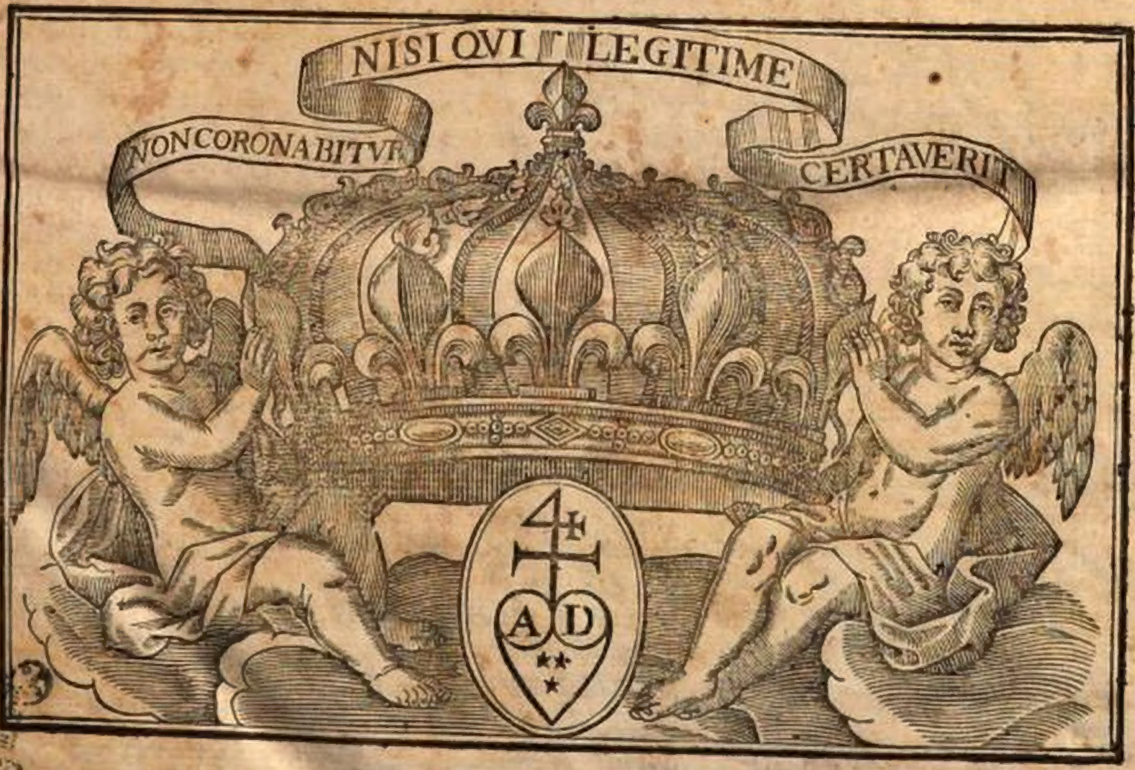
37
17 E
9

S. 52

R. P. NATALIS
ALEXANDRI
ORDINIS FF. PRÆDICATORUM,
IN SACRA FACULTATE PARISIENSI DOCTORIS
ET EMERITI PROFESSORIS
HISTORIA ECCLESIASTICA VETERIS
NOVIQUE TESTAMENTI
Ab orbe condito ad Annum poſt Chriſtum natum milleſimum ſexcenteſimum:
Et in loca ejuſdem inſignia Diſſertationes Hiſtoricæ; Chronologicæ, Criticæ, Dogmaticæ.
IN OCTO DIVISA TOMOS:
Ante quidem per partes, nunc autem conjunctim & accuratiùs edita:
Rerum novarum acceſſione, Scholiis, & Indicibus locupletiſſimis aucta, illuſtrata, ornata.
TOMUS SEXTUS.
Sæculum Nonum, Decimum, Undecimum, & Duodecimum continens.

PARISIIS,
Sumptibus ANTONII DEZALLIER, in Vico San-Jacobæo, ſub ſigno Coronæ Aureæ.
M. DC. XCIX.
Cum Privilegio Regis Chriſtianiſſimi.

INDEX

CAPITUM, ARTICULORUM,

Paragraphorum, Diſſertationum, Quæſtionum, Propoſitionum & Aſſertionum, Voluminis VI. Hiſtoriam Eccleſiaſticam Novi Teſtamenti IX. X. XI. & XII. Sæculorum continentis.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
NONI ET DECIMI SÆCULI
SYNOPSIS.

CAPUT I. *De Pontificibus, qui Romanam & univerſalem Eccleſiam rexerunt Sæculis nono & decimo*, Pag. 1
Art. I. *De Leone III.* ibid.
Art. II. *De Stephano V.* 3
Art. III. *De Paſchali I.* ibid.
Art. IV. *De Eugenio II.* 4
Art. V. *De Valentino, & Gregorio Quarto*, 6
Art. VI. *De Sergio II.* 9
Art. VII. *De Leone IV.* 10
Art. VIII. *De Benedicto III.* 11
Art. IX. *De Nicolao I.* 12
Art. X. *De Hadriano II.* 16
Art. XI. *De Joanne VIII.* 17
Art. XII. *De Marino, Hadriano III. & Stephano VI.* 20
Art. XIII. *De Formoſo*, 22
Art. XIV. *De Stephano VII.* 23
Art. XV. *De Romano, Theodoro, & Joanne IX.* 25
Art. XVI. *De Benedicto IV. Leone V. & Chriſtophoro*, 26
Art. XVII. *De Sergio III.* ibid.
Art. XVIII. *De Anaſtaſio III. Landone & Joanne X.* 27
Art. XIX. *De Leone VI. Stephano VIII. Joanne XI. & Leone VII.* 28
Art. XX. *De Stephano IX. Marino II. & Agapeto II.* 29
Art. XXI. *De Joanne XII. Leone VIII. Antipapa, & Benedicto V.* 30
Art. XXII. *De Joanne XIII.* 32
Art. XXIII. *De Dono II. Benedicto VI. & Benedicto VII.* 33
Art. XXIV. *De Joanne XIV. & Joanne XV.* ibid.
Art. XXV. *De Gregorio V.* 34
Art. XXVI. *De Silveſtro II.* 36
Cap. II. *De Hæreſibus quæ Eccleſiam infeſtarunt ſæculis nono & decimo*, 37
Cap. III. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis Noni & Decimi Sæculi*, 39
Art. I. *De Abytone Baſileenſi*, ibid.
Art. II. *De Methodio Patriarcha Conſtantinopolitano*, ibid.
Art. III *De Dungalo Diacono*, 40
Art. IV. *De Amalario*, 41
Art. V. *De Theodulfo*, ibid.
Art. VI. *De Theodoro Studita, & Nicephoro Patriarcha Conſtantinopolitano*, 43
Art. VII. *De Halitgario & Jona Aurelianenſi*, 44
Art. VIII. *De Eginhardo, Thegano, & Nitardo*, 46
Art. IX. *De Hilduino, Freculfo, & Paſchaſio Ratberto*, 47
Art. X. *De Agobardo*, 48
Art. XI. *De Smaragdo, Adelhardo, & Anſegiſo Abbatibus: & de Benedicto Levita*, 53
Art. XII. *De Sancto Benedicto Anianenſi Abbate*, 54
Art. XIII. *De Amolone, & Floro*, ibid.

Art. XIV. *De Haymone Halberſtatenſi, Lupo Ferrarienſi, & Rabano Mauro,* 56
Art. XV. *De Angelomo, Vualafrido Strabone, Landulfo Sagaci, & Vuandalberto,* 58
Art. XVI. *De S. Prudentio, Ratramno, & S. Remigio Lugdunenſi,* 59
Art. XVII. *De Uſuardo,* 60
Art. XVIII. *De S. Eulogio Martyre,* ibid.
Art. XIX. *De Anaſtaſio Bibliothecario, & Joanne Diacono,* 61
Art. XX. *De Almanno, Milone & Hubaldo Monachis,* ibid.
Art. XXI. *De Chriſtiano Drutmaro,* ibid.
Art. XXII. *De Iſaac Lingonenſi Epiſcopo,* 62
Art. XXIII. *De Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi,* ibid.
Art. XXIV. *De Herardo Turonenſi Archiepiſcopo, & Vualtero Aurelianenſi,* 64
Art. XXV. *De Photio.* 65
Art. XXVI. *De Theodoro Abucara, & Petro Siculo,* 67
Art. XXVII. *De Heirico Antiſiodorenſi,* ibid.
Art. XXVIII. *De S. Adone Viennenſi Epiſcopo,* ibid.
Art. XXIX. *De Auctore Annalium Francorum, qui Fuldenſes nuncupantur, & Monacho Sancti Galli Scriptore Vitæ Caroli Magni,* 68
Art. XXX. *De Aimoino, & Abone,* ibid.
Art. XXXI. *De Remigio Antiſiodorenſi,* 70
Art. XXXII. *De Reginone,* ibid.
Art. XXXIII. *De Leone Sapiente, & Simeone Metaphraſte,* 71
Art. XXXIV. *De Auxilio,* 72
Art. XXXV. *De Sanctis Odone & Odilone,* 73
Art. XXXVI. *De Moſe Barcepha,* ibid.
Art. XXXVII. *De Ratherio Veronenſi, Fulcuino, & Herigero,* 74
Art. XXXVIII. *De Attone Vercellenſi,* 75
Art. XXXIX. *De Flodoardo, Luitprando, Vvitikindo, & Dudone,* 76
Cap. IV. *De Synodis Provincialibus, & Nationalibus, quibus ſancita eſt & reſtaurata Diſciplina Sæculis Nono & Decimo,* 77
Art. I. *De Concilio Altinenſi,* ibid.
Art. II. *De Concilio Gloveshoæ,* ibid.
Art. III. *De Concilio Arelatenſi VI.* 78
Art. IV. *De Concilio Moguntiaco,* 79
Art. V. *De Concilio Remenſi,* 80
Art. VI. *De Concilio Turonenſi III.* 81
Art. VII. *De Concilio Cabilonenſi II.* 83
Art. VIII. *De Concilio Aquiſgranenſi primo ſub Ludovico Pio,* 85
Art. IX. *De Concilio Pariſienſi VI.* 86
Art. X. *De Concilio Aquiſgranenſi II.* 89
Art. XI. *De Synodo apud Lauriacum,* 90
Art. XII. *De Synodo ad Theodonis-Villam,* 91
Art. XIII. *De Synodo Vernenſi II.* ibid.
Art. XV. *De Synodo Bellovacenſi,* 92
Art. XVI. *De Concilio Meldenſi,* ibid.
Art. XVII. *De Concilio Moguntino I. ſub Rabano Archiepiſcopo,* 94
Art. XVIII. *De Synodo Ticinenſi,* 95
Art. XIX. *De Synodo Sueſſionenſi II.* 96
Art. XX. *De Concilio Valentino III.* 97
Art XXI. *De Concilio Tullenſi apud Saponarias,* 98
Art. XXII. *De Synodo Tullenſi Secunda apud Tuſiacum,* 100
Art. XXIII. *De Synodo Vvormatienſi,* 101
Art. XXIV. *De Concilio Duziacenſi II.* 104
Art. XXV. *De Conciliis Ticinenſi, & Pontigonenſi, ſub Carolo Calvo Imperatore,* 104
Art. XXVI. *De Synodis Ravennenſi, & Trecenſi II.* ibid.
Art. XXVII. *De Synodo apud Sanctam Macram,* 105
Art. XXVIII. *De Conciliis Moguntino & Metenſi ſub Arnulfo Rege,* 106
Art. XXIX. *De Concilio Viennenſi,* 107
Art. XXX. *De Concilio Triburienſi,* ibid.
Art. XXXI. *De Synodis Troſleianis,* 109
Art. XXXII. *De Synodo Confluentina,* 110
Art. XXXIII. *De Synodo Erpfordienſi,* 111
Art. XXXIV. *De Synodo Engilheimenſi,* ibid.
Art. XXXV. *De Synodo Auguſtana,* ibid.
Cap. V. *De Politia Eccleſiaſtica Sæculi IX. & X.* 112
Art. I. *De Primatibus,* ibid.
§. I. *De Primate Bituricenſi,* ibid.
§. II. *De Primatu Drogonis Metenſis Epiſcopi,* 113
§. III. *De Primatu Senonenſi,* 114
Art. II. *De Metropolitanis* 115
Art. III. *De Epiſcopis,* 118

Art. IV. *De Clericis*, 135
Art. V. *De Monachis, & Sanctimonialibus*, 139
Art. VI. *De Bonis Eccleſiæ, & eorum administratione Sæculis IX. & X.* 156
Art. VII. *De Clericorum Immunitatibus & Oneribus nono & decimo Sæculo*, 164
Cap. VI. *De Imperatoribus Orientis*, 169
Art. I. *De Nicephoro Logotheta, Stauracio, & Michaële Rancabe*, ibid.
Art. II. *De Leone Armeno, Michaele Balbo, & Theophilo*, 170
Art. III. *De Michaële III. & Theodora Matre*, 172
Art. IV. *De Baſilio Macedone, & Leone Sapiente*, ibid.
Art. V. *De Alexandro, Conſtantino Porphyrogenito, Romano Lecapeno, & Romano Juniore*, 173
Art. VI *De Nicephoro Phoca*, 174
Art. VII. *De Joanne Tzimiſce*, 175
Art. VIII. *De Baſilio Bulgaroctono, & Conſtantino ejus fratre*, ibid.
Cap. VII. *De Imperatoribus Occidentis, & Regibus Francorum*, ibid.
Art. I. *De Carolo Magno Imperatore*, ibid.
Art. II. *De Ludovico Pio Imperatore, & Rege Francorum*, 180
Art. III. *De Lothario Imperatore, Ludovico II. ejus filio, & Succeſſore, & Carolo Calvo Francorum Rege, & poſt Ludovici obitum etiam Imperatore*, 185
Art. IV. *De Ludovico Balbo Francorum Rege, Ludovico III. & Carolomanno ejus filiis, pariter Regibus, & Carolo Craſſo Rege & Imperatore*, 192
Art. V. *De Arnulfo Imperatore, Odone, Carolo Simplice, & Rodolfo Francorum Regibus*, 194
Art. VI. *De Germaniæ rebus poſt obitum Ludovici Regis, filii Arnulfi: & de rebus Italiæ poſt obitum Berengarii Regis, uſque ad Ottonibus I. Imperium*, 197
Art. VII. *De Ludovico Quarto, Lothario, & Ludovico V. Francorum Regibus*, 198
Art. VIII. *De tribus Ottonibus Imperatoribus*, 199
Art. IX. *De Hugone-Capeto Francorum Rege, & initiis Roberti ejus filii ac in Regnum Succeſſoris*, 201
Cap. VIII. *De Regibus Hiſpaniæ*, 202
Art. I. *De Ramiro, & Ordonio I.* ibid.
Art. II. *De Alfonſo Magno, Garſia, Ordonio II. & Froila*, 203
Art III. *De Alfonſo Monacho, Ramiro II. & Ordonio III. Legionis Regibus*, 204
Art. IV. *De Sanctio Craſſo, Ramiro III. & Veremundo Podagrico*, ibid.
Cap. IX. *De Regibus Angliæ IX. & X. Sæculo*, 205
Art. I. *De Egberto, & Ethelvulpho Regibus*, ibid.
Art. II. *De Ethelbaldo Ethelberto, & Ethelredo Regibus*, 206
Art. III. *De Ælfredo Rege*, ibid.
Art. IV. *De Eduardo Seniore*, 207
Art. V. *De Æthelſtano Rege*, 208
Art. VI. *De Eadmundo, Edredo, & Eduvio Regibus*, ibid.
Art. VII. *De Rege Edgaro*, 209
Art. VIII. *De Eduardo Rege & Martyre, & Ethelredo*, 110

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM IX. ET X. SÆCULI: DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERT. I. De *Tranſlatione Imperii à Græcis ad Carolum Magnum*, 213
Diſſert. II. *De Ludovici Pii Imperatoris Exauctoratione, & Reſtitutione*, 218
Diſſert. III. *De Papiſſa Fabula*, 230
Diſſert. IV. *De Photiano Schiſmate. Et Octavâ Synodo Oecumenica*, 236
§. I. *Bardæ, Gregorii Syracuſani, & Photii conſpiratione, Ignatius Conſtantinopolitanus Patriarcha è Sede detruditur*, ibid.
§. II. *Photius intruditur in Sedem Conſtantinopolitanam*, 237
§. III. *Quid in causâ Ignatii & Photii geſſerit Nicolaus I.* 238
§. IV. *Synodus Latrocinalis contra Ignatium Conſtantinopoli celebrata*, ibid.
§. V. *Canones in Pſeudo-Synodo Conſtantinopolitana Prima & Secunda conditi*, 240
§. VI. *Nicolaus I. Photianam Synodum in irritum mittit, reſtituit Ignatium, damnat Legatos pravaricatores*, 241
§. VII. *Photius congregatâ Synodo, Nicolaum I. Romanum Pontificem excommunicat: Literas Encyclicas contra Romanam Eccleſiam ſcribit: altera Synodo convocatâ, Schiſma confirmat*, 244
§. VIII. *Nicolaus I. Gallicanos Epiſcopos ad ſuccurrendum Eccleſiæ, & Græcorum objectiones refellendas adhortatur. Quod illi impigrè & luculentè exequuntur*, 246
§. IX. *Baſilius Imperator Nicolaï I. Sententiam exſecutus, Photium è Sede Conſtantinopolitana expellit, Ignatium reſtituit:*

tuit; Romanum Pontificem de his certiorem facit, 247

§. X. Synodus Romana Adriani II. contra Photium, 248

§. XI. Adrianus II. Pontifex Maximus Octavam Synodum Oecumenicam celebrari juſſit, quam convocavit Baſilius Auguſtus, ibid.

§. XII. Adrianus II. Octavæ Synodo præfuit per Legatos, 249

§. XIII. Quid geſtum Actione prima Synodi Octavæ, 250

§. XIV. Quid geſtum Actione II. 251

§ XV. Quid geſtum Actione III. 252

§. XVI. Quid geſtum Actione IV. ibid.

§. XVII. Quid geſtum Actione V. ibid.

§. XVIII. Quid geſtum Actione VI. 253

§. XIX. Quid geſtum Actione VII. 255

§. XX. Quid geſtum Actione VIII. ibid.

§ XXI. Quid geſtum Actione IX. 256

§. XXII. De Canonibus Synodi Oecumenicæ Octavæ, aliiſque geſtis Actione X. 257

§. XXIII. Græci Bulgarorum Diœceſim in Conſtantinopolitani Patriarchæ ditionem tranſcribere temerè tentarunt, 263

§. XXIV. Synodus VIII. ut verè Oecumenica ab Eccleſia recepta eſt, 266

§. XXV. Defuncto S. Ignatio, Photius in Sedem Conſtantinopolitanam iterum adrepſit, 267

§. XXVI. Photius à Joanne VIII. in Sedem Conſtantinopolitanam reſtitutus, 268

§. XXVII. Photius à Joanne VIII. reſtitutus, Pſeudo-Synodum adversùs Oecumenicam Octavam celebrat, quam pariter nuncupat Octavam, 269

§. XXVIII. Joannes VIII. Photianam Synodum, Photiúmque ipſum damnavit; quod & ejus Succeſſores fecere. Mentiuntur itaque Græculi nonnulli, qui eum in Eccleſiæ Romanæ Communione mortuum aſſerunt, 271

§. XXIX Cum Photio extinctum Schiſma, ante Michaëlem Cerularium non revixit, 273

Diſſert. V. De Cauſa Gotteſcalchi, ejúſque erroribus, ac damnatione, Impugnatoribus, ac Patronis, 276

§. I. Quis Gotteſcalchus, ibid.

§. II. Rabanus Gotteſcalchi errores impugnat ibid.

§. III. Gotteſcalchus erroris convincitur, & damnatur à Rabano in Synodo Moguntina: indéque remittitur ad Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem, Metropolitam ſuum, 277

§. IV. Gotteſcalchus in Cariſiaca Synodo damnatus, 279

§. V. Gotteſcalchus poſt damnationem in errore pertinax, 280

§. VI. Duas in partes ſciſſa eſt Eccleſia Gallicana, aliis Gotteſchalcum impugnantibus, aliis ejus Patrocinium ſuſcipientibus, non tamen erroris, 283

§. VII. Eccleſia Lugdunenſis, quamvis Gotteſchalco, errore facti, nonnihil patrocinata, videatur; ejus tamen erroribus nequaquam favit, 288

§. VIII. Hincmarus, aliique Epiſcopi in Cariſiacum Palatium convenientes, quatuor contra Gotteſchalcum edidere celeberrima Capitula, 292

§. IX. S. Prudentius Trecenſis Epiſcopus Cariſiaca Capitula viſus eſt oppugnaſſe, quibus paulo ante ſubſcripſerat, ibid.

§. X. Lugdunenſis Eccleſiæ ſententia de Cariſiacis Capitulis expenditur, 293

§. XI. Valentinæ Synodi III. expenduntur Decreta: Et oſtenditur cum Cariſiacis Capitulis non pugnare, 295

§. XII. De Hincmari pro Cariſiacorum defenſione Capitulorum lucubrationibus, 297

§. XIII. De morte Gotteſchalci, 298

§. XIV. Qua occaſione Hincmarus librum DE NON TRINA DEITATE, contra Gotteſchalcum ſcripſerit, 299

Diſſert. VI. De Cauſa Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi cum Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo, ibid.

Diſſert. VII. De cauſa Vvulfadi, aliorúmque Clericorum ab Ebbone Remenſi Archiepiſcopo Ordinatorum, cum Hincmaro ejus Succeſſore. Et de Synodis Sueſſionenſibus II. & III. & Trecenſi, 306

Diſſert. VIII. De Cauſa Hincmari Laudunenſis Epiſcopi cum Hincmaro avunculo Remenſi Archiepiſcopo; Déque Conciliis in ea celebratis, 314

Diſſert. IX. De Divortio Lotharii Regis, & Teutbergæ Reginæ, 325

Diſſert. X. De Paſchaſio Radberto, ejus Sciptis & Doctrina, 338

§. I. De Vita, & Operibus Paſchaſii, ibid.

§. II. De Paſchaſii doctrina Circa Euchariſtiam, 339

§. III. Paſchaſius contra receptam de Euchariſtia fidem non adinvenit novam: ſed univerſalis Eccleſiæ fidem expoſuit, ac propugnavit, 340

§. IV. Calviniſtarum argumenta in Paſchaſium diluuntur, 345

Diſſert. XI. De Rabano Mauro, ejus Scriptis, ac Nævis, 349

§. I. De Vita & Scriptis Rabani, ibid.

§. II. De Nævis Rabani, ejúſque doctrina circa Euchariſtiam, 350

Diſſert. XII. De Amalario, ejúſque Operibus, ac Nævis, in re præſertim Euchariſtica, 352

Digitized by Google

Diſſert. XIII. *De Ratramno, & ejus Operibus, ac præcipuè de libro ſub nomine Bertrami vulgato*, De Corpore et Sanguine Domini, 354
§. I. ibid.
§. II. *Qua in re Adverſariorum Sententiam de Euchariſtia impugnet Ratramnus*, 355
§. III. *Qua occaſione ſcriptus Ratramni Libellus* De Nativitate Christi, *Déque ejus nævis*, 357
§. IV. *Qua occaſione librum* De Anima *Ratramnus ſcripſerit*, 359
Diſſert. XIV. *De Joanne Scoto, ejúſque Operibus, & erroribus*, ibid.
§. I. *Joannes Scotus Erigena Æthelingienſis in Anglia Abbas non fuit*, ibid.
§. II. *Joannes Scotus Bedæ diſcipulus, & Alcuini ſocius non fuit, nec Univerſitatis Pariſienſis Conditor*, 360
§. III. *Joannes Scotus Martyr non fuit*, ibid.
§. IV. *De Joannis Scotti Operibus, Erroribus, & Damnatione*, 361
Diſſert. XV. *De Fide Chriſtianorum X. Sæculi circa Euchariſtiam*, 363
Aſſert. unica. *Sæculo X. nihil in Fide & Doctrina Eccleſiæ de Euchariſtia novatum eſt*, ibid.
Diſſert. XVI. *De Exauctoratione Joannis XII. à Romana Synodo*, 371
Quæſt. unica. *Utrum Joannes XII. à Romana Synodo anno* DCCCCLXII. *legitimè fuerit exauctoratus*, ibid.
Prop. ibid.
Diſſert. XVII. *De Septem Electorum Imperii Inſtitutione*, 374
Quæſt. unica. *Utrum à Gregorio V. Romano Pontifice inſtituti ſint*, ibid.

PANOPLIA
ADVERSUS HÆRESES
NONI ET DECIMI SÆCULI.

Dissert. XVIII. *Adversùs Photinum, alióſque Græcos Schiſmaticos. De Proceſſione Spiritûs Sancti à Patre & Filio*, 379
Aſſert. I. ibid.
Aſſertio II. *Additio verborum illorum*, Filióque, *ad Symbolum, jure facta eſt, nec Latini propterea violati Symboli rei dici poſſunt. Ratio igitur legitima hæc nequaquam fuit, cur Græci à Romanæ & totius Occidentalis Eccleſiæ Communione deficerent*, 390

HISTORIÆ
ECCLESIASTICÆ
SÆCULI XI. ET XII.
SYNOPSIS.

Caput I. *De Pontificibus Maximis, qui Eccleſiam Romanam & univerſalem rexerunt XI.° Sæculo, & Conciliis Romæ vel alibi, ab ipſis celebratis*, 359
Art. I. *De Joanne XVII. & Joanne XVIII.* ibid.
Art. II. *De Sergio IV. & Benedicto VIII.* 401
Art. III. *De Joanne XIX.* 402
Art. IV. *De Benedicto IX. Et Gregorio VI.* 403
Art. V. *De Clemente II. Et Damaſo II.* 404
Art. VI. *De S. Leone IX.* 405
Art. VII. *De Victore II.* 408
Art. VIII. *De S. Stephano IX.* 409
Art. IX. *De Nicolao II.* ibid.
Art. X. *De S. Alexandro II.* 412
Art. XI. *De S. Gregorio VII.* 417
Art. XII. *De Victore III.* 427
Art. XIII. *De Urbano II.* 430
Cap. II. *De Pontificibus qui Romanam & univerſalem Eccleſiam rexerunt XII. Sæculo; & de Conciliis Romæ vel alibi ab ipſis celebratis*, 437
Art. I. *De Paſchali II.* ibid.
Art. II. *De Gelaſio II.* 440
Art. III. *De Calliſto II.* 441
Art. IV. *De Honorio II.* 442
Art. V. *De Innocentio II.* 444
Art. VI. *De Celeſtino II. & Lucio II.* 447
Art. VII. *De Eugenio III.* 448
Art. VIII. *De Anaſtaſio IV. & Adriano IV.* 450
Art. IX. *De Alexandro III.* 454
Art. X. *De Lucio III.* 458
Art. XI. *De Urbano III.* 460
Art. XII. *De Gregorio VIII. & Clemente III.* 461
Art. XIII. *De Celeſtino III.* 462
Cap. III. *De cæteris Conciliis quibus ſancita eſt variis in Eccleſiis Diſciplina Sæculis XI. & XII.* 465
Art. I. *De Concilio Ænhamenſi*, ibid.
Art. II. *De Concilio Salegunſtadienſi*, 466
Art. III. *De Conciliis Bituricenſi, & Lemovicenſi II.* 467
§. I. ibid.

§. II ibid.
Art. IV. *De Conciliis Rothomagi Undecimo Sæculo celebratis*, 468
§. I. ibid.
§. II. 469
§. III. ibid.
§. IV. ibid.
Art. V. *De Synodo Coyacenſi*, ibid.
Art. VI. *De Conciliis Narbonenſi, & Toloſano*, 470
Art. VII. *De duplici Concilio Pictavenſi*, ibid.
Art. VIII. *De Concilio Juliobonenſi in Normania*, 471
Art. IX. *De Conciliis quinque Londonienſibus duodecimo Sæculo celebratis*, ibid.
§. I. ibid.
§. II. 472
§. III. ibid.
§. IV. 473
§. V. ibid.
Art. X. *De Concilio Abrincatenſi*, 474
Art. XI. *De Concilio Eboracenſi*, ibid.
Art. XII. *De Concilio Dalmatiæ*, 475
Cap. IV. *De Hæreſibus & Erroribus Sæculi XI. & XII.* ibid.
Art. I. *De Novis Manichæis, Stephano, & Liſoio, &c. Et de Gandulfo Italo*, ibid.
Art. II. *De Berengariana Hæreſi*, 476
Art. III. *De Schiſmate Michaëlis Cerularii*, 477
Art. IV. *De Roſcelino*, 478
Art. V. *De Bogomilorum Hæreſi*, 479
Art. VI. *De Tanchelini Hæreſi*, 480
Art. VII. *De Petrobuſianis, & Henricianis*, 481
Art. VIII. *De Arnaldiſtis*, 484
Art. IX. *De Petro Abalardo, & Gilberto Porretano*, 485
Art. X. *De Eudone, ſive Eone*, 488
Art. XI. *De Apoſtolicis*, ibid.
Art. XII. *De Erroribus Folmari*, 489
Art. XIII. *De Vvaldenſibus*, 490
§. I. *De Secta Auctore, & Nominibus*, ibid.
§. II. *De Vvaldenſium Erroribus contra Eccleſiam*, ibid.
§. III. *De Vvaldenſium Erroribus contra Sacramenta*, 491
§. IV. *De Vvaldenſium erroribus circa cætera Dogmata & Conſuetudines Eccleſiæ*, 492
§. V. *Vvaldenſes in varias Sectas diviſi*, 494
§. VI. *De Diſciplina & Moribus Vvaldenſium*, 496
§. VII. *De Vvaldenſium Damnatione, & Impugnatoribus*, 498
§. VIII. *De Vvaldenſium Bohemorum poſtrema Confeſſione. Et Lutheri, Calvini, aliorúmque Hæreticorum de illa Judicio*, 500
Cap. V. *De Scriptoribus Undecimi Sæculi*, ibid.
Art. I. *De Meginfredo, Burchardo, Olberto, S. Fulberto, Bernone, & Glabro Rodulpho, &c.* ibid.
Art. II. *De Helgaldo, Brunone Herbipolenſi, Everhelmo, Vviberto, Anſelmo Remenſi, Humberto Cardinali, &c.* 501
Art. III. *De Hermanno Contracto, Hugone Lingonenſi, Adelmanno, Durando Troarnenſi, & Deoduino Leodienſi*, 502
Art. IV. *De Samuële Marrochiano, Michaële Pſello, Georgio Cedreno, Joanne Curopalate, Theophylacto, Samona Gazenſi, & Oecumenio*, 503
Art. V. *De S. Petro Damiani, Lamberto Schafnaburgenſi, Bertoldo Conſtantienſi, Adamo Bremenſi & Mariano Scoto*, 504
Art. VI. *De Guitmundo, Lanfranco, Deſiderio Caſſinenſi, S. Anſelmo Lucenſi, S. Gebhardo, Stephano Halberſtatenſi, Paulo Benriedenſi, Domnizone, & Gerocho*, 505
Art. VII. *De Auctore Micrologi*, 507
Art. VIII. *De S. Brunone Carthuſianorum Patriarcha, Roberto Monacho S. Remigii Remenſis, & S. Brunone Signino Epiſcopo*, 509
Art. IX. *De Chronicis quibuſdam XI. Sæculi*, ibid.
Cap. VI. *De Scriptoribus XII. Sæculi*, 510
Art. I. *De Radulpho Ardente, S. Udalrico, Lupo Protoſpata, Petro Alphonſi, Philippo Solitario, Francone Abbate, Ingulpho, & Berengoſo*, ibid.
Art. II. *De ſancto Anſelmo Cantuarienſi, Eadmero, & Joanne Abbate Fiſcanenſi*, 511
Art. III. *De Odone Cameracenſi, Marbodo, Leone Marſicano, Petro Diacono Caſſinenſi, Sigeberto, & Anſelmo Gemblacenſi*, 514
Art. IV. *De S. Yvone Carnotenſi, Rodulpho S. Trudonis Abbate, Baldrico, Anſelmo Laudunenſi, S. Norberto, & Florentio Vigornienſi*, 515
Art. V. *De Euthymio, Zonara, & Anna Comnena*, 517
Art. VI. *De Alberto Aquenſi, Fulcherio Carnotenſi, Guiberto Novigentino, Hermanno Monacho, Coſma Pragenſi, Stephano Eduenſi, Herveo Burgidolenſi, & Honorio Auguſtodunenſi*, ibid.
Art. VII. *De Goffrido Vvindocinenſi, Hildeberto, Algero, & Guillelmo de Campellis*, 519
Art. VIII. *De Ruperto Tuitienſi Abbate*, 520
§. I. *Ejus Opera recenſentur*, ibid.

§. II.

§. II. *Ruperti Abbatis ſententia circa Euchariſtiam diſcutitur*, 521
Art. IX. *De Guigone Carthuſiano, Hugone Victorino, Falcone Beneventano, Vuillelmo Malmesburienſi & Vvaſelino*, 523
Art. X. *De S. Bernardo*, 524
§. I. *Ejus Elogium*, ibid.
§. II. *Operum Sancti Bernardi Critica*, 525
§. III. *Sancti Bernardi Sententia de Sanctorum Beatitudine diſcutitur*, 527
Art. XI. *De Drogone Oſtienſi, Petro Venerabili, Petro Pictavenſi, Roberto Retenenſi, Gilberto de Hoilandia, Guillelmo à S. Theodorico, Guerrico Abbate, Anſelmo Havelburgenſi, Nicolao Claravallenſi, & Iſaac Magnæ Armeniæ Catholico*, 529
Art. XII. *De Roberto Pullo, Sugerio, Arnoldo Bonævallenſi, Serlone Savigniacenſi, Iſaac de Stella, & Alano Inſulenſi*, 531
Art. XIII. *De Philippo Abbate Bonæ Spei, Hugone Rothomagenſi, Amedeo Lauſanenſi, & Pothone Prumienſi*, 533
Art. XIV. *De Henrico Huntidonienſi, Zacharia Chryſopolitano, Radulpho Flaviacenſi, Petro Lombardo: Gratiano, Mauritio Epiſcopo Pariſienſi, & Petro Comeſtore*, 534
Art. XV. *De Ottone Friſingenſi, Radevico, Helmoldo, Roberto de Monte, Hugone Pictavino, Richerio, Theoriano, Richardo à Sancto Victore, Hugone Etheriano, Ekberto, & Joanne Beleth*, 535
Art. XVI. *De Arnulfo Lexovienſi, S. Thoma Cantuarienſi, Joanne Sareſberienſi, Petro Cellenſi, Godefrido Vviterbienſi, & Guillelmo Tyrio*, 536
Art. XVII. *De Guillelmo Neuburgenſi, Petro Cantore, Stephano Tornacenſi, Henrico Albanenſi, Balduino Cantuarienſi, Rogerio de Hoveden, & Theodoro Balſamone*, 538
Art. XVIII. *De Petro Bleſenſi, & Sancta Hildegarde*, 540
Cap. VII. *De Politia Eccleſiaſtica XI. & XII. Sæculi*, 541
Art. I. *De Romano Pontifice, & Apoſtolicæ Auctoritatis uſu*, ibid.
Art. II. *De Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus*, 546
Art. III. *De Primatibus*, 547
§. I. *De Primate Lugdunenſi*, ibid.
§. II. *De Primate Viennenſi*, 550
§. III. *De Toletano Primate*, ibid.
§. IV. *De Primate Cantuarienſi*, 551
Art. IV. *De Metropolitanis*, 554
Art. V. *De Epiſcopis*, 556
Art. VI. *De Clericis*, 573
Art. VII. *De Canonicis Regularibus*, 579
Art. VIII. *De Monachis & Sanctimonialibus*, 583
Art. IX. *De Bonis Eccleſiæ, & eorum Adminiſtratione, Sæculis XI. & XII.* 603
Art. X. *De Immunitatibus & oneribus Eccleſiarum*, 605
Cap. VIII *De Imperatoribus Orientis XI. & XII. Sæculo*, 609
Art. I. *De Romano Argyro & Michaële Paphlagone*, ibid.
Art. II. *De Michaële Calaphato, Conſtantino Monomacho, & Theodora ſorore Zoës*, 610
Art. III. *De Michaële Stratiotico, & Iſaacio Comneno*, ibid.
Art. IV. *De Conſtantino Duca, Romano Diogene, Michaële Duca, & Nicephoro Botaniate*, 611
Art. V. *De Alexio Comneno*, 612
Art. VI *De Joanne, & Manuële Comnenis*, 614
Art. VII. *De Alexio Porphyrogenito Manuëlis filio, & Andronico Comnenis*, 615
Art. VIII. *De Iſaacio, & Alexio Angelis*, ibid.
Cap. IX. *De Imperatoribus Occidentis XI. & XII. Sæculo*, 617
Art. I. *De Henrico I.* ibid.
Art. II. *De Conrado II. & Henrico II.* 618
Art. III. *De Henrico III. Rodulpho, Hermanno, & Henrico IV.* 619
Art. IV. *De Lothario II. & Conrado III.* 620
Art. V. *De Friderico I.* 622
Art. VI. *De Henrico V. Imperatore, & de Ottone ac Philippo Electis*, ibid.
Cap. X. *De Regibus Francorum, Sæculis XI. & XII.* 623
Art. I. *De Roberto Rege*, ibid.
Art. II. *De Henrico I. & Philippo I.* 625
Art. III. *De Ludovico VI.* 629
Art. IV. *De Ludovico VII. Juniore nuncupato*, 632
Art. V. *De Geſtis Philippi Auguſti duodecimo ſæculo*, 635
Cap. XI. *De Regibus Hiſpaniæ Sæculis XI. & XII.* 640
Art. I. *De Alfonſo V. Veremundo III. Sanctio Majori, & Ferdinando I. & Ramiro Aragonum Rege*, ibid.
Art. II. *De Sanctio II. Alfonſo VI. Caſtellæ: Et Sanctio, ac Petro Aragonum Regibus*, 642
Art. III. *De Urraca, & Alfonſo VII. ejus filio, Caſtellæ Regibus: & Alfonſo Portugalliæ Primo Rege*, 643
Art. IV. *De Alfonſo Bellatore, Ramiro II. & Raimundo Berengario, Aragoniæ Regibus*, 645

Art. V.

Art. V. *De Sanctio III. Caſtellæ; Ferdinando Secundo, & Alfonſo Legionis; Alfonſo VIII. Caſtellæ, Alfonſo II. & Petro II. Aragoniæ, & Sanctio Luſitaniæ, Regibus,* 646

Cap. XII. *De Regibus Angliæ XI. & XII. Sæculo,* 647

Art. I. *De Irruptione Danorum in Angliam,* ibid.

Art. II. *De Cnutone ſeu Canuto Danorum & Anglorum Rege,* 648

Art. III. *De Haroldo, Hardecnuto, & S. Eduardo, Regibus,* ibid.

Art. IV. *De Haraldo, & Vvillelmo I. Anglorum Rege, & Duce Normannorum,* 649

Art. V. *De Vvillelmo II.* 651

Art. VI. *De Henrico I.* 653

Art. VII. *De Stephano Rege,* 654

Art. VIII. *De Henrico II. & Henrico III.* 655

Art. IX. *De Ricardo I.* 657

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM

XI. ET XII. SÆCULI

DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERTATIO I. *De Cauſa Berengarii,* 661

Art. I. *De Berengarii Patria, Ingenio, Studiis, Moribus,* ibid.

Art. II. *De Erroribus Berengarii,* 662

Art. III. *Lanfrancum in partes trahere conatus eſt Berengarius, data ad ipſum Epiſtola,* 663

Art. IV. *Euſebius Bruno Andegavenſis Epiſcopus Berengarii hæreſi non favit,* ibid.

Art. V. *Berengarii Hæreſim, ut primùm exorta eſt, Viri Doctiſſimi impugnarunt & confutarunt,* 664

Art. VI. *Berengarii Hæreſis in Concilio Romano ſub Leone IX. primùm damnata eſt,* 666

Art. VII. *Berengarius in Conventu Brionenſi convictus,* 667

Art. VIII. *Berengarius in Concilio Vercellenſi iterum damnatus,* ibid.

Art. IX. *Aſcelini, & Berengarii mutuæ Epiſtolæ,* 668

Art. X. *Henricus I. Rex Chriſtianiſſimus Synodum Pariſiis contra Berengarium celebrandam indixit: cujus celebrationem ipſi diſſuadere conatus eſt Theoduinus,* ibid.

Art. XI. *Berengariana hæreſis, cum ſuo Auctore, in Synodo Pariſienſi tertiò damnata eſt,* 669

Art. XII. *Berengariana hæreſis, cum ſuo Auctore, quartò damnata eſt à Victore II. Pontifice Maximo in Synodo Florentina, deinde ab ejus Legatis in Synodo Turonenſi, aliiſque Gallicanæ Eccleſiæ,* 670

Art. XIII. *Nicolaus II. Pontifex Maximus Berengarii hæreſim in Synodo Romana damnavit: In qua Berengarius ejuravit errorem,* ibid.

Art. XIV. *Berengarius poſt Romanam Synodum Nicolai II. ad ingenium reverſus, hæreſim ut prius docuit, Alexandri II. qui Nicolao ſucceſſit, paterna monitione inſuperhabita,* 672

Art. XV. *Berengarii hæreſis in Synodo Rothomagenſi damnata, in eâque aſſerta eſt Catholica de Euchariſtia Fides,* ibid.

Art. XVI. *Berengarii damnatio in Concilio Pictavenſi anno* MLXXV. *rurſùs conclamata eſt,* 673

Art. XVII. *Hæreſis Berengarii à Gregorio VII. in duabus Synodis Romanis damnata eſt: in quibus illam ſemel & iterum ejuravit, duplici Profeſſione Fidei edita,* ibid.

Art. XVIII. *Poſt ultimam Synodum Romanam in ſua cauſa ſub Gregorio VII. habitam, aliquamdiu in hæreſi, quam ficto animo ejuraverat, Berengarius perſtitit,* 674

Art. XIX. *Berengarius Orthodoxus & Penitens obiit,* ibid.

Diſſert. II. *De Diſſidio quod Gregorium VII. Pontificem Maximum cum Henrico III. Imperatore commiſit,* 675

Art. I. *Henrici Regis crimina, Eccleſiæ & Reipublicæ offenſionem creârunt maximam, & Saxonum animos ab ipſo alienarunt,* ibid.

Art. II. *Gregorius VII. Henricum Regem per Literas & Legatos amantiſſimè convenit, ut eum ad officium revocet, ſeque in ejus utilitates propenſiſſimum probat,* 677

Art. III. *Henricus Rex Eccleſiaſtica ſpernens Decreta, & in criminibus contumaciter perſeverans, acriùs à Gregorio VII. reprehenditur. Ille reprehenſionis impatiens, Schiſmaticum contra Pontificem Conciliabulum Vvormatiam congregat: moxque aliud Conventiculum Papiam,* 680

Art. IV. *Henricum Germaniæ Regem Gregorius VII. in Romana Synodo anni* MLXXVI. *excommunicavit; ſed Regia Dignitate non omnino privavit,* 682

Art. V. *Henricus Germaniæ Rex ſimulatâ Pœnitentia abſolutionem impetrat à Gregorio VII.* 684

Art. VI. *Henrico Rege fidem Deo & Chriſti Vicario*

Vicario datam & juramento confirmatam violante, Germaniæ Principes Rodulphum Sueviæ Ducem in Regem elegerunt, 686

Art. VII. *Rodulphus abſque Gregorii VII. Pontificis Maximi conſilio Germaniæ Rex electus eſt*, 687

Art. VIII. *Gregorius VII. Henricum Regem in eadem & graviora crimina prolapſum excommunicavit, & exauctoravit*, 689

Art. IX. *Gregorius VII. Romanorum primus Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem, contra Patrum doctrinam, immo contra Verbum Dei. Hæcque privati Doctoris opinio, non Apoſtolicæ Sedis definitio*, 690

Art. X. *Nullius ſunt ponderis Argumenta, quibus novam illam ac ſingularem opinionem ſuam de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici & Eccleſiæ à ſe attributâ, probare nititur Gregorius VII. in Epiſtola ad Herimannum*, 695

Art. XI. *Henricus Gregorii VII. & Romanæ Synodi Sententia auctoratus, inita de illius depoſitione in Conventiculis Ultrajectino & Moguntino conſilia, in Brixienſi Conciliabulo impiè mandat executioni, Guibertum Ravennatem in Sedem Apoſtolicam intrudens*, 706

Art. XII. *Nullo rationis fuco obducta erat Synodi Schiſmaticæ Brixienſis in Gregorium VII. Sanctiſſimum Pontificem Sententia*, 708

Art. XIII. *Gregorius VII. Anathematis Sententiam in Henricum Regem & Guibertum Antipapam juſtè confirmavit, cùm fruſtra pacis vias tentaſſet*, 713

Art. XIV. *De Pſeudoſynodis Moguntina & Berchacenſi, ab Henrico Imperatore convocatis*, 714

Art. XV. *Colloquio Berchacenſi Quintilineburgenſem Synodum prudenter oppoſuit Otto Oſtienſis Epiſcopus, Gregorii VII. Legatus*, 715

Art. XVI. *Excommunicationem à Judice legitimo, ſervatis Juris Regulis latam, eſſe metuendam, eáque ligatum ad Communionem non eſſe recipiendum, niſi ſit abſolutus Eccleſiaſtico more, Synodus Quintilineburgenſis contra Vvecelianos rectè judicavit ac decrevit, ſecundùm Gregorium VII.* 716

Art. XVII. *Gregorium VII. morti proximum Sententiam in Henricum Regem latam reſcidiſſe, ipsúmque abſolviſſe, falsò ſcripſit Sigebertus*, 717

Differt. III *De Gregorii VII. Dictatu*, 719

Art. unicus. *Gregorii VII. venerando nomini ſuppoſitum eſſe Dictatum oſtenditur contra P.* Christianum Lupum, ibid.

Differt. IV. *De Inveſtituris Epiſcopatuum & Abbatiarum: Et de Synodo Oecumenica Lateranenſi Prima*, 725

Art. I. *Quid ſit Inveſtitura legitima? Quæ ejus origo? Quis ſtatus in Germania, Gallia, & Anglia, ante Gregorii VII. Pontificatum*, ibid.

Art. II. *Cùm Henricus IV. & Henricus V. Germaniæ Reges, aliíque Principes Inveſtituris ad opprimendam Sacrarum Electionum libertatem, & ad ſacrilegam Epiſcopatuum, Abbatiarúmque nundinationem abuterentur, ipſarum uſum jure prohibuit Eccleſia*, 728

Art. III. *Inveſtituras primus prohibuit, damnavítque Gregorius VII. in frequentibus Synodis*, 731

Art. IV. *Gregorii VII. Decreta adversùs Inveſtituras Victor III. innovavit atque confirmavit*, 733

Art. V. *Urbanus II. Deceſſorum exemplo Inveſtituras proſcripſit*, ibid.

Art. VI. *Urbani II. & Deceſſorum contra Inveſtituras Decretis nec Henricus Imperator, nec Vvillelmus II. & Henricus Angliæ Reges, paruere: paruit verò Philippus Rex Francorum: haud tamen dimiſsâ Regalium ſeu Feudorum Inveſtiturâ legitimâ*, ibid.

Art. VII. *Paſchalis II. Henricum I. Angliæ Regem ad Inveſtituras dimittendas compulit: Hominium verò ut ab Epiſcopis pro Feudis ſive Regalibus exigeret, ſecundùm Regni mores, prudenti Oeconomia permiſit*, 737

Art. VIII *Paſchalis II. Inveſtituras in Concilio Guaſtallenſi damnavit*, 743

Art. IX. *Inter Paſchalem II. & Henrici Germaniæ Regis Legatos Colloquium de Inveſtituris Catalauni in Gallia habitum eſt. Deinde Concilium Trecis ab eodem Pontifice celebratum, in quo Inveſtituræ iterum proſcriptæ*, ibid.

Art. X. *Paſchalis II. in Italiam redux Inveſtituras iterum iterúmque damnavit, in Synodis Beneventana, & Romana*, 744

Art. XI. *Paſchalis II. cum Henrico Germaniæ Rege Pactionem fecit, ut Epiſcopi Regalia ipſi dimitterent; ille verò Inveſtituris renuntiaret. Pactum violavit Henricus, & Privilegium Inveſtiturarum à Pontifice extorſit*, 745

Art. XII. *Ab Eccleſiis Romanâ & Gallicana improbatum ac damnatum eſt Privilegium de Inveſtituris à Paſchali II. conceſſum Henrico Imperatori contra Canones, & Prædeceſſorum Pontificum Decreta. Pontifex à Sapientioribus excuſatus. Pleríque Inveſtiturarum propugnandarum pertinaciam hæreſim eſſe aſſerebant: Conſultiùs ac doctiùs negabant alii. Henriciana itaque hæreſis hac in materia fictitia videtur*, 747

Art. XIII. *Privilegium Inveſtiturarum à ſe Henrico Imperatori conceſſum reſcidit Paſchalis II. damnavitque ceu Privilegium contra Spiritum Sanctum & Canonicam Inſtitutionem indultum, in duabus Synodis Romæ celebratis, annis* MCXII. *&* MCXVI. *& inſigne magnanimæ humilitatis exemplum Succeſſoribus, omnibúſque Epiſcopis dedit,* 753
Art. XIV. *Eccleſiæ Decreta contra Inveſtituras Laicæ Poteſtates fucatâ obedientiâ, imo fraude eludere quibuſdam in locis conatæ ſunt, Baculum quidem Paſtoralem & Annulum Electis Prælatis non tradentes, ſed prohibentes ne illa ex Altari reciperent, niſi ab ipſis ritu ſolemni eò ducerentur,* 755
Art. XV. *Gelaſius II. Controverſiam Inveſtiturarum componere noluit, aut Henricum Imperatorem ab Anathemate abſolvere, abſque Judicio Synodi,* 756
Art. XVI. *Calliſtus II. Inveſtituras damnavit, & Henricum Imperatorem eas pertinaciter retinentem excommunicavit in Concilio Remenſi,* 757
Art. XVIII. *Controverſia de Inveſtituris compoſita eſt in Concilio Lateranenſi I. Oecumenico IX. Imperator Inveſtituras Epiſcopatuum & Abbatiarum per Baculum & Annulum dimiſit; & Canonicas Electiones liberè fieri permiſit. Eccleſia conceſſit ut Electiones præſente Imperatore fierent, & ſi qua oriretur diſcordia, ipſe ſaniori parti aſſenſum auxiliúmque præberet, Metropolitani & Comprovincialium Judicio vel Conſilio: Electus verò Regalia ab ejus Majeſtate per Sceptrum acciperet,* 760
Art. XX. *De Canonibus Concilii Lateranenſis Primi,* 792
Diſſert. V. *De Goffridi Vindocinenſis Abbatis, & Marbodi Redonenſis Epiſcopi Epiſtolis, Roberto de Arbriſſello inſcriptis,* 794
Art. I. *Goffridi Vindocinenſis Abbatis Epiſtola Fratri Roberto inſcripta diſcutitur; illi aſſeritur contra recentiores quoſdam Authores. Ejuſque doctiſſimus Editor P. Sirmundus vindicatur à calumnia,* 795
Art. II. *Epiſtola Marbodo adſcripta, & ad Robertum de Arbriſſello, ut fertur, directa, expenditur, atque confutatur,* 800
Diſſert. VI. *De Concilio Lateranenſi II. Oecumenico X.* 777
Art. I. *Schiſma Petri Leonis, prima Ratio Concilii celebrandi,* ibid.
Art. II. *Petrobuſianorum, & Arnaldiſtarum Hæreſes; altera Concilii celebrandi Ratio,* 781
Art. III. *Reſtauratio Chriſtianæ & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, tertia Concilii celebrandi Ratio,* 782
Diſſert. VII. *De Varia Petri Abælardi Fortuna, Erroribus, Damnatione, & Pœnitentia,* 787
Art. I. *De Abælardi Inſtitutione, ac Magiſterio,* ibid.
Art. II. *De Petri Abælardi Amoribus,* 788
Art. III. *De Petri Abælardi & Heloiſſæ Converſione,* ibid.
Art. IV. *De Petri Abælardi Perſecutionibus,* 789
Art. V. *De Petri Abælardi Erroribus,* 790
Art. VI. *Pleróſque in errores verè impegit Abælardus, quos ipſi S. Bernardus & Guillelmus Abbas S. Theodorici tribuunt: Quamvis in quibuſdam Capitibus potius in modo loquendi, quàm reipſa ab Eccleſiæ doctrina aberraſſe videatur,* 791
Art. VII. *Abælardus in Concilio Sueſſionenſi damnatus eſt: quod nec anno* MCXVI. *nec anno* MCXXXVI. *ſed anno* MCXXI. *figi debet,* 797
Art. VIII. *Abælardus ad Concilium Senonenſe poſt annos undeviginti vocatus, Romanum Pontificem appellavit. Ejus nihilominus errores damnati fuere à Gallicanis Epiſcopis: Et ad Sedem Apoſtolicam miſſa Relatio: Quâ acceptâ, eadem prava dogmata damnavit Innocentius II. Et Abælardo ceu Hæretico ſilentium impoſuit,* 799
Art. IX. *Apologeticum pro Petro Abælardo ſcripſit Berengarius Pictavenſis ejus Diſcipulus. Verùm contumelioſo in S. Bernardum & Concilium Senonenſe Libello nulla fides,* 801
Art. X. *Petrum Abælardum S. Bernardo, & deinde Innocentio II. Summo Pontifici reconciliavit Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis: Eúmque Cluniaci ſuſcepit,* 803
Art. XI. *Petrum Abælardum, præſertim poſt Fidei ſuæ expoſitionem, & errorum emendationem, Hæreticis immeritò quis accenſeret,* ibid.
Art. XII. *Poſt errorum emendationem, ſanctè vixit, obiitque Magiſter Petrus Abælardus,* 804
Diſſert. VIII. *De Contentione inter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & Gallicanos Præſules exorta in Concilio Remenſi, anno* MCXLVIII. *occaſione Symboli contra Gilberti Porretani Errores ab iſtis editi: In qua Epiſcoporum, & Romani Pontificis Jura in Judicio cauſarum Fidei explicantur,* 806
Diſſert. IX. *De Concilio Lateranenſi III. Oecumenico XI.* 819
Art. I. *Concilii Indictio ab Alexandro III. Pontifice Maximo facta,* ibid.
Art. II. *Concilii tempus, Locus, Præſes Numerus Epiſcoporum,* 820

Art. III.

Art. III. *Concilii celebrandi prima ratio fuit damnatio Schiſmaticorum*, ibid.

Art. IV. *Concilii celebrandi ratio altera fuit damnatio Vualdenſium Hereticorum*, 826

Art. V. *Tertia Concilii celebrandi ratio, reſtitutio fuit Eccleſiaſticæ Diſciplinæ*, 827

Diſſert. X. *De Cauſa S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi & Martyris*, 833

Art. I. *De Cauſis quæ Sanctum Archipræſulem cum Rege Angliæ Henrico II. commiſerunt. Unam ex illis cauſis fuiſſe Jus Regaliæ, quod S. Thomas Cantuarienſis ad exilium & Martyrium uſque impugnaverit, figmentum eſt*, ibid.

Art. II. *S. Thomas Cantuarienſis Alexandrum III. Pontificem Maximum de ſuis anguſtiis, & tempeſtate Eccleſiæ Anglicanæ imminente certiorem fecit. Hunc verò & cæteros Epiſcopos ad Eccleſiæ defendendam libertatem Pontifex hortatus eſt*, 838

Art. III. *S. Thomas Cantuarienſis, Anglicani Cleri precibus flexus, ſe Regias Conſuetudines bona fide obſervaturum promiſit, ac ſolemni Juramento confirmavit in Conventu Clarendunenſi*, ibid.

Art. IV. *S. Thomas de Regiarum Conſuetudinum jurata obſervatione Pœnitentiam agit*, 840

Art. V. *Rex Henricus mittit Legatos ad Summum Pontificem: qui deliniendum eſſe Regem cenſet, & ejus precibus aliquid tribuendum: quamvis nihil concedendum ſit contra Juſtitiam, & Eccleſiæ libertatem*, ibid.

Art. VI. *Generalis Conventus Epiſcoporum Northamtonæ contra S. Thomam Cantuarienſem*, 841

Art. VII. *Geſta in Cauſa S. Thomæ Cantuarienſis tempore ipſius exilii uſque ad confectam pacem exponuntur. Cauſæ ipſius æquitas multis confirmatur, & Gallicanæ etiam Eccleſiæ teſtimonio*, 842

Art. VIII. *De Pace inter S. Thomam Cantuarienſem & Angliæ Regem inita. Et de Geſtis S. Præſulis pro Eccleſiæ Cauſa à reditu in Angliam uſque ad Martyrium*, 856

Art. IX. *De Geſtis in Cauſa S. Thomæ Cantuarienſis poſt ejus Martyrium*, 858

PANOPLIA

ADVERSUS HÆRESES

XI. & XII. SÆCULI.

Diſsert. XI. De *Azimorum uſu in confectione Eucharistiæ Adversùs Græcos Schiſmaticos*, 861

Art. I. *Uſus Azymorum exemplo Chriſti defenditur*, ibid.

Scholion II. *Græcorum Argumenta ſolvuntur*, 864

Art. III. *An perpetuus fuerit uſus Fermentati in Eccleſia Græca, & perpetuus item uſus Azymorum in Latina*, 868

Diſſert. XII. *De Præſentia Reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia: Et de Tranſſubſtantiatione Panis & Vini in Corpus Chriſti & Sanguinem: Adversùs Errores Berengarii Sacramentariorum Parentis, à Petrobuſianis, Henricianis, Vualdenſibus, Albigenſibus, Vviclefiſtis, propagatos, & in Calviniſtis redivivos. In qua præcipua Albertini Calviniani Miniſtri Argumenta ſolvuntur*, 873

Art. I. *Fides Præſentiæ Realis Corporis Chriſti in Euchariſtia probatur ex Verbis Promiſſionis*, 874

Art. II. *Diluuntur Argumenta quibus Albertinus probare nititur Joannis Cap. VI. agi de ſola manducatione ſpirituali, etiam ad oralis rejectionem*, 879

Art. III. *Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis fides, verbis Domini Sacramentum Inſtituentis probatur*, 889

Art. IV. *Reſpondetur Argumentis Sacramentariorum contra verba Inſtitutionis Euchariſtiæ*, 895

Art. V. *Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis Fides ex Patribus ſex priorum Sæculorum confirmatur: ac primùm ex S. Ignatio Martyre*, 903

Art. VI. *Dogma Catholicum de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia probatur ex S. Juſtino Martyre*, 904

Art. VII. *Dogma Catholicum ex S. Irenæo probatur*, 9 6

Art. VIII. *Dogma Catholicum ex S. Cypriano probatur*, 908

Art. IX. *Dogma Catholicum ex Concilio Nicæno, & S. Anaſtaſio probatur*, 911

Art. X. *Catholicæ Veritati de Præſentia Reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia favet Euſebius Cæſarienſis*, ibid.

Art. XI. *S. Hilarius præſentiæ realis Corporis Chriſti in Euchariſtia locupletiſſimus teſtis*, 913

Art. XII. *S. Cyrillus Hieroſolymitanus Dogma Catholicum de Reali Præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiatione confirmat*, 915

Art. XIII. *Sancti Baſilius & Gregorius Nyſſenus Catholici Dogmatis de Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Aſſertores*, 916

Art. XIV. *SS. Ephrem Syrus, & Epiphanius*

phanius Præſentiam Realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia agnovere, 919
Art. XV. *SS. Optatus Milevitanus, & Gaudentius Brixienſis, ſtant pro Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia,* 921
Art. XVI. *Sanctus Chryſoſtomus Berengario, cæteriſque Sacramentariis contrarius,* 922
Art. XVII. *Sanctus Ambroſius Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis propugnator,* 928
Art. XVIII. *Sanctus Hieronymus Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia teſtis,* 932
Art. XIX. *Sacramentarii à S. Auguſtino profligantur,* 936
Art. XX. *Solvuntur quædam Sacramentariorum Objectiones ex Sancto Auguſtino petitæ,* 941
Art. XXI. *SS. Iſidorus Peluſiota & Cyrillus Alexandrinus Fidem Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia confirmant,* 951
Art. XXII. *Theodotus Ancyranus, & Proclus Conſtantinopolitanus, Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia teſtes,* 956
Art. XXIII. *S. Leo Magnus Cauſæ Catholicæ apertè patrocinatur,* ibid.
Art. XXIV. *Heſichii teſtimonio. Dogma Catholicum confirmatur,* 957
Art. XXV. *Auctor Homiliæ* v. *de Paſchate, quæ Euſebii Emiſſeni nomine inſcribitur, Præſentiam Realem Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationem aſſerit,* 959
Art. XXVI. *SS. Gregorius Magnus, & Iſidorus Hiſpalenſis, Catholico Dogmati de Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia ſuffragantur,* 960
Art. XXVII. *Argumentum Calvinianorum Miniſtrorum, ductum ex Paganorum ſilentio, diluitur,* 961
Art. XXVIII. *Argumentum Sacramentariorum ex teſtimonio Senſuum petitum diluitur,* 962
Art. ultimus *Ad Fratres Calvinianæ Seceſſionis adhortatio,* 964
Diſſert. XIII. *De Baptiſmo Infantium, contra Petrobuſianos, in Waldenſibus, Albigenſibus, & Anabaptiſtis redivivos,* 967

FINIS.

HISTORIÆ

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ NONI ET DECIMI SÆCULI SYNOPSIS.

CAPUT PRIMUM.

De Pontificibus qui Romanam & univerſalem Eccleſiam rexerunt Sæculis nono & decimo.

ARTICULUS I.

De Leone III.

Leo Tertius in Synodo ſe purgat.

ANNUM quintum Pontificatûs agebat Leo Tertius, nono ineunte Sæculo; cùm Carolus Magnus Rex Chriſtianiſſimus Romam profectus eſt, Synodumque in cauſa Romani Pontificis quibuſdam criminibus accuſati congregavit. Archiepiſcopi verò, Epiſcopi, & Abbates conteſtati ſunt ſe Judices illius eſſe non poſſe. *Nos*, inquiebant, *Sedem Apoſtolicam, quæ eſt caput omnium Dei Eccleſiarum, judicare non audemus: nam ab ipſa nos omnes & Vicario ſuo judicamur, ipſa autem à nemine judicatur, quemadmodum antiquitus mos fuit: ſed ſicut ipſe Summus Pontifex conſuevit, jubeat, canonicè obediemus.* Leo verò ſacra Evangelia amplexus, ambonem conſcendit in Baſilica S. Petri, & coram omnibus Ordinibus palam juramento ſe purgavit, ut refert Anaſtaſius Bibliothecarius. Quæ ante Natale Domini geſta ſunt, anno Chriſti octingenteſimo. Feſto autem Dominicæ Nativitatis illuceſcente, à Romanis ſalutatus eſt Imperator Carolus Magnus, eúmque Leo Pontifex Maximus coronavit, & ſacro oleo inunxit, ac *More antiquorum Principum adoravit*, ut idem *Anaſtaſius*, & *Eginhardus* in Vita Caroli Magni teſtantur.

Sedes Apoſtolica caput omnium Eccleſiarum, à nemine judicatur.

Leo Tertius Carolum M. Imperatorem coronat.

Anno Chriſti octingenteſimo quarto, Leo Papa in Germaniam venit ad Carolum Magnum Imperatorem. Occaſio itineris ejus hæc fuit. Chriſti ſanguinem Mantuæ fuiſſe repertum fama vulgaverat. Pontificem rogaverat Imperator ut in rei veritatem inquireret. Qui occaſione datâ, primò in Longobardiam, ut Imperatoris deſiderio faceret ſatis, deinde ad ipſum Imperatorem perrexit, à quo pietate & humanitate maximâ ſuſceptus eſt, ut Annales Laureshamenſes, ſive Eginhardi teſtantur. Indè Vverdam ſe contuliſſe dicitur Pontifex, ibíque Sanctum Suitbertum ſolemni ritu in Sanctorum album retuliſſe, quod ex Epiſtola Sancti Liudgeri Mimigardevordenſis Epiſcopi ad Rixfridum Trajectenſem Epiſcopum commemorat Cardinalis Baronius ad annum Chriſti DCCCIV. Verùm tota illa narratio falſitatis, ut Liudgeri Epiſtola ſuppoſitionis, à viris eruditis, jam olim convicta eſt. Primò, quia Leo Papa cùm Natale Domini celebrarit in Cariſiaco cum Carolo Imperatore, & octo duntaxat diebus apud eum ſubſtiterit in Francia, ut veteres Francorum Annales referunt, S. Suitberti canonizationem pridie nonas Septembris, Carolo præſente, celebrare non potuit. Deinde Epiſtola S. Liudgeri nomine ornata narrat S. Suitberti in Catalogum Sanctorum relationem eo modo & ordine quo nunc & ab annis quadringentis celebrari ſolet: cùm ex Eccleſiaſticis monumentis certum ſit ſolemnem Canonizationis ritum primò ſervatum fuiſſe in S. Hugone Gratianopolitano Epiſcopo ab Innocentio II. poſtmodum in S. Bernardo ab Alexandro III. Antea ſimplex admodum erat Canonizationis ritus: Obtinebatur à Sede Apoſtolica facultas erigendi altare ſupra defuncti corpus, in eóque celebrandi. Quo erecto, peracta erat Canonizationis ſolemnitas, ut colligitur ex B. Petro Damiani in fine Vitæ S. Romualdi; fatetúrque Baronius ad annum MXXVII. Tertiò cùm in illa Epiſtola deſcribuntur Cardinales, Archiepiſcopi & Epiſcopi Summo Pontifici aſſidentes, Cardinales primo ſemper loco collocantur, contra illius & ſequentium Sæculorum morem. Sanè Innocentius II. trecentis poſt S. Liudgerum annis ad Carthuſiæ Priorem de S. Hugonis Canonizatione ſcribens tertio loco Cardinales ponit. Quartò, narrat S. Suitberti miraculum de puero lunatico ſanato, quem pater à Studio Bononienſi revocaverat, cùm non multò ante Gregorium Nonum Pontificem Maximum litterarum ſtudia Bononiæ ita florere cœperint, ut adoleſcentes ex longinquis regionibus eò confluerent. Quintò, narrat Indulgentias ſpeciales à Leone III. conceſſas celebrantibus feſtum S. Suitberti, & ad divina confluentibus.

S. Liudgeri Epiſtola de Canonizatione S. Suitberti à Leone Tertio, ſuppoſititia.

Varia in conceſſione Indulgentiarũ diſciplina.

At ille Indulgentiarum ſpecialium uſus tunc temporis alibi non legitur. Quamquam enim Indulgentiarum concedendarum poteſtas Eccleſiæ à Chriſto relicta ſit, quamquam ab ipſis nominis Chriſtiani exordiis viguerit, varia tamen in earum uſu fuit Eccleſiæ diſciplina: Fervente perſecutione, Lapſis Martyrum Libellos offerentibus concedebatur pœnitentiæ Canonicæ relaxatio. Hæc prima Indulgentiarum forma, ut ex S. Cypriano compertum eſt: Deinde reddita Eccleſiæ pace, erat in poteſtate Epiſcoporum Pœnitentibus, qui maximo cum fervore pœnitentiæ ſtadium decurrebant, pœnitentiæ tempus contrahere, & *de ipſis aliquid humanius cogitare*, ut ait Nicæna Synodus. Secundus hic Indulgentiarum modus. Septimo Sæculo & deinceps redemptio pœnitentiarum eleemoſynis, ſive in pauperum ſubſidium, ſive in Eccleſiarum conſtructionem aut reſtaurationem erogatis, invaluit. Tertius hic Indulgentiarum ſtatus. Undecimo Sæculo cadente, Urbanus II. pergentibus ad expeditionem Hieroſolymitanam, aut aliquid ad eam conferentibus, Indulgentias conceſſit. Quarta hæc Indulgentiarum conferendarum, ſeu relaxandarum pœnitentiarum ratio. Duodecimo tandem Sæculo Indulgentiæ omnibus certas Eccleſias vel Altaria viſitantibus, & ad divina convenientibus concedi cœptæ. Itaque Indulgentiarum ſpecialium conceſſio Eccleſiæ Vverdenſi & cunctis Fidelibus feſtum S. Suitberti celebrantibus facta, ab uſu Sæculi noni aliena eſt. Expungatur ergo ex Actis Leonis Tertii S. Suitberti Canonizatio Vverdæ præſente Carolo Magno celebrata.

Anno octingenteſimo nono, Quæſtio Romæ habita eſt inter Leonem III. & Bernarium Vvormatienſem, ac Jeſſe Ambianenſem, Epiſcopos, nec-non Adalardum Abbatem Corbeienſem, Imperatoris Legatos, de Symbolo Conſtantinopolitano, cum additione, *Filióque*, in Miſſarum ſolemniis cantando. Cantandi licentiam dederat Pontifex, non addendi. Unde Symboli cantum cum additione improbavit, & argenteas duas tabulas ad Confeſſionem S. Petri affigendas curavit, in quarum una Symbolum Latinè, in altera Græcè ſcriptum legeretur, abſque ullo additamento, quò documentum daret poſteris, Eccleſiam Romanam teſſeræ fidei addere nihil voluiſſe. Collationis illius Acta deſcripta ſunt à Smaragdo Abbate, ex quo inſerta ſunt à Sirmondo Tomo II. Conciliorum Galliæ.

S. Nicephorus Patriarcha Conſtantinopolit. & S. Theodorus Studita Romani Pontificis Primatũ verbis magnificis prædicant, & religioſè colunt.

Leonem III. per Legatos, & honorificentiſſimas literas ſinceræ fidei profeſſionem continentes convenit *S. Nicephorus* Patriarcha Conſtantinopolitanus, anno octingenteſimo undecimo. His in literis ubi ſeptem Synodos Oecumenicas, aſſertámque in iis fidem profeſſus eſt, his verbis Romanum Pontificem orat: *Veſtra autem deſideratiſſima in Domino Fraternitas, vicem nobis reddens precibus ad Dominum fuſis, opportuníſque ſermonibus, & ipſis quoque rebus, nos confirmet, informétque, quò veſtris legibus, veſtráque ſuffulti doctrinâ, in hac fide ſtabiles, ſimplices, & ab omni defectu immunes perſiſtamus, omniáque myſteria, quæ in ipſa, vel de ipſa ab initio ſunt tradita, inconcuſſa retineamus, & univerſum denique rationalem noſtrum gregem ſummi Paſtoris nomine & unctione inſignitum, intráque Eccleſiaſticæ caulæ ſepta conſtitutum, manifeſta divinæ illius & Apoſtolicæ ſpiritualis doctrinæ fiſtula ebuccinatione, vocibúſque divinitus inſpiratis in unum congregemus, & ab inſidiantium ferarum morſibus illæſum conſervemus.* Extat hæc Epiſtola Tomo VII. Conciliorum editionis *P. Labbe* S. J. à *Theodoro Peltano* ejuſdem Societatis Latinè reddita.

Literas à *Theodoro Studita* Confeſſore Sanctiſſimo plures accepit Leo III. quibus ipſum de ſtatu Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ commonebat, à Nicephoro impio Imperatore perturbatæ, qui Joſephum Oeconomum olim depoſitum, quòd Conſtantini Imperatoris nefarias nuptias cum Theodote pellice, quam pulsâ legitimâ uxore, ſuperinduxerat, conciliaſſet, reſtitui à Nicephoro Patriarcha curaverat, factúmque ejus à duabus Synodis excuſari, & Theodorum ipſum Studitam, alióſque ejus exemplo à communione Patriarchæ abſtinentes, ob reſtitutionem Joſephi, anathemate damnari. His in Epiſtolis, quas Annalium Eccleſiaſticorum Parens refert ad annum octingenteſimum nonum, Romanum Pontificem *Diviniſſimum omnium capitum Caput* Theodorus appellat, *Archipaſtorem Eccleſiæ quæ ſub cœlo eſt*: rogat ut *manum Eccleſiæ* Conſtantinopolitanæ *porrigat, ſicut Chriſtus Petro*: neceſſarium eſſe ſuggerit *à divino* ipſius *Principatu Synodum convocari legitimam, ut orthodoxum Eccleſiæ dogma hæreticum excludat.* Se, ſuóſque inter *minima Eccleſiæ membra* recenſet, *divino* ipſius *Paſtorali Principatui* addictiſſimum ſe profitetur, fœlicémque ſe ac ſuos exiſtimat, ſi inter *proprias* ejus *oves* reputentur, ejúſque precibus confirmentur ac documentis. Leonem III. amantiſſimis literis Theodorum Studitam, & Platonem ejus in vinculis ſocium recreaſſe, conſtat ex alia Epiſtola, quam ad eumdem Pontificem pariter ſcripſerunt, quam Baronius exhibet loco ſupra laudato. Hirienſis Eccleſiæ Sedem Epiſcopalem Leonis III. auctoritate Compoſtellam tranſlatam fuiſſe ob inventas illic *S. Iacobi* reliquias, idque precibus *Alfonſi* Regis cognomento *Caſti* conceſſum, rerum Hiſpanicarum Scriptores teſtantur. Ovetenſem Eccleſiam ab eodem Pontifice Archiepiſcopatu auctam, Lucas Tudenſis, & Rodericus Præſul aſſerunt. Eardulfum Nordanhumbrorum Regem à ſuis ſubditis & Regno pulſum, per Legatos ſuos cum Caroli Magni Oratoribus conjunctos, in ſolium ditionéſque reſtituit Leo III. ut Annales Francorum Fuldenſes memorant ad annum Chriſti DCCCIX. Teſtamento Caroli Magni propriâ manu ſubſcripſit. Eccleſias urbis inſtauravit, ornavítque ſingulari munificentiâ, cujus monumenta exhibet Anaſtaſius Bibliothecarius in ejus Vita. Leonem III. ſeptem quandoque, vel novem Miſſas eadem die celebraſſe *Vualafridus Strabo* Lib. *de Rebus Eccleſiaſticis*, Cap. XXI. teſtatur. Leonem Papam de quo id Strabo memorat, falsò putat Leonem I. fuiſſe *Durantus* Lib. 2. Cap. 7. cùm laudatus Auctor dicat eum non longè à ſuis temporibus claruiſſe. Pluries eadem die Sacrificium offerri ab eodem Sacerdote quondam mos fuit, idque ſingulorum pietati permiſſum eſt, ut ex Strabone conſtat, utque multis Sanctorum exemplis confirmat doctiſſimus Cardinalis *Bona* Lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, Cap. XVIII. Num. V.

Leo III. ſeptem vel novẽ Miſſas eadem die celebrat.

Concordiam inter Sacerdotium & Imperium conſervare ſatagit.

Cùm maligni quidam homines ſemina rixarum inter Leonem III. & Carolum Magnum Imperatorem ſpargere conarentur, ſic ad illum ſcripſit anno 807. *Qui per mendacium & malas machinationes vult Filium ſeparare à Matre, judicium habebit cum ipſo Clavigero Regni Cœlorum B. Petro Apoſtolo. Quia mihi in hoc mundo nihil pretioſius eſt quàm animæ veſtræ ſalus. Veruntamen tacere nullo modo poſſumus ut vos ipſi pro anima veſtra vigiletis, ſcientes quia iſta miſera & caduca vita in modicum exterminatur, & finem habet, & omnes rationem reddituri ſunt Domino.* Tribus Ordinationibus menſe Martio celebratis, quibus Preſbyteros triginta, Diaconos undecim, Epiſcopos viginti ſex creavit, obiit pridie Idus Junias, anno Chriſti octingenteſimo decimo-ſexto, cùm annos viginti, menſes quinque, dies decem & ſeptem ſediſſet, ac

in

in S. Petri Baſilica ſepultus eſt, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario*.

SCHOLION I.

Religioſi Cenſores in hoc Articulo pag. 1. Edit. primæ hanc propoſitionem notant: *Leo III. de multis criminibus accuſatur, à quibus ut ſe purget, Carolus Magnus Concilium congregat.*

R. De *quibuſdam* criminibus accuſatum *Leonem III.* dixi, non de multis. Quæ porro ibi refero, ex Anaſtaſio Romanæ Eccleſiæ Bibliothecario refero, fide digno Scriptore.

SCHOLION II.

In eodem Articulo Pag. 3. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant; *Repugnat hujus & ſequentium ſæculorum mori, Cardinales Archiepiſcopis & Epiſcopis antepone.*

R. Id abſque probatione non aſſero. Nam Innocentium Secundum trecentis poſt S. Liudgerum annis, cùm ad Carthuſiæ Priorem de S. Hugonis Canonizatione ſcriberet, tertio loco Cardinales poſuiſſe obſervo. Idem obſervavit ante me vir doctiſſimus *Ioannes Morinus* Lib. X. *De Adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ*, Cap. XX. pag. 771. col. 1. num. XI. Ita obſervavit Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus *Ioſephus Maria Sanfelicius*, Apoſtolicæ Sedis ad Germaniæ inferioris Provincias, tractum Rheni, cum poteſtate Legati à Latere Nuntius, in Epiſtola quam referunt Bollandi Continuatores, in Commentario prævio ad Vitam *S. Liudgeri*, §. IX. num. 41. ad diem XXVI. Martii. Sed & Cardinalis Bellarminus Libro I. *De Clericis*, cap. XVI. *Fatetur*, inquit, *olim Epiſcopos quoſcumque prælatos fuiſſe Cardinalibus non Epiſcopis, immò etiam Cardinalatum gradum fuiſſe ad Epiſcopatum, ut Onuphrius rectè docet in Lib. De Cardinalibus, & apertiſſimè colligitur ex Lib. I. Cap. VII. Vitæ S. Gregorii. Poſtea tamen mutatus eſt ordo, & cœpti ſunt Cardinales Epiſcopis anteponi, & Epiſcopatus gradus eſſe ad Cardinalatum.*

ARTICULUS II.

De Stephano V.

Cum decem duntaxat diebus poſt *Leonis III.* obitum Romana Sedes vacaſſet, in ejus locum ſuffectus eſt *Stephanus* hujus appellationis *Quintus*, natione Romanus, Diaconus à Leone ordinatus, bonis operibus & ſtudiis ſacris inſignis, Evangelicus Prædicator, populi Romani deliciæ. Utprimùm inauguratus eſt Pontifex, iter ad *Ludovicum Pium* Imperatorem in Gallias arripuit pro Eccleſiæ utilitatibus, à quo ſummâ pietate & honore ſuſceptus eſt, ipsúmque viciſſim magnis honoribus affecit, Imperatorem unxit, & Irmingardam Reginam ejus conjugem coronavit. Rem geſtam narrat *Theganus* Chorepiſcopus Trevirenſis in libro de Geſtis Ludovici Pii. *Eodem*, inquit, *anno, Leo Papa Romanus obiit, & Stephanus poſt eum ſucceſſit; qui ſtatim poſtquam Pontificatum ſuſcepit, juſſit omnem populum Romanum fidelitatem cum juramento promittere Ludovico, & dirigens Legatos ſuos ad ſupradictum Principem, nuntians ei ut libenter eum videre voluiſſet in loco ubicumque ſibi placuiſſet. Quod audiens, magno tripudio repletus, cœpit gaudere, & confeſtim juſſit Miſſos ſuos obviam ire Sancto Pontifici cum ſalutationibus maximis, & ſervitia præparare. Perrexit poſt Miſſos Dominus Ludovicus obviam ſupradicto Pontifici, obvians ei in Campo magno Remenſium. Deſcendit uterque de equo ſuo, & Princeps ſe proſternens omni corpore in terram tribus vicibus ante pedes tanti Pontificis, & tertiâ vice erectus, ſalutavit Pontificem iſtis verbis, dicens:* Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis. *Et reſpondit Pontifex:* Benedictus ſit Dominus Deus noſter, qui tribuit oculis noſtris ſecundum David Regem videre. *Amplexantes enim ſe & oſculantes pacificè perrexerunt ad Eccleſiam: Qui cùm diu oraverunt, erexit ſe Pontifex, & excelsa voce cum Clero ſuo fecit ei laudes Regales. Poſtea Pontifex honoravit eum magnis honoribus & multis, & Reginam Irmingardam, & omnes Optimates & Miniſtros ejus. Et in proxima die Dominica, in Eccleſia ante Miſſarum ſolemnia, coram Clero, & omni populo conſecravit eum, & unxit ad Imperatorem, & coronam auream miræ pulchritudinis, & pretioſiſſimis gemmis ornatam, quam ſecum apportaverat, poſuit ſuper caput ejus. Et Irmingardam Reginam appellavit Auguſtam, & poſuit coronam auream ſuper caput ejus. Quamdiu ibi erat Beatiſſimus Papa, quotidie colloquium habebant de utilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ. Poſt quod Dominus Imperator eum honoravit magnis & innumeris donis tripliciter & amplius quàm ſuſcepiſſet ab eo...: dimiſit eum ire Romam cum Legatis ſuis, quibus præcepit ubique in itinere ſuo honeſtum exhibere ſervitium.* Eadem pene habent Auctor Anonymus Vitæ Ludovici Pii, & Flodoardus lib. 2. c. 19. Stephani V. nomine inſignitum eſt apud Gratianum Diſtinctione XXIII. C. *Quia Sancta*, Decretum de Romani Pontificis electione, quô cavetur ut *convenientibus Epiſcopis & univerſo Clero, eligatur præſente Senatu & populo, qui ordinandus eſt. Et ſic ab omnibus electus, præſentibus Legatis Imperialibus conſecretur. Nullúſque ſine periculo ſui, juramenta vel promiſſiones aliquas, nova adinventione audeat extorquere, niſi quæ antiqua exigit conſuetudo, ne Eccleſia ſcandalizetur, & Imperialis honorificentia minuatur.* Hoc Decretum in dubium revocat Baronius; quòd Ludovicus Pius in celebri Conſtitutione quæ incipit, *Ego Ludovicus*, liberam eſſe velle electionem & coronationem Romani Pontificis declaraverit, ſolúmque exegerit ut conſecratus Pontifex Legatos ad ſe mitteret. Addere potuit & Flori Magiſtri teſtimonium, qui in Tractatu *de Electionibus Epiſcoporum*, quem ſcripſit circa annum octingenteſimum vigeſimum, ſub Ludovici Imperio, ait: *In Romana Eccleſia uſque in præſentem diem cernimus, abſque interrogatione Principis; ſolo diſpoſitionis divinæ judicio, & Fidelium ſuffragio, legitime Pontifices conſecrari.* Breviſſimo quo ſedit intervallo temporis, ſcilicet menſium ſeptem & dierum trium, multa in ornamentum Eccleſiarum contulit. Unicâ Ordinatione menſe Septembri celebrata, Preſbyteros octo, Diaconos quatuor, Epiſcopos quinque creavit. Obiit VIII. Kal. Februarii, anni DCCCXVII. ſanctiſſimus Pontifex, miraculorum etiam gratiâ inſignis, ut Theganus coævus Auctor in lib. *De Geſtis Ludovici Pii* teſtatur.

Stephani V. iter in Gallias.

Ludovicum Pium Imperatorem ungit.

Dubium Stephani V. Decretum.

ARTICULUS III.

De Paſchali I.

Poſt biduum à Stephani V. obitu, *Paſchalis* hujus appellationis *Primus*; gente Romanus, à teneris divino cultui mancipatus, ſacrarum literarum peritus, caſtimoniâ, pietate, beneficentiâ in pauperes, aſſiduitate in orationibus, vigiliis, jejuniis, omníque virtutum genere inſignis, Religioſæ vitæ cultor, Monaſterio *S. Stephani* à *Leone III.* Præpoſitus, ſummo omnium Ordinum conſenſu creatus eſt Pontifex. Sacrorum Canonum diligentiſſimum obſervatorem, & paternarum traditionum defenſorem acerrimum ſe præbuit. Tardus ad iracundiam, ad miſerationem velox, amator populi ſemper viſus, teſte *Anaſtaſio* in ejus Vita. Utprimùm inauguratus eſt, ſolemnem Legationem ad *Ludovicum Pium* Imperatorem decrevit, ad confirmandam pacem & amicitiam quæ ipſum inter & anteceſſores Pontifices interceſſerat. Hujus obeundæ munus Theodoro Nomenclatori impoſuit. Id teſtantur qui Ludovici

geſta ſcripſere. Confirmationem Pippinianæ & Carolinæ Donationum, & Sardiniæ Donationem, Edicto quod incipit, *Ego Ludovicus*, expreſſam ab eodem Imperatore ſuſcepit. Bernardum Viennenſem Archiepiſcopum Pallio donavit. Ad ipſum litteras dedit Abbas Sanctiſſimus, & Fidei adverſus Iconomachos propugnator egregius *Theodorus Studita*, ſuo & aliorum Abbatum Fidei gratiâ expulſorum nomine, quas Annalium Eccleſiaſticorum Pareus ad annum 817. deſcripſit. His literis Paſchalem ita compellant Sancti Confeſſores: *Audi, Apoſtolicum Caput, à Deo prapoſite Paſtor ovium Chriſti, Ianitor Regni cœlorum, Petra fidei, ſuper quam ædificata eſt Catholica Eccleſia! Petrus enim tu, Petri Sedem exornans & gubernans. Lupi graves irruperunt in caulam Domini. Perſecutionem patitur Chriſtus cum Matre & Miniſtris. Siquidem contra imaginem incurſus, prototypi eſt perſecutio. Hinc detentio Patriarchalis Capitis, & exilia, & relegationes Archiepiſcoporum, & Sacerdotum, & Monachorum, Monachariumque, & compedes & vincula ferrea, tormentaque, & ad extremum mors. Altaria deleta ſunt, templa deſtructa, ſacra profanata, effuſus eſt ſanguis, & effunditur eorum qui retinent Evangelium.... Huc igitur ab Occidente, ò Chriſti imitator, reſurge, & ne repellas in finem. Tibi dixit Chriſtus Deus noſter:* Et tu aliquando converſus, confirma fratres tuos. *Ecce tempus, ecce locus: opitulare nobis, qui es à Deo ad hoc ordinatus. Porrige manum quantum fieri poteſt. Habes poteſtatem à Deo, eò quòd omnium Princeps es, in quo poſitus es. Terreto, ſupplicamus, hæreticas feras calamo divini verbi tui. Paſtor Bone, pone animam pro ovibus, ſupplicamus. Audiat Eccleſia quæ ſub cœlo eſt, quia à vobis anathematizantur per Synodum qui hæc auſi.* Inſcribitur Epiſtola: *In omnibus ſummâ virtute prædito, Lumini magno, Principi Sacerdotum primo, Domino noſtro Apoſtolico Papæ Paſchali.*

S. Theodori Studitæ ad Paſchalem I. literæ.

Ad eumdem Pontificem recèns creatum Apocriſiarios miſit *Theodotus* Pſeudo-Patriarcha Conſtantinopolitanus, quos ille velut fures rejecit, ut teſtantur *Theodorus Studita*, aliique Monaſteriorum Præpoſiti in altera Epiſtola ad *Paſchalem* Papam miſſa per *Epiphanium*, quam refert Baronius ad annum octingenteſimum decimum-octavum. Sic Pontificem iis literis compellant: *Re ipsâ cognovimus manifeſtum Apoſtolorum Principis ſucceſſorem Romanæ Eccleſiæ præſidere, certòque nobis perſuaſimus, Dominum Eccleſiam noſtram minimè deſeruiſſe, cui unum ſolùmque auxilium à vobis hactenus, atque ab ipſo exordio, in occurrentibus moleſtiis, Dei providentiâ conceſſum eſt. Vos igitur illimis ac ſincerus ab initio fons orthodoxæ veritatis. Vos adverſùs omnem hæreticam procellam tranquillus ſepoſitus portus Eccleſiæ univerſæ. Vos à Deo electa civitas refugii ſalutis,* &c. Quas potuit, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ tulit ſuppetias *Paſchalis* Pontifex, literas ſcripſit graviſſimas contra Iconomachos, ut *Theodorus Studita* teſtatur Epiſt. 62. 63. 66. lib. 2. Cod. Columm. & Monachis Græcis ad Eccleſiæ Romanæ gremium confugientibus Monaſterium apud *Sanctam Praxedem* extruxit, dotavit, ornavit, de quo legendus *Anaſtaſius* in ejus Vita.

Eccleſia Romana fons illimis ac ſincerus orthodoxæ veritatis.

Paſchali Primo conſpicuam ſe præbuit Virgo & Martyr Sanctiſſima *Cæcilia*, eique corpus ſuum revelavit, quod aureis velatum indumentis ſanguine adhuc infuſis à Pontifice inventum eſt, cum corporibus SS. Martyrum *Valeriani* ejus ſponſi, *Tiburtii*, *Maximi*, necnon *Urbani* & *Lucii* Romanorum Pontificum; quæ unà tranſtulit in Eccleſiam *S. Cæciliæ* nomine nuncupatam, quam inſtauravit, ornavitque: ac Monaſterium ſub honore SS. Virginum & Martyrum *Agathæ* & *Cæciliæ* juxta eamdem Baſilicam extruxit, in loco qui dicitur *Collis*

Tranſlatio corporis S. Cæciliæ.

A *Iacentis*, in eòque munificè dotato Monachorum Congregationem inſtituit, qui quotidianas laudes in Titulo *S. Cæciliæ* Deo perſolverent. Hæc tranſlatio anno octingenteſimo vigeſimo primo facta eſt, ſecundùm Sigebertum. De qua legenda eſt ipſius *Paſchalis I.* Epiſtola, & Anaſtaſius Bibliothecarius in Vita ejuſdem Pontificis.

Lotharium Cæſarem *Ludovici Pii* filium Romæ Imperatorem coronavit Paſchalis Pontifex anno Chriſti octingenteſimo vigeſimo-tertio, ut Auctor Anonymus in Vita Ludovici Pii teſtatur. Captives innumeros redemit, incendium immane ſuis precibus extinxit, Eccleſias Urbis variis ornamentis auxit, de quibus legendus Anaſtaſius Bibliothe-B carius. Obiit pridie Idus Maias anno 824. cùm annos ſeptem, menſes tres, & dies ſexdecim Eccleſiam rexiſſet.

ARTICULUS IV.

De Eugenio II.

Paſchali defuncto, poſt dies quatuor de ſucceſſoris electione actum, in qua diſſentientibus ſuffragiis, ſchiſma pene ortum, ſed *Eugenii* Archipreſbyteri S. Sabinæ electio legitima, nobilium patrocinio & favore viris fortita eſt. Is pie-C tate, doctrinâ, beneficentiâ non ſolùm in pauperes, ſed in omnium Ordinum homines ſingulari, pacis ſtudio, aliiſque virtutum gradibus ad ſupremæ dignitatis culmen aſcendit. Ejus permiſſu Gallicani Epiſcopi Pariſios anno Chriſti 824. convenère, de ſacrarum imaginum cultu collaturi. Ad *Eugenium* poſt iſtam Collationem *Ludovicus* & *Lotharius* Imperatores ſcripſere, & collectas ab Epiſcopis SS. Patrum ſententias controverſiam illam ſpectantes miſere per Legatos Jeremiam Senonenſem Archiepiſcopum, & Jonam Epiſcopum Aurelia-D nenſem, qui Sedi Apoſtolicæ officia ſua offerrent, non docendi Romanam Eccleſiam ac Pontificem auctoritatem ſibi arrogarent, ut Ludovicus Pius in Epiſtola ſua profitetur. Lege quæ de Conventu Pariſienſi in cauſa ſacrarum imaginum ſcripſi in Diſſertatione adverſùs veteres novoſque Iconomachos, Sæculo VIII.

Conventus Pariſienſis Gallicanorum Epiſcoporum, indeque ad Eugenium II. miſſ. Legatio.

Frequentem Romæ Synodum celebravit *Eugenius II.* anno DCCCXXVI. die XV. Novembris, ut Eccleſiaſticæ diſciplinæ conſuleret. Octo & triginta in ea conditi ſunt Canones. Tribus prioribus conſecrandorum Epiſcoporum dotes ex Paſtorali S. Gregorii exponit, cavètque ne ullus E præmiis ordinetur, alioqui pœnis à Concilio Chalcedonenſi decretis ſubjaceat. *Quartus* indoctos Sacerdotes à ſacris miniſteriis ſuſpendendos ſtatuit, donec edocti fuerint. *Quintus* Epiſcopum conſecrari vetat, niſi à Clero & populo poſtulatum, & ex Eccleſiæ vacantis gremio, niſi forſan dignus Epiſcopatu in ea nullus eſſet. Prohibet etiam aliquem invitum conſecrari, quamvis urgente neceſſitate. *Canon ſextus* Epiſcopos reſidere jubet, nec eorum abſentiam vult excuſari, *niſi fortè per juſſionem Metropolitani vel Principis, ex neceſſitate* F *contingat: quia abſentia Epiſcopi plerùmque fit calamitas plebis.* Statuit *Canon VII.* ut *juxta Eccleſiam clauſtra conſtituantur, in quibus Clerici Diſciplinis Eccleſiaſticis vacent;* unùmque ſit eis refectorium, ac dormitorium. Ii verò ipſis præponantur ſub Epiſcopo, quorum *vita* & *doctrina* illis ſit honori ac ornamento. *Canon octavus* Presbyteros in Eccleſiis Baptiſmalibus ordinari ſuadet ab Epiſcopis, cum Parochianorum aſſenſu. *Canon nonus* in Congregationes Clericorum plures admitti vetat, quàm ali poſſint ex facultatibus Congregationi canonicè attributis. *Canon decimus* Sacerdotes nullos ordinari

Romana Synodus ab Eugenio II. congregata.

Summa Canonum.

Epiſcoporum reſidentia.

Seminarium.

nati permittit, niſi certis Eccleſiis, aut Monaſteriis deputentur: iiſque mulierum familiaritatem interdicit.

Clericalis diſciplina.

Canon undecimus Sacerdotes qui ſedulè Divina perſcrutari ac meditari debent Eloquia, ludis vacare, aut eorum aſpectu delectari non ſinit. *Canon duodecimus* fœnus, venationem, aucupium, & ruſtica opera iiſdem prohibet: ac ne ſine ornatu Sacerdotali extra domos prodeant. *Decimus-tertius* eoſdem in ſecularibus negotiis pro teſtimonio dicendo, aut conficiendis inſtrumentis rogari vetat, quia eos in talibus rebus eſſe non convenit. Excipitur caſus quo nullæ idoneæ ſæcularium invenirentur perſonæ ad manifeſtandam teſtimonio ſuo veritatem. *Decimus-quartus* Clericos propter crimen depoſitos ab Epiſcopis alicubi recludi jubet ad agendam pœnitentiam. *Decimus-quintus* Clericos ſacris Ordinibus initiatos à Subdiacono ad Epiſcopum, ſi de mala familiaritate cum aliqua fœmina ſuſpecti fuerint, & à Metropolitano, vel Epiſcopo ter admoniti, cum ea confabulari, aut alio modo converſari deprehenſi fuerint, ſtatuit canonicè judicandos. *Decimus-ſextus* prohibet Epiſcopis ne res immobiles ſubjectarum plebium, aut piorum locorum in proprios uſus convertant. *Decimus-ſeptimus* reprehendit Presbyteros, qui omnium ad ſe concurrentium in ſacris locis oblationes ad Miſſarum ſolemnia recipere renuebant.

Oblationes ad Miſſarum Solemnia.

Tunc ſcilicet oblationes ex pane & vino olim à Chriſtianis fieri ſolitæ in pecuniarum eleemoſynam pro Miſſis converti cœptæ ſunt. Hinc factum, ut Laïci ob modicam ſtipem ſingulas quiſque Miſſas ſibi arrogarent. Unde Presbyteri acceptâ ab uno eleemoſynâ, aliorum oblationes & eleemoſynas recuſare cogebantur, ne unum pro pluribus qui Miſſam poſtulaverant, offerre viderentur Sacrificium. Hunc, inquam, uſum reprehendere videtur *Eugenius II.* Canone XVII. Sic autem habet iſte Canon: *Presbyteri nullius ſuadeantur ſermonibus, ut non omnium ad ſe concurrentium in quibuſlibet ſacris locis oblationes ad Miſſarum ſolemnitates recipiant. Quia cum mediatores Dei hominumque exiſtant, in exercendis votis, relaxandiſque peccatis largiſſimam debent orationem peragere. Si quis autem contra hæc temerator extiterit, aut deſinat, aut Doctoris proprii conſtringatur ſententiâ. Redemptor enim noſter cum ſit omnipotens, immenſaque miſericordiæ plenus, quantorum populorum vota non recipit, & vincula peccatorum quatenus non reſolvit?* Eamdem conſuetudinem, quæ hoc reprehenditur Canone, perſtringit *Walafridus Strabo* lib. *de Eccleſiaſticis Officiis*, cap. 22. *Sed & in hoc*, inquit, *error non modicus videtur, quòd quidam ſe non poſſe aliter plenam commemorationem eorum facere, pro quibus offerunt, niſi ſingulas oblationes pro ſingulis offerant; vel pro vivis & defunctis non ſimul æſtimant immolandum, cùm verè ſciamus unum pro omnibus mortuum, & unum panem eſſe & ſanguinem, quem univerſalis Eccleſia offert. Quòd ſi cui placet pro ſingulis ſingulatim offerre, pro ſolius devotionis amplitudine, & orationum augendarum delectatione id faciat, non autem pro ſtulta opinione quâ putet unum Dei ſacramentum non eſſe generale medicamentum. Quodammodo etiam in fide imperfectus eſt; qui putat Dominum non diſcernere, quando una petitione pro multis rogatur, quid cui ſit neceſſe: vel faſtidire eum æſtimat, cum eadem oblatio nunc pro uno, nunc pro alio exhibetur.* Cujuſque Sacerdotis arbitrio & devotioni tunc permittebatur unum pro multis offerentibus Sacrificium, aut ſingula pro ſingulis celebrare. Noſtrorum verò temporum alia conditio eſt, alii mores: Nec ullus ignorat quid de hac re ab Apoſtolica Sede ſtatutum ſit, inquit doctiſſimus Cardinalis *Bona* Lib. II. *Rerum Liturgicarum*, Cap. VIII.

Literæ dimiſſoriæ.

Canon decimus-octavus Romanæ ſub Eugenio II. Synodi vetat literas dimiſſorias ad alienam Diœceſim concedi Presbytero, aut alteri Clerico, niſi Epiſcopo, ad cujus Diœceſim migrat, poſtulante. Ne verò falſitati ſit locus, jubet eas Metropolitani, vel Summi Pontificis, aut Principis Bulla roborari.

Temporalium Eccleſiæ negotiorum Advocati.

Ad quid conſtituti Sacerdotes?

Canon decimus-nonus ſtatuit ut Epiſcopi, univerſique Sacerdotes, qui *ad ſolam laudem Dei, bonorumque operum actionem conſtituuntur*; Advocatum *bonæ opinionis, & laudabilis artis* eligant, ad gerenda cùm Eccleſiæ, tum propria negotia: *Ne dum humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.* Si autem Advocatum invenire non poſſint Presbyteri, in hujus rei cauſam inquirere Epiſcopum jubet *Canon vigeſimus*, eóſque ſecundùm Canones emendari, ſi mala illorum converſatio in cauſa ſit cur negotiorum ſuorum Patronos ac Procuratores invenire nequeant.

Jus patronatus.

Canon vigeſimus-primus Monaſterium vel Oratorium canonicè conſtructum, à dominio Fundatoris auferri prohibet, eidémque jus Patronatûs aſſerit; ita tamen ut Presbyter, cui illud commendaverit, probetur Epiſcopo, ipſique reverentiam & obedientiam exhibere, & ad ejus Placita, ſive Synodos accedere teneatur.

Vigeſimus-ſecundus ferit rerum Eccleſiaſticarum invaſores. *Vigeſimus-tertius* Xenodochia, aut quævis pia loca Epiſcopis, in quorum Diœceſi exiſtunt, commendat, ut eorum ſollicitudine ad eaſdem utilitates, quibus conſtituta ſunt, ordinentur. *Vigeſimus-quartus* piis hujuſmodi locis, quæ Sacerdote ſunt deſtituta, & ſæcularium hominum habitatione profaniſque uſibus ſordeſcunt, Presbyterum præfici jubet ad facienda ſacra, ſive Epiſcopi auctoritate, ſi Eccleſiæ loca illa ſubjecta ſint; ſive admonitione & curâ, ſi ſub jure ſæcularium hominum ſint conſtituta. Si verò laïci Patroni ac domini infra tres menſes Presbyterum ibi conſtituere neglexerint, Epiſcopus ad id emendandum Principis implorabit æquitatem. *Canon vigeſimus-quintus* templa, & quævis pia loca vetuſtate collapſa, aut deſtructa, reſtaurari mandat.

Canon vigeſimus-ſextus vetat ne Epiſcopus ſubjectos Sacerdotes, Clericos, vel pia loca, inſuetis exactionibus gravet.

Monaſticæ Diſciplina.

Vigeſimus-ſeptimus Abbates doctos, Sacerdotes, & regularis obſervantiæ ſtudioſos, Monaſteriis præfici jubet. *Vigeſimus-octavus* Monachos regulariter non viventes coërceri ſtatuit, & ad communem vitam redigi. *Vigeſimus-nonus* fœminas, quæ habitum Religioſum aut velamen ſuſceperе, in Monaſteriis regulariter vivere, aut in domibus ſuſceptum habitum caſtè obſervare jubet.

Diei Dominicæ obſervantia.

Canon trigeſimus opera ſervilia, & mercatus diebus Dominicis prohibet, quibus Chriſtiani omnes ad Eccleſiam concurrere, & ſoli orationi vacare debent. Reos tamen aut criminis graviter ſuſpectos, in carcerem iis diebus conjici permittit *Canon trigeſimus-primus*, ne quo tempore commiſſa facinora debent oratione abſtergi, alia impunè committantur.

Monaſticæ profeſſionis libertas.

Canon trigeſimus-ſecundus eos qui ad ingreſſum Monaſteriorum compulſi ſunt, in iis invitos retineri vetat: *Quia quod non petunt, non obſervant:* & peccata committere ſolent potiùs, quàm plangere.

Canon trigeſimus-tertius Laïcos in Presbyterio, quando Miſſa celebratur, conſiſtere prohibet. *Trigeſimus-quartus* ſtudia in univerſis Epiſcopiis, & aliis locis ubi opus fuerit, inſtitui jubet. *Trigeſimus-quintus* Choreas & ſaltationes juxta Eccleſias in Sanctorum Natalitiis impediri ſtatuit: Pagano-

Choreæ juxta Eccleſiam vetitæ.

rum mores id redolere docet; qui his vacant, ſi cum minoribus veniunt ad Eccleſiam peccatis, cum majoribus reverti.

Matrimonii indiſſolubilitas.

Canon trigeſimus-ſextus ſtatuit, *Nulli licere, exceptâ causâ fornicationis, uxorem relinquere, & deinde aliam copulare.* Si autem mutuo conſenſu, religioſæ vitæ causâ, ab invicem ſecedere voluerint, id abſque conſcientia Epiſcopi ne fiat, ut ab eo ſingulariter proviſo conſtituantur loco. Prima pars Canonis nonnullis perperam videtur ſolutionem matrimonii, non ſolùm quoad thorum, ſed etiam quoad vinculum, causâ fornicationis permittere. Commodum enim ſenſum patitur Canon laudatus, & eodem modo exponi poteſt ac verba Chriſti, Matthæi 19. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.*

Canon trigeſimus-ſeptimus duas ſimul uxores, aut uxorem & concubinam habere vetat. *Trigeſimus-octavus* à Communione ſegregandos edicit, qui matrimonium in gradibus vetitis contraxerint, ſcilicet cum noverca, nepte, conſobrina, fratris vel cognati uxore.

Ritum probationis per aquam frigidam inſtituit Eugenius II. ſi fides Remigianis membranis pervetuſtis habeatur, ſeculo nono, ut conjicit *P. Mabillonius*, exaratis, ex quibus Ritum illum tranſcripſit, & publicavit, *Veterum Analectorum Tomo I.*

Ritus probationis per aquam frigidam ab Eugenio II. non eſt inſtitutus, aut approbatus.

Vix tamen mihi perſuadere poſſum id ab *Eugenio* Papa inventum, & ab omnibus Chriſtianis obſervari juſſum. Primò quia id inſtituiſſe dicitur *Eugenius*, ut *Nulli liceret ſuper ſanctum Altare manum ponere, neque ſuper Reliquias vel Sanctorum corpora jurare.* At incredibile eſt prudentiſſimum Pontificem, ut morem jurandi ſuper Altare & Reliquias Sanctorum in Eccleſia ab antiquo receptum abrogaret, Ritum invexiſſe, quo Deus tentaretur, miraculum ab ipſo poſtulando abſque neceſſitate. Miraculum in hujuſmodi probatione poſtulatum, evidens eſt ex precationis & conjurationis formula, quæ ſuper hominem fiebat: *Propterea obnixè te deprecamur, Domine Jeſu Chriſte, fac ſignum tale, ut ſi culpabilis eſt hic homo, nullatenus recipiatur ab aqua.* Et ex Oratione ad aquam benedictam; *Suppliciter te, Domine Jeſu Chriſte, deprecamur, tale præſentialiter facere dignare ſignum, ut ſi iſte, quod ei objicitur, eſt in aliquo culpabilis, non ſuſcipiat eum hæc aqua, ſed evaneſcat ipſe, & nullatenus modo intro recipiat.* Actum Religionis, ſcilicet juramentum ſuper Altare vel Reliquias Sanctorum, ab Eugenio ſublatum quis credat, & ejus loco Ritum ſuperſtitioſum introductum? Secundò, adjurantur qui mittendi ſunt in aquam, *per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, & per Chriſtianitatem quam ſuſceperunt, & per unigenitum Filium Dei, per Evangelium, & per Reliquias quæ ſunt in Eccleſia, ut non præſumant communicare, neque accedere ad Altare, ſi hoc fecerint.* An per unigenitum Filium Dei & per Sanctam Trinitatem adjurandos præſcripſiſſet Eugenius, qui in eadem periodo per Patrem & Filium, & Spiritum Sanctum adjurantur? Quaſi unigenitus Dei Filius & Sancta Trinitas à Patre, & Filio, & Spiritu Sancto diſtinguantur. Tertiò, ſi omnes tacuerint, jubetur Sacerdos accedere ad Altare, & eis Euchariſtiam dare, dicendo: *Corpus hic & Sanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit vobis ad probationem hodie.* An credibile eſt Eugenium II. vetuiſſe juramentum ſuper Altare vel Reliquias Martyrum, propter periculum perjurii, & juſſiſſe ut hominibus de homicidio aut furto ſuſpectis Corpus Chriſti daretur ad probationem; qua in re periculum evidens erat ſacrilegii? Quartò, Ludovicus Pius in Capitulari anno DCCCXXIX. Cap. 12. prohibet probationem per aquam frigidam. *Ut examen*, inquit, *aquæ frigidæ, quod hactenus faciebant, à Miſſis noſtris interdicatur ne ulterius fiat.* Ritum ab Eugenio II. Pontifice Maximo inſtitutum Ludovicus Auguſtus non abrogaſſet. Fatendum tamen eſt iſtud probationis genus in Galliis & in Germania in uſu fuiſſe, etiam poſt Ludovici Edictum. Id enim conſtat ex Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi, qui ab Hildegario Meldenſium Epiſcopo interrogatus, judicium aquæ frigidæ multis argumentis approbavit Epiſtolâ XXXIX. in quibus cùm hujuſce judicii Ritum ab Eugenio II. inſtitutum non commemoret, colligere eſt ignotam tunc temporis fuiſſe Eugenii II. eade re Conſtitutionem.

Scripſit Eugenius II. ad Bernardum Viennenſem Archiepiſcopum, illiúſque Eccleſiæ privilegia confirmavit. Rem frumentariam adeò curavit, ut nullibi viliùs quàm Romæ annona venderetur. Pater pauperum meritò dictus. Hujus operâ & precibus Romani Judices in Gallia detenti, ad Urbem tandem redire permiſſi ſunt, quos bonis paternis reſtituit, multâque ipſis contulit munera, cùm facultatibus omnibus deſtituti eſſent. Ædem *S. Sabinæ* Martyris in Monte Aventino, cujus Presbyter Cardinalis fuerat, in meliorem cultum reſtituit. Obiit Pontifex optimus, cùm ſediſſet annos tres, menſes duos, & dies viginti tres, die undecimâ Auguſti, anno DCCCXXVII. & in Baſilica *S. Petri* ſepultus eſt. De eo legendus Anaſtaſius Bibliothecarius in ejus Vita.

SCHOLION.

In hoc Articulo Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant pag. 10. Edit. primæ: *Matrimonium diſſolubile quoad vinculum causâ fornicationis.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea, contrarium hoc ipſo loco aſſero. Canones Synodi Romanæ ſub Eugenio Secundo recenſeo. De trigeſimo ſexto ita ſcribo: Statuit, NULLI LICERE, EXCEPTA CAUSA FORNICATIONIS, UXOREM RELINQUERE, ET DEINDE ALIAM COPULARE. Si autem mutuo conſenſu, Religioſæ vitæ causâ, ab invicem ſecedere voluerint, id abſque conſcientia Epiſcopi ne fiat, ut ab eo ſingulariter proviſo conſtituantur loco. (Sunt ipſa verba Canonis.) Hæc autem eſt ad illum Canonem obſervatio mea: *Prima pars Canonis nonnullis perperam videtur ſolutionem Matrimonii, non ſolùm quoad thorum, ſed etiam quoad vinculum, causâ fornicationis permittere. Commodum enim ſenſum patitur Canon laudatus, & eodem modo exponi poteſt ac verba Chriſti Matth. xix. QUICUMQUE dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Quem errorem refello, & à quo Eugenium Secundum & Synodum Romanam vindico, mihi tribuunt Religioſi Cenſores.

ARTICULUS V.

De Valentino, & Gregorio Quarto.

I. EUgenio Secundo ſubſtitutus eſt quamprimum *Valentinus* natione Romanus, Summis Pontificibus Paſchali, & Eugenio ob egregias dotes, ac virtutem eximiam chariſſimus. Ex Archidiacono electus eſt, incredibili omnium Ordinum applauſu. Sed brevì lætitia de illius creatione concepta, in luctum verſa eſt. Quadrageſimo ſcilicet ab inauguratione ſua die obiit vir ſanctiſſimus, teſte Anaſtaſio Bibliothecario.

II. Valentino ſucceſſit *Gregorius* hujus appellationis *Quartus*, gente Romanus, à Paſchali Papa Sacerdotio adauctus; genere clarus, ſed clarior ſanctitate; formâ conſpicuus, ſed pulchrior fide; divinarum literarum ſolertiſſimus inquiſitor, Eccleſiarum indefeſſus viſitator, pauperum Pater, viduarum nutritor, ac rerum contemptor terrenarum, ut ait Anaſtaſius Bibliothecarius. Gregorii Magni ſequutus exemplum, ac ſe ad tantum miniſterium inutilem præ humilitate exiſtimans, in Baſilica SS. Martyrum Coſmæ & Damiani latebras quæſiit,

quæſiit, ubi à Clero & Populo inventus, & per vim eductus, in S. Petri Sede collocatus eſt. Tranſtulit S. Gregorii Magni corpus, atque eo loci collocavit, ubi nunc jacet, magnis adhibitis ornamentis. Tranſtulit quoque corpora SS. Martyrum Sebaſtiani, Gorgonii, ac Tiburtii, ex Cœmeteriis in quibus ante jacebant, ad Eccleſiam S. Petri. Baſilicam S. Marci Papæ & Confeſſoris, cujus Preſbyter Cardinalis fuerat, reſtauravit, exornavitque, ut & plures alias Urbis Baſilicas. * Juxta Eccleſiam S. Mariæ trans-Tiberim Monaſterium condidit, ac in illud Monachos congregavit. Ut Statum Eccleſiaſticum contra Saracenorum incurſus muniret, Oſtia civitate vetuſtate penè diruta, novam Oſtiam civitatem munitiſſimam ædificavit, quæ ex ejus nomine Gregoriopolis nuncupata eſt. Novas etiam ædes in commodum Pontificum extruxit. Hamaburgenſis Archiepiſcopatus erectionem à Ludovico Pio Imperatore procuratam confirmavit, Pallióque donavit, & privilegiis auxit Anſgarium Archipræſulem ſanctiſſimum, anno Chriſti DCCCXXXII. ut teſtatur Adam Bremenſis lib. 1. cap. 17. In Gallias venit, pacem inter Ludovicum Auguſtum & filios ejus conciliaturus. Quia verò cum filiis ejus venit, falſus percrebuit rumor ipſum adeſſe ut Imperatorem, eique addictos Epiſcopos excommunicatione feriret, niſi ſuæ ac Principum perduellium voluntati parerent. *Parum quod ſubripuit Epiſcopis præſumptio audacia, aſſerentibus nullo modo ſe velle ejus voluntati ſuccumbere. Sed ſi excommunicaturus adveniret, excommunicatus abiret; cum aliter ſe habeat antiquorum Canonum auctoritas.* Ita refert Aſtronomus in Vita Ludovici Pii. Fragmentum Hiſtoriæ Franciæ à Ludovico Pio Imperatore uſque ad *Robertum Hugonis Capeti* filium, ex vetuſtis Codicibus MSS. editum à *Franciſco Ducheſnio* Tom. II. Hiſtoriæ Francorum, falsò narrat *Lotharium*, annuente Papa *Gregorio*, Ludovicum Imperatorem Patrem ſuum cœpiſſe, & apud urbem Sueſſionum in Monaſterio S. Medardi ſub arcta cuſtodia poſuiſſe. Gregorium enim filiorum defectioni minimè faviſſe, ſed in id totum incubuiſſe ut patrem ipſis conciliaret, Aſtronomus in Vita Ludovici Pii, & *Theganus* in lib. de ejuſdem Imperatoris Geſtis, teſtantur. Poſtremus ille Auctor Pontificem à Ludovico Auguſto regalibus donis honeſtatum commemorat, ſicut ille Auguſtum magnis honoraverat muneribus. *Paſchaſius* in Vita *Vvalæ* Abbatis lib. 2. ſcripſit Gallicanos Antiſtites *Gregorio IV.* depoſitionem fuiſſe comminatos. *Terrebatur*, inquit, *ab Auguſto, & ab omnibus ſuis, etiam ab Epiſcopis, qui ſibi pridie quàm veniſſemus, dexteras dederant, quòd unanimes eſſent ad reſiſtendum his, qui ex adverſo erant, Regibus filiis, Principibus & populo: inſuper conſiliabantur firmantes, proh dolor! quòd eumdem Apoſtolicum, quia non vocatus venerat, deponere deberent. Quibus auditis, Pontifex plurimum monabatur, & verebatur. Unde & ei dedimus nonnulla SS. Patrum auctoritate firmata, Prædeceſſorumque ſuorum conſcripta, quibus nullus contradicere poſſit quòd ejus ſit poteſtas, immò Dei, & Beati Petri Apoſtoli, ire, mittere ad omnes Gentes pro fide Chriſti, & pace Eccleſiarum, pro prædicatione Evangelii, & aſſertione veritatis: & in eo eſſet omnis auctoritas B. Petri excellens & poteſtas viva; à quo oporteret univerſos judicari; ita ut ipſe à nemine judicandus eſſet. Quibus profectò ſcriptis, gratanter accepit, & valde confortatus eſt.* Huc ſpectat quod idem Pontifex in Epiſtola ad Gallicanos Epiſcopos, quæ inter Agobardinas extat, conqueritur illos *periculum honoris* ſibi fuiſſe comminatos, & quòd Gallicanas Eccleſias ita contrarias habiturus eſſet, ut *ni-*

De his fusè Anaſtaſius Bibliothecar.

Gregorii Quarti in Gallias iter.

Defectioni filiorum Ludovici Pii à Patre Auguſto non favit.

Gallicanorum Epiſcoporum falſæ ſuſpiciones, & diſſidium cum Gregorio Quarto non probandum.

Summus Pôtifex à nemine judicandus.

Gregorii Quarti ad Gallicanos Epiſcopos literæ graves & aſperæ.

A *hil in illis agere vel diſponere ipſi liceret, nec quempiam excommunicare, ipſis obſiſtentibus.* Has minas velut abſurdas Gregorius ridet & contemnit; maximè cùm propter crimen non intententur, ſed ex hypotheſi duntaxat, quòd eorum placitis non conſentiat. Ipſos ſuperbiæ, adulationis, & perjurii arguit; vocat illos arundines vento agitatas, queritur quòd ipſum contrariis nominibus in ſua Epiſtola appellaſſent, *Fratrem* nimirum & *Papam*. Ait juſſionem Apoſtolicæ Sedis non minùs ſacram ipſis videri debuiſſe, quàm Imperialem, cùm majus ſit regimen animarum, quod eſt Pontificale, quàm Imperiale. Magis pertinere ad de-

B honeſtationem Imperialis Poteſtatis opera digna excommunicatione, quàm excommunicationem ipſam, quam ne Imperatori infligeret, metuebant. Longè eſſe mentem illorum ab ea petitione ſcribit, qua in Miſſarum celebrationibus Deo dicere ſolent, non voluntate, ſed voce: *Da nobis pro amore tuo proſpera mundi deſpicere, & nulla ejus adverſa formidare.* Ridiculum eſſe quod ſcripſerant, dehoneſtatum iri Pontificem abſque injuria Sedis: cùm nullo modo fieri poſſit, ut ſi is qui locum *B. Petri* tenet, exhonoretur, ſine crimine dumtaxat Cathedra ejus honorata permaneat: ſiquidem, propter Cathedram ſedens in illa honorandus eſt.

C Miratur quòd ſe contrarios fore Pontifici ſcripſerint in legatione pacis & unitatis, quod Chriſti donum & miniſterium eſt. Falſum eſſe ait quod ſcripſerant, primam illam diviſionem Regni, quam inter filios fecerat Imperator, nunc juxta rerum opportunitatem, eſſe mutatam. Ait eam non eſſe opportunitatem, ſed importunitatem, cùm ſit cauſa & origo conturbationis & diſſenſionis, commotionis & deprædationis, perjuriorum, aliorúmque malorum. Deinde ipſos neſcire an prior illa diſpoſitio ſit apud Deum commutata, an potiùs ratihabita: quâ in re haud ſatis at-

D tendiſſe viſus eſt ad illam Gregorii II. ſententiam: *Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet.* Cùm autem ipſi objeciſſent Gallicani Epiſcopi, quòd contra juramentum fidelitatis *Ludovico Auguſto* præſtitum ageret, ſtando à partibus filiorum: negat ſe eſſe perjurum. Quin immò perjurii crimen in ipſos rejicit. *Bene autem ſubjungitis*, inquit, *memorem me eſſe debere jurisjurandi cauſa fidei facti Imperatori. Quod ſi feci, in hoc volo vitare perjurium, ſi annuntiavero ei omnia quæ contra unitatem & pacem Eccleſiæ & Regni committit: quod ſi non fecero, perjurus ero, ſicut & vos, ſi tamen ju-*

E *raſti. Vos tamen, quia procuLdubio juraſtis & rejuraſtis, promittentes ei erga illum omnia fideliter vos agere, & nunc videntes illum agere contra fidem, & præcipitari in perniciem, non revocatis eum, quantùm ex vobis eſt, perjuri eſtis: quia pro ejus ſalute ſecundum fidem promiſſam non laboratis.* Suggerit quid Imperatori debuerant reſpondere, cujus ſacris juſſionibus ſe præventos ſcripſerant. Id nimirum quod S. Gregorius Nazianzenus Imperatori dixit: *Patienter, quæſo, accipe libertatem noſtram. Scio te ovem eſſe gregis mei à Chriſto mihi Summo Paſtore annumeratam, & à Sancto Spiritu conſignatam*, &c. *Me-*

F *mento ſemper quòd una tibi natura eſt, eadémque ſubſtantia cum omnibus qui tibi ſubjecti ſunt. Tu tamen animo eſto cum Deo, & non tam dominari te mundo, quàm dominari tibi Chriſtum gloriare.* Prædicare ipſos debuiſſe Principi, quod S. Auguſtinus lib. 5. de Civitate Dei, cap. 24. ſcripſit: *Felices dicimus Imperatores, ſi juſtè imperant, ſi inter linguas ſublimiter honorantium, & obſequia nimis humiliter ſalutantium non extolluntur, & ſe homines eſſe meminerint: ſi ſuam poteſtatem ad Dei cultum maximè dilatandum Majeſtati ejus famulam faciunt. . . . Si quod aſperè coguntur plerumque decernere, miſericordia lenitate & beneficiorum*

Suggerit Epiſcopis Gallicanis quid Imperatori reſpondere pro ejus ſalute debuerint.

beneficiorum largitate compenſant : ſi luxuria tantò eis caſtigatior, quantò poſſet eſſe liberior : ſi malunt cupiditatibus quam quibuſlibet gentibus imperare. Et ſi hæc omnia faciunt, non propter ardorem inanis gloriæ, ſed propter caritatem felicitatis æternæ, &c. *Tales Chriſtianos Imperatores dicimus eſſe felices interim ſpe, poſtea re ipſa futuros.* Aſperiores literas Gallicani Præſules Gregorio IV. meruiſſe videbantur, quorum iracundia falſis rumoribus incenſa, & ſtudium alioqui laudandum erga Ludovicum Pium Imperatorem, Epiſtolam immodeſtam, & à priſcorum Gallicanæ Eccleſiæ Antiſtitum pietate & reverentia erga Romanos Pontifices degenerem, ad ejus Sanctitatem dederat. Sanè cùm Romano Pontifici depoſitionem comminati ſunt, non attenderunt ad Anteceſſorum ſuorum doctrinam, quos ſcire debuerant vehementer improbaſſe factum Romanæ Synodi, quæ *Symmachi* Papæ cauſam judicandam ſuſceperat, cùm tamen ab inferioribus judicari non poſſet (ut teſtatur *S. Aviti* Viennenſis Archiepiſcopi Epiſtola nomine Eccleſiæ Gallicanæ ſcripta ad Senatores Urbis Romæ.)

Adventus Gregorii in Gallias pacificus.

Cæterùm cùm in Gallias venit Gregorius ut ſequeſter pacis inter Ludovicum & filios, diſcuſſæ ſunt hæ nebulæ, & Antiſtites noſtri, ubi ejus adventum pacificum eſſe norunt, ipſum ut Patrem & Magiſtrum omnium Eccleſiarum colluere, illos ut Fratres ipſe complexus eſt. Fructu tamen caruit ejus in Gallias iter, & civilem diſcordiam, filiorúmque & populi defectionem ab Imperatore ſpectans, quam cohibere non potuit, mœrens Romam rediit.

Solemnitas omnium Sanctorum.

Gregorio IV. monente, & omnibus Epiſcopis aſſentientibus, Ludovicum Pium ſtatuiſſe, ut in Gallia & Germania Feſtivitas omnium aSnctorum Kalendis Novembris celebraretur, quam Romani ex inſtituto *Bonifacii IV.* celebrabant, auctores ſunt *Ado Viennenſis* in Martyrologio, & *Sigebertus* ad annum DCCCXXXV.

Ad Epiſcopos per Galliam, Germaniam & univerſas Provincias conſtitutos Epiſtolam dedit *Gregorius IV.* anno DCCCXXXV. de cauſa *Aldrici* Cœnomanenſis Epiſcopi ad Sedem Apoſtolicam deferenda, & de appellationis facultate ipſi, & aliis Epiſcopis, in ſimilibus cauſis non neganda.

Jus Appellationum ad Romanum Pontificem in judiciis canonicis Epiſcoporum.

Decreto noſtro, inquit, *veſtram rogantes Caritatem, mandamus, ut ſi aliquis ſuorum æmulorum Aldricum Cœnomanicæ Eccleſiæ Epiſcopum accuſare damnabiliter attentaverit ; ut honoretur B. Petri Apoſtolorum Principis memoria, Eccleſiæque Romanæ, cui præſedit, privilegium, & noſtri nominis auctoritas: liceat illi poſt auditionem Primatum Diœceſeos, ſi neceſſe fuerit, nos appellare, & noſtra auctoritate, aut ante nos, aut ante Legatos noſtro ex latere miſſos, juxta Patrum Decreta, ſuas exercere atque finire actiones : nullúſque illum ante hac judicet, aut judicare præſumat. Sed ſi quid, quod abſit, grave, intolerandúmque ei objectum fuerit, noſtra erit expectanda cenſura, ut nihil priùs de eo, qui ad ſinum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ confugit, ejuſque implorat auxilium, decernatur, quàm ab ejuſdem Eccleſiæ auctoritate fuerit præceptum: quæ ſic vices ſuas aliis impertivit Eccleſiis, ut in partem vocatæ ſint ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.*

Quanta ſervanda ſit in Sacerdotali judicio moderatio.

Judicia Epiſcoporum inter majores cauſas ſcribit eſſe connumeranda, quæ à Sede Apoſtolica finiendæ ſunt. In Judicio porro Sacerdotali moderationem docet ſervandam eſſe maximam. *Nam licet*, inquit, *plerúmque accidant in Sacerdotibus quæ ſunt reprehendenda ; plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quàm ſeveritas ; plus cohortatio, quàm comminatio ; plus caritas, quàm poteſtas : cùm nemo noſtrûm ſine reprehenſione, aut ſine peccato vivat. Nam ſi Dominus ſtatim poſt trinam negationem B. Petrum Apoſtolum Præceptorem noſtrum judicaſſet, non tantum ex eo fructum, ſicut fecit, recepiſſet. Expectandi ergo atque corrigendi magis ſunt Rectores Eccleſiæ, quàm ſtatim & abſque noſtro conſilio judicandi : cùm majora negotia & difficiliores cauſarum exitus, Sanctorum Patrum Canones Spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia conſecrati, jubeant ſub noſtra ſententiæ expectatione ſuſpendi, noſtróque moderamine definiri.* Addit nihilominus, per facilitatem Sacerdotum divino tribunali non debere derogari. *Nihil*, inquit, *per noſtram facilitatem tribunali excelſi Judicis derogare debemus ; cùm illa ſint rata, quæ pia, quæ vera, quæ juſta ſunt.* Nihil novum ſtatuere ſe ait, ſed Canonum Antiquorum executionem jubere.

Cauſæ majores ad Sedem Apoſtolicam referendæ.

Non novum aliquid præſenti juſſione præcipimus, ſed illa quæ olim videntur indulta firmamus : cum nulli dubium ſit, quòd non ſolùm Pontificalis cauſatio, ſed omnis Sanctæ Religionis relatio, ad Sedem Apoſtolicam, quaſi ad Caput Eccleſiarum, debet referri, & inde normam ſumere unde ſumpſit exordium.... Cujus auctoritatis ſanctionem omnes teneant Sacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolica Petra, ſuper quam Chriſtus univerſalem fundavit Eccleſiam, ſoliditate divelli.

Sacerdotes ab omnibus perturbationibus quieti eſſe debent.

Tandem Sacerdotes ab omnibus animi perturbationibus liberos eſſe debere tradit. *Sacerdotes, qui Throni Dei vocantur, quieti ab omnibus perturbationibus eſſe debent.*

Cùm Ludovicus Imperator Legatos Romam miſiſſet ad juſtitias faciendas, propoſita eſt coram eis controverſia de quibuſdam poſſeſſionibus, quas Ingoaldus Monaſterii Farfenſis Abbas pervaſas fuiſſe ab Hadriano & Leone Romanis Pontificibus contendebat, injuſtè verò retentas ab eorum Succeſſoribus Stephano, Paſchali, & Eugenio. Legati Imperiales ſecundùm Monaſterium judicarunt.

Gregorius Quartus à ſententia Miſſorum Imperialium in cauſa temporali ad ipſum Imperatorem appellat.

Verùm Gregorius IV. noluit ſtare judicatis ; ſed à Miſſorum Imperialium ſententia ad ipſum Imperatorem appellavit, ut docet *Chronicon* Farfenſe apud Ducheſnium Tomo III.

Gregorio IV. Rabanus Maurus Carmen *de Cruce* nuncupavit. Obiit laudatiſſimus Pontifex anno Chriſti DCCCXLIII. cùm annos ſexdecim in S. Petri Cathedra ſediſſet.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 25. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant : *Gregorius Quartus non tentavit deponere Imperatorem.*

R. Eo loci oſtendo Gregorium Quartum exauctorationem Ludovici Pii Imperatoris non attentaſſe, nec filiorum ipſius defectioni faviſſe, ſed in id totum incubuiſſe ut pium parentem ipſis conciliaret. Pontificem à calumnia vindico. Quid ibi reprehenſione ? Quid non potiùs laude dignum ?

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 26. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant : *Papa conqueritur de Epiſcopis Gallicanis ipſum contemnentibus, & frivole ipſum diſtinguentibus à Cathedra.*

R. Summam Epiſtolæ Gregorii Quarti ad Epiſcopos Gallicanos, quæ inter Agobardinas edita eſt, fideliter exhibeo, non iis tamen verbis quibus RR. Cenſorum nota concepta eſt. Cæterùm Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION III.

Ibidem Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant : *Exiſtimant ſe à Papa excommunicari non poſſe.*

R. Gregorii Quarti querelas refero. Se ab illo excommunicari non poſſe hac in cauſa, de qua agebatur, Gallicani Præſules ſcripſerant, ob eam ſcilicet rationem, quòd in Ludovici Pii fide & obedientia adversùs filios perduelles, ſtarent. Cæterùm attendere debuerant RR. Cenſores quid de literis minacibus Epiſcoporum Galliæ ad Gregorium Quartum ſcripſerim pag. 28. *Aſperiores* (inquiebam) *literas Gallicani Præſules Gregorio Quarto meruiſſe videbantur, quorum iracundia falſis rumoribus incenſa, & ſtudium alioqui laudandum erga Ludovicum Pium Imperatorem, Epiſtolam immodeſtam, & à priſcorum Gallicanæ Eccleſiæ Antiſtitum pietate*

pietate & reverentia erga Romanos Pontifices degenerem, ad ejus Sanctitatem dederat, &c. Cæterùm cùm in Gallias venit Gregorius ut ſequeſter pacis inter Ludovicum & Filios, diſcuſſa ſunt hæ nebulæ, & Antiſtites noſtri ipſum ut Patrem & Magiſtrum omnium Eccleſiarum coluere.

Scholion IV.

In eodem Articulo, pag. 27. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet.*

R. Hæc Gregorii Secundi ſanctiſſimi Pontificis ſententia, hæc illius verba ſunt, & ejus laudato nomine à me referuntur. An RR. Cenſoribus reprehendendus videtur Gregorius II. quòd hæc ſcripſerit? An ego quòd retulerim?

Scholion V.

Ad ejuſdem Articuli pag. 30. Religioſi Cenſores hanc notam apponunt; *Papa declarat à Gallis non poſſe impediri appellationes Epiſcoporum ad Papam.*

R. Quid cenſoriâ hâc notâ ſibi velint, non intelligo. De Gregorio Quarto ſcribo quidem pag. 29. *Ad Epiſcopos per Galliam, Germaniam, & univerſas Provincias conſtitutos Epiſtolam dedit Gregorius Quartus de cauſa Aldrici Cœnomanenſis Epiſcopi ad Sedem Apoſtolicam deferenda, & de appellationis facultate ipſi & aliis Epiſcopis, in ſimilibus cauſis non neganda.* Pag. 30. obſervo, *Judicia Epiſcoporum à Gregorio Quarto inter majores cauſas connumerari, quæ à Sede Apoſtolica finienda ſunt.* Hæc probo prolatis ipſius Gregorii verbis. Quid hîc reprehenſione dignum?

Scholion VI.

In eodem Articulo, pag. 31. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa appellat ad Imperatorem.*

R. Gregorium Quartum ad Ludovicum Pium Imperatorem Urbis Dominum de ſententia ab ejus Miſſis latâ in cauſa temporalium quarumdam poſſeſſionum, quæ inter Abbatiam Farfenſem & Romanos Pontifices orta erat ac diſceptata, appellaſſe refero ex Chronico Farfenſi, quod à *Duchesnio* Tom. III. editum eſt. Hiſtoriæ res eſt.

ARTICULUS VI.

De Sergio II.

ANno Chriſti DCCCXLIV. quarto Idus Februarii, *Sergius* hujus appellationis Secundus, natione Romanus, illuſtri genere, in Clero à teneris inſtitutus, ac in Schola Cantorum eruditus, à Leone III. Acolythus, à Stephano V. Subdiaconus, à Paſchali I. Tituli S. Silveſtri Cardinalis Preſbyter, à Gregorio IV. Archipreſbyter creatus, eô ad ſuperos tranſlatô, Pontifex ſummo omnium Ordinum conſenſu renuntiatus eſt, pulſo Joanne quodam qui Sedem invaſerat. Sergium, primum fuiſſe Pontificum qui nomen mutarit, & quidem *Os porci* ante Pontificatum appellatum fuiſſe, & ob turpitudinem cognominis Sergii nomen ſumpſiſſe, ex Martino Polono Platina tradit. Sed nemo id veterum Auctorum narrat; immò ex Anaſtaſio Bibliothecario, qui hoc tempore vixit, colligitur eum ante Pontificatum Sergium vocatum fuiſſe nomine patris. Sanè Joannem XII. primum fuiſſe qui priſcum nomen Papa creatus mutarit, cùm ante Pontificatum Octavianus diceretur, rectè obſervavit Onuphrius Panvinus in Annotationibus ad Platinam.

Sergius II. primus Romanorum Pontificum nomen non mutavit.

Sergii virtutes compendio deſcribit ac prædicat Anaſtaſius Bibliothecarius. *Erat*, inquit, *origine inſignis, fide purus, prædicatione liberior, Deo humilis, hominibus clarus, virtute alacris, mente alacrior, Eccleſiarum gubernator, plebium cultor, pauperum fautor, viduarum tegmen, conſolator indigentium, largitor diſperſorum, congregatorum conſervator, inanium ſæculariumque rerum contemptor, ſolis in ſapientiæ divitiis avidus & amator.* Ludovicum Lotharii Imperatoris filium Romam cum Drogone Metenſi Epiſcopo aliiſque Antiſtitibus ac Proceribus, numeroſoque exercitu miſſum, honorificè ſuſcepit, miſſis obviàm venerandis crucibus ac ſignis, Romaniſque Judicibus ac Scholis. Regem cum univerſo Clero Pontifex ad gradus Eccleſiæ S. Petri expectabat. Ibi mutuo oſculo, mutuâque ſalute datâ & acceptâ, atrium ingreſſi, ad portas argenteas pervenere. *Ludovicus dexteram Pontificis tenebat.* Quem Pontifex, januis claudi juſſis, ita compellavit: *Si purâ mente, & ſincera voluntate, & prò ſalute Reipublicæ ac totius Urbis, hujúſque Eccleſiæ, huc adveniſti, hâc mea ingredere januas juſſione: ſin aliter, nec per me, nec per meam conceſſionem iſtæ portæ aperientur.* Reſpondente Rege, ſe nullo malo animo adveniſſe, in Eccleſiam S. Petri introductus eſt cum comitatu, & ad Confeſſionem Principis Apoſtolorum perductus, concinente Clero: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Dominica ſequente, Pontifex *Ludovicum oleo ſancto perungens, Regali ac pretioſiſſima coronavit corona, Regémque Longobardis præfecit. Cui Regalem tribuens gladium, eum ſubcingere juſſit. Deinde Miſſarum celebratione finita, ab Eccleſia omnes cum Rege lætantes regreſſi ſunt.*

Ludovicum II. Lotharii Imperatoris filium Regem conſecrat.

Ita refert Anaſtaſius Bibliothecarius, ex quo Ado Viennenſis, eúmque ſequutus Baronius, corrigendi ſunt, qui Ludovicum II. à Sergio II. Imperatorem coronatum ſcripſere ad annum 844.

Baronius emendatur.

Sanè Annales Bertiniani Ludovicum eo anno, non Imperatorem, ut ſcribit Ado, ſed Regem fuiſſe conſecratum teſtantur. Quippe is atque Drogo *Romam venientes, honorificè ſuſcepti*, inquit Bertinianus Monachus, *peractóque negotio, Ludovicum Pontifex Romanus unctione in Regem conſecratum, cingulo decoravit.* Non ergo à Sergio, ſed ab ejus ſucceſſore Leone IV. Ludovicus II. Imperator inauguratus eſt, ut iidem Annales referunt ad annum 850. his verbis: *Lotharius filium ſuum Ludovicum Romam mittit: qui à Leone Papa honorificè ſuſceptus, & in Imperatorem unctus eſt.* Drogoni, cæteríſque Epiſcopis ac Optimatibus, qui in Ludovici comitatu Romam venerant, poſtulantibus ut Romani Sacramentum fidelitatis novo Regi Imperatoris filio præſtarent, Pontifex acquieſcere noluit: ſed cùm ille, tùm Rex, & omnes Antiſtites, Optimatéſque Romanorum & Francorum, Lothario Imperatori fidelitatem promiſerunt, teſte Anaſtaſio Bibliothecario. Ebbonem Archiepiſcopum olim Remenſem communione laïca contentum eſſe juſſit. Siconulphus Beneventanorum Dux Romam veniens, quo tempore Ludovicus Rex ibi verſabatur, Sergii II. pedes oſculatus eſt, & Apoſtolica benedictione donatus. Annuit tandem Pontifex Lotharii precibus poſtulantis, ut cauſæ Ebbonis examen in Synodo Trevirenſi renovaretur: quod tamen factum non eſt, quia Sedis Apoſtolicæ Legati, prout conſtitutum fuerat, non adfuere, ut teſtatur Flodoardus Lib. III. Hiſtoriæ Remenſis, C. 2. Drogoni Metenſi Epiſcopo, Caroli Magni filio, Lotharii Imperatoris, fratrúmque Regum patruo, vices ſuas in omnibus Provinciis Tranſalpinis Sergius Papa conceſſit, id eſt, in Gallia & Germania.

Drogoni Metenſi Epiſcopo vices ſuas in Galliis & Germania demandat.

Quem tamen Primatum non geſſit, non conſentientibus Epiſcopis quorum intererat. Sergii II. Epiſtola hac de re data legitur Tomo III. Conciliorum Galliæ, ad annum DCCCXLIV. Plures Urbis exornavit Baſilicas, præcipuè verò SS. Martini & Silveſtri Eccleſiam, cujus fuerat Preſbyter Cardinalis, reſtauravit ac decoravit. Obiit pridie Idus Aprilis, anno DCCCXLVII. una Ordinatione facta menſe Martio, Epiſcoporum XXIII. Preſbyterorum VIII. & Diaconorum III. Sedit annos tres, menſes duos, & dies tres. Sepultus eſt in Baſilica S. Petri.

ARTICULUS VII.

De Leone IV.

Leo Quartus, patria Romanus, Patre Radulpho, in Monaſterio S. Martini Literis imbutus, ac Vitam Religioſam profeſſus eſt. Ex quo ob virtutum decora, ad Lateranenſe Patriarchium à Gregorio IV. evocatus, Subdiaconus ordinatus eſt: deinde à Sergio II. Presbyter conſecratus, & Titulo SS. Quatuor Coronatorum præpoſitus. Poſt Sergii II. obitum, unanimi omnium conſenſu, ipſa die Pontifex electus eſt, & ad ſupremam Dignitatem ſuſcipiendam coactus, inconſulto Imperatore conſecratus eſt, ob imminens Urbi à Saracenis periculum: quod antea Romani auſi non fuerant. Leonem Pontificatu digniſſimum fecere pietas, humilitas, benignitas, juſtitiæ amor, caritas plebis, beneficentia in pauperes, aſſiduitas in vigiliis & orationibus, eruditio ſacra, prudentiæ cum ſimplicitate morum admirabilis conjunctio. Miraculis ejus eſt ſanctitas comprobata. Nam & ſerpentem cujus halitu & veneno multi mortalium perierant, ſuis orationibus expulit; & incendium illud ſigno Crucis extinxit, quod diu per domos Saxonum & Longobardorum graſſatum, S. Petri Baſilicæ imminebat. Octavam Aſſumptionis Deiparæ Virginis celebrari juſſit. Sæpius ſacras Conciones habuit ad populum, dignum Summo Pontifice oſtendens, ut ipſemet divini verbi panem populo Chriſtiano diſtribueret, ac Apoſtolos non ſolùm in regimine, ſed & in prædicatione imitaretur. Baſilicas, Altaria, Monaſteria, atque inprimis Monaſterium SS. Stephani & Caſſiani, in quo Græcos conſtituit Monachos, reſtauravit, ornavit, ditavit. Mœnia, arces, portáſque Urbis reparavit; & ne terrenis duntaxat munitionibus, ſed cœleſtibus præſidiis contra hoſtes defenderetur, plurima intra ipſam congregavit Sanctorum Corpora; & inter alia Sanctorum Quatuor Coronatorum, quorum Eccleſiam in pulchriorem ſplendidiorémque ſtatum à fundamentis erexit. Saracenis cum magna claſſe ad Urbem finéſque Romanorum diripiendos vaſtandóſque properantibus, Neapolitanos ac cæteros illius oræ maritimæ, ſuâ quidem ſponte ad communem hoſtem propulſandum armatos, quartis potuit copiis Oſtiam miſſis vehementiùs accendit: quò & ipſe profectus eſt, ut eis animos adderet. Ad beatorum pedum oſcula proſtrati Duces ac milites ſupplicarunt ut Euchariſtiam ex illius manibus ſumerent, ut protectione Corporis & Sanguinis Dominici communiti, fortiùs contra hoſtes Chriſtiani nominis pugnarent. Votis ipſorum annuit Sanctus Pontifex, & ſacra Communione donatis bene precatus eſt. Altera die navale certamen initum eſt, Saracenorum claſſis diſperſa, quorum plurimi in ipſo prælio periere: Pleríque captivi Romam perducti. Nonnullos ad terrorem Romani Proceres furca ſuſpendi juſſere, cœteris factâ gratiâ. Pontifex eorum operâ uſus eſt in reſtituendis Eccleſiis, & in extruendis mœnibus, quibus Vaticanum cinxit; Leoninamque urbem de ſuo nomine appellavit. Iſtud autem opus aggreſſus eſt, ne deinceps hoſtibus liceret Eccleſiam S. Petri una vel levi incurſione ſpoliare & incendere, ut ante conſueverant. Lotharius Imperator, ejuſque fratres Reges Chriſtianiſſimi, non modicam pecuniæ vim ad tantæ molis ædificium contulere. Hanc Urbem primo pontificatûs ſui anno inchoatam, ſexto abſolutam, ſacra prece luſtravit, tres ſuper muros Orationes fundens. Corſos propriis finibus à Saracenis pulſos, ad Eccleſiam Romanam confugientes, in Urbem Portuenſem novis munitionibus adauctam benignè recepit, cùm fidelitatem

Leo Quartus inconſulto Imperatore conſecratus.

Ejus ſanctitas.

Octavam Aſſumptionis Deiparæ Virginis inſtituit.

Navalis de Saracenis victoria.

Leoninæ Civitatis extructio.

A ipſi ac ſucceſſoribus juraſſent. Illos in Leoninam Civitatem receptos falsò ſcripſit Platina. Hortanæ & Amerinæ antiquarum Civitatum dirutos muros, portaſque idem Pontifex reſtauravit. Centumcellenſem Civitatem à Saracenis everſam, commodiore ac munitiore loco reſtituit, ex ſuo nomine Leopolim appellavit, eamque per circuitum luſtrans, ſacris precibus dedicavit, anno ſui Pontificatus octavo.

Anno Chriſti DCCCLIII. Lotharii & Ludovici Imperatorum conſilio, die VIII. Decembris, Leo IV. Synodum LXVII. Epiſcoporum in Baſilicam S. Petri congregavit, quos inter quatuor
B fuere ab Auguſtis Legati, ſcilicet Joſeph Eporegenſis, Nottingus Brixienſis, Petrus Spoletinus, & Petrus Aretinus. Ea in Synodo Canones XLII. Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes promulgavit, ſcilicet triginta & octo ex Synodo Romana Eugenii II. nonnullis additionibus auctos, & quatuor à ſe conditos, quorum prior vetat plures in ſingulis Eccleſiis Presbyteros & Clericos ordinari, quam ex illarum facultatibus ſuſtentari valeant. Nemo ſcilicet tunc ordinabatur niſi ad certam Eccleſiam, nondum introductis patrimonialibus titulis. *Secundus* jubet Presbyteros in quibuſcumque locis ſacris conſtitutos, adeſſe Diœ-
C ceſanæ Synodo ſecundùm Epiſcopi ſui juſſionem. *Tertius* prohibet ne Patroni Laïci alienæ Diœceſeos Presbyterum Eccleſiis ſuis præficiant, abſque conſenſu Epiſcopi, cui ſubjacent. Qui ſecus fecerint, à Fidelium Communione ſegregantor. Presbyteri verò admoniti, & ad proprium Epiſcopum redire nolentes, gradum amittant. *Canon quartus* Abbates, aut alios piorum locorum Præpoſitos, prohibet Sacerdotes in illis conſtituere qui Sacris operentur: ſtatuitque ut nullus id præſumat, *niſi qui & Sacerdotalem gradum dare licite poteſt, & canonicè de neglectis Preſbyteros increpare.*
D Quod ad Epiſcopos Diœceſanos pertinet. In eadem Synodo Anaſtaſius Tituli S. Marcelli Presbyter Cardinalis *ab omnibus canonicè eſt depoſitus, eo quòd Parochiam ſuam per annos quinque contra Canonum inſtituta deſeruit, & in alienis uſque demoraretur. Qui cum neque ad duo pro eo congregata Concilia venire vellet, neque per Apoſtolicas Epiſtolas, neque per tres vocatus Epiſcopos, Nicolaum videlicet, Petronatium, & Joannem, ideo merito uno conſenſu, ſecundùm quod de talibus ſacris continetur Canonibus, eum Sancta Synodus depoſuit, & Sacerdotali honore privavit.* Ita Anaſtaſius Bibliothecarius, in Vita Leonis IV. Maximam jam tunc fuiſſe Cardina-
E lium dignitatem cogita, cùm tres Epiſcopi Cardinalem ad Synodum canonicè vocaturi mittantur. Sed ad reſidentiam Cardinales obligatos fuiſſe, inde collige.

Synodum Sueſſionenſem contra Clericos ab Ebbone Remenſi quondam Archiepiſcopo ordinatos, rogatus ab Hincmaro Leo IV. confirmare renuit. Ab Ignatio Conſtantinopolitano Patriarcha rogatus eſt ut Sententiam depoſitionis in Synodo Urbis Regiæ latam contra Gregorium Syracuſanum Epiſcopum confirmaret, ut refert Nicolaus I. Epiſt. IX. Lothario Imperatore poſtulante, Pallium duplex Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi con-
F ceſſit, unum cum cœteris Archipræſulibus commune, quo in deſignatis Solemnitatibus uteretur; alterum quod ad quotidianum ornamentum privilegio ſingulari adhiberet, teſte Flodoardo, lib. III. Hiſtoriæ Remenſis, cap. x. Ab Epiſcopis Britanniæ per Legatos *Nomenoii* Ducis & ipſorum Præſulum conſultus, Simoniacos Epiſcopos in Synodo judicandos reſpondit, nec à minori quàm duodecim Epiſcoporum numero dejiciendos: nec finitivam in eum ferendam eſſe Sententiam, qui Sedem Romanam appellaverit. Prudentio Trecenſi Epiſcopo

Synodum Romæ celebrat Leo Quartus.

Summa Canonum.

Presbyterorum in Beneficiis quibus animarum cura annexa eſt, inſtitutio ad Epiſcopum pertinet.

Cardinalis Presbyter ob violatam Reſidentiæ Legem, à Synodo deponitur.

Epiſt. 11. Tom. III. Concil. Gal. Le Epiſt. 1. ibidem.

Epiſcoporum Simoniacorum Canonicum Judicium quo ſit ordine peragendum præſcribit Leo IV.

Epiſcopo juſſit, ut Monaſterium ab Adremaro Monacho conſtructum, Eccleſiamque in Patrimonio S. Petri conditam conſecraret; eâ lege ut in perpetuum ſub poteſtate Romanæ Eccleſiæ dictum Monaſterium permaneret.

Imperatorum Capitularia ſervaturum profitetur.

Cùm adversùs Leonem Quartum querela fuiſſet ad Lotharium Imperatorem delata, tanquam is Capitularia Regum Francorum contemneret, ad hanc ille criminationem reſpondit, ſe ea velle in perpetuum ſervare, magnum & impudens mendacium eſſe aſſeverans, quicquid contra dictum fuerat Imperatori. Fragmentum Epiſtolæ Leonis IV. ad Lotharium Imperatorem hac de re ſcriptæ, recitant Ivo Carnotenſis p. 4. c. 116. & lib. 2. Panormiæ c. 149. & Gratianus Diſt. 10. c. 9. *De Capitulis.* Hæc ſunt ejus verba: *De Capitulis vel præceptis Imperialibus veſtris, veſtrorùmque Prædeceſſorum irrefragabiliter cuſtodiendis & conſervandis, quantum valuimus & valemus, Chriſto propitio & nunc & in ævum nos conſervaturos modis omnibus profitemur. Et ſi fortaſſe quilibet aliter vobis dixerit vel dicturus fuerit, ſciatis eum pro certo mendacem.*

Cùm Gratianus Magiſter militum ad Lotharium Imperatorem delatus fuiſſet, quaſi transferendi ad Græcos Imperii conſilia iniiſſet, Lotharius Romam venit, nullis ad Pontificem ac Senatum præmiſſis Epiſtolis. Hunc Leo Papa honorificentiſſimè ſuſcepit; ac placare ſategit. Imperator cum Pontifice, Romanîſque Proceribus, ac Optimatibus Francorum, de accuſatione memorata Placitum habuit. Daniel delator calumniæ convictus eſt, latúmque Judicium ſecundùm Romanam Legem. Hæc geſta paulò ante Leonis obitum. Ludovicum Imperatorem unxerat Leo IV. anno octingenteſimo quinquageſimo, ut Annales Bertiniani teſtantur. Ex quibus emendatur *Baronius*, qui eum à Sergio II. unctum coronatumque ſcripſit. *Lotharius*, inquiunt, *filium ſuum Ludovicum Romam mittit: qui à Leone Papa honorificè ſuſceptus, & in Imperatorem unctus eſt.* Idem Pontifex Ethelvulphum Occidentalium Saxonum in Anglia Regem ad Apoſtolorum limina profectum honorificè ſuſcepit, filiumque ejus juniorem Ælfridum ſanctiſſimis præceptis inſtitutum Regem coronavit, ut Matthæus Vveſtmonaſterienſis commemorat.

Leo Quartus Ludovicum II. Imperatorem unxit.

Obiit *Leo Quartus* Sanctiſſimus Pontifex XVI. Kalendas Auguſti, anno DCCCLV. cùm duas Ordinationes, unam menſe Decembri, alteram menſe Martio feciſſet, & creaviſſet Presbyteros XVIII. Diaconos VIII. Epiſcopos LXIII. Sepultus eſt ad S. Petrum. Ejus nomen ſacris Faſtis adſcriptum eſt. Homiliam conſcripſit, quam quiſque Epiſcoporum in Synodis Diœceſanis recitaret ad Clericos, quâ edocerentur Eccleſiaſtica Officia. In Annalibus Eccleſiaſticis, Tom. X. ad annum DCCCLV. Num. XXXIII. & in Collectionibus Conciliorum legitur.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 39. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Epiſcopi Simoniaci deponendi à Synodo. Si appellaverint ad Papam, non fiat contra ipſos Sententia definitiva.*

R. Quid ſibi velint, non capio, niſi fortè primam Cauſarum Epiſcopalium cognitionem ad Summum Pontificem, non ad Synodos Provinciales aut Nationales pertinere, quam quidem Juris quæſtionem ibi non attingo. In facti dumtaxat narratione verſor, de Leone Quarto ſcribens: *Ab Epiſcopis Britanniæ per Legatos Nominoïi Ducis & ipſorum Præſulum conſultus, Simoniacos Epiſcopos in Synodo judicandos reſpondit, nec à minori quàm duodecim Epiſcoporum numero dejiciendos, nec finitivam in eum ferendam eſſe Sententiam, qui Sedem Romanam appellaverit.* Ex Epiſtola II. Leonis Quarti ad Epiſcopos Aremoricæ hæc refero. An illius ſenſum expreſſerim oſtendit narrationis collatio meæ cum ipſa Epiſtola, cujus hæc verba ſunt: *QUIBUS quidem convictis, qui tam deteſtabile nefas, quod jam multis eſt damnatum Conciliis, perigiſſe noſcuntur, nullâ pœnitentiâ poſſumus ſubvenire, & tot ſpiritualibus Patribus obviare: ſed in illorum Patrum me Sententia convenire omnibus certum ſit: ita tamen ut omnia in Conciliis ſint Epiſcoporum. Nam nullam damnationem Epiſcoporum eſſe umquam cenſemus, niſi aut ante legitimum numerum Epiſcoporum, qui fit per duodecim Epiſcopos, aut certè probatâ Sententiâ per ſeptuagintaduos idoneos teſtes..... Et ſi inter eos, quos damnandos eſſe dixerunt homines, fuerit Epiſcopus, qui ſuam Cauſam in præſentia Romanæ Sedis Epiſcopi petierit audiri; NULLUS SUPER EUM FINITIVAM PRÆSUMAT DARE SENTENTIAM: ſed omnino eum audiri decernimus.* Hæc Leo Quartus, quæ referuntur etiam Cap. *Nullam*, Causâ II. Quæſt. IV. Si mihi non parcant Cenſores RR. ſaltem Leonis Quarti Epiſtolam in Corpus Juris Canonici relatam revereantur.

SCHOLION II.

Ibidem, & pag. 40. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa promittit Decreta Imperatorum ſervare, & de negligentia redarguitur.*

R. « Cùm adverſùs Leonem Quartum querela fuiſſet ad Lotharium Imperatorem delata, tamquam is Capitularia Regum Francorum contemneret, ad hanc ille criminationem reſpondit, ſe ea velle in perpetuum conſervare. » Id probavi ex ipſius Leonis Quarti Epiſtola & verbis, ab Ivone Carnotenſi & Gratiano deſcriptis. Quid ſibi volunt Religioſi Cenſores? An Leo Quartus ipſis reprehenſione dignus videtur, quòd hæc ſcripſerit? An Ivo Carnotenſis & Gratianus, quòd ſuis Canonum collectionibus inſeruerint ad memoriam poſteritatis ſempiternam? An ego unus, quòd tam præclarum monumentum in Hiſtoria mea retulerim, quod in Scholis Juris Canonici toto orbe Chriſtiano perſonat?

ARTICULUS VIII.

De Benedicto III.

B*Enedictus III.* gente Romanus, *Petri* filius, à Leone Quarto S. Mariæ trans Tyberim Tituli Calliſti Presbyter Cardinalis creatus, poſt ejuſdem Leonis obitum, ſummo conſenſu electus eſt Pontifex IX. Kalend. Auguſti anni DCCCLV. Unde Heterodoxi refelluntur, qui Joannam Papiſſam inter Leonem IV. & Benedictum III. annos duos, menſem unum, & dies quatuor ſediſſe fabulantur; quâ de re in Diſſertationibus agemus. Pontificatum pene invitus ſuſcepit *Benedictus*, flens ubertim, & Deum ac Sanctos teſtes faciens, ſe nequaquam dignum eſſe qui tantæ Sedi præficeretur. Electionis ipſius Decretum Cleri, Procerúmque ſubſcriptionibus munitum, ad Lotharium & Ludovicum Imperatores miſſum eſt per Legatos, *ut priſca conſuetudo poſcebat*, inquit Anaſtaſius Bibliothecarius. Ex quo Baronius Cardinalis emendandus eſt, qui ſcripſit, Lotharium & Ludovicum Imperatores pactis cum Leone IV. initis, remiſiſſe confirmationem, quam ſibi vendicabant Romani Pontificis electi, vel qualecunque jus quod ſibi in ejuſdem electione vel conſecratione arrogare tentaſſent. Legati à Clero, Senatu populóque Romano ad Auguſtos directi, ab Arſenio Eugubino Epiſcopo tracti in partes fidem fefellerunt, & à Benedicti deficientes obedientia, *Anaſtaſium* Presbyterum olim Cardinalem, à Romana Synodo ſub Leone IV. depoſitum, in Sedem S. Petri per ſummum nefas intruſerunt. Factioni primò favere Imperatorum Legati ad confirmandam electionem miſſi; ſed Cleri, populique conſtantiâ in tuenda Benedicti electione, & cauſæ æquitate victi, Antipapam ejecere, & cùm ipſi, tum cæteri, qui Schiſmatico adhæſerant, veniam erroris deprecati, pedes ipſius oſculati ſunt. Conſecratus eſt die XXIX. Septembris anni DCCCLV. Legatos à Michaële Græcorum Imperatore Theophili filio cum muneribus miſſos ſuſcepit. Gregorii Syracuſani depoſitionem ab Ignatio Patriarcha in Synodo Conſtantinopolitana factam confirmavit, ut Nicolaus

Electionis Pontificiæ Decretum ad Imperatores miſſum.

Baronius emendatur.

Schiſma breviter extinctum.

B ij

laus I. Epiſtolis 6. & 10. teſtatur. Ipſi Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus obrepſit, ut Synodum Sueſſionenſem contra Clericos ab Ebbone ordinatos confirmaret: quod tamen adhibitâ cautione præſtitit, Hincmaro haud nimis fidens. *Si ita eſt*, inquit, * *noſtro ut ſcriptis Præſulatui intimaſti, & geſtorum ſerie demonſtraſti, ratas eas quidem Definitiones Apoſtolica fore promulgamus auctoritate, &c.* Sedis etiam Remenſis Privilegia, eodem rogante Hincmaro, confirmavit, *Salvo in omnibus jure Apoſtolicæ Sedis.* Hubertum Clericum Boſonis Comitis filium, quibuſdam accuſatum criminibus, juſſit infra dies XXX. Romam venire, coram Sede Apoſtolica reſponſurum, & ea de re Epiſtolam dedit ad Epiſcopos in Regno Caroli Calvi * Regis Chriſtianiſſimi conſtitutos. Hæc autem erant accuſationis contra ipſum ad Summum Pontificem delatæ capita. 1. Quòd cum ſcenicis mulieribus quotidie degeret. 2. Quòd Monaſterium S. Mauritii, Apoſtolicis privilegiis munitum tanta ferocitate pervaſiſſet, ut nullus jam priſcæ Religionis in eo ordo ſervaretur; & ejuſdem Monaſterii facultates meretricibus, canibus, atque avibus daret. 3. Quòd Luxovienſe Monaſterium, in cujus clauſtra mulieribus nunquam patuerat aditus, hoſtili modo ingreſſus, cum illicitis mulieribus illic per aliquos dies commoratus fuiſſet. 4. Quòd perditis hominibus conjunctus, multa adulteria & homicidia perpetraſſet. 5. Quòd mulierem, quæ à proprio viro causâ pudicitiæ diſſociata, & Religionem profeſſa, è Monaſterio poſtea fugerat, & cuidam adultero conjuncta, Synodorum, & Antiſtitum mandata, mináſque, & excommunicationem ſpernebat, in ſuam defenſionem ſuſcepiſſet, ac retineret. 6. Quòd pacem inter Ludovicum Imperatorem & Reges ejus fratres à Pontifice firmatam, malis artibus ſcidiſſet.

* Epiſt. I. Tom. III. Concil. Gall.

Benedictus III. Hubertum Clericum Romam citat.

* Epiſt. II. ibidem.

Britanniæ minoris Epiſcopos ob ſimoniæ crimen exturbatos, ſed irregulariter, & *Nomenoii* Ducis, non Synodi auctoritate, *Benedictus III.* reſtituere ſategit, datis ad ipſum *Nomenoium* literis, quæ interciderunt, quarum meminit *Nicolaus I.* Epiſtola LVI. ad *Salomonem* Brittonum Ducem. Varia pluribus Eccleſiis contulit ornamenta & munera, quæ ab Anaſtaſio Bibliothecario in ejus Vita recenſentur. Non alienum à Majeſtate Pontificia exiſtimavit pientiſſimus Pontifex Clericorum defunctorum exequiis intereſſe: mandavit etiam ut Clerus mortui Pontificis funus celebraret. Ordinationem unam menſe Decembri fecit, Epiſcoporum XX. Preſbyterorum VI. & Diaconi unius. Obiit VI. Idus Aprilis, anno DCCCLVIII. Sepultus eſt ad S. Petrum.

Simoniacorum Armoricæ Epiſcoporum Cauſam cognoſcit.

Clericorum defunctorum exequiis interdum adeſt.

Scholion.

In hoc Articulo, pag. 44. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notant Propoſitionem: *Non eſt contra dignitatem Papæ, quòd interveniat exequiis Clerici defuncti.*

R. Univerſalis illa ſeu indefinita propoſitio ibi non legitur, ſed tantùm ſingularis iſta de Benedicto Tertio: *Non alienum à Majeſtate Pontificia exiſtimavit pientiſſimus Pontifex, Clericorum defunctorum exequiis intereſſe.* Id ante me obſervarunt Platina, Ciaconius, & alii. Hiſtoriæ res eſt. Opus-ne pietatis & miſericordiæ Pontificia Majeſtate indignum Cenſores Religioſi judicant?

Articulus IX.

De Nicolao I.

Nicolaus hujus appellationis *Primus*, Theodori civis Romani filius, à teneris benè ac ſanctè educatus, per omnium virtutum ac Ordinum Eccleſiaſticorum gradus, in quibus ſub Sergio II. Leone IV. & Benedicto III. meruit, ad Pontifi-

A ciam Dignitatem, quâ ſe indigniſſimum ſolus ipſe ſentiebat, clamabátque, & quam omni conatu fugiebat, provectus eſt VIII. Kalendas Maii, anno DCCCLVIII. & præſente Ludovico II. Imperatore coronatus. Qui cùm ab Urbe diſceſſiſſet in locum, quem Romani *Quintum* appellabant, eò profectus eſt *Nicolaus* cum Proceribus Romanis, & adeo honorificè ſuſceptus, ut Auguſtus ipſi ad mille paſſus obviàm pergens, & ex equo deſiliens, ſtratoris vicem ipſi navaverit. Magna ſanè pro fide, pro Eccleſiaſtica unitate, pro diſciplinæ conſervatione ac reſtauratione geſſit *Nicolaus* Pontifex, ob quæ *Magni* cognomen obtinuit. Cauſæ Ignatii Patriarchæ Conſtantinopolitani & Photii ejuſdem Sedis invaſoris cognitionem ſuſcepit. Illius exauctorationem, iſtius intruſionem improbavit, ac irritas judicavit; Gregorium Syracuſanum Epiſcopum, qui Photium ordinarat, à Sacerdotali miniſterio repulit abſque omni ſpe reſtitutionis. Zachariam & Rhadoaldum Epiſcopos, qui Sedis Apoſtolicæ Legatione abuſi, Ignatii Patriarchæ exauctorationem confirmarant, & Photii invaſoris ac mœchi communione ſe polluerant, in Synodo Romana à Sacerdotii gradu, & Fidelium communione dejecit. Sedis Apoſtolicæ auctoritatem contra Michaëlem ſuperbum Græcorum Imperatorem ſingulari magnanimitate & doctrina propugnavit, pluribus literis ad eum datis. Joannem Ravennatem Archiepiſcopum, tyrannidem in ſubditos exercentem, & jura Sedis Apoſtolicæ violantem, atque Synodo Romani Pontificis ſiſtere ſe recuſantem, excommunicavit, nec priùs ſolvit anathematis vinculo, quàm ſe Apoſtolicis mandatis humillimè ſubdidiſſet. *Balduinum* Flandriæ Comitem, qui *Juditham Caroli Calvi* filiam ſibi rapuerat uxorem, ob idque fuerat à Gallicanis Epiſcopis excommunicatus, *Carolo & Hermintrudi* Reginæ ejus uxori reconciliavit, obtinuitque ut nuptias legitimas inter dictum *Balduinum*, & *Juditham* conjungi ſinerent. Ad Apoſtolorum limina confugerat Balduinus, Pontificemque Maximum ſupplex rogaverat ut pro ipſo apud Carolum Regem intercederet. Id lubenter præſtitit Nicolaus I. Legatoſque eam ob rem in Franciam miſit Radoaldum & Joannem Epiſcopos, literaſque dedit ad Carolum & Hermintrudem. At Balduinum ab excommunicatione abſolvere noluit, donec Regis in gratiam rediiſſet, ac Juditham reſtituiſſet, vel ad eam legitimè ducendam paternum conſenſum obtinuiſſet. Nec auctoritate, ſed precibus egit cum Rege. Id conſtat ex Epiſtola Nicolai, ad Carolum Calvum, quæ inter illius Epiſtolas eſt XXIII. Tom. III. Concil. Galliæ. *Noverit*, inquit, *Dilectio veſtra, Balduinum, unde nobis intimaſtis, qui natam veſtram ſibi furto in uxorem contra fas ſociavit, quem ideo venerandi Præſules, Eccleſiam Domini in veſtro Regno gubernantes, vinculis anathematis obligarunt, ad limina Apoſtolorum acceſſiſſe, & ut à vinculis ſolveretur, atque per nos gratiam inveniret, Sedem adiiſſe Apoſtolicam. Nos autem non ſolùm eum à vinculis minimè abſolvimus, aut in communione noſtra recepimus; ſed potiùs tam præſumptuoſam temeritatem deteſtati ſumus; atque veſtri pectoris naturalem affectum conſiderantes doluimus, veſtræque mœſtitiæ participes effecti, vobis hodièque compatimur. Verùm quoniam ad divina ſeſe præſidia contulit, amatorúmque veſtrorum Petri ac Pauli Apoſtolorum Principum, ſibimet expetiit adfore ſubſidia, non potuimus omittere, quo minùs, ut gratiam veſtram perciperet, apud piam Excellentiam veſtram interveniremus. Verùm veſtram in omnibus præ oculis habentes dilectionem, quanquam ſciamus & filiam veſtram, ſi libet, poſſe vos ei legaliter in uxorem dimittere, & pietatis veſtræ clementer gratiam impertiri,*

Nicolaus I. cognitionem cauſæ Ignatii Patriarchæ Conſtantinop. ſuſcipit.

Epiſt. IX. & X. Tom. III. Concil. Gall.

Nicolaus I. Balduinum & Juditham Carolo Calvo Regi Chriſtianiſſimo reconciliat.

Illos abſolvere non vult ab Excommunicatione quam in illos tulerant Epiſcopi Gallicani.

Hac in cauſa Regi non præcipit, ſed illum rogat.

tibi, non tamen juſſa miſimus, ſed preces obtulimus. Metuendum eſſe ait ne quid deterius contingat, ſi erga Balduinum inexorabilis perſiſtat, ne ſcilicet (quod aliis innuerat literis) deficiat ad Normannos; tum ſubdit: *Non quo, vos, hæc dicendo, terminos, quos poſuere Patres noſtri, tranſgredi cupiamus, quos per gratiam Dei immotos perſeverare ſemper optamus: ſed quo gloriam veſtram ultra quàm dici poſſit, diligentes, nullum velimus locum dare occaſionem quærenti.* Scripſit etiam ad Hincmarum & Remenſis Diœceſeos Antiſtites Nicolaus I. ipſiſque dedit in mandatis, ut Juditham paternis & maternis obtutibus præſentandam ſuſciperent, ſi tamen Regem intelligerent ita eſſe comparatum, ut ea quæ, per Legatos Apoſtolicos Pontifici renuntianda, ſpoponderat, adimplere vellet: niſi Mandata Apoſtolica exequerentur, ipſis excommunicationem comminatus eſt. Orta eſt difficultas in hujus conſummatione negotii, quia Hincmarus & alii Antiſtites Pœnitentiam Balduino & Judithæ imponendam cenſebant, & cogendos eſſe ad ſatisfaciendum Eccleſiæ, antequam abſolverentur, & conjungerentur: nec Summum Pontificem ab hac Eccleſiaſticæ Diſciplinæ cenſura ipſos immunes feciſſe. Balduinus verò & Juditha contendebant ad pœnitentiam ſubeundam ſe non teneri, quia Pontifex id non imperaverat, imò juſſerat ipſos ſine mora conjungi. Conſiliis tandem amicorum acquievit Hincmarus, metuens ne ejus æmuli novam hanc arriperent occaſionem ad animum Pontificis in ipſum commovendum, & ne ab ejus gratia & communione excideret: Et ita rem temperavit, ut nec ipſe, nec Coëpiſcopi, Balduini & Judithæ nuptiis intereſſent; communione tamen Eccleſiæ eos frui ſinerent, & omnibus quæ à miniſterio pendent Sacerdotum. Hæc diſcimus ex Epiſtola XVII. Hincmari ad Nicolaum Papam. *Balduinus*, inquit, *mihi Literas auctoritatis veſtræ direxit, in quibus continetur, ut eaſdem Literas Coëpiſcopis Provinciæ noſtræ legerem, & Judith paternis ac maternis obtutibus præſentandam ſuſciperemus, ſi tamen intelligeremus, quod confeſtim præfatus Excellentiſſimus Rex noſter, quæ de illa vobis ſcriptis & verbis per Legatos veſtros Apoſtolatui veſtro renuntianda ſpopondit, adimplere vellet. Quòd ſi eorum animos ad id protelandum eſſe intentos inveſtigare poſſemus, nequaquam eam reciperemus. Alioquin, id eſt, ſi aliter egiſſemus, gratia & communione veſtra frui nequaquam valeremus. Quam veſtræ auctoritatis Epiſtolam, ut oportuit, veneranter ſuſcepi, & Coëpiſcopis noſtris eam relegi, & pro præfata Judith apud Patrem & Matrem illius, quantum potuimus, ut mandaſtis, communiter intervenimus, & paternis ac maternis obtutibus eam præſentare ſtuduimus. Poſt quæ voluimus, quia ſic nobis ſecundùm ſacras Regulas viſum fuerat, (non enim ſine dignis pœnitentiæ fructibus abſolvi poſſe putamus, quod anathematis vinculo à ſacris Regulis innodatum videmus,) ut juxta Eccleſiaſticam Traditionem prius Eccleſiæ, quam læſerant, ſatisfacerent, & ſic demum quod præcipiunt jura Legum mundialium, exequi procurarent. Sed quoniam Literas veſtras, quæ inde nihil præceperunt, immo etiam nullam protelationem in eorum conjunctione fiendam ſignificaverunt, ſibi ſufficere voluerunt, & ſine veſtra auctoritate, ad quam clamaverunt, cogi, niſi alio modo ſe ſubmitterent, non debuerunt: ex altera Epiſtola veſtræ Sanctitatis eis retuli, quod non Leges Eccleſiaſticas diſſolviſtis, ſed preces pro eo miſiſtis, qui puniri ſecundum Leges mundanas poterat, quatenus locum pœnitendi haberet, quod contra Leges divinas admiſerat.... E contra carnales, & etiam quidam eorum qui antea conjunctioni hujuſmodi contradicebant, hac defenſione, ut eis viſum fuerat, ſe protegentes, ſed ſicut ſe habet veritas, ſalute mutantes, ab iſtius noviſſimæ veſtræ Epiſtolæ verbis recedere noluerunt, quam ſine protelatione conjunctionem eorum debere fieri demonſtrare dicebant. Dicenti verò mihi, quia pro nulla poteſtate terrena, quod de Eccleſiaſticis Regulis intelligeretur, dimittere deberem, maximè cum etiam mecum, immò cum Deo Domnus Rex noſter filius veſter Carolus faceret, quidam mihi hoc dederunt conſilium: ut quia non ſæcularis, ſed Eccleſiaſtica pietas de hoc mihi negotio imperaret, conſpirationem reſiſtentium aliquantulum declinarem, ne quiſquam æmulus noſter Sanctitati veſtræ ſuggereret, quaſi in contemptum ſancti Apoſtolatus veſtri, & Sedis Apoſtolicæ hoc egiſſem, & veſtræ manſuetudinis erga me animum commoveret: & quamcumque excommunicationem, ſicut pro Rothado actum fuerat, obtineret. Præſertim cùm in hac Epiſtola veſtræ auctoritatis legatur, quod ſi aliter egiſſemus quàm in ea ſcriptum eſt, gratia & communione veſtra frui nequaquam valeremus. Quo contra mihi dicenti hoc in Epiſtola veſtra ob id poſuiſſe, ne fœmina illa a nobis deciperetur, & non ob hoc ne Eccleſiæ ſatisfaceret, reſponderunt, Cur aliter vellem veſtram Epiſtolam intelligere, quàm vobis placuit eam componere, cùm de præterito mihi tranſmiſſis ejus ſenſum poſſem manifeſtè cognoſcere? Quapropter memor præteritarum Epiſtolarum mihi & Epiſcopis Regni filii veſtri Domni Caroli à vobis miſſarum, attendens etiam quæ in Epiſtola nuper per Luidonem mihi Benignitas veſtra mandaveras; inter metum præteritarum, & ſpem poſterioris Epiſtolæ mihi mitiora monſtrantis, contentionem in hac cauſa diſſimulando vitavi. ..... ſicque nihil nobis de Eccleſiaſtico miniſterio eis interdicentibus; ſed tamen, quod valuimus, noſtram præſentiam ab hoc negotio ſubducentibus, Balduinus & Judith jura Legum ſecularium quæ elegerunt exequi ſtuduerunt.* Cauſam divortii Lotharii & Teutbergæ Reginæ cognoſcendam Nicolaus I. ſuſcepit, Legatos ad ejus examen miſit ad Synodum Metenſem, qui cùm prævaricati eſſent, ac Lotharii divortium, ejuſque conjunctionem cum Vvaldrada pellice approbaſſent, Synodi illius Acta reſcidit: Theutgaudum Trevirenſem, & Guntharium Coloniæ Agrippinæ, Epiſcopos adulatores, & facinoris Lotharii fautores in Synodo Romana depoſuit; Lothario Regi juſſit ut ejecta Vvaldrada pellice, Theutbergam in palatium, thorúmque reciperet, atque ut uxorem ac Reginam haberet. Engeltrudem Boſonis Comitis uxorem, quæ viro relicto, hàc illàc vagabatur, cum omnibus ejus fautoribus, anathemate confixit. Synodi Sueſſionenſis Acta, in qua malis Hincmari Remenſis Archiepiſcopi artibus Rothadus Sueſſionenſis Epiſcopus exauctoratus fuerat, reſcidit, ipſúmque Rothadum ad Sedem Apoſtolicam appellantem Romam mitti juſſit, ſuſpenſionis ipſo facto incurrendæ pœnâ adversùs Hincmarum, cæteróſque Epiſcopos Gallicanos decretâ, niſi Sedis Apoſtolicæ mandatis parerent: ipſúmque Rothadum, causâ cognitâ, Sedi reſtituit. Vvulfadi & Sociorum cauſam, quam everterat, confirmatis, per obreptionem Hincmari, Synodi Sueſſionenſis ſecundæ Actis, cùm illi ſuam ad Sedem Apoſtolicam appellationem renovaſſent, accuratiùs diſcuſſit, indictáque Synodo Sueſſionenſi III. priſtinis illos gradibus reſtitui juſſit. Roberto Cœnomanenſi Epiſcopo favit adversùs Monachos S. Karileſi, iſtiúſque Monaſterii regimen, quod abſque illius conſenſu dicebatur per obreptionem, ad Abbatem tranſlatum, Cœnomanenſibus Epiſcopis reſtituit, datis eadem re ad Carolum Regem, & ad memoratum Epiſcopum literis. Monaſterio Corbeienſi in pago Ambianenſi Privilegium Immunitatémque conceſſit ampliſſimam. De antiqua Immunitate Monaſterii S. Karileſi * certior factus à Carolo Francorum Rege, & Odone Bellovacenſi Epiſcopo ejus Oratore eam ob rem miſſo Romam,

Quomodo ſe geſſerint Hincmarus, aliique Epiſcopi Gallicani hac in cauſa?

Nicolaus I. cognitionem divortii Lotharii & Theutbergæ Reginæ ſuſcepit.

Item, Cauſam Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi, necnon Wulfadi & ſociorum Clericorum.

* S. Calais

Privilegium libertatis ejuſdem Monaſterii confirmavit, datis ad univerſos Epiſcopos & Principes Galliæ literis. Lothario Regi juſſit ſub pœna excommunicationis, ut ſummoto Hilduino Clerico, quem Eccleſiæ Cameracenſis Epiſcopum deſignarat, alterius Epiſcopi ex ejuſdem Eccleſiæ gremio eligendi facultatem Clero & Plebi, juxta ſacros Canones tribueret; Hincmarúmque Metropolitanum ſuo jure in eadem Eccleſia diſponenda, & Antiſtite conſecrando, uti permitteret. Epiſcopos qui Lothario adulabantur & connivebant, graviter increpuit, eiſque excommunicationem minatus eſt, niſi eum de officio commonerent, & Hilduinum ab eo intruſum excommunicarent, ſi ab ea Eccleſia recedere, & ejus bona reſtituere nollet. Stephano Comiti Arvernorum juſſit ut Sigonem Arvernenſem Epiſcopum Eccleſiæ ſuæ, dejecto Adone Clerico, quem intruſerat, reſtitueret, Synodóque ſe ſiſteret coram Legatis Apoſtolicis ſatisfacturus: alioqui vini & carnium uſu auctoritate Apoſtolica ipſi eſſet interdictum. Ad Rodulfi Bituricenſis Archiepiſcopi conſulta reſpondit; Ordinationes à Chorepiſcopis factas iterandas non eſſe. In Eccleſiam Narbonenſem nihil juris ſibi arrogare debere Bituricenſem Patriarcham, præter judicium appellationum. Nec Preſbyteris, nec Diaconis, in Eccleſia Romana manus Chriſmate perungi, cùm ordinantur. Contra ſacras Regulas agere Pœnitentes, qui militiæ cingulum reſumunt: cæterùm pœnitentiæ moderationem ad Epiſcopum pertinere. Qui uxoris ſuæ filios ex priori viro ad Confirmationem coram Epiſcopis tenet, ex ignorantia, peccatum quidem committere, non tamen uſque ad ſeparationem conjugii puniendum. Conjugum non adulterarum interfectores ad pœnitentiam redigendos, abſque ſpe conjugii, niſi adoleſcentes ſint. *Gloria in excelſis Deo*, ab Epiſcopis in Cœna Domini, inter Miſſarum ſolemnia canendum: illiſque duntaxat Pallii uſum ea die licitum eſſe, quibus ab Apoſtolica Sede conceſſus eſt.

Summa Decretalis Epiſtolæ Nicolai I. ad Rodulfum Epiſcopum Bituricenſem.

Carolum Calvum Francorum Regem ad pacem cum Ludovico Imperatore nepote ſuo retinendam hortatus eſt Nicolaus I. eamque ob rem Arſenium Legatum in Gallias miſit, & ad Carolum, * necnon ad Epiſcopos in illius Regno conſtitutos * literas commonitorias dedit. Ludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum Reges paternè reprehendit, * quòd Regnorum ſuorum Epiſcopos in Urbem ad Synodum non miſiſſent. Egiloni Senonenſi Epiſcopo Pallium miſit. Improbavit tamen quòd non ex ipſius Eccleſiæ Metropolitanæ gremio, ſed ex quodam Monaſterio aſſumptus eſſet; juſſitque obſervari Canones, qui vacantis Eccleſiæ Clericos alienis præferri ſanxere, modò non ſint indigni: *Quia indecorum, immo illicitum eſt in aliena ſtipendia quemquam obrepere, & ex tranſverſo venientem in caſtra, inter quæ non militavit, Ducatum arripere.* Quod Celeſtini I. Decreto confirmavit. Ad Salomonem Brittonum Regem ſcripſit de renovando examine cauſæ Epiſcoporum, quos Nomenoïus velut ſimoniæ reos dejecerat: ſignificavítque, *Nullam poſſe Epiſcopos ſui honoris ſuſtinere jacturam, quos non conſtat fuiſſe à XII. Epiſcopis, præſente, primámque ſententiam Metropolitano Epiſcopo obtinente, cum examinarentur, auditos.* Ad Nobiles Aquitanos * ſcripſit, ut res Eccleſiarum, quas injuſtè retinebant, ſine mora redderent, ac deinceps ab iiſdem abſtinerent, ſub pœna excommunicationis. Datâ ad Hincmarum, & cæteros Epiſcopos Gallicanos Epiſtola *, ipſos vehementer adhortatus eſt ut Græcorum objectiones adverſus Eccleſiam Latinam refellerent.

* Epiſt. L. & LI. Tom. III. Concil. Galliæ.

* Epiſt. LIII. ibidem.

* Epiſt. 54 & 55. Tom. III Concil. Gall.

* Ibidem Epiſt. 56.

* Ibidem Ep. 63.

* LXX. ibidem.

A Cùm à Michaële Rege Bulgarorum ad Chriſtianam Fidem recèns converſo Legationem honorificam ſuſcepiſſet, ipſi plurimùm de veritatis agnitione & nominis Chriſtiani profeſſione gratulatus eſt; miſit Legatos qui genti Evangelium prædicarent, Paulum Populonienſem, & Formoſum Portuenſem Epiſcopos. Miſit etiam libros divinæ Legis, & populum Chriſto nuper acquiſitum ſanctiſſimis præceptis inſtituit, ad varia ipſius Conſulta reſpondens. Sexta feria, non item Sabbatho, abſtinentiam à carnibus Bulgaris præſcripſit. A cujus abſtinentiæ lege immunes eſſe voluit dies ſacros Natalis Domini, Epiphaniæ,
B Aſſumptionis Beatæ Virginis, Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ, SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, Stephani Proto-Martyris, Joannis Evangeliſtæ, & Andreæ Apoſtoli. Rationem affert hujus conſuetudinis: Quia ſi Sancti tunc nati ſunt Deo, cui omnia vivunt, quando viſi ſunt oculis inſipientium mori, mulier ſancta, id eſt Eccleſia, jam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum, id eſt, in lucem æternam. Quòd ſi de ejus nativitate lætatur, non jejuniis, non abſtinentiis, non denique ullis debet ipſo die vacare mœroribus. Ipſos ad quotidianam Communionem tempore Quadrageſimæ adhortatur, ſecundùm mo-
C rem Eccleſiæ Romanæ. *Si mens in affectu peccandi non ſit, vel ſi hanc non de criminalibus peccatis conſcientia impœnitens, vel non reconciliata fortaſſis accuſet, vel ſi fratri diſcordanti quis ſuo vitio reconciliatus minùs exiſtat. Si enim*, inquit, *ex conſenſu conjugatorum, alio fortè, mundo corpore, tempore vacatur orationi, quanto potiùs iſto, quo Deo etiam carnis noſtræ decimas damus, quò ipſum in abſtinentia Dominum imitamur, quò non ſolùm illicita, verùmetiam multa à nobis quoque licita meritò reſecamus, omni eſt voluptati renuntiandum, & ut licenter orationi vacetur, caſtitati mentis & corporis incumbendum?* Docet à labore terreno Domi-
D nico die ceſſandum eſſe, *atque omni modo orationibus inſiſtendum; ut quod negligenter per ſex dies agitur, per diem Reſurrectionis Dominicæ precibus expietur.* Docet etiam quomodo Sanctorum Feſtivitates celebrandæ ſint. Idcirco diebus feſtis ab omni opere mundano ceſſandum eſſe ait, *Ut liberiùs ad Eccleſiam ire, Pſalmis & Hymnis, Canticis ſpiritualibus inſiſtere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad imitationem eorum aſſurgere, eloquiis divinis intendere, eleemoſynas indigentibus miniſtrare valeat Chriſtianus. Quæ omnia ſi quis negligens, orationi tantum vacare voluerit, & ad cæteras mundi vanitates, licitos labo-
E res converterit, melius illi erat ipſo die laborare manibus ſuis.*

Quàm ſanctè Quadrageſima tranſigenda ſit, exponit. Docet eo tempore à venationibus abſtinendum: *Quanto enim*, inquit, *divinis cultibus eſt arctiùs inſiſtendum, jejunii tempore, tanto eſt à cunctis mundi nocivis oblectamentis longiùs recedendum; præſertim cum neminem niſi reproborum venationes exercuiſſe ſacra deſignet Hiſtoria.* Abſtinendum quoque docet à jocis: *Non enim*, inquit, *lamenta cum jocis conveniunt, & fallax ac deceptrix lætitia veraces lachrymas producere neſcit. In proximo præte-
F rea eſt Judex qui dixit: Væ vobis quia ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.* Continentiam quoque conjugatis ſuadet eo tempore, ad perfectionem Jejunii Quadrageſimalis. Eamdem ad diei Dominicæ ſanctificationem abſolutiſſimam poſtulat: *Quoniam ſi Dominico die ab opere mundano ceſſandum eſt, quanto potiùs à voluptate carnali, & omnimoda corporis pollutione cavendum? Præſertim cum Dominici diei nomen, quòd nihil ea die, præter quæ Domini ſunt, Chriſtianus agere debeat, liquidò manifeſtet.* Idque tam de nocturno, quàm de diurno tempore aſſerit,

Nicolai I. Reſponſa ad Conſulta Bulgarorum.

Reſponſorũ ſumma.

Cap. 6.

Cap. 9.

Frequens Cõmunio quibus permittenda?

Dominicæ diei, Feſtorũ, ſacræ Quadrageſimæ Chriſtiana obſervantia.

Cap. 44.

Cap. 47.

Cap. 50.

Cap. 63.

Cap. 69

Prava conſuetudo conjugatarum mulierum.

Cap 66. 77. 79. 90.

Cap 35.

rit, quia diurno ac nocturno ſpatio conſtat dies una. Convenientius rationi & officio eſſe docet ut contineant conjugati donec infans ablactetur, ut ſcripſit S. Gregorius: pravámque illam conſuetudinem improbat, quâ mulieres filios à ſe genitos nutrire contemnunt, eoſque aliis lactandos tradunt: *Quod ſolâ incontinentiæ causâ videtur inventum; quia dum ſe continere nolunt, deſpiciunt lactare quos gignunt.* Varia ipſis prohibet ſuperſtitionum genera. * In ſigno militari jubet ut caudam equi cum Cruce Chriſti commutent. * Baptizatos à quodam, de quo neſciebatur an Chriſtianus, an Paganus eſſet, non eſſe denuo baptizandos reſpondet, *ſi in nomine Sanctæ Trinitatis, vel tantùm in nomine Chriſti baptizati ſunt. Unum quippe idémque eſt, ut Sanctus exponit Ambroſius.* Secunda pars reſponſionis de Baptiſmo in ſolius Chriſti nomine collato, ad privatas Nicolai I. opiniones ſpectat. Id non reſpondit ut Chriſtianorum omnium Doctor, nec ad traditionis doctrinam ſatis attendit, ſed ad ſola S. Ambroſii verba, quorum ſenſum non eſt aſſecutus. Id verò mirum non videatur. Neque enim hoc de capite fuerat à Bulgaris conſultus, ſed tantùm de valore Baptiſmi à Judæo aut Pagano collati. Conſultationem Bulgarorum ſic proponit Nicolaus I. *A quodam Judæo, neſcitis utrum Chriſtiano, an Pagano, multos in patria veſtra baptizatos aſſeritis, & quid de his ſit agendum conſulitis.* Ibi mendum eſſe oportet. Quo pacto enim is qui Judæus erat, potuit Paganus eſſe; aut de eo, quem certum erat Judæum eſſe, dubitabatur num Chriſtianus eſſet an Paganus? Quidam aiunt, Judæum illum natione fuiſſe, non religione. Meliùs Antonius Auguſtinus lib. 1. de Emendatione Gratiani, Dialogo XVIII. corrigendum putat iſtud Caput ex libro Cæſarauguſtano, in quo, *A quodam viro*, pro *A quodam Judæo*, ſcriptum invenit.

Opinio privata Nicolai I. de Baptiſmo in Chriſti ſolius nomine collato.

Cap. A quodam, emendatur.

Sardos, qui inceſtas & illicitas nuptias cum conſanguineis & affinibus contrahebant, à prava conſuetudine revocavit Nicolaus I. miſſis in Sardiniam Legatis, qui anathemate ferirent illos, qui ſanctiſſimæ Diſciplinæ adverſabantur. Plures Urbis Eccleſias inſtauravit, ac exornavit laudatiſſimus Pontifex; aquæductum in gratiam pauperum reſtituit, Oſtiam civitatem validiùs munivit. Egenorum curam geſſit ſingularem, quorum nullum in Urbe quotidianæ liberalitatis ſuæ expertem eſſe voluit. Jejuniis, vigiliis, & orationibus nocte ac die vacans, nec requiem corpori, nec membra dabat ſopori, inquit Anaſtaſius Bibliothecarius. Non quæ ſua ſunt, ſed quæ Dei, primo loco poſuit & quæſivit, & cum adjutorio S. Petri bella Domini ſummo diſpenſationis libramine ſpiritualiter præliari curavit, inquit idem Auctor. Obiit Idibus Novembris, anno Chriſti DCCCLXVII. cùm ſediſſet annos novem, menſes ſex, & diebus viginti, & Epiſcopos L X V. Preſbyteros V I I. Diaconos IV. pluribus Ordinationibus menſe Martio & Decembri factis conſecraſſet. Sepultus eſt ante fores Baſilicæ S. Petri. Ejus obitum non ſolùm gentes omnes Chriſtianæ; ſed ipſa etiam elementa intemperie inſolita flere viſa ſunt, inquit Anaſtaſius Bibliothecarius in ejus Vita. Sanctus ab Hadriano Succeſſore Græcis Latiniſque plaudentibus vocatus eſt; qui & *Novum Eliam*, & *Novum Phinees* illum prædicaverunt. Illum cum S. Gregorio in gloria Sanctorum viſum ſcripſit Joannes Diaconus Libro 4. de Vita Sancti Gregorii. Hoc ipſum Elogio Regino in Chronico proſecutus eſt: *Poſt Beatum Gregorium uſque in præſens, nullus Præſul in Romana Urbe Pontificali honore ſublimatus, Nicolao videtur æquiparandus; Regibus & Tyrannis imperavit, eíſque, ac ſi Dominus orbis terrarum, auctoritate præfuit. Epiſcopis & Sacerdotibus religioſis æquis Domini mandata ſervantibus humilis, blandus, pius, manſuetus apparuit. Irreligioſis & à recto tramite exorbitantibus terribilis atque auſteritate plenus extitit, ut meritò credatur alter Elias, Deo ſuſcitante, noſtris temporibus ſurrexiſſe, etſi non corpore, tamen ſpiritu & virtute.* Quæ de Nicolao I. diximus, ex ejus Epiſtolis, & ex Anaſtaſio Bibliothecario excerpta ſunt.

Nicolai I. Sanctitas.

Nicolai I. Elogium.

SCHOLION I.

In hoc Articulo pag. 51. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa Regibus Galliæ plura præcipit ſub pœna Excommunicationis.*

R. Nicolai I. geſta percenſeo ex ejus Epiſtolis probata. Unicum ibi commemoro, quod aliquam habet cum propoſitione à RR. Cenſoribus fabricata convenientiam. *Lothario Regi* (inquam) *juſſit ſub pœna Excommunicationis, ut ſummoto Hilduino Clerico, quem Eccleſiæ Cameracenſi Epiſcopum deſignarat, alterius Epiſcopi ex ejuſdem Eccleſiæ gremio eligendi facultatem Clero & Plebi, juxta ſacros Canones, tribueret.* Propoſitio ab Indiculi Cenſorii Autoribus fabricata, indefinita eſt: propoſitio mea, ſingularis. Quòd Nicolaum I. plura Regibus Galliæ ſub pœna Excommunicationis præcepiſſe ſcripſerim, affingunt mihi Religioſi Cenſores: Unum quidem ſub ea pœna Lothario præcepiſſe ſcripſi. Sed ſive Galliæ Regibus, ſive uni Regi Lothario unum, vel plura ſub pœna Excommunicationis præcepiſſe dicatur Summus Pontifex, mera facti quæſtio eſt, cujus ſi certa ſit & explorata veritas, nullus eſt animadverſioni cenſoriæ locus. Veritatem porrò obſervationis hujuſce meæ probat Epiſtola L X I V. Nicolai I. ad Lotharium Regem, cujus hæc ſunt verba: *Dilectionem tuam hortamur & monemus, atque Apoſtolica Auctoritate inhibendo arcemus, ut nullo pacto in his quæ ad Remorum ſanctam Eccleſiam pertinent, illicitos appetitus extendens, ditioni tuæ ſubmittas, neque Eccleſiæ Cameracenſi invaſorem diutiùs inhabitare permittas. Quod niſi feceris, & omnia Metropolitano Remorum non reſtitueris, ut ipſe juxta ſuum illis privilegium diſponere queat..... Noveris te citiſſimè mucrone Eccleſiaſtico feriendum.* Hæc Nicolaus I.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 51. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant; *Papa erravit circa Baptiſmum in nomine Chriſti.*

R. Verba illa non uſurpo, *Papa erravit*: ſed etſi uſurpaſſem, nemo verè Theologus negaverit Romanum Pontificem, ut privatum Doctorem, errare poſſe; quod unum de Nicolao I. ibi ſcripſi. *Secunda pars Reſponſionis* (inquiebam) *de Baptiſmo in ſolius Chriſti nomine collato ad privatas Nicolai I. opiniones ſpectat. Id non reſpondet ut Chriſtianorum omnium Doctor..... Id verò mirum ne videatur. Neque enim hoc de capite fuerat à Bulgaris conſultus.* Quam Religioſi Cenſores criminantur, Reſponſio eſt Bellarmini Cardinalis Lib. I V. *De Romano Pontifice*, Cap. X I I. cujus hæc ſunt verba: *Reſpondeo, Nicolaum non definiendo Quæſtionem de fide, illud dixiſſe; ſed ſolùm ut Doctorem particularem expoſuiſſe obiter opinionem ſuam. Nam quod ille intendebat docere in illo Canone, non erat de forma Baptiſmi, ſed tantùm de Miniſtro, de quo interrogatus fuerat. Itaque poſtquam reſponderat & definierat, Baptiſmum eſſe ratum, etiamſi à Judæo vel Pagano detur, quæ erat præcipua quæſtio, addidit obiter: Baptiſmum eſſe ratum, ſive in nomine trium Perſonarum, ſive in nomine ſolius Chriſti detur. Quæ ſententia falſa quidem eſt, meo judicio, non tamen hæretica.* Hæc Bellarminus. Eodem modo reſpondit *Eſtius* in quartum Sententiarum Librum, Diſt. III. §. 5. Eodem modo *Silvius* in I I I. Partem S. Thomæ ad Quæſt. L X V I. Art. V I. *Ad Nicolai Decretum* (inquit) *Reſponſio veriſimilior eſt Melchioris Cani Lib. 6. de Locis, Cap. VIII. ad 7. Pontificem ut privatum Doctorem falſæ opinioni adhæſiſſe, nihil tamen ea de re definiiſſe..... Quod autem reſpondendo addit de Baptiſmo in nomine Chriſti tantùm, non ut definiens dicit, ſed juxta privatam ſuam opinionem erroneam.* Hæc Silvius poſt *Melchiorem Cano.*

ARTICULUS

ARTICULUS X.

De Hadriano II.

HADRIANUS II. Patria Romanus, ex Stephani IV. & Sergii II. cognatione, à Gregorio IV. Subdiaconus ordinatus, ac deinde Tituli S. Marci Cardinalis Preſbyter creatus eſt, quo in gradu tam ſanctè vixit, ut jam ſicut futurus Pontifex ab omnibus coleretur. Charitate in pauperes tanta fuit inſignis, ut eam Deus miraculo illuſtrarit multiplicationis denariorum, quos magnæ egenorum catervæ viritim erogaret. Divinis viſionibus prænuntiatus Pontifex, in Sedem S. Petri, quæ poſt Nicolai I. obitum per menſem vacaverat, ſummo omnium conſenſu, non tam electus, quàm raptus, & manibus Procerum ac plebis deportatus eſt. Ægrè tulere Ludovici Imperatoris Legati id abſque aſſenſu ſuo factum. Quibus hac ratione ſatisfactum eſt, quòd non ex Auguſti contemptu id factum eſſet, ſed ne deinceps mos expectandi Legatos Principum in Romani Pontificis electione inoleſceret. Electionem approbavit Imperator, ac Romanis per Literas gratulatus eſt, quòd virum ſuprema Sede digniſſimum elegiſſent. Conſecratus eſt XIX. Kalendal. Januarias, anno Domini DCCCLXVII. Theugaudum Trevirenſem, & alios à Nicolao Deceſſore depoſitos & excommunicatos, ad Communionem, indulgentiâ ſingulari, ea die recepit. Publica ob optimi Pontificis inaugurationem lætitia Lamberti Spoletani Ducis irruptione in Urbem, ac deprædatione turbata eſt. Eccleſiæ Romanæ hoſtem Galli ſunt execrati, Ducatu mulctavit Imperator; Prædones ad reſtitutionem excommunicatione coëgit Pontifex. Nicolaum I. Deceſſorem ſuum, Pontificem ſanctiſſimum ſibi imitandum propoſuit, à cujus hoſtibus paſſim *Nicolaitanus* vocabatur. Quos cum œconomia prudenti toleraret, maturitatis tempus expectans, quæ zizania ſepararet à frumentis, ſuſpicione apud quoſdam laboravit, quaſi Deceſſoris Acta vellet infringere. Hanc diluit Sanctus Pontifex, Orientalibus, & aliarum gentium pleriſque Epiſcopis, Preſbyteris, Clericis, Principum Legatis, & Optimatibus ad convivium vocatis, quibuſcum ipſe diſcubuit, cùm ipſe aquam eorum manibus infudiſſet. Poſt epulas in faciem procidens, orandi præbuit exemplum dicens: *Rogo vos, patres, fratres, & filii, ut fundatis Domino pro ſancta Catholica Eccleſia ſua preces, oretis pro Chriſtianiſſimo filio noſtro Ludovico Imperatore Auguſto, ut ei Deus omnipotens ad noſtram perpetuam pacem Saracenorum faciat ſubditam nationem. Oretis etiam pro me fragili & imbecilli, ut det mihi Chriſtus virtutem, tantam Eccleſiæ ſuæ multitudinem in ſanctitate & juſtitia regendi, qui commiſit B. Petro Apoſtolo cunctos regere quos redemit: quatenus qui curarum ſecularium pulvere caligans, plerùmque ſpiritalia minus luculenter intueor, veſtra mihi jugis oratio, quæ tantò purior, quantò ab inquinamentis ſeculi remotior eſt, divinitus ſuffragetur.* Tum obortis lachrymis ſubjunxit: *Quia pro valde bonis orare, chariſſimi, gratiarum actiones Deo perſolvere eſt, peto ut Dominum, Patrem, Deceſſorémque meum Sanctiſſimum & Orthodoxum Papam Nicolaum habentes in veſtris orationibus communes grates Domino referatis, qui eum Eccleſiam ſuam miſeratus elegit, & ad excludendum mundi tumidiſſimos ſtrepitus, ſicut Joſue clypeo protectionis armavit, & gladio ſpiritalis potentiæ roboravit.* Tunc omnes Deo gratias egere, quòd Nicolai Sanctiſſimi Pontificis memoriam ac Decreta veneraretur, unáque ter exclamarunt: *Domno noſtro Hadriano à Deo decreto Summo Pontifici, & univerſali Papa*

Hadriani II. Sanctimonia.

Hadriani II. in memoriam Nicolai I. Deceſſoris ſui reverentia.

A *vita.* Tum ille ſilentium manu indicens, ter acclamavit: *Reverendiſſimo, Sanctiſſimo, & Orthodoxo Domino, Nicolao à Deo decreto Summo Pontifici & univerſali Papæ, ſempiterna memoria. Novo Heliæ vita perennis, & immarceſſibilis gloria. Novo Phinees æterni Sacerdotii inſulas. Sequacibus ejus pax & gratia.* Quanta religione Deceſſoris Sanctiſſimi veſtigiis inſiſteret, palam fecit Hadrianus II. cùm *Photium* in Synodo Romana Anathemate confixit, & librum ejus contra Magni Nicolai memoriam igni devovit. Baſilio Orientis Imperatori Photii expulſionem, & Ignatii in Sedem Conſtantinapolitanam reſtitutionem gratulatus eſt per literas. B Octavæ Synodo Oecumenicæ præfuit per Legatos. Ignatium acerrimè reprehendit, quòd Bulgaricam Diœceſim Romano Patriarchatui ſubditam occupaſſet.

Photium damnat.

Octavæ Synodo Oecumenicæ præeſt per Legatos.

Scripſit ad Epiſcopos qui Synodo Trecenſi ex Nicolai I. Mandato celebratæ interfuerant, eorumque probavit diligentiam in colligendis geſtis, cauſam Ebbonis, & Clericorum ab illo ordinatorum ſpectantibus: Pallium conceſſit Vulfado Bituricenſi Epiſcopo; juſſit ut Nicolai I. nomen in Diptychis ſcriberent, & inter ſacra Miſſarum ſolemnia imprætermiſsè recitari facerent; & tam Græcis Principibus, quàm omnibus contra perC ſonam ejus vel Acta aliquid tentantibus viriliter obviarent, ac validiſſimè reſiſterent. *Actardum* Nannetenſem quondam Epiſcopum, virum probatiſſimum, è propria Eccleſia à Brittonibus ejectum, Eccleſiæ quæ vacaret, etiam Metropolitanæ, incardinari juſſit, * & Carolo Calvo Regi commendavit, eíque interim Pallii uſum ad afflictionum ſolatium conceſſit. Rogavit etiam Herardum Turonenſem Archiepiſcopum, ut Abbatiam, quam in ejus Diœceſi olim tenuerat, illi concederet. Ludovicum Germaniæ Regem, ditiones Ludovici Imperatoris contra Saracenos ſtrenuè pugnantis, D vel Lotharii ejus fratris invadere vetuit. * *Theubergam* Reginam tædio calamitatum, ſolutionem matrimonii Romæ poſtulantem, ad Lotharium redire juſſit, * donec in Synodo ea de re ſtatuiſſet. Juſſit Lothario ut eam reciperet in conſortium; aut ſi alio in loco interim conſiſteret, promiſſas illi Abbatias ad vitæ ſubſidia concederet. *Vvaldradam* pœnitentiam ſimulantem, rogante Ludovico Imperatore, communioni Eccleſiæ reſtituit, ea lege ut ad Lotharii ſocietatem non rediret. * Lothario Regi permiſit ut Romam veniret, ac aſſerentem ſe omnia impleviſſe quæ juſſerat Nicolaus I. & Vvaldradam pellicem ejeciſſe, Eccleſiaſticæ CommuE nioni reſtituit, ut Regino in Chronico teſtatur ad annum 869. Pacis & juſtitiæ inter Chriſtianos Principes ſervandæ curam geſſit maximam. Proceres Regni Lotharii, poſt ejus mortem, per literas * hortatus eſt ut fideles eſſent Ludovico Imperatori illius fratri, cui Regnum hæreditario jure debebatur, excommunicationémque minatus eſt, ſi ab eo deficerent. Scripſit etiam ad Proceres Regni Caroli Calvi eóſque hortatus eſt ut illum ab invadendo Regno Lotharii deterrerent. Ea de re ſcripſit etiam ad Gallicanos Epiſcopos, & ſpeciatim ad Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem. Ad paF cem verò inter Principes conciliandam, Legatos miſit in Gallias Paulum ac Leonem Epiſcopos. Cùm autem Carolus Rex, mortuo in Italia Lothario à Regni ejus Proceribus accitus, ab Epiſcopis ritu ſolenni coronatus eſſet Metis V. Idus Septembris, anno DCCCLXIX. Hadrianus Pontifex ipſum vehementer increpuit, quòd violata juramenti religione, Regnum fratris, hereditario jure ad Ludovicum Imperatorem devolutum, contra divinas humanáſque leges per tyrannidem uſurparet. Novos Legatos miſit, qui Apoſtolica mandata

Epiſt. I. Tom. III. Concil. Galliæ.

* Ibidem; Epiſt. II. III. & V.

* Ibidem, Epiſt. VII. & VIII.

* Pacem & juſtitiam inter Chriſtianos Principes ſervari curat Hadrianus II. illos pro officio monet, hortatur, corripit.

Ibidem, Epiſt. IX. & X.

Epiſt. XIV. Tom. III. Concil. Galliæ.

Ibidem; Epiſt. XV. XVI. & XVII.

Epiſt. XIX. XX. XXI.

XXII. & XXIII. Tom. III. Concil. Galliæ.

data ſignificarent, Joannem, Petrum, Uvibbodum, & Joannem Epiſcopos, & Petrum Presbyterum Cardinalem. Et niſi monitis ſuis pareret Rex, minitatus eſt ſe in Gallias venturum, & quæ ſui erant miniſterii peracturum. Arguit etiam Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem, quòd murum pro domo Iſraël minimè ſe opponeret, nec Regi pravè agenti reſiſteret. Ipſum ob ſilentium, non ſolùm conſortem, ſed auctorem hujus tyrannidis videri. Hortatur ut Regem moneat ut manus abſtineat à Regno Lotharii; & niſi monitis Apoſtolicis obedierit, ab illius communione & conſortio ſe ſubtrahat. Eadem de cauſa ſcripſit ad Proceres Regni Caroli: tum etiam ad Ludovicum Germaniæ Regem, & ad Epiſcopos Regni ipſius, Legatos commendans, monénſque ut Regi ſuo perpetuam pacem cum Imperatore ſuaderent. Miſſa hæc Legatio, ſcriptæque Literæ anno DCCCLXX. V. Kal. Julii. Cùm Carolus Calvus Rex Carolomannum filium acerbiùs exciperet, eúmque ſuâ gratiâ, & beneficiis omnibus privaſſet, atque Regni ſui finibus expuliſſet, ac inſuper Epiſcopos adigere ut eum excommunicarent, & congregato exercitu illum opprimere velle diceretur; hæc mala avertere ſtuduit Hadrianus II. rogans Carolum, ut filium in gratiam reciperet, eique priſtina beneficia & honores redderet, donec ſaltem mitteret Legatos, qui ſalvo utriúſque honore, diſſidii cauſam cognoſcerent, ac Principem ad officium, ſi ab eo defeciſſet, revocarent: quoniam Carolomannus per Oratores & Literas ad Sedem Apoſtolicam confugerat. Scripſit etiam ad Proceres Regni Caroli Calvi, & Lotharii quondam Regis, ipſos avertens ab armis contra Carolomannum capiendis, ſub pœna excommunicationis. Scripſit demum ad Epiſcopos utriuſque Regni, prohibens ne contra ipſum excommunicationis ſententiam jacularéntur. Quam alioqui irritam fore declarat, & in ipſos excommunicantes retorquendam. Datæ ſunt hæ Literæ III. Idus Julias, anno DCCCLXXI. Hincmari Laudunenſis Epiſcopi, in Synodo Duziacenſi anno 871. depoſiti, appellationem ad Sedem Apoſtolicam Hadrianus II. ſuſcepit, eúmque Romam mitti juſſit, atque alterum in ejus locum ordinari prohibuit Epiſcopum, donec illius cauſa refricata & finita eſſet. Actardum Nannetenſem quondam Epiſcopum, Synodo, Rege, Turonico Clero, ac plebe poſtulantibus, ad Sedem Metropolitanam Turonenſem tranſtulit, ut conſtat ex ejus Epiſtolis XXVII. XXVIII. XXIX. Tom. III. Conciliorum Galliæ, datis anno DCCCLXI. ineunte. Offenſum denique Literis aſperioribus Regem Carolum Calvum, promiſſo poſt obitum Ludovici Imperio delinire ſtuduit Hadrianus II. oſtenditque Regem Sedis Apoſtolicæ monitis, & aſperioribus in ſpeciem Literis offendi non debere, ſed *Patris verba dilecti, non ex voto malè optantis, ſed ex radice veræ procedentia caritatis, humili ſemper intentione recipere, quæ ſicut Salomon ait:* Quaſi ſtimuli, & ſicut clavi in altum defixi eſſe videntúr, *Quod culpas delinquentium neſciant palpare, ſed pungere. Unde quoniam te virum perfectum*, inquit, *& per omnia Deo placentem habere cupimus, ceu prudens Pater, qui cariſſimum filium ſuum, etiam non delinquentem, ne quando ſecurus exiſtens flagitiis ſe audacter commiſceat illicitis, flagello ſeverè affligere non deſiſtit; quia nec propter amorem carnis diſciplinali parcendum eſſe virga à Sapiente monemur. Hinc etiam de ipſo Deo noſtro legimus ſcriptum:* Quem diligit Dominus, caſtigat & corripit: flagellat autem omnem filium quem recipit. *Quapropter ſcire vos decet, quia Deo permittente, pro veſtri ſalute talia veſtræ Serenitati à Sede Apoſtolica ſæpius monita venire videntur. Ideo magis*

Ibidem, Epiſt. XXIV. XXV. & XXVI.

Hadrianus II. ſuam aſperitatem Literarum Carolo Calvo Regi Chriſtianiſſimo excuſat.

A *omnipotenti Domino immenſas gratias agere, nobiſque deinde paternæ laudis gratanter debetis præbere obſequium, & non reprehenſionis vel murmurationis modica verba dirigere. Nam nos nullius zelo livoris, nullius ſubdola calliditatis dolo, vel etiam favore alicujus tranſitoriæ laudis, cariſſimam veſtræ Nobilitatis & Magnitudinis prudentiam & dilectionem modò affabiliter monere, modò autem pro Regia poteſtatis gloria, Vobis, quoties neceſſaria temporis res, vel proximi depoſcit neceſſitas, humilis precator aſſiſtere; aliquando verò verbis ſeverioribus fidenter corripere, ut Chriſti gratiâ in melius ſemper proficiatis, ſtudemus.* Hæc ille Epiſtola 38.

B Tom. III. Conciliorum Galliæ. Et Epiſtola ſequenti: *In veritate credite nobis, quia tales virtutes ſic diligo in vobis ſicut animam meam . . . Et à die illa qua Vobis per præfatum fratrem noſtrum mandavi, fideles orationes & certiſſimas amicitias nunquam aliorſum declinavi. Et ſi quædam literæ delatæ vobis ſunt aliter ſe habentes in ſuperficie, vel ſubreptæ, vel à noſtris nobis infirmantibus dictatæ, vel à qualibet perſona confictæ, duriùs aut acriùs mordaciter ſonantes: id tamen nobis fixum ſemper manſit in mente, quod Vobis ſignificavimus devotè . . . . Solet ſæpe uterque parens in prolem opprobria vel maledicta congerere, quam optat ſine crimine & læſione manere. Cui ſimile ſolet ſæpe Doctoribus & Prædicatoribus contingere. Quapropter non*

C *ad ſonum, ſed oportet ad votum reſpicere.* S. Athanaſii Neapolitani Epiſcopi contra Sergium ejus nepotem, Neapolitanum Ducem, qui ipſum dirè vexabat, defenſionem ſuſcepit idem Pontifex, & Clero plebiſque Neapolitanæ, Sanctum Antiſtitem recipere nolentibus, Sacris omnibus interdixit, ut Petrus Caſſinenſis Diaconus teſtatur in ejus Vita. Obiit Hadrianus II. Kalendis Novembris anno DCCCLXXII. cùm annos quatuor, menſes undecim, & dies duodecim ſediſſet. Ad S. Petrum ſepultus eſt. Ex Anaſtaſio Bibliothecario, * vel ex ipſius Hadriani II. Epiſtolis deprompta ſunt

D quæ de ipſo hucuſque diximus.

* Aut Guillelmo, aut Onuphrium Panvinium audiamus.

SCHOLION.

Ex hoc Articulo collectam à ſe Propoſitionem pag. 63. & 64. Edit. primæ notant Religioſi Cenſores: *Papa quandoque obſecrat, quandoque corrigit Reges.*

R. Hadriani II. geſta percenſens ſcripſi, ipſum rogaſſe Carolum Calvum Regem Chriſtianiſſimum, ut Carolomannum filium in gratiam reciperet. Offenſum Literis aſperioribus delinire ſtuduiſſe, promiſſo poſt obitum Ludovici Imperio. Iſta conſtant ex Hadriani II. Epiſtola, cujus verba deſcripſi. Hac in narratione quid animadverſione Cenſoria dignum. Diſplicet-ne Religioſis Cenſoribus quòd Summus Pontifex obſecratione & precibus utatur, vel uſus

E eſſe dicatur erga Reges? Volunt ne ut ſemper jubeat, minetur, feriat, quaſi ad ipſum non pertineat illud Apoſtoli præceptum, *Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina?*

II. Tim. 4.

ARTICULUS XI.

De Joanne VIII.

JOANNES VIII. quem IX. Platina perperam appellat, patria Romanus, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Archidiaconus Cardinalis, poſt Hadria-

F num II. creatus eſt Pontifex XIX. Kalendas Januarii, anno DCCCLXXII. Anno ſequenti Ludovicum Imperatorem à juramento, quo ſe Adelgiſo Beneventano Principi obſtrinxerat, abſolvit, cùm is à Senatu Romano Reipublicæ hoſtis declaratus eſſet, ut Regino teſtatur. Poſt Ludovici II. Imperatoris obitum, cùm Carolus Calvus Francorum Rex Italiæ Regnum occupaſſet, eum Romam invitavit Joannes VIII. & die Nativitatis Dominicæ anno Dom. DCCCLXXV. Imperatorem coronavit, ac Auguſtum appellavit, ut Annales Francorum Bertiniani, Fuldenſes, ac

Joannes VIII. Carolum Calvum Imperatorem coronat, ejuſque jura tuetur.

Metenſes, & Aimoini Continuator teſtantur. Electionem verò Caroli, ab Italici Regni Epiſcopis, cœteriſque Optimatibus, in Synodo Ticinenſi confirmatam menſe Februario, anno DCCCLXXVI. miſſis in Gallias Legatis in Synodo Pontigonenſi ratam quoque ab Epiſcopis Ciſalpinis haberi curavit circa menſem Junium ejuſdem anni. Tandem hanc electionem confirmavit Romana Synodus ab eodem Pontifice congregata menſe Februario, anno Chriſti DCCCLXXVII. Cùm Ludovicus Germaniæ Rex Caroli Calvi frater, abſentis & trans Alpes ad capeſſendum Imperium profecti Regnum depopularetur, Joannes VIII. ad Epiſcopos in Regno Ludovici conſtitutos Literas dedit, ipſos arguens quòd Regem ſuum ab invadendo Caroli fratris Regno non cohibuiſſent, juſſitque ſub pœna anathematis, ut Legatione pro Chriſto hac in cauſa fungerentur. Ad examinanda verò & finienda negotia, quæ inter utrúmque Principem emerſerant, Legatos miſit Joannem Siculenſem, & Joannem Tuſcanenſem Epiſcopos. Scripſit etiam increpatorias eamdem ob cauſam Literas ad Comites in Regno memorati Ludovici Germaniæ Regis conſtitutos. Scripſit & ad Epiſcopos & Comites Galliæ, laudans illos quòd in fide conſtantes erga Carolum Auguſtum perſtitiſſent. Eos verò qui à Carolo defecerant, & Ludovico Germaniæ Regi adhæſerant, increpuit, juſſitque ut ad legitimi Principis obedientiam redirent, ſub pœna excommunicationis à Legatis Apoſtolicis infligendæ. Nova à Carolo Imperatore obtinuit Romanæ Eccleſiæ privilegia, de quibus Eutropius Longobardus ita ſcribit: *Venienti Romam, renovavit pactum cum Romanis, perdonans illis jura Regni & conſuetudines illius. Removit etiam ab eis Regias Legationes, aſſiduitatem vel præſentiam Apoſtolicæ electionis. Quid plura? cuncta illis contulit quæ voluerunt.* Cùm Burdigalenſis Provincia eſſet à Normannis devaſtata, Frotarium Burdigalenſem Archiepiſcopum Joannes VIII. ad Bituricenſem Metropolim tranſtulit, rogante Carolo Calvo Imperatore, ut conſtat ex Epiſtolis VIII. ad Carolum Imp. XIII. ad Clerum & plebem Bituricenſem, & XIV. ad Epiſcopos ejuſdem Provinciæ. Vices ſuas Anſegiſo Archiepiſcopo Senonenſi in Gallia & Germania commiſit, ſcriptis ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ Literis: quæ quidem in Concilio Pontigonenſi à Carolo Calvo Imperatore promulgatæ, at ab Epiſcopis receptæ non ſunt, nec agnitus Anſegiſi Primatus. Caroli Calvi auxilium contra Saracenos Urbi imminentes, & Romanum, agrum vaſtantes, plurimis ad eum ſcriptis Literis, miſſaque palmâ, imploravit. Formoſum Portuenſem Epiſcopum in Synodo Romana depoſuit. Cauſæ exauctorationis hæ fuere, quòd à Nicolao I. in Bulgariam Legatus & Prædicator deſtinatus, Bulgarorum Regem terribilibus ſacramentis obſtrinxiſſet, ne alium Epiſcopum, ipſo ſuperſtite, à Sede Apoſtolica ſuſciperet. II. Quòd per ambitionem à minori Eccleſia ad majorem, videlicet Sedem Apoſtolicam proſilire conatus, plurimorum amicitias ac ſuffragia ad eum finem ſibi devinxiſſet. III. Quòd ſine licentia Pontificis propriam deſeruiſſet Eccleſiam, ab Urbe diſceſſiſſet, & contra ſalutem Reipublicæ & Imperatoris cum ſuis fautoribus conſpiraſſet. Gregorium etiam Nomenclatorem, Stephanum Secundicerium, Georgium Gregorii Primicerii filium, Sergium Magiſtrum Militum, Conſtantinam Gregorii Nomenclatoris filiam, variis criminibus accuſatos, niſi ſtata die Sedi Apoſtolicæ ſatisfacturi ſe ſiſterent, à Chriſtiana Communione ſuſpendit in eadem Synodo, Literáſque de eorum damnatione miſit ad univerſos Gallos & Germanos. Datæ ſunt hæ Literæ XI. Kalendas Maii anno DCCCLXXVI. & in Concilio Pontigonenſi lectæ. Aritbertum Archiepiſcopum Ebredunenſem reprehedit, quòd alium Epiſcopum, præter eum, quem Clerus & Populus elegerat in Vencienſi Eccleſia conſecraſſet: Præcepitque ut cum utroque Romam veniret, facti rationem redditurus.

Epiſt. III. IV. V. & VI. Tom. III. Concil. Gall.

Nova ob Imperatore privilegia.

Vices ſuas Anſegiſo Senonenſi Archiepiſcopo committit.

Epiſt. I. Tom. III. Concil. Gall.

Ibidem Epiſt. XV. XIX. XXI. XXII.

Formoſum Portuenſem Epiſcopum in Synodo deponit.

Ibidem, Epiſt. XXIV.

Mortuo Carolo Calvo Imperatore II. Nonas Octobris anno DCCCLXXVII. Ludovico Balbo Regi Francorum ejus filio ſuum de illius obitu dolorem per Literas ſignificavit, hortatus illum eſt ad pacem cum Regibus conſanguineis ſervandam, ſcilicet cum Carolomanno, Ludovico, & Carolo Craſſo, Ludovici Germaniæ Regis filiis. Auxilium denique illius imploravit contra Lambertum Spoletanum Ducem, & Adelbertum Marchionem, qui Romanam Eccleſiam infeſtabant, ac ipſum Pontificem vexabant, inito etiam cum Saracenis fœdere. Tyrannos illos cùm diris omnibus Eccleſiaſtico ritu devoviſſet, anno DCCCLXXVIII. in Gallias venit, Synodumque Trecis habuit III. Idus Auguſti, præſente Ludovico Rege, in quâ Lamberti & Adalberti excommunicatio, & Sententia in Formoſum, Gregorium Nomenclatorem, & Georgium Magiſtrum Militum lata, confirmatæ ſunt. His Sententiis perlectis, Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis hunc in modum interlocutus eſt: *Secundùm ſacros Canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, quos Apoſtolica Sedes per beatum & Dominum noſtrum Papam, & ſancta Romana Eccleſia omnium Eccleſiarum mater, privilegio S. Petri damnat, damno: quos anathematizat, anathematizo, quos excommunicat, excommunicatos habeo: & quos Privilegio B. Petri receperit, & ego recipio. Et quod in omnibus, ſecundùm Sanctarum Scripturarum tramitem, ſacrorúmque Canonum Decreta, Sedes Romana tenet, per omnia & in omnibus, pro ſcire & poſſe meo, juvante Domino, perpetuum proſequor, & teneo.* Similiter cœteri ſuffragati ſunt Epiſcopi: *Domine Sanctiſſime & Reverendiſſime Pater Patrum, Joannes Catholicæ atque Apoſtolicæ Eccleſiæ, videlicet Romanæ Primæ Sedis Papa; Nos famuli ac Diſcipuli veſtræ auctoritatis, Galliarum & Belgicarum Epiſcopi, his quæ ſuper vulnera dolorum veſtrorum maligni homines ac miniſtri diaboli addentes, in ſanctam Matrem noſtram ac Magiſtram omnium Eccleſiarum commiſerunt, compatimur..... Atque judicium veſtræ auctoritatis, quod privilegio B. Petri & Sedis Apoſtolicæ in eos & complices eorum, juxta ſacros Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, & ſecundùm ejuſdem Romanæ Sedis Pontificum Deceſſorum veſtrorum Decreta protuliſtis, voto, voce, & unanimitate noſtra, atque auctoritate Sancti Spiritus, cujus gratiâ in Epiſcopali Ordine ſumus conſecrati, gladiô Spiritûs, quod eſt verbum Dei, eos interimentes perſequimur. Scilicet quos excommunicaſtis, excommunicatos tenemus, &c.* In eadem Synodo ſententiam excommunicationis tulit Joannes VIII. adverſùs rerum Eccleſiaſticarum pervaſores. Decretum etiam edidit adverſùs Epiſcopos, qui de minori ad majorem Eccleſiam ambitùs causâ demigrabant. Et contra Laïcos, qui viventibus uxoribus, alias ducebant. Condidit & Canones utiliſſimos, quos Synodus ſuſcepit, probavítque. De quibus agemus ſuo loco. Celebrata fuerat anno præcedente Ravennæ Synodus ejuſdem Pontificis mandato. Hujus Canones in Trecenſi confirmati fuere. Legem de ſacrilegiis, Gotticis Legibus addidit. Hincmaro quondam Laudunenſi Epiſcopo cæco, Sedis Apoſtolicæ æquitatem porrectô Libellô imploranti, permiſit ut Sacrum faceret, ac mediâ parte redituum Epiſcopatûs Laudunenſis frueretur. Ibidem Ludovicum Balbum coronavit VII. Idus Septembris, non Imperatorem,

Ibidem, Epiſt. XXVI.

Joannes VIII. in Gallias venit, Synodum Trecis celebrat.

Gallicani Epiſcopi in ea Synodo Romanam Eccleſiam omnium Eccleſiarum Matrem & Magiſtram profitentur; ſe Romani Pontificis diſcipulos. Judicium ſuſcipiunt, quod privilegio S. Petri tulit.

Acta Joannis VIII. in Synodo Trecenſi.

Epiſt. VII. Tom. III. Concil. Gall.

rem, ſed Regem. Nam & deinceps ab ipſo Joanne Papa Epiſt. 125. & ab Auctore Bertinianorum Annalium, aliiſque Hiſtoricis, Rex duntaxat, nuſquam Imperator appellatur. In Synodo quoque Tricaſſina Privilegium Floriacenſi Monaſterio conceſſit Pontifex, quo Monachis poteſtatem fecit eligendi ex ſuo cœtu Abbatem Regularem.

Joannes VIII. vices ſuas Roſtagno Arelatenſi Epiſcopo per Gallias non commiſit.

Joannem VIII. cùm in Gallias veniens Arelatem tranſiit, Roſtagno illius urbis Archiepiſcopo vices ſuas per Gallias commiſiſſe ſcripſit Annalium Eccleſiaſticorum Parens, fretus Epiſtolis 93. & 94. ad Roſtagnum, & 95. ad univerſos Galliæ Epiſcopos. Sed Epiſtolas illas ſuppoſititias eſſe, & nuſquam Joannem VIII. vices ſuas per Gallias Roſtagno Arelatenſi conceſſiſſe veriſimilius eſt. Sanè poſteriores illæ duæ Epiſtolæ ſunt quinquageſima & quinquageſima ſecunda libri quarti S. Gregorii de Virgilii Arelatenſis Primatu ſcriptæ. Præterea cùm Joannes VIII. Anſegiſum, rogante Carolo Calvo Sedis Apoſtolicæ Vicarium per Gallias & Germaniam inſtituiſſet, haud probabile eſt quòd alterum in Galliis Primatem poſt biennium inſtituerit, everſo Anſegiſi Privilegio. Nec etiam credibile eſt Gallicanos Epiſcopos, qui adversùs Anſegiſi Primatum tam liberè reſtiterant Legatis Apoſtolicis, & Carolo Calvo, adversùs Roſtagni Privilegium ne mutire quidem auſos. Tertiò, ſi Joannes VIII. Primatum Roſtagno contuliſſet, in poſſeſſionem hujuſce Privilegii illum miſiſſet in Synodo Trecenſi, nec ibi poſt Hincmarum, Anſegiſum, & Lugdunenſem ac Narbonenſem Archiepiſcopos ſubſcipſiſſet.

Epiſtolæ Joannis VIII. ſuppoſititiæ.

Epiſt. XLVI. Tom. III. Conc. Galliæ

Hugonem Lotharii quondam Regis filium naturalem, & Emmonem Bernardi Comitis germanum, qui Ludovici Balbi Regnum perturbabant, réſque novas moliebantur, Chriſtiana Communione privavit Joannes VIII. niſi intra dies triginta ad officium redirent. Mahenum Dolenſem Epiſcopum, cæteróſque Britanniæ Antiſtites arguit, quòd à Turonenſis Archiepiſcopi juriſdictione ſe ſubtraxiſſent, nec ab ipſo, ſed alter ab altero conſecraretur, ex quo Dux Nomenoius legitimos Epiſcopos de Sedibus ſuis expulerat. Juſſit ut Metropolitanum ſuum agnoſcerent & colerent, niſi Sedis Apoſtolicæ communione vellent privari, & Ordinationes ſuas irritas haberi.

Ibidem, Epiſt. L.

Omnibus qui contra Eccleſiæ hoſtes in bello pugnaſſent, tam vivis, quàm defunctis Indulgentiam conceſſit, ut conſtat ex ejus Epiſtola ad Epiſcopos in Regno Ludovici conſtitutos.

Ibidem, Epiſt. LI.

Vvifredum Vencienſem Epiſcopum, qui cum excommunicatis communicarat, Miſſarum celebratione prohibuit.

Ibidem, Epiſt. LVIII.

Anſelmi Lemovicenſis Epiſcopi reſcidit Sententiam, qui Stephanum quemdam ab uxore ſeparaverat, quòd urgente neceſſitate filium ſuum baptizaſſet.

Ibidem, Epiſt. LIX.

Archiepiſcopos Arelatenſem, Narbonenſem, & Aquenſem delegavit Judices contra Gibertum Nemauſenſem Epiſcopum, qui Monaſterium quoddam Sedi Apoſtolicæ ſubditum invaſerat ac Monachos expulerat.

Ibidem, Epiſt. LX.

Airardum Archiepiſcopum Auſcenſem, ejúſque Suffraganeos, ad depravatos populi mores corrigendos hortatus eſt, præcipuè ad inceſta matrimonia prohibenda, & excommunicatione plectendos, qui ſe nefariis hujuſmodi conjugiis copulaſſent. Invigilare etiam illos juſſit, ne quis relicta uxore, eáque ſuperſtite, aliam duceret, aut ſimul cum uxore concubinam haberet: Ut res Eccleſiæ nemo uſurparet: Ut Laïcorum nullus poteſtati Epiſcopi Clericum ſubtraheret, quæ vitia in illa Provincia frequentia erant.

Photium in Sedem Conſtantinop. reſtituit, poſtea damnat.

Photium in Sedem Conſtatinopolitanam magno Eccleſiæ damno reſtituit Joannes VIII. vixque contractam imprudenti facto maculam eluit, ipſius poſtea damnatione & excommunicatione, poſtquam ejus inſignem nequitiam ac fraudes, Legatorumque Apoſtolicorum ſeductionem compertas habuit. Scripſit ad Ederedum Archiepiſcopum Anglorum, pium ejus erga Sedem Apoſtolicam animum laudans, monenſque ut pro Eccleſia fortiter ſe gereret, ac ejus Eccleſiæ Privilegia confirmans. De Matrimonii indiſſolubilitate præclarum legitur hac in Epiſtola teſtimonium, quod hîc ſubjicio, ut innoteſcat quænam fuerit circa hancce quæſtionem Romanæ Eccleſiæ traditio. *His autem*, inquit, *quos aſſeris uxores proprias contra præceptum Domini relinquere, præcipimus neque virum ab uxore neque uxorem à viro, niſi cauſâ fornicationis diſcedere: quòd ſi ob hoc diſceſſerit, manere innuptum, vel innuptam, aut ſibi mutuo reconciliari: quoniam dicente Domino: Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet; & ideo cum priorem legitimo ſibi matrimonio junctam quiſquam deſerere nequeat, nulla ratione illi prorſus conceditur aliam, vivente priore, conducere: quod ſi fecerit, & non emendare ſub ſatisfactione ſtuduerit, ab Eccleſia conſortio maneat ſeparatus.* Hoc teſtimonium Joannes Launoius in Lib. *de Regia in Matrimonium poteſtate*, inſigni & bonis omnibus execranda fraude corrupit, ita enim ſcribentem Joannem VIII. refert pag. 488. *Et ideo cùm priorem legitimo ſibi Matrimonio junctam quiſquam deſerere nequeat, illi conceditur aliam, vivente priore, ducere.* Expunxit tria hæc vocabula Interpolator, *Nulla ratione prorſus.* Sic etiam refert priora verba Pontificis: *Præcipimus neque virum ab uxore, neque uxorem à viro, niſi cauſâ fornicationis diſcedere: quod ſi ob aliud diſceſſerit, manere innuptum, vel innuptam.* Scripſit Pontifex Joannes, *quod ſi ob hoc diſceſſerit*: Sed Launoii intererat mutare *hoc* in *aliud*: quò ſignificaret Joannem VIII. fuiſſe in ea ſententia, ut conjux diſcedens quidem, ob aliam cauſam quàm fornicationem, debeat manere ἄγαμος: at verò ob fornicationem diſcedens, aliarum nuptiarum habeat poteſtatem. Launoium ob hujus interpolationis flagitium pro meritis caſtigat Vir Clariſſimus qui eruditas in peſtilentiſſimum ejus Opus Obſervationes edidit Pariſiis anno MDCLXXVIII.

Ibidem, Epiſt. LXV.

Matrimonii indiſſolubilitas, ſeparatis etiam ob adulterium conjugibus, à Joanne VIII. aſſerta.

Launoius Joannis VIII. teſtimonium fraudè interpolavit.

Joannes VIII Moravis concedit ut linguâ Sclavonicâ divina Officia ac Miſſam celebrent.

Sanctum Methodium Moravorum Apoſtolum Romam vocavit ut prædicationis ſuæ rationem redderet, eique Archiepiſcopatum & Primatum illius Eccleſiæ confirmavit. Alium quoque ſub ipſo conſecravit Epiſcopum nomine Vvichinum, poſtulante Comite Moravorum: indulſitque ut lingua Sclavonica divina Officia celebrarent, ac Miſſas cantarent, modò Evangelium priùs Latinè, tum Sclavonicè legeretur.

Epiſt 147. anno 880.

* Anſpertum Archiepiſcopum Mediolanenſem Sedi Apoſtolicæ ſiſtere ſe recuſantem, & miniſterium ſacrum ante purgationem legitimam uſurpantem, in Synodo Romana depoſuit, miſitque Mediolanum Joannem Ticinenſem, & Vveltonem Ariminenſem, qui alium Archiepiſcopum ab Epiſcopis Provinciæ, & Clero Mediolanenſi eligi curarent, qui inter Preſbyteros vel Diaconos illius Eccleſiæ dignior fuiſſet repertus: ac Decretum electionis Romam tranſmitti, ut Pontifex *ſecundùm morem priſtinum, & ſecundum Regiam conceſſionem*, Archiepiſcopum electum conſecraret.

Epiſt. 224.

Athanaſium Neapolitanum Epiſcopum, Petrum Amalfitanum, plebémque Caietanam & Amalfitaniam à Communione ſuſpendit, donec pactum cum Saracenis fœdus diſrupiſſent. * Carolum Craſſum Ludovici Germaniæ Regis filium, cùm Longobardorum fines occupaſſet, Italiáque ditioni ſuæ ſubjectâ, Romam armatâ manu perveniſſet, Imperatorem coronavit Joannes VIII. anno

Epiſt. 115. & 117.

Carolum Craſſum Imperatorem coronat.

 Chriſti

A Chriſti DCCCLXXX. ut teſtantur Otho Friſingenſis lib. 6. cap. 8. Annales Francorum Metenſes, Aimoini Continuator, & Hepidannus Monachus Sancti Galli in Annalibus. Ab eodem Imperatore auxilium rogavit * contra Saracenos, & palmam benedictam ad ipſum miſit, augurium victoriæ. Ad eumdem miſit Petrum & Zachariam Legatos pro totius ſtatus Eccleſiaſtici ſalute, & ut ea quæ hactenus contra Eccleſiam Romanam perperam acta fuerant Imperiali auctoritate emendaret. * Legatos à Michaële Bulgarorum Rege ſuſcepit, eúmque hortatus eſt ut Romanæ Eccleſiæ gentis ſuæ Sacra regenda permitteret, non Patriarchæ B Conſtantinopolitano. Romanum Ravennatem Archiepiſcopum arguit * quòd Albericum Comitem Ravennam quaſi Imperatoris nomine advocaſſet, Nobiléſque Ravennates vexaſſet: quòd contra Romanam Eccleſiam dominam ſuam recalcitraret: quòd denique legitimam alterius uxorem tradi conſenſiſſet raptori; cùm tantum flagitium juxta miniſterium ſuum prohibere ac funditus reſecare debuiſſet. Quam ob rem ipſum à ſacris Ordinibus conferendis ſuſpendit: cúmque ad Synodum Romam venire juſſit, ſub pœna excommunicationis, ut ad objecta reſponderet. Qui cùm Synodo ſiſtere ſe recuſaſſet, excommunicatus eſt, ejúſque ex- C communicatio Ravennati Clero ac populo denuntiata. Angelbergam olim Imperatricem Ludovici II. Imperatoris uxorem, poſt ejus obitum Monialem factam, in tuitionem ſuſcepit Joannes VIII. & Carolum Craſſum rogavit ut eam Romam venire pateretur: & quia Auguſto ſuſpecta erat magni animi fœmina ob amicitiam Boſonis, pollicitus eſt Pontifex ſe invigilaturum ne aliquid ad Regni & Imperii perturbationem cum Boſone moliretur, vel ei auxilium conſiliúmve præberet. Scripſit * etiam ad Riccardem Auguſtam Caroli Craſſi uxorem, rogans ut Angelbergam ab exilio D revocari, & Romam mitti ab Imperatore obtineret: necnon auxilium contra Saracenos dudum promiſſum & diutius dilatum concederet. Rogante eodem Imperatore, decrevit ut Epiſcopis, quorum Diœceſes à Normannis vaſtitæ erant, aliæ Sedes vacantes tribuerentur, ut referunt Annales Francorum Fuldenſes, ad annum 886. Ottramnum Viennenſem Archiepiſcopum Romam ad Synodum vocavit factorum rationem redditurum, quòd Optandum Genevenſem Epiſcopum, quem ſuggerentibus illius Eccleſiæ Clericis, Pontifex conſecrarat, ad injuriam Sedis Apoſtolicæ in E carcerem detruſiſſet. Hunc ut propriæ Sedi ac honori reſtitueret intra octo dies, juſſit * ſub pœna excommunicationis. Ovetenſem Eccleſiam Gallæciæ Metropolim fecit, ut conſtat ex illius Epiſtola ad Aldefonſum Hiſpaniæ Regem CCCIX. Conſtitutionem edidit de S. R. E. Cardinalibus, quâ ſtatuit ut bis in menſe ad aliquem Titulum convenirent, de reformatione Cleri & Chriſtianæ plebis acturi, Clericorum & Laïcorum querimonias audituri, juſque ipſis dicturi: quod ſicut Pontifex Moyſi, ita Cardinales LXX. Seniorum, qui ſub eo judicabant, formam gerant F in Eccleſia. Monaſteriorum diſpoſitionem, & Abbatum inſtitutionem iis commiſit Cardinalibus, qui fuerant ex Monaſteriis aſſumpti. Juſſit quoque ut ob eamdem Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſollicitudinem bis in hebdomada ad Palatium Apoſtolicum convenirent. Quæ nomine Joannis VIII. ad Photium ſcripta circumfertur Epiſtola contra Spiritus Sancti Proceſſionem à Filio, & additionem vocis *Filioque* ad Symbolum, ipſi per calumniam affictа eſt. Obiit XVIII. Kal. Januarii anno DCCCLXXXII. Hunc cum Joanne Diacono qui IV. libros de Vita Sancti Gregorii

Epiſt. 269. & 279.

Epiſt. 277.

Epiſt. 271. 272. 275 & 278.

Archiepiſcopū Ravennatē ſuſpendit, Romam citat, contumacem excómunicat.

Epiſt. 282.

Epiſt. 298.

Epiſt. 292.

Conſtitutio Joannis VIII. de S. R. E. Cardinalibus.

Epiſtola Joannis VIII. ſuppoſita.

Platina emendatus.

A Magni ſcripſit, malè confudit Platina. *Non caruit*, inquit, *etiam hac laude ſcribendi Joannes Pontifex, dum adhuc privatus eſſet. Diaconus enim Primi Gregorii Vitam quatuor libris egregiè conſcripſit.* Immo Joannes Diaconus iſtud Opus ſuum, jubente Joanne VIII. Pontifice Maximo, aggreſſus eſt, illudque ipſi nuncupavit.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 75. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Matrimonium diſſolubile quoad vinculum causâ fornicationis.*

B R. Hæc propoſitio non eſt mea, mihi per calumniam affingitur. Immò eo loci refello errorem quem mihi affingunt. Joannis VIII. Pontificis Maximi Epiſtolam ad Edredum Epiſcopum Anglum expendens, hæc ſcripſi: *De Matrimonii indiſſolubilitate præclarum legitur hac in Epiſtola teſtimonium, quod hic ſubjicio, ut innoteſcat quænam fuerit circa hanc quæſtionem Romanæ Eccleſiæ Traditio.* Ne fornicationis quidem causâ diſſolvi poſſe Matrimonium quoad vinculum aſſero, eamque eſſe Romanæ Eccleſiæ Traditionem confirmo præclaro Joannis VIII. teſtimonio, quod vindico ab interpolatione *Joannis Launoii*, cujus Librum *De Regia in Matrimonium poteſtate* non dubito *peſtilentiſſimum* appellare.

ARTICULUS XII.

C *De Marino, Hadriano III. & Stephano VI.*

I. Joanni VIII. die ab ejus obitu XIII. ſcilicet V. Kalendas Januarias anni DCCCLXXXII. ſubſtitutus eſt *Marinus*, qui Sedis Apoſtolicæ Legationem Conſtantinopoli tribus vicibus in cauſis difficillimis obierat: primò ſub *Nicolao I.* ad excommunicandum Photium. Secundò ſub *Hadriano II.* ad eumdem deponendum, & reſtituendum Ignatium, & Oecumenicam Synodum celebrandam. Tertiò ſub *Joanne VIII.* ad reparan- D dam ruinam, quæ facta fuerat per tres Legatos pro Photii reſtitutione miſſos. Prudentia autem ſingulari, & invicto in gerendis Eccleſiæ rebus animo tantam ſibi celebritatem nominis peperit, ut Summo Pontificatu dignus facilè judicaretur. Hanc ut primùm conſecutus dignitatem eſt, Photium omniaque ejus Acta damnavit. *Formoſum* Epiſcopum Portuenſem reſtituit in Epiſcopatum, & à juramento abſolvit, quo Joanni VIII. coactus promiſerat ſe in communione laïca perpetuò manſurum. Id teſtatur *Auxilius* lib. 1. *de Ordinationibus Formoſi* Cap. XX. Fulconi Remenſi Archiepiſcopo Hincmari Succeſſori Pallium & confirma- E tionem Privilegiorum Eccleſiæ Remenſis conceſſit Marinus Papa, Flodoardo teſte. Legationem ab Ælfredo Rege Anglorum ſuſcepit: Quo rogante Scholam Anglorum Romæ erectam immunem fecit à tributis, ad eumdémque Regem partem miſit Dominicæ Crucis, omnibus Regum opibus pretioſius munus, ut Matthæus Weſtmonaſterienſis commemorat. Solemniacenſi Monaſterio Privilegium conceſſit, quô ſub pœna excommunicationis prohibuit Regibus, Epiſcopis, & Abbatibus, & quibuſvis aliis, ne minuerent vel auferrent bona & F oblationes Monachorúm uſibus deſtinatas, vel jura quælibet Chriſtianiſſimorum Regum Præceptis confirmata. Vetuit etiam ne ullus Epiſcoporum, aut Comitum manſionaticum ibi, vel paratas, vel ſtationes exigere præſumeret. Abbatis ex ſuo gremio eligendi ipſis aſſeruit libertatem. Loci denique propter Normannorum incurſus muniendi licentiam ipſis conceſſit. Obiit laudatiſſimus Pontifex XV. Kalendas Februarii anni DCCCLXXXIV. cùm annum unum & dies viginti in Cathedra Sancti Petri ſediſſet. Mirùm quam turpiter in ejus Vita duodecim lineis comprehensâ, Platina ſit hallucinatus. I. Gallum facit, quem ex Galleſio Faleriorum in Etruria oppido ortum conſtat. 2. *Martinum*

Marinus Pontifex Photium & omnia ejus Acta damnat.

Formoſum in Sedem Portuenſem reſtituit.

Privilegium Solemniacenſi Monaſterio concedit.

Platina emendatur.

Marinum Secundum perperam ipſum vocat. 3. Malis artibus Pontificatum adeptum, nihil dignum memoria geſſiſſe, falsò ſcribit.

Hadrianus III. Photii Communionem execratur.

II. Poſt Marini obitum, cùm Sedes biduo vacaſſet, creatus eſt Pontifex *Hadrianus III.* Patria Romanus, qui Deceſſoris ſui conſtantiam in execranda Photii communione imitatus eſt, inſuperhabitis Baſilii Græcorum Imperatoris precibus. Obiit VII. Idus Maii, anno DCCCLXXXV. cùm annum unum, menſes tres, & dies undeviginti Eccleſiam rexiſſet.

Stephani Sexti ſanctimonia.

III. Succeſſit ipſi *Stephanus* hujus appellationis *Sextus*, Romæ nobili genere natus, Hadriano II. familiaris, Marino Papæ amiciſſimus, à quo Presbyter Cardinalis Tituli Quatuor Coronatorum creatus eſt. Caſtitate, doctrina, caritate in pauperes, omníque genere virtutum, ſummam promeritus eſt dignitatem. Quo electus eſt die, pluvia diu optata, poſt longam ſiccitatem & annonæ penuriam, à Deo mortalibus conceſſa eſt. Lateranenſe Patriarchium cùm expilatum inveniſſet, inolitâ jam peſſima conſuetudine ut poſt obitum Pontificis univerſa Palatii Apoſtolici ſupellex diriperetur, paterna bona pauperibus erogavit. Miniſtros probitatis & ſapientiæ opinione claros elegit. Orphanos quotidie alebat. Nobiles ad paupertatem redactos vocabat ad convivium, & verbo Dei ſimul reficiebat. Miſſæ Sacrificium ſingulis diebus celebrabat, niſi caritatis Officiis, quæ privatæ devotionis operibus anteponenda ſunt, vacandum eſſet. Locuſtas, quæ ſata & vineas longè latéque depaſcebantur, aquâ benedictâ extinxit. In maleficos, & eos qui more gentium dæmones conſulebant, concionem habuit, ipſiſque palam imprecatus eſt. Eadem concione populum ad reverentiam ſacris templis habendam eſt adhortatus, & à confabulationibus in domo Dei deterruit. Hanc refert Anaſtaſius ſeu Guillelmus Bibliothecarius in ejus Vita. Ornandis Eccleſiis, redimendis captivis, ſublevandis pauperibus, omnia ſua impendebat.

Sermo Stephani Sexti.

Literis Baſilii Græcorum Imperatoris respondet.

Literis Baſilii Imperatoris in Marinum & Hadrianum III. Deceſſores ſuos contumelioſis, quas ad Hadrianum ſcripſerat, reſpondit, illos vindicavit, Photium ut laïcum & damnatum execratus eſt, diſcrimen Pontificiæ & Imperialis dignitatis diſertè expoſuit, Romanæ Eccleſiæ reverentiam ipſi perſuadere conatus. *Quamvis*, inquit, *ipſius Chriſti ſummam imperando ſimilitudinem geras, tamen res tantum politicas & civiles curare debes, ... Quemadmodum igitur vobis rerum temporalium principatus à Deo eſt traditus, ita nobis per Coriphæum Apoſtolorum Petrum rerum ſpiritualium principatus. Ratum tibi eſt ut cures quo pacto Tyrannorum impietatem & immanitatem potentiæ ferro præcidas, ſubjectis tuis jura adminiſtres, Leges condas, terrâ marique exercitum rite componas. Noſtri vero cura gregis tanto præſtantior eſt, quantum eſt inter cœleſtia ac terrena diſcrimen. Obteſtor igitur tuam Pietatem, ut Principum Apoſtolorum inſtituta ſequare, magnáque veneratione proſequare. Omnium enim in orbe terrarum ordo & Pontificatus Eccleſiarum à Principe Apoſtolorum Petro originem accepit, per quem & nos ſincera & incorrupta doctrina inſtruimus omnes & docemus.*

Pontificiæ & Imperialis Dignitatis diſcrimen.

Omnium Eccleſiarum Pontificatus à S. Petro originem accepit.

Ad Fulconem Remenſem Archiepiſcopum ſcripſit pro Theutboldo Lingonenſi Epiſcopo, ſignificans ad ſe Ligonenſis Eccleſiæ querimoniam perveniſſe, quòd obeunte Iſaac Epiſcopo, inconſulto Clero & populo, Egilonem quemdam Monachum, nuper de ſeculo venientem, in Epiſcopum Aurelianus Lugdunenſis ordinaverat, eiſque præpoſuerat nolentibus, quo divina vocatione hominem exuente, ne in idipſum incurrerent, concordi voto Clerus & Populus Theutboldum ipſius Eccleſiæ Diaconum eligentes, ab ipſo Papa ſibi Epiſcopum conſecrari petierant: ſed ille uniuſcujuſque Eccleſiæ Privilegium inconcuſſum ſervare volens, id agere diſtulit, cúmque Aureliano direxit, ſcribens ut ſi Cleri Populique vota in eum concordarent, & ſacri Canones non obviarent, manus ipſi imponere non differret. Quod fieri ſi ratio prohiberet, & idipſum ſibi reſcriberet, interim tamen alterum ibi ordinare nullo modo, ſe inconſulto præſumeret. Simúlque & Oirannum Senogallienſem Epiſcopum à ſuo latere miſit executorem. Ita refert Flodoardus lib. 4. Hiſtoriæ Remenſis, cap. 1. Sed cùm Aurelianus mandata Pontificia deluſiſſet, Pontifex Theutboldum Romam venientem Epiſcopum conſecravit, juſſitque Fulconi Remenſi Archiepiſcopo ut ipſum in poſſeſſionem mitteret, & extraneum quemdam ab Aureliano in angulo conſecratum & intruſum ejiceret, *cùm ille inter Epiſcopos non habeatur*, inquit, *qui neque à Clero electus, neque à populo eſt expetitus.*

Stephanus VI. Concilium Vvormatienſe celebrari jubet in cauſa duorum Epiſcoporum de Eccleſia Bremenſi contendentium.

Stephani Sexti juſſu Concilium Vvormatienſe in cauſo Hermanni Colonienſis, & Adalgarii Hamaburgenſis Epiſcoporum de Bremenſi Eccleſia contendentium celebratum eſt anno Chriſti 890. Huic Synodo præfuit vice Romani Pontificis Fulco Remenſis Archiepiſcopus, teſte Flodoardo, lib. 4. cap. 1. Epiſtola ad Selvam, Ermemirum, & Frodoïnum Barcinonenſem, quæ Stephano VI. tribuitur, ſuppoſititia eſt, vel interpolata, ut viri eruditi agnoſcunt. Obiit laudatiſſimus Pontifex anno octingenteſimo nonageſimo primo, cùm ſex annis in Sancti Petri Cathedra ſediſſet, ut colligitur ex ejus Epitaphio apud Baronium Tom. X. Annalium, & in Baſilica Sancti Petri ſepultus eſt.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 77. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa poteſt abſolvere à juramento.*

R. Eo loci de Marino Summo Pontifice ſcripſi: *Formoſum Epiſcopum Portuenſem reſtituit in Epiſcopatum, & à juramento abſolvit, quo Joanni VIII. coactus promiſerat, ſe in Communione laica perpetuò manſurum.* Id *Auxilii* teſtimonio confirmo Libro II. *De Ordinationibus Formoſi*, Cap. XX. Hiſtoriæ res eſt. De Dogmate ibi non agitur. Verumtamen, nemo niſi Juris Canonici & Theologiæ penitus ignarus negaverit Summum Pontificem abſolvere poſſe à juramento quod per vim & metum extortum eſt. Remitti ſe patiantur Religioſi Cenſores ad Cap. *Peruenit* 1. Ext. *De Jurejurando*, cujus hæc ſunt verba: *Cognitâ contumeliâ valdè doluimus, aſſerentes ipſum Epiſcopum nullius juramenti vinculis ſuper hoc poſſe conſtringi: quem tamen abſolvimus, quia nefandiſſima conditione juravit.* Et ad cap. *Si verò aliquis*, ſub eodem Titulo, quod Alexandri III. ad Senonenſem Archiepiſcopum Reſcriptum eſt, cujus hæc ſunt verba: *Verùm aliquando in Romana Eccleſia à pluribus Prædeceſſoribus noſtris factum eſſe recolitur, quòd Clerici, qui coacti Miniſterium Eccleſiæ abjuraverunt, de juramento Abſolutionis beneficium meruerunt: & ad coercendam iniquitatem eorum, qui Eccleſiaſticos Viros ad præſtandum illud compulerant, permiſſi ſunt in eadem Eccleſia miniſtrare.* Patiantur iterum Religioſi Cenſores ad Sanctum Thomam ſe remitti, Secunda Secundæ, Quæſt. LXXXIX. Articulo nono, in Reſponſione ad tertiam Objectionem, cujus hæc ſunt verba: *Quandoque aliquid ſub juramento promittitur, de quo dubium eſt utrum ſit licitum vel illicitum, proficuum vel nocivum, aut ſimpliciter, aut in aliquo caſu: & in hoc poteſt quilibet Epiſcopus diſpenſare. Quandoque verò ſub juramento promittitur aliquid quod eſt manifeſtè licitum & utile. Et in tali juramento non videtur habere locum diſpenſatio vel commutatio, niſi aliquid melius occurrat ad communem utilitatem faciendum: quod maximè pertinere videtur ad poteſtatem Papæ, qui habet curam univerſalis Eccleſiæ: vel etiam abſoluta relaxatio, quod etiam ad Papam pertinet in omnibus generaliter quæ ad diſpenſationem rerum Eccleſiaſticarum pertinent, ſuper quas habet plenitudinem poteſtatis.* Hæc Sanctus Thomas.

ARTICULUS XIII.

De Formoſo.

STephano *VI.* legitimis ſuffragiis ſubſtitutus eſt *Formoſus* Portuenſis Epiſcopus, religionis integritate, divinarúmque Scripturarum ſcientiâ clariſſimus, ut Luitprandus coævus Autor lib. 1. Hiſtoriæ, Cap. VIII. teſtatur. Is ad Bulgaros fuerat à Nicolao I. deſtinatus Prædicator & Legatus; Joannis VIII. ob quaſdam ſuſpiciones offenſionem incurrit, à quo exauctoratus, excommunicatus, & in Gallias velut captivus abductus eſt, & jurare coactus ſe nunquam poſtea Romam vel ad Epiſcopatum rediturum. A quo juramento Marinus Joannis ſucceſſor ipſum abſolvit. Tumultuaria fuit Formoſi in Pontificem electio. Sergius namque Romanæ Eccleſiæ Diaconus quorumdam factione creatus eſt contra ipſum Antipapa. Sed Formoſi pars ſuperior evaſit, ac Sergium expulit, ut Luitprandus teſtatur. Ad Stylianum Neocæſareenſem Epiſcopum reſcripſit, acceptis literis quas ad Stephanum Deceſſorem dederat. Photii damnationem confirmavit. Ab ipſo ordinatos ad laïcam ſuſcipiendos communionem edixit, modò oblatis libellis ſe deliquiſſe faterentur, & pœnitentiâ veniam deprecarentur. Legatos denique miſit in Orientem ad curandam Eccleſiam Conſtantinopolitanam. Ejus præſidentibus Legatis, Synodus Viennæ ab Epiſcopis Regni Arelatenſis celebrata eſt, anno Chriſti DCCCXCII. Synodum etiam Romæ celebrandam indixit, ut Orientalis Eccleſiæ hæreſibus & ſchiſmatibus afflictæ malis mederetur, necnon diſſidiis inter Africanos Epiſcopos exortis, ut ſcribit Flodoardus lib. 4. cap. 2. ubi & Fulconem Remenſem Archiepiſcopum ad hanc Synodum à Formoſo Papa vocatum commemorat. Eduardo Seniori Anglorum Regi, totíque genti, Formoſum Papam Sacris interdixiſſe, inde ſeptem annos totam Vveſt-Saxonum regionem Epiſcopis deſtitutam, Synodum à Rege poſtea congregatam, Præſide Pleigmundo Cantuarienſi Archiepiſcopo; electos ſeptem Epiſcopos, Legationem ad Sedem Apoſtolicam Pleigmundo impoſitam, placatum Formoſum abſolutionem Regi ſubditíſque conceſſiſſe, ac Epiſcoporum electionem confirmaſſe, Vvillelmus Malmeſburienſis lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum, cap. 5. commemorat. Sed hæc ſub Formoſi Pontificatu perperam conſignantur: cùm anno nongenteſimo-quinto, ad quem Synodum illam refert laudatus Autor, Formoſus Papa ſuperſtes non eſſet, qui annis ante novem obierat. Nec ad Eduardum Seniorem literas dedit Formoſus, qui Pontifex Eduardo regnante non fuit. Obiit enim Formoſus anno octingenteſimo nonageſimo-ſexto: Eduardus anno nongenteſimo primo regnare cœpit. Expungendum itaque Formoſi nomen ex Actis Eccleſiæ Cantuarienſis, & ejus in locum ſubſtituendum Joannem IX. qui anno nongenteſimo-quinto, regnante in Anglia Eduardo, Eccleſiæ præfuit, non immeritò conjiciebat vir eruditus *Gabriel Coſſartius* S. J.* aut certè pro Eduardo Rege ſcribendum Alfredum ejus patrem, qui & Aluredus, & Ælfredus appellatus eſt. Privilegium Eccleſiæ Remenſi conceſſit Formoſus, rogante Fulcone Archiepiſcopo, quo plurimas poſſeſſiones eidem Eccleſiæ reſtitutas auctoritate Apoſtolicâ confirmavit, ſanxítque, *Ut nemo Regum, nullus Antiſtitum, nemo quilibet Chriſtianus, decedente Remorum Epiſcopo, ipſum Epiſcopatum, vel res ipſius Eccleſiæ ſuis compendiis applicet, neque ſub ſuo dominio teneat, præter ipſius civitatis Epiſcopum. Sed & eandem Metropolim non ultra conſtitutionem canonicam ſine regulis Eccleſiaſticis, conivente Paſtore, manere cogat: neque aliter ibi Epiſcopum, niſi ut ſacri Canones jubent, conſtitui faciat. Promulgans etiam ac ſtatuens, ut ea quæ idem venerabilis Præſul Fulco de villis hujus Eccleſiæ ac facultatibus earum, uſibus Eccleſiaſticorum ornamentorum, vel luminarium, ſeu ſtipendiis Canonicorum ac Monachorum, atque Sanctimonialium, ſeu Matriculariorum, & hoſpitum, vel pauperum conſtituerat, perpetuò inconvulſa permaneant, hanc auctoritatem ſui Decreti ſub anathematis vinculo violatoribus innodatis corroborans. Item ad ipſius Fulconis petitionem miſit aliud eidem Privilegium pro Monaſterio Avennaco, atque pro eo Monaſterio quod Rodulfus Abbas in honore S. Calixti Martyris & Papæ ex hæreditario proprietatis ſuæ jure conſtructum Remenſi conceſſerat Eccleſiæ, tam eadem Cœnobio, quàm omnes poſſeſſiones liberalitate Regali, vel aliorum Chriſticolarum munificentia Remenſi collatas Eccleſiæ, ſive quas idem Præſul adquiſierat, aut deinceps adquiſiturus erat, eidem Eccleſiæ Apoſtolica corroborans & ſtabiliens poteſtate.* Ita refert Flodoardus libro 4. cap. 2.

Formoſus damnationē Photii confirmat.

Synodus Anglicana ſub Eduardo Seniore Rege, ad Formoſi Pontificatum perperam refertur.

* In Notis.

Privilegium Eccleſiæ Remenſi à Formoſo conceſſum.

Vvidonem Italiæ Regem & filium ejus Lambertum Romæ unxit & coronavit. Quoſdam Provinciæ Remenſis Epiſcopos Metropolitano ſuo parere detrectantes, congregatâ Synodo ad officium revocari juſſit. Pro Caroli Simplicis adhuc pueri provectione ad Regni Francorum regimen literas dedit ad Odonem Comitem, qui Regium nomen & poteſtatem uſurparat, cúmque monuit ut legitimum Principem bello deſineret laceſſere, donec Fulco Remenſis Archiepiſcopus, qui Caroli jus tuebatur, Sedem Apoſtolicam adiiſſet. Scripſit etiam ad Epiſcopos Gallicanos, jubens ut Odonem convenirent, ab invaſione Regni Caroli revocarent, & ad pacem hortarentur. Scripſit denique ad Carolum, cui gratulatus eſt devotionem erga Sedem Apoſtolicam. Sanctiſſima dedit monita pro rectâ Regni adminiſtratione, eulogiáſque miſit, ceu dilectionis & benedictionis Apoſtolicæ pignus. Iſta conſtant ex Flodoardo lib. 4. cap. 2. Arnulfum Germaniæ Regem Romam vocatum, ut Sedem Apoſtolicam à tyrannide Principum Italiæ liberaret, ac factionem ſibi infeſtam coërceret, Imperatorem creaſſe dicitur à Reginone & Hermanno Contracto in Chronico ad annum DCCCLXXXXVI. Hanc tamen inaugurationem Arnulfi in Imperatorem alto premit ſilentio Luitprandus coævus Auctor cap. 7. lib. 1. de eáque dubitanter loquitur Otho Friſingenſis lib. 6. cap. 13. Religioſiſſimus Pontifex (ſic eum Luitprandus appellat) obiit anno Chriſti octingenteſimo nonageſimo-ſexto, die Paſchatis, ut ſcribit Hermannus Contractus in Chronico. Sedit annis quatuor, & menſibus ſeptem, ut idem Chronographus aſſerit.

Caroli Simplicis Regis Chriſtianiſſimi jura Formoſus tuetur.

Arnulfum Germaniæ Regem creaſſe dicitur Imperatorem.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 82. Edit. primæ hanc notam Religioſi Cenſores appingunt: *De Formoſo multa mala dicit.*

R. Malè de Formoſo locutus videor, qui ita ſcripſi: *Stephano Sexto legitimis ſuffragiis ſubſtitutus eſt Formoſus Portuenſis Epiſcopus, Religionis integritate, divinarúmque Scripturarum ſcientiâ clariſſimus*, &c. Res adverſas quas paſſus eſt deinceps enarro. Pag. 85. *Religioſiſſimum Pontificem* iterum voco Hoc eſt de Formoſo multa mala dicere, judicio RR. Cenſorum. Ad maledictorum hujuſmodi cumulum addi velim ejuſdem Formoſi Elogium ex *Auxilio* in Dialogo quem edidit Dom. Mabillonius Tom. IV. Veterum Analectorum: *Is eſt profectò ille qui in omni vita ſua tanta gravitatis forma extitit, ut vinum non biberet, carnis guſtum neſciret, fœminea copula expers, octogenarius virgineum ſuum corpus hominem exuens terra commendaret. Iſte etiam gentes Vulgarorum, vitam ſanctitatis prædicatione confirmans, ut verus Apoſtolicus ad fidem adduxit. Et cum tanta probitate*

prædicatus

prædicatus toto mundo ut alter Lucifer illuxiſſet, vim paſſus eſt in ſepulcro, buſta diruta, oſſa fracta, uti quoddam Memphiticum, ejectus eſt extra publicum. Cui tanto viro examinato ut aurum, nil juvare potuere Schola clamantes: O! parcite ſepulto. Addam & hæc *Frodoardi* in Libro Metrico de Romanis Pontificibus, cujus magna pars edita eſt à Dom. Mabillonio p. 11. Sæculi tertii Benedictini:

Præſul hic egregius Formoſus laudibus altis
Evehitur, caſtus, parcus ſibi, largus egenis.
Bulgaricæ genti fidei qui ſemina ſparſit,
Delubra deſtruxit, populum cæleſtibus armis
Inſtruxit, toleravit diſcrimina plurima; promptus
Exemplum tribuens ut ſint adverſa ferenda,
Et bene viventi metuenda incommoda nulla.

Quot & quanta mala dixi de Formoſo Pontifice Maximo!

ARTICULUS XIV.

De Stephano VII.

Bonifacius Antipapa.

POſt obitum *Formoſi*, Bonifacius homo nefarius, qui bis gradu depoſitus, à Diaconatu primùm, inde à Preſbyteratu, Sedem Apoſtolicam invaſit, tenuitque dies quindecim. Hujus Antipapæ memoriam damnavit Romana ſub *Joanne IX.* Synodus. Hunc verò *Stephanus* hujus appellationis *Septimus* expulit, intruſum pariter intruſus; ſed accedente Eccleſiæ conſenſu legitimus Pontifex. Eccleſiæ Narbonenſis poſſeſſiones Privilegio munivit, vetuitque ne Archiepiſcopi aliunde quàm ex Eccleſiæ vacantis gremio aſſumerentur, & ne regia auctoritate ſacram dignitatem uſurparent. Tunc Narbonenſi Eccleſiæ præerat Arnuſtus Archipræſul. Epiſtola ad Aribertum Arnuſti Deceſſorem in cauſa Judæorum allodia in Galliis poſſidentium, quam primus edidit Catellus in Commentariis Septimaniæ, *Stephano VI.* non VII. tribuenda eſt.

Stephani Septimi in Formoſum Deceſſorem ſuũ ſacrilegium & immane facinus.

In *Formoſum* Deceſſorem ſuum ſæviit, inſtigante potiſſimùm *Sergio*, qui contra ipſum Antipapa fuerat. Hinc erroris occaſio Luitprando Ticinenſi, ut Sergio tribueret Stephani facinus. Violavit ſcilicet Formoſi ſepulturam, mortuum exhumari juſſit, in judicium vocavit, & in Cathedra Pontificia Sacerdotalibus indumentis ornatum collocari. Quem quaſi viventem his verbis compellavit ſacrilegus: *Cum Portuenſis eſſes Epiſcopus, cur ambitionis ſpiritu Romanam univerſalem Sedem uſurpaſti?* His expletis, ſacris veſtibus exutum, tribus abſciſſis digitis, in Tyberim, jactari præcepit, *cunctoſque quos ipſe ordinaverat, gradu proprio depoſitos iterum ordinavit*: ut teſtatur Luitprandus. Id ex Synodi Latrocinalis ſententia factum à Stephano. Facinus tam nefarium quis excuſare poſſet, quod damnavit Eccleſia, cœlum ipſum improbavit, Formoſi memoriam miraculo vindicans? De his Luitprandus lib. 1. cap. 8. ad Raimundum Epiſcopum hæc habet: *Quod quàm male egerit, Pater Sanctiſſime, in hoc animadvertere poteris, quoniam & ii qui à Juda Domini noſtri Jeſu Chriſti proditore ante proditionem ſalutem ſeu benedictionem Apoſtolicam perceperant, eâ poſt proditionem, propriique corporis ſuſpenſionem minimè ſunt privati, niſi quos improba fortè defœdarant flagitia. Benedictio ſiquidem, quæ a Miniſtris Chriſti impenditur, non per eum qui videtur, ſed qui non videtur, Sacerdotem infunditur. Neque enim qui rigat eſt aliquid, neque qui plantat; ſed qui incrementum dat Deus. Quantæ autem auctoritatis, quantæque religionis Papa Formoſus fuerit, hinc colligere poſſumus, quoniam dum à piſcatoribus poſtmodum eſſet inventus, atque ad B. Petri Apoſtolorum Principis Eccleſiam deportatus, Sanctorum quædam imagines hunc in loculo poſitum venerabiliter ſalutarunt. Hoc namque à religioſiſſimis Romanæ urbis ſæpe audivi.* Erravit procul dubio Stephanus hac in cauſa; ſed converſationis error fuit, non prædicationis. Nullo enim modo ſpectabat ad fidem, quæ mota eſt de Formoſi Ordinationibus quæſtio, ſed circa duo tantùm capita verſabatur, quæ hominum opinationibus erant obnoxia. Primum, an Formoſi promotio ad Pontificiam dignitatem fuiſſet canonica: Alterum, an Epiſcopus depoſitus & degradatus validè Ordines conferret. Quæ quidem quæſtio nondum plenè eliquata pleriſque videbatur, & ſolam diſciplinam ſpectare. Fuerunt qui Formoſi Ordinationes revera irritas eſſe, adeòque iterandas, & à Stephano jure iteratas contenderent, quatuor potiſſimùm rationibus freti. Primam petebant ex Concilii Nicæni Canone 16. quo prohibetur ne Epiſcopus, Preſbyter, aut Diaconus à civitate in civitatem transferatur; quod ſi factum fuerit, hoc prorſus in irritum ducatur: & à Canone 1. & 2. Concilii Sardicenſis, quibus decernitur ut Epiſcopus qui ex avaritia aut ambitione Sedem mutaverit, nec laïca fruatur Communione, licet excuſet ſe quòd populus eum poſtulaverit. Unde cenſebant Formoſum velut iſtius violati Canonis reum à Sacerdotali gradu ad Laïcorum ſortem excidiſſe, qui nempe à Portuenſi Epiſcopatu ad Romanum tranſvolarat, adeòque Ordinationes ſacras illum conferre canonicè non potuiſſe. Rationem alteram petebant ab exemplo Conſtantini Papæ, qui ex laïco repente in Romanum Epiſcopum ordinatus, poſtea à Stephano Succeſſore depoſitus eſt, & ab eo ordinati iterum conſecrati. Parem autem eſſe contendebant Formoſi conditionem, qui ex laïca, ad quam detruſus fuerat, Communione, ſtatim ad Sedem Pontificiam fuerat provectus. Tertiam rationem arceſſebant ex criminibus quæ Formoſus perpetraſſe dicebatur, conſpiratione ſcilicet in vitam Joannis VIII. & molimine Urbis tradendæ Saracenis; quorum causâ non ſolùm ab Epiſcopatu depoſitus, ſed omni gradu Eccleſiaſtico ſpoliatus, & ad Communionem laïcam redactus fuerat. Quartam rationem petebant à juramento quo ſe obſtrinxerat, ſe nunquam Romam ingreſſurum, aut Portuenſem Eccleſiam repetiturum, ſed perpetuò Communione laïca contentum iri. Addebant ipſum, cùm Pontifex electus eſt, confeſſum ſe non eſſe Epiſcopum, atque ordinari voluiſſe, quaſi nunquam fuiſſet conſecratus.

Error Stephani converſationis fuit, non prædicationis.

Quæſtio de Ordinationibus Formoſi.

Rationes quibus illas irritas eſſe quidã contendebant.

Ordinationẽ Formoſi defenſio.

Contra, major, ſaniorque pars Sacerdotum Ordinationes Formoſi defendebat, nec abſque piaculo in irritum mitti poſſe cenſebat, ut teſtatur *Auxilius* in Epiſtola liminari Libri ſecundi ad *Leonem* Epiſcopum Nolanum data, qui & ipſe fuerat à Formoſo conſecratus, unde ejus Ordinatio in dubium vocabatur. *Miſſa*, inquit, *legatione, aſſeris te violentas pati oppreſſiones, ut Epiſcopale Sacerdotium, quod olim a Papa Formoſo ſuſcepiſti, quaſi nihil ſit, irritum facias. Qua ex cauſa fateris te mirifica ſolertia Francos, necnon & Beneventanæ civitatis peritos conſuluiſſe viros, eorúmque conſulta apud te ſcripta retinere, quæ te hujuſmodi tranſgreſſionem committere manifeſta ratione prohibeant. Nihilominus autem coge me objectionibus, quas adverſus eundem Formoſum Papam, ejúſque Ordinationes quidam objiciunt, dialogico ſchemate breviter reſpondere.* Reſpondit autem *Auxilius* duobus Libellis.

Ad objectionem petitam ex Nicænis & Sardicenſibus Canonibus, quibus migrationes ab uno Epiſcopatu ad alium prohibentur, reſpondet: His migrationes non prohiberi, quæ neceſſitate vel utilitate Eccleſiæ poſtulante fiunt: quod auctoritate Concilii Chalcedonenſis, S. Leonis, & Gelaſii Papæ, necnon S. Gregorii Nazianzeni, aliorúmque, quorum tranſlationes & migrationes ab Eccleſia ſunt approbatæ, exemplis confirmat.

Ad

Ad objectionem petitam ex Conſtantini Antipapæ Ordinationibus reſpondet: Nunquam exemplum à malis eſſe ſumendum. Conſtantinum, qui Neophytus, armíſque circumſeptus, Apoſtolicam ſibi Cathedram uſurparat, jure damnatum atque dejectum: Ordinationes autem ejus, non rectitudinis intuitu, ſed invidiæ zelo, contra Sanctorum Patrum ſanctiones in irritum miſſas fuiſſe.

Ad objectiones petitas ex depoſitione & juramento Formoſi, reſpondet: Ipſum Apoſtolica Marini Pontificis auctoritate reconciliatum, ſicut Apoſtolica Joannis VIII. auctoritate depoſitus fuerat. Juramentum autem de Romana urbe non adeunda, nec repetendo Epiſcopatu, per vim ab ipſo fuiſſe extortum. Ut ut eſt, ſatis eſſe quòd Apoſtolica auctoritate poſtmodum reconciliatus ſit, & hujuſmodi juramenti vinculo ſolutus. Plurimos namque Sacerdotes iniquè depoſitos, poſtmodum reconciliatos fuiſſe, & in priſtinam reſtitutos dignitatem, ut Marcellum Ancyranum, Cyrillum Hieroſolymitanum, Miſenum, Leontium, Theodoſium, Ibam, Rothadum, &c.

Ad id quod objiciebant Formoſi adverſarii, Formoſum, etſi reconciliatus fuiſſet, poſtmodum humanæ laudis cupidum, propria relicta uxore, id eſt, Eccleſia Portuenſi, alienam abſtuliſſe; reſpondet: Tranſlationem quæ fit *certa imminente neceſſitate, vel certis exiſtentibus cauſis*, eſſe legitimum connubium, non alienæ uxoris ablationem; quod multis exemplis ex Hiſtoria Eccleſiaſtica petitis confirmat, Sanctorum præcipuè Gregorii Nazianzeni & Germani Conſtantinopolitani. Utrum verò Formoſus humanæ laudis cupidus Apoſtolicum Thronum conſcenderit, incertum eſſe, idèoque ſolius Dei judicio relinquendum. *Attamen*, inquit, *univerſa Romana civitas, & omnes circumpoſitæ regiones præcipuæ ſanctitatis eum fuiſſe commemorant, exceptis admodum paucis, qui eum infamare non erubeſcunt. Nec mirum, cùm etiam de Salvatore ſcriptum ſit: Alii dicebant, Quia bonus eſt: alii, Non, ſed ſeducit turbas.*

Ad id quod objiciebant, Formoſum, cùm Pontifex creatus eſt, confeſſum fuiſſe ſe non eſſe Epiſcopum, ac juſſiſſe ut ſibi manus imponerentur, tanquam Epiſcopus non eſſet: reſpondet *Auxilius*: Si id verum eſſet, Formoſum in illa manus impoſitione, non id quod Epiſcopus erat, perdidiſſe, ſed augmentum Apoſtolicæ Dignitatis, quod non habebat, accepiſſe: ſicut Preſbyter cùm manûs impoſitionem accipit ut cæteris præponatur & Epiſcopus fiat, non conſecratur iterum in eo quod Preſbyter eſt, ſed augmentum Epiſcopalis Miniſterii, quod non habet, accipit. Reſpondet ſecundò, Se interrogaſſe eos qui præſentes fuerunt quando Formoſus inthronizatus eſt, qui dixere: *Proculdubio falſiſſimum eſt quòd Formoſus in illa tranſlatione manûs impoſitionem acceperit: ſed quemadmodum in itinere ambulantes precibus effuſis Deum exorant: ita & nos Gubernatorem omnium exorantes, deduximus eum ad Apoſtolicam Sedem, ibique inthronizavimus eum, dantes congruam Orationem.*

Probat deindè *Auxilius*, Ordinationes Formoſi ratas eſſe, etiamſi non ritè fuiſſet ordinatus. Nititur 1°. auctoritate S. Leonis dicentis, quòd *Si qui Clerici à Pſeudo-Epiſcopis in Eccleſiis ordinati ſunt, & ordinatio eorum conſueto judicio Præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi, ita ut in ipſis Eccleſiis perſeverent.* 2°. Auctoritate S. Gregorii ad Joannem Ravennatem Epiſcopum ſcribentis: *Sicut baptizatus ſemel iterum baptizari non debet; ita conſecratus ſemel, in eodem Ordine iterum non valet conſecrari.* 3°. Anaſtaſii Papæ ad Anaſta-

A ſium Imperatorem ſcribentis: *Nullum de his, vel quos baptizavit Acacius, vel quos Sacerdotes ſive Levitas ſecundùm Canones ordinavit, ulla ex nomine Acacii portio læſionis attingat, quòd forſitan per iniquum tradita Sacramenti gratia minùs firma videatur.* 4°. S. Auguſtini in lib. contra Parmenianum Donatiſtam ſcribentis: *Quod autem in Libro Sapientiæ legitur*, Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum; *ita intelligendum eſt, ut deſit ſaluti ejus, miniſterium tamen non deſerat, quod per eum ſalutem operatur aliorum.* 5°. Innocentii I. decernentis ut Bonoſiaci cum ſuis honoribus recipiantur. 6°. Nicænæ Synodi, in qua de Clericis
B Novatianis, ſi quando veniant ad Eccleſiam Catholicam, placuit ut impoſitionem manûs accipientes, ſic in Clero permaneant. 7°. S. Leonis Papæ ad Flavianum, de Anatolio illegitimè licet ordinato, non tamen expulſo. 8°. Liberii exemplo, cujus Ordinationes iteratæ non fuerunt, etſi Arianæ hæreſi ſubſcripſiſſet. 9°. Vigilii, cujus Ordinationes, cùm Antipapa eſſet, factas nemo renovare auſus eſt. Tandem expectandum eſſe Univerſalis Concilii judicium Auxilius aſſerit, interimque Formoſi Ordinationes intactas manere debere. *Ideòque*, inquit, *in ſacro Ordine, quo conſecrati ſumus, permanentes, præ-*
C *ſtolemur univerſalis Concilii æquiſſimum examen.* Legatur Sigebertus in Chronico, ad annum nongenteſimum.

Circa Liberium Papam errat Auxilius.

In Stephano VII. etſi pravo Pontifice, S. Petri auctoritatem reveriti ſunt Gallicani Epiſcopi, ut conſtat ex Literis Fulconis Remenſis Archiepiſcopi ad ipſum datis, quibus ſe excuſavit quòd Concilio ab eo indicto Ravennæ, ob tumultus bellicos, adeſſe non poſſet, petitque ut ſibi liceret mittere Legatos Honoratum Catalaunenſem, & Rodulphum Laudunenſem, qui ſuam præſentiam ſupplerent. De his Flodoardus lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. 4. Tandem in-
D fœlix Pontifex æmulorum factione pulſus è Sede quam invaſerat, & in carcerem detruſus, anno Chriſti nongenteſimo ſtrangulatus eſt, ut docet Epitaphium ipſi à Sergio III. poſitum, & à Petro Manlio editum inter vetera Baſilicæ Vaticanæ Monumenta. Sedit annos quatuor.

Gallicani Epiſcopi S. Petri auctoritatem in pravo Pontifice reveriti.

Stephani VII. infauſtus obitus.

SCHOLION I.

Ad hunc Articulum, pag. 86. Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Papa damnat memoriam Papæ mortui.*

E R. Stephanum VII. ſæviiſſe in Formoſum Deceſſorem ſuum, non ejus tantùm memoriam damnaſſe, conſtat ex Luitprando Ticinenſi. Id Acta Synodalia teſtantur, & *Auxilius* Libro ſecundo *De Ordinationibus Formoſi*, Cap. XXX nec tacet *Baronius* Cardinalis, immò fusè commemorat Tom. X. Annalium, ad annum 897. Num. III. & eos erroris arguit, qui iſta de Formoſo negant, & conficta putant. Cæterùm obſervavi, Stephani VII. hac in cauſa *Errorem converſationis fuiſſe, non prædicationis.*

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 87. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa erravit, dicendo Ordinationes*
F *Epiſcoporum depoſitorum eſſe invalidas.*

R. Stephanus VII. *cunctos quos Formoſus ordinaverat, gradu proprio depoſitos iterum ordinavit*, teſtibus Luitprando, Actis Latrocinalis Synodi à Stephano VII. adversùs Formoſum celebratæ, necnon Actis Romanæ Synodi ſub Joanne Nono, Auxilio in Libris *De Ordinationibus Formoſi*, Sigeberto, &c. Ad Annales Cardinales Baronii ſe remitti Religioſi Cenſores patiuntur, ita ſcribentis ad annum 897. Num. X. *Stephanum non auderem inter Romanos Pontifices numerare, niſi id factum à majoribus inveniſſem, utpote tanto indignum nomine, qui primus & ſolus nefando & inaudito ſacrilegio Petri Sedem adeo deturpavit. Iſte ſiquidem vi ſummâ collecto conventiculo Epiſcoporum, ſimulque Preſbyterorum Cardinalium ſibi ſimilium, Formoſi venerandum cada-*

ver

per effoſſum, è ſepulcro extractum, tanquam viventem hominem ad judicium adductum, judicari voluit atque damnari, & in pœnam tribus digitis amputatis in Tiberim demergi. Intentatum hactenus ſcelus, quod non Chriſtianorum tantum aures exhorreant, ſed & avertat quoque inhumanos & feros Barbaros ab auditu, à fide revocet, & præ ſui immanitate fiat omnibus incredibile. Adjecit perfidius, ut omnes ab eodem Formoſo Pontifice ſacris Ordinibus initiatos exauctoraret. Execrati autem, proh nefas! & lapides tale portentum, ſua tunc voce, mutua colliſione, clamarunt, ſpontaneam libentiùs pati ruinam, quàm Romanâ Eccleſiâ ſcandalo tanto depreſſâ, ſubſiſtere. Hæc Baronius.

ARTICULUS XV.

De Romano, Theodoro, & Joanne IX.

I. SUblato Stephano VII. *Romanus* patriâ Galeſianus, *Conſtantini* filius, creatus eſt Pontifex. *Stephani* Deceſſoris Acta contra *Formoſum* hunc reſcidiſſe *Platina* ſcribit. Sedit menſes quatuor & diebus viginti.

II. *Theodorus II.* Photii civis Romani filius, *Romano* in Sede Pontificia ſubſtitutus eſt anno Chriſti nongenteſimo primo. *Formoſi* memoriam pariter vindicavit, & Acta reſtituit. Qua de re ita ſcribit *Auxilius* Lib. 2. *De Ordinationibus Formoſi*, Cap. 5. *Eos, quos Stephanus ſecum in Eccleſia veſtiri prohibuit; Papa Theodorus, qui utique de Formoſi Ordinatione non fuit, & veſtiri, & ſuum agere officium præcepit: ejúſque corpuſculum, quod pertinaciter ejectum fuerat, cum exultatione ad Apoſtolicam tumbam reduxit.* De hoc item *Sigebertus* in Chronico ad annum 903. *Theodorus Romanæ Eccleſiæ CXV. præſidet. Hic contra Stephanum Papam ſentiens, reconciliavit ordinatos à Formoſo, quos Stephanus per vim Romæ intus & non foris exordinaverat, nec tamen præſumpſerat eos iterum conſecrare. His reconciliatis, Theodorus Papa libros abrenuntiationis reddidit; & igni cremari præcepit.* Sedit dies duntaxat viginti, ex *Hermanno Contracto*, in Chronico.

Theodorus Papa memoriam Formoſi vindicat, Actaque confirmat.

III. *Joannes* hujus appellationis *Nonus*, patria Tiburtinus, *Rampoaldi* filius, O. B. Monachus, Diaconus, poſt obitum *Theodori II.* creatus Pontifex, congregatâ Romæ Synodo anno Chriſti nongenteſimo quarto, Acta *Stephani VII.* contra Formoſum reſcidit cap. 1. his verbis. *Synodum tempore piæ recordationis Stephani Papæ Deceſſoris noſtri celebratam, in quam venerabile corpus Formoſi venerandi Papæ de ſepultura violata per terram tractum eſt, & quaſi ad judicium deductum, judicari & damnari præſumptum eſt: quod nunquam Deceſſorum noſtrorum temporibus factum fuiſſe traditum eſt, penitus abdicamus: & ne ulterius præſumatur fieri, per quodlibet Spiritûs Sancti Judicium interdicimus: Quia ad judicium vocari mortuus non poteſt; cum perſona quæ ad judicium vocatur, ideo vocetur, ut aut fateatur objecta, aut convincatur objectis. Et omnibus patet quia mortui cadaver, pro ſe nec reſpondere, nec ſatisfacere poteſt.* Cap. 2. Venia conceſſa eſt Epiſcopis, Presbyteris & cæteris Clericis, qui eidem *Stephani VII.* Synodo coacti interfuerunt, vetitumque fuit ne vis illis inferretur. *Indignum quippe eſt*, inquit, *ut Sacerdotium Senatus præjudicet; cùm pateat populum ſequendum non eſſe, ſed docendum.* Caput tertium ſtatuit ut *Quia neceſſitatis cauſâ de Portuenſi Eccleſia Formoſus pro vitæ merito ad Apoſtolicam Sedem provectus eſt; id in exemplum nullus aſſumat; cùm ſacri Canones hoc penitus interdicant.*

Joannes Nonus congregata Romæ Synodo, Acta Stephani VII. contra Formoſum reſcindit.

Caput quartum ordinatos à *Formoſo*, & pro quorumdam libitu temerè dejectos, in proprios Ordines & gradus reſtituit. Quintum reordinationes, rebaptizationes, & Sedium mutationes prohibet, juxta Canones Africanos.

A Caput ſextum Unctionem *Lamberti* in Imperatorem approbat & confirmat; *Berengarii* verò, ceu per ſubreptionem extortam rejicit.

Caput ſeptimum igne damnat memoratam *Stephani VII.* Romanam Synodum, ut Latrocinalem Ariminenſem, & Epheſinam II.

Caput octavum, *Sergium*, *Benedictum*, *Martinum* Presbyteros; *Leonem*, *Paſchalem*, & *Joannem* Diaconos ſeditioſos & ſacrilegos, juſtè & canonicè damnatos, & à gremio Eccleſiæ ſequeſtratos declarat.

Caput nonum violatores ſepulturæ Formoſi anathemate percellit.

B Caput decimum tumultibus & diſſidiis in Romanorum Pontificum electione ea tempeſtate excitari ſolitis medetur: & quia oriebantur ex eo quòd Imperatoris Legati non intereſſent, violentiam & ſcandala prohibituri; ſtatuit ut Pontifex *convenientibus Epiſcopis, & univerſo Clero, eligatur, expetente Senatu & Populo, & ſic in conſpectu omnium celeberrimè electus ab omnibus, præſentibus Legatis Imperialibus conſecretur: Nulliſque ſine periculo juramentum, vel promiſſiones aliquas nova adinventione ab eo audeat extorquere, niſi quæ antiqua exigit conſuetudo, ne Eccleſia ſcandalizetur, vel Imperatoris honorificentia minuatur.* C

Alia Synodi Decreta.

Caput undecimum pravam conſuetudinem emendat, quæ his temporibus jam inoleverat, ut moriente Pontifice Romanum Patriarchium expilaretur, aliorúmque etiam Epiſcoporum obeuntium ſpolia diriperentur. Qui id facere præſumpſerit, *non ſolùm Eccleſiaſtica cenſura, ſed etiam Imperiali indignatione ferietur.*

Caput duodecimum Secularibus Magiſtratibus prohibet, ne in Juriſdictionem Epiſcopalem inſiliant, ſtatuítque ut Epiſcopi liberam habeant poteſtatem in ſuis Diœceſibus *adulteria & ſcelera inquirere, ulciſci, & judicare; ſecundum* D *quod Canones cenſuerunt, abſque impedimento alicujus. Et cùm opus fuerit, ad comprimendos rebelles & contemptores, publicum Placitum convocent, non ad præjudicandum, ſed potiùs ad ea quæ Deo placita ſunt, & ſaluti animarum conveniunt, proſequendum.*

Epiſcopalis Juriſdictio contra Sæcularium Magiſtratuum invaſiones munitur.

Synodum alteram *Joannes IX.* Ravennæ celebravit eodem anno, in qua Synodus Romana præcedens confirmata eſt, & Imperiali etiam Decreto roborata, poſtulante Pontifice. *Ut Synodus*, inquit, *quæ veſtris temporibus in Baſilica B. Petri Apoſtoli, nonnullis malis eradicandis, &* E *maximè pro cauſa Domni Formoſi Sanctiſſimi Papæ acta eſt, veſtro Imperiali conſenſu, & venerabilium Epiſcoporum, & Optimatum veſtrorum roboretur, ac perpetualiter ſtabilita ſervetur. Quæ non invidiæ zelo, ſed rectitudinis gratiâ canonicè peracta.* De hac Synodo *Sigebertus* ad annum 903. ſcribit: *Joannes ad confirmandam Formoſi Ordinationem, quam Stephanus depoſuerat, Synodum LXXIV. Epiſcoporum, præſentibus Francorum Archiepiſcopis & Rege, apud Ravennam ſtatuit, & coram eis combuſta eſt Synodus, quam Stephanus in damnationem Formoſi fecerat.* In eadem Synodo decretum eſt, * ut San- F ctorum Patrum Regulæ, & *Caroli Magni*, *Ludovici Pii*, *Lotharii*, & *Ludovici II.* Capitularia de Eccleſiaſticis decimis ſervarentur: & qui ea violaret, auctoritate Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, & ſanctione Sanctæ Synodi excommunicationi ſubjaceret. Denique *Lambertum* Imperatorem hortatus eſt Pontifex ad tuitionem Eccleſiæ, ad illicitas conjunctiones in territoriis *S. Petri* prohibendas, cæteráque ſcelera coërcenda.

Synodū Ravennæ Joannes Nonus celebrat ad ſuperioris cōfirmationem.

C. 2.

Styliano Epiſcopo Neocæſareenſi veniam negavit *Joannes Nonus* communicandi cum iis quos

D *Photius*

* Epiſt. 1.

Photius ordinarat. * *Argrinum* Lingonenſem Epiſcopum Eccleſiæ ſuæ reſtituit, non ſententiam *Stephani* Deceſſoris reprehendens, ſed utilitatis ac neceſſitatis causâ in melius commutans, ut ipſe loquitur Epiſtolâ III. ad Clerum & populum Lingonenſem datâ. Reſcripſit etiam ad *Carolum Simplicem* Regem Francorum, monens ut eidem *Argrino* faveret, ejúſque reſtitutionem juvaret.*

* Epiſt. 4.

Ad *Herivei* Remenſis Archiepiſcopi Conſulta reſpondit de Normannis nuper ad fidem converſis, quorum plurimi baptizati fuerant, & poſt Baptiſmum gentiliter vixerant, atque Paganorum more Chriſtianos interfecerant, Sacerdotes trucidarant; atque ſimulachris immolantes, idolothyta comederant. Reſpondet, * quòd ſi tyrones in Schola Chriſtianæ Fidei non eſſent, canonica experirentur judicia; ſed quia rudes ſunt, mitiùs cum eis agendum quàm ſacri ſtatuant Canones, *Ne fortè inſueta onera portantes, importabilia illis fore, quod abſit, videantur, & ad prioris vitæ veterem quem expoliaverant hominem, antiquo inſidiante adverſario, relabantur.* Moravorum Archiepiſcopatum inſtituit *Joannes IX.* quâ de re Bavarienſes Epiſcopi, à quibus disjuncti ſunt, vehementer ſunt conqueſti, & conſilium ab *Hattone* Moguntino Archiepiſcopo, ejúſque Suffraganeis petiere, eóſque ſequeſtres apud Summum Pontificem adhibuere, ut conſtat ex Epiſtola *Hattonis* ad *Joannem IX.* data, in cujus fine legitur præclarum illud Bavaricæ gentis elogium: *Iterum, iterúmque Dignitatis veſtræ auribus replicamus, quòd tam Epiſcopi quàm Laïci Bavarienſes in Religione Chriſtianitatis nulla gente inferiores eſſe probantur; neque unquam Franci abſque illorum auxilio, aut in Eccleſiaſticis rebus, vel in bellicis negotiis, fama dignum aliquid peregerunt: ſicut neque illi abſque iſtis.* Obiit *Joannes IX.* anno Chriſti nongenteſimo quinto, cùm annos tres, & dies quindecim Eccleſiam rexiſſet.

* Epiſt. 1. Canonum ſeveritatem erga Normannos recèns converſos temperandam reſpondet Joannes Nonus.

ARTICULUS XVI.

De Benedicto IV. Leone V. & Chriſtophoro.

I. POſt *Joannis IX.* obitum, cùm diem unum Sedes vacaſſet, ſubſtitutus eſt *Benedictus* hujus nominis *Quartus*, vir effuſæ in pauperes caritatis, ut ejus Epitaphium à *Manlio* editum teſtatur. Menſes duntaxat aliquot Sedem Apoſtolicam tenuit. *Argrini* Lingonenſis Epiſcopi reſtitutionem à *Joanne Nono* decretam, ſed nondum executioni mandatam, habita Synodo confirmavit, ipſique Pallii uſum conceſſit, ut docet ejus Epiſtola ad Galliarum Epiſcopos, & altera ad Clerum & Populum Lingonenſem.

II. *Leo Quintus*, patria Ardeatianus, *Benedicto Quarto* ſuffectus eſt anno 906. & die circiter à creatione ſua trigeſimo à *Chriſtophoro* Preſbytero pulſus, & in carcerem truſus eſt; ut *Sigebertus* refert.

III. *Chriſtophorus* Apoſtolicæ Sedis invaſor, poſt aliquot menſes à *Sergio* per vim dejectus eſt, & habitum Monaſticum induere coactus, ut *Marianus Scotus*, *Sigebertus*, & *Hermannus Contractus* referunt. Diploma ab ipſo datum in confirmationem Privilegiorum Abbatiæ Corbeienſis in Diœceſi Ambianenſi, legitur Tomo VI. Spicilegii Dacheriani.

ARTICULUS XVII.

De Sergio III.

SErgius III. *Adelberti* Tuſciæ Marchionis factione & armis in Sedem Apoſtolicam intruſus, turpi conſuetudine cum *Marozia* celebri ſcorto, ex qua filium *Joannem* nomine procreavit, *Luitprando* teſte, Sedem Apoſtolicam dehoneſtavit. Acta *Formoſi* contra quem ſederat Antipapa, & in cujus cadaver ſævierat cum *Stephano Septimo*, reſcidit, & Romanos, alióſque minis & terroribus impulit, ut ejus Ordinationes irritas haberent. Synodum ipſum indixiſſe hac in cauſa, & excommunicationis fulmen in eos qui à *Formoſo* ordinati ſacra Miniſteria obirent, vibraſſe, colligitur ex *Auxilio* libro 2. *De Ordinationibus Formoſi*, Cap. XII. & XIV. in priori enim loco *Infenſori* objicienti; *Apoſtolicus Pontifex vocavit te ad Synodum, tu verò juſſionem ejus contemnens, occurrere noluiſti:* ſic reſpondet: *Si aliquando ad vocem lupi cucurrit ovis, & ego ad Synodum illam occurrere debui.... An non ſunt lupi, qui præfatam Ordinationem ſubvertentes, ferè totam Italiam à pluribus annis veluti paganam abſque Chriſti religione vixiſſe blaſphemant? Dominus enim dixit & fecit, Bonus Paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis; vos è contrario Dominicas oves lupinis dentibus, non tantùm corpore, ſed quod ſt infælicius, & animas diſcerpere non erubeſcitis. Iſtud eſt quod B. Gregorius dolens dicit: Conſiderate quid de gregibus agatur, quando lupi Paſtores fiunt, contra quos Dei greges cuſtodire debuerant. Contempſi properare ad Concilium: ad quale Concilium? Scilicet ubi ſecundo baptiſmate baptizarer, ac per hoc non purificatus, ſed contaminatus exiſterem. Quamobrem ſalubriter elegi cum David verbis & actu canere:* « Non ſedi in Concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Odivi congregationes malignorum, & cum impiis non ſedebo. » Capite verò XIV. *Infenſori* objicienti: *Quomodo parvipendens Apoſtolicam excommunicationem, celebrare Miſſarum ſolemnia præſumpſiſti?* reſpondet: *Illa quidem excommunicatio, quæ ad ſacrilegium committendum pertinet, pro nihilo ducenda eſt, & nullatenus obſervanda. Quippe ſub hujuſmodi occaſione cogitis me negare Sacerdotium, quod ecce jam circiter viginti annos per totam Auſoniam Domini Salvatoris regit Eccleſiam, & tam pro vivis, quàm etiam pro defunctis Eccleſiaſtica Officia, ut moris eſt, frequentare non ceſſat. Et quod eſt deterius, conſentientes vobis iterum in eodem gradu conſecrare non formidatis. Iſtane obſervanda excommunicatio?* Addit Capite XVII. *Omni humanæ Poteſtati ſubditi eſſe debemus, & quammaximè Apoſtolicæ. Sed utique non in illis quæ Chriſtiana lex abominatur ac prohibet, & Deo inimica eſſe monſtrantur.* Denique Capite XVIII. *Infenſori* objicienti, quòd loqueretur contra Romanam Eccleſiam, quæ à nemine judicatur, reſpondet: *Abſit ut ego infimus, vel potiùs vermis, contra eam loquar, ſed ut Deus donaverit magis pro ea.... Aliud ſunt Pontificales Sedes, aliud Præſidentes. Proinde honor & dignitas uniuſcujuſque Sedis venerabiliter obſervanda ſunt. Præſidentes autem, ſi deviaverint, per devia ſequendi non ſunt; hoc eſt, ſi contra Fidem vel Catholicam Religionem agere cœperint, in talibus eos nequaquam ſequi debemus, quod plerúmque apud Conſtantinopolitanam & Alexandrinam Sedem contigit: in his autem quæ juſte dicunt, etſi non faciunt, libenter eis obedire debemus. Hinc eſt quòd botros carpere, & ſpinas cavere jubemur. Quid multa? De Paſtoribus ad Paulum revoca intentionem: Qui dicit:* Miniſter Dei eſt

Sergius III. Formoſi Acta reſcidit, Ordinationes irritas dixit.

Aliud ſunt Pontificales Sedes, aliud Præſidentes.

eſt tibi in bonum. *Propterea ſubjunxit*, in bonum, *quia Miniſter Dei non eſt tibi in malum.* Hæc quidem *Auxilius* de *Sergii* Papæ nequiſſimi contra *Formoſi* Ordinationes decretis.

Reverentia erga Sedem Apoſtolicam ſemper à Fidelibus ſervata.

Cæterùm Sedem Apoſtolicam nihilominus reveriti ſunt Fideles omnes, quamvis ei Pontifex turpiſſimus, & lupus potiùs quàm Paſtor incubaret. Hinc *Sergius* Colonienſis Archiepiſcopus; & *Rogerus* Hamaburgenſis, Pallium à *Sergio III.* humiliter petiere & accepere, ut refert *Cramtzius* lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Saxonum, c.24. & lib. 3. c. 1. Bremenſem Eccleſiam à poteſtate & juriſdictione Colonienſis exemit, cui in Concilio Triburienſi auctoritate *Formoſi* addicta fuerat, ut teſtatur *Adam* Canonicus Bremenſis, lib. 1. c.42. Hujus, & aliorum pravorum Pontificum, qui *S. Petri* Sedem tenuerunt, ſæculo præſertim decimo, facinora quamvis Eccleſiam nonnihil infuſcarint, ſpeciem tamen ejus, ſanctitatem ac fidem non violarunt; & Dei ſingulari providentia, Chriſtique ſemper adſiſtentis virtute ſervata, verè dicere potuit: *Nigra ſum, ſed formoſa.* Nec ideo defecit ſupra firmam Petram fundata, aut portæ inferi adversùs eam prævaluere. Fruſtra ergo triumphum agunt Lutherani & Calviniſtæ,

Paucorum vitia Pontificum non excuſant Hæreticos qui Romanam Eccleſiam, & Summi Pontificis Primatum impugnant.

cùm ejuſmodi Pontificum recenſent Hiſtoriam. Siquidem non ex perſonis fidem, ſed ex fide perſonas judicare debemus: & ſicut non excuſaretur qui Dignitatem Apoſtolicam contemneret, atque contemnendam eſſe doceret, quòd *Judas* fuerit ad ipſam provectus; ita non excuſantur illi cùm Pontificiam Dignitatem, cùm Romanam Eccleſiam, divinúmque Summi Pontificis Primatum contemnunt & impugnant, licet nonnulli Pontifices flagitioſi fuerint. Obiit *Sergius III.* anno 910. cùm Sedem Apoſtolicam annos tres & menſes quatuor occupaſſet.

Scholion.

In hoc Articulo, pag.99. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Sergius Tertius nequiſſimus Papa.*

R. Nequiſſimus planè, de quo Baronius Cardinalis ita ſcribit ad annum 908. Num. v. *Cujus præter vim tyrannicam in Pontificatum invadendo, ab Autoribus ejus ſæculi ſcriptis proditam, turpitudo quoque vitæ ab eiſdem tradita poſteris, magnâ infamiæ notâ eſt reddita manifeſta. Luitprandus enim obſcæna iſta nota reliquit his verbis: Theodora ſcortum impudens, hujus Alberici, qui nuper hominem exuit, avia (quod dictu etiam nefandiſſimum eſt) Romanæ Civitatis non inviriliter Monarchiam obtinebat, quæ duas habuit natas, Maroziam atque Theodoram, ſibi non ſolùm æquales, verùm etiam Veneris exercitio promptiores. Harum una Marozia ex Papa Sergio, cujus ſupra fecimus mentionem, Joannem, qui poſt Joannis Ravennatis obitum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ obtinuit Dignitatem, nefario genuit adulterio,* &c.

Luitpr. lib. 2. cap. 13.

ARTICULUS XVIII.

De Anaſtaſio III. Landone & Joanne X.

Anaſtaſius III.

I. A*Naſtaſius III.* patria Romanus, *Luciani* filius, *Sergio III.* ſubrogatus eſt anno Chriſti nongenteſimo decimo. Ticinenſibus Epiſcopis conceſſit umbellæ uſum, equo albo vehi, crucem præviam in itinere habere, & in Conciliis à læva Pontificis aſſidere, ſi fides habenda *Sigonio* lib.6. *De Regno Italiæ.* Sedit annos duos, & menſes duos, & in Baſilica *S. Petri* ſepultus eſt, ut conſtat ex Epitaphio, quod refert Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum Chriſti nongenteſimum duodecimum.

Lando.

II. Huic *Lando*, patria Sabinus, *Trani* filius ſucceſſit. Hic rogatu *Theodoræ* nobiliſſimi & impudentiſſimi ſcorti, quæ duarum filiarum alteram, ſcilicet *Maroziam*, *Sergio* Papæ; alteram, nempe *Theodoram*, *Aldeberto* Tuſciæ Marchioni proſtituerat, ac per hoc Romanæ urbis Monarchiam obtinebat, *Joannem*, quem illa deperibat, ex Bononienſi Epiſcopatu ad quem deſignatus erat, ad Ravennatem tranſtulit: nec multò poſt Ordinationem tam injuſtam & Eccleſiæ probroſam defunctus eſt, ut teſtatur *Luitprandus* Ticinenſis, lib. 2. Cap. XIII. Menſibus duntaxat aliquot Sedem Romanam tenuit. *Nicolai Myſtici* Patriarchæ Conſtantinopolitani Literas recepit de Tetragamia à Romanis permiſſâ, & à Legatis Apoſtolicis approbata in *Leone* Imperatore.

Joannes X.

III. Mortuo *Landone*, *Joannes* Ravennas Epiſcopus, *Theodoræ* meretriciis artibus & potentia in Sedem Pontificiam intruſus eſt, ut *Luitprandus* teſtatur lib. 2. cap. XIII. *Landolphi* Beneventanorum & Capuanorum Principis conſilio, Imperatorem Græcorum in auxilium advocavit contra Saracenos, contra quos fœliciter pugnatum eſt, *SS. Petro & Paulo* opitulari viſis, ut *Luitprandus* cap. XIV. lib. 2. commemorat. Id factum anno Chriſti 915. Eodem anno *Berengarium* Italiæ Regem inunxit. *Unni* Hamaburgenſi Archiepiſcopo Pallium conceſſit, ut *Adam Bremenſis* teſtatur lib. 1. c. 47. Ad ipſum ſcripſit *Nicolaus Myſticus* Conſtantinopolitanus Patriarcha, ineundæ cum Eccleſia Romana concordiæ deſiderium exponens. Pax enim turbata fuerat occaſione quartarum Leonis Imperatoris nuptiarum, quas Græci quidem, *Nicolao Myſtico* duce, velut fornicationem fuerant execrati, Legati verò Sedis Apoſtolicæ licitas ſecundùm ſe propugnaverant, & œconomiâ permittendas, quamvis Eccleſiæ Græcæ diſciplina ſeverior illas prohiberet. Viam concordiæ propoſuit *Nicolaus Myſticus*, ut ſcilicet communi utriuſque Eccleſiæ conſenſu decerneretur, quartum connubium, *non rei ipſius, ſed perſonæ causâ permiſſum eſſe; ſuadente tunc occaſione lenitatem, atque affectum erga Principem indulgentiorem, ne repulsâ ipſius offenſus animus deteriora moliretur.* Miſit etiam *Conſtantinus VIII.* Imperator Legatos ad eundem Pontificem *Baſilium* Protoſpatharium & aurei triclinii Præfectum, & *Eulogium* Preſbyterum, rogavitque ut Legatos viciſſim Conſtantinopolim dirigeret ad mutuam fovendam pacem. Quod præſtitiſſe *Joannem X.* hancque Legationem impoſuiſſe *Theophylacto* & *Carolo* Epiſcopis, conſtat ex Epiſtola *Nicolai* Patriarchæ Conſtantinopolitani * ad *Simeonem* Bulgariæ Principem. Legationem Compoſtellam ad *S. Jacobi* memoriam orationis causâ miſiſſe *Joannem X.* & Legationem quoque à *Siſenando* Compoſtellano Epiſcopo viro ſanctiſſimo, & ab *Ordonio* Rege Legionenſi ſuſcepiſſe, Compoſtellanæ Eccleſiæ Commentarii ab *Ambroſio Morales*, lib. 15. Chronicorum Hiſpanicæ, cap. 47. laudati teſtantur. Ad annum circiter nongenteſimum decimum-octavum eas Legationes refert *Baronius*.

Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ pacem Joannes X. reſtituit.

* Apud Baronium ad annum 917.

Idem Pontifex ortam inter *Hilduinum* & *Richarium* Abbatem de Epiſcopatu Tungrenſi controverſiam judicavit. *Hilduinus* Eccleſiæ Tungrenſis Epiſcopatum ab *Henrico* Germaniæ Rege, bellum adversùs *Carolum* III. Francorum Regem, *Simplicem* nuncupatum gerente, precibus & pretio impetrarat, ſéque conſecrari ab *Herimanno* Colonienſi vi metúque compulſo per *Giſlebertum* obtinuerat. Quod factum apertè contra jus *Caroli*, in cujus Regno ſita erat Civitas Leodium, ubi erat Sedes Eccleſiæ Tungrenſis. Vacanti Sedi *Carolus* præficiendum deſignarat *Richarium* Abbatem, Clero quoque & populo ſuffragantibus. Adversùs *Hilduinum* pervaſorem ſcripſit *Carolus* ad

Caroli III. Regis Chriſtianiſſimi jura in Epiſcoporum electionibus confirmat Joannes X. ut ſcilicet Epiſcopi in Regno Franciæ abſque Regio præcepto non ordinentur.

ad Epiſcopos Regni ſui. Extat ejus Epiſtola Tom. III. Conciliorum Galliæ, pag. 572. Delatâ ad *Joannem* X. causâ, illíque à *Berengario* Imperatore conſanguineo *Caroli* commendatâ, *Joannes Herimanno* Colonienſi præcepit ut Romam cum *Hilduino* & *Richario* accederet ad hanc controverſiam finiendam; interim illum objurgans quòd *Caroli* Regis jura violaſſet, ac auctoritatem ſpreviſſet. *Valde namque*, inquit, * *admirari non diſtulimus, cur contra rationem abſque Regis juſſione agere pertentaſtis, cum vobis reminiſcentibus, hoc nullo modo eſſe debeat, ut abſque Regali Præceptione in qualibet Parochia Epiſcopus ſit conſecratus.* Hujus antiqui moris originem à Romanorum Pontificum auctoritate profectam docens, uſum illum in poſterum obſervari juſſit. *Ut prior*, inquit, *Anteceſſorum ſuorum Regum mos fuit, eum ita illibatam atque inconcuſſam dominationem obtinere delectamur. Et ſicut priores ſuos Anteceſſores, noſtrorum Anteceſſorum auctoritate Epiſcopum per unamquamque Parochiam ordinare probabiliter ſtatutum eſt, ita ut Carolus Rex faciat, confirmando jubemus.* Litteras etiam dedit ad *Carolum* Regem, ſignificans ſe ad Herimannum ſcripſiſſe ut cum *Hilduino* & *Richario* Romam veniret: & *Hubertum* ob Eccleſiæ Romanæ deprædationes excommunicaſſe. De his ita ſcribit *Flodoardus* in Chronico ad annum 920. *Hoc anno, ſequenti quoque, agitatur inter Hilduinum Epiſcopum, & Richarium Abbatem de Epiſcopatu Tungrenſi contentio. Siquidem Rex illud Epiſcopium Richario, quia Hilduinus à ſe deſcivit, cui prius ipſum conceſſerat, dedit. Herimannus verò Archiepiſcopus Hilduinum ibi Epiſcopum, eligente Clero, ac populo favente, necnon Giſleberto, quem plurimi Lotharienſes Principem relicto Carolo Rege delegerant, ordinavit. Carolus verò reverſis ad ſe Lotharienſibus, & ipſo Giſleberto, Richario Abbati, non Hilduino ipſum Epiſcopatum conceſſit.* Et ad annum 922. *Richarius, qui Romam profectus fuerat propter Epiſcopium Tungrenſe, reverſus eſt, ordinatus à Joanne Papa Epiſcopus, Hilduino ab ipſo Papa excommunicato, qui etiam illò abierat Epiſcopus.* Errat *Flodoardus*, cùm aſſerit *Hilduinum* priùs à *Carolo* Rege Tungrenſem Epiſcopum fuiſſe deſignatum, & defectione ſua meruiſſe ut Rex nominationem ſuam retractaret. Disertè verò refellitur ipſius *Caroli* teſtimonio in Epiſtola ad Epiſcopos Regni ſui. *Ab Henrico*, inquit, *inimico noſtro Epiſcopium Tungrenſis Eccleſia expetiit, ſuaque damnatione contra omnia ſtatuta, tam Sanctorum Patrum, quàm Regum Anteceſſorum noſtrorum uſurpavit. De qualibus in libro Regum Capitulari ita dicitur: Si quis præſumpſerit, quam non meruit à Principe, vel Seniore juſto dignitatem, ſacrilegus habeatur. Et B. Gregorius:* * *Sicut qui invitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admovendus: ſic qui ultro ambit, vel qui importunus ſe ingerit, proculdubio eſt repellendus.* Errat rurſus *Flodoardus*, cùm ſcribit *Herimannum* Colonienſem Archiepiſcopum *Hilduinum eligente Clero, ac populo favente*, ordinaſſe. Repugnat enim *Joannis* X. Epiſtola ad *Herimannum*, quem his verbis convenit. *Et quia veſtra Fraternitas ſententiam Apoſtoli reprobavit operando, qui monet nullo modo alicui leviter manus imponere, cum Hilduinum canonicis ſibi obviantibus regulis, abſque Clericorum electione, & laicorum acclamatione, Giſleberti metu, Epiſcopali infula decorare non denegaſtis; cum priſca conſuetudo vigeat, qualiter nullus alicui Clerico Epiſcopatum conferre debeat, niſi Rex cui divinitus ſceptra collata ſunt.*

Ep iſt. I. Tom. III. Concil. Gall.

Flodoardus emendatur.

* Lib. VII. Epiſt. CX.

Seulpho Remenſi Archiepiſcopo Pallium miſit *Joannes* X. quem Archipræſulem cùm veneno per miniſtros ſuos propinato *Heribertus* Aquitaniæ Comes ſuſtuliſſet, filium ſuum *Hugonem* admodum parvulum, qui needum quinquennii ætatem expleverat, Epiſcopum eligi curavit, inclinatis ad ſuam voluntatem Clericorum plebiſque animis, *Abbone* Sueſſionenſi, & *Bovone* Catalaunenſi cooperantibus. Quorum concilio *Rodulfus* Rex Francorum Remenſem Epiſcopatum *Heriberto* in temporalibus adminiſtrandum commiſit; Legatóſque Eccleſiæ miſit Romam cum *Abbone* Præſule, hujus electionis Decretum laturos, & Pontificis rogaturos aſſenſum. Annuit eorum votis indignus Pontifex, & puerum quinquennem, ô monſtrum! Epiſcopum confirmavit, *Abbonem* ad Epiſcopalia munia in Eccleſia Remenſi interim obeunda delegans. Iſta refert *Flodoardus* lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. XX. Vitam nefariam in felici morte finivit *Joannes* X. *Vuido* enim Tuſciæ Marchio & *Marozia* ejus uxor, impudica fœmina, atroci in *Petrum Joannis* fratrem invidia commoti, ipſum ante ejus oculos miſſis militibus occiderunt; miſerum verò Pontificem in carcerem conjectum, paulò poſt impoſito ſuper os ejus cervicali crudeliter ſuffocarunt. Sic qui *Theodora* meretricis, matris *Marozia* artibus & potentiâ fuerat in Sancti Petri Sedem intruſus, ipſius *Maroſia* ſcorti æquè infamis crudelitate dejectus ac necatus eſt, juſto Dei vindicis judicio. Id referunt *Luitprandus* lib. III. cap. 12. & *Flodoardus* in Chronico ad annum nongenteſimum vigeſimum nonum. Sedit annos XV.

Puer quinquennis Remenſem Archiepiſcopum conſtituit.

Mors infauſta Joannis X.

ARTICULUS XIX.

De Leone VI. Stephano VIII. Joanne XI. & Leone VII.

I. *Joanni X.* ſucceſſit *Leo* hujus appellationis *Sextus*, *Chriſtophori* Primicerii filius, qui cùm ſex menſes, & dies quindecim ſediſſet, æmulorum factione in carcerem detruſus, obiit anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo nono.

Leo Sextus.

II. Huic ſucceſſit *Stephanus VIII.* Theudemundi civis Romani filius, vir religione & manſuetudine inſignis. Quo Pontifice, Danorum refloruit Eccleſia, *Unni* Archiepiſcopi Hamaburgenſis ſanctiſſimi prædicatione; cùm Danos *Henricus* Germaniæ Rex debellaſſet, ut teſtatur *Adamus* Bremenſis Canonicus, lib. I. Hiſtoriæ, capp. 49. 50. & 51. Obiit anno Chriſti nongenteſimo trigeſimo-primo, cùm annos duos & dies quindecim Eccleſiam rexiſſet. *Leonem VI.* & *Stephanum VIII.* oſcitanter omiſit *Luitprandus*, ſcribens *Joannem XI.* ſublato *Joanne* Ravennate intruſum, cùm tamen nonniſi poſt *Stephanum VIII.* ſederit *Joannes Undecimus*.

Stephanus Octavus.

III. Is *Vuidonis* Tuſciæ Marchionis, & *Marozia* matris, quæ ipſum ex *Sergio* Papa III. meretricio concubitu genuerat, potentiâ Pontifex conſtitutus eſt; anno Chriſti 931. cùm vix annum vigeſimum quartum attigiſſet. Non multò poſt mortuo *Vuidone* marito, *Marozia* ſcortum impudens *Hugonem* Italiæ Regem *Vuidonis* fratrem Romam invitavit, in Molem Adriani ſeu Caſtrum *Sancti Angeli* ſuſcepit, & in thalamum introduxit, proh ſcelus! *Marozia* turpitudinem *Luitprandus* lib. 3. cap. 22. his verſibus inſectatur:

Joannes Undecimus.

Quid Veneris facibus compulſa Marozia ſævis,
Conjugis ecce tui ſpectas tu ſuavia fratris,
Nubere germanis ſatagens Herodia binis?

Marozia amoribus, ſuáque potentia inebriatus *Hugo*, Romanos deſpicere cœpit, *Albericum* vitricum, quem *Marozia* ex *Alberico* Marchione genuerat, alapâ cæcidit, dùm aquam abluendis illius manibus imprudenter infunderet. Quam ille ulturus injuriam, Romanos ad excutiendum *Hugonis* jugum, cujus tyrannidem metuere deberent,

rem, concitavit. Expulſo *Hugone*, Romanæ urbis Monarchiam cum *Marozia* matre tenuit *Albericus*, fratre ſuo *Joanne* ſummi atque univerſalis Præſulatus Sedi præſidente, ut refert *Luitprandus* loco laudato. *Artaldo* Remenſi Archiepiſcopo Pallium conceſſit *Joannes XI.* anno Chriſti 933. ut teſtatur *Flodoardus* in Chronico, & lib. 4. Hiſtoriæ, cap. XIV. Ordinatus fuerat *Artaldus* abdicato *Hugone Heriberti* Comitis filio, anno 932. cùm ortâ inter *Rodulfum* Regem & ipſum *Heribertum* diſſenſione, Rex urbem Remorum occupaſſet. *Artaldus* è Cœnobio *S. Remigii* O. B. aſſumptus eſt. Sub ejuſdem *Joannis* Pontificatu præfuit Synodo ad *Caſtellum Theoderici* anno illo 933. ibique *Hildegarium* ordinavit Bellovacenſem Epiſcopum. Præfuit & alteri Concilio apud *Sanctam Macram* anno 935. adversùs rerum Eccleſiaſticarum pervaſores celebratæ. Cùm *Romanus* Orientis Imperator filium ſuum *Theophylactum* Eunuchum Patriarcham Conſtantinopolitanum conſtituiſſet, miſſis ad *Albericum* Romæ Tyrannum muneribus, effecit ut ille à *Joanne* Pontifice, quem velut ſervum in conclavi detinebat, Privilegium extorqueret, quo cùm ipſi *Theophylacto*, tum Succeſſoribus Patriarchis Conſtantinopolitanis, abſque Romani Pontificis auctoritate Pallio uti liceret. Quod antea inauditum. Ex quo turpi commercio vituperandus mos inolevit, ut non ſolùm Patriarchæ, ſed etiam Epiſcopi totius Græciæ Palliis utantur, ut obſervat *Luitprandus* in Legatione II. Conſtantinopolitana, ad *Nicephorum Phocam*, nomine *Othonis I.* quæ extat apud *Baronium*, ad annũ Chriſti DCCCCLXVIII. Obiit Joannes XI. anno Chriſti nongenteſimo trigeſimo-ſexto, cùm annos quatuor & menſes decem ſediſſet.

Privilegium à Joanne X. … his artibus … in gratiam Conſtantinopolitani Patriarchæ.

Leo VII.

IV. Ipſi ſucceſſit *Leo VII.* qui *Odonem* Cluniacenſem Abbatem ſanctiſſimum Romam vocavit, ut eum pacis inter *Hugonem* Regem Italiæ, & *Albericum* Romæ Principem conciliandæ ſequeſtrem adhiberet, utque regularem diſciplinam in Monaſteriis Urbis reſtitueret, teſte *Joanne* Cluniacenſi Monacho *Odonis* diſcipulo, in ejus Vita apud *Surium*, die X. Novemb. Fœminas intra ambitum Monaſterii *S. Martini* Turonenſis ingredi prohibuit Diplomate ad *Hugonem* Principem ejuſdem loci Abbatem directo, quod Tomo II. Spicilegii Dacheriani editum eſt. Gerhardo Laureacenſi Epiſcopo Pallium miſit, monitaque dedit ſanctiſſima, quæ hac egregiâ ſententiâ concludit: *Hu omnibus ſalubriter uti poteris, ſi magiſtram caritatem habueris.* Sedit annos tres & menſes ſex. Obiit anno nongenteſimo trigeſimo nono.

ARTICULUS XX.

De Stephano IX. Marino II. & Agapeto II.

Stephanus Romanus.

I. LEoni VII. ſuffectus eſt *Stephanus IX.* patria Germanus, *Othonis* Regis operâ electus à Romanis, poſthabitis Cardinalium ſuffragiis. Eam ob rem *Alberico* Tyranno iniſſus fuit, & ab ejus factionis hominibus in ſeditione ita vultu deformatus, ut ob inhoneſta vulnera prodire in publicum non poſſet. *Damaſum* Epiſcopum Legatum in Gallias miſit ad Proceres Regni, qui *Ludovicum IV.* Regem Chriſtianiſſimum *Ultramarinum* dictum, vel nondum ſuſceperant, vel in eum rebellabant: in quibus præcipui *Hugo* & *Heribertus* Comites. Adjectâ excommunicationis pœnâ, niſi ante Natale Domini Regi adhærerent, Legatoſque ſuos Romam dirigerent, teſte *Flodoardo* in Chronico, ad annum DCCCCXLII. Pallium ab eodem Pontifice *Hugoni* Remenſi Archiepiſcopo tranſmiſſum ſcribit. Scilicet *Heribertus* Comes Remorum, urbe iterum in poteſtatẽ redacta, *Artaldum*, quem *Rodulphus* Rex ante annos octo ordinari juſſerat, abdicare & cedere coëgit, anno DCCCCXL. Synodóque anno ſequenti apud Sueſſiones in Eccleſia *SS. Criſpini & Criſpiniani* congregatâ, *Hugonem* filium Remorum Archiepiſcopum conſecrari curavit, cùm annum duntaxat vigeſimum-primum ætatis attigiſſet. Conſequenter ad Synodum illam Sueſſionenſem, cujus meminit *Flodoardus* in Chronico ad annum 941. & lib. 4. Hiſtoriæ, capitib. 28. & 29. Stephanus IX. Pallium *Hugoni* tranſmiſit. Eo etiam Pontifice, *S. Odo* Cluniacenſis Abbas, Romæ, quò ſe gratiâ componendæ pacis inter *Hugonem* Italiæ Regem, & *Albericum* Principem, ſecundò contulerat, gravi infirmitate correptus, & mox *S. Martini* precibus levatus, Turones rediit, ubi migravit è vita XIV. Kalend. Decembris anni 942. & ad *S. Julianum* ſepultus eſt, ut *Flodoardus* in Chronico teſtatur. Obiit verò *Stephanus IX.* anno ſequenti, cùm annos tres, menſes quatuor, & dies quinque ſediſſet.

Ludovici Quarti Regis Chriſtianiſſimi jura tuetur.

Marinus II.

Succeſſit ipſi *Marinus II.* patria Romanus, Prophetiæ dono inſignis, quo *S. Udalrico* futuram ad Epiſcopatum Auguſtanum electionem prædixit. Curandæ Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, templis reſtaurandis, pauperibus ſublevandis totum ſe dedit. Privilegium Immunitatis conceſſit Monaſterio *S. Vincentii* ad Vulturnum, quod refert Annalium Eccleſiaſticorum Parens, ad annum Chriſti 944. Obiit *Marinus II.* anno Chriſti 946. cùm annos tres, menſes ſex, & dies tredecim ſediſſet.

Agapetus II.

III. Ipſi ſubrogatus eſt *Agapitus II.* Monaſteriorum adversùs invaſiones Principum acerrimus defenſor, ut *Leo Oſtienſis* lib. 1. cap. 62. teſtatur. Eo Pontifice, Concilium Virdunenſe in cauſa *Hugonis & Artaldi* de Remenſi Archiepiſcopatu contendentium habitum eſt anno DCCCCXLVII. in quo Sedes illa *Artaldo* eſt adjudicata, ut teſtatur *Flodoardus*, tum in Chronico, tum Lib. IV. Hiſtoriæ, Cap. 33. Celebrata eſt altera Synodus in eadem cauſa ad *Caſtrum Moſomi*, anno DCCCCXLVIII. Ad quam veniens *Hugo*, & cum *Roberto* Trevirenſi Archiepiſcopo collocutus, Synodum ingredi noluit: ſed Literas quaſdam ex nomine *Agapiti* Papæ miſit ad Epiſcopos per Clericum ſuum, qui eas Româ detulerat, *nihil auctoritatis canonicæ continentes*, præcipientes tantùm ut *Hugoni* Remenſis Epiſcopatus redderetur. Quibus lectis, Epiſcopi conſilium cum Abbatibus, & cæteris Sapientibus qui aderant, ineuntes, reſponderunt, *Non eſſe dignum, vel congruum, ut mandatum Legationis Apoſtolicæ, quam dudum Robertus Archiepiſcopus, deferente Friderico Præſule Moguntiacenſi, coram Regibus & Epiſcopis tam Galliæ quàm Germaniæ ſuſceperat, & partem jam præceptionis ipſius exegerat, propter illas Literas intermitteret, quas inſidiator Artaldi Præſulis exhibebat: imo quod regulariter captum fuerat, canonicè pertractaretur. Sicque præceptum eſt ut recitaretur Capitulum XIX. Carthaginenſis Concilii de accuſato & accuſatore. Quo recitato, judicatum eſt ſecundùm definitionem ipſius Capituli, ut Artaldo Præſule retinente Communionem & Parochiam Remenſem, Hugo, qui ad duas Synodos evocatus venire contempſerat, à Communione & regimine Remenſis Epiſcopii abſtineret, donec ad univerſalem Synodum, quæ indicebatur Kalendis Auguſti, ſe purgaturus occurreret.* Ita refert *Flodoardus* in Chronico.

Synodi Remenſis & Moſomenſis in cauſa Hugonis & Artaldi de Remenſi Epiſcopatu contendentium.

* Agapetus Secundus Legatum in Gallias mittit.

Marinum Polymartienſem Epiſcopum *Legatum* in Gallias miſit idem Pontifex, cùm ut perduelles *Ludovico Tranſmarino* Regi Chriſtianiſſimo ad officium & obedientiam revocaret, tum ut cauſam Remenſis Eccleſiæ cognoſceret. Præfuit ille Concilio Engilenheimenſi anno Chriſti DCCCCXLVIII. in quo *Artaldo* Sedes Remenſis reſtituta, *Hugoni*, qui eam uſurpabat, anathema dictum, *Hugo* Comes, *Ludovico* Regi perduellis excommunicatus eſt; nonnulla diſciplinæ Capita conſtituta; ut ex Actis Concilii conſtat, & ex *Flodoardo* Lib. IV. Hiſtoriæ Remenſis, Cap. XXXV. Præfuit idem *Agapiti* Legatus Concilio Trevirenſi eodem anno, in quo *Hugonis* Comitis confirmata excommunicatio eſt, donec reſipiſceret, & coram *Marino* Sedis Apoſtolicæ Legato ſatisfaceret. Quod ſi præſtare nollet, Romam proficiſceretur à Summo Pontifice abſolvendus. Excommunicati ſunt & duo Pſeudo-Epiſcopi ab *Hugone* Sedis Remenſis pervaſore damnato ordinati, *Tetbaldus*, & *Ivo*; necnon *Adelomus* Laudunenſis Clericus, quòd *Tetbaldum* excommunicatum in Eccleſiam introduxiſſet. *Hildegarium* etiam Bellovacenſem Epiſcopum per literas convenit *Marinus Agapeti* Legatus, ut coram ipſo ſe ſiſteret, vel Romam ſe conferret, rationem redditurus coram Domino Papa pro illicita Ordinatione prædictorum Pſeudo-Epiſcoporum, cui interfuerat. Vocavit & *Heribertum* Comitis *Heriberti* filium, ut ſatisfaceret pro malis quæ Epiſcopis intulerat. Hæc habentur ex *Flodoardo*, in Chronico. Acta Synodi Engilenheimenſis cùm ſuſcepiſſet *Agapitus II.* ea in Synodo Romana confirmavit anno Chriſti DCCCCXLIX. ut teſtatur *Flodoardus* in Chronico. Eodem Pontifice, Danorum Eccleſia propagata eſt; *Haraldus* Rex Danorum Fidem Chriſtianam & Baptiſmum ſuſcepit. Hamaburgenſis Eccleſiæ, cujus Sacris tum præerat *Adaldagus*, Privilegia *Agapetus II.* innovavit, eique vices ſuas ad Ordinationem Epiſcoporum, tam in Dania, quàm in cæteris Septentrionis regionibus demandavit, ut refert *Adam* Bremenſis Canonicus, lib. 2. Hiſtoriæ Cap. 1. *Brunoni* Archiepiſcopo Colonienſi Sanctiſſimo Pallium miſit *Agapetus II.* cum ſingulari & inſolito privilegio eo utendi *quoties vellet*, ut *Rotgerus* Monachus in ipſius *S. Brunonis* Vita * teſtatur, Cap. XXIII. Obiit optimus Pontifex anno nongenteſimo quinquageſimo quinto, cùm annos novem, menſes ſeptem, dies decem ſediſſet.

Agapeti II. Legatus Synodis Engilenheimenſi & Trevirenſi præeſt.

Extant Acta.

Inſolitum de uſu Pallii Privilegium.

* Apud Surium die XI. Octob.

S C H O L I O N.

In hoc Articulo, pag. 113. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem velut meam notant: *Papæ Decreta non recipiuntur à Gallis, niſi ſint ſecundùm Canones?*

R. Hæc propoſitio ibi non legitur. Acta Synodi in cauſa Hugonis & Artaldi de Remenſi Epiſcopatu contendentium in Caſtro Moſomi celebratæ deſcribo ex Chronico *Flodoardi*. De meo nihil addo. Verumtamen propoſitio quam notant Religioſi Cenſores, merum factum enuntiat; quæſtionem juris non attingit.

ARTICULUS XXI.

De Joanne XII. Leone VIII. Antipapa, & Benedicto V.

Joannes XII. anno ætatis 18 factus Pontifex.

DEfuncto Agapeto, *Octavianus* Alberici Tyranni filius, qui Romanæ Urbis Principatum & ipſe poſt obitum patris uſurparat, vix annos octodecim natus Sedem Apoſtolicam invaſit, aſſumpto *Joannis* nomine. Accedente Eccleſiæ conſenſu legitimus Pontifex fuit: ſatius ſcilicet viſum eſt Pontificem colere quamvis penè puerum nec legitimis ſuffragiis electum, quam ſchiſma facere. Primus Pontificum nomen mutavit *Joannes XII.* Anno Pontificatus altero, Chriſti 957. ducto adverſùs *Pandulphum* Principem Capuanum exercitu, ab ipſo verſus in fugam eſt, & pacem rogare coactus. Miſſis ad *Ottonem* Regem Legatis, ejus auxilium contra Berengarii tyrannidem imploravit, *Luitprando* * teſte, lib. *6.* Cap. *6.* Priùs verò ipſum obſtrinxit ut Sedi Apoſtolicæ fidelitatem juraret. Juramenti formulam Decreto ſuo inſeruit *Gratianus* Diſt. LXIII. Cap. *Tibi Domino.* Id factum anno Chriſti DCCCCLX. Eodem anno *Dunſtanum* Cantuarienſem Archiepiſcopum ſanctiſſimum Romæ ſummo cum honore excepit, Palliòque donavit *Joannes XII.* ut *Willelmus Malmeſburienſis* lib. de Geſtis Pontificum Anglorum, in *Dunſtano* commemorat. *Ottonem* Regem Imperatoris auxit dignitate, & Romæ inauguravit, ejúſque fidelitatem juravit anno Chriſti 962. ut *Flodoardus*, *Regino*, & *Luitprandus* teſtantur.

Primus Pontificum nomen mutat.

* Sive potiùs Auctore Appendicis ad Luitprandum.

Otthonem I. Imperatorem creat.

Joannem XII. Gallicani Provinciarum Senonenſis & Remenſis Epiſcopi conſuluere hac occaſione. Poſt obitum *Artaldi* Remenſis Archiepiſcopi admittentibus Epiſcopis quibuſdam ut *Hugoni* vacua jam Sedes redderetur, res diſcuſſa eſt in Synodo XIII. Epiſcoporum, qui ad Matronam fluvium in pago Meldenſi convenerant ſub medium Aprilem anni DCCCCLXII. Et quoniam *Hugo* fuerat in Generali Galliæ Synodo, præſidente Sedis Apoſtolicæ Legato exauctoratus & anathemate confixus, illiúſque Synodi Acta ab *Agapeto II.* in Romana Synodo fuerant confirmata, nihil ſibi de illius cauſa, inconſulto Romano Pontifice, ſtatuendum cenſuere. Conſultus *Joannes XII.* rejiciendum *Hugonem* reſpondit. Quam ob rem *Odalricus* in *Artaldi* locum Remenſis Archiepiſcopus ordinatus eſt, teſte *Flodoardo*, in Chronico.

Gallicani Epiſcopi Joannem Duodecimum conſulunt.

Anno ſequenti DCCCCLXIII. *Joannes XII.* juramenti ſpreta religione, *Alberico* favit contra *Ottonem.* Id ubi accepit *Otto*, vix credere potuit. Selectos è familiaribus miſit Romam, rei veritatem quæſituros: quibus à Romanis reſponſum eſt, ſi fides habenda Continuatori Luitprandi à capite ſexto libri ſexti: *Non diſpar videtur ratio cur Joannes Papa ſanctiſſimum Imperatorem, ſuum ſcilicet ex Adelberti manibus liberatorem, & diabolus oderit Creatorem. Imperator, quemadmodum reipſa experti ſumus, ea quæ Dei ſunt ſapit, operatur, diligit: Eccleſiaſtica & ſecularia negotia armis tutatur, moribus ornat, legibus emendat. Joannes Papa his omnibus adverſatur. Non clam eſt populo quod fatemur. Teſtis eſt Rainerii ſui ipſius militis vidua, quam cæco captus igne, multis præfectam urbibus, ſacroſanctis B. Petri donavit aureis crucibus atque calicibus. Teſtis eſt Stephana ejus amica, quæ in effuſione quod ex eo conceperat, recèns hominem exuit. Quod ſi cuncta taceant, Lateranenſe Palatium Sanctorum quondam hoſpitium, nunc proſtibulum meretricium, non ſilebit amicam conjugem Stephanæ patris concubinæ ſororem. Teſtis omnium gentium, præterquam Romanorum, abſentia mulierum: quæ SS. Apoſtolorum limina orandi gratiâ timent viſere: cum nonnullas ante dies paucos hunc audierint conjugatas, viduas, virgines, vi oppreſſiſſe. Teſtes ſunt ſanctæ Apoſtolorum Eccleſiæ, quæ non ſtillatim pluviam, ſed totum intrinſecus ſupra ipſa etiam ſacroſancta altaria imbrem admittunt, &c.* Quibus ex relatione Miniſtrorum auditis, reſpondit Imperator: *Puer eſt, facilè bonorum immutabitur exemplo virorum. Spero cum objurgatione honeſta, ſuaſione liberali, facilè ex illis ſeſe emerſurum malis; dicemúſque tunc cum Propheta:* Hæc eſt mutatio dexteræ

Joannes XII. violat fidelitatem Ottoni Imperatori juratam.

dexteræ Excelſi. *Et adjecit : Quòd prius rerum ordo depoſcit, Berengarium in Feretro Monte reſiſtentem propulſemus ; dein paterna admonitione Dominum Papam conveniamus. Si non voluntate, verecundiâ ſaltem in virum perfectum ſeſe mutet, ſicque forſitan devictus, bene conſueſcere ſtudebit, his deſueſcere.* Mox *Otto* Papiæ conſcenſa navi, Ravennam appulit, copiáſque ad Montis Feretri obſidionem duxit, ubi ſe *Berengarius* muniverat. Dum obſidionem urgeret, ipſum *Joannes* Pontifex per Legatos conveniens, morum emendationem ſpopondit, quaſdam contra ejus Majeſtatem querelas expoſuit, quibus ſatisfecit Princeps optimus, miſitque viciſſim Legatos qui ipſum excuſarent, in quibus erat *Luitprandus* ex Diacono Ticinenſi tunc Epiſcopus Cremonenſis. Aliam Legationem ad *Otthonem* poſt octo dies deſtinavit Pontifex animo haud ſincero & bene affecto ; ſiquidem ante Legatorum reditum *Adelbertum* Imperatoris hoſtem Romæ honorificè ſuſcepit. Interea *Otto* advolat in Urbem, à Romanorum Optimatibus clam invitatus : caſtra in conſpectu ponit : *Joannes* Papa cùm *Adelberto* fugit : cives Imperatorem cum ſuis ſuſcipiunt, fidelitatem ſpondent, jurant imprudenter & temerè, *Nunquam ſe Papam electuros, aut ordinaturos præter conſenſum atque electionem Ottonis Cæſaris Auguſti, filiique ejus Regis Ottonis.*

Synodus in cauſa Joannis XII. ab Ottone Imperatore Romæ congregata.

Poſt triduum in Baſilica *S. Petri* congregata Synodus ex pleriſque Romanæ Diœceſeos & Italiæ Epiſcopis. Sedit cum ipſis Otto Imperator. De *Joannis* Papæ criminibus habita quæſtio eſt. *Petrus* Cardinalis Presbyter teſtatus eſt ſe vidiſſe illum Miſſam celebrantem, nec communicantem. *Joannes* Epiſcopus Narnienſis, & *Joannes* Cardinalis Diaconus, ſe vidiſſe illum Diaconum ordinantem in ſtabulo equorum, haud ſtatis temporibus ſunt profeſſi. *Benedictus* cum cæteris Condiaconis & Presbyteris dixit, ſe ſcire quòd ordinationes Epiſcoporum faceret pretio, & quòd annorum decem Epiſcopum in Tudertina civitate ordinavit. Sacrilegii reum conclamarunt. Fornicationis cum *Rainerii* vidua, & cum *Anna*, cum *Stephana* patris concubina ; & cum nepte ſua inceſtûs accuſarunt, & quod Sanctum Palatium lupanar & proſtibulum publicè feciſſet. Quòd venationem publicè exercuiſſet. Quòd *Benedictum* ſpiritualem patrem ſuum orbaſſet oculis & occidiſſet. Quòd *Joannem* Cardinalem Subdiaconum eunuchum feciſſet ac contrucidaſſet. Quòd enſe accinctus, galea & lorica indutus prodiiſſet in publicum. Quòd in amorem diaboli vinum bibiſſet. Quòd in ludo aleæ, Jovis, Veneris, dæmonúmque cœterorum auxilium popoſciſſet. Quòd Matutinas & Canonicas Horas non celebraſſet. *Otto* Imperator accuſationes tam graves de calumnia ſuſpectas habuit : per Virginem Deiparam & corpus *S. Petri* omnes obteſtatus eſt ne conviciis Pontificem appeterent. Tunc Clerus pariter & plebs quaſi vir unus conclamarunt : *Si non & quæ per Benedictum Diaconum lecta ſunt, hiſque turpiora & ampliora Joannes Papa indigna commiſit facinora, non nos à peccatorum vinculis abſolvat Apoſtolorum Princeps B. Petrus, qui verbo cœlum indignis claudit, juſtis aperit, ſimus anathematis vinculo innodati, atque in die noviſſima in ſiniſtra parte poſiti.*

De illius criminibus habita quæſtio.

Tum *Otto* ſuo, Patrumque nomine, *Joannem XII.* per litteras convenit, ut ad Concilium ſe purgaturus veniret. Miſit ille pro reſponſo minas excommunicationis. Sic enim ſcripſit : *Nos audivimus dicere quod vos vultis alium Papam facere. Si hæc feceritis, excommunico vos de Deo omnipotenti, ut non habeatis licentiam ullum ordinare, & Miſſam celebrare.* Hoc reſponſum parvipendens Synodus, ſecundò ipſum vocavit, miſſis per *Hadrianum*

Ad Concilium, vocatus minas excommunicationis Patribus intentat.

Cardinalem Presbyterum, & *Benedictum* Cardinalem Diaconum litteris. Qui cùm eum non inveniſſent, ad Synodum ſunt regreſſi tertiò conſidentem. Mox Imperator præmiſſis de *Joannis* perjurio, proditione & defectione ad *Berengarium* & *Adelbertum* querelis, Epiſcoporum, totiúſque Cleri, ac populi rogavit ſententiam. Conclamarunt omnes, *Monſtrum illud nullâ virtute redemptum à vitiis*, è Sede Apoſtolica pellendum, aliúmque ejus loco conſtituendum. Probavit conſilium Imperator. Confeſtim *Leo* Romanæ Eccleſiæ Protoſcriniarius, adhuc Laïcus, ut *Sigebertus* ſcribit, Pontifex, ſeu potiùs *Antipapa* electus & conſecratus eſt.

Joannes XII. deponitur.

Leo in Sedem Apoſtolicam intruditur.

Poſt duos menſes à Romanis pulſus eſt *Leo* Antipapa, agentibus mulieribus, quas ſibi *Joannes* Pontifex devinxerat. *Joannes* Cardinalis Diaconus, & *Azo* Protoſcriniarius, alter manu dextera, alter lingua, naribus, & duobus digitis à *Joanne* Papa fœdè mutilati. Congregata ab ipſo Synodus, qua Concilium ab *Ottone*, ipſique devotis Epiſcopis habitum, damnatum eſt ceu *Proſtibulum fovens adultero, invaſori ſcilicet alienæ ſponſæ*, Leoni. Damnatus *Leo* Antipapa. Damnati etiam *Sico* Oſtienſis, *Benedictus* Portuenſis, & *Gregorius* Albanenſis Epiſcopi, qui eum, Curialem licet ac Neophytum ordinarant. Honore privati, qui ab illo fuerant ordinati, ſacriſque exuti veſtimentis, hæc verba ſcribere juſſi ſunt in chartula : *Pater meus nihil ſibi habuit, nihil mihi dedit.* Sententiam in eos latam deſcribere, operæ pretium. *Siconem, qui ſanctæ Oſtienſi Eccleſiæ irregulariter atque Deo contempto præfuit, & Leonem Curialem & Laïcum, necnon & perjurum noſtrum, ſubitò conſecrare in Pontificali honore non formidavit : ſancimus, & juxta canonicam deliberationem Apoſtolica auctoritate definimus atque ſtatuimus, omni Sacerdotali carere atque privatum fore miniſterio ; ita ut nullo modo liceat ei in qualibet Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis. Quòd ſi de reliquo præſumpſerit in ſacrò officio, more Sacerdotis quovis tempore miniſtrare, anathema ſit : Et omnes communicantes ei ab Eccleſia abjiciantur : ſed & ipſi anathema ſumo. Eos verò quos ipſe Leo Neophytus & invaſor ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ in quolibet Eccleſiaſtico Ordine provexit, Apoſtolica atque Canonica Auctoritate, & Synodali Decreto in priſtinum revocamus gradum, quia Ordinator eorum nihil ſibi habuit, nihil illis dedit. Sicuti olim noſter Prædeceſſor piæ memoriæ Stephanus Papa* * *ſententiam tulit de iis qui ordinati fuerant à Conſtantino quodam Neophyto & invaſore Sedis Apoſtolicæ, & poſtmodum quoſdam eorum ſibi placabiles Presbyteros aut Diaconos conſecravit, ſtatuens ut hi qui ab eo conſecrati erant, nunquam ad ſuperiorem honorem aſcenderent, nec ad Pontificatus culmen proveherentur ; ne talis impiæ novitatis error in Eccleſia pullularet.* Eadem compendio refert *Sigebertus*, in Chronicho, ad annum 963. Denique in ea Synodo editus eſt Canon, laïcis ſub pœna excommunicationis prohibens ne ſtent in circuitu altaris, vel in Presbyterio, quando Miſſarum ſolemnia celebrantur.

Leone Antipapa pulſo, Joannes XII. Synodū congregat; Concilium Ottonis auctoritate celebratū, ipſúmque Leonem damnat.

Lata in Leonis Ordinatores ſententia

Leonis Ordinationes irritas declarat.

Stephanus IV.

Joannem XII. Auctor Appendicis ad *Luitprandum* nocte quadam, dum fœdis amoribus indulgeret, in temporibus à diabolo percuſſum, (alii à mulieris, quâ abutebatur, marito) eóque ex vulnere infra octo dies mortuum ſcribunt. *Ottonis* Imperatoris partibus, quem *Sanctiſſimum* ſemper vocat, penitus devotum ; & *Leoni VIII.* Antipapæ addictum Auctorem illum certum eſt, ut non immeritò veniant in ſuſpicionem plurima quæ de *Joanne XII.* & infauſto ejus obitu memorat. Sedit *Joannes XII.* annos novem, obiitque pridie Idus Maii, anno DCCCCLXIV.

Suſpecta ſunt falſa, quæ à Luitprandi Continuatore de infauſto Joannis XII. obitu narrantur.

Hiſtoriam

Hiſtoriam exauctorationis *Joannis XII.* ex *Luitprandi* Continuatore deſcripſerunt Continuator Chronici *Reginonis*, ad annum 963. & 964. *Sigebertus* ad eumdem annum, *Martinus Polonus* in Chronico, *Blondus Flavius*, lib. III. Decadis II. *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi.

Benedictus Quintus.

III. Ipſi ſubſtitutus eſt *Benedictus*, hujus nominis *Quintus*, cujus audita creatione, Otto Imperator abſque mora ſe Romam contulit, ut ultionem de Romanis ſumeret, qui ſacramentum violarant, quo ſe ipſi obſtrinxerant, nullum abſque ejus & filii *Ottonis* Regis conſenſu Pontificem creaturos. B Reſtitere aliquandiu Romani, ſed tandem poteſtati ceſſere, ſuſceptóque Imperatore, *Benedictum* Pontificem illi tradidere, & *Leonem* Antipapam in Sedem *S. Petri* rurſus intrudi paſſi ſunt. Hic habitâ Pſeudo-Synodo, *Benedictum* in ordinem Diaconorum, ex quo fuerat aſſumptus, redegit, & in exilium amandari, atque Hamaburgi ſub cuſtodia *Adaldagi* Archiepiſcopi detineri ab *Ottone* obtinuit: ubi è vita migravit. *Benedicti* ſanctitatem & merita Dignitati Pontificiæ non imparia commendant nobiles Scriptores *Adamus Bremenſis* lib. 2. cap. 6. & *Ditmarus* Meerſeburgii Epiſcopus lib. 2. In *Leonis VIII.* Antipapæ Pſeudo-Synodo edita fertur Conſtitutio, quâ *Ottoni* Imperatori, ejúſque Succeſſoribus conceſſerit in perpetuum facultatem eligendi Romanum Pontificem, & Inveſtituras Epiſcopis tribuendi. Hancce Conſtitutionem, quam refert *Gratianus* Diſtinct. LXIII. Cap. *In Synodo*, doctiſſimus Cardinalis *Baronius* ſuppoſititiam eſſe probat. Reclamat vir pariter doctiſſimus *Petrus Marca* lib. VIII. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Cap. XII. ſed *Baronii* argumentis non reſpondet, petitis 1. à falſitate ſimilis Conceſſionis quam ab *Hadriano I. Carolo Magno* factam ait, cujus falſitatem nos quoque probavimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculi VIII. Cap. *De Romanis Pontificibus*, ubi de *Hadriano I.* 2. Quòd abſurdum ſit *Leonem VIII.* conceſſiſſe *Ottoni* jam Imperatori, ut eſſet *Patritius & Rex*: Quod in ea Conſtitutione habetur. 3. Quòd hujus Conſtitutionis violatoribus, non modò excommunicatio, ſed ultimum etiam ſupplicium irrogetur: Quod à ſtylo Pontificiarum Conſtitutionum alienum proculdubio noviſſet *Leo* quondam Sedis Apoſtolicæ Protoſcriniarius.. Obiit anno Chriſti DCCCCLXV. ut *Regino* teſtatur.

In exilium amandatur ab Ottone, Antipapæ Leonis ſuaſu.

Suppoſititia eſt Conſtitutio Leoni Antipapæ inſcripta apud Gratianum, Cap. In Synodo.

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 115. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Joannis Duodecimi peſſima vita, peſſima mors.*

R. Hæc propoſitio non legitur eo loci. Peſſimam tamen fuiſſe iſtius Pontificis vitam, hujus temporis Authores teſtantur, ex quibus Pontificatûs illius Hiſtoriam excerpſi, ſcilicet Luitprandi Continuator, Sigebertus, Acta Concilii ab Ottone Imperatore in ejus cauſa congregati, &c. Joannem XII. Cardinalis Baronius ad annum 963. Num. XXV. vocat *impiiſſimum, quem jure deteſtentur omnes boni.* De morte illius peſſima, ut à Luitprandi Continuatore refertur, ſcripſi, Hiſtoricum illum Ottonis Imperatoris partibus penitus devotum, & Leoni VIII. Antipapæ addictum fuiſſe, *ut non immeritò in ſuſpicionem veniant, quæ de Joanne XII. & infauſto ejus obitu memorat.* Mortis autem peſſimæ genus Cardinalis Baronius non negat, ſed ſolùm id ipſi contigiſſe diffitetur, quòd juſtè damnatus, & injuſtè receptus eſſet. *SED*, inquit, *QUIA TOT TANTISQUE VEXATIONIBUS A DEO ADMONITUS, NEC A PECCATIS CONSUETIS ABSTINUIT, JUSTE MERUIT A DEO TANDEM PUNIRI.*

Scholion II.

In eodem Articulo, ad pag. 118. & 119. Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Joannes XII. exceſſus. Ordinationes ſatis in ſtabulo. Ad Concilium vocatur juſſu Imperatoris.*

R. Acta Synodi contra Joannem XII. habitæ, objecta ipſi crimina ſumma fide refero, quod ante me præſtitit Cardinalis Baronius, iſtius Pontificis *fœdos turpeſque mores*, & *nefanda ſcelera* non negans. Cæterùm exauctorationem Joannis XII. in Synodo Romana ab Otthone Imperatore congregata *illegitimam fuiſſe*, oſtendo Diſſertatione XVI. Quod Religioſi Cenſores diſſimulare non debebant.

ARTICULUS XXII.

De Joanne XIII.

Mortuo *Leone* Antipapa, & *Benedicto V.* pariter defuncto, vel in exilio abſque ſpe regreſſus agente, Clerus, Populúſque Romanus, præmiſſâ ad *Ottonem* Imperatorem Legatione, *Joannem* Narnienſem Epiſcopum Summum Pontificem crearunt, * qui cùm elatiore quàm par eſſet animo, ab eo regerentur, ipſum Urbe expulit *Rotfredus* Præfectus, & in Campania cuſtodiæ mancipavit, ut teſtatur *Luitprandi Continuator*. Eo Pontifice Poloni ad fidem Chriſti ſunt converſi. Dux ipſorum *Miecislaus*, abdicatis à ſe concubinis ſeptem, *Dambrovucham Boleſlai Primi* Boëmorum Ducis filiam uxorem duxit, & Chriſtianam cum ea Religionem ſuſcepit. Ad quem *Joannes XIII.* miſit Legatum *Ægidium* Tuſculanum Epiſcopum, qui Regem ac gentem in fide confirmaret, & Sedes Epiſcopales in Polonia conſtitueret; ut teſtatur *Chromerus in Hiſtoria Polonica*. Miſit etiam Prædicatores in Vvandaliam, ut *Orichovius Roxolanus*, à *Sandero* lib. de Viſibili Monarchia Num. 695. laudatus commemorat. Revocatus eſt à Romanis, injuriæ veniam ipſi illatæ rogantibus anno 966. ut ſcribit Reginonis Continuator. Synodum habuit Ravennæ in cauſa Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, anno Domini 967. Ea in Synodo *Heroldus* Saliſburgenſis Archiepiſcopus, qui Eccleſias expoliaverat, theſaurum Paganis erogaverat, ſeque eis in Chriſtianorum necem & deprædationem junxerat, adversùs Imperatorem perduellis, qui licet ob facinora excæcatus, & à Pontificibus Romanis Joannis XIII. Deceſſoribus depoſitus, ſacris adhuc operabatur, excommunicatus eſt, & *Fridericus* in ejus locum electus, confirmatus eſt. In eadem Synodo, *Ottone* Imperatore poſtulante, Magdeburgenſis Archiepiſcopatus inſtitutus eſt.

* Anno 965.

Poloni ad Chriſti fidem converſi.

Legatum in Poloniam mittit Joánes XIII.

Synodū Ravennæ celebrat.

Magdeburgenſis Archiepiſcopatus erectio.

Juniorem *Ottonem* magni *Ottonis* filium Romæ Imperatorem creavit *Joannes XIII.* anno 967. Anno ſequenti Legationem miſit Conſtantinopolim ad *Nicephorum Phocam* Imperatorem pro nuptiis inter eumdem *Ottonem*, & *Annam* Romani Imperatoris filiam, ejuſdem verò *Nicephori* privignam conciliandis, ut teſtatur *Luitprandus* Cremonenſis Epiſcopus in ſua ad *Nicephorum Phocam* pro Ottonibus Auguſtis Legatione, qui & *Joannis XIII.* Legatos malè ab Orientalibus exceptos refert, quòd *Nicephorum Phocam* Orientis, non Romanorum Imperatorem ſuis literis ſalutaſſet. Puellam Principem, quam *Ottonem* votis recuſarat *Nicephorus*, ad ipſos magno cum exercitu & magnis muneribus miſit *Joannes Tzemiſces* poſt necem *Nicephori* creatus Imperator; ut *Vvitichindus* tradit. Hanc verò ſacris ritibus *Ottoni* junxiſſe *Joannem XIII.* & Imperatricem coronaſſe, *Sigebertus* in Chronico ad annum 971. commemorat, eique nomen fuiſſe *Theophania*. Ex eodem Auctore diſcimus, Comitem quemdam *Ottoni* Imperatori familiarem, Romæ ſub omnium oculis à diabolo arreptum, ita ut ſeipſum dentibus diſcerperet, admotâ ad ejus collum *S. Petri* catenâ à *Joanne XIII.* fuiſſe ab immundi ſpiritus vexatione

Joannes Decimus tertius juniorē Ottonem Imperatorem creat.

Legatū mittit ad Nicephorum Phocam Orientis Imperatorem.

xatione liberatum. Id factum anno 969. ſecundùm *Sigeberti* calculos. Idem Pontifex Legationem ab *Edgaro* Anglorum Rege, & à Sancto *Dunſtano* Archiepiſcopo Cantuarienſi ſuſcepit, iiſque rogantibus, Privilegia Monaſterio *Sanctæ Mariæ Glaſtingebiri* ab eodem Rege conceſſa, auctoritate Apoſtolica confirmavit anno 971. Id ex *Vuillelmo Malmeſburienſi* lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum diſcimus. Idem Apoſtolico Privilegio munivit Moſomenſe Cœnobium, in quo *Adalbero* Archiepiſcopus Remenſis Monachos pro Canonicis collocarat. Privilegium iſtud in Concilio apud *Montem Sanctæ Mariæ* in pago Tardanenſi promulgatum eſt, in eóque *Adalberonis* confirmatum Decretum, anno 972. ut ex *S. Arnulfi* Lotharienſis adoleſcentis Martyriſque Vita, & *Joannis XIII.* Epiſtola compertum eſt. Ad Epiſcopos citerioris Britanniæ ſcripſit *Joannes XIII.* eóſque Archiepiſcopo Turonenſi parere juſſit, donec Dolenſis Epiſcopus pro Archiepiſcopo & totius Britanniæ Metropolitano ſe gerens cum *Arduino* Turonenſi Archipræſule cauſam dicturus Romam veniret. Id conſtat ex Epiſtola *Joannis XIII.* edita Tomo III. Conciliorum Galliæ. Obiit memoratus Pontifex VIII. Idus Septembris anni DCCCCLXXII. cùm annos ſeptem uno menſe minùs ſediſſet, ac in *S. Pauli* Baſilica ſepultus eſt, ubi ejus Epitaphium legitur.

ARTICULUS XXIII.

De Dono II. Benedicto VI. & Benedicto VII.

Donus II.

I. JOanni XIII. ſucceſſit *Donus* ejus nominis Secundus, *Domnus*, vel *Domnino* à quibuſdam nuncupatus, patria Romanus, qui XII. Kalendas Octobris creatus, tribus tantum menſibus rexit Eccleſiam, nullâque re geſta ad poſteritatis memoriam inſigni, obiit XIV. Kalendas Januarii ejuſdem anni DCCCCLXXII.

Benedictus VI.

II. Die poſt ejus obitum altera, Pontifex creatus eſt *Benedictus* hujus appellationis VI. patria Romanus, qui cùm annum unum & menſes tres ſediſſet, à *Bonifacio* cognomento *Francone*, Diacono Cardinali nequiſſimo in carcerem detruſus & ſtrangulatus eſt. Poſt ejus necem, Romanam Sedem invaſit parricida, eamque tenuit annum unum ac menſem, dictus *Bonifacius VII.* Verùm ab Antiquis ex Pontificum numero expungitur. *Benedictum VI. Friderico* Saliſburgenſi Archiepiſcopo, & ejus Succeſſoribus vices Apoſtolicas in Norica & Pannonia conceſſiſſe Literæ ejus teſtantur.

Benedictus VII.

III. *Bonifacium* Antipapam cùm auxilio *Albericorum*, de quorum familia erat, è Romana Sede & Urbe expuliſſet, legitimis ſuffragiis Pontifex renuntiatus eſt *Benedictus* hujus nominis VII. anno DCCCCLXXV. Hic *Sergium* Metropolitam Damaſcenum à Saracenis ejectum humaniſſimè excepit, eique *Bonifacii & Alexii* Baſilicam conceſſit, quam cum Monachis coleret. *Pilgrimo* Laureacenſi, ſeu Patavienſi Archiepiſcopo, Sede in Metropolim erecta, Pallium dedit, vicéſque Apoſtolicas in Provinciis Bavariæ, inferioris Pannoniæ ſive Mœſiæ, & in contiguis Sclavorum nationibus demandavit, ut ejus Epiſtola ad Germaniæ Epiſcopos, ad *Ottonem* Imperatorem, & ad *Henricum* Bavarorum Ducem teſtatur. *Stephanum* Diaconum Cardinalem miſit Legatum in Gallias, qui habito Remis Concilio, *Theobaldum* Epiſcopum Ambianenſis Eccleſiæ invaſorem, qui olim ab *Hugone* Pſeudo-Archiepiſcopo Remenſi fuerat ordinatus, & hanc ob cauſam in Syno-

Legatū mittit in Gallias, qui Conciliū Remis celebrat.

A do Trevirenſi anno 949. excommunicatus, ſecundo anathemate percuſſit anno DCCCCLXXV. ut conſtat ex Epiſtola *Adalberonis* Remenſium Archiepiſcopi & *Stephani* Romani Diaconi ad *Theobaldum*, à *Sirmondo* edita Tomo III. Conciliorum Galliæ. Caſinenſe Monaſterium à *Benedicto VII.* poſſeſſionibus & Privilegio auctum ſcribit *Leo Oſtienſis* lib. 1. cap. 5. Obiit anno Chriſti DCCCCLXXXIV. die x. Julii, cùm annos novem ſediſſet, ut docet ſepulchralis inſcriptio, quæ extat in Baſilica *S. Crucis in Jeruſalem*, quam ad eum annum deſcribit Cardinalis *Baronius*.

B

ARTICULUS XXIV.

De Joanne XIV. & Joanne XV.

I. BEnedicto VII. ſubſtitutus eſt *Joannes XIV.* *Ottonis* Imperatoris Archicancellarius, Epiſcopus Papienſis, *Petrus* antè Pontificatum nominatus. Cujus creationem, & mortem *Ottonis* Imperatoris cùm didiciſſet *Bonifacius* quondam Antipapa, qui necato *Benedicto VI.* & expilata Vaticana Baſilica, Conſtantinopolim fugerat, Romam rediit, Sedem *S. Petri* rurſus invaſit, C legitimúmque Pontificem in carcerem detruſum fame necavit. Defunctus eſt *Joannes* XIV. die XX. Auguſti, anno DCCCCLXXXV. Ejus corpus in Baſilicam *S. Petri* delatum, juxta Joannem VIII. ſepultum eſt. Nefarius verò Antipapa, cùm Sedem Pontificiam quatuor menſes poſt mortem *Joannis* occupaſſet, morte repentina, Deo vindice, ſublatus eſt.

Joannes XIV.

Bonifacius Antipapa.

II. In *Joannis* XIV. locum ſubrogatus eſt *Joannes* XV. patria Romanus. Is à *Creſcentio Numentano*, qui titulo Conſulatus *Caſtrum S. Angeli* invaſerat, ſibi metuens, in Tuſciam ſeceſſit, D unde eum Romani, metu *Ottonis* III. Imperatoris, miſſa legatione, brevì revocarunt, & honorificentiſſimè ſuſceperunt. *Libentio* Hamburgenſi Archiepiſcopo ſanctiſſimo Pallium miſit, teſte *Adamo* Bremenſi lib. 2. capp. 19. & 20. *S. Adalbertum* Pragenſem in Boëmia Epiſcopum, qui cum licentia *Benedicti* VII. Epiſcopatum reliquerat & Romæ in Cœnobio *S. Bonifacii* Monaſticam Vitam agebat, à ſuis populis, miſsâ Romam Legatione repetitum, in Sedem ſuam redire juſſit, habitâ Romæ Synodo, anno Chriſti 989. Legationem decrevit ad *Ethelredum* Angliæ Regem, & *Richardum* Normannorum Ducem, quâ E functus eſt *Leo* Chorepiſcopus Trevirenſis, pacémque inter illos conciliavit, teſte *Vuillelmo* Malmeſburienſi lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum Cap. X. *Gebehardo* Conſtantienſi Epiſcopo ſanctiſſimo Privilegium conceſſit idem Pontifex pro Monaſterio quod ad ripam Rheni fluminis in honorem *S. Gregorii Magni* conſtruxerat, unà cum ejuſdem Sancti Reliquiis. Id conſtat ex Vita *S. Gebhardi*, Tomo VI. Antiquæ Lectionis *Henrici Caniſii*. Ad *Arnulfum* Comitem, & alios viros potentes, qui Monaſterium *S. Richarii* ſpoliaverant, literas dedit excommunicationis commi- F natorias, niſi ablata quantocyus reſtituerent: deditque in mandatis Guidoni, Fulconi, & Balduino Gallicanis Epiſcopis, ut eis, niſi facerent ſatis, denuntiarent excommunicationem, ut Chronicon Centulenſe teſtatur.

Joannes XV.

Miſſo in Gallias *Leone* Legato, *Arnulfum* Remenſem Epiſcopum Sedi ſuæ reſtitui juſſit, depoſito *Gerberto*. *Arnulfus Lotharii* Regis filius erat ex concubina, Remenſiſque Eccleſiæ infulas *Hugonis* Regis obtinuerat beneficio, cui proinde juramento fidelitatis ſe obſtrinxerat: cùm autem *Carolus*

Legatum in Gallias mittit ad cauſam Arnulfi & Gerberti de Remenſi Archiepiſcopatu contendentiū dirimendam.

Carolus Lotharii frater proditione *Adalgerii* Preſbyteri civitatem Remenſem occupaſſet, ſuſpicio non levis orta eſt *Arnulfum Caroli* nepotem ipſi portas urbis aperuiſſe. Quam ſupicionem amoliri à ſe non potuit, quamvis in Synodo Sylvanectenſi, cum omnibus Provinciæ ſuæ Epiſcopis, Remorum invaſores & prædones excommunicaſſet. Synodali judicio eum ſubjicere cogitavit Rex *Hugo*: negavit *Arnulfus* ab alio ſe quàm à Romano Pontifice poſſe judicari. Miſſi utrimque ad *Joannem XV.* Pontificem Maximum Legati: graves contra *Arnulfum* ſcripſerunt ad eum litteras cùm Rex *Hugo*, tum Diœceſeos Remenſis Epiſcopi, ut ipſis in dejectione perfidi Archipræſulis, & in novi Archiepiſcopi Ordinatione ſuffragaretur. *Non ſumus neſcii*, inquiunt, *jamdudum oportuiſſe nos expetere conſulta ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, pro ruina atque occaſu Sacerdotalis Ordinis..... Nunc itaque veſtro examini non ſine magno dolore perferimus novum atque inuſitatum crimen Arnulfi Remorum Archiepiſcopi. Adeſto, Pater, ruenti Eccleſiæ, & ſententiam ex ſacris Canonibus promulgatam, vel potius ab ipſa veritate prolatam profer in medium, &c.* Legati Regis, re infectâ, Româ rediere, quia moræ impatientes; nec Romæ cauſam audiri ac finiri volebant. Ipſis quippe Rex dederat in mandatis, ut traditis Pontifici literis, ſtatim reverterentur, nec audientiam pleniorem expectarent. Aſtutum prorſus conſilium, ut nec reverentiæ Sedi Apoſtolicæ debitæ Rex & Epiſcopi defuiſſe viderentur, nec Romæ judicaretur *Arnulfi* Archiepiſcopi cauſa, quam Regis intererat non alibi quàm in Regno judicari. Reverſis itàque Legatis Synodum Remenſem convocavit *Hugo* Rex anno Chriſti 992. ad quam captivus ductus eſt *Arnulfus*, qui ſe Lauduni a *Carolo* patruo detineri cauſabatur. Bidui ſpatio, duabus Seſſionibus hoc Concilium peractum eſt. Priore conſeſſu diſcuſſa eſt in utramque partem cauſa *Arnulfi*. Poſteriore, cui *Hugo* & *Robertus* Reges interfuerunt, extortus eſt ab *Arnulfo* libellus abdicationis, & juxta libellum ſententia depoſitionis in eum lata. Electus eſt *Gerbertus*, *Roberti* Regis, filii *Hugonis* Præceptor. *Arnulfus* Aurelium deportatus, in carcerem detruſus eſt. Quod ubi renuntiatum fuit *Joanni XV.* Epiſcopis omnibus qui Concilio interfuerant, ſacris interdixit, quòd ſe inconſulto, id auſi eſſent. Scripſit ad ipſum *Hugo*, rogans ut veniret in Gallias, & hanc cauſam præſens judicaret; nec enim ſe, nec Epiſcopos Gallicanos, declinare velle Sedis Apoſtolicæ judicium. Scripſit interim *Gerbertus* ad *Seguinum* Senonenſem Archiepiſcopum, ut eum adversùs ſententiam ſuſpenſionis à Romano Pontifice latam contra eos qui Synodo Remenſi interfuerant, confirmaret. Religione enim ductus *Seguinus* à ſacris abſtinebat, quod ne faceret, diſſuadere conatus eſt *Gerbertus*. In ejus Epiſtola hæc non ſpernenda ſententia, & velut gemma ex cœno colligenda: *Si lex communis Eccleſiæ Catholicæ Evangelium, Apoſtoli, Prophetæ, Canones Spiritu Dei conſtituti, & totius mundi reverentiâ conſecrati, Decreta Sedis Apoſtolicæ ab his non diſcordantia: & qui per contemptum ab his deviaverit, per hæc judicetur, per hæc abjiciatur.* Ex hac Epiſtola refelluntur Aimoïni Continuator, & Hugo Floriacenſis Monachus in Chronico, eorúmque teſtimonio nimis tribuens *Baronius*, qui aſſerunt *Seguinum* Senonenſem Archiepiſcopum depoſitioni *Arnulfi* reſtitiſſe.

Concilium Remenſe in cauſa Arnulfi & Gerberti.

Epiſcopatu ſe abdicat Arnulfus, Gerbertus eligitur.

Eccleſia verbo Dei, & Canonibus regitur.

Miſſus eſt à *Joanne XV.* in Gallias Legatus Leo Monaſterii *S. Bonifacii* Abbas, qui Moſomenſe Concilium habuit anno 995. in quo lectis Pontificis Literis, *Gerbertus* auditus, & à ſacris abſtinere uſque ad Synodum Remenſem juſſus eſt. Quam

Joannes XV. Legatum in Gallias mittit.

A Synodum ad Kalendas Julii ejuſdem anni indixit. In ea *Gerbertus* depoſitus, & *Arnulfus* Sedi reſtitutus eſt, auctoritate Sedis Apoſtolicæ, Gallicanorum Patrum aſſenſu, ut *Aimoini Continuator* teſtatur. Non tamen obſecutus eſt Legati Apoſtolici & Synodi Sententiæ Rex *Hugo*. Reſtitutus enim *Arnulfus* non fuit, neque Aurelianenſi è carcere eductus, niſi annis poſt *Leonis* Legationem, & Synodum Remenſem tribus, jam vita functo *Hugone* Rege, *Roberto* ſolo regnante, *Gregorio V.* Pontifice, ut conſtat ex *Aimoino* in Vita *S. Abbonis* Floriacenſis Abbatis, & ex *Abbonis* ad *Gregorium V.* Epiſtola ibidem deſcripta. Cæterùm in B cauſæ iſtius Hiſtoria fidem omnino adhibendam non eſſe Actis prioris Concilii Remenſis à *Gerberto* interpolatis, multiſque contra Summum Pontificem convitiis ſcatentibus, dictat æquitas. Quamquam haud probus Pontifex fuerit Joannes XV. de quo Aimoinus Floriacenſis coævus Auctor in Vita S. Abbonis Floriacenſis Abbatis ita ſcribit: *Non qualem voluit, aut qualem debuit Sedis Apoſtolicæ Pontificem nomine Joannem invenit. Nempe turpis lucri cupidum, atque in omnibus ſuis actibus venalem reperit, quem execratus, perluſtratis orationis gratiâ Sanctorum locis, ad ſua rediit.* Obiit Nonis Maii anni 996. cùm annos decem, menſes qua- C tuor, & dies duodecim ſediſſet.

Arnulfus Sedi ſuæ reſtitutus in Concilio Remenſi.

Joannis XV. mores.

SCHOLION

In hoc Articulo, pag. 131. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant, *Lex conſtituitur inter Gallos & Papam, ut Decreta diſcordantia à Canonibus a Gallis non recipiantur.*

R. Cùm ſit mera facti quæſtio, nulli reprehenſioni obnoxia propoſitio eſſet, ſi res ita ſe haberet, idque ſcripſiſſem. Verùm id eo loci non legitur. Loquens tamen de Epiſtola Gerberti (qui poſtea Summus Pontifex fuit *Silveſter II.*) ad *Seguinum* Senonenſem Archiepiſcopum, hanc in ea non ſpernendam ſententiam obſervo: *Sit Lex communis Eccleſiæ Catholicæ Evangelium, Apoſtoli, Prophetæ, Canones Spiritu* D *Dei conſtituti, & totius Mundi reverentiâ conſecrati, Decreta Sedis Apoſtolicæ ab his non diſcordantia: & qui per contemptum ab his deviaverit, per hæc judicetur, per hæc abjiciatur.* Hæc Gerbertus. De meo nihil addo quod propoſitionem ſpectet à Cenſoribus fabricatam. Sed ipſis diſplicet quòd præclaram illam ſententiam deſcripſerim, ex qua colligi poteſt Eccleſiam ſecundùm Canones, non arbitraria poteſtate regi.

ARTICULUS XXV.

De Gregorio V.

E POſt *Joannis XV.* obitum, *Otto* Imperator *Brunonem* conſanguineum ſuum, filium *Ottonis* Saxonum Ducis, Pontificem eligi curavit. Is ab adoleſcentia Clero adſcriptus, tantæ fuit humilitatis, ut ægrè ad Sacerdotium ſe promoveri conſenſerit, indignum ſe adeo ſublimi gradu conteſtatus, ut refert *Rupertus* Abbas in Vita *S. Heriberti* Colonienſis Archiepiſcopi. Ejus humilitatem ſuprema Eccleſiæ Dignitate Deus muneravit, ad quam ut evectus eſt, nomen ſibi ſumpſit, *Gregorius Quintus*. (Ex *Ditmaro* in Chronico, lib. 4.) *Creſcentius* Tyrannus, qui Molem Hadriani, tunc quoque dictam Arcem Creſcentii, ac F denum Caſtrum Sancti Angeli, occupabat, Romaniſque æmula *Ottonum* poteſtate dominabatur, *Joannem* Placentinum Epiſcopum, virum ambitioſum, contra *Gregorium* creavit Antipapam. Pontificis injuriam ulturus *Otto* Romam cum exercitu properavit, expugnatáque arce, *Creſcentium* ultimo ſupplicio affecit. Antipapam verò erutis oculis, auribúſque & naribus mutilatum, aſello impoſitum, facie ad caudam animalis verſâ, per Urbem ad ludibrium circumduci juſſit, ſuique cauſam ſupplicii altâ voce teſtari his verbis: *Tale*

I. Schiſma.

ſupplicium patitur, qui Romanum Pontificem de ſua Sede pellere nititur. De his *Glaber Rodulfus* lib. 1. Hiſtoriæ, cap. 4. & *B. Petrus Damiani* Epiſt. 11. ad *Cadaloum* Antipapam. Miſſum ab iſto Antipapa *Petrum* Cardinalem ad dedicandam Eccleſiam à *Fulcone* Comite Andegavenſi erectam, quæ ipſo Dedicationis die vi turbinis corruit; ſcripſit *Baronius* ad annum 996. ſed ex ipſo *Glabro Rodulfo*, quem laudat, lib. 2. cap. 4. conſtat id ad *Joannis XVIII.* tempora eſſe referendum. Cùm ſublato Antipapa ſederet pacificè *Gregorius V. Ottonem III.* & *Mariam* Auguſtam ejus uxorem ſolenni ritu coronavit, ut *Lambertus Schafnaburgenſis*, & *Odorannus* teſtantur.

Gregorius V. Ottonē III. Imperatorem coronat.

Cùm *Robertus* Rex Francorum *Bertam* conſanguineam ſuam duxiſſet uxorem, graviter ipſum reprehendit *Gregorius V.* necnon Epiſcopos qui illicito matrimonio præbuerant aſſenſum: Synodúmque Romæ congregavit anno 998. in qua de hujuſmodi conjugio diſſolvendo actum eſt. Octo Canones in ea editi. Primo ſtatutum ut *Robertus* Rex *Bertam*, quam contra leges uxorem duxerat, dimitteret, ac ſeptem annorum pœnitentiâ crimen expiaret, ſub pœna anathematis. *Berta* eidem pœnitentiæ addicta. Secundo, *Erchembaldus* Archiepiſcopus Turonenſis, qui ipſos conjunxerat, & Epiſcopi qui his nuptiis interfuerant, atque conſenſerant, à communione ſuſpenſi, donec ad Sedem Apoſtolicam ſatisfacturi venirent. Tertio, decretum, ut Epiſcopatus Merſeburgenſis à Sede Apoſtolica, & *Ottone I.* Imperatore per Concilium fundatus, & ab *Ottone II.* ſine Concilio deſtructus, in priſtinum ſtatum reſtitueretur. Id à Concilio, & *Ottone III.* Imperatore conjunctim decretum eſt. Canone IV. de *Giſilario*, qui à minori Sede, Merſeburgenſi ſcilicet, ad majorem, nempe ad Magdeburgenſem migrarat, ſtatutum eſt ne deponeretur, ſi probari poſſet illum per ambitionem non migraſſe, ſed populi & Cleri electione. Si verò hæc tranſlatio abſque Cleri & populi ſuffragiis, non tamen ambitionis & avaritiæ ingenio facta eſſet, ad priorem Sedem redire cogeretur: At ſi ambitionis vel avaritiæ reus probaretur, utrúmque Epiſcopatum amitteret. V. Canone *Stephanus* Vallavenſis Epiſcopus depoſitus eſt; quòd à *Widone* vivente Epiſcopo, Avunculo & Deceſſore ſuo, ſine Cleri & populi voluntate electus eſſet, & poſt ejus mortem à duobus tantùm Epiſcopis non Comprovincialibus ordinatus. Canone VI. *Dagbertus* Archiepiſcopus Bituricenſis, & *Rodenus* Epiſcopus Nivernenſis, qui *Stephanum* prædictum ordinarant, à Communione ſunt ſuſpenſi, donec ad Sedem Apoſtolicam ſatisfacturi venirent. Canone VII. juſſum eſt ut alter Epiſcopus in locum *Stephani* à Clero & populo Vallavenſi eligeretur, & à Romano Pontifice conſecraretur. VIII. denique Canone prohibitum ne Rex *Robertus Stephano* Vallavorum Epiſcopo favere ullo modo præſumeret. Concilii iſtius Canones ex Codice *S. Mariæ* Anitienſis à doctiſſimo *P. Sirmondo* deſcripti, editi ſunt ex ejus apographo Tom. IX. Conciliorum. Hujus Concilii Canones in cauſa connubii *Roberti* Regis cum *Berta* editos ſpectarunt *B. Petrus Damiani* in Epiſt. ad *Deſiderium* Abbatem Caſinenſem, quæ eſt XV. lib. 11. & *Leo IX.* in Epiſtola ad *Henricum* Regem *Roberti* filium, cujus fragmentum recitat *Yvo Carnotenſis* P. IX. C. VIII. *Pater*, inquit, *tuus Robertus, laude & conſultu Epiſcoporum Regni tui, Bertam matrem Odonis Comitis ſibi duxit uxorem: ob quam rem, quoniam ſibi erat carnis affinitate conjuncta, ab Anteceſſore noſtro cum Epiſcopis, qui Placito interfuerunt, excommunicati,*

Synodus Romana in cauſa connubii Roberti Francorum Regis.

A *poſt ad Sedem Apoſtolicam venientes cum ſatisfactione, ſuſceptâ pœnitentiâ, redierunt ad propria.* Cùm verò judicio Sedis Apoſtolicæ *Robertus* Rex non pareret, nec Bertam dimitteret; fretus Gallicanorum Antiſtitum ſententia, qui matrimonium ipſius approbarant, Pontifex *totam Franciam anathemate percuſſit*, id eſt, Sacrorum celebratione, & Sacramentorum adminiſtratione vivis, ſepultura Chriſtiana mortuis interdixit; nec Regem, ac Regnum priùs abſolvit, quàm Bertam dimiſiſſet, ut teſtatur vetus Fragmentum Hiſtoriæ Francicæ à *Roberto* ad mortem *Philippi I.* à *Ducheſnio* editum Tomo IV.

B *Arnulfum* Archiepiſcopum Remenſem à *Joanne XV.* Sedi ſuæ reſtitutum, ſed Aurelianenſi carcere adhuc detentum, ſolvi juſſit idem Pontifex, *Roberto Regi*, totique Regno anathema comminatus. Miſit Rex *Abbonem* Floriacenſem Abbatem ſanctiſſimum Legatum Romam, ut Pontificem placaret. Quem ille benignè & honorificè ſuſcepit, ipſique Privilegium pro Cœnobio Floriacenſi conceſſit. Reverſus *Abbo* mandata Pontificis diligenter executus eſt, & apud Regem effecit ut *Arnulfus* carcere ſolveretur, & in ſuam Eccleſiam remitteretur, juxta Synodi C Remenſis, & Sedis Apoſtolicæ Sententiam, eidemque Archipræſuli Pallium à Summo Pontifice tranſmiſſum reddidit. Id conſtat ex *Aimoino* in Vita *S. Abbonis* Abbatis Floriacenſis, & ex ipſius *Abbonis* Epiſtola ad *Gregorium XV.* quam ibi deſcribit.

Arnulfum Remenſem Archiepiſcopum Sedi ſuæ reſtitutum, carcere ſolvi, ad ſuamque Eccleſiam remitti jubet Gregorius V.

Placentinam Eccleſiam Ravennati ſubtraxerat Archiepiſcopo *Joannes XV.* & in Metropolim erexerat. De hac ſuæ Eccleſiæ injuria conqueſtus eſt apud Gregorium V. *Joannes* Archiepiſcopus Ravennas. Cui jus dicens æquiſſimus Pontifex, reſcidit quod à ſuo Deceſſore contra Canones D fuerat impetratum, Placentinam Eccleſiam, illiúſque Epiſcopi Ordinationem Ravennati Archiepiſcopo reſtituit, ipſique Montis Feretri Epiſcopatum inſuper ſubjecit. Id conſtat ex Epiſtola *Gregorii V.* ad *Joannem* Ravennatem Archiepiſcopum, quam edidit *Ughellus* in Italia Sacra. Mortuo *Joanne*, *Gerbertus*, qui Sede Remenſi cedere coactus fuerat, *Ottonis* Imperatoris favore à *Gregorio* Ravennatenſi Eccleſiæ præfectus eſt, ac Pallio donatus, auctúſque dominio temporali Urbis, jure cudendæ monetæ, & Comaclenſi Comitatu, confirmatis omnibus Privilegiis, qui E bus Eccleſia & Epiſcopi Ravennates ab aliis Pontificibus ornati fuerant. Epiſtolam *Gregorii V.* ad *Gerbertum* ea de re datam edidit *Ughellus* in Italia Sacra. Bona Abbatiæ Mediolanenſis *S. Ambroſii* Apoſtolico Privilegio, & protectione Sanctę Sedis munivit, diráque omnia illis imprecatus eſt qui ea invaderent, & Monachorum quietem perturbarent. Datis ad *Conſtantiam* Reginam *Roberti* Regis Francorum uxorem Literis, miſſoque Legato *Petro* Epiſcopo Cardinali, ipſam oravit ut eos qui Villas *Juliani* (ut credere par eſt) Andegavenſis prædati fuerant & incenderant, Eccleſiaſtica Regiáque auctoritate coërceri curaret, ac F Synodum Provincialem ea de cauſa haberi. Data eſt Epiſtola menſe Novembri, anno 998. Cujus apographum ex Codice MS. *S. Sergii* Andegavenſis deſcripſerat *P. Sirmondus* S. J. ex quo eam edidit *P. Coſſartius* ejuſdem Societatis Profeſſor Tomo IX. Conciliorum. Obiit Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudioſiſſimus Pontifex anno Chriſti 999. XII. Kalendas Martii, cùm ſediſſet annos duos, menſes octo, & dies ſex, ut teſtatur Epitaphium ad ejus ſepulchrum in Baſilica *S. Petri* exaratum, quod & illius effuſam in pauperes beneficentiam prædicat, quibus per ſingula Sabba-

Gerbertum Eccleſiæ Ravennatenſi præficit.

ta veſtes diſtribuebat. Ipſum juvenem fuiſſe cùm in Sedem Apoſtolicam evectus eſt, ex eodem Monumento conſtat. Septem Electorum Imperii Romani inſtitutio ipſi perperam tribuitur, ut in Diſſertationibus oſtendam.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 135. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa excommunicat totum Regnum Galliæ.*

R. Cùm *Robertus* Rex judicio Sedis Apoſtolicæ in cauſa Matrimonii ab eo initi cum *Berta* conſanguinea ſua, non pareret, Pontifex *Totam Franciam anathemate percuſſit*, ut loquitur vetus Fragmentũ Hiſtoriæ Franciçæ à Roberto Rege ad mortem Philippi I. à *Ducheſnio* editum Tomo IV. Anathematis nomine intelligendum eſſe *Interdictum* eo loci obſervavi: tantùm abeſt ut ſcripſerim Papam excommunicaſſe totum Regnum Galliæ, quod mihi RR. Cenſores affingunt.

SCHOLION II.

In eodem Articulo pag. 136. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa reſcindit quæ Anteceſſores fecerant contra Canones.*

R. Laus eſt Gregorii V. Pontificis æquiſſimi, quòd in cauſa Ravennatis Eccleſiæ reſciderit, quod à ſuo Deceſſore contra Canones fuerat impetratum. Id refero ex ejus Epiſtola ad Joannem Ravennatem Archiepiſcopum, quam edidit *Ughellus* in *Italia ſacra*. Obſervationis hujuſce meæ veritatem oſtendet illius collatio cum laudata Gregorii V. Epiſtola, cujus hæc ſunt verba: *Tibi Joanni ejuſdem Eccleſiæ venerando Archipræſuli, tuiſque Succeſſoribus in perpetuum, paterno amore ſubvenimus. Placentinam Eccleſiam injuſte tibi à meo Anteceſſore ablatam, & contra Canones ſub nomine Archiepiſcopatus locatam, tibi, tuiſque Succeſſoribus refutantes in perpetuum.* Hæc Gregorius V. Volunt-ne Religioſi Cenſores à Romano Pontifice nihil umquam contra Canones per obreptionem impetrari? Negantne Succeſſoribus poteſtatem reſcindendi quod ſic fuerit impetratum? An crimen ipſis videtur hæc Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Capita referre?

ARTICULUS XXVI.

De Silveſtro II.

GRegorio V. ſucceſſit *Gerbertus* natione Gallus, patria Aquitanus, humili genere natus, Auriliacenſis Monachus, deinde Bobienſis Abbas, *Ottonis III.* & *Roberti* Regis Francorum Præceptor, Archiepiſcopus Remenſis, deinde Ravennatenſis, *Ottonis* Imperatoris diſcipuli ſui favore in Sedem Apoſtolicam evectus, mutato nomine, *Silveſter II.* appellatus. Ipſum Hiſpali artes Magicas & necromantiam didiciſſe, dæmonem familiarem habuiſſe, etiam ex quo fuit Pontifex ipſum conſuluiſſe de duratione vitæ ſuæ, ab eóque reſponſum tuliſſe, quòd ante moriturus non eſſet, quàm Miſſam celebraſſet in Jeruſalem, & alia abſurda & inepta, *Benno* Pſeudo-Cardinalis & Schiſmaticus Auctor commentus eſt & ſcriptis mandavit. Quam fabulam in Commentarios ſuos retulere *Sigebertus* ad annum 998. quamvis de ea dubitanter loquatur, *Martinus Polonus*, *S. Antoninus* Tom. II. Chronic. Tit. XVI. §. XVIII. *Vincentius Bellovacenſis* Lib. XXIV. C. LXXXVIII. *Wernerus Rolewink* in Faſciculo Temporum, *Willelmus Malmeſburienſis* lib. 2. de Geſtis Regum Anglor. C. X. Centuriatores Magdeburgenſes, & *Platina*, lib. de Vitis Pontificum, in *Silveſtro II.* Verùm iſtud Schiſmatici Auctoris commentum, quod Hiſtorici nimis creduli & minùs accurati excepere, coævi Scriptores deſtruunt, cùm laudibus exornant *Gerbertum* ſeu *Silveſtrum II.* & ejus eximia prædicant merita. De eo *Ditmarus* Merſeburgenſis Epiſcopus lib. VI. *Superius*, inquit, *de univerſali Papa Brunone diſputans, cum Succeſſorem ejus Gerbertum tantum nominarem, ut de eo latiùs aliquid ſcribam, non incongruum eſt. Erat is natus de occiduis regionibus, à puero liberali arte nutritus, & ad ultimum, Remenſem urbem ad regendum juſtè promotus. Optimè callebat aſtrorum curſus diſcernere, & contemporales ſuos variæ artis notitiâ ſuperare. Hic tandem à finibus ſuis expulſus, Ottonem petiit Imperatorem, & cum eo diu converſatus, in Magdeburg horologium fecit, illud rectè conſtituens, conſideratâ per fiſtulam quadam ſtellâ nautarum duce. Poſt hæc autem prædicto Papa defuncto, is gratiâ Imperatoris eidem ſucceſſit, & uſque ad tempus Henrici Regis ſedebat, Silveſter vocatus.* De eo *Helgaldus* Floriacenſis Monachus in Vita *Roberti* Regis Chriſtianiſſimi, de quo ita ſcribit. *Fuit idem Rex ſapientiſſimus literarum, cujus ſapientiſſimo cordi inſita erant à Deo data perfectæ ſcientiæ dona. Nam à piiſſima matre Scholæ Remenſi traditus, Domno Gerberto ad erudiendum eſt datus, qui eum ſufficienter liberalibus inſtrueret diſciplinis, ut in omnibus Deo omnipotenti complaceret virtutibus almis. Factúmque eſt: Is quippe Gerbertus pro maximo ſuæ ſapientiæ merito, quâ toto radiabat in mundo, donativo Regis Hugonis munere, Pontificium adeptus Remenſe, non multis annis illud adornavit ſplendidè in his quæ forent neceſſaria ſanctæ Eccleſiæ. Eo namque derelicto, Ravennatium factus eſt Rector ab Ottone III. De quo ad Apoſtolatum Petri Apoſtoli ſanctiſſimi feſtinus conſcendens, multa in eo virtutum operatus eſt inſignia, & præcipuè in eleemoſyna ſancta quam fortiter tenuit, dum fideliter vixit. Inter cætera de ſe lætus & hilaris ita in R. littera luſit:*

Scandit ab R. Gerbertus in R. poſt Papa vigens R.

Hoc apertè demonſtrans, quòd hi tres Epiſcopatus honores, quos profeſſione Regularis vitæ Patris Benedicti Monachus factus ſuſcepit, rexit, & tenuit, hujus R. literæ ſigno in capite ſunt declarati: ſcilicet Remenſis, Ravennas, & Romanus.

De eodem Pontifice *Glaber Rodulfus* lib. 1. Hiſtor. ita ſcribit. *Accerſens Imperator Gerbertum Ravennæ Archiepiſcopum, conſtituit illum principalem Romanorum Pontificem. Iſque Gerbertus oriundus è Galliis extitit, minorum etiam gerens proſapiam, ſed tamen ingenio acerrimus, artiúmque liberalium ſtudiis pleniſſimè inſtructus. Proinde Remorum etiam à Rege Francorum Hugone fuerat conſtitutus Pontifex. Sed quoniam valde erat acer ac providus, intelligens Arnulfum ejuſdem urbis Archiepiſcopum, quo vivente ordinatus fuerat ex conſenſu ejuſdem Regis, niti in priſtinam reformari Sedem, cautè iter arripiens, ad prædictum devenit Ottonem. Qui ſatis honorificè ab eodem ſuſceptus: quem etiam ſtatim Ravennæ, inde verò Romanæ urbis ſublimavit Pontificem.*

De ipſo Epiſcopi Provinciæ Remenſis in Decreto electionis illius ad eumdem Archiepiſcopatum, ita ſcripſere: *Nos Epiſcopi Remorum Diœceſeos, ſecundum Conſtitutiones Patrum, favore & conniventiâ utriuſque Principis noſtri, Domni Hugonis Auguſti, & excellentiſſimi Regis Roberti, aſſenſu quoque eorum qui Dei ſunt in Clero & populo, eligimus nobis Archiepiſcopum Abbatem Gerbertum, ætate maturum, naturâ prudentem, docibilem, affabilem, miſericordem. . . . Hujus vitam ac mores à puero novimus, ſtudium in divinis ac humanis rebus experti ſumus: hujus conſiliis ac magiſterio informari quærimus, ejus electionem ſubſcribendo confirmamus.* Ipſum *Gregorius V.* Pontifex optimus & Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus diſciplinæ ad Ravennatem Archiepiſcopatum evexit, multiſque ornavit privilegiis ob eximia ejus merita.

Stephanum Ungarorum Regem ſanctiſſimum, qui Pannoniam ad Chriſti fidem perduxerat, Regis nomine, Regióque diademate *Silveſter II.* cohoneſtavit, Crucem ante ipſum, ceu Apoſtolatus inſigne geſtari juſſit, Eccleſias in ejus ditionibus conſtitutas ipſi ordinandas reliquit, Strigonienſem

Silveſter II. à calumnia vindicatur.

Silveſter II. Monachus fuit O. B.

Privilegium Stephano Ungarorum Regi à Silveſtro II. conceſſum.

Sonienſem Eccleſiam, eo rogante, Metropolim conſtituit, cæteros Epiſcopos, gentemque totam Apoſtolica benedictione confirmavit: ut teſtatur *Cartuitius* Epiſcopus in Vita *S. Stephani* Regis Ungarorum, apud *Surium*, ad diem XX. Auguſti. *Arnulfi* Remenſis Archiepiſcopi reſtitutionem confirmavit *Silveſter* II. ea arte ac prudentia, ut iis quæ in ipſum ſcripſerat æmulationis & contentionis ingenio, & Actis Synodi Remenſis in quâ depoſitus fuerat, non derogaret, & Sedis Apoſtolicæ auctoritati conſuleret. Unde & *reatus conſcientiæ* meminit, & *quibuſdam exceſſibus Pontificali honore privatum* aſſerit in Epiſtola ad ipſum data; & ei ſubvenire ſe dicit, ut *quia ejus abdicatio Romano aſſenſu caruit, Romanæ pietatis munere reparetur.* Obiit *Silveſter* II. XII. Maii anno Chriſti M. III. cùm annos quatuor & menſes tres, vel quatuor ſediſſet. Ipſi hoc Epitaphium poſuit *Sergius IV.* Pontifex Maximus, quod *Bennonis* calumniam ab aliis ſimplicioribus & nimis credulis Scriptoribus exceptam, funditus ſubvertit:

Primùm Gerbertus meruit Francigena Sede
Remenſis populi Metropolim patriæ.
Inde Ravennatis meruit conſcendere Summum
Eccleſiæ Regimen, nobile, ſicque potens.
Poſt annum Romam mutato nomine ſumpſit,
Ut toto Paſtor fieret orbe novus.
Cui nimium placuit ſociali mente fidelis,
Obtulit hoc Cæſar Tertius Otto ſibi.
Tempus uterque comit clara virtute Sophiæ,
Gaudet & omne ſeclum, frangitur omne reum.
Clavigeri inſtar erat, Cœlorum ſede potitus,
Ternâ ſuffectus cui vice Paſtor erat.
Iſte vicem Petri poſtquam ſuſcepit, abegit
Luſtrali ſpatio ſæcula morte ſui.
Obriguit mundus diſcuſſâ pace triumphus,
Eccleſia nutans dedidicit requiem.
Sergius hunc loculum miti pietate Sacerdos,
Succeſſórque ſuus compſit amore ſui.

Silveſtri II. excellens ingenium, & eruditio. Occaſionem dedit fingendi ipſum magicis artibus deditum fuiſſe, ſumma ejus in Mathematicis peritia, in novis horologiis, aliiſque machinis excogitandis acerrimum ingenium, in perficiendis induſtria, quæ rudi ſæculo ineruditis hominibus abſque familiari genio, & dæmonis ope fieri non poſſe videbantur. Rumorem ineptum auxit ſumma ejus fœlicitas, quòd nempè vir ignobilis, ex clauſtro ad Aulam penetraſſet, quòd facilè ſe inſinuaſſet in amicitiam Principum, quòd Archiepiſcopatus duos Galliæ & Italiæ primarios obtinuiſſet, ac demum ad Sedem Pontificiam eſſet provectus. *Hæc vulgariter ficta,* (ut *Vvillelmi Malmeſburienſis* verbis utamur) *eo quòd ſoleat populus literatorum famam lædere, dicens illum loqui cum dæmone, quem in aliquo viderit excellentem opere. Unde Boëtius in libro de Conſolatione Philoſophiæ queritur propter ſtudium ſapientiæ ſe de talibus notatum, quaſi conſcientiam ſuam ſacrilegio polluiſſet ob ambitum dignitatis. Non conveniebat,* inquit, *viliſſimorum me Spirituum præſidia captare, quem tu in hanc excellentiam componebas, ut conſimilem Deo faceres. Atqui hoc ipſo videmur affines maleficio, quòd tuis imbuti diſciplinis, tuis inſtituti moribus ſumus.* Ingenii & eruditionis ſuæ nonnulla reliquit monumenta *Silveſter II.* librum ſcilicet *de Geometria*, quem in Bibliotheca Farneſiana ſe legiſſe teſtatur *Onuphrius Panvinus* in Annotationibus ad *Platinam*; librum *de Numeris* ad *Conſtantinum* Monachum Floriacenſem, & pleráſque Epiſtolas breves, quæ extant partim in Biblioth. PP. editæ ex Cod. *Papyrii Maſſoni*, partim Tom. II. Hiſtoriæ Francorum *Andreæ Ducheſnii.* Scriptæ ſunt ante illius Pontificatum, & nonnullæ ſunt in *Joannem XV.* Pontificem Maximum duriores. *Gerberti* Epiſtolam ad *Conſtantinum* Monachum Floriacenſem, *De Sphæræ Conſtructione*, & Sermonem egregium *De informatione Epiſcoporum*, edidit *P. Mabillonius* Tomo II. Veterum Analectorum. Eidem adſcribendum cenſet *Libellum in quemdam Porphyrii locum*, cujus Libelli Præfatio ad *Ottonem III.* Imperatorem edita eſt Tomo I. Analectorum. Ejuſdem Geometriam, & Rithmomachiam in Bibliothecæ Thuaneæ MS. Codice extare mox laudatus *Mabillonius* teſtatur, Tomo II. Analectorum, pag. 215.

CAPUT II.

De Hæreſibus quæ Eccleſiam infeſtarunt ſæculis nono & decimo.

Novorum Manichæorum Hæreſis.

I. NONO Chriſti Sæculo ineunte, novorum Manichæorum ſeu Paulicianorum hæreſis in Oriente graſſabatur, quæ à *Sergio* quodam, qui ſe *Pauli* Apoſtoli diſcipulum, *Tychicum* jactitabat, & *Lucidum Sydus*, & *Paracletum* ſe mentiebatur, vires novas accepit, à quo hæretici illi *Sergiotæ* ſunt appellati; à quo diſſidens *Baanes*, qui ſe *Epaphroditi* diſcipulum eſſe gloriabatur, plurimos ejuſdem ſectæ in partes ſuas pertraxit, qui ex ejus nomine *Baanitæ* nuncupati ſunt; cùm alii *Aſtathi*, ſive *inſtabiles* dicerentur. In hæreſim pertractus eſt *Sergius* à muliere Manichæa, quæ ipſi primùm perſuadere aggreſſa eſt Scripturæ Sacræ lectionem perperam laïcis quibuſque ab Eccleſiæ Catholicæ Sacerdotibus prohiberi: tum ipſum ſenſim in errores Manichæorum pertraxit. Rem geſtam ita narrat *Petrus Siculus* in Hiſtoria de Manichæis. *Sergius, cùm juvenis adhuc eſſet, in fœminam quamdam caſu incidit moribus infamem, ſectæ Manicheam. Illa verò diaboli ſectatrix, ut callida erat ac ſubdola, ſic juvenem eſt allocuta: Audio, Dominè Sergi, te literarum ſcientia & eruditione præſtantem eſſe, ac bonum præterea virum uſquequaque. Dic ergo mihi, cur non legis ſacra Evangelia? Quibus ille verbis illectus; nec occultum potiùs intuens nequitiæ venenum, ita reſpondit: Nobis profanis iſta legere non licet, ſed Sacerdotibus duntaxat. At illa: Non ita eſt,* inquit, *ut putas: nec enim perſonarum acceptio eſt apud Deum: omnes ſiquidem homines vult ſalvos fieri Dominus, & ad agnitionem veritatis venire. At Sacerdotes veſtri, quoniam verbum Dei adulterant, & Myſteria occultum quæ in Evangeliis continentur, idcirco vobis audientibus omnia non legunt quæ ſcripta ſunt, ne poſſitis pervenire ad agnitionem veritatis. Scriptum enim in illis eſt, quòd in illa die quidam dicent, Domine, Domine, nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus; & virtutes multas fecimus? & reſpondens Rex dicet illis: Amen, Amen dico vobis, non novi vos. Scrutare & vide num ita ſcriptum ſit. Quoſnam ergo iſtos eſſe putas, quibus Dominus dicet, Non novi vos?* Illo hæſitante, ut qui rudis & imperitus eſſet, mulier vaferrima hanc Scripturæ ſententiam detorſit in miracula Sanctorum; ſicut & illam: *Multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Iſaac, & Jacob, in Regno Cœlorum: filii autem Regni ejicientur in tenebras exteriores.* Matth. 8. 11. Filios Regni Sanctos eſt interpretata, quos Catholici ut Deos colerent: multáque alia percurrens Evangelii loca, & in ſenſum hæreticum detorquens, Manichææ ſectæ errores omnes *Sergio* afflavit. Fornicationem peccatum non eſſe, immò potiùs beneficium, docuit *Sergius.* Eam autem dumtaxat fornicationem ſpiritalem vetitam à Deo eſſe, quâ quis ab ipſius *Sergii* doctrina deficeret. Id ex ejus

Epiſtola, quam *Petrus Siculus*, deſcripſit compertum eſt.

Claudius Taurinenſis.

II. Eodem ineunte Sæculo vixit, Eccleſiámque ſuis erroribus infeſtavit *Claudius*, patriâ Hiſpanus, ut *Jonas Aurelianenſis* teſtatur, non Scotus, ut quibuſdam viſum eſt, *Felicis Urgelitani* diſcipulus; qui cùm in Gallias veniſſet, in Palatio *Ludovici Pii* Imperatoris Preſbyteratûs munia obivit; ejuſdémque Principis beneficio Taurinenſi Eccleſiæ in Subalpinis præfectus eſt Epiſcopus. Cùm autem in Diœceſi ſua quaſdam fortè ſuperſtitiones in cultum ſacrarum imaginum irrepſiſſe reperiſſet, non ſolùm imagines ipſas, ſed figuras omnes Dominicæ Crucis ex Eccleſiis disjecit, atque conculcavit. Quæ ipſius temeritas cùm à *Theodemiro* Abbate fuiſſet reprehenſa, Apologeticam pro erroribus ſuis ſcripſit Epiſtolam adversùs eumdem Abbatem, quæ ad *Ludovicum Pium* delata, & ab Epiſcopis examinata, juſto judicio repudiata eſt. Ipſius errores *Jonas Aurelianenſis* Epiſcopus, & *Dungalus* Diaconus etiam impugnarunt atque confutarunt. Multa ſcripſit *Claudius Taurinenſis*, præcipuè verò Commentaria in ſacros libros, nempe in *Geneſim*, libros tres, anno DCCCXIV. in *Exodum* quatuor, anno DCCCXXI. in *Leviticum* anno DCCCXXIII. ut colligitur ex Præfatione ipſius ad *Theodemirum Abbatem* edita à *P. Mabillonio* Tom. I. *Veterum Analectorum*. Commentatus etiam eſt *Evangelium S. Matthæi*, Opúſque ſuum *Juſto* Cartoſenſi Abbati nuncupavit, anno DCCCXV. Expoſuit inſuper omnes *S. Pauli* Epiſtolas, ex quibus explanationem in Epiſtolam ad Galatas *Drulterammo* Abbati Solemniacenſi dicavit. Expoſitionem in Epiſtolam ad Epheſios inſcripſit *Ludovico Pio*. Ejus Præfationem edidit *P. Mabillonius* Tom. I. *Analectorum*. Expoſitio in Epiſtolam ad Galatas typis vulgata eſt in Bibliothecis Patrum. Commentarii in Matthæum habentur MSS. in Bibliothecis Regis Chriſtianiſſimi, Cathedralis Eccleſiæ Laudunenſis, & Collegii Pariſienſis Societatis Jeſu. Commentaria in Leviticum in Codice S. Remigii Remenſis, & Expoſitiones ſuper Epiſtolas *S. Pauli* in duobus Voluminibus Bibliothecæ Floriacenſis habentur. Commentarios in Geneſim, Exodum, & Leviticum *Theodemiro* Abbati Gallo nuncupavit, antequam fuiſſet ab ipſo reprehenſus; ſive antequam in Iconomachorum, & Vigilantii hæreſim incidiſſet. *Vigilantii* dico hæreſim, quia & ſacrarum Reliquiarum venerationem, & Sanctorum cultum, atque invocationem, & peregrinationes ſacras ad Apoſtolorum limina impugnabat, ut *Jonas Aurelianenſis*, & *Dungalus* referunt, utque fragmenta libelli ipſius contra Theodemirum Abbatem teſtantur.

Gotheſchalchus.

III. *Goteſchalchus* Orbacenſis in Diœceſi Sueſſionenſi Monachus gyrovagus & turbulentus, veterum Prædeſtinatianorum Errores Sæculo nono jam provecto excitavit, anno ſcilicet octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo. Aſſerebat Deum, ſicut quoſdam ad vitam æternam prædeſtinavit, ſic alios ad mortem æternam prædeſtinaſſe, & cogere homines interire: Non eum velle omnes homines ſalvos fieri, ſed eos duntaxat qui ſalvantur: Chriſtum pro electorum tantùm ſalute paſſum eſſe, non autem pro redemptione omnium hominum. Id conſtat ex Epiſtolis *Rabani Mauri* Moguntini Archiepiſcopi ad *Notingum* & ad *Eberardum Comitem*; ex Epiſtola *Amolonis* Lugdunenſis Archiepiſcopi ad ipſum *Goteſchalchum*; ex *Hincmaro* in lib. de Prædeſtinatione, & ex Annalibus Bertinianis. Damnatus eſt Goteſchalchus, ejúſque errores confixi ſunt in Synodis Moguntina, anno Chriſti DCCCXLVIII. & in Cariſiacis, anno DCCCXLIX. & DCCCLIII. De illius cauſa, erroribus, damnatione, Impugnatoribus, ac Patronis, agemus in Diſſertatione ſingulari.

Thiota Pſeudoprophetiſſa.

IV. Iiſdem temporibus quibus errores ſuos ſpargere cœpit *Goteſchalchus*, anno ſcilicet DCCCXLVII. *Mulier quædam de Alamanniæ partibus, nomine Thiota, Pſeudoprophetiſſa, Moguntiacum venit, quæ Salomonis Epiſcopi Parochiam ſuis vaticiniis non minimè turbaverat. Nam certum conſummationis ſæculi diem, aliáque perplura Dei ſolius notitiæ cognita, quaſi divinitus ſibi revelata, ſcire ſe fatebatur, & eodem anno ultimum diem mundo imminere prædicabat. Unde multi plebeii utriuſque ſexus timore perculſi, ad eam venientes, munera illi ferebant, ſeque illius orationibus commendabant: & quod gravius eſt, ſacri Ordinis viri, Doctrinas Eccleſiaſticas poſtponentes, illam quaſi magiſtram cœlitus deſtinatam ſequebantur. Hæc in præſentiam Epiſcoporum apud Sanctum Albanum deducta, & diligenter de ſuis aſſertionibus requiſita, Preſbyterum quemdam ſibi ea ſuggeſſiſſe, & ſe talia quæſtûs causâ narraſſe profeſſa eſt. Quapropter Synodali judicio publicis cæſa flagellis, miniſterium prædicationis, quod irrationabiliter abripuit, & ſibi contra morem Eccleſiaſticum vindicare præſumpſit, cum dedecore amiſit, ſuiſque vaticiniis tandem confuſa finem impoſuit*: ut habent Annales Francorum Fuldenſes ad annum Chriſti DCCCXLVII. & Metenſes ad eumdem annum, &c.

Photianum Schiſma.

V. Eccleſiam hoc labente ſæculo maximè turbavit Schiſma *Photii*, hominis laïci & curialis, qui Sedem Conſtantinopolitanam, pulſo *Ignatio* legitimo & ſanctiſſimo Patriarcha, invaſit, & à *Gregorio Syracuſano* excommunicato & depoſito Antiſtite ordinatus eſt. A *Nicolao I.* Pontifice Maximo excommunicatus, vices ipſi rependit, cúmque, ut *Dioſcorus* alter, excommunicare tentavit: Literas encyclicas ſcripſit contra Romanam Eccleſiam: Doctrinam Catholicam de proceſſione Spiritûs Sancti à Patre & Filio ſcriptis impugnavit. In Synoda Oecumenica VIII. præſidentibus *Hadriani II.* Legatis, anno Chriſti DCCCLXIX. damnatus eſt, & à *Baſilio* Imperatore miſſus in exilium. A quo poſt decennium revocatus, & in gratiam receptus, mortuo *S. Ignatio*, reſtitutus in Sedem eſt, quam ipſi confirmavit *Joannes VIII.* Sed cùm Pontificis Literas falſaviſſet, Legatos Apoſtolicos ſeduxiſſet, ac Pſeudoſynodum celebraſſet, quam Octavam nominavit, & Oecumenicam dixit, reſciſſis veræ Synodi Octavæ & Oecumenicæ decretis, rurſus ab eodem Pontifice damnatus eſt. Mortuo *Baſilio* Imperatore, à *Leone Sapiente* ejus filio executioni mandata eſt Romani Pontificis Sententia: *Photius* è Sede quam tyrannicè retinebat, deturbatus, & in Monaſterium detruſus anno Chriſti DCCCLXXXVI. Præter errorem de Proceſſione Spiritûs Sancti à ſolo Patre, ſingulis hominibus duas ineſſe animas aſſeruit, ut teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius*. Plura de Photiano Schiſmate dicemus in Diſſertatione ſingulari.

Theopaſchitæ.

VI. Circa initia Photiani Schiſmatis, Theopaſcitharum hæreſis in Oriente ſuſcitata graſſabatur, quam *Nicolaus I.* Pontifex Maximus in Romana Synodo anno DCCCLXII. duobus Canonibus confixit, Chriſtum carne tantummodo paſſum, deïtate verò impaſſibilem eſſe definiens, ut conſtat ex Epiſtola ipſius VII. ad *Michaëlem* Orientis Imperatorem, cui Canones illi inſerti ſunt.

Joannes Scotus.

Carolo Calvo in Galliis regnante, *Joannes Scotus Erigena* varios errores docuit, præcipuè cir-

ca

ca Prædeſtinationem & circa Euchariſtiam, quam non eſſe verum Corpus & verum Sanguinem Chriſti propugnavit, ſed tantùm memoriam & figuram Corporis & Sanguinis ejus; unde ejus libro *Berengarius* Sacramentariorum parens plurimùm uſus eſt. De *Joanne Scoto*, ejúſque Operibus & erroribus, Diſſertationem ſingularem inferiùs inſtituemus.

Antropomorphitæ.

VIII. Anno circiter nongenteſimo trigeſimo-nono, Antropomorphitarum Hæreſis, id eſt, corpoream formam Deo tribuentium, Italiam infeſtabat; quam *Ratherius* Veronenſis Epiſcopus verbo ſcriptiſque impugnavit, ut *Sigebertus* in Chronico, ad eum annum teſtatur.

Valfredus.

IX. Medio Sæculo decimo *Vualfredus* quidam Hæreſim negantem immortalitatem animæ in Occitania publicavit: quem Durandus Caſtrenſis Abbas Ordinis Benedictini validè impugnavit & confutavit, ut teſtantur verſus fronti majoris januæ Eccleſiæ *S. Benedicti Caſtrenſis* inſcripti, & in lucem editi poſt Chronicon Epiſcoporum & Abbatum Caſtrenſium, Tomo VII. Spicilegii Dacheriani:

Valfredus ſpargit doctrina ſemina falſa,
Corpus & una animam morte perire docet.
Inſurgit contra vero ſermone Durandus,
Et gladio lingua dogmata falſa ſecat.

CAPUT III.

De Scriptoribus Eccleſiaſticis Noni & Decimi Sæculi.

ARTICULUS I.

De Abytone Baſileenſi.

* O. B. Monachus.

I. AHYTO * Augiæ Abbas, & Baſileenſis Epiſcopus, obitâ ad Imperatorem Græcorum Caroli Magni Occidentis Imperatoris nomine Legatione inſignis, vitæ ſanctitate & doctrina conſpicuus, *Hatto*, *Heito*, & *Haito* interdum ab Antiquis appellatur. Ipſius honorificè meminerunt Annales Francorum veteres ad annum DCCCXI. *Eginhardus* ſeu Laureshamenſium Annalium Auctor ad eumdem annum, Monachus Engoliſmenſis, & Auctor Anonymus in Vita *Caroli Magni*, Annales Fuldenſes ad annum DCCCXI. *Hermannus Contractus* in Chronico ad annum DCCCVI. DCCCXI. DCCCXVI. DCCCXXII. & DCCCXXIV. *Hepidannus* Monachus *S. Galli* ad annum DCCCII. DCCCX. & DCCCXX. & Chronicon ejuſdem Cœnobii ad annos DCCCVI. DCCCXI. DCCCXXII. & DCCCXXXVI. quo ejus obitus conſignatur. Scripſit *Hodœporicum* ſuum, dum Conſtantinopolim Legatus profectus eſt, & *Vuetini* Monachi viſionem proſa deſcripſit, teſte *Hermanno Contracto*. Scripſit etiam *Capitulare* XXV. Capitibus conſtans, quod ex Bibliotheca Eminentiſſimi Cardinalis *Franciſci Barberini*, curâ doctiſſimi ac Reverendiſſimi *P. Joannis Bona* Congregationis *S. Bernardi* in Italia Abbatis Generalis, & poſtea S. R. E. pariter Cardinalis, acceptum

Cap. VIII. Quæ præcipuè notanda in Capitulari Abytonis. Feſta.

edidit *Domnus Lucas Dacherius* Tomo VI. Spicilegii. Ex eo Capitulari diſcimus quæ Feſta tunc populo in Diœceſi Baſileenſi obſervanda indicerentur: ſcilicet Natalis Domini, S. Stephani, S. Joannis Evangeliſtæ, Innocentium, Octava Domini, ſive Circumciſio, Theophania, ſive Epiphania, Purificatio Sanctæ Mariæ, Sanctum Paſcha per octo dies, Rogationes tribus diebus, Aſcenſio Domini, Sabbathum Sanctum Pentecoſtes, Sancti Joannis Baptiſtæ, duodecim Apoſtolorum, maximè tamen Sanctorum Petri & Pauli, Aſſumptio Sanctæ Mariæ, Dedicatio Baſilicæ Sancti Michaëlis Archangeli, Dedicatio cujuſcumque Oratorii, ſeu cujuſlibet Sancti Eccleſiæ Patroni Feſtivitas; cujus tamen obſervatio vicinis tantùm, non generaliter omnibus indicebatur. Ex eodem Capite diſcimus, non ſolùm Summum Pontificem, & Epiſcopos, ſed & Reges noſtros Jejunia pro neceſſitatibus publicis indixiſſe, quæ ab eorum ſubditis obſervari religioſè deberent. *Indictum verò Jejunium*, inquit, *quando à Palatio*, *vel à Domo * fuerit denunciatum, ab omnibus generaliter obſervetur.*

Jejunia.

* Id eſt, ab Eccleſia Cathedrali Regis juſſione, vel Epiſcopali Conſtitutione.

Obſervandum quòd Cap. XVIII. Fidelibus omnibus denuntiari jubetur, *Ut qui causâ orationis ad limina Beatorum Apoſtolorum pergere cupiunt, domi confiteantur peccata ſua, & ſic proficiſcantur: quia à proprio Epiſcopo ſuo aut Sacerdote ligandi aut exſolvendi ſunt, non ab extraneo.* Capitulo nono prohibet ne in Eccleſia aliquid legatur aut cantetur *præter ea quæ auctoritatis divinæ ſunt, & Patrum Orthodoxorum ſanxit auctoritas. Nec falſa Angelorum nomina colantur, ſed ea tantum quæ Prophetica & Evangelica docet Scriptura; id eſt, Michael, Gabriël, Raphaël.* Apage itaque ab Eccleſiaſtico cultu *Urielis* nomen.

Confeſſio proprio Epiſcopo aut Sacerdoti facienda.

Falſa Angelorum nomina.

Vetat eodem Capitulo, *Ne Sacerdotes diverſa ſentiant in judiciis Pœnitentium, ſed conſiderata qualitate perſonæ juxta modum culpæ agatur cenſura vindictæ.*

Impoſitio Pœnitentiæ.

Cap. XXI. Prohibetur matrimonium inter conſanguineos uſque ad quintum genu, ſive quintam generationem. Contractum in quarto gradu non dirimitur, ſed pœnitentia indicitur conjugatis. Inceſtus à conſanguineis in primo aut ſecundo gradu commiſſus, ipſis matrimonii non ſolùm inter ſe, ſed cum quocumque ineundi poteſtatem in perpetuum adimit: ſi verò in tertio gradu cognationis conjuncti fuerint, ſeparari quidem ab invicem, & crimen pœnitentiâ eluere jubentur, ſed cum aliis nubere non prohibentur.

Impedimenta Matrimonii.

ARTICULUS II.

De Methodio Patriarcha Conſtantinopolitano.

SANCTUS METHODIUS, Syracuſis oriundus, Conſtantinopolim juvenis adiit, ubi Monaſticam Vitam profeſſus eſt. Romam miſſus fuit à *Nicephoro* Patriarcha, ut teſtantur *Cedrenus*, *Zonaras*, & *Michaël Glycas*. Tardiùs anno Chriſti 818. Legationem illam non obiit. Romæ Preſbyter ordinatus eſt, ut docent *Anaſtaſius Bibliothecarius* & *Hincmarus* in Epiſtolis ſuis ad *Carolum* Regem. A *Leone Armeno*, *Michaële Balbo*, & *Theophilo* Græcorum Imperatoribus Iconomachis multa paſſus eſt pro cauſa Fidei pietatíſque Chriſtianæ, quam acriter tuebatur. Reſtitutis ſacris Imaginibus ſub *Michaëlis*, *Theophili* filii, & *Theodoræ* matris Imperio, pulſoque *Joanne* hæretico & impio Patriarcha, *Methodius* in Sedem Conſtantinopolitanam evectus eſt: quam paucis annis cùm rexiſſet, aquæ intercutis morbo terris ereptus eſt, ingentium meritorum præmia in cœlis percepturus. Vita ejus ab Anonymo Auctore ipſi coævo conſcripta, & à *Leone Allatio* ex duobus Vaticanis Codicibus excerpta, è Græco Latinè reddita eſt. Scrip-

[Paſſio S. Dionyſii Areopagitæ à Methodio ſcripta.]

ſit Paſſionem *S. Dionyſii* Areopagitæ Athenienſis Epiſcopi; quem miſſum docet à *S. Clemente* Romano Pontifice, Pariſios veniſſe cum Sociis *Ruſtico* Preſbytero & *Eleutherio* Diacono, Evangelium prædicaſſe, Martyrium capitis abſciſſione conſummaſſe Domitiano Imperatore, obtruncatumque caput manibus portaſſe ad duo milliaria. Iſtud ſuum Opus edidit *Methodius* cùm *S. Dionyſii* Paſſio antea Græcis penè ignota revelata eſt, ut ex exordio conſtat. *Dionyſii Beati*, inquit, *Paſſio inventa eſt. Dionyſii Beati certamen, fratres revelatum eſt. Dionyſii Beati & ab omnibus occultati ſanctiſſimus finis illuxit.* Inventum autem cura & ſtudio *S. Taraſii* Patriarchæ Conſtantinopolitani, docet nos *Hilduinus* Abbas in Epiſtola ad *Ludovicum Pium* Imperatorem: unde & Pallii munus, & Metropolitani dignitatem Athenienſi Epiſcopo ab eodem *Taraſio* reſtitutam fuiſſe aſſerit. Fuit autem *S. Taraſius* Patriarcha ab anno ſeptingenteſimo octogeſimo-quarto ad annum octingenteſimum ſextum. Per hæc tempora *Methodius* Paſſionis *S. Dionyſii Areopagitæ* hiſtoriam ſtylo ſuo ſanè eleganti ad multorum uſum accommodatam deſcripſit, & cum Romanis communicavit, quando Romam profectus eſt; ubi cùm eam *Anaſtaſius* adhuc puer legiſſet, tandem anno octingenteſimo ſeptuageſimo ſexto eamdem à ſe Latinè redditam *Carolo Calvo* novo Imperatori nuncupavit. De hac *Methodii* lucubratione *Anaſtaſius* ita præfatur: *Paſſionem S. Hieromartyris Dionyſii, quondam Areopagitæ, póſtque Athenarum Antiſtitis, quam Romæ legi cum puer eſſem, quámque à Conſtantinopolitanis Legatis audieram, ſecundum Juſſionem veſtram diu quæſitam, tandémque in maximo Cœnobiorum Romæ ſitorum repertam, etiam inter diverſos languores poſitus arrepto interpretandi certamine, Latino eloquio tradidi..... Ceſſet ergo jam quorumdam opinio, perhibentium non eſſe Areopagitem Dionyſium, eum qui apud Pariſium corpore ac virtutibus redolet; cùm hoc & Græcorum quoque ſtylus cum Latina lingua concordans teſtetur & prædicet..... Hujus autem Paſſionis textum Beatus Methodius (qui à Sede Apoſtolica Conſtantinopolim Preſbyter miſſus, ejuſdem urbis tenuit Pontificium, & extunc inter Sanctos ab omnibus ob ſuæ confeſſionis & agonis certamen veraciter veneratur & colitur) edidit, pauca de multis præcedentibus ſcriptis excerpens.* De eodem Opere *Hincmarus* ad *Carolum Calvum* ita ſcribebat: *Lecta Beati Dionyſii Paſſione à Methodio Conſtantinopolim Romam directo Græcè dictata, & ab Anaſtaſio utriuſque linguæ perito, & undecumque doctiſſimo ſanctæ Apoſtolicæ Sedis Bibliothecario, Latinè conſcripta, ſicut in præfatione ſua narrat, recognovi his quæ ibi ſcripta ſunt, ea quæ in adoleſcentia legeram, conſonare. Videlicet per quos & qualiter geſta Martyrum B. Dionyſii Sociorúmque ejus, ad Romanorum cognitionem, ſimul & ad notitiam Græcorum pervenerunt.* Tum de Actis *S. Sanctini*, quæ è quaternionibus vetuſtate contritis deſcripſerat, ſubjunxit: *Exemplar eorum quod mihi retinui, veſtro devoto & bono ſtudio offerendum putavi; ut ſi quæ ſunt illorum reliquiæ qui negabant, Dominum & Patronum noſtrum Dionyſium eſſe Areopagitam, à B. Paulo Apoſtolo baptizatum, & Athenienſium ordinatum Epiſcopum, & in Gallias à Beato Clemente directum, his quæ Græca teſtificatio, & Sanctæ Sedis Romanæ atteſtatio, & Gallicana intimat conteſtatio, ratum & in hac cauſa quod longè ante nos dictum eſt, recognoſcant.* Græcam teſtificationem laudans, *Methodii* lucubrationem ſpectat. Hujus *Hincmari* Epiſtolæ meminit, & *Flodoardus* lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. 18. *Item*, inquit, *de Paſſione S. Dionyſii à Methodio Conſtantinopolitano Græcè dictata, & ab Anaſtaſio Romanæ Sedis Bibliothecario Latinè conſcripta; & de Vita vel actibus Beati Sanctini: & quid in his inveneris de commemoratione S. Dionyſii.* Iſtud *Methodii* Opus ab *Anaſtaſio* Latinè redditum, ex tribus optimæ notæ MSS. Codicibus edidit vir eruditus *Petrus Franciſcus Chiffletius* S. J. in Diſſertatione *De uno Dionyſio*: In qua inter alia obſervat à *Methodio* ſcriptam non eſſe Paſſionem illam *S. Dionyſii*, interprete *Lanſſelio*, quam in Dionyſio *Corderii*, Tom. II. legere eſt. Nec tamen minùs æſtimandam, cùm ſit Methodiana ipſa antiquior, illáque ipſa ſit quam recèns inventam gratulatur *Methodius*, quæ *SS. Petri* & *Pauli* Martyrium quarto-decimo Neronis anno adſcribebat, ut ipſe teſtatur. Illam autem antiquiorem Paſſionis *B. Dionyſii* Hiſtoriam, *Metrodorum* forſan auctorem habuiſſe, cujus nomen præfert in nonnullis exemplaribus, vel certè *Ariſtarchum* Chronographum, qui de ea ad *Oneſiphorum* Primicerium ſcripſiſſe memoratur ab *Hilduino* in Epiſtola ad *Ludovicum Pium*, ad quem *Ariſtarchi* Opus illud mittere ſe dicit, ut vel ex eo, ſuper *Dionyſio* Pariſienſi pariter & Areopagita, Græcorum cum Gallis conſenſum agnoſceret. Probat autem luculenter vel hoc unum *Methodii* Opus, ſexdecim ad minùs annis ante *Hilduini* Areopagitica ſcriptum, & ex antiquioribus Actis ſub *S. Taraſio* Patriarcha inventis defloratum, opinionem de uno *Dionyſio* Pariſienſi Epiſcopo & Athenienſi, adeóque Areopagita, imprudenter à Neotericis quibuſdam Criticis *Hilduinianam fabulam* appellari.

[Paſſio S. Dionyſii à Methodio ſcripta ex antiquioribus Actis, ante Hilduini Areopagitica.]

Ejuſdem *S. Methodii* Patriarchæ Conſtantinopolitani opus eſt *Canon de iis qui abnegarunt ſecundum diverſas perſonas & ætates, & ad Orthodoxam verámque fidem revertuntur.* Extat in Euchologio Græcorum edito à viro doctiſſimo *Jacobo Goar* Dominicano, pag. 876.

ARTICULUS III.

De Dungalo Diacono.

I. DUNGALUS Recluſus Monaſterii Sandionyſiani in agro Pariſienſi, Diaconus, doctiſſimuſque Theologus, florere cœpit ſub *Carolo Magno*, ad quem in membranis deſcripta ſervatur Epiſtola *de Eclipſi*, tum ſub *Ludovico Pio*, ejúſque filio *Lothario* Imperatoribus, quibus dicavit librum Reſponſionum ſuarum adversùs *Claudii* Taurinenſis Epiſcopi ſententias. Quo in libro Crucem Domini, & ejus, Sanctorumque imagines, ac reliquias ſacras, *congruo, fideli, & religioſo cultu laudare, diligere, ac venerari* Chriſtianos debere, probat, Sanctorúmque invocationem & interceſſionem tuetur adversùs Hæreticum illum Antiſtitem. *SS. Gregorii Nyſſeni, Ambroſii, Auguſtini, Paulini, Fortunati, Prudentii, Gregorii Magni* teſtimoniis luculentiſſimis ipſum oppugnat. Adversùs illius impietatem excitat religioſiſſimos Principes. *Rogamus verò*, inquit, *ſuppliciter noſtros Dominos Chriſtianiſſimos ac religioſiſſimos, ut Zelo Dei commoti ſuæ ſanctæ Matri Eccleſiæ gementi & periclitanti opportunè dignentur ſuccurrere, eamque diris ſerpentium morſibus diutius non ſinant laniari..... Ne ampliùs maligniſſimo ſuperbiæ ſpiritu inflati talem audentes excogitare pravitatem, ſponſam Chriſti Eccleſiam, cujus vos Deus proviſores defenſoréſque conſtituit, diffamare violaréque præſumant, ut ait Auguſtinus in Expoſitione Evangelii ſecundùm Joannem. Si ergo quando vult Deus concitare Poteſtates adversùs hæreticos, adversùs ſchiſmaticos, adversùs diſſipatores Eccleſiæ, adversùs exſufflatores Chriſti, adversùs blaſphematores Sanctorum ejus; non miremur quia Deus concitet, ut à Sara verberetur Agar, cognoſcat ſe Agar, ponat cervicem ſuam.*

Mirantur

Mirantur autem quia commoventur Poteſtates Chriſtianæ adverſus deteſtandos diſſipatores Eccleſiæ. Si ergo non moverentur, quomodo redderent rationem de Imperio ſuo Deo? Intendat caritas veſtra quid dicam: quia pertinet hoc ad Reges ſæculi Chriſtianos, ut temporibus ſuis pacatam velint matrem ſuam Eccleſiam unde ſpiritaliter nati ſunt. Dallæum Calvinianæ ſectæ Miniſtrum *Dungali* auctoritate contra ſacrarum imaginum cultum abuti, demonſtravimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam ſæculi VIII. §. XIV.

ARTICULUS IV.

De Amalario.

Amalarii duo; Trevirenſis Archiepiſcop. & Metenſis Diaconus.

I. AMALARIUS FORTUNATUS, Trevirenſis Archiepiſcopus, à *Carolo Magno* Imperatore Legatus miſſus eſt Conſtantinopolim ad *Michaëlem Rangabe* Imperatorem, anno octingenteſimo undecimo. Obiit anno octingenteſimo decimo-quarto, ut Annales Francorum teſtantur. Ejus eſſe librum *De ſacro Baptiſmate* ad *Carolum Magnum*, qui falsò hactenus fuerat ſuppoſitus *Alcuino*, ex Codice Petaviano probat *P. Sirmondus* Societatis JESU, in Notis ad *Theodulphum* Aurelianenſem. Sanè in Alcuinum cadere non poſſunt, quæ ſub iſtius libri finem leguntur: *Dixiſti, Sereniſſime Auguſte, velle vos ſcire qualiter nos & noſtri Suffraganei doceremus populum Dei de Baptiſmi Sacramento.*

II. Alter ab illo, & junior quidem, *Amalarius* Metenſis Diaconus, & Lugdunenſis deinde Chorepiſcopus, qui libros quatuor *De Eccleſiaſticis Officiis* ſcripſit, ac *Ludovico Pio* nuncupavit, ut teſtatur *Ademarus* Monachus *S. Eparchii* Engoliſmenſis, in Chronico. Supplementum ad librum IV. Amalarii de Officiis divinis, ſcilicet cap. XLVIII. *de Regula S. Benedicti*, edidit *P. Mabillonius* Tomo II. Analectorum ex Codice MS. Bibliothecæ Collegiatæ Eccleſiæ *S. Martialis* apud Lemovicas. Scripſit etiam librum *De ordine Antiphonarii*, cùm à Romana Legatione, quam *Ludovici Pii* Imperatoris nomine obiit ad *Gregorium IV.* rediiſſet, ac Gallicana Antiphonaria cum Romanis contuliſſet. Invenit, ut ipſe teſtatur, illa ab iſtis diſcrepare, non ſolùm in ordine, verùmetiam in verbis, & multitudine Reſponſoriorum, & Antiphonarum, quas Galli non cantabant. Animadvertit in multis rationabiliùs ſtatuta Gallicana quàm Romana, illa iſtis eſſe antiquiora: à Gallicanis, ubi meliùs erant ordinata, non diſceſſit, & ubi poterant à Romanis corrigi, non neglexit. Factâ è Palatio librorum copiâ, ex diverſis Doctorum ſententiis duplicem libellis duobus concinnavit Regulam, unam Canonicorum, alteram Sanctimonialium, quæ Concilii Aquiſgranenſis judicio & auctoritate comprobatæ ſunt, ut *Ademarus* in Chronico teſtatur. Scripſit *De Præſcientia & Prædeſtinatione* contra *Goteſcalchum*. Nonnullas ejuſdem Auctoris Epiſtolas exhibet Tomus VII. Spicilegii Dacheriani. Ejus de Euchariſtia doctrinam in Diſſertationibus diſcutiemus. Quatuor ipſius libros de Divinis Officiis, Agobardus Lugdunenſis Archiepiſcopus Opere ſingulari reprehendit. De his fuſiùs in Diſſertationibus.

Frequens Cōmunio.

Frequentem Communionem Chriſtianis ſuaderi vult Amalarius, in Epiſtola ad Guntardum. *Præcipitur*, inquit, *in Canonibus, ut omnes qui ingrediuntur Eccleſiam communicent; quòd ſi non communicaverint, dicant cauſam quare non communicent; & ſi rationabilis extiterit, indulgeatur illis, ſin autem, excommunicentur. Comperi te anchoram mentis tuæ* A *fixiſſe in pelago & non in portu: fixiſti illam in Gennadio Maſſilienſi. Hortor ut potiùs figas illam in portu tutiſſimo, Auguſtino ſcilicet, teſtificato per omnes Eccleſias. Hortatus eſt te Gennadius, ut præcipuè per dies Dominicos communices. Fortè non erat conſuetudo illius, ut per ſingulos dies Miſſam celebraret. Si enim eſſet, non hortaretur per ſolos Dominicos dies potiſſimùm communicare. Græcorum aliquorum Presbyterorum conſuetudo eſt, ut à V. Feria ſe præparent & ſanctificent ad Miſſam celebrandam. Poteſt evenire ut in III. Feria ſive IV. peccatum committamus, quod non abluatur uſque poſt finitum diem Do-* B *minicum: Quapropter non rite communicamus per ſingulos dies Dominicos. Et poteſt fieri ut Deo placeamus per ſingulos dies unius hebdomadis, in quibus guſtare & videre fas eſt quàm dulcis ſit Dominus. A tam dilecto Hoſpite non oportet dilectores diu abeſſe, quem compulerunt hoſpitari ſecum in die Reſurrectionis ejus duo ex Diſcipulis in Emmaüs.* Tum recenſitis *S. Auguſtini* verbis *Epiſtola CXVIII. ad Januarium*, ſubdit: *Fili mi, ſi te cognoſcis peccatorem, oportet ut à te non repellas Dominum, ſed ſatis ei fac per pœnitentiam, & in ſpiritu contrito & humiliato ſuſcipe illum. Si juſtus es, gaudens ſuſcipe illum: ſi infirmus, precare ab illo ſanitatem, & cade in faciem ante pedes ejus, ſicut unus de decem Leproſis* C *gratias age, ut dicat tibi:* Surge & vade, quia fides tua te ſalvum fecit. *Juxta Auguſtinum, quando videbis pium affectum eſſe in te, ſume Corpus Domini, ut tibi vitam ſempiternam præſtet. Noli differre ad diem Dominicum, quia neſcis ſi contingas illum.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 160. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Romanum Breviarium, quia minùs ordinatum fuit, per Gallicanum correctum eſt.*

R. De Romano Breviario non loquor, ſed de Ordine Antiphonarii edito ab Amalario Metenſi Diacono, qui collatione factâ Gallicanorum Antiphonariorum cum Romanis, D *Animadvertit in multis rationabiliùs ſtatuta Gallicana quàm Romana, illa iſtis eſſe antiquiora. A Gallicanis, ubi meliùs erant ordinata, non diſceſſit, & ubi poterant à Romanis corrigi, non neglexit*, ut ipſe teſtatur. Hiſtoriæ & Criticæ quæſtio eſt. Quid hic reprehenſione dignum?

ARTICULUS V.

De Theodulfo.

THEODULFUS, ex Italia oriundus, ut vetus Chronicon à *Ducheſnio* editum Hiſtoricorum Franciæ Tom. IV. teſtatur pag. 36. vel ex Hiſpania, ut nonnullis colligi videtur ex ejus E Epitaphio à *P. Mabillonio* edito Tom. I. Analectorum, quod ipſi Speriam ſeu Heſperiam patriam tribuit, & ex ipſo *Theodulfo* in Parænesi ad Judices, ubi conſanguineos vocat Heſperiæ populos in Septimania degentes, qui ex Hiſpania eò confluxerant:

Mox Sedes, Narbona, tuas, urbèmque decoram
Tangimus, occurrit quo mihi læta cohors.
Relliquiæ Getici populi, ſimul Heſpera turba
Me conſanguineo fit duce læta ſibi.

F Ut ut eſt, in Gallias vocatus eſt à *Carolo Magno*, cui ob virtutem ac doctrinam gratiſſimus fuit, à quo Abbatia Floriacenſi, & Aurelianenſi Epiſcopatu donatus eſt; deinde Miſſi Dominici ampliſſimum geſſit Magiſtratum in utraque Provincia Narbonenſi. Poſt *Caroli* obitum non minori in pretio & gratia fuit apud *Ludovicum Pium*: à quo & *Stephano* Papæ in Gallias venienti, obviàm honoris causâ procedere juſſus eſt. Poſtea delatus ut particeps conjurationis *Bernardi* Italiæ

Regis adverſùs Patruum, Epiſcopatu ſpoliatus, & in Monaſterium relegatus eſt apud Andegavos. Quod ille crimen conſtanter pernegavit. Abſolutus tandem, cùm ad Eccleſiam ſuam rediret, dicitur anno 821. veneno necatus. Vitam ejus ad annum uſque 840. malè prorogant *Sigebertus*, *Trithemius*, & *Baronius*, cùm *Jonas* illius in Sede Aurelianenſi Succeſſor Conventui Pariſienſi de imaginibus anno 824. interfuerit. Ab *Alcuino* in Epiſtola IV. ad *Carolum Magnum*; ab *Eginhardo* in Vita ejuſdem Imperatoris, ab Auctore Anonymo Vitæ *Ludovici Pii*, à *Lupo* Ferrarienſi, Epiſtola XX. *Hincmaro* lib. de Divortio Lotharii & Tetbergæ, *Joanne Trithemio* in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & aliis celebratur. Scripſit librum *De Ordine Baptiſmi* ad *Magnum* Senonenſem Archiepiſcopum; librum *Teſtimoniorum de Spiritu Sancto* ad *Carolum Magnum*, in quo SS. Patrum teſtimoniis probat Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere: *Capitula ad Preſbyteros ſuæ Diœceſeos*, quibus ipſos docet quomodo ſubditam ſibi plebem inſtituere, & ejus profectum in Vita Chriſtiana curare ac promovere debeant. Varia etiam carmina edidit, in quibus eminent Paræneſis ad Judices, & Verſus in fronte Bibliorum ſcripti. Nonnulla antea inedita vulgavit *P. Mabillonius* Tom. I. Veterum Analectorum. Verſus edidit à pueris in die Palmarum cantandos, qui incipiunt, *Gloria, laus, & honor tibi ſit, Rex Chriſte Redemptor.* Eos autem ſcripſit, cùm Andegavi exul ageret. Hos ipſi verſus aſſerit *Lupus Ferrarienſis* Epiſtola XX. Horum meminit Auctor lib. de divinis Officiis ſub nomine *Alcuini*, cap. XIV. quod novum argumentum eſt, quo probetur illorum Librorum Auctorem eſſe poſteriorem *Alcuino*. Fragmenta Sermonum aliquot *Theodulfi Aurelianenſis* habemus *Tomo V. Spicilegii Dacheriani.*

Quæ maximè obſervatione digna in Capitulari Theodulphi. Confeſſio Sacramentalis.

Ex Capitulari *Theodulfi*, doctrina Eccleſiæ de Confeſſione Sacramentali omnium peccatorum ſigillatim facienda luculenter confirmatur. Sic enim habet cap. XXXI. *Confeſſiones dandæ ſunt de omnibus peccatis, quæ ſive in opere, ſive in cogitatione perpetrantur.... Quando quis ad Confeſſionem venit, diligenter debet inquiri quomodo aut quâ occaſione peccatum perpetraverit, quod peregiſſe ſe confitetur, & juxta modum facti debet ei pœnitentia indicari. Debet ei perſuaderi ut & de perverſis cogitationibus faciat Confeſſionem. Debet ei etiam injungi, ut de octo principalibus vitiis faciat ſuam Confeſſionem; & nominatim ei debet Sacerdos unumquodque vitium dicere, & ſuam de eo Confeſſionem accipere.*

Communio frequens.

Ab eodem frequens Communio commendatur, cap. XLIV. *Admonendus eſt populus*, inquit, *ut ad ſacroſanctum Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc nimium abſtineat: ſed cum omni diligentia eligat tempus, quando aliquandiu ab opere conjugali abſtineat, & vitiis ſe purget, virtutibus exornet, eleemoſynis & orationibus inſiſtat, & ſic ad tantum Sacramentum accedat. Quia ſicut periculoſum eſt impurum quemque ad tantum Sacramentum accedere, ita etiam periculoſum eſt ab hoc, proli vo tempore abſtinere. Salva ratione eorum, qui excommunicati, non quando eis libet, ſed certis temporibus communicant, & Religioſis quibuſcumque ſanctè viventibus, qui pene omni die id faciunt.* Cap. XLI. *Singulis diebus Dominicis in Quadrageſima, præter hos qui excommunicati ſunt, Sacramenta Corporis & Sanguinis Chriſti ſumenda ſunt, & in Cœna Domini, & in Paraſceve, in Vigilia Paſchæ, & in die Reſurrectionis Domini, penitus ab omnibus communicandum: Et ipſi dies Paſchalis hebdomadæ omnes æquali religione colendi ſunt.*

Gravis Pœnitentia pro capitalibus peccatis imponenda.

A Gravem diuturnámque Pœnitentiam pro capitalibus criminibus imponi volebat Theodulfus, ſecundùm Eccleſiæ ingenium ac morem. Cap. XXVI. de perjurio, ſic loquitur: *Audivimus quoſdam parvi pendere hoc ſcelus, & levem quodammodo perjuris pœnitentiæ modum imponere. Qui noſſe debent, talem de perjurio, qualem & de adulterio, de fornicatione, de homicidio, & de cæteris criminalibus vitiis pœnitentiam imponendam. Si quis verò perpetrato perjurio, aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiæ longam ærumnam, ad Confeſſionem venire noluerit, ab Eccleſia repellendus eſt, ſive à communione & conſortio Fidelium, ut nullus cum eo comedat, neque bibat, neque oret, neque in ſuam eum domum recipiat.*

Quadrageſimæ tempus quomodo tranſigendum.

B Quomodo Quadrageſima tranſigenda ſit à Chriſtianis, docet *Theodulfus*. Hebdomadâ unâ ante ejus initium, Confeſſiones dari Sacerdotibus, Pœnitentiam accipi, diſcordantes reconciliari, & omnia jurgia ſedari jubet. Jejunium, præterquàm diebus Dominicis, reſolvi tempore Quadrageſimæ nefas eſſe docet. Ante manducare quam Veſpertinum celebretur Officium, illicitum eſſe. Eleemoſynam jejunio jungendam, & cibum & potum, quô quis uti debuit, ſi non jejunaret, pauperibus erogandum. C His diebus, ab omnibus deliciis abſtinendum, à litibus etiam & contentionibus; nec-non ab uſu matrimonii: *Quia penè nihil valet jejunium, quod conjugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, & eleemoſynæ non commendant.* (A Cap. XXXVI. ad XLIV.)

Dominicæ diei obſervantia.

De obſervantia diei Dominicæ docet *Theodulfus*, hac die nihil fieri debere *præter orationes, & Miſſarum ſolemnia, & ea quæ ad victum pertinent.* Dari licentiam navigandi, & itinerandi, *ſi neceſſitas fuerit, ita duntaxat ut horum occaſione Miſſæ & Orationes non prætermittantur.* D Cuilibet Chriſtiano conveniendum Sabbati die cum luminaribus ad Eccleſiam: conveniendum ad Vigilias, ſive ad Matutinum Officium. Concurrendum cum oblationibus ad Miſſarum ſolemnia. Nullam cauſam dici debere vel audiri, cùm ad Eccleſiam convenitur. Tantummodo Deo vacandum, in celebratione videlicet ſacrorum Officiorum, & exhibitione eleemoſynarum, & in Dei laudibus cum amicis, proximis & peregrinis ſpiritaliter epulandum. Non privatæ duntaxat Miſſæ, ſed publicæ, diebus Dominicis Fideles intereſſe debere. Proinde curandum E *Ut Miſſæ, quæ, per dies Dominicos, peculiares à Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut per eas populus à publicis Miſſarum ſolemnibus, quæ horâ tertiâ canonicè fiunt, abſtrahatur.* Admonendum eſſe populum, ut ante publicum peractum Officium ad cibum non accedat, & *Omnes ad ſanctam Matrem Eccleſiam Miſſarum ſolemnia, & Prædicationem* audituri conveniant, cùm Sacerdotes qui in urbe, & in circuitu urbis morantur, tum laïci, *exceptis Deo ſacratis fœminis, quibus mos eſt ad publicum non egredi, ſed clauſtris Monaſterii contineri.*

F *Hildegarius* Meldenſis *Epiſcopus* anno DCCCLXVIII. in frequenti Synodo ſubjectis ſibi Clericis præcepit, ut Capitularis *Theodulphi* Decreta accuratè obſervarent, ut ex MS. Codice Gemblacenſi refert *P. Mabillonius* Tom. I. Veterum Analectorum, pag. 386.

ARTICULUS

ARTICULUS VI.

De Theodoro Studita, & Nicephoro Patriarcha Conſtantinopolitano.

S. Theodori Studitæ certamina pro fide & diſciplina Eccleſiæ.

I. SANCTUS THEODORUS Abbas Monaſterii, quod *Studium* à *Studio* conditore vocabatur, ſub Iconomachis Imperatoribus *Leone Armeno*, & *Michaële Balbo* Eccleſiæ fidem de ſacratum imaginum cultu conſtanter propugnavit, Orthodoxos verbis ſcriptiſque confirmavit, ac defendit, carcerem & exilium pro cauſa fidei paſſus eſt. Aliam antea perſecutionem à *Conſtantino* Imperatore *Irenes* filio pro cauſa pietatis ſuſtinuerat, ejus nuptias cum *Theodota*, quam repudiata *Maria* legitima uxore duxerat, ceu adulterium palam arguens, ab ejus communione ſe ſubtrahens, Monachóſque omnes ad illius execrationem facinoris accendens, & ad vitandum Imperatoris colloquium. Nec minis, nec precibus, nec *Theodotæ*, quæ ipſi conſanguinitate juncta erat, amicitia & promiſſis, adduci potuit Abbas Sanctiſſimus ut in cauſa Dei taceret. Quamobrem cum ſuis atrociter flagellatus, in exilium deportatus eſt. Sublato *Conſtantino*, ab *Irene* Imperatrice revocatus, magnóque cum honore ſuſceptus, Monaſterium Studii reſtituit, ita ut mille Monachos in illud congregaret, quos ſanctiſſimis inſtituit documentis. *Joſephus* Oeconomus, qui nefarias *Conſtantini* Imperatoris cum *Theodota* nuptias benedixerat, à ſacris miniſteriis & Communione propterea ejectus, cùm in *Nicephori* Imperatoris gratiam poſt novem annos irrepſiſſet, ea res novas turbas in Eccleſia Conſtantinopolitana excitavit, ac *Theodoro* novi certaminis campum aperuit. Scilicet Imperator *Nicephorum* Conſtantinopolitanum Patriarcham coëgit ut *Joſephum* in priſtinum gradum reſtitueret, quod ille præſtitit, habita Synodo. Oeconomiam Patriarchæ *Theodorus* vehementer improbavit ac licet ei communicaret memoriam ejus faciendo in Sacrificio Miſſæ, ab ejus tamen Communione palàm ſe ſubtrahebat, intereſſe nolens, cùm ſacris operabatur præſente *Joſepho*; ut conſtat ex Epiſtolis XX. & XXXI. *Theodori*. Cæterùm non offendebatur *Theodorus* quòd *Joſephus* à Patriarcha reſtitutus eſſet, ſed quod nullâ veniâ petitâ, nullâ pœnitentia peractâ, quaſi inſons admiſſus. Oeconomiam prætendebant Epiſcopi *qui Joſephum* reſtituerant: at Oeconomiæ locum eſſe negabat *Theodorus*, quæ etſi diſciplinam nonnihil remittat, eam non evertit; ut idem Epiſtola 24. lib. 1. ad *Theoctiſtum* data oſtendit. Licet porrò chiſma non fecerit *Theodorus*; ſed pro Eccleſiaſtica Diſciplina, ſervatâ charitate, cum Patriarcha & Epiſcopis pugnaverit, apud Imperatorem audiit ut Eccleſiaſticæ pacis perturbator, qui propterea Synodum coagregavit menſe Januario anni octingenteſimi noni, in quâ cùm decretum eſſet Epiſcopos de ſacris Canonibus diſpenſare poſſe, conjugium *Conſtantini* cum *Theodota* ex diſpenſatione fuiſſe legitimum; reos eſſe Monachos; & eorum maximè duces *Platonem* & *Theodorum*, qui *Patriarchæ* & Epiſcoporum Decretis non parerent, & cum *Joſepho* communicare pertinaciter renuerent, immò ſe ſubtraherent ab ipſius Patriarchæ communione; anathemate injuſtiſſimè percuſſi ſunt, & Imperatoris Edicto in exilium amandati. Adversùs hanc Synodum, quam Synodum *Mœchorum* vocabat *Theodorus*, auxilium Romani Pontificis *Leonis III.* imploravit, datis ad ipſum literis, quas *Baronius* exhibet ad annum octingenteſimum nonum. Non jam de ſola diſciplina contentionem eſſe ſignificavit, ſed de fide; cum Pſeudo-Synodus

A legitimè fuiſſe diſpenſatum cum Imperatore *Conſtantino* judicaſſet, ut uxorem dimitteret, eáque vivente, duceret alteram. Unde adverſariorum ſententiam novam hæreſim eſſe ſcribit, novóque nomine appellat, *Hæreſim Mœchianorum*. Obiit Sanctiſſimus Confeſſor die 11. Novembris, anni DCCCXXVI. ætatis 67. Vitam ejus ſcripſit *Michaël Studita* ejus Diſcipulus.

S. Theodori Studitæ Opera.

Scripſit *Theodorus* librum qui inſcribitur, *Parvà Catecheſis*, qui quatuor & triginta ſupra centum Sermones complectitur, quos quidem Fratribus ipſe pronuntiavit, congruentes cuique diei ſingulos, lectiſſimis ſententiis verbiſque ornatiſſimis B ſcitè admodum pertractans, nunc de animi fortitudine adverſorúmque contemptu, de Monaſticæ obſervationis perſeverantia, & membrorum mortificatione: nunc de conſtantia in quotidianis certaminibus, & præſtanti adversùs cauſus omnes animi contentione. Alterum librum compoſuit, quem inſcripſit *Magnam Catecheſim*, in tres partes diviſum, in quo Cœnobii inſtituta ſingillatim exponit, *Parva Catecheſis* 134. Sermonibus conſtans Latinè reddita à *Joanne Livineio* Belga, Canonico Antuerpienſi, edita eſt Tom. XIV. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis. Scripſit etiam Orationes in dies feſtos Domini & Deiparæ, & C Sanctiſſimi Præcurſoris. Orationem in adorationem vivificæ Crucis *P. Gretſerus* S. I. edidit Tom. II. *de Cruce*. Scripſit præterea librum Dogmaticum contra Icnomachos. Item librum edidit Jambicis verſibus, in quo primi parentis ortum lapſúmque deſcripſit, *Caini* invidiam & fratricidium, *Enochi* innocentiam, *Noë* & filiorum ejus ortum, vitam, converſationem. Item quinque libros Epiſtolarum, quarum plurimas unà cum Vita ipſius à *Michaële Studita* ſcripta, in qua hæc ejus Opera recenſentur, doctiſſimus *P. Sirmondus* S. I. in gratiam Cardinalis Baronii Latinitate donavit, qui- D bus velút pretioſiſſimis ac lucidiſſimis gemmis nonum Annalium ſuorum Eccleſiaſticorum Tomum ornavit ac illuminavit Auctor Eminentiſſimus. Nonnullæ ſunt in quibus Romani Pontificis Primatus magnificè prædicatur. Ejus Opera noviſſimè in lucem edita ſunt ex verſione *Sirmondi*, cum aliis ejuſdem doctiſſimi Jeſuitæ Lucubrationibus. In Teſtamento quod morti proximus condidit, profeſſionem eorum, quæ ab ejus temporis Hæreticis impugnabantur, ſubjiciens, de Monaſtico Inſtituto, inter alia hæc habet: *Confiteor inſuper Monaſticum Statum ſublimem eſſe, & excelſum, & Angelicum, qui & peccata omnia expurget* E *abſolutæ vitæ perfectione*, &c.

Monaſtici Statûs excellentia.

II. Coævus fuit & familiaris Theodoro Studitæ NICEPHORUS Patriarcha Conſtantinopolitanus, anno octingenteſimo-ſexto in eam Sedem evectus, *Leone Armeno* Imperatore Iconomacho ob cauſam Fidei deportatus in exilium. Obiit *Michaële Balbo* Imperante, die decima-tertia Martii, anni octinginteſimi vigeſimi-octavi, ætatis ſeptuageſimo-primo, Ejus memoria in Menologio Græcorum die 2. Junii, & in Martyrologio Romano die 13. Martii celebris eſt. A *Theophane* Preſbytero in Oratione ejus Encomiaſtica apud *Surium* eâ F die, ab altero *Theophane* in *Chronico*, à *Photio* in Bibliotheca Cod. LXVI. ab *Anaſtaſio Bibliothecario* in Præfatione Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, à *Cedreno*, *Zonara* & *Glyca* commendatur. Epiſtolam Confeſſionem ſuæ Fidei continentem ſcripſit ad *Leonem III.* Romanum Pontificem, quam *Fronto Ducæus* S. J. Theologus cum *Baronio* communicavit: hanc verò inſeruit ille Annalium ſuorum Tomo IX. Scripſit præterea Antirrheticos tres adversùs Iconomachos, quorum ſola hucuſque edita ſunt fragmenta; tum in Auctario Biblio-

S. Nicephori Conſtantinopolitani Opera.

thecæ Patrum Græco-Latin. *P. Combefiſii* Tom. I. & II. cùm apud *Leonem Allatium* in Opere de perpetua Conſenſione Eccleſiæ Græcæ & Latinæ. In Bibliothecis Patrum Colonienſi, Pariſienſi & Lugdunenſi, Latinè tantùm extant quatuor alia contra Iconomachos Opuſcula. Canones prætereà condidit aliquot. Sed inter ejus Opera celeberrimum eſt *Breviarium Hiſtoricum* de rebus geſtis à Mauritii Imperatoris cæde uſque ad *Leonis IV. Porphyrogeniti* & *Irenes* nuptias, hoc eſt, *Conſtantini Copronymi* annum XXIX. Chriſti DCCLXIX. Extat Græcè & Latinè Tom. I. Corporis Hiſtoriæ Byzantinæ. Verſionem adornavit doctiſſimus *P. Petavius* S. J. & Notis exquiſitis illuſtravit. Adjecit ejuſdem ex *Theophane* luculentum fragmentum, quod alterius eſſe Operis evidens eſt, cùm dictio non ita conciſa ſit ut in Breviario, ſed fuſior, qualis Oratorum eſſe ſolet. *Breviarium Hiſtoricum* laudat *Photius* Codice LXVI. Bibliothecæ. *Lectum eſt*, inquit, *S. Nicephori Archiepiſcopi Conſtantinopolitani Breviarium Hiſtoricum. Cujus initium eſt à Mauritii cæde, & ad Leonis & Irenes uſque nuptias perductum eſt. Dicendi genus minimè redundans & perſpicuum: Dictionis verò elegantia, orationiſque ſtructura neque ſoluta nimium, neque porro cum affectatione preſſa & adſtricta: ſed cujuſmodi eloquentis plane hominis ac perfecti eſſe debeat. Nam & novitatem declinat, & quod vetus, excultùmque eſt non prætermittit. Ineſt præterea illius orationi qui tam cum voluptate lepos. Denique plurimos eorum qui antea ſcripſerant, unà hac Hiſtoricâ lucubratiunculâ ſuperavit: niſi quòd nimia brevitas nonnihil de vetuſtate ipſa decerpere videtur.*

S. Nicephori Conſtantinopolitani Stylus.

Brevem denique *Chronographiam* ab Adamo ad *Michaëlis Balbi* & *Theophili* ejus filii tempora digeſſit, quam Græcè & Latinè typis Regiis vulgavit unà cum *Georgii Syncelli* Chronico anno 1652. *P. Jacobus Goar* Ordinis FF. Prædicatorum, recenſitam ad varia exemplaria, & Notis illuſtratam. Hujus Chronologiæ auctorem Nicephorum quemdam Juniorem quondam affirmavit *Voſſius* Lib. 2. de Græcis Hiſtoricis, Cap. XXV. ea ductus ratione, quòd in ea ſeries Patriarcharum Conſtantinopolitanorum uſque ad *Sanctum Ignatium*, Imperatorum verò uſque ad *Michaëlem Theophili* & *Theodoræ* filium, perducta ſit, cùm *Nicephorus* Patriarcha octavo *Michaëlis Balbi* Imperatoris anno obiiſſet. At Patriarchas à *Nicephoro* ad *Photium*, & Imperatores à *Theophilo Michaëlis Balbi* filio, recenti manu adjectos, inde patet, quòd ſumma temporis totius à mundi exordio ad Scriptoris ætatem, in *Theophilo* Imperatore deſinat. Sed palmare eſt, quod ex *Anaſtaſii Bibliothecarii* ad *Joannem Diaconum* Præfatione profertur argumentum, quo victus *Voſſius* in ſecunda Operis ſui de Græcis Hiſtoricis editione emendavit, quod in priori ſcripſerat. Hæc ſunt nempe *Anaſtaſii* verba: *Huic ſanè Operi ratum duxi Beati Nicephori Conſtantinopolitani Epiſcopi Chronographiam præponere: ut ſcilicet & ex ea poſſis aliquantula carpere, & ſicubi fortaſſis hâc utendum judicaveris, tuam non lateat omnino notitiam.* Lege *P. Labbe* in Delineatione Apparatûs Hiſtoriæ Byzantinæ, & Tom. II. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & *Goarem noſtrum* in Notis ad Breviarium Chronographicum *S. Nicephori.*

Chronographia genuinum eſt Opus S. Nicephori Conſtantinop.

ARTICULUS VII.

De Halitgario & Jona Aurelianenſi.

I. HALITGARIUS Cameracenſis & Atrebatenſis Epiſcopus, cum *Ebbone* Remenſi Archiepiſcopo ad Danos Evangelium prædicaturus, auctoritate *Paſchalis I.* Pontificis Maximi ſe contulit, anno octingenteſimo vigeſimo-ſecundo. Legationem obiit nomine *Ludovici Pii* ad *Michaelem Balbum* Græcorum Imperatorem. Obiit vigeſima-quinta Junii anni octingenteſimi trigeſimi, & in *Monte S. Eligii* prope Atrebatum ſepultus eſt. Ab Auctoribus Annalium Francorum Fuldenſium & Bertinianorum, à *Flodoardo* Lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, Cap. 19. à *Sigeberto* Lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap. CXXII. ab *Adamo Bremenſi*, aliiſque commendatur. Sex Libros *de Remediis Peccatorum, & Ordine & Judiciis Pœnitentiæ* ſcripſit, teſte *Flodoardo.* Quinque dumtaxat ediderat *Henricus Caniſius* Tom. I. Antiquæ Lectionis, ex Codice MS. Bibliothecæ *S. Galli*. Sextum ex Cod. Corbeienſi edidit *Hugo Menardus* O. B. Congregationis *S. Mauri* Monachus. At ſextus ille deſcriptus quidem eſt ab *Halitgario*, & quinque Libellis, quos ex Patribus & Canonibus excerpſit, adjunctus, non ab eo compoſitus. Ex ſcrinio autem Romanæ Eccleſiæ ſe illum ſumpſiſſe teſtatur. Iſtud Opus aggreſſus eſt rogante *Ebbone*, cujus ad ipſum Epiſtola extat apud Flodardum Lib. II. cap. XIX. De hujus Operis neceſſitate ita ſcribit Ebbo: *Ex Patrum dictis, Canonumque ſententiis, ad opus Conſacerdotum noſtrorum excerpere Pœnitentialem minimè valui, quia animus cùm dividitur per multa, minor fit ad ſingula. Et hoc eſt quod in hac re me valde ſollicitat, quoniam ita confuſa ſunt judicia Pœnitentium in Preſbyterorum noſtrorum Opuſculis, atque diverſa, & inter ſe diſcrepantia, & nullius auctoritate ſuffulta, ut vix propter diſſonantiam poſſint diſcerni. Unde fit ut concurrentibus ad remedium Pœnitentiæ, tam pro librorum confuſione, quàm etiam pro ingenii tarditate, nullatenus valeant ſubvenire. Quapropter, cariſſime Frater, noli teipſum nobis negare, qui ſemper in divinis ardenti animo diſciplinis, ac ſolerti cura Scripturarum meditationibus perfectiſſimo otio floruiſti.*

II. JONAS *Theodulfi* in Sede Aurelianenſi Succeſſor ab anno DCCCXXII. Conventui Pariſienſi de Imaginibus anno DCCCXXIV. interfuit. Inde à *Ludovico Pio* miſſus eſt Romam ad *Eugenium II.* Romanum Pontificem, cum *Jeremia* Senonenſi Archiepiſcopo, ut probat Commonitorium ipſis ab Imperatore datum. Obiit anno DCCCXLII. Juſſu *Ludovici Pii* tres Libros ſcripſit adversùs *Claudium* Taurinenſem Epiſcopum pro defenſione ſanctarum Imaginum, & cultûs ſanctæ Crucis, in Bibliothecis Patrum editos. *Joannem Dalleum* Calvinianum Miniſtrum, alioſque Heterodoxos *Jonæ Aurelianenſis* auctoritate abuti contra ſacrarum venerationem Imaginum, oſtendimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VIII. §. XIII.

Scripſit idem Epiſcopus tres Libros *De Inſtitutione Laïcali*, ad *Mathfredum*, quibus Laïcos omnes, ſed maximè conjugatos, ad vitam Chriſtianè inſtituendam hortatur, & quomodo inſtituenda ſit, edocet. Hoc Opus eò præſtantius eſt, quò ex Scripturæ ſacræ & SS. Patrum verbis totum pene contextum. Primus Liber Chriſtianam plebem in commune inſtituit; ſecundi priora ſexdecim Capita conjugatos propriè ſpectant. Reliquum Operis, præter *Capita XXIII. & XXIV.* quæ ad Judices diriguntur, omnes Chriſtianos ad pietatem informat.

Summa Librorum Jonæ Aurelianensis De Institutione Laicali.

mat. Lib. I. Capp. 5. & 6. Confeſſionis Sacramentalis neceſſitatem & uſum aſſerit, *Fideles*, inquit, *idcirco peccata ſua Sacerdotibus confitentur; quoniam illis poteſtas eſt à Domino collata ligandi atque ſolvendi. Ad quorum etiam judicium pœnitentiæ tempora ſubeunt.* Subjectis deinde teſtimoniis, quibus probatur Confeſſionem peccatorum Deo in oratione eſſe faciendam, ita colligit: *Præmiſſa igitur ſaluberrima teſtimonia indicant, quòd exceptâ confeſſione quæ Sacerdotibus abſque cunctatione fieri debet, unicuique in oratione Deo ſua jugiter ſint confitenda peccata, & gemitibus & lachrymis abluenda.* Et Cap. XVI. *Moris eſt Eccleſiæ de gravioribus peccatis Sacerdotibus, per quos homines Deo reconciliantur, Confeſſionem facere: de quotidianis verò & levibus quibuſque perrari ſunt qui invicem Confeſſionem faciant, exceptis Monachis, qui id quotidie faciunt. De capitalibus manifeſtiſque peccatis publicam Pœnitentiam irretractabiliter agendam* docet C. 10. In eos invehitur *Qui imperitos animarum ſuarum Medicos expetunt, ut ſibi ad votum ſuum Pœnitentiæ tempora imponant; & peritos idcircò declinant, ne auſterius Pœnitentiæ eos addicant.* Lib. 2. c. 1. Viros Chriſtianos monet, ut qui uxores ducere voluerint, ſicut eas caſtas & incorruptas cupiunt invenire, ſic ad eas caſti & incorrupti ſtudeant accedere. Fideles conjugatos convenire debere gratiâ prolis, non voluptatis. Ab uxoribus, prægnantibus abſtinendum. (*Capp. 6. & 7.*) Et cùm ſolita ſexui patiuntur (*Cap. x.*) Conjugia inter propinquos tamdiu vitanda eſſe, quamdiu neceſſitudinum nomina perſeverant. Auctoritate Eccleſiæ, mundanæ legis cenſurâ, necnon ipſius naturæ honeſtiſſimo ordine doceri, propinquitatis conjugia uſque in ſeptimum gradum differenda. (*Cap. 8.*) Uxorem, niſi cauſâ fornicationis non eſſe dimittendam. Id enim ne fiat, Domini ſententiâ prohiberi. Illos qui, dimiſſis propter fornicationem uxoribus, alias ducunt, Domini ſententiâ adulteros notari, (*Cap. XII. & XIII.*) Agit de Officio parentum erga filios, ſeu de educatione filiorum, & de reverentia filiorum erga parentes. Eos redarguit, qui carnaliter filios ſuos diligunt, & leges mundi magis quàm leges cœli eos docere ſatagunt. (*Cap. XIV. & XV.*) Conjugatos in domibus ſuis paſtorale exercere debere miniſterium probat. (*Cap. XVI.*) Ad perceptionem Dominici Corporis & Sanguinis frequenter & diſcretè accedendum eſſe docet, & in eos invehitur, *Qui ab hoc Sacramento partim incuria, partim deſidia, adeò ſe ſubtrahunt, ut vix in anno, niſi ſub tribus tantum Feſtis præclaris, potiùs quàm ex devotione faciant: neſcientes, aut ſcire nolentes, quòd ſicut corpus ſine cibo & potu, ita & anima ſine ſpiritali cibo moritur.* (Cap. 18.) De ſolvendis Decimis, & honore Sacerdotibus exhibendo, agit tribus Capitibus ſequentibus. Invehitur in ſuperbiam ſæcularium, qui in Sacerdotibus divitias & honores mundi, non miniſterium Chriſti plerúmque venerantur: divitiis verò & honoribus mundi carentes adeo contemptui habent, ut eos non ſolùm adminiſtratores & procuratores rerum ſuarum faciant; ſed etiam ſibi more Laïcorum ſervire compellant, eóſque convivas menſæ ſuæ habere dedignentur. Cap. XXIII. in eos ſtylum acuit, qui propter venationes & amorem canum, cauſam pauperum negligunt. Miſerabilem planè & valde deflendam rem eſſe ait, quando pro feris, quas cura hominum non aluit, ſed Deus in commune mortalibus ad utendum conceſſit, pauperes à Potentioribus ſpoliantur, flagellantur, ergaſtulis detruduntur, & multa alia patiuntur. Hoc qui faciunt, etſi lege mundi juſtè ſe facere poſſe contendant: Num tamen lex mundi poteſt legem evacuare Chriſti, aut ipſi præponi? Chriſtus docet in Evangelio, ut ſi quis noſtra abſtulerit, non repetamus ea. Si ille qui ſua ablata repetit, contra Evangelium, id eſt contra conſilium Evangelii facit, vel contra præceptum Evangelii, quia ea indebito modo, nec ſervatâ lege caritatis repetit; multò magis ille in Auctorem Evangelii delinquit, qui ea quæ ſua non fuerunt, violenter exigit. Quis igitur neget, inquit, contra Regulam Chriſtianitatis fieri, cùm propter unius hominis delicias tot pauperes Chriſti diverſiſſimis injuriis afficiuntur? Id præterea ſummæ dementiæ eſſe docet, cùm propter venationes quis Dominicis & feſtis diebus à ſolemnibus Miſſarum celebrationibus, & divinis laudibus vacat: & plus delectatur latratibus canum, quam melodiis intereſſe hymnorum cœleſtium. Declamat in eos qui canum majorem curam gerunt, quàm ſervorum; in quorum domibus nitidos & craſſos canes videas diſcurrere; homines autem pallentes & titubantes incedere. Ibidem in aleatores invehitur, ludum aleæ *laqueum diaboli* vocat. Laudat ſub nomine *S. Cypriani* librum *contra Aleatores* ipſi adſcriptum. Quærentibus, quid mali faciant, aleis ludendo? Reſpondet, Multis modis in eo ludo delinqui. Primò quia vix ſine mendacio, aut perjurio, aut diſcordia peragitur; quod ſi fortè in nullo horum delinquatur, in eo ſolo proculdubio peccatur, quia otioſitati, quæ inimica eſt animæ, inſervitur. Capite XXIV. Judices inſtituit & remotâ perſonarum, munerúmque acceptione, rectè judicare docet. Nihil iniquius & Deo odibilius eſſe, quàm cùm in foro plus valet amor nummi, quàm Chriſti. Qui enim pro rectè judicando nummos accipiunt, more Judæ Chriſtum, qui juſtitia eſt, acceptâ pecuniâ vendunt. Judicum ſæculi vices luget, qui fortes ſunt ut totâ die terreno judicio inſiſtant, in oratione verò coram Domino ad unius horæ momentum laſſantur. Tres munerum acceptiones exponit, quibus contra juſtitiam humana vanitas militat, favorem amicitiarum, adulationem laudis, & corporalis acceptationem muneris. Judicium humanum perverti docet timore, cupiditate, odio, & amore. Sequentibus capitibus agit de juramento, mendacio, falſo teſtimonio, curioſitate vitandis, & de hoſpitalitate exercenda. Tertio libro de caritate, humilitate, patientia; de præcipuis vitiis vitandis, ſuperbia, odio, invidia, detractione, ſcurrilitate, tenacia, &c. Demum de noviſſimis hominis. Mortis porro occaſione agit de viſitatione infirmorum, de mortuis ſepeliendis, & curâ pro eorum animâ gerenda. Hoc ſpecimen librorum *Jonæ Aurelian. De Inſtitutione Laicali*: quorum lectionem Concionatoribus noſtris vehementer ſuadeo. Extant Tomo I. Spicilegii *D. Lucæ Dacherii*.

Confeſſionis Sacramentalis neceſſitas & uſus.

Chriſtianorum Matrimonia, & conjugum officia.

Liberorum educatio.

Communio frequens.

Honor Sacerdotibus exhibendus.

Venatorum vitia perſtringuntur.

Aleatores damnantur.

Judicum vitia.

Alterum Opuſculum edidit Jonas *de Inſtitutione Regia*; eodem ſtylo, eadémque methodo, quibus laïcalem Inſtitutionem: immo verò quinque capita ejuſdem Inſtitutionis repetit. Integrum habetur in Concilio Pariſienſi VI. quod anno Chriſti DCCCXXIX. celebratum eſt, præter Præfationem, & duo poſtrema capita. Gallicani Patres *Ludovico Pio*, & *Lothario* Imperatoribus Admonitiones, quas poſtulaverant, ſubminiſtrare cupientes, nihil melius præſtare ſe poſſe exiſtimarunt, quàm *Jonæ Aurelianenſis* Opus ſuis inſerere Decretis, quòd ex Scriptura Sacra, & ſelectis SS. Patrum teſtimoniis contextum eſſet, adeóque Concilio dignum. Aut *Jonas* à Patribus rogatus ut Acta Concilii in ordinem redigeret, operæ pretium duxit, ſi ex Opuſculo paulò antè edito, & *Pippino* Regi, *Ludovici Pii* filio, nuncupato, Regias Adhortationes derivaret; maximè cùm in

eo, non ſuis, ſed Scripturæ Sacræ & SS. Patrum verbis loquerentur. Ut ut eſt, iſtud Opuſculum conſcriptum ante Concilium illud Pariſienſe VI. & priuſquam *Pippinus* adversùs *Ludovicum* Imperatorem quidquam unà cum fratribus molitus fuiſſet, conſtat; 1°, ex Præfatione *Jonæ*, qui ipſum ob amorem, fidem, reverentiam erga *Ludovicum Auguſtum* ipſius Patrem, commendat. 2°. Quòd auſus non eſſet Jonas Monita jam à Synodo Pariſienſi edita, & Patri ac Fratri Auguſtis dicata, iterum *Pippino* Regi offerre, velut Opus propter ipſum ſuſceptum. 3°. Quòd cùm Auctores è quibus præclaras illas Regiæ Inſtitutionis Regulas excerpſit, laudare ſoleat, de Concilio Pariſienſi ne verbum quidem habet. Has rationes fuſiùs exponit *D. Lucas Dacherius* in Præfatione ad Tomum V. Spicilegii.

SCHOLION II.

In hoc Articulo, pag. 176. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *A prægnantibus & menſtruatis abſtinendum.*

R. Libros *Jonæ Aurelianenſis* Epiſcopi *De Inſtitutione Laicali* expendens, eorúmque ſynopſim exhibens, dixi: *Libro ſecundo, cap. 7. Ab uxoribus prægnantibus abſtinendum eſſe docet. Et cùm ſolita ſexui patiuntur.* (*Cap. x.*) Id revera docet Jonas Aurelianenſis, idque ex SS. Auguſtino & Hieronymo probat quoad primam partem, tum veterum Patriarcharum exemplo, hac denique firmiſſima ratione: *Si causâ prolis uxor ducitur, & commixtio maris & fœminæ amore filiorum, non ardore libidinis debet exerceri, poſtquam fructum ſecunda prolis tumefactus uxoris venter indicaverit, quid coitus cum uxore, jam niſi æſtum libidinis demonſtrat? Nonne ab hujuſcemodi coitu abſtinere nolenti quodammodo dicis Dominus: Si causâ liberorum uxorem duxiſti, jam me ſuperante adeptus es quod voluiſti, ut quid operi meo morbida libidinis quicquam ſuperaddere præſumpſiſti?* Hæc Jonas Aurelianenſis. Partem alteram probat ex Scriptura ſacra *Levitici* xv. & *Ezechielis* xviii. & Sanctorum Hieronymi & Auguſtini teſtimoniis confirmat. Qui contrarium aſſereret, conjugatorum incontinentiæ ac libidini patrocinaretur.

ARTICULUS VIII.

De Eginhardo, Thegano, & Nitardo.

EGINHARDUS, ſive *Eynardus* ex Orientali Francia oriundus, circa nemus Ottonicum, à *Carolo Magno* Imperatore in Regia Aula nutritus eſt, & Notarii* munere ampliſſimo, ac Præfecti Regiorum Ædificiorum in Aquiſgranenſi Palatio ornatus, de quo *Vualafridus Strabo* cecinit:

* Secretaire d'Etat.

Nec minor eſt magni reverentia Patris habenda,
Beſeleel fabrè primùm qui percipis omne
Artificum præcautus opus.

Hunc primò fuiſſe conjugatum, & uxorem genere & virtute illuſtrem, nomine *Immam* duxiſſe, docet *Ludovici Pii* Diploma, quo illis Villas *Michlenſtat*, & *Mulenheim* dictas, anno Imperii ſui primo largitus eſt. Eam fuiſſe filiam *Caroli Magni*, quam furtivis amoribus deperierit *Eginhardus*, à quâ per nivem deportatus, ab inſomni Principe fortuitò deprehenſus fuerit, & veniâ impetrata, eam uxorem acceperit, non abſque muneribus in latifundiis, etiam à *Ludovico Pio* Imperatore poſtea auctis & cumulatis, Chronici Laureshamenſis Auctor commentus eſt. Anno Imperii *Ludovici Pii VI.* nobiliſſimi conjuges Villam *Michlenſtat* ſitam in Germaniæ ſylva, quæ *Odamvald*, appellatur, ad fluvium Mimilingum, Monaſterio *S. Nazarii* tradidere. Mox continentiam conſenſu mutuo profeſſi, in aliam Villam nomine *Mulenheim* ſeceſſere, quo in loco Baſilicam in memoriam *SS. Marcellini* & *Petri* ædificavit Eginhardus, cùm eorum corpora ab *Eugenio* Pontifice Maximo obtinuiſſet. Exinde cariſſimæ conjugis mortem graviſſimè luxit, ut ex ejus ad *Lupum* Abbatem Ferrarienſem Epiſtola conſtat, qui & ejus mœrorem amicis & conſolatoriis literis lenivit. Ad eum reſcripſit *Frotarius* Tullenſis Epiſcopus,* rogans ut Eccleſiæ Senonenſis cauſam apud *Ludovicum Pium* Imperatorem auctoritate ſua, ac interceſſione juvaret, & electum, ex ejuſdem Eccleſiæ gremio Epiſcopum, quem Miſſi Dominici repudiabant, Regio conſenſu approbari atque confirmari obtineret: maximè cùm ſecunda hæc eſſet electio; quoniam alterum priùs electum repudiarat Imperator. Fontanellenſi Abbatiæ præfuit, jam ab anno DCCCXXVII. eamque per ſeptem annos tenuit. Tandem in Cœnobium Mulenheimenſe, quod poſtea Selingeſtadienſe dictum eſt, ſe recepit, ibíque Regulam *S. Benedicti* profeſſus, primus Abbas fuit ſimul & fundator, ut *Trithemius* memorat. Foſſatenſe quoque Monaſterium ad Lutetiam, & Blandinienſe in Gandavo rexiſſe dicitur. Quo obierit anno, haud omnino exploratum. Quidam anno 843. alii anno uno ſeriùs, alii anno dumtaxat 848. defunctum volunt, quo ſecundæ Synodo à *Rabano* Moguntino Archipræſule celebratæ interfuerit. Ut ut eſt, conſtat ipſum in Monaſterio ſuo Selingeſtadienſi ſepultum, ipſique poſitum Epithaphium à *Rabano*, in quo:

* Epiſt. xvi.

Ingenio prudens, probus actu, atque ore facundus

prædicatur. Auctor Vitæ *Ludovici Pii*, ipſum *Virorum ſui temporis prudentiſſimum* appellat: Chronicon Fontanellenſe, *Virum undequaque doctiſſimum:* Vualafridus Strabo, *Magnum Einardum:* Ermoldus Nigellus, *ingenio ſagacem, bonitate vigentem, & à Carolo M. dilectum.* Scripſit *Vitam Caroli Magni*, tantò meliori fide, quantò ipſi adhæſit familiariùs, ut *Sigebertus* obſervat. Iſtud Opus *Lupus Ferrarienſis* in Epiſtola ad Auctorem datâ, commendat. Ejus nomen præferunt Annales Francorum ab anno Chriſti DCCXLI. ad annum DCCCXXVIII. hóſque ipſi vendicat *Andreas Ducheſnius* teſtimonio Anonymi, ſed coævi Auctoris, qui librum de Tranſlatione & Miraculis S. Sebaſtiani compoſuit, in Præfatione ad *Ingrannum* S. Medardi Sueſſionenſis Abbatem: necnon *Trithemii*, qui inter *Eginhardi* Opera recenſet *Hiſtoriam temporum de geſtis Germanorum & Francorum:* quæ alia ab his Annalibus haberi non debet, in quibus res per Francos potiſſimum & Germanos geſtæ non minùs eleganter quàm accuratè conſignantur. Demum probat hos Annales *Eginhardi* fœtum eſſe, ex eo quòd eorum ſtylus cum ſtylo Vitæ *Caroli Magni* genuinè conveniat. Contra, *P. Carolus le Cointe* in Annalibus Francorum, diſſimilem ſtylum arguit, & ex iis quæ habet Auctor ad annum DCCLXXIV. aliiſque momentis, hoc Opus à Monacho Laureshamenſi, cujus quidem ignotum ſit nomen, editum aſſerit: illúdque non alio appellat nomine, quàm *Annales Laureshamenſes*. Qua de re penès eruditos ſit judicium. Scripſit etiam *Eginhardus* libros quatuor de Tranſlatione & Miraculis *SS. Marcellini* & *Petri* Martyrum quos apud *Surium** integros legere eſt: Denique *Lothario* Imperatori Monita *Gabrielis Archangeli* duodecim Capitulis comprehenſa nuncupavit, ut Annales Fuldenſes teſtantur ad annum DCCCLXXIV. Vitam *Caroli Magni* ab *Eginhardo* ſcriptam primus in lucem emiſit *Hermannus* Comes à *Nuenare* anno MDLXI. cum Annalibus. Poſtea *Juſtus Reuberus* Juriſconſultus in veterum Scriptorum Tomum congeſſit, qui res Imperatorum per aliquot ſæcula geſtas

* Tom. VII. die II. Junii.

geſtas literis mandarant. Deinde *Marquardus Freherus* eamdem inſeruit Corpori Hiſtoriæ Franciæ veteris ac ſinceræ, quòd anno MDCXIII. vulgavit. Demum *Andreas Ducheſnius* illam edidit inter Scriptores veteres Hiſtoriæ Francorum, Tomo II. cum Annalibus eidem adſcriptis. Hermannum Comitem Nuenarium primum *Eginhardi* editorem non inſtitiſſe antiquo Codici quem habebat; ſed in eo fuiſſe ut floridiùs loquentem induceret: & qui poſtea Eginhardum typis divulgarunt, hanc Nuenarii Comitis editionem ſecutos eſſe, ſcripſit *Voſſius* lib. II. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XXXIII. ſed *Voſſio* cæteri Viri Eruditi non aſſentiuntur, eúmque Codices antiqui refellunt.

Theganus.

II. Eginhardo ſuppares fuere THEGANUS & NITHARDUS, quos ipſi propter argumenti in quo verſati ſunt, affinitatem hoc in Articulo ſubjungo. *Theganus* natione Francus, Trevirenſis Chorepiſcopus librum ſcripſit *De geſtis Ludovici Pii*, cui *Vualafridus Strabo* Augienſis Abbas, ejus familiaris, præfatus eſt, Opúſque ſecuit in Capita LVIII. ſingulíſque argumentum ſuum præpoſuit. Scripſit *breviter & verè, potius quam lepidè. In cujus quibuſdam ſententiis, quod effuſior & ardentior in loquendo videatur, ut vir nobilis & acris animi, quod de indignitate vilium perſonarum*, ſeu de earum injuriis in Pientiſſimum Principem, *dolor ſuggeſſit, tacere non potuit. Præterea nimius amor juſtitiæ, & executoris ejus Chriſtianiſſimi Imperatoris, zeli naturalis exaggeravit dolorem. Unde, quantum ſit Opus ejus pro bona voluntate, non faſtidiendum pro quantulacumque ruſticitate.* Ita de hoc Opere cenſet *Vualafridus Strabo*, qui & ſe noviſſe *Virum multa lectione inſtructum, ſed prædicationis & correctionis ſtudiis occupatum* teſtatur. Superſtite adhuc *Ludovico Pio* editum eſſe, docent poſtrema hæc Operis verba: *Eodem anno, in ipſo itinere obiit Berengarius, Dux fidelis & ſapiens: quem Imperator cum filiis ſuis luxit multo tempore. Iſte eſt annus XXIII. Regni Domini Ludewici Piiſſimi Imperatoris: quem conſervare & protegere diu in hoc ſæculo fœliciter commorantem, & poſt hæc diſcurrentia tempora perducere dignetur ad ſocietatem omnium Sanctorum ejus.* Non attigit itaque *Theganus* res poſtremi triennii *Ludovici Pii*, ſed ſcribere deſiit anno ejus Imperii XXIII. Chriſti DCCCXXXVII. Iiſdem temporibus ſcripſit Aſtronomus Anonymus Vitam *Ludovici Pii*, ipſiúſque poſtrema geſta & mortem expoſuit, quod *Theganus* non fecerat. Ejus ætatem ex eo cognoſcimus, quòd, ut ipſe refert, cùm anno DCCCXXXVI. III. Idus Aprilis Cometes apparuiſſet per dies XXV. ab Imperatore fuerit accitus, rogatúſque quid novum illud Phœnomenon portenderet. Utrumque Opus editum eſt ab *Andrea Ducheſnio* Tom. II. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.

Thegani. Stylus.

Nithardus.

III. NITHARDUS patre *S. Angilberto*, matre *Bertha Caroli Magni* filia natus, *Harnidi* frater, ut ipſe teſtatur, Franciæ Maritimæ Comes, ferventibus inter *Ludovici Pii* filios diſſidiis, ſub *Carolo* Rege militavit. Unus ex illis fuit, quibus anno DCCCXLII. Regni inter *Ludovicum* & *Carolum* partitio commiſſa eſt, ut ipſe teſtatur lib. 4. Pacem inter fratres componere ſemper optavit, ſatigítque. At fraternis odiis nuſquam detumeſcentibus, ſeceſſum à Republica meditatus eſt, ut ipſe refert in Præfatione lib. 4. Sæculo vale dixit anno circiter DCCCXLIV. Vitámque Monaſticam ſub Regula *S. Benedicti* profeſſus eſt; quo in Cœnobio, Prumienſi, an Centulenſi, incertum. Pro Prumienſi conjecturam ſubminiſtrant *Lupi Ferrarienſis* ad *Marcuvardum* Prumienſem Abbatem Epiſtola LV. ejuſdémque *Marcuvardi* ad *Eidonem* Abbatem Epiſtola LXII. Ut ut eſt, Centulenſem Abbatem fuiſſe *Nithardum*, conſtat ex *Hariulfo* in Chronico Centulenſi. Paucis diebus Monaſterio ſuo præfuit. In prælio enim adversùs Danos, qui oram Franciæ maritimam vaſtabant, occubuit. Libros quatuor edidit *De Diſſenſionibus filiorum Ludovici Pii*, ad annum uſque DCCCXLIII. jubente *Carolo Calvo* Francorum Rege, cui & illud Opus nuncupavit. Editi ſunt ab *Andrea Ducheſnio*, Tomo II. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum. Hos Auctores inter Eccleſiaſticos recenſuimus quòd in eorum etiam Operibus multa ſint quibus Hiſtoria Eccleſiaſtica illuſtretur, quamvis de ſæculari Hiſtoria potiſſimùm ſcripſerint.

ARTICULUS IX.

De Hilduino, Freculfo, & Paſchaſio Ratberto.

I. HILDUINUS O. B. Monachus, ſub *Ludovico Pio* ſacri Palatii Archicapellanus,* S. Germani Pariſienſis, S. Medardi Sueſſionenſis, & S. Dionyſii prope Lutetiam Abbas, anno DCCCXXVI. Romam miſit ad *Eugenium II.* Pontificem Maximum pro impetrandis *S. Sebaſtiani* Reliquiis, quas in Baſilica S. Medardi Sueſſionenſis depoſuit, ut Annales Francorum Eginhardo adſcripti teſtantur. Vetus Auctor in Libello de Tranſlatione S. Sebaſtiani, apud *Bollandum* ad diem XX. Januarii, *Hilduinum* ita commendat. *HLudowicus Imperator Auguſtus, inter cunctos Imperii ſui Primates, quos Conſilio ſuo aſciverat, Hilduinum Abbatem Reverentiſſimum, virum quoque omni probitatis genere permodeſtum, omnique ſagacitate & induſtria præditum, juſtitia conſpicuum, ſanctitate præclarum, in tantum amavit & extulit, ut ei ſpecialiùs quidquid ſecretiùs tractandum eſſet, committeret, eúmque Archicapellanum in omni Imperio ſuo conſtitueret. . . . A piiſſimo Cæſare, ad quorumdam improbitatem compeſcendam, qui adversùs Summum Antiſtitem Eugenium intumuerant Romæ, delegatus, ſic judicium omne prudenti examinatione exercuit, ut & Cæſaris juſſum expleret, & Pontifici ſatisfaceret, & eos, qui contra hunc ſuperbè intumuerant, ſedatâ eorum contumaciâ, pacatos redderet & quietos.* In *Lotharii* ſcilicet Imperatoris erat comitatu, cùm in Italiam à Patre directus eſt ad ſedandas Romanorum diſcordias anno 824. ejúſque conſiliis utebatur *Lotharius*.

* Grand Aumônier.

Hilduini Abbatis elogium.

Ejus meminit *Nithardus* lib. 1. & 2. Ipſi *Rabanus* Commentarios in libros Regum dicavit, eum *ubique excellentem & pluribus fructuoſum, divitem in omnibus in omni ſcientia & doctrina* appellans. Hunc *Vualafridus Strabo* in Carminibus vocat *Magnum Aaronem*, ejúſque fidem, doctrinam, ac morum integritatem commendat his verbis:

Protinus in magno magnus procedit Aaron,
Ordine mirifico, veſtis redimitus honore,
Punica tintinnis reſpondent mala ſonoris:
Mala fidem, tintinna ſonant documenta ſalutis,
Queis utríſque Pius vario Pater ordine fulget,
Et divina ſacro celebrat celer orgia cultu.

Hunc *Lupus Ferrarienſis* Epiſtola CX. vocat *Nobilitatis, dignitatis, & moderationis apice conſpicuum, Eccleſiaſticorum Magiſtrum.* Ad eum extant Epiſtolæ *Frotarii* Tullenſis Epiſcopi, XIII. & XIV. Primam ſuo & Eccleſiæ ſuæ nomine dedit, alteram nomine Eccleſiæ Senonenſis: ex utraque conſtat *Hilduinum* præcipua in gratia & auctoritate fuiſſe apud *Ludovicum Pium* Imperatorem,

torem, ac tanto uſum fuiſſe favore ad patrocinium Eccleſiarum, ut ad ipſum velut ad *Unicum Patrem & Defenſorem Piiſſimum*, omnes Eccleſiæ Regni, quibus aliqua in Aula erant negotia, confugerent. Sic inſcribitur prior *Frotharii* Epiſtola: *Excellentiſſimo atque ſummo honore digniſſimo Hilduino, à Deo electo, Patri & Magiſtro.* Secunda verò ſic: *Eximio Domino & verè ſanctiſſimo Hilduino, ſacris negotiis à Deo prælato.* Extat Epiſtola *Agobardi* Lugdunenſis Archiepiſcopi ad eumdem *Hilduinum*, & ad *Vvallam* Abbatem data, quâ ipſos rogat ut à *Ludovico Pio* Imperatore obtineant reſciſſionem Edicti, quo prohibuerat mancipia Judæorum invitis dominis, baptizari. Ex ea conſtat, *Hilduinum* ſemper in Aula fuiſſe, & gratia quâ pollebat apud Imperatorem uſum eſſe ad res Eccleſiæ promovendas. Inſcribitur: *Dominis ſanctiſſimis Viris illuſtribus, Hilduino ſacri Palatii Antiſtiti, & Vvala Abbati, &c.* Ait ipſos *præcipuos & penè ſolos in via Dei eſſe adjutores Chriſtianiſſimi Imperatoris, & propterea in Palatio eſſe unum ſemper, & alterum frequenter, ut in operibus pietatis illi prudentiſſimis ſuggeſtionibus ſint exhortatores & adjutores.* Ludovici Pii, & Gallicanorum Antiſtitum auctoritatem adhibuit ad Regularem Diſciplinam in Monaſterio *S. Dionyſii* reſtaurandam, ut conſtat ex Diplomate ejuſdem Imperatoris dato VII. Kal. Decembris, anno ipſius Imperii XIX. Vitam *S. Dionyſii* Areopagitæ, ejuſdem Principis mandato compoſuit, cùm proſa, tum carmine, quæ lucubrationes, *Areopagitica* vulgò nominantur. [*Hilduini Areopagitica.*] Hoc autem Opus ex Græcorum Hiſtoriis, ex ipſius Dionyſii libris, ex Latinis Auctoribus, ex Libello Paſſionis ejus, & ex Chartis vetuſtiſſimis Tabularii Pariſienſis Eccleſiæ componere à *Ludovico Auguſto* juſſus eſt. Extat *Ludovici Pii* Epiſtola ad *Hilduinum*, Tom. II. Conciliorum Galliæ. Vitam *S. Dionyſii* ab *Hilduino* proſa ſcriptam legere eſt apud *Surium* Tom. V. ad diem IX. Octobris. Quatuor vero Libros eo de argumento carmine conſcriptos, in Monaſterio Gemblacenſi aſſervari teſtatur *Voſſius*, lib. II. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XXIII. De Areopagiticis *Hilduini*, varium eſt Eruditorum judicium.

[*Freculfus.*] II. FRECULFUS, Monachus primùm Fuldenſis O. B. Deinde Lexovienſis in Provincia Rotomagenſi Epiſcopus, qui Conciliis Pariſienſi anno 846. & Turonenſi IV. anno 849. interfuit ac ſubſcripſit, cui *Rabanus* ſuos in Geneſim Commentarios nuncupavit; ſcripſit *Chronicon* à mundi exordio ad annum Chriſti circiter DC. Primam partem, quam ad Chriſtum uſque perduxit, ſeptem libris comprehenſam, dicavit *Elizachari* Abbati, Præceptori quondam ſuo. Alteram à Chriſto uſque ad Regna Francorum ac Longobardorum, & annum circiter ſexcenteſimum, diviſam in quinque libros, obtulit *Juditha* Auguſtæ *Ludovici Pii* conjugi & *Caroli Calvi* matri. Obiit circa annum DCCCL. A *Sigeberto* lib. de Viris Illuſtribus, Cap. XC. & à *Trithemio* in lib. de Scriptoribus, & in Chronico Hirſaugienſi commendatur.

[*Paſchaſius.*] III. *Paſchaſius Radbertus*, Cœnobii Corbeienſis ad Somonam O. B. Abbas à *Lupo Ferrarienſi*, Epiſtolis LVI. LVII. & LVIII. ab *Engelmodo* Sueſſionenſi, in Carmine quod ejus Operibus præfixum eſt, à *Sigeberto*, lib. de Viris Illuſtribus, Cap. XCVII. *Honorio Auguſtodunenſi*, lib. IV. de Luminaribus Eccleſiæ cap. X. *Trithemio*, & aliis commendatus, floruit ab anno Chriſti DCCCXLIV. ad annum DCCCLX. ut probat doctiſſimus *P. Mabillonius* in Elogio illius Hiſtorico, II. P. Sæculi IV. Benedictini. Scripſit XII. libros Commentariorum in Evangelium *S. Matthæi*. *III.* in Pſalmum XLIV. V. in Lamentationes Jeremiæ; librum *de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*: *Epiſtolam* ejuſdem argumenti *ad Frudegardum*: Vitam *S. Adhalardi* Abbatis Corbeienſis, Epitaphium ſeu Vitam *Vvalæ* Abbatis, Libellum de Paſſione *SS. Rufini & Valerii*, & Libellum *de Partu B. Mariæ* Virginis. De *Paſchaſio*, & ejus Operibus, maximéque de ejus doctrina circa Euchariſtiam, ſingularem Diſſertationem inſtituemus.

ARTICULUS X.

De Agobardo.

I. AGOBARDUS* natione Gallus, Eccleſiæ Lugdunenſis primùm Chorepiſcopus ſub *Laidrado* Archipræſule, deinde poſt *Laidradi* abdicationem & ſeceſſum in Monaſterium S. Medardi Sueſſionenſis, ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopus electus eſt. Anno DCCCXIII. ſanctimoniâ & doctrinâ inter Gallicanos Epiſcopos claruit: Ejus gloriam obſcuravit unica labes. *Lotharii* ſcilicet partes ſecutus eſt adversùs *Ludovicum Pium* Imperatorem, conſiliis & auctoritate quâ in Eccleſia Gallicana valebat, perduelles filios plurimùm juvit. [*Agobardus conjurationis adversùs Ludovicum Pium reus.*] Adfuit Concilio Attiniacenſi, in quo *Ludovicus Pius* publicam Pœnitentiam ſponte ſuſcepit, anno DCCCXXII. ut ipſe teſtatur in libro *de Diſpenſatione rei Eccleſiaſticæ*. Interfuit & Synodo Compendienſi, & ſpecie publicæ Pœnitentiæ Piiſſimum Imperatorem cum aliis Epiſcopis Lotharianæ factionis exauctoravit, ut conſtat ex Chartula quam *Lothario Auguſto Ludovici* filio porrexit Compendii, in quâ hujus Conventus Acta ſummatim deſcribuntur. Coacta eſt hæc Synodus anno DCCCXXXIII. Seditioſum Apologeticum pro filiis *Ludovici* adversùs patrem, & famoſum adversùs *Judítham* Auguſtam ejus conjugem his ferventibus diſſidiis conſcripſit, qui extat inter ejus Opera. [*Seditioſa ejus ſcripta.*] Pio Imperatore in Concilio apud Sanctum Dionyſium anno DCCCXXXIV. & apud Theodonis Villam, anno ſequenti, Communioni reſtituto, & reſumptis Imperii inſignibus, in ſolium regreſſo, *Ebo* Remenſis Archiepiſcopus, conjuratorum facilè princeps exauctoratus eſt. Citatus *Agobardus*, cùm ad ſatisfactionem venire ac Synodo ſe ſiſtere neglexiſſet, ab Eccleſiæ regimine amotus eſt. [*Epiſcopatu dejectus eſt Synodali ſententiâ.*] Inde Conventus apud Stramiacum * in pago Lugdunenſi habitus eſt anno DCCCXXXVI. in quo Eccleſiarum Lugdunenſis & Viennenſis, per depoſitionem *Agobardi* & *Bernardi* vacantium cauſa ventilaretur. Cujus quidem examen fieri cœptum eſt; ſed abſentibus Epiſcopis, peragi non potuit. Id Aſtronomus in Vita *Ludovici*, & Annales *Eginhardi* ſeu Laureshamenſes teſtantur. Cæterùm in gratiam Ludovici Pii *Agobardum* rediiſſe, ac Sedem ſuam recepiſſe, *Ado Viennenſis* in Chronico teſtatur. Paucos verò poſt annos à reſtitutione ſua, apud Santones in expeditione Regia poſitus obiit, ut idem *Ado* commemorat. Anno circiter DCCCXL. aut DCCCXLI. obitus ejus figitur. Ipſum conjurationis crimen pœnitentia eluiſſe, probat vindicata ejus ſanctitas. [*Peccatum pœnitentiâ eluit.*] Ejus memoria in Eccleſiæ Lugdunenſis Martyrologio velut ſancti Confeſſoris VIII. Idus Junias celebratur, necnon in Martyrologio MS. Monaſterii S. Claudii. *Sanctæ Memoriæ* Epiſcopus in Chronico *S. Benigni* Divionenſis appellatur. Ad *Agobardum* extat Carmen *Vvalafridi Strabonis*, quod ipſum amicitia conjunctum illi fuiſſe probat.

* *Cremieu.*

II. Multa

Agobardi Opera.

II. Multa ingenii ac eruditionis ſuæ monumenta reliquit poſteris S. *Agobardus*. Librum adversùs errorem *Felicis* Urgelitani Epiſcopi luculentum ſcripſit, obtulitque *Ludovico Pio* Imperatori, & ejus judicio ſubjecit, his verbis; *Pie igitur Rector & Domine, caput orbis, decus mundi, Catholicorum omnium inſignis gloriatio, qui illuſtratis fidem, propagatis & pacem: obſecro manſuetudinem veſtram, ut in contemplationem Filii Dei, qui veſtrum juvat Imperium, præfatum Opuſculum perluſtrare non dedignemini, ut veſtro acerrimo ingenio probetur, vel improbetur. Quia ſi probatur, illis, quibus profuturum eſt, ad legendum commendatur; ſi autem improbatur, Auctor ejus per vos emendatur.*

III. Libellum ſupplicem obtulit *Ludovico Pio*, *contra Judæorum inſolentiam*, qui Aulicis pecunia corruptis, indicula, ſeu litteras ſigillo Regio munitas contra ipſum, & Chriſtianos Eccleſiæ Lugdunenſis per obreptionem & malas artes impetrarant. Inde autem offenſio Judæorum qui Lugduni morabantur, adversùs *Agobardum*, quòd ſalutem commiſſæ plebis curans, prædicationibus ſuis perſuaſerat, ne mancipia Chriſtiana eis venderet, ne ipſos Chriſtianis ſervis, & operariis uti pateretur. Ne fœminæ Chriſtianæ cum eis ſabbata celebrarent, & ne diebus Dominicis operarentur. Ne diebus Quadrageſimæ cum eis pranderent, & eiſdem diebus carnes manducarent. Ne carnes à Judæis immolatas emerent, aut vinum biberent.

Summa Libri Agobardi, De Judaïcis ſuperſtitionibus.

IV. Librum ſcripſit ad eumdem Imperatorem, *De Judaïcis Superſtitionibus*, in quo exponit quomodo SS. Patres Judæos abominati ſint; & Canones in Synodis contra perfidam illam ſectam conditos ſubjicit, multò magis deteſtanda & vitanda conſortia Judæorum, quàm cæterorum Hæreticorum, oſtendit: Quia proprium eſt aliorum Hæreticorum in aliquibus communiter ſentire cum Eccleſia, in aliquibus diſſentire ab ea: Judæorum autem ex toto blaſphemare Dominum Deum noſtrum Jeſum Chriſtum, & Eccleſiam ejus; & nihil de eo verum credere niſi mortem; quamquam nec in eo verum credant, eò quòd mortem ejus cæterorum hominum mortibus ſimilem dicant. Hoc eſt, ex neceſſitate naturæ, non ex voluntate miſericordiæ. Tum eorum blaſphemias, fabulas, & myſteria erroris aperit. Quòd

Judæorum commenta.

nempe Deum corporeum, & corporeis lineamentis per membra diſtinctum aſſerant, excepto quòd ille digitos manuum habeat inflexibiles ac rigentes, utpote qui nihil manibus operetur. Sedere autem more terreni alicujus Regis in ſolio, quod à quatuor beſtiis circumferatur. Cogitare etiam multa ſuperflua & vana, quæ quia ad effectum venire cuncta nequeant, vertantur in dæmones. Quòd literas Alphabeti ſui ſempiternas credant, & ante mundi principium impetraſſe diverſa miniſteria, quibus eas oporteat in ſæculo præſidere. Legem verò Moſaïcam multis annorum curriculis ante mundum ſcriptam. Quòd plures terras, plura inferna, plures cœlos eſſe effutiant: quorum unum, quod ipſi vocant *Racha*, id eſt firmamentum, molas Dei ſuſtentare aſſerunt, quibus manna Angelis ſumendum molatur in eſcam. Alterum verò appellant *Araboth*, in quo Dominus reſideat. Habere Deum ſeptem tubas, quarum una mille cubitis ei metiatur. Quòd *Jeſus* juvenis quidam fuerit apud eos honorabilis, & *Joannis Baptiſtæ* magiſterio eruditus. Quòd plures habuerit Diſcipulos, quorum uni, propter duritiam & hebetudinem ſenſus, *Cepha*, id eſt, *Petra* nomen impoſuerit. Quòd propter plura mendacia accuſatus, *Tiberii* judicio in carcerem detruſus, eò quòd filia ipſius, (cui, ſine viro, maſculi partum promiſerat) lapidis conceptum intulerit. Quòd veluti magus furcâ ſuſpenſus ſit, & petra in capite percuſſus, ſicque occiſus. Quòd juxta quemdam aquæductum ſepultus, & Judæo cuidam ad cuſtodiam commendatus, noctu, ſubitâ aquæductus inundatione ſublatus ſit, & *Pilati* juſſu per duodecim lunas quæſitus, nec inventus. Quòd *Pilatus* ipſum adorari juſſerit. Quòd Chriſtiani colant Idola; & miracula, quæ Sanctorum interceſſionibus tribuimus, à diabolo fiant. Quibus ſuppoſitis, *Agobardus* luculentiſſimis Scripturæ ſacræ teſtimoniis probat, Chriſtianos Judaïcam ſectam execrari debere, & Judæorum conſortium fugere. Non ſuo tantùm nomine, ſed *S. Bernardi* Viennenſis Archiepiſcopi, & *Ebbonis* Gratianopolitani Epiſcopi, hic ab *Agobardo* ſcriptus ad *Ludovicum Pium* liber eſt.

V. Scripſit ad *Adalardum*, *Vvalam*, & *Elizacharum* Abbates Conſultationem *de Judaïcorum mancipiorum baptiſmo*; an invitis dominis eſſent baptizandi, cum baptiſmum poſtulabant. Baptizandi rectè videbantur *Agobardo*, & reddendum ab Eccleſia pretium quo primum empti fuerant, ne Judæis querelæ præberetur occaſio. Sed renuebant Judæi pretium illud accipere, & baptiſma ſervorum prohibebant, ipſiſque favebant Imperatoris Magiſtratus. Ideo rogat *Agobardus* nominatos Abbates, ut conſilio ipſum juvent, aut ſacram Juſſionem ab Imperatore contra Judæos, & ipſorum fautores obtineant. Scripſit quoque Epiſtolam ad *Hilduinum* & *Vvalam* Abbates, rogans ipſos ut Edictum, quod Judæi à *Ludovico Pio* Imperatore per obreptionem impetrarant, quo vetabatur baptiſmus Judaïcorum mancipiorum invitis dominis, ab ejus Majeſtate reſcindi obtinerent.

Summa Libri contra Legem Gundobadi.

VI. Librum etiam ſcripſit *Agobardus* contra legem *Gundobadi*, quâ Burgundiones utebantur. Duo erant in iſta Lege capita naturali æquitati, & Chriſtianæ Legi contraria. Primum ut adversùs eum qui *Gundobada* Lege vivebat, ferre teſtimonium nemo poſſet alteri Legi ſubditus. Secundum, ut non publicis judiciis, ſed ſingulari certamine cauſæ dubiæ diſceptarentur ac decernerentur. Primum Caput impunitati criminum favere oſtendit; quoniam ſæpe contingit ut Gundobadus crimen admittat in loco ubi nullus ſit eidem Legi ſubditus. Secundum fidei & caritati repugnare probat; demonſtràtque inſontes non ſemper eſſe victores: alioquin non Joannem Herodes, ſed Herodem Joannes occidiſſet: neque viciſſent Martyres moriendo, ſed Tyranni occidendo. Addit Gallicanarum Synodorum Canones huic Legi adverſari. Fruſtra verò objici quòd à Romanis recentioribus confirmati non fuerint, cùm ab antiquis in veneratione ſint habiti. Et quamquam non tantæ ſint auctoritatis ac Synodorum Oecumenicarum Canones, ipſos tamen Gundobadæ Legis ab hæretico Rege latæ Decretis anteponi debere. *Huc accedit aliud*, inquit, *quod pia conſideratione dignum videtur, de Canonibus ſcilicet Gallicanis, qui quaſi ſuperflui aut inutiles à quibuſdam reſpuuntur, eo quòd neoterici Romani eos non commendaverint; cum antiqui religiosè eos venerati ſint, quoniam venerandi & ſancti viri eos ediderunt, quorum vitam & ſanctitatem crebra miracula commendarunt. Et revera, ſi ſecundùm dictum Dominicum, ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine ejus, ibi eſt & Dominus in medio eorum; quanto magis ubi viginti aut triginta, aut multò ampliùs, congregati fuerint, non ſolùm in nomine Domini, ſed inſuper etiam fide præditi, ſapientia illuſtres, vita clari, ſanctitate reverendi, ſignis*

Gallicani Canones quâ in veneratione habendi.

& prodigiis formidandi? Neque hoc idcirco dicitur, ut paſſim omnium Epiſcopalium Conventuum ſanctiones æquali auctoritate recipiendæ credantur, ut Niceni, Chalcedonenſis, & cæterorum generalium ex totius mundi conſenſu congregatorum & receptorum. Sed quia congrua veneratione, pro cauſis neceſſariis, quarum definitiones in illis generalibus non inveniuntur, fides ſit eis adhibenda religione debita; & melius ſit unicuique ſequi eorum auctoritatem, quam proprium ſenſum; & ſine aliquo dolore tranſiri non poſſit, cum definitiones multorum & Sanctorum atque Catholicorum prætermittantur, & unius Gundobadi Regis hæretici Lex attentè, quaſi à Deo data teneatur. S. *Aviti* Viennenſis Archiepiſcopi Reſponſum de hujuſmodi privatis certaminibus *Gundobado* Regi datum, expendi rogat *Agobardus*. *S. Avito* illa reprehendenti Rex *Gundobadus* reſponderat: *Quid eſt quòd inter Regna & gentes, vel etiam inter perſonas ſæpe ſingulas, dirimendæ præliis cauſæ divino judicio committuntur; & ei maximè parti, cui juſtitia competit, victoria ſuccedit?* Repoſuit Avitus: *Si divinum judicium Regna vel gentes expeterent, illud priùs, quod ſcribitur, formidarent, dicente Pſalmiſta*: Diſſipa gentes quæ bella volunt. *Et illud diligerent quod perinde dicitur*: Mihi vindicta, ego retribuam, dicit Dominus. *An fortè ſine telis & gladiis cauſarum motus æquitas ſuperna non judicat? Cùm ſæpe, ut cernimus, pars aut juſtè tenens, aut juſta depoſcens, laboret in præliis, & prævaleat iniquæ partis vel ſuperior fortitudo, vel furtiva ſubreptio?* Pergit *Agobardus* contra illam ſingularium certaminum ambiguitatem declamare. *Quid jam*, inquit, *de illa ſingularium certaminum ambiguitate dicamus, quam frequenter inter gentes quietas furor perſonalis exequitur, cùm ſuper quacumque repetitione bellantes ambo nonnunquam animas juſtè ponunt, quibus humanis atque pretioſis viliſſima lucra præponunt; & Dei judicium iracundia invocat, dum impatientia non expectat: Hic autem interrogo, utrum cauſa utrique mala fuerit, pro qua bellator uterque occumbit?* Denique concludit, optandum eſſe ut ſub uno piiſſimo Rege omnes una regantur Lege: id fore ad concordiam Civitatis Dei, & populorum æquitatem conducibilius, ſed quia hoc difficile, ne dicam, impoſſibile eſt; Principem rogat ut hoc ſaltem caput Gundobadæ Legis, non ſolùm ut inutile, ſed etiam ut noxium de medio auferat.

Singularia certamina damnata.

Pſal. 67. 31.
Rom. 12. 19.

VII. Scripſit inſuper *Agobardus* ad *Bernardum* Viennenſem Archiepiſcopum, *de Privilegio & Jure Sacerdotii* librum egregium, ubi poſtquam de dignitate Sacerdotum, & reverentiâ ipſis debitâ multa præclarè dixit ex Veteri & Novo Teſtamento, luget ſui ſæculi mores, quo Sacerdotes contemptui habebantur, & Nobilibus velut famuli miniſtrabant. *Hæc pauca*, inquit, *veteris ac novi Teſtamenti collegimus teſtimonia, in quibus quaſi in ſpeculo contueri valeamus fœditatem noſtri temporis omni lachrymarum fonte plorandam; quando increbuit conſuetudo impia, ut pene nullus inveniatur anhelans & quantulumcunque proficiens ad honores & gloriam temporalem, qui non domeſticum habeat Sacerdotem, non cui obediat, ſed à quo inceſſanter exigat licitam ſimul atque illicitam obedientiam, non ſolùm in divinis officiis, verumetiam in humanis; ita ut pleriqque inveniantur, qui aut ad menſas miniſtrent, aut ſaccata vina miſceant, aut canes ducant; aut caballos, quibus fœminæ ſedent, regant; aut agellos provideant. Et quia tales, de quibus hæc dicimus, bonos Sacerdotes in domibus ſuis habere non poſſunt (nam quis eſſet bonus Clericus, qui cum talibus hominibus dehoneſtari nomen & vitam ſuam ferret?) non curant omnino quales Clerici illi ſint; quantâ ignorantia cæci, quantis criminibus involuti, tantum ut habeant Presbyteros proprios, quorum occaſione deſerant Eccleſias, ſeniores, & officia publica. Quod autem non habeant eos propter Religionis honorem, apparet ex hoc quod non habent eos in honore, unde & contumelioſè eos nominantes, quando volunt illos ordinari Presbyteros, rogant nos, aut jubent, dicentes: Habeo unum Clericionem, quem mihi nutrivi de ſervis meis propriis, aut beneficialibus ſive pagenſibus; aut obtinui ab illo vel illo homine, ſive de illo vel illo pago, volo ut ordines eum mihi Presbyterum.*

Proſtituuntur Laici, qui Sacerdotes contemptui habent.

VIII. Scripſit inſuper *Agobardus* librum contra inſulſam vulgi opinionem *de grandine & tonitruis*. Invaluerat in vulgus ſuperſtitioſa opinio de grandine & procellis, quas magorum & ſortilegorum, quos Tempeſtarios appellabant, maleficiis fieri arbitrabantur. Propterea *Levatitiam auram* nuncupabant. Iſtud autem commentum ex hominum animis delere ſatagit *Agobardus*, oſtendens ex Scriptura Sacra grandinem & tonitrua ſolius Dei opus eſſe, non alicujus hominis. Nec magos Ægyptiorum grandinem immittere potuiſſe. Et quamquam Deus flagella vindictarum aut probationum, per Angelos malos exerceat; tamen poteſtatem nocendi ab illo accipiunt, quamvis voluntatem de ſuo habeant. Auctorem autem grandinis & procellarum Deum eſſe, probat ex cap. 9. Exodi, v. 23. Joſue 10. v. 11. Job. 37. à v. 5. ad 11. Job. 38. v. 22. & 23. I. Regum 7. v. 10. III. Reg. 18. Pſalm. 37. 104. & 143. Eccleſiaſtici 39. & 43. Jacobi 5. Stultam illam credulitatem portionem non minimam infidelitatis eſſe dicit. Illam ſuperſtitionem ita invaluiſſe ait, ut in plerìſque locis eſſent homines miſerrimi, qui dicerent ſe non equidem noſſe immittere tempeſtates, ſed noſſe tamen defendere à tempeſtate habitatores loci. His habuiſſe ſtatutum, quantùm de frugibus ſuis donarent; idque appellare ſolitos *Canonicum*. Id ſponte perſolvere, diabolo illiciente, qui decimas Sacerdotibus, eleemoſynas pauperibus tribuere nolunt.

Inſulſæ vulgi opiniones de grandine & tonitruis a magis & ſortilegis excitatis Agobardus refellit.

Irridet aliud figmentum adhuc abſurdius. Ante paucos annos cùm mortalitas boum graſſaretur, ineptus rumor ſparſus fuerat in vulgus, *Grimaldum* Ducem Beneventanum, hoſtem *Caroli M.* Imperatoris, tranſmiſiſſe homines cum pulvere, quem ſpargerent per campos, montes, prata, & fontes: & hunc pulverem bobus mortem inferre. Multi, qui hujuſmodi maleficii accuſabantur, fuerant comprehenſi & occiſi: qui etiam faſſi fuerant ſe talem pulverem habere, & ſpargere. Sic eos diabolus occulto & juſto Dei judicio ſeduxerat, acceptâ in illos poteſtate, ut ipſi contra ſe teſtes eſſent fallaces ad mortem. Hoc ita ab omnibus credebatur, ut pene pauci eſſent, quibus abſurdiſſimum videretur. Neque expendebant unde fieri poſſet pulvis ille, ex quo ſoli boves, non animalia cætera morerentur: aut quomodo per regiones tam latè diffuſas exportari potuiſſet, quas ſuperſpargere pulveribus homines non poſſent, nec ſi Beneventani omnes, viri & fœminæ, ſenes & juvenes, cum ternis carris pulvere onuſtis egreſſi de regione fuiſſent. Iſtud ergo commentum ſugillat, & æquè ſugillandum docet ac vulgare illud de *aura levatitia*: dolétque quòd tanta jam ſtultitia miſerum mundum oppreſſerit, ut nunc ſic abſurdè res credantur à Chriſtianis, quales nunquam antea poterat quiſquam ſuadere Paganis.

Inſulſum aliud vulgi commentum ab Agobardo refellitur.

IX. Librum præterea ſcripſit *Agobardus* contra objectiones *Fredegiſi* Abbatis, qui aliquam ipſius lucubrationem injuſtè reprehenderat. Aſſertas à ſe propoſitiones à calumnia & errore vindicat: *Fredegiſum* ipſum in magnos errores lapſum oſtendit. Reprehenderat *Fredegiſus* iſtam *Agobardi* propo-

Liber criticus contra objectiones Fredegiſi.

Iſtius libri ſumma.

propoſitionem : *Qui verè humilis eſt, abjecta de ſe ſentit ; & qui abjecta de ſe ſentit, erraſſe ſe non dubitat.* Dicebat inde ſequi Chriſtum abjecta de ſe ſenſiſſe, & erraſſe ſe non dubitaſſe. Reſpondet *Agobardus*, Cùm de abjectionis humilitate, & peccati confeſſione loquimur, quæ vera in hominibus proculdubio eſſe debent, Chriſtum cæteris hominibus permiſceri non debere : quia quòd ſemetipſum exinaniverit, inclinatio fuit miſerationis, non evacuatio poteſtatis. Scripſerat *Fredegiſus*, non ſolùm Apoſtolos & Evangeliſtas, ſed Scripturæ Sacræ Interpretes, & Catholicos Expoſitores ab imperitiæ calumnia rationabiliter defendi poſſe : nihilque omnino contra regulam Grammaticæ dixiſſe, quod non ita aut ratio aliqua, aut cauſa myſterii dici exigeret. Id oppidò falſum eſſe probat *Agobardus*, quoad Interpretes, & Expoſitores ; quos interdum erraſſe, nec illis æqualem ac ſacris Auctoribus fidem eſſe adhibendam, probat ex *S. Auguſtino* in libris contra *Fauſtum* dicente : Expoſitores *non cum credendi neceſſitate, ſed cum judicandi libertate* eſſe legendos. Solas autem Scripturas Sacras, *non cum judicandi libertate, ſed cum credendi neceſſitate* legi oportere. Scripſerat *Fredegiſus*, Turpe eſſe credere, Spiritum Sanctum, qui omnium gentium linguas mentibus Apoſtolorum infudit, ruſticitatem potiùs per eos, quàm nobilitatem uniuſcujuſque linguæ locutum eſſe. Reſpondet *Agobardus*, Hæc eò collineare, ut credatur Spiritus Sanctus Prophetis & Apoſtolis, non ſolùm ſenſum prædicationis, & modos vel argumenta dictionum inſpiraſſe ; ſed etiam ipſa corporalia verba extrinſecùs in ore illorum formaſſe. Id verò falſum probari vel ſolo Moſis exemplo, qui ſe impeditioris linguæ eſſe dixit, cùm à Deo mitteretur. Cui Deus : *Ecce*, inquit, *Aaron frater tuus, ſcio quòd eloquens ſit, ipſe erit propheta tuus : Tu loqueris ad eum, & ille loquetur ad Pharaonem.* Moſes Propheta Domini, Aaron Propheta Moyſi. Propheta Moyſi eloquentior Propheta Dei. Non itaque Deus ipſa corporalia verba extrinſecùs format in ore Prophetarum. Unde & *S. Hieronymus* refellit eos qui putant *S. Paulum* ex humilitate, & non verè dixiſſe : *Etſi imperitus ſum ſermone, non tamen ſcientia.* Et in Præfationibus Iſaïæ, Jeremiæ, & Ezechielis, idem *S. Hieronymus* obſervat, Prophetas ſtylo æquè nobili ac eleganti non eſſe locutos. Et in Præfatione Epiſtolæ ad Hebræos, notat *S. Paulum* in hac Epiſtola fuiſſe eloquentiorem quàm in cæteris, quòd proprio, id eſt, Hebræo ſermone, ſcriberet. De anima corpori infundenda *Fredegiſus* ſcripſerat : *Anima quando ad corpus pervenit, &c.* Hunc loquendi modum reprehendit *Agobardus*, quòd innuere videatur animam ante corpus fuiſſe creatam. *Fredegiſus* ſcripſerat, Aliud non eſſe Deum, aliud veritatem ; aut ſi aliud ſit, inde ſequi quòd Deus veritas non ſit. Id reprehendit *Agobardus*, oſtenditque frequenter in Scripturis ſacris nomen veritatis ſignificare virtutem oppoſitam falſitati & mendacio, non ipſum Deum ; qui tamen & ipſe veritas eſt. Sic *Zachariæ* 8. dicitur : *Veritatem & judicium pacis judicate in portis veſtris.* Cujus ſententiæ non eſt is ſenſus : *Deum judicate in portis veſtris.* Sic Apoſtolus ait : *Veritatem dico in Chriſto Jeſu, non mentior.* Cujus ſententiæ non eſt ſenſus : *Deum dico in Chriſto Jeſu* : ut *Fredegiſus* effutiebat. Scripſerat *Fredegiſus*, Sanctos veteris Teſtamenti non fuiſſe Chriſtianos, eoque ratiocinio utebatur : Abſurdum eſt ut Chriſtiani ſint priùs quàm Chriſtus : At in veteri Teſtamento non erat Chriſtus : igitur non erant Chriſtiani. Meritò illius aſſertionis fundamentum reprehendit *Agobardus* ut hæreſi *Pauli Samoſateni* proximum ; Oſtenditque *S. Auguſtini* verba malè à *Fredegiſo* allegari ad eum confutandum errorem. Hoc proferebat ille *S. Auguſtini* teſtimonium : *Nondum ergo erat Chriſtus quod eſſe cœpit, cum ſemetipſum exinanivit, non formam Dei amittens, ſed formam ſervi accipiens.* Reſpondet *Agobardus*, Unum eumdémque Chriſtum ſemper in forma Dei fuiſſe, deinde in tempore formam ſervi accepiſſe ; quam antequam acciperet, nondum erat filius hominis, ſed Dei, tamen Chriſtus. Unde *S. Auguſtinus* ait : *De ipſo tamen eodémque Chriſto dictum eſt : Cum in forma Dei eſſet.* Nec ait : *Non erat Chriſtus qui eſſe cœpit* : Sed, *Non erat quod eſſe cœpit.* Everſo *Fredegiſi* fundamento, probat *Agobardus* Chriſtum, & Chriſtianos tempore veteris Teſtamenti fuiſſe, ex Apoſtolo ad Hebræos 13. dicente : *Chriſtus Jeſus heri, & hodie, ipſe & in ſæcula.* Et ad Epheſios 2. ubi ait : *Memores eſtote quod aliquando vos gentes in carne, qui dicimini præputium ab ea quæ dicitur circumciſio in carne manu facta, quia eratis illo tempore ſine Chriſto, alienati a converſatione Iſraël, & hoſpites Teſtamentorum, ſpem promiſſionis non habentes, & ſine Deo in mundo.* Quid eſt autem dicere, *Eratis ſine Chriſto, alienati a converſatione Iſraël*, niſi obliquè demonſtrare, non fuiſſe ſine Chriſto Iſraël tempore promiſſionis ? (inquit *Agobardus*) Urget etiam *Fredegiſum* auctoritate ejuſdem Apoſtoli, ad Hebræos 11. de Moyſe dicentis : *Negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem ; majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperium Chriſti. Aſpiciebat enim in remunerationem.* Quod fruſtra dictum, ſi Chriſtus non erat, neque Chriſtiani. Et ex cap. 2. ejuſdem Epiſtolæ probat non ſolùm Chriſtianos, ſed etiam filios Chriſti fuiſſe, tempore veteris Legis. *Decebat enim*, inquit, *eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, Auctorem ſalutis eorum per paſſiones conſummari.* Probat inſuper tempore veteris Legis Chriſtum & bonos coluiſſe, & malos tentaſſe, ex I. ad Corinthios 10. *Bibebant de ſpiritali conſequente eos Petra. Petra autem erat Chriſtus ..... Neque tentemus Chriſtum, ſicut quidam eorum tentaverunt, & à ſerpentibus perierunt.* Abraham Chriſtianum negare, perabſurdum putat, cùm nos Chriſtiani eſſe non poſſimus, niſi efficiamur ſemen Abrahæ. *Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu. Si autem vos Chriſti, ergo Abrahæ ſemen eſtis*, (inquit Apoſtolus ad Galatas 3.) *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus qui eſt Chriſtus. Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum fideli Abraham* (inquit idem Apoſtolus.) Et rurſus : *Chriſtus nos redemit de maledicto Legis, factus pro nobis maledictum, ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiritûs accipiamus per fidem.* Una eſt igitur benedictio, quâ Abraham, & quâ nos benedicti ſumus : unus Spiritus quô ille & nos uncti ſumus : Non minùs ergo ille, quàm nos, Chriſtianus. Denique Apoſtolus ait ad Epheſios 2. *Eſtis cives Sanctorum, & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu, in quo ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum Domino, in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu Sancto.* Cùm itaque una ſit ædificatio, unum templum, in uno Spiritu ædificatum : Sancti veteris Teſtamenti fuerunt quod nos ſumus, id eſt, pariter Chriſtiani. Occupat autem *Agobardus* objectionem quæ à *Fredegiſo* fieri poterat, quòd nomen Chriſtianum ab *Iſaia* c. 62. & à *S. Joanne*, Apocalypſis 2. & 3. *Nomen novum* appelletur. Reſpondet SS.

Utrum Spiritus Sanctus corporalia ipſa verba in ore Prophetarum & Apoſtolorum extrinſecùs formaverit?

Sanctos veteris Teſtamenti Chriſtianos fuiſſe probat Agobardus.

Doctores ita intellexiſſe, *Ut novum dicatur propterea, quia nuper diſperſum, non quia nuper inventum, ac per hoc non novella vel nuper exorta eſt Chriſtianorum Religio, ſed ab ipſa mundi origine deſcendens, eodem Chriſto doctore & inſtitutore.* Hæc ſumma libri adversùs *Fredegiſum.*

Summa Epiſtolæ Agobardi. De quorumdam illuſione ſignorum.

X. Scripſit *Agobardus* & Epiſtolam ad *Bartholomæum* Narbonenſem Archiepiſcopum, *de quorumdam illuſione ſignorum.* Quoddam epilepſiæ genus in Provincia Narbonenſi homines vexabat, ita ut caderent & agitarentur quaſi dæmoniaci. Quin etiam exuſtio quædam puſtulacea, & ſtigmata in corporibus apparebant: quibus tamen ex plagis moriebatur nemo. Infligi cœperant hujuſmodi plagæ in Eccleſia Deo ſacra ſub nomine *S. Firmini*, & alibi deinceps morbus iſte graſſabatur. Terrore perculſi indigenæ donaria in auro, argento, pecoribus, aut aliis ſpeciebus, Eccleſiis in illis locis offerebant. Hac de re conſuluit *Agobardum* Narbonenſis Archipræſul. Reſpondit *Agobardus*, Incertum eſſe an hujuſmodi plaga correptio eſſet, an infirmitas, an virtus. Deum quandoque homines flagellare ſuapte manu, quandoque per Angelos bonos, vel malos, ad correptionem, aut probationem. Quod ex Scriptura ſacra probat. Addit, In quoſdam homines prævalere diabolum videri, non tam ad percutiendum, quàm ad illudendum. Multos ſe audiviſſe, aut vidiſſe à dæmonibus, lapidibus & fuſtibus cæſos, & in nullo læſos; aliquos tamen & illuſos, & læſos; in quibus nulla alia cauſa videtur quâ id fiat, niſi aut inanitas fidei, aut delectatio vanitatis. Quòd verò homines ad eaſdem Eccleſias, in quibus percutiebantur, concurrerent, & quicquid poterant, donarent, non probat *Agobardus*, quia id faciebant terroribus decepti, perdito conſilio meliore. *Melius enim facerent*, inquit, *ſi ſua pauperibus & hoſpitibus erogarent, & ad Preſbyteros Eccleſiæ currerent, ungendi oleo, ſecundum præceptum Evangelicum & Apoſtolicum, cum jejuniis & orationibus, quibus ſociari debet eleemoſyna. Nam ſi eſſent ſigna ſanitatum, quæ Deo largiente per merita Sanctorum conceſſa viderentur, concurſus ad eadem loca conſequens eſſet; & ſi aliquid oblationum ibi daretur more Eccleſiaſtico, & ſecundum diſpoſitionem Patrum, eſſet utique fructuoſum ipſo uſu miſericordiæ: nunc autem quia cupiditati quorumdam & avaritiæ famulantur, non exinde honoratur Deus, nec pauperibus ſuccurritur.*

XI. Epiſtolam dedit *Agobardus* ad *Matfredum* Comitem, quâ eum ad cohibendas injuſtitias adhortatus eſt. Item alteram ad Clericos & Monachos Lugdunenſes, *De modo Regiminis Eccleſiaſtici,* quâ unitatem ipſis commendavit, & ut in regimine animarum, & prædicationis officio nihil aliud quàm gloriam Chriſti, & ædificationem Eccleſiæ quærerent: alioquin adulteros fore, ſi ſubditorum, vel auditorum animos in propriam laudem vel amorem convertant.

XII. Librum ſcripſit contra eorum ſuperſtitionem, qui picturis & imaginibus Sanctorum adorationis obſequium deferendum putabant. Agobardi doctrinam hoc in libro à calumnia vindicavimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VIII. §. XIII. & *Dallæum*, alióſque recentiores Iconomachos ejus auctoritate contra cultum ſacrarum Imaginum perperam abuti oſtendimus.

XIII. Scripſit etiam librum *De diſpenſatione rei Eccleſiaſticæ*; quo res Eccleſiæ diſpenſandas eſſe probat ſecundùm ſacrorum Canonum Decreta: nec à Clericis, multò minùs à Laïcis convertendas eſſe ad luxum. *Si vidua*, inquit, *cujuſlibet Fidelis ab illo eſt ſuſtentanda, ne gravetur Eccleſia; multò magis aliunde ſubminiſtrandum eſt canibus & caballis, cæteriſque tam hominum, quam animantium miniſtris, quæ vel ad delicias, vel ad pompas, turpéſque jocos, à divitibus poſſidentur. Et hoc ideo ne Eccleſiam Dei non ſolùm gravent, verumetiam vaſtent, funditúſque prædentur.* Et infra. *Si is quem utcumque Ordo acceptus, vel impenſa prædicatio comitantur, propter laſciviam, & turpis lucri appetitum, malo ſuo eaſdem res in communes uſus expendit: Ille qui nec miniſterium Eccleſiaſticum ſortitur vel exſequitur, nec pecuniam verbi erogat; ſed inſuper quicquid ad pompam pertinet, ſive laſciviam quaſi licentius properat, ſacris rebus utitur; quantò majori malo ſuo convivia ſplendida de ſacris rebus, quibus gementes & mœrentes in tribulatione paupertatis debuerant conſolari, epulatur cum divitibus gaudens, & opus Domini non reſpiciens, & quaſi agens quæ Deo placeant, jucundatur, ſatiat præterea & inebriat hiſtriones, mimos, turpiſſimóſque & vaniſſimos joculatores, cùm pauperes Eccleſiæ fame diſcruciati intereant?*

XIV. Ad hæc, librum edidit *De Divinis Sententiis, contra eos qui putant Judicium Dei ferro, igne, vel aqua, vel armis patefieri.* Duplex invaluerat modus fraudis occultæ & ſceleris purgandi. Primus erat Legis Gundobadæ, quæ controverſias, ubi non erant teſtes, ferro & armis dirimi jubebat. Secundus inolitæ conſuetudinis: ubi nempe deficiebant teſtes, purgatio aquæ frigidæ, aut ferri candentis adhibebatur. Nefariam conſuetudinem impugnat Agobardus, probatque illam Legi Dei repugnare, & privata certamina, vel probatiónes illas, media non eſſe congrua ad patefaciendam veritatem.

XV. Sequitur inter Agobardi Opera *Sermo exhortatorius, de Fidei veritate.* Huic ſubnexa eſt Epiſtola ad *Ludovicum Pium* Imperatorem, quâ mœrorem ſuum ipſi exponit de diſſidiis & ſceleribus ortis ac perpetratis ex eo quòd Imperii Regníque diviſionem inter filios factam immutaſſet, & *Lothario* in conſortium Imperii aſſumpto debitos honores abſtuliſſet. Timere ſe ait, ne in ejus Majeſtatem furor divinus conciteur, quæ tantorum malorum cauſa ſit. Poſt hanc Epiſtolam, librum *De comparatione utriuſque Regiminis, Eccleſiaſtici & Politici,* legere eſt: Quo probat Imperatoriam Majeſtatem Eccleſiæ & Romano Pontifici pro Deo & publica pace agenti auſcultare debere. Conſequenter ipſum monet ut *Gregorium IV.* Pontificem Maximum in Gallias venientem, domeſticæ pacis arbitrum & ſequeſtrem, eâ quâ par eſt reverentia ſuſcipiat.

XVI. Mutila ſequitur: *De ſpe & timore* ad *Ebbonem* Remenſem Archiepiſcopum Epiſtola. Item Liber *De divina Pſalmodia*, contra quemdam calumniatorem, qui Lugdunenſem Eccleſiam verbo ſcriptiſque lacerabat, quaſi non rectè, nec more paterno ſive uſu Officia divina perageret. Concilia Patrum ſanxiſſe ait, ne plebeii Pſalmi in Eccleſia decantarentur, & aliquid Poëticè compoſitum in divinis laudibus uſurparetur. Congruum eſſe ut ſicut in diebus ad Miſſas nonniſi Divina generaliter Eloquia decantantur; ita & in noctibus ad ſacras Deo Vigilias exhibendas eadem lex obſervetur. Unum nempe Dominum utroque tempore laudari. Hanc obſervantiam, ut in templo Dei, & coram divino altari, divinorum tantummodò eloquiorum melodia celebretur, Veteris Teſtamenti auctoritate & exemplis commendari, ubi in lib. *Paralipomenon* legitur, *Davidem* Regem primum Choros Levitarum laudantium Dominum in Tabernaculo, ſive in Templo conſtituiſſe, eíſque Pſalmos, & Hymnos, & Cantica divinitus ſibi & cæteris qui cum eo prophetabant, inſpirata tradidiſſe, ac mane & veſpere inter divina holocauſta & ſacrificia, decantanda tradidiſſe. *Unde ſummopere neceſſe eſt*, inquit, *ut ſi verè abſque offendiculo vel hæſitatione divinas laudes cupimus celebrare, totos*

Nihil in divinis Officiis cantandū ac recitandū ſuadet Agobardus, quod non ſit è Sacris Scripturis depromtum.

nos

nos divinis ſermonibus, in quibus nullus eſt error, nulla ambiguitas, coaptemus. Id luculentiùs aſſerit in Libro *De correctione Antiphonarii*, qui hunc proximè ſequitur. *Si ergo orantes*, inquit, *doctrinâ Sancti Spiritûs indigemus, multò magis cùm Deo laudes offerimus: quia ſicut nemo, niſi ipſo inſpirante, ſecundùm Deum poſtulat: ita nullus, niſi eo erudiente, Deum dignè collaudat. Non ergo cujuſcumque figmentis, ſed Spiritûs Sancti eloquiis Majeſtas divina laudanda eſt. Denique & filii Aaron ignem alienum Domino offerentes, non obſequii remunerationem, ſed damnationem præſumptionis experti ſunt. Unde hoc nos exemplum ſummopere vitantes, illud ſollicitè attendamus, quod vel in Proverbiis* * *ſcriptum eſt:* Omnis ſermo Dei ignis clypeus eſt ſperantibus in ſe. Ne addas quidquam verbis illius, & arguaris, inveniariſque mendax. *Nihil itaque verbis Dei addentes, & timentes argui, invenirique mendaces, verbo Dei ignito, qui clypeus ſpei eſt, tempore orationis & laudis inflammemur pariter & muniamur. Cùmque Dominus dicat* * Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt; *omnia humana figmenta, quæ vanitate ſui mortua judicanda ſunt, reſpuentes, viventibus Chriſti Eloquiis in ipſius obſequiis perſonemus, quatenus voces noſtræ, non quaſi alienæ ab eo reſpui; ſed ut propriæ cum ſupernis Virtutibus mereantur admitti.* Rem fore utiliſſimam probat, ſi nihil in divinis Officiis cantetur ac recitetur, niſi quod ſit è Sacris Scripturis depromptum: *Quia per hoc & fidei puritas, ac religionis diſciplina ſaluberrimè cuſtoditur, & duo mala nimis pietati contraria utiliter reſecantur; videlicet dum & vaniſſimorum hominum præſumptio, qui non ſolùm inepta & ſuperflua, ſed etiam profana & hæretica, in Eccleſiis decantare audent, funditus excluditur; & adoleſcentulis, atque omnibus generaliter, quibus cantandi officium injunctum eſt, magna occaſio ſtultæ & noxiæ occupationis aufertur. Ex quibus quamplurimi ab ineunte pueritia uſque ad ſenectutis canitiem, omnes dies vitæ ſuæ in parando & confirmando cantu expendunt; & totum tempus utilium & ſpiritalium ſtudiorum, legendi videlicet & divina Eloquia perſcrutandi, in iſtiuſmodi occupatione conſumunt; quodque animabus eorum proculdubio valde eſt noxium, ignari Fidei ſuæ, inſcii Scripturarum Sanctarum, & divinæ intelligentiæ inanes ac vacui, hoc ſolum ſibi ſufficere putant: & ob hoc etiam ventoſi & inflati incedunt, ſi ſonum & vocem decantationis utcumque addiſcant.*

* Proverb. 30.

* Joann. 6.

Denique totum Opus ita concludit. *Quapropter auxiliante Dei gratiâ, omni ſtudio pietatis inſtandum atque obſervandum eſt, ut ſicut ad celebranda Miſſarum ſolemnia habet Eccleſia Librum Myſteriorum fide puriſſima & concinna brevitate digeſtum; habet & Librum Lectionum ex divinis Libris congrua ratione collectum: ita etiam & hunc tertium Officialem Libellum, id eſt, Antiphonarium, habeamus omnibus humanis figmentis & mendaciis expurgatum, & per totum anni circulum ex puriſſimis Sanctæ Scripturæ verbis ſufficientiſſimè ordinatum; quatenus in ſacris Officiis peragendis, juxta probatiſſimam Fidei regulam, & Paternæ Auctoritatis venerabilem diſciplinam, una à nobis atque eadem cuſtodiatur forma Orationum, forma Lectionum, & forma Eccleſiaſticarum modulationum; quæ à boni ingenii adoleſcentibus quamcelerrimè imbibita, eos & divinis laudibus concinendis ſufficienter & graviter idoneos reddat, & à potioribus ac ſpiritalibus ſtudiis non impediat. Quis enim ita contentioſus, immo inſanus, & ab omni veritatis ratione averſus eſt, ut non hoc rectiùs & convenientiùs, ac ſalubriùs fateatur in Dei laudibus decantari, quod ex divinis dictis & libris videat fideliter aſſumi? Quatenus ſicut in Symbolo Catholico fidem noſtram non noſtris ſed Apoſtolicis verbis profitemur; & in Dominica Oratione, non noſtris, ſed ipſius Domini & Salvatoris noſtri ſermonibus ſupplicamus: ita etiam in divinæ laudis honore, non humanis, ſed divinis & ſpiritalibus, juxta Apoſtolum, Pſalmis, Hymnis, & Canticis perſonemus.* Edidit tandem Agobardus aliud Opus contra Libros quatuor *Amalarii* Metenſis Abbatis, (de quo in Diſſertationibus dicendi locus erit, cùm Amalarii nævi expendentur) Epitaphium *Caroli Magni* Imperatoris, & Carmen de Tranſlatione Sanctorum Martyrum *Cypriani*, *Sperati*, & *Pantaleonis* ad Urbem Lugdunenſem.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 195. Edit. primæ, hanc velut meam propoſitionem notant: *Romani contemnunt Gallicanos Canones, ſed immeritò.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Eo loci refero quod ſcribit *Agobardus* Lugdunenſis Archiepiſcopus in Libro *Contra Legem Gundobadi*, Gallicanarum etiam Synodorum « Canones huic Legi adverſari. Fruſtra verò objici quòd à Ro- « manis recentioribus confirmati non fuerint, cum ab anti- « quis in veneratione ſint habiti. Agobardi verba ſubjicio, de meo nihil addo. An Agobardi verba Religioſis Cenſoribus delenda videntur? An Canones Gallicanarum Synodorum, etiam ab antiquis Pontificibus Romanis approbatos, impunè contemni volunt?

ARTICULUS XI.

De Smaragdo, Adelhardo, & Anſegiſo Abbatibus: & de Benedicto Levita.

I. SMARAGDUS, Cœnobii Sancti Michaëlis ad Moſam O. B. Abbas, ab *Ardone Smaragdo* Anianenſi Monacho, nec-non ab altero *Smaragdo* Monaſterii *S. Michaëlis* in Saxonia Abbate diſtinguendus, *Carolo Magno* & *Ludovico Pio* Imperantibus floruit, ut docet Chronicon dicti Cœnobii *S. Michaëlis* ad Moſam, à P. *Mabillonio* editum Tom. II. Veterum Analectorum, & *Smaragdi* illius Epitaphium in eodem Chronico. Scripſit Opera non pauca. Tria memorat *Honorius* Auguſtodunenſis Preſbyter lib. 4. de Scriptoribus Eccleſiaſticis. *Smaragdus Abbas Monaſterii S. Michaëlis, Lectiones & Evangelia in divinis Officiis legenda per anni circulum expoſuit, & Librum Monaſticæ Profeſſioni congruum compoſuit, quem Diadema Monachorum vocavit, & Grammaticam majorem, Donatum exponendo explicuit.* Idem *Viæ Regiæ* Auctor eſt, quam *Ludovico* needum Imperatori, ſed Regi duntaxat dicavit. Tomo V. Spicilegii Dacheriani edita eſt. Commentarios edidit in Regulam *S. Benedicti*, quos Rabano nonnulli tribuerunt. Retulit etiam in Literas Collationem anno DCCCX. habitam Romæ cum *Leone III.* de Proceſſione Spiritûs Sancti. Varias quoque ſcripſit Epiſtolas, quarum nonnullæ ſuperſunt. Smaragdus.

II. ADELHARDUS Caroli Magni propinquus, Ordinis Benedictini Monachus, Abbas Corbeienſis, ſanctitate, eruditione, & reipublicæ gerendæ peritia inſignis, Regni Longobardici ſub *Bernardo* Rege Adminiſter, poſt Aquiſgranenſem Synodum Romam miſſus ob motam quæſtionem de Proceſſione Spiritûs Sancti, de ea colloquium Romæ habuit cum *Leone III.* Pontifice Maximo anno 810. Interfuit Concilio Noviomenſi anno 814. Conventui Attiniacenſi anno 823. Compendienſi, anno 823. Ipſum commendant *Paſchaſius Radbertus*, & *Gerardus* Abbas Sylvæ-majoris, in ejus Vita, antiquus Libellus *De conſtructione novæ Corbeiæ*, Hincmarus, & alii. Librum ſcripſit *De Ordine Palatii*, quem plurimùm commendat *Hincmarus* Opuſculo XIV. *De Inſtitutione Carolomanni Regis*, cap. 12. Adelhardus.

 Corbeienſi-

Corbeienſibus Monachis Statuta quædam præſcripſit, quorum fragmenta Domnus *Lucas Dacherius* edidit Tomo IV. Spicilegii. Ejuſdem quinquaginta duo Capitula *De Admonitionibus in Congregatione*, id eſt, Summaria rerum, quas Monachis ſuis inter concionandum ſolebat inculcare, edidit *P. Mabillonius* ad calcem primæ partis Sæculi IV. Benedictini. Obiit 2. Januarii, anno DCCCXXVI.

Anſegiſus.

III. Ansegisus, Sigeberto Lobienſis, àliis Flaviacenſis, deinde Luxovienſis, ac demum Fontanellenſis Abbas O. B. ut colligitur ex *Adſone* Luxovienſi Abbate, & ex Chronico Fontanellenſi, quatuor libros Capitularium edidit. In primo libro poſita ſunt Capitula *Caroli Magni* ad Ordinem Eccleſiaſticum pertinentia; in ſecundo Capitula *Ludovici Pii*, in tertio Capitula *Caroli Magni* ad mundanam pertinentia Legem; in quarto Capitula *Ludovici Pii* ad augmentum pertinentia mundanæ Legis. Collectionem iſtam vulgavit anno DCCCXXVII. Quam quidem velut publicum Legum Francicarum Codicem Regia Auctoritate probatum eſſe à *Ludovico Pio*, & cùm ab ipſo, tum à *Carolo Calvo* laudatum, probat *Stephanus Baluzius* in Præfatione ad Capitularia. Prolixam hujus Collectionis anatomen lege, ſi lubet, apud *Carolum le Cointe* Tom. VI. Annalium Eccleſiaſticorum Francorum, ad annum DCCCXXVII.

Benedictus Levita.

IV. Benedictus Levita Moguntinenſis in eodem laboravit argumento. Cùm enim *Anſegiſus* plurima *Caroli Magni & Ludovici Pii* Capitula prætermiſiſſet, abſtinuiſſetque præterea à referendis *Pippini & Karlomanni* Conſtitutionibus, ille Capitularia in unum collegit, ac in tres libros diſtribuit: non Concilii Meldenſis juſſu, ut ſcribit *Baronius*; ſiquidem Civitas Meldenſis extra Regnum erat *Ludovici* Germaniæ Regis, in quo ſcribebat *Benedictus*; nec veriſimile eſt ipſum aggreſſum fuiſſe iſtud Opus juſſu Epiſcoporum alterius Regni, ut rectè *Baluzius* obſervat: ſed juſſu *Otgarii* Moguntini Archiepiſcopi, ut ipſe *Benedictus* teſtatur in Præfatione ſuæ Collectionis metro ſcripta. Circa annum DCCCXLV. Collectionem iſtam adornavit.

ARTICULUS XII.

De S. Benedicto Anianenſi Abbate.

Benedictus ex nobiliſſima Comitum Magalonenſium ſtirpe ortus, Religioſam Vitam in Monaſterio *Sancti Sequani* profeſſus eſt. Poſtea in patriam reverſus, Anianenſe Monaſterium in proprio fundo; tum non procul inde Gellonenſe condidit. Mox aliis permultis Abbatis Primarii ac Generalis vice præfuit. Primus Galliæ ac Germaniæ Monaſteria ad uniformem ſub Regula *S. Benedicti* vivendi modum adducere tentavit, favente Ludovico Auguſto, cujus auctoritate Synodus Aquiſgranenſis eò fine indicta ac celebrata eſt, totius Galliæ ac Germaniæ Abbatibus convocatis. Obiit in Indenſi Monaſterio, quod ipſi *Ludovicus Pius* propè Aquiſgranum conſtruxerat, ut ejus conſiliis faciliùs uteretur. Diem ejus obitus *Ardo* conſignat 3. Idus Februarii, anno Chriſti octingenteſimo vigeſimo-primo. *Codicem & Concordiam Regularum* compoſuit. De utroque Opere *Ardo* ita ſcribit: *Fecit librum ex Regulis diverſorum Patrum collectum, ita ut prior B. Benedicti Regula cunctis eſſet; quem omni tempore ad Collectam Matutinam legere juſſit. Ex quo rurſus ut oſtenderet contentioſis nulla frivola caſſáque à B. Benedicto edita fore, ſed ſuam ex aliorum fultam eſſe Regulam; alium collectis Regularum ſententiis compoſuit librum, cui nomen* Concordia Regularum *dedit. Ita dumtaxat ut B. Benedicti præcederet ſententia, ei verò rationabiliter convenientes jungerentur deinceps.* SS. etiam Patrum Homilias ad Monachorum inſtructionem ſcriptas vel habitas, in unum volumen collegit, & in Veſpertinis Collectis legi juſſit, ut idem Auctor teſtatur. In MS. Codice Bibliothecæ Colbertinæ extat *Benedicti Anianenſis Forma Fidei Tomorum XV.* quæ veluti Summula Theologica eſt. Deinde *Confeſſio Fidei Benedicti Levitæ*: tum *Benedicti Levitæ Teſtimoniorum Nubecula de Incarnatione Dominica, & Sancta & individua Trinitate, & iterationis baptiſmatis devitanda pernicie.* Ejuſdem *Diſputatio adverſus Felicianam impietatem*, & *Epiſtola ad Guarnarium*. Sacerdos fuit S. Benedictus Anianenſis. Unde dubium eſſe poſſet ipſius eſſe hos libros qui *Benedicti Levitæ nomen adſcriptum habent*: Niſi ab eo compoſitos antequam Sacerdos ordinatus eſſet, cum P. Mabillonio dicamus in Obſervatione *De tribus Benedictis Abbatibus*, Anianenſi, Foſſatenſi, & Mediolanenſi, in Appendice Sæculi IV. Benedictini. Annon veriſimilius Benedicti Moguntini Levitæ, qui tres libros Capitularium poſtremos collegit anno 845. nomen Operibus nonnullis Benedicti Anianenſis Abbatis præfixum fuiſſe? Extat etiam in Codice Monaſterii *de Caunis*, Diœceſis Narbonenſis, ejuſdem Benedicti Libellus *ex diverſis Patrum ſententiis* collectus, *De Confeſſione, ſeu de cogitationibus revelandis*, teſte *P. Mabillonio*, qui & ejus Epiſtolam dedicatoriam ad Ludovicum, ut putat, Auguſtum, exhibet. Inter Acta Vetera quæ *Stephanus Baluzius* poſt Notas ad Capitularia publicavit, è Codice Sangallenſi prodiit *Excerptus diverſarum modus Pœnitentiarum à Benedicto* Anianenſi *Abbate diſtinctus de Regula S. Benedicti* Caſinenſis *Abbatis.*

Quædam Benedicti Levitæ Opera S. Benedicto Anianenſi tributa.

ARTICULUS XIII.

De Amolone, & Floro.

Amolo.

I. Amolo, ſive *Amulo*, Agobardi Lugdunenſis Archiepiſcopi Diaconus, ejúſque in eodem Archiepiſcopatu Succeſſor, à Joanne VIII. Epiſt. 163. in Capitulis *Caroli Calvi*, ab *Hincmaro* Remenſi Archipræſule, *Flodoardo* Lib. 3. Cap. 21. *Lupo Ferrarienſi* Epiſtola 81. Hugone Flaviniacenſi celebratus, cujus nomen Lugdunenſis Eccleſiæ Faſtis adſcriptum eſt, Hebraïcæ Latinæque linguæ peritiſſimus, ſcripſit Opus *contra Judæos* ad *Carolum Calvum*, quod ſe legiſſe *Trithemius* teſtatur. Scripſit etiam Epiſtolam ad *Goteſcalchum* Monachum inquietum & Novatorem, ut eum ab hæreſi Prædeſtinatiana, quam his temporibus ſuſcitabat, ad ſaniorem mentem revocaret. De cujus Epiſtolæ capitibus & doctrina in Diſſertatione de cauſa *Goteſcalchi* dicemus. Hanc Epiſtolam cum duobus ejuſdem *Amolonis* Opuſculis de Præſcientia & Prædeſtinatione divina, ac de libero arbitrio, nec-non cum Collectione Sententiarum *S. Auguſtini* de iiſdem argumentis ab eodem facta, ex Codice MS. *S. Maximini* Trevirenſis edidit *Sirmondus* S. J. Theologus. Scriſit præterea Epiſtolam ad *Theodboldum* Epiſcopum Lingonenſem. Is *Amolonem* conſulerat de Reliquiis incertis nec probatis, quas quidam Monachi vagi, quaſi ex urbe Roma, vel neſcio quibus Italiæ partibus allatas, Divione in Baſilica *S. Benigni* depoſuerant. Inde vicinorum locorum plebeculæ frequentes ad Baſilicam illam concurrebant, novas Reliquias reveritæ. Cœperunt

runt in eadem Baſilica quædam velut miracula fieri; non ſanitatum, quibus ulla divinæ miſerationis indicia oſtenderentur, ſed percuſſionum, & eliſionum, quibus miſeræ mulierculæ ſubitò, in ipſa orationis domo cadere & collidi, & quaſi vexari viderentur, cùm tamen in nulla parte corporis læſæ apparerent; quæ paulò poſt velut recepto ſenſu ſanatæ, nullatenus ab illa Baſilica ſe diſcedere poſſe affirmabant: quia ſi ad domos redirent, ſtatim novâ neſcio quâ plagâ percuſſæ, ad Eccleſiam, de qua exierant, redire compellebantur. Quid circa hæc facto eſſet opus, Lingonenſis Antiſtes ab *Amolone* quæſierat. Ille verò reſpondit, Inprimis oſſa illa quæ nulla ratione, nulla auctoritate, neſcio cujus Sancti eſſe dicebantur, omnino de ſacris adytis, & de loco celebri tollenda, & nequaquam intra Eccleſiam, ſed foris in atrio, aut certè ſub pariete; vel circa ipſam; vel potiùs circa aliam, ſecreto in loco, apto & mundo, ſub paucorum conſcientia ſepelienda eſſe; ut quoniam & ſancta eſſe dicebantur, aliquid eis reverentiæ deferretur; & quia eſſe penitus neſciebantur, nequaquam rudibus populis occaſio erroris & ſuperſtitionis exiſterent. Fontem verò fictorum miraculorum indigitat ſagaciſſimus Archipræſul; quòd ſcilicet vulgatâ novarum Reliquiarum famâ, populi Quadrageſimali tempore ad Baſilicam *S. Benigni* confluerent; poſt Paſcha verò viles & nequam homunculi & mulierculæ, acceptâ occaſione, ſive neceſſitate famis cogente, ſive cupiditate lucri inſtigante, iſtiuſmodi velut percuſſiones, & colliſiones, & dementationes, ac rurſum ſanationes, fingere atque oſtentare cœperint. Quod cùm populus ſupervacua opinione deluſus, in admiratione vel terrore habere cœpiſſet, tanta illuc conferre, & quaſi malè habentibus velut ex miſericordiæ compaſſione adminiſtrare cœperunt; ut omnino qui talia pati videbantur, non ſolùm à loco recedere nollent; ſed tamquam novâ plagâ ac debilitate percuſſi, nullatenus ſe recedere poſſe ſimularent. Addit, eſſe inauditum ut in memoriis Martyrum talia ſigna increbuerint, quibus nequaquam ægri ſanarentur, ſed ſani percuterentur & dementarentur. Similes illuſiones paucis abhinc annis Uceciæ ad *S. Firmini* Epiſcopi ſepulchrum factas commemorat, de quibus à *Bartholomæo* Narbonenſi Archiepiſcopo fuerat conſultus *Agobardus* Deceſſor ſuus: ſe aliquoties vidiſſe homunculos & mulierculas, quæ coràm *Agobardo* ſe dæmoniacas ſimularent: ſed cùm plurimis verberibus diſtringerentur, confeſtim de miſerrima ſimulatione confeſſas; & neceſſitates atque egeſtates ſuas, quibus ſupplendis talia oſtentaverant, publicè exponentes, ab omni invaſione dæmoniaca liberas, ut revera erant, apparuiſſe. Quapropter *Theodboldo* auctor eſt, ut hujuſmodi vanum & pernicioſum plebecularum concurſum ad *S. Benigni* Baſilicam, aut ad alias in quibus hujuſmodi illuſiones vel impoſturæ fieri cœperant, omnino prohibeat; jubeàtque *Unamquamque plebem in Parochiis & Eccleſiis, quibus attributa eſt, quietam conſiſtere, ubi ſacrum Baptiſma accipit, ubi Corpus & Sanguinem Domini percipit, ubi Miſſarum ſolemnia audire conſuevit, ubi à Sacerdote ſuo Pœnitentiam de reatu, viſitationem in infirmitate, ſepulturam in morte conſequitur, ubi etiam decimas & primitias ſuas offerre præcipitur, ubi filios ſuos Baptiſmatis gratiâ initiari gratulatur, ubi verbum Dei aſſiduè audit, & agenda ac non agenda agnoſcit: illuc (inquam) vota, & oblationes ſuas alacriter perferat, ibi orationes & ſupplicationes ſuas Domino effundat, ibi ſuffragia omnium Sanctorum quærat, qui (ut ſcriptum eſt)* Sequuntur Agnum quocumque vadit. *Et idcirco fideliter invocantibus ubique præſto ſunt, & per ipſos, atque in ipſis omnipotens Deus. Ibi itaque unaquæque plebs pupillis & viduis, pauperibus & peregrinis, de facultatulis, quas Deus tribuit, eleemoſynarum largitionem exhibeat, hoſpitalitatis officia impendat; & quodcumque in comeſſationibus & ebrietatibus, & quæſtu hominum vanorum conſumere ſolebat, in iſtiuſmodi ſuis & proximi ſalubribus utilitatibus expendat. Hæc eſt enim legitima & Eccleſiaſtica Religionis forma, hæc antiqua Fidelium conſuetudo, per quam & novitatum vanitas amputatur, & vetuſta ac recta Evangelicæ atque Apoſtolicæ Inſtitutionis ſemita cuſtoditur.* Cùm hæc obſervata fuerint, confidit *Amulo* fore ut ceſſante inani ac ſupervacua largitione munerum ac votorum, ceſſet etiam multitudo illa ſimulantium, & ſimulatio percuſſionum ac dementationum. Si qui autem in hujuſmodi facto obſtinatiores fortè apparuerint, duris verberibus ad confeſſionem veritatis eſſe compellendos. Sed etſi verum eſſet quòd diſcedere à locis illis tentantes, confeſtim novo morbi genere corriperentur; quantò eſſet manifeſtius hoc ex diaboli impugnatione fieri, tantò confidentiùs inde eſſe diſcedendum, & contemptis fideliter inimici terroribus, in locis legitimis, more Eccleſiaſtico, Dei miſericordiæ ſupplicandum. *Neque enim inter ſanctos Martyres, & Spiritus atque animas Juſtorum cum Domino jam regnantium, illic invidia ſuſpicanda eſt, ſed plena caritatis unitas, & pietatis ſocietas: & ideo ſimul ſibi oblatos ægros, ſi vitandæ tentationis gratiâ fideliter ad aliorum Sanctorum limina deducantur, nequaquam indignari, ſed potius favere & congaudere, atque congratulari credendi ſunt.* Addit, ſi votum & deſiderium eſt populorum fidelium, diverſorum Martyrum, & cæterorum ſuppliciter limina frequentare: *Eſſe dies certos & legitimos, quibus id juxta antiquam Eccleſiæ obſervantiam devotè obſervare conveniat, tempore videlicet generalium Rogationum, & pro diverſis tribulationibus ac neceſſitatibus indictarum Litaniarum, ſeu Quadrageſimalium Jejuniorum, ſive etiam in Vigiliis & Natalitiis Martyrum. Quæ omnia & ex univerſalis Eccleſiæ lege deſcendunt, & Sacerdotum prædicatione ac denuntiatione commendantur, & omnium Fidelium obedientia & pietate attentiùs obſervanda ſunt.*

De incertis Reliquiis quid faciendum?

Ficta miracula & illuſiones.

Sua cuique plebi Chriſtianæ Parochialis Eccleſia frequentanda.

Martyrum & cæterorum Sanctorũ Baſilicæ certis & legitimis diebus cum devotione adeundæ.

II. Florus Lugdunenſis Eccleſiæ Diaconus, *Magiſter* appellatus, quòd forſan ejuſdem Eccleſiæ Scholæ præfuerit, *Agobardi* & *Amolonis* Archiepiſcopi temporibus celebris fuit. Eum inſigni elogio exornavit *Vualafridus Strabo* in Carmine ad *Agobardum*, in quo hæc inter cætera leguntur:

Florus.

At de flore novo, qui vos penes ortus odorem.
Prodit ubique ſui, hæc loca rumor alit.
Flora venit quondam, dum ſingula quæque Deorum
Sunt afflata jugis prata, thyminaque gerens.
Huic Floro melius ſententia Chriſticolarum
Attribuit quicquid dogmate & ore viret.
Nam hic Florus florem ſequitur de germine Jeſſe,
Et tradit quod amans attulit ille homini.
Quæ tam ſegnis erit donis ingrata ſupernis,
Quæ ſe hoc non ſponte nectare paſcat apis?
Floreat haud flaccens hic flos, & florea flagrans
Spiramenta ferat ſemper ubique Deo,
Donec in aſtriferas porrecta cacumina ſedes
Erigat, & fructum jam ſine fine habeat.

Ab *Hincmaro* etiam, *Uſuardo*, & *Vuandalberto* in Præfatione Martyrologii commendatur; nec-non à *Sigeberto* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & à *Trithemio*, lib. 2. de *Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti*. Scripſit Sermonem *De Prædeſtinatione & libero arbitrio*, quem laudat *Hincmarus*

marus lib. *De Prædeſtinatione*, in Præfatione, & Capitibus 6. 11. & 12. Scripſit & Librum adversùs errores *Joannis Scoti de Præſcientia & Prædeſtinatione, & libero arbitrio*. Quem ex MS. Codice Corbienſi edidit *Mauguinus* Præſes, cum aliis Auctoribus, qui Sæculo IX. de Gratia & Prædeſtinatione ſcripſerunt. Librum præterea compoſuit *De Actione Miſſarum*, qui extat in Bibliothecis Patrum: Opuſculum *De Epiſcoporum Electione*, & Martyrologium, ſeu Auctarium Martyrologii Bedæ, quod *Henſchenius* & *Papebrochius*, ante Acta Sanctorum menſe Martio coli ſolitorum, Tom. 2. ediderunt minori caractere, ne cum *Bedæ* Martyrologio confunderetur. *Collectanea in omnes S. Pauli Epiſtolas*, ex duodecim Patribus delibata, ſcilicet Cypriano, Hilario, Ambroſio, Paciano, Theophilo Alexandrino, Gregorio Nazianzeno, Ephrem Diacono, Leone Papa, Cyrillo Alexandrino, variiſque Romanorum Pontificum & Conciliorum Canonibus & Decretis, ex Fulgentio, ex Paulino Nolenſi, ac demum ex Avito Viennenſi Epiſcopis, aſſerit *Floro* Diacono Lugdunenſis Eccleſiæ *Sirmondus* * ex fide Codicis MS. majoris Cartuſiæ. In duodecim libros pro totidem Patribus Collectionem ſuam partitus eſt *Florus*: Tertiumdecimum ex *S. Auguſtino* contexuit, quem uno volumine, quia majoris erat molis ſeparatim incluſit. De quo *Sigebertus* intelligendus eſt, lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 92. *Florus*, inquit, *Epiſtolas Pauli ex integro expoſuit, qui nihil à ſe dicens, ſed omnes Auguſtini libros revolvens, & Capitula Epiſtolarum Pauli ab Auguſtino diverſis locis expoſita recolligens, ipſa Capitula expoſita reſtituit ordini Epiſtolarum, annotans ſingulos Auguſtini libros, in quibus ea Capitula expoſita erant: & ſic novo & mirabili ſtudio, de alieno labore magnum ſui Operis Volumen edidit.* Sed alteri *Floro* Benedictini Ordinis Monacho Collectaneum illud tribuit *Trithemius* lib. 2. de Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti, c. 44. *Florus*, inquit, *Monachus S. Trudonis Leodienſis Diœceſis, ut in divinis Scripturis ſtudioſiſſimus, & ſatis eruditus, librorum S. Auguſtini amator præcipuus, de quibus ſententias ſuo congruentes propoſito collegit, omnes Epiſtolas B. Pauli Apoſtoli ita magnificè expoſuit, ut Auguſtini Opus in toto videatur. Nihil enim de ſuo inſeruit. Alia quoque nonnulla edidit, quæ ad notitiam meam non venerunt.* Floro Monacho *S. Trudonis* Commentarium illum, qui *Flori* Diaconi Lugdunenſis eſt, tribuit *Trithemius*, quia cùm Codicem, quo utebatur, in Monaſterio *S. Trudonis* reperiſſet, exiſtimavit *Florum*, cujus nomen præferebat, Monachum Trudonianum fuiſſe. Verùm *P. Mabillonius* in Diſquiſitione ſingulari, Tomo 1. Veterum Analectorum, probat Collectaneum ſub *Bedæ* nomine hactenus vulgatum, *Floro* Diacono Lugdunenſis Eccleſiæ tribuendum eſſe. Primò, ex duobus voluminibus membraneis Bibliothecæ Corbeienſis, in quorum priori ſtatim ab initio hæc leguntur: *Continentur in hoc volumine expoſitiones Epiſtolarum B. Pauli Apoſtoli, ex libris S. Auguſtini Doctoris eximii, à quodam Floro collecti.* Tum in fine cujuſlibet Epiſtolæ, nomen *Flori* Auctoris repetitur, & initio ſequentis. Secundò, ex Aquicinctenſi Codice, in quo prima pars expoſitionis Epiſtolarum *B. Pauli* ex libris S. Auguſtini *à quodam Floro Collecta dicitur*, ea nimirum quæ legitur apud *Bedam*. Tertiò, ex vetuſta Canonum Collectione, quæ ſub finem ſæculi noni ſcripta videtur, aſſervatâ in Autiſiodorenſi Monaſterio *S. Mariani*, in qua Collectaneum iſtud *Floro* tribuitur, ejúſque nomine duo proferuntur loca, quæ in vulgato Bedæ Commentario legere eſt. Fatetur tamen *P. Mabillonius* illud in nonnullis Codicibus MSS. *Bedæ* tribui; ſed ferè ſemper addito nomine *Flori*; quaſi *Florus* non eſſet nomen proprium, ſed commune, florilegium ſignificans. Quod ex MS. Claromariſcenſi duobus voluminibus contento probat. Genuinum verò *Bedæ* Commentarium ex Operibus *Sancti Auguſtini* excerptum penès ſe habet Vir Religioſus & Eruditus in duobus Codicibus membrantis deſcriptum, quorum unus annorum fere octingentorum, alterum ſeptingentorum eſt. Primus Codex hunc præfert titulum: *Collectaneum Bedæ in Apoſtolum ex Operibus Beati Auguſtini.* Tum Commentarius in hæc verba, *Paulus ſervus Jeſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, &c.* incipit in hunc modum: *Ex libro contra quinque hæreſes ordo iſte ſequendus eſt, ut loquens de Evangelio, non ſileam de Prophetis*, &c. Alter Codex idem habet exordium, & ſic inſcribitur: *Incipit liber Collectionum Venerabilis Bedæ Preſbyteri, ex ſcriptis B. Auguſtini Epiſcopi, in Epiſtolas B. Pauli Apoſtoli elaboratus*; & *Bedæ* nomen pariter adſcriptum in fine habet. Scripſit quoque *Florus Diaconus* tres Epiſtolas ad *Modoinum* Epiſcopum Auguſtodunenſem, quarum meminit *Sirmondus* in Notis ad *Theodulfum* Aurelianenſem. *Florum* Gotteſcalchi erroribus non faviſſe, in Diſſertatione de cauſa turbulenti illius Monachi oſtendam.

* In Notis ad Avitum.

Collectaneũ ſub Bedæ nomine vulgatũ in Epiſtolas S. Pauli, Floro Diacono tribuendum eſt.

ARTICULUS XIV.

De Haymone Halberſtatenſi, Lupo Ferrarienſi, & Rabano Mauro.

Haymo.

HAYMO, ex Anglo-Saxonum genere, vel ut aliis placet, natione Germanus, Fuldenſis Monachus, O. B. Diſcipulus *Alcuini*, & Condiſcipulus *Rabani*, Hersfeldenſis poſtmodum Abbas, *Heirici* Autiſiodorenſis Monachi Præceptor in Sacris Literis, ut conſtat ex Metrica Præfatione ejuſdem *Heirici* in *Excerpta ſua*, quæ ex dictis Præceptorum ſuorum *Haymonis* & *Lupi* compilavit; (quam Præfationem Tomo I. Analectorum edidit *P. Mabillonius*;) tandem Halberſtatenſis in Saxonia Epiſcopus creatus eſt, & Concilio Moguntino contra *Gotteſcalchum* anno 847. interfuit, obiitque die vigeſima Martii, anno 853. Huic libros *de Univerſo* Rabanus nuncupavit. Typis editi ſunt ejus *Commentarii in Pſalmos, in Iſaïam, in Ezechielem, & alios Prophetas; in Epiſtolas S. Pauli, in Apocalypſim, in Evangelia & Epiſtolas totius anni, Epitome Hiſtoriæ ſacræ, De Amore cœleſtis Patriæ libri ſex.* Honorius Auguſtodunenſis eidem tribuit librum *De voluptate mundi.* Ejus expoſitiones ſimplici ac plano modo procedunt, & literali ſenſui plurimùm inhærent.

Lupus Ferrarienſis.

II. SERVATUS LUPUS, ſeu, (ut alii dicere malunt) *Lupus Servatus*, Ordinis Benedictini in Cœnobio Ferrarienſi Monachus, ab *Aldrico* Abbate ſuo, qui Senonenſis poſtea Archiepiſcopus fuit, in Germaniam, cùm Diaconus jam eſſet, ſtudiorum causâ miſſus eſt ad *Rabanum* Fuldenſem Abbatem, cujus è Schola regreſſus in Gallias, magnam ſuæ eruditionis ac pietatis famam concitavit. Ex Præpoſito Cellæ *S. Judoci* in Pontivenſi Comitatu, Ferrarienſis Abbas factus eſt poſt *Odonem*, Caroli Calvi Regis præcepto à Præfectura amotum, quòd Majeſtatem ejus offendiſſet, ut colligitur ex Epiſtola XXI. *Lupi* ad *Jonam* Aurelianenſem Epiſcopum. Adfuit Synodo Sueſſionenſi anno 853. Vernenſi II. anno 854. cujus & Canones compoſuit, ut ipſe teſtatur Epiſtola 52. aliiſque Eccleſiaſticis & Politicis Conventibus. Scripſit *Librum de tribus Quæſtionibus*, &

Collectaneum

Collectaneum de eiſdem ad *Carolum Calvum*, ſcilicet de libero arbitrio, de Prædeſtinatione bonorum & malorum, de Sanguinis Chriſti redemptione; in quibus ipſum *Gotteſchalci* erroribus nequaquam favere oſtendam in Diſſertatione de cauſa turbulenti illius & pervicacis Monachi. Eumdem auctorem agnoſcit *Vita S. Vvigberti Confeſſoris*, Fritizlarienſis Cœnobii in Haſſia Abbatis, quam *Brunoni* Abbati Hirsfeldenſi dicavit anno, ut ipſe ait in Præfatione, DCCCXXXVI. Apud *Surium*, die XXIX. Maii extat *Vita S. Maximini* Epiſcopi Trevirenſis, quæ & *Lupum* auctorem præfert, à quo exarata dicitur anno DCCCXXXIX. Plures ſcripſit Epiſtolas, quas *Stephanus Baluzius* ad fidem antiqui Codicis emendavit, Notis illuſtravit, edidit. Librum, & Collectaneum ejuſdem de tribus Quæſtionibus, edidit *Sirmondus*. Commentarios in Epiſtolas *S. Pauli Lupo* Ferrarienſi, quo ſuadente eos aggreſſus fuerat, cùm adhuc Fuldæ verſaretur, dicavit *Rabanus Maurus*, ut docent ejus Præfatio, & Epiſtola ad *Samuelem* Epiſcopum. Ex quibus etiam colligas, *Servatum Lupum Presbyterum* Moguntinum à nonnullis perperam appellari, & *à Lupo* Ferrarienſi Abbate nequicquam diſtingui: eumdémque *Lupum*, cui ſuos dicavit Commentarios *Rabanus*, cùm ab illo jam longo intervallo disjunctus eſſet, eſſe auctorem libri de tribus Quæſtionibus, & variarum Epiſtolarum, ut *Sigebertus* & *Trithemius* confirmant. Eidem tribuuntur Homiliæ duæ in Solemnitate *S. Vvigberti* habitæ, & Hymni in ejus laudem. Ut *Carolo Calvo* Regi Chriſtianiſſimo gratiſſimus erat Lupus Ferrarienſis, ipſum non ſemel adiit, & per literas convenit, quædam ab ipſius Majeſtate bona ſumma libertate repoſcens, quamvis humili ſemper ſupplicatione & modeſta, quæ *Ludovicus Pius* & *Juditha Auguſta* ejus parentes Ferrarienſi Cœnobio donaverant; Ipſe verò ſeculari homini fruenda tradiderat. *Plus minúſve quadriennium eſt* (inquit Epiſt. XLV) *ex quo ſeptuaginta duo Monachi, quos ad eorum votum electionémque mihi commiſiſtis, quique indeſinenter nobis in diverſa occupatis, pro ſalute ac proſperitate veſtra excubant, propter abſtractas facultates patiuntur incredibilem veſtimentorum, leguminum, & piſcium indigentiam; & publica hoſpitalitas, peregrinis juxta Conſtitutionem priorum Regum exhibenda, intermiſſa eſt; famuli Monaſterii ſqualore torquentur & frigore, nec poſſum ſubvenire miſeris...... Intercedente glorioſa Matre veſtra, Sereniſſimus Pater veſter Ludovicus Auguſtus ad remedium animæ ſuæ ac ſalutem poſteritatis, ſupplementum hoc Cœnobio noſtro contulerat. Nec tamen, cùm id haberemus, noxiâ diffluebamus abundantiâ, ut in deliciis intemperanter ſolveremur; quia quæ Regula concedit, integris facultatibus Monaſterii vix poterant procurari. Nunc autem longè pauciora conſecuti, abſtinemus inviti, algemus coacti: pueros, ſenes, atque infirmos, propter inopiam non fovemus. In tanta calamitate, Patri & Matri veſtræ quotidianas preces & annuum Officium perſolvimus, quaſi, quod illi contulerunt, poſſideamus..... Inſtaurate illorum eleemoſynam, ingenti periculo hactenus intermiſſam. Nec obliviſcamini veſtri: Etenim vos jam eleemoſynâ indigetis.... Cur non conſtanter audeatis immutare, quod nullus juſtum eſſe poſſit oſtendere? Conſenſu bonorum omnium juſtum eſt quod poſcimus, poſſibile Regali potentiæ, neceſſarium nobis, utile non tam nobis quàm vobis. Nos enim ex hoc beneficio temporalem conſequemur uſum, vos autem, accedentibus aliis bonis, præmium ſempiternum.* Hæc ille Epiſtola XLV. & Epiſtola LIII. ſcribit traditionem eſſe Seniorum, quòd quicumque Ferrarienſi Cœnobio damnum aliquod intulerit, niſi citò reſipuerit, magnum incurreret in-

Servatus Lupus nec Moguntinus Presbyter fuit, nec alius eſt à Lupo Ferrarienſi Abbate.

A commodum, aut ſanitatis & vitæ diſpendium.

Ad eumdem Regem ſapientiſſima ſcripſit Monita, quæ ſequutus, pacificè fœliciterque regnaret, Epiſtolis LXIV. & XCIII. monet ut per ſe ipſum Regnum moderetur, nec Miniſtris aut Principibus nimiam tribuat poteſtatem. *Non expedit vobis & populo*, inquit, *ut aliquem vobis æquetis, nedum præponatis, quoniam Deus præmonet, * Ne des poteſtatem filiis tuis in vita; quia melius eſt ut illi te deprecentur, quàm tu illos. Si filiis hoc non eſt concedendum, quanto minus aliis? Vicem vos gerere Dei quis ignorat? At ipſe dicit:* Gloriam meam alteri non dabo. *Non admittantur ergo à* B *vobis monitores, quos bajulos vulgus appellat, ne gloriam veſtram inter ſe ipſi partiantur, & meliorem amorem alienent a vobis.* Monet ut divinas & humanas Leges neminem ſinat impunè contemnere, quia malorum impunitas vitiorum ſemper peperit incrementum. Hortatur ut Sapientum conſiliis Rempublicam gerat. *Sapientem* verò intelligere ſe ait, *Quem aut experientia docuit, aut lectio erudivit, aut inſpiratio divina cæteris prætulit.* Revocat in memoriam illud Saluſtii prudenter dictum: *Antequàm incipias, conſulito; & ubi conſulueris, maturè facto eſt opus.* Sic enim & præcipitatio vitabitur, & nocitura dilatio. Regis Conſilium tale eſſe C optat, quale Romanæ Reipublicæ deſcribit *Valerius Maximus* his verbis: *Fidum erat & altum Reipublicæ pectus, Curia, ſilentiique ſalubritate munitum & vallatum undique: cujus limen intrantes, abjectâ privatâ caritate, publicam induebant.* Præclara eſt *Lupi Ferrarienſis* Sententia de Pontificia & Regia poteſtate, Epiſt. LXXXI. ad *Amolonem*, *Guenilonis* Epiſcopi & *Gerardi* Comitis nomine data. *Rex Regum*, inquit, *idémque Sacerdos Sacerdotum, qui ſolus potuit Eccleſiam regere, quam redemit, poſtquam humanitatem ſuam in cœlum evexit, ſemper cum ſuis futurus divinitate, poteſtatem ſuam ad* D *eamdem gubernandam Eccleſiam in Sacerdotes diviſit ac Reges; ut quod ſancti docerent Pontifices, & ipſi implerent, & impleri facerent devotiſſimi Reges.*

Lupi Ferrarienſis Monita ad Regem.

* Eccl. 33.

Pontificia & Regia Poteſtas.

III. RABANUS MAURUS, O. B. Fuldenſis Abbas Doctiſſimus & Sanctiſſimus, Moguntinus deinde Archiepiſcopus, obiit die IV. Februarii, anni DCCCLVI. Commentarios reliquit in Libros Geneſis, Exodi, Levitici, Numerorum, Deuteronomii, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Judith, Heſter, in Cantica quæ per hebdomadem canuntur, in Proverbia Salomonis, in Sapientiam, in Eccleſiaſticum, in Jeremiam, in Ezechielem, in Evangelium S. Matthæi, in E Epiſtolas S. Pauli, Homilias in Epiſtolas & Evangelia à Natali Domini uſque ad Vigilias Paſchæ, LXI. & à Vigilia Paſchæ ad XV. Dominicam poſt Pentecoſtem, tam de Tempore, quàm de Sanctis XCI. Martyrologium, tres Libros de Clericorum Inſtitutione, duos de Laudibus Sanctæ Crucis, XXII. de Univerſo, Excerptionem de Arte Grammatica *Priſciani*, Epiſtolam ad *Heberardum* Comitem contra *Gotteſchalcum* Monachum gyrovagum, Epiſtolam ad *Egilum* Abbatem Prumienſem, & alteram, F ad *Heribaldum* Autiſiodorenſem Epiſcopum, Librum *De reverentia filiorum erga patres, & ſubditorum erga Reges* ad Ludovicum Imperatorem, qui Liber à Rudolfo *Collectarium* appellatur; Epiſtolam ad Notingum *De Praſcientia & Prædeſtinatione Dei*, Epiſtolam de Chorepiſcopis ad Drogonem Metenſem Epiſcopum, Librum ad Ludovicum Imperatorem *De oblatione ſecundùm Regulam S. Benedicti*, Epiſtolam conſolatoriam ad eumdem, *Dialogum de Computo*, quem Baluzius in Miſcellaneis edidit, &c. De Rabani Operibus & doctrina circa Euchariſtiam agemus in Diſſerta-

Rabanus Maurus.

Diſſertatione ſingulari. Unum hîc obſervare juvat, Religioſiſſimum illum doctiſſimumque Præſulem Opera ſua, præſertimque Commentarios Scripturæ Sacræ, ex Sanctorum Patrum ſententiis maximam partem contexuiſſe, appoſitis ad marginem nominibus. Propter hanc cauſam, ex qua pluris æſtimanda ſunt ejus Opera, nonnulli eorum pretium imminuere, eaque contemnere non dubitarunt, quibus reſpondit in Præfatione ſuper Ezechielem ad Lotharium Imperatorem: *Nec etiam illud ſilendum arbitror*, inquit, *quod quibuſdam narrantibus comperi, quoſdam ſciolos me in hoc vituperaſſe, quòd excerptionem faciens de Sanctorum Patrum ſcriptis, eorum nomina prænotarem: ſive quòd aliorum ſententiis magis uſus eſſem, quàm propria conderem. Quibus ad hoc facilè reſpondere poſſum. Quid enim peccavi in hoc quòd Magiſtros Eccleſiæ veneratione dignos judicabam, & eorum ſententias, prout eas protuleram, opportunis locis ſimul cum nota nominum eorum in Opuſculis meis interpoſueram? Magis enim mihi videbatur ſalubre eſſe, ut humilitatem ſervans, Sanctorum Patrum doctrinis imiterer, quàm per arrogantiam, quaſi propriam laudem quærendo, mea indecenter proferrem. Illi qui ſe laudari quærunt, & ab hominibus videri appetunt, dictent vel ſcribant quicquid voluerint, & laudatores ſuos atque adulatores, undecumque poſſint, ſibi adquirant. Mihi autem adhærere Deo omni tempore vitæ meæ bonum eſt, & ponere in Domino Deo ſpem meam, ut annuntiem omnes laudes ejus in portis filiæ Sion; in illis videlicet portis, de quibus ſcriptum eſt: BEATI qui ambulant in ſemitis vitæ, & per portas introeunt in Civitatem.* Rabani veſtigiis inſiſtere Catholicum Theologum decet, Sanctorum Patrum Sententiis Aſſertiones omnes ſuas firmare: ex eorum Operibus Probationes Dogmatum, Regulas Morum haurire: ſuos in Divinam Scripturam Commentarios ex illis excerpere, ac deflorare apis inſtar, quæ collectum variis & ſelectis ex floribus ſuccum in ceram ac mella convertit, Dei cultui, hominúmque utilitati profutura. Senſa denique Patrum & Doctorum Eccleſiæ privato ſuo lumini, & ingenii quantumvis perſpicacis, elegantis, felicis adinventionibus, Auctor Eccleſiaſticus ſemper anteponat.

Scioli quidā Rabanum Maurum temerè reprehenderunt, quòd ſuos de rebus divinis Commentarios ex Sanctorum Patrū Sententiis cōtexeret.

ARTICULUS XV.

De Angelomo, Vvalafrido Strabone, Landulfo Sagaci, & Vvandalberto.

Angelomus.

I. ANGELOMUS, Luxovienſis in Burgundia Monachus Ordinis Benedictini, *Stromata in quatuor Libros Regum* ex veterum Patrum Commentariis adornavit: totas interdum eorum ſententias inſerens, ſolum interdum ſenſum exprimens; quod Opus juſſu *Drogonis* Metenſis Epiſcopi aggreſſus eſt, ut ipſe teſtatur in Præfatione: Illud verò nonniſi poſt ejuſdem illuſtriſſimi Præſulis obitum vulgavit, qui è vivis exceſſit anno Chriſti DCCCLV. Meminit *Angelomi*, iſtiúſque Operis *Sigebertus* Lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap. 86. *Trithemius* verò Lib. de Illuſtribus Scriptoribus Ordinis S. Benedicti *excellentiſſimum* illud Opus appellat, & quale ſe in Scripturis Sanctis legiſſe non meminit. *Stromata* etiam, ſive Enarrationes in Cantica Canticorum *Lothario* Imperatori nuncupavit: quem in Præfatione monet ut nihil in hoc volumine hiſtorialiter requirat, ſed flores allegoriarum cum morali intellectu inveſtiget.

Vvalafridus.

II. VVALAFRIDUS STRABO, Augienſis Monachus O. B. poſtea Decanus *S. Galli*, tandem Abbas Augiæ Divitis, *Rabani Mauri* Diſcipulus, Magiſter ipſe Sacrarum Literarum præſtantiſſimus evaſit. *Vir doctus & ſapiens, & literarum ſcientia ante alios illuſtris*, ab *Iſone* Monacho Sangallenſi in Præfatione ad *Vitam S. Othmari* prædicatur. Meminit ejuſdem *Hermannus Contractus* ad annum DCCCXLII. eúmque metro & proſa multa ſcripſiſſe aſſerit. Meminit & *Sigebertus* Cap. LXXI. Lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, eúmque Vitam & Miracula *S. Galli*, primùm proſa, deinde metro compoſuiſſe teſtatur. Libris duobus proſa habetur apud *Surium*, ad diem XVI. Octobris. Metro ſcripta extat in MS. Codice *S. Galli* apud Helvetios; ſed adeo vitioſè exarato, ut ſolo ex eo in lucem dare, temeritatis potiùs quàm diligentiæ eſſe *Henricus Caniſius* putarit, ut ipſe fatetur in Præfatione in Poëmata *Vvalafridi Strabonis* Tom. VI. Antiquæ Lectionis. Scripſit etiam Vitam *S. Othmari*, quam apud *Surium* legere eſt, ad diem XVI. Novembris. Varia & præclara edidit Poëmata, & inter alia Carmen de Viſione *Vvetini* Monachi Augienſis, cùm annum ætatis XVIII. vix prætergreſſus eſſet. Librum edidit de Exordiis & Incrementis Rerum Eccleſiaſticarum ad *Regimbertum*; cui præmiſit hos verſiculos:

Hoc Opus exiguum Vvalafridus pauper, hebéſque
Collegit, Patrum dogmata læta ſequens.
Sed non ſponte ſua tam magnos venit in auſus,
Dura Regimberti juſſio adegit eum.
Sed quid in hoc, Lector, placet, aſſignare memento
Id Domino, quicquid diſplicet, hocce mihi.

Quæ de Imaginibus & Picturis habet Cap. 8. Eccleſiæ dogmati de ſacrarum Imaginum veneratione non adverſantur, ut oſtendimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi VIII. Cap. XX. de frequenti Communione præclara docet. Ubi enim retulit morem veterum quorumdam Anachoretarum, qui (ut ex Patrum Collationibus diſcimus) ſemel in anno communicandum cenſebant, ut videlicet diuturnâ præparatione corpus & animam purificantes, tandem ad Communionem menſæ cœleſtis dignè pertingerent, ſubdit: *Sed aliis cautioribus viſum eſt, iſtos eò indigniores ad annuam ſuæ obſervationis celebritatem pervenire, quò ſe putabant longa dilatione defæcatos, quandoque ad ſacrorum perceptionem ſatis dignos accedere: Meliúſque credebant, quamvis animus indignus ſit, crebriùs iterari quæ ſancta ſunt. Quia talis eſt illa ſpiritalis medicina, ut & ſanos adjuvet ad perſeverantiam ſanitatis, & vulneratis ſubveniat ad redintegrationem virtutis. Et eò digniùs percipitur, quò percipientes, per humilitatis cuſtodiam ſubtracti, numquam ſe ad ejus perceptionem ſatis dignos arbitrantur. Qui autem tardiùs, ſecundùm judicium Spiritualium Medicorum, ipſi admittuntur medelæ, ideò ad tempus abſtinere debent, ne præpropere congrua ſuis valetudinibus ingerentes medicamina, graviùs ægrotent; & quod aliis eſt reparatio, illis fiat damnatio.* Et infra, ubi retulit *Gennadii* ſententiam, qui quotidianam Euchariſtiæ perceptionem nec laudare, nec vituperare ſe dicit; *Omni verò die Dominica, ſi capitalia peccata non prohibeant, & mens in delectatione peccandi poſita non ſit*, ad eam hortatur, mox ſubdit: *Quia verò Chriſtianis, & maximè Clericis omnes dies in Ferias deputantur; videtur ratione pleniſſimum, ut per ſingulos dies ſacris occupentur Officiis: & quantùm mentis vel corporis graviores maculæ non obſiſtunt, Panem & Sanguinem Dominicum, quibus ſine vivere non poſſumus, jugiter ambiamus, & deſiderio illius tuitionis, potiùs quam præſumptione noſtræ puritatis ſumamus, imitantes primitiva*

Communio frequens.

mitivæ Eccleſiæ ſtudium ſalutare, *de quo in Actibus* A *Apoſtolorum ita ſcriptum eſt : Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum*, *& communicatione fractionis Panis*, *& Orationibus*. Sermonem quoque, ſeu Tractatum de ſubverſione Jeruſalem *Vvalafridi* Abbatis nomine inſcriptum ex Codice MS. Monaſterii *S. Galli* eruit *Henricus Caniſius*. Omnia *Vvalafridi Strabonis* Opera extant Tom. XV. Bibliothecæ Maximæ Patrum Editionis Lugdunenſis. Ipſius eſt *Gloſſa Ordinaria* in Sacram Scripturam, ex aliorum Interpretum, ac præſertim *Rabani* præceptoris ejus Commentariis collecta : quæ poſtea ab *Anſelmo Laudunenſi*, aliiſque, compluribus Patrum adjectis Sententiis, aucta & B locupletata eſt. Errant enim qui *Trithemium* ſequuti, *Vvalafridum* Augiæ Abbatem à *Strabone* Monacho Fuldenſi diſtinguunt, & iſtum Gloſſæ Ordinariæ parentem affirmant. Unus enim & idem eſt, qui in Cœnobio Augienſi Vitam Monaſticam profeſſus, & à *Tattone* inſtitutus, Fuldam poſtea miſſus eſt, & ſub *Rabano* Sacris Litteris operam dedit ; quod anſam dedit ut Fuldenſis Monachus à *Trithemio* diceretur. Verùm errat hic Auctor, cùm *Vvalafridum* Decanum *S. Galli* vixiſſe ſcribit *Tiberii Apſimari & Juſtiniani Junioris* temporibus, hoc eſt, circa annum ſeptingenteſimum ; *Strabonem* verò Monachum Fuldenſem temporibus *Ludovici* Imperatoris anno DCCCXL. Qui enim ſub *Ludovici Pii* Imperio floruit, ipſe eſt *Vvalafridus Strabo*, Abbas Augiæ Divitis. Emendandi & qui *Trithemium* ſequuti ſunt, *Sixtus Senenſis*, *Poſſevinus*, *Bellarminus* : Quibus *Browerus*, *Caniſius*, *Voſſius*, *Miræus*, aliique refragantur.

Vvalafridus Strabo Auctor Gloſſæ Ordinariæ.

Trithemius emendatur.

Landulfus Sagax.

III. LANDULFUS SAGAX, qui Hiſtoriæ Miſcellæ poſtremos octo libros addidit, imprimis ex *Theophane*, ſive *Anaſtaſio Bibliothecario*, qui *Theophanem* Latinè reddidit, floruit *Lothario* Imperante ; A *Cæſare Orlandio*, lib. de Urbe Senenſi, D perperam confunditur cum *Landulfo de Columna*, Canonico Carnotenſi, qui vixit anno MCCCXIV.

Vvandalbertus.

IV. VVANDALBERTUS Diaconus & Monachus Cœnobii Prumienſis O. B. in Diœceſi Trevirenſi, ſcripſit, juſſu *Marckuardi* Abbatis, Vitam & Miracula *S. Goaris* Confeſſoris, & Martyrologium totius anni metrico ſtylo, quod extat Tom. V. Spicilegii Dacheriani. *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis *, & *Trithemius* lib. 2. de Viris Illuſtribus Ordinis S. Benedicti, cap. 36. ejus cum laude meminerunt. Compoſuit Martyrologium ſuum, cùm *Lotharius* quinque jam luſtris, ſive annis viginti quinque Imperium geſſiſſet. In Præfatione enim ſui Operis ad *Lotharium* hos verſiculos E habet :

* C. 128.

Luſtra per orbem
Quinque recurrunt,
Nomine poſtquam
Clarus & armis,
Cæſariana
Jura retentas.

Annus autem *Lotharii* Imperatoris vigeſimus-quintus cum anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-ſecundo coincidit : Anno enim Chriſti octingenteſimo decimo-ſeptimo, *Ludovicus Pius*, ut in F ejus Vita refertur, *filium primogenitum Lotharium Imperatorem appellari & eſſe voluit* : conſentiúntque Annales Bertiniani & Fuldenſes.

ARTICULUS XVI.

De S. Prudentio, *Ratramno*, *& S. Remigio Lugdunenſi.*

S. Prudentius.

I. SANCTUS PRUDENTIUS Trecenſis Epiſcopus, cujus feſtum ea in Eccleſiâ VI. Aprilis celebratur, interfuit Concilio Pariſienſi anno DCCCXLVI. Turonenſi IV. anno DCCCXLIX. Sueſſionenſi II. anno DCCCLIII. Ad ipſum extat Epiſtola *Lupi Ferrarienſis* LXIII. Ejus meminere *Rabanus*, *Hincmarus*, & *Flodoardus*. Excerpta ex libro *Joannis Scoti Erigenæ* decem & novem Capitula, à *Venilone* Senonenſi Archiepiſcopo ad ſe miſſa, cùm accepiſſet, totúmque librum pervolviſſet, ejus errores edito libro *De Prædeſtinatione* confutavit. Epiſtolam ſcripſit ad *Hincmarum* & *Pardulum* Epiſcopos, in quâ, præmiſſo Auguſtinianæ doctrinæ elogio, geminam prædeſtinationem defendit, ad vitam æternam ſcilicet, atque ad pœnam ſempiternam. Deum tamen impios prædeſtinaſſe ait, *Non ut peccarent*, *ſed ut propter peccatum pœnis perpetuis interirent : prædeſtinaſſe*, *id eſt*, *præordinaſſe*, *non ad culpam*, *ſed ad pœnam* ; *non ut malum quoddam vellent*, *ſive admitterent* ; *ſed ut propter malum*, *quod volentes facerent*, *eos pœnâ ſempiternâ juſtè damnaret*. Ibidem Chriſtum non pro omnibus mortuum propugnat : ſed de redemptionis efficacia intelligit, ut ex ipſa quæſtionis propoſitione perſpicuum eſt. *Quos autem Sanguis proprii Filii ejus Domini noſtri Jeſu Chriſti miſericorditer liberarit*, *utrumne pro omnibus quibuſcumque hominibus*, *an pro quibuſdam prædeſtinatione electis*, *electione indebitâ prædeſtinatis fuſus fuerit* ; *ipſa omnipotentiſſima Veritas*, *quæ eum in unitatem ſuæ perſonæ miſericorditer ſuſcepit & fudit*, *conſulta nos doceat*. Negat in Deo voluntatem ſalvandi omnes : ſed de voluntate abſoluta & conſequente (ut Theologi vocant) non de conditionata & antecedente, intelligendus eſt, ut demonſtrant hæc verba Cap. IV. *Perpendite*, *obſecro*, *quare uni Deus det gratiam*, *alteri non det ? Quare poſt tot millia annorum pro redemptione humani generis Salvator venerit* ; *& exceptâ gente Judæorum*, *per tanta ſpatia temporum*, *totus mundus ſine gratia Dei in errore manſerit ? Quare ſolum Abraham*, *& non totum mundum ad miſericordiæ ſuæ notitiam vocaverit ? Cur in ſolo vellere populi Judæorum tot annorum millibus ros divinæ gratiæ manſerit*, *& area totius orbis irrigari per Dei miſericordiam non meruerit ? Vel cur poſtea ſolum vellus*, *Judaicus videlicet populus*, *à Dei gratia aruerit*, *& gentium omnium aream ros divinæ miſericordiæ perfuderit ? &c.* Si igitur omnes *homines vult ſalvos fieri*, *cur non omnes vivificat*, *qui quos vult vivificat ? Quare Spiritus Sanctus ubi vult ſpirat*, *non in omnibus ? Et quare non omnibus*, *ſed ſingulis dividit prout vult ? Et quod in Actibus Apoſtolorum legitur*, *quia in præteritis generationibus dimiſerit gentes omnes ingredi vias ſuas*, *ſolámque tantùm Judæorum gentem elegerit ? Et quòd prædicantibus Apoſtolis*, *illi tantummodò crediderunt*, *qui præordinati erant ad vitam æternam ? Et quòd volentes Paulum & Barnabam prædicare in Aſia*, *prohibuit eos Spiritus Jeſu ? Et quòd docente Paulo*, *Lydiæ purpurariæ*, *non cæteris audientibus*, *Deus cor aperuit*, *ut crederet his quæ dicebantur à Paulo ? Et quòd Apoſtolus Paulus reliquias per electionem gratiæ ſalvas factas prædicat ? Et quia Deus cujus vult miſeretur*, *& quem vult indurat ? .... Si igitur omnia quæcumque voluit fecit*, *& omnes homines vult ſalvos fieri* ; *ergo quod non facit*, *nolùit* ; *& quos non ſalvat*, *ſalvare non vult* ; *occultiſſima*

S. Prudentii doctrina de Prædeſtinatione explicatur.

mo quidem, altiſſimo, incomprehenſibili, invituperabilique judicio, ſed prorſus juſtiſſimo. Verùm de *S. Prudentii* doctrina, in Diſſertatione de cauſa *Gotteſcalci* uberiùs agemus, ipsùmque luculentiùs vindicabimus à calumnia, qua ipſum aliqui dehoneſtant, quaſi *Gottheſcalci* erroribus faverit. Hæc in antecellum dixiſſe ſufficiat, ut innoteſcat omnibus, quam indignè ejus auctoritate Theologi quidam ſint abuſi. Obiit VI. Aprilis, anno DCCCLXI. ſecundùm Annales Bertinianos.

Ratramnus. II. Ratramnus Corbeienſis in Gallia Cœnobii Monachus, *Ludovico Pio*, & *Carolo Calvo* regnantibus, floruit. Scripſit libros duos *De Prædeſtinatione*, in quibus *Gottheſcalco* novo Prædeſtinatiano non favit, ut oſtendemus in Diſſertatione de gyrovagi illius Monachi cauſa. Scripſit etiam tres libros *Reſponſionum ad Objecta Græcorum*, Libellum *De Chriſti Nativitate*, Librum *De Trina Deitate*, Librum *De Anima*, & Librum *De Corpore & Sanguine Domini*: quem ipſi aſſeremus, & ejus doctrinam de Euchariſtia nequaquam favere Calviniſtis, oſtendemus Diſſertatione ſingulari.

Remigius Lugdunenſis. III. S. Remigius Sacri Palatii *Lotharii* Imperatoris Archicapellanus, præfuit Synodo Valentinæ III. anno DCCCLV. Tullenſi Apud Saponarias, anno DCCCLIX. Lingonenſi quoque interfuit, teſte Flodoardo, lib. III. Hiſtoriæ Cap. CLXI. Subſcripſit & Synodo Tullenſi II. anno DCCCLX. Sueſſionenſi III. anno DCCCLXVI. Cabilonenſi, DCCCLXXIII. Cùm fervente Gotheſcalcana controverſia, *Hincmarus* & *Pardulus Amoloni* Lugdunenſi Archiepiſcopo, illius errores & damnationem per literas expoſuiſſent, ſuiſque adjunxiſſent Epiſtolam *Rabani* ad *Notingum*, rogantes ut quid Eccleſia Lugdunenſis de his quæſtionibus ſentiret, verè & fideliter reſponderet: *Remigius Amolonis* in Sede Lugdunenſi Succeſſor, ſuam & ejuſdem Eccleſiæ ſententiam expoſuit Libro *De tribus Epiſtolis.* Huic alterum ſubjunxit quaſi appendicem, cui titulus eſt: *Abſolutio cujuſdam Quæſtionis. De generali per Adam damnatione omnium, & ſpeciali per Chriſtum ex eadem redemptione electorum.* Poſt Synodum Cariſiacam idem Archipræſul, Eccleſiæ Lugdunenſis nomine, Libellum ſcripſit, *De tenenda veritate Scripturæ*: In quo licet errore facti nonnihil faverit *Gottheſcalco*, ejus tamen erroribus non favit: & Cariſiacorum Capitulorum doctrinam non impugnavit, ſed alienum potiùs ſenſum, cúmque erroneum, quem ipſis ſimili falſi errore affinxit, ut palam fiet in Diſſertatione de cauſa *Gottheſcalci*, in qua celèberrimam Eccleſiam à *Janſenii Yprenſis* calumnia vindicabo.

ARTICULUS XVII.

De Uſuardo.

Usuardus, Ordinis Benedictini Monachus & Sacerdos, Cœnobii S. Germani Pariſienſis alumnus, ut teſtatur Codex MS. ejuſdem inſignis Abbatiæ, qui autographus eſſe creditur, Martyrologium condidit, *S. Hieronymi*, *Bedæ*, & *Flori* veſtigia premens. Eo diu Romana, & pleræque aliæ Eccleſiæ uſæ ſunt. *Regum piiſſimo Carolo* nuncupatum eſt, ut conſtat, ex Prologo. Sed *Carolum Magnum* Imperatorem perperam intellexerunt *Baronius*, *Bellarminus*, & alii. Nam *Uſuardi* Codices tum MSS. cùm excuſi *S. Eulogium* Martyrem commemorant, qui die XI. Martii Cordubæ in Hiſpania paſſus eſt anno Chriſti 859. aliòſque pariter celebrat, qui tempore ejuſdem perſecutionis Arabicæ Martyrii coronam conſecuti ſunt. Præterea, *Aimoinus* in libello de Tranſlatione Sanctorum Martyrum Georgii & Aurelii, *Uſuardum Patrem* hujus Tranſlationis auctorem facit, anno octingenteſimo quinquageſimo octavo. Tempore igitur *Caroli Calvi* floruit *Uſuardus*, cui & ſuum Martyrologium nuncupavit. Id confirmat ſubjectum in Codice *S. Germani* Necrologium, in quo primaria manu mors *Irmintrudis* Reginæ, uxoris *Caroli Calvi*, conſignata eſt Nonis Octobris; obitus verò *Caroli II.* Imperatoris Pridie Nonas Octobris, manu recentiori, ut obſervat *P. Mabillonius*, * ex quo vir doctus colligit, hunc Codicem ſcriptum eſſe eo temporis intervallo quod effluxit inter annum octingenteſimum ſexageſimum nonum, *Irmintrudis* ſupremum, & octingenteſimum ſeptuageſimum octavum, quo *Carolus Calvus* defunctus eſt. Etſi verò *Sigebertus* Uſuardum *juſſu Magni Caroli Imperatoris* Martyrologium compoſuiſſe ſcribat lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 85. id movere nos non debet: quia *Magni Caroli* nomine *Calvum* intellexit, ut alias in cap. 99. ubi ait *Hincmarum* reſcripſiſſe ad Eccleſiam Ravennatem *ſub perſona Magni Caroli Imperatoris.*

* In Præfat. II. P. ſæculi IV. Benedict. c. 6.

ARTICULUS XVIII.

De S. Eulogio Martyre.

Sanctus Eulogius Cordubenſis Preſbyter, & Martyr in Arabica perſecutione, Benedictinis Monachis ab *Arnoldo Vuion*, & *Hugone Menardo* adnumeratur. Rectiùs *P. Mabillonius* ipſum ſtudio, non profeſſione Monachum fuiſſe aſſerit. Et certè id diſertè teſtatur *Alvarus* Eulogii frater in ejus Vita. *Eulogius*, inquit, *nobili ſtirpe progenitus, Cordubæ civitatis Senatorum traduce natus, Eccleſiæ miniſterio mancipatur, in S. Zoili Æde deſerviens, & in ejuſdem Collegio Clericorum vitam deducens.* Addit, ipſum, ubi Preſbyter ordinatus eſt, cœpiſſe *Monaſteria frequentare, cœnobia inviſere, Regulas Fratrum componere, hinc inde cuncta eo modo curare, quo, ſi fieri poſſet, utrobique adeſſet. Ita Clericatum agens proprium, ut Regularem Ordinem non dimitteret alienum: ita Monachis adhærens, ut Clericus probaretur: ita in Clero degens, ut Monachus videretur, utrobique aptus accurrens, & utrorumque profeſſiones unus ſufficientiſſimè complens, currebat ſæpius ad Cœnobiorum ſacratiſſimos greges: Sed ne proprium Ordinem contemnere putaretur, ad Clerum iterum remeabat: in quo dum aliquod tempus perſiſteret, ne virtus animi curis ſæcularibus enervaretur, itidem Monaſteria repetebat.* Archiepiſcopus Toletanus electus eſt; ſed neſcio quo eventu impedita ejus conſecratio. Martyrio coronatus eſt die XI. Martii, anno DCCCLIX. cùm ipſe Martyres celebraſſet, ac ad Martyrium incitaſſet, atque ultrò ad illud currentes contra *Reccafredum* Epiſcopum defendiſſet, ſcripto *Documento Martyrii*, *Apologetico pro Martyribus*, *Memoriali Sanctorum*, in quo Martyres Cordubenſes libris tribus celebrantur. Scripſit etiam Epiſtolas aliquot, ad *Vuiſſelindum* Pampilonenſem Epiſcopum, ad *Alvarum* fratrem, &c. Ejus Opera extant Tomo IV. Hiſpaniæ illuſtratæ, & Tomo XV. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

ARTICULUS XIX.

De Anaſtaſio Bibliothecario, & Joanne Diacono.

I. ANASTASIUS Abbas Romanus O. B. & R. E. Bibliothecarius, floruit ſub Summis Pontificibus *Nicolao I. Hadriano II. & Joanne VIII.* Cum *Anaſtaſio* Presbytero Cardinali Tituli *S. Marcelli*, & *Gregorii IV.* Bibliothecario, qui à *Leone IV.* in Synodo Romana exauctoratus eſt, malè confunditur à *Voſſio* lib. 2. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XXXV. Concilia Generalia Sextum, Septimum, & Octavum, cui interfuit, Latinè reddidit, necnon Vitam *S. Joannis Eleemoſynarii*, Vitam *S. Demetrii* Martyris, &c. Vitæ *S. Dionyſii Areopagitæ* præfatus eſt, cujus Operum Tranſlationem miſit ad *Carolum Calvum* Francorum Regem. Hiſtoriam *De Geſtis Romanorum Pontificum* collegit, auxitque. *Philippus Labbeus* S. J. Theologus in Diſſertatione Hiſtorica de Scriptoribus Eccleſiaſticis, verbo *Damaſus*, ſe vidiſſe teſtatur MS. Codicem optimæ notæ tempore *Caroli Magni* exaratum, in quo prior pars libri de Vitis Pontificum deſcripta jam tum *Damaſo* tribuebatur, antequam aut natus eſſet *Anaſtaſius*, aut ſaltem ex primis infantiæ crepundiis emerſiſſet. Quod argumento eſt haud omnes ab *Anaſtaſio* fuiſſe ſcriptas. Quamquam nec *S. Damaſum* auctorem habeant, ut aliàs probavimus. *Voſſius*, & alii plerique ultimam cenſent eſſe ab *Anaſtaſio* ſcriptam *Nicolai I.* Vitam, & à *Guillelmo Bibliothecario* additas fuiſſe Vitas Hadriani II. & *Stephani VI.* Repugnat *Baronius*, eidemque Auctori illas adſcribit. Adhuc ſub judice lis eſt. *Hiſtoriam Eccleſiaſticam* ex Chronographia Tripartita *S. Nicephori* Conſtantinopolitani Patriarchæ, *Georgii Syncelli*, & *Theophanis*, Latinè interpretatus eſt. *Collectanea*, id eſt, Varias Epiſtolas, & Relationes, ſpectantes Hiſtoriam Monothelitarum, à ſe ex Græcis Codicibus magnam partem collectas, Latinè reddidit in gratiam *Joannis Diaconi*, cùm ille Eccleſiaſticam Hiſtoriam meditaretur. Hæc edidit *Jacobus Sirmondus* S. J. anno MDCXX.

Voſſius emendatur.

Omnium Vitæ Pontificum ſcriptæ non ſunt ab Anaſtaſio.

II. Coævus erat Anaſtaſio JOANNES R. E. Diaconus, qui ad *Joannem VIII.* Pontificem Maximum ſcripſit 4. libros de Vita *S. Gregorii* Magni. Ejus meminere *Sigebertus* in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, & *Eckerhardus* in Vita *Notkeri*, Cap. IX.

ARTICULUS XX.

De Almanno, Milone, & Hubaldo Monachis.

I. ALMANNUS Monachus Altivillarenſis Ordinis Benedictini, ſcripſit Vitam *S. Nivardi* Remenſis Archiepiſcopi, Vitam *Sindulphi*, Vitam *Helenæ* Reginæ, & Tranſlationis ejuſdem Romà ad Cœnobium Altivillarenſe Hiſtoriam. Et quia ejus tempore Francia à Normannis vaſtabatur, exemplo Jeremiæ Prophetæ deſolationem Franciæ & ſui Cœnobii, quadruplici planxit Alphabeto; ut refert *Sigebertus*, lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap. XCIX. Vitæ & Tranſlationis *S. Helenæ* Hiſtoriam MS. extare in Rubra Valle, & in Reſbacenſi Monaſterio, *Voſſius* teſtatur. Vitam quoque *S. Memmii* primi Catalaunenſium Epiſcopi, rogatu *Theudoini* Præpoſiti Catalaunenſis novo ſtylo ſcribere aggreſſus eſt ſub annum DCCCLXVIII. *Theudoini* Epiſto-

Almannus.

A lam & Almanni ad ipſum Reſcriptum, edidit *P. Mabillonius* Tom. II. Veterum Analectorum.

II. MILO Elnonenſis Monachus, O. B. ſcripſit *Carmen de Sobrietate*, quod *Carolo Calvo* nuncupavit. Scripſit etiam ſtricta Oratione Vitam *S. Amandi*. Surius huic tribuit Vitam *S. Amandi*, quæ legitur Tom. I. ad diem VI. Februarii. Sed ea proſâ, non carmine ſcripta eſt, & ab aliis *Baudemundo* tribuitur, non *Miloni*. Scripſit etiam Hexametrum duplex *De ſancta Cruce*; quæ Elnone in Cœnobio *S. Amandi* MSS. extare *Voſſius* teſtatur lib. 2. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XXVI. Obiit anno DCCCLXXII. *Milo.*

B III. HUBALDUS, aliis *Hugbaldus*, vel *Hucbaldus*, Milonis nepos, Elnonenſis pariter Monachus Sanctorum Vitas ſcripſit plurimorum: atque ut erat inſignis Muſicus, Cantus ipſorum Officiis proprios compoſuit. Scripſit etiam librum *De Arte Muſica*, ita contemperans chordas monochordi literis alphabeti, ut poſſit quis per eas ſine magiſterio alterius diſcere ignotum ſibi cantum (inquit *Sigebertus*.) Scripſit etiam librum trecentorum carminum *In laudem Calvitii*, ad *Carolum Calvum*, cujus omnia verba incipiunt à litera C. ut: *Hubaldus.*

C *Carmina clariſonæ Calvis cantate Camenæ.*

Ex Vitis Sanctorum, quas ſcripſit, extat Vita *S. Rictrudis Marianenſis*, dicata *Stephano* Eboracenſi Epiſcopo. Extat apud *Surium*, ad diem XII. Maii, ſed ſtylo mutato. Eidem tribuit *Surius* Vitam *S. Aldegundis* Abbatiſſæ primæ Malbodienſis ad diem XIII. Novembris. Eidem aſſignat *Trithemius* Vitam *S. Lebuini*, ſive *Liaduvini* Preſbyteri & Confeſſoris Daventriæ. Extat apud *Surium*, ad diem XII. Novembris. Scripſit & Vitam *Sanctæ Madelbertæ* Virginis, Abbatiſſæ Malbodienſis, & *S. Ciliniæ* matris *S. Remigii*. Vixit *Hubaldus* ad annum uſque DCCCCXXX. Ejus
D corpus in ſepulchro *Milonis* avunculi & Præceptoris ſui conditum eſt.

ARTICULUS XXI.

De Chriſtiano Drutmaro.

CHRISTIANUS DRUTMARUS, Corbeienſis in Gallia Cœnobii Ordinis Benedictini Monachus & Preſbyter, vulgò *Grammaticus* appellatus, Aquitaniam patriam habuit. Græcè fuit ac
E Latinè peritus, ſacriſque literis eruditus. *Sigebertus* ac *Trithemius* inter Eccleſiaſticos Scriptores ipſum cum laude commemorant. Malè à quibuſdam confunditur cum *Chriſtiano* S. Germani Autiſiodorenſis Abbate, ac ejuſdem urbis deinde Epiſcopo. Ille enim natione Germanus, & *Vir ſimplex*, non eruditus dicitur, in Actis Epiſcoporum Autiſiodorenſium. *Commentarios* edidit *in Evangelium S. Matthæi*, ad Monachos Stabulenſis & Malmundarienſis Cœnobiorum, ſub uno Abbate in Diœceſi Leodienſi conſiſtentium: quos in Prologo ſuo impenſè commendat his verbis: *Supra*
F *omnes homines veſtra mihi eſt gratior ſocietas: quia eſt ſincera & abſque dolo, & quam Deus docuit, ſanctique ejus Apoſtoli tenuere, ac poſteris tenendam tradiderunt. Non enim eſt fel amaritudinis in vobis, neque zelus iniquitatis; ſed fides firma, caritas inviolabilis erga Deum ac proximos. Et licet rebus terrenis egentes ſitis, virtutibus tamen repleti eſtis, ita ut qui vos perfectè cognoverit, ulterius dilectione à vobis non poſſit ſeparari. Sed ſi modico tempore vobiſcum quis moratus fuerit, pro certo intelliget quia Deus cohabitator veſtri ſit, & Spiritus Sanctus regat opera veſtra. Neque enim habitabit diu malus inter vos, neque*

 permanebit

permanebit in conſortio veſtro: quia ſicut aurum & argentum in camino probationis ſordes abjiciunt, ita & qui inter vos venerit, aut deſinet à malo opere, aut certe alienus efficietur à conſortiis veſtris. Qui namque inter vos converſantur, non multùm miremur ſi plurimi Sancti probabiles in his Monaſteriis fuerunt: ſed pro certo experientur, quia qui apud vos non eſt bonus, ſine dubio nuſquam alicubi erit: quoniam vos eſtis qui veraciter audiſtis vocem Domini dicentis: Eſtote prudentes ut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. *Et ſi Reges & Principes, atque vulgaris populus vos veraciter agnoviſſent, ut veros Chriſti diſcipulos amarent, ſupra omnes homines venerarentur ac diligerent.*

Optima ratio interpretandi ſacram Scripturam

His in Commentariis hiſtorico ſenſui magis adhæſit quàm ſpirituali, quòd *Hiſtoria fundamentum ſit omnis intelligentiæ*, ut ipſe loquitur. Unde *Irrationabile videtur ſpiritualem intelligentiam in libro aliquo quærere, & Hiſtoriam penitus ignorare.*

Stylus Chriſtiani Drutmari.

Stylo ſimplici & aperto uſus eſt, perſuaſum habens, *Quoniam ſtultiloquium eſt in expoſitione alicujus libri ita loqui, ut neceſſarium ſit expoſitorem ipſius expoſitionis quærere.* Non ſolùm *S. Matthæi*, ſed & *S. Joannis* & *S. Lucæ* Evangelium ſe Commentariis illuſtraturum pollicitus eſt in Prologo, & promiſſa exſolviſſe probant Fragmenta Expoſitionis in utrumque Evangeliſtam, cum ejus Commentariis in *S. Matthæum* edita. Extant Tom. XV. Editionis Bibliothecæ Patrum Lugdunenſis. Scripſit eo tempore quo Bulgari ad Catholicam Fidem converſi baptizabantur, ut ipſe ſignificat c. 56. Commentar. *in Matthæum.* Ejus Opera à *Secerio* Lutherano Haganoæ edita anno 1530. non abſque ſuſpicione fraudis & interpolationis in iis quæ Euchariſtiam ſpectant, ut probant *Sixtus Senenſis* Annotatione CXII. lib. VI. *Bibliotheca Sanctæ*, & doctiſſimus Cardinalis *Perronius* lib. 2. *De Euchariſtia*, Auctoritate XXV. Anteriorem editionem laudat *Albertinus* à *Jacobo Vvimphelingio* Argentorati procuratam anno 1514. ſed ea ignota fuit *Geſnero*, *Simlero*, *Jacobo Friſio*, *Auberto Miræo*, aliiſque Viris Eruditis, ut mirum non ſit, ſi hujus non meminerit *Sixtus Senenſis.* Si indicaſſet *Albertinus* quâ in Bibliotheca *Chriſtiani Drutmari* Commentarios prioris illius editionis deprehendit, conferri potuiſſet cum illis *Secerii* editio, & an malæ fidei vel incuriæ reus fuerit, certiùs judicari.

ARTICULUS XXII.

De Iſaac Lingonenſi Epiſcopo.

ISAAC cognomento *Bonus*, vel *Pius*, Diaconus olim *Parduli* Laudunenſis Epiſcopi, *Hiduini* Sandionyſiani Abbatis diſcipulus, ad Lingonenſem Epiſcopatum, poſt *Theutboldi* obitum promotus, interfuit ac ſubſcripſit Synodo Tullenſi apud Saponarias anno DCCCLIX. Tuſiacenſi anno DCCCLX. Sueſſionenſi III. anno DCCCLXVI. Pontigonenſi an. DCCCLXXVI. Tricaſſinæ anno DCCCLXXVIII. A *Lupo Ferrarienſi*, Epiſt. LXXXI. ad *Amolonem* Lugdunenſem, in Capitularibus *Caroli Calvi*, Tit. XXV. Num. V. à *Flodoardo* Lib. III. Cap. XXI. & XXIV. & in Chronico *S. Benigni* Divionenſis celebratur. Collectionem Canonum adornavit, ex Decretis Synodorum à *S. Bonifacio* Sedis Apoſtolicæ per Germaniam & Gallias Legato congregatarum, *Zachariæ* Pontificis Maximi auctoritate confirmatis, & ex Capitularibus Regum noſtrorum; præcipuè verò ex tribus libris poſterioribus, quos *Benedictus Levita* ad *Anſegiſi* Abbatis Collectionem adjecit. Id autem præſtitit *Iſaac*, ut ſui in reſtauranda Eccleſiaſtica Diſciplina & curanda Canonum executione ſeverioris ſtudii obtrectatores comprimeret, ſeque Novatorem non eſſe probaret. Id in Præfatione docet. *Cùm*, inquit, *opportunitas Eccleſiaſtica exegerit, ut contra delinquentes & errantes Paſtoralis ſententia proferatur, frequenter evenit, ut remedia quæ ſummo charitatis & pietatis ardore à Patribus anxiis præparantur, à filiis ægrotantibus ad ſuam perniciem reſpuantur. Et quia nec affectum medentium, nec ſuum, ut expedit, damnationis periculum perpendunt, oblata quæque faſtidiunt, & velut inefficacia, quia ſunt domeſtica, medicamenta contemnunt. Idcirco ego Iſaac indignus Lingonenſis Epiſcopus, propter quorumdam minus adquieſcentium deſidiam, & querelam contra Paſtoralem ſollicitudinem, atque improborum inſolentiam, qui omnia quæ ad emendationem, vel ad ſuam cautelam dicuntur, à nobis ficta & excogitata garriunt, & inventa, utile duximus quædam ſaluberrimarum Capitula ſanctionum, quæ ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ Legatus Bonifacius venerabilis Maguntiacenſis Archiepiſcopus Zachariæ Papæ, unà cum Orthodoxo Karlomanno Francorum Principe, in duobus Epiſcoporum Conciliis ad honorem & profectum Eccleſiæ Dei conſcripſit, quæque etiam idem Papa Zacharias ſub an. Incarnationis Dominicæ DCCXLII. auctoritate Apoſtolica confirmavit, & omnibus Eccleſiæ Dei Fidelibus irrefragabiliter obſervanda conſtituit, revolvere, & ad meam meorùmque utilitatem, quædam ex his, quæ ſæpiſſimè in quæſtionem veniunt, colligere, & in unum corpuſculum adgregare: quatenus ſi noſtra calumniaverint, vel ſiniſtrâ interpretatione labefactare tentaverint, Apoſtolicâ pariter & Regali auctoritate compreſſi de cætero conticeſcant, & ſaluiferis curationibus, vel inviti, cùm cauſa exegerit, adquieſcant.*

Præſcripta Sacris Canonibus remedia ad Animarum curationem adhibenda ſunt.

Ex hac Collectione Canonum perſpicuum eſt, publicam Pœnitentiam pro publicis criminibus in uſu fuiſſe Gallicanæ Eccleſiæ. Hanc in Titulos undecim diſtributam ex Codice Reverendiſſimi Archiepiſcopi Toloſani primus in lucem edidit Sirmondus Tom. III. Conciliorum Galliæ. Ejuſdem *Iſaaci Lingonenſis* Epiſtolam *De Canone Miſſæ* edidit Domnus *Lucas Dacherius* O. B. Tom. I. *Spicilegii.*

ARTICULUS XXIII.

De Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi.

HINCMARUS à pueritia in Monaſterio *S. Dionyſii* prope Pariſios ſub *Hilduino* Abbate nutritus, & ſtudiis literarum imbutus, indeque pro ſui tam generis quàm ſenſus nobilitate in Palatium *Ludovici* Imperatoris deductus, & familiarem ipſius notitiam adeptus fuerat; ibique, prout potuit, cum Imperatore & Religioſiſſimo illo Abbate, ſub Epiſcoporum auctoritate, laboravit ut Ordo Monaſticus in prædicto Monaſterio, quorumdam voluptuoſa factione dilapſus reſtauraretur. Et ut opere quoque adimpleret, quod ſermone ſuadebat, etiam ipſe religioſæ converſationi cum aliis ſe ſubdidit, caſtigans corpus ſuum, & ſpiritali ſubjiciens ſervituti, inquit *Flodoardus* Lib. III. Cap. I. *Hilduino* Abbate ſemel & iterum ab Imperatore deficiente, fidelis ſemper manſit, ipsúmque in gratiam Principis reſtituit. In Aulam vocatus, Abbatiam S. Germani, *Regali, & Epiſcopali, atque Abbatis ſui Ludovici juſſione ſuſcepit; rerum quoque ac mancipiorum poſſeſſionem quamdam Regia liberalitate; quam conſecratus Præſul Monaſterio S. Dionyſii, ubi Chriſto militaverat, per teſtamenti paginam tradidit*, ut refert *Flodoardus.* Decennio poſt Ebonis depoſitionem, in Concilio Bellovacenſi anno DCCCXLV. *à Clero & à plebe*

Metropolis

Metropolis Remenſis, *necnon ab Epiſcopis ejuſdem Provinciæ, Archiepiſcopo Senonenſis Eccleſiæ Vveniloni, atque Ercanrando Pariſiorum Epiſcopo annuentibus, cum conſenſu Abbatis ſui, & Fratrum Monaſterii S. Dioniſii, favente quoque Carolo Rege, Hincmarus* Archiepiſcopus *electus eſt*, & ordinatus Dominica die 17. Maii. Obiit die 21. Decembris anni DCCCLXXXII.

Interfuit Concilio Meldenſi, ipſo ſuæ Ordinationis anno; Pariſienſi anno 846. Cariſiaco 1. contra *Golteſchalcum* anno octingenteſimo quadrageſimo nono; alteri Cariſiaco, in quo celeberrima quatuor Capitula contra *Gotteſchalci* errores condita ſunt, anno octingenteſimo quinquageſimo-tertio; Turonenſi IV. anno octingenteſimo quadrageſimo-nono; Sueſſionenſi II. anno octingenteſimo quinquageſimo-tertio; Vermerienſi II. eodem anno; Metenſi, à quo & Legatione ad *Ludovicum* Regem cohoneſtatus eſt, anno octingenteſimo quinquageſimo-nono; Tuſſiacenſi, cujus juſſu ad Metropolitanos Aquitaniæ ſcripſit, anno octingenteſimo ſexageſimo; Tricaſſinæ, anno octingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo; Pontigonenſi, anno octingenteſimo ſeptuageſimo-ſexto; Tricaſſinæ II. anno octingenteſimo ſeptuageſimo-octavo. Ob fidem contra *Gottheſchalcum* vindicatam maxima laude dignus *Hincmarus*, propter geſta in *Rothadum* Sueſſionenſem Epiſcopum, in *Vvulfadum* & Socios, in *Hincmarum* nepotem, Laudunenſem Epiſcopum, magnam apud pleróſque invidiam ſubiit, & Summorum Pontificum offenſionem. Iſtarum cauſarum Hiſtoriam propriis Diſſertationibus diſcutiemus. A *Flodoardo* toto libro III. Remenſis Hiſtoriæ celebratur, ejúſque Opera & Epiſtolarum ad diverſos ſcriptarum argumenta recenſentur. Frequens eſt ejúſdem & honorifica mentio in Bertinianis Annalibus. *B. Rabanus* Moguntinus Archiepiſcopus ipſum, *Meritò rectæ Fidei ac ſanæ profeſſionis, ab omnibus venerandum* prædicavit, Epiſtolâ ad ipſum data. *Lupus* Ferrarienſis Abbas Epiſtola XLII. ad ipſum ſcripta eum magnificè commendat. *Non ſum*, inquit, *neſcius, cum tantis divinæ gratiæ muneribus abundetis, ultro vos cogitare apud Principem juvandi bonos facultatem divinitus accepiſſe; ut quod in ſe habent, in vobis poſſideant, & remuneranda veſtra induſtriæ materiam præbeant..... Nobilitatem veſtræ generoſitatis ornat eruditio ſalutaris, altitudinem Officii commendat Religio Profeſſionis. Hæc veſtræ Celſitudini, non arrogantiæ vitio, ſed amicitiæ ſtudio ſcripſi; ut quoniam in vobis & nobilitas & ſapientia convenerunt, quantum hæc ſocietas valeat, etiam nolentibus emineat, qui ipſa quoque Lumina Eccleſiæ obſcurare contendunt.* Meminit etiam *Hincmari Sigebertus*, lib. *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, Cap. XCIX.

Capitula Preſbyteris Diœceſeos ſuæ Remenſis condidit anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-ſecundo; in quibus duodecimum *de ſepulturis* obſervatione dignum eſt, quo ſtatuitur *Ut nemo Preſbyterorum quemquam in Eccleſia ſepeliat ſine conſultu Epiſcopi, nec pro ſepeliendis quiddam exenii exigat, vel extorqueat. Si quid autem Altari, vel Eccleſiæ, aut ſibi gratis oblatum fuerit à devotis quibuſlibet*, recipere non prohibetur. Pleraque ex Concilio Nannetenſi ſunt excerpta.

Sepulturæ in Eccleſiis nono ſæculo caræ.

De Prædeſtinatione Dei & de Libero Arbitrio contra reprehenſores ſuos, maximéque contra *Gottheſchalcum* & *Ratramnum* tres libros ſcripſit ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, cujus Operis ſola reſtat Præfationis Epiſtola. Edidit hoc Opus anno DCCCLV.

Anno ſequenti, qui erat Epiſcopatus duodecimus, Capitula quædam adjecit prioribus quos ſuæ Diœceſeos Preſbyteris dederat. Ex primo conſtat, publicam pro capitalibus publicíſque peccatis inflictam fuiſſe his temporibus Pœnitentiam, ejúſque impoſitionem, ordinem, & moderationem penès Epiſcopum fuiſſe. Statuit ſcilicet, *Ut unuſquiſque Sacerdos maximam providentiam habeat, quatenus ſi fortè in Parochia ſua publicum homicidium, aut adulterium, ſive perjurium, vel quodcumque criminale peccatum publicè perpetratum fuerit, ſtatim, ſi auctorem facti vel conſentientem adire potuerit, hortetur eum quatenus ad Pœnitentiam veniat coram Decano & Compreſbyteris ſuis, & quicquid ipſi inde invenerint vel egerint, hoc* (inquit) *Comminiſtris noſtris, Magiſtris ſuis, qui in civitate conſiſtunt, innoteſcat: ut infra quindecim dies ad noſtram præſentiam publicus peccator, ſi intra Parochiam noſtram fuerimus, veniat, & juxta Traditionem Canonicam publicam Pœnitentiam cum manus impoſitione accipiat: Et ſi longiùs a Parochia noſtra fuerimus, annus & dies Kalendarum ſubtiliter deſcribatur, quando peccatum publicum quiſque admiſit, & quando ad Pœnitentiam coram Miniſtris venit, vel quando ad impoſitionem manus noſtræ pervenit. Et ſemper de Kalendis in Kalendis menſium, quando Preſbyteri de Decaniis ſimul conveniunt, collationem de Pœnitentibus ſuis habeant, qualiter unuſquiſque ſuam Pœnitentiam faciat, & nobis per Comminiſtrum noſtrum renuntietur, ut in actione Pœnitentiæ penſare valeamus, quando quiſque Pœnitens reconciliari debeat. Et ſi fortè quis ad Pœnitentiam venire noluerit, infra quindecim dies poſt perpetrationem peccati, & exhortationem Preſbyteri in cujus Parochia actum fuerit, & ſedulitatem Decani ac Compreſbyterorum ſuorum, atque inſtantiam Comminiſtrorum noſtrorum, decernatur qualiter qui peccatum perpetravit, & ad Pœnitentiam redire contemnit, à cœtu Eccleſiæ, donec ad Pœnitentiam redeat, ſegregetur. Et ſciat quiſque Preſbyter, quia ſi per alium nobis cognitum fuerit quod in ſua Parochia admittatur, & tardiùs ad noſtram notitiam perlatum fuerit, tantos dies à miniſterio ſuſpenſus in pane & aqua excommunicatus morabitur, quantos dies noſtram vel Comminiſtrorum noſtrorum notitiam ipſa actio ſine illius ſuggeſtione, & debita ac juſſa commonitione ſupertranſierit: Et cujus negligentiâ peccator publicus non commonitus poſt tantos dies obierit, ſciat ſe quiſque Preſbyter gradum amiſſurum. Hoc tamen omnimodis ab omnibus caveatur, ut nemo Pœnitens & cum devotione petens, ultimâ Pœnitentiâ, vel ultimo Viatico defraudetur: eâ convenientiâ, ut ſi convaluerit, ſecundùm Eccleſiaſticas Regulas Pœnitentiam agat, & reconciliationem, quantum Deus ſibi conceſſerit, expetat & expectet.*

Capitula Hincmari ad ſuæ Diœceſis Preſbyteros.

Pœnitentia publica pro capitalibus publicíſque peccatis.

Secundo Capitulo rurſus ſtatuit, *Ut pro loco ſepulturæ, ſicut ſacra & canonica ſanxit auctoritas, nemo a quocumque aliquid xenii exigat. Et nemo Chriſtianorum præſumat quaſi hæreditario jure, de ſepultura contendere; ſed in Sacerdotis providentia ſit, ut Parochiani ſui, ſecundùm Chriſtianam devotionem, in locis, quibus viderit, ſepeliantur. Ipſe tamen Sacerdos memor Ordinis ſui, provideat & congruam cuique ſepulturam, & ne ſcandalum, quantum vitari poteſt, fiat ſuis Parochianis.*

Pro loco ſepulturæ nihil exigendum.

De ſepultura quaſi hæreditario jure contendere vetat Hincmarus.

Scripſit *Hincmarus* ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum egregium Opus *De Regis Perſona & Regio Miniſterio*, ex Scriptura Sacra & SS. Patribus defloratum: nec-non alterum *De cavendis vitiis, & virtutibus exercendis*, quod ad ejus Majeſtatem tranſmiſit cum Epiſtola *S. Gregorii* ad *Recaredum*: & alterum *De diverſa & multiplici animæ ratione.* Quo anno, incertum. Opus *De non trina Deitate* ſcripſit contra Gotteſcalchum anno DCCCLVII. Proficiſcente cum exercitu *Carolo Calvo*, ut *Ludovici* fratris impetum retunderet, *Hincmarus* de coërcendis militum rapinis Literas ad eum dedit, & ad Cleri-

cos

cos Palatii, anno DCCCLIX. Epiſtolas ſcilicet V. VI. & VII. Eodem anno, poſt Synodum Lingonenſem & Tullenſem apud Saponarias, *Hincmarus* alterum *de Prædeſtinatione* Volumen, quod integrum habemus, edidit contra *Gotteſcalchum*. Anno DCCCLX. poſt Synodum Aquiſgranenſem duplicem in cauſa *Teutbergæ* uxoris *Lotharii* Regis habitam, *Hincmarus* Librum ſcripſit *De divortio Lotharii & Teutbergæ Reginæ*, cujus Synopſim dabimus in Diſſertatione Hiſtorica de hujuſmodi divortio. Eodem anno de *Ingeltrude* Boſonis Comitis uxore, quæ viro relicto, hàc illàc vagabatur, à *Gunthario* Colonienſi Archiepiſcopo conſultus *Hincmarus* quid ſentiret, ad ejus quæſita reſpondit Epiſtolâ XXVIII. An. DCCCLXVI. Concilio Sueſſionenſi III. pro cauſa *Vulfadi* & Sociorum ejus, ad eos gradibus ſuis reſtituendos convocatô, ad hujus Synodi Epiſcopos quatuor Epiſtolas dedit *Hincmarus* XVIII. XIX. XX. & XXI. eodémque etiam pertinent XXII. XXIII. XXIV. & XXV. Anno DCCCLXX. Opus LV. Capitum *Hincmaro* nepoti apud Attiniacum obtulit, in quo duabus ejus Decretalium veterum Collectionibus reſpondit. Ad hæc etiam tempora pertinent Epiſtolæ XXXIV. XXXV. & XXXVI. Anno DCCCLXXII. ſcripſit ad quemdam Epiſcopum *De Tranſlationibus Epiſcoporum*, occaſione *Actardi* Nannetenſis (Epiſt. XLV.) Epiſtola de *Hunoldi* Preſbyteri purgatione ſcripta eſt anno DCCCLXXIV. Eodem anno Synodum Remis habuit *Hincmarus* menſe Julio, in qua quinque Capitula Preſbyteris ſuis tradidit obſervanda. Primo inhibuit ne Parochiarum Preſbyteri ſimul Canonici in Monaſtériis eſſent; vel contra, Canonici Monaſteriorum Parochianas Eccleſias regerent. Secundo vetuit pro loco matriculæ quidpiam ab aliquo exigi vel accipi. Tertio indebitum ad fœminas acceſſum vitare Clericos iterum monuit promulgatis Canonibus, & à miniſterio dejiciendos ſanxit qui ſe non emendarent. Quartum in eos editum eſt, qui de facultatibus Eccleſiaſticis alodes comparabant, & illos non Eccleſiæ, ſed conſanguineis relinquebant. Quinto cavit ne pro Eccleſiis viduatis præmia Patronis darentur.

Quinque Capitula Hincmari, Preſbyteris Diœceſeos Remenſis in Synodo præſcripta.

Anno DCCCLXXV. *Hincmarus Hildeboldum* Sueſſionenſem Epiſcopum infirmitate detentum, acceptô Confeſſionis illius Breviculô, abſentem per Literas abſolvit, Epiſtolâ XL. oleúmque ſanctificatum miſit, ut eo in remiſſionem peccatorum ungeretur. Hæc Abſolutionis formula: *Frater & Conſacerdos noſter, Hildebolde, confitenti tibi peccata tua, per Eccleſiaſticam Apoſtolicæ Auctoritatis poteſtatem, quam Dominus noſter Jeſus Chriſtus tradidit Diſcipulis & Apoſtolis ſuis, dicens:* Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, *& per eoſdem Apoſtolos ſuos ipſorum Succeſſoribus, quorum vices licet indigni tenemus, etſi non merito, tamen nomine atque Officii ſuſceptione, eamdem poteſtatem donavit, & in ſe credenti fideliter dixit:* Fiat tibi ſecundùm fidem tuam: *gratiâ & omnipotentiâ ſuâ, virtute Sancti Spiritus, qui eſt remiſſio omnium peccatorum, dimittat tibi omnia peccata tua, liberet te ab omni malo, conſervet in omni bono, & perducat te ad vitam æternam, & ad Sanctorum Sacerdotum conſortium. Amen.* Generalis fuerat *Hildeboldi* Confeſſio, non omnium ſigillatim peccatorùm, adeóque nec Sacramentalis: quæ tamen tum in uſu erat, ut fuit ſemper ab Eccleſiæ initio. *Commoneo*, inquit Hincmarus, *ut præter iſtam generalem Confeſſionem, quæque ab ineunte ætate, uſque ad hanc in qua nunc degis, te commiſiſſe cognoſcis, ſpecialiter ac ſingillatim Deo & Sacerdoti ſatagas confiteri: & dum unumquodque erroris tui inquinamentum ſingillatim confiteris & defles, ſimul te de omnibus actorum lachrymis mundes. Unde dicitur per Prophetam**: Diviſiones aquarum deduxit oculus meus. *Diviſam quippe ex oculis aquam deducimus, quando peccatis ſingulis diſpertitas lachrymas confitendo exhibemus. Quæ ſingillatim de ſingulis ſemel Sacerdoti ſufficit Confeſſio facta, ſi poſt hanc Confeſſionem, & per Sacerdotale conſilium emendationem, non fuerint iterata peccata.*

Abſolutio ab Hincmaro data per Literas Hildeboldo Sueſſionenſi Epiſcopo, non eſt Sacramentalis.

* Pſalm. 118.

Anno DCCCLXXVI. ſcripſit ad Epiſcopos, *De Jure Metropolitanorum*, cùm de *Anſegiſi* Senonenſi Primatu ageretur (Epiſt. XLIV.) Anno DCCCLXXVII. *Guntario* & *Odelhardo* Archidiaconibus Capitula dedit *Hincmarus*, quibus ipſis prohibuit, Ne in ſuis Viſitationibus Curatos gravarent; Ne occaſione victûs, ſed inſtructionis, Parochias luſtrarent: Ne xenia à Preſbyteris acciperent, ut eorum vitia diſſimularent: Ne denarios, vel eulogias ab ipſis exigerent: Ne ſuos, vel amicorum equos ipſis ad paſtum commendarent: Ne Parochias ruſticanas confunderent, aut dividere præſumerent: Ne alicui Capellam domi habere, aut Miſſam in domo ſua celebrari ſine Epiſcopi licentia concederent: Ne Pœnitentes negligenter ad reconciliationem pro aliquo munere adducerent, vel poſtea negligerent: Ne indignos & incapaces pro aliquo munere ſiſterent ordinandos.

Capitula Archidiaconis obſervanda.

Anno DCCCLXXVII. *Hincmarus* petenti *Ludovico Balbo* Regi Chriſtianiſſimo Epiſtolam miſit *De recta Regni Adminiſtratione*. Sub idem tempus ſcripta ab ipſo eſt Epiſtola XLVI. cui titulus: *Quæ exequi debeat Epiſcopus*. Ad idem tempus referenda eſt Epiſtola quinquageſima *De Viſione Bernoldi*.

Anno DCCCLXXXI. ſcripſit *Hincmarus* ad *Ludovicum* Regem *Ludovici Balbi* filium de *Odacro* Bellovacenſis Eccleſiæ invaſore, Epiſtolam XIII. quò etiam referenda eſt Epiſtola LII. *Odacri* excommunicationem continens. Mortuo verò *Ludovico* Rege, anno DCCCLXXXII. *Hincmarus* pro Inſtitutione *Karlomanni* Regis Epiſtolam XIV. ſcripſit ad Proceres Regni, & XV. ad Epiſcopos. Scripſit etiam Vitam S. Remigii Remenſis Archiepiſcopi, & *Carmen in Ferculum Salomonis*. Ejus Opera duobus Tomis edidit *P. Sirmondus Societatis* Jesu. Extat inter illa Ordo Regiarum Coronationum ab *Hincmaro* factarum; ſcilicet Coronationis *Judithæ Caroli* Regis filiæ, cùm *Edilulfo* Anglorum Regi deſponſata eſt, anno DCCCLVI. *Hirmintrudis* Reginæ uxoris *Caroli Calvi*, anno DCCCLXVI. *Caroli Calvi* in Regno *Lotharii*, anno DCCCLXIX. *Ludovici Balbi*, anno DCCCLXXVII.

ARTICULUS XXIV.

De Herardo Turonenſi Archiepiſcopo, & Vvaltero Aurelianenſi.

HERARDUS Turonenſis Archiepiſcopus factus eſt anno octingenteſimo quinquageſimo-quinto. In Concilio Tullenſi apud Saponarias, anno DCCCLIX. Judex conſtitutus eſt *Vvenilonis* Senonenſis Archiepiſcopi, contra quem Rex *Carolus Calvus* Libellum proclamationis dederat. Subſcripſit Synodo Tuſſiacenſi, & Sueſſionenſi anno DCCCLXVI. Trecenſi anno DCCCLXVII. & Conventui Præſulum Remenſis Provinciæ ab *Hincmaro* Metropolitano habito pro examine *Vviliberti* Turonici pagi indigenæ, ordinandi Epiſcopi Catalaunenſis. Ad ipſum extat *Nicolai I.* Pontificis Maximi Epiſtola; item Epiſtola *Hincmari*, apud *Flodoardum*

Herardus.

Lib. 3.

Herardi Capitula.

Lib. 3. Cap. 20. & centeſima decima-octava *Lupi Ferrarienſis*. Ad reſtaurandam Eccleſiaſticam Diſciplinam in ſua Provincia, Capitula ex corpore Canonum excerpta Presbyteris ſuis XVII. Kalendas Junii in Synodo congregatis obſervanda tradidit anno DCCCLVIII. Ex iis conſtat publicam Pœnitentiam pro publicis criminibus indictam fuiſſe. Statuit enim Cap. XIV. *Ut publica crimina tempore opportuno ad notitiam Epiſcopi deducantur; maximeque in die magno reconciliandi, vel adhuc ſuſpendendi, per proprium Presbyterum, vel per Legatum ipſius, eumdemque Presbyterum, cui cauſa ipſius criminis bene habeatur cognita ad præſentiam Epiſcopi deferantur.* Jam tùm in uſu fuiſſe aliqualem Pœnitentiarum redemptionem, conſtat ex Cap. XXVI. quo ſtatuit *Ut nullus Pœnitentem cogat manducare vel bibere, niſi redemptio permiſſa ſit: ita tamen ut priùs pro eo donet coram ipſo redemptionem.*

Publica Pœnitentia pro peccatis publicis. **Initium redemptionis Pœnitentiarum.**

Oblationes. **Frequens Communio.** **Continentia conjugatorũ.**

De Communione ita ſtatuit Cap. LIII. *Ut populis prædicetur, ut oblationes Deo offerant, & ut tertiâ Dominicâ vel quartâ communicent; abſtinentes ſe à luxuria, propriiſque uxoribus, & reliquis illicitis: ne ſi fortè criminalibus culpis ſint implicati.* Continentiam quoque ſervandam eſſe monet diebus feſtis, & jejuniorum. Sic enim ſtatuit Cap. LXII. *Ut diebus feſtis jejuniorum* (Legendum videtur, *& jejuniorum*, cùm diebus feſtis jejunia Eccleſia non indicat, ſed in eorum pervigiliis) *à conjugibus ſe abſtineant. Et quia non eſt conceſſa uxor causâ libidinis, ſed filiorum: Et omnia prohibeantur illicita, parcatúrque à licitis.*

Feſtivitates in Provincia Turonenſi nono ſæculo celebres.

Quæ Feſtivitates in Provincia Turonenſi celebres, & ex præcepto eſſent obſervandæ, ex Capite LXI. & ex XCVII. diſcimus. Iſtud ſic habet: *De octo diebus Paſchæ qualiter feriari debeant; & de Pentecoſte.* Illud verò ſic: *De Feſtivitatibus anni, quæ feriari debeant, id eſt, Natali Domini, S. Stephani, S. Joannis, & Innocentium, Octava Domini, Epiphania, Purificatione Sanctæ Mariæ, & Aſſumptione, Aſcenſione Domini, & Pentecoſte. Miſſa S. Joannis Baptiſtæ, Apoſtolorum Petri & Pauli, S. Michaëlis, atque omnium Sanctorum, S. Martini, & S. Andreæ, & eorum quorum corpora, ac debitæ venerationes in locis ſingulis peraguntur.* Tunc Sabbato Paſchæ uſque ad noctis initium jejunari mos erat. Qui jejunium antea ſolverent, à Paſchali Communione ſecernebantur; ut conſtat ex Capite LXXXIII. Venditiones ſepulcrorum & munerum exactio pro ſepulturis, ſub gravi pœna vetitæ Cap. LXXVII. Durioribus verbis expreſſum eſt Caput CXI. *Ne*, inquit, *ullus Laicorum pluſquam duas uxores habeat. Quod vero extra eſt, ad adulterium pertinet. Similiter & mulier.* Adulterium impropriè vocavit tertias nuptias, quia maximæ incontinentiæ ſunt argumentum.

Paſchalis Sabbati Jejunium. **Durior locutio.**

Vvalterius.

II. VVALTERIUS Aurelianenſis Epiſcopus, anno circiter DCCCLXX. ſedebat. Concilio Duziacenſi ſubſcripſit anno DCCCLXXI. Capitula quædam ſuæ Diœceſeos Presbyteris condidit in Synodo apud Bullenſem fundum, VIII. Kalendas Junii, Ordinationis ſuæ anno II. quæ Tom. VIII. Conciliorum *Labbeanæ* Editionis habentur, cum Notis *P. Cellotii* S. J. Theologi. Cum *Caroli Magni* Capitularibus, & Capitulis *Theodulfi* & *Herardi* magnâ ex parte conveniunt. Cap. XVIII. *De Sanctorum Feſtivitatibus indicendis & obſervandis*, NATIVITAS S. MARIÆ nominatur: quæ cùm antea nec Synodis ullis, nec Regum Capitularibus, nec Epiſcoporum Statutis inter Feſtivitates obſervari juſſa ſit, argumento eſt, in Galliis primùm celebrari cœptam in Diœceſi Aurelianenſi, inſtituente *Vvalterio*.

Nativitas S. Mariæ celebrari cœpta.

ARTICULUS XXV.

De Photio.

PHOTIUS *Sancti Tharaſii* Patriarchæ Conſtantinopolitani ex ſorore nepos, Imperatori primùm à Secretis Protoſpatharius, atque Urbis Senator, Conſtantinopolitanæ Sedis Invaſor, expulſo Ignatio Patriarcha Sanctiſſimo; Schiſmatiſque auctor nequiſſimus, doctrinâ claruit non vulgari, cujus inſignia reliquit mònumenta. *Bibliothecam* imprimis, quâ libros à ſe lectos recenſuit, cenſorium de iiſdem judicium tulit, multorúmque Fragmenta & Excerpta tranſmiſit ad poſteros. Hoc Opus, rogante fratre ſuo *Tharaſio*, adornavit, cùm Imperatoris Legationem in Aſſyria obiret. Ipſum Græcè & Latinè edidit *Andreas Schottus* S. J. Theologus. Compoſuit & *Nomocanonem* Titulis XIV. comprehenſum, quod Canones Apoſtolorum, Conciliorúmque veterum, cum Legibus Imperatorum Romanorum collatos, & in unum digeſtos Volumen complectitur. Septem Conciliorum Oecumenicorum ſcripſit Epitomen. Item *Tractatum de Voluntatibus in Chriſto*: Diſſertationes *de Divinitate & Incarnatione Chriſti*, ab *Henrico Caniſio* Tom. V. Antiquæ Lectionis editas. Item *Commentarium in Epiſtolas S. Pauli*, ex quo multa in Catenam ſuam derivavit *Oecumenius*, ut *Andreas Scotthus* in Præfatione ſua obſervat. Tandem plures Epiſtolas ſcripſit *Photius* variis de argumentis CCXLVIII. quas è MS. Codice *Bodleiano*, cum Auctario quinque aliarum ejuſdem de rebus in Jure Orientalium dubiis, edidit *Richardus Montacutius* ex Proteſtantium grege Pſeudo-Epiſcopus Norvicenſis. *Sermonem* ejuſdem Auctoris *in Nativitatem B. Mariæ Virginis* edidit *Combefiſius* noſter Tom. I. Auctarii Bibliothecæ Patrum Græco-Latinæ. Inter Photii Epiſtolas eminet illa quam ſcripſit ad *Michaëlem* Bulgarorum Regem *De Officio Principis*: in qua præclara hæc documenta inter alia obſervanda ſunt.

Photii Opera

Præclara Documenta Michaëli Bulgarorum Regi à Photio data, De Officio Principis.

I. *Orato indeſinenter privatim & apud te Deum: Sed & palam, & unà cum multitudine orato. Illud ad mentis tuæ conducit puritatem: iſtud intuentes ad imitationem vocat.*

II. *Ne ſis in amicitia ineunda velox: initam omni modo nexu conſerva indiſſolubili; totum in te proximi derivans onus, niſi fortè cum periculo tuæ animæ jungatur. Habe tibi amicos non malos, ſed optimos. Qui in amicos eliguntur, mores & diſpoſitiones propalant ipſos eligentium. Noli ab amicis libenter ea quæ delectent audire, potiùs autem cum veritate juncta.*

III. *Tyranni plerumque negligunt injurias communitati hominum atque aliis irrogatas, ſed proprias rigidiſſimè ſolent vindicare. Regem vero, qui ſecundùm juſtitiam Imperium adminiſtrat, decet ſuas injurias humaniter condonare; ſed communes, & aliis irrogatas cum juſtitia corrigere.*

IV. *Quantò quis majorem poteſtatem obtinet, tantò majori virtute debet præcellere. Qui contra facit, tria ſimul admittit improbiſſima. Se perdit ipſum; intuentes ad peccandum allicit; Deum facit blaſphemari, qui tam improbo tradidit poteſtatem.*

V. *Ita ſubditis impera, ut nequaquam tyrannidi, ſed eorum confidas benevolentiæ. Eſt enim benevolentia & longè excellentius, & multò tutius firmamentum, quàm metus.*

VI. *Leges exactiſſimè latas laudato & amplectere, illas intuendo, vitam tuam dirige.*

VII. *Vim Imperii obtinere oportet, non puniendo, ſed opinionem fovendo ſeveritatis. Hanc morum procurat ſtabilitas, gravitas & ſedula obſervantia. Pœnas infligere*

frequentiores, iracundi potiùs quam prudentis eſt. Illi enim facilè puniunt, cum per defectum moderationis mulcere homines neſciunt. Quorum alterum Tyrannus, alterum is qui ſolus dignus eſt Imperio, faciet: cujus virtus eſt præcipua non perdere, ſed meliores reddere ſubditos.

VIII. *Sunt qui pronuntiant, ad Officium Regis imprimis pertinere, Rempublicam è parva magnam facere: Mihi potiùs videtur, ex improba, probam conſtituere.*

IX. *Actionem quamcumque conſilium præcedat: Sunt enim lubrica & periculoſa, quæ ſine conſilio peraguntur. Rectum conſilium multorum manibus præſtat.* *leris.*

X. *In quantum vitanda eſt invidia, in tantum annitendum ut invideamur. Et hoc imprimis Principi convenit, quem non eſt proclive malevolis ut lædant. Quòd ſi autem comprimenda ſit invidia, impreſſiones ejus eludere oportet, non virtutem minuendo, ſed moderatione animorum, & per quamdam diminutionem ſubtractionémque oſtentandi poteſtatem, & declarandi ſuperioritatem in rebus non nimis neceſſariis.*

XI. *Principem non tam excolit virtus bellica & ſalvum præſtat, quàm benignitas & pius in cives affectus. Multi rebus bellicis præclarè geſtis, domi propter truculentiam per ſuos interierunt. Multi per ſuos ſervati redierunt, quos penè captivos fecerunt hoſtiles copiæ.*

XII. *Res præclarè geſtas collaudato, ſed illos cæteris anteferendo & honore afficiendo, qui talia imitantur.*

XIII. *Subditorum lites in hoſtes diverte. Tyrannicum eſt populum ad ſeditiones concitare: Regium eſt ſubditorum concordiam immotam conſervare.*

XIV. *Quemadmodum turpe eſt & ſordidum plebi ad voluntatem obſecundare, & nimis familiariter ſe gerere: ita lubricum eſt & periculoſum, ſuperciliosum & tumidum ſemper apparere. Extremum ergo utrumque fugere oportet.*

XV. *Beneficiorum ſemper memor eſto. Quæ benefeceris, ſtatim oblivioni trade. Illud enim bonitatem & probitatem animi indicat: hoc magnitudinem & puritatem, dum purum etiam præſtat beneficium.*

XVI. *Beneficia exprobrari, vel infortunium alicui, & levitatem indicat, & inhumanitatem.*

XVII. *Lex divina, & erga homines charitas jubet, ut congeneres nobis tamquam hoſtes ne ulciſcamur. Sed & magna exinde rebus noſtris utilitas acceſſura eſt: Nam ſi vindictam ſumpſeris, plus in te hoſtem irritaveris: cùm qui beneficio afficies, vel pro hoſte amicum reddideris, vel ſaltem modeſtiorem hoſtem.*

XVIII. *Vehementiori cum aſſeveratione noli aliquid polliceri: Si enim ſteteris promiſſis, plurimùm deceſſit de gratitudine per illam vehementem pollicitationem tuam. Quòd ſi non ſteteris, plurimùm inde verecundaberis.*

XIX. *Gratiâ dignus eſt, qui naturam gratiæ & nomen veneratur, quique omnem cogitationem ſuam contendit conferre ut remuneret. Beneficio autem veluti indignus eſt, qui bene merentem ingratiis remunerat; ita & dignus eſt cui excellenter bene fiat, qui bene illis fecerit, à quibus retributionem non expectaverit.*

XX. *Nequidem amicis contra æquum aliquid largitor. Nam ſi homines bene morati ſint, odio te habebunt potiùs, quòd Leges violaveris, quam ob beneficium collatum exoſculabuntur. Si vero mali ſunt, duplici diſpendio afficieris. Nam & improbis bene feciſti, & odium apud probos incurriſti.*

XXI. *Gratiæ per procraſtinationes velut ad ſenectam quamdam vergentes, propriâ deflorеſcunt pulchritudine.*

XXII. *Gratiæ dimidiatæ, nequaquam gratiæ ſunt: tunc autem, conſummatæ ubi fuerint.*

XXIII. *Si ab initio beneficio afficeris, quos deinceps neglectui habes, noli putare eos ſic beneficio affectos velle benevolentiam priorem conſervare...... Conducibilius cuique Principi eſt, cùm in Republica adminiſtranda, tum in privata vita, ſubditos ſibi ſuos demereri, donis collatis particulatim, ſed quamdiu ſunt in vivis, potiùs quàm ſemel, neque id profuſiori modo.*

XXIV. *Iratus neminem, ne quidem juſtè licet, ſuppliciis afficito. Utcumque enim tulerit ille qui punitur, tu nihilominus vituperium incurres, quòd improvide negotium illud obiveris. Quocirca perbelle dictum ab Antiquorum aliquo fuit erga delinquentem: Certe te punirem, ſi non iraſcerer.*

XXV. *Irato nihil proderit admonitio, poſtquam verò deferbuit ira, adhibeatur medicina per correctionem; ita ut comitate condiatur. Nam niſi melle illita pocula medicamina ægris exhibere paulò amariora non ſolent Medici, ita nec inſipientium animæ redargutiones admittunt meraciores.*

XXVI. *Quemadmodùm celeritatem adhibere par eſt in remunerandis iis qui digni ſunt: ita tardum eſſe decet in delictorum pœnis infligendis. Gaudentem oportet bonos honorare: condolentem verò ſupplicio afficere obnoxios.*

XXVII. *Turpe eſt eum qui viris imperat, ſuccumbere mulieribus, & voluptatibus ſubditum inveniri. In illa fœmina tantummodò non delinquit aliquis, quam vita ſecundùm leges adjutricem ſortitur.*

XXVIII. *Sunt qui amatores pronuntiant in alienis corporibus ſuas animas habere. Rationabilius, opinor, dicitur, eos in corporibus alienis & mentem & animam perdidiſſe.*

XXIX. *Ebrietatem Principum atque luxum, naufragium exiſtima ſubditorum.*

XXX. *Neminem mortalium, ne quidem obſcuriſſimorum, ad deſperationem adigas. Eſt enim deſperatio robuſtum quoddam & inevitabile telum. Quin ſæpe accidit ut progreſſu in aciem neceſſitas, rerum præter expectationem mutationes induxerit.*

XXXI. *Contumelia verbis ingeſta, apud homines liberos parum differt à plagis acceptis, & verberibus. Cavendum ergo n proclivis feraris ad convitiandum. Siquidem id quod haud creditur magnum, magna damna procurat.*

XXXII. *Beneficiis ſubditos circumvallato, tamquam nervos Imperii, & tua ipſius membra.*

XXXIII. *Seditiones conſpirationeſque, quas facilè non licet extinguere, conduceret per diſſimulationem oblivioni tradere, quam publico quaſi triumpho propalare. Ita enim fieri ſolet ut flamma magis ex eo accendatur, & pericula non levia creentur. E contrariò verò moderatione ſopitur malum, & præterquam quòd ſine periculo ſit, miſericordiæ, prudentiæ, utilitatiſque rationem ſubit.*

XXXIV. *Armis, fortitudine, exercitu quovis prævalentiorem & tutiorem ſubditorum benevolentiam arbitrare. Hæc ſi adfuerit, & agmen duxerit, illa erunt utilia: iſtâ autem ſublatâ, præſtaret & illa quoque una tolli. Nam multò citiùs contra Principem inviſum, quàm contra hoſtes movebuntur.*

XXXV. *Plurifariàm conſilium haſtis cedit. Sæpenumerò etiam & rationis vis, belli procinctus, exercitúſque hoſtiles magnos eluſit. Sint ergo manus cum conſilio juncta duplex tropæum.*

XXXVI. *Subvenire cujuſlibet neceſſitatibus animum Regium decet & prudentem; ante alios, iis qui in calamitates inciderunt.*

XXXVII. *Subditorum fælicitas ſummam Principis prædicat cùm prudentiam, tum juſtitiam.*

Hæc Photianæ ad *Michaëlem* Bulgarorum Regem Epiſtolæ ſumma.

Photii Amphilochia, ſic inſcripta quidam perperàm exiſtimarunt, quòd *Amphilochii* Iconienſis Epiſcopi ſententias eo in Opere expreſſerit. Sed

nequaquam

nequaquam ita eſt. Nomen enim habent ab *Amphilochio* Epiſcopo Cyziceno, *Photii* amico; cujus dubia tredecim ſupra ter centum diſſolvit. Opus eſt varium, & multiplici eruditione plenum, Theologis ac Scripturæ Sacræ Expoſitoribus maximè neceſſarium. In Bibliothecam Vaticanam ex Libris Lollianis ſub Urbano VIII. invectum: & inde ab *Arcudio* elegantiſſimis characteribus deſcriptum, in ſua Bibliotheca repoſuiſſe bonarum omnium artium & diſciplinarum reſtauratorem *Franciſcum Barberinum* Cardinalem, teſtatur *Allatius*, Lib. undecimo *De Perpetuo Conſenſu Eccleſiæ Græcæ & Latinæ*, Cap. VI.

ARTICULUS XXVI.

De Theodoro Abucara, & Petro Siculo.

I. THEODORUS ABUCARA Cariæ Archiepiſcopus, cùm *Photii* partibus contra *S. Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham primùm adhæſiſſet, & cum *Zacharia* Metropolita Chalcedonenſi pro *Photio* ad *Ludovicum II.* Imperatorem Francorum Regem Legationem obiiſſet, ut teſtatur *Nicetas* in Vita *S. Ignatii*, poſtea *Photii* fraudibus apertam in lucem prolatis, in Octava Synodo Oecumenica ad unitatem rediit, & delicti veniam impetravit, ut ejuſdem Synodi Acta teſtantur. Pro ipſo etiam apud *Hadrianum II.* Pontificem Maximum interceſſit *S. Ignatius*, ut priſtino honori & dignitati reſtitueretur. Quod etiam fecere *Baſilius* Imperator & ejus filii, datis ad eumdem Papam literis, quibus eum commendarunt ceu *Hominem Eccleſiæ valdè utilem*. Nec mirum, cùm eximia eruditione Mahometanos, Judæos, & quoſvis Hæreticos confutaret ac expugnaret. Diſputationes in modum Dialogorum luculentiſſimas reliquit, quæ ipſum præſtantiſſimum Theologum fuiſſe probant. Ex *Turriani* & *Gretſeri* doctiſſimorum Societatis JESU Profeſſorum verſione extant in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis.

II. PETRUS SICULUS, anno DCCCLXX. *Baſilii* & *Conſtantini* ac *Leonis* filiorum ejus, Imperatorum mandato, Tibricam Armeniæ Civitatem Legatus adiit, ut de captivorum permutatione ageret; negotiúmque fœliciter confecit, cùm novem Tibricæ menſes moratus eſſet. Ibi cùm plurima de Manichæis & eorum hæreſi didiciſſet, partim ab ipſis Hæreticis, quibuſcum diſputando congreſſus erat, partim à Catholicis ab eorum ſecta ad Catholicam Fidem converſis, ad ſcribendam Manichæorum Hiſtoriam animum adjecit. Ex *S. Cyrillo Hieroſolymitano*, & ex *S. Epiphanio*, penè omnia mutuatus eſt, quæ de *Manete* habet. Hunc *Petri Siculi* librum Latinè reddidit ex MS. Codice Bibliothecæ Vaticanæ *Matthæus Raderus* Societatis JESU. Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis, Tomo XVI.

ARTICULUS XXVII.

De Heirico Autiſiodorenſi.

HEIRICUS, ſeu *Hericus*, vel *Ericus*, Ordinis Benedictini in Cœnobio *S. Germani* Autiſiodorenſis Monachus, *Haimonis* poſtea Halberſtatenſis Epiſcopi, & *Lupi* Ferrarienſis Abbatis diſcipulus, Collectanea ex ore Præceptorum ſuorum excerpta obtulit *Hildeboldo* Autiſiodorenſium Epiſcopo, ad quem Carmen nuncupatorium ſcripſit, editum à *P. Mabillonio* Tomo I. Veterum Analectorum. In his fragmenta referuntur primò ex *Valerio Maximo*, tum ex Patribus, *S. Hieronymo*, *S. Auguſtino*, *Beda*, & aliis. Extant in Codice Corbeienſi. Scripſit etiam *Heiricus* ſex libros Carminum de Vita *S. Germani* Epiſcopi Autiſiodorenſis, quos *Carolo Calvo* jam Imperatori nuncupavit, cum libris duobus proſaicis de ejuſdem Sancti Antiſtitis Miraculis, & Sermone inedito de eodem. Scripſit etiam Geſta Epiſcoporum Autiſiodorenſium, collaborantibus *Ramogala* & *Alago* Canonicis, ut patet ex cap. 39. ubi *Herricus*, *Theoſophus ſimul & Monachus* appellatur. Compoſuit denique Homilias in Evangelia, ut *Honorius Auguſtodunenſis* lib. 4. cap. 49. & *Joannes Trithemius* teſtantur. In Homiliario quod *Paulus Diaconus* juſſu *Caroli Magni* adornavit, tres extant *Herici* Homiliæ à poſteris proculdubiò inſertæ. Ipſum commendat *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. CIV. & in Chronico ad annum DCCCLXXVII.

ARTICULUS XXVIII.

De S. Adone Viennenſi Epiſcopo.

SANCTUS ADO Ordinis Benedictini in Cœnobio Ferrarienſi Monachus, ut ex Breviariis Romanenſi & Viennenſi *P. Mabillonius* in ejus Elogio Hiſtorico demonſtrat ſecundâ parte Sæculi IV. Benedictini, nec-non ex *Lupo Ferrarienſi* in Epiſtola ad *Gerardum* Provinciæ Ducem ſive Comitem, & *Bertam* illius uxorem, in quâ Monachum & diſcipulum ſuum *Ad.* commendat, id eſt *Adonem*, benè in ſuo Monaſterio converſatum, idoneum ad docendum, Regularibus & Pontificalibus fultum Epiſtolis, progenitorum nobilitate ornatum, qui in Provincia Lugdunenſi deguerit, & *Remigio* Lugdunenſi Archiepiſcopo, & *Heboni* Gratianopolitano Epiſcopo probatus fuerit: nec impedire eum aliquid teſtatur, ſi Deus eum vocat, quô juſtè ejus infirmari poſſit electio. Quæ omnia cum Breviariis Viennenſi & Romanenſi convenire, nec alteri quàm *Adoni* aptari poſſe, Vir Doctiſſimus in Elogio mox indicato oſtendit. Viennenſis Epiſcopus poſt obitum *Agilmari* electus eſt anno DCCCLX. Pallium à *Nicolao I.* Pontifice Maximo, & Privilegiorum Viennenſis Eccleſiæ confirmationem obtinuit anno DCCCLXI. Maximam pro reſtituenda Eccleſiaſtica Diſciplina curam impendit. Ipſum laudavit *Nicolaus I.* quòd *pro Statu Sanctæ Dei Eccleſiæ ferventiùs invigilaret, & contra delinquentium, prævaricatorum, & Sanctorum Legum violatorum mores & actus per zelum rectitudinis erectus eſſet.* Duobus Conciliis Cabilonenſibus ſubſcripſit: priori quidem anno 863. poſteriori, anno 875. Obiit S. Antiſtes die 16. Decembris, anno 875. cùm Eccleſiam ſuam XVI. annos rexiſſet, ac in Eccleſia *S. Petri* ſepultus eſt, ut ex MS. Viennenſis Eccleſiæ probat *P. Mabillonius*.

Martyrologium condidit *Ado Viennenſis*, cùm nondum Epiſcopus eſſet, quod ipſi cùm alia momenta vendicant, tum maximè Epiſtola, veteri Martyrologio Romano, quo uſus eſt, præfixa; & *Notkeri* Martyrologium ad diem decimum Kalendas Junii, ubi rationem reddit, cur *Ado* in ſuo non meminerit *S. Deſiderii* Archiepiſcopi Viennenſis & Martyris; cujus revera nulla extat commemoratio in vulgato *Adonis* Martyrologio. Edidit etiam *Chronicon* ab exordio Mundi uſque ad Imperatoris *Lotharii* ac *Ludovici* & *Caroli* filiorum Principatum, ut ipſe præfatur. Extremam partem Chronici in editis, ubi agitur de diviſione Regni, quam inter filios ſuos fecit *Ludovicus Rex Noricorum*, alterius eſſe Auctoris rectè cenſet *P. Mabillonius*. Scripſit etiam *Ado* Vitam *S. Deſiderii* Viennenſis Epiſco-

Epiſcopi, quæ ab *Henrico Caniſio* Tomo VI. Antiquæ Lectionis edita eſt. Scripſit demum Vitam *Sancti Theuderii* Abbatis Viennenſis, quæ in Appendice Sæculi primi Benedictini habetur.

ARTICULUS XXIX.

De Auctore Annalium Francorum, qui Fuldenſes nuncupantur, & Monacho Sancti Galli Scriptore Vitæ Caroli Magni.

I. ANNALIUM Francorum qui FULDENSES appellantur, Auctor fuit Monachus Fuldenſis Anonymus, qui ſcripſit paulò poſt annum Chriſti DCCCLXXV. ut ex iis colligitur quæ ad eum annum ſcribit. Animo fuit erga *Carolum Calvum* Francorum Regem planè infeſto, quem & alicubi *Galliæ Tyrannum*, immò *novellum Sennacherib* appellat. *Hæc*, inquit, *in* VIII. *Idus Octobris contra novellum Sennacherib geſta ſunt: ut qui priùs propter mentis elationem Deum cognoſcere noluit, modò victus & confuſus intelligat, quod non in multitudine exercitûs victoria belli, ſed de cœlo fortitudo eſt: & aliquando avaritiæ & ſuperbiæ modum imponat.* Sanè iſta ſcribere quiſquam auſus non fuiſſet, ubi *Carolus Calvus* rerum potiretur: ut veriſimile ſit hæc ſcripta eſſe in Germania ubi Regnum tenebat *Ludovicus*; *Carolo* in Italia, Galliâque imperante. Id pariter colligitur ex his verbis: *Illi inſtaurato exercitu, & amplificato numero equitum, ut plurima loca in regione Regis noſtri vaſtaverunt: hoc eſt, Cameracum, Trajectum, & pagum Haſbanicum, totamque Ripuariam: præcipua etiam Monaſteria, id eſt, Prumiam, Indam, Stabulam, Malmundarium, & Aquenſe Palatium, ubi in Capella Regis equis ſuis ſtabulum fecerunt. Præterea Agrippinam Coloniam & Bonnam civitates cum Eccleſiis & ædificiis incenderunt, &c.* Quæ Germanicum Scriptorem fuiſſe ſatis probant: cujus proinde fides ſuſpecta ſit in iis quæ res geſtas *Caroli Calvi* ſpectant.

Iidem Annales commemorant, ut poſt *Carolum Calvum* Imperium ad filium ejus *Ludovicum III.* pervenerit. Ab eo autem ad *Carolum III.* cognomento *Craſſum*, quod anno octingenteſimo octogeſimo ſecundo contigit. Ac in anno quidem ſequenti deſinunt Annales illi, prout à *Petro Pithœo* ſunt editi; ſed Codices quibus in iis edendis uſus eſt *Freherus*, ad annum uſque nongenteſimum digeſtam per annos continent Hiſtoriam, & *Caroli Craſſi*, atque *Arnulfi* res geſtas commemorant, eique ſucceſſiſſe narrant *Ludovicum IV.* quam ob rem non unum eundémque Auctorem his condendis Annalibus operam contuliſſe, rectè conjicit *Gerardus Joannes Voſſius* lib. II. de Hiſtoricis Latinis, cap. XXXVII.

II. SANCTI GALLI Monachus Anonymus, natione Teutonicus, libros duos jam ſenex ſcripſit ad *Carolum Craſſum* Imperatorem, *de Geſtis Caroli Magni.* Stylus licet ſimplex ac rudis, & Hiſtoria ipſa nonnunquam fabulis aſperſa ſit, tamen multa commemorat poſteritatis ſtudiis haud indigna, quæ alibi fruſtrà quærerentur. Hos libros ſcripſit ex Relationibus *Adalberti* Militis, qui Hunico, Saxonicóque, & Slavico *Caroli* bello interfuit, ejuſque filii *Werimberti* Sacerdotis. Hos primùm edidit *Henricus Caniſius* anno milleſimo ſexcenteſimo-primo, ex Codice Bibliothecæ Bavaricæ. Poſt *Caniſium* eoſdem edidit *Andreas Ducheſnius* Tomo ſecundo Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.

ARTICULUS XXX.

De Aimoino, & Abone.

I. AIMOINUS Sancti Germani à Pratis, Ordinis Benedictini, in Suburbio Pariſienſi Monachus, Opuſcula duo conſcripſit, primum in duos libros diviſum, *De Inventione & Tranſlatione corporis Sancti Vincentii Levitæ & Martyris*, è Valentia ſcilicet Hiſpaniæ Civitate ad Monaſterium *Sancti Benedicti*, quod vulgò *Caſtrum* dicitur, in Diœceſi Albigenſi; nunc verò in Sedem Epiſcopalem erectum eſt à tempore Joannis Vigeſimi-ſecundi Pontificis Maximi. Scriptum fuiſſe Opuſculum illud poſt annum octingenteſimum ſexageſimum quartum, quo Tranſlatio illa facta eſt, ipſemet contextus orationis docet. Alterum Opuſculum in duos pariter libellos diviſum, eſt *De Miraculis Sancti Germani Pariſienſis Epiſcopi*, ab anno octingenteſimo quadrageſimo ſexto, ad annum circiter octingenteſimum ſeptuageſimum quartum, ſub Abbatibus Cœnobii S. Germani, *Ebroino* Pictavenſi Epiſcopo, *Hilduino II.* & Gozlino. Vixit ad annum uſque octingenteſimum nonageſimum primum, ut minimùm.

Hic ab altero diſtinguendus eſt *Aimoino*, Floriacenſi, qui ſæculo Chriſtiani nominis undecimo ineunte florebat. Is libros duos *De Miraculis Sancti Benedicti* ad *Gozlinum* Abbatem, omnémque Floriacenſis Cœnobii Sanctam Congregationem ſcripſit anno Chriſti quinto ſupra milleſimum. Scripſit etiam Vitam *S. Abonis Floriacenſis Abbatis & Martyris* ad *Hervæum* Sancti Martini Turonenſis Theſaurarium. Item Sermonem in Feſtivitate *S. Benedicti*. Præterea, Carmen Heroicum de prima fundatione Floriacenſis Cœnobii.

Hiſtoria Francorum Aimoini Floriacenſis, non Aimoini Monachi S. Germani à Pratis opus eſt.

Junioris illius *Aimoini*, non antiquioris, qui Sancti Germani à Pratis Monachus fuit, fœtus eſt *Hiſtoria Francorum in quatuor libros diviſa*, & capite quadrageſimo-ſecundo libri quarti definita; ut teſtatur *Sigebertus* libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, capite centeſimo primo. Contra cujus auctoritatem *Aubertus Miræus* in Notis perperam aſſerit libros quinque de Geſtis Francorum eſſe * *Aimoini Monachi* inclyti Cœnobii Sancti Germani Pratenſis. *Sigeberto* ſubſcripſere Viri noſtræ ac ſuperioris ætatis Eruditi, *Joſias Simlerus*, in Epitome Bibliothecæ Geſnerianæ; *Petrus Pithœus*, in Notis; *Nicolaus Vignerius*, in Bibliotheca Hiſtorica ad annos ſexcenteſimum ſexageſimum primum, & ſeptuageſimum quadrageſimum primum. *Claudius Falcetus* libro quarto Antiquitatum Francicarum, capite ſexto; *Andreas Ducheſnius*, *Hadrianus Valeſius* Tom. II. Rerum Francicarum, *Joannes Launoius* in Aſſertione Inquiſitionis in Chartam Immunitatis, quam *Sanctus Germanus* Pariſiorum Epiſcopus ſuburbano Monaſterio dediſſe fertur, capite decimo quinto partis quartæ; & *Philippus Labbæus* Societatis JESU, in Appendice ad Tomum II. Diſſertationis Hiſtoricæ de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

* Baronium & Bellarminum errantes in hoc Criticæ capite ſecutus eſt Miræus.

Idem colligitur ex Epiſtola nuncupatoria ad *Abbonem* Abbatem, cujus hæc ſunt verba: *Domino Venerabili, & in Chriſti dilectione fundato Abboni Abbati, totius gregis illi à Deo commiſſi minimus Aimoinus, perpetuæ ſervitutis munus. Præceptis Beatitudinis tuæ parui, Beatiſſime Pater, quibus præceperas,*

reperas, ut ingeniolum exercendo meum, quod tribuente A
Chriſto per tuæ ſollicitudinis, tuorumque Diſcipulorum laborem ad meliora profeciſſe arbitrabaris, res geſtas Francorum, ſive Regum, quæ & ſub diverſos ſparſæ libros, & inculto erant ſermone deſcripta, in unius redigerem corpus Opuſculi, ac ad emendatiorem Latinitatis revocarem formam, &c. Hic autem *Abbo*, eruditione ac diſcipulorum mutitudine celebris, Abbatiſque dignitate conſpicuus, ſub cujus diſciplina *Aimoinus* profecit, quis alius præter *S. Abbonem* Floriacenſem Abbatem & Martyrem; cujus Vitam junior ille *Aimoinus* ad *Hervaum* ſcripſit? Tertiò idem evincunt hæc illius verba Capite XXII. libri II. B *Sed & Odo venerabilis Abbas hujus Floriacenſis Monaſterii in quo ſæpe nominandus corpore requieſcit Pater Benedictus, ipſius memoriam in quodam Sermone mirificis extollit laudibus. Nos verò pro amore tanti Patroni noſtri his prælibatis, ad Hiſtoriam recurramus.* Idem evincit Caput XLIII. libri quarti. Denique cæteris, *Aimoini Floriacenſis* lucubrationibus ſtylo, ſcribendique ratione, ac floridiori Latinitate ſimillimi ſunt libri quatuor Hiſtoriæ Francorum, ut dubium cordatis viris eſſe non poſſit, quin eumdem parentem habeant. *Aimoini* verò antiquioris, qui de Tranſlatione *S. Vincentii* Martyris, & de Miraculis *S.* C *Germani* reliquit Opuſcula, longè alia fuit ſcribendi ratio, ut conferentibus patebit.

Aimoini Floriacenſis Hiſtoria in Capite 42. Libri quarti deſinit.

Aimoini non ſunt, quæ habentur in quibuſdam Editionibus à capite quadrageſimo ſecundo libri quarti, ac toto libro quinto uſque ad finem: quod ſtyli inæqualitas, & in pleriſque barbaries vel infantia demonſtrant; necnon deſcripta ad verbum & malè conſuta loca ex Fredegario, Eginhardo, Aſtronomo Vitæ Ludovici Pii Auctore, Annalibus Bertinianis, Hugone Floriacenſi, Sugerio, &c. Denique Floriacenſe, Falcetianum, aliáque MSS. exemplaria optimæ notæ D & venerandæ antiquitatis, ultra quadrageſimum ſecundum libri quarti caput nihil habent. Et primæ Editionis *Aimoini* curator *Guillelmus Parvi* Ordinis Prædicatorum poſt caput 41. hanc Obſervationem adjecit: *Hucuſque protenditur liber Monaſterii S. Benedicti ſuper Ligerim. Veriſimile autem eſt ſequentia eſſe alterius Auctoris: nam & mortem & ſepulturam Dagoberti repetit, & alia multa inculcat ſtylo minus eleganti.* Idem obſervavit Wechelianæ Editionis curator *Nicotius* Libellorum Supplicum in Regia Magiſter. Eadem monuerunt Viri Clariſſimi *Pithœus*, & *Freherus*. Unus Codex Cœnobii S. Germani à Pratis, ex quo *Jacobus Breulius* E ejuſdem Cœnobii Monachus *Aimoinum* edidit, libros quinque de Geſtis Francorum complectitur. Ex quo facilè colligitur, Anonymum ejuſdem Cœnobii Monachum, *Ludovico VII.* coævum *Aimoini* Hiſtoriam interpolaſſe, & rerum ad Abbatiam ſuam ſpectantium commemoratione, Diplomatibuſque ac Privilegiis auxiſſe, & ad ſua uſque tempora perduxiſſe.

II. ABO Poëta, S. Germani Pariſienſis O. B. Monachus, *Aimoini* ejuſdem Abbatiæ Monachi diſcipulus, libros duos *De Bellis Pariſiacæ Urbis*, * *& Odonis Comitis*, Carmine Heroïco exaravit. F Obſidio autem Urbis Pariſiacæ quam his libris deſcripſit, à Normannis facta eſt anno Chriſti octingenteſimo octogeſimo-ſexto, & anno ſequenti ſoluta, ut conſtat ex *Aſſero Menevenſi*, in Vita *Ælfredi* Anglorum Regis. Cui obſidioni *Abo* ipſe ſe interfuiſſe teſtatur. Ejuſdem *Abonis* Sermones V. ſelectos edidit *D. Lucas Dacherius* Tomo IX. Spicilegii. Hunc vero Abonem *Aubertus Miræus*, aliique nonnulli perperàm confuderunt cum altero *Abone* Floriacenſi Abbate & Martyre, qui mortem obiit die decimâ-tertiâ

* Editi ſunt ab Andrea Ducheſnio inter veteres Scriptores Hiſtor. Francor. Tom. II.

Duplex Abo diſtinguendus.

Novembris anno Chriſti quarto ſupra milleſimum.

S. Abo Floriacenſis.

Scripſit S. ABO FLORIACENSIS Epitomen de Vitis Romanorum Pontificum XCI. Vitam *S. Eadmundi* Anglorum Regis ac Martyris, quæ legitur apud *Surium*, ad diem Novembris XX. quaſdam Epiſtolas & Opuſcula, quorum ſola Fragmenta ad nos pervenere. Commentarios etiam ſcripſit in Calculum ſeu Canonem Paſchalem *Victorii*, teſte *Sigeberto* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. CXXXIV. & Collectionem Canonum, quam *P. Mabillonius* edidit in Analectis, Tomo II. Quinquaginta duobus conſtat Capitulis, quorum plura ad Monaſtici Ordinis defenſionem ſpectant: nonnulla etiam Regis miniſterium, & ſubditorum officium erga Principem, ut præfatur ipſe *Abo* ad *Hugonem* & *Robertum* ejus filium Francorum Reges. *Certè*, inquit, *Sereniſſimi Domini, quia vos in noſtrum Ordinem benevolos comperi, Capitula inferiùs ſcripta ex Canonum Legumve libris, partim meis, partim aliorum ſententiis, uno tenore digeſſi, & veſtro nomini conſecrans, poſtquam contra æmulos Apologetico uſus ſum, uno Tomo breviter collecta explicui: in quibus & veſtri miniſterii ſummam expreſſi: & qualiter vobis fidem ſervare debeant Optimates Regni, non tacui. Ad defenſionem quoque Monaſtici Ordinis plura congeſſi: quia Monachorum Senatum ſemper ſalvum eſſe & volo, & volui; quorum etiam vos piiſſimi Defenſores & Advocati eſtis.*

Pro Monaſtici Ordinis defenſione ſcribit S. Abo Floriacenſis, Opúſque ſuū Regibus Chriſtianiſſimis dicat.

De *Abonis* Floriacenſis Operibus ita ſcribit Aimoinus Floriacenſis Monachus in ejus Vita: *Poſt elucidatos Dialecticos ſyllogiſmos, poſt exaratas computi calculationes, poſt Solis ac Lunæ viarum declaratas dimenſiones, in divinas quoque animum intendit Scripturas: Aſſumtiſque ex plurimorum Patrum auctoritatibus ſententiis, velut prudentiſſima apis, variis favos componens floribus, mellitum defloravit Opus. Quod licet ad præſens non reperiatur, partim noſtrorum negligentiâ, partim extraneorum ſubtractum cupiditate; certum tamen eſt idcirco eum excerpſiſſe, quò haberet ad manum defenſiones contra Pontificem Eccleſiæ Aurelianenſis, non recta quadam ab eo exigentem.*

Scripſit etiam *Apologeticum* contra obtrectatores, cùm Præſules, tum Monachos, ad *Hugonem* & ejus filium *Robertum* Francorum Reges. Non alia de cauſa ſe ab æmulis impeti ſignificat, quàm quòd Monachorum ſalutem procurare ſtudeat, ac libertatem tueri. *Corrodit me*, inquit, *canino dente æmulorum ſupplantatrix calliditas, circumlatrat adverſariorum frequens acerbitas. Nec aliud contra me immurmurant, niſi quòd Monachorum Senatum ſalvum eſſe velim. Noſtræ reipublicæ augmentum quæſivi, ac cavillationi inſidiantium, auctoritate quâ valui, contradixi. Nec abſcondi omnino miſericordiam & veritatem à conſilio multo, pro hujuſmodi malis meo inſidiantur ſanguini, me ſuccenturiatis inſequuntur odiis. Adeo ut nec Regia Majeſtas eos deterreat, quin me clanculùm trucident, ſi eis locus tempuſve arrideat.* Ita ſanctiores Monachi hoſtes ſemper infenſiſſimos habuere. Semper *ex quo Deus* in Cœnobiis ſtudioſiùs ac devotiùs *coli cœpit, invidiam Religio ſortita eſt.* Ibidem eorum cæcitatem luget, qui Eccleſiarum dominium ſibi vindicabant & ſacras earum Præfecturas vendebant. *Caveat*, inquit, *quicumque vult ſalvus eſſe, Eccleſiam alicujus alterius niſi ſolius Dei poſſeſſionem credere. Unde Petro Principi Apoſtolorum dicitur:* Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. *Meam*, inquit, *non tuam..... Si ergo Eccleſia non eſt Petri, cujus erit? Aut Succeſſores Petri audebunt poteſtatem ſibi vendicare, quam non habuit Petrus Princeps Eccleſiæ? Certè, chariſſimi Principes! nec Catholicè vivimus, nec Catholicè loquimur, quando illam Eccleſiam*

Nemo homo Eccleſiarum dominium ſibi vendicare poteſt.

ſtam dico eſſe meam, ille alteram dicit eſſe ſuam. Ac comparati jumentis inſipientibus, utraſque aliquando venales proponimus, propoſitaſque ab aliis emere non formidamus. Alium errorem ibidem exagitat, quo Magnates ſæculi ſolum Altare eſſe Epiſcoporum, Eccleſiam verò ſua in ditione aut toparchia ſitam, ſuam eſſe dicebant. *Eſt etiam*, inquit, *alius error gravissimus, quo fertur Altare eſſe Epiſcopi, & Eccleſiam alterius cujuſlibet Domini: cum ex domo conſecrata & Altari unum quoddam fiat, quod dicitur Eccleſia, ſicut unus homo conſtat ex corpore & anima. Videte, æquiſſimi Principes, quo nos ducit cupiditas, dum refrigeſcit charitas.*

Luculentam ſcripſit Epiſtolam ad *Bernardum* Abbatem Bellilocenſem, cui Comes Toloſanus Cadurcenſem Epiſcopatum conferre volebat; ſed non minimam pecuniæ ſummam ab eo exigebant tum ipſe Comes, tum Archiepiſcopus Bituricenſis. A *Bernardo* conſultus *Abo*, ipſum à capeſſenda dignitate deterruit, ad quam per ſimoniacam hæreſim patebat aditus. Et contra ſacrilegos Eccleſiaſticarum Dignitatum emptores ita ſcripſit: *Hujuſmodi emptores quaſdam velut telas aranearum texunt, quibus ſe defendunt, quòd non benedictionem, ſed res Eccleſiæ poſſeſſuri emunt. Cujus vero poſſeſſio eſt Eccleſia, niſi ſolius Dei? Quis ejus Dominus, niſi Deus? Quia etſi præſens Eccleſia indiget duobus Advocatis, uno in rebus temporalibus, altero in ſpiritualibus, neutrum tamen habet ut dominum, qui eam vel vendere poſſit, vel emere, quam Chriſtus emit ſuo ſanguine . . . . Nunquam ergo fieri hæreticus ullo modo adquieſcas, quia inaniter de peccatis pœnitentiam agit, qui eam fidem impugnat, quam ſub ſanctis Apoſtolis Catholica tenuit Eccleſia.*

Simoniaca hæreſis.

Eidem *Bernardo* conſulenti num Paſtorale regimen ſemel ſuſceptum deſerere tutum eſſet, poſſetque ſecurâ conſcientiâ, abdicare ſe regimine Monaſterii, per Epiſtolam ita reſpondit: *In multis cauſis occaſio ſe immergit, quæ difficultatem contrariæ legis bono exitu meliorem reddit. Quis enim non laudet curam Paſtoralis regiminis, ſi proſit? Quis rurſus non laudet in ſe benevolentiam Paſtoris, ſi aliis non proſit? Solet enim eſſe in præceptis divinis, quod & in antiquis reperitur Edictis. Lex eſt: Si quis maſculus templum Veneris fuerit ingreſſus, capite puniatur. Qui dam juvenis præteriens templum Veneris, intus matrem cædi conſpexit, & introgreſſus, eam eripuit. Accuſatur contra legem feciſſe, defendit ſe ille legi paruiſſe, & inter diſſidentes, ſi propulſori ignominia non proſit, juvat ex circumſtantiis occaſio pietatis. Idem eſt in noſtris Evangeliis, ubi præcipimur, non ſolum uxorem relinquere, ſed etiam odiſſe, propoſito præmio, quod qui hoc fecerit, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Rurſus qui uxorem dimiſerit, non quidem præmio, ſed eo ſupplicio dignus ſcribitur, quo mœchi damnari præcipiuntur. Porro & qui matrem eripuit, & qui uxorem dimiſit, uterque præjudicium patitur, ſi ſupplicio punitur, quoniam inde auctori Legis ſe placere putat, unde offendiſſe præjudicatur. Quapropter, dilectiſſime, non bonum malo melius exiſtimes, ſed bonum bono melius credas: & ex contrariis ſententiis eam eligas, qua vitiis abrenunties, & moralibus virtutum exercitiis creſcas. Denique num Abbatis onus portare debeas, an debeas deponere addubitas. Diſcretionem qua maximè opus habes, matrem virtutum aſſumas, & conſcendendo tribunal conſcientiæ, judicio diſcute quid utilius honeſtiuſve ſit animæ tuæ. Nam Officium Abbatis implere, & lucrum animarum quærere, honeſtiſſimum eſt, cui non impoſſibile eſt. Cui verò malitiâ ſubjectorum impoſſibile eſt, quid ſupereſt niſi ut honeſtum putet divino parere Oraculo, quo ſcriptum eſt:* * Fili, miſerere animæ tuæ placens Deo? *Sanè & apud Ezechielem ſpeculator clamans, & non auditus, animam ſuam liberat: Et apud Benedictum Patrem, Paſtor ſpretus & contemptus abſolvitur, qui omnem curam exhibuit credetis ovibus.* In Collectione Canonum, diſcrimen ſtatuit ex *S. Eucherio* Lugdunenſi Archiepiſcopo inter eos qui Monaſticam vitam arripiunt, & alios Pœnitentes: quòd ab his Pœnitentia exigenda ſit ante Communionem, non ab illis. *Abrenuntianti*, inquit Eucherius, *Pœnitentia publica non eſt neceſſaria, quia converſus ingemuit, & cum Deo æterno pactum iniit. Ex illo igitur die non memorantur ejus delicta quæ geſſit in ſæculo, ex quo factorum juſtitiam de reliquo promiſerit Deo. Ergo chirographum, de quo ſe Monachus debitum ex tota fide promiſerit implere, etſi fidelis factus peccavit in ſæculo, poſt abrenuntiationem ſuam iterum factum Dominicum Corpus non dubitet accipere, nec occaſione humilitatis nimia prolongetur à Corpore ejus & Sanguine, cui ſe junxit, ut unum Corpus efficeret. Communicare ergo non deſinat, qui peccare quievit: tantum ne de reliquo peccet.*

Quando liceat Paſtorali regimine ſe abdicare?

* Eccleſ. 30.

Monaſt. Profeſſio publicam Pœnitentiam ſupplet.

ARTICULUS XXXI.

De Remigio Autiſiodorenſi.

REMIGIUS Cœnobii S. Germani Autiſiodorenſis O. B. Monachus, non Epiſcopus, ut quidam perperam ſcripſere, floruit Sæculo nono cadente, & à *Fulcone* Remenſi Archiepiſcopo Durocortorum Remorum ad Scholas inſtaurandas evocatus eſt, *Flodoardo* teſte lib. 4. c. 9. Commentarium in Pſalmos omnes Davidis, Enarrationem in poſteriores XI. minores Prophetas, & Expoſitionem Miſſæ Sanctorum Patrum ſententiis & auctoritatibus confirmatam poſteris reliquit. An ipſi tribuendi ſint Commentarii in Epiſtolas S. Pauli, qui in pluribus Codicibus MSS. Romanis, Caſinenſibus, & Bibliothecæ Regis Chriſtianiſſimi, *Remigii* nomen præ ſe ferunt, nondum liquet. Cantica Canticorum ipſum quoque expoſuiſſe tradit *Sigebertus*, lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap. CXXIII. Ipſi quoque tribuit librum *De Divinis Officiis*. Quo teſtimonio freti nonnulli Viri Eruditi librum *De Divinis Officiis*, qui inter *Alcuini* Opera legitur, fœtum eſſe *Remigii* Autiſiodorenſis exiſtimarunt. At hunc librum integrum ſaltem, ejus non eſſe, conſtat ex quæſtione de Natalitiis Sanctorum Capite XVIII. ſubjunctâ, quæ *Elprico* ſive *Herprico* Monacho in MS. Codice tribuitur. Hic autem floruit circa annum duntaxat MXL. *Trithemio* teſte, cùm circa annum Chriſti nongenteſimum *Remigius Autiſiodorenſis* obierit. Scripſit etiam de ſingulis Feſtivitatibus Sanctorum, inquit *Sigebertus*. Reſpondit etiam *Gualoni* Æduorum Epiſcopo interroganti de duabus Quæſtionibus, quarum una erat *de altercatione Michaëlis Archangeli cum diabolo, de Moyſi corpore*: Altera *de eo quod Dominus ad Job de turbine dixit*: Ecce Behemoth quem feci tecum, fœnum quaſi bos comedet. *Et*: An extrahere poteris Leviathan hamo?

ARTICULUS XXXII.

De Reginone.

RHEGINO, Prumienſis Cœnobii Ordinis B. in Diœceſi Trevirenſi Monachus, deinde Abbas electus anno octingenteſimo nonageſimo-ſecundo, ſed æmulis agentibus cedere coactus, *Richarium* ſucceſſorem habuit, ut ipſe teſtatur Chronicorum lib. 2. ad annum DCCCXCII. & DCCCXCIX. Scripſit duos *Chronicorum* libros ab adventu Domini uſque ad annum Chriſtiani nominis

nominis nongenteſimum octavum, quibus præcipuè res Francorum & Germanorum proſecutus eſt. Continuavit hæc Chronica alius Auctor uſque ad *Ottonem II.* qui imperare cœpit anno nongenteſimo ſeptuageſimo-ſecundo. Appendicis hujus Auctorem *Romerium* aſſerit *Gerardus Joannes Voſſius.* Illud autem Opus *Adalberoni* Metenſi Epiſcopo *Rhegino* nuncupavit. Libros etiam duos edidit *De Eccleſiaſticis Diſciplinis, & Religione Chriſtiana*, juſſu *Ratbodi* Archiepiſcopi Trevirenſis. In primo libro tractat de rebus & perſonis Eccleſiaſticis; in ſecundo, de vita & converſatione Laïcorum. Continent autem ambo nongenta fermè capitula. In fronte libri primi ponitur Inquiſitio, ſecundùm quam Epiſcopi interrogare debebant de vita Clericorum: initio ſecundi, Inquiſitio ab Epiſcopo facienda circa Laïcos. Deinde his generalibus Inquiſitionibus ſubjicitur auctoritas Canonica, id eſt, Canonum ac Decretorum aliarumque ſanctarum Inſtitutionum auctoritas, quibus fulciri & approbari poſſunt capita quæ in utraque Inquiſitione habentur. Ad probationem itaque iſtorum Capitulorum affert Canones Conciliorum, Decreta Romanorum Pontificum, dicta SS. Patrum Baſilii, Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini, Gregorii, Caſſiani, Ferrandi, Benedicti, Fructuoſi, Aureliani, Theodori, Bedæ, Rhabani. Adducit prætereà Leges ex Codice Theodoſiano, ſeu potiùs verba Aniani Interpretis. Plerumque etiam utitur auctoritate Capitularium Regum Francorum, Caroli Magni, Ludovici Pii, & Caroli Calvi, tum etiam Legibus Burgundionum, & Ripuariorum. Hos libros edidit ac Notis illuſtravit *Stephanus Baluzius.* Hos ſcripſit Rhegino circa annum Domini nongenteſimum ſextum. Meminerunt *Rheginonis* Sigebertus lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Trithemius in Chronico Hirſaugienſi ad annum DCCCXCII. & DCCCXCIX. & lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Rheginonis libri De Eccleſiaſticis Diſciplinis.

In Inquiſitione ab Epiſcopo facienda de vita & converſatione Preſbyteri Capp. 57. & 58. de Confeſſione & Communione hæc habentur, ex quibus patet quæ tum fuerit circa Pœnitentiæ & Euchariſtiæ uſum Germanicæ Eccleſiæ diſciplina. Vult enim inquirere Epiſcopum, *Si Preſbyter feria quarta ante Quadrageſimam plebem ſibi commiſſam ad Confeſſionem invitet, & ei juxta qualitatem delicti Pœnitentiam injungat, non ex corde ſuo, ſed ſicut in Pœnitentiali ſcriptum eſt. Si tribus temporibus anni, id eſt, Natali Domini, Paſcha, & Pentecoſte omnes Fideles ad Communionem Corporis & Sanguinis Domini accedere admoneat.* Publica peccata publicæ Pœnitentiæ addicta fuiſſe, ex eadem Inquiſitione patet, Cap. 37. Interrogare namque debet Epiſcopus, *Si Preſbyter xenium, vel quodcumque emolumentum temporale, immò detrimentum ſpirituale, à quocumque publicè peccante, vel inceſtuoſo accipiat, ut Epiſcopo vel ejus Miniſtris peccatum illius reticeat.* Et Cap. 38. *Si aliquem minùs dignè pœnitentem favoris, aut familiaritatis, aut conſanguinitatis gratiâ ad reconciliationem adducat, & ei teſtimonium reconciliationis ferat.* Et Cap. 95. *Si habeat Pœnitentiale Romanum, vel à Theodoro Epiſcopo, aut à Venerabili Preſbytero Beda editum, ut ſecundùm quod ibi ſcriptum eſt, interroget confitentem, aut confeſſo modum Pœnitentiæ imponat.* Jam tum in uſu fuiſſe Pœnitentiarum redemptionem, docet Caput 49. quo interrogandus monetur Preſbyter, *ſi Pœnitentem invitat carnem manducare & bibere vinum, niſi pro eo ad præſens eleemoſynam fecerit.* Ex eadem Inquiſitione diſcimus, Parochiarum quarumvis Preſbyteros in Diœceſi Trevirenſi, & aliis, ut credere par eſt, Germaniæ & Galliæ Eccleſiis, nocturnis horis ad Matutinas laudes perſolvendas ſurgere ſolitos, & omnes Horas Canonicas diebus ſingulis, dato ſigno, in Eccleſia cantare. Nam Cap. 27. interrogandum monet Preſbyterum, *Si nocturnis horis ad Matutinas laudes perſolvendas omni nocte ſurgat.* Cap. 28. *Si Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, certo tempore ſigno Eccleſiæ denuntiet, & Curſum debitum cantet.*

Confeſſio initio Quadrageſimæ.

Pœnitentia ſecundùm Pœnitentiales Canones imponenda.

Communio.

Publica Pœnitentia pro peccatis publicis.

Pœnitentiæ redemptio.

Parochiarum Preſbyteri nocturnis horis ad Matutinas Laudes perſolvendas ſurgebant.

ARTICULUS XXXIII.

De Leone Sapiente, & Simeone Metaphraſte.

I. LEO SAPIENS, ſive *Philoſophus* vulgò nuncupatus, *Baſilii Macedonis* filius, Imperii hæreditatem adiit anno DCCCLXXXVI. regnavítque ad annum uſque DCCCCXI. quo Conſtantinopoli defunctus eſt. Orationes ſacras plurimas compoſuit, quarum Indicem ex Codice Vaticano *Baronius* exhibuit in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum nongenteſimum undecimum. Novem edidit *Gretſerus* Societatis JESU Theologus anno milleſimo ſexcenteſimo, unà cum *S. Gregorii Nyſſeni* Commentario duplici in Pſalmorum inſcriptiones. Decem edidit *Combefiſius* noſter Tomo I. Auctarii Bibliothecæ Patrum cum Notis eruditis. Ejuſdem Epiſtolam Encyclicam, ſive Orationem Paræneticam ad benè beatéque vivendum, ſcriptam ad univerſos Chriſti Fideles, Annalibus ſuis inſeruit Baronius. Scripſit etiam Epiſtolam ad *Omarum* Saracenorum Regem, de Fidei Chriſtianæ Myſteriis & veritate, variíſque Saracenorum blaſphemiis. Scripſit & *Canticum Compunctionis ex meditatione extremi Judicii*: quod ex Codice Bibliothecæ Bavaricæ acceptum, Latinè reddidit *Jacobus Pontanus* Societatis JESU. Vitam quoque ſcripſit Sancti Joannis Chryſoſtomi, quæ nihil aliud eſt quàm Epitome eorum quæ fuſiùs tradiderat *Georgius* Alexandrinus. Hujus pariter Imperatoris ſunt *Novellæ Conſtitutiones*, quas Latinè reddidit *Henricus Agyleus*: & Opus βασιλικῶν, id eſt, Regiarum Conſtitutionum, in ſexaginta libros diviſum, quod ſeptem Tomis ex MS. Regiæ Bibliothecæ Græcè & Latinè vulgavit *Fabrotus* Juriſconſultus doctiſſimus. Scripſit & librum *de Acie inſtituenda*, librum *de Aucupio*, *Oracula & vaticinia varia de Roma & Conſtantinopoli.*

II. Sub Leone Sapiente SIMEON METAPHRASTES, propter generis claritatem, opes, dignitatem, ac imprimis doctrinam, facundiam, prudentiam, magno in pretio fuit, ut *Pſellus* in ejus Encomio teſtatur. Eum non Conſtantinopolim modò, ſed etiam civitates vicinas, immò orbem univerſum doctrinæ ſuæ radiis illuſtraſſe aſſerit: fuiſſe autem Imperatoribus à Secretis, & intimis Conſiliis, ac ſummum Logothetam. Unde meritò ſugillandi ſunt *Hoſpinianus* libro de Templis, & *Joſias Simlerus* in Bibliothecæ Geſnerianæ Epitome, aliique Heterodoxi Auctores, qui ipſum *trivialem Ludimagiſtrum* per contemptum appellant. *Vir in Eccleſiis Græcis celeberrimus* ab *Andrea* Rhodi Epiſcopo in Concilio Florentino Seſſione ſeptimâ nuncupatur: & *In Eccleſiis Græcis legi quotidie* dicitur. Ab iiſdem Græcis *Novus Theologus* dictus eſt. *Joſephus Methonenſis* contra *Marcum Epheſinum* in Synodo Florentina ait: *Simeon Novus ſeu Junior Theologus, qui & Metaphraſtes.* Index Bibliothecæ Vaticanæ à *Gretſero* Societatis JESU Theologo laudatus in Appendice Notarum ad *Codinum*, Diſſertatione de Imaginibus à S. Luca pictis, hæc habet: *Metaphraſtæ Domini Simeonis novi Theologi de Attentione liber.* Inſcitè Joſias Simlerus Simeonem

Simeon Metaphraſtes.

Simeonem Metaphraſtem claruiſſe ait circa annum milleſimum ducenteſimum ; cùm *Pſellus*, qui ejus Elogium ſcripſit, circa annum milleſimum ſexageſimum floruerit, quo imperare cœpit *Conſtantinus Ducas*, cujus fuerat Præceptor. *Leo* verò *Sapiens* centum & ſexaginta annis ante *Conſtantinum Ducam* imperabat. Sub hoc floruit *Metaphraſtes*, nec-non ſub *Leonis* Filio *Conſtantino Porphyrogenito*, & *Romano Lecapeno*, qui anno nongenteſimo decimo-nono Imperium adiit. Longè fœdiùs erravit *Hoſpinianus*, qui nonniſi ducentis annis antequam ſcriberet, floruiſſe *Metaphraſtem* aſſeruit. Scribebat autem anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo octavo : Qui annorum quingentorum anachroniſmus eſt. Quòd autem ſub Leone Sapiente Simeon Metaphraſtes floruerit, conſtat ex occaſione quâ ſcribere Vitas Sanctorum aggreſſus eſt. Ab Imperatore ſiquidem miſſus in Cretam, quam invaſerant Arabes, impedientibus ventis non ultra quàm in Parum Inſulam provectus, incidit illic in Senem Anachoretam, à quo didicit Vitam Sanctæ *Theoctiſtes* Virginis Leſbiæ. Quia verò Senex ille rogarat ut Legatione perfunctus Vitam illam literis mandaret, ejus votis paruit, atque ab hac initium ſuarum Commentationum fecit. Illam verò ſcripſit *Leone* Imperatore jam defuncto, quem *fœlicis memoriæ* appellat. Arabes autem Inſulas Ægæi Maris, ac maritimam Græciam infeſtaſſe ſub *Leonis Sapientis* Imperio, *Curopalates*, *Zonaras* & *Cedrenus* teſtantur. Cæteras verò Sanctorum Vitas deinceps collegit, adornavit, & ad menſium dies digeſſit *Simeon Metaphraſtes*, ſic appellatus, quòd Vitas illas μεταφραστικῶς exaraſſet. Extant in Bibliothecis Vaticana, Bavarica, Auguſtana, Regis Chriſtianiſſimi, & aliis. Græcè nondum editæ ſunt, ſed Latinè dumtaxat, in Tomis *Aloyſii Lipomani* Veronenſis Epiſcopi, quo rogante eas è Græco partim tranſtulere *Guillelmus Sirletus* poſtea Cardinalis, partim *Petrus Franciſcus Zinus* Veronenſis, partim etiam *Gentianus Hervetus*. Extant apud *Surium*, ſed plerumque interpolatæ. *Aliquas* Vitas quæ *Simeonem Metaphraſtem* Auctorem non agnoſcunt, utpote quæ ſint Sanctorum ejus ætate poſteriorum, ipſi adſcriptas conſtat. De *Simeonis* Metaphraſtis ætate lege Leonem Allatium in Diatriba *De Simeonibus*, Bollandum §. tertio Capitis primi Præfationis generalis in Vitas Sanctorum, & Gerardum Joannem Voſſium Libro ſecundo *De Hiſtoricis Græcis*, Capite vigeſimo-quinto.

Simeon Metaphraſtes à Simeone Juniore diſtinguendus.

Quæritur an ſit idem *Simeon Metaphraſtes* cum *Simeone Juniori*, cujus ſuperſunt Orationes triginta tres *De Fide & Moribus Chriſtianis atque Monaſticis*, cum hoc titulo : *Sancti Patris noſtri Simeonis Junioris Theologi*, item *Divini Hymni* cum inſcriptione : *Junioris Theologi, Preſbyteri, & Antiſtitis Monaſterii Magni & Sancti Martyris Mamantis, prope Xylocercum.* Id cenſet *Jacobus Gretſerus* Soc. Jesu Theologus, cap. 19. libri *De Imaginibus*, hoc fretus argumento, quòd Metaphraſtæ *Junioris Theologi* nomen tum à *Joſepho Methonenſi*, tum in Indice Vaticanæ Bibliothecæ tribuatur. Sed viro erudito non aſſentimur : Orationum enim triginta trium laudatarum, item *Divinorum Amorum*, item *Capitum Moralium & Theologicorum*, quæ omnia Latinè reddidit *Jacobus Pontanus* Societatis Jesu, alium eſſe parentem à *Simeone Metaphraſte*, probat *Pſelli* de his ſilentium in ejus Encomio. Præterea *Simeon Junior* harum Auctor Lucubrationum Abbas fuit Monaſterii *S. Mamantis* ad Xilocercum. At *Simeon Metaphraſtes* longè aliam iniit vitæ rationem à Monaſtica : nec *Pſellus* eum fuiſſe Monachum indicat, quod nec ignoraſſet ipſe, nec prætermiſiſſet in ejus Elogio. Accedit Chronologicum argumentum ineluctabile, quod *Voſſius* eruit ex Oratione decima-tertia, quæ eſt *De Diabolo*, in qua *Simeon Junior* ait : *Ipſe annis ſexies millenis ac ſexcentis, & quod excedit, perſtitit eſſe hoſtis generis humani occultus atque clandeſtinus.* Loquitur ex computatione Græcorum receptiſſima, ſive illâ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſecundùm quam Chriſtus natus eſt anno mundi quinquies milleſimo quingenteſimo nono. Adde jam annos Chriſti mille nonaginta & unum, conſicient anni ſexies milleni & ſexcenti. Fuerit is annus *Alexii Comneni* undecimus. Sed enim propter illud, *& deinceps*, addere annos aliquot oportet : nec tamen centenos. Quia ſi hoc foret, non ſexcentos annos, ſed ſeptingentos dixiſſet *Simeon*. Si ſolùm addideris annos viginti-octo, habebis annum ultimum *Alexii*, ac primum filii *Joannis Comneni* ; qui imperare cœpit anno Chriſti milleſimo centeſimo decimo-octavo, Imperium verè filio *Manuëli Commeno* reliquit anno milleſimo centeſimo quadrageſimo ſecundo. Quare veriſimile eſt vixiſſe *Simeonem Juniorem* partim extremis *Alexii* temporibus, partim ſub filio ejus *Joanne Comneno*; qui vivere demum deſiit anno milleſimo centeſimo octogeſimo. Vixit itaque *Simeon Junior* poſt Metaphraſtem annis ducentis quinquaginta.

ARTICULUS XXXIV.

De Auxilio.

AUXILIUS Sæculi decimi initio ſcripſit duos Libellos de Ordinationibus à *Formoſo* Papa factis, quibus eas defendit, nec eſſe iterandas probat. Primus Liber conſtat quadraginta Capitibus. Alter, qui inſcribitur *Inſenſor & Defenſor*, conſtat Capitibus triginta tribus. Cujas fuerit *Auxilius* haud planè certum eſt. Italus non fuit, ut ipſe teſtatur lib. 2. cap. 31. Ita enim ſibi objicit : *Porro cùm ſis homo exteræ gentis, & apud nos humanæ vitæ ſubſidiis indigeas, quid ad te pertinet noſtris reſiſtere diſceptationibus?* Paulò poſt : *Si advenis & peregrinis Eccleſiæ Præpoſitos accuſare licet, vel judicare, aut præjudicare*, &c. Hoc autem non diffitetur, immò reſponſo ſuo ſupponit : dicit enim tantùm ſe eſſe ex eo genere quod Apoſtolus *Petrus* vocat *Genus electum, regale Sacerdotium, gentem ſanctam, populum acquiſitionis* ; hoc ſibi ſufficere ut à teſtimonio in hac cauſa perhibendo excludi non poſſit. Preſbyter autem erat, atque à *Formoſo* Papa ordinatus, ut ex Capite ultimo Libri primi colligitur.

Nonnulla ſunt in his *Auxilii* Libellis à veritate aliena. Lib. 1. capite undecimo *Oſium* Novatianiſmi accuſat, & adversùs eum invehitur quatuor ſequentibus capitibus, ut & capite vigeſimo-tertio lib. 2. eò quòd Canonibus 1. & 2. Concilii Sardicenſis dixiſſe memoratur, Epiſcopo qui Sedem mutaverit fraude & mercede aliquâ, licet excuſationem afferat, quòd plebs eum expetierit, ne Laïcam quidem Communionem in fine eſſe concedendam. At non advertit *Auxilius*, duos illos Canones ſolius *Oſii* non eſſe, ſed Oecumenici *Concilii* Sardicenſis : nec abſolutionem Sacramentalem, ſed Euchariſtiam Laïcæ Communionis nomine intelligendam. Nec tamen Antiſtites antiquos, qui rigore diſciplinæ, non deſperatione indulgentiæ abſolutionem in fine etiam vitæ quibuſdam peccatoribus negarunt, maximè qui Pœnitentiam ſani non poſtulaverant, tempore *S. Cypriani*, cum Novatianis erraſſe. Lib. 1. cap. 25. & 27. & lib. 2. cap. 4. *Liberium* Pontificem *Hæreticum* & *Apoſtatam* vocat. In Præfatione libri 2. & in Reſponſione, ſcribit Ordinationem per vim factam validam ac ratam

catum eſſe; idque alio abſurdo probat & illuſtrat, quod iterum Capite ultimo repetit. *Si quiſpiam, inquit, nolens credere in Chriſtum, per vim baptizatus fuerit, & poſtmodum in Chriſtum credere acquieſcit, numquid iterum baptizandus erit? Minime..... His ergo de compendio prælibatis, evidentius patet, ut ille qui per vim baptizatus eſt, ſi poſtea in Chriſtum credere voluerit, baptizandus iterum non ſit, ſed magis hortandus ut quod invitus ſuſcepit, amando & operando uſque in finem cuſtodiat. Igitur per hanc formulam intelligi datur, ut qui ſacrum Ordinem invitus accepit, ſi poſtmodum miniſtrare voluerit, ulterius jam in eodem Ordine non ſit conſecrandus, ſed potiùs admonendus, ut quod per vim coactus ſuſcepit, per dilectionem reverenter miniſtrare ſtudeat.* Lib. 2. Cap. 18. diſtinguit inter Apoſtolicam Sedem & in ea Præſidentes. *Aliud ſunt*, inquit, *Pontificales Sedes, aliud Præſidentes. Proinde honor & dignitas uniuſcujuſque Sedis obſervanda ſunt. Præſidentes autem, ſi deviaverint, per devia ſequendi non ſunt: hoc eſt; ſi contra Fidem, vel Catholicam Religionem agere cœperint, in talibus eos nequaquam ſequi debemus, &c.* Prudenter monet *Joannes Morinus* Congregationis Oratorii vir doctiſſimus, Præfatione in duos Auxilii Libellos, quos edidit in Commentario de Sacris Ordinationibus, hanc diſtinctionem cautiùs fuiſſe explicandam. Prætextu enim honoris conſervandi Throno Apoſtolico debiti, habenæ laxantur convitiatoribus Pontificum; unde neceſſariò & evidenter convitia in Sedem ipſam reflectuntur. Alterum Libellum in forma Dialogi *Super cauſa & negotio Formoſi Papæ*, ex MS. Codice Fiſcanenſi edidit Dom. Mabillonius Tomo quarto Veterum Analectorum.

ARTICULUS XXXV.

De Sanctis Odone & Odilone.

I. ODO Muſicus, ex Canonico & Archicantore S. Martini Turonenſis, Monachus, ac deinde Cluniacenſis ſecundus Abbas, *Bernonis* Succeſſor, ſanctimoniâ & doctrinâ clariſſimus, ab anno nongenteſimo vigeſimo-ſeptimo, ad annum uſque nongenteſimum quadrageſimum-ſecundum, celeberrimo illi Cœnobio præfuit. Obiit apud Turones die 18. Novembris, & in Eccleſia *S. Juliani* ſepultus eſt. Vitam ejus * tribus libris deſcripſit *Joannes* Cluniacenſis Monachus, ejus diſcipulus. Ipſius cum laude meminere *Flodoardus* in Chronico ad annum nongenteſimum quadrageſimum-ſecundum, *S. Odilo* in Vita *S. Maioli*, *Glaber Rodulfus* lib. III. Hiſtoriæ, cap. 5. *Ademarus* in Chronico MS. *Sigebertus* in Chronico ad annum octingenteſimum nonageſimum-octavum, & lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, ubi ejus in homiliis ſcribendis & declamandis, & maximè in componendis in honorem Sanctorum cantibus, elegans ingenium prædicat: *S. Bernardus* in Apologia ad *Guillelmum* Abbatem; *Petrus Cluniacenſis* Epiſtola 17. libri VI. Chronicon Lemovicenſe MS. *Bernardus Guido*, Chronicon Turonenſe, Chronicon *S. Petri Vivi* ad muros Senonenſes, Auctor Geſtorum Conſulum Andegavenſium, in *Fulcone Bono*; Auctor Chronici Chronicorum, *Trithemius* lib. 2. de Viris Illuſtribus Ordinis *S. Benedicti*, c. 53. & lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis. *Remigii* Autiſiodorenſis diſcipulus fuiſſe dicitur. Celebris eſt ejus memoria in Martyrologio Romano die 14. Kalend. Januar.

* Extat in Bibliotheca Cluniacenſi.

Scripſit S. Odo Vitam *S. Gerardi* Aureliacenſis Comitis, non *Aurelianenſis*, ut ſcripſit *P. Labbeus*, in quatuor libros diſtributam. Tractatum de Reverſione *Sancti Martini* Turonenſis à Burgundia. Tractatum alterum, cui titulus eſt, *Quod Beatus*

A *Martinus par dicitur Apoſtolis.* Sermones quatuor: I. in Cathedra *S. Petri*, ſi tamen *Odonis* eſt, cùm ex duobus *S. Leonis* Sermonibus conſutus ſit, tertio ſcilicet in die anniverſario ſuæ Aſſumptionis, & primo in Natali *S. Petri*. II. *De Sancta Maria Magdalena.* III. *De S. Benedicto.* IV. De Combuſtione Baſilicæ *S. Martini* Turonenſis. Antiphonas duodecim de *S. Martino*, Verſus de Corpore & Sanguine Domini, Hymnum de *S. Maria Magdalena*, qui incipit, *Lauda Mater Eccleſia*, quem in noſtro Prædicatorum Breviario in ejuſdem feſto canimus: in quo tamen ejuſdem Breviarii Collectores hanc Strophen cæteris luculentiorem
B omiſere:

Contriti cordis punctio
Cum lachrymarum fluvio:
Et pietatis actio,
Reum ſolvit à vitio.

Hymnum etiam de *S. Martino* edidit; tres libros *Collationum*; *Moralium in Job* libros triginta-quinque, & Commentariolum in libros *Regum*, ex Patrum ſententiis contextum, cujus ipſe meminit Præfatione in libros Moralium in Job. Hæc
C *S. Odonis* Cluniacenſis Opera, præter poſtremum iſtud, edita ſunt in lucem ſive ſeorſim, ſtudiô & operâ Domni *Martini Marrier* Cœnobii *S. Martini de Campis*, Lutetiæ Pariſiorum Monachi; ſive in Bibliotheca Cluniacenſi ab *Andrea Ducheſnio*. Edita ſunt & Tomo XVII. Bibliothecæ Maximæ Patrum Lugdunenſis.

II. S. ODILO, Arvernus patria, ex Clerico Brivatenſi Monachus, *S. Maiolo* Cluniacenſi Abbati die XI. Maii anni nongenteſimi nonageſimi quarti defuncto ſuffectus Abbas, Sanctiſſimam illam Congregationem annis ſex & quinquaginta rexit, uſque ad primum diem Januarii anni milleſimi
D quadrageſimi-octavi, quo migravit ad Deum. Vitam ejus ſcripſit *S. Petrus Damiani*. Ejus etiam cum laude meminerunt *Glaber Rodulfus*, * *Ademarus*, *Fubertus Carnotenſis*, * *Hugo Flaviacenſis*, *Sigebertus*, *Petrus Bleſenſis*, & *Trithemius*. Hæc reliquit Opera, quæ edita ſunt in Bibliotheca Cluniacenſi, ſcilicet Vitam *S. Maioli* Abbatis Cluniacenſis Deceſſoris ſui, & Hymnos quatuor de eodem; Vitam Sanctæ *Adheleidis* Imperatricis, & librum de ejuſdem Miraculis; Sermones quatuordecim de Feſtis Domini, B. Virginis, & Sanctorum; Hymnum in Aſſumptione *S. Mariæ*; Epiſtolas aliquot, & Statutum de Defunctis. Ipſum in-
E ſtituiſſe ut prima die poſt Feſtum omnium Sanctorum Commemoratio omnium Fidelium Defunctorum in ſuis Monaſteriis fieret, quem ritum poſtea univerſalis Eccleſia comprobavit, *S. Petrus Damiani* in ejus Vita, *Glaber Rodulfus* lib. 5. c. 1. *Sigebertus* ad annum Domini nongenteſimum nonageſimum-octavum teſtantur, & Romana prædicat Eccleſia in ſuo Martyrologio, Kalendis ipſis Januarii.

* Lib. 3. c. 1.
* Epiſt. 51. 52.

ARTICULUS XXXVI.

F
De Moſe Barcepha.

MOSES BARCEPHA: Syrorum Epiſcopus vixiſſe dicitur ſæculo Chriſti decimo. Orationes quinque edidit *De Opere ſex dierum*. Item *Commentarium de Paradiſo* in tres partes diviſum. In prima parte de Paradiſo diſſerit ſecundùm ſenſum hiſtoricum: in altera de eodem agit ſecundùm ſenſum myſticum: in tertia Hæreticorum calumnias refellit. Prima viginti & octo capita, ſecunda ſeptem, tertia octo complectitur.

Hunc *Moſis Barcepha* Commentarium ex Syriaca lingua, quâ ab Auctore ſcriptus eſt, in Latinum vertit vir doctiſſimus *Andreas Maſius*. Extat in Bibliothecis Patrum. In eo nonnulla leguntur à communibus Theologorum Scholaſticorum placitis aliena. Cæterùm cave ne *Moſem Barcepham* cum *Moſe Mardeno* confundas (quod oſcitanter fecit *Margarinus Bigneus* in ſecunda Editione Bibliothecæ Patrum (qui *Moyſes Mardenus* ab *Ignatio Syro*, Patriarcha Antiocheno ad Romanum Pontificem *Paulum III.* Legatus miſſus eſt anno circiter MDL. cujus Profeſſionem Fidei, & Theologicam de Sancta Trinitate contemplationem ex lingua Syriaca in Latinam etiam vertit laudatus *Andreas Maſius*.

ARTICULUS XXXVII.

De Ratherio Veronenſi, Fulcuino, & Herigero.

Ratherius Veronenſis.

I. RATHERIUS, Lobienſis Monachus, Ordinis Benedictini, cum *Hilduino* Abbate ſuo ad *Hugonem* Italiæ Regem profectus, Veronenſis Epiſcopus creatus eſt. Quarto poſt anno ab eodem Sede pulſus, & Ticinum exul deportatus, ac in carcerem detruſus eſt, quòd res Eccleſiæ ab illo uſurpari non permiſiſſet. Inde poſt tres menſes & dimidium ſolutus, varias perſecutiones à *Milone* Comite perpeſſus eſt, qui nepotem ſuum in ejus Sedem intruſit. Ad Summum Pontificem *Joannem XIII.* appellavit, eique calamitatum ſuarum hiſtoriam expoſuit. Ejus ad Pontificem Epiſtola extat *Tomo II. Spicilegii*. Scripſit etiam ad univerſos Epiſcopos Italiæ, Galliæ, & Germaniæ, conſilium atque auxilium ab ipſis poſtulans. A Romano Pontifice ex Synodi ſententia Sedi reſtitutus, carceri ab invaſore mancipatus eſt. Inde ab Imperatore ereptus, variis injuriis cùm ab æmulo, tum à Clericis perduellibus, & canonicam reformationem ſubire renuentibus, laceſſitus eſt, ut ipſe in Itinerario ſuo teſtatur. Interim ab *Ottone* Imperatore vocatus, & *Brunoni* Principi ejus fratri Præceptor datus eſt *Ratherius*. Cujus ſub diſciplina *Bruno* vir maximus, religioſiſſimus & doctiſſimus evaſit, ac dignus qui Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus crearetur. *Bruno* grati erga Præceptorem animi argumentum dare ſatagens, vacante per obitum *Faraberti* Sede Leodienſi, ipſum huic Eccleſiæ incardinari curavit. At paulò poſt Cleri, populique conſpiratione graviſſima *Baldrico* Epiſcopatum cedere coactus eſt. Biennio poſt in Italiam reverſus, agente *Brunone* apud Imperatorem fratrem ſuum, Sedi Veronenſi reſtitutus eſt, ut teſtatur *Fulcuinus* in libro de Geſtis Abbatum Lobienſium, capitibus 22. 23. & 24. Tandem Epiſcopatu relicto, in patriam rediit, ac in Lobienſe ſuum Cœnobium ſe recepit, ubi anno Domini nongenteſimo ſeptuageſimo quarto, Indictione ſecunda mortuus eſt. Cui hoc poſitum eſt Epitaphium:

Veronæ Præſul, ſed ter Ratherius exul,
Ante cucullatus, Lobia, poſtque tuus:
Nobilis, urbanus, pro tempore morigeratus,
Qui inſcribi proprio hæc petiit tumulo:
Conculcate pedes hominum ſal infatuatum.
Lector propitius ſubveniat precibus. Amen.

Ratherii cum laude meminerunt *Eraclius* ſive *Everaclus* Epiſcopus Leodienſis in Epiſtola ad ipſum datâ, quæ extat Tom. I. Geſtorum Pontificum Leodienſium in *Eraclio*, ubi *ipſum, ſi fas eſt dicere, patientiam* illum vocat, & *ſapientia, probitate, optimarum artium ſtudio, innocentiâ, omnique laudis genere præſtantem*: Luitprandus Ticinenſis lib. 3. cap. 4. *Rogerius* Benedictini Ordinis Monachus in Vita *S. Brunonis* Colonienſis Epiſcopi, capitibus 37. & 38. *Fulcuinus* in lib. de Geſtis Abbatum Lobienſium. *Sigebertus* in Chronico ad annos 928. 932. & 954. & in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 127. *Trithemius* lib. 2. de Viris illuſtribus Ordinis S. Benedicti, cap. 57. *Ægidius à Leodio* Tom. I. Geſtorum Pontificum Leodienſium, cap. 45. Synodus Remenſis habita anno Chriſti nongenteſimo nonageſimo primo, Canone quadrageſimo-tertio, ea quæ adversùs *Ratherium* olim acta fuerant, penitus abrogavit, quòd nec abdicationis porrecto Libello, nec Sacerdotalibus depoſitis inſignibus, Succeſſorem accepiſſet.

Ratherii Opera.

Scripſit *Ratherius*, dum in exilio verſaretur, librum quem inſcripſit *Agoniſticon* & *Meditationes cordis*. Libellum Vitæ *S. Urſmari* emendavit. In gratiam nobilis pueri *Roëſtangni* ſcripſit Libellum *De Arte Grammatica*, quem librum *Speradorſum* ſive *Servadorſum* vocavit, quòd dorſum pueri à flagris ſervare poſſet. Sede Leodienſi pulſus Libellum edidit, quem inſcripſit *Phreneſim*, eò quòd quaſi phreneticus nimis auſterè, & ultra modum in *Baldricum* inveheretur. Scripſit & Libellum *Contra Antropomorphitas*, *Confeſſionum* Librum unum, Librum *De Corpore & Sanguine Domini, & de Prædeſtinatione Dei*. Quæ quidem nondum ſunt edita. Hæc verò Opuſcula *Ratherii* Veronenſis bono publico vulgavit Domnus Lucas Dacherius Ordinis Benedictini Monachus doctiſſimus Tomo 2. Spicilegii, ſcilicet *Perpendiculum*, ſive *De contemptu Canonum*, ad *Hubertum* Parmenſem Epiſcopum. *Qualitatis Conjecturam*, ſive *Conjecturam vitæ ſuæ*: quo in libello æmulorum ſuorum calumnias & dicteria in ſe refert. Libellum cui titulus eſt: *Diſcordia inter Ratherium & Clericos*, Librum *Apologeticum*, Librum *De nuptu cujuſdam illicito*, Epiſtolas ad *Martinum* Ferrarienſem Epiſcopum; ad *Joannem XIII.* Romanum Pontificem; ad Epiſcopos per univerſam Italiam, Galliam, atque Germaniam conſtitutos; & ad amicum anonymum. Item Synodicam ad Presbyteros & Ordines cæteros Diœceſeos ſuæ Veronenſis; in qua cùm multa obſervatione digna ſint, illud maximè notandum eſt quod de diei Dominicæ celebritate admonet. Ipſam non obſervari ut oportet, niſi abſtineatur à peccato mortali. *Unde autem obſervanda?* inquit, *Ab opere ſervili. Quod autem eſt opus ſervile? peccatum: qui enim peccat, diabolo ſervit.* Addit, *Omni die Dominico eſſe Paſcha, id eſt, tranſitum Domini de morte ad vitam..... Habes Paſcha, id eſt, tranſitum bonum: habes Agnum pro te occiſum; tranſiſti Mare Rubrum; graderis per deſertum. Vide quo graderis: ſtude pervenias quo venire tibi expedit. Labora cum Dei adjutorio, ne aut in Ægyptum redeas, aut in deſerto pereas, ſed ad Patriam cæleſtem pervenias. In Ægyptum vero te redire cognoſce, ſi peccatum quod deſeruiſti, præſumis repetere. Peris verò in deſerto, ſi non perſeveras in labore & opere bono. Sed redeamus ad Apoſtolum.* Paſcha noſtrum, *inquit*, immolatus eſt Chriſtus. *Poſtea*: Itaque epulemur. *Putas quod dicat, Crapulæ & ebrietati vacemus? Nequaquam. Sequitur enim:* Non in fermento veteri; *id eſt, inflatione ventris, vel tumore anterioris peccati, aut affectu ad tranſacta ſcelera redeundi, vel alia perpetrandi.* Neque in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis. *Id eſt, ut in opere juſti, in cogitatione ſimplices, in ſermone ſimus veraces. Quando? Omni tempore. Præcipuè verò in Paſchali Solemnitate, hoc eſt, omni Dominica anni integra die. Si enim Dominica eſt Domini,* utique

Diei Dominicæ religioſa obſervantia.

utique non noſtra dies eſt : ſi Domini eſt, reverentiâ Domini eſt honoranda. Addit *Ratherius* non celebrari, ut par eſt, diem Dominicam, quæ repetitum Paſcha eſt, niſi ſuum habeat Paraſceve ſpiritale ac Sabbatum. *Quid eſt autem Paraſceve? Apoſtolus* dicat* : Probet autem, ait, ſeipſum homo, & ſic de Pane illo edat, & de Calice bibat. *Quo Pane? Qui ait* : Ego ſum Panis vivus, qui de cælo deſcendi. *De quo Calice?* Calix tuus inebrians quàm præclarus eſt! *Id eſt, Chriſtus ſuo nos Sanguine ſatians, quàm pulcher! id eſt, ſpecioſus formâ præ filiis hominum. Qui ergo Panis, ipſe eſt Agnus; qui Agnus, ipſe Chriſtus; qui Chriſtus, ipſe eſt Paſcha; qui Paſcha, ipſe pro nobis immolatus. Ipſe eſt dies, quam non operando, ſed gignendo coæternaliter fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea. De Sabbato illius quid facimus?* Vacate, *ait per Pſalmiſtam Dominus*, & videte quia ego ſum Deus. *Sabbatum verò vacatio dicitur, vel requies; id eſt, ut quieſcamus ab operibus malis, & vacemus divinis obſequiis. Paraſceve autem præparatio dicitur; hoc eſt, ut præparemus cordium noſtrorum habitacula venturo ad nos per Corporis & Sanguinis ſui ſubſtantiam Chriſto, &c. Omni ergo Dominica nobis clamat Apoſtolus*; Itaque epulemur, *id eſt, Carnem Domini manducemus, & Sanguinem ipſius bibamus.*

Confeſſio in capite Quadrageſimæ.

De Confeſſionis Sacramentalis, & Euchariſtiæ uſu hanc ſervari ſtatuit Diſciplinam. *Feria Quarta ante Quadrageſimam, plebem ad Confeſſionem invitate, & ei juxta qualitatem delicti Pœnitentiam injungite, non ex corde veſtro, ſed ſicut in Pœnitentiali ſcriptum eſt. Quater in anno, id eſt, Natali Domini, Cœna Domini, Paſcha, & Pentecoſte, omnes Fideles ad Communionem Corporis & Sanguinis Domini accedere admonete.*

Communio quater ſaltem per annum.

Conſilium de Abſtinentia Adventûs tempore ſervanda.

Continentia conjugum.

Laicos hortatur ut in Adventu Domini quatuor hebdomadibus à carne abſtineant, niſi Feſtivitas intercedat; & conjugatos, ut eo tempore continentiam ſervent; & viginti diebus ac noctibus in Natali Domini: ſimiliter in Octavis Paſchæ & Pentecoſtes, diebus Litaniarum ſeu Rogationum, in omnium Feſtivitatum Vigiliis, Sextis Feriis, præcipuè autem diebus ac noctibus Dominicis.

Editum eſt in eodem Spicilegii Tomo *Itinerarium Ratherii* Romam euntis. In hoc Opuſculo ait inter alia ſe Romam proficiſci ut Canones magis diſcat, quorum ſcientia in Romana Eccleſia potiſſimùm viget. *Quid enim*, inquit, *de Eccleſiaſticis Dogmatibus alicubi ſcitur, quod Romæ ignoretur? Illic ſummi illi totius orbis Doctores; Illic præſtantiores enituerunt univerſalis Eccleſiæ Principes. Illic Decretalia Pontificum univerſorum, Congregatio, Examinatio Canonum, approbatio recipiendorum, reprobatio ſpernendorum. Poſtremò nuſquam ratum, quod illic irritum; nuſquam irritum, quod illic ratum fuerit viſum. Ubinam ergo melius inſipientiæ conſulitur meæ, quàm ubi fons ſapientiæ cernitur eſſe?*

Laus Romanæ Eccleſiæ.

Tom. II. Spicilegii.

Ibidem editus eſt Sermo prolixus *Ratherii* de Quadrageſima, cui & titulus: *Inefficax ſe vivente garritus.* In eo Chriſtiani Jejunii conditiones exponit: contra Antropomorphitarum hæreſim declamat, ſtultam quorumdam ſuperſtitionem ſugillat, qui *S. Michaëlem* Archangelum ſecundâ Feriâ Miſſam celebrare effutiebant: vel melius eſſe ire ad Eccleſiam *S. Michaëlis*, vel Miſſam *S. Michaëlis* audire Feriâ ſecundâ, quàm aliâ die. Extant ibi & alii Sermones, ſcilicet ſecundus de Quadrageſima, duo de Paſcha, unus de Octavis Paſchæ, unus poſt Paſcha, duo de Aſcenſione Domini. Ejuſdem *Ratherii* Epiſtola ad *Patricum* Sacerdotem edita eſt *Tomo XII. Spicilegii*, in qua Doctrinam Catholicam de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia luculenter aſſerit. Ipſum ergo per ſummam calumniam in ſuas partes trahit Auctor Euchariſticæ Hiſtoriæ Calvinianus Miniſter.

Superſtitio circa Miſſam Sancti Michaëlis.

Fulcuinus.

II. Fulcuinus, Ordinis Benedictini Monachus, & Lobienſis Abbas, ſcripſit Geſta Lobienſium Abbatum, edita *Tomo VI. Spicilegii Dacheriani.* Librum quoque edidit *De Miraculis S. Urſmari.* Obiit anno nongenteſimo nonageſimo, ut teſtatur qui Geſta Lobienſium Abbatum poſt ipſum continuavit. Meminit illius & *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, capite centeſimo trigeſimo-ſexto.

Herigerus.

III. Sæculo decimo cadente, ſanctitatis & doctrinæ famâ illuſtris fuit Herigerus, Ordinis quoque Benedictini Monachus, & Lobienſis poſt *Fulcuinum* Abbas, *Notgero* Leodienſi Epiſcopo cariſſimus, ejúſque non ſolùm in domeſticis & Eccleſiaſticis, ſed in Palatinis quoque negotiis, quæ frequens tractabat, adjutor. Scripſit Geſta Pontificum Leodienſium, quæ à *Joanne Chapeavillæo* Leodienſi Canonico in lucem edita ſunt. Scripſit etiam metro Vitam *S. Urſmari*, Epiſtolam ad *Hugonem* de quibuſdam Quæſtionibus, Dialogum *De Diſſonantia Eccleſiæ*, *de Adventu Domini.* Scripſit etiam librum *De Corpore & Sanguine Domini*, qui à P. Cellotio Societatis Jesu Theologo vulgatus abſque nomine Auctoris, ſub titulo Anonymi Cellotiani laudari conſueverat, donec Domnus *Joannes Mabillonius* * ex MS. Cœnobii Lobienſis Codice nos doceret hujus libri parentem eſſe *Herigerum* Abbatem ejuſdem Cœnobii. Contra *Paſchaſium Ratbertum* congeſta ab ipſo eſſe multa Catholicorum Patrum teſtimonia de Corpore & Sanguine Domini, ſcribunt *Fulcuini* Continuator de Geſtis Lobienſium Abbatum, & *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, cap. 137. quod quo ſenſu intelligendum ſit, dicemus in Diſſertatione de Scriptis & Doctrina *Paſchaſii* circa Euchariſtiam, oſtendemúſque *Herigerum* ab illo de ſumma Fidei non diſſenſiſſe, perperámque ab Heterodoxis Scriptoribus inter *Paſchaſii* adverſarios recenſeri. Duarum Antiphonarum in honorem *S. Thomæ* Apoſtoli Auctor eſt *Herigerus*, ſcilicet, *O Thoma Didyme*, & *O Thoma Apoſtole*: & Hymni de Beata Virgine, *Ave per quam, &c.* Vixit ad annum uſque ſeptimum ſæculi undecimi, obiitque pridie Kalendas Novembris.

* In Præfatione ſæculi IV. Benedictini.

ARTICULUS XXXVIII.

De Attone Vercellenſi.

Atto Vercellenſis Epiſcopus fuit anno nongenteſimo quadrageſimo-quinto. Plura ingenii doctrinæque ſuæ reliquit monumenta; ſcilicet Sermones ſeptemdecim ad populum: *Polypticum*, quod *Perpendiculum* appellat, *quo inhoneſta redarguere, & honeſta ſancire decet*: Opuſculum *De Preſſuris Eccleſiaſticis* in tres partes diviſum, quarum prima eſt *De Judiciis Epiſcoporum*, altera *De Ordinationibus eorumdem*, tertia *De facultatibus Eccleſiarum.* Capitulare etiam edidit, ſeu Collectionem Canonum centum Capitulis conſtantem. Duo illa poſtrema *Attonis Vercellenſis* Opera edidit Domnus *Lucas Dacherius* Tomo octavo Spicilegii, ex MS. Codice Vaticanæ Bibliothecæ à Doctiſſimo Abbate *Joanne Bona* poſtea Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali deſcripta, & ad ſe tranſmiſſa, ſed multis deformata lacunis, quæ ſuppleri nullâ induſtriâ potuere. Sermones verò & Polypticum extant in Codicibus MSS. Vaticano & Vercellenſi.

K ij Cap.

Sepultura in Eccleſia omnibus non conceſſa.

Cap. XXIII. neminem in Eccleſia ſepeliri permittit : *Niſi fortè talis ſit perſona Sacerdotis, aut cujuſlibet juſti hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo ſuo corpori defuncto locum acquiſivit.* Cap. XXIV. ſepulturas vendi prohibet, quia *Grave nimis eſt & procul à Sacerdotis Officio, pretium de terra conceſſa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium*, ut ait *S. Gregorius Magnus*. Si quem igitur in Eccleſiis ſuis ſepeliri Sacerdotes concedunt, *Si parentes ipſius proximive hæredes, pro luminaribus ſponte quid offerre voluerint*, id accipi non vetat : *peti verò aut aliquid exigi* omnino prohibet. *Quod valde irreligioſum eſt, ne aut venalis fortaſſe, quod abſit, dicatur Eccleſia*, aut Sacerdotes *de humanis videantur mortibus gratulari, ſi ex eorum cadaveribus ſtudeant quærere quolibet modo compendium.* Pœnitentiam publicam pro publicis peccatis in uſu tum fuiſſe in Diœceſi Vercellenſi conſtat ex Cap. xc. xci. xcii. & xciii.

Pro ſepultura nihil exigendum.

Ex S. Gregor. lib. 7. Ep. 57.

Morales Attonis Vercellenſis Epiſtolæ.

Editæ ſunt in eodem *Spicilegii* Tomo nonnullæ *Attonis Vercellenſis* Epiſtolæ. I. ad *Vualdonem* Epiſcopum, quâ ipſum graviter reprehendit, quòd ſeditionem adversùs Regem excitaverit ; Probàtque quamvis Rex injuſtè agat, non ideo ſumenda arma, ſed preces & exhortationes eſſe adhibendas. Quod ex Scriptura Sacra, ex *Caſſiodoro*, ex *S. Gregorio Magno*, & ex Conciliis Toletanis luculenter probat. II. & III. ſunt contra ſuperſtitioſos quoſdam, & contra eos qui præſtigiatoribus quibuſdam fidem adhibentes, illos Prophetas appellant. IV. Errorem ac ſuperſtitionem eorum impugnat, qui Feria VI. otio vacabant. V. *Azoni* Epiſcopo rationem reddit quare quemdam à nuptiis fœminæ, quæ ipſum de ſacro fonte ſuſceperat, fretus ſacris humaniſque Legibus prohibuerit. VI. quæ eſt *Gunzonis* Levitæ Novarienſis, & VII. *Ambroſii* Mediolanenſis Presbyteri ad *Attonem*, ejus conſulto de eodem argumento reſpondent. VIII. ad *Ambroſium* explicat quid Diaconæ, quid Presbyteræ nomina in Canonibus ſignificent. IX. Cunctis Sacerdotibus eorùmque Miniſtris in Diœceſi Vercellenſi ſcripta, concubinarios Clericos perſtringit, & ad continentiam adhortatur. Ejuſdem eſt argumenti decima. XI. denique ad Epiſcopos data, quærit quâ ratione Regi fidelitas ſit exhibenda, & an pro fidelitate aſſerenda ejus Majeſtati dandi ſint obſides. Ait pro fidelitate Regum, Regníque ſtatu ac pace Epiſcopos ſatagere debere. Quia nullo modo ante oculos divinæ Majeſtatis puri inveniri poſſunt, ſi eis infideles ullatenus exiſtunt : Verùm *Nil ultra novum adjiciendum* cenſet, *niſi maximâ utilitate vel neceſſitate cogente, Summi Pontificis ſententiâ, vel prudentium fuerit Epiſcoporum deliberatum conſilio.*

Cognatio ſpiritualis, Matrimonii impedimentum.

Fidelitas Regi ſervanda.

ARTICULUS XXXIX.

De Flodoardo, Luitprando, Vvitikindo, & Dudone.

Flodoardus.

I. FLODOARDUS, alias *Flohardus* & *Floardus* per ſyncopen dictus, à *Sigeberto* & *Trithemio Flavardus* perperàm appellatus, à Pithœo, Papyrio Maſſono, & Baronio *Frodoardus*, patriam habuit *Sparnacum* oppidum non procul Remis diſſitum. Vixit ſub Archiepiſcopis Remenſibus *Heriveo*, *Seulfo*, *Artoldo*, & *Odalrico* ; ſub Regibus Francorum *Carolo Simplice*, *Ludovico Transmarino*, & *Lothario* ejuſdem *Ludovici filio*. Presbyter fuit & Canonicus Eccleſiæ Remenſis, & Culmiſiacenſis Parochus. At poſtmodum relicto Canonicatu, Vitam Monaſticam profeſſus eſt ſub Regula *S. Benedicti*, & Abbas Remenſis Cœnobii *S. Remigii* creatus eſt, ut *Sigebertus* & *Trithemius* teſtantur, utque colligitur ex iis quæ ipſe ſcribit in Chronico ad annum nongenteſimum ſexageſimum tertium. *Ego verò*, inquit, *fractus ætate, & attritus infirmitate, & miniſterio me abdicavi Prælaturæ coram eodem Præſide*, (ſcilicet Odalrico) *quique me hoc abſolvens jugo, impoſuit illud per electionem Fratrem meorum nepoti meo Flodoardo, ſeptuageſimo ætatis meæ anno.* Idem conſtat ex Epiſtola *Adelagi* Bremenſis Archiepiſcopi ad ipſum datâ. *Flodoardus* à Capitulo Novioménſi & Tornacenſi electus fuerat Noviomenſium & Tornacenſium Epiſcopus die vigeſima Julii, anni nongenteſimi quinquageſimi : non fuit tamen confirmatus, quia *Ludovicus Transmarinus* Rex Francorum *Fulkerum* Monachum S. Medardi Sueſſionenſis, ſui Archimagiri *Kenii* filium Eccleſiæ utrique præfecit. Id reſciens *Adelagus*, ſeu (ut *Krantzius* vocat) *Adalgagus* Bremenſis Archiepiſcopus, conſolatoriam ad *Flodoardum* dedit Epiſtolam in hæc verba : *Qui dudum depoſuiſti Beneficium, ut tecum mundanæ gloriæ contemptorem animum in ſolitudinem & Monaſterii latebram deferres, ex voto non ante vitæ finem diſceſſurus, quid jam doles tibi inde non licere egredi ad Epiſcopium aſcendendo quod ſurripuit Fulcherus? Stas & non ſtas? Deo promiſiſti de ſtabilitate, ut ſi aliquando aliter feceris, ab eo te damnandum ſcires quem irriſeris : & jam tamen vacillas. Eſto firmus in via Dei, & à matutina uſque ad noctem, quæ ſunt honoris, & dignitatis obliviſcere....... Qui te aptum dicunt dignitati majori, ipſi te, frater, decipiunt, & viam greſſuum tuorum, conſultore diabolo, conantur diſſipare. Fateor eum qui prodeſſe, non præeſſe; qui contradictiones, non honores; qui labores, non delicias; qui opus, non opes Epiſcopatus deſiderat, bonum opus deſiderare : Sed in omnibus interiorem diſcute animum, & diſce Chriſtum non ſemetipſum clarificaſſe ut Pontifex fieret. Officium quidem Epiſcopale ſuſcepimus, ſed opus Officii non implemus : in affectata præeminentia latet periculum. Horreo notare quod dixit Sanctus, audivit Sanctus, reſcripſit Sanctus; Nunc eſſem de numero damnatorum, ſi fuiſſem de numero Epiſcoporum.* Ex hac autem *Adelagi* Epiſtola perſpicuum eſt *Flodoardum* Monachum fuiſſe. Fuit porro *Flodoardus* vir literis & moribus egregiè exornatus, &, quod in Hiſtorico præcipuum eſt, variæ lectionis, magnæ diligentiæ, & indefeſſi laboris.

Quis Epiſcopatum deſiderans, bonum opus deſiderat?

Scripſit libros quatuor *Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ*, ſive de Geſtis Remenſium Pontificum. Hujus Eccleſiæ originem à *S. Sixto S. Petri* Apoſtolorum Principis diſcipulo repetit, & ſub ipſa *Neronis* perſecutione Martyrum ſanguine irrigatam probat. Scripſit etiam *Chronicon* ætatis ſuæ accuratiſſimum ab anno Domini nongenteſimo decimonono ad annum nongenteſimum ſexageſimum ſextum. Dubitavit *Pithœus*, num ſit ipſius *Flodoardi*, qui Remenſis Eccleſiæ ſcripſit Hiſtoriam. Dubium ipſius abſque fundamento non fuiſſe *Sirmondus* ait in Præfatione ad *Flodoardum* à ſe editum ; quod in vetere Kalendario S. Mariæ Remenſis adnotatus ſit ejus obitus his verbis : *XVI. Kalendas Junias Flodoardus Preſbyter & Canonicus* ; cùm Auctorem Chronici *Flodoardum* v. Kalendas Aprilis vitâ functum eſſe ipſius Chronici Appendix doceat. Verùm hoc argumenti genus nihil evincit : quia (ut ſcitè obſervat *Colvenerius*) non iiſdem diebus, quibus aliquis ex hac vita diſcedit, anniverſariam commemorationem obitûs ipſius in Eccleſiis celebrari paſſim teſtatur uſus, idque ob varia impedimenta, & potiſſimùm circà tempus Paſchale, quo *Flodoardus* è vita migravit. Et aliunde eumdem eſſe utriuſque

Immeritò revocatur in dubium ſit ne Flodoardus Auctor Chronici.

utriuſque Operis Auctorem convincitur ex iis quæ leguntur in Chronico ad annum nongenteſimum quadrageſimum collatis cum iis quæ habentur lib. IV. Hiſtoriæ Remenſis cap. XXVIII. utroque enim loco eamdem rem geſtam narrat Auctor de ſeipſo, ſuam nempe detentionem in cuſtodia ab *Heriberto* Comite, & ablationem Eccleſiæ quam regebat in *Culmiſiaco*. Scripſit Carmine miracula ſuo tempore facta in Eccleſia *B. Mariæ* ab *Hincmaro* ædificata, ut ipſe teſtis eſt lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. VI. Plura eum ſcripſiſſe de Vitis Sanctorum metricè, teſtis eſt *Joannes Bunderius* Gandavenſis Ordinis FF. Prædicatorum, qui vivebat anno MD. L. in Indice MSS. Codicum in Belgio extantium, his verbis: *Flodoardus Preſbyter ſcripſit de Triumphis Italicis Martyrum & Confeſſorum metricè lib. XV. MSS. Treveris in ſummo Templo. De Triumphis Chriſti & Sanctorum Paleſtinæ metricè lib. 3. MSS. ibidem. Tertio de Triumphis Chriſti & Antiochiæ geſtis, metricè libros duos MSS. ibidem.* In Supplemento Chronici ipſius hoc de illo legitur elogium: *Ipſo anno* (videlicet nongenteſimo ſexageſimo ſexto) *Vir vitæ venerabilis, & Remenſis Eccleſiæ Preſbyter, nomine Frodoardus, honore ſanctitatis venerandus, caſtitatis ſplendore angelicus, fulgore ſapientiæ cœlicus, cæterarumque virtutum inſignibus abundanter appletus, præcedentis libelli, aliorumque librorum dictator egregius, quinta Kalendas Aprilis terrenæ peregrinationis relinquens exilia, civica, ut credimus, adeptus eſt jura.*

Luitprandus. II. LUITPRANDUS, Ticinenſis primùm Eccleſiæ Diaconus, deinde Cremonenſis Epiſcopus, à *Berengario II.* Rege Italiæ, anno nongenteſimo quadrageſimo ſexto ad *Conſtantinum Porphyrogenitum* Orientis Imperatorem miſſus, & anno nongenteſimo ſexageſimo octavo illùc iterum ab *Ottone* Imperatore Legatus ad *Nicephorum Phocam*, ſcripſit Hiſtoriam rerum geſtarum ab Europæ Imperatoribus & Regibus in ſex libros diviſam, quæ ab *Arnulfi* Imperatoris temporibus exordium ducit. Cap. V. Libri VI. deſinere *Luitprandi* Opus in deſcriptione prioris Legationis Conſtantinopolitanæ, quam *Berengarii* juſſu obierat, cætera verò capita ab alio quopiam Auctore aſſuta, ſtyli diverſitas, rerum quæ narrantur cum reliquæ Hiſtoriæ corpore malè cohærentium inconſequentia, & *Luitprandi* Cremonenſis Epiſcopi ſæpius iterata mentio facilè perſuadent. Quod doctiſſimi Cardinales Baronius & Bellarminus obſervarunt. Hiſtoriam quoque Legationis ſuæ ad *Nicephorum Phocam* ſeorſim ſcriptis prodidit *Luitprandus*. At librum de Pontificum Romanorum Geſtis à *S. Petro* uſque ad *Formoſum*, ipſius eſſe negant Viri Eruditi. 1. Quia *Sigebertus & Trithemius Luitprando* illum non tribuunt. 2. Quia ſi Hiſtoriam Pontificum ſcribere voluiſſet, eam ad ſua uſque tempora perduxiſſet. Vixit verò L. annis poſt *Formoſum*, intra quod ſpatium Pontifices XX. fuerant. 3. Quia in poſtremis Pontificibus quædam particulatim prodit ad Eccleſiam Oſnaburgenſem, Corbeienſem, & Herifordenſem, aliáſque Germaniæ Eccleſias pertinentia; quæ Germanum potius quàm Italum fuiſſe teſtantur. Lege *Gerardum Joannem Voſſium* lib. II. de Hiſtoricis Latinis, Cap. XL.

Vvitikindus. III. VVITIKINDUS, ſeu *Vitikindus*, aut *Vvindikinus* patriâ Germanus, Corbeiæ Saxonicæ Monachus O. B. floruit ab anno nongenteſimo quadrageſimo ſexto ad annum circiter nongenteſimum ſeptuageſimum tertium. Ejus cum laude meminerunt *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. CXXIX. & in Chronico ad annum 973. *Adamus Bremenſis* Canonicus lib. 2. Cap. 6. *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ad annos 952. & 954. & in Catologis Scriptorum Eccleſiaſticorum, ac Virorum Illuſtrium Germaniæ, & Ordinis *S. Benedicti*. Scripſit libros tres *De Rebus Saxonum* ad *Matildem* filiam *Ottonis I.* Imperatoris. Ad eamdem librum unum *De Geſtis Ottonis I.* Sermonum ad Fratres librum unum, Epiſtolarum ad diverſos librum unum, Vitam *S. Pauli I.* Eremitæ proſâ & metro, libris duobus. Paſſionem *S. Teclæ* Virginis ſtricta oratione, Epigrammatum librum unum, *De Studiis Veterum* librum unum. Libri de Rebus Saxonum editi ſunt Tom. I. Rerum Germanicarum operâ *Henrici Meibomii*.

Dudo. IV. DUDO *S. Quintini* Decanus, ab *Alberto* Viſomandenſium Comite ad Ricardum I. Normannorum Ducem miſſus eſt, ut ejus mediationem rogaret ad Comitem ipſum *Hugoni Francorum* Regi reconciliandum. Tres libros ſcripſit *De Moribus & Actis Normannorum*. Initium ſcribendi fecit ab *Haſtingo* Danorum Duce, qui *Rollonem* præceſſit: finem in morte *Richardi I.* Normanniæ Ducis. Opus dicavit *Adalberoni* Laudunenſi Epiſcopo. Ipſum commendant *Vvillelmus Gemmeticenſis* in Epiſtola ſua ad *Guillelmum I.* Anglorum Regem, & *Ordericus Vitalis* in Prologo lib. III. Hiſtoriæ ſuæ Eccleſiaſticæ. Ejus Opus ex Codicibus MSS. *Franciſci Amboſii*, & *Jacobi Sirmondi*, edidit *Andreas Ducheſnius* inter Scriptores Veteres Normannicæ Hiſtoriæ.

CAPUT IV.

De Synodis Provincialibus, & Nationalibus, quibus ſancita eſt & reſtaurata Diſciplina Sæculis Nono & Decimo.

ARTICULUS I.

De Concilio Altinenſi.

CUM *Joannes* Dux Venetorum *Joannem* Gradenſem Patriarcham, alióſque Sacerdotes occidiſſet, quia *Chriſtophorum* hominem Græcum, ab ipſo Duce, necnon ab Orientis Imperatore *Nicephoro* commendatum, Ulivolenſem Epiſcopum conſecrare non tantùm recuſarat, verumetiam à Communione removerat; *Paulinus* Aquileienſis Patriarcha Concilium Altini, quod Provinciæ Aquileienſis oppidum eſt, celebravit, in quo de mediis quibus tanti criminis punitio procuraretur, actum eſt, anno Domini DCCCII. Placuit Patribus ut Imperatoris Chriſtianiſſimi *Caroli Magni* poteſtas imploraretur, ut de injuria Eccleſiæ & ejus Sacerdotibus illata juſtam ultionem repeteret. Quod ut præſtare dignaretur, Synodicam ad ejus Majeſtatem Epiſtolam dedere, quæ incipit: *Et ſacris Paternorum Canonum valenter incitantibus documentis*, &c.

Altinum, vulgò Altino, urbs Epiſcopalis Venetæ Ditionis ſub Aquileienſi Archiepiſcop.

ARTICULUS II.

De Concilio Gloveshoa.

OFFA Rex Merciorum dignitatem Sedis Metropolitanæ Dorobernienſis ſive Cantuarienſis olim minuerat, obtinueràtque ut diviſum cum ipſo ſacrum Principatum Lichefeldenſis Epiſcopus haberet, ac Metropolitani jûre certis Eccleſiis præeſſet. *Athelardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus apud *Leonem III.* Pontificem Maxi-

mum interceſſit, ut priſtinam dignitatem & antiqua jura Eccleſiæ ſuæ reſtitueret. Decrevit Pontifex ut Eccleſia Cantuarienſis eo dignitatis honore pleniſſimè ſemper frueretur, quem *S. Gregorii* inſtitutione, & Succeſſorum ejus Privilegiis conſecuta fuerat. Quia ibi primùm emicuerat in Anglia Catholica fides, & à *S. Auguſtino* prædicatum Chriſti Evangelium, & ſacrum Baptiſma celebratum. Pontificis Romani Decretum *Athelardus* ſeu *Adelardus* cum duodecim Epiſcopis in Synodo Cloveshovienſi anno Chriſti DCCCIII. promulgavit, latâ anathematis ſententiâ in eos qui Cantuarienſem Metropolitanam Eccleſiam dividere præſumerent. In eadem Synodo Monaſteriorum libertati proviſum eſt, cautumque auctoritate Sedis Apoſtolicæ, cujus vice fungebatur *Adelardus*, ne Monaſteriis, utpote hæreditati Domini, laïci, & ſeculares præficerentur, ſub pœna anathematis.

ARTICULUS III.

De Concilio Arelatenſi VI.

HÆc Synodus anno Chriſti DCCCXIII. *Caroli Magni* in Galliis regnantis XLV. VI. Idus Maias, Arelate in Baſilicâ *S. Stephani* Protomartyris celebrata eſt, juſſu ejuſdem Chriſtianiſſimi Imperatoris, ut Patres in Concilii exordio teſtantur. *Precum*, inquiunt, *murmura effundentes, ut ſicut nos alternorum oſculorum impenſione* (Deus) *lætificos efficit, ita Sereniſſimum ac Religioſiſſimum Dominum noſtrum Carolum Imperatorem, cujus juſſu Fraternitatis cœtus eſt adunatus, fidei ſuæ conſervatione ſtabiliat, &c.* Ubi Patres Deo gratias egere, & fauſta quæque Imperatori ſunt adprecati, *Joannes* Arelatenſis, & *Nibridius* Narbonenſis, Archiepiſcopi, & Miſſi Dominici, ejus in Eccleſiam merita breviter exponentes, Synodum ad preces pro ejus Majeſtate, ejúſque ac filiorum incolumitate decernendas hortati ſunt. Poſt hæc XXVI. Canones ſunt conditi.

Summa Canonum.

Primus Fidei Profeſſionem continet, in qua Spiritus Sanctus procedens ex Patre & Filio prædicatur. *Secundus* decernit ut omnes Epiſcopi, Preſbyteri, & Monachi in unum collecti, Pſalmodiam, Miſſarum ſolemnia, & Litaniarum officia, pro Rege, ejuſque liberis Deo perſolvant. *Tertius* ſtatuit ut Epiſcopi Preſbyteros ſuos ordinem Baptiſmi & Fidei myſteria diligenter doceant, ac univerſum populum: *Quia ignorantia mater cunctorum eſt errorum, & maximè in Sacerdotibus Dei, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere Sanctas Scripturas admonet Paulus Apoſtolus, dicens ad Timotheum:* Attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. *Sciant igitur Sacerdotes*, inquit Synodus, *Scripturas Sanctas & Canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina conſiſtat, atque ædificent cunctos tam fidei ſcientiâ, quàm operum diſciplinâ.* Canon quartus vetat ne Patroni laïci Preſbyteros de Eccleſiis ejicere, nec alios immittere, abſque proprii Epiſcopi judicio præſumant: quia neceſſe eſt ut Epiſcopi illorum doctrinam examinent, quos Parochiis præficiunt, *Ne per ignorantiam etiam in ipſis divinis Sacramentis offendant.* Canon quintus iiſdem Patronis laïcis prohibet ne à Preſbyteris munera exigant *propter commendationem Eccleſiæ*: quia cupiditas plerumque faciebat, ut *indignis Eccleſias darent.* Canon ſextus Epiſcopos curare jubet, ut Canonici & Monachi, *ſecundùm Ordinem Canonicum vel Regularem vivant.* Canon ſeptimus aditum in Monaſteria puellarum non permittit, niſi *probatæ vitæ, & ætatis provectæ viris*, ad quaſcumque earum neceſſitates vel miniſtrationes. Preſbyteros qui ingrediuntur ad celebrationem Miſſarum, ſtatim regredi jubet, completo Miniſterio. Clericis & Monachis juvenibus interdicit acceſſu ad Sanctimonialium Congregationem, patribus & fratribus exceptis. *Canon octavus* definitum eſſe jubet numerum Canonicorum atque Monachorum, & Sanctimonialium in quovis Monaſterio; nec plures recipi quam in eo *abſque neceſſariarum rerum penuria* degere poſſint; quia regularis diſciplina vix ſervari poteſt, ſi Monachi & Moniales rerum neceſſariarum penuriam patiantur: & cùm aliquid exigere pro ingreſſu in Monaſterium Canones prohibeant, numerum Monachorum, & Sanctimonialium definitum eſſe neceſſe eſt in quovis Monaſterio. *Nonus Canon* Decimas & Primitias Deo jubet offerri, prout jure divino ſancitum eſt, Exodi 22. *Decimus* Preſbyteros non modò civitatum, verumetiam ruris monet ut bene vivere ſtudeant, & *populo ſibi commiſſo prædicare non negligant*. Undecimus inceſtuoſarum conjunctionum reis veniam non eſſe concedendam edicit, niſi cùm adulterum ſeparatione ſanaverint. *Duodecimus* pacem atque concordiam ſervari jubet inter Epiſcopos & Comites, inter Clericos & Monachos, & ut *venenum mortiferum* caveri, quicquid nos à pace & caritatis perfectione disjungit. *Canon decimus-tertius* Comites & Judices Epiſcopo morem gerere & cum ipſo conſentire jubet ad juſtitiam faciendam. *Decimus-quartus* jubet ut tempore famis, aut cujuſlibet neceſſitatis, unuſquiſque pauperum ſuorum curam gerat. *Decimus-quintus* menſuras & pondera ubique æqualia eſſe præcipit. *Decimus-ſextus* diebus Dominicis ab omni opere ſervili, cauſarum diſceptationibus, publiciſque nundinis & mercatis ceſſari jubet, ac ea tantùm peragi *quæ ad Dei cultum & ſervitium pertinent.* Canon decimus-ſeptimus ſtatuit ut Epiſcopi quotannis Diœceſim ſuam viſitent, & pauperum à Judicibus ac potentibus oppreſſorum patrocinium ſuſcipiant: ipſoſque pauperum oppreſſores, niſi Sacerdotali admonitione fuerint emendati, Regi deferant coërcendos. *Canon decimus-octavus* jubet ut Preſbyteri ſub ſigillo Chriſma cuſtodiant, nec ulli dent quovis prætextu, ſub honoris periculo: quia *Genus Sacramenti eſt, nec ab aliis niſi à Sacerdotibus contingi debet.* Decimus-nonus jubet ut parentes filios, & patrini filiolos in doctrina Chriſtiana erudire ſatagant: illi quia eis à Domino dati ſunt; iſti quia pro eis fidejuſſores exiſtunt. *Canon vigeſimus* vetat ne Eccleſiæ decimis ſibi debitis, aut aliis poſſeſſionibus priventur. *Vigeſimus-primus* Conſtitutiones Patrum de mortuis in Baſilicis ſepeliendis ſervari jubet: ut ſcilicet ſepulturæ in Eccleſiis intuitu pecuniæ non concedantur, & illis tantùm hic tribuatur honos poſt mortem, qui vitæ probitate & Chriſtianarum virtutum officiis illum promeriti ſunt. *Vigeſimus-ſecundus* placita publica & ſæcularia in Baſilicis, vel in earum atriis fieri vetat. *Vigeſimus-tertius* prohibet ne res pauperum per vim tollantur, aut malis artibus emantur. *Vigeſimus-quartus* fugitivos Clericos diligenter inquiri, & propriis Epiſcopis aut Rectoribus reddi jubet. *Vigeſimus-quintus* decernit, ut qui Beneficium de rebus Eccleſiæ habet, ad ipſas reſtaurandas concurrat. *Vigeſimus-ſextus* ſtatuit, ut *qui publico crimine convicti ſunt, rei publicè judicentur, & publicam Pœnitentiam agant ſecundum Canones.*

Scientia Sacerdotum.

Examen & inſtitutio Curatorum, ad Epiſcopum pertinet.

Aditus ad Moniales, Clericis & Monachis juvenibus vetitus.

Definitus Monachorum & Monialium in quovis Monaſterio numerus.

Qui in Eccleſiis ſepeliendi.

Publica Pœnitentia pro criminibus publicis.

Hos Canones *Carolo Magno* Patres obtulere, ut ſi quid ipſis deeſſe videretur, id suppleret; vel ſi quid à ratione alienum, id emendaret; ut denique eorum executionem imperaret. *Hæc*, inquiunt,

Conditos Canones Imperatoris judicio Episcopi ſubjiciunt, honoris cauſâ.

quiunt, *quæ emendatione digna proſpeximus, quam-* A *breviſſimè annotavimus, & Domino Imperatori præſentanda decrevimus, poſcentes ejus Clementiam, ut ſi quid hîc minus eſt, ejus prudentia ſuppleatur: ſi quid ſecus quàm ſe ratio habet, ejus judicio emendetur: ſi quid rationabiliter taxatum eſt, ejus adjutorio, divina opitulante Clementia, perficiatur.* Non mirum quòd Epiſcopi Canones à ſe conditos Imperatoris judicio ſubjecerint, cui non ſolùm Regium, ſed & Sacerdotalem animum ineſſe noverant, ut de *Marciano* ſcripſit *S. Leo*. Et cùm ejus Majeſtatem plurimùm Epiſcopis deferre, & eorum conſiliis Leges ſuas & Capitularia condere, atque Rempublicam regere, nullámque prætermittere occaſionem de Eccleſia bene merendi, fœliciter experirentur; id honoris ipſi tribuere voluerunt in grati animi ſignificationem, ut conditos à ſe Canones ejus judicio ſubjicerent, quod Eccleſiaſticæ Diſciplinæ cum-primis utile futurum noverant.

ARTICULUS IV.

De Concilio Moguntiaco.

Moguntia, vulgo Maience, urbs Archiepiſcopalis Germaniæ ſuperioris, ad Rhenum.

MOguntiaca Synodus juſſione *Caroli Magni* Imperatoris Chriſtianiſſimi convocata eſt, ut Patres in Præfatione teſtantur, ita ipſius Majeſtatem allocuti: *Convenimus ſecundùm juſſionem veſtram in Civitatem Moguntiam.* Primas in ea tenuere *Hildeboldus* ſacri Palatii Archiepiſcopus, *Riculfus*, & Arno Archipræſules, ac Miſſi Dominici, cum *Bernhario*. Celebrata eſt in clauſtro Baſilicæ *Sancti Albani* Martyris, V. Idus Junias, anno Chriſti DCCCXIII. In tres turmas diviſa eſt Synodus, quæ Eccleſiæ ſimul ac Reipublicæ Conventus erat, ſive ſacra ſimul & politica Ordinum omnium Congregatio.

Tres turmæ in Concilio.

In prima turma conſederunt Epiſcopi, cum quibuſdam Notariis, legentes atque tractantes Sanctum Evangelium, necnon Epiſtolas & Actus Apoſtolorum, Canones quoque ac diverſa Sanctorum Patrum Opuſcula, Paſtoralémque librum Sancti Gregorii, cum cæteris ſacris dogmatibus; diligenti ſtudio perquirentes, quibus modis ſtatum Eccleſiæ Dei, & Chriſtianæ plebis profectum, ſanâ doctrinâ, & exemplis juſtitiæ inconvulſum, largiente gratiâ Dei, perficere & conſervare potuiſſent. In ſecunda turma *conſederunt Abbates, ac probati Monachi, Regulam S. Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem ſtatum atque augmentum cum Dei gratia perducere potuiſſent.* In tertia denique turma *ſederunt Comites & Judices in mundanis Legibus decertantes, vulgi juſtitias perquirentes, omniúmque advenientium cauſas diligenter examinantes, modis quibus poterant, juſtitias terminantes*: ut habet Præfatio Synodi. Canones conditi ſunt LV. & *Caroli Magni* Chriſtianiſſimi Imperatoris judicio à Patribus ſubditi, ut de Arelatenſis VI. Concilii Canonibus ſupra dictum eſt.

Summa Canonum.

Tres priores Canones ſunt de Fide, Spe, & Charitate ab omnibus tenendis & conſervandis. In tertio hæc profertur *S. Auguſtini* ſententia cedro digna de laude Charitatis: *Si non vacat omnes paginas perſcrutari, omnium Scripturarum ſecreta penetrare, tene Charitatem ubi pendent omnia: ibi tenebis, quod ibi didiciſti. Ille itaque tenet & quod patet, & quod latet in divinis Sermonibus, qui Charitatem tenet in moribus.*

Caritas.

Solemnis Baptiſmi tempus.

Quartus Canon ſtatuit Baptiſma in omnibus Parochiis uniformi ritu adminiſtrari, ſecundùm Ordinem Romanum, & duo Baptiſmi ſolemnis tempora, Paſcha ſcilicet ac Pentecoſtem obſervari. *Canon quintus* pacem & concordiam commendat: quæ ut conſervetur, *Canon-ſextus* ſtatuit ut Epiſcopi ſuſcipiant patrocinium orphanorum,

Epiſcopi orphanorum patroni.

A quos patres, vel matres exheredes fecerunt aliorum ſuaſionibus, aut petitionibus, vel aliqua mala arte, utque illis auxilium præſtent ad hæreditatem colligendam: quod ſi vires Epiſcoporum ſuperet, Regem admoneant, aut illius auctoritate emendetur. *Canon ſeptimus* res pauperum, vel minùs potentum, auferri, aut malis artibus emi vetat. *Canon octavus* poteſtatem adminiſtrandi ac diſpenſandi res Eccleſiæ, Epiſcopis aſſerit, ſecundùm Canonum auctoritatem, eíſque Laïcos parere jubet: Epiſcopos verò conſentientes eſſe Comitibus & Judicibus ad juſtitias faciendas. *Nonus* decernit ut Canonici Clerici canonicè vivant, ſervantes divinæ Scripturæ B doctrinam, & documenta SS. Patrum; & nihil ſine licentia Epiſcopi ſui, vel Magiſtri agant; & ut ſimul manducent & dormiant, ubi fieri poteſt. *Decimus* vitam Clericorum inſtitui jubet ſecundùm regulas Patrum, & *S. Hieronymi* in Epiſtola ad *Nepotianum*, ac *S. Iſidori* lib. 2. de Officiis cap. 2. ſanctiſſima ipſis tradit documenta. *Canon-undecimus* decernit ut Abbates cum Monachis ſuis vivant, ſecundùm doctrinam Regulæ *S. Benedicti*, quantum permittit humana fragilitas: & ut Monaſterium, ubi fieri poteſt, per Decanos ordinetur, *ſicut ſancta Regula dicit*. Canon-duodecimus Monachos ad ſecularia placita ire vetat, & Abbates C ipſos, ſine juſſione & conſilio Epiſcopi, & niſi cùm neceſſitas exigit. Vetat etiam ne Monachi foris manducent aut bibant, ſine permiſſione Abbatis, aut ſecularia convivia frequentent. *Canon decimus-tertius* Abbatiſſas cum Sanctimonialibus *regulariter* vivere jubet, ſi Regulam *S. Benedicti* profeſſæ fuerint: Sin autem, *canonicè* vivere, & in clauſtris permanere. *Decimus-quartus* Clericis & Monachis negotiis ſecularibus interdictum eſſe docet, inter quæ & joci ſeculares, & ludus aleæ, & ornamenta Religioſo propoſito minimè convenientia, & deliciarum amor, numerantur. D *Decimus-quintus* exemplum *S. Pauli* proponit imitandum, ejúſque locum exponit ad Philippenſes 3. *Imitatores mei eſtote*, &c. *Decimus-ſextus* docet quid ſit ſæculum relinquere, idque nihil aliud eſſe ait, quàm ſæculi voluptatibus contraire. *Decimus-ſeptimus* arma Clericis ferre vetat. *Decimus-octavus* eſt de fictis virtutibus & veris vitiis diſcernendis. *Canon decimus-nonus* plures in Monaſteria ſeu virorum, ſeu puellarum recipi vetat, quàm eorum facultatibus ali poſſint. *Vigeſimus* ſtatuit ut Miſſi Dominici ſimul cum Epiſcopis uniuſcujuſque Diœceſis inſpiciant loca Monaſteriorum, *Utrum in apto & congruo loco ſint poſita, ubi commodum ne-* E *ceſſarium poſſit acquiri, quod ad utilitatem pertinet Monaſterii, ſicut in ſancta Regula dicitur . . . . . Ut non ſit neceſſitas Monachis vel Clericis vagandi foras.* Similiter ut dicti Miſſi Dominici cum Epiſcopis examinent, utrum loca Monaſterii ſint convenientia diſciplinæ regulari, verbi gratia, utrùm clauſtrum ſit firmum, &c. Et quod defuerit, emendari curet Epiſcopus. Sic Reges Chriſtianiſſimi per ſuos Miſſos diſciplinæ regularis in Monaſteriis ſeu Canonicorum, ſeu Monachorum, ſeu Puellarum conſervandæ vel reſtaurandæ curam gerebant. *Canon vigeſimus-primus* Epiſcopum ſcire ſtatuit quot F quiſque Abbas Canonicos in Monaſterio ſuo habeat, & ambos curare, ut ſi Monachi fieri voluerint, *Regulariter* vivant: Sin minùs, vivant *Canonicè*: poterant nimirum Canonici Monachorum ſtatum, utpote perfectiorem amplecti. *Canon vigeſimus-ſecundus* Clericos vagos ſeu acephalos, qui nec Regi ſunt à Sacris, neque ſub Epiſcopo, neque ſub Abbate; ſed ſine Canonica, vel Regulari vita degentes, quos *S. Iſidorus* lib. 2. Officiorum Cap. 3. nativis coloribus depingit, ſub cuſtodia Canonica conſtringi jubet, ut ad officium revocentur,

Vita communis Canonicorum.

Regularis Monaſteriorum diſciplina.

Commoda neceſſariorum Monachis procuranda.

Miſſi Dominici cum Epiſcopis diſciplinæ conſervationem aut reſtaurationem curabant.

revocentur. Si Epiſcopo parere noluerint, ex-communicatione feriuntor uſque ad judicium Archiepiſcopi: Si nec illi morem geſſerint, in carcere detinentor uſque ad Synodum, quæ decernet utrum eorum cauſa ſit ad Regem remittenda, aut ab Epiſcopis finienda. *Canon vigeſimus-tertius* ſtatuit ut qui inviti inter Canonicos aut Monachos conſcripti & tonſurati ſunt, in eo ſtatu maneant, ſi liberi ſint. Servos enim abſque dominorum voluntate Patres recipi noluere: ſed liberos, qui ſe invitos Monaſtico vel Canonico Ordini addictos cauſabantur, in eo permanere juſſerunt, ad vitandum ſcandalum, & quia votum parentum, qui filios ante legitimam ætatem Deo obtulerant, ab ipſis filiis adimpleri debere cenſebant, ſecundùm veterem diſciplinam, & Regulam *S. Benedicti*. Vetant nihilominus Moguntinæ Synodi Patres ne deinceps ullus tondeatur, id eſt, Clericus, aut Monachus fiat, *ſine legitima ætate, & ſpontanea voluntate, vel cum licentia Domini ſui*, ſi ſervus fuerit. *Canon vigeſimus-quartus* de Clericis adeuntibus Imperatorem id obſervari ſtatuit, quod ſacris Canonibus conſtitutum eſt. *Vigeſimus-quintus* verbum Dei populo prædicari jubet ſingulis diebus Dominicis, & Feſtivitatibus. *Vigeſimus-ſextus* Presbyteris aditum in Monaſteria Puellarum non permittit, niſi ad Miſſarum ſolemnia celebranda. *Vigeſimus-ſeptimus* Chriſma ſub ſigillo cuſtodiri jubet. *Vigeſimus-octavus* decernit ut Presbyteri ſemper orariis utantur, velut inſignibus Sacerdotalis dignitatis. *Vigeſimus-nonus*, ut laïci Presbyteros de Eccleſiis non ejiciant, neque inſtituant, ſine Epiſcoporum ſuorum conſenſu. *Trigeſimus*, ut munera non exigant à Presbyteris propter commendationem Eccleſiæ. *Trigeſimus-primus* jubet ut Epiſcopi Clericos fugitivos ad proprium Antiſtitem redire compellant. *Trigeſimus-ſecundus*, & *trigeſimus-tertius*, diſcrimen inter Litanias, & Exomologeſes, aſſignant, & Chriſtianos omnes Litaniam Majorem, ſeu tres Rogationum dies obſervare jubet, non equitando, nec pretioſis veſtibus, ſed diſcalceatos, cinere & cilicio indutos; niſi infirmitas impediat. *Trigeſimus-quartus* jejunia quatuor temporum præcipit obſervari Menſe Martio hebdomada prima; Menſe Junio hebdomada ſecunda; Menſe Septembri hebdomada tertia; Menſe Decembri hebdomada quæ fuerit plena ante Vigiliam Natalis Domini. Statuit autem Feria IV. VI. & Sabbatho jejunium protrahi uſque ad horam nonam, & omnes à carnibus abſtinere jubet. Ex hoc Canone patet nondum ubique fixa fuiſſe quatuor temporum jejunia iiſdem hebdomadibus: in Eccleſia enim Romana jejunia quatuor temporum Vere, fixa erant prima hebdomada Quadrageſimæ; Æſtate, hebdomada Pentecoſtes: ſecùs in Gallicana Eccleſia & Germanica. *Canon trigeſimus-quintus* anathemate plectit eos qui indictum jejunium cum cæteris Chriſtianis obſervare noluerint. *Canones trigeſimus-ſextus & trigeſimus-ſeptimus*, diei Dominicæ & Feſtorum ſanciunt obſervantiam. Hi autem dies ſolemnes denuntiantur, Dies Paſchatis, & tota hebdomada, Aſcenſio Domini, Pentecoſtes per totam hebdomadam, Nativitas S. Joannis Baptiſtæ, Natalis Apoſtolorum Petri & Pauli, Aſſumptio Sanctæ Mariæ, Dedicatio S. Michaëlis Archangeli, Natalis S. Remigii, S. Martini, S. Andreæ, in Natali Domini dies quatuor, Octava Nativitatis Dominicæ, Epiphania, Purificatio Sanctæ Mariæ, Feſtivitates Martyrum, vel Confeſſorum, quorum Corpora in unaquaque Parochia quieſcunt; & Dedicatio Templi. *Canon trigeſimus-octavus* eſt de Decimis Deo offerendis. *Trigeſimus-nonus* de ſacrorum azylorum jure: vetatque ne rei ad Eccleſiam confugientes abſtrahantur; vel ad mortem, aut pœnam inde tradantur. *Quadrageſimus* Placita ſecularia in Eccleſiis, aut in domibus Eccleſiarum, vel atriis haberi vetat. *Quadrageſimus-primus* antiquis Eccleſiis decimas aut alias poſſeſſiones auferri prohibet ut novis Oratoriis tribuantur. *Quadrageſimus-ſecundus* jubet ut qui Beneficium Eccleſiaſticum habent, ad reſtaurationem Eccleſiarum adjuvent, & nonam & decimam ſolvant. *Quadrageſimus-tertius* vetat ne Presbyter abſque Miniſtro Miſſam celebret. *Quadrageſimus-quartus* admoneri mandat populum Chriſtianum, ut oblationem faciat in Eccleſia. *Quadrageſimus-quintus* Symbolum & Orationem Dominicam ab omnibus Fidelibus addiſci & memoriter teneri præcipit. Qui neglexerint, jejunio vel alia caſtigatione macerantor. *Quadrageſimus-ſextus*, ebrietati, ex qua omnia vitia pullulant, deditos, uſque ad emendationem congruam excommunicandos eſſe decernit. Severior illa diſciplina Germanis neceſſaria, de quibus Tacitus: * *Diem noctemque continuare potando, nulli probrum.* Quadrageſimus-ſeptimus patrinis, vel proximis præcipit ut ſpirituales filiolos in Doctrina Catholica inſtruant. *Quadrageſimus-octavus* cantica turpia ubique, maximè tamen circa Eccleſias prohibet. *Quadrageſimus-nonus* Clericis feminas contubernales habere vetat ultra licentiam Canonum. *Canon quinquageſimus* Vicedominos, Præpoſitos, Advocatos, ſeu Defenſores probos ab Epiſcopis & Abbatibus eligi ſtatuit. Judices autem, Centenarios, Tribunos, ſi mali fuerint, ab Officiis amoveri. *Quinquageſimus-primus* corpora Sanctorum de loco ad locum transferri prohibet ſine conſilio Principis, & Epiſcoporum vel Synodi licentia. Medetur malo quod tunc frequens erat, ut Clerici, & Laïci fideles nihil ſe committere adversùs juſtitiam ac pietatem putarent, cùm Sanctorum corpora furabantur, & ab uno loco ad alium transferebant, hæc præſidia ambientes. *Quinquageſimus-ſecundus* mortuos in Eccleſiis ſepeliri prohibet, præter Epiſcopos, Abbates, dignos Presbyteros, & fideles probóſque laïcos. *Quinquageſimus-tertius* inceſtuoſos ab Eccleſia expelli jubet, donec ad pœnitentiam revertantur. *Quinquageſimus-quartus* matrimonium inter conſanguineos in quarta generatione deinceps contrahi vetat: poſt hanc prohibitionem contractum dirimi jubet. *Quinquageſimus-quintus* prohibet ne quis proprios filios de fonte baptiſmatis ſuſcipiat, nec filiolam aut commatrem ducat uxorem: Nec illam cujus filios ad Confirmationem tenuit. Ubi factum fuerit, ſeparantor. *Quinquageſimus-ſextus* non ſolùm à conjuge ſeparandum edicit, ſed à conjugio in perpetuum arcet, in pœnam, eum qui fornicatus fuerit cum filiaſtra ſua, aut duabus ſororibus nupſerit; & ſimiliter mulierem quæ nupſerit duobus fratribus, ſeu patri & filio. Sederunt hac in Synodo Epiſcopi XXX. Abbates verò XXV.

Qui ſe invitos Ordini Monaſtico, vel Canonico addictos querebantur: nihilominus in eo ſtatu manere cogebantur.

Rogationes, jejunia quatuor temporum.

Feſti dies nono ſæculo in Eccleſiis Galliæ & Germaniæ celebres.

Reverentia Eccleſiis debita.

Symbolum & Oratio Dominica.

Ebrioſorum pœna.

* Lib. de Moribus Germanorum.

Reliquiarũ tranſlatio.

Sepultura.

Impedimẽta Matrimonii ab Eccleſia proprio jure conſtituta.

ARTICULUS V.

De Concilio Remenſi.

Remenſe Concilium eodem anno Chriſti DCCCXIII. menſe Maio celebratum eſt. Convocavit illud *Carolus Magnus*, præfuit *Vulfarius* Archiepiſcopus Remenſis. Id conſtat ex Præfatione, cujus hæc ſunt verba: *Hic eſt ordo Capitulorum breviter annotatus, quæ anno Dominicæ Incarnationis DCCCXIII. notata ſunt in Conventu Metropolitanæ Sedis Remenſis Eccleſiæ à Domino Carolo Piiſſimo Cæſare, more Priſcorum Imperatorum, congregato, ordinante Vulfario ejuſdem Sanctæ Sedis Archiepiſcopo.* Quadraginta quinque conditi ſunt Canones, Arelatenſis & Moguntiacæ Synodorum Canonibus

Durocortorum Remorũ, vulgò *Reims*, urbs Archiepiſcopalis, Campaniæ caput.

Canonibus maximam partem gemini, quorum propterea Synopſim exhibere ſuperfluum puto: eos qui ſingulare aliquid continent adnotare ſatis erit.

Præcipui Canones.

Maximam Pœnitentialis Diſciplinæ curam geſſerunt illius Synodi Patres, & confitentibus Pœnitentiam ſecundùm Canones imponi decrevere: ita tamen ut pro peccatis occultis ſecreta, pro publicis criminibus publica pœnitentia imponeretur. Id conſtat ex Canonibus XII. XVI. & XXXI. ſic habet XII. *Omnibus his actis, ventilata eſt ratio Pœnitentiæ, ut Sacerdotes certiùs intelligerent, quomodo Confeſſiones recipere, & Pœnitentiam ſecundùm Canonicam Inſtitutionem Pœnitentibus debe-rent indicere.* Canon XVI. *Ut Epiſcopi & Presbyteri examinent qualiter confitentibus peccata dijudicent, & tempus Pœnitentiæ conſtituant.* Canon XXXI. *Ut diſcretio ſervanda ſit inter Pœnitentes, qui publicè, & qui abſconsè pœnitere debent.* Qualis Epiſcoporum & Abbatum menſa eſſe debeat, quàm frugalis, quàm modeſta, docent Canon XVII. & XVIII. *Ut Epiſcopi & Abbates ante ſe joca turpia facere non permittant, ſed pauperes & indigentes ſecum ad menſam habeant, & lectio divina ibi perſonet, & ſumant cibum cum benedictione & laude Domini.* Canon XXI. *Presbyteris* de minori Titulo ad majorem tranſmigrare vetat; quod plerumque fit vel ex cupiditate, vel ex ambitione. Quod & Concilium Turonenſe III. eodem anno celebratum, Canone XIV. prohibuit ſub eadem pœna, quæ Epiſcopis de minore ad majorem Sedem tranſmigrantibus infligitur. Monachorum & Sanctimonialium reformationem ſecundùm voluntatem & Leges Imperatoris Chriſtianiſſimi, fieri ac promoveri ſanxit Synodus Remenſis; ejúſque auctoritatem implorari, ut victus & neceſſaria ipſis ſubminiſtrarentur: quorum ſi patiantur penuriam, Diſciplina Regularis ſtare vix poteſt. Ita Canon XXIII. *Ut in victu, vel veſtitu, vel converſatione Abbatum, qui Monachos habere cernuntur, Dei voluntas, & Domini Imperatoris impleatur.* Canon XXXIII. *De Monaſteriis puellarum conſiderandum eſt, & Domini Imperatoris miſericordia imploranda, ut victum & neceſſaria à ſibi Prælatis conſequi poſſint Sanctimoniales; & vita illarum, & caſtitas, ſecundùm fragilitatem ſexus, diligenter proviſa tueatur.*

Pœnitentia publica pro criminibus publicis. — Epiſcoporũ & Abbatum menſa. — Monaſteriorum Reformatio.

Preces Imperatori oblatæ.

Denique Patres Imperatori Chriſtianiſſimo ſupplicant, ut Legem *Pippini* Regis quâ monetæ valor fixus erat, confirmet, ac executioni mandari curet, ut perjuriorum ac falſorum teſtimoniorum auferatur occaſio. Rogant etiam ejus Majeſtatem, ut ſtatuat, ne quilibet in ſuum pergentibus ſervitium ullatenus prohibere audeat manſionem, aut aliis quibus neceſſitas incumbit. Nempe ſicut in Domibus Epiſcopalibus, & in Monaſteriis, Reges, Legati, Miſſi Dominici, Provinciarum Præfecti, vel quicumque à Rege Miſſi in Provincias, manſionis jus habebant; ita Præſules, Abbates, Clericique cæteri, ſive ob Regis, ſive ob Eccleſiæ negotia iter agentes, idem ſibi à laïcis officium hoſpitalitatis exhiberi, cùm neceſſarium erat, poſtularunt. Obſecrarunt etiam Religioſiſſimum Imperatorem, ut Leges à ſe latas ad lites quantocius dirimendas confirmaret, necnon Capitulum quod Bononiæ contra falſos teſtes condiderat. Hæ Patrum Preces Canonibus XLI. XLII. XLIII. & XLIV. continentur.

ARTICULUS VI.

De Concilio Turonenſi III.

EOdem anno quo tria præcedentia Concilia; Turonenſe Tertium celebratum eſt, *Carolo Magno* Chriſtianiſſimo Imperatore pariter convocante, ut Patres præfantur. *Diffinitum*, inquiunt, *de locis & tempore, quando & ubi condunari fuerit opus: & quod à tanto Principe nobis injunctum eſt, ad ſtatuta loca convenimus. Siquidem urbe Turonis congregati Epiſcopi, Abbates, & venerabilis Clerus, pro parvitate noſtra, pauca quæ ad tantum opus pertinere animadvertimus, & quæ ſecundùm Canonicam Regulam emendatione indigent, diſtinctè per Capitula annotavimus Sereniſſimo Imperatori noſtro oſtendenda.* Unum ſupra quinquaginta Canones condidere. Canone primo, omnes adhortantur, *ut obedientes ſint Imperatori, & fidem quam ei promiſſam habent, inviolabiliter ſervare ſtudeant;* & aſſiduè pro illius Majeſtate preces ad Deum fundant. *Secundo*, ſtatuunt ut omnes Epiſcopi *ſtudioſè dent operam divinæ lectioni, Sanctum Evangelium, & Epiſtolas B. Pauli, non ſolùm crebrò lectitent, ſed etiam, quantùm poſſunt, memoriæ ſtudeant commendare; & SS. Patrum Opuſcula*, hos alióſque libros Canonicos exponentia *devotè frequentent.* Tertio cavent ne quis *Canones*, & *Librum Paſtoralem S. Gregorii* ignoret: *in quibus ſe debet unuſquiſque quaſi in quodam ſpeculo aſſiduè conſiderare.* Quarto Epiſcopos admonent ut *Prædicatione ſacra gregem ſibi commiſſum informent*, ipſique vitâ, formâ, habitu, & converſatione ſancta ſint exemplo. *Quinto*, Epiſcopum *profuſis* vetant *incumbere conviviis*, & ad ejus menſam *ſacram lectionem jubent recitari.* Sexto, *peregrinos & pauperes convivas* adhibere jubent. *Septimo*, hiſtriones, obſcœnos jocos, Muſicorum quorumdam effœminatos concentus prohibent Sacerdotibus: *Quia per aurium oculorumque illecebras vitiorum turba ad animum ingredi ſolet.* Octavo, *venatione ferarum, vel avium*, ipſis interdicunt. *Nono*, Presbyteros & Diaconos bona Epiſcoporum exempla imitari præcipit. Decimo *Pauperum curam*, Epiſcopis commendant, monéntque ut *rebus Eccleſiaſticis utantur, non ut propriis, ſed ut ſibi ad diſpenſandum commiſſis.* Undecimo, Epiſcopis fas eſſe declarant, ex Eccleſiæ theſauro, familiæ & pauperibus ejuſdem Eccleſiæ, præſentibus Presbyteris & Diaconis, ſecundùm Canones erogare. *Duodecimo*, Presbyterum ordinari prohibent *ante XXX. ætatis annum*: & antequam Presbyteri conſecrentur, manere in Epiſcopio ſeu Seminario Epiſcopali, donec Officium ſuum didicerint, & mores Sacerdotio digni in iis animadvertantur, ſtatuunt. *Decimo-tertio*, alienum Clericum ſine literis commendatitiis ad ſui Ordinis Officia admitti vetant. *Decimo-quarto*, quemcumque Presbyterum in eo permanere Titulo jubent, ad quem ordinatus eſt; tunc enim adhuc vigebat Chalcedonenſis Concilii Canon prohibens, ne quis *abſolutè* ordinaretur: nec Patrimoniales Titulos adhuc introduxerat recentior diſciplina. *Decimo-quinto*, in eos animadvertunt, qui dato pretio, alterius Eccleſiam, eo expulſo, ſibi vendicant. Quod vitium tunc latè diffuſum erat. *Decimo-ſexto*, Decimas ſingulis Eccleſiis datas, Epiſcoporum conſiliô, à Presbyteris, ad Eccleſiæ, pauperumque uſum, ſummâ diligentiâ diſpenſari ſtatuunt. Canone decimo-ſeptimo, *Ut quilibet Epiſcopus habeat Homilias continentes neceſſarias admonitiones, quibus ſubjecti erudiantur, id eſt, de Fide Catholica, prout capere poſſint, de perpetua retributione*

Summa Canonum. — Epiſcoporũ ſtudia. — Prædicatio, & ſancta converſatio. — Pauperum cura. — Ordinandorum ætas, & inſtitutio in Seminario. — Manſio in Titulo ad quem ſunt Ordinati. — Homiliæ Chriſtianæ plebi prædicandæ.

tione bonorum, & æterna damnatione malorum; de Reſurrectione futura, & ultimo Judicio: & quibus operibus promereri poſſit vita beata, quibuſve excludi. Et ut eaſdem Homilias transferre ſtudeat in ruſticam Romanam linguam, aut Theotiſcam ſeu Germanam, (quæ tunc in Galliis vulgaris erat,) *quò faciliùs cuncti poſſint intelligere quæ dicuntur.* Decimo-octavo, ſtatuunt ut Epiſcopi, Baptiſmi ordinem Presbyteris accuratè tradant. *Canone decimo-nono,* Presbyteros admonent, ut cùm Miſſam celebraverint & communicaverint, *pueris, aut aliis quibuſlibet perſonis adſtantibus, Corpus Domini indiſcretè non tribuant. Qui ſi fortè majoribus peccatis fuerint irretiti, magis ſibi damnationem quàm remedium comparant.* Sacrificii reliquias olim pueris miniſtrari ſolitas in Eccleſia Gallicana, conſtat ex Concilio Matiſconenſi II. celebrato anno Chriſti 588. Hunc morem ſuſtulit in Turonenſi Provincia hæc, de qua agimus, Synodus. Sed in quibuſdam locis adhuc in uſu erat Communio puerorum in Gallia ſæculo XII. ut teſtatur *Guibertus* Abbas lib. I. *De Pignoribus Sanctorum*, cap. 2. §. I. Idémque confirmat *Gilbertus Porretanus* in Epiſtola ad Abbatem *S. Florentii*, quam in Notis ad laudatum *Guiberti* librum refert Domnus Lucas *Dacherius. Odo Pariſienſis* qui vivebat anno 1175. in Statutis Synodalibus cap. 32. *Communium Præceptorum*, Presbyteris præcepit, ne pueris Hoſtias, licet non conſecratas diſtribuerent: qui abuſus in Eccleſiam Parienſem irrepſerat, more Communionis puerorum antiquato. Lege doctiſſimum Cardinalem *Bona*, lib. 2. *Rerum Liturgicarum*, cap. XIX. Num. II. *Canon vigeſimus* Chriſma extra conclave ſervari prohibet. *Vigeſimus-primus* tabernarum ingreſſum comedendi aut bibendi causâ Presbyteris vetat. Qui hoc ſtatutum violaverint, canonicâ ſententiâ feriuntor. *Canon vigeſimus-ſecundus* Epiſcopos & Presbyteros pertractare jubet, *qualiter hominibus ſua ſibi delicta confitentibus tempus abſtinendi adſcribant, ut juxta modum peccati Pœnitentibus abſtinentia indicatur.* Ideo operæ pretium eſſe ut cùm omnes Epiſcopi fuerint in Palatium Imperatoris congregati, doceant *cujus Antiquorum Liber Pœnitentialis potiſſimùm ſit ſequendus.* Canon vigeſimus-tertius Canonicos & Clericos civitatum, qui in Epiſcopiis, id eſt, in domibus ſive Seminariis Epiſcoporum converſantur, in clauſtris habitare, ſimul omnes in uno dormitorio dormire, in uno refectorio refici, & victum ac veſtimentum juxta facultatem Epiſcopi accipere ſtatuit, ne paupertatis occaſione compulſi vagentur, ac turpibus negotiis ſe implicent. *Canon vigeſimus-quartus*, idem ſtatuit de Canonicis, qui ſub Abbate in Monaſteriis vivunt. *Vigeſimus-quintus* Monaſteria in quibus ſoluta erat diſciplina, & Regula *S. Benedicti* remiſſiùs obſervabatur, vel penitus negligebatur; & quorum Abbates *magis Canonicè quàm Monachicè* converſabantur, ad priſtinum ſtatum reduci jubet ac reformari. Utinam verò vel Canonicè hac noſtra ætate viverent, quicumque Abbatum nomine gloriantur! *Canon vigeſimus-ſextus*, Abbatiſſas, & Moniales negligentiùs viventes reformari ſtatuit, ac de victu, veſtimentis, aliiſque neceſſariis Abbatiſſas ſubditæ ſibi familiæ providere. *Vigeſimus-ſeptimus*, Viduas juvenes citò velari vetat, donec earum religio & bona converſatio notæ ſint. *Vigeſimus-octavus*, Virgines ante annum ætatis vigeſimum quintum velari vetat, niſi cauſæ in Canonibus expreſſæ de hoc ſtatuto diſpenſare ſuadeant. *Vigeſimus-nonus*, Clericis prohibet ingreſſum in Monaſteria puellarum, niſi ob Miſſarum celebrationem, vel alia Eccleſiaſtica Officia, quibus peractis, ſtatim recedant. *Trigeſimus*, Ab-

Puerorum Communio in Provincia Turonenſi ſublata.

Tabernarum ingreſſus Clericis vetitus.

Confeſſio Sacramentalis.

Pœnitentia juxta modum peccati, ſecundùm Canones imponenda.

Seminaria

Monaſtica Reformatio.

A batiſſis è Monaſterio egredi vetat ſine licentia Epiſcopi, niſi cùm ad Imperatorem proficiſci voluerint. *Trigeſimus-primus*, numerum Canonicorum, Monachorum, & Monialium, ſecundùm Monaſteriorum facultates definiendum eſſe decernit. *Trigeſimus-ſecundus*, omnium ordinum Chriſtianos ad pacem & concordiam inter ſe ſervandam adhortatur. *Trigeſimus tertius*, Comites & Judices Epiſcopis conſentientes eſſe jubet, ac utile ab eis quærere conſilium, illorúmque monitis auſcultare: & viciſſim Epiſcopos honorificè erga eos in omnibus agere. *Canon trigeſimus-quartus*, Comites & Judices admonet ne viles & indignas B perſonas coram ſe ad teſtimonium accedere permittant. *Trigeſimus-quintus*, pro quolibet Placito aut Judicio munera exigi vel accipi vetat. *Trigeſimus ſextus*, jubet ut unuſquiſque pauperes ſuos alat. *Trigeſimus-ſeptimus*, ſtatuit ut exceptis diebus Dominicis, & tempore Paſchali, flexis genibus preces ad Deum fundantur. *Trigeſimus-octavus*, Chriſtianos admonet ut Eccleſiam ſine ſtrepitu ac tumultu ingrediantur; & in ea modeſtè ſe gerant, non ſolùm à confabulationibus, ſed etiam à pernicioſis cogitationibus abſtinentes. *Trigeſimus-nonus*, Placita ſæcularia in Eccleſiis, vel atriis Eccleſiarum haberi vetat. *Quadrageſi-* C *mus*, Placita, & mercata, diebus Dominicis haberi prohibet. *Quadrageſimus-primus*, inceſtuoſos, parricidas, homicidas, qui Sacerdotum admonitionibus ad pœnitentiam non revocantur, ſeculari poteſtate coërceri ſtatuit. *Quadrageſimus-ſecundus*, populos admoneri jubet, magicas artes, & ligaturas oſſium vel herbarum, ad curandas hominum vel animalium infirmitates nihil conferre. *Quadrageſimus-tertius*, jurandi conſuetudinem emendat. *Quadrageſimus-quartus*, pauperibus, qui à potentioribus opprimuntur, conſulit: rogandumque ſtatuit Imperatorem ut eorum cauſas di- D ligenter diſcuti jubeat. *Quadrageſimus-quintus*, menſuras & pondera juſta ubique haberi præcipit. *Quadrageſimus-ſextus*, nonas ac decimas Rectoribus Eccleſiarum ſolvi, eorúmque ac Monaſteriorum tecta reſtaurari ſtatuit ab iis qui ad id tenentur. *Quadrageſimus-ſeptimus*, Jejunia pro aliqua neceſſitate generaliter indicta ab omnibus obſervari decernit. *Quadrageſimus-octavus*, ebrietatem & crapulam damnat, & quæ inde mala oriantur, edocet. *Quadrageſimus-nonus*, Dominos admonet ne ſubditos vexent. *Quinquageſimus*, jubet ut laïci ter in anno, ſi non frequentiùs, E communicent; præter eos qui majoribus criminibus impediuntur. *Canone quinquageſimo-primo*, teſtantur Patres ſe de mandato Principis quæſiviſſe, num aliquis ſe à parentibus exheredatum quereretur per donationes Eccleſiis factas, ut in ejus nomine iterum precaria à Rectoribus Eccleſiarum acciperetur. Neminem verò aliquam hac de re querimoniam porrexiſſe: *Quia*, (inquiunt Patres) *penè nullus eſt qui res ſuas ad Eccleſias donet, niſi de rebus Eccleſiaſticis, aut tantum quantum donavit, aut duplum, aut triplum uſufructuario accipiat: & quibus ille tunc, aut quantis filiis, aut propinquis, à Rectoribus impetraverit, poſt diſceſſum* F *ejus, eadem conditione qua ille tenebat, poſteri ejus ſibi vendicent.* Cæterùm dictis heredibus hanc optionem dedere, ut ſi parentum ſuorum hereditatem conſequi vellent, ex qua jam erant Legibus excluſi, Rectoribus Eccleſiarum ſe commendarent, & *hereditatem illam in Beneficium acciperent.* Si tamen de his aliter ſtatuerit Imperator, ejus ſe Decretis pariturôs, (quod juris erat & officii) profeſſi ſunt.

Judicum Officia.

Precariæ ab Eccleſiis conceſſæ.

ART. VII.

ARTICULUS VII.

De Concilio Cabilonenſi II.

EOdem anno Chriſti DCCCXIII. Concilium Cabilonenſe, convocante *Carolo Magno*, congregatum eſt, in eoque ſexaginta & ſex Canones Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes conditi, quos Patres Imperatoris Chriſtianiſſimi examini ſubjecere, eorumque confirmationem ab ejus Majeſtate rogavere. Id totum conſtat ex Præfatione Concilii. *Auxiliante Domino noſtro Jeſu Chriſto, & imperante Sereniſſimo atque inclyto Auguſto Carolo, convenimus Epiſcopi & Abbates totius Galliæ Lugdunenſis in urbem Cabilonenſem; & de quibuſdam rebus, in quibus nobis emendatio neceſſaria videbatur, quædam Capitula, quæ ſubter inſerta ſunt, eidem Domino Imperatori præſtanda, & ad ejus ſacratiſſimum Judicium referenda annotavimus, quatenus ejus prudenti examine ea, quæ rationabiliter decrevimus, confirmentur; ſicubi minus aliquid egimus, illius ſapientiâ ſuppleatur.*

Summa Canonum.

Canon primus Epiſcopos in lectione ſacra aſſiduos eſſe jubet, *Scripturas Canonicas notiſſimas habere, & earum ſenſum per Patrum Tractatus inquirere: Canones quoque intelligere, & Librum B. Gregorii De Cura Paſtorali; & ſecundum formam ibidem conſtitutam & vivere & prædicare.*

Scientia Epiſcoporum.

Canon ſecundus eoſdem admonet, ut ſint ſubditis norma vivendi, & quæ faciunt, docere ſtudeant, & prædicatione aſſidua plebem admoneant. *Canon tertius* ſtatuit ut ſecundùm mandata Domini Imperatoris Caroli, *Viri ſingularis manſuetudinis, fortitudinis, prudentiæ, juſtitiæ, & temperantiæ*, Epiſcopi Scholas conſtituant, in quibus & ſæculares litteræ, & *Sacræ Scripturæ documenta* diſcantur.

Scholæ.

Epiſcopi ſanctitas.

Canon quartus eoſdem adhortatur ut humilitatem ac religionem in vultu, in opere, in habitu, in ſermone demonſtrent, *Ut bene agentes & habitu & vultu demulceant, malè agentibus verò ipſo ſuo vultu terribiles ſint.* Eoſdem irreprehenſibiles eſſe, & à turpi lucro abſtinere monet *Canon quintus*. Proinde vetat *Canon ſextus*, ne Fideles ad res ſuas Eccleſiæ dandas cogant, aut circumveniant: quia *Animarum ſalutem inquirere Sacerdos, non lucra terrena debet: & oblatio debet eſſe ſpontanea.* Eccleſia verò non ſolùm Fideles ſpoliare non debet, ſed potiùs egenis omnibus ut pia mater ſubvenire: *Quia res Eccleſiæ, quibus Epiſcopi non ut propriis, ſed ut commendatis uti debent, pretia ſunt peccatorum, patrimonia pauperum, ſtipendia Fratrum in communi viventium.*

Clerici bonorum Eccleſiæ non domini, ſed diſpenſatores.

Canon ſeptimus ſtatuit ut Epiſcopi & Abbates, qui homines quoſlibet illectos circumveniendo totonderunt, & res eorum tali perſuaſione non ſolùm acceperunt, ſed etiam ſubripuerunt, *Pœnitentiæ Canonicæ vel Regulari, utpote turpis lucri ſectatores, ſubjaceant.*

Clerici & Monachi damnantur, qui Fideles circumveniunt ut res ſuas Eccleſiis, vel Monaſteriis donent.

Hi verò qui variis promiſſionibus illecti, vel quibuſlibet machinationibus perſuaſi, *Mentis inopes effecti, rerum ſuarum domini eſſe neſcientes, comam depoſuerunt, in eo quod cœperunt, perſeverare cogantur.* Rês verò, quæ ab illectis & negligentibus datæ, ab avaris & cupidis non ſolùm acceptæ, ſed raptæ noſcuntur, *Heredibus reddantur, qui dementiâ parentum, & avaritiâ incentorum exheredati eſſe noſcuntur.* Si verò neſcientibus Epiſcopis aut Abbatibus, Miniſtri eorum hoc feciſſe convincuntur, *Epiſcopi & Abbates deſidiâ, illi verò rapacitate & avaritiâ judicentur.* Ex hoc Canone diſcant Clerici & Monachi, ſeu Viri quivis Religioſi, quantùm ab avaritia & turpi lucro alieni eſſe debeant, ejúſque ſe reos eſſe noverint, ſi Fideles quoſvis illiciant, aut circumveniant ut res ſuas donent etiam ipſis Eccleſiis & Monaſteriis. Sunt qui non propter privatum commodum, ſed propter emolumentum Eccleſiæ, aut Monaſterii, in quibus militant, donationes hujuſmodi Fidelibus ſuadeant, aut malis artibus extorqueant. Utrumque cupiditatis & turpis lucri damnandum, juxta doctrinam Concilii II. Cabilonenſis. *Canon octavus* vetat ne Sacerdotes annonam congregent, niſi ut pauperibus tempore neceſſitatis ſubveniant, non autem ut cariùs vendant.

Mortificatio & temperantia Sacerdotum.

Nonus eoſdem *ab omnibus oculorum, auriumque illecebris abſtinere* jubet. *Decimus*, ut ſobrietatem teneant, & ſubditis prædicent. *Undecimus*, vetat ne Epiſcopus ad ſæcularia Tribunalia cauſas ſuas deferat, neque ad forum ſæculare pergat; *Niſi fortè ut aut pauperibus oppreſſis ſuccurrat, aut viduis & orphanis tuitionem conferat, aut de verbo Dei Judices admoneat, ut juxta Domini præceptum juſtè judicent.*

Epiſcopi, Presbyteri & Monachi animo eſſe debent à litibus alieno.

Idem prohibetur Preſbyteris, & Diaconis, *& maximè Monachis*: quos utinam pro rebus temporalibus lites movere, hominum ſæpe non cogeret improbitas! Et cum Tertulliano* dicere poſſent! *Ego nihil foro, nihil campo, nihil Curiæ debeo: nulli Officio advigilo, nulla roſtra præoccupo, nulla Prætoria obſervo: canales non odoro, cancellos non adoro, ſubſellia non contundo, jura non conturbo, cauſas non elatro..... Seceſſi de populo. In me unicum negotium mihi eſt. Aliud non curo; quam ne curem.*

* Lib. de Pallio.

Si verò Clericis cæteris propria cauſa agenda ſit, permittit Synodus ut cum licentia Epiſcopi, & Advocato pergant ad forum, & ſuæ cauſæ cum juſtitia ſuffragentur. *Canon duodecimus* Preſbyteris, Diaconis, & Monachis villicos eſſe vetat. *Decimus-tertius* prohibet Epiſcopis, ne ordinandos jurare cogant *Quòd digni ſunt, & contra Canones non ſint facturi, & obedientes ſint Epiſcopo qui eos ordinat, & Eccleſiæ in qua ordinantur*: Quia hujuſmodi juramentum periculo perjurii eos exponit.

Epiſcopalis Viſitatio quomodo peragenda.

Canon decimus-quartus prohibet ne Epiſcopi, cùm Parochias ſuas peragrant, tyrannidem erga Preſbyteros exerceant, eóſque indebitis exactionibus gravent; *Sed in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animarum, potiùs quàm in deprædandis & ſpoliandis hominibus, & ſcandalizandis fratribus operam dent.*

Archidiaconi Juriſdictio nondum ordinaria nono ſæculo.

Canon decimus-quintus, Archidianos emendat, qui in pleriſque locis ſuper Preſbyteros Parochianos quamdam exercebant dominationem, *& ab eis cenſus exigebant.* Jubet ut *contenti ſint regularibus diſciplinis, & teneant propriam menſuram, & quod eis ab Epiſcopis injungitur, hoc per Parochias ſuas exercere ſtudeant.* Nondum Ordinarios fuiſſe Archidiaconos conſtat ex hoc Canone, ſeu Ordinariam Juriſdictionem in Curatos habuiſſe nullam, ſed delegatam dumtaxat ab Epiſcopo, & cui, quos volebat, limites, præfigebat Epiſcopus. *Canon decimus-ſextus* pravam conſuetudinem damnat, quâ Preſbyteri chriſma accepturi binos vel quaternos denarios dare ſolebant pro emendo balſamo ad chriſma faciendum, aut pro luminaribus concinnandis. Hanc ſimoniæ ſpeciem eradicat, & illicitum eſſe declarat aliquid accipere pro chriſmate, ſicut & pro Eccleſiarum Dedicatione, aut collatione Ordinum. *Decimus-ſeptimus* aliam conſuetudinem decernit abolendam, quâ Preſbyteri quibuſdam in locis duodenos vel quaternos denarios Epiſcopis in cenſum annis ſingulis ſolvebant. *Decimus-octavus* prohibet, ne Epiſcopi & Comites ab inceſtuoſis, & ab his qui decimas non ſolvunt, & à Preſbyteris pro quibuſdam negligentiis, vuadios accipiant, id eſt, fidejuſſores, ut & pecuniam inter ſe dividendam. Jubet verò ut inceſtuoſi juxta Canonicam Sententiam Pœnitentiâ multentur: & qui decimas poſt crebras admonitiones dare neglexerint, excommunicentur: jurare autem non cogantur, propter periculum perjurii. *Decimus-nonus* jubet ut

Decimæ.

ut Epiſcopi & Abbates decimas Eccleſiis à colonis ſuis dari ſinant ac jubeant: familiæ verò illis Eccleſiis decimas ſolvant, *ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni circulum Miſſas audiunt.* Vigeſimus pacem & concordiam inter Epiſcopos & Comites ſervari præcipit, ut mutuam ſibi operam præſtent ad Dei obſequium, & ad miniſterium ſuum peragendum. *Vigeſimus-primus* Comites & Judices hortatur ut juſtè judicent, nec munera in judicio, aut perſonas accipiant. *Vigeſimus-ſecundus* Monaſteria Regularia, quæ in Provincia Lugdunenſi *pene omnia Regulam S. Benedicti* profitebantur, ſecundùm ejuſdem Regulæ inſtitutionem vivere, & ad ejus amuſſim reformari jubet, *ubi ab ordine digreſſum eſt.* Vigeſimus-tertius ſacras Ordinationes ſtatutis temporibus fieri decernit. *Vigeſimus-quartus* de Epiſcopis, Preſbyteris, Diaconis & Monachis interfectis quærendum ſtatuit ab Imperatore, cui illius homicidii pretium exſolvendum ſit. Tunc ſcilicet homicidia mulctâ pecuniariâ, non ſanguine occiſoris vindicabantur. *Vigeſimus-quintus* ſtatuit publicam Pœnitentiam pro publicis peccatis imponi, & ad ſanctiſſimam illam diſciplinam, quæ jam in pleriſque locis remitti cœperat, ac pene antiquari, reſtaurandam, auxilium Principis implorari. Verba Canonis hæc ſunt: *Pœnitentiam agere juxta antiquam Canonum conſtitutionem in pleriſque locis ab uſu receſſit, & neque reconciliandi antiqui moris ordo ſervatur: ut à Domino Imperatore impetretur adjutorium, qualiter ſi quis publicè peccat, publicâ mulctetur Pœnitentiâ, & ſecundùm ordinem Canonum pro merito ſuo excommunicetur & reconcilietur.* Vigeſimus-ſextus Eccleſias in propriis Patronorum laïcorum prædiis conſtitutas, inter heredes dividi prohibet. Qua ex diviſione inſignis ille abuſus oriebatur, ut quandoque unius altaris quatuor partes fierent, & ſingulæ ſingulos ſibi vendicarent Preſbyteros: indéque contentiones & diſcordiæ graviſſimæ naſcebantur, quibus medetur noſter iſte Canon, decernendo ut cùm diſſenſiones hujuſmodi inter heredes emerſerint, *Præcipiatur ab Epiſcopo civitatis, ut nullo modo ibi Miſſarum ſolemnia celebrentur, donec illi ad concordiam redeant, & pari voto atque conſilio Eccleſia illa Sacerdotem canonicè habeat, qui liberè ibi ſuum miniſterium peragere poſſit.* Canon vigeſimus-ſeptimus Sacramentum Confirmationis iterari vetat. *Vigeſimus-octavus* matrimonia in gradibus ſecundùm Canones prohibitis cavet ne contrahantur. *Vigeſimus-nonus* gradus conſanguinitatis & affinitatis ex parte uxoris attendendos eſſe docet, non minùs quàm viri, quia duo ſunt in carne una. *Trigeſimus* conjugia ſervorum legaliter & per voluntatem dominorum contracta dirimi vetat, etiamſi diverſis dominis ſerviant. *Trigeſimus-primus* fœminas quæ filios ſuos in Confirmatione tenent, deſidiâ aut fraude aliquâ, ut à viris ſuis ſeparentur, ab iis ſeparari prohibet, ac perpetuam agere jubet Pœnitentiam. *Trigeſimus-ſecundus* eos perſtringit, qui *dum peccata ſua Sacerdotibus confitentur, non plenè id faciunt.* Confitenda eſſe ſingillatim peccata declarat, *cum ea quæ per corpus geſta ſunt*, tum *ea quibus in ſola cogitatione* delinquitur.* Et inſtruendum eſſe Pœnitentem, *Ut de octo principalibus vitiis, ſine quibus in hac vita difficile vivitur, Confeſſionem faciat.* Trigeſimus-tertius non ſolùm *Deo*, ſed etiam *Sacerdoti*, confitenda eſſe docet peccata: Quia *Deus ſalutis & ſanitatis auctor & largitor plerumque hanc præbet ſuæ potentiæ inviſibili adminiſtratione; plerumque Medicorum operatione.* Trigeſimus-quartus cavendum eſſe monet, *Ne ullus Sacerdotum unquam aut gratia, aut odio alicujus perſonæ, ſecius judicet quàm quod in Canonibus Sacris invenerit, aut quod illi ſecundùm Sanctarum Scripturarum auctoritatem, & Eccleſiaſticam conſuetudinem rectius viſum fuerit.* Si enim Medici *corporum nequaquam propter perſonarum acceptationem cauterio, aut ferro ægrotis parcunt: multò magis id obſervandum eſt Medicis animarum. Pœnitentiam autem *non quantitate temporis, ſed ardore mentis, & mortificatione carnis* docet æſtimandam. *Canon trigeſimus-quintus* eos increpat, quibus cùm carnium vinique uſu ſit interdictum in pœnitentiam, aliorum ciborum vel potionum delicias, quærunt. *Trigeſimus-ſextus* docet ea dumtaxat peccata, eleemoſynis redimi, B quæ ex fragilitate committuntur: non ea quæ ex induſtria, aut cujuſlibet libidinis explendæ causâ idcirco fiunt ut eleemoſynis redimantur; qui enim ita ſe gerunt, *videntur Deum mercede conducere, ut eis impunè peccare liceat.* Trigeſimus-ſeptimus Concilia crebrò legi jubet à Sacerdotibus, cùm juxta ea ſit illis *vivendum & prædicandum.* Trigeſimus-octavus jubet *Modum pœnitentiæ peccata ſua confitentibus, aut per antiquorum Canonum inſtitutionem, aut per Sanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per Eccleſiaſticam conſuetudinem, imponi debere, repudiatis ac eliminatis Libellis, quos Pœnitentiales vocant, quorum ſunt certi errores, incerti Auctores: de* C *quibus dictum eſt:* * Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & vivificabant animas, quæ non vivebant. *Qui dum pro peccatis gravibus leves quoſdam & inuſitatos imponunt Pœnitentiæ modos, conſuunt pulvillos, ſecundùm Propheticum ſermonem, ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas.* Tres Regulas præſcribit hæc Synodus, quas Sacerdotes in foro Pœnitentiæ ſequi debent, & ſecundùm eas judicare, Scripturam Sacram, Canones, Eccleſiæ conſuetudinem; non Pœnitentiales Libellos. *Canon trigeſimus-nonus* decernit ut in omnibus Miſſarum ſolemnitatibus fiat commemoratio defun- D ctorum. *Canon quadrageſimus* Preſbyteros depoſitos in Monaſterium ad agendam Pœnitentiam mitti præcipit; & ſi ſæculariter vixerint, à Communione removeri. *Quadrageſimus-primus* Preſbyteros aliò migrantes abſque literis dimiſſoriis Epiſcopi, migrationis cauſas exprimentibus, & vitæ innocenter actæ perhibentibus teſtimonium, recipi vetat. *Quadrageſimus-ſecundus* Preſbyteros abſque conſenſu Epiſcoporum Eccleſiis præfici prohibet, vel abſque gravi culpa ſua, & Epiſcopi judicio ex iis dejici. *Quadrageſimus-tertius* irritas declarat E Ordinationes factas à Scotis quibuſdam, qui ſe dicebant Epiſcopos, utpote multis erroribus obnoxias, & ſimoniaca hæreſi plerumque fœdatas. *Quadrageſimus-quartus & quadrageſimus-quintus* Clericis vetant ne Romam ad Apoſtolorum limina, aut Turonem ad ſepulcrum *S. Martini*, abſque Epiſcopi ſui licentia peregrinentur; & varios hujuſmodi peregrinationum abuſus in laïcis ipſis ab Imperatore emendari poſtulant Patres. *Quadrageſimus-ſextus* diſcretionem *in Corporis & Sanguinis Dominici perceptione* ſervandam docet. *Ne ſi nimium in longum* differatur, *in perniciem animæ vergat: ſi* verò *indiſcretè* accipiatur, *homo ſibi judicium manducet & bibat.* Prius ergo *probare ſe* F *debere, & ſic de pane illo manducare, & de calice bibere*, ut ait Apoſtolus: *Ut videlicet abſtinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus animámque ſuam, præparet ſe ad percipiendum tantum Sacramentum, exemplo David, qui niſi ſe faſſus fuiſſet abſtinuiſſe ab opere conjugali ab heri & nudiuſtertius, panes propoſitionis nequaquam a Sacerdote accepiſſet.* Quadrageſimus-ſeptimus Euchariſtiam in Cœna Domini ab omnibus Fidelibus percipi jubet, *Exceptis his, quibus pro gravibus criminibus*

Reformatio Monaſteriorum.

Regis auxilium imploratur ad publicæ Pœnitentiæ reſtaurationem.

Jus patronatus non eſt inter Laïcos heredes dividendum.

Impedimenta Matrimonii proprio jure ſtatuit Eccleſia.

Confeſſio Sacramentalis plena & integra.

Quæ peccata eleemoſynis redimantur.

Legenda Concilia.

Quas Regulas ſequi debet Sacerdos in foro Pœnitentiali.

* Ezech. 13.

Diſcretio in ſacra Communione ſervanda.

Extremæ Unctio. *minibus inhibitum eſt.* Quadrageſimus-octavus infirmos *Oleo, quod ab Epiſcopis benedicitur, à Presbyteris ungendos* aſſerit, *ſecundùm S. Jacobi documentum,* * *cui documenta Patrum conſonant*: nec ſpernendam hujuſmodi *Medicinam, quæ animæ corporiſque medetur languoribus.* Quibus verbis tota Eccleſiæ doctrina de Sacramento Unctionis-Extremæ explicatur. *Canon quadrageſimus-nonus* Miſſarum ſolemnia in Oratoriis & domibus privatis celebrari vetat. *Quinquageſimus* diei Dominicæ obſervationem & venerationem authentica Conſtitutione juxta mandatum Imperatoris ſtatuendam edicit. *Quinquageſimus-primus* monet Prælatos & Dominos, ut clementer erga ſubditos agant, & miſericorditer eos tractent, ſive in exigendis ab eis operibus, ſive tributis, & quibuſdam debitis. *Quinquageſimus-ſecundus* docet quales Monaſteriis puellarum præfici debeant Abbatiſſæ, & quomodo ſe & ſubditas obſervare debeant, utpote *Vaſa ſancta in miniſterio Domini præparata.* Sequentes Canones Sanctimoniales Canonicas ſpectant, quæ nullam ex Monaſticis Regulis erant profeſſæ, ut *Canon quinquageſimus-tertius* explicat. *Quinquageſimus-quartus* Abbatiſſas monet ut diligentem commiſſæ ſibi Congregationis curam gerant, & *ſtipendia Sanctimonialibus præbeant neceſſaria, ne fortè per indigentiam cibi aut potus peccare compellantur.* Quinquageſimus-quintus vetat ne Abbatiſſa cum viris, ſive Clericis, ſive laïcis, horis incompetentibus loquatur, & abſque teſtibus. Quod Sanctimonialibus pariter *quinquageſimus-ſextus* prohibet. *Quinquageſimus-ſeptimus* Abbatiſſam è Monaſterio vetat egredi abſque licentia Epiſcopi, aut vices ejus gerentis; *Niſi fortè aut Imperialis juſſio eam cogat, aut prolixitas itineris id facere minimè permittat.* Ædificiorum curam eidem *Canon quinquageſimus-octavus* commendat. *Quinquageſimus-nonus* jubet ut Sanctimoniales omnes Horas Canonicas ſimul celebrent, lectioni ſacræ vacent, in eodem dormitorio dormiant, & quotidie ad collationem ſpiritalem veniant. *Sexageſimus* Presbyteros Monaſteria ingredi prohibet, niſi ad Officia Eccleſiaſtica peragenda. *Sexageſimus-primus* vetat Sanctimonialibus ne in propriis manſionibus cum viris manducent, etſi conſanguineis. *Sexageſimus-ſecundus* eas, niſi Abbatiſſa mittente, è Monaſterio egredi prohibet. *Sexageſimus-tertius* à Monaſterii ingreſſu Clericos & Laïcos arcet, niſi operandi neceſſitas incumbat. *Sexageſimus-quartus* Portariam jubet eligi ætate maturam, & vitæ probabilis. *Sexageſimus-quintus* jubet Abbatiſſam cætera documenta ab Epiſcopo ſuo perquirere, & ei in omnibus, ſecundùm Canonicam Inſtitutionem obedire. *Poſtremus* Orationes pro Imperatore, pro ejus filiis, pro ſtatu Regni decernit.

Margin notes: * Jacobi 5. — Dominorum erga ſubditos clementia. — Regularis Parthenonum Diſciplina.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Aquiſgranenſi primo ſub Ludovico Pio.

Aquiſgranum, vulgò *Aix-la-Chapelle*, Urbs inſignis Galliæ Belgicæ, Sedes olim Regum Chriſtianiſſimorum præcipua, in Diœceſi Leodienſi. ANno Chriſti octingenteſimo decimo-ſexto in Aquiſgranenſi Palatio Synodus ex omnibus *Ludovici Pii* ditionibus, ejuſdem Imperatoris juſſu congregata, celebrata eſt, quæ propterea Generalis appellatur in Præfatione. Jubente eodem Principe, duplex libellus duobus condita eſt Regula, una Canonicorum, altera Sanctimonialium. Quâ in re præcipuam operam navavit *Amalarius* Metenſis Diaconus. Utraque ex diverſis Patrum ſententiis, & priſcorum Conciliorum Canonibus collecta eſt: præcipuè verò SS.

A Hieronymi, Auguſtini, Leonis, Gelaſii, Gregorii Magni, Iſidori, & Juliani Pomerii, cujus libri de Vita Contemplativa ſub S. Proſperi nomine laudantur, ſententiis, & ex Conciliis Laodiceno, Neocæſareenſi, Gangrenſi, Nicæno, Sardicenſi, Carthaginenſi, IV. Africano, Chalcedonenſi. Regula Canonicorum centum quadraginta quatuor Capita complectitur. *Cap. nono* Sanctum eſſe debere Epiſcopum docet *Qui enim alium de peccatis arguit, ipſe à peccato debet eſſe alienus.* Ipſi ſcientiam Scipturarum eſſe neceſſariam: quia *Si Epiſcopi tantum ſit ſancta vita, ſibi ſoli poteſt prodeſſe ſic vivens.* Ipſius præ cæte- Regula Canonicorum. Epiſcopi ſanctimonia, ſcientia, officia.

B ris ſpeciale officium eſſe *Scripturas legere, percurrere Canones, exempla Sanctorum imitari. Vigiliis, jejuniis, orationibus incumbere; cum fratribus habere pacem, nec quemquam ex membris ſuis diſcerpere. Nullum damnare niſi comprobatum: nullum excommunicare niſi diſcuſſum.* Ita humilitate & auctoritate præſtantem eſſe debere, *Ut nec per nimiam humilitatem ſuam ſubditorum vitia convaleſcere faciat: nec per immoderatam auctoritatem ſeveritatis poteſtatem exerceat.* Tenere debere illam ſupereminentem donis omnibus charitatem, ſine qua omnis virtus nihil eſt. *Cuſtos enim ſanctitatis Charitas eſt: locus autem hujus cuſtodis humilitas eſt.*

C Habere etiam debere caſtitatis eminentiam: *Ita ut mens Chriſti corpus confectura, ab omni inquinamento carnis ſit munda & libera.* Oportere *Eum ſollicitâ diſpenſatione curam pauperum gerere, eſurientes paſcere, veſtire nudos, ſuſcipere peregrinos, captivos redimere, viduas ac pupillos tueri.* Hoſpitalitatem in eo eſſe debere præcipuam. *Si enim omnes Fideles illud Evangelicum audire deſiderant;* Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me: *quantò magis Epiſcopus, cujus diverſorium cunctorum debet eſſe receptaculum? Laicus enim unum aut duos ſuſcipiens, implebit hoſpitalitatis officium: Epiſcopus ſi omnes non* Hoſpitalitas Epiſcopi.

D *receperit, inhumanus eſt.* Caput centeſimum decimum-ſextum docet Clericos bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores eſſe, non dominos; & quos in uſus expendi debeant. *Res Eccleſiæ, ſicut à Sanctis Patribus traditur, & in ſuperioribus Capitulis continetur, vota ſunt Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore & Chriſti amore ſuccenſi, ob animarum ſuarum remedium, & cœleſtis patriæ deſiderium, ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam, ut his & milites Chriſti* Bonorum Eccleſiaſticorũ canonicus uſus. Res Eccleſiæ, patrimonia pauperum.

E *alerentur, & Eccleſiæ exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti ac ſolerti cura providendum eſt his qui ejus facultates adminiſtrant, ne eas in ſuos ſolummodo uſus convertant, ſed magis juxta poſſibilitatem rerum, Chriſto famulantium, imò eorum in quibus Chriſtus paſcitur & veſtitur, curam gerere penitus non negligant.* Plurima hujus Regulæ Capitula excerpta ſunt ex Regula *Chrodegangi* Metenſis Epiſcopi, cujus meminimus in Hiſtoria Eccleſiaſtica Sæculi octavi.

F Liber ſecundus, qui eſt de Inſtitutione Sanctimonialium Canonicarum, viginti & octo Capita continet, ex S. Cypriano lib. de Habitu Virginum, S. Athanaſio, S. Cæſario Arelatenſi, S. Hieronymo in Epiſtolis ad *Euſtochium*, ad *Demetriadem*, ad *Furiam*, ad *Latam*, maximam partem deflorata. Sanctimoniales illas Canonicas voto paupertatis adſtrictas non fuiſſe, conſtat ex Capite nono. *Si aliquæ*, inquit, *Sanctimonialium res ſuas proprias ita Eccleſiæ contulerit, ut nihil ex his ſibi proprium vendicare, ſed tantum rebus ſuſtentari velit Eccleſia, huic ſufficienter in Congregatione ſtipendia largiantur neceſſaria. Si autem Ec-* Regula Sanctimonialium Canonicarũ. Voto paupertatis non eſſe adſtrictæ.

cleſia eas tradiderit , & uſufructuario habere voluerit , Quæſtor Eccleſiæ eas , utpote Eccleſiæ defendat. Quòd ſi eas Eccleſiæ conferre noluerit , Abbatiſſa & cæteris Sanctimonialibus conniventiam adhibentibus , committat eas per ſcriptum publicè roboratum , aut propinquo , aut alii cuilibet bonæ fidei amico , qui eas jure fori defendat. Secundùm hanc igitur Conſtitutionis formam , Sanctimoniales ſuas proprias res deliberent & diſponant , & aut ſervis , aut certè aliis , quibus illis libuerit , eas ad procurandum , ſibique fideliter earum fructus adminiſtrandum , commendent. Quoniam ante ingreſſum Monaſterii , cuncta , ut præmiſſum eſt , rationabiliter illis diſponenda ſunt , ut remota quarumlibet forenſium rerum occupatione , ſuum liberius & quietius poſſint cuſtodire propoſitum. Caput duodecimum ſtatuit ut Sanctimoniales *ſtipendia Eccleſiaſtica* , ſeu *cibum & potum æqualiter accipiant.* Ancillas ipſas habuiſſe conſtat ex capite vigeſimo-primo. Puellas in Monaſteriis inſtitutas fuiſſe , diſcimus ex capite vigeſimo-ſecundo. Hujus Synodi , & Regulæ utriuſque in ea conditæ exemplaria in ſingulas Provincias miſit *Ludovicus Pius* , Miſſoſque deſtinavit , qui Statutorum executionem curarent , ut conſtat ex Epiſtolis ipſius ad *Magnum* Senonenſem , & *Sicharium* Burdigalenſem , Archiepiſcopos , ea de re datis.

ARTICULUS IX.

De Concilio Pariſienſi VI.

ANno Chriſti octingenteſimò vigeſimo-nono *Ludovicus Pius* Imperator & Rex Francorum , unà cum *Lothario* filio ſuo in conſortium Imperii aſſumpto ; quatuor Synodos indixit in quatuor Imperii ſui partibus celebrandas ex pluribus Provinciis , unam ſcilicet Moguntiæ , Pariſiis alteram , tertiam Lugduni , quartam Toloſæ , ad Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtaurationem , ut conſtat ex Encyclica Epiſtola , quam ex Placito Aquiſgranenſi miſit ad omnes Imperii Eccleſias ; nec-non ex Præfatione Synodi Pariſienſis. *Cum* , inquit , *liquidò pateat Eccleſiam , quam Chriſtus qui eam proprio ſuo ſanguine redemit , ſuiſque Orthodoxis famulis Ludovico & Lothario glorioſis Auguſtis regendam tuendamque committere occultâ ſuâ diſpenſatione voluit , diverſorum morborum generibus affici* , &c. *Quapropter ſtatuerant in quatuor congruentiſſimis Imperii ſui locis Conventus Epiſcoporum uno eodemque tempore fieri debere. In quibus , Domino inſpirante , diligenter quærere ſtuderent & inveſtigare de cauſis ad Religionem Chriſtianam eorumque curam pertinentibus , quid a Principibus , & reliquo populo , vel ita ut divina auctoritas docet , aut aliter teneretur : vel quid inde ex parte , aut ex toto dimiſſum ſit ut non teneretur. Deinde quid in ipſorum , qui Paſtores populi conſtituti ſunt , converſatione & actibus inveniri poſſet , quod divinæ regulæ atque auctoritati non concordaret : ſimúlque invenirent quæ occaſiones in utroque Ordine effecerint ut a recto tramite deviaſſent. Et quidquid de his cauſis inventum fuiſſet , correctionis gratiâ , juxta miniſterium ſibi injunctum patenter denuntiarent.*

Quatuor Concilia eodem tempore in Galliis congregata.

Synodus autem Pariſienſis Sexta ex quatuor Provinciis congregata eſt eorumdem Auguſtorum juſſu , ſcilicet Remenſi , Senonenſi , Turonenſi , & Rothomagenſi , & inchoata VIII. Idus Junias ejuſdem anni DCCCXXIX. ut docet ejus Præfatio. *Eorumdem* , inquiunt Patres , *glorioſorum & orthodoxorum Principum juſſionibus obedientes ..... anno Incarnationis Domini* DCCCXXIX. *ſub die* VIII. *Iduum Juniarum , nos indigni Epiſcopi , ex Diœceſi ſcilicet Durocortorum , nec-non & Diœceſi Senonica , & Turonica , atque Rothomagina , apud Pariſiorum urbem convenimus , & qualiter de paulò ſuperius præmiſſis cauſis , juxta admonitionem eorumdem Principum , egerimus & ſtatuerimus , in ſubſequentibus breviter capitulatim annotare curavimus.*

Synodus Pariſienſis VI. ex quatuor Provinciis.

Tribus partibus conſtat hæc Synodus. Prima pars , quæ Sacerdotalis Ordinis diſciplinam præcipuè ſpectat , quinquaginta quatuor Capita complectitur. *Primum* explicat quid propriè ad Religionem Chriſtianam pertineat , fides ſcilicet ac opera. *Secundum* , quomodo univerſalis Dei Eccleſia unum ſit corpus , cujus caput eſt Chriſtus. *Tertium* , quomodo totius ſanctæ Dei Eccleſiæ corpus in duas eximias perſonas , *Sacerdotalem* , & *Regalem* diviſum ſit , ut docent Gelaſius Papa & Sanctus Fulgentius : & *In Eccleſia nemo Pontifice potior ; in Sæculo nemo Chriſtiano Imperatore celſior inveniatur.* Quartum explicat quomodo Sacerdotum , qui ſunt *Apoſtolorum Succeſſores* , vita concordare debeat doctrinæ. *Quintum* ſtatuit ut Epiſcopi plebes ſuas dictis & exemplis ad meliora incitent , & ad divinam Clementiam pro Imperatore , ejúſque conjuge , prole , & Imperio implorandam. *Sextum* ſtatuit ut omnes fidem diſcant. *Septimum* , ut ſolemnis Baptiſmus non conferatur niſi temporibus quæ præfigunt Canones , in Paſchate ſcilicet ac Pentecoſte , & *Gelaſii* in Epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ , & *Sancti Leonis* in Epiſtola ad Epiſcopos Siciliæ auctoritatem laudat. *Octavum* Clinicos , id eſt , in ægritudine baptizatos , a gradibus Eccleſiaſticis repellit , ſecundùm Concilii Neocæſareenſis duodecimum Canonem. *Nonum* Fideles omnes hortatur ad ſervandum pactum quod in Baptiſmate cum Deo fecerunt ; quod non ſolùm per infidelitatem , ſed etiam per peccata violatur : idque populis a Sacerdotibus prædicari jubet. *Decimum* explicat quid ſit abrenuntiare diabolo & operibus ejus. *Caput undecimum* tales eligi jubet Eccleſiæ Miniſtros , *quales & Apoſtolicus ſermo , & Canonicus ordo , & B. Gregorii Paſtoralis Regula docet* ; ſcilicet ut *nullius rei terrenæ gratiâ* , ſed *Dei ſolius eligantur.* Eliminari præcipit ab *Electione & Ordinatione Sacerdotis Simoniacam hæreſim.* Primúmque neceſſe eſſe ait *Ut hæc peſtis Imperiali Auctoritate & poteſtate , cum conſenſu venerabilium Sacerdotum , à Romana Eccleſia amputetur : quoniam ſi caput languerit , membra incaſſum vigeant neceſſe eſt.* Caput duodecimum auream illam *Sancti Gregorii Magni* Sententiam Sacerdotibus ponit ob oculos : *Cum rerum neceſſitas expoſcit , penſandum valde eſt ad culmen quiſque regiminis qualiter veniat , atque ad hoc ritè perveniens qualiter vivat , & benè vivens qualiter doceat , & rectè docens infirmitatem ſuam quotidie quanta valeat conſideratione cognoſcat.* Alia præclara documenta ex *Sancto Gregorio* , & ex *Sancto Hieronymo* , Sacerdotibus tradit.

Synodi Decreta.

Prima pars.

Pactum cum Deo in Baptiſmo factum.

Simonia Imperatoris auxilio eradicanda.

Sacerdotum vocatio, vita, doctrina.

Caput decimum-tertium Sacerdotes ab avaritia deterret. *Decimum-quartum* eoſdem ad hoſpitalitatem ſectandam adhortatur. *Decimum-quintum* pluribus docet *Nulli Sacerdotum licere res Deo dicatas , ſibique commiſſas , ut proprias tractare* , & ſecundùm libitum ſuum ad uſus quoſcumque convertere, ſed potiùs *Secundùm Canonicam Auctoritatem , Sanctorúmque Patrum dicta & exempla adminiſtrare vel diſpenſare : qui ſcientes nihil aliud eſſe res Eccleſiæ , niſi vota Fidelium , pretia peccatorum , & patrimonia pauperum , non eas vindicaverunt in uſus ſuos ut proprias , ſed ut commendatas , pauperibus diviſe-*

Bonorum Eccleſiæ recta adminiſtratio & uſus.

abriſerint. Verba ſunt Juliani Pomerii lib. 2. *de Vita Contemplativa*, quem ſub nomine *S. Proſperi* laudat hæc Synodus. *Caput decimum-ſextum* ſtatuit ut res ab Epiſcopis vel Presbyteris ex facultatibus Eccleſiæ, poſt eorum Ordinationem, comparatæ, quocumque nomine, & quacumque conditione, ad Eccleſias quibus præſunt, pertineant, non ad eorum heredes devolvantur. *Caput decimum-ſeptimum* Rerum Eccleſiaſticarum diſtractionem vetat abſque urgentiſſima neceſſitate, & conſilio Metropolitani, aut certè vicinorum Epiſcoporum, earúmque commutationem imprudentem & Eccleſiæ incommodam æquè prohibet. *Caput decimum-octavum* docet Paſtores Eccleſiarum res Eccleſiæ poſſidere, non ab his poſſideri debere; eas poſſidendo contemnere, *& non ſibi, ſed aliis poſſidere.* Et verbis *Juliani Pomerii* ſæculares homines perſtringit, qui Eccleſiam nimis divitem eſſe conqueruntur. *Quantæcumque ſint*, inquit, *res Eccleſiæ, ſi eo modo quo diſpenſandæ ſunt, diſpenſentur, nimiæ non ſunt. Cupiditas quippe, immò negligentia quorumdam diſpenſatorum, non Eccleſiæ amplæ res in vitio ſunt. Mira namque res, Ambitio mundialis ſatis non habet, & Eccleſia Chriſti nimium habet.*

Caput decimum-nonum Nec ſubditos Prælatis detrahere, nec ipſos ex livore reprehendere, ac ipſis inſultare debere docet: nec Prælatos anſam dare detrahendi. *Caput vigeſimum* ſtatuit ut Epiſcopi Syncellos habeant vitæ probabilis Clericos, converſationis ſuæ teſtes perpetuos. *Caput vigeſimum-primum* Antiſtites perſtringit, qui Laïcos potiùs quàm Clericos familiares habere, & commenſales delectantur: qui ſubditas ſibi Congregationes Canonicorum, Monachorum, & Sanctimonialium negligunt: *Qui non causâ neceſſitatis, aut utilitatis, ſed potiùs avaritiæ & propriæ delectationis, ſæpiſſime propriâ Civitatis ſuæ Sede relictâ, Cleróque neglecto, remotiora loca frequentant: de qua re & deſtitutio divini cultus, & prædicatio in plebibus, & cura ſubjectorum poſtponitur, & hoſpitalitas negligitur.* Caput vigeſimum-ſecundum Pacis inter Epiſcopos & Patronos Laïcos conſervandæ causâ, jubet ut ſi Laïcus idoneum utilémque Clericum Eccleſiæ ſuæ præficiendum obtulerit, non rejiciatur ab Epiſcopo: & ſi rejiciendus eſt, *Diligens examinatio, & evidens ratio, ne ſcandalum generetur, manifeſtum faciat.* Caput vigeſimum-tertium perſtringit Antiſtites qui non paternum affectum circa gregem ſibi commiſſum, ſed quemdam dominatum exercent. XXIV. Jubet ut Prælati carnalem & ſpiritalem cibum ſubditis diſtribuant. XXV. Miniſtros Epiſcoporum, & Archidiaconos avaritiæ deditos, jubet ab ipſis Epiſcopis coërceri. XXVI. Concilia Provincialia bis aut ſaltem ſemel in anno celebrari ſtatuit, ex quorum prætermiſſione multorum criminum oritur impunitas, & ſuperborum Clericorum impudentia fovetur, qui Canonum auctoritate calcatâ, auribus Principum moleſtiam creant. XXVII. Chorepiſcopos qui formam Septuaginta Diſcipulorum tenent, Confirmationis Sacramentum conferre vetat, & alia miniſteria obire, quæ ſolis Pontificibus debentur. XXVIII. Presbyteros & Monachos negotiatores & villicos eſſe prohibet, turpibúſque lucris implicari. XXIX. Presbyteros Parochiarum regimini præpoſitos, ab Epiſcopis ad varia loca mitti prohibet ad agenda ipſorum negotia; quia illos reſidere neceſſe eſt, ne eorum abſentiâ & loca Deo dicata cultu debito priventur, *& homines ſine Confeſſione, & infantes ſine Baptiſmatis regeneratione plerumque moriantur.* XXX. Jubet Rectores Eccleſiarum diligentiorem adhibere curam in educandis & erudiendis junioribus Clericis, & ipſos ad Concilium adducere, ut ſuum ſtudium circa divinum cultum omnibus manifeſtum fiat. XXXI. Evangelicam Prædicationem quæſtûs causâ fieri vetat: & ne Epiſcopi Diœceſim luſtrantes quartam partem decimarum & redituum ex oblationibus Fidelium in ſingulis Parochiis accipiant, ſi nulla neceſſitas urgeat, ſed in uſus Eccleſiarum & pauperum, ſecundùm ſuam diſpoſitionem, expendendam relinquant. Caput XXXII. multorum Sacerdotum *incuriam & ignorantiam* arguit, qui *Modum Pœnitentiæ reatum ſuum confitentibus, ſecus quàm Jura Canonica decernunt, imponunt, utentes quibuſdam Codicillis contra Canonicam Auctoritatem ſcriptis, quos Pœnitentiales vocant: & ob id non vulnera peccatorum curant; ſed potiùs foventes palpant, incidentes in illud Propheticum:* * *Væ qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manûs, & faciunt cervicalia ad decipiendas animas.* Quam ob rem jubent Patres, *Ut unuſquiſque Epiſcoporum in ſua Parochia eoſdem erroneos Codicillos diligenter perquirat, & inventos igni tradat, ne per eos ulteriùs Sacerdotes imperiti homines decipiant.* Caput XXXIII. ſtatuit ut Epiſcopi Sacramentum Confirmationis jejuni adminiſtrent, & iiſdem temporibus, quibus Baptiſmum ſolemnem, in Paſchate ſcilicet ac Pentecoſte. XXXIV. Decernit ut Epiſcopus Presbyterorum, aliorúmque Clericorum depoſitorum vitam & converſationem inſpiciat, eóſque Canonicæ Pœnitentiæ ſubdere non negligat. XXXVI. Prohibet ne Clerici Eccleſias, quibus ſunt mancipati, deſerentes, ab aliis Epiſcopis, aut Abbatibus, ſeu etiam nobilibus viris recipiantur: Statuitque Imperatori ſupplicandum, ut poteſtate Regali prohibeat ne quiſpiam Laïcorum alterius Clericum ſollicitet, aut recipiat: & præcipuè, ne Italici Epiſcopi, Abbatéſque, & Comites, ac cæteri nobiles viri, aliorum Clericos ex Germania, Galliáque illuc fugientes recipere præſumant. XXXVII. Epiſcopos invigilare jubet, ut Abbates Canonicorum ab illicitis ſe abſtineant. Qui ſi Epiſcopo parere renuerint, Synodali Judicio aut corrigantur, aut *interveniente Principis auctoritate, honore prælationis priventur.* XXXVIII. Sacerdotes à ſcurrilitate, turpiloquio, hiſtrionum jocis, aut quibuſlibet ſpectaculis, abſtinere mandat; quibus *magis lugere convenit, quàm in cachinnos ora diſſolvere.* Viduas repente & ſine probationis examine Sanctimonialibus præfici vetat. *Caput XXXIX.* Ne verò ipſas velent Presbyteri inconſultis Epiſcopis, cavet. *Caput XL.* Ne iidem Virgines conſecrent, ſub pœna canonica prohibet. *Caput XLI.* Abuſum qui irrepſerat, ut quædam fœminæ ſibi ipſis velum imponerent, ut Eccleſiarum excubatrices & adminiſtratrices fieri poſſent, emendat. *Caput XLII.* Prohibet ſic velatas in Eccleſiis ad hujuſmodi obſequium à Presbyteris admitti. *Caput XLIII.* Corrigit alium abuſum, qui invaluerat, ut Abbatiſſæ Viduas aut Virgines velarent: & quæ id fuerint auſæ, coërceri jubet ab Epiſcopis, & Canonicæ Pœnitentiæ addici. XLIV. Vetat ne viduæ juniores ſtatim velentur, ſed expectare jubet diem à maritorum obitu trigeſimum, ſecundùm Legem Imperatoris; quo elapſo tempore, aut nubant, aut Deo, ſi malint, in Monaſteriis conſecrentur, non verò in propriis domibus ſub Sanctimonialium habitu vivere ſinantur. XLV. Abuſum longè graviorem reſecari jubet, qui in Provinciis quibuſdam graſſabatur, ut fœminæ ſanctis altaribus ſe ingererent, ſacra vaſa contingerent, Sacerdotalia indumenta Presbyteris adminiſtrarent, immò *Corpus & Sanguinem Domini populis porrigerent.*

Caput XLV. Canonicos & Monachos Monaſteria Puellarum adire vetat, *niſi cauſâ prædicationis, aut*

Paſtoralis Epiſcoporum vigilantia.

Pax inter Epiſcopos & Patronos Laïcos ſervanda.

Concilia Provincialia.

Curatorum Reſidentia.

Pœnitentiæ modus ſecundùm Canones imponendus.

Erronei Codicilli Pœnitentiales igni tradendi.

Ezech. 13.

Confirmatio.

Sacerdotum modeſtia, & mortificatio.

Parthenones non adeundi ſine Epiſcopi licentia.

aut inevitabilis neceſſitas coëgerit, cum *Epiſcopi*, aut ejus *Vicarii licentia.* Preſbyteros, poſt Miſſarum celebrationem, ad ſecretas cum Sanctimonialibus collocutiones divertere prohibet, & earum Confeſſiones excipere *niſi in Eccleſia, coràm ſancto altari, adſtantibus haud procul teſtibus*, niſi præpedierit infirmitas. Abſque Epiſcoporum juſſione Canon XLVI. Monachis Sacerdotibus Confeſſiones Monialium, immò & Clericorum, & Laïcorum audire vetat. *Nullo modo videtur nobis convenire, ut Monachus, relicto Monaſterio ſuo, idcirco Sanctimonialium Monaſteria adeat, ut confitentibus peccata ſua modum pœnitentiæ imponat. Nec etiam illud videtur nobis congruum, ut Clerici & Laïci, Epiſcoporum, & Preſbyterorum Canonicorum judicia declinantes, Monaſteria Monachorum expetant, ut ibi Monachis Sacerdotibus Confeſſionem peccatorum ſuorum faciant: præſertim cum eiſdem Sacerdotibus Monachis id facere fas non ſit, exceptis his duntaxat qui ſub Monaſtico Ordine ſecum in Monaſteriis degunt. Illis namque eſt Confeſſio peccatorum facienda, à quibus ſubinde & modus Pœnitentiæ, & conſilium ſalutis capiatur, & a quibus, poſt tempora Pœnitentiæ peracta, ſecundum Canonicam Inſtitutionem, ſi Epiſcopus juſſerit, reconciliatio mereatur..... Monachos quietem debere diligere; & intentos eſſe tantummodo jejunio & orationi, in locis, in quibus renuntiaverunt ſæculo, permanentes, ut nec Eccleſiaſticis, nec ſæcularibus negotiis communicent; nec in aliquo ſint moleſti, propria Monaſteria deſerentes, niſi fortè eis præcipiatur propter opus neceſſarium ab Epiſcopo Civitatis.* Caput XLVII. prohibet Miſſam in domibus privatis, in hortis, aut ædiculis & Oratoriis celebrari, niſi neceſſitas compellat in itinere, quando Eccleſia remota eſt, *Ne populus Dei ſine Miſſarum celebratione, & Corporis & Sanguinis Dominici perceptione maneat.* Idque tunc fieri jubet in Altaribus ab Epiſcopo conſecratis. XLVIII. Sacerdotes ſine miniſtris Miſſam celebrare prohibet, ſub pœna canonica. XLIX. Decernit ut ſingulæ Eccleſiæ, plebes & res, quibus conſiſtere poſſint, habentes, ſingulos habeant Preſbyteros, cavétque ne idem duabus, aut tribus Baſilicis præficiatur. *Caput L.* obſervationem diei Dominicæ commendat, & Imperatorem à Sacerdotibus rogandum ſtatuit *Ut ob honorem & reverentiam tantæ diei cunctis metum incutiat, ne in ea mercatus, Placita, & ruralia quæque opera, nec-non & quaſlibet carrigationes ullius conditionis homines facere præſumant.* LI. Modiorum & ſextariorum, ſtaterarum atque atque ponderum inæqualitatem in vendendo & commodando, atque recipiendo, prohibet. LII. Principis auctoritatem implorat, ut impediatur gravamen pauperum in aliquibus Provinciis, in quibus Epiſcopi & Comites, & cæteri Prælati frumentum & vinum minori longè pretio, quàm cæteris, pauperes ſibi ſubditos ſibi vendere cogebant.

Sacerdotibus Monachis las non eſt Sæcularium Confeſſiones excipere, ſi e approbatione Epiſcopi.

Monachorū receſſus & quies.

Dominicæ diei ſanctificatio.

LIII. Præclara habet contra uſurarios ex Scriptura Sacra & SS. Patribus, maximè ex S. Hieronymo in Ezechielis 18. docétque uſuram eſſe quicquid exigitur ultra ſortem, non ſolùm in pecunia, ſed in quacumque ſpecie. *Solent*, inquit, *argumentari & dicere: Dedi unum modium, qui ſatus fecit decem modios: nonne juſtum eſt ut medium modium de meo plus accipiam, cùm ille mea liberalitate novem & ſemis de meo habeat?* Nolite errare, *inquit Apoſtolus*, Deus non irridetur. *Reſpondeat enim nobis breviter fœnerator miſericors, utrum habenti dederit, an non habenti? Habenti utique dare non debuerat; ſed dedit quaſi non habenti: ergo quare plus exigit quaſi ab habente? Alii pro pecunia fœnerata ſolent munuſcula accipere diverſi generis, & non intelligunt uſuram appellari, & ſuperabundantiam, quicquid illud eſt, ſi ab eo quod dederint, plùs acceperint.* Ibidem refert ac damnat Synodus malas artes & crudelitatem fœneratorum, qui tempore famis pauperi pecuniam pro modio frumenti numerare non valenti dicunt: *Quot modo denariis poſſum modium frumenti mei vendere, aut tot denarios tempore fructus novi mihi redde, aut certè eorum pretium in frumento & vino, & cæteris quibuſlibet aliis frugibus ad plenum ſupple. Unde evenire ſolet ut pro frumenti modio taliter mutuato, tres aut quatuor modii à pauperibus tempore meſſis violenter exigantur. Sunt etiam alii crudeliſſimi fœneratores, qui tempore neceſſitatis nihil commodare pauperibus volunt, niſi meſſellas ſuas, & vineolas, & pratella ea ratione in pignus dederint, ut quicquid frugum in hiſce colligi poterat, pro parvo quod mutuum acceperunt, ex aſſe amittant*, &c. Caput LIV. Adultos baptizandos & confirmandos, & baptizandorum atque confirmandorum patrinos, de Fide & Sacramentis diligenter erudiri præcipit.

Fœneratorum malæ artes & crudelitas.

Secunda pars Concilii VI. Pariſienſis Regum & Principum, generatimque omnium Fidelium ſtatum ſpectat. Capita tredecim complectitur. Primum & ſecundum diſertè explicant in quo poſitum ſit miniſterium Regis, maximéque in Eccleſiæ tuitione poſitum docent ex *S. Iſidoro* dicente: *Principes ſæculi nonnumquam intra Eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem poteſtatem Diſciplinam Eccleſiaſticam muniant. Cæterùm intra Eccleſiam Poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, Poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum cœleſte regnum proficit, ut qui intra Eccleſiam poſiti contra fidem & diſciplinam Eccleſiæ agunt, rigore Principum conterantur: ipſámque diſciplinam, quam Eccleſiæ utilitas exercere non prævalet, cervicibus ſuperborum Poteſtas Principalis imponat, & ut venerationem mereatur, Poteſtas impertiat. Cognoſcant Principes ſæculi, Deo debere ſe reddere rationem propter Eccleſiam, quam à Chriſto tuendam ſuſcipiunt. Nam ſive augeatur pax & diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes, ſive ſolvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit.* Caput III. Judices, Miniſtróſque probos à Regibus eligendos docet: alioquin ipſos coràm ſupremo Judice reos fore. *Caput IV.* docet pietatem, juſtitiam & miſericordiam eſſe ſtabilimentum Regni. *Caput V.* monet Reges ut Regnum ſibi à Deo traditum credant, illúdque ſecundùm ejus voluntatem gubernare ſatagant. *Caput VI.* Ad caritatem omnium ordinum homines adhortatur, & maximè Palatinos, ſeu Clericos, ſeu Laïcos, *Ne alterutrius injuriam, aut dehonorationem* (quod in Aula frequens eſt) *contra fas meditentur.* Capite VII. Legem Chriſti, divináque mandata negligi à Fidelibus Patres lamentantur. *Capite VIII.* Fidem Regi ſervandam & obedientiam exhibendam, ex Sacra Scriptura docent, cujus prolatis documentis, ita colligunt: *Quapropter neceſſe eſt ut unuſquiſque Fidelis tantæ Poteſtati ad ſalutem & honorem Regni, ſecundùm Dei voluntatem, utpote membrum capiti opem congruam ferat, pluſque in illo generalem profectum, & utilitatem atque honorem Regni, quàm lucra quærat mundi.* Capite IX. Publicas calamitates, Regnorúmque tranſlationes ob Principum, ac populorum peccata à Deo vindice infligi docent. *Capite X.* Quorumdam Chriſtianorum refellunt errorem, qui credebant, aſſerebántque, homines in Chriſto renatos, quamvis ſceleratè viverent, & in malis operibus diem extremum clauderent, diuturno atque purgatorio, non tamen æterno igne puniri: docentque fidem ſine bonis operibus non ſalvare. *Caput XI.* Frequentari jubet

Secunda pars Decretorum Concilii.

Chriſtiani Regis officia.

Fides & obedientia Regi exhibenda.

Reverentia Ecclesiis debita.

bet Eccleſiis, eáſque præ Templo Hieroſolymitano honore dignas eſſe docet, *in quibus non jam ſanguis taurorum effunditur, ſed Corpus & Sanguis Chriſti conficitur, & à Fidelibus percipitur.* Eorúmque conſuetudinem redarguit, qui in ædiculis & Oratoriis Sacrificium offerri faciunt, templa negligentes ac deſerentes. *Caput XII.* Eos increpat, qui Eccleſiam ingreſſi, *non ad Deum puram ſimplicémque orationem dirigunt; quoniam quod ore precantur, hoc etiam mente non meditantur.* Caput XIII. Docet eos qui ab Eccleſiis procul ſunt, non propterea negligere debere orationem, cùm Deus orari poſſit in omni loco, utpote qui ubique ſit.

Tertia pars Concilii.

His Capitulis conditis, Patres Epiſtolam Synodicam ad *Ludovicum Pium* Imperatorem ſcripſere, cui adjunxere XXVII. Capitula ex Decretis Concilii maximam partem excerpta, quorum obſervationem præcipuè neceſſariam judicarunt, ejúſque Majeſtati ſupplicarunt, ut ea executioni mandari curaret. His conſtat *Concilii VI. Pariſienſis tertia pars.* In ſexto Capitulo, quod eſt de Miſſarum celebratione in ædiculis & Oratoriis prohibenda, Miſſa *Conſecratio & perceptio Corporis & Sanguinis Dominici* ter appellatur. Falsò itaque mutationem circa fidem Euchariſtiæ inſenſibilem decimo ſæculo factam Calviniani Miniſtri fabulantur, & tunc ſenſim præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia doctrinam invaluiſſe, cùm nono ſæculo ea totius Eccleſiæ fides eſſet, ut & præcedentium, ab ipſa Chriſtiani nominis origine, ſæculorum. *Capite XXII.* Patres Imperatorem rogant ut in bonis Paſtoribus conſtituendis maximam curam adhibeat: *Quia ſi aliter factum fuerit*, inquiunt, *& Ordo Eccleſiaſticus ſuam non habebit dignitatem, & Religio Chriſtiana in multis labefactanda detrimenti ſui jacturam patietur, & animæ veſtræ, quod non optamus, periculum generabitur.* Ut in Abbatiſſis conſtituendis, & in omnibus Reipublicæ Miniſtris eligendis, periculum ſuum caveat, & ſolertiſſimam providentiam adhibeat, eumdem Imperatorem rogant *Cap. XXIII.* *Capite XXVI.* Maxima libertate cauſam exponunt cur collapſa fuerit Eccleſiaſtica Diſciplina, tantíque mali fontes duos indigitant. *Quia*, inquiunt, *& Principalis Poteſtas, diverſis occaſionibus intervenientibus, ſecus quam auctoritas divina ſe habeat, in cauſas Eccleſiaſticas proſilierit, & Sacerdotes partim negligentiâ, partim ignorantiâ, partim cupiditate in ſecularibus negotiis & ſollicitudinibus mundi, ultra quam debuerant, ſe occupaverint. Et hac occaſione aliter quam divina auctoritas doceat, in utraque parte actum extitiſſe, dubium non eſt.*

Fides Eccleſiæ circa Euchariſtiam.

Boni Paſtores conſtituendi.

Cauſæ cur prolapſa ſit Eccleſiæ Diſciplina.

SCHOLION

In hoc Articulo, pag. 352. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem velut meam notant: *Papa committens Simoniam, coerceri poteſt ab Imperatore.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea, nec ibi, aut alibi in Opere meo legitur. Concilii Pariſienſis Sexti Canones eo loci recenſeo. Caput (inquam) *undecimum eliminari præcipit ab electione & ordinatione Sacerdotis Simoniacam Hæreſim, primúmque neceſſe eſſe ait*, UT HÆC PESTIS IMPERIALI AUCTORITATE ET POTESTATE, CUM CONSENSU VENERABILIUM SACERDOTUM, A ROMANA ECCLESIA AMPUTETUR. Hæc Synodi verba, de meo nihil addidi, de electionibus & ordinationibus, & maximè de Romani Pontificis electione ſermo eſt: de Papa Simoniam committente ab Imperatore coercendo, ne verbum quidem ullum.

ARTICULUS X.

De Concilio Aquiſgranenſi II.

ANno Chriſti octingenteſimo trigeſimo ſexto, Concilium Aquiſgranenſe II. convocante *Ludovico Pio* Imperatore, celebratum eſt octavo Idus Februarii, ad reſtaurandam Eccleſiaſticam Diſciplinam. Sanxit de vita Epiſcoporum, de eorum doctrina, de vita & doctrina inferiorum Ordinum, de perſona Regis, filiorúmque ejus, ac Miniſtrorum. Primum Caput, quod eſt *De Vita Epiſcoporum*, duodecim Canones complectitur, quibus non ſtatuitur aliquid novi, ſed repetuntur & confirmantur quæ in Concilio Aquiſgranenſi I. & Pariſienſi VI. ſtatuta ſunt. Vitam porro Epiſcoporum inſtituit ſecundùm Apoſtoli doctrinam, & *S. Gregorii Magni* documenta in libro Paſtorali. Notanda ſunt illa verba Canonis III. *Placuit omnibus Epiſcopis, ut quocumque loco ſit Epiſcopus, coram ſe aggreget ſemper pauperes ad refectionem.*

Summa Canonum.

Epiſcoporum vita.

Caput ſecundum, quod eſt de Doctrina Epiſcoporum, duodecim pariter Canones continet, qui docent, Epiſcopos *Inexcuſabiliter noſſe oportere, ut ex Veteris Novique Teſtamenti Scriptis, quæ vera ſunt, ſalutique omnium proficua proferre doctè ſciant.* Neceſſe inſuper eſt ut ſciant *Medicinam ſpiritualem, conſiliúmque ſalubre animarum, uti Medici ſpirituales*: quia, ut ait S. Gregorius, *Ars artium regimen eſt animarum.* Scire debere *Formam Evangelicam, documenta Apoſtolica, Canonum inſtituta, normam Regulæ Paſtoralis à Sancto Gregorio editæ.* Scire ipſos debere, *Res Eccleſiaſticas, non ut proprias, ſed à Domino ſibi pro aliorum neceſſitatibus commiſſas, & nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, quàm vota Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum.* Idcirco maximè eos cavere debere, *Ne ea quæ Eccleſiaſticis tradita ſunt Miniſteriis, pro remiſſione peccatorum, aut aliis aptanda officiis, aut pauperibus eroganda, propria cupiditate, aut Potentum terrore, parentúmque procuratione, ad alios uſus retorqueant: Ne forte quod aliis extat remiſſio peccatorum, ipſis ſit damnationis augmentum: ſed potius indigentibus ea, & Eccleſiaſticis Miniſteriis diſtribuant, ne exinde à Domino velut inutiles diſpenſatores damnentur.* Perpetua eſt & conſtans Patrum doctrina, Clericos bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores eſſe, non dominos. *Canon XII.* ſtatuit *Ut ſi quiſpiam Epiſcoporum, aut quilibet ſequentis Ordinis Eccleſiaſtici, deinceps timore, aut cupiditate, aut qualibet ſuaſione à Domino & Orthodoxo Ludovico Imperatore defecerit, aut etiam Sacramentum fidelitatis illi promiſſum violaverit, & ejus contrariis malevola intentione qualibet modo ſe copulaverit, gradum proprium Canonica atque Synodali Sententiâ amittat. Quòd ſi quiſquam laïcus id facere tentaverit, ſciat ſe ab univerſo gradu anathematizandum.* Hujus condendi Canonis neceſſitatem fecit *Ebonis* Remenſis, *Agobardi* Lugdunenſis, *Bernardi* Viennenſis, *Bartholomæi* Narbonenſis, *Jeſſe* Ambianenſis, *Theodulfi* Aurelianenſis, *Heliæ* Tricaſſini, *Heriboldi* Autiſſiodorenſis, aliorúmque Lotharianæ factionis Prælatorum, in *Ludovicum Pium* conſpiratio, ejúſque exauctoratio per ſummum nefas tentata in Conventu Compendienſi anno DCCCXXXIII.

Epiſcoporum doctrina.

Bonorum Eccleſiæ ſancta adminiſtratio & diſpenſatio.

Fides Regi ſervanda.

Hanc violantium pœnæ.

Altera pars ſecundi Capitis, quæ eſt *De vita & doctrina inferiorum Ordinum*, ſexdecim continet Canones. Abbatibus Monachorum præcipit Canon ſecundus, *Ut ipſis temporalia ſubſidia tantò ſtudioſius adminiſtrent, quantò ſciunt exteriùs nihil contingere licere. Sed & divina lectionis ſtudio jugiter*

Monaſtica Diſciplina.

eos informent, ne aut temporali auxilio divinum opus explere nequeant, aut torpentes otio, in laqueum tentationis incidant. Prohibet etiam Monachis ne *ſæcularibus*, aut *Eccleſiaſticis negotiis ſe immiſceant, niſi in cauſa neceſſitatis, acceptâ tamen propriæ civitatis Epiſcopi licentia.*

Curatorum miniſterium.

Canon quintus Miniſterium Curatorum explicat. *Presbyterorum*, inquit, *qui præſunt Eccleſiæ Chriſti, & in confectione divini Corporis & Sanguinis conſortes cum Epiſcopis ſunt, miniſterium eſſe videtur ut in doctrina præſint populis, & in officio prædicandi.* Oneris Epiſcopalis *Cooperatores* eos vocat. Hominum ad Parochias ſuas pertinentium curam gerere debere docet à nativitate uſque ad obitum. Infirmorum & morientium curam ſic ab eis gerendam præſcribit: *Si autem infirmitate depreſſus fuerit, ne Confeſſione, atque oratione Sacerdotali, nec-non Unctione ſanctificati olei, per ejus negligentiam careat. Denique ſi finem urgentem perſpexeris, commendet Animam Chriſtianam Domino Deo ſuo more Sacerdotali, cum acceptione Sacræ Communionis, corpúſque ſepulturæ.* Ex hoc Canone patet in uſu Eccleſiæ fuiſſe, ut infirmitate depreſſi, id eſt, graviter ægrotantes, primùm Confeſſione Sacramentali peccata expiarent. Deinde Sacramento Extremæ-Unctionis munirentur, antequam deſperata valetudo eſſet: tandem, ubi imminere prævideretur obitus, fieret Animæ Commendatio, & Sacra Communio ceu Viaticum moribundo Chriſtiano daretur. Quòd autem poſtea Communio præmiſſa ſit Extremæ-Unctioni, & à pluribus ſæculis mos ille in Eccleſia Latina obſervetur, ut Viatico Corporis & Sanguinis Chriſti reficiantur infirmi, poſtea Extrema-Unctione, ubi imminet obitus, mera Diſciplinæ mutatio fuit, non Sacramenti. Unde imperitè Dallæus * Calvinianus Miniſter ex hujuſmodi variatione colligit Extremam-Unctionem Sacramentum non eſſe, vel idem nos Sacramentum non habere, quod habuerunt antiqui. *Canon ſeptimus* Clericos ancillas habere vetat. Canon duodecimus Monaſteriis puellarum providet, quæ in quibuſdam locis *lupanaria potiùs eſſe videbantur, quàm Monaſteria, propter negligentiam ſtipendiorum, aut inſolentiam Prælatorum.* Unde rogandum Imperatorem ſtatuunt Patres, ut Religioſos Viros mittat, qui hæc inquirant & emendent. *Canon decimus-quintus* jubet Canonicos ſecundùm Regulam in Concilio Aquiſgranenſi primo ipſis præſcriptam religioſè converſari: *Monachos verò ſecundùm traditam à B. Benedicto Regulam unanimiter.* Tunc ſcilicet omnia Galliarum, Germaniæ & Italiæ Monaſteria *Ludovici Pii* ditioni ſubdita, ſub *S. Benedicti* Regula militabant.

Extrema Unctio ante Euchariſtiam Infirmis data.

* Lib. adverſus Extremã-Unctionem.

Parthenonũ reformatio.

S. Benedicti Regula.

Caput III. quod eſt *De perſona Regis, filiorúmque ejus, ac Miniſtrorum*, viginti quinque Canones continet: quorum plerique gemini ſunt iis, qui in Concilio Pariſienſi ſexto, parte ſecundâ & tertiâ, de iiſdem perſonis conditi leguntur. Canone ſecundo, Chriſtiani Imperatoris & Regis officium his S. Fulgentii, lib. de Veritate Prædeſtinationis & Gratiæ, verbis explicatur: *Clementiſſimus Imperator non ideo eſt miſericordiæ vas præparatum in gloriam, quia apicem terreni Principatûs accepit, ſed ſi in Imperiali culmine recta fide vivat, & vera cordis humilitate præditus, culmen Regiæ Dignitatis ſanctæ Religioni ſubjiciat: Si magis in timore ſervire Deo, quàm in tumore dominari populo delectetur: ſi in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas poteſtatem: ſi ſe magis diligendum quàm metuendum cunctis exhibeat: ſi ſubjectis ſalubriter conſulat: ſi juſtitiam ſic teneat, ut miſericordiam non relinquat: ſi præ omnibus ita ſe ſanctæ matris Eccleſiæ Catholicæ meminerit filium, ut ejus paci atque tranquillitati per univerſum mundum prodeſſe ſuum faciat Principatum. Magis enim Chriſtianum regitur ac propagatur Imperium, dum Eccleſiaſtico ſtatui per omnem terram conſulitur, quàm cùm in parte quacunque terrarum pro temporali ſecuritate pugnatur.* Canonibus IX. & X. Imperatorem admonent Patres, ut in bonis Paſtoribus in Eccleſiis Dei conſtituendis magnum ſtudium adhibeat, & in Rectoribus Monaſteriorum, & Abbatiſſis nominandis, animæ ſuæ caveat periculum. Canone XVII. Imperatorem rogant, ut Viros Eccleſiaſticos ad Aulam, ad Comitia & Placita non vocet, aut ad quævis negotia gerenda mittat Quadrageſimæ tempore. *Veſtram*, inquiunt, *à Deo amabilis Auguſte, petimus clementiam, uti abſque inevitabili neceſſitate ſanctum tempus Quadrageſimæ liceat Eccleſiaſticis Viris ſub quiete agere, quatenus tempus illud, quod purificatio eſſe debet aliorum temporum, non inquinetur inquietudine perturbationum.* Canon XVIII. Jejunium, Placita & Nuptias diebus Dominicis prohibet. Canon XIX. Monaſteria, quæ ſæcularibus dari contra Canones *Reipublicæ neceſſitas* coëgerat, reſtaurari jubet, ac Clericos in locis, in quibus fuerant, interim reſtitui, donec rerum opportunitas id pleniùs emendari permittat. Canon XXII. Frequentis Communionis morem excitari decernit. *Sanè*, inquiunt Patres, *communicatio Corporis Domini omni die Dominica debuit celebrari. Ideoque neceſſe eſt, quantum ratio permittit, ut moderna corrigatur conſuetudo; ne fortè qui longè eſt à Sacramentis, quibus eſt redemptus, longè ſit à ſalute quam fuerat conſecuturus.*

Chriſtiani Regis officia.

Mos frequentis Communionis excitandus.

Ab eadem Synodo libri tres ad *Pippinum* Ludovici Pii filium, Aquitaniæ Regem, ſcripti ſunt, quibus ea Sacræ Scripturæ teſtimoniis & exemplis illuſtrant, quæ eidem Regi per Epiſtolam ſeu Commonitorium antea ſuggeſſerant. Scopum illorum, uti & Commonitorii, declarat Aſtronomus in Vita Ludovici Pii. *In ipſis etiam diebus*, inquit, *in quibus Purificatio Beatiſſimæ ſemper Virginis Mariæ celebratur, Conventus quidem magnus, ſed præcipuè Epiſcoporum, Aquiſgrani convenit. In quo cùm de aliis utilitatibus Eccleſiæ neceſſariis, * tum præcipuè de his rebus queſtum eſt, quas Pippinus & ſui multis Eccleſiis abſtulerunt. Ob quam rem Imperialis Auctoritas, & communis Concilii Commonitorium ordinatur, quibus commoneretur Pippinus & ſui, cum quanto periculo res Eccleſiaſticas invaſerint. Quæ res proſperum ſuſcepit exitum: Nam Pippinus monita Pii Patris, Sanctorúmque Virorum libenter ſuſcipiens, obedienter paruit, & omnia invaſa reſtitui, etiam per annuli ſui impreſſionem conſtituit.* Tres iſti libri editi ſunt in Collectionibus Conciliorum, poſt Concilium II. Aquiſgranenſe; Commonitorium verò deſideratur.

Libri tres à Synodo ſcripti ad Pippinũ Aquitaniæ Regem.

* Supple actum eſt.

ARTICULUS XI.

De Synodo apud Lauriacum.

Lauriacum; vulgò Lorris, in agro Andegavenſi.

ANno Chriſti DCCCXLIII. menſe Octobri, apud Lauriacum in pago Andegavenſi, Synodus celebrata eſt. Quot in ea ſederint Epiſcopi, haud certum. Jubente *Carolo Calvo*, cujus Regni annus quartus numerabatur, congregatam credere par eſt. In ea quatuor Capitula condita ſunt adversùs Eccleſiaſticæ Auctoritatis, & Regiæ Poteſtatis contemptores; ſive qui monitis Epiſcoporum parere renuerent, divinæ Legis adimpletionem, & Canonum executionem jubentium: & qui contra Regem conjurarent, aut ejus mandatis pertinaciter reſiſterent. Hos

&

& illos anathemate feriendos eſſe à Patribus decretum eſt. His adverſùs Regiæ Dignitatis contemptores ſanciendis occaſionem dedit *Lantberti* Comitis, aliorúmque rebellio, cujus cauſâ prima hoc anno 843. expeditio in Britanniam à *Carolo Calvo* Rege ſuſcepta eſt, ut *Sirmondus* obſervat.

ARTICULUS XII.

De Synodo ad Theodonis-Villam.

Theodonis-Villa, vulgò *Thionville*, Urbs Ducatûs Lucemburgenſis, in Gallia Belgica ad Muſellam, Regium olim Palatium.

Summa Canonum.

ANno Chriſti DCCCXLIV. menſe Octobri, Synodus ad Theodonis-Villam, *Lothario*, *Ludovico*, & *Carolo* Regibus congregantibus, Præſide *Drogone* Metenſi Epiſcopo, celebrata eſt. Sex in ea Canones conditi. *Primo Canone*, Principes ad mutuam inter ſe concordiam pacémque ſervandam Patres adhortantur. *Secundo Canone*, Eoſdem monent ut Sedibus viduatis Epiſcopos abſque mora deſignent. Illa Epiſcoporum deſignatio permittebatur Principibus, ut appendix poteſtatis quam ad Eccleſiam ſuo modo regendam, id eſt, ad politiam exteriorem ipſius ordinandam juxta Canones, eámque tuendam, à Chriſto accepêre, ut Patres aiunt in eodem Canone. *Quia bene noſtis ab eo qui ſolus merito & Rex & Sacerdos fieri potuit, ita Eccleſiam diſpoſitam eſſe, ut Pontificali Auctoritate, & Regali Poteſtate gubernetur, &c.* Canon III. Monaſteria Laïcorum curæ ac poteſtati committi vetat, ſed eis Clericos vel Monachos à Principe præfigi rogat. Canonem integrum exſcribere operæ-pretium eſt. *Sacrum quoque Monaſticum Ordinem, à Deo inſpiratum, & ab ipſis Apoſtolis fundatum, ſeu à nominatiſſimis ac ſanctiſſimis Patribus excultum, atque per iſtud Imperium a veſtris piæ memoriæ Prædeceſſoribus propagatum, & quædam etiam loca ſpecialius venerabilia, contra omnem auctoritatem & rationem, ac Patrum veſtrorum ſeu Regum præcedentium conſuetudinem, laïcorum curæ & poteſtati, in maximo veſtro periculo, & illorum perditione, & Dei ac Sanctorum non modica ad iraſcendum provocationē, vos commiſiſſe dolemus. Quapropter pro Chriſto devotiſſimè obſecramus, ut tam magnam offenſam & juſtam reprehenſionem, atque periculoſam ſine exemplo præcedentium præſumptionem, ab animabus veſtris, & à felicitate Regni veſtri pellatis, & loca venerabilia, & habitum ac Ordinem ſacrum eis, qui ad hoc vocati ſunt, viris ſcilicet ex Clericali & Eccleſiaſtico, vel Monaſtico Ordine Religioſis, ſeu in ſuo ſexu fœminis Deo dicatis atque devotis & in Schola Chriſti eruditis, ad cuſtodiendum & providendum committatis, qui & quæ ſunt Dei Deo, & quæ ſunt Cæſaris Cæſari reddant. Qui ſi minus perfectè & in divina Religione, & in Reipublicæ utilitate profecerint, aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum ſubſtituantur: & non propter pravorum nequitiam Ordo Religionis, & loca ſacratiſſima, eis quibus licitum non eſt, committantur: cùm manifeſſimè Scriptura demonſtret Ozam morte damnatum, qui Arcam Domini quaſi cadentem relevare voluit, quam vel contingere illicitum ei fuit.* Ex hoc Canone diſcimus 1. Monaſticum Ordinem *à Deo inſpiratum, ab Apoſtolis fundatum, à Sanctis Patribus excultum, à piis Regibus propagatum.* 2. Iram Dei provocari, Regum animabus periculum creari, nec-non fœlicitati Regni, cùm Monaſteria, & alia loca venerabilia laïcorum curæ ac poteſtati committuntur. 3. Hunc abuſum in Regibus Ludovici Pii filiis Gallicanos Præſules Apoſtolicâ libertate reprehendiſſe. 4. Reipublicæ utilitatem non eſſe ſufficientem rationem, ut loca ſacra iis committantur, quibus licitum non eſt. 5. Monaſteriis præfici debuiſſe non ſolùm meliores; ſed Reipublicæ utiliores. 6. Regiæ nominationi Gallicanam Eccleſiam permiſiſſe Præfecturas Monaſteriorum. *Canon quartus* Reges hortatur ne rerum Eccleſiaſticarum pervaſoribus faveant, immò potiùs eas tueantur, exemplo patris & avi Auguſtorum: *Ne ſicut imentavit Samuel Propheta ad Roboam filium Salomonis in conſciſſione pallii, Regnum patrum labore acquiſitum, & hereditate relictum ab ipſis Chriſtus dividat*, nedum Regnum æternum non tribuat. Quò verò id Regibus facilius ſit, jubet Synodus, ut Viri Eccleſiaſtici & *interceſſionis adjutorium, & ſolatii, quo Reſpublica indiget, ſubſidium Regibus prompte & ex animo offerant, juxta quantitatem rerum Eccleſiæ ſibi commiſſæ*, ſicut tempore præcedentium Regum facere conſueverant. *Canon quintus* jubet, ut quæ Monaſteria propter imminentem Reipublicæ neceſſitatem laïcis commiſſa ſunt, ab Epiſcopo Diœceſano interim diſponantur: qui adjuncto ſibi aliquo Abbate Viro Religioſo, reſtaurationem locorum, & Officii, atque Religionis curet, & ut Monachis & Sanctimonialibus in iis locis degentibus temporale ſubſidium miniſtretur. Unde compertum eſt laïcos illos veluti Commendatarios Abbates fuiſſe, & Monaſteriorum Adminiſtratores Hunc abuſum Gallicani Præſules corrigi voluerunt, ſed ab ipſis Regibus, qui Abbates Regulares nominarent ſtatim atque rerum opportunitas id permitteret. *Per loca etiam Monaſtica ejuſdem Ordinis Proviſores neceſſe erit diſponere, cùm veſtra Auctoritas eos, qui vices Chriſti, ſecundùm Regulam divinitus dictatam, in Monaſteriis agant, ſtuduerit ordinare.* Sanè in emendandis abuſibus qui contra Canones & Diſciplinam Eccleſiæ irrepſerunt, quos temporum calamitas, & Reipublicæ neceſſitas invexit, tempore opus eſſe prudentiam Epiſcoporum multa diſſimulare, & ad tempus ferre debere ſecundùm indulgentiam, præſertim cùm graviora mala corrigenda ſunt, docent Gallicani Patres. *Et qui à ſancta Eccleſia*, inquiunt, *in area trituræ Dominicæ docti, quædam novit redarguenda, quædam diſſimulanda, quædam etiam gemenda uſque ad tempus perferenda perſpeximus, eo ferventiori zelo, quo majora corrigenda ſunt, veſtram Poteſtatem, & Sacerdotalis conſilii Auctoritatem, quædam ad præſens ex aſſe non valere corrigere. Et ideo de Canonicorum Monaſteriis, & Sanctimonialium, conſideravimus, ſicut Apoſtolus dicit, ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium, ut ſi propter imminentem neceſſitatem laïcis interim committantur*, &c. Canone ſexto Epiſcopi Principes hortantur ut Ordinem Eccleſiaſticum in priſtinum ſplendorem ac vigorem reſtituant, juſtitiam omnibus reddant, ipſique & omnes Regni Ordines præteritorum criminum Pœnitentiam agant.

Monaſteria Laïcorū curæ ac poteſtati non permittenda.

Monaſticus Ordo à Deo inſpiratus, ab Apoſtolis fūdatus, à Sanctis Patribus excultus, à Regibus propagatus.

III. Reg XI.

Viri Eccleſiaſtici ſpirituale & temporale ſubſidiū Regibus ex animo offerant.

Monaſteriorum, & Regularis Diſciplinæ reſtauratio.

In emendandis abuſibus, tempore & providentiâ opus eſt.

ARTICULUS XIII.

De Synodo Vernenſi II.

Vernum, vulgò *Verneuil*.

ANno Chriſti DCCCXLIV. Synodus etiam in Verno Palatio juſſu *Caroli Calvi* Regis celebrata eſt, cui *Ebroinus* Pictavorum Epiſcopus & ſacri Palatii Archicapellanus, & *Vuenilo* Senonenſium Archiepiſcopus præfuerunt. Habita eſt menſe Decembri: In ea cùm Patres *Carolo* Regi gratulati eſſent quòd ad concordiam cum fratribus rediiſſet, & quòd jubere dignatus eſſet ut Synodus de ſtatu Eccleſiæ, qui valde confuſus erat, tractaret, duodecim Canones con-

Summa Canonum.

didere. *Primo*, Regem adhortantur ut cultum Dei rebus omnibus præferat, & miſericordiam & judicium atque juſtitiam conſervet, exemplo *Davidis* & *Ezechiæ*, ac ipſius *Caroli Magni* ejus avi. *Exemplo vobis eſſe poſſunt David & Ezechias .... Sed & domeſticum lumen Imperator Carolus, qui nomen quod familiæ veſtræ peperit, clariſſimis actibus adornavit.* Se autem non temerè Regem officii admonere oſtendunt: *Quia*, inquiunt, *Veſtri quoque cura nobis commiſſa eſt quorum miniſterio per fidem atque baptiſma mundati, diem tremendi judicii cum cæteris Fidelibus expectatis.* Canone ſecundo, Regem rogant ut ſceleratos, & *Apoſtolicæ Diſciplinæ contemptores*, miſſis à latere ſuo probatæ fidei Legatis coerceat. *Canone tertio*, rogant ejus Majeſtatem ut religioſos & idoneos viros in Provincias mittat, qui ſtatum Monaſteriorum, in quibus eſt collapſa Diſciplina Regularis, cum Epiſcopis ſcrutentur & corrigant. *Canone quarto*, Monachos vagos, & propoſiti ſui deſertores, & Clericos ſuarum deſertores Eccleſiarum, jubent emendari. *Canone quinto*, in eos qui ſacrilegium cum Sanctimonialibus committunt, *Innocentii I.* Decretum præcipiunt executioni mandari. *Canone ſexto*, raptores, qui excommunicationem parvipendunt, ſecularium Legum terrore comprimi ſtatuit Synodus, & circa puellam raptam Canonem Ancyranum undecimum ſervari. *Canone ſeptimo*, admonendas & corrigendas ſtatuit Sanctimoniales, quæ Religionis ſpecie virilem habitum ſumebant, & crines attondebant; & niſi errorem emendent, anathemate plecti, ſecundùm Canonem Gangrenſis Synodi. *Canone octavo* ſtatuit, ut Epiſcopi quos vel infirmitas vel Regia benignitas ab expeditionis militaris labore immunes faciebat, homines ſuos alicui ex Fidelibus ſuis ducendos ac regendos committerent, ne res militaris diſpendium pateretur. Tunc ſcilicet Epiſcopi militiam Regi ſuppeditare tenebantur. *Nonus Canon* Eccleſiæ Remenſi diu Paſtore deſtitutæ quamprimùm præfici jubet Epiſcopum. *Decimo Canone*, Patres Regem orant ut *Agii* Preſbyteri Ordinationem in Aurelianenſem Epiſcopum ratam eſſe permittat. *Undecimo Canone*, circa Primatum *Drogonis* Metenſi Epiſcopo in Gallias ac Germanias à *Sergio II.* Romano Pontifice conceſſum, expectandum ſtatuunt Patres numeroſiorem Synodum Epiſcoporum Galliæ & Germaniæ, & Metropolitanorum, reliquorúmque Antiſtitum inquirendum eſſe conſenſum. *Duodecimo*, Eccleſiis loca & prædia reſtitui rogant, ac jubent, quæ à laïcis detinentur. *Certè*, inquiunt, *quod nullus quamquam impudentiſſimus negare audebit, poſſeſſio Eccleſiæ votum eſt Fidelium, patrimonium pauperum, redemptio animarum. Votum ergo alterius quomodo quiſquam Deo audet auferre? Hereditatem pauperum quâ temeritate præſumit invadere? Unde alii ſuas animas redemerunt, cur inde alii ſuas perdunt?* Denique Regem hortantur ne perverſos Conſiliarios audiat. *Tu autem, Clariſſime Rex, quia veriſſimè ſcriptum eſt*, * Corrumpunt mores bonos colloquia mala, *fuge perverſorum conſortia & conſilia, nec à Te quiſquam petere audeat, quod Majeſtatem tuam præſtare non deceat.*

Patres Regem admonent officii.

Poſſeſſiones Eccleſiæ patrimonium pauperum.

* 1. Cor. 15.

S C H O L I O N.

In hoc Articulo, pag. 375. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Conceſſa à Romano Pontifice Privilegia Epiſcopis aliquibus Galliæ, priùs debent examinari à Concilio & approbari.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea, mihi perperam affingitur. Synodi Vernenſis ſecundæ Canones eo loci recenſeo. *Undecimo*, inquam *Canone circa Primatum Drogonis Metenſi Epiſcopo in Gallias ac Germanias à Sergio II. Romano Pontifice conceſſum, expectandam ſtatuunt Patres numeroſiorem Synodum Epiſcoporum Galliæ & Germaniæ, & Metropolitanorum, reliquorumque Antiſtitum inquirendum eſſe conſenſum.* Non quid fieri debeat, aut debuerit, pronuntio; ſed quid à Concilio ſtatutum fuerit, hiſtoricè refero. An rectè & fideliter ſenſum Canonis expreſſerim, collatio narrationis meæ cum ipſo Canone oſtendet, cujus hæc ſunt verba: *De Prælatione Reverendiſſimi Drogonis definire aliud non audemus, niſi expectandum, quàm maximus cogi poteſt, Galliæ Germaniæque Conventum, & in eo Metropolitanorum, reliquorumque Antiſtitum inquirendum eſſe conſenſum, cui reſiſtere nec volumus, nec valemus.*

ARTICULUS XV.

De Synodo Bellovacenſi.

Bellovacum, vulgò *Beauvais*, caput Bellovacæ regionis, vulgò *Beauvoiſis*, urbs Epiſcopalis, ſub Archiepiſc. Remenſi.

ANNO Chriſti DCCCXLV. menſe Aprili, Synodus juſſu *Caroli Calvi* Regis, Bellovaci celebrata eſt, in qua *Hincmarus* Sandionyſianus Monachus Remenſis Epiſcopus creatus eſt, cùm Sedes jam à decennio per *Ebonis* depoſitionem vacaret. Adfuere *Wenilo* Senonenſis Archiepiſcopus, *Erchanradus* Pariſienſis, *Immo* Noviomagenſis, *Rothadus* Sueſſionenſis, *Simeon* Laudunenſis, *Lupus* Catalaunenſis, *Ragenarius* Ambianenſis, *Helias* Carnotenſis, *Herpoinus* Silvanectenſis, *Agius* Aurelianenſis, Epiſcopi, & *Hincmarus* Remenſium Archiepiſcopus deſignatus. Octo condidere Capitula, quæ Rex Chriſtianiſſimus *Carolus*, ſe erga omnes Eccleſias & Epiſcopos Regni ſui obſervaturum promiſit: *Primo* ſcilicet, ſe jus Eccleſiaſticum & Legem Canonicam ſervaturum. *Secundo*, non paſſurum ut Epiſcopi damnentur, aut inhonorentur ſine cauſa. *Tertio*, curaturum ut res tempore Principatus ſui Eccleſiis ablatæ reſtituantur, & reſtitutas conſervaturum. *Quartò*, ſe illicita de rebus Eccleſiæ Præcepta reſciſſurum. *Quintò*, ſe injuſtas exactiones erga Eccleſias remiſſurum. *Sextò*, ſe Eccleſias eaſdem contra deprædatores & oppreſſores defenſurum. *Septimò*, ſe Præcepta in favorem Eccleſiarum à *Ludovico Pio & Carolo Magno* data confirmaturum. *Octavò*, ſi quid vel ab ipſo Rege, vel ab Epiſcopis, contra hæc Capitula, humana fragilitate, ignorantia, vel ſubreptione peccetur, mutuo id conſilio emendatum iri.

Capitula quorum obſervantiam Rex Carolus Calvus pro Eccleſiæ bono promiſit.

ARTICULUS XVI.

De Concilio Meldenſi.

Meldæ, vulgò *Meaux*, caput Briæ, urbs Epiſcop. olim ſub Senonenſi, nunc ſub Pariſienſi Archiepiſcopatu.

ANNO Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-quinto, XV. Kal. Julias, conſenſu *Caroli Calvi* Regis Chriſtianiſſimi, Synodus in Eccleſia Meldenſi celebrata eſt; cui adfuere *Wenilo* Senonenſis, & *Hincmarus* Remenſis, Metropolitani, cum Suffraganeis ſuis, & *Rodulfus* Archiepiſcopus Bituricenſis; cæteri verò Epiſcopi per literas aut Legatos. Ab his Canones proximè habitarum Synodorum recenſiti: ſcilicet Conventus Colonienſis Capitula; item quæ in Synodis apud Theodonis Villam, apud Lauriacum, & apud Bellovacum condita fuerant. Tum alii Canones numero ſex & quinquaginta conſcripti. *Primus* eſt de domo Epiſcopi rectè componenda. *Secundus* rogat Regem & Magnates ne diu in domibus Epiſcoporum commorentur; & ne mulieres illùc introducant. *Tertius* Regem admonet ut caveat ne ſuus per civitates tranſitus direptionis ſit occaſio, & ne earum immunitates violentur. *Quartus* ſtatuit ut Epiſcopis libertas à Rege concedatur, Adventûs maximè & Quadrageſimæ temporibus; ipſi verò conceſſo ſibi otio benè utantur, Diœceſim luſtrent, vel in civitatibus ſuis reſideant, prædicationi vacent, hoſpitalitatem ſectentur, &c. *Quintus* Viſitationem

Summa Canonum.

Epiſcoporum officia.

Diœceſeos

Diœceſeos cuilibet Epiſcopo luculentiùs commendat, ut eam per ſe ipſos obeant, *juxta ordinem Evangelicum, & Apoſtolicum, atque Eccleſiaſticum.* Sextus exercendam Canonum ſeveritatem ſtatuit in Sacerdotes, qui contemptu minoris Eccleſiæ ambitioſè ad potiorem aſpiraverint. *Septimus* Metropolitanorum jura ſervari jubet.

Conciliorũ Provincialiũ celebratio.

Octavus ſancit ut Principes bis aut ſemel ſaltem in anno Concilia Provincialia celebrari permittant: *Quia qualibet confuſio rerum temporalium diſſolvere non debet Collegium Sacerdotum.* Epiſcopum, qui ad Concilium vocatus, abſque evidenti impedimento abfuerit, *Canon nonus* ab Officio ſuſpendit. *Decimus* Canonum ſtatuta præcipit ab omnibus obſervari, & ut nemo in actionibus vel Judiciis Eccleſiaſticis ſuo ſenſu, ſed eorum auctoritate ducatur:

Scriptura Sacra ſecundùm ſenſum SS. Patrum exponenda.

& *Ut in exponendis vel prædicandis Divinis Scripturis, Sanctorum Catholicorum & probatiſſimorum Patrum ſenſum quiſque ſequatur, in quorum ſcriptis*, ut B. dicit Hieronymus, *fidei veritas non vacillet.* Undecimus ſtatuit ut Epiſcopus probum & eruditum Theologum ſecum habeat,

Epiſcopi Theologum habeant Eccleſiaſtes.

Qui juxta ſinceriſſimum & puriſſimum ſenſum Catholicorum Patrum, de fide, & obſervatione mandatorum Dei, ſeu & prædicationis doctrina, Preſbyteros plebium aſſiduè inſtruat & informet, ne domus Dei vivi, quæ eſt Eccleſia, ſine lucerna verbi divini remaneat. Preſbyteros in Eccleſiis ſuis aſſiduè reſidere, ac mulierum frequentationem vitare jubet *Canon duodecimus.* Clericos armatos incedere prohibet *decimus-tertius*, ſub pœna depoſitionis. *Decimus-quartus* Epiſcopos ſuper Sacra jurare vetat: tranſgreſſores Cenſuræ Eccleſiaſticæ ſubjicit. *Decimus-quintus* docet quàm deteſtanda ſint perjuria. *Decimus-ſextus* Hoſpitalia ad nihilum redacta, vel ab hoſpitalitatis officio funditus abalienata, ut inſtaurentur, admonendum ſtatuit eſſe Regem. *Decimus-ſeptimus* Regiam Majeſtatem curare monet, ut Monaſteria, quæ, everſa Religione, in allodium data ſunt, libertate donentur, in iiſque divinus cultus, & obſervantia regularis reſtituantur. *Decimus-octavus* Regem admonet ut Miſſos in Provincias dirigat, qui res Eccleſiaſticas ab ipſo, aut ejus parente, per ſubreptionem atque ignorantiam in allodium datas inquirant, eaúmque breve deſcribant, ut id ejus Majeſtas emendet.

Simoniaca hæreſis.

Decimus-nonus per virtutem Sanguinis Chriſti prohibet, ne quis per *Simoniacam hæreſim* regiminis locum obtineat *quacunque factione, calliditate, promiſſione, ſeu commoditate, aut donatione, per ſe, aut per emiſſam perſonam.* Canon vigeſimus prohibet Chorepiſcopis adminiſtrationem Sacramenti Confirmationis, *ſolis Epiſcopis, juxta Decreta Innocentii I. debitam*; conſecrationes Eccleſiarum, Ordinum collationem uſque ad Subdiaconatum, &c. *Vigeſimus-primus* ab Epiſcopis & eorum Miniſtris, propter ſacrum Chriſma quodvis munus accipi vetat. Illud verò extra Feriam Quintam in Cœna Domini confici prohibet *Canon vigeſimus-ſecundus.* Quomodo Epiſcopus infirmus & Miniſterium Eccleſiaſticum obire non valens, Eccleſiam ſuam ordinare debeat cum Archiepiſcopi conſenſu, *vigeſimus-tertius* docet. *Vigeſimus-quartus* Preſbyteros baptizare vetat niſi in vicis & Eccleſiis Baptiſmalibus, atque temporibus conſtitutis, niſi cauſâ ægritudinis, vel certæ neceſſitatis. *Vigeſimus-quintus* laïcis prohibet ne Preſbyteros Eccleſiarum ſuarum turpi villicationi, & ſeculari negotiationi implicent, vel ſecum aliorsùm ducere præſumant, quò miniſterium ſuum negligere cogantur, ſub pœna excommunicationis.

Epiſtolæ formatæ, & dimiſſoriæ.

Vigeſimus-ſextus Preſbyteros & Clericos in alienis Diœceſibus ſine Epiſtola Formata recipi, aut retineri vetat. *Vigeſimus-ſeptimus* Clericos, qui cum Senioribus ſuis ex aliis Provinciis veniunt, miniſtrare, aut ordinari prohibet abſque dimiſſoriis Epiſcopi ſui literis.

Qualitates ordinandorum.

Vigeſimus-octavus prohibet aliquem ordinari, niſi qui in Clero certo & religioſo, vel etiam in civitate Epiſcopali per annum commoratus, probitatis & doctrinæ argumenta dederit. Quemquam verò *abſolutè ordinarii* vetat, id eſt, niſi pro certa Eccleſia, Monaſterio, aut Xenodochio. *Vigeſimus-nonus* eſt de Canonicorum in civitate vel Monaſteriis diſciplina: ipsíſque in omnibus Eccleſiis communes domos, & clauſtra ædificari jubet Epiſcoporum ac Regis providentiâ.

Parochiales Eccleſiæ Tituli Cardinales appellatæ.

Trigeſimus Titulos Cardinales, in urbibus & ſuburbiis conſtitutos, id eſt, Parochiales Eccleſias, ab Epiſcopis ordinari præcipit. *Trigeſimus-primus* Epiſcopos de compeſcendis uſuris admonet.

Modus in Excommunicatione infligenda ſervandus.

Trigeſimus-ſecundus hunc in excommunicatione infligenda modum ab Epiſcopo ſervari jubet, ut ſine certa & manifeſta peccati cauſa, & prævia monitione, à Communione Eccleſiaſtica neminem excludat, nec abſque conſilio Archiepiſcopi, aut Coëpiſcoporum, in caſibus extraordinariis, & in Canonibus non expreſſis: *Quia anathema æterna eſt mortis damnatio, & nonniſi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi.* Canon trigeſimus-tertius Monachos paſſim & ſine auctoritate Aulam adire vetat, & hùc illùc diſcurrere: ſed *Si utiles & neceſſarii Eccleſiæ ac Principi reperiantur, cum auctoritate Epiſcopi canonicè ac religioſè pergere.* Regem monet *Canon trigeſimus quartus* ne Canonicos ſeu quoſvis Clericos in ſuum ſervitium recipiat ſine conſenſu Epiſcopi, è cujus ſunt Diœceſi. *Trigeſimus-quintus* Monachum è Monaſterio ejici vetat, inconſulto Epiſcopo, vel ejus Vicario. *Trigeſimus-ſextus* Canonica Sententia percelli decernit Monaſteriorum & ſacrorum locorum pervaſores ac prædones, & qui Clericos inhonorant & affligunt. *Trigeſimus-ſeptimus* Pervaſores rerum Eccleſiaſticarum publicæ Pœnitentiæ ſubjici ſtatuit, invocato etiam ſi opus ſit, Regiæ auctoritatis auxilio: Si non paruerint, excommunicari. *Trigeſimus-octavus* eos qui ex rebus Eccleſiæ nonas & decimas perſolvere, & ſarta tecta Eccleſiæ reſtaurare negligunt, ad id per ſententiam excommunicationis cogi ſtatuit: ſi in eamdem negligentiam atque contemptum relapſi fuerint, Regia poteſtate compelli: ac in eos illud Juris effatum executioni mandari: *Qui negligit cenſum, perdit agrum.* Trigeſimus-nonus ſtatuit communione privandos, & Regia poteſtate ad ſatisfactionem cogendos, qui de agro Eccleſiaſtico & manſo, ac mancipiis, decimis, vel oblationibus, cenſum aliquem indebitum à Preſbyteris exegerint.

Raptores Pœnitentiæ publicæ ſubjiciendi.

Quadrageſimus, quadrageſimus-primus, quadrageſimus-ſecundus, tertius, & quartus, in raptores Virginum, Viduarum, Sanctimonialium, & ſponſarum alienarum animadvertunt, eóſque publicæ addicunt Pœnitentiæ. Si raptor puellam raptam, annuentibus parentibus poſtea ſub dotalitii nomine in conjugium duxerit, peracta publica Pœnitentia, eos convenire permittunt Patres, donec mutuo conſenſu continere poſſint. Filios verò etiam ex conjugio illo genitos arcent à Clero,

Raptus impedimentum Matrimonii.

niſi ob maximam Eccleſiæ utilitatem, aut neceſſitatem, vel ob ſingulare meritum, cum iis diſpenſetur. Si verò puellam cum parentum conſenſu raptor poſtea non duxerit, eam parentibus reſtitui jubent: ac utrique poſt publicam Pœnitentiam, inire matrimonium permittunt, propter incontinentiæ periculum: ita tamen ut ad ſecundas nuptias non convolent, niſi indulſerit Epiſcopus ad graviorem offenſam amovendam. Statuunt denique ut deinceps raptores, & eorum complices, anathemate

 feriantur,

feriantur, & ſine ſpe conjugii perpetuò maneant, ſecundùm *Gregorii II.* Pontificis Maximi Decretum. *Canon quadrageſimus-quintus* eum qui vivente marito adulterium cum ejus uxore commiſit, & eo defuncto illam duxit, Pœnitentiæ publicæ ſubjicit, qua peracta nubere poterunt, niſi ipſe aut mulier maritum occiderint, aut propinquitas, vel quælibet actio criminalis impediat. *Quadrageſimus-ſextus* mulieres, quæ quaſi Sanctimoniales ſub velamine Religionis degunt, & malæ ſunt famæ, ſi criminis convinci potuerint, Epiſcopali & Regia Auctoritate recludi ſtatuit ad agendam Pœnitentiam: ſin minus, erga Eccleſiam ipſas legaliter ſe purgare; & iiſdem poteſtatibus coerceri, ut deinceps religioſiùs vivant. *Canone quadrageſimo-ſeptimo* Patres Regem Chriſtianiſſimum rogant, ut Literas ſigillo Regio roboratas ſingulis concedat Epiſcopis, quarum auctoritate Reipublicæ Miniſtros convenire poſſint, ut ipſis civile præbeant adjutorium, cùm opus fuerit, ad ſuum Miniſterium rite peragendum. *Canon quadrageſimus-octavus* quemlibet mortuum in Eccleſia, *quaſi hæreditario jure*, ſepelire prohibet, *niſi quem Epiſcopus, aut Presbyter pro qualitate converſationis & vitæ dignum duxerit.* Prohibet pariter aliquid pro ſepulturæ loco peti, aut exigi, *Ne aut venalis Eccleſia dicatur, aut de humanis mortibus videamur gratulari.* Erga Judæos Canones & leges Principum obſervari *Canon quadrageſimus* decernit. *Quinquageſimus* Magnates, adulteria & fornicationes ne in ſuis domibus patiantur, admonet: utque domeſticis Presbyteris dent auctoritatem omnia vitia in familia ſua reſecandi. *Canone quinquageſimo-primo* Patres Regem liberè arguunt, quòd Villarum Regiarum Capellas & Beneficia laïcis dederit, qui earum reditibus & decimis fruuntur. *Indignum valde, eſt,* inquiunt, *ut qui in Regia Dignitate cæteros Eccleſiæ filios, auctore Deo, præcellitis, negligentiùs quæ Dei ſunt, exequi videamini. Unde dignum erat ut Capellas villarum veſtrarum laicis non committeretis*, &c. *Si autem laici Capellas habuerint, à ratione & auctoritate alienum habetur, ut ipſi decimas accipiant, & inde canes, aut geniciarias ſuas paſcant. Sed potiùs Presbyteri Eccleſiarum eas accipiant, & inde reſtaurationem Eccleſiarum, & luminaria, & hoſpitum ac pauperum receptionem exhibeant.* Canone quinquageſimo-ſecundo, Regem monent ut poſt Quartam Feriam in Capite Jejunii Placitum aut Mallum haberi prohibeat. *Quinquageſimo-tertio*, dies octo Paſchalis Feſtivitatis ab omnibus Chriſtianis feriari jubent, ſub pœna excommunicationis. *Quinquageſimo-quarto* Capitula Eccleſiaſtica ab Imperatoribus Carolo Magno & Ludovico Pio condita præcipiunt obſervari. *Quinquageſimo-quinto* ſtatuunt Clericos contumaces & rebelles adversùs Canonum & Regiorum Capitulorum auctoritatem, proprii gradus amiſſione multari: Laïcos in qualibet dignitate conſtitutos, honore, quo in Republica fruuntur, à Rege privari, & exilio, vel aliis pœnis plecti, prout Rex decreverit. *Canone quinquageſimo-ſexto*, Regem monent ut Capitula quæ condidit, & manu ſua firmavit, & quorum executionem promiſit, obſervari curet. Quod in teſtimoniis Canoni quadrageſimo-nono annexis legitur Concilii Aurelianenſis III. Decretum, ab eo qui hæc teſtimonia collegit, *Lupo* Tricaſſino Epiſcopo, memoriæ lapſu perperam tributum eſt, cùm *Lupi* Lugdunenſis Archiepiſcopi, qui Concilio III. Aurelianenſi præfuit, nomine laudandum eſſet.

Impedimentum criminis.

Sepulturæ locus gratis concedendus, nec in Eccleſia quaſi hæreditario jure.

Obſervantia Canonum, & Regiorum Capitularium.

Synodi Meldenſis Decreta anno ſequente in Concilio Pariſienſi promulgata fuere; cui, præter Metropolitanos qui ad Meldenſe convenerant, cum Epiſcopis Provinciæ ſuæ adfuit *Gunthaldus* Rothomagenſis Archiepiſcopus. In quo etiam Concilio Privilegium liberæ electionis *Paſchaſius Radbertus* Corbeienſis Abbas Monaſterio ſuo confirmari à Patribus impetravit.

Meldenſis Concilii Capitula *Carolo Calvo* Regi oblata ſunt in Villa Sparnaco * Remenſis Diœceſeos, anno Chriſti DCCCXLVII. Verùm Proceres Regni, qui Abbatias aliáſque res Eccleſiaſticas, à Rege in Beneficium acceperant, nec ipſas dimittere ſecundùm Epiſcoporum ſanctiſſimas admonitiones volebant, ab ejus Majeſtate importunis precibus obtinuere; ut quoſdam tantùm Concilii Meldenſis Canones confirmaret, non omnibus publicæ Legis vim & auctoritatem daret. Id præter antiquiſſimam inſcriptionem quæ legitur Titulo VII. Capitularium *Caroli Calvi* præfixa, docent Annales Bertiniani ad annum DCCCXLVI. *Carolus*, inquiunt, *apud Villam S Remigii Sparnacum nomine, contra morem, Conventum populi ſui generalem menſe Junio habuit, in quo Epiſcoporum Regni ſui perneceſſaria admonitio de cauſis Eccleſiaſticis ita flocci-penſa eſt, ut vix unquam reverentia Pontificalis Chriſtianorum dumtaxat temporibus ſic poſthabita legatur.*

** Sparnacum, vulgò Eſpernay, ad Matronam fluvium, la Marne.*

ARTICULUS XVII.

De Concilio Moguntino I. ſub Rabano Archiepiſcopo.

Anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-ſeptimo, *Rabanus* Moguntinus Archiepiſcopus cum duodecim Suffraganeis ſuis Synodum habuit Moguntiæ juſſu *Ludovici* Germaniæ Regis, in clauſtro *S. Albani*: cui etiam Chorepiſcopi, Abbates, Monachi, omniúmque Ordinum Clerici adfuere. Cauſa congregandæ Synodi fuit Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtauratio. Triduano jejunio cum Litaniis ſeu publicis Supplicationibus præmiſſo, cùm Patres ter mille & quingentas Miſſas, & mille ac ſeptingentorum Pſalteriorum recitationem pro Rege, pro ejus conjuge, & prole indixiſſent, Synodus in duas turmas diviſa eſt. In prima conſidebant *Epiſcopi cum quibuſdam Notariis, legentes atque perſcrutantes Sanctum Evangelium, Epiſtolas, Actus Apoſtolorum, Canones, ac diverſa SS. Patrum Opuſcula, cum ceteris ſacris dogmatibus, diligenti ſtudio perquirendo quibus modis ſtatum Eccleſiæ Dei & Chriſtianæ plebis profectum ſanâ doctrinâ & exemplis juſtitiæ inconvulſum, largiente gratia Dei, perficere & conſervare poſſent.* In altera turma ſedebant *Abbates ac probati Monachi, Regulam S. Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem ſtatum atque augmentum cum Dei gratia perducere poſſent, & ubicumque per negligentiam atque deſidiam Rectorum Regularis Ordo delapſus fuiſſet, rurſum ſecundùm normam Regulæ S. Benedicti ad integrum reſtitueretur.* Iſta conſtant ex Concilii Præfatione.

Concilium in duos Ordines diviſum.

Canones triginta & unum condidit hæc Synodus. *Primus* eſt de Fide Catholica, quæ ut ab omnibus firmiter teneatur ſatagere debent Sacerdotes. *Secundus* eſt de aſſiduitate ſacræ lectionis, & de prædicatione Epiſcoporum, qui Homilias de Fide Catholica, de vitiis & virtutibus, de finibus bonorum & malorum, captui Chriſtianæ plebis accommodatas, & in linguam vulgarem tranſlatas habere debent & dicere. *Canon tertius* Baptiſma ſtatis tantùm temporibus Paſchatis & Pentecoſtes ritu ſolemni conferri ſtatuit, ſecundùm Romanæ Eccleſiæ morem. *Quartus* ad pacem

Canonum ſumma.

Prædicatio Epiſcoporum

pacem & concordiam, maximè inter Epiſcopos & Comites ſervandam hortatur. *Quintus* à communione removet eos qui contra Regem, vel Eccleſiaſticas Dignitates, aut Reipublicæ Poteſtates conjuraverint. *Sextus* excommunicatione ferit eos qui poſſeſſiones Eccleſiæ ſub Regiæ Immunitatis defenſione conſtitutas invaſerint, aut damnum eis aliquod intulerint. Regem hortatur ut res Dominicas magis quàm proprias hæreditates tueatur: *Quarum defenſor & cuſtos divinitùs ſtatutus, diligenti cura non ſolùm eas ſervare, ſed etiam multiplicare debet, magiſque illa, quæ diximus præſtantioa, quàm ſua, defendere illum oportet & augmentare. Si quis igitur inſanus, importunitate improbitatis, Regem à recto propoſito avertere tentaverit, nulliſque remediis mitigari poſſe viſus fuerit, licet obſequiis aliquibus tranſitoriis ſit neceſſarius, abjiciendus ab eo projiciendùſque re eſt, juxta illud Evangelicum:* „Si pes, manus, oculúſve tuus ſcandalizet te, „erue illa, & projice abs te. *Canon ſeptimus* adminiſtrationem & diſpenſationem rerum Eccleſiaſticarum penes Epiſcopos eſſe ſtatuit, ſecundùm Canonum auctoritatem. *Octavus* renovat Concilii Carthaginenſis III. Canonem quadrageſimum nonum de Clericis, qui nihil habentes ordinantur, & poſt Ordinationem ſuam agros vel quæcumque prædia ſuo nomine comparant. Jubet illa Eccleſiæ reſtitui, alioqui illos puniri ut rerum Dominicarum invaſores. *Nonus* renovat Concilii Africani Decretum de manumiſſionibus in Eccleſia celebrandis. *Decimus* ſtatuit ut decimæ, quæ ſingulis dantur Eccleſiis, Epiſcoporum conſilio à Presbyteris *ad uſus Eccleſiæ & pauperum ſummâ diligentiâ diſpenſentur:* Et ut reditus ac oblationes Eccleſiæ in quatuor dividantur portiones, quarum una Epiſcopi, altera Clericorum, tertia pauperum, quarta Eccleſiæ fabricis applicanda, juxta Conſtitutionem Epiſcopalem. *Undecimus* à veteribus Eccleſiis auferri decimas aut alias poſſeſſiones prohibet, pro novis Oratoriis, abſque conſenſu Epiſcoporum. *Duodecimus* depoſitionis pœnâ plectendum ſtatuit, qui Eccleſiam ſimoniacè fuerit adeptus. Et Patronis cùm Eccleſiaſticis, tum laïcis prohibet, ne alicui Presbytero dent Eccleſiam ſine licentia Epiſcopi. *Decimus-tertius* cùrare jubet Epiſcopum ut Canonici & Monachi ſecundùm Ordinem Regularem vivant, & à negotiis ſecularibus abſtineant. *Decimus-quartus* Monachos aliquid proprium habere vetat. Jubet etiam ut qui Parochialibus Eccleſiis præfecti fuerint, *rationem Epiſcopo, vel ejus Vicario reddant, & convocati ad Synodum veniant.* Tunc nempe Eccleſiæ neceſſitas in Germania poſtulabat, ut Monachi ad regendas Parochias aſſumerentur. *Decimus-quintus* Clericos comam laxantes coërceri jubet. *Decimus-ſextus* Abbatiſſas è Monaſteriis ſuis egredi prohibet ſine licentia Epiſcopi, aut Vicarii, *niſi fortè Regali Juſſione cogantur.* Sanctimoniales verò ad Horas Canonicas pariter celebrandas adſtringit. *Decimus-ſeptimus* Regem admonet ne pauperes & orphanos opprimi ſinat. *Decimus-octavus* prohibet ne quis res pauperum & minùs potentum rapere, aut emere malis artibus audeat: & emptiones hujuſmodi in publico Placito, coram teſtibus, & cum ratione fieri decernit. *Decimus-nonus* emendari jubet eos qui ad ſubvertendam juſtitiam munera accipiunt. *Vigeſimus* eſt de parricidarum Pœnitentia, quibus militia, & matrimonio interdicit. *Vigeſimus-primus* mulieres quæ fornicantur, & partus ſuos necant, vel agunt ſecum ut utero conceptus excutiant, Pœnitentiæ publicæ addicit, ſecundùm Canones Conciliorum Illiberritani, Ancyrani, & Ilerdenſis. *Vigeſimus-ſecundus* eſt de Pœnitentia homicidarum & falſorum teſtium, ſecundùm Ancyranos, & Agathenſes Canones. *Vigeſimus-tertius* renovat Ancyranum Canonem de Pœnitentia pro homicidio non ſponte commiſſo. *Vigeſimus-quartus* eſt de Pœnitentia ejus qui Presbyterum occidit. *Vigeſimus-quintus* æquè Pœnitentiæ addicit eos, qui Presbyterum degradatum interfecere. *Vigeſimus-ſextus* eſt de Pœnitentia moribundorum: à quibus *per Presbyteros pura inquirenda eſt Confeſſio, non tamen illis imponenda quantitas Pœnitentiæ, ſed innoteſcenda:* quam ſi convaluerint, adimplebunt . . . . . *Et orationibus & conſolationibus Eccleſiaſticis ſacra cum Unctione Dei animati, ſecundùm ſtatuta SS. Patrum, Communione Viatici reficiantur.* Extrema-Unctio tunc ante Viaticum Corporis Chriſti infirmis conferebatur ex Eccleſiæ diſciplina. *Canon vigeſimus-ſeptimus*, pro his qui ob ſcelera patibulo ſuſpenduntur, ſi peccata confeſſi fuerint, oblationes fieri & Miſſas celebrari poſſe reſpondet: qua de re quidam Epiſcopi dubitabant. *Vigeſimus-octavus* & *vigeſimus-nonus* inceſtuoſos impœnitentes excommunicari, & à ſeculari etiam Poteſtate coerceri mandant: inceſta verò matrimonia dirimi, & iis, qui ita conjuncti ſunt, ſeparatis, ulterius conjugium prohibent. *Canon trigeſimus* conjugium in quarto conſanguinitatis gradu deinceps vetat: & contractum poſt hanc prohibitionem dirimit. *Trigeſimus-primus* modum tempúſque Pœnitentiæ peccata ſua confitentibus, *aut per antiquorum Canonum inſtitutionem, aut per Sanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per Eccleſiaſticam conſuetudinem* à Sacerdotibus imponi ſtatuit. Publicis peccatis, publicam Pœnitentiam; occultis privatam decernit imponendam. Hos Canones ad Ludovicum Germaniæ Regem Patres tranſmiſere, eorúmque confirmationem ab ejus Majeſtate rogarunt. *Hæc verò,* inquiunt, *quæ Vobis tranſmiſſa ſunt, petimus ut veſtra Auctoritate firmentur: &, ſi quis adverſarius illis exiſtere voluerit, non permittatur: Dei enim cooperatores vos eſſe debetis, & adjutores ſanctæ ejus Eccleſiæ.*

Rerum Eccleſiaſticarum defenſor & cuſtos divinitùs conſtitutus.

Reddituum Eccleſiaſticorum Canonica diſpenſatio.

Monachi Parochialibus Eccleſiis Præfecti.

Pœnitentia Moribundorum.

Extrema-unctio Viatico præmiſſa.

Inceſta Matrimonia dirimuntur.

Conſanguinitas in 4. gradu, impedimentum dirimens Matrimonium.

Regulæ ſecundùm quas modus tempuſque Pœnitentiæ peccata confitentibus imponi debet.

ARTICULUS XVIII.

De Synodo Ticinenſi.

HAnc Synodum Conciliorum Editores *Regiaticinam* inſcribunt, quòd in urbe *Regiaticino* celebrata dicatur; & magnopere ſe torquent nonnulli inquærendo quænam ſit *Regiaticina* civitas; cùm facillimum ſit imperitorum amanuenſium errorem corrigere, qui duo conjungentes vocabula, Synodum in urbe Regia Ticino factam, *Regiaticinam* ſcripſere. Ticinenſis autem iſta Synodus anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo, *Lotharii* Imperatoris undecimo habita eſt, non trigeſimo-primo, ut fert mendoſa inſcriptio: ſiquidem *Lotharius* ne decimum-ſextum quidem annum implevit. Præfuerunt *Angilbertus* Mediolanenſis Archiepiſcopus, & *Theudemarus* Aquileienſis, cum *Joſepho* Eporedienſi (ut *Vvelſerus* conjicit) Epiſcopo. Canones viginti-quinque in ea conditi. *Quinque primi* vitam & converſationem Epiſcoporum ſpectant, quibus ut *in cubiculo & ſecretioribus obſequiis, ſinceræ opinionis Sacerdotes & Clerici adſiſtant,* Synodus præcipit, qui converſationis eorum teſtes ſint. Menſam frugalem ac modeſtam eſſe jubet, & ad ipſam *peregrinos, pauperes, & debiles adeſſe:* ad eam ſacram lectionem recitari, & vivæ vocis exhortationem ſubſequi. Epiſcopos non ſolùm Dominicis diebus, & præcipuis Feſtivitatibus Miſſas celebrare ſtatuit; ſed quotidie, cùm poſſibile fuerit. A venatione, & equorum ac mulorum ſuperflua cura, pretioſarum veſtium cultu, & juramento omníque ſermonis fuco abſtinere. *Ca-*

Ticinum; vulgò Pavia Pavie, ad Ticinum fluvium, urbs inſignis in Ducatu Mediolanenſi, cujus Epiſcopatus Romano Pontifici immediatè ſubjectus.

Summa Canonum.

Vita & converſatio Epiſcoporum.

nonicas

Epiſcoporū doctrina & prædicatio.

nonicas Scripturas, & ſancta dogmata jugi meditatione diſcutere, & Preſbyteris, ac Clericis ſuis ſubtilius tractando & diſſerendo occultos ſacrarum Litterarum theſauros aperire. populis verò juxta ipſorum capacitatem Dominicis & Feſtis diebus verbum prædicationis impendere. Sextus & Septimus publicum Pœnitentiam ſpectant, quæ pro publicis dumtaxat peccatis tunc imponebatur. Archipresbyteris hanc provinciam demandat Synodus, ut per ſingulas familias inquirant, *Qui publicè crimina perpetrarunt, ut publicè pœniteant. Qui vero occultè deliquerunt, illis confiteantur, quos Epiſcopi, & plebium Archipresbyteri idoneos ad ſecretiora vulnera mentium Medicos elegerint.* En ſecretiorum peccatorum Confeſſionem Sacerdotibus factam. Statuit etiam Synodus ut Presbyteri per oppida villaſque inſpiciant an Pœnitentes injunctæ ſatisfactionis impleant opera. Reconciliationem etiam Pœnitentium ab Epiſcopis, non à Presbyteris fieri decernit, niſi in vitæ diſcrimine, vel abſente & jubente Epiſcopo. *Canon octavus*, *ſalutare* Extremæ-Unctionis *Sacramentum* populis prædicari præcipit. Per illud, *ſi fideliter poſcitur, & remitti peccata*, & *conſequenter corporalem ſalutem reſtitui* docet. Publicè Pœnitentibus negandum tradit, niſi priùs reconciliatione percepta, Communionem Corporis & Sanguinis Chriſti meruerint. *Quibus enim reliqua Sacramenta interdicta ſunt, hoc uno uti nulla ratione conceditur.* Nonus parentes admonet, ne filias ſuas viro maturas diu in domibus ſuis innuptas retineant, propter ſtupri periculum. *Decimus* antiquorum Patrum ſtatuta in raptores innovat. *Undecimus* publici criminis reos ab Epiſcopo, in cujus Diœceſi ſcelus commiſſum eſt, ſtatim communione privatos, ad agendam Pœnitentiam cogi decernit: & ad alios Epiſcopos ſcribi, in quorum fortè Diœceſibus poſſeſſiones habent, ne eos, per ſubreptionem, ad Communionem recipiant. *Duodecimus* ſeculari militia, & Reipublicæ muneribus publicè Pœnitentibus interdicit. Publici criminis reos, & publicam Pœnitentiam agere renuentes, anathemate ferici jubet, ipſiſque nec in exitu communicari, nec poſt mortem eorum commemorationem inter defunctos Fideles fieri. Verùm adeo terribile anathema abſque Metropolitani conſilio, & Comprovincialium Epiſcoporum communi judicio infligi non permittit. *Canon decimus-tertius* Archipresbyteros ſingulis plebibus præfici ſtatuit, qui ſuper minorum Titulorum Presbyteros invigilent. *Decimus-quartus* Monaſteria ab Epiſcopis deſtructa, ab iiſdem reſtaurari jubet, ſub pœna excommunicationis. *Decimus-quintus* Xenodochiorum curam Epiſcopis commendat, ut vel ipſi ea adminiſtrent ſecundùm Fundatorum diſpoſitionem, vel ab eorum heredibus congruè adminiſtrari procurent, ſi ita decreverint. *Decimus-ſextus* Principes admonet, quòd ſi *Monaſteria & Xenodochia* ſub defenſione ſua poſita, contra decreta Fundatorum, *perſonis quibus non licet, dederint, ipſi impugnatores efficiuntur, qui propugnare debuerunt. Et cavendum ſummopere Principibus, ut quia minimè nunc judicantur, ne in futuro judicio ab omnipotenti Deo gravius judicentur ſecundum Apoſtolum:* Etenim horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. *Nos vero*, inquiunt Patres, *qui debitores ſumus ut fideliter ammoniemus, idcirco humiliter ſuggerimus, quod ſilere non audemus.* Canon decimus-ſeptimus à communione removendum dicit eum, qui, poſt admonitionem Epiſcopi & Sacerdotum, decimas dare contempſerit, aut iis, quibus dandæ non ſunt, pro ſuo arbitrio dare præſumpſerit. *Decimus-octavus* Clericos habendos non eſſe declarat, qui nullius Epiſcopi diſciplinâ & providentiâ gubernantur. Proinde ſeculares, qui in domibus ſuis Sacerdotes ad ſacra Myſteria celebranda habere voluerint, eos aſſumant, qui ab Epiſcopis fuerint examinati, & commendatitiis Ordinatorum ſuorum literis muniti. *Canon decimus-nonus* abuſum emendat, quo ſeculares quidam Viri Presbyteros, aut alios Clericos, conductores, vel procuratores, ſive exactores fiſcalium rerum, vel redditruum, aut vectigalium conſtituebant. Id ſi fiat in poſterum, utrumque excommunicandum pronuntiat, tam qui conſtituerit, quam qui indignè paruerit. *Vigeſimus* à Chriſtiana communione pellendum edicit, quicumque Judæos Judiciariam poteſtatem ſuper Chriſtianos exercere permiſerit. *Vigeſimus-primus* uſuras compeſcit, jubétque ut fœneratores, *ſi ſuperſunt à quibus uſuras exegerunt, ipſis reſtituant, quæ ſuperabundantius abſtuliſſe probantur. Si autem deceſſerint, heredibus eorum ſaltem medietatem refundant, aut eleemoſynis redimant, quod cupiditate deliquerunt.* Deinceps verò fœneratores laïcos excommunicari, Clericos deponi ſancit. *Vigeſimus-ſecundus* Sacerdotes cavere jubet, ne viduæ & orphani ab his, qui ſecundùm humanas Leges eorum tutelam ſibi vendicant, opprimantur, &, ſi hujuſmodi oppreſſores admonitione Epiſcopali non corrigantur, ſuggerere Imperatori, ut eis efficacem tutorem ipſe tribuat. *Vigeſimus-tertius* Clericos & Monachos vagos, qui multiplices ſpargunt errores, & inutiles quæſtiones diſſeminant, ab Epiſcopo loci detineri decernit, à Metropolitano examinari, & Eccleſiaſticæ pacis perturbatæ convictos congrua diſciplina macerari. *Vigeſimus-quartus* vetat, ne adoleſcentibus impuberibus adultæ puellæ Matrimonio jungantur: quia ſæpe ſoceri nurus conſtupraſſe convicti ſunt. Mulieres maleficas & veneficas acerrima Pœnitentia caſtigari ſtatuit, & in exitu ſolùm Communione donari.

Pœnitentia publica pro publicis peccatis. — *Secretiorum peccatorum Confeſſio.* — *Extremæ Unctionis Sacramentum.* — *Xenodochiorum cura Epiſcopis cōmendata.* — *Uſurarum reſtitutio neceſſaria ad ſalutem.*

ARTICULUS XIX.

De Synodo Sueſſionenſi II.

SYnodus Sueſſionenſis Secunda anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo tertio, die decima Kalendas Maias, jubente *Carolo Calvo* Rege Chriſtianiſſimo, qui & ipſe adeſſe dignatus eſt, à quinque Provinciarum Epiſcopis, in Monaſterio *S. Medardi* apud Sueſſiones celebrata eſt. Præfuere *Hincmarus* Remenſium, *Wenilo* Senonenſium, & *Amalricus* Turonenſium Archiepiſcopi. Actum eſt primo de Ordinationibus ab *Ebone* poſt exauctorationem factis: Ejus depoſitio, & *Hincmari* legitima ſucceſſio confirmata eſt: Clerici ab eo ordinati gradibus ſuis dejecti, quod & Acta Synodalia docent, & Canon primus. Sed de his uberiùs agemus in Diſſertatione de cauſa *Vulfadi* & Sociorum ab *Ebone* ordinatorum. Præter primum illum Canonem *Ebonis* Ordinationes ſpectantem, duodecim alii conditi ſunt. *Secundus* ſpectat *Herimannum* Epiſcopum Nivernenſem, qui ob levitatem ſæpe à Præſulibus correptus, indignis Epiſcopali gravitate actionibus injuriam Ordini Sacratiſſimo ſemper faciebat, multùm ad id conferente corporis infirmitate. Ejus eccleſia *Weniloni* Senonenſium Archiepiſcopo, ejus Metropolitano commendata eſt cujus curæ & ipſe commiſſus eſt *Herimannus*, ut eum apud ſe retineret, donec abſtinentiæ aſſuetum, Epiſcopali gravitate inſtructum, & Apoſtolicis moribus informatum, Clerus & populus ad Sedem propriam revocaret. *Canon tertius* Burchardum Carnotenſem Epiſcopum electum, præmiſſo electionis ejus & perſonæ examine,

Summa Canonum.

mine, ordinandum ſtatuit. *Quartus* Aldrici Cœnomanenſis Epiſcopi paralyſi laborantis Eccleſiam ejus Metropolitano commendat. *Quintus* Monachos duos Monaſterii *S. Medardi*, qui *Pippinum* olim Aquitaniæ Regem *Caroli Calvi* nepotem, conſilio Pontificum & Procerum attonſum, & in dicto Monaſterio recluſum, inde abducere conati erant, conſpirationis convictos, è gradu Preſbyteratus dejicit, & ſeparatim in Monaſteria ſui Ordinis longè diſtantia relegat. *Sextus* Ragamfridum Diaconum, accuſatum quòd Præcepta falſa Regio nomine compilaſſet, è Diœceſi Remenſi diſcedere prohibet, donec ſe purgaverit. *Septimus* ſtatuit ut Miſſi Dominici in Provincias dirigantur, ad inſtaurandum Dei cultum in civitatibus & Monaſteriis, qui ſingulorum locorum ſtatum diligenter perſcrutentur; & quod per ſe corrigere non valuerint, ad Synodum proximè futuram, & ad Regem referant. *Octavus* Immunitates, quas Religioſiſſimi Principes Eccleſiis conceſſerunt, firmas & ratas in perpetuum eſſe jubet. *Nonus* præcipit ut ex poſſeſſionibus Eccleſiaſticis, quæ ob varias neceſſitates nedum plenè reſtitui poſſunt, nonæ ſaltem ac decimæ ſolvantur. *Decimus* Dominicis, aliíſque ſolemnibus diebus judicia publica exerceri vetat. *Undecimus* ſub pœna excommunicationis, & indignationis Regiæ prohibet, ne quis noxios, qui Diſciplina Eccleſiaſtica coercentur, tueri audeat. *Duodecimus*, Inceſtos & quoſlibet alios facinoroſos, Epiſcoporum examen refugientes, à ſecularibus Judicibus coërceri ſtatuit, annuente Chriſtianiſſimo Rege. *Decimus-tertius* vetat ne res ullæ Eccleſiaſticæ abſque Regis licentia commutentur. In eadem Synodo, Actione ſeptima, Mandata Miſſis Dominicis, quorum Canone VII. fit mentio, à Rege præſcripta, relecta ſunt eo jubente, & ab Epiſcopis approbata. Eadem Mandata & Capitula in Concilio Vermerienſi II. eodem anno, menſe Auguſto, ejuſdem Chriſtianiſſimi Regis juſſu relecta, & ſuſcepta ſunt. In qua etiam Synodo *Herimanno* Epiſcopo Nivernenſi, poſtquam convaluiſſet, Eccleſiæ ſuæ diſpoſitio & adminiſtratio reſtituta eſt.

ARTICULUS XX.

De Concilio Valentino III.

ANno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo quinto, VI. Idus Januarii, Synodus Valentina ab Epiſcopis trium Provinciarum, ſcilicet Lugdunenſis, Viennenſis, & Arelatenſis celebrata eſt, *Lotharii* Imperatoris Juſſu; quia in ea Regni parte, quæ ipſi in diviſione fratrum obtigerat, ſitæ erant Valentia & reliquæ civitates, quarum Epiſcopi, numero quatuordecim, huic Concilio adfuere. Præſides fuerunt *Remigius* Lugdunenſis, *Egilmarus* Viennenſis, & *Rodlandus* Arelatenſis, Metropolitani. Diſcuſſa primùm & finita Valentini Epiſcopi nonnullis criminibus diffamati cauſa, ob quam congregata fuerat Synodus, Canones viginti tres conditi ſunt. Sex priores, ſpectant Quæſtiones quas *Goteſchalcus* Monachus, & *Joannes Scotus* Eccleſiæ intulerant; & quatuor Capitula explodunt, quæ ab *Hincmaro* contra Goteſchalci errores compoſita, Synodus apud Cariſiacum anno DCCCLIII. approbans ſuſceperat. De his Canonibus agemus in Diſſertatione cauſæ *Goteſchalci*, §. XI. oſtendemúſque Valentinam Synodum à fide & doctrina Synodi Cariſiacæ non diſſenſiſſe, neque *Goteſchalci* erroribus faviſſe. *Canone ſeptimo* ſtatutum eſt, ut poſt obitum cujuſlibet Epiſcopi, Regi ſupplicetur, *Ut Canonicam electionem Clero & Populo ipſius civitatis permittere dignetur*: & ut dignus eligatur. Sed & Clericos Palatinos, quos Princeps Epiſcopos deſignaverit, abſque examine de vita & doctrina, faciendo à Metropolitano, vetat ordinari. *Canon octavus* excommunicationem decernit in eos, qui bona Eccleſiaſtica invaſerint, etiamſi ea ſibi à Principibus conceſſa dixerint. *Nonus* Seculares, qui Parochiales Preſbyteros opprimunt, ac irreverenter tractant, aut dotes Eccleſiarum auferunt, aut cenſum inde exigunt, Cenſurâ Canonicâ ſtatuit feriendos, & ipſarum Baſilicarum in eorum prædiis conditarum deſtructionem comminatur. *Decimus* nonas & decimas ex villis & fiſcis olim Eccleſiæ collatis, ſed poſteà ſubtractis, iiſdem Eccleſiis ſolvi jubet, ſub pœna excommunicationis. Uſuras etiam canonica ſeveritate prohibet ac damnat. *Undecimus* in Judicio forenſi ab utraque parte juramentum exigi vetat. Quæ conſuetudo ex quarumdam ſecularium Legum conſtitutione invaluerat. *Duodecimus* eos qui ſingulari certamine alios occidunt, aut vulnerant, excommunicari, & ad agendam Pœnitentiam modis omnibus compelli ſtatuit: occiſos verò à Dominicæ Oblationis commemoratione alienos, & Eccleſiaſtica ſepultura privandos. Rogatur verò Imperator ut huic & præcedenti Canoni publicæ Legis vim addat. *Decimus-tertius* ſtatuit, ut Epiſcopi mutuò ſe adjuvent contra Sacerdotalis auctoritatis contemptores, & rebelles Eccleſiaſticæ Poteſtati. *Decimus-quartus* monet Epiſcopos, ne Clero, Monachis, aut plebi ſibi commiſſæ murmurationis, querimoniarum, ac detractionis adversùs ſe ipſos dent locum, eos vexando & opprimendo. *Decimus-quintus* jubet ut Epiſcopi maturitate morum, & repudiatione omnium levitatum, ac vanitatum, omnibus formam diſciplinæ ac modeſtiæ ſe præbeant. *Decimus-ſextus* ſtatuit ut Epiſcopi, ſive per ſe, ſive per eruditos Preſbyteros verbum Dei plebibus, tam in urbe, quàm foris prædicent: *Quia ubi verbum Dei fidelibus non miniſtratur, quid aliud quàm vita animæ ſubtrahitur?* De Parochiarum viſitatione ſtatuit *Canon decimus-ſeptimus*, ut tam moderatè fiat, ut manifeſtum ſit ab Epiſcopis & eorum Miniſtris ſola ibi animarum lucra quæri. *Decimus-octavus* eſt de Scholis inſtaurandis, in quibus divinæ & humanæ literæ, necnon cantus Eccleſiaſticus doceantur. *Decimus-nonus* jubet ut Metropolitani non ſolùm de totius Cleri, ſed etiam de ſubditorum Epiſcoporum vita & opinione curam gerant. *Vigeſimus* theſauri & ornamentorum Eccleſiaſticorum cuſtodiam commendat. *Vigeſimus-primus* cautionem maximam in rerum Eccleſiaſticarum commutatione adhiberi præcipit, ne Eccleſia detrimentum patiatur. *Vigeſimus-ſecundus* conſuetudinem valde reprehenſibilem emendat, quâ Epiſcopi à Preſbyteris ſuis pecunias exigebant, ceu honorarium pro labore viſitationis & prædicationis, quamvis nec viſitationis, nec prædicationis munus obirent. *Vigeſimus tertius* eos qui Archidiaconum Viennenſis Eccleſiæ, & ejus propinquos perſequebantur, excommunicatione damnat.

Epiſcoporum electio.

Duello pugnantium pœna.

Epiſcoporum converſatio.

Prædicatio.

Viſitatio.

Summa Canonum.

ARTICULUS XXI.

De Concilio Tullenſi apud Saponarias.

Tullum, vulgò Toul, urbs Lotharingiæ, Epiſcopalis ſub Archiep. Treverenſi.

Saponaria, vulgò Savonieres, locus Tullo vicinus.

CONcilium Tullenſe I. apud Saponarias villam Tullo proximam, ab Epiſcopis duodecim Provinciarum celebratum eſt, anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo nono, menſe Junio, *Carolo Calvo* Francorum Rege, & ejus nepotibus *Lothario* & *Carolo*, Lotharii Imperatoris filiis, præſentibus: quorum hic Provinciam inter Rhodanum & Alpes, cum Burgundia, obtinebat; ille regionem univerſam, quæ ab eo poſtea Regnum *Lotharii* dicta eſt. Tertius natu maximus *Ludovicus* Imperium ſortitus fuerat cum Regno Italiæ.

Summa Canonum.

In hac Synodo Canones tredecim conditi. *Primo Canone* Patres de pace inter *Carolum Calvum*, & fratrem ejus *Ludovicum* Germaniæ Regem procuranda ſtatuunt. *Secundo*, de Epiſcoporum conjunctione, & mutuo ſolatio, ac de Synodis frequentiùs habendis, quarum celebratio propter diſſenſionem Regum intermiſſa fuerat. *Tertius Carolo Calvo*, ac ejus nepotibus *Lothario*, & *Carolo*, mutuam concordiam gratulatur. *Quartus Tortoldum* Diaconum, qui Bajocenſem Epiſcopatum invaſerat, à *Venilone* Senonenſi Archiepiſcopo, cujus Diaconus fuerat, & tribus aliis, vocari, audiri, & emendari jubet. Ab iis dejectus fuiſſe videtur, cùm Synodo Tullenſi II. anno ſequenti, Bajocenſis Epiſcopus, non *Tortoldus*, ſed *Erchambertus* adfuerit. *Quintus* Anſchario Subdiacono, qui Sedem Lingonenſem, Epiſcopo vivente, pervaſerat, veniam petenti, & promittenti nuſquam quid ſimile tentaturum, indulget, ea conditione ut Lingonenſem Epiſcopatum nuſquam ambiat. *Sextus* memorat quomodo Rex Chriſtianiſſimus *Carolus* Libellum Proclamationis adverſùs *Venilonem* Senonenſem Archiepiſcopum, qui ab eo defecerat, Synodo porrexerit, & ejus cauſam ab electis Judicibus cognoſci ac finiri poſtularit: & quomodo Regis accuſatio *Veniloni* per certos Epiſcopos, & Synodicas Literas ſignificata fuerit, dataeque induciæ.

Venilo, Senonenſis Archiepiſcopus infidelitatis à Rege accuſatur.

Libelli quem *Carolus Calvus* adverſùs *Venilonem*, electis Judicibus, *Remigio* Lugdunenſi, *Herardo* Turonenſi, *Veniloni* Rhotomagenſi, & *Rodulfo* Bituricenſi, Metropolitanis obtulit, hæc erant ſumma Capita: Quòd *Venilo*, quem Senonenſi Eccleſiæ, cum Epiſcoporum conſenſu præfecerat; qui diviſioni Regni inter ipſum *Carolum* & fratrem ejus *Ludovicum* Germaniæ Regem, cum aliis Epiſcopis ſubſcripſerat, qui ipſum Aurelianis Regem unxerat, eique fidelitatem juraverat: quòd is, inquam, *Venilo* ad *Ludovicum* defeciſſet, cùm eo, ſine licentia ſua, colloquium ſecretum habuiſſet; *Carolo* contra dictum *Ludovicum*, & confœderatos Regni hoſtes pergenti ſolitum auxilium, & militiam quam debebat Eccleſia Senonenſis, negaſſet: quòd ipſi *Ludovico* in Regnum *Caroli* irrumpenti auxilio fuiſſet; ac in Palatio Attiniaco, in aliena Provincia, coram excommunicatis, qui in *Ludovici* caſtris militabant, Sacrum feciſſet: quòd publicis & ſecretioribus *Ludovici* Conſiliis interfuiſſet, & aliorum Epiſcoporum defectionem à fide *Carolo* jurata approbaſſet, immò ſuaſiſſet. Quòd de Abbatia *Sanctæ Columbæ* & rebus vel honoribus ad Regnum & diſpoſitionem *Caroli* pertinentibus, Præcepta obtinuiſſet à *Ludovico*. Quòd Bajocenſem Epiſcopatum *Tortoldo* propinquo ſuo, & *Caroli* Regis Clerico, à *Ludovico* impetraſſet. Accepto Regis Libello, Patres *Venilonem* per Li-

A teras Synodicas convenere, ipſique diem dixere ab earum ſignificatione trigeſimum, ut vel ſe purgaret; vel, ſi in defenſione defeciſſet, Canonicam ſubiret Sententiam. Sed & Commonitorium ad eumdem *Venilonem* dedit *Herardus* Turonenſis Archiepiſcopus, unus è Judicibus ad cauſam illius diſcutiendam electis ut Epiſcopis negotium ſuum exponeret, Regémque placare ſatageret. Ea Inſtrumenta Synodo Tullenſi adnexa ſunt. Cauſam illam ſopitam fuiſſe, aut *Venilonem* purgatum, & Regi reconciliatum ex eo conſtat, quòd anno ſequenti Synodo II. Tullenſi ſubſcripſerit, nec ulla deinceps iſtius negotii in Synodis, aut in Hiſtoria
B mentio fiat. *Canon ſeptimus* Attonem Virodunenſem Epiſcopum, qui ex Monacho S. Germani Autiſiodorenſis ad Epiſcopatum contra Regulas perveniſſe dicebatur, proximæ Synodo ſiſtere ſe jubet. *Canones octavus* & *nonus* docent, Synodum ad Britonum Epiſcopos, qui à Metropolitani ſui Turonenſis Archiepiſcopi Juriſdictione & obedientia ſe ſubtraxerant, Literas dediſſe, eóſque monuiſſe ut illi ſe ſubderent, prout jus poſtulabat, nec ab Epiſcopali communione ſe ſegregarent, nec excommunicatis communicarent: ſed & *Salomonem* Ducem ſuum hortarentur, ut promiſſam *Carolo* Regi Chriſtianiſſimo fidem ſervaret. Ad Britones
C etiam ob varia crimina excommunicatos Synodum Literas ſcripſiſſe, eiſque ad proximam uſque Synodum inducias dediſſe, ut ſe emendarent, ſub pœna generalis graviorìſque anathematis, docet *Canon nonus*. Leguntur Synodicæ illæ Literæ in Collectionibus Conciliorum, poſt Canones iſtius Synodi. Verùm ut Canones iſti duo meliùs intelligantur, Hiſtoriam illius defectionis Britonum Antiſtitum a Metropolitano Turonenſi accuratiùs exponere juvat.

Literæ Synodi ad Epiſcopos Armoricæ, qui ab Archiepiſcopi Turonenſis juriſdictione ſe ſubtraxerant.

Hujus defectionis hiſtoria.

Ex Indiculo de Britonum Epiſcoporum depoſitione, quod *Sirmondus* in Bibliotheca Monaſte-
D rii *S. Michaelis* in periculo maris repertum edidit, lux affulgebit aliqua. Rem geſtam ita narrat hic Indiculus: *Nomenoius valde ſuperbus urbem Namneticam, Redonicam, ac etiam Andegavenſe territorium, & Cœnomanenſe, uſque ad Meduanam invaſit. His autem urbibus & territoriis in ſua ditione aſſumptis, ſuperbior extitit & potentior: contemptóque omni jure Francorum Regio, Regem ſe fieri poſſe exiſtimavit: multiſque artibus, ut doloſus & fraudulentus, perquirens quibus id modis aſſequeretur, reperit ut Epiſcopos totius ſuæ regionis aliqua ſeditione expelleret, & alios conceſſione ſua-conſtitutos in locis illorum ſubrogaret, ſicque facile con-*
E *ceptam tyrannidem poſſe perficere excogitavit . . . . Tandem invenit unum de complicibus ſuis, qui ſe circumvenire poſſe Epiſcopos, & abſque ulla examinatione & purgatione aliqua infamari & damnari ſateretur. Quod audiens Tyrannus, lætus efficitur, multa ei ſpondens, ſi dictis facta compenſaret. Miniſter itaque doli convocans Britannos Epiſcopos: Scitote, inquit, Domini Sacerdotes, unum me vobis cauſa ſalutis veſtræ pandere myſterium, quod audierim à ſecretis Principis: Quia niſi Epiſcopi ſe reos ex iis, quæ eis objicerentur, eſſe, audiente Conventu Præſulum, quos aliunde ad diſcuſſionem reatus illorum*
F *Dux invitaverat, profiterentur, nec eos lateret ſine dilatione capite plectendos fore. Quo audito, Epiſcopi conſternati animo, præter Dei & Eccleſiæ Leges, omnia ſe profiteri quæ malignus perſuadebat, antequam morte multarentur, promiſerunt. In craſtino autem evocans Princeps in Monaſterio S. Salvatoris Synodum Epiſcoporum atque Procerum, adhibuit teſtes falſiſſimos pretio conductos adverſùs Suſannum Venetenſem, Salaconem Aletenſem, Felicem Coriſopitenſem, Liberalem Oximenſem,* * *Epiſcopos, qui dicerent, Eos pretio in Eccleſia intruſos, muneribus*

* De Leon.

ribus ſæpe ſacros Ordines fuiſſe largitos, & omnibus criminibus obnoxios fore. Cùmque reticerent Epiſcopi repentino mortis metu percuſſi, requiſiti ſunt à Conventu, utrum vera eſſent quæ opponebantur. Qui ita ſe habere profeſſi ſunt: depoſitiſque in Concilio virgis & annulis Pontificalibus, Gallias petierunt, ad Carolum ſe conferentes. Nomenoius verò patrato ſcelere, Pſeudoepiſcopos conſtituit loco ipſorum. Cogitans autem Epiſcopos, quos elegerat, à Metropolitano Turonenſi Benedictionem minimè poſſe conſequi, nec acceſſum ad eum, metu Regis, habere; ex quatuor Epiſcopatibus ſeptem compoſuit; quorum apud Dolum Monaſterium unum conſtituit, quem Archiepiſcopum fieri decrevit. Monaſterium vero S. Brioci ſedem conſtituit Epiſcopalem; ſimiliter etiam S. Rabutuali. * *Hos tres uſurpatitios Epiſcopos conſtituit, cæteris quatuor in antiquis urbibus derelictis. Provincia itaque Turonenſi ita reciſa, Nomenoïus Dolo Monaſterio Epiſcopos ſuos congregans, ſe in Regem ungere fecit.* Hæc Indiculus, in quo ſimonia per calumniam Epiſcopis impacta, & vi ac neceſſitate confeſſis depoſitio inflicta memoratur. Tum Epiſcopi penitus abjecti, Britanniæ ſolum vertiſſe, & in Galliam ad *Carolum* Regem ſe recepiſſe dicuntur. At verò Vita *S. Convoionis* Abbatis Rotonenſis in Aremorica, quam *P. Mabillonius* edidit parte ſecunda Sæculi quarti Benedictini, teſtatur Epiſcopos ſimoniæ reos Romam examinandos miſſos fuiſſe, eoſdémque crimen abnegantes, ſed tandem convictos, rogante *Convoione* veniam impetraſſe à *Leone IV.* Pontifice Maximo, ad cujus tribunal cauſa illorum diſceptata eſt, & ad Sedes ſuas remiſſos. Hæc Vita ab Auctore undecimi ſæculi ſcripta eſt, ut conjicit *P. Mabillonius*, ſed auctoritatem accipit à libris tribus de Geſtis Sanctorum Monachorum Rotonenſium * libro ſecundo, capite decimo, * qui ab Auctore *Convoionis* æquali & ejus diſcipulo ſcripti ſunt. Hic enim de Britonibus Epiſcopis ſimoniacis eadem memorat.

* Nunc Trecorenſis.

* De Redon.

* P. 2. Sec. IV. Bened.

Narrationem utramque, Indiculi à *Sirmondo* editi, & Vitæ *S. Convoionis*, conciliare facile eſt, diſtinguendo rationem temporum. Anno octingenteſimo quadrageſimo-octavo, *Convoione* agente, *Nomenoius* Britanniæ Epiſcopos congregat, iiſque de ſimoniacâ labe convictis quidem, ſed graviſſimè tumultuantibus, duos cum *Convoione* Romam dirigit, qui *Leonem* Papam hac de re conſulerent. Habita Romæ Synodus. *Leo* Epiſcopos, culpam ultro confeſſos, moderatè objurgatos, ad propria remiſit, cum Literis ad reliquos Britanniæ Antiſtites directis, quibus Epiſcopos ſimoniacos in Concilio judicandos eſſe, ſecundùm veterum Canonum placita, definiit. Extat hæc *Leonis* Epiſtola, quâ variis eorum conſultis reſpondet. Reverſis in Britanniam Legatis, *Nomenoius* audiens Epiſcopos integra dignitate revertiſſe, id indignè tulit, atque accepto *Leonis* Papæ Reſponſo, ſcribentis, Epiſcopos, qui ſimoniæ convicti fuiſſent, in ordinem redigendos, rem per ſeſe exequi aggreſſus eſt: móxque congregatis in Ratonenſem S. Salvatoris Eccleſiam accuſatis Epiſcopis dignitatem in frequenti laïcorum hominum cœtu abrogat, alióſque ſubſtituit, adjectis tribus Epiſcopatibus, quorum Dolenſem Metropolitanum conſtituit. Ejecti Epiſcopi, ad *Carolum Calvum* Regem confugiunt, & apud ejus Majeſtatem querelas deponunt. Rex ad Turonenſem Metropolitanum illos remiſit. Anno octingenteſimo quadrageſimo-nono Turonis habita Synodus hujus Provinciæ Epiſcoporum, quorum nomine

A *Lupus Ferrarienſis* Abbas Epiſtolam ſcripſit ad *Nomenoium* Britanniæ Ducem, conqueſtus quòd Epiſcopi legitimi Sedibus propriis expulſi, & mercenarii introducti, violata *B. Martini* Diœceſeos auctoritas; inſuper etiam Vicarii *B. Petri*, nempe *Leonis*, cujus Epiſtolam ad ſe miſſam ne recipere quidem dignatus ſit *Nomenoïus*. *Leo* Pontifex, ad nequiſſimum Ducem interim reſcripſit, monuítque ne *Giſlardum* Nannneticæ ſedis invaſorem tueri pergeret. Solum illius Epiſtolæ fragmentum ſupereſt.

Qui *Leoni* ſucceſſit *Benedictus III.* exturbatos Epiſcopos in integrum reſtituere ſategit, datis ad *Nomenoium* Literis, quæ interciderunt. B Earum meminit *Nicolaus Primus*, Epiſtola * ad *Salomonem*, teſtatúrque *Benedictum* conqueſtum eſſe quòd contra Deceſſoris ſui Decretum, non ab Epiſcopis, ſed à laïcis Epiſcopi dejecti fuerint. Atque adeo denuntiaſſe *quod nulla ratio ſineret Epiſcopos à Sedibus ſuis pelli, quos duodenarius numerus non ejeciſſet.* Perſtitit in contumacia ſua non ſolùm *Nomenoïus*, ſed etiam *Salomon*, ejus poſt *Eriſpoium* filium ſucceſſor: quo Duce, Tullenſis apud Saponarias Synodus; de qua impræſentiarum agimus, congregata eſt, C quæ Epiſcopos Brittonum monet ut ad ſuam Metropolim redeant, eique debito jure ſe ſubdant (*Can. VIII.*) Literáſque dat ad Optimates Brittonum, diſſicii architectos, ob ídque excommunicatos.

* Epiſt. 122. in appendice.

Denique Nicolaus I. anno DCCCLXV. de renovando ejectorum Epiſcoporum examine apud Archiepiſcopum Turonenſem per XII. Epiſcopos, vel apud Sedem Apoſtolicam, miſſis ex utraque parte Legatis, Epiſtolam ſcripſit ad *Salomonem* Brittonum Ducem, quem Regem appellat. *Quorum* * (inquit) *veſtigia & ego ſecutus, eadem cenſui, imò & cenſeo: nec ullam poſſe Epiſ-* D *copos ſui honoris ſuſtinere jacturam, quos non conſtat fuiſſe à XII. Epiſcopis, præſente, primámque ſententiam Metropolitano obtinente, cum examinarentur, auditos. Qui etſi crimen aliquod confeſſi eſſe dicuntur, poteſt credi quod vi vel formidine fuſſi tantum, & non confeſſi fuerint, quod non fecerant, qui videbant laïcos & ſeculares quoſque, una cum Rege, contra ſe conſpirantes, quod nec ſaltem audierant. Siquidem qui ore tantum, & non corde profert quod dicit, non confitetur, ſed loquitur: quamvis non videatur juſta confeſſio, quæ non legitimo provocatur examine.* Verùm irritæ fuerunt hæ Maximi Pontificis admonitiones, & ejectorum Epiſcoporum E dejectio, abſque retractatione, vim obtinuit; atque adeo controverſia de erectione Dolenſis Metropolis ad XII. uſque ſæculum indefinita proceſſit. Hæc ad intelligentiam Canonum VIII. & IX. Concilii Tullenſis apud Saponarias, & perfectam Hiſtoriæ notitiam, obſervare fuit operæ-pretium. Nunc cæteros ejuſdem Synodi Canones perſequamur.

Canonica Epiſcoporum judicia à duodecim Epiſcopis cum Metropolitano facienda.

* Decreſſorum ſuorum, Leonis, & Benedicti.

Canon X. relecta eſſe docet in Synodo quædam Capitula dogmatica, circa quæ Epiſcopi plurimi diſſentiebant, ſcilicet ſex priores Valentinæ Synodi Canones, qui paucis antè diebus in Synodo F Lingonenſi confirmati, in hac etiam Synodo apud Saponarias, proferente *Remigio* Lugdunenſi, relecti ſunt: Quatuor item Synodi Cariſiacæ contra *Goteſchalchum*. Diſſidentes Epiſcopos, quorum præcipui erant *Remigius* Lugdunenſis, & *Hincmarus* Remenſis, hortatur Synodus ut ſimul conveniant, & *prolatis Sanctarum Scripturarum, atque Catholicorum Doctorum ſententiis, quæ ſaniora ſunt, concordi unanimitate ſequantur.* Canone XI. Patres *Carolum* Regem, & *Rodulfum* Bituricenſem Archiepiſcopum humiliter obſecrant, & per Cru-

A cem & Chriſti Sanguinem adjurant, *Ut Privilegium Monaſterii S. Benedicti, quod annuente præfato Rege firmaverant, quodque idem Rodulfus ſubſcripſerat, qui præfatam Abbatiam irregulariter retinebat, ratum & inconvulſum ſervare ſtuderent.* Privilegium iſtud liberam Abbatis electionem Floriacenſi Monaſterio concedebat. *Canon XII.* Specialia pro quibuſque Diœceſibus ſtatuta Epiſcopis ad exequendum commiſſa fuiſſe docet à Synodo. *Canon XIII.* docet omnes qui ad hoc *Univerſale* totius pene Gallicanæ Eccleſiæ *Concilium* convenerunt, ſocietatem ſuffragiorum, in vita, & poſt mortem iniiſſe; & decreviſſe ut ſinguli pro cunctis, quamdiu viverent, B ſingulis hebdomadibus, Feria Quarta, *Miſſam celebrarent.* Poſt mortem verò uniuſcujuſque, in civitatibus Epiſcopalibus *Septenæ Miſſæ; totidemque Vigiliæ* * *Domino perſolverentur. A Presbyteris autem Monaſteriorum, ſive* Villarum, *tres Miſſæ, totidémque Vigiliæ dependerentur.* Obitus autem uniuſcujúſque nuntiaretur per literas.

Privilegium Floriacenſis Monaſterii.

Suffragiorum ſocietas.

* Id eſt, Officium Mortuorum.

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 404. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem velut meam reprehendunt: *Simoniaci Epiſcopi deponuntur à Concilio, & à Papa reſtituuntur.*

C R. Immò Britonum Epiſcopos, de quibus hic agitur, in legitimo Concilio depoſitos non fuiſſe obſervo, ſed à *Nomenoio* Britonum Duce per vim exturbatos. Unde Leo Quartus, Benedictus Tertius, Nicolaus Primus, Pontifices Maximi, eorum cauſam in Provinciali Synodo à duodecim ſaltem Epiſcopis, Præſide Archiepiſcopo Turonenſi, Provinciæ Metropolitano, examinari juſſerunt ſecundum Canones, vel apud Sedem Apoſtolicam, miſſis ex utraque parte Legatis. Hæc eorum ſumma quæ eo loci refero.

Scholion II.

D In hoc Articulo, pag. 405. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Epiſcopos Galliæ non judicat Papa, quamquam eſſent Romæ, ſed eos remittit ad Concilium Gallicanum.*

R. Epiſcopos Simoniæ accuſatos Leonem Quartum ad
» propria remiſiſſe ſcripſi, cum Literis ad reliquos Britanniæ
» Antiſtites directis, quibus Epiſcopos Simoniacos in Conci-
» lio judicandos eſſe, ſecundùm veterum Canonum Placita de-
» finivit. Hæc verba mea ſunt. Id porro conſtat ex Epiſtola II. Leonis Quarti ad Epiſcopos Britanniæ: *ITA tamen ut omnia in Conciliis ſint Epiſcoporum. Nam nullam damnationem Epiſcoporum eſſe umquam cenſemus, niſi aut ante legitimum numerum Epiſcoporum, qui fit per XII. Epiſcopos*, &c. Idem confirmat Nicolaus I. Epiſtola XXII. ad Salomonem Britonum Ducem. *Deceſſor*, inquit, *meus ſanctæ memoriæ Benedictus, quia contra Deceſſoris ſui* E *Decretum, non ab Epiſcopis, ſed à Laicis, Epiſcopos in Regione tua cognoverat eſſe dejectos, multa mæſtitia & indignatione repletus ſcripſit, QUOD nulla ratio ſineret Epiſcopos à Sedibus ſuis pelli, quos duodenarius numerus non ejeciſſet. Quorum veſtigia & ego quoque ſecutus, eadem cenſui, imò & cenſeo: nec ullum poſſe Epiſcopos ſui honoris ſuſtinere jacturam, quos non conſtat fuiſſe à duodecim Epiſcopis, præſente, primamque ſententiam ovitante Metropolitano Epiſcopo, cùm examinarentur, auditos.* Hæc Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ præclara monumenta obſervavi vel commemoravi. Num ægre ferunt Religioſi Cenſores, ne primam Cauſarum Epiſcopalium cognitionem in Synodis Provincialibus inſtituendam eſſe appareat, quam uni Romano Pontifici tribui F volunt? Hæc certè non eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctrina; non hæc Eccleſiæ Gallicanæ Diſciplina: Verùm-tamen Canonica Epiſcoporum Judicia per Appellationem ad Sedem Apoſtolicam devolvi agnoſcimus, & à Summo Pontifice judicari illos poſſe ſecundùm Canones Sardicenſes; deque majoribus Cauſis ad Sanctam illam Sedem ex omnibus Orbis Chriſtiani partibus eſſe referendum, ut Canones ſtatuunt, & conſuetudo exigit.

ARTICULUS XXII.

De Synodo Tullenſi Secunda apud Tuſiacum.

AD Synodum Tullenſem Secundam apud Tuſiacum quatuordecim Provinciarum Epiſcopi anno Chriſti DCCCLX. die XI. Kalend. Novembris convenère. Quinque in ea conditi Canones. *Primus* rerum Eccleſiaſticarum pervaſores anathemate ferit, niſi pœnitentiam agant, & bona uſurpata, *ſecundum qualitatem perſonæ, aut in triplum, aut in quadruplum, Eccleſiæ, cui damnum illatum eſt, primùm reſtituant.* Secundus Virgines & Viduas Deo ſacratas, & incontinenter viventes, uſque ad finem vitæ in ergaſtulis recludi jubet ad agendam Pœnitententiam: Viros etiam qui eas conſtuprarunt, Eccleſiaſticâ Cenſurâ ad eamdem cogi: *Principes vero & Judices, ubicumque tales in poteſtate eorum ab Epiſcopis requiſiti fuerint, abſque mora eos exhibere: ne forte ſi diſſimulaverint, aut mandatum Epiſcopi contempſerint, ab Eccleſia Dei projecti, nec ſepulturam cum Fidelibus accipiant.* Canon tertius perjuros & falſos teſtes duræ & diſtrictæ Pœnitentiæ ſubdendos edicit, & quamdiu in crimine manent, ab Eccleſia projici. *Canon quartus* raptores, incendiarios, homicidas, rerum Eccleſiaſticarum invaſores, & eos qui ſtupra inaudita committunt, excommunicat, eorumque excommunicationem nominatim denuntiari jubet, & Epiſcopos mutua de his ſcripta tranſmittere, ut omnes eorum Communionem vitent. *Quintus* Clericos & Monachos apoſtatas coërceri ſtatuit, & ad ovile volentes nolentes reduci.

Synodicam Epiſtolam Patres ſcripſere, quâ Fideles univerſos docent, quàm grave ſit crimen rerum Eccleſiaſticarum pervaſio & deprædatio. Cujus Epiſtolæ hæc verba Magnates ſpectantia notanda ſunt: *Scientes quia res Eccleſiaſticæ vota ſunt Fidelium, patrimonia pauperum, pretia peccatorum, & in tuitione atque defenſione Chriſti conſiſtunt, qui eas terræ Principibus atque Primoribus ad defendendum & conſervandum, non ad affligendum, vel uſurpandum, ſive præſumendum commiſit. Nam quæcumque prætenditur à quocumque utilitatis ſive neceſſitatis occaſio, ille corda omnium conſpicit, qui novit cogitationes hominum.*

Ad eamdem Synodum *Regimundus* Comes querimoniam detulit adverſùs *Stephanum* virum nobilem & illuſtrem, cui filiam ſuam in matrimonium locaverat. *Stephanus* autem ea uti nolebat ut conjuge, eò quòd cum ejus propinqua carnale quondam commercium habuiſſet. Viſum eſt Patribus cauſam iſtam ad Synodum Aquitaniæ remittendam: & *Hincmaro* juſſere ut ad *Rodulfum* Bituricenſem, & *Frotarium* Burdigalenſem, Aquitaniæ Metropolitanos, totius Synodi nomine ſcriberet, ut ad cauſam illam definiendam Conventum cogerent ex Epiſcopis & Magnatibus illius regionis: quoniam cauſa mixta erat, Eccleſiaſtica ſcilicet ratione Sacramenti, de quo judicare ad Antiſtites ſpectabat: Civilis ratione contractus, ratione dotis, aliorumque effectuum civilium, de quibus judicare ſpectat ad Principes & Magiſtratus. *Decretum eſt*, inquit Hincmarus, *ut vos Comprovinciales Archiepiſcopi, cum Coepiſcopis veſtris, in Regni illius convenienti loco & tempore Synodum condicatis, & Placitum fiat, ubi Princeps cum Primoribus terræ interſit: ne, quod abſit, ex utraque parte, cum parentum & amicorum auxilio* illuſtres

Tuſiacum, vulgò Tulley, Villa regia Tullenſis, inter Moſellam & Moſam.

Summa Canonum.

Rerum Eccleſiaſticarum pervaſio quàm grave crimen.

Eccleſiæ Juriſdictio in Cauſis Matrimonialibus.

illuſtres iſti viri convenientes, ſeditioſus valeat exoriri tumultus. Et hanc cauſam Rex cum viris nobilibus inter viros nobiles pacificare procuret. Vos autem Epiſcopali Auctoritate, & Canonica diffinitione eam dirimere, & ad debitum atque ſalubrem terminum ſtudeatis perducere.

Diploma in gratiam Turonenſis Eccleſiæ S. Martini confictum.

P. Labbæus Soc. Jesu, in Editione Pariſienſi Conciliorum, Tom. VIII. Synodo Tullenſi Secundæ apud Tuſiacum ſubnectit vetus quoddam Diploma ex Archivo Turonenſis Eccleſiæ S. Martini depromptum, & iſtius Synodi nomine inſcriptum, atque Epiſcoporum ſubſcriptione munitum, quo Inſignis Eccleſiæ S. Martini Privilegia, rogante Hilduino Abbate ejuſdem Monaſterii confirmantur, tum quæ ſupererant, tum quæ perdita erant cùm Normanni Monaſterium illud incenderunt. Verùm Diploma iſtud quod jam ante publicaverat Labbæus Tom. II. *Miſcellaneorum Curioſorum*, Cap. VIII. §. 4. pſeudepigraphum videtur accuratioris criterii viris. 1. Quia numerus & nomina Epiſcoporum qui huic Inſtrumento ſubſcripſere, non conveniunt cum numero & nominibus Epiſcoporum qui ſubſcripſerunt Canonibus Concilii Secundi Tullenſis. Conferatur Præfatio Diplomatis cum Præfatione Concilii: conferantur & utriuſque ſubſcriptiones. Concilio ſubſcribunt unus & triginta, Diplomati ſeptem & quinquaginta Epiſcopi. Præterea idem Epiſcopus alio atque alio modo ſubſcribit Concilio & Diplomati. *Launus Æcolonacenſium Epiſcopus* Canonibus ſubſcribit: Diplomati verò, *Launus Æqualinenſium Epiſcopus.* Canonibus, *Æneas Pariſiorum Epiſcopus*: Diplomati, *Æneas Pariſii Epiſcopus.* Canonibus; *Erchanraus Catalaunenſium Epiſcopus*: Diplomati, *Ercanraus Catalacenſis Epiſcopus.* Canonibus, *Breindicus Matiſconenſium Epiſcopus*: Diplomati, *Baraldinus Matiſcenſium Epiſcopus.* Canonibus, *Adabulfus Barcinonenſium Epiſcopus*: Diplomati; *Adulfus Barcilonenſis Epiſcopus.* Canonibus, *Enginoldus Pictavienſium Epiſcopus*: Diplomati, *Inganardus Pictavenſis Epiſcopus.* Canonibus, *Arduinus Vellaunenſium Epiſcopus*: Diplomati, *Arduinus Vvillaunæ Eccleſiæ Epiſcopus.* Tertiò, quicumque Concilii Canonibus ſubſcribunt Epiſcopi, Eccleſiarum ſuarum nomina exprimunt: nonnulli verò ex iis qui ſubſcribunt Diplomati, tacent Eccleſiarum ſuarum nomina, hunc in modum ſubſcribentes: *Atto indignus Epiſcopus: Arius indignus Epiſcopus: Ercambertus indignus Epiſcopus: Ego Frodolus indignus Epiſcopus: Stadilo Epiſcopus.* Quartò, Epiſcopi qui Diplomati ſubſcribunt, ſe dicunt congregatos *favore Sedis Apoſtolicæ, & nutu Dominorum noſtrorum Caroli Calvi & Clotarii Regum glorioſorum, anno Domin. Incarnationis DCCCLX.* At nullus tunc Galliæ Rex Clotarius vocabatur, Pro Lothario III. Filio Lotharii Imperatoris & Caroli Calvi Nepote, Clotarium ſubſtituerunt imperiti Diplomatis Architecti, quod argumento eſt Synodi Tullenſis Secundæ fœtum non eſſe. Obiit autem Lotharius Caroli Calvi Nepos anno 855. cùm Synodus Tullenſis ſecunda anno 860. celebrata ſit, nec Francorum Rex fuit. Quintò, de Hilduino tunc Monaſterii S. Martini Abbate hæc habet Diploma: *Hilduinus Præcepta Regum atque Imperatorum, qui tempore obitûs Sancti Martini ipſum Cœnobium venerabiliter coluerunt, & rebus atque donis ditarunt, ſacræ Synodo præſentavit.* At quo tempore S. Martinus obiit, ſcilicet anno Chriſti quadringenteſimo, vel circiter, nulli Reges & Imperatores S. Martini Cœnobium rebus atque donis ditarunt. Nulli enim tunc in Gallia Reges erant Chriſtiani, ſiquidem Clodovæus Chriſtianorum Galliæ Regum primùs anno 482. regnare cœpit. Arcadium verò & Honorium Imperatores Turonenſe S. Martini Cœnobium muneribus ditaſſe non legimus.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 410. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Matrimoniales Cauſæ ſunt mixti fori: pertinent ad Laicam Juriſdictionem.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Loquor eo loci de Cauſa quadam ſingulari inter nobiles conjuges exorta, & ad Synodum Tullenſem Secundam apud Tuſiacum delatâ. Refero Judicium Synodi; quid actum ſit commemoro, non quid faciendum ſit in Cauſis ſimilibus pronuntio. Viſum eſt (inquam) Patribus Cauſam iſtam ad Synodum Aquitaniæ remittere; & Hincmaro juſſere ut ad Rodulfum Bituricenſem, & Frotarium Burdigalenſem, Aquitaniæ Metropolitanos, totius Synodi nomine ſcriberet, ut ad Cauſam illam finiendam Conventum cogerent ex Epiſcopis & Magnatibus illius Regionis: *Quoniam Cauſa mixta erat, Eccleſiaſtica ſcilicet ratione Sacramenti, de quo judicare ad Antiſtites ſpectabat; Civilis ratione contractûs, ratione dotis, aliorumque civilium effectuum, de quibus judicare ſpectat ad Principes & Magiſtratus.* Verba Hincmari mox ſubjicio. Matrimoniales itaque Cauſas ad Laicam Juriſdictionem pertinere ſimpliciter non aſſero, ut mihi affingunt Indiculi Cenſorii Authores: (immò ad eam pertinere nego ratione Sacramenti:) ſed ſolùm ratione civilis contractus, ratione dotis, aliorúmque effectuum civilium. Quæ Gallicana Juriſprudentia eſt.

ARTICULUS XXIII.

De Synodo Vvormatienſi.

Vvormatia, vulgò Vormes, Germaniæ primæ Civitas ad Rhenum, Epiſcopatus ſub Archiepiſc. Moguntino.

VVormatiam, nobilem Germaniæ civitatem, Nationalis convenit Synodus, juſſione *Ludovici* Germaniæ Regis, anno Chriſti DCCCLXVIII. decimo-ſeptimo Kalend. Junias. Præmiſſa Fidei Profeſſione XLV. conditi Canones. *Primus* Baptiſma extra Paſcha & Pentecoſten conferri vetat, niſi infirmis in periculo conſtitutis. *Secundus* Aliis ab Epiſcopo Chriſma conficere prohibet. *Tertius* Statuit ut Epiſcopi gratis Eccleſias conſecrent, nec-niſi accepto à Fundatoribus Inſtrumento earum dotem confirmante. *Quartus* Vetat aliquid offerri in Sacrificio præter vinum aqua mixtum. *Quintus* Unam vel trinam immerſionem in Baptiſmate probat, ſecundùm diverſas Eccleſiarum conſuetudines. *Sextus* Dotem Baſilicarum ad ordinationem Epiſcopi pertinere decernit, ſecundùm Conſtitutionem antiquam. *Septimus* Quatuor ex reditibus Eccleſiæ portiones fieri ſtatuit. *Octavus* Confirmationem, Chriſmatis confectionem, Dedicationem Eccleſiarum & Altarium, Conſecrationem Virginum, reconciliationem ſolemnem publicè Pœnitentium Preſbyteris prohibet. *Nonus* Epiſcopis, Preſbyteris, Diaconis, Subdiaconis continentiam imperat ſub periculo gradus. *Decimus* Decernit ut ſi Epiſcopo, aut Preſbytero homicidium, furtum, adulterium, maleficium imputatum fuerit, Miſſam celebret, & Secretam publicè dicat, & communicet, atque ita ſe purget: Sin minùs, quinquennio ab Eccleſiæ liminibus arceatur. Diu viguit in Eccleſia Germanica iſtud Canonicæ Purgationis genus. Sed ob ſacrilegii periculum jure meritò ille antiquatus eſt. *Undecimus* Sacerdotes fornicationis convictos è gradu dejicit. *Duodecimus* Neocæſarienſis Concilii Canonem nonum ſervari ſtatuit erga Sacerdotes fornicationis accuſatos & non convictos: & ut juramento ſe purgare poſſint. *Decimus-tertius* Vetat ne Sacerdotes pro parvis & levibus cauſis quemquam à Communione ſuſpendant. *Decimus-quartus* Decernit, ut ſi Epiſcopi innocentes,

Canonicæ purgationis genus jure antiquatum.

centes, aut leviorum culparum reos à Communione removerint, & gratiam rogantes recipere noluerint, Communio illis uſque ad proximum Synodum ab Epiſcopis Provinciæ non negetur.

Probatio per Corpus Domini abrogata.

Canon decimus-quintus Statuit, Ut ad inquirendum furti auctorem in Monaſteriis, Miſſa ab Abbate, vel ab alio Preſbytero, ejus juſſu celebretur, & ſinguli Monachi pro purgatione ſua Corpus & Sanguinem Chriſti percipiant, ut ita ſe innocentes oſtendant. Similis purgatio per Corpus Domini *Gerfredo* Monacho, qui *Adalgarium* Æduenſem Epiſcopum veneno necaſſe dicebatur, indicta eſt Decreto Synodi Cabilonenſis anno DCCCXCIV. Sed hæc Diſciplina B propter periculum Sacrilegii abrogata eſt. Hunc inquirendæ veritatis modum à *Roberto* Rege Chriſtianiſſimo damnatum eſſe in Epiſtola ſcripta ad *Leothericum* Archiepiſcopum Senonenſem, teſtatur *Helgaldus* in ejus Vita. A Sanctiſſimo tamen Pontifice *Gregorio VII.* purgationem per Corpus Domini uſurpatam teſtatur *Lambertus Schafnaburgenſis* ad annum MLXXVII. ubi refert ipſum celebrando Miſſam, cùm Communioni proximus eſſet, Regem *Henricum* evocaſſe ad Altare, & manu præferentem Corpus Chriſti, cùm multa de ſua innocentia prolocutus eſſet, hæc demum addidiſſe: *Ut ſatisfactionis* C *compendio omnem omnibus ſcandali ſcrupulum de medio auferam, ecce Corpus Dominicum, quod ſumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ; ut omnipotens Deus ſuo me hodie Judicio vel abſolvat objecti criminis ſuſpicione, ſi innocens ſum; vel ſubitanea interimat morte, ſi reus. Hæc & alia, ut ſolenne, eſt præfatus verba terribilia, quibus Deum cauſæ ſuæ æquiſſimum Judicem, & innocentiæ aſſertorem adeſſe precabatur, partem Dominici Corporis accepit, & comedit.* Hunc verò, de quo agimus, Canonem *Regino* lib. 2. cap. 276. *Burchardus* Vvormatienſis Epiſcopus lib. 2. cap. 199. & *Gratianus* Cauſa 2. Quæſt. 5. D paulò aliter referant quàm in vulgatis Concilii hujus editionibus legatur. Ita enim legunt: *Et ſic expleta Miſſa, omnes communicent in hac verba: Corpus Domini ſit tibi ad probationem hodie.* Quæ formula in Concilii editionibus vulgatis non legitur. Vide *Miſſam Judicii* in Gloſſario *Franciſci Pithoei*, in verbo, *Aqua ferventis, aut frigidæ judicium.*

Canes venaticos nutrire Sacerdotibus prohibitum.

Canon decimus-ſextus Epiſcopos Synodo adeſſe negligentes, aut ante illius finem diſcedentes, à Communione removet. *Decimus-ſeptimus* Epiſcopum canes & accipitres ad venandum nutrientem, à Communione, tribus menſibus, ſuſpendit; E Preſbyterum duobus; uno Diaconum. *Decimus-octavus* Clerico abſque Formatis Literis Epiſcopi ſui ambulanti, negandam ſtatuit obeundi miniſterii facultatem. *Decimus-nonus* Preſbyteros & Clericos Epiſcopo, à quo ſunt ordinati, non obedientes, nec in Eccleſiis ſuis reſidentes, Communione & honore privat, donec corrigantur. *Vigeſimus* Fœminas ſacro velamine conſecratas, & in fornicationem lapſas, Pœnitentiæ ſubdit. *Vigeſimus-primus* Viduam quæ continentiam profeſſa eſt, ſi à propoſito deſciverit, ab Eccleſiæ liminibus arcendam ſtatuit. *Vigeſimus-ſecundus* F *& vigeſimus-tertius* Pueros & puellas in Monaſteriis à Patre aut Matre oblatas, & in Regularem traditas diſciplinam, ad ſæculum redire, & nubere vetant, cùm annos pubertatis attigerint.

Pueri Monaſteriis à parentibus oblati.

Vigeſimus-quartus Sæculares, per calumniam, Eccleſiam, aut Clericum fatigantes, à Communione removet. *Vigeſimus-quintus* Pœnitentiam peccatoribus, ſecundùm modum culparum, temporum etiam, perſonarum, locorum, ætatum,

Pœnitentiæ impoſitio.

A atque gemituum habita ratione, imponi jubet. *Vigeſimus-ſextus* Modum publicæ Pœnitentiæ ei qui Sacerdotem occidit, imponendæ præſcribit. *Vigeſimus-ſeptimus* Eum qui odio, vel avaritia Paganum occiderit, publicæ Pœnitentiæ addicit. *Vigeſimus-octavus* Ei qui inſaniens aliquem occiderit, Pœnitentiam imponi ſtatuit, *Quia ipſa infirmitas cauſa peccati, licet fortaſſis occulta, contigiſſe creditur.* Leviorem tamen eſſe jubet ejus pœnam, quàm ejus qui ſana mente homicidium perpetravit. *Vigeſimus-nonus* Eum qui arborem incidens, & operi neceſſario vacans, *non verò, non incuria, non ſcientia*, aliquem opprimit & occidit, ut homicidam judicandum non eſſe declarat: ſecus ſi *voluntate*, vel *negligentia*. *Trigeſimus* eſt de Pœnitentia publica parricidarum, vel fratricidarum, quorum crimen, ut credere par eſt, occultum erat, quia ſi publicum fuiſſet, in eos Principum Legibus fuiſſet animadverſum, & pœnam capitis ſubiiſſent. *Trigeſimus-primus* Leproſis Chriſtianis *Dominici Corporis & Sanguinis participationem* concedit. *Trigeſimus-ſecundus* Nuptias inter conſanguineos prohibet uſque dum generationis memoria retinetur. *Trigeſimus-tertius* Inceſtis, poſt Pœnitentiam, ſi continere non poſſint, legitimum conjugium indulget. *Trigeſimus-quartus* Anathemate ferit eum, qui cum ſpiritali commatre, aut filiola, in Baptiſmo, vel Confirmatione ſuſcepta, fuerit fornicatus, quouſque Pœnitentiam egerit. *Trigeſimus-quintus* Mulieres, *quæ conceptos utero infantes voluntate excutiunt*, homicidarum Pœnitentiæ ſubjicit, nulla fœtûs animati vel inanimati diſtinctione facta: & meritò. *Homicidii enim feſtinatio eſt, prohibere naſci*, inquit Tertullianus. *Canon Trigeſimus ſextus* Pœnitentiam per triennium, abſtinentiâ a carnibus & vino, & continuò jejunio, exceptis diebus Feſtis & Dominicis, conſtantem, imponit iis qui cum matre & filia, vel cum duabus ſororibus; & fœminis quæ cum patre & filio, vel cum duobus fratribus commixtæ fuerint: & contracto conjugio cum alterutro, vel alterutra uti vetat. *Trigeſimus-ſeptimus* Pœnitentibus, poſt peractam Pœnitentiam, uſum matrimonii indulget. *Trigeſimus-octavus* Excommunicatione vel Pœnitentiâ biennii plectit eum, qui ſervum proprium occiderit abſque ſententia Judicis. *Trigeſimus-nonus* Dominam, quæ zeli furore accenſa, ancillam ſuam flagris ita verberarit, ut intra diem tertium moriatur, Pœnitentiæ ſeptenni ſubjicit, ſi voluntate; quinquenni, ſi caſu eam occiderit. *Quadrageſimus* Epiſcopum, qui ſervum ordinarit invitô domino, ſi ſcierit ſervum eſſe, ſtatuit ipſius detrimentum mulctâ pecuniariâ compenſare: ſervum verò in Clero manere. *Quadrageſimus-primus* Eos qui *odio, aut longa lite* inter ſe diſſenſerint, & ad pacem revocari nequiverint, primùm à Sacerdotibus admonitos & increpitos, *Si inimicitias deponere noluerint, juſtiſſima excommunicatione pelli* jubet *ab Eccleſia.* Quempiam ſine accuſatione legitima judicari ac damnari, *Canon quadrageſimus-ſecundus* prohibet. *Quadrageſimus-tertius* Eos qui ad Regis & Patriæ hoſtes deficiunt, non ſolùm facultatibus privari, ſed perpetua excommunicatione plecti ſtatuit, à qua non poſſint abſolvi niſi in obitu. *Quadrageſimus-tertius* adulteros ſepenni Pœnitentiæ addicit.

Homicidium involuntarium & omnino fortuitum Canonum cenſuræ non ſubjacet.

Mulieres conceptum fœtû excutientes homicidarum Pœnitentiæ ſubduntur.

Affinitas ex illicita copula, impedimentum Matrimonii.

Excommunicantur qui inimicitias deponere nolunt.

Sequentes Canones numero XXXV. in vetuſto MS. Codice deeſſe, neque ad hanc Synodum pertinere, cùm interdum in iis repetantur, quæ ſuperioribus Canonibus ſancita leguntur, obſervat *Laurentius Surius* Carthuſienſis. In iis *Sexageſimus-tertius* contra Matrimonii indiſſolubilitatem

Canon contra Matrimonii indiſſolubilitatem in ſpeciem pugnans explicatur.

tem ſolet objici, & ſic habet: *Si quis cum matre & filia in adulterio manſit, neſciente matre, quod cum filia manſiſſet: ſimiliter & filia neſcia, quod cum matre manſiſſet: & poſtea ille vir, ſi acceperit mulierem, dimittat eam, & uſque in diem mortis ſuæ non habeat uxorem. Et illa mulier, quam reliquerit, accipiat virum: & illa mater & filia, cum quibus in adulterio manſit, ambabus neſcientibus, habeant viros. Nam in notitiam illarum ſi venerit hoc ſcelus, dimittant maritos, & agant Pœnitentiam: & illarum mariti & illi poſteriores, accipiant mulieres. Similiter & de duabus ſororibus, qui cum una in adulterio manſit, & aliam in publico accepit, non habeat mulierem uſque ad mortem. Et illæ duæ ſorores neſcientes, accipiant viros: & ſi in notitiam eis venerit, forma ſuperior ſervetur.*

At Canon iſte, ut diximus, Concilio Vvormatienſi ſuppoſitus eſt, incertæque fœtus eſt Synodi: quod arguit etiam varius illum citandi modus. Nam *Gratianus* modò illum tribuit Concilio Triburienſi, ſcilicet Cauſa XXXIV. Quæſt. I. & II. Can. *Si quis cum matre*: modò Concilio Vermerienſi, Cauſa XXXV. Quæſt. II. & hunc etiam illo nomine citant *Burchardus*, & *Ivo Carnotenſis*. Non eſſe Vvormatienſis alicujus Concilii fœtum, conſtat ex *Burchardo* Vvormatienſi Epiſcopo, qui illum alteri Synodo tribuit, nimirum Vermerienſi, cui æquè ſuppoſitus eſt. Ut ut eſt, commodè poteſt explicari Canon ille, dicendo, in illa, in qua conditus eſt, Eccleſia, crimen inceſtus fuiſſe impedimentum dirimens matrimonium, ex propria illius Eccleſiæ diſciplina, non ſolùm inter eas perſonas quæ inceſta fuerant conjunctione maculatæ: verùm etiam inter unam ex illis, & aliam hujus ſceleris inſontem: Non quòd per ſe fieret illa matrimonii diſſolutio, ſed per accidens: quia inceſtûs reum publicæ Pœnitentiæ addicebant Canones, eique interdicebant conjugio. Porrò cùm mulier, cui poſtea nupſerat, minimè rea eſſet, manebat ſoluta conjugii Lege, quod ab Eccleſia decernebatur irritum, adeóque poterat nubere alteri viro. Vel reis interdicitur in perpetuum matrimonio, inſontibus autem conceditur ut accipiant viros, aut ducant uxores, poſt mortem priorum maritorum, aut uxorum. Quo etiam ſenſu Pœnitentiale Romanum Titulo III. *De fornicatione & inceſtu diverſi generis & ætatis, & de Pœnitentia utriuſque*, exponendum eſt, ubi hæc habet: *Contigit tibi ut uxor tua, te conſcio, & hortante, cum alio viro, illa autem volente, adulterium perpetraret: ſi feciſti, quadraginta dies in pane & aqua pœniteas, & ſeptem annos, unum ex his in pane & aqua, & nunquam ſis ſine Pœnitentia. Si autem uxor tua hoc probare potuerit, quod tua culpâ & tuo juſſu, ſe renuente & luctante, adulterata ſit; ſi ſe continere non poteſt, nubat cui voluerit, tantum in Domino. Tu autem ſine uxoria ſpe in perpetuo maneas. Illa autem, ſi conſentiens fuerat, eadem jejunet, quæ tibi propoſita ſunt: & ſine ſpe conjugii maneat.* Nubat cui voluerit, inquit Pœnitentiale, poſt obitum dumtaxat tuum: ut diſcrimen conſtituatur inter uxorem minùs ream, & maritum auctorem criminis, in hoc quòd maritus, etiam poſt mortem uxoris perpetuam ſervare teneatur continentiam, nec ad ſecundas nuptias convolare poſſit: uxor verò, marito defuncto, pœnali huic legi non ſit obnoxia; ſed poſſit alteri nubere. Tandem ſi Canonis citati Auctores voluerint, virum ſuperſtite uxore legitima, aut mulierem ſuperſtite legitimo viro, poſſe alii nubere, erraverunt, & omnino rejiciendus eſt Canon ille, ut ſententiæ Chriſti, & Apoſtoli contrarius. Quòd autem Synodus, ſive Vvormatienſis, ſive Provincialis, aut Nationalis altera erraverit, non mirum, cùm ipſi indeficientis judicii Privilegium, quod toti Eccleſiæ promiſit Chriſtus, non conveniat. Non eſt enim *Repræſentatio totius nominis Chriſtiani*. Unde nec ab Eccleſiis cæteris receptus eſt ille Canon, ſi hoc intelligatur ſenſu, & maximè à Romana *cæterarum Matre & Magiſtra*.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 416. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Matrimonium quaiiter diſſolubile quoad vinculum ex crimine mariti.*

R. Matrimonium quoad vinculum dirimi poſſe utroque conjuge ſuperſtite, cum legitimè contractum eſt, tantum abeſt ut ſcripſerim, quemadmodum mihi Cenſorius Indiculus affingit, ut contrarium paulò poſt diſertis verbis aſſeram. Concilii Vvormatienſis Canones eo loci recenſeo. Sexageſimum tertium contra Matrimonii indiſſolubilitatem objici ſolitum obſervo: Varias illius explicationes affero, ita demum concludo: *Tandem ſi Canonis citati Auctores voluerint, virum ſuperſtite uxore legitima, aut mulierem ſuperſtite legitimo viro, poſſe alii nubere, erraverunt, & omnino rejiciendus eſt Canon ille, ut Sententiæ Chriſti & Apoſtoli contrarius.*

ARTICULUS XXIV.

De Concilio Duziacenſi II.

Duziacum, vulgò Douzi, vicus in Diœceſi Remenſi, prope Sedanum.

Concilium Duziacenſe * primum illud fuit, quod anno Chriſti DCCCLXXI. in cauſa *Hincmari* Laudunenſis Epiſcopi celebratum eſt, de quo in Diſſertationibus agemus. Alterum anno Chriſti DCCCLXXIV. Idibus Juniis congregatum fuit ex plurimis Provinciis, juſſu *Caroli Calvi*, contra inceſta conjugia, & rerum Eccleſiaſticarum pervaſiones. Supereſt Epiſtola Synodica ad Epiſcopos Aquitaniæ data: qua in regione duo illa mala maximè graſſabantur. In eadem Synodo actum eſt de cauſa *Dudæ* Monialis ab *Humberto* Presbytero ſacrilegè corruptæ, & *Bertæ* & *Erpredæ* ſceleris conſciarum. Judicatum eſt *Humbertum* ſacrilegii convictum, vel confeſſum, Synodali Judicio à Vicariis Synodi deponendum, & per Miſſos Regios in longinquam terram ac perpetuum exilium, juxta Imperatorum & Regum antiquas Leges, & conſuetudines, amandandum, & in aliquod Monaſterium in loco exilii, detrudendum ad agendam Pœnitentiam, laïca tantùm ipſi Communione ſervata. *Dudam* verò ſecundùm Regulam *Sancti Benedicti* eſſe caſtigandam, & ſeptenni Pœnitentiæ ſubdendam. *Bertæ* verò & *Erpredæ* flagitii conſciis per tres annos & dimidium Pœnitentia imponitur, poſtquam, ſicut *Duda* virgis fuerint caſtigatæ.

Acta ſynodi.

S. Benedicti Regula commendatur.

Sancti Benedicti Regulam magnificè commendant hujus Concilii Patres, cùm aiunt: *Hæc à Sanctis Canonibus antequam Sanctus Spiritus per Beatum Benedictum, eodem Spiritu quo & ſacri Canones conditi ſunt, Regulam Monachorum ediderit, de hujuſmodi ſunt decreta.* Et infra: *Cæterum quoniam eadem Regula Sancto Spiritu promulgata, & laudis auctoritate B. Papæ Gregorii inter Canonicas Scripturas & Catholicorum Doctorum Scripta eſt teneri decreta, &c.* Non tamen *S. Gregorius* eam Scripturis Canonicis æquiparavit, nec ea mens fuit Gallicanorum Præſulum; ſed Scripturæ Sacræ, & SS. Patrum doctrinæ, atque Canonibus Spiritu Dei conditis maximè conſentaneam judicarunt tum *S. Gregorius*, cùm Antiſtites noſtri.

ARTICULUS XXV.

Pontigo, vulgò Pontyon, in agro Pertenſi, le Partois, in Campania, ſupra Salium flumen, vulgò La Saulx.

De Conciliis Ticinenſi, & Pontigonenſi, ſub Carolo Calvo Imperatore.

I. CUm *Carolus Calvus* Rex Francorum à *Joanne VIII.* Romæ coronatus fuiſſet Imperator, Die Natalis Domini, ſub finem anni DCCCLXXV. Conventum Ticinenſem * menſe Februario anni ſequentis celebravit novus Imperator, in quo ab Epiſcopis & Optimatibus Regni Italici acclamatus atque ſuſceptus eſt: & condita Capitula XV. *Primum* Sanctam Romanam Eccleſiam, quæ eſt *Caput omnium Eccleſiarum*, ab omnibus honorari jubet, nec aliquid contra jus & poteſtatem ipſius tentari. *Secundum* Joanni Summo Pontifici honorem ab omnibus impendi, & *quæ ſecundum ſacrum Miniſterium ſuum Auctoritate Apoſtolica decreverit, cum ſumma veneratione ab omnibus ſuſcipi.* Tertium res Eccleſiæ Romanæ à quoquam diripi vetat. Qui diripuerit, præter eorum, quæ prædatus eſt, reſtitutionem, ipſi Eccleſiæ, ac Imperatori gravem mulctam perſolvito. *Quartum* Eccleſiaſticis viris honorem & reverentiam impendi mandat. *Quintum* Imperatori honorem & obedientiam ſtatuit deferendam. *Sextum* libertati miniſterii & juriſdictionis Epiſcopalis providet: decernitque ut Parochias ſuas abſque impedimento Epiſcopi circumeant, prædicando, corrigendo, & confirmando: utque *liceat eis criminalia ſcelera, & alia quæque corrigenda, inquirere, diſcutere, & dijudicare canonicè.* Septimum ſtatuit ut *ſecundum ſacram juſſionem Domini noſtri Jeſu Chriſti, prædicationem per ſe, vel per ſuos Epiſcopi exerceant*, idemque à ſuis Preſbyteris fieri procurent: Et Fideles diebus feſtis ad publicas ſtationes occurrant, nullùſque Miſſas in ſuis domibus celebrari faciat abſque licentia Epiſcopi. *Octavum* jubet ut Epiſcopi cum Clero ſuo in clauſtris reſideant: nec Preſbyteros ab Eccleſiis ſuis abeſſe, aut à ſua poteſtate diſſilire patiantur. *Nonum* fœminas abigit à domibus Sacerdotum: quibus & venatione, & armorum uſu, & habitu ſæculari interdicit. *Decimum* res Eccleſiaſticas invadere prohibet, ac diſtractas reſtitui præcipit. *Undecimum* ſolvi jubet decimas abſque fraude, & à Preſbyteris ſecundùm Epiſcopi mandata diſpenſari. *Duodecimum* ſtatuit ut Epiſcopi Comites & Vaſſos Regios diligant ut filios: hi verò Antiſtites venerentur ut patres. Et ut Epiſcopi in ſuis Diœceſibus Miſſorum Dominicorum poteſtate fungantur. *Decimum-tertium* vetat ne Epiſcopi, & Comites, in pauperum domibus, hoſpitii causâ, niſi rogati, commorentur; jubétque ut prædas & devaſtationes inhibeant. *Decimum-quartum* prohibet ne defuncti Epiſcopi facultates ullus invadat ac diripiat, ſed *Canonico more Succeſſori reſerventur* ab Eleemoſynariis Eccleſiaſticis, cum ipſius Eccleſiæ conſtituto Oeconomo; vel pro illius anima pauperibus erogentur. *Decimum-quintum* jubet ut infideles Regi nemo celet, vel foveat.

Concilium Ticinenſe.

* *De Pavie.*

Summa Canonum.

Honor Eccleſiæ Romanæ, & Summo Pontifici exhibendus.

Prædicatio, Epiſcoporum munus.

Epiſcopi in ſuis Diœceſibus Miſſorum Dominicorũ poteſtate functi.

II. Synodus Pontigonenſis menſe Junio ejuſdem anni celebrata eſt, cui adfuit *Carolus Calvus* Imperator cum Legatis Apoſtolicis, Apoſtolica Legatione & ipſe exornatus. Ea in Synodo à Gallis ſuſceptus eſt Imperator; Ticinenſia Capitula promulgata, & confirmata: actum de Primatu *Anſegiſi* per Gallias & Germanias, quem ei *Joannes VIII.* Pontifex Maximus contulerat. Reclamantibus Epiſcopis, Imperator Apoſtolica mandata executioni mandari voluit, ſedítque primus omnium poſt Legatos Pontificios novus Primas; ac ante cæteros Antiſtites Gallicanos, ipſúmque

Synodi Pontigonenſis Acta.

A *Hincmarum* Archiepiſcopum Remenſem, Synodo ſubſcripſit. Sed de hoc Primatu pluſs Capite ſequenti dicemus, ubi de Politia Eccleſiaſtica agetur. In eadem Synodo, *Formoſi* Portuenſis Epiſcopi, *Gregorii* Nomenclatoris & aliorum excommunicatio in Synodo Romana facta, Gallicanis à Patribus confirmata eſt. Recepta etiam eſt & approbata ſententia excommunicationis, quam Summus Pontifex in *Ludovicum* Germaniæ Regem decreverat, niſi ab invaſione & devaſtatione Regni *Caroli* fratris abſtineret. Scripſerat enim ſemel & iterum ad *Ludovicum*, & ad Regni ejus Epiſcopos, Procerèſque Joannes VIII. *Monens eos*
B *Apoſtolica auctoritate, more paterno, ſervare quæ pacis erant, uſque dum ſimul ad mutuum colloquium venirent, & ipſe inter eos de pace conſervanda, & de jure Regnorum, ſecundum ſibi à Deo miniſterium creditum, decerneret pariter & diſcerneret.* Nec literis, nec legationibus Apoſtolicis ceſſerat Ludovicus: unde Pontifex cenſurarum fulminibus ipſum à deprædatione Regni fraterni deterret.

Romanus Pontifex Ludovicum Regem Germaniæ ab invaſione Regni fraterni deterret excommunicatione intentatâ.

Adversùs eumdem Germaniæ Regem Libellum Proclamationis Legatis Apoſtolicis, & *Carolo* Imperatori obtulit in Synodo Pontigonenſi Remenſis Eccleſia, quæ multa ab ipſo, & ejus copiis damna paſſa erat. Quia verò *Ludovico* faverat
C *Hincmarus*, Sacramentum fidelitatis ab ipſo Imperator *Carolus* exegit. Ejus formula extat inter Acta Concilii Pontigonenſis. Apud Pithœum, poſt XII. Scriptores coætaneos Hiſtoriæ Francorum, inſcribitur: *Generale omnium Fidelium Sacramentum: &* veriſimile eſt ab omnibus exactum fuiſſe, inquit *Sirmondus* in Notis. Cæterùm *Hincmarus* in Libello ad *Carolum* Imperatorem, quem idem *Sirmondus* laudat, ſingula Juramenti hujus membra ut inepta, & aliena exagitat; queritúrque vehementer à ſe poſt tot annos requiſitum eſſe, cùm ſatis eſſe deberet Profeſſio, quam ut
D Archiepiſcopus ediderat: nec ſimile Juramentum ab Epiſcopis qui eum è ſolio dejecerant, vel ab ipſo Ebone conjurationis incentore, *Ludovicus Pius* exegiſſet. Tandem Synodi Pontigonenſis proviſorio Decreto reddita eſt *Adalgando* Preſbytero, certo crimine accuſato, Eccleſia, è qua pulſus fuerat: eique datæ ſunt quatuor menſium induciæ ut ſe canonicè purgaret: quibus elapſis, ampliùs non audiretur.

Actorum Synodi Pontigonenſis editiones duæ in Collectionibus Conciliorum leguntur. Prima ex Annalibus Bertinianis, * & ex *Aimoini* Con-
E tinuatore, qui illos exſcripſit, accepta: altera, quam cum Legatis Apoſtolicis dictaſſe, & in Synodo legiſſe putatur *Odo* Bellovacenſis Epiſcopus, ut ex iiſdem Annalibus colligitur. In hac poſteriore, *Anſegiſi* Primatus unanimiter agnitus ac ſuſceptus narratur. In priori, nihil profnoviſſe apud Epiſcopos *Anſegiſus* dicitur. Synodi Pontigonenſis etiam meminere *Odorannus* in Chronico, ad annum 876. *Robertus S. Mariani* Autiſiodorenſis Monachus, Ordinis Præmonſtratenſis, & Chronicon *S. Petri Vivi* apud Senonas, editum Tom. II. Spicilegii Dacheriani.

* Ad annum 876.

F

ARTICULUS XXVI.

Ravenna, Æmiliæ, seu Romandiolæ caput, urbs Archiepiſcopalis.

De Synodis Ravennenſi, & Trecenſi II.

Treca, vulgò *Troyes*, Campaniæ urbs, Epiſcop. ſub Archiep. Senonenſi.

I. ANno Chriſti DCCCLXXVII. menſe Novembri, *Joannes VIII.* Pontifex Maximus Ravennæ Synodum habuit, ad diſciplinam & immunitatem Eccleſiaſticam reſtituendam, in qua novendecim conditi Canones. *Primo* Statutum eſt ut Metropolitani Fidem ſuam infra tres menſes apud Sedem Apoſtolicam exponant, & Pallium

Summa Canonum Concilii Ravennenſis.

Pallium petant. *Secundo*, Ut Epiſcopi electi infra tres menſes à Metropolitano ſuo conſecrentur : ſi verò quinque menſium ſpatio conſecrationem ſuam diſtulerint, rejiciantur Metropolitani judicio. *Tertio*, Metropolitanis inhibitus eſt Pallii uſus extra præcipuas Feſtivitates, & Miſſarum ſolemnia. *Quarto*, vetitum Ducibus ne Epiſcopos in præſentiam Romani Pontificis introducant, ne ab eis cenſus aut dona exigant, ne ipſos coram laïcis increpent. Statutum inſuper, Clericos & Sanctimoniales; pupillos & viduas, ſub tutela Epiſcoporum eſſe, vetitúmque ſub pœna excommunicationis, ne ad ſæcularia Tribunalia trahantur. *Quinto*, Excommunicati, qui Domum Dei violarint, aut diripuerint, aut Viris Eccleſiaſticis injuriam fecerint. *Sexto*, Sanctimonialium, aut aliarum fœminarum raptores excommunicatione feriuntur, donec eas parentibus, vel Epiſcopo reſtituant. *Septimo* & *Octavo*, Decernitur anathema in homicidas, incendiarios, & prædones. *Nono*, A Communione arceantur uſque ad obitum, excommunicati, qui ante audientiam ad Communionem irrepſerint, niſi Pœnitentiam agant. Communione quoque privantur, qui cum excommunicatis ſcientes communicant, & eorum fautores. *Decimo*, Cautum eſt, ut excommunicati denuntientur ab Epiſcopo; & eorum nomina præ foribus Eccleſiæ ſuſpendantur. *Undecimo*, Prohibitum, ne quis reis, qui publicum Judicium, & Legum ſeveritatem timent, refugium præſtet, ſub pœna excommunicationis. *Duodecimo*, Prohibetur ſub eadem pœna iis, qui Eccleſiaſtico Judicio ſunt obnoxii, ne ſe ab Eccleſiarum ſuarum Parochialium Conventibus, ultra tres dies Dominicos, voluntariè, Sententiam ſubterfugiendo, ſubtrahant. *Decimo-tertio*, Jubetur Magiſtratibus Sæcularibus, ut ad Eccleſiarum, pupillorum, ac viduarum tuitionem, rapaciúmque refrænationem, ab Epiſcopis conventi, eorum querimonias abſque negligentia examinent, & diligenti ſtudio corrigant. Negligentes, poſt ſecundam & tertiam admonitionem, excommunicantur. *Decimo-quarto*, Decretum eſt, ne Preſbyter ordinetur niſi ad certum locum. *Decimo-quinto*, *Decimo-ſexto*, & *Decimo-ſeptimo*, Prohibetur, ne quis Romanæ Eccleſiæ Patrimonia ſubtrahat, aut petat, etiam in Beneficium, ſub pœna anathematis. *Decimo-octavo*, Decernitur, ut nemo ſibi decimas vendicet, præter Parochiarum Sacerdotes. *Decimo-nono*, Vetatur ne Comites & Judices ſæculares in Domibus Eccleſiarum Placitum habeant, aut hoſpitium ſibi vendicent. In eadem Synodo, poſſeſſio Flaviniaci Monaſterii, & Tilimaci Villæ, *Adalgario* Æduenſi Epiſcopo, & ejus Eccleſiæ confirmata eſt, ut conſtat ex Diplomate, quod ex Eccleſiæ Æduenſis Tabulario à Domno *Violeo* Ordinis Benedictini Congregationis *Sancti Mauri* Monacho in Vindiciis Reliquiarum *Sanctæ Reginæ* Virginis & Martyris, à P. *Chiffletio* Soc. JESU, in Probationibus Hiſtoriæ Tornutienſis* Monaſterii; & à P. *Labbe* in Collectione Conciliorum, Tom. IX. editum eſt.

Excommunicationes latæ.

Juriſdictio Epiſcopalis.

Tornu.

II. Concilium Trecenſe II. anno Chriſti DCCCLXXVIII. à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo, Rege *Ludovico Balbo* præſente, menſe Auguſto celebratum eſt. Primum Concilium Trecenſe anno DCCCLXVIII. juſſu *Nicolai I.* habitum fuerat, in cauſa *Vvulfadi*, & aliorum Clericorum ab Ebone ordinatorum : de quo in Diſſertationibus. In ſecunda verò Synodo Trecenſi, *Lamberti* & *Adalberti*, qui Romanam Eccleſiam, & Pontificem vexabant, confirmata excommunicatio eſt. Actum de cauſa *Hincmari* Laudunenſis Epiſcopi, de qua in Diſſertationibus. Decretum editum à Pontifice adversùs Laïcos, qui viventibus uxoribus, alias ducebant; & contra Epiſcopos qui à minore ad majorem Eccleſiam tranſmigrabant : cui Decreto dedit occaſionem *Frotarius*, qui à Burdigalenſi Eccleſia ad Pictavienſem, à Pictavienſi ad Bituricenſem Archiepiſcopatum exilierat, ut Annales Bertiniani teſtantur, & probat Epiſtola *Joannis VIII.* ad ipſum *Frotarium* è Synodo Trecenſi data, qua ipſi jubet ut Synodo ſe ſiſtat; & Priuilegium de mutatione Sedium, ſi quod à Sede Apoſtolica obtinuerat, exhiberet. Impetraverat ſanè diſpenſationem à *Joanne VIII.* Frotarius ut ad Bituricenſem Eccleſiam migraret, rogante *Carolo Calvo.* Et juſta erat illa diſpenſatio, quia Burdigala vaſtata erat à Normannis : ſed cùm in *Ludovici Balbi* animum ſuſpiciones quædam contra *Frotarii* fidelitatem irrepſiſſent, negotium ipſi faceſſivit apud Pontificem, qui ideo ipſum convenit per literas, ut Synodo adeſſet, migrationis ſuæ rationem redditurus; ipſúmque Archiepiſcopum Burdigalenſem vocavit, etſi eum antea ad Metropolim Bituricenſem tranſtuliſſet, ut ex ipſius Pontificis Epiſtolis compertum eſt. In eadem Synodo excommunicationem adversùs *Formoſum* Epiſcopum, & *Gregorium* Nomenclatorem, & *Georgium* Magiſtrum Militum promulgavit iterum, aggravavítque Pontifex. Canones Synodi Ravennenſis ibidem fuere confirmati Canone III. & alii ſex præterea conditi : quos inter primus & quartus obſervatione digni ſunt. Primus nempe ſtatuit, *Ut Epiſcopi cum omni reverentia à cunctis mundi Poteſtatibus debitè honorentur, atque coram eis ſedere nullatenus audeant, niſi illis præcipientibus.* Quartus verò decernit, *Ut Epiſcopi nullo modo Confratrum Conſacerdotúmque ſuorum parvipendere audeant vexationes, Eccleſiarúmque preſſuras; ſed unanimiter conjuncti, baculo Paſtorali & Apoſtolica Auctoritate ſuccincti, in prælio pro domo Iſraël, id eſt, Chriſti Eccleſia, ſtare communiter non prætermittant.* In eadem Synodo Privilegium Floriacenſi Monaſterio conceſſum eſt, *Ut à propriis Abbatibus, Monachis videlicet ex eodem Cœnobio regulariter electis, in perpetuum gubernaretur.*

Acta Concilii Trecenſis II.

Migrationes, à minori ad majorem Eccleſiam Canonibus repugnantes.

Honor Epiſcopis exhibendus.

Eorum confœderatio.

ARTICULUS XXVII.

De Synodo apud Sanctam Macram.

ANno Chriſti octingenteſimo octogeſimo primo, quarto Nonas Apriles, Synodus in loco qui dicebatur *Fines*, * in Martyrio Sanctæ *Macræ* Virginis, à plurium Provinciarum Epiſcopis celebrata eſt, anno ſecundo *Ludovici Tertii* Francorum Regis. Octo Canones in ea Synodo conditi. *Primus* Gelaſii Papæ verbis explicat Regiæ & Pontificalis Poteſtatis diſcrimen. *Secundus* verbis S. Gregorii Epiſcoporum negligentiam increpat. *Tertius* de honore & cultu Eccleſiarum ſtatuit, déque earum bonis & immunitatibus ſervandis. *Quartus* de reformatione Monaſteriorum à Miſſis Dominicis, unà cum Epiſcopo cujuſque civitatis curanda. *Quintus* de rapinis & deprædationibus Eccleſiarum compeſcendis. *Sextus* Regem, & Reipublicæ Miniſtros de ſervanda juſtitia admonet, eíſque Capitula quædam præcedentium Regum & Imperatorum in memoriam revocat, quæ executioni mandare debeant. *Septimus* eſt de raptorum emendatione & Pœnitentia; quibus proponit imitandum omnino *Zachei* Publicani exemplum, Domino dicentis:

Fines, vulgò *Fiſmes*. Oppidum Campaniæ, in tractu Remenſi.

Summa Canonum.

Pœnæ latæ Moſaica, Canonum & Regula, de rerum malè partarum reſtitutione.

Dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, & ſi quem defraudavi, reddo quadruplum. Et *Sancti Auguſtini* Regulam Epiſtolâ quinquageſimâ quarta ad *Macedonium*, ſcribentis: *Quod dicis, ſceleris culpam cupiunt ſibi homines relaxari, & id propter quod ſcelus admiſſum eſt, poſſidere; peſſimum hominum genus commemoras, cui pœnitendi medicina omnino non prodeſt. Si enim res aliena, propter quam peccatum eſt, cum reddi poſſit, non redditur, non agitur Pœnitentia, ſed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittetur peccatum, niſi reſtituatur ablatum: ſed cum reſtitui poteſt. Plerumque enim qui aufert, amittit, ſive alios patiendo malos, ſive ipſe malè vivendo, nec aliud habet unde reſtituat. Huic certè non poſſumus dicere, Redde quod abſtuliſti, niſi eum habere credimus, & negare.... Illud verò fidentiſſimè dixerim, Eum qui pro homine ad hoc intervenit, ne male ablata reſtituat, & qui ad ſe confugientem, quantum honeſtè poteſt, ad reſtituendum non compellit, ſocium eſſe fraudis & criminis. Nam miſericordiùs opem noſtram talibus ſubtrahimus, quàm impendimus. Non enim opem fert qui ad peccandum adjuvat, ac non potius ſubvertit atque opprimit.... Qui verò contra jus ſocietatis humanæ, furtis, rapinis, calumniis, oppreſſionibus, invaſionibus abſtulerit, reddenda potius quàm donanda cenſemus, Zachei Publicani Evangelico exemplo...... Quid dicam de uſuris, quas etiam ipſæ Leges & Judices reddi jubent? An crudelior eſt, qui ſubtrahit aliquid vel eripit diviti, quàm qui trucidat pauperem fœnore?*

Octavus Canon admonitionem continet ad Regem *Ludovicum* adhuc juvenem, ut probos ex utroque ordine eligat Conſiliarios, exemplo *Caroli Magni* Imperatoris. Quàm malè tunc haberet res Gallica, docet ille Canon. *Satagite*, inquit, *ut iſtæ rapinæ ac deprædationes in iſto Regno ceſſent, & miſer iſte populus, qui jam per plures annos per deprædationes diverſas & continuas, & per exactiones ad Northmannos affligitur, aliquod remedium habeat, & juſtitia & judicium, quæ quaſi emortua apud nos ſunt, reviviſcant, & virtutem nobis Deus reddat contra Paganos, quia uſque modo jam ante plures annos locum in iſto Regno defenſio non habuit, ſed redemptio & tributum non ſolum pauperes homines, ſed & Eccleſias quondam divites penitus evacuatas habent. Et ideo Regium nomen ad tantam contumeliam, & ad tantam brevitatem devenit, & iſtud Regnum, quondam nobile atque amplum, in ſe ipſum diviſum eſt.*

ARTICULUS XXVIII.

De Conciliis Moguntino & Metenſi, ſub Arnulfo Rege.

Meta, ſive Divodurum Mediomatricum, vulgò Metz, Urbs Lotharingiæ celeberrima, ſub Archiep. Trevirenſi.

I. ANno Chriſti octingenteſimo octogeſimo octavo, & primo *Arnulfi* Germaniæ Regis, Synodus Moguntiæ celebrata eſt, cui tres Metropolitani, Moguntinus ſcilicet, Colonienſis, & Trevirenſis, cum ſuis Suffraganeis, & Abbatibus pluribus adfuere. Viginti ſex Canones in ea ſunt conditi: quorum prior orationes pro Rege decernit; *Secundus & tertius* Sancti Iſidori verbis Regem officii admonent. *Quartus* res Eccleſiæ ordinationi Epiſcopi permittit. *Quintus* Presbyteros ſine Epiſcoporum conſenſu Eccleſiis præfici, vel ab iis ejici vetat. *Sextus & ſeptimus* rerum Eccleſiaſticarum invaſionem, & vexationem Sacerdotum prohibent. *Octavus* anathemate ferit ſceleſtos quoſdam, qui Presbytero Wirtzbargenſi nares, capilloſque abſciderant. *Nonus* Miſſarum ſolemnia, niſi in Eccleſiis celebrari vetat, vel Capellis ab Epiſcopo conſecratis, ubi Eccleſiæ à Normannis ſunt incenſæ: vel in tabula conſecrata, ſi iter agatur, & Eccleſia defuerit. Fœminas omnes *decimus* à Clericorum ædibus eliminat, etiam illas quas antiqui Canones cum ipſis commorari permittunt: quia conceſſio illa plurimorum ſcelerum fuerat occaſio: & proprias ſorores quidam conſtupraverant. *Undecimus* eſt contra prædiorum Eccleſiaſticorum invaſores. *Duodecimus* eſt de numero teſtium ad Clerici damnationem neceſſario. *Decimus-tertius* vetat decimas ab antiquis Eccleſiis ſubtrahi, ut novis Oratoriis tribuantur. *Decimus-quartus* prohibet Epiſcopo ne alienum Clericum retineat, vel ordinet abſque proprii Antiſtitis conſenſu, aut ipſum judicet: alioqui irrita eſto ſententia: & Epiſcopus qui id auſus fuerit, in Synodo increpetur; inquit *Canon decimus-quintus*. Pœnitentiam occiſori Sacerdotis agendam *Canon decimus-ſextus* præſcribit. Decimarum ſolutionem *decimus-ſeptimus* imperat ſub pœna excommunicationis poſt crebras admonitiones Sacerdotum infligendæ. *Decimus-octavus Alemannum* quemdam nomine, qui cum ſpiritali commatre conjugium contraxerat, & poſtea ab ea ſeparatus redierat ad nefariam ſocietatem, anathematis vinculo conſtringit. *Decimus-nonus* eſt de judicio Presbyterorum, qui in fornicationem lapſi ſunt. *Vigeſimus* injuſtas rerum Eccleſiaſticarum precarias prohibet. *Vigeſimus-primus* rixas & conflictus vetat in Eccleſiis & earum atriis, quæ loca ſacra ſunt. *Vigeſimus-ſecundus* eſt contra eos qui decimas Eccleſiæ dare nolunt, aut ſervos ſuos impediunt ne ſolvant. *Vigeſimus-tertius* Diœceſanos omnes Epiſcopi judicio obnoxios eſſe declarat, cùm aliquod crimen Canonicum perpetrarunt: & teſtes quatuordecim annis minores admitti vetat, ſecundùm Canones Africanos. *Vigeſimus-quartus* eſt de pace inter Epiſcopos & Comites ſervanda, jubetque ut in miniſterio ſuo exercendo mutuam ſibi opem ferant. *Vigeſimus-quintus* Monaſteriis Clericorum, Monachorum, atque Puellarum, *quæ Clericis, ſive Laicis, Beneficii jure donata ſunt*, tales præfici ſtatuit Proviſores & Præpoſitos, qui & *præeſſe noverint, & prodeſſe*, & commiſſum ſibi gregem canonicè regant, & ad Synodum ſecundùm Epiſcopi mandata conveniant. *Vigeſimus-ſextus* viduas citò velari vetat.

Summa Canonum Concilii Moguntini.

Fœminæ ex ædibus Clericorum eliminantur, etiam conſanguineæ, in quocumque gradu.

Qui Monaſteriis præficiendi?

II. Eodem anno, aut non multò poſt, Synodus Metenſis celebrata eſt in Eccleſia *Sancti Arnulfi*, cui *Ratbodus* Trevirenſis Archiepiſcopus, *Robertus* Metenſis, *Dado* Virdunenſis, *Arnoldus* Tullenſis, *Stephanus* Abbas, & multi Sacerdotes adfuere. Tredecim Canones editi. *Primus* auxilium à Deo contra Normannos morum emendatione, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſeveritate contra contumaces Chriſtianos, eſſe implorandum ſtatuit. *Secundus* ſolis Sacerdotibus decimas vendicat, earumque portionem aliquam à Senioribus ſeu Dominis locorum accipi vetat. *Tertius* ſtatuit ut unuſquiſque Presbyter unam dumtaxat habeat Eccleſiam; niſi fortè antiquitus Capellam, aut aliquod membrum illi adjacens habuerit, quod non expedit ſeparari. *Quartus* de manſo Eccleſiæ cenſum exigi, & pro ſepultura pretium dari vetat. *Quintus* fœminas omnes, etiam matrem & ſororem, à domibus Sacerdotum excludit. *Sextus* jubet ut Presbyteri libros & veſtimenta Sacerdotalia Epiſcopo in proximâ Synodo oſtendant, ut Chriſma ſub ſera cuſtodiant: Clericis armorum,

Summa Canonum Concilii Metenſis.

Decimæ.

Unitas Beneficii.

Fœminæ omnes à domibus Sacerdotum excluſæ, etiam mater & ſoror.

rum, & ſæcularium indumentorum uſu interdicit: infantem in Baptiſmo non à pluribus, ſed ab uno Patrino ſuſcipi ſtatuit. *Septimus* cum Judæis edere aut bibere prohibet. *Octavus* cavet ne Miſſa in locis non conſecratis celebretur: ſtatuitque Eccleſias à Choregiſcopis conſecratas iterum conſecrari. *Nonus* Sanctimoniales duas, quæ propter facinus è Monaſterio *Sancti Petri* erant ejectæ ſine velamine, jubet reſtituto velamine in Monaſterio recludi, & parvo pane & aqua brevi frui, cum abundantia divini verbi. Quemdam etiam Diaconum ſacrilegii convictum & confeſſum carcere damnat, interdicto miniſterio. Duo ſequentes Canones privatos quoſdam graviſſimorum criminum reos excommunicant. *Duodecimus* eos qui cum excommunicatis communicant, eidem ſententiæ ſubjicit. *Decimus-tertius* Supplicationes & triduanum Jejunium pro *Arnulfo* Rege, & pro publicis neceſſitatibus indicit.

ARTICULUS XXIX.

De Concilio Viennenſi.

Vienna, vulgò Vienne, in Delphinatu, ad Rhodanum, Archiepiſcopatus.

ANno Chriſti octingenteſimo nonageſimo ſecundo, apud Viennam Galliæ, Metropolim, præſentibus & præſidentibus *Formoſi* Papæ Legatis, Concilium ab Epiſcopis Regni Arelatenſis, in Baſilica Salvatoris celebratum eſt, in quo Canones quatuor conditi fuere. *Primus* excommunicationem decernit in ſæculares qui res Eccleſiæ injuſtè detinent, niſi admoniti ſe correxerint. *Secundus* pari pœna eos damnat, qui Clericum aliquem occiderint, mutilarint, aut dehoneſtarint. *Tertius* eamdem fert ſententiam in eos qui ægrotantis ſeu defuncti Epiſcopi vel Preſbyteri eleemoſynam defraudarint. *Quartus* vetat ne ſæculares Eccleſias dent vel offerant Preſbyteris, abſque Epiſcoporum conſilio & voluntate: & ne cenſus ab iiſdem Preſbyteris introitûs cauſâ exigatur.

Summa Canonum.

ARTICULUS XXX.

De Concilio Triburienſi.

Triburia, vulgò Tribur.

ANno Chriſti octingenteſimo nonageſimo-quinto, *Formoſo* Eccleſiæ univerſæ Præſidente, *Arnulfo* in Germania regnante, Synodus Triburiam Villam Regiam ad Rhenum, non longè à Moguntia, congregata eſt, ad Eccleſiaſticæ reſtaurationem Diſciplinæ, ad quam Epiſcopi viginti duo convenere, quos inter *Hatto* Moguntinus, *Hermannus* Colonienſis, & *Ratbodus* Trevirenſis, Archiepiſcopi eminebant. Quinquaginta & octo conditi Canones: quos inter, hi maximè notandi. *Canon tertius* Arnulfi Regis, qui præſentia ſua & auctoritate Sacrum Conventum decorabat, nomine editus eſt. Sic enim loquitur Princeps Religioſiſſimus: *Nos igitur quibus Regni cura, & ſollicitudo Eccleſiarum Chriſti commiſſa eſt, aliter Regnum & Imperium jure Eccleſiaſtico regere & gubernare non poſſumus, niſi hos qui Eccleſiam Chriſti conturbant, Zelo fidei perſequamur. . . . . Idcirco non potentiam oſtendentes, ſed juſtitiam exhibentes, præcipimus omnibus Regni noſtri Comitibus, poſtquam ab Epiſcopis anathemate excommunicationis percelluntur, & tamen ad pœnitendum non inclinantur flagitioſi & canonicorum criminum rei, ut ab ipſis comprehendantur, & ante nos perferantur; ut qui divina judicia non verentur, humana ſententia feriantur.*

Summa præcipuorum Canonum.

Nonus ſtatuit ut ſi eadem die Epiſcopus Eccleſiaſticum, & Comes ſæculare Placitum indixerint, Placitum Comitis ſuſpendatur, & Comes, populúſque ad Placitum Epiſcopi ſe conferant. *Decimus* decernit ut Epiſcopus non deponatur niſi à duodecim Epiſcopis, Preſbyter à ſex, Diaconus à tribus. *Duodecimus* Baptiſmum ſolemnem extra Paſcha & Pentecoſten conferri vetat. *Decimus-quintus* decernit *ſepulturam morientium apud Eccleſiam ubi Sedes eſt Epiſcopi, celebrari.* Quod ſi ob loci diſtantiam, aut aliam cauſam fieri non poſſit, *Expectet eum terra ſepulturæ ſuæ, quo Canonicorum, aut Monachorum, ſive Sanctimonialium Congregatio ſancta communiter degat, ut eorum orationibus Judici ſuo commendatus occurrat.* Quod ſi & hoc difficile ſit, *ubi decimam perſolvebat vivus, ſepeliatur mortuus.* Ex quo patet, ſecundùm Eccleſiæ Germanicæ diſciplinam, mortuos in Parochialibus Eccleſiis ſepultos non fuiſſe, niſi cùm in Cathedralibus, aut Canonicorum, Monachorum, aut Sanctimonialium Eccleſiis ſepeliri non poterant. *Decimus-ſextus* pretium pro Eccleſiaſtica ſepultura vetat exigere. In Eccleſiaſtico enim ſcriptum eſt: *Mortuo ne prohibeas gratiam, ſciens quia omnes moriemur.* Item: *Omnia quæ de terra ſunt, in terram convertentur. Quid terra, terram vendis? Recordare quoniam non hominis eſt terra, ſed Domini eſt terra, & qui habitant in ea.* Prohibet decimus-ſeptimus, *ſecundùm ſtatuta Sanctorum Patrum, & experimenta miraculorum, ne deinceps ullus Laïcus in Eccleſia ſepeliatur.* Jubet *vigeſimus-primus* ut controverſiæ Preſbyteros inter & Laïcos ortæ, ab Epiſcopo finiantur: & Laïcus, ſi neceſſe ſit, juramento conſtringatur; Preſbyter verò vice juramenti *per Sanctam Conſecrationem interrogetur: Quia Sacerdotes ex levi cauſa jurare non debent. Manus enim per quam Corpus & Sanguis Chriſti conficitur, juramento polluetur? Abſit.* Vigeſimus-ſecundus examen per ferrum candens in cauſis dubiis decernit. Quæ diſciplina meritò abrogata eſt. *Trigeſimus* reverentiam, obedientiamque maximam erga Sedem Apoſtolicam decernit; cum tamen qui falſa detulerit à Summo Pontifice mandata, detineri ſtatuit, donec Sancta Sedes conſulatur, & in ipſum animadvertat. *In memoriam*, inquit, *B. Petri Apoſtoli, honoremus Sanctam Romanam & Apoſtolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis Mater eſt Dignitatis, eſſe debeat Magiſtra Eccleſiaſticæ rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa Sancta Sede imponatur jugum, conferamus, & pia devotione toleremus. Si vero, quod non decet, quilibet Preſbyter ſive Diaconus redarguatur falſam ab Apoſtolico detuliſſe Epiſtolam, vel aliud quid quod inde non convenerit; ſalva fide, & integra circa Apoſtolicum humilitate, penès Epiſcopum ſit poteſtas, utrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat cuſtodiam, uſquequo per Epiſtolam, aut per idoneos ſuæ partis Legatos, Apoſtolicam interpellet Sublimitatem, ut potiſſimùm ſua ſancta Legatione dignetur decernere, quid de talibus juſto ordine Lex Romana ſtatuat definire, ut & is corrigatur, & cæteris modus imponatur.* Humilitatem & manſuetudinem erga Sedem Apoſtolicam ſervandam ſtatuit Germanica Eccleſia. Idem *Carolus Magnus* in Capitulari condito anno octingenteſimo-primo, ſtatuerat. Sed tamen falſa Romani Pontificis Reſcripta, vel per obreptionem, contra veritatem, contra Canones in Eccleſia Gallicana & Germanica receptos, elicita, ſuſcipienda non eſſe ſanxerunt, tum Chriſtianiſſimus Imperator, tum Synodi Triburienſis Patres: immò eorum executionem ſuſpende-

Eccleſiæ Germanicæ Diſciplina circa ſepulturam.

Pro ſepulturæ loco ne pretium exigatur.

Eccleſ. 7.

Juramentum à Sacerdotibus exigi vetat Synodus.

Manſuetudo & humilitas erga Sedem Apoſtolicam ſervanda.

ſuſpendendam, Preſbyteris, aut aliis qui Romanum Pontificem fefelliſſent, in carcerem etiam detruſis, donec Vicarius Chriſti moneretur, qui per obreptionem impetrata revocaret. Nulla enimverò eſſe Reſcripta contra Canones Spiritu Dei conditos, & Eccleſiarum reverentiâ atque uſu conſecratos, obtenta, cenſuerunt. Quia Pontifices ipſi hanc & in Conciliis, & extra Concilia legem ſibi ſuiſque Succeſſoribus poſuerunt, ut adversùs Canones nihil poſſent: quamquam juſtis de cauſis & Eccleſiæ utilitatem ſpectantibus poſſint de ipſis diſpenſare. Nec ideo tamen Plenitudinem Pontificiæ Poteſtatis Reges Chriſtianiſſimi & Gallicani Præſules ullatenùs revocarunt in dubium: quia ſicut quòd *Deus ſeipſum negare non poteſt, laus eſt*, non limitatio *omnipotentiæ divinæ*: ita laus eſt pleniſſimæ poteſtatis Romano Pontifici à Chriſto conceſſæ, quòd *Nihil adversùs veritatem*, & æquitatem, *ſed pro veritate, plus cæteris Conſacerdotibus poteſt*, ut ait Facundus Hermianenſis. Et ſicut Deus multa facere non poſſe quodam ſenſu dicitur, quia ſapientiæ ipſius atque conſiliis repugnarent, nec tamen omnipotens eſſe deſinit, quia *Non impotenter, ſed ſapienter non poteſt*; ita Summus Pontifex non deſinit habere Plenitudinem Poteſtatis, quamvis contra Canones & æquitatem nihil poſſit: quia Canonum obſervantiam ſibimet ſummâ ſapientiâ, & Sancti Spiritus quo reguntur afflatu, Chriſti Vicarii præſcripſerunt, atque præſcribunt. Unde quòd Canones violare non poſſint, *Non impotenter, ſed ſapienter* non poſſunt; ut non minùs *Plenitudinem Juſtitiæ*, quam *Plenitudinem Poteſtatis* habeant. Hæc occaſione celeberrimi Canonis obiter dicta.

Plenitudo Poteſtatis in Romano Pontifice, quamvis contra veritatem & juſtitiam nihil poſſit.

Canon trigeſimus-ſecundus ſtatuit ut cùm plures cohæredes, qui jus Patronatus habent, diſſident inter ſe, & in uno Preſbytero, qui Eccleſiæ præſit, nominando convenire non poſſunt, & jurgia atque contentiones inter ipſos & Clericos proptera oriuntur; Epiſcopus tollat inde Reliquias, & claudat oſtia, ſigillóque muniat, ut nullus in ea Sacrum faciat, donec unum Preſbyterum concorditer omnes elegerint, qui locum ſanctum procuret, ac populo Dei utiliter præſit. *Canon trigeſimus-quartus* eos qui in bello juſto contra Paganos, in favore prælii Chriſtianos cum infidelibus mixtos, nec agnitos, occiderant, Pœnitentiæ addicit. *Fit Conventus Chriſtianorum & Paganorum: fortiter dimicant iſti pro fide illi contra fidem . . . . . ſæpe fuit victoria Chriſtianorum, victa eſt pars Paganorum. Quare unà cum interfectis Paganis perempti fuerunt Chriſtiani, captivi a Barbaris, quia in impetu belli nequeunt diſtingui. Idcirco ſtatuimus cum interfectoribus miſericordius agendum, ita ut quadraginta diebus Pœnitentiâ indulgentius tranſactis, penès Epiſcopum ſit auctoritas & poteſtas, ut perpendat culpam, agat indulgentiam.* Oeconomia quadam, ad exemplum, ſubjiciuntur illi Pœnitentiæ, quamvis rei non præſumantur, ut Milites à cædibus injuſtis abhorreant, cautionémque maximam adhibeant, ne Chriſtianos, ſi qui ſint cum Paganis permixti, & ab ipſis captivi effecti, interimant, quos potius libertate donare debent. Viguit verò non ſolùm in Germanica, ſed in Gallicana & Romana Eccleſia hæc Diſciplina, ut militibus, qui in bello etiam juſto pugnaverant, Pœnitentia infligeretur; tum quia difficile eſt, & perrarò contingit, ut milites in bello quantumvis juſto juſtè & legitimè ſe gerant: tum quia belli juſtitiam dubiam eſſe frequentiſſimum eſt. At in dubiis tutior pars eſt eligenda:

Patronorum diſſidio remedium adhibetur.

Pœnitentia illis impoſita, qui in bello juſto Chriſtianos cum Paganis mixtos occiderant.

juxta Regulam Sancti Auguſtini lib. de Fide & operibus, cap. 20. *Quantum fieri poteſt, impediendum eſt ne fiat id quod dubium eſt an ſit peccatum: faciens tamen baptizandus aut reconciliandus.* Hinc *Rabanus Maurus* ſcribens ad *Heribaldum* Epiſcopum Autiſiodorenſem de militibus in prælio Fontaniacenſi inter Francorum Reges *Ludovici Pii* filios interfectis: *Quod autem*, inquit, *quidam homicidium quod nuper in ſeditione & prælio Principum noſtrorum perpetratum eſt, excuſant, quaſi non neceſſarium ſit pro hoc cuilibet agere Pœnitentiam, eò quod juſſu Principum peractum ſit, & Dei judicio ita finitum . . . . . Sed tamen oportet eos conſiderare, qui hanc necem nefariam defendere cupiunt, utrum illos quaſi coram oculis Dei innoxios excuſare poſſint, qui propter avaritiam, quæ omnium malorum radix eſt . . . . atque propter favorem Dominorum ſuorum temporalium, æternum Dominum contempſerunt, & mandata illius ſpernentes, non caſu, ſed per induſtriam, homicidium fecerunt.* Hinc Epiſcopi Provinciæ Remenſis in Concilio celebrato anno DCCCCXXIII. gravem Pœnitentiam impoſuerunt iis, qui Prælio Sueſſionico inter *Robertum & Carolum* interfuerant: nec inter eos diſtinxere qui ſtabant à *Roberti* partibus, aut *Caroli*, licet *Carolus*, *Simplex* appellatus, legitimus Rex eſſet, *Robertus* verò Comes perduellis. Pœnitentiale Romanum Tit. I. Cap. XX. eandem ſequitur diſciplinam. *Feciſti*, inquit, *homicidium in bello, juſſu legitimi Principis, qui pro pace hoc fieri juſſerat, & interfeciſti Tyrannum, qui pacem pervertere ſtuduit, tres Quadrageſimas per legitimas ferias pœniteas.*

Canon quadrageſimus Concilii Triburienſis, dirimit matrimonium adulteri cum muliere, quam vivente marito conſtupravit, promittens ac jurans ſe ipſam ducturum uxorem, ſi marito eſſent ſuperſtites. *Non licet* enim *ut ullus ea utatur in matrimonio, cum qua priùs pollutus eſt adulterio.* Quod & quinquageſimo Canone luculentiùs prohibetur. Canones quinquageſimus-ſextus, quinquageſimus-ſeptimus, & quinquageſimus-octavus, docent redemptionem Pœnitentiarum in more fuiſſe: quæ prima fuit Pœnitentiæ publicæ relaxatio. De Pœnitentia enim homicidii voluntarii ſtatuens Canon quinquageſimus-ſextus, ait: *Poſt illos quadraginta dies, unum annum integrum ab introitu Eccleſiæ ſuſpendatur, & abſtineat ſe a carne & caſeo, à vino, & medone, ac mellita cervisia, niſi Dominicis diebus ac feſtis: & niſi vel in hoſte, vel in aliquo magno ſit itinere, vel longè aut diu ad Dominicam curtem, vel ſi infirmitate detentus ſit, tunc licitum ſit ei tertiam feriam, & quintam, atque Sabbatum, redimere uno denario, vel pretio denarii, ſive tres pauperes pro nomine Domini paſcendo . . . . . . Poſtquam autem de itinere domum revertatur, aut de infirmitate liberetur, prædictas ferias non redimat, ſed ſtatuto modo pœniteat.* Canon quinquageſimus-ſeptimus: *Secundum verò & tertium annum ſimili modo pœniteat, excepto quòd prædictas tres ferias redimere jus habeat, ubicumque eſt, ſive in domo, ſive in itinere.* Canon LVIII. *Quartum enim annum, & quintum, ſextum, & ſeptimum iſto modo obſervet. Jejunet autem bis ſingulis tres Quadrageſimas . . . Et in his quatuor annis tertia feria, & quinta, & Sabbato, manducet & bibat quodcumque libeat: & ſecundam atque quartam feriam denario, aut prædicto denarii pretio redimere jus habeat. Sextam verò feriam cautè obſervet.*

Eccleſia ſuo jure impedimenta Matrimonii conſtituit.

Impedimentum criminis.

Redemptio Pœnitentiæ.

Ad iſtud, an ad aliud Concilium Triburienſe ſpectat Canon laudatus Libro quarto Decretalium, Titulo I. Capite primo de Sponſalibus? *De Francia quidam nobilem mulierem de*

Saxonia,

Matrimonialis contractûs firmitas unde æſtimanda?

Saxonia, lege Saxonum duxit in uxorem: verùm quia non eiſdem utuntur legibus Saxones & Francigenæ, cauſatus eſt quòd eam non ſua, id eſt Francorum lege deſponſaverat, vel acceperat, vel dotaverat, dimiſſâque illa, aliam ſuperduxit. Definivit ſuper hoc Sancta Synodus, ut ille tranſgreſſor Evangelicæ Legis, ſubjiciatur Pœnitentiæ, & à ſecunda conjuge ſeparetur, & ad priorem redire cogatur. Ut ut eſt, Canon ille probat luculenter Matrimonialis Contractus validitatem vel invaliditatem in Evangelica Lege expendendam non eſſe ex Legibus Civilibus, quod ſpectat rationem Sacramenti & indiſſolubilitatem, etſi quoad civiles effectus ab illis pendeat. Quod obitèr obſervatum velim contra librum Joannis Launoii *De Regia in Matrimonium Poteſtate.*

ARTICULUS XXXI.

De Synodis Troſleianis.

Troſleium, vulgò *Troſly*, Villa Regia, leucis circiter tribus ab Auguſta Sueſſionum diſtans.

I. ANNO Chriſti nongenteſimo-nono, ſexto Kalendas Julii, *Heriveus* Remenſium Archiepiſcopus Provinciæ ſuæ Antiſtites *Troſleium* Diœceſeos Sueſſionicæ Villam ad Synodum congregavit, in qua quindecim Canones conditi.

Summa Canonum.

Primus honorem & immunitates Eccleſiarum conſervari ſtatuit, Regéſque & Reipublicæ Adminiſtros hortatur ut Sacerdotibus, Monachis, & Sanctimonialibus opem ferant, ſuum ut miniſterium dignè valeant exequi. *Canon ſecundus* Adhortatio eſt ad Regem ex Sacra Scriptura & Patribus deflorata, ſcilicet ex Gelaſio Papa, Sancto Auguſtino, Sancto Iſidoro, Sancto Gregorio, & ex Auctore libri de Abuſionibus Sæculi, quem ſub nomine Sancti Cypriani laudat. Obſervatione dignum eſt Canonis initium. *Et quoniam*, inquit, *à nobis ratio exigitur omnium, & Principum, & ſubjectorum, ab eo qui ſine acceptione judicat perſonarum, & pro ipſis Regibus Regi Regum ſumus reddituri rationem, ſermo exhortationis ad veſtram, Domine Rex, nobis habendus eſt Excellentiam. In quo facto Pontificalem ſic exerimus Auctoritatem, ut non obliviſcamur Regiam à Deo conſtitutam eſſe Sublimitatem, dicente Apoſtolo: Subjecti, eſtote Regi, quaſi præcellenti.* Fidelitatem quoque & honorem Regi ſervandum docet, ipſique verum & utile conſilium ab Epiſcopis dandum. *Sed & nobis, & omnibus qui in Regno veſtro conſiſtimus, oportet ut juſtam fidelitatem vobis conſervemus, & honorificentiam Regiam exhibeamus, & de utilitate Regni aliquid quærenti, ſecundùm ſcire & poſſe, verum & utile conſilium ſuggeramus.*

Epiſcoporum erga Regem Officia.

Monaſticæ diſciplinæ reſtauratio.

Canon tertius de Monaſteriorum diſciplina reſtauranda ſtatuit; quam ideò maximè collapſam docet, quòd Monachis Abbates Regulares non præſint. *Quomodo*, inquit, *aurum ſine aurifice in priſtinum & optimum non poteſt reformari colorem, ſic & Monaſtica Vita ſine Regularis Abbatis providentia ad priſtinum atque optimum vivendi nequit reformari ordinem.* Sacris Canonibus & Regum Capitularibus contrarium eſſe probat, quòd Monachis Abbates extranei præficiantur. *Legitur*, inquit, *in Capitularibus, ut Abbates Monachorum Regulam per ſingula verba diſcutientes, pleniter legant, & intelligentes, Domino opitulante, efficaciter cum Monachis ſuis implere ſtudeant. Et quomodo diſcutiet, quomodo leget, quomodo intelliget? Si forſitan oblatus fuerit hujuſmodi Codex, reſpondebit illud Iſaïanum;* Neſcio literas. *Et cùm Monachorum Abbati à Regula Sancti & Sancto Spiritu pleni Beatiſſimi Patris Benedicti: In doctrina*, inquit, *ſua Abbas illam ſemper Apoſtolicam formam debet ſervare, in qua dicit:* Argue, obſecra, increpa: *Quomodo Apoſtolum ignorans, Regulæ Inſtituta, vel ipſam abecedariam lineam penitus neſciens, ſpiritualem diſcretionis modum tenebit? Et quid plura? In ipſo ingreſſu lectionis Sanctæ Regulæ legitur de eligendo Abbate, & qualis debeat eſſe. In Capitulari vero Magni Caroli ita ſcribitur: Monachorum cauſam qualiter ex parte diopſuerimus, & quomodo ex ſeipſis ſibi elegendi Abbates licentiam dederimus,* &c. *in alia Schedula diligenter annotari fecimus.* Tum prolato Concilii Turonenſis Secundi Canone, aliiſque Capitularium locis, Patres hæc ſubdunt, obſervatione ſanè digniſſima: *Hæc ita poſt primam Sanctorum Patrum, duce Spiritu Sancto, ordinationem, ac deinde poſt Canonicam de his Auctoritatem, à prioribus Imperatoribus & Regibus decreta & cuſtodita fuerunt. Et quouſque Privilegia ſunt ſervata ſtatus Eccleſiaſtici, profecit in augmentum ſui conſervatus à Deo ſtatus Regni. At poſtquam hæc cœperunt parvipendi, labefactatus de die in diem, & jam pene in nihilum redactus eſt illè qui quondam florebat, vigebâtque ſtatus hujus Regni: & ita inolevit malum quod à tranſactis retro cœperat annis, ut jam Principalis Poteſtas putet ſibi licere; ſicut quam auctoritas divina ſe habeat, in cauſas Eccleſiaſticas proſilire, & duce Sancto Spiritu, ſtatutum à Patribus Eccleſiæ ordinem pervertere..... Nequaquam de iſtis audemus ſilere, ne de nobis illud Propheticum dicatur:* Canes muti, non valentes latrare. *Itémque:* Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſraël. *Reſpectum ſiquidem timoris Dei habentibus, auditu lugubre, dictu nefas, actu dignoſcitur horribile, quando contra omnem Patrum, & totius Chriſtianæ Religionis auctoritatem & conſuetudinem, in Monaſteriis Regularibus laïci in medio Sacerdotum & cæterorum Religioſorum, ut Domini ac Magiſtri reſidentes, velut Abbates de illorum vita & converſatione, ac Regula ſibi penitus ignota, perverſo ordine dijudicant. Quæ pro certo abominatio illa eſt, quam Dominus in Evangelio præſignat, dicens:* * Cùm videritis abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto. *Iſta namque verè eſt abominatio deſolationis, non tantùm ſubditorum, vel eorum qui illis ad ſuam ipſorum perniciem videntur principari: verùm Regis, & totius Regni, omniúmque qui tam deteſtabili favent Ordinationi. Cenſemus igitur, ut ſtatus Monaſteriorum inviolatus, juxta antiquam Regulæ traditionem, & Canonum conſtituta ſervetur: & ut Abbates ſint Religioſæ perſonæ: & quæ Regularem noverint Diſciplinam.*

Abbates Regulares.

Proſperitas Regni pendet à conſervatione Privilegiorum ſtatus Eccleſiaſtici.

* Lib. 1. cap. 80.

Principibus non licet in cauſas Eccleſiaſticas proſilire.

* Iſai. 56. Ezech. 13.

* Matth. 24.

Canones quartus & *quintus* ſacrilegos rerum Eccleſiaſticarum direptores, & qui Sacerdotes vexant, inſectantur, & damnant anathemate. *Sextus* de ſolvendis decimis, & de cenſu ex dotibus Eccleſiarum à laïcis non exigendo, multa congerit. *Septimus* eſt contra eos qui rapinis & deprædationibus ditati ſunt, quorum pœnitentiam à reſtitutione docet inchoandam. *Octavus* eſt contra raptores mulierum, ſeu virginum, ſeu viduarum, & contra inceſtas nuptias: multaque habet ex Conciliis, ex Theodoſianis Legibus, & Capitularibus Regum noſtrorum, hoc argumentum ſpectantia. *Nonus* contra acceſſum, frequentationem, & cohabitationem Preſbyterorum cum fœminis multa complectitur ex antiquis Canonibus, Decretis Pontificum, & teſtimoniis Sanctorum Patrum: docétque ex Sancto Auguſtino, quòd eorum quibus Dominus dicit: *Sancti eſtote, converſatio non ſolùm ſancta, ſed debet eſſe & cauta: ne fortè cùm mala non ſit per laſciviam, ſit mala per negligentiam.* Ad fugiendam luxuriam omnium ordinum Fideles *Canon decimus* adhortatur. *Un-*

Sacerdotum caſtimonia.

Juramenti Religio.

decimus eſt de perjuriis cohibendis. Juramentum ſi fiat debere fieri docet *In veritate, in judicio & in juſtitia*, ut Scriptura Sacra tradit: alioqui non juramentum fore, ſed perjurium.

Jerem. 4.

Evangelicam veritatem non recipere juramentum (abſque gravi ſcilicet cauſa, & dictis condicionibus) *cum omnis ſermo Fidelis pro jurejurando ſit*: & Chriſtus dicat Matth. 5. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Non perjurabis. Ego autem dico vobis: Nolite jurare omnino.*

Præclara Moralis Chriſtianæ Regulæ.

Illud Sancti *Iſidori* inculcat: *Nunquam juret, qui peccare timet.* Qui nimirum juramento aſſueſcunt, proclive eſſe ut in perjurium labantur. Unde Eccleſiaſtici 29. dicitur: *Juratione non aſſueſcat os tuum.* Item: *Vir multum jurans replebitur iniquitate, & non diſcedit à domo illius plaga.* In eos invehitur, qui quacumque verborum arte, ſeu verborum æquivocationibus ut alios fallant, utuntur, & his fallaciis juramentum addunt, inſontéſque ſe exiſtimant à perjurio, propter mentalem reſtrictionem.

Æquivocationes & mentales reſtrictiones damnantur.

Sed oppidò falluntur ipſi. *Nam Dominus, qui teſtis eſt conſcientiæ, ita hoc accipit, ſicut ille, cui juratur, intelligit. Unde Sanctus Auguſtinus ait: Perjuri non ſunt, qui verbis non ſervatis, illud quod ab eis, cum jurarent, expectatum eſt, impleverunt: & perjuri ſunt, qui etiam ſervatis verbis, expectationem eorum, quibus juratum eſt, decipiunt.* Docet denique ſervandum non eſſe juramentum, cùm aliquid mali juratum eſt, ſeu incautè, ſeu ſcienter:

Juramentum de re mala non ſervandum.

Velut ſi quiſpiam adulteræ perpetuam cum ea permanendi fidem polliceatur: aut ſi quis ne ad pacem redeat, vel ut aliquod flagitium committat, ſe Sacramento obſtrinxerit. Tolerabilius eſt denique non implere ſacramentum, quàm in illo quod malè ſpopondit, permanere, vel quod decrevit, perficere flagitium. Id auctoritate Ilerdenſis Concilii confirmat, Canone 7. decernentis, ut *Qui Sacramento ſe obligaverit, ut litigans cum quolibet, ad pacem nullo modo redeat, pro perjurio uno anno à Communione Corporis & Sanguinis Domini ſegregetur: reatum ſuum eleemoſynis, & fletibus, & quantis poterit jejuniis abſolvat. Ad caritatem verò quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter venire feſtinet.*

Condonatio injuriarum.

Canon duodecimus iracundiam, diſcordiam, lites, Chriſtianis omnibus vitandas docet, multiſque ex Scriptura Sacra prolatis documentis, ita colligit: *Ergo cohibenda eſt iracundia, pellenda diſcordia, refrænanda eſt rixa, ut non ſolùm noſtro vitio non provocemus quemquam: ſed ut provocati, & graviter læſi, juxta Pauli vocem,* * *Simus cum patientia ſupportantes invicem, & donantes nobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam. Sicut Deus in Chriſto donavit nobis, ita & nos dimittamus invicem quod debetur nobis, ut dimittatur quod debetur à nobis. Tale quippe pactum cum Deo facimus in oratione dicendo:* Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. *Qui enim non dimittit ei qui ſibi facit injuriam, hoc petendo non pro ſe facit orationem, ſed ſuperinducit maledictionem..... Et quia tales ab eo qui pax eſt, ſeparati ſunt, jure & ab Eccleſia ſeparantur, niſi inimicitias depoſuerint.* Quod Agathenſis Concilii Canone tertio, & Carthaginenſis IV. Canone nonageſimo-tertio confirmat.

* Coloſſ. 3.

In odio proximi & inimicitiis pertinaces excommunicantur.

Canon decimus-tertius contra homicidas conditus eſt. *Decimus-quartus* morem peſſimum damnat & exſcindit, qui in Galliis inoleverat, ut defuncto Epiſcopo, res Eccleſiaſticæ mox à quibuſcumque potentioribus pervaderentur. Coëpiſcopos etiam eodem Canone *Heriveus* hortatur, ut ſecundùm admonitionem Romani Pontificis * errorem *Photii* de Proceſſione Spiritûs Sancti à ſolo Patre, in Oriente renaſcentem, Scripturæ Sacræ & SS. Patrum teſtimoniis confutent. *Sanè,* inquit, *quia innotuit nobis Sancta Sedes Apoſtolica, adhuc errores blaſphemiáſque cujuſdam vigere Photii in partibus Orientis in Spiritum Sanctum, quòd non à Filio, niſi a Patre tantum procedat, blaſphemantis: hortamur veſtram Fraternitatem unà mecum, ut ſecundùm admonitionem Domini Romanæ Sedis, ſinguli noſtrûm perſpectis Catholicorum Patrum ſententiis, de Divinæ Scripturæ pharetris acutas proferamus ſagittas potentis, ad confodiendam belluam monſtri renaſcentis, & ad conterendum caput nequiſſimi ſerpentis.*

* Is erat Sergius III.

Romanus Pontifex Gallicanos Epiſcopos hortatur ad errorem Photii de Proceſſione Spiritus Sancti a ſolo Patre, refellendum.

Canon XV. adhortationem ad omnes Fideles continet, ut à vitiis abſtineant, & pœnitentiam agant. Italiæ, Galliæ, Hiſpaniæque Eccleſias Romanæ Eccleſiæ ſingulari ac præcipua quadam ratione filias eſſe docet, quia à Sancto Petro, aut ejus Succeſſoribus inſtitutæ ſunt, & edoctæ. *Nunc,* inquit, *omnes generaliter alloquamur, qui juſtè & piè volunt vivere in communione ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ, quæ eſt unum Corpus Chriſti..... Quæ cum generaliter ab ipſo ſuo Capite Chriſto ſuper Petram, id eſt, ſuper Confeſſionem Petri ſit ædificata: manifeſtum tamen eſt in omnem Italiam, Gallias, & Hiſpaniam, nullum inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos quos venerabilis Petrus, aut ejus Succeſſores conſtituerunt Sacerdotes. Et quoniam Eccleſia in noſtris quoque partibus ſuper hanc Petræ ſoliditatem non tantum fundata, ſed ab eo ejúſque eſt Succeſſoribus etiam edocta, cum Dei gratia, ipſius beati Petri ſuffragantibus meritis firmitatem fidei, quam primò percepit, hactenus inconcuſſam ſervare ſtuduit, nulláque perfidorum conſortia recepit.*

Conjunctio Gallicanæ Eccleſiæ cum Romana.

II. Altera Synodus apud Troſleïum habita eſt anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo-primo, in qua *Erlebaldus* Comes Caſtricenſis pagi, qui propter pervaſionem terræ ad Remenſem Epiſcopatum pertinentis, ubi munitionem ſuper Moſam conſtruxerat, & Caſtrum Altmontem irruperat, Eccleſiámque vexabat, excommunicatus, & dum ad *Carolum Simplicem* Francorum Regem ſe conferret, ab hoſtibus occiſus, eodem Rege rogante, ab *Heriveo* Remenſium Archiepiſcopo poſt mortem ab excommunicationis vinculo abſolutus eſt, ut *Flodoardus* commemorat Lib. IV. Hiſtoriæ Cap. XVI.

Altera Synodus Troſleïana.

Abſolutio excommunicati poſt mortem.

III. Tertia ibidem Synodus eſt celebrata, anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo-quarto, *Seulfo* Archiepiſcopo Præſide, in qua *Iſaac* Comes, qui *Stephani* Cameracenſis Epiſcopi Caſtellum quoddam incenderat, ſatisfecit, & vadatus argenti libras centum, cum ipſo in gratiam rediit, ut refert *Flodoardus* in Chronico.

Synodus tertia Troſleïana.

IV. Quarta Synodus eumdem in locum, *Heriberti* Comitis juſſione convocata eſt, cui ſex Epiſcopi interfuere: in qua *Herluinus* Comes, qui vivente uxore ſua aliam duxerat, ad Pœnitentiam ſuſceptus eſt. (Ex *Flodoardo*, in Chronico.)

Synodus Troſleiana quarta.

ARTICULUS XXXII.

De Synodo Confluentina.

Confluentes, vulgò *Coblentz*, urbs Germaniæ, ubi Moſella in Rhenum influit, in Diœceſi Trevirenſi.

ANNO Chriſti nongenteſimo vigeſimo-ſecundo, juſſu *Caroli Simplicis* Regis Francorum & *Henrici* Germaniæ Regis, Synodus apud Confluentes ad Rhenum celebrata eſt, cui octo Epiſcopi adfuere, quorum Principes erant *Herimannus* Agrippinenſis & *Herigerius* Moguntinus. Canones octo ſunt conditi. Primus nuptias infra ſextam, aut ſeptimam generationem (ut legit *Ivo Carnutenſis*)

Summa Canonum.

Carnutenſis) prohibet. II. III. & IV. deſiderantur. *Quintus* laïcos, qui Eccleſias proprias habent, quarum ſunt Fundatores vel Patroni, decimas inde percipere vetat, quas vendicat Sacerdotibus. *Sextus* Eccleſias Monachorum Epiſcopis, in quorum Diœceſibus ſitæ ſunt, ſubditas eſſe jubet, ut & ipſos Monachos. *Septimus* eum qui Chriſtianum hominem ſeduxerit ac vendiderit, homicidii reum pronuntiat. *Octavus* eos qui prædia ſua alicubi donare voluerint, decimam priori Eccleſiæ abſtrahere vetat: Alioqui irrita eſto donatio.

ARTICULUS XXXIII.

De Synodo Erpfordienſi.

Erpfordia, vulgò *Erfort*, in Turingia, Diœceſis Moguntinæ.

ANNO Chriſti nongenteſimo trigeſimo ſecundo, Kalendis Junii, Synodus Erpfordienſis, jubente *Henrico* Germaniæ Rege, celebrata eſt, quæ *Univerſalis* appellatur, quòd ipſi univerſi penè Germaniæ Antiſtites adeſſent. Quinque in ea Canones conditi. *Primus* jubet Natalitia duodecim Apoſtolorum ſolemniter celebrari; & Jejunia in Vigiliis antiquitus ſtatutis obſervari. *Secundus* Placita ſæcularia Dominicis, aliiſque diebus feſtis, vel jejunio conſecratis haberi vetat: & ne Judices ad Placitum Chriſtianos vocent ſeptem diebus ante Natale Domini, & à Quinquageſima uſque ad Octavas Paſchæ, & ſeptem diebus ante Nativitatem S. Joannis Baptiſtæ, ut adeundi Eccleſiam, orationibúſque vacandi liberior detur facultas. Id autem beneficii à religioſiſſimo Rege *Henrico* conceſſum eſt. *Tertius* Chriſtianum ad Eccleſiam euntem, ibi manentem, aut redeuntem, alicujus publicæ poteſtatis banno conſtringi vetat, ſeu à quoquam conveniri aut vocari ad judicium. *Quartus* Preſbyterum aut Diaconum prava ſuſpicione vel infamiâ laborantem, ab Epiſcopo ter admonendum ſtatuit, ut vel reatum ſuum confeſſus ſententiam excipiat, vel juramento ſe purget. *Quintus* vetat ne quis citra conſenſum proprii Epiſcopi, vel ejus Vicarii, ſpecie religionis, jejunium ſibi imponat, unum diem præ aliis excipiendo: quòd ſuperſtitioni magis quàm adimpletioni legis Catholicæ tribuendum iſtud videatur.

Summa Canonum.

ARTICULUS XXXIV.

De Synodo Engilheimenſi.

Engelheimiũ; vulgò *Ingilheim*, Oppidum ad Rhenum, in Palatinatu inferiori, Bingiũ inter & Moguntiam.

ANNO Chriſti nongenteſimo quadrageſimeoctavo, ſeptimo Idus Junias, Synodus in *Engilenheim* Regale Palatium congregata eſt ex omnibus Germaniæ, nonnulliſque Galliarum Archiepiſcopis & Epiſcopis; cui etiam *Otto* Rex Germaniæ & Imperator, ac *Ludovicus Transmarinus* Rex Chriſtianiſſimus interfuere. Præfuit *Marinus* Sedis Apoſtolicæ Legatus. Decem Canones conditi fuere. *Primo*, Hugo Comes Ludovico Regi perduellis, excommunicatus eſt, auditâ ejuſdem Regis querimoniâ, niſi ſtata die Synodo ſe ſiſteret, ac ſatisfaceret Principi. *Secundo*, Artaldo Archiepiſcopo Sedes Remenſis, è qua pulſus fuerat, reſtituta eſt: Hugoni qui eam invaſerat, anathema inflictum: ejus Ordinatoribus, ab eoque ordinatis dicta dies. *Tertio*, adversùs *Hugonem* Comitem alia quoque de cauſa decreta eſt excommunicatio, niſi Synodo ſe præſentem exhibens, ſatisfaceret; quòd nempe *Ro-*

A *dulfum* Laudunenſem Epiſcopum Sede ſua abſque ratione ejeciſſet. *Quarto* ſancitum eſt ut Laïci ſine Epiſcopi licentia Preſbyteris Eccleſias non dent, nec auferant. *Quinto* iiſdem vetitum ne Preſbyteros vexent. *Sexto* ſtatutum ut Paſchalis hebdomada feſtivè tota celebretur: & in Pentecoſte, ſecunda, tertia, & quarta Feria, non minùs quàm dies Dominicus ſolemniter honorentur. *Septimo*, ut in Letania Majore, ſeptimo ſcilicet Kalendas Maii, qui dies eſt *S. Marco* Evangeliſtæ ſacer, jejunium, ſicut in Rogationibus ante Aſcenſionem Domini obſervetur. *Octavo*, ut Laïci Oblationes altaris ſibi non

Paſchatis & Pentecoſtes ſolemnitas.

B vendicent. *Nono*, ut decimarum cauſæ non apud ſæculares Judices, ſed in Synodo diſcutiantur. *Decimo*, qui mutilus ac mendoſus eſt, inceſtæ nuptiæ prohibitæ, ut docet titulus. Hujus Synodi Acta prolixiora legere eſt apud *Flodoardum* Lib. IV. Hiſtoriæ Remenſis, Cap. XXXV. Hanc Synodum ab *Agapeto II.* Pontifice Maximo confirmatam docet idem Auctor in Chronico ad annum nongenteſimum quadrageſimumnonum.

Decimarum cauſæ.

ARTICULUS XXXV.

C

De Synodo Auguſtana.

Auguſta Vindelicorum; vulgò *Augſbourg*, urbs Imperialis in Suevia, *en la Suaube*. Epiſcop. ſub Archiepiſcop. Moguntino.

ANNO Chriſti nongenteſimo quinquageſimoſecundo, VII. Idus Auguſti, *Ottonis I.* Imperatoris juſſu, Synodus Auguſtæ celebrata eſt, cui Præſules ex Germania, Gallia, & Italia XXIV. adfuere. Synodo præfuit *Frithuricus* Moguntinus Archiepiſcopus, Imperatoris Decreto. Undecim in ea Canones conditi fuere. *Primus* Preſbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, qui uxores acceperint, deponendos edicit. *Secundus*

Canones de vita & honeſtate Clericorum.

D Epiſcopos, Preſbyteros, & Clericos cæteros, venationi operam dantes, ob idque canes & accipitres nutrientes, ab Officio ſuſpendit. *Tertius* Epiſcopos, Preſbyteros, & Diaconos aleatores, niſi emendentur, deponi ſtatuit, juxta Canonem Apoſtolicum XLII. *Quartus* ſubintroductas mulieres arcet à domibus Clericorum. Si quæ prava ſuſpicione laborans cum iis cohabitaverit, juſſu Epiſcopi virgis cæſam detonderi ſtatuit. Cujus executionem ſententiæ, Regia, ſi opus ſit, juvabit auctoritas. *Quintus* Monachos extra clauſtrum ſine licentia Abbatis egredi vetat, qui *Tantummodo jejunio & orationi vacare* debent, *in locis,*

Monaſtica diſciplina.

E *in quibus renuntiaverunt ſæculo, permanentes, ſicut in Concilio Calchedonenſi præcipitur.* Eoſdem Epiſcopo, in cujus Diœceſi Cœnobium ſitum eſt, *Canon ſextus* ſubditos eſſe ſtatuit. *Septimus* Clericis, qui Monaſticam Vitam amplecti volunt, facultatem ab Epiſcopo concedi jubet. *Octavus* Sanctimonialem, quæ ſe vitæ ſtrictioris propoſito alligare voluerit, ab Epiſcopo impediri vetat. *Nonus* prohibet ne Laïci Preſbyteros ab Eccleſiis canonicè ipſis commendatis, abſque conſenſu proprii Epiſcopi ejiciant. *Decimus* ſtatuit ut in

F poteſtate Epiſcopi ſit omnis decimatio: & ut cauſæ decimas ſpectantes ad ejus tribunal deferantur. *Undecimus* Epiſcopos, Preſbyteros, Diaconos, Subdiaconos, ab uxoribus abſtinere jubet, *Quia divina miniſteria contrectant, ut in multis Conciliis firmatum eſt. Cæteros autem Clericos, quando ad maturiorem ætatem pervenerint, ad continentiam cogi.*

Cauſæ decimarum.

Sacrorum Miniſtrorum cœlibatus.

CAPUT V.

De Politia Eccleſiaſtica Sæculi IX. & X.

ARTICULUS I.

De Primatibus.

§. I.

De Primate Bituricenſi.

BITURICENSIS Metropolis dignitate Primatûs in cæteras Aquitaniæ Provincias nondum aucta erat anno ſeptingenteſimo octogeſimo-ſexto. Id probat Epiſtola *Hadriani I.* Pontificis Maximi eo anno ad *Carolum Magnum* data. Pallium à Pontifice rogarat *Carolus* pro *Ermemberto* Bituricenſi Archiepiſcopo. Hæſit paululùm *Hadrianus*, donec certior fieret ipſum alterius Archiepiſcopi juri ſubjectum non eſſe. Id conſtat ex Epiſt. IX. *Hadriani I.* ad *Carolum Magnum* Tom. II. Conciliorum Galliæ. *Qui præfatus Sanctiſſimus Vir*, inquit, *nobis confeſſus eſt, ut ſub nullius Archiepiſcopi Juriſdictione eſſe videretur. Quapropter pro nimio veſtro Regali ex intimo cordis amore, prædicto Ermemberto, a noſtra Apoſtolica Sacratiſſima Sede atque auctoritate, Archiepiſcopo conſtituto in Metropolitanam civitatem, quæ Bituricas cognominatur, ſicut dudum mos extitit, ſub jure Sanctæ Romanæ Eccleſiæ degenti, uſum Pallii conceſſimus fruendi.* Id unum eo tempore allegabat Archiepiſcopus Bituricenſis ad impetrandum Pallium à Sede Apoſtolica, ſe Metropolitana dignitate frui, nullique Archiepiſcopo ſubditum eſſe. At ſi qua auctoritate in Burdigalenſem, Auſcitanum, & Narbonenſem Archiepiſcopos, fuiſſet inſtructus, illam expoſuiſſet, quò faciliùs gratiam impetraret, quam à Summo Pontifice rogabat. Huic verò Metropoli Primatus in tres Provincias nominatas datus eſt ad firmandam novi Regni Aquitanici, quod anno ſeptingenteſimo octogeſimo-primo *Carolus Magnus* in gratiam *Ludovici* filii inſtituerat, auctoritatem. Urbs Biturigum erat caput illius Regni, teſte *Adrevaldo Floriacenſi* in lib. *De Tranſlatione S. Benedicti*, Cap. XXXIII. Ut ergo feroces Aquitaniæ populi jugum Francorum molliùs ſubirent, eorumque mores imbiberent, (inquit Illuſtriſſimus Archipræſul *Petrus de Marca* in Diſſertatione *De Primatibus*) optimum factu viſum eſt ſi ad partes interiores Galliæ ſub prætextu Conventuum Eccleſiaſticorum traherentur; & Diſciplinæ in Clericos & Laïcos ultima executio, quæ magni erat momenti, Bituricenſi Archiepiſcopo, & ejus Synodo competeret. Patriarchatus ſeu Primatus Bituricenſis mentio prima extat Epiſtola XXXIX. Nicolai I. ad *Rodulfum* Archiepiſcopum Bituricenſem, Tom. II. Conciliorum Galliæ. Conqueſtus erat apud Pontificem *Sigebodus* Narbonenſis Archiepiſcopus, quòd Narbonenſis Diœceſeos Clericos *Rodulfus* Bituricenſis ad Judicium ſuum, eo invito, venire compelleret, & de bonis Eccleſiæ Narbonenſis, quaſi jure Patriarchatus ſui diſponeret: id prohibuit Pontifex, & Primatum vel Patriarcharum jura explicavit, nihil licere definiens Bituricenſi Primati in Clericos & bona Eccleſiæ Narbonenſis, niſi in cauſis de quibus ad ipſum velut ad Primatem ſeu Patriarcham appellaretur: quod jus *Sigebodus* agnoſcebat. En verba Nicolai I. quæ referuntur

A etiam à *Gratiano*, Cauſa IX. Quæſt. III. Cap. *Conqueſtus*, & ante *Gratianum*, ab Yvone Carnotenſi. *Conqueſtus eſt*, inquit. *Apoſtolatui noſtro frater noſter Sigebodus Archiepiſcopus Narbonenſis quòd Clericos ſuos, eo invito, ad Judicium tuum venire compellas, & de rebus ad Eccleſiam ſuam pertinentibus, eo inconſulto, quaſi jure Patriarchatus tui diſponas: cùm hoc neque antiquitas, cui Sancti Patres ſanxere reverentiam, habeat, & auctoritas Sanctorum Canonum penitus interdicat. Niſi fortè pro cauſis, quæ apud ſe terminari non poſſunt, ad te quaſi ad Patriarcham ſuum provocaverint per appellationem: vel ſi Epiſcopus ſuus deceſſerit, res* B *Eccleſiæ ſuæ judicio tuo diſpenſare voluerint. Primates enim, vel Patriarchas, nihil Privilegii habere præ cæteris Epiſcopis, niſi quantum ſacri Canones concedunt, & priſca conſuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus: ita ut ſecundùm Nicænas Regulas ſua Privilegia ſerventur Eccleſiis: præterquam ſi Apoſtolica Sedes aliquam Eccleſiam, vel Rectorem ipſius, quolibet ſpeciali Privilegio decreverit honorare.*

Regno Aquitanico diſſipato, & conſtituto Marchionatu Gothiæ ſeu Ducatu Narbonenſi, Archiepiſcopus Narbonenſis Primatûs Bituricenſis jugum excuſſit, cùm *Urbanus Secundus* anno milleſimo nongenteſimo-ſeptimo Primatum con- C tulit Narbonenſi Archiepiſcopo in Provinciam Aquenſem. Deinde Metropolis Auſcitana, faventibus Occitaniæ Ducibus ad libertatem aſpiravit, ita ut in ſuam dumtaxat & Burdigalenſem Provinciam Primatum ſervaverit Archiepiſcopus Bituricenſis. Fervente *Anacleti* Antipapæ contra *Innocentium Secundum* ſchiſmate, cùm *Gerardus* Engoliſmenſis Epiſcopus, qui *Anacleto* ſtudebat, Burdigalenſis Archiepiſcopus electus fuiſſet, iſtius Provinciæ Epiſcopi ad *Vulgrinum* Archiepiſcopum Bituricenſem ceu ad *Caput & Primatem* ſuum confugerunt, ut ipſis contra Schiſmaticos ſuccur- D reret, & in Provinciis Burdigalenſi & Auxitana excommunicationem contra ipſos promulgari juberet. *Inſuper*, inquiunt, *Auxienſi Archiepiſcopo, & Burdigalenſi Eccleſiæ, & eorum Suffraganeis per obedientiam præcipiatis, ut omnes illos publicè excommunicent, qui Duci Aquitaniæ auxilium impenderint.* Literæ horum Præſulum, & *Vulgrini* Aquitaniarum Primatis Reſponſa, referuntur in libro qui inſcribitur *Patriarchium Bituricenſe*. Primatum in ſolam Provinciam Burdigalenſem Archiepiſcopo Bituricenſi Reſcriptis ſuis confirmarunt *Alexander III.* anno MCLXIV. Eugenius III. E anno MCLXXXIII. *Urbanus III.* anno MCLXXXVII. *Clemens III.* anno MCLXXXVIII. & *Cœleſtinus III.* anno MCLXXXXII. Verùm poſtquàm Aquitaniæ Ducatu Reges Angliæ potiti ſunt, Burdigalenſis Archiepiſcopus à Primatu Bituricenſi diſceſſit: qua de re *Philippus Auguſtus* Rex Chriſtianiſſimus apud *Innocentium III.* Pontificem Maximum conqueſtus eſt anno MCCXI. his verbis: *Eccleſia Bituricenſis, licet tenuis in facultatibus; inter alias tamen Regni noſtri Eccleſias exiſtit nobilior, cum Primatiæ obtineat dignitatem, cujus honorem, noſtrum, & Regni noſtri proprium, repu-* F *tamus. Cum igitur Burdigalenſis Archiepiſcopus, Prædeceſſorum non ſequens veſtigia, ſe adeo obedientem & devotum Eccleſiæ Bituricenſi exhibere non velit, ſicut iidem Prædeceſſores ſui feciſſe noſcuntur, Paternitatem veſtram, cum quanta poſſumus devotione, rogamus quatenus jus Bituricenſis Eccleſiæ, intuitu Dei & precum noſtrarum obtentu conſervare velitis, nec ſuſtineatis quod tantus honor Regni noſtri circa hoc in aliquo minuatur; cum ſola Bituricenſis Eccleſia in toto Regno noſtro Primatiæ obtineat dignitatem.*

Innocentius

Innocentius III. Suſpenſionis Sententiam, quam Bituricenſis Archiepiſcopus contra Burdigalenſem tulerat, quia Concilio ſuo non adfuerat, neque miſerat Legatos, confirmavit, causâ Primatus haud peremptoriè judicatâ, ut conſtat ex ipſius Epiſtola XLV. Libri XV. Ab hac tamen Sententia ipſum poſtea ſolvit Pontifex, cùm promiſiſſet ſe deinceps Archiepiſcopi Bituricenſis Concilio adfuturum: *Firmam promiſſionem recipientes, quòd vocatus accedet ad ipſius Bituricenſis Concilium, facturus quod de jure fuerit faciendum.*

Honorius III. Pontifex Maximus Bituricenſis quidem Eccleſiæ Privilegia in genere confirmavit anno MCCXXIII. ſed nihil de Primatu pronuntiavit. Cauſa illa ſub *Gregorio IX.* diſceptata eſt, qui proviſoriam ſententiam tulit, ſecundùm quam Bituricenſis Archiepiſcopus Burdigalenſem Provinciam viſitare poterat, ea lege ut quinquaginta diebus Viſitationem ſuam abſolveret. Lege Caput *Humilis*, I. Decretalium, Tit. XXXIII. *De Majoritate & Obedientia*, & Patriarchium Bituricenſe Tom. II. Diurnum Viſitationis Primatis Bituricenſis in Provincia Burdigalenſi factæ anno MCCLXXXIII. edidit *P. Mabillonius* O. B. Tom. II. Analectorum. Tandem *Clemens V.* Pontifex Maximus Burdigalenſem Metropolim à Bituricenſi Primatu abſolvit anno MCCCV. ut teſtantur *Thomas Walſinghamus*, & *Nicolaus Trivettus* in Chronico. Diploma *Clementis V.* legere eſt Tom. I. Galliæ Chriſtianæ.

Carolus VII. Rex Chriſtianiſſimus Bituricenſis Archiepiſcopi Primatum inſtaurare conatus eſt in ipſam Provinciam Burdigalenſem, Literis datis anno MCCCCLXI. quarum executionem *Ludovicus XI.* ejus ſucceſſor eodem anno imperavit. Referuntur inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, Cap. XXXVI. Num. XIX. At his non obſtantibus libertatem ſuam ſervavit Burdigalenſis Archiepiſcopus, & *Clementis V.* Privilegio deinceps potitus eſt. Bituricenſis itaque Archipræſul Primatum in Provincia tantummodò ſua jam à quatuor ſæculis exercet: qui præter nominis dignitatem in eo verſatur, ut appellationes à Sententiis Epiſcoporum ejuſdem Provinciæ ad ſe prima cognitione delatas, deinde ſecundo judicio per Vicarium Primatiæ dirimat, ſi appelletur à Vicario Metropolitico.

§. II.

De Primatu Drogonis Metenſis Epiſcopi.

Cum *Drogo* Metenſis Epiſcopus Romam à *Lothario* Imperatore cum *Ludovico* filio miſſus eſſet; Regiæ proſapiæ prærogativâ, *Lotharii* quippe, fratrúmque Regum Patruus; & ſingularium præcellentia meritorum, Primatum in Gallias & Germaniam à *Sergio II.* Pontifice Maximo obtinuit anno DCCCXLIV. Id conſtat ex Epiſtola Sergii ad utriuſque Regni Epiſcopos, Tom. II. Conciliorum Galliæ: *Ad noſtræ*, inquit, *humilitatis vicem, cunctis Provinciis trans Alpes conſtitutis Drogonem Archiepiſcopum Metenſem, glorioſi quondam Caroli Imperatoris filium, cujus Beatiſſimi Moderatoris induſtria Romanorum Francorúmque concorporavit Imperium, cauta deliberatione conſtituimus: Ut quia Sereniſſimi atque piiſſimi filii noſtri, magni Imperatoris Lotharii, ejúſque fratrum dilectiſſimorum filiorum noſtrorum Ludovici & Caroli Regum avunculus eſt, inſuper ſanctitate doctrinâque conſpicuus, ab hac Sede Sanctiſſima Apoſtolorum Principis auctoritate percepta, veſtris neceſſitatibus vice noſtra idoneus ubique Miniſter exiſtat.... Huic ergo in congregandis generalibus Synodis, in omnibus ſupradictarum regionum partibus, noſtram commodamus auctoritatem: & quicquid Provinciali Synodo fuerit definitum, ad ejus abſque dilatione notitiam ſtatuimus perducendum. Si cui autem ab illis partibus hanc Sanctam Sedem appellare opus fuerit, & in noſtra audientia ſe audiri popoſcerit: hunc commonemus, ut ad ejus primùm audientiam ſe ſummittat, & Eccleſiaſticorum geſtorum in ſua regione rationabili digeſtione prolata, ſi Epiſcoporum de eo, qui fortè criminibus impetitur, ſententia diſcordaverit, ut ab aliis reus, innocens judicetur ab aliis, tunc ipſis geſtis ad nos delatis, literis etiam præfati fratris noſtri, cui vicem noſtram conceſſimus, commendatus, ſive ad nos, ſive ad Beatiſſimi Petri Sedem ſecurus accedat, nullâque eum in veniendo mora præpediat. Quam etiam condicto fratri noſtro Drogoni Archiepiſcopo in examinandis ac perquirendis Epiſcopis & Abbatibus, ſub hoc tenore hanc noſtram licentiam & auctoritatem conceſſimus, ſalvo in omnibus hujus univerſalis Romanæ Sedis Primatu.... Nam nobis valde placuit, propter diverſas Eccleſiarum Dei perturbationes hoc neceſſarium ſatiſque dignum opus explere.*

Eodem anno in Concilio Vernenſi II. cùm nova *Drogonis* dignitas propoſita fuiſſet, Patres urbanè ac modeſtè reſponderunt, expectandum eſſe ea de re frequentem Epiſcoporum Galliæ & Germaniæ Conventum, & conſenſum. *De Prælatione Reverendiſſimi Drogonis* (inquiunt Canone XI.) *definire aliud non audemus, niſi expectandum, quam-maximus cogi poteſt, Galliæ, Germaniæque Conventum, & in eo Metropolitanorum, reliquorúmque Antiſtitum, inquirendum eſſe conſenſum, cui reſiſtere nec volumus, nec valemus. Nobis tamen, ſi quid tale alicui committi poteſt, & non alia, quam quæ prætenditur, latet cauſa, illi potiſſimùm convenire videtur, qui & communione Sacerdotii nobis, & Excellentiæ veſtræ* * *propinquitatis Privilegio ſociatur.* Primatus ille Privilegium perſonale fuit *Drogoni* conceſſum à *Sergio II.* quod tamen vim non habuit, contradicentibus Galliarum & Germaniarum Epiſcopis, ipsóque *Drogone* modeſtiſſimè cedente, ut teſtatur *Hincmarus* Epiſt. XLIV. Tom. II. *Tandem*, inquit, *breviter commemorare cenſuimus, quia ſancto & venerando viro Bonifacio anno Incarnationis Dominicæ DCCLIV. Martyrio coronato..... hactenus Provincia Ciſalpina, temporibus Pippini Regis, & Caroli, ac Ludovici Imperatorum, ſine hoc Primicerio vel Primate à Sede Apoſtolica delegato, annos circiter* * *viginti-tres manſerunt, & Metropolitanis ſingulis ſuo jure ſervato, Apoſtolicæ Sedis favore, & Principum ſuorum diſpoſitione, ſecundum ſacros Canones & Decreta ejuſdem Sanctæ Sedis Pontificum, quæque fuerunt agenda, venerabiles Epiſcopi, per auctoritatem Canonum ſacrorum, & Decreta Sedis Romanæ Pontificum, peregerunt. Drogo interea Metenſium Epiſcopus, faſtu Regiæ proſapiæ ſubvectus, hanc Prælationem in Ciſalpinis regionibus, nacta quadam occaſione, tempore Lotharii Imperatoris, apud Sergium Papam obtinuit, ſed quod affectu ambiit, effectu non habuit: & quod efficaciæ uſu, non conſentientibus quibus intererat, obtinere non potuit, patientiſſimè, ut eum decuit, toleravit, ne ſcandalum Fratribus & Conſacerdotibus generans, ſchiſma in ſanctam Eccleſiam introduceret. Quem tantæ generoſitatis ac dignitatis Virum quiſque noſtrûm imitari debuerat, ne indebitè appeteret, quod non habeat, qui ſine contentione non exequi pertulit, quod adeptus fuerat.*

* Regem Carolum Calvum alloquuntur.

* Imò nonaginta.

§. III.

De Primatu Senonenſi.

CUm *Anſegiſus* Senonenſis Archiepiſcopus vir doctus & impiger, ac rebus arduis gerendis non impar, à *Carolo Calvo* Romam Legatus miſſus fuiſſet poſt mortem *Lotharii* Imperatoris, ipſique Imperium à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo & Italiæ Primoribus ut deferretur effeciſſet, *Anſegiſo* gratias referre volens Imperator, Literas à Summo Pontifice obtinuit, quibus Primatus in Galliam & Germaniam Cis-Rhenanam Archiepiſcopo Senonenſi conferretur. *Joannis VIII.* Literæ erant hujus tenoris: *Veſtræ omnium innoteſcimus Sanctitati, quia pro alleviandis multiplicibus oneribus Eccleſiaſticis, quibus quotidie ſatis, abundéque deprimimur, quibus maximè ſuper negotiis ex Galliarum & Germaniarum partibus nobis aſſiduè deſtinatis arctamur, conſtituimus Anſegiſum fratrem & Coepiſcopum noſtrum Senonenſis Eccleſiæ Præſulem, qui quotiès utilitas Eccleſiaſtica dictaverit, ſive in vocanda Synodo, ſive in aliis negotiis exercendis per Gallias & Germanias vice noſtra fruatur. Et volumus ut Decreta Sedis Apoſtolicæ per ipſum vobis manifeſta efficiantur: & rurſus, quæ geſta fuerint, ejus nobis relatione, ſi neceſſe fuerit, pandantur: ut majora negotia & difficiliora quæque ſuggeſtione ipſius à nobis diſponenda & enucleanda quærantur. Quapropter vos huic piæ Sanctioni omnimodis intendentes, quæ ſuper hoc Apoſtolica Auctoritate decernimus, unanimes admittite. Talem quippe illum agnovimus, taléinque circa Sedem Apoſtolicam devotum & in commiſſo fidelem reperimus, ut meritò ei talia committi poſſe ducamus; quin & his majora conferri debere illi ſine cunctatione credamus, pro ſua ſcilicet ſanctitate, & fidei merito, atque divinitus ſapientiæ dono conceſſo.*

Hæc Epiſtola *Joannis VIII.* à *Joanne* Tuſcanenſi Epiſcopo Sedis Apoſtolicæ Legato lecta eſt in Synodo Pontigonenſi anno DCCCLXXVI. *Carolo Calvo* Imperatore præſente. *Petentibus autem Epiſcopis, ut eis permitteretur ipſam legere Epiſtolam quibus erat directa, non adquievit Imperator, ſed reſponſum quæſivit ab eis, quid de his juſſis Apoſtolicis reſponderent. Quorum reſponſio talis fuit, Ut ſervato ſingulis Metropolitanis jure Privilegii, ſecundùm Sacros Canones, & juxta Decreta Sedis Romanæ Pontificum ex eiſdem Sacris Canonibus promulgata, Domni Joannis Papæ Apoſtolicis Juſſionibus obedirent. Et cum Imperator, & Legati Apoſtolici ſatagerent ut abſolutè Archiepiſcopi reſponderent ſe obedituros de Primatu Anſegiſi, ſicut Apoſtolicus ſcripſit, aliud niſi quod prædictum eſt reſponſum ab eis extorquere non potuerunt: excepto quòd Frotarius Burdigalenſis Epiſcopus, quoniam à Burdegala ad Pictavos, indéque ad Bituricum favore Principis ſe contulit, per adulationem reſpondit quod Imperatori placere cognovit. Tunc motus Imperator dixit quòd Dominus Papa ei ſuas vices commiſit in Synodo, & quod iſdem præcepit, ille exequi ſtuderet. Et accepit ipſam Epiſtolam involutam unà cum Joanne Tuſcanenſi, & Joanne Aretino, & dedit illam Anſegiſo. Et juſſit ſellam plectilem ponere ante omnes Epiſcopos Ciſalpini Regni ſui juxta Joannem Tuſcanenſem qui ad dextram illius ſedebat. Et præcepit Anſegiſo ut ſupergrederetur omnes ante ſe ordinatos, & ſederet in eadem ſella, reclamante Remorum Archiepiſcopo, audientibus omnibus, hoc factum ſacris Regulis obviare. Imperator tamen in ſua ſententia permanſit. Et petentibus Epiſcopis, ut liceret eis vel exemplar de Epiſtola ſibi directa ſumere, nec hoc valuerunt impetrare.* Et hæc quidem Seſſione prima Synodi Pontigonenſis geſta ſunt.

Seſſione ſeptima, *Lecta eſt a Joanne Tuſcanenſi iterum Epiſtola pro Primatu Anſegiſi, jubente Imperatore, & quæſita eſt ab Epiſcopis demuo inde reſponſio. Et reſpondentibus ſingulis Archiepiſcopis, Quoniam veluti ſui Anteceſſores illius Anteceſſoribus regulariter obedierunt, ita ejus Decretis vellent obedire. Et facilius eſt illorum admiſſa reſponſio, quàm fuerat in Imperatoris præſentia.*

Tandem poſtrema Seſſione, *Iterum mota eſt interrogatio de Primatu Anſegiſi, & poſt multas ab Imperatore, & Legatis Apoſtolicis contra Epiſcopos querimonias habitas, tantùm in noviſſima, quantum & in prima die Synodi exinde Anſegiſus obtinuit.* Ita rem geſtam referunt Annales Bertiniani ad annum DCCCLXXVI. & *Aimoini* Continuator. Actorum tamen Synodi Pontigonenſis editio altera, Cap. VII. receptum unanimiter *Anſegiſi* Primatum tradit his verbis: *Sicut Domnus Papa Joannes ſanxit, connivente & conſentiente & condecernente Domno & glorioſiſſimo Carolo Imperatore ſemper Auguſto Anſegiſum venerabilem Senonum Archiepiſcopum ſuam vicem tenere, & Primatum ei Galliæ & Germaniæ contulit in evocanda Synodo & definiendo canonicè, ſi qualibet inſurrexerint neceſſaria, & ut graviora ad ipſius notitiam referat: & nos unanimiter omni devotione laudamus, & ut ita ipſe Primatum teneat Galliæ & Germaniæ, decernimus & ſancimus.* Id tamen à Synodo non eſſe decretum, Annales Francorum Bertiniani teſtantur; ſed illa Capitula ab *Odone* Bellovacenſi Epiſcopo cum Legatis Apoſtolicis condita, in Synodo lecta, & ab Epiſcopis exploſa. *Et legit Joannes Aretinus quandam Schedulam ratione & auctoritate carentem. Poſt quam legit Odo Belgivagorum Epiſcopus quædam Capitula à Miſſis Apoſtolicis, & ab Anſegiſo, & eodem Odone ſine conſcientia Synodi dictata, inter ſe diſſonantia, & nullam utilitatem habentia, verùm & ratione & auctoritate carentia. Et idcirco hic non habentur ſubjuncta.* Verba ſunt Annalium Bertinianorum.

Oderannus Senonenſis Monachus, in Chronico, Primatum Galliæ & Germaniæ non *Anſegiſo* tantùm, ſed *cunctis Succeſſoribus* illius conceſſum teſtatur, & *ſecundum Papam* appellatum, ipſique defuncto Epitaphium poſitum, in quo diſtichon hoc inſertum erat:

Ut Primas fieret Gallorum, Papa Joannes
Inſtituit, meritis hoc tribuendo ſuis.

Scribebat *Oderannus*, regnante *Roberto* Francorum Rege qui Regnum iniit anno DCCCCLXXXXVIII.

Chronicon Autiſiodorenſe idem teſtatur, irritóſque fuiſſe *Hincmari*, qui *Anſegiſi* Primatui obſtitit, conatus. *Cui reſiſtere voluit Hincmarus Rhemorum Archiepiſcopus, ſed Apoſtolica Auctoritate compreſſus eſt*, inquit hujus Chronici Auctor. Quamquam *Flodoardus* Hincmarum *Anſegiſi* conatui *efficaciter obſtitiſſe* ſcribat lib. III. Hiſtoriæ Remenſis, Cap. XXI. Sanè Concilio Tricaſſino II. *Anſegiſus* poſt *Hincmarum* ſubſcripſit anno DCCCLXXVIII. ſed ante Lugdunenſem, cæteróſque Archiepiſcopos. Et eodem anno *Joannes VIII.* ad quinque Galliarum Archiepiſcopos ſcribens *à paribus*, Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem *Anſegiſo* Archiepiſcopo Senonenſi præponit. (Epiſt. XXXI. Tom. III. Conciliorum Galliæ) Chronicon *Sancti Petri Vivi* apud Senonas, editum Tomo II. Spicilegii Dacheriani, refert Synodi Pontigonenſis Decretum de *Anſegiſi* Primatu, prout in Capitulis à Legatis Apoſtolicis, & ipſo *Anſegiſo*, necnon *Odone* Bellovacenſi compoſitis legitur, additque interpolatione manifeſta: *Cunctique Succeſſores ejus, in propria urbe Senonica.* Quæ clauſula ſignificans Primatum

matum *Anſegiſo* & Succeſſoribus ejus delatum, in ipſis Actis non legitur. Eumdem Primatum, aut ejus confirmationem à *Joanne XV.* Pontifice Maximo *Seguinus* Senonenſis Archiepiſcopus obtinuit, ut Chronicon Autiſiodorenſe teſtatur; præfuitque ut Primas Concilio Remenſi in quo *Arnulfus* Archiepiſcopus Remenſis depoſitus eſt anno nongenteſimo nonageſimo-ſecundo. Tribus poſt annis, cùm *Leo* Sedis Apoſtolicæ Legatus in Concilio Moſomenſi depoſitionem illam, inconſultâ Sede Apoſtolicâ factam, irritam eſſe contenderet, & *Arnulfum* reſtitui juberet, *Gerbertus* in locum *Arnulfi* Remorum Archiepiſcopus ordinatus, cæterique Epiſcopi ipſi adhærentes reſponderunt: *Certè Seguinus venerabilis vitæ Senonenſium Archiepiſcopus Domini Papæ Joannis vices per Gallias ſibi creditas innovavit, & ita à Latere Apoſtolici cum Decreto Privilegii veniens, ejus vices uſque ad præſens, omnium Epiſcoporum Galliæ conſenſu proſecutus eſt. In hujus ergo præſentia Arnulfus ſeipſum Sacerdotio exuit.* Ita refert *Gerbertus* in Libello de Synodo Remenſi in cauſâ *Arnulfi*.

Leotericus Seguini ſucceſſor ejuſdem Primatûs confirmationem à *Silveſtro II.* Pontifice Maximo obtinuit, ut teſtatur *Clarius* Monachus in Chronico S. Petri Vivi. *Anno milleſimo*, inquit, *acclamante Clero & populo, electus eſt in Epiſcopatu Domnus Leothericus ipſius Eccleſiæ Archidiaconus, cui reſiſtebant plurimi Clericorum, cupientes Epiſcopium: qua de re Romam adiit Gerbertum Papam, qui & Silveſter dictus eſt, cujúſque diſcipulus in Remenſium urbe fuerat juvenis. Quem ille gratanter recepit, cum Benedictione Apoſtolica remiſit, & totius Galliæ Primatum dedit.* Fulberti Carnotenſis Epiſcopi Epiſtola XXXI. *Leutherico Patri ac Primati ſuo* inſcribitur. His Senonenſium Archiepiſcoporum Privilegiis, quaſi perſonalia dumtaxat non fuiſſent, ſed Senonenſi Eccleſiæ collata, nitebatur *Richerius* Senonenſis Archiepiſcopus, cùm Decretis *Gregorii VII.* Lugdunenſem Primatum in quatuor Lugdunenſes Provincias, quarum una erat Senonenſis, inſtituentis, totis viribus reluctatus eſt. Qua de re legenda Epiſtola quinquageſima *Yvonis* Carnotenſis Epiſcopi. Nunc autem Senonenſi Archiepiſcopo ſoli ſuperſunt Tituli, veluti dirutæ antiquæ rudera quædam Dignitatis.

SCHOLION.

In hoc Articulo, ad paginas 461. 464. 466. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Para quantâ cautelâ debeat concedere Privilegia exiſtentibus in Gallia, quia ab Epiſcopis non acceptantur, præſertim ſi ſint contra Canones.*

R. Primatum in Gallias & Germanias *Drogoni* Metenſi Epiſcopo à Sergio II. conceſſum; Primatum ſimilem Anſegiſo Senonenſi Archiepiſcopo à Joanne VIII. collatum commemoro. His Privilegiis contradixiſſe Gallicanos Epiſcopos, ut conſtat ex Conciliis Vernenſi II. & Pontigonenſi, quorum profero teſtimonia. Drogonem Privilegio ſuo, quod erat perſonale, modeſtè ceſſiſſe, teſte Hincmaro. Angeſiſum in Synodo Pontigonenſi nihil promoviſſe, reclamantibus Epiſcopis, Privilegium *Sacris Regulis obviare*. Hiſtoriæ res eſt & mera facti narratio, eaque ſincera & fidelis. Nullam inde conſequentiam infero. Quid igitur ſibi volunt Indiculi Cenſorii Authores? Quid mihi affingunt obſervationem, de qua nequidem cogitavi? Aut quid illi cautum eſſe debere monent Pontificem in concedendis Privilegiis hominibus in Gallia degentibus? Privilegia concedendi poteſtatem Romano Pontifici in tota Eccleſia convenire, ratione Primatûs ipſi à Chriſto collati, non minùs agnoſcunt Galli, quàm aliarum Nationum Theologi: Sed optarunt ſemper ut Chriſti Vicarii & S. Petri Succeſſores ſupremæ ſuæ ac ampliſſimæ poteſtatis uſum ſecundùm Canones Spiritu Dei conditos, & totius Mundi reverentiâ conſecratos, Eccleſiarúmque Conſuetudines & Libertates moderentur, ut pax juxta ac diſciplina ſerventur: Quod ab illorum æquitate una & prudentiâ expectandum eſt, quibus Epiſcopi & Eccleſiæ privatæ legem ſtatuere non poſſunt.

ARTICULUS II.

De Metropolitanis.

Metropolitanæ Sedes à Romano Pontifice erectæ.

I. METropolitanarum Sedium erectio Romanorum Pontificum auctoritate, & Principum conſenſu fiebat Sæculis nono & decimo, ut teſtatur Auctor Vitæ *S. Remberti* Bremenſis Archiepiſcopi, apud *Surium* die 4. Februarii, Cap. IX. *Porro*, inquit, *in Literis Romanæ Sedis Pontificum, à quibus Archiepiſcopi Privilegium illi Sedi collatum eſt, etiam hoc continetur, ut quia propter novellam ejuſdem Sedis inſtitutionem, & necdum converſos ad fidem populos, Suffraganei non habentur Epiſcopi, à quibus decedente uno, alter Archiepiſcopus ordinetur, Palatinæ interim providentiæ ſuccedentium per tempora Pontificum conſecratio ſit commiſſa, donec numerus Suffraganeorum Epiſcoporum canonicè eum conſecrare debentium, ex gentibus ſuppleatur.*

Hammaburgenſem Metropolim *Gregorii IV.* Auctoritate, agente *Ludovico Pio* Imperatore, inſtitutam, primúmque illi præfectum Archiepiſcopum *Anſgarium*, teſtatur *Adam Bremenſis* lib. 1. c. 17. *Habito*, inquit, *Sacerdotum generali Concilio, Pius Cæſar votum parentis impleri cupiens, Hammaburg. civitatem Trans-Albianorum Metropolim ſtatuit, eique Cathedræ primum Archiepiſcopum ordinari fecit Anſgarium: Roborante id Gregorio IV. Apoſtolicâ Auctoritate, & Pallii donatione.* Habentur in Eccleſia Bremenſi Præcepta Imperatoris, & Privilegia Papæ Sancto Anſgario data.

Ovetenſis Eccleſia, in Gallecia à *Joanne VIII.* Metropolitanâ dignitate aucta eſt anno DCCCLXXXII. rogante *Alfonſo* Hiſpaniæ Rege. Pragenſem Archiepiſcopatum, Romani Pontificis Auctoritate & Licentia ab *Ottone III.* Imperatore erectum, congregata Synodo, illíque Eccleſiæ *Gaudentium B. Adalberti* fratrem primum Archiepiſcopum præfectum, Chronicon Hildeſeimenſe teſtatur. Magdeburgenſem Archiepiſcopatum *Joannes XIII.* anno DCCCCLXVII. poſtulante *Ottone I.* Imperatore, erexerat.

Metropolitanorum Privilegia auctoritate Sedis Apoſtolicæ confirmata.

II. Metropolitanorum Privilegia ab Auctoritate Sedis Apoſtolicæ derivari, & ab eadem confirmari prædicat *Hincmarus* in Opuſculo LV. Capitum adversùs nepotem *Hincmarum Laudunenſem*, Cap. XXXV. *Quicumque*, inquit, *Primates Provinciarum à Domino conſtituti, & Apoſtolicâ Auctoritate confirmati ..... ſecundùm ſacros Canones & Decreta Romanæ Sedis Pontificum, quæque decernimus & judicamus, Apoſtolica Sedes, & Catholica Eccleſia, in nobis .... ut in ordinandis coordinat, ita & in decernendis canonicè condecernit, & in judicandis conjudicat.*

Et Epiſtola XXXVI. ad eumdem: *Non enim de me verum eſſe valebis unquam probare quod dicis: Ab his, inquiens, à quibus pro Apoſtolicæ Sedis Privilegiis, quæ Chriſti ſunt, uſque ad mortem fas erat decertari, prædicatur & docetur, in his quæ eadem Sedes ſtatuit velut reſpuendum probari. Sed tu probaris ejus Privilegio reſultare, qui ſecundùm Canones ab ipſa Prima Sede, atque ab omni Eccleſia Catholica comprobatos, & juxta Decreta ipſius Sanctæ Sedis ex eiſdem Canonibus promulgata, Metropolitano Privilegio, ſemel, ſecundo, ac tertio commonitus, obedire detrectaſti.*

Et Epiſtola XVII. ad Nicolaum Papam: *Quod ſcripſiſtis, quoniam Sedem Apoſtolicam Rothadus*

thadus noſcitur appellaſſe, & ne videamini Eccleſiæ veſtræ Privilegiorum detrimenta diebus veſtris æquanimiter tolerare: & hoc a nobis, & ab omnibus eſt rectiſſimè ſuſcipiendum, & ſolertiſſimè conſervandum. Quod & ego pro modulo meo ſervandum eſſe volui & volo, &, favente Domino, in hac devotione manebo, ſciens Privilegium Metropolitanæ Sedis Remorum in Summo Privilegio Sanctæ Sedis Romanæ manere, & Privilegium eſſe Sedis Romanæ, ſi ſua Auctoritate Privilegium ſibi ſubjectæ Sedis fecerit vigere, & ſtuduerit confirmare.

Idem prædicat *Joannes XIII.* in Epiſtola ad Epiſcopos Britanniæ data, ut eos ad obedientiam Metropolitani Turonenſis revocaret: *Arduinus Turonenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, veniens ad Apoſtolorum limina Romam oratum, interpellavit nos, quòd jura ſui Archiepiſcopatûs, quæ ab antiquis temporibus per Decreta SS. Pontificum Sanctæ Romanæ Matris Eccleſiæ ſuis Prædeceſſoribus conceſſa & confirmata fuerunt, à veſtro Archiepiſcopo ſublata videntur.*

Suprà laudatus *Hincmarus* Privilegiorum Metropoleos ſuæ confirmationem à *Benedicto III.* obtinuit, ut teſtatur *Flodoardus* libro III. capite XI. necnon à *Nicolao I.* ut conſtat ex iſtius Pontificis Epiſtola ad ipſum *Hincmarum* XXV. Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Præterea*, inquit, *& hoc ſancimus, ne quilibet ex Remorum Durocortorum Provinciâ, regulariter ſubjectus Eccleſiæ, te contempto, vel poſthabita Coëpiſcoporum ipſius Diœceſeos Provinciali Synodo, impunè audeat, ſeu valeat aliena expetere, aut expectare judicia, aut alienas contra Canones Ordinationes ſuſcipere, vel ad alias Provincias irregulariter convolare: ſed ita ut Nicænorum & cæterorum Conciliorum canonicis Definitionibus eſt promulgatum, & Beatorum Siricii, Innocentii, Zoſimi, Bonifacii, Leonis, Hilarii, Gelaſii, Gregorii, ac cæterorum Romanæ Sedis Pontificum Conſtitutionibus eſt decretum, ſalvo in omnibus jure Apoſtolicæ Sedis, velut ab ipſo Chriſto, & ſacris eſt cautum Canonibus, cuncti ſive in prælatione, ſive in ſubditione debita, ordinem ab Eccleſiaſticis Regulis traditum obſervantes, Metropolitanæ tuæ Auctoritati, honeſtè tamen & canonice præcipienti obediant. Et hoc promulgamus, atque Apoſtolica Auctoritate ſtatuimus, ut te, quem Primatem ipſius Provinciæ ſanctæ memoriæ Præſules Prædeceſſores noſtri, Leo ſcilicet in largitione uſus Pallii, & Benedictus Privilegio ſuæ corroborationis, ut & Anteceſſores eorum tuos Prædeceſſores, Canonica Auctoritate, & antiqua conſuetudine, pro Metropolis Eccleſiæ genio confirmaverunt, & nos Primatu Beati Petri Dei voce percepto confirmamus ..... Si a quocumque vel undecumque fueris compellatus, ut debeas judicari, Apoſtolici Papæ Judicio te reſervari, noſtrâ, immo Beati Petri Apoſtoli Auctoritate decernimus: nec alterius cujuſcumque Juri, vel Judicio te ſubjici, excepta Poteſtate Sedis Romani Pontificis, nec ad alterius Primatis Provinciæ Synodum, niſi ex communi placito poſſe convocari mandamus. Ita tamen, ſi in nullo negotio Apoſtolicæ Romanæ Sedis juſſionibus inventus fueris inobediens. Et hoc conſtituimus, ne quilibet ex Provincia Metropoli tuæ tibique ſubjecta, jus ſecundum Eccleſiaſticas Conſtitutiones Primatui Eccleſiæ tuæ & tibi debitum, & ſecundum ſacros Canones & Decreta Romanorum Pontificum, ex antiqua conſuetudine traditum ac conſtitutum, quoquo modo per contemptum convellere, aut Provinciam dividere, aut tibi vel Eccleſiæ tuæ quamcunque violentiam contra eadem canonica Conſtituta, & Decreta Romanorum Pontificum pertinaciter inferre præſumat. Quæ omnia violari à quoquam, cum anathematis interpoſitione prohibemus.* Privilegium à *Benedicto* conceſſum magnificè prædicat. *Hincmarus* Epiſtola XLIV. ad Epiſcopos, *De Jure Metropolitanorum.* Fulco Hincmari Succeſſor iſta Privilegia à *Marino I.* & ab *Hadriano III.* confirmari impetravit, teſte *Flodoardo* lib. IV. Cap. I. Scripſit etiam ad Imperatorem *Carolum Craſſum*, rogans ut ipſi Pallium à Sede Romana, & Privilegiorum à Romanis Pontificibus Eccleſiæ Remenſi conceſſorum confirmationem obtineret, ut teſtatur laudatus Auctor cap. 5. ejuſdem libri. *Seulphus Legatos dirigens Romam pro conſenſu Papæ Joannis in Ordinatione ſua, Pallium ab eodem ſibi miſſum cum Literis Privilegii hujus Sedis ſuſcepit*, ut idem *Flodoardus* cap. 18. lib. 4. commemorat; ſicque omnes Epiſcopos Remenſes facere ſolitos, eſt admodum veriſimile.

III. Metropolitanorum Auctoritas in eo poſita erat, ut Suffraganeorum Epiſcoporum vitam & famam obſervarent, ut conſtat ex Concilio Valentino III. Canone XIX. Si Rex indignos vel incapaces Epiſcopos deſignaret, Metropolitani partes erant, Clerum, populúmque monere ut adirent Imperatorem, & ipſe adire debebat, omnibúſque modis efficere ut ejus Majeſtas *Eccleſiam digno honoraret Miniſtro*; ut conſtat ex Canone VII. ejuſdem Synodi. Defuncto Epiſcopo, Metropolitanus *Viſitatorem* Eccleſiæ viduatæ deſignabat, *electionem cum Decreto* Canonicis fieri jubebat, & ſi in partes ſe eligentium vota dividerent, eum eligebat *Qui majoribus ad ordinandum ſtudiis juvabatur & meritis*, & *Ordinandum examinabat.* Si quid contra *Canones* & *Apoſtolicæ Sedis* Decreta committerent Epiſcopi Suffraganei, ipſos corrigere poterat Metropolitanus, non expectatâ Synodi Provincialis, vel Nationalis ſententiâ. Cauſas illorum vel *in Synodo* judicare poterat, aut *per Epiſcopos Judices, ſive quos conquerentibus dabat, ſive quos ipſi vicinos ex conſenſu deligebant.* Concilia Provincialia convocare, & ipſis præeſſe, Metropolitanorum jus erat: Suffraganei autem Epiſcopi *ad Synodum, vel ad Ordinationem celebrandam* à Metropolitano ſuo vocati, concurrere debebant. Ex Provinca exire, Officium in Aula Principis, aut Beneficium quodvis obtinere abſque Metropolitani licentia, Epiſcopis nefas erat. *De dubiis & obſcuris rebus*, de *quibus certa non extabat definitio*, & quæ *ſine plurimorum judicio Epiſcoporum finiri non poterant, cum Coëpiſcopis Provinciæ conſilium quærere* Metropolitanus debebat, *qualiter ita finirentur, ut nec Præceptis Evangelicis contrarium, nec Decretis Sanctorum inveniretur adverſum.* Suffraganei autem in cauſis dubiis vel obſcuris Metropolitanum conſulere debebant; & ipſe alios, ſi neſciret, vel *Sedem Apoſtolicam*, ſi eſſet opus. Illi autem Sedem Apoſtolicam immediatè, & antequam Metropolitanum adiiſſent, non conſulebant. Hæc Metropolitanorum jura luculenter exponit ac vindicat *Hincmarus* in Opuſculo LV. Capitum adversùs nepotem Laudunenſem Epiſcopum, Capitibus II. & VI.

Metropolitanorum Auctoritas.

IV. Metropolitanæ Poteſtatis inſigne Pallium erat, *propter Apoſtolicam vicem* ipſis datam, ut ait *Rabanus* in libro *de Ordine Antiphonarii*. Univerſi Metropolitani à Patriarchis confirmationem accipiebant, *ſive per manus impoſitionem, ſive per Pallii dationem*: ſecundùm Canonem XVII. Synodi VIII. Oecumenicæ. Quo Canone *antiqua conſuetudo* firmata eſt, non nova lex impoſita. Illud itaque falſiſſimum eſt Viri Eruditi commentum, Romanos Pontifices maximam adhibuiſſe curam in mittendis Palliis ad Gallicanos Epiſcopos, ut eis novam ſervitutem imponerent, neceſſitatem

Pallium Metropolitanæ Poteſtatis inſigne.

Pallii Conceſſio non eſt moleſta Metropolitanis à Romano Pontifice nova ſervitus.

Refellitur Illuſtris Auctor Petrus de Marca.

neceſſitatem nimirum promittendi obedientiam Sedi Apoſtolicæ. Nam Chriſtianiſſimi Reges à Sede Apoſtolica Pallium pro Regni ſui Archiepiſcopis frequenter poſtularunt, & Archiepiſcopi ſacrum illum torquem à Romanis Pontificibus ardentiſſimis votis expetierunt atque flagitarunt. *Hadrianus I.* Pallium ad *Tilpinum* Remenſem Archiepiſcopum, poſtulante *Carolo Magno*, tranſmiſerat. (De Prioribus Pontificibus hîc ſileo, qui hoc Inſigne ad Gallicanos Archipræſules, rogantibus primæ Dynaſtiæ Regibus Chriſtianiſſimis tranſmiſerant.) Teſtis eſt Flodoardus Lib. II. Cap. XVII. Eodem rogante Rege, Pallium *Ermemberto* Bituricenſium Archiepiſcopo *ſub jure Sanctæ Romanæ Eccleſiæ degenti, ſicut dudum mos extiterat*, conceſſit idem Pontifex. Teſtis eſt Epiſtola ipſius ad *Carolum Magnum* IX. Tom. II. Conciliorum Galliæ. *Nicolaus I.* *Egiloni* Archiepiſcopo Senonenſi Pallium tribuit rogante *Carolo Calvo* Rege Chriſtianiſſimo, quo *juxta conſuetudinem Anteceſſorum ſuorum*, uteretur. Teſtis eſt Epiſtola ipſius LIV. Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Vulfado* Bituricenſi Archiepiſcopo, Concilii Tricaſſini Patribus, & *Carolo Calvo* poſtulantibus, ut *Pallii uſu more Deceſſorum ſuorum decoraretur*, Hadrianus II. conceſſit. Teſtis eſt Epiſtola ipſius III. Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Hincmarus* quotidianum Pallii uſum, intercedente *Lothario* Imperatore, à *Leone IV.* ſingulari Privilegio impetravit, teſte *Flodoardo* Lib. III. Cap. X. *Fulco* Succeſſor *Hincmari* Caroli Craſſi interventionem adhibuit apud Romanum Pontificem ad Pallium obtinendum, eodem *Flodoardo* teſte, Lib. III. Cap. V. *Carolomannus* filius *Ludovici* Germaniæ Regis *Hincmaro* Archiepiſcopo dari Pallium à Joanne VIII. procuravit: quod ſe *conſuetudinaliter dirigere* ſcripſit Pontifex Epiſtolâ LXIII. Epiſcopi ſimplices hoc honoris inſigne interdum à Romano Pontifice obtinuêre, ſeu in præmium meritorum, ſeu Regum commendatione. Illud *Actardo* Nannetenſi Epiſcopo, cujus Eccleſia devaſtata fuerat à Normannis; & quem ideo alicui Eccleſiæ vacanti, etiam Metropolitanæ incardinandum decrevit, ob paſſionum merita conceſſit *Hadrianus II.* Vincula namque, exilium, & vitæ diſcrimen à Barbaris *Actardus* pertulerat. Teſtis eſt *Hadrianus II.* Epiſtolâ VI. ad ipſum datâ, Tom. III. Conciliorum Galliæ. Id addidit Privilegii Summus Pontifex, ut à nullo Epiſcopo vel Metropolitano, ſed à ſola Sede Apoſtolica judicari poſſet *Actardus*, cujus munere palliatus erat. *Adalgario* Auguſtodunenſi Epiſcopo in gratiam *Caroli Calvi* Regis Pallium dedit *Joannes VIII.* Teſtis ipſe eſt Epiſtola XVII. Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Theodulphus* Aurelianenſis Epiſcopus Pallium à Romano Pontifice promeritus erat, ut ipſe indicat hoc Carmine:

Solius illud opus Romani Præſulis extat,
Cujus ego accepi Pallia ſancta manu.

Urbicius, *Crodegangus*, *Angilramnus*, *Drogo*, & *Galo*, Metenſes Epiſcopi, à Romanis Pontificibus Pallio donati ſunt, ut Hiſtoria Trevirenſis teſtatur Tom. XII. Spicilegii. *Fulco* Remenſis Archiepiſcopus apud *Formoſum* Papam interceſſit, ne Pallium quibuſdam Epiſcopis Galliarum illud ambientibus & indebitè poſcentibus, *Sine generali aſſenſu & literis* concederet: *Ne per hoc*, inquit, *Eccleſiaſticæ Dignitatis honor vileſcere incipiat, ſi res indebita, quæ temerè affectatur, inconſultè tradatur.* Teſtis eſt *Flodoardus* Lib. III. Cap. I. Dic verò, amabo, ſi Principes & ante & poſt VIII. Synodum, pro impetrando Metropolitanis Pallio apud Romanos Pontifices intercedebant, quomodo Pallii accipiendi neceſſitas ipſis ab VIII. Synodo impoſita dici poteſt? Quomodo Pontifices ſummam curam adhibuiſſe dici poſſunt in mittendis Palliis ad Gallicanos Epiſcopos, ut jus Metropoliticum, quod ad illos pertinebat ſecundùm Canones, oriri crederetur à Vicariatu Sedis Apoſtolicæ? Quomodo novum jugum & nova ſervitus dici poteſt impoſita Metropolitanis conceſſione Pallii? An Principes tam ferventibus precibus ornamentum à Romanis Pontificibus in gratiam Metropolitanorum ſuorum poſtulaſſent, quod ipſos inſuetis vinculis, & nova ſervitute Romano Pontifici obſtrinxiſſet? An Metropolitani ipſi tam ardentibus votis ſervitutem inſolitam expetiiſſent, tam potentibus interceſſionibus ambiiſſent? An Epiſcopi, qui hujus honoris participes eſſe optabant, ſervitutem deſiderabant? Adde quòd Romani Pontifices, cùm Pallium ad Metropolitanos mittebant, novam ab eis haud ſemper exigebant obedientiæ profeſſionem. Præterea, illa obedientiæ Sedi Apoſtolicæ Profeſſio centum & viginti annis ante Synodum VIII. à *Sancto Bonifacio* Moguntino Archiepiſcopo uſurpata fuerat, cujus formam ejus Succeſſores ſecuti ſunt. Non ergo ex Synodi VIII. Decreto illa invecta eſt neceſſitas, & veluti nova ſervitus. Tandem illa obedientia quam Sedi Apoſtolicæ Profeſſione ſua promittebant Archiepiſcopi, coërcebatur ad Canonum obſervantiam: *Per omnia præcepta Petri canonicè ſequi*, ut ſcribebat *Sanctus Bonifacius* ad *Cudbertum* Epiſcopum. Quod & in Epiſtola CXXXII. ad *Zachariam* Papam ſignificat. *Sicut*, inquit, *Prædeceſſorum veſtrorum pro Auctoritate Sancti Petri ſervi devoti & ſubditi, obedientes & ſubditi, ſub Jure Canonico.* Nec aliam obedientiam exigere Sanctam Sedem ſignificabat *Zacharias* ad *Bonifacium* ſcribens Epiſtola I. *Nec enim*, inquit, *ab hac Apoſtolica Sede illa diriguntur, quæ contraria eſſe Patrum, ſive Canonum ſtatutis inveniantur.* Hæc vis erat Profeſſionis quam Archiepiſcopi ordinandi faciebant ætate *Caroli Calvi*, ut patet ex veteri Formula, quam edidit *Sirmondus* in Appendice Tom. II. Conciliorum Galliæ, N. XIII. *Beato vero Petro, & Vicario ejus, debitam ſubjectionem & obedientiam: Suffraganeis vero noſtris adjutorium me exhibiturum profiteor.* Debita Summo Pontifici obedientia, eſt obedientia ſecundùm Canones, in his quæ ſecundùm ſacrum Miniſterium ſuum Auctoritate Apoſtolica decreverit, illi in omnibus conſervanda, ut loquitur Synodus Pontigonenſis Canone II. Nec aliam promiſerant obedientiam Romano Pontifici Gallicani Metropolitani, quàm ſe *Joanni VIII.* ſemper exhibituros ſanctiſſimè conteſtati ſunt, ubi de Primatu *Anſegiſi* in eadem Synodo deliberatum eſt: *Secundùm ſacros Canones, & juxta Decreta Sedis Romanæ Pontificum ex eiſdem ſacris Canonibus promulgata.* Hæccine verò nova ſervitus à Romanis Pontificibus Metropolitanis impoſita verè prudentérque dici poteſt? Nonne potiùs officium debet appellari Canonum obſervantia, & obedientia Romano Pontifici, cui eorum per totum orbem Chriſtianum executio, moderatio, diſpenſatio, & infractorum atque perduellium coërcitio, ratione divini Primatûs competit? Injurioſa itaque videntur veritati & Romanæ Sedi, verba illa eruditi Archipræſulis *Petri de Marca* Lib. VI. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Cap. VI. *Optabant ſanè olim Summi Pontifices, ut omnes Metropolitani, qui ad eorum Patriarchatum pertinebant, aliquod confirmationis genus à Sede Apoſtolica acciperent.*

Verùm quia ubique receptum erat Conſecrationes fieri poſſe extra Italiam abſque eorum conſenſu, vim ei Legi palam adferre noluerunt; ſed Metropolitanos rei cujuſdam novæ miraculo velut obſtupefecerunt; quæ in initio magnifica, paulatim tamen antiquam eorum libertatem per cuniculos infregit, & Synodorum Provincialium Auctoritatem peſſundedit. De Pallii uſu loquor.

S c h o l i o n

In hoc Articulo, pag. 477. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papæ non promittitur obedientia à Gallis abſolutè, ſed ſecundùm Canones.*

R. Non de Gallis ſolùm, ſed de totius Occidentalis Eccleſiæ Metropolitanis obſervo, non aliam obedientiam illos olim promiſiſſe Romanis Pontificibus, nec ipſos Pontifices aliam ab illis exegiſſe, quàm ſecundùm Canones. Idque præclaris Antiquitatis Eccleſiaſticæ Monumentis eo loci probo. An cœcam obedientiam non modò exhibere debere Epiſcopos Romanis Pontificibus, etiam in iis quæ Canonibus Spiritu Dei conditis & totius Mundi reverentiâ conſecratis repugnarent, ſed exhibuiſſe ſemper, Religioſi Cenſores contendunt, Antiquitate tota reclamante? An Pontificés ſanctiſſimos, æquiſſimos, prudentiſſimos aliquid jubere velle exiſtimant quod Sacris Canonibus adverſetur, atque cœcum & non *rationabile obſequium* exigere? Sed Religioſos Cenſores terrere videtur Canonum nomen. Cùm tamen ejus notio Pontificiam Auctoritatem involvat: ſiquidem Summi Pontifices condendis Canonibus in Conciliis præfuerunt, vel eos Auctoritate Apoſtolica confirmarunt: eorumque executionem & obſervantiam Decretalibus ſuis imperant ac promovent.

ARTICULUS III.

De Epiſcopis.

Novorum Epiſcopatuum erectio Auctoritate Romani Pontificis facta.

I. NOvorum Epiſcopatuum erectio fiebat Auctoritate aut conniventia Romani Pontificis. *Ottonem I.* ſeptem Epiſcopatus in Synodo Regni Bohemorum inſtituiſſe, & *Gaudentium* in principali urbe Slavorum Praga ordinari juſſiſſe Archiepiſcopum, *licentiâ Romani Pontificis*, Chronicon Hildeſeimenſe teſtatur. Merſemburgenſem Epiſcopatum ab *Ottone I.* Imperatore, & Synodo quondam erectum, à Sede Apoſtolica & *Ottone II.* ſine Concilio deſtructum, *Gregorius V.* Pontifex Maximus cum Synodo Romana, anno 998. annuente *Ottone III.* inſtauravit, ut conſtat ex Actis illius Synodi Tom. IX. Spicilegii editis. Cùm *Nomenoius* Dux Britonum diviſit quatuor ſuæ Provinciæ Epiſcopatus, & ex iis ſeptem fecit, diviſionem illam & novam inſtitutionem conniventibus oculis aſpexit *Nicolaus I.* Id unum reprehendit, quòd Epiſcopi contra Canones exauctorati eſſent, & quòd Turonenſis Metropolitani jugum recèns creati Antiſtites excuſſiſſent, nova Metropoli Doli erecta juſſu Nomenoii. *Eduardum* Angliæ Regem minis excommunicationis compulit *Formoſus* Pontifex ut in regione Geviſorum ſeu Vveſt-Saxonum, quæ à ſeptem annis Antiſtitibus deſtituta erat, Epiſcopos ordinari curaret. *Quo audito, congregavit Rex Synodum Senatorum Gentis Anglorum, cui præſidebat Pleimundus Archiepiſcopus Cantuarienſis, interpretans diſtrictè verba Apoſtolicæ Legationis. Tunc Rex & Epiſcopi elegere ſibi ſuiſque ſalubre conſilium, & juxta vocem Dominicam* (Meſſis quidem multa, operarii autem pauci) *elegerunt & conſtituerunt ſingulos Epiſcopos ſingulis Provinciis Geviſorum, & quod olim duo habuerunt, in quinque diviſerunt. Acto Concilio, Archiepiſcopus Romam cum honorificis muneribus adiit, Papam cum magna humilitate placavit, Decretum Regis recitavit, quod Apoſtolico maximè placuit. Rediens in patriam, in urbe Cantuariæ uno die ſeptem Epiſcopos ſeptem Eccleſiis ordinavit.... Sed & aliis Provinciis conſtituit duos Epiſcopos Auſtralibus Saxonibus..... Hoc etiam totum Papa firmavit, ut damnaretur in perpetuum, qui hoc infirmaret Decretum.* Hæc refert *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib. 2. de Regibus Anglorum. *Carolus Magnus* Bremenſem Epiſcopatum erexit,

A illique præfecit *Villehadum*: ſed *Adriani I.* Pontificis Maximi Auctoritate id factum ipſe teſtatur in Præcepto de Inſtitutione Epiſcopatuum per Saxoniam. *Summi*, inquit, *Pontificis & Univerſalis Papæ Hadriani præcepto, necnon & Moguntiacenſis Epiſcopi Lullonis, omniumque qui adfuere Pontificum conſilio, Bremenſem Eccleſiam Villehado commiſimus.* Ludovicus Pius Hamaburgenſem Archiepiſcopatum erexit, *habito Sacerdotum generali Concilio*, anno 833. illique præfecit *Anſgarium* novæ Corbeiæ O. B. Monachum, Virum Apoſtolicum, qui in Dania, aliiſque Septentrionis regionibus Evangelium ſummo cum fructu prædicaverat. At id factum eſſe *Roborante Papa Gregorio IV. Apoſtolica*
B *Auctoritate, & Pallii datione*, teſtatur *Adam* Bremenſis Canonicus lib. 1. cap. 14. cujus teſtimonium Vitæ *S. Anſgarii* planè conſonat. Cùm *Otto I.* Imperator Danorum Regem ad Fidem Catholicam adduxiſſet, tres in Jutia Epiſcopatus erexit: ſed Romani Pontificis Auctoritate id factum, qui *Adalgario* Hamaburgenſium & Bremenſium Archiepiſcopo *Vice ſua jus ordinandi Epiſcopos tam in Daniam, quàm in Septentrionis populos Apoſtolica Auctoritate conceſſit* (inquit *Adam Bremenſis* Lib. I. Cap. LV.)

Electiones Epiſcoporum.

II. Electiones Epiſcoporum liberæ erant ſecun-
C dùm Canones: his tamen ſe immiſcebant plerùmque Chriſtiani Principes jure patrocinii, & ſtudio procurandæ Eccleſiaſticæ pacis, vel procurandi electionem dignorum Antiſtitum. Multum etiam tribuebat Eccleſia Principum voluntati in illis negotiis, ſi bono Eccleſiæ non repugnaret, ac viros dignos eligendos vel conſecrandos proponerent, vel deſignarent.

In Oriente.

Synodus VIII. Canone 12. Promotiones & conſecrationes Epiſcoporum, *Potentia & præceptione Principum factas*, ſive *per verſutiam vel tyrannidem Principum*, irritas declarat. Et Canone 22. ſtatuit ipſas fieri *electione ac Decreto Epiſcoporum Collegii*, vetátque ne *laici Principes ſeſe inſerant electio-*
D *ni Patriarchæ, Metropolitani, vel cujuſlibet Epiſcopi*: Id eſt, ne ipſi electioni adſint, ne hinc *confuſio*, vel *contentio* oriatur. Sed non vetat Synodus ne Principes electioni cooperentur, ſervata Antiſtitum libertate. Sic *Theodora* Imperatrix *celebrato Patrum Concilio, præſente quoque Senatu & univerſo Clero, Ignatium Patriarcham dixit*: ut refert *Michael* Syncellus in ejus Elogio. Id autem Synodus VIII. *Ignatii* vindex, laudatis Canonibus non damnavit. Non erat itaque contrarium Decretis VIII. Synodi, quòd Principes jure patrocinii, & illæſa
E Epiſcoporum libertate, electionibus cooperarentur. Sic *Methodium* Ignatii Deceſſorem *Imperatrix introduxerat, omnibus piis Sacerdotibus, Laicis, Monachis ejus deſignationem approbantibus*: ut refert *Cedrenus.* Sic *Leo Philoſophus*, Photio in exilium deportato, Principem *Stephanum*, Syncellum, fratrem ſuum, Patriarcham deſignavit. At maximum incurrit vituperium Imperator *Nicephorus Phocas*, quòd Epiſcopos abſque aſſenſu ſuo eligi, lege lata prohibuiſſet. *Id omnium graviſſimum*, inquit Cedrenus, *quòd Legem tulit, cui & Epiſcopi quidam leves atque adulatores ſubſcripſerunt, ne abſque*
F *Imperatoris ſententia ac permiſſu Epiſcopus vel eligeretur, vel ordinaretur.* Joannem Tzimiſcem Nicephori parricidam atque Succeſſorem coronare noluit *Polieuctus* Patriarcha, niſi Legem illam reſcinderet, ut ſcribit *Cedrenus* ad annum 969. Sed hæc Orientalis Eccleſiæ Diſciplina: alia verò fuit in aliis Eccleſiis Diſciplinæ ratio.

In Galliis ſub Carolo M.

Quod ſpectat Gallicanam Eccleſiam, *Carolus Magnus* Electionum Epiſcopalium libertatem Capitularibus ſuis ſanxit. Sic enim decernit in Capitulari Aquiſgranenſi, ſive Capitulari primo anni DCCCIII. Cap. II. *Sacrorum Canonum*

non

non ignari, ut in Dei nomine ſancta Eccleſia ſuo libe-
rius potiretur honore adſenſum Ordini Eccleſiaſtico præ-
buimus, ut ſcilicet Epiſcopi per electionem Cleri &
Populi, ſecundum ſtatuta Canonum, de propria Diœceſi,
remota perſonarum & munerum acceptione, ob vitæ
meritum & ſapientiæ donum eligantur, ut exemplo &
verbo ſibi ſubjectis uſquequaque prodeſſe valeant. Non-
nullos tamen Epiſcopos à *Carolo Magno* deſignatos
diſcimus ex Monacho Sancti Galli lib. 1. *De Ec-*
cleſiaſtica Cura Caroli Magni: ſed licet id aliquo-
ties præſtiterit Rex Maximus ob ſingulares quaſ-
dam rationes, ſive ne diutius vacarent Eccleſiæ; ſive
ut diſſenſiones & tumultus, quos prævidebat in
electione futuros, vitarentur; ſive ut factiones &
ambitum Clericorum potentum, ſed Epiſcopatu,
ad quem inhiabant, indigniſſimorum, diſſiparet:
ſive etiam privato affectui quandoque nonnihil
indulſerit: ipſum tamen utplurimùm & pene ſem-
per electionum libertatem permiſiſſe, colligitur
ex Epiſtola XII. *Hincmari* ad *Ludovicum III.*
Ludovici Balbi filium; qua ipſum rogat ut ele-
ctionum libertatem reſtituat, exemplo Caroli Ma-
gni. *Nam ſi quod*, inquit, *à quibuſdam dicitur,*
ut audivi, quando petitam apud Vos electionem conce-
ditis, illum debent Epiſcopi & Clerus ac plebs eligere,
quem Vos vultis & jubetis, quæ non eſt divinæ Legis
electio, ſed humanæ Poteſtatis extorſio. Si ita eſt, ut
dici à quibuſdam audivi, ille malignus Spiritus qui
per ſerpentem primos parentes noſtros in paradiſo decepit,
pit, & inde illos ejecit, per tales adulatores in aures
veſtras hæc ſibilat: Quia hoc in Scripturis tam Vete-
ris quam Novi Teſtamenti non continetur, neque in
Catholicorum dictis, vel ſacris Canonibus, nec etiam
in Legibus à Chriſtianis Imperatoribus & Regibus pro-
mulgatis hoc ſcriptum vel decretum invenitur, ſed ta-
lia dicta infernus evomuit. Chriſtus enim per Apoſto-
Ad Tit. 1 *lum loquens, talem jubet eligere,* * Qui potens ſit
exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradi-
cunt revincere. *Et ſi quis contra hoc loquitur, ini-*
quitatem contra Dominum loquitur, &c. inter blaſphe-
mos à Sancto Spiritu computatur. Sic enim atavus
veſter Carolus, & abavus Ludovicus Imperatores in-
tellexerunt. Et ideo in primo libro Capitulorum ſuorum
promulgaverunt ſcribentes: Sacrorum, inquiunt,
Canonum non ignari, &c. Refert integrum, quod
ſupra laudavimus *Caroli Magni* Capitulum, ex quo
ita colligit: *Attendendum eſt igitur, qualiter hoc Im-*
periale Capitulum ſacris Regulis & antiquorum Impera-
torum Legibus congruat, oſtendens quoniam, ſicut Le-
ges & Regulæ dicunt, in electione Epiſcopi aſſenſio Regis
ſit, non electio: in Epiſcoporum vero executione ſit electio,
ſicut & Ordinatio. Legem à *Carolo Magno* latam
Electiones ſub Ludovico Pio. pro electionum libertate confirmavit *Ludovicus*
Pius in Capitulari poſt Synodum Aquiſgranenſem
edito anno DCCCXVI. *Drogonem* fratrem ſuum
Metenſem Epiſcopum *conſtituit*, ſed illæſa ſuffra-
giorum libertate. Clero ſiquidem ejuſdem urbis
conſentiente atque eligente id factum Annales *Egin-*
hardi ſeu Laureshamenſes teſtantur. Et Aſtrono-
mus in Vita *Ludovici Pii*, conſpirantibus Cleri,
populi, Procerum, Imperatoris ſuffragiis id factum
commemorat. *Clerus omnis, populuſque ejuſdem Ec-*
cleſiæ, velut uno ſpiritu animati, Drogonem Impera-
toris fratrem ſub Canonico habitu nobiliſſimè viventem,
ſibi poſcunt dari Sacerdotem: mirùmque in modum tam
Imperatoris, quam Procerum ejus, ſed & totius populi
conſenſus, quaſi quodam coagulo in unum conjuravit,
ut omnes id velle, nullus nolle reperiretur. Ideo Impe-
rator cum ſummo gaudio petitioni Eccleſiæ annuit, eiſ-
que, quem petebant, Pontificem dedit.

Synodus VI. Pariſienſis Canone XXIII. P.
III. teſtatur *Ludovicum Pium* Imperatorem Epiſ-
coporum electionibus cooperatum fuiſſe, ſiqui-
dem ipſum admonent Patres ut *deinceps in bonis Pa-*
A *ſtoribus Rectoribuſque conſtituendis in Eccleſiis Dei ma-*
gnum ſtudium, atque ſolertiſſimam adhibeat curam,
ne animæ ipſius periculum generetur. Electionum
libertatem non læſiſſe *Ludovicum Pium* teſtis eſt
prava conſuetudo quam non ſuſtulit, ut homines
viliſſimi & ſervilis generis Epiſcopi fierent: quem
morem *Theganus* lib. *De Geſtis Ludovici Pii* Ec-
cleſiæ valde exitioſum, & Regum Auctoritate
eradicandum eſſe oſtendit. *Jamdudum*, inquit, *illa*
peſſima conſuetudo erat, ut ex viliſſimis ſervis Summi
Pontifices fierent, & hoc non prohibuit: quod tamen
maximum eſt malum in populo Chriſtiano, ſicut teſta-
tur Regum Hiſtoria de Jeroboam filio Nabat, qui erat
B *ſervus Regis Salomonis, & poſt eum, principatum ha-*
bebat ſuper decem tribus filiorum Iſrael. Refert enim
Scriptura de eo in hæc verba: Non eſt reverſus
Jeroboam de via ſua peſſima; ſed è contrario «
fecit de noviſſimis populi Sacerdotes excelſorum, «
& propter hanc cauſam peccavit domus Jero- «
boam, & everſa eſt, & deleta de ſuperficie terræ. «
Poſtquam tales culmen accipiunt, non ſunt ſicut antea
tam manſueti & ſic domeſtici, ut non ſtatim incipiant
eſſe iracundi, rixoſi, maliloqui, obſtinati, injurioſi,
& minas omnibus ſubjectis promittentes, & per hujuſ-
modi negotia cupiunt ab hominibus timeri & laudari.
Turpiſſimam cognationem eorum à jugo debitæ ſervi-
C *tutis nituntur eripere, & libertatem imponere. Tunc*
aliquos eorum liberalibus ſtudiis inſtruunt, alios nobili-
bus fœminis conjungunt, & propinquas eorum filios
nobilium cogunt accipere. Nullus cum eis æquanimiter
vivere poteſt, niſi hi ſoli qui talem conjunctionem ha-
bent: cæteri verò cum maxima triſtitia, gemendo,
flendo ducunt dies ſuos. Propinqui autem ſupradicto-
rum, poſtquam aliquid intelligunt, ſenes nobiles deri-
dent atque deſpiciunt; ſunt elati, inſtabiles, inverecun-
di. Domini eorum nolunt intelligere Scripturam Cano-
nicam, quod Apoſtolorum Concilium nominatur. Ibi
enim præcepit dicens: Quòd ſi Epiſcopus pauperes «
parentes habuerit, tribuatur eis quaſi pauperibus, «
D ut non res Eccleſiaſtica pereat. *Librum S. Gre-* «
gorii, qui prætitulatur Paſtoralis, nolunt audire....
Propinqui verò eorum, poſtquam aliquid intelligunt,
quod maximum periculum eſt dantibus & accipienti-
bus, ad ſacrum Ordinem pertrahuntur, & licet ali-
qui ſint periti, tamen ſuperat eorum doctrinam crimi-
num multitudo; ſic plerumque ut Paſtor in Eccleſia ali-
quos negligentes noxios auſus non eſt canonica juſtitia
provocare, propter crimina propinquorum: & illud
ſacrum Miniſterium plerúmque à nonnullis valde deſpi-
picitur, propter quod à talibus exhibetur. Et ideo om-
nipotens Deus cum Regibus ſuis & Principibus hanc
E *peſſimam conſuetudinem amodo & deinceps eradicare*
& ſuffocare dignetur, ut ampliùs non fiat in populo
Chriſtiano. Eumdem Imperatorem *Drogoni* fratri
ſuo *Epiſcopatum* dediſſe, *Hugoni* verò alteri fratri
Cœnobialia Monaſteria, refert etiam *Theganus*, Cap.
XXIV. Ebonem ab eodem Principe Remenſem
Archiepiſcopum deſignatum innuit idem Auctor
Cap. XLIV. ita ipſi *Eboni* improperans: *O qua-*
lem remunerationem reddidiſti ei! Fecit te liberum, non
nobilem, quod impoſſibile eſt poſt libertatem. Veſtivit
te purpura & Pallio, & tu eum induiſti cilicio. Ille
pertraxit te immeritum ad culmen Pontificale: tu eum
F *falsò judicio voluiſti expellere à ſolio patrum ſuorum.*
Nihilominus electionum libertatem ſervavit Pius
Princeps, ut colligitur ex Epiſtola *Caroli Calvi*
ad *Nicolaum* Papam poſt Concilium Tricaſſinum
data, ubi poſtquam de *Vualfarii* morte locutus
eſt, hæc ſubdit: *Eo autem defuncto, & ab Impe-*
ratore, ſecundùm ſacrorum Canonum inſtitutionem plebi
electione conceſſa, contigit eos quemdam virum Giſle-
marum nomine, ad Pontificatus honorem elegiſſe: Qui
dum ante Epiſcopos diſcutiendus adſediſſet, oblatus eſt
ei Textus Evangelicus. Cum autem ipſum aliquatenus
legere,

legere, nihil tamen intelligere omnes pariter cognoviſſent, reprobatus, ac velut inſipiens ab omnibus eſt dejectus. Tunc verò Domno Imperatori viſum eſt ut præfatus Ebo pro ſcientiæ capacitate, meritoriámque reverentia, ad jam dictum promoveretur Epiſcopatum. Quod cum plebi, atque omnibus ſanè ſapientibus eſſet relatum, placere ſibi omnes unanimiter affirmavere: ac ſic ſecundum Canonicam Inſtitutionem Archiepiſcopus eſt ordinatus.

Si Cleri populique electionem Simoniaca labes infeciſſet, jus nominationis ad Regem devolutum erat, ſecundùm illius ævi Diſciplinam. Id conſtat ex Allocutione Viſitatoris Epiſcopi ad Clerum & plebem electionis causâ congregatam, quæ refertur inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium. Miſſus erat à *Ludovico Pio* Imperatore. Sic autem loquitur ejus nomine: *Notum ſit omnibus Fidelibus, qui in iſta Parochia conſiſtunt, ideo nos huc miſſos fuiſſe, ut conceſſam ab eo poteſtatem inter vos eligendi Sacerdotem annuntiaremus.... Si fortè aliquis per veſtrum præmium, aut per aliquam malitioſam artem, hanc Sedem ſubripere conatus fuerit, & hoc vobis malum conſentientibus ut in illum electio veniat, hoc nequaquam conſentiemus vobis, ſed Domno Imperatori annuntiabimus; & ille ſine ullo periculo, & cum licentia Canonum, undecunque, & cuicumque Clerico voluerit, dare poterit. Et tunc meritò auferetur à vobis poteſtas eligendi, quia Deum offendiſtis, & voſmet abominationem exhibuiſtis....* Mittebatur à Rege Epiſcopus Viſitator, ut electioni Epiſcopi præeſſet, impediret ne indignus eligeretur, curaret ut Canones obſervarentur in electione, totúmque referret ad Principem, qui ſuo deinde conſenſu electionem approbaret, vel improbaret. *Nobis quoque*, inquit, *idem Viſitator, hujus electionis tantum obſervatio credita eſt, ne per ignorationem aut ambitionem delinquere ſinamus. Ideoque mandamus vobis ex verbo Domini Imperatoris, & per illam fidem quam Deo & Domno Imperatori Ludovico jurejurando conſervare promiſiſtis, & ne in illa terribili excommunicatione, in qua omnes ante tribunal Judicis conſiſtere debemus, in graviſſimam damnationis ſententiam incidatis, ut eum quem meliorem, & doctiorem, & bonis moribus ornatiorem, in iſta Congregatione converſari noveritis, nobis eum non celare dignemini.*

Melior & doctior ad Epiſcopatum eligendus.

Status electionum ſub Carolo Calvo.

Carolus Calvus Rex Chriſtianiſſimus libertatem electionum Epiſcopalium pariter conceſſit, ſed eligendi licentiam ab ejus Majeſtate poſtulare neceſſum erat. Quæ poſtulatio argumentum erat reverentiæ quam Clerus Chriſtianiſſimo Principi debebat: & Rex licentiam tribuendo novum jus non concedebat Eccleſiæ, ſed libertatem utendi jure ſuo, ut conſervator & tutor Eccleſiaſticarum Libertatum. Metropolitanus Viſitatorem mittebat, quem deſignabat Rex, ut electioni præeſſet. Viſitator Decretum electionis mittebat ad Metropolitanum: Hic verò ad Regem referebat. Accepto conſenſu Regis, Metropolitanus electionem confirmabat, & ſcribebat ad Coëpiſcopos ut ſtata die ad Ordinationem ipſius in locum à ſe deſignatum convenirent. Id diſcimus ex Epiſtola *Hincmari* ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, edita inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium ad calcem Tomi II. Conciliorum Galliæ, quâ ipſum rogat ut Clero & Plebi Silvanectenſi novi Epiſcopi electionem permittat, poſt *Erpoini* obitum. *Dignetur mihi*, inquit, *Dominatio veſtra literis ſuis ſignificare, quem vultis de Coëpiſcopis noſtris, ut ei ex more Literas Canonicas dirigam, & Viſitatoris officio fungens in eadem Eccleſia, electionem canonicam faciat: & aut per ſe, aut per literas ſuas, Vicario ſuo deferente, eamdem electionem cum Decreto Canonico ſingulorum manibus roborato ad me referat, ut per me ipſa electio ad Dominationis veſtræ diſcretionem perveniat. Et quia in domo Dei nihil Auctoritas patitur inordinatum eſſe, nihilque præpoſterum, cum vota concordia Cleri ac Plebis in electione regulari, vel veſtræ Dominationis conſenſum cognoverimus, literas Metropolitanæ Auctoritatis ſuper electionem certæ perſonæ ad Coëpiſcopos Remorum Diœceſeos dirigemus, certum diem & locum eis deſignantes, quando & quò ad Ordinationem ipſius Electi aut ipſi conveniant, aut literas ſui conſenſus per Preſbyterum aut Diaconum vice ſua tranſmittant.*

Ad electionem verò Epiſcopi, non ſolùm Clericos civitatis, ſed & Monaſteria, & ruſticanarum Parochiarum Preſbyteros concurriſſe, miſſis Procuratoribus qui nomine ipſorum ſuffragarentur, conſtat ex Epiſtola ejuſdem *Hincmari* ad *Hedenulphum* Laudunenſem Epiſcopum, ut Viſitatoris officio fungatur in electione Epiſcopi Cameracenſis. *Quæ electio*, inquit, *non tantum à civitatis Clericis erit agenda, verùm & de omnibus Monaſteriis ipſius Parochiæ, & de ruſticanarum Parochiarum Preſbyteris, occurrant Vicarii commorantium ſecum concordia vota ferentes. Sed & laïci nobiles ac cives adeſſe debebunt: quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnibus obediri.*

Ad electionem Epiſcopi per literas etiam Cœnobiis deputatos Monachi etiam concurrebant.

Epiſcopatu Pariſienſi per obitum *Ercanradi* vacante, Rex *Carolus Calvus Æneam* Epiſcopum deſignavit; quem nihilominus Clerus Pariſienſis & Fratres Monaſteriorum S. Dionyſii, S. Germani, S. Genovefæ, Foſſatenſis, &c. elegerunt & Decretum de ejus electione ad *Vvenilonem* Metropolitanum Senonenſem, & Comprovinciales Epiſcopos miſere, ita ſcribentes: *Ipſe in cujus manu cor Regis eſt, glorioſi Domini noſtri Caroli, quemadmodum planè confidimus, menti infudit, ut ejus nos regimini committeret, quem in divinis & humanis rebus ſibi fidiſſimum multis experimentis probaſſet. Igitur Dei pronam in nos amplectentes miſericordiam, & Regis noſtri piam ſuſcipientes providentiam, Æneam, cujus præconia præmiſimus, concorditer omnes eligimus. Æneam Patrem, & Æneam Pontificem habere optamus. Quamvis enim tanta providentia ac probitate Præcellentiſſimus Rex noſter polleat, ut ſolum ejus judicium de viro memorato poſſet ſufficere; tamen conditionis humanæ non neſcii, futurarúmque curioſi rerum, nos ipſi propoſitum ac mores longè priùs inſpeximus, & inter graves probabileſque perſonas, & ſanctitate ferventes, hunc quem Antiſtitem habere cupimus, quotquot eum noſſe potuimus, abſque errore annumeravimus.*

Idem probat Decretum Cleri & Plebis Senonenſis de electione *Anſegiſi* Metropolitani, ad Epiſcopos Provinciæ Senonicæ. *Cum Decreto*, inquiunt, *electionis noſtræ manibus ſingulorum noſtrorum roborato, ad Paternitatem veſtram accedentes, Anſegiſum Preſbyterum Remorum Diœceſeos, Eccleſiæ autem Belvacenſium, atque Abbatem Monaſterii S. Michaëlis, quem per licentiam veſtram, Patres Venerandi, Domino etiam Chriſtianiſſimo Rege Carolo annuente, ſecundum Decreta Celeſtini Papæ, ex propria Eccleſia deficiente electione, pari conſenſu & concordia, voluntate ac devotione, elegimus nobis & Eccleſiæ noſtræ Epiſcopum atque Pontificem, per manum veſtram conſecrari implorantes, petimus, &c.*

Vvenilo Senonenſis Epiſcopus à *Carolo Calvo* Rege etiam deſignatus eſt, Epiſcoporum Provincialium conſenſu: quod ſecundùm conſuetudinem Anteceſſorum ſuorum Princeps Chriſtianiſſimus fecit. Id *Carolus* ipſe teſtatur in Libello Proclamationis adversùs *Vvenilonem* oblato Synodo Tullenſi ad Saponarias: *Vacabat Metropolis Senonum, quam juxta conſuetudinem Prædeceſſorum meorum Regum Vveniloni tunc Clerico meo, conſenſu ſacrorum Epiſcoporum ipſius Metropolis, ad gubernandum*

dum commiſi, & apud Epiſcopos, quantùm ex me fuit, ut eum ibidem Archiepiſcopum ordinarent, obtinui.

Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis *A Clero & plebe ipſius Metropolis, necnon ab Epiſcopis ejuſdem Provinciæ, Archiepiſcopo Senonenſis Eccleſiæ Wenilone, atque Ercanrado Pariſiorum Epiſcopo annuente, cum conſenſu Abbatis ſui, & Fratrum Monaſterii S. Dionyſii, in quo degebat, favente quoque Carolo Rege, electus eſt:* teſte *Flodoardo* Lib. III. Cap. V.

Joannes VIII. Pontifex Maximus Epiſtola LXX. *Aribertum* Ebredunenſem Epiſcopum reprehendit, quòd alium Epiſcopum ab eo quem Clerus & populus elegerat, & quem *Carolus Calvus* Imperator ſuo conſenſu confirmarat, in Vencienſi Eccleſia conſecraverit. *Mortuo*, inquit, *Vencienſi Epiſcopo, non præfatum Sacerdotem, quem, ut dictum eſt, Clerus & populus civitatis elegerat, piæque memoriæ Carolus Imperator ſuo conſenſu firmaverat, conſecraſti; eodem Auguſto de præſenti vita ſubtracto alterum non juxta normam canonicam electum, ex adverſo venientem, nec per oſtium, ſed aliunde introeuntem, tuo tantùm libito ordinâſſe accuſaris.*

Non diffiteor quin *Carolus Calvus* Palatinos Clericos interdum Epiſcopos deſignaret, nec eorum ſortem committeret electioni: ſed Epiſcopi jus ipſos examinandi cùm de vita, tum de doctrina ſibi ſervaverunt; ipſóſque rejiciendi, ſi indigni vel incapaces eſſent. Quo in caſu Clerus, Populus, Epiſcopi, Metropolitanus, ſi neceſſe eſſet, mittebant Oratores ad Regem, vel per ſeſe ejus Majeſtatem adibant, ſupplicaturi ut dignum Miniſtrum Eccleſiæ concederet. Id ex Concilio Valentino III. Canone VII. compertum eſt. *Si quando Epiſcopus deceſſerit, à Principe poſtuletur, ut canonicam electionem Clero & Populo ipſius civitatis permittere dignetur. Sed etſi à ſervitio pii Principis noſtri aliquis Clericorum venerit, ut alicui civitati præponatur Epiſcopus, timore caſto ſollicitè examinetur, primùm cujus vitæ ſit, deinde cujus ſcientiæ, & vigore Eccleſiaſtico agat Metropolitanus, Epiſcopis ſicut Dei Miniſtris adjutorium ferentibus, ne maculata vita, & pompis ſæculi turbidus, & ſimoniaca hæreſi pollutus, Eccleſiæ ſuperponatur Epiſcopus. Si neceſſarium idem Metropolitanus viderit, ne tantum malum cogatur agere, ut indebito honorem bonis tantùm debitum tradat, inſtruat populum, informet Clerum, potiùs adire Clementiam Imperialem; & ipſe cum Coëpiſcopis, quibus valuerit modis adeat, ut Eccleſiam Dei Glorioſus Imperator digno honoret Miniſtro.*

Mutuum ſibi honorem, opémque mutuam, in hiſce negotiis exhibebant Reges & Epiſcopi. Unde *Flodoardus* Lib. III. Cap. XXIV. de *Hincmaro* & Synodo Cariſiaca verba faciens, ait: *Simul cum Synodo Epiſcoporum apud Cariſiacum habita ſcribit Hilduino Caroli Regis Archicapellano, & pro Eccleſia Lingonica, quam Wulfadus Eccleſiæ Remenſis alumnus contra canonica occupaverat Decreta. Unde ſuggeſſerat eadem Synodus Regi, ut alterum ad regendam præfatam conſtitueret Eccleſiam. Et Rex juſſerat ut Epiſcopi quærerent talem, qui poſſet in Epiſcopali Miniſterio eidem Eccleſiæ proficere: eorúmque vota in Iſaac ipſius Hilduini diſcipulum convenerant, obſecrantes hujus in hoc Hilduini conſenſum, & deprecationem ipſius pro eo apud Regem.*

Ann. 844. Idem conſtat ex Synodo apud Theodonis Villam Canone II. quæ Regibus Chriſtianiſſimis *Lothario*, *Ludovico*, & *Carolo* ſupplicat ut Eccleſiis diu ob eorum diſcordiam viduatis Epiſcopos deſignent: *Dei legatione fungentes monemus, ut Sedes, quæ veſtra diſcordia viduatæ manent, ſubmota fundi-* A *tus peſte ſimoniacæ hæreſeos, ſine dilatione, juxta Auctoritatem canonicam, aut Epiſcopos à Deo datos, & à vobis regulariter deſignatos, & gratia Sancti Spiritus conſecratos accipiant, &c.*

Epiſt. LXIII. *Nicolaus I.* Pontifex Maximus, Canonum ſtudioſiſſimus executor, ſcripſit * ad Epiſcopos in Regno *Lotharii* conſtitutos, eiſque præcepit ſub pœna excommunicationis, ut Regi ſuggererent, quatenus ſummoto *Hilduino*, cui etſi indigno & irregulari Epiſcopatum Cameracenſem dederat, *ex ſe eligendi, juxta ſacros Canones, Epiſcopum, Clero & Plebi ipſius Eccleſiæ licentiam tribuat.*

Status electionum ſub Ludovico II. Rex idem *Lotharius* Imperatorem *Ludovicum II.* B fratrem ſuum rogavit, ut Gratianopolitanum Epiſcopatum *Bernario* uni è ſuis Clericis concederet. Annuit *Ludovicus*, datiſque ad *Adonem* Viennenſem Archiepiſcopum literis juſſit ut *Bernarium* Epiſcopum ordinaret. *Amantiſſimus frater noſter Lotharius*, inquit, *rogavit noſtram Manſuetudinem, ut cuidam ſuo Clerico, nomine Bernario, Epiſcopatum Gratianopolitanum, concederemus, quod & nos benigniſſimè fecimus. Idcirco monemus Sanctitatem tuam, ut ſi dulciſſimus Frater noſter eumdem prædictum Clericum ad te miſerit ordinandum, mox voluntati ipſius dulciſſimi fratris noſtri obedias, certus de noſtra conceſſione, ut in Gratianopolitana Eccleſia or-* C *dinetur Epiſcopus.* Similia mandata dedit *Adoni Carolus Calvus*, ita tamen ut ab ipſo vellet examinari *Bernarium* ſecundùm Canones, antequam inauguraretur: *Ut veſtro*, inquit, *judicio, ſi canonicè probaveritis, ibi à veſtra Sanctitate ordinetur Epiſcopus.*

Status electionum ſub Ludovico III. *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis ad *Ludovicum III. & Carolomannum* Reges Chriſtianiſſimos ſcripſit *pro electione Canonica Eccleſiæ Tornacenſi vel Noviomenſi obtinenda poſt obitum Rageneliri Epiſcopi. Item pro ipſa electione jam facta, quam indignè tulerant ab ipſo Archiepiſcopo fuiſſe diſpoſitam.* D *Item pro eadem, oſtendens qualiter in electione ipſorum conſenſerit, quando electi ſunt ad regni Principatum, & quæ ab eis pro hac electione mandata perceperit; & quale ſit miniſterium Regale, & quale Pontificale, & qualis eligendus vel ordinandus ſit Epiſcopus, & qualis vel qualiter non debeat ordinari, & ut divinas Auctoritates addiſcere curent. Item pro eadem re, ſacris demonſtrans Auctoritatibus quam graviter in Deum peccarent, qui Ordinationem illam tamdiu differre facerent.* Ita refert *Flodoardus* lib. III. Cap. XIX. Scripſit idem *Hincmarus* ad *Hugonem* Abbatem Regni Adminiſtrum eadem de E cauſa, petens ut hortaretur Reges *Ludovicum* & *Carolomannum* ut *voluntatem Dei* & *Anteceſſorum ſuorum conſuetudinem*, hoc in negotio *conſervarent. .... Et quia ipſe nihil aliud inde egerat, niſi quod per triginta & quinque annos in hujuſmodi negotio ſolitus erat ....adjungens Sacrorum Canonum promulgatas ſuper electione canonica Auctoritates; & oſtendens, quòd non Epiſcopi de Palatio præcipiantur eligi, ſed de propria qualibet Eccleſia: & quòd de ordinando Epiſcopo non Regis vel Palatinorum debet eſſe commendatio, ſed Cleri & plebis electio, & Metropolitani in electione dijudicatio, deinde terreni Principis conſenſio; & ſic fieri Epiſcoporum manus* F *impoſitio.* Ita refert *Flodoardus* Cap. XXIV. ejuſdem libri.

Idem *Hincmarus* ſcripſit ad *Ludovicum III.* Regem Chriſtianiſſimum, rogans ut liberam Epiſcopi electionem in Bellovacenſi Eccleſia fieri permitteret. Epiſtolam exorditur à Decreto Synodi apud *Sanctam Macram* nuper habitæ, cujus hic eſt tenor: *Ut ſicut Sacræ Leges & Regulæ præcipiunt, Archiepiſcopis & Epiſcopis conlimitanearum Diœceſeon electionem concedere dignemini, ut undecumque ſecundùm formam regularem electionis, Epiſcopi talem eligant,*

Eligendi ad Epiſcopatum viri Eccleſiæ & Regno utiles.

gant, qui & Sanctæ Eccleſiæ utilis & Regno proficuus, & vobis fidelis ac devotus cooperator exiſtat: & conſentientibus Clero & Plebe, eum vobis adducant, ut ſecundùm Miniſterium veſtrum, res & facultates Eccleſiæ, quas ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendavit, ſuæ diſpoſitioni committatis, & cum conſenſu ac literis veſtris eum ad Metropolitanum Epiſcopum, ac Coëpiſcopos ipſius Diœceſeos, qui eum ordinare debent, tranſmittatis, & ſic ſine ſcandali macula ad Sanctum Sacerdotium provehatur. Tum Aulicos adulatores inſectatur, qui Regi inſuſurrabant, Epiſcopos, Clerum, ac Plebem, debere illum eligere quem Rex vellet & juberet. Deinde Regem orat ne aliquid novi in Eccleſiam ſinat induci, aut id ſibi tribuat, quod Reges & Imperatores illius anteceſſores nuſquam ſibi tribuerunt; & ne Spiritum Sanctum in Epiſcopis contriſtet. *Recordamini*, inquit, *Profeſſionis veſtræ quam in die conſecrationis veſtræ promiſiſtis, & ſuper altare, coram Epiſcopis omnibus qui adfuerunt, Domino obtuliſtis ..... Per quem vos obſecro Epiſcopali Miniſterio, talia veſtro tempore in Sanctam Eccleſiam introducere non tentetis, qualia Magni Imperatores & Anteceſſores veſtri ſuis temporibus introducere non præſumpſerunt. Et quoniam ſine Sancto Spiritu Miniſterium Epiſcopale non agitur, non ſit vobis leve in Epiſcopis contriſtare Spiritum Sanctum.* Odacro favebat Rex juvenis *Ludovicus*, allegabátque ipſum à Clero & Plebe Bellovacenſi ſummo conſenſu electum. Reſpondet *Hincmarus*, ipſos jure electionis excidiſſe ob violatos ſemel, iterum ac tertiò Canones, indignos aut incapaces eligendo; Júſque ad Epiſcopos eſſe devolutum. *Quod ſcripſiſtis, Vota omnium, qui commorantur in Belvacenſi Eccleſia, in Odacrum concordare, non eſt mirum ſi ſtulti & improbi, ac cupiditate cæcati, toties taliter agunt, non correcti de rejectione pravæ ſuæ electionis in Fromoldum, & reprobato Rodulpho, & à ſe electo Honorato, ſacro Epiſcopali Ordini adhuc doctrinæ fidei incongruo, perdiderunt electionem, ſicut oſtenſum eſt illis in Synodo, & per ſacras Regulas non ulterius illorum, ſed Epiſcoporum eſſe electionem. . . . . Et nunc contra Regulas & Leges ſine Viſitatore præſumpſerunt electionem.* Odacrum quod attinet, ipſi degradationis minas intentat *Hincmarus*, ſi Regis fretus Auctoritate Sedem Bellovacenſem occupet. *Si veſtræ*, inquit, *Dominationi de illo eſt cura, hoc nullatenus faciatis, ne fortè ſi feceritis, & ipſe Epiſcopium illud, & Paſtore vacantem Eccleſiam contra ſacras Eccleſiæ Regulas invadere præſumpſerit, ſacris Legibus & Regulis exigentibus, quod non opto, contingat ut ulteriùs, nec in vita mea, nec poſt mortem corporis mei, in Diœceſi Remenſi, in gradu Eccleſiaſtico valeat miniſtrare.* Inſtabat Rex ut *Hincmarus* in omni utilitate Regni ipſi proficuus, fidelis, & devotus eſſet, ſicut Regibus Prædeceſſoribus ſuis extiterat. Reſpondet generoſus Antiſtes, id ſe hactenus obſervaſſe, & ſemper obſervaturum. Et Regem viciſſim admonet, ea ut obſervet, quæ Eccleſiæ & Præſulibus in ſua conſecratione promiſit. Nunquam porro ejus Majeſtatem ab ipſo impetraturam ut contra Eccleſiæ diſciplinam agat. *Vos autem Sanctæ Eccleſiæ & ejus Rectoribus, atque mihi ſervate, quod illi conſervaverunt: & pro devotionis fidelitate, nolite mihi retribuere mala pro bonis, ſuadentes, non tamen auxiliante Domino perſuadentes, ut in ſenecta mea declinem à ſacris Regulis, quod nec pro cupiditate, nec pro amore, vel timore hactenus feci, ut a gradu Epiſcopali, quo per triginta & ſex annos gratiâ Dei uſque modò functus fui, meritò decidam. Non enim excidit mihi à mente Sententia Salvatoris, quâ dicitur:*
» Quid enim proficit homo, ſi lucretur univerſum
» mundum, ſe autem ipſum perdat, & animæ ſuæ detrimentum faciat? *Et ſancti Canones Spiritu Sancto decreti:* * Si quis, *inquiunt*, contra ſuam profeſſionem vel ſubſcriptionem venerit in aliquo, ipſe ſe honore privabit. *Et ſi vobis conſenſero, ut contra divinas & humanas Leges, & contra veſtram & meam, coram pluribus in Synodo Epiſcopis cohibentibus, profeſſionem faciatis, me perdam, & vos non ſalvabo, dicente Apoſtolo:* * *Non ſolùm qui faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte.*

Jus electionis à Clero vacantis Eccleſiæ ad Epiſcopos Provinciæ devolvebatur, ſi indignus & incapax electus eſſet.

Generoſa Hincmari ad Regem adhortatio.

" * Concil. " Carthag. II. " Can. 13.

Rom. 1.

Joannes VIII. Pontifex Maximus Epiſtola CCLXXXI. ad Genevenſes, qua ipſis præcipit ut *Optando* Epiſcopo à ſe conſecrato, obediant, libertatem electionis de proprio Clero faciendæ à *Carolo* Imperatore conceſſam aſſerit. *Præcognita veſtrûm omnium in eodem Optando electione, & qualiter idem Sereniſſimus Imperator eidem Eccleſiæ electionem perenniter de proprio Clero donaverat, diutius ipſa Eccleſia ne viduata maneret Paſtore, conſecravimus eum Sancti Spiritus gratiâ.*

Status electionum ſub Carolo Simplice.

Carolum Simplicem Regem Francorum Clerus populúſque Tungrenſis rogavit, ut *Hilduino* perduelli & invaſore ſummoto, *Richerum*, quem canonicè elegerant, Epiſcopum ipſis daret; ut idem Princeps teſtatur in Epiſtola ad Epiſcopos Regni ſui. *Addentes etiam in precibus*, inquit, *ut veſtro conſilio citiùs ageretur, ne ampliùs prædæ & direptioni paterent: ſed illis ad ordinandum daremus Pontificem Richerum, quem concorditer elegerunt.* Joannes X. Pontifex Maximus *Herimannum* Colonienſem Archiepiſcopum graviter increpuit, quòd *Hilduinum* nec à Clero & Plebe electum, nec à Rege deſignatum ſeu approbatum conſecraſſet. Regiſque Chriſtianiſſimi jura in Epiſcoporum electionibus, ſalva ſuffragiorum libertate confirmavit, Epiſtola I. ad *Herimannum*, Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Et quia*, inquit, *veſtra Fraternitas ſententiam Apoſtoli reprobavit operando, qui monet nullo modo alicui leviter manus imponere, cum Hilduinum, canonicis ſibi obviantibus Regulis, abſque Clericorum electione & laïcorum acclamatione, Giſleberti metu, Epiſcopali infula decorare non denegaſtis, cum priſca conſuetudo vigeat, qualiter nullus alicui Clerico Epiſcopatum conferre debeat, niſi Rex cui divinitus ſceptra collata ſunt.* Et infra: *Richerus, ut Caroli Regis teſtimonium perhibet, atque noſtri dilecti filii Berengarii Imperatoris literæ teſtantur, primitus à Clero electus, & à populo expetitus eſt. . . . . Valde admirari non diſtulimus, cur contra rationem abſque Regis Juſſione agere pertentaſtis, cum vobis reminiſcentibus, hoc nullo modo eſſe debeat, ut abſque Regali Præceptione, in qualibet Parochia Epiſcopus ſit conſecratus. . . . . Nos Caroli Regis decus nullo modo auferre volumus, ſed pro vigore atque dilectione vel conſanguinitate noſtri dilecti filii Berengarii glorioſiſſimi Imperatoris, ut prior Anteceſſorum ſuorum Regum mos fuit, cum ita illibatam atque inconcuſſam Dominationem obtinere delectamur; & ſicut priores ſuos Anteceſſores, noſtrorum Anteceſſorum Auctoritate, Epiſcopum per unamquamque Parochiam ordinare probabiliter ſtatutum eſt, ita ut Carolus Rex faciat, confirmando jubemus.* Et Epiſtola ad *Carolum* Regem, idem confirmat his verbis: *De hoc verò quòd Giſlebertus contra veſtra ſceptra inutiliter geſſit, valde doluimus, eò quòd priſca conſuetudo, & Regni nobilitas cenſuit, ut nullus Epiſcopum ordinare debuiſſet abque Regis Juſſione.*

Jus Regis Chriſtianiſſimi in Epiſcoporum Regni ſui electionibus Joannes X. tuetur & confirmat.

Formoſus Papa *Fulconem* Remenſem Archiepiſcopum reprehendit quòd *Bertharium* noluiſſet conſecrare, *quem Clerus & Plebs Eccleſiæ Catalaunenſis, conſenſu Regis Odonis, ad Epiſcopatum dicebatur elegiſſe* (teſte *Flodoardo* lib. 4. c. 3.) Idem *Fulco* ad *Odonem* Regem ſcripſit, *Rogans pro concedenda Eccleſiæ Laudunenſi, poſt deceſſum Didonis Epiſcopi,*

Epiſcopi, electione libera, oſtendens non oportere violenter eos, ad eum quem nolint, ſuſcipiendum compelli : ut refert idem *Flodoardus* cap. 5. libri laudati.

Tom. III. Concil Gall.

Concilium Remenſe anno 975. *Theobaldum* Epiſcopum, Ambianenſis Eccleſiæ uſurpatorem excommunicavit, Præſidente *Stephano* Diacono *Benedicti VII.* Papæ Legato. Inter excommunicationis ejus cauſas exprimitur illa, quòd contra Regis voluntatem in Sedem Epiſcopalem irrepſiſſet, ut conſtat ex Epiſtola Synodica ad ipſum ſcripta nomine *Adalberonis* Remenſium Archiepiſcopi, & *Stephani* Legati Apoſtolici : *Convenerunt pro te reverendi Medici, qui morbos tuos optime noverint, tyrannicam ſcilicet vim, qua inſulatus es contra Regium velle.*

Laudatus *Adalbero*, in Decreto de Reformatione Cœnobii Moſomenſis, condito in Synodo apud Montem Sanctæ Mariæ, anno 983. ſe Regis benignitate Epiſcopum inſcribit : *Notum fiat univerſis cùm præſentibus, tum etiam futuris Fidelibus, quondam nobis Epiſcopio gratia Dei ac benignitate Regia contradito, Sanctorum quoque loca quædam honore integro repe iſſe plurimùm valentia, quædam vero priſtinæ dignitatis ſtatu deficiente prorſus neglecta.*

Flori teſtimonium de electionum libertate.

Florus, Eccleſiæ Lugdunenſis Diaconus, in Opuſculo de Electionibus Epiſcoporum, cujus ſolum Fragmentum ſupereſt, Jus Eccleſiæ & Principum in hujuſmodi negotiis, & utriuſque juris originem præclarè exponit. *Manifeſtum eſt*, inquit, *omnibus qui in Eccleſia Dei Sacerdotale Officium adminiſtrant, quæ ſunt illa, quæ in Ordinatione Epiſcopali, & ſacrorum Canonum Auctoritas, & conſuetudo Eccleſiaſtica, juxta diſpoſitionem divinæ Legis, & traditionem Apoſtolicam jubeat obſervari : videlicet ut Paſtore defuncto, & Sede vacante, unus de Clero Eccleſiæ, quem communis & concors ejuſdem Cleri, & totius Plebis conſenſus elegerit, & publico Decreto celebriter ac ſolemniter deſignaverit, legitimo Epiſcoporum numero conſecratus, locum decedentis Antiſtitis rite valeat obtinere : nec dubitetur divino Judicio & diſpoſitione firmatum, quod ab Eccleſia Dei tam ſancto ordine, & legitima obſervatione fuerit celebratum. Hæc ſunt quæ in Conciliis Patrum, & in Decretis Apoſtolicæ Sedis Pontificum ſtatuta reperiuntur, & ab Eccleſia Chriſti & initio comprobata reperiuntur, & comprobantur.* Id S. *Cypriani* verbis probat ad *Antonianum* de S. *Cornelii* » Pontificis electione ſcribentis, Epiſcopum factum » eſſe de Dei & Chriſti ejus Judicio, de Clericorum » omnium teſtimonio, de Plebis ſuffragio, de » Sacerdotum antiquorum & bonorum virorum conſenſu. Ex quibus ita colligit Florus : *Juxta hæc verba B. Cypriani, ordinatos fuiſſe conſtat, & legitimè præfuiſſe univerſo populo deinceps omnes Eccleſiarum Dei Antiſtites, abſque ullo conſultu mundanæ Poteſtatis, à temporibus Apoſtolorum, & poſtea per annos ferè quadringentos. Ex quo autem Chriſtiani Principes eſſe cœperunt, eamdem Epiſcoporum Ordinationibus ex parte maxima permanſiſſe Eccleſiaſticam libertatem, manifeſta ratio declarat. Neque enim fieri potuit, cùm totius Imperator orbis terræ Monarchiam obtineret, ut ex omnibus latiſſimis mundi partibus, Aſiæ videlicet, Europæ, & Africæ, omnes qui ordinandi erant Epiſcopi, ad ejus cognitionem deducerentur. Sed fuit ſemper integra & rata Ordinatio, quam Sancta Eccleſia, juxta Traditionem Apoſtolicam, & religioſæ obſervationis formam celebravit. Quod verò in quibuſdam Regnis poſtea conſuetudo obtinuit, ut conſultu Principis Ordinatio fieret Epiſcopalis, valet utique ad cumulum fraternitatis, propter pacem & concordiam mundanæ Poteſtatis ; non tamen ad complendam veritatem vel Auctoritatem ſacræ Ordinationis, quæ nequaquam Regio Potentatu, ſed ſolo Dei nutu, & Eccleſiæ fidelium conſenſu, cuique conferri poteſt. Quoniam Epiſcopatus non eſt munus humanum, ſed ſancti Spiritus donum..... Unde graviter quilibet Princeps delinquit, ſi hoc ſuo beneficio largiri poſſe exiſtimat, quod ſola divina gratia diſpenſat : cùm miniſterium ſuæ poteſtatis in hujuſmodi negotium peragendo adjungere debeat, non præferre.* Tandem ita concludit Florus : *Quæ omnia non ideo dicimus, quaſi poteſtatem Principum in aliquo minuendam putemus, vel contra religioſum morem Regni aliquid ſentiendum perſuadeamus ; ſed ut clariſſimè demonſtretur, in re hujuſmodi divinam gratiam ſufficere, humanam vero potentiam, niſi illi conſonet, nihil valere. Quapropter in Sacris Canonibus Patrum, ubi plurimæ cauſæ commemorantur, ſine quibus Epiſcopalis Ordinatio irrita habenda eſt, de hac re nihil invenitur inſertum.* Eamdem diſciplinam X. ſæculo obſervatam probant Acta electionis *Gerberti* in Remenſem Archiepiſcopum. Electus enim eſt ab Epiſcopis, favore Regum *Hugonis* & *Roberti*, aſſenſu Cleri & populi.

Electionum in Germania, Italia, & Anglia libertas.

In Germania ſervatam fuiſſe Epiſcopalium electionum libertatem, ſub *Ottonum* Imperio, conſtat ex Vita S. *Vvolfangi* Ratiſponenſis Epiſcopi, apud *Surium* die XXXI. Octob. Cap. XI. ex Vita S. *Meinuerci* Paderbonenſis Epiſcopi, & ex Vita S. *Heriberti* Archiepiſcopi Colonienſis, apud eumdem die XVI. Martii, Cap. V. In Italia eamdem viguiſſe Diſciplinam conſtat ex Synodo Romana ſub *Nicolao Primo* ex Epiſtolis CLXXI. CCXXI. CCXXIII. CCLX. CCCIV. *Joannis VIII.* In Anglia quoque viguiſſe electiones decimo ſæculo probat Vita *Sancti Dunſtani*, Vigornienſis primùm, deinde Londonienſis Epiſcopi, demum Cantuarienſis Archiepiſcopi, apud *Surium*, die XIX. Maii.

Epiſcoporum electiones à Metropolitanis confirmatæ.

III. Epiſcoporum electio à Metropolitano confirmabatur, prævio examine, ſæculis nono & decimo. Id probat Concilii Valentini III. anno DCCCLV. celebrati Canon ſeptimus ſupra laudatus. Idem probat Formula Examinationis *Vvilleberti* Catalaunenſis Epiſcopi ordinandi, ab *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi factæ, quam inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium undecimam ordine *Sirmondus* edidit Tom. II. Conciliorum Galliæ. Hanc legant Antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſi. Idem probat Epiſtola *Hincmari* ad Clerum & Plebem Bellovacenſem, quæ inter eaſdem Formulas N. IV. legitur : in qua ubi rectæ electionis formam expoſuit, hæc ſubdit de examine & confirmatione : *Hujuſmodi autem, quantùm Dominus dederit, ipſo cooperante Electum cum Viſitatore veſtro, præſente ſcilicet Confratre noſtro, & cum Decreto Canonico, ad humilitatis noſtræ ſollicitudinem examinandum adducite : quia ut longè ante nos dictum eſt, Non eſt facilè dimittendus, cui eſt proximus committendus. Prænoſcere vos denique volo, quia ſi perſonam a ſacris Canonibus deviam ſcienter nobis adduxeritis, non ſolùm ex ea Pontificem non habebitis, verùm etiam pro illicita electione, ut contemptores Canonum, Judicium incurretis. Sed & noſtro ac Coepiſcoporum noſtrorum Judicio refutata rationabiliter electione veſtra incongrua, talem ſecundùm Laodicenſes Canones, ſtudebimus eligere, qui veſtris vitioſis voluntatibus non valeat conſentire.* Legatur Epiſtola *Hincmari* XLIII. ad *Adventium* Epiſcopum Metenſem, in qua exponit quo debeant ordine conſecrari Metropolitanus atque Diœceſanus Epiſcopus.

Jus Romanorum Pontificum in electionibus confirmandis.

IV. Quamvis Romani Pontifices jure ſuo confirmandi Epiſcopos per totum Occidentem nondum uterentur, in quibuſdam tamen caſibus Epiſcopum aut Archiepiſcopum electum confirmabant,

vel etiam ordinabant. Primò cùm jure ſuo Metropolitanus abuſus erat, confirmando contra Canones. Sic *Joannes X.* vocatis Romam *Hilduino* & *Richero* de Tungrenſi Epiſcopatu contendentibus, *Richerum* confirmavit, rejecto *Hilduino*, quem *Herimannus* Colonienſis Archiepiſcopus contra Canones ordinarat. Secundò, cùm diſpenſatione opus erat, quæ à ſolo Pontifice Romano, qui unus, per totum orbem, de Canonibus diſpenſare poteſt, concedi poſſet. Sic *Vulfadi* Bituricenſis Archiepiſcopi electionem *Nicolaus I.* ut confirmaret à Chriſtianiſſimo Rege *Carolo Calvo*, rogatus eſt. Id conſtat ex Epiſtola *Caroli* Regis ad *Nicolaum* Papam, paulò ante Synodum Sueſſionenſem ſcripta, ut Eccleſiam Bituricenſem *Vvulfado* interim committere liceret. Ante Synodi definitionem nihil innovandum reſpondit Pontifex. Rex Eccleſiam, & res Eccleſiæ *Vvulfado* interim commendavit, profeſſus ſe noluiſſe ipſam abſolutè ei committere abſque Sedis Apoſtolicæ conſenſu. *Biturigenſem Eccleſiam dare abſque Apoſtolatus veſtri determinatione diſtulimus.* Sic *Rodulfus* Rex, miſſis Romam Legatis, confirmationem *Hugonis* pueri quinquennis, filii *Heriberti* Comitis, in Remenſem Archiepiſcopum, à Joanne X. impetravit. Tertiò cùm Metropolitanus officio ſuo non fungebatur. Sic *Joannes VIII. Optandum* confirmavit, conſecravítque Genevenſem Epiſcopum, quia *Ottramnus* Viennenſis Metropolitanus, *Boſoni* Regi Arelatenſi addictus, ejus electionis confirmationem, Ordinationémque ſtudio partium differebat. Id conſtat ex Epiſtola ejuſdem Pontificis ad Genevenſes, LXIX. Tom. III. Conciliorum Galliæ. Sic *Stephanus VI. Theutboldum* Lingonenſem Epiſcopum ordinavit, cùm *Aurelianus* Lugdunenſis Archiepiſcopus illum ordinare pertinaciter recuſaret, immò *Egilonem* quemdam Monachum Clero & populo Lingonenſi præpoſuiſſet nolentibus, ut *Flodoardus* teſtatur lib. 4. cap. 1.

Profeſſio Ordinandorum Epiſcoporũ.

V. Obſervantiam Canonum Ordinandi pollicebantur Epiſcopi, & obedientiam Metropolitano ſuo: Metropolitani Summo Pontifici profitebantur. Id conſtat ex Profeſſione *Adalberti* futuri Epiſcopi Morinenſis *Hincmaro* Remorum Archiepiſcopo ante Ordinationem oblata, quæ extat inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium XII. *A ſacris*, inquit, *Canonibus, atque à Regularibus Decretis Apoſtolicæ Sedis de Eccleſiaſticis Ordinibus & diſciplinis Canonum promulgatis, ſeu à Synodalibus Conſtitutionibus, quas Catholica Eccleſia ad Auctoritatem recipit, me per contemptum pertinaciter non deviaturum profiteor. Privilegio etiam Metropolis Remorum Eccleſiæ, ac ejus Præſulis, ſecundùm Sacroſanctos Conciliorum Canones, & Decreta Sedis Apoſtolicæ ex ſacris Canonibus & Legibus promulgata, pro ſcire & poſſe, abſque dolo & ſimulatione, vel indebita & pertinaci contradictione, me obediturum profiteor. Sed & obſervationes ac regularia mandata, ſacroſanctorúmque Conciliorum Placita, quæ poſt Ordinationem Epiſcopalem in Literis Canonicis, ſecundùm morem Eccleſiaſticum, propriis ſubſcriptionibus roboratis collecta, & mihi tradenda coram omnibus prædixiſtis, me ſervaturum profiteor.* Et in ea, quæ ſequitur inter eaſdem Formulas, Profeſſione altera Ordinandi Archiepiſcopi: *Beato verò Petro*, inquit, *& Vicario ejus, debitam ſubjectionem & obedientiam, Suffraganeis vero noſtris adjutorium me exhibiturum profiteor.* Solam Profeſſionem Fidei, non autem obedientiæ & fidelitatis Conſtantinopolitani Patriarchæ ab Ordinandis Epiſcopis exigebant, ſecundùm Canonem VIII. Synodi VIII. Oecumenicæ. Varia itaque

A erat quoad hoc caput, Eccleſiarum Politia.

Fidelitatis Sacramentum ab Epiſcopis Regibus præſtitum.

VI. Fidelitatis Sacramentum Regibus præſtabant Epiſcopi, in Gallia præſertim & Germania Sæculo nono, quod antea inſuetum videtur. Hic uſus ex Concilio Turonenſi III. Canone I. & ex Aquiſgranenſi II. P. II. Canone XII. probatur, quo poſtremo Exauctorationis minæ intentantur Epiſcopis, & cæteris Clericis, qui à *Ludovico* Imperatore defecerint, *aut etiam Sacramentum fidelitatis illi promiſſum violaverint*. Idem conſtat ex Annalibus Bertinianis ad annum DCCCXXXVII. referentibus Epiſcopos & Abbates Provinciarum, quas *Ludovicus Pius Caroli Calvi* ditioni ſubjecit, fidem B novo Regi ſacramento obſtrinxiſſe: *Sicque*, inquiunt, *jubente Imperatore, in ſui præſentia Epiſcopi, Abbates, Comites, & Vaſſalli Dominici, in memoratis locis beneficia habentes, Carolo ſe commendaverunt, & fidelitatem ſacramento firmaverunt.*

Cùm *Ludovicus* Germaniæ Rex ad occupandum *Caroli* fratris ſui Regnum ſeditioſorum impulſu veniſſet, atque ſacramentum fidelitatis ab Epiſcopis Ditionis *Caroli* extorquere conaretur, Epiſcopi Provinciarum Remenſis & Rotomagenſis in Synodum apud Cariſiacum congregati anno DCCCLVIII. menſe Novembri, graviſſimam ad ipſum in Attiniaco Palatio conſiſtentem Epiſtolam ſcripſere, quâ C negarunt Epiſcopos ſacramentum fidelitatis & homagium præſtare debere poſt Ordinationem. Sed ita ſcripſere ad Regem qui legitimus ipſorum Princeps non erat, immò alieni Regni invaſor. Fidem autem ſuam *Carolo Calvo*, ſacramento obſtrinxerant, cujus religionem violaſſent, ſi morem geſſiſſent *Ludovico*. Quamquam & legitimis Principibus fidelitatem ægrè jurarent Antiſtites noſtri, ſed abſque juramento profiteri vellent, ut ex dicendis inferiùs patebit. Sic autem ad *Ludovicum* Germaniæ Regem ea de re ſcripſere: *Et nos Epiſcopi Domino conſecrati, non ſumus hujuſmodi homines ſæculares,* D *ut in vaſſallatico debeamus nos cuilibet commendare, ſeu ad defenſionem & adjutorium gubernationis in Eccleſiaſtico regimine nos, Eccleſiáſque noſtras committere, aut jurationis ſacramentum, quod nos Evangelica & Apoſtolica, atque Canonica Auctoritas vetat, debeamus quoquo modo facere. Manus enim Chriſmate ſacro peruncta, quæ de pane & vino aqua mixto per orationem & crucis ſignum conficit Corpus & Chriſti Sanguinis Sacramentum, abominabile eſt, quicquid ante Ordinationem fecerit, ut poſt Ordinationem Epiſcoparus ſæculare tangat ullo modo ſacramentum. Et lingua Epiſcopi, quæ facta eſt per Dei gratiam clavis* E *cæli, nefarium eſt ut ſicut ſæcularis quilibet ſuper Sacra juret in nomine Domini, & Sanctorum invocatione, niſi fortè, quod abſit, contra eum ſcandalum acciderit Eccleſiæ ſuæ: & inde ſic temperanter agat, ſicut Domino docente conſtituerunt Rectores Eccleſiæ Synodali Concilio. Et ſi aliquando Sacramenta ab Epiſcopis exacta, aut acta fuerunt, contra Deum, & Eccleſiaſticas Regulas, quæ Spiritu Sancto dictatæ, & Chriſti ſunt Sanguine confirmatæ, dicta Sanctæ Scripturæ paginis declarantur; & exigentes atque facientes medicamento exinde ſalutaris pœnitentiæ indigent.*

F Cæterùm non ſemel Epiſcopos, cæteróſque Regis ſubditos ipſi fidelitatem juraſſe, ſed quoties nova ratio id poſtulabat, conſtat ex Epiſtola Synodica Concilii Tullenſis ad Saponarias, ad *Venilonem* Archiepiſcopum Senonenſem à *Carolo Calvo* perfidiæ accuſatum. *Imputat*, inquiunt, *quòd cùm juramento fidei à vobis accepto, Senonum Præſulatum vobis largitus ſit; & in diviſione Regni juramentum cum aliis feceritis, cúmque veſtra electione, & aliorum Epiſcoporum, cæterorúmque Fidelium conſenſu, in Regem à vobis ſit divinâ gratiâ conſecratus; & chirographo, quod veſtræ fidei qualitatem & immobilitatem*

ſidelitatem erga ſe contineret, illius verò in vos firmam benevolentiam, ad omnes ſiniſtras ſuſpiciones utrinque abolendas compoſito ſubſcripſerunt, quod omnes abſque recuſatione fecerunt duntaxat Fideles. Poſt repetita toties ſacramenta, in procinctu contra Paganos veſtro eum veſtrorumque deſtitueritis auxilio.

Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, cùm in ſuſpicionem apud *Carolum Calvum* Regem veniſſet, novum fidelitatis ſacramentum edere compulſus eſt, hoc tenore: *Ego Hincmarus Laudunenſis Eccleſiæ Epiſcopus, amodo & deinceps Domno Seniori meo Carolo Regi ſic fidelis & obediens ſecundùm miniſterium meum ero, ſicut homo ſuo Seniori, & Epiſcopus per rectum ſuo Regi eſſe debet.*

Anno DCCCLXXII. cùm *Carolus Calvus* Rex Francorum, ſibi ſubditorum omnium fidem contra *Ludovicum* Germaniæ Regem novis ſacramentis devincire vellet in Placito generali apud Gundulfi Villam, Epiſcopi *Profeſſionem* feciſſe leguntur, quæ promiſſio ſimplex eſt, abſque juramento: Laïci verò *Sacramentum*. Utriuſque extat Formula inter Capitularia *Caroli Calvi*. Attamen ſolo pene titulo differunt. Ibidem *Generale omnium Fidelium Sacramentum* legere eſt: quod ab omnibus cùm Clericis, tum Laïcis præſtitum inſcriptio ipſa docet: & cujus hic eſt tenor: *Sic promitto ego, quia de iſto die in antea iſti Seniori meo, quamdiu vixero, fidelis & obediens & adjutor, quantumcumque plus & melius ſciero & potuero, & conſilio & auxilio, ſecundum meum miniſterium in omnibus ero abſque fraude & malo ingenio, & abſque ulla doloſitate vel ſeductione, ſeu deceptione, & abſque reſpectu alicujus perſonæ: Et neque per Me, neque per Miſſum, neque per Literas, ſed neque per emiſſam ſeu intromiſſam perſonam, vel quocunque modo ac ſignificatione contra ſuum honorem, & ſuam, ac Eccleſiæ atque Regni illi commiſſi quietem & tranquillitatem atque ſoliditatem machinabo, vel machinanti conſentiam, neque unquam aliquod ſcandalum movebo quod illius præſenti vel futuræ ſaluti contrarium vel nocivum eſſe poſſit. Sic me Deus adjuvet, & iſta ſancta Patrocinia.* Idem illud ſacramentum eſt, quod *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis edere juſſus eſt à *Carolo Calvo* in Synodo Pontigonenſi anno 876.

Formulam iſtam juramenti velut ridiculam, ineptam, & à ratione alienam animadverſionibus ſuis proſcidit *Hincmarus* Opuſculo ad *Carolum Calvum* Imperatorem directo, graviterque conqueſtus eſt quòd ſacramentum à ſe exigeretur. *Dominus dicit in Evangelio*, inquit, *Ego autem dico vobis non jurare omnino; ſit autem ſermo veſter, Eſt, eſt, Non, non; Quod autem abundantius his eſt, à malo eſt: Id eſt, vel à malo malè & incautè jurantis, vel à malo malè & ſine cauſa jurare cogentis, ſicut Catholici Doctores dicunt, Et Jacobus Apoſtolus dicit: Ante omnia, fratres mei, nolite jurare quodcumque juramentum. Et Sancti Patres Nicæni Concilii Epiſcopos qui perfidiæ Arianæ conſenſerant: & Sanctus Leo Papa, ac Synodus Chalcedonenſis Epiſcopos qui Eutychianæ perverſitati faverant: & Sanctus Gregorius Neſtorianos à Synodo Conſtantinopolitana abjectos, Profeſſione ac ſubſcriptione, vel ſola Profeſſione, ſine juramento alio recipere in ſuis Ordinibus decreverunt. Præſertim cùm Canones ſacri decernant, ut ſi quis contra ſuam Profeſſionem vel ſubſcriptionem venerit in aliquo, ipſe ſe honore privabit. Et piæ memoriæ Pater veſter ab Epiſcopis, qui vel voluntarii vel inviti in ſua dejectione conſenſerunt, ſed nec ab ipſo Ebone, qui auctor & incentor ipſius dejectionis dumtaxat inter Epiſcopos fuit, non aliud Sacramentum niſi libellos Profeſſionis à ſe ſubſcriptos, quos ego habeo, requiſivit. Et à me, qui ante*
A *Profeſſionem & ſubſcriptionem, & poſt Profeſſionem ac ſubſcriptionem, profeſſa & ſubſcripta per tantos annos à juventute uſque ad hanc ſenectutem ſervavi, nunc juramentum aliud non debuiſſet requiri. Sed non mirum eſt, ſi per bajulos invidiæ ſine cauſa animus Benignitatis veſtræ commotus nunc à me requirit, quod nec Pater veſter in vita ſua, qui mihi per octo circiter annos ſecreta ſua indubitanter credidit, requiſivit, nec vos per triginta & ſex annos hactenus requiſiſtis.* Extat hoc Opuſculum Tomo ſecundo Operum *Hincmari*, pagina 834.

B Cùm *Ludovicus II.* filius *Caroli Calvi* coronatus eſt, Epiſcopi Profeſſionem, Abbates Juramentum fidelitatis edidere. Cujus diſcriminis auctor fuiſſe videtur, qui eum coronavit Hincmarus. *Conſecratus & coronatus eſt in Regem Ludovicus ab Hincmaro Remorum Epiſcopo, & Epiſcopi ſe ſuáſque Eccleſias illi ad debitam defenſionem & Canonica Privilegia ſibi ſervanda commendaverunt: Profitentes, ſecundùm ſuum ſcire & poſſe, juxta ſuum miniſterium, conſilio & auxilio illi fideles fore. Abbates autem & Regni Primores, ac Vaſſalli Regii ſe illi commendaverunt, & Sacramentis ſecundùm morem, fidelitatem promiſerunt.* Verba ſunt Annalium Bertinianorum.

C *Carolus Simplex* Rex Francorum ad Epiſcopos Regni ſui ſcribens anno 921. ipſos de fidelitate quam illi promiſerant, commonet. *Propter Deum*, inquit, *& debitam, quam nobis polliciti eſtis, fidelitatem.*

VII. Epiſcopatu cedere, niſi graviſſimas ob cauſas Epiſcopis non licebat. *Vvillicarium* Vienneſem Archiepiſcopum, cùm res Eccleſiæ ſuæ à Francis ipſis direptas videret, relicto Epiſcopatu in Monaſterium Agaunenſe ſeceſſiſſe narrat *Ado Viennenſis* in Chronico ad annum 726. Idem amor ſolitariæ vitæ nonnullos Epiſcopos nono & decimo Sæculo ad Eccleſias ſuas relinquendas pellexit. — *Epiſcoporum ceſſio.*
D *Leidradus* Lugdunenſis Archiepiſcopus anno 863. in Monaſterium ſe contulit: & in locum ejus *Agobardus* ejuſdem Eccleſiæ Chorepiſcopus, conſentiente Imperatore, & univerſa Gallorum Epiſcoporum Synodo, Epiſcopus ſubſtitutus eſt, teſte eodem *Adone*: Qui *Leidradi* factum omnibus probatum non fuiſſe ſignificat, nec illud ipſe approbat: *Quia*, inquit, *Canonica Auctoritas eſt, in una civitate duos Epiſcopos non eſſe; nec vivente Epiſcopo Succeſſorem ſibi debere eligere. Ac idcirco illa quacumque cauſa Regulæ Eccleſiæ præteriri in tanto Ordine fixæ non debent.* S. Burchardus Vvirtziburgenſis Epiſcopus *Carolo* Imperatore
E & *Lullo* Metropolitano conſentientibus, Epiſcopatu ceſſit in gratiam *Megingaudi*, cùm ſenio & laboribus fractus eſſet, ut ejus Vita teſtatur, apud Surium die 14. Octobris. *Franco* Leodienſis Epiſcopus, cùm annos quinquaginta Epiſcopalia munia obiiſſet, & in bellis contra Normannos, qui plures Franciæ Provincias vaſtabant, militaſſet, *Sciens illicitum eſſe quemquam ſanguineis manibus Sancta tractare, miſit Romam Beriçonem Leodienſem Clericum, & Teutricum Lobienſem Monachum, quos ordinari Epiſcopos, qui*
F *vicem ſuam ſupplerent, oravit & exoravit.* Ita Geſta Lobienſium Abbatum commemorant, Tomo VI. Spicilegii. Cùm *Hedenulfus* Laudunenſis Epiſcopus *Joannem VIII.* Pontificem Maximum rogaſſet ut eum ab illa Sede abſolveret, infirmitatem cauſatus; utque licentiam ipſi concederet in Monaſterium ſecedendi, id obtinere non potuit, ut teſtatur *Aimoini Continuator* lib. 5. cap. 37. *S. Adalbertus* Pragenſis Epiſcopus ob gentis in malo pertinaciam & impœnitentiam, Epiſcopatum dimiſit, approbante *Benedicto VII.*

Romano Pontifice, anno 983. A *Joanne XV.* de Synodi Sententia in Eccleſiam ſuam poſtea remiſſus cum poteſtate illam rurſus dimittendi, niſi majoris profectûs ſpes affulgeret; ob populi contumaciam & corruptos mores iterum Sedem reliquit, & Romam rediens, annos quinque in Monaſterio tranſegit. Tandem *Gregorio V.* jubente, Pragam rediit; ſed à Principibus ac populo repulſus, in Pruſſiam abiit Evangelium Chriſti prædicaturus; ubi & martyrii coronam promeritus eſt.

Reſignationes Epiſcoporum in favorem, & Coadjutorum aſſumptio.

VIII. Reſignationes Epiſcopatuum in favorem aut aſſumptionem Coadjutoris, niſi evidenti neceſſitate aut Eccleſiæ utilitate, Eccleſiaſtica Diſciplina Sæculis nono & decimo non permittebat. Inſignis extat hujus rei probatio in Synodo Romana ſub *Gregorio V.* anno 998. Canone IV. cujus hæc ſunt verba: *Stephanus Sanctæ Villavenſis Eccleſiæ dictus Epiſcopus, ut omni Ordine Sacerdotali careat, Auctoritate Apoſtolica edicimus, eò quòd à Widone vivente Epiſcopo, avunculo & Prædeceſſore ſuo ſit electus ſine Cleri & populi voluntate: ac poſt ejus mortem contra Cleri & populi voluntatem a duobus tantum Epiſcopis non Comprovincialibus ſit ordinatus.* S. Rembertus Bremenſium Archiepiſcopus, *S. Anſcharii* Succeſſor, *primò apud glorioſum Regem Ludovicum, quo commendante Epiſcopatum ſuſceperat, ac deinde apud ejus filios Ludovicum & Carolum hoc obtinuit, ut inſignis Vir Adelgarius, novellæ Corbeiæ Monachus, illi adjunctus, ita in adjutorium illi confirmaretur, ut cum aliqua præpeditus eſſet ægritudine, ille poſſet circuire Diœceſim, adire Placita, & quando exigeretur, in expeditionem, vel ad Palatium cum comitatu ſuo proficiſci. Nec multò poſt electio ipſi ſuccedendi in illo confirmaretur, & per manus acceptionem inter Conſiliarios Regis numeraretur, idque aſſentiente Abbate & Fratribus Monaſterii ejus, & ſancta Synodo hæc omnia approbante.* Ita ejus Vita apud *Surium* die 4. Februarii.

Sanctus Udalricus Auguſtanus Epiſcopus, *Zelum Dei habens, licèt non ſecundùm ſcientiam, cœpit apud terrenas Poteſtates totis viribus agere, ut quidam Clericus Adalbero nomine, ſororis ſuæ filius, totius Epiſcopatus curam ſuſciperet: ipſe autem ſub Monachicæ Religionis habitu ſoli Deo vacaret, quod & impetravit. Sed ille miſerandus neſciens aut ſcire nolens à Sapientiſſimo Salomone dictum: Hæreditas ad quam in principio feſtinatur, in noviſſimo benedictione carebit: milites Epiſcopi, totamque familiam ſtatim ſacramento ſibi ſubjiciebat, ac virgam Paſtoralem publicè manu geſtabat. Quod cæteri Epiſcopi indignè ferentes, ambos ad Synodum vocaverunt, atque prædictum Adalberonem hæretica arguunt præſumptionis, quòd domino ſuo adhuc ſuperſtite talia non pertimuiſſet uſurpare. At ille dum de objectis ſibi criminibus ſe vellet purgare, ab omnibus inventum eſt id aliter fieri non poſſe, niſi allatis Sanctorum Evangeliorum in medio libris, ſacramento firmaret, ſe neſciſſe hæreſim fuiſſe, quòd talia præſumpſiſſet facere. Quibus omnibus, quæ ad hoc negotium pertinebant, expletis, in ſua redierunt ambo, Epiſcopus, & Adalbero, tali à Sancta Synodo conſolatione percepta, ut Epiſcopo decedente ab hac vita, nullus pro eo alius eſſet ordinandus, niſi ipſe Adalbero. Sed non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum. Nam eodem anno poſt aliquot menſes prædictus Clericus vitæ terminum clauſit.* Ita refert *Berno* Abbas Augienſis in ejus Vita, die 4. Julii, apud *Surium*. Ibidem commemorat ipſum Purgatorii pœnis addictum fuiſſe, quòd nepotem Succeſſorem deſignaſſet. Idque illum cœleſti viſione præſenſiſſe. Quadam ſcilicet die, quaſi de gravi ſomno excitatus, coram omnibus ait: *Heu, heu, quòd illum Adalberonem nepotem meum unquam vidi: quia pro eo quòd ei conſentiebam ſecundùm ſuum deſiderium, nolunt me impunitum in ſuum recipere conſortium.*

Epiſcoporum Tranſlationes.

IX. Tranſlationes Epiſcoporum ab una Sede ad aliam non fiebant Sæculis nono & decimo, niſi ob evidentem neceſſitatem, vel Eccleſiæ utilitatem, Synodorum, aut Romani Pontificis Auctoritate. Sic *Actardus* Urbe & Eccleſia Nannetenſi Normannorum incurſione vaſtatis, ab *Hadriano II.* Pontifice Maximo, poſtulante Synodo Duziacenſi primâ, præviâ Cleri plebiſque Turonenſis electione, *Carolo Calvo* Rege Chriſtianiſſimo favente, ad Turonenſem Archiepiſcopatum tranſlatus eſt anno DCCCLXXI. ut Concilii Duziacenſis, cui Remenſis Archipræſul *Hincmarus* præerat, Epiſtola Synodica ad *Hadrianum II.* teſtatur: *Venerabilem fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Actardum, quem Clerus & Plebs Metropolis Eccleſiæ Turonenſis, in eadem Eccleſia baptizatum, tonſum, & nutritum, ac per ſingulos gradus ad Ordinem Epiſcopatûs provectum, ſibi incardinari depoſcit: Quemque veſtra Paternitas nobis incardinandum, etiam ſi locus eveniret in noſtris regionibus in Metropoli recommendavit, Auctoritati veſtræ remittimus. Quatenus illum in præfata Metropoli, eo ſi vobis placet, tenore Archiepiſcopum incardinetis, ut poſt deceſſum illius, præfatæ Metropoli Eccleſiæ, Cleri ac plebis electione, ſicut Regulæ ſacræ præcipiunt, & vetus conſuetudo exigit, à Suffraganeis & Provincialibus Epiſcopis ibidem Metropolitanus ordinetur Epiſcopus. Quem licet, juxta Antiochenos Canones, perfecto Concilio, atque ſecundùm Apoſtolicas veſtras Literas, vacanti Eccleſiæ incardinare poſſemus: quia tamen Turonenſis Eccleſia ex antiquo Metropolis, & B. Martini meritis famoſiſſima & honorabilis ſemper extitit, & præfatus frater noſter Actardus genio [sic] Pallii à Benignitate veſtra eſt honoratus: rationabilius vidimus, ut petitione Cleri ac plebis ipſius Eccleſiæ, & conſenſu noſtræ unanimitatis, ac favore Domni noſtri Caroli Regis glorioſi, ac veſtra Auctoritate, eidem incardinetur Eccleſiæ.* Ad hanc Epiſcoporum Synodi Duziacenſis Epiſtolam *Hadrianus II.* reſpondit, eis reverentiam erga Sedem Apoſtolicam gratulatus eſt, eorum votis annuit, *Actardum* per *Apoſtolicæ Auctoritatis Decretum conſtituens Cardinalem* * *Metropolitanum & Archiepiſcopum Turonicæ Eccleſiæ atque Provinciæ*: multis probans, Sedium mutationes *ſola communi utilitate atque neceſſitate fieri licere.* Ipſi etiam Actardo jus in Nannetenſis Eccleſiæ reliquias Summus Pontifex conſervat: ita tamen ut ſi hæc Eccleſia priſtinum in ſtatum redeat, unita eſſe deſinat Archiepiſcopatui Turonenſi, & proprium habeat Epiſcopum.

* [illegible] II eſt, Titularem & proprium.

Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis, qui Tranſlationem *Actardi* ad Eccleſiam Turonenſem cum Synodi Duziacenſis Patribus à Romano Pontifice poſtularat, neſcio quas ob cauſas mutatâ deinde ſententiâ, ad quemdam Epiſcopum Opuſculum ſcripſit *de Tranſlationibus Epiſcoporum, contra Actardum*: in quo Diſciplinæ Eccleſiaſticæ Regulas de hujuſmodi Tranſlationibus exponit. *Ordinatis*, inquit, *ſingulis Epiſcopis in civitatibus ſingulis, non ad mundi gloriam, ſed inter ſcandala perſecutorum, non licet eis mutare civitates in quibus ſunt regulariter ordinati, nec transferri de civitate ad civitatem pro terrena cupiditate vel gloriæ ambitione, ſicut Sanctus Gregorius in Homilia Ezechielis Prophetæ tractat, dicens,* Thronus ejus, *quia* [?] *Dei*, flamma ignis, rotæ ejus ignis accenſus. *Hi enim qui animarum cuſtodes*

deſiunt, *& paſcendi gregis onera ſuſceperunt*, *mutare loca minimè permittuntur. Sed quia in uno loco poſiti divinitatis in ſe præſentiam portant*, *& ardent*, *Thronus Dei flamma ignis dicitur. Hi autem*, *qui amore Domini in prædicatione diſcurrunt*, *rotæ ejus ignis ardens ſunt*, *quia cùm ex ejus deſiderio per varia loca diſcurrunt*, *unde ipſi ardens*, *& alios accendunt*. Laudat ſubinde *Hincmarus* Canones Africanos decernentes, *Ut non liceat fieri rebaptiZationem*, *reordinationem*, *vel tranſlationem Epiſcoporum*. Indéque colligendum ait *Quam grande ſcelus ſit hujuſmodi Tranſlatio*, *quæ rebaptiZationi & reordinationi comparando conjungitur*. Explicat ſubinde quibus de cauſis juſtè fieri poſſint Epiſcoporum Tranſlationes, & qua Auctoritate. *Si autem cauſa certa neceſſitatis vel utilitatis exegerit*, *ut quilibet Epiſcopus de civitate in qua ordinatus eſt*, *ad aliam civitatem transferatur*, *Synodali diſpoſitione*, *vel Apoſtolicæ Sedis conſenſione*, *apertiſſimâ ratione manifeſtum fieri debet*, *quia transfertur de civitate in qua ordinatus fuit*, *ad aliam civitatem*, *causâ fidei*, *non temporalis commodi*; *pro animarum lucro*, *non pro rerum temporalium quæſtu*: *non ſuo vitio*, *ſed aliorum repudio*; *neceſſitate perſecutionis*, *non ardore ambitionis*, *vel præſumptione propria voluntatis*.

Ubi verò ſingula capita, ſeu ſingulas rationes Canonicæ Tranſlationis ex Canonibus probavit *Hincmarus*, hæc de *Actardo* ſubjungit, quæ ejus hiſtoriam & variam fortunam paucis nos docent: *Actardus Nametenſis Epiſcopus*, *priùs à Nomenoio Brittonum Duce*, *de ſua civitate expulſus*, *à Domno Rege Carolo*, *fugato eodem Brittonum Duce*, *conſilio Epiſcoporum*, *illum quem in Sede Nametenſi iſdem Tyrannus fecerat exordinari*, *in Monaſterio Sancti Martini juſſit exulare*, *& Actardum in Sede ſua reſtitui. Poſtea autem à Salomone Tyranno eumdem Actardum à civitate ſua expulſum*, *in vacante Morinenſi Eccleſia*, *Concilii conſenſu*, *conceſſit aliquandiu immorari*: *donec petentibus Clero ac Plebe Provinciæ Turonenſis*, *& conhibentibus Epiſcopis*, *ad Provinciam ſuam rediit*, *& à Pontifice Apoſtolicæ Sedis in vacante Metropoli fuit incardinatus. Qui Actardus non debuerat Sedem ſuam mutare*, *ſi valeret ibi conſiſtere*; *vel ſi alius aliquis eſſet*, *qui ſimili vel fortè cum majori utilitate regulariter in Turonenſi Eccleſiæ poſſet ordinari*.

Id autem hac in cauſa maximè reprehenſione dignum ducit *Hincmarus*, quòd *Actardus* utramque Sedem Turonenſem & Nannetenſem ſimul teneret: atque id videri contra Chalcedonenſe Concilium, quo decretum eſt, *Non licere Clericum in duarum civitatum conſcribi ſimul Eccleſiis*, *& in qua initio ordinatus eſt*, *& ad quam confugit quaſi ad potiorem*, *ob inanis gloriæ cupiditatem*. Et infra, Actardum perſtringens, ait: *Qui pro opibus & facultatum copiis*, *ac rebus terrenis Eccleſiam ſuam mutat*, *adulter merito vocatur. Nam civitatem in qua Comes inhabitat*, *& Clerici ac Laici nobiles*, *ſed & ignobiles*, *atque ruſtici laboratores*, *& etiam Judæi*, *ut fertur*, *inhabitant*, *& in Parochia ſub nomine Chriſtiano degunt*, *Epiſcopum cauſa cupiditatis*, *aut ardore ambitionis deſerere*, *& alteram Sedem vacantem invadere*, *& cum illa in qua ordinatus fuit*, *& in qua ſine periculo mortis degere valet*, *tenere*, *non ſolùm turpe*, *ſed & periculoſum atque pernicioſum eſt*...... *Nos autem moderni & Gallicani Epiſcopi*, *novos Canones facere conamur*, *ut liceat nobis*, *quod gravius eſt quàm carnali commercio*, *ſpirituali adulterio*, *aut duas uxores*, *id eſt*, *duas Sedes ſimul habere*, *aut uxorem ſimul & concubinam tenere*, *vel vivente*, *licet infirma*, *uxore*, *id eſt*, *Eccleſiâ noſtrâ perſecutione*

A *qualibet rebus ac poſſeſſionibus imminutâ*, *ad alterius copulam tranſmigrare. Cum ſicut vir non habet ſui corporis poteſtatem*, *ſed mulier*, *quamdiu uxor ejus*, *licet infirma*, *vivit*: *ita & Epiſcopus non habet poteſtatem Eccleſiam*, *videlicet plebem ſuam deſerere*, *& alteram invadere vel uſurpare*, *quamdiu*, *ſicut Sanctus Auguſtinus dicit*, *in ea reſidui ſunt conſervi ſui*, *quibus præbeat cibaria*, *quos aliter vivere non poſſe novit*..... *At ſi uxor Epiſcopi*, *Eccleſia ſcilicet aut Parochia ejus*, *fuerit qualibet oppreſſione perſecutionis deſolata*, *id eſt*, *de ſolo elapſa*, *ut in ea non remaneant quibus neceſſe ſit miniſtrare*, *licitè valet Epiſcopus ad vacantem aliam* B *Eccleſiam tranſmigrare*.

Ibidem excuſationes *Actardi* ſic explodit: *Quod ſcripſiſti*, *Epiſcopum de quo agitur*, *dicere ad excuſandas excuſationes in peccatis*, *quoniam ſunt in civitate Metropoli*, *in qua fuerat ordinatus*, *Miniſtri Eccleſiaſtici*, *qui indigentium neceſſitatibus poſſunt conſulere*, *ſed ipſe non habet ſufficientiam rerum ac facultatum*, *quibus in ea honorabiliter poſſit ſubſiſtere*: *unde ſe conatur excuſare*, *inde magis videtur accuſare*, *& cupiditatis atque cauterio ambitionis inurere*, *qui plus poſſeſſiones terrenas*, *quàm animarum lucra videtur acquirere. Debuerat enim in mente habere quod Spiritus Paulo dixit*, *ut non* C *exiret de civitate*, *in qua multus ei populus erat*, *ſed conſtanter prædicaret. Quid enim ſcit utrum multi de Paganis illis*, *qui in eadem civitate habitant*, *ſint à Deo prædeſtinati ad vitam*, *qui per prædicationem ejus oris & operis converti poterant?*

Et infra: *Sicut enim Comes civitatis*, *homo ſæcularis*, *& alii etiam ſæculares*, *& majoris & minoris poteſtatis*, *habent unde in ſua Metropoli poſſint conſiſtere*, *& Comminiſtri ejus Eccleſiaſtici valent ibidem vivere*, *ſic & ipſe*, *niſi eum cupiditas & ambitio inde ejiceret*, *ibidem vel de operibus manuum*, *vel de decimis Fidelium ac collatione Preſbyterorum*; *& ſi aliter non poſſet*, *vel ſub cen-* D *ſu*, *ſicut Hieroſolymis Patriarcha*, *& viri religioſi ac fideles in Corduba*, *& in aliis civitatibus per Hiſpaniam faciunt*, *ibi valeret manere*: *& conſervis in tempore tritici menſuram donare*, *id eſt*, *verbum prædicationis impertire*; *& Miniſteria*, *quæ nonniſi ab Epiſcopis Miniſtris Eccleſiaſticis & plebibus poſſunt dependi*, *ſicut ſunt Ordinationes Eccleſiaſticorum Miniſtrorum*, *ſicut eſt confectio ſacri Chriſmatis*, *& conſecratio olei exorciZati & ad infirmorum unctionem conſecrati*, *Confirmatio & conſignatio baptiZatorum*, *manus impoſitio & reconciliatio publicè Pœnitentium*, *& velatio Virginum*..... E *Quæ nonniſi ab Epiſcopis valent regulariter fieri*, *& in utriſque civitatibus tanto ſpatio inter ſe diſtantibus*, *ab uno Epiſcopo congruis temporibus non valent*, *imò nec debent*, *nec Regulæ permittunt exequi*.

Et inferiùs: *Cur enim non poſſet religioſus homo & Epiſcopus ac continens*, *ſine uxore & filiis*, *ita in civitate ſua vivere*, *ſicut ſæcularis homo Comes*, *uxorem habens & liberos*, *etiam inter Paganos vivit*: *præſertim cùm alias poſſeſſiones & Abbatias largitione Regis habeat*, *unde ſumptus habere valet*, *quibus ad Deo ſerviendum*, *& miniſterium ſuum exequendum in plebe ſibi commiſſa* F *ſufficere poſſet?*

In Concilio Pontigonenſi anno octingenteſimo ſeptuageſimo-ſexto, cùm Gallicani omnes Antiſtites *Anſegiſi* Primatum agnoſcere colerêque renuerent, unus *Frotarius Bardigalenſis Epiſcopus*, *quondam à Burdigala ad Pictavos*, *indéque ad Bituricum*, *favore Principum*, *contra Regulas ſe contulit*, *per adulationem reſpondit*, *quod Imperatori placere cognovit*: ut habent Acta Synodi. Ibidem *Lecta eſt Proclamatio Frotarii Burdigalenſis*

Archie-

Archiepiſcopi, quia non poterat conſiſtere propter infeſtationem Paganorum in civitate ſua, ut liceret ei Metropolim Bituricenſem occupare. Cujus petitioni unanimitas Epiſcoporum nullatenus acquievit. Tranſlationes itaque ordinario jure fiebant Synodi conſenſu: ſed conſenſum illum Romanus Pontifex ſupplere poterat, & licentiam à Synodo negatam concedere. Unde *Joannes VIII.* eumdem *Frotarium*, rogante Rege, poſtulantibus Epiſcopis Comprovincialibus, nec-non Clero ac populo Bituricenſi, ad illam Eccleſiam tranſtulit, ut conſtat ex illius Epiſtola VIII. ad *Carolum Calvum*, Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Licet*, inquit, *ſolius Majeſtatis veſtræ teſtimonio ſuper exterminio Burdigalenſis Provinciæ credere minimè cunctaremur: tamen quia Pietatis veſtræ teſtimonio Comprovincialium quoque Præſulum literas convenire nuper cognovimus, ſecundùm Pietatis veſtræ religioſiſſimum libitum, Burdigalenſis Eccleſiæ Epiſcopum, fratrem ſcilicet noſtrum Frotarium, in Bituricenſem Eccleſiam Cardinalem fieri decernentes, Metropolitanæ Dignitatis Privilegio iteratò munire curavimus; & ſtudii veſtri ſolertiam, quo ſemper idoneos Eccleſiæ viros quadam naturalis ingenii nobilitate deligitis, admirantes, congruas literas his quorum intereſt, ex Auctoritate Sedis noſtræ direximus.* Scripſit etiam ea de re ad Clerum, Plebem & Ordinem Bituricenſem; ad Epiſcopos ejuſdem Provinciæ, & ad *Frotarium* ipſum. Cæterùm ſolâ ratione neceſſitatis tranſlationem hujuſmodi ſe concedere ſignificat, in Epiſtola ad Epiſcopos: & hac diſpenſatione non obſtante, Canones quibus Tranſlationes Epiſcoporum ab una Sede ad aliam prohibentur, in poſterum religiosè obſervari jubet: *Prioribus itaque manentibus Regulis inconvulſis, quas ubi nec rerum nec temporum urget neceſſitas, jure convenit obſervari, vacante Sede, Frotarium fratrem & Coepiſcopum noſtrum in Sede Bituricenſi præficiendum ordinavimus Sacerdotem...... Sanè latere vos nolumus, ſic nos iſta, interveniente non modica Barbarica neceſſitate, nunc concedere, ut tali neceſſitate remota, conſuetudinariè ulteriùs non requiratur.*

Formoſi Pontificis hoſtes ipſi vitio verterunt, quòd à Portuenſi Eccleſia ad Romanam Sedem migraſſet. *Stephanus VII.* in demortui cadaver ac memoriam ſæviens, id ipſi exprobravit: *Cùm Portuenſis eſſes Epiſcopus, cur ambitionis ſpiritu Romanam univerſalem Sedem uſurpaſti?* Unum ex Capitibus, quæ *Auxilius Formoſi* defenſor in libro de illius Ordinationibus probanda ſibi ſumit, eſt: *Quòd ſi Epiſcopus à propria Sede fuerit pulſus, certa imminente neceſſitate vel utilitate, in alia Eccleſia quæ Præſulem non habet, inthronizari poſſit, non tamen abſque auctoritate dumtaxat Romani Pontificis.* Formoſi memoriam vindicavit *Joannes IX. Stephanique VII.* contra ipſum Acta reſcidit: ſed Canones confirmans prohibuit, ne quis tranſlationem ipſius ab uno Epiſcopatu ad alium in exemplum aſſumeret: *Quia*, inquit, *neceſſitatis cauſa de Portuenſi Eccleſia Formoſus pro vitæ merito ad Apoſtolicam Sedem provectus eſt: ſtatuimus & omnino decernimus, ut id in exemplum nullus aſſumat, præſertim cùm ſacri Canones hoc interdicant, & præſumentes tanta feriant ultione, ut etiam in fine laïcam eis prohibeant communionem.* Cùm *Manaſſes* Arelatenſis Archiepiſcopus *Hugoni* Italiæ Regi affinis, Veronenſem, Tridentinum, & Mantuanum Epiſcopatum ab eo obtinuiſſet, ac ſe exemplo *Sancti Petri*, qui ab Antiochena ad Romanam Eccleſiam migravit, tueretur, Pii omnes factum ejus, & frivolam facti excuſationem vehementer improbarunt: quòd *Sanctus Petrus* Romam migraſſet, *non ambitione inflammatus, ſed martyrio animatus; non quærens aurum, ſed animarum lucrum.* Ita refert *Luitprandus* lib. IV. Cap. III. *Ratherius* Veronenſis Epiſcopus, Sede ſua pulſus, Leodienſi Eccleſiæ vacanti præfectus eſt, agente *Sancto Brunone* Colonienſi Archiepiſcopo, ut refert *Rogerius* in ejus Vita apud *Surium* die 11. Octobris. *S. Oſvaldus* Vingornienſis Epiſcopus vacantem Eboracenſem Eccleſiam regendam ſuſcepit, *cogente Edgaro Rege, & S. Dunſtano Cantuarienſi Archiepiſcopo, omnique Clero aſſentiente*, ut legitur in ejus Vita apud *Surium* die 15. Octobris. Sanctus ipſe *Dunſtanus* à Vigornienſi ad Londinenſem, à Londinenſi ad Cantuarienſem Eccleſiam migraverat Cleri ac Plebis unanimi electione & acclamatione, *quaſi voce verè divina conſtrictus*: ut Vitæ ejus Auctor commemorat apud *Surium* die 19. Maii.

In Synodo Romana ſub *Gregorio V.* anno 998. de cauſa *Giſilarii* actum eſt, qui ab Epiſcopatu Merſeburgenſi ad Magdeburgenſem migraverat; ſicque ſancitum eſt Canone IV. *Si Giſilarius Sanctæ Magdeburgenſis Eccleſiæ Epiſcopus potuerit canonicè comprobare, quod per ambitionem de minori Sede Merſeburgenſi ad majorem Magdeburgenſem non migraverit; ut non deponatur, judicatum eſt. Sed ſi populi & Cleri invitatione migravit, in eadem permaneat Metropoli. Quòd ſi abſque eorum invitatione & electione migravit, non tamen per ambitionem & avaritiam factum eſſe conſtiterit, ad priorem redeat Sedem. At ſi ambitionem & avaritiam negare non potuerit, definitum eſt, amittat utramque.*

Beneficiorum pluralitas Eccleſiaſticæ Diſciplinæ contraria.

X. Epiſcopos unam vel plures Abbatias interdum poſſediſſe cum Epiſcopatu, *Hincmari* Laudunenſis & *Actardi* exempla probant, nec-non *Hattonis* Moguntini Archiepiſcopi, qui *Cor Regis* Caroli Craſſi nuncupatus eſt, & duodecim Abbatiis præfuit, ut teſtatur *Ekkehardus* apud *Ducheſnium* Tom. III. pag. 485. Verùm id ex Diſciplina Eccleſiaſtica non fuit, niſi fortè tot Abbatiarum Adminiſtrator potiùs quàm poſſeſſor fuerit *Hatto*, quo modo Generales Ordinum pluribus Monaſteriis præſunt, quorum propterea reditibus non fruuntur. *S. Udalricus* Auguſtanus Epiſcopus *Adalberonis* nepotis ſui Abbatiam ab Imperatore poſtulavit, obtinuitque, non ut ſuos reditus augeret, ſed ut Beneficiorum, quæ Cœnobitis à Principe impetrarat, poſſeſſionem ipſis firmaret: útque Abbati Regulari, quem eligi curavit, Præfecturam illam reſignaret. Id teſtatur *Berno Augienſis* in ejus Vita apud *Surium* die 4. Julii, Cap. 24. *Sanctus Vvolfangus* Ratiſponenſis Epiſcopus celebrem *S. Emmeramni* Abbatiam, quam Ratiſponenſes Epiſcopi ejus Deceſſores ab Imperatoribus impetrantes in ſuam ditionem redegerant, rebúſque ejus & facultatibus pro ſuo libito uſi erant, Abbati Regulari *Ramuoldo* reſignavit. Cúmque à carnalibus Conſiliariis urgeretur ut Abbatiam retineret, nec ea Præfectura, ejúſque reditibus Succeſſores ſuos fraudaret, reſpondit: *Scire debetis, Vvolfangum nunquam in humeros ſuos accepturum ſarcinam, quam ferre non poſſit, nempe ut Epiſcopus pariter & Abbas dici velit. Sicut enim, teſte B. Gregorio, indecorum eſt ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimirum noxium ſimulque turpiſſimum eſt, ſi ſingula Miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa. Sufficit Epiſcopo ut ſumma vigilantia incumbat Paſtorali Officio: ſatiſque negotii habet Abbas, ſi Fratrum procuret ſalutem, reſque Monaſterii ſui per omnia bene procuret. Quod autem me dicitis & Succeſſores meos fraudare facultatibus Beati Emmeramni Martyris: equidem ea illi cui*

donata

donata ſunt, & ſervorum Dei uſibus modis omnibus conſervare volo. Ita enim mihi vel maximè uſui erunt & emolumento, ſi illis, quibus deputata ſunt, abundè impendantur. Ita refertur in Vita *S. Wolfangi*, apud *Surium* die 31. Octobris. *Fulco* Remenſis Archiepiſcopus plures Abbatias à Rege *Carolo Simplice* obtinuit; in multis ſanè, at non in hoc laudandus Archipræſul: niſi fortè Abbatias illas acceperit, ut illas à ſæcularium hominum invaſionibus, quæ tum frequentes erant, vindicaret, ac tueretur.

Epiſcoporum Reſidentia.

XI. Non ſolùm Canonibus, ſed & Regum noſtrorum Capitularibus, Legis Divinæ & Eccleſiaſticæ jubentibus executionem, reſidendi in propriis Eccleſiis neceſſitas Epiſcopis impoſita eſt. Lib. V. Cap. 177. hæc leguntur ex Concilio Aquiſgranenſi II. Canone XII. deſumpta: *Comperimus quoſdam ſocios Ordinis noſtri, non causâ neceſſitatis aut utilitatis, ſed potiùs avaritiæ & propriæ delectationis, ſæpiſſimè propriæ civitatis ſuæ Sede relicta, Cleróque neglecto, remotiora loca frequentare: de qua re & deſtitutio divini cultûs, & prædicatio in Plebibus, & cura ſubjectorum poſtponitur, & hoſpitalitas negligitur. Quod ne ulteriùs à quoquam, ſine inevitabili neceſſitate, & certa utilitate fiat, pari conſenſu inhibuimus.* Legatur & Caput CCCXXXIX.

Cap. 1.

Rationes à Reſidentia diſpenſantes id tempus.

Quædam tamen rationes receptæ erant ſæculis nono & decimo, à reſidentia legitimè diſpenſantes: Primò profectiones Romam devotionis causâ, aut Summi Pontificis juſſione. Quod ex Epiſtola XVII. *Hincmari* ad *Nicolaum I.* ex Epiſtola *Hincmari* Laudunenſis ad Remenſem *Hincmarum* Tom. II. Operum ejuſdem, pag. 355. ex Concilio Duziacenſi I. ex *Flodoardo* lib. 2. cap. 18. & lib. 3. cap. 10. & ex Synodo VIII. Oecumenica Canone 17. colligitur.

Secunda ratio erat obſequium Principis, non ſponte quæſitum, ſed impoſitum. Sic unus vel duo Epiſcopi in Aula Sacris operabantur, duo vel tres Regem ad bellum procedentem comitabantur, ut ex lib. VII. Capitularium, cap. 91. compertum eſt. Sic *Frotarius* Tullenſis Epiſcopus Regiis ædificiis in Aquiſgranenſi Palatio curandis præfectus eſt à *Ludovico Pio*. Hujuſmodi mandata quæ Epiſcopi Aulici ambiiſſent, *Frotarius*, qui officio ſuo fungi volebat, ægrè accepit, & *Hilduinum* Imperatoris Archicapellanum per literas rogavit, ut ab ipſo hoc onus ſummoveret, quo à grege ſuo avelleretur. *A prædicto*, inquit, *ſervitio nos liberare ne pigeatis. Alioquin per me ipſum ad præſentiam Domni Imperatoris, & veſtram præſentiam ſuppliciter obſecrabo, ut hoc onus curæ Paſtoralis à me ſummoveatis, quia illud mea parvitas taliter ferre non valet. Et valde utilius eſt me iſtiuſmodi curâ ſummoveri, quam per meæ auctoritatis fiduciam tot oves Domini exitio diſcriminis interire.* Extat hæc Epiſtola Tom. II. Hiſtoriæ Francorum *Ducheſnii*, inter *Frotarii* Epiſtolas XI. Synodus Meldenſis Canone 28. rogavit *Carolum Calvum* Regem, ne Epiſcopos Adventûs & Quadrageſimæ temporibus à ſuis Diœceſibus avocaret. *Hincmarus* Epiſtola 26. ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum ſe à ſua Diœceſi frequenter avelli queritur ob Eccleſiæ ac Reipublicæ graviſſima negotia: *Niſi in die Natalis Dominici, & in die Sanctæ Reſurrectionis ejus, vix in toto anno Pallio utor. Quoniam de illorum numero, peccatis meis exigentibus factus, de quibus ſcriptum eſt: Impedimenta ſæculi fecerunt eos miſeros, rarò in decretis Feſtivitatibus, quo Pallio uti Metropolitanis conceditur, in Sede mea, propter multas occupationes & neceſſitates Eccleſiæ & Regni eſſe mihi permittitur.*

A Tertia ratio à reſidentia diſpenſans, erat Legatio à Summis Pontificibus, aut à Regibus impoſita. Hujuſmodi Legationum plurima exempla in Hiſtoriis occurrunt Sæculis nono & decimo. Apocriſiarii ſeu Nuntii Sedis Apoſtolicæ quandoque Epiſcopi erant, ſed rarò, quia ordinaria iſta Legatio diuturnæ à grege abſentiæ neceſſitatem imponebat, ut teſtatur *Hincmarus* Epiſtola XIV. *De inſtitutione Carolomanni Regis & de Ordine Palatii*, Cap. 14. *Aliquando*, inquit, *per Epiſcopos, aliquando verò per Diaconos Apoſtolica Sedes hoc officio fungebatur.... A tempore vero Pippini & Caroli, interdum per Preſbyteros, interdum per Epiſcopos,*
B *Regis voluntate, atque Epiſcopali conſenſu; per Diaconos vel Preſbyteros magis quàm per Epiſcopos hoc Officium executum extitit: quia Epiſcopi continuas vigilias ſupra gregem ſuum debent aſſiduè exemplo & verbo vigilare, & non diutiùs ſecundùm ſacros Canones à ſuis abeſſe Parochiis.* Legationi extraordinariæ affine erat *Miſſi Dominici* munus, quo ſub Carolinæ ſtirpis Regibus Chriſtianiſſimis Epiſcopi etiam extra Diœceſes ſuas plerumque fungebantur, ut Hiſtoriæ noſtræ, & Regum Capitularia docent.

Legationes Epiſcopis impoſitæ.

Diaconi & Preſbyteri frequentiùs quam Epiſcopi à Sede Apoſtolica Nuntii mittebantur.

Quarta ratio ab actuali reſidentia diſpenſans, erat neceſſitas & obligatio conferendi ſe ad Con-
C cilia Provincialia; quæ nono Sæculo frequentia erant, vel ad Comitia & Placita Regia, ſeu Generales Ordinum Regni Conventus. De quibus Placitis *Hincmarus* in Epiſtola mox laudata, Cap. 29. ſcribit: *Conſuetudo autem tunc temporis erat, ut non ſæpiùs, ſed bis in anno, Placita duo tenerentur. Unum, quando ordinabatur ſtatus totius Regni ad anni vertentis ſpatium, quod ordinatum nullus eventus rerum, niſi ſumma neceſſitas, quæ ſimiliter toto Regno incumbebat, mutabat. In quo Placito generalitas univerſorum Majorum tam Clericorum quam Laïcorum conveniebat; Seniores propter conſilium ordinandum, minores propter idem conſi-*
D *lium ſuſcipiendum, & interdum pariter tractandum, & non ex poteſtate, ſed ex proprio mentis intellectu vel ſententia confirmandum. Cæterùm autem propter dona generaliter danda aliud Placitum cum Senioribus tantùm & præcipuis Conſiliariis habebatur, in quo jam futuri anni ſtatus tractari incipiebatur.*

Generales Ordinū Regni Conventus.

Quinta ratio à reſidentia diſpenſans, erat aſſumptio ad Regia Conſilia. Tunc ſcilicet quoſdam ex Epiſcoporum ordine Chriſtianiſſimi Principes in Conſiſtorium ſuum adlegebant, ut ibi-
E dem teſtatur Hincmarus. *Conſiliarii autem*, inquit, *quantùm poſſibile erat, tam Clerici, quàm Laïci, tales eligebantur, qui primò ſecundùm ſuam quiſque qualitatem vel miniſterium Deum timerent, deinde talem fidem haberent, ut excepta vita æterna, nihil Regi & Regno præponerent, &c..... Præfatorum autem Conſiliariorum intentio, quando ad Palatium convocabantur, in hoc præcipuè vigebat, ut non ſpeciales vel ſingulares quaſcumque vel quorumcumque cauſas, ſed nec etiam illorum, qui pro contentionibus rerum aut legum veniebant, ordinarent, quouſque illa, quæ generaliter ad ſalutem* [illegible] *ſtatum*
F *Regis & Regni pertinebant, Domino miſerante, ordinata habuiſſent. Et tunc demum, ſi fortè tale aliquid Domno Rege præcipiente reſervandum erat, quod ſine eorum certa conſideratione determinari à Comite Palatii, vel cæteris quibus congruebant, non potuiſſet.* Regiorum verò Placitorum ordinem ibidem exponens *Hincmarus*, cap. ſcilicet 35. hæc ſubdit: *Sed nec illud prætermittendum, quomodo ſi tempus ſerenum erat, extra, ſin autem, intra diverſa loca diſtincta erant, ubi & hi abundanter ſegregati ſemotim, & cætera multitudo ſeparatim reſidere potuiſſent. Quæ utraque tamen Seniorum ſuſcep-*

Epiſcopi ad Regia Conſilia aſſumpti.

Regiorum Placitorum ordo.

ſiſcepta… ſic in duobus diviſa erant, ut primò omnes Epiſcopi, Abbates, vel hujuſmodi honorificentiores Clerici, abſque ulla Laïcorum commixtione congregarentur. Similiter Comites, vel hujuſmodi Principes ſibimet honorificabiliter à cætera multitudine, primo mane ſegregarentur, quouſque tempus, ſive præſente, ſive abſente Rege, occurrerent: & tunc prædicti Seniores more ſolito, Clerici ad ſuam, Laïci vero ad ſuam conſtitutam Curiam convocarentur. Qui cum ſeparati à cæteris eſſent, in eorum manebat poteſtate, quando ſimul, vel quando ſeparati reſiderent, prout eos tractandæ cauſæ qualitas docebat, ſive de ſpiritalibus, ſive de ſæcularibus, ſeu etiam commixtis. Eccleſiaſtici namque de cauſis merè ſpiritualibus & Eccleſiaſticis ſoli decernebant. Proceres & Comites Laïci de cauſis profanis & temporalibus judicabant: ad tractandum de cauſis mixtis uterque Ordo conveniebat.

Hoſtiles incurſus à Reſidentia excuſare non cenſebantur, quamdiu reſiduus erat populus.

Hoſtiles incurſus & irruptiones Barbarorum non excuſant à Reſidentia, quamdiu reſidui ſunt conſervi quibus Epiſcopus præbeat cibaria, quos aliter vivere non poſſe novit, ut poſt *Sanctum Auguſtinum* ait *Hincmarus* contra *Actardum* ſcribens. Hac de quæſtione conſultus ab *Humfrido* Morinenſi Epiſcopo *Nicolaus Primus* Pontifex Maximus reſpondit: *Si perniciosum eſt proretam in tranquillitate navem deſerere, quantò magis in fluctibus? Ubi non dicimus, quòd perſecutorum non *fugiamus, maximè Paganorum inſidias..... Sed quod præcipuè nos, qui tanquam arietes ducatum gregibus præbemus, immò qui & horum Paſtores ſumus, Deo auctore cum eis in periculis perſiſtere pro certo convenit.*

Cùm *Ludovicus* Germaniæ Rex *Caroli Calvi* fratris ſui Regnum, illo abſente, impeteret anno 875. *Hincmarus* ad Epiſcopos & Proceres Provinciæ Remenſis Epiſtolam ſcripſit, * qua multis probat, Epiſcopos in his belli viſceralis, ut loquitur, ſive civilis anguſtiis, Eccleſias ſuas deſerere non debere. * *Inter duos Reges*, inquit, *carne fratres, de hoc Regno, in quo degimus, ſatagentes, velut inter malleum & incudem, Epiſcopi ſumus. Si enim quia receſſit longius in aliud Regnum Rex noſter, in adventu ſuperventuri Regis, Eccleſias noſtras quaquaverſum nemine perſequente, vel præjudicium, ut dicitur, inferre moliente, fugientes diſceſſerimus, & nos ad ſuperventuri tuitionem Regis non contulerimus..... & nos & oves nobis commiſſæ periclitari videbimur. Nos quidem, quia non Paſtores & mercenarii & apud Deum, & apud homines judicabimur: Oves autem nobis commiſſæ, quia ſine Paſtore errabunt, vel diſpergentur, & facultates Eccleſiaſticæ, quibus ſuſtentari debent, velut relictæ ſine cuſtodibus, diripientur ac vaſtabuntur, ſi defuerit virtus Principis, cujus poteſtate defendantur, vel cuſtodes, qui pro ovibus & earum alimoniis Principi & Defenſori ac Tutori Eccleſiæ ſuggerant.* Et infra: *Undique nos circumſtant anguſtiæ. Si enim relicti à Rege noſtro, ſupervenientis Regis poteſtati nos commiſerimus, mors nobis eſt: ſi autem non egerimus, Eccleſiarum noſtrarum, & ovium nobis commiſſarum cuſtodiæ invigilare nequibimus, & aut nunc in manum ſuperventuri Regis, aut ſi Rex noſter reverſus fuerit, in manus illius incidemus...... Melius eſt nos incidere in manus hominum, ſi Deus ita permiſerit, quàm derelinquere legem, id eſt, mandatum Dei, ut non deſeramus oves nobis à Deo commiſſas, qui animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis. In quo oſtenſa eſt nobis via quam ſequamur, appoſita forma cui imprimamur. Debemus ergo & nos, ſi neceſſe fuerit, pro fratribus noſtris animas noſtras ponere, & non oves noſtras deſerere.* Et infra: *Igitur nobis non ſolum ſequendum, ſed & amplectendum eſt pro fide ac veritate, ſi contigerit, quod de ſe B. Ambroſius dicit loquens ad Eccleſiam ſuam:* * "Volens nunquam vos deſeram, coactus repugnare non novi. Dolere potero, potero flere, potero gemere: Aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere. Fugere autem & relinquere Eccleſiam non ſoleo." *Sic enim egerunt ſancti Prædeceſſores noſtri, ut in Eccleſiaſticis hiſtoriis legimus, B. Hilarius Pictavenſis, Paulinus Trevirenſis, Dionyſius Mediolanenſis, Euſebius Vercellenſis, Joannes Conſtantinopolitanus, & multi alii, quorum dicta & exempla uſque hodie in Sancta florent Eccleſia, quorum, juxta Pauli vocem,* * "Intuentes exitum converſationis, imitari debemus fidem atque exempla." ..... *Sic fecit S. Nicaſius Remorum Epiſcopus, qui tempore Vvandalorum in perſecutione generali ſuam non deſeruit civitatem, & intra parietes Eccleſiæ martyrio meruit coronari. Sic eodem tempore S. Anianus. Sic B. Lupus. Sic S. Remigius Remorum Epiſcopus, ſupervenientibus Francis Paganis in Belgicam Diœceſeos ſuæ Provinciam, Eccleſiam ſuam non deſeruit: ſed orationibus & ſanctis exemplis ferocitatem gentis perdomuit, & in verbis ſuis monſtra placavit: & non ſolum Provinciam ſuam à gladio gentili eripuit, verùm & gentem Paganam ad fidem Chriſti, cooperante gratia convertit, & tria millia Paganorum unà cum Rege in Vigilia Sancti Paſchæ ad gratiam baptiſmi perduxit..... Hinc ergo eſt colligendum, ſi cauſa fidei & generali Eccleſiaſticarum definitionum negotio civium caritas, quæ atteſtante Apoſtolo, major eſt fide, præponi debet, ſicut verbis Sancti Leonis, & ſacrorum Canonum demonſtratur, utrum pro quacumque alia cauſa Eccleſias & oves nobis commiſſas ſine periculo valeamus dimittere, & in alias quaſcumque partes ſecedere. Denique cum partem Imperii contra Theodoſium & Valentinianum Maximus uſurparet, & cogeret Epiſcopos vel contra fidem agere, vel Eccleſias ſuas deſerere, aut alio quolibet modo perſequi; Sanctus Martinus ejuſdem Maximi præſentiam & colloquium non declinavit, minimè autem Eccleſiam ſuam deſeruit, &c.* Denique explicans *Hincmarus* quomodo gerere ſe debeant in illis anguſtiis Epiſcopi, quomodo omnes adhortari ut fidem *Carolo* Regi ſervent; quomodo *Ludovicum* Germaniæ Regem admonere ne violet pacta cum *Carolo* inita & ſacramento firmata, hæc ſubdit: *Si autem & contra Prepoſitum ſuum agentibus conſulere non potuerimus, ſecundum verba Beati Ambroſii conſulamus nobis, ut non faciamus quacumque cupiditate, vel adulatione, vel deceptione, vel communicatione, unde vituperetur miniſterium noſtrum, & perdamus nomen bonum, quod Apoſtolica Regula habere jubet Epiſcopum, etiam ab his qui foris ſunt. Videlicet, ſi ſuper venerit Rex alius in Regnum Senioris noſtri, & non fuerit militaris manus quæ ei reſiſtat, ſequamur nos Epiſcopi, & in ordinatione Ordinis noſtri, & in conſervatione fidei erga Seniorem noſtrum, Patrum veſtigia; & in receptione, & in cæteris, munus placationis erga ſuperventurum Regem, videlicet in receptione. Legimus enim Sanctum Baſilium cum Clero ſuo, ſupervenientem etiam Julianum Apoſtatam honorabiliter recepiſſe, & non ob id ab orthodoxæ fidei regula deviaſſe: ſed quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & Deo quæ Dei ſunt, reddidiſſe.*

Epiſcoporum Juriſdictio in Cauſis Clericorum, ſive civilibus, ſive criminalibus.

XII. Summa erat Epiſcoporum Juriſdictio ſæculis nono & decimo. Clericorum cauſæ ſive civiles, ſive criminales, eorum examini ac judicio reſervatæ erant per Regum Capitularia. Lib. 1. cap. 27. Canonis Concilii Chalcedonenſis jubetur executio, nimirum: *Ut ſi Clerici inter ſe negotium aliquod habuerint, à ſuo Epiſcopo dijudicentur, & non à ſæcularibus.* Et cap. 38. ſancitum eſt: *Ut Clerici Eccleſiaſtici Ordinis, ſi culpam incurrerint, apud Eccleſiaſticos judicentur, non apud ſæculares.*

Et

* Epiſt. IX. Tom II.

* Cap. 8.

Cap. XV.

* Orat. in Auxent. 4.

* Heb. 13.

Et lib. 5. cap. 378. *Nemo audeat Clericum, aut Monachum, vel Sanctimonialem fœminam ad ſæcule Judicium accuſare, ſed ad Epiſcopum. Et ipſe ex Lege vel Canonibus, conſentaneam & juſtam ſententiam proferat.* Et lib. 6. cap. 156. decernitur: *Ut nullus Judicum neque Preſbyteros, neque Diaconos, neque reliquos Clericos, vel juniores Eccleſiæ, ſine licentia proprii Epiſcopi diſtringere vel condemnare præſumat. Quòd ſi fecerit, tamdiu communione privetur, quamdiu reatum ſuum agnoſcat, & per ſatisfactionem emendet Eccleſiæ quod commiſit.* Et cap. 157. prohibetur Clericis ne Judices Sæculares adeant inconſulto proprio Epiſcopo. *Nullus ex ordine Clericorum, inconſulto proprio Epiſcopo, ad Judicem Sæcularem pergat, neque apud eum, ſuo Epiſcopo non permittente, quemquam pulſare, aut cuiquam ante eum reſpondere, aut quicquam proponere præſumat, neque criminale negotium in Judicio ſæculari proponere audeat.* Et cap. 164. Judices ſæculares, qui Clericum ad ſuum tribunal traxerint, vel in eum ſententiam dicere auſi fuerint, communione privantur. *Si Judex cujuſlibet ordinis Clericum publicis actionibus inclinare, aut diſtringere, aut calumniari vel injuriare, abſque Epiſcopi ſui permiſſu præſumpſerit, uſque ad Eccleſiæ ſatisfactionem, cum omnibus tantis ſceleribus auxiliantibus, aut facientibus, communione privetur. Epiſcopus tamen non dimittat ut injuriam patientibus plenam de præfatis Clericis juſtitiam canonicè non faciat.* Et lib. 7. cap. 422. *Placuit ut Clerici non diſtringantur vel dijudicentur niſi à propriis Epiſcopis. Fas enim non eſt ut divini muneris Miniſtri temporalium Poteſtatum ſubdantur arbitrio. Nam ſi propriorum Epiſcoporum Juſſionibus inobedientes extiterint, tunc juxta Canonicas Sanctiones, per Poteſtates exteras adducantur, id eſt, per Judices ſæculares.* Si lis Clericum inter & Laïcum moveretur, Epiſcopus cum Judicibus Sæcularibus ipſam dirimebat, ut docet *Hincmarus* in Epiſtola ad Carolum Calvum, cujus ſolum fragmentum ſupereſt. *Regia*, inquit, *ſollicitudo providè ſollicitéque ſtudere debet, ut tales Judices cum Epiſcopis ad cauſam inter Eccleſiaſticos & ſæculares dirimendam eligat & conſtituat, qui religioſi ſint & Deum timentes.... & juſtum Judicium judicent: & hoc non in publico Judicii loco, ſed* in privato: quia Epiſcopi non in Conſiſtorio Regum, non in Prætorio Judicum, nec niſi ab Epiſcopis, aut in Synodo, aut in privato loco, à Principibus deputatorum, aut à ſe electorum Judicum judicio debent aut poſſunt regulariter judicari.* Clericis & Monachis vetitum erat ne poſthabito Epiſcopi Judicio, Aulam adirent, & pro ſuis cauſis eſſent importuni Principi. Lib. 5. cap. 331. *Placuit ut Monachi & Preſbyteri, necnon Clerici, qui, poſtpoſitâ Canonicâ Auctoritate, paſſim Palatium adeunt, & noſtris ſacris auribus importuniſſimam moleſtiam inferunt, ut non hoc facere præſumant: quoniam in hujuſcemodi facto, & vigor Eccleſiaſticus contemnitur, & Religio Sacerdotalis, & Profeſſio Monaſtica vilior efficitur.* Si Epiſcopo adversùs proprium Metropolitanum, aut alios Archiepiſcopos lis eſſet, cauſam ad Sedis Apoſtolicæ Judicium deferre poterat. Lib. 7. cap. 448. *Si fortè, quod non optamus, aliquem Epiſcopum contra proprium Metropolitanum, vel contra alios quoſcunque contingat aliquid habere cauſæ, decrevimus ut ob hoc Sedis Apoſtolicæ Judicium, hi qui petere feſtinant, licentiam habeant. Quod ſcitis Canonum etiam antiquorum Patrum inſtitutione permiſſum.*

Epiſcoporum Juriſdictio in Sæcularium Litibus ad eorum forum ab alterutra partium delatis.

Sæcularium lites ad Epiſcopale forum deferri poterant, & ibi judicari, ſive petitor, ſive poſſeſſor id poſtularet. Quam Juriſdictionis extenſionem Epiſcopi *Caroli Magni & Ludovici Pii* Imperatorum beneficio conſecuti ſunt, ut conſtat ex lib. VI. Capitularium, cap. 366. *Volumus atque præcipimus ut omnes ditioni noſtræ, Deo auxiliante, ſubjecti, tam Romani, quàm Franci, Alamanni, Bajuvarii, Saxones, Turingii, Friſones, Galli, Burgundiones, Britones, Longobardi, Vuaſcones, Beneventani, Gothi & Hiſpani, cæterique nobis ſubjecti omnes, licèt quocumque videantur Legis vinculo conſtricti, vel conſuetudinario more connexi, hanc ſententiam, quam ex ſexto-decimo Theodoſii Imperatoris libro, capitulo videlicet XI. ad interrogata Ablavii Ducis illi & omnibus reſcriptam ſumpſimus, & inter noſtra Capitula pro lege tenenda, conſultu omnium fidelium noſtrorum, tam Clericorum, quàm & Laïcorum, poſuimus, lege cunctis perpetua tenenda, id eſt: * Quicumque litem habens, ſive poſſeſſor, ſive petitor fuerit, vel in initio litis, vel decurſis temporum curriculis, ſive cùm negotium peroratur, ſive cùm jam cœperit promi ſententia, ſi Judicium elegerit ſacroſanctæ Legis Antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione, etiam ſi alia pars refragatur, ad Epiſcoporum Judicium cum ſermone litigantium dirigatur. Multa enim quæ in judiciis captioſæ præſcriptionis vincula promi non patiuntur, inveſtigat & promit ſacroſanctæ Religionis Auctoritas. Omnes itaque cauſæ, quæ vel prætorio jure vel civili tractantur, Epiſcoporum ſententiis terminatæ, perpetuo ſtabilitatis jure firmentur; nec liceat ulterius retractari Judicium, quod Epiſcoporum ſententiis deciderit. Teſtimonium etiam ab uno licèt Epiſcopo perhibitum omnes Judices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cum teſtimonium Epiſcopi à qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud eſt enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod à ſacroſancto homine conſcientia mentis illibatæ protulerit. Hoc nos Edicto ſalubri aliquando cenſuimus, hoc perpetua lege firmamus, malitioſa litium ſemina comprimentes; ut miſeri homines longis ac penè perpetuis actionum laqueis implicati, ab improbis petitionibus, vel à cupiditate perpera, maturo fine diſcedant.* Ex hac Lege corrigendus eſt alter Capitularium articulus lib. 5. cap. 387. qui in editionibus vulgatis ſic habet: *In civitatibus in quibus Præſides præſunt, ipſi audiant cauſas, ſeu & Defenſores. Qui autem Epiſcopum, vel Sacerdotes, aut Clericos judicare ſibi maluerint, hoc quoque non permittimus.* Legendum, *hoc quoque fieri nos permittimus.*

* L. I Cod. Theodoſ. de Epiſcop. Judic.

Epiſcoporum Juriſdictio in Cauſis Canonicis.

Quod verò ſpectat Cauſas Canonicas, vitiorum emendationem, Pœnitentiæ inflictionem, promotionem divini cultus, executionem Diſciplinæ, omnes Epiſcopis parere juſſit *Carolus Magnus*, graviſſima pœna in rebelles ſtatuta, etiam proprios filios. Sic enim in Capitulari apud Theodonis-Villam, quod Lib. VII. Capitularium, Cap. 390. tranſcriptum eſt, edixit. *Volumus atque præcipimus, ut omnes ſuis Sacerdotibus tam majoris Ordinis, quam & inferioris, à minimo uſque ad maximum, ut ſummo Deo, cujus vice in Eccleſia legatione funguntur, obedientes exiſtant. Nam nullo pacto agnoſcere poſſumus, qualiter nobis fideles exiſtere poſſunt, qui Deo infideles, & ſuis Sacerdotibus inobedientes apparuerint: aut qualiter nobis obedientes, noſtriſque Miniſtris ac Legatis obtemperantes erunt, qui illis in Dei cauſis & Eccleſiarum utilitatibus non obtemperant.... De illis dictum eſt, Qui vos audit, me audit: Et qui vos ſpernit, me ſpernit..... His ergo fulti oraculis, jubemus ut omnes eis pro viribus ad eorum peragenda miniſteria, & ad malos & peccatores atque negligentes homines diſtringendos, ſummopere obedientes exiſtant. Qui autem in his aut negligentes eiſque inobedientes fuerint inventi, ſciant ſe nec in noſtro Imperio honores retinere, licèt etiam filii noſtri fuerint, nec in Palatio locum, neque nobiſcum aut cum noſtris ſocietatem aut communionem ullam habere, ſed magis ſub* magna

Præclara Lex Caroli Magni de obedientia Sacerdotibus exhibenda.

magna diſtrictione & ariditate pœnas luere. In his namque omnium noſtrorum fidelium volumus agnoſcere fidem ac benevolentiam. Quoniam ſi hæc fideliter & utiliter impleverint, tunc Deo & nobis fideles erunt. Si autem ſecus egerint, tunc non ſolum infideles, ſed infames atque reprobi manifeſtè apparentes notabuntur, eorùmque domus publicabuntur, & ipſi exiliabuntur.

Regiæ Auctoritas Epiſcopis ſuccurrebat.

Quæ in ſua Diœceſi corrigere non valebat Epiſcopus, ad Synodum referebat, vel ad Regem, ſi opus eſſet. Lib. VII. Cap. CCCXCIX. *Ut ea quæ in ſua Diœceſi Epiſcopus per ſe ſuóſque corrigere vel emendare nequiverit, coram reliquis Epiſcopis ad corrigendum inſinuet, vel Regi indicare non tardet, ut qui Eccleſiaſticis Regulis inobediens apparuerit, per Poteſtates exteras corrigatur.* Auxilium Regiæ Auctoritatis implorabatur, ut publicè peccantes ad publicam Pœnitentiam agendam cogerentur. In Capitularibus Additione III. ex Concilio Cabilonenſi II. Cap. XXV. *Modò pœnitentiam agere juxta antiquam Canonum inſtitutionem in pleriſque locis ab uſu receſſit, & neque excommunicandi, neque reconciliandi, antiqui moris ordo ſervatur: ut a Domno Imperatore impetretur adjutorium; qualiter, ſi quis publicè peccat, publica multetur Pœnitentia, ut ſecundum ordinem Canonum pro merito ſuo quis excommunicetur & reconcilietur.*

Epiſcopi inſpectores & cenſores ſecularium Judicum à Regibus conſtituti.

Tandem Epiſcopi ex mandato Principum ſæculares Judices obſervabant, &, ſi à juſtitia deflecterent, eos corrigebant, contumaces excommunicabant: niſi emendarentur, de eorum inſolentiis Regem admonebant. Lib. VII. Capitularium Cap. CCXCIII. *Oportet ut ſint Epiſcopi ſemper perſpectores, ſecundùm Regis admonitionem, qualiter Judices cum populis agant, & aut ipſos præmonitos corrigant, aut inſolentias eorum auribus Principum innoteſcant. Quòd ſi correptos emendare nequiverint, & ab Eccleſia & à Communione eos ſuſpendant.*

Epiſcopalium Cauſarum prima cognitio ad Provinciales aut Nationales Synodos pertinebat.

XIII. Epiſcoporum cauſæ in Synodis Provincialibus aut Nationalibus diſcutiebantur, & judicabantur. Sed maxima cum deliberatione, nec niſi boni publici ſtudio, & ſalva reverentia erga dignitatem Sacerdotalem, inſtituendas eſſe accuſationes adversùs Epiſcopos, religioſiſſimi Principes *Carolus Magnus* & *Ludovicus Pius* edixere Lib. V. Capitular. Cap. CCCXV. *Præcipimus ne fortè, quòd abſit, aliquis circa Epiſcopos leviter aut graviter agat. Quod ad periculum totius Imperii noſtri pertinet. Et ut omnes cognoſcant nomen, poteſtatem, vigorem, & dignitatem Sacerdotalem. Quod ex verbis Domini facile intelligi poteſt, quibus B. Petro cujus vicem Epiſcopi gerunt ait:* Quodcumque ligaveris, &c. *Illud etiam ad exemplum reducendum eſt, quod in Eccleſiaſtica Hiſtoria Conſtantinus Imperator Epiſcopis ait: Deus,* inquit, *conſtituit vos Sacerdotes, & Poteſtatem vobis dedit de nobis quoque judicandi. Et ideo nos à vobis rectè judicamur. Vos autem non poteſtis ab hominibus judicari. Propter quod Dei ſolius inter vos expectate judicium. . . . Vos etenim nobis à Deo dati eſtis Dii. Et conveniens non eſt ut homo judicet Deos.* Ex quibus perſpicuum eſt, Epiſcoporum cauſas ad tribunalia ſæcularia delatas non fuiſſe, ſed Epiſcoporum examini ac judicio reſervatas.

De Epiſcopis non accuſandis niſi apud Primates Provinciarum, & de accuſatorum ſtudiis diſcutiendis lex extat alterа Lib. VII. Capitularium, Cap. CLVI. *Si quis Epiſcoporum accuſatur, ad Summos Primates cauſam deferat accuſator; qui attentius diſcutiant ſi cauſa pietatis hoc fiat, necne. Quod ſi alicujus invidia, vel inimicitia, vel prava cupiditate, aut mala voluntate actum fuerit, nullo modo tale recipiatur negotium. Quoniam inconveniens eſt ut hi qui Throni Dei vocantur, & immobiles eſſe debent, pravorum accuſationibus moveantur vel perturbentur. Nam ſi cauſa pietatis agi inventum fuerit, patienter audiatur; minus ne, rejiciantur, & canonicè corrigantur.* Cauſas Epiſcoporum ab Epiſcopis Judicibus terminandas, & à duodecim ſaltem Collegis debere ipſos judicari, cùm alicujus criminis accuſantur, eorumdem Capitularium legibus ſancitum eſt. Lib. VI. Cap. CCCVII. *Si quis Epiſcopus, quod non optamus, in reatum aliquem incurrerit, & fuerit nimia neceſſitas non poſſe plurimos congregare, ne in crimine maneat, à duodecim Epiſcopis audiatur.* Et Cap. CCCIX. *Si quis Epiſcopus a quoquam impetitur, vel ille aliquam quæſtionem retulerit, per Epiſcopos Judices cauſa finiatur, ſive quos eis Primates dederint, ſive quos ipſi vicinos ex conſenſu delegerint.* Rurſus Lib. 7. Cap. 284. *Manſuetudinis noſtræ lege prohibemus in Judiciis Epiſcopos accuſari, ne dum aſſutura ipſorum beneficio impunitas æſtimatur, libera ſit ad arguendos eos animis furentibus copia. Si quid eſt igitur querelarum, quod quiſpiam defert, apud alios potiſſimum Epiſcopos convenit explanari, ut opportuna atque commoda cunctorum quæſtionibus audientia commodetur.* Et Cap. CCCXIV. *Nullus Epiſcopus extra ſuam Provinciam ad Judicium devocetur. Sed vocato eo canonicè in loco omnibus congruo, tempore Synodali, ab omnibus Comprovincialibus Epiſcopis audiatur, qui concordem ſuper eum, canonicamque debent proferre Sententiam. Quia ſi hoc minoribus, tam Clericis, quàm Laïcis conceſſum eſt, quantò magis de Epiſcopis ſervari convenit?*

Suprema non erat Synodorum Provincialium aut Nationalium Auctoritas, ſed ab earum judicio ad Romanum Pontificem poterat appellari.

Verùm ſupremam non fuiſſe Provincialium Synodorum in judicandis Epiſcoporum cauſis Auctoritatem, ut nonnullis perperam viſum eſt; & à Synodi ac Metropolitani Judicio ad Romanum Pontificem appellari jure potuiſſe, conſtat ex eodem Capite, ubi poſt verba mox laudata, hæc leguntur: *Nam ſi ipſe Metropolitanum aut Judices ſuſpectos habuerit, aut infeſtos ſenſerit, apud Primatem Diœceſeos, aut apud Romanæ Sedis Pontificem judicetur.* Et Cap. CCCXV. *Placuit ut ſi Epiſcopus accuſatus appellaverit Romanum Pontificem, id ſtatuendum quod ipſe cenſuerit.* Et Cap. CLXXIII. *Placuit ut quandocumque Epiſcopus accuſatur, ſi Comprovinciales aut vicinos ſuſpectos habuerit, ſanctæ & univerſalis Eccleſiæ appellet Pontificem, ut ab eo quicquid juſtum & Deo placitum fuerit terminetur.* Et in Additione IV. ad Capitularia Cap. XXVIII. *Ut accuſato vel judicato in aliqua cauſa Epiſcopo liceat iterare judicium, & ſi neceſſe fuerit, aut ipſe voluerit, abſque ulla detentione aut impeditione Romanum adire Pontificem. Et dum iterato judicio Pontifex cauſam ſuam agit, ſua non privetur Sede aut Dignitate; quoniam dudum à Sanctis Patribus ſtatutum eſt, ut accuſati nullus uſurpet Sedem Epiſcopi.* Et Cap. XXIX. *Placuit ut accuſatus vel judicatus à Comprovincialibus in aliqua cauſa Epiſcopus licenter appellet, & adeat Apoſtolicæ Sedis Pontificem; qui aut per ſe, aut per Vicarios ſuos, ejus retractari negotium procuret. Et dum iterato judicio Pontifex cauſam ſuam agit, nullus alius in ejus loco ponatur aut ordinetur Epiſcopus. Quoniam quanquam Comprovincialibus Epiſcopis accuſati cauſam Pontificis ſcrutari liceat, non tamen definire inconſulto Romano Pontifice, permiſſum eſt: cùm B. Petro Apoſtolo non ab alio quàm ab ipſo Domino dictum eſt:* Quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis; & quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis. Et Cap. XXX. *Ut omnes Epiſcopi qui in quibuſdam gravioribus pulſantur vel criminantur cauſis, quoties neceſſe fuerit, liberè Apoſtolicam appellent Sedem, atque ad eam quaſi ad matrem confugiant, ut ab ea ſicut ſemper fuit, piè fulciantur, defendantur, & liberentur, cujus diſpoſitioni omnes*

majores

Majores Eccleſiaſticas, & Epiſcoporũ judicia Sedi Apoſtolicæ Canonum Auctoritas reſervavit.

majores Eccleſiaſticas cauſas, & Epiſcoporum Judicia anti jure Apoſtolorum, eorumque Succeſſorum, atque Canonum Auctoritas reſervavit. Quoniam culpantur Epiſcopi qui aliter erga fratres egerint, quam ejuſdem Sedis Papæ fieri placuerit: Canonibus quippe jubentibus in talibus abſque Romano nihil decerni Pontifice, nec ad Synodum Epiſcopum convocari debere, & quicquid ex his eo inconſulto præſumptum fuerit, viribus carere.

Idem probatur ex Epiſtola *Caroli Calvi* Regis ad *Joannem VIII.* Pontificem Maximum. *Si neceſſitas,* inquit, *cum multa ponderatione coegerit Epiſcopos ab Epiſcopis judicari, vel Preſbyteros ab Epiſcopis à gradu Eccleſiaſtico dejici, ſicut in honore atque adminiſtratione, ſic & in dijudicatione atque appellatione diſcretionem Auctoritas ſacra diſtinxit: decernens ut ſi neceſſitas & pondus legalis ac regularis accuſationis exigit. Epiſcopum judicari debere à ſuis Judicibus Epiſcopis, à quibus regulariter una cum Primate Provinciæ potuit ſecundum Nicænos & Antiochenos Canones, & Decreta Sedis Romanæ Pontificum ordinari, congregatis una cum Primate Provinciæ ipſius regionis Epiſcopis ſecundum Sardicenſes Canones, atque à conſtituto, juxta Carthaginenſes Canones, duodecim Epiſcoporum numero, ſi plures nequiverint congregari. Et ſi iiſdem accuſatus & judicatus Epiſcopus, congregatis eiſdem regionis Epiſcopis, de gradu ſuo dejectus, Apoſtolicam Sedem appellaverit, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & ab eo ſe audiri voluerit poſt judicium, juxta Sardicenſes Canones & Decreta Innocentii ad Victricium, & Bonifacii ad Gallicanos Epiſcopos, & Leonis ad Anaſtaſium, ſcribendum eſt ab his qui cauſam examinarant Romano Pontifici, & ſi judicaverit renovandum eſſe judicium, renovetur & det Judices: ſi autem probaverit talem cauſam eſſe, ut non refricentur ea quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt: & ſi juſtum putaverit ut renovetur examen, ſcribere his dignetur Epiſcopis qui in finitima & propinqua Provincia ſunt, ut ipſi diligenter requirant, & juxta fidem veritatis definiant, &c. Interim tamen alter Epiſcopus in Cathedra depoſiti Epiſcopi poſt appellationem ejus non ordinetur antequam cauſa ejus fuerit in Judicio Sedis Apoſtolicæ finita.* Hanc Epiſtolam *Caroli Calvi* nomine ſcripſit Hincmarus, eſtque inter ejus Epiſtolas XLVIII. Ex his iterum liquet, Synodorum Provincialium aut Nationalium ſupremam Auctoritatem in judiciis Canonicis Epiſcoporum non fuiſſe, quamvis prima cauſarum hujuſmodi cognitio ad ipſas pertineret.

Diſciplina in Epiſcoporum depoſitionibus obſervata.

Cùm *Bernardus*, Rex Italiæ adversùs *Ludovicum Pium* conjuraſſet, ejúſque criminis conſcii nonnulli Epiſcopi fuiſſent, ipſum Imperator *Judicio Francorum capitali ſententia condemnatum, luminibus juſſit tantum orbari: Epiſcopos Synodali Decreto depoſitos, Monaſteriis mancipari:* ut Annales Laureshamenſes ſive *Eginhardi* teſtantur ad annum DCCCXVIII. & Chronicon Moiſſacienſe, ex quo diſcimus conjuratorum Antiſtitum unum fuiſſe *Theodulphum* Aurelianenſem. *Anſelmum* Mediolanenſem, & *Vvolfodum* Cremonenſem illi *Theganus* adjungit. *Jeſſe* Ambianenſis in Concilio apud Noviomagum Caſtrum depoſitus eſt, ut idem Auctor teſtatur Cap. XXVIII.

Ebo Archiepiſcopus Remenſis in Concilio apud Theodonis-Villam depoſitus eſt, octo Archiepiſcopis & triginta quinque Epiſcopis ſuffragantibus, quòd partes *Lotharii* adversùs *Ludovicum Pium* ipſius patrem ſecutus eſſet, iſtúmque Pœnitentiæ publicæ addictum Imperiali Dignitate exuiſſet. Illa autem Synodus celebrata eſt, & Sententia in *Ebonem* lata anno DCCCXXXV. Porro cùm poſt dejectionem ſuam Romam profectus eſſet, *Sergius II.* Pontifex Maximus ipſum in Communionem recipere noluit. Poſt Ludovici Pii obitum, *Lotharius* ipſum Sedi reſtituit, dato Edicto cui viginti Epiſcopi ſubſcripſere. Poſt annum, *Carolo Calvo* Belgicæ Provinciæ cum copiis imminente, relicta iterum Sede Remenſi, ad *Lotharium* confugit. Reſtitutio illa judicata eſt ſacris Canonibus contraria in Concilio II. Sueſſionenſi anno DCCCLIII. *Ebonem* à Concilio Nationali deponi potuiſſe diſertè ſignificat *Nicolaus I.* in Epiſtola ad Epiſcopos Synodi III. Sueſſionenſis, nec à Summo Pontifice recipi debuiſſe in Communionem, cùm Sedem Apoſtolicam non appellaverit. *Porro*, inquit, *ſi quiſpiam Sedem Apoſtolicam, per Sergium ſanctæ memoriæ Papam, Ebonem quondam Archiepiſcopum indignum Clericali Communione ſanxiſſe perhibet: Noverit quoniam talem Sedes Apoſtolica debuit Ebonem, donec Synodali examine ejus cauſa diſcuteretur, habere, qualem ab aliis habitum non ignorabat. Statutum quippe in magna & veneranda Synodo Nicæna legerat, ut de his qui Communione privantur, ſeu ex Clero, ſeu ex Laïco ordine, Epiſcopis per unamquamque Provinciam ſententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. . . . . Apoſtolica Sedes nihil agere debuit, niſi quod egit, videlicet ut ab aliis abjectum ipſa nequaquam indiſcuſſè ſuſciperet, præcipuè cum prædictus Ebo, non quaſi pro depoſitione ſua quæritans, vel legitimè reſtitui volens examine præcedente, Sedem Apoſtolicam appellaverit: ſed, ut Codex Epiſcopalis indicat, à contumacibus ſuaſus, & his junctus, repente & reconciliari ab ea, & Pallio decorari quærens, & quaſi Epiſcopus inter Epiſcopos, nulla cauſæ ſuæ diſcuſſione præveniente, communicare poſcens, ad eamdem Summam Sedem acceſſerit, à qua jam reprobatus, ab aliis debuit meritò reprobari, donec ſupplex ab ea ſeſe canonicè poſceret adjuvari.* Hæc *Nicolaus Primus.* Ex quibus colligo, primam cognitionem cauſæ Epiſcoporum, ac eorumdem exauctorandorum poteſtatem, penes Concilia Provincialia aut Nationalia fuiſſe his temporibus. Secundò, ab illorum Conciliorum ſententia appellari potuiſſe ad Apoſtolicam Sedem. Tertiò, appellatione hujuſmodi ſuſpenſum non fuiſſe effectum ſententiæ à primis Judicibus latæ quoad depoſitionem, & privationem Communionis Epiſcopalis, licet ſuſpenderetur quoad Ordinationem alterius Epiſcopi in locum ejus qui depoſitus fuerat.

Gregorius IV. Pontifex Maximus in Epiſtola data ad Epiſcopos per univerſas Provincias conſtitutos in cauſa *Aldrici* Cenomanenſis Epiſcopi, primam cauſarum Epiſcopalium cognitionem ad Synodos Provinciales aut Nationales ſpectare docet, ſed earum Auctoritatem in his negotiis ſupremam non eſſe, cùm ab illarum ſententia poſſit ad Sedem Apoſtolicam appellari. *Mandamus, ut ſi aliquis ſuorum æmulorum Aldricum Cenomanicæ Eccleſiæ Epiſcopum accuſare damnabiliter attentaverit: ut honoretur B. Petri Apoſtolorum Principis memoria, Eccleſiæque Romanæ, cui præſidet, Privilegium, & noſtri nominis Auctoritas: liceat illi poſt auditionem Primatum Diœceſeos, ſi neceſſe fuerit, Nos appellare, & noſtra Auctoritate, aut ante nos, aut ante Legatos noſtro ex latere miſſos, juxta Patrum Decreta ſuas exercere atque finire accuſationes: nullúſque illum ante hæc judicet, aut judicare præſumat. Sed ſi quid, quod abſit, grave intolerandúmque ei objectum fuerit, noſtra erit expectanda cenſura, ut nihil priùs de eo qui ad ſinum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ confugit, ejúſque implorat auxilium, decernatur, quàm ab ejuſdem Eccleſiæ Auctoritate fuerit præceptum: quæ ſic vices ſuas aliis impertivit Eccleſiis, ut in partem ſint vocatæ ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.* Auctoritate Canonum & præcedentium Pontifi-

 cum

cum Decretis nititur. *Cùm*, inquit, *& Auctoritate Canonum, & Prædeceſſorum noſtrorum Decretis ſancitum ſit ut Epiſcopus accuſatus, ſi voluerit, appellet Romanum Pontificem, & ad eum, ſi libuerit, confugiat, ut ab eo ejus audiatur cauſa, aut ipſe à latere ſuo Legatos, qui eam audiant, mittat, qui juſtè cum omnibus Epiſcopis Comprovincialibus ejus Auctoritate judicent.* Docet ibidem, Epiſcoporum Canonica Judicia è majoribus cauſis eſſe, quos inconſulta Sede Apoſtolica finiri Canones prohibent: & de his intelligenda eſſe hæc Innocentii I. verba: *Si majores cauſæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apoſtolicam, ut Nicena Synodus definivit, & inveterata conſuetudo exegit, referantur.* Et infra. *Expectandi ergo atque corrigendi magis ſunt Rectores Eccleſiæ, quam ſtatim & abſque noſtro conſulto judicandi: cum majora negotia, & difficiliores cauſarum exitus, Sanctorum Patrum Canones Spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia conſecrati, jubeant ſub noſtra ſententia expectatione ſuſpendi, noſtróque moderamine finiri........ Non novum aliquid præſenti juſſione præcipimus, ſed illa quæ olim videntur indulta, firmamus. Cùm nulli dubium ſit, quòd non ſolùm Pontificalis cauſatio, ſed omnis ſanctæ Religionis relatio, ad Sedem Apoſtolicam, quaſi ad Caput Eccleſiarum debet referri, & inde normam ſumere, unde ſumpſit exordium: ne caput inſtitutionis videatur omitti; cujus Auctoritatis ſanctionem omnes teneant Sacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolicæ Petræ, ſuper quam Chriſtus univerſalem fundavit Eccleſiam, ſoliditate divelli.*

Carolus Calvus Rex Francorum *Wenilonem* Archiepiſcopum Senonenſem conjurationis & perfidiæ accuſavit in Concilio Tullenſi apud Saponarias anno octingenteſimo quinquageſimo-nono. Tres Archiepiſcopos Judices hac in cauſa Rex elegit, Rothomagenſem, Turonenſem, & Bituricenſem, quorum ſententiam reliqui Patres confirmarent.

Britanniæ minoris Epiſcopos Simoniæ accuſatos, *Nicolaus I.* Pontifex Maximus in Synodo Provinciali judicari decrevit, ut teſtatur ejus Epiſtola ad *Salomonem* Britonum Regem. (XXII in Appendice) * *Hæc quippe*, inquit, *ſunt præcepta Dei patris tui, & hæc lex eſt Eccleſiæ matris tuæ, videlicet ut omnes Epiſcopos Regni tui ad Turonenſem Archiepiſcopum mittere non detrectes, ipſiúſque judicium poſtulare non dedigneris. Ipſe eſt enim Metropolitanus, omnéſque Epiſcopi Regni tui Suffraganei ejus ſunt..... Cùmque coram præſignato Turonenſis Eccleſiæ Præſule, & integro numero Collegarum, id eſt, duodecim Epiſcoporum celebrato Conventu, fuerint ejecti Epiſcopi regulariter examinati, apparueritque quod canonicè fuerint ejecti, ipſis in ſua dejectione manentibus, quicumque in locis eorum conſecrati ſunt, poterunt utique Epiſcopatus honore potiri. Quòd ſi ejecti Epiſcopi inſontes fuerint declarati, his amotis qui illis ſubrogati fuerant, Eccleſias ſuas ipſi recipiant.* Ex quibus colligitur, poteſtatem deponendi Epiſcopos, criminis, quod Exauctorationem mereretur, accuſatos & convictos, penès Synodum Provincialem fuiſſe. Romanum tamen iter aperit *Nicolaus I.* etiam ante appellationem, quod inſuetum erat. Sed hanc rerum ſtatus œconomiam poſtulare videbatus, quia intelligebat prudentiſſimus Pontifex ægrè conſenſurum *Salomonem* ut Epiſcopi accuſati Cæſarodunum Turonum mitterentur; quòd is Turonenſem Metropolitanum Britanniæ præeſſe nollet. *Sanè*, inquit, *ſi fortè ad Turonenſem Archiepiſcopum mittere dedignaris, ſtude duos Epiſcopos de expulſis, & duos de ſubrogatis, una cum Gloriæ tuæ Legato ad Apoſtolicam Sedem B. Petri tranſmittere, ubi dignâ examinatione præmiſſa, qui legitimi Epiſcopi ſint appareat, & ſuas Eccleſias irregulariter non amittant: Nihil enim aliud eſt quod in præſenti negotio penitus definiri poſſit.*

Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, de cujus cauſa Diſſertationem inſtituemus ſingularem, in Concilio Duziacenſi depoſitus eſt, anno DCCCLXXI. *Salvo in omnibus judicio Sedis Apoſtolicæ*, quam appellarat. *Hadrianus II.* Pontifex Maximus decrevit ut ipſi daretur ſpatium accedendi ad Sedem Apoſtolicam, ubi ipſi oſtenderentur Acta adversùs eum tranſmiſſa. Quibus cum ipſo communicatis, ſi pertinaciter contenderet ſe injuſtè eſſe damnatum, tunc Pontificem juſſurum ut cauſa retractetur in Provincia, vel à Judicibus electis, vel à Synodo coram Legatis Apoſtolicis; ita tamen ut dejectus non poſſit Epiſcopali Ordini & Communioni interim reſtitui. Id conſtat ex Epiſtola XIX. *Hadriani II.* ad *Carolum Calvum* Regem. *Sed quia*, inquit, *non ſatis videntur idonea & matura noſtris, & huic ſanctæ Sedi congrua* (Geſta ſcilicet Synodalia contra Hincmarum) *donec ad hanc Sanctiſſimam & Apoſtolicam, quam appellavit, Sedem ſpatium habeat veniendi, ideo veniat, & oſtenſis ſibi literis quas nobis miſiſtis, & libello continente ſeriem Synodi: ſi adhuc juſtam putaverit habere proclamationem, aſſerens ſe injuſtè damnatum: tum electis Judicibus, non tamen eo prius in gradu reſtituto, aut ex latere directis Legatis cum Auctoritate noſtra, reficientur quæ geſta ſunt, & negotia in qua orta ſunt Provinciâ canonicè terminentur. Quod ſi venire detrectaverit, clareat quòd ipſe dederit locum damnationis in ſemetipſum, nec ſacer Ordo ferendo moram patiatur vel detrimentum.*

Rothadus Sueſſionenſis Epiſcopus, depoſitus in Concilio Sueſſionenſi anno DCCCLXII. Sedem Apoſtolicam appellavit: Alius interim in ejus loco ordinatus eſt Epiſcopus. Quod ubi reſcivit *Nicolaus I.* Summus Pontifex, *Hincmarum* iſtius depoſitionis Auctorem velut reum violatorum Canonum & Sedis Apoſtolicæ contemptorem per literas arguit, quòd *Rothadum*, ſpreta ejus appellatione, non ſolùm depoſuiſſet, ſed alium in ejus loco ordinaſſet Epiſcopum. Juſſitque ſub pœna ſuſpenſionis à celebratione Miſſarum, ut poſt triginta dies aut *Rothadum* priſtinæ reſtitueret dignitati; aut ſi juſtam ejus depoſitionem arbitraretur, Romam cum illo, vel per ſe, vel per Legatum proficiſceretur, ut utriuſque partis cauſa diſcuti poſſet. Legenda Nicolai I. Epiſtola ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis, in qua, Canones interpretando, Epiſcoporum depoſitiones inter majores Eccleſiæ cauſas declarat contineri. Legenda Diſſertatio quam de *Rothadi* cauſa inſtituemus.

Arnulfus Remenſis Archiepiſcopus in Concilio Remenſi anno nongenteſimo nonageſimo ſecundo depoſitus eſt. Hic *Lotharii* Regis filius erat ex concubina, Remenſíſque Eccleſiæ infulas *Hugonis* Regis obtinuerat beneficio, cui proinde juramento fidelitatis ſe obſtrinxerat. Accuſatus eſt quòd violata fide data, portas urbis Remenſis avunculo *Carolo* aperuerat, qui armis Regnum repetebat ab *Hugone*. Eam ob cauſam *Hugo* Synodum Remenſem convocavit, ad quam adductus *Arnulfus*, libellum abdicationis coactus dedit, & juxta libellum ſententia depoſitionis in eum lata: ſuffectúſque ejus in locum *Gerbertus*. Quod ubi *Joanni XV.* Romano Pontifici renuntiatum eſt, Epiſcopis omnibus qui Synodo interfuerant, ſacris interdixit, quòd ſe inconſulto id auſi eſſent. Rex *Hugo* datis ad Pontificem literis tuitus eſt quæ adversùs *Arnulfum* geſta erant, ejúſque Sanctitatem rogavit ut veniret in Gallias, & de hac cauſa præſens judicaret. *Nihil nos contra Apoſtolatum veſtrum egiſſe ſcimus:* (inquit) *Quod ſi abſentibus non ſatis creditis, præſentes de præſentibus vera cognoſcite. Gratianopolis civitas in fine Italiæ*

&

& Galliæ ſita eſt, ad quam Romani Pontifices Francorum Regibus occurrere ſoliti fuerunt. Hoc, ſi vobis placet, iterare poſſibile eſt. At ſi nos & noſtra inviſere libet, ſummo cum honore deſcendentem de Alpibus excipiemus: morantem ac redeuntem debitis obſequiis proſequemur. Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis & cognoſcatis, Nos & noſtros veſtra nolle declinare Judicia. Non venit in Gallias Pontifex, ut ab *Hugone* rogabatur, ſed Legatum miſit *Leonem Sancti Bonifacii* Abbatem, qui hac de cauſa cognoſceret. Is Moſomenſe Concilium habuit anno nongenteſimo nonageſimo-quinto, ac deinde Remenſe, in quo *Gerbertus* depoſitus, & *Arnulfus* Sedi ſuæ reſtitui juſſus eſt, ut *Aimoini* Continuator teſtatur. Ex his diſce Provincialium Synodorum ſupremam non fuiſſe Auctoritatem in Canonicis Epiſcoporum Judiciis, & ultimum de hiſce cauſis judicium Sedi Apoſtolicæ fuiſſe reſervatum, ex noni & decimi ſæculi diſciplina: Primam tamen hujuſmodi cauſarum cognitionem ad Synodos Provinciales pertinuiſſe, & ſi appellatio ad Summum Pontificem fuiſſet interjecta, ipſum judicaſſe renovato examine cauſæ in Provincia, miſſo etiam, ſi luberet, Legato, qui novæ Synodo præſideret.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 548. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *Papa quærit novos modos dilatandi ſuam Auctoritatem.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Invidioſam locutionem mihi perperam affingunt nihil hujuſmodi ſcribenti. De cauſa Britonum Epiſcoporum, qui Simoniæ accuſati erant, eo loci ago. Hanc in Synodo Provinciali judicari voluit Nicolaus Primus, de quo ita ſcribo: *Romanum tamen iter aperit etiam ante appellationem, quod inſuetum erat. Sed hanc rerum ſtatus œconomiam poſtulare videbatur; quia intelligebat prudentiſſimus Pontifex ægrè conſenſurum Salomonem* Britonum Ducem *ut Epiſcopi accuſati Cæſarodunum Turonum mitterentur; quòd ei Turonenſem Metropolitanum Britanniæ præeſſe nollet.* Hæc verba mea ſunt, non quæ in Indiculo Cenſorio notantur. Quod neceſſitati, quod œconomiæ ac prudentiæ Summi Pontificis tribuo, id me tribuere fingunt ambitioſo ſtudio Auctoritatem ſuam dilatandi.

ARTICULUS IV.

De Clericis.

Clerici in Seminariis inſtituti.

I. JUniores Clerici & Sacerdotalis Ordinis candidati in Seminariis inſtituebantur, ſæculis nono & decimo. Seminaria verò vel in Epiſcoporum ædibus, vel in Monaſteriis erant deſtinata. De poſteriori illo Seminariorum genere *Hincmarus* Epiſtola 26. ita ſcribit: *Qui in Monaſterio, ubi ab ipſis rudimentis infantiæ ſub Canonico habitu educatus, indéque eductus, in Palatio Domni Ludovici Imperatoris non modico tempore manſi. Converſis autem ad Regularem Vitam & habitum fratribus in Monaſterio Sancti Dionyſii ubi nutritus fueram, in illud, ſæculum fugiens: ſine ſpe vel appetitu Epiſcopatus, aut alicujus Prælationis diutius degui.* De primo genere Seminariorum Concilium Turonenſe III. Canone XII. loquens de Sacerdotii candidato hæc habet: *Sed priuſquam ad conſecrationem Preſbyteratus accedat, maneat in Epiſcopio, diſcendi gratiâ officium ſuum tamdiu donec poſſint & mores & actus ejus animadverti, & tunc, ſi dignus fuerit, ad Sacerdotium promoveatur.* Ad hæc Seminaria per turmas & per hebdomadas convocabantur Curati ab Epiſcopo, ut de officio ſuo docerentur: ut ex Lib. VII. Capitularium, Cap. CCXXXI compertum eſt. *Statutum eſt ut omnes Preſbyteri Parochiæ ad civitatem per turmas & per hebdomadas ab Epiſcopo ſibi conſtitutas conveniant, diſcendi gratiâ, ut aliqua pars in Parochiis Preſbyterorum remaneat, ne populi & Eccleſia Dei abſque Officio ſint, & aliqua utilia in civitate diſcant, ut meliores ad Parochias demum, & ſapientiores, atque populis utiliores abſoluti revertantur. Et ibi ab Epiſcopo, id eſt, in civitate, ſive à ſuis bene doctis Miniſtris, bono animo inſtruantur de ſacris lectionibus, & divinis cultibus, & ſanctis Canonibus, ſive de Baptiſmatis Sacramentis, atque Miſſarum ſolemniis & precibus, & de reliquiis officiis omnibus ſibi neceſſariis pleniter & diſtinctè ac ſingillatim imbuantur. Et omnia quæ illi per Parochias docere, prædicare, & facere debent, eos Epiſcopus & ſui bene docti Miniſtri veraciter & diſcretè doceant.*

Ad Seminaria per turmas & hebdomadas Curati convocabantur, in Eccl. ſiaſt. Diſciplina, & ſæc. decimo nis Regulis inſtituendi.

Clerici Canonicorum Regulæ ſubditi.

II. Omnes Clerici Canonicorum Regulæ ſubditi nono Sæculo fuere, & vitæ communi, ubi poſſibile erat, in Eccleſia præſertim Gallicana & Germanica. Id ex Capitulari Aquiſgranenſi Cap. 77. & ex Concilio Moguntino, anni 813. Canone 9. & 10. diſcimus, quo ſtatutum eſt, ut *In omnibus, quantum humana fragilitas permittit, Canonici Clerici canonicè vivant, obſervantes Divinæ Scripturæ doctrinam & documenta Patrum, & ut ſimul manducent & dormiant, ubi his facultas id faciendi ſuppetit, vel qui de rebus Eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt, & in ſuo clauſtro maneant, & obedientiam ſecundùm Canones ſuis Magiſtris exhibeant ..... Diſcretionem eſſe volumus inter eos, qui dicuntur ſæculum reliquiſſe, & adhuc ſæculum ſectantur. Placuit igitur Sancto Concilio ut ita diſcernantur, ſicut in Regula Clericorum dictum eſt.* Canonici alii in Eccleſiis Cathedralibus communem vitam ducebant cum Epiſcopis, & ſub immediata ipſorum cura; alii in Monaſteriis, ſub regimine Abbatum, ut conſtat ex Canonibus XXIII. & XXIV. Concilii Turonenſis III. & ex Canone XXXVII. Concilii Pariſienſis VI. & ex Canone LIII. Concilii Meldenſis celebrati anno DCCCXLV. & ex Canone VIII. Concilii Pontigonenſis anni DCCCLXXVI. Voto paupertatis Canonici illi obſtricti non erant, ut colligitur ex Concilio Aquiſgranenſi ſub *Ludovico Pio*, Canone CXV. *Quanquam*, inquit, *Canonicis, quia in ſacris Canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus veſci, dare & accipere, proprias res & Eccleſiæ cum humilitate & juſtitia habere, quòd Monachis, qui ſecundùm Regularem Inſtitutionem arctiorem ducunt vitam, penitus inhibitum eſt: non tamen in cavendis vitiis, & amplectendis virtutibus, eorum à Monachorum diſtare debet vita.* Addit, Monachos, *quia nihil ſibi proprium reliquerunt, copioſioribus Eccleſiæ ſumptibus, quam Canonicos, qui ſuis & Eccleſiæ licitè utuntur rebus, indigere.* Idem conſtat ex Canone CXXII. quo jubetur ut Canonici, *Qui & ſuis, & Eccleſiæ abundant rebus, inſtante ſterilitatis tempore, eis, quos pauperes paſcit Eccleſia, ſuis facultatibus, cum caritate & humilitate ſuffragari procurent, ut juxta Apoſtolum*, Frater fratrem adjuvet, & ambo conſolentur. *Non tamen ob id ſe ſuperbiendo extollant; quia, ſicut in libro Proſperi* * *legitur, Non ſe debent hujuſcemodi inani jactantia præferre his, quos nihil habentes paſcit ac veſtit Eccleſia.*

*Rom. 15.

* Juliani Pomerii.

Canonicorũ ſtipendia.

Canonici, qui Beneficia Eccleſiaſtica habebant ad victum & veſtitum ſufficientia, nulla ſtipendia è communi Congregationis ærario recipiebant, ut conſtat ex Additione III. ad Capitularia, Cap. CXII. *Volumus atque præcipimus, ſicut Synodali atque Canonica Auctoritate à Paſtoribus Sanctæ Eccleſiæ ſæpiſſimè admoniti ſumus, ut Canonici Clerici, qui in civitatibus, vel in Monaſteriis degunt, qui Beneficia habent, unde victum & veſtitum habere poſſunt, ut hoc juxta Apoſtolum contenti ſint, & ſtipendia fratrum, unde pauperiores, & hi qui aſſiduè in prædictis locis Domino famulantes excubant, atque ibi aſſiduum divinum explent Officium, nequaquam aſſumant, aut in ſuis uſibus convertant. Scimus enim*

quia

quia abſque periculo atque diſpendio animarum ſuarum hoc nullatenus facere poſſunt. Si quis hæc ſtatuta contempſerit, utriſque careat, id eſt, & Beneficio, & Præbenda, atque ſi gradibus fruitur Eccleſiaſticis, ipſis privetur. Nulla etiam ſtipendia recipiebant, qui ſe patrimonio non abdicarant, ut colligitur ex Capite CXIII. ejuſdem Additionis. *Quod habet Eccleſia, cum omnibus nihil habentibus habet commune; nec aliquid inde eis, qui ſibi de ſuo ſufficiunt, convenit erogare; quando nihil aliud ſit habentibus dare, quàm perdere.* Et Cap. CXIV. *Nec illi, qui ſua poſſidentes, dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, unde pauper victurus erat, accipiunt.*

Canonicorum Regula. Regulam Canonicorum in Concilio Aquiſgranenſi anni DCCCXVI. conditam promulgavit, eique vim publicæ Legis addidit, & executioni mandari juſſit *Ludovicus Pius*, ut docent ejus Epiſtolæ datæ ad *Magnum* Senonenſem, & *Sicharium* Burdigalenſem, Archiepiſcopos, & Capitulare Aquiſgranenſe anni DCCCXVI. Cap. III. cujus hæc ſunt verba: *Quia verò Canonica Profeſſio à multis partim ignorantiâ, partim deſidiâ dehoneſtabatur, operæ pretium duximus, Deo annuente, apud ſacrum Conventum ex dictis Sanctorum Patrum, velut ex diverſis pratis quoſdam vernantes floſculos carpendo, in unam Regulam Canonicorum & Canonicarum congerere, & Canonicis vel Sanctimonialibus ſervandam contradere, ut per eam Canonicus Ordo abſque ambiguitate poſſit ſervari. Et quoniam illam ſacer Conventus ita etiam laudibus extulit, ut uſque ad unum iota obſervandam percenſeret, ſtatuimus ut ab omnibus in eadem Profeſſione degentibus indubitanter teneatur, & modis omnibus, ſive à Canonicis, ſive à Sanctimonialibus canonicè degentibus deinceps obſervetur.*

Canonicorum à communi vita defectio. Canonici tamen à communi vita deficere cœperunt decimo ſæculo, ut perſpicuum eſt ex Conſtitutionibus *Galteri* Archiepiſcopi Senonenſis in Concilio conditis, Cap. VIII. *Moneantur Capitula ſæcularium perſonarum, maximè Cathedralia, ut ipſi conveniant, & ordinent, & tractent, quòd in Eccleſiis ſuis die & nocte, per ſe & per Clericos Eccleſiarum, divinum ſervitium aſſiduè, competenter, ſecundùm numerum inſtitutorum, & facultatem Eccleſiarum celebretur, & circa ſervitium divinum diligentiam & curam adhibeant efficacem, ita quòd modus habendi ſe in Eccleſia, tam in Choro, quàm extra, evidenter & ſufficienter, ubi emendatione opus erit, emendetur infra annum.* Et Cap. IX. *Moneantur etiam Canonici & Clerici ſæculares, quòd ipſi in habitu ſuo & aliis, Præcepta tradita in generali Concilio fideliter & obedienter obſervent.* Obiit *Galterus* anno nongenteſimo vigeſimo tertio, qui cùm pro ſæcularibus Canonicis leges ſtatuat, evidenter ſignificat plures à communi vita & Regula defeciſſe. Eodem ſæculo Canonica Diſciplina in Germaniæ Eccleſiis elanguit, ut teſtatur *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ad annum 977. *Anno iſto*, inquit, *moritur Theodoricus Archiepiſcopus Trevirenſis, ſub quo Canonici majoris Eccleſiæ, ibidem abjecta Regulari Vita, quam hucuſque in eadem Eccleſia majores eorum continuaverant, deſierunt eſſe Regulares, & facti ſunt nomine & converſatione Sæculares. Quorum exemplo malo Canonici quoque Sancti Paulini Trevirenſis, & Sancti Caſtoris in Confluentia, Moguntinenſes, & Vvormatienſes, & complurium aliarum Eccleſiarum, diverſis quidem temporibus, ſed uno impietatis ſpiritu, Regularem Vitam abjecerunt.*

Canonici *Sancti Arnulfi* Metenſis ita defecerant à communi vita & Regula circa medium decimi ſæculi, ut *Adalbero* Epiſcopus coactus fuerit eos expellere, & Monachos Ordinis Benedictini in eorum locum ſubſtituere, ut fidem facit ejus Præceptum ea de re datum, quod legitur Tomo III. Conciliorum Galliæ. *Monaſterium*, inquit, *cunctis notum, ſcilicet Beati Arnulfi, quo videbatur coadunatio Clericorum, neque veridicè dicam, & ſub teſtimonio totius Eccleſiæ, acephalorum ſub ſpecie Canonicorum Regulæ exiſtere, ſuccrevit ardor ſummi deſiderii, ut qui illorum mores, & vitam incorrigilem noveram, quo potioribus & vitæ præſtantiſſimis ipſius loci Præbendam converterem diſciplinis. Hujus ſiquidem deliberationis ſumma fuit, ut eos inde expellerem, & Deo auctore Vitam inſtituerem Monaſticam, niſi ſe ipſos ſanctæ illius ſubderent vitæ. Sed hoc quaſi deſpectui habentes, ut erant jurati cœtu, maluerunt eſſe pares in imperfectionum conſenſu. Denique conſultu noſtrorum Clericorum, ſcilicet Abbatum utriuſque Ordinis, atque Fidelium Laicorum; præfecimus ibi Abbatem Arbertum nomine, cujus inſtitutionibus in reliquum adventantes, inibi eodem quo definivimus Ordine, ſcilicet Monaſtico erudirentur.*

Alter *Adalbero* Remenſis Archiepiſcopus Canonicos Moſomenſes ad ſæcularem vitam deflexiſſe videns, Monachos in eorum loco conſtituit. Ejus ea de re Decretum extat Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Adhibito*, inquit, *Fidelium noſtrorum conſilio, liquidò perpendens eumdem locum, pro mundi infelicitate in Canonicali Ordine ſtare non poſſe, æternorum ſpe, ibidem Monaſticæ Religionis vitam ordinato Abbate Ledaldo conſtitui.* Decretum *Adalberonis* à Comprovincialibus Epiſcopis confirmatum eſt in Concilio apud Montem Sanctæ Mariæ, anno DCCCCLXXII.

Clerici addicti Epiſcopis à quibus fuerant ordinati, & certis Eccleſiis. III. Clerici addicti erant Epiſcopis à quibus, & Eccleſiis pro quibus fuerant ordinati, ut ex Canone LI. Concilii Meldenſis anni DCCCLV. colligitur, & ex Formulis antiquis Formatarum Epiſcopalium, * quas inter una legitur *Linta*ti* Epiſcopi Vencienſis ad *Vvenilonem* Rothomagenſem Archiepiſcopum, de *Vvulfado* Diacono, quem olim ſibi traditum ab *Ebone* Remenſi, ipſi conceſſit, orans ut eum ad majores gradus proveheret. Legitur & altera *Æneæ* Pariſienſis Epiſcopi ad *Hincmarum* Remenſem, qua rogat ut *Bernonem* Acolythum ab eo ordinatum, in Parochia ſua retinere & ordinare liceat. Legitur & alia *Vvolfeonis* Conſtantienſis Epiſcopi ad *Bernardum* Argentoratenſem Epiſcopum pro *Annone* Clerico, qua hunc ipſi cedit, annuens ut ad ſacros Ordines, ſi dignum judicaverit, illum promoveat. Idem conſtat ex Concilio VI. Pariſienſi Canone 34. ex Aquiſgranenſi IV. Canone 23. ex Meldenſi Canonibus 52. & 58. *Joannes VIII.* Pontifex Maximus Epiſtola 273. *Romano* Ravennati Archiepiſcopo juſſit, ut Eccleſiæ Placentinæ Clericos eorum Epiſcopo reſtitueret. *Quia non licet quemlibet Clericum in duarum civitatum conſcribi ſimul Eccleſiis, & in qua ab initio extitit, & ad quam confugit quaſi potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Et ideo eos ad ſuam Eccleſiam revocari decernimus, & de illis ampliùs nullo modo recipias. Te autem aliquid ampliùs agere cavere prorſus oportet, ne Sanctorum Patrum judicio, quod contra hujus Regulæ tranſgreſſores prolatum eſt, damnari omnino merearis.* In Formula examinationis *Vvilleberti* Catalaunenſis ordinandi Epiſcopi, XI. inter Formulas antiquas, Tom. II. Conciliorum Galliæ, *Hincmarus* conſenſum *Herardi* Turonenſis Archiepiſcopi poſtulat, quia fuerat ab ipſo ordinatus per ſingulos gradus uſque ad Diaconatum, & cum ejus dimiſſoriis litteris ab *Erpoino* Silvanectenſi Epiſcopo conſecratus Preſbyter.

* Tom. II. Concil. Gall.

Hinc-

Hincmarus ad Herardum Archiepiſcopum dixit : Quia veſter natus , nutritus vel educatus , & ordinatus dignoſcitur , & Clerus , Ordo & Plebs Catalaunica illum expoſcit , habeamus veſtram licentiam , ut regulariter unà vobiſcum eum examinemus , ſi tanto oneri vel honori dignus exiſtat. Capitularibus Regum noſtrorum ſtatutum eſt , ut Clerici maneant in Eccleſiis pro quibus ordinati ſunt. Lib. V. cap. 28. *Clericum permanere oportet in Eccleſia , cui in initio ab Epiſcopo prætitulatus ac ſortitus eſt , & non ad quam confugit quaſi ad potiorem. Hoc autem refutantes , ſtatuimus revocari debere ad ſuam Eccleſiam in qua primitus ordinatus eſt , & ibi tantummodo miniſtrare. Si quis hanc diffinitionem tranſgreſſus fuerit , decrevit Sancta Synodus à proprio gradu recedere.* Et lib. VII. cap. 393. *Clerici cujuſlibet gradus in quibuſcumque locis ordinati fuerint Miniſtri , ad eadem loca pertineant , atque in ipſis locis perſeverent.* Lib. I. cap. 25. ſtatuitur , *Ut nullus abſolutè ordinetur , & ſine promuntiatione ſtabilitatis loci ad quem ordinatur.* Et capite 131. *Ne de uno loco ad alium tranſeat Epiſcopus ſine Decreto Epiſcoporum , vel Clericus ſine juſſione Epiſcopi ſui.* Et Additione III. capite 83. *De Titulo minori ad majorem migrare nulli Presbytero licitum ſit , ſed in eo permaneat , ad quem ordinatus eſt. Quòd ſi inventus fuerit contra ſtatuta id facere , eadem feriatur ſententia , qua & Epiſcopus qui de minori ad majorem tranſmigraverit Sedem.*

Diſpenſatio Clericorum à reſidentia ratione ſtudiorum.

IV. Quamvis reſidentiæ lege Clerici omnes tenerentur , ab ea tamen diſpenſari par erat quoſdam ingenii capacitate & acumine inſignes , ut ad Scholas celebriores diſcendi gratiâ ſe conferrent. Id docet Appendix ſecunda *Reginonis* cap. XXX. *Cùm Fraternitatem tuam confidamus Canonum ſtatuta , & vigorem dirigere diſciplinæ , hoc tibi indagandum mandare curamus , ne ingenui Clerici , qui capacioris & argutioris ſunt ingenii , ad loca quæ ſcientiâ & doctrinâ excellentiora conſpiciuntur , diſcendi gratiâ , niſi habitâ utilitate Eccleſiæ , ſuique neceſſarii petendi causâ tranſcendant. Invidiâ Pontificum ſæpe prohibentur , dum Caput XX. Chalcedonenſis Concilii eis apponunt , ubi dicitur , Clericos in Eccleſia adminiſtrantes , in alterius civitatis Eccleſia ſtatutos fieri non oportet : & ſequentia invida obfuſcatione abolent , ubi illi excipiuntur , qui ex neceſſitate ad aliam Eccleſiam tranſierint. Magna ſanè neceſſitate premitur , qui fame conſtringitur ; & qui injuria arctatur inſipientiæ , opus habet refici doctrinâ ſcientiæ : inter fugitivum denique & ſtudioſum cautè ab Epiſcopo diſcretio proſpici debet , ut ille locum deliteſcendo non inveniat , iſti verò locum in melius mutare , & ire de virtute in virtutem , offendiculum non opponatur , ſed caritatis adjutorio , quæ nunquam excidit , ſublevetur. Igitur ſi piè & juſtè rectò currebant hactenus viam tramite vitæ , pro Religione perfectiora expetere loca , licentiam eis non denegandam eſſe cenſuimus.*

Nominatio ad Beneficia.

V. Jus nominationis ad Beneficia , præcipuè ad regimen Parochiarum , frequenter erat penes Patronos , ſeu Laïcos , ſeu Eccleſiaſticos : ſed collatio erat ſemper in poteſtate Epiſcopi , ut conſtat ex Concilio Arelatenſi VI. Canone 4. ex Concilio Cabilonenſi II. Canone 42. ex Moguntino anni 813. Canonibus 29. & 30. & ex Turonenſi III. Canone 15. Non poterat tamen Epiſcopus oblatos à Patronis Laïcis Clericos rejicere , niſi evidenter indigni , vel incapaces probarentur.

Patronorum Laïcorum jura ab Eccleſia ſervata.

Ita Capitularibus ſancitum eſt Lib. V. capite 213. *Statutum eſt ut ſine auctoritate vel conſenſu Epiſcoporum Presbyteri in quibuſlibet Eccleſiis nec conſtituantur , nec expellantur. Et ſi Laici Clericos probabilis vitæ & doctrinæ Epiſcopis conſecrandos , ſuiſque in Eccleſiis conſtituendos obtulerint , nulla qualibet occaſione eos rejiciant.* Et capite 330. quod ex Concilii Pariſienſis VI. lib. I. Canone 22. deſumptum eſt , ita ſtatuitur : *De Clericis Laïcorum , unde nonnulli eorum conqueri videntur , eò quòd quidam Epiſcopi ad eorum preces nolunt in Eccleſiis ſuis eos , cùm utiles ſint , ordinare , viſum nobis fuit ut in utriſque partibus pax & concordia ſervetur , & cum caritate & ratione utiles & idonei eligantur. Et ſi Laicus idoneum utilémque Clericum obtulerit , nulla qualibet occaſione ab Epiſcopo ſine certa ratione repellatur. Et ſi rejiciendus eſt , propter ſcandalum vitandum evidenti ratione manifeſtetur.*

Eccleſiis indignos à Patronis laïcis nominatos rejiciebat. Et ſi nullum qui dignus eſſet, præſentarent , jus devolutum erat ad Epiſcopum.

Si indignum Patronus præſentaret , vel infra certum tempus Eccleſiæ vacanti ſua nominatione non provideret , jus ad Epiſcopum devolutum erat , qui digniorem inſtituere tenebatur. Id conſtat ex Flodoardo lib. III. Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ , cap. 26. ubi refert *Hincmarum* Archiepiſcopum ad *Theodulfum* Comitem , qui defuncto Curato , Eccleſiam vendere parabat , his verbis ſcripſiſſe : *Scias quia ſi vel unum denarium tibi aliquis Clericus pro ipſa Eccleſia , vel pro alia aliqua in mea Parochia , per ſe , aut per immiſſam perſonam dederit , per me ordinatus in ea non erit. Si autem vis ibi habere Presbyterum , adduc mihi talem Clericum , qui aptus ſit ſacro Miniſterio , & ego illum inquiram , & illi Eccleſiam dabo , & tunc illum ordinabo , ſi mihi talis Clericus ſatisfactionem fecerit , quòd nullum pretium inde donaverit. Et ſi tu ita facere non volueris , ego ordinabo qualiter populus ibi Officium habeat , uſque dum ordinem Presbyterum. Cui ſi aliquod impedimentum contra divinas & humanas leges feceris , & manifeſtum fuerit , Presbyter ibi permanebit : & tu , & omnes qui tibi conſenſerint , ab omni Chriſtianitate , uſque ad ſatisfactionem , eritis ſeparati.* Teſtatur ibidem Flodoardus *Hincmarum* etiam ſcripſiſſe ad *Bertrannum* Comitem Tardunenſis pagi , propinquum ſuum , *pro loco vacante ſine Presbytero , ubi Sancta Patritia requieſcit , monens ut quantocyus Miniſtris Eccleſiaſticis Clericum ſacro Miniſterio aptum oſtendat , qui valeat ibi ordinari : ſciens pro certo , quia poſt Ordinationem quæ fieri debebat in proximo , ipſum locum ſine Presbytero non dimitteret : quia nec cum mercenario , nec ſine Paſtore proprio ipſos homines audebat dimittere. Et ſi ipſe non præſentaverit eum qui dignus poſſit inveniri , ille ordinaturus eſſet qualem meliorem potuiſſet invenire.*

Clerici ab Epiſcopis ad nutum amoveri à ſuis Beneficiis non poterant.

VI. Clerici à ſuis Beneficiis ad nutum Epiſcoporum amoveri non poterant , ſed propter crimina dumtaxat è Beneficio & gradu dejiciebantur. Id colligitur ex Concilio Cabilonenſi II. Canonibus 40. & 42. ex Concilio Ticinenſi anni 855. Canone 5. ſanciente , ut *Qui ad gubernandas Plebes legitimè ſunt provecti , nullatenus à ſuis Epiſcopis repellantur , niſi aut in alicujus criminis reatum inciderint , aut eaſdem Plebes malè tractaverint.* Ex Concilio Triburienſi Canone 10. decernente ut Epiſcopus à duodecim ; Presbyteri à ſex ; Diaconi à tribus Epiſcopis judicentur : reliquorum verò Clericorum cauſas ſolus Epiſcopus loci cognoſcat & definiat. Adeo matura erant canonica hujuſmodi judicia , ut conſuleretur Summus Pontifex , ſi cauſa dubia eſſet , ne Presbyter injuſtè deponeretur. Exemplum ſubminiſtrat *Joannis VIII.* Epiſtola ad *Sigibodum* Narbonenſem Archiepiſcopum , de cauſa cujuſdam Presbyteri examinanda , quem iſtius Provinciæ Epiſcopi ab officio Presbyteratûs ſuſpenderant , & aliis pœnis uſque ad Judicium Romani Pontificis ſubjecerant , eò quòd facto tumultu , nonnemo ipſum apprehenſum , & à terra brachiis ſublevatum , in

in proprium fratrem tanto jactaſſet impetu, ut idem ipſius germanus fraterni corporis pondere & violento impulſu proſtratus, oppreſſus ac ſuffocatus fuiſſet. Cùm verò dubitarent Antiſtites num penitus deponi deberet ob fortuitum illud homicidium, Sedis Apoſtolicæ judicium ea de re rogarunt. Sed præpoſterè id ab ipſis factum, antequam illius Presbyteri cauſam canonicè diſcuſſiſſent, Pontifex reſcripſit. Ideóque juſſit Metropolitano, ut ſex Epiſcopis Comprovincialibus aut vicinis congregatis, cum Epiſcopo è cujus Diœceſi erat dictus Presbyter, cauſam ejus cognoſceret ac finiret. *Denique*, inquit, *illi Reverendi Antiſtites, cùm ſibi res in dubium veniret, utrum commiſſo ſibi dudum carere, nec ne, penitus debuiſſet Officio, non ipſi hanc deliberare, ſed noſtro decerni & diffiniri judicio voluerunt. Sed tunc hoc ſolemniter agerent, ſi primùm ipſi plenarie, & ex Canonibus in cauſa Presbyteri delegato judicis, quatuor deputatis ex venerandis Decretis & Legibus perſonis præſentibus, hanc ventilaſſent, & ſubtili examine diſcuſſiſſent: ut ita facta ſcripto relatione, ſi quid dubium ſibi ſeu difficile ingeſſiſſe videretur, noſtrum ſuper hoc, more priſco, Decretum expoſcerent..... Ergo ſaltem nunc Fraternitas tua Metropolitani jure potita, ex Epiſcopis ſub ſe degentium vel vicinorum ſex, unà cum Epiſcopo, cujus eſt iſte Parœcia, ſibi ſocians, tantum negotium ſubtili ventilet diſcuſſionis ventilabro, & invento quod juſtum eſt, canonicè decernat, & communi fratrum cenſura definiat.*

Canonici Regulares Curati eſſe non poterant, nec Curati Canonicorum Monaſteriis adſcribi, niſi Beneficio ſe abdicarent.

VII. Canonici Curati eſſe non poterant, nec Curati in Canonicorum Monaſteria ſe recipere, niſi dato profeſſionis libello inter manus Epiſcopi ſeſe Parochiæ regimine abdicaſſent. Id conſtat ex *Hincmaro* in Capitulis quæ Presbyteris ſuis dedit in Synodo anno 874. Cap. 1. ubi Canones ſacros laudat decernentes, *Ut in illa Eccleſia tantummodo quique miniſtrent, in qua prius ordinati fuerunt: ſi vero jam quis tranſlatus eſt ex alia in aliam Eccleſiam, prioris Eccleſiæ rebus in nullo communicet.* Laudat & verba *S. Leonis* in Epiſtola ad *Nicetam* Aquileienſem Archiepiſcopum ſcribentis: *Illam partem Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, quæ olim à Sanctis Patribus, & à nobis ſæpe decretum eſt, ut nec in Presbyteratus gradu, nec in Diaconatus ordine, nec in ſubſequenti ordine Clericorum, ab Eccleſia ad Eccleſiam cuiquam tranſire ſit liberum, ut in integrum revoces, admonemus, ut unuſquiſque non ambitione illectus, non cupiditate ſeductus, non perſuaſione hominum depravatus, ubi ordinatus eſt, perſeveret. Ita ut ſi quis ſua quærens, non quæ Jeſu Chriſti, ad Plebem ſuam & Eccleſiam ſuam redire neglexerit, & ab honoris privilegio, & à communionis vinculo habeatur extraneus.* Tum ſubjungit Hincmarus: *Quæ verba B. Leonis ſi quis intelligere attentè curaveris, & omnem pravam occaſionem excluſam, & omnem utilitatis ac neceſſitatis rationem conceſſam inveniet. Si enim quis non fuerit ambitione illectus, de minori ad majorem Eccleſiam non quæret aſcendere: Si non fuerit cupiditate ſeductus, non quæret quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu-Chriſti; ac per hoc non plebem ſuam deſerere, & ad Monaſterii quaſi tuitionem confugere: vel Canonicus in Monaſterio, obſequia Monaſterialia derelinquens, turpis lucri cupiditate ob emolumentum decimæ rуſticanarum Parochiarum Eccleſias ſtudebit invadere, non curans ſi infantes ſine baptiſmate mortui caſu fuerint, vel ſine communione & reconciliatione infirmi obierint. Conſtat enim & certum eſt, quia & clauſtra Monaſterii atque obſequia debita, & quæ ſunt neceſſaria plebi in ruſticanis Parochiis, inſimul exequi nemo valebit. Quomodo enim ſi intempeſtæ noctis ſilentio, aut infans natus periclitatur, aut infirmus Viaticum munus petierit, Canonicus à clauſtris Monaſterii exiet, & ad villam infirmorum neceſſitatibus pergens ſuccurrere prævalebit? ..... Si ergo quiſquam Presbyter Parochiæ noſtræ, aut infirmitate corporis, aut latente animæ peccato, ſenſerit ſe non poſſe proficere plebi ſibi commiſſæ, vel non debere præeſſe, & voluerit Monaſterii portum ad agendam Pœnitentiam, ſecundùm Decreta B. Leonis expetere, Profeſſionis ſuæ libello ab Ordine & Titulo atque regimine plebis, ſecundùm Gregorii Decreta ſe exuat, ut in Monaſterium intret. Sin autem, Eccleſiam ſuam & Plebem ſibi commiſſam ſecundùm ſacras Regulas teneat & gubernet. Si verò contra prædicta Canonum interdicta quiſque Presbyter in Parochia noſtra præſumpſerit, modis omnibus ſe ab Ordine abjiciendum cognoſcat.*

Conditiones neceſſariæ ut legitima ſit Clericorum ab uno in aliam Parochiam migratio.

Conditiones neceſſarias ut licita ſit Presbyterorum aut Diaconorum ab una Parochia ad aliam migratio, aut Beneficiorum permutatio, paucis complexus eſt *Herardus* Archiepiſcopus Turonenſis in Capitulari, Cap. XLVIII. *Si Presbyter aut Diaconus deſerit Eccleſiam ſuam, deponatur, niſi petitione populi, licentiâque Epiſcopi, & utilitate majori.*

Curati, reſignatis inter manus Epiſcoporum Beneficiis, Vitam Monaſticam profiteri poterant.

VIII. Curati majoris perfectionis deſiderio Vitam Monaſticam profiteri poterant, reſignatis inter manus Epiſcoporum Beneficiis: nec eis hanc licentiam denegare jure poterant Epiſcopi. Id conſtat ex Epiſtola XXIX. *Lupi* Ferrarienſis Abbatis ad *Wenilonem* Senonenſem Archiepiſcopum pro *Ardegario* & *Baldrico* Presbyteris, quibus licentiam negabat dimittendi ſuas Parochias & Plebes, ut Regulam *Sancti Benedicti* profiterentur, niſi id abſque vitio fieri poſſe *Lupus* ipſe probaret. *Veſtra verò Prudentia*, inquit, *relinquendi ſuos eis Titulos copiam negavit facturam, ut liberiùs & diſtrictiùs Inſtitutionem Beati Benedicti ſequantur, niſi fortè noſtra parvitas auctoritatem vobis depromat abſque vitio poſſe fieri. Id tametſi nunquam in controverſiam vocatum vel audierim unquam, vel magiſtra lectione compererim, tamen ſimpliciter quod ſentio, veſtræ Auctoritati aperiam. Dominus Jeſus diviti legalium Præceptorum ſibi obſervantiam arroganti, & audacius quid ſibi deeſſet percontanti:* Vade, *inquit*, & vende omnia quæ habes, &c. *ubi aperuit voluntariam paupertatem fore fructuoſam, ſi illud impleatur quod alibi docet:* Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde, &c. *Quod nuſquam fieri aut tutiùs aut meliùs poteſt quàm in Monaſterio, ubi ſic libertas voluntatis propria pro Dei amore, quod eſt laborioſiſſimum, reſecatur, ut ex arbitrio Prioris ſubjectorum actio cuncta formetur. ..... Ab ea igitur perfectione quam Deus etiam laicis propoſuit, abſit ut ſummoveat Sacerdotes. Sed dicat aliquis: Quid plebes faciant, quarum ab eis fuerat canonicè cura ſuſcepta? Nimirum qui hos ad implendum illud vocat quod in Pſalmo canimus:* Vacate & videte quia ego ſum Deus, *procurabit alios quos animabus gubernandis præficiat. At*, inquit, *quemadmodum carnalem copulam non licet reſolvere, niſi cauſa fornicationis; ita ſuſceptam ſemel Paſtoralem curam nefas eſt deponere, quamdiu ovium ſaluti conſuli poteſt. Concedimus, niſi fortè conjugium qui conſtituit, ipſe diſſolvat, & qui regimen impoſuit, ipſe, ut ſibi liberius vacetur, id relinquere occulta inſpiratione præcipiat. Namque qui juſſiſti ut quod Deus conjunxit, homo non ſeparet, idem, quia Deus eſt, quoties libuit, conjugia ſeparavit; adeo ut etiam probabiles utriuſque ſexus perſonas optimè noverimus, reſciſſo carnali commercio, in ſacris locis ſeparatim Domino militaſſe. Jam verò de Presbyteris quid dicam, cum nullum ferè Monachorum reperiatur Monaſterium, quò non aliqui eorum, ſæculi tumultus declinantes conceſſerint? Quos ſi perperam feciſſe conemur aſſerere, obruemur eorumdem auctoritate, qui nos & ſanctitate*

ſanctitate ſuperant, & ſapientiâ fortè præcedunt.... Ut de conjugiis taceam, quæ ob amorem Dei ſeparata ſunt, quorum magna nobis ſuppetit copia: certè Ferrarienſis Monaſterii, cui indignus deſervio, quondam nobilis Abbas & Presbyter Sigulfus, qui uſque ad ſenium Canonico habitu laudabiliter vixerat, ſponte ſe poteſtate exuit, & noſtram, hoc eſt, Monachicam Religionem aſſumpſit: atque donec diem obiret, ſuo paſſus eſt ſubjici diſcipulo, quem ipſius voluntate ac Fratrum conſenſu Imperator Ludovicus memorato loco Abbatem præfecerat. Quin etiam Deceſſor veſter beatæ memoriæ Aldricus, qui præfati Cæſaris juſſu, & mirabili bonorum annisu, nobis, cum eſſet Abbas, ablatus, & Eccleſiæ Senonicæ Pontifex factus eſt, ad nos immutabiliter propoſuerat regredi, Epiſcopali curâ omiſſâ, quando hanc vitam, ut credimus, fœliciore mutavit. Quis hos viros Canones ignoraſſe dicat, niſi prius ipſe deſipiat? ...... Cæterùm, ut mea & multorum fert opinio, nullus intra ſanctam Eccleſiam Ordo eſt, ubi certiùs promereri Deum fidelis anima poſſit, quàm ſi Monaſticæ Diſciplinæ ſtudeat propoſitum integrè obſervare. Verùm ne nos magnifacere videamur, Beatus Gregorius, cujus tanta in Eccleſia reſplendet Auctoritas, Patrem noſtrum Benedictum his verbis commendat: Scripſit Monachorum Regulam diſcretione præcipuam, ſermone luculentam. *Sanctus autem Benedictus Sacerdotes ſuſcipi in Monaſterium & poſſe & debere oſtendit, cum, quamquam non facilem, tamen eis permittat ingreſſum, & retinendi Officium ex Abbatis Juſſione præbet Auctoritatem. Quod nullo modo faceret, ſi ſoli admittendi eſſent crimino ſi. Nam & eos quidem interdum, ſed difficillimè & vehementer compunctos recipimus. Venit enim Filius hominis quærere & ſalvare quod perierat.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, Num VI. pag. 562. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Cauſa major deferenda ad Papam, debet priùs à proprio Epiſcopo ventilari.*

R. De Cauſis majoribus ne verbum quidem ullum habetur eo loci. De Clericorum Cauſis, Presbyterorum ſcilicet, Diaconorum & inferiorum Ordinum loquor. Joannis Octavi Pontificis Maximi verba profero, qui Epiſcopos Cauſam Presbyteri prius *ventilare & ſubtili examine diſcutere* debuiſſe ſcribit ſecundùm Canones: ac demum *ſi quid dubium ſibi ſeu difficile videretur*, ad Summum ipſum Pontificem referre *more priſco*, ejuſque *Decretum expectere*.

ARTICULUS V.

De Monachis, & Sanctimonialibus.

Regula S. Benedicti in Cœnobiis Gallicanis, Germanicis, & Italicis, ubique recepta.

Regula *S. Benedicti* ſub *Caroli Magni & Ludovici Pii* Imperio ubique recepta erat in Galliis, Germania, & Italia, ita ut ſola in Monachorum Cœnobiis dominaretur. Id conſtat ex Concilio Aquiſgranenſi anni DCCCII. de quo Annales veterrimi, qui in anno DCCCXVII. deſinunt, à *Petro Lambecio* editi, Tom. II. Bibliothecæ Cæſareæ, Cap. V. ita memorant ad annum DCCCII. *Et menſe Octimbrio congregavit Carolus Magnus univerſalem Synodum in jam nominato loco: & ibi fecit per Epiſcopos cum Presbyteris ſeu Diaconibus relegi univerſos Canones, quos Sancta Synodus recepit, & Decreta Pontificum, & pleniter juſſit ea tradi coram omnibus Epiſcopis, Presbyteris & Diaconibus. Similiter in ipſa Synodo congregavit univerſos Abbates & Monachos qui ibi aderant, & ipſi inter ſe Conventum faciebant, & legerunt Regulam Sancti Patris Benedicti, & eam tradiderunt Sapientes in conſpectu Abbatum & Monachorum.,.. Et tunc Juſſio ejus generalis ſuper omnes Epiſcopos, Abbates, Presbyteros, Diaconos, ſeu univerſo Clero facta eſt, ut unuſquiſque in loco ſuo, juxta conſtitutionem Sanctorum Patrum, ſive in Epiſcopatibus, ſive in Monaſteriis, aut per univerſas Sanctas Eccleſias, ut Canonici juxta Canones viverent, & quicquid in Clero aut in populo, de culpis aut de negligentiis apparuerit, juxta Canonum Auctoritatem emendaſſent. Et quicquid in Monaſteriis ſeu Monachis contra Regulam Sancti Benedicti factum fuiſſet, hoc ipſum juxta Regulam Sancti Benedicti emendare feciſſent.* Eadem habet Chronicon Moiſſiacenſe ad annum DCCCII. Idem conſtat ex Capitulari Interrogationis, quod anno Imperii ſui undecimo *Carolus Magnus* edidit, in quo plurimas inter quæſtiones, quas Epiſcopis & viris eruditis ſuarum ditionum ſolvendas proponit, XII. legitur; *De converſatione Monachorum, & utrum aliqui Monachi eſſe poſſint præter eos qui Regulam Sancti Benedicti obſervant. Inquirendum etiam, ſi in Gallia Monachi fuiſſent, priuſquam traditio Regulæ Sancti Benedicti in has Parochias perveniſſet.* Idem conſtat ex Concilio Moguntino anni 813. in quo conſediſſe dicuntur ex una parte *Epiſcopi*; ex altera *Abbates & probati Monachi, Regulam Sancti Benedicti legentes, atque tractantes diligenter qualiter Monachorum vitam in meliorem ſtatum perducere potuiſſent.* Et Canone 11. ita ſtatutum eſt de vita Monachorum: *Abbates autem cenſuimus ita cum Monachis ſuis pleniter vivere, ſicut ipſi qui in præſenti Synodo aderant, palam nobis omnibus promiſerunt; id eſt, ſecundùm doctrinam ſanctæ Regulæ Benedicti, quantùm humana permittit fragilitas.* Idem conſtat ex Concilio Remenſi ejuſdem anni, Canone nono: *Lecta eſt*, inquit, *Regula Sancti Benedicti, ut ad memoriam reduceretur Abbatibus minus ſcientibus, ſi qui fortè adfuerint, qualiter & ſe, & ſuos, ſecundùm eamdem Regulam cuſtodire valerent, atque gubernare.* Idem conſtat ex Concilio Turonenſi III. Canone 25. Et ex Concilio Cabilonenſi II. Canone 22. cujus hæc ſunt verba: *De Abbatibus verò & Monachis idcirco hic pauca ſcribimus, quia penè omnia Monaſteria Regularia in his regionibus conſtituta, ſecundùm Regulam Sancti Benedicti ſe vivere fatentur: quæ Beati Benedicti documenta demonſtrant qualiter eis vivendum ſit. Inquiratur ergo diligenter ubi ſecundùm ipſum Ordinem vivitur, & ubi ab ipſo Ordine digreſſum eſt, ut juxta ejuſdem Beati Viri inſtitutionem vivere certent, qui ſe ut ita viverent, cum atteſtatione profeſſi ſunt.*

Conventus Aquiſgranenſis Abbatum Franciæ, anno Chriſti 817. *Ludovici Pii* Imperatoris quarto habitus, octoginta Capitula Benedictinæ Regulæ renovavit & confirmavit, nonnullo cum temperamento. Cap. 2. ſtatutum eſt ut Monachi *omnes qui poſſunt, Regulam memoriter diſcant.* Cap. 3. *Ut Officium, juxta quod in Regula Sancti Benedicti continetur, celebrent Monachi*, &c. Ex quibus compertum eſt nullos in ditionibus *Ludovici Pii* fuiſſe Monachos, niſi Benedictinos. In Concilio Aquiſgranenſi II. anni 836. *Ludovici Pii* Imperatoris 23. Cap. III. Canone 15. hæc diſciplinæ in Congregationibus Canonicorum & Monachorum ratio præſcribitur: *Ut Canonici, ſecundùm id quod continetur in libro, qui de eorum vita collectus, religiosè converſentur: Monachi verò ſecundùm traditam à B. Benedicto Regulam unanimiter, quantumcumque poſſe eſt, cujuſque Religionis regularem vitam in omnibus ſectentur.* Omnes igitur Congregationes Eccleſiaſticæ ſub Imperio *Ludovici Pii* erant vel Canonicorum, vel Monachorum Benedictinorum. Idem de Italia judicium eſſe debet: ſiquidem Concilium Ticinenſe anno DCCCLV. celebratum duas tantùm Regulas viventes agnoſcit,

cit, alteram pro Canonicis, alteram pro Monachis & Sanctimonialibus, ſcilicet Benedictinam. Ita enim habet in Epiſtola Synodica ad Ludovicum Imperatorem: *De Monaſteriis autem virorum ſeu fœminarum, quæ ſecundum Regulam Sancti Benedicti, vel ſecundum Canonicam Auctoritatem debent eſſe diſpoſita, quia inſpiratio omnipotentis Dei cor veſtri moderaminis incitavit, ipſi gratias referimus.*

Ordo S. Benedicti à Benedicto Anianenſi Abbate in Regno Francorum propagatus.

II. *Sancti Benedicti* Regulam in Regno Francorum propagavit nono Sæculo *S. Benedictus Anianenſis*, de quo Indani Monachi ad *Ardonem* ita ſcribunt: *Defuncto Carolo Imperatore, Ludovicus filius ejus Imperium ſuſcipiens, Benedictum venerabilem virum unà cum ſuis quibuſdam diſcipulis, in Franciam venire fecit, ac primitus in pago Alſacenſi Monaſterium ei Maurum dedit. Poſtea verò pro ejus amore, juxta Aquis Palatium, ſuper fluvium Indam, ex novo opere ei Monaſterium ædificavit. Hic eſt Benedictus, per quem Dominus Chriſtus in omni Regno Francorum Regulam Sancti Benedicti reſtauravit. Hic habuit ſub regimine ſuo Monaſteria duodecim, id eſt, Anianam, Gellonem, Caſam-novam, Inſulam Barbaram, Menatem, Sanctum Savinum, Sanctum Maximinum, Maſſiacum, Cormariacum, Cellam-novam in Toloſano, Monaſterium Maurum in Alſatz, Indam .... In his omnibus ex doctrina ſua Monachos & Rectores miſit.* De eodem Sanctiſſimo Abbate *Ardo* in ejus Vita ita ſcribit: *Dedit autem cor ſuum ad inveſtigandam Beati Benedicti Regulam, eámque ut intelligere poſſet ſatagens, circumivit Monaſteria, peritos quoſque interrogans quæ ignorabat, & omnium Sanctorum quaſcumque invenire potuit Regulas congregavit, normamque utilem, & Monaſteriorum ſalubres conſuetudines didicit, ſuiſque eas tradidit Monachis obſervandas*: ut quædam nimirum Benedictinæ Regulæ ſupplementa. Et infra de eodem ſubdit: *Præfecit eum quoque Imperator cunctis in Regno ſuo Cœnobiis, ut ſicut Aquitaniam, Gotiamque normâ ſalutis inſtruxerat, ita etiam Francos ſalutifero imbueret exemplo. Multa denique Monaſteria erant, quæ quondam regulariter fuerant inſtituta: ſed paulatim tepeſcente rigore, Regularis penè deperierat Ordo. Ut autem, ſicut una omnium erat Profeſſio, fieret etiam omnium Monaſteriorum ſalubris una conſuetudo: jubente Imperatore, aggregatis Cœnobiorum Patribus, unà cum quampluribus Monachis per plures reſedit dies. Omnibus ergo ſimul poſitis, Regulam ab integro diſcutiens, cunctis obſcura dilucidans, dubia patefecit, priſcos errores abſtulit, utiles conſuetudines affectúſque confirmavit. Judicia igitur Regulæ, cunctáque dubia ad proficuum deducta effectum, quas minus Regula pandit conſuetudines, aſſentientibus cunctis protulit. De quibus etiam Capitulare Inſtitutum Imperatori confirmandum præbuit, ut omnibus in Regno ſuo poſitis Monaſteriis obſervare præciperet. Ad quem librum ſcire cupientem dirigimus. Cui protinus Imperator aſſenſum præbuit, Inſpectoréſque per ſingula poſuit Monaſteria, qui utrum ea quæ viſa fuerant, ſic obſervarentur, inſpicerent, quique etiam formam ſalubrem ignorantibus traderent.*

S. Benedictus Anianenſis omnibus Cœnobiis in Regno Francorum præfectus.

Cluniacenſis Abbatiæ & Congregationis exordia.

III. Cluniacenſis Abbatia novæ Congregationis Caput, & Reformationis Benedictorum Cœnobiorum decimo, undecimo & duodecimo ſæculo fons puriſſimus, à *Villelmo Pio* Comite Arverniæ, & Aquitanorum Duce, anno Chriſti nongenteſimo decimo fundata eſt in Villa Cluniaco, Diœceſis Matiſconenſis, ad Graonam fluvium. Charta fundationis, ſeu Teſtamentum *Villelmi* Ducis editum eſt initio Bibliothecæ Cluniacenſis: in quo hæc maximè ſunt obſervanda: *Præcipimus ſiquidem ut maximè illis ſit hæc noſtra donatio ad perpetuum refugium, qui pauperes de ſæculo egreſſi, nihil*

Cœnobium Cluniacenſe pauperibus maximè fundatū, qui nihil præter bonam voluntatem de ſæculo afferebant.

A *ſecum præter bonam voluntatem attulerint, ut noſtrum ſupplementum fiat abundantia illorum.* Ex quibus perſpicuum eſt & Pii Fundatoris voluntatem, & Eccleſiæ diſciplinam fuiſſe, ut à Vitæ Monaſticæ candidatis, nihil aliud præter bonam voluntatem exigeretur, & ut Monaſterium Cluniacenſe pauperibus æquè ac divitibus pateret.

Secundò notandum, Cluniacenſe Monaſterium à *Vuillelmo* Duce fuiſſe Sedis Apoſtolicæ tuitioni commiſſum, cui per quinquennium decem ſolidos ſolvi juſſit. *Per quinquennium autem Romæ ad limina Apoſtolorum, ad luminaria ipſorum concinnanda,* B *decem ſolidos præfati Monachi perſolvant, habeantque tuitionem ipſorum Apoſtolorum, atque Romanum Pontificem defenſorem.*

Cluniacenſe Cœnobium Sedis Apoſtolicæ tuitioni commiſſum.

Tertiò, notandum, libertatem eligendi Abbatis Cluniacenſibus ab Illuſtri & Pio Fundatore ipſis tabulis fundationis conceſſam, & teſtamento legatam fuiſſe. *Sint*, inquit, *ipſi Monachi, cum omnibus præſcriptis rebus ſub poteſtate & dominatione Bernonis Abbatis, qui quamdiu vixerit, ſecundum ſuum ſcire & poſſe eis regulariter præſideat. Poſt diſceſſum vero ejus, habeant iidem Monachi poteſtatem & licentiam quemcumque ſui Ordinis, ſecundum placitum Dei, atque Regulam Sancti Benedicti promulgatam, eligere maluerint Abbatem atque* C *Rectorem: ita ut nec noſtrâ, nec alicujus Poteſtatis contradictione contra religioſam dumtaxat electionem impediantur.*

Libertas eligendi Abbatis fundatoris tabulis Monachis conceſſa.

Notandum quartò, opera miſericordiæ erga pauperes, advenas, peregrinos. Cluniacenſibus à Pio Fundatore fuiſſe in perpetuum injuncta.

Primus Abbas Cluniacenſis fuit *S. Berno* Abbas antea Balmenſis & Gigniacenſis. *Bernonem* celebrant Auctor Vitæ *S. Hugonis* Abbatis S. Martini Eduenſis, *Joannes* Monachus in Vita S. Odonis, *S. Odilo* in Vita S. Maioli, *Glaber Rodulfus* D Lib. III. Hiſtoriæ Francorum, Cap. V. *Sigebertus* in Chronico ad annum 895. *Ordericus Vitalis* Lib. II. Hiſtoriæ, &c. Morti proximus *Vvidonem* & *Odonem* ſibi Succeſſores deſignavit *S. Berno*, ut ex ejus Teſtamento conſtat: *Ego Berno*, inquit, *omnium Abbatum extremus Abbas, ſupremam diem jam vicinari agnoſcens, duos ex noſtris Fratribus, Vvidonem videlicet conſanguineum meum, atque Odonem adæquè dilectum, una cum Fratrum conſenſu mihi ſuccedere delegavi.* Vvidonem Gigniacenſi, Balmenſi & Æthicenſi Cœnobiis, nec-non Cellæ S. Lauteni; Odonem Cluniacenſi, Maſciacenſi, & Dolenſi Monaſteriis præfecit. *Bernonis* E facto violatum jus electionis non eſt, ſiquidem ſibi ſucceſſores deſignavit *cum conſenſu Fratrum.* Quod neceſſarium judicavit Abbas Sanctus ad novam reformationem fovendam ac propagandam, factúmque *Sancti Benedicti* & aliorum SS. Abbatum exemplo excuſavit, ut ex eodem Teſtamento patet.

S. Berno primus Abbas Cluniacenſis.

Succeſſores deſignavit cū Fratrum conſenſu.

S. Odonis II. Abbatis Cluniacenſis Vitam libris tribus ſcripſit *Joannes* Monachus ejus diſcipulus. Ipſum *Flodoardus* in Chronico ad annum 842. *Multorum reſtauratorem Monaſteriorum, Sanctæque Regulæ reparatorem* appellat. Eumdem commendat F *Aimoinus* lib. 2. de Miraculis S. Benedicti, cap. 4. Eum celebrat & *S. Odilo* in Vita *S. Maioli*. Ipſum *Glaber Rodulfus* Lib. III. Hiſtoriæ, cap. 5. *In tantum* Benedictini *Inſtituti propagatorem extitiſſe* ſcribit, *ut à Beneventana Provincia, quæque habebantur in Italia, & in Galliis, uſque ad Oceanum mare, potiora Monaſteria, illius ditioni gratularentur eſſe ſubjecta.* Ipſum magnificè commendat *Petrus Venerabilis* Cluniacenſis Abbas, Epiſtol. 17. lib. VI. *Venit*, inquit, *poſt magnum Benedictum, & ejus diſcipulum Maurum, Summus Ordinis Monaſtici in Galliis Reparator, præcipuus Regulæ Reformator Odo; Odo, inquam, primus Cluniacenſis Ordinis Pater, qui emortuum*

S. Odo II. Abbas Cluniacenſis.

emortuum jam & pene ubique ſepultum Monaſtici propoſiti fervorem reſſuſcitare ſuo conamine aggreſſus eſt. Defecerat ſuo tempore Sanctus; diminutæ erant veritates à filiis hominum. In cunctis pene Europæ noſtræ finibus, de Monacho, præter tonſuram & habitum, nihil. Inſtitit ille divino operi ferè tunc ſolus, & Cluniaci prima jaciens fundamenta, poſt huc, illúcque Religionis ſemina, quamdiu advixit, ſerere non ceſſavit.

S. Aimardus III. Abbas Cluniacenſis.

S. Odoni, qui obiit XIV. Kalendas Decembris anno Chriſti CMXLIV. ſucceſſit *S. Aimardus*, ſimplicitatis, innocentiæ, & patientiæ cultor eximius, & obſervantiæ regularis ſtudio *S. Odoni* non impar: quem *S. Odilo* in Vita *S. Maioli*, & *Glaber Rodulfus* Lib. III. Hiſtoriæ Cap. V. commendant. *Aimardo* ſuffectûs eſt *S. Maiolus*, anno CMLIV. quem *S. Odilo* in ejus Vita, *Glaber Rodulphus* Lib. I. Hiſtoriæ Cap. IV. & Lib. III. Cap. V. *S. Petrus Damiani* Lib. II. Epiſtola XIV. & *Petrus Venerabilis* Lib. II. Miraculorum Cap. XXXI. commendant. Apud *Hugonem* Regem Francorum magno in honore fuit. In Cœnobiis Majoris-Monaſterii, S. Benigni Divionenſis, & S. Mauri Foſſatenſis, regularem obſervantiam reſtituit: ad idémque Dei opus in Cœnobio S. Dionyſii prope Pariſios exequendum ab *Hugone* Rege vocatus, obiit Silviniaci anno CMXCIV. V. Idus Maii.

S. Maiolus IV. Abbas S. Odilo V. Abbas.

S. Odilonis virtutes & præclarè geſta.

S. Maiolo ſubrogatus eſt *S. Odilo* Maioli deſignatione, Fratrum electione, ut teſtatur *S. Petrus Damiani* in ejus Vita. *Antequam*, inquit, *humanitatis debitum ſolveret*, (B. Maiolus) *proximus tamen beatæ dormitionis articulus immineret, B. Odilonem ſibimet in Paſtoralis Officii cura ſubſtituit. In quem protinus omnium Fratrum vota concurrunt.* Ipſum Lirinenſi Monaſterio quondam præfuiſſe, veteres ejuſdem Cœnobii Chartæ fidem faciunt. Monaſterium Sancti Dionyſii prope Lutetiam, & nonnulla Cœnobia Aquitaniæ, reformavit. Lugdunenſem Archiepiſcopatum à Romano Pontifice Cleri & Plebis votis annuente delatum ipſum recuſaſſe, Palliúmque & annulum ab eo ad ſe miſſum eligendo Archipræſuli ſervaſſe, teſtatur *Glaber Rodulfus* Lib. V. Hiſtoriæ. Cap IV. Caſſinum profectus aliquando, omnium Fratrum pedes oſculatus eſt, nec Paſtoralem baculum ſibi oblatum, præſente Caſſinenſi Abbate, geſtare voluit: *Indecens nimium & contra fas omne ducens, quempiam Abbatum manu Paſtoralem præferre virgam, ubi Benedicti Vicarium, Abbatum ſcilicet omnium Abbatem adeſſe contingeret.* Hic ſcilicet Abbati Caſſinenſi ob S. Benedicti reverentiam habitus honos, ut ei Abbates cæteri primas deferrent, & *Abbatum Abbas* paſſim appellaretur. Id conſtat ex Chronico Caſſinenſi, Cap. LIV. *Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola LVI. *Odilonem Monachorum Archangelum* vocat. In ejus Vita à B. Petro Damiani ſcripta hæc obſervari velim. I. Spatio quinquaginta ſex annorum, quibus Monaſterium rexit, quotidie Miſſæ Sacrificium celebravit S. Odilo. *In quo facto*, inquit Petrus Damiani, *liquidò deprehenditur, quàm diuturna, quàm indeficiens divini amoris flamma Beati Viri pectus excoxit, quem nimirum ab offerendis quotidie ſalutaribus Hoſtiis cohibere tot curarum, tot ingruentium negotiorum ſollicitudo non potuit.* II. Fame per Aquitaniam & plurimas Galliarum Provincias graſſante, *exhauſtis jam in pauperum uſus ærariis, & horreis quorumcunque proventuum non mediocriter profligatis, mox etiam plurima Sacrarii vaſa confregit, inſignia Eccleſiæ ornamenta diſtraxit, coronæ quoque, quam ſibi Imperator Henricus ob ſui memoriam deſtinaverat, non pepercit.* III. Cùm duos in itinere pueros fame mortuos repeŕiſſet, *equo deſiliens, laneam, qua indutus erat ad carnem, ſibi ſubduxit interulam; eique (prout velaminis quantitas permittebat) utrumque cadaver obvolvens, exhibuit mortuis ſepulturam.* IV. In refectione eam moderationem ſervabat, *Ut appoſita quæque contingens, ac naturali dumtaxat neceſſitati diſpenſativè ſubſerviens, & vanitatem ſuperſtitionis effugeret, & ſobrietatis continentiam reſervaret.* V. *In promulgandis Judiciis ac modis Pœnitentiæ præfigendis tam pius erat, & tanta mœrentibus humanitate compatiens, ut nequaquam diſtrictum patris imperium, ſed maternum potiùs exhiberet affectum. Unde ſe reprehendentibus, hujuſmodi verbis ſolebat eleganter alludere: Etiamſi damnandus ſim*, inquit, *malo tamen ex miſericordia, quàm ex duritia vel crudelitate damnari.* VI. Singulari erga Deiparam Virginem devotione flagrabat, in cujus reverentiam ſeſe proſternebat, quoties ille verſus Cantici *Te Deum laudamus* concinebatur: *Tu ad liberandum ſuſcepturus hominem, non horruiſti Virginis uterum.* VII. Conſtituit per omnia Monaſteria ſua, ut ſicut die primo menſis Novembris, juxta univerſalis Eccleſiæ Regulam, omnium Sanctorum Solemnitas agebatur, ita ſequenti die, in Pſalmis, & eleemoſynis, & præcipuè Miſſarum ſolemniis, omnium in Chriſto quieſcentium memoria celebraretur: Cujus exemplo omnis Eccleſia Commemorationem omnium Fidelium Defunctorum ea die poſtmodùm celebrandam edixit. Obiit *S. Odilo* anno ætatis octogeſimo-ſeptimo, Chriſti verò milleſimo quadrageſimo-octavo.

Non Regulâ tantùm, ſed conſuetudine Monaſteria regebantur.

IV. Non Sanctâ dumtaxat Regulâ, ſed propriis etiam Conſuetudinibus Cœnobia regebantur ac Statutis. Propria quædam Statuta * Abbatiæ *S. Petri Corbeienſis* condidit *Adalardus* Abbas ſanctiſſimus. Monaſteria *S. Benedicto Anianenſi* ſubdita proprias Conſuetudines habuiſſe teſtatur *Ardo* Monachus in ejus Vita. *Multa*, inquit *Regula implere jubet, ſed permulta ſunt, quæ uſus explere quotidianus expetit; ipſa tamen reticet, ex quibus omnibus habitus Monachi veluti gemmis ornatur. Nonnulla autem præcipit, quæ aut propter concordiam unitatis, aut certè propter obſervantiam honeſtatis, ſeu propter conſiderationem fragilitatis commutantur. Quapropter Venerabilis Abbas quæque obſervanda comperit, abſque ulla cunctatione vel excuſationis fuco implere decrevit. Ea verò quæ certis pro cauſis aut dimittenda cognovit, aut commutanda inſpexit, nihilominus prout rectiùs, & ſecundùm poſſe, locique poſitionem decere cognovit, ſuis obſervanda Diſcipulis tradidit: Si qua nempe minùs lucidè pagina Regulæ pandit, aut omnino ſilet, rationabiliter aptéque inſtituit atque ſupplevit.* Conſuetudines ſuas habuit Cluniacenſis Abbatia, quas *Bernardus* Cluniacenſis Monachus ſcriptis prodidit, ac *B. Hugoni* dicavit; quas etiam eodem tempore collegit *S. Udalricus*, & tribus libris digeſſit in modum Dialogorum, poſtulante *Vuillelmo* Hirſaugienſis Cœnobii Abbate. Editæ ſunt à *D. Luca Dacherio* Tomo IV. Spicilegii. Licet autem undecimo tantùm ſæculo floruerit *S. Udalricus*, attamèn conſuetudines illas non eo primùm tempore fuiſſe conditas, ſed à multis retro temporibus uſu receptas, probant Epiſtola nuncupatoria & Proœmium, necnon *S. Odonis* Vita à *Joanne* ejus diſcipulo ſcripta, quæ nonnullas commemorat. Unde illas jam ſub *S. Odone* inſtitutas fuiſſe credere par eſt. Prima pars eſt de divinis Officiis: Secunda de eruditione Novitiorum: Tertia de obedientiis; quibus & ultima obedientia eſt ſubjuncta, qua quiſque vocatur ad Chriſtum. Pauca in iis obſervare operæ pretium eſt.

*Eorum edita fragmenta ſunt Tom. IV. Spicilegii Dacheriani.

Antiquæ Conſuetudines Cluniacenſes.

Officia ad penſum diurnum addita.

I. Divina Officia ita ordinata erant, ut utrumque Teſtamentum cujuſlibet anni decurſu legeretur,

tur, ut ex Cap. I. conſtat. II. Nocturnis & omnibus Horis Canonicis, Pſalmos precéſque non paucas, præter conſtitutas à *S. Benedicto*, Cluniacenſes addidere: præſertim in Quadrageſima, in cujus privatis noctibus, præveniebant Nocturnos recitatione Pſalmi centeſimi decimi-noni & ſequentium, uſque ad finem Pſalterii. Poſt Nocturnos, & quatuor Pſalmos additītios, fiebat Proceſſio ad Eccleſiam Sanctæ Mariæ, in qua Pſalmi octogeſimus-quartus & octogeſimus-ſextus, cum Antiphona & Collecta, cantabantur. Deinde recitabantur Matutinæ de omnibus Sanctis. Sequebantur Matutinæ pro Fidelibus Defunctis: Cantica quindecim Graduum, ſeu Pſalmi Graduales nuncupati. Poſt Primam, quatuor Pſalmi Pœnitentiales: Poſt Veſperas Regulares, Veſperæ de omnibus Sanctis, & pro Fidelibus Defunctis, &c. Pia illa tot Pſalmorum, & precum additio, in Regula S. Benedicti fundamentum habebat, præcipiente, ut *Quadrageſimali tempore quid addatur ad penſum ſolitæ ſervitutis.* Id diſcimus ex Cap II. & III. Lib. I.

Miſſæ.

Duæ Miſſæ quotidie cantabantur; prima de die; altera, ſi dies privatus eſſet, pro defunctis. Diebus verò Dominicis, & in feſtis Sanctorum, Miſſa matutinalis erat de die. In Miſſa majori, tribus hebdomadæ diebus à ſingulis ſiniſtri Chori; tribus aliis, à ſingulis Chori dextri fiebat oblatio, pax dabatur & accipiebatur, & *ab his* pro libito & devotione, *Corpus Domini ſumebatur*: in cúmque finem, *tres Hoſtiæ conſecrabantur.* Ad Miſſam pro defunctis uterque Chorus offerebat. Majorem Miſſam præcedebat Litania brevis, in qua tres dumtaxat ex quolibet ordine Sancti nominabantur. Diebus Dominicis, unus tantùm in Miſſa majori offerebat, ſed *quinque ſimul hoſtias: ut qui vellent, poſſent communicare.* Pacem accipiebant univerſi. *Ipſæ autem hoſtiæ cùm erant conſecratæ, mutabantur quatuor cum illis quæ in pyxide, & in aurea columba ſuper altare pendente jugiter ſervabantur: maximè propter infirmos, ut quicquid de eis eveniret, Viaticum eſſet in promptu. Mutabantur autem per manum Diaconi omni Dominica die, ne longo ſitu aliquo modò fierent deteriores.* Hæc diſcimus ex Cap. VI. VII. & VIII. Hoſtias ejus figuræ non fuiſſe, cujus modò ſunt, nec denarialis dumtaxat magnitudinis, ſed longè majores, quæ in plures particulas pro numero communicantium dividerentur, inde patet quòd quinque Hoſtiæ Sacerdoti & Miniſtris, totque Fratribus communicandis ſatis eſſent.

Euchariſtia in aurea cœlum à ſuper Altare ſuſpenſa.

Hoſtiarum magnitudo.

Die Paraſceves omnes communicabant. In Refectorio nihil miniſtrabatur præter panem & herbas crudas: vinum juſtitiis * infuſum magis dabatur ad eleemoſynam, quam quiſquam biberet. Id diſcimus ex Cap. XII. In Benedictione Cerei decimo Sæculo Cluniacenſes æquè ac ceteræ Eccleſiæ cantabant: *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem! o certè neceſſarium Adæ peccatum, quod Chriſti morte deletum eſt!* Sed *S. Hugo* hæc juſſit expungi Sæculo XI. & ne ampliùs legerentur, interdixit: Quod laudat *S. Udalricus.* Cereo Præcentor inſcribebat annum Dominicæ Incarnationis, Indictionem, & Epactas. Communio generalis fiebat in Miſſa majori. Privatæ Miſſæ poterant à Sacerdotibus cum licentia celebrari. In Cœna Domini etiam ſine licentia ante Miſſam majorem, ſed abſque candela, quia novus ignis nondum erat benedictus. In Miſſa ſolemni diei Paſchatis ter Introitus repetebatur. Iſta conſtant ex Capp. XIII. XIV. & XV.

* Certæ menſuræ vaſculis cujuſque portionem continentibus.

Conſuetudines diei Paraſceves & Sabbati Sancti.

In Eccleſia, dormitorio, refectorio, & coquina regulari, perpetuum ſilentium ſervabant Cluniacenſes: & in aliis locis rariſſimè loquebantur. Signis res neceſſarias poſtulabant. Quæ conſuetudo inter eos ita invaluerat, *Ut ſi ſine officio linguæ eſſent, ad omnia neceſſaria ſignificanda ſufficere poſſent ſigna ipſa* (inquit Joannes Monachus in Vita S. Odonis) Signa hujuſmodi Lib. II. Conſuetudinum Cluniacenſium Cap. IV. deſcribuntur. Mirum eſt quod in laudata *S. Odonis* Vita Lib. II. de *Archimbaldo* & *Adalaſio* celeberrimis Congregationis Cluniacenſis Monachis narratur, quòd à Normannis, qui per fines Pictavorum atque Turonenſium populabundi graſſabantur, capti & ligati, adduci à Barbaris non potuere, ut vel unico verbo ſilentii regularis legem & conſuetudinem violarent, etiam minis mortis ſibi intentatis.

Silentii religioſa obſervantia.

Novitii triddo poſt benedictionem ſeu profeſſionem non denudabant Caput capello coopertum; in cucullis dormiebant, nihil omnino loquebantur, offerebant ad pacem, & ad ſacram Communionem accedebant. Si quis infirmus, & *ad ſuccurrendum* (ſic enim loquebantur) benedictionem accepiſſet, id eſt, profeſſionem emiſiſſet in periculo mortis, cum aliis, qui ritu ſolemni benedicebantur, accedebat, ut quòd in illius benedictione omiſſum fuerat, suppleretur. (Ex Cap. XXVIII. Lib. II.)

Novitiorum Benedictio, ſeu Profeſſio.

Sacrificii ritus & Communionis ordo Cap. XXX. deſcribuntur. Communionis ordinem ipſis *S. Udalrici* verbis expono, quia in eo non leve momentum eſt ad confutandum Calviniſtarum recentiorum delirium, qui Sæculo X. ſenſim ſine ſenſu fidem ac doctrinam Eccleſiæ circa Euchariſtiam immutatam fuiſſe effutiunt; ita ut pauci quidam realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam credere cœperint, quæ doctrina ad alios paulatim ſit propagata. Eamdem enim fuiſſe totius Eccleſiæ fidem & doctrinam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti, Conſuetudines Cluniacenſes probant, cùm Cluniacenſium Monachorum alia fides non eſſet, quam Romanæ, Italiæ, Germaniæ, Hiſpanæ, Gallicanæ Eccleſiæ cum quibus communicabant: præſertim cùm regionum illarum Monachi Cluniacum, & Cluniacenſium aliqui in illas regiones ſæpe ſe conferrent. Sic autem habent Antiquæ Conſuetudines, quas expendimus, de Communionis ordine: *Sacerdote ad pacem procedente, Diaconus ad Altare accedit, duaſque Hoſtias, vel ſi p ures fuerint, ut in Dominicis, frangit & dividit, quas Sacerdos non diviſit, ſeparatim dimittit, ut de altera ipſe, de altera Sacerdos communicetur. . . . . . . Qui rediens, & illam portiunculam Dominici Corporis quam ſumpturus eſt de patena accipiens cum duobus mediis digitis ſiniſtra manus, patenam modice Diacono porrigit, & ſuper Calicem ipſam portiunculam ſumens, poſtea eumdem Calicem cum Sanguine Diacono dat. Unus autem de Miniſtris tollit de armario ſcutellam, & allatam tenet cum linteolo ſuper reclinatorium, quod eſt propter hoc maximè factum inter duas Ciborii columnas: ſuper quod Diaconus mittit patenam in qua Dominicum Corpus eſt diviſum: Calicem quoque cum Sanguine dat Subdiacono intrinſecùs ſtanti inter reclinatorium & Altare: qui tenebit eum reclinem quàm conjunctiùs poterit, erga ſcutellam. Communicat primus Diaconus, & poſt eum alii forinſecus accedentes. . . . Debent autem ſinguli ita ſe ſcutellæ adjungere, ut ſi fortè inter ſumendum * Corpus Domini, aliquando vel de ore ſumentis, vel de manu porrigentis lapſum fuerit, niſi in ſcutellam cadere non poſſit. Quotquot autem ipſum Corpus ſacrum dederit, ſingulis Sanguine priùs intinguit. Communicatis autem omnibus qui voluerint, & noviſſimè Subdiacono, qui ſemper per conſuetudinem ad majorem Miſſam, communicare debet (exceptis his diebus in quibus tantum una Hoſtia conſecratur).*

Realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia fides.

Ordo Sacræ Communionis.

Hoſtia ſacra Sanguine Chriſti intincta porrigebatur.

conſecratur) & communicato illo qui tenet ſcutellam, ſi Corpus Domini ſupereſt, vel ſi videtur ſibi, cooperitur ipſa ſcutella : & qui tenet eam, non ſe ſubmovet inde, quouſque Sacerdos Calice à Subdiacono recepto Sanguinem ſumat.

Abbatis electio.

Soli Cluniacenſis Cœnobii Profeſſi Abbatem eligebant : idque erat *quaſi legitimum ſempiternum*, ut conſtat ex Cap. I. Libri III. Emendatio vitiorum & diſciplinæ regularis impoſitio ad ipſum ſpectabat. Hoc erat Cluniacenſium Abbatum apothegma : *Nullam Monachorum Eccleſiam dehoneſtari propter quod tale quid committitur ab aliquo Fratre, ſed hoc eſſe quod planè faciat ad ignominiam* Congregationis, *ſi quid nequiter committitur, & abſque digna emendatione dimittitur.* Ideo cùm alicujus flagitium apud plebem vulgatum erat, præſente quoque plebe ſolebat emendari, ut qui ejus crimen cognoviſſent, pœnæ quoque teſtes eſſent. Monachus itaque gravioris culpæ reus in media platea nudabatur, ligabatur, verberabatur. Si culpa gravior non eſſet, ſed fortè cum aliquo inhoneſtè & irreligiosè coram popularibus contendiſſet, die Dominico, populo ad Miſſam Matutinalem concurrente, ſtabat Monachus peccator nudis pedibus prope fores Eccleſiæ, grandiuſculum codicem manu tenens, nudato capite, ſummum ſervans ſilentium ; adſtante famulo quaſi præcone, qui pœnitentiæ ipſi injunctæ cauſam interrogantibus aperiret. Sicque ſtabat ad finem uſque Miſſæ. In plebis Chriſtianæ offenſionem, & in Religioſæ Congregationis dedecus nequaquàm vergebat, imò in illius ædificationem, in iſtius gloriam, quòd publicè peccantes Monachi publicam Pœnitentiam quodammodo ſubire cogerentur. Rebelles & contumaces in carcerem detrudebantur, vel in bogam. In carcerem oſtio pariter ac feneſtra carentem cum ſcala deſcendebatur. Bogæ quædam leviores, quædam graviores. Id conſtat ex Cap. III. Libri III.

Punitio reorum.

Hoſtiæ quanta cum reverentia & diligentia confectæ.

Quæ ad Euchariſtiam & ad *Corpus Domini* pertinebant, ſumma cum reverentia & diligentia gerebantur, præſertim Hoſtiarum confectio. Conficiendi modum apud Cluniacenſes ſuos jam olim ſolemnem his verbis exponit *S. Udalricus* Cap. XIII. Libri III. *Frumentum de quo faciendæ ſunt Hoſtiæ, quantumlibet bonum ſit naturaliter & purum, tamen granatim eligitur, & lavatur ſtudioſe, nec per alias perſonas quàm per ipſos Fratres. Colligitur deinde in ſaccum non qualemcumque, ſed qui ad hoc ſolùm de bono panno conſutus eſt & reſervatus : in quo colligatum commendatur uni famulo non laſcivo : qui portans illud ad molendinum, molam lavat utramque, operitque ſurſum & deorſum cortinis, ſeipſum induit alba, & ſuper caput mittit & alligat ſuperhumerale, id eſt amictum, ut nihil de facie præter oculos poſſit apparere. Ita ergo molit, ita farinam cribrat, primo cribro quoque diligenter abluto. Major Eccleſiæ Cuſtos, ſi non eſt Sacerdos vel Diaconus, Vicarium ſibi quærit ad hoc opus perficiendum. Duos etiam alios de his Ordinibus hujus rei gnaros perquirit, accepta licentia à Priore, & unum Converſum* * *. . . . Deinde illi tres induunt ſe albis & humeralibus (ut ſupra dictum eſt de famulo) quorum unus farinam conſpergit & vehementiſſimè compingit ſuper tabulam nitidiſſimam habentem limbum in circuitu, aliquantulum in circuitu ſuperficiem altiorem, ne aqua effluere poſſit. Conſpergunt cum aqua frigida, quia inde fiunt hoſtiæ candidiores : à duobus vero reliquis hoſtiæ formantur. Aqua verò non in alio vaſe defertur, quàm in quo ſolet ad Miſſas deferri. Ferramentum in quo ſunt coquenda, caracteratum tenet Converſus, manuſque induit chirothecis. In Ferramento poſſunt ſimul hoſtiæ ſex poni. . . . . Summopere cavent ut non modo ſaliva, ſed nec flatus eorum aliquo modo ad hoſtias pertingere poſſit.* Tanta reverentia in confectione Hoſtiarum à Cluniacenſibus, non eo dumtaxat tempore quo ſcribebat *S. Udalricus*, ſed ab antiquo & à Congregationis exordiis adhibita, probat ipſos, & totam, cum qua in fide conſentiebant Eccleſiam, non ſpectaſſe Euchariſtiam ut meram figuram Corporis Chriſti, ſed ut verum Chriſti Corpus. Hoſtias porro abſque fermento confectas perſpicuum eſt, uſúmque azymorum decimo Sæculo apud Cluniacenſes, & in tota, ut credere par eſt, Occidentali Eccleſia, in Sacrificio Euchariſtiæ ſolemnem fuiſſe. An autem perpetuus fuerit, alia quæſtio eſt.

* Id eſt, Novitium.

Abſtinentia.

Solis infirmis, nec tamen omnibus, ſed iis dumtaxat quorum id exigebat infirmitas, carnium eſus conceſſus erat, ut conſtat ex Cap. XXVII. Libri III. Duos Fratres, qui carnem apud parentes comederunt cum aliquo ſanctæ Regulæ contemptu, à Deo vindice percuſſos, & primo carnis morſu ſuffocatos narrat *Joannes* Cluniacenſis Monachus in Vita *S. Odonis* Lib. II. idque ſuo tempore contigiſſe.

Unctionis Extremæ ritus.

Extrema-Unctio infirmis ante Viaticum Euchariſtiæ adminiſtrabatur. Infirmus Frater proximum finem præſentiens, Confeſſione omnium peccatorum apud Abbatem vel Priorem facta, rogabat ut Oleo Infirmorum ungeretur. Tum à duobus Fratribus in Capitulum adducebatur, vel inter manus efferebatur, ſupplex veniam petebat, reúmque ſe de multis negligentiis contra Deum & contra Sodales confitebatur. Prior ei abſolutionem imprecabatur. Peracta hujuſcemodi Exomologeſi, reducebatur in lectum, & circumſtantibus Fratribus, ungebatur. Poſtea, ſi exitus urgeret, *Corpus Domini* vino intinctum accipiebat. Crucem deinde admotam oſculàbatur : ac demum Sacerdotem, & Fratres, ipſóſque Pueros, quaſi ultimùm vale dicturus. Imminente obitus hora, expandebatur cilicium, deſuper aſpergebatur cinis, infirmus è lecto efferebatur in cilicium, ut in pœnitentis habitu moreretur ; conſuetis precibus Deo commendabatur anima. Id diſcimus ex cap. XXVIII. & XXIX. Lib. III. earumdem antiquarum Conſuetudinum Cluniacenſium.

Fundatio Abbatiæ Auriliacenſis.

* Aurillac, olim in Diœceſi Claromontana, nùc S. Flori.

Abbatiæ Cluniacenſi coæva eſt Auriliacenſis * à *S. Geraldo* Comite Auriliacenſi fundata, regnante Carolo Simplice, & ſubdita Eccleſiæ Romanæ cum obligatione annui cenſus urnæ *S. Petri* perſolvendi, ut teſtatur S. Odo Cluniacenſis in ejus Vita, Lib. II. Quem & hanc ſibi legem præfixiſſe refert, *Ut ſecundo ſemper anno ad ſepulchrum Apoſtolorum recurreret, decemque ſolidos* * *ad proprium collum dependentes, tamquam ſupplex ſervus, Domino ſuo quaſi cenſum deferret.* Ordinis Benedictini Monachos in Cœnobio Auriliacenſi conſtituit *S. Geraldus*, multiſque prædiis illud ditavit. *S. Geraldi* Teſtamentum edidit *Ducheſnius* in Notis ad Bibliothecam Cluniacenſem. Incipit his verbis cedro dignis, & eximiam Teſtatoris pietatem ſpirantibus : *Mundi termino appropinquante, ruinis crebreſcentibus, jam certa ſigna manifeſtantur, quia his advenientibus, verè mundus arguetur. Et ſi aliquid de rebus noſtris locis Sanctorum conferimus, retributorem nobis eſſe Dominum confidimus, qui dicit :* Date eleemoſynam. *Ob hoc igitur ego Geraldus, conſiderans caſum fragilitatis humanæ, & pertimeſcens ultimum tremendum diem Judicii, propterea cedo ad loca Sanctorum, & eorum ſervientium, & in ſubſtantia pauperum, &c.* Lege breve Chronicon Auriliacenſis Abbatiæ Tomo II. Veterum Analectorum P. Mabillonii.

* Decem nummos aureos.

Puerorum oblatio Monaſteriis facta à parentibus.

V. De puerorum oblatione à parentibus facta ex præſcripto Regulæ *S. Benedicti* nata eſt ſæculo nono controverſia, an in poſterum irrevocabilis cenſeri

cenſeri deberet. Quibuſdam contra ſuperiorum ſæculorum ſententiam, imò etiam contra Conciliorum & Pontificum Decreta negantibus obſtitit *Rabanus* ſcripto libro ad Ludovicum Imperatorem, *Contra eos qui oblationem contra Regulam S. Benedicti deſtruere volebant*, teſte *Rodulfo* in Vita Rabani. Hujus contentionis occaſio nata videtur ex Concilio Moguntino III. anni DCCCXIII. Canone XXII. Quo tamen non obſtante, viguit deinceps oblatio puerorum in Ordine *S. Benedicti* non ſecus ac antea, ut conſtat ex *Paſchaſio Radberto*, in Expoſitione Pſalmi XLIV. ad Sueſſionenſes Beatæ Mariæ Sanctimoniales, ubi vocat eas *Parentum vota*, quòd earum pleræque in tenella ætate Deo à parentibus conſecratæ eſſent. Idem conſtat ex Conventu Aquiſgranenſi Abbatum Franciæ, * in quo tres Canones de pueris oblatis conditi ſunt. XXXVI. qui ſtatuit, *Ut puerum pater aut mater tempore oblationis offerant Altari, & petitionem pro eo coram laicis teſtibus faciant, quam tempore intelligibili ipſe puer confirmet.* XXXVII. qui ſtatuit *Ut infantes oblati carnem nonniſi cauſâ infirmitatis manducent.* XLV. qui ſtatuit *Ut ſchola in Monaſterio non habeatur, niſi eorum qui oblati ſunt.* Idem conſtat ex Concilio Vvormatienſi anno DCCCLXVIII. celebrato, Canone XXII. *Si pater*, inquit, *vel mater, filium filiámque intra ſepta Monaſterii in infantiæ annis ſub Regulari tradiderint Diſciplina, non liceat eis, poſtquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc ergo omnino devitandum eſt: quia nefas eſt ut oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis fræna laxentur. Igitur non liceat eis ſuſceptum habitum unquam deſerere: ſed convicti quod Tonſuram aut Religioſam veſtem aliquando habuerint, in Religionis cultu habitùque, velint nolint, permanere cogantur.* Et Canone XXIII. *Monachum ergo aut paterna devotio, aut propria Profeſſio facit. Quicquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde huic ad mundum reverti intercludimus aditum, & omnes ad ſæculum interdicimus regreſſus.* Id confirmant Antiquæ Conſuetudines Monaſterii Cluniacenſis Lib. II. Cap. VIII. Ritum oblationis puerorum Monaſteriis deſcribit *S. Benedictus* Regulæ ſuæ Cap. LIX. De eodem legendus Lanfrancus, Decretorum Cap. XVII. qui hac oblatione impoſitam pueris Vitæ Monaſticæ obligationem confirmat. Varias Formulas oblationis puerorum habes in Notis Dacherianis ad *Lanfrancum*, in Chronico Novalicienſi, apud *Smaragdum* in Commentario Benedictinæ Regulæ, & apud Dom. *Mabillonium* Tom. IV. *Veterum Analectorum*, cujus ea de re Obſervationes ibidem legi poſſunt.

* Ann. 817.

Ætas Monaſticæ Profeſſionis.

VI. Profeſſionis ætas apud Cluniacenſes erat annus decimus-quintus, aut major, ut conſtat ex Cap. mox laudato Conſuetudinum Cluniacenſium. *Poſtea*, inquit S. Udalricus, *induitur cuculla; & de cætero Benedictio ejus differtur uſque ad legitimam ætatem, id eſt, ſi non amplius, vel uſque ad quindecim annos ætatis.* In Eccleſia Orientali vigebat adhuc diſciplina Canonibus Trullanis invecta ut anno decimo ætatis Monaſtica Profeſſio legitimè fieri poſſet. Hanc ſua Conſtitutione * firmavit *Leo Sapiens* Imperator: Sed vetuit ne de rebus ſuis ſtatuerent ante decimum-quintum annum. Hanc Legem refert Balſamon in Canonem XL. Synodi Trullanæ. Virgines Sacræ velum conſecrationis ante annum ætatis vigeſimum-quintum non recipiebant, ut conſtat ex Lib. I. Capitularium, Cap. CI. *De tempore velandarum puellarum*, inquit, *in Africano Concilio Cap. XVI. continetur ut non ante XXV. annos conſecrentur. Item in eodem Concilio Cap. XCIII. De Virginibus velandis ita continetur: Item placuit ut quicumque Epiſcoporum*

* Conſtit. VI.

Ætas profeſſionis & conſecrationis Virginum.

A *neceſſitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cùm vel petitor potens vel raptor aliquis formidatur, vel ſi etiam aliquo mortis periculoſo ſcrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit Virginem, ſeu velavit ante XXV. annos ætatis, non ei obſit Concilium quod de iſto annorum numero conſtitutum eſt. Unde colligitur quia juxta priorem Sanctionem Virgines XXV. ætatis ſuæ anno rite conſecrandæ ſint; Quòd ſi præmiſſæ neceſſitates ante id fieri compellant, nullum poſſit Epiſcopo afferre præjudicium conſecratio.* At velum Religioſæ Profeſſionis puellæ ſuſcipere
B poterant anno ætatis duodecimo, ut conſtat ex Concilio Triburienſi, Canone XXIV. cujus hæc ſunt verba: *Quæcumque Virgo ſub patrocinio ante annos duodecim, non coacta, ſed propria voluntate ſacrum velamen ſibi impoſuerit, annúmque & diem, nullo repetente, velata permanſerit, ab eodem ſancto habitu non recedat.* Profeſſionis velum ſpectabat Carolus Magnus, cùm in Capitulari apud Theodonis Villam Cap. XIV. edixit *Ut infantulæ ætatis puellæ non velentur antequam illæ eligere ſciant quid velint: & ut pulſentur ſalvâ canonica ſententia & Auctoritate.* Duplicis illius veli & ætatis diſtin-
C ctionem ex Reginone etiam colligere licet Lib. II. *De Eccleſiaſticis Diſciplinis*, Cap. CLXXVII. & CLXXVIII.

Conſenſus Principum quandoque neceſſarius iis qui Vitam Religioſam profitebantur: ſed neceſſitas illa pietate Regum Chriſtianiſſimorum ſublata eſt.

VII. *Carolus Magnus* lege lata prohibuit ne quis Clero aut Monaſterio nomen daret abſque ſuæ Majeſtatis licentia, quia nonnulli ignaviâ inſtigante, Clericalem Tonſuram recipiebant, aut Vitam Monaſticam profitebantur, ut ſe à publicis functionibus liberarent: alios Epiſcopi vel Abbates cupiditate ſuadente circumveniebant, ut eorum bona Eccleſiis vel Monaſteriis, quibus ſe mancipabant, donatione illorum obtingerent.
D Contra hos abuſus Magnus Imperator Legem tulit in Capitulari II. anni DCCCV. quæ etiam in Cap. CXIV. Lib. I. Capitularium tranſcripta eſt: *De liberis hominibus qui ad ſervitium Dei ſe tradere volunt, ut priùs hoc non faciant quàm à nobis licentiam poſtulent. Hoc ideo quia audivimus aliquos ex illis non tam cauſâ devotionis hoc feciſſe, quam pro exercitu ſeu alia functione Regali fugienda; quoſdam vero cupiditatis cauſâ ab his qui res illorum concupiſcunt, circumventos audivimus. Et hoc ideo fieri prohibemus.* Et cap. ſequenti: *Ideo hæc & ſupra, & hic, de liberis hominibus, diximus, ne forte parentes eorum contra juſtitiam fiant exheredati, & Regale obſequium minuatur, & ipſi heredes propter*
E *indigentiam mendici vel latrones efficiantur.* Hanc tamen Legem *Caroli* Magni ab Eccleſia non fuiſſe receptam, & ab eodem Chriſtianiſſimo Imperatore abrogatam teſtatur *Hincmarus* in Epiſtola ad *Carolum Calvum*, quam P. *Cellotius* Soc. JESU, edidit cum Duziacenſi Concilio ſub Titulo VI. Opuſculi, & D. *Lucas Dacherius* Tom. II. Spicilegii. *Julianus*, inquit, *& poſtea Imperator Mauritius decreverunt, ut ei qui ſemel in terrena militia ſignatus fuerit, niſi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulſus, in Monaſterio recipi, & Chriſto eum militare non liceat. Quod Religioſi Imperatores, & Sanctus Gregorius Auctoritate Apoſtolica, & gene-*
F *rali Epiſcoporum conſenſu, Eccleſiaſtico vigore, ac Republica Chriſtiana cohibente Religione, deſtruxerunt, velut in ejus Epiſtolis ad ipſum Mauritium Imperatorem, & ad plurimos Archiepiſcopos directis oſtenditur. Quod & divæ memoriæ avo veſtro Carolo ſubripuit, ſicut majorum traditione & verbis & ſcriptis didicimus. Et in Lib. I. Capitularium Cap. CXII. demonſtratur. De liberis hominibus ad ſervitium Dei ſine ſua licentia non convertendis. Quod Eccleſia & Reſpublica non conſentit, quodque poſtea correxit, ſicut in eodem libro cap. CXXXIV. monſtratur.*

Caput

Caput illud in editione *Baluzii* eſt CXXXVII. ſtatuítque, *Ut liber homo qui in Monaſterio regulari comam depoſuerit, & res ſuas ibidem delegaverit, promiſſione facta ſecundùm Regulam firmiter teneatur.*

Carolus Calvus Rex Francorum in Edicto Piſtenſi anni DCCCLXIV. Cap. XXVIII prohibuit ne Clero aut Monaſteriis ſe manciparent, qui publicorum veſtigalium oneribus erant obnoxii, niſi priùs licentiam ab ejus Majeſtate impetraſſent. *Ut illi Franci*, inquit, *qui cenſum de ſuo capite, vel de ſuis rebus ad partem Regiam debent, ſine noſtra licentia ad caſam Dei, aut ad alterius cujuſcumque ſervitium ſe non tradant, ut Reſpublica, quod de illis habere debet, non perdat.* Ibidem teſtatur *Carolum Magnum* priorem Legem reſcidiſſe, & liberum aditum in Monaſteria, rerúmque ſuarum donationem, ac Vitæ Religioſæ profeſſionem liberis quibuſque hominibus, converti volentibus, permiſiſſe. *Et quia*, inquit, *ſicut in ſacris Eccleſiaſticis Regulis invenitur, prior obſervatio durior, poſterior autem, exigente cauſa, inclinatior fuit, poſt hæc præfata Capitula Deceſſorum & Progenitorum noſtrorum, hujuſmodi, ſicut prædiximus, Francis hominibus res ſuas ad caſam Dei vel aliis tradere ac vendere, eoſque ad divinum ſervitium converti, ſi vellent, non prohibuerunt; ſicut in Capitulis Lib. I. Capit. CXXXII. & CXXXIV. & in Lib. II. Capit. XXXI.* & in Lib. IV. Cap. XIX. continetur.

Monachi Epiſcopis jure communi ſubditi.

VIII. Monachi jure communi Epiſcopis erant ſubditi ſæculis nono & decimo. Id probat Concilii Moguntini anno DCCCXIII. celebrati Canon XII. prohibens: *Ne Monachi ad ſæcularia Placita veniant, neque ipſe Abbas ſine conſilio Epiſcopi ſui: & cum neceſſitas exigit, tunc per juſſionem & conſilium Epiſcopi illuc vadat.* Et Canone XX. quo ſtatutum eſt, *Ut Miſſi per quæque loca directi, ſimul cum Epiſcopis uniuſcujuſque Diœceſis, perſpiciant loca Monaſteriorum Canonicorum pariter & Monachorum, ſimiliterque Puellarum, ſi in apto & congruo loco ſint poſita, ubi commodum neceſſarium poſſit acquiri, quod ad utilitatem pertinet Monaſterii, ſicut in Sancta Regula dicitur,* &c. *Ubi autem aliter inventum fuerit, hoc omnimodis Epiſcopus loci ipſius faciat emendari: ita ut condignam profeſſioni eorum cuſtodiam habeant Canonici, vel Monachi, atque Nonnanes, ne detur eis occaſio malefaciendi.* Et Canone XXI. *Præcipimus ut unuſquiſque Epiſcopus ſciat per ſingula Monaſteria, quantos quiſque Abbas Canonicos in Monaſterio ſuo habeat, & hoc omnino ambo pariter provideant, ut ſi Monachi fieri voluerint, regulariter vivant: ſin autem, canonicè vivant omnino.* Idem probat Concilii Aquiſgran. II. Canon II. Cap. II. quo Abbatibus Monachorum prohibetur, ne ſæcularibus vel Eccleſiaſticis negotiis ſe immiſceant, niſi in cauſa neceſſitatis, *acceptâ tamen propriæ civitatis Epiſcopi licentiâ.* Idem probat Synodi Lingonenſis Canon IX. in Synodo Tullenſi apud Saponarias anno DCCCLIX. relectus, quo decretum eſt, *Ut Congregationes Canonicorum, & Monachorum ac Sanctimonialium, ſecundùm canonicam inſtitutionem à propriis Epiſcopis ſtrenuè viſitentur, & eorum religio & habitus exquiratur, ſi vita & moribus ſint probi, ac officii & unanimitatis ſtudio ſolliciti, à leviſſimis quoque & pernicioſiſſimis actibus cauti.* Idem probat Epiſtola XXVIII. *Hadriani II.* ad *Carolum Calvum* Regem Tom. III. Conciliorum Galliæ, in qua hæc habet: *Noſtis quia omne Monaſterium in poteſtate Epiſcopi conſiſtere debet juxta canonicam Auctoritatem: & quia hoc eſt tranſgreſſum, ideo plurima Monaſteria habentur deſtructa, &c.* Idem probant Regum noſtrorum Capitularia Lib. V. Cap. XXVII. decretum eſt, *Monachos per unamquamque civitatem aut regionem ſubjectos eſſe Epiſcopo ſuo...... nec propria Monaſteria deſerere; niſi fortè eis præcipiatur, propter opus neceſſarium, ab Epiſcopo civitatis.* Lib. VI. Cap. CXXXII. quo cautum eſt, *ut Clericis vel Monachis ſine commendatitiis Epiſtolis Epiſcopi ſui licentia non pateat evagandi.* Et Cap. CXXXIX. quo decretum eſt, ut *Abbates pro humilitate Religionis in Epiſcoporum poteſtate conſiſtant. Et ſi quid extra Regulam fecerint, ab Epiſcopis corrigantur. Qui ſemel in anno, in loco ubi Epiſcopus elegerit, accepta vocatione conveniant.*

Idem probat Præceptum *Ludovici Pii* Imperatoris, quo confirmat Auctoritatem Archiepiſcopi Senonenſis in Monaſteria Diœceſeos Senonenſis. *Ac ne*, inquit, *hujus Decreti cauſâ in iiſdem Cœnobiis Abbates vel Monachi conſtituti contra ſuum incipiant ſuperbire Epiſcopum, præcavimus omnem occaſionem amputandam, neque locum diabolo dandum, ſalva ſcilicet in omnibus Auctoritate Epiſcopi in cunctis Eccleſiaſticæ Regulæ diſciplinis, videlicet ut eaſdem Cellas ſub proprio ſemper regimine gubernans, ſecundum inſtitutionem Sanctæ Regulæ Abbates conſtituat, &, ſi neceſſe fuerit, mutet, prava quæque corrigat, ſuperflua reſecet, virtutes nutriat, eradicet vitia, utque bonus agricola evellens frutices, Patrum ſervans Inſtituta, diſcernat qualem cuique terræ ſementem mandare debeat.* Editum eſt iſtud Præceptum à *Stephano Baluzio*, in Appendice Actorum Veterum, Tom. II. Capitularium. Privilegium tamen ab *Aldrico* Archiepiſcopo Abbatiæ S. Remigii Senonenſis conceſſum, & ab Epiſcopis Gallicanis confirmatum anno DCCCXXXIV. *Ludovicus Pius* anno DCCCXXXV. auctoritate ſua roboravit. Extat cum Pii Imperatoris Diplomate Tom. II. Spicilegii Dacheriani.

Idem probat *Lupi* Ferrarienſis Abbatis Epiſtola XIX. ad *Heriboldum* Autiſiodorenſem Epiſcopum, qua ipſi ſupplicat ut Monachum ejus Diœceſeos retinere ſibi liceat: *Quidam veſtrûm Monachus*, inquit, *cui Joanni nomen eſt, nobiſcum in Monaſterio noſtro verſatur, quod & nobis prodeſt, & in Cœnobio ejus, ut audivimus, indigentiâ laboratur. Quò congregari undique Fratres vos præcepiſſe comperiens, Celſitudini veſtræ hos direxi apices, poſtulans ut hunc mihi aliquamdiu concedatis.* Et Epiſtolis CI. & CII. teſtatur *Adulfum* & *Acaricum* Cœnobii Ferrarienſis Monachos, cum licentia *Vvenilonis* Archiepiſcopi Senonenſis, cui Monaſterium illud ſubjacebat, & ſua, Romam ad limina Apoſtolorum orationis cauſa profectos.

Immunitates, & Privilegia Monaſteriis conceſſa.

IX. Immunitates & Privilegia Monaſteriis quibuſdam ab Epiſcopis & Romanis Pontificibus conceſſa ſunt ſæculis nono & decimo, & à Regibus confirmata. Sic *Nicolaus I.* Privilegium libertatis Monaſterio *S. Karileſi** O. B. conceſſit, imò potius confirmavit. Ortâ nimirum controverſiâ inter Monachos iſtius Cœnobii & Cenomanenſem Epiſcopum, causâque ad Sedem Apoſtolicam delatâ, Pontifex Juris communis & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vindex acerrimus, datis ad Monachos litteris, juſſit eos Epiſcopo ſubeſſe & obſecundare, aut ad cauſam coram Epiſcopis, aut coram Sede Apoſtolica dicendam ſe comparare. Scripſit etiam ad Epiſcopos in Regno *Caroli Calvi* conſtitutos ut cauſam illam diſcuterent, & Monachos ad officium revocarent. *Nunc*, inquit, *ut noſtris intonuit auribus, Monachi, regulari Auctoritate contempta, Zelum paternæ traditionis non ducunt, & modum debitum ſervare non cupiunt; cum, quod non licet, proprio libitu vivere quærunt, & Parochiam, in cujus Diœceſi conſiſtunt, jus non tenuiſſe fatentur, quapropter Apoſtolica Auctoritatis apicibus omnium veſtrorum Reverentiam commonere decrevimus, ut hoc extra Inſtitutionem Sanctorum Patrum fieri non ſinatis, &c.* Scripſit etiam ad *Hincmarum*, ipſum arguens quòd Monachis

* S. Calais.

Sancti Karileſi favens, *Caroli* Regis animum adverſùs Epiſcopum Cenomanenſem commoviſſet. Scripſit & ad *Carolum Calvum* Regem, ut Cenomanenſi Epiſcopo juſtitiam conſervaret, atque ab Epiſcopis controverſiam de Juriſdictione illius in Monaſterium *Sancti Karileſi*, à qua ſe immunes Monachi contendebant, judicari ſineret, ut diſcuſſa lite, Monaſterium ſub poteſtate Cenomanenſis Eccleſiæ, ſi juſtum eſſet, maneret. Scripſit denique ad *Robertum* Cenomanenſem Epiſcopum, eum certiorem faciens de his quæ in hac controverſia ſtatuerat: ſeque Monachis jugum Epiſcopalis ſubjectionis excutere volentibus nequaquam aſſenſurum pollicitus eſt, ſi eorum petitio ratione deſtituta eſſet. Iſta conſtant ex Epiſtolis XIV. XV. XVI. XVII. & XVIII. *Nicolai I.* Tomo III. Conciliorum Galliæ. Verùm cùm Rex *Carolus Calvus* *Odonem* Bellovacenſem Epiſcopum Romam Legatum miſiſſet, Pontificémque rogaſſet per litteras ut Monaſterio Sancti Karileſi *Libertatem ab Epiſcopis & à Regibus Francorum conceſſam ſua firmaret Auctoritate*; Nicolaus I. *conſiderans piam eſſe poſtulationem, & Servorum Dei quieti perneceſſariam, & quæ à Paſtoribus Eccleſiarum poſtulanda eſſet atque procuranda, ſi minùs eam mundi Principes procurarent*; Privilegium ampliſſimum dicto Monaſterio conceſſit, imo libertatem qua fuerat ab ipſa ſui fundatione potitum confirmavit. Protulerunt enim Monachi Privilegia Regum ab antiquis temporibus ſibi conceſſa, quibus evidenter probarunt Cœnobium ſuum nuſquam Cenomanenſi Epiſcopo fuiſſe ſubditum, falſáque eſſe documenta quibus illud ſibi ſubjicere nitebatur. Ut ut eſſet, præſcriptam diuturna poſſeſſione iſtius Monaſterii libertatem Summus Pontifex judicavit. In duobus autem præcipuè capitibus hujuſmodi libertatem ſtatuit: primò in libera bonorum dicti Monaſterii adminiſtratione & diſpoſitione, abſolutionéque à dominatione Epiſcopali: ſecundò, in libera Abbatis ex ſuo gremio electione, ſervatis Juribus Regis, in cujus notitiam deferretur electio Abbatis, *ut ejus & conceſſione & conſenſu poteſtatem regiminis accipiat*. Epiſcopo verò Cenomanenſi ſolum jus Ordinationum, Conſecrationis Eccleſiarum & Altarium, confectionis Chriſmatis, & Confirmationis ſervatur. Statuit denique Pontifex, ut ſi quis hocce Privilegium fortè violaverit, Monachi *Sancti Karileſi* querimonias ſuas ad Metropolitanum Turonenſem deferant qui infractorem priùs admonitum, nec ſe emendantem, à Communione Chriſtianorum, & Corporis Sanguiniſque Chriſti participatione efficiat alienum, quæcumque fuerit perſona, & cujuſcumque dignitatis. Si verò ipſos tueri Metropolitanus renuerit, Sedem Apoſtolicam adeant, ac Romano Pontifici cauſam ſuam & præſens Privilegium exponant & exhibeant, ut anathemate reum confodiat: *Ut Monaſterium præfatum propriam poſſit ſitæ libertatis munitionem habere; & Pontificale Decretum, Regiumque immunitates, Romaníque Pontificis Conſtitutum, inviolabilem perpetuis obtineant temporibus firmitatem.*

Privilegium Monaſterio S. Karileſi O. B. in Diœceſi Cenomanenſi à Nicolao I. conceſſum.

Concilium Pariſienſe anno Chriſti DCCCXLVI. celebratum, Privilegium electionis & libertatis Monaſterio Corbeienſi, rogante *Paſchaſio Radberto* ejuſdem loci Abbate, confirmavit. Nihil novi huic Monaſterio contulere Gallicani Patres, ſed liberam bonorum ejus temporalium adminiſtrationem, & Abbatis electionem, quibus à fundationis initio potiti fuerant, ſecundùm Regulam *S. Benedicti*, & quæ ipſis Jura Reges Chriſtianiſſimi confirmarant, Monachis Auctoritate Synodali pariter confirmavere. Ad id ipſos impulit Corbeienſis Abbatiæ nobilitas, Monachorum in obſervantia regulari perſeverantia, Regum in illud

Abbatiæ Corbeienſis Privilegia.

A Cœnobium propenſio & beneficentia ſingularis, *Caroli Calvi* Regis Sacra Juſſio, & Epiſcopalis muneris debitum: quia Epiſcopi Eccleſiarum & Monaſteriorum jura, Privilegia, & libertatem pro ſua virili tueri debent. *Sicuti comperimus*, inquiunt, *ipſe locus venerabilis, Bathilde Regina à Clothario filio ſuo impetrante, à ſanctis viris fundatus eſt, & ſacra Religionis normam, quam primo tempore ſuſcepit, inviolatam deinceps retinuit: in tantum ut eos qui ſe fundaverant, non modo æquaverit Religione, ſed etiam pene ſuperaverit. Qua de cauſa & nobiliſſimi viri in eodem loco ad Dei ſervitium ſponte confluxerunt, & eumdem locum tam nobilitate ſua quàm* B *& vitæ merito decoraverunt. Unde factum eſt ut ipſe locus familiarior Dominis rerum fieret: adeo ut ſub ſua tutela Reges atque Regina eum ſuſciperent. Sed quia noſtris temporibus omnia fere depravata erant, cernentes Religioſi Viri ejuſdem loci electionis jura multis in locis non ſervari, verentes ſimilia pati, ſacras literas Clementiſſimorum Principum expetierunt, electionem ſibi, & rerum ſuarum diſpoſitionem juxta inſtitutionem divinæ legis confirmantes. Nec eas ſufficere arbitrati, ex nutu nobiliſſimi atque præſtantiſſimi Regis, noſtra quoque Auctoritate ſibi eadem poſtulaverunt confirmari. Quod nos non immeritò conceſſimus. Primò quia Patres & Defenſores Eccleſiæ eſſe debemus.* C *Deinde quia niſi pro talibus invigilaverimus, rei fore ante conſpectum Divinæ Majeſtatis pertimeſcimus. Quocirca monemus atque hortamur Filios ac Dominos noſtros Piiſſimos Principes, noſtri pariter & futuri temporis, quia pene in omnibus locis id confunditur, ſaltem propter amorem & reverentiam Dei, & ſervorum ejus debitam dilectionem, inſuper & Regni ſui proſperitatem atque augmentum, & electionis gratiam, & liberam diſpoſitionem facultatum ſuarum illi loco conſervare ſatagant. Sit in illo Monaſterio ſemper Privilegium electionis, ſicuti antiquitus in Eccleſiis electio conſervata fuit, non ſuppoſita, aut ſuffecta,* D *ſed libera, juxta Auctoritatem Canonicam, & Regulam S. Benedicti. Quòd ſi contigerit ut Rector aliquis in eodem loco non dignè Deo vivat, aut fortè minùs officioſus circa Principem ſit, hoc ſtatuimus, ut ſi ille propter ſuam negligentiam depoſitus fuerit, electio illis intemerata permaneat: videlicet ut eligant alterum, quem ad illud Officium ſecundùm Monaſticam Diſciplinam aptum invenerint. Non enim juſtum ut unius culpa ſuper omnes redundet, aut cauſa unius Eccleſia Chriſti ſua Privilegia perdat. In ipſa porro electione regularis Auctoritas conſervetur, id eſt, ut ille præponatur ſanctæ Congregationi; quem non multitudinis electio commendaverit, ſed quem ſanioris con-* E *ſilii, licet pauci numero, Fratres elegerint, & quem vitæ meritum & ſapientiæ dignitas probabilem reddiderit. Quòd ſi aliquando contigerit ut aliquis pervaſor, immo lupus ovilis Dominici, aut pecunia more Simonis, aut qualibet gratia apud Dominos rerum Monaſterium illud impetrare voluerit, primò ſecundum Canonicam Auctoritatem, quia ſæculari poteſtate Eccleſiam Dei obtinere voluit, anathematizamus unà cum omnibus Sanctis Patribus qui ſacros Canones ediderę . . . . . Deinde inferimus quia Servorum Dei contubernium turbare voluit, exturbet illum ſicuti Achan de terra viventium, ſi tamen non citò reſi-* F *puerit. Si autem & impetraverit; neque hic, neque in futuro ſocietatem cum ſancta Dei Eccleſia habeat, quam infami ſatis exemplo contaminavit.* Sic diris devoventur, qui jus & libertatem electionis Monaſterio competens eripere nituntur, aut Monachos in ejus poſſeſſione turbant, aut Monaſteriorum bona poſtulare præſumunt à Regibus; & in ovile Chriſti per januam non intrant, ſed abſque canonica inſtitutione Eccleſias aut Monoſteria invadunt. Denique Concilii Pariſienſis Patres Reges hortantur, ut hoc Privilegium illibatum

Concilium Pariſienſe Privilegium libertatis Abbatiæ Corbeienſi concedit.

batum ſervent, ejúſque violatores coërceant. *Hæc ergo perſecuti ſumus, quæ Filii & Domini noſtri, & quod agere debent, faciant, & his qui Patrum Auctoritatem violare non verentur, reſiſtant; ne ſibi perpetuam obligationem imponant, neque ſibi ſubjectis ſcandalum offenſionis generent.* Monachos etiam Corbeienſes hortantur ut in obſervantia regulari perſeverent, & Epiſcopis ac Regibus divinam gratiam ac miſericordiam adprecentur. Monachos *Præclara & pretioſiſſima membra æterni Regis & Salvatoris* appellant, quod eorum de Ordine Monaſtico exiſtimationem; Reges *Filios ac Dominos* vocant, quod Sacerdotalem & Eccleſiæ Majeſtate dignam, non adulatricem erga Principes, Gallicanorum Præſulum reverentiam teſtatur.

Benedictus III. Abbatiæ Corbeienſis Privilegium confirmat & auget.

Benedictus III. Pontifex Maximus Privilegium iſtud confirmando auxit, immunitatem ab Epiſcoporum vel Archidiaconorum Viſitatione, diſciplina, & judicio abſolutiſſimam Corbeienſi Monaſterio, ejúſque Abbatibus ac Monachis concedens, anno circiter DCCCLV. Ejus Diploma univerſis Galliarum Epiſcopis inſcriptum, extat Tomo VI. Spicilegii Dacheriani. Tunc præerat Cœnobio Corbeienſi *Amrelmus* Abbas, qui Romam profectus, Privilegia ab Epiſcopis Gallicanis, ſuo Monaſterio collata Summo Pontifici expoſuit: exhibuítque Imperatoris *Lotharii*, & *Ludovici* ac *Caroli* Regum ſupplices ad ejus Sanctitatem literas, ut hæc Privilegia Apoſtolica Auctoritate firmaret. Annuit *Benedictus III.* ſuóque Diplomate bona omnia Corbeienſis Monaſterii in diſpoſitione Abbatis & Fratrum manere juſſit, ita ut nec Ambianenſis, nec alii Epiſcopi, aut eorum miniſtri in eorum rebus Conventus facere, aut convivia præparare, aut aliquid poteſtatis jure ſibi vindicare, aut exigere præſumerent.

Corbeienſis Abbatia ab Epiſcoporum Juriſdictione prorſus immunis.

Quod novum non eſſe teſtatur, cùm & jam olim fuerit huic Monaſterio conceſſum, & *Multis aliis non ſolum in Gallia, vel in Italia, verum toto terrarum orbe, non ſolum Monachorum, verum Canonicorum Monaſteriis indultum.* Secundò ſtatuit, *Ut nec Epiſcopus, nec Archidiaconus ejus accedant ad præfatum Monaſterium, nec Servorum Dei quietem perturbare præſumant; niſi fortè aut Abbas, aut Fratres alicujus utilitatis gratiâ eum vocare voluerint; aliàs nec in Abbatem, nec in aliquem de Fratribus quicquam poteſtatis obtineat, neque per Epiſcopalem faſtum aliquid in eos ei liceat.* Tertiò ſtatuit Pontifex, ut Epiſcopus *Altaria ſeu Baſilicas in Monaſterio, rogatus ab Abbate, pro Chriſti nomine conſecret atque benedicat. Chriſma quoque ſive ſanctificationis oleum ſingulis annis præbeat. Sed & ſi quem petierit Abbas aut de Monachis, aut de Canonicis ſuis ad aliquem gradum Eccleſiaſticum conſecrandum, nullatenus contradicat, niſi fortè is pro quo petitur indignus tali honore veritatis teſtimonio deprehendatur.* In his dumtaxat Epiſcopo ſubjecti erant Monachi Corbeienſes. Quartò ſtatuit Pontifex, *Ut quemcumque de ſe ipſis, qui ſit Monachicæ Profeſſionis, dignus tamen Paſtorali Prælatione, voluerint eligere, ſecundum Regularem Auctoritatem poteſtatem habeant eligendi.*

Nicolaus I. Abbatiæ Corbeienſis Immunitates roborat.

Nicolaus I. Privilegium iſtud confirmavit anno DCCCLXIII. rogante Traſulfo Abbate, rationem habens libertatis eidem Monaſterio jam olim conceſſæ ab Epiſcopis Galliarum. Ambianenſem verò Epiſcopum, in cujus Diœceſi Cœnobium Corbeienſe ſitum eſt, hujuſce Privilegii Conſervatorem Summus Pontifex conſtituit, ut Apoſtolica Auctoritate ejus violatores convertat & emendet. Si id neglexerit Ambianenſis Antiſtes, Metropolitanus Fratribus ſuccurrat. Si Metropolitanus eos qui Monachis ſunt infeſti, non queat corrigere, cauſa ad Sedem Apoſtolicam deferatur.

Carolus Calvus & Carolus Simplex Reges Chriſtianiſſimi & Chriſtophorus Papa, Monaſterii Corbeienſis Privilegia confirmant.

Carolus Calvus Imperator Privilegia Corbeienſi Monaſterio ab Epiſcopis & Pontificibus Maximis collata confirmavit anno DCCCLXXVII. in eorúmque violatores tamquam in publicos Imperatoris Imperiíque hoſtes animadverti juſſit. Iiſdem novum robur addidit Carolus Simplex Rex Chriſtianiſſimus anno DCCCCI. Eadem confirmavit Chriſtophorus Papa anno DCCCCVI. Extant illa Pontificum Diplomata, Regúmque Edicta pro libertate Monaſterii Corbeienſis Tomo VI. Spicilegii Dacheriani.

Privilegium Cœnobio Floriacenſi ab Epiſcopis Gallicanis conceſſum, annuente Rege.

Synodus Tullenſis apud Saponarias anno DCCCLIX. *Poſtulavit humiliter ſe ad terram uſque proſternens ante Carolum Regem & Rodulfum Bituriguam Archiepiſcopum, obſecrans & adjurans per Crucem & Chriſti Sanguinem, ut Privilegium Monaſterii S. Benedicti, quod annuente prædicto Rege firmaverant, quodque idem Rodulfus ſubſcripſerat, qui præfatam Abbatiam irregulariter retinebat, ratum & inconvulſum ſervare ſtuderent. Quòd ſi Abbas negligens, & ſacris Regulis inconveniens per directos Miſſos inventus fuerit, de eadem Paternitate removeatur, & alius qui dignus repertus fuerit, ſubſtituatur, & Privilegii Regularis Auctoritas in eodem Monaſterio quacumque occaſione non deſtituatur.* Privilegium Regulare jus eſt eligendi Abbatem, & libertas ab Epiſcopali dominatione.

Privilegium Sandionyſiani Cœnobii à Concilio Piſtenſi confirmatum.

Concilium Piſtenſe anno DCCCLXII. Privilegium *S. Dionyſii* Monaſterio prope Lutetiam à S. Landerico Pariſienſi Epiſcopo quondam collatum, & Apoſtolicis Diplomatibus, Regúmque Edictis roboratum, rogante *Ludovico* Abbate, confirmavit. Editum eſt Tomo VI. Spicilegii. Id enixè poſtulavit *Carolus Calvus. Æneas* Epiſcopus Pariſienſis, cujus maximè intererat, Privilegium iſtud laudavit & approbavit.

Privilegium Solemniacenſi Monaſterio, vulgò De Selminiac, à Synodo Sueſſionenſi III. conceſſum.

Synodus Sueſſionenſis III. anno DCCCLXVI. Privilegium Solemniacenſi Monaſterio O. B. Diœceſis Lemovicenſis conceſſit. Referunt Patres, *Bernardum* illius Monaſterii Abbatem, Normannis agrum Lemovicinum devaſtantibus, domus ſuæ Inſtrumenta incendio abſumpta docuiſſe, ideoque *Regiam Clementiam, & Synodalem adiiſſe Pietatem pro Privilegiis ipſi Monaſterio impetrandis, quibus ſub tuitione Regia, atque Apoſtolica, & Synodali defenſione perpetuò muniretur.* Privilegium à Synodo, & à *Carolo Calvo* Rege Chriſtianiſſimo dicto Monaſterio innovatum eſt, quo libertas eligendi Abbatem ſecundùm Regulam S. Benedicti Monachis confirmata eſt, non omnimoda immunitas ab Epiſcopi Juriſdictione conceſſa. En verba Privilegii: *Cujus piis petitionibus ſimul cum Regia ſublimi Clementia annuentes, hoc præſens Privilegium in honore Dei omnipotentis, & veneratione eorumdem Sanctorum, adjecta Regia Præſidentia Auctoritate decrevimus roborandum..... Et interpoſita obteſtatione per virtutem Sanctæ Crucis, & Sanctorum ipſo in Monaſterio quieſcentium, ut eumdem locum nec ſibi aliter niſi tutela defenſionis ac tuitionis Reges uſurpent, nec cuiquam Clericorum Canonici habitus, aut Laicorum, eum attribuant. Sed ſub tutela & defenſione, cum proprio ex ipſo Monaſterio & Regulari Abbate ſibi retineant....... Decedentibus quippe quibuſcumque Abbatibus, Succeſſorem ex eodem loco ſibi liceat eligere, & ſibi regulariter inſtituere.*

Marinus Papa eidem Monaſterio Privilegium concedit.

Eidem Monaſterio Privilegium conceſſit *Marinus* Papa, quo ipſum in tuitionem Sedis Apoſtolicæ recepit, bona temporalia ab ipſis Monachis liberè adminiſtrari & in eorum uſus cedere ſtatuit, prohibuítque *Ne ullus Epiſcoporum, ſeu Comitum, manſionaticum ibi, vel paratas, vel ſtationes exigeret.* Electionis quoque libertatem ipſis confirmat, adjecto terribili anathemate in eos qui alium Abbatem ibi ſtatuere præſumpſerint: *Niſi quem ejuſdem loci*

loci Monachi ſecundùm authenticam & Regularem inſtitutionem ex ſeipſis elegerint ordinandum. In cæteris ab Epiſcopi Juriſdictione ipſos *Marinus* Pontifex non abſolvit.

Joannes VIII. Monaſterio Floriacenſi Privilegium largitus eſt.

Joannes VIII. in Synodo Trecenſi anno 878. Monaſterium Floriacenſe O. B. Privilegio donavit, rogante *Theotberto* Abbate, quo & rebus iſtius Monaſterii conſultum eſſe voluit, ne ſtipendia Servorum Dei in alios uſus converterentur: & libertati electionis, ſtatuens ut Monachi *à propriis Abbatibus, Monachis videlicet ex eodem Cœnobio regulariter electis, in perpetuum gubernarentur.* Privilegiorum eidem Monaſterio à multis Epiſcopis olim conceſſorum meminit *Joannes VIII.* in ſuo Diplomate. *Nunc verò*, inquit, *tam ſeipſum, quàm unanimem Congregationem ſibi commiſſam, humiliter poſtulare, quamvis Privilegia multorum meruerint Epiſcoporum, ad reprimendam quorumlibet illicitam cupiditatem, ut ſuper Abbate Regulari ex eis eligendo etiam noſtræ Auctoritatis Privilegia conſequantur.* Hoc Privilegio immunitatem omnimodam ab Epiſcopi juriſdictione conſecuti non ſunt Monachi Floriacenſes.

Privilegium Monaſterio Senonenſi S. Columbæ ab Epiſcopis & Regibus conceſſum.

Lupus Abbas Ferrarienſis *Pardulum* Epiſcopum Laudunenſem Epiſtola XII. rogavit, ut Monachis *Sanctæ Columbæ* in urbe Senonenſi faveret apud *Carolum Calvum* Regem, ut antiqui Privilegii fruitionem ab ejus Majeſtate obtinerent. *Monachi*, inquit, *Sanctæ Columbæ, Privilegio & antiquorum, & præſentium muniti Epiſcoporum, Regúmque & Imperatorum & priſcis & recentibus inſtructi Edictis, ſpem recuperationis aliquam nacti, Pietatis Regiæ portum petunt, ubi tutum perfugium veſtrâ interceſſione cupiunt invenire.*

Privilegium Monaſterii Compendienſis.

Carolus Calvus Monaſterio Compendienſi, quod in honorem Virginis Deiparæ conſtruxerat, *Privilegium à Domno Papa, & ab omnibus Epiſcopis confirmatum* ſervari juſſit, in Capitulari Cariſiaco anni DCCCLXXVII. Cap. VIII. *Jonas* Aurelianenſis Epiſcopus Privilegium Miciacenſi *S. Maximini* Monaſterio conceſſit, ſtatuens ut *ſemper in eo Regularis Ordo religioſiſſimè teneretur & cuſtodiretur:* & libertas eligendi Regularem Abbatem Monachis ſervaretur: & bona huic Monaſterio ſive Cellæ attributa in uſus Monachorum abſque diminutione cederent. Privilegium iſtud *Ludovicus* & *Lotharius* Imperatores, *Jona* rogante confirmarunt anno 826. edixerúntque, ut ſi quid Aurelianenſium Epiſcoporum quiſpiam contra dictum Privilegium & Imperiale Præceptum moliretur, *Res ad notitiam Senonici Metropolitæ perferretur, qui adhibitis ſuæ Diœceſeos Suffraganeis Epiſcopis, idem negotium diſcuteret & corrigeret, & ad priſtinum ſtatum, ſalva memoratæ Sedis dignitate & poteſtate revocare procuraret.* Si autem negotium à Metropolitano finiri non poſſet, ad Regem deferretur; cujus Auctoritate *in generali Conventu Epiſcoporum* hujus Privilegii convulſor corriperetur & corrigeretur. Sed hoc Privilegium Monachos *S. Maximini* ab Aurelianenſis Epiſcopi juriſdictione non faciebat penitus immunes: quin immo ipſius vigilantiam excitabat ne eos ab obſervantia Regulari deficere, aut bonis, quorum adminiſtratio ipſis conceſſa erat, abuti, vel ea alienare permitteret. *Præſul memoratæ Eccleſiæ ſummopere provideat, ut Monachi in his in quibus ſe Deo devinxerunt, divina adjuvante gratia, inviolabiliter permaneant. Ita videlicet ut nec interius à ſuo propoſito deviare, nec exterius res ſibi deputatæ eorum inſolentiâ aut incuriâ quoquo modo negligi aut ſubripi poſſint: ſed Eccleſiæ, cujus loco & rebus utuntur, in omnibus fidem, & humilem congruentémque ſubjectionem, ſicut decet & oportet, ſervare meminerint. Nec ſe putent propter noſtram Auctoritatem à jure & poteſtate ipſius*

A *Eccleſiæ ſubtrahere, aut eaſdem res qualibet machinatione alienare poſſe. Præſertim cùm & locus, & res quibus utuntur, juris ſint ipſius Eccleſiæ, & ab ejus meritò pendeant poteſtate.* Diploma iſtud *Ludovici* & *Lotharii* Imperatorum editum eſt Tomo VIII. Spicilegii.

Cœnobii Cluniacenſis libertas & immunitas.

Vuillelmus Dux Aquitanorum Cœnobii Cluniacenſis Monachis libertatem ſummam, cùm rerum dicti Cœnobii adminiſtrandarum, tum Abbatis eligendi, ipſis fundationis tabulis conceſſit. *Placuit, etiam*, inquit, *huic noſtro Teſtamento inſeri, ut ab hac die, nec noſtro, nec parentum noſtrorum, nec faſcibus Regiæ Magnitudinis, nec cujuſlibet terrenæ Poteſtatis jugo ſubjiciantur Monachi ibidem congregati. Neque* B *aliquis Principum ſæcularium, non Comes quiſquam, nec Epiſcopus quilibet, non Pontifex ſupradictæ Sedis Romanæ, invadat res ipſorum Dei Servorum; non diſtrahat, non minuat, non beneficiet aliquam perſonam; non aliquem Prælatum ſuper eos contra eorum voluntatem conſtituat.* Privilegium iſtud ab *Agapeto II.* Pontifice Maximo, & à *Ludovico Ultramarino* Rege Francorum confirmatum eſt. Extant utriuſque Diplomata in Bibliotheca Cluniacenſi.

Privilegium Abbatiæ Lobienſis.

Notgerus Leodienſis Epiſcopus Privilegium Lobienſi Abbatiæ ab *Ottone* Imperatore impetravit, quod poſtmodum à Joanne XV. Romano Pontifice confirmari obtinuit *Fulcuinus* Abbas; quo libertas C eligendi Abbatem Lobienſibus Monachis ſecundùm morem antiquum aſſerta eſt; ſola illum ordinandi poteſtas Leodienſibus Epiſcopis ſervata; ut antiqua Monumenta Lobienſis Abbatiæ teſtantur Tom. VI. Spicilegii. Obiit autem Fulcuinus Abbas anno Chriſti DCCCCXC.

S. Abo reſiſtit Epiſcopo Monaſterii ſui libertatem violare volenti.

S. Abo Floriacenſis Abbas & Martyr, Aurelianenſi Epiſcopo Canonicam Cœnobii ſui libertatem violare volenti pro virili reſtitit; Romámque profectus, ampliſſimum Privilegium & immunitatem omnimodam ab Epiſcopali juriſdictione Monaſterio Floriacenſi à *Gregorio V.* Pontifice Maximo impetravit. Id teſtatur *Aimoinus* ejuſdem Cœno- D bii Monachus in ejus Vita. *Aſſumptis*, inquit, *ex plurimorum Patrum Auctoritatibus ſententiis, velut prudentiſſima apis, variis favos componens floribus, mellitum defloravit Opus. Quod licet ad præſens non reperiatur, certum tamen eſt eum excerpſiſſe, quo haberet ad manum defenſiones contra Pontificem Eccleſiæ Aurelianenſis, non recta quædam ab eo exigentem. Denique cum idem Vir Domini paratus eſſet juxta Apoſtoli præceptum,* ſubdi etiam omni humanæ creaturæ, propter Dominum: *intelligens tamen loco quem regebat poſſe officere, ſi ei modos ſubjectionis* E *quos requirebat, ad ipſius libitum dependeret: id facere in omni ſua recuſavit vita. Unde idem Pontifex Arnulfus nomine, animadvertens nec ratione, nec divinarum legum eum poſſe convinci altercatione; manifeſtum ſe ei oſtendit inimicum.* Et infra: *Interea eximius Abo condigno apparatu Romam proficiſcitur, Privilegia Eccleſiæ ſibi commiſſæ corroboraturus, imò renovaturus. Sanè non qualem voluit, aut qualem debuit, Sedis Apoſtolicæ Pontificem nomine Joannem invenit..... Porrò paucis labentibus annis, occaſio ſe præbuit, ut rogatu ac precibus glorioſi Regis Roberti Romuleam repedaret ad Urbem. Præcipua verò earum,* F *pro quibus directus eſt, cauſarum hæc fuit: Quia Arnulfus Remorum Archiepiſcopus, abſque juſta audientia Sede ſua privatus, cuſtodiæque fuerat mancipatus. Ob hoc Gregorius, qui Joanni in Apoſtolica ſucceſſerat Sede, non ſolùm nobilitate generis, verùmetiam probitate clarus mentis, toti Regno Francorum anathema ſe invecturum comminatus eſt.* Et infra: *Tunc verò ſollicitus Paſtor Abo, memor utilitatis loci quem regebat, Privilegium illi Apoſtolicæ Auctoritatis fieri rogavit. Quod Deo dignus Papa tam favorabiliter largitus eſt, ut non ſolùm nullum pecuniæ quæreret lucrum; verùm thimiamate ac planeta, quæ inter Miſſarum*

Immunitatem à Juriſdictione Epiſcopali eidem Cœnobio obtinuit à Gregorio V.

Miſſarum uteretur ſolemnia, donatum eumdem Dei famulum gaudentem ad proprium remiſit ſolum. In eo ſanè Privilegio & inter alia continetur, ut Epiſcopus Aurelianenſis, niſi invitatus, Floriacum nequaquam adeat Cœnobium. Néve unquam quilibet Pontificum eidem Monaſterio divinum interdicat Officium, etiamſi tota Gallia ob populi peccata Anathematis feriatur vindicta à Sede Apoſtolica.

Principes nominarunt Abbates.

X. Principes ſæpius Abbates & Abbatiſſas nominarunt Sæculis nono & decimo: & Clericis, immò etiam Laïcis Abbatias commendarunt: idque cùm ſtatim emendare non poſſet, aliquamdiu conniventibus oculis aſpexit Eccleſia. *Ludovicus Pius* in Capitulari anni DCCCXXIII. Cap. VIII. jubet *Abbatibus & Laïcis, ut in Monaſteriis quæ ex ſua largitate habent, Epiſcoporum conſilio peragant ea quæ ad Religionem Canonicorum, Monachorum, Sanctimonialium pertinent.* Concilii Aquiſgranenſis II. Patres Canone X. eumdem Imperatorem admonent, *Ut in Abbatiſſis conſtituendis & Rectoribus Monaſteriorum, ſuum caveat periculum.* Concilium ad Theodonis Villam Canone III. ſe dolere ſignificat quòd *Ludovicus* Imperator, Eccleſias & Monaſteria Laïcorum curæ & poteſtati commiſerit *contra omnem Auctoritatem & rationem, & Regum præcedentium conſuetudinem*, cum maximo ſalutis ſuæ periculo, & illorum perditione: rogátque *Ut loca venerabilia, & habitum ac Ordinem ſacrum, eis qui ad hoc vocati ſunt, viris ſcilicet ex Clericali & Eccleſiaſtico vel Monaſtico Ordine Religioſis, ſeu & in ſuo ſexu fœminis Deo dicatis atque devotis & in Schola Chriſti eruditis ad cuſtodiendum & providendum committant.* S. Benedictus Anianenſis *cernens nonnullos totis niſibus anhelare in acquirenda Monachorum Cœnobia, eáque non tantùm ut precibus obtineant, verùmetiam decertare muneribus, ſuiſque uſibus ſtipendia Monachorum expendi, ac per hoc diruta nonnulla, alia vero fugatis Monachis, à ſæcularibus obtineri Clericis, adiit hac de cauſa Piiſſimum Imperatorem, precibúſque pulſat, ut ab hujuſcemodi contentionibus Clericos, Monachos verò ab hoc redderet periculo extorres. Aſſenſum præbet glorioſus Imperator, & Monaſteria in Regno ſuo cuncta prænotata, in quibus ex his Regulares Abbates eſſe queant, decernit, ac per Scripturam, ut inconcuſſa omni maneant tempore, firmare præcepit, ſuóque annulo ſignavit, ſicque multorum cupiditatem, Monachorum nihilominus pavorem extersit.* Ita refert *Ardo* Monachus in Vita S. Benedicti Anianenſis. Ex Privilegio quod Synodus Pariſienſis anno DCCCXLVI. Monaſterio Corbeinesi conceſſit, conſtat electionum libertatem pleriſque in Cœnobiis oppreſſam fuiſſe. *Cernentes Viri Religioſi electionis jura multis in locis non ſervari*, &c. *Quocirca hortamur Filios & Dominos noſtros, quia pene in omnibus locis id confunditur, ſaltem propter amorem Dei electionis gratiam illi loco conſervare ſatagant* (inquiunt Gallicani Præſules.) *Adrianus II.* Pontifex Maximus ad *Lotharium* Regem Epiſtola VI. de *Theotberga* Regina ejus uxore ita ſcribit: *Habeat in poteſtate ſua Abbatias, quas ei dare promiſiſti, de quorum ſumptibus atque reditibus neceſſaria poſſit habere ſtipendia, dignáque ſubſidia.* Capitulare Caroli Calvi *De exactione Normannis conſtituta*, Epiſcopos, Abbates, & Comites fuiſſe Abbatiis donatos docet his verbis: *Unuſquiſque Epiſcopus qui habet Abbatiam, aut Abbas qui ſimiliter habet Abbatiam, aut Comes qui æquè habet Abbatiam*, &c.

XI. Nominationes tamen illæ à Principibus factæ cōtra jus commune & Diſciplinam Eccleſiaſticam fuere. Eccleſia namque illis ipſis ſæculis Abbatum electiones à Monachis liberè fieri decrevit, Abbates non eligi niſi Monachos: & Abbatias Monachorum non tantùm Laïcis, ſed Clericis aut Canonicis commendari prohibuit. Contra ſæculares Abbates Canonem XIX. condidit Synodus Aquiſgranenſis II. qui ſic habet: *Monaſteria divinis ſolummodo cultibus dicata non debere ſæcularibus dari, & Canonica prodit Auctoritas, & ipſorum deſtructio locorum. Sed quia id exigit Reipublicæ neceſſitas, ſaltem collapſa loca erigi debent, & Clerici locis in quibus fuerant, reſtitui, quouſque opportunitas id permittat emendari pleniùs.* Et Concilium apud Theodonis-Villam Canone V. *Et quia Sancta Eccleſia, in area trituræ Dominicæ docta, quædam novit redarguenda, quædam diſſimulanda, quædam etiam gemenda uſque ad tempus perferenda, proſpeximus, eo ferventiori zelo quo majora corrigenda ſunt, veſtram Poteſtatem* * *& Sacerdotalis conſilii Auctoritatem, quædam ad præſens ex aſſe non valere corrigere. Et ideo de Canonicorum Monaſteriis & Sanctimonialium, quæ ſub eadem forma vivere dicuntur, conſideravimus, ſicut Apoſtolus dicit, ſecundum indulgentiam, non ſecundùm imperium, ut ſi propter imminentem Reipublicæ neceſſitatem laïcis interim committuntur, Epiſcopi providentia in cujus Parochia conſiſtunt, adjuncto ſibi aliquo Abbate viro Religioſo, ſtudeatur qualiter reſtauratio locorum, & ſtudium ac cuſtodia Officii & Religionis, atque ſubſidium temporalis neceſſitatis, in eiſdem locis degentibus adhibeatur & miniſtretur . . . . Per loca etiam Monaſtica ejuſdem Ordinis Proviſores neceſſe erit diſponere, cum veſtra Auctoritas eos, qui vices Chriſti ſecundùm Regulam divinitus dictatam in Monaſteriis agant, ſtuduerit ordinare.* Contra laïcos Abbates conditus eſt quoque Concilii Troſleïani Canon III. quem ſupra Capite IV. Articulo XXXI. deſcripſimus. Contra eoſdem Lex extat Lib. VI. Capitularium Cap. 423. *Omnibus. Nos ipſos corrigentes, poſteriſque noſtris exemplum dantes, generaliter interdicimus, ut nullus laïcus homo, vel Imperator, vel Rex, aut aliquis Præfectorum vel Comitum, ſæculari poteſtate fultus, ſibi per violentiam rapiat, aut à nobis competere vel quocumque modo invadere præſumat Monaſterium, vel prædia, aut quaſcumque res de poteſtate Epiſcopi, vel Abbatis, aut Abbatiſſæ, & incipiat ipſe vice Abbatis regere & habere ſub ſe Monachos, & pecuniam poſſidere quæ fuit Chriſti ſanguine comparata. Talem hominem antiqui Patres nominabant raptorem & ſacrilegum & homicidam pauperum, & lupum diaboli intrantem in ovile Chriſti, anathematis vinculo damnandum ante Tribunal Chriſti.* Sic Imperatores Chriſtianiſſimi Diſciplinam Eccleſiaſticam Legibus ſuis ſanxere, quamvis interdum ab ipſa factis aberrarint. Ex quibus factis nemo prudens colliget è diſciplina fuiſſe ut ſæculares Abbatiis præficerentur.

Abbates Laïcos execrata eſt Eccleſia ſuis Canonibus, & Decretis confixit.

* Carolum Calvum alloquitur.

Non ſolùm Laïcos, verùm & Clericos ſæculares, & Canonicos à regendis Abbatiis *Carolus Magnus* excluſit, júſque electionum Monachis reſtituit lege lata Lib. I. Capitularium Cap. 81. *Monachorum ſiquidem cauſam*, inquit, *qualiter Deo opitulante ex parte diſpoſuerimus, & quomodo ex ſeipſis ſibi eligendi Abbates licentiam dederimus . . . in alia ſcedula diligenter adnotari fecimus, & ut apud Succeſſores noſtros ratum foret, & inviolabile conſervaretur, confirmavimus.* Idem ſanxit iiſdem verbis *Ludovicus Pius* in Capitulari Aquiſgranenſi anni DCCCXVI. cap. V. Monialibus quoque libertas data eſt eligendi Abbatiſſam, Lib. V. Cap. CCCLXXXIV. *Abbatiſſa eligatur à cuncta Congregatione, non ſecundùm ordinem, ſed quam melioris opinionis eſſe conſtiterit, & quam meliores elegerint. Et qui eam eligunt, proponant Sanctis Evangeliis, dicentes quòd non propter amicitias vel gratiam humanam, ſed ſcientes eam fide rectam, & vita caſtam, & adminiſtratione dignam, ad omnémque ſtatum Monaſterii utilem. Et tunc confirmetur ab Epiſcopo cui Monaſterium ſubjectum eſt.* Summi verò Pontifices & Epiſcopi pro electionum

Abbatias Monachorum Clericis ſæcularibus vel Canonicis commendari Eccleſia & Principes prohibuere; & Abbates ex Monachis eligi juſſere.

jure frequenter reclamarunt, & Abbates ex Monachorum Ordine eligendos conteſtati ſunt & ſtatuerunt. Gallicani Præſules in Concilio Pariſienſi anno DCCCXLVI. Corbeienſi Monaſterio libertatem eligendi Abbatis concedentes, novum jus ſe non conferre ſignificarunt, ſed antiqui juris fruitionem *juxta inſtitutionem divinæ legis … juxta auctoritatem canonicam, & Regulam Sancti Benedicti … Sicuti antiquitus in Eccleſiis electio conſervata fuit.* Et eum qui abſque electione Abbatiam à Regibus impetrare voluerit, anathemate configunt, *ſecundum canonicam auctoritatem: quia ſeculari poteſtate Eccleſiam Dei obtinere voluit.*

Benedictus III. Pontifex Maximus in confirmatione Privilegiorum Corbeienſis Monaſterii, Tom. VI. Spicilegii, Principes admonens ut jus electionis huic Cœnobio ſervent, hæc habet contra fiduciarios & ſeculares Abbates: *Veritatis etenim voce docemur, quoniam ſi quis in ovile Chriſti non per oſtium ingreditur, ſed aliunde aſcendit, hic fur eſt & latro, & talis non Dominici gregis ſalutem, ſed ſua lucra, non ut ſalvet, ſed ut perdat, requirit. Ovile autem Chriſti fore Collegium Sanctum Monachorum, nullus prudentium dubitat. In hoc ovile per oſtium ingreditur, quando per electionis ordinem, ſecundùm Regularem Conſtitutionem aliquis Paſtorale Miniſterium ſortitur. Qui verò Regiæ dominationis poteſtate ſuffultus, & non per electionis gratiam ſuper Dominicum gregem Primatum arripit, hic non Paſtor, id eſt, Vicarius Chriſti, ſed fur & latro eſſe cognoſcitur. Unde quiſquis ei poteſtatis hujus tribuit dominationem, de morte tantarum animarum in die judicii reus judicabitur, quantis hîc per pravitatis exempla cauſa fuit perditionis. Qua de re, glorioſi Principes, Monaſterio huic electionis prærogativam concedite; neque aliquam perſonam, aut Laïcam, aut Canonicam, quod contra omnem Eccleſiaſticum ordinem eſt: aut etiam Monachum ex alio Monaſterio, vel non ſecundùm Regulam electum, ſuper illud Regali potentia conſtituatis, ne domus Dei, quæ domus orationis eſſe debet, per vos fiat ſpelunca latronum. Neque enim ignoratis hujuſmodi Prælatos, & auctores hujuſmodi Prælationis, à domo æternitatis divinâ cenſurâ exturbandos, & ad ſupplicia ultionis perpetuæ deportandos. Unde quæ ſententia damnationis à nobis eſt in tales exercenda, niſi quam Spiritus Sanctus ore Prophetico protulit dicens?* Omnes principes eorum qui dixerunt, Hereditate poſſideamus ſanctuarium Dei. Deus meus pone illos ut rotam. *Qui ſunt enim qui ſanctuarium Dei hereditate poſſidere dicuntur, niſi illi qui res Deo dedicatas, & ad uſus pauperum ſervorùmque ejus collatas, ſecularis potentiæ dominatu, non electionis gratia quærunt obtinere? Principes autem illorum ſunt hi, qui votis illorum ſuffragia præſtando, aut Eccleſiæ res illis tradendo conſentiunt. Quali autem utrique feriantur divinitùs ultione, ſuperius dicta ſententia comprehendit, quæ oſtendit eos à cœleſtis patriæ ſtabilitate projiciendos, & temporali nobilitate lapſos, quaſi rotæ vertigine circumferendos … Ut hanc igitur ultionis divinæ ſeveritatem non ſubeant, ſtudeant Chriſtianiſſimi Principes Chriſti Eccleſiis electionis ſua jura conſervare, & quod univerſæ debetur Eccleſiæ, Corbeienſi non auferant Monaſterio … Nec illud aliquando in ſecularium manus, aut Canonicam dominationem permittant, quod habitatorum ſumma deſtructio eſt, & dantis, ſive accipientis ſumma damnatio. Nam quid eſt aliud ſecularem perſonam Paſtoris vice Eccleſiæ Dei præferri, quam abominationem deſolationis in templo Dei conſtituere? Quicumque igitur hoc faciunt, Pilato ſimiles inveniuntur, qui Cæſaris imagines in templo Domini ſtatuit venerandas. Et cùm Apoſtolus Fidelibus loquitur dicens,* * Nolite conformari huic ſæculo, ſed reformamini in novitate ſenſus veſtri: *Qui ſecularem perſonam Monachis præficit, quantùm in ſeculo de forma Spiritus ad formam ſeculi, & de imagine Chriſti ad imaginem terreni Regis eos impellit? Quoniam omnis ſubditus Prælati ſui debet imaginem ſequendo imitari. Unde non parvo ſe dejecti ſcelere putet involvi, qui tales Eccleſiæ proponit, in quorum forma ſervi Chriſti, non Chriſti humilitatem, ſed ſuperbiam mundi; non cœleſtis patriæ deſiderium, ſed concupiſcentiam ſeculi contemplentur ſemper & addiſcant. Quod quia videtis, Excellentiſſimi Principes! ſceleſtiſſimum fore, hoc impietatis ſacrilegium à Monaſterio Corbeienſi propellite ſemper: ſed nec Canonici Ordinis perſonam ſuper illud aliquando vel præponatis, vel præponi ſinatis. Memores eſtote quod Nadab & Abiu, quia ignem alienum Domino in incenſum obtulerunt, divino igni conſumpti ſunt. Ignem ſiquidem alienum in incenſum offert Domino, qui Monaſticæ Religioni aliquem ſub Canonica Profeſſione militantem, ut Paſtoris vicem obtineat, prærogat. Verùm quia tales ultione feriuntur, illorum ſignat interitus, qui mox præſentis pœnæ ſupplicio conſumpti, quid eorum imitatores mereantur, ſuæ damnationis exemplo poſteris ſignificaverunt.*

* Rom. 12.

Nicolaus I. in Privilegio eidem Monaſterio Corbeienſi conceſſo anno DCCCLXIII. Deceſſoris ſui veſtigiis inhæret, & probat eligendos eſſe Abbates ex Monachis, nec Laïcis, aut Canonicis, vel ſecularibus Clericis Abbatias debere à Principibus commendari: nec fas eſſe Principibus ex Eccleſiæ bonis obſequia ſuæ Majeſtati & Reipublicæ exhibita remunerare. *Abbatem verò*, inquit, *Fratres ipſius Monaſterii de ſe ipſis eligendi ſemper habeant poteſtatem, & eam perſonam eligant, quæ Monachi propoſitum & habitu & moribus profiteatur, non Canonicum, aut Laïcum, neque alterius Monaſterii Monachum. Quoniam Monachico Ordini præficere vel Laïcum, vel Canonicum, non eſt ſervare Ordinis Profeſſionem, ſed evertere: Quòd unuſquiſque Præpoſitus, cujus eſt Ordinis, ejus quoque erit & propagator: nec bene diſponet aliquando cujuſcumque militiæ vitam, cujus non fuerit ipſe qui diſponit æmulator. Sed neque Rex, neque Poteſtas aliqua ullam Monaſterio Corbeienſi præponat perſonam, quam non Fratres ipſius elegerint Monaſterii. Debent enim mundi Principes honorem præſtare Deo, quem ſibi volunt præſtari à Deo; videlicet ut quemadmodum cupiunt à Deo ſibi collatum Regni honorem conſervari, ſic Eccleſiæ Chriſti ſuam non dedignentur ſervare legem. Non enim decet, neque juſtum videri poterit, ut ſibi militantibus de Eccleſiæ Chriſti poſſeſſionibus mercedem reſtituant, & quod de Republica ſua retribuere debent, id reddere velint de his quæ collata ſunt Deo. Qua de re præcipimus omnino ut Monaſterio BB. Apoſtolorum Petri & Pauli, quod Corbeia dicitur, nullam præficiant perſonam, vel ex ſibi militantibus, vel ex alieno Monaſterio ſumptam, quæ non per electionem ſumatur probabilem, ſive de Laïco, ſive de Canonico, ſive de quocumque fuerit Ordine.* Cùm S. Benedicti Regula Spiritus Sancti afflatu dictata, & ab Eccleſia univerſa approbata, jus eligendorum Abbatum ex ſuorum Cœnobiorum gremio tribuat Monachis, meritò Pontifices Maximi & Epiſcopi, Abbatum inſtitutionem aliter factam, *contra authenticam & regularem inſtitutionem* eſſe pronuntiarunt. Ita *Joannes VIII.* in Privilegio Monaſterio Floriacenſi conceſſo in Synodo Tricaſſina, & *Marinus* Papa in eo quod contulit Monaſterio Solemniacenſi. Ita etiam Concilium Troſleianum Canone III. *Cenſemus igitur ut ſtatus Monaſteriorum inviolatus, juxta antiquam Regulæ traditionem & Canonum inſtituta ſervetur, & ut Abbates ſint Religioſæ perſonæ, & quæ Regularem noverint Diſciplinam.* Legatur Canon integer à nobis deſcriptus & diſcuſſus Cap. IV. Articulo XXXI. Supra laudatus *Joannes VIII. Adelardum*

Epiſcopum

Epiſcopum Veronenſem excommunicavit, quòd Abbatiam ab Imperatore impetraſſet contra Canonica ejuſdem Abbatiæ Privilegia, & electionis jus auctoritate Apoſtolica roboratum. Id conſtat ex Epiſtola ipſius XLVII. ad *Carolum Calvum* Imperatorem data. *Cum*, inquit, *Adelardum Epiſcopum venerabile Monaſterium Nonamulæ ſitum, quod pro Dei tantique loci reverentia nullus unquam Epiſcoporum vel Judicum in Beneficium quæſivit, timorem divinum parvipendendo, contra ſacras Præceſſorum noſtrorum, noſtrique Privilegii inſtitutiones, quibus de propria ſemper Congregatione Abbatem fieri jubetur, callidè petiiſſe, ac per hoc illicita præſumpſiſſe, omnimodis reperiſſemus, auctoritate Apoſtolica eum excommunicare ſtuduimus.* Quandoque tamen approbarunt Summi Pontifices iis ipſis ſeculis Commendationes Abbatiarum Clericis de Eccleſia bene meritis factas. Sic *Joannes* ipſe VIII. *Hadericum* Preſbyterum & Abbatem Monaſteriorum SS. Gervaſii & Protaſii, atque Simpliciani, & Xenodochii SS. Coſmæ & Damiani in civitate Mediolanenſi, ſub tutela Sedis Apoſtolicæ recepit, prohibuítque ne Beneficiis, quibus pro ſui digni laboris merito, & officiis in Eccleſiam donatus fuerat, à quoquam privaretur. (*Epiſt. CCLXIV. ad Clerum Mediolanenſem.*) Idem Pontifex *Romano* Ravennati Archiepiſcopo juſſit ut *Joanni* Diacono & Chartulario ejuſdem Eccleſiæ redderet Monaſterium S. Martini, quod ab ipſo dudum promeruerat obtinere. *Quoniam*, inquit, *juſtum fore decernimus, eos poſt longa obſequia, & diuturna ſervitia, quæ in ſancta Ravennate Eccleſia peregerunt, non ſolùm digna remuneratione non privari, ſed potius acquiſitis Beneficiis alacriter gratulari.* Quanquam fortè non falleretur, qui conjiceret cùm *Hadericum* Preſbyterum, tum *Joannem* Diaconum, aut ex Monaſteriis aſſumptos fuiſſe ad Mediolanenſem & Ravennatem Clerum; ac deinde factos Abbates; aut Monaſticam Vitam profeſſos, poſtquam fuerunt Abbates deſignati, & ſuorum nihilominus Ordinum appellatos nominibus. Cui conjecturæ favet non longè ab iis temporibus diſſitum *Joannis* Archidiaconi Capuani exemplum, quem *Joannes X.* Caſſinenſem Abbatem ordinavit anno DCCCCXIV. cùm habitum Monaſticum ſuſcepiſſet, atque canonicè fuiſſet electus, ut *Leo Oſtienſis* lib. Cap. LVI. commemorat. *Capuani Principes conſilio inito præfatum Diaconum conveniunt, eúmque precibus ac monitis ut id Prælationis onus aſſumat, inducunt. Quibus annuens, Monachus protinus factus eſt; nec multò poſt à Fratribus univerſis juxta morem electus, à prædicto Papa Joanne honorificè conſecratus eſt.*

Edgarus Rex Angliæ novo Wintoniæ Monaſterio, quod Hyda dicebatur, Privilegium conceſſit, quo inter alia libertas eligendi Abbatem ſecundùm Regulam S. Benedicti confirmatur, cap. XIV. & XV. *Divinarum ſtudio Scripturarum luculentiſſimè eruditi, orationum frequentia aſſiduè occupati, caritatis amplexu latiſſimi, fidei exercitio promptiſſimi, ſpe provehente ſinceriſſimi, pace concorditer fixi, omniúmque virtutum flore decorati, eadem fruantur libertate quam beatus Patronus Benedictus omnibus regulæ præcepto ſubjectis inſtituit, ſcilicet ut poſt Abbatis obitum tunc regentis, Abbatem ordinent, quem ſibi omnis concors, ſive pars quamvis minima Congregationis ſalubriori elegerit conſilio. Reges itaque, quicunque noſtri fuerint ſucceſſores, nullam extraneam perſonam jus tyrannidis ſuper Monachos exercentem imponant: Ne fortè Deus eos damnans & regno deponat & vita.* Ex noni & decimi ſeculi diſciplina, contra eam, quæ nunc ab Eccleſia approbata eſt, Abbatiarum commendationem, nemo prudens argumentum duceret.

XIII. Monachi ſeculis nono & decimo ad Eccleſiaſticas dignitates aſſumpti fuere quamplurimi. Summi Pontifices *Paſchalis I. Leo IV. Joannes IX. Silveſter II. S. Anſcharius* Epiſcopus Hammaburgenſis & Bremenſis, Danorum, Suecorum, aliarúmque gentium Septentrionalium Apoſtolus, *S. Rembertus, Adalgarius* & *Hogerus* ejus ſucceſſores; *Hincmarus, Fulco Remenſis*: *Jeremias*; *S. Aldricus, Vuenilo, Egilo*; *Anſegiſus, Euvrardus*; *Guillelmus I. Gerlannus*, & *Hildemannus* Senonenſes Archiepiſcopi; *Riculfus* Rothomagenſis; *Herbernus, Theotolo*, & *Froterius* Turonenſes; *SS. Bernardus*, & *Ado* Viennenſes: *Rodulfus, Frotarius*, & *Gauſlenus* Bituricenſes; *Rabanus, Hatto*, & *Herigerus* Moguntini; *Ahyto* Baſileenſis, *S. Dunſtanus* Cantuarienſis, *S. Ælbertus* Eboracenſis, *S. Oſvualdus* Vigornienſis, aliique Præſules bene multi, ex Ordine Monaſtico *S. Benedicti*, qui pene tunc ſolus in Occidente vigebat, ad regimen Eccleſiarum promoti fuere. *S. Ignatius* ex Monacho Patriarcha Conſtantinopolitanus creatus eſt: pluréſque in Orientali Eccleſia Monachos ad Epiſcopatum aſſumptos fuiſſe docet Octavæ Synodi Canon XXVII. *Leidradus* Lugdunenſis Archiepiſcopus in Epiſtola ad *Carolum Magnum* teſtatur Abbates Monaſterii *Inſulæ Barbaræ* ad Ararim fluvium Vicarios Generales fuiſſe Lugdunenſium Archiepiſcoporum, & Sede vacante illius Eccleſiæ Rectores. *Monaſterium Regale Inſulæ Barbaræ*, inquit, *ita reſtauravi, ut tecta de novo fuerint, & aliqua de maceriis à fundamentis erecta; ubi nunc Monachi ſecundùm Regularem Diſciplinam numero nonaginta habitare videntur. Cui etiam Abbati tradidimus poteſtatem ligandi & ſolvendi, uti habuerunt Prædeceſſores ſui, ſcilicet Ambroſius, Maximinus, Licinius clariſſimi viri, qui ipſum locum rexerunt: quos Eucherius, Lupus, atque Geneſius, cæterique Epiſcopi Lugdunenſes, ubi ipſi deerant, aut non poterant adeſſe, mittebant cognituros utrum Catholica Fides rectè crederetur, ne fraus hæretica pullularet. Quibus illis in tantum erat commiſſa cura, ut ſi Eccleſia Lugdunenſis viduaretur proprio Patrono, ipſi in cunctis adeſſent Rectores & Conſolatores, quouſque Eccleſia à Domino digniſſimo illuſtraretur Paſtore. Nos ſimiliter poſteris illorum hanc poteſtatem tradimus.* Leidradi Epiſtolam lego Tom. XIV. Bibliothecæ Maximæ Patrum, Editionis Lugdunenſis. Ex antiquis Abbatiæ Lobienſis monumentis, Tom. VI Spicilegii; diſcimus Lobienſes Abbates Leodienſium Epiſcoporum Vicarios Generales fuiſſe, & Lobienſem Eccleſiam inter cæteras totius Epiſcopatus Eccleſias, poſt Matricem primæ Sedis Eccleſiam Primatum habuiſſe. Ex Concilio Moguntino ſub *Rabano* Archipræſule conſtat Monachos Parochialibus Eccleſiis paſſim fuiſſe præfectos. Monachi à *S. Dunſtano* Cantuarienſi Archiepiſcopo, & S. Oſvualdo Epiſcopo Vigornienſi in locum Canonicorum, & Curatorum incontinentium, in Cathedrales & Parochiales Eccleſias auctoritate *Joannis XIII.* Pontificis Maximi, & *Edgari* Regis favore introducti, anno circiter DCCCCLXX. Anglicani Cleri illuſtrior portio fuere ſeculis decimo & undecimo. De his *Oſbertus* in Vita *S. Dunſtani* apud *Surium* die XIX. Maii ita ſcribit Cap. XXXVIII. *Ordo Clericalis ea tempeſtate plurimum erat corruptus, & Canonici cum Preſbyteris plebium voluptatibus carnis plus æquo inſerviebant. Quod malum Dunſtanus corrigere cupiens, auctoritate Joannis Apoſtolicæ Sedis Antiſtitis apud Regem obtinuit, quatenus Canonici, qui caſtè vivere nollent, Eccleſiis, quas tenebant, depellerentur, & Monachi loco eorum intromitterentur. Præſidebat ea tempeſtate Ventanæ Eccleſiæ Præſul Athelwoldus, vir eximiæ ſanctitatis*

Monachi ad Eccleſiaſticas Dignitates frequenter aſſumpti.

ſanctitatis, & educatione Patris Dunſtani non parum inſignis. Hic cognita de Canonicis Eccleſiæ ſuæ, qui nimium ſeculares exiſtebant, voluntate Dunſtani, monuit eos ſemel & ſæpius mores mutare, correctioris vitæ ſemitas, relictis fœminis arripere. At impræſentiarum quidem id ſibi poſſibile eſſe negantes, voce corvina ſemper in craſtinum correctionem ſui pollicebantur. Quod ipſe gnarus non diu ſuſtinuit. Paratis namque quampluribus Monachorum cucullis, die quo Communio, Servite Domino in timore, *cantabatur, Chorum intravit, veſtes, quas paraverat, ſecum deferri faciens. Et projectis illis in medium, Canonicis ait: Si ſervire Domino in timore, & ei vultis exultare cum tremore, apprehendite Diſciplinam, veſtem videlicet Monachalem, ne pereatis, ſicut cantaſtis, de via juſta. Ad quod illi obſtupefacti, more ſolito inducias petunt. Tunc ille: Mihi credite, amplius non credam huic veſtræ ſponſioni corvinæ: ſed aut diſciplinam in præſenti apprehendetis, aut loci iſtius Beneficiis & converſationi, hinc eliminati, jam jamque cedetis. Itaque nonnulli ex illis ſtatim abjecto Clericali habitu, Monachi facti ſunt, cæteris verbo Pontificis de Eccleſia eliminatis. Cæterùm quia iſti qui ita noviter fuere converſi, Regularis Diſciplinæ normam ſine aliorum Magiſterio doctè ſervare nequibant, Monachi de Abendonia illuc ab eodem Pontifice adducti ſunt, qui Monaſticæ inſtitutionis tramitem ibi docerent.* Narrat deinde *Oſbertus*, Clericis, qui expulſi fuerant, cauſam ſuam apud Regem *Edgarum* agentibus, *Dunſtano* ipſos confundente, Rege & Principibus pleriſque ipſum interpellantibus ut vel hac vice illis parceret, ac illos in priſtinum ſtatum ac Beneficia reſtitueret; Chriſti crucifixi imaginem has voces audientibus cunctis edidiſſe: *Non fiet. Non fiet. Judicaſtis bene, mutaretis non bene.* Sicque litem divinâ ſententiâ in gratiam Monachorum fuiſſe finitam. Addit Oſbertus: *Ejecti nihilominus per id temporis & alii complures Clerici horum ſimiles de ſuis Eccleſiis ſunt, & Monachi in locum eorum ſubſtituti. Aucta eſt igitur Religio per Angliam in tantùm ut quadraginta & octo Monaſteria Monachis vel Sanctimonialibus inſtituerentur, cooperantibus B. Dunſtano in hoc viris venerabilibus, Oſuvaldo videlicet, qui primò Vuigornienſis,* poſtea fuit Epiſcopus Eboracenſis, & Athelavoldo Epiſcopo Vuintonienſi.** Glaſconienſe Monaſterium, antequam Epiſcopus crearetur *Dunſtanus* extruxerat, eique præfuerat Abbas, atque ita in poſſeſſionibus & religione amplificarat, ut deinceps Epiſcoporum & Abbatum Seminarium eſſet. *Inde*, inquit Oſbertus, *ad Epiſcopatus, ad Abbatias, ad quæque Officia Eccleſiaſtica perſonæ eligebantur, accipiebantur, & ad eruditionem aliarum Eccleſiarum conſtituebantur. Factumque eſt, ut ſicut ex cereo matris Dunſtani* (die Purificationis B. Virginis) *totus Eccleſiæ Conventus lumen amiſſum recuperavit: ita ex hoc loco ipſius Dunſtani doctrina inſtituto, omnes Eccleſias Angliæ conſtet veræ Religionis lumen ſumpſiſſe.*

* De Vorceſter. * De Vincheſter.

Epiſcopi ex Monachis aſſumpti habitum Monaſticum & regularis vitæ normam ſervabant.

XIV. Epiſcopi ex Monachis aſſumpti Monaſticum habitum, priorémque vitæ formam in Pontificatu retinebant; idque non arbitrarii, ſed neceſſarii officii eſſe ducebant. Ad id ipſos teneri declaravit Octava Synodus Oecumenica Canone XXVII. his verbis: *Illos autem qui reverenter Monachicam Vitam ſectati ſunt, & Epiſcopalem meruerunt honorem, conſervare ſchema & amictum Monachicorum indumentorum, & ipſam beatam vitam, decernimus: & nullus omnino habeat poteſtatem deponere jam dictum ſchema propter typhon & arrogantem voluntatem, ne per hoc inveniatur propriorum tranſgreſſor pactorum.* Nicolaus I. Pontifex Maximus *Egilonem* ad Archiepiſcopatum Senonenſem ex Ordine Monaſtico electum hortatus eſt, ut Regularis vitæ normam ſervaret. (Epiſtolâ LV. Tom. III. Conciliorum Galliæ.) *Tuum præterea*, inquit, *Frater cariſſime, propoſitum obſerva: & qui diu in Monaſterio moratus es, à priſtino voto divertere noli. Quod enim diu in humili habitu cuſtodiſti, profectò indecens eſt, ſi nunc in potiori poſitus dimiſeris Ordinem; hoc ipſum Sanctâ quoque Scripturâ, venerandiſque Decretis pleniter edocentibus.* Poëma de Epiſcopis Eboracenſibus à *P. Mabillonio* editum inter Acta Sanctorum Seculi IV. Benedictini, de *Ælberto* Eboracenſi Epiſcopo ita canit:

Nec Pater adveniens in tantum culmen honoris,
Veſtibus atque cibis veterem mutaverat uſum,
Delicioſa nimis fugiens, nec vilia valde
Sectatus fuerat, medio moderamine gaudens.

Pardulus Laudunenſis Epiſcopus *Hincmarum* Remenſem ex morbo recèns convaleſcentem monet ut *à nimio jejunio, & piſciculis minutis, quibus libenter veſci ſoles*, abſtineat, *lardo verò & quadrupedibus* utatur, *donec ſanitas confirmetur, & ſic ad ſiccos, & miſeros, tardioriſque Monaſticos cibos redeatur.* Extat hæc Epiſtola ad calcem Tomi II. Operum *Hincmari*. Ex qua patet, eam fuiſſe nono ſeculo Eccleſiæ diſciplinam, ut Epiſcopi ex Monachis aſſumpti abſtinentiam & jejunia, à Regula, quam profeſſi fuerant, præſcripta religiosè obſervarent. Acta *S. Remberti* Bremenſis Epiſcopi, P. II. Seculi IV. Benedictini, teſtantur, ipſum, cùm amplexandi Monaſtici Inſtituti voto ſe aliquando obſtrinxiſſet, ſtatim atque ordinatus fuit Epiſcopus, *Communicato cum Pontificibus, qui ipſum conſecrarant, conſilio, ad novæ Corbeiæ Monaſterium properaſſe, illius profeſſionis habitum ex integro ſuſcepiſſe; Converſationis autem illius Profeſſionem ita feciſſe, ut converſationem ſuam, & ſtabilitatem morum ſuorum, & obedientiam ſecundum Regulam S. Benedicti exhiberet, quatenus labores & occupationes ſuſcepti Epiſcopatus permitterent.*

Monaſteriorum Reformationem Reges curarunt.

XV. Monaſteriorum reformationem Chriſtiani Principes illis ſeculis curarunt & auctoritate ſua promoverunt, ſive convocatis Comitiis quaſi Generalibus Ordinis Monaſtici ad negotium illud exequendum; ſive Legibus promulgatis, quibus Regularium Statutorum obſervantia jubebatur; ſive Miſſis Dominicis in Provincias deſtinatis, qui Ordinem in Monaſteriis reſtituerent, ſive datis Præceptis & Diplomatibus ad quorumdam Cœnobiorum reformationem. *Ludovicus Pius* S. Benedictum Anianenſem omnibus Regni ſui Cœnobiis præfecit ad hoc ſanctæ reformationis opus peragendum. Idem Imperator Conventum Generalem Abbatum Franciæ congregavit Aquiſgranum anno DCCCXVII. in quo LXXX. Capitula de reformatione Monachorum conſtituta ſunt, quæ ab ejus Majeſtate approbata, inter ejus Capitularia referri meruere. De quibus *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi lib. I. Cap. XVI. ita ſcribit: *Ludovicus Imperator, qui cognominatus eſt Almus vel Sanctus, hujus Karoli filius, quarto Imperii anno Aquiſgrani in Palatio cum plurimis totius Franciæ Abbatibus Religioſiſque Monachis Conventum faciens, utiliſſima noſtri Ordinis obſervationi generalia Capitula conſtituit, quæ ita fere omnia apud nos, ac ſi Beati Benedicti Regula, obſervantur.*

Idem *Ludovicus* Imperator Sandionyſiani Monaſterii in agro Pariſienſi reformationem procuravit, ut conſtat ex ejus Præcepto de Ordine reſtituto in illa Abbatia: quò primùm ſignificat religioſiſſimus Princeps, id ſibi ex officio incumbere ut in Diſciplinæ Eccleſiaſticæ & Monaſticæ reſtauratione auctoritate ſua Eccleſiam adjuvet. *Divinis*, inquit, *Præceptis & Apoſtolicis monitis incitamur*

ſtimulamur, ſed & Imperatorii regiminis officio commonemur, ut pro Eccleſiæ ſtatu atque ſanctæ Religionis augmento, impigro ſemper vigilemus affectu: & ſi quid uſquam reprehenſioni invenitur obnoxium, Regiæ auctoritatis ſollicitudine corrigamus: quatenus avia revocantes, ſuperflua amputantes, collapſa quoque reparemus, atque reparata, & ab Eccleſiaſticis Viris Apoſtolorúmque Domini Succeſſoribus, Spiritu Sancto regente, bene ſtatuta, Edictis Imperialibus confirmemus..... Poſtquam Deo auſpice Imperium paternum ſuſcepimus, ſtudii nobis maximè ſemper fuit ut Domini Eccleſia, ejus magnificentiâ humilitati noſtræ divinitus regenda tuendáque commiſſa, felicibus polleret ſucceſſibus, eámque inceſſanter ad meliora provehere; & ab illa, quicquid noxium erat, eradicare, atque in ea incrementa virtutum plantare. Quapropter ſæpiſſime Sacerdotes Domini, quorum id officii eſſe noveramus, admonere curavimus, ac noſtram Principalem Auctoritatem adjutricem ad eorum miniſterium juxta voluntatem Dei exequendum promptè exhibuimus; ut quicquid in Ordinibus Eccleſiaſticis vel in quacumque perſona emendatione dignum invenirent, Paſtorali Auctoritate, poſtpoſita qualibet torporis negligentia, vel perſonarum acceptione, incunctanter corrigere, & ad ſtatum rectitudinis perducere decertarent. Docet deinde, Epiſcopos in Synodo Pariſienſi juſſione ſua congregatos, de reformatione Sandionyſiani Monaſterii egiſſe, & tam ipſos, quàm Hilduinum ejuſdem Monaſterii Abbatem, ejus Majeſtati pro eadem reformatione ſupplicaſſe: quorum votis annuit, ne regularis obſervantiæ collapſio ſibi apud Deum imputaretur. *Ne tanti*, inquit, *Ordinis collapſio ſalutis noſtræ quoquomodo fieret damnatio, ad eoſdem Præſules Eccleſiarum idem conſtituimus referre negotium: ut noſtri Principatus auctoritate, eorúmque judicio quibus tanta poteſtas collata eſt à Domino, idem Ordo in eodem loco abſque retractatione reſtitueretur.* Benedictus Anianenſis & Arnulfus Abbates ad Monaſterium illud reformandum antea fuerant à Ludovico Pio delegati: ſed callidi Monachi piorum Abbatum ſimplicitate abuſi, abſolutiſſimam reformationem declinarant: obtinuerant enim obſervantiæ regularis oſores & mollioris vitæ ſectatores, ut in Cœnobio ſibi manere liceret; cæteris vitæ regularis ſtudioſis à Monaſterio remotis, & in Cella vicina collocatis. Ut igitur quod infeliciter ceſſerat, exitu feliciori conſummaretur, Ludovicus Pius *Aldrico* Senonenſium, & *Eboni* Remenſium Archiepiſcopis, ſancti operis executionem commiſit. Qui ad illud Monaſterium cum Suffraganeis ſuis convenientes, inquiſitione facta, rem impigrè ſunt aggreſſi. Quidam Monachorum regularem profeſſionem ſe non feciſſe mentiti ſunt; *Sed teſtibus patentibus convicti, pro ſua contumacia, canonicæ pœnitentiæ ſunt ſubjecti.* Plurimi Apoſtaſiæ crimen confeſſi, veniam exorarunt, & reſumptis cucullis, *Regularem promiſſionem iteraverunt.* Qui verò in Regulari obſervantia perſeverantes, in Cellam ejuſdem Monaſterii ſecedere coacti fuerant, *locum priſtinum, in quo promiſſionem fecerant, & regulariter, licet minùs perfectè vixerant, ſibi, & ſe petierunt loco reſtitui.* Quorum petitioni Præſules annuerunt. Reſtituta diſciplina regulari, quidam Monachi fœlix optandúmque jugum excutientes, Imperatorem adiere, contra Epiſcopos, qui reformationem Eccleſiaſtica & Regia auctoritate executi fuerant, querimonias detulere. Juſſit Princeps Conventum Epiſcoporum in eodem Cœnobio haberi: in quo contumaces Monachi calumniæ convicti, & ſilere ac pœnitere juſſi. Tandem ad meliora converſi, tres Chartulas conſcripſere, quarum una ad Caput Martyrum deponeretur; altera Imperatori traderetur; tertia ſervaretur ab Abbate; *quibus ſe à B. Patre Benedicto, Spiritu Sancto docente, deſcriptam Regulam ſuis ſervare velle profeſſi: unuſquiſque eorum nomen proprium, cum gradu & Monachi appellatione eiſdem Chartis ſubterfirmavit.* Privilegium denique dedit Pius Imperator, quo Regularis Diſciplinæ firmitati in hoc Regali Cœnobio in perpetuum conſultum eſſet. *Ut quod*, inquit, *Canonica docet Auctoritas, & vota Regum, cunctorúmque Fidelium, qui ipſum locum propter Monaſticum Ordinem ibi ſervandum rebus ſuis ditaverunt, demonſtrent, cum nequaquam ab eo ſine periculo & Regis, & Regni poſſit avelli, noſtra Imperialis Poteſtas confirmatione provideat ne ex eodem loco modernis futuriſque temporibus idem ordo deſtituatur.*

Miſſos Dominicos, ſeu Judices & Legatos extraordinarios in Provincias directos ad juſtitias faciendas (ſic iis temporibus loquebantur) Diſciplinæ Regularis in Monaſteriis reſtaurandæ & conſervandæ Auctoritate Regia curam geſſiſſe, & Regum Capitularia, & Gallicana Concilia teſtantur. In Capitulari quod *Carolus Magnus* Miſſis Dominicis anno Imperii ſecundo dedit, multa ſunt Capita Monachorum & Sanctimonialium reformationem ſpectantia, præcipuè XVII. & XVIII. Et cap. XL. Miſſos illos ad omnes Eccleſiæ Ordines reformandos à ſua Majeſtate directos eſſe docet. *Noviſſimè igitur*, inquit, *ex omnibus Decretis noſtris noſſe cupimus in univerſo Regno noſtro Miſſos noſtros nunc directos, ſive inter Eccleſiaſticos Viros, Epiſcopos, Abbates, Preſbyteros, Diaconos, Canonicos, omnes Monachos, ſive Sanctimoniales, qualiter unuſquiſque in ſuo miniſterio vel profeſſione noſtrum bannum vel Decretum habeat conſervatum, &c. Simili autem Laicos & in omnibus ubicumque locis.*

Capitulare *Pippini* Regis Italiæ Cap. XI. de Miſſis per ſingula Monaſteria dirigendis, hæc ſtatuit; *Stetit nobis ut Miſſos noſtros, unum Monachum, & unum Capellanum, direxiſſemus infra Regnum noſtrum, pro videndo & inquirendo per Monaſteria virorum & puellarum, quæ ſub Sancta Regula vivere debent, quomodo eſt eorum habitatio, vel qualis eſt vita & converſatio eorum, & quantum unumquodque Monaſterium de rebus habere videtur unde vivere poſſit.*

Ludovicus Pius in Capitulari de Inſtructione Miſſorum Dominicorum condito anno DCCCXXVIII. ipſos inter alia inquirere jubet *de omnibus Monaſteriis, juxta uniuſcujuſque qualitatem & profeſſionem.* Lib. I. Capitularium, Cap. CXVI. Lex iſta de Miſſis Dominicis legitur: *Ut Miſſi per ſingulas civitates & Monaſteria virorum & puellarum prævideant quomodo aut qualiter in domibus Eccleſiarum & ornamentis Eccleſiæ emendatæ vel reſtauratæ eſſe videntur: & diligenter inquirant de converſatione ſingulorum, vel quomodo emendatum habeant quod juſſimus de eorum lectione, & cantu, cæteriſque diſciplinis ad ordinem Eccleſiaſticæ Regulæ pertinentibus.* Et lib. V. cap. CXLIII. *Dignum ac neceſſarium eſt, ut Miſſi noſtri per quæque loca directi ſimul cum Epiſcopis uniuſcujuſque Diœceſeos, perſpiciant loca Monaſteriorum Canonicorum pariter & Monachorum, ſimúlque & puellarum, ſi in apto & congruo loco ſint poſita, ubi commodum neceſſarium poſſit acquiri. Similiter quoque ædificationes Monaſteriorum ſupradicti Miſſi, & cum eis Epiſcopi per diverſa loca prævideant, ſi aptæ ſint & congruenter Sanctæ Profeſſioni compoſita*, &c.

Carolus Calvus in Capitulari condito in Synodo Sueſſionenſi in Monaſterio *S. Medardi* anno DCCCLIII. Cap. I. de Reformatione Monaſteriorum per Miſſos Dominicos curanda, ita ſtatuit: *Ut Miſſi noſtri per civitates & ſingula*

Monaſteria tam Canonicorum, quam Monachorum, ſive Sanctimonialium, unà cum Epiſcopo Parochiæ uniuſcujuſque in qua conſiſtunt, cum conſilio etiam, & conſenſu ipſius qui Monaſterium retinet, quem volumus & expreſſè præcipi- mus ut præſens ſit, vitam ibi degentium & converſationem inquirant, & ubi neceſſe eſt, corrigant; & ubi deſunt, congruas officinas conſtruere jubeant, & ubi ſunt factæ, & per negligentiam ſunt deſtructæ, inſtaurari præcipiant, & victum ac potum & veſtitum atque cætera neceſſaria, pro qualitate & poſſibilitate loci & inhabitantium neceſſitate ordinent, & hoſpitalitatem ſupervenientium hoſpitum, & receptionem pauperum ibidem diſponant & ordinent. Eccleſiæ quoque luminaria & ornatum debitum ordinent, & theſaurum ac veſtimenta ſeu libros diligenter imbrevient, & breves nobis reportent. Imbrevient etiam quid unuſquiſque Eccleſiarum Prælatus, quando Prælationem Eccleſiæ ſuſcepit, ibi invenerit, & quid modò exinde ibi minùs ſit, vel quid & quantum ſit inſuper additum... Numerum etiam Canonicorum & Monachorum ſive Sanctimonialium uniuſcujuſque loci deſcribant, & nobis referant, ut ſecundum qualitatem & quantitatem loci, cum conſilio Epiſcoporum & Fidelium noſtrorum, ubi minor numerus fuerit, noſtra auctoritate addamus; ubi verò indiſcretione Prælatorum ſuperfuerit, ad menſuram redigamus... Et qualiter Abbatiarum Prælati, & in locis ſacris inhabitantes, de his quæ Miſſi noſtri præceperint, obedierint, nobis diligentiſſimè & Capitulatim referre procurent. Concilium apud *Sanctam Macram* anno DCCCLXXXI. ſub Imperio *Ludovici* & *Carolomanni*, Regum ex ea Lege quartum ſuorum Canonum fecit.

Alia quoque Concilia Gallicana eamdem curam Miſſis Dominicis à Chriſtianiſſimis Regibus rogarunt demandari, eamdem regularis obſervantiæ in Monaſteriis reſtituendæ ipſis provinciam commiſerunt. Concilium Aquiſgranenſe II. anno DCCCXXVI. Can. XV. *In cuſtodiis verò Congregationum*, inquit, *tam Canonicorum, quàmque Monachorum, necnon Sanctimonialium, ſummopere ſtudendum cenſuimus, ut in omnibus clauſtra eis provideantur Religioni eorum congruentia: ſed & habitacula domorum, in quibus Religio Deum ſequi volentibus perfici atque augeri poſſit, potius quam vitia nutriri. Hoc tamen ut non negligatur à Prælatis Congregationum, Miſſis Dominicis committatur.* Et Cap. XII. *Illud namque neceſſarium viſum eſt de Monaſteriis Puellarum, quæ in quibuſdam locis lupanaria potius videntur eſſe quam Monaſteria, propter negligentiam ſtipendiorum, aut certè inſolentiam Prælatarum. Unde poſtulandum eſt ut Religioſi Viri ad hoc dirigantur, ut talia inquirant, & ſecundum Religionem Deo placabilem emendare ſtudeant.*

Concilium Vernenſe II. anno DCCCXLIV. Canone III. his verbis Regem *Carolum Calvum* compellat: *In locis ſanctis, hoc eſt Monaſteriis, alios ſtudio, nonnullos deſidia, multos neceſſitate victus & veſtimenti, à ſua profeſſione deviare comperimus. Quod petimus ut in omnibus Parochiis directi à veſtra Manſuetudine Religioſi atque idonei Viri, cum notitia Epiſcoporum, ſcrutentur & corrigant, ac ſingulorum locorum ſtatum veſtræ Celſitudini, & noſtræ Mediocritati, tempore à vobis conſtituendo renuntient.* Miſſi illi Dominici erant Epiſcopi vel Abbates, & Duces, aut Comites, ſive Seculares Magiſtratus. Eccleſiaſtica itaque auctoritas cum Regia concurrebat ad Monaſteriorum reformationem. Præterea, Eccleſia id maximè optabat, id rogabat à Principibus, & ſuas quoque vices Legatis illis Extraordinariis à Latere Principis Synodi delegabant. Tertiò, novam Regulam novaſque Leges aut Statuta Monachis & Sanctimonialibus non præſcribebant; ſed ad Regulam cujus ad obſervantiam voto ſe conſtrinxerant, & ad ſacros Canones, eorum reformationem exigebant. Principes igitur Chriſtianiſſimi jura & auctoritatem Eccleſiæ non uſurpabant, ſed ipſam adjuvabant ad gloriam Dei, ad Monachorum ſalutem, ad Chriſtianorum omnium ædificationem ſpiritualem, Diſciplinæ Regularis inſtauratione & conſervatione promovendam. Quam ob rem eorum pietas laudem immortalem promerita & conſecuta eſt.

Regum cura ſingularis de Regalibus Monaſteriis: ad quæ Miſſos Dominicos aut Commiſſarios extraordinarios dirigebant, qui Abbatis, vel Abbatiſſæ electioni intereſſent, & perſonam idoneam pacificè eligi curarent.

XVI. Reges in Monaſteria, maximè Regalia, ſive ab ipſis aut Deceſſoribus Regibus fundata, Epiſcopos quandoque miſere, qui electioni Abbatis vel Abbatiſſæ intereſſent, & omnia ſecundùm Regulam peragi curarent; Fratres vel Sorores ad concordiam hortarentur. De querelis quoque Monachorum adversùs Abbatem, & Abbatis adversùs Monachos, Religioſiſſimi Principes cognoſcebant, Regularis Diſciplinæ conſervandæ ſtudio: ſed inquietos Monachos qui leviter & abſque cauſa legitima de Superioribus ſuis querebantur, & Regiis auribus moleſti erant, ſeverè puniebant: Monachos etiam diſcolos & contumaces, de quibus Abbas vel Seniores querebantur, Sacris Juſſionibus ad ſe vocabant, & graviter objurgatos, in exilium deportari jubebant, cùm opus erat. Id conſtat ex Epiſtola *Ludovici Pii* ad Monachos Anianenſes data circa annum Chriſti DCCCXXI. quâ ſignificat religioſus Imperator ſe gratam habere *Tructeſindi* Abbatis electionem ab ipſis, *ſine mora*, *pari conſenſu* factam, præſentibus Archiepiſcopis *Agobardo*, & *Nebridio*. Ipſos ad humilem obedientiam adhortatur: *Quæ obedientia & humilitatis ſubjectio, caritatis munimine eſt roboranda.* Eos admonet ut in obſervantia regulari pari fervore perſeverent, *Ut de ipſis, ſicut priùs Magiſtri & Doctores Sanctæ non ſolùm Regularis vitæ, verùm omnis ſpiritalis normæ & præcipui apicis ſumi*, id eſt, ad regimen Eccleſiarum aſſumi poſſint, *ubicumque neceſſitas vel voluntas fuerit.* Abbatem verò admonet ut Fratres amore paterno complectatur, & conſideret ſecundùm ætatem, vel valetudinem quid cui conveniat ex ſibi ſubditis: & caveat ne in negligentes adeo fervida zeli caſtigatio modum excedat, ut eos puſillanimes reddat; nec in obſervantibus mandata Dei & Regulam, torpore ac deſidia rigorem conſtantiæ frangat; ſed maxima diſcretione omnibus omnia factus, omnium ſalutem procuret. Si autem à Regula in aliquo deviaverit, & quæ agenda ſunt, proprio arbitrio, non communi conſilio, agere voluerit, Fratres ipſum cum reverentia & manſuetudine admoneant. Si pertinax fuerit, id Imperatori ſignificent. Summoperè tamen caveant, ne levibus de cauſis adversùs Abbatem commoveantur, & Regias aures temerè pulſent: alioqui Regiam offenſionem & animadverſionem incurſuros, ut cæteris ſint documento ne in Magiſtrum ſuum injuſtè conſurgant. Seniores etiam hortatur ut Abbatem adjuvent tum in Junioribus Fratribus in officio continendis, tum in cæteris Monaſterii negotiis, nec illum ſolum ſub tanti ponderis onere gravari patiantur: tum ad Juniores orationem convertit, eóſque ad obedientiam & humilitatem hortatur: protervis & contumacibus exilium comminatur. *Si*, inquit, *aliquis aliis perverſæ tranſgreſſionis fuerit incitamentum, & non ſui Abbatis vel Fratrum ſuſtinuerit correctionem, hunc nobis cùm feſtinatione mitti præcipimus, ut eum in talem dirigamus locum, unde ille vobis minimè poſſit quidquam inferre ſcandali.* Ipſis denique dat licentiam ſemper eligendi Abbatem ex ſuo Monaſterio, quandiu tales in eo inveni-

re

re potuerint, *Qui ipſam Congregationem ſecundùm Regulam S. Benedicti regere valeant.*

Eamdem Regum curam de electione Abbatiſſarum in Regalibus Virginum Monaſteriis, miſſis Epiſcopis, aut Abbatibus, qui diſſentientes ad concordiam revocarent, & ad perſonam idoneam eligendam adducerent, diſcimus ex *Flodoardo*, qui Lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, Cap. XXVII. teſtatur *Hincmarum* ſcripſiſſe *Rotrudi Deo ſacratæ, & cæteris Sororibus Monaſterii Sanctæ Crucis & Sanctæ Radegundis* in urbe Pictavenſi, *pro electione Abbatiſſæ ipſius Monaſterii, pro qua* * *Rex præceperat Frotario Archiepiſcopo, & Erardo, atque Angenoldo, ad præfatum Monaſterium pergere, & electionem regularem ibi facere: & ſi cuncta concors Congregatio, vel pars quamvis minor, tamen melior, Rotrudem elegiſſet, conſtitueretur in ordine Abbatiſſæ. Si autem omnis Congregatio concors illam abjeciſſet, & aliam eligeret, illa quam concorditer elegiſſet, in ordine Abbatiſſæ maneret, donec Regi renuntiaretur: & quæcumque ibi fuiſſet electa, onus Abbatiſſæ ſuſciperet, & Odila ad ſuum Monaſterium reverteretur.* Fragmentum illius Epiſtolæ *Hincmari Flodoardus* deſcribit, ex quo diſcimus, periculum fuiſſe illis temporibus, ne Monachi & Sanctimoniales electionis Privilegio ſeu jure privarentur, ſi fortè illo abuterentur, & diſſenſionibus ſuis ſcandalum Eccleſiæ & Reipublicæ crearent. Tunc ſcilicet jus ad Regem erat devolutum, & Regalibus illis Monaſteriis Abbatem vel Abbatiſſam deſignabat, ab Epiſcopo inſtituendum, vel inſtituendam. En Hincmari verba: *Ne per veſtram diſcordiam, quod abſit, regularis electio de veſtro Monaſterio pereat, adunate vos ad Dei voluntatem, & Regalis devotionis unanimitatem, veſtrámque ipſam ſalutem, præſentem ſcilicet atque æternam, cum caritatis concordia, quæ eſt omnium virtutum mater, & cum humilitate, quæ eſt cuſtos ipſarum, atque cum vera obedientia, quæ ſcala eſt qua ad cœlum pertingitur, & in vobis ſalubri electione concordate, & voſmetipſas ad regularem normam reducite, & conſtringite ac conſervate: quia aliter ſalvæ eſſe nequaquam valetis.*

* Carolus Calvus.

Divinitus puniti Monachi ab obſervantia ſtrictiori Regulæ deficientes.

XVII. Monachi à ſtrictiori obſervantia ad molliorem vitam deficientes, vindice Deo quandoque perierunt; ut eorum punitio cæteris documento & exemplo eſſet, ne à Regulæ obſervatione & ſeveriore diſciplina, cui ſe obſtrinxerant, unquam deflecterent. Hujus rei inſigne ac tremendum exemplum habemus in Vita *S. Odonis* Cluniacenſis Abbatis à *Joanne* Monacho ejus Diſcipulo conſcripta. Refert ille *S. Odonem* ipſis ita narraſſe quod paucis abhinc annis in Monaſterio Turonenſi *S. Martini* contigerat: *Ante hos annos*, inquiebat *perſiſtente Monaſtica Congregatione apud Eccleſiam B. Martini, quæ eſt Turonia, cœperant modum ſuum, conſuetudinéſque relinquere, ac propriis voluntatibus vitam ſuam propoſitúmque corrumpere. Relictis namque nativis & aſſuetis veſtimentis, cœperunt fucatas atque fluxas, pallióque ornatas circumferre cucullas & tunicas; calceamenta quoque quibus induebantur adeo erant cocleata & nitida, ut vitreum colorem viderentur aſſumere. Ad Laudes namque Nocturnas, ne aliquo pedem modo offenderent, cum luce diei ſurgebant. Iſta, & horum ſimilia multa, contra Regulæ jura faciebant. Quibus rebus cùm decreviſſet Deus finem imponere, nocte quadam omnes quieſcentes, cùm unus ex eis eamdem horam inſomnem duceret, vidit duos viros dormitorium ingredi, unum videlicet gladium manu tenentem, cui alius imperabat, indicans ſingillatim eos his verbis: Percute hunc, & hunc percute. Cùmque eum, qui hæc intuebatur, gladio voluiſſet appetere, emiſſa voce adjuravit eum, dicens: Adjuro te per Deum vivum, ut non interficias me: Statim percuſſor gladium contraxit, & ipſe ſolus evaſit ex omnibus.*

Pecuniam pro Monaſterii ingreſſu recipere prohibitum.

XVIII. Pecuniam pro Monaſterii ingreſſu recipere prohibitum erat. Quod enim ſeculo præcedenti ſtatuerat Synodus Francofordienſis Canone XVI. *Ut pro ſuſcipiendis in Sancto Ordine Fratribus pecunia nequaquam requireretur, ſed ſecundùm Regulam S. Benedicti ſuſcipiantur*: id religione non minori & ſtatutum & obſervatum eſt Seculis IX. & X. quo *S. Benedicti* Regulam ad amuſſim Monachi obſervabant, & Sanctimoniales. Monachi Fuldenſes in ſupplici Libello quem *Carolo Magno* Imperatori adversùs *Ratgarium* Abbatem ſuum obtulerunt, Cap VII. poſtulavere, *Ut nullus propter pecuniam vel poſſeſſionem terrenam fictis ſuaſionibus ſeductus & blanditiis deceptus, in Monaſterium ſuſciperetur.* Conventus Aquiſgranenſis Abbatum Franciæ ſub *Ludovico Pio* Cap. 17. ſtatuit, *Ut nullus pro munere recipiatur in Monaſterio, niſi quem bona voluntas & merita commendant.* Concilium Arelatenſe VI. Canone VIII. decrevit, *Ut non ampliùs ſuſcipiantur in Monaſterio Canonicorum, atque Monachorum, ſeu etiam Puellarum, niſi quantum ratio permittit, & in eodem Monaſterio abſque rerum neceſſariarum penuria degere poſſunt.* Idem in Conciliis Moguntino Canone XIX. Turonenſi III. Canone XXXI. Remenſi II. Canone XXVIII. ſtatutum eſt. Quæ Decreta neceſſaria non fuiſſent, ſi pecuniam nomine dotis pro Monaſteriorum ingreſſu exigere licuiſſet. *Vuillelmum* Ducem, Cluniacenſis Cœnobii fundatorem, Teſtamento caviſſe, ut ſua Donatio illis eſſet ad perpetuum refugium, *Qui pauperes de Seculo egreſſi, nihil ſecum præter bonam voluntatem attuliſſent*, ſuperiùs obſervavimus. Leges tamen Regum Chriſtianiſſimorum permittebant iis qui Vitam Monaſticam profitebantur, bona ſua Monaſteriis tradere. Lib. I. Capitularium Cap. CXXXVII. *Ut liber homo, qui in Monaſterio Regulari comam depoſuerit, & res ſuas ibidem delegaverit, promiſſionem factam ſecundum Regulam firmiter teneat.*

Monachi ab hereditate parentum non arcebantur.

XIX. Monachi & Sanctimoniales paternam colligere poterant hereditatem. Id ex *Flodoardo* diſcimus lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis Cap. I. ubi de literis *Fulconis* Archiepiſcopi ad *Formoſum* Papam agens, ſcribit, *Fulconem* in iis *adnotaſſe qualiter Evrardus Marchio, Sancti Calixti Papæ & Martyris venerabile corpus à Romana Sede impetraverit, atque in ejus honore Monaſterium in prædio ſuo conſtituerit. Quod prædium poſt ejus obitum ad filium ipſius Rodulfum Abbatem hereditario jure devenerit, qui res ipſas ſimul cum memorati Martyris gleba, vitæ ſuæ diebus abſque ulla contradictione tenuerit; & de ſeculo migraturus, eaſdem res cum Monaſterio & corpore ſacro, Remenſi Sanctæ Dei Genitricis Eccleſiæ delegaverit, eamdémque rerum ſuarum heredem inſtituerit. Tunc verò Hucboldus quidam ſororis hujus Rodulfi maritus munus ejuſdem Abbatis calumniabatur, & ab Eccleſia Dei Genitricis jure conabatur auferre. Proinde precatur* Fulco, *ut quid ſibi ſit in talibus agendum, ſuis eum ſacris inſtruat literis, & harum collationem rerum æterna ſtabilitate corroboret, atque contradicentes digna excommunicationis ultione percellat.* Idem docet *S. Odo* Cluniacenſis Abbas Lib. III. Collationum Cap. XXI. ubi de quibuſdam Monialibus ad Seculum regreſſis ita ſcribit: *Fuerant uſque ad tempus illud, quo exierant, bene converſatæ. Ad hoc autem egredi permiſſæ ſunt, ut de rebus parentum, qui fortè nuper obierant, aliquid Monaſterio reportarent; ſed hac occaſione ſeculum prægustantes, oblitæ ſunt Deum.*

Opus manuum apud Monachos in uſu.

XX. Opus manuum apud Monachos in uſu fuiſſe ſecundùm Regulam *S. Benedicti*, docet Conventus Aquiſgranenſis Abbatum Franciæ Capp. 4. 12. & 17. Cap. 4. ſtatutum eſt, *Ut in coquina, in piſtrino, & in cæteris officinis, propriis operentur manibus, & veſtimenta ſua opportuno tempore lavent.* Cap. 12. *Ut ſi neceſſitas popoſcerit ob operis laborem, poſt refectionem veſpertinam, etiam & in Quadrageſima pari modo, & quando Officium Mortuorum celebratur, priuſquam lectio Completorii legatur, bibant.* Cap. 17. *Ut ſi neceſſitas fuerit eos occupari in fruges colligendo, conſtitutum legendi & meridie pauſandi tempus prætermittatur, & operantes non murmurent.* Cap. 18. *Ut quarta & ſexta feria jejunantes, ante Nonam, aut poſt Nonam, ſi neceſſitas fuerit, juxta Prioris arbitrium levia opera exerceant.* Capitula Monachorum *Sancti Galli* Cap. 24. jubent ut Monachi *certis temporibus occupentur in opere manuum, certis in lectione divina.* Antiquæ Conſuetudines Cluniacenſis Monaſterii Lib. I. Cap. XXX. opus manuum levius fuiſſe in illo Cœnobio teſtantur. *Non enim erat aliud quàm fabas novas & nondum bene maturas, de folliculis ſuis egerere, vel in horto malas herbas & inutiles eruere: & aliquando panes formare in piſtrino.*

Monachorum ſtudia.

XXI. Studio tamen incumbebant, ob idque tempore Quadrageſimæ libros accipiebant de Bibliotheca ſecundùm Prioris diſpoſitionem, ut ſtatuit idem Abbatum Conventus Cap. XIX. Quantùm floruerit in Ordine Benedictino literarum cùm humanarum tum ſacrarum ſtudium, teſtes ſunt doctiſſimi ex Ordine iſto Monachi, quorum egregia Opera nono & decimo Seculo edita ad poſteros tranſmiſſa ſunt. Teſtes ſunt Scholæ celebres in Cœnobiis inſtitutæ, in Anianenſi, in Fuldenſi ubi docuit Rabanus Maurus, in Sandionyſiano, in Turonenſi, in Corbeienſi, in Centulenſi, &c. Teſtis eſt *Ardo* in Vita *S. Benedicti Anianenſis*, de eo ſcribens: *Inſtituit Cantores, docuit Lectores, habuit Grammaticos, & ſcientia Scripturarum peritos, de quibus etiam quidam poſt fuerunt Epiſcopi, aggregavit, librorum multitudinem congregavit.* Teſtis eſt S. Abo Floriacenſis Abbas & Martyr, de quo *Aimoinus* in ejus Vita ſcribit: *Jam vero contra vitia carnis ingem aiebat debere haberi pugnam, omnique induſtria inveſtigandum, quibuſnam armis, quis ejus repugnet oblectamentis. Ad quod explendum, poſt orationum vota, poſt jejuniorum virilia certamina, multùm prodeſſe cenſebat literarum ſtudia, maximèque dictandi exercitia. Quarum ipſe perſtudioſus exiſtens, nullum pene intermittebat tempus, quin legeret, ſcriberet, dictaritve.*

ARTICULUS VI.

De Bonis Eccleſiæ, & eorum adminiſtratione Seculis IX. & X.

Bonorum Eccleſiæ adminiſtratio penes Epiſcopos.

I. Bonorum Eccleſiæ adminiſtratio nono & decimo Seculo erat penes Epiſcopos, ut docet Concilium Moguntinum Canone 8. his verbis: *Ut Epiſcopi poteſtatem habeant res Eccleſiaſticas providere, regere, & gubernare, atque diſpenſare, ſecundum Canonum auctoritatem volumus.* Idem docet Concilium Turonenſe III. Canone II. *Licitum ſit*, inquit, *Epiſcopis præſentibus Preſbyteris & Diaconis, de theſauro Eccleſiæ, familiæ & pauperibus ejus Eccleſiæ, ſecundùm canonicam inſtitutionem, juxta quod indiguerint, erogare.* Idem docent Regum noſtrorum Capitularia. Lib V. Cap. 194. *Ut unuſquiſque ſuam decimam donet, atque per juſſionem Epiſcopi diſpenſet.* Lib. VII. Cap. 214. *Statutum eſt ut nullus Preſbyter vel Diaconus eorum decimas, vel aliquid de rebus Eccleſiæ, ſine conſilio proprii Epiſcopi irreverenter vendere præſumat... Et ne deinceps fiat, cavendum eſt, ſicut à quibuſdam in aliquibus locis impudenter factum audivimus, eo quòd quidam Sacerdotes, antequam meſſes maturæ vel collectæ eſſent, eorum decimas vendere cauſâ ebrietatis tentaverunt, quod ne deinceps fiat, pariter omnes inhibemus: ſed ut priùs cum gratiarum actione à Sacerdotibus recipiantur. Et ſi neceſſitas fuerit pro reſtauratione Eccleſiarum, vel pro redemptione captivorum eas vendere, cum conſilio proprii Epiſcopi, & aliorum bonorum Sacerdotum hoc faciant; ne qualibet occaſione occultè & ſine teſtimonio fraudentur oblationes fidelium: & unde pauperes recreari debent, vel Eccleſiæ reſtaurari, ſeu Clerici vivere, ſive Epiſcopi recipi, hoſpites & peregrini paſci & venerari: Preſbyteri, vel Diaconi, aut quilibet Fidelium in ſuis nimiis potationibus vel comeſſationibus ſeu carnalibus deſideriis inflectere non præſumant, ſed in prædictis rebus eas fideliter ſubminiſtrent; & ſciant ſe non ſuarum, ſed Dominicarum rerum eſſe diſpenſatores.* Et Cap. 261. *Placuit ut Epiſcopi rerum Eccleſiaſticarum in omnibus juxta Sanctorum Canonum ſanctiones plenam ſemper habeant poteſtatem. Nullus eas dare vel accipere abſque proprii Epiſcopi audeat juſſione.* Cap. 292. *Multi, contra Canonum conſtituta, Eccleſias quas ædificaverint, poſtulant conſecrari, ita ut dotem quam eidem Eccleſiæ contulerint, non cenſeant ad Epiſcopi ordinationem pertinere. Quod factum & in præterito diſplicet, & in futuro prohibetur. Sed omnia, ſecundum conſtitutionem antiquam, ad Epiſcopi ordinationem & poteſtatem pertineant.* Cap. 468. *Placuit ut omnes Eccleſiæ cum dotibus & omnibus rebus ſuis in Epiſcopi proprii poteſtate conſiſtant, atque ad ordinationem vel diſpoſitionem ſuam ſemper pertineant.* Additio IV. ad Capitularia, Cap. 57. *De his quæ Parochiis in terris, vineis, mancipiis, atque peculiis quicumque Fideles obtulerint, antiquorum Canonum inſtituta ſerventur, & omnia in Epiſcopi poteſtate conſiſtant. De his tamen quæ in altario acceſſerint*, id eſt, de oblationibus adventitiis, *tertia fideliter Epiſcopis deferatur.*

Idem docet Herardus Turonenſis in Capitulari Cap. 35. ſtatuens: *Ut decimæ & fideliter à populis dentur, & canonicè à Preſbyteris diſpenſentur, & annis ſingulis rationem ſuæ diſpenſationis Epiſcopo vel ſuis Miniſtris reddant: ne fortè damna fraudium ſubigant, aut necatores pauperum, ſubtrahendo utilia, quod abſit, exiſtant.* Idem docet Concilium Pontigonenſe Canone II. decernens, *Ut decimæ conlaborationum & animalium Domino offerantur, & in poteſtate Epiſcopi maneat, qualiter à Preſbyteris diſpenſentur canonicè.* Idem docet Concilium Trollejanum Canone 6. *Ab antiquo*, inquit, *tempore, à Sanctis Patribus, & à noſtris eſt majoribus conſtitutum, ut ſicut habet Epiſcopus in ſua ordinatione omnem generaliter Parochiam, cum omnibus ruſticanis Parochiis, quas per tricennium inconcuſsè poſſedit: ita & unuſquiſque Preſbyter in ſua ordinatione ac diſpoſitionis cura habeat Parochiam ſuam, cum dote, & decimis Eccleſiæ, videlicet cum ſui Epiſcopi conſilio ac diſpoſitione, ſecundum Regulas antiquitus & divinitus conſtitutas... Quia verò facultatum & dotum ad Eccleſias pertinentium diſpoſitio, ſecundum Canonum antiquam conſtitutionem, ad Epiſcoporum ſolummodò ordinationem, & ad Preſbyterorum diſpoſitionem pertineat, Toletanum* * *manifeſtat Concilium dicens:* « Multi contra Canonum conſtituta ſic Eccleſias, quas « ædificaverint, poſtulant conſecrari, ut dotem « quam eiſdem Eccleſiis contulerint, cenſeant ad « Epiſcopi ordinationem non pertinere. Quod fa- « ctum & in præterito diſplicet, & in futuro » prohibetur

** Toletan. III. Can. 19.*

» prohibetur : Sed omnia, juxta Conſtitutionem an- » tiquam, ad Epiſcopi ordinationem & poteſtatem » pertineant. *Quòd ſi quæritur, quæ dicat omnia, procul dubio decimas, primitias fructuum, & oblationes eorum, & ea quæ Parochiis in terris, vineis, mancipiis, atque pecuniis, ſeu quibuſlibet rebus, quæcumque Fideles obtulerint : quæ omnia ſub immunitate à tributis fiſcalibus, & omni Dominorum exactione libera, ſub poteſtate & diſpoſitione, ut diximus, Epiſcoporum, ac regimine & diſpenſatione Presbyterorum, manere debent inconcuſſa.*

Ratherius Veronenſis Epiſcopus in lib. *de contemptu Canonum*, P. I. invehitur adversùs perduelles Eccleſiæ ſuæ Clericos, qui bona Eccleſiæ ad ipſius nutum adminiſtrare & diſpenſare nolebant, ſecundùm Canones. Supponit hæc verba à Chriſto Domino dicta S. Petro, *Paſce oves meas*, non ſolùm paſcendi ſpiritaliter, ſed etiam corporaliter gregem ſibi commiſſum, omnibus Epiſcopis in *S. Petro* curam demandatam docere. Ex quo principio ita colligit : *Monſtrent qualiter corporaliter ſibi commiſſos quis valeat paſcere, ſi unde eos debeat paſcere, non permittitur ſaltem cognoſcere. Et cùm de oblationibus & decimis Fidelium vivere tabernaculi cuſtodes debeant Domini, hoc eſt, Eccleſiæ Clerici : ſi neſcit Epiſcopus quot decimani, quot manſi, quot modia tritici, quot congia vini tantis vel tantis ſufficiant Clericis ad victum utique & tegumentum, nonne convincitur aut non eſſe Paſtor, aut certè inſipiens exiſtere Paſtor, qui neſcit ubi illa ſint paſcua, ubi pecora conducere debeat ſuæ proviſioni commiſſa? Et cùm rariſſimè videas gratis aliquos aut timore, aut confœderari amore, unde te verebitur cui nihil vales auferre? Unde amabit, cui nihil potes conferre? Si ergo ad Epiſcopum nihil de rebus pertinet quibus Clerici vivere debent, aut ipſe eis non debet, ut animalem ita & corporalem dare in tempore tritici menſuram, & ſicut Actus Apoſtolorum continent, non dividuntur ſingulis ab Epiſcopo, vel quolibet alio ab eodem ad id Officium inſtituto, prout cuique opus eſt, ſed ipſi Clerici dividunt inter ſe, prout quilibet eorum potentior eſt, & non, juxta conſuetudinem aliarum Eccleſiarum, omnibus Eccleſiæ Clericis, ſed juxta propriam voluntatem ſolis Diaconibus & Presbyteris debent, quæ Veronenſi Eccleſiæ collata ſunt cedere . . . . . . Subdiaconi, Acolythi, & cæteri in Ordine Clerici, quid debent agere, unde vivere, pro qua re militare Eccleſiæ?*

Idem *Ratherius* in lib. *De Diſcordia inter ipſum & Clericos*, teſtatur ſe aliqua iis abſtuliſſe Clericis qui abundabant, ut aliorum egeſtatem ſublevaret, ac propterea illorum odium incurriſſe. *Quod cauſa protuleram comminationis*, inquit, *in effectum vertere non diſtuli actionis . . . . . . Illis ablata bonis duobus, id eſt, Beatæ Dei Genitrici, Sanctóque Stephano Protomartyri contuli, vel potiùs reddidi, faciens de quibuſdam inſuper ſcriptum quoddam quod nominant Judicatum, id eſt Decretum, pauperioribus Clericis ejuſdem Eccleſiæ : Hoc eſt, Presbyteris, Capellanis, Subdiaconis de Secretario ſeptem, Cantoribus ſeptem, Acolythis de Secretario ſeptem, Oſtiariis ſex, non ut mihi fideliores tamen, ſed in ſervitio Domini fierent promptiores, & ceſſante paupertatis occaſione, ſtudioſiores in Domini diebus ac noctibus fierent ſervitute.*

Epiſcopi Eccleſiæ bona adminiſtrabant per Oeconomos.

II. Epiſcopi Bona Eccleſiæ per Oeconomos adminiſtrabant, ut conſtat ex Concilio Meldenſi Canone 47. & ex Pontigonenſi Canone 14. Idem conſtat ex Canonicis Literis quas *Hincmarus Hedenulfo* Laudunenſi Epiſcopo recèns ordinato dedit, quæ extant inter Formulas antiquas Promotionum Epiſcopalium, Tom. II. Conciliorum Galliæ Num. XVI. ex *Agobardo* in lib. *De Diſpenſatione rei Eccleſiaſticæ*, & ex lib. II. Capitularium cap. XXIX.

Bona & reditus Eccleſiarum vacantium futuro Succeſſori reſervata.

III. Bona & reditus vacantium Eccleſiarum, & defunctorum Epiſcoporum ſpolia, futuro Succeſſori ab Oeconomis reſervabantur, ſecundùm Sæculi noni & decimi diſciplinam. Id conſtat ex Canone 14. Concilii Pontigonenſis, decernente, *Ut quoties divinum Judicium Eccleſiæ Præſulem à ſæculo vocaverit, nullus ad ſuimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad ſuos uſus transferat. Sed Erogatariis & Eleemoſynariis Eccleſiaſticis, cum ipſius Eccleſiæ conſtituto Oeconomo liberum ſit, canonico more, juſtè rationabilitérque deputata Succeſſuro reſervare, vel quibuſcumque, ſicut expedit, pro ejus ſpiritu diſtribuere : Quod qui iniqua cupiditate tranſgredi præſumpſerit, irrefragabiliter mulctetur.*

Idem docet *Hincmarus* Epiſtola IX. ad Epiſcopos & Proceres Provinciæ Remenſis, Cap. XLI. *Sicut*, inquit, *Epiſcopus & ſuas, & Eccleſiaſticas facultates ſub debita diſcretione in vita ſua diſpenſandi habet poteſtatem, ita facultates Eccleſiæ viduatæ poſt mortem Epiſcopi penes Oeconomum integræ ſervari jubentur futuro Succeſſori ejus Epiſcopo : Quoniam res & facultates Eccleſiaſticæ, non in Imperatorum atque Regum poteſtate ſunt ad diſpenſandum, vel invadendum, ſive diripiendum, ſed ad defenſandum atque tuendum. Sunt enim Sanctuaria & hereditas Domini, ſicut & in Veteris & Novi Teſtamenti Sanctarum Scripturarum paginis legimus. Sunt vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum.*

Ludovicus Pius, teſte *Flodoardo*, lib. 2. cap. 19. Eccleſiæ Remenſi Donatione facta ſatisfecit pro detrimentis ipſi illatis à deceſſoribus Regibus, qui vacante Sede, bonorum Eccleſiaſticorum reditus in ſuos uſus converterant. *Clementiæ*, inquit, *noſtræ innotuit, quia vetuſtatis ſenio contrita jam dictæ Metropolis urbis Sancta Mater noſtra Eccleſia, in honore Sanctæ ſemperque Virginis ac Genitricis Dei Mariæ conſecrata, exiſteret . . . . . Quam pro tantis beneficiis nobis ibidem à Deo collatis renovare cupientes, & ad id exequendum loci incommoditatem cernentes, concedimus ad hoc opus, & ad cætera quæque pro Servorum Dei ibidem degentium neceſſitatibus ædificanda, murum omnem cum portis ipſius civitatis, & omnem operam cum cunctis impendiis, quæ ex rebus & facultatibus ipſius Eccleſiæ & Epiſcopatus Remenſis Aquis Palatio noſtro Regio peragi & exſolvi ſolitum fuerat, in eleemoſyna videlicet noſtra, & pro remedio animæ Domni ac Genitoris noſtri, atque cæterorum Prædeceſſorum noſtrorum, qui eumdem Epiſcopatum contra ſalutem ſuam aliquamdiu tenuerant, & in ſuos uſus contra Eccleſiaſticas Regulas, res ac facultates ipſius Eccleſiæ expenderant : & ob hoc minùs, quam debuerat, utilitates ſacris locis in eodem Epiſcopatu conſtitutis exinde provenerunt.* Ob eamdem rationem *Carolus Calvus* bona Eccleſiæ Remenſis, quæ vacante Sede Palatinis ſuis in Beneficium tradiderat, *Hincmaro* Epiſcopo reſtituit, *Magna neceſſitate, & per omnia invitum* id ſe egiſſe conteſtatus, ut conſtat ex ejus Præcepto apud *Flodoardum* lib. III. cap. IV. Fructus tamen non reſtituit *Carolus Calvus*, nec Eccleſia reſtitutionem illam exegit.

Jus tuitionis Bonorum Eccleſiaſticorũ, Sede præſertim vacante, Regibus Chriſtianiſſimis competens.

Jus tuitionis & cuſtodiæ Bonorum Eccleſiaſticorum, Sede præſertim vacante, ſibi nihilominus meritò vendicabant Reges Chriſtianiſſimi, ut probat Capitulare *Caroli Calvi* anni 877. cap. 8. cujus hæc ſunt verba : *Si aliquis Archiepiſcopus defunctus fuerit, vicinus Epiſcopus ipſius Diœceſeos, cum Comite, ipſam Sedem prævideat, uſque dum obitus ipſius Archiepiſcopi ad veſtram notitiam perveniat. Si aliquis Epiſcopus interim obierit, Archiepiſcopus ipſi Sedi Viſitatorem ſecundùm ſacros Canones deputet, qui unà cum Comite, ipſam Eccleſiam, ne prædetur, cuſtodiat, uſque dum ipſius Epiſcopi*

obitus ad veſtram notitiam perveniat. Sic reſpondent Epiſcopi & Optimates Regni.

Jus illud tuitionis & cuſtodiæ Bonorum Eccleſiaſticorum Regibus Chriſtianiſſimis competere agnoſcebat Eccleſia. Quam ob rem Epiſcopum electum Comprovinciales Epiſcopi ad Regem adducebant, ut ejus electioni præberet aſſenſum, & Bona Eccleſiæ ſuæ tuitioni & cuſtodiæ commiſſa ipſi traderet, ac in poſſeſſionem illum mitteret. Id ab *Hincmaro* diſcimus Epiſtola XII. ad *Ludovicum III.* Francorum Regem. *Ut*, inquit, *ſicut Sacræ Leges & Regulæ præcipiunt, Archiepiſcopis & Epiſcopis conlimitanearum Diœceſeon electionem concedere dignemini, ut undecumque ſecundùm formam regularem electionis talem eligant Epiſcopi, qui & Sanctæ Eccleſiæ utilis, & Regno proficuus, & Vobis devotus ac fidelis cooperator exiſtat: & conſentientibus Clero ac Plebe, eum vobis adducant, ut ſecundum miniſterium veſtram res & facultates Eccleſiæ, quas ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendavit, ſuæ diſpoſitioni committatis; & cum conſenſu ac literis veſtris eum ad Metropolitanum Epiſcopum ac Coëpiſcopos ipſius Diœceſeos, qui eum ordinare debent, tranſmittatis.* Eodem ſenſu *Baldericus* Noviomenſis Epiſcopus lib. 1. cap. 48. narrat *Hincmarum* Remenſem Archiepiſcopum *Gunthero*, cui *Lotharius* Imperator Cameracenſem Epiſcopatum contulerat, reſtitiſſe, cunctiſque ipſius Eccleſiæ Clericis ac Militibus ſub anathemate interdixiſſe, ne quis eorum cum adultero Paſtore ullum aſſenſum aut familiaritatem haberet; *Uſumfructum verò terræ, quod Imperatoris erat, tantummodo commodarent.* Uſumfructum Imperatoris fuiſſe ut in proprios uſus converteret, aut cui vellet, durante vacatione Sedis concederet, *Baldericus* non ſcribit, ſed ut tueretur ſicut hereditatem Domini, & futuro ſervaret ac traderet Epiſcopo, ut ait *Hincmarus* loco ſupra laudato: Qui & alibi non ſemel eamdem propugnat diſciplinam, præſertim Epiſtola XLV. de Tranſlationibus contra Actardum Nannetenſem Epiſcopum. *Calchedonenſe Concilium*, inquit, *viduatæ Eccleſiæ reditus penès Oeconomum futuro reſervari jubet Epiſcopo, nec ab aliis quibuſque, vel vivente, vel defuncto cujuſcumque civitatis Epiſcopo, uſurpari, vel peſſundari.*

Ejuſdem teſtis eſt Diſciplinæ *Atto* Vercellenſis Epiſcopus in libello *De Preſſuris Eccleſiaſticis*, p. 3. *Præterire*, inquit, *non poſſumus, quòd res Eccleſiaſticæ poſt mortem vel expulſionem Epiſcopi in direptionem & rapinam ſæcularibus tradantur: cùm dignum ſit quòd ea quæ in Epiſcopio remaneant, per Oeconomum & cæteros diſpenſatores Eccleſiæ, uſque ad Ordinationem futuri Epiſcopi intemeratè ſerventur, ne ab aliis per quodvis ingenium ullo modo ſubripiantur.* Et infra: *Divinæ res non hominum poſſeſſiones eſſe noſcuntur, nec licet ſæcularium dignitatum inde fieri additamentum; quoniam Eccleſiaſticorum vel pauperum ſunt præparata ad uſum. Eccleſia Sponſa Chriſti eſt, & omnium domina, qui ſe de Domini confitentur eſſe familia. Quis ergo tam inſipiens Chriſtianus ejus ſe Dominum audeat nominare, vel ejus rebus præſumptivè perfrui? Dignum enim Procuratorem ei inter homines invenire vix poſſumus; Dominum autem ejus penitus ignoramus præter illum, de quo Joannes Baptiſta ait:* * *Qui habet ſponſam, ſponſus eſt.* Ejuſdem Diſciplinæ teſtis eſt Annalium Francorum, qui Bertiniani dicuntur, Auctor, cùm Regi *Carolo Craſſo* vitio vertit, quòd *Hugoni Junioris Lotharii filio facultates Eccleſiaſticas Metenſis Epiſcopii, quas ſacri Canones futuro Epiſcopo reſervari præcipiunt, ad conſumendum remiſerit.* (Ad annum DCCCLXXXII.)

* Joann. 3.

Quas ob rationes, Regum Chriſtianiſſimorum tuitio & cuſtodia Eccleſiarum bonis neceſſaria?

IV. Maximè tunc neceſſaria erat bonis Eccleſiæ conſervandis Regum tuitio & cuſtodia, cùm pravus ille mos inoleviſſet, ut defunctorum Epiſcoporum ſpolia diriperentur, quem *Joannes Nonus* Pontifex Maximus in Romana Synodo, & Concilia Pontigonenſe & Troſleïanum Canone XIV. damnarunt. Curatorum quoque morientium bona invadebant Parochiarum Domini, jus idem in ea ſibi vendicantes, quod in ſervorum ſuorum decedentium bona ipſis conſuetudo tribuebat. Quem abuſum Canon Triburienſis Concilii à *Reginone* laudatus lib. 2. cap. 39. damnavit his verbis: *Perlatum eſt ad ſanctam Synodum, quòd quidam laïci improbè agant contra Presbyteros ſuos, ita ut de morientium Presbyterorum ſubſtantia partes ſibi vindicent, ſicuti de propriis ſervis. Interdicimus itaque ne hoc ulteriùs fiat, ſed ſicuti liberi facti ſunt ad ſuſcipiendum gradum, & agendum divinum Officium, ita ab eis nihil exigatur præter Dei Officium.* Invaſionis iſtiuſmodi crimine ſe polluerat *Theodulfus* Comes, ad quem ſcripſit *Hincmarus*, ut Parochialis Eccleſiæ bona poſt obitum Presbyteri ab ipſo uſurpata eidem reſtitueret Eccleſiæ, & Presbyteris quibus commendata fuerant, *juxta ſacras Auctoritates, & Regum Præcepta*: ut refert *Flodoardus* lib. III. cap. XXVI.

Alio ex capite neceſſaria erat Eccleſiæ rebus Regum tuitio; quòd nimirum Laïci Eccleſiæ prædia in Beneficium à *Carolo Martello* obtinuiſſent, eáque ad heredes ſuos tranſmiſiſſent; quòd etiam pleríque abſque conceſſione Regum illa uſurpaſſent, perturbatis temporibus: quòd tandem multi piis etiam Principibus in dies obreperent, ab iiſque Eccleſiæ bona malis artibus impetrarent. His verò malis abſque Regum Auctoritate remedium adhiberi non poterat. Adhibuit præſenti malo Carolus Magnus, quamvis præterita non penitus ſanaverit. In Capitulari namque Aquiſgranenſi ſive primo anni DCCCIII. Cap. I. Legem tulit *de rebus Eccleſiæ non dividendis*, cujus hæc ſunt verba: *Quia juxta SS. Patrum traditionem novimus res Eccleſiæ vota eſſe Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuique non ſolùm habita conſervare, verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus; tamen ut ab Eccleſiaſticis de non dividendis rebus ullius Eccleſiæ ſuſpicionem dudum conceptam penitus amoveremus, ſtatuimus ut neque noſtris neque filiorum & ſucceſſorum temporibus, ullam penitus diviſionem aut jacturam patiantur.* Et in altero Capitulari ejuſdem anni hæc ſtatuit contra eos qui res Eccleſiæ à Regibus petere, & abſque conſenſu Sacerdotum retinere præſumerent: *Et hoc vobis, omnibúſque Fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris notum eſſe cupimus, quòd cum his, qui abſque voluntate aut conſenſu vel datione Rectoris illius Eccleſiæ, cujus ipſæ res juſtè eſſe debentur, & maximè proprii Epiſcopi, res Eccleſiæ à Regibus petere, aut retentare, vel auferre, aut invadere, vel vaſtare præſumpſerint, nec in hoſtem, nec ad pugnam ire, nec cibum ſumere, nec ad Eccleſiam, vel ad Palatium, aut in itinere, pergere nec etiam noſtros homines cum eorum hominibus, aut caballos, vel reliqua pecora noſtra cum eorum pecoribus aut ad paſtum ire, aut ſimul habitare vel manere, nec ullam participationem cum eis, niſi pro emendatione, ante publicam emendationem & Eccleſiæ ſatisfactionem, unquam ſcienter aut libenter habere debeamus, ne pro eorum iniquitatibus atque flagitiis unà cum eis nos & noſtri pereamus . . . . . Tales verò à nobis, ſi nos fideles habere vultis, ſegregate, & in ergaſtulum ſub publica Pœnitentia redigite.* Et in altera Lege ejuſdem Capitularis præcipit: *Ut nullus res Eccleſiæ niſi precariò poſſideat, & poſtquam ipſæ precariæ finitæ fuerint, faciant*

poteſtativè

poteſtativè Speculatores Eccleſiæ utrum elegerint, aut ut ipſas recipiant, aut poſteris eorum ſub precario & cenſu habere permittant. Ita tamen ut ipſi proprias & utiles res eiſdem Eccleſiis legaliter tradant.

Præclara Caroli Magni verba, Principibus Chriſtianis inculcanda ab his qui conſcientias eorum moderantur.

Obſervatione digna ſunt quæ ſequuntur Magni Imperatoris verba, & Chriſtianis Principibus ab his quibus eorum animæ commiſſæ ſunt, ſuggerenda & inculcanda. *Novimus*, inquit, *multa Regna & Reges eorum propterea cecidiſſe, quia Eccleſias ſpoliaverunt, réſque earum vaſtaverunt, abſtulerunt, alienaverunt, vel diripuerunt: Epiſcopiſque & Sacerdotibus, atque, quod magis eſt, Eccleſiis eorum abſtulerunt, & pugnantibus dederunt. Quapropter nec fortes in bello, nec in fide ſtabiles fuerunt, nec victores extiterunt; ſed terga multi vulnerati & plures interfecti verterunt, Regnáque & regiones, &, quod pejus eſt, Regna cœleſtia perdiderunt, atque propriis hereditatibus caruerunt, & hactenus carent. Quæ omnia vitantes, nec talia facere, nec conſentire, nec Infantibus aut Succeſſoribus noſtris exemplum dare volumus; ſed quantum valemus & poſſumus, adjuncto Leonis Papæ, & omnium Epiſcoporum, quorum conſilio uſi hoc egimus, ſpiritu noſtro ſpiritui eorum, per Deum, & omnium Sanctorum merita prohibemus, conteſtamúrque ne talia faciant, vel facere volentibus conſentiant; ſed adjutores & defenſores atque ſublimatores Eccleſiarum & cunctorum Servorum Dei pro viribus exiſtant, ne in foveam, in quam prædicti Reges & Regna ceciderunt, cadant, aut in profundum inferni demergantur. Et ut hæc devotiùs per futura tempora conſerventur, jubemus ut nullus à Nobis vel Succeſſoribus noſtris ullo umquam tempore, abſque conſenſu & voluntate Epiſcoporum in quorum Parochiis eſſe noſcuntur, res Eccleſiarum petere aut invadere, vel vaſtare, aut quocumque ingenio alienare præſumat. Quod ſi quis fecerit, pœnis ſacrilegii ſubjaceat, & à Nobis, atque Succeſſoribus noſtris, noſtriſque Judicibus vel Comitibus, ſicut ſacrilegus vel homicida, vel fur ſacrilegus, legaliter puniatur, & ab Epiſcopis noſtris anathematizetur, ita ut mortuus etiam ſepultura, & cunctis Dei Eccleſiæ precibus & oblationibus careat, nec eleemoſynam ſuam quiſquam recipiat.*

Idem *Carolus Magnus*, aut *Ludovicus Pius*, in Capitulari incerti anni, quod ex Codice MS. Divionenſi *Baluzius* edidit Tom. I. Capitularium pag. 523. Legem eamdem renovat his verbis: *Præcipimus ut ſi quis ex jure Eccleſiaſtico hactenus noſtra largitate aliquid poſſedit, ſi illa deinceps habere voluerit, ad proprios Epiſcopos veniat, & ab eis, & à Præpoſitis Eccleſiarum unde eſſe videntur, quocumque modo juſtè potuerit, ea impetrare ſatagat, & nihil ex eis aliter ambiat vel concupiſcat, vel accipiat, ne cupidos. ſanctarum rerum ignis qui in eis eſt, favilloſiùs exurat.* Nec verò timuit Religioſiſſimus Princeps ne in rerum ſuarum detrimentum, aut exercitùs imminutionem ſui Lex illa vergeret, ſi Eccleſiæ bona Militibus ſuis in Beneficium non daret: ſed fiduciam in Deo collocans omnem, ait in eadem Lege: *Satius enim nobis eſt Regnum non habere terrenum: quam æternum perdere. Plus verò me credo poſſe Deum per ſuorum merita Sanctorum adjuvare, quàm omnem militiam ſæcularem.* O digna Principe Chriſtiano verba, quæ utinam gratia divina omnium Regum Chriſtianorum animis inſculpat! Refertur ea Lex VII. Capitularium Cap. CCLXI. In eodem Libro, Cap. CCLXV. Lex iſta legitur: *Qui reculam Eccleſiæ petunt à Regibus, & horrendæ cupiditatis impulſu egentium ſubſtantiam rapiunt, irrita habeantur quæ obtinent; & à Communione Eccleſiæ, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur.*

Caroli M. aut Ludovici Pii verba obſervatione digna, & Chriſtianis Principibus proponenda.

Agobardus Lugdunenſis Archiepiſcopus in lib. *De Diſpenſatione rerum Eccleſiaſticarum*, narrat quomodo in Attiniacenſi Conventu Epiſcopos & Abbates *Adalardum* & *Heliſacharem* ſit adhortatus, ut *Ludovico Pio* Imperatori ſuggererent *pericula de rebus Eccleſiaſticis, quas contra vetitum, & contra Canones, tractabant, & in uſus proprios expendebant homines laici. Poſtquam enim*, inquit, *diffuſa eſt Eccleſia Dei toto orbe terrarum, cœperuntque Templa erigi à fidelibus Imperatoribus, Regibus, atque Epiſcopis, vel cæteris Potentibus, ditaríque rebus & theſauris ornari, fuit etiam conſequens ut Principum providentiâ Leges promulgarentur, Epiſcoporum ſollicitudine Canones ſtatuerentur de rebus ſanctificatis, id eſt, ſacris locis deputatis, qualiter tuerentur ab improbis. Convenerunt Epiſcopi, viri ſancti quibus tunc abundabat Eccleſia. Statuerunt illibatos conſervari debere ſacros Canones, qui firmati ſunt Spiritu Dei, conſenſu totius mundi, obedientia Principum, conſonantia Scripturarum. Ex quo tempore receptum eſt, non aliud eſſe agere cuiquam adversùs Canones, quàm adversùs Deum, & adversùs univerſalem ejus Eccleſiam. Quod ergo Deo Auctore ſtatutum eſt, nova neceſſitate, quæ tunc temporis non accidit, excuſabilem facere non poteſt violatorem: quia omnipotenti Deo omnia tempora præſentia ſunt. Quamobrem iſtæ, quas nunc homines prætendunt neceſſitates, & quarum cauſa ſe impunè putant res ſacras in uſus communes vertere, licèt tunc hominibus futuræ eſſent, Deo tamen præſentes erant; quodque Spiritu ſuo ſtatuit Eccleſia, tenendum cunctis diebus uſque in finem ſæculi voluit cuſtodiri. Sed quoniam quod de ſacris rebus in laicales uſus illicitè tranſlatis dicimus, non fecit iſte Dominus Imperator,* * *ſed Præceſſores ejus; & propterea iſti impoſſibile eſt omnia emendare, quæ antecedentes male uſurpata dimiſerunt; ſaltem admonentibus vobis cogitare dignetur periculum, quod licet vitare nequeat, tamen dum penſat, timet, ac dolet, apud miſericordem Dominum fiat per hæc excuſabilis.* Hæc pro tunc ſe ſuggeſſiſſe narrat *Agobardus*. Qui & anno ſequenti de his in Compendienſi Conventu * actum fuiſſe refert, eóque rem fuiſſe perductam, ut Laïci rebus Eccleſiæ quas poſſidebant, ut meliùs uterentur ſint admoniti, ab eis verò quæ Eccleſiis ſupererant, manus abſtinerent, immò eas tuerentur. Híſque conditionibus concordiam inter Epiſcopos & Comites ab Imperatore fuiſſe conciliatam. *Ad hunc modum*, inquit, *ratiocinia ſunt perducta, ut primùm quidem intellectibus omnium inculcarentur delicta de rebus ſacris illicitè uſis: poſt verò cum Dei timore in illis, quas habent, Laici cautiores effecti, etiam in his quæ remanſerunt Eccleſiis fideliores atque clementiores exiſterent; ita ut & ſuis adhiberent pietatem, & Eccleſiis defenſionem, fieréque compatienti concordia remediabilis ac veniabilis offenſio, quæ comitante pietate, de indulgentia quoque eſſet ſecura. Hanc rem cùm Dominus Imperator audiret atque perpenderet, volens eam ducere ad tranquillitatem pacis, quæ ad modicum turbata fuerat, quantùm in ſe fuit, fecit uniri Epiſcopos & Comites in conſenſum & pacem.* Synodus Aquiſgranenſis II. tribus libris ad *Pippinum* Aquitaniæ Regem perſcriptis, eum à rerum Eccleſiaſticarum invaſione deterruit.

* Ludovicus Pius.

* Anno 823.

Jonas Aurelianenſis Lib II. *De Inſtitutione Laïcali*, in invaſiones rerum Eccleſiaſticarum à Potentibus factas invehitur, & *Ludovici Pii* religionem commendat, qui Eccleſiam à tam gravi malo liberavit. *Sunt etiam*, inquit, *plerique Potentes, qui obliti ordinis & miniſterii ſui, hujuſcemodi Baſilicas poſſidentes, rebus tenues, Fidelium verò largiſſimis decimis abundantes, contra fas ſuis aut Clericis aut Laïcis beneficiario munere conferunt, ut de hujuſcemodi oblationibus & decimis ſibi ſerviant. Quod quàm ſit extraordinarium, & Religioni Chriſtianæ incongruum,*

incongruum, necnon & facientibus periculoſum, qui animadvertit intelligit. Non enim ad Laïcorum, ſed ad Pontificum miniſterium, per quos Baſilicæ Deo dedicantur, pertinet, qualiter oblationes & decimæ Fidelium Deo oblatæ diſpenſentur, ordinare...... Hoc genus avaritiæ in tantum quoſdam obligaverat Laïcos, ut hoc juſtè & rationabiliter, immò inculpabiliter ſectari ſe poſſe putarent, donec glorioſus Orthodoxus Dominus Ludovicus Imperator, inter cætera pietatis ſuæ beneficia, quæ honore & amore Domini noſtri Jeſu Chriſti Sanctæ contulit Eccleſiæ, ab hoc quoque eam immunem effecerit.

Carolo Calvo regnante, plurimas Eccleſiarum poſſeſſiones adhuc Laïci detinebant, quas reſtitui Rex minimè juſſit, neceſſitatem Regni cauſatus. Unde Concilii Sueſſionenſis II. Patres ſatis habuerunt decernere Canone IX. *Ut ex poſſeſſionibus, quæ Eccleſiaſticæ certis indiciis comprobarentur, nec plenè propter varias neceſſitates poterant reſtitui, ſaltem nonæ ac decimæ tribuerentur.*

Concilium Valentinum III. Canone VIII. excommunicationem decernit in eos, qui poſſeſſiones Eccleſiarum invadunt, etiamſi à Principe conceſſas dicant. *Placuit*, inquit, *ne prædia & poſſeſſiones Eccleſiarum, voto Fidelium collatæ, cupidis ad invadendum paterent..... Ut ſi quis non metuens judicium Dei & damnationem æternam, poſſeſſiones Eccleſiarum, ſive quæ pertinent ad jus earum, exſpoliare præſumpſerit, excommunicationis ſententiam, quouſque præſumptionis factum recorrigat, ferat. Quod etſi prætenderit hujuſmodi ſibi indulta & conceſſa ab Auguſtiſſimis Dominis noſtris, nec ſic à ſententia Epiſcopi ſit liber (multi enim probantur in ſimilibus mentiri) donec Rector ipſarum Eccleſiaſticarum rerum ad clementes aures Principis cauſam tam malè facti cum precibus Eccleſiæ deferat, ut ejus judicio & moderatione res unde agitur, deliberetur, & is qui caritate fuerit privatus Eccleſiæ, tunc, ſi dignus eſt, abſolvatur.*

Remenſis & Rotomagenſis Provinciæ Epiſcopi è Cariſiaco Palatio ad *Ludovicum* Germaniæ Regem luculentam Epiſtolam anno DCCCLVIII. ſcripſere, ut eum & ab uſurpando *Caroli* fratris Regno, & à rebus Eccleſiæ invadendis deterrerent. Legatur iſtius Epiſtolæ Caput VII. & VIII. In poſtremo illo de *Carolo Calvo* ita ſcribunt: *Frater veſter Dominus noſter partim juventute, partim fragilitate, partim aliorum callida ſuggeſtione, etiam & minarum neceſſitate, quia dicebant petitores, niſi eis illa loca ſacra donaret, ab eo deficerent, & ipſe aliquando per vos, ſicut nunc patet, aliquando per fratrem veſtrum Regnum deſtitutus ab eis perderet, talibus ſicut ſcitis perſonis commiſit, debito Privilegio reſtituiſe. Nam idem frater veſter & divina inſpiratione, & Sacerdotali redarguitione, & etiam ab Apoſtolica Sede commonitus, ex aliqua parte, quæ perpere egit, correxerat; quæ autem adhuc incorrecta erant, quomodo emendare poſſet, gemebundus quærebat. Abſit autem ut vos aut illa quæ ipſe emendavit, deterioretis, & ſicut ille offendit & vos offendatis; aut quæ ipſe necdum emendare potuit, inemendata ſinatis.*

Nicolaum I. Pontificem Maximum conſuluerat *Ado Viennenſis*, utrum hi qui ſacras res Eccleſiis datas, & à Fidelibus oblatas quaſi à Principibus ſibi indultas invadunt, vaſtant, diripiunt, retinere præſumunt, Auctoritate Epiſcopali excommunicandi ſint. Reſpondit Pontifex Epiſtola ad ipſum data* anno DCCCLXII. *De his quidem rebus, quæ ſemel Deo contributæ atque dicatæ ſunt, & poſtea ſub occaſione conceſſionis Principum à quibuſdam invaduntur; ſancimus, ut priùs conſulto Principe, ad reſecandum tam præſumptivam factionem, cognoſcendum utrum illius ſit conceſſio, an invaſoris præſumptio. Quòd ſi Principis inordinata fuerit largitio, ipſe ſit Princeps pro emedatione redarguendus: ſi autem invaſoris declaratur præſumptio, uſque ad emendationem excommunicationis ſit vindicta coercendus.*

* Epiſt. III. Tom. III. Concil. Gall.

Formoſus Pontifex Maximus Remenſis Eccleſiæ bona, vacante præſertim Sede, adversùs Potentum invaſiones, & Regum ipſorum detentionem aut conceſſionem, Apoſtolicæ Sedis Privilegio *Fulconi* Archipræſuli dato munivit: *Sanciens Auctoritate B. Petri, ut nemo Regum, nullus Antiſtitum, nemo quilibet Chriſtianus, decedente Remorum Epiſcopo, ipſum Epiſcopatum, vel res ipſius Eccleſiæ ſuis compendiis applicet, neque ſub ſuo dominio teneat, præter civitatis Epiſcopum.*

Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis Epiſtola XII. ad *Ludovicum III.* Francorum Regem, peſtiferam illam ſententiam refellit, quam Aulici adulatores ipſius animo afflabant, illum bonorum Eccleſiaſticorum ſupremum eſſe dominum, quæ proinde conferre poſſet ejus Majeſtas quibus vellet. En *Hincmari* verba: *Sunt qui dicunt, ut audivi, quia res Eccleſiaſticæ Epiſcoporum in veſtra ſunt poteſtate, ut cuicumque volueritis, eas donetis. Quod ſi ita eſt, ille malignus Spiritus, qui primos parentes noſtros perdidit, perditionem veſtram in aures veſtras ſuſurrat: Sanctus namque Spiritus per eos qui cum Chriſto in cœlo regnant, & in terris miraculis coruſcant, dixit: Res & facultates Eccleſiaſticæ oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, & vota ſunt Fidelium, ac pretia peccatorum, atque patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, reus eſt damnationis Ananiæ & Saphiræ, & oportet hujuſmodi tradere Satanæ, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini.* Ex his omnibus diſcimus, quis eſſet bonorum Eccleſiaſticorum nono & decimo Sæculo ſtatus; quàm obnoxia eſſent Potentum invaſionibus; quomodo neceſſitate temporum & Regum facilitate ſæcularibus in Beneficium interdum concederentur; quàm neceſſaria eſſet Regum tuitio, & cuſtodia Eccleſiis, maximè vacantibus, ut hi coërcerentur abuſus; quòd conceſſiones rerum Eccleſiaſticarum à Principibus factæ, ſeu viventibus Epiſcopis, abſque eorum conſenſu, ſeu vacante Sede, contra jus eſſe cenſerentur; quòd denique Eccleſia illas non approbaret, ſed Principes admoneret de periculo quod incurrebant, atque acriter argueret; eos ad hæc mala ſaluberrimis Legibus prohibenda & emendanda urgeret: eos denique anathemate configeret, qui ab eorum Majeſtate res Eccleſiæ per obreptionem impetrabant.

Clerici bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores, non domini, jure exiſtimati.

V. Clericos bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores eſſe, non dominos, docuit Eccleſia nono & decimo Sæculo. Ita Concilium Aquiſgranenſe I. Cap. CXVI. *Res Eccleſiæ, ſicut à SS. Patribus traditur, vota ſunt Fidelium, pretia peccatorum, & Patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore, & Chriſti amore ſuccenſi, ob animarum ſuarum remedium, & cæleſtis Patriæ deſiderium, ſuis propriis facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam, ut his & Milites Chriſti alerentur, & Eccleſiæ exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti ac ſolerti cura providendum eſt his qui ejus facultates adminiſtrant, ne eas in ſuos ſolummodo uſus convertant; ſed magis, juxta poſſibilitatem rerum, Chriſto famulantium, imo eorum in quibus Chriſtus paſcitur & veſtitur, curam gerere penitùs non negligant. Sed & ſententia Beati Hieronymi non ſolùm Prælatis, ſed etiam cæteris qui rebus utantur Eccleſiæ, vigilanter perpendenda eſt, qui ita in Commentario Matthæi Evangeliſtæ ait: Omnes igitur qui ſtipe templi, & his quæ conferuntur ad uſus Eccleſiæ,*

abutuntur

abutuntur in aliis rebus quibus ſuam expleant voluntatem, ſimiles ſunt Scribarum & Sacerdotum, redimentium mendacium, & Salvatoris Sanguinem. Ergo res Eccleſiæ pauperibus & militibus Chriſti ſtipendiariæ debent intelligi. Unde totis niſibus Prælatis ſatagendum eſt, ut SS. Patrum dictis & exemplis obſequentes, de rebus ſibi commiſſis & ſubditos gubernent, & pauperes foveant, cunctiſque utilitatibus ac neceſſitatibus Eccleſiæ fideliter adminiſtrando conſulant, quatenus de fideli adminiſtratione ab ipſo, cujus Miniſtri eſſe noſcuntur, ineffabiliter remunerari mereantur.

Idem docet Concilium Pariſienſe VI. Canone XV. *Quòd nulli*, inquit, *Sacerdotum liceat res Deo dicatas, ſibique commiſſas, utpote proprias tractare, & ad multifarios ſecundum libitum ſuum uſus, eas retorquere, ſed potius ſecundum Canonicam Auctoritatem, Sanctorumque Patrum dicta & exempla, adminiſtrare, vel diſpenſare, ea quæ ſequuntur perſpicuè manifeſtant. Quòd autem ea quæ Domino ſanctificabantur ad jus pertinerent Sacerdotum, Legalia inſtituta ſanciunt. In novo quippe Teſtamento, in initio videlicet Sanctæ naſcentis Eccleſiæ, vota Fidelium ante pedes ponebantur Apoſtolorum, eorùmque judicio unicuique, prout opus erat, diſtribuebantur. Et licet creſcente Fidelium devotione, copioſiſſimis ac munificentiſſimis eorum liberalitatibus ſancta donata ſit Eccleſia, eumdem tamen uſum Apoſtolorum ſucceſſores in tractandis ac diſpenſandis Eccleſiaſticis rebus ſe ſervare debere meminerint. Quoniam qui ſtipem Eccleſiæ, juxta documentum B. Hieronymi, in ſuos convertit uſus, Scribis eſt & Pharisæis, ſimiliſque Judæ perdito.* Profert deinde Canonem Antiocheni Concilii XXV. Canonem Concilii Chalcedonenſis XXVI. Canonem inter eos qui Apoſtolorum titulo prænotantur XLI. *Gelaſii* Pontificis Maximi Decretum in Epiſtola ad Epiſcopos Lucaniæ Cap. XXVII. *Juliani Pomerii*, quem ſub nomine *S. Proſperi* laudat, teſtimonium Lib. II. de Vita Contemplativa, Cap. IX. quibus facultates Eccleſiaſticas adminiſtrandi & diſpenſandi modus præſcribitur. Laudat & *S. Hieronymum* in Commentario Capitis III. *Sophoniæ* Prophetæ dicentem: *Judices quoque ejus quaſi lupi Arabiæ, occidentes veſpere, & nil relinquentes in mane, non aſpicientes ad ortum Solis, ſed morantes ſemper in tenebris; & poſſeſſiunculas Eccleſiæ, & ea quæ in Dei donaria conferuntur, vertentes in lucrum ſuum, ut non habeant pauperes quod mane comedant: qui quaſi in nocte & nullo vidente, populantur, & cum luporum more cuncta diripiant, ne parvos quidem cibos indigentibus derelinquunt.* Ex quibus omnibus ita colligunt Synodi VI. Pariſienſis Patres: *Sicut igitur præmiſſa documenta declarant, non ſunt res Eccleſiæ ut propriæ, ſed ut Dominicæ & à Domino commendatæ, tractandæ. Quicumque igitur eas ad ſuos proprios uſus, terrenóſque honores, & delectationes retorquet, quanti ſit diſcriminis, quantæque tranſgreſſionis, apertè animadverti poteſt.*

Idem docet Concilium Turonenſe III. Canone X. *Epiſcopi*, inquit, *maximam curam & ſollicitudinem circa pauperes habeant, & res Eccleſiaſticas Eccleſiis collatas cauta circumſpectione diſpenſent, quaſi Dei Miniſtri, non quaſi turpis lucri ſectatores: illiſque ita utantur, non ut propriis, ſed ut ſibi ad diſpenſandum commiſſis.*

Idem docet Concilium Cabilonenſe II. Canone VI. *Eccleſia Sancta*, inquit, *non ſolùm Fideles ſpoliare non debet; quin potius inopibus opem ferre, ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & ceteri neceſſitatem patientes, à Sancta Eccleſia, ut puta à pia matre & omnium gubernatrice, ſubſidium accipiant: quia res Eccleſiæ, quibus Epiſcopi non ut propriis, ſed ut commendatitiis uti debent, pretia ſunt peccatorum, patrimonia pauperum, ſtipendia Fratrum in communi viventium.*

Idem docet Synodus Aquiſgranenſis II. Cap. II. Canone VII. *Similiter*, inquit, *ſcire convenit Præſulibus, res Eccleſiaſticas, non ut proprias, ſed à Domino ſibi pro aliorum neceſſitatibus commiſſas: atque juxta Proſperi * documentum, nihil aliud eſſe res Eccleſiæ quam vota Fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Idcirco ſummoperè eſt decertandum, ne aliquis Pontificum ea quæ Eccleſiaſticis tradita ſunt Miniſteriis pro remiſſione peccatorum, aut aliis aptanda officiis, aut pauperibus eroganda; ne aliquis ea propria cupiditate, aut Potentum terrore, parentúmque procuratione, ad alios uſus retorqueat: ne fortè quod aliis extat remiſſio peccatorum, ipſi ſit damnationis augmentum: ſed potius cæleſti meditatione indigentibus eas, & Eccleſiaſticis Miniſteriis diſtribuat, ne exinde à Domino velut inutilis diſpenſator damnetur.*

** Iuliani Pomerii.*

Bonorum Eccleſiæ canonica diviſio & diſpenſatio.

VI. Eccleſiæ cujuſvis bona quatuor in partes diſtribui debebant ſecundùm Sæculi noni & decimi diſciplinam antiquis Canonibus conſonam, quarum una Clericis, altera pauperibus, tertia reſtaurationi templorum, quarta Epiſcopo cederet. Ita docent Concilium Moguntinum anni DCCCXLVII. Canone IV. Vvormatienſe anni DCCCLXVIII. Canone VII. Triburienſe anni DCCCXCV. Canone XIII. & Capitularia Regum noſtrorum Lib. VII. Cap. CCCLXXV. his verbis: *Inſtruendi ſunt Preſbyteri, pariterque admonendi, quatenus noverint decimas & oblationes quas à Fidelibus accipiunt, pauperum, & hoſpitum, & peregrinorum eſſe ſtipendia, & non quaſi ſuis, ſed quaſi commendatis uti debere; de quibus omnibus ſciant ſe rationem reddituros in conſpectu Divinæ Majeſtatis; & niſi eas fideliter pauperibus, & his quibus præmiſſum eſt, adminiſtraverint, condemnationem patiendos. Qualiter verò diſpenſari debeant, Canones ſacri inſtituunt: ſcilicet ut quatuor partes ex omnibus fiant, una ad fabricam Eccleſiæ relevandam, altera pauperibus diſtribuenda, tertia Preſbytero cum ſuis Clericis habenda, quarta Epiſcopo reſervanda. Et quicquid exinde Pontifex juſſerit, prudenti conſilio eſt faciendum.*

Quartam partem ſibi ſecundùm Canones debitam ex reditibus decimarum & oblationum in omnibus Parochiis, Epiſcopi Gallicani Curatis plerúmque cedebant, in ornamenta Eccleſiarum & pauperum uſus expendendam, juxta Decretum Concilii VI. Pariſienſis, Canone XXXI. *Et quamquam*, inquit, *Auctoritas Canonica doceat, ut quarta pars decimarum & redituum ex oblationibus Fidelium, in uſus Epiſcoporum cedat, ubicumque tamen Epiſcopus ſua habet, ſuis contentus ſit; ubi autem nihil rerum Eccleſiæ ſuæ habet, accipiat de memorata quarta parte ſibi ſuiſque, non quod avaritia, quod abſit, ſuaſerit, ſed quod neceſſitas compulerit. Cæterùm ſi accipiendi nulla neceſſitas urſerit, nihil de memorata quarta parte accipiat, ſed uſibus Eccleſiarum, & pauperibus Chriſti impertiendam ſecundùm diſpoſitionem ſuam relinquat.*

De Bonorum Eccleſiaſticorum diviſione Ludovicus Pius in Capitulari Aquiſgranenſi anni 816. cap. 4. ſtatuit, *In ditioribus locis duas partes in uſus pauperum, tertiam in ſtipendia cedere Clericorum aut Monachorum; in minoribus verò locis æquè inter Clerum & pauperes fore dividendum.*

Pauperes, quibus decimarum portio viritim deſtinata erat, in matricula Eccleſiæ erant deſcripti, unde Matricularii vocabantur. De quibus *Hincmarus* in ſecundo Capitulari cap. 17. ſtatuit, ut Curatus *Matricularios habeat juxta qualitatem loci, non bubulcos aut porcarios, ſed debiles & pauperes, & de eodem dominio. Niſi fortè ipſe Preſbyter habeat fratrem*,

fratrem, aut aliquem propinquum debilem aut pauperrimum, qui de eadem decima ſuſtentetur. Reliquos autem propinquos, ſi juxta ſe habere voluerit, de ſua portione veſtiat atque paſcat. Do iiſdem Matriculariis ita loquitur in Capitulari Preſbyteris ſuis dato in Synodo Remenſi anno DCCCLXXIV. Cap. II. *Sæpe vos admonui de Matriculariis, quales ſuſcipere debeatis, & qualiter eis partem decimæ diſpenſare debeatis.... Interdixi vobis Dei Auctoritate, ut nemo Presbyter pro loco matriculæ quodcumque xenium, vel ſervitium in meſſe, vel in quocumque ſuo ſervitio præſumat requirere vel accipere; & Matriculariis debitam partem decimæ, quàm fideles pro peccatis ſuis redimendis Domino offerunt, nemo præſumat vendere.* Idque illicitum eſſe probat ex ſcriptura ſacra Pſalmo 18. ubi David ita Deum compellat: *Deus meus miſericordia mea:* PORRO *decima à fidelibus data miſericordia eſt, & miſericordiæ, quæ Deus eſt, datur. Qui eleemoynam vendit, Deum, id eſt miſericordiam noſtram vendit, & ſimilis eſt Judæ... Et ſciatis quia quicumque Presbyter ex hoc Judæ latrocinio fuerit re-victus, non ſolùm à Presbyterali Ordine dejicietur, ſed nec etiam partem de illa decima, quam Matricularii accipiunt, accipere promerebitur: ſed partem cum illo habebit, cujus fieri conſors maluerit.*

Epiſcopi & Preſbyteri portione ſua ſobriè uti ſe debere cenſebant.

Quàm ſobriè portione ſua uti deberent Epiſcopi & Preſbyteri, nec ad luxum & delicias res oblatas Deo convertere: ſed ad neceſſitatem victus & veſtitus religioſè expendere, præclarè docuit *Iſaac Lingonenſis* Epiſcopus in Epiſtola *de Canone Miſſæ*, ad *Joannem* Pictavorum Epiſcopum *, exponens illa verba: *Ad menſam magnam ſediſti, diligenter attende quæ apponuntur. Fige cultrum in gutture tuo.* (Proberb. XXIII.) *Cultrum*, inquit, *abſtinentiæ & inediæ quaſi in gutture figimus, dum qui totum victum noſtrum obtulimus, de eo poſtmodùm parcè & timidè quaſi de altario Dei ad neceſſitatem ſumimus. Nam qui altari deſervit, ordinavit Dominus de altario vivere. Alioqui ſi poſt oblationem talem iterum deliciosè & luxurioſè quaſi de noſtro abſumimus, totum quod offerimus, auferimus; & de rapina jam peiùs vivimus. Nam ſic non jam Domino, ſed nobis vivimus & morimur: & ſive ſic vivimus, ſive morimur, jam verò non Domini, ſed noſtri; immò non noſtri, ſed diaboli ſumus.*

* Tom. I. Spicilegii.

Clerici poſſeſſiones ex Eccleſiæ reditibus acquiſitas, aut reſiduas pecunias, tranſmittere non poterant ad hæredes.

VII. Epiſcopi, & quivis Clerici prædia, aut quaſlibet poſſeſſiones ex Eccleſiaſticis reditibus proprio ac privato nomine comparare non poterant, ſed nomine dumtaxat Eccleſiæ; neque ſic acquiſita tranſmittere poterant ad heredes, nec etiam pecunias ex iiſdem reditibus congregatas vel reſiduas. Hujus diſciplinæ teſtis eſt Canon XVI Concilii VI. Pariſienſis. *Quoniam*, inquit, *multi Epiſcoporum, amore propinquorum ſuorum de rebus ſibi commendatis, ſuo aut quorumlibet amicorum nomine, prædia aut mancipia emunt, & ut in ſuorum propinquorum jus cedant, ſtatuunt, & ob hoc & jura Eccleſiaſtica convelluntur, & Miniſterium Sacerdotale fuſcatur, immò à ſubditis detrahitur & contemnitur: Placuit omnibus ut deinceps hoc avaritiæ genus caveatur, fixùmque abhinc & perpetuò manſurum eſſe decernimus, ut Epiſcopus res ſui juris, quas aut ante Epiſcopatum, aut certè in Epiſcopatu hereditaria ſucceſſione acquiſivit, ſecundùm Auctoritatem Canonicam, quicquid vult faciat, & cui vult conferat. Poſtquam autem Epiſcopus factus eſt, quaſcumque res de facultatibus Eccleſiæ, aut ſuo, aut alterius nomine, qualibet conditione comparaverit, decrevimus ut non in propinquorum ſuorum, ſed in Eccleſiæ, cui præeſt, jura deveniant. Similiter & de Presbyteris, qui de Eccleſiarum rebus, quibus præſunt, prædia eo modo emunt, faciendum ſtatuimus: Quoniam multos Presbyterorum, occaſione taliter emptarum rerum, Eccleſias, quibus præſunt, expoliaſſe, & à ſuo miniſterio multis modis exorbitaſſe, & ſe diabolo mancipaſſe, multóſque laïcorum ex hoc facto in ſcandalum damnationis & perditionis protraxiſſe cognovimus.* Iſti Canoni vim publicæ Legis tribuerunt Principes noſtri: ſiquidem refertur in Capitularibus Lib. V. Cap. CCCXXVII.

Ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt *Herardus* Archiepiſcopus Turonenſis in Capitulari, cap. 44. de Clericis ſtatuens: *Ut res quas in ſacris Ordinibus acquiſierint, propriis Eccleſiis derelinquant. Hereditarias verò juxta arbitrium propriæ voluntatis diſtribuant.*

Hincmarus in Capitulis quæ Preſbyteris ſuis dedit in Synodo Remenſi anno 874. cap. 4. graviter invehitur in eos qui de facultatibus Eccleſiaſticis alodes comparant, & illos Eccleſiæ non derelinquunt. *Quoſdam veſtrûm*, inquit, *Eccleſias veſtras negligere, & alodes audio comparare, & in eis manſis extruere atque excolere, ac in eiſdem manſis feminarum habitationem habere, eóſque manſos non Eccleſiis ſecundùm ſacros Canones derelinquere, ſed contra ſacros Canones vel propinquis veſtris, vel aliis quibuſcumque diſtrahere. Unde ſciatis, quoniam à quocumque hoc fieri comperero, ſecundùm canonicam ſeveritatem judicare curabo. Nullum enim alodem Epiſcopus vel Preſbyter, meliùs vel firmiùs poteſt habere, quam qui eſt Eccleſiæ attributus, ſi ſecundùm ordinem ſuum vivere voluerit. Si autem ordinem pro ſua culpa perdiderit, nec alodem, quam à die Ordinationis ſuæ de Eccleſiaſticis facultatibus acquiſivit, habere valebit. Quam fraudem de facultatibus Eccleſiarum contra ſacros Canones, & ſanctarum ſeriem Scripturarum, prædicationémque majorum, ex magna parte poſſent retundere Comminiſtri noſtri, ſi ſecundùm Capitulum ex ſacris Regulis à nobis collectum, & illis ac vobis datum, ſtuderent requirere quid de decimis ſinguli agant Presbyteri: & quoniam nihil ab eis in Parochiæ circuitione exigo, quæ per ſingulos annos pareant in Eccleſiis, de his quæ à nobis ſunt Eccleſiis conſtituta, & qualiter quique Presbyteri hoſpitales exiſtant ſecundùm præceptionem B. Petri Apoſtoli.*

Idem *Hincmarus* in Capitulis de quibus Magiſtri & Decani per ſingulas Eccleſias inquirere, & Epiſcopo renuntiare debent, inquirendum monet XVIII. *Si Presbyter nihil patrimonii habens quando provectus eſt ad Ordinem Eccleſiaſticum, poſtea emerit prædia, cujus juris ſint? Quoniam Eccleſiæ ad quam de nihil habentibus promotus eſt, eſſe debent, juxta Canonicæ Auctoritatis Decretum.*

XIX. *Si aliquis Presbyterorum abhinc de reditibus Eccleſiæ, vel oblationibus ac votis fidelium, alieno nomine res comparaverit..... Quoniam contra Decreta Canonum hoc malum agitur à quibus perpetratur. Quia ſicut nec ſuo, ita nec alieno nomine Presbyter, vel quilibet ſub Regula fœnus exercere debet, multò minùs autem fraudem facere de facultatibus Eccleſiaſticis. Quoniam hoc agere ſacrilegium eſt, & par crimen Ananiæ & Saphiræ, atque Judæ furis, qui ſacras Oblationes, quæ ad uſus fidelium ac pauperum mittebantur, aſportabat & furabatur. Nam aliud eſt ſine diſpendio Eccleſiæ, amicis vel parentibus pauperibus, aut quibuſlibet neceſſitoſis, cum menſura & ratione, ex caritate ſubvenire, & aliud cum deſtructione Eccleſiæ, vel diſſipatione facultatum Eccleſiaſticarum, quaſi furtim, immò furtim, quæ Eccleſiæ eſſe debuerant, & uſibus illius, ac pauperum, ſeu hoſpitum impendi, carnalium carnaliter uſibus ſine divino reſpectu inſervire. Et de nihil habentibus promotus Presbyter non præſumat, quæ de facultatibus Eccleſiæ comparaverit, vendere, vel quaſi ad Caſam Dei tradere, niſi ad Eccleſiam cujus propriæ eſſe debent, ſine conſultu Epiſcopi.* Eadem repetit Opuſculo XLVIII. *De Presbyteris criminoſis*, cap. XXXIII. & XXXIV.

Ejuſdem teſtis eſt diſciplinæ *Regino* Prumienſis Abbas Lib. I. *De Eccleſiaſticis Diſciplinis*, ubi agens de iis de quibus Epiſcopus, vel ejus Miniſtri, in

ſuo

ſuo territorio inquirere debent per vicos, pagos, atque Parochias ſuæ Diœceſeos. Titulo *De Vita & Converſatione Presbyteri*, cap. 40. inquirendum ait: *Si nihil patrimonii habens quãdo provectus eſt ad Dignitatem Eccleſiaſticam, poſtea emit prædia, cujus juris ſint.* Et lib. 11. cap. 39. refert Canonem Concilii Triburienſis, quo ſtitutum eſt, ut Preſbyteri non ſolùm poſſeſſiones ex Eccleſiæ reditibus acquiſitas eidem Eccleſiæ relinquant, ſed etiam tertiam patrimonii ſui partem. *De peculiari verò Sacerdotum*, inquit, *Laici nihil ſibi uſurpent; ſed de duabus partibus faciant Presbyteri quod ſibi viſum fuerit; tertiam, ſecundùm Canonum juſſa, quibus ſerviunt, relinquant Eccleſiis.*

B Ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt Admonitio Synodalis antiqua, à Diacono poſt Evangelium legenda, Epiſcopo & cæteris in ordine ſedentibus, quam *Baluzius* edidit in Appendice ad *Reginonem*; in ea enim hæc verba ad Preſbyteros diriguntur: *Res & facultates, quas poſt diem Ordinationis veſtræ acquiritis, ad Eccleſiam, ad quam titulati eſtis, pertinere ſciatis.*

Idem habet Admonitio Synodalis nova, quæ poſt Evangelium legebatur ab Epiſcopo ſedente in faldiſtorio, quam ex Pontificali Romano *Auguſtini Patricii* edidit idem Baluzius. *Fratres cariſſimi! Conſacerdotes & cooperatores noſtri. Noverit Fraternitas*
C *veſtra nos, licet indignos, locum tenere Aaron, vos autem Eleazari & Itamari. Nos fungi vice XII. Apoſtolorum, vos autem LXXII. Diſcipulorum. Nos Paſtores veſtros eſſe, vos autem animarum vobis commiſſarum. Nos de vobis, vos autem de plebibus vobis commendatis Domino noſtro Jeſu Chriſto rationem eſſe reddituros. Igitur ut in die tremendi judicii inter bonos diſpenſatores inveniamur, admonemus & obſecramus Fraternitatem veſtram, ut vita & converſatio veſtra ſit irreprehenſibilis . . . . Nec facultates veſtras poſt Ordinationem veſtram acquiſitas alienate, quoniam Eccleſiæ ſunt.*

Decimæ in cenſu bonorum Monaſterialium computatæ.

D VIII. In cenſu bonorum Monaſterialium decimæ computabantur Sæculis nono & decimo: quas nonniſi undecimo ſæculo Monachis à nobilibus viris, earum olim invaſoribus, fuiſſe collatas nonnulli perperam exiſtimant. In Chronico Lobienſi fit mentio decimarum indominicatarum, de quibus ſtatutum eſt, *Ut decimæ omnes indominicatæ ad portam Monaſterii in uſus pauperum ſint & peregrinorum.* Antiquius hujus rei exemplum legitur in Actis *S. Anſelmi* Abbatis Nonantulenſis, cujus rogatu *Stephanus Papa III.* Nonantulenſium Monachorum bona *cum decimationibus* confirmat, prohibétque ne
E decimæ concedantur umquam, *niſi Eccleſiis ſupradicti venerabilis Monaſterii.* Ludovicus Pius in Diplomate pro Parthenone Herifordenſi, *Cellam juris ſui, quæ vocatur Meppia, cum decimis & poſſeſſionibus undique ad eam pertinentibus, & Eccleſiam Ereſburg, novæ Corbeiæ Monachis tradidiſſe*, memoratur: Herifordenſi verò Parthenoni alias Eccleſias: *Ita ſanè ut decimarum aliorùmque redituum proventiones præfatis cederent Monaſteriis, & ab ipſis viciſſim procurarentur ſubjectæ plebes in Baptiſmate, in Euchariſtia, in ſepulturis, in Confeſſione peccatorum audienda: & Presbyteri qui principales ex his Eccleſias tenerent, Archipresbyterorum officio fungerentur ad agenda omnia quæ ſolent fieri ab Archipresbyteris Epiſcoporum.*
F Sancti Dionyſii in agro Pariſienſi Monachi decimis fruebantur ſæculo nono, ut patet cùm ex variis Diplomatibus, tum maximè ex *Hincmari* Remenſis Epiſtola ad *Vvilifigum*, alióſque illius Cœnobii Monachos, quos audierat à quodam Preſbytero pretium quærere pro decima: quod quanti periculi ſit, eis ex divina oſtendit Auctoritate, & Canonum promulgatione, ac deinde ſubjungit: *Abſit, Fratres, ut alii Eccleſiaſtici & Religioſi Viri hoc audiant, quia Monachi de Monaſterio S. Dio-*

A *nyſii decimam vendere quærant, ut de ipſo pretio infirmum comparent. Multo magis autem abſit ut hoc Laici audiant, quod nemo etiam publicis peccatis implicatus in mea Parochia facere audet. Si enim aliquis de alio Monaſterio quàm de noſtro hoc tentaret, quanto magis facere, præſumeret ab omni Communione illum de Parochia mea excommunicarem.* Id *Flodoardus* refert lib. 3. cap. 25. *Caroli Calvi* Diploma Parthenoni B. Mariæ apud Sueſſionas conceſſum ejuſdem rei fidem facit. *Delegavimus*, inquit, *decimas omnium rerum de tota Abbatia, & earum ſcilicet rerum quæ in terra coluntur, vel quæ hominum ſtudio ad humanitatis uſum habenda nutriuntur, & per curam Præpoſiti aptis vehiculis ad Monaſterium deducuntur.* Id refert Domnus *Michaël Germanus* Monachus Benedictinus Congregationis *S. Mauri*, in Hiſtoria Monaſterii Sueſſionenſis S. Mariæ. *S. Meinuercus* Paderbonenſis Epiſcopus Monaſterio a ſe condito Parochiam proprietario jure poſſidendam delegavit. *Quia verò de prædiis in confinio tantum non habebat, ut ſufficere poſſet ad uſus Eccleſiæ, & Dei ſervitium in ea, conſilio fidelium ſuorum accepto, omnes decimas ſubterſcriptas de Dominicalibus curtibus ad Epiſcopatum pertinentibus eidem Eccleſiæ dedit.* Ita refert Vitæ ejus Auctor apud *Surium* die v. Junii.

Idem conſtat ex Diplomate *Ludovici IV.* Regis Francorum in gratiam Cluniacenſium Monachorum. *Decimas ſuas*, inquit, *indominicatas ad hoſpitale habeant: Eccleſias vero ſuas cum omnibus ſuis decimis, ſicut per Privilegium Romanum, & per ſcripta Epiſcoporum acquiſierunt, teneant & poſſideant.* Refertur in Bibliotheca Cluniacenſi.

Idem confirmatur ex *Aimoino* in Vita *S. Abonis* Floriacenſis Abbatis & Martyris, ubi ſeditionem in Epiſcopos concitatam narrat, quòd Monachis decimas auferre vellent; cujus ſeditionis in ſe derivatam invidiam Sanctus Abbas Apologetico purgavit. *In illis ſanè diebus*, inquit Aimoinus, *in Monaſterio S. Dionyſii haud procul à Pariſiis Concilium congregatum eſt quamplurium Epiſcoporum. Qui cùm de fidei puritate, de corrigendis tam ſuis quàm ſubditorum pravis moribus ſermocinari debuiſſent, juxta vulgare Proverbium, cunctum ſuum ſermonem ad decimas verterunt Eccleſiarum. Quas Laicis, ac Deo ſervientibus Monachis auferre moliti, reſiſtente eis in hac re venerabili Dei cultore Abone, promiſcuam in ſe vulgi concitavere manum; ortaque ſubitò ſeditione, tantus in Epiſcopos timor irruit, ut publica ſtatione relicta, paſſim quiſque diffugeret . . . . Totam ergo tantæ calumniam injuriæ, tam à præfato Arnulfo, quam à reliquis Pontificibus, ſub ſemet devolvi perpendens Deo devotus Abo, in eodem Apologetico non ſolum ab hoc, verum & à quibuſdam aliis hoc modo ſe purgat objectis.*

IX. Ad nonum ſæculum revocanda eſt diviſio bonorum Monaſterialium inter Abbatem & Conventum, qualis in Monaſteriis *S. Dionyſii* & *S. Germani* apud Pariſios ab *Hilduino* Abbate Regulari facta eſt. In cauſa fuit rapacitas quorumdam ſæcularium Abbatum, qui omnia Monaſterii ſibi commendati bona in uſus ſuos demum convertebant. Id ne in Monaſteriis ſibi ſubjectis aliquando fieret, *Hilduinus* Abbas hac partitione conſuluit, ut teſtantur Literæ ab eo hac de re confectæ. Ejuſdem argumenti eſt Epiſtola III. *Frotarii* Tullenſis Epiſcopi ad *Ludovicum* Imperatorem pro Monaſterio Mediolacenſi Diœceſis Trevirenſis, ubi tempore *Fortunati* Abbatis, juſſu Imperatoris, *Smaragdus ipſius Monaſterii Monachus portionem de Abbatia dederat, ut regulariter viverent.* Sed *Hiſmundo* Abbate hanc portionem ſibi vindicante, querelis ad Imperatorem delatis, *Frotario* promiſit Abbas, *ſe per omnia emendare velle, quicquid hactenus negligenter ex parte ſua fuerat*

Diviſio bonorum Monaſterialium inter Abbatem & Conventum.

ret actum. Monachis eo pacto, nec aliter aſſentientibus, *niſi illis portio ſua redderetur*; eóque pernegante, à *Frotario* Monachi poſtularunt, *ut illis licentiam daret ad Imperatoris præſentiam recurrendi, ejúſque miſericordiam implorandi, dicentes, ſe magis velle de eodem Monaſterio expelli, & in peregrinatione & mendicitate vivere, quàm falſis promiſſionibus iterum credere, & ſub falſo Monachorum nomine militare.* Eorum votis annuit *Frotarius*, præmiſſis ad Imperatorem Literis, ex quibus hæc ſunt excerpta. Ante Hilduinum *Irmino* S. Germani Abbas reditus Abbatiæ partitus fuerat, partémque aſſignaverat Abbati, partem reliquerat Monachis, futuram prævidens corruptelam. Id teſtatur Continuator *Aimoini* lib. 5. cap. 34. *Ea*, inquit, *tempeſtate, Goſlenus Abba Cœnobii S. Vincentii, Sanctique Germani, Dominum adiit Imperatorem, petens quatenus ſtipendia Monachorum ſub eo degentium per Privilegii ſui Auctoritatem diſponeret, ne per ſuccedentia tempora avaritia Abbatum de iis quæ Auctoritas Regia ſtatuerat, aliquid mutilaret. Quod quamvis ſimplici animo egerit, cupiditas tamen Principum Francorum ſubſequentium in hac Ordinatione oculum aperuit. Nam quamvis prudentiſſimus Abba Irmino omnium redhibitiones villarum S. Germani ſcripto ſub uno comprehenderit, & quantum Monachi in proprios uſus haberent, quantumque Abba ad exercitum Regis, vel in proprium ſibi vendicaret, diſpoſuerit; tamen vigore decedente Regum; Robertus Comes Pariſiorum, necnon Hugo Magnus; quin etiam uſque ad tempora Roberti Regis, ea quæ Abbates accipiebant, ſibi addixerunt; & ſtatuentes Decanos Monachis, ſibi nomen Abbatis uſurpaverunt. Ea verò quæ tunc ſibi ex rebus Eccleſiaſticis vindicaverunt, propriis militibus diſtribuerunt & juri Eccleſiaſtico ſubtraxerunt.* De S. *Benedicto Anianenſi* ſcribit Ardo: *His Monaſteriis quæ ſub Canonicorum relicta ſunt poteſtate, conſtituit eis ſegregatim unde vivere regulariter poſſent: cætera Abbati conceſſit.* Eodem ſæculo deſinente, *Franco* Lobienſis Abbas ita cum ſuis Monachis bona partitus eſt, *Ut medietas Abbatiæ Fratribus inibi regulariter militantibus, in uſu deſerviret; aliam Epiſcopus ſibi & militantibus manciparet.* Hinc Manſi Abbatialis & Conventualis origo & diſtinctio.

ARTICULUS VII.

De Clericorum Immunitatibus & Oneribus nono & decimo Saxulo.

Manſus Parochiis pagorum attributus, ab omni ſervitute liber.

I. CUilibet pagorum & villarum Parochiæ attributus erat manſus unus, ſeu prædium cum domo & horto: quod ab omni ſervitute & obligatione cenſus erga Seniores (ſic ea ætate loquebantur) ſeu erga Nobiles villarum & pagorum Dominos, immune erat in Francorum Regno. Id conſtat ex Capitularibus lib. 1. cap. 85. & lib. 5. cap. 214. *Sancitum eſt ut unicuique Eccleſiæ unus manſus integer abſque alio ſervitio attribuatur. Et Presbyteri in eis conſtituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de Adria vel hortis juxta Eccleſiam poſitis, neque de præſcripto manſo aliquod ſervitium faciant præter Eccleſiaſticum. Et ſi aliqui ampliùs habuerint, inde Senioribus ſuis debitum ſervitium impendant.* Has leges executioni mandari juſſit Synodus Meldenſis Canone 63. latâ excommunicationis ſententiâ in eos qui de agro Eccleſiaſtico & manſo, ac mancipiis eidem addictis, ſive de fidelium decimis & oblationibus, Presbyteros aliquem cenſum cuiquam ſolvere cogerent. Sanè oblationes & decimas à cujuſvis cenſus onere immunes eſſe debere colligit *Agobardus* ex facto Chriſti Domini, qui cenſum Cæſari non ſolvit ex denariis qui ad ejus, Diſcipulorúmque victum oblati erant, & ex quibus eleemoſynæ pauperibus erogabantur, ſed ex ſtatere in ore piſcis invento. *Quæſitum eſt*, (inquit lib. de Rerum Eccleſiaſticarum Diſpenſatione) *vel quæri potuit, cur Dominus exactoribus publicis, qui dixerunt Petro:* Magiſter veſter non ſolvit didragma: *De loculis, non dederit ſtaterem, ſed Petrum ad mare direxit, ut de ore piſcis tolleret? Reſponſúmque eſt à Doctoribus Eccleſiæ; Quia Dominici loculi in pauperes & in dies feſtos expendebantur, & cùm exegiſſet neceſſitas, in alimenta Diſcipulorum Domini, noluiſſe Dominum rem pauperum in publicam exactionem mittere; ſed omnipotenti virtute, quod utique pauperum non erat, de mari tollere, & fiſco reddere voluiſſe, ut formam daret Diſcipulis, quam Eccleſiæ commendarent.*

Immunitatem omnibus Eccleſiæ poſſeſſionibus ab exactionibus publicis Reges Chriſtianiſſimi conceſſerunt.

II. Omnia Eccleſiæ prædia & poſſeſſiones à publicarum exactionum oneribus immunes conſiſtere Chriſtianiſſimi Reges edixere. Id conſtat ex Capitularibus, Lib. v. Cap. ccccxxxix. *Placuit ne prædia cœleſtium ſecretorum dicata Deóque tradita à quibuſdam aliqua occaſione vexentur aut invadantur, ſed ſub immunitatis tuitione perpetua firmitate perdurent: Similiter & homines eorum, & omnia quæ eis ſubjecta eſſe noſcuntur. Si quis contra hæc venerit, componat ſicut de emunitate conſtituimus, & pœnitentia publica à Sacerdotibus, uſque ad ſatisfactionem, mulctetur.* Cap. CCLXXIX. *Pervenit ad nos quòd quædam Eccleſiæ aut Monaſteria noſtras & Prædeceſſorum noſtrorum immunitates habentia, multa præjudicia & infeſtationes a quibuſdam patiantur, & nec per eaſdem immunitates ullam defenſionis tuitionem habere valeant, propter hoc quòd ab eiſdem emunitatum temeratoribus dicantur, non plus immunitatis nomine complecti, quàm clauſtra Monaſterii; cætera quoque, quamvis ad eaſdem Eccleſias, vel Monaſteria pertineant, extra immunitatem eſſe. Propter hoc volumus atque decernimus, ut omnes intelligant non ſolùm clauſtra Monaſterii vel Eccleſiæ, atque caſtitia Eccleſiarum, ſub immunitatis defenſione conſiſtere, verùmetiam domus, & villas, & ſepta villarum, & piſcatoria manufacta & quicquid foſſis aut ſepibus vel etiam alio clauſarum genere præcingitur, eodem Immunitatis nomine contineri.* Et Lib. VI. Cap. CIX. *Poſſeſſiones ad religioſa loca pertinentes nullam deſcriptionem agnoſcant, niſi ad conſtitutionem viarum vel pontium; ſi tamen intra eadem loca habuerint poſſeſſiones. In aliis verò omnibus habeant integram emunitatem.* Immunitates Eccleſiis, & Clericis conceſſere Chriſtiani Principes, tum quia liberam ab his Eccleſiam & Chriſti Miniſtros eſſe decet; tum quia facultates Eccleſiarum pauperibus recreandis, & excipiendis hoſpitibus & peregrinis deſtinatæ ſunt. Hinc maximam ſubiit vituperationem *Nicephorus Phocas* Orientis Imperator, quòd Eccleſias immenſis penſitationibus oppreſſerit, quæ res in cauſa erat, præter gentis indolem, ut illiberales, ſordidi, & inhoſpitales Græcorum Epiſcopi eſſent, ut *Luitprandus* in Relatione de Legatione ſua teſtatur. *In omni Græcia*, inquit, *non reperi hoſpitales Epiſcopos. Divites ſunt, pauperes ſunt. Divites aureis quibus plenâ luditur arca, pauperes miniſtris ſeu utenſilibus. Soli menſulæ aſſident nudæ, paximacium* * *ſibi apponentes, balneóque tunc vitro permodico non bibentes, ſed ſorbillantes. Ipſi vendunt, ipſi emunt, oſtia ipſi claudunt, ipſi aperiunt; ipſi dapiferi, ipſi agaſones, ipſi capones; ſed, ha! caupones volui ſcribere. Verùm res ipſa, quæ vera eſt veritatem etiam nolentem compulit ſcribere: dicimus enim quia capones ſunt, id eſt, eunuchi, quod canonicum non eſt: ſunt & caupones, id eſt, tabernarii, quod contra Canones eſt: quorum Incipit & claudit cœnam lactuca tenacem, Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat avorum. Felices eos, ſi paupertatem Chriſti hæc imitarentur, pauperes judicarem. Facis hoc aſ-*

* Panem ruſticum.

per

per nummos, & auri ſacra fames. Verum parcat illis Deus. Hoc eò illos puto facere, quoniam eorum Eccleſiæ ſunt tributariæ. Leucatenſis mihi juravit Epiſcopus, quotannis Eccleſiam ſuam debere Nicephoro aureos centum perſolvere, ſimiliter & cæteras plus minùſve ſecundum vires ſuas. Quod quàm iniquum ſit, ſanctiſſimi Patris noſtri Joſeph acta demonſtrant: quia cum Ægyptum totam famis tempore tributariam Pharaonis faceret, Sacerdotum terram à tributo liberam eſſe permiſit.

Perſonæ Clericorum ab omni ſervitute publica immunes.

III. Multò magis perſonas Clericorum ab omni ſervitute publica immunes & liberas eſſe juſſerunt Principes Chriſtianiſſimi. Id liquet ex Capitularibus Lib. VI. Cap. CXVIII. *Conſecratio Epiſcopos & reliquos Domini Sacerdotes tam à ſervilibus quam & à cæteris adſcriptitiis conditionibus ſemper liberos facit. Idcirco præcipimus ut nullus ab eis alia niſi divina requirat ſervitia.* Lib. VII. Cap. CLXXXV. *Ut Clerici nullo fiſcali aut publico ſubdantur officio; ſed liberi ab omni humano ſervitio Eccleſiæ deſerviant.* Et Cap. CCVII. *Synodali Decreto ſancitum eſt, ne laici vel ſeculares de viris Deo dicatis, Eccleſiaſticiſve facultatibus aliquid ad ſe putent vel præſumant, præter reverentiam pertinere, quorum quarumque Sacerdotibus diſponendi indiſcuſſè à Deo cura commiſſa docetur. Si quis contra hæc venire præſumpſerit, anathemate feriatur.* Hujus Immunitatis gratia ad ſervos ipſos Eccleſiarum & Clericorum extendebatur, ut patet ex Lib. VII. Capitularium, Cap. CCXC. *Eccleſiarum ſervos, & Epiſcoporum vel omnium Clericorum, à Judicibus vel Actoribus publicis in diverſis angariis non fatigari, divina præcipimus auctoritate. .... Si quis vero Judicum aut Actorum, Clericum, aut ſervum Clerici, vel Eccleſiæ, in publicis ac privatis negotiis occupare voluerit, à Communione Eccleſiaſtica, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.*

Poſſeſſiones tributis, aliiſque oneribus obnoxiæ, ab his immunes non fiebant, cùm in jus tranſibant Eccleſiæ.

IV. Prædia & quævis poſſeſſiones tributis aut aliis oneribus publicis obnoxiæ, ab his immunes non fiebant, cùm in jus tranſibant Eccleſiæ, niſi ſingulari Chriſtianiſſimorum Principum beneficio concederetur ipſis immunitas. Id liquet ex Capitularibus Lib. IV. Cap. XXXVII. *Quicumque terram tributariam, unde tributum ad partem noſtram exire ſolebat, vel ad Eccleſiam, vel cuilibet alteri tradiderit, is qui eam ſuſceperit, tributum quod inde ſolvebatur, omni modo ad partem noſtram perſolvat: niſi fortè talem firmitatem de parte Dominica habeat, per quam ipſum tributum ſibi perdonatum poſſit oſtendere.* Idem probatur ex Capitulari *Caroli Calvi* apud Piſtas edito anno DCCCLXIV. Cap. XXVIII. quo ita edixit: *Ut illi Franci qui cenſum de ſuo capite, vel de ſuis rebus ad partem Regiam debent, ſine noſtra licentia ad caſam Dei, vel ad alterius cujuſcumque ſervitium ſe non tradant, ut Reſpublica quod de illis habere debet, non perdat. Quòd ſi aut ſeipſos, aut res ſuas ad caſam Dei, aut ad alterius cujuſcumque ſervitium ſine licentia noſtra tradere voluerint, ſicut in Capitulari Avi noſtri continetur; Comites vel Vicarii hoc eis non conſentiant, ſed ex banno noſtro prohibeant. Quòd ſi contra bannum noſtrum fecerint, ipſi qui eos receperint, bannum noſtrum, id eſt, ſolidos ſexaginta componant. Et ſi ipſos in ſervitio ſuo habere voluerint, vel illorum res, de quibus cenſus ad partem Regiam exibat, tenere voluerint, cenſum quem ipſi Franci debebant, vel qui de illorum rebus exire ſolebat, ad noſtram Regiam partem componant, ſicut in præfato Capitulorum Lib. III. Cap. XV. & LXXXVI. & in Libro IV. Cap. XXXVI. habetur.* Et infra, ubi retulit poſteriorem, eámque mitiorem *Caroli Magni* Legem, Francis hominibus permittentem ut ſe réſque ſuas Eccleſiæ vel aliis tradant aut vendant, & divinis ſervitiis in Clero vel in Monaſterio ſe mancipent, addit ipſe: *Si quis de talibus Francis de ſuis rebus tradere vel vendere voluerit, non prohibemus: tantum Jus Regium, quod ſibi debetur, ſine ratione non perdat: quia injuſtas conſuetudines noviter inſtitutas imponere cuique non volumus.*

Annua dona Regibus Chriſtianiſſimis à Clero oblata.

V. Francorum Eccleſia Chriſtianiſſimis Regibus annua dona offerebat. Id probat Notitia de Monaſteriis, quæ Regi militiam, dona, vel ſolas orationes debent, ſcripta in Conventu Aquiſgranenſi anno DCCCXVII. jubente *Ludovico Pio* Imperatore, cujus quidem Notitiæ hæc ſunt

B verba: *Anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCXVII. Hludovicus Sereniſſimus Auguſtus divina ordinante providentia Conventum fecit apud Aquis Sedem Regiam, Epiſcoporum,* Abbatum, ſeu totius Senatus Francorum; ubi inter cæteras diſpoſitiones Imperii ſtatuit atque Conſtitutum ſcribere fecit, quæ Monaſteria in Regno vel Imperio ſuo dona & militiam facere poſſunt, quæ ſola dona ſine militia, quæ vero nec dona nec militiam, ſed ſolas orationes pro ſalute Imperatoris, vel filiorum ejus, & ſtabilitate Imperii.* Tum recenſentur Monaſteria *quæ dona & militiam facere debent*, numero quatuorde-

C cim: *Quæ tantum dona dare debent ſine militia*, numero ſexdecim: *Quæ nec dona nec militiam, ſed ſolas orationes*, numero octodecim; quibus Monaſteriis *Imperator ſtatutum ſcribi fecit, atque manu ſua firmavit, & annulo ſuo Imperiali ſigillare fecit.* Idem conſtat ex Concilio apud Theodonis Villam, Canone IV. cujus hæc ſunt verba: *Unuſquiſque vir Eccleſiaſticus, & interceſſionis adjutorium, & ſolatii quo Reſpublica indiget, ſubſidium, juxta quantitatem rerum Eccleſiæ ſibi commiſſæ, ſalvo jure quod exinde divinis diſpenſationibus debet impendi, prompte & ex animo parare, & impigrè,*

D *ſicut tempore Anteceſſorum veſtrorum conſueverat, ſtudebit offerre.* Idem ex *Hincmaro* diſcimus Epiſtola XXIX. ad *Carolum Calvum* Regem. *Aucta*, inquit, *fidelium devotione, apud noſtrates Beneficia de rebus Eccleſiaſticis, quæ ſunt vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum, alimonia Domini ſervorum & ancillarum, cum aliis exeniis obſecutoribus Principis diſpenſandis; cauſa ſuæ defenſionis Regi ac Reipublicæ vectigalia, quæ nobiſcum annua dona vocantur, præſtat Eccleſia, ſervans quod jubet Apoſtolus:* Cui honorem, honorem; cui vectigal, vectigal; *ſubauditur, præſtate Regi ac defenſoribus*

E *veſtris.* Idem teſtatur *Frotarius* Tullenſis Epiſcopus Epiſtola XXI. apud *Ducheſnium* Tom. II. *Ad horum*, inquit, *itinerum incommoda, quæ vel nunc egimus, vel acturi ſumus, ſeu ad dona Regalia quæ ad Palatium dirigimus, pene quicquid ex optimis equis habuimus, diſtribuere compulſi ſumus.* Ejuſdem rei fidem facit *Chronicon S. Arnulfi* ad annum DCCCXXXIII. *Condictum publicum*, inquit, *Lotharius Kalendis Octobris in Compendio habuit. Ibique univerſi Epiſcopi, Abbates, Comites, & univerſus populus convenientes, dona annualia ei præſentaverunt, fidelitatémque promiſerunt.*

F Idem colligitur ex *Lupo* Ferrarienſi Abbate, Epiſtola XLIII. ad *Ludovicum* Abbatem data. *Debita dona*, inquit, *quæ per vos Rex juſſit, direxi: quæ ut ei grata fiant, veſtra benevolentia non aſpernabitur procurare.* Et Epiſtola XXXII. ad eumdem: *Domini noſtri Regis*, inquit, *adverſitati condolens, & ereptioni ſupra modum congaudens, inſtar illius Evangelicæ viduæ, quæ duo minuta in gazophylacium miſit, quicquid muneris conſequi potui, per vos offerendum direxi: quod gratum ei, ſicut mihi expedire videtur, quæſo, dignemini facere. Ideo autem dixi, illi me totum quod invenire valuiſſem, fideliter miſiſſe, quod propter ejus frequens ſervitium, quod*

priùs à Præceſſoribus meis non exigebatur, & propter Cellæ noſtræ ſubtractionem, & frumenti ante inauditam penuriam, omnia jam exhauſta ſunt.

Manſionaticum ſeu hoſpitium Regi, Regiæque domui, Epiſcopi debebant.

VI. Epiſcopi & Abbates Regi Regiæque domui, & exterorum Principum Legatis ad Regem Chriſtianiſſimum venientibus, hoſpitium certóſque ſumptus debebant, ſecundùm Regni Leges & conſuetudinem. Id ex lib. II. Capitularium, Cap. XVI. colligitur. *De inhonoratione quoque Regis & Regni, & mala fama in exteras nationes diſperſa propter negligentiam eorum qui Legationes ad nos directas in ſuis manſionibus aut male recipiunt, aut conſtitutam à nobis expenſam non tribuunt, aut paravereda dare nolunt.... Hoc omnibus notum eſſe volumus, quòd quicumque ex his qui honores noſtros habent* (quo ſanè numero contineri Epiſcopos nemo cordatus diffitebitur) *abhinc negligentiam hanc emendare non certaverit, & ſuos homines, qui ejus vice hoc agere debent, ut id bene perficiant, non inſtruxerit, aut non conſtrinxerit ut ulteriùs illud negligere non præſumant, & honorem noſtrum, & Regnum nobis commiſſum cuſtodire contempſerit, nec noſtrum, nec Regni noſtri honorem volumus ut ulteriùs habeat.* Idem colligitur ex Concilio Meldenſi Canone XXVI. cujus hæc ſunt verba: *Suggerendum eſt, & ex divino mandato intimandum Regiæ Dignitati, ut Epiſcopium venerabiliter ac reverenter introëat, & ſecundum ſanctam. Prædeceſſorum ſuorum conſuetudinem, quando orationis & debitæ ſuſceptionis gratiâ, in tranſitu convenienti civitatem ingreſſus fuerit, habitaculis Epiſcopalibus reverenter inhabitet, & non diverſoria feminarum Magnificentia ſua & Religio venerabilis ibidem fieri permittat. Quia ſi ſecundum Leges Canonicas in manſiones Clericorum introitus feminarum prohibentur, quanto magis domus Epiſcopi ab hujuſmodi inhabitatione & converſatione, etiam & à legitimo connubio conjugatorum, debet immunis eſſe & aliena? Sed & immunitates præcedentium Imperatorum & Regum ab hujuſmodi longiori & diuturna converſatione & commoratione Regum, & quarumcumque potentium ac ſecularium perſonarum in Epiſcopio prohibent. Quapropter & divinitus & humanitus ſancitas divinas & humanas Leges veſtra Devotio & Dignitas obſervare curabit, ſi & in celeſti Regno & in terreno feliciter cupitis proſperari.* Jus itaque hoſpitii Rex & Regia domus in domibus Epiſcopalibus habebat; ſed nec diuturnam ibi moram trahere & oneri eſſe Eccleſiis pluſquam par erat, neque illuc introducere feminas ipſis licebat.

Idem colligere eſt ex Epiſtola Epiſcoporum Provinciæ Remenſis & Rotomagenſis ad *Ludovicum* Germaniæ Regem Cap. 14. ubi colonos villarum Regiarum non eſſe inſolitis exactionibus & angariis opprimendos admonent, ut laborent & excolant vineas; faciant nutrimenta congrua, cuſtodiant ſylvas unde habeant paſtionem; defendant & excolant prata, unde habeant pabula. *Quatenus*, inquiunt, *non ſit vobis neceſſe per quaſcumque occaſiones circuire loca Epiſcoporum, Abbatum, Abbatiſſarum, & Comitum, & majores quam ratio poſtulat, paratus exquirere, & pauperes Eccleſiaſticos, & Fidelium veſtrorum manſuarios, in carricaturis, & paraveredis* contra debitum exigendis gravare.... Quin potiùs habeatis unde ſufficienter & honeſtè cum domeſtica carte veſtra poſſitis vivere, & Legationes Palatium veſtrum adeuntes recipere, & ſicut ſcriptum eſt, unde poſſitis neceſſitatem patientibus tribuere; quia Rex & largus debet eſſe, & non quod largitur de injuſtitia vel iniquitate debet conquirere.* Monitum illud neceſſarium fecit *Caroli Calvi* Epiſcopos & Abbates ſuis ac ſuorum frequentioribus ac diuturnis manſionibus, enormibuſque ſumptibus gravantis libertas.

* Paraveredi, equi agminales, quorum uſus in curſu publico, non quidem in viis publicis, ſed in tranverſariis & militaribus, ut veredarum in viis publicis.

Quæ & *Hincmaro* dedit occaſionem ſcribendi ad *Ludovicum Balbum* Caroli Calvi filium in hæc verba: *Neceſſe eſt ut cum Dei & veſtris Fidelibus tractetis & diſponatis... ut Eccleſiæ in iſto Regno per occaſionabiles circadas, & per indebitas conſuetudinarias exactiones, quæ tempore Pippini, Caroli, & Ludovici non fuerunt, ante viginti annos impoſitas non affligantur.*

Circada, cenſus ab Epiſcopis in Viſitatione, aut à Regibus in itinere & tranſitu exactus, ita nuncupatus à circumeundo.

Epiſcopi & Abbates nonnulli militiam Regibus Chriſtianiſſimis ſuppeditare tenebantur.

VII. Epiſcopi & Abbates nonnulli Militiam Imperatoribus & Regibus ſuppeditare tenebantur ſub ſecunda Regum Chriſtianiſſimorum Dynaſtia. Immò quandóque ſuas cohortes ad bellum & ad prælium ducere cogebantur. Laudanda *Caroli Magni* pietas, qui Antiſtites à dura illa neceſſitate abſolvit. Haud probanda poſterorum ipſius mandata qui hanc ipſis impoſuere: excuſandi Præſules, qui pene inviti gravibus Regum Edictis paruere, & Canones violavere non abſque gemitu, cogente neceſſitate & calamitate temporum. *Caroli Magni* Edictum de Epiſcoporum immunitate ab expeditionibus bellicis, non tamen ab obligatione ſuppeditandi copias, rogante Francorum populo conditum eſt in Capitulari anni DCCCIII. cujus hæc ſunt verba: *Apoſtolica auctoritate, & multorum Sanctorum Epiſcoporum admonitione inſtructi, Sanctorùmque Canonum Regulis edocti, conſultu videlicet omnium Nobilium noſtrorum, noſmetipſos corrigentes, poſteriſque noſtris exemplum dantes, volumus ut nullus Sacerdos in hoſtem pergat, niſi duo vel tres tantùm Epiſcopi, electione cæterorum, propter benedictionem & prædicationem, populique reconciliationem, & cum illis electi Sacerdotes, qui bene ſciant populis Pœnitentias dare, Miſſas celebrare, de infirmis curam habere, ſacratique Olei cum ſacris precibus Unctionem impendere, & hoc maximè providere, ne ſine Viatico quis de ſeculo recedat. Hi verò nec arma ferant, nec ad pugnam pergant, ſed tantùm Sanctorum Pignora & ſacra Miniſteria ferant... Reliqui vero qui ad Eccleſias ſuas remanent, ſuos homines bene armatos nobiſcum, aut cum quibus juſſerimus, dirigant; & ipſi pro nobis & cuncto exercitu noſtro Miſſas, Letanias, oblationes, eleemoſynas faciant.... Gentes enim & Reges earum quæ Sacerdotes ſecum pugnare permiſerunt, nec prævalebant in bello, nec victores extiterunt; quia non erat differentia inter Laïcos & Sacerdotes, quibus pugnare non eſt licitum. Hæc verò Galliarum, Hiſpaniarum, Longobardorum, nonnulláſque alias gentes & Reges earum feciſſe cognovimus; quæ propter prædictum nefandiſſimum ſcelus, nec victores extiterunt, nec patrias retinuerunt.*

Abbatias quatuordecim in Regno Francorum ad militiam Regi ſuppeditandam obſtrictas fuiſſe, diſcimus ex Notitiâ ſuperiùs laudata, quæ in Conventu Aquiſgranenſi, *Ludovico Pio* imperante, edita eſt. Sanè Eccleſiaſticos Reipublicæ in maximis neceſſitatibus ſuccurrere debere ex Eccleſiæ bonis agnovit *Vvala* Corbeienſis Abbas religioſiſſimus, coram *Ludovico Pio* & Proceribus Regni perorans. *Si Reſpublica*, inquit, *ſine ſuffragio rerum Eccleſiaſticarum ſubſiſtere non valet; quærendus eſt modus & ordo cum ſumma reverentia & religione Chriſtianitatis, ſi quid vos veſtrique ab Eccleſiis, ob defenſionem magis quàm ad rapinam accipere debeatis: ne cum maledictionibus & execrationibus Sanctorum Patrum ita tenus præſumatur. Porrò iſti Sancti Pontifices ſi quid ad uſus militiæ exhibendum eſt, ſic exhibeant, & ſic fiat rationabiliter in quibuſlibet rebus, ne ipſi cogantur ad ſecularia tranſvolare, & pompis ſeculi, quibus abrenuntiaverunt, irreligioſius inſervire: quia juxta Apoſtolum, Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus.* Hæc refert Paſchaſius in Vita Vvalæ Abbatis. Eadem obligatio ſuppeditandæ militiæ Epiſcopis & Abbatibus

batibus impoſita ſub Carlovingiorum ſtirpe Regum probatur ex Epiſtola *Hetti* Archiepiſcopi Trevirenſis, qui *Ludovici Pii* Legationibus functus eſt, ad *Frotarium* Tullenſem Epiſcopum, quæ cum ejuſdem *Frotarii* Epiſtolis edita eſt à *Ducheſnio* Tom. II. Hiſtoriæ Francorum. *Notum ſit tibi*, inquit, *quia terribile Imperium ad nos pervenit Domini Imperatoris, ut omnibus notum faceremus qui in noſtra Legatione manere videntur, quatenus univerſi ſe præparent, qualiter proficiſci valeant ad bellum in Italiam: quoniam inſidiante Satana, Bernardus Rex diſponit rebellare illi. Propterea tibi mandamus atque præcipimus de verbo Domini Imperatoris, ut ſolerti ſagacitate ſtudeas cum ſumma feſtinatione omnibus Abbatibus, Abbatiſſis, Comitibus, Vaſſis Dominicis, vel cuncto populo Parochiæ tuæ, quibus convenit Regiæ Poteſtati militiam exhibere, quatenus omnes præparati ſint: ut ſi veſpere eis annunciatum fuerit, mane: & ſi mane, veſpere, abſque ulla tarditate proficiſcantur in partes Italiæ: quia Dominus Imperator ſuum iter præparat, ut quantò citiùs poteris, in partes illas una cum Fidelibus ſuis pergat.*

Carolo Calvo regnante, iiſdem oneribus obnoxii erant Epiſcopi; immò & milites ſuos ad bellum ipſi ducere tenebantur, niſi infirmitate præpediti, aut Regis diſpenſatione ab expeditione abſoluti eſſent. Id diſcimus ex Concilio Vernenſi II. Canone octavo, cujus hæc ſunt verba: *Quoniam quoſdam Epiſcoporum ab expeditionis labore corporis defendit imbecillitas, aliis autem veſtra indulgentia cunctis optabilem largitur quietem, præcavendum eſt utriſque, ne per eorum abſentiam res militaris diſpendium patiatur. Itaque ſi veſtra conſentit Sublimitas, homines ſuos Reipublicæ profuturos cuilibet Fidelium veſtrorum, quem ſibi utilem judicaverint, committant, cujus diligentia, ne ſe ab officio ſubtrahere valeant, obſervetur.* Idem colligitur ex Concilio Meldenſi, Canone XLVII. decernente, ut *Si Epiſcopus Miniſterium Eccleſiaſticum propter infirmitatem corpoream exhibere non potuerit, in Archiepiſcopi hoc, cum voluntate Epiſcopi ejuſdem Eccleſiæ, maneat ordinatione, qualiter debitum officium non remaneat: obſequium verò ad Rempublicam pertinens qualiter exequatur, per tales ex ſubditis & Eccleſiaſticis Miniſtris, cum conſenſu Archiepiſcopi, propter pacis caritatiſque cuſtodiam, Epiſcopus ordinet ac diſponat, quos ſuccedendi in Epiſcopatu appetitus indebitus non elevet, neque vexet.*

Idem docent Epiſcopi Remenſis & Rotomagenſis Provinciarum ad *Ludovicum* Germaniæ Regem ſcribentes, Epiſtolæ ſuæ Cap. VII. *De conſecratis Deo rebus*, inquiunt, *quod habent liberi homines Eccleſiis ſervientes, per diſpoſitionem Rectorum ipſarum Eccleſiarum, ideo conſtituerunt Apoſtolorum Succeſſores hoc ordinari, ut quia creverunt Fidelium vota, & increverunt infidelium mala, augeretur per diſpenſationem Eccleſiaſticam Regni militia ad reſiſtendam malorum nequitiam: quatenus ipſa Eccleſia defenſionem haberent & pacem, & Chriſtianitas obtineret tranquillitatem. Quapropter ſicut & illæ res ac facultates, de quibus vivunt Clerici, ita & illæ ſub conſecratione immunitatis ſunt, de quibus debent militare Vaſſalli, & pari tuitione à Regia poteſtate in Eccleſiarum uſibus debent muniri.*

Idem confirmat Libellus Proclamationis *Caroli Calvi* adversùs *Vvenilonem* Archiepiſcopum Senonenſem in Concilio Tullenſi apud Saponarias, quo ipſum accuſat, quòd nec per ſe ipſum, nec per milites, ſibi tulerit auxilium adversùs *Ludovicum* Germaniæ Regem. *De cetero*, inquit, *cum contra prædictum Fratrem meum, & inimicos meos, ac vaſtatores Eccleſiæ, & depopulatores Regni qui cum illo erant, cum Fidelibus Dei ac noſtris perrexi, nec per ſeipſum, nec per debitum ſolatium, quod Anteceſſores mei Reges, & ego ipſe ex Eccleſia illi commiſſa habere ſolitus eram, aliquid adjutorii præbuit, præſertim cum hoc devotè ab illo petierim.* His conſona eſt Epiſtola Synodalis ad eumdem *Vvenilonem*, quâ Patres accuſationis adversùs ipſum à Rege factæ ſumma capita ipſi aperiunt. *Poſt repetita toties ſacramenta*, inquiunt, *in procinctu contra Paganos, veſtro eum veſtrorumque deſtitueritis auxilio, & Ludovico fratri impulſu ſeditioſorum Regnum invadenti, ſoli omnium Epiſcoporum ſponte accedentes, ejus injuſſu fueritis collocuti. Se vero contra eumdem fratrem, & vaſtatores patriæ proficiſcentem, conſueta Eccleſiæ veſtræ privaveritis militia, quam ſupplex ipſe à vobis popoſcerat.*

Nicolaus I. Pontifex Maximus Epiſtola XXVII. ad *Ludovicum* Germaniæ & *Carolum Calvum* Reges, vehementer improbat pravam illam conſuetudinem, qua ipſi Antiſtites bellicis expeditionibus adeſſe, militéſque ſuos ad aciem ducere cogebantur: quam ob cauſam abſentiam à Synodo Romam convocata excuſabant. *Reprehenſibile*, inquit, *valde eſſe conſtat, quod ſubintuliſti, dicendo majorem partem Epiſcoporum omnium die noctuque, cum aliis Fidelibus tuis, contra piratas maritimos invigilare, ob idque Epiſcopi impediantur venire: cum militum Chriſti ſit Chriſto ſervire; militum vero ſeculi, ſeculo: ſicut ſcriptum eſt:* Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus. *Quòd ſi ſeculi milites ſeculari militiæ ſtudent, quid ad Epiſcopos & milites Chriſti, niſi ut vacent orationi? Sperabamus te, fili cariſſime, in talia non prorumpere, qui Deo gratias, clarus in cunctis haberis.*

Gravis illius & importunæ conſuetudinis teſtis eſt *Hincmarus* Epiſtola XXVI. ad Nicolaum Papam. *Diutius*, inquit, *ſuſtinere paſſus non fui, quin poſt reverſionem de præfato itinere, nunc conſequenter iſto qui inſtat menſe Julio, cum Domino noſtro Rege, in hoſte ex omni Regno ſuo collecta contra Brittones & Normannos illis conjunctos, ſicut & cæteri Confratres ac Conſacerdotes noſtri ſecundùm noſtrarum regionum gravem conſuetudinem, cum ſuis vadunt, quam longè infirmitate attritus potero, cum hominibus commiſſæ mihi Eccleſiæ perrecturus, quantocyus potui veſtræ Sublimitati ſatisfacturus, has humilitatis meæ literas ad veſtræ Sanctitatis veſtigia, quoniam propter inſidias Principum mihi infeſtorum, quibus ad ſua vota placere non audeo, apertè non valui, modo quo potui, traſmittere maturavi.*

Et Epiſtola XLI. ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum, qui ipſum graviter increpuerat, quòd *Caroli Calvi* Regis, *Lotharii* Regnum, quod ejus filio *Ludovico* Imperatori debebatur, invadentis rapacitatem & ambitum non coercuiſſet juxta Sedis Apoſtolicæ mandata, neque communionem ipſius vitaſſet, eum ut ab iniquis conſiliis deterreret: ita ſe purgat Hincmarus: *Neſcio quomodo ipſius Regis, vel inter quos habito, præſentiam & communionem vel conſortium valeam devitare, cùm Rex & cohabitantes mecum una cum Rege, non ſolum in Parochiam, verùm & in civitatem meam ſæpe conveniant, & ibi tamdiu ſicut Regi complacet, degant, & cum tanta multitudine tam de Regno quod antea habuit, quam & de Regno quod Lotharius habuit, necnon de aliis Regnis ad eum confluentibus, ſicut Miſſi veſtri viderunt, & hoc quam ſæpe illi videtur, in civitate mea ſuſtineo, qui Eccleſiam & Plebem mihi commiſſam deſerere, & aliorſum ut mercenarius non valeo fugere, nec quò extra Regnum ejus fugiam habeo: ſed Regio cultu eo recepto, de Eccleſiaſticis facultatibus, ſicut præcipit, & quandiù præcipit illi & ſibi obſequentibus ſervio, ut quietè, ſecundum quòd inſtat tempus, cum mihi commiſſis degere poſſim. Dicis enim hanc poteſtatem ſuos Deceſſores habuiſſe,*

quam

quam ipſe nullius interdictione dimittet. Et infra. *Si per jura Regum*, inquit, *poſſidebunt poſſeſſiones, non poſſum ut Regi de Eccleſiaſticis poſſeſſionibus obſequium non exhibeam, ſicut Anteceſſores mei ſuis Anteceſſoribus exhibuerunt. Quapropter conſulite ſecundùm Privilegium Sedis veſtræ ſubjectioni noſtræ, ne talia nobis cujuſcunque ſuggeſtione mandetis, unde inter Epiſcopalem Auctoritatem, & Regalem Poteſtatem, inter Eccleſiam & Rempublicam tantum ſcandalum poſſit oriri, quod facilè & ſine diſpendio Religionis vel detrimento Eccleſiaſticarum rerum, unde ſervi & ancillæ Dei debeant nutriri & Eccleſiaſtica negotia contineri, poſtea non poſſit ſedari.*

Et Opuſculo XLVI. cui titulus eſt, *Quæ exequi debeat Epiſcopus*, &c. inter Epiſcoporum officia iſtud commemorat: *Militiam ad defenſionem Sanctæ Eccleſiæ, ſecundùm poſſibilitatis quantitatem, juxta antiquam conſuetudinem, Regiæ diſpoſitioni exhibere, & ſecundùm Domini juſſionem, quæ Cæſaris ſunt Cæſari, & Deo quæ Dei ſunt reddere.*

Eccleſia militibus prædia in beneficium dabat.

Ex eodem *Hincmaro* Epiſtola XXIX. ad *Carolum Calvum* diſcimus, Eccleſiæ morem fuiſſe illis temporibus, Eccleſiæ prædia Militibus, qui Eccleſiam ipſam & Rempublicam ab hoſtibus defendebant, in beneficium dare. *Porro*, inquit, *Epiſcopus, diſpoſitis quæ ſunt Eccleſiæ, ac ſuis, Eccleſiaſticorum nihilominus, & pauperum hoſpitúmque ſubſidiis, cùm de rebus Eccleſiæ propter militiam Beneficium donat, aut filiis patrum qui Eccleſiæ profuerunt, & Patribus utiliter ſuccedere poterunt, aut talibus dare debet, qui idonei ſunt reddere Cæſari quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei Deo; exceptis hujuſmodi Beneficiis, quæ Miniſtris Eccleſiæ & ſibi neceſſariis, ſine quibus eſſe nec debemus, nec poſſumus, tribuenda ſunt. Qui homines militares ſtudere debent, ut ſecundùm quantitatem & qualitatem Beneficii, illud erga Epiſcopum, ac per hoc erga Eccleſiam, fideliter & utiliter deſerviant, & Regio obſequio ad defenſionem generaliter Sanctæ Dei Eccleſiæ, ſed & ſpecialiter ipſius Eccleſiæ, proficere valeant. A quibus, vel ab eo qui diu & Eccleſiæ utilitatibus ac neceſſitatibus profuit, & Reipublicæ ac militiæ utilis fuit, & infirmitate vel ætate confectus jam per ſe ipſum ea exequi non valet, præcipuè autem ſibi ſervientem filium habenti, qui pro eo hæc valeat exequi, ſi Epiſcopus Beneficium quacumque occaſione abſtulerit, & à vicini Epiſcopi monitis & precibus, vel cujuſcumque alterius, juſtitiam obtinere nequiverit, non abhorret à ratione, ſi non accuſet Epiſcopum apud publicos Judices: quod non licet, ſed ad vos ſe reclamat de Beneficio Militiæ, quaſi de ſtipendiis & roga, quæ antea, ſicut hodieque fit alibi, dabantur militibus de publico*, &c. Abbates ad militiam Regi ſuppeditandam nono ſeculo obſtrictos fuiſſe, ex Epiſtolis *Lupi* Ferrarienſis Abbatis etiam diſcimus. Ita enim ſcribit ad *Jonam* Epiſtola XXI. *Fuit nobis*, inquit, *non contemnenda vini & annonæ copia, ſalis quoque aliquantulum, quæ vendita, & veſtimentorum nobis præbitura erant ſolatia, & in expeditionibus, quæ hoc Reipublicæ turbulento tempore exiguntur, quantulamcumque facultatem argenti.* Et Epiſtola XXIV. ad Ludovicum ita ſcribit: *Poſtquam vobis auxiliantibus impetratâ licentiâ, ab expeditione Aquitanica gravatus infirmitate redii, eadem penè ſemper atteritus, necdum revalui. Quæ res ne cum aliis ad condictum occurrerem Placitum, prohibuit. Miſi tamen homines noſtros unà cum Comite pagi, qui expeditionis officia more ſolito exequerentur.* Et Epiſtola XXV. ad eumdem: *Homines noſtri*, inquit, *toto hoc ferè biennio, aut nobiſcum, aut ſoli, generalis expeditionis difficultatibus fatigati, cenſu rei familiaris in hujuſmodi ſervitio effuſo, onere paupertatis gravantur. Subveniat itaque illis veſtra inſignis*

A *Clementia, &, ſi poſſit fieri, licentiam domum revertendi obtineant, ut poſſint paululum reſpirare, atque futuri ſervitii rurſus impendia præparare.* Et Epiſtola XXXII. *In expeditione Aquitanica olim, ut noſtis, omnia perdidi. Superiore anno miſſus in Burgundiam, decem equos amiſi. Nunc nos, quam ſignificavi, premit inopia. Cupio etiam, ſi Deo placet, quod didici, & ſemper diſco, docere. Quas res, ſi me evocare voluerit ad Comitatum, Regi, quæſo, ſuggerite, quoniam niſi ſpoliem aliquod altare, aut Fratres importabili affligam inedia, non habeo unde octo dies in ejus poſſim verſari ſervitio, donec nova fruges optatam referant facultatem. Niſi autem abſ*-B *que periculo poſſitis, militarium hominum noſtrorum nolo vos otium deprecari; quanquam & illis quàm ſit neceſſarium, ultrò cognoſcitis.* Et Epiſtola LXVIII. ad *Pardulum* Epiſcopum Laudunenſem data: *Ego*, inquit, *ut noſtis, hoſtem ferire ac vitare non didici, nec verò cætera pedeſtris ac equeſtris militiæ officia exequi: nec Rex noſter ſolis Bellatoribus indiget. Admonitu veſtro, &, ſi opus fuerit, Hincmari, ſi expeditio ingruerit, obſecro, doceatur, ut quoniam ſtudia mea non magni facit, vel dignetur conſiderare propoſitum, & alia mihi injungere, quæ ab illo penitus non abhorreant.*

Ejuſdem uſus teſtis eſt *Ratherius* Veronenſis C Epiſcopus lib. *de Contemptu Canonum*, Parte I. *Nam & ego ipſe*, inquit, *cùm Imperiali præcepto urgeremur Gardam obſidere Caſtrum, & Epiſcopi & Clerici iſtius Provinciæ, non quidem religionis amore, ſed laboris obtenderent odio, ſui hoc Ordinis minimè fore, petulanti, ut ſæpe, reſpondi ſermone: Ut non permittunt Canones Clerico pugnare, ita nec ſtuprare.*

Lugendam illam ſervitutem nimiæ opes Eccleſiæ intulerant, ut S. *Adelardus* novæ Corbeiæ Abbas aſſerebat, teſte *Paſchaſio* in ejus Vita apud *Surium* ad diem II. Januarii. *Dicebat enim, quòd multi non ſolùm Rectores Eccleſiarum, ſed etiam* D *ipſi ibidem Deo degentes, qui ſeculo renuntiaſſe videntur, ob id decepti eſſent, quod rebus nimiis abundarent: in tantum ut ſeculo ſervire denuo cogerentur, qui mortui eſſe mundo debuerant. Quid*, inquit, *prodeſſe poteris rebus propriis futuros exſpoliari heredes, & rurſus eos mancipari negotiis ſecularibus? Conſtat igitur nos in præſenti tempore ideo Reipublicæ deſervire, quia ipſa noſtris attenuata cupiditatibus, ex ſe ſubſiſtere non poſſe manifeſtè cauſatur. Et idcirco nos infelices, qui liberi eſſe in Chriſto debuimus, facti ſumus turpiſſimæ ſervitutis, etiam inviti, ſervi. Occaſione itaque accepta, quaſi in Dei cauſa mundi* E *militiam bajulamus, cùm Apoſtolus dicat:* Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus. *Neque enim à nobis exigitur, quòd neceſſaria tantùm retinemus: ſed quia ſuperflua, ut ab ipſis dicitur, poſſidemus: & unde miſeri læti in poſſeſſione eſſe cupimus, inde anguſtamur in omni opere bono. Quapropter, filioli, eſtote contenti paupertate Chriſti, ſine qua nemo eſt dives.* Hæc ad ſuos Monachos *S. Adelardus.*

Bona Epiſcoporum manu capere nefas erat ſeculo nono.

VIII. Epiſcoporum cauſas in judiciis publicis diſcuti & eorum bona proſcribi, vel manu capi, F etiam Regia juſſione, Eccleſiæ diſciplina ſacris Canonibus, Legibúſque Chriſtianorum Principum firmata, non permittebat. De primo multa ſatis dixi Articulo V. hujuſce Capitis, ubi de Epiſcopali Juriſdictione, & de judiciis Epiſcoporum actum eſt. Utramque ſimul propoſitionem fortiter propugnat *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis Epiſtola XXIX. ad *Carolum Calvum* Regem pro nepote Hincmaro Laudunenſi. *Juſſiſtis*, inquit, *præſatum Epiſcopum, ut die & loco denominato venires ad cauſas veſtras, id eſt, ad judicia ſecularia, & ſuum Advocatum de ſuo capite, videlicet*

delicet de ſuo quod ipſe egit actu, idem non conſcio quocumque Coëpiſcopo ſuo donaret. Qui mittens ad Dominationem veſtram, excuſationem impoſſibilitatis ſuæ illuc veniendi mandavit. Requiſita eſt, quam patriotica lingua nominamus exoniam, quod venire nequiverit, quod hactenus eſt inauditum. Et requiſito, & non invento Advocato illius, qui de ejus capite ex prædicta cauſa redderet rationem, excepta Eccleſiæ & Epiſcopii domo, ac Clericorum clauſtro, quicquid de rebus & facultatibus Eccleſiaſticis, ſibi in Epiſcopali Ordinatione munere Spiritus Sancti ad gubernandum & diſpenſandum commiſſis acceperat, juſſione veſtra per Vicecomitem ipſius pagi, in bannum, quod jus lingua Latina proſcriptio confiſcandi vocatur, eſt miſſum. Et poſtea, ſicut audivi, per Cancellarium Palatii veſtri mandaſtis Vicedomino & Præpoſito iſtius Eccleſiæ, cum non modica interminatione, ut providerent quatenus nullum obſequium ab Eccleſia ipſius hominibus, nullumque ſubſidium de facultatibus Eccleſiaſticis per Clericum vel Laicum, ipſe Epiſcopus poſſet habere ...... Et licet credendum ſit de veſtra Chriſtianitatis Religione, quòniam ad correptionem ipſius Epiſcopi hoc egeritis: tamen miranda eſt veſtra ſapientia, quæ ſic medicamentum illius vulneri temperavit, ut de medicamento ipſa vulneraretur. Fama enim, quin potiùs infamia hæc Burgundiam, & Provinciam, atque Italiam penetrans, Romam perveniet, & per Regnum nepotis veſtri, non ſolùm uſque ad citeriorem, verùm & uſque Germaniam ulteriorem perveniet, Aquitaniam, & Septimaniam, per Neuſtriam volitans, occupabit. Et quis oculum ſimplicem, id eſt, rectam intentionem, quam in vobis neſcit, putabit, ubi factum Deo contrarium, & inimicum ſacris Canonibus, ſed & Legibus, quibus una cum eiſdem ſacris Canonibus ſancta moderatur Eccleſia, conſtat eſſe adverſum? Quid enim dicent de vobis, qui audierunt quod deteſtabamini, & eos reprehendebatis, qui Dei Eccleſias non venerabantur, & Sacerdotibus honorem debitum non exhibebant, præcipuè Romano Pontifici, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ omnium Eccleſiarum matri, cùm audient quòd illius filiam, ac per hoc illam ipſam, quin immò univerſalem Eccleſiam, præjudicio potiùs quàm judicio laïcorum proſcripſiſtis, quod nec in Legibus, nec in libris Eccleſiaſticis quemquam Chriſtianorum Principum feciſſe legimus? ... Novum eſt quod nunc factum eſt: quia non eſt de ſub iſto cælo auditum, ut Epiſcopus cum ſua Eccleſia proſcriptionis titulo ab ullo religioſo Principe laïcorum judicio uſque modo fuerit confiſcatus, poſtquam Conſtantinus Magnus Legem univerſis Clericis dedit, dicens: Juxta Sanctionem quam dudum meruiſſe perhibemini, fundos & mancipia veſtra nullus novis collationibus obligabit, ſed vacatione gaudebitis. Cùm enim dicit, nullus, nemo excipitur: verùm in hac comprehenſione etiam Principalis Poteſtas concluditur. Urget deinde Regem Canonibus, & Legibus Chriſtianorum Imperatorum ipſiſque Capitulis apud Bellovacum ab ipſo juratis: quibus omnibus ejus facinus damnari oſtendit. Ac tandem ita concludit: *Ego verò verbis non poſſum exprimere, quanta conſtringar in mente anguſtia, quoniam per ora multorum audio volitare, Quia homines omnium gentium, etiam & Judæi Chriſtianæ Legis inimici, paſſim Legum ſuarum judicantur judicio. Bubulcus quoque, & ſubulcus, atque opilio, habent legem. Et contra omnem conſuetudinem Chriſtianorum Principum, Epiſcopus qualiſcumque cum ſua Eccleſia, Legem Eccleſiaſticam, Laïcorum, ac quarumdam infamium perſonarum, non judicio, ſed conludio atque ludibrio à vobis ignominiosè proſcriptus, habere non potuit..... Quâ de re flens dico, Quia nunc Lex Domini irreprehenſibilis noſtris infelicibus & periculoſiſſimis temporibus tantum vigorem non habet reverentiâ divinitatis, ſicut antequam nomen Chriſti in honore per univerſum orbem fieret, Leges Romanæ habebant timore Imperatoris.*

CAPUT VI.

De Imperatoribus Orientis.

ARTICULUS I.

De Nicephoro Logotheta, Stauracio, & Michaële Rancabe.

I. IRENE Auguſta exauctoratâ, & in Monaſterium relegatâ, Imperium invaſit *Nicephorus* Logotheta, ac *Bardane Turco*, qui à militibus invitus fuerat Imperator ſalutatus, amoto, & excæcato, *Stauracium* filium Imperii conſortem fecit. Paulicianis novis Manichæis impensè favit, Chriſtianos & pios omnes perſecutus eſt. Theodorum Studitam, Joſephum Theſſalonicenſem Archiepiſcopum ejus fratrem, Platonem Incluſum, & alios Monachos, Monaſterio & Urbe ejecit, ac in exilium amandavit. Tributis inſolitis Eccleſias oppreſſit, populóſque inexplebilis avaritiæ Princeps. Duces exercituum juſſit Epiſcopis & Clericis mancipiorum loco uti, in Epiſcopalibus ædibus & Monaſteriis pro libito diverſari, eorúmque res in uſus proprios convertere. Divitum ſervos ſubornavit, qui falſis criminibus dominos ſuos accuſarent, delatoribúſque honorem habuit, calumnia circumventos pecuniâ multans. A quodam negotiatore, qui centum auri libras diuturna negotiatione, induſtria & laboribus acquiſierat, nonaginta extorſit, eo ſecum prandere juſſo. Bellum habuit contra Saracenos, à quibus pacem redemit conditionibus ſibi Imperióque indecoris. Pactum namque fuit ut Imperium quotannis triginta millia numiſmatum, & terna Imperator ipſe ejúſque filius penderent, neque Imperiales caſtra à Saracenis capta reſtaurarent. Contra Bulgaros ducturus exercitum, *Nicetæ* Patritio ac Generali Logothetæ juſſit cenſus Eccleſiarum & Monaſteriorum in ærarium inferre, & in octo ſequentes annos penſionem à Procerum domibus exigi. *Theodoſio* Patritio familiari ſuo illum de nimia erga Eccleſias ac populum duritia arguenti, cor ſuum, ut olim *Pharaonis*, obduruiſſe faſſus eſt. Primis adversùs Bulgaros congreſſibus victoria potitus eſt, ſed eâ inſolenter abuſus, omnis ætatis homines promiſcuè contrucidari juſſit, Bulgarorum cadavera inhumata reliquit, *Aulam* Crummi Bulgarorum Principis incendit, gazas diripuit. *Crummus* fruſtra exorata pace, deſperatione addente animos, collectis Barbarorum reliquiis, *Nicephorum* in tentorio aggreſſus obtruncavit, omnéſque cum eo Duces & multitudinem militum cæcidit infinitam. *Nicephori* caput conto infixum palam oſtentavit *Crummus*, deinde cranium argento incluſit in formam pateræ, juſſitque in eo bibere Proceres, ut *Nicephoro* ſanguinem aurúmque inſatiabiliter ſitienti, & pacem detrectanti inſultarent. Iſta conſtant ex *Theophane*, *Zonara*, & *Cedreno*. Cæſus eſt *Nicephorus* anno octingenteſimo undecimo, cùm annos novem imperaſſet. — Nicephorus Logotheta.

II. *Stauracius* in pugna graviter ſauciatus Conſtantinopolim delatus eſt deſperata valetudine. *Michaëlem Curopalatem* Sororis ſuæ maritum oculis privare, ac *Theophanoni* uxori ſuæ Imperium relinquere decreverat: Sed *Michaël* nefarii conſilii executionem antevertens, obtinuit ut in Circo à Senatu & exercitibus acclamaretur Imperator. Quod *Stauracio* cùm nuntiatum eſſet, in Monaſterium ſeceſſit, ibique diem obiit. (Ex iiſdem Auctoribus.) — Stauracius.

Michaël Curopalates.

III. *Michaël Curopalates* cognomento *Rancabe*, Princeps religioſiſſimus ac munificentiſſimus, tyrannidis & impietatis *Nicephori* veſtigia delevit omnia. *Theodorum Studitam*, *Joſephum* Theſſalonicenſem Archiepiſcopum, *Platonem*, cæteróſque Monachos revocavit ab exilio, & *Nicephoro* Patriarchæ reconciliavit. Sententiam capitis in novos Manichæos tulit. Ferendæ auctores fuere *Nicephorus* Patriarcha, aliíque Religioſi Viri. Quam ne executioni mandari juberet, aliorum conſiliis deterritus eſt, pœnitentiæ ſervandos aſſerentium; & Patriarcham alióſque Sacerdotes vituperantium, quòd necis Hæreticis inferendæ auctores fuiſſent, quod illicitum ac nefarium palam contendebant. Hos verò Scripturæ Sacræ adverſatos *Theophanes* ſcribit. Nam ſi *Petrus* Apoſtolorum Princeps *Ananiam & Sapphiram* unius mendacii reos morti addixit, & *Paulus* prædicat dignos eſſe morte qui talia perpetrant, Apoſtolis repugnare convincuntur, qui impuriſſimos & obſtinatiſſimos Hæreticos gladio Principum ad vindictam malefactorum divina auctoritate diſtricto eripiendos cenſent. Anno octingenteſimo decimo-tertio *Crummus* Bulgarorum Princeps *Dergamerum* Legatum cum Imperatore *Michaële* de pace tractaturum miſit. Una ex propoſitis conditionibus hæc erat, transfugas ex utraque parte reſtituendos. Niſi verò *Michaël* pacis conditiones admitteret, minatus eſt *Crummus* ſe in Meſembriam irrupturum. Imperator imprudentibus credens conſiliis, conditiones pacis reſpuit. *Crummus* adversùs Meſembriam ducto exercitu, Civitatem expugnavit. Imperator convocato Conſcientiæ Concilio de componenda cum hoſtibus pace deliberavit, quærens à Viris Religioſis an conditiones pacis à *Crummo* propoſitas admittere & implere poſſet ac deberet. Aderant Conventui *Nicephorus* Patriarcha & Nicænus ac Cyzicenus Metropolitæ, *Theodorus Studita*, aliíque viri pietate præſtantes. Varia ſciſſi ſunt in ſtudia: Nam Patriarcha & Metropolitæ Imperatoris ſententiam approbantes, reddendos transfugas aiebant ut pax ſanciretur: *Theodorus Studita* & alii eam rejiciebant, confirmantes *Pacem quæ Dei mandata reſcindat, non eſſe admittendam.* Redditionem enimvero transfugarum huic Salvatoris ſententiæ contrariam pertinaciter contendebant: *Venientem ad me non ejiciam foras.* Patriarcha & Metropolitæ reponebant illud Chriſti oraculum ad transfugas non pertinere, nec aliud velle Salvatorem, quàm neminem à fide & Chriſtianis Sacramentis eſſe repellendum, qui ad ea ſincero animo & depoſito peccati affectu, accedat. Secundò, traditos olim qui intra Aulam erant Bulgaros, etſi non transfugas, cùm ſervari poſſent ſancita pace. Tertiò, quia paucis Barbarorum transfugis reſtitutis, multò plures Imperatoris ſubditi à captivitate redimebantur: *Et qui domeſticorum ſive familiarium curam non gerit, hunc*, Sancto Paulo Judice, *fidem negaſſe, eſſeque infideli deteriorem.* Imperator in ſententiam *Theodori* Studitæ & aliorum, transfugas eſſe tradendos negantium, ſpecie majori pietatis tractus, repudiatis pacis conditionibus à *Crummo* oblatis, habito ex omnibus Thematibus delectu, exercitum in Thraciam duxit; ſed nec Meſembriam aggredi, neque profligandis hoſtibus neceſſarium quippiam moliri auſus eſt. *Crummus* numeroſo cum exercitu *Michaëli* obviam venit. Commiſſa pugna, Imperator cum multis ſuorum deditus in fugam, cæteris cæſis, caſtra, impedimenta, victoria denique Bulgaris ceſſit. Exercitus Imperatorem bellicæ rei imperitum non ferens, ad *Leonem Armenum* Orientalium Ducem acceſſit, eíque detulit Imperium. Recuſavit ille primùm ſimulatâ modeſtiâ: tum rogante *Nicephoro* Patriarcha, ut projectum colligeret Imperium, quo ſponte ſe abdicabat *Michaël* tanto ſe imparem ſentiens oneri, ſumpſit inſignia Majeſtatis, & à *Nicephoro* coronatus eſt. *Michaël*, *Procopia Auguſta* ejus uxor, ac eorum liberi, Monaſticum habitum induerunt, nondum coronato *Leone*. Iſta conſtant ex *Theophane*, *Zonara*, & *Cedreno*.

Michaël Curopalates, leviorem, ſed minùs probabilem opinionem, ſpecie majore pietatis ſecutus, ſe, Imperiúmque in extremum diſcrimen conjicit.

ARTICULUS II.

De Leone Armeno, Michaële Balbo, & Theophilo.

Leo Armenus.

I. *LEo Armenus*, Catholicæ Religioni & Eccleſiæ valde noxius Princeps, Sacrarum Imaginum, Monachorum, bonorum omnium profeſſus hoſtis: at Reipublicæ non inutilis fuit. Contra Bulgaros, & Saracenos rem proſperè geſſit. Præfectum Urbis, qui Senatorem alienæ raptorem uxoris ſecundùm Leges non puniverat, munere exuit. Duces exercituum, Milites, Magiſtratúſque legit optimum quemque, & à muneribus captandis alieniſſimum, pecuniæ contemptor ipſe ſummus. *Michaëlem* Amorienſem, *Balbum* ob vitium linguæ nuncupatum, hominem cæteroquin linguæ effrænis, majeſtatis convictum, capitali ſententia damnavit *Leo Armenus*. Qui cùm ad ſupplicium duceretur in ipſo Nativitatis Chriſti pervigilio, Theodoſia Auguſta prodiit in publicum, Imperatorémque flagitioſum ac Dei hoſtem appellavit, qui ne ſacræ quidem diei parceret, *Dominicum Corpus* percepturus. Uxoria increpatione victus Leo, *Michaëlem* in præſentiarum vita donavit, ferreis vinctum compedibus. Mox ad Auguſtam converſus: *Feci*, inquit, *quod juſſiſti, ſed tu mox cernes, & proles noſtra quid inde ſit eventurum.* Fatidicus ille fuit *Leonis* ſermo necem ſuam rerúmque commutationem imminentem præſentientis, quam & oſtenta non pauca portendebant. *Michaël* namque ſimulans ſe peccata ſua velle confiteri, ab Imperatore obtinuit ut *Theoctiſti* operâ ad vocandum Sacerdotem uteretur. Tum *Theoctiſto* perſuaſit ut conjurationis conſciis nomine ſuo minaretur, ſe eorum crimen Imperatori detecturum, niſi ſe ex periculo imminente eriperent. Illi vehementer hujuſmodi minis perturbati, nefarium de nece *Leoni* quàm primùm inferenda conſilium ineunt. Concurrunt omnes ad Matutinas Laudes in Palatinum templum. Cæteris permiſti adſunt conjurati. Imperator venit Hymno jam abſoluto: ac pro more, voce grandiore, abſona & agreſti, quæ riſum omnibus movebat, Carmen intonat, quo mirum in modum delectabatur:

Theodoſia Auguſta religio.

Leonis Armeni cædes.

Spreverę ſummi cuncta amore Principis.

Tum conjurati facto in ipſum impetu, ipſum inter Sacra trucidant, neque diei, neque loci ullo habito reſpectu. Ejus cadaver à ſicariis per circum trahitur. *Theodoſia Auguſta* cum quatuor filiis ejicitur ex Aula, in lembúmque impoſiti, ac in Protam Inſulam avecti, Eunuchi fiunt, Matre in Monaſterio incluſa. Annos ſeptem, & menſes quinque imperavit *Leo Armenus*. Quo necato dixiſſe fertur *Nicephorus* Patriarcha: *Rempublicam Romanam impio quantumvis, magno certè Præſide orbatam.* Iſta conſtant ex *Curopalate*, *Zonara*, & *Cedreno*.

Michaël Balbus.

II. *Michaël Balbus*, nondum ſolutis compedibus, è carcere ad Solium evectus eſt, & à *Nicephoro* Patriarcha coronatus Imperator. Hæreſis peſtilentiſſimæ, quæ ex Judæorum, Manichæorum aliarúmque ſectarum colluvione, Amorii in Phrygia orta erat, veneno à teneris infectus, bellum ſacris imaginibus indixit. *Methodium*, qui poſtea Conſtantinopolitanus

tantinopolitanus Patriarcha fuit, & Euthymium Sardium Epiſcopum immaniter perſecutus eſt. *Conſtantinum Copronymum* ſibi in omnibus propoſuit imitandum. Judæis addictus, Sabbathi jejunium præcipere, Prophetas ſugillare, mortuorum reſurrectionem negare, futurorum bonorum promiſſiones irridere, dæmonum exiſtentiam negare, Judam inter Beatos numerare, de Deo, qui ſupra omnia eſt, jurando legem ferre, ſcortationem è numero peccatorum expungere, impius auſus eſt. Paſcha intempeſtivè à Chriſtianis celebrari effecit. Literaturam omnem adeo eſt averſatus, ut ne pueros quidem literis imbui permiſerit ſtolidus Princeps. *Thomam*, quem *Leo Armenius* Fœderatorum cohorti præfecerat, tyrannidem ſibi parantem, ab obſidione Urbis Regiæ ſemel iterúmque depulſum, Bulgarorum ope vicit, ac Adrianopoli occupata, in poteſtatem accepit; manibúſque ac pedibus mutilatum, & aſino impoſitum, ad ignominiæ pompam per caſtra circumduci juſſit, ac alta voce clamare: *Miſerere mei qui verus es Rex.* Quæſtionem poſtea de ſociis & conſciis ſeditionis habere cœpit Imperator; multóſque delaturus erat infœlix *Thomas*, niſi *Joannes Exabulius* Patritius *Michaëlem* ab ea inquiſitione, quæ multis exitium erat allatura, deterruiſſet, dicens: *Non convenire, ſed prorſus rationi repugnare, inimicis fidem, habere amicos accuſantibus.* Michaële Balbo Imperante, Creta à Saracenis Hiſpanienſibus occupata eſt: Sicilia ab Africanis, *Euphemio* prodente. Ad hoc ille facinus perductus altero facinore eſt. Monialem ſcilicet, quam deperibat, è Monaſterio rapuit, impunitatem ſibi pollicitus ab Imperatore *Michaële*, qui & ipſe *Euphroſinam* Sanctimonialem è Monaſterio Principis eduxerat, & priori mortua uxore, matrimonio ſibi copulaverat. Querimoniis à fratribus Virginis ad Imperatorem delatis, juſſit *Michaël* Siciliæ Præfecto, ut, ſi ita ſe res haberet, *Euphemium* naſo mutilaret ad perpetuam ignominiæ notam. Id cùm accepiſſet *Euphemius*, iis quibus præerat, aliiſque Ducibus in partes tractis, ad Ameram ſeu Præfectum Africæ transfugit, promiſitque ſe omnem illi Siciliam ſubditurum, & grande tributum ſoluturum, modò Imperatoris titulum ipſi deferret. Annuit Ameras, & *Euphemium* valido inſtructum exercitu, & Imperatoris nomine inſignitum remiſit, ejúſque opera Siciliâ potitus eſt, anno octingenteſimo vigeſimo octavo. Sed paulò poſt *Euphemius* in obſidione Syracuſana confoſſus, perfidiæ pœnas dedit. Exinde Calabriam, Apuliam, & pleráſque Italiæ partes occupavere Saraceni. Obiit impius *Michaël* anno octingenteſimo vigeſimo nono, cùm annos novem, menſes octo imperaſſet. Iſta diſcimus ex *Joanne Curopalate*, *Zonara*, & *Cedreno*.

Theophilus.

III. *Theophilus* Michaëli patri ſucceſſit, impietate & odio in ſacras imagines non impar, quarum cultores dirè perſecutus eſt, imprimiſque *Theophanem* ac *Theodorum* fratres religione ſpectatiſſimos. Quinquies in Saracenos expeditionem duxit vario belli eventu. In poſtrema verſus in fugam, Amorium urbem à Barbaris expugnatam, multa hominum millia cæſa, ne mulieribus quidem ac pueris ſervatis, Primarios Duces, Patritios, alioſque Viros illuſtres in captivitatem abductos vidit; quorum libertatem cùm ab Iſmaëlitarum Principe, miſſis Legatis, & oblata pecunia impetrare non poſſet, mœrore confectus, & ex frequenti glacialis aquæ potu contracto dyſenteriæ morbo, exceſſit è vita, anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo primo, Imperii decimotertio per tres menſes inchoato. Morti proximus *Theophobum* de affectata tyrannide ſuſpectum A occidi juſſit, ejúſque caput ſibi afferri, capilliſque apprehenſo, ejus manibus inſultavit his verbis: *Jam neque ego Theophilus ſum, neque tu Theophobus.* Ducturus uxorem, formoſas undequaque puellas acceſſiri juſſerat, quas inter eminebat *Icaſia*, genere illuſtris, ingenio, & eruditione conſpicua, formæ dignitate cæteris præſtans. Quas cùm obambulans ſpectaret, aureum pomum tenens futurarum pignus nuptiarum, *Icaſiæ* pulchritudinem admiratus: A muliere multa mala manaſſe dixit. Repoſuit illa modeſto cum lepore: À muliere quoque multa bona in hominum genus derivata. B Haud placuit Imperatori Virginis liberior ſermo; ideo ipſa dimiſſa, malum aureum *Theodoræ* dedit ex Paphlagonia oriundæ, cámque duxit uxorem, & Auguſtam creavit. *Icaſia* nuptiis Imperatoris fruſtrata Monaſterium condidit, in quo ſibi Deóque vixit, eruditione literarum non neglecta; ingeniique fœtus reliquit ad memoriam poſteritatis. Ex Theodora Michaëlem filium *Theophilus* ſuſcepit, quem moriens Imperii reliquit heredem, ſub Auguſtæ tutela matris. In ſuſpicionem ac periculum venit illa apud maritum, quòd Sanctorum Imagines coluiſſet, ac oſculata eſſet, *Denderi* fatuo ſpectante. Quippe C cùm ille ad Imperatorem retuliſſet, Mannam, id eſt, Dominam pulchras puppas habere apud ſe, eáſque complecti & oſculari, *Theophilus* imagines eſſe ſuſpicatus, quas Auguſta venerabatur, ad ipſam ira percitus acceſſit, eámque durioribus verbis inſectatus eſt, idololatram appellans. Subriſit illa nequaquam attonita, ac ingenioſo commento Imperatoris iram ſedavit, ſui, puellarúmque ſuarum formas in ſpeculo expreſſas à fatuo *Denderi* puppas appellatas eſſe dicens. Juris exactor ſeveriſſimus *Theophilus* fuit. Statim atque capeſſivit Imperium *Leonis Armeni* cædem ultus eſt, parricidis capite damnatis. Novercam *Euphroſinam* D ad Monaſticam Profeſſionem, ex qua prolapſa erat ad nuptias, redire compulit. Privatorum cauſas interdum audiebat; annonæ, rerúmque venalium cæterarum pretium moderabatur. Navem magnitudine nulli ſecundam, mercibus exquiſitis onuſtam, ad portum ſecundis ventis appellere cùm vidiſſet, & ad *Theodoram* uxorem pertinere didiciſſet, ea vehementer increpita quòd ſe ex Imperatore nauclerum & mercatorem facere conaretur, ejúſque turpem execratus avaritiam, navim ac merces comburi juſſit. Mulieri cuidam de *Petrona* Drungario E Auguſtæ fratre conquerenti, quòd celſioribus ædificiis luminibus ſuis obſtrueret, jus dixit. Monitum ſcilicet *Petronam* ut mulieri faceret ſatis, nec ea de re curantem, habita quæſtione, nudum in foro flagellari juſſit, ejus ædes in mulieris incommodum erectas deſtrui, materiámque & fundum ipſum eidem fœminæ attribuit. Urbem expurgavit meretricibus, & quod communiter incolebant proſtibulum variis diſtinctum cellulis diruit; ac eo in loco ædes extruxit ampliſſimas excipiendis peregrinis. Libidinem domuit, de illóque narratur quòd cùm unius ex pediſſequis Imperatricis pulchritudine captus, cupiditatem inſanam expleviſſet, ab Auguſta eam ob F rem contriſtata veniam petierit, jurans ſe hac unica vice lapſum. Sed illa ſive domeſticarum, ſive civilium qualiacumque ornamenta virtutum, in *Theophilo* infidelitas, impietas, & immanitas in ſacrarum Imaginum cultores obſcurarunt. Iſta memoriæ prodidere *Joannes Curopalates*, *Zonaras*, & *Cedrenus*.

Icaſiæ nobilis Virginis fortunæ obeſt eruditio.

Theodoræ Auguſtæ ingenioſum reſponſum.

ARTICULUS III.

De Michaële III. & Theodora Matre.

I. **M***ichaël* Theophili filius admodum puer patri in Imperium ſucceſſit, cum *Theodora* matre conſorte & Regente Imperii, *Theoctiſto* & *Manüele* Patritiis tutoribus. Horum conſilio & opera religioſa Imperatrix ſacras Imagines & earum cultum reſtituit, congregato Concilio; *Joannem* Patriarcham Iconomachum extruſit, ac *Methodium* in ejus locum ſubſtituit, Confeſſorem ſanctiſſimum. Bulgarorum Regem *Bogorim*, bellum in Romanos molientem, virili & imperioſo reſponſo abſterruit; reſpondens ſe ad propulſandos ejus impetus eſſe paratiſſimam. Cæterùm ipſum vel à muliere victum iri, quod ignominioſum; vel mulieris victorem, quod inglorium. Renovatum itaque Bulgaros inter & Imperium fœdus eſt, reſtituta *Bogori* ſoror inter captivos olim abducta, & in Aula Conſtantinopolitana Chriſtianis inſtituta literis & ſacris initiata. Cujus hortatu, & divinis flagellis, necnon terribili Judicii ſupremi picturâ à Monacho Romano *Methodio* expreſſa, ad Chriſti fidem cum tota gente perductus eſt, atque à Patriarcha Conſtantinopolitano in Bulgariam miſſo baptizatus, Imperatoris nomine *Michaël* appellari voluit. Novos Manichæos ſeu Paulicianos *Theodora* inſectata eſt, eóſque niſi errores ejurarent, è medio tolli juſſit. Pii ſeveritas Edicti in deſperationem actos ad Saracenos deficere compulit, permixtóſque Barbaris Imperii fines populari. Interea *Bardas* Theodoræ Auguſtæ frater, orta inter *Manüëlem* & *Theoctiſtum* Patritios & Imperatoris tutores Imperiique Adminiſtros diſcordia uſus, ſummam rerum ad ſe trahere molitus eſt, utroque ab adminiſtratione Reipùblicæ ſummoto. Suo ab Aula ſeceſſu *Manuël* prudentiſſimus invidiam declinavit. *Theoctiſti* heroïca libertas & integritas Bardam de inceſta cum nuru propria conſuetudine redarguentis, & Imperatorem ab augendo primariis Aulæ dignitatibus nequiſſimo Pædagogo deterrentis, necem ipſi procuravit. Imperatoris & *Bardæ* crudelitatem execrata *Theodora* eſt: qui & eam privatam ad vitam redigere decreverunt. Id præſentiens Imperatrix ſapientiſſima, pejoráque non immeritò formidans, expoſita coram Senatu divitiarum in ærarium congeſtarum ſumma, ne adminiſtratio ſua calumniis pateret, Imperio ſe abdicavit, Palatióque exceſſit anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-quinto. Paulò poſt miſſus *Petronas* Theodoræ frater, qui ipſam cum filiabus attonderi & Moniales fieri juberet: quo indutæ habitu, ac opibus ſpoliatæ omnibus, in Cariani Palatium relegatæ ſunt, ubi *Theodora* paulò poſt obiit.

Bulgarorũ ad Chriſti fidem converſio.

Theodoræ Auguſtæ magnanimitas.

Theodorá ſummotâ, rerum ſummam *Bardæ* arbitrio permiſit *Michaël* Imperator, quem Curopalatæ dignitate auxit. Quo cum in Saracenos ducto exercitu, cladem paſſus maximam eſt, vixque ipſe evaſit. Fœliciùs rem geſſit *Petronas* alter *Michaëlis* avunculus, qui alia poſt quadriennium expeditione profligato Saracenorum exercitu, cæſóque Duce, Romani gloriam Imperii reſtituit. *Ignatium* Patriarcham *Methodii* Succeſſorem, *Bardas* è Sede deturbavit, ac dirè perſecutus eſt, quòd ipſum ob inceſtam cum nuru ſtupri conſuetudinem Communione privaſſet: Photiúmque in ejus locum ſubrogavit anno octingenteſimo quinquageſimo-octavo. Cæſaris deinde nomen ac dignitatem conſecutus, id boni Reipublicæ præſtitit, quòd Scholas Conſtantinopoli erexerit, bonáſque literas pene exules revocarit, Philoſophiæ lycæum in ipſa Regia collocans, in Magnaura; cui *Leonem* celeberrimum Philoſophum præfecit, *Jannis* Iconomachi Patriarchæ nepotem, ac Theſſalonicenſem quondam Epiſcopum, ſed ob hæreſim Iconomachorum depoſitum. Nec literæ tantùm, ſed & Leges auctore *Barda* Cæſare refloruere. *Michaël* inane gerebat Imperii nomen, ludis, aurigationibus, ac perpotationibus totus deditus; ærarium, quod *Theodora* mater opulentiſſimum reliquerat, ineptis ac turpiſſimis ſumptibus exhauriens, ſacris denique impiè illudens myſteriis. *Bardas* Cæſar in expeditione Cretenſi, aſſentiente *Michaële* Imperatore, *Symbatio* genero ſignum dante, cæteris ob nimiam ejus potentiam trepidantibus conjuratis, à *Baſilio* Regii Cubiculi Præfecto cæſus eſt, anno octingenteſimo-ſexageſimo-ſeptimo.

Bardas Cæſar Ignatium è Sede Conſtantinop. deturbat, Photium intrudit.

Michaëlis tertii vita.

Cretenſi omiſſa expeditione, Conſtantinopolim reverſus *Michaël*, *Baſilium* Imperii conſortem fecit. Qui cùm veri amici functus officio, illum à nequitiis & ſceleribus ad meliorem frugem revocare niteretur, *Michaël* reprehenſionis impatiens, ipſum imperio exuere, & remigi cuidam illud deferre, quin etiam illum è medio tollere molitus eſt. *Baſilius* compertis inſidiis, temulentum Imperatorem vino ſepultum trucidavit anno octingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo, cùm annis viginti quinque, id eſt, quatuordecim cum matre, & undecim ſolus, imperaſſet. Iſta conſtant ex *Curopalate*, *Zonara*, *Cedreno*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe*.

ARTICULUS IV.

De Baſilio Macedone, & Leone Sapiente.

Baſilius Macedo.

I. **B***Aſilius* in Macedonia obſcuro natus genere, cujus ſtirpem ab Arſacidis falſò repetit *Curopalates*, Imperium variis oſtentis prænuntiatum *Michaëlis* temulenti adoptione conſecutus, ejuſdem cæde ſibi firmavit. Viſo cœleſti ad pœnitentiam de parricidio agendam excitatus, crimen lachrymis, eleemoſynis, & extructa in honorem Archangeli Michaëlis Baſilica, expiavit, ut *Luitprandus* Lib. 1. Cap. 1. teſtatur. Eccleſiæ & *Ignatii* Patriarchæ cauſam contra *Photium* egregiè tuitus eſt, illum ab exilio revocavit, hunc expulit, ſecundùm Octavæ Synodi Oecumenicæ ſententiá. Felix *Baſilius*, niſi à ſe ipſo mutatus, & *Santabareni* cujuſdam præſtigiis, ipſiúſque *Photii* adulationibus illuſus, illo in Sedem poſt *Ignatii* obitum reſtituto, deſtruxiſſet quæ priùs ædificaverat. Saracenos variis in regionibus Imperii, & Manichæos *Chryſochire* Duce Romanis infeſtos profligavit. Multas extruxit, atque reſtauravit Baſilicas. Regiam urbem ſplendidis ædificiis ornavit. Judæos plurimos munificentia ſua pellexit ad fidem. Bulgaros in Chriſtianæ religionis profeſſione recentes miſſis Sacerdotibus & Monachis piiſſimis confirmavit. Eccleſiæ fines propagavit miſſo ad Ruſſos ſive Ruthenos Antiſtite, qui Chriſtianam fidem & Sacramenta illos edoceret; quam ingenti miraculo convicti, cùm ſcilicet liber Evangelii ab Epiſcopo in ignem poſtulantibus ipſis conjectus, inviolatus manſiſſet, amplexi ſunt, & baptiſmate initiati. Inſidiis à *Georgio* & *Symbatio* Patritiis appetitus *Baſilius*, illos oculis privari, conjurationis conſcios in exilium deportari juſſit. Filios tres, *Conſtantinum*, *Leonem*, & *Alexandrum* in ſocietatem adſcivit Imperii, natu minorem *Stephanum* Clero devovit, quatuor filias in Monaſterio Sanctæ Martyris *Euphemiæ*, Chriſto conſecravit. Magiſtratus dicundo juri conſtituit optimos, illíſque ſtipendia ex publico decrevit, ut à captandis muneribus manus abſtinerent. Pauperibus, quibus erat judicio diſceptandum, alimenta ſubminiſtrari curavit, ne inopia coacti vadimonia deſererent. Ærarium inſana *Michaëlis* Imperatoris

Photium & Regiæ Urbis Sede expellit, deinde reſtituit, magno Eccleſiæ damno.

Ruthenorum converſionem Baſilius Macedo procurat.

Baſilii Macedonis virtutes, & optima Reipublicæ regendæ ratio.

Imperatoris prodigalitate exhauſtum reſtauravit. Examinatis enim expenſarum tabulis, ab iis qui malis rationibus acceperant, mediam partem reſtitui ſanxit, temperata Optimatum Sententia qui integram cenſebant repetendam. Judicia per ſeſe interdum exercebat, & ad Ærarium generale deſcendens invigilabat ne à tributorum & vectigalium exactoribus quidquam injuſtè extorqueretur. Fraudis occaſionem ex numerorum notis dari animadvertens, loco notarum literis uti juſſit, quas ipſi ruſtici legere poſſent. Procerum conſilia, ſuggerentium ut Inſpectores in Provinciam mitteret, cujus inſtitutio muneris conduceret maximè ad augendos ærarii publici redditus, prudenter eluſit; *Præſtare* dicens, *aliquos lucrum injuſtum ex publico percipere, quam malè metuere mulctam, quæ eos opprimat, aliquam.*

Conſtantino filio natu majori defuncto, *Baſilii* domus in *Leone* inclinata recumbebat. Hunc *Santabarenus* Monachus præſtigiator patri ſuſpectum reddidit, à quo ornamentis Imperialibus exutus, in carcere detentus eſt, donec Senatoribus ad Regale convivium invitatis, ex Pſitachi voce querula, *Heu, heu Domine Leo*, inclamantis, data occaſio eſt Imperatori *Baſilio* pro libertate & reſtitutione filii in priſtinam dignitatem ſupplicandi. Obiit ex alvi profluvio *Baſilius* anno Chriſti octingenteſimo octogeſimo-nono: cum *Michaële* annum unum, ſolus undeviginti imperavit. Iſta ex *Curopalate*, *Zonara*, *Cedreno*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe* excerpta ſunt.

Leo Sapiens.

II. *Leo* ob eruditionem *Philoſophus* appellatus; *Baſilio* Patri in Imperium ſucceſſit. *Photium* Sede Conſtantinopolitana depulit, in eáque collocavit *Stephanum* fratrem. Illatam ſibi à *Santabareno* Monacho nequiſſimo injuriam ultus eſt, quem flagris cæſum, & oculis orbatum, in exilium relegavit. Adversùs Bulgaros, & Saracenos infœliciter primùm pugnavit, ſed utróſque poſtea vicit: illos Turcarum auxilio: iſtos *Euſtatii* & *Andronici* fortiſſimorum Ducum opera. Qui trigamiam lege lata prohibuerat *Leo*, ſecundùm Canones in Eccleſia Orientali receptos; quartam duxit uxorem. Primam habuit *Theophaniam* ſive *Theophanonem*, ſanctiſſimam fœminam, & miraculis etiam illuſtrem, cujus in memoriam ipſe templum erexit. Ex ea porro filiam unicam ſuſcepit: ſecundam *Zoën* Stiliani Tzautzæ filiam, quæ nullos ipſi liberos peperit. Tertiam *Eudociam*, quæ in puerperii doloribus unà cum infante mortua eſt: quartam *Zoën* Carbonopſinæ filiam, ex qua filium ſuſtulit *Conſtantinum*. Magnas in Eccleſia Conſtantinopolitana turbas quartum iſtud *Leonis* Imperatoris matrimonium excitavit. Ipſum namque cùm ab aditu Eccleſiæ prohibuiſſet *Nicolaus Myſticus* Patriarcha, & Presbyterum qui has nuptias benedixerat, exauctoraſſet, Imperator illum è Sede Conſtantinopolitana deturbatum in Monaſterium relegavit, ſubſtituto ejus in locum *Euthymio* viro religioſiſſimo. Tum *Leoni* venit in mentem tertias & quartas nuptias Lege lata licitas dicere: ſed ipſum ab ea ferenda lege novus Patriarcha deterruit. Obiit ex ventris profluvio *Leo* Philoſophus anno Chriſti nongenteſimo undecimo, die undecima Junii, cùm annum Imperii vigeſimum-quintum per tres menſes inchoaſſet, ac *Alexandrum* fratrem Imperatorem, tutorémque *Conſtantini* filii deſignaſſet. Hæc ſcriptis tradita ſunt à *Curopalate*, *Zonara*, *Cedreno*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe*.

Trigamiam prohibet. Quartam nihilominus duxit uxorem. Hinc graves in Eccleſia Conſtantinop. turbæ.

ARTICULUS V.

De Alexandro, Conſtantino Porphyrogenito, Romano Lecapeno, & Romano Juniore.

Alexander.

I. ALexander Baſilii Macedonis filius, *Leonis* frater Philoſophi, diſſolutiſſimus Princeps, ac in crapulam atque libidinem projectus, *Conſtantino Leonis* filio in conſortium Imperii adſcito, tredecim menſibus Reipublicæ indigniſſimè præfuit. *Euthimium* Patriarcham adempta dignitate relegavit, cùm priùs cum probris affici & pugnis cædi ab adverſæ factionis hominibus permiſiſſet. *Nicolaum* verò *Myſticum* in Sedem reſtituit. Bulgarorum Legatos arroganter excepit, contumelioſè dimiſit, Simeoni eorum Regi minatus: qui idcirco rupta pace in Imperium arma movit. Obiit *Alexander* anno nongenteſimo duodecimo, multo per nares & pudenda effuſo ſanguine, cùm opiparè pranſus & potus, pilæ deinde ludo ſe vehementiùs agitaſſet.

Conſtantinus Porphyrogenitus.

II. Poſt ipſum imperavit *Conſtantinus Porphyrogenitus* Leonis filius, ſeptennis puer, ſub *Nicolai* Patriarchæ, ſelectorúmque Patritiorum tutela, quos moriens *Alexander* deſignarat, necnon *Zoës* matris, quæ ab *Alexandro* pulſa, de tutorum ſententia revocata eſt, & ad Imperii adminiſtrationem aſſumpta. *Conſtantinus Ducas* ad invadendum Imperium animatus, in ſeditione quam excitarat, oppreſſus eſt, ejúſque caput ad Imperatorem delatum. Patricii complures conjurationis conſcii, quidam attonſi & in Monaſteria detruſi, alii excæcati & exilio damnati, nonnulli capite plexi ſunt. *Simeon* Rex Bulgarorum, pacis quam cum *Conſtantino* pepigerat, haudquaquam fidelis obſervator, Thraciam populabatur, Adrianopoli cujuſdam Armeni proditione capta. Zoë Auguſta, icto cum Saracenis fœdere, bellum in Bulgaros decrevit, cujus ſummam commiſit *Leoni* Phocæ. Ancipiti marte primò pugnatum eſt, fuſi tandem Bulgari fuere. *Leo Phocas* victoria tumidus ad res novas moliendas animos ſumpſit, palámque affectavit Imperium. Is à *Romano Lecapeno* repreſſus, captus, excæcatus eſt: quem *Romanum* Imperator Cuſtodem ac Patrem novo & ad hanc diem inuſitato honoris genere appellavit, ducta in matrimonium filia ejus *Theodora*. Nova & Imperio proxima dignitas multos *Romano* æmulos ſuſcitavit, à quibus etiam inſidiis appetitus eſt. De ipſis habita quæſtio, ſumptúmque ſupplicium. *Zoë* Auguſta inſidiarum conſcia credebatur, quæ propterea Palatio ſummota, tonſiſque capillis in Monaſterio *S. Euphemiæ* Religioſam Vitam profeſſa eſt.

Romanus Lecapenus.

III. *Romanus Lecapenus* anno nongenteſimo decimo-nono Cæſar primùm, deinde Auguſtus appellatus eſt. Graſſantes Bulgaros repellere fruſtra conatus, cladem exercitûs ad Pegas paſſus eſt maximam. Fœlicior fuit contra Saracenos pugna navalis, Tripolitana diſſipata, ſubmerſáque Claſſe. *Romanus* Chriſtophorum filium ſuum primò, deinde reliquos duos, Stephanum & Conſtantinum, poſtremò nepotem ex Chriſtophoro, Imperatores coronavit: Et *Conſtantino Porphyrogenito* poſteriorem à ſe filiiſque locum tribuere auſus eſt homo inſolens. *Theophylactum* verò filiorum natu minimum Patriarcham fecit. Poſt obitum *Stephani* Patriarchæ *Triphon* Monachus in Sede collocatus eſt ea conditione, ut certo elapſo tempore *Theophylacto* Imperatoris filio adhuc puero cederet. Summæ Dignitati aſſuevit fiduciarius Monachus, conditionémque contra fas admiſſam implere noluit. Hunc *Theophanis* Cæſareenſis Epiſcopi arte circumventum exauctoravit *Romanus*. Fingens nimi-

rum *Theophanus* Imperatorem, quoniam crimen illi objicere non poterat, ob imperitiam ipſum è Sede Patriarchali exturbare velle, effutiréque ejus æmulos quòd ne proprium quidem nomen ſcribere ſciret, perſuaſit imprudenti ut nomen in Charta pura exararet, cui ejus ceſſio in gratiam *Theophylacti* Principis ſuperſcripta eſt. Cum Ruſſis duobus navalibus prœliis Imperatoria Claſſis fœliciter congreſſa eſt. Victi etiam non ſemel Saraceni, multis quas occuparant ademptis urbibus. Interea *Romanus* liberalitate vel odium ſui mitigare, vel peccata redimere ſatagens, præter alias diſtributiones, etiam æs alienum pro debitoribus diſſolvit, cujus ſumma ad centenarios undeviginti excreverat, tabulis in medio foro crematis. Pretium quoque numeravit pro iis qui Conſtantinopoli in conductitiis domibus habitabant. Verùm hæc ex alieno erogata beneficia *Romano* ad iram Numinis placandam nihil profuere. Ejus in Principem ſuum contemptum ac impietatem pari in ipſummet filii ejus impietate Deus ultus eſt. Anno ſcilicet nongenteſimo quadrageſimo-quarto, *Stephanus Romani* filius patrem Inſignibus Imperii exutum, & attonſum, in Protam Inſulam relegavit.

Romani liberalitas.

IV. Nec multò poſt *Romani* filios Imperio privavit, Cleróque invitos mancipavit, ac procul deportari juſſit *Conſtantinus Porphyrogenitus*: exindéque ſolus moderari cœpit Imperium. Religione, ſtudiiſque litterarum, quæ & ipſe coluit, & in Urbe Regia pene deficientia reſtauravit, laudem ſibi peperit nonnullam: ſed ebrietate, væcordia, & neglectu publicæ rei, maximéque indignorum ad Magiſtratus promotione, vituperationem ſubiit maximam. Eo Imperante, Turcarum Principes, & *Elga* Ruſſorum Principis vidua, Conſtantinopolim venientes, Chriſto nomen dedere, & baptiſma ſuſcepere. Obiit anno nongenteſimo quinquageſimo nono, die ſecunda Novembris, non abſque ſuſpicione veneni à *Romano* filio propinati. Vixit annos quinquaginta quatuor. Cum patre *Leone*, *Alexandro* patruo, & matre annos tredecim imperavit, cum *Romano Lecapeno* viginti ſex, ſolus quindecim.

Romanus junior.

V. *Romanus Junior* Conſtantini Porphyrogeniti filius, ingenii ſatis ac perſpicaciæ ad Rempublicam gubernandam habuit, ſi id ei per Miniſtros licuiſſet, qui eum juvenilibus cupiditatibus ac ſtudiis deditum eſſe voluerunt, ut ipſi Rempublicam tractantes, ingentes opes corraderent. Eo regnante, *Nicephorus Phocas* Cretam Saracenis eripuit, indéque in Syriam penetrans, victis hoſtibus, Berœâ captâ, opimis cum ſpoliis, & ingenti captivorum numero domum rediit. Roganti Imperatori quî fieret ut Romana res ita peſſumiret, magna libertate reſpondiſſe fertur: *Ideo fit quòd tu imperas & pater meus exercitum ducit. Nam & tu Imperium perperam adminiſtras, & ille pecuniæ ſtudet.* Obiit *Romanus Junior* anno Chriſti nongenteſimo ſexageſimo-tertio, ætatis vigeſimo-quarto, ſeu veneno potatus, ſeu viribus corporis libidine exhauſtis. Imperium quod annos tres & menſibus quatuor adminiſtrarat, filiis duobus *Baſilio* & *Conſtantino*, ac eorum matri *Theophanoni* reliquit. Fuit illa cauponis filia, cui ante Regias nuptias *Anaſtaſia* nomen. Hæc ex *Curopalate*, *Zonara*, *Cedreno*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe* comperta ſunt.

Nicephori Phocæ libera reſponſio.

ARTICULUS VI.

De Nicephoro Phoca.

Nicephorum, licet cupiditatem qua flagrabat, Imperii diſſimulantem *Joſephus* Cubicularius, & ſupremus Reipublicæ Adminiſter opprimere conatus eſt, miſſis ad *Joannem* & *Romanum* Duces mandatis, ut illum vel Monaſticum habitum ſuſcipere cogerent, aut è medio tollerent. Hi literas à Cubiculario ſcriptas cum *Nicephoro* communicarunt, cúmque ad capeſſendum Imperium coëgere. Tunc in Cappadocia verſabatur, ubi ab omnibus Orientalibus copiis Imperator ſalutatus, indéque Conſtantinopolim reverſus, à *Polieucto* Patriarcha coronatus eſt. *Theophanonem* Auguſtam *Romani Junioris* viduam uxorem duxit viduus ipſe. Quem Patriarcha ab aditu ſacrarii prohibuit, donec pœnas ſecundi matrimonii ſecundùm Canones ſubiret. Vulgato deinde rumore quòd *Theophanonis* liberos è baptiſmo ſuſcepiſſet, ipſi ſacris omnibus interdixit, niſi matrimonium ſolveret ſpiritalis affinitatis impedimento diremptum. At ille *Theophanoni* repudium dare noluit, flagrante adhuc amore, *ſed quæſtionem ad Summos Sacerdotes, & Senatus Principes retulit*: qui ipſi ut adularentur, id reſponſi dedere: *Eum Canonem qui à Copronymo homine impio conſtitutus eſſet, valere non oportere*: Scriptóque ratum ejus matrimonium habuerunt. *Nicephorum* tamen recipere noluit Patriarcha, donec *Bardas* Cæſar ejus pater, & Regiæ Protopapa *Stylianus* Juramento confirmaſſent nullos Theophanonis filios ex ſacro fonte, ab ipſo ſuſceptos eſſe. Militari laude excelluit *Nicephorus Phocas*, profligatis in Cilicia & Syria Saracenis, & Cypro Inſula, Antiochia, aliiſque urbibus expugnatis & Imperio reſtitutis. Verùm bellicæ fortitudinis gloriam in eo obſcuravit ſordida & illiberalis indoles, prædáque in militibus tolerata. Continentium ratione bellorum nova tributa inſtituebat, augebat vetera. Imperatorias largitiones Senatui fieri ſolitas imminuebat. Annua dona ab antiquo templis aliiſque piis ædibus attributa penitus ſuſtulit, Eccleſiarum cenſum augeri prohibuit. Eccleſiæ oppreſſit libertatem, conſiliis Sacerdotum intereſſe volens ac præſidere, omnémque deſignandi Epiſcopos Auctoritatem ſibi vendicans. Graſſante fame binos medimnos aureo vendi juſſit, *Baſilii* Macedonis munificentiam haud imitatus, qui in ſumma annonæ difficultate publicis horreis apertis, medimnos duodecim pro unico aureo populis diſtribui præcepit. Eccleſias tributarias fecit. Sordidum ejus animum, ineptúmque corporis habitum animo reſpondentem egregiè deſcribit *Luitprandus* in Relatione de Legatione ſua, ſimúlque exponit hominis improbitatem, quâ Romani Pontificis, & *Ottonis* Imperatoris Legatos indignè accepit ac violavit. Periit *Theophanonis* conjugis, & *Joannis Tzimiſcis* inſidiis anno Chriſti nongenteſimo ſexageſimo-nono, die Decembris undecima, ætatis quinquageſimo ſeptimo. Sex annos totidémque menſes regnavit. Inſidias metuens, Regiam mœnibus firmiſſimis circumdederat: quorum extructio civium animos ab ipſo magis fecerat alienos, exiſtimantium arcem contra ſe erigi: nec intellexerat imprudens nullam eſſe munitionem firmiorem Regum quàm amorem ſubditorum. Legem ferre voluerat *Nicephorus Phocas* de militibus qui in bello occubuerant pari cum Martyribus honore colendis: ſed abſurdum Edictum Principis, cui res una militaris, religio nullatenus cordi erat, cùm Antiſtites, tum Senatus prohibuere. Iſta conſtant ex *Curopalate*, *Zonara*, *Cedreno*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe*.

Spiritalis affinitatis impedimentum Matrimonii in Eccleſia Orientali.

Nicephori Phocæ ſordida indoles.

Abſurdam impiámque Legem meditatur Nicephorus Phocas.

ART. VII.

ARTICULUS VII.

De Joanne Tzimiſce.

Joannes Tzimiſces Pœnitentiam à Patriarcha impoſitam ſuſcipit.

Joannis Tzimiſcis in Virginem Deiparæ pietas.

POſt *Nicephori* necem Imperator ſalutatus eſt *Joannes Tzimiſces*. Romani Junioris filios ſtatim Collegas adhibuit, Acta *Nicephori* reſcidit, Leonem Phocam ejus fratrem, Leoniſque filium Nicephorum relegavit. Cùm ad Coronam Imperialem accipiendam ad magnam Eccleſiam progreſſus eſſet, ipſum ædis ſacræ aditu prohibuit Patriarcha *Polieuctus*, donec cædem *Nicephori* eluiſſet. Summiſſo animo Pontificis interdictum excepit, eóque jubente Theophanonem Nicephori uxorem Regia ejectam, Proconeſum deportari juſſit, illos qui ipſa inſtigante eumdem Imperatorem trucidarant, damnavit exilio; Edictum quo ſanxerat *Nicephorus*, ne quis abſque ſuo nutu Epiſcopos deſignaret, palam dilaceravit, atque ad Numinis placandam iram opes omnes quas privatus habuerat, pauperibus erogavit: hiſque peractis coronatus eſt. Bardam & Leonem Phocas, Leoniſque filium Nicephorum, tyrannidem affectantes compreſſit, non abſque clementiæ laude. *Theodoram* Conſtantini Porphyrogeniti filiam uxorem duxit anno Imperii ſecundo. Saracenos ab Antiochia repulit, in Bulgaros, Ruſſos, Patzinachas, & Scythas ducto exercitu, inſignem ope Deiparæ & *Theodori* Martyris, qui pro Imperio pugnare viſus eſt, reportavit de Barbaris victoriam. Confecto bello, triumphi honorem Deiparæ Virgini detulit pius Princeps; ejus imaginem quadrigis, quæ Bulgaricis conſtratæ ſpoliis erant, impoſitam ſolemni pompa per Urbem Regiam devehi jubens, quam ipſe albo inſidens equo modeſtè ſecutus eſt. Coronam Bulgaricam Chriſto in Eccleſia appendit. Templum erexit magnificentiſſimum in gratiarum actionem. Aureis nummis & obolis primus Salvatoris inſculpſit effigiem cum hac inſcriptione: *Jeſus Chriſtus Rex Regum*. Abſolvit etiam ſubditos univerſos fumario tributo. Veneno dato à Baſilio Cubiculario, mortuus eſt anno nongenteſimo ſeptuageſimo quinto, die quarta Decembris, cùm annos ſex totidémque menſes imperaſſet. Hæc ex *Curopalate*, *Zonara*, *Cedreno*, *Glyca* & *Conſtantino Manaſſe* deflorata ſunt.

ARTICULUS VIII.

De Baſilio Bulgaroctono, & Conſtantino ejus fratre.

Baſilii avaritia, peſſimaque gerendæ Reipublicæ ratio.

Baſilius in Bulgaros victos crudelis.

I. JOanne *Tzimiſce* mortuo Imperium iis reſtitutum eſt, ad quos hereditario jure pertinebat, *Baſilio* & *Conſtantino* Romani Junioris filiis. Tùm *Baſilius* vigeſimum, Conſtantinus decimum-ſeptimum ætatis annum agebat. Contra ipſos tyrannidem uſurparunt *Bardas* cognomento *Durus* & *Bardas Phocas*. Hic in pugna interfectus: ille *Baſilio* Imperatori, qui ſolus Rempublicam gerebat, Auguſto tantùm nomine, & inſignibus cum fratre Conſtantino communicatis, reconciliatus eſt. Defectionum curis levatus, Tripolitanum, Damaſcenum, Tyrium, & Berytium Principes, qui conſpiratione facta Antiochiæ agrum incurſionibus vexabant, coërcuit, Romaniſque ſervire coëgit. Bulgariam diuturno bello laceſſitam; *Samuele* Rege, & *Gabriële* ejus filio devictis, ſibi ſubjecit. Quindecim millia Bulgarorum militum, quos captivos fecerat, effoſſis oculis ad *Samuëlem* remiſit, ſingulis centuriis uno monoculo præeunte: quorum aſpectu in vertiginem ac deliquium lapſus Bulgarus Princeps, paulò poſt obiit præ mœrore. Crabatas deinde, Sirmiúmque Romano ſubdidit Imperio. Abaſgos demum debellavit. Incredibilis avaritiæ fuit, adeò ut non ærarium dumtaxat, conclavia & ciſtas auro gemmíſque refertas habuerit, ſed ſubterraneos quoque anfractus labyrinthorum inſtar effoſſos pecuniâ repleverit. Tributum pauperum qui perierant, à divitibus exegit, quod *allelengium* vocatum eſt, fruſtra deprecante Patriarcha *Sergio* ut inſolentem gravémque exactionem tolleret. Subditis formidabilis quàm charus eſſe maluit: neque cives, neque milites pro recepta conſuetudine, ſed ſuo judicio & arbitratu tractare volens. Nullam doctorum virorum rationem habuit, eruditionem velut rem inutilem aſpernatus. Viros nec genere, nec doctrina, conſpicuos à Conſiliis habuit & ab Epiſtolis. Iram diſſimulare noverat; occaſione data in ultionem erupturam. Decreta ſua haud facilè immutabat pertinacis ingenii Princeps. Vixit annos ſeptuaginta duos, ſolus rerum potitus eſt annis quinquaginta. Obiit anno milleſimo vigeſimo-quinto, Decembri menſe.

II. Triennio ſupervixit *Conſtantinus* ejus frater, homo ſocors & diſſolutus, vino, veneri, aleæ, mimíſque deditus, calumniis faciles præbens aures, primarios optimóſque viros opprimens, & abſque cauſa interdum excæcans: pecuniæ erga ſuos Eunuchos prodigus, erga cæteros admodum parcus: In exigendis tributis immiſericors, Magiſtratus ſummáſque dignitates nullo delectu vilibus homuncionibus conferens. Ex *Helena* uxore liberos maſculini ſexus nullos ſuſceperat, ſed tres dumtaxat filias. Quarum unam *Romano Argyro* uxorem dedit cum Imperii dote. Obiit anno Chriſti milleſimo vigeſimo-octavo, Novembri menſe, cùm annos quinquaginta cum fratre, ſolus verò tres imperaſſet. De his *Curopalates*, *Zonaras*, *Cedrenus*, *Glycas*, & *Conſtantinus Manaſſes*.

CAPUT VII.

De Imperatoribus Occidentis, & Regibus Francorum.

ARTICULUS I.

De Carolo Magno Imperatore.

Caroli M. Imperatoris inauguratio.

Anno 801.

CArolum *Magnum* Regem Chriſtianiſſimum anno Chriſti DCCC. tria graviſſima negotia ad iter in Italiam ſuſcipiendum impulerunt, ſcilicet defectio *Grimoaldi* Ducis Beneventani, cædes *Herici* Ducis Forojulienſis, & violatio *Leonis* Papæ, quorum unumquodque acerrimè vindicandum exiſtimabat. Forojulienſibus Ducem conſtituit *Cadolachum*, ſumpto de Tarſaticenſibus ob *Herici* necem ſupplicio. Hinc Romam quartò profectus, Conventum habuit in cauſa *Leonis* Papæ, qui ſe Sacramento purgavit, ut refert *Anaſtaſius Bibliothecarius*. Ibidem claves Dominici ſepulchri, ac loci Calvariæ, accepit cum vexillo, quod *Joannes* Hieroſolymitanus Patriarcha per *Zachariam* Preſbyterum ad ipſum miſerat, factuſque eſt ſacrorum locorum dominus ſpontanea *Aaronis* Caliphæ ceſſione. In Natali Domini à *Leone* Papa proclamatus eſt & coronatus Imperator, ut *Eginhardus*, *Anaſtaſius Bibliothecarius*, Annales Laureshamenſes, & alii referunt. De Tranſlatione Imperii à Græcis ad *Carolum Magnum*, ſingularem Diſſertationem inſtituemus. Multa dona Eccleſiis Urbis obtulit novus Imperator,

tor. Poſt paucos dies, de Auctoribus ſeditionis in *Leonem* Pontificem commotæ quæſtio habita, ſecundùm Legem Romanorum, qui ut Majeſtatis rei, capite damnati ſunt. Sed Pontifex pro ipſis apud Imperatorem intercedens, capitalem ſententiam exilio commutari obtinuit, ut Anaſtaſius, & Annales veteres Francorum teſtantur. Romæ & Italiæ rebus ordinatis, bellum Beneventanum geſſit per *Pipinum* filium ſuum (ex Annalibus Loiſelianis.) Dum in Italia verſaretur, octo Capitula Legi Longobardicæ adjecit. Primum, *de chartis donationis faciendis*. Secundum, *de Aribanno*. Tertium, *de deſertoribus*. Quartum, *de latronibus*. Quintum, *de mancatione qualibet*. Sextum, *de Aldionibus publicis in jus publicum pertinentibus*. Septimum, *de latronibus*. Octavum, *de ſervis fugacibus*. Aribannum eſt mulcta illis indicta, qui cæteris Regio mandato ad bellum pergentibus, domi reſident. Eſt etiam pœna indicta pro contemptu Capitulorum, in quorum tranſgreſſores bannum ſive exilium Regia Auctoritate decretum eſt. Mancatio eſt mutilatio quælibet. Aldiones filii ſunt Aldiorum: Aldii autem ſunt liberti cum impoſitione operarum facti. Dum adhuc in Italia verſaretur, Legatos *Aaronis* Regis Perſarum, & Amirati *Abraham* in confinio Africæ in Foſſato regnantis excepit *Carolus M.* ut conſtat ex Vitæ ipſius Auctoribus, & antiquis Annalibus Francorum.

Capitularia.

Anno DCCCII. miſit Legatos Conſtantinopolim *Carolus Magnus* pro ſancienda pace cum *Irene* Auguſta, quam expetiit in conjugem. Quæ quidem ab his nuptiis non abhorrebat; ſed cùm Imperii Conſtantinopolitani ſtatus civili motu repente turbatus eſſet, & *Nicephorus* Patritius, *Irene* dejecta, Imperium uſurpaſſet, Legati *Caroli Magni* literis pacis à *Nicephoro* acceptis, in Franciam cum ejus Legatis rediere. (Ex Theophane, & Annalibus Laureshamenſibus.) Eodem anno Miſſos per Provincias ad jus dicendum direxit, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Abbates, cum Ducibus & Comitibus, ut Chronicon Moiſſiacenſe commemorat. Habita etiam Aquiſgrani Synodus, in qua Canonibus, Regula S. Benedicti, Legibus, ab Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus & Comitibus, recenſitis, omnium Regni ordinum ſancita eſt reformatio. (Ex eodem Chronico.) Capitula Miſſis Dominicis dedit Imperator, cùm ad res Eccleſiaſticas, tum ad civiles & politicas pertinentia. Capitulare Miſſis Dominicis datum duplex edidit *Baluzius*. Primum Capitula XLI. alterum XXIII. complectitur. Ad eumdem annum refertur Capitulare Epiſcoporum, quod Capitula XXII. continet à Presbyteris cuſtodienda atque adimplenda.

Miſſi Dominici.

Miſſi Dominici dicebantur, qui miſſi à Domino, id eſt, à Rege. Provincia ſeu regio quæ Miſſis Dominicis aſſignabatur, appellabatur *Miſſaticus*, & *Miſſaticum*: Regnum pro Regis arbitrio in plura vel pauciora Miſſatica dividebatur, quorum unumquodque plures Comitatus & pagos continebat. Tum ex Ordine Eccleſiaſtico, tum ex Laïco Miſſi Dominici eligebantur, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Duces, Comites, aliique Nobiles Viri. Ad unumquemque Miſſaticum duo ut plurimùm Miſſi Dominici dirigebantur, unus Clericus, alter Laïcus. Poſtquam ſuis Miſſaticis à Rege deſignati fuerant, ab ejus Majeſtate accipiebant Capitula, ſive Commonitoria. Dabatur & iiſdem Tractoria, ſive Regiæ literæ, quarum beneficio in locis ſui Miſſatici recipiebantur, accipiebántque ſtipendium à Miniſtris Comitum, qui tenebantur illud ab iis exigere qui in Miſſatico morabantur. Lib. 4. Capitularium cap. 73. *De diſpenſa Miſſorum Dominicorum*, id eſt, de eorum

A ſtipendiis ſtatuitur. Epiſcopis uberior ſubminiſtrabatur annona quàm Ducibus & Comitibus. Miſſi Dominici qui Epiſcopi, Abbates, vel Comites erant, quamdiu prope ſuum Beneficium verſabantur, conjectum, id eſt, contributionem ab aliis accipere non poterant; poſtquam verò inde longè receſſerant, tunc accipiebant ſecundùm quòd in ſua Tractoria continebatur, ut conſtat ex cap. 69. ejuſdem libri. Quamvis Epiſcopi Miſſos Dominicos honoris gradu in ſuis Diœceſibus præcederent, eorum tamen juriſdictioni in multis ſubdebantur, ut patet ex Capitulis Miſſis Dominicis hoc anno datis, cap. 2. *De Epiſcopis & reliquis Sacerdotibus,*
B *ſi ſecundum canonicam inſtitutionem vivant, & ſi Canones bene intelligant & adimpleant.* Comitibus Miſſi Dominici præponebantur, ut conſtat ex Lege Longobardorum Lib. 2. Tit. 53. Art. 2. *Si Comes in ſuo Miniſterio juſtitiam non fecerit, tunc Miſſus noſter de hac cauſa ſonare*, id eſt, inquirere, *faciat, uſque dum juſtitiæ ibi factæ fuerint.* In illius Comitis Miniſterio, qui rectè juſtitiam adminiſtraverat, diu morari non debebant, neque Placitum illic habere; ſed ibi moram facere, ubi juſtitia, vel minùs, vel negligenter facta erat, ut conſtat ex lib. 4. Capitularium cap. 67. Quibus de rebus Miſſi Dominici cognoſcerent, compertum eſt
C ex Capitulari quod *Carolus Magnus* hoc anno Miſſis ſuis dedit, ut inquirerent *De Epiſcopis & reliquis Sacerdotibus, de Abbatibus, de Monaſteriis virorum, de Monaſteriis puellarum, de decimis & nonis atque juſtitia Eccleſiarum Dei, de pauperum oppreſſione, de homicidiis, latrociniis, inceſtis, perjuriis*, aliiſque hujuſmodi criminibus, & utrum *amicitia* eſſet, vel *diſcordia inter Epiſcopos, Abbates, ſive Comites & Abbatiſſas, atque Vaſſos Regios.* Curare etiam debebant ut populus Sacramentum fidelitatis Regi renovaret. Quatuor tantùm menſibus in anno Legationes ſuas obibant, Januario, Aprili,
D Julio, Octobri, ut conſtat ex lib. III. Capitularium cap. 83. Rationem Legationis ſuæ Regi reddebant; ſi quod dubium emergeret, de eo interrogabant in proximo Placito. Ad eas interrogationes & reſponſiones fiebant nova Capitula, quæ poſtea in Miſſaticis promulgabantur.

Anno Chriſti DCCCIII. *Carolus Magnus* undecim Capitula Legi Salicæ addidit. Ad eumdem annum pertinet Capitulare de Lege Ripuarenſi, duodecim Capita continens; item Capitulare de purgatione Sacerdotum, Capitulare de Immunitate Epiſcoporum & aliorum Sacerdotum ab expe-
E ditionibus bellicis, & alia quatuor à *Baluzio* eadem temporis notâ inſignita. Ad eumdem annum referenda eſt Synodus Reginoburgi * habita de Chorepiſcopis, in qua tres Sanctiones editæ. Prima, ut Chorepiſcopi deinceps non fierent; Secunda, ut de Miniſterio Epiſcopali nihil præſumerent qui jam erant ordinati; Tertia, ut quæ geſta fuerant à Chorepiſcopis, haberentur irrita. Ita reſponderat *Leo III. Arnoni* Salisburgenſi Epiſcopo, quem *Carolus Magnus*, Romam miſerat, de hoc dubiæ diſciplinæ Capite interrogaturum. Eæ Sanctiones in librum 7. Capitularium relatæ ſunt. Eo-
F dem anno excepti à *Carolo Magno Nicephori* Græcorum Imperatoris Legati ad *Saltz* ſuper fluvium Salam, quibus conditiones pacis in ſcripto datæ. (Ex Annalibus Francorum Laureshamenſibus, Fuldenſibus, Metenſibus, & Bertinianis.) Expugnata Barcinona Hiſpaniæ civitas à *Ludovico* Aquitaniæ Rege, Caroli M. Filio, *Saton* Dux captus, & ad *Carolum* miſſus. (Ex Chronico Moiſſiacenſi.)

Capitularia.

Capitula de Chorepiſcopis.

* Reginoburgum, vulgò Ratisbona in Bavaria, ad Danubium, Epiſcopalis civitas, ſub Archiepiſc. Salisburgenſi.

Anno DCCCIV. bellum Saxonicum, quod annos triginta tres duraverat, confectum eſt. Decem hominum millia ex his qui utraſque ripas Albis fluminis incolebant, cæteris profligatis, cum uxoribus & parvulis

Belli Saxonici exitus.

Saxones Chriſti jugo à Carolo M. ſubditi.

parvulis tranſlata, & huc illuc per Galliam & Germaniam diſperſa. Et conditio illis imperata, *ut abjecto dæmonum cultu, & relictis patriis cærimoniis, Chriſtianæ Fidei atque Religionis Sacramenta ſuſciperent: & Francis adunati, unus cum eis populus efficerentur.* (Ex Eginhardo in Vita Caroli Magni.) Ipſis conceſſit Imperator ut ſuis Legibus viverent, utque à tributo Regibus Francorum ſolvendo immunes eſſent. Juramentum fidelitatis ab ipſis poſtulatum, obedientiáque Præſulibus & Clero, Judicibus ab Imperatore conſtitutis, & Miſſis Dominicis, præcepta. De his Poëta Saxonicus. Locus in quo Pactio firmata eſt, *Saltus* appellatur, vulgò *Saltz*. Ibidem editum Capitulare octo conſtans Capitibus. In iis ſextum obſervatione dignum eſt, quod in Monaſteriis Puellarum eas ſolùm infantes educari jubet, quæ religioſæ vitæ à parentibus deſtinatæ ſunt, & Deo oblatæ, atque in ipſo loco firmiter in Dei ſervitio perſeveraturæ. Hæc ſequitur in Capitularibus Imperatoris ad Preſbyteros Admonitio duodecim capitibus comprehenſa. Eodem anno Mantuæ reperta ſpongia Chriſti Sanguine, ut ferebatur, imbuta. *Leo* Pontifex Maximus rei veritatem exploraturus Mantuam adiit, indéque in Franciam veniens, Remis exceptus eſt à Carolo M. & Natalem Domini apud Cariſiacum ſimul celebrarunt, ut Annales Loiſeliani, Laureſhamenſes, Fuldenſes, Bertiniani, Metenſes, Monachus Egoliſmenſis, & Incertus Auctor in Vita Caroli M. teſtantur.

Quæ Puellæ in Parthenonibus educandæ.

Leo III. à Carolo M. Remis exceptus.

Anno DCCCV. *Theodorus* Caganus ſeu Princeps Hunnorum Chriſtianus ad *Carolum Magnum* veniens de Behemannorum ſeu Bohemorum injuriis conqueſtus eſt. Ille ut Principem & Religionem Chriſtianam tueretur, bellum in Behemaniam intulit, & per *Carolum* filium feliciter geſſit, ut veteres Annales teſtantur. Eodem anno Capitulare condidit ad Theodonis Villam ante Natale Domini, quod ſexdecim conſtat Capitulis. Ad eumdem annum pertinet alterum Capitulare, quod eſt *Ad omnes generaliter*, & viginti quinque Capitula complectitur in editione Bavarica *Viti Amerbachii*, in antiquis verò exemplaribus MSS. San-gallenſi & Corbionenſi, tria & viginti dumtaxat. Ad eumdem annum referenda ſunt Capitula ſexdecim *Jeſſe* Epiſcopo Ambianenſi Miſſo Dominico data, quæ ex Codice MS. Bigotianæ Bibliothecæ edidit *Baluzius*. Eodem anno, & eodem in loco Capitulum *De honore Epiſcoporum & reliquorum Sacerdotum* conditum eſt, quod lib. 7. Capitularium cap. 390. legitur.

Capitularia.

Anno DCCCVI. Carolus Magnus Regnum filiis ſuis diviſit. Aquitaniam, Vvaſconiam, Burgundiam, agrum Lugdunenſem, Provinciam, Sabaudiam, Vallem Seguſianam uſque ad Cluſas, & quicquid inde per terminos Italicorum montium contra Meridiem & Occidentem uſque ad mare vel uſque ad Hiſpanias continetur, *Ludovico* natu maximo attribuit. Italiam & Bajoariam, atque Germaniæ partem *Pipino*: Franciam, Germaniæ partem alteram, Auſtriam, Neuſtriam, Turingiam, Saxoniam, Friſiam, &c. *Carolo*. Summam tamen in omnes illas ditiones & in filios ipſos poteſtatem ſibi retinuit, quamdiu ſuperſtes eſſet. Sanctiones quaſdam unà edidit, quarum obſervantiâ pax inter fratres foveretur. Ipſis ſuper omnia curam & defenſionem Romanæ Eccleſiæ imperavit. De hac partitione & teſtamentum factum, & jurejurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, cum ſanctionibus, pacis conſervandæ causâ factis, literis mandatum eſt, & ad *Leonem* Papam tranſmiſſum, qui aſſenſum præbuit, & ſubſcripſit, ut Annales Francorum Loiſeliani, Laureſhamenſes, &c. teſtantur. Chartam hujus diviſionis ſeu Teſtamentum Caroli M. lego

Carolus M. Regnum inter filios dividit.

A apud *Ducheſnium* Tom. II. & in Capitularibus editionis Baluzianæ. Ad eumdem annum referuntur à *Baluzio* tria Capitularia, duobus ac viginti Capitulis conſtantia, quibus *Carolus Magnus* Legem Bojoariorum adauxit. Eodem anno, cùm apud Noviomagum eſſet, Capitulare edidit infra Quadrageſimam, quod ab eo loco *Noviomagenſe* dicitur. Capitula continet undeviginti. In his obſervatione dignum eſt caput x. jubens ut unuſquiſque pauperes de beneficio, aut de propria familia nutriat: nec pauperes mendicando diſcurrere ſinantur; prohibetúrque ne ſic diſcurrentibus aliquid tribuatur, niſi manibus laborent. Eadem temporis nota conſi- B gnantur Capitula excerpta de Canone, numero tria & viginti. Eodem anno *Carolus Magnus* miſſo contra Sorabos ſive Sclavos *Carolo* filio, ipſos profligavit. Dux eorum in prælio cecidit, ædificata ſunt ad ripas Salæ & Albis fiuminis à Victore propugnacula. Sclavis compreſſis, in Bohemos arma vertit *Carolus* Rex, eorúmque fines maxima ex parte vaſtavit. *Pippinus* Rex Italiæ claſſem in Corſicam Inſulam contra Mauros, qui eam vaſtabant, direxit: hujus adventu conterriti Mauri ſeceſſere. Interea *Ludovicus* fratrum natu minimus res Aquitaniæ & Hiſpaniæ curans, Navarros & Pampilonenſes, qui ſuperioribus annis ad Saracenos defecerant, C in fidem recepit. (Ex antiquis Francorum Annalibus, Loiſelianis, Laureſhamenſibus, Bertinianis, & Metenſibus, & ex Monacho Egoliſmenſi in Vita Caroli Magni.)

Capitularia.

Noviomagum Batavorum, vulgò Nimega, ad Vahalim fluvium.

Lex de pauperibus.

Sclavi domiti.

Anno DCCCVII. *Carolus Magnus* Legatos *Thomæ* Patriarchæ Hieroſolymitani, & *Aaronis* Caliphæ, ad ſe cum muneribus magnificis & elegantibus directos, Aquiſgrani ſuſcepit. *Burchardum* Stabuli Comitem cum claſſe miſit in Corſicam, ut eam à Saracenorum incurſibus tueretur, ut veteres Annales Francorum ſupra laudati commemorant. *Ludovicus* Barcinonem diuturna obſidione fatigatam Saracenis eripuit, ut teſtatur Aſtronomus in ejus Vita. D Imperator Ingelheimium profectus, ibi Conventum Francorum habuit, ut refert Chronicon Moiſſiacenſe. Reliquiæ *S. Cypriani* Martyris, S. *Sperati* unius ex 12. Martyribus Scillitanis, & S. *Pantaleonis* Martyris, ab *Aarone* Rege Perſarum per *Caroli Magni* Legatos impetratæ, ex Africa Arelatem, ac deinde Lugdunum tranſlatæ ſunt, & in majori Templo *S. Joannis Baptiſtæ* & *S. Stephani* depoſitæ, illius Eccleſiæ ſacris præſidente Leidrado. Qua de Tranſlatione *Agobardi* Lugdunenſis Archiepiſcopi Carmen, *Adonis* Chronicon & Martyrologium ad diem 14. Septembris & Chronicon *Sigeberti* ad annum 802. legenda ſunt. Eodem anno 807. *Carolus M.* Epiſtolas accepit à *Leone* Pontifice Maxi- E mo conquerente de juſtitiis per ejus Miſſos non factis. Eodem anno Capitulare condidit in Aquiſgranenſi Palatio, quod ex veteri Codice MS. Sancti Vincentii Metenſis *Baluzius* edidit. Inſcribitur; *Memoratorium qualiter ordinavimus, propter famis inopiam, ut de ultra Sequana omnes exercitare debeant.*

Sacræ Reliquiæ.

Anno DCCCVIII. *Ludovicus* Rex *Caroli Magni* filius bellum in Hiſpania contra Saracenos fœliciter geſſit, ut Aſtronomus in ejus Vita commemorat. *Carolus* Rex *Ludovici* frater *Godefridum* Regem Danorum Saxoniæ fines aggredi tentantem repulit, ut F Annales Loiſeliani, Laureſhamenſes, & alii teſtantur. *Eardulfus* Nordanhumbrorum Rex à ſuis Regno & patria pulſus, in Franciam venit *Caroli Magni* imploraturus auxilium, indéque Romam profectus, per Legatos *Leonis III.* & Imperatoris, in Regnum reſtitutus eſt. (Ex iiſdem Annalibus.) Triplex Capitulare hoc anno condidit *Carolus Magnus*. Primum tredecim non tam Capitulis, quam titulis Capitulorum conſtans, editum eſt à *Baluzio*, ex Codice MS. Sancti Vincentii Metenſis. Alte-

Bellum Saracenicum.

Capitularia.

rum

rum ſeptem Capitula complectitur. Tertium decem pariter Capitulorum totidem titulos.

Anno DCCCIX. *Ludovicus* Rex miſſo in Hiſpaniam exercitu, *Ingoberto* Duce, Tortoſam obſedit, naves ipſe extrui curavit juſſu *Caroli* Patris, ut incurſiones Danorum ſeu Normannorum arcerentur, teſte Aſtronomo in Vita *Ludovici Pii*. Colloquium de pace cum Danis trans Albim habitum, infecto negotio ſolutum eſt. (Ex veteribus Annalibus) Synodus de Proceſſione Spiritus Sancti à Patre & Filio Aquiſgrani celebrata, Miſſique Legati ad *Leonem III.* qui finitivam ſuper ea quæſtione ſententiam proferret. Legatio demandata eſt *Bernardo* Vvormatienſi Epiſcopo, & *Adalardo* Abbati Corbeienſi. (Ex antiquis Francorum Annalibus, Monacho Egoliſmenſi, incerto Auctore in Vita Caroli Magni, & Adone Viennenſi.) Dogmaticum ea de quæſtione Epiſtolam ad Summum Pontificem ſcripſit *Carolus Magnus*. Capitulare duplex anno DCCCIX. conditum edidit *Baluzius*. Primum Capitulis conſtat XXVII. alterum XVI. Mercata die Dominico agi prohibent. Hoſpitalitatem non ſolùm erga Miſſos Dominicos, ſed erga omnes homines exerceri jubent. Vinum & annonam vendi vetant antequam colligantur, quia in pauperum detrimentum cedit hujuſmodi emptio, & uſuræ ſpecies eſt, cùm dives avarus anticipet ſolutionem, ut duplum vel triplum recipiat. De pontibus & viis teloneum accipi vetant, & ne cogatur ullus ad pontem ire trajiciendi fluminis causâ, propter teloneum, ſi trajici compendioſiùs poteſt. Presbyterum qui chriſma dederit, ab Epiſcopo degradari ſanciunt, & manu mutilari ſæcularis Judicis ſententiâ, ſi propter judicium ſubvertendum id fecerit. Cætera ſilentio prætereo.

Synodus Aquiſgrani à Carolo M. congregata de Proceſſione Spiritus Sancti.

Legatio & Epiſtola Imperatoris ad Leonem III.

* Leges obſervatione digiæ.

Anno DCCCX. *Pippinus* Rex *Caroli Magni* filius magnam Venetiarum partem ſubegit, & Duces earum in deditionem recepit. Eodem obiit anno, qui ætatis ipſius erat XXXIII. ut colligitur ex *Thegano* in Geſtis *Ludovici Pii*. Veronæ in Monaſterio *S. Zenonis* ſepultum *Sigonius* teſtatur. Filium unum cui nomen *Bernardo*, & quinque filias ſuperſtites *Pippinus* reliquit. In quibus *Carolus M.* pietatis ſuæ præcipuum documentum oſtendit, cùm filio defuncto nepotem patri ſuccedere, & neptes inter filias ſuas educari feciſſet; inquit *Eginhardus* in Vita *Caroli Magni*. Danorum in Friſiam cum navibus ducentis appulſus, & *Godefridi* Regis Danorum in Saxoniam cum copiis mox irrupturi ſuperbæ minæ, *Carolum Magnum* trans Albim cum exercitu evocarunt. Nex illata *Godefrido* à proprio Satellite finem bello dedit. Qui patruo ſucceſſit *Hemmingus*, pacem cum *Carolo Magno* redintegravit. Hæc ultima Imperatoris expeditio, de qua *Eginhardus* in ejus Vita, & antiqui Annales legendi. Tortoſa ſeu Dertoſa munitiſſima Hiſpaniæ civitas à *Ludovico* Rege expugnata, teſte Aſtronomo in ejus Vita. *Nicephori* Conſtantinopolitani Imperatoris, & *Albaca* Caliphæ Cordubenſis Oratores Aquiſgrani audivit *Carolus Magnus*. Caliphæ pacem roganti, conceſſit, ut veteres Annales, & Monachus Egoliſmenſis in ejus Vita referunt. Tria Capitularia hoc anno condita ex MS. Codice S. Vincentii Metenſis publicavit *Baluzius*. Ex primo diſcimus eleemoſynam à *Carolo Magno* miſſam Hieroſolyma ad Eccleſias reſtaurandas. Studium orationis; perjurii, ebrietatis vitiorúmque cæterorum fugam, prædicationem per ſingulas Parochias, caritatem erga pauperes qui ſolvendo ſatis non ſunt, ſecundum Capitulare præcipit. Tertium continet inſtructionem Miſſorum Dominicorum. Primum Capitulis conſtat decem & octo, alterum ſexdecim, tertium quinque complectitur.

Mors Pippini Regis.

Capitularia Caroli M. pietatem ſpirantia.

Anno DCCCXI. *Carolus* miſit Legatos Conſtantinopolim ad Imperatorem Græcorum *Abytonem* Baſileenſem Epiſcopum, *Hugonem* Comitem Turonicum, & *Aionem* Longobardum. De fine poſtmodum vitæ ſuæ Chriſtianè cogitans, condidit Teſtamentum, quo theſauros omnes in tres portiones: duas in partes viginti & unam ſubdiviſit, tertiam integram reſervavit ad quotidianos uſus. Partes illas XXI. Metropolitanis Imperii ſui legavit Eccleſiis; ita ut Metropolita quilibet portionem ſuam cum Suffraganeis ſuis partiretur, tertiam partem Eccleſiæ ſuæ retinens, duabus inter Suffraganeos diviſis. Quòd verò ex tertia theſauri parte ad uſus quotidianos ſervata, poſt obitum ſuum, aut rerum ſæcularium voluntariam abdicationem ſupereſſet, rurſus in quatuor partes dividi juſſit: quarum una dictis partibus XXI. adderetur; altera inter filios ac filias, nepotes ac neptes divideretur: tertia Chriſtiano more pauperibus erogaretur: quarta diſtribueretur ſervis & ancillis. Bibliothecæ pariter ſuæ libros vendi juſſit, eorúmque pretium pauperibus erogari. Huic Teſtamento *Caroli Magni*, quod ad poſteritatis memoriam tranſmiſit *Eginhardus*, ſubſcripſerunt ſeptem Archiepiſcopi, Epiſcopi quatuor, Abbates quatuor. Eodem anno, *Carolus Magnus* pace cum Danis firmata, in tres partes Regni totidem direxit exercitus, unum in Hilinones, * quorum agros vaſtarunt Francorum copiæ: alterum in Pannonias, ad dirimendam controverſiam de finibus inter Hunnos & Sclavos: tertium in Britones, ut eos in officio contineret. (Ex Annalibus Laureshamenſibus.) Eodem tempore *Heribertus* Oſcam juſſu *Ludovici* Regis obſedit, non expugnavit. (Ex Aſtronomo in ejuſdem *Ludovici* Vita.) Ad hunc annum referuntur Capitularia duo *Interrogationis*, de iis nimirum quæ pro communi omnium utilitate interroganda ſtatuit. Primum duodecim, alterum tredecim conſtat Capitulis. Ex his diſcimus, *Carolum Magnum* anno præcedenti triduana jejunia ad placandum Deum indixiſſe. Fucatam quorumdam religionem arguit, qui cùm ſæculum ſe dimiſiſſe gloriarentur, quotidie poſſeſſiones ſuas quolibet modò & arte augere ſtudebant, & ſuadendo de cœleſtis regni beatitudine, comminando de æterno ſupplicio inferni, & ſub nomine Dei aut cujuſlibet Sancti, ſimpliciores ſeu divites, ſeu pauperes, rebus ſuis exſpoliabant, & legitimos eorum heredes exheredabant, pietatis larvâ ad quæſtum abuſi. Alteri malo, quod Eccleſiæ honorem in diſcrimen adducebat, remedium attulit *Carolus Magnus*. Scilicet Epiſcopi & Abbates viles perſonas & ſervilis generis in Clerum & Monaſteria recipiebant, pleroſque etiam tondebant invitos. Hinc interrogavit: *In quo Canonum vel in cujus Sancti Patris Regula conſtitutum ſit, ut invitus quiſlibet aut Clericus aut Monachus fiat? Aut ubi Chriſtus præcepiſſet, aut quis Apoſtolus prædicaſſet, ut de nolentibus, & invitis & vilibus perſonis Congregatio fieret in Eccleſia vel Canonicorum vel Monachorum.* Prælatos etiam perſtringit, qui magis ſtudent in ſua Congregatione multos habere, quàm bonos: *Et non tantum probis, quam multitudine hominum delectantur; plus ſtudent ut ſint Clerici vel Monachi bene cantent & legat, quàm juſtè & beate vivat: Cùm tolerabilius ferenda ſit imperfectio cantandi, quam vivendi.* Ad eumdem annum pertinet aliud Capitulare, *De cauſis propter quas homines exercitalem obeditionem dimittere ſolent.* Novem conſtat Capitulis. A *Baluzio* editum eſt ex Codicibus MSS. Vaticano, & S. Vincentii Metenſis. Ad eumdem annum pertinere Capitulare Bononienſe, quod XI. Capitula complectitur, probat *P. le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum Tom. VII.

Caroli M. Teſtamentum.

* Livones.

Capitularia.

Avaritia ſub larva pietatis damnata.

Cap. V. ſecundi Capitularis.

Nemo invitus Clero vel Monaſterio adſcribendus.

Cap. X.

Cap. XI. Clerici & Monachi cum delectu recipiendi.

Anno DCCCXII. *Carolus Magnus* Oratores *Michaelis* Imperatoris Græcorum ſuſcepit, & pace cum

Pax cum Græcorum Imperatore.

cum illis firmata, Baſileus ſive Imperator ab ipſis appellatus eſt, ut veteres Annales teſtantur. Duo hoc anno edidit Capitularia. Primum *Pro Miſſis Dominicis ad exercitum promovendum*: quod novem conſtat Capitulis. Secumdum, *Pro juſtitiis infra patriam faciendis*, quod Miſſos Dominicos ſpectat, & Capitula XIII. continet.

Concilia Caroli M. juſſu celebrata.

Anno DCCCXIII. quinque Concilia celebrari curavit *Carolus Magnus*, Arelatenſe, Remenſe, Moguntinum, Turonenſe, & Cabilonenſe, de quibus ſupra diximus. (Ex veteribus Annalibus & Chronico Moiſſiacenſi, quod tamen Cabilonenſe prætermittit.) Juſſit Imperator ut de Synodorum Decretis ad Placitum poſtea referretur. (Ex eodem Chronico.) Ex iſtarum Synodorum Canonibus apud Aquiſgranum in Conventu generali Francorum collatis Imperator excerpſit Capitulare in Capitula XXVI. diſtinctum, filiúmque *Ludovicum* Imperatorii nominis conſortem fecit, ut idem Chronographus teſtatur. Facta eſt autem *Ludovici* aſſumptio in conſortium Imperii ſolemni ritu in Eccleſia, coram Epiſcoporum, Optimatum, & populi frequentiſſimo cœtu, fuſis à *Carolo Magno* precibus, poſtquam filio præcepit imprimis *Deum diligere & timere, ejus præcepta ſervare in omnibus, Eccleſias Dei gubernare & defendere à pravis hominibus, ſororibus ſuis & fratribus, nepotibus & omnibus propinquis, indeficientem miſericordiam ſemper oſtendere: Sacerdotes honorare ut patres, populum diligere ut filios, Cœnobiorum conſolatorem & pauperum eſſe; fideles Miniſtros & Deum timentes conſtituere, nullum ab honore ſuo ſine cauſa diſcretionis ejicere, ſemetipſum coram Deo & omni populo irreprehenſibilem demonſtrare.* Cùm verò *Ludovicus* Rex omnia præcepta Patris ſe religiosè obſervaturum promiſiſſet, juſſit Imperator ut Coronam ſuper altare poſitam ſuo ipſe capiti imponeret. Ita refert *Theganus* in Geſtis *Ludovici Pii*. Bernardum nepotem in conſortium Regni Italici, Ludovicum filium in conſortium reliqui Regni Francici adſcivit, ut veteres Annales teſtantur. Prudenter omnino *Carolus* Summum Imperium ſibi retinuit, quoad viveret, in iis ipſis ditionibus quas filio ac nepoti deſtinavit. Eodem anno ſupplex Libellus à Fuldenſibus Monachis adversùs *Ratgarium* Abbatem *Carolo Magno* oblatus eſt, quod viginti querimoniarum Capitibus conſtabat. Ad eumdem annum pertinet Capitulare Aquiſgranenſe *De Juſtitiis faciendis, ex Lege Salica, Romana & Gundobada*. Capitulis conſtat viginti. Item Capitulare *De cauſis neceſſariis Eccleſiæ Dei & Populo Chriſtiano*, Capitula XLVI. continens. In quibus tamen de cauſis Eccleſiaſticis nihil habetur præter unicum verbum in primo Capitulo. Alia quinque Capitularia, quibus annis incertum, *Carolus Magnus* condidit, quæ partim ex Schedis Doctiſſimi *P. Sirmondi*, partim ex aliis Codicibus MSS. edidit Vir clariſſimus Baluzius.

Carolus M. Ludovicum filium Imperatorem deſignat.

Præcepta à Carolo M. Ludovico filio data.

Capitularia.

Mors Caroli Magni.

Anno Chriſti DCCCXIV. V. Kalendas Februarii, obiit ex febri & pleuritide *Carolus Magnus* in Palatio Aquiſgranenſi, Extrema-unctione, & Euchariſtia, quæ tunc temporis poſt Unctionem infirmis dabatur, (ut colligimus ex Monacho Egoliſmenſi) perceptis. Annum Imperii decimum quartum, ætatis ſexageſimum-ſeptimum numerabat. De pio ejus fine, & funere legendi *Eginhardus & Monachus Egoliſmenſis*. Cibi & potus admodum temperans fuit. Inter cœnandum aliquod acroama aut lectorem audiebat. Legebantur ei Hiſtoriæ, & antiquorum Regum geſta: delectabatur & libris *S. Auguſtini*, præſertim *de Civitate Dei*. Quo induebatur tempore, non tantùm amicos admittebat, verùm etiam ſi Comes Palatii litem aliquam eſſe nuntiaret, quæ ſine ejus juſſu finiri non poſſet, litigantes introduci jubebat, & velut pro tribunali ſederet, lite cognita, ſententiam dicebat. Eruditus erat ac eloquens, Latini ac Græci idiomatis peritus, necnon cantus Eccleſiaſtici, cujus diſciplinam diligentiſſimè emendavit. In eleemoſynis erogandis adeo munificus erat, ut anguſtiores fuerint Imperii ejus fines quàm caritatis. Ingentem enim pecuniæ vim non ſemel trans maria in Syriam & Ægyptum, atque Africam, Hieroſolyma, Alexandriam, atque Carthaginem, Chriſtianis indigentibus diſtribuendam miſit. Ob id maximè Tranſmarinorum Regum amicitias expetebat, ut Chriſtianis ſub eorum dominatione degentibus refrigerium aliquod procuraret. Eccleſiam manè, veſpere, Sacrificii tempore, & nocturnis etiam horis, frequentabat. *Colebat præ cæteris ſacris locis apud Romam Eccleſiam B. Petri Apoſtoli, in cujus donaria magna vis pecuniæ tam in auro quàm in argento, necnon & gemmis ab illo congeſta eſt, multa & innumera Pontificibus munera miſſa. Nec ille toto Regni ſui tempore quicquam duxit antiquius, quàm ut Urbi Romæ ſuâ operâ ſuóque labore veteri polleret Auctoritate, & Eccleſia S. Petri non ſolùm per illum tuta ac defenſa, ſed etiam ſuis opibus præ omnibus Eccleſiis eſſet ornata atque ditata*: (inquit *Eginhardus* in ejus Vita.) Per omne vitæ ſuæ tempus ita cum ſummo omnium amore atque favore & domi & foris converſatus eſt, ut numquam ei vel minima crudelitatis vel injuſtitiæ nota à quoquam fuerit objecta. Amabat peregrinos, & eorum ſuſcipiendorum magnam habebat curam, adeo ut eorum multitudo non ſolùm Palatio, verùmetiam Regno videretur oneroſa. Ipſe tamen præ magnitudine animi hujuſcemodi pondere minimè gravabatur. Filiorum & filiarum educandarum tantam curam habuit, ut numquam domi poſitus ſine ipſis cœnaret, numquam iter ſine illis faceret. Cùm pulcherrimæ eſſent, & ab eo plurimùm diligerentur, *Mirum quòd nullam earum cuiquam aut ſuorum, aut exterorum nuptum dare voluit. Sed omnes ſecum uſque ad obitum retinuit. Ac propter hoc, licet alias fœlix, adverſæ fortunæ malignitatem expertus eſt. Quod tamen ita diſſimulavit, ac ſi de eis numquam alicujus probri ſuſpicio orta vel diſperſa fuiſſet.* Eginhardi verba ſunt. Explicatione tamen eget iſte *Eginhardi* locus. *Bertam* enim *Caroli Magni* filiam, *Angilberti* amore captam, perſuaſiſſe patri, ut ſibi cum eo nubere liceret, idque obtinuiſſe, legitur in *Angilberti* Vita ab *Hariulpho* aut *Anſchero* ſcripta. Et *Nithardus* de *Angilberto* teſtatur, quòd *ex ejuſdem Magni Regis filia Bertha ſe fratrémque ſuum Harnidum genuerit*. Ita ergo intelligendus *Eginhardus*, ut *Carolus Magnus*, ſi quam alicui ſuorum filiam ſuam nuptum locarit, non publico & ſolemni matrimonio, ſed ſecreto conjungi voluerit, nec paſſus ſit ut domum ſponſi migraret, ſed eam ſecum retinuerit. *Filias lanificio aſſueſcere, colóque ac fuſo, ne per otium torperent, operam impendere juſſit.* (Ex Eginhardo.)

Mores ejuſdem, dotes, ac virtutes.

Devotio Caroli M. erga Eccleſiam Romanam.

Caroli M. filiæ ipſi chariſſimæ.

Quod uxores *Caroli Magni* ſpectat, duxit primò *Hilmitrudem*, ſuperſtite *Pippino* patre, quam poſt aliquot annos repudiavit, ac *Deſiderii* Longobardorum Regis filiam ſuperduxit, *Bertha* matre ſuadente. Id unum *Caroli Magni* crimen, in quo haud diu verſatus eſt, ſiquidem poſt annum *Deſiderii* filiam in Longobardiam remiſit, *Hilmitrude* Regina in Palatium & thorum revocata. Ex ea *Pippinum* ſuſcepit & *Rothaidem* filiam. *Pippinum* ex concubina natum *Eginhardus & Paulus Diaconus*, & qui ipſos ſecuti ſunt, Scriptores perperam dixere. Quos refellit ſatis *Stephani Quarti* Romani Pontificis Autoritas, qui *Caroli Magni* & *Hilmitrudis* conjugium legitimum vocavit, illúdque *Dei voluntate & conſilio* contractum affirmavit. Eoſdem Auctores refellit doctiſſimus *P. le Cointe* ex antiquis Litaniis poſt *Faſtradæ* cum *Carolo* nuptias ſcriptis, & à *P. Mabillonio* Tomo II. Analectorum editis, in quibus

Caroli M. uxores.

Adriano Papæ, Carolo Regi, Pippino & Carolo ejus filiis, alteri Pippino ac Ludovico, & Faſtradæ Reginæ fauſta optantur hoc ordine: *Adriano Summo Pontifici & Univerſali Papæ, vita. Carolo Excellentiſſimo & à Deo coronato Magno & Pacifico Regi Francorum & Longobardorum ac Patritio Romanorum, vita & victoria. Pippino & Carolo nobiliſſimis ejus filiis, vita. Pippino Regi Longobardorum, vita. Clodovico Regi Aquitianiarum, vita. Faſtradanæ Reginæ, ſalus, & vita.* Sanè cùm poſt patrem primo loco nominetur *Pippinus*, anteponatúrque filiis quos *Carolus* ex *Hildegarde* ſuſcepit, deſignatur heres patris cum fratribus futurus. Occaſionem calumniæ dedit *Pippini* relegatio in Prumienſe Monaſterium, poſtquam in patrem fratréſque conjuravit, & *Hilmitrudis* Reginæ poſt repudium revocatio, cujus æquitatem Scriptores illi non expenderunt. Unde *Hirmitrudem* concubinam, & *Pippinum* ex concubina natum ſcripſere. Mortua *Hilmitrude*, Carolus duxit *Hildegardem*, ex qua ſuſcepit *Carolum*, *Carlomannum*, *Ludovicum* & *Lotharium*, filias verò *Adheleidem*, *Bertam*, *Giſlam*, *Hildegardem*. Defuncta *Hildegarde* Regina, duxit *Faſtradam*, ex qua duas filias ſuſcepit, *Thedradam* & *Hiltrudem*. Extat *Caroli Magni* Epiſtola ad *Faſtradam* Reginam data de indicendis Rogationibus extraordinariis & triduano jejunio, de conſilio Sacerdotum, poſt reportatam de Avaris victoriam. Poſt obitum Faſtradæ, duxit *Luitgardem*, ex qua nullam prolem ſuſcepit. Quintam uxorem duxit *Mathaldardem*, quæ *Rothildem* filiam ipſi peperit. Sextam duxit *Gerſiindam*, ex qua ſuſcepit *Adeltrudem*. Septimam duxit *Reginam*, ex qua *Drogonem* & *Hugonem* filios habuit. Octavam duxit *Adelluidam*, ex qua ſuſcepit *Thedericum*. Mortua *Adelluida* anno DCCCX. reliquam vitam cœlibem duxit. Conjugalem caſtitatem introductione concubinarum ipſum fœdaſſe, nonnulli falsò ſcripſere Neoterici. In pluribus Galliarum Eccleſiis publica veneratione ut Sanctus colitur V. Kalendas Februarii. A. *Paſchali*, qui ſub *Frederico* Imperatore Antipapa fuit, in album Sanctorum relatus eſt: cujus Diploma de *Caroli Magni* Canonizatione cùm legitimi Pontifices non reſciderint, nec ejus cultum aboleverint, aut prohibuerint, res ſic tacita permiſſione ſive tolerantia perſeverat, inquit Cardinalis *Baronius* ad annum DCCCXLIV. In pluribus Martyrologiis celebratur Sancti Caroli Magni Imperatoris nomen. In pluribus Eccleſiis die XXVIII. Januarii colitur, Aquiſgranenſi, Mindenſi, Oſnabrugenſi, Pariſienſi, Remenſi, Rothomagenſi, Tornacenſi, & aliis. Lege Bollandum in Actis Sanctorum menſis Januarii, ad diem XXVIII. Imperante Carolo Magno ſanctitate celebres fuere Liudgerus Mimigardevodenſis Epiſcopus, Angilbertus Centulenſis Abbas, &c.

ARTICULUS II.

De Ludovico Pio Imperatore, & Rege Francorum.

POſt obitum *Caroli Magni*, *Ludovicus Pius* Imperator Aquiſgranum venit, paternum Teſtamentum exſecutus eſt, diviſis ejus theſauris, prout juſſerat: Sorores in Monaſteria ſecedere præcepit. Mox generalem celebravit Conventum, & per univerſas Regni Provincias Legatos miſit, qui juſtitiam unicuique redderent, ut *Aſtronomus* in ejus Vita, *Theganus*, *Nithardus*, & veteres Annales teſtantur. *Lotharium* & *Pippinum* filios Reges conſtituit, hunc Aquitanorum, illum Bojoariorum. Anno DCCCXV. pro Hiſpanis Chriſtianis in Franciam confugientibus Diploma dedit, quod Tom. I. Capitularium à *Baluzio* editum eſt. Cùm Romani quidam in *Leonem III.* Pontificem Maximum conjuraſſent, & hi capitali addicti eſſent ſupplicio, ad Imperatorem perlatum eſt id Pontificis judicio factum: quod à Sacerdotali conſuetudine longè alienum cenſens Auguſtus, *Bernardum* Italiæ Regem explorandæ veritatis causâ Romam direxit. Poſt ſolertem indagationem, compertum eſt reos Lege Romana damnatos fuiſſe, *Leo* inſons probatus, qui & Legatos ſuæ aſſertores innocentiæ ad Auguſtum miſit, ut *Aſtronomus* in Vita *Ludovici*, & veteres Annales teſtantur. Anno DCCCXVI. Soraborum & Vaſconum ſolita levitate tumultuantium compreſſa inſolentia eſt. (Ex Annalibus Laureshamenſibus.) (*Stephanus V.* qui *Leoni III.* ſucceſſerat, in Gallias, veniens, Remis à *Ludovico Auguſto* ſuſceptus eſt, eúmque & *Irmingardem* conjugem ritu ſolemni coronavit. (Ex *Thegano.*) Donationes Apoſtolicæ Sedi ab avo & patre factas confirmavit, auxitque Urbe ac Ducatu Romano, necnon Inſulis Corſica & Sardinia, ut ex Diplomate Donationis patet, ad *Paſchalem* Papam tranſmiſſo anno DCCCXVII. Eodem anno Generalis Conventus Aquiſgrani habitus eſt, in quo Regulæ Canonicorum & Canonicarum ſancitæ ſunt. Hujus Conventus meminere Aſtronomus, Annaliſta Laureshamenſis, & Chronographus Moiſſiacenſis. In eodem Conventu *Lotharium* filiorum ſuorum natu maximum Imperii conſortem fecit, *Pippino* Regnum Aquitaniæ confirmavit, *Ludovico* Bajoariæ Regnum contulit, ut veteres Annales, Aſtronomus in Vita *Ludovici*, & Chronographus Moiſſiacenſis, teſtantur. *Lotharii* inauguratio *Bernardo* Italiæ Regi novandarum rerum cauſa fuit. Cujus motus ut comprimeret *Ludovicus Auguſtus*, exercitum adversùs ipſum comparavit & in Italiam miſit. *Bernardus* ab exercitu comprehenſus, Cabilonem ad *Ludovicum Auguſtum* adductus eſt, teſte Chronographo Moiſſiacenſi. Aſtronomus & veteres Annales tradunt *Bernardum* viribus ſuis diffiſum ſponte in Galliam veniſſe ut conſilii pravè ſuſcepti veniam à *Ludovico Pio* poſtularet. Chronographo Moiſſiacenſi potiùs credendum. *Bernardus* Rex, cæterique conjurati, in carcerem truſi & capitali ſupplicio damnati in Conſilio Imperatoris, anno DCCCVIII. Sententiam capitis excæcationis pœnâ commutavit Auguſtus. Epiſcopi conjurationis participes in Judicium vocati, depoſiti fuere, ſcilicet *Anſelmus* Archiepiſcopus Mediolanenſis, *Vvulfoldus* Cremonenſis, & *Theodulfus* Aurelianenſis. *Bernardus* Rex luminibus amiſſis, vitam præ triſtitia paulò poſt amiſit. (Ex *Aſtronomo*, *Thegano*, & veteribus Annalibus.) Eodem anno ſubacta eſt à *Ludovico Pio* Britannia, cujus Dux *Murmannus* Regium nomen uſurpabat. (Ex iiſdem.)

Anno DCCCXIX. Aquiſgrani Conventum generalem celebravit, in quo auditis Miſſorum Dominicorum relationibus, plura Capitula Legibus addidit, forenſibus cauſis judicandis perneceſſaria, ut Aſtronomus & Annales Laureshamenſes teſtantur. Sex Capitularia ad hunc annum refert *Baluzius*. Primum, ſecundum, & tertium continent additiones ad Legem Salicam, vel ejuſdem interpretationes. Primum Capitula XXI. Secundum IX. Tertium XII. complectitur. Quartum, cujus hæc inſcriptio eſt: *Capitula quæ per ſe ſcribenda, & ab omnibus obſervanda ſunt*, VIII. conſtat Capitulis. Quintum XXIX. Capitula continet Legationem Miſſorum Dominicorum ſpectantia. Sextum, quod eorumdem Miſſorum inſtructio eſt, ex Codice MS. Monaſterii *S. Galli* à *Baluzio* editum, XI. habet Capitula. Eodem anno *Sclaomirus* Abotritorum

Leonis III. innocentia Ludovico Pio probata.

Stephanus V. à Ludovico Remis ſuſceptus.

Ludovici Pii Donatio Romanæ Eccleſiæ facta.

Conventus Aquiſgranenſis.

Lotharius Ludovici Pii filius paterni Imperii conſors.

Bernardus Rex Italiæ perduellis.

Conjuratorum damnatio.

Britannia ſubacta.

Capitularia.

Abotritorum Dux, defectionis à Saxonum Præfectis accuſatus, exauctoratus eſt, & exilio damnatus; ſuffecto in ejus Ducatum *Ceadrago*. (Ex Aſtronomo & veteribus Annalibus.) *Irmingarde* Imperatrice defuncta, *Ludovicus Auguſtus*, *Juditham Welfonis* Comitis filiam uxorem duxit. Mox celebrato apud Ingelheimium Conventu, copias miſit adversùs Pannoniæ Ducem rebellem, quæ ipſius ditiones vaſtavere, illo in fugam verſo, ut Annales Laureshamenſes teſtantur. A

Ludovici Pii ſecundæ nuptiæ.

Anno DCCCXX. Tres in Pannonias exercitus adversùs Liudeuvitum Ducem miſſi ſunt ex Conventus Aquiſgranenſis ſententia, ut Aſtronomus & laudati Annales referunt. Anno DCCCXXI. B Conventus apud Theodonis Villam à *Ludovico Pio* celebratus eſt: *Lotharius* primogenitus cum filia *Hugonis* Comitis connubio junctus: *Adalhardus* Corbeienſis Abbas, *Wala*, & *Bernarius* ejus fratres, *Anſelmus* Mediolanenſis Archiepiſcopus, & *Theodulfus* Aurelianenſis ab exilio revocati, ut Annales Laureshamenſes commemorant, necnon *Theganus* & Aſtronomus in Vita *Ludovici*. In Conventu apud Theodonis Villam Capitulare conditum eſt, quod ex duobus antiquis exemplaribus MSS. Colbertinæ Bibliothecæ publicavit *Baluzius*. Capitula V. continet.

Attiniacum, vulgò *Attigny*, ad lævam Axonæ ripam, *ſur l'Aiſne*, in Campania, Diœceſis Remenſis.

Anno DCCCXXII. Generalis Francorum C Conventus apud Attiniacum habitus eſt, in quo *Ludovicus Pius* publicè Pœnitentiam egit; cujus tres cauſæ fuere; quòd ſcilicet in fratres, in nepotem, & in agnatos peccaſſet. Fratres, *Drogonem*, *Hugonem*, & *Theodoricum*, impuberes & invitos tonderi præceperat, metuens ne exemplo Regis Italiæ, res novas aliquando molirentur. His in Conventu Attiniacenſi reconciliatus eſt, & *Drogoni* Epiſcopatum, *Hugoni* Abbatias dedit. *Bernardum*, quamvis non immeritum, luminibus orbari conſenſerat; mórſque oculorum amiſſionem poſt triduum erat ſubſecuta. Agnatos ſuos *Adelardum*, *Walam*, & *Bernarium*, corúmque ſororem *Gundradam*, prava quorumdam Procerum per invidiam calumniantium ſuggeſtione deceptus, in exilium immeritos egerat. Hæc peccata publicâ Pœnitentiâ expianda duxit Imperator Piiſſimus, eámque ſuſcepit non præ foribus alicujus Eccleſiæ, ſed in generali Conventu Francorum, ad quem Epiſcopi, Abbates, Proceres, Magiſtratus magno agmine convenerant. Intellexit Religioſus Imperator, terrenæ Politicæ rationes apud Deum Principes non excuſare, cùm in Legem Dei peccant, & à Juſtitiæ & Charitatis præceptis deviant. Peccata Regum non minùs quàm ſubditorum, ſi publica ſint, publicà Pœnitentia eluenda exiſtimavit, ut univerſi populi cui ſcandalo fuere, ſaluti conſulant. Sibi ipſi judex fuit. Peccaverat, quod ſolent Reges; Pœnitentiam publicam egit, quod non ſolent Reges. De his *Theganus* Cap. XXIII. *Aſtronomus* in Vita *Ludovici Pii*, & Annales Laureshamenſes. In eodem Conventu Capitulare condidit *Ludovicus Auguſtus*, cujus *Agobardus* meminit in lib. *de Diſpenſatione rerum Eccleſiaſticarum*, Cap. 2. Capitulis conſtat XXIX. quæ libro 1. Capitularium inſerta ſunt. Eodem anno Novæ Corbeiæ Monaſterium in Saxonia ad Viſurgim condi cœptum eſt ab *Adelhardo* Abbate. Lege Libellum *De Conſtructione novæ Corbeiæ*, apud *Ducheſnium* Tomo II.

Ludovici Pii publica Pœnitentia.

Bella.

Licet verò piis officiis, publicæque Pœnitentiæ vacaret *Ludovicus Auguſtus*, adminiſtrandi tamen Regni curam ſollicitudinémque non omiſit. Hoc enim anno bellum Pannonicum, Hiſpanicum, Slavicum, Armoricum, ejus Imperio confectum eſt, ut Aſtronomus & veteres Annales teſtantur. *Pippinus Ingeltrudam Theotberti* Comitis filiam uxorem duxit, & in Aquitaniam ab Auguſto patre miſſus eſt, eique præceptum ut Capitulare de Monaſterio Puellari *Sanctæ Crucis* apud Pictavos obſervandum curaret. Octo conſtat Capitulis Cap. 7. Statutum eſt ne Clericorum numerus ultra XXX. augeretur, & ut per omnia dictæ Congregationi *Sanctæ Crucis* obedientes eſſent atque ſubjecti, cujus numerus ad centum Moniales definitus eſt Cap. VI. Res nova non fuit quòd Clerici Religioſis Virginibus parerent. Ejus enim rei exemplum in Anglia in Monaſterio *Hildæ* Abbatiſſæ ſæculo VII. obſervavimus ex Hiſtoria Eccleſiaſtica Gentis Anglorum à *Beda* adornata. Eodem anno *Ludovicus Auguſtus* apud Triburiam Decretum edidit adversùs percuſſores Clericorum.

Capitulare de Monaſterio Pictavenſi Sanctæ Crucis.

Anno DCCCXXIII. *Lotharius Ludovici Pii* filius à *Paſchali* Romano Pontifice Rex Longobardorum & Imperator coronatus eſt, ut Aſtronomus in Vita *Ludovici Pii*, & Annales Laureshamenſes teſtantur. *Ludovicus Auguſtus* Conventum celebravit Francofurti ex Orientali Francia, Saxonia, Bajoaria, Alemania, &c. *Carolum* filium ex *Juditha* Auguſta ſuſcepit. Conventum habuit apud Compendium, in quo *Ceadragum* Præfectum Abodritorum, & *Heriholtum* Regem Daniæ excepit. (Ex iiſdem Auctoribus.) Ibi etiam colloquium de rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatione habitum, ut conſtat ex Agobardo in libro quem de eo argumento conſcripſit.

Lotharius Imperator à Ludovico Patre creatus.

Anno DCCCXXIV. *Lotharius* Imperator à *Ludovico Auguſto* Romam miſſus eſt, ut ſedaret diſſenſionem, quæ poſt obitum *Paſchalis* Papæ in novi Pontificis electione exorta fuerat. Ab *Eugenio II. Paſchalis* Succeſſore honorificè ſuſceptus eſt. Ibidem Conſtitutionem edidit, qua decrevit ut Summo Pontifici in omnibus juſta ſervaretur obedientia, ſeu Ducibus & Judicibus D ab eo conſtitutis ad juſtitiam faciendam. Ut vivente vel mortuo Pontifice, nulla fieret rerum Eccleſiaſticarum deprædatio vel diſtractio. Ut electioni Romani Pontificis nullus impedimentum apponeret, ſub pœna exilii; ſed illi tantummodo Romani, quibus antiquitus conceſſum erat conſtitutione SS. Patrum, ſibi eligerent Pontificem. Ut miſſi conſtituerentur à Domno Apoſtolico & ab ipſo Imperatore, qui ſingulis annis ad eum referrent quomodo Duces & Judices juſtitiam facerent. Ut Senatus populúſque Romanus Legem eligerent ſub qua vellent vivere, & hanc E accuratè obſervarent. Ut Eccleſiæ bona injuſtè retenta, prætextu conceſſionis Pontificum, in poteſtatem Pontificis & Romanæ Eccleſiæ quantocyus redigerentur. Ut cuncti Duces & Judices Imperatori, dum Romæ verſabatur, ſe ſiſterent. Ut omnes in omnibus obedientiam ac reverentiam Romano Pontifici præſtarent, ſi Imperatoris gratia frui vellent. De his, aliiſque à *Lothario* Romæ geſtis, lege *Carolum Sigonium*. Eodem anno, *Ludovicus Auguſtus* ducto in Armoricam exercitu Britonum perduellium inſolentiam caſtigavit, totâ Provincia ferro & igne vaſtata, F acceptiſque demum obſidibus, Rothomagum reverſus eſt, ubi Michaëlis Græcorum Imperatoris Legatos audivit. (Ex Annalibus Laureshamenſibus.)

Lotharius Romam à Patre miſſus Eccleſiæ & Reipublicæ pacem curat.

Conſtitutio Lotharii Imp. in Romanæ Eccleſiæ bonum edita.

Britones domiti.

Anno DCCCXXV. Aquiſgrani Conventum habuit *Ludovicus Auguſtus*, in quo auditis Bulgarorum Legatis, Capitulare promulgavit octo & viginti conſtans Capitibus: quod *Baluzius* ad annum DCCCXXIII. refert. Ad huc annum referendum eſſe probat *P. le Cointe* ad annum 822. Num. 12. Nibil antiquius fuiſſe *Ludovico Pio* in

 admini-

Studium Ludovici Pii pro Eccleſiæ defenſione & exaltatione.

adminiſtratione Regni quàm defenſionem & exaltationem Eccleſiæ, docet Capitulum ſecundum, cujus hæc ſunt verba: *Sed quoniam complacuit divinæ providentiæ noſtram mediocritatem ad hoc conſtituere, ut Sanctæ ſuæ Eccleſiæ, & Regni hujus curam gereremus, ad hoc certare & nos & filios ac ſocios noſtros diebus vitæ noſtræ optamus, ut tria ſpecialiter Capitula & à nobis, & à vobis, Deo opem ferente, in hujus Regni adminiſtratione ſpecialiter conſerventur; id eſt, ut defenſio & exaltatio, vel honor Sanctæ Dei Eccleſiæ & ſervorum illius congruus maneat, & pax, & juſtitia in omni generalitate populi noſtri conſervetur.* Admonitorem ſe Fidelium omnium, eóſque ſuos adjùtores dicebat Pius Imperator. *Quamquam* (inquit Cap. 2.) *ſumma hujus Miniſterii in noſtra perſona conſiſtere videatur, tamen & divina auctoritate & humana ordinatione ita per partes diviſum eſſe cognoſcitur, ut unuſquiſque veſtrûm in ſuo loco & ordine partem noſtri Miniſterii habere cognoſcatur. Unde apparet, quòd ego omnium veſtrûm admonitor eſſe debeo, & omnes vos noſtri adjutores eſſe debetis.* Illud Capitulare admonitionem ad omnes Regni Ordines continet. Eodem anno Conventus Pariſienſis de cauſa Sanctarum Imaginum habitus eſt, de quo egimus Diſſertatione VI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi VIII. §. IX. & X. oſtendimúſque Conventum illum Catholicæ Fidei de Sanctarum Imaginum cultu non adverſari, & Gallicanos Patres à calumnia vindicavimus.

Rex Danorum ad fidem converſus.

Anno DCCCXXVI. *Ludovicus Auguſtus* habito Conventu apud Ingelheimium varias Legationes audiit. *Heriholtus* Rex Danorum, cum uxore ſua, plurimiſque Danis Moguntiæ baptizatus, in Daniam cum *Anſchario* & *Autberto* Corbeienſibus Monachis regreſſus eſt, qui Chriſtianam Religionem in eo Regno propagarunt. *Heriholtum* Regem à *Ludovico Auguſto*, Reginam ejus uxorem à *Juditha Auguſta*, è ſacro fonte levatos *Theganus* teſtatur. Primus è Danorum Regibus Chriſtianam fidem ſuſcepit *Heriholtus*, cùm ab Epiſcopis Gallicanis eruditus fuiſſet. Eccleſiam verò in Dania propagarunt Monachi etiam Gallicani Cœnobii Corbeienſis. De his legenda *S. Anſcharii* Vita à *S. Remberto* conſcripta. In Conventu Ingelheimienſi Capitulare conditum eſt, quod ſeptem conſtat capitulis. Ex quinto diſcimus quam ſeverè in Blaſphemos animadverti voluerit Ludovicus Auguſtus. *Si quis*, inquit, *quolibet modo Blaſphemiam in Deum jactaverit, ab Epiſcopo vel Comite pagi ipſius carceri uſque ad ſatisfactionem tradatur, & publica Pœnitentia multetur.* Quantum fuerit ejuſdem Imperatoris in Diſciplinam Eccleſiaſticam ſtudium, Capitulum ſextum probat, quo vetat ne quiſquam in privatis & domeſticis Oratoriis Miſſas celebrari faciat vel permittat abſque dedicatione & permiſſu Epiſcopi Diœceſani. *Quod ſi fecerit, domus illius fiſci juribus addicatur. Comes verò qui hoc cognovit, & non prohibuit, publica Pœnitentia multetur, vel honore privetur.*

Capitulare.

Pœnæ in blaſphemos conſtitutæ.

Miſſas in privatis Oratoriis abſque licentiâ Epiſcopi celebrari vetat Pius Imperator.

Bella.

Anno DCCCXXVII. *Ludovicus Auguſtus Pippinum* filium Aquitaniæ Regem cum exercitu contra Saracenos in Hiſpaniam direxit; ſed copiarum noſtrarum mora Saracenis otium dedit vaſtandi agros Barcinonenſium ac Gerundenſium, & Cæſarauguſtam ſe recipiendi priuſquam vel videri à noſtris potuiſſent. *Ludovicus* duos Conventus habuit, unum apud Noviomagum, alterum apud Compendium. (Ex Annalibus Laureshamenſibus.)

Placita.

Anno DCCCXXVIII. tria Placita conſignant Annales veteres à *Ludovico Pio* celebrata; unum apud Aquiſgranum, alterum apud Ingelheimium, tertium rurſus apud Aquiſgranum. In A primo quæſtio habita eſt de his quæ in Marcâ Hiſpanica contigerant. Duces exercitus honorum amiſſione meritò multati. *Baldericus* Dux Forojulienſis, cujus ob ignaviam Bulgari fines Pannoniæ ſuperioris impunè vaſtarant, honoribus privatus, & Marca inter quatuor Comites diviſa eſt. *Halitgarius* Cameracenſis Epiſcopus, & *Anſfridus* Nonantulanus Abbas ad *Michaëlem* Græcorum Imperatorem Conſtantinopolim Legati miſſi ſunt. In altero Conventu, de filiis ſuis *Lothario & Pippino* cum magno exercitu ad Marcam Hiſpanicam contra Saracenos mittendis conſilium iniit *Ludovicus Auguſtus*. *Gregorii IV.* B Pontificis Maximi Legatos audivit. In tertio varia Regni negotia ordinata. Indictæ quatuor Synodi anno proximo in quatuor Imperii partibus celebrandæ, Moguntiæ, Pariſiis, Lugduni, & Toloſæ. Præſcripta Capitula ab Epiſcopis in eiſdem Conciliis tractanda, de inſtructione Miſſorum Dominicorum. Iſta conſtant ex Annalibus Laureshamenſibus, ex Epiſtola generali quam *Ludovicus Auguſtus* ex Placito Aquiſgranenſi ſcripſit, & ex Capitulari ibidem condito. Eodem anno bellum Armoricum confectum eſt, peremptus Tyrannus *Marmanus*, Britones domiti, generalis Conventus Venetiæ celebratus, Cœnobium C Rothonenſe * à *Ludovico Pio* fundatum eſt. (Ex Aſtronomo, & membrana antiqua dicti Monaſterii.)

Quatuor Synodi indictæ.

Bellum Armoricum.

* *S. Salvator de Rhedon.* Diœceſis Venetenſis.

Anno DCCCXXIX. *Ludovicus Auguſtus* generalem Conventum Vvormatiæ habuit, in quo & annua dona ſuſcepit, & Legationes plurimas audivit. Ibi etiam Capitulare condidit variis conſtans Decretis. Inter quæ unum extat, quo examen aquæ frigidæ prohibetur. De quo legendus *Hincmarus* in Epiſtola ad *Hildegarium* Meldenſem Epiſcopum, examen hujuſmodi approbans. In eodem Conventu *Bernardum* Marcæ Hiſpanicæ Comitem Cameræ ſuæ præfecit, ac Regni D Adminiſtrum elegit, ut *Carolo* juniori filio adversùs *Lotharii* & partiariorum inſidias conſuleret. *Bernardi* recens dignitas & favor occultam conjurationem in apertum erumpere fecit incendium. Conjurationis originem & progreſſum *Nithardus* lib. I. de diſſenſionibus filiorum Ludovici Pii exponit. *Judithæ Auguſtæ* à conjuratis impacta calumnia, quaſi cum *Bernardo* Septimaniæ Comite adulterio ſe polluiſſet. *Ludovicus Pius* indicto apud Noviomagum Conventu, conjurationem diſſipavit, *Hilduino* & *Vvala* Abbatibus abire juſſis è Palatio, *Lothario* leniter ad officium E revocato, conjurationis auctoribus cuſtodiæ traditis & capitis ſupplicio damnatis, quibus tamen Pius Imperator vitam condonavit, Laïcos tonderi, Clericos in Monaſteriis cuſtodiri jubens. Hæc geſta anno DCCCXXX. memorat *Aſtronomus* in Vita *Ludovici Pii*.

Conventus Vvormatienſis.

Lotharianæ conjurationis exordia.

Anno DCCCXXXI. Ludovicus Auguſtus generale Placitum Aquiſgrani celebravit; ibi *Juditha* Imperatrix ab objectis purgavit ſe, invento nemine qui eam accuſaret. Pius Imperator dudum exilio pro meritis damnatos patriæ boniſque reſtituit manſuetudine ſingulari. Conventus alter a- F pud Theodonis Villam ab ipſo habitus, in quo auditi Saracenorum Legati petitam pacem impetrarunt. *Bernardus* Comes adfuit Conventui, modum ſe purgandi ab eo quærens, more Francis ſolito, ſcilicet crimen objicienti ſemet objicere volens, armiſque impacta diluere. Sed cùm accuſator licet quæſitus deeſſet, ceſſantibus armis, purgatio facta eſt juramentis, (inquit Aſtronomus.) *Pippinum* filium placito adeſſe juſſerat Imperator, ſed Conventui ſe ſubtraxit.

Conventus generales & placita.

Anno DCCCXXXII. cùm *Ludovicus Pius*

Auguſtoburgo

Auguſtoburgo rediiſſet, quò ut motus quoſdam in Bajoaria excitatos comprimeret, feſtinaverat, Conventum Aurelianis habuit: Illúcque *Pippinum* filium adeſſe juſſit, qui pene invitus occurrit. In ſuſpicionem perfidiæ adductus *Bernardus*, honoribus privatus eſt. *Pippinus* ob contumaciam & morum inſolentiam ſub cuſtodia privata Treveros perduci juſſus, cuſtodiæ à ſuis noctu ſubductus eſt. *Ludovicus Auguſtus* quamdam Regni diviſionem inter filios ſuos *Lotharium* & *Carolum* conſtituit, quam emergentia poſtmodum impedimenta irritam fecere. (Ex Aſtronomo.) Ante Aurelianenſe illud Placitum; aliud habitum Moguntiæ Annales Bertiniani teſtantur, quò Francos Occidentales & Auſtrales, Saxonéſque ſibi occurrere juſſit *Ludovicus Auguſtus* ad *Ludovici* filii motus comprimendos, qui Alemaniam *Carolo* juniori fratri attributam invadere, imò & in Franciam arma inferre, & paternum Regnum uſurpare meditabatur. Perduellionis incentor erat *Mathfridus*, cui Imperator anno ſuperiore vitam & hereditatem condonaverat, cùm ad mortem damnatus eſſet. Cùm patrem Rheno trajecto ſibi imminere cum valido exercitu vidiſſet *Ludovicus*, mutato inpræſentiarum conſilio; in Bajoariam rediit. Hunc lentè inſecutus pater, cùm Auguſtoburgum perveniſſet, illum ad ſe venire juſſit, ac leniter increpito perduellionis veniam conceſſit, cùm jurejurando promiſiſſet nuſquam ſe hujuſmodi facinus perpetraturum.

Anno DCCCXXXIII. cùm Aquitaniam *Pippino* ademptam Carolo dediſſet *Ludovicus Auguſtus*, tres illi ejus filii *Lotharius*, *Ludovicus*, & *Pippinus*, adversùs eum cum ingenti exercitu proceſſere, aſſumpto ſecum *Gregorio* Romano Pontifice, prætextu conciliandæ cum Auguſto pacis. Conjunctæ ſunt perduellium filiorum copiæ in pago Heliſaciæ, in loco qui dicitur *Rotfelth*, id eſt, *Rubeus Campus*, juxta *Columb*, qui deinceps *Campus Mendacii* vocatus eſt. Maxima pars exercitus populíque ab Auguſto ad filios defecit. Ipſi ablata uxor, & Tartonam Longobardiæ urbem in exilium deportata. Ille verò cum *Carolo* filio à *Lothario* captus, Sueſſionémque ductus, in Monaſterio S. *Medardi* recluſus eſt, *Carolus* Prumienſi Monaſterio commendatus. Kalendis Octobris, *Lotharius* ducto ſecum patre Compendium venit, ibíque celebravit Conventum Generalem, ut Imperium Regnúmque paternum ritu ſolemniori uſurparet. Ibi Pœnitentiæ publicæ ab Epiſcopis addictus eſt *Ludovicus Auguſtus*: quo facinore graviter quidem peccarunt Epiſcopi, nefariæ conjurationi faventes, & filiis contra patrem adhærentes, violata fide quam ipſi juraverant: ſibi tamen auctoritatem exauctorandi Imperatorem non tribuit Synodus Compendienſis, ut in Diſſertationibus oſtendam, ubi de Synodo Compendienſi, & de Ludovici Pii exauctoratione agetur. Anno ſequenti, Communioni ac Imperio reſtitutus in Conventu apud S. Dionyſium, *Juditham Auguſtam* recepit. Filios etiam *Pippinum* & *Ludovicum* ad ſe redeuntes complexus eſt, perduellione ipſis condonata. Pertinacior *Lotharius* civili bello Gallias permiſcuit, duplicique reportata victoria inſolentior, in ſpem Imperii totius elatus eſt. Adversùs ipſum valido cum exercitu proceſſit Auguſtus pater, *Ludovico* filio ſuppetias ferente. Caſtris juxta Calviacum Villam poſitis, ita cum ſuis conſtrictus eſt *Lotharius*, ut nec fugæ, nec prælii locum videns, pacem rogarit, obtinueritque, ea conditione ſibi imperata, ut ſtata die Alpibus excederet, ac deinceps abſque Patris Juſſione fines Franciæ ingredi non præſumeret, nec in paterno Imperio aliquid moliri. Iſta conſtant ex Aſtronomo, Nithardo, & Annalibus Bertinianis. Lotharii execranda crudelitas, qui Sanctimonialem Ducis *Bernardi* ſororem dolio incluſam in Ararim projici juſſit, *Thegano* teſte. Eodem anno, circa feſtum S. *Martini* Conventum generalem celebravit *Ludovicus Auguſtus* in Attiniaco Palatio, in quo tam Eccleſiaſticis quàm publicis rebus conſuluit. *Mandavit filio Pippino per Ermoldum Abbatem, res Eccleſiaſticas, quæ in Regno ejus erant, quas vel ipſe ſuis attribuerat, vel ipſi ſibi præripuerant, abſque cunctatione Eccleſiis reſtitui. Miſſos etiam per civitates & Monaſteria tranſmiſit, ſtatúmque Eccleſiaſticum pene collapſum in antiquum ſtatum erigi juſſit. Itémque præcepit, ut Miſſi per ſingulos Comitatus irent, qui immanitatem prædonum atque latronum cohiberent.* (Ex Aſtronomo.)

Ludovici Pii exauctoratio.

Ejuſdem reſtitutio.

Lotharius bello civili Pium patrem laceſſit.

Conventus ſive Comitia.

Anno DCCCXXXV. Conventus apud Theodonis Villam à *Ludovico Auguſto* habitus eſt, ubi cùm ab Epiſcopis approbata fuiſſet Imperatoris reſtitutio, inde cum Imperatore, Regníque Primoribus omnes in Metenſium urbem profecti ſunt, ubi relectis à *Drogone* Epiſcopo, quæ de reſtitutione Imperatoris acta fuerant, inter Miſſarum ſacra, Dominica Quinquageſimæ, ſeptem Archiepiſcopi ſeptem Reconciliationis Eccleſiaſticæ orationes ſuper eum cecinerunt, Deóque univerſi qui aderant pro cumulata Imperatoris reſtitutione multas gratias reddiderunt. Poſt hæc Theodonis Villam regreſſi ſunt, ubi inſtaurata Synodus eſt, in qua *Ebo* Lotharianæ factionis incentor, ejuſdémque conjurationis particeps *Agobardus*, depoſiti ſunt, ut Aſtronomus in Vita *Ludovici* commemorat. Alterum eodem anno Conventum apud Vvormatiam habuit Imperator, cui *Ludovicus* & *Pippinus* Reges ejus filii adfuere. Ibi Miſſorum Dominicorum audita relatio. Comites officio ſegniter functi caſtigati ſunt. Eodem anno, cùm nuntiatum eſſet Imperatori, *Lotharium* conditiones ſacramento dudum firmatas violare, maximéque Romanæ Eccleſiæ homines, vexare, Legatos ad ipſum miſit, *Monens ut memor eſſet, quia quando ei Regnum Italiæ donavit, etiam curam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſimul commiſit, & quam ab adverſariis defenſandam ſuſceperat, nequaquam à ſuis diripi permitteret* (inquit Aſtronomus.) Miſſi ad *Lotharium* Abbas *Fidco* & *Richardus* Comes, quibus adjunctus *Adrebaldus*, ſive *Adrevaldus*, Romam ad *Gregorium* Papam Legatus. Epiſcopos duos ad *Ludovicum Auguſtum*, cum *Adrevaldo* in Gallias redeunte, Legatos miſit Pontifex; ſed hi *Lotharii* minis, ne Bononiam prætergrederentur, prohibiti ſunt. *Adrevaldus* Epiſtolam à Pontifice ad Imperatorem datam ab eis occultè accepit, & cuidam ſuorum, mendici perſonam agenti, tradidit perferendam: teſte Aſtronomo. Interim Normannos in Friſiam irrumpentes, ducto contra ipſos exercitu fugavit *Ludovicus Auguſtus*. Anno DCCCXXXVI. Duo Placita generalia celebravit, unum Aquiſgrani, alterum apud Stramiacum in Lugdunenſi pago. Primum fuit Synodus ipſa Aquiſgranenſis II. de qua ſuperiùs egimus. In altero ventilata eſt cauſa Lugdunenſis & Viennenſis Eccleſiarum vacantium (Ex Aſtronomo, & Annalibus Bertinianis, qui tamen ad annum 837. duplicem illum Conventum perperam referunt.) Anno DCCCXXXVII. generalem Conventum apud Cariſiacum celebravit *Ludovicus Auguſtus*, ubi *Carolum* filium enſe cinxit, corona Regali caput inſignivit, ipſique Neuſtriam attribuit. Ibidem auditis Nobilium Septimaniæ querimoniis adversùs *Bernardum* Ducem, Imperator *Bonifacium* & *Donatum* Comites, ac *Adrevaldum* Floriacenſem Abbatem elegit,

Ludovici Pii reſtitutio confirmata.

Ludovicus Pius Eccleſiæ Romanæ defenſor.

Placita, ſive Comitia.

git, qui Miſſorum Dominicorum munere in illa Provincia fungerentur. (Ex Aſtronomo.)

Lotharius Patri reconciliatus.

Anno DCCCXXXVIII. *Juditha Auguſta* ſuadente, *Ludovicus Auguſtus* Miſſos ad *Lotharium* filium direxit, qui cum ad patrem invitarent, præteritorum facinorum indulgentiam, & medietatem Regni, excepta Bajoaria, pollicitus, modò *Caroli* fratris ſui adjutor & tutor eſſe vellet. Æqua & utilis *Lothario* viſa conditio eſt. Quamobrem ad Vvormatienſe Placitum convenere: in quo *Lotharius* ad pedes patris proſtratus, nec Regnum, ſed indulgentiam ab eo ſe rogare humillimè conteſtatus eſt. Tum Regnum inter *Lotharium* & *Carolum* diviſum eſt, excepta Bajoaria, quæ ſervata eſt *Ludovico*. *Lotharius* partem Auſtralem à Moſa elegit, Occiduum accepit *Carolus*. Sic pax inter ambos fratres firmata; ut Aſtronomus & *Nithardus* teſtantur. Id contigit anno DCCCXXXIX. Obiit interim *Pippinus* Aquitaniæ Rex, filiis relictis duobus, *Pippino* & *Carolo*. Varia in ſtudia ſciſſi ſunt Aquitaniæ populi. Pars Pippinum Regem proclamavit, pars expectare ſe velle profeſſa eſt quid *Ludovicus Auguſtus* de Regno & nepotibus decerneret. Imperator ducto in Aquitaniam exercitu, Regnum illud *Carolo* dedit, Aquitanis fidelitatem ipſi jurare juſſis. (Ex Aſtronomo, Nithardo, & Bertinianis Annalibus) *Ludovicus* Bajoariæ Rex, inæquali Regni partitione commotus, itàque in patrem, invidiâ in fratres incenſus, Alamanniam invaſit, cum quibuſdam Saxonibus & Toringis ſollicitatis. Auguſtus Toringiam petens cum exercitu, *Ludovicum* in Bajoariam ſe recipere coegit. Secundùm hæc, indixit Conventum Vormatiæ Kalendis Julii ejuſdem anni DCCCXL. celebrandum, ad quem *Lotharium* filium ſuum ab Italia vocavit, cum eo, cæteriſque Fidelibus ſuis de *Ludovico* deliberaturus. Prope Moguntiam lethali correptus ægritudine, ad mortem ſeſe Chriſtiano animo præparavit. Per *Drogonem* Metenſem Epiſcopum fratrem ſuum, *quotidie Confeſſionis ſuæ munus, ſacrificium ſpiritus contribulati & cordis humiliati offerebat. Cibus ejus erat ſolummodo per dies quadraginta Dominicum Corpus, laudante eo juſtitiam Dei, & dicente: Juſtus es Domine, ut quia Quadrageſimæ tempus non jejunans exegi, ſaltem coactus idem jejunium tibi exſolvam.* Ludovico filio perduelli, rogantibus Epiſcopis, veniam ex animo indulſit. Obiit XII. Kalendas Julii, quæ dies erat Dominica, cùm ſacram Communionem pro more percepiſſet, & cætera, quæ in egreſſu animæ Chriſtiano ritu agi ſolent, fieri poſtulaſſet; inquit Aſtronomus in ejus Vita. Annum ætatis numerabat ſexageſimum quartum, Regni Aquitanici trigeſimum ſeptimum, Imperii vigeſimum ſeptimum. Ejus Corpus Divoduri Mediomatricum in Baſilica *S. Arnulfi* à *Drogone* fratre ſepultum eſt. Ejus ſtaturam & corporis habitum deſcripſit Theganus, animíque dotes his verbis commendavit: *Lingua Græca & Latina valde eruditus. Senſum in omnibus Scripturis ſpiritalem & moralem, necnon & anagogem optimè noverat. Erat fortis in membris, agilis & impiger, tardus ad iraſcendum, facilis ad miſerendum. Quoties mane in quotidianis diebus ad Eccleſiam perrexerat cauſa orationis, flexis genibus fronte tetigit pavimentum, humiliter diu orans, aliquando cum lacrymis. In tantum largus, ut antea nec in antiquis libris, nec in modernis temporibus auditum eſt: ut villas Regias Fidelibus ſuis tradidit in poſſeſſiones ſempiternas, & Præcepta conſtruxit, & annuli ſui impreſſione, cum ſubſcriptione manu propria roboravit. Erat in cibo potúque ſobrius, & indumentis ſuis moderabilis. Nunquam in riſu exaltavit vocem ſuam. Quotidie ante cibum eleemoſynarum largitionem exhibuit, & ubicumque erat, Xenodochia ſecum habebat. Omnia prudenter & cautè agens, nihil indiſcretè faciebat, præterquam quòd Conſiliariis ſuis magis credidit quam opus eſſet: quod ei fecit Pſalmodiæ occupatio, & lectionum aſſiduitas, & aliud quod ille non incipiebat: Quia jam dudum illa peſſima conſuetudo erat, ut ex viliſſimis ſervis Summi Pontifices fierent. Et hoc non prohibuit, quod tamen maximum eſt malum in populo Chriſtiano.* Vetus & Novum Teſtamentum in Germanicam linguam Poëticè transferri juſſit, ut Præfatio in librum antiquum Saxonicè ſcriptum teſtatur. * Theodulfus Aurelianenſis Epiſcopus eleganti Carmine Ludovicum Pium commendavit. Tot Privilegiis Eccleſias munivit, tot opibus auxit Pius Imperator, ut poſt annos trecentos vulgata fuerit fabula, quòd propter effuſam adeo munificentiam, à Deo fuerit increpitus, & vocem audierit ſibi exprobrantem, quòd Eccleſiæ venenum addiderit. Abundante quippe divitiis Eccleſia, Clerus ab antiqua pietate deflexit, quia terrenæ poſſeſſiones diu cum virtutibus cohabitare non potuerunt. Id primi omnium vulgarunt Claravallenſes Monachi, primi S. *Bernardi* Diſcipuli & Comites, in Epiſtola ad Clericos Eccleſiæ Colonienſis, quæ refertur lib. VI. de Vita & Miraculis ejuſdem Sancti. *Deſperata eſt*, inquiunt, *plaga Cleri hujus, à planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas. Ditata eſt Eccleſia terrenis poſſeſſionibus, ſed virtutibus ſpoliata. Neque enim longa eis eſſe potuit cohabitatio, ex quo pauper factus propter nos Rex gloriæ ita paupertatem elegit, ut diceret*: Niſi quis renuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. *Heu, heu, videmus venenum additum Eccleſiæ, ſicut dictum eſt Ludovico quem nominatis Pium, qui præcipuè ditavit Eccleſias. Legimus enim in Hiſtoria ejus, quòd audierit vocem dicentem ſibi*: Venenum Eccleſiæ addidiſti. *An fortè vobis videtur abſonum, venenum interpretari divitias? Chriſtus etiam in Evangelio ſpinas vocat. Et Apoſtolus eas laqueum definit eſſe diaboli. Evadant ergo qui volunt fieri pauperes, & ſecurè decantent, quia Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.* Memorabilis adeo prodigii teſtem appellant Hiſtoriam ejuſdem *Ludovici*, cùm ante hæc tempora Scriptorum nemo ejus mentionem fecerit. Apage ergo fabulam. Ludovico Pio imperante, in Galliis ſanctitate celebres fuere *S. Benedictus* Anianenſis Abbas, *S. Adelardus* Abbas Corbeienſis, *S. Gratus* Epiſcopus Auguſtenſis, *S. Convoio* Abbas Rothonenſis, *S. Anſcharius* Monachus Corbeienſis, Danorum Apoſtolus, & primus Epiſcopus Hamaburgenſis, &c.

Mors Pippini Aquitaniæ Regis.

Mors Ludovici Pii.

Ludovici Pii elogium.

* Apud Ducheſnium Tom. II. pag. 326.

Fabula de Ludovico Pio confutata.

A B C D E F

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 745. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Donationes Papæ factæ, non à Conſtantino, ſed à Galliæ Regibus.*

R. Hiſtorica veritas eſt invictis momentis à me alibi probata. Hæc tamen Propoſitio excluſiva, *Donationes Papæ factæ, non à Conſtantino*, eo loci non habetur. En verbà mea: *Donationes Apoſtolicæ Sedi ab Avo & Patre factas Ludovicus Pius confirmavit, auxitque Urbe ac Ducatu Romano, necnon Inſulis Corſicâ & Sardiniâ, ut ex Diplomate Donationis patet, ad Paſchalem Papam tranſmiſſo anno DCCCXVII.* Hæc Diplomata Regum Chriſtianiſſimorum munificentiam in Romanam Eccleſiam teſtantia num obliterari volunt? vel commemorari in Hiſtoria Eccleſiæ impatientes ferunt Religioſi Cenſores?

Scholion II.

In eodem Articulo, pag. 750. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Prædia à Pontificibus male data, reſtituenda Eccleſiæ.*

R. Conſtitutionis à Lothario Imperatore editæ Romæ, rogante Eugenio Secundo Pontifice Maximo, ſumma capita refero, quorum unum erat: *Ut Eccleſiæ bona in uſû*

retenta

retenta, prætextu conceſſionis Pontificum, in poteſtatem Pontificis & Romanæ Eccleſiæ quantocyus redigerentur. Hæc tantùm ibi. Narrationis meæ veritatem probabit ejus collatio cum ipſo Romano Capitulari ſeu Conſtitutione Lotharii, in Conciliorum Collectionibus, & Tom. II. Capitularium Regum Francorum pag. 318. à Baluzio edita; cujus hæc ſunt verba: *De rebus autem Eccleſiarum injuſtè retentis, ſub occaſione quaſi licentiâ acceptâ à Pontifice, volumus ut à Legatis noſtris in poteſtatem Domni Pontificis & in jus Romanæ Eccleſiæ celerius redigantur.* Hæc Lotharius. An injuſtos bonorum Eccleſiæ poſſeſſores ac detentores, falſo donationis Pontificiæ prætextu à lege reſtitutionis excuſari volunt Indiculi Cenſorii Authores?

ARTICULUS III.

De Lothario Imperatore, Ludovico II. ejus filio, & Succeſſore, & Carolo Calvo Francorum Rege, & poſt Ludovici obitum etiam Imperatore.

Lotharius.

CUM *Lotharius* patrem ſuum obiiſſe accepiſſet, confeſtim nuntios quaquaverſum direxit, qui illum poſſeſſionem Imperii olim ipſi dati mox initurum ſignificarent, promittens unicuique honores à patre conceſſos ſe non modò ſervaturum, ſed aucturum. Dubios quoque fide, novo Sacramento juſſit obſtringi, capitale ſupplicium renuentibus comminatus. Hinc maxima populorum parte ipſi fidelitatem jurante, in ſpem univerſi Imperii invadendi excitatus eſt: ac in *Ludovicum* Germaniæ, *Carolum Calvum* Burgundiæ & Neuſtriæ, Reges, fratres ſuos, arma convertit, tracto in partes *Pippino* nepote de Regno Aquitaniæ cum *Carolo* contendente. Primus impetitus Ludovicus, *Lotharium* fortiter repulit. Carolus illius amicitiam & pacem fruſtra rogavit, reverentiam primogenito debitam ipſi promittens. Res *Caroli* penè profligatæ videbantur. Hinc enim *Lotharius* cum ingenti exercitu ipſum perſequebatur: inde *Pippinus* imminebat: illinc Britones infeſti. *Hilduinus* Sandionyſianus Abbas, *Gerardus* Pariſiorum Comes, *Pippinus* Bernardi Regis Longobardorum filius, & alii quamplurimi, ad *Lotharium* defecerant. *Carolus* cum fidelibus reliquis bene animatis obviàm *Lothario* proceſſit. Caſtra prope Aurelianum poſita. *Lotharius* arte, quàm marte, *Carolum* ſuperare maluit, donec auctis ſenſim viribus penitus ipſum attereret. Iis igitur conditionibus prælium diremptum eſt, ut Aquitania, Septimania, Provincia, & decem Comitatus inter Ligerim & Sequanam, *Carolo* cederent: utque in ipſum & *Ludovicum* fratrem *Lotharius* tentaret nihil, donec in Placito generali Attiniaci proximè celebrando, eorum controverſiæ componerentur: alioquin ſoluti eſſent ſacramento quo ſe obſtringebant. Mox *Lotharius* violata fide, in *Ludovicum* Germaniæ Regem duxit exercitum. Suorum defectione fugam capeſſere coactus *Ludovicus*, in Bajoariam ſe recepit. Reſumptis deinde viribus, *Adalbertum* Metenſem Comitem, Lothariani Ducem exercitus vicit commiſſo prælio: ſtatímque *Carolo* fratri venit in auxilium. Miſſæ ad *Lotharium* crebræ legationes ab utroque fratre; fruſtra rogata pax. Cruenta pugna ad Fontaneum * Autiſiodorenſis agri pagum tres inter fratres commiſſa eſt VII. Kalendas Julii annò 841. fuſus fugatúſque *Lotharii* exercitus. Hæc refert, qui præſens aderat & pro *Carolo* pugnabat, *Nithardus*, lib. 2. Enituit *Caroli* & *Ludovici* Regum pietas, qui victoria Dei munere conceſſa contenti, Lothariani exercitus reliquias tum perſequi noluerunt, ſat Chriſtiani ſanguinis effuſum rati. Inſequenti die, quæ Dominica erat, *Miſſa peracta*, mortui, amici pariter & inimici ſepulturæ traditi, vulnerati col-

Bellum inter filios Ludovici Pii

* Fontenay.

Regum Caroli & Ludovici religio.

Miſſæ ſacrificium.

A lecti, transfugis, ſi reverti vellent, oblata venia. Tum Reges, populíque, Epiſcopos conſuluere de modo expiandæ tot Chriſtianorum cædis, quàm, inviti licet, perpetrarant. Coacti velut in Concilium Antiſtites reſpondere: Compertum eſſe *quòd pro ſola juſtitia & æquitate decertaverint, & hoc Dei judicio manifeſtum effectum: ac per hoc immunis omnis Dei miniſter in hoc negotio haberi, tam ſuaſor, quam & effector, deberet. At quicumque conſcius ſibi aut ira, aut odio, aut vana gloria, aut certè quolibet vitio quiddam in hac expeditione ſuaſit, vel geſſit, eſſet verè confeſſus ſecretè ſecreti delicti, & ſecundùm modum culpæ dijudicaretur. Verumtamen pro re-* B *miſſione, delictis mortuorum fratrum ſuorum, uti ſuo adjutorio ab his exuti liberarentur: Inſuper autem, uti hactenus in juſtitia adjutor & protector illis Deus extitit, ita & deinceps ubique exiſteret: Próque his omnibus triduanum Jejunium injunctum ac celebratum eſt.* Ita refert *Nithardus* Lib. 3.

Confeſſio Secreta.

Preces pro defunctis.

Eodem anno *Carolus* Rex Tranſlationi Sanctorum *Medardi*, *Sebaſtiani*, *Gregorii*, *Tiburtii*, *Petri*, & *Marcellini*, *Marii*, *Marthæ*, *Audifacis*, & *Abacuch*, *Honeſimi*, *Mereſinæ*, & *Leocadiæ*, *Mariani*, *Pelagii*, & *Mauri*, *Floriani* & ſex fratrum, *Gildardi*, *Sereni*, & *Remigii* Rotomagenſis Archiepiſcopi, in urbe Sueſſionenſi interfuit, C rogantibus S. Medardi Monachis, & ſacra corpora propriis humeris *cum omni veneratione* tranſtulit. Inſuper & villam, cui nomen *Bernuchæ*, ejuſdem Eccleſiæ rebus per Edictum addidit, teſte *Nithardo*.

Sacrarum Reliquiarum cultus religioſus.

Anno ſequenti, *Carolus* & *Ludovicus* Reges, ut contra *Lotharium* fratrem, ſed communem hoſtem, mutuò ſe tuerentur, Argentariam * convenerunt, ibique fœdus iniere, quod *Ludovicus* Romana ſeu ruſtica Latina, Carolus Lingua Theudiſca juravit. Utrumque Sacramentum refert *Nithardus*. Confœderati Reges *Lotharium* inſecuti, Lugdunum uſque fugere compulerunt, ac Auſtraſiam D totam, Regnique Burgundici partem relinquere. Secundùm hæc *Ludovicus* & *Carolus* in Palatium Aquiſgranenſe convenere, quid conſultius de populo ac Regno à fratre relicto agendum videretur, deliberaturi. Cauſa ad Epiſcopos delata eſt, *Ut illorum conſultu, veluti numine divino, harum rerum exordium atque auctoritas proderetur* (inquit Nithardus.) *Quibus ab initio geſta Lotharii conſiderantibus, quomodò patrem ſuum Regno pepulerit, quoties populum Chriſtianum perjurum ſua cupiditas effecerit: quoties hoc, quod patri, fratribúſque juraverat, fruſtraverit; quoties poſt patris obitum fratres ſuos exheredìtare atque delere tentaſſet: quanta homi-* E *cidia, adulteria, incendia, omnigenáque facinora, ſua nefandiſſima cupiditate univerſalis Eccleſia perpeſſa ſit,* &c. *Ergo omnibus unanimiter viſum eſt, quòd ob ſuam nequitiam vindicta Dei illum ejecerit, Regnúmque fratribus ſuis melioribus ſe juſtè ad regendum tradiderit.* Ipſis tamen hanc Regni capeſſendi licentiam non dedere, donec illos interrogaſſent, *Utrum illud per veſtigia fratris ejecti, an ſecundùm Dei voluntatem regere voluiſſent:* Reſpondentibus autem, ſecundùm Dei voluntatem ſe Regnum adminiſtrare velle, dixere Præſules: *Et auctoritate divina, ut illud ſuſcipiatis, & ſecundùm Dei* F *voluntatem illud regatis, monemus, hortamur, atque præcipimus.* Tum Rex uterque ad Regni partitionem duodecim è ſuis elegit. Verùm haud ſubſtitit iſta diviſio. Nam *Lotharius* pacem tandem fratribus obtulit, ea conditione, ut Regnum omne, abſque Longobardia, Bajoaria, & Aquitania, tres in partes divideretur, ac eligendi poteſtas penes *Lotharium* eſſet. Diu de partitione illa inter Proceres à ſingulis Regibus electos deliberatum. Interim *Carolus* Rex *Hermentrudem* Vo-

* Strasbourg.

Reges Ludovicus & Carolus Regnum à Lothario relictum, ac ab ipſis legitimè partum capeſſere nolunt inconſultis Epiſcopis.

Regni partitio.

Caroli Calvi Nuptiæ.

donis & Ingeltrudis filiam, Adelardi neptem, uxorem duxit. Miſſi Regum ad Regni diviſionem electi, difficile negotium apud Theodonis Villam perfecêre. *Ludovicus* ultra Rhenum omnia, citra Rhenum verò Nemetum, Vangium, & Moguntiam civitates pagóſque ſortitus eſt. *Lotharius*, quicquid inter Rhenum & Moſam, Scaldim & Ararim ſitum eſt. *Carolo* Francia Occidentalis, à Mari ſcilicet Britannico ad Moſam uſque ceſſit, cum Occitania & Marca Hiſpanica. Pax illa inter *Ludovici Pii* filios inita eſt anno DCCCXLIII. Iſta conſtant ex *Nithardo* & Annalibus Bertinianis.

Anno 844. *Bernardus* Marcæ Hiſpanicæ Comes, Regni quondam ſub *Ludovico Pio* Adminiſter, cùm res novas moliretur, Francorum judicio, juſſu *Caroli* Regis, capitalem ſententiam in Aquitania ſubiit. *Lotharius Ludovicum* filium ſuum cum *Drogone* Metenſi Epiſcopo Romam miſit, acturos ne deinceps ordinaretur Pontifex, niſi præſentibus Imperatoris Legatis. *Ludovicus* Princeps in Regem à *Sergio* Papa hujus nominis Secundo conſecratus eſt.

Eodem anno Conventum in Villa Colonia celebravit *Carolus* Rex, in quo edidit Capitulare ſex conſtans Capitulis. *Caput* quintum Regia prudentia, æquitate, & benignitate digniſſimum eſt, quo ita ſanxit: *Et ſi fortè ſubreptum nobis quippiam ut homini fuerit, competenter & fideliter, prout Sublimitati Regiæ convenit, & neceſſitatibus ſubditorum expedit, ut hoc rationabiliter corrigatur, veſtra fidelis Devotio admònere curabit.*

Lex Caroli Calvi prudentiſſima.

Anno 845. Normanni Lutetiam uſque pervaſerunt, quibus reſiſtere non valens *Carolus* Rex, quibuſdam pactionibus, & munere ſeptem millium librarum, eis reditum perſuaſit. *Fulcradus* Comes, & Provinciales cæteri, à *Lothario* defecere. *Carolus* Rex Chriſtianiſſimus *Pippino* nepoti Regnum Aquitaniæ conceſſit, cùm ab eo ſacramentum fidelitatis priùs accepiſſet. Bellum contra *Nomenoium* Britonum Ducem infeliciter geſſit. Synodi ad Theodonis Villam, in Verno Palatio, & Belloyaci habitæ, *Carolo Calvo* jubente. Anno ſequenti Conventus in *Sparnaco* Villa celebratus eſt. Anno 847. *Abdirhamani* Regis Saracenorum Legatos *Carolus Calvus* audivit. Dani Armoricam infeſtarunt; triplici commiſſo prælio, Britones fuderunt, Ducémque fugarunt *Nomenoium*; qui pacem ab ipſis muneribus redemit. Trium Regum fratrum Conventus apud *Marſnam*, juxta Trajectum, in Diœceſi Leodienſi, celebratus; in quo communi conſenſu Capitulare conditum, undecim conſtans Capitulis, quibus firmitati pacis & amicitiæ inter ipſos conſultum eſt, & decretæ Legationes ad Ducem Britonum, & ad Normannorum Regem; pacem ipſis imperaturæ. Anno 848. *Ludovicus* Rex Sclavos in Germaniam irruentes; *Carolus Calvus* Normannos oppugnantes Burdegalam; *Lotharius* Saracenos Beneventum occupantes, profligarunt. Sed vix Aquitaniâ *Carolus* exceſſerat, cùm Dani rurſus Burdegalam occupavere prodentibus Judæis, ac devaſtatam incendere. Aquitani deſidia inertiâque *Pippini* coacti, *Carolum* adiere *Calvum*, cúmque in Regem elegere. Rex Aquitaniæ conſecratus eſt Aurelianis ab Epiſcopis Regni Aquitaniæ. Fuerat à *Ludovico Pio* creatus, poſt obitum *Pippini* fratris. Aquitanicum Regnum à triennio *Pippino* nepoti beneficiario jure conceſſerat. *Pippinus* malè gerebat Rempublicam, nec Regnum ſibi datum à Barbarorum incurſionibus tuebatur: inſuper & ſubditos vexabat. Hinc Aquitani jugum illius excuſſere, & Principali Domino ſe dedidere. Anno ſequenti, novi Regni poſſeſſionem iniit: ſed *Nomenoio* Britonum Duce hinc Andegavos & vicina loca invadente: illinc Normannis Petricorium Aquitaniæ civitatem populantibus, nova ſubinde oriebantur negotia. In Aquitania vagabatur *Pippinus*, haud abjecta ſpe Regni. Huic *Carolus* frater, qui in Aula patrui *Lotharii* agebat, dum in auxilium veniret, à fidelibus *Caroli* Regis comprehenſus eſt, & ab Epiſcopis in Clericum attonſus, in Conventu apud Carnutum celebrato, cùm poſt Miſſarum ſolemnia conſcendens ambonem, profeſſus eſſet, *ſe ob divinæ ſervitutis amorem Clericum nullo cogente velle fieri*: ut referunt Annales Bertiniani.

Synodi & Conventus à Carolo Calvo habiti.

Sparnacum vulgò Eſpernay, ad Matronam fluvium, in Diœceſi Remenſi.

Carolus Calvus Rex Aquitaniæ inauguratur.

Anno 850. *Lotharius* filium ſuum *Ludovicum* Romam miſit, ubi à *Leone IV.* Pontifice Maximo in Imperatorem unctus eſt, ut iidem Annales commemorant. Normanni *Roricho* Duce, Friſiam & Batavum inſulam, aliáque vicina loca per Rhenum & Vahalem devaſtarunt: quos *Lotharius* comprimere non valens, Doreſtadum & alios Comitatus ipſis largitus eſt. Aliud Normannorum agmen Anglos aggreſſum, ab iis fortiter repulſum eſt.

Ludovicus Lotharii filius Imperator inauguratur.

Anno 851. *Lotharius* Imperator, *Ludovicus* Germaniæ, & *Carolus Calvus*, Reges, generalem Conventum apud *Marſnam* Palatium celebrarunt, ubi renovato fœdere, octo condidere Capitula ad pacis & amicitiæ firmitatem. Ea referunt Annales Bertiniani. Obiit Dux Britonum *Nomenoius*. Cujus filius *Reſpogius Carolo* fidelitatem promittens, ab eo paterna ditione inveſtitus eſt, adjectis Redonibus, Nannetis, & Ratenſi pago. Anno 852. *Carolus Calvus Pippinum* nepotem à *Sancio* Vaſconiæ Comite captum, & ad ſe adductum, in Monaſterio *S. Medardi* Sueſſionenſis tonderi juſſit. Anno 853. Synodus Sueſſionenſis II. jubente *Carolo* Rege celebrata eſt, in qua & Capitulare edidit Capitulis conſtans XII. Synodus eodem anno apud Vermeriam habita, ejuſdem Regis juſſu. Conventus apud Valentianas eſt habitus à *Lothario* & *Carolo*, ibique conditum Capitulare. Conventus eodem anno celebravit Carolus apud Silvacum, * & anno ſequenti apud Attiniacum, & Leodium, in quibus Capitularia condidit. Aquitani ad *Ludovicum* Germaniæ Regem defecere; qui *Ludovicum* filium ipſis in Regem conceſſit. Hunc ex Aquitania fugat *Carolus*. Sed à *Pippino Juniore* è Cœnobio Sueſſionenſi, & *Carolo* ejus fratre, jam Diacono, è Corbeienſi monaſterio transfugis, Aquitania novis motibus turbata eſt.

Pax inter fratres Reges firmata.

Marſna, vulgò Merſen, primo agr ſecundo lapide à Trajecto Moſæ ſita, in Ruremundana Diœceſi.

Synodi. Conventus. Capitularia.

Silvacum, vulgò Servais, Belgicæ ſecundæ Villa Regia, in pago Laudunenſi.

Anno 855. *Lotharius* Imperator hereditarium filiorum diſſidium veritus, Regna ſua inter eos diſtribuit. *Ludovico* Italiam cum Imperii titulo reliquit, *Lothario Juniori* eam Galliæ partem quæ ab illo (non, quod aliis placet, à patre) Lotharii exinde Regnum & Lotharingia eſt appellata: *Carolo* natu minimo Provinciam. Ipſe verò relicta rerum humanarum cura, in Monaſterio Prumienſi Monachum induit, ibíque paucos poſt dies obiit IV. Kal. Octobris. *Hic eam vitæ varietatem attulit, ut melior-ne an deterior fuerit, dijudicari non poſſit: niſi quòd mortis honeſtas omnem vitæ delere turpitudinem potuit*, (inquit *Sigonius* Lib. V. de Regno Italiæ.) Monaſterii *S. Martini* Metenſis frater eſſe dudum voluerat, ut docent antiqui verſus * deſcripti in fronte Textus Evangeliorum, quem obtulit eidem Monaſterio. Quod non ita intelligendum, quaſi jam tunc Monachus fieri voluerit, ſed inter Monachos conſcribi ad orationum & bonorum operum communionem. Sic *Ludovicus Auguſtus* ejus pater, & *Ludovicus* Rex Germaniæ ejus frater, Sandionyſiani Monaſterii fratres erant, ut legimus Tomo IV. Spicilegii Dacheriani, pag. 230 Triplicis enim generis Fratres erant in Cœnobiis. Alii Monaſtico habitu, dum valerent, induti, & Vitam Religioſam profeſſi cum ſtabilitate: Alii habitu Monaſtico

Abdicatio & Mors Lotharii Imp.

* Editi ſunt à Baluzio Tom. 2 Capitular. pag. 1565.

Triplicis generis fratres in Cœnobiis.

Monaſtico induti in extremis, in pœnitentiæ & devotionis argumentum, qui *Monachi ad ſuccurrendum* dicebantur: Alii denique ad bonorum operum & orationum communionem à Monachis admittebantur, & nomina ſua inter nomina Monachorum conſcribi petebant & obtinebant; & vocabantur *Fratres conſcripti*, ut docet *Vadianus* in Lib. 2. de Collegiis Monaſteriiſque Germaniæ veteribus, pag. 88. Nomina Fratrum Conſcriptorum Cœnobii *S. Galli* edidit *Goldaſtus* Tomo II. Rerum Alamanicarum, pag. 184. & *D. Lucas Dacherius* nomina Fratrum Conſcriptorum Monaſterii *S. Dionyſii*, Tom. IV. Spicilegii. Varia Capitula Longobardicæ Legi addidit *Lotharius* Auguſtus, quæ Tomo II. Capitularium Editionis Baluzianæ leguntur.

Epiſcopi Carolo Calvo Regi ſalubre dant conſilium, ut Summi Pontificis monitis obtemperet.

Anno 856. menſe Auguſto, *Carolus Calvus* apud *Bonoïlum* * Pariſienſis agri vicum Placitum habuit, in quo Epiſcopi ſaluberrimum ipſi conſilium dedere ut monitis & increpationi *Benedicti III.* Pontificis Maximi acquieſceret; ac monitis Apoſtolicis ſua adjunxere: ſeque increpatoriis Papæ literis non tangi profeſſi ſunt, quia ſuo jam functi erant officio in commonendo Rege. *Increpatio*, inquiunt, *quam in Epiſtola Domini Apoſtolici vobiſcum & cum aliis fidelibus veſtris audivimus, ſeveriſſimè nos tangeret, ſi nos aliter non egiſſemus quàm iſdem Dominus Apoſtolicus nos egiſſe, ſecundùm quòd ipſe audierat, cum magna auctoritate mandavit. Nam quia nos in iſto facto, unde nos ſpecialiter redarguit, conſentientes non fuimus, & vos ac fideles veſtros, quos inde admonere convenit, & verbis, & ſcriptis, ſicut ipſi ſcitis, & manentia ſcripta teſtantur, frequenter & ſalubriter commonuimus, ut quod contra ſalutem & auctoritatem factum erat, emendaretur, & ne deinceps committeretur, omnimodis caveretur, damnabiliter iſta increpatione non tangimur. Sed & nunc noſtris monitis illius monita conjungentes, & illius monitis noſtra monita ſubjungentes, hortamur ut ſtatum Monaſteriorum in Regno veſtro conſiſtentium; aliter quàm debeat ac deceat, perverſum & confuſum, quantò citiùs & meliùs ac poſſibiliùs atque rationabiliùs potueritis, reſtituere & corrigere ſtudeatis.* Regem etiam hortati ſunt, ut Capitula in Colonia, Bellovaci, apud Theodonis Villam, in Verno Palatio, in Sparnaco, apud Marſnam, in Synodo Sueſſionenſi, in Silvaco, & Leodii à ſe condita confirmaret, ac ſecundùm illa omnes Regni Ordines corrigeret. Comites penè omnes ex Regno *Caroli Calvi* eo anno adversùs ipſum cum Aquitanis conjurarunt, *Ludovicum* Germaniæ Regem ad occupandum Franciæ Regnum invitantes. Quo diutiùs in expeditione Sclavica detento, ubi & magnam partem exercitus amiſit, iſti moras illius non ferentes, *Carolo* reconciliati ſunt. Ipſos variis miſſis Legationibus & Capitulis, revocare ad fidem & officium ſategit *Carolus*. Eò ſpectant Capitula quindecim ad Francos & Aquitanos miſſa de Palatio Cariſiaco per *Adalardum* Abbatem, *Rodulfum*, *Richuinum*, *Adalgarium*, & *Berengarium*; Capitula quinque ad eoſdem miſſa de *Baſiu* per *Hadabrannum* & *Bettonem*: Miſſaticus ad eoſdem per *Adalardum* Abbatem miſſus, id eſt, directa Mandata: & alter Miſſaticus per *Hincmarum* & alios, ad eoſdem tranſmiſſus.

* Bonoïlum, ſeu Bonogilum, vulgò Bonneuil.

Capitularia Caroli Calvi.

Tom. II. Capitul. edit. Baluzii.

Baſiu, vulgò *Baſieu*, in pago Ambianenſi, non procul à Corbeia.

Anno 857. *Carolus Calvus* cum *Lothario* nepote, *Ludovicus* Rex Germaniæ cum *Ludovico II.* Imperatore fœdus jurarunt, novum bellorum ſemen. Pactio *Caroli* cum *Lothario* apud Sanctum Quintinum facta, legitur inter Capitula Caroli Calvi, Tit. XXV. Conventus apud Cariſiacum Februario menſe habitus eſt, in quo duplex conditum Capitulare legitur Tom. II. Capitular. editionis Baluzianæ. His in Capitularibus de rapinis prohibendis agitur, quæ tum in Regno frequentes erant. Normanni piratæ in inſula Sequanæ, cui nomen *Oſcello* muniti, inde per Sequanam Pariſios uſque prædabundi irrumpebant, ſacris non parcentes ædibus. Quos dum comprimere fruſtra *Carolus* Rex niteretur, ſubditi ipſius ad *Ludovicum* Germaniæ Regem conſpiratione facta defecerunt. *Ludovicus* trajecta cum exercitu Alſatia, Pontigonem Villam Regiam venit, ubi Neuſtraſiorum Optimatum ſacramenta recepit, indicto Attiniaci generali Conventu, ad cæterorum fidelitatem obſtringendam. *Carolus Calvus* Oſcelli Inſulæ obſidione ſoluta, per Catalaunos uſque ad Breonam Villam feſtino gradu proceſſit, ibique *Ludovicum* inſequentem præſtolatus eſt. Aciebus hinc inde diſpoſitis, ſuorum continuam defectionem videns *Carolus*, receſſit, atque in Burgundiam ſe recepit. Dum in Attiniaco Palatiò conſiſteret *Ludovicus* Rex, Epiſcopi Provinciarum Remenſis & Rotomagenſis ad illum è Synodo apud Cariſiacum ſcripſere prolixam & gravem Epiſtolam, cujus hæc ſumma capita. 1. Excuſant cur ad Conventum Remenſem venire non potuerint. 2. Queruntur quòd eorum monitis & conſiliis hactenus non paruerit. 3. Quòd ſæpiùs illum ad ineundam cum fratre concordiam hortati ſint. 4. Ipſum hortantur ut conſideret cur in fratris Regnum venerit, & utrùm talia ſuſtinere velit, qualia facit. 5. Monent de iis quæ crudeliter fiebant & impiè quà tranſibat, ut ea prohibeat & compeſcat. 6. Ut contra Paganos arma potiùs convertat. 7. Ut Privilegia & immunitates Eccleſiarum conſervet, Rectoréſque illarum non inquietet, nec poſſeſſiones diripi permittat. 8. Ut Monaſteria laïcis à *Carolo* Rege conceſſa Religioſis perſonis reſtituat. 9. Ut iis quibus regimen Monaſteriorum committit, præcipiat ut regularis diſciplinæ curam gerant. 10. Ut hoſpitalia Peregrinorum ad id ad quod deputata ſunt, Epiſcoporum conſilio à Rectoribus ſuis adminiſtrentur. 11. Quòd Regem ita vitam inſtituere conveniat, ut omnibus ſit exemplo. 12. Quomodo domeſticos regere, quid Deo, quid ſubditis reddere, & quales Palatii ac Reipublicæ Miniſtros conſtituere debeat. 13. Ut eos qui propter has ſeditiones excommunicati ſunt, ad Eccleſiæ pacem revocare ſtudeat. 14. Quales Villarum Regiarum conſtituendi ſint Judices. 15. Ut Synodus Epiſcoporum Regni expectetur, in qua quid facto ipſis opus ſit deliberent: & quòd Epiſcopi ad ſacramenta non ſint adigendi. Extat ea Epiſtola Tomo III. Conciliorum Galliæ. Hæc anno 858. contigere.

Defectio Francorum à Carolo Calvo ad Ludovicum Germaniæ Regem.

Epiſtola Commonitoria Epiſcoporum ad Ludovicum Germaniæ Regem.

Anno 859. *Carolus Calvus* collectis viribus adversùs *Ludovicum Germanicum* progreſſus, eum è Regni ſui finibus expulit: pacta cum *Lothario* nepote in Arcas Palatio confirmavit. Secundùm hæc, Epiſcopi Neuſtraſii & Lotharingi ex Synodo Metenſi Legationem Epiſcoporum novem ad *Ludovicum* Germaniæ Regem decrevere, cum mandatis ut indulgentiam illi certis legibus offerrent, atque ad proximum Conventum generalem ſatisfacturum invitarent. Tullenſis apud Saponarias Synodus 18. Calendas Julias celebrata, in qua cùm de aliis pluribus, tum de Regum reconciliatione actum eſt.

Carolus Calvus Ludovicum expellit.

Anno 860. *Ludovicus* Germaniæ, & *Carolus* Franciæ, Reges, pacem inter ſe & cum *Lothario* nepote compoſuerunt in Baſilica *S. Caſtoris* prope Confluentes ad Rhenum, Nonis Juniis. Tanti negotii arbitri fuere ſelecti Epiſcopi & Abbates cum Nobilibus laïcis. Ab his Capitula condita ſunt ad pacis firmitatem, quorum obſervationem Reges juravere. Extant inter Capitula *Caroli Calvi*, Tit. XXXI. Hoc anno *Lotharius* cum *Thietberga*

Pax inter Carolum Calvum, & Ludovicum Germaniæ Regem & Lotharium eorum nepotem inita.

berga Regina uxore ſua divortium fecit, cujus hiſtoriam ſingulari Diſſertatione exponam.

Balduinus Flandriæ Comes Juditham Caroli Regis filiam rapit.

Anno 8 6 2. *Balduinus* Flandriæ Comes *Juditham* Caroli Calvi filiam, *Edilulfi* Regis Anglorum viduam, Silvanecti degentem furatus eſt, id eſt, ſine patris aſſenſu uxorem duxit, quæ tamen ipſum volens ſecuta eſt, *Ludovico* fratre conſentiente, ut Annales Bertiniani teſtantur, & *Nicolaus I.* ſcribit Epiſtola 2. ad *Carolum* Regem: *Qui veſtram ſe habere indignationem, eo quod Judith filiam veſtram illum præ cæteris diligentem ſine veſtræ voluntatis conſenſu in conjugium elegerit, eamque volentem acceperit, ore proprio retulit.* Balduinus ab

Excommunicatur.

Epiſcopis excommunicatus, Romam adiit, & *Nicolai I.* Summi Pontificis interceſſionem apud *Carolum Calvum* ſupplex flagitavit, ac impetravit.

Pro ipſo Nicolaus I apud Regem intercedit.

Rex precibus Pontificis inflexus, annuit ut nuptiæ legitimæ Autiſiodori conjungerentur ſub exitum anni. His tamen adeſſe noluit, ut *Hincmarus* teſtatur Epiſtola XVII. ad Nicolaum Papam.

Rex annuit ut Legitimis Nuptiis conjungantur.

Dominus etiam noſter Rex filius veſter huic deſponſationi & conjunctioni intereſſe non voluit: ſed miſſis publicæ rei Miniſtris, ſicut vobis promiſit, ſecundum Leges ſeculi eos uxoria conjunctione ad invicem copulari permiſit, & honores Balduino pro veſtra ſolummodo petitione donavit. Eodem anno 862. Sy-

Capitulare Piſtis conditum.

nodus, una & Placitum generale, P.ſtis habita eſt, in qua conditum eſt Capitulare quatuor conſtans Capitulis, ad rapinas, deprædationes, raptus fœminarum, conſpirationes, aliáque facinora coercenda. Seniores ſive Domini, qui ſubditos ſuos talia patrantes non corrigunt, nec ad Pœnitentiam perducunt, Rex honore privandos, Epiſcopi excommunicandos decernunt: quia, ut ait Apoſtolus, *Non ſolum qui faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte. Et non eſt liber a conſenſu, qui quod emendare poteſt emdare negligit, quapropter ſine dubio peccati ſe participem facit.* Eodem

Piſtæ, vulgò Pitres, ad Indellæ ſeu Andellæ atque Auturæ Confluentes, juxta Pontem Arcuum, in pago Rotomagenſi

Lotharius à Carolo Rege ad oſculum ſuſceptus.

anno *Lotharius* à *Carolo* Rege & Regni illius Epiſcopis ad oſculum & colloquium receptus eſt, iis conditionibus, ut ea emendaret propter quæ ab ejus Communione hucuſque abſtinuerant. Tres porro iſtius abſtentionis cauſas exponit *Carolus Calvus* in Capitulari tunc edito, cujus ad hunc annum meminit Annaliſta Bertinianus. Prima eſt, quòd *Engeltrudem Boſonis* Comitis conjugem, quæ virum reliquerat, in Regno ſuo jampridem peſſimâ famâ vagari permitteret. Secunda, quòd *Balduinum* Comitem, qui *Juditham* ipſius Caroli filiam furatus fuerat, in Regno ſuo deliteſcentem foveret. Tertia, quòd *Theutbergam* Reginam, uxorem legitimam, *Vualdrada* pellice inducta, repudiaſſet.

Anno 864. *Carolus Calvus* Piſtis generale Placitum habuit, in quo annua dona, & cenſum de Britannia, à *Salomone* Britonum Duce ad ſe miſſum, more prædeceſſorum, quinquaginta ſcilicet libras argenti recepit, & propugnacula ſuper Sequanam juſſit extrui ad Normannorum excurſiones prohibendas. Capitula etiam XXXVII. more prædeceſſorum ſuorum conſtituit, & ut legalia per omne Regnum ſuum obſervari præcepit, inquit Annaliſta Bertinianus. Edictum Piſtenſe legere eſt inter Capitularia *Caroli Calvi*, Titulo XXXVI. Anno 865. Februario menſe, *Carolus* Francorum & Ludovicus Germaniæ Rex, Placitum in Tuſciaco Villa habuere, in quo Legationem ad *Lotharium* *Altfrido* & *Erchanrato* Epiſcopis obeundam commiſere, ut eum ad crimen emendandum, & Eccleſiæ, cui ſcandalo fuerat, ſatisfaciendum hortarentur, priuſquam Romam ad obtinendam abſolutionem & indulgentiam properaret. Miſſi quoque Dominici in Burgundiam directi ſunt, *Ganſlenus*, *Fulco*, *Vualtarius* & *Lantuvinus*, quibus tradita ſunt Capitula executioni demandanda. Extant inter Capitularia *Caroli Calvi* Tit. XXXVII.

A

Ludovici II. Imp. bellum Saracenicum.

Anno 866. *Ludovicus* Imperator Beneventum contra Saracenos proceſſit. Quod bellum ipſum exercuit reliquo vitæ tempore. De quo legendus *Sigonius* lib. V. *De Regno Italiæ*. Normanni prædones per alveum Sequanæ aſcendentes, fugata ſine prælio ſcara *Caroli* Regis, multáque præda onuſti, ipſum ad pactionem indecoram, ad ſolvendum ſcilicet tributum adegerunt, quod non ſolùm à plebeis, ſed à Nobilibus; non à Laïcis tantùm, ſed à Clericis etiam exactum eſt, ut Annales Bertiniani teſtantur.

B

Placitum & Capitulare Compendienſe.

Anno 867. Compendii Placitum habuit *Carolus Calvus*, in quo cum *Salomone* Britonum Duce, pax inita, ipſi & ejus filio conceſſus Conſtantini Comitatus, cùm fidelitatis Sacramentum per Legatum præſtitiſſet; ut docent Annales Bertiniani. Ad eumdem annum pertinet Capitulare Compendienſe Miſſis Dominicis datum, quod inter *Caroli Calvi* Capitularia editum eſt, Titulo XXXVIII. Ex eo diſcimus inter alia, Epiſcopos jus habuiſſe infligendi pœnam flagellationis graviorum atque publicorum criminum reis: & Seniores, ſive Dominos, qui colonos ſuos & Vaſſallos contra Poteſtatem Eccleſiaſticam tueri vellent, non ſolùm excommunicatione percuſſos, ſed Regia Auctoritate coercitos. Anno 868. inter *Ludovicum* Germaniæ, & *Carolum Calvum*, Reges, pactio firmata eſt in Monaſterio *S. Arnulfi*, in ſuburbio Metenſi. Hanc legere eſt Titulo XXXIX. Capitularium *Caroli Calvi*. In ea defenſionem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ pariter jurarunt. Anno 869. *Lotharius* repentina morte ſacrilegii & perjurii Romæ coram *Hadriano* Papa commiſſi pœnas luit. *Carolus Calvus* Piſtis Placitum habuit, & Capitulare condidit, XXII. conſtans Capitulis. Extat inter ejus Capitularia, Tit. XL. Inde Metas advolavit ad Regnum *Lotharii* nepotis recèns defuncti occupandum, ibique ab aliquot utriuſque Regni Epiſcopis conſecratus eſt. *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis Conſecrationis ritum peregit, Eccleſia Treverenſi vacante, cujus ad Archiepiſcopum id juris pertinebat. Rationem expoſuit cur in aliena Provincia id aggreſſus ſit. *Ne alicui fortè*, inquit, *videatur incongruè ac præſumptiosè me ac Provinciæ noſtræ venerabiles Coëpiſcopos facere, quoniam de altera Provincia ordinationi & cauſis hujus Provinciæ nos immiſcemus, ſciat nos contra Canones ſacros non agere, quoniam Remenſis & Treverenſis Eccleſia in hac regione Belgica cum ſibi commiſſis Eccleſiis ſorores & comprovinciales habentur, ſicut Auctoritas Eccleſiaſtica & antiquiſſima demonſtrat conſuetudo. Ac per hoc unanimi conſenſu & Synodalia Judicia exercere, & quæ à Sanctis Patribus conſtituta ſunt, debent concorditer cuſtodire: hac Privilegii conditione ſervata, ut qui prior de Remenſi & Treverenſi Epiſcopo fuerit ordinatus, prior etiam habeatur.* Hæc in Capitularibus *Caroli Calvi*, Tit. XLI. leguntur.

C

Epiſcoporum Juriſdictio à Carolo Calvo firmata.

Cap. I X.

D

Mors Lotharii Regis.

Carolus Calvus Lotharii Regnum invadit.

E

Remenſis & Treverenſis Eccleſia ſorores.

F

Pactio Aquiſgranenſis inter Ludovicum & Carolum Calvum Reges.

Anno 870. *Ludovico* Germaniæ Rege ægrè ferente univerſum *Lotharii* Regnum, cujus partem ipſe ſperaverat, à *Carolo* uſurpari, pactione per utriuſque Legatos Aquiſgrani inita conventum eſt, ut Regnum hoc inter ipſos æquis portionibus divideretur. Pactio illa Aquiſgranenſis extat Titulo XLII. Capitularium *Caroli Calvi*. Peracta diviſio eſt in Procaſpide ad Moſam, inter Heriſtallium & Marſnam in pago Leodicenſi, ut Annales Bertiniani teſtantur. Quæ portio cuique obtigerit, docent iidem Annales, & *Caroli Calvi*

Calvi Capitularia, Tit. XLIII. *Lotharii* Regnum injuſtè occupavit *Carolus*, quod ad *Ludovicum II.* Imperatorem *Lotharii* fratrem hereditario jure pertinebat. Illud tamen miſſis ad Patruos Legatis, & *Hadriano II.* Pontifice Maximo jus ipſius tuente, fruſtra ſibi vindicavit Ludovicus. Pontificiam Auctoritatem & Eccleſiæ cenſuras adhibendas duxit *Hadrianus*, ut injuriam manifeſtam Imperatori factam, & perjurium à Regibus ipſius Patruis commiſſum emendari curaret. Olim quippe juramenti formulâ in ſcriniis Romanæ Eccleſiæ depoſitâ ſpoponderant, ſed à Regnorum invaſione viciſſim temperaturos. Quamobrem Pontifex literas dedit per Legatos ſuos ad Epiſcopos Franciæ, Germaniæ, & Lotharingiæ, quibus illius Regni invaſionem prohibuit. *Quod ſi quis*, inquit *præſumpſerit non ſolùm per Mediocritatis noſtræ miniſterium, Deo auctore, viribus infirmabitur; veruметiam vinculis anathematis obligatus, nomine Chriſtianitatis privatus, cum Diabolo, quem ſuper hoc imitatur, omnino locabitur.* Minatus eſt etiam dejectionem Epiſcopis, qui tam nefariæ invaſionis auctorem Communione ſua non repulerint. *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi præcipuè juſſit ut Apoſtolicas literas ambobus Regibus, Epiſcopis, ac Proceribus ſignificaret. Apoſtolicis mandatis paruit *Hincmarus*, porrecta in Synodo apud Attiniacum Schedula. Quiſnam fuerit iſtius negotii exitus, docet *Hincmarus* Epiſtola XLI. ad *Hadrianum* Papam. Scribit enim primò, *Carolum* Regem ob Lothariani Regni invaſionem excommunicari non debere, quia nec invaſionis convictus eſt, nec eam confeſſus. Neminem autem à Communione removere poſſumus, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo Judicio Eccleſiaſtico ſive ſæculari convictum, ut ait *S. Auguſtinus*. At *Carolus Calvus* aſſerebat hanc Regni partem ſibi à Patre *Ludovico* Auguſto, conſenſu tam Epiſcoporum, quam ceterorum Procerum totius Imperii traditam, & à fratre *Lothario* ſacramento publicè confirmatam, multóſque appellabat hujus rei teſtes. Deinde injuriâ ſe vocari à Pontifice hujus tyrannidis auctorem, ſcribit *Hincmarus*. Priùs debuiſſe ipſum in veritatem rei inquirere, & attendere ad id quod ſcriptum eſt Job. 29. *Cauſam, quam neſciebam, diligentiſſimè inveſtigabam.* Et ad exemplum Dei, cujus oculis cùm omnia nuda ſint & aperta, mala tamen Sodomæ noluit audita judicare, ſed ait: *Deſcendam, & videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint, an non eſt ita, ut ſciam.* Cur autem *omnipotens Dominus, & omnia ſciens, ante probationem quaſi dubitat, niſi ut gravitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum ante præſumamus credere, quàm probare?* (inquit *S. Gregorius.*) Tertiò duram eſſe & inſolitam queritur excommunicationis comminationem à Pontifice ſibi intentatam, ſi cum *Carolo* Rege *Lotharii* Regnum poſt commonitionem pertinaciter retinente communicaverit. Ab hæreticorum vel ſchiſmaticorum, ſive tyrannicorum Imperatorum ac Regum, quales fuerunt *Conſtantius* Arianus, Apoſtata *Julianus*, & *Maximus* Tyrannus, præſentia & ſalutatione, ſive collocutione, Sedis Apoſtolicæ Pontifices, vel alios magnæ Auctoritatis atque ſanctitatis Epiſcopos, cùm locus & ratio & cauſa exigebat, ſe non ſubtraxiſſe. Addit *Hincmarus*, Coëpiſcoporum Communione ſe privatum iri, ſi Regis Communionem vitet: maximè cùm Rex ſe invaſionis & perjurii neget eſſe reum, nec judicium fugiat, modò ſecundùm Leges & Canones inſtituatur. *Et ſi*, inquit, *aliis Epiſcopis Regi noſtro communicantibus, ego me ab illius Communione vel præſentia ſubtraxero, dicunt ſecundùm Concilium Africanum, quamdiu illi non communicavero, ut mihi ab illis non communicetur Epiſcopis. Præſertim*

Hincmarus Hadriano II. Pontif. Max. rationes reddit cur excommunicari non debeat Carolus Calvus ob occupatum Lotharii Regnum.

Hincmarus apud Hadrianum PP. de ipſo non conqueritur, quòd ſibi excommunicationis minas intentarit, ſi cum Rege communicaret.

A *cùm ipſe Rex ſe perjurum eſſe deneget, ſe invaſorem alterius non ad ſe pertinentis Regni diffiteatur, ſe tyrannum non eſſe confirmet, ſe hæreticum vel ſchiſmaticum, quibus Apoſtolus nec Ave a quoquam dici præcepit, non eſſe confiteatur; & ſecundum Leges ac Canones præſens in judicio aut ad objecta reſpondere, aut objectis convinci ſe non refugere dicat.*

Quartò ſcribit *Hincmarus*, Gallos Proceres & Magiſtratus in ea eſſe ſententia, ut cùm de re ſæculari & temporali dominio agitur, Auctoritati Eccleſiaſticæ quæ ſuis finibus, ſpiritualibus nimirum cauſis circumſcripta eſt, & excommunicationibus B locus eſſe non poſſit. *Et cùm*, inquit, *poteſtatem a Chriſto S. Petro primo Apoſtolorum, & in eo ſuis Succeſſoribus datam: ſed & Apoſtolis, & in eis Epiſcopis, Pontificium ligandi & ſolvendi collatum, illis inſinuare volumus, reſpondent: Et vos ergo ſolis orationibus veſtris Regnum contra Normannos & alios impetentes defendite, & noſtram defenſionem nolite quærere: & ſi vultis ad defenſionem habere noſtrum auxilium, ſicut volumus de veſtris orationibus habere adjutorium, nolite quærere noſtrum diſpendium. Et petite Dominum Apoſtolicum, ut quia Rex ſimul & Epiſcopus eſſe non poteſt, & ſui Anteceſſores Eccle-* C *ſiaſticum Ordinem, quod ſuum eſt, & non Rempublicam, quod Regum eſt, diſpoſuerunt, non præcipiat nobis habere Regem, qui nos in ſic longinquis partibus adjuvare non poſſit contra ſubitaneos & frequentes Paganorum impetus: & nos Francos non jubeat ſervire, quia iſtud jugum ſui Anteceſſores noſtris Anteceſſoribus non impoſuerunt, & nos illud portare non poſſumus, qui ſcriptum eſſe in ſanctis libris audimus, ut pro libertate & hereditate noſtra uſque ad mortem certare debeamus. Et ſi aliquis Epiſcopus aliquem Chriſtianum contra Legem excommunicet, ſibi poteſtatem ligandi tollit: Et nulli vitam æternam poteſt tollere, ſi eam ſua peccata illi non tollunt. Et non convenit uni Epiſcopo dicere, ut Chriſtianum qui* D *non eſt incorrigibilis, non propter propria crimina, ſed pro terreno Regno alicui tollendo vel acquirendo, nomine Chriſtianitatis debeat privare. Propterea ſi Dominus Apoſtolicus vult pacem quærere, ſic pacem quærat, ut rixam non moveat: quia nos non concredemus, ut aliter ad Regnum Dei pervenire non poſſimus, ſi illum, quem ipſe commendat, terrenum Regem non habuerimus.*

Gallorum Proceres & Magiſtratus ſentiebant Eccleſiaſticæ poteſtati, & excommunicationibus non eſſe locum, ubi de re ſæculari & temporali dominio duntaxat agebatur.

Quintò ſcribit *Hincmarus*, fieri non poſſe ut Epiſcopi à communione Regis abſtineant, niſi à Regno exulare velint. *Neſcio*, inquit, *quomodo ipſius Regis, vel inter quos habito, præſentiam & communionem vel conſortium valeam devitare; cùm* E *Rex & cohabitantes mecum una cum Rege, non ſolùm in Parochiam, verùm & in civitatem meam ſæpe conveniant, & ibi tamdiu ſicut Regi complacet degant, & cum tanta multitudine, tam de Regno quod antea habuit, quàm & de Regno quod Lotharius habuit, necnon de aliis Regnis ad eum confluentibus, ſicut Miſſi veſtri viderunt, & hoc quam ſæpe illi videtur, in civitate mea ſuſtineo, qui Eccleſiam & Plebem mihi commiſſam deſerere, & alio-rſum ut mercenarius non valeo fugere, nec quò extra Regnum ejus fugiam habeo.*

F Sextò, ſcribit *Hincmarus*, ſe præſentibus Legatis Pontificiis, urſiſſe Regem & Primores Regni, ut Juſſioni Apoſtolicæ parerent; qui ipſi minati ſunt, ni ceſſaret, bonorum ſuorum fruitione, & juriſdictionis uſu privatum iri. *Igitur qui me a ſolida unitatis Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ petra non divido, & ſicut noſtis ſcriptis, & etiam præſentibus veſtris Miſſis, adeo ex veſtra juſſione verbis reſtiti Regi, ac Regnorum Primoribus, ut & coram eiſdem Miſſis comminaretur mihi, quoniam ſi in mea ſententia permanerem, ad altare Eccleſiæ meæ cantare poſſem, de rebus verò & hominibus nullam poteſtatem haberem,*

Minæ à Carolo Calvo Rege Hincmaro intentatæ, quòd ipſum urgeret ut mandatis Hadriani II. pareret.

haberem, à veſtra Communione non debeo ſeparari aliorum factionibus, quorum, quantum ex me eſt, non communico quæcumque ſunt tenebroſis operibus.

Tandem omnibus incommodis, quæ ex his contentionibus oriri poſſunt, Hadriano ſuggeſtis, ipſum obteſtatur, ut abſtineat ab iis Decretis, quæ ſcandalum excitant inter Eccleſiam & Rempublicam; unde Religionis diſpendium, & maximum bonorum Eccleſiaſticorum detrimentum ſequi poſſit. *Quapropter, Domine Pater Reverentiſſime, conſulite ſecundum Privilegium Sedis veſtræ, ſubjectioni noſtræ, ne talia nobis cujuſcumque ſuggeſtione mandetis, unde inter Epiſcopalem Auctoritatem, & Regalem Poteſtatem, inter Eccleſiam & Rempublicam, tantum ſcandalum poſſit oriri, quod facile & ſine diſpendio Religionis, vel detrimento Eccleſiaſticarum rerum, unde ſervi & ancillæ Dei debeant nutriri, & Eccleſiaſtica negotia contineri, poſtea non poſſit ſedari; quia ſicut Abraham dixit ad Dominum: Abſit hoc à te Domine, non eſt hoc tuum, qui judicas omnem terram.*

Summum Pontificem obſecrat Hincmarus, ut abſtineat ab iis Decretis quæ diſſidium & ſcandalum inter Sacerdotium & Imperium excitare poſſunt.

Anno DCCCLXXII. *Ludovicus* Rex Germaniæ *apud Tridentum cum Engilberga Ludovici* Imperatoris *conjuge loquens, partem Regni Lotharii, quam contra Carolum accepit, neglectis ſacramentis inter eos pactis, ſine conſenſu ac conſcientia hominum quondam Lotharii, qui ſe illi commendaverant, clam reddidit.* Diu adnixus apud *Carolum* fuerat per Epiſtolas & Legatos *Hadrianus* Papa, ut à *Lotharii* Regno, tamquam *Ludovico* ejus fratri jure debito abſtineret: ſed *Carolo* perſuaderi non potuit. *Ludovicus* autem Germaniæ Rex Pontificiis minis perterritus, & ipſa rei adductus æquitate, partem dicti Regni, quam in diviſione ſortitus erat, *Ludovico* Imperatori nepoti ſuo reddidit, ut Annales Bertiniani teſtantur, qui & addunt: *Unde utrimque ſacramenta prioribus ſacramentis, quæ cum fratre ſuo pepigerat, diverſa & adverſa inter eos ſunt facta.* Scilicet mutuis Sacramentis ſe obſtrinxerunt duo *Ludovici*, patruus ac nepos, ut unà conjuncti partem alteram Regni *Lotharii Carolo* extorquerent. Imminenti ergo tempeſtati *Carolus* occurrens, novis quoque ſacramentis ſuos ſibi devinxit in Placito apud Gundulfi-Villam, * quod Palatium Regium erat apud Moſellam, Tullo Leucorum finitimum. Hæc Sacramenta in Capitularibus *Caroli Calvi*, Tit. XLIV. legere eſt.

* Gundulfi-Villa, vulgò Gondreville, in Diœceſi Tullenſi.

Anno DCCCLXXIII. Capitula duodecim in Placito apud Cariſiacum *Carolus Calvus* condidit. Synodum Sylvanectenſem celebrari juſſit adversùs *Carolomannum* Principem filium ſuum, Meldenſis Eccleſiæ Diaconum. Is propter rebellionem & inſidias in patrem beneficiis primùm privatus, & Regni finibus pulſus eſt; cúmque perduellis eſſe, & paſſim cum hominibus ſuis graſſari non deſineret, *Carolus* Epiſcopis ſuaſit ut ipſum à communione removerent. *Carolomannus* miſſis ad Sedem Apoſtolicam Legatis, *Hadriano II.* obrepſit. Pontifex datis ad *Carolum* literis, eum adhortatus eſt ut à filio vexando ceſſaret, donec mitteret ipſe Legatos, qui illorum diſſidium, ſalvo utriuſque debito honore, componerent. Excommunicationem inſuper minatus eſt Proceribus, qui patre jubente arma ſumerent adversùs filium, Epiſcopis vetuit ne excommunicationem ferrent in *Carolomannum*, quæ nullius alioqui futura eſſet ponderis. Judicio Dei fieri ait, ut *Carolus* filium rebellem patiatur, quia alienum Regnum invaſit. Interim in cuſtodiam apud Sylvanectenſem urbem miſſus, ac inde *Hadriani* Papæ deprecantibus Legatis ſolutus, patrem in expeditione adversùs *Gerardum* ſequi juſſus eſt, ut referunt Annales Bertiniani. At fuga mox elapſus in Belgicam, quòd direptionibus omnia fœdaret, primùm ab Epiſcopis per encyclicas literas excommunicatus eſt, cúmque luculentam ad *Remigium* Archiepiſcopum, cæteróſque Provinciæ Lugdunenſis Epiſcopos Epiſtolam dedit *Hincmarus* de *Karolomanno* ejúſque complicibus excommunicandis, quæ inter ejus Epiſtolas eſt XXXII. tum deinde Synodi apud Sylvanectum, ubi iterata cuſtodia tenebatur, Sententiâ Diaconi gradu exauctoratus, atque ad Communionem laïcam dejectus eſt, ut iidem Annales commemorant. Synopſim Actorum iſtius Concilii ex Codice *S. Laurentii* Leodicenſis exhibet Sirmondus Tom. III. Conciliorum Galliæ, pag. 407. *Carolomannum* coram Synodo criminatus eſt ejus Pater, ex cujus Proclamatione hæc refert *Sirmondus* in Notis ad Capitularia: *Proinde quamvis ſpecialiter accuſationes atque teſtificationes neceſſariæ non forent de his quæ omnis Eccleſia Regni noſtri cunctiamque Regnum nobis à Deo commiſſum magnis gemitibus, & publicis non ſolùm vocibus, ſed & depopulationibus per Karlomannum, carne non mente filium noſtrum, Eccleſiæ Meldenſis, Senonum Diœceſeos Diaconem, ſibi inlatis clamat, tamen ut ordinabiliùs inde miniſterium veſtrum exequi valeatis, per nos, cujus carne eſt filius, propter Regium Miniſterium nobis à Deo commiſſum, clamores Epiſcoporum ac cæterorum Sacerdotum, Canonicorum quoque, & Monachorum, atque Sanctimonialium, & Virorum Illuſtrium & promiſcui ſexus, ætatis ſeu conditionis, quæ ad nos de illo venerunt, velut, & per voces præſentium audire poteſtis, Canonico Judicio veſtro, quorum intereſt de Diacono judicare, proponimus, &c.* Tandem ſecundùm Leges morte damnatus, temperatâ ſententiâ oculis orbatus eſt, ac in Monaſterium Corbeienſe retruſus, ut ex *Flodoardo* Lib. III. Cap. XVIII. & Bertinianis Annalibus conſtat.

Carolomanni Principis in Carolum Patrem perduellio.

Carolus Calvus Carolomannum Principem filium ſuum Diaconum in Synodo accuſat.

Synodi Sententiâ exauctoratur perduellis Princeps.

Anno DCCCLXXIV. Placitum apud Attiniacum *Carolus Calvus* celebravit, cujus Acta Titulo XLVI. Capitularium ipſius legere eſt. Anno ſequenti *Ludovicus II.* Imperator mortem Mediolani oppetiit. Extat vetus ejus in Æde Ambroſiana ſepulchri elogium. Ex *Engilberga* uxore filiam reliquit unicam *Ermengardem*.

Mors Ludovici II. Imp.

Nuncio de morte *Ludovici* Imperatoris accepto, *Carolus Calvus* Imperii cupidus, & ad eam dignitatem capeſſendam à *Joanne VIII.* invitatus, ſtatim in Italiam contendit. Ipſum jampridem Imperatoris nomen à *Joanne* Papa emiſſe *Regino* ſcripſit: qua in re & Pontifici, & *Carolo* minùs æquus fuit. *Ludovicus* Germaniæ Rex pari ſtudio inflammatus, *Carolum* & *Carolomannum* filios, qui iter *Calvo* impedirent, magno cum exercitu miſit. Ex quibus cùm *Carolum* in fugam compulſum, *Carlomannum* perterritum à *Calvo* audiſſet, ipſe cum tertio filio *Ludovico* magno impetu in Franciam irrupit, ipsámque hoſtiliter dilacerare inſtituit. Tuſculani Comites Imperium pariter ambibant: ſed iis repulſis, *Joannes VIII.* Pontifex Maximus *Carolum Calvum* in Imperatorem unxit & coronavit anno 875. die Natalis Chriſti. Inde Ticinum petens, Synodum habuit menſe Februario anni 876. in qua Imperator ab Italici Regni Epiſcopis Proceribúſque acclamatus eſt, & Capitula XV. edidit. Tum in Franciam reverſus, alteram apud Pontigonem Synodum eodem anno convocavit: in qua Imperium illi pariter à Ciſalpinis confirmatum eſt, & recepta Capitula quæ Ticini fuerant promulgata. Anno DCCCLXXVII. aliam Synodum Romæ habuit *Joannes VIII.* in eáque *Carolo* Imperium, quod à Germanis diſceptabatur, iterum confirmavit. Obierat *Ludovicus* Germaniæ Rex V. Kalendas Septembris anno 876. Tres filios reliquerat, *Carolomannum*, *Ludovicum*, & *Carolum* cognomento *Craſſum*. Fraternum Regnum invadere inſtituit *Carolus Calvus* injuſtitiæ & prædis aſſuetus.

Carolus Calvus Imperator inauguratur.

Ludovici Germaniæ Regis obitus.

Carolus Calvus in Nepotes iniquior, ab illis vincitur.

aſſuetus. *Ludovicus* ejus nepos miſſis ad eum Legatis, cùm jus fruſtra negaſſet, decem homines cum aqua calida, totidem cum frigida, decémque alios cum ferro candenti miſit, juſſos experiri Dei judicio utri Regnum conveniret, quod patri ſuo *Ludovico* per ſacramentum firmaverat: Qui re tentata, nullum detrimentum ceperunt. Nihil tamen æqui obtinuere. Se enim cum fratre, non cum nepotibus pepigiſſe, *Carolus* homo verſipellis reſpondit, ut refert *Regino*. Unica ſpes in Dei auxilio & armis ſupererat. *Ludovicus* copiis ultra Rhenum tranſmiſſis, *Caroli Calvi* exercitum adortus, in fugam verſum profligavit. Victo *Calvo*, *Ludovicus* Regnum cum fratribus partitus eſt. Hæc ex Annalibus Bertinianis comperta.

Ab incurſibus Normannorum ſe Regnúmque tributo redimere cogitur.

Qui alienos fines tam iniquè invadebat *Carolus Calvus*, proprios à Normannis tutari non valebat, quorum incurſiones & deprædationes tributo cohibere coactus eſt. Huc ſpectat *Exactio Normannis* hoc anno *conſtituta*, quæ Titulo LII. Capitularium *Caroli Calvi* legitur: à qua Eccleſiæ ipſæ & Clerici immunes non fuere.

Mors Caroli Calvi.

Eodem anno DCCCLXXVII. *Carolus Calvus* Imperator à *Joanne VIII.* Pontifice in Italiam vocatus, ut Eccleſiæ contra Saracenos ſuppetias ferret, Franciæ rebus Placito apud Cariſiacum habito conſtitutis, in quo edita Capitula Titulo LIII. Capitularium ipſius leguntur, iter Alpes versùs arripuit: Quas cum attigiſſet, febre correptus, pulverem mortiferum à *Sedechia* Judæo, quo Medico plurimùm utebatur, remedii gratia ſibi datum hauſit, quo extinctus eſt Nonis Octobris, in loco cui *Brios* nomen. Annum agebat ætatis quinquageſimum quintum, Imperii ſecundum, Regni à morte patris trigeſimum octavum.

Caroli Calvi in Pariſienſem Eccleſiam munificentia.

Unicum filium ex Hermentrude priori conjuge ſuperſtitem reliquit Ludovicum, cui Balbo cognomen, nullam prolem ex Richilde ſecunda uxore. Inſulam Sequanæ vicinam, & Pontem Novum ſuo Juſſu extructum Eccleſiæ Pariſienſi attribuit. Ejus his de rebus præcepta edita ſunt à Baluzio in Appendice ad Capitularia. Ejus oſſa in Monaſterium S. Dionyſii poſt annos aliquot ab ejus obitu tranſlata ſunt.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 766. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa poteſt declarare Imperatorem eſſe à Deo depoſitum ne regnet.*

R. Neque id ſcripſi, neque ſomniavi. Et ſi id dixiſſem, neſcio quid Religioſos Cenſores movere poſſet ad Propoſitionem illam notandam, niſi quod fortè Romanum Pontificem non ſolùm poſſe declarare Imperatorem eſſe à Deo depoſitum, ſed auctoritate ſua Imperatores & Reges deponere poſſe contendant, quod Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana negant. Eo loci dumtaxat obſervo, Ludovicum & Carolum Reges Ludovici Pii filios, Lothario fratre communíque hoſte in fugam compulſo Aquiſgranum conveniſſe, quid conſultius de populo ac Regno à fratre relicto agendum videretur, deliberaturos. Cauſam ad Epiſcopos ab ipſis delatam: *Omnibus unanimiter viſum eſſe, quòd ob ſuam nequitiam vindicta Dei illum ejecerit, Regnúmque fratribus ſuis melioribus ſe juſtè ad regendum tradiderit.* Verba ſunt Nithardi Hiſtorici Lib. III. quæ fideliter deſcripſi. De Papa ne ullum quidem eo loci verbum.

SCHOLION II.

In eodem Articulò, pag. 767. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In Papa quàm neceſſaria docilitas, ſi fortè quandóque errat.*

R. Nec de Papa loquor eo loci; nec iſta Propoſitio hanc paginam legentibus & relegentibus occurret. Carolum Calvum Papam fuiſſe fortè putarunt Indiculi Cenſorii Authores, de cujus Capitulari Coloniæ condito ita ſcripſi eo loci: Caput quintum Regiâ prudentiâ, æquitate, & benignitate digniſſimum eſſe, quo ita ſanxit: *Et ſi fortè ſubreptum nobis quippiam ut homini fuerit, competenter & fideliter, prout Sublimitati Regiæ convenit, & neceſſitatibus ſubditorum expedit, ut hoc rationabiliter corrigatur, veſtra fidelis Devotio admonere curavit.*

SCHOLION. III.

In eodem Articulo, pag. 775. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Matrimonium in Gallia nullum ſine conſenſu Regis. Unde Papa ſupplex flagitat à Rege ut conſentiat.*

R. Hæc Propoſitio neque hîc, neque alibi in Operibus meis legitur, nec mihi citra calumniam affingi poteſt. Loquor eo loci de Judithæ filiæ Caroli Calvi Chriſtianiſſimi Regis raptu à Balduino Flandriæ Comite. Balduinum ab Epiſcopis excommunicatum Romam adiiſſe refero, ac Nicolai Summi Pontificis interceſſionem apud Regem flagitaſſe & obtinuiſſe. Carolum Regem Pontificis precibus inflexum annuiſſe ut Nuptiæ legitimæ Autiſiodori celebrarentur ſub exitum anni. Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 777. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa nullum debet abſolvere, niſi præcedat ſatisfactio publica propter ſcandalum.*

R. Quamvis hæc Propoſitio vera ſit de gravis publicíque peccati & ſcandali reis, nec illos abſolvere poſſit aut debeat Papa, niſi ſcandali occaſiones amoveant, & Eccleſiæ, cui ſcandalo fuerunt, ſatisfaciant: Id tamen eo loci non ſcripſi. Factum dumtaxat hiſtoricum refero his verbis: *Carolus Francorum & Ludovicus Germaniæ Rex Placitum in Tuſciaco villa habuere, in quo Legationem ad Lotharium Altfrido & Erchanrao Epiſcopis obeundam commiſere, ut eum ad crimen emendandum, & Eccleſiæ cui ſcandalo fuerat ſatisfaciendum hortarentur, priùs quàm Romam ad obtinendam abſolutionem & indulgentiam properaret.* Hæc ego.

SCHOLION V.

In Eodém Articulo, pag. 781. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa non poteſt excommunicare Epiſcopos, quando communicant cum Rege alienum Regnum pertinaciter retinente.*

R. Hæc Propoſitio mihi perperam affingitur. Id non ſcripſi. Epiſtolæ Hincmari ad Hadrianum Secundum ſumma capita eò loci refero his verbis: *Tertiò, duram eſſe & inſolitam queritur Excommunicationis comminationem à Pontifice ſibi intentatam, ſi cum Carolo Rege Lotharii Regnum poſt commonitionem pertinaciter retinente communicaverit. Addit Hincmarus, Coëpiſcoporum Communione ſe privatum iri, ſi Regis Communionem vitet: Maximè cùm Rex ſe invaſionis & perjurii neget eſſe reum, nec Judicium fugiat, modò ſecundùm Leges & Canones inſtituatur.* Ita ſcripſiſſe Hincmarum, facti res eſt, ex ejus literis evidens.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, Pag. 782. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Papa nihil habet cum temporalibus Regum: Unde lata ab ipſo propter hoc excommunicatio parvipendenda eſt.*

R. Id non ſcripſi. Pergo eo loci in referenda Hincmari ad Hadrianum Secundùm Epiſtola his verbis: *Quartò ſcribit Hincmarus, Gallos Proceres & Magiſtratus in ea eſſe ſententia, ut cùm de re ſeculari & temporali dominio agitur, Auctoritati Eccleſiaſticæ, quæ ſuis finibus, ſpiritualibus nimirum cauſis circumſcripta eſt, & Excommunicationibus locus eſſe non poſſit.* Tum Hincmari verba refero. Quod Gallos Proceres & Magiſtratus ſentire Hincmarus ad Hadrianum Secundum ſcribit, & à me hiſtoricè refertur ac ſimpliciter narratur, imputari mihi non debet. Quis enim Hiſtoricis imputanda dixerit, quæcumque dicta & geſta commemorant?

SCHOLION VII.

In eodem Articulo, pag. 784. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Epiſcopi non tenentur vitare Regem excommunicatum; & debent Papam monere ne ſimilia Decreta edat.*

R. Id non ſcripſi. Literarum Hincmari ad Hadrianum II. finem eo loci his verbis refero: *Tandem omnibus incommodis*

commodis, quæ ex his contentionibus oriri poſſunt, Hadriano ſuggeſſit, ipſum obteſtatur, ut abſtineat ab iis Decretis, quæ ſcandalum excitant inter Eccleſiam & Rempublicam, unde Religionis diſpendium, & maximum bonorum Eccleſiaſticorum detrimentum ſequi poſſit. Tum Hincmari verba deſcribo. Hiſtorici munus impleo, ſumma fide & qua poſſum diligentiâ facta refero; jura & Dogmata ex iis non colligo.

SCHOLION VIII.

In eodem Articulo, pag. 787. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa pro ſuo libito, & pro pecunia dat Regna cui placet.*

℞. Hæc Propoſitio non eſt mea, nuſquam & nullibi in Operibus meis invenitur. En loci de Carolo Calvo Francorum Rege ſcribo his verbis: *Ipſum jampridem Imperatorem [illegible] a [illegible] Papa emiſſe, Regino ſcribit: quæ in re [illegible] & Carolo minùs æquus fuit.* Quod à Reginone falsò ſcriptum aſſero, id mihi Religioſi Cenſores affingunt.

ARTICULUS IV.

De Ludovico Balbo Francorum Rege, Ludovico III. & Carolomanno ejus filiis, pariter Regibus, & Carolo Craſſo Rege & Imperatore.

POſt obitum *Caroli Calvi*, *Carlomannus* Rex Bajoariæ Italiæ Regnum invaſit. *Ludovicus Balbus* patris morte audita, Compendium cum *Richilde* Noverca pridie Kalendas Decembris convenit, ubi magno Epiſcoporum, Procerúmque conſenſu ab *Hincmaro* Remenſi Archiepiſcopo conſecratus & coronatus in Regem eſt. Epiſcopis & Eccleſiis *Canonicum Privilegium*, Populo *Legem atque Juſtitiam* ſe conſervaturum, ſacramento firmavit. Anno DCCCLXXVIII. à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo Trecis ſecundò coronatus eſt Rex, non Imperator. Inter Imperatores numerandum non eſſe *Ludovicum Balbum*, conſtat ex Epiſtola 47. *Joannis* Papæ, & aliis, quas ad *Ludovicum* poſtea ſcripſit, in quibus ipſum Regem, non Imperatorem vocat, & ex Epiſtola 71. ad *Ludovicum* & *Carlomannum Ludovici Balbi* filios, *Caroli Calvi* nepotes, in qua *Carolo Calvo* eorum avo Imperatoris nomen tribuit, *Ludovico* patri nomen Regis, Imperatorem hauddubiè appellaturus, ſi Imperator fuiſſet. Sed & *Hincmarus* in Epiſtolis quarum meminit *Flodoardus* lib. 3. cap. 19. fratres iſtos Reges, *Ludovici* Regis, non Imperatoris filios nominat. Denique *Ludovicus* ipſe *Balbus* in Diplomate pro Eccleſia Nivernenſi IV. Idus Septembres, hoc eſt, triduo poſt ſuam à *Joanne* Papa coronationem Trecis dato, non alium ſe quàm Regem vocat his verbis: *Ludovicus miſericordia Dei Rex.* Perperam itaque à *Sigonio* & aliis inter Imperatores numeratur.

Ludovicus Balbus inter Imperatores non numerandus.

Anno DCCCLXXIX. Furonos non longè ab Heriſtallio & Marſina convenit *Ludovicus Balbus* cum *Ludovico* Sobrino ſuo Germaniæ Rege, ubi Lotharingiam inter ſe diviſerunt, ac Regnum Italiæ ſe conjunctis viribus recepturos, & vindicatum pariter diviſuros, jurarunt. Furonenſis Conventûs Capitula novem Annales Bertiniani referunt, quæ etiam leguntur Tomo II. Capitularium Editionis *Baluzii* pag. 278. Veneno infectus periit IV. Idus Aprilis, anno ætatis 35. Regni 2. Ex *Anſgarde* priore uxore, ſed juſſu patris repudiata, filios ſuſceperat duos, *Ludovicum* & *Carlomannum*. *Adelaidem* uxorem alteram prægnantem reliquit, quæ XVII. Septembris filium poſthumum peperit, *Carolum Simplicem* cognominatum. Fuit *Ludovicus Balbus* vir ſimplex ac mitis, pacis, juſtitiæ, & religionis amator, inquit *Regino*. Mortuo *Ludo-* A *vico Balbo*, *Theodoricus* Cancellarius, *Boſo* Comes, & *Hugo* Abbas, qui *Ludovici III.* Regis à patre deſignati jus tuebantur, Conventum Meldis indixerunt, ut Regni rebus conſuleretur. *Gauſlenus* Abbas S. Germani à Pratis præteritæ dominationis odio res novas cum *Conrardo* Pariſiorum Comite molitus eſt, & Regnum ad *Ludovicum* Germaniæ Regem transferre conatus. Valido cum exercitu *Ludovicus* accurrit Virodunum uſque. Ad quem, *Hugo*, *Boſo*, *Theodoricus*, cæterique pro *Ludovici Balbi* filiis fœderati, Legatos miſere, Lotharingiæ partem quam *Carolus Calvus* contra *Ludovicum* fratrem Germaniæ Re- B gem olim ſibi vindicarat, ipſi offerentes, modò Regnum reliquum filiis *Ludovici Balbi* dimitteret. Accepta conditio eſt, Germanici rebus ipſum in Bajoariam vocantibus, ubi *Carlomannus* ejus frater paralyſi laborans, & morti proximus, *Arnulfum* ſuum de concubina filium Regni heredem reliquiſſe dicebatur. Cùm autem rumor percrebeſceret *Ludovicum* Germaniæ Regem, confectis in Bajoaria rebus, quantocyus in Franciam irrupturum, *Hugo* Abbas & cæteri Proceres, *Ludovicum* & *Carlomannum* Balbi filios in Monaſterio Ferrarienſi ab *Anſegiſo* Senonenſi Archiepiſcopo in Reges conſecrari & coronari curarunt, ut An- C nales Bertiniani teſtantur.

Conventus Furonenſis.

Mors Ludovici Balbi.

Fuere qui *Ludovicum* & *Carlomannum* habitos fuiſſe tamquam ſpurios, aut non agnitos fuiſſe tamquam Reges, ſed ſolùm ut Regentes & *Caroli Simplicis* tutores ſcripſerint. Occaſionem erroris illis dedit *Reginonis* Auctoritas Lib. 2. Chronici ad annum 878. ubi hæc de *Ludovico Balbo* commemorat: *Habuit, cùm adhuc juvenilis ætatis flore polleret, quamdam puellam nobilem nomine Anſgard, ſibi conjugii fœdere copulatam, ex qua duos liberos ſuſcepit eleganti forma ac ingenii animi virtute præſtantes. Horum unus Ludovicus, alter Carolomannus vocabatur. Sed quia hanc ſine Genitoris conſcientia &* D *voluntatis conſenſu ſuis amplexibus ſociaverat, ab ipſo Patre ei poſtmodum interdicta, & interpoſito juriſjurandi ſacramento, ab ejus conſortio in perpetuum ſeparata. Tradita eſt autem eidem ab eodem Patre Adeleidis in matrimonium; quam gravidam ex ſe reliquit idem Rex cùm obiret, quæ tempore pariendi expleto, enixa eſt puerum cui nomen [illegible] impoſuit, eumque Carolum vocitari fecit.* Hoc teſtimonio fretus *Launoius* in libro *de Regia in Matrimonium Poteſtate*, aſſerit *Anſgardem* fuiſſe concubinam, (quo nomine à *Sigeberto* vocatur) ejúſque cum *Ludovico Balbo* matrimonium nullum fuiſſe, quia E *Carolus Calvus* Ludovici pater illud reſcidit, utpote contra voluntatem ſuam contractum: & ſuſceptos inde liberos ſpurios fuiſſe & illegitimos; nec proinde patris in Regno Succeſſores. Recentiores Hiſtoricos præeuntes habuit in hujus aſſertione figmenti *Launoius*, ſcilicet *Haillanium*, *Belleforeſtium*, & *Laſerram*. Immò & antiquos ſuffragatores adhibuit, ſcilicet *Adonem Viennenſem*, ſcribentem in Chronico: *Ludovicus Caroli filius, Carolum qui dictus eſt Simplex, heredem Regni puerum dimiſit.* Ademarum ſcribentem: *Defuncto Rege Ludovico, regnavit pro eo filius ejus Carolus cognomento* F *Inſipiens vel Minor.* Fragmentum Hiſtoriæ Franciæ apud *Petrum Pithœum*, in quo hæc leguntur: *Ludovicus diem obiit ultimum, relinquens filium in cunis nomine Carolum, qui poſtea Simplex cognominatus eſt.* Sed *Ado* & *Ademarus* ita intelligi commodè poſſunt, ut non immediatè poſt *Ludovicum Balbum* regnâverit *Carolus Simplex*, ſed mediatè tantùm, & interjectis *Ludovico III.* & *Carlomanno* Regibus. Fragmentum Hiſtoriæ Franciæ à *Launoio* laudatum teſtatur *Ludovicum Balbum* reliquiſſe filium *Carolum Simplicem*, ſed quòd Regni Succeſſorem

Reges Ludovicus & Carlomannus à calumnia vindicantur.

Legitimos fuiſſe Ludovici Balbi filios & Regni heredes, contra Launoium probatur.

ceſſorem reliquerit, non teſtatur: & aliunde falſus in eo eſt, quòd illum aſſerit à patre relictum in cunis, qui natus eſt poſthumus. At *Ludovicum* & *Carolomannum* fuiſſe legitimos *Ludovici Balbi* filios, & Regni heredes conſtat ex Hincmaro Epiſtola XI. ad Carolum Craſſum Imperatorem, qua ipſum hortatur ut Ludovici Balbi Sobrini ſui filiis Regibus idoneos Educatores & Conſiliarios conſtituat. *Iſtos juvenes*, inquit, *Reges noſtros, propinquos veſtros, & pupillos ſine patre, loco filiorum teneatis, & eis Regnum ab Anteceſſoribus illorum ſucceſſione dimiſſum per ſuggeſtionem Primorum Regni hujus diſponatis.* Extant etiam ejuſdem Hincmari Epiſtolæ aliquot ad *Ludovicum III. Regem Balbi filium*, ſcilicet XII. & XIII. item XIV. *Ad Proceres Regni de inſtitutione Carlomanni Regis*, & XV. quæ eſt *Admonitio altera pro Carolomanno Rege apud Sparnacum facta.* Idem conſtat ex Fragmento de rebus *Ludovici III. & Carolomanni* Regum, apud *Ducheſnium* Tomo II. ex Annalibus Bertinianis ad annum 879. ex Chronico Floriacenſi, & aliis Auctoribus antiquis. Et verò *Anſgardem* horum Principum matrem non fuiſſe *Ludovici Balbi* concubinam, ut ait *Sigebertus*, ſed legitimam uxorem, docet *Regino* ſupra laudatus, cùm ſcribit *Ludovicum Balbum habuiſſe quamdam puellam nobilem, nomine Anſgard, ſibi conjugii fœdere copulatam.* Idémque perſpicuè colligitur ex *Flodoardo* Lib. III. Hiſtoriæ Remenſis Cap. XIX. ubi enumerans varia *Hincmari* Opuſcula, meminit unius quo ſe purgavit, eò quòd matrimonium *Ludovici Balbi* & *Adeleidis* fieri non prohibuiſſet. En *Flodoardi* verba: *Scripſit & de objectis ſibi à Goſleno ſuper Ludovici Balbi Regis Patris eorum aſſenſu, quare Anſgardim uxorem abjectam eum recipere non coegerit, & Adelheidem ab eo retineri non prohibuerit.* Ex quibus patet primò. *Anſgardem* uxorem fuiſſe, non concubinam, & recipi debuiſſe poſtquam abjecta eſt, quod concubinæ non convenit. Secundò, plures tunc in Gallia ſcandalum paſſos ex repudio *Anſgardis*, & conjugio quod *Ludovicus Balbus* inierat cum *Adelheide*. Tertiò *Hincmarum* ſolicitatum ut hac de re Regem admonere vellet, ſiluiſſe quibuſdam adductum rationibus, & rationem facti ſui, illo, cujus meminit *Flodoardus*, Opuſculo expoſuiſſe. *Anſgardis* itaque habita fuit tamquam legitima *Ludovici Balbi* uxor: aliàs non fuiſſet opus *Hincmaro* ut ſcriberet Apologiam qua ſe purgaret quare Ludovicum Balbum *Anſgardem uxorem abjectam recipere non coëgerit, & Adelheidem ab eo retineri non prohibuerit.* De his legendus eruditus Auctor Obſervationum in librum *Joannis Launoii De Regia in Matrimonium Poteſtate*, Obſervatione X. §. I.

879. Anno Regni ſui primo * Franciæ Monarchiam à *Boſone* diſcerpi viderunt, nec prohibere potuere *Ludovicus* & *Carolomannus*. Boſoni *Hermengardem* neptem ſuam uxorem dederat *Carolus Calvus*, Provinciámque attribuerat perpetuò poſſidendam. Ille verò Regium nomen affectans, tempúſque nactus opportunum quo Juniores in Francia Reges imperabant, nondum bene firmata poſt civiles motus poteſtate, ab Epiſcopis & Proceribus Provinciæ & Burgundiæ Rex electus eſt in Conventu Mantalenſi, in Viennenſi territorio. Uxoris impotenti ambitione ad id impulſum *Boſonem* Annales Bertiniani teſtantur. Anno 880. Reges fratres Regnum inter ſe diviſere. *Ludovico* Francia & Neuſtria obtigit; *Carlomanno* Burgundia & Aquitania. His cum *Ludovico* Germaniæ, & *Carolo Craſſo* Regibus fœderatis, acerrimum fuit bellum adversùs *Hugonem* Vvaldradæ filium, qui Lotharingiam longè latéque populabatur; adversùs *Boſonem* Provinciæ & Burgundiæ Tyrannum, & Normannos.

Boſo Provinciæ Comes Regium nomen affectat.

Mantala, vulgò *Mantu*, vicus in Diœceſi Viennenſi.

Satis fœlix fuit horum bellorum exitus. *Hugonis* fuſæ copiæ: *Boſo* commiſſo prope Matiſconem certamine profligatus ac in fugam deditus; ipſi demum erepta diuturnam poſt obſidionem Vienna: Normanni ad tempus compreſſi.

Anno DCCCLXXXI. *Carolus Craſſus* de Alemania egreſſus, Longobardorum fines occupavit, Italiámque totam in deditionem accipiens, à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo & Senatu Romano Imperator creatus eſt, ut *Regino* teſtatur. *Ludovicus* Germaniæ Rex obiit Francofurti anno 882. XIII. Kalendas Septembris. *Carolus Craſſus* Imperator in Franciam vocatus ut Regnum fratris, qui nullos reliquerat liberos, capeſſeret; utque Normannos, qui Auguſtam Trevirorum & Coloniam incenderant, omniáque populabantur, coërceret; armis diffidens pacem cum eorum Regibus Godefrido ac Sigefrido pepigit, tranſlata in eorum ditionem Friſia, ac magnis attributis muneribus. *Godefridus* Chriſtianam amplexus Religionem, è ſacro fonte ab Imperatore ſuſceptus eſt, ac *Giſlam* Lotharii Regis filiam in matrimonium accepit. Id conſtat ex *Reginone*, ex Bertinianis Annalibus, qui in hunc annum deſinunt, ex Metenſibus, & Chronico Anonymo de Normannorum Geſtis.* Annus octingenteſimus octogeſimus-ſecundus fatalis fuit *Ludovico III.* Ipſi ſucceſſit in totius Franciæ Regnum Carlomannus frater. Sacramentum fidelitatis ab Epiſcopis & Proceribus accepit V. Idus Septembris, in Cariſiaco Palatio, cùm ipſis *Canonicum Privilegium, & debitam legem atque juſtitiam* ſe conſervaturum promiſiſſet, ac defenſionem exhibiturum. Anno 883. VIII. Kal. Martias in Broïlo, id eſt, nemore vel ſaltu Compendienſi Placitum habuit, & Capitulare edidit contra rapinas. Extat Tomo II. Capitularium Editionis *Baluzii*, pag. 283. Anno 884. cùm Normanni copias ſupra Somonam fluvium promoviſſent, *Carolomannus* crebris eorum incurſionibus ſuſtinendis impar, duodecim millibus argenti pondo pacem ab eis redemit. Eodem anno, menſe Martio Placitum habuit in Verno Palatio, in quo Capitulare condidit XIV. conſtans Capitulis. Obſervanda ſunt XII. & XIII. quibus hoſpitalitas Preſbyteris, & aliis Fidelibus præcipitur. *Volumus*, inquit, *ut Preſbyteri, qui bonum exemplum omnibus oſtendere debent, hoſpitales exiſtant, ſicut Apoſtolus dicit: * Hoſpitales invicem ſine murmuratione: quam præbeant iter facientibus, quia per illam placuerunt quidam Deo, Angelis hoſpitio ſuſceptis. Placuit nobis ut Preſbyteri ſuos Parochianos admoneant ut & ipſi hoſpitales exiſtant, & nulli iter facienti manſionem denegent. Et ut omnis occaſio rapinæ tollatur, nihil carius vendatur tranſeuntibus niſi ſicut in mercato accipiunt. Quod ſi cariùs vendere voluerint, ad Preſbyterum tranſeuntes hoc referant, & illius juſſu cum humanitate eis vendant.* Eodem anno ab apro, vel à ſatellite aprum cum ipſo perſequente, improvidè vulneratus inter venandum Rex *Carolomannus* occubuit. Cujus audita morte Normanni valido cum exercitu ad illius Regnum deprædandum iterum irruperunt. Quam ob rem exterriti Proceres, *Carolum Craſſum* Imperatorem ad Regnum Franciæ capeſſendum evocarunt, *Carolo Simplice* prætermiſſo, ad quem hereditario jure pertinebat; quòd annos tantùm ſeptem natus, ad tuendum à Normannis Regnum conferre nihil poſſet. Excluſus tamen à ſpe & jure regnandi penitus non eſt, ſed *Hugonis Magni* Abbatis fidei & inſtitutioni commendatus.

Carolus Craſſus Imperator creatus.

* Apud Ducheſnium Tom. II.

Mors Ludovici III.

Carolomannus ſolus regnat.

Normannorum incurſiones.

Hoſpitalitas Legibus Regum noſtrorum præcepta.

* 1 Petri 4.

Mors Carolomanni Regis.

Carolus Craſſus Hugonem Vvaldradæ, filium, & *Godefridum* Normannorum Ducem unà fœderatos hoſtes habuit, quos arte & inſidiis, non virtute ſuſtulit è medio. Hinc graviorem in modum accenſus

Carolus Craſſus.

Normannorum furor. Lutetiam anno 886. oppugnarunt, quam tuentibus *Odone* Duce, & *Goſlino* Epiſcopo, obſidionem intermiſere. Ad eam inſequenti anno redierunt: advolavit contra Barbaros magno cum exercitu Imperator; ſed nihil dignum Imperatoria Majeſtate geſſit. Illis demum Galliam Trans-Sequanenſem, quæ Neuſtria dicitur, ad deprædandum permiſit, ſeu ut alii volunt, jure perpetuo conceſſit. Iſta conſtant ex *Reginone* Chronicorum Lib. 2. ex Chronico de Geſtis Normannorum & ex *Abbone* Monacho Sancti Germani à Pratis in libris de Bellis Pariſiacæ urbis adversùs Normannos urbem ipſam obſidentes. Exinde animo & corpore ægrotare *Craſſus* cœpit. Primum amentiæ indicium dedit, cùm zelotypia abreptus, *Richardem* Auguſtam caſtiſſimam fœminam temerè ſuſpectam habuit adulteræ cum *Luitardo* Vercellenſium Epiſcopo familiaritatis, eámque repudiavit, palam poſtulantem, ut ſibi permitteretur aut ſingulari certamine per Campionem * à ſe deſignatum, vel candentis ferri examine quod ipſa per ſeſe ſubiret, integritatem ſuam ac pudicitiam approbare. Alterum inſaniæ ſpecimen dedit in Conventu generali apud Triburias celebrato, ubi Optimates ad *Arnulfum* Carolomanni Bavariæ quondam Regis nothum defecere, ipsúmque Regem elegere. Mira fortunæ varietas, ſeu potiùs Dei, in cujus manu Regna ſunt, inſcrutabilis providentia, quæ potentiſſimum Imperatorem ad eam calamitatem dejecit, ut victum ab *Arnulfo* precariò quærere cogeretur: qui villas quaſdam in Alemania ipſi ad alimentum conceſſit. Ipſum à pietate, juſtitia, ſtudio in Religionem, beneficentia in pauperes, conſtantia in adverſis, *Regino*, *Otho Friſingenſis*, & Annales Francorum Metenſes commendant, ut credibile ſit ipſi ad probationem tantam calamitatem contigiſſe. Obiit pridie Idus Januarii, anno 888. ſepultúſque eſt in Augienſi Monaſterio.

Caroli Craſſi inſania & exauctoratio.

Sic ea ætate loquebantur.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 791. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Matrimonium in Gallia nullum ſine conſenſu Regis.*

R. Neque hic, neque uſpiam in meis Operibus extat hæc Propoſitio. Ludovicum & Carolomannum legitimos fuiſſe Ludovici Balbi filios & Regni heredes eo loci probo contra *Joannem Launoium*, qui *Reginonis* teſtimonio fretus aſſerit in libro *De Regia in Matrimonium Poteſtate*, *ANSGARDEM fuiſſe concubinam, ejuſque cum Ludovico Balbo Matrimonium nullum fuiſſe, quia Carolus Calvus, Ludovici Pater illud reſcidit, utpote contra voluntatem ſuam contractum; & ſuſceptos inde liberos ſpurios fuiſſe & illegitimos, nec proinde Patris in Regnum Succeſſores.* Tum opinionem *Launoii* refello, & lectorem remitto ad eruditum Authorem *Obſervationum in Librum Launoii De Regia in Matrimonium Poteſtate.* Quem impugno errorem, mihi RR. Cenſores affingunt.

ARTICULUS V.

De Arnulfo Imperatore, Odone, Carolo Simplice, & Rodulfo Francorum Regibus.

POſt obitum *Caroli Craſſi* uſque ad *Ottonem*, Romæ confusè regnatum eſt, & Imperium Occidentis multis modis ſciſſum: Singulis Provinciis ſingulos Reges creare cupientibus, *Arnulfo* tantùm pars maxima ceſſit, inquit *Otto Friſingenſis* lib. 6. cap. 9. Pars Italorum *Berengarium* Eberhardi Forojulienſis Ducis filium, *Vvidonem* altera Spoletanum Ducem elegit. *Vvido* Berengarium bello perſecutus eſt, victúmque ad *Arnulfum* fugere coëgit, ut teſtatur *Luitprandus* cap. 6. Fœdus ante inierant *Vvido* & *Berengarius*, ut hic Italiam, Franciam ille ſibi vindicaret. Sed Vvido Francici Regni ſpe dejectus, *Berengario* fidem ſefellit. Hac autem occaſione à Francis repulſum *Vvidonem* Luitprandus memorat, quòd cum ad Metenſem urbem properaret, Dapiferúmque præmiſiſſet, & Epiſcopus Metenſis Regale convivium pararet, Dapifer Epiſcopo ſuggeſſerit, facturum ſe ut Rex *Vvido* tertia obſonii parte contentus eſſet, ſi equum ſibi daret ipſe Epiſcopus. Antiſtitem verò indignatum reſpondiſſe: *Non decet talem ſuper nos regnare Regem, qui decem dragmis vile ſibi obſonium præparat.* Sicque Optimates adduxiſſe ut ſpreto Vvidone, *Odonem* eligerent. *Berengarius* Arnulfum Italiæ potiundæ ſpe contra *Vvidonem* excitavit. *Arnulfus* toti Franciæ Orientali, id eſt, Bajoariæ, Sueviæ, Saxoniæ, Thuringiæ, Friſiæ, Lotharingiæ dominabatur. *Zuentebaldo* Marahenſium Sclavorum Regi Bohemiæ Ducatum conceſſit. Normannos qui in Lotharingiam irruperant, profligavit. Inde Longobardiam ingreſſus, Italiæ urbes ditioni ſuæ ſubjecit. *Vvido* qui Regnum Italicum tenebat, mortuus eſt anno 894. Cujus filius *Lambertus* Imperatoris nomen uſurpavit. Anno 896. *Arnulfus* à Formoſo Papa Romam vocatus, ut ipſi in gravi oppreſſione, quam à civibus patiebatur, ſuccurreret, capta Roma, & Pontifice in libertatem aſſerto, ab eodem Imperator creatus & coronatus eſt: móxque omnes qui adversùs *Formoſum* ſeditionem moverant, capite plecti juſſit, ut teſtantur *Regino* Lib. 2. Chronici, & *Otto Friſingenſis* Lib. 6. Cap. 13. Reverſo ab Urbe Arnulfo, *Lambertus* Rex & Imperatorii nominis uſurpator in venatione obiit anno 899. Hic de *Hildebrando* Comite & *Adelberto* Tuſcorum Marchione, præcipuæ in Italia potentiæ Principibus inſignem victoriam reportavit. *Hildebrandus* fugâ lapſus, *Adelbertus* intra præſepe animalium captus, & ad *Lambertum* ductus eſt, qui his ipſi verbis inſultavit: *Sybillino ſpiritu uxorem tuam Bertam prophetaſſe credimus, quæ te aut ſcientia ſua Regem, aut aſinum facturam ſe promiſit. Verùm quia Regem noluit, aut, ut magis credendum eſt, non potuit, aſinum, ne mentiretur, effecit, dum te etiam cum Arcadiæ pecoribus ad præſepe declinare coëgit.* Iſta refert *Luitprandus* lib. 1. cap. xi. Non multò poſt *Lambertum* morbo pediculari periit *Arnulfus* Imperator. *Arnulfo* in Regnum Germaniæ ſucceſſit filius ejus *Ludovicus*, cui bellum fuit adversùs Hungaros planè infœlix, de quo *Luitprandus* lib. 2. capp. 1. & 2. *Adalbertum* Comitem, *Hattonis* Archiepiſcopi Moguntini inſidiis circumventum, capitali ſententia damnavit, ut refert idem Auctor cap. 3. Obiit *Ludovicus* anno 911. & in eo Carolovingiorum poſteritas in Germania defecit.

Arnulfus Imperator.

Lamberto vita functo, Italiæ Regnum in *Berengarium* reciderat. Huic *Ludovicum* Boſonis Burgundiæ quondam Regis filium, in Italiam accitum oppoſuit *Adelbertus* Marchio. Ille *Berengario* primùm in fugam conjecto, poſt annos tres ejuſdem à quo vocatus erat *Adelberti* proditione Veronæ captus, à *Berengario* oculis & vita privatus eſt, ut *Luitprandus* Lib. 2. Cap. xi. *Regino* Lib. 2. ad annum 904. & *Otto Friſingenſis* Lib. 6. Cap. xv. teſtantur. Sublato Ludovico, rursùs Italiæ Regnum occupavit *Berengarius*. Verùm *Adelberti* Marchionis factione *Rodulfus* Burgundiæ Rex ad capeſſendum Regnum ab Italis accitus eſt. *Berengarius* Hungaros in auxilium vocavit. Ceſſit ad tempus *Rodulfus*, ſed paulò poſt in Italiam rediens, nihil *Berengario* præter Veronam reliquit. Italiæ Regnum triennio tenuit *Rodulfus*. Gravis poſtea videri cœpit ejus dominatio. Varia in ſtudia ſciſſis populis, & quibúſdam *Rodulfum*, aliis *Berengarium* volentibus, Civile bellum exarſit. *Bonifacius* Comes Camerinorum ac Spoletinorum Marchio, *Rodulfo* in auxilium veniens, *Berengarii* fudit exercitum. *Rodulfus* Regno Italiæ Procerum fidei commendato,

to, rediit in Burgundiam. Quo abſente, *Berengarius* Flamberti cujuſdam inſidiis occiſus eſt anno 924. De his *Luitprandus* Lib. 2. Capp. XVI. XVII. XVIII. XIX. & XX.

Odo Rex Francorum.

Jam de Franciæ rebus agendum. *Carolo Craſſo* Imperatore vita functo, Franci *Odonem* Pariſienſem Comitem, conſentiente *Arnulfo* Germaniæ Rege, Francorum Regem elegerunt, ſeu (ut aliis placet) Regni Regentem, donec *Carolus* Ludovici Balbi filius adoleſceret. Unctus eſt à *Walterio* Archiepiſcopo Senonenſi anno 888. & inter inaugurationis ſuæ ſolemnia *Canonicum Privilegium & debitam legem atque juſtitiam* ſe conſervaturum promiſit, & *res Eccleſiarum tam à Regibus vel Imperatoribus, quam à reliquis Fidelibus collatas ſub integritate & immunitate permanere* conceſſurum. Extat hæc *Odonis* Regis Promiſſio Tomo II. Capitularium Editionis *Baluzii*, pag. 791. Per idem tempus

Monarchia diſtracta.

Rodulfus Conradi filius, *Hugonis Abbatis* nepos, regionem omnem quæ Montem Jovis & Alpes Penninas interjacet, id eſt, Sabaudiam & Helvetiam occupans, Burgundiæ Trans-Juranæ Rex appellatus eſt, & ab Epiſcopis ac Proceribus iſtarum Provinciarum apud *S. Mauritium* coronatus. Anno 890. *Ludovicus Boſonis* filius Burgundiæ Cis-Juranæ, quæ Lugdunenſem tractum, Delphinatum, & Provinciam omnem complectebatur, Rex inauguratus eſt in Concilio Valentino. Sic diſtracta Monarchia, *Odone* ſolum Neuſtriæ Regnum, Aquitaniam, & Burgundiæ partem regente. Is Regni re-

Normannorum ſtrages.

liquias à Normannis ſtrenuè tuitus eſt, undeviginti millibus ad Montem Falconem prope Lutetiam profligatis, anno 888. Anno 890. Alanus Dux Britonum tantam Normannorum ſtragem egit, ut vix quadringenti ex quindecim millibus ſuperſtites fuerint. Pro illius Britonúmque voto reportatam de Barbaris victoriam *Regino* aliique Hiſtorici tribuunt, quo ſcilicet ſe obſtrinxerant, decimam omnium bonorum ſuorum partem Deo & Sancto *Petro* ſe oblaturos, & Romam tranſmiſſuros. Odone

Carolus Simplex Rex Francorum inauguratur.

in Aquitania morante, plerique Francorum Proceres *Carolum* *Simplicem* annum decimum tertium ætatis tunc agentem, ex Anglia, quo fuerat à matre abductus, revocarunt, & à *Fulcone* Remenſi Archiepiſcopo inaugurari & coronari curarunt, V. Kalendas Februarias anno 893. Qua de cauſa cùm *Arnulfi* Germaniæ Regis commotus fuiſſet animus, Apologeticas ad ipſum literas dedit, eúmque hortatus eſt ut pupilli Regis jura tueretur. Meminit harum literarum *Flodoardus* Lib. IV. Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ, Cap. V. Ex quibus conſtat, iis temporibus non ſucceſſiſſe Regum filios in Regnum, niſi jus, quod naſcendi conditione ſortiti fuerant, electione firmaretur. *De eo quoque* (inquit Flodoardus) *quòd ſine ipſius Arnulfi conſilio præſumpſerim hoc agere, morem Francorum gentis aſſerit ſecutos ſe fuiſſe: Quoniam mos ſemper fuerit, ut Rege decedente, alium de Regia ſtirpe vel ſucceſſione, ſine reſpectu vel interrogatione cujuſquam majoris aut potentioris Regis eligerent.* Deinceps *Odonem* inter & *Carolum* civili bello certatum eſt ad annum uſque 898. quo obiit *Odo* 3. Januarii, annum ætatis trigeſimum ſextum numerans, Regni octavum. Moriens Principes obteſtatus eſt, ut *Carolum* in Regno reciperent.

Fulco Remenſis Archiepiſc. Carolum Simplicem à fœdere cum Normannis adhuc Paganis ineundo, minacibus literis deterret conatur.

Paulò ante *Odonis* obitum *Carolus* Rex fœdus cum Normannis inire ſtatuerat, eorum ut ope Regnum ſibi totum aſſereret, *Odone* pulſo æmulo. At ipſum gravibus literis à fœdere cum Paganis ineundo deterruit *Fulco* Remenſis Archipræſul; quarum fragmentum refert *Flodoardus* lib. IV. Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ, cap. V. *Revera*, inquit, *qui tale vobis dant conſilium, non fideles, ſed per omnia infideles eſſe comprobantur, quos ſi audire volueritis,*

A *terrenum ſimul & cæleſte Regnum amittetis. Deprecor itaque vos per Deum, ut tale deſeratis conſilium, neque velitis vos in æternum præcipitare interitum, & mihi cæteriſque qui ſecundùm Deum vobis fideles ſunt, æterni doloris afferre diſpendium. Melius enim fuerat vos non naſci, quàm diaboli patrocinio velle regnare, & illos juvare, quos debueritis per omnia impugnare. Sciatis enim quia ſi hoc feceritis, & talibus conſiliis acquieveritis, numquam me fidelem habebitis: ſed & quoſcumque potuero, à veſtra fidelitate revocabo: & cum omnibus Coepiſcopis meis vos & omnes veſtros excommunicans, æterno anathemate condemnabo.* His Fulconis verbis abuſus eſt

Cardinalis Perronius, hac Fulconis Epiſtola abuſus, ad poteſtatem exauctorandi Reges non feudatarios Eccleſiæ aſſerendam, refellitur.

B doctiſſimus Cardinalis Perronius in Oratione ad Tertium Regni Ordinem, ut probaret ſupremos etiam Principes & nequaquam Eccleſiæ feudatarios poſſe Eccleſiæ judicio exauctorari, cùm poteſtatem ſuam contra fidem & Eccleſiam convertunt. Sed non adeo favet indirectæ poteſtatis Eccleſiæ in temporalia Regum ipſi non feudatariorum aſſertoribus locus ille. *Fulco* ſtudio Chriſtianæ pietatis abreptus, paulò liberiori calamo ſcripſit Regi, quem ſuarum literarum ſeveritate à peſſimo conſilio proculdubio revocandum noverat: maximè cùm ipſi plurimùm deberet *Carolus*, quem in Regem unxe-
C rat, cujus partes apud *Arnulfum* Imperatorem agebat, cujus gloriam ac majeſtatem quavis data occaſione tuebatur. Dici etiam poteſt, Minatum non eſſe ab eo ſe abſolutè defecturum, aut ſubditos ab ejus imperio abſtracturum, ſed *ab ejus fidelitate* revocaturum, *ſi talibus conſiliis acquieſceret*, id eſt, quantùm in ſe erat, prohibiturum ne iſtius fœderis, quod cum Normannis adhuc Paganis inire decreverat, ſeſe participes præberent. Cæterùm *Oſii* Cordubenſis Epiſcopi, qui Nicæno Concilio præfuit, Auctoritas, *Fulconis* verbis opponi jure poteſt. Is enim *Conſtantium* Imperatorem non mo-
D dò cum infidelibus fœdus ineuntem, ſed Arianis faventem, eorúmque hæreſim palam profeſſum, & Eccleſiæ Catholicæ perſecutorem ſæviſſimum ita alloquebatur, ut refert *S. Athanaſius* in Epiſtola ad Solitarios: *Tibi Deus Imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit: & quemadmodum qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ: ita & tu cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens, magno crimini obnoxius fias. Date, ſcriptum eſt, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Neque igitur fas eſt nobis in terris Imperium tenere; neque tu thymiamatum & ſacrorum poteſtatem habes, Imperator!* Longè etiam aberat à ſenſu *S.*
E *Auguſtini* Fulco. Sanctus enim *Auguſtinus* exiſtimat milites ſub *Juliano Apoſtata* pugnantes ab eo deficere non debuiſſe, & ejus imperium detrectare in iis quæ Deum non læderent: quantò magis non debuiſſet Fulco à Rege deficere, & Chriſtianiſſimi atque Catholici Principis excutere dominationem, propterea quòd in ſummo Regni ſui diſcrimine, & difficillimis temporibus, fœdus cum Paganis iniviſſet? Sic autem habet *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſalmum CXXIV. *Si Dominus cœli & terræ, per quem facta ſunt omnia, ſervivit indignis, rogavit pro ſæ-*
F *vientibus & furentibus, & tanquam medicum ſe exhibuit adveniens (nam & Medici & arte & ſanitate meliores ſerviunt ægrotis) Quantò magis non debet dedignari homo, ex toto animo, & ex tota voluntate bona ſervire domino etiam malo? ..... Quod autem dixi de domino & ſervo, hoc intelligite de Poteſtatibus, & Regibus, & omnibus culminibus hujus ſæculi. Aliquando enim Poteſtates bonæ ſunt & timent Deum, aliquando non timent Deum. Julianus extitit infidelis Imperator: nonne extitit apoſtata, iniquus, idololatra? Milites Chriſtiani ſerviebant Imperatori infideli. Ubi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum qui in cœlo erat. Quando volebat ut*

idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat: Producite aciem, ite contra illam gentem, ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant Dominum æternum à Domino temporali: tamen ſubditi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali. Longè denique alienus erat *Fulco* à mente *S. Gregorii* Turonenſis, qui Regem *Chilpericum* contra *Prætextatum* Rotomagenſem Archiepiſcopum, incentrice *Fredegunde* Regina furentem, his verbis allocutus eſt: *Si quis de nobis, ò Rex! juſtitiæ tramites tranſcendere voluerit, à te corripi poteſt. Si verò tu exceſſeris, quis te corripiet? Loquimur enim tibi, ſed ſi volueris, audis; ſi autem nolueris, quis te condemnabit, niſi is qui ſe pronuntiavit eſſe juſtitiam?* Addiderim, Exemplum & verba *Fulconis*, in ſententia etiam Cardinalis *Perronii*, & aliorum, nimis probare, quia ex iis colligeretur quemlibet Epiſcopum poſſe Reges exauctorare, cùm Eccleſiæ nocent, quod abſurdum eſt.

Anno nongenteſimo, cùm *Carolus* Rex Abbatiam *S. Vedaſti* & Atrebatenſe Caſtrum à *Balduino* Comite abſtuliſſet, eámque Abbatiam *Fulconi* contuliſſet Remenſium Archipræſuli; *Vvinomachus* ſeu *Vvinemarus* Balduini vaſſallus rem ſe exiſtimans ipſi gratam facturum, ſi injuriam ipſi ab Epiſcopo, ut putabat, illatam ulciſceretur, *Fulconem* ſimulata amicitia interceptum lanceis confodit. Ab Epiſcopis Gallicanis excommunicatus nefarius homicida, inſuper inſanabili à Deo percuſſus eſt ulcere; ita ut computreſcentibus carnibus, & exundante ſanie, vivus devoraretur à vermibus, teſte *Flodoardo* Lib. IV. Hiſtoriæ Remenſis Eccleſiæ Cap. X.

Normannorum converſio. Cum ipſis fœdus init Carolus Rex, & Neuſtriam ipſis concedit.

Anno duodecimo ſupra nongenteſimum, *Rollo* Dux Normannorum, *Francone* Rotomagenſium Archiepiſcopo, & *Roberto* Lutetiæ Comite agentibus, cum *Carolo Simplice* Francorum Rege fœdus amicitiámque init; & à *Francone* Chriſti fidem legémque edoctus, ac baptiſmo initiatus, à *Roberto* Comite è ſacro fonte ſuſceptus, Robertúſque & ipſe appellatus, *Giſlam* Caroli Regis filiam uxorem accepit, cum ora omni maritima Galliæ, quæ ab Epta fluvio ad mare uſque porrigitur, & ab illis Normannia vocatur: quæ cùm ipſi, tum ſucceſſoribus in alodem perpetuo poſſidenda jure attributa eſt. Conceſſa ipſis & Britannia minor, unde compararent annonam, incultâ maximam partem Neuſtriâ. Cum *Rollone* Duce gens tota Chriſto nomen dedit. Ut primùm baptizatus eſt, inſignioribus

Rollonis primi Ducis Normannorum pietas & juſtitiæ ſtudium.

Provinciæ ſuæ Eccleſiis, Rothomagenſi, Ebroicenſi, Bajocenſi, Virgini Deiparæ ſacris, S. Michaëlis in periculo maris, SS. Petri & Audoëni in ſuburbio Rothomagenſi, Gemmeticenſi Cœnobio; necnon Sandionyſiano prope Lutetiam, villas & prædia dedit Chriſtianâ munificentiâ, antequam Satrapis ſuis terram divideret. Mortua *Giſla* Caroli Regis filia, *Poppam*, quam ante baptiſmum concubinam habuerat, uxorem duxit, ex qua filium ſuſcepit *Vvillelmum*. Obiit *Rollo* Dux primus Normannorum anno nongenteſimo decimo-ſeptimo, Princeps juſtitiæ ſeverioris laude celebris, qua in novi Principatus exordiis opus erat, ut gens prædæ & populationibus aſſueta à rapinis cohiberetur. Iniquis etiamnum terribile eſt *Rollonis* Ducis nomen, ac veluti manus eſt quâ, abſque Lictore, injuſtitiæ quævis ac inſolentes auſus cohibentur, earúmque auctores ducuntur ad Judicem facti rationem reddituri ac ſententiam excepturi. Hinc Jus Normannicum illud, quod patria lingua vocant, *Clameur de Haro*, * quod ad *Rollonem* Ducem ſeverum injuſtitiæ vindicem clamaret quiſquis injuriam patiebatur. Hæc ex *Dudone S. Quintini Decano*, lib. 2. de Moribus & Actis Normannorum, *Vvillelmo Gemmeticenſi* lib. 2. Hiſtoriæ Normannorum, *Orderico Vitali* Lib. III.

* Quaſi dicatur, *A Raoul.*

A Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & aliis Chronicis ac Hiſtoriis Normannorum. Eodem anno quo pacem cum Normannis ſanxit *Carolus* Simplex, *Lotharii* Regnum ditioni ſuæ adjecit, *Ludovico* ultimo Franciæ ſtirpis in Germania Rege ſine liberis defuncto.

Heriveus Archiepiſc. Remenſis Carolum Simplicem Proceribus qui ab eo defecerant, reconciliat & Regno reſtituit.

Anno nongenteſimo vigeſimo, omnes ferè Franciæ Proceres conſpiratione facta apud Sueſſionas à *Carolo Simplice* defecerunt, quòd *Haganonem* mediæ ſortis hominem ad ſummam potentiam evectum intimis Conſiliis & Regni adminiſtrationi adhiberet. Deſertum ab omnibus Regem *Heriveus* Remenſis Archipræſul ſuis ſuſtentavit opibus, donec illi Proceres, eúmque Regno reſtituit, ut teB ſtatur *Flodoardus* in Chronico, & lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. XV. Anno ſequenti, cum Henrico Germaniæ Rege, quicum bellum diuturnum ipſi fuerat propter *Lotharii* Regnum, pacem ſanxit, Bonnæ ad Rhenum. Pactum *Caroli* & *Henrici* editum eſt Tom. II. Capitularium Editionis *Baluzii*, pag. 299. Illud anno nongenteſimo vigeſimo-tertio *Sigebertus* adſcripſit. Sed duplex eſt eo in Monumento character, qui ad annum nongenteſimum vigeſimum-primum referendum docet, feriæ nimirum primæ, & feriæ quartæ, quarum altera pridie Nonas, altera VII. Idus Novembris, eo anno incidiſſe dicitur, quod quidem anno conC gruit nongenteſimo vigeſimo-primo, non vigeſimo-tertio, aut vigeſimo-ſexto, ut perperam in Capitularibus ſcriptum eſt. Quare rectiùs omnino in Chronico *Flodoardi* Pactio eadem in annum nongenteſimum vigeſimum-primum conjicitur, ut obſervat doctiſſimus *Sirmondus* in Notis ad Capitularia. Anno nongenteſimo ſecundo, conſpiratio in *Carolum Simplicem* malè ſopita in novum exarſit incendium. *Robertus* enim Comes in ipſum arma ſumens, Laudunenſi Caſtro occupato, theſauriſque *Haganonis* direptis, Proceres plebémque Francorum in partes ſuas facilè traxit, ab iiſque Rex electus, & ab *Heriveo* Remenſi ArchiepiſcoD po conſecratus eſt. Triduo poſt obiit perfidus Archipræſul. Anno ſequenti, *Robertum* inter & *Carolum Simplicem* prælium in Sueſſionibus acerrimum commiſſum eſt. Cecidit *Robertus* linguâ telo transfixâ. In Regum Franciæ numero non ponitur, quòd legitimo Rege exauctorato tyrannidem potiùs quàm legitimam poteſtatem exercuerit. Fruſtra *Carolus Heribertum* Comitem, *Seulfum* Archiepiſcopum, alióſque Francorum Proceres, miſſis legationibus, ad fidem & obſequium ſuum revocare tentavit: *Rodulfum* enim Burgundiæ

Pactum Caroli Simplicis cum Henrico Germaniæ Rege.

Nova in Carolum Regem conjuratio. Herivei Remenſis Archiepiſcopi perfidia.

Caroli Simplicis exauctoratio.

Inauguratio Rodulfi.

E Regem quaſi vacuam ad Regni Franciæ poſſeſſionem invitarunt, & apud Sueſſionas ſolenni ritu ſalutarunt. *Carolus Simplex Heribertum* amicitiam ſimulantem & fauſta promittentem cùm imprudenter adiiſſet, ab eo detentus, & in Caſtello *Theodorici* ad Matronam incluſus eſt. Inde Peronam tranſlatus, obiit anno nongenteſimo vigeſimo-nono. *Friderunæ* primò nupſit, ex qua nullos ſuſcepiſſe legitur liberos; deinde *Eadginæ* Alſtani Anglo-Saxonum Regis filiæ, ex qua filium reliquit *Ludovicum*. Hæc viro exauctorato, & in carcerem truſo, in Britanniam cum filio profugit, ut F ipſum melioribus temporibus ſervaret. Varia contra Normannos *Rodulfo* prælia fuere, non infœlicia. Domuit & Aquitanos perduelles. Hungaros etiam qui in Franciam irruperant, variis certaminibus fatigavit, non profligavit. Obiit anno nongenteſimo trigeſimo-ſexto, & in Monaſterio *Sanctæ Columbæ* apud Senonas ſepultus eſt. Iſta conſtant ex *Flodoardo* in Chronico, & ex *Reginonis* & *Aimoini* Continuatoribus.

Caroli Regis obitus.

SCHOLION.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 804. & ſeq. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc, Propoſitionem notant : *Papa non poteſt exauctorare Reges confœderatos cum Paganis.*

R. Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ opinio eſt. Hæc tamen Propoſitio eo loci non legitur. Obſervo tantùm Cardinalem *Perronium* abuſum eſſe literis minacibus *Fulconis* Remenſis Archiepiſcopi, ut probaret ſupremos etiam Principes & Eccleſiæ nullatenus feudatarios poſſe Eccleſiæ judicio exauctorari, cùm ſuam poteſtatem contra Fidem & Eccleſiam convertunt. Locum illum indirectæ poteſtatis Romanorum Pontificum in Regum temporalia aſſertoribus non favere : Siquidem Fulco non erat Papa, ſed Remenſis Archiepiſcopus. At quemlibet Epiſcopum poſſe Reges exauctorare cùm Eccleſiæ nocent, ne illi quidem Theologi huc uſque ſcripſerunt, qui Romano Pontifici indirectam poteſtatem in Regum temporalia tribuunt.

ARTICULUS VI.

De Germaniæ rebus poſt obitum Ludovici Regis, filii Arnulfi : & de rebus Italiæ poſt obitum Berengarii Regis, uſque ad Ottonis I. Imperium.

Conradus Rex.

I. POſt mortem *Ludovici* Germaniæ Regis, filii *Arnulfi* Imperatoris, Germaniæ Regnum obtinuit *Conradus* anno Chriſti nongenteſimo duodecimo. Hunc ex Francorum genere oriundum, virum ſtrenuum, bellorúmque exercitio doctum, *Luitprandus* lib. 2. cap. 7. teſtatur. Nonnulli è Primoribus ejus detrectarunt Imperium, ſcilicet *Arnoldus* in Bajoaria, *Burcardus* in Suevia, *Evardus* Comes in Francia, *Giſilbertus* Dux in Lotharingia; *Henricus* Dux Saxonum & Thuringorum, quos incredibili prudentia & fortitudine ad ſuam fidelitatem perduxit, uno excepto *Arnoldo*, qui ad Hungaros profugit. (Ex *Luitprando.*) Obiit anno nongenteſimo decimo-octavo, cùm ſeptem annos regnaſſet, ut *Luitprandus*, *Marianus Scotus* in Chronico & *Otto Friſingenſis* lib. 6. cap. 16. referunt. Moriens Principes adhortatus eſt ne alium ſibi ſucceſſorem deligerent quàm *Henricum* Saxoniæ Ducem, regnandi ſcientia, juſtitia, fortitudine conſpicuum.

Henricus Auceps Germaniæ Rex.

II. Cùm itaque obiiſſet *Conradus*, Principes Regni inſignia ad *Henricum* detulerunt, qui *Auceps* cognominatus eſt, quòd aucupio mirum in modum delectaretur. *Arnoldum* Bajoariæ Ducem, Regno inhiantem, ſibi conciliavit ac ſubdidit. Hungaros in Saxoniam irrumpentes, ad Mereſburgum profligavit, cùm ante pugnam votum

Pium Henrici Germaniæ Regis votum.

Deo hunc in modum nuncupaſſet : *Priſcorum facta Regum, Sanctorum Scripta Patrum, nobis quid agere debeamus, inſinuant. Non enim Deo difficile paucis plures ſternere : ſi tamen eorum qui id agere cupiunt, fides meretur : Fides, inquam, non profeſſionis tantum, ſed operis... Voveamus itaque, ac ſecundùm Pſalmiſtam vota reddamus. Simoniaca hæreſis Deo inviſa, & à Beatiſſimo Principe Apoſtolorum Petro damnata, quæ ab Anteceſſoribus noſtris hactenus eſt temerè cuſtodita, modis omnibus à noſtro Regno ſit expulſa. Connectat invicem caritas unitatis, ſi quos diviſit calliditas dæmonis.* Ita refert *Luit-*

Ejus victoriæ.

prandus lib. 2. capp. 8. & 9. Hanc victoriam anno nongenteſimo vigeſimo-ſecundo *Sigebertus* adſcribit. Alteram non minùs inſignem de iiſdem reportavit anno nongenteſimo trigeſimo-quarto, aut trigeſimo-tertio, ſi *Flodoardi* calculos ſequamur, quo hoſtibus ad internecionem deletis, Germanos à tributo quod ipſis antea pendere cogebantur, abſolvit; & quam repetebant pecuniam, Eccleſiis & pauperibus in gratiarum ac-

A tionem erogavit, ut *Sigebertus* in Chronico commemorat. *Venceſlaum* Boëmiæ Principem in Praga urbe obſeſſum, ad deditionem, & tributi penſionem compulit. Redarios ad ducenta millia perduelles profligavit. Danos ſubegit, eorúmque Regem Cnutonem ad Chriſtianam Religionem adduxit. Lanceam *Conſtantini Magni*, clavis Chriſti crucifixi adornatam, à *Rodulfo* Burgundiæ & Italiæ Rege, precibus, minis, muneribus extorſit, ac poſteris ad inſigne & tutamen Imperii reliquit, ut referunt *Luitprandus* lib. IV. cap. XII. & *Sigebertus* ad annum nongenteſimum vigeſimum-nonum. Obiit anno nongenteſimo trigeſi-

B mo-ſexto, Regni decimo-ſexto, ætatis ſexageſimo. Tres reliquit ex *Mathilde* Regina filios, *Ottonem*, *Henricum*, & *Brunonem*, qui Colonienſis poſtea fuit Archiepiſcopus, & Lotharingiæ Dux. *Henrici Aucupis* Germaniæ Regis geſta diſcimus ex *Ditmaro* Merſeburgenſi Epiſcopo lib. 1. Chronicorum, *Vvitikindo* Corbeienſi Monacho lib. 1. Annalium, *Luitprando* Ticinenſi, *Sigeberto*, *Mariano Scoto*, & aliis.

Hugo Italiæ Rex.

III. Poſt *Berengarii* Regis obitum, *Rodulfo* in Burgundiam reverſo, Italiæ Regnum *Hugoni* Provinciæ Comiti delatum eſt anno nongenteſimo vigeſimo-ſexto. Hunc virum fuiſſe fortem, reli-

C gionis & literarum amantem, in pauperes beneficum, ſed tot virtutes luxuriâ fœdaſſe, *Luitprandus* teſtatur Lib. 3. Cap. 5. & Lib. 4. Cap. 6. *Maroziam* poſt *Vvidonis* mariti obitum uxorem duxit, quæ dotalem ei Romæ Principatum attulit; ſed ab *Alberico* Marchione *Maroziæ* filio, cui alapam impegerat, inde expulſus eſt, teſte *Luitprando* Lib. 3. Cap. 12. *Arnoldum* Bojoariorum Ducem in Italiam irrumpentem fudit, Verònámque recepit, ut idem *Luitprandus* Lib. 3. Cap. 14. commemorat. *Lotharium* filium, quem ex *Alda* uxore ſuſceperat, Regni conſortem ad-

D ſcivit. *Albericum* Romanum Ducem impugnavit non ſemel, expugnavit nuſquam. Pacem demum cum ipſo ſanxit, *Alda* filia illi in matrimonium data, anno circiter 932.

Lotharius & Berengarius II. Italiæ Reges.

IV. Tandem *Berengarius Secundus*, prioris *Berengarii* Regis Italiæ nepos, adversùs *Hugonem* res novas molitus, ad *Ottonem* Germaniæ Regem profugit anno nongenteſimo trigeſimo-nono. Inde poſt ſex annos reverſus in Italiam, abdicatum *Hugonem* in Provinciam redire compulit, relicto in Italia filio *Lothario*, qui Regis appellatio-

E ne contentus, rerum ſummam *Berengario*, vel invitus permiſit. Mortuo *Lothario*, Regium nomen aſſumpſit *Berengarius* anno nongenteſimo quinquageſimo. Veneno ſublatum à *Berengario* *Lotharium* fama fuit. Anno ſequenti, *Otto* Germaniæ Rex ab *Adeleide* *Lotharii* Regis vidua in Italiam invitatus, eam duxit uxorem. Anno 952. *Berengarius* à Conrado Duce, quem *Otto* in Italia reliquerat, laceſſitus, ejus conſiliis perſuaſus, ſe cum *Adalberto* filio, *Ottonis* dominationi in vaſſallitium dedit, & Italiam precariò regendam ab eo accepit, ut *Reginonis* Continuator teſtatur. Anno demum nongenteſimo ſexageſimo-primo, à

Otto I. Germaniæ & Italiæ Rex.

F Legatis Sedis Apoſtolicæ, & Italiæ Proceribus invitatus *Otto*, Italiam à *Berengarii* tyrannide liberavit, ipſúmque poſt annos tres in Bavariam abduxit, ut ex eodem conſtat Auctore.

ARTICULUS VII.

De Ludovico Quarto, Lothario, & Ludovico V. Francorum Regibus.

Ludovicus Tranſmarinus Rex Francorum.

I. MOrtuo *Rodulfo* Rege, *Hugo Magnus*, Dux Francorum, & Pariſiorum, ac Aurelianorum Comes, *Ludovicum* Caroli Simplicis filium, miſſa Legatione, ab Anglia revocavit, annos tunc natum novemdecim aut viginti: quem à tranſmarina illa peregrinatione *Tranſmarinum* vulgò nominant. Lauduni ab *Artoldo* Remenſi Archiepiſcopo inauguratus eſt anno nongenteſimo trigeſimo-ſexto. Inquietum ipſi Regnum *Heriberti* & *Hugonis Albi* fecit ambitio. Anno nongenteſimo quadrageſimo-primo, *Ludovicus* Rex in obſidione Laudunenſis urbis, quam *Heribertus* invaſerat, exercitus ac gloriæ jacturam paſſus eſt, vixque evaſit ipſe. *Carolus Conſtantinus* Viennæ Comes Regem infœlicem in urbe ſua ſuſcepit ac fovit. Aquitaniæ Proceres ad ipſius auxilium advolarunt. *Stephanus Octavus* Romanus Pontifex Damaſum Epiſcopum à Latere ſuo Legatum ad Primores Francorum & Burgundiæ miſit, jubens ſub excommunicationis pœna, ut *Ludovico* Regi ſuo adhærerent ac obſequerentur. Illi etiam præſto fuit *Vvillelmus* Normanniæ Dux, à quo Regali apparatu Rotomagi ſuſceptus eſt. Tandem *Otto* Rex Germaniæ, cujus ſororem *Gerbergam* Ludovicus in matrimonium duxerat, *Hugonem* & *Heribertum* cum ipſo conciliavit. Cùm inter *Arnulfum* Comitem Flandriæ, & *Herluinum* Monaſterioli Comitem diſſidium immane ortum eſſet, & *Vvillelmus* Dux Normannorum *Herluini* partes tueretur, Caſtrúmque Monaſterioli ab *Arnulfo* ablatum *Herluino* reddidiſſet; *Arnulfus* Ducem ineundi ſpecie fœderis Pinchiniacum invitatum, in quadam Somonæ fluminis Inſula interceptum à ſicariis juſſit interimi. Monaſticum habitum in Cœnobio Gemmeticenſi, quod à Paganis dirutum reſtauraverat, induere decreverat Religioſiſſimus Princeps. Iſta conſtant ex *Dudone S. Quintini Decano*, lib. 3. de Moribus & Actis Normannorum, & ex *Vvillelmo Gemmeticenſi* lib. 3. Hiſtoriæ Capp. X. XI. & XII. Annis viginti quinque Ducatum Normanniæ tenuit Vvillelmus, ut *Ordericus Vitalis* lib. 3. obſervat. Sublatus eſt Kalendis Januarii, anno nongenteſimo quadrageſimo-tertio. Filium reliquit *Richardum*, puerum decennem, cui Normanni & Britones vivente patre jam fidelitatem juraverant.

Stephanus VIII. Pontif. Max. Legatum mittit, & excommunicationis minas intentat Francis, qui à Rege Ludovico deſecerant.

Cædes Vvillelmi II. Normanniæ Ducis.

Normannorum fides erga Richardum Ducem, Vvillelmi filium.

Poſt *Vvillelmi* necem, *Ludovicus* Rex Rotomagum pergens Neuſtriam ditioni ſuæ adjungere ſtatuit, Duce puero in poteſtatem redacto, ſpecie inſtitutionis illius in Regia Francorum curandæ. Normanni Optimates plebéſque, *Ludovici* dolis ingenita ſagacitate detectis, ad arma conſpiratione facta cucurrerunt, & in Regis Aulam irrumpentes, *Richardum* repetiere Ducem. Quorum tumultum ſedare ante non potuit *Ludovicus*, quàm *Richardo* paternam hereditatem aſſereret. Ipſum tamen abduxit ſpecie honoris & tutelæ. Interea *Arnulfus* Comes Flandriæ, *Ludovico* Regi reconciliatus, crudelem, quam in *Vvillelmum* Normaniæ Ducem exercuerat, inimicitiam in filium ejus *Richardum* extendens, Regi perſuaſit ut parvulum Principem aduſtis poplitibus perpetuo carceri manciparet, totámque Normannorum gentem graviſſimis vectigalibus ita premeret, ut in Daniam, unde eruperat, redire cogeretur. Mandatum executioni fuiſſet nefarium conſilium, niſi *Oſmundus* parvuli Ducis Procurator ipſum faſci-

Crudele in Richardum Ducem Normannorum Gentemque totam, Ludovici Tranſmarini conſilium.

A culo fœni involutum furtim ex Aula ſubduxiſſet, & juvante *Hugone Magno* Silvanectum duxiſſet ad *Bernardum* Comitem ejus avunculum. Conſilium ſuum irritum videns *Ludovicus* Rex, *Arnulfo* ſuadente, *Hugonem Magnum* à partibus *Richardi* parvuli Ducis muneribus & promiſſis magnificis abſtraxit, Normanniæ partem illi pollicitus. Conjunctis itaque viribus in Normanniam ambo exercitum duxerunt. Qui dum omnia, ille in Rotomagenſi, hic in Bajocaſſino territorio, ferro flammiſque vaſtarent, *Bernardus* Normannorum Procerum unus *Ludovicum* Regem per Legatos convenit, ipsúmque Rotomagum invi-
B tavit. Deditionem ſimulavere Rotomagenſes, ac *Ludovicum* excepere quaſi ſuper eos pulſis Ducibus regnaturum. *Bernardus* Regis malè creduli inconſtantia & levitate uſus, ipſi perſuaſit ut *Hugonem Magnum* è Normannia exire juberet, nec ampliſſimum Ducatum, fortiſſimóſque exercitus divideret cum æmulo, qui totum ſubinde ſibi eſſet facilè vindicaturus. Gratum fuit *Ludovico* Regi conſilium, quod ejus ambitioni blandiebatur. *Hugonem* cum ſuis copiis ſtata die è Normannia pedem referre juſſit. Rex ipſe Laudunum reverſus eſt, relicto in Provincia Prorege. Vix ille abſceſſerat, cùm *Bernardus* Normannus de ſalute
C Patriæ, ac reſtitutione *Richardi* Ducis ſollicitus, *Haigroldum* Regem Danorum miſſa legatione rogavit ut habito delectu Bajocenſium & Conſtantinenſium militum, junctiſque Danorum copiis, terreſtrem in expeditionem exercitum educeret, ipſe verò cum valida Claſſe maritimas partes popularetur. Favit *Haigroldus*. Cujus irruptionem cùm *Ludovicus* Rex audiviſſet, magno cum exercitu Rotomagum profectus eſt, & Dano diem dixit, quo ad *Vadum Herluini* occurreret. Non defuit *Aigroldus* ſpe incenſus victoriæ. *Herluinus* Monaſterioli Comes, Proceréſque duodeviginti
D cum innumera gregariorum militum multitudine, ex *Ludovici* Regis exercitu cæſi ſunt, cæteri in fugam dati. *Ludovicus* à Normannis captus, *Bernardi* juſſu Rotomagum captivus adductus eſt. *Gerberga* Regina *Henricum* Trans-Rhenanum Regem patrem ſuum & *Ottonem* fratrem in auxilium *Ludovici* conjugis fruſtra vocavit. Quamobrem filiorum ſuorum natu minimum, & Bellovacenſem ac Sueſſionenſem Epiſcopos, obſides dare coacta, Regis libertatem obtinuit, jurata *Richardi* Principis in Ducatum reſtitutione. Quod mox executioni mandatum eſt. Iſta conſtant ex *Dudone* lib. 3. de Moribus & Actis Normannorum, & ex
E *Vvillelmo Gemmeticenſi* lib 4. Hiſtoriæ Normannorum.

Normanni arte & marte Ludovicum Tranſmarinum, qui Richardum Ducem expoliare Principatu nitebatur, profligant, & captivum Rotomagum abducunt.

Ludovici Tranſmarini Regnum perturbavit orta de Remenſi Archiepiſcopatu inter *Hugonem* & *Artaldum* contentio, quæ civilis etiam belli inter *Hugonem Album* & *Ludovicum* Regem cauſa fuit. Pacem demum iniere apud Sueſſiones anno ineunte nongenteſimo quinquageſimo-tertio, ut refert *Flodoardus*. Obiit *Ludovicus Tranſmarinus* anno nongenteſimo quinquageſimo-quarto, cùm admiſſo equo lupum inſequens, & in terram prolapſus, graviterque attritus, in elephantiaſis peſtem,
F quæ lepræ ſpecies eſt, incidiſſet. Sepultus eſt Remis in Baſilica *S. Remigii*. Annos vixit unde-quadraginta, ex quibus duodeviginti regnavit cum tribus menſibus. Ex quinque filiis quos ex *Gerberga* Regina ſuſceperat, duos tantùm reliquit ſuperſtites, *Lotharium* & *Carolum*. Iſta conſtant ex Chronico *Flodoardi*, & aliis Auctoribus.

Mors Ludovici Regis.

II. *Lotharius* in *Ludovici* patris Regnum ſucceſſit *Hugonis Magni* favore, ac Remis ab *Artaldo* Archiepiſcopo inunctus eſt. Burgundiæ & Aquitaniæ Ducatus *Hugoni Magno*, & filio ejus natu majori *Hugoni Capeto* dedit. Anno nongenteſimo

Lotharius Rex Francorum.

teſimo quinquageſimo quinto bellum geſſit in Pictonibus adversùs *Vuillelmum* Ducem. Anno nongenteſimo quinquageſimo-ſexto mortuus eſt *Hugo Magnus*, qui & *Albus*, & *Abbas* vocatus eſt, quòd Abbatias S. Dionyſii, S. Germani à Pratis, & S. Martini Turonenſis teneret. Moriens filium ſuum *Hugonem Capetum*, qui & ipſe Dux Francorum fuit, *Richardo* Normannorum Duci commendavit, cui filiam ſuam *Emmam* uxorem dederat, ut *Dudo* & *Vuillelmus* Gemmeticenſis teſtantur. *Bruno* Colonienſis Archiepiſcopus ac Dux Lotharingiæ, *Ottonis* Germaniæ Regis & *Gerberga* Reginæ frater, conſilio auxilióque ſuo infirmam *Lotharii* Regis poteſtatem ſuſtentabat. Hic *Magni Hugonis* filios ad fidem & hominium *Lothario* præſtandum adſtrinxit. Rex *Hugoni Capeto* natu maximo Francorum Ducatum attribuit, adjecto ad paternam ditionem Pictavenſi territorio. *Ottoni* minori natu Burgundiam conceſſit. (Ex *Flodoardi* Chronico, ad annum nongenteſimum ſexageſimum.) Anno ſequenti *Lotharius* Placitum habuit in Sueſſionibus, ad quod *Otto* Magni Hugonis filius, & multi Franciæ ac Burgundiæ Proceres convenere. Ad hunc prohibendum Conventum cùm *Richardus* Normannorum Dux accurreret, in fugam à Regiis hominibus verſus eſt, quibuſdam ſuorum cæſis, ut *Flodoardus* teſtatur.

Lotharius Rex Lotharingiam arripere ab Ottone II. Imperatore.

Anno nongenteſimo ſeptuageſimo-octavo, *Lotharius* Rex *Ottonem II.* Imperatorem Lotharingiæ recuperandæ cauſa aggreſſus eſt. Aquiſgrani tum morabatur *Otto* cum uxore ad bellum imparatus: qui de *Lotharii* cum exercitu imminentis jamque urbi proximi adventu clam * admonitus, fugam maturavit. Sed mox, ut hoc dedecus abſtergeret, ampliſſimo cum exercitu reverſus, Remenſium & Pariſienſium fines pervagatus ac populatus eſt, unis parcens Eccleſiis. In redeundo tamen circa Axonam fluvium, inſequente *Lothario* Rege, impedimentorum partem amiſit. Conſtant iſta ex *Sigeberto*, & ex *Glabro Rodulfo*, qui & milites non paucos ex *Ottonis* exercitu in Moſam ſubmerſos, dum *Lotharium* cominus inſequentem fugerent, interiiſſe docet lib. 1. Hiſt. cap. 3. Anno nongenteſimo octogeſimo *Lotharius* Rex habito cum *Ottone II.* Imperatore colloquio ſuper Charum fluvium, pacem cum eo ſanxit, eique Lotharingiam remiſit, repugnantibus Francorum Ducibus, ut *Ordericus* Vitalis lib. 1. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ teſtatur. Anno nongenteſimo octogeſimo-quarto Lotharingiam iterum tentâvit *Lotharius*, urbémque Virodunum, & *Godefridum* Comitem cepit, ſed anno ſequenti reddidit, ab *Ottonis* viribus ſibi metuens, ut *Sigebertus* commemorat.

Mors Lotharii Regis.

Obiit anno nongenteſimo nonageſimo-ſexto die 12. Martii, anno Regni ſui trigeſimo-quinto, ætatis circiter quadrageſimo-quinto. Veneno ab *Emma* uxore potatum fama fuit, ut teſtatur Fragmentum Hiſtoriæ Francorum à *Ludovico II.* uſque ad *Hugonem Capetum*, apud *Ducheſnium* Tom. II. pag. 638. Filium reliquit *Ludovicum*, quem moriens *Hugoni Capeto* Francorum Duci commendavit. Remis in Baſilica S. Remigii ſepultus eſt.

Ludovicus V Francorum Rex.

Obiit abſque prole.

Secundæ Regum noſtrorum Dynaſtiæ finis.

III. *Ludovicus V.* Lotharii filius, poſt obitum patris Compendii Rex inauguratus, anno duntaxat uno regnavit. Obiit nulla re geſta celebris anno nongenteſimo octogeſimo-ſeptimo. Compendii in Eccleſia SS. *Cornelii* & *Cypriani* ſepultus eſt. Nullam reliquit prolem. Uxor enim quam vivente patre duxerat, ex Comitatu Provinciæ fœmina Princeps, illum ob ignaviam contemnens, cum ipſo divortium fecerat, ut *Glaber Rodulfus* ſcribit lib. 1. Hiſtoriæ cap. 3. In eo ſecunda Regum Francorum familia defecit.

ARTICULUS VIII.

De tribus Ottonibus Imperatoribus.

Otto I. Imperator.

I. OTto Primus, qui *Magni* cognomen promeritus eſt, poſt *Henrici Aucupis* patris ſui obitum Germaniæ Regnum iniit, anno nongenteſimo trigeſimo-ſexto. Bellum Sclavicum ſeu Boëmicum, Belgicum ſive Lotharingicum, Danicum, Ungaricum, Italicum, fœliciter & glorioſè confecit. *Henricum* fratrem hoſtem habuit cum *Giſilberto* Lotharingiæ Duce fœderatum. Fax belli fuit *Everardus* Comes. Perduelles non minus precibus quàm armis *Otto* perdomuit, Deo pro ipſo pugnante. *Giſilbertus* & *Everardus* in prælio ad Andrenacum cecidere. Cùm ante pugnam plurimi caſtra deſeruiſſent, *Friderici* Moguntini Archiepiſcopi inſtigante perfidiâ, Comes quidam impetraturum ſe ratus quicquid à Rege his in anguſtiis poſito poſtulaſſet, ipſum adiit, ac Laureshamenſem * ab ipſo petiit Abbatiam, cujus reditibus milites fovere poſſet. Retulit verò dignum Chriſtiano Principe reſponſum: *Obedire*, inquit Otto, *magis oportet Deo, quàm hominibus. Quis enim ſanum ſapiens ignorat, te hac non humilitate petitionis, ſed comminationis auctoritate dixiſſe?* *Scriptum eſt enim*: Nolite Sanctum dare canibus. *Quod quamvis à Doctoribus ſpiritualiter intelligendum eſſe prædicetur, Ego tamen ſatis me dare canibus Sanctum cenſeo, ſi Monaſteriorum prædia, quæ à religioſis viris Deo ſunt militantibus tradita, tulero, & ſeculo militantibus dedero. Tibi vero tam procaciter injuſta petenti, ſub teſtimonio totius populi, nec hoc, nec aliud unquam te à me accepturum eſſe teſtificor. Si cordi tibi eſt cum ceteris infidelibus avolare, quantò citiùs, tantò meliùs.* Ita refert *Luitprandus* lib. IV. cap. XV.

Generoſum ac religioſum Ottonis reſponſum.

* Laureſhamenſis Abbatia, vulgò Laureſheim, in Diœceſi Vvormatienſi.

Bellum quoque civile pertulit *Otto Magnus* à *Ludolfo* filio, quem ex *Editha* Auguſta *Eadmundi* Regis Anglorum filia, priori uxore ſuſceperat. *Ludolfo* animos addebant *Hugo* Francorum Dux *Ottonis* gener, & *Henricus* patruus. Occaſionem bello dedere alteræ *Ottonis* cum *Adelaide* * Lotharii Regis Italiæ vidua nuptiæ. Domeſtica ſancita pace, in Hungaros arma vertit, nuncupatóque voto de Merſeburgenſis Epiſcopatus erectione, & ſacra Communione à Sancto *Udalrico* Auguſtano Præſule accepta, inſignem reportavit de Barbaris victoriam. Italica deinde expeditione ſuſcepta, *Berengarium* Tyrannum exauctoravit, totámque ſibi ſubjecit Longobardiam. Tum Romam profectus anno Chriſti nongenteſimo ſexageſimo ſecundo * à *Joanne XII.* Pontifice Maximo Imperator appellatus eſt. Qui antea ſe ad Romanæ Eccleſiæ defenſionem ſacramento obſtrinxerat, à Summo Pontifice juramentum pariter exegit, quòd *Berengario* & *Adelberto* Tyrannis nunquam faveret, ut *Luitprandus* lib. 6. cap. 6. & *Regino* lib. 2. Chronici teſtantur. Eccleſiæ Romanæ non ſolùm ablata à Tyrannis reſtituit; non ſolùm *Pippini* Regis Francorum & *Caroli Magni* Imperatoris Donationes ampliſſimas confirmavit, verùmetiam novas civitates adjecit, Reatum, Amiternum, Furconem, Nurſiam, Balvam, & Marſim, necnon civitatem Interamnem. *Ottonis I.* Imperatoris Diploma aureis exaratum literis, Romæ in Caſtro Sancti Angeli aſſervatur. Ejus exemplar ex Vaticana Bibliotheca deſcriptum decimo Annalium ſuorum Eccleſiaſticorum Tomo inſeruit doctiſſimus Cardinalis *Baronius* ad annum nongenteſimum ſexageſimum ſecundum. Provincias, urbes, oppida & caſtra ad temporalem Eccleſiæ

* Ottonis cum Adelaide nuptias inceſtuoſas fuiſſe, quod Adelais commater eſſet Ottonis, ob idque excommunicatum ipſum fuiſſe à Vuillelmo Archiepiſcopo Moguntino, ſcripſit Petrus Damianus, quem Baronius ex Auctorum omnium ſilentio refellit.

* Ottonis I. in Romanam Eccleſiam munificentia.

Urbes & Provincias Romanæ Eccleſiæ à Pippino & Carolo M. Francorum Regibus donatas agnoſcit Otto Magnus.

cleſiæ Romanæ ditionem pertinentia, non *Conſtantini* commentitiæ Donationi, ſed *Pippini* & *Caroli Magni* munificentiæ accepta refert Otto Magnus. *Necnon*, inquit, *Exarchatum Ravennatem ſub integritate, cum urbibus, civitatibus, oppidis & caſtellis, quæ piæ recordationis Domnus Pippinus, & Domnus Carolus excellentiſſimus Imperator Prædeceſſores videlicet noſtri B. Petro Apoſtolo, & Prædeceſſoribus veſtris, jam dudum per Donationis paginam contulerunt, hoc eſt, civitatem Ravennam*, &c... *Eodem modo territorium Sabinenſe, ſicut à Domno Carolo Imperatore Anteceſſore noſtro Beato Petro Apoſtolo per Donationis ſcriptum conceſſum eſt*, &c. Romani Pontificis electionem canonicè fieri ſanxit, vetuitque ne ullus impedimentum Romanis illis afferret, *quos ad hanc electionem per conſtitutionem Sanctorum Patrum antiqua admiſit conſuetudo*, ſub pœna exilii. Juſſit verò ut Pontifex electus non ante conſecraretur, quàm promiſſionem de Reipublicæ conſervatione procuranda feciſſet, præſentibus Imperatoris Legatis, & omni populo, inſtar ejus quam fecerat *Leo III.*

Berengarium Tyrannum, & Romam in poteſtatem accipit.

Secundùm hæc, Berengarium Tyrannum duorum annorum bellò fatigatum cepit, & cum uxore ac filiis captum abduxit; Romanos duobus præliis vicit; Romam occupavit: *Joannem XII.* qui ad *Adalbertum* Berengarii filium defecerat, convocata Synodo exauctorari curavit: qua in re graviter peccavit *Otto*, & poteſtatis ſuæ limites tranſgreſſus eſt. Beneventanum & Capuanum Duces à Græcorum Imperatore *Nicephoro Phoca* deficientes in tutelam accepit. Ejuſdem *Nicephori*, qui Legatos violaverat ſuos, perfidiam ultus, Græcos in Calabria & Apulia profligavit, ac tributum ab illis exegit. Legationem Ottonis nomine ad *Nicephorum Phocam* obierat *Luitprandus* Cremonenſis Epiſcopus anno nongenteſimo ſexageſimo octavo, ut *Annam Romani* filiam Imperatoris, privignam verò *Nicephori*, *Ottoni II.* quem Imperii Collegam fecerat Pater, uxorem poſtularet. Quàm indignè excepti ſint cùm Pontificis Legati, tum *Luitprandus* ipſe, & quàm ſuperbè Romanæ Eccleſiæ, & Occidentalis Imperatoris Majeſtatem *Nicephorus* contempſerit, teſtatur *Luitprandi* Relatio ad *Ottones Auguſtos* & *Adelheidem* Imperatricem, quam ab *Henrico Caniſio* primùm publicatam, Cardinalis *Baronius X.* Annalium Eccleſiaſticorum Tomo inſeruit ad annum nongenteſimum ſexageſimum-octavum. Victricibus *Ottonis* armis non Imperii modò, ſed Eccleſiæ fines propagati ſunt. *Haraldus* enim Rex Danorum ab ipſo ſubactus, accedente miraculo, quo *Poppo* Clericus ſanctiſſimus ingentis ponderis ferrum candens illæſa manu diu tenendo, Chriſtianæ Religionis veritatem confirmavit, ſacro baptiſmate cum gente tota initiatus eſt. Eamdem Sclavis domitis procuravit felicitatem. *Ottone I.* in Germania regnante, gravis perſecutio in Monachos orta eſt, affirmantibus quibuſdam Epiſcopis, melius eſſe paucos vitæ ſanctimonia claros, quàm paucos negligentes ineſſe Monaſteriis oportere. Quo factum eſt ut plures propriæ infirmitatis conſcii, depoſito habitu & relictis Monaſteriis, grave onus Sacerdotum devitarent; ut refert *Vvittikindus* Lib. 2. Annalium. Obiit *Otto* Princeps optimus & religioſiſſimus anno nongenteſimo ſeptuageſimo tertio, Nonis Maii, feria quarta ante Pentecoſtem. De rebus ab eo geſtis legendi *Vvittikindus* Lib. 2. & 3. Annalium, *Ditmarus* Lib. 2. Chronici, *Luitprandus* Lib. 6. Hiſtoriæ ſui temporis, *Roſvvita* Monialis Gandersheimenſis in Saxonia, in Carmine Panegyrico & Hiſtorico de Geſtis *Ottonis Magni*. Ex his Auctoribus *Ottoni* coævis excerpſi quæ de ipſo

Græcos in Calabria & Apulia profligat.

Danos ſubigit; quorum Rex Génſque tota ad Chriſtum convertitur

Sclavos domat, Chriſtianóſque facit.

Ottonis I. obitus.

A dicta ſunt, necnon ex *Reginone*, *Sigeberto*, *Ottone Friſingenſi*, *Lamberto Schafnaburgenſi*, *Godefrido Viterbienſi*, *Abbate Vrſpergenſi*; & aliis. Inſignia Chriſtianæ moderationis exempla dedit *Otto* parcendo inimicis, quæ à coævis Auctoribus, & à *Gotfrido Viterbienſi* Chronicorum Parte 17. celebrantur.

Otto II. Imperator.

II. *Ottoni Magno* in Imperium ſucceſſit *Otto* filius; eo vivente à *Joanne XIII.* Romano Pontifice inauguratus anno nongenteſimo ſexageſimo-ſeptimo. Contra Danos fœliciter; contra Græcos Saracenorum auxilio Calabriam Apuliámque repetentes, infœliciſſimè præliatus eſt, exercitu

A Græcis victus.

B ſuo profligato. Ipſe natando interceptus, & clam dilapſus, vix evaſit: *Theophania* uxore Latinis Græca & muliebri levitate inſultante. Tandem celebrato Veronæ placito, in quo filium ſuum *Ottonem III.* Regem eligi curavit, Romam perrexit, ubi triſtis animi ægritudine tabefactus obiit anno nongenteſimo octogeſimo-tertio, die octava Decembris, facta coram Summo Pontifice, cæteríſque Coëpiſcopis, atque Preſbyteris, publica peccatorum Confeſſione, perceptáque Indulgentia, ut *Ditmarus* Lib. III. Chronicorum teſtatur. Mimmilevenſem Abbatiam fundavit.

Obit.

C Magdeburgenſibus Canonicis eligendi Archiepiſcopi confirmavit libertatem. In Merſeburgenſem Eccleſiam primùm fuit munificentiſſimus; deinde eidem iniquiſſimus, ſi quidem ipſam Epiſcopali Sede privavit, ac Magdeburgenſi Archiepiſcopatui univit, ut *Giſeleri* Præſulis ambitioni faveret. Iſta conſtant ex *Ditmaro* Merſeburgenſi Epiſcopo, Lib. III. Chronicorum. De *Ottonis II.* Geſtis lege & *Sigebertum* in Chronico, & *Ottonem Friſingenſem* Lib. VI. Cap. 25. *Lambertum Schafnaburgenſem*, in Chronico de rebus geſtis Germanorum, *Siffridum* Preſbyterum Miſnenſem Lib. I. Epitomes, *Gotfridum Viterbienſem* Parte 17. Chro-

D nicorum & alios. Otto Secundus *Pallida mors Saracenorum*, & *Sanguinarius* appellatus eſt. Poſtremi iſtius cognominis rationem *Godefridus Viterbienſis* arceſſit ex crudeli cæde Procerum Italiæ in convivio imperata.

Ottonis III. Imperium.

III. *Otto III.* paulò ante patris obitum Rex Germaniæ & Italiæ coronatus eſt Moguntiæ à *Vvillegiſo* Moguntino, & *Joanne* Ravennate, Archiepiſcopis, teſte *Ditmaro* Lib. III. Chronici. A *Gregorio V.* Romano Pontifice Imperator creatus eſt anno nongenteſimo nonageſimo-ſexto, ut *Lambertus Schafnaburgenſis* teſtatur. Sclavos, &

E Græcos profligavit, *Creſcentium* Romæ per honorem Conſulatus tyrannicè graſſantem, & inexpugnabili ſeptum Arce, capitis damnavit, ut *Glaber Rodulfus* Lib. I. Hiſtoriæ Cap. 4. fusè commemorat. Uxorem ſuam *Mariam* Auguſtam Aragonum Regis filiam, admirabili juſtitiæ exemplo flammis addixit, cum impudicitiæ ſimul & calumniæ convicta fuiſſet. Res ita contigit. Imperatrix formoſi Comitis amore capta, ipſumad flagitium illicere fruſtra conata eſt. Tum amore in furorem verſo ob repulſam, virum caſtiſſimum apud Imperatorem tentatæ pudicitiæ ſuæ accuſavit. Auguſtæ nimiùm credens *Otto*, capitalem in

Ottonis III. uxorem ſuam impudicitiæ & calumniæ convictam flammis addicit.

F Comitem dixit ſententiam. Hic jam jam moriturus, uxorem totius rei conſciam fecit, ipſique juſſit ut famam ſuam vindicaret. Cùm itaque Mutinæ pro tribunali ſederet Imperator, ipſum adiit uxor Comitis per calumniam damnati, ejúſque prolato capite, ab Imperatore ſententiam extorſit, quâ morte dignum pronuntiavit auctorem tam injuſtæ necis. Tum Comitiſſa Imperatricis ſcelus, maritique innocentiam declaravit, probavítque candentis ferri judicio, quod contrectavit illæſa. Victus Imperator vi juſtitiæ ac prodi-

gio

gio manifeſto, reum ſe mortis profeſſus eſt, vitámque ſuam viduæ permiſit, à qua tamen ter obtinuit inducias, ea lege ut noxia Imperatrix incendio periret. Vitam verò propriam, quam ſe ipſo Judice amittere merebatur, tribus Caſtris Comitiſſæ viduæ datis redemit. Rem ita geſtam diſcimus ex *Gotfrido Viterbienſi* Chronicorum Parte XVII. & ex *Siffrido* Presbytero Lib. 1. Epitomes. In Eccleſias munificus fuit *Otto III.* avi quàm patris ſimilior. Merſeburgenſi Epiſcopalem Sedem à Patre ablatam reſtituit: Gneſnenſem in Polonia à Romano Pontifice Archiepiſcopali Sede curavit ornari, cùm illuc ad venerandum corpus *S. Adelberti* Martyris, Pragenſis Epiſcopi, Ungarorum & Pruſſorum Apoſtoli profectus eſſet, ut teſtatur *Ditmarus Lib. IV.* Chronicorum. Martyrio coronatus eſt *Adelbertus* anno nongenteſimo nonageſimo-ſeptimo, *Ottonis III.* Imperatoris ſecundo. Viros duos ſanctiſſimos qui tum florebant, devotione maxima coluit *Otto III.* ſcilicet *Romualdum*, quem Claſſenſi præfici curavit Cœnobio, & *Nilum* Abbatem, origine Græcum, natione Calabrum. In *Romualdi* cellula hoſpitium aliquando elegit, ac in duriſſimo ejus lectulo dormivit. Ejuſdem conſilio ſeveram de perjurio egit pœnitentiam, totam Quadrageſimam in Claſſenſi Monaſterio tranſigens, cilicio indutus, duriſſimo in lecto decumbens, jejuniis & pſalmodiæ intentus; cùm ante Quadrageſimam nudis pedibus Roma ad Garganum Montem ad *S. Michaelis* Eccleſiam Pœnitentiæ causâ peregrinatus fuiſſet. Severam adeo ſatisfactionem lethali perjurii crimini parem Imperatori indixerat *Romualdus*, cùm apud ipſum Confeſſionem edidiſſet. Quin etiam ipſi promiſit *Otto*, ſe abdicato Imperio, Monaſticum habitum ſuſcepturum. Qua in re & Apoſtolica *Romualdi* libertas, & *Ottonis* Religio commendatur. Hincque documentum datur Magnatum Confeſſariis, non eſſe cum iis minori ſeveritate agendum, quàm cum cæteris: ſiquidem apud Deum, cujus vices agunt in tribunali Pœnitentiæ, non eſt perſonarum acceptio: & eadem eſt, imò ſæpe major in Magnatibus, quàm in plebeiis peccati gravitas, quia ſcandalum majus: idem Deus qui offenditur, eadem Dei juſtitia cui fieri ſatis neceſſe eſt. Documentum etiam datur Principibus, quo intelligant ſe à Chriſti Sacerdotibus apud quos peccata deponunt, ſecundùm Dei, Eccleſiæque leges debere judicari; & pro graviſſimis peccatis graviſſimos auſterioris Pœnitentiæ labores ſubire. Hæc de *Ottone III.* narrat *S. Petrus Damiani* in Vita *S. Romualdi*. Licèt in Monaſticum Ordinem benevolentiſſimus eſſet, ut idem Auctor teſtatur; aliquandò tamen, dum Romæ verſaretur, Monachos diſſolutos ab Eccleſia *S. Pauli* expellere, & Canonicos in eorum locum ſubſtituere decreverat. Verùm Apoſtolus noctu ipſi ſe conſpicuum præbens, eum à propoſito deterruit his verbis: *Si verè Zelus divinæ ſervitutis optimi operis te adurit, vide ne hujus propoſiti inſtitutum præſumas in Monachis immutare expellendis. Non enim omnino expedit cujuſque Eccleſiaſtici Ordinis quamvis ex parte depravati, proprium unquam abjici ſeu immutari propoſitum. In eo namque unuſquiſque judicandus eſt Ordine, in quo ſe primitus Deo vovit ſervire. Reemendari tamen licet corrupto cuique in eadem propria vocationis ſorte.* Apoſtoli monitis morem gerens Imperator, Monachos in Paulina Baſilica reliquit, ſed eos ad Regularis Diſciplinæ obſervantiam reduxit. Ita refert *Glaber Rodulfus* Lib. 1. Hiſtoriæ Cap. IV. Romæ obiit abſque liberis *Otto III.* anno ſecundo ſupra milleſimum, die vigeſima-tertia Januarii, annos natus unde-triginta. Ejus inteſtina Au-

Ottonis III. Religio.

Pœnitentia Ottoni III. a S. Romualdo injuncta.

Cœlitus deterretur ne Canonicos in Baſilicam Romanam S. Pauli pulſis Monachis diſſolutis, inducat.

A guſtæ condita, corpus Aquiſgranum delatum eſt. Appellatus eſt *Mirabilia mundi*: quòd rebus præclarè geſtis omnium admirationem ſibi pepererit.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 822. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa multum debet Gallis. Commentitia Donatio Conſtantini.*

R. His omnino verbis non ſcripſi: Sed de Ottonis Magni Donationis Diplomate, quod Cardinalis Baronius Annalium Tom. X. edidit, ita loquor eo loci: *Provincias, urbes, oppida & caſtra ad temporalem Eccleſiæ Romanæ Ditionem pertinentia, non Conſtantini commentitiæ Donationi, ſed Pippini & Caroli Magni munificentiæ accepta*
B *refert Otto Magnus.* Ad cujus obſervationis confirmationem ſubjicio ipſa Ottonis verba. Cæterùm beneficiorum, quæ Reges Chriſtianiſſimi in Romanam Eccleſiam contulerunt, memoriam nulla unquam delebit oblivio.

ARTICULUS IX.

De Hugone Capeto-Francorum Rege, & initiis Roberti ejus filii ac in Regnum Succeſſoris.

I. Ludovico V. Rege Francorum defuncto,
C Regnum ad *Carolum* Lotharingiæ Ducem ejus patruum, Ludovici Tranſmarini filium, hereditario jure pertinebat: ſed cùm Francis inviſus eſſet, quòd Lotharingiæ Ducatum teneret ſub *Ottonis II.* clientela, & animo Germanus magis quàm Francus videretur, à Proceribus repulſus eſt, qui ſummo conſenſu *Hugonem Capetum*, Hugonis Magni filium ex *Hauvide* ſorore *Ottonis I.* Imperatoris, Noviomi Regem elegere. Qui deinde Remis inunctus eſt quinto Nonas Julii anni nongenteſimi octogeſimi-ſeptimi. Hunc Fragmentum Chronici *Vuillelmo Nangio* adſcripti, quod apud *Ducheſnium* Tomo II. pag. 226. editum eſt,
D materno genere ad *Caroli Magni* ſtirpem pertinuiſſe aſſerit. *Mathildem* quippe *Henrici Aucupis* uxorem, *Ottonis I.* matrem, *Ludovico* Arnulfi filio, Carlomanni nepote eſſe genitam: ex qua nata eſt *Hauvida* Hugonis Capeti mater. Sed id eſſe falſum, Veterum teſtimonio convincitur, qui *Mathildem* Theodorici Saxonis fuiſſe filiam, & à *Vvitikindo* illo, cum quo *Carolus Magnus* bellum habuit, oriundam eſſe aſſerunt, ſcilicet *Vvitikindi* Monachi Lib. 1. Luitprandi Lib. 4. Cap. 7. Sigeberti ad annum 937. Saxonicæ igitur originis ſecundùm lineam maternam, non Franciæ
E fuit *Hugo Capetus*, ut etiam obſervat *Glaber Rodulfus* Lib. 2. C. 1. Inanis itaque eorum labor videtur, qui Regiæ Domus originem à *Carolo Magno* arceſſunt, nec ex S. *Arnulfi* Genealogia aut aliis monumentis id perſuadent. Unum certum eſt, à *Roberto Magno*, qui & *Fortis* appellatus eſt, quem *Carolus Calvus* anno 861. in Placito Compendienſi, cum Optimatum conſilio Ducem Francorum conſtituit, (ut *Regino* lib. 2. *Chronici* teſtatur) Capetianorum familiam Regum paterno genere originem ducere. *Ludovicum V.* Regnum ſuum *Hugoni Capeto* Teſtamento legaſſe, ſcripſit
F *Odorannus* Monachus in Chronico; quod falſi ſuſpicione non caret. Jus itaque *Hugonis* ad Regnum, nullum erat: ſed jus ipſi dedit Dei providentia, in cujus manu ſunt omnium jura Regnorum: qui Francos ad illum eligendum Regem, voluntatibus quas in ipſis fecerat, traxit. Divino oraculo prænuntiatum fuiſſe *Hugoni Capeto* Regnum, teſtatur ſuperiùs laudatum Fragmentum, cui *Vuillelmi Nangii* nomen inſcriptum eſt. Narrat enim, quòd cùm *Hugo Magnus*, *Capeti* pater, Sanctorum *Richarii* & *Valerici* corpora, quæ Normannorum metu in Flandriam aſportata fuerant

Hugo Capetus Rex Francorum.

Hugonis Capeti genus.

Regiæ Domus origo.

Capetianæ Stirpi Francorum Regnum cœleſti Oraculo ad uſque mundi finem promiſſum.

rant, in ſuas Eccleſias retuliſſet, *S. Valericus* ipſi conſpicuum ſe præbuit, aſſeruitque ejus progeniem in Francia uſque in ſeptimam generationem, id eſt, in perpetuum regnaturam. Idque ſcriptum legi in libro *De geſtis SS. Richarii & Valerici*, hujus Auctor Fragmenti teſtatur.

Regnum armis repetiit *Carolus* Dux Lotharingiæ, Laudunum occupavit: ubi paulò poſt obſeſſus ab *Hugone*, ipſum ad ſolvendam compulit obſidionem, eruptione facta. Remenſem deinde civitatem cepit proditione *Adelgarii* Presbyteri, in eâque *Arnulfum* conſtituit Epiſcopum, *Lotharii* fratris ſui ex concubina filium. Sed ipſum poſtea Laudunum reverſum oppugnavit *Hugo Capetus*, ac prodente *Aſcelino* Laudunenſi Antiſtite, in poteſtatem reductum, Aurelianos abduxit, ubi turri incluſus diem obiit, filiis relictis duobus, *Ludovico* & *Carolo*, qui à Francis expulſi, ad Germanos confugerunt, ut Fragmentum Chronici ſuperiùs laudati & aliud Aquitanicæ Hiſtoriæ, * docent.

* Apud Ducheſnium Tomo II.

Hugo Rex Robertum filium Regni conſortem facit.

Hugo Capetus, ut Regnum in familia ſua firmaret, *Robertum* filium ſexdecim circiter annos natum, expectationis maximæ Principem, prudentiâque ſupra ætatem inſignem, literis etiam plurimùm eruditum, habito in urbe Aurelianenſi Conventu à Francorum ac Burgundionum Primoribus conſortem Regni fieri obtinuit. Qui ibidem inunctus eſt die prima Januarii, anno nongenteſimo octogeſimo-ſexto. Monarchia Francorum reſtaurari cœpit ab *Hugone* Rege, Pariſienſi & Aurelianenſi Comitatibus, necnon Franciæ Ducatu, qui regionem omnem Ligerim & Sequanam interjacentem complectebatur, per ejus electionem ad Regiam ditionem accedentibus, quæ antea Laudunenſis Urbis finibus penè coercebatur. Pietate Regnum ſtabilivit *Hugo*, Eccleſiis, Monaſteriiſque jus electionis, & reditus à Carlovingiæ familiæ poſtremis Regibus uſurpatos, publicarum ſpecie neceſſitatum, reſtituit, & quantùm in novi Principatus exordiis fieri poterat, à Proceribus reſtitui curavit. Quam ob rem *Eccleſiæ Sanctæ Amator*, jure merito appellatus eſt, ut Fragmentum Aquitanicæ Hiſtoriæ docet, apud *Ducheſnium* Tomo IV. pag. 80. *Hugone Capeto* regnante, anno nongenteſimo nonageſimo-ſexto, obiit *Richardus* Senior, *Sine Pavore*, nuncupatus, Dux Normannorum, qui ipſi *Hugoni* ad capeſſendum Regnum auxilio fuerat. Hunc providum Monachorum altorem, Clericorum ſuffragatorem, ſuperborum contemptorem, humilium amatorem, pauperum ſuſtentatorem, orphanorum tutorem, viduarum pium defenſorem, & captivorum liberalem redemptorem prædicat *Vuillelmus Gemmeticenſis*. Abbatias SS. *Petri* & *Audoeni* Rothomagi, & *S. Michaëlis* in periculo maris, pia munificentiâ reſtauravit: Fiſcanenſem condidit, in qua & ſepultus eſt. Primus Abbas Fiſcanenſis fuit *Guillelmus*, cujus *Glaber Rodulfus* Lib. 4. Cap. 4. honorificè meminit. *Richardo Seniori* in Normanniæ Ducatum ſucceſſit *Richardus II*, ejus filius. Obiit anno nongenteſimo nonageſimo-ſexto, die 29. Auguſti *Hugo* Rex, filio unico *Roberto*, & tribus filiabus relictis. Omnes Eccleſiæ Ordines, ſed Monachos præcipuè coluit, dilexit, ac fovit. *S. Abboni* Floriacenſi Abbati fuit amiciſſimus, necnon *S. Maiolo* Cluniacenſi, quo rogante Monaſterio Foſſatenſi donavit Villam quæ *Manſiones* appellatur, ſitam in agro Pariſienſi inter Sequanam & Matronam, ut teſtatur *Odo Foſſatenſis* Monachus in Vita Comitis *Burchardi*, qui Regale illud Cœnobium emendationis ſeu reformationis gratiâ obtinuit ab *Hugone* Rege & *S. Maiolo* tradidit, cui adjutor fuit ad Regularem

Hugo Capetus pietate regnum firmat.

Richardi I. Normannorum Ducis obitus, & pietas.

S. Oüen. Le Mont S. Michel.

Fiſcanenſis Abbatiæ fundatio; vulgò Fecan, in Diœceſi Rotomagenſi.

A Diſciplinam in eo reſtituendam. Moriens *Hugo Capetus Roberto* Regi filio ſuo reverentiam erga *S. Benedictum*, & amorem erga ejus Ordinem commendavit, & ne adulatorum ſuggeſtionibus aut muneribus ad Abbatias diſtrahendas adduceretur. Digna ſunt verba Magni Regis quæ adſcribantur ad memoriam ſempiternam. *Optime Fili! inquit, per Sanctam & Individuam Trinitatem te obteſtor, ne quando animus ſubripiat acquieſcere conſiliis adulantium, vel muneribus doniſque venenatis te ad vota ſua maligna adducere cupientium, ex his Abbatiis quas tibi poſt Deum perpetualiter delego. Néve animi levitate ductus quolibet modo diſtrahas, diripias, aut ira excitante diſſipes.* B *Specialiter verò tibi inculco, nullo pacto Ducem omnium, Patrem dico Benedictum, à te patiaris divelli, illum apud communem Judicem ſalutis aditum, tranquillitatis portum, póſtque carnis obitum ſecuritatis azilum.* Id refert *Helgaldus* in Vita Roberti Regis.

Hugo Capetus Ordinis Monaſtici ſtudioſiſſimus, quem & Roberto filio moriens commendavit.

II. Annis quatuor decimi ſeculi reliquis, Francorum Regnum pacatiſſimum habuit *Robertus* Rex Chriſtianiſſimus. Domum non ita tranquillam, ob inceſtas cum *Bertha* cognata & commatre ſua nuptias, quæ *Gregorii V.* Pontificis Maximi ſententia in Romana Synodo diremptæ ſunt. Regem Pontifici non ſtatim parentem, editum à *Bertha* C monſtrum, interdicti pœna in Regnum decreta, & ſubditorum atque Aulicorum ſumma Religio, ad illam dimittendam induxere, & Gallicanorum Epiſcoporum præſertim, qui melioribus uſi conſiliis approbatum priùs matrimonium execrati ſunt, & à Regis ipſius Communione ſe ſubtraxere, ut eum ad pœnitentiam, & ad obediendum Sedis Apoſtolicæ & Romanæ Synodi Sententiæ in re tam æqua, hac ſeveritate cogerent. Rem ita narrat B. Petrus Damiani ſuppar Auctor Opuſculo XXXIV. Cap. VI. *Robertus*, inquit, *Gallorum Rex propinquam ſibi copulavit uxorem, ex qua ſuſcepit filium, anſerinum per omnia collum* D *& caput habentem. Quos etiam, virum ſcilicet & uxorem, omnes ferè Galliarum Epiſcopi communi ſimul excommunicavere ſententia. Cujus Sacerdotalis Edicti tantus omnem undique populum terror invaſit, ut, ab ejus univerſi ſocietate recederent, nec præter duos ſibi ſervulos ad neceſſarii victus obſequium remanerent: Qui tamen & ipſi omnia vaſa in quibus Rex edebat vel bibebat, percepto cibo, abominabilia judicantes, pabulum ignibus exhibebant. His tandem Rex coactus anguſtiis, ad ſanum conſilium rediens, divertit inceſtum, initque legale connubium.* Duxit E nempe *Conſtantiam*, *Vuillelmi* Toloſatum Comitis filiam.

Robertus poſt Hugonis patris obitum ſolus regnat.

Ejuſcem Berthæ nuptiæ à Romano Pontifice dirimuntur.

Berthâ dimiſſâ, ducit Conſtantiam.

CAPUT VIII.

De Regibus Hiſpaniæ.

ARTICULUS I.

De Ramiro, & Ordonio I.

F I. Annis quadraginta quatuor in Hiſpania nono Seculo regnavit *Alfonſus Caſtus*, cujus res præclarè geſtas ſuperiori ſæculo, uno tenore expoſuimus, quòd anno ſeptingenteſimo octogeſimo-tertio Regnum adeptus eſſet. Poſt ejus obitum regnavit *Ramirus*, Veremundi Regis filius, quem in Procerum Conventu Regni ſucceſſorem deſignarat. *Nepotianum* Comitem, qui Regnum invaſerat, juſto prælio profligatum captúmque, effoſſis oculis in Monaſterium compulit. Bellum fœliciſſimè geſſit contra Mauros, quorum ſexaginta millia ad Clavigium cæſa, ipſiſque

Ramirus.

Victoria de Mauris parta ope S. Jacobi.

ſiſque ereptæ Aluelda & Calagurris, anno ſalutis octingenteſimo quadrageſimo-ſexto. Sancti *Jacobi* auſpiciis hæc parta victoria, qui in prælio viſus eſt in equo candido niveum vexillum præferre, quod rubræ crucis figurâ diſtinctum erat. Ab hoc tempore in morem abiit, ut Hiſpanis militibus ſit pro teſſera militari Sancti *Jacobi* invocatio. Victor exercitus *S. Jacobi*, cujus præſidio victoria conſtiterat, Compoſtellano Templo voti ream univerſam Hiſpaniam fecit, ex ſingulis jugeris agri vineæque modium ſingulis annis frumenti aut vini pendendi. Quod votum *Paſchalis* Romanus Pontifex confirmavit. *Ramiri* Regis Diploma Calagurri datum eſt menſis Maii die quinta, Era octingenteſima ſeptuageſima-ſecunda. Additum præterea, ut hoſtium ſpoliis dividundis, lege in omne tempus lata, *Jacobus* Apoſtolus pro uno milite eſſet. Ex belli manubiis Eccleſiæ duæ ſunt ædificatæ, una B. Virginis nomine, ſecundo ab urbe Oveto lapide in latere Naurantii Montis, altera *S. Michaëlis*. Normannis ingenti claſſe Galæciæ oram univerſam infeſtantibus valida manu occurrit *Ramirus* Rex, prælióque victos ad mare rejecit. Septuaginta naves, partim captæ, partim ſubmerſæ in navali pugna. Hiſpaniæ tamen profuit non minimùm bellica Normannorum virtus; ſiquidem Maurorum vires mirum in modum debilitarunt, iis prælio triplici magno numero cæſis. Obiit *Ramirus* anno octingenteſimo quinquageſimo-primo ineunte, cùm ſeptem annis regnaſſet. Oveti in Baſilica *S. Mariæ* ſepultus eſt. His temporibus multi Martyres Cordubæ à Saracenis occiſi.

Votum in gratiarum actionem.

Ordonius.

II. Ramiro ſucceſſit *Ordonius* ejus filius. Is *Muzam* Tyrannum, genere Gothum, cæterùm profeſſione Saracenum profligavit, decémque millia Barbarorum cæcidit. *Lupus* Muzæ filius, quem Toleto pater præfecerat, cum *Ordonio* Rege fœdus iniit; qui ipſi auxiliares copias miſit ad *Mahomadem* Cordubæ Regem Saracenum ab obſidione Toleti depellendum. Æquo pene marte pugnatum eſt. Mauri duodecim millia, Chriſtiani ad octo millia, deſiderati. Toletani frequentibus incurſionibus fatigati, *Mahomadi* deditionem fecerunt anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-ſeptimo. Civitates plurimas à Saracenis dirutas inſtauravit *Ordonius*, belli paciſque artibus clarus; ſed non levem nomini ſuo maculam inuſſit, cùm *Ataulfum* Compoſtellanum Epiſcopum ſanctiſſimum, à quatuor Eccleſiæ ſuæ ſervis graviſſimi criminis per calumniam accuſatum, temerè & præcipitanter exagitavit; quem oppreſſiſſet, niſi Deo ejus innocentiam demonſtrante ac tuente, taurus indomitus, quem in ipſum, etſi inauditum, immiſerat, poſita ferocitate, ad Præſulem demiſſo capite acceſſiſſet, cornuáque ſua contrectanda præbuiſſet, quæ in ejus manibus hæſerunt. Obiit *Ordonius* anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-ſecundo, Regni undecimo, & in Ovetenſi Æde B. Mariæ ſepultus eſt. Ex uxore *Munia* quinque filios ſuſcepit, *Veremundum*, *Nunium*, *Odoarium*, & *Froilam*. Iſta conſtant ex *Luca Tudenſi* in Chronico Lib. IV. *Roderico* Toletano Præſule Lib. IV. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. XIII. & XIV. *Roderico Santio* Hiſtoriæ Hiſpanicæ P. III. Capp. X. & XI. *Lucio Marineo Siculo* Lib. VII. de rebus Hiſpaniæ, *Franciſco Tarapha* Lib. de Regibus Hiſpaniæ, *Joanne Vaſæo* in Hiſpaniæ Chronico, & *Joanne Mariana* Lib. VII. de Rebus Hiſpaniæ Capp. XIII. XIV. XV. & XVI.

ARTICULUS II.

De Alfonſo Magno, Garſia, Ordonio II. & Froila.

Alfonſus Magnus.

I. ORdonio in Regnum filius ſucceſſit *Alfonſus*, ob egregias corporis & animi dotes, illuſtréſque de Mauris triumphos, *Magni* cognomen conſecutus. Initio Froilam Veremundi filium, Galeciæ Comitem, Regni æmulum habuit, ſed brevî ſublatus eſt Tyrannus civium Ovetenſium conjuratione. Francorum, Vaſconum, Cantabrorúmque auxilio Mauros non ſemel profligavit. Tam proſperum in Maurico bello ſucceſſum, domeſticæ calamitates turbarunt; *Bernardi* ſcilicet *Carpenſis* defectio; & *Froilæ*, Regis fratris, conjuratio. *Bernardus*, quem negata patris libertas ab *Alfonſo* alienaverat, ipſi reconciliatus eſt. *Froila* in poteſtatem fratris redactus, luminibus orbatus eſt, carceríque addictus. Eodem ſupplicio multati ſunt *Nunnius*, *Veremundus*, & *Odoarius*, communes utriuſque fratres, quòd *Froilæ* partibus ſtuderent. Ingraveſcente ætate ad pacis artes converſus, tota ditione Deo templa, hominum præſidio arces, oppida, urbes ædificavit. Templum Compoſtellanum, quod ex formaceis parietibus compactum erat, ex lapide quadrato, columnis marmoreis diſtinctum ab imo totum extruxit: & ab Epiſcopis in Concilio congregatis conſecrari curavit. Romani conceſſione Pontificis, Ovetenſi Sede in Metropolim erecta, Synodus ejuſdem Regis juſſu Oveti celebrata eſt ad Archiepiſcopum conſtituendum. Omnium ſuffragiis electus eſt *Ermenegildus*. *Amelinam* ex Regio Francorum ſanguine Rex ſibi junxit uxorem, quæ *Semena* poſt nuptias vocata eſt. Ex eo conjugio *Garſias*, *Ordonius*, & *Froila*, deinceps Reges nati ſunt, necnon *Gundiſalvus*, Archidiaconus olim Ovetenſis. *Garſias* in patrem jam ætate confectum arma ſumſit, *Semena* matre inſtigante. *Alfonſus* Senticam advolat, filiúmque in poteſtatem redactum in Gauzone arce includit. *Nunnius Fernandus* Caſtellæ Comes, *Garſiæ* ſocer, ejuſdémque vincti Principis fratres, bello civili *Alfonſum* laceſſivere, exitu non infœlici: Adeo ut Regnum abdicare, & *Garſiæ* filio tradere coactus ſit, anno ſalutis nongenteſimo decimo. Anno ſequenti cùm Compoſtellam religionis ergo inviſiſſet, & concedente filio in Maurorum fines populabundus irrupiſſet, re proſperè geſta, Zamoræ obiit, cùm annis quadraginta & octo regnaſſet.

Ovetenſis Archiepiſcopatus erectio. *Oviedo* in Aſturiis, modò Epiſcopatus tantùm ſub Compoſtellana Metropoli.

Garſias.

II. *Garſias* paternum Regnum tribus annis & menſe uno tenuit. Expeditione in Mauros ſuſceptæ, *Aiolam* ipſorum Regulum acie victum cœpit. Obiit anno ſalutis nongenteſimo decimo-tertio, nulla relicta prole.

Ordonius.

III. Ipſi ſucceſſit *Ordonius* frater, victis ad Talaveram, & ad Caſtrum Sancti Stephani Maurorum copiis, cæſiſque Ducibus celebris. Luſitaniæ agros & oppida, Emeritæque & Pacis Auguſtæ fines exinde populatus eſt, tanto incolarum terrore, ut pacem ad victoris arbitrium magno redimere ſint coacti, anno Chriſti nongenteſimo duodevigeſimo. Cum *Sanctio Garſia* Vaſconum Rege conjunctis viribus, ad Vallem Juncariam ſtrenuè quidem, ſed minùs proſperè pugnavit. Caſtellæ Comites ex invidia impiè & crudeliter trucidavit. Obiit Zamoræ anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo-tertio. *Ordonio* regnante, Martyrium pro ſervanda caſtitate, quam *Abderramanus* Cordubæ Rex Saracenus amore nefario tentabat, paſſus eſt *Pelagius* annorum quatuordecim adoleſcens, cujus mortem *Roſuitha* Sancti-

S. Pelagius Martyr.

moniaiis

monialis Saxonico Carmine celebravit.

Froila.

IV. Poſt *Ordonium* regnavit *Froila* hujus nominis ſecundus, defuncti frater, nulla domi militiæve laude clarus, ſola ignavia & crudelitate celebris. Ab ejus Imperio Caſtella defecit, exacerbatis ob indignam Comitum cædem ab *Ordonio* perpetratam populorum voluntatibus. Reipublicæ moderandæ causâ duo Judices electi, *Nunnius Raſura*, & *Lainus Calvus*, penes quos bello pacéque rerum arbitrium eſſet, vitæ necíſque poteſtas. Menſibus duntaxat quatuordecim regnavit *Froila*. His temporibus, *Sanctii Abarcæ* Vaſconum Regis clariſſimum nomen erat, cujus armis quæcumque temporum injuriâ amiſſa erant in Suprarbe & Ripagorſa, Mauris erepta ſunt, Cantabriæque Principatus veteri ditioni adjectus. Mauris Pompelonem hiberno tempore obſidentibus, milites contra frigoris injuriam peronibus munitos montes traduxit, hoſtéſque prælio victos ad ſolvendam obſidionem compulit. Hinc illi *Abarcæ* cognomen factum. Iſta ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico Toletano* Lib. IV. de Rebus Hiſpaniæ. Capp. XV. & ſequentibus, & Lib. V. Capp. I. & II. *Roderico Sanctio* Hiſtoriæ Hiſpaniæ P. III. Capp. XII. XIII. XIV. & XV. Lucio Marinæo Siculo Lib. VII. *Franciſco Tarapha* Lib. de Regibus Hiſpaniæ, *Joanne Vaſæo* in Hiſpaniæ Chronico, & ex *Mariana* Lib. VII. Cap. XVII. & ſequentibus, & Lib. VIII. Capp. III. & IV. excerpta ſunt.

ARTICULUS III.

De Alfonſo Monacho, Ramiro II. & Ordonio III. Legionis Regibus.

Alfonſus Quartus.

I. *Alfonſus Quartus*, cognomento Monachus, non *Froila*, ut *Lucas Tudenſis* eſt Auctor, ſed *Ordonii Secundi* filius, ut alii aſſerunt, Regni poſſeſſionem iniit anno nongenteſimo vigeſimo-quarto. Is nec bellica, nec civili virtute clarus, cùm gentis invidiâ flagraret, rebúſque gerendis impar eſſet, *Ramiro* fratri Regnum tradidit, vitámque Principalem cum privata atque Monaſtica commutavit in *S. Facundi* Monaſterio ad Ceæ fluminis ripam, anno nongenteſimo trigeſimo-primo, cùm annis ſex & menſibus totidem regnaſſet.

Ramirus.

II. *Ramirus* adminiſtratione Regni ſuſcepta, contra Mauros Religionis & Reipublicæ hoſtes conſcripſit exercitum, ſed præclaros ejus conatus repreſſit *Alfonſi* fratris levitas, qui temerè ſuſceptum vitæ genus pari inconſtantia repudiavit, abjectóque cucullo, Legionem rediens, Regium nomen & inſignia reſumpſit. Hunc *Ramirus* expugnata urbe, captum vinculis conſtrinxit. *Froilæ* Regis eo nomine ſecundi filios in Aſturibus tumultuantes pariter domuit, ac in poteſtatem redactos luminibus orbavit. Eodem ſupplicio affecit *Alfonſum* fratrem. Mauros ad Uxamam primùm, deinde ad Cæſaraguſtam victos, vectigales fecit: Tandem ad Septimancas profligavit, cæſis ad triginta millia Barbaris.

Mauros profligavit.

Navavit operam atque in partem gloriæ venit *Ferdinandus Gonſalvus* Caſtellæ Comes, cujus tum illuſtre nomen erat, eximiáque virtus militaris. Anno nongenteſimo trigeſimo-quarto tam inſignis de Mauris victoria reportata eſt. *Ramirus* Rex ex Maurici belli manubiis Virginum Monaſterium Legione conſtituit *Salvatoris* nomine: in quo *Elviram* filiam unicam Virginem Chriſto conſecravit. Sed & alia extruxit dotavítque Cœnobia religioſus Princeps. Fœdus cum *Ferdinando* Caſtellæ Comite confirmavit, *Or-*

A *donio* filio & *Urraca* ejuſdem Comitis filia matrimonio conjunctis. Sub finem vitæ novam de Mauris victoriam ad Talaveram retulit *Ramirus*. Hoſtium duodecim millia cæſa, ſeptem in ſervitutem redacta. Nec multò poſt in morbum lapſus, facta peccatorum Confeſſione & Euchariſtia percepta, Regno ſe abdicavit, filióque de manu tradidit, illa *Jobi* & *Davidis* verba uſurpans: *Nudus egreſſus ſum de utero matris meæ, nudus revertar illuc. Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo.* Obiit anno nongenteſimo quinquageſimo ineunte, cùm annos undeviginti, & tres penè menſes regnaſſet.

Ordonius III.

B III. *Ramirus* ad *Ordonium* filium eo nomine *Tertium* Regnum tranſmiſit: Quem *Sanctius* frater auxilio avunculi *Garſiæ Sanctii* Vaſconum Regis, & *Ferdinandi* Caſtellæ Comitis, deturbare conatus eſt: ſed vana fuere conſilia, conatus irriti. *Ordonius* ulciſcendi ſtudio *Urracam Ferdinandi* filiam, quam uxorem duxerat, repudiavit, ac *Elviram* ſuperduxit, ex qua filium ſuſcepit *Veremundum*. Galecorum motus *Sanctii* ſtudio concitatos armis & diligentia brevi ſedavit *Ordonius*. Eo regnante, *Ferdinandus* Caſtellæ Comes ducto contra Saracenos exercitu, exigua cum Chriſtianorum manu octoginta millia Barbaros ad Laram C profligavit, à *Pelagio* viro ſancto, ad quem fortè diverterat, antea de victoria bene ſperare juſſus. Obiit *Ordonius III.* anno nongenteſimo quinquageſimo-quinto, cùm annis quinque & menſibus ſeptem regnaſſet. Hæc ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico* Toletano Archipræſule Lib. V. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. IV. V. VI. VII. VIII. & IX. *Roderico Sanctio*, Hiſtoriæ Hiſpanicæ Parte III. Capp. XVI. XVII. & XVIII. *Alfonſo a Carthagena* in Anacephalæoſi Regum Hiſpaniæ Capp. LX. LXI. & LXII. *Franciſco Tarapha*, in lib. de Origine ac Rebus Geſtis Regum Hiſpaniæ, *Joanne* D *Vaſæo* in Hiſpaniæ Chronico, & *Joanne Mariana* Lib. VIII. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. V. & VI. deflorata ſunt.

SCHOLION

In hoc Articulo, pag. 241. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Matrimonia in Hiſpania arbitrio Regum dirimebantur.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. Scripſi tantùm eo loci de Ordonio III. Rege, Ramiri II. filio: *Ordonius ulciſcendi ſtudio Urracam Ferdinandi filiam, quam uxorem duxerat, repudiavit, ac Elviram ſuperduxit.* Mera facti & Hiſtoriæ res eſt.

E

ARTICULUS IV.

De Sanctio Craſſo, Ramiro III. & Veremundo Podagrico.

Sanctius Craſſus.

I. Defuncto Ordonio, *Sanctius* frater, cui à multo abdomine *Craſſi* cognomen factum, Legionis Imperium ſuſcepit. Altero Regni anno, alienatis populi voluntatibus, & in *Ordonium*, cui pravum ingenium *Mali* cognomen fecit, F *Alfonſi Monachi* filium, propenſis; ad avunculum Regem Vaſconum confugit; cujus conſilio Cordubam profectus, cujuſdam herbæ virtute ſibi à Medicis Arabibus datæ extenuatus, & ad competentem corporis habitum perductus eſt: atque ab *Abdherramano* Cordubæ Rege valida auxilia ad expellendum æmulum obtinuit. *Ordonius* audito *Sanctii* adventu, ut erat animo degener, deſperatis rebus, ad ſocerum Caſtellæ Comitem fugit, à quo propter ignaviam exoſus, ablata uxore *Urraca* ejuſdem Comitis filia, finibus Caſtellæ pulſus eſt. *Sanctio* regnante, *Ferdinandus*

Ferdinandus Gonſalvus Caſtellæ Comes *Albagibum Almanſorem* magno cum exercitu in ditionem ſuam irrumpentem, exiguo militum numero profligavit ad Petram Fittam. *S. Jacobus* in acie viſus, victoriam peperiſſe creditus eſt. Caſtellæ deinde Comitem, *Theraſiæ* Reginæ Legionenſis Regis matris ſuaſionibus in cuſtodia detentum à *Sanctio* filio, uxor *Sanctia* Theraſiæ ſoror, virili animo fœmina, mutatis dubia luce cum marito veſtibus, vicaria captivitate liberavit. Eodem ferme tempore *Sanctius* Rex Caſtellam, quam *Ferdinandus* beneficiario jure tenebat, liberam eſſe juſſit; propter æs alienum cui ipſe ſolvendo non erat ſatis. Periit Rex *Sanctius* anno nongenteſimo ſexageſimo-ſeptimo, Regni duodecimo, veneno à quodam Galæciæ Comite *Gonſalvo* nomine propinato, cui rebellionem faciliùs condonarat.

Ramirus III.

II. *Sanctio* Patri in Legionis Regnum ſucceſſit *Ramirus* quinquennis. Regni adminiſtratio penes *Theraſiam* Reginam Matrem, & *Elviram* amitam erat, prudentia ſingulari fœminas. Anno Regni ejus altero, ſalutis nongenteſimo ſexageſimo-octavo, obiit *Ferdinandus* Caſtellæ Comes, quo duce tamdiu Chriſtianorum res in Hiſpania ſteterat. In ejus ditiones filius ſucceſſit *Garſias Fernandus*, patri non diſſimilis. Anno nongenteſimo ſeptuageſimo-nono Normannos qui in Galæciæ oram excurſiones fecerant, & præda graves redibant, *Gonſalvus Sanctius* Comes, ad mare improviſò adortus, profligavit. Naves captæ, præda & captivi erepti, cæſus Dux ipſe *Gunderedus*. *Urraca* uxore ducta, matris & amitæ repudiatis conſiliis, Galæciæ Comites *Ramirus* Rex irritavit. Qui impatientes injuriæ, *Veremundum* Ordonii Tertii filium, Compoſtellæ, ubi educatus fuerat, Regem creaverunt, fruſtra obſiſtente *Ramiro*. *Pelagio* Compoſtellano Antiſtite ob pravos mores exauctorato, & *Petro Manſorio* probatæ virtutis Abbate in ejus ſubrogato locum, *Rodericus* Comes *Pelagii* pater, filii reſtituendi cauſa, Mauros in Provinciam evocavit. Obiit *Ramirus III.* Legione, anno nongenteſimo octogeſimo-ſecundo, nulla relicta prole.

Veremundus.

III. Quamobrem Regni ſucceſſio ad *Veremundum* ejus patruelem devoluta eſt, qui annis ſeptemdecim regnavit, podagra ſæpe afflictus, unde illi *Podagrici* cognomentum. Eo regnante, *Mahometes Albagibus*, *Iſſemi* Regis nomine rem Mauricam Cordubæ adminiſtrans, contractis copiis in Chriſtianorum terras irrupit. Captæ eo bello à Barbaris urbes munitiſſimæ, Barcino, Legio, Aſturica, Valentia Campeſtris, *S. Facundi* Monaſterium, Gordonium, Alba, Luna, Uxama, Valeranica, Atienſa, aliáque oppida & pagi, quà incenſa everſáque, quà vi capta, atque direpta. Multa Chriſtianorum millia cæſa ſunt. Caſtellæ dominabatur *Garſias Fernandus* Comes, qui initi Principatus initio Mauros ad Gormatium oppidum haud exiguo numero proſtravit. Eo in prælio *Ferdinandus Antolinus* vir pietate & religione non minùs quàm genere nobilis, cùm ante pugnam in templo moram traxiſſet rei divinæ vacaturus, inter primos fortiter pugnare viſus eſt, abſens licèt, Angelo ejus Cuſtode ejus perſonam & officium gerente, ita ut ejus diei victoria *Antolino* potiſſimùm tribueretur. Anno Chriſti nongenteſimo nonageſimo-tertio, Rex Vaſconum *Sanctius Garſias* defunctus eſt. Ejus in ditiones ſucceſſit *Garſias Sanctius* cognomento *Tremulus*. Eodem anno Mauros in Galeciam invectos, tum cæleſtis ira diſſenteriæ morbo, peſtiſque lue; tum *Veremundus* Rex redeuntes inſecutus ac premens gladio, conſumpſit. Secundùm hæc, *Veremundus* inito cum *Garſia* Caſtellæ Comite, & Vaſconum Rege *Garſia Sanctio* fœdere, junctiſque copiis, adversus Mauros profectus eſt. Ad oppidum Calacanaſorium caſtra caſtris collata. Acre prælium fuit. Victoria penès Chriſtianos ſtetit. *Veremundus* Rex podagræ doloribus confectus obiit anno Chriſti nongenteſimo nonageſimo-nono, Regni 17. Duas uxores duxit, *Velaſquitam*, & *Elviram*. Illam repudiavit, ſuſcepta ex ea filia *Chriſtiana*. Ex *Elvira Alfonſum* genuit & *Theraſiam*. Statuit ſanctiſſimo Edicto ut ſecundùm Pontificum Romanorum Reſponſa, & priſcas Gotthorum Leges jus redderetur.

Bellum Mauricum.

Nobilis Militis pietas à Deo munerata.

Veremundi Regis ſanctum Edictum.

Hæc excerpta ſunt ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico* Archipræſule Toletano, lib. v. de Rebus Hiſpaniæ, Capp. X. & ſequentibus uſque ad decimum-octavum, ex *Roderico Sanctio* Patre III. Hiſtoriæ Hiſpaniæ, Capp. XX. XXI. & XXII. *Alfonſo a Carthagena*, in Anacephalæoſi Regum Hiſpaniæ, Capp. LXIV. LXV. & LXVI. *Franciſco Tarapha* in lib. de Regibus Hiſpaniæ, *Joanne Vaſæo* in Hiſpaniæ Chronico, & *Joanne Mariana* lib. VIII. de Rebus Hiſpaniæ, capp. VII. VIII. & IX. His verò Auctoribus *Sampyri* Aſturicenſis Epiſcopi, qui *Ramiro III.* regnante ſcribendi finem fecit, & *Pelagii* Ovetenſis Præſulis, qui *Alfonſo* Imperatore floruit, veteres de Rebus Hiſpaniæ Commentarios conſulere licuit.

CAPUT IX.

De Regibus Angliæ IX. & X. Sæculo.

ARTICULUS I.

De Egberto, & Ethelvulpho Regibus.

I. EGbertus Regis *Inæ* abnepos, *Brictrici* Vveſt-Saxonum Regis, qui ipſum è medio tollere decreverat, ut vitaret inſidias, in Franciam fugit. Quod Dei conſilio factum obſervat *Vvillelmus Malmeſburienſis*, ut ad tantum Regnum electus, regnandi diſciplinam à Francis acciperet. *Eſt enim Gens illa, inquit, & exercitatione virium, & comitate morum, cunctarum Occidentalium facilè Princeps.* Defuncto *Brictrico* in Britanniam reverſus, Vveſt-Saxiæ Regnum totius gentis votis adeptus eſt, anno ſalutis octingenteſimo. *Bernulfum* Merciorum Regem, & *Baltredum* Cantiorum, debellavit; hæcque Regna necnon & Northumbriam Vveſt-Saxiæ Regno adjunxit. Ita in unam Monarchiam tot Britanniæ Regna coaluerunt. Danorum incurſionibus turbata pax, quorum ingentem multitudinem parva manu fudit *Egbertus*. Obiit anno Chriſti octingenteſimo trigeſimo-octavo per ſeptem menſes inchoato. De quo *Vvillelmus Malmeſburienſis* lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum & *Polydorus Vergilius* Lib. V. Hiſtoriæ Anglorum.

Regnandi diſciplinam à Francis accepit Egbertus.

Plura Regna in unam Monarchiam coaleſcunt.

II. Anno ſalutis octingenteſimo trigeſimo-octavo, *Ethelvulphus* Egberti filius paternum Regnum adiit. Danos inopinatis irruptionibus Angliam infeſtantes non ſemel profligavit, nonnullas ab ipſis clades viciſſim paſſus, ut varia eſt fortuna belli. *Suinthuni* Vvintoniæ, & *Alſtani* Schireburniæ, Præſulum ſuo tempore præcellentium conſiliis plurimùm uſus eſt. Animo ad Religionis ſtudia converſo, decimam omnium hydarum (*Eſt autem hyda terra unius aratri culturæ ſufficiens per annum*) ab omni onere liberam intra Regnum ſuum Eccleſiis conceſſit. Compoſitis Regni rebus, Romam Religionis ergò ſe contulit, & à *Leone IV.* Pontifice Maximo benignè acceptus. Eccleſiæ Romanæ eam Inſulæ partem, quam *Egbertus* pater ad Regnum adjunxerat, vectigalem fecit, *Inæ* Regis imitatus exemplum, qui Vveſt-Saxiæ Regnum tributo, quod *S. Petri Denarium* vocant, fecerat obnoxium.

Bellum Danicum.

Ethelvulfi Regis pietas in Romanam Eccleſiam.

noxium. Scholam præterea Anglorum, quæ ab *Offa* Rege Merciorum primitus inſtituta conflagraverat, *Ethelvulphus* inſtauravit anno octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo. Ex Oſburga uxore filios quatuor ſuſcepit, *Ethelbaldum*, *Ethelbertum*, *Ethelredum*, & *Alfredum*, ſive *Alvredum*. Defuncta Oſburga *Juditham* duxit *Caroli Calvi* filiam. Quæ nuptiæ *Ethelbaldo* ipſius Ethelvulphi filio moverunt offenſionem, ita ut conjuratione facta cum *Alſtano* Præſule, & *Enulpho* Comite, patrem ſolio deturbare molitetur. Sed Rex domeſticum diſſidium in bellum civile mox erupturum ſedavit, Regni parte filio cedens. Obiit *Ethelvulphus* anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-ſeptimo, cùm annos viginti regnaſſet. Teſtamento cavit ut in omni hereditatis ſuæ hyda, cibus & veſtitus uni pauperi in perpetuum erogaretur, & ſingulis annis trecentæ auri marcæ Romam mitterentur, ſic dividendæ ut centum Baſilicæ *S. Petri*, totidem Baſilicæ *S. Pauli* ad luminaria concinnanda, centum reliquæ Summo Pontifici cederent. In Edicto quo decimam hydam ab oneribus publicis liberam Eccleſiis & Monaſteriis conceſſit, Miſſæ Sacrificium pro ſe ſuiſque Ducibus cùm vivis tum defunctis ſtata die ſingulis hebdomadibus offerri, certáſque preces fundi ſtatuit, ſeu ſtatutum ab Epiſcopis & Abbatibus commemorat. *Placuit etiam*, inquit, *Epiſcopis Alſtano Schireburnenſis Eccleſiæ, & Suvithino Vvintonienſis Eccleſiæ, cum ſuis Abbatibus, & ſervis Dei conſilium inire, ut omnes fratres & ſorores noſtræ ad unamquamque Eccleſiam omni hebdomada die Mercurii cantent quinquaginta Pſalmos, & unuſquiſque Presbyter duas Miſſas, unam pro Rege Ethelvulpho, & aliam pro Ducibus ejus, huic dono conſentientibus, pro mercede & refrigerio delictorum ſuorum: Et pro Rege vivente dicant*, Oremus, Deus qui juſtificas. *Pro Ducibus etiam viventibus*, Prætende Domine. *Poſtquam autem defuncti fuerint, pro Rege defuncto ſingulariter, & pro Principibus defunctis communiter.* Hæc erat Patrum veſtrorum Religio, Optimates Angli! Datum eſt hoc Edictum anno Dominicæ Incarnationis DCCCXLIV. incipit his verbis: *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto in perpetuum.* Qua de formula aliàs ſermo erit. Refertur à *Vvillelmo Malmesburienſi* Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum, Cap. II. De *Ethelvulfo*. Rege legantur etiam *Simeon Dunelmenſis* in Hiſtoria de Geſtis Regum Anglorum ad annum DCCCLV. *Ethelredus* Abbas Rievallis, De Genealogia Regum Anglorum; Chronicon *Joannis Bromton*, *Rogerius de Hoveden* priori parte Annalium, *Henricus Huntidonienſis* in fine libri IV. & initio libri V. Annalium, & *Polydorus Vergilius* lib. V.

Ejuſdem uxores & filii.

Teſtamentum.

Miſſæ Sacrificium pro vivis & defunctis in Anglia nono ſæculo celebratum.

ARTICULUS II.

De Ethelbaldo, Ethelberto, & Ethelredo Regibus.

SUblato è vivis *Ethelvulpho*, duo ejus filii natu majores Regnum partiti ſunt. *Ethelbaldus* in Vveſt-Saxonia, *Ethelberthus* in Cantia. Ille annis dumtaxat quinque regnavit, æternámque nomini ſuo inuſſit ignominiæ notam, *Juditha* noverca in matrimonium ducta nefario inceſtu. Iſti æquè breve fuit regnandi tempus, ſed gloria majori, Dacis qui in Inſulam populabundi irruperant, magna ſtrage depulſis. Secundùm hos haud diutius regnavit *Ethelredus* amborum frater. Anno octingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo regnandi initium fecit. Hunc novies uno & eodem anno collatis ſignis contra hoſtes dimicaſſe, variâ licet fortunâ, memoriæ proditum eſt. Rex Danorum, Comites novem, infinita multitudo militum, ejus armis periere. Iſta conſtant ex iiſdem, quos ſuperiùs laudavi, Scriptoribus.

ARTICULUS III.

De Ælfredo Rege.

ÆLfredus ſive (ut alii vocant) *Alvredus*, filius *Ethelvulphi* natu minor, olim à patre Romam miſſus, & à *Leone IV.* Pontifice Maximo Rex inauguratus, Regnum adiit anno ſalutis octingenteſimo ſeptuageſimo-ſecundo. Continuis novem annis cum Friſonibus, & Danis pugnans, modò incertis fœderibus illuſus, modò in illudentes ultus, eò tandem inopiæ redactus eſt, ut vix tribus pagis in fide ipſius manentibus, in Æthelingiam Inſulam profugerit. Ibi *S. Cutberti* Lindisfarnenſis Epiſcopi, quem pauperis indutum perſona exceperat, & cum eo panem qui ad victum ſupererat unicus, diviſerat, viſione recreatus, atque ad ſpem recuperandi Regni firmiſſimam accenſus eſt. Congregatis igitur Comitibus, & contractis undequaque auxiliis, Dacos aggreditur, incredibili ſtrage cædit, vincit, Regnúmque recuperat univerſum. Qui ex illa clade reſidui fuere Daci, datis obſidibus Chriſto ſe nomen daturos polliciti, Victoris animum miſeratione permoverunt. *Gudrus* ſeu *Gurmundus* Rex cum triginta Proceribus, & populi multitudine maxima Chriſtianis Sacramentis initiatus, & è ſacro fonte ab *Ælfredo* ſuſceptus eſt, ab eóque Orientalium Anglorum, & Northumbrorum Provincias ſub ejus, Regúmque Succeſſorum clientela poſſidendas obtinuit. Non belli ſolùm gloriâ, ſed pacis laudibus floruit *Ælfredus*: Pietati literiſque tempus omne impendens, quod à curanda Republica ſupererat. Viros eruditos ex variis locis aſcivit, coluit, muneratus eſt. Hos inter celeberrimi fuere *Vverfrithus* Vvigornienſis Epiſcopus, qui juſſu Regis libros Dialogorum *Sancti Gregorii Magni* in linguam Saxonicam vertit, *Plegmundus* Cantuarienſis Archipræſul, *Æthelſtanus* & *Vverwulfus* Sacerdotes Regiique Capellani, *Grimbaldus* Monachus & Sacerdos, *Joannes* ejuſdem Profeſſionis & Ordinis, qui Æthelingienſis Abbas fuit, & Martyrium paſſus eſt, quem cum *Joanne Scoto Erigena* Vvillelmus Malmesburienſis, aliíque nonnulli imprudenter confundunt, & *Aſſerus* qui eidem Regi à Sacris fuit, & Schireburnenſis poſtea Epiſcopus. Horum conſuetudine Rex *Ælfredus* doctiſſimus evaſit, quamvis ſerò admodum animum ad literas applicuiſſet. *Oroſii* Hiſtoriam, Paſtorale *S. Gregorii*, Hiſtoriam Eccleſiaſticam Gentis Anglorum à *Beda* ſcriptam, *Boëtium* de Conſolatione Philoſophiæ, Saxonico idiomate donavit. Manuale etiam ſcripſit patria lingua. Pſalterii Verſionem aggreſſus, vix prima parte perfecta, vivendi finem fecit. Indoctos à Magiſtratibus arcebat, in Sententiarum à Judicibus latarum æquitatem inquirens. Tempus omne ſuum ita dividebat, ut ex horis viginti quatuor quibus dies naturalis conſtat, octo in oratione, lectione, & ſcriptione, octo in cura corporis neceſſaria; octo in expediendis Regni negotiis conſumeret. *Miſſam quotidie audire, Pſalmos quoſdam & orationes, & horas diurnas & nocturnas celebrare, & Eccleſias nocturno tempore orandi cauſa clam à ſuis adire ſolebat & frequentabat,* (inquit *Aſſerus.*) Reditus ſuos æqua lance in tres partes dividebat. Primam rurſus in tres partiebatur, unam Aulæ ſuæ Miniſtris; artificibus, quos ex omni gente collectos ad reſtaurationem urbium dirutarum, novorúmque conſtructionem ædificiorum habebat, alteram; tertiam advenis erogabat. Secundam partem redituum qui in ærarium ſuum inferebantur, quatuor in partes dividi juſſit. Primam pauperibus indigenis, alteram Monaſteriis, quæ ipſe condiderat tertiam Academiæ Oxonienſis Magiſ-

Ælfredi Regis pietas & literarum amor.

tris & Scholaſticis, quos ita fovit ut ad finiendam A quæ inter illos orta erat, Controverſiam de ſtudiorum diſciplina, Majeſtatem ſuam demiſerit, Oxoniámque ſe contulerit: Quartam Eccleſiis & Monaſteriis transmarinis attribuit. *Semper ſinu geſtabat libellum, in quo diurni curſus Pſalmi continebantur, ut ſi quando vacaret, arriperet, & vigilanti oculo percurreret* (inquit Vuillelmus Malmesburienſis.) *Quod nunc rarò invenitur in terris, illam maximam Regis credidit dignitatem, nullam in Eccleſiis Chriſti habere Poteſtatem. Illa*, inquit, *regnantis dignitas, ſi ſe in Regno Chriſti quæ eſt Eccleſia, non Regem, ſed civem cognoſcat; ſi non in Sacerdotes B legibus dominetur, ſed Chriſti legibus, quas promulgaverunt Sacerdotes, humiliter ſubjiciatur.* Ita refert *Ailredus* Abbas Rievallis. Quam longè abſunt ab Ælfredi Regis religione, qui Sereniſſimum Magnæ Britanniæ Regem Anglicanæ Caput Eccleſię profitentur! Leges ſanctiſſimas condidit & promulgavit. Extant inter Leges Anglo-Saxonicas, in *Chronico *Joannis Bromton*, & Tom. IX. Conciliorum editionis *P. Labbe*. Ex iis Legibus diſcimus, Quadrageſimale Jejunium apud veteres Anglos ſacrum fuiſſe. *Qui pagani ſepem perruperit*, inquit, *quinque ſolidis mulctator: ſi tale quidpiam* C *in profectione militari, aut tempore Quadrageſimæ delinquitur, duplo compenſator.* Diſcimus Epiſcopos maximo in honore fuiſſe, & ad eorum tribunalia civiles etiam cauſas delatas fuiſſe. *Qui terram*, inquit, *habuerit per Scripturæ ſeriem ſibi à majoribus relictam, ab heredibus ad alios alienandi Poteſtas ei non eſto; ſiquidem præſentibus cognatis coram Rege, aut Epiſcopo, Scriptura aut teſtimonio probetur, omni alienatione ei interdixiſſe illum qui priùs conceſſit.* Diſcimus, Monachos alienum depoſitum abſque licentia ſuorum Præpoſitorum recipere non potuiſſe, & periculo ſe expoſuiſſe amittendi depoſiti, qui illis pecuniam abſque hujuſmodi licentia credidiſſent. *Si quis* inquit, *Monacho citra bonam Cœno-* D *biarcha veniam pecuniam concrediderit, eáque fun-ditus perierit, illius damno ſit qui commiſit.* Diſcimus Jejunium Quatuor Temporum in Anglia religiosè fuiſſe obſervatum, & feſtos quorumdam Sanctorum dies ritu ſolemni celebratos. *Hiſce*, inquit, *diebus feſta liberis & ingenuis omnibus conceditor: ſervis autem atque eis qui ſunt legitima officiorum ſervitute obligati, non item. Duodecim dies à Feſto Natali Domini. Dies ille quo Chriſtus ſubegit diabolum. Dies quo agitur anniverſarius Beati Gregorii Feſtus. Dies ante Feſtum Paſcatis ſeptem* E *& totidem dies Feſtum illud inſequentes. Dies Feſtus Beatorum Petri & Pauli. In Autumno* (Jornalenſis Codex habet, *in Auguſto*) *integra quæ eſt ante Feſtum Mariæ, ſeptimana. Dies Feſtus omnium Sanctorum. Quatuor autem diebus Mercurialibus in quatuor illis ſeptimanis quibus publicum edici ſolet jejunium, ſervis omnibus feſta dator licentia, ut omnem eorum operam in illorum inſumant utilitatem, à quibus antehac in Dei nomine beneficia acceperint, aut de quibus in poſterum ex collocata eorum opera, bene promereantur.*

Rex Ælfridus maximam Regis credidit dignitatem, nullam in Eccleſiis Chriſti habere poteſtatem.

Quadrageſimale Jejunium apud veteres Anglos ſacrum.

Epiſcopis in Anglia magnus honos habitus.

Monachis ſine ſuorum Superiorum licentiâ depoſitum recipere non licet.

Jejunia Quatuor Temporum, & Sanctorum Feſta religiosè in Anglia obſervata.

Eadem Anglorum veterum circa Feſtorum & Jejuniorum obſervationem religio patet ex Legibus F quas Ælfridus tulit unà cum *Godro* ſive *Guthurno* Danorum Rege, cui ad fidem converſo parte Regni ceſſerat. *Si quis*, inquiunt, *in die Dominica negotiationem facere præſumat, perdat ipſum capitale, & duodecim oras cum Dacis, & triginta ſolidos cum Anglis.* *Ora eſt uncia. Duodecim autem unciæ libram faciunt ſterlingorum. Item: *Si liber diebus feſtis operetur, perdat libertatem ſuam, Vuitam vel Lahſlite; ſervus corium perdat, vel hidgildum. Si dominus ſervum ſuum cogat feſtis diebus operari, reddat idem dominus Lahſlite cum Dacis, & Vuitam cum Anglis.* Vuita, mulcta eſt. Vuitarum autem varia olim genera. Lahſlite, Legis ruptionem ſive violationem ſignificat (ab Anglo-Danorum *Lah*, Lex, & *Slite* ruptio, violatio) & Legis violatæ pœnam ſive mulctam. Erat autem mulcta illa duodecim orarum, ut ex iiſdem Legibus compertum eſt. *Corium perdere*, idem eſt quod vapulare, ſive verberibus cædi, cujus pœnæ redemptio *hidgildus* vocatur. Item: *Si liber homo rectum jejunium frangat, reddat Vuitam vel Lahſlite: ſi ſervus hoc faciat, perdat corium ſuum vel hidgildum.* Item: *Ordalium & jusjurandum feſtis diebus & legitimis jejuniis Legibus eſt interdictum.* Ordalium, eſt criminis purgandi modus antiquus per aquam gelidam, vel fervidam, aut ferrum candens. Meretrices è Regno expulit Ælfredus, Princeps caſtitatis cultor tam eximius, ut juvenis morbum à Deo poſtularit, obtinueritque, quo in ejus carne libidinis ſenſus retunderetur. Obiit anno Chriſti nongenteſimo, Regni 30. & Vvintoniæ in Baſilica *S. Petri* ſepultus eſt. Ex *Egelſuvitha* uxore tulit liberos, *Edvardum*, *Ethelvuardum*, *Ethelſvuitam*, *Ethelfledam*, *Elfredam* ſeu *Elſledam*, & *Elſguivam*. Quæ de Ælfredo Rege diximus, excerpta ſunt ex *Aſſero* Schireburnenſi Epiſcopo in lib. *De Ælfredi Rebus Geſtis*; ex *Ethelredo* ſeu *Ailredo* Abbate Rievallis, in lib. de Genealogia Regum Anglorum, ex Chronico *Joannis Bromton*, ex *Vuillelmo Malmesburienſi* lib. 2. de Geſtis Regum Anglorum, Cap. IV. *Henrico Huntindonienſi* lib. 5. *Rogerio de Hoveden*, priori parte Annalium, *Ethelvuardo* lib. 4. Chronicorum, & *Polydoro Vergilio*, lib. 5. Hiſtoriæ.

Ælfredus caſtitatis cultor eximius.

Ælfredi liberi.

ARTICULUS IV.

De Eduardo Seniore.

POſt obitum *Ælfredi* patris, Regnum obtinuit *Eduardus*, qui mortuo Ethelredo, Mercios primùm, deinde Occidentales & Orientales Anglos, Northumbros qui cum Danis in unam gentem coaluerant, Scotos, & Brittones ſeu Vvallenſes in ditionem ſuam redegit. Danos laceſſivit, repreſſit, debilitavit, veteribus urbibus reſtauratis, novis ædificatis, firmiſſimiſque præſidiis in iis conſtitutis. Tantâ modeſtiâ regebat ſubditos, tanta juſtitiæ laude, ut contra æquitatem non ſolùm nihil velle, ſed nec poſſe videretur. Unde fertur quibuſdam iratus dixiſſe: *Si poſſem, vicem vobis reddidiſſem.* Impoſſibile ſibi cenſebat Rex potentiſſimus quicquid non permittebat æquitas, quicquid Regiam manſuetudinem non decebat. Leges optimas tulit *Eduardus*, quas in Chronico *Joannis Bromton*, & inter Leges Anglo-Saxonicas, ad calcem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum à *Beda* ſcriptæ & ab *Ælfredo* Rege recenſitæ, & Saxonicè redditæ legere eſt. *Eduardo* regnante, non minimam gloriæ partem tulit ejus ſoror *Ethelfleda*, *Ethelredi* Regis Merciorum vidua, favor civium, pavor hoſtium, immodici cordis fœmina, quæ primi partûs experta difficultatem, perpetuò viri horruit complexus, dicens, Non convenire Regis filiæ ut illi ſe voluptati innecteret, quam tale incommodum poſt tempus urgeret. Virago potentiſſima multùm fratrem juvare conſiliis, in urbibus extruendis non minùs valere, non diſcernas potiore fortuna, an virtute; ut mulier viros domeſticos protegeret, alienos terreret (inquit *Vuillelmus Malmesburienſis.*) Principis illius fœminæ heroïcæ virtutes, non Reginæ duntaxat, ſed Regis nomen ipſi promeritæ ſunt, ut Henricus Huntindonienſis & alii teſtantur Anglorum Hiſtorici. Tres uxores duxit Eduardus, *Eguvinam* ex qua *Ethelſtanum* filium ſuſcepit, & filiam cujus nomen

Eduardi Regis æquitas & modeſtia.

Ethelfledæ Reginæ virtus.

Eduardi uxores & filii.

nomen ignotum: *Elſledam*, ex qua tulit *Ethelwardum*, & ſex filias, quarum duæ virginitatem Chriſto conſecrarunt, una *Carolo Simplici* Francorum Regi, altera *Ottoni I.* Imperatori collocata eſt: tertia Hugoni Francorum Regi. Duxit denique *Edgivam*, quæ ipſi peperit *Edmundum* & *Edredum* filios, totidémque filias, *Eadburgam, & Edgivam*. Prima virginitatem Chriſto conſecravit, altera *Ludovico* nupſit Aquitaniæ Principi. *Filias ita inſtituerat, ut litteris omnes in infantia maxime vacarent, mox etiam colum & acum exercere conſueſcerent, ut his artibus pudicè impubem virginitatem tranſigerent: filios ita, ut primum eruditio plena litterarum in eos confluerent, & deinde quaſi Philoſophi ad gubernandam Rempublicam, non jam rudes procederent* (inquit *Vuillelmus Malmesburienſis* lib 2. de Geſtis Regum Anglor. Cap. v.) Sic Regum filios filiáſque inſtitui convenit. Præter *Villelmum Malmesburienſem*, & *Henricum Humtindonienſem* lib. v. Hiſtoriæ de Geſtis *Edvardi* Regis Senioris legimus *Ailredum* Abbatem Rievallis, Lib. de Genealogia Regum Anglorum; Chronicon *Joannis Bromton*, *Rogerium de Hoveden*, Annalium parte priori, *Ethelverdum* lib. 4. cap. 5. & *Polydorum Vergilium* Lib. vi. Obiit Rex *Eduardus* anno ſalutis nongenteſimo vigeſimo-tertio, cùm annos tres & viginti regnaſſet.

Filiorum educatio.

ARTICULUS V.

De Æthelſtano Rege.

EDuardo patri in Regnum ſucceſſit *Æthelſtanus*. Ipſius fœlicitati invidens *Alfredus* quidam cum hoſtibus conjuratus, Regnum illi & oculos eripere moliebatur. Quem directis inſidiis comprehenſum, ad Romani Pontificis *Joannis X.* tribunal remiſit, ut coram ipſo juramento ſe purgaret, quoniam certis documentis convinci non poterat. Qui cùm ad Altare *S. Petri* innocentiam ſuam juramento conteſtatus eſſet, à Deo perjurii ultore percuſſus, coram ipſa ara cecidit, & tertia poſt nocte animam efflavit. Ejus bona *Æthelſtano* Regi à Summo Pontifice, & Anglis Optimatibus ſunt adjudicata. Illa verò Princeps religioſiſſimus Deo & *S. Petro* in grati animi monumentum conſecravit, Monaſterio Malmeſburienſi donatione facta. Ita conſtant ex ipſa Charta Donationis, quam *Vuillelmus Malmesburienſis* exhibet Lib. 11. de Geſtis Regum Anglorum, Cap. vi. Notanda ſunt hæc Edicti verba: *Sciant Sapientes regionis noſtræ, non has præfatas terras me injuſte rapuiſſe, rapináque Deo dediſſe: ſed ſic eas accepi quemadmodum judicaverunt omnes Optimates Regni Anglorum: Inſuper & Apoſtolicus Papa Romanæ Eccleſiæ Joannes.* Intelligebat nimirum Rex ſapientiſſimus, non eſſe Deo gratum, quod de rapinis offertur holocauſtum: ideò opere pretium duxit conteſtari, bona illa quæ Cœnobio Malmesburienſi donabat, ſe jure poſſediſſe. Northumbros *Sihtrico* Rege, cui ſororem ſuam copulaverat, defuncto, Scotos, Cambros, North-Vuallenſes, id eſt, Aquilonares Brittones, ditioni ſuæ ſubjecit. Cæterùm *Ludwvalo* Vuallenſium, & *Conſtantino* Scotorum Regi priſtinam ſervavit ſua ſub clientela Majeſtatem, *Glorioſius eſſe* pronuntians *Regem facere, quam Regem eſſe.* Danos Anglis ſemper infeſtos contrivit. *Edwinum* fratrem falſa delatione circumventum, quaſi ſibi moliretur inſidias, navi vetuſtate quaſſatæ, abſque remige ac remigio ſolo armigero comite, credidit vel fluctibus ſubmergendum, vel quò Numini placeret, in exilium deportandum. Diu cum turbinibus fluctibúſque luctatus juvenis Princeps, tædio calamitatis vivendi ſpem abjecit voluntario naufragio. Rex *Æthelſtanus*, poſtquam ira deferbuit, necis fraternæ crimen eluit ſeptenni Pœnitentia, illámque in pincernam ſuum delatorem fratris ultus eſt. Cùm enim pincerna vinum aliquando Regi propinaret, uno pede lapſus, altero ſe recollegit, fatale ſibi verbum hac occaſione emittens; *Sic frater fratrem adjuvat.* Quæ vox cùm Regis dolorem refricuiſſet, ipſum obtruncari præcepit.

Perjurium ultore Deo punitum.

Æthelſtani religio, & moderatio.

Non eſt Deo gratum quod de rapinis offertur holocauſtum.

Præclara Æthelſtani Regis ſententia.

De nece fratris Pœnitentiam agit.

Leges tulit ſanctiſſimas *Æthelſtanus* in Concilio Grateleano, ex conſilio Epiſcoporum, quibus decimas Eccleſiis accuratè ſolvi, à ſingulis villarum ſuarum Præfectis ſingulos ali pauperes, & ſervum unum in libertatem aſſeri, unam eſſe per totum Regnum monetam ſancivit; mercaturam prohibuit Dominica die; perjurii convictos, niſi Pœnitentiam ab Epiſcopo impoſitam impleviſſent, ſacra ſepultura privari juſſit; Sextis Feriis quinquaginta Pſalmos pro Rege in ſingulis Eccleſiis decantari. Epiſcopis juriſdictionem tribuit in Politia civili, ut impediant circumventionem injuſtæ menſuræ, vel injuſti ponderis; Statuítque *Epiſcopos cum ſæculi Judicibus intereſſe Judiciis, ne aliqua pravitatum germina pullulare permittant.* Extant hæ Leges in Chronico *Joannis Bromton*, & Tom. ix. Conciliorum Editionis *P. Labbe.* Pag. 583. & ſequentibus. Nova Monaſteria extruxit dotavítque *Æthelſtanus*, vetera ædificiis, prædiis, ornamentis, libríſque auxit. Obiit anno nongenteſimo quadrageſimo, cùm annos ſexdecim regnaſſet. *Parum ætati vixit, multùm gloria*: inquit *Vuillelmus Malmesburienſis.* Præter quem legendi ſunt *Ailredus* Abbas Rievallis in lib. de Genealogia Regum Anglorum, *Henricus Huntindonienſis* lib. v. *Rogerius de Hoveden* priori parte Annalium, *Ethelverdus* lib. 4. cap. 6. Chronicon *Joannis Bromton*, *Matthæus Vueſtmonaſterienſis*, & *Polydorus Vergilius* lib. vi. Anglicæ Hiſtoriæ.

Regis Æthelſtani Leges.

Juriſdictionem Epiſcopis tribuit in Politia Civili.

ARTICULUS VI.

De Eadmundo, Edredo, & Edwio Regibus.

I. ÆThelſtanum excepit *Eadmundus* frater, octodecim circiter annorum Princeps, fortitudine & pietate non impar *Eduardo* Patri. Northumbros tumultuantes domuit. Quinque Civitates nobiliſſimas Paganis eripuit. Sancti *Dunſtani* conſiliis & miniſterio Leges tulit ſanctiſſimas, Eccleſias dilexit, coluit, tuitus eſt; Monaſterium conſtruxit, cui *Dunſtanum* ipſum præfecit Abbatem, cúmque magnis prædiis & privilegiis nobilitavit. Homines ſacris initiatos Cœlibes vivere jubet, ut eorum ſtatus poſtulat, & Leges Eccleſiæ præcipiunt: alioquin omni poſſeſſione terrena mulctari, & niſi mores emendaverint, mortuos Chriſtiana privari ſepultura. Singularia certamina ſeverè prohibuit. Aulæ aditu arcendo homicidas, niſi proximis interfecti ſatisfeciſſent ſecundùm Leges (tunc enim homicidium mulctâ dumtaxat pecuniariâ luebatur) & Pœnitentiam Canonicam ad nutum Epiſcopi egiſſent. Anno Regni ſui ſeptimo ab impio ſicario cæſus eſt Rex *Eadmundus*, & in Cœnobio Glaſtonienſi à *B. Dunſtano* ſepultus.

Cœlibatus Sacris hominibus ab Eadmundo Rege ſecundùm Eccleſiæ Leges, in Anglia imperatus.

II. *Edredus* ejus frater Rex ſalutatus eſt anno nongenteſimo quadrageſimo-ſexto. Magnanimitate patre fratribúſque non inferior, Northumbros Scotóſque rebellantes ad officium redegit. *S. Dunſtanum* impensè venerabatur, eique Regni adminiſtrationem credebat. Pietatem juſtitiámque coluit: hoc unum illi vitio datur quòd *Vulſtanum* Eboracenſem Archiepiſcopum levibus de cauſis in exilium amandarit, quem tamen revocâvit ea quâ adversùs Sacerdotes afficiebatur reverentiâ. Obiit anno Regni decimo. Cùm ad eum pergeret ægrotantem *S. Dunſtanus*, voce de cœlo audita certior factus eſt illum morte Juſtorum obiiſſe.

Edredus Rex pius & juſtus.

III.

III. Anno nongenteſimo quinquageſimo-quinto, *Eduinus* ſive *Eduinus* filius *Edmundi* Regis Regnum capeſſivit, petulans & libidini deditus Princeps. Nobilem quamdam juvenémque viduam, & ejus filiam, eleganti utramque ſpecie in deliciis habuit, quæ lenociniis formæque illecebris ipſum ad alterutrius conjugium pellicere certabant, in eúmque finem multa ipſius permittebant haud caſtis amoribus. Contigit aliquando ut Rex è convivio, ad quod Epiſcopos, Regnique Proceres invitarat, de Reipublicæ negotiis deinde cum illis acturus, citò conſurgens, in mulierum conclave diverteret, poſitáque corona, ſederet inter ipſas ludibundus. Antiſtitum, Procerúmque animos movit diſſoluta Principis levitas. Re cum *Odone* Cantuarienſi Archiepiſcopo deliberata, mittendum aliquem cenſuere, qui illum de officio commonitum è gynæceo ad conſeſſum reduceret. Plenam periculi legationem detrectare omnes. *Dunſtano* cui ſanctitas eximia & Reipublicæ duobus ſub Regibus adminiſtratio reverentiam Auctoritatémque majorem conciliarant, id munus demandare. Regem adit *Dunſtanus*, *Kinſino* Epiſcopo comite: mulieres laſcivas increpat, Regem obſecrat ſuo ut conſulat honori, ac æternæ ſaluti, redeat ad Magnatum conſeſſum, Reipublicæ negotia fœmineis anteponat lenociniis. Rex pudorem inter furorémque medius rediturum ſe negat, velle ſe relaxare paulisper animum & dare jucunditati reſpondet. Tum Spiritu Dei animatus *Dunſtanus* ipſum manu apprehenſum & è gynæceo violenter abſtractum, impoſito ejus capiti diademate in conſeſſum Procerum reduxit. Abbatis ſanctiſſimi libertas ipſi exilium, Monachis perſecutionem procuravit, nova *Jezabele* in novum *Eliam* furente. Luit pœnas criminis mulieroſus Princeps, maxima Regni parte exutus, Northumbrorum & Merciorum defectione ad *Edgarum* ejus fratrem. Emerſit tandem & ad frugem bonam ſe recepit, ejectis meretricibus; ipſique *S. Dunſtani* interceſſio veniam & ſalutem æternam obtinuit. Quatuor dumtaxat annis Regno potitus, quod poſt ejus obitum ad *Edgarum* totum devolutum eſt. Hæc excerpta ſunt ex *Oſberto* in Vit. *S. Dunſtani*, apud *Surium* die XIX. Maji; ex *Ailredo* Rievallis Abbate Lib. de Genealogia Regum Anglorum, *Vvillelmo Malmesburienſi* Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum Cap. VII. *Henrico Huntindonienſi* Lib. V. *Rogero de Hoveden* priori parte Annalium, ex Chronico *Joannis Bromton*, & ex *Matthæo Vveſtmonaſterienſi*.

S. Dunſtani libertas erga Eduinum Regem mulieroſum.

Eduini Pœnitentia.

ARTICULUS VII.

* *De Rege Edgaro.*

EDgarus honor ac deliciæ Anglorum *Pacifici* nomen & divino oraculo adeptus, & adminiſtratione tranquilla Reipublicæ promeritus eſt. Anno ſalutis nongenteſimo quinquageſimo-nono Principatum iniit. Claſſim numeroſiſſimam navium quater millium octingentarum (niſi in *Matthæi Vveſtmonaſterienſis* Hiſtoria error eſt) inſtructam ſemper habuit ut exteros terreret, ſubditos in officio contineret. Octo Regulos tributarios habuit, quibuſcum navim conſcendens, illos ſpontaneos remiges habuit, ad proram ſedens ipſe, triumphíque ſpeciem haud antea viſi exhibens. *S. Dunſtanum* ab exilio revocatum, Vvigornienſis primùm, deinde Cantuarienſis Eccleſiæ Sacris præfecit: Epiſcopalis libertatis ſpecimen dedit *Dunſtanus*, & piæ ſeveritatis quæ in Reges ipſos publicè peccantes exercenda eſt, cùm *Edgarum* in libidinem lapſum graviter caſtigavit. Puella nobilis & pulchritudine eximia in Monaſterio Virginum educabatur, ad quod Rex

Edgari Regis Potentia.

S. Dunſtanus Regem Edgarum in adulterium lapſum ſeverè caſtigat & Pœnitentiæ addicit.

A cùm fortè divertiſſet, ejus ſpecie captus, eam ad ſe juſſit adduci. Quæ pudori ſuo timens, raptum ab una Sanctimonialium velum capiti ſuo impoſuit, ſuam hoc ſigno defenſam iri virginitatem ſperans. *Edgarus* ſacrum habitum nequaquam reveritus, velum puellæ detraxit religioſa fraude comperta, majorique inardeſcens libidine, ipſam compreſſit. Legitimo connubio tum junctus erat *Elfledæ*, cui *Candidæ* cognomentum. Gravius inde ſcandalum extitit, & quòd puellam tametſi nullo voto obſtrictam, nec Sanctimonialium habitu ritu ſolemni indutam, è Monaſterio eduxiſſet, ac repugnantem conſtupraſſet. Id ut audivit *Dunſtanus*, Regem adiit,
B ſalutem ejus curaturus. Ille pro more occurrit Sancto Antiſtiti, eum apprehenſa manu ad ſolium ſuum perducere volens. Manum retraxit admirandus Præſul ſevero vultu, & qui irati ſpeciem præſe ferret. Attonitus Princeps cauſam quærit inſolitæ ſeveritatis. Tum Dunſtanus: *Tu*, inquit, *poſtpoſito omni pudore adulterium commiſiſti: Tu deſpecto Deo, ſignum caſtitatis non veritus, virgini ſuam integritatem præripuiſti: & cur manum Summo Patri Virginis Filium immolantem, impuris manibus non tradum quæris? Lava prius per Pœnitentiam manus tuas à ſordibus ſuis; & tunc demum, quo gratiæ Dei reconcilieris, honora & amplectere manum Pontificis.*
C Territus ille, terræ procumbit, pedes Antiſtitis petit, ſe peccaſſe, gemitu verba interrumpente, conteſtatur. Lætus de ejus humilitate *Dunſtanus* illum erexit, & pacato vultu de ſalute animæ ipſius cum eo collocutus, *Septennem ei Pœnitentiam injunxit.* Quam ille explevit accuratè, multa pietatis opera ſancti Antiſtitis conſilio ad expiationem peccati promerendam ſuperaddens. Ita refert *Oſbertus* in Vita *S. Dunſtani*. Ejuſdem Sancti Antiſtitis conſilio quadraginta penè Monaſteria ædificavit, dotavitque Rex *Edgarus*, Glaſtonienſe ampliſſimo privilegio donavit, quo aſſerta Monachis eſt perpetua libertas eligendi Abbatem ex ſuo gremio. Si-
D bi verò ſuiſque Succeſſoribus tribuendi *Fratri electo Paſtoralem baculum, Poteſtatem retinuit* Rex Edgarus. Monachorum Ordinatio in Abbatis & Conventus arbitrio poſita. Cognitio omnium cauſarum tam Eccleſiaſticarum quam civilium Abbati attributa. Privilegium iſtud, rogante Rege, in Synodo confirmavit Romanus Pontifex Joannes XIII. anno Chriſti nongenteſimo ſexageſimo-quinto. Ad reformationem Cleri SS. Præſulibus *Dunſtano*, *Oſuvaldo*, & *Ethelwoldo* navavit operam, & Clericos conjugatos & incontinentes ex pleriſque Anglorum Eccleſiis ejecit, ac Monachos eorum in locum in-
E troduxit. Id teſtatur ipſius Regis *Edgari* Charta Privilegii novo Vvintoniæ Monaſterio conceſſi, in qua hæc habet cap. 8. *Timens ne æternam incurrerem miſeriam, ſi adepta Poteſtate non facerem, quod ipſe, qui operatur omnia quæ in cœlo vult & in terra, ſuis exemplis juſtus examinator innotuit, vitioſorum cuneos Canonicorum è diverſis noſtri Regiminis Cœnobiis Chriſti Vicarius, eliminavi, quòd nullis mihi interceſſionibus prodeſſe poterant, ſed potius juſti vindictam Judicis provocarent, qui vitiorum nævis contaminati, non agentes quæ Deus jubendo volebat, omnia quæ nolebat, rebelles faciebant: avidus inquiſitor*
F *advertens gratos Domino Monachorum cuneos, qui pro nobis incunctanter intercederent, noſtri juris Monaſteriis devotus hilariter collocavi.* Concilium à *S. Dunſtano* Cantuarienſi Archiepiſcopo, anno circiter nongenteſimo ſexageſimo-nono, jubente Rege *Edgaro* celebratum eſt pro reformatione Cleri, quo ſtatutum eſt ut Clericis diſſolutis ejectis, Monachi in Eccleſias introducerentur: vel ipſi Clerici ad meliorem frugem ſe recipere, & Vitam Monaſticam profiteri cogerentur. Nulla ſcilicet ratio convenientior viſa eſt ad purgandam à Clericorum in-

Rex Edgarus Clericos conjugatos & incontinentes ex pleriſque Anglorum Eccleſiis ejectos, ac Monachos in eorum locum introducit.

continentium

continentium ſordibus Eccleſiam. Hoc in Concilio luculentam Orationem habuit Rex piiſſimus *Edgarus*, cujus ſingula verba ipſius pietatem & zelum pro domo Dei ſingularem demonſtrant. *Mea quidem intereſt*, inquit, *laïcos cum æquitatis jure tractare, inter virum & proximum ſuum juſtum judicium facere, punire ſacrilegos, rebelles comprimere..... Sed & meæ ſolicitudinis eſt Eccleſiarum Miniſtris, gregibus Monachorum, choris Virginum, & neceſſaria eorum procurare, ac ſaluti & quieti vel paci conſulere. De quorum omnium moribus ad vos ſpectat examen, ſi vixerint continenter, ſi honeſtè ſe habeant ad eos qui foris ſunt; ſi divinis Officiis ſoliciti, ſi ad docendum populum aſſidui, ſi victu ſobrii, ſi habitu moderati, ſi in judiciis ſint diſcreti. Pace veſtra loquor, Reverendi Patres, ſi iſta ſolerti ſcrutinio curaſſetis, non tam horrenda & abominanda ad aures noſtras de Clericis perveniſſent. Taceo quòd non eſt illis Tonſura patens, nec Corona conveniens: at in veſte laſcivia, inſolentia in geſtu, in verbis turpitudo, interioris hominis produnt inſaniam. Præterea in divinis Officiis quanta ſit negligentia; cùm ſacris Vigiliis vix intereſſe dignentur: cum ad ſacra Miſſarum ſolemnia, ad ludendum, ſubridendum, magis quàm ad pſallendum, congregari videantur. Dicam quod boni lugent, mali rident, quomodo diffluant in comeſſationibus, in ebrietatibus, in cubilibus & impudicitiis, ut jam domus Clericorum putentur proſtibula meretricum, conciliabulum hiſtrionum. Ibi alex, ibi ſaltus & cantus, ibi uſque ad medium noctis ſpatium protractæ in clamore & horrore vigiliæ. Sic patrimonia Regum, eleemoſynæ pauperum, immo quod magis eſt, illius pretioſi Sanguinis pretium profligatur. Ad hoc ergo exhauſerunt patres noſtri theſauros ſuos? Ad hoc fiſcus Regius, detractis reditibus multis elargitus eſt? Ad hoc Eccleſiis Chriſti agros & poſſeſſiones Regalis munificentia contulit, ut deliciis Clericorum meretrices ornentur, luxurioſa convivia præparentur, canes ac aves, & talia ludicra comparentur!..... Æmulamini, ô Sacerdotes, æmulamini vias Domini, & juſtitias Dei noſtri. Tempus inſurgendi contra eos qui diſſiparunt legem Dei. Ego Conſtantini, vos Petri gladium habetis in manibus. Jungamus dexteras, gladium gladio copulemus, ut ejiciantur extra caſtra leproſi, ut purgetur Sanctuarium Domini, & miniſtrent in templo filii Levi, qui dixit patri & matri, Neſcio vos: & fratribus ſuis, Ignoro vos, &c.* Ad idem Concilium ſpectat inceſtuoſi Comitis Pœnitentia, qui à *S. Dunſtano* excommunicatus, Romam miſerat, corruptiſque Aulæ Pontificiæ Miniſtris, obrepſerat Summo Pontifici, ab eoque mandatum impetrarat ad *Dunſtanum*, ut illum Communioni reſtitueret. Quâ de re *Osbertus* in *S. Dunſtani* Vita: *Legatos itaque ſuos*, inquit, *Romam deſtinat, & talibus aſſuetâ quorumdam Romanorum corda & ora in ſuam cauſam largo munere, largiori ſponſione permutat. Quid deinde? Præſul Apoſtolicæ Sedis Dunſtano, peccatori homini condeſcendere, verbis ac literis mandat, & eum Eccleſiæ gremio integrè conciliare monet, hortatur, imperat. Ad quæ Dunſtanus ità reſpondet: Equidem cùm illum de quo agitur, ſui delicti pœnitudinem gerere videro, præceptis Domini Papæ libens parebo. Sed ut ipſe in peccato ſuo jaceat, & immunis ab Eccleſiaſtica Diſciplina nobis inſultet, & exinde gaudeat, nolit Deus. Avertat etiam Deus à me, ut ego cauſa alicujus mortalis hominis, vel pro redemptione capitis mei, poſtponam legem, quam ſervandam ſtatuit in ſua Eccleſia idem Dominus meus Jeſus-Chriſtus Filius Dei.* Dunſtani conſtantia Comitis inceſtuoſi contumaciam vicit. Pœnitentis enim habitu ſtetit ſe Concilio, & abſolutionem humillimè deprecatus eſt.

Edgari Regis ad Epiſcopos pro Anglicani Cleri reformatione in Synodum congregatos, gravis, vehemens & pia Oratio.

S. Dunſtanus Comitem inceſtuoſum recuſat abſolvere jubente Romano Pontifice, niſi Pœnitentiam agat.

Sed & alia Rege *Edgaro* cooperante celebrata ſunt Concilia, in quibus conditi Canones in veter-

Canones conditi cooperante Rege Edgaro, & Leges ab eo latæ.

A rimo Codice M S. Saxonico Collegii Corporis Chriſti Cantabrigiæ habentur, & in Collectionibus Conciliorum ſunt editi, necnon inter Leges Anglo-Saxonicas. Ex his Miſſæ celebrationem, confectionem Euchariſtiæ, ejúſque adminiſtrationem infirmis, Confeſſionem Sacramentalem, Satisfactionis neceſſitatem, Extremam-Unctionem, Feſtorum & Jejuniorum obſervantiam, Clericorum Cœlibatum, in veteri Eccleſia Anglicana viguiſſe diſcant Angli Proteſtantes, & ſe à patrum ſuorum fide defeciſſe doleant, ad eámque tandem revertantur. Non ſolùm Canones ſanctiſſimos ab Epiſcopis condi curavit Rex *Edgarus*, ſed Leges

B ipſe tulit optimas cùm Eccleſiaſticis de rebus, tum civilibus. Summa veteris Eccleſiæ Anglicanæ erga Romanam obſervantia, ſummáque religio in ſolvendo Summo Pontifici *Denario S. Petri*, eluceſcit ex illa Edgari Lege: *Denarius in domos ſingulas impoſitus, ante Feſtum Divi Petri redditor. Qui tum non ſolverit, Denarium illum, ac alios præterea triginta Romam comportato; certáque literarum teſtificatione domum rediens, ſe eò detuliſſe confirmato, ac Regi denique centum viginti ſolidos numerato. Si quis ſecundò non dederit, Denarium illum ac præterea ter denos Romam deferat, Regique, poſtquam redierit, ducentos ſolidos dependito. Sin tertiò deliquerit, re-*

C *bus ſuis omnibus exuitor.* Vectigalem *B. Petro* Angliam ſola Regum pietas fecerat, non obligatio aut innata aliqua vel impoſita ſervitus. Nunc verò, Proceres, & Optimates Angli, Romanam Eccleſiam, ejúſque Pontificem ſinum ac brachia vobis expandentem reſpicite, ad Matrem Patrémque redite, qui non veſtra quærunt, ſed vos, ſolámque fidem rectam cum operibus conjunctam & communionem cum legitimo Capite poſtulant; non ſolùm temporalia, quoad fieri poterit, vobis condonare parati, ſed etiam ſeipſos impendere & ſuperimpendere pro animabus veſtris.

Adhortatio ad Anglos Proteſtantes.

Obiit Rex *Edgarus* anno Chriſti nongenteſimo

D ſeptuageſimo quinto, cùm annos *ſexdecim* regnaſſet. Ex *Elfrida* priori uxore ſuſcepit *Edmundum*, qui paucos vixit dies, & *Ethelredum*; ex *Elfleda Eduardum*; de *Vuifrida* quam ex Monaſterio eductam conſtupravit, *Editham*, quæ caſtitate & ſanctimonia natalium ſuorum turpitudinem delevit. De *Edgari* Regis Geſtis legimus librum *Ailredi* Abbatis Rievallis, de Genealogia Regum Anglorum, *Henricum de Knygthon* Canonicum Leyceſtrenſem, Lib. 1. de Eventibus Angliæ, Cap. 1. *Osbertum* in Vita *S. Dunſtani*, *Vuillelmum Malmesburienſem* Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum Cap. VIII.

E Chronicon *Joannis Bromton*, *Henricum Huntindonenſem* Lib. v. *Rogerium de Hoveden* priori parte Annalium, *Matthæum Vveſtmonaſterienſem*, & Polydorum *Vergilium* Lib. vi. Anglicæ Hiſtoriæ.

Edgari Regis liberi.

SCHOLION.

Huic Articulo, pag. 867. & 868. Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Romanorum vitia videntur deſcribi à Rege Galliæ in Concilio?*

℞. De Rege Galliæ & de Romanorum vitiis ne verbum quidem ullum ibi habeo *Edgari* Angliæ Regis Piiſſimi Orationem in Concilio, cui *S. Dunſtanus* Cantuarienſis

F Archiepiſcopus præerat, habitam pro Anglicani Cleri Reformatione refero ex Anglicanæ Hiſtoriæ Scriptoribus. Mirum quod hunc locum ita incurioſè legerint RR. Cenſores, ut *Edgarum* Galliæ Regem fecerint, & Romani Cleri vitia in Clero Anglicano reprehendi & emendari putaverint.

ARTICULUS VIII.

De Eduardo Rege & Martyre, & Ethelredo.

I. DEfuncto *Edgaro*, *Eduardus* ejus filius Regnum iniit, à *Sancto Dunſtano* aliiſque Epiſcopis inauguratus contra *Elfredæ* novercæ voluntatem,

tem, quæ *Ethelredum* filium ſuum Regem creare nitebatur. Tribus annis dumtaxat & dimidio regnavit, quibus confectis, ejuſdem fœminæ juſſu cæſus eſt: cui vitæ innocentia, & mortis immanitas, ac illuſtratæ miraculis corporis exuviæ, Sancti Martyris appellationem cultúmque meruere.

Lis Clericorum adverſus Monachos.

Regnante *Eduardo*, Clerici quos Rex *Edgarus* ex Eccleſiis expulerat, novas lites in Monachos intulere, dicentes iniquum prorſus eſſe ut novus advena veteres colonos migrare compelleret; hoc nec Deo gratum qui veterem habitationem conceſſiſſet, nec alicui probo homini, qui ſibi idem timere poſſet, quod aliis præjudicio accidiſſe cerneret.

Monachorum cauſa victrix Chriſto judice.

Proceres plerique omnes Clericorum cauſam tuebantur. Congregata ſunt ea de re Concilia Vvintoniam & Calnam. Vicerunt in utroque Monachi, ab ipſorum partibus ſtante Deo. Vvintoniæ Chriſtus per imaginem ſuam locutus, ſecundùm ipſos ſententiam dixit. Calnæ, cùm Senatoribus conſidentibus, magna animorum contentione res ageretur, & *S. Dunſtanum* conviciis impeterent Clerici, eorúmque fautores, ſolarium totum repente concidit, omnes ad terram eliſi, vel oppreſſi, vel graviter vulnerati: unus *Dunſtanus* ſtans ſuper trabem ſuperſtitem, evaſit incolumis. Iſta conſtant ex *Oſberto* in Vita S. Dunſtani, *Vvillelmo Malmesburienſi* Lib. II. de Geſtis *Regum Anglorum* Cap. IX. aliiſque Scriptoribus.

Vvintonia, vulgò Vvincheſter, Epiſcopatus ſub Archiep. Cantuarienſi.

Calna, villa olim celebris in Cantio, Kent.

II. *Eduardo* ſucceſſit *Ethelredus* frater, à Sancto *Dunſtano* inauguratus, futuras eo regnante Angliæ calamitates prænuntiante. Cùm baptizaretur infans, ſacrum fontem fœdaverat malo omine. Ignaviam ejus Anglicanæ rei exitialem Dunſtanus erat vaticinatus. Non fefellit eventus. Dani frequentibus incurſionibus Inſulam infeſtarunt; pax ab eis pecuniæ vi non ſemel redempta; fœdus initum auri ſacra fame facilè violatum eſt.

Anglia à Danis ſubacta.

Ethelredi Regis inſolentia & ferocitas in ſubditos, crudelitas in Danos, quos una die in univerſa Anglia ad unum omnes trucidari juſſit, Procerum ac populorum animos ab ipſo penitus abalienavit, Danos tranſmarinos excitavit ad arma. *Suvanus* Rex Danorum *Ethelredo* bellum intulit, Angliámque pene totam ſubegit. Fugit ad *Richardum* Juniorem Neuſtriæ Ducem, cujus ſororem duxerat, *Ethelredus*, ut vitam, melioriſque ſpem fortunæ ſervaret, anno Chriſti decimo-tertio ſupra milleſimum.

Ethelredi Regis Socordia.

Graviſſimam in Anglos exercens tyrannidem *Suvanus*, anno ſequenti ſublatus eſt. Revocatus ab Anglis *Ethelredus* Rex, *Cnuto* ſeu *Canutus* ſalutatus à Danis. Qui Regni rebus ordinatis, cum valida claſſe in Angliam appulit, perire certum habens, aut vincere. Inſulanas Provincias longè latéque populabatur *Canutus*, Ethelredo ſtertente. *Edmundus* Ethelredi filius, ingenti Princeps animo, invaſori occurrere parabat, ſed *Edrici* Ducis, & Vveſt-Saxoniæ totius defectione prohibitus eſt. *Ethelredus* Rex Londoniæ obiit anno Chriſti decimo-ſexto ſupra milleſimum, cùm annis ſeptem & triginta regnaſſet. Ex *Ethelgina* priori uxore filios *Edmundum*, *Eduvinum*, *Adelſtanum*, & filiam unicam *Edginam* ſuſceperat; ex *Emma*, *Eduardum* & *Alfredum* ſive *Aluredum*. Leges tulit optimas *Ethelredus*, quæ extant inter Anglo-Saxonicas, & in Chronico *Joannis Bromton*.

Ethelredi Leges optimæ.

Extraordinarias Rogationes de conſilio Sacerdotum indixit, Danico bello fervente. *Inſtituimus*, inquit, *ut omnis Chriſtianus qui ætatem habet, jejunet tribus diebus in pane & aqua, & herbis crudis, ante feſtum S. Michaëlis. Et omnis homo ad Confeſſionem vadat, & nudis pedibus ad Eccleſiam, & peccatis omnibus abrenuntiet, emendando, ceſſando. Et eat omnis Presbyter cum populo ſuo ad Proceſſionem tribus diebus, nudis pedibus. Et ſuper hoc cantet omnis Presbyter triginta Miſſas, & omnis Diaconus & Clericus triginta Pſalmos, & apparetur tribus diebus corrodium uniuſcujuſque*, (id eſt, cibi menſæ apponi ſoliti) *ſine carne, in cibo & potu, ſicut comedere deberet, & dividatur hoc totum pauperibus. Hi ſunt illi tres dies, dies Lunæ, dies Martis, & dies Mercurii ante feſtum S. Michaëlis, &c.* De *Ethelredo* Rege legimus *Ailredum* Abbatem Rievallis, in Lib. de Genealogia Regum Anglorum *Henricum de Knygton* Lib. I. de Eventibus Angliæ Cap. II. *Vvillelmum Malmesburienſem* Lib. I. de Geſtis Regum Anglorum, Cap. X. Chronicon *Joannis Bromton*, *Henricum Huntindonienſem* in fine Libri V. Hiſtoriæ, & initio VI. *Rogerium de Hoveden* priori parte Annalium, *Matthæum Vveſtmonaſterienſem*, & *Polydorum Vergilium* Lib. VII. Anglicæ Hiſtoriæ.

Rogationes extraordinarias inſtituit de conſilio Epiſcoporum.

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM IX. ET X. SÆCULI. DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERTATIO I.

De Tranſlatione Imperii à Græcis ad Carolum Magnum.

ANNO Chriſti octingenteſimo, *Carolus Magnus* Rex Chriſtianiſſimus varia ob negotia, quæ in Synopſi expoſui, Romam quarta vice profectus eſt, ibique in Natali Domini coronatus eſt Imperator à *Leone III.* Pontifice Maximo. Hoc *Leonis* facto tranſlatum à Græcis ad Francos Imperium doctiſſimus Cardinalis *Bellarminus* lib. I. *de Tranſlatione Imperii*, aliique nonnulli ſcripſere. Ipſum *Carolum Magnum* teſtem appellat Auctor Eminentiſſimus: qui ſcilicet cùm teſtamento Imperium filiis diviſiſſet, rem totam à *Leone* Pontifice confirmari voluit, ut non ſine conſenſu ejus, à quo illud acceperat, Imperium aliis tradere videretur. Teſtes laudat & *Aimoinum* lib. IV. de Rebus geſtis Francorum, Cap. 94. *Adonem Viennenſem* in Chronico, & Annales Francorum vetuſtiſſimos. Verùm Tranſlationem Imperii hæc nullatenus probant. Primò enim falſum eſt quòd Imperium *Carolus Magnus* inter filios diviſerit. Illud enim uni contulit *Ludovico*. Nec in Teſtamento quod *Leonis* Pontificis ſubſcriptione firmari voluit, ulla Imperii mentio, ut conſtat ex ipſo Diplomate Carolino, quod inſertum eſt Tomo II. Collectionis Hiſtoriæ Francorum à *Ducheſnio* adornatæ. Præterea, anno tantùm DCCCXIII. *Carolus Magnus* Ludovicum filium in Imperii conſortium vocavit, ut ex Annalibus Loiſelianis, Laureshamenſibus, Fuldenſibus, Bertinianis, ac Metenſibus, Adone, Reginone, incerto Auctore & Monacho Egoliſmenſi in Vita *Caroli Magni*, & Aſtronomo in Vita *Ludovici Pii* compertum eſt. Itaque *Carolus Magnus* in Teſtamento, quod anno octingenteſimo ſexto ſcripſit, & ad *Leonem* Papam A miſit ſubſcribendum, nihil de Imperio ſtatuit, ſed Regnum duntaxat inter filios, *Carolum Pippinum*, & *Ludovicum* partitus eſt.

Neque contrarium colligi poteſt ex *Aimoino*, ſive potius ex Aimoini Continuatore. Sic enim ſcribit: *Conventum habuit Imperator cum Primoribus & Optimatibus Francorum de pace conſtituenda & conſervanda inter filios ſuos, & diviſione Regni facienda in tres partes, ut ſciret unuſquiſque illorum quam partem tueri & regere debuiſſet, ſi ſuperſtes illi eveniret. De hac partitione & Teſtamentum factum, & jurejurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, & Conſtitutiones cauſa conſervandæ pacis factæ: atque hæc omnia literis mandata ſunt, & Leoni Papæ, ut his ſua manu ſubſcriberet,* B *per Eginhardum miſſa. Quibus Pontifex lectis, & aſſenſum præbuit, & propria manu ſubſcripſit.* Hæc deſumſit Aimoini Continuator ex antiquis Annalibus, qui à Loiſeliano Codice Loiſeliani dicuntur. Eadem habentur in vetuſtiſſimis Annalibus Francorum, qui Laureshamenſes dicuntur, quòd ex Laureshamenſi Cœnobio prodierint. Unde nec illi *Bellarmino* favent. Nec etiam ipſi *Ado Viennenſis* ſuffragatur. Hæc ſunt ejus verba: *Imperator inter filios ſuos Regna diviſit, ut ſciret quiſque, ſi ſuperſtes eſſet, quam partem tueri & regere debuiſſet. Teſtamentum inde factum, & jurejurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, Leoni Papæ miſſum, ut ſua manu ſubſcriberet.* Ado partitionem Regni, non Imperii, à *Carolo Magno* inter filios C factam commemorat; nec ullum ex iis in conſortium Imperii tunc vocatum ſcribit, cùm Regnum inter ipſos diviſum eſt.

Nec à Græcis ad Francos à *Leone III.* tranſlatum Imperium dici poteſt, ſi propriè vox illa, tranſlatio, ſumatur: cùm Imperio ſpoliati Principes Græci non ſint, nec ullas ab ipſis Provincias aut urbes *Leo* Pontifex abſtulerit, aut *Carolo Magno* contulerit. Sed iiſdem potiti ſunt ditionibus cùm in Oriente, tum in Occidente, poſt *Caroli Magni* inaugurationem, quas poſſidebant antequam Imperator ſalutaretur. Nec ex Imperatoris titulo auctæ fuerunt *Caroli Magni* ditiones, aut ei major in populos, quibus antea

Novæ ditiones Carolo M. cum Imperatoris titulo non acceſſerunt.

 præerat

præerat, acceſſit auctoritas. Galliam enimvero univerſam; in Hiſpania quicquid à Pyrenæis occurrit ad Rubricatum uſque amnem, cum Balearibus Inſulis: in Italia Romam & Ducatum Romanum, & quicquid Longobardicæ ditionis fuerat, cum adjacentibus Iſtria & Liburnia, Inſuláque Corſica; Rhætiam quoque, Vindeliciam, Noricum, & quicquid Danubium & Alpes interjacet, atque ultra Danubium partem non modicam Pannoniarum; & Germaniam, non tantùm cis Albim, ſed etiam ulteriùs ad Oderam uſque flumen, & ad mare Balticum, in ſua tenebat poteſtate. *Irene Auguſta*, præter Orientem, nonnullas in Occidente Provincias obtinebat, atque in ipſa Italia Ducatum Neapolitanum, & quicquid ultra Cervarum ac Silarum fluvios ad Fretum uſque Siculum porrigitur. Hic rerum ſtatus immutatus non fuit *Carolo* Imperatore coronato. Suas ut antea ditiones *Irene*, ſuas quoque *Carolus* iiſdem circumſcriptas finibus retinuit. Itaque ſi nomine Imperii ditiones intelligas, non eſt tranſlatum Imperium à *Leone III.* à Græcis ad Francos.

Secundò, quantaſcumque Provincias *Carolus Magnus* intra veteres Occidentalis Imperii fines poſſidebat, eas partim hereditaria ſibi ſucceſſione devolutas, partim legitimo bello partas, aut ſpontanea populorum deditione traditas acceperat, & in ſua poteſtate tenebat, ut Francorum Rex & Longobardorum.

Tertiò, *Caroli* poſteri, qui Imperatoria dignitate potiti ſunt, cunctas illius ditiones propterea non tenuere, ſed earum interdum partem minimam, Regno inter fratres diviſo. Sic *Ludovicus Pius* anno octingenteſimo decimo tertio à patre conſors Imperii factus, Italiæ Regno non potiebatur, quam *Carolus* Bernardo Pippini ante biennium mortui filio attribuit, ut Annales Laureshamenſes teſtantur. Nec *Lotharius* Imperator à *Ludovico Pio* patre ſuo Imperator dictus anno DCCCXVII. paternas omnes ditiones obtinuit, ſed ipſe ejúſque fratres *Ludovicus* & *Carolus* Regnum inter ſe diviſerunt anno DCCCXLIII. & tertiam duntaxat paterni Regni partem accepit, ſcilicet Regnum Italiæ cum urbe Roma, Provinciam, & partem illam quæ Lotharingia nuncupata eſt, ut Annales Fuldenſes & Metenſes referunt. *Lotharius* anno DCCCLV. Regnum inter filios partitus eſt; *Ludovico* natu-majori Italiam tradidit, eúmque in conſortium Imperii vocavit; *Lothario* Lotharingiam, *Carolo* Provinciam largitus eſt, ut Annales Metenſes teſtantur. Ex quibus conſtat, Imperatoriam dignitatem jus novum *Carolo* in Occidentales Provincias non contuliſſe: Siquidem nec ipſæ ditiones quibus potiebatur, ad ejus filios aut nepotes cum Imperatoris titulo tranſmiſſæ ſunt.

Urbis Romæ Dominus erat Carolus M. antequàm Imperator fieret.

Quartò, nec Urbis Romæ dominium tunc *Carolo Magno* delatum eſt, cùm inauguratus eſt Imperator, cui ſe jam dediderant Romani anno Chriſti DCCXCVI. ut Annales Laureshamenſes teſtantur his verbis: *Leo per Legatos ſuos claves Regi miſit, rogavitque ut aliquem de ſuis Optimatibus Romam mitteret, qui populum Romanum ad ſuam fidem atque ſubjectionem per ſacramenta firmaret. Miſſus eſt ad hoc Engilberthus Abbas Monaſterii S. Richarii.*

Imperiale nomen ac dignitatem Leonis III. auctoritate conſecutus eſt.

Quid Igitur in illa Imperii, ut vulgò vocant, Tranſlatione, ſeu potius communicatione, *Carolus Magnus* accepit? Imperiale nomen ac dignitatem & Imperialia inſignia. Cujus auctoritate? *Leonis III.* Pontificis Maximi, qui ipſum coronavit; & Romanis auctor fuit ut ipſum Imperatorem ſalutarent. Teſtis eſt *Anaſtaſius Bibliothecarius*

A in Vita Leonis III. *Poſt hæc*, inquit, *adveniente die Natali Domini noſtri Jeſu Chriſti, in jam dicta Baſilica B. Petri Apoſtoli omnes iterum congregati ſunt, & tunc venerabilis almificus Pontifex manibus ſuis propriis pretioſiſſima corona coronavit eum. Tunc univerſi fideles Romani videntes tantam defenſionem & dilectionem, quam erga Sanctam Romanam Eccleſiam, & ejus Vicarium habuit, unanimiter altiſona voce, Dei nutu, atque B. Petri Clavigeri Regni cælorum, exclamarunt:* Carolo Piiſſimo Auguſto à Deo coronato, Magno, Pacifico Imperatori, vita & victoria. *Ante ſacram Confeſſionem B. Petri Apoſtoli plures Sanctos invocantes, ter*
B *dictum eſt, & ab omnibus conſtitutus eſt Imperator Romanorum. Illico ſanctiſſimus Pontifex unxit oleo Sancto Carolum, & Excellentiſſimum filium ejus Regem.* Quamquam verò ab omnibus conſtitutum Imperatorem dicat *Anaſtaſius*, facti tamen ducem & auctorem unicum fuiſſe *Leonem* Papam ſignificat, qui ipſum Imperatorem coronavit, applaudentibus quidem univerſis fidelibus Romanis, & Novo Auguſto fauſta omnia adprecantibus; ſicque & ſuo conſenſu, & communi lætitiæ ſignificatione ipſum pro ſua parte Imperatorem conſtituentibus.

Teſtis eſt *Eginhardus* in Vita Caroli Magni.
C *Nec ille*, inquit, *toto Regni ſui tempore quidquam duxit antiquius, quàm ut urbs Roma ſua opera ſuóque labore veteri polleret auctoritate: & Eccleſia Sancti Petri non ſolum per illum tuta ac defenſa, ſed etiam ſuis opibus præ omnibus Eccleſiis eſſet ornata atque ditata. Quam cùm tanti penderet, tamen intra* XLVII. *annorum, quibus regnaverat, ſpatium, quater tantum illo votorum ſolvendorum ac ſupplicandi cauſa profectus eſt. Ultimi adventus ſui non ſolum hæ fuerunt cauſæ, verumetiam quòd Romani Leonem Papam multis affectum injuriis, erutis videlicet oculis, linguáque amputata, fidem Regis implorare compule-*
D *runt. Idcirco Romam veniens propter reparandum, qui nimis conturbatus erat, Eccleſiæ ſtatum, ibi totum hyemis tempus protraxit. Quo tempore & Imperatoris & Auguſti nomen accepit: quod primò in tantum averſatus eſt, ut affirmaret ſe eo die, quamvis præcipua Feſtivitas eſſet, Eccleſiam non intraturum fuiſſe, ſi Pontificis conſilium præſcire potuiſſet. Conſtantinopolitanis tamen Imperatoribus ſuper hoc indignantibus, magnâ tulit patientiâ, vicitque eorum invidiam magnanimitate, quâ eis proculdubio longè præſtantior erat: mittendo ad eos crebras Legationes, & in Epiſtolis Fratres eos appellando.* Unius Pon-
E tificis, non populi Romani conſilium de *Carolo* conſtituendo & coronando Imperatore *Eginhardus* commemorat.

Teſtis eſt *Paulus Diaconus* lib. XXIII. ubi de *Leone III.* ita ſcribit: *At ille confugit ad Carolum Regem Franciæ, qui ultus eſt inimicos ejus amarè, & reſtituit eum in Sede ſua. Cæterum vicem Carolo recompenſans, in Imperatorem coronavit eum.* Leonem III. grati animi vicem *Carolo Magno* rependiſſe palam aſſerit, támque ipſi auctorem fuiſſe Imperialis Dignitatis, quàm ipſi auctor fuit *Carolus* reſtitutionis in Sedem.

F Teſtes ſunt Annales Francorum Laureshamenſes qui ſub *Eginhardi* nomine vulgati ſunt. Sic enim habent ad annum DCCCI. *Ipſi autem cùm die ſacratiſſima Natalis Domini ad Miſſarum ſolemnia Baſilicam B. Petri Apoſtoli fuiſſet ingreſſus, & coram altari, ubi ad orationem ſe inclinaverat, aſſiſteret, Leo Papa coronam capiti ejus impoſuit, cuncto Romanorum populo acclamante*: « Carolo Auguſto à Deo coronato, Magno & pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria. » *Poſt quas laudes, à Pontifice more antiquorum Principum adoratus eſt: ac deinde omiſſo Patritii nomine, Imperator & Auguſtus*

guſtus appellatus. Carblo Magno Imperatori coronato populus Romanus acclamavit: ſed populi Romani ſuffragia, ut *Carolum* Imperatorem appellaret atque coronaret, Pontifex non rogavit. Eadem habent Annales Tiliani, Loiſeliani, Fuldenſes, Bertiniani, *Ado Viennenſis*, & *Regino Prumienſis* in Chronico.

Idem æſtatur Chronicon Hildensheimenſe his verbis: *Et in die Natalis Domini ante Miſſarum ſolemnia in Eccleſia S. Petri, coram ſacratiſſimum corpus ejus, coronam Imperialem capiti Regis Leone Pontifice imponente, ab ipſo Pontifice, & ab omni populo Romano atque Francorum, Auguſtus appellatur, anno Incarnationis Dominicæ* DCCC. A Pontifice, & à populo Romano & Francorum Auguſtum appellatum *Carolum Magnum* teſtatur iſte Chronographus, ſed à *Leone* ut auctore novæ dignitatis, a populo ut conſentiente, & conſenſum ſuum, quamvis non rogatum, feſtivis acclamationibus ſignificante.

Favet *Otho Friſingenſis* lib. v. cap. XXXI. *Anno*, inquit, *ab Incarnatione Domini* DCCCI. *Carolus Rex* XXXIII. *Regni ſui anno, a Summo Pontifice, ablato Patritii nomine coronatus, omni populo tunc acclamante:* Carolo Auguſto à Deo coronato, Magno & Pacifico Romanorum Imperatori, vita & victoria. *LXIX. ab Auguſto, Imperator & Auguſtus vocatur. Exhinc Regnum Romanorum, quod a Conſtantino uſque ad id tempus in urbe Regia, ſcilicet Conſtantinopoli, fuit, ad Francos derivatum eſt.*

Id omnium diſertiſſimè aſſerit *Conradus* Abbas Uſpergenſis in Chronico. *Anno Domini* DCCXCVI. *Leo Papa ordinatur. Hic Carolum fecit Imperatorem.* Et ad annum DCCC. ubi de adventu *Caroli Magni* in Urbem, & de purgatione *Leonis III.* ab impactis criminibus ſermonem fecit, hæc habet: *Hucuſque Romanum Imperium à temporibus Conſtantini Magni apud Conſtantinopolim in Græcorum Imperatoribus manſit: ex hoc jam ad Reges Francorum, & ad Imperatores per Carolum tranſiit.* Et ad annum DCCCI. *Carolus Magnus Rex Francorum* LXXIII. *loco ab Auguſto, Romanorum Imperator conſecratus eſt. Cum enim pro calumnia Leoni Papæ ingeſta Romam veniret, & Natale Domini ibi celebraret, in ipſa die ſacratiſſima ad Miſſarum ſolemnia veniens, dum ante Confeſſionem B. Petri Apoſtoli ab oratione ſurgeret, nihil minus ſperanti Leo Papa coronam impoſuit, & Imperatorem Romanorum pronuntiavit, & a cuncto Romano populo acclamatum eſt:* » Carolo Auguſto à Deo coronato, » Magno & Pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria. *Poſt quas laudes unctus ab Apoſtolico, & antiquorum more Principum ab eo adoratus, ablato Patritii nomine, Imperator & Auguſtus appellatus eſt.*

Non minùs diſertè *S. Antoninus* Imperium *Carolo Magno* à *Leone III.* collatum teſtatur, aut certè confirmatum; collatum, ſi nomen & inſignia, ipſamque præcellentiſſimam dignitatem attendas; confirmatum, ſi jus ſpectes in Provincias, quas partim hereditate, partim legitimo bello, aut ſpontanea deditione poſſidebat. Ita ille II. P. Chronicorum Tit. XIV. Cap. 14. *Carolus Magnus primus Francorum Romanum Imperium accepit, conferente ſibi illud, ſeu confirmante Leone Papa.* Quæ tamen confirmatio neceſſaria non erat ut *Carolus Magnus* Provincias illas jure poſſideret, neque novum ipſi jus contulit in illas ditiones Leo III. ſed jus ipſi legitimo bello, deditione populorum, aut paterna hæreditate quæſitum agnovit, ac veneratus eſt, ipſiúſque fidelitati populos adſtrinxit novis auctoritatis Eccleſiaſticæ vinculis.

Græci quoque Scriptores ei ſententiæ ſuffragantur, quæ collatam *Carolo Magno* à *Leone Papa* Imperatoris dignitatem & appellationem aſſerit. Ita *Zonaras* Tom. III. Annalium de *Leone III.* ſcribit: *Qui cùm deinde ſe ad Carolum Francorum Regem contuliſſet, ab illo Sedi Romanæ reſtitutus, inimicos ſuos ultus eſt: ab eóque tempore Romà prorſus Franci potiti ſunt, Carolo a Leone coronato, & Romanorum Imperatore appellato.... Sub Conſtantino & Irene, Papa Leo Francos Romam admiſit. Sic & Italia univerſa, & ipſa Roma ſunt potiti.... Francorum Dux Carolus Imperator Romanorum à Papa Leone, ut dictum eſt, appellatus, miſſis ad Irenem Legatis, nuptias illius ambiit, cùm nec illa ab eo conjugio abhorreret.*

Sed palmare eſt *Innocentii III.* Pontificis Maximi teſtimonium in Cap. *Venerabilem, de Electione.* APOSTOLICA *Sedes*, inquit, *Imperium in perſona Magnifici Caroli à Græcis tranſtylit ad Germanos.*

Idem aſſerit *Clemens V.* in Clementina, *Romani Principes, De Jurejurando*: ECCLESIA *Romana*, inquit, *à Græcis Imperium tranſtulit ad Germanos.* Scilicet ad *Carolum Magnum*, cui Germania patebat univerſa.

Cauſam cur *Leo III.* Imperatoris titulum ac dignitatem cum *Carolo Magno* communicarit, paucis verbis exponit *Sigonius* Libro IV. ad annum DCCCI. *Hunc*, inquit, *Dignitatis Imperatoriæ titulum, cùm in Momyllo Auguſtulo, ultimo Occidentis Imperatore, ante trecentos fermè annos, ſub Regnum Gotthorum in Italia defeciſſet, in eodem Occidente Pontifex renovavit, ut haberet Eccleſia Romana adverſus infideles, hæreticos, ac ſeditioſos Tutorem, cujus officium repudiaſſe jampridem Imperator Orientis videretur.*

Nudus titulus Carolo M. à Leone III non collatus.

Oppidò itaque falluntur, qui nudum titulum *Carolo Magno* à *Leone* Papa collatum volunt, cùm Imperator coronatus eſt. Ipſi collata eſt & dignitas ampliſſima titulo ſublimi reſpondens, Chriſtianæ ſcilicet Reipublicæ ac Eccleſiæ univerſæ, præſertímque Romanæ, Tutoris ac Defenſoris. In hoc Eccleſiam tuendi officio maximè poſita eſt Imperatoris dignitas, cui ſupra cæteros Principes Chriſtianos honoris Primatus adnexus eſt; ita ut cùm ipſe, tum ejus Legati ubique primas teneant. Hoc ſuæ Tuitionis officium, cui deerant pridem Imperatores Orientis, alteri demandare poterat Eccleſia Romana & ejus Sponſus ac Præſes, omniúmque Chriſtianorum Pater Pontifex Maximus, ut omnes Occidentis populi uno confœderati Imperio, ad propulſandos Infideles, ad compeſcendos Schiſmaticos, ad ſeditioſos comprimendos, qui Eccleſiam & ejus Caput infeſtarent ac vexarent, magis conſentientibus, ac ferventioribus ſtudiis conſpirarent. Præ Chriſtianis autem Principibus, quorum Dynaſtiæ in Occidente tunc florebant, idoneus maximè digniſſimúſque qui tale munus obeundum ex nova dignitate ſuſciperet, *Carolus* à Summo Pontifice judicatus eſt. Optimè meritus erat de Sede Apoſtolica, qui æquè ac pater *Pippinus* ampliſſimas Provincias attribuerat, Eccleſiæ Romanæ Defenſorem ſe prædicabat, abſque Imperatoris titulo; ardentiſſimo flagrabat zelo fidei, quam victis Saxonibus, Vvilſis, Avaris, ac Mauris, per Germaniam, Panonnias, Hiſpaniam, latè propagarat. Priſcis Romanorum Imperatoribus, quibus Occidens, ſtante Imperii Majeſtate, ceſſerat, ſpatioſiſſima ditionum amplitudine penè par videbatur, urbe etiam Roma, & Romano Ducatu ante quadriennium auctus. Meritò igitur hoc ipſi munus ac dignitatem detulit Summus Pontifex.

Imperatoris dignitas maximè poſita eſt in officio tuendi Eccleſiam.

Munus quidem tuendi Eccleſiam Romanam, etiam

etiam abſque Imperatoris Titulo, obiere Chriſtianiſſimi Reges, illúdque filiis ſuis omnibus in ſolidum *Carolus Magnus* demandavit, etſi uni indiviſum reliquerit Imperium, ut conſtat ex illius Teſtamento. *Super omnia*, inquit, *jubemus, ut ipſi tres fratres curam & defenſionem Eccleſiæ S. Petri ſimul ſuſcipiant, ſicut quondam ab avo noſtro Carolo, & beatæ memoriæ genitore Pippino Rege, & à nobis poſtea ſuſcepta eſt, ut eam cum Dei adjutorio ab hoſtibus defendere nitantur, & juſtitiam ſuam, quantum ad ipſos pertinet, & ratio poſtulaverit, habere faciant.* Ludovicus Pius, cùm Regni ſui portiones *Pippino*, *Ludovico*, & *Carolo* filiis ſuis attribuit, eamdem Eccleſiæ Romanæ defenſionem ſic illis imperavit: *Super omnia jubemus atque præcipimus, ut ipſi tres fratres curam & defenſionem Eccleſiæ S. Petri ſimul ſuſcipiant, ſicut quondam à proavo noſtro Carolo, & avo noſtro Pippino, & beatæ memoriæ* genitore noſtro Carolo Imperatore, & à nobis poſtea ſuſcepta eſt, ut eam cum Dei adjutorio ab hoſtibus defendere nitantur, & juſtitiam ſuam, quantum ad ipſos pertinet, & ratio poſtulaverit, habere faciant.*

Ludovicus, & *Carolus*, *Ludovici Pii* filii, anno Chriſti DCCCLXVIII. Metis apud *S. Arnulfum* pactiones ſimul cum juramento fecerunt, inter quas hæc legitur in Capitularibus Caroli Calvi: *Mundeburdem autem & defenſionem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ pariter conſervabimus, in hoc ut Romani Pontifices nobis debitum honorem conſervent, ſicut eorum Anteceſſores noſtris Anteceſſoribus conſervaverunt.*

Verùm Eccleſiæ Romanæ defenſio, quam ſibi abſque titulo Imperatoris Reges Francorum ex pietate ſingulari vindicarunt, & filiis commendarunt, Imperatoribus ex officio convenit, & ad glorioſum obeundum munus à Romano Pontifice inaugurantur & coronantur. Hinc *Ludovicus Pius* anno Chriſti DCCCXXXV. ut Aſtronomus in ejus Vita teſtatur, *Miſit Legatos ad Lotharium*, quem in conſortium Imperii ante annos octo aſciverat, & Italiæ Regno præfecerat, *Monens ut memor eſſet, quia quando ei Regnum Italiæ donavit, etiam curam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſimul commiſit, quam ab adverſariis defenſandam ſuſceperat.* Id munus ut exequeretur idem *Lotharius Auguſtus* anno DCCCXXIV. Romam juſſu patris ſe contulerat, ut tumultus poſt mortem *Paſchalis* Papæ exortos ſedaret; Urbiſque & Eccleſiæ Romanæ tranquillitati edita Conſtitutione conſuluit; cujus nonum Capitulum his verbis conceptum eſt; *Noviſſimè præcipimus & monemus, ut omnis homo, ſicut Dei gratiam & noſtram habere deſiderat, ita præſtet in omnibus obedientiam atque reverentiam Romano Pontifici.*

Hoc officium tuendæ Eccleſiæ, præſertim Romanæ, in quo maximè dignitatis Imperatoriæ ſplendor poſitus eſt, & quo jura ac privilegia cætera innixa ſunt, Leo III. *Carolo Magno* contulit cum Imperatorio nomine & inſignibus. Id totum diſertis verbis exprimit *Chronicon Moiſiacenſe* ad annum DCCCI. *Anno*, inquit, DCCCI. *cùm apud Romam moraretur Rex Carolus, nuncii delati ſunt ad eum dicentes quòd apud Græcos nomen Imperatoris ceſſaſſet, & femineum Imperium apud ſe haberent. Tunc viſum eſt ipſo Apoſtolico Leoni, & univerſis Sanctis Patribus qui in ipſo Conſilio aderant,* ſeu reliquo Chriſtiano populo,* (factum *Leonis III.* approbanti, & ejus auctoritati ac mandatis obſequenti) *ut ipſum, Carolum Regem Francorum Imperatorem nominare debuiſſent: quia ipſam Romam Matrem Imperii tenebat, ubi ſemper Cæſares & Imperatores ſedere ſoliti fuerant, ſeu reliquas Sedes, quas ipſe in Italiâ & Gallia, necnon & in Germania tenebat. Quia Deus omnipotens has omnes Sedes in poteſtate ejus conceſſit, & ne Pagani inſultarent Chriſtianis: ideo juſtum eſſe videbatur, ut ipſe cum Dei adjutorio, & * univerſo populo Chriſtiano petente, ipſum nomen haberet. Quorum petitionem ipſe Carolus Rex denegare noluit, ſed cum omni humilitate ſubjectus Deo & petitioni Sacerdotum, & univerſi Chriſtiani populi, & in ipſa Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, ipſum nomen Imperatoris, cum conſecratione Domini Leonis Papæ ſuſcepit. Ex tunc autem Imperator & Auguſtus eſt appellatus ... Magnificatus eſt autem Imperator Carolus, ſuper omnes Reges Francorum, qui ante eum fuerant, divitiis, gloria, honore, & nomine. Item primus ex genere Francorum Cæſar eſt appellatus.*

* In eo errat, quia Concilium ea de re nullum habitum eſt.

Idem tuendæ Eccleſiæ munus *Ludovico Pio*, Caroli Magni filio *Stephanus V.* confirmavit, cùm ipſum Remis *in Imperii honorem conſecravit*: ut ſcribit *Carolus Calvus* ad *Nicolaum Primum*. Idem Lothario Ludovici Pii filio confirmavit *Paſchalis* Papa, cùm ipſum Romæ Imperatorem coronavit, teſte *Agobardo* in Epiſtola ad Ludovicum Pium. *Conſortem*, inquit, *nominis veſtri factum Romam miſiſtis, à Summo Pontifice geſta veſtra probanda & firmanda.* Unde *Paſchaſius* in Vita *Vvalæ* Abbatis *Lotharium* Ludovico patri dixiſſe refert: *Ad eamdem Sedem* (nempe Romanam) *clementer me veſtra Imperialis Eximietas miſit ad confirmandum in me quicquid pia dignatio veſtra decreverat, ut eſſem ſocius & conſors non minùs ſanctificatione, quàm poteſtate & nomine. Unde quia coram ſancto Altare, & coram ſancto Corpore Beati Petri Principis Apoſtolorum, à Summo Pontifice, veſtro ex conſenſu & voluntate, Benedictionem, honorem, & nomen ſuſcepi Imperialis officii, inſuper diademata capitis, & gladium ad defenſionem ipſius Eccleſiæ & Imperii veſtri, nemo vobiſcum magis, qui eam, quàm ego, defendere velit aut debeat.*

Idem munus *Ludovico* Lothario filio confirmavit *Leo Quartus*, cùm ipſum Imperatorem unxit, ut teſtantur Annales Bertiniani ad annum 851. *Lotharius*, inquiunt, *filium ſuum Ludovicum Romam mittit. Qui à Leone Papa honorificè ſuſceptus, & in Imperatorem unctus eſt.*

Iſtud munus Carolo Calvo promiſit Hadrianus II. ad eum ſcribens in hæc verba: *Vobis confitemur devovendo, & noteſcimus affirmando, ſalva fidelitate Imperatoris noſtri, quia ſi ſuperſtes ei fueris veſtra Nobilitas, vita nobis comite, ſi dederit nobis quiſlibet multorum modiorum auri cumulum, nunquam acquieſcemus, expoſcemus, aut ſponte ſuſcipiemus alium in Regnum & Imperium Romanum, niſi Te ipſum... Si contigerit Te Imperatorem noſtrum vivendo ſupergredi, Te optamus, omnis Clerus & Plebs, & Nobilitas totius orbis & urbis, non ſolum Ducem & Regem, Patritium & Imperatorem, ſed in præſenti Eccleſia Defenſorem*, &c.

* Epiſt. 2

Id munus eidem Carolo contulit *Joannes VIII.* cùm ipſum Imperatorem creavit & coronavit, ut conſtat ex Synodo Ticinenſi, in qua Italici Regni Epiſcopi & Optimates ſic novum Imperatorem allocuti ſunt: *Quia divina pietas Vos BB. Principum Apoſtolorum Petri & Pauli interventione per Vicarium ipſorum, Domnum videlicet Joannem Summum Pontificem & univerſalem Papam ſpiritalémque Patrem veſtrum, ad profectum Sanctæ Dei Eccleſiæ, noſtrorúmque omnium invitavit, & ad Imperiale culmen Sancti Spiritus judicio provexit: Nos unanimiter Vos Protectorem, Dominum & defenſorem omnium noſtrûm eligimus.*

* Idem conſtat ex Synodo Pontigonenſi, in qua Ciſalpini Epiſcopi & Proceres ſic locuti ſunt; *Sicut Domnus Joannes Apoſtolicus & univerſalis Papa primò Romæ elegit, atque ſacra unctione conſtituit, omnéſque*

omniſque Italici Regni Epiſcopi, Abbates & Comites, & reliqui omnes qui cum illis convenerunt, Dominum noſtrum glorioſum Imperatorem Karolum Auguſtum unanimi devotione elegerunt ſibi Protectorem ac Defenſorem eſſe : ita & nos pari conſenſu ac concordi devotione eligimus & confirmamus.

Idem conſtat ex *Joanne VIII.* in Romana Synodo de *Carolo Calvo* dicente : *Non ſic perpetuus Auguſtus ad tanta faſtigia ſe velut improbus intulit, non tanquam importunus fraude aliqua, vel prava machinatione, aut inhianti ambitione ad Imperialem apicem adſpiravit. Abſit. Neque enim ſibi honorem præſumptiose adſumpſit ut Imperator fieret : ſed tanquam deſideratus, optatus, poſtulatus à nobis, & à Deo vocatus, & honorificatus, ad defendendam Religionem, & Chriſti utique ſervos tuendos, humiliter atque obedienter acceſſit, operaturus & roboraturus in Imperio ſummam pacem, & in Eccleſia Dei juſtitiam & exaltationem. Niſi enim nos talem ejus cognoviſſemus intentionem, nunquam animus noſter tam promptus fuiſſet ad ejus promotionem.* Et infrà : *Quod jam in Romana Eccleſia, quæ eſt Magiſtra, Mater & Caput Eccleſiarum, auctore Deo, famulatus noſtri miniſterio geſſimus, preces benedictionis fundentes, & coronam imponentes ſceptri, & diadema Imperii, etiam hic in ſancta ac generali fraternitatis noſtræ Synodo, iteratò cordis affectibus, & oris vocibus, & manûs ſubſcriptionibus roboremus.* Et infra : *Piiſſimi & Sereniſſimi ſpiritalis filii noſtri Caroli magni & pacifici Imperatoris ad Imperialia ſceptra electionem & promotionem, ante mundi quidem ordinem divinitus ordinatam, nuper autem per miniſterium noſtræ Mediocritatis exhibitam, annuente Deo, ex tunc & nunc & in perpetuum firmam & ſtabilem decernimus permanſuram.*

Ad hoc Defenſoris Eccleſiæ munus obeundum eumdem Imperatorem adhortabatur laudatus Pontifex Epiſtola LIV. his verbis : *Divina ideo Majeſtas Excellentiam veſtram præ cæteris elegit Romani Imperii altitudine ſublimare, Auguſtalique voluit diademate coronare, ut Deo noſtro clementer auxiliante, potentiæ veſtræ brachio triumphali, Eccleſiam Chriſti voce ſupra petram veræ fidei fundatam tueremini ſemper, & ab immani Paganorum infeſtatione pio mentis defenderetis intuitu.*

Id muneris conſecutus eſt *Carolus Craſſus*, cùm à *Joanne VIII.* Sedis Apoſtolicæ Præſule, & Senatu Romano Imperator creatus eſt anno 881. ut *Regino teſtatur.*

Idem munus à *Formoſo* Papa obtinuit *Arnulfus*, cùm ab ipſo ante Confeſſionem *S. Petri* coronatus, Imperator creatus eſt, eodem *Reginone* teſte ad annum 896. & *Ottone Friſingenſi*, Lib. 6. Cap. XIII.

Ad id muneris electus eſt *Otto Magnus*, cùm à *Joanne XII.* creatus eſt Imperator anno nongenteſimo ſexageſimo-ſecundo, ut *Regino* Lib. II. Chronici teſtatur. *Romæ*, inquit, *favorabiliter ſuſceptus, acclamatione totius Romani Populi & Cleri, ab Apoſtolico Joanne Imperator & Auguſtus vocatur & ordinatur.* Idem aſſerit *Luitprandus* coævus Auctor. Lib. VI. Cap. 6. ubi poſtquam præmiſit *Ottonem* Regem Italiam à *Berengarii* & *Adelberti* liberaſſe tyrannide, hæc ſubdit : *Romam adiit, ubi miro ornatu, novóque apparatu ſuſceptus, ab eodem Summo Pontifice & univerſali Papa Joanne unctionem ſuſcepit Imperii. Cui non ſolùm propria reſtituit, verumetiam ingentibus gemmarum, auri, & argenti muneribus ipſum honoravit.*

Idem aſſerit *Ditmarus* Lib. 2. Chronicorum. *Inſuper*, inquit, *benedictionem à Domino Apoſtolico Joanne* cujus *rogatione huc venit, cum ſua conjuge, anno Regni ejus* XXVIII. *promeruit Imperialem, ac Patronus Romanæ effectus Eccleſiæ*, &c.

Ante biennium Romanæ Eccleſiæ defenſionem

A Legatis Apoſtolicis *Otto* juraverat. Hujus Formula juramenti legitur apud *Gratianum*, Distinctione ſexageſima-tertia, Cap. *Tibi Domino.*

Ad idem tuendæ Eccleſiæ munus deſignatus eſt *Otto II.* à *Joanne XIII.* Pontifice Maximo, anno nongenteſimo ſexageſimo-ſeptimo. Id teſtatur *Vvitichindus* Lib. III. Annalium. *Manè autem jam facto, licet jam olim inunctus eſſet in Regem, & à Beato Apoſtolico deſignatus in Imperatorem, ſpei unicæ totius Eccleſiæ, Imperatoris filio, ut initio certatim manus dabant, fidem pollicentes, & operam ſuam contra omnes adverſarios ſacramentis militaribus confirmantes.*

B Sic *Otto III.* à *Gregorio V.* creatus eſt Imperator, ut *Lambertus Schafnaburgenſis* ad annum nongenteſimum nonageſimum-ſextum teſtatur his verbis : *Otto Rex contra Creſcentium Romam venit, ubi & Brunonem in Sede Apoſtolica conſtituit, à quo & ipſe Imperator factus eſt.*

Jus denique Romani Pontificis in confirmatione & inauguratione Imperatorum ad Chriſtianæ Reipublicæ, & Eccleſiæ Romanæ defenſionem agnoſcit *Glaber Rodulfus* Lib. I. Hiſtoriæ Cap. V. *Illud*, inquit, *nimiùm condecens ac perhoneſtum videtur, atque ad pacis tutelam optimum Decretum, ſcilicet, ut ne quiſquam audacter Romani* C *Imperii ſceptrum præproperus geſtare Princeps appetat, ſeu Imperator dici aut eſſe valeat, niſi quem Papa Sedis Romanæ morum probitate delégerit aptum Reipublicæ, eique commiſerit inſigne Imperiale. Cum videlicet olim ubique terrarum quilibet Tyranni ſeſe procaciter impellentes ſæpiſſime ſint Imperatores creati. Atque eo minùs apti Reipublicæ, quò conſtat eos tyrannide, quàm pietatis auctoritate proceſſiſſe.*

SCHOLION.

In hac Diſſertatione Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Leo Tertius non tranſtulit Imperium à Græ*-D*cis ad Francos.* Tota Diſſertatio (inquiunt) expungenda.

R. Mera facti quæſtio. Iſtud Hiſtoriæ caput invictis argumentis probavi. De quo Vir Eruditus Franciſcus Feu Doctor Theologus Sacræ Facultatis Pariſienſis & SS. Gervaſii & Protaſii in Urbe Regia Paſtor ita ſcripſit in Tractatu De Legibus nuper edito, Quæſtione IV. Articulo IV. pag. 139. & 140. *Ex hac ſalutatione Græcis Imperatoribus nihil fuit auctoritatis ademptum; nulla quoque Ditionum Imperio Conſtantinopolitano ſubditarum Irene tunc imperanti fuit erepta, nec vel ulla urbs. Carolus enim ſuprema poteſtate non modò in Longobardia, Italia & Roma, ſed & in Germania, Gallia & Hiſpania jam pollebat*, inquit *Annaliſta Moiſſiacenſis, qui refert Imperatorem ideirco dictum fuiſſe à Romanis, quia Romam Imperii Matrem & Imperatorum Sedem, & alias Germaniæ, Galliæ, &* E *Italiæ tenebat.... Nihil etiam auctoritatis ex Auguſti nomine & impoſitione coronæ Carolus Magnus conſecutus eſt, ſicut nec quicquam amplitudinis ſibi comparavit ex unctione ab Hadriano I. accepta... Nihil auctoritatis à Leone III. ſubditò ſuo Carolum Magnum accepiſſe, mirificè iterum illuſtrat regiminis & heredibus filiis Regni concedendi ratio. Romanum enim Ducatum & cæteras ſibi ſubjectas Provincias, antequam diceretur Auguſtus, adminiſtravit, ut eas exinde rexit, ſcilicet ut ſupremus Dominus. Et ſicut priùs quàm Auguſtus Romæ ſalutaretur, Aquitaniæ Regnum Ludovico primogenito contulerat, non conſulto Summo Pontifice; ita & poſtmodum anno Imperii ſexto inter filios ditiones fuit partitus, dixitque Ludovicum Imperatorem : & patris veſtigiis inhærens Ludovicus eamdem Dignitatem in Lotharium tranſtulit, & in Ludovicum filium ſuum poſtea Lo*-F*tharius* : Quod & Hadrianus II. Epiſtola XIX. *ad Proceres Regni Lotharii fratris Ludovici ut hereditarium jus commendat.* Cæterùm Carolum Magnum Leonis III. auctoritate Imperiale nomen ac dignitatem conſecutum ſcripſi ac probavi : Nudum titulum Carolo Magno à Leone III. non collatum, ſed & dignitatem ampliſſimam titulo ſublimi reſpondentem. Jus Romani Pontificis in confirmatione & inauguratione Imperatorum ad Chriſtianæ Reipublicæ & Eccleſiæ Romanæ defenſionem aſſerui. Cur igitur hæc Diſſertatio Religioſis Cenſoribus expungenda videtur?

DISSERTATIO II.

De Ludovici Pii Imperatoris Exauctoratione, & Reſtitutione.

Synodus Compendienſis Ludovicum Auguſtum non depoſuit; nec illius deponendi ſibi tribuit auctoritatem.

I. QUæ *Ludovici Pii* exauctorationem præceſſere, in Synopſi expoſuimus, *Juditha* Imperatricis velationem & exilium, ipſius *Ludovici* detentionem à *Lothario* filiorum maximo: nunc de illius exauctoratione agendum eſt, & popularis opinio evertenda, quæ ipſum in Synodo Compendienſi, ab Epiſcopis exauctoratum aſſerit. Nonnulli quidem Epiſcopi nefariæ conjurationis in *Ludovicum Auguſtum* conſcii, vel etiam incentores fuere; *Ebo* ſcilicet Remenſis, *Agobardus* Lugdunenſis, *Bernardus* Viennenſis Archipræſules. Participes fuere ſceleris, quicumque Lotharii factioni adhæſerunt, & Pium Imperatorem vexarunt in Synodo Compendienſi. Execranda eſt in ſempiternum tempus illius Synodi temeritas & iniquitas. Sed fatendum, quod res eſt, illam abdicandi Imperatoris auctoritatem ſibi non tribuiſſe. Id præcipuè hac in Diſſertatione demonſtrandum ſuſcipio ex coævis aut ſuppatibus Auctoribus: ſed & alia ad vindicandum à calumnia Pium Imperatorem, & Auguſtam ejus Conjugem adjiciam.

II. Horum ducit agmen *Theganus* Chorepiſcopus Trevirenſis, qui Opus ſuum *De Geſtis Ludovici Pii* ipſo vivente conſcripſit, & ad annum duntaxat Imperii ejus XXIII. perduxit, ut ipſemet teſtatur Cap. ultimo. Is porro *Ludovicum Pium* ante fuiſſe exauctoratum à *Lothario* filio, quàm celebraretur Synodus Compendienſis, non obſcurè ſignificat. *Poſt Paſcha* (inquit Cap. XLII.) *audivit quod iterum filii ſui ad eum venire voluiſſent non pacificè. Qui congregavit exercitum, & perrexit obviam eis uſque in campum magnum, qui eſt inter Argentariam & Baſileam, qui uſque hodie nominatur Campus Mendacii, eò quòd ibi plurimorum fidelitas extincta ſit. Filii autem ejus perrexerunt ei obviam cum Gregorio Romano Pontifice, & quicquid poſtulabant, nihil erat eis pater conſentiens. Non poſt multos dies venerunt ad colloquium Imperator & jam dictus Pontifex ... Tunc conſiliati ſunt nonnulli ut Imperatorem derelinquerent, & ad filios ejus pervenirent, in primis illi qui eum antea offenderant, cæteris ſequentibus. Quadam nocte maxima pars dimiſit eum, & tentoria eorum derelinquentes, pervenerunt ad filios. In craſtinum verò aliqui, qui remanſerant, venerunt ad Imperatorem. Quibus præcepit dicens: Ite ad filios meos: Nolo ut ullus propter me vitam aut membra dimittat. Illi infuſi lachrymis recedebant ab eo ... Non multo tempore poſtea, ſuſceperunt patrem, & duxerunt eum cum illis. Quo facto diviſerunt ſe ibi. Pippinus perrexit in Aquitaniam, Lodewicus in Bavariam.*

Cap. XLIII. *Lotharius verò duxit ſecum Patrem ad Compendium Palatium, & ibi valde afflixit eum cum Epiſcopis, & cæteris nonnullis: juſſerunt enim eum ire in Monaſterium, & ibi eſſe omnibus diebus vitæ ſuæ. Quod ille renuens, non conſenſit voluntati eorum. Omnes enim Epiſcopi moleſti fuerunt ei, & maximè hi quos ex ſervili conditione honoratos habebat, cum his qui ex barbaris nationibus ad hoc faſtigium perducti ſunt.*

Cap. XLIV. *Elegerunt tunc unum impudicum* A *& crudeliſſimum, qui dicebatur Hebo Remenſis Epiſcopus, qui erat ex originalium ſervorum ſtirpe, ut eum immaniter affligeret cum confinctionibus cæterorum. Inaudita locuti ſunt, inaudita fecerunt, quotidie improperantes ei. Abſtulerunt ei gladium de femore ſuo, judicio ſervorum ſuorum induentes eum cilicio. Tunc impletum eſt eloquium Jeremiæ Prophetæ dicentis:* Servi dominati ſunt noſtri. *O qualem remunerationem reddidiſti ei! Fecit te liberum, non nobilem, quod impoſſibile eſt poſt libertatem. Veſtivit te purpura & pallio, & tu eum induiſti cilicio. Ille pertraxit te immeritum ad culmen Pontificale: tu eum falſo judicio voluiſti expellere à ſolio patrum ſuorum.* B *... Deus manifeſtavit malitiam tuam, & conſervavit illi Regnum & gloriam ſuam. Crudelis! adhuc imperfectum eſt canonicum judicium tuum. Neceſſe eſt enim ut perfectum fiat judicium ad majorem ignominiam tuam. Patres tui fuerunt Paſtores caprarum, non Conſiliarii Principum. Tu eum cæterorum judicio Jeſſe à Sacerdotio depoſuiſti. Nunc iterum revocaſti eum in gradum priſtinum. Aut tunc, aut nunc falſum judicium exhibuiſti.* Theganus filios Ludovici Auguſti ipſum abdicaſſe disertè ſignificat; ſiquidem Exercitum, Proceres ac Populum ab ejus fidelitate abſtraxerunt, ope & malis artibus conjuratorum, qui pravis conſiliis ad defectio- C nem eos ſolicitabant. *Lotharium* duxiſſe patrem captivum ad Palatium Compendienſe, & ibi eum valde afflixiſſe, Epiſcopis cooperantibus. Vexationis illius ſummam ad duo refert capita. Primum eſt, quòd ipſum compellere voluerint ut in Monaſterium iret, ibique attonſus, Monaſticam Vitam profiteretur, ne ad Imperii adminiſtrationem regredi poſſet. Secundum eſt, quòd multis ipſi objectis criminibus, eum publicæ Pœnitentiæ addixerint, auferentes ei gladium de femore, & induentes eum cilicio. Hæc Synodi Compendienſis facinora. Quòd verò Imperatorem abdicarit, aut illius abdicandi potesta- D tem ſibi tribuerit, ex *Thegano* colligi non poteſt. *Eboni* quidem improperat quòd Imperatorem falſo judicio voluerit expellere à ſolio patrum ſuorum; ſed *Ebonis* & paucorum Epiſcoporum conjuratorum crimen in Synodum Compendienſem refundi non debet, quæ nullum edidit de exauctoratione Imperatoris Decretum, nec de ea ullatenus egit. Voluit autem *Ebo* eum à ſolio patrum ſuorum falſo judicio expellere, quia Lotharianæ factionis incentor fuit, & auctor publicæ Pœnitentiæ *Ludovico Auguſto* imponendæ, eo conſilio, ut publico ipſo dedecore ad Vitam Monaſticam eligendam cogeretur, & ſpem om- E nem recuperandi Imperii abjiceret.

III. Aſtronomus, qui *Ludovico Pio* imperante, rebus Palatinis intererat, & ſcripſit de ejus Actis & Vita quæ vidit & comperire potuit, ut ipſe teſtatur in Prologo, abdicationem ejus Compendienſi Synodo non tribuit, ſed unam Pœnitentiæ publicæ impoſitionem; & *Lotharium* paternum Imperium invaſiſſe commemorat ante Compendienſem Conventum. *Porro*, inquit, *Lotharius patre aſſumpto, & ſeorſum cum deputatis equitante, atque privatim manente, Merlegium Villam devenit, ibique prout libuit com-* F *morans, & quæ viſa ſunt ordinans, ac populum abſolvens, ſed & Conventum populo Compendii indicens, Voſagum per Mauri-Monaſterium tranſiit, & Mediomatricum pervenit. Qua relicta civitate, Viridunum appulit, & Sueſſionum urbem adiit. Ibique in Monaſterio S. Medardi patrem ſub arcta cuſtodia eſſe præcepit: & Carolo Prumiæ commendato, non tamen attonſo, ipſe venationi inſtitit, donec Autumni tempore, id eſt Kalendis Octobris, ſicut erat conſtitutum, patrem ſecum ducens, Compendium*

pendium venit. Ibique conſiſtenti Legatio Conſtantinopolitani Imperatoris ad Patrem miſſa, occurrit, munera ſibi deputata obtulit, patri miſſa ſubtraxit. Quam ille licet ad Patrem miſſa, ad ſe tamen venientem ſuſcepit, audivit, tragœdiámque reportantem pene inauditam remiſit. In eodem Conventu, cùm multi inſimularentur devotionis in patrem, defectionis in filium: quidam verbis ſimplicibus, quidam juramentis objecta diluerunt. Miſeratio tamen hujuſcemodi rei, & talis rerum permutatio, exceptis auctoribus, omnes habebat. Unde verentes ſceleris conſpiratores inauditi, ne verſa vice retrolapſa ferrentur geſta quæ erant, callido, ut ſibi viſum eſt, cum aliquibus Epiſcoporum utuntur argumento: ut pro his, de quibus jam pœnitudinem geſſerat Imperator, iterum publicâ Pœnitentiâ, armis depoſitis, irrevocabiliter quodammodo Eccleſiæ ſatisfacere judicaretur: cùm ne forenſes quidem Leges contra unam culpam ſemel commiſſam bis invehant vindictam: & noſtra Lex habeat, Deum non judicare bis in idipſum. Cui Judicio pauci contradixere, plures aſſenſum præbuere; maxima pars, ut aſſolet in talibus, ne Primores offenderent, verbo tenus conſenſere. Adjudicatum ergo eum abſentem, & inauditum, nec confitentem, neque convictum, ante corpus S. Medardi Confeſſoris, & S. Sebaſtiani Martyris, arma deponere, & ante Altare ponere cogunt: pulláque indutum veſte, adhibitâ magnâ cuſtodiâ, ſub tectum quoddam recludunt. Aſtronomus teſtatur *Lotharium*, ante Conventum Compendienſem, in poteſtate ſua *Ludovicum Auguſtum* Patrem ſuum habuiſſe, & quaſi captivum circumduxiſſe. In Monaſterio Sammedardenſi detinuiſſe poſtmodum ſub arcta cuſtodia. Conventum Compendienſem indixiſſe. Patrem Compendium duxiſſe jam Imperatoria Majeſtate exutum. Sibi uni arrogaſſe Imperium, ſiquidem & Legationes ad patrem miſſas audivit, & munera ipſi deſtinata ſuſcepit, quaſi penès ſe unum ſumma rerum eſſet, nec vel Auguſti nomen ſupereſſet Patri: Vitio datam eſſe plurimis devotionem & fidelitatem erga Pium Imperatorem, & juramentum in nomen *Caroli* Regis. Conjuratos, cum aliquibus Epiſcopis conjurationis conſcius egiſſe, ut publicæ Pœnitentiæ iterum ſubjiceretur *Ludovicus Auguſtus*. Ipſum coegiſſe ut arma deponeret, ac veſtem pœnitentis indueret. Graviter peccaſſe Synodum Compendienſem. 1. Quia Imperatorem abſentem, & inauditum, neque confitentem, neque convictum, publicâ Pœnitentiâ damnavit. 2. Quia pro iiſdem cauſis, de quibus antea Pœnitentiam ſponte egerat, illi Pœnitentiam iterum impoſuit. Qua in re & contra Leges humanas, quæ ſemel admiſſum crimen bis non puniunt, & contra Legem Domini peccavit, qui *Non judicat bis in idipſum*. In his autem Synodi Compendienſis Actis ab Aſtronomo relatis, nulla fit mentio abdicationis *Ludovici Pii*, nec aliquid occurrit quo palam fiat hanc Synodum ſibi auctoritatem illius abdicandi tribuiſſe.

IV. *Nithardus* Caroli Magni nepos, lib. 1. *De Diſſenſionibus filiorum Ludovici Pii*, breviùs perſtrinxit abdicationis illius hiſtoriam, ſed abdicationem illam tribuit *Lothario*, qui paternum invaſit Imperium, non Synodo Compendienſi. *Per idem tempus*, inquit, *Carolo Alamannia per Edictum traditur. Tum tandem Lotharius, quaſi juſtâ querimoniâ repertâ, tam fratres, quàm & univerſam Plebem, veluti ad reſtaurandum Reipublicæ ſtatum animabat. Quamobrem pariter cum omni populo Patri ad Compendium superveniunt*, &c. *Et Lotharius quidem eo tenore Republica adepta, Patrem & Carolum ſub libera cuſtodia ſervabat: Cum quo Monachos, qui eidem Vitam Monaſticam traderent, & eamdem vitam illum aſſumere ſuaderent, eſſe præceperat.* Et infra. *Variis affectionibus populum ut à Patre deficeret, filii compellunt. Noviſſimè quibuſdam fuga lapſis, cum perpaucis Pater capitur... Et Lotharius quidem eo tenore adeptum Imperium, quod injuſtè tam facilè iteratò obtinuit, iterato faciliùs juſtè amiſit.*

V. Acta ipſa Synodi vel Conventus Compendienſis à *Duchesnio* edita Tomo II. Hiſtoriæ Francorum & à *Sirmondo* Tomo II. Conciliorum Galliæ, quanquam Exauctorationis *Ludovici Pii* titulum adſcriptum habeant; fidem faciunt Imperialem Poteſtatem ab eo ſubtractam fuiſſe ante iſtam Synodum; & Pœnitentiam publicam duntaxat ipſi impoſitam fuiſſe ab Epiſcopis illuc congregatis, non verò latam in eum fuiſſe abdicationis Sententiam. Sed nec illos auctoritatem abdicandi Imperatoris Synodo ſuæ tribuiſſe. *Sed quia*, inquiunt, *idem Princeps Miniſterium ſibi commiſſum negligentèr tractaverit, & multa quæ Deo & hominibus diſplicebant, & fecerit, & facere compulerit, vel fieri permiſerit, & in multis nefandis conſiliis Deum irritaverit, & Sanctam Eccleſiam ſcandalizaverit, & noviſſimè omnem populum ſibi ſubjectum & ad generalem interitum contraxerit, & ab eo divino juſtóque judicio ſubitò Imperialis ſit ſubtracta poteſtas. Nos tamen memores præceptorum Dei, Miniſteriique noſtri atque beneficiorum ejus, dignum duximus, ut per licentiam memorati Principis Lotharii, legationem ad illum ex auctoritate ſacri Conventus mitteremus, quæ eum de ſuis reatibus admoneat: quatenus certum conſilium ſuæ ſalutis caperet, ut quia poteſtate privatus erat terrena; juxta divinum conſilium, & Eccleſiaſticam Auctoritatem, ne animam perderet, elaborare in extremis poſitus totis viribus ſtuderet.*

Narratur ſubinde in iis Actis, quomodo Epiſcopis morem geſſerit, quomodò *Lothario* filio ſuo reconciliatus ſit, & in Baſilicam Sanctæ Dei Genitricis Mariæ ubi SS. Medardi & Sebaſtiani corpora requieſcunt, coram Clero, Proceribus, Populo, ipsóque *Lothario* filio ejus ſpectante, proſtratus in terram ſuper cilicium, reum ſe confeſſus fuerit, ac Pœnitentiam publicam petierit. Tum ipſum chartulam ab Epiſcopis accepiſſe, ſummam peccatorum continentem, propter quæ palam redargui & Pœnitentiæ publicæ addici merebatur. Hæc autem erant accuſationum capita. 1. Quòd fratribus & propinquis violentiam intulerit, & nepotem ſuum, quem liberare potuerat, interficere permiſerit. Et quòd ſignum ſanctæ Religionis vindictæ animo fieri juſſiſſet, fratres ſuos tonderi & Clero mancipari vel invitos jubens. 2. Quòd Eccleſiæ & Imperii pacem perturbaſſet, pactum inter filios communi conſilio & conſenſu cunctorum fidelium ſuorum factum, & ſacramento confirmatum, irritum faciens; & fideles ſuos nova contrarióque ſacramento obſtringens, quo facto reus perjurii evaſerat. 3. Quòd ſine ulla utilitate publica, aut certa neceſſitate, tempore Quadrageſimali expeditionem generalem fieri juſſiſſet, & in extremis Imperii ſui finibus, in Cœna Domini, Placitum generale ſe habiturum conſtituiſſet. Quibus factis & Sacerdotes Domini à ſuis officiis contra fas amoverat, & pauperes oppreſſerat, & univerſo populo murmurationis anſam præbuerat. 4. Quòd nonnullos fidelium ſuorum, qui pro ejus ac filiorum fidelitate & communi ſalute, Regnique nutantis recuperatione ipſum adierant, bonorum proſcriptione & exilio multaſſet: atque in Sacerdotes & Monachos etiam abſentes ſententiam tuliſſet. 5. Quòd diverſa contrariáque ſacramenta necnon pernicioſa, ſive à filiis, ſive à populo,

fieri juſſiſſet. 6. Quòd varias expeditiones in Regno ſibi commiſſo, ſine conſilio & utilitate feciſſet, in quibus innumera flagitia perpetrata fuerant; quorum proinde reus erat. 7. Quòd Regni diviſiones contra communem pacem & ſalutem ad libitum ſuum temerè feciſſet, & populum contra filios ſuos ceu contra hoſtes armaſſet. 8. Quòd noviſſimè omnem populum ſuæ poteſtatis ad communem interitum traxiſſet, cui debuerat eſſe dux ſalutis & pacis.

A Synodi Compendienſis calumniis Ludovicus Pius vindicatur.

VI. In pleriſque horum capitum, aut nullum fuerat *Ludovici Auguſti* crimen, aut publicam Pœnitentiam non merebatur. Alia meræ calumniæ erant. In primis *Bernardum* nepotem ſuum interfici non permiſerat, ſed excæcari, & ex oculorum evulſione mors præter ejus voluntatem fuerat conſecuta. Non excæcationem tantùm, ſed mortem fuerat ille propter crimen perduellionis promeritus. Capitali ſententia damnatus fuerat à Conſilio Imperatoris. Auguſtus vitam ipſi conceſſerat. Sententiâ Conſiliariorum excæcatus eſt. Hoc ipſi ſupplicium irrogari non prohibuerat quidem Imperator, ſed nec prohibere tenebatur. De morte nihilominus illius vehementer doluit, & Pœnitentiam egit, quia manſuetudini defuiſſe ſibi videbatur. *Theganum* audiamus. *Bernardus*, inquit, *filius Pippini, & ex concubina natus, per exhortationem malorum hominum extollens ſe adverſus Patruum ſuum, voluit eum à Regno expellere... Inventi ſunt in hac ſeductione nonnulli eſſe lapſi ex utraque parte Francorum atque Longobardorum, qui omnes judicati ſunt ad mortem, præter Epiſcopos, qui poſtmodum depoſiti in confeſſione eorum facti ſunt ... Illud Judicium mortale, quod cæteris factum eſt, Imperator exercere noluit, ſed Conſiliarii Bernardum luminibus privarunt, ſimiliter & exhortatores ſuos... Tertia die poſt amiſſionem luminum Bernardus obiit. Quod audiens Imperator magno cum dolore flevit multo tempore, & confeſſionem dedit coram omnibus Epiſcopis ſuis, & judicio eorum Pœnitentiam ſuſcepit propter hoc tantùm, quia non prohibuit Conſiliarios ſuos hanc crudelitatem agere. Ob hanc cauſam multa dedit pauperibus propter purgationem animæ ſuæ.*

Thegano ſuffragatur Aſtronomus. *Bernardum hactenus Regem* (inquit) *ejúſque fautores in ſupradicto ſcelere, cùm Lege Judicioque Francorum deberent capitali invectione feriri, ſuppreſſa triſtiori Sententia, luminibus orbari conſenſit: licet multis obnitentibus, & animadverti in eos tota ſeveritate legali cupientibus. At verò licet Imperator indulgentiùs ageret, ultio tamen eliminata ad effectum in aliquos eſt perducta. Etenim Bernardus & Reginherius, dum impatientiùs oculorum amiſſionem tulerunt, mortis acerbitatem ſibi conſciverunt... Ceterorum autem nullum vel vita privari juſſit, vel membrorum amputatione multari; Sed, ſecundùm quòd exigente culpa viſum eſt, alios exſiliari, alios juſſit attonderi.*

Fratres quidem ſuos tonderi juſſerat, & Clero mancipari, metuens ne patrui *Bernardi* Regis exemplo res novas aliquando molirentur. Sed cùm magna tunc eſſet parentum auctoritas ut filios ſuos à tenera ætate Clero aut Vitæ Monaſticæ devoverent, fortè id ſibi licitum exiſtimavit *Ludovicus Auguſtus* erga fratres, quibus loco patris erat, ut Reipublicæ tranquillitati conſuleret. Ut ut eſt, ipſis poſtmodum eſt reconciliatus, honorificè ipſos conſtituit, *Drogonem* intima ſemper amicitia complexus eſt. Pœnitentiam egit apud Attiniacum in Conventu Generali ob vim ipſis illatam. *Convocatis*, inquit Aſtronomus, *ad Concilium Epiſcopis, Abbatibus, ſpiritualibúſque viris, necnon & Regni ſui Proceribus, primò quidem fratribus reconciliari ſtuduit, quos invitos attonderi fecerat; deinde omnibus quibus aliquid læſura intuliſſe videbatur. Poſt hæc autem palam ſe erraſſe confeſſus, & imitatus Theodoſii Imperatoris exemplum, Pœnitentiam ſpontaneam ſuſcepit, tam de his, quam quæ in Bernardum nepotem proprium geſſerat: & corrigens ſi quid talium vel à ſe, vel à Patre geſtum reperire alicubi potuit, etiam plurimarum eleemoſynarum elargitione, ſed & Servorum Chriſti orationum inſtantia, necnon propria ſatisfactione, adeo Divinitatem ſibi placare curabat, quaſi hæc quæ legaliter ſuper unumquemque decurrerant, ſua geſta fuerint crudelitate.*

Et Theganus, poſtquam Bernardi perduellionem & ſupplicium narravit, ſubdit, Ludovicum Auguſtum *eodem tempore juſſiſſe fratres ſuos tonſurari, Drogonem, Hugonem, & Theodoricum, ad diſcordiam mitigandam, & liberalibus diſciplinis juſſiſſe inſtrui: quos poſtmodum honorificè conſtituit. Drogoni Epiſcopatum dedit, & Hugoni Cœnobialia Monaſteria.*

Quod ſpectat pactum communi conſilio inter filios factum & ſacramento confirmatum, non violavit illud *Ludovicus Auguſtus*; ſed Regni diviſionem, quam inter filios fecerat, juſtè immutavit novis emergentibus cauſis, & ſuadente æquitate. Cùm enim Regnum inter filios *Lotharium, Ludovicum, & Pippinum* diviſiſſet, ac priori Regnum Italiæ tradidiſſet, ac Imperii conſortium, alteri Bajoariam, poſtremo Aquitaniam, *Carolum* ex *Juditha* Auguſta ſecunda uxore ſuſcepit; quem ſanè exheredem manere paterna pietas & juſtitia non patiebantur. Quamobrem portionem Regni *Carolo* dedit, ipſo conſentiente *Lothario*, & conſenſum ſacramento firmante, Junioríſque Principis ac fratris tuitionem promittente. *Carolo quidem nato*, (inquit Nithardus Lib. 1.) *quoniam omne Imperium*, ſive Regnum, *inter reliquos filios pater diviſerat, quid huic faceret ignorabat. Cúmque anxius pater pro filio filios rogaret, tandem Lotharius conſenſit, ac ſacramento teſtatus eſt ut portionem Regni quam vellet, eidem pater daret, tutorémque ac defenſorem illius ſe fore contra omnes inimicos ejus in futuro, jurejurando firmavit.* Alamannia Imperatoris Edicto *Carolo* attributa eſt cum Rethia, & parte aliqua Burgundiæ. Cæteris fratribus ſua cuíque portio ſervata eſt, ut *Theganus* & *Aſtronomus* referunt. Aquitania quidem Pippino poſtmodum à patre adempta eſt, & *Carolo* data. Sed hanc privationem & exheredationem *Pippinus* perduellis & contumax merebatur. Primus arma converterat in Patrem, ejus honorem violaverat, ac novercæ *Judithæ* Auguſtæ calumniam intulerat, adulterum cum *Bernardo* Duce commercium ipſi affingens, aut ab aliis affictum divulgans. Imperatricem ad eas redegerat anguſtias, ut velum ſibi ipſi imponere cogeretur, & ſuaſuram ſe *Ludovico Auguſto* receſſum in Monaſterium promitteret. *Heribertum* Bernardi fratrem luminum amiſſione multaverat, *Odonem* Conſobrinum illius exilio damnarat, invito Imperatore patre ſuo ac domino, qui ferali illa conſpiratione vexatus, *ſolo nomine Imperator* erat, Aſtronomo teſte. Præterea, cùm ei juſſiſſet Imperator & Pater, ut Placito apud Theodonis Villam anno 831. intereſſet, *Conventui ſe ſubtraxit, poſt Placitum autem advenit. Imperator autem volens & hanc inobedientiam, plurimámque in eo caſtigare morum inſolentiam, ſecum eum morari juſſit, & uſque Natalem Domini ſecum Aquis tenuit. Sed ille ultra ſuum ſe velle teneri gravatus, fugam capeſſit, & inſcio patre in Aquitaniam conceſſit.* Poſtea, cùm *ob pravorum morum corruptionem*, ſub cuſtodia privata Treveros cum perduci juſſiſſet Imperator, à ſuis cuſtodiæ noctu ſubductus, uſque ad ejus reditum

ex

ex Aquitania, quaquaverſum voluit & valuit, pervagatus eſt. Fugientem ad ſe quoquomodo revocare conatus eſt *Ludovicus Auguſtus*, ſed refugit ſemper contumax, ut *Aſtronomus* refert. An igitur ipſi Aquitaniæ Regnum injuriâ ablatum eſt? Hæc quidem ante annum 833. quo Synodus Compendienſis celebrata eſt. Nec verò perjuri fuere populi, cùm fidem obſtrictam *Pippino*, jubente Imperatore, Carolo obſtrinxerunt. Siquidem hoc ipſo erant à ſacramento fidelitatis, quod *Pippino* præſtiterant, abſoluti, quò ejus Regnum Edicto Imperatoris æquiſſimo fuerat ad *Carolum* fratrem tranſlatum: nec vero Imperator inter filios Regnum dividens, Poteſtatem Regiam & paternam ſibi ademerat, diſpoſitionem illam immutandi, ſi Regni bonum id poſtularet, aut juſtis quibuſcumque de cauſis ita ſibi videretur.

Quod expeditionem attinet Quadrageſimali tempore ſuſceptam, & Placitum in Cœna Domini indictum, id excuſabat neceſſitas. Hoſtibus ingruentibus, pernicioſa mora. Regni tranquillitati & ſaluti ſubditorum quovis tempore providere & conſulere debet Princeps, cùm utraque in diſcrimine verſatur. Nec actus ſui rationem alteri à Deo reddere tenetur. Unde Nicolaus I. Pontifex Maximus ad Conſulta Bulgarorum reſpondet, cùm urget neceſſitas, *Nec tempore Quadrageſimali eſſe bellorum præparationi parcendum; ne homo Deum tentare videatur, ſi habet quod faciat, & ſuæ ac aliorum ſaluti conſulere non procurat.* Perperam itaque ab Epiſcopis Conventus Compendienſis vitio datum eſt *Ludovico Auguſto*, quòd expeditionem ſuſcepiſſet, ac Placitum generale indixiſſet Quadrageſimæ tempore: maximè cùm perſpecta eſſet omnibus religio ac pietas qua ſacrum illud tempus tranſigere conſueverat. De qua ita ſcribit *Aſtronomus* in ejus Vita: *Solitus erat hoc tempus* Quadrageſimalis Jejunii, *Pſalmorum decantatione, orationum inſtantiâ, Miſſarum celebratione, eleemoſynarum liberalitate, cum ſumma devotione totum ſolemne reddere, ita ut vix uno aut duobus diebus propter exercitationem equitationi indulgeret.*

Ludovicum Auguſtum fidelibus ſuis violentiam intuliſſe, & contra Legem divinam & humanam rebus propriis privaſſe, & exilio vel morte immeritos damnaſſe: & Sacerdotibus ac Monachis præjudicium irrogaſſe, conjuratorum Antiſtitum calumnia eſt. Nimia enimvero manſuetudine potiùs quàm ſeveritate peccavit. Epiſcopos conjurationis *Bernardi* Regis Italiæ conſcios aliorum Epiſcoporum Judicio permiſit, quorum ſententiâ cùm eſſent depoſiti, eos in Monaſteria detruſit, ut *Theganus* & *Aſtronomus* teſtantur. Poſt annos tres, in Conventu apud Theodonis Villam eximium clementiæ argumentum dedit. *Nam revocatis omnibus, qui contra vitam ſuam, Regnùmque conjuraverant, non modò vitam membráque donavit, ſed & poſſeſſiones, quibus legaliter fuerant privati, cum magno liberalitatis teſtimonio reſtituit. Adalardum etiam Abbatem quondam Corbiæ Monaſterii, ſed tunc in Sancti Filiberti Monaſterio conſiſtentem, Magiſterio priori reddidit. Itidémque fratrem ejus Bernarium, à Monaſterio Sancti Benedicti evocatum & reconciliatum, eidem cum fratre reſtituit loco* (inquit Aſtronomus.)

Cùm res in Marca Hiſpanica pernicioſè ignominioſéque geſta eſſet, quæſtione de reis habita in Conventu Aquiſgranenſi anno 828. *Hi reperti ſunt hujus culpæ auctores, qui ab Imperatore præfecti ſunt Duces. Hos ergo ſolummodo honoribus ademptis luere juſſit Imperator culpam hujus ignaviæ. Itidémque Baldrico Duci Forojulienſi dum objiceretur, & probatum eſſet ejus ignaviâ & incuriâ vaſtatam à Bulgaris noſtram regionem, pulſus eſt Ducatu. Equidem Imperatoris animus naturâ miſericordiſſimus ſemper peccantibus miſericordiam prærogare ſtuduit. At vero ii quibus talia præſtita ſunt, quomodo clementia illius abuſi ſunt in crudelitatem, poſt pauca patebit, cum claruerit quomodo pro vitæ beneficio, ſummam ei, quantum in ſe fuit, importaverint cladem.* Verba ſunt *Aſtronomi* in ejus Vita.

Hilduinum & *Vvalam* Abbates prudenter ejecit è Palatio, quia iniquis de *Juditha Auguſta* rumoribus nimiùm creduli, & *Bernardo* Septimaniæ Comiti propterea ſubinfenſi, *Pippini* factioni favebant, & opinio de eorum pietate concepta maximam conjuratorum partibus addebat auctoritatem. *Qui Imperatori contraria ſentiebant*, inquit Aſtronomus, *alicubi in Francia Conventum generalem fieri volebant. Imperator autem clanculum obnitebatur, diffidens Francis, magiſque ſe credens Germanis. Obtinuit tamen ſententia Imperatoris ut Neomagum populus conveniret. Verens porro ne multitudo contrariorum ſuperaret paucitatem ſuorum fidelium, juſſit ut unuſquiſque ad idem Placitum veniens, ſimplici uteretur commeatu.... Imperator autem volens adhuc vires adverſariorum attenuare, Hilduinum Abbatem culpans, interrogavit: cur, cùm ſimpliciter venire juſſus ſit, hoſtiliter advenerit! Qui cùm negare nequiret, continuo ex Palatio exire juſſus eſt, & cum pauciſſimis hominibus juxta Patriſbrunnam in expeditionali tabernaculo hyemare. Vvalach Abbas juſſus eſt ad Monaſterium redire Corbeiæ, ibique regulariter obverſari. Hæc cùm ii, qui Imperatori adverſaturi convenerant, viderent, ad deſperationem ultimam infracti viribus ſe verterunt.*

Erga Pippinianæ factionis incentores nimia uſus eſt lenitate Pius Imperator, ut laudatus *Aſtronomus* teſtatur. *Poſt hæc*, inquit, *Imperator omnes illorum hujus impiæ conſpirationis Principes ſub privata cuſtodia aſſervari præcepit. Quos poſtea ad judicium adductos, cùm omnes Juris Cenſores, filiique Imperatoris, judicio legali, tamquam reos Majeſtatis, decernerent Capitali ſententia feriri, nullum ex eis permiſit occidi: ſed uſus, ut multis viſum eſt, leniori quàm debuit pietate, ſibi tamen conſueto benignitatis & clementiæ more, Laicos quidem præcepit locis opportunis attonderi: Clericos verò in convenientibus itidem Monaſteriis cuſtodiri.* Anno ſequenti, cum ad Ingelheimienſe Palatium poſt Paſcha perrexiſſet, *conſuetæ miſericordiæ non immemor, quæ, ſicut de ſe ait Job, ab initiis crevit cum illo, & de utero matris videtur cum ipſo egreſſa; eos, quos dudum exigentibus meritis per diverſa loca deputaverat, evocatos, bonis propriis reſtituit: & ſi qui attonſi fuerant, utrum ſic manere, an in habitum priſtinum redire vellent, facultatem contribuit* (ex *Aſtronomo* in ejus Vita.) Qui ſe ita geſſerat, iſne quæſo, citra calumniam dici potuit à Synodo Compendienſi fidelibus ſuis violentiam intuliſſe, & contra omnem legem divinam & humanam eos & rebus propriis privaſſe, & exilio damnaſſe, & morti addixiſſe immeritos, & Sacerdotibus Domini ac Monachis præjudicium irrogaſſe? Tandem *Aſtronomus* in Prologo Vitæ ejus teſtatur, quòd *Uni tantúmmodo ab æmulis aſcribebatur culpæ ſuccubuiſſe, eò quod nimis clemens eſſet.*

Expeditiones abſque conſilio & neceſſitate nullas ſuſceperat, ut calumniati ſunt Antiſtites conjurati. Quæ ſi proſperè ſemper non ceſſerant, peccatum fortunæ fuit, ſeu (ut meliùs loquamur) divinæ Providentiæ conſilium: nec ipſi vitio verti debuit infœlicitas: Nec etiam ipſi debuerunt imputari flagitia, ſi quæ ab ejus exercitu perpetrata ſunt, cùm ea & Legibus ſuis ſtudioſè prohibuerit, & per Miſſos Dominicos ſeverè puniri decreverit.

Tandem calumnia eſt, quòd populum contra filios ceu contra hoſtes impulerit. Sed ut Imperium, ſéque ipſum, conjugem, ac filium inſontem, ab eorum ferali conjuratione & armis tueretur, ſubditos ſuos ſibi arctiùs obſtrinxit, quos filii perduelles ad defectionem omnibus artibus ſolicitabant: & contra illos exercitum duxit, ubi fuit opus, ut ſe, domúmque ſuam, ac Rempublicam ab eorum inſultibus prohiberet. Filialis reverentiæ, pietatis & ſubjectionis obliti, hoſtilem animum in patrem induerant, ut *Abſalon* quondam in *Davidem*: quidni ipſis armata manu reſiſteret?

VII. Pœnitentiam tamen ab Epiſcopis Conjuratis ſuſcepit humillimus & manſuetiſſimus Imperator, & peccata in chartula deſcripta cum lachrymis palam confeſſus, dictam *Chartulam, ob futuram memoriam, Sacerdotibus tradidit, quam ipſi ſuper altare poſuerunt: ac deinde cingulum militiæ depoſuit, & ſuper altare collocavit, & habitu ſæculi ſe exuens, habitum pœnitentis per impoſitionem manuum Epiſcoporum ſuſcepit: ut poſt tantam talémque Pœnitentiam, nemo ultra ad militiam ſæcularem redeat.* Id memoriæ proditum eſt in Actis Conventus Compendienſis, Tomo II. Conciliorum Galliæ, & in *Agobardi* Lugdunenſis Archiepiſcopi Libello de eodem apud Compendium Conventu, & publica *Ludovici* Imperatoris Pœnitentia. Ex quibus compertum eſt, Synodum Compendienſem abdicandi Imperatoris Auctoritatem ſibi non tribuiſſe, ſed publicam dumtaxat Pœnitentiam ipſi impoſuiſſe. *Agobardus* hæc *diſpoſita* eſſe ſcribit *protegente & adjuvante Sereniſſimo & glorioſiſſimo Lothario Imperatore, anno Imperii primo, menſe quarto.* Tempus Imperii ejus ibi numerat ab eo tempore quo totum Imperium invaſit, Patre è ſolio dejecto. Quatuor itaque menſibus ante Synodum Compendienſem exauctoratus fuerat *Ludovicus Auguſtus*; cujus proinde exauctoratio huic Synodo tribui non debet.

Liber Apologeticus Agobardi pro filiis Ludovici Pii adverſus patrem, diſcutitur & confutatur.

VIII. Quoniam verò de *Agobardo* hac in cauſa mentionem proximè fecimus, diſcutiendus eſt Liber ejus Apologeticus pro filiis *Ludovici Pii* Imperatoris adverſus Patrem, qui ſic incipit: *Audite hæc omnes gentes, audiat terra & plenitudo ejus à Solis ortu & occaſu, ab Aquilone & mari; & ſciant & recogitent pariter Domni & Imperatoris Ludovici filios juſtè fuiſſe & eſſe indignatos, & bene ſentire & intendere ad expurgandum paternum Palatium a ſordibus facinorum, & iniquis factionibus, & Regnum ab amariſſimis & tumultuoſis inquietudinibus.* Tum *Juditham Auguſtam* velut omnium cauſam malorum ſugillat. *Igitur*, inquit, *cum prædictus Dominus & Imperator quietus eſſet in domo, & florens in Palatio ſuo, cum adhuc juvenem conjugem ſub ſui reverentia cuſtodiret, & ſecundum Apoſtolum, uxorium debitum illi perſolveret: in proceſſu verò dierum, cum cœpiſſent hæc primùm tepeſcere, deinde frigeſcere, ac per hoc & mulier reſolvi in laſciviam, ceſſantibus licitis converſa ad illicita, adſcivit ſibimet aptas perſonas ad perpetranda turpia, & primùm latenter, deinde impudenter. Cognoverunt autem hoc initio pauci, deinde plures, ad poſtremum autem multitudo Palatii, & Regni, ac finium terræ: quam rem irridebant minores, dolebant majores, omnes autem clari viri intolerandum judicantes. Concitati itaque ſunt ſpiritus filiorum Imperatoris, rationabili zelo, videntes maculatum ſtratum paternum, ſordidatum Palatium, confuſum Regnum, & obſcuratum nomen Francorum. Et ſurgentes ſinguli uno & pio conſenſu in emundatione ſcelerum, convenerunt ſimul, & aliis comprehenſis, aliis effugatis, auctrice vero malorum excluſa à Palatio, incluſa cuſtodiæ, mutato habitu Regali, induto habitu Sanctimoniali, reddiderunt patrem quieti, &* A *aliquantulæ honeſtati. Cùmque per nimiam filiorum remiſſionem bene acta diſſolverentur, per carnalium blandimenta, & cupidorum ſceleſtos favores, atque indecoras adulationes, iterum mulier, tanquam legitima Domina revocata eſt in Palatium, & prælata Conſiliis & Conſiliariis; cujus inſtigationibus mutata eſt mens Rectoris, & cœpit duris cornibus ventilare filios, & conturbare populos. Sicque factum eſt inauditum antea mortalibus, ut non tam perſecuti injuſtè ſuſtinerent perſecutiones, quam perſecutores invicti & coacti exercerent, & non ſolùm exercerent, ſed & ſuſtinerent, dum violentiſſimè in diverſa & contraria juramenta compelluntur.*

B Et infra ſic Pium Imperatorem exagitat: *O Domine Deus cœli & terræ, cur permiſiſti fideliſſimum & Chriſtianiſſimum ſervum tuum tmperatorem noſtrum in tantam devenire negligentiam, ut videre nolit quibus malis circumdatus ſit? Diligit enim odientes ſe, & odit diligentes ſe. Quid ſi verum eſt quod plerique, qui ſubtiliùs intelligere videntur, affirmant; quòd ſcilicet ſint aliqui in latere ejus, qui inhianter expectant exterminium filiorum ejus? Quod ſi viderint, collatum habent inter ſe ut in Imperatorem mittant manum, & diſpertiant ſibi Regnum.... Unde conſtat quia niſi Deus ſubvenerit, aut exteris dabitur Regnum, aut in multos Tyrannos diſpertietur,* C *aut forſitan Antichriſto cui præparabitur: quod in hoc aſſimilatur, quia Imperator qui adversùs Barbarorum Reges bella juſta diſponere debuerat, adversùs dilectores ſui filios injuſta agere parat.* Tandem *Ludovico Auguſto* revocat in memoriam hiſtoriam *Samſonis* qui credidit mulieri infideli, & propterea lumen oculorum, & Ducatum Iſraëliticæ gentis amiſit. Cui licet poſtea reſtituta ſit virtus priſtina, & ignominioſam vitam glorioſa morte finierit; æternâ quidem vitâ non caruit, ſed tamen Ducatum priſtinum non recuperavit. *Sic ergo*, inquit, *dignetur Dominus dudum Imperator pie perpendere,* D *ut cæleſte & ſempiternum Regnum non perdat, qui deceptus à muliere, terrenum & temporale amiſit. Cedat divinis judiciis, quia nihil in terra ſine cauſa, voveat & reddat Domino Deo terribili, & ei qui aufert ſpiritum Principum.* Hoc Apologeticum ſcriptum eſſe poſt exauctorationem *Ludovici*, & ante illius reſtitutionem, perſpicuum eſt cùm ex verbis mox laudatis, tum ex eo quòd *Ludovicum Pium* adhortatur ut humiliatus ſub potenti manu Dei, ab ipſo roget exaltationem æternæ vitæ: *Quia exaltatio temporalis vitæ jam non congruit illi, qui conturbata domo & mente, divina diſpenſatione & judicio ceſſit alteri, & locum dedit non cuilibet inimico,* E *aut extraneo, ſed chariſſimo filio.*

Juditha Auguſta à calumnia vindicatur.

IX. *Agobardo* in his quæ *Ludovici Auguſti* & filiorum cauſam ſpectant, nulla eſt adhibenda fides, cùm à filiorum partibus contra *Ludovicum* ſteterit, fueritque conjuratorum Antiſtitum in Synodo Compendienſi Primarius, & reſtituto *Ludovico* in Italiam fugerit pœnarum metu, & ob conjurationem depoſitus ſit in Conventu apud Theodonis-Villam, ut teſtatur *Aſtronomus* in *Ludovici* Vita. Sanè *Agobardi* animum prodit ſatis liber ejus Apologeticus calumniis ſcatens in *Juditham Auguſtam* & *Ludovicum Pium*. *Juditham* nefariæ F libidinis & adulterii ream facit, cujus caſtitatem probat inimicorum ſilentium, quorum nullus ipſam juridicè accuſare auſus eſt: Probat Epiſcoporum & *Gregorii IV.* Judicium, qui ipſam ſacramento purgatam, à *Ludovico Pio*, ceu inſontem, recipi in thorum, & ut Imperatricem coli juſſerunt: Probat *Judithæ* ipſius & *Bernardi* Comitis fiducia, ipſam puram fuiſſe turpitudinis, cujus ſuſpicionem ipſis injecerant illorum hoſtes infenſiſſimi: Probat *Ludovici Auguſti* conſtans & perpetuus in illam amor:

amor : Probat coævorum Scriptorum Auctoritas. A
Audiendus *Theganus* lib. de Geſtis Ludovici Pii. *Supradicti impii*, inquit, *objicientes ei multa contraria, dixerunt Judith Reginam violatam eſſe a quodam Duce Bernardo, qui erat de ſtirpe Regali, & Domini Imperatoris ex ſacro fonte Baptiſmatis filius : mentientes omnia, ſuſcipientes Reginam Judith, eámque vi velantes, & in Monaſterium mittentes.* Et infra : *Inde venit Dominus Imperator ad Aquis ſedem ſuam, & ſupradicta Conjux venit ibi obviam ei, quam honorificè ſuſcepit, jubente Gregorio Romano Pontifice, cum aliorum Epiſcoporum juſto judicio. Sequenti verò anno in Palatio Theodonis erat cum filiis ſuis Lothario & Lodeuvico, & ibi ſupradictus Dux Bernhardus purificavit ſe de objecto ſtupro, poſtquam nullus inventus eſt qui auſus fuiſſet cum armis jam dictam rem ei imponere.* B Et infra, ubi de exauctoratione Ludovici Auguſti & de ejus reſtitutione ſermonem fecit, hæc habet : *Poſtquam prævaluit Imperator, miſit fideles Legatos ſuos partibus Italiæ, ut reducerent conjugem ſuam ſæpe mendaciis afflictam. Qui venientes, ſuſceperunt eam honorificè, perduxerunt eam cum jucunditate & lætitia ad præſentiam Principis, qui erat tunc temporis Aquiſgrani Palatio.*

Audiendus & *Aſtronomus*, qui de Conventu apud Theodonis-Villam à *Ludovico Auguſto* celebrato anno 831. agens, de *Bernardo* Duce ſcribit : C *Is ergo Imperatorem adiens, modum ſe purgandi ab eo quærebat, more Francis ſolito, ſcilicet crimen objicienti ſemet objicere volens, armiſque impacta diluere. Sed cum accuſator, licet quæſitus, deeſſet ; ceſſantibus armis, purgatio facta eſt juramentis.* Idem teſtatur *Juditham Auguſtam* poſt *Ludovici* reſtitutionem ab Italia reductam fuiſſe à *Rataldo* Epiſcopo, & *Bonifacio*, & ab eodem Imperatore ſuſceptam : quam tamen poſt priorem *Pippini* conjurationem *Conjugis honore non erat dignatus, donec ſe legali præſcripto modo ab objectis purgaret.*

Audiendus *Nithardus* lib. 1. ubi, narrata *Ludovici* D *Pii* reſtitutione, hæc habet : *Interea hi qui Judith in Italia ſervabant, audientes quòd Lotharius fugam inierat, & Pater Imperium regebat, arreptâ Judith, fugam ineunt, Aquis proſperè perveniunt, gratum munus Imperatori deferunt. Veruntamen haud eſt thoro Regio recepta, donec ſe criminibus objectis innoxiam, quia criminator deerat, ſacramento unà cum propinquis coram plebe effecit.*

Audiendus *Vualafridus Strabo* in Carmine ad *Ruadbernum* virum nobilem, qui pro *Ludovico Pio* & *Juditha Auguſta* multa pertulerat, & ſtrenuè geſſerat. Hunc verò commendat *Vualafridus* ut hominem juris & æqui amantem, qui ut Imperato- E rem ac Reginam impia fraude oppreſſos obſequiis ſuis ſolaretur, ac utriuſque reſtitutionem prò virili juvaret, ſæpe in vitæ diſcrimen venit.

Quis numerabit enim, quantos perſæpe labores
Suſtuleris? quantiſque tuam, Rodberne, periclis
Credideris vitam, Dominorum damna gemendo?
Dum fraus ſæva Pium premeret ſibi noxia Regem,
Reginámque humilem Ligurum clauſiſſet in urbem,
In manibus poſuiſti animam, nec grande putabas
Exitium, caſúſque tui diſcrimina, ſi quem
Moliri poſſes juris pro parte vigorem.
. . . . His deinde peractum eſt F
Conſiliis, ut feſſa diu & compreſſa malorum
Ponderibus Regina, feris educta tenebris,
Non ſine honore foret. Tandémque occultus, & arte
Uſu adumbrata, veniſti, & dulcia coram
Suſcipiens mandata, Pio celer ipſe libénſque
Cæſari, & adjunctis portaſti primus amicis.
His tibi pro cauſis, & tam felicibus, inquam,
Auſibus ille redux Rex, & Regina ſoluta,
Et cuncti pariter plena pietate fideles,
Altiùs adſcribent laudes & nomen honeſtum.
Inſuper Omnipotens, ſtatuit qui jura, fidémque,
Qui dominos famuloſque una radice creatos
Non æqua ditione facit, ſed amore & honore
Concordare ſibi, reddet tibi præmia vera
Haud dubia fidei, quæ non cum laude volantis
Temporis intereant, ſed in omnia ſæcla redundent.
Ergo age, fer Domino grates & munera laudum,
Juſtitiámque ſimul Dominorum attende merentum
Triſtia deſerere, & rurſus in læta redire.
Nam quid erat mœſto tam deſperabile Regno,
Quam ſua depoſitis iteratò poſſe venire
Sceptra, ſtatúmque illos adipiſci poſſe priorem?
Sed Deus occulti Judex, atque arbiter æquus,
Hos illoſque ſua juvit virtute fideles.

Audiendus Annalium Bertinianorum Auctor ad annum 830. & 831. ubi de Placito Aquiſgranenſi à *Ludovico Pio* poſt ejus reſtitutionem indicto ita ſcribit : *Ab omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, ac cæteris Francis, judicatum eſt, ut conjux ejus, quæ injuſtè & ſine lege ac judicio ei ablata fuerat, ad memoratum condictum Placitum reduceretur : & ſi quilibet aliquod crimen illi objicere vellet, aut ſe Legibus defenderet, aut judicium Francorum ſubiret . . . . Ad quod Placitum Domna Imperatrix, ſicut juſſum fuerat, veniens, & in conſpectu Domini Imperatoris ac filiorum ejus aſſiſtens, de cunctis ſe objicientibus purificare velle aiebat. Percunctatúſque eſt populus, ſi quiſlibet in eam aliquod crimen objicere vellet. Cumque nullus inventus eſſet, qui quodlibet illi malum inferret, purificavit ſe ſecundum Judicium Francorum de omnibus quibus accuſata fuerat.*

Ex his omnibus compertum eſt, ea quæ de *Juditha Auguſtæ* turpitudine effutiit *Agobardus*, meram eſſe calumniam, quam etſi non confinxerit vir ſanctus, ipſi tamen nimia facilitate credidit, ac imprudenter ſcriptis mandavit ; cùm ſolùm rumorem ab Imperatricis, *Bernardi* Ducis, & *Caroli* junioris Regis hoſtibus ſparſum auctorem haberet, ut ipſa ejus verba indicant. *Dicunt etiam aliqui*, inquit, *quòd Domina Palatii ſenioris, extra illa quæ de ejus occultis & non occultis dicuntur, ludat pueriliter, ſpectantibus etiam aliquibus de Ordine Sacerdotali, & pleriſque conludentibus : qui prædicare debuerant Dominæ ludenti : Si qua Regina ſemetipſam regere non novit, quomodo de honeſtate Palatii curam habebit? Aut quomodo gubernacula Regni diligenter exercet . . . . . Quæ quia propter ſolam pulchritudinem à viro inofficiosè diligi fertur, inculcandum utrique fuerat quod Scriptura dicit : Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo. Mulier timens Dominum, ipſa laudabitur.* Ex quibus patet, *Agobardum*, mente adversùs *Juditham Auguſtam* iniquis præjudiciis occupata, quibus ortum dederant calumniæ ab illius hoſtibus vulgatæ, facilè crediddiſſe iis, quæ de ipſa vulgi rumoribus ferebantur. Quamquam ludus honeſtus crimen non fuerit, ut propterea ſugillari mereretur Imperatrix adhuc juvenis, à quo Sanctimonialis gravitatem nemo ſobriè criticus poſtulaſſet. Aliud verò de Epiſcopis judicium eſt, quos cum fœmina Principe ludere, aut ludentem ſpectare modeſtia Sacerdotalis non ſinit.

X. *Ludovicum Pium* pariter calumniatur *Agobardus*, cùm ait illum bella injuſta in filios paraſſe. Bellum enim juſtum eſt quod à Principe, juſta ex cauſa, recta intentione ſuſcipitur ac geritur. Legitima erat *Ludovici Auguſti* bellum contra filios parantis ac gerentis Auctoritas. Erat Imperator, cui filiorum ac ſubditorum conſpiratio ſupremam poteſtatem non ademerat, nec adimere potuerat.

Rurſus à calumnia vindicatur Ludovicus Pius.

A

A Deo ſecundus erat, *ſolo Deo minor*, ut cum *Tertulliano* loquar. Quamvis plurimorum criminum reus fuiſſet, judicari non poterat à filiis, & ſubditis, multò minùs abdicari. *Reges* enim verò *nullis ad pœnam vocantur Legibus, tuti Imperii poteſtate:* (inquit *S. Ambroſius,* Apolog. 1. pro *Davide*, cap. x.) Cauſa belli juſta erat: *Juſta enim bella ſolent definiri, quæ ulciſcuntur injurias, ſi gens vel civitas plectenda eſt, quæ vel vindicare neglexerit quod à ſuis improbè factum eſt, vel reddere quod per injuriam ablatum eſt* (inquit *S. Auguſtinus* Quæſt. X. in Joſue,) *Ludovico Auguſto* maxima injuria erat à filiis irrogata. In Patrem & Imperatorem ſuum arma ſumpſerant, ſubditos ejus compulerant ad defectionem: *Juditham Auguſtam* ejus conjugem ipſi eripuerant & in exilium deportarant graviſſimis calumniis laceſſitam: Pium Patrem captivum duxerant. Eum exturbarant è ſolio. Ejus Imperium *Lotharius* per tyrannidem invaſerat. Juniorem fratrem *Carolum* violata ſacramenti fide ab hereditate paterna prohibebat, & à portione Regni ipſi attributa dejicere moliebatur. Patri ac Domino ſuo pro tot illatis injuriis facere ſatis renuebant filii perduelles. Juſta igitur belli adversùs ipſos gerendi cauſa erat. Denique recta erat & pia *Ludovici Auguſti* intentio, qui non cupiditate, aut crudelitate, ſed pacis ſtudio bellum gerebat, ut filiorum & ſubditorum perduellium inſolentiam coërceret, & Domus ſuæ, ac Reipublicæ tranquillitati conſuleret. Noverat Pius Imperator, quod *S. Auguſtinus* ad *Marcellinum* ſcribit Epiſtola v. *Agenda eſſe multa etiam cum invitis benigna quadam aſperitate plectendis. Nam cui licentia iniquitatis eripitur, utiliter vincitur; quoniam nihil eſt infœlicius fœlicitate peccantium; quâ pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas velut hoſtis interior roboratur.* Quamobrem operæ pretium eſſe meritò cenſebat armis coërcere filios & ſubditos perduelles. Sed erat bellando pacificus, ut eos quos expugnaſſet, ad pacis utilitatem vincendo perduceret. Quod in bello juſto poſtulat *S. Auguſtinus* Epiſtola 205. ad *Bonifacium*. Contra verò injuſtiſſimum erat bellum filiorum in Patrem, & Imperatorem, quòd ſola perduellionis feritas, ſola ulciſcendi & dominandi libido accendebant. *Nocendi* namque *cupiditas*, *ulciſcendi crudelitas, implacatus & implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſi qua ſunt ſimilia, hæc ſunt quæ in bellis jure culpantur* (inquit *S. Auguſtinus* lib. 22. contra *Fauſtum*, cap. 74.)

XI. Tandem quod optabat *Agobardus*, ne Imperii adminiſtrationem *Ludovicus Auguſtus* reſumeret, in quam ipſi ſucceſſerat non inimicus expugnator, ſed filius amator; optabat Imperator Pius, & lubentiſſimè feciſſet, ut liberiùs deinceps uni Deo vacaret, niſi prohibuiſſet & ejus gloria, quam negligere non debebat; & juſtitiæ bonum, quæ inſolentiam & tyrannidem *Lotharii* puniri poſtulabat, ipſum ſaltem prohibendo à poſſeſſione Imperii, ad quod dejecto & calcato Patre pervenerat; & pax Reipublicæ, quam inteſtino bello dilaniandam prævidebat, ſi Imperio ſe abdicaret: quia fratres in ſe mutuò arma erant converſuri, quæ in patrem conjunctis viribùs verterant: quod poſt ejus obitum contigiſſe *Nithardus* in libris de diſſenſione filiorum Ludovici Pii, aliique rerum Francicarum Scriptores teſtantur. Sic autem comparatum fuiſſe *Ludovici Pii* animum, probat monumentum vetus quod inſcribitur: *Conqueſtio Domini Chludovvici Imperatoris & Auguſti Piiſſimi, de crudelitate & defectione Militum ſuorum, & horrendo ſcelere Filiorum ſuorum, in ſui dejectione & depoſitione patrato.* Quod Monumentum ex Codice Miraculorum *S. Sebaſtiani* deſcriptum à *Ducheſnio* Tomo II. pag. 336. editum eſt. Narrat ſcilicet *Ludovicus Auguſtus*, ſe, cùm animo multa volveret, ac lethali triſtitiæ vulnere conficeretur, nec à lacrymis temperare poſſet, à *Thentero* Sammedardenſis Monaſterii Præpoſito, viro in primis religioſo & pio rogatum, ipſi animi ſui arcanum aperuiſſe: Quòd nempe ſanctum illum locum amaſſet plurimùm, quem ſe non ultra viſurum, Sancti Martyris *Sebaſtiani* revelatione cognoverat. *Votum inſuper voviſſe, cujus effectum prohibuiſſet fluctuatio collati Imperii. Et niſi formidini ab hoſtibus imputaretur; aut hujus quod ſupra modum pertimeſcendum erat, ab Omnipotente ruina exigeretur: arma, purpuram, & ſtemmata quam libentiſſimè ibidem deponere voluiſſe.* Inde cùm à Religioſiſſimo Viro conſilium ſalubrius expetiiſſet, tale percepiſſe. *Bonum*, inquit, *votum tuum, Glorioſiſſime Cæſar: ſed ſicut docet Beatus Gregorius, Deo nihil bona voluntate ditius. Magnum quidem eſt, quod optas, renuntiare ſæculo, & omnibus quæ poſſides: Siquidem per hoc Chriſti imitator eſſe poſſes. Verùm multorum ſalus à quibus perficitur, multiplicia in ſingulis præmia pollicetur. Illud tibi, iſtud omnibus conſulit. Magnum illud, ſed maximum eſt iſtud. Hoc ſi non poteſt operari voluntas, in iſto poterit remunerari. Denique in Deo id fuit mirabile magis, quòd dignatus eſt mori pro ſervis. Charitatis augmentum majus idem ipſe commendavit eſſe, ſi quis pro fratre non dubitaſſet animam ponere. Fecit quod docuit, animam pro nobis poſuit. Pertulit Dominus mortem, ut ſervus reciperet dignitatem: non neceſſitati ſuccumbens, ſed plaſmati ſuo ineffabiliter ſubveniens. Quod ſequamur exemplum, in ſeſe oſtendit, & danti operam palmam victoriæ promiſit, & permanens præmium repoſuit. Quia ergo gregem ſuum Regimini veſtro commiſit, pro eo, ſi neceſſe ſit uſque ad mortem decertandum vobis inſigne erit atque laudabile.*

XII. *Paſchaſius* in Vita *Vualæ* Corbeienſis Abbatis * libro II. in exauctoratione *Ludovici Pii* commemoranda multus eſt: nec ipſi, & *Judithæ Auguſtæ* æquior eſt quàm *Agobardus*. Ubi enim *Gregorii IV.* Pontificis Romani adventum in Gallias cum *Lothario* narravit; ubi *Ludovici Auguſti* querelas contra filios, & filiorum excuſationes fucatas retulit, hæc ſubdit de populi defectione à Ludovico ad Lotharium: *Verùmtamen poſt diem qua rediit Pontifex, inſequenti nocte facta eſt manus Domini ſuper omnem populum juſto Dei judicio, & immutatæ ſunt mentes ſingulorum, terrore Dei concuſſi ac tremefacti omnes. Unde in eadem nocte reliquerunt Auguſtum, ſine ullius (quantum reſcire potui) perſuaſione aut exhortatione: adieruntque omnes à minimo uſque ad maximum Honorium* (ſic Lotharium vocat) *ſuiſque caſtris ſe junxerunt, & apparuerunt in monte omnium coram circa eum fixa tentoria: ita ut ſinguli dicerent à parte eorum & Pontificis: Manhu? Quod interpretatur; Quid eſt hoc? Quia omnino neſcientibus cunctis valde mirabile fuit, qui pridie tam fortes erant & conſtantes, confiſi in multitudine, in promiſſis omnium, in conſilio Pontificum & Senatorum, in auctoritate paterna, in promiſſionibus multiplicibus, quòd tam permutabiles inventi ſunt & infirmi, ut ſine conſultu & æſtimatione alicujus, Cæſarem ſolum relinquerent cum Juſtitia ſua: & ad filium contra quem venerant & firmarant, circumcirca, quaſi pulli ſub alas, tota in nocte convolarent, & mane caſtra metati, unus populus appareret. Unde valde diluculo ad eumdem Pontificem venimus pro miraculo quod acciderat: & ecce in medio unus Romanorum exclamans, ait voce canentis: Dextera Domini fecit virtutem*, &c.

* Edita eſt I. P. Sæculi IV. Benedictini.

Paſchaſii narratio de Ludovici Pii exauctoratione ad examen revocatur, ac refellitur.

Falſum eſt quod ſcribit *Paſchaſius*, ſine ullius perſuaſione aut exhortatione omnes *Ludovici Auguſti* fideles ad *Lotharium* defeciſſe. *Theganus* enim id communi conſilio factum fuiſſe teſtatur. *Tunc*, inquit, *conſiliati ſunt nonnulli ut Imperatorem derelinquerent,*

linquerent, & ad filios ejus pervenirent, in primis illi qui eum antea offenderant, cæteris ſequentibus. Et *Aſtronomus* in Vita *Ludovici Pii* teſtatur, *pene omnem populum, partim donis abſtractum, partim promiſſis illectum, partim minis territum*, ad filios illius defeciſſe.

Pergit Paſchaſius: *Tunc ab eodem Sancto Viro* (Gregorio ſcilicet Papa) *& ab omnibus qui convenerant, adjudicatum eſt, quia Imperium tam præclarum & glorioſum de manu Patris ceciderat, ut Auguſtus Honorius qui heres erat, etiam conſors factus & procreatus à Patre & ab omnibus, eum relevaret & acciperet. Alioqui niſi feciſſet, dixerunt omnes quod ſibi eligerent unanimiter qui eis auxilium & defenſionem ferret. Quibus dictis conſenſit Honorius, & ſuſcepit, neſcio quo judicio, Patrem ſecum ducens, totius Monarchiam Imperii.*

Falsò ait Paſchaſius, *Lotharium*, quem *Honorii* nomine deſignat, invitum, & minis compulſum, Imperii totius Monarchiam ſuſcepiſſe: quem armata manu invaſiſſe paternum Imperium, populos ad defectionem ſolicitaſſe, patrem captivum detinuiſſe, & ab Epiſcopis publicæ Pœnitentiæ ſpecie inhonorari & calumniis affici curaſſe, *Theganus* & *Aſtronomus*, qui Palatinis rebus tum temporis intererant, teſtantur. Verùm ex *Paſchaſii* narratione compertum eſt, *Ludovicum Auguſtum* ante Synodum Compendienſem exauctoratum fuiſſe, cùm exercitus & Procerum pars maxima ab ipſo defecit, & *Lotharius* Imperium uſurpavit, Gregorio Pontifice in caſtris *Lotharii* adhuc agente.

Pergit *Paſchaſius* excuſare *Lotharium*. Cùm enim *Teofraſtus*, qui in Dialogo collocutor eſt, dixiſſet, creviſſe diſcordiam, auctáque fuiſſe pericula quouſque Auguſtus Pater reſuſcitaretur in Sede Regni, & filius pelleretur: Paſchaſius reponit: *Non itaque pulſus eſt, ut aſſeris, neque tam inſipienter egit, ut tu plangis: Quoniam Regnum & Imperium, quod ceciderat, comitante ſecum Auguſto Patre, ſuſtinuit, & ſervavit: neque in eo quidpiam admiſit, niſi quod univerſus Senatus coëgit & populus, in poteſtatis privatione, & judicio Præſulum, qui eum ſub Pœnitentia redegerunt. Hæc omnia quidem Arſenius noſter* (ſic *Vualam* appellat) *unà cum Dei gratia temperabat, ne utra eorum pars in alteram crudeliùs quàm natura ſinit, aut ſceleſtiùs pro tanto diſcrimine ageret. Sed cùm vorax flamma diſcordiarum ampliùs ſæviret, nec pater Auguſtus in aliquo acquieſcens, ſponte emolleſceret, ne fortè parricidium proveniret, fecit ſuo ſancto conſilio, Auguſtus filius relicto patre rurſus in Solio Imperii, petitâ veniâ, cum ſuis omnibus qui cum eo conſenſerant, liber ut abiret: quia hinc inde ſuper omnem populum furor Dei effuſus efferbuerat.*

XII. Fruſtra eſt in excuſando Lothario *Paſchaſius*, quem inſipienter, impiè & crudeliter egiſſe erga patrem, & ipſum è ſolio deturbaſſe, & Senatum populúmque ad defectionem ſolicitaſſe, *Theganus*, *Aſtronomus*, & *Nithardus* teſtantur. *Lotharius verò*, inquit Theganus, *duxit ſecum patrem ad Compendium Palatium, & ibi valde afflixit eum cum Epiſcopis, & cæteris nonnullis. Juſſerunt enim eum ire in Monaſterium, & ibi eſſe omnibus diebus vitæ ſuæ. Quod ille renuens, non conſenſit voluntati eorum.... De Compendio poſtea duxerunt Piiſſimum Principem ad Aquiſgrani Palatium. Hoc audiens æquivocus filius ejus, receſſit à Bauvaria magno dolore compulſus ob injuriam Patris. Qui veniens ad Palatium Franconofurt, ſtatim inde direxit Legatos ſuos, poſtulans & imperans ut erga patrem humaniorem exhiberet ſententiam. Quod frater ejus Lotharius benignè non ſuſcepit. Poſtquam illi Legati reverſi ſunt, ſtatim alios deſtinavit ad patrem, qui prohibiti ſunt ne eum viderent. Poſtea perrexit Lotharius de* A *Aquiſgrani Palatio, & perrexit Moguntiam, ubi obviam venit ei frater & colloquium inæquale habuerunt ibi propter hoc, quia omnes, quos Lotharius habebat ſecum, adverſarii erant patris ſui injuſtè; quos autem Lodeuvicus habebat ſecum, fideles erant patri ſuo ac ſibi. Inde revertens Lotharius, venit Aquis Palatium, celebravitque ibi Natale Domini, adhuc clauſo patre. Poſt ſanctum diem Epiphaniæ, iterum Lodeuvicus miſit Legatos ſuos ad Patrem. Qui venientes Aquis, conſenſit eis Lotharius ut viderent patrem cum inſidiatoribus. Venientes Legati ad conſpectum Principis, & humiliter proſternentes ſe pedibus ſuis, ſalutaverunt eum ab æquivoco filio ſuo. Secreta* B *verò noluerunt ei indicare propter inſidiatores præſentes, ſed aliquo motu ſignorum fecerunt eum intelligere, quòd æquivocus ejus hoc conſentire noluiſſet, ſcilicet ſupplicium patris.* Intelligis ex *Thegano*, Lotharium ſemper fuiſſe erga patrem peſſimè affectum, ipſum captivum detinuiſſe & clauſum, conjuratos adverſùs ipſum amicos habuiſſe, ipſum vexaſſe, *Ludovici* fratris pro ejus libertate rogantis preces & Legationes repuliſſe.

Addit Theganus: *Illis Miſſis abeuntibus, ſtatim Lotharius compulit Patrem ut cum eo veniret Compendium. Hoc audiens Lodeuvicus, coadunata multitudine, ſecutus eſt eos. Qui cùm non longè eſſet ab eis,* C *Lotharius dimiſit patrem, & receſſit ab eo cum Conſiliariis ſuis impiis. Lodeuvicus verò filius ejus pervenit ad eum, & honeſtè ſuſcepit, & reduxit iterum ad Aquis Sedem ſuam, & Deo jubente reſtituit eum in Regnum & locum ſuum.* Ex quibus compertum eſt, *Lotharium* ſponte & filiali affectu non dimiſiſſe patrem, ſed cogente *Ludovico* fratre, qui cum exercitu imminebat; & ipſum pulſum fuiſſe ac deturbatum è ſolio impia tyrannide *Lotharii*; ſi quidem *Ludovicus* eum reſtituit in Regnum & locum ſuum.

Aſtronomus æquè *Paſchaſium* convincit falſitatis. Teſtatur ſiquidem *Lotharium* patrem captivum du- D xiſſe, in Monaſterio S. Medardi *ſub arcta cuſtodia* detinuiſſe, Conventum generalem Compendii celebrandum indixiſſe; ibi Legationem Conſtantinopolitani Imperatoris ad patrem directam ſuſcepiſſe, & munera patri deſtinata ſubtraxiſſe. Hæc verò quid aliud ſunt, quàm exauctoratio patris, & uſurpatio Imperii? Addit *Aſtronomus*, Compendienſem poſt Conventum, in quo *Ludovicus Auguſtus* publicæ addictus Pœnitentiæ, pulla veſte indutus, & ſub tectum quoddam retruſus eſt, *Populum pro talibus geſtis mœſtum ad propria reverſum eſſe.* Lotharium ducto ſecum patre ad hiemandum regreſſum E Aquiſgranum. *Intra hujus hiemis durationem, gregatim populos tam Franciæ, quàm Burgundiæ, necnon Aquitaniæ, ſed & Germaniæ coeuntes, calamitoſis querelis de Imperatoris infortunio conqueſtos.* Quod argumento eſt, univerſum Senatum & Populum dejectioni *Ludovici Auguſti* non conſenſiſſe, neque *Lotharium* coëgiſſe ut paternum Imperium uſurparet, ſicut ſcribit *Paſchaſius*. Addit Aſtronomus, *Eggebardum* Comitem, & *Vuillelmum* Comitem Stabuli, in Francia *quos poterant, ſibi in unione voluntatis reſtituendi Imperatoris coadunaſſe.* A Germania *Hugonem* Abbatem in Aquitaniam miſſum à *Ludovico*, & ab his qui illuc confugerant, à *Drogone* ſci- F licet Epiſcopo & reliquis, *Pippinum in hoc ipſum inſtigaſſe.* Bernardum & Vvarinum in Burgundia conſiſtentem populum ſuaſionibus accendiſſe, promiſſionibus allexiſſe, juramentis adſtrinxiſſe, & in unum velle fœderaſſe. Vere proximo, patre aſſumpto, Pariſios versùs iter arripuiſſe. Cui Eggebardus Comes & alii Haſbanienſis pagi proceres, *cum magna coacta manu, obviàm pro Imperatoris liberatione pugnaturi proceſſerunt: perveniſſétque res ad effectum, niſi Piiſſimus Imperator cavens & multorum periculum ſimul & proprium, ab hoc incœpto, præcepto & obte-*

ſtatione eos prohibuiſſet. Tandem ad Monaſterium Sandionyſianum ipſos perveniſſe. Interim *Pippinum* ab Aquitania maxima cum manu exiiſſe & ad Sequanam veniſſe, ubi, pontibus diſſipatis, & navibus demerſis, ſubſtitit. *Vvarinum & Bernardum* Comites, plurimis ſociorum ex Burgundiæ partibus coactis, perveniſſe ad Matronam fluvium : indeque Legatos miſiſſe ad Lotharium, *poſtulantes ut eis abſolutus cuſtodiæ vinculis redderetur Imperator. Quorum ſi pareret poſtulationi, ipſi quoque ei cauſa apud patrem ſalutis & honoris olim diſpoſiti forent. Sin aliter, etiam, ſi neceſſe eſſet, cum ſui periculo eum requiſituri : & reſiſtentibus ſibi in hac re, cum armis, Deo judice, eſſent obviaturi.* Huic mandato reſpondiſſe Lotharium : *Nullum plus ſe vel compati paternæ calamitati, vel congaudere proſperitati : nec debere ſibi imputari culpam Senioris ſibi oblati, cum ipſi eum deſtituiſſent ac prodidiſſent : neque carceralis cuſtodiæ nævum ſibi jure inuri, cum conſtaret hoc actum Judicio Epiſcopali.* * Condicta dies eſt, qua cum *Guerino* Comite, & *Odone*, necnon *Fulcone* & *Hugone* Abbatibus, ea de cauſa tractaretur. At *mutato conſilio, cum his qui ei faveære ducebantur, relicto patre in Monaſterio S. Dionyſii, ipſe Burgundiam petiit, Viennam uſque pervenit, ibidémque ſtativa facere delegit.*

Ex hac *Aſtronomi* narratione conſtat, *Lotharium* dimiſiſſe patrem, cogentibus fratribus & Proceribus, qui ipſi triplici cum exercitu imminebant, non ſponte, ut innuit *Paſchaſius.* Reſponſionem verò *Lotharii* ad *Vvarini* & *Bernardi* Comitum Legatos ſinceram fuiſſe quis ſibi perſuadeat? Nullum plus ſe compati paternæ calamitati, vel congaudere proſperitati an ſincerè aſſerebat, qui hujus ipſe calamitatis erat auctor, qui eum captivum tenebat, qui inglorium, & exauctoratum ducebat, ne quidem ipſi relicto Imperatoris nomine? Sibi non imputari culpam dejectionis ipſius ait : Cui ergo imputanda? Iis qui ab ipſo defecerant, ac eum prodiderant? Sed eum deſtituerant ac prodiderant ipſo inſtigante *Lothario.* Num verò inſons erat, qui patris ac domini ſui proditores receperat, eorúmque defectionem ac proditionem approbarat? Etſi verò Judicio Epiſcopali fuerat addictus publicæ Pœnitentiæ, & in cuſtodiam detruſus *Ludovicus Auguſtus*, jure hic nævus inurebatur *Lothario*, qui conjuratos & ſuis partibus devotos Epiſcopos non ſolùm ab hoc facinore non prohibuerat, cùm poſſet; non ſolùm hujus tragœdiæ ſpectator exciterat, ſed actor; qui patrem premebat dura captivitate; qui denique ipſum, urgentibus licèt fratribus, rogantibus Proceribus, conquerentibus populis, gementibus univerſis, reſtituere in libertatem & Imperium hucuſque noluerat. Tandem *Lotharium* petitâ veniâ cum ſuis non diſceſſiſſe, ut ait *Paſchaſius*, niſi poſtquam bellis civilibus Franciam permiſcuit, reſtitutionem patris in Imperium impatienter ferens, & cùm ab exercitu patris & fratrum premeretur, conſtat ex eodem Aſtronomo. *Lotharius*, inquit, *à Cabillono iter ſuſcepit ad Auguſtodunum, indéque Aurelianam urbem pervenit, deinde in pagum Cenomannicum, in villam cujus vocabulum eſt Matualis, devenit. At Imperator cum ſuis maximis copiis, ſimul & Ludovico filio eum ſequitur. Quo audito, Lotharius, jámque ſuis receptis, non multo intervallo a patre caſtra fixit. Contra quem pater compendioſo itinere obambulabat, uſquequo perventum eſt ad fluvium Ligerim prope Caſtrum Bleſenſe, quo Ciza fluvius Ligeri confluit. Poſitis hinc inde caſtris, occurrit etiam Patri Pippinus filius cum quanto potuit militari apparatu. Infractus ergo viribus Lotharius, ſupplex ad Patrem venit. Quem ille coërcitum verbis, & obligatum tam ipſum, quàm Proceres ejus, quibus voluit ſacramentis, in Italiam remiſit.*

Audiendus tandem contra *Paſchaſium Nithardus* lib. 1. *Pippinus*, inquit, *& Lodhuvicus videntes quòd Lotharius univerſum Imperium ſibi vindicare, illóſque deteriores efficere vellet, graviter ferebant. Inſuper autem dum huc Lambertus atque Mathfridus, quis eorum ſecundus poſt Lotharium in Imperio haberetur ambigerent, diſſidere cœperunt. Et quoniam quiſque eorum propria quærebat, Rempublicam penitus negligebant. Quod quidem populus cernens, moleſtus erat. Occurrebat etiam filiis verecundia & pœnitudo, quòd patrem bis honore privaverant : univerſæ plebi, quòd bis Imperatorem dimiſerant. Ac per hoc hinc inde in reſtitutione ejus conſentiunt, & undique ad Sanctum Dionyſium, ubi tunc Lotharius Patrem & Carolum ſervabat, affluere contendunt. Cernens Lotharius prædictam animoſitatem vires ſuas excedere, antequam conveniant, arma ſumit : Patrem ac Carolum dimittit, itineréque arrepto, Viennam petit. Plebs autem non modica, quæ præſens aderat, etiam etiamque Lothario pro Patre vim inferre volebat. Rege recepto, Baſilicam S. Dionyſii una cum Epiſcopis & omni Clero confluunt, laudes Deo devotè referunt, coronam & arma Regi ſuo imponunt,* &c. Narrat deinde *Nithardus* quomodo *Matfridus* & *Lambertus* Lotharianæ factionis Duces Marcam Britannicam occuparint, copias contra ipſos ab Imperatore miſſas ceciderint : quomodo *Lotharius* Cabillonum obſederit, expugnarit, incenderit, ne templis quidem parcens : *Gerbergam* more maleficorum in Ararim mergi præceperit, *Gauzelinum* & *Sanilam* capite damnarit, *Vvarinum* ſervatum jurejurando ſuis partibus adſtrinxerit. Tum ſubdit : *Hoc autem Lotharius & ſui duobus prœliis fœliciter geſtis magnanimes effecti, univerſum Imperium perfacile invadere ſperantes, ad cætera deliberaturi Aurelianenſem urbem petunt. Quod Pater audiens, è Francia manu validâ collectâ, inſuper Lodhuvico filio ſuo, cum univerſis qui trans Rhenum morabantur, in auxilium ſibi aſſumpto, tantum facinus à filio in Imperium commiſſum vindicaturus perrexit. Lotharius quoque eadem ſpe qua Francos abducere conſueverat, animatus, ire obvius ratum duxit. Ac per hoc hinc inde confluunt, ſupráque fluvium, juxta villam quæ Calviacus dicitur, caſtra ponunt. Sed Franci, eò quòd Imperatorem bis reliquerant, pœnitudine correpti, & ut deinde tale quid committerent turpe judicantes, ad defectionem impelli dedignati ſunt. Quamobrem cùm nec fugæ, nec prælii locum videret, ea pactione noviſſimè prælium diremit, ut infra dies ſtatutos Alpibus excederet, ac deinceps, ſine Patris juſſione fines Franciæ ingredi non præſumeret, & extra Patris voluntatem in ejus Imperio deinceps moliri nihil tentaret. Quod & ita ſe & ſuos ſervaturos, tam is quàm & ſui ſacramento firmaverunt.* Ex qua *Nithardi* relatione liquet, *Lotharium* tyrannidem ſemper affectaſſe, etiam poſtquam reſtitutus eſt in Imperium *Ludovicus* pater, ſemper Francos ad defectionem pertrahere, & univerſum Imperium invadere conatum fuiſſe : Nec ſeceſſiſſe niſi rebus deſperatis, cùm nec fugæ, nec prælii locum videret. Falſum eſt itaque quod ſcripſit *Paſchaſius*, Vvalam effeciſſe ſuo ſancto conſilio, Auguſtus filius relicto patre rurſus in ſolio Imperii, petita venia, cum ſuis omnibus liber ut abiret. Nobis tamen favet admodum *Paſchaſius*, cùm exauctorationem *Ludovici Auguſti* ab impoſitione Pœnitentiæ publicæ diſtinguens, hanc dumtaxat, non illam tribuit Judicio Præſulum, ita de *Lothario* ſcribens : *Neque in eo quidpiam admiſit, niſi quod univerſus Senatus coëgit & populus in poteſtatis privatione : & Judicio Præſulum, qui eum ſub Pœnitentia redegerunt.*

Ludovici filios ſubinde ut excuſet *Paſchaſius*, & *Vvalam* ſuum ipſorum factioni adhærentem, *Bernardum*

nardum Ducem, & *Juditham Auguſtam* accuſat. *Tunc*, inquit, *omnes hi Proceres, & filii duo, Melanius* * *& Gratianus* * *qui aderant, decernunt potius mori debere eos, quàm ultra hæc quoque conſentire, ut unus eis ſceleſtus, flagitioſus, & auctor totius malitiæ, omnibus eſſet in contumeliam & ruinam, & in opprobrium ſempiternum. Quod ſanè conſilium & definitionem tunc Arſenius cum divino timore mœrens ac dolens conſenſit, quia nullum jam alium evadendi ingenium invenire jam potuit: non ut Auguſtus Imperio privaretur, aut inhoneſtè (quantùm rei eventus ſinebat) in aliquo aut ab aliquo tractaretur; ſed ut hoſtis pelleretur unà cum ſuis complicibus; & mœchia quæ jam publica erat, in confuſionem omnium ne diutius celaretur. Sortilegæ ibidem aggregatæ, divini, conjectores & muti, necnon ſomniatores, & hi qui exta conſulebant; vel alii quamplures malignis inſtituti artibus, à ſacro pellerentur Palatio: quorum tanta & talia erant nefandiſſimæ artis præſagia, etiam ut plurimos traherent in errorem: quia videbantur omnia diabolicæ artis figmenta in mundo repullulaſſe, in tantum, cùm hæc omnia ita fraude ſeu dolo circa Auguſtum agerentur, ut in nullo penitus ſentire poſſet quotidie quæ fiebant. Alioquin malitioſis niſi eſſet præventus artibus, nequaquam fieri poſſet ut fideliſſimos quoſque Conſules, & Sanctiſſimos Præſules non audiret, vel crederet ſibi talia narrantibus, quos olim ſemper in Conſilio habuerat. Non enim alium in fide recipiebat, niſi quem Juſtina* vellet: neque alium aut audire, aut diligere valebat, aut aſſentire, quouſque iſta viguerunt, niſi quem illa ei in fide commendabat: & quod prodigioſius eſt, ut aiunt, nec aliud velle præter quæ ipſa vellet. Unde quidam Epiſcoporum, cùm coram eo adſtarent omnes Præſules Chriſti, & Senatus totius Imperii, necnon & omnis populus, eúmque jam argueret conſtanti fide pro talibus: Scio*, inquit, *quamvis talia & tanta quæ dicuntur, malè deceptus his artibus hactenus aſſenſiſſes, cùm his exutus fueris quibus veſtiris, quia te recipies, & eris optimus Imperator, quod ſemper ante fuiſti.*

* Pippinus, & Ludovicus.

* Juditha Auguſta.

Et infra, ubi *Juditham Auguſtam* velatam commemoravit conſentiente Imperatore, (qua in re falſus eſt) hæc ſubdit: *Sed quia cuncta quæ fiebant, non erant ex corde Juſtiniani* * *neque ex animo, quoniam ab æmulis veræ fidei & juſtitiæ inſtigabatur & adulabatur, femineo rurſus devictus inſtinctu, quaſi multa contra eum inhoneſta, non pro fide facta fuiſſent, qui niſi ſe de his vindicaret, bene deinceps regnare non poſſet, rursúſque ſi ablatam ſibi uxorem non reciperet poſt velamen. Tegitur interdum vulnus in corde valde defixum, augentur complices iterum ut reſcindatur Imperium. Honorius* * *qui erat longè diu conſors à patre & ab omnibus procreatus Imperator, removetur à poteſtate, repellitur à conſortio: ſacramenta univerſorum quæ illi facta fuerant, Auctoritate paterna violantur: boni quoque atque inclyti viri, qui dudum pro fide certaverant, Tyrannum fugarant, mœchiam & univerſa turpia à conſpectu Palatii pepulerant, qui patriam & populum ſalvarant, qui etiam Auguſtum & filios liberarant; qui ſe ipſos cum multo diſcrimine, poſt talia quibus eum reſtituerant in throno Imperii, unà cum filii conſortio in fide, qui pro fide egerant, ſubdiderunt; ita ut in eis nihil niſi fides & veritas appareret. Sed inſidiantibus malis quæritur opportunitas temporis, & locus electus: diſperguntur univerſi qui ei fidem priùs ſervarant: Senatus exſiliatur & Magnates omnes, atque olim cariſſimi & primi damnantur Palatii: inter quos etiam Arſenius* * *noſter rapitur.*

* Ludovici Pii.

* Lotharius.

* Vvala.

Calumniis in *Juditham Auguſtam* jactatis faciliùs credidit *Paſchaſius*, eaſque ſcriptis prodidit. Vitium iſtud fuit Corbeienſium, qui *Vvalam* Abbatem ſuum, è Lotharianæ factionis Primariis, Auctorem habebant ejus erroris, quo *Juditham Auguſtam* ſtupri conſuetudine cum *Bernardo* Duce pollutam & infamem effutiebant. *Vvala* Præceptor fuerat *Lotharii*, eóque faciliùs in ejus partes pertractus eſt. *Lotharius*, & qui ejus partibus ſtudebant, *Judithæ* Imperatricis hoſtes, quæ *Caroli* filii ſui promovendis rebus ardenter incumbebat; necnon *Bernardi*, qui Regni Adminiſter erat, *Judithæ*, & *Carolo* Juniori Principi devotiſſimus, ſtupri calumniam *Judithæ* & *Bernardo* intulerunt, ut defectionis ſuæ conſilia, & tyrannidem excuſare hoc prætextu poſſent; quaſi arma ſumpſiſſent, non ad exauctorandum Imperatorem, ſed ad propellendam ab ejus Palatio & ſacra Majeſtate infamiam, velatâ *Juditha*, pulſo *Bernardo*, *Carolo* juvene Principe in Monaſterium detruſo, ne in paterni Regni portionem ullam ſuccederet. Calumnias illas *Vvala*, vir licet pius, facilibus auribus excepit. Ita enim comparati ſunt nonnulli qui pietatem profitentur, ut in animum inducere non poſſint, mendacia eſſe & calumnias quæ de aliquo dicuntur à viris Auctoritate, numero, & pietatis ſpecie conſpicuis; & crimina de aliquibus vulgata vera eſſe dum credunt, ne calumniatores illos judicent, qui ipſa publicant, caritate (ſi ſic loqui fas eſt) caritatem evertunt. Quæ autem *Paſchaſius* in Dialogo illo ſuo de Vita *Vvalæ* contra *Juditham Auguſtam* effutiit, iiſdem momentis calumniæ convincuntur, quibus *Agobardum* ſupra confutavimus. Figmenta ſunt etiam quæ exaggerat *Paſchaſius* de divinis, conjectoribus, ſortilegis in Palatium à *Juditha* aggregatis, qui *Ludovici Auguſti* animum ipſi ita conglutinarent, totus ut ex ejus nutu penderet. Magicæ enim artes, quibus uxori penitus devinctus fuit Princeps uxorius, aliæ non fuerunt ab elegantis formæ illecebris, formæque præſtantiæ reſpondentibus animi dotibus. *Ludovicum Pium Judithæ* magis adſtrinxit communis amor in *Carolum* filium, egregiæ Principem indolis, cujus fortunæ providentiâ paternâ conſulere æquum erat: non igitur magicis artibus erat opus, ut *Judithæ Auguſtæ* pro communis filii gloria, fortuna, & ſecuritate ſolicitæ Imperator obaudiret.

XIII. His quæ *Ludovici Pii* exauctorationem ſpectant, diſcuſſis, reſtitutionis ejus expendenda hiſtoria eſt. Facta hæc eſt in Conventu apud *S. Dionyſium*, Dominica II. Quadrageſimæ, anno Chriſti DCCCXXXIV. cùm *Pippinus* & *Ludovicus* Reges *Ludovici Auguſti* filii, *Eggebardus*, *Vvillelmus*, *Bernardus* & *Varinus* Comites, collectis copiis, *Lotharium* in Sandionyſiano Monaſterio, ubi tunc erat, propiùs aggreſſi, eò adegerunt, ut relicto ibidem Patre, tacita fuga excederet. Rem ita narrat *Aſtronomus* in Vita Ludovici Pii: *At verò ii qui cum Imperatore remanſerant, eum ad recipiendas Imperatorias Infulas hortabantur. Sed Imperator, quamquam modo, quo prædictum eſt, Eccleſia eliminatus communione, nequàquam tamen præproperæ voluit acquieſcere ſententiæ: Sed Dominica, quæ in craſtinum advenit, in Eccleſia S. Dionyſii Epiſcopali miniſterio voluit reconciliari, & per manus Epiſcoporum armis accingi conſenſit. In qua re tanta exultatio populi excrevit, ut etiam ipſa elementa viderentur injuriam patienti compati, & relevato congratulari. Etenim uſque ad illud tempus tanta incubuerat procellarum vis, pluviarúmque vehementia, ut extra ſolitum aquarum ſuperabundantia excreſceret, flatúſque ventorum imperviabiles fluminum alveos redderet. Sed in illius abſolutione ita quodammodo viſa ſunt conjuraſſe elementa, ut mox & venti ſævientes miteſcerent, & cœli facies in antiquam & multo tempore inviſam ſerenitatem rediret.* Imperator eſſe numquam deſtitit *Ludovicus Pius*, quòd Jus ipſum ſpectat. Synodus Compendienſis ipſum non exauctoravit, nec exauctorare potuit,

ſed ipſum adegit ad cingulum militiæ deponendum, & exuendum habitum ſæculi, & Pœnitentis veſtem induendam. Sententia itaque nulla fuit opus ut reſtitueretur Imperio. Potuit inconſultis Epiſcopis inſulas & adminiſtrationem Imperii reſumere, quibus fuerat per vim privatus. Sed quia Pœnitentiæ publicæ addictus fuerat, quamvis injuſtè, & militiæ cingulum depoſuerat, Epiſcopali miniſterio priùs reconciliari voluit, & per manus Epiſcoporum armis accingi. Reconciliari adhuc voluit ritu ſolemniori in Synodo apud Theodonis Villam,* quæ in urbem Mediomatricum* migravit proximis ante Quadrageſimam diebus anno 835. De qua Synodo ita ſcribit *Aſtronomus* in Vita Ludovici Pii: *Sequenti verò Dominica, quæ ſacræ Quadrageſimæ initium præcedebat, in Metis civitatem Dominus Imperator, ſed & Epiſcopi, & populus univerſalis illius Conventus venit: & inter Miſſarum celebrationem ſeptem Archiepiſcopi ſeptem Reconciliationis Eccleſiaſticæ Orationes ſuper eum cecinerunt, atque omnes populi, hoc viſo, pro plenaria reſtitutione Imperatoris multas Deo gratias reddiderunt.*

* Tulmvilla. * Metz.

Scelus filiorum Ludovici Pii Scriptura Sacra & Canones damnant.

XIV. Scelus filiorum *Ludovici Auguſti*, qui ipſum exauctorarunt, Procerum, & Epiſcoporum, qui in ipſum conjurarunt, populi qui ab ipſo defecit, damnat Chriſti ſententia dicentis: *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Et Apoſtolus I. ad Corinthios 13. *Omnis anima*, inquit, *Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: Non eſt enim Poteſtas niſi à Deo: quæ autem ſunt à Deo, ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit Poteſtati,* Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt..... Ideo neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. Ideo enim & tributa præſtatis: Miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.* Et in Epiſtola ad *Titum*, cap. III. *Admone illos Principibus & Poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire.* Et *S. Petrus*, Epiſtola 1. cap. 2. **Subjecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſive Regi, quaſi præcellenti; ſive Ducibus tamquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: quia ſic eſt voluntas Dei..... Deum timete, Regem honorificate, &c.*

Anno 634.

Damnant eamdem perfidiam Concilia: Toletanum IV. Canone 75. his verbis: *Multarum gentium (ut fama eſt) tanta extat perfidia animorum, ut fidem ſacramento promiſſam Regibus ſuis ſervare contemnant, & ore ſimulent juramenti profeſſionem, dum retineant mente perfidiæ impietatem. Jurant enim Regibus ſuis, & fidem, quam pollicentur, prævaricantur: nec metuunt volumen illud judicii Dei, per quod inducitur maledictio, multáque pœnarum comminatio ſuper eos qui jurant in nomine Domini mendaciter..... Sacrilegium eſt, ſi violetur à gentibus Regum ſuorum promiſſa fides, quia non ſolum in eos fit pacti tranſgreſſio, ſed & in Deum quidem, in cujus nomine pollicetur ipſa promiſſio. Inde eſt quòd multa Regna terrarum cæleſtis iracundia ita permutavit, ut per impietatem fidei & morum, alterum ab altero ſolveretur. Quòd ſi divinam iracundiam vitare volumus, ſervemus erga Deum religionis cultum cum timore: cuſtodiamus erga Principes noſtros pollicitam fidem atque ſponſionem. Non ſit in nobis, ſicut in quibuſdam gentibus infidelitas impia, non ſubdola mentis perfidia, non perjurii nefas, nec conjurationum nefanda molimina. Nullus apud nos præſumptione Regnum arripiat: nullus excitet mutuas ſeditiones civium: nemo meditetur interitus Regum..... Quicumque igitur à nobis, vel totius Hiſpaniæ populis, qualibet conjuratione vel ſtudio, Sacramentum fidei ſuæ, quod pro Patriæ ſtatu, vel conſervatione Regiæ ſalutis pollicitus eſt, temeraverit, aut Regem nece attrectaverit, aut Poteſtate Regni exuerit, aut præſumptione tyrannica Regni faſtigium uſurpaverit, Anathema ſit in conſpectu Dei Patris, & Sanctorum Angelorum, atque ab* Eccleſia Catholica, quam profanaverit perjurio, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Chriſtianorum alienus, cum omnibus impietatis ſuæ ſociis: quia oportet ut pœna teneat obnoxios, quos ſimilis error invenerit implicatos.* Quæ ſententia ter repetita eſt ad ſolemniorem execrationem eorum qui Regibus fidem non ſervant.

Anno 636.

Concilium Toletanum V. Canone IV. *Quiſquis inventus fuerit vivente Principe, in alium attendiſſe pro futura Regni ſpe, aut alios in ſe propter id attraxiſſe: à Conventu Catholicorum excommunicationis ſententia repellatur.* Et Canone 5. *Sed & hoc pro peſtilentioſis hominum moribus ſalubri ordinatione cenſemus, ne quis in Principem maledicta congerat: Scriptum eſt enim à Legiſlatore: Principem populi tui non maledices. Quod ſi quis fecerit excommunicatione Eccleſiaſtica plectatur.* Et Canone 7. *Propter malarum mentium facilitatem, & memoriæ oblivionem, hoc ſacratiſſima ſtatuit Synodus, ut in omni Concilio Epiſcoporum Hiſpaniæ, univerſalis Concilii Decretum, quod propter Principum noſtrorum ſalutem eſt conſtitutum, peractis omnibus in Synodo, publica voce debeat pronuntiari; quatenus ſæpe replicatum auribus, vel aſſiduitate iniquorum mens territa corrigatur, quæ ad prævaricationem & oblivione, & facilitate perducitur.*

Anno 638.

Concilium Toletanum VI. Canone 14. *Cæterùm ſi infidelis quiſquam in capite Regio, aut inutilis in rebus commiſſis Piiſſimo Domino noſtro Cinthilano Regi extiterit, in Clementiæ ejus manu, & Poteſtatis nutu conſtet ejuſmodi moderatio. Nefas eſt enim in dubium deducere ejus Poteſtatem, cui omnium gubernatio ſuperno conſtat delegata judicio. Quòd ſi poſt ejus deceſſum quiſpiam repertus fuerit ejus vitæ fuiſſe infidelis: quicquid largitate ipſius in rebus habet conquiſitis, careat, confiſcandum, & fidelibus largiendum.*

Et Canone 17. *Quamquam in Concilio anteriori de hujuſmodi re fuerit promulgata ſententia, tamen placet iterare, quod convenit cuſtodire. Itaque Regis vita conſtante, nullus ſibi aliquo opere vel deliberatione, ſeu cujuſcumque dignitatis laicus, ſeu gradu Epiſcopatus, Presbyterii, aut Diaconii conſecratus, cæteriſque Clericatus Officiis deditus, Regem provideat contra viventis Regis utilitatem, & proculdubio voluntatem: nullo blandimento aut ſuaſione, pro eadem ſpe, aut alios in ſe trahat, aut ipſe in alium acquieſcat. Iniquum enim & valde exſecrabile à Chriſtianis debet haberi, futuris temporibus illicita proſpicere, & vita ſuæ ignaros ventura diſponere. Quòd ſi quiſquam jam talia iniqua deliberatione cum quocumque eſt meditatus, hoc ſibi noverit eſſe Sacerdotali moderatione conceſſum, ut veniabiliter poſſit hoc ſine mora præſentis Principis auribus publicare. Si autem obſtinata deliberatione ſua machinamenta noluerit dicere, peſſimo plectatur anathemate.*

Et Canone 18. *Conteſtamur coram Deo, & omni Ordine Angelorum, coram Prophetarum, atque Apoſtolorum, vel omnium Martyrum choro, coram omni Eccleſia Catholica & Chriſtianorum cœtu, ut nemo intendat in interitum Regis: nemo eum Regni gubernaculis privet, nemo tyrannica præſumptione apicem Regni uſurpet: nemo quolibet machinamento in ejus adverſitatem ſibi conjuratorum manum aſſociet. Quod ſi in quopiam horum quiſquam noſtrorum temerario auſu præſumptor extiterit, anathemate divino percuſſus, abſque ullo remedii loco, habeatur condemnatus æterno judicio.*

Anno 646.

Concilium Toletanum VII. Canone I. *Si in derogationem aut contumeliam Principis reperiatur aliquis*

aliquis nequiter loqui, aut in necem Regis, ſeu dejectionem intendere, vel conſenſum præbere, nos ſiquidem hujuſcemodi excommunicatione dignum cenſemus. Utrum tamen ſit illi quandóque communicandum, pietati Principis diſcernendum relinquimus; cujus procuidubio poteſtatis eſt ſubditorum culpas miſericordiæ judiciíque ſententiâ temperare.

656. Concilium Toletanum X. Canone 2. *Si quis Religioſorum, ab Epiſcopo, uſque ad extremi ordinis Clericum, ſive Monachum, generalia juramenta in ſalutem Regiam, gentiſque aut patriæ data reperiatur violaſſe voluntate profana, mox propria dignitate privatus, & loco & honore habeatur excluſus; eo miſerationis obtentu tantummodo reſervato, ut an locum, an honorem, an utraque poſſideat, concedendi jus licentiámque Principalis Poteſtas obtineat.*

681. Concilium Toletanum XII. Canone I. decernens obſequium præſtandum *Ervigio* Regi, addit: *Non erit jam deinceps aut ab anathematis ſententia alienus, aut à divinæ animadverſionis ultione ſecurus, quiſquis contra ſalutem ejus aut erexerit vocem, aut commoverit cædem, aut aliquam exquiſierit lædendi occaſionem.*

693. Concilium Toletanum XVI. Canonibus 9. & 10. præcedentes Canones renovavit: & *Sisbertum*, qui in Regem *Egicanem* conjuraverat, honore & loco privavit, rebúſque omnibus privatum & exilio damnatum auctoritate Principis à Communione ad exitum uſque excluſit.

Anno 829. Eamdem perfidiam Gallicanæ damnant Concilia. Pariſienſe VI. parte 2. Cap. 8. *Conſtat Poteſtatem Regalem omnibus ſibi ſubjectis ſecundùm æquitatis ordinem conſultum ferre debere, & idcirco oportet ut omnes ſubjecti fideliter & utiliter, atque obedienter eidem pareant Poteſtati: quoniam qui Poteſtati à Deo ordinatæ reſiſtit, Dei utique ordinationi, juxta Apoſtoli documentum, reſiſtit. Sicut enim ſubjecti à Rege ſibi volunt piè & juſtè opitulari, ita ſpecialiter ei primùm ad ſalutem animæ ſuæ procurandam, deinde generaliter ad honeſtatem & utilitatem Regni ſecundùm Dei voluntatem diſponendam, atque miniſtrandam, indiſſimulanter atque irretractabiliter ſolatium opportunum debent exhibere. Quod cùm faciunt, & divinum præceptum adimplere, & fidem Regi debitam evidenter probantur conſervare. Hujuſcemodi ergo obſequium à ſubjectis Regiæ Poteſtati impendi debere, & Legalia præcepta apertè teſtantur, & Dominus in Evangelio admonet, dicens: Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, &c.* Mox laudatis S. Pauli & S. Petri teſtimoniis, ſubjungit: *Quapropter neceſſe eſt, ut unuſquiſque fidelis tantæ Poteſtati ad ſalutem propriam, & honorem Regni, ſecundùm Dei voluntatem, utpote membrum capiti, opem congruam ferat, pluſque in illo generalem profectum & utilitatem atque honorem Regni, quàm lucra quærat mundi, quatenus his ſaluberrimis opitulationibus ſibi viciſſim ſuffragantes, æterno Regno pariter mereantur perfrui fœlices.*

* Loriti. Anno 843. Concilium apud Lauriacum * in pago Andegavenſi, Canone 2. *Si quis contra Regiam Dignitatem doloſè, ac calli lè, ac pernicioſè ſatagere comprobatus fuerit, niſi digniſſimè ſatisfecerit, anathematizetur.* Et Canone 3. *Si quis Poteſtati Regiæ, quæ non eſt, juxta Apoſtolum, niſi à Deo, contumaci ac inflato ſpiritu, contra auctoritatem & rationem pertinaciter contradicere præſumpſerit, & ejus juſtis & rationabilibus Imperiis ſecundùm Deum, & Auctoritatem Eccleſiaſticam, ac Jus Civile, obtemperare irrefragabiliter noluerit, anathematizetur.*

876. Concilium Pontigonenſe Canone V. ſtatuit *Ut Imperialis honor ab omnibus fideliter obſervetur, & quæ ab eo, ſeu per Epiſtolam, ſeu per Legatos præcipiuntur, à nullo impunè audeant violari.* Canon XV. Caroli Calvi Imperatoris Lex eſt à Pa- A tribus approbata: *Ut nemo*, inquit, *fidelium noſtrorum quodammodo aliquem celet, quem noſtrum ſcierit infidelem eſſe: neque ei ſuſtentationem quamcunque præſtare permittet, ſi eum ad noſtram fidelitatem revocare nequiverit. Quicumque autem contra hoc fecerit, Prædeceſſorum noſtrorum & Progenitorum Judicium experietur.*

909. Concilium Troſleianum Canone II. *Et quoniam à nobis ratio exigitur omnium, & Principum, & ſubjectorum, ab eo qui ſine acceptione judicat perſonarum, & pro ipſis Regibus Regi Regum ſumus reddituri rationem, ſermo exhortationis ad veſtram, Domine Rex, nobis habendus eſt Excellentiam.* B *In quo facto Pontificalem ſic exerimus Auctoritatem, ut non obliviſcamur Regiam à Deo conſtitutam eſſe Sublimitatem, dicente Apoſtolo:* Subditi eſtote Regi quaſi præcellenti. *Sicut enim Regalis Poteſtas Sacerdotali Religioni ſe devotè ſubmittit: ſic & Sacerdotalis Auctoritas cum omni pietatis officio ſe Regali Dignitati ſubdere debet, ſicut ſanctus oſtendit Papa Gelaſius ad Anaſtaſium ſcribens Imperatorem.* Duo ſunt, *inquit*, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis Poteſtas: in quibus tantò gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis Regibus in divino reddituri ſunt examine rationem, &c. C *Ergo quia & Rex pro æterna vita indiget Pontificibus, & Pontifices pro temporalium rerum curſu Regali indigent diſpoſitione; à Rege obediendum eſt Pontificibus rectè, ſanctè & juſtè ſuadentibus: & viciſſim à Pontificibus obediendum eſt Regi, pietatis cultui, religione, jure, & ſolatio ſervienti....... Sed & nobis, & omnibus qui in Regno veſtro conſiſtimus, oportet ut juſtam fidelitatem vobis conſervemus, & honorificentiam Regiam exhibeamus, & de utilitate Regni aliquid quærenti, ſecundùm ſcire & poſſe, verum & utile conſilium ſuggeramus.*

948. Concilium Engelenheimenſe, Canone I. *Nullus deinceps Regiam Poteſtatem præſumat populari,* D *ſeu aliquam perfidiæ maculam ſibi fallaciter exhibere. Decrevimus enim, Toletani Concilii * Judicium exequendo, Hugonem Regis Ludovici* (Ultramarini) *Regni invaſorem & raptorem, excommunicationis gladio feriendum, niſi fortè tempore ſtatuto ad Synodale Concilium veniat, & à tam nefaria protervitate ſatisfaciendo reſipiſcat.*

* Concil. Tolet IV. Can. 75.

Anno 1136. Perfidiam in Reges damnavit & Anglicana Eccleſia in Concilio Oxonienſi, Canone I. *Item*, inquit, *omnes illos excommunicationis ſententia innodamus, qui pacem & tranquillitatem Domini Regis & Regni injurioſè perturbare præſumunt; & qui jura* E *Domini Regis detinere contendunt.*

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, pag. 61. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Papa bonus facilè credit calumnias; quia difficilè credit aliquem poſſe mentiri.*

R. Nec Propoſitio, nec verba mea ſunt. De Romano Pontifice ne verbum quidem ullum eo loci habeo. De calumniis in Juditham Auguſtam Ludovici Pii uxorem jactatis ago. His facilè nimis ac leviter credidiſſe Vvalam dixi. *Calumnias illas* (inquam) *Vvala vir licet pius, facilibus auribus excepit. Ita enim comparati ſunt nonnulli* F *qui pietatem profitentur, ut in animum inducere non poſſint, mendacia eſſe & calumnias quæ de aliquo dicuntur à viris auctoritate, numero, & pietatis ſpecie conſpicuis, &c.* Vvalam Corbeienſem Abbatem Papam eſſe putarunt Indiculi Cenſorii Authores, cum hanc mihi Propoſitionem tribuerunt: *Papa Bonus facilè credit calumnias, &c.*

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione, pag. 62. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa non poteſt exauctorare Reges.*

R. Opinio & doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis

& Eccleſiæ Gallicanæ. Nec tamen id eo loci aſſero, aut ullum de Romano Pontifice verbum habeo. De *Ludovici Pii* exauctoratione diſſero, in qua Romani Pontificis non interceſſit auctoritas. *Imperator* (inquam) *eſſe non deſtitit Ludovicus Pius, quod jus ipſum ſpectat: Synodus Compendienſis ipſum non exauctoravit, nec exauctorare potuit.*

DISSERTATIO III.

De Papiſſa Fabula.

INeptiſſimam de *Joanna* Papiſſa fabulam, obſtetricante *Mariano Scoto* natam, ſtudioſè foverunt Novatores, fœliciter confutarunt Scriptores Catholici. *Baronius* in Annalibus Eccleſiaſticis ad annum DCCCLIII. *Bellarminus* Tom. I. Controverſiarum Lib. III. Cap. XXIV. *Jacobus Gretſerus* S. J. in Defenſione *Bellarmini* Tom. II. Lib. III. C. XXIV. & ante illos *Florimundus Ramundus* Senator Burdegalenſis in Refutatione vernacula erroris popularis de *Joanna* Papiſſa; *Joannes Carolus Ramundus*, qui *Florimundi* Patris Opus Latinè reddidit; *Onuphrius Panvinius* in Notis ad *Platinam*, *Papirius Maſſonus* Lib. de Epiſcopis Urbis Romæ, *Binius* in Notis ad Concilia, & Vitas Leonis IV. & Benedicti III. *Aubertus Miræus*, in Notis ad Sigebertum; *Leo Allatius* in confutatione Fabulæ de Papiſſa ex Monumentis Græcis, *Philippus Labbeus* S. J. in Joannæ Papiſſæ Cenotaphio everſo. Hanc pariter Fabulam luculenter confutavit *David Blondellus* Calvinianus Miniſter, in familiari Elucidatione Quæſtionis, Utrum mulier in Sede Pontificia Romæ ſederit, quam Gallico ſcripſit idiomate.

Quia verò primus qui hanc fabulam vulgavit, fuit *Marianus Scotus*, verba ejus prout in Chronico Francofurti edito leguntur, præmittere operæ pretium eſt, antequam Fabulæ Confutationem agrediamur. Sic igitur habet ad annos 853. & 854. *Leo Papa obiit Kalendis Auguſti. Huic ſucceſſit Joanna mulier annis duobus, menſibus quinque, diebus quatuor.* His præmiſſis, fabula breviter confutanda eſt.

PROPOSITIO.

Putidiſſima Fabula, quæ de muliere Papiſſa, inter Leonem Quartum & Benedictum Tertium, in Sedem Romanam evectâ, cùm a Scriptoribus Catholicis nonnullis, tum ab Heterodoxis pleriſque vulgata eſt, coævorum ſuppariiorumque Auctorum teſtimoniis confutatur & evertitur.

Probatur I. *Leoni Quarto* defuncto XVII. Julii anni DCCCLV. ſtatim ac immediatè ſucceſſit *Benedictus III.* Fabula igitur eſt quòd inter ipſos mulier annis duobus, menſibus quinque, & diebus quatuor in Sede Pontificia ſederit.

Probatur Antecedens I. ex *Lupo* Abbate Ferrarienſi, Epiſtola CIII. ad *Benedictum III.* data, qua ob ipſius exaltationem illi gratulatur, & ad ipſum his verbis ſcribit: *Tempore Deceſſoris veſtri beatæ memoriæ Leonis, functus Legatione Romæ, cui auctore Deo præſidetis, & ab eodem Antiſtite exceptus benignè atque tractatus, poſtquam vos non eſſe inferiores religione fama declaravit, nec tantùm poteſtatis Beatiſſimi Petri participes, veriùmetiam humilitatis, quam in allocutione Cornelii vulgavit, heredes, vera morum veſtrorum expenſio certa ratione perdocuit: auſus ſum ego tantillus cognitioni veſtræ Sublimitatis me ſcriptis ingerere.* Se ſcripſiſſe teſtatur ad *Benedictum III. Lupus Ferrarienſis*, ſtatim atque *Leonis Quarti* obitum, & ejus creationem dicit; novi Pontificis famam celebrat, cúmque *Leoni Quarto* Deceſſori virtutibus non imparem prædicat. Quem ſi *Joannis* fœminæ ſucceſſorem agnoviſſet, id quoque in ejus laudem traxiſſet proculdubio, quòd inuſtum per meretricis Pontificatum Romanæ Eccleſiæ dedecus egregiis dotibus ſuis deleviſſet.

Probatur ſecundò ex *Adone Viennenſi* in Chronico ad annum DCCCLV. ubi de *Lothario* Imperatore ita ſcribit: *Ipſe verò Prumiæ Monaſterium Regno temporis ſe exuens ingreditur: tonſuratus & Monachus effectus, aliquot diebus interpoſitis defungitur, anno Incarnationis Domini* DCCCLV. *Imperii verò* XXXIII. *atque ibi in Baſilica S. Salvatoris a Fratribus reverenter humatur.* Sequitur in eodem Chronico: *Pontifex Romanus Gregorius moritur, atque ejus loco Sergius ordinatur. Illo defuncto, Leo ſuccedit. Quo obeunte: Benedictus in Sede Apoſtolica ſubſtituitur, jam tamen defuncto Lothario Imperatore.* Et infra. *Nicolaus Papa vir religione præcipuus moritur, ac in atrio ante portas B. Petri non longè a membris Benedicti Prædeceſſoris ſui ſepelitur. Huic Hadrianus in Epiſcopali Ordine ſuccedit.* Leone obeunte, ipſi in Sede Apoſtolica ſubſtitutus eſt *Benedictus III.* ſecundùm *Adonem*; idque defuncto *Lothario* Imperatore: qui vel nocte præcedente coronationem *Benedicti* factam die vigeſima-nona Septembris Dominica, vel potius pridie, IV. ſcilicet Kalendas Octobris, Prumiæ defunctus eſt. *Benedicto Nicolaus: Nicolao* ſucceſſit *Hadrianus*. Nullus itaque datur Papiſſæ locus.

Probatur tertiò ex *Anaſtaſio Bibliothecario* in Vita Benedicti III. *Leo quidem*, inquit, *ubi hac luce ſubtractus Præſul occubuit, mox omnis Clerus iſtius Romanæ protectæ Sedis, univerſique Proceres, cunctúſque Senatus ac Populus congregati ſunt, Domini Clementiam exorantes, ut beatificum illis omnibus demonſtrare dignaretur Paſtorem, qui culmen Apoſtolatus regere valuiſſet tranquillè. Divinitus igitur æthereo tunc lumine inflammati, uno conſenſu unóque conamine Benedictum, pro tantis quibus pollebat ſacris operibus, Pontificem promulgaverunt eligere.* Et infra: *His itaque peractis, Clerus & cuncti Proceres Decretum componentes, propriis manibus roboraverunt, & conſuetudo priſca ut poſcit, invictiſſimis Lothario ac Ludovico deſtinaverunt Auguſtis.*

Confirmatur ex Hiſtoria ſchiſmatis in ejuſdem *Benedicti* III. electione exorti, quam ibidem accuratiſſimè deſcripſit Anaſtaſius Bibliothecarius. *Nicolaus*, inquit, *Anagninæ Antiſtes Eccleſiæ, & Mercurius Magiſter Militum, Arſenio Eugubino Epiſcopo obviantes, ad invicem confabulari cœperunt; qui callidis eos ſermonibus liniens, corda eorum mollire cœpit, Beatique fidelitatem jam fati declinaverunt Electi*, (id eſt Benedicti III.) *cum quibus etiam conſilium ſtuduit confirmare, ut oppoſitum anathematizatúmque Anaſtaſium, quod divinâ nullatenus permittebat clementia, Pontificatûs infulâ perornarent. Poſtea cùm accepiſſent Miſſos Imperiales Romam properare, Romanis ſcripſerunt ut illis irent obviàm. Legatis itaque quaſi obviàm ituri, Roma egreſſi ſunt præfati Nicolaus & Mercurius, cùmque illis Radvaldus Portuenſis Epiſcopus, & Agatho urbis Tudertinæ Antiſtes, una cum Chriſtophoro & Gregorio Magiſtris Militum, qui cùm ad Hortam urbem quadraginta milliaribus Roma diſtantem properaſſent, Anaſtaſii Presbyteri à Leone IV. canonicè depoſiti partibus contra Benedictum adhæſerunt. Altera die, omni Clero, cunctóque Senatui mandaverunt, ut obviàm illis trans Milvium Pontem, ex Imperatoris juſſione, pergerent. Deluſi itaque Clerus ac Populus, Anaſtaſio obviàm iverunt. Ut Romam pervenere ſchiſmatis inventores, Hadrianum, Gratianum, & Theodorum, in Clero Populóque Romano illuſtres recluſere. Anaſtaſius*

taſius horum conſiliis incitatus & vallatus præſidio, Apoſtolorum Baſilicam invaſit, necnon Lateranenſe Patriarchium, tum Romano cuidam Balneoregienſi Epiſcopo juſſit ut Benedictum è Solio Apoſtolico deturbaret, eique Inſignia Pontificia auferret: quem Anaſtaſius ipſe die Sabbathi 21. *Septembris Joanni & Adriano Presbyteris, à Leone* IV. *propter crimina depoſitis, arcta cuſtodiâ tradidit conſtringendum. Die Lunæ ſequenti,* 23. *ejuſdem menſis, ad Titulum Æmilianæ convenit Schiſmaticorum cohors, ut Epiſcopos ibi cum Romano Clero pſallentes ad conſenſum exaltationi Anaſtaſii præbendum impellerent, quod fruſtra tentarunt, Epiſcopis Oſtiæ & Albani generoſè reclamantibus. Die Martis ejuſdem menſis* 24. *omnes Epiſcopi cum Clero ac Populo, in Baſilica Salvatoris, quæ Conſtantiniana dicitur, congregati ſunt. Ibi populus tumultuariò clamavit: Beatiſſimum Papam Benedictum volumus. Populi & Cleri votis acquieverunt Ludovici Imperatoris Legati, & Anaſtaſium Pſeudo-pontificem ex Patriarchio Lateranenſi protinus ejecerunt. Indicto deinde trium dierum Jejunio, diebus ſcilicet Mercurii, Jovis, & Veneris,* 25. 26. *&* 27. *Septembris, diluculo in Baſilicam B. Petri Apoſtoli ab Epiſcopis, Clero & Proceribus deductus eſt, & in conſpectu omnium, præſentibus etiam Imperatoris Legatis, conſecratus ordinatúſque eſt Pontifex.*

Ex quibus liquet, *Benedictum III.* in *Leonis IV.* Solio Apoſtolico pacificè ſediſſe à die vigeſima-nona Septembris anni DCCCLV. Cùm itaque *Leo IV.* obierit decima-ſeptima Julii ejuſdem anni, ut conſtat ex eodem *Anaſtaſio* in ejus Vita: & cùm reliquum temporis ad vigeſimam nonam Septembris, *Benedicti* electione, & Schiſmatis memorati ortu, incremento, & extinctione fuerit conſumptum; non ſupereſt tempus quod Papiſſæ inter *Leonem IV.* & *Benedictum III.* valeat aſſignari.

Probatur quartò ex Annalibus Bertinianis ad annum DCCCLV. *Lotharius*, inquiunt, *infirmatur: qua de re occaſio data eſt Ludovico & Carolo fratribus ad concordiam redeundi. Menſe Auguſto, Leo Apoſtolicæ Sedis Antiſtes defunctus eſt, eique Benedictus ſuccedit. Lotharius Imperator morbo correptus, vitámque deſperans, Monaſterium Promiæ in Arduenna conſtitutum adiit, ſeculóque & Regno penitus abrenuntians, tonſus eſt, vitam habitúmque Monachi humiliter ſumens. Diſpoſitóque inter filios ejus Regno, intra ſex dies vitâ deceſſit IV. Kalendas Octobris.* Leoni anno ipſo DCCCLV. ſucceſſit *Benedictus III.* non itaque ſucceſſit ipſi *Joannes* fœmina, quæ ſederit annis duobus, menſibus quinque, & diebus quatuor. *Lotharius* qui *Benedictum III.* in Sede firmavit pulſo Pſeudo-Pontifice, obiit die 28. Septembris, ejuſdem anni, quæ Dominica fuit, ut etiam conſtat ex ejus Epitaphio ſcripto à *Rabano Mauro* Moguntino Archiepiſcopo, & ex altero Epitaphio his conceptο verbis:

> *O quanto premitur Roma dolore,*
> *Tam claris ſubitò Patribus orba!*
> *Infirmata prius morte Leonis,*
> *Nunc, Auguſte, tuo funere languet.*

Nullus itaque relinquitur inter *Leonem IV.* & *Benedictum III.* fœminæ Papiſſæ locus, nullum ſeſſioni ejus intervallum temporis aſſignari poteſt. Sed nec ſubſequentes inter Pontifices collocari poteſt hoc Idolum: ſiquidem *Benedicto III.* ſucceſſit *Nicolaus I. Nicolao I. Hadrianus II. Hadriano II. Joannes VIII.* ut iidem Annales Bertiniani teſtantur.

Probatur quintò ex Reginone Prumienſi Abbate A in Chronico ad annum DCCCLV. *Lotharius*, inquit, *convocatis Primoribus Regni, Imperium filiis ſuis diviſit … Diſpoſitis itaque ac ordinatis Regni negotiis vale-dicens ſuis, mundum reliquit, atque in Prumiam Monaſterium veniens comam capitis depoſuit, habitúque ſanctæ converſationis ſuſcepto, in Religionis profeſſione diem clauſit extremum tertio Kalendas Octobris.* Lotharius anno ipſo DCCCLV. die vigeſima nona Septembris obiit; ante mortem verò *Benedictum III.* in Sede Apoſtolica conſtituerat, pulſo Antipapa *Anaſtaſio*, & extincto ſchiſmate. *Leo IV.* eodem anno obierat die decima-ſeptima Julii, B ex Anaſtaſio Bibliothecario, ex Luitprando, & ex Martyrologio Romano. Fabula igitur eſt quod *Joanna* mulier poſt *Leonem* annis duobus, menſibus quinque & diebus quatuor ſederit.

Probatur ſextò ex Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi, Epiſtola XXVI. *Poſtquam*, inquit, *has Literas Domni Papæ Leonis accepi, ſicut mihi innotuit Domnus Lotharius, petente quodam Epiſcopo Regni ſui, qui adhuc vivit, per Petrum Aretinum Epiſcopum præfato Domino Papæ mandavit, ut geſta Epiſcoporum de eiſdem Clericis non firmaret;* C *Quæ cum ad Fratres & Coëpiſcopos noſtros retuli, rogantibus eis apud Lotharium Imperatorem Epiſtolam exinde ipſo ex animo largiente per Miſſos meos obtinui, ubi inter cætera ita ſcriptum habetur*, &c. *Sicque cum iſta Epiſtola, & cum Legatione Imperatoris per præfatum venerabilem Epiſcopum Miſſos meos cum literis Romam direxi. Quibus in via nuntius venit de obitu Papæ Leonis. Pervenientes autem Romam cum præfatis Litteris, & intervenientibus prædictis Epiſcopis, Domnus nomine & gratia Benedictus, mihi, quod noſtis, Privilegium inde direxit.* Cùm miſſi ab *Hincmaro* ad *Leonem* nuntii, audito in via illius obitu, pervenientes Romam, ab ejus Succeſſore *Benedicto* Privilegium, quod petebant, D obtinuerint, teſte ipſo *Hincmaro*; evidens eſt ſtatim poſt *Leonis IV.* mortem ipſi ſucceſſiſſe *Benedictum*, non verò poſt duos annos & quinque menſes, quibus interim Papiſſa ſederit.

Confirmatur ex *Frodoardo* in libro Metrico de Romanis Pontificibus, ubi *Leoni Quarto* immediatè ſubjungit *Benedictum Tertium:*

> *Orphana plebs patris abſceſſu ſolamine captam*
> *Se deſlens, patribus claris cum milite junctis.*
> *JESUM corde petit prono, ſe Præſule digno*
> *Solari, nec abeſt Dominus haurire moratus*
> E *Servorum gemitus, dum ſpirat mentibus uno*
> *Ore ſimul cunctos Benedictum poſcere patrem.*

Probatur ſeptimò ex Diplomate *Benedicti III.* quod de rebus ac Privilegiis Corbeienſis Abbatiæ ad Somonam fluvium dedit ad univerſos Galliarum Epiſcopos, cùm nuntius de morte *Lotharii* Imperatoris nondum Romam perlatus fuiſſet. *Benedictus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei*, &c. *Scriptum per manum Theodori Notarii & Scriniarii Sanctæ Romanæ Eccleſiæ in menſe Octobri, Indictione IV. Actum Nonas Octobrias, per manum Theophilacti* F *Secundicerii Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, Imperante Domino Piiſſimo Auguſto Hlotario à Deo coronato magno Imperatore, anno* XXXVIII. *ſed & Hludovico novo Imperatore ejus filio, anno* VII. *Indictione* IV. Nondum nuntius de morte *Lotharii* Imperatoris Romam pervenerat, cùm *Benedictus III.* hoc Diploma dedit: & tamen *Lotharius* duobus menſibus & diebus duodecim poſt Leonem IV. obiit, eodémque anno: igitur *Benedictus III.* qui ante obitum *Lotharii* creatus eſt Pontifex, ſucceſſit *Leoni* IV. antequam tertius menſis ab ejus obitu effluxiſſet. Papiſſa igitur in Cathedra Apoſtolica

Apoſtolica non ſedit *Leonem IV.* inter & *Benedictum III.* per duos annos, menſes quinque, & dies quatuor.

Probatur octavò ex *Nicolao I.* Benedicti III. proximo Succeſſore Epiſtola XLVI. data ad Concilii Sueſſionenſis Epiſcopos die VI. Decembris, anni octingenteſimi ſexageſimi ſexti, in quâ ait, quòd cùm ex hac luce *Leo* IV. ſubtractus eſſet, *Benedictus III.* ipſi ſucceſſit. Qui loquendi modus ſignificat, ipſi ſtatim, proximè & immediatè ſucceſſiſſe, ac proinde fœminam medio inter utrumque tempore in Cathedra Pontificia non ſediſſe. *Apoſtolicæ*, inquit, *Sedis Pontifex Leo, qui fratris Hincmari propoſitum noverat, ab hac luce ſubtractus eſt: cùmque ſanctæ memoriæ Benedictus Vir Apoſtolicus ei ſucceſſiſſet in Ordine Pontificatûs, rursùs Reverendus Hincmarus arma præparat, & eidem Summo Præſuli tanquam ſuarum inexperto verſutiarum latenter ſubrepit.*

Probatur nonò ex *Photio* Romanæ Eccleſiæ hoſte infenſiſſimo, qui Lib. I. de Spiritus Sancti Proceſſione adversùs Latinos, laudato ab *Allatio* in Confutatione Fabulæ de Papiſſa, Pontifices Romanos, illo ipſo tempore quo vivebat, Romanam Eccleſiam regentes enumerans, nullam inter eos Papiſſæ mentionem, facit, ſed diſertiſſimis verbis *Leoni IV. Benedictum III.* ſubjungit. *Heri*, inquit, *& nondum ſecunda generatio præteriit, nobilis ille Leo, qui & miraculis editis poteſt gloriari, omnem omnium excidens prætextum Hæreticorum... Sed & mitis & manſuetus, & aſceticis certaminibus illuſtris inclitus Benedictus, poſt eum in Archieratico Throno Succeſſor, hoc idem & amplectendo & confirmando haud ſecundus eſſe nitebatur, licèt tempore ſecundus eſſet.* His addit in *Nicolaum* Pontificem *Benedicti* Succeſſorem jurgia, tacito licèt ejus nomine: Poſtremò *Joannis* & *Hadriani* meminit. Si mulier in Cathedra Romana ſuis temporibus ſediſſet, id certè homo turbulentus & Romanæ Eccleſiæ hoſtis procaciſſimus minimè ſiluiſſet.

Probatur decimò ex *Metrophane* Smyrnæo, Romanæ Sedis hoſte altero, qui Pontificum ſui temporis catalogum texens, libro quem de Spiritus Sancti divinitate, ejúſque ex ſolo Patre Proceſſione conſcripſit, *Benedictum* immediatum *Leonis* Succeſſorem agnoſcit, *Benedicti* Succeſſores, *Nicolaum I. Hadrianum II. Joannem VIII.* commemorat: de Papiſſa ne verbum quidem habet, hoc Sedis Romanæ dedecus minimè prætermiſſurus, ſi tale quid contigiſſet.

Probatur undecimò ex *Styliano* Neocæſareæ Euphrateſinæ Epiſcopo, in Epiſtola quam cum Epiſcopis pro veritate & unitate Catholica fœderatis, reliquiſque Presbyteris, Diaconis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, omnibúſque Cœnobiorum Præfectis, ad *Stephanum* Papam ſcripſit, in quâ malas artes *Gregorii Syracuſani*, aliorúmque Photianæ factionis proſequitur. In ea enim *Benedictum III. Leonis IV.* immediatum Succeſſorem agnoſcunt. *Leone inde*, inquiunt, *Beatiſſimo Pontifice ex humanis ſublato, illi rurſum Benedicto Pontifici Romano, qui Leoni ſucceſſit, de iiſdem rebus moleſti fuerunt. Verùm Sanctiſſimus Benedictus, re diligenter examinata, Sententiam adversùs illos, ut Ignatius eam tulerat, pronuntiavit.*

Probatur duodecimò ex Breviario Synodi VIII. Oecumenicæ, quod in Embolo ſeu Porticu magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, poſt annos triginta tres, primo ſcilicet *Formoſi* anno affixum eſt. Hoc enim Monumento Eccleſia illa teſtata eſt, nullum alium immediatè poſt *Leonem* IV. Romæ in Cathedra Pontificia ſediſſe, niſi *Benedictum III.* En hujus Breviarii verba: *Photius*

A *quadraginta quinque annis, ad hodiernum uſque diem, palam anathemate feritur à Leone Papa, uſque ad Formoſum. Nam annos undecim anathematizatur ſecularis & laicus, tanquam qui cum Gregorio Syracuſano exauctorato anathematizatóque communicaret, & alios triginta quatuor, poſtquam ſacris initiatus eſt. Etenim Leo Pontifex, & Benedictus, & Nicolaus, Gregorium propter varias cauſas anathemate damnabant. Ubi verò Photius à damnato conſecratus eſt, cùm propter alia ipſius facinora, tum quòd ſacris à Gregorio eſſet initiatus, anathematizatur à novem Romanis Pontificibus, Leone, Benedicto, Nicolao, Hadriano, Joanne, Marino, Hadriano altero, Stephano,*
B *& Formoſo.* Eccleſia Conſtantinopolitana quadraginta quinque annos, qui ab exordiis *Leonis* IV. anno DCCCXLVII. ad initia *Formoſi* anno DCCCXCI. interfluxerunt, inter novem Pontifices partitur, quos propriis deſignat nominibus: nullum ergo tempus ſupereſt quod aſſignetur Papiſſæ: nam ſi duos annos & quinque menſes, quibus illam ſediſſe fabulatores effutierunt, addas reliquis Romanorum Pontificum in Breviario laudato VIII. Synodi appellatorum, anni excommunicationis Photii non erunt quadraginta quinque, ſed quadraginta ſeptem & ampliùs.

C Probatur decimo-tertiò. Si Romana Sedes fœminæ Pontificatu dedecorata fuiſſet, Græcis non exprobraſſet tantâ confidentiâ *Leo Nonus* fœminam in Sedem Conſtantinopolitanam irrepſiſſe; aut certè ipſi iſtud opprobrium in Sedem Romanam retorſiſſent. Ad id Græcis exprobravit *Leo Nonus*, nec legimus uſpiam ipſos ſimile dedecus Eccleſiæ Romanæ objeciſſe. Argumento itaque eſt meram fabulam eſſe Joannæ fœminæ Pontificatum. Verba *Leonis* in Epiſtola ad *Michaelem* Patriarcham Conſtantinopolitanum hæc ſunt: *Abſit autem ut velimus credere, quod publica fama non dubitat aſſerere, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ contigiſ-*
D *ſe, ut eunuchos contra primum Sancti Concilii Nicæni Capitulum promovendo, fœminam in Sede Pontificum ſuorum ſublimaſſet aliquando. Hoc tam abominabile ſcelus, deteſtabiléque facinus etſi enormitas ipſius vel horror, fraternáque benevolentia non permittit credere: conſiderata tamen incuriâ veſtrâ erga ſanctorum cenſuram Canonum, quia eunuchos & aliqua parte corporis imminutos, non ſolùm ad Clericatum, ſed ad Pontificatum etiam indifferenter & ſolemniter adhuc promovetis, fieri potuiſſe penſamus.*

Probatur decimo-quartò. Nemo Romæ legitimus unquam Pontifex creatus fuit per annos plus
E minùs nongentos à *S. Petro* Apoſtolo uſque ad *Formoſum*, qui ab ineunte ætate Romana in Eccleſia educatus non eſſet, & per omnium Ordinum Eccleſiaſticorum gradus ad Diaconatum ad minùs, vel Sacerdotium ſaltem non aſcendiſſet. Quod facilè Pontificum ſeriem conſideranti inviolabiter obſervatum fuiſſe perſpicuum erit. Incredibile igitur eſt quòd fœmina ignota, incertæ originis & patriæ, ſine ullo Ordine & teſtimonio anteactæ vitæ, ita inconſultò Pontifex fieri potuerit.

Probatur decimo-quintò ex præcipuo fabulæ
F caractere, quòd ſcilicet nullo coævorum aut ſupparium auctorum fulta teſtimonio, ab aliquo recentiori Scriptore vulgata, ſenſim novis aucta fuerit circunſtantiis. Narrationem de Papiſſa primus vulgavit *Marianus Scotus*, qui anno milleſimo vigeſimo-octavo ortus eſt, & anno milleſimo quinquageſimo-ſexto ſolemniter profeſſus, defunctus anno milleſimo octogeſimo-ſexto, qui ducenteſimus & trigeſimus erat à creatione *Benedicti III.* Hanc vulgavit nullo fretus coævorum aut ſupparium Scriptorum teſtimonio, immò ipſis repugnantibus, Lupo ſcilicet Ferrarienſi, Ado-

no

ne Viennenſi, Anaſtaſio Bibliothecario, Hincmaro, Nicolao I. Annalibus Bertinianis, Photio, Styliano, Eccleſiâ totâ Conſtantinopolitanâ, Luitprando, Flodoardo, &c. ſenſimque aucta eſt hæc narratio, & multis adornata circunſtantiis ab aliis Auctoribus qui *Marianum* ſecuti ſunt. Fabulæ igitur proprium caracterem habet. *Marianus Scotus* ſcripſerat ad annum DCCCLIII. *Leoni IV.* ſucceſſiſſe *Joannem* fœminam duobus annis, quinque menſibus, & quatuor diebus. *Martinus Polonus*, qui obiit anno circiter milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo, id eſt, annis centum octoginta quatuor poſt obitum Mariani Scoti, & quadringentis viginti quinque poſt electionem Benedicti III. ſive potius *Martini Poloni* Interpolator, ſcripſit fœminam illam vocatam fuiſſe *Joannem Anglicum*, ex Moguntia oriundam; in ſolemni ſupplicatione peperiſſe, Templum inter *S. Clementis* & Coliſæum, atque in hujus execrationem facinoris ſupplicationes ſolemnes per hanc deinceps viam non tranſiiſſe. *Theodericus Niemius*, qui anno circiter milleſimo quadringenteſimo decimo-tertio ſcribebat, addidit ſtatuam in memoriam iſtius eventus erectam fuiſſe. *Guillelmus Brevin*, qui de ſeptem præcipuis Romæ Eccleſiis ſcripſit; & *Platina* qui obiit anno milleſimo quadringenteſimo octogeſimo primo, annis trecentis nonaginta quinque poſt obitum *Mariani Scoti*, & ſexcentis viginti & ſex poſt exaltationem *Benedicti III.* ſellam perforatam commenti ſunt, in quâ ſexus novi Pontificis exploraretur. Alii centum poſt annos addiderunt Papiſſam illam non meretricem tantùm, ſed præſtigiatricem fuiſſe. Alii denique ipſam coronaſſe *Ludovicum II.* Imperatorem: adeò ut vix quadringenti & ſexaginta ſatis fuerint anni ad iſtius monſtri formationem, quod *Marianus Scotus* informe in lucem emiſerat.

Objiciunt adverſarii I. *Mariani Scoti* teſtimonium, cujus verba Propoſitioni præmiſſa ſunt. Secundò teſtimonium *Martini Poloni* Ordinis FF. Prædicatorum, qui *Nicolai III.* Pontificis Maximi Pœnitentiarius fuit. Tertiò teſtimonium *Sigeberti* in Chronico ad annum DCCCLIV. ubi hæc habet: *Fama eſt hunc Joannem fœminam fuiſſe, & uni ſoli familiari tantum cognitam, qui eam complexus eſt, & gravida facta peperit, Papa exiſtens. Quare eam inter Pontifices non numerant quidam. Ideo nomini numerum non facit.*

Quartò teſtimonium *S. Antonini* Florentini Archiepiſcopi, P. II. Chronicorum Tit. XVI. Cap. I. §. VI. ubi hanc de Papiſſâ narrationem exſcribit ex *Martino Polono*, quem laudat. *Poſt hunc Leonem*, inquit; *Martinus in Chronica ſua poſuit Joannem natione Anglicum. Qui ſedit anno Domini DCCCL. in Cathedra Petri annis duobus, menſibus tribus diebus ſex. Quo mortuo, ceſſavit Papatus menſe uno. Hic, inquit Martinus, ut aſſeritur, fœmina fuit, & in puellari ætate à quodam ſuo amaſio in habitu virili Athenas adducta, ſic in diverſis ſcientiis profecit, ut nullus ſibi par inveniretur, adeo ut poſt Romæ in triviis legens, magnos Magiſtros diſcipulos & auditores haberet. Et cùm in urbe in ſcientia & vita magnæ opinionis eſſet, in Papam concorditer eligitur poſt Leonem: Sed in Papatu per ſuum familiarem impregnatur. Verum tempus partus ignorans, cùm de S. Petro in Lateranum tenderet, anguſtiata in partu, inter Eccleſiam S. Clementis & Coliſæum peperit in via. Et in partu mortua, ibidem ſepulta dicitur. Et quia Papa eamdem viam ſemper obliquat, cùm Lateranum accedit, creditur à pleriſque quòd ob deteſtationem facti hoc faciat. Nec ponitur in Catalogo Summorum Pontificum, propter mulieris ſexum.*

Quintò objiciunt teſtimonium *Platinæ* in lib. de Vitis Pontificum, in Joanne VIII. *Joannes*, inquit, *Anglicus, ex Moguntiaco oriundus, malis artibus (ut aiunt) Pontificatum adeptus eſt. Mentitus enim ſexum, cùm fœmina eſſet, adoleſcens admodùm Athenas cum amatore viro doctо proficiſcitur: ibique præceptores, bonarum artium audiendo tantum profecit, ut Romam veniens, paucos admodum etiam in ſacris Literis pares haberet, nedùm ſuperiores. Legendo autem & diſputando doctè & acutè, tantum benevolentiæ & auctoritatis ſibi comparavit, ut mortuo Leone, in ejus locum (ut Martinus ait) omnium conſenſu Pontifex crearetur. Verùm poſtea à ſervo compreſſa, cùm aliquandiu occultè ventrem tuliſſet, tandem dum ad Lateranenſem Baſilicam proficiſceretur, inter theatrum (quod Coloſæum vocant à Neronis Coloſſo) & Sanctum Clementem, doloribus circumventa peperit: eóque loci mortua, Pontificatus ſui anno ſecundo, menſe uno, diebus quatuor, ſine ullo honore ſepelitur. Sunt qui ob hæc ſcribant, Pontificem ipſum, quando ad Lateranenſem Baſilicam proficiſcitur, deteſtandi facinoris causâ, & viam illam conſultò declinare, & vitandi ejuſdem erroris causâ, dum primò in Sede Petri collocatur, ad eam rem perforata, genitalia ab ultimo Diacono attrectari. De primo non abnuerim. De ſecundo ita ſentio; Sedem illam ob id paratam eſſe, ut qui in tanto Magiſtratu conſtituitur, ſciat ſe non Deum, ſed hominem eſſe; & neceſſitatibus naturæ, utpote egerendi ſubjectum eſſe; unde meritò Stercoraria Sedes vocatur.*

Objiciunt ſextò ſtatuam quamdam marmoream, quæ velut illius hiſtoriæ monimentum poſita fuit ad ipſam viam in qua Papiſſa pepererat, Mulierem ſcilicet adumbrabat cum infante. Quæ ſtatua ibi per multos annos ſpectantibus Summis Pontificibus ſuperſtes viſa eſt, donec aliquo ex illis jubente, in Tyberim dejecta fuit. Quin & Senis in majori Templo, inter Pontificum Romanorum ſtatuas *Joannæ* Papiſſæ ſimulachrum collocatum fuit, uſque ad *Clementis VIII.* Pontificatum.

Reſpondeo ad primum, *Mariano Scoto*, qui annis centum ſeptuaginta tribus poſt *Benedicti III.* exaltationem natus eſt, non eſſe adhibendam fidem ſpreta coævorum & ſupparium Scriptorum auctoritate.

Reſpondeo ſecundò, in ſinceris *Mariani Scoti* Codicibus hanc fabulam non fuiſſe exaratam, ut, teſtatur Scriptor non ignobilis, qui Metropolim *Alberti Kramzii* Notis illuſtravit, ad Lib. II. pag. c. Editionis Colonienſis anni MDLXXIV. etſi Notam illam Typographi Francofurtenſes eraſerint, ut obſervat *Leo Allatius*. Certè nullus ex hujus fabulæ Aſſertoribus poſt *Marianum Scotum*, illius teſtimonium laudavit, ſi recentiores excipias, quod argumento eſt ipſum aut de Papiſſa omnino ſiluiſſe aut dubitanter locutum eſſe. Hinc Ptolomæus Lucenſis Lib. XVI. Hiſtoriæ, Cap. VIII. hæc habet de Leone Quarto: *Omnes quos legi, præter Martinum* (Polonum) *tradunt poſt Leonem Quartum fuiſſe Benedictum III. Martinus autem Polonus ponit Johannem Anglicum VIII.*

Præterea *Mariani Scoti* frequentes anachroniſmi in annis Pontificum, & graviſſimæ contradictiones in Chronologia illius ætatis quâ Papiſſam ſediſſe memorat, fidem ipſi abrogant, ſi verè memoravit, oſtendúntque in illorum temporum hiſtoria peregrinum fuiſſe. Id uno aut altero exemplo manifeſtum fiet. Ad annum Chriſti octingenteſimum quadrageſimum quartum, *Lotharii* Imperatoris, (ſecundùm ejus Chronologiam) quartum, notat *Sergium* Pontificem à *S. Petro* centeſimum primum tenuiſſe Sedem Apoſtolicam tribus annis. Et ad annum octingenteſimum qua-

dragesimum ſeptimum, notat *Sergium* Papam obiiſſe, ipſique ſucceſſiſſe *Leonem IV.* qui ſedit octo annis. At Sergius II. præter tres annos, unum menſem & duos dies Pontifex numeravit. Sedit ſiquidem à decima Februarii anni octingenteſimi quadrageſimi quarti, ad duodecimam Aprilis anni octingenteſimi quadrageſimi ſeptimi. Leo vero IV. ſedit tribus menſibus & quinque diebus ſupra octo annos, nempe à duodecima Aprilis anni octingenteſimi quadrageſimi ſeptimi, ad decimam ſeptimam Julii anni octingenteſimi quinquageſimi quinti. Cùm igitur ſoleat in aliorum Pontificatu dies & menſes numerare, quos in Papiſſa etiam ipſa tam accuratè notavit, patet ipſum fuiſſe in duobus iſtis Pontificibus deceptum. Rurſus octavus *Leonis IV.* annus inchoatus ſive die Martis duodecima Aprilis anni octingenteſimi quadrageſimi ſeptimi, ſecundùm veram Chronologiam, ſive die Jovis decima Februarii ejuſdem anni, ſecundùm *Marianum*, paribus diebus deſinere debebat anno octingenteſimo quinquageſimo quinto. Delirabat igitur *Marianus Scotus*, quando ad annum octingenteſimum quinquageſimum tertium, *Lotharii* Imperatoris decimum-tertium, *Leonis* verò *Quarti* ſeptimum, ſcripſit *Leonem* obiiſſe prima Auguſti, cui ſucceſſit *Joannes* fœmina duobus annis, quinque menſibus, & quatuor diebus. Itaque ſibi ipſi contradicit Auctor fabulæ de Papiſſa.

Item obitum *Leonis IV.* ad primam Auguſti, anni octingenteſimi quinquageſimi tertii, referri non poſſe, ut retulit *Marianus*, patet ex eo quòd octava Decembris ſequentis Romæ congregavit Concilium LXVII. Epiſcoporum, in quo XLII. Canones conditi ſunt, & *Anaſtaſius* Preſbyter Cardinalis Tituli S. *Marcelli* canonicè depoſitus, ut docet Sententia in eum lata, quæ legitur in Collectionibus Conciliorum ſub hoc titulo: *Imperantibus Dominis piiſſimis perpetuis Auguſtis, Lothario à Deo coronato, pacifico, & magno Imperatore, anno trigeſimo ſeptimo, Ludovico à Deo coronato ejus filio, novo Imperatore, anno quinto, menſe Decembrio, die octava, Indictione ſecunda, in civitate nova, cujus vocabulum, Leoniana* * *eſt, intra Eccleſiam Beatiſſimi Petri Apoſtolorum Principis conditum eſt.* Iſtud autem Concilium anno ſeptimo *Leonis IV.* eadem Indictione & menſe congregatum, teſtatur etiam *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Leonis IV.*

* Le Bourg S. Pierre.

Anno ſequenti, Chriſti ſcilicet octingenteſimo quinquageſimo quarto, qui ſecundum *Marianum*, Papiſſæ ſecundus eſſe debuiſſet, Leo IV. Leopolim urbem duodecimo à Centumcellenſi civitate milliario condidit. Eodem anno contigerunt quæ refert *Anaſtaſius Bibliothecarius*. Quidam ſcilicet Daniel Magiſter Militum *Gratianum* Militum etiam Magiſtrum, & Romani Palatii Præfectum, proditionis accuſavit, & quòd Urbem Græcis tradere decreviſſet. Quam ob cauſam *Ludovicus* Imperator Romam ſe contulit, ubi à *Leone IV.* exceptus eſt. *Gratiano* deinde purgato, convictóque falſitatis & calumniæ *Daniele*, Imperator abiit, & non multos poſt dies *Leo IV.* obdormivit in Domino, XVI. Kalendas Auguſti, id eſt, die decima ſeptima Julii anni Chriſti DCCCLV. Totum itaque tempus quod *Joannæ* ſuæ Pontificatui aſſignat *Marianus*, nempe à prima Auguſti anni DCCCLIII. qua die perperam ſcribit obiiſſe *Leonem IV.* uſque ad annum DCCCLV. ad annos ipſius *Leonis ſpectat*.

Neque verò una hæc eſt *Mariani Scoti* hallucinatio. Notat nempe ad annum Chriſti DCCCLVII. Junioris *Lotharii* tertium, *Benedictum III.* ſediſſe duobus annis, ſex menſibus, & ſex diebus. Certum autem eſt *Benedictum* in Sedem Apoſtolicam exaltatum fuiſſe die Dominica XXIX. Septembris anni DCCCLV. Sed *Mariano* demus electum fuiſſe *Benedictum* prima Januarii anni DCCCLVII. ſi duobus annis, ſex menſibus, & ſex diebus ſedit, neceſſe eſt ipſum obiiſſe ſexta Junii anni DCCCLIX. Cur ergo *Nicolai I.* electionem rejicit *Marianus* ad annum DCCCLX. cùm poſt obitum *Benedicti III.* qui contigit die Veneris octava Aprilis anni DCCCLVIII. *Nicolaus I.* conſecratus fuerit die Dominica vigeſima-quarta ejuſdem menſis, ut notat *Anaſtaſius Bibliothecarius*?

Ad alterum teſtimonium, quod eſt *Martini Poloni*, reſpondeo I. Chronicon ipſius fuiſſe interpolatum, fabulámque de Papiſſa in Codice MS. Vaticanæ Bibliothecæ omnium antiquiſſimo & integerrimo deſiderari, ut *Leo Allatius* teſtatur. Et quidem *Martini Poloni* Chronicon jam olim interpolatum fuiſſe obſervarat *Suffridus Petrus*, ideóque fide MSS. Codicum emendatum, edi curaverat Antuerpiæ typis Plantinianis anno MDLXXXIV. Verùm narrationem de Papiſſa in ejus Hiſtoriam aliena manu intruſam fuiſſe, ope Codicum illorum quibus uſus eſt, nuſquam deprehenderat; quare fabellam hanc, ut eam legerat, vulgavit. Obſervavit tamen Codices MSS. neque excuſos omnes, neque ſingulos inter ſe convenire, & in Codice Tongerloënſi MS. nec numerum, nec nomen haberi in Catalogo Pontificum, ſed *Leoni IV.* narrationem illam de Papiſſa, veluti fabulamentum, appendicis loco adjectam.

Reſpondeo ſecundò, Martiniani Chronici Interpolatorem multa inſeruiſſe narrationi ſuæ de Papiſſa quæ ipſam deſtruant, & putidam fabulam eſſe probent. Athenas in puellari ætate profectam fabulatur ut litteris operam daret, cùm nullum jam eſſet Athenarum nomen, atque ibi exanguis jaceret Academia, potiorique ratione de iis dici poſſet iis temporibus, quod de earum ſtatu ſua ætate *Syneſius* ſcripſerat Epiſtola XXXV. *Nihil jam Athenæ ſplendidum habent præter celeberrima locorum nomina, ac velut ex hoſtia conſumpta ſola pellis ſupereſt animalis, quod olim aliquando fuerat, indicium. Sic inde deductâ Philoſophiâ, reſtat ut oberrando Academiam ac Lycæum mireris, atque etiam variam illam Porticum à qua Chryſippi ſecta nomen accepit; quæ quidem minimè nunc varia eſt. Nam Proconſul tabulata ſuſtulit, in quæ artem omnem ſuam Polygnotus Thaſius contulerat. Nunc itaque noſtra ætate Ægyptus alit, quæ ab Hypatia ſapientiæ ſemina ſuſcepit. Athenæ verò quondam civitas fuit, Sapientum domicilium: nunc eam mellatores celebrant.* Addit Martiniani Chronici Interpolator, *Joannam*, poſtquam Romæ fuit per biennium legens, magnos Magiſtros auditores & diſcipulos habuiſſe, & cùm in urbe vitâ & ſcientiâ magnæ opinionis eſſet, in Papam concorditer electam. Quod falſitatis ex eo convincitur, quòd nonniſi Preſbyteris vel Diaconis Cardinalibus in Romana Eccleſia enutritis & inſtitutis, & qui per multos annos in florentiſſimo Clero militaſſent, Pontificiam deferri dignitatem perpetua conſuetudo tunc fuerit. Tertiò hanc fœminam in Papatu à ſuo familiari imprægnatam ait, & cùm ad Lateranum pergeret, inter Eccleſiam S. Clementis & Coliſæum peperiſſe. Scilicet quæ ante Pontificatum amatorem habuerat ſine partu aliquo, Pontifex facta, jam ſenex peperit! Et nemo uterum intumeſcentem animadvertit! Incredibile certè eſt Romanos omnes, exteróſque Romam confluentes, adeo ſtupidos & ineptos fuiſſe, ut nemo fuerit, qui à maſculo fœminam ore, actis, totiúſque corporis habitu, non internoverit, & fœminam quidem novem menſibus gravidam, tot moleſtiis quæ partum præviæ ſunt

ſunt circumventam : idque ſervis, familiaribus, Medicis, Aulicis incompertum. Subdit *Martini* Interpolator, quia Pontifex eamdem viam ſemper obliquat, credi à pluribus quod ob deteſtationem facti hoc faciat. Verùm non ea cauſa eſt cur Summi Pontifices ab illa via deflexerint, ſed quòd comitatui Pontificio incommoda eſſet, utpote anguſta nimis & anfractuoſa, nec Eccleſiaſticæ Curiæ pompaticus equitatus illàc facilè tranſire poſſet. Quamquam nec Romani Pontifices defuerint quorum veſtigiis cohoneſtata fuerit illa via ab illo anno quo fingitur à fabulatoribus *Joannæ* Papiſſæ partus, teſte *Onuphrio Panvinio* in Notis ad *Platinam*.. Denique nec Interpolator ipſe *Martini Poloni* ſuam illam de Papiſſa narrationem diſertè affirmando tradit, ut veram hiſtoriam; ſed ut populari ac incertâ famâ jactatam. *Hic*, inquit, UT ASSERITUR, *fœmina fuit .... Et in partu mortua*, IBIDEM SEPULTA DICITUR ... *Et quia Papa eamdem viam ſemper obliquat*, CREDITUR A PLERISQUE, *quòd ob deteſtationem facti hoc faciat.*

Ad tertium teſtimonium, quod eſt *Sigeberti*, reſpondeo, Hanc de Papiſſa laciniam, quæ cum antecedentibus non cohæret, aſſutam fuiſſe Chronico *Sigeberti* aliena manu, ut conſtat ex autographo Cœnobii Gemblacenſis, quod à *Miræo* editum eſt, in quo deſideratur. Unde *Sandovallii* Cardinalis Index Expurgatorius pag. 109. in editionibus *Sigeberti*, in quibus hoc aſſumentum legitur ad annum 854. hæc ad marginem adſcribi jubet : *Hos quinque verſus de Papa Joanne ſuppoſititios eſſe, nec reperiri in autographo, affirmant Viri Docti.* Nec levis conjectura eſt, quòd *Vincentius Bellovacenſis*, Speculi Hiſtorialis lib. XXV. Cap. XXXVI. & *Guillelmus Nangiacus* in Chronico, qui *Sigebertum*, in hiſtoriis præſertim horum temporum de verbo ad verbum bona fide deſcripſerunt, Papiſſæ nec per ſomnium meminerint. Adde quòd Papiſſæ fabula cum iis cohærere non poteſt, quæ ſubdit *Sigebertus* ad eumdem annum, his verbis : *Benedictus Romanæ Eccleſiæ centeſimus ſecundus præſidet. Hoc conſpiratione malignorum depoſito, Anaſtaſius Præſulatum invadit : ſed Anaſtaſio à Legatis Imperatoris Lotharii dejecto, & in carcerem truſo, Benedictus honorificè relocatur.* Hæc, inquam, verba fabulam de Papiſſa deſtruunt, eámque à *Sigeberto* aſſertam non fuiſſe demonſtrant; quia vel eò adductus eſſet ut eodem tempore *Benedictum III.* cum *Joanne* fœmina in Sede Pontificia collocaret, vel ut contraheret annos *Leonis Quarti*, eique non octo ſed ſex dumtàxat aſſignaret, ut duobus annis ſediſſe Papiſſa diceretur.

Ad quartum teſtimonium, quod eſt *S. Antonini*, Reſpondeo Sanctum Archipræſulem ab Interpolatore *Martini Poloni* deceptum, ejus dumtaxat verba primò referre, deinde ea addere quibus diſertè ſignificat totam illam narrationem ſibi de falſitate ſuſpectam vehementer eſſe, ob ſilentium maximè Vincentii Bellovacenſis, & Joannis de Columna. *Verè*, inquit, *valde mirandum*, » *& cum Paulo clamandum* : O altitudo divitiarum » ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſi» bilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! *ſi verum fuit quod vulgò dicitur, ut iſte refert. Et quoddam ſignum ſculpturæ marmoreæ in via ubi hoc contigit, ob hujus rei memoriam poſitum dicitur. Vincentius tamen in Speculo Hiſtoriali, & Joannes de Columna nihil de hoc referunt. Sed etſi fuit verum, nulli tamen ex hoc ſalutis præjudicium : quia nec Eccleſia tunc fuit ſine capite, qui eſt Chriſtus, unde influxum gratiæ percipit*, &c.

Ad quintum teſtimonium, ſcilicet *Platinæ*, Reſpondeo, ipſum politiori dumtaxat latinitate ornaſſe fabulam ab Interpolatore Martiniani Chronici vulgatam, nec tamen eam aſſeruiſſe, aut credi voluiſſe, immò ſatis ſignificaſſe quòd fabularum numero & loco habenda eſſet. *Hæc quæ dixi, vulgò circumferuntur, incertis tamen & obſcuris Auctoribus : quæ ideo ponere breviter & nudè inſtitui, ne obſtinatè nimium & pertinaciter omiſiſſe viderer, quod fere omnes affirmant. Erremus etiam nos hac in re cum vulgo : quamquam appareat, ea, quæ dixi, ex his eſſe, quæ fieri poſſe creduntur.*

Quod verò de ſede perforata ad explorandum ſexum deſtinata ab inimicis Romanæ Eccleſiæ, vel ab imperitis vulgatum eſt, id fabuloſum prorſus eſſe *Platina* teſtatur, atque Pontificem in ſede illa perforata collocari, ut ſe hominem eſſe & neceſſitatibus naturæ obnoxium meminerit; unde ſedes illa ſtercoraria nuncupatur, & cùm in illa ſedet novus Pontifex, canit Chorus : *Suſcitat de pulvere egenum, & de ſtercore elevat pauperem, ut ſedeat cum Principibus, & ſolium gloriæ teneat.* Id porro fit, non ante electionem, ſed cùm Lateranenſem Baſilicam prima vice ritu ſolemni ingreditur. Ad quid igitur commentitia illa ſexûs exploratio?

Obſervarunt accuratiùs alii Antiquitatis Eccleſiaſticæ periti, Sedem Lapideam, quæ *Stercoraria* dicebatur, in Porticu Baſilicæ Lateranenſis collocatam, ſic appellatam fuiſſe, non ex forma (neque enim pertuſa eſt ut aliæ duæ porphyreticæ, ante Capellam S. Silveſtri quondam poſitæ, in quibus Pontifex recèns conſecratus ſedebat) ſed ex verſu Pſalmi qui Pontifice in ea ſedente canebatur, *& de ſtercore erigit pauperem.* De his Sedibus prima mentio occurrit apud *Cencium*; uno ſæculo ante natam fabulam de Papiſſa Johanna. Cæterùm non alia de cauſa Sedes illas pertuſas fuiſſe veriſimile eſt, quàm quòd in antiquis Romanorum Thermis repertæ, ob materiæ pretium, non ob formam, aptæ judicatæ ſunt ad novi Pontificis ſeſſionem.

Nec omittendum, *Platinæ* ſubleſtam eſſe fidem, qui in Pontifices pleroſque parum æquus fuit, virulento & mendaci calamo interdum ultus injuriam, à *Paulo Secundo* ſibi, ut exiſtimabat, illatam, à quo ſcilicet in carcerem detruſus fuerat ob ſuſpicionem ſeditionis in ejus Sanctitatem concitatæ.

Ad ſextum argumentum, quod à ſtatuis quibuſdam arceſſunt, Reſpondeo, eam quæ olim Romæ viſebatur, mulieris ſpeciem non præ ſe tuliſſe, nec infantem recèns natum & pannis involutum, vel inter matris ubera poſitum adumbraſſe, ſed puerum grandiorem qui præire videretur. Quamobrem priſcum potiùs Ethnicorum Sacerdotem ad ſacrificium præeunte Miniſtro pergentem, aut aliquod Gentilium Numen, hanc ſtatuam referre, viri rei antiquariæ periti pridem obſervarunt : maximè cùm altera manu palmæ ramum humero innixum deferret, quod Summorum Pontificum inſigne non eſt, qui crucem, aut claves manibus geſtantes effinguntur. Statua autem illa tempore *Sixti V.* Pontificis Maximi ſublata eſt, qui viam in qua poſita erat, rectiorem duci & amplificari curavit, ut & plures alias, ad Urbis decorem & ornamentum.

Statua verò Templi Senenſis Papiſſam quidem referebat, ſed ſculptoris errori & licentiæ ac nimiæ Senenſium conniventiæ, vel imperitiæ eorum qui opus curabant, tribuendum eſt, illúdque Horatii revocandum in memoriam :

Pictoribus atque Poëtis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Nec mirum quod Sculptor fœminam inter

Pontifices eſſinxerit, cùm eam Baptiſta Mantuanus Ordinis Carmelitarum Prior Generalis ſtylo Poëtico adumbrarit, ita canens:

Hic pendebat adhuc ſexum mentita virilem
Fœmina, cui triplici Phrygiam diademate Mitram
Extollebat apex, & Pontificalis adulter.

Par utriuſque, Sculptoris ſcilicet, ac Poëtæ licentia. Hanc autem ſtatuam *Clemens VIII.* Pontifex Maximus ac doctiſſimus, è Senenſi Templo dejici, auferrique juſſit, réſque confecta eſt agente Illuſtriſſimo Cardinali *Baronio* apud Cardinalem Senentem, & ipſo apud Magnum Hetruriæ Ducem, ut teſtatus eſt idem *Baronius* in Epiſtola ad *Florimondum Ræmundum*, quam *Florimondus* ipſe exhibet in Fabula Joannæ Papiſſæ, Cap. XXII.

Unde ortæ Joannæ Papiſſæ fabulæ.

Unde autem ortum habuerit hæc fabula, Viri Eruditi inquirunt, & ſuas proponunt conjecturas. *Joannes Aventinus* in Bojorum Annalibus lib. IV. ei fundamentum dediſſe cenſet Joannem Nonum, *Albertus*, inquit, *locupletiſſimus Etruriæ Princeps Ravennam, Bononiam, Romam in poteſtate habuit. Ejus ſocrus Theodora, ſcortum nobile atque imperioſum, Romæ dominabatur, Joannémque Nonum, amatorem ſuum, Bononienſibus primò, deinde Ravennatibus, poſtremò Romanis impoſuit, Primariúmque Sacerdotem creavit. Unde fabellam ortam crediderim, quæ temere vulgarit, hiſce temporibus fuiſſe Sacerdotem Maximum fœminam, quæ appellata ſit Joanna.*

Onuphrius Panuinius in Notis ad *Platinam*, cenſet hanc fabulam ortum habuiſſe à *Joanne XII.* Pontifice in omnem libidinem effuſo. *Sed quoniam*, inquit, *omnia inſignia mendacia ab aliqua veritate originem habent, hanc fabulam ex Joannis Papæ XII. viri impuri vita manaſſe crediderim. Is Joannes per vim Patris Alberici Romani Principis potentiâ, adhuc penè adoleſcens, Papa factus, aliquot concubinas, ut Luitprandus Ticinenſis illorum temporum ſcriptor lib. 6. Cap. 6. & 7. tradit, habuit. In his præcipua erant Joanna, Rayneria, & Stephana. Ex Joanne igitur Papa, & ejus item ſcorto Joanna, ad cujus fortè arbitrium, tanquam Papa, omnia Romæ pendebant, Joannis fœminæ Papæ fabula manavit, quæ proceſſu temporis aucta, in hiſtoriæ auctoritatem imperiti alicujus Scriptoris opera paulatim irrepſit.*

* Lib. III. de Rom. Pontif. Cap. 24.

Bellarminus Cardinalis hanc fabulam inde natam eſſe conjicit, quòd mulier in Sedem Conſtantinopolitanam aliquando irrepſerit, ut Græcis exprobravit *Leo Nonus* in Epiſtola ad *Michaëlem* Patriarcham Conſtantinopolitanum: *Cum enim*, inquit, *rumor eſſet, quamdam fœminam fuiſſe Pontificem Conſtantinopolitanum & deinde paulatim, omiſſo nomine Conſtantinopolitani, remanſiſſet fama & opinio de fœmina Pontifice, & Pontifice univerſali: cœperunt aliqui in odium Romanæ Eccleſiæ dicere, fœminam illam Romanum Pontificem fuiſſe. Et veriſimile eſt, circa tempora ipſius Martini hanc famam exortam.*

Cardinalis *Baronius*, ad annum DCCCLXXIX. à *Joannis VIII.* nimia facilitate fabulæ iſtius originem repetit, qui ſcilicet inſuper habitis Concilii Oecumenici Decretis, *Photium* in Sedem reſtituit Conſtantinopolitanam. *Hinc puto factum*, inquit, (*ſi quæ tamen veritatis vel ſaltem ſpecies mendacii apertiſſimi eſſe potuit*) *quòd ob nimiam Joannis animi facilitatem & mollitudinem, abjectâ penitus omni virilitate, fractus animo, Sacerdotalis conſtantiæ expers, atque robore enervatus, non Papa, ut Nicolaus & Hadrianus, ſed Papiſſa fuerit contumeliæ loco dictus, utpote quòd qui nec reſiſtere ſciret Eunucho, quique vinceretur à ſemiviro, non vir, ſed eſſet fœmina potius nuncupandus, & ſic nomen contumeliæ transferit poſteris rerum inſciis in veritatis opinionem, atque ita a compluribus decantatum fuerit, Joannem Octavum Papam fuiſſe fœminam: ſicque jactata vulgò eo modo locum invenerit fabula. Ejuſmodi plane ſcommatibus preſcindi ſæpe ſolere levioribus de cauſis Romanos Pontifices a maledicis & otioſis, quis Romæ verſatus ignorat?*

Leo Allatius ad *Thiotam* mulierem Pſeudoprophetiſſam, quæ *Leonis IV.* temporibus Synodali Judicio in Germania damnata eſt, fabulæ de Papiſſa originem revocat. Iiſdem *fere temporibus*, inquit, *quibus in Oriente Imperator* (Michaël Tertius) *flo[illegible] in ſacra, Moguntiaci in Germania mulier, Thiota nomine, ut tradunt Francorum Annales, & Sigebertus in Chronico, res Eccleſiaſticas perturbabat. Etenim novam ſe Prophetiſſam vocabat, uſurpabátque publice docendi munus, & concionandi. Hinc multi, ſacra doctrina poſtpoſita, eam quaſi Magiſtram cælitus deſtinatam ſecuti ſunt. Re poſtea detectâ, Synodali Judicio damnata eſt. Habe, Lector, quod mihi in animo eſt certum, nec ambiguum. Poſterioris Sæculi homines nonnulli, rudes illi quidem & ſimplices, dum audiunt, inter Leonem, & Benedictum, vel ſaltem illo tempore, feminam quamdam Moguntiacam, non tantum prophetaſſe, ſed & prædicaſſe, obiiſſeque alia munia quibus Summi Sacerdotes decorantur, animum a femella, quam nec cogitaſſe tantum ſcelus credunt, avertentes, ad Principem omnium Magiſtram, Petri Cathedram ſcilicet, cujus id munus eſſe optimè norunt, inducunt, & à Germania in Italiam, a Moguntiaco Romam transferunt. Alii, ſceleſti illi quidem, malitioſe totum hoc in innocentiſſimum Petri Thronum traducunt, & Germanicam infamiam honoratiſſimæ Romanæ Eccleſiæ attribuunt. Ut faciliùs fallere poſſint, Joannam iſtam Anglicam, Moguntiacam eſſe volunt; & lepidi fabulatores, perbellis, etſi fictitiis narrationibus veſtiunt, & comptè fucatam exponunt. Nec aliunde mihi videtur veriſimilius, quàm a Moguntiaca iſta, Joannem Moguntiacum originem, cum tempora reſpondeant, habuiſſe.*

Quænam ſit fœlicior ac veriſimilior conjectura, judicium eſto penès lectores; in ſingulis enim ſententiis expendendis immorari nolim, cùm nullius pene momenti eſſe videatur unde fabula tot monumentis convicta originem habuerit.

DISSERTATIO IV.

De Photiano Schiſmate. Et Octavâ Synodo Oecumenica.

§. I.

**Barda, Gregorii Syracuſani, & Photii conſpiratione, Ignatius Conſtantinopolitanus Patriarcha è Sede detruditur.*

DEcimus & tertius agebatur annus ex quo *Michaël Theophili* Imperatoris filius, ſub matris *Theodoræ* prudentiſſimæ religioſiſſimæque fœminæ tutela fœliciſſimè regnabat, cùm egreſſus ex ephebis, per ſeipſum Rempublicam moderari voluit. Fuerant peſſimæ indolis Principi ad omne malum ſeu illectores, ſeu aſſentatores, nequiſſimus Præceptor, & *Bardas Theodoræ* Auguſtæ frater, quem ipſi dederat illa Rectorem.

Hujus

Hujus *Bardæ* malis artibus *Manuël* Magiſter ſive Militiæ Præfectus, & *Theoctiſtus* Magnus Logotheta ſive Cancellarius Imperii à rerum adminiſtratione publicarum amoti. *Manuël* in Ædes ſuas ſecedens, Vitam duxit Monachorum vitæ ſanctitate non imparem. *Theoctiſtus*, quem æmulationis ſtudium ad *Manuëlis* procurandam exauctorationem *Bardæ* adjunxerat, per calumniam ab iniquiſſimo Imperatoris Præceptore accuſatus, quòd Theodoram Auguſtam ad recuperandum Imperium incitaret, ac juvare decreviſſet, eodem agente *Bardâ*, occiſus eſt. Ejus deinde conſilio *Theodora Auguſta* privatam ad ſortem redacta eſt anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-quinto. Tum *Michaël Imperator* rerum omnium adminiſtratione *Bardæ* avunculi arbitrio permiſsâ, quem Curopalatem, deinde Cæſarem creavit; totum ſe ludis, aurigationibus, perpotationibus, omnibuſque voluptatibus dedit, *Neronis* inſtar; effuſæ in omnem intemperantiam libidini addens impietatem, quâ rebus ſacris illudebat. Præerat Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ *Ignatius*, *Michaëlis Rangabis* Imperatoris filius, *Nicephori Auguſti* ex filia *Procopia* nepos, *Leonis Armeni* Tyranni juſſu cum fratribus Eunuchus factus, in inſulam deportatus, concluſúſque in Monaſterio *Satyri*, & poſt egregia virtutum ſpecimina eidem præpoſitus Abbas: Defuncto demum *S. Methodio*, non abſque divinis ominibus, *Theodora Auguſta* agente, Conſtantinopolitanus Patriarcha electus & inauguratus, anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo. Is *Bardam* Imperatoris avunculum, & Regni Moderatorem, quòd repudiatâ uxore, inceſtam cum nuru ſtupri conſuetudinem haberet, Communione privavit, quem paternis admonitionibus emendare fruſtra tentaverat. Ob cenſuram æquiſſimam Sancto Patriarchæ *Bardas* infenſus, ulciſci ſe decrevit occaſione datâ. Atque ut *Ignatium* ob vitæ ſanctimoniam perditiſſimo Imperatori jam inviſum, malis artibus apud ipſum velut reum Majeſtatis faciliùs traduceret, *Michaëli* perſuaſit ut matrem *Theodoram* velari juberet ab *Ignatio*, ne fortè conjugium iniens, maritum ad Imperium, eô deturbatô, provehere niteretur. Auguſtam velare invitam recuſavit *Ignatius*, maximè quòd illi fidem ſolenni juramento, ut moris erat, obſtrinxiſſet, poſtquam Patriarcha inauguratus eſt. Hac arreptâ occaſione, *Bardas* Imperatori ſuggeſſit, Patriarcham *Theodoræ Auguſtæ* partibus penitus addictum, cum ipſa res novas moliri. Quin etiam Gebonianæ factionis reum egit *Ignatium*. *Gebo* vir malè ſanæ mentis, Dyrrachio * nuper venerat, ſe *Theodoræ Auguſtæ* filium ex alio viro jactitans: cui non pauci, ut eſt ingenium plebis ad novitatem propenſum, velut futuro Imperatori adhærebant. Hunc manibus pedibúſque truncatum & oculis orbatum ludibrio habuit Imperator. *Ignatium* verò, inſtigante *Bardâ*, in Inſulam *Terebinthum* relegavit. Miſſi deinde Epiſcopi Aulici, ac Patricii, qui ceſſionem Patriarchatûs ipſi vehementer ſuaderent, Eccleſiaſticæ pacis gratiâ: at invictiſſimus Præſul nec precibus, nec minis adduci potuit ut ſe Epiſcopatu abdicaret. Quam illi conſtantiam, non dignitatis amor, ſed Eccleſiaſticæ libertatis & æquitatis ſtudium, quam ceſſione ſuâ videbat oppreſſam iri, imperabat. Iſta conſtant ex *Nicetа Paphlagone*, in Vita *S. Ignatii*, ex *Curopalate*, ex *Anaſtaſio Bibliothecario* in Præfatione VIII. Synodi, & *Cedreno*.

* De Durat.

§. II.

Photius intruditur in Sedem Conſtantinopolitanam.

Conſtantinopoli tunc degebat *Gregorius* Syracuſanus Epiſcopus, quem *Ignatius* Patriarcha ante aliquot annos ſeditionis, ſchiſmatis, aliorúmque criminum convictum, congregata Synodo depoſuerat. Orientalis Imperii pars adhuc erat Sicilia, & Conſtantinopolitano Patriarchæ parebant illius Provinciæ Eccleſiæ, ex quo illas cum omni Diœceſi Illyriciana *Leo Iſauricus* à ditione Patriarchica Romani Pontificis abſtraxerat. Non mirum itaque quòd *Ignatius* Gregorium Syracuſanum judicarit. Ut autem ejus exauctoratio rata eſſet, *Leonis IV.* Romani Pontificis rogavit aſſenſum, quem ille diſtulit, donec altera pars audiretur, ut conſtat ex Epiſtola IX. *Nicolai I.* Anno octingenteſimo quinquageſimo-ſexto, *Ignatius* ad eumdem Pontificem miſit Acta Synodalia, documentáque omnia, quibus *Gregorii Syracuſani* depoſitio legitimè facta probaretur: quam *Benedictus Tertius* causâ diſcuſſâ confirmavit, ut teſtatur *Nicolaus I.* Epiſtola VI. ad *Photium*, & Epiſtola X. ad Clerum Conſtantinopolitanum; quod & *Stylianus* Neocæſareæ Euphrateſiæ Epiſcopus in Epiſtola ad *Stephanum VI.* Pontificem Maximum confirmat. Hoc inſuperhabito judicio, dignitatis inſignia ſervavit ſemper nequiſſimus *Gregorius*, *Bardâ* patrocinante: cui ut vicem referret, operam illi ſuam contra *Ignatium* Patriarcham pollicitus eſt. Nec implere diſtulit nefaria promiſſa. Non paucos enim Epiſcopos, quos Aulæ peſtilens aura afflaverat, cùm traxiſſet in partes, irregulari facto Conventu, depoſitum dixit *Ignatium*, & *Photium* Patriarcham renuntiavit, inauguravítque, ſex dierum ſpatio ad omnes Ordinum gradus ipſum promovens, primâ ſcilicet die Monachum, alterâ Lectorem, tertiâ Subdiaconum, quartâ Diaconum, quintâ Preſbyterum, ſextâ Epiſcopum ordinans, ut teſtatur *Nicetas*, *in Vita S. Ignatii*.

Photius vir erat nobilitate inſignis, Taraſii quondam Patriarchæ nepos, *Sergii* Patritii frater, Protoſphatarii dignitate ornatus, & Legatus Imperatoris in Perſidem, tunc verò eidem à Secretis Primus; opibus potens, ingenio, & ſæculari literatura nulli ſecundus: cæterùm ambitione impotenti ad quodvis audendum nefas paratiſſimus. Hunc *Bardas* amiciſſimum, ſuíſque devotiſſimum conſiliis habuit: Quo uſus eſt miniſtro ad perſequendum Sanctiſſimum Patriarcham *Ignatium*. Suggeſſit nempe Imperatori *Photius*, *Ignatium* in exilio res novas moliri. Miſſi ſatellites, qui ipſum longiùs deportarent; in *Copronymi* ſepulchro incluſus, fœtore & fame extinctus fuiſſet, niſi viri pii, deluſis, aut præmio conciliatis cuſtodibus, ipſum eduxiſſent. Mutatis ſubinde ſæpiùs carceribus & exilii locis, quaſi nullus ad ipſum cruciandum ſatis aſper crudeli *Bardæ* & immiti *Photio* videretur, famem, verbera, dentium contuſionem paſſus à barbaro milite, cùm Epiſcopatus ceſſioni ſubſcribere invictâ conſtantiâ recuſaret, in Mitylenem Inſulam, onuſtus vinculis, deportatus eſt. Nec in unum *Ignatium* exarſit perſecutio: In Præſules, Clericos, Monachos, bonóſque omnes, qui *Photio* ceu Patriarchæ legitimo communicare noluerunt, deſæviit. *Baſilio* Chartophylaci *Ignatii* amputata lingua, quòd Sanctiſſimi Patriarchæ innocentiam liberè tueretur: alii variis modis vexati; ut conſtat ex Libello Epiſcoporum Octavæ Synodi Patribus oblato, & Actione ſecunda relecto.

Perſecutio in S. Ignatium movetur.

 Photius,

Photius, *Barda*, & *Michaële* Imperatore faventibus, plurimos Epiſcopos & Clericos Principum voluntati ignaviſſimè ſervientes, ſeu ſpe præmiorum, ſeu exilii metu, partibus ſuis adjunxit: quibus in Synodi ſpeciem congregatis, *Ignatium* ſolenniori Judicio exauctoratum declaravit, & anathemate perculit quò faciliùs populum ab ejus Communione abſterreret. Cùm verò multos Epiſcopos, plebiſque partem maximam ab *Ignatio* ſtare nihilominus videret; itá ut collecti in Æde *S. Irenes* Antiſtites ipſum anathemate confixiſſent, & à Patre, Filio, & Spiritu Sancto depoſitum renuntiaſſent: quòd primùm conteſtatus ſe *Ignatium* pro inculpato & violenter ejecto habiturum, ſeque tamquam ejus Coadjutorem geſturum, Chirographum ſuum reſcidiſſet, ac fidem fefelliſſet: *Nicolao Primo* Pontifici Maximo obrepere conatus eſt, ab eóque Ordinationis ſuæ confirmationem impetrare. Romam itaque miſit Oratores *Theophilum* Amorii Epiſcopum, & *Samuëlem* Chonarum, quibus *Arſam*, ſive *Arzabir* Spatharium Imperator adjunxit, dedítque Literas Pontifici ſuo nomine tradendas, muneráque magnificentiſſima SS. Apoſtolorum Principibus conſecranda. Pietatis ſpeciem præferebat ejuſmodi Legatio, & à Principe de rebus Religionis ſolicito decreta videbatur: Rogabat enim *Nicolaum I.* ut Legatos Conſtantinopolim dirigeret, qui ejus Auctoritate collapſam in Oriente diſciplinam reſtaurarent, & repullulantis Iconomachorum hæreſeos radices penitus evellerent. Literas etiam ad Pontificem dedit *Photius*, quibus Fidei Profeſſionem inſeruit: *Ignatium* ſenio & morbo confectum ſe Patriarchatu abdicaſſe mentitus, ſuóque in Cœnobio commorari, & à Principibus, populóque, & totâ Eccleſia, omni honore & officiis coli: ſe verò, ſecedente *Ignatio*, electum omnium Metropolitanorum, totiúſque Cleri ſuffragiis, vimque ab Imperatore ſibi factam, ut Patriarchalis Throni faſtigium aſcenderet. Iſta conſtant ex *Niceta* in Vita Sancti Ignatii, ex Epiſtola *Photii* ad *Nicolaum Primum*, apud *Baronium*, Tom. X. Annalium ad annum Chriſti 859. ex Epiſtola X. *Nicolai I.* ex Præfatione *Anaſtaſii Bibliothecarii* in Synodum VIII. ex Epiſtola *Styliani* ad *Stephanum VI.* Summum Pontificem, & ex Epiſtola *Metrophanis* Metropolitæ Smyrnenſis ad *Manuëlem* Dromi Logothetam.

§. III.

Quid in causâ Ignatii & Photii geſſerit Nicolaus I.

Auditis Imperatoris, *Photiique* Legatis, lectiſque Literis ac diſcuſſis, *Nicolaus* Pontifex prudentiſſimus Legationem decrevit in Orientem, cujus gerendæ munus impoſuit *Rodoaldo* Portuenſi, & *Zachariæ*, Anagniæ Epiſcopo: quibus dedit in mandatis ut redivivam de cultu ſacrarum imaginum quæſtionem, ſecundùm Septimæ Synodi Decreta definirent, ac Iconomachorum reliquias Auctoritate Sedis Apoſtolicæ comprimerent. Cauſam verò *Ignatii Patriarchæ diligenter inveſtigarent, & Sedi Apoſtolicæ plenis ac veracibus referrent indiciis.* Meritò ſolum examen iſtius negotii Legatis permiſit, ultimum judicium ſibi reſervavit Pontifex, quòd è *majoribus Eccleſiæ cauſis* hæc eſſet. Præcepit etiam Legatis ne cum Photio, *niſi quaſi cum Laico*, communicarent, ut ipſe teſtatur Epiſtola I. *Ad univerſos Catholicos*, & Epiſtola X. *Ad Epiſcopos Diœceſeos Conſtantinopolitanæ.* Scripſit ad *Michaëlem* Imperatorem & ad *Photium* per Legatos *Nicolaus.* Epiſtola ad Imperatorem incipit his verbis: *Principatum*

A *itaque divinæ poteſtatis.* Hâc improbat vehementer exauctorationem *Ignatii* Patriarchæ *ſine Romani conſultu Pontificis* factam. II. Conſecrationem *Photii* ex ordine Laïcorum aſſumpti, in quâ violatos Canones Sardicenſes oſtendit, & Decreta Romanorum Pontificum Cœleſtini I. Leonis I. Gelaſii, & Hadriani I. conculcata. III. Decernit ut ſiſtatur coram Legatis Apoſtolicis, & univerſa Synodo *Ignatius*, ut inquiratur quam ob cauſam Epiſcopatu ceſſerit, & utrùm in ejus depoſitione Canonum tenor fuerit obſervatus. IV. Traditionem de ſacrarum imaginum veneratione à Deceſſoribus ſuis confirmatam exponit. B V. Diœceſim Illyricianam à *Leone Iſauro* diſtractam, Syracuſani Archiepiſcopi conſecrandi libertatem, & Patrimonia in Sicilia & Calabria conſtituta, Romanæ Eccleſiæ reddi jubet. Rogat demum ut Legatos Apoſtolicos honorificè & benignè ſuſcipiat. Data eſt Epiſtola die xxv. Septembris, anno octingenteſimo quinquageſimo-nono. Epiſtola ad *Photium* incipit his verbis: *Omnis utilitas & profectus animarum, &c.* Ejus Ordinationem contra Canones factam ratam ſe habere non poſſe ſignificat, donec per Legatos certior factus ſit de ejus fide ac geſtis.

Conſtantinopolim cùm perveniſſent Sedis Apoſ- C tolicæ Legati, centum dierum ſpatio detenti ſunt ab Imperatore, *Barda* & *Photio* ſuggerentibus, eiſque negata quemquam alloquendi licentia, præter eos quos ad ipſos mittebant, ut ipſis exilii, famis, pædoris minas intentarent, niſi ratam haberent *Ignatii* exauctorationem, ac *Photii* Ordinationem: ut ipſi *Photio* exprobrat *Nicolaus I. Epiſtola* 6. Minis itaque concuſſi, & muneribus illecti, miniſterium ſuum fœda proditione dehoneſtarunt: & *Photio* favorem omnem ac patrocinium ſunt polliciti.

§. IV.

D

Synodus Latrocinalis contra Ignatium Conſtantinopoli celebrata.

Photius miram in ſecuritatem elatus ex ignavia Legatorum, Synodum Conſtantinopolim congregari curavit ab Imperatore anno octingenteſimo ſexageſimo-primo. Adfuit, immo præfuit Imperator, cujus ad nutum gerebantur omnia, prout ſuggerebat *Photius*, quamvis Legatis Apoſtolicis inane Præſidum nomen & umbra quædam *apoſtolica* relicta eſſet, ut Oecumenicæ Synodi ſpeciem haberet aliquam hic Conventus. E Ingens erat Epiſcoporum *Photio* devotorum numerus: adeò ut *Michaël* Imperator gloriatus ſit, Nicænæ Synodo non plures interfuiſſe, ut refert *Nicolaus I. Epiſtola V.* jactantiam illam comprimens hac ratione: Quod nihil proſit numerus Nicænorum Patrum, ubi ab eorum ſententiis & æquitate deviatur, & quòd major ſit peccatorum cumulus, ubi multiplex agmen eſt prævaricatorum. Cùm Sedis Apoſtolicæ Legati Literas *Nicolai* Pontificis Maximi tradidiſſent, ut ſecundùm Conciliorum morem legerentur, *Photius* F multa in iis immutavit, ſuppreſſit, mutilavit: Maximè quæ ipſius intruſionem & violentam *Ignatii* depoſitionem perſtringebant, cujus cauſam ſuo judicio definiendam Pontifex reſervabat. Iſtius interpolationis probationes affert *Nicolaus I.* Epiſtola IX. ad *Michaëlem* Imperatorem.

Poſt hæc *Ignatius*, qui ex Inſula *Mitylene* in *Terebinthum* Inſulam revocatus, & inde Conſtantinopolim adductus fuerat, Synodo ſe ſiſtere juſſus eſt Legatorum Apoſtolicorum nomine. Cúmque Patriarchali ornatu procederet, Epiſcopis, Clericis, Monachis, civibúſque non paucis comitibus, occurrit

currit *Joannes* Patritius cognomento *Coxes*, Imperatoris nomine ipſi denuntians periculum capitis, niſi poſitis infulis, & ſolâ Monachi veſte indutus, ad Synodum accederet. Sacris mox veſtibus exutus, Imperatori, Synodóque prædatoriæ ſiſtitur. Sanctum Patriarcham Princeps petulantiſſimus conviciis afficit. Reſpondet modeſtiſſimus Præſul, convitia tormentis paulò eſſe mitiora. Quô reſponſo nonnihil mitigatur Imperatoris animus, cúmque in ligneo ſcamno ſedere jubet, licentiámque dat colloquendi cum Legatis Apoſtolicis. Rodoaldum itaque & Zachariam ſalutat, ab iis quærit, num aliquas à Romano Pontifice literas ad ſe ſcriptas habeant? *Nullas*, reſpondent illi, *eò quòd non ad* B *Patriarcham, ſed ad eum qui in Provinciæ ſuæ Synodo damnatus eſt venerimus, parati omnia ex Canonum Decretis definire.* Quibus Ignatius: *Ergo*, inquit, *prius adulterum removete: Quod ſi facere non poteſtis, ne Judices quidem eſtis.* Illi verò manu Imperatorem indicantes: *Ita imperat*, dixere. Mox Palatini Proceres urgent *Ignatium* ut ſponte Patriarchatu ſe abdicet. Quod conſtantiſſimè negans, ad Synodum citatur. Judices recuſat Sanctus Antiſtes, Romanúmque Pontificem appellat. *Ego*, inquit, *non compareo, neque video vos Judices quidquam ex præſcripto Eccleſiæ agentes, Photio tyranno non ejecto, ad cujus etiam menſam accumbitis, & cujus munera procul* C *etiam ſtantes accepiſtis.... Hujuſcemodi ergo Judices non agnoſco: ad Papam provoco; lubens Judicium illius ſubibo.* Legi poſtulat tum *Innocentii Primi* Decretum in cauſa *Sancti Joannis Chryſoſtomi*, quo ſtatuit priùs eum in Sedem reſtituendum, quàm Judicium ſubiret: tum Canonem quartum Synodi Sardicenſis, quô ſancitum eſt, ut *Si quis Epiſcopus fuerit depoſitus, dicátque ſe habere defenſionem, non prius ſufficiatur in locum ejus alius, quàm de eo Romanæ Eccleſiæ Pontifex decernat.*

Ignatius Romanum Pontificem appellat.

Urgent nihilominus Sanctum Antiſtitem ut Synodo ſe ſiſtat. Illis verò ipſe exprobrat ignorantiam D contemptúmque Canonum, quòd per Diaconum & Laïcum ad Synodum vocent Patriarcham Secundæ Sedis, cùm Eccleſiæ Lege ſancitum ſit ut judicandus à Synodo Epiſcopus per duos Antiſtites iterum ac tertiò conveniatur. Teſtes illi præſto eſſe dicunt, qui juramento confirment ipſum canonicè non fuiſſe conſecratum Patriarcham, ſacriſque Infulis indignum eſſe. Tum ille: *Si ego Archiepiſcopus non ſum, neque tu quidem Imperator es, neque iſti Epiſcopi. Omnes enim vos indignis manibus meis precibúſque eſtis conſecrati.* Siſtitur tandem latrocinali Synodo *S. Ignatius*, duo & ſeptuaginta teſtes muneribus redempti, quos inter & Heretici Diba- E piſtæ, contra ipſum audiuntur: qui perjurio confirmant ipſum canonicè ordinatum non fuiſſe, ſed à Poteſtatibus ſæcularibus intruſum, Eccleſiámque tyrannicè rexiſſe. Epiſcoporum nemo interceſſit præter *Theodulum* Ancyranum, qui propterea percuſſus eſt à neſcio quo parricida & proprio ſanguine ob juſtitiæ defenſionem purpuratus. Lectus eſt Canon inter eos qui Apoſtolici inſcribuntur, vulgatus, cujus hæc ſunt verba: *Si quis Epiſcopus ſecularibus Poteſtatibus uſus, per ipſas Eccleſiam obtineat, deponatur.* Photium perſtringebat, damnabátque Canon ille, non *Ignatium*. Damnatus tamen F eſt *Ignatius*, quia nulla Canonum, nulla veritatis & æquitatis ratio prorſus habebatur, ſolâ impotenti freti potentiâ Judices decernebant. Induunt itaque Pontificiis veſtibus Ignatium, pannoſis quidem & ſordidis, moxque ſacræ dignitatis inſignibus exui jubent. Nefarii facinoris miniſtrum ſe præbet Subdiaconus olim ob vitia depoſitus, nomine *Procopius*, qui Pallium, cæteráſque veſtes ſacras inſonti Patriarchæ detrahens, iſtud ſolenne proclamabat: *Indignus*. Zacharias, & Rodoaldus Apo- A ſtolicæ Legationis prævaricatores, aliíque homines perditi & corrupti, ſimili vociferatione ſuffragabantur.

Nondum tamen *Bardæ* odiis, & *Photii* invidiæ factum ſatis. Damnatum *Ignatium* ſatellitibus tradunt immaniter divexandum, donec exauctorationi ſuæ ipſe ſubſcriberet. Colaphis plectitur, frigore contabeſcit, carcere & inedia duarum hebdomadum maceratur, & prope conficitur; in *Copronymi* ſepulchrum vi erectus, ſaxis è pedibus ſuſpenſis cruciatur, impetu ſuper marmora jactatur, quæ ſanguine tot expreſſo tormentis perfundit. Ad tot cruciatus acceſſit dyſenteria, quo morbo penè confectus, cùm vix ſpiraret, *Theodorus* Photii ſatelles, manu ejus apprehenſa, crucem in chartâ purâ exaravit, paginámque tradidit *Photio*. Qui ſigno crucis hæc ſuapte manu ſubjicere auſus eſt: *Ignatius indignus Conſtantinopolitanus, confiteor me non lege & ſuffragiis creatum, Eccleſiæ Thronum invaſiſſe, neque his annis rite & ſanctè Eccleſiam rexiſſe, ſed tyrannidem exercuiſſe.* Pſeudochirographo Imperatori miſſo velut trophæo quodam, Sanctus Patriarcha è carcere dimiſſus, maternis in ædibus *Poſeos* paululum à tot ærumnis recreabatur, cùm *Photius* nondum ſe tutum exiſtimans, nec firmiter in Sede collocatum, quam tyrannicè invaſerat, ſuggeſſit Imperatori, operæ pretium eſſe ut *Ignatius* ad Baſilicam Apoſtolorum reductus, exauctorationem ipſe ſuam publicè ex ambone legeret, ſibique ipſi anathema diceret. Nec id ipſi & crudeli *Bardæ* viſum ſatis. De eruendis ipſi oculis, manibúſque præcidendis conſilium ineunt, ne in Sedem regredi valeat. Quamobrem ipſa die Pentecoſtes, miſſa militum manu ædes ejus obſident. Vir Sanctus ſervili ſordidáque veſte indutus, geminas ſportas è pertica ſuſpenſas humeris geſtans, quò faciliùs Cuſtodes deluderet, uno *Cypriano* diſcipulo ſuo comite, vix evaſit: & Proconeſum, aliáſque Propontidis Inſulas, deſertáque loca pererrabat. victum à piis emendicans. Miſſus *Oryphas* cum ſex Curſoribus, ad loca maritima cunctáſque Inſulas *Ignatium* quæſituris: quibus in mandatis datum, ut quocumque deprehenſum loco, velut Imperii perturbatorem è medio tollerent. Sed ipſum tuitus Deus eſt, quominùs in manus eorum incideret, tantique facinoris in Antiſtitem innoxium admiſſi pœnas repetens, Conſtantinopolitanam urbem terribili terræ motu, ſolidis diebus quadraginta, afflixit. His veluti cæli irati minis ad manſuetudinem nonnihil inclinati Principes *Michaël* Imperator & *Bardas*, *Ignatio* poteſtatem fecere ad Monaſterium redeundi ſuum, ac ibi quietè degendi: qui nuntius ubi ad ipſum pervenit, *Petronæ* Patritio Imperatoris avunculo ſe manifeſtum fecit. Ille torquem auream Imperatoris Viro Sanctiſſimo tradidit ceu ſecuritatis pignus: quam appendens collo *Ignatius* ad *Bardam* acceſſit. Cui ille: *Quid, fugitivi more ex loco in locum profugus oberras?* Reſpondit *Ignatius*, Se Chriſti præceptum ſecutum dicentis: *Si perſequentur vos in una civitate, fugite in aliam* *. Victus itaque ejus innocentia & virtute *Bardas*, liberum in Monaſterium abire permiſit; ſtatímque deſiit terræ motus. Conſtant iſta ex *Niceta*, in *Vita S. Ignatii*, ex Libello *Ignatii* nomine ſcripto à *Theognoſto*, & *Nicolao I.* cunctiſque Occidentalis Eccleſiæ Epiſcopis oblato, ex Epiſtolis *Nicolai Primi* 7. 8. & 9. & ex *Anaſtaſio Bibliothecario*, in Præfatione Synodi VIII.

* Matth. 10.

Sed ad Latrocinalem Synodum redeamus, Exauctorato præter jus & fas omne *Ignatio*, habita eſt pro imaginum cultu Actio altera. Unde hanc Synodum Græci *Primam & Secundam Conſtantinopolitanam* vocarunt, ut apud *Balſamonem* videre eſt. Ut verò non fidei ſolùm, ſed & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ

ſiaſticæ conſuluiſſe *Photius* videretur, ſeptemdecim Canones in ea condi curavit, quos inſeruit *Nomo-Canoni*, quod ibidem meditatus eſt.

§. V.

Canones in Pſeudo-Synodo Conſtantinopolitana Prima & Secunda conditi.

Canon primus perſtringit Monaſteriorum Fundatores, qui eorum dominos etiam poſt conſecrationem ſe inſcribebant; utque huic abuſui medeatur, cuiquam nefas eſſe ſancit Monaſterium abſque licentiâ Epiſcopi ædificare. Jubet novi Monaſterii dotem, bonaque omnia in Brevi inſcribi, & in ſcriniis Epiſcopatus Breve hujuſmodi reponi. Poteſtatem adimit Fundatori *ſeipſum, vel alium pro ſe conſtituendi* Monaſterii *Præfectum*. Hypocritas quoſdam ferit *Canon ſecundus*, qui Monaſticam veſtem aſſumebant, non ut Deo purè ſervirent, ſed ut, propter habitûs honeſtatem, pietatis opinionem conſequerentur: & in propriis ædibus arbitrio ſuo vivebant. Huic malo ut eat obviàm, ſtatuit Monaſtico habitu induendum eſſe neminem, niſi ab eo qui Monaſterio præeſt, qui eum ad obedientiam ſuſcipere debet. Depoſitione decernit multandum, qui aliquem contra Canonem tondere præſumpſerit: eum verò qui tonſus eſt, in Monaſterii ſubjectionem tradendum, ubi voluerit Epiſcopus. *Canon tertius* ſegregandos à Communione ſtatuit Monaſteriorum Præfectos, qui Monachos transfugas & apoſtatas diligenter non requirunt, & invitos non recipiunt, nec emendant. *Canon quartus*, quod graſſante Iconomachorum hæreſi neceſſitas ſuaſerat, ut Monachi in alia Monaſteria, vel ſæculares etiam domos ſe reciperent; tunc autem ſolâ fiebat plerùmque diſſolutâ Monachorum licentiâ, prohibet ſub pœna ſegregationis, & Monacho, & ei qui ipſum ſuſceperit. Epiſcopis tamen licere declarat, Monachum, cujus pietatem perſpectam habuerint, in aliud Monaſterium, ad ejus conſtitutionem, regimen, reformationem, quin etiam & in domum ſæcularem traducere, ad eorum qui inhabitant, ſalutem. Rationem affert Balſamon: *Qui enim ſecundùm Deum converſatur, à loco non læditur: ſed & eis qui unà ſunt admodum proderit.* Secundùm hanc diſciplinam *Lucam* Patriarcham permiſiſſe narrat *Macario* Hieroſolymitano Monacho & Sacerdoti cum *Michaële Agiotheodorito*, Supremo Logotheta Curſus, perpetuò verſari, & Scribæ officio fungi. *Canon quintus* triennio ſolido probari jubet eos qui in Monaſteria recipi volunt, antequam Angelico habitu induantur. Ob morbum periculoſum probationis tempora contrahi permittit. Necnon in gratiam eorum qui Vitam Monaſticam in habitu ſæculari, propriis in ædibus ducunt: quibus ſex probationis menſes ſufficiunt. Hanc legem de probatione per triennium iis ſolùm poſitam interpretatur *Balſamon*, qui ignoti ſunt, & de quibus dubitatur an alicui fortunæ ſint obnoxii. *Canon ſextus* Monachos & Moniales nihil proprium habere debere ſtatuit; nec poſſe de rebus ſuis ullo pacto diſponere, ubi vitam amplexi fuerint Monaſticam. *Canon ſeptimus* vetat ne Epiſcopi nova Monaſteria ad Epiſcopatuum ſuorum perniciem conſtruant. Si fecerint, ad Epiſcopale dominium redigentur. Sed ſi nullum Epiſcopatui creetur incommodum novi Monaſterii conſtructione, cenſet illam non prohiberi hoc Canone *Balſamon*, cùm Photius ipſe *Emmanuelis* Monaſterium à fundamentis erexerit, & alii Patriarchæ quos cum laude commemorat, nova etiam Monaſteria excitarint. *Canon octavus* eos qui eunuchos faciunt, aut fieri jubent, niſi cogente morbo, Sacerdotes quidem deponit; Laïcos verò à Communione ſegregat. *Canon nonus* depoſitionis pœnam incurrere declarat Sacerdotes, qui per ſe, vel per alios, quempiam verberant: cùm doctrinis & admonitionibus, quandoque etiam pœnis Canonicis, in delinquentes animadvertere Sacerdos debeat, non flagellis & verberibus in hominum corpora inſultare. Contumaces tamen ad Magiſtratus deferri permittit ut coërceantur, juxta Canones Antiochenæ Synodi. Pœnam Canonis non incurrere Præceptores, qui diſcipulos eruditionis gratiâ verberant, notat *Balſamon*, niſi cum irâ percutiunt, aut baculo quo cædes fieri poſſet. *Canon decimus* depoſitione multat eum, qui vaſa ſacra, aut ornamenta Eccleſiaſtica rapuerit, aut ad profanos uſus converterit. *Canon undecimus* Preſbyteros vel Diaconos, cæteroſque Clericos, qui ſæculares Magiſtratus, vel curas ſuſcipiunt, depoſitione ac expulſione ex Clero plectendos ſtatuit, ſecundùm antiquos Canones. *Duodecimus* deponi jubet eos qui celebrant, vel baptizant in Oratoriis præter Epiſcoporum voluntatem, ſecundùm Canonem XXXI. Trullanæ Synodi. *Canon decimus-tertius* ſtatuit Sacerdotes & Diaconos eſſe deponendos, qui auſi fuerint ab Epiſcopi ſui Communione recedere, ante Synodalem cognitionem, & perfectam ejus condemnationem. Inferiores Clericos qui Schiſmaticis hujuſmodi adhærent, removet ab honore; Monachos & Laïcos à Communione ſegregat. *Decimus quartus* eamdem pœnam decernit in Epiſcopum, qui ſe à Metropolitani ſui Communione ſubduxerit, ante Synodi judicium. *Decimus-quintus* eidem pœnæ ſubjicit multò magis Preſbyteros, Epiſcopos, & Metropolitanos ipſos, qui ſe à Patriarchæ Communione abſtraxerint, niſi palàm hæreſim doceret. Hunc Canonem *Photius* condidit, ut rebus ſuis conſuleret, atque in eos agere ſecundùm Canones videretur, qui Communionem ipſius repudiabant. *Decimus-ſextus* vetat ne viventi Epiſcopo alter ſuperordinetur, niſi ſponte ceſſerit aut canonicè fuerit depoſitus. Statuit inſuper ut qui nec cedere vult, nec gregem paſcere, & ultra ſex menſes manet extra Diœceſim, nec Regiis, nec Patriarchæ ſui mandatis, neque gravi morbo detentus, ab Epiſcopatus dignitate & honore penitus amoveatur. *Canon decimus-ſeptimus* prohibet ne ullus Laïcus aut Monachus repentè ad Epiſcopalem Dignitatem deinceps promoveatur, niſi per omnes gradus proceſſerit, in unoquoque Ordine tempus præſtitutum adimplens. Hoc etiam Canone rebus ſuis conſultum voluit *Photius*. Cùm enim violatas Eccleſiæ Leges in ejus Ordinatione optimi quique quererentur, quòd ex Laïco Epiſcopus ſubitò inauguratus eſſet, voluit ipſorum pro Diſciplina Eccleſiaſtica ſtudio facere ſatis, decernendo ut in poſterum id non fieret: & declarando Eccleſiæ Legem non eſſe paucorum exempla, qui propter eximias dotes, exigente neceſſitate, ſtatim Epiſcopali honore digni habiti ſunt. Quod innuit, ut Ordinationem ſuam *Nectarii, S. Ambroſii, Taraſii*, & *Nicephori* exemplis tueretur, qui ex Laïcorum Ordine ad Epiſcopatum aſſumpti fuerant.

§. VI.

§. VI.

Nicolaus I. Photianam Synodum in irritum mittit, reſtituit Ignatium, damnat Legatos prævaricatores.

Antequam Ignatius bajuli habitu Conſtantinopoli fugeret, *Theognoſtus* Archimandrita Libellum Ignatii nomine ſcripſerat ad *Nicolaum* Pontificem Maximum, quo ſuas omnes ſuorúmque calamitates, & *Photii* tyrannidem, Sanctus Patriarcha Vicario Chriſti exponebat, ejúſque ſe appellaſſe ſignificabat Judicium. Romani Pontificis Primatum vel ipſa Libelli inſcriptio egregiè probat. Sic enim habet: *Ignatius tyrannide oppreſſus*, &c. *Sanctiſſimo Domino noſtro & Beatiſſimo Præſidi, cunctarum Sedium Patriarchæ, S. Petri Principis Apoſtolorum Succeſſori, Oecumenico Papæ Nicolao, Epiſcopiſque illius Sanctiſſimis, & Sapientiſſimæ Eccleſiæ Romanæ univerſæ, &c.* Sic deſinit Libellus: *Tu Sanctiſſime Domine, oſtende in me viſcera miſerationum, & cum magno Apoſtolo & ipſe dicas: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Intuere majores tuos Patriarchas, Fabianum, Julium, Innocentium, Leonem, & omnes denique qui pro fide & veritate viriliter decertarunt: illóſque æmulare, & vindex pro nobis tam indigna paſſis exurge.* Hunc Libellum *Theognoſtus* veſte mutatâ, clam Romam properans, *Nicolao* Papæ obtulit, ipſique cauſam omnem *Ignatii*, & Synodi Latrocinalis geſta expoſuit.

Interea Legati prævaricatores *Rhadoaldus* & *Zacharias*, muneribus onuſti, Romam rediere. Profectus eſt ſtatim poſt eos *Leo* Imperatori à Secretis, ejúſque ad *Nicolaum* Pontificem Orator, Principis, *Photiique* literas deferens. Nil aliud renuntiavere Legati, niſi depoſitum *Ignatium*, & *Photium* in Sede Conſtantinopolitana firmatum. Imperatoris Orator duo volumina Summo Pontifici obtulit; quorum unum depoſitionis *Ignatii Geſta* continebat: alterum Acta de ſanctis Imaginibus complectebatur, quibus cognovit prudentiſſimus Pontifex Epiſtolas ſuas nedum non fuiſſe perlectas in Conventu Conſtantinopolitano, ſed fœdè interpolatas fuiſſe; nullam Apoſtolicorum rationem habitam mandatorum: Legatos ſuos in contrarium vertiſſe omnia quæ ipſis fuerant imperata, cum *Photio* communicaſſe, *Ignatii* exauctorationem ſuffragiis ſuis confirmaſſe. Obtulit prætereà idem *Leo Michaëlis* Imperatoris Orator ipſius literas *Nicolao* Papæ, quibus ipſum rogabat, ut *Ignatii* depoſitioni, & *Photii* confirmationi ſubſcriberet. Tradidit & *Photii* literas * elegantiſſimas illas quidem, & ſpecie tenus Charitatem ſpirantes, atque ad perſuadendum aptiſſimas. Se invitum ac reluctantem in Sede Patriarchica fuiſſe collocatum mentitur: inaugurationem ſuam Nectarii, S. Ambroſii, Tharaſii, & Nicephori tuetur exemplis. Canonum executionem in poſterum curandam ſpondet, cavendúmque ne ex Monachis aut Laïcis Epiſcopi ſubitò fiant, quod & ipſe condito Canone in Synodo prohibuit: ſed quod geſtum eſt, mitti in irritum non poſſe abſque contumeliâ Patrum. Sortem ſuam ob tremendum Paſtoralis oneris pondus lugere ſe ſimulat hypocrita. Uſurpationem Ordinationum ad Apoſtolicam Sedem pertinentium, in Illyrico & Sicilia, factam ab Epiſcopis Conſtantinopolitanis excuſat: quòd jura Eccleſiaſtica, maximè quæ de regionibus ſunt & finibus, ſoleant cum Reipublicæ Poteſtate ac adminiſtratione mutari. Synodicam ſententiam, quâ Schiſmatici compreſſi ſunt (ita *S. Ignatium*, & cum eo communicantes vocat) docet à Legatis Apoſtolicis confirmatam. Editos prætereà Canones quibus Eccleſiæ pax & diſciplina ſancita eſt. Multò plures ſecundùm Romanæ Eccleſiæ diſciplinam ſe cum Patribus conditurum fuiſſe, niſi Imperator interceſſiſſet. Pontifici ingratam eſſe non debere ſuam Ordinationem ait, quamvis ſit ex Laïcis aſſumptus: cùm Canones quibus Laïcorum ſubitæ Promotiones ad Epiſcopatum vetantur, non fuerint in Eccleſia Græca tam ſcrupuloſa religione obſervati. Meræ Diſciplinæ & Politiæ Eccleſiaſticæ caput eſſe, propter quod Pontifex Maximus nullum aliis Eccleſiis faceſſere negocium debeat: cùm varia ſit Eccleſiarum Diſciplina, diverſæque obſervantiæ. Sic Græcos non jejunare Sabbatho, Romanos jejunare: Preſbyteros Græcos ductis ante Ordinationem conjugibus uti; Latinis impoſitam continentiæ legem. In aliquibus Eccleſiis Monachos ad Epiſcopatum aſſumptos Monaſticam veſtem deponere, non in aliis. *Ita*, inquit, *ubi nulla eſt prævaricatio fidei, nec communis & Catholici Decreti everſio: cum alii apud alios mores & leges cuſtodiantur, nec cuſtodes injuſtè agere, nec eos qui non acceperunt, contra legem facere, is qui rectè judicare norit, definiat.* Demum Pontificem rogat ne eos ſuſcipiat, qui ſine commendatitiis literis Romam ex Oriente proficiſcuntur. Id enim eſſe contra Canones, quos maximè decet eum obſervare, cui inter Præſules *Primatus obtigit*. Angebat ſcilicet *Photium* plurium, ex iis qui ipſius Communionem repudiabant, & legitimo Patriarchæ adhærebant *Ignatio*, ad Romanam Sedem confugium: quòd nequitiam ſuam, fraudes, tyrannidem Vicario Chriſti ab iis revelandas certò ſciret.

Illudere alteri facilè potuiſſent harum literarum præſtigiæ; ſed *Nicolao* perſpicaciſſimo Pontifici, & Sancti Spiritus lumine ſpeciatim afflato illudere non potuere. Convocatâ enim totâ Eccleſia, ſive Epiſcopis qui Romæ tunc aderant, & Clero, præſente Imperatoris Oratore *Leone*, palam conteſtatus eſt, numquam ſe pro dejectione *Ignatii*, vel conſecratione *Photii* miſiſſe, numquam miſſurum eſſe. Numquam ſe depoſitioni *Ignatii*, & promotioni *Photii* conſenſiſſe, aut aliquando conſenſurum. Mox *Zacharias* Legatus, prævaricationem confeſſus, depoſitus eſt; causâ *Rhadoaldi*, qui moras in Galliis trahebat, alteri Synodo reſervatâ. Id conſtat ex Epiſtolis *Nicolai I. VII. X. & XIII.* Poſt hæc Oratorem *Leonem* remiſit cum literis ad Imperatorem, & ad *Photium*. In Epiſtola ad *Michaelem* Imperatorem quæ eſt V. inter *Nicolai I.* Epiſtolas, ſignificat ſe nullatenus *Photium* recipere, vel *Ignatium* Patriarcham damnare. Evidens eſſe *Ignatium* ex invidia damnatum: ſiquidem hæc duo inter ſe pugnant, quod juſtè damnatus ſit ut Conſtantinopolitanæ Sedis invaſor, vel ut alicujus criminis opinione notatus, & quòd annos duodecim Regiæ Urbis Sacris innocuè præfuerit, ut Synodi ejus tempore celebratæ, & Epiſtolæ ejuſdem Imperatoris, quas præ manibus habet ipſe Pontifex, teſtantur. *Photii* Ordinationi non ſuffragari oſtendit exempla Nectarii & Ambroſii. Hortatur, imò Auctoritate Apoſtolica jubet, ut Schiſmaticos coërceat, nihilque contra Canones inconſultâ Romana Eccleſia permittat perpetrari. De ſuarum literarum interpolatione queritur. Solo ſe Religionis & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudio agere conteſtatur hac in cauſa.

Cum Photio verò ceu cum Laïco agit. Epiſtolam * ad ipſum datam inſcribit: *Prudentiſſimo Viro Photio*: multa præmittit de Sedis Apoſtolicæ Auctoritate, & Primatu, quem *Photius* ipſe agnoſcebat. *Et quia*, inquit, *univerſitas credentium ab hac Sancta Romana Eccleſia, quæ caput omnium eſt Eccleſiarum, doctrinam exquirit, integritatem fidei de-*

* Extat Codice Columbensi deſcriptas exhibet Baronius Tom. x. ad ann. 861.

* Inter Epiſtolas Nicolai I. ordine VI.

Sedis Apoſtolicæ & Romani Pontificis Auctoritas & Primatus.

poſcit, criminum ſolutionem, qui digni ſunt, & gratiæ Dei redempti exorant: oportet nos, quibus commiſſa eſt, ſollicitos eſſe, &c. Et infra: *Conſtat ſanctam Romanam Eccleſiam per B. Petrum Principem Apoſtolorum, qui Dominico ore Primatum Eccleſiarum ſuſcipere meruit, omnium Eccleſiarum caput eſſe, & ab ea rectitudinem atque ordinem in cunctis utilitatibus & Eccleſiaſticis Inſtitutionibus, quas ſecundum Canonicas & Synodicas, Sanctorumque Patrum ſanctiones, inviolabiliter atque irrefragabiliter retineret, exquirere ac ſectari. Et ideo conſequens eſt, ut quod ab hujus Sedis Rectoribus plena Auctoritate ſancitur, nullius conſuetudinis præpediente occaſione, proprias tantùm ſequendo voluntates, removeatur, ſed firmiùs atque inconcuſsè teneatur.* Photium deinde perſtringit, quòd ex Laïcorum ordine, ſine canonica approbatione, ad Patriarchatus dignitatem ſubitò tranſcendere contra Patrum Decreta non recuſaverit, ſed temerè ad tanti honoris culmen aſcenderit. Fruſtra illum Nectarii, S. Ambroſii, Thaſii exemplis ſe tueri: quia propter neceſſitatem & inopiam Clericorum *Nectarius*; propter miraculorum ſigna *Ambroſius*: propter Eccleſiaſtica dogmata, & Iconomachorum expugnationem *Tharaſius*, ad Eccleſiarum regimen promoti ſunt: ipſe verò *Photius* non ſolùm nullâ Eccleſiæ neceſſitate, nullâ Dei vocatione ad Sedem Conſtantinopolitanam ſubitò tranſvolavit: ſed vivente viro & incolumi, Eccleſiam illam ut mœchus ſurripuit, & invaſit. Tum ad alias *Photii* excuſationes reſpondet *Nicolaus I.* Scripſerat *Photius* Canones & Decretales Pontificum Epiſtolas, quibus repentina Laïcorum inauguratio prohibetur, in Oriente non haberi, vel receptas non eſſe. Id vix credi poſſe reponit Nicolaus. *Quod verò dicitis neque Sardicenſe Concilium, neque Decretalia vos habere Sanctorum Pontificum, vel recipere, non facilè nobis facultas credendi tribuitur: maximè cùm Sardicenſe Concilium, quod penes vos in veſtris regionibus actum eſt, & omnis Eccleſia recipit; qua ratione convenit ut hoc Sancta Conſtantinopolitana Eccleſia abjiceret, &, ut dignum eſt, non retineret? Decretalia autem quæ à Sanctis Pontificibus Primæ Sedis Romanæ Eccleſiæ ſunt inſtituta, cujus Auctoritate atque ſanctione omnes Synodi roborantur & ſtabilitatem ſumunt, cur vos non habere, vel obſervare dicitis, niſi quia veſtræ Ordinationi contradicunt, & ex laïco ſubitò ad culmen Patriarchatûs tranſvolare reſiſtunt? Contra illud Apoſtolicum:* [a] Nemini citò manus impoſueris. *Quòd ſi ea non habetis, de neglectu atque incuria eſtis arguendi: ſi habetis, & non obſervatis, de temeritate eſtis corripiendi atque increpandi.* Photius varias Eccleſiæ conſuetudines præſcripſerat. Nicolaus reponit: *Si illis Canonica non obſiſtit Auctoritas, pro quâ eis obviare debeamus, nil judicamus, vel eis reſiſtimus: Tamen cavere volumus ne hæc veſtra conſuetudo, quæ omnium SS. Patrum promulgatione convincitur, ut ex Laïco non ſubitò ordinetur Epiſcopus, vires accipiat.* Significat Romanam Eccleſiam *Ignatium* pro depoſito non habere, niſi canonicè & juſtè damnetur, nec ipſum *Photium* ceu Patriarcham recipere. Demum de vi Legatis Sedis Apoſtolicæ illatâ, & de *Photii* fraude graviter conqueritur. Data eſt hæc Epiſtola die XVIII. Martii anno 862. Eadem die datâ ad omnes Patriarchas, Metropolitas & Epiſcopos Orientis Epiſtolâ, ipſis prohibuit ne cum *Photio* ceu Patriarcha communicarent. *Sanctitati veſtræ*, inquit, *qui Catholicas Alexandrinorum, Antiochenorum, vel Hieroſolymorum gubernatis Eccleſias, ſeu cunctis Orientalibus Metropolitis, atque Epiſcopis ſignificamus, quoniam Sedes Apoſtolica nullo pacto venerabilem Ignatium Patriarcham dignitatis propriæ Privilegio nudari tam improvidè patitur: ſed magis repulſo à Sancta Catholica & Apoſtolica Eccleſiæ ſacro viſcere Pervaſore conjugis, ut ita dixerimus, viri viventis ſceleſtiſſimo Photio, Sanctiſſimum Patriarcham Ignatium in ſui Sacerdotii dignitate manere, ſicut olim decreverit; iterum quoque Canonico ac legali examine judicat & decernit. Et ut vos hujus Sedis Privilegium rite ſervantes, pari religione Catholici, pari etiam nobiſcum ſuper venerabilis Ignatii Patriarchæ Sacerdotii recuperatione, & Photii pervaſoris expulſione eadem ſentiatis, Apoſtolicâ Auctoritate vobis injungimus atque jubemus.*

[a] I. Timoth.

[a] Nicolaus I. Epiſtola IV.

His commotus *Michaël* Imperator, ſtatim poſt reditum *Leonis*, alium Oratorem ad *Nicolaum* Pontificem miſit, *Michaëlem* Protoſpatharium cum Epiſtola contumelioſa, quâ ipſum urgebat ut ſententiam mutaret. Invictus Pontifex nihil de conſtantia Apoſtolica remittens, nihil de Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudio, graviſſimas ad Imperatorem literas ſcripſit, quibus ipſum ad juſtitiæ tramitem revocaret. His illum primò reprehendit de injurioſa Epiſtola. Sacerdotibus honorem impendendum docet Scripturæ Sacræ verbis & Conſtantini Magni exemplo. Priſcorum Imperatorum erga Romanos Pontifices obſervantiam commemorat, ut petulantem Principem refellat, exprobrantem, quòd à Sextæ Synodi temporibus Imperatorum nemo Sedem Romanam tam honorificis Legationibus adiiſſet. Pro lingua Latina quam ille *Barbaram* & *Scythicam* vocaverat, Apologiam ſcribit. Ridiculum eſſe ait ut Romanorum appellentur Imperatores, qui linguam non novere Romanam. In Conſtantinopolitana Eccleſia Epiſtolam & Evangelium Latinè primùm, deinde Græcè, in ſtationibus legi ſolitam. Quamobrem idioma ipſius Orientalis Eccleſiæ uſu conſecratum, perperam *Barbarum* appellari.

[a] Nicolaus I. Epiſt. VIII.

Rationes nullitatis in Ignatii depoſitione.

Mox depoſitionem *Ignatii* nullam fuiſſe oſtendit, multiplexque nullitatis caput allegat: Quòd ſcilicet omnes, qui contra ipſum convenerunt, aut ſuſpecti & inimici ejus erant, aut excommunicati, aut depoſiti, aut ipſius ſubditi, aut certè inferioris dignitatis. Suſpectos & inimicos Judices eſſe non poſſe, probat 1. Ex Canone VI. Concilii Conſtantinopolitani, qui licèt in Eccleſia Romana nullus ſit, habetur tamen apud Græcos. 2. Ex cauſa *Athanaſii* Parthenorum Epiſcopi, qui à Patriarcha ſuo canonicè depoſitus, cùm inimicitias in Judice cauſaretur, à ſancta Synodo Calchedonenſi ad aliud Judicium reſervatus eſt, Decretáque ipſi reſtitutio Sedis, niſi denuò inſtauratâ lite, convinceretur. *Quantò magis*, inquit, *Ignatius, qui non à Patriarcha, ſed ipſe potius exiſtens Patriarcha, minimè debuit Eccleſiâ propriâ, inimicis & ſuſpectis Judicibus decernentibus expoliari?* 3. Id probat ex *Gelaſii* Commonitorio ad *Fauſtum*, ita ſcribentis: *Quæro tamen ab his Judicium quod prætendunt, ubinam poſſit agitari, an apud ipſos, ut iidem ſint inimici, & teſtes, & Judices? Sed & tali Judicio nec humana debent committi negotia, quantò minus Divina & Eccleſiaſtica?* 4. Id probat ex *Juſtiniani* Cod. *De Judiciis* L. *Apertiſſimè*, ita ſanciente: *Liceat ei qui ſuſpectum Judicem putat, antequam lis inchoetur, eum recuſare.* Id denique probat exemplis *SS. Athanaſii & Joannis Chryſoſtomi*, qui inimicorum Judicia declinarunt.

Aggreditur deinde alterum nullitatis caput, quòd ſcilicet depoſiti, & anathemati obnoxii eſſent, qui adversùs *Ignatium* ſententiam tulerunt, aut dixere teſtimonium. Admitti verò non debere ad judicia, accuſationes, & teſtimonia hujuſmodi viros, probat 1. Ex laudato Canone Concilii Conſtantinopolitani apud Græcos receptô. 2. Ex *Celeſtino I.* Epiſtola 6. ad Epiſcopos Orientales, dicente: *Non poterat quemquam ejus removere ſententia, qui ſe jam*

jam præbuerat ipſe removendum. 3. Id probat argumento à minori. *Miramur*, inquit, *quomodo excommunicati ad judicandum recepti ſint, cùm ſecundum Apoſtolicos Canones, ſine commendatitiis literis in Communione ſolâ recipi prohibeantur. Abſurdum etenim eſt, ut cui non licèt etiam cum minimis, juxta ſacras Regulas communicare, liceat penes vos etiam de majoribus judicare.* Ex his ſequebatur manifeſtè irritam eſſe *Ignatii* depoſitionem, quæ à *Gregorio Syracuſano*, *Eulampio*, *Petro*, & aliis jure merito depoſitis, & anathemate damnatis, ſancita eſſet.

Tertium ſubinde nullitatis caput diſcutit, oſtenditque Prælatum à ſubditis, Superiorem ab inferioribus judicari non poſſe. Id probat ex *S. Gregorio* p. 3. *Paſtoralis C.* 5. 2. Ex vulgato *Sixti Tertii* facto, qui *Euphemium* Epiſcopum ob id unum damnaſſe fertur, quòd *Polychronium* Hieroſolymitanum Pontificem ſuum accuſaſſet. * 2. Id probat ex Epiſtola *Pelagii* Papæ ad Regem Francorum, quâ conqueſtus eſt de vocatione *Sapaudi* Arelatenſis Epiſcopi & Galliarum Primatis, ad alterius Epiſcopi tribunal, Regio mandato. 3. Id probat ex S. Gregorio Magno, *Libr. 2. Epiſtola 29. Indict.* 11. ad Clerum Mediolanenſem data: *Judicari namque*, inquit, *à vobis ultra non debet ſemel Prælatus; ſed tantò nunc ſubtiliter judicandus eſt, quantò poſtmodum judicandus non eſt.* 4. Ex Epiſtola Epheſinæ Synodi ad *Celeſtinum I.* in quâ *Joannes Antiochenus*, ad correctionem uſque damnatus legitur, quia *Cyrillum* Alexandrinæ, id eſt, Secundæ Sedis Epiſcopum irregulariter damnare præſumpſit. *Si enim*, inquit, *data fuerit volentibus licentia & majores injuriis Sedes afficere, & contra eas in quibus non habent Poteſtatem, contra Leges ſic & contra Canones, proferre Sententias, ibunt ad ultimam confuſionem Eccleſiæ res.* 5. Id probat ex Concilio Chalcedonenſi, in quo *Dioſcorus* Alexandrinus Patriarcha abſque ullâ ſpe reſtitutionis damnatus eſt, quòd excommunicationem in *Symeonem* Pontificem Maximum tuliſſet. 6. Id probat ex Concilio Romano in cauſa *Symmachi* Pontificis Maximi congregato, cujus Judicium Patres Deo reſervarunt. Concilii Sinueſſani, & Synodi Romanæ ſub *Sylveſtro*, pſeudepigraphorum monumentorum Auctoritatem etiam allegat.

* Acta illa damnationis Polychronii Pſeudepigrapha videri monuimus in Synopſi Hiſt. Eccleſ. V. Sæculi, Cap. 1. Parags. 6.

Quartum poſtea nullitatis caput perſequitur, quòd ſcilicet inconſultâ Sede Apoſtolica depoſitus fuerit *Ignatius*: cùm numquam, aut certè vix aliquis Conſtantinopolitanorum Antiſtitum ſine conſenſu Romani Pontificis exauctoratus reperiatur. Quod Maximi, Neſtorii, Acacii, Anthimi, Sergii, Pyrrhi, Pauli, & Petri probat exemplis. Acephalum itaque fuiſſe illud Concilium colligit, in quo damnatus eſt *Ignatius*, non expectatâ Sedis Apoſtolicæ Sententiâ. Ad hæc, Imperatorem redarguit, quòd præter jus faſque Synodo adfuerit in cauſa *Ignatii* congregatæ, Officium Sacerdotale uſurpans. *Ubinam legiſtis*, inquit, *Imperatores Anteceſſores veſtros in Synodalibus Conventibus interfuiſſe, niſi forſitan in quibus de fide tractatum eſt, quæ univerſalis eſt, quæ omnium communis eſt, quæ non ſolùm ad Clericos, verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet Chriſtianos? Vos autem non ſolùm Synodo in cauſa Sacerdotis collectæ interfuiſtis; verùmetiam numeroſa ſæcularium millia ad videndum ejus opprobrium aggregaſtis*, &c. Addit, nullum eſſe Concilium niſi Romanæ Eccleſiæ Auctoritate firmetur. Unde *quædam Concilia, quia conſenſum Romani Pontificis non habuerunt, valetudinem perdiderunt.* Quod Epheſini Latrocinii, & Synodi Conſtantinopoli contra imagines celebratæ exemplis confirmat. De Romanæ Eccleſiæ Privilegiis multa ſubjungit ſanè magnificè. *Eccleſia*, inquit, *Romanæ Privilegia, Chriſti ore in B. Petro*

A *firmata, in Eccleſia ipſa diſpoſita, antiquitùs obſervata, & à ſanctis univerſalibus Synodis celebrata: atque à cuncta Eccleſia jugiter venerata, nullatenus poſſunt minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari: Quoniam fundamentum quod Deus poſuit, humanus non valet amovere conatus..... Privilegia, inquam, iſtius Sedis, vel Eccleſiæ perpetua ſunt, divinitus radicata atque plantata ſunt: impingi poſſunt, transferri non poſſunt: trahi poſſunt, evelli non poſſunt... Iſta igitur Privilegia huic Sanctæ Eccleſiæ à Chriſto donata, à Synodis non donata, ſed jam ſolummodo celebrata & venerata.... Nos compel-*
B *lunt omnium habere ſolicitudinem Eccleſiarum Dei.* Denique ſe de perſona *Ignatii* atque *Photii* nihil mitius poſſe decernere ſignificat, quàm ut uterque Romam veniat, ut examen cauſæ renovetur. *Quoniam, cùm ſecundùm Canones, ubi eſt major Auctoritas, Judicium inferiorum ſit deferendum, ad diſſolvendum ſcilicet vel ad roborandum: patet profectò Sedis Apoſtolicæ, cujus Auctoritate major non eſt, Judicium à nemine fore retractandum, neque cuiquam de ejus liceat judicare Judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte Canones appellari voluerunt, ab illâ autem nemo ſit appellare permiſſus.*
C Quod *Bonifacii II.* in Epiſtola ad *Ruſum* Theſſalonicenſem, & *Gelaſii* in Commonitorio ad *Fauſtum* Magiſtrum, Auctoritate confirmat. Conſentaneum autem eſſe Canonibus oſtendit, ut *Ignatius* & *Photius* Romam vocentur cauſam dicturi: Quod probat ex facto *Julii Primi* in cauſa *S. Athanaſii*, quem necnon & Euſebianos, qui eum damnaverant, Romam ad Judicium regulariter evocavit. Cùm hanc Epiſtolam ſcripſit *Nicolaus I. Theognoſtus* Archimandrita jam Romæ verſabatur, Pontificémque de tota ſerie cauſæ *Ignatii*, & *Photii* certiorem fecerat, tradito ipſi *Ignatii* Libello: illiúſque præſentiam Romæ rebus ſuis adeo incom-
D modam cenſebat *Photius*, ut eo ſuggerente *Michaël* Imperator à Pontifice Maximo poſtulaverit, ut *Theognoſtum* Conſtantinopolim remitteret. Scilicet ſuſpicabatur ab ipſo incitatum *Nicolaum* Synodum Romæ celebraſſe contra *Photium* anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-tertio.

Hac in Synodo lata damnationis ſententia eſt in *Photium*, quâ omni Sacerdotali honore & nomine exutus eſt, eíque ſub anathemate, quo nonniſi in mortis articulo ſolvi poſſet, interdictum, ne ſacris ultra ſe Miniſteriis ingereret, aut *Ignatium* legitimum Patriarcham perturbaret. *Sit Dei omnipo-*
E *tentis, & Beatorum Apoſtolorum Principum Petri & Pauli, & omnium ſimul Sanctorum, atque venerandorum ſex Univerſalium Conciliorum Auctoritate, necnon & Spiritus Sancti per nos Judicio, omni Sacerdotali honore & nomine alienus & omni Clericatûs Officio prorſus exutus*, &c. Multiplex depoſitionis ratio allegatur. Prima quòd ex Schiſmaticis & laïcis ordinatus eſſet. 2. Quòd in-viventis innoxiique *Ignatii* Sedem, velut adulter, irrupiſſet. 3. Quòd ordinatus eſſet à *Gregorio Siracuſano* Epiſcopo damnato & exauctorato. 4. Quòd ſeſe depoſitorum & excommunicatorum communione & familiaritate fœdaſſet. 5. Quòd contra fidem datam,
F quâ nimirum pollicitus fuerat ſe adversùs Patriarcham *Ignatium* nihil moliturum, convocatô perditorum Epiſcoporum Concilio, Sententiam depoſitionis & anathematis in illum pronuntiare auſus eſſet. 6. Quòd Sedis Apoſtolicæ Legatos à mandatis Romani Pontificis avertere præſumpſiſſet, *Acacium* imitatus, eóſque pertraxiſſet ad Schiſmaticorum Communionem, contemptâ Legationis majeſtate, quæ vel ipſis Gentilibus ſacra fuiſſet. 7. Quòd *Ignatium*, & ejus fautores immani perſecutione vexaſſet, nec vexare deſineret.

Romanæ Eccleſiæ Privilegia Chriſti ore ſtrmata.

Photius à Nicolao I. in Synodo Romanâ damnatus.

Multiplex ratio depoſitionis Photii.

In hac etiam Synodo iterum damnatus eſt *Gregorius* Syracuſanus, *Photii* Ordinator, Schiſmaticus, & dudum depoſitus à *Benedicto III.* Pontifice Maximo: & omni Sacerdotali Miniſterio ita exutus eſt, ut ei ſpes reſtitutionis, aut ſatisfactionis locus in qualibet Synodo interclusus ſit: eique denuntiatum anathema, ſi munia Sacerdotis aliqua obiret, vel contra *Ignatium* turbas excitare pergeret. Tertiò, omni Clericali Officio hâc in Synodo privati ſunt, qui à *Photio* fuerant ordinati: Quia manifeſtum erat eos in omnibus Conſecratoris ſui pravitatibus conſenſiſſe, atque poſt invaſionem communicaſſe. Quartò, priſtinum in gradum reſtitutus eſt *Ignatius*: imò nuſquam fuiſſe depoſitum, vel anathematizatum; ſed Imperiali potentiâ, abſque ullâ Canonica Auctoritate Eccleſia pulſum, pronuntiatum eſt. Quintò, in gradus etiam Sedéſque ſuas reſtituti ſunt, qui in odium *Ignatii* fuerant depoſiti, & in exilium amandati. Sextò, ſacrarum imaginum veneratio contra Iconomachos confirmata eſt. Septimò, *Rhadoaldi* prævaricatoris & contumacis Legati, qui Synodi examen fugerat, conclamata damnatio eſt: Iſta conſtant ex Epiſtola VII. *Nicolai I.* ad *Michaëlem* Imperatorem datâ, & ex Epiſtola LXX. ad *Hincmarum* & Gallicanos Epiſcopos.

§. VII.

Photius congregatâ Synodo, Nicolaum I. Romanum Pontificem excommunicat: Literas Encyclicas contra Romanam Eccleſiam ſcribit: alterâ Synodo convocatâ, Schiſma confirmat.

Photius de his quæ in Synodo Romana contra ipſum decreta fuerant, certior factus, actúſque in rabiem quòd plebs fidelis ab ejus communione turmatim diſcederet, diram perſecutionem in Catholicos Ignatianæ & Romanæ Communionis excitavit. Quin etiam eò prorupit audaciæ, ut congregato Conciliabulo, cujus ſe *Michaël* Imperator Præſidem geſſit, ſubornatis Impoſtoribus, qui ſe Vicarios ac Legatos Orientalium Patriarcharum mentiti ſunt, accuſatoribus, teſtibúſque pecuniâ redemptis, conficta crimina Sanctiſſimo Papæ *Nicolao* impegerit, cúmque anathemate, proh ſcelus! damnaverit. Tam ſacrilegæ temeritati, tam impudenti facinori cuncti refragati ſunt, quibus aliquis Numinis timor adhuc inerat: unus tantùm & viginti Præſules, qui Eccleſiæ ordinem à Chriſto inſtitutum, animarúmque ſuarum ſalutem fortunæ ſuæ poſtponebant, quam è *Photii* fortuna ſuſpendebant totam, auſum inſolentem comprobarunt, & damnationi Pontificis Maximi ſubſcripſere. Conclamarunt cæteri, *Non eſſe juſtum in Summum & Primum Pontificem, præcipuè ab inferiori quomodolibet Sententiam proferri.* Quamobrem nequiſſimus Photius Conciliabulo ſuo majoris Auctoritatis ſpeciem addere volens, quò incautis imponeret, conſcripto Codici, calumniis adversùs Romanum Pontificem ſcatenti, mille circiter Epiſcoporum ementitas ſubſcriptiones interſeruit. Cæterùm, quem ut *Novum Dioſcorum*, & *Antichriſti Præcurſorem* penè omnes Catholici execrabantur, non pauci deinde ſecuti ſunt, malis ejus artibus in partes tracti. Edictum nempe obtinuit ab Imperatore, quo vetitum erat, ne quis eleemoſynas ſuas erogaret, aut pia legata diſpenſaret, niſi per *Photii* manus, quem teſtamentorum omnium velut generalem executorem conſtituit. Prima hæc fraus fuit, quâ ſibi devincire ſtuduit populum opinione munificentiæ ex alienarum opum erogatione facilè partâ, & neceſſitate cùm ipſo communicandi vel in ipſo mortis articulo, niſi teſtamenta ſua irrita eſſe vellent. Præterea omnes quibus cum ipſo res erat, cogebat ſcripto polliceri ſe ejus doctrinæ & partibus perpetuò adhæſuros. Id teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius*, in Præfatione VIII. Synodi. Aliud de *Photio* idem Auctor commemorat, (quòd cùm ad ejus ingenium & indolem dignoſcendam non parum conferat, minimè à nobis omittendum eſt:) Illum ſcilicet ante annos aliquot docuiſſe palam, duas unicuique homini ineſſe animas. Quem ob errorem cum à *Conſtantino* Philoſopho reprehenderetur, ſe abſurdam opinionem docuiſſe reſpondit, non eo animo ut quemquam in errorem abduceret, ſed ut exploraret quomodo ſe geſturus eſſet *Ignatius*, ſi ejus temporibus hæreſis aliqua, ſyllogiſmis Philoſophorum obſtetricantibus, in lucem emergeret.

Photii fraudes.

Photio novos ad Schiſma conflandum animos addidere Galliarum Archiepiſcopi duo, *Guntharius* Coloniæ Agrippinæ, & *Theutgaudus* Trevirenſis, qui à *Nicolao I.* exauctorati, quòd Regi *Lothario* *Thetbergæ* Reginæ conjugis dimittendæ auctores fuiſſent, eáque, inſonte licèt, confictis criminibus damnatâ, iniquum approbaſſent repudium, ad *Photii* partes defecerunt. Id probat Libellus inſolentiſſimus, & injuriis calumniiſque ſcatens, quem ipſi *Nicolao* Papæ tradi ab *Hilduino*, *Guntharii* fratre, curarunt, quô ejus Communionem ejurabant, *totius Eccleſiæ Communione & fraterna ſocietate* ſe *contentos* ſignificantes. Petulantiſſimum Libellum rejecit Pontifex: ob repulſam indignatus *Hilduinus*, armatâ manu in Eccleſiam *S. Petri* irrupit, nefariúmque ſcriptum ſuper tumulum Principis Apoſtolorum projecit, ut Annales Bertiniani teſtantur. Tum ejus apographum ad *Photium* tranſmiſere impii Antiſtites, & *Joanni* Archiepiſcopo Ravennati, atque *Haganoni* Bergomenſi Epiſcopo confœderati, quos Nicolaus I. ob crimina depoſuerat, Schiſmatico ſe adjunxere, adversùs Magnum Pontificem ſub ejus vexillo militaturi. Libelli iſtius exemplar referunt Annales Bertiniani ad annum DCCCLXIV.

Illud item ſchiſma roboravit protervus ac impius Græcorum Imperator *Michaël*, miſſa ad *Nicolaum I.* contumelioſa illâ Legatione, quam obiit *Michaël Protoſpatharius* anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-quinto, ſcriptiſque literis injurioſis, quibus laudatus Pontifex reſpondit illâ, quæ inter ejus Epiſtolas octava numeratur, Epiſtolâ, cujus ſummam ſupra exhibuimus. Sed & aliam ad eundem Imperatorem Epiſtolam dedit *Nicolaus Magnus*, quæ inter ejus Epiſtolas nonum locum tenet. In ea conqueritur de literarum ſuarum interpolatione in Photiano Conciliabulo. Multis arguit Imperatorem, quòd *Photio* patrocinetur. Tertiò poſtulat ut contumelioſam Epiſtolam, quam ad ſe direxerat, palam igne damnet: alioqui ejus Auctori excommunicationem, ipſi verò Epiſtolæ flammas ultrices minatur. *Scitote*, inquit, *quoniam poſtquam in hac vos pertinacia perſiſtere ſine tenus velle compererimus; primùm quidem congregatis cunctarum Occidentalium regionum venerabilibus Sacerdotibus, dictatores & diſpoſitores atque præceptores tantæ fallaciæ, ſeu crudeliſſimæ derogationis Sanctarum, vel paternarum Traditionum, ab omni Chriſtiana compage remotos, Apoſtolica freti Auctoritate, diris anathematis vinculis innodabimus. Necnon & Patrum ac Prædeceſſorum meorum ſecuti veſtigia, qui ſoliti ſunt etiam numeroſorum Concilia nequiter celebrata caſſare Pontificum, ſi quæ ſocia ſunt crebrò dicta, vel exemplaria fortaſſis Epiſtolæ; quin potius non ſolùm hæc, ſed & omnia Scripta, quæ vel adversùs*

Nicolai I. Epiſtola ad Imperatorem.

ejus fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Ignatium iniquè confecta, vel adverſus nos cauſam illius canonicè proſequentes, furiosè deprompta ſunt, perenni damnationi mandabimus. Deinde verò decernentibus nobiſcum eiſdem Coëpiſcopis noſtris, ipſam Epiſtolam in ſtipite, videntibus cunctis, ſuſpenſam, vaſto ſuppoſito foco, ad vituperium veſtrum coram omnibus nationibus, quæ penes memoriam S. Petri multiplices inveniuntur, extremæ perditioni donabimus. Quatenus his rite patratis; diſcat pius quod amet, & crudelis quod timeat. Hæc magnanimus Pontifex: qui & Imperatorem de novis Legatis miſſis Conſtantinopolim à Sede Apoſtolica certiorem facit. Hi fuere *Donatus* Oſtienſis Epiſcopus, *Leo* Cardinalis tituli *S. Laurentii* Preſbyter, & *Marinus* Diaconus etiam Cardinalis. Legationis conſilium exponit *Nicolaus I.* Epiſtola XII. ad *Bardam* Cæſarem datâ, cui Legatos commendat. *Præſertim*, inquit, *cùm Legatio præfatorum nihil niſi quæ pacis ſunt ſatagat, & tantum quæ juſtitia diligit, ipſa verecundè ſuadere contendat: ſcilicet ut ablato Mœcho, Eccleſia Conſtantinopolitana proprio reddatur Epiſcopo: & ſi quid huic reſtituto jam fortaſſis objicitur, ſervato ordine audiatur & judicetur; videlicet ut inferior à potiori judicetur, & non minorum (quod contra omne fas eſt) ſententiæ ſubjiciatur.* Violata eſt hæc Sedis Apoſtolicæ Legatio, & quadraginta dierum ſpatio in finibus Bulgarorum & Conſtantinopolitanorum à Miniſtris Imperatoris detenti, multiſque injuriis affecti Legati: qui propterea Romam reverti coacti ſunt, ut teſtatur Anaſtaſius Bibliothecarius *In Vita Nicolai I.* & *Nicolaus* ipſe Epiſtola LXX. ad *Hincmarum* & Gallicanos Epiſcopos.

Nicolaus I. novos Legatos Conſtantinopolim mittit.

Violata Sedis Apoſtolicæ Legatio.

Photii in Romanam Eccleſiam objectiones & calumniæ.

Interim *Photius* Encyclicas ad Patriarchas & Epiſcopos Orientis literas dedit, calumniis in Eccleſiam Romanam ſcatentes, quibus eos ad Synodum vocabat, in quâ errores varii quos eidem Sanctæ Eccleſiæ improperat, & quibus imbutam à Prædicatoribus & Legatis Romanæ Sedis Bulgarorum gentem recèns converſam aſſerit, damnentur, ac deliberetur de remedio, quo tam grave malum cohiberi poſſit. Hæc verò Photianæ contra Latinos accuſationis capita. I. *Quòd contra Eccleſiæ Canones illicitè Sabbatis jejunent.* II. *Quòd primam Jejunii Quadrageſimalis ſeptimanam à reliquo jejunio diſcerpentes, in lactis potionem, caſei eſum, & ſimilium ingurgitationem traxerint.* III. *Quòd Sacerdotes legitimo conjunctos matrimonio ab uxoribus abſtraxerint, eiſque continentiæ jugum impoſuerint.* IV. *Quòd Chriſmate inunctos per Sacerdotes denuo inungere non dubitaverint; cùm ſe Epiſcopos prædicarent, & Preſbyterorum Chriſma inutile quiddam ac fruſtra factum comminiſcerentur.* V. *Quòd ſanctum & ſacrum Symbolum, quòd ab omnibus Oecumenicorum Conciliorum calculis confirmatur, & vim obtinet irreſiſtibilem, ſenſibus ſpuriis, verbis adſcititiis conati ſint adulterare, Spiritum Sanctum novo more commenti, non de ſolo Patre, ſed etiam Filio procedere.*

Hæc tantùm Capita habent Encyclicæ *Photii* literæ, quæ multis ratiunculis Proceſſionem Spiritus Sancti à Patre & Filio impugnant, quas in *Panoplia* diſcutiemus: contra Jejunium Sabbathi Canonem quartum Apoſtolicum, & Trullanæ Synodi Canonem quintum & quinquageſimum objiciunt: contra continentiam Preſbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum, Concilii Gangrenſis quartum Canonem, & Synodi Trullanæ decimum-tertium proferunt. Cæterùm & alia *Photium* ejúſque partiarios Schiſmaticos contra Romanam Eccleſiam effutiiſſe ac ſcripturiiſſe, docet *Nicolaus I.* Epiſtola LXX. ad *Hincmarum* & Gallicanos Epiſcopos datâ. *Conantur*, inquit, *tam noſtram ſpecialiter, quàm omnem generaliter, quæ linguâ Latinâ utitur, Eccleſiam reprehendere, quòd jejunamus in Sabbathis, quòd Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere dicamus, cùm ipſi hunc tantùm ex Patre procedere fateantur. Dicunt præterea nos abominari nuptias, quia Preſbyteros ſortiri conjuges prohibemus: & inſimulare tentant, quoniam eoſdem Preſbyteros Chriſmate linire baptizatorum frontes inhibemus. Quod tamen Chriſma nos ex aqua fluminis conficere fallaciter arbitrantur. Reprehendere nihilominus moliuntur, eò quòd octo hebdomadibus ante Paſcha à carnium, & ſeptem hebdomadibus à caſei & ovorum eſu, more ſuo non ceſſamus. Mentiuntur quoque nos, ſicuti per alia ipſorum conſcripta indicatur, Agnum in Paſcha, more Judæorum, ſuper altare pariter cum Dominico Corpore benedicere & offerre. Quin & reprehendere ſatagunt, quia penes nos Clerici barbas ſuas radere non abnuunt. Et quia Diaconus, non ſuſceptò Preſbyteratûs Officio, apud nos Epiſcopus ordinatur: cùm ipſi etiam illum, quem Patriarcham ſuum nominant, ex Laïco ſubitò tonſuratum ac Monachum factum, ſaltu ad Epiſcopatûs apicem Imperiali favore ac brachio provehere, ut ipſi putant, minimè formidaverint.* Aliam Græcorum Schiſmaticorum væſaniam exaggerat in eadem Epiſtola *Nicolaus I.* quòd ſcilicet Libellum ſive Profeſſionem Fidei à Sedis Apoſtolicæ Legatis exigerent, quô tam iſta Capitula, quàm ea tenentes, anathemate damnarent: Et Epiſtolas Canonicas *Photio* ceu *Oecumenico Patriarchæ* inſcriptas. Superbum quippe & jamdiu proſcriptum *Oecumenici Patriarchæ* nomen ſibi Photius arrogabat, ut patet ex Epiſtolæ Circularis inſcriptione, quam ex *Vallicellanæ* Bibliothecæ Codice Cardinalis *Baronius* exhibet ad annum Chriſti 863. Huic Epiſtolæ ſubjunxit *Photius* Trevirenſis & Colonienſis Epiſcoporum Schiſmaticorum literas calumniis & injuriis in Sanctiſſimum Pontificem *Nicolaum* ſcatentes, quas malitiosè vocat *Synodalem Epiſtolam ab Italiæ partibus perſcriptam.*

Photius ſe Patriarcham Oecumenicum inſcribit.

Harum objectionum & calumniarum fontem digito demonſtrat *Nicolaus I.* in Epiſtola ad *Hincmarum*, odium ſcilicet, invidiámque *Michaëlis* Imperatoris. *Odio*, inquit, *& invidiâ contra nos inflammati, nobis, quæ infra annotabimus, quaſi crimina hæreſeos impingere moliuntur. Odio quidem, quia Photii adulteri & invaſoris Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, atque neophyti, à depoſitis & anathematizatis factam promotionem non ſolùm non approbavimus, ſed & damnavimus: Fratris ſcilicet & Coëpiſcopi noſtri Ignatii ejuſdem Eccleſiæ Patriarchæ dejectionem, utpotè à ſubjectis, & ab Imperiali Potentiâ factam, nullò ſuſcipientes aſſenſu. Invidiâ verò, quia Regem Bulgarum Michaëlem cum gente ſuâ, Chriſti fide ſuſceptâ, à Sede B. Petri inſtitutores & doctrinam expetiviſſe audierunt. Volentes quippe nimiùmque anhelantes eòſdem Bulgaros à B. Petri ſubjectione ſubducere, ſuoque Imperio ſub prætextu Chriſtianæ Religionis callidè ſubjugare, talia de Sancta Romana Eccleſia non habente maculam neque rugam prædicant, quatenus illi, utpote adhuc in fide rudes, hæc audientes, nos quaſi noxios & diverſarum hæreſeon ſqualloribus reſperſos, vitent, declinent; atque penitus deſerant.* Hanc ob cauſam in circulari *Photii* Epiſtola tam frequens Bulgarorum commemoratio. *Michaeli* & *Baſilio* Græcorum Imperatoribus, & iis qui ipſis parent, iſtarum virus objectionum tribuit *Nicolaus I.* Sed falſo rumore, quòd Baſilium ſpectat, deceptus fuit. *Baſilius* enim recèns creatus Imperator alieno ſemper à *Photio* animo fuit, ſemper in Eccleſiam Romanam propenſo. Unde ut primùm ſolus rerum potitus eſt, è medio ſublato Michaële, *Photium* è Sede Patriarchicâ expulit, *Ignatium* reſtituit, Le-

 gationem

gationem ad Sedem Apoſtolicam deſtinavit.

Dum Encyclicæ *Photii* literæ ad Patriarchas, Epiſcopóſque cæteros Orientis deferrentur, *Bardas* Cæſar *Photii* protector in ſuſpicionem adductus quòd inſidias Imperatori ſtrueret, miſerandum in modum membris diſſectus eſt: quod illi necis genus terrifica viſio Principis Apoſtolorum portenderat. Tunc *Photius* qui *Bardam* antea velut vitæ præſidem colebat, immensíſque præconiis efferebat, peremptum execrari cœpit, ſervire ſemper tempori, & Imperatoris ſtudiis obſequi paratus, ne cum *Barda*, fortuna ejus rueret. Aſſentatione tam fœda in *Michaëlis* Imperatoris animum ſe penitus inſinuans, è re ſua putavit eſſe negotium ſolennis ab Eccleſia Romana ſeparationis urgere, antequam *Baſilius* novus Cæſar imperaret. Multa itaque in *Nicolaum* Pontificem inſuſurrans, obtinuit ab impio Principe ut Synodum contra ipſum congregaret. Convocatis ergo Epiſcopis omnibus ſibi addictis, ſubornatiſque nebulonibus qui ſe Patriarcharum Orientis Legatos mentirentur, Pſeudo-Synodum habuit, & exauctorationis atque anathematis Sententiam in Romanum Pontificem iterum tulit, habitâ ratione objectionum & calumniarum, quas encyclicis Literis complexus fuerat. Mox Acta nefarii Conciliabuli falſis Epiſcoporum & Patriarcharum longè plurium ſubſcriptionibus munita *Zachariæ* Calchedonenſi, & *Theodoro* Laodiceno, partium ſuarum Epiſcopis, tradidit in Italiam perferenda. Quin etiam ad *Ludovicum II.* Imperatorem Occidentis, & *Ingelbertam* ejus uxorem literas ſcripſit, quibus effecturum ſe pollicebatur, ut Orientis etiam renuntiarentur Imperatores, operam modò ſuam ad expellendum è Sede Romana *Nicolaum* commodarent. Cùm autem inter *Michaëlem* Imperatorem & *Baſilium* recèns in conſortium Imperii ab ipsô adſcitum ortâ æmulatione, alterum ab altero dejiciendum ſuſpicaretur, dubius ad quem tandem ſumma Imperii eſſet perventura, ſubinde apud *Michaëlem* carpebat *Baſilium*, & viciſſim apud *Baſilium*, obtrectabat *Michaëli* fœdus adulator, ut uter tandem ſolus Imperium obtineret, illum ſibi devinctiſſimum haberet. At non fidebat veteratori *Baſilius*, quin immò ſtrophis illius vehementer offendebatur. Hæc *Nicetas* in Vita *Ignatii* commemorat. Habita eſt Photiana illa Pſeudoſynodus anno Chriſti DCCCLXVII.

Altera Photii Schiſmatica Synodus adverſus Nicolaum I Romanum Pontificem.

§. VIII.

Nicolaus I. Gallicanos Epiſcopos ad ſuccurrendum Eccleſiæ, & Græcorum objectiones refellendas adhortatur. Quod illi impigrè & luculentè exequuntur.

Cùm circularis Epiſtolæ *Photii* exemplar à Rege Bulgarorum ad *Nicolaum Primum* tranſmiſſum eſſet, Summus Pontifex datis ad *Hincmarum* Archiepiſcopum Remenſem & alios Galliarum Epiſcopos literis, ipſos hortatus eſt, ut Majores ſuos imitati, Eccleſiæ laboranti ſuccurrerent, & zelum doctrinámque ſuam ad Græcorum Objectiones in Latinam Eccleſiam confutandas converterent. Extat Epiſtola ipſius LXX. ad illos data, in quâ expoſitâ Photiani Schiſmatis origine & progreſſu geſtiſque eâ in causâ ſuis, recenſitis etiam Capitibus quæ adversùs Romanam Eccleſiam Græci objiciebant, hæc ſubdit: *In his igitur, exploſis cæteris curis, vos, Fratres, ſummopere convenit deſudare, & quia communia ſunt hæc opprobria, quæ univerſali Eccleſiæ in eâ duntaxat parte quæ Latina uti dignoſcitur linguâ, ingeruntur, communiter omnes, qui divino Sacerdotio illuſtrari videmini, decertare debetis, quo Paternæ Traditiones tantæ derogationi non pateant: Sed quæ pravi quique conſuetâ contentione tam mentientes quam errantes maculare geſtiunt, manu communis defenſionis ab omni nævo blaſphemiæ funditùs eruantur. Ridiculum eſt enim & ſatis abominabile dedecus, ut temporibus noſtris vel falsò inſimulari Sanctam Dei Eccleſiam permittamus, vel eas Traditiones, quas antiquitus, à Patribus noſtris ſuſcepimus, pro libitu ſemper errantium infringi patiamur. Quapropter neceſſe eſt ut eorum conatibus reſiſtamus, & falſis illorum jaculis veritatis clypeum opponamus. Quod nos quidem, opitulante supernâ potentiâ, prout valemus, agere non omittemus: nec, cum opportunitas cœlitus datur, contra illos pro Eccleſia Chriſti tacebimus. Sed magnoperè convenit ut & veſtra quoque Fraternitas morem ſecuta Majorum, concertans nobis & unanimiter collaborans in talibus inveniatur. Si quidem nuſquam Heſperæ regiones, (ut de aliis mundi plagis interim taceamus) à Sede B. Petri in hujuſmodi quæſtionibus diſſonantes inventæ ſunt. Unde unuſquiſque veſtrûm qui Metropolitana jura ſortitus eſt, junctis ſibi fratribus & Coepiſcopis ſuis qui ſub ſe ſunt, de his diligentem curam ſuſcipiat, & quid invidis eorum detractionibus opponi neceſſe ſit, rimari ſtudeat, & invenire ſummopere geſtiat, atque inventum nobis ocyus tranſmittere minimè parvipendat: quatenus id nos quoque adversùs eorum veſaniam cum cæteris aſſertionibus noſtris deinde mittere valeamus. Nihil enim in nobis tam viſibilis quàm inviſibilis hoſtis, ſicut concordiam exhorreſcit. Ideóque mutuo ſtudia noſtra provocemus, & contra communes hoſtes, non quaſi hàc vel illàc palantes, ſed tanquam caſtrorum acies ordinati reperiamur.* Subdit ſe cùm ipſos, tum alios Occidentis Epiſcopos ad Synodum convocaturum, niſi temporum perturbatio prohiberet. Tùm ad injunctum Opus diligenter exequendum ipſos urget vehementiùs his verbis: *Veruntamen ſi hùc veniendo recuſatis laborem arripere, nec juſſa terreni Principis, nec ulla impedimenta ſeculi pium ſtudium veſtrum à communi hac Eccleſiaſtici negotii meditatione, ſeu neceſſaria ſolicitudine cohibere quoquomodo valeant. Alioqui veſtram ad nos Fraternitatem convocandi, & pariter de hujuſcemodi quæſtionibus pertractandi nobis erit omnino neceſſitas: ut videlicet juxta priſtinam conſuetudinem nobiſcum in idipſum apud S. Petrum convenientes communes Eccleſiæ contumelias repellamus, qui communione Sacerdotii culmen in Chriſti Eccleſia, ſinguli ſecundùm ſuorum qualitatem Privilegiorum, promeruiſſe dignoſcitur. Præcipuè cum non ſolùm propter hujuſmodi generalis Eccleſiæ negotium, ſed etiam pro ſpecialis hujus Sedis exorta cauſa, Prædeceſſores veſtri unà cum Prædeceſſoribus noſtris huc ſoliti ſunt non immeritò convenire.* Tandem jubet *Hincmaro*, ut cùm hanc Epiſtolam legerit, eam ad alios Archiepiſcopos deferendam curet, qui cum Suffraganeis ſuis hac de re conferant, & Sedi Apoſtolicæ ea, quæ repererint, ſuggerant.

Id impigrè executus eſt Hincmarus, teſte *Flodoardo*, lib. 3. Hiſtoriæ Remenſis Cap. XVII. *Quam*, inquit, *Epiſtolam Hincmarus ſuſcipiens, in Corbonaco Palatio* * *conſiſtenti Regi Carolo cum pluribus Epiſcopis relegit, & ad alios Archiepiſcopos, ſicut in mandato acceperat, dirigere ſtuduit.* Idem etiam Suffraganeos ſuos imprimis excitavit ut Græcorum objectis reſponderent, & inter alios *Odonem* Bellovacenſem, ad quem *Hincmari* de hoc argumento extat Epiſtolà LI. Tomo II. ejus Operum edita. Reſpondit inter cæteros *Odo*, & librum à ſe compoſitum *Hincmaro* miſit, ut teſtatur idem *Flodoardus lib. 3. cap.* XXIII. In eo verò quædam annotavit *Hincmarus*, quæ retractanda

* Corbonacum ſeu Corbanacum aut Corbiniacum, vulgò Corbenai, villa quondam Regia fuit pagi Laudunenſis, uno leu. ab Axone poſita diſparata.

da & corrigenda forent. Scripſit etiam adversùs eaſdem Græcorum Objectiones *Æneas* Epiſcopus Pariſienſis, cujus doctiſſimum Opus extat *Tomo VII. Spicilegii.* Eoſdem convicit *Ratramnus* Corbeienſis Monachus Libris IV. *Adversùs Oppoſita Græcorum*, editis *Tomo II. Spicilegii.* Sic Romanæ totiúſque Latinæ Eccleſiæ cauſam doctiſſimi Præſules & Monachi Gallicani propugnarunt.

Articuli quos Græci Latinis objiciebant, quædam ſunt meræ calumniæ, quòd nimirùm aquâ pro Chriſmate uterentur : quòd imperando cœlibatum ſacris Miniſtris, nuptias damnarent : quòd ſuper altare unà cum Corpore Chiſti agnum offerrent : quòd Diaconi non ſuſcepto Preſbyteratu, Epiſcopi conſecrarentur. Alii meram ſpectabant diſciplinam, quæ ſalvâ fide, varia in Eccleſiis eſſe poteſt, ſcilicet Majorum Clericorum cœlibatus; caſei & lactis uſus in quibuſdam Eccleſiis Occidentis tempore Quadrageſimæ; raſura barbæ à Clericis uſurpata. Alii non modò nulli erant reprehenſioni obnoxii, ſed laudem merebantur, ut aſſertio Proceſſionis Spiritus Sancti à Patre & Filio, & additio vocis *Filióque*; ad Symbolum : iteratio Confirmationis à Preſbyteris collatæ citra diſpenſationem Eccleſiæ : negatio Libelli Fidei Conſtantinopolitano Patriarchæ à Legatis Apoſtolicis. Qua de re *Nicolaus I.* Epiſtola LXX. ad Gallicanos Epiſcopos ſcribit : *Cùm enim Chriſti munere, propter Primatum Eccleſia Romanæ in B. Petro conceſſum, nemini ſit de Sedis Apoſtolicæ Judicio judicare, aut illius Sententiam retractare permiſſum : conſtat nimirum eos ab his nullum jus poſſidere Libellos exigendi, quos habere fas judicandi nullo jubentur Canone, nullo probantur exemplo.* Præcipuus itaque controverſiæ cardo, quæſtio fuit de Proceſſione Spiritus Sancti à Patre & Filio, in quam præcipuè incubuere qui adversùs Græcos ſcripſerunt. Hanc etiam nos *in Panoplia* pro more expendemus.

§. IX.

Baſilius Imperator Nicolai I. Sententiam exſecutus, Photium è Sede Conſtantinopolitana expellit, Ignatium reſtituit : Romanum Pontificem de his certiorem facit.

Cùm *Michaël* Imperator, Deo ultionum permittente, cæſus fuiſſet anno octingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo, die viceſima-quarta menſis Septembris, *Baſilius* Imperator ſalutatus eſt, qui ſtatim ad cauſam Eccleſiæ propugnandam animum adjecit. Poſtridie igitur quàm levatus eſt, *Photium* è Sede quam invaſerat, & quam tam iniquis artibus hucuſque retinuerat, deturbavit, relegavítque in Monaſterium. Miſit etiam protinus *Eliam* Regiæ Claſſis Drungarium, qui Sanctiſſimum Patriarcham *Ignatium* ex Inſula Conſtantinopolim honorificè reduceret. *Photii* etiam ſeptem ſacci varia ſuppellectili, pecuniis, libris referti, à *Baſilii* Miniſtris intercepti ſunt & ad ipſum deportati. Inventi ſunt in iis volumina duo auro argentóque bracteata, ſerico exteriùs velata, interiùs verò literis elegantibus & venuſtis exarata. Primum continebat Synodi commentitiæ adversùs *Ignatium* Actiones ſeptem cum famoſis picturis à Gregorio Syracuſano adumbratis. Actione prima videre erat *Ignatium* raptatum & vapulantem : ejus verò capiti inſcriptum : *Diabolus.* Actione ſecunda, ſputis fœdatus effingebatur cum hac inſcriptione : *Principium peccati.* Actione tertia, de throno deturbatus exhibebatur, cum hac epigraphe : *Filius perditionis.* Actione quarta, vin-

Photii famoſæ inſcriptiones adversùs Sanctum Patriarcham Ignatium.

A culis colligatus & exilio damnatus, cum hoc elogio : *Avaritia Simonis Magi.* Actione quinta, collari furca incluſus, cum hacce calumnia : *Qui ſe extollit ſupra omne id quod dicitur aut colitur Deus.* Actione ſexta exprimebatur ut jam damnatus, cum hoc titulo : *Abominatio deſolationis.* In ſeptimâ depictus erat ut tractus ad ſupplicium & capite multatus, cum hac inſcriptione : *Antichriſtus.* Alterum volumen complectebatur Acta Conciliabuli adversùs *Nicolaum* Pontificem Maximum, quorum exemplar *Photius* ad *Ludovicum II.* Francorem Regem & Imperatorem per *Zachariam* miſerat. Hunc verò ab itinere *Baſilius* re-
B vocavit. *Ignatium* ex Inſula reducem poſt novem annos perſecutionis, Sedi reſtituit cum ſummo omnium Ordinum applauſu. De his exordio Imperii ſui pro vindicanda Eccleſiæ libertate à ſe geſtis certiorem fecit *Nicolaum I. Baſilius*, ipſum rogans, ut de his qui à *Photio* conſecrati erant, necnon & de illis qui ab *Ignatio* ordinati defecerant ad *Photium*, ſententiam diceret. Miſit illam Epiſtolam per illuſtrem virum *Baſilium* Spatharium, cum quo Romam, jubente Imperatore profecti ſunt, à partibus quidem *Ignatii* Joannes Metropolita Sylei; à partibus verò *Photii* Petrus Metropolita Sardenſis. *Baſilii* Imperatoris ad *Ni-*
C *colaum I.* Epiſtola inſerta eſt Actioni III. Octavæ Synodi. *Nos*, inquit, *Photium gradu movimus, ut in ordinem redactus; ſibi vivat; Ignatium verò injuria affectum, ut Judicio veſtro variis in Epiſtolis declaraſtis, quas, qui ante nos imperaverunt, ſupprimere conati ſunt, So io ſuo reſtituimus. Ut reliquis verò rebus finis imponatur, atque ut hæc ipſa confirmentur, Sanctitati tuæ integrum reliquimus : de lapſis, inquam, Sacerdotibus, & quicumque artibus Photii & inſidiis circumventi ſunt... Ut autem Sanctitatis tuæ divinum & Apoſtolicum Judicium de Sanctiſſimo Patriarcha Ignatio, & infœliciſſimo Pho-*
D *tio, Photianis quoque palam fiat, ab utraque parte, atque alii quoque à nobis ipſis miſſi ſunt Legati; ut præſentibus illis cauſa à te definiatur : tuique Legati una cum noſtris certiſſimam toti Eccleſiæ fidem facturi mittantur.*

Scripſit etiam ad *Nicolaum I.* recens reſtitutus *Ignatius*, ipſum de cauſa lapſorum in Photiano Schiſmate conſulens. Se ab Imperatore in Sedem reſtitutum nuntiat in executionem Sententiæ ab ipſo Pontifice latæ. *Nam divinitus evectus Imperator noſter, ut fideliſſimus filius veſter, tuæ Sanctitatis Sententiam & Decretum executus, utrúmque (me inquam & Photium) pro æquitate cauſæ tractavit.*
E Quibus verbis mendacii convincitur *Zonaras* recentior Græculus & Schiſmaticus, qui *Photium* à *Baſilio* ejectum ſcripſit, quòd ipſum ob cædem *Michaëlis* Imperatoris à Communione removiſſet. Sanè qui noverit *Photii* ingenium tempori ſerviens, qui noverit ipſum velut canem mutum factum eſſe ſub Principatu *Michaëlis*, & nedum ejus nefaria facinora vitámque diſſolutam non reprehendiſſe, ſed ipſi perpetuò fuiſſe adulatum; qui noverit verſatilem ejus ad omnem auram animum apud Baſilium Michaëli, apud Michaëlem Baſilio obtrectaſſe, ut refert *Nicetas in Vita Ignatii* : is facilè ſibi perſuaſerit *Photium* non eo fuiſ-
F ſe Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudio incenſum, non ea præditum generoſitate, ut Principem homicidii reum ab Eccleſia repelleret. Magnificum eſt Epiſtolæ *Ignatii* exordium, & Romani Pontificis Primatum in Eccleſia univerſa & in ipſos Patriarchas Orientales à Græcis agnitum ante ſchiſma diſertè probat. Sic autem habet : *Ad artus humani corporis plagis & vulneribus ſaucios curandos, medendi ars magnam Medicorum copiam ſuppeditavit : In membris autem Chriſti Dei ac Salvatoris*

Refellitur Zonaras.

Romani Pontificis Primatum jure divino inſtitutum Eccleſia Græca ante ſchiſma confeſſa eſt.

ris, omnium Capitis ac Sponſi Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, unum tantùm ac ſolùm ſelectum ac univerſaliſſimum Medicum, tuam nempe Fraternam Paternámque Sanctitatem, ſupremum & fortiſſimum Dei Verbum conſtituit, cùm Petro ſupremo ſanctiſſimóque Apoſtolorum Vertici dixit : » Tu es Petrus, » & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, » & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. » *Et rurſum* : Tibi dabo claves Regni cœlorum : » & quod ligaveris ſuper terram, ligatum erit in » cœlis; & quod ſolveris, erit ſolutum. *Hujuſcemodi enim beatas voces non ſoli Apoſtolorum Principi privatâ quadam ſorte tranſcripſit & aſſignavit, ſed per ipſum ad omnes Romanæ Sedis Pontifices illi ſucceſſuros tranſmiſit. Hinc retro olimque ſemper cùm hæreſes & ſcelera pullularent, noxias illas herbas & Zizania Sedis Apoſtolicæ veſtræ Succeſſores extirparunt; & nunc tua Beatitudo dignè tractans acceptam à Christo poteſtatem, veritatis hoſtes fudit, & Latronum more in Chriſti ovile per feneſtram aſcendentem ... medicâ manu Sacroſanctæ & Apoſtolicæ Auctoritatis à communi Eccleſiæ corpore præcidiſti; & nos ab illo per ſcelus oppreſſos, ut amantiſſimus frater rectè innocentes pronuntiaſti, noſtraque nos Eccleſiæ per literas reſtituiſti.* Extat pariter hæc *Ignatii* Epiſtola Actione III. Synodi Octavæ.

Petrus Sardenſis Epiſcopus, qui *Photii* cauſam acturus, Romam cum Imperatoris Oratore & *Ignatii* Legato navigabat, novam licet navim conſcendiſſet, naufragio miſerè ſepultus eſt : alii Legati ad portum incolumes, ſervante Deo, appulere. Migraverat ad vitam immortalem Sanctiſſimus Pontifex *Nicolaus* : cui *Adrianus II.* ſucceſſerat. Is ſtatim atque *Baſilii* Imperatoris, & *Ignatii* literas legit, magna perfuſus eſt lætitia ob res Eccleſiæ Conſtantinopoli reſtitutas : Deceſſoris ſui, congregata Synodo, Judicium confirmavit, impia *Photii* volumina flammis devovit, juſſitque cremari pariter illorum exemplaria, ſi quæ in Oriente invenirentur. De hâc *Photii* ejectione & Ignatii reſtitutione legendi *Nicetas* in Vita Ignatii, & *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Præfatione VIII. Synodi. Legendus idem Bibliothecarius in Vita *Adriani II.* ubi refert, librum *Photii* à Metropolita Legato exhibitum fuiſſe Summo Pontifici, & in terram projectum cum hoc anathemate : *Tu maledictus Conſtantinopoli, ſis Romæ iterum maledictus. Te Miniſter diaboli Photius novus Simon mendacii compilator aptavit : Te Miniſter Chriſti Nicolaus novus Petrus veritatis amator attrivit.* Obſervat ſecundò, *Baſilii* Imperatoris ſubſcriptionem huic virulento libro à *Photio* additam fuiſſe, quod aſſeruit coram Summo Pontifice illuſtris Spatharius, falſam hujuſmodi ſubſcriptionem ex eo comprobans, quòd Imperator *Ignatium* in Sedem reſtituiſſet. Refert tertiò, cùm eo tempore, quô nefarius Codex urebatur, imber vehemens decideret, ad pluviam quaſi ad olei guttas flammam convaluiſſe : quô miraculo omnes cum Latini tum Græci ſtupefacti, Deo laudem dixere; *Nicolai* Papæ memoriæ bene precati ſunt, *Adrianum* digniſſimum ejus Succeſſorem præconiis extulere.

Photii Liber cum anathemate flammis traditus ab Adriano II.

Tandem remeantibus Conſtantinopolim Legatis, *Adrianus* Pontifex ad *Baſilium* Imperatorem de *Ignatii* reſtitutione gratulatorias literas dedit, ipſi *Theognoſtum* Archimandritam commendavit, qui legatione pro *Ignatio* functus apud *Nicolaum* Papam, ſolido ſeptennio Romæ hoſpes & peregrinus manſerat, ut *Michaëlis* Imperatoris, *Bardæ*, & *Photii* perſecutionem fugeret. Imperatorem hortatus eſt ad perſeverantiam : ipſique ſpopondit opem, & ſe numquam à Decretis ſanctæ memoriæ Papæ *Nicolai* de *Photii* dejectione & *Ignatii* reſtitutione diſceſſurum. Dedit etiam *Adrianus II.* Literas ad *Ignatium* ejuſdem argumenti. Extant Actione VII. Synodi Octavæ.

§. X.

Synodus Romana Adriani II. contra Photium.

Quoniam meminimus Synodi ab *Adriano* II. Pontifice Maximo Romæ celebratæ poſt adventum Legatorum *Baſilii* Imperatoris & *Ignatii* Patriarchæ, anno ſcilicet octingenteſimo ſexageſimo octavo, paulò enucleatiùs ejus Acta exponenda ſunt. Poſt tres Allocutiones Pontificis Maximi ad Synodum, poſt ſupplicationem Patrum pro damnatione *Photii*, & reconciliatione lapſorum, *Hadrianus II.* Sententiam tulit quinque Capita continentem. Primò omnia *Photii* & *Michaëlis* Acta contra Romanam Eccleſiam, & maximè Latrocinalem *Photii* Synodum, nuper, favente *Michaële*, celebratam contra *Nicolaum I.* decernit aboleri, non ſecus ac Acta Epheſini Latrocinii, flammíſque & diris omnibus devoveri. Secundò, idem ſtatuit de his quæ contra *Ignatium* Patriarcham ab eodem Imperatore & *Photio* ſcripta actáque ſunt. III. *Photium* rurſus anathemate perculit. Verumtamen ſi vivâ voce, ſuóque ſcripto & manu promittat ſe omnia à *Nicolao I.* & ipſo *Adriano* Summis Pontificibus decreta ſervaturum vel ſubiturum, dictique Conciliabuli Acta damnaturum, ipſi Communio Laïca non negatur. IV. Lapſos, qui nimirum Photianæ Pſeudo-Synodo conſenſere vel ſubſcripſere, ſi Decretis *Nicolai I.* morem geſſerint, & ad Communionem *Ignatii* Patriarchæ redierint, & Acta Conciliabuli flammis tradiderint, in Communionem recipit : ſin minus eos Communione privat. *Baſilium* verò Imperatorem, cujus nomen hujuſmodi Actis falsò inſertum probatum eſt, ab omni ſuſpicione mala prorſus alienum pronuntiavit; & in albo Piorum Auguſtorum conſcribendum. V. Omnes qui Acta Photiani Conciliabuli abſconderint, vel propugnaverint, & non potiùs igni devoverint, ſi ſunt Clerici, è gradu ſuo dejicit; ſi laïci, ſubjicit anathemati. Subſcripſit hujus Synodi Actis Summus Pontifex hac formula : *Hadrianus Epiſcopus Sanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ his Sententiis à nobis promulgatis manu propria ſubſcripſi.* Deinde Epiſcopi viginti novem, Preſbyteri novem Romanæ Eccleſiæ, Diaconi quinque pariter ſubſcripſerunt. Inſerta ſunt iſtius Concilii Acta VII. Actioni Concilii Octavi Oecumenici.

§. XI.

Adrianus II. Pontifex Maximus Octavam Synodum Oecumenicam celebrari juſſit, quam convocavit Baſilius Auguſtus.

Juſſu *Adriani II.* Pontificis Maximi celebratam fuiſſe Synodum VIII. conſtat ex illius ad *Baſilium* Imperatorem Epiſtolâ, quæ inſerta eſt Actioni Primæ. *Volumus autem*, inquit, *per veſtræ Pietatis induſtriam Conſtantinopoli numeroſum celebrari Concilium; cui noſtri quoque Legati præſidentes, delictorum, hominúmque diſcrimine perſpecto, ſtatim cuncta impii Conciliabuli exemplaria, ab iis, qui illa retinent, ablata, ignibus concremanda tradant.*

Idem probant verba *Anaſtaſii Bibliothecarii* in Præfatione VIII. Synodi ad Adrianum II. *Miſ-*

ſiſque

uſque, inquit, *cum auctoritate Apoſtolicæ Vicariis & Epiſtolis Decretalibus, juſſiſti fieri Conſtantinopoli Synodum, &c.*

Quòd verò *Baſilius* Imperator Synodum convocaverit, teſtatur ipſa Synodus Actione I. ſic de Baſilio loquens: *Qui Univerſalem Synodum congregans, quæ viſa ſunt Spiritui Sancto piè peregit.* Teſtatur & S. *Ignatius* in Acclamatione ſua ad Synodum, Actione VIII. *Quoniam verò*, inquit, *univerſali paci conſulens piiſſimus & prudentiſſimus Imperator noſter, multam habuit curam & ſolicitudinem colligendi Sanctiſſimos Vicarios ex cunctis aliis Patriarchalibus Sedibus, & Synodum Univerſalem celebrandi ad exhibitionem & ſatisfactionem perfectam, veritate ſibi cooperante, Omnipotentis providentia in finem proſperum adduxit conſilium ſuum, &c.*

Id teſtatur Metrophanes Actione VI. ſic Imperatorem allocutus: *Hæc itaque Sancta & Univerſalis Synodus arca ſalutis eſt... Et tu es, amice Chriſti Domine, Noë, juſtus inventus in conſpectu Dei, in generatione tua: quia talem arcam fabricaſti... Hæc Sancta & Univerſalis Synodus eſt benignus & bonus puteus, quem fodiſti tu, Deo amantiſſime! Abraham ſervus & amicus Dei excelſi.*

Id rurſus teſtatur ipſa Synodus in Definitione quæ Actione X. edita eſt. *Sancta, Magna, & Univerſalis Synodus, quæ per divinam voluntatem & gratiam & ſanctionem amicorum Chriſti ac Deo confirmatorum Imperatorum noſtrorum Baſilii & Conſtantini congregata eſt in hac à Deo conſervanda Regia Urbe, in famoſiſſimo templo Sanctæ ac magni nominis Sophiæ, definivit ſubter annexa.* Et infra rurſus de Baſilio Auguſto: *Vicarios etiam ex omnibus Patriarchalibus Thronis, necnon & omnem Epiſcoporum catalogum, qui ſub poteſtate ſua degit, in id ipſum collegit: qui videlicet convenientes, Magnam hanc & Univerſalem celebravimus Synodum.*

Id teſtatur *Baſilius* ipſe in Allocutione ad VIII. Synodum. *Non modicum*, inquit, *certamen certavimus, neque labori cuilibet ceſſimus, ut & ipſi nobiſcum noſtis, ad congregandum eos qui à Romana & ab Orientalibus Patriarchalibus Sedibus convenerunt.* Id ipſum aſſerunt *Cedrenus in Compendio Hiſtoriarum*, & *Zonaras Lib.* III. *Annalium.*

§. XII.

Adrianus II. Octavæ Synodo præfuit per Legatos.

Adrianus II. Pontifex Maximus Anno octingenteſimo ſexageſimo-nono Legatos miſit Conſtantinopolim, *Donatum* Epiſcopum Oſtienſem, *Stephanum* Epiſcopum Nepeſinum; & *Marinum* Diaconum, cum Epiſtola ad *Baſilium* Imperatorem, quâ per ejus induſtriam numeroſum Conſtantinopoli celebrari Concilium jubebat, cui ſui Legati præſiderent. Illis verò dedit in mandatis, *Ut omne ſcandalum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſolerter ſopirent, conſecratiſque à Methodio & Ignatio ſub ſatisfactione Libelli quem de ſcrinio ſuſceperant, proprias Eccleſias redderent. Photianis verò ſub eadem ac diſtrictiori ſatisfactione communicarent quidem, Sed Sacerdotum Judicium, uſque ad Sedis Apoſtolicæ Sententiam, manente Sanctiſſimi Papæ Nicolai Judicio, protelarent.* Ita refert *Vita Adriani II.*

Legatos honorificentiſſimè excepit *Baſilius Auguſtus*, & Romani Pontificis literas reverenter exoſculatus, ipſos die ſequenti his inter alia verbis allocutus eſt: *Nos cum omnibus Orientalibus Patriarchis, Metropolitis, atque Epiſcopis cenſuram Sanctæ Matris noſtræ Romanæ Eccleſiæ per biennium præſtolantes, propter Deum petimus ut Dei negotium viriliter peragatur, & tandem aliquando auctoritate veſtri Sacri Collegii tam peſtiferæ Photianæ tergiverſationis ſcandala propellantur, quatenus unitas & tranquillitas optata diutius, juxta Decretum Sanctiſſimi Papæ Nicolai, reſtaurentur.* Legati Sanctæ Sedis Apoſtolicæ reſponderunt: *Et nos ideo venimus, ideo miſſi ſumus: ſed neminem Orientalium veſtrorum unquam in noſtram Synodum ſuſcipere poſſumus, niſi oblato Libello, cujus formam de ſcrinio Sanctæ Sedis Apoſtolicæ ſumpſimus, nobis fuerit ſatisfactum.* Ita refert Bibliothecarius in Vita *Adriani II.*

Præfuiſſe Synodo *Adriani II.* Legatos, ex Actis ipſius compertum eſt. Sic enim incipit Actio I. *Convenientibus Donato & Stephano Epiſcopis, & Marino Diacono, locum tenentibus Adriani Archiepiſcopi Senioris Romæ, & Ignatio Archiepiſcopo Conſtantinopoleos Novæ Romæ, & Vicariis Orientis Thoma Metropolita Tyri, locum tenente Sedis Antiochiæ, & Syncello locum tenente Theodoſii Archiepiſcopi Sedis Hieroſolymorum.* Et poſt alia: *Sanctiſſimi Vicarii Senioris Romæ dixerunt: Ergo & omnem dubitationem emittamus è cordibus veſtris, & verbis & operibus certificemus vos, quia ſecundum ea quæ mandata & juſſa ſunt nobis, diſponemus. Ergo habemus Epiſtolas ad Imperatorem & Patriarcham: & ſi jubetis, legantur.* Legati omnium primi loquuntur, ut mos eſt Præſidum. Et Actione VIII. *Donato Epiſcopo Oſtienſi, & Stephano Epiſcopo Nepeſino, & Marino Diacono Sanctæ Eccleſiæ Romanæ, locum tenentibus Adriani Papæ, &c.* Et Actione IX. *Congregatis Papæ Adriani Legatis, & Patriarcha Ignatio, cæteriſque Alexandriæ, Antiochiæ, & Hieroſolymorum Vicariis & Sacro Senatu.* Adriani Papæ Legati nominantur primi, ut Præſides nominari ſolent. Denique Actione X. Adriani Papæ Legati omnium Epiſcoporum primi ſubſcribunt.

Nec movere nos debet quòd Imperatores *Baſilius, Conſtantinus* & *Leo, Præſidentes* ſemel atque iterum dicantur: ſemel Actione VIII. *Præſidente eodem piiſſimo & amico Chriſti Baſilio in dextera parte magni nominis templi Eccleſiæ magnæ, & Sancta & Univerſali Synodo.* Iterum Actione X. *Propoſitis venerandæ Crucis lignis, Sanctiſque Evangeliis ad dexteram Sanctæ Sophiæ partem templi, Præſidentibus Chriſti dilectis Imperatoribus, Legatis, &c.* Hæc, inquam, movere nos non debent. Præfuiſſe enim dicitur Imperator, non auctoritate, ſed ſolo ſeſſionis honore, quem ipſi detulit Synodus ut Eccleſiæ Protectori, non ut controverſiarum fidei, vel cauſarum Eccleſiaſticarum Judici. Hujuſmodi namque Judicium nec Laïco cuivis, nec ſibi ipſi convenire Imperator profeſſus eſt in Allocutione Synodi. *Noverit enim virtutibus plena Perfectio veſtra, quia ſi notum fuerit nobis, quòd hæreſis quæcumque in Provincia cujuſcumque veſtrûm latitans, non per aſſiduam doctrinam veſtram radicitus evellatur, & omnes ad orthodoxam Fidem manu ducantur, canonicè hujuſmodi Epiſcopus à proprio Patriarcha condemnabitur, &c. De vobis autem Laicis, tam qui in Dignitatibus, quàm qui abſolutè converſamini, quid amplius dicam, non habeo, quàm quia nullomodo vobis licet de Eccleſiaſticis cauſis ſermonem movere, neque penitus reſiſtere integritati Eccleſiæ & Univerſali Synodo adverſari. Hoc enim inveſtigare, & quærere, Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum eſt, qui regiminis Officium ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, qui ligandi & ſolvendi poteſtatem habent: qui Eccleſiaſticas & cæleſtes adepti ſunt claves: non noſtrum, qui paſci debemus, qui ſanctificari, qui ligari, vel à ligamento ſolvi egemus. Quantacumque enim religionis & ſapientiæ Laicus exiſtat, vel etiamſi uni-*

verſa virtute interiùs polleat, donec Laïcus eſt, ovis vocari non deſinet. Rursùſque Epiſcopus licet omni religionis virtute deſtituatur, tamen Paſtor eſt, quandiu in Pontificatùs munere verſatur. Quæ ergo nobis ratio eſt in ordine ovium conſtitutis Paſtores verborum ſubtilitate diſcutiendi? Oportet nos cum timore & fide ſincera hos adire, & a facie eorum vereri, cùm ſint Miniſtri Domini omnipotentis, & nihil amplius quam ea quæ ſunt noſtri ordinis requirere.

Nec obſtat etiam Præſidentiæ *Adriani II.* per ſuos Legatos, quòd ante acclamatum ſit Imperatoribus, quàm Romanis Pontificibus. Is enim honor, & grati animi ſignificatio à Patribus exhibita Religioſiſſimo Principi, cui tot nominibus obſtricta erat Eccleſia Romana, Conſtantinopolitana, univerſa, auctoritatem ſignificat nullam Imperatoris in cauſis Eccleſiaſticis, & in moderamine Synodi, niſi in iis quæ ordinem & politiam externam, ac executionem Decretorum Eccleſiæ ſpectant. Alioqui & Imperatrix præfuiſſet Synodo, & judicandi Auctoritatem in cauſis Eccleſiaſticis etiam habuiſſet: ſiquidem & ipſi ante Pontifices acclamatum eſt. Actione IX. *Multos annos Imperatorum. Baſilii, Conſtantini, & Leonis magnorum Principum & Imperatorum, multos annos. Nicolai Beatiſſimi Papæ Romani, æterna memoria. Hadriani Beatiſſimi Papæ Romani æterna memoria.* Rurſus Actione X. *Multos annos Imperatorum Baſilii, Conſtantini, & Leonis. Multos annos Baſilii Orthodoxi. Amatorem veritatis, Domine, conſerva. Baſilio Novo Conſtantino, æterna memoria. Novo Juſtiniano, æterna memoria. Eudoxiæ Piiſſimæ Auguſtæ, multos annos. Deus conſerves Imperium veſtrum. Per vos univerſalis Eccleſia pacem obtinuit.*

Et quibuſdam interjectis: *Germani, Taraſii, Nicephori, & Methodii venerabilium Patriarcharum, æterna memoria. Nicolai Papæ Senioris Romæ, æterna memoria. Hadriani Beatiſſimi Papæ Romani, multos annos.*

Denique quòd Imperatores rogati ſint à Legatis Romani Pontificis ut ante omnes ſubſcriberent, non eſt argumentum auctoritatis quæ penes Principes eſſet ulla ad præſidendum Concilio; ſed merum teſtimonium reverentiæ & urbanitatis Legatorum erga illorum Majeſtatem, à quibus Sedes Apoſtolica, & ipſi, tantis honoribus affecti fuerant; & quibus tantis nominibus obſtricta erat Eccleſia. Idque ſic accepit Imperator, non ut debitum ſibi officium. Nec delatum ultrò ſibi honorem ceu jure ſibi competens habuit, ſed ut Eccleſiæ beneficium: Invicem enim certabant ſive Romanus Pontifex & ejus Legati, ſive Synodus tota & Imperator, uter alterum honore proſequeretur ampliori. Id ex Actione X. compertum eſt, in qua rei geſtæ ordo ſic exponitur: *Sanctiſſimi Vicarii Senioris Romæ dixerunt: Quoniam providentiâ Dei in proſperum finem omnia Eccleſiæ devenerunt negotia, oportet nos & in ſcriptis manu propria hæc roborare, ſecundùm Synodicam conſequentiam. Unde volumus ut ſubſcribant primitus Chriſti amatores Imperatores, & deinde ſecundùm ordinem ſancta hæc Synodus. Baſilius Piiſſimus & Chriſti amicus Imperator dixit: Tranquilliſſimum Imperium noſtrum ſecutum præcedentes & Juſtiſſimos Imperatores, Conſtantinum videlicet Magnum, & Theodoſium, & Marcianum, ac cæteros, vult ſubſcribere poſt ſubſcriptionem omnium Sanctiſſimorum Vicariorum: edocti enim ſumus à Chriſto vero Deo noſtro habere exaltantem humilitatem.* Ita omnino factum. Primi enim omnium ſubſcripſerunt quinque exemplaribus *Donatus* Epiſcopus Oſtienſis, & cæteri Legati Romanæ Sedis; deinde Vicarii Patriarcharum, Alexandrini, Antiocheni, Hieroſolymitani, & *Ignatius* Conſtantinopolitanus. Secundùm hos *Baſilius*, *Conſtantinus*, *Leo*, Imperatores: qui cùm manu ſua quinque libris venerandæ crucis ſignum impreſſiſſent, ſuáque nomina ſubſcripſiſſent, quod reliquum erat, *Chriſtophorus* Proto-à-Secretis & Præfectus Canicleii ſubſcripſit. Deinceps ordine omnes Epiſcopi, pro ſuo quiſque gradu & dignitate, quinque libris ſeu exemplaribus Synodi ſubſcripſerunt, ut Sedes quælibet Patriarchica ſuum exemplar pro more haberet.

§. XIII.

Quid geſtum Actione prima Synodi Octavæ?

Inchoata eſt Oecumenica Synodus Octava anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-nono, *Hadriani II.* Pontificis Maximi anno ſecundo, Imperatoris *Baſilii* anno tertio, die quinta Octobris, feria quarta, Conſtantinopoli; unde & Conſtantinopolitana Quarta nuncupatur; in celeberrimo Sanctæ Sophiæ templo. Conſidentibus ibi Sedis Apoſtolicæ Legatis, *Ignatio* Conſtantinopolitano Patriarcha, & Vicariis Sedium Orientalium: præſentibus Illuſtriſſimis Patritiis, quos Imperator adeſſe juſſerat ut Concilii ordinem moderarentur, omniáque ſecundùm Juris regulas fieri curarent: Sancta Cruce & libro Evangeliorum in Throno pro more collocatis: admiſſi ſunt ad Synodum Epiſcopi duodecim, qui ab *Ignatii* & Sedis Apoſtolicæ partibus ſteterant ſoli conſtanter, & pro juſtitia invicto animo certaverant; dicentibus Romanæ Sedis Legatis: *Sedeant ſecundùm ordinem ſuum, quia digni ſunt: & beatos, & ter beatos hos æſtimamus.* Deinde *Epanagnoſticon*, id eſt, ſcriptum coram Synodo legendum, quod ab Imperatore miſſum erat, à *Babane* Patritio, annuentibus Legatis Apoſtolicis, perlectum eſt, ac ſummo Synodi totius applauſu exceptum. Imperatoris enim pietatem ac ſtudium pro Eccleſiæ pace teſtabatur; atque Epiſcopos hortabatur univerſos, ut ſemotis privatis affectibus, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatum componerent. Tertiò rogati ſunt Sedis Apoſtolicæ Legati, ut Legationis tenorem ſuæ, ac ejus, à quo miſſi erant, mandatum exhiberent. Id Epiſcoporum ac Senatûs nomine poſtulavit *Babanes* Patritius. Res viſa Legatis inſolens. *Hoc nos*, inquiebant, *uſque nunc non invenimus, ut Vicarii Senioris Romæ a quolibet examinentur utrum talem exiſtimationem habeant.* Reſpondit *Babanes*: In injuriam & contemptum Sedis Apoſtolicæ hanc non vergere petitionem: ſed ob *Radoaldum* & *Zachariam* id exigi, qui *Nicolai I.* mandata tranſgreſſi fuerant. Tum Legati Epiſtolam *Hadriani II.* Pontificis Maximi ad Imperatorem protulere. *Præ manibus* (dixerunt illi) *habemus Epiſtolam, quam tranſmiſit Imperatori Sanctiſſimus Papa Hadrianus, qui etiam poteſtatem nobis dedit, ut, ſecundùm quod Beatiſſimus Papa Nicolaus diſpoſuit de Sancta Conſtantinopolitanorum Eccleſia, ita ordinemus, ut moderemur atque firmemus, ut nullus adversùs eam pugnare poſſit: & ut quæ ipſe Sanctiſſimus Hadrianus edidit, confirmemus. Cujus enim ſuſcepit honorem, ſuſcepit etiam & laborem: quia propter hoc Deus poſuit eum in Eccleſia ſua. Ecce Epiſtola Sanctiſſimi Papæ Hadriani. Si vultis, legatur.* Lecta eſt, jubente Synodo. Mox eorum, qui Patriarcharum Orientis perſonam gerebant, diſcuſſa Legatio eſt, omnibúſque perſpectum fuit, *Thomam* Tyri Metropolitam, qui Antiocheni Patriarchæ locum tenebat, nullis mandatis aut commendatitiis literis opus habere. Quia vacante Sede Antiochena, jus erat Metropolitæ

Metropolitæ Tyri, Patriarchæ vices gerere. A *Elias* verò Preſbyter & Syncellus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, Literas protulit *Theodoſii* Hieroſolymorum Patriarchæ Legationem continentes, & ad *Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham directas, cum podere, ſuperhumerali & mitra S. *Jacobi* Apoſtoli, Fratris Domini, & ſacro vaſe & cratere argenteo cum imaginibus expreſſo. Venire autem ſe non potuiſſe Patriarcha ſignificabat, quòd ſub Saracenorum jugo Palæſtina gemeret.

Libelli ſeu Formulæ à ſummiſſæ ſubſcriptionem exigit Summus Pontifex ab Epiſcopis in Synodo Oecumenica congregatis.

Poſt hæc, jubentibus Legatis Apoſtolicis lectus eſt Libellus, cui ſubſcribere deberent univerſi Epiſcopi, Sacerdotes, Clerici, & Monachi: B quò nimirum cunctas primùm hæreſes execrati, & inter alias, Iconomachiam, Anathema *Photio* dicere debebant, donec Sedis Apoſtolicæ Decretis paruiſſet: Actaque Conciliabuli contra Sedis Apoſtolicæ reverentiam congregati eodem anathemate percellere: ſe denique amplecti Synodos à *Nicolao* Pontifice Maximo & *Hadriano* ejus Succeſſore in cauſa *Photii* & *Ignatii* Romæ celebratas, profiteri debebant. Magnificum ſanè Primatûs Romani Pontificis argumentum, quòd Libellum, ſeu Formulam ad Synodum Oecumenicam miſerit, neceſſariò ab omnibus Ordinis Eccleſiaſtici viris ſubſcribendam, qui Com- C munionis Sedis Apoſtolicæ participes eſſe vellent. Obſervatione digna ſunt hæc verba: *Quia non poteſt Domini noſtri Jeſu Chriſti prætermitti ſententia, dicentis: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: hæc quæ dicta ſunt, rerum probantur effectibus: Quia in Sede Apoſtolica immaculata eſt ſemper Catholica ſervata Religio, & ſancta celebrata doctrina. Ab hujus ergo fide atque doctrina ſeparari minimè cupientes: & Patrum, & præcipuè Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Præſulum ſequentes in omnibus Conſtituta; anathematizamus omnes hæreſes ſimul cum Iconomachis. Anathematizamus etiam Photium, &c.* D

Catholica Religio in Sede Apoſtolica ſemper immaculata ſervata eſt.

Obſervare etiam operæ pretium eſt illa verba: *Sequentes in omnibus Apoſtolicam Sedem, & obſervantes ejus omnia Conſtituta, ſperamus ut in una Communione, quam Sedes Apoſtolica prædicat, eſſe mereamur, in qua eſt integra & vera Chriſtianæ Religionis ſoliditas. Promittentes etiam ſequeſtratos à Communione Eccleſiæ Catholicæ, id eſt, non conſentientes Sedi Apoſtolicæ, eorum nomina inter ſacra non eſſe recitanda Myſteria.* Vides idem eſſe, ſequeſtratum eſſe ab Eccleſiæ Catholicæ Communione, & non eſſe conſentientem Sedi Apoſtolicæ. Libello ſubſcribere debebant Epiſcopi cum teſtibus, E ac ſubſcriptionem ſuam Legatis Apoſtolicis tradere. Perlectum Libellum Synodus approbavit univerſa.

Qui non conſentit Sedi Apoſtolicæ, ſegregatus eſt à Communione Eccleſiæ Catholicæ.

Non eſt prætermittendum, quod de hujuſce Libelli ſubſcriptionibus *Anaſtaſius Bibliothecarius* commemorat in Notis ad Octavam Synodum: Poſtquam omnes Epiſcopi & Clerici ſubſcripſere, quoſdam pœnituiſſe Chirographi, & Imperatori atque *Ignatio* Patriarchæ clam inſuſurraſſe: *Non benè factum fuiſſe, quòd Eccleſiam Conſtantinopolitanam tanta ſubjectione Romanæ ſubdi Eccleſiæ permiſerint: ita ut hanc ei tanquam Dominæ* F *ancillam tradiderint.* His commotus Imperator, juſſit iis quos Legatis Apoſtolicis ad obſequia deſtinaverat, ut ipſis Chirographa ſuffurarentur. Fraudem ubi animadvertunt Legati, de ea graviter expoſtularunt cum Principe: qui illorum querimoniis victus, omnia Chirographa reſtituit, his eos verbis compellans: *Ego quidem ut Magiſtram Eccleſiaſticorum negotiorum Sedem Apoſtolicam per meos Legatos adii; & ideo veſtram præſentiam præſtolatus ſum, ut veſtro Decreto, & ſolertia*

Subſcriptiones Romano Pontifici repræſentandæ.

Sedes Apoſtolica Eccleſiaſticorum negotiorum Magiſtra.

noſtra, Eccleſia noſtra remedia ſanitatis perciperet; & nos non noſtris motibus, ſed veſtra ſententia pareremus. Ergo Chirographa, quæ à noſtris Sacerdotibus, & cunctis Clericis, ſalubriter exegiſtis, recipite, & Spirituali Patri noſtro Sanctiſſimo Papæ repræſentate: ita ut ſi quis eorum per abrupta vitiorum ſolito incedere more tentaverit, his quodammodo habenis ab eo refrænetur, & ad rectum juſtitiæ tramitem revocetur. Quantò Eccleſiæ bono ab Epiſcopis ſubſcriptiones in ſimilibus cauſis exigat Romanus Pontifex, inde liquet. Sed ea quæ Actione I. Synodi Oecumenicæ Octavæ geſta ſunt, commemorare pergamus.

Approbato Sedis Apoſtolicæ Libello, lecta eſt Definitio Legatorum Antiochenæ & Hieroſolymitanæ Sedis, quam ante adventum Legatorum Sedis Apoſtolicæ ediderant, cùm anno ſolido illic morati, diſceſſionem pararent. Quæ Definitio id unum ſanciebat, ut *Nicolai* Pontificis Maximi Decretis in omnibus pareretur quoad *Photii* depoſitionem, reſtitutionem *Ignatii*, *Gregorii Syracuſani* exauctorationem confirmatam, ſuſceptionem Ordinatorum ab *Ignatio*, degradationem Conſecratorum à *Photio*. Definitione perlecta, Synodus has in voces erupit: *Ecce audivimus Sententiam Orientalium, ſequentem, & faventem Judicio Sanctiſſimi Papæ Nicolai, & convenimus in eam.* Tum *Bahanes* Patritius quæſivit à Legatis Apoſtolicis, quâ ratione *Nicolaus I.* Photium abſentem damnaſſet? Rationem omnium illi reddidere, geſta à prima *Photii* expulſione ad ultimum uſque Concilium Romæ ab *Adriano II.* celebratum recenſentes, probantéſque illum per literas & Apocriſiarios ſuos præſentem, rite & ſecundùm Canones fuiſſe damnatum.

Sciſcitatus eſt idem Patritius à Legatis Sedium Orientalium, cur venientes Conſtantinopolim, *Photium* non conveniſſent, ſed ab illius Communione ſtatim ſe ſegregaſſent. Reſponderunt ſe ita egiſſe, quòd à Romano Pontifice damnatus, & à nullâ Sedium Orientalium receptus eſſet. *Patriarchalia Capita*, inquiebant, *in mundo poſuit Spiritus Sanctus, ut in Eccleſia Dei pullulantia ſcandala per ea examinentur, & pacifica conſtitutio in ipſa interveniat. Igitur cùm præcedens & præſidens Sedes Senioris Romæ nequaquam receperit Photium, nec etiam Orientis tres Throni, videlicet Alexandriæ, Antiochiæ, & Hieroſolymorum, non erat opus vocare illum ad examen vel rejudicationem. Hujuſmodi enim Actiones de illis qui recepti ſunt in Eccleſiis Dei, & cunctis Sedibus, ſolitæ ſunt fieri. De iis autem qui nunquam in Seniori Roma & reliquis Sedibus recepti ſunt, nullum omninò debet iteratum haberi Judicium.*

§. XIV.

Quid geſtum Actione II.

Nonis Octobris ejuſdem anni habita eſt altera Seſſio Synodi. *Paulus* Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Carthophylax renuntiavit Patribus, ſtare præ foribus quamplurimos Epiſcopos, qui olim vel à S. *Methodio*, vel ab *Ignatio* ordinati, ad *Photium* defecerant. Juſſi ſunt ingredi, lectúſque eſt oblatus ab his Libellus, quo veniam à Synodo & Pœnitentiam deprecabantur, culpam omnem ſuam in vexationes à *Photio* ſibi illatas refundentes. Legati Apoſtolici dixere: *Suſcipimus vos, ſecundùm Preceptionem Sanctiſſimi Papæ noſtri Adriani, propter Confeſſionem Libelli Pœnitentiæ veſtræ.* Lapſi verò Epiſcopi dixere: *Et nos adoramus vos, & ſuſcipimus vos Judices, & Judicium veſtrum tanquam ex perſona Filii Dei habemus.* Rogati deinde, vellent-ne ſubſcribere Libello directo à Romana

mana Sede, id præſtitere perlibenter, & abſque reſtrictione prorſus ullâ: poſitúmque ſuper Sancta Evangelia & Sanctam Crucem, ut eo ritu ſolennior ipſorum ſubſcriptio redderetur, *Ignatio* Patriarchæ ſuo tradiderunt, à quo ſacræ dignitatis receptis inſignibus, in ſuo ordine ſedere ſinguli juſſi fuere. Idem erga Preſbyteros, Diaconos, Subdiaconos Pœnitentes obſervatum. Poſt hæc, lectam eſt *Epitimium*: ita vocabant pœnam Eccleſiaſticam Lapſis impoſitam, certum ſcilicet abſtinentiæ modum, numerúmque precum ſingulis diebus uſque ad Natale Chriſti fundendarum: ante quod tempus ſuorum Ordinum obire Miniſteria ipſis vetitum eſt. Obſervatione dignum, quòd lapſi Præſules miſericordiam à Legatis Apoſtolicis & à Sancta Synodo rogarunt *Per interceſſionem Sanctæ ac Intemeratæ Dei Genitricis Mariæ, & Sanctorum Apoſtolorum, & Beatiſſimi ac Sanctiſſimi Papæ Nicolai.* Sic defunctum cum opinione Sanctitatis Pontificem palam invocant. Obſervandum ſecundò *Ignatium* Epiſcopis, cæteriſque Clericis lapſis & pœnitentibus Ordinum inſignia non reddidiſſe, niſi ut delegatum à Sedis Apoſtolicæ Vicariis. Ut enim ſcribit Nicetas in Vita Ignatii: *Patriarchæ Ignatio in Synodo non erat auctoritas agendi quæ vellet. Romanus enim, pro antiqua Eccleſiaſtica Traditione, judicandi Poteſtatem permittebat.*

Nicolaus I Pontifex poſt mortem invocatus.

§. XV.

Quid geſtum Actione III.

A Synodo rejiciuntur Epiſcopi, qui Libello ab Apoſtolica Sede tranſmiſſo ſubſcribere nolunt.

V. Idus Octobris habita eſt Actio tertia; in qua Patres conveniri juſſerunt *Theodulum* Metropolitam Ancyranum, & *Nicephorum* Metropolitam Nicænum, qui à *Methodio* vel *Ignatio* ordinati erant, ut invitarentur ad Synodum, quæ ipſis miſericordiæ viſcera pandebat, modò Libello à Romana Sede tranſmiſſo ſubſcriberent. Renuerunt illi pertinaciter, dixerúntque: *De propoſita ſubſcriptione rationem reddimus Sanctitati veſtræ, quia propter rationabiles & irrationabiles ſubſcriptiones, quæ ante factæ ſunt, gravati, definimus nos, & vinculum impoſuimus non ulteriùs ſubſcribere, præter id, quod ſubſcripſimus, & profeſſi ſumus, Fidei noſtræ Symbolum, quod jacet in Carthophylacio venerabilis Patriarchæ, tempore Conſecrationis noſtræ.* Cùm itaque ſubſcribere contumaciter renuerent, à Synodo rejecti ſunt.

Jubentibus deinde Sedis Apoſtolicæ Legatis, recenſita eſt Epiſtola *Baſilii* Imperatoris ad *Nicolaum I.* tum Epiſtola *Ignatii* ad Adrianum II. * Epiſtola denique Adriani II ad *Ignatium*: quam *canonicè ſcriptam, & plenam juſtitiæ*, Synodus dixit. In eadem Actione, cùm deprehenſum fuiſſet, *Theodorum* Cariæ Metropolitam, qui poſt Libelli ſubſcriptionem à Synodo ſuſceptus fuerat, ex iis fuiſſe, qui in Latrocinali Synodo *Photii*, depoſitioni & anathemati Sanctiſſimi Pontificis *Nicolai* ſubſcripſerant, illius cauſa Romani Pontificis Judicio reſervata eſt. Id ex *Anaſtaſii Bibliothecarii* Notis diſcimus.

* Sive ad Nicolaum I quæ Hadriano ejus Succeſſori tradita eſt.

§. XVI.

Quid geſtum Actione IV.

III. Idus Octobris, rurſus Patres ad ſacrum conſeſſum convenere. Intromiſſi ſunt in Synodi conſpectum *Zacharias* atque *Theophilus* Pſeudo-Epiſcopi à partibus *Photii*, qui ejus nomine ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum Legatione quondam functi erant. Petiere Illuſtriſſimi Patritii ut illi audirentur, & in ſcriptis profiteri cogerentur, an ſanctam & univerſalem Synodum ſuſciperent, ejúſque ſubjicerent ſeſe auctoritati ac Judicio. Repugnarunt Legati, contendentes Romani Sententiam Pontificis retractari non poſſe; nec rurſus audiendos, qui jam damnati eſſent. *Nobis*, inquiebant, *non licet reſcindere Judicium ſacrorum Romanorum Pontificum: hoc enim contrarium eſt Canonicis Inſtitutis.*

Conſenſere tamen ut admitterentur, Synodica Decreta & Sententiam *Nicolai I.* audituri. Admiſſi ſunt itaque Schiſmatici illi Antiſtites, & ultimo loco ſtare juſſi. Qui cùm ad Libelli ſubſcriptionem urgerentur, ſe, Photiúmque ſuum, à Nicolao I. receptos, impudenter aſſeruere. Legati reclamarunt Apoſtolici, eóſque ut mendacii convincerent, varias ejuſdem Pontificis literas legi juſſerunt. Lecta itaque eſt Epiſtola *Nicolai I.* ad *Michaelem* Imperatorem dudum miſſa, quæ his verbis incipit: *Principatum divinæ poteſtatis.* Lecta eſt ejuſdem Epiſtola altera ad eumdem Imperatorem, quæ ſic incipit: *Sereniſſimi Imperii veſtri gloria, &c.* Lecta eſt ejuſdem Pontificis Epiſtola ad *Photium*, ex cujus vel ſola inſcriptione mendacii convinci poterant, qui *Photii* Ordinationem contendebant à *Nicolao I.* approbatam: ſiquidem in ea neque *Frater*, neque *Comminiſter* vocabatur *Photius*, quibus nominibus Summus Pontifex Epiſcopos deſignare ſolet. Ita enim habebat Inſcriptio: *Nicolaus Epiſcopus Servus Servorum Dei, Prudentiſſimo Viro Photio.* Ex his Epiſtolis facilè probarunt Legati Apoſtolici, *Photii* Ordinationem à Romana Sede nuſquam fuiſſe ſuſceptam, imò ſemper inter Laïcos recenſitum: cùm Summus Pontifex *Nicolaus* in literis laudatis eum & *Mœchum* & *Invaſorem* appellarit. Poſt hæc, Illuſtriſſimi Patritii rogarunt, obtuliſſentne Libellos Epiſcopi illi Photiani de quibus agebatur, cùm Romam Legationis ergo profecti ſunt, quia *Mos erat in Romana Eccleſia ab omni homine hoſpite Libellum fidei exigendi, & ita permitti hunc in Sanctum Petrum intrare.* Teſtati ſunt Legati Apoſtolici illos duplicem Libellum porrexiſſe, unum Fidei, antequam Urbem ingrederentur; alterum, quo ſe Apoſtolicæ Sedis Decreta jurabant ſervaturos, antequam admitterentur ad Communionem, Laïcam dumtaxat, non Epiſcopalem.

Denique interrogati ſunt illi Photianarum partium Antiſtites, vellent-ne ſubſcribere Libello à Romana Sede ad Synodum tranſmiſſo. Reſponderunt: *Nec audire illum volumus.* Quapropter jubentibus Legatis Apoſtolicis, foras projecti ſunt.

§. XVII.

Quid geſtum Actione V.

XIII. Kalendas Novembris quinta Seſſio celebrata. Citatus eſt *Photius*, ut ſe coram Synodo ſiſteret; & quidem per Laïcos, probri & dedecoris causâ. Conſueverant enim Epiſcopi per Epiſcopos, Preſbyteri per Preſbyteros, quiſque per ſui Ordinis homines conveniri. Coram Synodo conſtitutus, cùm ſemel iterumque interrogaretur, utrum Conſtituta Romanorum Pontificum *Nicolai I.* ac *Adriani II.* ſuſciperet; nihil prorſus reſpondit. Se enim ſponte ad Synodum non accedere, ſed ab Imperatore coactum, conteſtatus fuerat; illiſque *Davidis* verbis abuſus, juraverat ſilentium: *Dixi, cuſtodiam vias meas, ut non delinquam*

Photii ſuperbia & inſolentia.

quam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam. Quam impudentiſſimi hominis reſponſionem graviſſimè tulere Patres, quòd ſanctam Synodum nihil aliud eſſe innueret quàm peccatorum cœtum, adversùs ipſum, qui inſontem ſe judicaret, congregatum; ſiquidem in Davidico Oraculo ſequuntur hæc verba: *Cùm conſiſteret peccator adversùm me.* Urgebant Legati ut ad interrogata reſponderet. Dixit ille: *Vocem meam, etiam me tacente, Deus audit.* Repoſuere Legati: *Per ſilentium non effugies manifeſtiorem damnationem.* Photius dixit: *Nec Jeſus tacendo evaſit damnationem.* Quaſi illos Pilato, ſeipſum Chriſto comparans. Tunc Legati Literas *Nicolai I.* cùm ad Michaëlem Imperatorem, tum ad ipſum *Photium* legi juſſerunt: Quibus perlectis, ipſum à Summis Pontificibus *Nicolao I.* & *Hadriano* legitimè damnatum conclamarunt. *Elias* Hieroſolymitanæ Sedis Legatus, ex ambone vehementer concionatus, oſtendit *Photium* à Sedibus Orientalibus nùmquam fuiſſe ſuſceptum; eumque ad Pœnitentiam adhortatus eſt. Legati etiam Apoſtolici Concionem non abſimilem per Interpretem *Theodorum* à Secretis legi juſſere, quâ Sententiarum in *Photium* Romæ latarum æquitatem commendarunt, approbante Synodo. Sed & verbis *Photium* adhortati ſunt ad Pœnitentiam, ut Communionem inter Laïcos promereretur.

Ipſum quoque ad parendum Synodo & Sedi Apoſtolicæ urgentiſſima Oratione invitavit *Babanes* Patritius. *Loquere*, inquit, *Domine Photi, quodcumque habes juſtitiæ opus: totus mundus hic eſt, ne claudat viſcera ſua Sancta Univerſalis Synodus. Quò namque vis ex hoc confugere? Romam? Ecce a Roma. In Orientem? En ab Oriente hic adſunt: Vide ne claudatur janua: Si iſti clauſerint, nemo eſt qui aperiat. Dic, homo Dei! quam habes juſtificationem?* Photius reſpondit: *Meæ juſtificationes non ſunt in hoc mundo: ſi in mundo hoc eſſent, inde videretis.* Viri inſipientiam, temeritatem, ac ſuperbiam demiratus Patritius Illuſtriſſimus, ipſi inducias conceſſit ut ſaluti ſuæ conſuleret. Arrogantiùs ille reſpondit: *Spatium quidem non deprecor; ut autem emittar à vobis, veſtræ poteſtatis eſt.* Rurſus ad Pœnitentiam ipſum incitare perrexit Vir Illuſtriſſimus, dum præſentes eſſent Sedis Apoſtolicæ Legati, poſt quorum diſceſſum nihil eſſent profutura quæ diceret vel ageret. Verùm nihil promovit: *Photius* enim affectato ſilentio immotus manebat. Quamobrem à Synodo dimiſſus eſt, ut videret quid ſibi conveniens eſſet.

§. XVIII.

Quid geſtum Actione VI.

Octavo Kalendas Novembres, ſextò convenit Sancta Synodus. Interfuit iſti Actioni *Baſilius* Imperator, cui eleganti Oratione *Metrophanes* Metropolita Smyrnenſis exordium dedit. Deinde lectum eſt Epanagnoſticum Legatorum Apoſtolicorum; qui ab Imperatore poſtularunt, ut quæ contra *Photium* à Summis Pontificibus *Nicolao* & *Adriano* decreta erant, executioni mandarentur. 3. *Theophilus* Protoſpatharius ab Imperatore juſſus, Photianæ conſecrationis Epiſcopos, & quotquot illius ſchiſmati adhærebant, in Synodi conſpectum introduxit. 4. Relectæ ſunt Epiſtolæ *Nicolai I.* Pontificis Maximi ad Imperatorem & ad *Photium*. 5. Vicarii Orientalium Sedium prolixa interlocutione oſtenderunt, nuſquam ab Eccleſiis, quarum perſonam gerebant, receptam fuiſſe *Ignatii* abdicationem, & *Photii* Ordinationem; nullaſque literas communicatorias ad ipſum directas, vel ab ipſo receptas. Nullius porro eſſe ponderis, quam jactitabant, *Ignatii* ceſſionem, quia tyrannicè facta fuerat & coactè. *Coactam violentiam*, inquiunt, *refutationem non exiſtimamus.* 6. Baſilius Imperator Epiſcopos à *Photio* ſtantes interrogavit, utrum in tàm manifeſto Judicio, totius Eccleſiæ comprobato conſenſu acquieſcerent. Renuerunt illi: omniáque prolata in *Photium*, tum à Romanis Pontificibus, cùm ab Orientalibus Sedibus Judicia, vana eſſe, irrita, tumultuaria, voce impudenti conclamarunt. Quibus Imperator ſapienter admodum reſpondit: *Vos Principali manu Synodos inordinatas ſoli ac ſingulariter ſine Patriarchicis Thronis facientes, Sanctas vocare auſi eſtis; & huic præſenti, quæ ab omnibus Patriarchalibus Thronis celebrata eſt, Dei cooperatione ac gratia, qui Imperium nobis commiſit, detrahere non erubeſcitis. Utique noſtis & vos, & univerſitas quæ ſub cœlo eſt, quia protectione veri Dei noſtri quinque Patriarchia orbis terrarum recta ſentiunt, & non eſt læſio fidei: & ideo quicquid judicant, neceſſariò debetis recipere.*

Zacharias Calchedonenſis Photii cauſam agit.

Septimò, *Zacharias* Calchedonenſis Photianarum partium Epiſcopus, ejus patrocinium ſuſcepit & cauſam egit: Ac primò *Nicolai I.* & *Hadriani II.* Romanorum Pontificum Judicia conatus eſt elevare. *Et Papæ Nicolai*, inquit, *& cæterorum Patriarcharum Canon Princeps eſt: & ſecundum illum agentes, nil faciunt extra quod docent. Cum verò extra hunc faciunt ſive Papa Nicolaus, ſive alius quis, non acquieſcimus.* Id eſt, cùm Pontifices & Patriarchæ Canonibus ſubditi ſint, eorum Judicia nullius ſunt momenti, nec illis eſt parendum, ſi à Canonibus aberrent. Secundò, non eſſe indeficientia & irretractabilia Romanorum Pontificum Judicia contendit; quod exemplis duobus probat, *Marcelli* ſcilicet Ancyrani, qui à *Julio* Pontifice Maximo, & à Synodo Sardicenſi abſolutus, etiamnum anathemate ut hæreticus percellebatur: Et *Apiarii*, qui à Romanis Pontificibus abſolutus, ab Africana Synodo repulſus eſt. Tertiò diluit rationes quibus *Nicolai I.* in *Photium* Sententia nitebatur. *In eo*, inquit, *quod dicit: Non debuiſſe hunc ex Laicis provehi, conſecrantes quidem cautos reddit, conſecratum autem non damnat. Et conſuetudo Canonem illum exuperavit. Etenim Taraſius ita conſecratus eſt, & Nicephorus, & Nectarius, & Thalaſſius Cæſareæ, ac Euſebius, & Ambroſius Mediolani, atque alii mille. Si ergo ſunt illi innoxii, eſt & hic.* Quartò probat non eſſe repellendum *Photium*, quòd à *Gregorio* Syracuſano Antiſtite depoſito conſecratus fuerit: quia non ſunt exauctorati, qui à *Petro Moggo* Alexandriæ, nec qui ab *Acacio* Conſtantinopolitano ordinati fuerant; licèt uterque fuiſſet depoſitus. Quintò, probat *Photium* non eſſe depoſitione plectendum, licèt depoſitos Antiſtites ſuſceperit, immò ab iis ordinatus ſit: quia *Anatolius* qui *Eutychetem* à *Flaviano* damnatum ſuſceperat, nulli pœnæ obnoxius propterea fuit. Quam ob rem pœnam, ſi quæ infligenda ſit, non *Photio*, ſed iis qui ipſum conſecrarunt, eſſe infligendam. Denique *Flavianum* Antiochenum Patriarcham, etſi à Romana Sede non receptum, depoſitum non fuiſſe, quia ejus Ordinationem Canones non reſcindebant: Mirum itaque videri non debere, ſi *Photius*, & Antiſtites, Preſbyteri, aliique ab eo conſecrati, Decretis depoſitionis ſuæ non pareant, donec proferantur Canones, ſecundùm quos deponi debuerint.

Baſilius Imperator prolixæ & vanæ Orationis filum abrupit, omnia, quæ in medium adducebant, quorumdam errata ab aliis Patriarchis emendata fuiſſe dicens, ſeu conceſſam illis violatorum Canonum veniam: *Photii* autem & Photianorum Ordinationes numquam ab Eccleſiæ Patriarchis

fuiſſe receptas, vel ſanatum illorum vitium. Illos proinde in ſepulchro nequitiæ ſuæ mortuos jacere. Tum ipſos hortatus eſt pius Princeps ut Synodi miſericordiam implorarent. Denique contumaces verbis graviſſimis caſtigavit. *Omnes*, inquit, *agnivimus qui Laïci eſtis: & non adduximus vos latrare, & ſine ordine facere verba. Omnia enim veſtra mendacia ſunt & ſeductio.* Quas increpationes iniquo ferentes animo Photiani Epiſcopi, Imperatorem diabolo maledicentiorem petulanter innuerunt. *Hoc*, inquiebant, *nec diabolus auſus eſt dicere.* Tum Photianis Epiſcopis exprobravit pius Imperator, quòd ex Laïcis, ſicut *Photius*, ordinati eſſent, nimirum ex Patritiis, Protoſpathariis, Stabulariis. Hoc repellere probrum conatus *Eulampius*, cum Imperatore procaciter contendebat. Cujus inſolentiam Legati repreſſerunt Apoſtolici, monentes Imperatorem ne cum eo colloqueretur ampliùs, qui à Romana Sede anathemate perculſus eſſet.

Mox tres Epiſcopi ab *Ignatio* olim ordinati, ſed Photiano Schiſmate ab ejus Communione avulſi, ab Apoſtolicis interrogati fuere Legatis, an Judicio Synodi ſe ſubjicerent & ad ſubſcribendum Libello à Romana Sede tranſmiſſo eſſent parati. (Hi erant Heracleenſis, Cretenſis, & Celenderenſis Epiſcopi.) Reſponderunt viri contumaces: *Ne fiat, Deus. Sed ſi juſſerit Imperator noſter ſanctus audire omnia quæ acta ſunt, dicemus.* Ad quos Legati: *Si non vultis obaudire Sanctam Synodum, Ite ad Patres veſtros.*

Metrophanes Smyrnenſis evertit momenta quæ pro Photio Zacharias protulerat.

Poſt hæc, *Metrophanes* Smyrnæ Metropolita *Zachariæ* Calchedonenſis argumenta vaniſſima ad tuendam *Photii* Ordinationem facta, diluit. Ad primum quidem ait ipſos non poſſe refragari Sententiæ *Nicolai I.* etſi Judex ſummus non fuiſſet ratione Primatus *Sancto Petro* & ipſius Succeſſoribus in Eccleſiis univerſis commiſſi: quia ipſum Judicem elegerant, & ad ejus tribunal *Photius* cauſam ſuam per Legatos & Epiſtolas detulerat. Prohibent autem Canones & Leges ab electis Judicibus appellare. *Leges*, inquit, *ſanciunt tam Eccleſiaſticæ quàm Civiles, omnem qui elegerit aliquem Judicem, modis omnibus ſequi ac obedire præceptis ejus, & nequaquam refutare penitus ac repellere prolatas ab eo ac depromptas definitiones & leges. Cum itaque pars veſtra petierit & propoſuerit Judicem Beatiſſimum Papam Nicolaum, quomodo vos extra poſitas Eccleſiæ ac Reipublicæ Leges & Regulas eum redarguere ac judicare præſumpſiſtis, aſſerentes, non ſecundùm Canonem egiſſe? ... Invenimini ergo in parte hac & Eccleſiaſticas & Civiles reprobare leges, pro eo quòd quem pertuliſtis & elegiſtis Judicem, nunc abjiciatis. Nemo enim electum a ſe Judicem ex propria optione, vice verſa judicare vel condemnare penitus debet.*

Ad ſecundum momentum reſpondet, *Marcellum Ancyranum* canonicè receptum à *Julio*, cùm anathematizaſſet hæreſim, cujus in ſuſpicionem venerat; & rurſus canonicè rejectum ut hæreticum à *Liberio*. Unde non fuit reprobatio Sententiæ à *Julio* vel Synodo Sardicenſi in ipſum latæ; ob factam in eo mentis mutationem.

Ad factum *Apiarii* reſpondet, Synodum Africanam revera paruiſſe decretis Romani Pontificis, quamvis propter ſcandalum ipſi interdixerit ſacris Miniſteriis in Eccleſia dumtaxat Siccenſi.

Ad exemplum *Flaviani* Antiocheni Patriarchæ reſpondet, ipſum tandem rogante *Theodoſio* Imperatore, fuiſſe à Romana Eccleſia ſuſceptum.

Lapſus eſt in Hiſtoria *Metrophanes*, cùm *Marcellum* à *Liberio* rejectum aſſeruit ut hæreticum. Nam *Baſilius* poſt obitum *Liberii* & ſub *Damaſi* Pontificatu de *Marcello* & de Romana Eccleſia, omnibúſque Latinis ſcribens ad *S. Athanaſium*: ait: *Marcellum nequaquam reprobare viſi ſunt, ac per hoc culpandi veniunt, ut qui ab initio illum per ignorantiam veritatis in Eccleſiaſticam etiam Communionem receperint.* Erravit pariter in Hiſtoria *Metrophanes*, cùm *Theodoſio Seniore* rogante ſuſceptum dixit ab Eccleſia Romana *Flavianum*. Id ſiquidem factum *Innocentio I.* Summo Pontifice, & *Arcadio* Imperatore docet *Theodoretus* Lib. 8. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. 23. Docet etiam Epiſtola *S. Ambroſii* ad *Theophilum*, & ab eo laudata Capuana Synodus.

Ad tertium reſpondet primò, Sibi ipſi contradicere *Zachariam*, qui cùm priùs dixerit *Nicolaum I.* contra Canones judicaſſe, nunc conſuetudinem in ſubverſionem Canonum à *Nicolao I.* prolatorum, velut ſui oblitus objicit. Secundò reſpondet, Singularia facta & admodum infrequentia, conſuetudinem non inducere quæ Legi derogare valeat. Tertiò, Diſcrimen immenſum eſſe *Photium* inter & alios qui ex Laïcis ordinati ſunt. *Nectarium* enim Synodus *Univerſalis & Sancti Patriarchæ diverſi elegerunt & promoverunt Archiepiſcopum Conſtantinopoleos, nullo modo Imperatore cogente illos, neque ulla Principali manu in cauſa penitus mediante: Sed neque quempiam viventem ab hujuſcemodi Cathedra manus Imperialis tyrannicè pepulit, & tunc provectus eſt Nectarius. Similiter etiam & Ambroſius, Auxentio defuncto Ariano, a Synodo quæ tunc à Mediolanenſibus eſt de Orthodoxis Dogmatibus congregata, promotus eſt in Epiſcopum prædictæ civitatis, nullo modo Principali manu impellente Epiſcopos in electionem ejus vel promotionem. Pari quoque modo & B. Taraſius ille ipſo novo Confeſſore Paulo, qui propter Orthodoxam Fidem ſequeſtratus à Cathedra Conſtantinopoleos, & teſtimonio approbatus eſt, & promotus; eo illum dignum eſſe tali Throno aſſeverante, ac omnibus Propugnatoribus pietatis, qui tunc aderant, propter Zelum orthodoxæ fidei, ac irreprehenſibilem vitam ejus, ſed non tyrannicè vel coactè ad receptionem ejus conducti ſunt. Similiter & poſt dormitionem Beatiſſimi Taraſii, Beatiſſimus Nicephorus Patriarcha Synodicè electus & conſecratus eſt Archiepiſcopus Conſtantinopoleos, ſponte ac voluntariè collectis Epiſcopis, qui Decretum illius & Conſecrationem fecerunt. In Photio vero nihil omnino tale invenitur, eo quòd & ille, vivente legitimo Eccleſiæ viro ſubrogatus ſit, & provehentes eum ac conſecrantes in illius conſecrationem coacti ex Imperatoris tyrannide impulſi ſunt: & nulla Patriarchalium Sedium in Sacerdotio eum recipere paſſa fuit?*

Ad quartum momentum reſpondit, Ordinatos ab Hæreticis, cùm hæreſim ejurant dato libello, ad Ordinum ſuorum Miniſteria recipi, in gradúſque reſtitui priſtinos, quia id fieri decernunt Eccleſiæ leges; non verò conſecratos à mœchis & invaſoribus alienarum Sedium, quia id Canones vetant. Sic Eccleſiam non miſiſſe in irritum Ordinationes ab *Acacio* & *Petro Moggo* factas, quamvis uterque depoſitus eſſet: rejeciſſe autem & *Maximum Cynicum*, & omnes ab eo Ordinatos, adeóque pari jure *Photium* & ab eo promotos repelli debere.

Ad quintum reſpondet, Minùs eſſe noxios qui *Photium* ordinarunt, quàm *Photium* ipſum; quia ad Ordinationem illegitimam vi & tyrannide ſunt compulſi: *Photius* vero ſchiſma fecit, ſcandala excitavit plurima; & nullam vim perpeſſus, ſed lubens ac volens, à *Gregorio* Syracuſano dudum depoſito, pluribus Epiſcopis reclamantibus, inauguratus eſt.

Imperator Schiſmaticos ad Pœnitentiam adhortatur.

Denique Imperator elegantiſſimam Orationem habuit ad Schiſmaticos Antiſtites, qua eos hortatus ad Pœnitentiam eſt. Ex qua hæc obſervanda ſunt, ſtylo Patrum potiùs quàm Regum exarata: *Vos quoque qui curatione indigetis, pretioſa membra Chriſti: etſi neſcio quomodo a malo dæmone detenti, à*

Capite

Capite ſeparati eſtis : vitis vera, quæ propter contentionem importunam, immò verò injuſtam, in amaritudinem converſa es : Amici & proximi noſtri ; etſi propter odium irrationabile ex adverſo appropiantes & ſtantes, ac unitatem reſpuentes ; ſuſcipite admonitionis ſermonem ; non autem confundor dicere ; etiam deprecationis. In id enim nos adduxit miſericordia quam circa vos habemus. Scrutamini intima conſcientiæ veſtræ, & invenietis vos malè ab Eccleſia eſſe disjunctos. Noviſſima hora eſt, & Judex præ foribus eſt, fratres, ne præoccupemur ab ejus Eccleſia ſequeſtrati, & longè ab ejus gloria projiciamur. Nihil turpe ducamus vulnus oſtendere, ac locum Pœnitentiæ ac medicinæ requirere, ne confuſionem obedientiam arbitrando, confuſionis æternæ ſumamus experimentum. Qualis autem eſt confuſio, fratres, procidere Deo & veniam expetere? Deo enim procidunt, qui Eccleſiæ, & ſpiritalibus iſtis Patribus procidunt..... Si autem omnino hoc confuſionem arbitramini ; ego forma vobis efficiar hujus optimæ humilitatis. Ego primus me ſuper pavimentum projicio, purpuram & diadema parvipendens. Ne vereamini pedibus calcare verticem cui ſuperimponitur à Deo corona. Omnia pati promptum habeo, & promptiùs agere, quæ vobis quidem confuſionem, mihi autem gloriam & maximam claritatem conferre videantur. Neque enim in hoc curam gero gloriæ meæ ; tantùm ut videam Communionem, unitatem, & unam Eccleſiæ feſtivitatem. Ubi dicendi finem fecit *Baſilius Auguſtus*, adhuc ſeptem dierum induciæ Schiſmaticis datæ ſunt, ut ſi ad Eccleſiæ unitatem redirent, miſericordiam Sanctæ Synodi experirentur. Atque ita finis impoſitus eſt Actioni ſextæ.

§. XIX.

Quid geſtum Actione VII.

IV. Kalendas Novembris intromiſſus eſt *Photius* in Synodum ſeptimò conſidentem, & cum illo *Gregorius* olim Siracuſanus Epiſcopus. Cúmque baculo ſeu pedo Paſtorali *Photius* innixus eſſet, *Marinus* Romanæ Eccleſiæ Diaconus & Legatus juſſit ipſi auferri Paſtoralis iſtud inſigne dignitatis. *Tollite*, inquit, *baculum de manu ejus : ſignum eſt enim Dignitatis Paſtoralis, quod hic habere nullatenus debet ; quia lupus eſt, & non Paſtor.* Tum Sedis Apoſtolicæ Legati interrogari juſſere *Photium*, utrum reſipiſcere vellet, ac Libellum offerre, ut Communionem inter Laïcos mereretur. At ille *Bahani* illuſtriſſimo Patritio interroganti nihil ad rem reſpondit. Dixit enim, cùm de Libello quæſtio eſſet ; *Dominus Imperatorem noſtrum Sanctum cuſtodiat in multos annos.* Deinde cùm urgeretur, magis pœnitere debere Legatos impudenter clamavit. Tertiò, intromiſſi ſunt Photianarum partium Epiſcopi pariterque interrogati de Libello, pervicaces æquè inventi ſunt. Unde *Bahanes* Imperatoris nomine his ipſos verbis compellavit : *Homines, dicite unde eſtis? De cœlo eſtis? De abyſſo eſtis? An de terra in qua nos degimus? Et oſtendite hac hora, quia ſive hæreſis mota eſt, ſive ſchiſma emerſit in qualibet parte, & ſenſit aliquis extra quatuor Patriarchia, & ſalvatus eſt. Hodie quatuor Patriarchiæ, immò verò quinque, condemnatione condemnant vos : quid vobis videtur ad hæc? Eſt qui adjuvet vos? Dicite.* At illi ad Canones Apoſtolorum & Conciliorum provocarunt, Synodi Judicium declinantes.

Quartò, jubentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, recenſitum eſt iteratum *Nicolai I.* Pontificis Maximi Judicium adversùs *Photium tyrannum, mœchum, & invaſorem*, miſſum Conſtantinopolim per literas ad Metropolitas, Epiſcopos, Clerúmque univerſum eidem Sedi ſubjacentem : quarum iſtud eſt exordium : *Ea quæ nuper apud Conſtantinopolim geſta ſunt.* Quintò, *Hadriani II.* Pontificis etiam Maximi lectæ ſunt Epiſtolæ, quibus Acta *Nicolai I.* Deceſſoris ſui contra *Photium* confirmabat. Sextò, lecta ſunt Acta Concilii Romani ab eodem Pontifice contra *Photium* celebrati. Septimò ; *Nicetas* Archidiaconus legit Commonitorium Sermonem à Legatis Apoſtolicis ad *Photium* ejuſque Partiarios directum, quo proferendam iterum in eum anathematis Sententiam ſignificabant : ſiquidem Sedis Apoſtolicæ Judiciis non parere decreverat, ſed aures ſuas inſtar aſpidis ſurdæ obturabat. Octavò, lecta eſt à *Stephano* Diacono & Notario Acclamatio Patriarchæ *Ignatii* ad Synodum, quæ ita incipit : *Fratres Sancti, & Filii dilecti.* Nonò prolati ſunt Anathematiſmi in *Photium* & ejus fautores hoc tenore : *Photio Curiali & invaſori, Anathema. Photio Sæculari & forenſi, Anathema. Photio Neophyto & tyranno, Anathema. Photio Schiſmatico & damnato, Anathema. Photio mœcho & parricidæ, Anathema. Fabricatori mendaciorum, Anathema. Inventori perverſorum dogmatum, Anathema. Photio novo Maximo Cynico, Anathema. Novo Dioſcoro, Anathema. Novo Judæ Anathema. Omnibus ſequentibus & fautoribus ejus, Anathema. Gregorio dudum Epiſcopo Syracuſano, Anathema. Eulampio depoſito & ſchiſmatico, Anathema.* Denique egreſſo *Photio*, *Stephanus* Diaconus & Notarius nomine Synodi acclamavit Imperatori ceu *Liberatori Chriſtianorum, Erectori Eccleſiarum, Novo Conſtantino, Novo Theodoſio : Eudoxiæ* ceu *Novæ Judith, novæ Helenæ, novæ Pulcheriæ :* Memoriæ *Nicolai I.* Romani Pontificis, ceu *Novi Phinees, novi Danielis, novi Martini :* Hadriano II. Romano Pontifici ut *Interemptori novi Simonis, Percutienti novum mendacem Ananiam ; Novo Celeſtino : Ignatio Patriarchæ,* ceu *Novo Athanaſio, Novo Confeſſori Paulo, Novo Flaviano, novo Anatolio :* Patriarchis Orientis : Legatis Sedis Apoſtolicæ : Vicariis Sedium Orientalium : Sacro Senatui. Sic finis impoſitus eſt Actioni VII.

§. XX.

Quid geſtum Actione VIII.

Actio VIII. Nonis Novembribus celebrata eſt : in quâ conjecta ſunt in ignem, jubente Imperatore, omnia Chirographa, quæ *Photius* ab omni hominum genere extorſerat : Necnon omnia ejus Scripta contra *Nicolaum* Pontificem Maximum & Conciliabula contra *Ignatium* facta. Poſt hæc, actum eſt de *Petro* Monacho, qui in ſuſpicionem venerat porrecti contra *Nicolaum* Pontificem Maximum Libelli, appoſitæque Photiano Latrocinio ſubſcriptionis. Ille verò hanc ſibi illatam calumniam porrecto Libello Apologetico egregiè diluit. Intromiſſi ſunt deinde *Baſilius* Hieroſolymitanus, & *Leontius* Alexandrinus, quorum nomina Conciliabulo ſuo, velut Legatorum ab illis Sedibus, *Photius* inſeruerat. Juſſi ſunt anathema dicere Libellis contra *Nicolaum* confictis, eorúmque Auctoribus. Tergiverſati ſunt nonnihil. Quapropter Legati Sedis Apoſtolicæ dixerunt : *Quoniam non patiuntur anathematizare qui fecit mala hoc, quemadmodum ſcripſit Sanctiſſimus Hadrianus Papa ad Piiſſimum Imperatorem, tradantur nobis, & deſcendant nobiſcum Romam.* Quibus auditis, Leontius dixit : *Anathema & ei, & illi qui ſcripſit eum.* Baſilius verò dixit : *Anathema ei qui dedit Libellum contra Papam Nicolaum.* Interrogati pariter Metropolitæ, an ipſorum eſſent ſubſcriptiones Libello contra

contra *Nicolaum I.* appoſitæ; negarunt: Unde *Photius* falſi crimine convictus eſt. Tertiò, jubentibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, lectus eſt Canon Synodi Romanæ ſub *Martino I.* adversùs eos conditus, qui falſa corruptáque monumenta, Synodos, Epiſtolas, ſubſcriptiones, teſtimonia, Legatos, ſupponebant; quo ipſis uſque ad obitum intercluditur Eccleſiæ aditus. Quartò, actum eſt de Iconomachis. Juſſus eſt ſiſtere ſe Synodo *Crithinus* hujus hæreſeos acerrimus propugnator. Aperta eſt ipſi & ſociis pœnitentiæ janua, & Eccleſiæ ſinus, modò ſatisfacerent ſubſcripto Libello. *Chritinus* altiſſimum ſervabat ſilentium. Unde *Bahanes* illuſtriſſimus Patritius obtulit illi numiſma in quo Imperatoris imago excuſa erat; cúmque interrogavit, num illam veneraretur? Annuit ille. Ad quem Vir Illuſtriſſimus: *Jubet Imperator noſter Sanctus dicere tibi: Si imaginem meam, id eſt, mortalis Regis, non vis inhonorare, ſed honorabiliter ſuſcepiſti è manu meâ, quomodo deivirilem Imaginem Domini noſtri Jeſu-Chriſti, & Sanctiſſimæ Matris ejus, & omnium Sanctorum, dicis inhonorare?* Petiit inducias *Theodorus*, ſpopondítque ſacras imagines ſe honoraturum, ſi ipſarum veneratio à Chriſto præcepta oſtenderetur. Repoſuit ipſi illuſtris Patritius; Illum non eſſe vocatum ut diſputaret, ſed ut Synodi admonitionem ſuſciperet. Porrò conſentiente Eccleſia universâ, cujus indeficiens judicium eſt, non eſſe quærendum Chriſti præceptum. *Poſuit Deus Eccleſiam ſuam in quinque Patriarchiis, & definivit Evangeliis ſuis, ut numquam aliquando penitus decidant, eo quòd Capita Eccleſiæ ſint. Etenim illud quod dicitur:* * *Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam; hoc denuntiat: Quando duo ceciderint, currunt ad tria: cùm tria ceciderint, currunt ad duo; cùm verò quatuor fortè ceciderint, Unum quod permanet in omnium Capite Chriſto Deo noſtro, revocat iterum reliquum Corpus Eccleſiæ. Nunc autem toto terrarum orbe concordante, non habes excuſationis modum, quemadmodum olim factum eſt.* Poſt hæc lectum eſt Capitulum ex Epiſtola *Nicolai I.* contra Iconomachos. Tum *Nicetas* Clericus, *Theophilus* ſecularis, & *Theophanes*, Iconomachorum hæreſim ejurantes, in ſinum Eccleſiæ ſuſcepti ſunt, & Imperatoris etiam oſculo honeſtati. Tandem repetitis Anathematiſmis in Iconomachos, & in *Photium*: iteratis etiam acclamationibus gratulatoriis, finita eſt Actio VIII.

De Iconomachis agitur.

Eccleſiæ infallibilitas.

* Matth. 16.

§. XXI.

Quid geſtum Actione IX.

Actio nona anno ſequenti, pridie Idus *Februarias* habita eſt; in quâ admiſſus eſt *Joſeph* Alexandrinæ Eccleſiæ Archidiaconus, & *Michaëlis* Alexandrini Patriarchæ Legatus; cujus lectæ ſunt literæ ad *Baſilium* Imperatorem. His teſtabatur, ſe hucuſque Saracenorum tyrannide fuiſſe prohibitum ne ſcriberet. Mittere ſe *Joſephum* Monachum & Archidiaconum ſuum ſpecie liberandi captivos Conſtantinopoli: cui proinde Saracenos aliquot donari rogat. Conſtantinopolitani Patriarchæ cauſam ſibi eſſe prorſus incognitam. Ex Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumentis conſtare, quandóque duos uni Eccleſiæ Epiſcopos ſimul præfuiſſe; ut *S. Narciſſum* Hieroſolymitanæ cum *Gordio*, & deinde cum *Alexandro*. Hoc medium ſuggerebat componendæ, ſi fieri poſſet, contentionis quam inter Patriarchas intercedere inaudiverat. Perlectâ Epiſtolâ, Patres Deo gratias egere, qui, quod deerat univerſali Synodo, ſupplevit, eámque nunc perfectiſſimam demonſtravit. Perfectiſſima quippe Synodus eſt, cui nullus deeſt Patriarcharum. Tum cognitis quæ in octo præcedentibus Actionibus geſta erant, Legatus ille Alexandrinus, Patriarchæ ſui *Michaëlis*, & Eccleſiæ ejuſdem nomine, omnia rata habuit, ſententiâ ſuâ ſuper intemerata Evangelia & lignum vivificæ crucis poſitâ; quæ per *Thomam* Diaconum & Notarium lecta eſt.

Tertiò intromiſſi ſunt falſi teſtes, qui contra *Ignatium* Patriarcham, ſuadente *Photio*, & *Michaele* Imperatore compellente, teſtimonium dixerant, ut jure deponi videretur. Hi crimen confeſſi, Epitimium ſeu pœnam canonicam à Synodo ſuſcepere: cujus moderandæ poteſtatem *Ignatio* Patriarchæ Synodus fecit. Inter illos erat *Leo* Conſul, quem cùm interogaſſent Legati Apoſtolici, utrum anathematizaret *Photium*, & omnes quos Synodus anathemate confixerat, reſpondit: *Quis ſum ego, ut anathematizem? Anathematiſmus in cauſa fidei fit: at verò Photius Orthodoxus eſt, & ut quid anathematizabo eum?* Repoſuere Legati: *Opera ejus pejora ſunt omni hæreſi, quia diaboli operarius eſt.* Conſul pœnitens & obediens dixit: *Cum vos judicetis fieri & excepta hæreſi Anathematiſmum; anathematizo & ego cunctos quos anathematizavit Sancta hæc & Univerſalis Synodus.* Ex quibus compertum eſt, eam fuiſſe Eccleſiæ diſciplinam, ut non ſolùm Clerici, verumetiam Laïci, anathema dicere cogerentur, ſive Hæreticis, ſive Schiſmaticis, aut aliis quibuſcumque ab Eccleſia damnatis.

A Laïcis etiam exigitur Anathematiſmus; quamvis de hac quæſtio ſit nulla.

Quartò actum eſt de rerum ſacrarum illuſoribus, qui ſcilicet cùm Laïci eſſent, Sacerdotalibus indumentis in urbe Conſtantinopolitana procedere & perſonas Epiſcoporum & Presbyterorum agere conſueverant tempore *Michaëlis* temulenti Imperatoris. Hi ad Synodum vocati, confeſſi ſunt ſe mimos in Eccleſia egiſſe ac illuſiſſe Sacerdotio, jubente Imperatore, qui ad eos, & ad alios plures Spatharios Stolam Sacerdotalem ob ludum mittebat. Hi ad Pœnitentiam reſervati ſunt, in alio Conventu ipſis imponendam. Impoſita autem eſt *Canone XVI.* Qui de hujus ſacrilegii reis, *quod nec apud Gentes à ſeculo unquam auditum eſt* ita ſtatuit: *Si verò quiſpiam Imperator, vel Potentum, aut Magnatum, taliter illudere divinis, & talem ac tantam injuriam impiè in divinum Sacerdotium facere, vel admittere tentaverit, primò quidem arguatur à Patriarcha illius temporis, & Epiſcopis qui cum ipſo fuerint, & ſegregetur, & indignus Divinis Myſteriis judicetur; deinde verò accipiat quoſdam alios in duram obſervationem labores & pœnas, quæ viſæ fuerint. Et niſi celeriter pœniteat, etiam anathema ſit a Sancta & Univerſali Synodo, tanquam qui ſinceræ & immaculatæ Fidei Myſterium dehoneſtaverit. Si verò præſumentibus quibuſdam hujuſmodi nefas operari, Patriarcha Conſtantinopolitanus, & Suffraganei ejus Epiſcopi, quod factum fuerit cognoſcentes, neglexerint debitum adversùs eos oſtendere zelum, deponantur. Qui verò quoquo modo hujuſmodi miniſtraverunt, aut miniſtraturi ſunt impiiſſimæ actioni, & minimè confeſſi acceperint conveniens Epitimium, definimus per triennium ſequeſtratos eſſe, anno quidem uno extra Eccleſiam flentes; alio verò anno intra Eccleſiam ſtare uſque ad Catechumenos; tertio conſiſtere cum Fidelibus, & ita dignos fieri Myſteriorum ſanctificationibus.*

Excommunicatio inflicta & Pœnitentia impoſita eis qui rebus ſacris illudunt.

§. XXII.

De Canonibus Synodi Oecumenicæ Octavæ; aliiſque geſtis Actione X.

Actione decima, quæ habita eſt Pridie Kalendas Martias, lecti ſunt Canones XXVII. à Patribus conditi. *Primus*, Canones ſive ab Apoſtolis, ſive ab univerſalibus, ſive à localibus Conciliis, vel à Patribus & Magiſtris Eccleſiæ traditos, ſervandos eſſe docet ut *Secunda eloquia Dei.*

Tredecim tantùm Canones Græcè reperiuntur. Sed XXVII. habet Anaſtaſius Bibliotec. qui Acta Synodi Latinè vertit.

Secundus, Decreta Synodica *Nicolai I.* & *Hadriani II.* Romanorum Pontificum pro defenſione ac ſtatu Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ac Sancti Patriarchæ *Ignatii*, & pro *Photii Neophyti & invaſoris impulſione ac condemnatione*, integerrimè ſervari jubet. Qui illa ſpreverit Sacerdos, aut Clericus, gradu & Ordine dejicitor: Monachus, vel Laïcus, cujuſcumque dignitatis, ſegregator.

Canon tertius, Imaginem *Chriſti omnium Liberatoris & Salvatoris æquo honore cum libro SS. Evangeliorum adorari* decernit; & Imagines Dei Genitricis Mariæ, Angelorum, & Sanctorum hominum. Qui aliter ſentiunt, anathema ſunt à Patre, Filio, & Spiritu Sancto. Cùm Imaginem Chriſti adorandam ut Codex Evangeliorum adoratur, docet VIII. Synodus, honorariam adorationem dumtaxat, ſeu honorem, quem rebus ſacris exhiberi jubet religio, non latriam intelligit: maximè cùm alium honorem Imagini Salvatoris non decernat, quàm Imaginibus Deiparæ Virginis & Sanctorum.

Cultus religioſus ſacrarum Imaginum.

Canon quartus, ad Laïcos redigit eos omnes qui à *Photio* conſecrati aut promoti ſunt; utpote qui nec ſit, nec fuerit umquam Epiſcopus: & Dedicationem Eccleſiarum aut Altarium ab ipſo, aut iis quos ille conſecravit, factam, irritam declarat, atque iterari ſtatuit. *Hadriani II.* Sententiæ conſonum iſtud Synodi VIII. Decretum. Ille enim in Epiſtola ad *Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham, quæ lecta eſt Actione III. Synodi Octavæ, ita ſcripſit: *Præ omnibus, & ſuper omnia Gregorium Syracuſanum, & Photium tyrannum, & quos idem Photius in gradu quolibet ordinaſſe putatus eſt, ab Epiſcoporum numero & dignitate, quam uſurpativè ac fictè dedit, meritò ſequeſtrantes. Primò, quia Photius Maximo, & Ordinatio ejus, vel potiùs execratio, iſtius Ordinationi penè in cunctis videtur eſſe ſimillima. Secundò, quia ſic ſe habet per Deceſſorem meum Sedis Apoſtolicæ Decretum, cujus Judicium nuſquam præcipiunt ſacri Canones retractari... Tertiò quia Photius vir forenſis, Curialis, Neophytus, invaſor atque adulter, necnon & anathematæ condemnatus exiſtens, nihil habuit, nihil dedit; niſi fortè damnationem habuit, quam ſe ſequentibus propinaverit. Photio certè præſidente auctore dictum eſt: Ab anathematizatis conſecratus non ſolùm non accipit Spiritum Sanctum, ſed & quod ante habuit flamen, aufertur ab eo.* Addit id iis magis congruere, qui ab anathematizato & damnato Photio, per impoſitionem manûs, *non lucrum, ſed vulnus in capite ſuſceperunt.* Quæ cùm *Hadriani II.* tum Octavæ Synodi loca, non ita intelligenda ſunt, quaſi *Photii*, & eorum quos ille conſecraverat vel promoverat, Ordinationes planè irritas eſſe decreverint. Synodus VIII. pronuntiat *Photium nuſquam* fuiſſe Epiſcopum quantùm ad juriſdictionem, & legitimam Epiſcopalis poteſtatis executionem: non negat fuiſſe Epiſcopum, quoad poteſtatis collatæ characterem. Decrevit ab ipſo ordinatos Sacerdotes in eo Sacerdotii gradu, quem ab eo acceperant, non manere, id eſt, honore, loco, Privilegiis Sacerdotii privari, & in Laïcorum turbam deprimi: quamvis Ordinationes ipſorum abſolutè, & (ut ita loquar) quantùm ad ſubſtantiam, non reſcindat. Nihil itaque dedit *Photius* Ordinationis legitimæ, quia nihil habuit; nihil honoris, quia ipſe honore legitimè parto non fulſit; nihil gratiæ, quia ſacrilegus fuit ac Schiſmaticus: Spiritus Sanctus autem non datur à Schiſmaticis Epiſcopis iis qui Schiſmati communicant ipſorum: ſed characterem Sacerdotalem, quem habuit, in alios transfundere potuit. Id illuſtratur ex Epiſtola nona *Nicolai I.* ad *Michaëlem* Imperatorem. *Meritò*, inquit, *deſtructus eſſe creditur, qui à deſtructo ædificari ſperans, etiamſi qua alia bona fortaſſis habuit, nimiæ præſumptionis ejus temeritati communicans, perdidit. Nam Gregorius quomodo quemquam ædificare poterat, qui multipliciter jam noſcebatur eliſus?.... Gregorius ergo qui canonicè ac ſynodicè depoſitus & anathematizatus erat, quemadmodum poſſet quemquam provehere vel benedicere, ratio nulla docet. Igitur nihil Photius à Gregorio percepit, niſi quantum Gregorius habuit. Nihil autem habuit; nihil dedit.* At certum eſt *Gregorium Syracuſanum* minimè amiſiſſe characterem Epiſcopalem cùm exauctoratus eſt, ſed ſolum honorem Sacerdotii, & poteſtatis in Conſecratione ſibi collatæ legitimum uſum; atque dandi Spiritus Sancti efficaciam. De his itaque dumtaxat intelligendum eſt, quòd nihil dare potuerit. Unde poſt verba mox laudata ſubdit idem Pontifex: *Per illorum quippe manus-impoſitionem & invocationem dabatur Spiritus Sanctus, qui noverant mundas ad Dominum manus levare. Cæterum Gregorius qui tranſgreſſor factus eſt legis, ad iracundiam ſui, magis quam ad Conſecrationem alicujus, Spiritum Sanctum per impoſitionem ſua manus ſine dubio provocavit; etiamſi is qui ordinandus erat, nullas alias haberet ſibi Regulas obviantes. Hinc enim ſcriptum eſt: Qui obturat aures ſuas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis! Si execrabilis, utique & non audibilis: ſi non audibilis, ergo inefficax: ſi inefficax, profectò Photio nihil præſtans: nimirum qui vulneratum caput per illam manus-impoſitionem potius habere dignoſcitur.* Denique *Joannes VIII. Photium* reſtituit abſque nova Conſecratione; quòd argumento eſt, ipſius Ordinationem validam fuiſſe, quamvis non legitimam.

Quo ſenſu Synodus Photii Ordinationes irritas dixerit?

Canon quintus, Leges ab Apoſtolis & à Patribus ſtatutas confirmat, quæ vetant ne ad Epiſcopatum promoveantur Neophyti, ſive ſecundùm fidem, ſive ſecundùm Sacerdotalem ſortem. Eos qui ex Senatoria dignitate vel mundana converſatione nuper in Clericos vel Monachos attonſi fuerint, conſilio aut ſpe capeſſendi Epiſcopatûs aut Patriarchatûs, ad ſacros illos Principatus evehi prohibet ac inaugurari; etiamſi diu in ſingulis Ordinibus miniſtraverint. Multò magis Epiſcopos fieri vetat, ac Irregulares declarat, qui Principum promiſſis illecti, aut mandatis compulſi, eum in finem Clericali Militiæ nomen dederint. Statuit autem Eccleſiaſticorum Ordinum interſtitia, de quibus in gratiam Palatinorum hominum diſpenſetur nuſquam; licèt in gratiam aliorum qui in Clero vel Monaſteriis ſe divinitus ad Sacerdotium vocatos religioſâ vitâ probaverint, illa contrahere poſſit Epiſcopus. Statuit, inquam, ut in Lectoris gradu anno ſolido probentur; in Subdiaconatu, duobus; in Diaconatu, tribus; in Preſbyteratus Miniſterio, quatuor.

Neophyti ad Epiſcopatum non promovendi.

Interſtitia in ſacris Ordinationibus ſervanda.

Canon ſextus, novo anathemate confodit *Photium*, id eſt, ab ipſa Communione Laïca ſegregat, ob ſubornatos Orientalium Sedium falſos Vicarios, confictáque contra *Nicolaum I.* Romanum Pontificem Acta Synodica: ſimilémque pœnam decernit in eos, qui ſimile crimen deinceps perpetraverint. Quâ in re ſequitur Decretum

cretum Sanctiſſimi Pontificis *Martini I.* in Romana Synodo. A

Canon ſeptimus ad pingendas ſacras imagines; vel divinas, aut humanas etiam ſcientias docendas, eos admitti vetat, qui ab hac Sancta Synodo anathemate percuſſi fuerint: qui ipſos ad has actiones admiſerit, Clericus proprii gradus periculum incurrito; Laïcus Divinorum Myſteriorum Communione privator.

Canon octavus, prohibet Conſtantinopolitanis Patriarchis ne à Sacerdotibus ſubſcriptiones exigant, quibus fidem obſtringant ſuam ad eorum tutelam, favorem, ſtabilitatem; quod non ſolùm *Photius* tyrannus, ſed legitimus Patriarcha *Ignatius* fecerat, cùm à *Baſilio Auguſto* reſtitutus eſt. Rem à Canonibus alienam & ad factiones ac Schiſmata viam aperientem Synodus, ſub honoris periculo, vetat, ac Patriarchas Profeſſione Fidei quæ ab Epiſcopis in eorum conſecratione exigebatur, contentos eſſe jubet. B

Nonus Canon, extorta per *Photium* chirographa neminem obligare declarat: eos qui ſe ad incautæ ſubſcriptionis, promiſſi, ac juramenti fidem ſervandam teneri exiſtimaverint, ob idque *Photio* adhæſerint, Clericos gradu, Laïcos Communione privat, utpote qui non credant Dominico verbo: * *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* C

* Matth. 16.

Prohibet *Canon decimus*, ne quis à ſuo Patriarcha, Metropolita, aut Epiſcopo, ſub cauſæ cujuſcumque criminalis fuco ſe ſegreget, aut nomen ipſius inter Myſteria Divina vel Officia recitare prætermittat, ante Synodi examen & Judicium. Qui ſecus fecerit, Epiſcopus vel Clericus, honore & omni ſacro Miniſterio excidit; Laïcus à Communione removetur.

Error de duabus hominis animabus damnatur.

Canon undecimus, anathemate percellit pravam opinionem de duabus hominis animabus, quam *Photius* docuerat, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario* in Præfatione VIII. Synodi, tamquam Veteri & Novo Teſtamento, & omnibus Deiloquis Patribus & Magiſtris Eccleſiæ repugnantem. D

* Canoni XII. Synodi VIII. Nominationes Epiſcoporum à Regibus Chriſtianiſſimis factæ non repugnant.

Canon duodecimus, reprobat Promotiones & Conſecrationes Epiſcoporum potentia & mandatis Principum factas, ſeu Apoſtolicis & Synodicis contrarias Canonibus: deponendúmque decernit, qui per verſutiam, id eſt, malas artes vel tyrannidem Principum hujuſmodi dignitatis conſecrationem ſuſceperit; *Utpote qui non ex voluntate Dei, & ritu ac Decreto Eccleſiaſtico, ſed ex voluntate carnalis ſenſus, ex hominibus & per homines Dei donum poſſidere voluit, vel conſenſit.* Neceſſitati aſſenſus Regii in Galliis ab ipſius Monarchiæ Chriſtianiſſimæ exordio inſtitutæ, & Synodi Aurelianenſis V. Canone confirmatæ; vel Regiæ Nominationi, quam plerumque in Gallicana Eccleſia obtinuiſſe Hiſtoriæ Francorum Monumenta teſtantur, & cujus tandem jus perpetuum Chriſtianiſſimis Regibus per *Concordata* collatum eſt, Canon iſte Synodi Octavæ non repugnat. Neque enim malis umquam artibus, neque tyrannide, Principes noſtri Epiſcopos nominarunt, ſed patrocinii & tuitionis Eccleſiæ jure, cujus filios primogenitos & devotiſſimos ſe exhibuere; & eadem Eccleſia permittente, ob Eccleſiæ ipſius bonum; vel tandem jus illud ipſis conferente, ſcripto & ſolenni ritu promulgato Privilegio, & Contractu, ſeu *Concordatis*; Quæ cùm Regiam Nominationem Summi Pontificis Judicio ſubjiciant, ejuſque Confirmationem & Diploma ſtatuant neceſſaria ut nominatus à Rege conſecrari poſſit Epiſcopus, Octavæ Synodo non adverſantur, ſolam intruſionem per tyrannidem aut verſutiam Principum damnanti. E F

Canon decimus-tertius, ad Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Dignitates aſſumi neminem jubet, niſi ex ejuſdem Eccleſiæ Clero: ad quem admitti vetat domeſticos Virorum Principum Clericos, aut qui Nobilium bona curant: ne ſcilicet eorum favore & poteſtate ad Eccleſiaſticas Dignitates, aut Patriarchatum ipſum obtinendum vel uſurpandum, eorum juvetur ambitio.

Ignavæ quorumdam Epiſcoporum humilitas arguitur.

Canon decimus-quartus, ignavam humilitatem quorumdam Epiſcoporum arguit, qui ſui gradus & honoris obliti, ſacram dignitatem dehoneſtabant, Palatinis aut quibuſlibet Principibus Viris, procul ab Eccleſiis ſuis obviàm euntes; aut ex equo vel mulo deſilientes reverentiæ illis exhibendæ causâ; aut ad menſam Principum inter Palatinos adſtantes. Jubet autem eos debita Regibus & Principibus Viris reverentiæ & urbanitatis officia exhibere, quæ ſpiritalem ſuam dignitatem & honorem non deprimant, aut obnoxiam contemptui faciant; minuántque Auctoritatem arguendi & emendandi ſtrategos, & quoſlibet in dignitate ſeculari conſtitutos, ipſóſque Principes, prout ex officio tenentur. Epiſcopum verò qui proprium honorem contempſerit, ac præter iſtum Canonem egerit, anno uno; Principem duobus, à Communione ſegregat Sancta Synodus.

Bonorum Eccleſiæ alienatio vetita.

Canon decimus-quintus, vaſa ſacra vetat alienari, niſi ob redemptionem captivorum: vetat etiam Eccleſiæ prædia & quaſcumque poſſeſſiones in emphyteoſim tradi. Omnem Eccleſiaſticarum rerum adminiſtrandarum poteſtatem permittit Epiſcopo, qui illas augere curet. Exauctorationis pœnam in eos qui Decretum iſtud violaverint, decernit Sancta Synodus. Venditionem, emphyteoticam traditionem, ſeu quamvis alienationem bonorum Eccleſiaſticorum ab Epiſcopo in ſcriptis aut ſine ſcriptis factam, in irritum mittit: Anathemate ferit eos qui aliquid ex vaſis, prædiis, aut quibuſvis bonis Eccleſiæ emerint, aut perceperint, donec illud reſtituerint; & venditionis, aut emphyteoticæ traditionis contractum reſcindendum reddiderint. Jubet præterea ut Epiſcopus Monaſterium, quod ex Eccleſiæ bonis extruxerit, eidem Eccleſiæ tradat. Si verò ex propriis facultatibus, illud habeat in propriâ poteſtate quamdiu vixerit: & moriturus, cuicumque voluerit, conferat, aut dimittat; modò in ſæculare diverſorium non mutetur. Ex hoc perſpicuum eſt, Monaſteriorum Fundatores, non ſolùm Jus Patronatus in illis obtinuiſſe, ſed veram proprietatem; quam tranſmittere poterant ad hæredes. Qui tamen loca ſemel Deo dicata in profanos uſus convertere non poterant.

Canon decimus-ſextus, eos qui rebus ſacris illudunt, percellit anathemate. Huic Canoni condendo *Michaël* temulentus Imperator occaſionem dedit: qui *Theophilum* Proto-Spatarium, ſcurram inſignem, Patriarcham per ludum agere, & homines ſui ſimiles, profanos, impuros, ſacrilegos, veluti conſecrare, & ſanctiſſima Religionis Myſteria & ritus velut in ſcena imitari & exhibere juſſit, voluptatem ex hujuſmodi ſacrilegiis captans ſingularem, de quibus palam his verbis gloriabatur: *Mihi Theophilus, Bardæ Cæſari Photius, Chriſtianis Ignatius eſt Patriarcha.* Id refert *Nicetas* in Vita S. Ignatii.

Metropolitæ Patriarchæ ad Synodum vocanti, vel alias ob cauſas Canonicas, parere debent, nec à Principibus debent detineri.

Canon decimus-ſeptimus, aſſerit Patriarchis Jus convocandi Metropolitanos univerſos, qui ab ipſis ſive per manus impoſitionem, ſive per dationem Pallii, Epiſcopalis dignitatis firmitatem accipiunt. Poſſe autem vocari duabus de cauſis declarat, vel ad Synodalem Conventum; vel ad emendationem, cùm aliquibus criminibus accuſantur. Quorumdam verò Metropolitanorum inanem excuſationem repellit, qui ab Apoſtolico Præſule vocati,

vocati, à ſæculi Principibus detineri ſe cauſabantur, ne ad ejus mandata occurrerent. Hanc nullius eſſe ponderis declarat Synodus. *Cùm enim Princeps pro ſuis cauſis Conventus frequenter agat, impium eſt ut Summos Præſules à Synodis pro Eccleſiaſticis negotiis celebrandis impediant, vel Epiſcopos ab eorum Conciliis prohibeant.* Alteram excuſationem rejicit nihilo meliorem. Concilia ſe bis in anno celebrare debere Metropolitani reſpondebant, adeóque ſe Concilio Patriarchali adeſſe non poſſe. Reponunt Octavæ Synodi Patres, Concilia Patriarchalia longè utiliora eſſe Provincialibus; proinde Metropolitanos iſtis adeſſe debere, & illa non negligere. Porrò quod nonnulli rerum Eccleſiaſticarum ignari effutiebant, Synodum abſque præſentia Principis celebrari non poſſe, rejicit ceu damnandum errorem: *Cùm nuſquam Sacri Canones convenire ſæculares Principes in Conciliis ſanxerint, ſed ſolos Antiſtites. Unde nec interfuiſſe illos Synodis, exceptis Conciliis Univerſalibus, invenimus. Neque enim fas eſt ſæculares Principes ſpectatores fieri rerum, quæ Sacerdotibus Dei nonnumquam eveniunt.* Denique Metropolitanum, qui à Patriarcha ſuo vocatus, non paruerit, niſi gravi infirmitate, aut Barbarorum incurſu detineatur, à Communione removet Sancta Synodus: ſi verò per annum contumax permanſerit, dignitate ſtatuit exuendum.

*Synodus abſque præſentia Principis celebrari poteſt.

Moribus in Gallia receptis Canon iſte in duobus capitibus videtur adverſari. Nam & Synodis Nationalibus, aut Provincialibus olim Chriſtianiſſimi Reges aderant: & Epiſcopi à Romano Pontifice vocati, diſcedere non poterant è Regno abſque conſenſu Principis. Jus illud Regibus noſtris quæſitum acriter propugnant doctiſſimi Antiſtites *Petrus Marca* Pariſienſium Archipræſul, *lib. 2. de Concordia Sacerdotii & Imperii cap. 17.* & *Franciſcus Boſquettus Montis-Peſſulani Epiſcopus, in ſuis Notis ad Epiſtolas Innocentii III. ad Epiſtolam 8. libri 2.* aliique Gallicani Scriptores. Eum conſenſum neceſſarium agnoviſſe Pontifices Maximos aſſerit *Boſquettus*, idque probat ex Epiſtola *Nicolai I.* ad *Rothadum* Sueſſionenſem Epiſcopum ſcribentis: *Stude quantum poteris, cùm tibi Rex & Epiſcopi, quemadmodum ſtatuimus, licentiam dederint Romam properandi, mox utcumque venire non differas.* Teſtem iſtius moris laudat *Hincmarum* Remenſem Archipræſulem in Epiſtola ad *Hadrianum II.* Romanum Pontificem, in quâ de *Hincmaro* Laudunenſi Epiſcopo, nepote ſuo, quem Pontifex Romam vocaverat, ita ſcribit: *Veſtra ſciat Auctoritas, quia nec Hincmarum, nec etiam quemlibet Epiſcoporum Diœceſeos Remorum, minimè autem aliarum Provinciarum Epiſcopos, niſi Dominus Rex illis præceperit, Romam, vel in aliquam partem meâ commendatione mittendi habeo poteſtatem. Nec ipſe ego ultra fines Regni ſui abſque illius licentia egredi valeo.* Quæ de hoc Diſciplinæ capite *Boſquettus* & *Marca* Præſules ſcripſere, *Chriſtianus Lupus*, in Scholiis ad hunc Canonem, *Euſebio Nicomedienſi aut Acacio Conſtantinopolitano Epiſcopo, quàm Orthodoxis Eccleſiæ Gallicanæ Antiſtitibus aptiora eſſe* ait. *Hincmari*, utpote *ſecundi Dioſcori, Novi Pharaonis ab hac Synodo damnati,* Auctoritatem nullius eſſe ponderis. *Idem eſſe Hincmari Remenſis adverſus præſentem Canonem, ac Martini Lutheri adversùs Sacroſanctam Synodum Tridentinam Auctoritatem adducere, &c.* Sed acerbiori ſtylo doctiſſimos Antiſtites, & *Hincmarum* cujus nituntur teſtimonio, proſcindit Vir Eruditus. Non negarunt illi ſummam eſſe Romani Pontificis ut totius Occidentis Patriarcha eſt, & multò magis ut Pontifex eſt, poteſtatem vocandi Gallicanos Metropolitanos, *ad Synodalem Conventum*: Sed propugnarunt ne-

Jus Regum Chriſtianiſſimorum, ne quis Epiſcoporum abſque eorum licentia exeat è Regno, propugnatur, & cum Synodi 8 Canone 17. conciliatur.

Chriſtiani Lupi adverſus doctiſſimos Gallicanæ Eccleſiæ Præſules inſultus repelluntur.

A ceſſariam eſſe licentiam Regis, ſecundùm Regni mores, & Gallicanæ Eccleſiæ Diſciplinam, ut Epiſcopi è Regno diſcedant, ſive Romam, ſive aliò ituri, etiamſi à Romano Pontifice vocentur. Quo caſu Principi Mandata Pontificis exponere debent, & vocationis cauſas. Quæ ſi canonicæ fuerint, nec aliæ obſint cauſæ legitimæ, & maximè ſi Reipublicæ paci nullum inde periculum immineat, integrum non erit Principi ipſos detinere, eiſque licentiam recuſare. Quamquam ſi recuſet, ejus Majeſtati parere debeant Antiſtites, & impoſſibilitatem profectionis ſuæ, cum ea qua par eſt reverentia, Summo Pontifici B excuſare. Numquam ſanè Chriſtianiſſimi Reges Epiſcopis Regni ſui prohibuere ne Romano Pontifici ad Synodum pro bono Eccleſiæ legitimè congregatam vocanti parerent, ſed pro votis Vicarii Chriſti ipſos miſere, cùm id res Eccleſiæ poſtularunt. Sic *Pippinus* Rex Chriſtianiſſimus duodecim Epiſcopos ad Romanam Synodum miſit, Stephano IV. poſtulante. Conceſſerunt pariter licentiam Epiſcopis ad Romanam Sedem appellantibus adeundi Apoſtolorum limina. Sic *Gunthramnus Salonio* & *Sagittario* Epiſcopis in Synodo Gallicana depoſitis permiſit appellationem ſuam ad Romanum Pontificem perſequi, & Ro-C mam ſe conferre, ut teſtatur *Gregorius Turonenſis* Lib. V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Francorum Cap. XX. *At illi*, inquit, *cùm adhuc propitium ſibi Regem eſſe noſſent, ad eum accedunt, implorantes ſe injuſtè remotos, ſibique tribui licentiam ut ad Papam urbis Romæ accedere debeant. Rex vero annuens petitionibus eorum, datis Epiſtolis eos abire permiſit.*

Si de Gallicanæ Eccleſiæ moribus teſtis non eſt acceptus Patri *Lupo Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis, erit forſan *Hadrianus I.* ad *Carolum Magnum* ſcribens: *Sicut enim veſtra Regalis Excellentia in ſuis tulit apicibus, minime ei contrarium D videretur, quicumque de Epiſcopis aut Comitibus, ſeu cæteris hominibus, partibus veſtris, aut veſtram Juſſionem complendi, ſive propria voluntate, ad nos venire voluerint: ſed nec noſtræ Paternitati diſplicere rectum eſt, qualiſcumque ex noſtris, aut pro ſalutationis cauſa, aut quærendi juſtitiam, ad vos properaverit. Nihil durius vobis exinde apparet. Sed ſicut veſtri homines ſine veſtra abſolutione ad limina Apoſtolorum, neque ad nos conjungunt: ita & noſtri homines, qui ad vos venire cupiunt, cum noſtra abſolutione & Epiſtola veniant. Quia ſicut nos ſemper veſtros homines ſuſcipientes commonemus, ut in vera E fide atque puritate cordis totis eorum viribus in veſtro maneant ſervitio: ita & vos ſimili modo, quicumque ex noſtris hominibus ad vos venerint, eos omnino obteſtari atque commonere veſtram Regalem Prudentiam quæſumus, ut ſicut Genitor veſter ſanctæ recordationis Domnus Pippinus Magnus Rex, eos B. Petro ejúſque Vicario conceſſit, & demum Excellentia veſtra confirmavit, ſic admonere atque obteſtari jubeamini, ut nullo modo audeant ſe in ſuperbiam elationis efferre, quando ad vos properarunt; ſed potiùs ſubjecti atque humiles in ſervitio B. Petri & noſtræ præceptionis maneant ſubjecti.* Quod *Hincmarus* F ſcripſit, antea ſcripſerat *Hadrianus I.* Pontifex Maximus. Non ſunt igitur iſta fœda, & Catholico Epiſcopo indigna, ut *Lupus* ait Gallicanis Præſulibus doctiſſimis inſultans; non *Euſebii Nicomedienſis*, aut *Acacii Conſtantinopolitani* perduellium Epiſcoporum ſpirant contumaciam, ſed Magni Pontificis prudentiam. Ejuſdem moris teſtis eſt *Rothadus* Sueſſionenſis Epiſcopus in Libello Appellationis ad Summum Pontificem *Nicolaum I.* in quo de Rege Chriſtianiſſimo *Carolo Calvo* ita ſcribit: *Obnixis precibus poſtulavi per Leudonem Diaconum, ut Dominus Rex locum mihi indulgeret*

Epiſt. 85. Cod. Carol. VII apud Syrmondum Tomo 2. Concil. Galliæ.

ſecum loquendi. Qui mox pro ſua pietate ad me indignum venire dignatus eſt, méque benignè audivit, ſed exaudire non eſt permiſſus. Nam cum illum valde ſuppliciter anxiéque rogarem, ut mihi Romam eundi libertatem, ſicut ipſe conceſſerat, non tolleret, Sanctámque Apoſtolicam Sedem in ſuis Privilegiis honoraret; reſpondit, Hoc ad meum ſpecialiter Metropolitanum, Sanctúmque pertinere Conventum; ſe tantum ſacris Epiſcoporum monitis ac diſpoſitionibus humiliter obediturum profitebatur. Nuſquam reſcripſit *Nicolaus I.* Regis conſenſum non eſſe neceſſarium, aut *Rothadum* licentiam exeundi è Regno & Romam petendi ab ipſo poſtulare non debere, ſed ſolùm ipſi injuſtè negari malis artibus *Hincmari*, qui Regis animum occupabat: Canonéſque & Privilegia Sedis Apoſtolicæ violari, per vim detinendo Epiſcopum, qui à Synodi Sententia ad Romanum Pontificem appellaverat. Id ex Epiſtolis *Nicolai I.* ad *Carolum Calvum* & ad *Hincmarum* ea in cauſa datis compertum eſt. (28. 29. 30. & 31.)

Nec immeritò ſuccenſebat eam ob rem *Carolo Calvo* Regi & *Hincmaro* Archiepiſcopo, *Nicolaus* Papa, cum ipſis Capitularibus ſancitum ſit, ut in ſimilibus cauſis licentia petendi Romam Epiſcopis concedatur (Lib. VI. Cap. LXIV.) *Si litem habueris Epiſcopus cum alio Epiſcopo, non alterius, ſed ſuæ Provinciæ Judices quærat. Et ut judicato in aliqua cauſa Epiſcopo liceat iterare Judicium, & ſi neceſſe fuerit, liberè Epiſcopum adire Romanum.* Poteſt itaque Romanus Pontifex vocare Gallicanos Epiſcopos Romam, ſive ob Synodum, ſive ob alias cauſas canonicas: non tamen poſſunt Romam proficiſci abſque licentiâ Regis, cùm ſint ejus ſubditi, eique fidelitatem juraverint: & ſicut Summus Pontifex ipſos vocat pro jure ſuo, cùm id Eccleſiæ res poſtulant: ita Rex ipſos retinet pro jure ſuo cùm id Regni bonum & pax exigit, rationéſque ſuas cum reverentiâ exponit Pontifici Maximo, qui eas gratas habet. Hæc certè nequaquam pugnant, nequaquam Sedis Apoſtolicæ jura convellunt, nequaquam ex *Euſebii* aut *Acacii* Conſtantinopolitani officina proficiſcuntur, ut ait Pater *Lupus*. Unde *Hincmarus*, ille qui Gallicanos Epiſcopos abſque Regis licentia Romam vel aliò proficiſci non poſſe propugnavit *Hincmarus*, Jus nihilominus vocandorum ſecundùm Canones Epiſcoporum in Summo Pontifice agnoſcit, in Epiſtola ad *Nicolaum I.* quam refert *Flodoardus* lib. III. cap. XIII. *Quia*, inquit, *omnes ſenes cum junioribus ſcimus, noſtras Eccleſias ſubditas eſſe Romanæ Eccleſiæ, & nos Epiſcopos in Primatu B. Petri ſubjectos eſſe Romano Pontifici, & ob id ſalva fide, quæ in illa Eccleſia ſemper viguit, & Domino cooperante florebit, nobis eſt veſtræ Apoſtolicæ Auctoritati obediendum..... Propterea locutus cum fideliſſimo filio veſtro Domno meo Rege glorioſo, illi replicavi, quod ſæpe inculcavi, quodque libentiſſimè accepit, & adimplere cupit; quia ſicut Domini eſt terra & plenitudo ejus, orbis terrarum, & univerſi qui habitant in eo: & ipſius eſt Regnum, & cui voluerit, dabit illud: ita ipſe ſupra fundamentum Apoſtolicæ Petræ ſuam fundavit Eccleſiam, quam & ante Paſſionem & poſt Reſurrectionem ſuam ſpeciali cura & ſingulari Privilegio B. Petro, & in illo ſuis commiſit Vicariis: cujus Sedem, ſuæque Sedis Pontificem qui honorat, illum honorat qui dixit: Qui accipit ſi quem miſero, me accipit... Idcirco quia multi ſciunt, & quidam inde aliter dicunt, & omnes generaliter ſciunt, quoniam veſtra Auctoritas illum cum noſtris Vicariis ad ſuum præcepit deſtinari Judicium, dignum & juſtum eſt ut quemcumque Epiſcopum Romanus Pontifex ad ſe Romam venire mandaverit, ſi infirmitas, vel gravior quæcumque neceſſitas, vel impoſſibilitas (ſicut ſacri præfigunt Canones) eum non detinuerit, ad illud venire ſtudeat: multò magis etiam is, quem pro tali querela ad ſe quocumque modo clamantem præſentiæ ſuæ judicat exhibendum. Et quicumque viderit vel audierit, quòd Rex & Epiſcopi Apoſtolicæ Sedis Summum Pontificem prompte obaudiunt & honorant, promptius & humilius eis ſubjecti ſui obedient.* In hac ipſa Epiſtola teſtatur *Hincmarus*, ſe licentiam a Rege obtinuiſſe ut *Rothadus* Romam liberè proficiſcatur. *Nunc autem, ſicut juſſiſtis, ad veſtram præſentiam & diſpoſitionem illum perduci, apud Domnum noſtrum Regem filium veſtrum obtinuimus.*

Fides in Eccleſia Romana ſemper viguit, & Deo cooperante florebit.

Summi Pontificis auctoritati obediendum.

Denique ſi *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi de Gallicanæ Eccleſiæ Regníque moribus teſtimonium dicenti majorem fidem adhibere nolit *P. Lupus*, quàm *Luthero* de Sacra Synodo Tridentina loquenti (quod an prudenter dictum ſit cordatus Lector judicet) quid opponet adversùs Auctoritatem *Flodoardi*, qui eam non ſemel aſſerit conſuetudinem Regni, júſque Regum Chriſtianiſſimorum, in *Hiſtoria Eccleſiæ Remenſis*, lib. 1. cap. xx. *Temporibus*, inquit *Chilperici Francorum Regis extitiſſe fertur Moderamnus Redonenſis Eccleſiæ Præſul, qui per licentiam prædicti Regis limina Sancti Petri adire diſponens, divertit in Monaſterium B. Remigii.* Et *Lib. II. Cap. XVIII.* de *Vulfario* Epiſcopo Remenſi, qui *Karolo Magno* imperante, illam Eccleſiam rexit, ita ſcribit: *Eundi denique Romam cauſa orationis ad S. Petrum licentiam ab Imperatore ſe accepiſſe in quadam ſua deſignat Epiſtola; ſed utrum ierit, certum non habemus.* Et Lib. IV. Cap. IV. *Fulconem* Remenſem Archiepiſcopum à *Stephano VII.* Romam vocatum ad Synodum, reſpondiſſe refert, ſe pariturum, *Si aliqua Regno quies conceſſa fuerit, & ab Odone Rege licentiam impetrare valuerit.*

Ejuſdem teſtis eſt diſciplinæ *Philippus Auguſtus* Rex Francorum in Epiſtola ad *Lucium III.* Pontificem Maximum, quam ejus nomine ſcripſit *Stephanus Abbas Sanctæ Genovefæ*, & Tornacenſis poſtea Epiſcopus. *Concurrant*, inquit, *& reſpondeant priſcis diebus hodierna tempora, Pater, ut nec Regnum Sacerdotio, nec Sacerdotium deſit Regno. Impugnant adoleſcentiam noſtram, & auſpicia Regni noſtri perturbare contendunt Potentes, & qui multiplici ex cauſa fidem nobis debuerant, infideles adverſarii, quorum improbitate compellimur & conſilia nova quærere, & auxilia corrogare. Adſiſtit nobis ſuper omnes amicos & fideles noſtros chariſſimus avunculus noſter Vuillelmus Remenſis Archiepiſcopus, in conſiliis noſtris oculus vigilans, in negotiis dextera manus. Eum vel ad tempus recedere à nobis, ſuccedere eſt hoſtibus noſtris. Vocaſtis eum, Pater, ſicut audivimus, & ut præſentiam ſuam Vobis exhibeat, ſacris apicibus veſtris invitaſtis. Paratus erat parere, & apparere Vobis, peccato ariolandi ſimulachrum inobedientiæ comparans, & voluntatem non acquieſcendi vobis tamquam ſcelus idololatriæ deteſtans. In articulo ſummæ neceſſitatis noſtræ, confidentes de præcipua dilectione veſtra, retinuimus eum, clavum in oculis hoſtium, & in lateribus eorum lanceam, ſine ipſo fieri nihil æſtimantes, ſive de pace, ſive de bello cum hoſtibus ſit agendum... Gratum ſit Vobis, Pater, quod in tanto diſcrimine Regni, tantum Amicum noſtrum retinemus, cujus præſentia nobis eſt neceſſaria, & abſentia perdamnoſa: & quoniam magnum, & cordi noſtro profunde infixum eſt negotium, mittimus ad vos familiarem noſtrum Stephanum Abbatem Sanctæ Genovefæ, diſcretum & fidelem Regno, quem loco noſtro benignè ſuſcipite, & ei tamquam nobis in his quæ ex parte noſtra vobis dixerit, indubitanter fidem adhibete.* Ex quibus conſtat 1. Juris eſſe Romani Pontificis, Gallicanos, ut

quoſvis

quoſvis aliarum Eccleſiarum Epiſcopos, Romam vocare, cùm id poſtulant Eccleſiæ negotia, & ipſos ad parendum Sedis Apoſtolicæ mandatis paratiſſimos eſſe debere. Secundò, officii ipſorum eſſe ut rem cum Rege Chriſtianiſſimo communicent, & ab ejus Majeſtate, cui fidelitatis Sacramento ſunt adſtricti, licentiam exeundi è Regno poſtulent. Tertiò, Regem ipſos Jure detinere non poſſe ac prohibere ne Summo Pontifici pareant, niſi graviſſima Regni negotia, neceſſitas, aut utilitas Regia ipſos in Regno retinere compellant. Quartò eo in caſu pietatis eſſe Regiæ ut rationes illas Summo Pontifici generatim ſaltem exponat, quas Vicarius Chriſti æqui bonique ducet.

Eodem modo ſe geſſit idem Rex *Philippus* ad eumdem Pontificem ſcribens pro Turonenſi Archiepiſcopo, quem ille Romam vocaverat, de cauſa Dolenſis Archiepiſcopatus noviter erecti ſeu potius confirmati reſponſurum. *Chariſſimum*, inquit, *ac fidelem noſtrum Turonenſem Archiepiſcopum ſuggeſtione quorumdam & favore infra breviſſimi temporis anguſtias vocaſtis, ut de cauſa, quæ magis noſtra eſt quam ſua reſpondeat, & Statum Coronæ noſtræ in ancipiti ſtatera ponat, periculoſum ſanè & ignominioſum nobis & poſteris qui ſuccedent. Proinde Sanctitati veſtræ preces ex toto corde prodeuntes fundimus, ut intuitu Dei & pacis Regni Francorum, quæ in hoc articulo, ſi proceſſerit, peritura eſt, à cauſa iſta penitus deſiſtatis.... Quod ſi, fortè, quod non credimus, inexorabilem Vos invenerimus, uſque ad congruum tempus, quo Dominus pacem & quietem Regno noſtro dare voluerit, Archiepiſcopo noſtro Turonenſi dilationes indulgeat Benignitas veſtra, quoniam propter neceſſarias Regno noſtro cauſas eum retinuimus. Primò propter difficillimam quam cum Comite Flandriæ guerram habemus. Secundò propter motus pluſquam civiles qui in Provincia Britanniæ inſurgunt inter Principes ejuſdem Provinciæ, & Regis Anglorum filios. Tertiò propter proximum Colloquii terminum, quod cum Imperatore poſt Paſcha, Deo volente, ſumus habituri, in quibus omnibus, ipſius Archiepiſcopi induſtria, præſentia, conſilio & auxilio indigemus. Sciat autem Paternitas veſtra, quoniam in generali Conventu noſtro, quem in initio Quadrageſimæ propter hanc cauſam & alias Regni neceſſitates Pariſiis convocavimus, conſilio Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, ac Baronum noſtrorum, prædictum Archiepiſcopum ab incœpto itinere retinuimus., utpote neceſſarium nobis, & utilem rebus incœptis, & per Dei gratiam ad honorem Regni noſtri peragendis.* Ex quibus rurſus patet jus Romani Pontificis, & Regis Chriſtianiſſimi: Illius quidem ut Epiſcopos Romam vocet pro Eccleſiaſticis negotiis: hujus verò ut illos retineat, ſi *neceſſariæ Regni cauſæ* id poſtulent, rationes ſuas cum reverentia debita Romano Pontifici exponendo, & Epiſcoporum moram apud ejus Sanctitatem excuſando. Quas rationes, cùm juſtæ ſint, gratas habet Chriſti Vicarius, nec ægrè fert ſuis mandatis non fuiſſe obtemperatum, quia dilata eſt potius obedientia, quam negata; & ut differretur, contumacia non fecit, ſed neceſſitas compulit. Ejuſdem ſunt teſtes Diſciplinæ Gallicani Epiſcopi ad Bonifacium VIII. ſcribentes, à quo Romam vocati fuerant: *Eidem*, inquiunt, *Domino noſtro Regi humiliter ſupplicantes, ut cum Apoſtolicæ Sanctitati ad obedientiam teneamur, ad Beatitudinis veſtræ pedes, juxta præmiſſæ vocationis veſtræ tenorem, permitteret nos transferre. Ex parte cujus, & Baronum eſt ſecuta reſponſio: Quòd nos nullo modo abire permitterent: Regnum ſic periculosè, ſic deformiter, ſic irreparabiliter vacuari, quin potius exhauriri totaliter, nullatenus ſuſtinerent.*

Canon porro Synodi Octavæ, cujus occaſione hæc adversùs *P. Lupum* obſervavimus, non morem legitimum poſtulandi licentiam à Principe, cùm ad Apoſtolicum Præſulem ire neceſſe eſt, improbat; ſed inanes Metropolitanorum quorumdam excuſationes, qui auctoritate & gratia quâ valebant apud Regem abutebantur, ut ſuæ profectioni Regiis mandatis apponi impedimentum obtinerent, cùm à ſuo Patriarcha vocabantur, vel ſe detineri mentiebantur, ut inobedientiam excuſarent. *Sed quoniam*, inquit, *ſunt quidam Metropolitanorum qui ne ſecundùm vocationem Apoſtolici Præſulis occurrant, à mundi Principibus ſe detineri ſine ratione cauſantur, placuit talem excuſationem omnimodis eſſe invalidam..... Licet tale impedimentum & fictam prohibitionem Metropolitanorum ſuggeſtione diverſis modis fieri didicerimus.* Concilium quidem ſolam ægrotationem validam, aut Paganorum incurſum admittit velut legitimas excuſationis cauſas, quominus vocati à Patriarcha proficiſcantur Epiſcopi; ſed aliam quoque habuit pro legitima, habétque etiamnum Gallicana Eccleſia, Sede etiam Apoſtolica probante, ſcilicet detentionem Regis; cujus licentia neceſſaria eſt. Quoad hoc itaque & ſimilia Diſciplinæ & Politiæ Eccleſiaſticæ capita, Synodi Epheſinæ Regula obſervator in Decreto de Eccleſia Cypriorum: *Placuit Sanctæ & Oecumenicæ Synodo, ut unicuique Provinciæ pura & inviolata, quæ jam inde ab initio habuit, ſua jura ſerventur, juxta veterem conſuetudinem... ne Patrum Canones prætereantur, neve ſub Sacerdotii prætextu mundanæ Poteſtatis faſtus irrepat, ne clam, paulatim libertas amittatur, quam nobis donavit Sanguine ſuo Dominus noſter Jeſus Chriſtus omnium hominum liberator.* Sed hac de re impræſentiarum pluſquam ſatis ad repellendos *P. Lupi*, viri alioquin eruditi, in doctiſſimos Gallicanæ Eccleſiæ Præſules inſultus. Nunc eò unde digreſſa eſt revertatur oratio.

Canon decimus-octavus Synodi VIII. res & Privilegia Eccleſiæ triginta annorum poſſeſſione adversùs quoſvis impugnatores, ſecura fore conſtituit. Eóſque ut ſacrilegos percellit anathemate, donec ſe emendaverint, & res vel Privilegia hujuſmodi reſtituerint.

Eccleſiæ poſſeſſio tricennali præſcriptione firmatur.

Canon decimus-nonus prohibet ne Metropolitani ſub Viſitationis fuco Suffraganeorum ſuorum Eccleſias adeant, ipſiſque ſint oneri. *Si enim unumquemque Epiſcopum Eccleſiæ propriæ rebus cum multa parcitate uti, & nullatenus in proprias utilitates importunè ac ſine ratione diſpendere vel conſumere reditus Eccleſiaſticos ſacri Canones decernunt:* Multò majoris impietatis reus eſt, *qui aliis Epiſcopis commiſſas Eccleſias gravare, & per hoc in ſacrilegii crimen incidere non formidat.* Illam autem avaritiam ſacrilegam vocant Octavæ Synodi Patres, quia reditus Eccleſiarum ſunt *alimenta pauperum*. Qui hunc violaverit Canonem, ſecundùm avaritiæ & injuſtitiæ ſuæ modum etiam depoſitione aut ſequeſtratione à Patriarcha plectitor.

Canon vigeſimus perſtringit Epiſcopos qui Eccleſiæ bona in emphyteoſim aut precariam datâ eripiebant iis quibus tradita erant, occaſione quaſi ruptæ fidei circa penſionis pactum. Id fieri vetat Synodus, niſi priùs denuntiatum fuerit illi qui emphyteoſim contraxit, ipſum à locis, quæ tenet, propellendum, niſi ſolverit uſque ad tres annos deſtinatum tributum cenſus. Porro ſi non impleverit conditionem, convenietur coram Præpoſitis urbis, vel regionis; probatóque ejus contemptu, Eccleſia illorum Sententia & Judicio bona propria in poſſeſſionem recipiet. Ratio hujus prohibitionis eſt, ſuſpicio turpis lucri & avaritiæ, à qua Sacerdotes penitus alieni eſſe debent. Iſtius

Canonis tranſgreſſorem ad tempus ſequeſtrari Synodus edicit, & reddere loca quæ per vim abſtulit ab eis qui bona fide cum Eccleſia contraxerant; & etiam deponi, ſi pertinax in contentione & contumax fuerit.

Canon vigeſimus-primus anathemate plectit ſeculi Principes aut quoſvis Proceres vel Magnates, qui reverentiam & honorem Patriarchis, Romano, Conſtantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, Hieroſolymitano, debitum violaverint, ſed præcipuè eos qui injuriam Sedi *S. Petri* Apoſtolorum Principis intulerint, ſicut *Dioſcorus* & *Photius* fecere: vel qui Patriarcharum aliquem, & præſertim Romanum Pontificem, è ſuo Throno exturbare moliti fuerint: aut fictis criminibus, famoſis libellis, prædatoriis Synodis inceſſere auſi fuerint. *Porro ſi Synodus Univerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de Sancta Romanorum Eccleſia quævis ambiguitas & controverſia, oportet venerabiliter, & cum convenienti reverentia de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut profectum facere; non tamen audacter Sententiam dicere contra Summos Senioris Romæ Pontifices.*

Cavetur ne Synodus, etiam Univerſalis, Sententiam in Romanum Pontificem audacter dicat.

Epiſcopalium electionum libertas.

Canon vigeſimus-ſecundus, Promotiones & Conſecrationes Epiſcoporum Comprovincialibus Epiſcopis aſſerit: vetat ne laïci Principes vel Potentes electioni Patriarchæ, Metropolitani, aut cujuſvis Epiſcopi ſe immiſceant. Quiſquis autem ſecularium Principum vel potentum adverſùs Canonicam electionem Eccleſiaſtici Ordinis agere tentaverit, anathema eſto. Cooperari tamen ſacris electionibus poſſunt, ſi ab Eccleſia invitentur, inquit ſancta Synodus. Poſſunt etiam Principes Epiſcopos nominare, ſi id juris ipſis contulerit Eccleſia. Electionum libertatem ubique reſtitui voluit Octava Synodus: non tamen conſenſus Regii neceſſitatem in Gallicana Eccleſia excluſit. Hinc *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus in Epiſtola ad *Hugonem* Lugdunenſem Primatem ſcribit: *Reges Apoſtolica auctoritate a conceſſione Epiſcopatuum prohibitos minimè vidimus. Legimus enim ſanctæ recordationis Summos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Eccleſiarum, ut eis ab ipſis Regibus concederentur Epiſcopatus, ad quos electi erant, interceſſiſſe: aliquorum, quia conceſſiones Regum necdum conſecuti fuerant, conſecrationes diſtuliſſe. Quorum exempla ſuppoſuiſſemus, niſi prolixitatem Epiſtolæ vitaſſemus. Dominus quoque Papa Urbanus* * *Reges tantum à corporali Inveſtitura excludit, quantum intelleximus, non ab electione, in quantum ſunt Caput populi, vel conceſſione: Quamvis Octava Synodus ſolùm prohibeat eos intereſſe electioni, non conceſſioni.* Epiſcopatûs conceſſio eſt conſenſus datus electioni, ſeu perſonæ electæ approbatio, & Inveſtitura ſeu traditio bonorum & feudorum, quæ Eccleſia poſſidet maximam partem ex Regum beneficiis. Id per conceſſionem Epiſcopatus *Ivonem* ſignificaſſe conſtat ex illius Epiſtola ad *Paſchalem II.* pro *Gualone* Electo Eccleſiæ Bellovacenſis. *Rex*, inquit, *non vult electioni aſſenſum præbere, nec Electo bona Epiſcopalia dimittere.*

Epiſt. LX.

Urbanus II.

Presbyterorum & Diaconorum Manſio in Eccleſiis pro quibus ſunt ordinati.

Canon vigeſimus-tertius ſub pœna ſegregationis prohibet Epiſcopis ne alienæ Eccleſiæ poſſeſſiones invadant, conferant, aut locent; aut in alienis Eccleſiis Preſbyteros aut Clericos conſtituant abſque voluntate Epiſcopi cui ſunt ſubditæ. Vetat etiam Preſbyteris & Diaconis, ne ſacris operentur in Eccleſiis in quibus ab initio ſortem minimè conſecuti ſunt, ſive pro quibus non ſunt ordinati. Qui ſecus fecerint, ſegregantor, donec ad propriam redeant Eccleſiam; ſi ſegregationem contempſerint, ab omni gradu & honore ſacro dejiciuntor.

A *Canon viceſimus-quartus* caſtigat Metropolitanorum quorumdam negligentiam & deſidiam, qui curis ſecularibus impliciti, ſubditos ſibi Epiſcopos per vices vocabant ad Metropolitanam Eccleſiam, eóſque Epiſcopalia ibi Miniſteria obire cogebant, propriis etiam ſtipendiis, iiſque velut Clericis utebantur. Id *Satanicæ jactantiæ & ſuperbiæ* arguit ſancta Synodus, & Metropolitas qui non per ſe, ſed per Suffraganeos Epiſcopos debita Miniſteria in propria civitate impleverint, à Patriarcha plecti jubet, ac niſi emendentur, deponi.

B *Canon viceſimus-quintus* Epiſcopos, Preſbyteros, Diaconos, Subdiaconos Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, etiam à *Methodio* & *Ignatio* ordinatos, qui *Photio* pertinaciter adhærebant, depoſitos declarat abſque ulla ſpe reſtitutionis.

Canon viceſimus-ſextus Clericis à propriis Epiſcopis depoſitis vel injuriam paſſis, ad Metropolitam: Epiſcopis à Metropolita injuſtè exceptis, ad Patriarcham appellandi liberam facit poteſtatem.

Canon viceſimus-ſeptimus vetat ne Epiſcopi, quibus Pallii uſus conceſſus eſt, eo utantur extra tempora & loca per ſacros Canones conſtituta. C Vetat etiam ne Monachi ad Epiſcopatum aſſumti Monaſticam veſtem exuant ex ſuperbia & faſtu. *Ne per hoc inveniantur propriorum tranſgreſſores paſtorum.* Qui ſecus fecerint, aut corriguntor, aut à proprio Patriarcha deponuntor.

Monachi ad Epiſcopatum promoti Monaſticam veſtem exuere non debeant.

His Canonibus Actione X. conditis ac promulgatis, lecta eſt in eodem Conſeſſu Definitio Synodi, in quâ omnibus hæreſibus quæ hucuſque emerſerant, & à præcedentibus Conciliis fuerant proſcriptæ, anathemate percuſſis, *Photii* damnatio confirmata eſt, necnon eorum qui ipſi pertinaciter adhæſerunt. Poſt hæc, *Baſilius* Imperator exploravit an omnes Synodi Definitioni ac D Decretis aſſenſum præberent. Conclamarunt univerſi: *Omnes ita ſapimus, omnes ita prædicamus, omnes concinentes & conſentientes promptè ſubſcribimus. Hoc eſt veritatis Judicium, hoc juſtitiæ Decretum, hæc eſt Canonum expoſitio, hæc Eccleſiaſticæ Ordinationis defenſio.* Tum lecta eſt Imperatoris gratiarum actio cum adhortatione graviſſima tum ad Epiſcopos, cùm ad Laïcos. Decretum deinde eſt, Acta ſingulorum ſubſcriptionibus eſſe munienda, ſecundùm Synodicam conſequentiam. Et primus quidem ſubſcribendi locus Imperatori delatus eſt à Synodo, honoris gratia. At ipſe pieE tatis ac Regiæ humilitatis argumentum dedit, ſibi quidem in animo fuiſſe aſſerens, ut poſt omnes Epiſcopos ſubſcriberet, exemplo *Conſtantini Magni, Theodoſii*, ac *Marciani*: verùm ſe ſubſcripturum poſt Legatos Sedis Apoſtolicæ & aliorum Patriarcharum, quandoquidem ita placeret Patribus. Primo itaque loco ſubſcripſere Legati Romani Pontificis: ſecundùm hos *Ignatius* Patriarcha Conſtantinopolitanus: tum aliorum Patriarcharum Vicarii: poſt ipſos *Baſilius Auguſtus*, Epiſcopi denique CI. Obſervandum eſt accuratè ſubſcriptionum diſcrimen. Legati Sedis Apoſtolicæ ſubſcribunt hoc tenore. *Ego..... locum obtiF nens Domini mei Adriani Summi Pontificis & Univerſalis Papæ, omnia quæ ſuperiùs leguntur, huic Sanctæ & Univerſali Synodo præſidens, uſque ad voluntatem ejuſdem eximii Præſulis promulgavi, & manu propria ſubſcripſi.* Vicarii Orientalium Sedium ita ſubſcribunt: *Ego... Sanctam hanc & Univerſalem Synodum ſuſcipiens, & omnibus quæ ab ea judicata & ſcripta ſunt, concordans & definiens ſubſcripſi.* Imperatores verò non utuntur voce Definitionis, quam Epiſcoporum propriam noverant, ſed verbis ſolam exprimentibus veneratio-

Definitio Synodi.

Subſcriptiones.

nem

nem & conſenſum. *Baſilius, Conſtantinus, & Leo perpetui Auguſti, in Chriſto Dei fideles Principes Romanorum & Magni Imperatores, Sanctam hanc & Univerſalem Synodum ſuſcipientes, & omnibus quæ ab ipſa definita & ſcripta ſunt, concordantes, ſubſcripſimus.* Rationem hujus clauſulæ, quam Sedis Apoſtolicæ Legati in ſubſcriptione ſua appoſuere, *Uſque ad voluntatem ejuſdem eximii Præſulis*, affert *Bibliothecarius* in Vita *Hadriani II.* his verbis: *Denique geſtis ſalubriter omnibus, quæ in decem Seſſionibus Synodi textus complectitur, Legati Sanctæ Romanæ Eccleſiæ textum Synodi, ne quid Græca levitas falſum in eam congeſſerit, Anaſtaſio Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Bibliothecario (qui tunc temporis pro cauſa Ludovici Sereniſſimi noſtri Auguſti cum Supponente Archiminiſtro poſt eos Conſtantinopolim, divinâ ut creditur, diſpenſatione pervenerat) ſubtiliter inquirendum, antequam ſubſcribant, committunt. A quo; quia in utriſque linguis eloquentiſſimus exiſtebat, ſtudioſiſſimè perſcrutatus, omne quod ad laudem Sereniſſimi noſtri Cæſaris Sanctiſſimus Dominus Hadrianus Pontifex in Epiſtola ſui Deceſſoris, Arſenio Epiſcopo imminente, adjecerat, reſeratum inveniunt. Quapropter Epiſtolam Sedis Apoſtolicæ fraudulenter corroſam, Summis clamoribus conqueruntur, fatentes ſe nullo modo Synodalibus Actionibus ſubſcripturos, niſi totius Epiſtolæ integritas geſtis Synodicis jungeretur. Hoc modo Romanis certantibus, Græcis vero, non eſſe in Synodo de laude Imperatoris, ſed de ſolius Dei tractandum, altiſonè reſpondentibus: Tandem ad hoc uſque perventum eſt, ut interpoſita conditione voluntatis Apoſtolicæ, diffinitis ſententiis minùs finitè ſubſcriberent, ita legentes: Ego ille vices agens Domini mei Sanctiſſimi & univerſalis Hadriani Papæ in hac Sancta Synodo præſidens, uſque ad voluntatem ejuſdem eximii Præſulis, ad omnia, ut ſuperiùs legitur, conſenſi, & manu propria ſubſcripſi.* Teſtatur *Nicetas* in Vita *S. Ignatii*, Patres Octavæ Synodi Oecumenicæ ſubſcripſiſſe depoſitioni Photii, *calamis, non nudo atramento, ſed ipſo Salvatoris Sanguine tinctis.*

Epiſtola Encyclica.

Demum ſcripſit Sancta Synodus Epiſtolam Encyclicam ad Epiſcopos & univerſos Chriſti Fideles, in quâ recenſentur quæ ab initio geſta ſunt in cauſa *Photii* ante Concilium, ſive ſub *Nicolai I.* ſive ſub *Hadriani II.* Pontificatu, & quæ contra eumdem in Synodo Oecumenica judicata ſunt. Enumeratis autem ejus facinoribus, ſic concludit: *Propter hæc ergo cuncta nolentem intelligere ut bene ageret, neque obedientiam præeligentem, neque confitentem peccatum ſuum & iniquiſſimum Præſulatum, ſed inobedientem & reſiſtentem Sanctæ huic & Univerſali Synodo, repulimus, & anathematizavimus, atque à tota Catholica & Apoſtolica Eccleſia fecimus alienum per datam nobis poteſtatem in Spiritu Sancto à primo & Magno Pontifice noſtro & liberatore & Salvatore cunctorum.*

Patres Synodi confirmationem à Romano Pontifice rogant.

Dedit etiam Sancta Synodus Epiſtolam ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum, Concilii confirmationem ab ejus Beatitudine rogans his verbis: *Igitur libenter oppidò & gratanter imitatrice Dei Sanctitate veſtra omnium noſtrûm Conventum, & Univerſalis hujus atque Catholicæ Synodi conſenſum & conſonantiam recipiente, prædica eam magis ac veluti propriam, & ſolicitiùs confirma evangelicis præceptionibus & admonitionibus veſtris, ut per ſapientiſſimum Magiſterium veſtrum etiam aliis univerſis Eccleſiis perſonet & ſuſcipiatur veritatis verbum, & juſtitiæ Decretum.*

Synodus Oecumenica diſpenſationes à Romano Pontifice rogat.

Scripſerunt etiam ad eumdem Pontificem *Baſilius Auguſtus*, & *Ignatius* Patriarcha, ejus Sanctitatem rogantes ut de Lectoribus plurimis ordinatis à *Photio* ſententiam diceret, de quibus non judicarat Synodus an à Sacerdotii ordina-

A tione in perpetuum removendi eſſent, eiſve gratiam faceret ob Eccleſiæ neceſſitatem. Rogabant etiam ut cum *Theodoro* Metropolita Cariæ diſpenſaret, eique reſtitueret Epiſcopatum; quia multa pro *Ignatio* paſſus fuerat, nec defecerat ad *Photium* niſi tormentis compulſus. Intercedebant denique pro *Paulo* Chartophylace, ut conceſsâ ipſi venia, poſſet ad Epiſcopatum promoveri. Magnificum ſanè pro Romani Pontificis Primatu teſtimonium; quòd Synodus Oecumenica diſpenſationes à Summo Pontifice roget, eique, non aliis Patriarchis, poteſtatem à Chriſto concreditam agnoſcat temperandi ſeveritatem Canonum qui ab
B Eccleſia recepti ſunt univerſa.

§. XXIII.

Græci Bulgarorum Diœceſim in Conſtantinopolitani Patriarchæ ditionem transſcribere temerè tentarunt.

Solidum Illyricum ad Patriarchatum Occidentis pertinuiſſe nemo neſcit. Quinque illic præcipuæ fuerunt Provinciæ, Dacia ſcilicet Mediterranea, Dacia Ripenſis, Prævalis, Dardania, ac
C Myſia ſuperior. Iſtarum Eccleſias Provinciarum à Romanæ Sedis Patriarchico Principatu per vim avulſerat *Leo Iſaurus*. Illas poſtmodum Provincias Bulgari occuparunt. At cùm fuiſſent ad fidem converſi à Romanæ Eccleſiæ Concionatoribus & Legatis illùc à *Nicolao I.* Pontifice directis, illi ſeſe Eccleſiáſque ſuas ſubjecere. Id Græcis fuit invidiæ in Romanam Sedem incentivum, quod in apertum erupit, diebus aliquot poſt Synodum Octavam. Excepti quippe ſunt à *Baſilio* Imperatore coram Legatis Apoſtolicis & Vicariis Orientalium Sedium, Oratores *Michaë-*
D *lis* Regis Bulgarorum eo fine miſſi, ut habita cum Patriarcharum omnium Legatis, & *Ignatio* Conſtantinopolitano Collatione, ſcirent cujus Patriarchæ ditioni ſubeſſe Bulgaria deberet. Contentionis progreſſum & exitum deſcribit accuratè *Bibliothecarius* in Vita *Hadriani Secundi*. Quæſtionem Oratores Bulgari propoſuere his verbis: *Uſque hodie Pagani fuimus, & nuper ad gratiam Chriſtianitatis acceſſimus. Ideóque ne aliquo errare videamur, cui Eccleſiæ ſubdi debeamus, à vobis, qui vices Summorum Patriarcharum geritis, noſſe deſideramus.* Sedis Apoſtolicæ Legati reſponderunt: *Sancta Romana Eccleſia, cui per te, ô Petre, tuus*
E *Senior Beato Apoſtolorum Principi Petro cum omni gentis ſuæ Regno ſe tradidit, à cujus Succeſſore, videlicet egregio Papa Nicolao & præcepta vivendi, & Epiſcopos ac Presbyteros ſuſcipere meruit, vos & pertinuiſſe, & pertinere debere, etiam in eo monſtratis, quòd poſtulatos noſtros Sacerdotes & ſuſcepiſtis, & hactenus veneratione congrua retinetis.* Inſtiterunt Bulgarorum Legati, rogantes ut in præſentia diffiniretur, an Romanæ potius quàm Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ſubjici deberent. Legati Sedis Apoſtolicæ reſponderunt: *Propter quæ Nos*
F *Sancta Sedes Apoſtolica cum Orientalibus diffinienda mandaverat, Domino juvante finivimus; de cauſa autem veſtra ſecus quàm diffinita eſt finienda; quia nihil in mandatis accepimus, nihil vel diffinimus, vel in præjudicium Sanctæ Romanæ Eccleſiæ diffiniendum cenſemus. Quinimo, quia omnis veſtra Patria noſtris Sacerdotibus plena eſt, nulli vos niſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ pertinere debere, diffinitivâ Sententiâ, quantum ex nobis eſt, promulgamus.*

Præſumptum jus ſuum in Bulgarorum Eccleſias his argumentis Græci tuebantur. Primò quòd Bulgari cùm Provincias illas à Græcorum poteſtate

poteſtate armis eviciſſent, non Latinos ibi, ſed A
Græcos Sacerdotes invenerunt : quod argumento videbatur eſſe, illius Diœceſeos Ordinationes ad Conſtantinopolitanum ſpectaſſe Patriarcham. Secundò, quòd illæ Provinciæ de quibus erat controverſia, Orientis Imperatori ſemper paruiſſent, adeóque & Conſtantinopolitano Patriarchæ deberent ſubjici.

Has rationes haud difficili negotio diluerunt Legati Apoſtolici. Ad primam ita reſponderunt : *A Græcis Sacerdotibus argumentum ſumere non debetis ; quia linguarum diverſitas Eccleſiaſticum Ordinem non confundit. Nam Sedes Apoſtolica, cùm ipſa Latina ſit, in multis tamen locis pro ratione patriæ* B
Græcos Sacerdotes & ſemper & nunc uſque conſtituens, Privilegii ſui detrimenta ſentire nec debuit, nec debet.

Ad alteram ita reſponderunt : *Sicut Bulgariæ nobis diverſo* (id eſt, multiplici) *modo Ordinationem pertinere dicentes, mendacium non loquimur : ita eamdem Bulgariam, ex Græcorum Regno fuiſſe, nunquam negamus. Sed intueri vos decet, quia aliud ordinant jura Sedium, aliud patiuntur diviſiones Regnorum. Nos de diviſione Regnorum non agimus, ſed de diviſione Sedium loquimur.*

Profligatis adverſariorum rationibus, Legati C
Apoſtolici Romanæ Sedis in Bulgariam jura tribus argumentis probarunt. Primum ita procedebat : *Sedes Apoſtolica, juxta quod Decretalibus SS. Romanorum Præſulum doceri poteritis, utramque Epirum, novam videlicet veteremque, totámque Theſſaliam, atque Dardaniam, in qua & Dardania civitas hodie demonſtratur, cujus nunc patria ab his Bulgaris Bulgaria nuncupatur, antiquitus canonicè ordinavit & obtinuit. Ac per hoc Ordinationem, quam tunc Paganorum Bulgarorum irruptione amiſerat, non à Conſtantinopolitana Eccleſia modò (ut* D
fingitur) abſtulit ; ſed ab his factis ipſa Chriſtianis recepit.

Alterum argumentum erat hujuſmodi : *Bulgaros, qui jure gentili ſibi patriam ſubjugantes, eam per tot annos retinent, quod cœperunt, Sedis Apoſtolicæ patrocinio ordinationique ſeſe ſpecialiter committentes, nobis debent, nec immeritò ſubjici, quos ultronea voluntate Magiſtros elegere.*

Tertium argumentum his verbis conceptum erat : *Bulgaros Sancta Sedes Apoſtolica juſſu quondam Sanctiſſimi Papæ Domini Nicolai, tam per aliquot noſtrum qui hic ſumus, & illic multas Eccleſias dedicantes, Sacerdotes creavimus : quàm per* E
Paulum, Dominicum, Leopardum, ac Formoſum venerabiles Epiſcopos, ſed & Grimoaldum Coepiſcopum noſtrum, quem hactenus iſti Bulgares cum multis noſtris Sacerdotibus in conſpectu noſtro habere ſe faſſi ſunt, à diverſis erroribus ad Catholicæ Fidei veritatem, multo ſudore, gratia Chriſti præduce, ecce ultra triennium tenuit, tenet, ordinat, ac diſponit : Ideóque conſequens non eſt, ut ſine conſcientia Romani Summi Pontificis, Eccleſia Romana, de quibus præſentialiter veſtita cernitur, ſpolietur.

His adductis rationibus, Legati Sedis Apoſtolicæ Græcos hac in cauſa Judices recuſarunt ; im- F
mò nec ſibi licitum eſſe hanc dirimere controverſiam, palam ſunt conteſtati, his verbis Orientalium Patriarcharum allocuti Vicarios : *Sancta Sedes Apoſtolica vos, quia revera inferiores eſtis, ſuper cauſa ſita Judices nec eligit, nec per nos elegit, utpote quæ de omni Eccleſia ſola ſpecialiter fas habeat judicandi. Sed neque nobis de hac cauſa ſententiam proferre commiſit. Quapropter quod ab ea faciendum non accepimus, ejus cognitionis Judicium ei, qui librorum multiplicitate ad defenſionem ſui multa proferre prævalet, ex integro reſervamus. A qua omnis veſtra ſententiæ tanta facilitate deſpicitur, quanta levitate profertur.*

Adverſùs hæc Orientalium Patriarcharum Vicarii excepere : *Satis indecens eſt, ut vos qui Græcorum Imperium detrectantes, Francorum fœderibus inhæretis, in Regno noſtri Principis ordinandi jura ſervetis. Quapropter Bulgarum Patriam ex Græcorum poteſtate dudum fuiſſe, & Græcos Sacerdotes habuiſſe comperimus Sanctæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ : à qua quia per Paganiſmum receſſerat, nunc per Chriſtianiſmum reſtitui judicamus.*

Temerario ac iniquo Vicariorum Orientalium Judicio Sedis Apoſtolicæ Legati interceſſere his verbis : *Sententiam quam non electi, neque admiſſi, ſive timore, ſive gratiâ, vel quicquid illud eſt modò præcipitaſtis potiùs quàm protuliſtis, auctoritate Sancti Spiritus, uſque ad Diffinitionem Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, omnino reſcindimus ; ita ut nullo modo vel nomen habere Sententiæ mereatur. Téque adjuramus, Patriarcha Ignati, auctoritate SS. Apoſtolorum Principum, coram Deo, ſuiſque Angelis, omnibúſque præſentibus, ut ſecundùm hanc Epiſtolam Sanctiſſimi Reſtitutoris tui Domni Hadriani Summi Pontificis, quam tibi ecce offerimus, Induſtriam tuam ab omni Bulgariæ Ordinatione immunem, nullum tuorum illuc mittendo cuſtodias, ne Sancta Sedes Apoſtolica, quæ tibi tua reſtituit, per te ſua perdere videatur. Quin potiùs ſi, quod non credimus, juſtam te habere querimoniam æſtimas, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ reſtitutrici tuæ ſolemniter ſuggerere non omittas.* Hæc refert laudatus Bibliothecarius in Vita *Hadriani II.*

De eadem controverſia legendus *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Præfatione VIII. Synodi, ubi narrat *Michaëlem* Regem Bulgarorum cum gente ſua fidem ſuſcepiſſe & baptizatum fuiſſe hominis Romani, *Pauli* ſcilicet Preſbyteri miniſterio : & poſt cùm *S. Petri* meritis & interceſſione, quem conſtitutus in anguſtiis Patronum & auxiliatorem invocaverat, ſalutem & victoriam eſſet conſecutus, Oratores ad Sedem Apoſtolicam miſiſſe, cui *Nicolaus I.* præſidebat, ab eóque poſtulaſſe idoneos Inſtitutores cum in Fide, tum in Chriſtiana Diſciplina. Miſſos à Pontifice *Paulum* Populonienſem, & *Formoſum* Portuenſem, *Sanctæ Converſationis Antiſtites*, qui rem Chriſtianam ibi mirificè propagarunt. Tantam fuiſſe *Michaëlis* Regis pietatem, erga *S. Petrum* venerationem tantam, ut capillis ſuis manu propria in ſubjectionis & obſequii argumentum attonſis, Romanæ Sedi ſe ſuóſque in manus Legatorum Apoſtolicorum tradiderit, dicens : *Omnes Primates, & cuncti populi Bulgarorum terræ cognoſcant, ab hodierno die me ſervum fore, poſt Deum, B. Petri, & ejus Vicarii.* Addit *Anaſtaſius*, Græcos variis artibus, muneribúſque, Regis *Michaëlis* tentaſſe conſtantiam, eum ut à Romani *Patriarchatus* obedientia cum tota gente divellerent : illum verò columnæ inſtar immobilem manſiſſe, donec eorumdem Græcorum fraude deceptus eſt, ſcribentium, controverſiam de Bulgarorum Diœceſi inter Sedis Romanæ Legatos & *Ignatium* Patriarcham fuiſſe canonicè ventilatam, & unà cum Orientalium Sedium Vicariis judicaſſe, Bulgarorum Diœceſim illi Eccleſiæ ſubjiciendam, cui ante Bulgarorum adventum paruerat. Addit rurſus *Anaſtaſius*, non eſſe omnino certum an Vicarii Orientales id decreverint, cùm Interpres illis datus ab Imperatore haud fideliter ipſorum verba, & Romanorum Legatorum reſponſa redderet, ſed prout jubebat Imperator. Bulgaris tamen Oratoribus Scriptum quoddam Græcis verbis exaratum datum eſſe, quod Sententiam à Vicariis Orientalibus, quaſi arbitris inter Sedis Romanæ Legatos & *Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham latam continebat. Legatos verò Apoſtolicos tam iniquo Judicio interceſſiſſe. Cæterùm

hancce

hancce controverſiam peracta Synodo Octava agitatam fuiſſe monet eruditus Bibliothecarius, Græcam fidem ſuſpectam habens: ne quidquam de ſubjicienda Conſtantinopolitanæ Sedi Bulgarorum Diœceſi definitum ab Univerſali & Octava Synodo mentiantur, vel quid hujuſmodi in ejus Acta intrudant, quibus ſolemne eſt Concilia interpolare.

Ignatius Patriarcha oblatam à Legatis Apoſtolicis *Hadriani* Pontificis Epiſtolam cum veneratione ſuſcepit, eorum admonitioni reſpondens his verbis: *Abſit à me, ut ego his præſumptionibus contra decorem Sanctæ Sedis Apoſtolicæ implicer, qui nec ita juveniliter ago, ut mihi ſubripi valeat, nec ita seniliter deliro, ut quod in aliis reprehendere debeo, ipſe omittam.* Ipſe nihilominus Bulgarorum Diœceſim jure Patriarchico regendam ſuſcepit, Romaniſque Preſbyteris ejectis, Græcos illuc Preſbyteros miſit, gentique *Theophylactum* ordinavit Epiſcopum. Quâ de re graviter expoſtulavit cum *Baſilio* Imperatore *Hadrianus II.* in Epiſtola ad ipſum datâ poſt Synodum. Ubi enim ipſum increpuit, quòd Legatos Apoſtolicos remiſiſſet omni deſtitutos præſidio, ex quo factum erat ut in manus Sclavorum pyratarum incidiſſent, qui illis omnia eripuerant, & inter alia, Acta Synodi, & Libellos Orientalium Epiſcoporum ſubſcriptionibus munitos, clam ita jubente (ut ſuſpitio erat) ipſo Imperatore: hæc de uſurpata Bulgarorum Diœceſi ſubdit: *Eſt præterea & aliud quod primæ Pietatis veſtræ opera, vel circa Sedem Apoſtolicam prioris benignitatis indicia decoloraſſe convincitur, immò funditus deſtruxiſſe probatur: videlicet quia favore veſtro Frater & Coepiſcopus noſter Ignatius in Bulgarorum regione conſecrare præſumpſit Antiſtitem, &c. Veruntamen ſaltem nunc jam dictum Reverendiſſimum Præſulem ab illius regionis diſpoſitione ſalubribus monitis, quæſumus, coercete: alioquin nec ipſe canonicam effugiet ultionem: nec illi qui Præſulatus, vel alterius officii ſibi nomen illic uſurpant, cum excommunicatione, quâ jam tenentur adſtricti, etiam proprii gradus jactura carebunt.*

Qui *Hadriano II.* ſucceſſit *Joannes VIII.* reſtitutionem Diœceſeos Bulgarorum Eccleſiæ Romanæ urſit vehementer, miſſis, ad nutum Imperatoris *Baſilii*, Conſtantinopolim Legatis, *Eugenio* Oſtienſi, & *Paulo* Anconitano, Epiſcopis: quibus literas ad *Michaëlem* Regem Bulgarorum deferendas dedit, quibus ipſum adhortabatur ut relictis Græcis, ad Romanæ Eccleſiæ gremium rediret, eique immediatè ſe ſubjiceret, prout initio devoverat: alioquin periculum eſſe ne in errorem pertrahantur Bulgari. *Credimus autem*, inquit, *quòd jam vos non lateat, nunquam Apoſtolicam B. Petri Sedem ab aliis Sedibus reprehenſam*, Epiſt. LXXV. *cùm ipſa alias omnes, & præcipuè Conſtantinopolitanam ſæpiſſimè reprehendens, aut ab errore liberaverit, aut certè in his qui reſipiſcere noluerunt, Sententia ſuæ Judicio condemnaverit. Noli ergo ſequi Græcos, Fili Chariſſime, quia argumentis ſemper fallacibus ſtudent, ſemper doloſis intendunt verſutiis; ne fortè vobis, quod genti contigit Gothorum, contingat: quæ cùm à Paganorum errore cuperet liberari, Chriſtique fidei ſociari, in Epiſcopum incidit formam pietatis habentem, virtutem autem ejus abnegantem: qui eos dum à Paganiſmo liberat, Arii blaſphemiis implicat.*

Epiſt. LXXVI. Dedit & alias ad *Petrum* Comitem literas, qui Regis Bulgarorum Legationem apud Imperatorem *Baſilium* obierat, ut Regem conſiliis ſuis ad Romanæ Eccleſiæ gremium revocaret. *Hanc itaque fidem*, inquit, *ſuggere ſemper & ſuade Pio Regi ſitire: hanc non alibi præcipuè quærere niſi Romæ, ubi plantata eſt & radicata à B. Petro… Quoniam ſicut aqua nunquam poteſt alibi tam pura vel tam nitida reperiri ſicut in Eccleſiæ noſtræ vivario, ubi eam non tecta perſtillantia, quibus litigioſa mulier, id eſt, hæretica pravitas comparatur; ſed ille cœlorum Claviger ubertim & puriſſimè congregavit, qui ex ipſo fonte vivo hanc cœlitus hauſit, & limpidiſſimam conſervandam mandavit.*

Scripſit præterea graviſſimas acerrimáſque literas ad *Ignatium* Conſtantinopolitanum Patriarcham, quibus uſurpatam ab ipſo Bulgaricam Diœceſim repetebat, jubebátque ut quos ille, vel ejus Suffraganei genti conſecraverant illúcque miſerant Sacerdotes, infra triginta dies revocaret, & niſi intra duos menſes pareret, excommunicationem illi minabatur: immò & exauctorationem, ſi contumax perſeveraret. Epiſt. LXXVII. *Nullus*, inquit, *ignorat, regionem Bulgarûm a ſanctæ memoriæ Damaſo Papa & deinceps uſque ad Paganorum irruptionem, à Sedis Apoſtolicæ Præſulibus, quantum ad Eccleſiaſticæ proviſionis attinet Privilegium, moderatam. Præſertim cùm hoc nonnulla ſcripta, ſed præcipuè diverſorum Pontificum Romanorum res geſtæ, quæ in archivis antiquitus noſtræ referuntur Eccleſiæ clarius atteſtentur. De his autem quæ bellica clades & graviſſimi hoſtilitatis incurſus intuliſſe noſcuntur, nil præſtantius ſentiendum eſt, quam quod clariſſima Eccleſiæ tuba, Sanctus videlicet Leo noſtræ Sedis Antiſtes edocuit & decrevit, cùm ait:* Adhibenda curatio eſt, ut vulnera quæ adverſione hoſtilitatis illata ſunt, Religionis maximè ratione ſanentur… Remotis malis quæ hoſtilitas intulit, unicuique id quod legitimè habuit, reformetur: omnique ſtudio procurandum eſt, ut recipiat unuſquiſque quod proprium eſt.* (* Leo Epiſt. 85.) *Sed hæc, Reverendiſſime Frater, omnia clauſis oculis relegiſti, Sanctorúmque Patrum Decreta calcaneo temerario conculcaſti, ac multiplicium tibi beneficiorum Sedis Apoſtolicæ præſtitorum oblitus, contra eaſdem Sanctam Sedem, benefactricem videlicet tuam erectus es, priſcam Diœceſim illius in regione Bulgarorum conſtitutam illicita pervaſione ſubripiens, & in alienam meſſem, contra divinas leges, mittere falcem non verens. Unde meritò poſt primam & ſecundam commonitionem à noſtræ te debueramus Communionis contubernio ſequeſtrare, In promptu habentes, ſecundum Apoſtolum,* ulciſci omnem inobedientiam…* (* 1. Cor. 10.) *Sed quia Sedis Apoſtolicæ moderatione utentes, ſpiritu lenitatis potius quam ſeveritatis erga correptionis tuæ flagramus affectum, ecce tertio canonicè per Miſſos & ſyllabas commonemus, &c. Porro ſi intra triginta intervalla dierum, omnes quos vel tu, vel Epiſcopi tui conſecraſſe in aliquo gradu putantur Eccleſiæ, totius regionis Bulgaricæ terminis non eduxeris, & temetipſum ab omni Eccleſiaſtico illius jure Diœceſeos non ſubduxeris, tandiu Sancto Corpore ac pretioſo Sanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, poſt duos menſes a die numerandos, quâ hujus Epiſtolæ tomum acceperis, eſto privatus, quamdiu his obſtinatus Decretis noſtris minime obedientiæ colla ſubmiſeris. Jam verò ſi pertinaciter in hac indiſciplinatione atque pervaſione permanſeris, & Epiſcopos, & quotquot illic vel illi, vel tu, conſecraſſe videris, foras illinc minùs expuleris, Omnipotentis Dei Judicio, & Beatorum Principum Apoſtolorum auctoritate, noſtræque Mediocritatis Sententia, omni Patriarchatus eſto dignitate, quam noſtro favore receperas, alienus & exors.*

Miſit etiam Epiſtolam, ſeu potius excommunicationis Sententiam, ad Epiſcopos & Clericos Græcos Bulgarorum Eccleſiis à Conſtantinopolitano Patriarcha præpoſitos *Joannes VIII.* & Mandatum, ut intra dies triginta è Bulgaria diſcederent, ſub pœna depoſitionis ipſo facto incurrenda. Inſcribitur: *Omnibus Epiſcopis & cæteris Clericis* Epiſt. LXXIX.

ricis Græcis Bulgariæ Diœceſeos invaſoribus, ac per hoc excommunicatis.

Ignatio redditæ non fuerunt acres illę *Joannis VIII.* literæ. obierat enim cùm ejus Legati Conſtantinopolim pervenere, ut teſtatur *Stylianus* in Epiſtola ad *Stephanum VI.* Pontificem Maximum. *Ignatii* verò ſanctitati non obſtat illa de Bulgarorum Diœceſi contentio, quia jura Eccleſiæ ſuæ, ut ipſe exiſtimabat, tuebatur, ſperabâtque Romanum Pontificem tandem ceſſurum. Ignorantiæ itaque vitium fuit, in cauſa quam ipſi ſtudium de Sedis ſuæ Juribus vindicandis ferventiſſimum obſcuram fecit; quem nævum in candore ſanctæ animæ caritatis ubera contexere.

Ep.ſt. ccl. Laudatus Pontifex *Joannes VIII. Photium*, defuncto *S. Ignatio* reſtituit, ea lege, ut à Bulgaricæ Diœceſeos adminiſtratione abſtineret, eámque Romanæ Sedi reſtitueret. Sic enim ſcripſit ad Photium: *Diœceſim noſtram Bulgariam, quam Apoſtolicæ recordationis Sanctiſſimique Domini Papæ Nicolaï certamine Sedes Apoſtolica recepit, ac Hadriani æquè Beatiſſimi Præſulis tempore poſſederat, ſumma nobis celeritate reſtitui volumus, & de cætero omnem Ordinationem Eccleſiaſticam ab Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Præſulibus in eadem Diœceſi Bulgarica, Auctoritate Apoſtolica amputamus. ipſos autem ordinatos ibidem Epiſcopos, & omnes alios inferioris ordinis Clericos ut inde ſe ſubtrahant, & ab invaſione Bulgaricæ Diœceſis ſe omnino compeſcant, decertare procures. Quibus ſi tu aut Pallium dederis, aut quamcumque illis Ordinationem feceris, vel donec nobis obediant, cum eis communicaveris, pari excommunicatione cum eis teneberis annexus.*

Votis potitus eſt *Joannes VIII.* reſtitutam Romanæ Sedi gaviſus eſt Bulgarorum Diœceſim, quâ de re gratias egit Imperatoribus Epiſtola CCLI. *Vobis*, inquit, *grates multas referimus, quia Bulgarorum Diœceſim pro amore noſtro, gratanti animo, Sancto Petro, ut juſtum erat, permiſeritis habere.* Verùm brevis fuit Pontificis lætitia. *Photius* enim, connivente Imperatore, ſacrum Bulgaricæ Diœceſeos Principatum rurſus invaſit: manſitque Conſtantinopolitanæ Sedi addicta uſque ad Pontificatum *Innocentii III.* qui eam Romanæ Eccleſiæ vindicavit, ut teſtatur ejus Vita ab erudito Gallicanæ Eccleſiæ Præſule *Franciſco Boſquetto* in lucem edita.

§. XXIV.

Synodus VIII. ut verè Oecumenica ab Eccleſia recepta eſt.

Hadrianum II. Pontificem Maximum Synodum VIII. confirmaſſe, probat ejus ad Imperatorem *Baſilium* Epiſtola, quæ ad calcem Actorum legitur. *Ab illis*, inquit, *Sacratiſſimis Conſtitutis, quæ vel Apoſtolicæ memoriæ Prædeceſſor noſter Nicolaus antea ſalubriter ſanxit, vel nos poſtea diſpenſatoriè protulimus, nullâ motione vel mutatione diſcedemus, aut ad dextram, aut ad ſiniſtram quoquo modo declinabimus. Quæ videlicet jam dudum probavit Eccleſia, & immutilata ſervanda nuper geſtum Univerſale Concilium ſtatuit. Neque enim nobis moris eſt, ut pro libitu proprio paternis ſanctionibus abutamur.*

Romani Pontifices in Profeſſione Fidei, quam nono ſeculo emittebant, ſtatim atque erant electi, octo Univerſalia Concilia ſe immutilata ſervaturos profitebantur. *Sanctáque octo Univerſalia Concilia, id eſt, Nicænum, Conſtantinopolitanum, & Epheſinum Primum, Calchedonenſe, Quintum quoque & Sextum item Conſtantinopolitana, & Septimum item Nicænum, Octavum quoque Conſtantino-* A *politanum, uſque ad unum apicem immutilata ſervare: & pari honore & veneratione digna habere, & quæ prædicaverunt & ſtatuerunt, omnimodè ſequi & prædicare, quæque condemnaverunt, condemnare ore & corde.* Refertur ab *Ivone Carnotenſi* parte IV. Decreti, cap. CXXXII. quod inſcribitur *De Octo Univerſalibus Conciliis*, à *Gratiano* Diſtinct. XVI. ab *Antonio* Auguſtino in Epitome Juris Pontificii veteris lib. V. Tit. X. cap. 54. à Cardinali *Baronio* in Annalibus, ad annum 869. eamque noviſſimè edidit vir eruditus P. *Garnerius* S. J. in Libro Diurno Romanorum Pontificum, Tit. IX.

B Apud Græcos omnes Orthodoxos tanta in veneratione fuit Octava Synodus, ut ejus Breviarium ad valvas Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ cum inſigni elogio affixerint, in quo *Oecumenica* non ſemel appellatur, in eóque legitur hæc Procerum & Patritiorum Profeſſio: *Sanctam & Oecumenicam Synodum Octavam recipimus, admittimúſque quos illa admittit, & damnamus quos illa damnat. Et ſi quando receperimus eos quos Synodus ejecit, à Chriſto anathema ſimus.*

Auctor Libelli Synodici Octavam Synodum Oecumenicam agnoſcit. *Synodus*, inquit, *Oecu-* C *menica Octava Conſtantinopoli celebrata anno* III. *Piiſſimorum Imperatorum Baſilii & Conſtantini, in qua præſentibus Donato & Stephano Epiſcopis, & Marino Diacono, locum tenentibus Hadriani Archiepiſcopi Senioris Romæ, in locum priſtinæ dignitatis reſtitutus eſt Ignatius, eſtque judicatum, Photium nefaria occupatione ſolium Patriarchæ tenuiſſe, & reſtituendum eſſe Ignatium.*

De Octava Synodo ſcribit *Nicetas Paphlago* in Vita S. Ignatii: *Ego Synodum hanc, Actiones omnes, & definitos in ea Canones, perinde ac in aliis ſeptem Oecumenicis Synodis, ita in hac quoque, ut Sanctos, & à Spiritu Sancto dictatos valde probo* D *admittóque.*

Eidem Synodo nomen ac dignitatem Oecumenicæ vindicat *Anaſtaſius Bibliothecarius*, in Præfatione VIII. Synodi. *Facta eſt igitur hæc Sacroſancta Synodus anno Imperii Baſilii Pii Principis tertio, quæ univerſos Patriarchales Thronos, ſicut aliarum ulla in eorum loci Servatoribus Præſules habens, Univerſalis non inconvenienter ab omnibus appellatur. Univerſalis eſt enim: Primò, quia Catholica Fides in ea & Sanctæ Leges, quæ non ſolùm à Sacerdotibus, ſed & ab univerſis Chriſtianis coli debent ac venerari, contra hoſtes earum conſona voce defenduntur. Deinde, quia cùm Chriſtus in corpore ſuo,* E *quod eſt Eccleſia, tot Patriarchales Sedes, quot in cujuſque mortali corpore ſenſus locaverit, profectò nihil generalitati deeſt Eccleſiæ, ſi omnes illæ Sedes unius fuerint voluntatis, ſicut nihil deeſt motui corporis, ſi omnes quinque ſenſus integræ communiſque fuerint ſanitatis. Inter quas videlicet Sedes quia Romana præcellit, non immeritò viſui comparatur... Tertio, quia cùm Photius tot exceſſuum ſuorum morbo univerſam Eccleſiam maculaverit, Univerſalis curatio adhibita eſt, ut totum curaretur, quod totum fuerat maculatum.* Et infrà: *Nuncupanda eſt ergo ſi-* F *ne omni contradictione Synodus Univerſalis Octava, ut & appellatio, quam cum ſeptem aliis Conciliis ſortita eſt, non celetur; & nomen proprium, quod ſingulariter poſſidet, dignetur.* *Photius* Pſeudo-Synodum ſuam, cùm à *Joanne VIII.* reſtitutus eſt, celebratam, *Univerſalem* inſcripſit: Qui tamen in libro de VII. Synodis, ſive in Literis ad *Michaëlem* Regem Bulgarorum, ſeptem duntaxat Synodos Oecumenicas enumerat. *Nilus* Metropolita Rhodiorum, Photianam Synodum pariter *Oecumenicam Octavam* nuncupavit. Marcus Epheſinus Archiepiſcopus Schiſmaticus Seſſione VI. Florentinæ

Florentinæ Synodi, *Juliano Cardinali*, ad Acta Synodi Octavæ Oecumenicæ provocanti repoſuit, hanc inter Oecumenicas Synodos non eſſe connumerandam, cujus Acta reſciſſa eſſent in altera Synodo ſub *Joanne VIII.* Papa, quæ potiùs Octava nuncupanda eſſet. Addidit, in magna Eccleſia Conſtantinopolitana ex eo tempore ita legi: *Omnibus quæ adverſùm Sanctos Patriarchas Photium & Ignatium ſcripta vel dicta ſunt, Anathema.* Julianus Cardinalis, etſi Octavam Synodum appellare perrexerit, ſuas tamen partes peſſimè tutatus eſt, mendacia *Marci Epheſii* non refellens, ejúſque temeritatem in Synodo Octava rejicienda, & Photiana vindicanda non coercens. *Zonaras* & *Balſamon* in ſuis Collectionibus, loco Synodi Octavæ Oecumenicæ Pſeudo-Synodum Photianam ſub *Joannis VIII.* Pontificatu celebratam ſubſtituunt. Vulgò tamen Græci Schiſmatici ſeptem dumtaxat Synodos Oecumenicas recipiunt atque profitentur, ut conſtat ex Præfatione *Conſtantini Harmenopuli* ad Canonum Epitomen, ex *Matthæo Blaſtare* in Collectione Canonum, ex *Germano* Patriarcha Conſtantinopolitano Græco in literis ad Latinum Patriarcham Conſtantinopolitanum, & ex Epiſtola Synodica quam Patriarcha Conſtantinopolitanus, cæteríque Epiſcopi Græci Schiſmatici etiamnum poſt Ordinationem ſuam ſcribere ſolent.

Joannes Paleologus Græcorum Imperator apud *Sguropulum* in Hiſtoria Concilii Florentini *lib.* 9. *c.* 4. ii Epiſcopos ſuos alloquitur: *Ego arbitror hanc Synodum Generalem nullatenus infra dignitatem aliarum ſeptem generalium ſubſidere, quæ eamdem anteverterunt. Quare volo ut hæc illis par in omnibus ſuccedat, nec aliud quidquam ab illis diverſum in hac geſtum prodeat.*

Abraham Cretenſis emendatur.

Abrahamus Cretenſis Florentinæ Synodi Interpres & primus Editor, ipſi titulum *Octavæ Synodi* inſcripſit, eum éamque ipſi tribuit Privilegium editionis, quod *Clemens VII.* Medicæus conceſſit, ut obſervat *Joannes Launoius* Epiſtolarum P. VIII. in Epiſtola ad *Claudium Amelinum*. Sed *Cretenſes ſemper mendaces*: neque hac in re fidelis *Abraham* & benedicendus: cùm nec Florentinæ Synodi Acta & Decreta, nec *Eugenii Quarti* Pontificis Maximi Diplomata ipſi nomen *Synodi Oecumenicæ Octavæ* uſpiam tribuant. Privilegium autem editionis à Pontifice, cujus nomine datum eſt, expenſum non fuit, ſed expreſſus eſt titulus libri prout ab Editore fuerat adſcriptus, ab eo qui Privilegium exaravit. Cæterùm hac in re fuiſſe obreptum Pontifici Maximo, non ſolùm ex veteri Profeſſione Fidei colligitur, quam recèns electi Pontifices nono ſeculo emittebant, ſed etiam ex ea quam Synodus Oecumenica Conſtantienſis Seſſione XXXIX. præſcripſit à Pontifice mox eligendo faciendam, quæ ſic habet: *Ego N. electus in Papam, omnipotenti Deo, cujus Eccleſiam ſuo præſidio regendam ſuſcipio, & B. Petro Apoſtolorum Principi, corde & ore profiteor, quamdiu in hac fragili vita conſtitutus fuero, me firmiter credere & tenere ſanctam Fidem Catholicam ſecundùm traditionem Apoſtolorum, generalium Conciliorum, & aliorum Sanctorum Patrum: maximè autem octo Conciliorum Univerſalium, videlicet Primi Nicæni, Secundi Conſtantinopolitani, Tertii Epheſini, Quarti Calchedonenſis, Quinti & Sexti Conſtantinopolitanorum, Septimi item Nicæni, Octavi quoque Conſtantinopolitani, &c.* Ad hanc ſanè traditionem *Clemens VII.* attendiſſet; ſi Privilegium pro editione Concili Florentini ab *Abrahamo Cretenſi* adornatâ datum diſcuſſiſſet. Ipſi ergo obreptum eſt. Et in editione Romana Conciliorum ſub *Paulo V.* detractus eſt is titulus.

Launoius notatur.

Sicut ex his refellitur *Abrahami Cretenſis* temeritas, ita caſtigatur *Joannis Launoii* licentia, qui Græcis & Latinis Epiſcopis in Synodo Florentina congregatis tribuit, quod à ſolo *Abrahamo Cretenſi* temerè factum eſt. Ejus verba profero ex Epiſtola ad *Franciſcum Bonum*, Epiſtolarum P. VIII. *Tacere non poſſum Florentinam Synodum, quæ ex Latinis & Græcis Antiſtitibus conflata eſt, aliâ providentiâ gubernatam fuiſſe. Hæc enim Synodus ſub nomine Octavæ Synodi cum primum in lucem prodiit, Græci & Latini qui aderant, & qui eam typis mandarunt, nec Synodum in qua depoſitus eſt Photius, nec aliam Synodum in qua Sedi ſuæ redditus eſt Ignatius, ut Octavam agnoſcunt: quâ non agnitâ, haud mirum eſt Græcos & Latinos illos Octavæ Synodi Præſidem nullum agnoviſſe.*

* Sub Ademari Monachi Engoliſmenſis nomine perperam à pleriſque laudatus.

Aimoini Continuator, * qui alius ab Auctore Annalium Bertinianorum non videtur, in Synodum Octavam Oecumenicam fuit iniquior, de quâ inſcitè ac temerè ſcripſit: *Hadrianus Papa Miſſos ſuos ad Baſilium Imperatorem Conſtantinopolim direxit... Et Synodo congregatâ, quam Octavam Univerſalem appellarunt, exortum Schiſma de Ignatii depoſitione & Photii Ordinatione ſedaverunt, anathematizantes Photium, & Ignatium reſtituentes. In qua Synodo de adorandis Imaginibus aliter quàm Orthodoxi Doctores ante definiverant, ſtatuerunt: Quædam etiam pro favore Romani Pontificis, qui eorum voto de adorandis Imaginibus annuit, & quædam contra antiquos Canones, & contra ipſam ſuam Synodum conſtituerunt.*

§. XXV.

Defuncto S. Ignatio, Photius in Sedem Conſtantinopolitanam iterum adrepſit.

Photii damnatio nihilo ipſum modeſtiorem effecit: ſolido enim exilii decennio innumera adverſùs Sanctiſſimum Patriarcham *Ignatium* meditatus eſt tentavitque mala. Verùm cùm illum undique ſecurum videret, Synodi Oecumenicæ Sententia, Romani Pontificis patrocinio, gratiâ Imperatoris, novâ impoſturâ ſibi reditum ad Regiam Sedem aperuit. Commentus eſt ſcilicet *Baſilii* Imperatoris Genealogiam, ejúſque perobſcurum genus à magno *Tyridate* Armenorum Rege deduxit. Cùm ad patrem *Baſilii* veniſſet, novo fabricato nomine, filios ejus ad Imperium provehendos auguratus eſt. Nomen illud erat, *Beclas*, cujus literæ nominum *Baſilii*, ejúſque uxoris, ac filiorum initiales erant, ut ex ſequenti Schemate videre eſt.

Fraudes & malæ artes Photii.

B*aſilius Imperator.*
E*udocia Auguſta.*
C*onſtantinus filius.*
L*eo filius.*
A*lexander filius.*
S*tephanus filius.*

Sexcentis fabulis Genealogiam illam Hiſtoricam cùm adornaſſet, vetuſtiſſimis in membranis, Alexandrinis etiam characteribus ementitis, deſcripſit. Codicémque antiquis & fumoſis chartis obvolutum recondidit in Palatina Bibliotheca. *Photio* in ſtruenda fraude adjutor fuit *Theophanes* Regius tunc temporis Clericus, magnæque apud Imperatorem exiſtimationis, poſtea verò in fraudis præmium Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopus. Is librum planè mirabilem & exquiſitum ſe in Bibliotheca reperiſſe *Baſilio* Imperatori indicat, qui res arcanas & vaticinia ipſius Majeſtatem

tatum ſpectantia complecteretur. Cæterùm illius arcana, præter *Photium* immenſæ eruditionis virum, poſſe reſerare neminem. Codex ad *Photium* protinus mittitur in exilio degentem; jubetur myſticam Genealogiam explicare. Negat ille ſe res arcanas, quæ Imperatorem ſpectarent, alteri ab ejus Majeſtate revelaturum. Imperator ambitioſa curioſitate incitatus, *Photium* ab exilio Conſtantinopolim revocat. Is *Baſilium*, qui ruſticam ex Macedonia originem ſuam erubeſcebat, de natalium ſplendore adulatur; confictámque Genealogiam exponens, & vaticinia quæ jam maxima ex parte impleta erant, & quorum eventus ſpem faciebat fore ut cætera quæ glorioſiſſimum ac fœliciſſimum illi portendebant Imperium, pariter implerentur, ſeſe in Principis animum penitus inſinuat coluber vaferrimus: aſſiduus in Palatio verſatur; *Theodorum Santabarenum* nequiſſimi patris nequiorem filium, ſolo habitu Monachum & Abbatem, fuco ſanctitatis incautis illudentem, ariolum, magum, necromanticis quoque præſtigiis inſignem, Imperatori ſiſtit, commendat, familiarem facit; eóque adjutore ſtruit inſidias *Ignatio* Patriarchæ ſanctiſſimo, cúmque dejicere, & Sedem illius rurſus invadere molitur. At nefarium conſilium difficiliùs ad exitum poſſe perduci animadvertens, obtinere nititur ab *Ignatio* ſuam in Sacerdotium reſtitutionem. Precibus flecti nullis potuit Canonum obſervantiſſimus Patriarcha. Exauctoratum ab Oecumenica Synodo, abſque Synodo altera æqualis ſaltem auctoritatis abſolvi non poſſe reſpondit. *Photius* repulſam paſſus, Sacerdotium uſurpavit, ac in Regia Magnaura Patriarcham agens, Ordinationes celebrare, & Exarchos conſtituere auſus eſt.

Dum hæc agerentur, obiit *S. Ignatius*: cui mortem *Photii* & *Theodori* Santabareni nequitiâ maturatam, ſuſpicio fuit. Vix illatum erat in ſepulchrum ejus corpus, miraculis etiam coruſcans, cùm *Photius* Imperatoris facilitate abuſus, Proceribus tractis in partes, in Sedem Patriarchicam novâ tyrannide irrepſit. Mox ſua in *S. Ignatium* odia haud cum ipſo extincta demonſtrans, in ejus familiares ac domeſticos ſævit, carcere, verberibus, exilio ipſos opprimit. Epiſcopos pleróſque partim muneribus & honoribus, vel Sedium Epiſcopalium permutationibus & pinguiorum collatione Beneficiorum illectos, partim falſis accuſationibus & calumniis concuſſos & perterritos, in Communionem ſuam pertraxit: paucos qui ejus Communionem & tyrannidem conſtanter execrabantur fugiebántque, à Leone Catacalo Vigiliarum Præfecto, homine ſibi devotiſſimo, & immani, dirè vexandos tradidit. Ordinationes etiam *S. Ignatii* in irritum mittere, ab eo exauctoratos reſtituere Sedibus: ab eo ordinatos auſu ſacrilego iterum conſecrare tentavit. Iſta conſtant ex *Niceta* in Vita *S. Ignatii*, & ex Epiſtola *Styliani* & Symmiſtarum ad *Stephanum V.* Pontificem Maximum. Contigit hæc rerum in Eccleſia Conſtantinopolitana mutatio anno Chriſti octingenteſimo ſeptuageſimo octavo, *Joannis Octavi* Romani Pontificis ſexto, *Baſilii* Imperatoris duodecimo.

Anno ſequenti Legationem ad *Joannem* Pontificem Maximum decrevit *Baſilius* Auguſtus, quâ *Photium* in Sedis Apoſtolicæ Communionem ſuſcipi, & in Patriarchali Sede confirmari, ardentibus votis poſtulabat. Fruſtra enim *Pauli* Anconitani, & *Eugenii* Oſtienſis Epiſcoporum, qui tunc temporis Sedis Apoſtolicæ Legationem Conſtantinopoli obibant, conſtantiam tentaverat, ut *Photium* vel ad Communionem admitterent. Scripſit etiam *Photius* per *Theodorum Santabarenum*, quem Patrarum Metropolitam creaverat, ad eumdem Pontificem, ſe vim à tota Eccleſia & Republica perpeſſum ut Patriarchale Solium aſcenderet, mentitus. Quod ut ipſi faciliùs perſuaderet, *Petri* à Secretis Miniſterio & fraude, Metropolitarum omnium ſubſcriptiones & ſigilla ſuffuratus eſt, arcanam prædii cujuſdam emptionem prætendens, ut refert *Nicetas* in Vita *S. Ignatii*.

§. XXVI.

Photius à Joanne VIII. in Sedem Conſtantinopolitanam reſtitutus.

Imperatoris precibus permotus, victúſque *Joannes VIII.* ejus votis annuit, ac *Photium* in Communionem & Sedem reſtituit. Tam ignavum, tamque indignum Romano Pontifice facinus, quo ſanctiſſimorum Deceſſorum & Synodi Oecumenicæ reſcindebatur Sententia de *Photio* nunquam recipiendo, cui *Joannes* ipſe adhuc Archidiaconus coram univerſa Eccleſia ſubſcripſerat, eámque juramenti religione firmaverat, æternum ejus nomini dedecus ac probrum inuſſit. Inde ortam putat *Joannæ* Papiſſæ fabulam Cardinalis Hiſtoricus, quòd *Joannes VIII.* ob nimiam animi facilitatem ac molliciem, conſtantiæque Sacerdotalis defectum, recipiendo ac reſtituendo virum nequiſſimum qui nulla pœnitentiæ ſigna dederat, immò novis criminibus priora cumulaverat, non Papa, ut ſanctiſſimi ejus Deceſſores, ſed Papiſſa dictus ſit: & ſic nomen contumeliæ poſteris rerum inſciis tranſiiſſe in veritatis opinionem; jactatámque vulgò fuiſſe de *Joanna* Papiſſa fabulam. Cur gratiæ Imperatoris captandæ, quàm ſervandorum hac in cauſa Canonum ſtudioſior fuerit *Joannes Octavus*, plures interceſſiſſe cauſas non inaniter conjicit Annalium Eccleſiaſticorum Parens. Cùm enim Græcorum Imperium evadere in Italia potentius conſpiceret, ac Beneventanos, Capuanóſque à Gallis ad *Baſilium* Imperatorem defeciſſe, ei repugnare periculoſum exiſtimavit difficillimis hiſce temporibus, quibus Urbi Romæ, non Barbarorum dumtaxat, ſed vicinorum etiam Comitum gladius imminebat. Præterea, ſpem fecerat Pontifici *Baſilius*, fore ut validâ inſtructâ claſſe, Campaniæ, Latiique, & Etruriæ littora, Saracenorum ab incurſionibus liberaret. Ad hæc, Bulgaricæ Diœceſeos reſtitutionem Romanæ pollicebatur Eccleſiæ. Pax inſuper Orientalium Eccleſiarum, per *Photii* confirmationem in Conſtantinopolitana Sede ſancienda prætendebatur. Vota denique omnium, qui à *S. Ignatio* ordinati erant, Sacerdotum & Clericorum ſupponebantur, quaſi *Photii* reſtitutionem ipſi etiam flagitarent.

Verumtamen Deceſſorum ſuorum, & Synodi Oecumenicæ Decreta ſe in irritum non mittere conteſtabatur *Joannes VIII.* ſed propter pacis & unitatis Eccleſiaſticæ bonum de iiſdem diſpenſare, eâ lege ut *Photius* in Synodo coram Sedis Apoſtolicæ Legatis celebranda veniam poſtularet. Id conſtat ex Epiſtola illius CXCIX. ad *Baſilium* Imperatorem, ejúſque filios data, in quâ hæc habet: *Nos itaque Serenitatis veſtræ preces congruâ ratione admittentes, quia Ignatium piæ memoriæ Patriarcham de præſenti vita jam migraſſe cognoſcimus, temporis ratione perſpectâ, hoc modo decernimus ad veniam pertinere; quod nuper de ipſo Photio, licèt ipſe, abſque conſultu Sedis noſtræ, Officium ſibi interdictum uſurpaverit, geſtum conſtat fuiſſe. Nos Statutis Apoſtolicis non præjudicantes, nec Beatorum Patrum Regulas reſolventes, quin potius earum auctoritatibus freti, qui Nicæni Concilii Cap. 2. apertiſſimè dicunt; Quoniam plura ante per neceſſitatem, aut aliàs co-*

gemibus

gentibus hominibus, adverſus Eccleſiaſticam facta ſunt Regulam. Hinc & Gelaſius Papa dicit: Quòd ubi nulla perurget neceſſitas, Conſtituta Patrum inviolata ſerventur. Et Sanctus Leo eadem ſpiritu præcipit, Omittendum eſſe & inculpabile judicandum, quod neceſſitas intulit. Inde & Felix Præſul Deceſſor noſter in ſua Decretali Epiſtolæ dicit, Aliter tractandam eſſe neceſſitatis rationem, & aliter voluntatis. Inde S. Concilium apud Africam geſtum Cap. 35. jubet ut Clerici Donatiſtarum, propter Eccleſiæ pacem & utilitatem, ſi correcto conſilio ad Catholicam unitatem tranſire voluerint; ſi hoc paci Chriſtianæ prodeſſe viſum fuerit, in ſuis honoribus ſuſcipiantur: non ut Concilium, quod in tranſmarinis partibus de hac re factum eſt, diſſolvatur; in quo videlicet Concilio ſtatutum eſt, ut ordinati in parte Donati, ſi ad Catholicam tranſire voluerint, non recipiantur in honoribus ſuis. De hoc etiam B. Papa Innocentius dicit Cap. 41. Quòd ii, qui à Bonoſo hæreticæ ordinati ſunt, propterea ſint recepti, ne ſcandalum remaneret Eccleſiæ. Nunc itaque aliis Patriarchis, Alexandrino videlicet, Antiocheno, & Hieroſolymitano, atque omnibus Archiepiſcopis, Metropolitis, Epiſcopis, Sacerdotibus, cunctoque Clero Conſtantinopolitanæ Sedis, qui de Ordinatione B. Methodii & Ignatii Reverendiſſimorum Patriarcharum exiſtunt, una voluntate parique voto conſentientibus* *, eumdem Photium ſatisfaciendo, miſericordiam coram Synodo, ſecundùm conſuetudinem poſtulantem, in vera dilectione Fratrem, in Pontificali Officio Comminiſtrum, atque coram Synodo miſericordiam quærendo, in Paſtorali Magiſterio Conſacerdotem, pro Eccleſiæ Dei pace & utilitate, amodo, Chriſto favente, recipimus & habemus.*

* Obreptum fuit Pontifici ab Impoſtore Photio id falsò ſcribente.

Et infrà: *Nos quibus, ſecundùm Apoſtolum, omnium Eccleſiarum Dei ſollicitudo incumbit, controverſiam aliquam in Eccleſia Dei ampliùs remanere nolentes: hunc ipſum Patriarcham, cum omnibus ſive Epiſcopis, ſive Preſbyteris, ſive cæteris Clericis, & omnibus Laicis, in quos divini Judicii fuerat cenſura prolata, ab omni Eccleſiaſtica Sanctionis vinculo abſolvimus, ſanctaque Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ judicamus recipere Sedem, dominicique gregis eſſe Paſtorem, illa ſcilicet poteſtate fulti, quam Eccleſia toto orbe diffuſa credit nobis in ipſo Apoſtolorum Principe à Chriſto Deo noſtro eſſe conceſſam, eodem Salvatore B. Petro Apoſtolo præ cæteris ſpecialiter delegante: Tibi dabo Claves Regni cælorum, & quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis. Sicut enim ex his verbis nihil conſtat exceptum, ſic per Apoſtolicæ diſpenſationis Officium, & totum poſſumus proculdubio generaliter alligare, & totum conſequenter abſolvere: Præcipuè cùm ex hoc præberi magis cunctis oporteat Apoſtolicæ miſerationis exemplum.* Eam præterea conditionem reſtitutioni Photii Joannes Pontifex adjecit, ut Bulgariam Eccleſiæ Romanæ reſtitueret. Decrevit denique ut poſt ejus obitum nuſquam è Laïcis & Curialibus, ſed ex Clero Conſtantinopolitano Eccleſiæ Patriarcha eligeretur.

§. XXVII.

Photius à Joanne VIII. reſtitutus, Pſeudo-Synodum adverſùs Oecumenicam Octavam celebrat, quam pariter nuncupat Octavam.

Cum Oratoribus Imperatoris Baſilii *Joannes Octavus* Pontifex Maximus novum Legatum Conſtantinopolim direxit *Petrum* Tituli S. *Chryſogoni* Preſbyterum Cardinalem, qui duobus aliis Legatis *Paulo & Eugenio* jam in Oriente degentibus adjunctus, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatum, ſecundùm mandata Sedis Apoſtolicæ, in Commonitorio contenta; quòd ex Synodi ſententia ipſi datum eſt, componeret. Petrus in Regiam Urbem pervenit Menſe Novembri anni octingenteſimi ſeptuageſimi-noni. *Photio* Summi Pontificis Epiſtolas & Commonitorium imprudentes & ignavi Legati tradidere, ut poſtulabat, ſpecie quidem eas vertendi in linguam Græcam, ut in Synodo mox celebranda ſignificarentur Orientalibus Epiſcopis; revera autem ut eas pro arbitrio truncaret, immutaret, interpolaret. Id auſus eſt nebulo ad fraudem omnem compoſitus. Quæ ab eo deleta ſint, quæ addita, quæ immutata, facilè perſpicies, ſi ipſas contuleris prout in *Joannis VIII.* Regeſto ſervatæ ſunt, & prout leguntur in Photiana Synodo, quod egregiè præſtitit Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens, ad annum 879. Delevit inter alia perditus Impoſtor conditionem harum tenore literarum ſibi impoſitam de venia coram Synodo deprecanda: addidit improbationem ac reſciſſionem Octavæ Synodi ante decem annos Conſtantinopoli contra ipſum celebratæ, & omnium quæ à Summis Pontificibus *Nicolao I.* & *Adriano II.* in illum geſta erant. Hac adornata fraude, Synodum habuit in celeberrima *Sancta Sophia* Eccleſia, in qua trecenti & octoginta Epiſcopi ipſius devoti partibus adfuere, cum Orientalium Patriarcharum Vicariis, & Legatis Apoſtolicis; ut nihil ampliùs ad Oecumenicam Synodum deſiderari videretur. Sed & Imperator cum Filiis ſuis & Imperii Collegis, eam præſentia ſua decoravit. Præfuit Synodo *Photius* ipſe, quamvis ejus cauſa ageretur; adeò longè aberat à roganda coram Synodo venia, ſicut indixerat Summus Pontifex: Legati Sedis Apoſtolicæ ipſi aſſidebant, Romani Pontificis Majeſtatem & Legationis Auctoritatem ſuæ, ignavâ conniventiâ indigniſſimè prodentes. Quinque Actionibus abſoluta eſt Photiana illa Pſeudo-Sydodus. *Actionem primam* Photius eleganti, ſed faſtum tota ſpirante Oratione aperuit, quâ multis ad ſui ipſius commendationem artificioſè præmiſſis, falsò gloriabatur *Joannem VIII.* Romanum Pontificem, agnitâ cauſæ ipſius æquitate, ad ipſum rediiſſe, & honorifica Legatione ipſum priorem conveniſſe. Perorantem *Photium* excepit *Joannes* Heracleæ in Thracia Metropolita, contra Romanam Eccleſiam & Sanctos Pontifices *Nicolaum I.* & *Hadrianum II.* velut omnium tumultuum & malorum quæ in Eccleſia Conſtantinopolitana acciderant, & illatæ immerito *Photio* perſecutionis auctores, inſolenter declamans; *Joannem* verò *Octavum* commendans effusè, quòd ſuorum Deceſſorum veſtigiis haud inſiſtens, Eccleſiæ utriuſque unitatem mediis convenientiſſimis procuraret. Tum Sedis Apoſtolicæ Legati Epiſcopalia indumenta, & Patriarchicæ Inſignia Dignitatis *Photio*, Joannis Papæ nomine obtulere; quamvis de implendis conditionibus, ſub quibus ipſum reſtituebat Pontifex, nequidem cogitaret. *Actione ſecunda*, lectæ ſunt literæ *Joannis VIII.* Summi Pontificis ad Imperatorem, & ad *Photium*, ab ipſo *Photio* interpolatæ; necnon Epiſtola *Michaëlis* Alexandrini Patriarchæ ad eumdem Principem, quâ Synodi Octavæ contra *Photium* habitæ abolitioni ſuffragabatur. Tum introductus eſt in Conſeſſum *Thomas* Metropolita, Antiocheni Patriarchæ Vicarius, cujus nomine Synodo ante decem annos contra *Photium* Conſtantinopoli habitæ, cum aliorum Patriarcharum Orientalium Legatis interfuerat: Hic verò profeſſus eſt alios duos, qui obierant, à Patriarchis quorum ſe dixerant Vicarios, Auctoritatem habuiſſe nullam: Pa-

Photius Romani Pontificia Literas interpolavit.

linodiam verò de Miniſterio in eadém Synodo exhibito, Pœnitentis voce, recantavit homo venalis. Lecta eſt deinde Epiſtola *Theodoſii* Patriarchæ Hieroſolymorum ad *Photium*, tota Panegyrica. Lecta & altera Patriarchæ Antiocheni, ejuſdem argumenti. *Actione tertia & quarta*, lectæ ſunt literæ *Joannis* Papæ ad Eccleſiam Conſtantinopolitanam & Epiſcopos ipſi ſubjectos, à *Photio* pariter interpolatæ; ut & Commonitorium Legatis à Sede Apoſtolica datum. Capitula quinque quaſi ab ipſis Legatis Synodo propoſita perlecta ſunt: primum de Bulgarica Diœceſi: ſecundùm, de Laïco in Patriarcham deinceps non eligendo: tertium, de aſſumendo Patriarcha ex ipſius Eccleſiæ Clero: quartum, de abroganda Synodo contra *Photium* celebrata: quintum de iis qui cum *Photio* communicare nollent, excommunicatione plectendis. Poſteriora duo Capita *Photium* ſpectantia, ſummo applauſu recepta ſunt. Primum de Bulgarica Diœceſi, arbitrio Imperatoris commiſſum eſt. Circa duo reliqua vitilitigarunt Photiani Epiſcopi. *Actione quinta*, confirmata eſt Septima Synodus Oecumenica contra Iconomachos. *Metrophani* Smyrnenſi Metropolitæ, qui ſemper à *S. Ignatio* ſteterat, qui Octavæ Synodi ingenium fuerat, qui ejuſdem *Photii* Communionem conſtantiſſimè recuſabat, dicta dies. Tres denique Canones editi ſunt.

Canones Photianæ Synodi.

Primus Canon jubet ut Italiæ Epiſcopi, Clerici, vel Laïci à Romano Pontifice depoſiti vel excommunicati, à *Photio* quoque pro depoſitis & excommunicatis habeantur; & viciſſim depoſiti vel anathematizati à *Photio*, à *Joanne* Pontifice & Romanorum Eccleſia ejuſdem pœnæ judicium ſubeant, *Privilegiis Romanæ Eccleſiæ nihil penitus novatis.* Quo Canone Patriarchæ omnes æquales ſignificantur, & per cuniculos convellitur jus appellationum ad Apoſtolicam Sedem, & Romani Pontificis Primatus.

Canon ſecundus ſtatuit, *Ut ſi quis Epiſcopus ad Vitam Monaſticam deſcendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, Antiſtitis dignitatem non amplius retineat.* Rationem ſubdit: *Monachorum enim Inſtituta ad obedientiæ & diſciplinæ rationem pertinent, minimè verò ad Magiſterii & Præfecturæ; atque eorum ſunt, qui non alios paſcere, ſed paſci profitentur.* Hunece Canonem eo conſilio condidit *Photius*, ut *S. Ignatium*, qui è Solio Patriarchali pulſus, in Monaſterium ſeceſſerat, ad Eccleſiæ regimen redire non potuiſſe, & à Sede Apoſtolica & Octava Synodo illegitimè reſtitutum fuiſſe, imperitis perſuaderet. *Innocentius III.* in Epiſtola Decretali ad Faventinum Epiſcopum, relata Lib. I. Decretalium Tit. IX. Cap. XI. hunc Canonem ex memoriæ lapſu tribuit Concilio Oecumenico Conſtantinopolitano Primo. Faventino Epiſcopo ad Archiepiſcopatum Ravennatem tranſlato, Præpoſitus & Canonici Faventini jus eligendi in I. Concanonicum ſummo conſenſu detulerant. Ipſe verò *Joannem* Canonicum Regularem *S. Fridiani*, Sarnatenſem olim Epiſcopum, in Faventinum Antiſtitem poſtulavit. *Innocentius III.* Pontifex Maximus rogatus ut poſtulationem illam approbaret, reſpondit: *Poſtulationi hujuſmodi videbatur Concilii Conſtantinopolitani Capitulum obviare, in quo ſtatutum eſt, Ut quicumque de Pontificali Dignitate ad Monachorum vitam & Pœnitentiæ locum deſcenderit, nequaquam ulterius ad Pontificatum reſurgat. Unde contra dictum Concilium (cùm ſit unum ex quatuor principalibus, quæ ſicut quatuor Evangelia Eccleſia Catholica veneratur) nullatenus videbatur eorum poſtulatio admittenda.* Canonem tamen illum, quem, fallente memoria, Concilio I. Conſtantinopolitano tribuit, ſic intelligendum eſſe docet *Innocentius*, ut ad Epiſcopalem dignitatem reſurgere non valeat,

Innocentius III. Photianæ Synodi Canonem velut Synodi Oecumenicæ Decretum citat, ex memoriæ lapſu

A qui propter crimen Epiſcopatum deſerens, Vitam Monaſticam agendæ Pœnitentiæ, cauſa amplexus eſt. Cæterùm ſpeciales eſſe caſus in quibus; prædicto Concilio non obſtante, is qui Vitam Monachalem elegit, rurſum licitè poteſt ad Epiſcopatum aſſumi. *Si enim quiſquam perſecutionis rabie ſæviente, vel præpediente invaletudine corporis, cum proficere nequeat in regimine Paſtorali, de Superioris Auctoritate ad Monaſticam Vitam deſcendat: perſecutionis, vel ægritudinis impedimento ceſſante, ad Epiſcopalem poterit reſurgere Dignitatem. Item, ſi quis propter litteraturæ defectum, locum Regiminis Auctoritate Apoſtolica deſerendo, ad otium ſe contu- B lerit Monachale, ac per exercitium lectionis, ſcientiæ repererit margaritam, proculdubio poterit denuo vocatus à Domino, Cathedram reaſcendere Paſtoralem. Rurſus, ſi quis per cupiditatem parentum (eo tamen penitus ignorante) fuerit Epiſcopatum adeptus, & hoc comperto, Epiſcopatum ipſum de licentia Superioris dimittens, obſervantiam elegerit Regularem: etſi ad Epiſcopatum eumdem redire poſtmodum nequeat, juxta Canonicas Sanctiones, ad alium tamen poterit licitè reaſſumi. Quamquam autem in his & conſimilibus caſibus, is, qui Epiſcopatu dimiſſo Monaſticam Vitam elegit, reſurgere valeat ad Officium Paſtorale, nihil tamen in his contra præſcriptum C intelligitur Concilium attentari: quod in eo loquitur caſu, cum propter aliquod crimen Epiſcopatum quis deſerens, ad Vitam Monaſticam, Pœnitentiæ causâ deſcendit. Unde quidam in eo caſu loqui dixerunt Capitulum ſupradictum, cùm quis pro crimine de quo convictus fuerat, vel confeſſus, ab Epiſcopali Dignitate depoſitus, in Monaſterio extitit ad Pœnitentiam agendam incluſus: Vel cùm aliquis, propter grave crimen, pro quo, Epiſcopatum retinens, Pœnitentiam agere dignè non valebat, cedendi obtentâ licentiâ, Vitam Monachalem elegit. Aliis aſſerentibus ſic intelligendum eſſe Capitulum antedictum, ut per ſe reſurge- D re nequeat, id eſt, repetere quaſi debitum, quod tali modo dimiſit, quamquam eligi poſſit, præſertim ſi locum tantum, & non Ordinem reſignavit.* Gratianus II. Parte Decreti Cauſa VII. Quæſt. VII. Cap. *Hoc nequaquam*, ſecundum illum Photiani Concilii Canonem, ut *Sanctæ Synodi* Decretum laudat: eumdémque ex Gratiani Collectione uſurpat *S. Thomas* Secunda Secundæ, Quæſt. CLXXXV. Artic. IV. in Reſponſ. ad ſecundum argumentum.

Canon tertius, anathemate percellit ſæculares Magiſtratus, qui Epiſcopos, vel ſine cauſa, vel aliquâ confictâ cauſa, in carcerem conjicerent, E aut verberibus afficerent.

De Proceſſione Spiritus Sancti hac in Synodo actum non fuit, quamvis *Photius* Eccleſiæ Romanæ fidem, Eum à Patre & Filio procedere docentis, damnatam vellet: ſed metuebat ne Legati Sedis Apoſtolicæ, qui ſe in reſtitutionis illius negotio faciles præbuerant, fidem peti, & Romanam Eccleſiam hæreſeos damnari minimè paterentur, ſed totam Synodum in irritum mitterent. Quamobrèm rem in aliud tempus diſtulit. Hanc aggreſſus eſt ſexta poſt Synodum hebdomade, die ſcilicet deci- F ma menſis Martii, quâ ſuis Epiſcopis non in Eccleſia, ſed in Aureo Triclinio Palatii congregatis, præſente Imperatore, & Fidei Definitionem poſtulante, exhibuit ex omnium ſententia Definitionem Fidei in ſeptem Synodis Oecumenicis comprobatam, conteſtationibus additis, ne quid ab aliquo adderetur; vel minueretur; Symbolumque Nicænum à Conſtantinopolitana Synodo Oecumenica Secunda expoſitum recitari juſſum eſt. Quo facto, Latinos ſugillarunt, quòd verba illa, *Filioque*, Symbolo inſeruiſſent. Poſt triduum habito Conventu in magna Eccleſia, iterati Anathematiſmi,

ſi quis adderet aliquid, vel minueret. Horum poſtremorum Conventuum Acta Pſeudo-Synodo ſuæ addidit *Photius* ſub titulo ſextæ & ſeptimæ Actionis. Photianæ iſtius Pſeudo-Synodi Hiſtoriam habemus ex Actis Græcis Vaticanæ, & Columnenſis Bibliothecæ, quæ Latinè reddidit *Federicus Metius*, ex cujus verſione illorum ſummam Annalibus inſeruit ſuis Cardinalis Hiſtoricus ad annum Chriſti 879. Quin his in Actis multa ſint ab Impoſtore *Photio* ſuppoſita Viri Doctiſſimi, *Baronius*, & *Allatius* in Tractatu de VIII. Synodo Photiana, vix dubitant. Quod & Auctor Admonitionis Græco-Latinæ de Pſeudo-Synodo *Photii*, quæ habetur ad calcem Actorum Synodi Octavæ Oecumunicæ, colligit ex antiquiorum Hiſtoricorum, cùm Græcorum, tum Latinorum, altiſſimo de Photiana illa Synodo ſilentio: cujus mentionem feciſſent, ſi tanto fuiſſet Epiſcoporum numero celebris.

§. XXVIII.

Joannes VIII. Photianam Synodum, Photiúmque ipſum damnavit; quod & ejus Succeſſores fecere. Mentiuntur itaque Græculi nonnulli, qui eum in Eccleſiæ Romanæ Communione mortuum aſſerunt.

Poſt Photianam Synodum, *Paulus*, *Eugenius*, & *Petrus*, Sedis Apoſtolicæ Legati prævaricatores Romam rediere, *Baſilii* Imperatoris, & *Photii* literas ad *Joannem* Pontificem Maximum perferentes; cui diſſimularunt omnia quæ Conſtantinopoli in Pſeudo-Synodo contra Sanctorum Pontificum *Nicolai* & *Adriani*, atque Synodi Octavæ Oecumenicæ Decreta, necnon contra ipſiuſmet *Joannis* mandata egerant, agíque permiſerant. Nil aliud retulere, quàm redditam, reſtitutione *Photii*, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ pacem; Bulgariam quoque (prout juſſerat) Eccleſiæ Romanæ reſtitutam: Imperatorem denique Claſſem mittere, quæ Italiam à Saracenorum incurſionibus tueretur. Id *Baſilii Auguſti* litteræ confirmabant, ut conſtat ex Epiſtola CCLI. *Joannis VIII.* ad ipſum datâ.... Sed *Photii* literæ ſuperbiam contumacem ſui ſpirabant Auctoris. His enim ſignificabat ceſſiſſe omnia ſecundùm votum Pontificis: tantùm ſe miſericordiam coram Synodo non rogaſſe, quòd proprium illud ſit eorum qui aliquid iniquè geſſerunt. Hinc ſuſpicatus eſt Pontifex non in hac dumtaxat parte, ſed in aliis quoque Capitibus, Legatos, quos ad Synodum Conſtantinopoli celebrandam miſerat, mandata ſua prætergreſſos. Quamobrem datis ad *Photium* literis, ipſum, nimiâ licèt lenitate & mollitie, reprehendit: ejus reſtitutionem quaſi miſericorditer factam ſe ſuſcipere & approbare ſignificavit: cæterùm ſe mittere in irritum quidquid *Paulus*, *Eugenius*, & *Petrus* Legati in dicta Synodo contra Sedis Apoſtolicæ mandata fortaſſis egiſſent. *Sed cum Nos*, inquit, *ſcriptis & verbis, miſericorditer tecum ſpecialiter agendum eſſe decreverimus, mirandum valde eſt, cur multa, quæ nos ſtatueramus, aut aliter habita, at mutata eſſe noſcantur; & neſcimus cujus ſtudio vel neglectu variata monſtrentur. Cæterùm ſcribens ſubintuliſti, quòd, te innuens, non niſi ab iniqua gerentibus miſericordia ſit quærenda*, &c. *Nam & ea, quæ pro cauſa tua reſtitutionis Synodali Decreto Conſtantinopoli miſericorditer acta ſunt recipimus. Et ſi fortaſſe noſtri Legati in eadem Synodo contra Apoſtolicam Præceptionem egerunt, nos nec recipimus, nec judicamus alicujus exiſtere firmitatis.* Hanc Epi-

A ſtolam quæ in Regeſto *Joannis VIII.* CCL. numeratur, & alteram ad *Baſilium* Auguſtum, Pontifex *Marino* Cardinali, qui vice *Hadriani II.* Octavæ Synodo Oecumenicæ cum aliis Legatis præfuerat, ac *Photium* damnarat, perferendas tradidit, eique novâ Legatione exornato dedit in mandatis, ut cuncta quæ in poſtrema Synodo perperàm per tres Legatos geſta eſſent, Auctoritate Apoſtolica reſcinderet. Id præſtitit incredibili magnanimitate intrepidus *Marinus*, cùm rerum in Photiana Synodo geſtarum ſeriem Conſtantinopoli didiciſſet, ac *Photii* damnationem in Synodo
B Octava factam Sedis Apoſtolicæ nomine confirmavit. Id Apoſtolicæ libertatis facinus Imperatoris adeo commovit animum, ut gentium jure & Legationis Pontificiæ majeſtate violata, *Marinum* in carcerem conjecerit, cúmque triginta diebus captivum detinuerit. Conſtant iſta ex Literis *Stephani VI.* ad *Baſilium* Imperatorem. Denique de his omnibus certior factus *Joannes VIII.* Deceſſorum ſuorum *Nicolai I.* & *Hadriani II.* Sententias in *Photium* confirmavit, novóque ipſum damnavit Anathemate ritu ſolenni conclamato; ut docet ſeries Synodicarum Sententiarum & Decretorum Romanorum Pontificum, extans poſt
C Epiſtolam *Formoſi* Papæ ad *Stylianum*, in Appendice Actorum Græcorum Synodi VIII. Oecumenicæ, à *Matthæo Radero* S. J. Latio donatorum. Recenſitâ enim *Hadriani II.* Sententia in Concilio centum & viginti Epiſcoporum contra *Photium* latâ, hæc in eodem venerandæ antiquitatis Monumento leguntur: *Hanc ſententiam Papa Hadrianus pronuntiavit, quando Archidiaconus illius Joannes, qui illi in Pontificatu poſtea ſucceſſit, velut omnium ore ad illum ita exclamavit: Videmus, Sanctiſſime & Oecumenice Domine Pontifex, in Photio expletum illud Pſalmi oraculum.* * Dixit peccator ut delinquat in ſemetipſo, non eſt timor Dei ante oculos ejus. *Poſuit enim in cœlum os ſuum, & rictum* * Pſalm. 72.
D *deterrimum contra Clavigerum Apoſtolicúmque Thronum aperuit. Accendatur ergo velut ignis Zelus tuus, & accingere veluti vir femur tuum, & contumeliam Apoſtolicæ Sedi irrogatam velut juſtus Judex ultum eas, falcéque Sententiæ tuæ memoriam ejus reſcinde, omneſque qui illum ſequuntur vel tuentur, anathematis nexibus ſtringantur, & niſi viva voce manúque ſua illi anathema dicant, ſcribántque, nec ad Laïcorum quidem cætum admittantur. Hæc qui pronuntiavit Joannes, cum Hadriani Thronum Succeſſor occupaſſet, Photium eumdem damnavit, quando Eugenium & alios in Bulgariam miſſos Photius*
E *per fraudem circumvenit & corrupit. Nam Joannes accepto Evangelio ambonem conſcendit, cunctiſque audientibus dixit: Quicumque Photium non juſto Dei judicio condemnatum judicat, quemadmodum nempe illum hi qui me præceſſerunt, Nicolaus & Hadrianus Sanctiſſimi Papæ damnatum reliquerunt, Anathema eſto.* Hæc annis octingenteſimo octogeſimo-primo & ſecundo geſta ſunt.

Joannis Octavi Succeſſor *Marinus*, ut primùm Pontifex renuntiatus eſt, *Photium* rurſus damnavit,
F omniáque ejus Acta reſcidit. Quod impatientiſſimè ferens *Baſilius Auguſtus*, Romam ſcribere auſus eſt, ipſum non eſſe legitimè electum Pontificem, quòd alterius Eccleſiæ fuiſſet Epiſcopus, multáque alia adverſùs eumdem effutiit. Sub *Marini* Pontificatu, *Photius* ad Aquileienſem Patriarcham Schiſmaticum doctrinam Eccleſiæ de Proceſſione Spiritu Sancti à Patre & Filio audaciſſimè impugnantem, Epiſtolam ſcripſit contra idem Catholicæ Eccleſiæ dogma, quam ex Codice MS. Vallicellanæ Bibliothecæ à *Federico Metio* Latinitate donatam deſcripſit Cardinalis *Baronius* ad annum Chriſti octingenteſimum octogeſimum tertium.

Qui

Qui *Marino* Papæ ſucceſſit *Hadrianus III.* à A *Baſilio* Imperatore ſolicitatus ut cum *Photio* ceu legitimo Patriarcha in rebus fidei & religionis communicaret, à Deceſſoris ſui ſententia dimoveri non potuit, cùmque ſemper ut damnatum ab Eccleſia execratus eſt, & ut Laïcum inſectatus. Sui præ ira haud compos Imperator, contumelioſas ad Sanctum Pontificem literas dedit: quæ *Hadriano* citius defuncto, ejus Succeſſori *Stephano VI.* redditæ ſunt.

Illis reſpondet *Stephanus VI.* Baſilium acerrimè objurgans, *Marinum* Pontificem vindicans à calumnia, & *Photii* damnationem confirmans. *Marinum* fuiſſe antea Epiſcopum ordinatum negat: B quod etſi verum fuiſſet, impedimentum canonicum non erat ne Summus Pontifex eligeretur. *Quicumque*, inquit, *dicunt Marinum fuiſſe antea Epiſcopum, ac proinde non potuiſſe ad aliam Sedem transferri, oſtendant illi id aperte. Scito, dilecte & omni honore digne Imperator! quòd licèt illi impedimento fuiſſet quod objicitur de Canone, cùm tamen id numquam fuerit: multitudo tamen SS. Patrum & illorum Auctoritas & judicium potuit illum conſtituere in primo gradu. Et divina providentia pranoſcens Eccleſiæ Dei utilitatem, in Sede Principis Apoſtolo-* C *rum Petri illum collocavit. Quid vero magnus ille Gregorius cognomento Theologus? Nonne Nazianzo translatus eſt? Et Meletius, Sebaſtâ Antiochiam? Et Doſitheus, Seleuciâ Tarſum Ciliciæ? Et Reverentius, Archiphœnice Tyrum? Joannes, Gordolia Proconneſſum? Theodorus, Apamea Selymbriam? Alexander, Cappadocia Hierapolim? Et multi alii diverſis in locis tranſlati ſunt è ſuis Sedibus ad alienas? Dicat Celſitudo tua, quibus accuſatoribus, & quibus teſtibus affirmantibus Beatum Marinum feciſſe quæ tu dicis, illum condemnaſti? An ignoras, in Prima Nicæna Synodo quòd Beatus Sylveſter proclamaverit per Legatos, præſente ibidem Sancto Con-* D *ſtantino; Ut prima Sedes à nemine judicetur? Quid deliquit Sancta Romanorum Eccleſia, ut adversùs eam linguam tuam vibrare & concitare Seductor iſte induxerit? Num juxta antiquum morem, de Synodo Conſtantinopoli habenda ad te literas non dedit? Num pro eadem Synodo curam non geſſit?* Tum contra *Photium* hæc ſubdit: *Cuinam ſcriberet Romanorum Eccleſia? Laïco ſcilicet Photio? Si enim haberes Patriarcham, frequentiùs noſtra Eccleſia illum literis viſitaret. Sed hei mihi, quòd iſta glorioſa & à Deo cuſtodita civitas Conſtantinopolis, Paſtoris ſilentio eſt orbata? Et niſi amor quo te proſequimur, cohibuiſſet.... coacti fuiſſemus adversùs prævarica-* E *torem Photium, qui contra nos impura evomuit verba, graviores pœnas infligere quàm Prædeceſſores noſtri. Neque enim hoc dicimus ad tui contumeliam; ſed tantùm ad noſtram defenſionem, & Marini majorem gloriam, qui eadem ſapuit & ſenſit cum Prædeceſſore & Doctore noſtro Sanctiſſimo Papa Nicolao.* Scripſit has literas *Stephanus VI.* anno Chriſti octingenteſimo octogeſimo-quinto; quæ *Leoni* ejus filio, cùm ille interim obiiſſet, redditæ fuere anno ſequenti.

Infra[illegible]rum veniam Canonum, & diſpenſationem à Romano Pontifice rogant Orientales Epiſcopi, & Imperator.

Leo Auguſtus, meritò *Sapientis* nomen conſecu- F tus, cùm Summi Pontificis Literas perlegiſſet expendiſſètque, *Photium* tyrannum è Sede Conſtantinopolitana, cui incubabat, protinus exturbavit, *Stephanum* verò Principem fratrem ſuum Patriarcham deſignavit, & inaugurari juſſit: mòxque *Styliano* Neocæſareæ Metropolitâ, & aliis ejus in Photiana perſecutione Commilitonibus, Epiſcopis, Præpoſitis, Preſbyteris, Diaconis, aliiſque veritatis & pietatis Sectatoribus revocatis, his verbis ipſos eſt allocutus: *Noſtrum ex Deo Imperium, perpenſâ veritate, iniquum illum hominem Photium à Sede Patriarchali ejecit, & veſtram perſecutionem ſedavit. Nec ullo pacto cogam quemquam veſtrûm ut inviti cum illo communicetis; quin potius oro Pietatem veſtram, ut communicetis cum fratre meo, & fiat unum Ovile. Sin autem inconſultis Romanis, qui Photium damnaverunt, nolueritis fratri meo convenire, quoniam videlicet a Photio Diaconus fuit ordinatus, venite, ſcribamus & mittamus unà Romam ad Pontificem, ut diſpenſet abſolutionem Anathematis iis qui à Photio fuerunt ordinati.* Id docet Appendix Actorum Græcorum VIII. Synodi in Codice Columnenſi.

Scripſit igitur *Leo Auguſtus* ad *Stephanum VI.* Pontificem Maximum, ſcripſit & *Stylianus* ſuo & Symmiſtarum nomine: illúmque rogarunt, ut infractorum in Ordinatione *Stephani* Patriarchæ Canonum veniam concederet, ac populo ignoſceret, qui fraude *Photii* & Legatorum deceptus, poſt obitum *S. Ignatii* rurſus *Photio* adhæſerat. *Quoniam verò*, inquit Stylianus, *ſcimus quòd à veſtra Apoſtolica Sede corrigi, & juxta Canones corripi debemus: hac de cauſa humilibus his noſtris literis tuam oramus Venerabilitatem, ut misericorditer nobiſcum agas, cum populo videlicet, qui non ſine rationabili cauſa* Photii Ordinationem recepit; ut ne qui Apoſtolicæ Sedis Legatis Rhadoaldum & Zachariam, qui initio Photium confirmarunt in Conſtantinopolitana Sede, deinde Eugenium & Paulum, qui ſecunda vice cum Photio communicarunt, excepit, uno cum Photio interitu damnetur, nec alius infinitus numerus ab Eccleſia pellatur: hoc enim facere conſuevit Eccleſia.* Id probat exemplis Synodi Calchedonenſis, quæ *Dioſcorum* iniquitatis Principem damnavit, eos verò qui ab ipſo fuerant ordinati, vel lapſi fuerant, per Pœnitentiam ſuſcepit: Synodi VII. Oecumenicæ, quæ Auctores hæreſeos Iconomachorum damnavit; illorum verò ſequaces per Pœnitentiam admiſit. *Quapropter*, inquit, *decet etiam tuam ſingularem Virtutem, Photium quidem tamquam ab initio Schiſmaticum, & à Schiſmaticis illegitimè ordinatum, & propter alia multa, quæ operatus eſt mala expellere: eos verò qui ab ipſo decepti ſunt, miſericorditer cum illis diſpenſari rogamus, ut Eccleſiæ pax & tranquillitas ita reſtituatur, &c.*

* Id eſt, vis ma digna.

Stephanus Pontifex, cùm nonnullam diſſenſionem inter *Styliani* & Imperatoris literas animadvertiſſet, quòd illæ *Photium* à Catholicis ejectum aſſererent, hæ ſponte abdicatum, privatam & Religioſam Vitam ſectari, timuit ne ſibi obreperent; quamobrem diſpenſationem, quam rogabant, ſuſpendit, juſſitque mitti ab utraque parte Legatos, qui rei veritatem aperirent * *Nos igitur*, inquit, *abſque diligenti inquiſitione qualecumque Judicium proferre non poſſumus. Quapropter nunc Sententiam prorogavimus: & opus eſt utriuſque partis Religioſiſſimos Epiſcopos mitti, ut perpenſâ omni dubitatione, & veritate utrinque manifeſtata, dicere poſſimus quod Deus voluerit. Romana enim Eccleſia inſtar ſpeculi & exemplaris reliquis Eccleſiis conſtituitur. Et quodcumque definierit, in ſempiternum manet incorruptum: & hac de cauſa Sententias magna cum inquiſitione ferre decet.*

* Epiſt. II.

Romanam Eccleſiam ſententias magna cum inquiſitione ferre decet.

Anno octingenteſimo octogeſimo-nono, Legati miſſi ſunt Romam à *Leone Auguſto* & Orientalibus Epiſcopis. Per ipſos ad *Stephanum* Pontificem *Stylianus* & reliqui Epiſcopi ſcripſere, veniam Canonum pro lapſis etiam atque etiam rogantes. Has literas *Formoſus Stephani VI.* in Apoſtolica Sede Succeſſor accepit anno Chriſti octingenteſimo nonageſimo-primo, & ad illas reſpondit. Duo diſtinxit lapſorum genera: Sæculares veniâ dignos ſcripſit, non ita Sacerdotes: quia *Dignitatem præbere non potuit, qui dignitatem non habebat. Nihil potuit dare Photius præter damnationem quam habuit*

Epiſtola Formoſi ad Stylianum.

per

per impoſitionem obliquæ manus, & damnationem præbuit. Quomodo Dignitatem potuit accipere, qui particeps factus eſt condemnato? Addit, *Photium* ſoveri, cùm pro iis, qui ab ipſo ſunt ordinati, miſericordia rogatur. Graviſſimas propterea pœnas illis deberi, quibus Eccleſia Conſtantinopolitana tot fœdata vitiis purgetur. Verùm benignitatem & fraternam dilectionem ſuadere ut alia toleret, alia penitus è medio tollat. Hanc ob cauſam mittere ſe Legatos Religioſiſſimos Epiſcopos *Landulphum* Capuanum, & *Romanum*, quibuſcum & *Styliano* ipſo, necnon *Theophylacto* Ancyræ Metropolita, omnia tranſigantur. Duas tamen conditiones præſcribit; primam, ut ante omnia confirmetur *Photii* damnatio: *Ut ita ante omnia in Photium prævaricatorem & legum everſorem Sententia à Præceſſoribus Oecumenicis Pontificibus ſynodicè prolata, necnon à noſtra Humilitate confirmata, perpetuo tempore immutabilis permaneat.* Secundam, *Ut qui à Photio fuerunt ordinati, oblatis Libellis ſe deliquiſſe fateantur, & Pœnitentia veniam deprecentur, pollicentes ſe numquam tale quid commiſſuros.*

De *Photio* poſt ultimam ejus exauctorationem ſub *Leone Auguſto*, nihil ampliùs in Hiſtoria legitur. Ipſum in unitate Eccleſiæ Catholicæ obiiſſe ſcribit *Manuel Calecas* Græcus Auctor Orthodoxus lib. IV. contra Græcos. Mortuo ſcilicet Ignatio, *Joannem VIII.* indignatione contra *Photium* ac ſimultate depoſitâ, Patriarcham appellaſſe, miſiſſeque illi omnia, quæ à Romano Epiſcopo iis, qui nuper inſtituebantur, mitti erant ſolita. Ideo *Photium* voti compotem effectum, pugnam adversùs Romanum Pontificem poſuiſſe, & Patrem illum ac Sanctum, ad extremum uſque vitæ ſpiritum agnoviſſe. Græci Schiſmatici nonnulli aſſerunt, *Photium* cum Latinis in Communionem rediiſſe, quòd illi errores ejuraſſent, ac Profeſſionem Fidei ad ipſum miſiſſent. Quod inter alios *Michaël Anchiali*, in Dialogo cum *Emmanuele Comneno*, Auctor Libri de Separatione Eccleſiæ Romanæ à Græca, *Maximus Margunius* in Dialogo Græci cum Latino, & alii effutiunt, apud Allatium, *De Eccleſiæ Occidentalis & Orientalis Perpetua Conſenſione*, Lib. II. Cap. VI. Verùm Breviarium Synodi Octavæ ad ingreſſum Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ appenſum, cujus Auctor *Photium* videre & alloqui potuit, Schiſmaticos iſtos Græculos refellit luculenter. *Photius*, inquit, *quadraginta quinque annis ad hodiernum uſque diem, à Papa nempe Leone uſque ad Formoſum, excommunicatus fuit. Nam annis undecim adhuc Politicus excommunicatus fuit, quòd cum Gregorio Syracuſano communicaret; & alios quatuor ſupra triginta annos, poſtquam Sacris initiatus eſt. Etenim Leo, Benedictus, & Nicolaus, Gregorium propter varias & graves noxas anathemate damnarunt. Ubi verò Photius à damnato conſecratus eſt, cùm propter alia illius facinora, tum quòd Sacris à Gregorio eſſet initiatus; à novem Pontificibus Romanis, Leone, Benedicto, Nicolao, Hadriano, Joanne, Marino, Hadriano III. Stephano, & Formoſo, Anathematis fulmine eſt ictus.* Idem Breviarium aſſerit *Photium* à *Joanne VIII.* abſolutum non fuiſſe, ſed nec abſolvi potuiſſe: vehementérque improbat diſpenſationis & pacis fucum, quem *Joannes* prætexebat. Negat abſolutum, quia in eo ſtatu numquam fuit quo abſolutionem promereretur: & quia Pontifex de illius impœnitentia noviſque fraudibus certior factus, damnationem ejus ex ambone paulò poſt promulgavit. Negat abſolvi potuiſſe à *Joanne VIII.* qui ab ejus Deceſſoribus erat damnatus: quia Pœnitentiam non egit. *Quæ omnia (inquit) cùm à Photio perpetrata ſint, quomodo non mentiuntur, qui aſſirmant illum à Papa Joanne fuiſſe abſolutum? Qui ab altero ligatus eſt, ab altero ſolvi non poteſt. Quemadmodum neque Papa Joannes Photium à priore Pontifice ligatum abſolvere potuit. Neque per modum diſpenſationis fieri poſſe quis concedat. Etenim Divus Chryſoſtomus ait, Ibi eſſe diſpenſandum, ubi non ſit prævaricandum; quemadmodum & ipſe fecit, cùm Epheſinis Epiſcopis propter ſimoniam damnatis Sacramentorum uſum in ſacrario indulſit, cùm ob rem ſacram munera accepiſſent, quòd ſe defenderent, id ſe ex diu jam uſurpato more factitaſſe, atque in id criminis incidiſſe. Has omnes ob cauſas fieri non poteſt, ut Eccleſia Romana eos qui ad quadrageſimum-quintum annum uſque ab ipſis Patribus excommunicati manſerunt, hodieque manent, per diſpenſationem in Sacerdotium reſtituat. Pulchrum eſt, inquit magnus ille Maximus, pacem colere. Rectè; ſed cum iis qui in religione ſeu fide conveniunt: tum enim præſtat bello pax, cùm pax ad honeſtam & æquam concordiam ducit. Ne verò mihi hanc tu concordiam appellites, ſed diſcordiam potius & ſectionem. Tunc enim pacis nomen atque rem valere judico, cùm Sanctorum Patrum Decretis & Auctoritati non repugnamus, aut contraria molimur.*

Contra nugas recentiorum quorumdam Græculorum aſſerentium *Photium* in Communione Eccleſiæ Romanæ obiiſſe, lege *Leonem Allatium* loco ſuperiùs laudato, ubi ex eo maximè illos urget, quòd ſi *Photius* Eccleſiæ Romanæ reconciliatus eſt, ipſi Patriarchæ ſui damnentur exemplo, cùm iniquè defendunt, quæ ille, furiis agitatus, per fas & nefas, in Latinam Eccleſiam oblatravit: qui Communionem in quâ illum defunctum garriunt, ſectari potius deberent. Iſto argumento ipſos premebat longè ante *Allatium Joannes* Patriarcha Conſtantinopolitanus Oratione III. ad *Theodorum* Sugdaïæ Epiſcopum.

§. XXIX.

Cum Photio extinctum Schiſma, ante Michaëlem Cerularium non revixit.

Patriarcham *Stephanum* Leonis Imperatoris fratrem cum Romano Pontifice Communionem foviſſe, ex Synodi Octavæ Appendice certum eſt, ſimiliter & ejus Succeſſorem *Antonium Cauleam*, ſub cujus Patriarchatu *Stylianus* & Symmiſtæ ad Summum Pontificem pro abſolutione & diſpenſatione Lapſorum ſcripſere, agnoſcentes ſe *ab Apoſtolica Sede regi & gubernari debere.* Sub *Nicolao Myſtico* Eccleſia Conſtantinopolitana turbata eſt ob quartas *Leonis* Imperatoris nuptias, quas ille approbare noluit, Imperatorem ob eas etiam à Communione removens. Sed tantùm abeſt ut propterea interrupta ſit Eccleſiæ Græcæ cum Romana Communio: quin potius magis adſtricta eſt. Romanus enim Pontifex *Joannes Nonus* ab Imperatore appellatus, Legatos miſit Conſtantinopolim, qui Sedis Apoſtolicæ Auctoritate nuptias ipſius confirmarunt. Patriarcha præpoſterè ſeverus, cùm non aſſentiretur, in Monaſterium detruſus eſt, & *Euthymius* vir ſanctiſſimus in ejus locum ſubrogatus; qui, annuente Summo Pontifice, Imperatorem ad Communionem admiſit. Huic abſolutioni multi ex Epiſcopis refragati ſunt, maximè qui ſtabant à partibus *Nicolai Myſtici*. Poſtea defuncto *Leone*, *Alexander* illius frater Imperio potitus, *Euthymio* detruſo *Nicolaum* in Sedem reduxit. Inde turbatior Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatus, diviſis inter ſe Epiſcopis, quorum pars ejecto, pars reſtituto Patriarchæ adhærebat. Utriuſque tamen partis Epiſcopi, Romanæ Sedi Communione conjuncti erant.

Anno Chriſti nongenteſimo vigeſimo, utraque pars coaluit Synodo celebratâ, in quâ ob omnibus pro legitimo Patriarcha *Nicolaus Myſticus* agnitus eſt, Tomúſque unionis, de abrogandis in poſterum quartis nuptiis, Auctore *Conſtantino Porphyrogenito* editus. Ante hanc Synodum *Nicolaum* Patriarcham fuiſſe cum Romana Sede Communione conjunctiſſimum, demonſtrat ejus Epiſtola ad *Simeonem* Regem Bulgarorum, quam ex Promptuario Rerum Græcarum *Aloyſii Lolini* Bellunenſis Epiſcopi, Græcè & Latinè deſcribit Cardinalis *Baronius*, ad annum 917. Tunc in Cathedra *S. Petri* Romæ ſedebat *Joannes X.* annum ſextum Pontificatûs agens. *Nicolao Myſtico* in Sedem Conſtantinopolitanam ſucceſſit *Stephanus* Amaſenus Epiſcopus, anno Chriſti circiter nongenteſimo triceſimo: ſub quo nihil novatum. Eo poſt triennium defuncto, *Romanus*, Conſtantini Porphyrogeniti in Imperio Collega, *Theophylactum* liberorum ſuorum natu minorem, annos tantùm ſexdecim natum, Patriarcham deſignavit, *Tryphone* Monacho interim inaugurato, qui Eccleſiam Conſtantinopolitanam regeret, donec legitimam attigiſſet ætatem, aut diſpenſationem obtinuiſſet juvenis Princeps. Orientales pleríque Epiſcopi, & Clerus Conſtantinopolitanus intercedebant ne Canonibus vulnus tam grave inferretur. Unde Imperator per *Albericum*, qui Romæ tyrannidem exercebat, à *Joanne XI.* Pontifice Maximo diſpenſationem in gratiam *Theophylacti* extorſit ſuper ætatis legitimæ defectu. Id teſtatur Chronographus MS. à *Leone Allatio* laudatus lib. 2. *de Perpetuo Conſenſu*, Cap. VIII. Sic enim habet in Conſtantino Porphyrogenitó: *Conſecratur Patriarcha dictus Imperatoris filius Theophylactus, Februarii die II. Indictione* [illegible]. *Cùm Legati Pontificis Romam veniſſent, & Tomum Synodicum aſportaſſent, in quo de illius Ordinatione præcipiebatur. Qui & eum in Patriarchali Solio confirmarunt.* Tunc igitur ſumma erat Eccleſiæ Orientalis cum Occidentali conſenſio. Poſt mortem infauſtam *Theophylacti* indigniſſimi Patriarchæ, ejus in locum electus eſt *Polyeuctus* Hiero-Monachus. Quo ſedente, *Joannes XIII.* Pontifex Maximus Legatos miſit Conſtantinopolim ad *Nicephorum* Imperatorem pro conciliandis nuptiis inter *Annam* puellam Principem, Romani & *Theophanæ* filiam, & *Ottonem* Juniorem Imperatorem, anno 968. Quæ Legatio licèt à *Nicephoro* malè & indecorè ſit excepta, ob rationes Politicas, quòd nempe Græcorum dumtaxat Imperatorem ſe vocari impatientiſſimè ferret, nihilominus ſumma erat Latinorum cum Græcis in rebus Religionis Communio, ut ex *Luitprando* Cremonenſi Epiſcopo conſtat in ſuæ Legationis Relatione. *Polyeucto* Patriarchæ ſuffectus eſt *Baſilius* Hiero-Monachus ſub *Joanne Tzimice* Imperatore. Hic anno 975. depoſitus eſt in Synodo Conſtantinopoli celebrata, *Baſilio* & *Conſtantino* Romani filiis Imperantibus. Ipſi ſubrogatus eſt *Antonius* è celebri Monaſterio Studii aſſumptus; Qui, cùm poſt annos adminiſtrationis duos, ad cellam rediiſſet, & Sedes quadriennio vacaſſet, ad ejus uſque obitum, ſucceſſit ipſi *Nicolaus Chryſoberges*, qui annos duodecim & menſes octo Sedem tenuit. Sub ipſo habita Synodus eſt, in quâ diuturna de quartis nuptiis diſſenſio, quæ Conſtantinopolitanam Eccleſiam turbaverat, ſedata fuit, & quartæ nuptiæ penitus prohibitæ. Hujus Concordiæ Monumentum extat in Codice Juris Orientalis, lib. 2. Hac in Synodo jacta ſunt quædam Schiſmatis renovandi ſemina, cùm à factioſis *Photii* memoria æquè ac *Ignatii*, & aliorum Patriarcharum Orthodoxorum, ſolemnibus acclamationibus impunè celebrata eſt.

Nicolao Chryſoberge defuncto, ſubſtitutus eſt *Siſinnius*, anno circiter 995. Is *Photii* Epiſtolam Encyclicam, quam in Eccleſiam Latinam Princeps ille Schiſmaticorum exaraverat, titulo immutato, & ſuo nomine ſuppoſito, ad reliquos Patriarchas tranſmiſit. At Schiſma, cujus renovationem meditabatur, ſuſcitare non potuit. Succeſſit ipſi *Sergius*, ex *Photii* genere, cujus calumnias in Eccleſiam Romanam, coacta Synodo, inſtauravit. Negotium tamen ſeparationis Eccleſiæ Græcæ à Latina perducere ad exitum non potuit, haud aſſentientibus cæteris Patriarchis. Unde Græci Schiſmatici recentiores mentiuntur, cùm Romani Pontificis commemorationem è ſacris Diptichis à dicto *Sergio* expunctam ſcripturiunt. Quos egregiè refellit *Petrus Antiochenus* in Epiſtola ad *Michaëlem Cerularium*, apud *Allatium* lib 2. de Perpetua Conſenſione cap. 1. *Et hac in re*, inquit, *ego quidem teſtis fidus, & alii multi Eccleſiæ Proceres, quòd tempore B. memoriæ Patriarchæ Domini Joannis*, * *Romanus Papa, Joannes* * *etiam* (XIX.) *nuncupatus, in ſacris Diptychis habebatur. Et, cùm Conſtantinopolim quadraginta quinque abhinc annis veniſſem, inveni tempore Beatæ memoriæ Patriarchæ Domini Sergii, prædictum Papam in ſacra Miſſa unà cum aliis Sanctiſſimis Patriarchis relatum. Quomodo verò deinde ejus relatio & commemoratio è medio ſublata ſit, & quanam de cauſa, ignoro.* Id confirmat *Joannes Veccus* Patriarcha Conſtantinopolitanus in Secunda Oratione partim Apologetica, partim Contradictoria.

* Joannes ille Patriarcha fuit Antiochenus ut ex textu Græco iſtius Chronographi patet, non Conſtantinopolitanus, ut Baronius æſtimavit.

Poſt Sergium in Sedem Conſtantinopolitanam evectus eſt *Euſtathius* Magnæ Eccleſiæ Archipreſbyter, anno circiter milleſimo viceſimo-quarto: Eo ſedente, ac ſuadente, *Baſilius* Imperator, miſſis Romam Legatis cum multis muneribus, à *Joanne XIX.* Pontifice Maximo petiit, ut liceret Eccleſiam Conſtantinopolitanam in ſuo Orbe, ſicut Romanam in Univerſo, univerſalem dici & haberi. Joannes paratus erat Græcorum votis clanculùm annuere; ſed eum *Vuillelmus* Abbas *S. Benigni* in Gallia à conſilio Eccleſiæ tam exitiali graviſſimis literis deterruit, ut teſtatur *Glaber lib. 4. cap.* 1. Nullum tunc Schiſma fuiſſe Græcos inter & Latinos hæc Hiſtoria manifeſtè probat.

Secundùm *Euſtathium*, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Sacris præfuit *Alexius* Monaſterii Studii Abbas, ab anno milleſimo triceſimo-quarto, ad annum uſque milleſimum quadrageſimum-ſecundum, quo *Michaël Cerularius* à *Conſtantino Monomacho* Patriarcha nominatus eſt. Hucuſque unitatem inter Græcam & Latinam Eccleſiam perduraſſe ſub decem & ſeptem Patriarchis poſt *Photium*, ſcribit *Manuël Calecas* Auctor Græcus Ordinis FF. Prædicatorum, lib. 4. adversùs Græcos. Quod etiam confirmat Auctor MS. libri *de Tranſlationibus Epiſcoporum*, apud *Allatium* lib. 2. *de Perpetua Conſenſione Cap. VIII.* Sed *Michaël Cerularius* Schiſmatis poſt *Photium* auctor alter, nomen Romani Pontificis è ſacris Diptychis eraſit, ut ex Scylace refert *Manuël Calecas* loco laudato. De Schiſmate Græcorum per *Michaëlem Cerularium* reſtaurato, agemus in Hiſtoria Eccleſiaſtica Sæculi XI.

SCHOLION I.

Scholion I.

In Diſſertationis hujus §. XIII. pag. 16. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Papa mittit ad Concilium Formulam ab omnibus ſubſcribendam.*

R. Mirum eſt quòd hunc locum, ubi divinus Romani Pontificis Primatus extollitur, RR. Cenſores reprehendant. Difficile eſt divinare quid in mente habuerint, cum hæc emendatione dignâ vel liturâ judicarunt, ubi commemoro quid geſtum ſit Actione I. Synodi Octavæ, his verbis : *Jubentibus Legatis Apoſtolicis, lectus eſt Libellus, cui ſubſcribere deberent univerſi Epiſcopi, Sacerdotes, Clerici, & Monachi : Quo nimirum cunctas primùm hæreſes exſecrati, & inter alia Iconomachiam, Anathema Photio dicere debebant, donec Sedis Apoſtolicæ Decretis paruiſſet . . . Magnificum ſanè Primatûs Romani Pontificis argumentum, quòd Libellum ſeu Formulam ad Synodum Oecumenicam miſerit, neceſſariò ab omnibus Ordinis Eccleſiaſtici viris ſubſcribendam, qui Communionis Apoſtolicæ participes eſſe vellent.* Hæc (inquam) à Theologis Catholicis & Religioſis reprehendi mirum eſt.

Scholion II.

In Diſſertationis ejuſdem §. XVIII. pag. 171. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem velut meam, notant : *Cùm Pontifices & Patriarchæ Canonibus ſubditi ſint, eorum Judicia nullius ſunt momenti nec illis eſt parendum, ſi à Canonibus aberrent.*

R. Hanc Propoſitionem non eſſe meam, oſtendit loci ſeries. Refero quid geſtum ſit Actione ſexta Synodi Octavæ Oecumenicæ. Verba Zachariæ Chalcedonenſis Photianarum partium Epiſcopi recenſeo, qui Nicolai I. & Hadriani II. Romanorum Pontificum judicia cônatus eſt elevare. *Et Papa Nicolas* (inquit) *& cæterorum Patriarcharum Canon Princeps eſt. Et ſecundùm illum agentes nil faciunt extra quod docent. Cùm verò extra hunc faciunt ſive Papa Nicolaus, ſive alius quis, non acquieſcimus.* Id eſt (inquiebam) *cùm Pontifices & Patriarchæ Canonibus ſubditi ſint, eorum judicia nullius ſunt momenti, nec illis eſt parendum, ſi à Canonibus aberrent.* Manifeſtum eſt, his verbis ſententiam meam hîc non exprimi, ſed Zachariæ Chalcedonenſis Photianarum partium Epiſcopi ſententiam explicari, quam proinde perperam mihi tribuunt Religioſi Cenſores, qui Hiſtorici dumtaxat partes ago, & interpretis, nec expendo eorum quæ à ſingulis Epiſcopis in Concilio dicta ſunt, veritatem. Quamquam ſententiam illam Zachariæ Chalcedonenſis non confutaverit Metrophanes Smyrnæ Metropolita, qui Sacræ Synodi nomine ipſi reſpondit, ſed oſtendit Nicolaum I. non egiſſe contra Canones in cauſa Photii : Immo Photianarum partium Epiſcopos contra Canones agere & contra Leges, qui Nicolaum I. electum à ſe Judicem nunc abjiciant. Nec minùs Patriarchas ſpectat quàm cæteros Epiſcopos primus ille Canon Synodi Octavæ, ſecundùm Anaſtaſii Bibliothecarii Verſionem : *Regulas, quæ Sanctæ Catholicæ ac Apoſtolicæ Eccleſiæ tam à Sanctis Apoſtolis, quam ab orthodoxorum univerſalibus necnon & localibus Conciliis, vel etiam à quolibet deiloquo Patre ac Magiſtro Eccleſiæ traditæ ſunt, ſervare ac cuſtodire profitemur; his & propriam vitam & mores regentes, & omnem Catalogum Sacerdotii, ſed & omnes qui Chriſtiano cenſentur vocabulo, pœnis & damnationibus, & è diverſo receptionibus ac juſtificationibus quæ per illas prolatæ ſunt ac definitæ, ſubjici canonice decernentes.* Cæterùm quod reverentiam ſpectat Romano Pontifici à cæteris Patriarchis, immò ab ipſis Synodis Oecumenicis debitam, non prætermiſi pag. 207. & 208. verba Canonis XXI. obſervatione digniſſima. *Si Synodus univerſalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de Sancta Romanorum Eccleſia quævis ambiguitas & controverſia, oportet venerabiliter & cum convenienti reverentia de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut profectum facere; non tamen audacter ſententiam dicere contra Summos ſenioris Romæ Pontifices.*

Scholion III.

Ibidem Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant : *Non ſunt indeficientia & irretractabilia Romanorum Pontificum judicia.*

R. Hæc Propoſitio non magis mea eſt quàm ſuperior, ſed Zachariæ Chalcedonenſis Photianarum partium Epiſcopi, cauſam Photii ſui agentis : de quo quidem Zacharia ita ſcripſi : *Secundò, non eſſe indeficientia & irretractabilia Romanorum Pontificum judicia contendit; quod exemplis duobus probat, &c.* Neque tamen hanc Zachariæ Propoſitionem refellit Metrophanes Metropolita Smyrnæ Sacræ Synodi nomine ipſi reſpondens : Notum quæ Sacræ Facul-

A tatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ de illa Propoſitione ſit opinio. Juris tamen quæſtionem eo loci non attigi, hanc Propoſitionem non aſſerui, commemoravi ſolùm quid dixerit in Synodo Zacharias Chalcedonenſis. Meri facti res eſt.

Scholion IV.

Diſſertationis ejuſdem §. XXIII. pag 225. Editionis primæ, hanc mihi Propoſitionem affingunt Indiculi Cenſorii Authores : *Romana Eccleſia quærit quæ ſua ſunt, non quæ Dei.*

R. Deus meus, plue mihi mitigationes in Cor, ne adversùs illos plus juſto commovear, qui calumniam tam atrocem mihi impingunt. Hanc Propoſitionem aut aliquid B ſimile nuſquam ſcripſi, nuſquam pronuntiavi, nuſquam per Dei gratiam cogitavi. Hanc Blaſphemiam execror. Scripſi pag. 225. *Joannes Octavus Photium defuncto S. Ignatio reſtituit, ea lege, ut à Bulgaricæ Diœceſis adminiſtratione abſtineret, eámque Romanæ Sedi reſtitueret.* Hanc ſcilicet Diœceſim Occidentalis Romaníque Patriarchatus propriam Conſtantinopolitanus Epiſcopus uſurpaverat. *Voti potitus eſt Joannes Octavus, reſtitutam Romanæ Sedi gaviſus eſt Bulgarorum Diœceſim.* Quid in his affine Propoſitioni, quam mihi RR. Cenſores affingunt; falſæ, erroneæ, ſcandaloſæ, piarum aurium offenſivæ, quæ in ſolis Hæreticorum Libris inveniatur.

Scholion V.

C In Diſſertationis ejuſdem §. XXIV. pag. 226. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Papæ in Profeſſione Fidei promittunt obſervantiam Canonum octo priorum Conciliorum.*

R. Romanos Pontifices in Profeſſione Fdei, quam nonó ſæculo emittebant, ſtatim atque erant electi, obſervantiam octo priorum Conciliorum Generalium promiſiſſe, ex ipſa Fidei Profeſſione conſtat, quæ in Libro Diurno Romanorum Pontificum deſcripta & edita eſt, quam referunt Ivo Carnotenſis, Gratianus, Antonius Auguſtinus, & Cardinalis Baronius locis à me notatis. Profeſſionis hujus verba fideliter refero, ex quibus nihil aliud eo loci colligo, quàm Synodum VIII. ut verè Oecumenicam ab Eccleſia fuiſſe receptam. Quid in his reprehenſione dignum?

D Scholion VI.

Ibidem, pag. 230. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant : *Papa poſt electionem debet ſtatim emittere Fidei Profeſſionem.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. De priſca diſciplina & moribus antiquis lócutus ſum, non de hodiernis; quid facerent olim Pontifices commemoravi, non quid facere debeant præſcripſi. Profeſſionem Fidei dumtaxat citavi mox laudatam, necnon illam quam Synodus Conſtantienſis Seſſione XXXIX. præſcripſit à Pontifice mox eligendo faciendam. Hinc verò id unum eo loci colligo, Synodum Conſtantinopolitanam contra Photium habitam E Hadriano Secundo per Legatos præſidente, eſſe Oecumenicam Octavam, non verò Florentinam, quam proinde cum titulo Synodi Octavæ malè edidit Abrahamus Cretenſis.

Scholion VII.

Diſſertationis ejuſdem §. XXVI. pag. 235. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Joannes VIII. indignum Romano Pontifice facinus edidit, reſcindendo Prædeceſſorum & Oecumenicæ Synodi Decreta.*

R. Ignavum revera & indignum Romano Pontifice facinus edidit Joannes VIII. reſtituendo Photium, & reſcindendo ſententiam Nicolai I. & Hadriani II. Deceſſo- F rum ſuorum, Synodíque Oecumenicæ de Photio numquam recipiendo, cui Joannes ipſe adhuc Archidiaconus coram Eccleſia ſubſcripſerat, eamque juramenti religione firmaverat. Factum iſtud Joannis VIII. ſi laudari, aut certè excuſari vel ſileri debuiſſe putant RR Cenſores; hæc Baronii Cardinalis verba diſpungant Tom. X. Annalium, ad annum 879. Num. III. ſcribentis : *Hæc ſunt quæ permovere Pontificem potuerunt, ut quod nullus fecerat Prædeceſſorum, ipſe omnium maxima admiratione tentare auſus fuerit atque perficere, ſuadente iſtud prudentiâ carnis inimica Deo, & Eccleſiæ ſemper adverſa. Hæc* (inquam) *Orthodoxorum omnium commovere animum vehementer; tamquam indignum facinus Romano Pontifice, penes quem plus valeret, & majoris eſſet ponderis Imperatoris gratia, quàm Sanctiſſimorum Prædeceſſorum ſcriptis obfirmata & juramentis*

juramentis ſtabilita de Photio numquam recipiendo ſententia ...... Quòd igitur Joannes Papa loco ſupplicii perſolverit præmia ſceleſtiſſimo viro, magnam exiſtimationi ſuæ & Cathedræ Pontificiæ notam inuſſit. Hinc puto factum, quòd ob nimiam Joannis animi facilitatem & mollitudinem, abjectâ penitus animi virilitate, fractus animo, Sacerdotalis conſtantiæ exors, atque robore enervatus, non Papa ut Nicolaus & Hadrianus, ſed Papiſſa fuerit contumeliæ loco dictus; utpote quòd qui nec reſiſtere ſciret eunucho, quique vinceretur à ſemiviro, non vir, ſed eſſet feminæ potiùs nuncupandus; & ſic nomen contumeliæ tranſierit poſteris rerum inſciis in veritatis opinionem, atque ita à compluribus decantatum fuerit, Joannem VIII. Papam fuiſſe feminam; ſicque jactata vulgò eo modo invenerit locum fabula. Certè quidem non maledicos tantùm, ſed ſapientes atque prudentes provocaſſe adverſùm ſe Joannem Pontificem, quæ dicentur inferius demonſtrabunt, jam in eum omnibus redditis infenſiſſimis, quòd una Legatione proſtegerit tot tantóſque bene inſumptos labores, hauſtóſque ſudores Sanctiſſimorum Pontificum Nicolai & Hadriani Prædeceſſorum. Hæc Cardinalis Baronius.

SCHOLION VIII.

Diſſertationis ejuſdem §. XXVII. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant, pag. 242. Editionis primæ: *A Papa & Patriarcha Conſtantinopolitano excommunicati, ut tales debent haberi ab utroque: & ſic ſunt æquales, & tollitur jus appellationis.*

R. Mihi tribuunt Photianæ Pſeudoſynodi Canonem & Photii errorem, quem refero ac rejicio. Pſeudoſynodi à Photio adversùs Synodum Oecumenicam Octavam Conſtantinopoli celebratæ hiſtoriam ſcribens, tres in ea conditos Canones commemoro. *Primus Canon* (inquam) *jubet ut Italiæ Epiſcopi, Clerici, vel Laici à Romano Pontifice depoſiti vel excommunicati, à Photio quoque pro depoſitis & excommunicatis habeantur, & viciſſim depoſiti vel anathematizati à Photio, à Joanne Pontifice & Romanorum Eccleſia ejuſdem pœnæ judicium ſubeant*, PRIVILEGIIS ROMANÆ ECCLESIÆ NIHIL PENITUS NOVATIS. *Quo Canone Patriarchæ omnes æquales ſignificantur, & per cuniculos convellitur jus appellationum ad Apoſtolicam Sedem, & Romani Pontificis Primatus.*

SCHOLION IX.

Ibidem, pag. 243. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa reſpondendo doctrinaliter aſſert textum Pſeudoſynod.*

R. De Canone ſecundo Photianæ Synodi agitur. *Innocentius III. in Epiſtola Decretali ad Faventinum Epiſcopum relata Lib. 1. Decretalium, Tit. IX. Cap. XI. hunc Canonem ex memoriæ lapſu tribuit Concilio Oecumenico Conſtantinopolitano primo.* Hæc verba mea ſunt, non quæ affingunt Religioſi Cenſores. Factum evidens eſt, obſervatio critica. Romanos Pontifices indeficientis memoriæ Privilegio cœlitus donatos nemo ſapiens dixerit.

DISSERTATIO V.

De Cauſa Gotteſcalchi, ejúſque erroribus, ac damnatione, Impugnatoribus, ac Patronis.

§. I.

Quis Gotteſcalchus?

I. GOtteſcalchus, vir non ſui nominis, quod linguâ Germanica *Dei ſervum* ſignificat, ex Germania oriundus, in Monaſterio Augiæ Divitis, ſub *Tatonis* Diſciplina, humanioribus literis inſtitutus, Vitam Monaſticam profeſſus eſt in Cœnobio Orbacenſi * O. B. Diœceſeos Sueſſionenſis, cui tum *Bavo* præerat Abbas. Sacris Literis & SS. Patrum, *Auguſtini* præcipuè doctrinæ, qualem potuit, navavit operam. *Lupo* Ferrarienſi Abbati, & *Vualafrido* Augiæ Divitis, * amiciſſimus fuit, ut patet ex Epiſtola XXX. *Lupi Ferrarienſis* ad ipſum datâ, & ex gratulatorio Carmine, quod ipſi cecinit *Vualafridus*. A *Rigboldo* Remenſis Eccleſiæ Chorepiſcopo contra Regulas Preſbyter ordinatus eſt, anno circiter octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo, abſque licentia *Rothadi* Sueſſionenſis Antiſtitis. Mox Romam peregrinationis cauſa ſe contulit: ac diu multúmque divagatus, ſpecie prædicandi gentibus barbaris & paganis Evangelii, abſque miſſione, cœpit ſpargere Prædeſtinatianorum errores. In domum deinde Comitis *Eberardi* in Gallia Ciſalpina poſitam divertit, ibíque diutiùs immoratus eſt. Ibi dum verſaretur, Collationem habuit cum *Nottingo*, de gemina Prædeſtinatione, ſive electorum ad vitam, ſive reproborum ad mortem. *Gotteſcalchum* ſuis coloribus depingit *Hincmarus*, lib. de *Prædeſtinatione Dei & libero arbitrio*, cap. 2. *Quidam Gotteſcalchus, ex Metropolis Eccleſiæ Remorum Monaſterio, quod Orbacis dicitur, habitu Monachus, mente ferinus, quietis impatiens, & inter ſuos mobilitate noxia ſingularis, de omnibus quæ perversè tunc temporis ſenſa cognoverat, quatuor ſibi elegit Capitula, omnium penè perverſitatum illarum fœtidas & cœnulentas feces in ſe continentia, quibus ſimplicium & devotorum ſenſus pervertere, & Magiſtri ſibi nomen uſurpando, poſt ſe diſcipulos trahere, illiſque qui ad ſua vota auribus prurientes Magiſtros ſibi coacervare decertant, valeret indebitè, quoniam legitimè non poterat, vitâ religioſâ & catholicâ doctrinâ præeſſe... Quique à Monaſterio irregulariter exiens, peragratis regionibus plurimis, in Moguntina civitate, habitæ Synodo & Rabano Archiepiſcopo Libellum ſui erroris porrigens, damnatus cum literis Synodalibus ad Remorum Metropolim eſt remiſſus.* Eadem repetit *Hincmarus* in Epiſtola ad *Nicolaum I.* Non abſimilia habent Annales Bertiniani ad annum octingenteſimum quadrageſimum-nonum, excepto quòd ipſum Gallum faciunt. *Godeſcalcus Gallus quidam Monaſterii Orbacenſis, Parœciæ Sueſſionicæ Monachus & Presbyter, ſcientiâ tumidus, quibuſdam ſuperſtitionibus deditus, Italiam ſpecie religionis aggreſſus, inde turpiter ejectus, Dalmatiam, Pannoniam, Norejámque adorſus, quædam noſtræ ſaluti valde contraria, præcipuè ſub nomine Prædeſtinationis, peſtiferis dictis & ſcriptis adſtruens, in præſentia H Ludovici Germanorum Regis Epiſcopali Concilio detectus atque convictus, tandem ad Diœceſeos urbem Metropolim Remorum Durocortorum nomine, cui Ingmarus vir venerabilis præſidet, redire compellitur, &c.*

* Orbais.

* De Reichenou, in Diœceſi Conſtantienſi in Germania.

§. II.

Rabanus Gotteſcalchi errores impugnat.

Rabanus Moguntinus Archiepiſcopus, *Nottingi* Antiſtitis * ſeu Veronenſis, ſeu Vercellenſis, ſeu Brixienſis, relatione, de *Gotteſcalchi* errore circa Prædeſtinationem certior factus, eodem urgente, Opuſculum *de Prædeſtinatione* ad illum confutandum edidit, anno octingenteſimo quadrageſimo-ſeptimo. Id conſtat ex Præfatione *Rabani* ad *Nottingum*. *NUPER*, inquit, *quando ad Sereniſſimum Imperatorem Ludovicum in tranſitu expeditionis hoſtilis in pago Loganæ veniſti, & ibidem mecum locutus de hæreſi quam quidam de Prædeſtinatione Dei iniquè contendunt errantes & alios in errorem mittentes, ſermonem habuiſti, convenit inter nos, ut è Divinis, & de Orthodoxorum Patrum ſententiis aliquod Opuſculum conficerem ad convincendum errorem eorum, qui de Deo bono & juſto tam nequiter ſentiunt, ut dicant ejus Prædeſtinationem facere, quòd nec homo ad vitam prædeſtinatus poſſit in mortem incidere, nec ad mortem prædeſtinatus ullo modo ſe poſſit ad vitam recuperare: cùm Auctor omnium rerum & conditor naturarum Deus nullius ruinæ atque interitûs cauſa ſit, ſed multorum origo ſalutis.*

* Veronenſem facit Rodulphus in Vita Rabani: Vercellenſem; Chronicon Hirſaugienſe. Concilio Romano anno 846. interfuit Nottingus Brixienſis Epiſcopus.

Et

Et in Epiſtola ad *Eberardum* Comitem. *Quia divulgatum in iſtis partibus conſtat quemdam Sciolum nomine Gotteſcalcum apud vos manere, qui dogmatizat, quod Prædeſtinatio Dei omnem hominem ita conſtringat, ut etiam ſi quis velit ſalvus fieri, & pro hoc fide rectâ atque bonis operibus certet, ut ad vitam æternam per Dei gratiam veniat, fruſtra & incaſſum laboret, ſi non eſt prædeſtinatus ad vitam: quaſi Deus prædeſtinatione ſuâ cogat hominem interire, qui auctor eſt ſalutis noſtræ, non perditionis. Et jam hinc multos in deſperationem ſuimet hæc ſecta perduxit, ita ut dicant: Quid mihi neceſſe eſt pro ſalute mea & vitâ æterna laborare? Quia ſi bonum fecero, & prædeſtinatus ad vitam non ſum, nihil mihi prodeſt: ſi autem malum egero, nihil mihi obeſt, quia prædeſtinatio Dei me facit ad vitam æternam pervenire. Hæc traditio multis in iſtis partibus ſcandalum eſt, & Prædicatoribus Evangelii homines inobedientes facit, quia jam deſperantes de ſemetipſis eos reddidit. Dicitur enim ipſe Doctor veſter multa teſtimonia excerpſiſſe de Opuſculis Beatiſſimi & doctiſſimi Patris Auguſtini, quibus nititur ſuam ſententiam affirmare. Cùm memoratus Pater & Doctor Catholicus contra Pelagianos ſcribens, qui gratiæ Dei contrarii prædicatores fuerunt, defenſor ejuſdem gratiæ, non deſtructor rectæ fidei fuerit, &c.* Quem errorem ubi SS. Patrum teſtimoniis confutavit, his verbis concludit Epiſtolam: *Hæc ergo, Amice cariſſime, ideo tibi ſcripſi, ut cognoſceres quale ſcandalum de illis partibus opinio veniens in hoc populo generaverit. Et ſi quis ipſi inens apud te docet quæ rectæ fidei ſunt contraria, prohibeas eum ut ceſſet ab hac ſecta, dicisque ei: Vide frater, ne hæc licentia tua in prædicando offendiculum fiat infirmis, & tuo dogmate ne perdas eum, pro quo Chriſtus mortuus eſt, quia ſanguis ejus requiretur de manu tua.*

Lugdunenſis Eccleſia Lib. *de Tribus Epiſtolis* carpit *Rabanum*, quòd quæſtionem moverit nullatenus neceſſariam, relicto controverſiæ Capite: ac ab eo errore immunem eſſe *Gotteſcalchum* ſibi perſuaſum eſſe ſignificat. *Aſſumpſit ille*, inquit, *non neceſſariam, nec ullatenus ad rem, de qua quæritur, pertinentem diſputationem. Quæritur namque in præſenti diſceptatione, non illud, utrum impios Deus & iniquos prædeſtinaverit ad ipſam impietatem & iniquitatem, id eſt, ut impii & iniqui eſſent, & aliud eſſe non poſſent, quod nullus omnino moderno tempore dicere vel dixiſſe invenitur: Quod eſt utique immanis & deteſtabilis blaſphemia, ut Deus ſua prædeſtinatione quaſi auctor ſit impietatum & iniquitatum, aliquos impios eſſe coëgerit: ſed illud potius quæritur: utrum eos, quos veraciter omnino præſcivit proprio vitio impios & iniquos futuros, & in ſuis impietatibus atque iniquitatibus uſque ad mortem perſeveraturos, juſto judicio prædeſtinaverit, æterno ſupplicio puniendos? Auctor verò ipſius Epiſtolæ, relictâ hac ſecunda quæſtione, quæ in præſenti apud multos verſatur, contra priorem potiùs impiam opinionem laborat, & totum diſputationis ſuæ ſermonem ad hoc dirigit, quòd Deus bonus & juſtus nunquam alicui eſſe potuerit cauſa, vel origo, vel auctor iniquitatis & peccati: quod omnes (ut dictum eſt) Fideles fideliter & indubitanter fatentur. Nullam tamen eſſe divinam Prædeſtinationem erga juſtam damnationem eorumdem impiorum & iniquorum, & tantummodo in parte electorum eſſe credendam, verbis præfati Libelli, qui Hypomneſticon dicitur, affirmare contendit.* Sed *Remigius* Lugdunenſis Archiepiſcopus, libri *de tribus Epiſtolis* Auctor, *Gotteſcalchi* mentem ac ſententiam non ita perſpectam & exploratam habuit, ac *Nottingus*, *Rabanus*, & *Hincmarus* habuere, qui hunc ipſi errorem tribuunt, quem *Remigius* à nullo, moderno tempore, propugnari ſcribit. Nec etiam Prædeſtinationem impiorum ad æterna ſupplicia, propter peccata, ſecundùm ſenſum *S. Auguſtini* & *S. Fulgentii*, impugnavit *Rabanus* doctiſſimus Antiſtes, ſed Prædeſtinationem ad interitum, nullâ mentione facta peccatorum præſcitorum, quæ non ſolùm ſupplicii, ſed etiam peccati cauſa eſſet, ac ineluctabili neceſſitate homines conſtringeret, qualem olim admiſerant Prædeſtinatiani, quorum errores eo tempore ſuſcitabat *Gotteſcalchus*.

§. III.

Gotteſcalchus erroris convincitur, & damnatur à Rabano in Synodo Moguntina: indéque remittitur ad Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem, Metropolitam ſuum.

Archipræſulis religioſiſſimi & doctiſſimi cenſuram impatienter ferens *Gotteſcalchus*, viros eruditos in partes trahere conatus eſt, præcipuè *Marcaudum* ſeu *Marcuvadum* Prumienſem Abbatem, *Jonam*, & *Servatum Lupum*, illos conſulens de quæſtione recenti, quæ ipſum inter & *Rabanum* de gemina Prædeſtinatione vertebatur: cui quæſtioni duas alias addidit, ſcilicet de libero arbitrio, & de redemptione Sanguinis Chriſti. Solus reſpondit *Lupus*, ſed ita reſponſionem temperavit, ut neutri parti favere viſa ſit ipſi *Gotteſcalcho*. Id conſtat ex Epiſtola inquieti illius Monachi ad *Ratramnum* Monachum Corbeienſem ex Germania data, cujus Fragmentum edidit *Sirmondus* ad calcem Tractatus Hincmari *De non Trina Deitate.*

Denique ſunt multi, Domino donante, Magiſtri
Hac regione ſiti, ingenio locuplete periti:
Unde Palatina plerique morantur in Aula.
Ad hos, atque alios per barbara Regna locatos,
Cernua his avidus direxi Scripta diebus:
Orans magnopere dignentur ut ocyùs inde
Reſpondere mihi, ceu ſcis, vehementer egenti,
Eſtque Auguſtini his ſententia miſſa Beati,
Quam liquido exponi Auctori quadrando popoſci.
Nempe tribus horum ſtudui proprium indere ſenſum,
Marcaudo, Jona, atque Lupo rutilantibus ore,
Poſcens obnixè ſatagant ut vera referre.
. . . .
Nemo, ſed excepto quid adhuc mihi reddidit uno;
Quicùm ſit cautus, ſimul & catus, eſt moderatus:
Sic jam terna ſui librans reſponſa Libelli, *
Ut dempto neutri pleno diſcrimine parti
Congruat.

* Servati Lupi Libellus de tribus Quæſtionibus.

Congregatâ Moguntiam Synodo circa Kalendas Octobres anni Domini octingenteſimi quadrageſimi octavi, *Gotteſcalchus* Profeſſionem ſuam edidit de gemina Prædeſtinatione, quam Synodo, & illius Præſidi *Rabano* obtulit, unà cum Libello quô religioſiſſimum & eruditiſſimum Præſulem arguebat, ob impugnatam, Opuſculo ad *Nottingum*, Prædeſtinationem reproborum ad mortem ſempiternam, eùmque velut Semipelagium traducebat in quæſtionibus de libero arbitrio, & de voluntate Dei, ac redemptione Sanguinis Chriſti ad omnium ſalutem effuſi. Hæc diſcimus ex *Hincmaro* in Lib. de Prædeſtinatione, Cap. V. *His ita præmiſſis*, inquit, *ponamus quæ Gotteſcalchus ſignifer & prævius atque hujus pravæ doctrinæ modernus reſuſcitator, de primo Capitulo unde verſatur quæſtio, in Libro ſuæ viroſæ conſcriptionis Archiepiſcopo Rabano porrecto ſcribat*

dicens : Tandem, inquit, legi librum, Venerande Pontifex, tuum, in quo poſitum reperi, quòd impii quoque ſive reprobi non ſint divinitus ad damnationem prædeſtinati. *Et poſt aliquanta* : Præſcivit, inquam, illos peſſimum habituros ortum, pejorem interitum. Prædeſtinavit autem eos ad luendum perenne tormentum & ſempiternum interitum. *Et iterum poſt aliquanta* : Quia revera ſicut electos omnes prædeſtinavit ad vitam per gratuitum ſolius gratiæ ſuæ beneficium, quemadmodum Veteris & Novi Teſtamenti paginæ maniſeſtiſſimum præbent ſolerter ac ſobriè conſiderantibus indicium; ſic nimirum & reprobos quoſque ad æternæ mortis prædeſtinavit ſupplicium, per juſtiſſimum videlicet incommutabilis juſtitiæ ſuæ judicium. Inde & in Chartula ſuæ Profeſſionis ad eumdem *Rabanum* Epiſcopum ita dicit: *Ego Gotteſcalchus credo & confiteor, profiteor & teſtificor ex Deo Patre, per Deum Filium, in Deo Spiritu Sancto, & affirmo atque approbo coram Deo & Sanctis ejus, quod gemina eſt prædeſtinatio, ſive electorum ad requiem, ſive reproborum ad mortem: quia ſicut Deus incommutabilis ante mundi conſtitutionem omnes electos ſuos incommutabiliter per gratuitam gratiam ſuam prædeſtinavit ad vitam æternam, ſimiliter omnino omnes reprobos, qui in die Judicii damnabuntur, propter ipſorum mala merita; idem ipſe incommutabilis Deus per juſtum Judicium ſuum incommutabiliter prædeſtinavit ad mortem merito ſempiternam.* Cùm reprobos ad mortem æternam prædeſtinatos aſſerit propter mala merita, ſimiliter omninò ac electi per gratuitam gratiam prædeſtinati ſunt ad vitam æternam, ſignificare videtur, Deum Prædeſtinatione ſua efficere mala merita in reprobis, ſicut prædeſtinatione ſuâ efficit bona merita in electis.

Quòd verò Catholicam *Rabani* de libero arbitrio ſententiam Semipelagiani erroris incuſarit, conſtat ex eodem Libello, cujus fragmentum deſcribit *Hincmarus* Cap. XXI. *Priſci dixerunt Prædeſtinatiani*, inquit, *quòd liberum arbitrium in homine nihil ſit, ſed ſive ad bonum, ſive ad malum prædeſtinatio Dei in hominibus operetur, quoniam Deus tale in hominibus plaſmet arbitrium, quale eſt dæmonum, quod proprio motu nihil aliud poſſit velle niſi malum. Inde & Gotteſcalchus modernus Prædeſtinatianus in Libello ad Rabanum Archiepiſcopum Moguntinum dicit ad locum: De quo videlicet libero arbitrio quid Eccleſiæ Chriſti tenendum ſit atque credendum, cùm à cæteris Catholicis Patribus evidenter ſit, Deo gratias, diſputatum, tum præcipuè contra Pelagianos & Cœleſtianos à B. Auguſtino pleniùs & uberiùs diverſis in Opuſculis, & maximè in Hypomneſticon eſſe cognoſcitur inculcatum. Unde te potius ejuſdem Catholiciſſimi Doctoris fructuoſiſſimis aſſertionibus incomparabiliter inde quoque malueram niti, quàm erroneis opinionibus Maſſilienſis Gennadii, qui pleriſque præſumpſit in locis, tam Fidei Catholicæ, quàm Beatorum etiam Patrum invictiſſimis auctoritatibus, infelicis Caſſiani pernicioſum nimis dogma ſequens, reniti.* Hæc ad Rabanum *Gotteſcalchus*.

De voluntate autem Dei hæc ſcripſit in eodem Libello : *Omnes quos vult Deus ſalvos fieri, ſine dubitatione ſalvantur: nec poſſunt ſalvari, niſi quos Deus vult ſalvos fieri. Nec eſt quiſquam quem Deus ſalvari velit, & non ſalvetur: Quia Deus noſter omnia quæcumque voluit, fecit. Ipſi omnes itaque ſalvi fiunt, quos omnes vult ſalvos fieri.* Hæc refert *Hincmarus* Cap. XXIV.

Denique de morte Chriſti ita ſcripſit : *Illos omnes impios & peccatores, quos proprio fuſo ſanguine Filius Dei redimere venit, hos omnipotentis Dei bonitas ad vitam prædeſtinatos inretractabiliter ſalvari tantummodo velit: & rurſum, illos omnes impios & peccatores, pro quibus idem Filius Dei nec corpus aſſumpſit, nec orationem, ne dico ſanguinem fudit, neque pro eis ullo modo crucifixus fuit, quippe quos peſſimos futuros eſſe præſcivit, quoſque juſtiſſimè in æterna præcipitandos tormenta præfinivit, ipſos omnino perpetim ſalvari penitus nolit.* Hæc refert *Hincmarus* Cap. XXVII.

Examinati in Synodo Moguntina fuère *Gotteſcalci* errores. Ipſe præſens auditus, & à *Rabano* convictus; damnata prava dogmata; pertinax Monachus ad *Hincmarum* Metropolitam ſuum remiſſus eſt, dato ſacramento ſe in Regnum *Ludovici* nuſquam rediturum. Id anno Chriſti octingenteſimo-quadrageſimo octavo contigit, ad quem Annales Francorum Fuldenſes hæc memoriæ produnt: *Gotteſcalchus quoque Preſbyter de Prædeſtinatione Dei pravè ſentiens, & tam bonos ad vitam, quàm malos ad mortem perpetuam inevitabiliter à Deo prædeſtinatos eſſe affirmans, in Conventu Epiſcoporum rationabiliter (ut plurimis viſum eſt) convictus, & ad proprium Epiſcopum Ingmarum Remos tranſmiſſus eſt; prius tamen juramento confirmans ne in Regnum Ludovici ultra rediret.* Conſentiunt Annales Francorum Bertiniani, Chronicon Hirſaugienſe, Chronicon Hildesheimenſe, *Trithemius* in Vita *Rabani*, & *Aventinus* in Annalibus Boiorum, Lib. IV. Inter Epiſcopos qui Moguntinæ illi Synodo interfuerunt & contra *Gotteſcalchum* Sententiam dixere, celeberrimi erant *Hetti* Archiepiſcopus Trevirenſis, *Hildeboldus* Archiepiſcopus Colonienſis, *Alfridus* Epiſcopus Hildeſemienſis, *Haymo* Halberſtatenſis, *Ludericus* Bremenſis. (Ex Chronico Hirſaugienſi.) Falsò ſcripſit *Trithemius* in Vita *Rabani*, *Gotteſcalchum* palinodiam coram Patribus Moguntinæ Synodi recantaſſe. Refellitur teſtimonio *Sigeberti* in Chronico ad annum octingenteſimum quadrageſimum nonum ſcribentis : *Gotteſcalchus Hæreticus à Rabano Archiepiſcopo rationabiliter, ut multis viſum eſt, convincitur, ſed tamen in ſuo perſeveravit errore.* Refellitur luculentiùs ex Epiſtola Synodica *Rabani* ad *Hincmarum*, ex qua *Gotteſcalchi* errores, pertinaciam, & damnationem comprobatam habemus. Hîc eam ſubjicere placet : *Notum ſit Dilectioni veſtræ, quod quidam gyrovagus Monachus nomine Gotteſcalch, qui ſe aſſerit Sacerdotem in veſtra Parochia ordinatum, de Italia venit ad nos Moguntiam, novas ſuperſtitiones & noxiam doctrinam de Prædeſtinatione Dei introducens, & populos in errorem mittens : Dicens quòd Prædeſtinatio Dei ſicut in bono ſit, ita & in malo : & tales ſint in hoc mundo quidam qui propter Prædeſtinationem Dei, quæ eos cogat in mortem ire, non poſſint ab errore & peccato ſe corrigere, quaſi Deus eos feciſſet ab initio incorrigibiles eſſe, & pœnæ obnoxios in interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper in Synodo apud Moguntiam habita, ab eo audientes, & incorrigibilem reperientes, annuente atque jubente Piiſſimo Rege noſtro Ludovico, decrevimus eum cum pernicioſa doctrina ſua damnatum mittere ad vos, quatenus eum recludatis in veſtra Parochia unde primùm inordinatè receſſit, & non ſinatis eum ampliùs errorem docere, & ſeducere populum Chriſtianum : quia jam multos ſeductos (ut audivi) habet, & minùs devotos erga ſuam ſalutem, qui dicunt : Quid mihi proderit laborare in ſervitio Dei? quia ſi prædeſtinatus ſum ad mortem, nunquam illam evadam : ſi autem malè egero, & prædeſtinatus ſum ad vitam, ſine ulla dubitatione ad æternam requiem vado. Hæc ergo paucis vobis ſcripſimus, intimantes qualem ejus doctrinam reperimus : Vos etiam valebitis de ore ejus quid ſentit pleniùs audire, & quid inde agendum ſit, juſtè decernere.*

Trithemius refellitur.

Multa de hoc *Rabani*, Synodique Moguntinæ

Præſes Manguinus refellitur.

næ Judicio perperam ſcribit Præſes *Manguinus* in Diſſertatione Hiſtorica & Chronica *de Gotteſcalcho*, Capp. V. & VI. Primò *Rabanum* Judicem eſſe non potuiſſe, *L. Unica, C. Ne quis in ſua cauſa judicet.* Et *Cap. Inter querelas*, 23. *Quaſt.* 4.

R. Id falſiſſimum: nam propria & privata *Rabani* cauſa non agebatur, ſed veritatis, Fidei, Eccleſiæ. Undè tam Judex eſſe potuit *Gotteſcalchi Rabanus*, quàm *Arii Alexander*, *Neſtorii Cyrillus*, *Pelagii Auguſtinus*.

Secundò ait *D. Manguinus* hunc Conventum Placitum Regium potius fuiſſe, quàm Synodum.

R. Levis hæc exceptio: ſimul enim Placitum Regium eſſe potuit ac Synodus, in quâ, ſecundùm illorum temporum, ut & præcedentium ſeculorum morem, & de rebus Religionis, & de negotiis Reipublicæ decerneretur.

Objicit tertiò, *Gotteſcalchum* ab hac Synodo repulſum potiùs quàm judicatum, juxta Annales Fuldenſes & *Flodoardum* Lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis Cap. XXI. Alioquin contra jus omne divinum & humanum miſerabilis ille Monachus duplici ſententia & pœna mulctatus reperiretur.

R. Annales Fuldenſes & *Flodoardus*, cùm repulſum ſcribunt, damnatum non negant. Damnatum ſcribit *Rabanus*, qui id certè noverat. Repulſus itaque eſt poſt damnationem. Nec ideo duplicem propriè Sententiam ſubiit. Nam *Rabanus* & *Moguntinæ* Synodi Patres ejus errores damnarunt generatim, plenius de illis Judicium ejus Metropolitano ſervarunt; ſicut & de ejus perſona, cùm nullam in eum pœnam decreviſſent: Neque novum eſt ut à multis Synodis Hæretici damnentur; & plures Sententias ſubeant pro ſuâ pertinacia. Quotuſquiſque in Hiſtoria Eccleſiaſtica ita eſt peregrinus & hoſpes, qui neſciat primùm errores, deinde eorum Auctores, niſi ipſos ejuraverint, damnari, & à Communione removeri; nec uno duntaxat, ſed plurimis in Conciliis eorum conclamari damnationem: demum etiam corporeis pœnis addici à Præſulibus ſecundùm Canones, vel à Principibus carcere, exilio, capite quandoque plecti, cùm ſpretâ Eccleſiæ auctoritate, hæreſim prædicare ac docere non deſinunt? Id ex Arianæ, Pelagianæ, Neſtorianæ, Eutychianæ, aliarúmque hæreſum Hiſtoria compertum eſt.

§. IV.

Gotteſcalchus in Cariſiaca Synodo damnatus.

Cariſiacum vulgò Kyerſy Villa regia ſuper Iſaram in pago Sueſſionenſi

Anno octingenteſimo quadrageſimo-nono ineunte, Epiſcopi, Abbatéſque plurimi in Cariſiacum Palatium, ad Synodum Placitúmque Regium convenere, *Carolo Kalvo* Rege Francorum convocante. Adfuere *Vvenilo* Senonenſis Archiepiſcopus, *Hincmarus* Remenſis, *Fulcoinus* Morinenſium Epiſcopus, *Teudericus* Cameracenſium, *Rotadus* Sueſſionenſium, *Ragenarius* Ambianenſium, *Immo* Noviomagenſium, *Erpoinus* Sylvanectenſium, *Lupus* Catalaunenſium, *Yrminfridus* Belvacenſium, *Pardulus* Laudunenſium, *Teutboldus* Lingonenſium, *Gernobrius* Provinciæ Turonicæ Epiſcopus, *Rigboldus* Remorum Chorepiſcopus, *Vvitao* Cameracenſium Chorepiſcopus. Aderant & *Æneas* Notarius Sacri Palatii, poſtea Pariſiorum Epiſcopus, *Iſaac* Diaconus *Parduli*, poſtea Lingonenſium Antiſtes. Aderant etiam Abbates, *Raibertus* Corbeienſis, *Bavo* Orbacenſis, *Halduinus* Altivillarenſis. Ad hanc Synodum adductus *Gotteſcalchus*, auditúſque, *nihil dignum ratione vel dixit, vel interrogatus reſpondit: ſed ut abreptitius, cùm quid rationabiliter reſponderet, non habuit, in contumelias ſingulorum prorupit.* Id conſtat ex Epiſtola *Hincmari* ad *Amulum* Archiepiſcopum Lugdunenſem, prout refertur ab Eccleſia Lugdunenſi in Lib. de tribus Epiſtolis. Itaque *inventus hæreticus, atque incorrigibilis, ſicut & in Moguntina civitate, honore Preſbyterali, quem per Rigboldum Chorepiſcopum, cùm eſſet Sueſſionicæ Parochiæ Monachus, inſcio civitatis ſuæ Epiſcopo uſurpaverat potius quàm acceperat, abjectus, & pro ſua irrevocabili contumacia, ſecundùm Leges & Agathenſes Canones, & Regulam S. Benedicti, ut improbus virgis cæſus, ſicut decreverant Germaniæ Provinciarum Epiſcopi, ne aliis noceret, qui ſibi prodeſſe volebat, ergaſtulo eſt retruſus.* Ita refert *Hincmarus* in Lib. *de Prædeſtinatione*, Cap. 11. His autem verbis lata fuit à Cariſiaca Synodo in *Gotteſcalchum* Sententia:

Frater Gotteſcalch: Sacroſanctum Sacerdotalis Miniſterii Officium, quod irregulariter uſurpaſti, & in cunctis moribus ac pravis actibus, atque perverſis doctrinis, eo hactenus abuti non pertimuiſti, Judicio Spiritus Sancti, cujus gratiæ munus eſt Sacerdotale Officium, per virtutem Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, noveris tibi eſſe, ſi quo modo ſuſcepiſti, ſublatum, & ne ulterius eo fungi præſumas, penitus interdictum. Inſuper quia Eccleſiaſtica & civilia negotia, contra propoſitum & nomen Monachi conturbare contemnens, Jura Eccleſiaſtica præſumpſiſti, duriſſimis verberibus te caſtigari, & ſecundum Eccleſiaſticas Regulas, ergaſtulo retrudi, auctoritate Epiſcopali decernimus: Et ne de cætero doctrinale tibi Officium uſurpare non præſumas, perpetuum ſilentium ori tuo, virtute æterni Verbi imponimus. Executioni mandata ſententia eſt. Caſtigatus *Gotteſcalchus*, cujus canonicam emendationem Eccleſia Lugdunenſis * ipſi plus æquo favens, inhumanitati & crudelitati vertit immeritò; compulſus eſt Libellum in quo Scripturarum & SS. Patrum teſtimonia, ad ſuos errores accommodata, & in pravum ſenſum detorta, deſcripſerat, coràm Patribus, igni tradere: in ergaſtulo Cellæ Monaſterii Altivillarenſis recluſus eſt, ne aliis noceret.

* Lib. de tribus Epiſtolis.

* D'Auvilliers in Diœceſi Remenſi.

Triplicem illam pœnam, depoſitionis, verberum, & carceris, iniquitatis perperam arguit *Manguinus* Præſes. Qui ordinatus fuerat contra Canones à Chorepiſcopo alterius Diœceſeos, abſque proprii Epiſcopi licentia & dimiſſoriis literis, qui docendi & prædicandi officium abſque miſſione uſurpaverat; qui errores docuerat ac pertinaciter propugnabat; qui abſque Abbatis licentia diu fuerat divagatus; qui peccaverat in reverentiam & obedientiam ſacro Epiſcoporum Ordini, in iis maximè quæ judicium de doctrinâ ſpectant, à Monachis, ut à cæteris Chriſtianis debitam; an ille immeritò his pœnis addictus eſt? Perturbator Eccleſiaſticæ pacis, & Novator, injuſtè recluſus eſt in Monaſterio, ſi D. *Manguinum* audiamus: Quia, inquit, juxta *Ulpianum* Juriſconſultum, in *L. Aut damnum*, §. *Solent Præſides*, *ff. de pœnis*, hujuſmodi ergaſtulorum pœnæ ſunt interdictæ: *Carcer enim ad continendos homines, non ad puniendos haberi debet.* A Præſide *Manguino* quærerem, num leges prohibeant monetæ adulteratores, in carcerem detrudi, imò & gravioribus plecti pœnis? Id nequaquam Legibus vetitum reſponderet. Quantò minùs Leges vetant ſacrorum dogmatum & doctrinæ fidei corruptores in carcere detineri, cùm ut contineantur, tum ut puniantur? Hoc argumentum ad hominem contra Præſidem Clariſſimum in Curia Monetarum.

* Refellitur D. Manguin.

§. V.

§. V.

Botteſcalchus poſt damnationem in errore pertinax.

Hincmarus Remenſis Archipræſul damnatum & recluſum *Gotteſcalchum* fruſtra conatus eſt ad ſaniorem mentem revocare, datâ ad eum Epiſtola, qua SS. Patrum & præcipuè *Auguſtini* ac *Proſperi* teſtimoniis manifeſtis oſtendit, *Deum & bona præſcire & mala; ſed mala tantum præſcire; bona verò & præſcire & prædeſtinare. Unde præſcientia eſſe poteſt ſine Prædeſtinatione: Prædeſtinatio au-* B *tem eſſe non poteſt ſine præſcientia: & quia bonos præſcivit & prædeſtinavit ad Regnum; malos autem præſcivit tantum, non prædeſtinavit, nec ut perirent, ſuâ præſcientiâ compulit.* Huic autem Confeſſioni ſubſcribere *Gotteſcalchus* pertinaciſſimè recuſavit, teſte *Flodoardo*, in Hiſtoria Eccleſiæ Remenſis, Lib. III. Cap. 28.

Hincmarus de Gotteſcalcho ſcribit ad Prudentium Trecenſem.

Interim ad *Prudentium* Trecenſem Epiſcopum ſcripſit *Hincmarus*, qui à Synodo Cariſiaca abfuerat, ab eo conſilium quærens *de ſtatu & compreſſione Gotheſcalchi, intimans quod de ipſo actum vel judicatum fuerat in Synodo, quo eum recluſum tenebat judicio, & quia multis modis eum con-* C *verti tentaverit, & de moribus ac ſuperbia ipſius: & ſi in Cœna Domini, vel in Paſcha debeat eum admittere ad audiendum ſacrum Officium, vel accipiendam Communionem.* Prudentii precibus & conſilio humaniùs egit cum miſerabili Monacho *Hincmarus*, eique ſcribendæ Confeſſionis Fidei licentiam dedit, ſperans fore ut errorem tandem ejuraret.

Duplex Confeſſio Gotteſcalchi.

Duplicem Confeſſionem edidit, breviorem unam, prolixiorem alteram. In Breviori, Prædeſtinationem impiorum ad mortem æternam propter ipſorum mala merita certiſſimè præſcita propugnat, ſicut Prædeſtinationem gratuitam electorum ad vitam. D *Credo*, inquit, *& confiteor, Deum omnipotentem & incommutabilem præſciſſe & prædeſtinaſſe Angelos Sanctos, & homines electos ad vitam gratis æternam: & ipſum diabolum caput omnium dæmoniorum cum omnibus Angelis ſuis Apoſtaticis, & cum ipſis quoque hominibus reprobis, membris videlicet ſuis, propter præſcita certiſſimè ipſorum propria futura mala merita, prædeſtinaſſe pariter, per juſtiſſimum judicium ſuum, in mortem meritò ſempiternam.* Errorem ſuum callidè ac fraudulenter diſſimulavit, quô reprobos prædeſtinari à Deo non tantùm ad pœnam, ſed etiam ad cul- E pam propugnaverat in Germania, ut ex Epiſtolis *Rabani* ad *Eberardum* Comitem, & ad *Hincmarum*, ſupra laudatis compertum eſt. Hunc errorem execrari debuiſſet procax Monachus, & Epiſcopis auſcultare: ſed in eo permanſit, ut colligitur ex Epiſtola *Amolonis* Archiepiſcopi Lugdunenſis ad ipſum datâ. Noverat apprimè *Amolo* quicquid in Germania & ad Cariſiacum, in cauſa *Gotteſcalchi* geſtum erat; ejus perſpectam habebat ſententiam ex ſcriptis, non perfunctoriè, ſed accuratè perlectis & diſcuſſis, ut conſtat ex hac Epiſtola primùm edita à doctiſſimo P. Sirmondo.

* Extat & Tomo XIV. Bibliothecæ Max. PP. edit. Lugdun.

Amolonis ad Gotteſchalcum Epiſtola, qua nam ejus fuerint errores, oſtendit.

F * *Audiens ſanè*, inquit, *& agnoſcens quæ in Scriptis tuis miſiſti, & per quemdam fratrem noſtrum mihi innoteſcenda vehementiſſimè flagitaſti, diu hæſitavi utrum tibi reſpondere deberem, homini de novis contra Eccleſiam præſumptionibus, & non parvis erroribus jam dudum accuſato; & propter contumaciam, ut audio, Epiſcopalis Concilii auctoritate damnato.* Et infra. *Cum adhuc eſſes in partibus Regni Germaniæ, audivimus inprimis ſuper nomine tuo famam dolendam: quòd videlicet novitates ſereres, & ſtultas ac ſine diſciplina quæſtiones ventilares. Deinde* A *perlata eſt etiam ad nos, ſtudio Eccleſiaſticorum Virorum, quædam Scriptura tua, in qua apertiſſimè & prolixo ſermone, atque ut tibi viſum eſt, etiam teſtimoniis Scripturarum, ſive SS. Patrum, quid ſentires, ſive diceres, multipliciter executus es. Nunc quoque accepimus alia ſcripta tua non parva, quæ ad Epiſcopos, vel contra Epiſcopos, qui in Concilio damnationis tuæ adfuerunt, ſcripſiſſe vel protuliſſe videris. In quibus quantâ intentione potuiſti, de una tantum quæſtione, id eſt, de prædeſtinatione divina, quid teneas, diligenter explicare curaſti. Ita factum eſt, ut ex utraque Scriptura tuâ, ſive quam per alios, ſive quam te mittente accepimus, pleniſſimè nobis co-* B *gnoſcere videamur, in quibus quæſtionum periculis fluctues, vel, quod nimis dolendum eſt, naufragetur ſenſus tuus.* Ille ergo Archipræſul, cui res & ſenſus *Gotteſchalchi* adeo noti erant, diſertè teſtatur ipſum immaniter de divina Prædeſtinatione in damnatione reproborum ſenſiſſe, etiam poſt editas Confeſſiones. *Quarto loco*, inquit, *diſplicet nobis valde, qui tam durè & indiſciplinatè & immaniter de divina Prædeſtinatione ſentis & loqueris in damnatione reproborum, ut omnes illos, qui ad ſiniſtram ponendi ſunt in die Judicii, & cum Diabolo atque Angelis ejus pro malis meritis ſuis æterno igne damnandi, ita ſint divinitus ad interitum prædeſti-* C *nati, ut eorum prorſus nullus aliquando potuerit, nullus poſſit ſalvus eſſe, &c.*

Quinto loco non minus deteſtamur & horremus, quod ita exarſiſti adverſus eos qui æterno interitu ſunt digni, ut dixeris eos tam irrevocabiliter & incommutabiliter perditioni eſſe prædeſtinatos, ſicut Deus ipſe incommutabilis & inconvertibilis eſt: & Epiſcopos ad quos ſcribis, quaſi miſericorditer adhortaris, ut hoc prædicent populis, ut quia jam præfinitam damnationem evadere non poſſunt, ſaltem aliquantulum Deo ſupplicent, & humilientur, ut ſtatutas eis vel modicum mitiget & leviget pœnas. Obſecro, ubi hæc unquam in Scripturis Sacris legiſti? Ubi in Sanctis & D *Catholicis Eccleſiæ Doctoribus inveniſti? Cur non ſimiliter Diabolum & Angelos ejus exhortaris, ut quia ſtatutam damnationem evadere non potuerunt, jam nunc interim orent & deprecentur Dominum, ut eis mitiores & tolerabiliores fiant æternæ pœnæ? Aut quid amplius iſtis relinquis, quos ſimiliter irrevocabili ſententia damnatos aſſeris?* Flagitioſam ergo opinionem ſuam de prædeſtinatione reproborum ad interitum, quæ neceſſitatem imponeret, adeóque prædeſtinatio eſſet non ad pœnam tantùm, ſed ad culpam, diſſimulavit *Gotteſcalchus* in utraque E Confeſſione ſua, ſed eam tamen invictâ pertinaciâ ſemper propugnavit.

Mauguinus Præſes refellitur.

Falsò itaque ſcribit Præſes *Mauguinus* Diſſertationis Cap. XI. *Gotteſchalcum* non aliter de prædeſtinatione reproborum ad interitum ſenſiſſe, quàm SS. *Auguſtinum* & *Fulgentium*, alióſque antiquos Patres, quorum allatis ſententiis in fine brevioris Confeſſionis ait: *Sic ergo cum iſtis Electis Dei & Catholicis credo & confiteor, prout divinitus afflatus, animatus, armatus adjuvor.* Patres quidem laudavit in utraque Confeſſione, ſed ipſorum verba in alienos ſenſus detorquebat, & erroribus ſuis accommodabat, quod Hæreticis omnibus ſolemne eſt.

F Sed & alia errorum Capita pariter propugnaſſe *Gotteſchalcum*, licet ambabus in Confeſſionibus diſſimulaverit, conſtat ex eadem *Amolonis* Epiſtola. *Inprimis*, inquit, *diſplicet nobis valde quod dicis & aſſeris, Neminem perire poſſe Chriſti Sanguine redemptum. Hoc enim dictum dupliciter Fidei Catholicæ adverſatur: ſi aut neminem ex numero Chriſtianorum, poſtquam ſemel in Chriſto baptizatus, & particeps redemptionis Chriſti effectus eſt, perire poſſe confirmas, contra Apoſtolum apertiſſimè prædicantem & conteſtantem:* Quoniam iniqui Regnum Dei non

poſſidebunt

» poſſidebunt : *& quoniam qui illa vel illa crimina*
» *admiſerint*, Regnum Dei non conſequentur, &
» non habent hæreditatem in Regno Chriſti & Dei,
inter quos etiam illi ſunt negatores Chriſti, de quibus
» *ipſe terribiliter teſtatur* ; Quicumque negaverit me
» coram hominibus, negabo & ego eum coram
» Patre meo qui eſt in cælis : *Et illi infructuoſæ fi-*
» *dei, de quibus ait* : Non omnis qui dicit mihi,
» Domine, Domine, intrabit in Regnum cælo-
rum : *Sed & illæ fatuæ Virgines, quæ non ſumpſe-*
runt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus, quibus
» *clauſâ januâ Regni, dicturus eſt* ; Amen dico vo-
» bis, neſcio vos. *Aut ſi non credis omnes qui vera*
Fide & devotione per Baptiſmi gratiam regeneran-
tur, Chriſti eſſe Sanguine redemptos, immo in Chri-
ſti Sanguine baptizatos, licet poſtea plurimi ex eis
vel per hæreſes, vel per alia diverſa crimina pereant,
manifeſtiſſime contrarium eſt B. Paulo Apoſtolo di-
» *centi* : Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Je-
» ſu, in morte ipſius baptizati ſumus : *Et B. Joan-*
» *ni ſimiliter de eodem Domino conteſtanti* : Qui dile-
» xit nos & lavit nos à peccatis noſtris in ſangui-
» ne ſuo... *Itaque juxta Fidem Catholicam & Apo-*
ſtolicam, Propheticam & Evangelicam, omnes iſti
fideliter ad Baptiſmum Chriſti accedentes, non uti-
que alio pretio, ſed Chriſti Sanguine redempti ſunt.
Sed cum plurimi ex eis eamdem gratiam in ſe irri-
tam fecerint, & idcirco in æternum pereant : qua ra-
tione verum eſt neminem perire poſſe Chriſti Sangui-
ne redemptum?

Secundo loco diſplicet nobis valde, quia veriſſima & ſacratiſſima Eccleſiæ Sacramenta, videlicet Exorciſmi & Baptiſmi, Chriſmatis, & Euchariſtiæ, ac Manus Impoſitionis, perfunctoriè & fruſtratoriè omnibus qui poſt perceptionem eorum pereant, dari confirmas, dum eos Sanguine Chriſti, ſine quo ipſa Myſteria, jam non Myſteria, ſed quædam velut vacua & inania ludibria ſunt habenda, redemptos negas : cum e contrario Apoſtolus & veritatem redemptionis Chriſti, & verum divinorum Myſteriorum effectum, etiam in eis qui irreparabiliter pereunt, doceat eſſe collata, &c.

Gotteſchalci hæreticum ingenium.

Hæreticum ingenium, & petulantiſſimus faſtus *Gotteſchalci* in prolixiori Confeſſione ſe produnt. Ubi enim prædeſtinationem reproborum ad pœnam pluribus confirmavit, in Judices ſuos bacchatur, Præſuléſque religioſiſſimos & doctiſſimos *Lethali hæreſeos errore* teneri ait. *Cæterum*, inquit, *ſi attritâ fronte, ac ſine ullo permanentes pudore, in falſitate malunt perſiſtere, quam recedere à tanto, ut oportuerat, errore, viderint ipſi quò ſe perditi vertant. Te precor, Domine Deus, gratis Eccleſiam tuam cuſtodias, ne ſita diutius eam falſitate pervertant, hæreſeóſque ſuæ peſtifera de reliquo pravitate ſubvertant, licet ſe, ſuóſque ſecum, lugubriter evertant. Ego vero gratis edoctus ab ipſa veritate... Hic evidenter expreſſam de Prædeſtinatione tuâ Fidem Catholicam fortiter teneo, veraciter patentérque defendo : & quemcumque contraria dogmatizare cognoſco, tanquam peſtem fugio, & tanquam hæreticum abjicio... Porrò conſlictum cujuſlibet eorum, ſi ſemel his lectis & intellectis cedere noluerit, & inſtar Pharaonis induratus, hæretico videlicet more, tam manifeſtæ veritati acquieſcere contempſerit, ſecundum conſilium, vel potius præceptum Apoſtoli, jam mihi vitandum cenſeo.*

Publicum deinde Conventum ſive Synodum ſe exoptare ſignificat, in quâ diſputare liceret ; quod Hæreticis ſolemne ſemper fuit. *Attamen*, inquit, *propter minùs peritos, & ob id ab eis inlectos, & niſi corrigantur, perditos, optarem publicum, ſi tibi, Domine placeret, fieri Conventum : quatenus adſtructâ palam veritate, & deſtructa funditus falſitate, gratias ageremus communiter tibi.* Tum Eccleſiæ auctoritate poſthabitâ, id unum optat ad opinionem ſuam confirmandam, ut ſibi concedatur coram ipſo Rege, & frequenti Pontificum, Sacerdotum, ac Monachorum cœtu, *quatuor doliis uno poſt unum poſitis, atque ferventi ſigillatim repletis aqua, oleo pingui, & pice, & ad ultimum accenſo copioſiſſimo igne, liceret ſibi in ſingula introire, & ita per ſingula tranſire, donec Deo dexteram præbente, valeret ſoſpes exire.*

Quod examen aquæ calidæ & frigidæ, licet eo ævo fuerit in uſu, & nedum fuerit ab Epiſcopis omnibus improbatum, ut conſtat ex Epiſtola XXXIX. Hincmari ad *Hildegarium* Meldenſem Epiſcopum, qui ipſum ea de re conſuluerat, & in Opuſculo adversùs *Hincmarum* Laudunenſem, Cap. 43. ex Capitularibus *Caroli Calvi*, Tit. 39. Cap. 3. & 7. & Continuatore *Aimoini* : tamen Deum tentare qui illud exoptaret, aut poſtularet, quod ſolâ Principis, aut Judicum Sententiâ indictum ſubeundum erat, Doctoribus perſuaſum fuit. Quamobrem ſuperbâ nimis confidentiâ Gotteſchalcus examen illud ſeu *Judicium Dei*, (ut tunc vocabatur) expetiit, Judice *Rabano* in Epiſtola ad Hincmarum. *Hoc autem*, inquit, *quod idem Erroneus, quaſi ad Deum loquens, petit examen ignis, ut per illud veritas ejus fidei immo perfidiæ comprobetur, magis mihi videtur ex elatione cordis prolatum eſſe, quam ex conſtantia fidei, &c.*

Ab Amolone reprehenſus acriter Gotteſchalcus.

Gotteſchalci temeritatem ac ſuperbiam pro meritis caſtigat *Amolo* Lugdunenſis Archiepiſcopus in Epiſtola ſuperiùs laudata. *Duo prorſus gravia mala*, inquit, *in tuis nobis moribus plurimum diſplicuerunt. Unum, quòd Sacerdotes Dei & Rectores Eccleſiarum, tantis injuriis, & convitiis, & maledictis laceras, tanto deſpectu & contumaciâ conculcas, utique ſpiritu erroris & ſuperbiæ miſerabiliter deceptus, ut omnino nihil Chriſtianæ patientiæ, nihil Chriſtianæ reverentiæ habere videaris. Nam inter cætera, omnes qui inſaniæ ſenſuum tuorum zelo fidei reſiſtunt, hæreticos appellare non metuis, eóſque à bono & erudito viro, atque Catholico Epiſcopo, Rhabanicos nuncupare præſumis. Nec times Deum, quòd in tales & tantos diaboli laqueos per vanam inſtabilitatem mentis & corporis, & vaniorem curioſitatem atque arrogantiam incidiſti. Nec erubeſcis, quòd in tot erroribus & mendaciis ab omnibus ubique deprehenderis & confutaris. Nec doles, quòd ecce tot annis à corpore Eccleſiæ, juſtæ ſeveritatis damnatione, precibus, atque omni bonorum contubernio & ſolatio fraudatus, remanſiſti velut ſtirps inutilis, & palmes aridus igni deſtinatus. Sed adhuc inſuper os tuum maledictione & amaritudine plenum eſt : & converſus in arcum pravum, non pro Domino, ut putas, ſed Eccleſiam Matrem tuam, ejúſque Præſules Patres tuos, ſacrilegâ audaciâ contemnens, adversùs Dominum jacularis. Alterum verò malum eſt in moribus tuis, quòd in omnibus quæ dicis & ſentis, ſicut Scriptura tua declarat, nullum omnino hominum, more bonorum, piè & humiliter deprecaris, nullius te ſenſui & Auctoritati ſubmittis, nec dicis, quod ſæpè ſolet & debet pietas dicere : Obſecro, bone vir, aut bone frater, ſi in his, quæ dico, aliquatenus erro, ferto infirmitatem meam, inſtruito ignorantiam meam, & probabis obedientiam meam. Sed ita te ſenſui tuo credis, & in ipſa veritate ſpeculari & contemplari gloriaris, ut in Scriptis tuis nec Deo ipſi ſupplices, ut tibi quod melius eſt, revelet.*

Præſes Mauguinus refellitur.

Mauguinus Præſes, Cap. XXII. Diſſertationis, reſpondet, *Amolonis* Epiſtolam, non contra germana Scripta *Gotteſchalci*, ſed adversùs fictitios illi adſcriptos Libellos, fraudulentâ *Hincmari* nequitia ad *Amolonem* miſſos, editam, anno octingenteſimo quinquageſimo-ſecundo. Id

autem ſibi conficere videtur his argumentis. 1. Quòd in ergaſtulum retruſus eſſet *Gotteſchalcus*, ab omnium Communione præciſus, ſub ditione & poteſtate *Hincmari*, ipſiúſque ſatellitum, ut nemini colloqui, nihilque ſcribere poſſet, niſi quatenus *Hincmaro* expedire videretur. 2. Quòd Scripta, quæ innotuere *Amoloni*, nullo modo doctrinam miſerabilis illius Monachi ſapiant, nihilque ſimile in gemina ejus Confeſſione contineatur, neque *Hincmarus* quid ſimile ab eo ſcriptum vel aſſertum referat. 3. Quia non eâ temeritate, ſeu veriùs inſaniâ, ſcripſiſſet ad *Amolonem*, ut Eccleſiæ Præſules conviciis & maledictis laceraret. 4. Quia ea Scripta, qualia *Amoloni* fuere nomine *Gotteſchalci* exhibita, non erant in ipſius poteſtate: ea quæ habuerat, ſuis manibus in flammam projicere fuerat coactus poſt Synodum Cariſiacam, teſte Eccleſia Lugdunenſi, in lib. *de tribus Epiſtolis*, Cap. 25.

Sed hæ planè futiles ſunt objectiones. Retruſus *Gotteſchalcus* Confeſſionem geminam ſcripſit, quidni & alia? In cuſtodia detinebatur non adeo tetra, qualem Præſes Clariſſimus fingit: nec ſemper imminebat ipſi *Hincmarus*, aut ejus ſatellites: & miſerabilis licet Monachus, ingenio & arte, quibus pollebat, obtinere potuit ab aliquo chartam & calamum ut pro ſuarum opinionum defenſione ſcripturiret. Quid ſi ipſe *Hincmarus* ipſi permiſit ut ad *Amolonem* ſcriberet, cujus adeo nota ipſi erat ſanctitas, eruditio, integritas, animus à præjudiciis liber, ut trahi non poſſet in partes à *Gotteſchalco*? Fruſtra enim jacitur rete ante oculos pennatorum: E re Eccleſiæ, veritatis, imò & famæ ſuæ eſſe judicavit prudentiſſimus *Hincmarus*, ut magis innoteſcerent *Gotteſchalci* errores, quos in geminâ Confeſſione diſſimulaverat. Quamobrem paſſus eſt ut ſcriberet, ſcriptáque mitteret ad *Amolonem*. Plura præterea in Symmiſtarum ipſius manibus volitabant: multos enim trahere conatus fuerat, ac revera traxerat in partes; multis proprium indere ſenſum ſtuduerat, ſicut priùs *Marcaudo*, *Jonæ*, atque *Lupo*: nec omnia Scripta ſua coactus fuerat igni tradere, ſed *Libellum* dumtaxat, *in quo Sententias Scripturarum, ſive Sanctorum Patrum ſibi collegerat, quas in Concilio offerret* (inquit Auctor libri *de tribus Epiſtolis.*) Scripta quædam ab ipſo *Gotteſchalco*, quædam ab aliis ad ſe miſſa teſtatur *Amolo*, ut planè ineptum ſit aſſerere ipſum non ſcripſiſſe. *Ita factum eſt, ut ex utraque Scriptura tuâ, ſive quam per alios, ſive quam te mittente accepimus, pleniſſimè nobis cognoſcere videamur, in quibus quæſtionum periculis fluctuet, vel, quod nimis dolendum eſt, naufragetur ſenſus tuus.* Gotteſchalci prolixiori Confeſſioni congruunt illa in Præſules convitia, ejúſque temeritatem, aut veriùs inſaniam ſatis probant, quæ ſuperiùs ex illa delibavimus. Inſignis calumnia eſt, *Hincmarum* aſſerere falſorum Libellorum Auctorem, quos *Gotteſchalci* nomine ad *Amolonem* miſerit. Aliam longè fuiſſe *Hincmari* indolem teſtatur *Lupus* Abbas Ferrarienſis Epiſtola XLII. ad ipſum datâ. *Non ſum*, inquit, *neſcius, cùm tantis divinæ gratiæ muneribus abundetis, ultro vos cogitare apud Principem juvandi bonos facultatem divinitus accepiſſe, ut quod in ſe non habent, in vobis poſſideant, & remunerandæ veſtræ induſtriæ materiam præbeant. Nobilitatem veſtræ generoſitatis ornat eruditio ſalutaris, altiùs licèt officii commendat religio profeſſionis. Hæc veſtræ Celſitudini non arrogantiæ vitio, ſed amicitiæ ſtudio ſcripſi: ut quoniam in vobis & nobilitas & ſapientia convenerunt, quantum hæc ſocietas valeat etiam nolentibus emineat, qui ipſa quoque Lumina Eccleſiæ obſcurare contendunt.*

Denique falſum eſt quòd D. *Mauguinus* tam confidenter aſſerit, *Hincmarum* nihil ſimile exprobraſſe *Gotteſchalco*, iis quæ ipſi tribuit *Amolonis* Epiſtola. Clariſſimum Præſidem ipſe refellit *Hincmarus* Epiſtola XVII. ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum, in quâ ſic ejus errores enumerat. * *Dicit quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt, quoniam ſicut Deus quoſdam ad vitam æternam, ita quoſdam prædeſtinavit ad mortem æternam. Dicit quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt: Quoniam non vult Deus omnes homines ſalvos fieri, ſed tantum eos qui ſalvantur; omnes autem ſalvari, quoſcumque ipſe ſalvare voluerit; ac per hoc, quicumque non ſalvantur, penitus non eſſe voluntatis illius ut ſalventur. Quoniam ſi non omnes ſalvantur, quos vult Deus ſalvos fieri, non omnia quæcumque voluit fecit: & ſi vult quod non poteſt, non omnipotens, ſed infirmus eſt, &c. Dicit quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt, quòd non pro totius mundi redemptione, id eſt, non pro omnium ſalute & redemptione Dominus & Salvator noſter Jeſus-Chriſtus ſit crucifixus & mortuus, ſed tantum pro his qui ſalvantur. Dicit quoque modo, diſpari traditione, ſed pari errore, quod & veteres Prædeſtinatiani dixerunt, exponens ſententiam Apoſtoli Petri;* Eum qui emit eos, negantes: *Baptiſmi*, inquit, *Sacramento eos emit, non tamen pro eis crucem ſubiit, neque mortem pertulit, neque ſanguinem fudit. Quòd autem baptiſmi perceptio redemptio nuncupatur, Doctor Gentium manifeſtè fatetur*: Nolite contriſtare, *inquit*, Spiritum Sanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis. *At illa quæ propria & ſpecialis eſt ſolorum omnium electorum, quam eis tantummodo crucifixus impertivit pius Redemptor ipſorum, ſicut à præteritis, ita nimirum à præſentibus, natos & naſcituros, vivos & mortuos, videlicet omnes pariter electos redemit, eruit, abluitque peccatis. Ipſi prorſus, ipſi ſunt Mundus, pro quo paſſus eſt Dominus, ut ipſe dixit*: P[illegible]s quem ego dedero, caro mea eſt pro mundi vita. *Item alibi idem Gotteſchalcus ſcribit: Abſit procul à me, ut vel illud ſolummodò velim ſomniare, nedum ſemel ſuſurrare, ut ullum eorum perpetualiter ſecum periturum antiquus rapere valeat Anguis, pro quibus redimendis tam pretioſus Deo Patri Domini noſtri Filii ſui fuſus eſt Sanguis. Amen.* Et item loquens ad Deum: *Clares itaque ſatis aperte, quòd nullus tibi perit, quiſquis redemptus eſt per Sanguinem crucis tuæ.* Hincmarum autem *Gotteſchalco* nihil affingere, ex eo conſtat, quòd paratum ſe eſſe ſcribat ad eum Romam mittendum, ut per ſe doctrinæ illius periculum faciat Summus Pontifex.

* Apud Flodoardum lib. III. cap. XIV.

Eoſdem errores *Gotteſchalci* commemorat Epiſtolis XXIV. & XXV. ad *Egilonem* Archiepiſcopum Senonenſem. Et quidem in poſtrema iſta, de Erronis illius opinione circa prædeſtinationem & reprobationem ita ſcribit: *Liberi arbitrii opera ſive bona ſive mala, nihil valere ad meritum, ſed ſive ad vitam, ſive ad mortem cuncta Dei prædeſtinationem agere, ab iſta prava doctrina enucleatur: à qua & reprobis tollitur meritum damnationis, & juſtis meritum aufertur ſalutis: ac per hoc, nec illi juſtè damnantur, qui juſti eſſe non poſſunt: nec iſti juſtè remunerantur, quia aliud quàm juſti eſſe non poſſunt.*

Ex iiſdem Epiſtolis diſcimus, quomodo *Gotteſchalcus* in Altivillari Monaſterio recluſus ſcribere potuerit, ope ſcilicet *Gumberti* Monachi nebulonis & dyſcoli, quem in partes traxerat; de quo ita ſcribit Hincmarus: *Nuntiatum eſt mihi de Cella noſtra quæ vocatur Altumvillare, Monachum noſtrum nomine Gumbertum aufugiſſe cum libris, & veſtimentis, & caballis, & aliis etiam quæ furari potuit. Qui ſæpe pro ſuis negligentiis regulariter*

ter correptus fuit : & quia ſæpe Gotteſchalco furtim ſe conjunxerat, & literas ei dederat, & ab eo acceperat, ſecundum Regulam in gravioribus culpis miſſus fuit, & dicitur illius perverſâ doctrinâ depravatus. Et ſicut mihi dictum eſt, quaſi ipſius Gotteſchalci Reclamationem vult perferre ad Dominum Apoſtolicum, &c. Quod autem abſque libris ſcribere potuerit, nihil mirum, cùm memoria plurimùm valeret, de cujus vi incredibili ad *Nicolaum I.* ita ſcribit Hincmarus : *Non ſolum Scripturas ad ſuum ſenſum violenter inflexas, ſed Catholicorum dicta detruncata per totum diem ſine reſpiratione aliquâ prævalet memoriter decantare. Unde non ſolum Idiotas in admirationem ſui abducere, verùm & ſciolos, & incautos, atque Zelum Dei, ſed non ſecundum ſcientiam, habentes, in ſententiam ſuam ſolitus erat traducere.*

Diſcimus præterea ex Epiſtolis *Hincmari* ad *Egilonem*, carcerem ipſius durum & acerbum adeo non fuiſſe, ut ſcribit D. Mauguinus. *Quicquid*, inquit, * *Fratres in cibo & in potu habemus, hoc ei quotidie ſine ulla negligentia miniſtratur : veſtimenta illi ad ſufficientiam offeruntur, ſi vult ille accipere : ligna ad focum faciendum illi ſufficienter dantur. In manſione in qua degit, caminatum habet, & neceſſarium. Lavacra illi non denegantur : Sed poſtquam in eamdem manſionem intravit, non ſolum corpus lavare noluit, verùm nec manus, nec faciem. Antea enim, ſicut illi teſtantur inter quos converſatus erat, turpiſſimus, & adhuc quantùm poteſt in ſua turpitudine manet. Et ſciatis quia maxima nauſea in iſta Eccleſia commovebitur, ſi ad Synodum venire juſſus fuerit, aut de ipſa cuſtodia abſolutus exiterit.*

* Epiſt. 25.

§. VI.

Duas in partes ſciſſa eſt Eccleſia Gallicana, aliis Gotteſchalcum impugnantibus, aliis ejus Patrocinium ſuſcipientibus, non tamen erroris.

Opuſculum Hincmari contra Gotteſchalcum, ad Recluſos & ſimplices ſuæ Diœceſeos.

I. Cùm *Gotteſchalcus* geminam Confeſſionem edidiſſet, *Hincmarus* gregi ſuo invigilans, metuénſque ne multos præſertim ex Ordine Monaſtico traheret in partes, Opuſculum contra ejus errores ad Recluſos & ſimplices Remenſis Diœceſeos ſcripſit. Quod ubi in lucem editum eſt, illud cenſura liberiori perſtrinxit *Ratramnus* Corbeienſis Monachus, in Epiſtola ad Amicum, ipſum arguens quòd *S. Fulgentii* Sententiam non rectè expoſuiſſet, & quòd Libellum *De Induratione Pharaonis* perperam S. Hieronymo tribuiſſet, ejúſque fuiſſet auctoritate deceptus. Lucubrationem ſuam cum gemina Confeſſione *Gotteſchalci*, & Ratramni Epiſtola, miſit ad *Rabanum Hincmarus*, qui Opus approbavit, *Ratramni* Cenſuram carpſit, ut conſtat ex Epiſtola poſteriori ejuſdem *Rabani* ad *Hincmarum*.

Prudentius Trecenſis de quæſtionibus à Gotteſchalco motis ſcribit, ac ſpecie tenus ipſi favet.

II. *Prudentius* Trecenſis Epiſcopus Opuſculum compoſuit de Quæſtionibus quas *Gotteſchalcus* moverat, quod SS. Patrum defloratas iis de argumentis complectebatur Sententias; illúdque Synodi Pariſienſis, anno octingenteſimo quadrageſimo-nono congregatæ conſenſu emiſit in publicum, & *Hincmaro* atque *Pardulo* Epiſcopo Laudunenſi deſtinavit. In eo Deum peccati auctorem non eſſe, nec aliquem ad peccandum compellere propugnabat; cogere tamen prædeſtinatione ſuâ peccatores in interitum ire, ſicut electos prædeſtinatione ſuâ ad præmium æternum perducit, ut refert *Rabanus* in Epiſtola ad *Hincmarum*. Ea *Prudentii* aſſertio toto cælo diſtabat ab errore *Gotteſchalci*, ſed eumdem tamen loquendi modum uſurpabat, quem ille in duplici Confeſſione. Unde *Rabanus* ei ſe aſſentiri non poſſe ait, quòd Scriptura Sacra non ita loquatur. De morte Chriſti pro omnibus non diſſentit ab Apoſtolo, & à *S. Auguſtino*, ſed pro ſolis Fidelibus mortuum catenus propugnavit, quia ad eos dumtaxat fructus mortis ejus per Baptiſmum & cætera Sacramenta derivatur. in Epiſtola ad *Hincmarum* & *Pardulum* Epiſcopos *S. Auguſtini* doctrinam meritis laudibus extollit, ut *Sanctarum Scripturarum auctoritati in omnibus concordiſſimam; quarum abſtruſa nullus Doctorum ſcrupuloſius rimatus, diligentius exquiſierit, verius invenerit, veraciùs protulerit, luculentiùs enodaverit, fideliùs tenuerit, robuſtiùs defenderit, effuſiùs diſſeminaverit.* Hortatúrque illos Antiſtites eam ne impugnari permittant : *Cùm eam & Apoſtolicæ Sedis Sublimitas, & totius Eccleſiæ Catholicæ unitas auctoritate concordiſſima approbarint ac roborarint.* Illius Opuſculi *S. Prudentii* exemplar penes ſe habebat *P. Sirmondus* ex MS. Codice *S. Arnulphi* Metenſis, illúdque Collegio ſuo Claromontano reliquit. Jam verò in Bibliotheca Patrum editum eſt. Lege quæ in Synopſi Artic. XVI. Cap. III. de *Prudentio* & ejus doctrina diximus.

Lupus Ferrarienſis de his quæſtionibus cum Rege Carolo Calvo Collationem habet.

III. Eodem anno, menſe Decembri, *Lupus* Abbas Ferrarienſis cum Rege Chriſtianiſſimo *Carolo Calvo* collationem habuit Avarici Biturigum de tribus quæſtionibus, quæ jam totam Eccleſiam Gallicanam commovebant, ſcilicet de prædeſtinatione, de liberio arbitrio, & de redemptione Sanguinis Chriſti; & quod in divinis Literis didicerat, & in maximis Auctoribus invenerat, ejus Majeſtati ſtrictim aperuit : ut ipſe teſtatur in Epiſtola ad eumdem Regem.

Libellum edit de tribus Quæſtionibus.

Hujus Libelli ſumma.

IV. Anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo, idem *Lupus* qui & Servatus appellatus eſt, Libellum de *tribus Quæſtionibus* edidit. In Præfatione cauſam aperit quâ impulſus ad ſcribendum eſt. *Cùm*, inquit, *poſt devictas perſecutiones, & falſas opiniones jam inde ab Incarnatione Domini exortas* DCCC. XLIX. *ab eadem Incarnatione agente annum Eccleſia in pace quam & reliquit Servator cum ea futurus uſque ad conſummationem ſeculi, comperiſſem primùm in Italia, deinde in Gallia, ſi non concuti fidem, turbari certè quorumdam intentionem, quod de libero arbitrio, & de Prædeſtinatione bonorum & malorum, ac de Sanguinis Domini taxatione, vulgò quædam inaudita jactarentur : harum rerum, qui per ſe non poſſent, optavi ut per me fierent certiores.*

In prima Quæſtione, ſtatuit homines habere ex Adam liberum arbitrium, non ad bonum & ad malum, quale ipſe à Conditore accepit, ſed quale ſponte in ima vergens elegit, & peccando commeruit, hoc eſt, ad malum liberum; ad bonum autem, ſi tamen id nobis divino munere contigerit, Dei gratiâ liberandum. Liberum arbitrium congenitum & omnino inamiſſibile illud eſſe ait, (ex *S. Auguſtino*) quo beati eſſe volunt etiam hi, qui ea nolunt, quæ ad beatitudinem ducunt. Apoſtolicæ Sententiæ, *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, Auguſtinianas tres expoſitiones affert. I. Quòd velit omnes ſalvos fieri, qui ſalvantur. Quo elocutionis genere uſus eſt & *S. Joannes* dicens : *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Non quod fidei luce omnes in hunc mundum venientes illuminet, ſed quòd, qui illuminantùr, non ab alio quam ab ipſo illuminentur. Hoc vocabulum, *omnes*, non ſemper univerſitatem generaliter, verùm aliquandò exceptionem quamdam particulariter comprehendere, ut conſtat ex hac Apoſtoli ſententiâ : *Sicut ego per omnia omnibus placeo.* Solis

enim fidelibus placebat, non infidelibus. II. Quòd ex omni hominum genere Chriſtus colligat ad ſalutem. Eodem ſenſu dictum Lucæ II. *Væ vobis Phariſæis, qui decimatis omne olus:* Non quòd omne olus toto terrarum orbe decimarent, ſed omne genus olerum. III. Quòd Deus velle nos faciat omnes homines ſalvos fieri: ſicut Spiritus poſtulare dicitur pro nobis (*Rom.* 8.) quia poſtulare nos facit.

In ſecunda Quæſtione, ſtatuit Prædeſtinationem nunquam eſſe ſine præſcientia; præſcientiam eſſe plerumque ſine Prædeſtinatione, quia crimina perverſorum præſcit Deus, quæ utique ut ſe facturum non prædeſtinavit, ita nec fecit. Prædeſtinationem reproborum ad pœnam adſtruit, quam pleróſque immeritò horrere ait. *De his*, inquit, *Prædeſtinationem Dei dici horrent plerique, atque refugiunt: in quibus & quædam præclara Præſulum Lumina, ſcilicet ne credatur Deus libidine puniendi aliquos condidiſſe, & injuſtè damnare eos, qui non valuerint peccatum, ac per hoc nec ſupplicium declinare. Qui ſi attenderent, ſicut in Adam illo voluntate peccante omnes peccaverunt: ita priùs illo abſque vitio exiſtente, omnes abſque vitio extitiſſe. Deum autem non homini neceſſitatem caſûs intuliſſe, poteſtatem tamen permiſiſſe: Ipſum verò, utpote Qui fecit* » quæ futura ſunt; & qui vocat quæ non ſunt tan» quam ea quæ ſunt; *& caſum præſciſſe, & quid caſum ſequeretur, conſtituiſſe; ut videlicet genus humanum ſuâ ſponte corruptum, nec totum propter miſericordiam damnaretur, nec totum propter juſtitiam ſalvaretur: nullam paterentur caliginem, Deum quos rectos origine condidit, voluntas propria vitiavit, quos non liberat clementiâ, ſic punire judicio, ut non ipſe, verùm ipſi convincantur ſuæ damnationis auctores.* Diſerto S. Auguſtini teſtimonio doctrinam iſtam confirmat, in *Enchiridio*, Cap. centeſimo: *Hæc ſunt magna opera Domini, exquiſita in omnes voluntates ejus: & tam ſapienter exquiſita, ut cùm Angelica & humana creatura peccaſſet, etiam per eamdem creaturæ voluntatem, quâ factum eſt quod Creator noluit, impleret ipſe quod voluit, bene utens & malis tanquam ſummè bonus, ad eorum damnationem quos juſtè prædeſtinavit ad pœnam, & ad eorum ſalutem quos benignè prædeſtinavit ad gloriam.* Sed Prædeſtinationem reproborum ad pœnam *Lupus* ad mentem *Gotteſchalci* non propugnavit, quæ ſcilicet pereundi ac peccandi neceſſitatem illis imponeret, ut ex illius verbis compertum eſt: unde nec eum ſuæ ſententiæ plenè congruere *Gotteſchalcus* ipſe agnovit.

In tertia Quæſtione, Chriſtum pro omnibus hominibus mortuum eodem ſenſu aſſerit, quô Deum velle omnes ſalvos fieri, ſuperiùs expoſuit. Probabiliter tamen dici poſſe, mortuum pro omnibus Chriſtum, qui ejus fidei Sacramenta; ſive ſervaturi ſive non ſervaturi ſuſcipiunt. Pro ſervaturis, nulli id eſſe poſſe ambiguum: pro non ſervaturis, Apoſtolum idoneum eſſe auctorem (1. Cor. 8.) *Peribit infirmus in tua ſcientia frater, pro quo Chriſtus mortuus eſt.* Tum ſe non admodum iis repugnare ſignificat, qui Sanguinem Chriſti etiam reprobis prodeſſe aſſirmant. *Verùm*, inquit, *hoc quidam velut blaſphemum vehementer execrantur, & damnant; quod derogetur plurimùm Redemptori, niſi generaliter omnes redemerit. Nos autem ſalvâ fide..., ita cauſam in medio relinquamus, ut ſi quilibet eumdem Sanguinem Redemptoris prodeſſe aliquid etiam perditis valeant demonſtrare, non ſolùm reſiſtamus nihil, verumetiam libenter in eorum ſententiam tranſeamus.* Tum ſubdit *S. Joannis Chryſoſtomi* teſtimonium ex Homilia quartâ in Epiſtolam ad Hebræos, quo mortuum etiam pro reprobis Chriſtum diſertè aſſerit. *Verùm*, inquit, *ne me irridendum & reſpuendum pronuntient, quibus placet omnes, ſive bonos, ſive malos indifferenter à Chriſto redemptos, ponam unum, quod cum eis faciat, teſtimonium, & eos omnes, ut opinor, in gratiam reducero. Joannes Conſtantinopolitanus, doctrina & ſanctitate juxta inſignis Epiſcopus:* Ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem, *ſic expoſuit, qualiter gratia Dei pro omnibus guſtaverit mortem, non pro fidelibus tantum, ſed pro mundo univerſo. Et ipſe quidem pro omnibus mortuus eſt. Quid autem ſi non omnes credant? Id quod ſuum erat implevit.* Luculentiſſima Scripturæ Sacræ &. SS. Patrum teſtimonia, eáque non pauca, præſertim S. *Auguſtini*, quæ Chriſtum etiam pro reprobis mortuum evincunt, vel ignoravit, vel diſſimulavit *Lupus*: S. Chryſoſtomi locum protulit duntaxat, quaſi ſolus ille inter Patres huic eſſet dogmati ſuffragatus. *Gotteſchalci* tamen ſententiam circa hanc quæſtionem non tuetur, qui pervicaciter contendebat, Chriſtum nec pro fidelibus reprobis mortuum eſſe; ſed eos ſolùm redemptos dici poſſe ratione baptiſmi, qui præterita peccata expungit, non ratione Sanguinis, quem pro illis Salvator Patri obtulerit; aut ſinceræ voluntatis, quam eorum de ſalute habuerit. Contrariam etiam opinionem non damnat, ut damnabat petulans Monachus.

V. Eodem anno, *Lupus* idem Ferrarienſis Abbas, Libellum de iiſdem Quæſtionibus ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum ſcripſit, ac de iiſdem *Collectaneum* edidit, quo SS. Patrum teſtimonia de gemina Prædeſtinatione, de libero arbitrio, & de Sanguine Chriſti, quomodo pro omnibus ſit effuſus, complexus eſt. *SS. Auguſtini & Hieronymi, Gregorii, & Bedæ* auctoritate maximè abutitur, nec mirandum eſſe ait, duo clariſſima lumina Doctorum BB. *Auguſtinum & Hieronymum*, & poſt illos, *Gregorium & Bedam* in hoc ſenſu ſuo inveniri, cùm eorum doctrina ex Evangelica pendeat auctoritate, in qua apud Matthæum ſic invenitur: *Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim Sanguis meus novi teſtamenti qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, &c. S. Joannis Chryſoſtomi locum inſignem ſibi objici poſſe ait, quo explicat hanc Apoſtoli ſententiam: *Ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem.* Verùm hunc inſuperhabet, dicens ejus expoſitionem divinis Eloquiis non roborari. *Gotteſchalco* quoad modum loquendi plurimùm favit *Lupus Ferrarienſis*, etſi veriſimile ſit, quoad rem ipſam ejus errori non faviſſe; & æquè Catholico ſenſu aſſeruiſſe, Chriſtum non fudiſſe ſanguinem ſuum pro omnibus, ſed pro fidelibus tantùm, ac SS. Patres quorum teſtimonia colligit, ſcilicet non eſſe mortuum pro omnibus, ita ut beneficium mortis ipſius atque fructus in omnes æquè derivetur: quamvis ſanguis ejus in ſe habeat ut omnibus proſit; & illum pro totius mundi peccatis obtulerit: & quoad illam pretii & voluntatis erga omnium ſalutem ſincerè affectæ ſufficientiam, tam ſit mortuus pro omnibus, quam omnes in Adam mortui ſunt. Quæ ejus ſententia ex libro *de tribus Quæſtionibus*, quem ſupra expendimus, confirmatur.

Lupus Ferrarienſis de iiſdem Quæſtionibus Libellum ſcribit ad Carolum Calvum.

VI. Eodem pene tempore, *Ratramnus* Corbeienſis Monachus, *Caroli Calvi* Chriſtianiſſimi Regis mandato, duos *de Prædeſtinatione* libros compoſuit. In ſecundo; Prædeſtinationem impiorum ad pœnam diſertè adſtruit auctoritate *S. Auguſtini, Tractatu* XIV. *in Joannem*, ubi *Populum quemdam præparatum ad iram Dei, damnandum cum diabolo agnoſcit*. Et *Tractatu* XLVIII. ubi ait, Chriſtum aliquibus dixiſſe, *Non eſtis ex ovibus meis: quia videbat eos ad ſempiternum interitum prædeſtinatos, non ad vitam æternam ſui Sanguinis* pretio

Ratramnus duos libros de Prædeſtinatione edidit.

Gotteſchalci errori non favet.

Catholico ſenſu aſſerit impios eſſe Prædeſtinatos ad pœnam.

pretio comparatos. Et *Tractatu* 45. ubi ait : *Secundum Prædeſtinationem non oves iſti , & oves illi.* Et *Tractatu CX.* ubi duplicem diſtinguit *Mundum : unum damnationi prædeſtinatum* , alterum *ex inimico amicum factum , & reconciliatum.* Et in *Enchiridio*, Cap. C. ubi ait , *Deum benè uti malis , tamquam ſummè bonum ad eorum damnationem quos juſtè prædeſtinavit ad pœnam , & ad eorum ſalutem , quos benignè prædeſtinavit ad gratiam.* Et Lib. IV. *de Anima & ejus Origine*, Cap. XI. ubi ſimpliciter tenendum aſſerit , quòd Apoſtolus docet : *Ex uno homine omnes homines ire in condemnationem , qui naſcuntur in Adam, niſi ita renaſcantur in Chriſto , ſicut inſtituit ut renaſcantur antequam corpore moriantur , quos prædeſtinavit ad æternam vitam miſericordiſſimus gratiæ largitor , qui eſt & illis quos prædeſtinavit ad mortem æternam juſtiſſimus ſupplicii retributor.* Et lib. 15. *De Civitate Dei*, Cap. I. ubi diſtinguit *Civitates duas , hoc eſt , duas ſocietates hominum : quarum una eſt , quæ prædeſtinata eſt in æternum regnare cum Deo ; altera æternum ſupplicium ſubire cum diabolo.* Et lib. 22. cap. 24. ubi ait : *Quid igitur dabit eis quos prædeſtinavit ad vitam , qui hæc etiam dedit eis quos prædeſtinavit ad mortem?* Idem probat Auctoritate *S. Fulgentii* , lib. 1. ad *Monimum* , cap. 13. ubi ait *Deum potuiſſe ſicut voluit , prædeſtinare quoſdam ad gloriam , quoſdam ad pœnam : ſed quos prædeſtinavit ad gloriam , prædeſtinavit ad juſtitiam : quos autem prædeſtinavit ad pœnam , non prædeſtinavit ad culpam.* Quod ex multis aliis ejuſdem Operis locis confirmat , ſcilicet ex cap. 23. 24. 26. & 27. Item ex *Caſſiodoro* , in Pſalmum CVIII. Denique ex *S. Iſidoro* Hiſpalenſi , *Lib.* 2. *Sententiarum* , cap. VI. dicente : *Gemina eſt Prædeſtinatio , ſive electorum ad requiem , ſive reproborum ad mortem : utraque divino agitur judicio , ut ſemper electos ſuperna & interiora ſequi faciat , ſempèrque reprobos , ut infima & exteriora delectent , deſerendo permittat , &c.*

Prædeſtinatianorum tamen & *Gotheſcalci* errori non favet *Ratramnus*, quia negat prædeſtinationem reprobos conſtringere neceſſitate pereundi, aut eos ad peccatum à Deo prædeſtinari. *Æſtimamus* , inquit , *quòd non paucis Eccleſiaſticorum Doctorum ſententiis monſtratum ſit malos ad pœnam prædeſtinatos, non tamen ad peccatum. Siquidem ex eo quòd Deus præſcivit eos peccatores futuros , & in ſuis peccatis perſeveraturos , prædeſtinavit , id eſt , præordinavit eos ad ſupplicium : quæ tamen præordinatio , ſive prædeſtinatio non eos neceſſitate quadam conſtringit , vel impellit ad pœnam : quamvis neceſſe ſit fieri , quod Deus prædeſtinavit , nec poſſit mutari quod diſpoſuit , nec aliter contingat , quam ordinavit. Cùm enim omnia novit , & nihil eum poſſit latere , diſponit de omnibus ſecundum voluntatis ſuæ conſilium , juſto judiciò , quamvis mortalibus abſconſo : Ut autem unuſquiſque ad pœnas deputetur ſempiternas , non eſt ex iniquitate judicantis , ſed ex juſtitia decernentis. Tales enim novit eos quos ad pœnas diſpoſuit , ut digni eſſent de quibus ſic diſponeretur : Propria enim voluntate deliquerunt , &c.*

Et infra : *Sed quoniam* , inquit , *nonnulli fortaſſis cùm audiunt iniquos ad pœnam prædeſtinatos , arbitrentur quadam neceſſitate ad eam trahi , nec ab hac neceſſitate aliquo modo poſſe mutari , non inconveniens nobis videtur manifeſtiùs id patefieri , ut & prædeſtinatio malorum ad pœnam doceatur , nec tamen ideo ad eam perveniant , quia prædeſtinati ſunt ; ſed cauſa perventionis ex culpa ſit delinquentis , non ex neceſſitate prædeſtinantis. Sicut enim iniqui , quia prædeſtinati ſunt ad pœnam , non idcirco prædeſtinati ſunt ad peccatum : unuſquiſque enim propria concupiſcentia victus , trahitur ad peccandum : ita & qui peccant , propterea quia peccatores præſciti ſunt , nec pro peccatis pœnitentiam geſturi , idcirco ad pœnam prædeſtinati ſunt.*

VII. In *Gotheſcalchum* , *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi , & *Pardulo* Epiſcopo Laudunenſi ſuadentibus anno 851. ſcripſere *Amalarius* , & *Joannes Scotus Erigena* , qui in Aula *Caroli Calvi* Regis degebat , vir quidem Philoſophiæ ſæcularis, & Græcæ linguæ peritus, ſed ſacrarum Literarum ignarus : infœlici uterque ſucceſſu. *Amalarii* liber non extat. Liber *Joannis Scoti Erigenæ* , undeviginti conſtans Capitibus , à Præſide *Mauguino* editus eſt in Collectione Veterum Auctorum, qui nono Sæculo de Gratia & Prædeſtinatione ſcripſere. Utriuſque illius Auctoris Cenſuram in libro Eccleſiæ Lugdunenſis *De tribus Epiſtolis* , cap. XL. legere eſt.

Amalarius & Joannes Scotus ſcribunt in Gotheſchalcum infelici uterque ſucceſſu.

VIII. Ut primùm vulgatus eſt malè conceptus *Joannis Scoti* liber , excerptæ ex eo fuere centum circiter Propoſitiones , magna ex parte erroneæ , à *Vvenilone* Archiepiſcopo Senonenſi , & ad *Prudentium* Trecenſem Epiſcopum miſſæ , ut eas confutaret. Quod anno octingenteſimo quinquageſimo ſecundo præſtitit. His initio verbis *Joannem Scotum* aggreditur : *Blaſphemias tuas , Joannes, atque impudentias , quibus in Dei gratuitam gratiam, juſtitiámque inflexibilem procax invehéris , percurſò tuæ perverſitatis libro , quem ſub nomine cujuſdam Gotheſchalci adverſus omnes Catholicos effudiſti , eò moleſtiùs accepi , quo te familiariùs amplectebar , peculiarius diligebam : quippe qui in tantum veſaniæ proruperis , ut graviſſimam Sanctarum Scripturarum Auctoritatem tuis pravis interpretationibus detorqueres , ſensúque Catholicorum Patrum perverſis invertenda ſenſibus edoceres , &c.* Joannis Scoti verba paſſim inſerit : tum contra venenatam doctrinam ex *Pelagio* & *Juliano* acceptam , conficit antidotum ex SS. Patrum ſententiis , *Hieronymi* præcipuè , *Auguſtini* , *Fulgentii* , & *Gregorii.* Errores *Gotheſcalci* non defendit , quamvis , errore facti , nullam eſſe nec fuiſſe umquam hujuſmodi hæreſim contendat , quæ ſub miſerabilis illius Monachi nomine à *Joanne Scoto* impugnata eſt : Capite enim quarto , de tribus Hæreſibus , quas ille commemoraverat , ita ſcribit : *De Pelagiana ſiquidem , quòd libertatem arbitrii adeo extuleris , ut abſque auxilio gratiæ Dei propriis viribus uteretur , & novimus , & deteſtamur. Secundam , quam duabus inſeris , & ex duabus compactam aſſeris , videlicet in Prædeſtinationis neceſſitate tam bonorum quàm malorum omnium conſtituta, quámque Gotheſchalcanam novo vocabulo nuncupas , nec defendimus , nec tenemus. Tertiam verò , quam Pelagianis contrariam aſſeris , quâ ita donum gratiæ prædicetur , ut libertas arbitrii funditus auferatur , nec legimus , nec audivimus : Perſpectò ſiquidem B. Auguſtini de nonaginta Hæreſibus libro , hanc penitus non inveni. Debueras igitur expreſſiùs intimare , quò hæc Auctore ſubſiſteret.* Et infra : *Neſcio quem elogio terriæ tuæ Hæreſeos denotare volueris , niſi B. Auguſtini dictorum , quæ præmiſimus , immo Catholicorum omnium fideliter veracitérque ſequaces.*

Prudentius Trecenſis Epiſcopus librum Joannis Scoti erroribus ſcatentem refellit.

Circa Prædeſtinationem reproborum ad pœnam, ab errore *Gotheſchalci* longè abeſt , ut conſtat ex quinto potiſſimùm Capite ; in quo expendit *Joannis Scoti* propoſitiones illas duas : *Dei Præſcientia & Prædeſtinatio non eſt cauſa peccati , vel ejus pœnæ , vel mortis.* Et : *In Dei præſcientia & prædeſtinatione cauſa non eſt mortis , quæ ſequatur peccatum.* Longè diverſum eſſe ait propoſitionis utriuſque ſenſum : *Dei enim præſcientia & Prædeſtinatio non eſt cauſa peccati , pœnæ , vel mortis : quia non ipſa compellit vel jubet quempiam peccare , ut peccans pœnas luat , vel mortem ſubeat. Sed in ejus Prædeſtinatione ſicut & præſcientia , retributio dicitur pœnæ & mortis , quia diſpoſuit atque judicavit ut quos certiſſimè peccaturos,*

atque in peccatis perſeveraturos præſciverat, juſtè pœnis digniſſimis plecterentur.

Et cap. 11. *Prædeſtinatio Dei*, inquit, *ſicut & præſcientia, nullam vim futuris ingerit, nullam neceſſitatis violentiam importat. Quamvis enim quicquid Deus præſcivit, & prædeſtinavit, ita nec omnino aliter neceſſè ſit fieri: non tamen ideo quia præſcita vel prædeſtinata ſunt, fiunt: ſed quia futura indubitabiliter ſciebantur, præſcita ac prædeſtinata potentiſſimè intelliguntur. Non ergo ideo fit aliquid quia Deus præſcivit, ſed ideo ille præſcivit, quia futurum ſcivit. Ac per hoc, non eſt culpa præſcientis & prædeſtinantis Dei, ſi aliquis perit, ſed creaturæ rationalis, quæ ſibi meritum pereundi malè vivendo, ejúſque bonitatis largitatibus abutendo, comparavit. Prædeſtinavit igitur Deus peccantem ad ſupplicium æternum, ſecundùm id quòd eum præſcivit malè victurum, & in malis operibus obſtinatiſſimè perſeveraturum. Proinde culpa eſt ejus, qui talis futurus præſcitus eſt, non Dei, qui talem præſciens, meritò prædeſtinavit ad pœnam. Numquid non eadem calumniandi licentia potes garrire, ut aſſeras: Si prædeſtinati ad vitam non ſunt, neceſſariò peribunt pœnáſque patientur inevitabiles? . . . . . Hæc calumniandi libido tam latè patet, ut in omnibus quæcumque ſuper miſericordia Dei atque juſtitia fideliter prædicantur, obliquè poſſit affingi. Quapropter proturbanda eſt penitus damnabilis aſſertio pravitatis, & fatendum juſtè mundum hunc à Domino judicandum. Neque enim ideo peccant, quicumque peccant, quia judicabuntur, ſed quia peccant, utique idcirco inevitabiliter judicabuntur. Non ergo neceſſitas Judicii peccantes cogit perire; ſed neceſſitas peccandi, quam ſibi volendo inſolubiliter conſciverunt, compellit inevitabiliter interire. Sicut itaque neceſſitas Judicii nullum perire cogit, ita neceſſitas Prædeſtinationis nulli vim pereundi imponit.*

In fine libri temeritatem *Joannis Scoti* caſtigat, qui Anathema dixerat iis, qui, duas prædeſtinationes, aut unam geminam aſſererent: illúdque in ipſos SS. Patres, Apoſtolos, & Prophetas prolatum oſtendit. Nec tamen velle ſe *Scotum* ipſum Anathemate percellere, ait, ut eum ad ſaniorem mentem Chriſtiana manſuetudine revocet. *Poteram quidem*, inquit, *& ipſe tibi dicere Anathema, niſi expectarem, & mallem, & optarem tui correctionem, quàm perditionem. Proinde nondum in te ſeveritatem anathematis jaculor, quoniam hortor, moneo, & totis cordis affectibus rogo, ut reſpectu ſupernæ gratiæ reſipiſcas, & à tam lethali veterno tandem evigiles, & quid Chriſtiana puritas ſentiat, exquiras benevolus, humilis apprehendas, mitis acquieſcas, manſuetus ſecteris, devotus teneas, & fidelis in omnibus exequaris.* Denique totius Operis Recapitulationem ſubjecit *Prudentius*, continentem LXXVII. *Joannis Scoti* Propoſitiones cum breviſſimis Reſponſionibus, ad eorum utilitatem, qui totum librum non legiſſent, & ad eorum qui legiſſent, juvandam memoriam. Lege quæ in Synopſi de *Prudentio* & ejus doctrina diximus.

Eumdem librum confutavit Florus Magiſter.

IX. Eaſdem propoſitiones ex libro *Joannis Scoti Erigenæ* excerptas, & ad Eccleſiam Lugdunenſem delatas, *Florus Magiſter*, Diaconus doctiſſimus, ejuſdem Eccleſiæ nomine, edito libro confutavit, ut ipſe in Præfatione teſtatur. Prædeſtinatianam hæreſim fictitiam aſſerit, errore facti. *Secunda Hæreſis* (inquit cap. 4.) *quam dicit gratiæ ſolius, quæ ſit, vel fuerit in Eccleſia, quæ ita prædicaverit ſolà Dei gratià hominem ſalvari, ut liberum hominis negaret, vel deſtrueret arbitrium, nobis minimè comperta eſt.* Rationem affert: quòd antiqui Hæretici, Valentiniani, Manichæi, Marcionitæ naturam tantummodo vel defenderint quaſi incommutabiliter bonam, vel accuſaverint quaſi immutabiliter malam, & ideo de gratia vel libero arbitrio non appareat quomodo prædicare aliquid potuerint. Hujus itaque Hæreſeos figmento *Scotum* ait latenter & obliquè *S. Auguſtinum* & ejus Diſcipulos accuſare, eò quòd manifeſtè, juxta Scripturarum veritatem, ſolâ Dei gratiâ oſtendant & doceant hominem poſſe ſalvari; nec ad ipſam ſalutem æternam aliquid humanum arbitrium poſſe, niſi *per eamdem gratiam fuerit ſanatum, illuminatum, ac roboratum.* Tum *Hincmarum* & *Pardulum* tacitis eorum nominibus *Florus* carpit acerrimè, qui *Scotum* ad ſcribendum impulerint, ipsíque faveant. *Et ideo* (inquit) *ſi ſint tales, qui in partibus Regni illius, ubi iſte Impugnator veritatis non ſolum non arguitur, vel ſilentium ei imponitur, ſed etiam laudi & honori maximo habetur, qui ei in talibus faveant, maximè Viri Eccleſiaſtici: Quis dignè poſſit dolere & horrere iſtud contagii & peſtilentiæ malum, quod ab illis partibus tam effrenatè & infrunitè, tam imprudenter & audacter contra ceteras partes Eccleſiæ Dei quietas inter ſe & pacificas & tranquillas exſurgit? Ubi tale monſtrum & prodigium jam dudum à Fidelium arcendum auribus ſedet, & diſputat, & congerit tot mendacia erroris, tot convicia contra fidem veritatis: & nullâ Paſtorum Eccleſiæ vigilantiâ vel corrigitur à talibus, vel expellitur.* Addit *Florus*, perſpicuum eſſe, *Scotum Erigenam* non intellexiſſe de veteri aliquâ Hæreſi, quod ſolius gratiæ prædicatrix eſſet, quòd eam poſt *S. Auguſtini* tempora poſuerit.

Mox de tertia Hæreſi, quam *Joannes Scotus* non abſurdè *Gottheſchalcanam* vocaverat, quòd eam *Gottheſchalcus* ſuſcitaſſet, hæc ſubdit: *Tertiam Hæreſim ponit prædeſtinationibus neceſſitates & vim inferentem: cujus (ut ſibi videtur) Auctorem non tacet, vocans eam Gottheſchalcanam, à quodam videlicet miſerrimo & infœliciſſimo Monacho, jamdudum illic (neſcimus quo ordine) damnato, & annis jam plurimis carcerali ergaſtulo retruſo, nomine Gottheſchalco, qui ſi aliquid tam grande & periculoſum contra Fidem Catholicam docere præſumpſit, ut neceſſariò Synodali Judicio tali ac tanta damnatione plecteretur, profectò dignum fuerat, juxta antiquum Eccleſiæ morem, ut tantus error, propter cautelæ ſtudium, ne eo plures inficerentur, ceteris Eccleſiis in diverſis Regni partibus conſtitutis, etſi non in initio, quando tantum malum eſt deprehenſum: vel in fine, quando tanta eſt ſeveritate damnatum: ſaltem poſtea per Literas Synodicas & Eccleſiaſticas, ad omnium Fratrum & Coepiſcoporum notitiam perferretur. Quod ſi more Eccleſiaſtico ſemper à Patribus obſervato factum fuiſſet, meliùs nunc ſciremus, & paratiores eſſemus ad redarguenda & convincenda, quæ iſte eum docuiſſe proponit, dicens eum Prædeſtinationibus neceſſitates & vim inferentem.*

Florus & Eccleſia Lugdunenſis errorem Gotteſchalci circa Prædeſtinationem execrantur.

Ceterùm *Florus* & Eccleſia Lugdunenſis, errorem *Gottheſchalci* circa Prædeſtinationem execrantur, quamvis incertum habeant, an verè in eo verſetur miſerabilis ille Monachus. Id ex eodem Cap. 4. evidens eſt. *Quod autem dicit* (Joannes Scotus) *præfatum Gottheſchalcum Prædeſtinationibus neceſſitates & vim inferentem: ſi ita hoc dicit, quaſi illa prædeſtinatio reproborum ad interitum alicui eorum vim & neceſſitatem imponat ad malum, id eſt, ut inevitabiliter mali ſint, & omnino aliud eſſe non poſſint, hoc omnino alienum eſt à Fide Catholica . . . . Sed hoc agitur in omnibus reprobis de peccatis eorum & ſupplicio extremo, quod actum eſt in primo homine peccante judicio primo: ut ſicut ille nullâ Dei impulſione, vel compulſione, aut prædeſtinatione compulſus eſt ad peccandum; ſed ſuâ tantùm ſponte peccavit; Judicium tamen & damnationem ipſius peccati nolens, invitúſque ſuſcepit, quod fuit ſupplicium hominis primum: ita & omnis reproborum multitudo, quæ ex illâ damnatione*

damnatione deſcendit, non Dei Prædeſtinatione compellitur ad peccandum; cùm Deus nulla peccata prædeſtinaverit: ſed tamen ipſius Prædeſtinationis juſto & æterno Judicio compellitur ad luendum ſupplicium; recipiens à Deo vim & neceſſitatem juſtæ damnationis, quæ nullam habuit vim aut neceſſitatem perpetrandæ iniquitatis.

Addit Cap. V. non ſolùm in præſcientia & Prædeſtinatione Dei non eſſe cauſam peccati, ſed nec mortis æternæ, vel aliarum pœnarum. *Quod verò iſte adjungit atque definit, quia ſicut Deus ſuâ præſcientiâ & prædeſtinatione non eſt alicui cauſa peccati, ita nec cauſa ſit pœnæ & mortis, quæ peccato debetur, fideliter diſcernendum eſt. Quia videlicet homo peccando ipſe ſibi extitit & exiſtit cauſa pœnæ ſuæ, & cauſa mortis ſuæ. Et tamen quia omnipotens Deus Judex eſt juſtus, licèt non ſit in ejus præſcientia & Prædeſtinatione, ſed in hominum meritis cauſa pœnarum mortis: tamen eſt in eadem præſcientia & Prædeſtinatione æterna juſtitia, quâ in ſuâ impietate permanentibus & pœna inferatur, & mors. Et ideo tali argumentatione, ſicut iſte vult, non deſtruitur Prædeſtinatio Dei, quâ impiis irrogat æterna ſupplicia: quia etſi non eſt in ejus Prædeſtinatione ulla cauſa pœnarum: eſt tamen ibi juſtitia & Judicium juſtè inferendarum pœnarum.*

Quod verò ſcripſerat Joannes Scotus, *Pœnam prædeſtinatam peccatoribus, ipſos verò præſcitos tantùm, non prædeſtinatos*, refellit *Florus* Cap. XIV. *Mirum eſt autem*, inquit, *quo ſenſu, vel quâ ratione poſſit intelligi, ut Deus peccatoribus prædeſtinaverit pœnas, & peccatores non prædeſtinaverit pœnis: neque enim quando eis pœnas prædeſtinavit & præparavit, ignorabat, qui eis puniendi, & cruciandi eſſent. Quod etiam iſte confitetur, dicens eſſe præſcitos. Si ergo certiſſimè præſciebat, qui illis pœnis juſtè puniendi & excruciandi eſſent, quid aliud fecit cùm certiſſimis quibuſque certiſſimas pœnas præparavit, niſi quòd eos certiſſimè pœnis prædeſtinavit? Omnino enim illi ſoli eas patientur, quos ille paſſuros præſcivit. Quid ergo eſt immutabili præſcientiâ præſciſſe illos ad pœnas, quàm immutabiliter eos pœnis prædeſtinaſſe? Neque enim timendum erat, ut quod certiſſime præſciebat juſtè futurum, non prædeſtinaret ſe juſtè facturum. Alia eſt autem legum humanarum conditio, quæ ſic ſtatuunt peccantibus certa ſupplicia, ut tamen qui ita peccaturi ſint, ut illis vel illis ſuppliciis juſtè excrucientur, penitus ignorent. Et ideo pœnas peccatoribus præparare & prædeſtinare poſſunt, quas juſtas eſſe noverunt: Ipſos tamen peccatores, quos prorſus ignorant, pœnis prædeſtinare non poſſunt. Quod ſi ſcirent certiſſimè perſonas, quæ illis ſuppliciis dignæ eſſent, poſſent omnino juſtiſſimè, ſicut peccatoribus pœnas ſtatuere, ita & ipſos peccatores certâ & juſtâ definitione pœnis prædeſtinare. . . . Si ergo utrumque hoc rectè & juſtè in humano judicio certis cognitionibus informato atque formato poteſt fieri, ut & pœnæ peccatoribus, & peccatores pœnis juſto & irreprehenſibili Judicio decernantur; nec tamen aliquis talium reorum, vel per ipſas Leges, vel per ipſos Judices ad peccandum cogitur, ſed tantùm quia peccavit, juſtè punitur: Quantò incomparabiliter & ineffabiliter in divino Judicio fieri credendum eſt, ut quoniam & ipſas pœnas, quæ peccatoribus juſtè debentur, & ipſos peccatores quibus debentur, æternâ ſcientiâ novit; cùm nulli ſit ipſe auctor vel cauſa peccati; juſtiſſimè tamen & pœnas peccatoribus, quas juſtiſſimas novit; & peccatores nunquam ſibi ignotos, ſed æternâ veritate notiſſimos, æternis prædeſtinat pœnis.*

Sermo Flori Magiſtri, Gotteſchalco planè contrarius.

X. Sermo *Flori Magiſtri*, quem Operi ſuo *de Prædeſtinatione* præmittit *Hincmarus*, & in ipſo Opere plurimùm laudat, ut Catholicæ Fidei, & doctrinæ *S. Auguſtini* penitus conſonum, *Gotteſchalci* errorem ampliùs execratur his verbis: *Qui ergo dicit, quòd hi qui pereunt, prædeſtinati ſunt ad perditionem, & ideo aliter evenire non poteſt; ſimiliter quoque & de juſtis, tanquam & ipſi ideo ſalventur, quia prædeſtinati ad ſalutem, aliud eſſe non potuerunt. Qui ergo hæc tam confusè & inſulsè dicit, & illis tollit meritum damnationis, & iſtis meritum ſalutis: Ac per hoc quid aliud agit, niſi ut & pereuntibus ſecundum illum ſit impoſita neceſſitas perditionis, & his qui ſalvantur, ſit impoſita neceſſitas ſalutis? Atque adeo nec illi juſtè damnentur, quia juſti eſſe non potuerunt, nec iſti juſte remunerentur, quia aliud quam juſti eſſe nequiverunt. Ut in utraque parte & perditio & ſalus non ſit ex judicio propriæ actionis, ſed ex præjudicio divinæ præordinationis. Et ubi erit illud,* * Qui reddet unicuique ſecundùm opera ſua? *Et iterum:* "Numquid iniquus Deus, qui infert iram? Abſit. "*Apertè namque cauſa perditionis illorum qui pereunt, in Deum refertur, ſi ipſe eos ita ad interitum prædeſtinavit, ut aliud eſſe non poſſent. Quod ſentire, vel dicere, horribilis blaſphemia eſt. Sed Eccleſiæ Catholicæ fides, cujus filii & ſectatores eſſe debemus, ita nobis firmiſſimè tenendum inſinuat; videlicet omnipotentem Deum in malis ipſorum malitiam præſciſſe, quia ex ipſis eſt: non prædeſtinaſſe, quia ex illo non eſt: pœnam verò eorum & præſciſſe, quia Deus eſt; & prædeſtinaſſe, quia juſtus eſt: ut & in illis ſit meritum ſuæ damnationis; & in illo poteſtas & judicium juſtè damnantis. Non enim prædeſtinat Deus, niſi quæ ipſe facturus eſt: Præſcit verò multa, quæ ipſe facturus non eſt, ſicut omnia mala. Ipſos quoque malos non ideo perire, quia boni eſſe non potuerunt, ſed quia boni eſſe noluerunt, & ſuo vitiò Vaſa iræ apta in interitum perſeveraverunt.*

* Rom. 2.

Sic autem Sermonem concludit, *Gotteſchalcum* cavendum ceu Hæreticum admonens: *Hæc vobis breviter reſcripſi ad ea quæ juſſiſtis. Nunc fideliter deprecor & exhortor, ut in ſimplicitate & ſinceritate veræ fidei fundati, claudatis aures veſtras adverſus linguam nequam illius vaniſſimi & miſerrimi hominis, qui cùm ſit paratus ad contentionem, & contumax adverſus veritatem, maluit ſe infœlix diabolico inflatus ſpiritu à Chriſti Eccleſia & Sacerdotibus ſeparare, quàm ſua profana & inaniloquia deſerere.*

Amolo ſcribit ad Gotteſchalcum, ejus errores execratur, cùmque ad ſaniorem mentem nititur revocare.

XI. Eodem anno octingenteſimo quinquageſimo-ſecundo, *Amolo* Lugdunenſis Archiepiſcopus vir ſanctus & eruditus, cùm varia ſcripta *Gotteſchalci*, cùm ab ipſo, tum ab aliis ad ſe miſſa legiſſet atque expendiſſet, graviſſimam ad eum Epiſtolam ſcripſit, quâ ejus errores execratus eſt, & ſingulos ſtrictim confutavit, ejúſque temeritatem ac ſuperbiam, ut par erat, caſtigavit. Omnes ſaltem Baptizatos Chriſti Sanguine redemptos eſſe probat ex Apoſtolo ad Romanos 6. *Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus.* Et ex *S. Joanne*, Apocalypſis 1. *Qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris in Sanguine ſuo.* Ex ex Epiſtola 2. S. Petri, cap. 2. *Et eum qui emit eos, Dominum negant, ſuperducentes ſibi celerem perditionem.* Et ex *Oſee* 7. ubi Dominus per Prophetam de Hæreticis ait: *Et ego redemi eos, & contra me locuti ſunt mendacia.* Ex quibus colligit, *Omnes ad baptiſmum Chriſti fideliter accedentes, Chriſti Sanguine redemptos eſſe*: adeóque hæreticum eſſe dogma *Gotteſchalci*, qui *Neminem perire poſſe Chriſti Sanguine redemptum aſſerebat*. De prædeſtinatione ad pœnam ita cenſet, ubi illa Scripturæ Sacræ verba adduxit, Eccleſiaſtici 26. *Et qui tranſgreditur à juſtitia ad peccatum, Deus præparavit illum ad romphaam. JUXTA hunc*, inquit, *divinæ Auctoritatis ſenſum, omnipotens Deus juſto Judicio ſuo prædeſtinat pœnas malis, prædeſtinat malos pœnis, nullum tamen prædeſtinat ut ſit malus: quia non malorum, ſed bonorum auctor eſt bonus: & malorum geſtorum ultor eſt juſtus,*

&

& ſi mala gerentes ad eum convertantur, indultor pius. Sciendum tamen, quòd prædeſtinationis verbum in malam partem, ſicut in Scripturis minùs eſt uſitatum, ita & à Doctoribus rarius eſt uſurpatum: & ob hoc nequaquam magnopere de eo certandum.

In fine denique Epiſtolæ *Gotteſchalcum* amantiſſimè hortatur ut ad ſaniorem mentem redeat. *Quapropter*, inquit, *multùm Fraternitatem tuam hortor & moneo, & paterna pietate ac fraterna caritate perſuadeo, ut revertaris in temetipſum, convertaris ad cor tuum, & excutias procul à te iſtum errorem vanum, & laborem infructuoſum, ac perniciosſum, reſtituáſque te Sanctæ Matri Eccleſiæ, reſtituas te obedientiæ Domini Sacerdotum & Patrum tuorum, reſtituas te fraternæ omnium caritati: ut qui modò jaces tamquam vas perditum, cooperante Dei gratia, efficiaris in domo ejus vas utile, ad omne opus bonum paratum.*

Hincmarus ſcribit ad Amolonem de erroribus & damnatione Gotteſchalci.

XII. Anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-tertio, *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis ſcripſit ad *Amolonem* Archiepiſcopum Lugdunenſem de erroribus & damnatione *Gotteſchalci*. In Synodis duabus, Moguntina ſcilicet atque Cariſiaca damnatum retulit: hos verò errores prædicaſſe. I. *Quod ante omnia ſæcula Deus, quos voluit, prædeſtinavit ad Regnum, & quos voluit, prædeſtinavit ad interitum.* II. *Et qui prædeſtinati ſunt ad interitum, ſalvari non poſſunt. Et qui prædeſtinati ſunt ad Regnum, perire non poſſunt.* III. *Et Deus non vult omnes homines ſalvos fieri, ſed eos tantùm qui ſalvantur, & quod dicit Apoſtolus:* Qui vult omnes homines ſalvos fieri: *illos dici* omnes, *qui tantummodo ſalvantur.* IV. *Et Chriſtus non venit ut omnes ſalvaret, nec paſſus eſt pro omnibus, niſi ſolummodo pro his qui Paſſionis ejus ſalvantur Myſterio.* V. *Et poſtquam primus homo libero arbitrio cecidit, nemo noſtrùm ad bene agendum, ſed tantummodo ad malè agendum, libero poteſt uti arbitrio.* Iſta conſtant ex libro Eccleſiæ Lugdunenſis *De tribus Epiſtolis*, Cap. I. Scripſit cum *Hincmaro Pardulus* Epiſcopus Laudunenſis, & Epiſtolam *Rabani* ad *Nothingum* ſuis adjunxere: *Ut quid Eccleſia Lugdunenſis de eadem re ſentiret, verè & fideliter reſponderet.*

XIII. Tribus illis Epiſtolis in Conventu Eccleſiæ Lugdunenſis expoſitis, *Remigius*, Amolonis in Sede Lugdunenſi Succeſſor, ejuſdem Eccleſiæ nomine reſpondit, edito libro *De tribus Epiſtolis*. Et quidem *ex Scripturarum Sanctarum immobili veritate, & Beatiſſimorum Eccleſiaſticorum Patrum fundatiſſima auctoritate*, ſe Quæſtiones difficillimas ſolvere profitetur.

§. VII.

Eccleſia Lugdunenſis, quamvis Gotteſchalco, errore facti, nonnihil patrocinata videatur; ejus tamen erroribus nequaquam favit.

Celeberrima Eccleſia Lugdunenſis, in libro *De tribus Epiſtolis* per Archipræſulem ſuum *Remigium*, virum ſanctiſſimum atque doctiſſimum conſcripto, Quæſtionem de præſcientia & Prædeſtinatione divina primam omnium explicandam ſibi ſumit; quod ut fœliciùs exequatur, *Septem Regulas Fidei ex Divinarum Scripturarum auctoritate venientes, & à Sanctis atque Orthodoxis Patribus diligentiſſimè commendatas* exponit: *Quas & Catholicus quiſque fideliſſimè tenere debeat, & quicumque his contraria ſapit, non catholicè ſentire comprobetur.*

Septem Regulæ de Præſcientia & Prædeſtinatione divina ab Eccleſia Lugdunenſi expoſitæ.

Prima Regula eſt, ut firmiſſimè ac fideliſſimè teneamus, *Quia omnipotens Deus nihil ex tempore præſcieris, vel prædeſtinaverit: ſed ſicut ipſe abſque ullo initio æternus & incommutabilis eſt; ita & ejus præſcientia ac Prædeſtinatio ſempiterna atque incommutabilis ſit.*

Secunda Regula eſt: *Nihil omnino eſſe, aut fuiſſe, aut futurum eſſe poſſe in operibus Dei, quæ ſive in condendis, ſive in regendis, ſive in conſummandis vel finiendis creaturis agit, quod non ipſe in ſuo æterno conſilio atque judicio & veraciter præſcierit, & immobiliter præordinaverit. Atque ita omne quod temporale eſt intemporaliter ſua præſcientia & prædeſtinatione præcedit. Et omne quod in ejus æterna præſcientia & Prædeſtinatione diſpoſitum eſt, etiam in rebus eſſe poteſt. Quicquid verò ibi diſpoſitum non eſt, numquam & nuſquam eſſe poteſt. Nihil enim temerè vel fortuitò, ſed omnia æternæ ſapientiæ ſuæ conſiliò, & ratione facit.*

III. Regula. *In operibus omnipotentis Dei non ſunt alia præſcita, & alia prædeſtinata: ſed quicquid ibi eſt præſcitum, quia totum eſt bonum & juſtum, ſine dubio eſt etiam prædeſtinatum: & quicquid prædeſtinatum, utique & præſcitum: quia Prædeſtinatio ſine præſcientia eſſe non poteſt.*

IV. Regula. *Hæc duo in operibus rationalis creaturæ & diſtinctè & conjunctè intelligi poſſunt: quia ſcilicet ejuſdem creaturæ opera alia ſunt bona, alia mala. Et quia bona opera ita ſunt ipſius creaturæ, ut ſint omninò principaliter & veraciter opera Creatoris;* Qui operatur in ea velle & perficere pro bona voluntate; *rectiſſimè tamquam verè divina, id eſt, divinitus inſpirata & geſta, & præſcita & prædeſtinata debent intelligi. Mala verò opera ejuſdem creaturæ, quia ipſius tantummodo ſunt, & ex ejus vitio, non ex Dei voluntate, vel operatione procedunt, præſcita à Deo dici poſſunt, prædeſtinata non poſſunt.*

V. Regula *Gotheſchalci* errorem directè petit. *Omnipotens Deus eadem præſcientia & Prædeſtinatione ſuâ ita quoſdam malos in ſua iniquitate & impietate, & præſcierit perſeveraturos, & ob hoc juſtè prædeſtinaverit perituros, ut ex ipſa certa præſcientia, & juſta Prædeſtinatione ſuâ nulli neceſſitatem impoſuerit ut malus eſſet, & aliud eſſe non poſſet.*

VI. Regula. *Ut in Divinis Scripturis nequaquam hoc pueriliter quæratur, vel exigatur, ut ibi ſolummodo intelligatur divina præſcientia, vel prædeſtinatio, ubi hæc ipſa nomina præſcientiæ & prædeſtinationis expreſsè & propriè poſita inveniuntur: ſicut eo loco ubi Apoſtolus dicit:* Nam quos præſcivit & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui. *Sed ubicumque res ipſa ejuſdem præſcientiæ & prædeſtinationis certiſſime poſita legitur, præſcientiam & prædeſtinationem ipſam intelligendam eſſe minimè dubitemus.*

VII. Regula. *Ut neque de electis Dei ullum perire poſſe credamus, neque de reprobis aliquem ſalvari ullatenus exiſtimemus.* Quam regulam non ita intelligendam ait: *Ut non poſſint homines de malo ad bonum commutari: ſed quia in melius mutari noluerunt, & in peſſimis operibus uſque in finem perſeverare voluerunt. Nec poſſunt ullo modo pertinere ad ſortem electorum, qui magis elegerunt permanere in malitia iniquitatum & impietatum ſuarum. Hoc enim peſſimum & nefarium malum, quod eſt nolle ad Deum converti, neque de malo ad bonum commutari,* ſed ſecundùm duritiam & impœnitentiam cordis ſui theſaurizare ſibi iram in die iræ, & revelationis juſti Judicii, *Ille in eis in æterna ſua præſcientia veriſſimè prævidit futurum, qui omnino falli non poteſt. Et quia hoc veriſſimè præſcivit, juſtè omnino tales perditioni æternæ prædeſtinavit. Quod ergo non poſſunt ſalvari, eorum eſt vitium, quia nolunt: non Dei, quod abſit, aliqua iniquitas, qui erga illos & verax ſemper extitit in præſcientia ſua, & juſtus in judicio ſuo. Licèt ſit & aliud genus reproborum, in innumerabilibus videlicet millibus parvulorum, qui nec ætatem,*

tem, nec ſenſum ad aliquid boni agendum umquam acceperunt, ſed in ſolâ originalis peccati, quæ per unum hominem in mundum intravit, damnatione perierunt. De quibus quid aliud dicendum, niſi quod & in eorum reprobatione atque interitu omnipotens Deus juſtus eſt; in quibus non naturam bene à ſe conditam, ſed culpam malè admiſſam, & in eos originaliter transfuſam, juſtâ ultione damnavit.

Hanc Regulam de Prædeſtinatione reproborum ad pœnam confirmat Eccleſia Lugdunenſis luculentiſſimis teſtimoniis SS. Patrum, præſertim *S. Auguſtini*, quæ in libris Retractationum non emendavit. *Ex his ſaltem libris agnoſcant* (inquit) *quia hoc verbum divinæ Prædeſtinationis in parte re-* B *proborum poſitum, quia veriſſimè & rectiſſimè* Divino Judicio prædeſtinati dicuntur, non ad culpam utique, ſed ad pœnam; nec ad malum opus, quod ipſi volentes agunt, ſed ad malum, quod in æternis ſuppliciis inviti patientur; *nec ipſe in ſuis dictis reprehenderit, nec ab ullis Catholice & ſanè ſentientibus reprehenſum ſit. Et ideo etiam moderno tempore, a nobis qui tantæ imperitiæ & infirmitatis ſumus, nequaquam reprehendendum vel rejiciendum debuit judicari, ſed potius diligenti & humili pietate perſcrutari & intelligi. Et ſi qui ſunt, qui ex hoc ſcandalizari videantur, tamquam per iſtud Prædeſtinationis verbum neceſſitas malè agendi cuiquam impoſita eſſe ſignificetur, inſtruendi potius fuerunt, &* C *breviter ac lucidè docendi, quòd Deus neminem prædeſtinaverit ad peccatum, ſed ad luendum ſupplicium pro peccato. Nec iſtâ Prædeſtinatione aliquem cogat ad malè agendum, ſed potius declaret Judicem juſtum, qui & peccata fieri noluit, & facta juſtè ſe puniturum eſſe præſcivit; juſtè ſe puniturum & eſſe prædeſtinavit. Hâc namque Prædeſtinatione, non opus hominis malum, ſed juſtum hominis prædeſtinavit ſupplicium.*

Denique ſic iſtam Quæſtionem concludit contra Gotteſcalchum: *Quapropter etſi illius miſerabilis Monachi improbatur levitas, improbatur temeritas, culpatur importuna loquacitas, non ideo divina* D *neganda eſt veritas; Quia juxta præmiſſam Catholicæ Fidei rationem, omnipotens Deus, ante conſtitutionem mundi, certis & juſtis atque immutabilibus cauſis æterni conſilii ſui quoſdam prædeſtinaverit ad regnum gratuita bonitate ſuâ, ex quibus nemo ſit periturus, protegente miſericordiâ ſuâ: & quoſdam prædeſtinaverit ad interitum juſtô judiciô ſuô, propter meritum quod præſcivit impietatis eorum. Ex quibus nemo poſſit ſalvari, non propter violentiam aliquam divinæ poteſtatis: ſed propter indomabilem & perſeverantem nequitiam propriæ iniquitatis.*

Eccleſiæ Lugdunenſis Sententia de divina ſalutis hominum voluntate

Quæſtionem alteram de divina ſalutis hominum E voluntate, deinceps expendit Eccleſia Lugdunenſis in eodem libro, cap. XI. Celebrem Apoſtoli textum de Deo dicentis; *Qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*; quatuor modis in Scriptis Catolicorum Patrum explanatum ait. Primò, ut *omnes homines*, omnia hominum *genera accipiamus. Deus enim ex omni genere hominum ſalvat, & ad agnitionem veritatis perducit per Dominum Jeſum Chriſtum*, qui in Evangelio dicit: *Simile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti.* Iſto locutionis modo ipſum Dominum in Evangelio uſum, cùm ait: *Et ego ſi exaltatus fuero à terra,* F *omnia traham ad me*: cùm tamen ſolos Fideles trahat, ſecundùm illud: * *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum.* Hoc ſenſu ab Apoſtolo dictum: * *Concluſit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium miſereatur.* Cum enim omnium non miſereatur æternâ illâ miſeratione quâ electos ſuos coronat in miſericordia & miſerationibus, ſed *cujus vult miſereatur, & quem vult, induret*: ideò dixit Apoſtolus: *Ut omnium* A *miſereatur*: quia *omni hominum generi miſeretur.*

* Joannis 6.
* Roman. 11.

Secundò, ſic accipi poſſe docet, ut illos ſolos ſalvari intelligamus, quos Deus ſalvare voluerit; id eſt, non quòd omnes ſalventur, ſed quòd nemo, niſi miſerationis ejus voluntate ſalvetur. Eo ſenſu intelligendam illam Apoſtoli ſententiam: * *Per unius hominis juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.* Non quia nullus hominum eſt, qui per illius juſtitiam non juſtificetur: ſed quia præter ejus juſtitiam nemo juſtificatur. Omnes enim per primum Adam in condemnationem, & omnes per noviſſimum Adam in juſtificationem: Quia nemo in condemnatione niſi per illum; nemo in juſtificatione, niſi per iſtum. Sic & alium locum * intelligi: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur.* Non enim vivificabuntur in Chriſto, qui numquam crediderunt in Chriſtum, qui numquam fuerunt in Chriſto, qui numquam vixerunt, nec mortui ſunt in Chriſto; & ideo nullatenus pertinent ad Chriſtum, ut in illo accipiant reſurrectionem vitæ, quam Dominus Fidelibus promittit, dicens * *Qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ*: imò ad eorum pertinent ſortem, de quibus ſubjungit: *Qui verò mala, in reſurrectionem judicii.* Et tamen verè in Adam omnes moriuntur, quia nemo in mortem niſi per illum. Et verè in Chriſto omnes vivificabuntur, quia nemo in illa reſurrectione vitæ, niſi per ipſum.

* Roman. 5.
* 1 Cor. 15.
* Joannis 5.

Tertiò, ita intelligi ait, quòd Sanctos ſuos per Spiritum ſuum velle faciat ut omnes ſalventur: ſicut de Spiritu Sancto dicitur: * *Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.*

* Rom. 8.

Quartò modo ita à SS. Patribus intellectum docet * quod dictum eſt: *Qui vult omnes homines ſalvos fieri*, ut ſimpliciter hoc accipiatur de omnibus hominibus, *quantum in ipſo eſt Deum velle*, eò quòd omnes ſalvari velit *bonitate Creatoris*: Non quòd expectet ut hoc etiam ipſi velint. in hoc enim ſenſu Pelagianus error haberet victoriam: *Sed quia creaturam ſuam bene à ſe conditam perire non vult.* Quam tamen rurſus ſalvari non vult *Judicis æquitate, quâ eamdem creaturam ſuam vel originali, vel etiam actuali peccato nequiter inquinatam & vitiatam, impunitam eſſe non ſinit. In tantum enim Neminem vult perire, ne voluntas ejus alicui cauſa perditionis exiſtat, ut per Prophetam etiam juret & dicat*: Vivo ego, dicit Dominus, quia nolo « mortem impii, ſed ut revertatur à via ſua impia, « & vivat. *Et tamen ipſe qui non vult mortem impii,* « *perſeverantem in impietate ſuâ impium proculdubio punit. Ita in uno atque eodem homine & bonitatem, & ſeveritatem ſuam oſtendens; bonitatem, quâ non vult eum perire; ſeveritatem, quâ perſeverantem in iniquitate non vult impunitum relinquere. Si ergo hoc quod de uno homine diximus, & de univerſo genere hominum pereuntium ſimiliter intelligatur, poteſt forſitan non abſurdè dici, quòd Deus omnes homines velit ſalvos fieri bonitate Creatoris: Et tamen eos quos indignos ſalute judicaverit, juſtâ Judicis ſeveritate non ſalvet.* Et cap. XIII. Quatuor illis expoſitionibus recenſitis, de quartâ ſubdit: *Quod autem ibi ſimpliciter intelligitur, Deum velle omnes homines ſalvos fieri, bonitate ſcilicet Creatoris, ita (ut putamus) fideliter poteſt recipi, ſi hanc voluntatem bonitatis ſuæ erga ſalutem hominum non credatur humanâ obſiſtente voluntate implere non poſſe, ſed obſiſtente humana iniquitate implere nolle.*

* Cap. XII.

Deus vult omnes ſalvos fieri bonitate Creatoris,

Demum hancce Quæſtionem concludit, concordiæ viam aperiendo. *Quæ omnia*, inquit, *cùm tam obſcura ſint, & tam profunda atque perplexa, nollemus inter fratres & cariſſimos noſtros aliquid de his contentioſè ventilari, vel temerè definiri, ſed potius quod in eis certum eſt, ſine dubitatione defendi.*

Concordiæ via.

Quod autem etiam inter magnos diverſo modo, ſed non diverſâ pietate ſentientes ambiguum atque incertum remanſit, etiam apud nos & reverenter honorari, quia neutrum eorum videtur eſſe falſum, vel fidei contrarium. Et magis in talibus inquietos & contentioſos ad tranquillitatis & ſobrietatis modeſtiam provocari, quam pro inuſitatis & minus elucentibus rebus aliquem immoderatâ auſteritate ac ſeveritate damnari.

Gotteſchalco, & recentioribus ejus Patronis adverſatur illa Apoſtolici loci expoſitio, quâ Deum velle omnes ſalvos fieri *bonitate Creatoris*, Eccleſia Lugdunenſis aſſerit: Eadem namque eſt cum ea quam Theologi ex S. *Joanne. Damaſceno* accepere, de *voluntate antecedente* ſalutis omnium. Ex quâ ſequitur, Chriſtum pro omnibus mortuum, ſufficienter, non ſolâ ſufficientiâ pretii, ſed ſufficientiâ voluntatis; ut Catholici Theologi contra *Calvinum* & *Janſenium* propugnant.

Lugdunenſis Eccleſiæ Sententia de morte Chriſti pro omnibus.

Tertiam Quæſtionem de morte Chriſti expendit Eccleſia Lugdunenſis Cap. XIV. & ſequentibus. Cap. XV. quatuor diſtinguit ordines hominum in redemptionis & reconciliationis gratiâ. *Primus eſt electorum, & prædeſtinatorum ad vitam æternam, de quibus perire nullus poteſt, & qui omnino omnes ſalvantur, & ad quos pertinet quod Dominus dicit;* Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit. *Secundus ordo eſt eorum Fidelium, qui rectâ fide & pietate accedunt ad gratiam baptiſmi, & per eam accipiunt indulgentiam peccatorum, baptizati in morte Chriſti, & abluti à peccatis ſuis in Sanguine ejus: Ac per hoc participes redemptionis ipſius effecti: Sed poſtea diverſis tentationibus & iniquitatibus gratiam ipſius fidei & redemptionis amittunt, perſeverantes in malis ſuis, & ſic de ſæculo exeuntes. De quibus dicit Apoſtolus, quòd Regnum Dei non conſequentur: Et, Quia non habent hereditatem in Regno Chriſti & Dei.* Tertius autem ordo eorum, *Qui adhuc in infidelitate poſiti, vocandi tamen ſunt per miſericordiam Dei; & hoc ſine dubio in Eccleſia conſecuturi, quod conſecuti ſunt & illi duo ordines ſive perſeverantium, ſive non perſeverantium in gratia Chriſti. De his namque Domini voce promittitur:* Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit. *Quartus verò ordo, de quo ſtatim ſubjungitur:* Qui autem non crediderit, condemnabitur, *manifeſtè extra numerum Fidelium jacet, & æternæ condemnationi eſt deſtinatus.*

Pro trium primorum ordinum hominibus mortuum eſſe Chriſtum, docet Eccleſia Lugdunenſis, Cap. XVI. *Pro illis itaque tribus ordinibus ad Chriſti gratiam & ſocietatem Fidelium pertinentibus, Dominum Jeſum Chriſtum & veniſſe ut eos ſalvaret, & crucifixum eſſe ut eos redimeret, eóſque in ſua morte baptizaret, & in ſuo ſanguine à peccatis ablueret, & fideliter credendum tenemus: & hoc non ſolùm ex Divinis Scripturis ſed etiam ex SS. Patrum fide & doctrina evidenter agnoſcimus. Beatus namque Hieronymus exponens illum locum Evangelii,* * *ubi Dominus de ſe ait;* Et dare animam ſuam in redemptionem pro multis, *De hac re ita docet: Quando formam ſervi accepit, ut pro mundo ſanguinem funderet: Et non dixit: Dare animam ſuam redemptionem pro omnibus, ſed pro multis, id eſt, pro his qui credere voluerint. In quibus verbis miro & Apoſtolico modo Dominum noſtrum & pro mundo ſanguinem fudiſſe: & tamen ipſum mundum pro quo pretioſus ille ſanguis effuſus eſt, non alios niſi Fideles monſtravit. B. Auguſtinus in Tractationibus Evangelii ſecundùm Joannem, non ſolùm pro infidelibus, ſed etiam pro his qui ex parte credunt Chriſtum, & ex parte non credunt, docet non eſſe mortuum Chriſtum, ita dicens: Qui ita confitetur Chriſtum Deum ut hominem neget, non pro illo mortuus eſt Chriſtus, quia ſecundùm hominem mortuus eſt Chriſtus.* Et

* Matt. 20.

Tract. 66.

alio loco * de infidelibus: *Quomodo*, inquit, *iſtis dixit*, Non eſtis ex ovibus meis? *Quia videbat eos ad ſempiternum interitum prædeſtinatos, non ad vitam æternam ſui Sanguinis pretio comparatos.* Et alibi diſtinguens inter Apoſtolos & Judam proditorem, quòd pro illis Dominus moriturus eſſet, pro illo non eſſet: *Tota*, inquit, *ejus Paſſio noſtra purgatio eſt. Paſſurus exitia, promiſit obſequia, non ſolùm illis pro quibus erat ſubiturus mortem, ſed etiam illi qui fuerat eum traditurus ad mortem.* Item docens tantùm pro illis paſſum, quos ipsâ Paſſione redimendo oves ſuas fecit: *Omnes*, inquit, *fecit ſuas oves, pro quibus eſt omnibus paſſus: Quia & ipſe ut pro omnibus pateretur, ovis eſt factus.* Quæ teſtimonia eò tantùm collineant, & ab Eccleſia celeberrima eum in finem proferuntur, ut pro ſolis Fidelibus Chriſtus mortuus intelligatur quantum ad efficaciam aliquam, & actualem applicationem mortis ipſius pro illis. Unde ſubdit: *Et licèt Apoſtolus de eodem Domino & Redemptore noſtro dicat:* Unus enim Deus, unus & Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus: *Tamen juxta ſuperiùs demonſtratam fidei Regulam rectè intelligitur pro illis omnibus ſe redemptionem dediſſe, pro quibus etiam dignatus eſt Mediator Dei & hominum eſſe. Neque enim infidelium Mediator eſt, ſicut nec Advocatus, vel Reconciliator, ſed Fidelium tantum, &c.*

Tract. 48.

Tract. 55.

Pro quarti verò ordinis hominibus, impiis ſcilicet ante Chriſti mortem damnatis, aut pro infidelibus qui à morte Chriſti extitere, ſunt, vel futuri ſunt, nullo modo paſſum eſſe Chriſtum aſſerit, quantum ad efficaciam redemptionis: ita ut ex ejus Paſſione fructus ad ipſos aliquis derivatus ſit. * *Quamvis igitur* (inquit) *idem Dominus noſter & ad omnes ſalvandos, & omnes redimendos, etiam quos nec ſalvavit, nec redemit, id eſt, infideles & impios in ſuâ infidelitate & impietate perditos, & pereuntes, ſive perituros veniſſe contendatur: Unum tamen eſt quod nos & fideliſſimè credimus, & veriſſimè novimus, quia pro omni illa innumerabili & infinita multitudine impiorum, qui ab exordio mundi uſque ad Paſſionem Domini per quatuor fermè annorum millia in ſua impietate ſunt mortui, & apud inferos æterna perditione damnati; numquam Dominus paſſus, numquam mortuus eſt, nec ad eos ſalvandos ullatenus venit, nec pro eis pretioſum ſanguinem fudit, Quoniam ſolos illos ex his qui ab exordio mundi uſque ad Paſſionem ejus extiterunt, eadem Paſſione ſuâ redemiſſe & ſalvaſſe, atque ab inferni clauſtris eduxiſſe credendus eſt, qui & fideliter eum ſperaverunt venturum, & fideliter per eum redemptionem & liberationem ad ſalutem ſe accepturos eſſe crediderunt: Sanctos videlicet Patriarchas & Prophetas, & cæteros Juſtos: quibus etiam per Oſee Prophetam ante promiſerat dicens:* De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua, ô mors: Ero morſus tuus, inferne. *Et ideo numquam aliquis Catholicorum Doctorum ita ſenſiſſe aut docuiſſe credendus eſt: quaſi Dominus & Salvator noſter etiam ad illam impiorum multitudinem, quæ ante Paſſionem ejus periit, ſalvandam atque redimendam* (ſive reipſa ex inferis eripiendam, ſicut Juſtos ex limbo eripuit) *Paſſionem & mortem ſuſceperit. Cum ergo pro illâ inæſtimabiliter majore humani generis parte quæ per tot millia annorum præceſſerat, nullatenus credendus ſit paſſus, nec pro ejus ſalute crucifixus: quid de iſta utique minori parte infidelium & impiorum credendum eſt, qui poſt Paſſionem ejus uſque ad mundi terminum aut extiterunt, aut exiſtunt, aut futuri ſunt? In quibus utique & ille homo nondum natus Antichriſtus erit. Nam ſi ad iſtos tales Dominus ſalvandos venit, id eſt, impios & in ſua impietate*

* Cap. 18.

Oſee 13.

impietate perituros : ergo præſtitit iſtis, quod illis antiquis impiis non præſtitit : quia videlicet pro iſtis eſt crucifixus & mortuus, quod pro illis nullatenus credendus eſt paſſus. Si autem nec pro iſtis eſt crucifixus & mortuus, ſicut nec pro illis : ergo pares ſunt impietate, pares perditione, & pariter omnino extranei a Chriſti redemptione : quia etſi pro iſtis paſſus eſſe dicatur, quid eis profecit ejus Paſſio impiis & in ſua impietate perituris, niſi ut qui non fiunt participes redemptionis, majorem & graviorem incurrant cumulum damnationis?

Pro his tamen Chriſtum ſufficienter, & quantùm in ipſo erat, mortuum eſſe, ſanguinémque ſuum Patri obtuliſſe, non negat Eccleſia Lugdunenſis, imò ſatis aſſerit uſurpando verba illa *S. Leonis* de Juda proditore dicentis : *Ad hanc indulgentiam traditor Judas pervenire non potuit : Quoniam perditionis filius, cui diabolus ſtabat à dextris, prius in deſperationem tranſiit, quàm ſacramentum generalis redemptionis Chriſtus impleret. Nam mortuo pro omnibus impiis Domino, potuiſſet fortè etiam hic conſequi remedium, ſi non feſtinaſſet ad laqueum.* Quod ibidem exponit his verbis : *Qui enim venerat univerſis credentibus omnia peccata dimittere, a generali indulgentia nec Judaicum crimen voluit excludere.* Unde & ipſum alio in loco increpando ita alloquitur : *Redemptorem etiam tuum, ne tibi parceret, vendidiſti.* Quia, inquit Eccleſia Lugdunenſis, *Vere etiam ipſius Redemptor fieret, ſi ab eo etiam poſt tantum reatum piè & fideliter indulgentiam poſceret.*

Denique Cap. XX. Poſtquam præmiſit : *Si inveniuntur aliqui Patres, qui etiam pro impiis in ſuâ impietate permanſuris Dominum crucifixum dicant; Quis non videat potiorem illam eſſe Auctoritatem, quæ tam evidenti ratione, & tam multiplici Scripturarum atteſtatione firmatur?* Addit : *Si autem placet, ſicut & nobis multùm placet, ut etiam iſtorum ſententia ex pietate veniens, propter pacem & venerabilem pietatem Beatiſſimorum Patrum non renuatur : Nulla ergo contentione pro aliis adverſus alios litigetur : Non una ſententia pro altera damnetur. Et quia verè fieri poteſt, ut ignorantiam & imperitiam noſtram in hac re aliquid lateat, nihil temerè definiatur ; ut qualibet quis acquieſcat modo, non ſit hæreticum, niſi contentione hæreticum fiat.*

Ex his perſpicuum eſt, Lugdunenſem Eccleſiam ab erroribus *Gotteſchalci* longè alienam fuiſſe. Ipſi tamen patrocinata eſt, & propoſitiones illius de Prædeſtinatione reproborum ad pœnam, de voluntate Chriſti erga ſalutem omnium, de Chriſti morte ac redemptione, Catholicas & Auguſtinianas aſſeruit errore facti : quia exiſtimavit ipſum ita Prædeſtinationem reproborum ad pœnam admiſiſſe, ut ad culpam prædeſtinatos eos negaret, aut aliquam perditionis eorum cauſam in Deo eſſe ; aut ipſis pereundi neceſſitatem divinâ prædeſtinatione ita imponi, ut ſalvari non poſſent. Exiſtimavit etiam eum negaſſe dumtaxat in Deo voluntatem efficacem ſalutis omnium hominum, & redemptionem efficacem infidelium. Non mirum itaque quòd Eccleſia celeberrima de Gotteſchalci Propoſitionibus ita ſcripſerit Cap. XXIV. *Sicut ſuperius & ex Divina, & ex Paterna Auctoritate ſatis oſtendimus, videtur nobis ſine dubio, quòd illa quæ de divina Prædeſtinatione dixit, juxta regulam Catholicæ Fidei vera ſint, & a veridicis Patribus manifeſtiſſimè confirmata, nec ab ullo penitus noſtrûm, qui Catholicus haberi vult, reſpuenda ſive damnanda. Et ideo in hac re dolemus, non illum Miſerabilem, ſed Eccleſiaſticam Veritatem eſſe damnatam. In illa autem Apoſtoli ſententia, quâ de Deo ait :* Qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire : *Putamus eum ſenſum Beatiſſimi Patris Auguſtini ab* A *omni ſemper Eccleſia venerabiliter recepti, & uſque in finem ſæculi recipiendi, ſecutum fuiſſe : qui de tantâ Quæſtione tractans, & collatis inter ſe duobus teſtimoniis, Apoſtolico videlicet & Prophetico, qualiter juxta ſanam Fidei intelligentiam utrumque verum eſſe accipiendum ſit : & in pleriſque aliis librorum ſuorum locis, & maximè in libro qui Enchiridion dicitur, evidentiſſimè declarat. Cujus omnino veridicum ſenſum non oportuit ſub perſona alicujus hominis a Catholicis Dei Sacerdotibus condemnari : Ne jam non iſte qui errare putatur, ſed ille potius cujus auctoritatem ſequitur, hæreticus eſſe judicetur. Et licèt alii quidam SS. Patres ſimpliciter illa Apoſtoli verba accepiſſe inve-* B *niantur, utrorumque tamen ſententia fuerat honoranda : nec una pro altera damnanda : Quia & illa ex divinâ Auctoritate vera eſſe monſtratur : & iſta piâ quadam ratione non abhorrere à veritate fideliter creditur.*

Jam illud de Dominici Sanguinis pretio, quòd pro his tantùm qui credere voluerint, datum ſit, manifeſtum eſt eorum Beatorum Patrum ſententiâ : Quam iſte (ut putamus) & legendo didicerat, & damnare metuebat. Unde etſi inventi ſunt alii æquè Patres, qui illud glorioſum pretium etiam pro nunquam credituris, & in ſua impietate perituris, datum eſſe non abnuant, melius (ut credimus) utrique honorarentur, C *nec pro aliis alii damnarentur. Quia & illud manifeſtè divina Auctoritate firmatum eſt ; & iſtud, ſi piè ſentitur, non eſt abnuendum.*

Quod verò dixiſſe firmatur, Ad malè tantummodo agendum liberum nos habere arbitrium ; ad benè vero agendum non habere : ſi verè ita ſenſit & dixit, hoc verè non eſt ex divina Auctoritate ſumptum, neque ex SS. Patrum dogmatibus tractum, ſed apertè ex proprio errore prolatum.

Maximè verò eſt obſervandum, utramque expoſitionem loci Apoſtolici : *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, quam Patres & Theologi proferunt ; & utrumque ſenſum de Chriſti redemptione D efficaci pro ſolis fidelibus, ſufficienti pro omnibus, ab Eccleſia Lugdunenſi approbari ; ita ut unus alteri non repugnet, neque illum excludat. Sic enim habet cap. XXVIII. *Etſi illa verba Apoſtoli ſimpliciter intelligantur, quibus de Deo dicit :* Qui vult omnes homines ſalvos fieri : *Duobus modis hoc Deum agere certiſſimum eſt : Dum alios ita vult ſalvos fieri, ut eos ipſe omnino faciat ſalvos, ſicut omnes electos : Alios verò ita velit ſalvos fieri, ut eos omnino non ſalvet, ſed in æternum perire permittat, ſicut utique omnes reprobos, quos juxta hunc ſenſum, & ut benignus Creator ſalvari voluit, & ut juſtus* E *Judex æternæ perditioni tradidit. Sicut ergo & bonitatem ſuam in eis oſtendit, quia eos ſalvari voluit, & tamen bonitas ejus non impedivit ſeveritatem ejus, quâ eos juſtè damnavit : Ita eadem bonitas ejus nullatenus impedivit prædeſtinationem ejus juſtitiæ, dum quos ille ſalvos fieri voluit, & iniquos futuros ſemper præſcivit, & in iniquitate ſua permanſuros, juſtè ad interitum prædeſtinavit. Ita etſi pro omnibus etiam in ſua impietate perituris Chriſtus mortuus eſt, ſic eis exhibuit bonitatem Paſſionis ſuæ, ut tamen hujuſmodi impios in ſua impietate permanſuros juſto ſuo judicio* F *condemnaverit : Sicut ipſe ait :* Qui non credit, jam judicatus eſt. *Et ideo bonitas ejus, quâ etiam pro talibus paſſus creditur, non evacuavit erga eos Prædeſtinationem ejus, quâ eos ſemper & præſcivit in impietate ſua permanſuros, & prædeſtinavit juſtè perituros.*

Quod autem etiam inter magnos diverſo modo, ſed non diversâ pietate ſentientes ambiguum atque incertum remanſit, etiam apud nos & reverenter honorari, quia neutrum eorum videtur eſſe falſum, vel fidei contrarium. Et magis in talibus inquietos, & contentioſos ad tranquillitatis & ſobrietatis modeſtiam provocari, quam pro inuſitatis & minùs elucentibus rebus aliquem immoderatâ auſteritate ac ſeveritate damnari.

Gotteſchalco, & recentioribus ejus Patronis adverſatur illa Apoſtolici loci expoſitio, quâ Deum velle omnes ſalvos fieri *bonitate Creatoris*, Eccleſia Lugdunenſis aſſerit: Eadem namque eſt cum ea quam Theologi ex S *Joanne. Damaſceno* accepere, de *voluntate antecedente* ſalutis omnium. Ex quâ ſequitur, Chriſtum pro omnibus mortuum, ſufficienter, non ſolâ ſufficientiâ pretii, ſed ſufficientiâ voluntatis; ut Catholici Theologi contra *Calvinum* & *Janſenium* propugnant.

Lugdunenſis Eccleſiæ Sententia de morte Chriſti pro omnibus.

Tertiam Quæſtionem de morte Chriſti expendit Eccleſia Lugdunenſis Cap. xiv. & ſequentibus. Cap. xv. quatuor diſtinguit ordines hominum in redemptionis & reconciliationis gratiâ. *Primus eſt electorum, & prædeſtinatorum ad vitam æternam, de quibus perire nullus poteſt, & qui omnino omnes ſalvantur, & ad quos pertinet quod Dominus dicit*; Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit. *Secundus ordo eſt eorum Fidelium, qui rectâ fide & pietate accedunt ad gratiam baptiſmi, & per eam accipiunt indulgentiam peccatorum, baptizati in morte Chriſti, & abluti à peccatis ſuis in Sanguine ejus: Ac per hoc participes redemptionis ipſius effecti: Sed poſtea diverſis tentationibus & iniquitatibus gratiam ipſius fidei & redemptionis amittunt, perſeverantes in malis ſuis, & ſic de ſæculo exeuntes. De quibus dicit Apoſtolus, quòd Regnum Dei non conſequentur: Et, Quia non habent hereditatem in Regno Chriſti & Dei.* Tertius autem ordo eorum, *Qui adhuc in infidelitate poſiti, vocandi tamen ſunt per miſericordiam Dei: & hoc ſine dubio in Eccleſia conſecuturi, quod conſecuti ſunt & illi duo ordines ſive perſeverantium, ſive non perſeverantium in gratia Chriſti. De his namque Domini voce promittitur:* Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit. *Quartus verò ordo, de quo ſtatim ſubjungitur*: Qui autem non crediderit, condemnabitur, *manifeſtè extra numerum Fidelium jacet, & æterna condemnationi eſt deſtinatus.*

Pro trium primorum ordinum hominibus mortuum eſſe Chriſtum, docet Eccleſia Lugdunenſis, Cap. xvi. *Pro illis itaque tribus ordinibus ad Chriſti gratiam & ſocietatem Fidelium pertinentibus, Dominum Jeſum Chriſtum & veniſſe ut eos ſalvaret, & crucifixum eſſe ut eos redimeret, eóſque in ſua morte baptizaret, & in ſuo ſanguine à peccatis ablueret, & fideliter credendum tenemus: & hoc non ſolùm ex Divinis Scripturis ſed etiam ex SS. Patrum fide & doctrina evidenter agnoſcimus. Beatus namque Hieronymus exponens illum locum Evangelii,* * *ubi Dominus de ſe ait*: Et dare animam ſuam in redemptionem pro multis. *De hac re ita docet: Quando formam ſervi accepit, ut pro mundo ſanguinem funderet: Et non dixit: Dare animam ſuam redemptionem pro omnibus, ſed pro multis, id eſt, pro his qui credere voluerint. In quibus verbis miro & Apoſtolico modo Dominum noſtrum & pro mundo ſanguinem fudiſſe: & tamen ipſum mundum pro quo pretioſus ille ſanguis effuſus eſt, non alios niſi Fideles monſtravit. B. Auguſtinus in Tractationibus Evangelii ſecundùm Joannem, non ſolùm pro infidelibus, ſed etiam pro his qui ex parte credunt Chriſtum, & ex parte non credunt, docet non eſſe mortuum Chriſtum, ita dicens: Qui ita confitetur Chriſtum Deum ut hominem neget, non pro illo mortuus eſt Chriſtus, quia ſecundùm hominem mortuus eſt Chriſtus.* Et alio loco * de infidelibus: *Quomodo*, inquit, *iſtis dixit*, Non eſtis ex ovibus meis? *Quia videbat eos ad ſempiternum interitum prædeſtinatos, non ad vitam æternam ſui Sanguinis pretio comparatos.* Et alibi diſtinguens inter Apoſtolos & Judam proditorem, quòd pro illis Dominus moriturus eſſet, pro illo non eſſet: *Tota*, inquit, *ejus Paſſio noſtra purgatio eſt. Paſſurus exitia, promiſit obſequia, non ſolùm illis pro quibus erat ſubiturus mortem, ſed etiam illi qui fuerat eum traditurus ad mortem.* Item docens tantùm pro illis paſſum, quos ipsâ Paſſione redimendo oves ſuas fecit: *Omnes*, inquit, *fecit ſuas oves, pro quibus eſt omnibus paſſus: Quia & ipſe ut pro omnibus pateretur, ovis eſt factus.* Quæ teſtimonia eò tantùm collineant, & ab Eccleſia celeberrima eum in finem proferuntur, ut pro ſolis Fidelibus Chriſtus mortuus intelligatur quantum ad efficaciam aliquam, & actualem applicationem mortis ipſius pro illis. Unde ſubdit: *Et licèt Apoſtolus de eodem Domino & Redemptore noſtro dicat*: Unus enim Deus, unus & Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus: *Tamen juxta ſuperiùs demonſtratam fidei Regulam rectè intelligitur pro illis omnibus ſe redemptionem dediſſe, pro quibus etiam dignatus eſt Mediator Dei & hominum eſſe. Neque enim infidelium Mediator eſt, ſicut nec Advocatus, vel Reconciliator, ſed Fidelium tantum, &c.*

* Matt. 20.
Tract. 66.
Tract. 48.
Tract. 51.

Pro quarti verò ordinis hominibus, impiis ſcilicet ante Chriſti mortem damnatis, aut pro infidelibus qui à morte Chriſti extitere, ſunt, vel futuri ſunt, nullo modo paſſum eſſe Chriſtum aſſerit, quantum ad efficaciam redemptionis: ita ut ex ejus Paſſione fructus ad ipſos aliquis derivatus ſit. * *Quamvis igitur* (inquit) *idem Dominus noſter & ad omnes ſalvandos, & omnes redimendos, etiam quos nec ſalvavit, nec redemit, id eſt, infideles & impios in ſuâ infidelitate & impietate perditos, & pereuntes, ſive perituros veniſſe contendatur: Unum tamen eſt quod nos & fideliſſimè credimus, & veriſſimè novimus, quia pro omni illa innumerabili & infinita multitudine impiorum, qui ab exordio mundi uſque ad Paſſionem Domini per quatuor fermè annorum millia in ſua impietate ſunt mortui, & apud inferos æterna perditione damnati, nunquam Dominus paſſus, numquam mortuus eſt, nec ad eos ſalvandos ullatenus venit, nec pro eis pretioſum ſanguinem fudit, Quoniam ſolos illos ex his qui ab exordio mundi uſque ad Paſſionem ejus extiterunt, eadem Paſſione ſuâ redemiſſe & ſalvaſſe, atque ab inferni clauſtris eduxiſſe credendus eſt, qui & fideliter eum ſperaverunt venturum, & fideliter per eum redemptionem & liberationem ad ſalutem ſe accepturos eſſe crediderunt: Sanctos videlicet Patriarchas & Prophetas, & cæteros Juſtos: quibus etiam per Oſee Prophetam ante promiſerat dicens*: De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua, ô mors: Ero morſus tuus, inferne. *Et ideo numquam aliquis Catholicorum Doctorum ita ſenſiſſe aut docuiſſe credendus eſt: quaſi Dominus & Salvator noſter etiam ad illam impiorum multitudinem, quæ ante Paſſionem ejus periit, ſalvandam atque redimendam* (ſive reipſa ex inferis eripiendam, ſicut Juſtos ex limbo eripuit) *Paſſionem & mortem ſuſceperit. Cum ergo pro illâ inæſtimabiliter majore humani generis parte quæ per tot millia annorum præceſſerat, nullatenus credendus ſit paſſus, nec pro ejus ſalute crucifixus: quid de iſta utique minori parte infidelium & impiorum credendum eſt, qui poſt Paſſionem ejus uſque ad mundi terminum aut extiterunt, aut exiſtunt, aut futuri ſunt? In quibus utique & ille homo nondum natus Antichriſtus erit. Nam ſi ad iſtos tales Dominus ſalvandos venit, id eſt, impios & in ſua impietate*

* Cap. 18.
Oſee 13.

impietate perituros : ergo præſtitit illis, quod illis antiquis impiis non præſtitit : quia videlicet pro iſtis eſt crucifixus & mortuus, quod pro illis nullatenus credendus eſt paſſus. Si autem nec pro iſtis eſt crucifixus & mortuus, ſicut nec pro illis : ergo pares ſunt impietate, pares perditione, & pariter omnino extranei a Chriſti redemptione : quia etſi pro iſtis paſſus eſſe dicatur, quid eis profecit ejus Paſſio impiis & in ſua impietate perituris, niſi ut qui non fiunt participes redemptionis, majorem & graviorem incurrant cumulum damnationis ?

Pro his tamen Chriſtum ſufficienter, & quantùm in ipſo erat, mortuum eſſe, ſanguinémque ſuum Patri obtuliſſe, non negat Eccleſia Lugdunenſis, imò ſatis aſſerit uſurpando verba illa *S. Leonis* de Juda proditore dicentis : *Ad hanc indulgentiam traditor Judas pervenire non potuit : Quoniam perditionis filius, cui diabolus ſtabat à dextris, prius in deſperationem tranſiit, quàm ſacramentum generalis redemptionis Chriſtus impleret. Nam mortuo pro omnibus impiis Domino, potuiſſet fortè etiam hic conſequi remedium, ſi non feſtinaſſet ad laqueum.* Quod ibidem exponit his verbis : *Qui enim venerat univerſis credentibus omnia peccata dimittere, à generali indulgentia nec Judaicum crimen voluit excludere.* Unde & ipſum alio in loco increpando ita alloquitur : *Redemptorem etiam tuum, ne tibi parceret, vendidiſti.* Quia, inquit Eccleſia Lugdunenſis, *Verè etiam ipſius Redemptor fieret, ſi ab eo etiam poſt tantum reatum piè & fideliter indulgentiam poſceret.*

Denique Cap. XX. Poſtquam præmiſit : *Si inveniuntur aliqui Patres, qui etiam pro impiis in ſuâ impietate permanſuris Dominum crucifixum dicant ; Quis non videat potiorem illam eſſe Auctoritatem, quæ tam evidenti ratione, & tam multiplici Scripturarum atteſtatione firmatur?* Addit : *Si autem placet, ſicut & nobis multùm placet, ut etiam iſtorum ſententia ex pietate veniens, propter pacem & venerabilem pietatem Beatiſſimorum Patrum non renuatur : Nulla ergo contentione pro aliis adverſus alios litigetur : Non una ſententia pro altera damnetur. Et quia verè fieri poteſt, ut ignorantiam & imperitiam noſtram in hac re aliquid lateat, nihil temerè definiatur ; ut quolibet quis acquieſcat modo, non ſit hæreticum, niſi contentione hæreticum fiat.*

Ex his perſpicuum eſt, Lugdunenſem Eccleſiam ab erroribus *Votteſchalci* longè alienam fuiſſe. Ipſi tamen patrocinata eſt, & propoſitiones illius de Prædeſtinatione reproborum ad pœnam, de voluntate Chriſti erga ſalutem omnium, de Chriſti morte ac redemptione, Catholicas & Auguſtinianas aſſeruit errore facti : quia exiſtimavit ipſum ita Prædeſtinationem reproborum ad pœnam admiſiſſe, ut ad culpam prædeſtinatos eos negaret, aut aliquam perditionis eorum cauſam in Deo eſſe ; aut ipſis pereundi neceſſitatem divinâ prædeſtinatione ita imponi, ut ſalvari non poſſent. Exiſtimavit etiam eum negaſſe dumtaxat in Deo voluntatem efficacem ſalutis omnium hominum, & redemptionem efficacem infidelium. Non mirum itaque quòd Eccleſia celeberrima de Votteſchalci Propoſitionibus ita ſcripſerit Cap. XXIV. *Sicut ſuperius & ex Divina, & ex Paterna Auctoritate ſatis oſtendimus, videtur nobis ſine dubio, quòd illa quæ de divina Prædeſtinatione dixit, juxta regulam Catholicæ Fidei vera ſint, & a veridicis Patribus manifeſtiſſimè confirmata, nec ab ullo penitus noſtrûm, qui Catholicus haberi vult, reſpuenda ſive damnanda. Et ideo in hac re dolemus, non illum Miſerabilem, ſed Eccleſiaſticam Veritatem eſſe damnatam. In illa autem Apoſtoli ſententia, quâ de Deo ait :* Qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire : *Putamus eum ſenſum Beatiſſimi Patris Auguſtini ab omni ſemper Eccleſia venerabiliter recepti, & uſque in finem ſæculi recipiendi, ſecutum fuiſſe ; qui de tantâ Quæſtione tractans, & collatis inter ſe duobus teſtimoniis, Apoſtolico videlicet & Prophetico, qualiter juxta ſanam Fidei intelligentiam utrumque verum eſſe accipiendum ſit : & in plerìſque aliis librorum ſuorum locis, & maximè in libro qui Enchiridion dicitur, evidentiſſimè declarat. Cujus omnino veridicum ſenſum non oportuit ſub perſona alicujus hominis a Catholicis Dei Sacerdotibus condemnari : Ne jam non iſte qui errare putatur, ſed ille potius cujus auctoritatem ſequitur, hæreticus eſſe judicetur. Et licèt alii quidam SS. Patres ſimpliciter illa Apoſtoli verba accepiſſe inveniantur, utrorumque tamen ſententia fuerat honoranda ; nec una pro altera damnanda : Quia & illa ex divinâ Auctoritate vera eſſe monſtratur : & iſta piâ quadam ratione non abhorrere à veritate fideliter creditur.*

Jam illud de Dominici Sanguinis pretio, quòd pro his tantùm qui credere voluerint, datum ſit, manifeſtum eſt eorum Beatorum Patrum ſententiâ : Quam iſte (ut putamus) & legendo didicerat, & damnare metuebat. Unde etſi inventi ſunt alii æquè Patres, qui illud glorioſum pretium etiam pro numquam credituris, & in ſua impietate perituris, datum eſſe non abnuant, melius (ut credimus) utrique honorarentur, nec pro aliis alii damnarentur. Quia & illud manifeſtè divina Auctoritate firmatum eſt ; & iſtud, ſi piè ſentitur, non eſt abnuendum.

Quod verò dixiſſe firmatur, Ad malè tantummodo agendum liberum nos habere arbitrium ; ad benè verò agendum non habere ; ſi verè ita ſenſit & dixit, hoc verè non eſt ex divina Auctoritate ſumptum, neque ex SS. Patrum dogmatibus tractum, ſed apertè ex proprio errore prolatum.

Maximè verò eſt obſervandum, utramque expoſitionem loci Apoſtolici : *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, quam Patres & Theologi proferunt ; & utrumque ſenſum de Chriſti redemptione efficaci pro ſolis fidelibus, ſufficienti pro omnibus, ab Eccleſia Lugdunenſi approbari ; ita ut unus alteri non repugnet, neque illum excludat. Sic enim habet cap. XXVIII. *Etſi illa verba Apoſtoli ſimpliciter intelligantur, quibus de Deo dicit :* Qui vult omnes homines ſalvos fieri : *Duobus modis hoc Deum agere certiſſimum eſt : Dum alios ita vult ſalvos fieri, ut eos ipſe omnino faciat ſalvos, ſicut omnes electos : Alios verò ita velit ſalvos fieri, ut eos omnino non ſalvet, ſed in æternum perire permittat, ſicut utique omnes reprobos, quos juxta hunc ſenſum, & ut benignus Creator ſalvari voluit, & ut juſtus Judex æternæ perditioni tradidit. Sicut ergo & bonitatem ſuam in eis oſtendit, quia eos ſalvari voluit, & tamen bonitas ejus non impedivit ſeveritatem ejus, quâ eos juſtè damnavit : Ita eadem bonitas ejus nullatenus impedivit prædeſtinationem ejus juſtitiæ, dum quos ille ſalvos fieri voluit, & iniquos futuros ſemper præſcivit, & in iniquitate ſua permanſuros, juſtè ad interitum prædeſtinavit. Ita etſi pro omnibus etiam in ſua impietate perituris Chriſtus mortuus eſt, ſic eis exhibuit bonitatem Paſſionis ſuæ, ut tamen hujuſmodi impios in ſua impietate permanſuros juſto ſuo judicio condemnaverit : Sicut ipſe ait :* Qui non credit, jam judicatus eſt. *Et ideo bonitas ejus, quâ etiam pro talibus paſſus creditur, non evacuavit erga eos Prædeſtinationem ejus, quâ eos ſemper & præſcivit in impietate ſua permanſuros, & prædeſtinavit juſtè perituros.*

§. VIII.

Hincmarus, aliique Epiſcopi in Cariſiacum Palatium convenientes, quatuor contra Gotteſchalcum edidere celeberrima Capitula.

Anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-tertio, celebratâ Synodo Sueſſionenſi prima, *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus *Hincmarum* cum aliis Epiſcopis & Abbatibus, quorum incertus numerus, Cariſiacum vocavit, juſsitque ut brevibus Capitulis explicarent atque ſtatuerent, quid ſibi de illis quæſtionibus videretur, quæ jam totam Eccleſiam Gallicanam perturbabant; & quid ſecundùm Fidem Catholicam de illis ſentiendum eſſet. Qui quatuor illa celeberrima Capitula, ex SS. Patrum ſcriptis, non quidem verbis tenùs, ſed quoad ſenſum, excerpta edidere, quæ à P. *Sirmondo*, inſerta ſunt *Tomo III. Conciliorum Galliæ*; quamquam ab eodem Viro Doctiſſimo perperàm ad annum octingenteſimum quadrageſimum octavum, & ad Synodum Cariſiacam, in qua eo anno damnatus eſt *Gotteſchalcus*, referantur, quæ ad hunc annum 853. Annales Bertiniani referunt: nec ante edita probat altiſſimum omnium Auctorum qui his de Quæſtionibus ſcripſere antè iſtud tempus, ſilentium.

Primum Capitulum ſic inſcriptum: *Quòd una tantùm ſit prædeſtinatio Dei*, his verbis expreſſum eſt: *Deus omnipotens hominem ſine peccato rectum cum libero arbitrio condidit, & in Paradiſo poſuit; quem in ſanctitate juſtitiæ permanere voluit. Homo libero arbitrio malè utens, peccavit & cecidit, & factus eſt maſſa perditionis totius humani generis. Deus autem bonus & juſtus elegit ex eadem maſſa perditionis ſecundùm præſcientiam ſuam, quos per gratiam prædeſtinavit ad vitam, & vitam illis prædeſtinavit æternam: Cæteros autem, quos juſtitiæ judicio in maſſa perditionis reliquit, perituros præſcivit, ſed non ut perirent prædeſtinavit: pœnam autem illis, quia juſtus eſt, prædeſtinavit æternam. Ac per hoc unam Dei Prædeſtinationem tantummodo dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem juſtitiæ.*

Capitulum ſecundum, cujus inſcriptio hæc eſt: *Quòd liberum hominis arbitrium per gratiam ſanetur:* Sic habet: *Libertatem arbitrii in primo homine perdidimus, quam per Chriſtum Dominum noſtrum recepimus: & habemus liberum arbitrium ad bonum, præventum & adjutum gratia; & habemus liberum arbitrium ad malum, deſertum gratiâ. Liberum autem habemus arbitrium, quia gratià liberatum, & gratiâ de corruptò ſanatum.*

Tertium Capitulum inſcriptum: *Quòd Deus omnes homines velit ſalvos fieri:* Sic habet: *Deus Omnipotens omnes homines ſine exceptione vult ſalvos fieri, licèt non omnes ſalventur. Quòd autem quidam ſalvantur, ſalvantis eſt donum: Quòd autem quidam pereunt, pereuntium eſt meritum.*

Capitulum quartum, inſcriptum: *Quòd Chriſtus pro omnibus hominibus paſſus ſit*, ſic habet: *Chriſtus Jeſus Dominus noſter, ſicut nullus homo eſt, fuit, vel erit, cujus natura in illo aſſumpta non fuerit: ita nullus eſt, fuit, vel erit homo, pro quo paſſus non fuerit; licèt non omnes Paſſionis ejus myſterio redimantur. Quòd vero omnes Paſſionis ejus myſterio non redimuntur, non reſpicit ad magnitudinem & pretii copioſitatem, ſed ad infidelium, & ad non credentium ea fide, quæ per dilectionem operatur, reſpicit partem: Quia poculum humanæ ſalutis, quod confectum eſt infirmitate noſtra, & virtute divina, habet quidem in ſe ut omnibus proſit; ſed ſi non bibitur, non medetur.*

§. IX.

S. Prudentius Trecenſis Epiſcopus Cariſiacâ Capitula viſus eſt oppugnaſſe, quibus paulò ante ſubſcripſerat.

Eodem anno, *Prudentius* Trecenſis Epiſcopus, ad Synodum pro *Æneæ* Pariſienſis Epiſcopi Ordinatione convocatam, cùm ob infirmitatem adeſſe non poſſet; Tractoriam miſit per *Arnaldum* Presbyterum Vicarium ſuum ad *Venilonem* Archiepiſcopum Senonenſem, & Coëpiſcopos, quâ Ordinationi præbebat aſſenſum, eâ lege, ut quatuor Capitulis, *Quibus Eccleſia Catholica adverſus Pelagium, ejúſque hæreſeos ſequaces pugnavit ac vicit*, ſubſcriberet. *I. Ut liberum arbitrium in Adam meritò inobedientiæ amiſſum, ita nobis per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum redditum atque liberatum confiteretur interim in ſpe, poſtmodum autem in re, ſicut dicit Apoſtolus:* Spe enim ſalvi facti ſumus: *Ut tamen ſemper ad omne opus bonum Dei omnipotentis gratiâ indigeamus, ſive cogitandum, ſive inchoandum, operandum, ac perſeveranter conſummandum, & ſine ipſa nihil boni nos poſſe ullatenus aut cogitare, aut velle, aut operari ſciamus.* Secundò, *Ut crederet atque fateretur, Dei omnipotentis altiſſimo ſecretòque conſiliò, quoſdam Dei gratuità miſericordiâ ante omnia ſæcula prædeſtinatos ad vitam, quoſdam imperſcrutabili juſtitiâ prædeſtinatos ad pœnam. Ut id videlicet ſive in ſalvandis, ſive in damnandis prædeſtinaverit, quod ſe præſcierat eſſe judicando facturum, dicente Propheta: Qui fecit, quæ futura ſunt.* Tertiò, *Ut crederet & confiteretur cum omnibus Catholicis, Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti pro omnibus hominibus ex toto mundo in eum credentibus fuſum: non autem pro illis, qui numquam in illum crediderunt, neque hodie credunt, numquamque credituri ſunt.* Quartò, Ut crederet atque confiteretur, *Deum omnipotentem omnes, quoſcumque vult, ſalvare; & neminem poſſe ſalvari ullatenus, niſi quem ipſe ſalvaverit: omnes autem ſalvari, quoſcumque ipſe ſalvare voluerit. Ac per hoc, quicumque non ſalvantur, non eſſe voluntatis illius ut ſalventur, dicente Propheta: Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit.*

Quod autem ſubſcripſiſſet Cariſiacis Capitulis *Prudentius*, Auctor eſt *Hincmarus* lib. *de Prædeſtinatione*, Cap. XXI. *Cui Capitulo* (inquit) *cum aliis tribus de quibus ratio agitur, in Conventu Epiſcoporum Domnus ſubſcripſit Prudentius: Poſtea autem in Epiſtola ad Venilonem ſuum Archiepiſcopum de ordinando Ænea Pariſiorum Epiſcopo directâ, quatuor ponens Capitula, ita de hoc primo dicit, &c. Unde miramur, cùm in præfata Synodo Capitulis ſuperiùs memoratis ſubſcripſerit, & Canonicas Sanctiones atque Decreta Sedis Apoſtolicæ Pontificum ſufficienter cognita de Synodali ſubſcriptione atque profeſſione habeat, tam inconſultè & inconſuetè, ſine probabili collatione, contra Regularum inſtituta hujuſmodi ſcriptum pro Ordinationis conſenſu Coepiſcopi ſui ad Archiepiſcopum & Coëpiſcopos ſuos tranſmiſerit.* Nec ſolus *Hincmarus*, ſed & Annales Bertiniani hanc levitatis notam *Prudentio* inurunt, ad annum octingenteſimum ſexageſimum-primum. *Prudentius Tricaſſinæ civitatis Epiſcopus, natione Hiſpanus, apprimè literis eruditus, qui ante aliquot annos Gotteſchalco Prædeſtinatiano reſtiterat, poſt felle commotus contra quoſdam Epiſcopos ſecum Hæretico reſiſtentes, ipſius hæreſis defenſor acerrimus, indéque non modica inter ſe diverſa, & fidei adverſa ſcriptitans, moritur: ſicque licèt diutino languore fatigaretur, ut vivendi, ita & ſcribendi finem fecit.* Tandem in vetuſtiſſimo

vetuſtiſſimo Godice MS. Operis *Prudentii* contra *Joannem Scotum Erigenam*, hæc in averſâ paginâ legitur obſervatio atque cenſura : *Hic liber, qui quaſi ad defenſionem fidei contra infidelitatem loquitur, & teſtimonia Scripturarum, & Catholicorum nomina profert, cautè legendus eſt, & in ejus lectione Apoſtoli eſt ſequenda ſententia* : Omnia probate, » quod bonum eſt tenete. *Nam compoſitor ejus Pru-* » *dentius de quibuſdam Eccleſiaſticis Dogmatibus non ſentit catholicè, ſicut alia ejus Scripta demonſtrant.*

Præſes Manguinus refellitur.

Hincmarum, & Annalium Bertinianorum Auctorem calumniæ poſtulat *D. Manguin*, cujus ipſos non convicit coævorum aut ſupparium Auctorum teſtimonio. Incredibile certè eſt quod vel *Prudentius* ipſe levitatis notam in tanti re momenti ab *Hincmaro* ſibi falsò inuſtam non abſterſiſſet, neque cum ipſo expoſtulaſſet de calumnia, ſi liber *Hincmari* ante illius obitum vulgatus eſt, ſicut anno ante ſcriptus demonſtratur ex Præfatione : Vel ſi poſt obitum Prudentii editus eſt, ut *D. Manguin* colligit ex *Flodoardo*, non defuiſſent nominis ejus vindices; qui *Hincmarum* conviciſſent impoſturæ. Id enim facillimum fuiſſet, cùm ſupereſſent multi ex Epiſcopis & Abbatibus qui Cariſiaco Conventui adfuerant : cùm etiam *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus, qui Capitula Cariſiaca edi & ſubſcribi juſſerat, notum haberet an *Prudentius* ſubſcripſiſſet; poſſétque compelli *Hincmarus* ut oſtenderet ſubſcriptionem. Quem famæ ſuæ adeo fuiſſe prodigum haud veriſimile eſt, ut ejus periculum apud ipſum Regem cujus gratiâ fruebatur, tam inſigni calumniâ ſubire voluerit.

Excuſatur S. Prudentius.

Acriori tamen cenſurâ Sanctum *Prudentium* perſtrinxiſſe videntur Auctor Annalium Bertinianorum, & Auctor admonitionis in averſa paginâ libri ipſius S. *Prudentii* contra *Joannem Scotum* in MS. Codice Monaſterii Altivillarenſis exaratæ; cùm ipſum *felle commotum* ſcripſiſſe aiunt *multa ſibi contraria & Fidei Catholicæ adverſa*. Vindicata enim *Prudentii* ſanctitas, & quæ in ejus Operibus ſplendeſcit charitas ac ſingularis moderatio, ipſum elucidandæ ac tuendæ veritatis animo ſcripſiſſe clamant, non æmulatione, aut ullâ animi perturbatione. Sed in quæſtione difficillimâ, & tunc temporis valdè obſcurâ anceps fuit ac dubius. Primò Cariſiacis Capitulis ſubſcripſit : deinde metuens ne doctrinæ S. Auguſtini & Diſcipulorum ejus, immò Catholicis dogmatibus vulnus aliquod Cariſiaca inferrent Capitula, trepidans (inquam) timore ubi non erat timor, Pariſienſium Epiſcopum ordinandum ſubſcribere voluit aliis quatuor Capitulis, quæ Tractoriæ ſuæ inſeruit, præter Eccleſiæ morem. Hæc tamen Capitula Cariſiacis, verbis tenus, repugnant, non ſenſu; ut de Eccleſiæ Lugdunenſis doctrinâ cum tribus Epiſtolis comparatâ ſuperiùs demonſtravimus, ac de eadem cum quatuor Capitulis Cariſiacis collatâ mox oſtenſuri ſumus. Unde citatis Auctoribus non aſſentimur, qui *S. Prudentium* Hæreſeos *Gotteſchalci* defenſorem affirmant.

§. X.

Lugdunenſis Eccleſiæ ſententia de Cariſiacis Capitulis expenditur.

Cum ad Eccleſiæ Lugdunenſis examen quatuor Cariſiaci Conventus Capitula delata eſſent anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-quarto, *Remigius* Archiepiſcopus cum Eccleſiæ ſuæ Studioſis illa diſcuſſit, multáque in eis reprehenſione digna (ut ipſi videbatur) obſervavit, impugnavitque edito libro, cui titulus eſt : *De tenenda veritate Scripturæ.*

In primo Capitulo reprehendit, quòd commemorationem gratiæ Dei omiſerit, cùm hominem liberi arbitrii conditum dixit : quaſi per ipſum tantummodo liberum arbitrium in ſanctitate & juſtitia permanere potuiſſet. Sed gratiæ neceſſitatem non negabat Cariſiacum Capitulum : & ſi novæ gratiæ ad perſeverandum in juſtitia neceſſitatem in ſtatu innocentiæ negaſſet, non tantâ fuiſſet reprehenſione dignum : ſiquidem eâ de re variæ ſunt Catholicorum Theologorum ſententiæ : & neganti favere videtur S. *Auguſtinus*, multorum judiciô.

Secundò reprehendit Eccleſia Lugdunenſis, quod in eodem Capitulo ſcriptum eſt, Deum Prædeſtinatos *ſecundum præſcientiam ſuam* elegiſſe, quaſi electio fuiſſet ex meritis prævisis, non ex gratia : aut Deus eos elegiſſet, quia ex ſemetipſis bonos futuros præſcivit. Sed non is erat *Hincmari* & Coëpiſcoporum ſenſus, ut ex ejus libro de Prædeſtinatione perſpicuum eſt : nec aliter præſcientiæ nomen uſurparunt quam Apoſtolus, cùm ait : *Quos præſcivit, hos & prædeſtinavit conformes fieri imagini filii ſui.* Et gratiæ commemoratio ſatis magnifica primo illo Capitulo continetur, & in Prædeſtinationis includitur notione, his verbis : *Deus bonus & juſtus elegit ex eadem maſſa perditionis ſecundùm præſcientiam ſuam, quos per gratiam prædeſtinavit ad vitam, & vitam illis prædeſtinavit æternam.*

Tertiò reprehendit Eccleſia Lugdunenſis, quòd reprobos quidem perituros Deum præſciſſe aſſeruerint Conventûs Cariſiaci Patres, non autem eos perditioni prædeſtinaſſe. Sed negarunt dumtaxat Deum ipſos *prædeſtinaſſe ut perirent*; quaſi cauſa cur pereant ſit in Dei Prædeſtinatione, vel ſit ipſa Prædeſtinatio illis pereundi neceſſitatem imponens, ut contendebat *Gotteſchalcus*. Quem ſenſum ut *Hincmarus* excluderet, dicere maluit reprobis prædeſtinatas eſſe pœnas æternas, quàm illos prædeſtinatos eſſe pœnis æternis. Cæterùm in damnatione Gotteſchalcani ſenſûs circa Prædeſtinationem reproborum ad interitum ſempiternum, cum Patribus Cariſiaci Conventûs Eccleſia Lugdunenſis convenit, licet verbis diſſentiat. *Nam*, inquit, *ſi hæc Prædeſtinatio divini judicii eſſet meritò alicui violenta vel injuſta, vel præjudiciaria, meritò injuſtum Deum argueret : Immò de illo apud quem non eſt iniquitas, nullatenus credi deberet. Cùm autem manifeſtiſſimè non ſit violenta, quia nullum compellit ut malus ſit, & aliud eſſe non poſſit : Non ſit injuſta, quia illos tantummodo, qui ſuo vitio in malis perſeveraverint, punit : Non ſit præjudiciaria, quia non præjudicat aliquem, ut quaſi ejus ſententiâ, & non ſuo merito pereat : Quid in ea reprehenditur, vel quaſi blaſphemum putatur, in quâ ſola æquitas, ſola juſtitia invenitur? Hoc namque erga homines divina Prædeſtinatio, quod & divina præſcientia agit : Præſcivit enim Deus malos futuros, ſed ipsâ ſuâ præſcientiâ non eos compulit fieri malos. Prædeſtinavit juſto judicio ſuo eos, qui in malis perſeveraverint, puniendos : Nec tamen eadem Prædeſtinatione ſuâ, ut mali eſſent, vel in malis perſeverarent, coëgit. Et hæc eſt apud illum æquitas, ut qui volentes perſtiterunt in malis, nolentes puniantur in ſuppliciis. Seipſum ergo homo mutet, ſeipſum, dum tempus eſt, corrigat & emendet; quia omnipotentem atque æternam præſcientiam & Prædeſtinationem mutare vel deſtruere non valet. Si quis enim neget eſſe apud Deum præſcientiam & Prædeſtinationem, manifeſtè infidelis eſt. Si quis dicit, quod præſcientia & prædeſtinatio ejus ali-*

quem compellat ut malus ſit, & aliud eſſe non poſſit, horribiliter blaſphemat. Qui autem fideliter confitetur & præſcientiam, & Prædeſtinationem æternam eſſe apud Deum; nec tamen aliquem per hac ad malum cogi, ſed tantummodò qualis quiſque futurus ſit præſciri, & prout geſſerit judicari, iſte prorſus catholicè ſentit.

In altero Cariſiacorum Capitulorum arguit Eccleſia Lugdunenſis hanc propoſitionem : *Libertatem arbitrii in primo homine perdidimus*; quòd omnes homines, etiam à Chriſto alieni, libero arbitrio præditi ſint, licèt prævaricatione Adami infirmato, naturali poſſibilitate & innocentiâ ſpoliatô, ſine Chriſto nulli bono uſui apto. Sed alius ſenſus non eſt Cariſiaci Capituli : manifeſtè enim loquitur de libero arbitrio ad bonum, quod ſine gratiâ Chriſti nullum eſſe, meritò affirmat; quod & S. *Auguſtinus* ubique docuit, & Eccleſia definivit contra Pelagianos.

In tertio Capitulo Cariſiaci Conventûs non tam improbat Lugdunenſis Eccleſia doctrinam, quam Catholicam agnoſcit, quàm novam definitionem Quæſtionis, quæ abſque contentione, ſecundùm varias SS. Patrum expoſitiones diſceptari poteſt, nullam ex iis damnando, quia nec pugnantes ſunt. *Sit ergo*, inquit, *inter nos etiam de hac re iſtiuſmodi pia cautela & moderatio, quatenus & Sanctis Patribus debitus ſervetur honor, & quolibet quis acquieſcat modo ex illis ſenſibus, qui de hac ſententia ab illis poſiti ſunt, non judicemus eſſe hæreticum : ſed potius vitemus contentionis malum, per quod etiam de pacificis, & Eccleſiaſticis ſenſibus poteſt, qui contentioſus eſſe voluerit, hæreticum efficere quod ſentit. Itaque in rebus talibus cohibeamus nos ipſos ſalubri moderatione ut nec contemnere audeamus, nec quaſi neceſſariò affirmare conemur, memores ſemper illius Apoſtolicæ ſententiæ* : Si quis autem videtur contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei. *Legamus ergo pacificè, & quantùm Dominus donat, intelligamus dogmata Eccleſiaſticorum Virorum, nec pro aliis Doctoribus adversùs alios litigemus : quia & ipſi inter ſe pacifici, unuſquiſque in ſuo ſenſu abundaverunt, expectantes fideliter atque humiliter quod Apoſtolus promittit, dicens* : Et ſi quid aliter ſapitis, hoc quoque vobis Deus revelabit. *Nam qui non tranquillè & pacificè moderatur quod ſentit, ſed ſtatim paratus eſt ad contentiones, diſſenſiones, & ſcandala : etiamſi non habeat hæreticum ſenſum, certiſſimè habet hæreticum animum. Quam pietatis moderationem ſi etiam iſti Boni Viri, qui hanc novam Definitionem ſtatuerunt, ſervare voluiſſent, meliùs hanc rem ſilentiò præteriiſſent, & unicuique de ea ſecundùm fidem ſuam & auctoritatem, cui magis acquieſcendum putaret, ſentiendum permitterent, finitòque inter eos tam longæ & pernicioſæ contentionis jurgio, pax & unitas Chriſti Eccleſiæ reformaretur. Ecce enim aliquis ſentiat & dicat, ſicut etiam antiquitus & ſenſum eſt & dictum : Non dixit Apoſtolus univerſaliter & generaliter, & ut iſti addiderunt, ſine exceptione*, Qui vult omnes homines ſalvos fieri : *Sed ſpecialiter ad eos retulit, de quibus ſupra dixerat*, Pro omnibus hominibus, pro Regibus, & his qui in ſublimitate ſunt : *ut quod dixit*, omnes, *omnia hominum genera intelligi voluerit, omnium ſcilicet gentium, ſexuum, conditionum, ordinum, dignitatum. Quid habet hæc intelligentia inconſequens, aut contrarium veritati? Item alius dicat & ſentiat, ſicut etiam à quibuſdam majoribus dictum & ſenſum reperitur : Apoſtolus cùm ſuperiùs orari juſſiſſet pro omnibus hominibus, pro Regibus, & his qui in ſublimitate ſunt, poſt illa omnia generaliter de univerſo genere humano ſubjunxit* : Qui vult omnes homines ſalvos fieri. *Quid habet mali aut periculi etiam iſta intelligentia? Neque enim qui ita ſentit, putat voluntati Dei, quâ vult omnes homines ſalvos fieri, aliquem reſiſtere & contraire, ut non poſſit implere quod velit : Et ambo ſibi, & iſte videlicet, & ille, licet diverſa ſentientes, fideliter atque unanimiter concordant. Quod quolibet modo dixerit Apoſtolus de Deo*, Qui vult omnes homines ſalvos fieri, *tamen nullus hominum niſi gratuitâ ejus miſericordiâ ſalvetur, nullus niſi juſtò ejus judicio perire permittatur. Certè illud in hac quæſtione manifeſtum eſt, quòd etiamſi generaliter & indifferenter omnes homines Deus vult ſalvos fieri; in aliorum tamen cordibus benignitate miſericordiæ ſuæ operatur eamdem bonam voluntatem ſuam, ut & ipſi ſalvari velint, atque ſalventur : qualibus & Apoſtolus dicit* : Cum timore & tremore veſtram ſalutem operamini. Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate. *In aliorum autem cordibus ſeveritate juſti & occulti judicii ſui non operatur hanc ſalutarem voluntatem, ſed dimittit eos ſuo arbitrio; ut, quia noluerunt credere, juſtâ ultione damnentur.*

In tertio Capitulo Cariſiaco reprehendit Eccleſia Lugdunenſis hanc propoſitionem, *Quòd nullus hominum fuit, eſt, vel erit, pro quo Chriſtus paſſus non fuerit.* Abſurdum putat ac erroneum, ut pro iis, qui in ſua impietate mortui, æterno jam judicio condemnati erant, Chriſtus paſſus eſſe credatur : Alioqui & pro Diabolo & Angelis ejus paſſum dici poſſe. Quod de redemptione efficaci reſpectu hominum damnatorum intelligit Eccleſia Lugdunenſis : quia ſcilicet Chriſtus paſſus non eſt ut eos ex inferis eriperet jam damnatos : quamvis ea fuerit virtus Paſſionis Chriſti, eáque Creatoris erga omnium hominum ſalutem bonitas, ut Chriſti Sanguine redimi potuiſſent antiqui Infideles & impii dum in mundo vitam agebant; ſicut ejus virtute redempti ſunt veteres Juſti, qui ejus adventum præceſſere. Hunc Eccleſiæ Lugdunenſis ſenſum verba ejus demonſtrant. *Sicut ergo*, inquit, *pro illis impiis & damnatis Angelis nullatenus Dominus Jeſus-Chriſtus dicendus eſt paſſus : ita pro iſtis impiis & damnatis hominibus abſit omnino ut paſſus eſſe credatur : Quia hoc nimis eſt contrarium divinæ veritati, nimis adverſum Catholicæ Fidei, quæ indubitanter credit & docet, quòd Dominus noſter ſuam Paſſionem & mortem atque ad Inferos deſcenſionem illis ſolis jam defunctis; & quamvis apud Inferos, tamen in locis tranquillitatis & lucis conſtitutis exhibuit, qui in fide futuri adventûs ejus ac redemptionis & in hoc ſeculo vixerant, & illuc per mortem tranſierant, ubi etiam tempus implendæ ac perficiendæ ejuſdem redemptionis ſuæ per Paſſionem & deſcenſionem ad eos Domini, pio deſiderio expectabant.* Quò ſpectant illa Domini verba apud *Oſeam* Prophetam morti & inferno minas intentantis : *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua, ò mors! morſus ero tuus, inferne.* Doctiſſimæ Eccleſiæ mentem aperiunt *S. Gregorii Magni* verba locum illum explicantis, quæ ibidem ſubjicit. *Quod ante Paſſionem dixit, in Reſurrectione ſua Dominus implevit.* Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me. *Omnia enim traxit, qui de electis ſuis apud inferos nullum reliquit. Omnia abſtulit, utique electa. Neque etenim infideles quoſque & pro ſuis criminibus æternis ſuppliciis deditos, ad veniam Dominus reſurgendo reparavit : ſed illos ex inferni clauſtris rapuit, quos ſuos in fide & actibus recognovit. Unde rectè etiam per Oſeam dicit* : Ero mors tua, ô mors! morſus ero tuus, inferne! *Id namque quod occidimus, agimus ut penitus non ſit. Ex eo enim quod mordemus, partem abſtrahimus, partem relinquimus. Quia ergo in electis ſuis funditus occidit mortem, mors mortis extitit. Quia verò ex inferno*

Cap. XIV.

partem

*partem abſtulit & partem reliquit, non occidit fun-
ditus, ſed momordit infernum. Ait ergo:* Ero mors tua, ô mors! *Ac ſi aperte dicat, Quia in electis meis te funditus perimo.* Ero morſus tuus, inferne! *Quia ſublatis eis, te ex parte transfigo.*

Secundò, Chriſtum pro omnibus baptizatis paſſum eſſe docet Lugdunenſis Eccleſia, non pro infidelibus, qui in ſua infidelitate permanſuri ſunt atque morituri. Quod etiam de actuali applicatione redemptionis Chriſti per gratiam ſanctificantem & efficacem intelligit. Ad infideles enim qui in infidelitate ſua perſeverant atque obeunt, nullus hujuſmodi effectus derivatur. *Quapropter*, inquit, *de omnibus credentibus in Chriſtum, & in Chriſto regeneratis, rectè & veraciter creditur quòd pro eis Chriſtus ſit paſſus. Hoc namque tota ſeries Scripturæ Sanctæ Veteris ac Novi Teſtamenti, ſi diligenter inſpiciatur, & fideliter conſideretur, manifeſtè atque indubitanter atteſtatur. Quod etiam magnificè & nimis granditer univerſalis & celeberrima ab ipſo Domino & Apoſtolis tradita Eccleſiæ commendat auctoritas: quæ Oblationem Corporis & mortis ejus, tantummodo pro Eccleſia Catholica toto orbe diffuſâ, videlicet pro omnium Fidelium ſocietate atque unitate, & pro illis ſolis defunctis:* Qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei & dormiunt in ſomno pacis, *fideliter offert. Unde & confidenter ac veraciter in ipſa Myſteriorum frequentatione pro Fidelibus ſupplicans ad Deum dicit:* Reſpice Domine ſuper hanc familiam tuam, pro quâ Dominus noſter Jeſus-Chriſtus non dubitavit manibus tradi nocentium, & Crucis ſubire tormentum. *Et hunc ritum Dominicæ Oblationis tantæ pietatis & religionis attentione cuſtodit, ut cùm illa Myſteria offeruntur, nullum omnino Infidelem, nullum etiam Cathecumenum, nullum niſi gratiâ baptiſmatis regeneratum intereſſe patiatur, tanquam vere oſtendens atque conteſtans pro illis Dominum in ara Crucis oblatum, paſſum ac mortuum, & pretioſum ejus Sanguinem fuſum, pro quibus in altari Eccleſiæ illa Sacroſancta ac cæleſtis Oblatio in myſterio Paſſionis ejus ac mortis offertur.*

Et infra ſic colligit: *Ex his igitur omnibus diligenter ac fideliter conſideratis certiſſimè & clariſſimè oſtenditur, pro omnibus Fidelibus Chriſti, qui fuerunt, aut ſunt, vel erunt, factam eſſe Paſſionem Chriſti: Pro fidelibus Chriſti offerri Sacrificium Chriſti: Pro Corpore Chriſti immolari Corpus Chriſti. De his verò qui adhuc in infidelitate atque impietate detinentur, manifeſtum eſt ex hac regula fidei, quòd quicumque ex ipſis per Dei gratiam fuerint ad fidem converſi, & in Chriſto regenerati, etiam pro ipſis confitendum ſit factum eſſe, quòd pro omnibus Fidelibus factum conſtat. De cæteris verò qui in ipſa infidelitate atque impietate ſua perſeverantes ſunt perituri, ſi de Scripturæ Sanctæ auctoritate, quòd etiam pro talibus Dominus paſſus ſit, certiſſimis & clariſſimis teſtimoniis nobis demonſtrare potuerint boni Viri, qui talia definierunt, dignum omnino eſt ut credamus & nos. Si verò non potuerint, ceſſent contendere pro eo quod non legunt. Pudeat eos definire quod neſciunt. Timeant ſtatuere, quod nullum SS. Patrum Concilium, nullum Apoſtolicæ Sedis Pontificum, nullum Eccleſiaſticorum dogmatum Decretum hactenus inveniant ſtatuiſſe. Quod & ſi quid à Sanctis & venerabilibus Eccleſiæ Doctoribus vel ſcriptum, vel dictum, unde hujuſcemodi ſenſûs occaſio ſumi poſſe videatur, invenerint: ſalvâ eorum debitâ reverentiâ cohibeant ſe potius, & ſubmittant ſe humiliter divinæ auctoritati: & rem tam obſcuram tamque inuſitatam divinæ reſervent humiliter Majeſtati. Hoc namque & Paſchalis agni ſacra illa epulatio myſticè nobis commendat, cùm dicitur:* * Si quid reſiduum fuerit, igni comburetis: *Sicut B. Gregorius exponit dicens: Quod ex agno remanet, igni comburimus, quando hoc quod de myſterio Incarnationis ejus intelligere vel penetrare non poſſumus, poteſtati Spiritus Sancti humiliter reſervamus, ut non ſuperbè quis audeat vel contemnere, vel denuntiare quod intelligit, ſed hoc igni tradat, cùm Sancto Spiritui reſervat.*

*Exodi 12

Ex his colligitur, Eccleſiam Lugdunenſem alienum ſenſum & erroneum quarto Capitulo Cariſiaco affinxiſſe; at verum ejus ſenſum non impugnaſſe, qui in eo poſitus eſt ut Chriſtus ſufficienter & quantum in ipſo erat, mortuus pro omnibus hominibus credatur, *licet non omnes Paſſionis ejus myſterio redimantur. Quòd autem non omnes Paſſionis ejus myſterio redimantur, non reſpicit ad magnitudinem & pretiî copioſitatem; ſed ad infidelium, & ad non credentium eâ fide quæ per dilectionem operatur, reſpicit partem: quia poculum humanæ ſalutis, quod confectum eſt humilitate noſtrâ & virtute divinâ, habet quidem in ſe ut omnibus proſit: ſed ſi non bibitur, non medetur.*

§. XI.

Valentinæ Synodi III. expenduntur Decreta: Et oſtenditur cum Cariſiacis Capitulis non pugnare.

Anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimoquinto, ſexto Idus Januarii, trium Provinciarum Epiſcopi, ſcilicet Lugdunenſis, Viennenſis, & Arelatenſis, Valentiam congregati, Synodum in domo Baſilicæ *S. Joannis* adjacente celebrarunt, in causâ Valentini Epiſcopi criminibus diffamati. XIV. aderant Præſules: tres Metropolitani præfuere Synodo, Scilicet *Remigius* Lugdunenſis, *Agilmarus* Viennenſis, *Rollandus* Arelatenſis. Diſcuſſis objectionibus adversùs Epiſcopum factis, ejúſque causâ finitâ, tres & viginti Canones à Patribus editi ſunt. Sex Priores attingunt Quæſtiones quas *Gotteſchalcus* & *Joannes Scotus Erigena* Eccleſiæ intulerant, de quibus in Synodo Cariſiaca actum fuerat, ac de quibus ſcripſerat Eccleſia Lugdunenſis. Solos illos Canones hic expendimus. De cæteris, qui Diſciplinam ſpectant, diximus in Synopſi.

Vocum novitates in tractandis Religionis myſteriis vitandæ.

Canon primus Novitates vocum omni ſtudio vitandas præſcribit, & *Joannem Scotum* Erigenam petit, qui & ſenſus & verba ipſa Sacrarum Literarum invertere non erubuit, & Religionis myſteria Sophiſtico explicare Quadruvio, maximè verò difficillimas de Prædeſtinatione & Gratiâ divinâ quæſtiones. Propter hunc itaque Synodus, *Novitates vocum, & præſumptivas garrulitates, unde potius inter fratres contentionum & ſcandalorum fomes excitari poteſt, quam ædificatio ulla timoris Dei ſuccreſcere, cum ſtudio omni devitari jubet: Doctoribus autem piè & rectè tractantibus verbum veritatis, ipſiſque Sacræ Scripturæ lucidiſſimis Expoſitoribus, id eſt, Cypriano, Hilario, Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, cæteriſque in Catholica pietate quieſcentibus, reverenter auditum, & obtemperanter intellectum ſubmittere: & pro viribus, quæ ad ſalutem noſtram ſcripſerunt, amplecti. Nam*, inquit, *& de præſcientia Dei, & de Prædeſtinatione, & de quæſtionibus aliis, in quibus fratrum animi non parum ſcandalizati probantur, illud tantùm firmiſſimè tenendum eſſe credimus, quod ex maternis Eccleſiæ viſceribus nos hauſiſſe gaudemus.*

Dei præſcientia & Prædeſtinatio nulli homini neceſſitatem imponit.

Secundus Canon docet Deum ab æterno præſciſſe: *Bonos omnino per gratiam ſuam bonos futuros, & per eamdem gratiam æterna præmia accepturos: malos præſciſſe per propriam malitiam malos*

malos futuros, & per ſuam juſtitiam æterna ultione damnandos... Nec prorſus ulli malo præſcientiam Dei impoſuiſſe neceſſitatem, ut aliud eſſe non poſſet, ſed quod ille futurus erat ex propria voluntate, ille ſicuti Deus, qui novit omnia antequam fiant, præſciit ex ſua omnipotenti & incommutabili majeſtate. Nec ex præjudicio ejus aliquem, ſed ex merito propriæ iniquitatis condemnari. Nec ipſos malos ideo perire, quia boni eſſe non potuerunt: ſed quia boni eſſe noluerunt, ſuoque vitio in maſſa damnationis, vel merito originali, vel etiam actuali permanſerunt. Hoc Canone *Gotteſchalci* error in Synodis Moguntina & Cariſiaca damnatus configitur, etſi *Gotteſchalco* patrocinarentur Valentini Patres.

Pœnam impiorum malum eorum meritum ſequentem Deus prædeſtinat, eorum verò malitiam non prædeſtinat, ſed præſcit tantùm.

Tertius Canon aſſerit *Prædeſtinationem electorum ad vitam, & prædeſtinationem impiorum ad mortem: In electione tamen ſalvandorum, miſericordiam Dei præcedere meritum bonum; in damnatione autem periturorum, meritum malum præcedere juſtum Dei judicium. Prædeſtinatione autem Deum ea tantùm ſtatuiſſe, quæ ipſe vel gratuitâ miſericordiâ, vel juſto judicio facturus erat, ſecundum Scripturam dicentem:* Qui fecit quæ futura ſunt. *In malis verò ipſorum malitiam præſciſſe, quia ex ipſis eſt; non prædeſtinaſſe, quia ex illo non eſt. Pœnam ſanè malum eorum meritum ſequentem, uti Deum, qui omnia proſpicit, præſciviſſe & prædeſtinaſſe, quia juſtus eſt, apud quem eſt, ut S. Auguſtinus ait, de omnibus omnino rebus tam fixa ſententia, quam certa præſcientia. Verum,* inquit Synodus, *aliquos ad malum eſſe prædeſtinatos divinâ poteſtate, videlicet ut quaſi aliud eſſe non poſſint, non ſolùm non credimus, ſed etiam ſi ſunt qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione, ſicut Arauſiaca Synodus, illis anathema dicimus.* Canon iſte nec *Gotteſchalco* favet, nec Capitulis Cariſiacis adverſatur, quorum primum ita conceptum eſt: *Unam Prædeſtinationem dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem juſtitiæ.* Errorem *Gotteſchalci* damnat, ejuſque aſſertores, ſi qui ſint, anathemate configit: quamvis errore facti cenſerent Valentini Patres miſerabilem illum Monachum eſſe ab eo errore immunem.

Alia ratione pro electis mortuus eſt Chriſtus quàm pro reprobis.

Quartus Canon de redemptione Sanguinis Chriſti, his verbis conceptus eſt: *Item de redemptione Sanguinis Chriſti, propter nimium errorem, qui de hac cauſa exortus eſt, ita ut quidam, ſicut eorum ſcripta indicant, etiam pro illis impiis, qui à mundi exordio uſque ad Paſſionem Domini, in ſuâ impietate mortui, æterna damnatione puniti ſunt, effuſum eum definiant, contra illud Propheticum;*
» Ero mors tua, ô mors! ero morſus tuus, inferne! *Illud nobis ſimpliciter & fideliter tenendum ac docendum placet, juxta Evangelicam & Apoſtolicam veritatem, quòd pro illis hoc datum pretium teneamus, de quibus ipſe Dominus noſter dicit;* Sicut
» Moyſes exaltavit ſepentem in deſerto, ita exaltari
» oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in
» ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam
...... *Porro Capitula quatuor, quæ à Concilio Fratrum noſtrorum minus proſpectè ſuſcepta ſunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati: ſed & alia novemdecim Syllogiſmis ineptiſſimè concluſa, & licet jactetur, nullâ ſeculari literaturâ nitentia, in quibus commentum diaboli, potius quàm argumentum aliquod fidei deprehenditur, à pio auditu Fidelium penitus explodimus; & ut talia & ſimilia caveantur, per omnia auctoritate Spiritus Sancti interdicimus.*

Capitulum quartum Cariſiacum iſto Canone peti videtur, ſed revera ejus doctrinam rectè intellectam non attingit. Valentinæ Synodi Patres errore facti putarunt Cariſiacorum Auctores Capitulorum eadem ratione & eodem ſenſu aſſeruiſ-

A ſe Chriſtum eſſe mortuum pro iis qui in infidelitate vel impietate ſuâ mortui ſunt, vel morituri, ac pro illis qui per gratiam Chriſti ſanctificati, in ea perſeverant & ſalvantur: cúmque eſſe ſenſum exiſtimarunt Capituli quarti Cariſiaci. At nequaquam ita eſt. Sed Cariſiaci illius Capituli ſenſus eſt, ſufficienter quidem etiam pro pereuntibus mortuum eſſe Chriſtum, ut non pereant; licet efficaciter tantùm pro illis mortuus ſit, qui ſalvantur. Hunc porro ſenſum Valentina Synodus non damnat, alioqui in *S. Proſperum*, ex cujus verbis quartum Cariſiacum confectum eſt, damnatio illa recideret. Id itaque voluerunt

B unum illius Synodi Patres, Chriſtum non pro illis mortuum eſſe, qui à mundi exordio uſque ad Paſſionem Domini, in ſuâ impietate mortui, æternâ damnatione puniti ſunt, ut ſcilicet eos ex inferno eriperet, ſicut Patres ex limbo. Eò collineat ſententia *Oſeæ* Prophetæ, quàm ſuo interſeruere Canoni ad probationem dogmatis quod aſſerebant: *Ero mors tua, ô mors! Ero morſus tuus, inferne:* ut *S. Gregorius* explicat *lib.* XII. *Moralium*, Cap. VIII. & *Homilia* XXII. *in Evangelia*, cujus verba ſupra retulimus. Senſum igitur Cariſiaci Capituli non damnarunt Valentinæ Synodi Patres, ſed alium, quem errore facti ipſi tribuerunt.

C Præterea, cùm pro illis tantùm datum eſſe pretium Sanguinis Chriſti aſſerit, de quibus Chriſtus dicit: *Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam:* Non excludit quin ſufficienter pro omnibus deſtinata fuerit & oblata Paſſio Chriſti: imò id apertè ſignificat comparatio ſerpentis, quem Moyſes in deſerto exaltavit, ut quicumque illum aſpicerent, à morſibus aliorum ſerpentum ſanarentur. Non enim æneus ille ſerpens pro quibuſdam ſolùm propoſitus dicitur, ſed pro omnibus & ſingulis qui percuſſi fuiſſent: ſic tamen ut illi

D tantùm ſanarentur, qui eum aſpicerent, & culpa interim eorum eſſet, qui non ſanabantur, quia eum reſpicere nollent. Ita de Chriſti morte dicendum eſt. Pro omnibus exaltatus ille in Crucem eſt: ſed illi tantùm ſalvantur, qui *Aſpiciunt in Auctorem fidei & conſummatorem Jeſum.*

Tertiò hanc fuiſſe mentem Valentinæ Synodi, perſpicuum eſt ex Canone quinto. *Item firmiſſimè credimus, quòd omnis multitudo Fidelium ex aqua & Spiritu Sancto regenerata, ac per hoc veraciter Eccleſiæ incorporata, & juxta doctrinam Apoſtoli-*

E *cam in morte Chriſti baptizata, in ejus ſanguine ſit à peccatis ſuis abluta: quia nec in eis potuit eſſe vera regeneratio, niſi fieret & vera redemptio; cùm in Eccleſiæ Sacramentis nihil ſit caſſum, nihil ludificatorium, ſed prorſus totum verum: & ipsâ ſui veritate ac ſinceritate ſubnixum. Ex ipſa tamen multitudine Fidelium & redemptorum alios ſalvari æternâ ſalute, quia per gratiam Dei in redemptione ſuâ fideliter permanent, ipſius Domini ſui vocem in corde ferentes:* Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit: *Alios, quia noluerunt permanere in ſa-* «
lute fidei, quam initio acceperunt, redemptioniſque «

F *gratiam potius irritam facere pravâ doctrinâ, vel vitâ, quàm ſervare elegerunt, ad plenitudinem ſalutis, & ad perceptionem æternæ beatitudinis nullo modo pervenire.*

Quartò, ſi Valentinæ Synodi Patres ſenſiſſent nullos omnino impios Chriſti Sanguine redemptos eſſe, non dixiſſent, pro illis impiis qui à mundi exordio uſque ad Paſſionem Domini in ſua impietate mortui, æternâ damnatione puniti ſunt, ejus Sanguinem effuſum non eſſe; ſed pro nullis omnino impiis, etiam qui poſt Paſſionem vixere.

vixere. Quod cùm non aſſeruerint, argumento eſt illos ſenſiſſe etiam aliquo ſenſu pro illis Chriſtum mortem pertuliſſe.

Quintò, ſi redemptionem ſufficientem à Chriſto pro hominibus univerſis oblatam negaſſent, tertium Capitulum Cariſiacum de voluntate divina erga ſalutem omnium cenſurâ ſuâ inprimis confixiſſent, quod cùm non fecerint, illud ſilentio ſuo approbaſſe cenſendi ſunt: &, quod conſequens eſt, Chriſtum non pro ſolis prædeſtinatis, aut pro ſolis Fidelibus, ſed pro omnibus hominibus, quantùm in ipſo erat, mortuum crediddiſſe.

Sextò, non levis ſuſpicio eſt, hæc verba Valentino Canoni inſerta fuiſſe ab *Ebbone* Gratianopolitano: *Porrò Capitula quatuor quæ à Concilio Fratrum noſtrorum, &c.* uſque ad hanc clauſulam, *Sed & alia* XIX. *ſyllogiſmis ineptiſſimè concluſa, &c.* Non eſſe verò ex ingenio ac ſententiâ Valentinæ Synodi. Quæ conjectura eò fulcitur argumento, quòd illi ipſi Antiſtites qui Valentinæ Synodo interfuerant, cùm poſtea ad Synodum Lingonenſem convenere, Valentinos Canones ita probaverunt, ut illam Cariſiacorum Capitulorum cenſuram expungi voluerint. Id conſtat ex Synodo Tullenſi apud Saponarias, in quâ Lingonici Canones relecti ſunt, quorum ſex priores iidem ſunt cum ſex primis Valentinæ Synodi, & quartus, omiſſis his verbis: *Porro Capitula quatuor fratrum noſtrorum, &c.* totum cenſuræ aculeum diſtringit in Capitula Joannis Scoti. *Porro*, inquit, *Capitula XIX. ſyllogiſmis ineptiſſimè ac mendaciſſimè à quodam Scoto concluſa, ubi non argumentum Fidei, ſed potius commentum perfidiæ patet, nullâ omnino Philoſophiæ arte, ut arroganter à quibuſdam jactatur, conſtructum, ſed inani fallacia & deceptione imperitiſſimè confuſum, à pio auditu Fidelium penitus explodimus, &c.* Habita eſt Synodus Lingonenſis anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo-nono: eámque Synodus Tullenſis poſt quindecim dies ſecuta eſt. Quod autem ab *Ebbone* Gratianopolitano Epiſcopo dicta clauſula inſerta fuerit, inde fit veriſimile, quòd Valentinis Canonibus condendis præcipuam navaverit operam, ut conſtat ex his verbis quæ habentur in Præfatione ejuſdem Synodi: *Conlaborante eis quammaximè Venerabili Ebbone Gratianopolitano Epiſcopo.* Hic verò occultas cum *Hincmaro* Archiepiſcopo Remenſi gerebat ſimultates, quòd *Ebbonis* illius ex ſorore nepos eſſet, qui adversùs *Ludovicum Pium* conjuraverat, quique ob illud crimen è Sede Remenſi dejectus, ſuum in locum ſuffectum *Hincmarum* ægerrimè tulerat. Avunculi ergo ſui dolorem ultus *Ebbo* Gratianopolitanus, *Hincmaro*, & Cariſiacis Capitulis, quibus condendis præfuerat, liberiùs obtrectabat. Unde cùm in Valentina Synodo plurimùm poſſet, ejúſque Decreta componeret, hæc inſeruit quarto Canoni: *Porro Capitula quatuor, quæ à Concilio Fratrum noſtrum minùs proſpectè ſuſcepta ſunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati, à pio auditu Fidelium explodimus.* Sed Synodus Lingonenſis, & quæ Lingonenſem approbavit, Tullenſis, non ex tribus tantùm, ut Valentina, ſed ex duodecim Provinciis congregata, Canonem quartum Synodi Valentinæ abſque panno illo ab *Ebbone* aſſuto approbarunt.

Sextus Canon Valentinæ Synodi, qui eſt de gratia & libero arbitrio, à ſecundo Capitulo Cariſiaco non abludit. *De gratia*, inquit, *per quam ſalvantur credentes, & ſine quâ rationalis creatura numquam beatè vixit, & de libero arbitrio per peccatum in primo homine infirmato, ſed per gratiam*

A *Domini Jeſu Fidelibus ejus redintegrato, & ſanato, idipſum conſtantiſſimè & fide plenâ fatemur, quod Sanctiſſimi Patres auctoritate Sacrarum Scripturarum nobis tenendum reliquerunt; quod Africana, quod Arauſiaca Synodus profeſſa eſt, quod Beatiſſimi Pontifices Apoſtolicæ Sedis Catholicâ fide tenuerunt: ſed & de natura & gratia in aliam partem nullo modo declinare præſumentes.* Ex his patet, Valentinam Synodum à doctrina Cariſiacorum Capitulorum revera non diſſenſiſſe: Quamvis modum loquendi *Hincmari* & Coëpiſcoporum à quibus condita erant, non probaverit; quod ex æmulatione Antiſtitum ortum eſt, qui cùm diverſis Regibus B parerent (Nam Cariſiaca Capitula ab Epiſcopis Regni *Caroli Calvi* condita ſunt, Valentini Canones ab Epiſcopis Regni *Lotharii* conſcripti) facilè in contraria ſtudia ſciſſi ſunt.

§. XII.

De Hincmari pro Cariſiacorum defenſione Capitulorum lucubrationibus.

Anno octingenteſimo quinquageſimo-ſeptimo, & quinquageſimo-octavo, *Hincmarus* compoſuit C Volumen ingens plures continens libros *De Prædeſtinatione Dei & libero Arbitrio*, contra quoſdam reprehenſores ſuos Epiſcopos, maximéque contra *Gotteſchalcum* & *Ratramnum* Corbeienſem Monachum, ad *Carolum* Regem, cujus Operis ipſe meminit *Hincmarus* in poſterioris Præfatione. Sola illius Præfatio ſupereſt apud *Flodoardum* Lib. III. Cap. XV.

Anno octingenteſimo quinquageſimo-nono Synodus Lingonenſis celebrata eſt, in eáque decem Canones editi ſunt, inter quos, ſex priores Concilii Valentini Tertii Canones repetiti, ſe- D cundâ ſanctione confirmati fuere. Et XV. poſt diebus, convenientibus ad Concilium Tullenſe apud Saponarias duodecim Provinciarum Epiſcopis, aſſidentibus *Carolo Calvo*, ejúſque Nepotibus *Lothario* & *Carolo* Regibus, illa ipſa Capitula Valentini & Lingonenſis Concilii, cùm ea *Remigius* Lugdunenſis Archiepiſcopus Synodo obtuliſſet, recitata fuere: ſuper quibus *Hincmaro*, aliiſque nonnullis Epiſcopis commotis; *Motus iſti à Remigio fuere modeſtè compoſiti, eo venerabiliter perorante* (inquit *Hincmarus* in poſterioris Operis Præfatione) *ut ſi quorumcumque noſtrorum ſenſus* E *ab eiſdem prolatis Capitulis in aliquo diſſentiendo ſe commoveret, ad proximè futuram Synodum Catholicorum libros Doctorum quique deferre curemus, & ſicut meliùs ſecundùm Catholicam & Apoſtolicam doctrinam in commune invenerimus, de cætero omnes unanimiter teneamus.*

Andematunum Lingonum, vulgò *Langres* urbs Campaniæ, Epiſcop. ſub Metropoli Lugdunenſi.

Laudata porrò Valentini ac Lingonenſis Concilii Capitula ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum delata, ab ipſo confirmata ſunt, teſte *S. Prudentio* in Annalibus ab *Hincmaro* citatis Epiſtola XXIV. ad *Egilonem*, & Annalibus Bertinianis ad annum octingenteſimum quinquageſimum F nonum. *Nicolaus Pontifex Romanus* (inquiunt) *de Gratia Dei & libero arbitrio, de veritate geminæ Prædeſtinationis, & Sanguine Chriſti, ut pro credentibus omnibus fuſus ſit, fideliter confirmat & catholicè decernit.*

Anno octingenteſimo ſexageſimo, ſcripſit *Hincmarus* poſtremum Opus *De Prædeſtinatione*, quod extat integrum. Contra Valentinæ Synodi Capitula præcipuè militat hoc Opus, quæ ſanè infœliciter ut & immeritò *Hincmarus* impugnavit, pravum *Gotteſchalci* ſenſum illis affingens. Cariſiaca verò Capitula fœliciùs tuitus eſt. Verbis potiùs

tiùs quàm ſenſu diſſentiebat à Valentina Synodo. Pœnam enim reprobis prædeſtinatam dicebat, reprobos à Deo prædeſtinatos ad pœnam dici nefas eſſe contendebat. Deceptus eſt auctoritate libri, qui inſcribitur : *Hypomneſticon*, ſive *Hypognoſticon*, quem *S. Auguſtino* perperam tribuit, ab eóque poſt cæteros omnes libros elaboratum falsò credidit. *S. Fulgentii* auctoritatem elevat, falsâ nixus ratione, quòd *Gelaſius* Pontifex in Synodo Romana *S. Fulgentium* inter probabiles Doctores non commemoraverit. Putidum anachroniſmum admiſit Hincmarus : *Gelaſius* enim Synodum Romanam habuit in quâ de libris Canonicis, Eccleſiaſticis, & Apocryphis actum eſt, anno Chriſti 494. Sanctus verò *Fulgentius* vivere deſiit anno 529. Eccleſiæ quoque Lugdunenſis ſcripta, & præcipuè librum *De tenenda Scripturæ veritate*, acriori ſtylo proſcidit *Hincmarus*.

Cùm Summus Pontifex *Nicolaus I.* de Gotteſchalco & controverſiis ab eo ejuſque occaſione motis multa audiviſſet, de iiſque accuratiùs diſcendis eſſet ſollicitus, ad eum ſcripſit *Hincmarus* per *Odonem* Epiſcopum, ſed nullum ab Apoſtolico Præſule reſponſum accepit, ut ipſe teſtatur in Epiſtola ad *Nicolaum* Papam, apud *Flodoardum* Lib. 3. Cap. 15. Scripta eſt hæc Epiſtola anno Chriſti 862.

Anno ſequenti, ad Synodum Metenſem in cauſa *Teutbergæ* Reginæ convocatam, ab Epiſcopis quibuſdam per Laïcum irregulariter citatus eſt *Hincmarus*, ut unà cum *Gotteſchalco* illùc conveniret, cùm ipſe octoginta, & *Gotteſchalcus* centum ferme millibus, ab ea civitate abeſſent. Synodus illa Metenſis à *Nicolao I.* reprobata eſt, ut *Flodoardus* teſtatur Lib. III. Cap. XIV.

Anno octingenteſimo ſexageſimo-quarto, *Hincmarus* monitus à *Luidone* Archidiacono Laudunenſi, quòd cùm Romæ eſſet hoc ipſo anno, illuc à Rege, & ab *Hincmaro* delegatus, iterum Summus Pontifex cum eo de damnatione & recluſione *Gotteſchalci* rationem habuiſſet, prolixiorem ad Pontificem Relationem miſit de *Gotteſchalci* erroribus, damnatione ac ſtatu, ut apud *Flodoardum* legere eſt, Lib. III. Cap. 12. 13. & 14.

Anno 866. cùm *Guntbertus* ex Altivillarenſi Monaſterio fugâ elapſus, equis, libris, veſtimentis furto ſubreptis, Romam *Gotteſchalci* literas ad Summum Pontificem delaturus contenderet, *Hincmarus* ad *Egilonem* Senonenſem Archiepiſcopum, à Concilio Sueſſionenſi III. in cauſa *Vulfadi* & ſociorum Romam delegatum ſcripſit, ut *Nicolao I.* Gotteſchalcanæ cauſæ tenorem exponeret, ne fortè ejus Sanctitati obreperet *Guntbertus*.

§. XIII.

De morte Gotteſchalci.

Gotteſchalcum non modò hæreticum, ſed dementem fuiſſe oportet, ſi vera ſunt quæ de eo ſcribit *Hincmarus* lib. *De non Trina Deitate*, in fine. *Scripſit quoque ad Deum loquens, & dicens ei quòd ipſe illi præceperit ut pro me non oraret, & quia primùm Filius in eum intraverit, poſtea Pater, deinde Spiritus Sanctus, qui in illum intrans, ei circa os barbam uſſit. Et quia nollet veſtimenta de veſtiario Fratrum mihi communicantium accipere, niſi pretio compararet, qui pretium non habebat, ſed ſic vellet ire, ſicut Adam ibat antequam peccaret.... Ante hos annos revelatum ſibi quibuſdam familiaribus ſuis ſcripſit, quòd ego ſtatim poſt tres ſemis annos ſuæ revelationis, ſicut Antichriſtus uſurpans ſibi poteſtatis potentiam, mori, & ipſe Remorum Epiſcopus fieri, & poſt ſeptennium veneno interfici, & ſic gloriæ Martyrum adæquari deberet.* Sed & *Hincmari* mortem à Deo rogabat, ut conſtat ex Oratione ipſius ibidem deſcripta, in quâ Chriſtum ait *pro ſolis electis crucifixum*, ut hinc evelleret *mœchum, cæcum, pervicacem, hæreticum Hincmarum.* Nihil tamen prætermiſit *Hincmarus*, ut *Gotteſchalcum* ad ſaniorem mentem revocaret, maximè cùm lethali correptus ægritudine, vergere ad exitum cœpit. Miſit ad ipſum Formulam ejus erroribus contrariam, cui ſubſcriberet, illum obteſtatus eſt ut pravas opiniones ejuraret, Communione alioquin, etiam in obitu & ſepulturâ Eccleſiaſtica poſt obitum privandus : ſed pertinax manſit in erroribus, & ſuum eſſe *S. Auguſtinum* procaciter jactitans, obiit abſque Sacramentis,* neque Chriſtiana ſepulturâ dignatus eſt. Rei geſtæ ſeriem deſcribit *Hincmarus* libro *De non Trina Deitate*, his verbis : *Tandem cùm mihi nuntiatum fuit à Fratribus noſtris, quibus de eo ſolicitudinem delegavi, quia morti appropinquabat, miſi ei per eoſdem Fratres hanc, quæ ſequitur, Schedulam : Sic crede de Prædeſtinatione à Deo electorum, & relictione reproborum : Et quia Deus omnes homines vult ſalvos fieri, licet non omnes ſalventur, & qui ſalvantur, ſalvantis ſit donum ; & qui pereunt, pereuntium ſit meritum : Et quia Deus ac Dominus noſter Jeſus Chriſtus pro omnibus paſſus ſit : cujus ſanguis totius mundi eſt pretium, à quo extranei ſunt qui aut delectati captivitate, redimi noluerunt, aut poſt redemptionem peccando, & in peccatis corde impœnitente perſeverando, ad eamdem ſunt ſervitutem reverſi. Et de gratia & libero arbitrio, ſicut S. Auguſtinus docet in his libris ſuis, id eſt, de Correptione & Gratia, de Prædeſtinatione Sanctorum, de Dono Perſeverantiæ, &c. Quia Sedes Apoſtolica & Sancta Catholica Eccleſia, & nos ſic credimus & tenemus. De Sanctæ autem & inſeparabilis Trinitatis Deitate, quæ eſt unitas Trinitatis, ſic crede, & confitere, ſicut credit, confitetur & prædicat Sancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia..... Et ſi ita credideris in corde tuo, & ita profeſſus fueris in ore tuo, & ita ſubſcripſeris coram teſtibus manu tua te credere & profiteri, & in hac credulitate & profeſſione permanere, judicio Sancti Spiritùs, per Epiſcopale Miniſterium, quô damnatus es, abſolvi poteris, & participationi Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Communioni Catholicæ Eccleſiæ reſtitueris. Ipſe verò hæc audiens in furorem verſus, ea quæ ſibi mandata ſunt, deteſtari, & ampliùs cœpit blaſphemare. Poſt diſceſſum denique à me ipſorum Fratrum, recogitans duritiam illius, & cor impœnitens, miſi Fratribus noſtris in Monaſterio Altivillaris, in quo degebat, hanc quæ ſequitur, paginam, ut ſi reſpiciente Domino à ſua perverſa intelligentia & prava ſententia ſe revocaret, agerent de illo ſicut eis verbis jam dixeram. Sin autem, ſcirent qualiter erga eum ſecundùm Regulas ſacras gerere deberent. Hoc modo pro tempore, ſicut mihi licuit, dixi vobis quâ conditione, ſi ſe Gotteſchalcus, antequam anima illius egrediatur de Corpore, recognoverit, & ſpiritalem, & corporalem humanitatem illi exhibeatis.... Et ſi, ut præmiſi, in obſtinatione ſua permanens fuerit mortuus, ſicut ex auctoritate B. Gregorii, & ſacrorum Canonum accepimus, cum Pſalmis & Hymnis ad ſepulturam deportari, vel in communi Fratrum ſepultura ſepeliri non debet : Privata autem ſepulturæ humanitas, ſicut vobis dixi, ei non eſt deneganda. Et cùm jam finis ejus appropinquaret, Fratribus qui aderant, ut à pravo ſuo ſenſu & perverſa ſententia ſe revocaret, & Communionem Sacram perciperet ſuadentibus, reſpondit : A ſuo ſe ſenſu & ſententiâ revocare, & Commotionem per auctoritatem non poſſe accipere. Sicque indignam vitam dignâ morte finivit, & abiit in locum ſuum.*

* Anno Chriſti 867.

§. XIV.

§. XIV.

Quâ occaſione Hincmarus librum DE NON TRINA DEITATE, *contra Gotteſchalcum ſcripſerit?*

Cùm Gotteſchalcanæ controverſiæ temporibus Hymnus qui jam tunc & multò ante in plurimorum ſolemnitate Martyrum canebatur, varietatem in poſtrema Strophe ſubiiſſet; aliique canerent: *Te Trina Deïtas, undique poſcimus:* Alii verò, *Te ſumma Deitas:* Prohibuit *Hincmarus* in ſua Provincia ne *Trina Deïtas* diceretur, hoc fundamento, quòd ejus ſenſu *Trina Deïtas* abſque hæreſi dici non poſſet, quia pluralitate & numero qui in perſonis eſt, caret unus Deus. *Ratramnus* Corbeienſis Monachus contra *Hincmari* prohibitionem ſcripſit Volumen haud mediocre ad *Hildegarium* Meldenſem Epiſcopum, in quo ex libris *SS. Hilarii* & *Auguſtini* luculenter probavit, ſicut trinum & unum Deum, ita trinam & unam Deïtatem Catholicè dici poſſe. Id teſtatur *Hincmarus* in libro *De non Trina Deïtate.* Cùm hujus controverſiæ fama ad aures *Gotteſchalci* in Altivillarenſi Monaſterio recluſi perveniſſet, Schedulam conſcripſit, quâ *Trinam Deïtatem* dici poſſe contendebat; & qui id negarent, Sabellianos fore: quia etſi naturaliter Deïtas una ſit, perſonaliter tamen trina eſt, ſecundùm Fidem Catholicam. Hanc Schedulam, aliáſque ejuſdem miſerabilis Monachi, confutandas ſibi ſumpſit *Hincmarus* libro *De non Trina Deitate*, Arianum eſſe contendens qui id aſſereret. Meliorem tamen fuiſſe *Ratramni* & *Gotteſchalci*, quàm *Hincmari* cauſam, ex Eccleſiæ Judicio conſtat, quæ in Hymno *Sacris Solemniis*, ab Angelico Doctore *S. Thoma Aquinate* edito; ubique canit:

Te Trina Deïtas, undique, poſcimus,
Sic nos tu viſita, ſicut te colimus,
Per tuas ſemitas duc nos quò tendimus,
Ad lucem quam inhabitas.

DISSERTATIO VI.

De Cauſa Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi cum Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo.

ROthadus ad Eccleſiæ Sueſſionenſis regimen aſſumptus eſt anno Chriſti octingenteſimo viceſimo-ſecundo, aut viceſimo-tertio. A *Ludovico Pio* Imperatore mandatum accepit cum *Encharado* Pariſiorum Epiſcopo, anno 834. aut 835. ut *Ebbonem* Remenſem Archiepiſcopum, Metropolitanum ſuum fugientem revocaret, & in Monaſterio *S. Bonifacii*, ipſi, ejúſque Clericis, neceſſaria miniſtrari, ac Synodum expectare præciperet; ut refert *Flodoardus*, Hiſtoriæ Remenſis Lib. II. Cap. XX. Interfuit Concilio apud *Theodonis Villam*, in quo idem *Ebbo* ob conſpirationem in Imperatorem depoſitus eſt anno 835. necnon Synodis Bellovacenſi anno 845. Pariſienſi anno 846. Cariſiaco anno 848. Turonenſi IV. anno 849. Sueſſionenſi II. anno 853. Vermerienſi II. eodem anno, Tullenſi apud Saponarias anno 859. Tuſciacenſi anno 860. *Hincmari* Archiepiſcopi Remenſis odium incurrit, qui per octo circiter annos occaſionem quæſivit quâ eum ab Epiſcopatu dejiceret, ut

Rothadus Hincmaro [illegible].

A colligitur ex *Nicolao I.* in Decreto abſolutionis ipſius ac reſtitutionis, ad omnes Eccleſiæ Romanæ Epiſcopos miſſo. *Notum ſit*, inquit, *Dilectioni veſtræ, quòd quidam Gallorum Epiſcopi, zeli & invidiæ diaboli facibus accenſi, huic fratri noſtro Rothado venerabili viro inſidiantes, & per octo circiter annos quemadmodum illum proprio privarent Epiſcopatu, judicio meditati ſunt.* Hanc porro captavit occaſionem *Hincmarus*:

Occaſio ab Hincmaro captata ne- [illegible] Rothado laceſſendi.

Preſbyterum quemdam ſuæ Diœceſeos in ſtupro deprehenſum, & abſciſſum, *Rothadus* canonicè depoſuerat. Hic ad Metropolitanum confugit, quem Epiſcopo ſuo ſubinfenſum noverat. B *Hincmarus* infamem Preſbyterum excepit, ac Sacerdotio fungi præcepit poſt triennium, injuſtè depoſitum cauſatus; licet XXXIII. Epiſcoporum Judicio ejus exauctoratio decreta fuiſſet. Quin etiam Preſbyterum alterum, quem *Rothadus* depoſito ſubſtituerat, per vim ad ſe adduci juſſit *Hincmarus*, eúmque Communione privatum, in carcerem detrudi mandavit: illum verò qui ob ſtuprum depoſitus fuerat, Eccleſiæ, cui fuerat antea præpoſitus, reſtituit. Tam irregulari judicio, immò tyrannidi manifeſtæ *Rothadus* refragatus eſt. Hinc bilis accenſa *Hincmaro* imperioſo Præſuli, qui Confratrem & Coëpiſcopum ſibi C ut unum ex propriis Clericis ad nutum famulari volebat. Quam ob rem anno 861. congregata Synodo in ſuburbio Sueſſionenſi, ipſum ut contumaciæ reum, & Metropolitano ſuo ſecundùm Regulas Eccleſiaſticas parere detrectantem; Epiſcopali Communione privavit, donec obediret. Id Annalium Bertinianorum coævus Author ad annum octingenteſimum ſexageſimum-primum commemorat. Damnationem illam *Rothadi* in Synodo Sylvanectenſi factam falsò ſcribunt *Baronius* ad annum 863. & *Sirmondus* Tomo III. Conciliorum Galliæ, decepti inſcriptione Epiſtolæ *Nicolai I.* ad Epiſcopos Synodi D Silvanectenſis, pro qua reſtituendum, *Sueſſionenſis*, ex Annalibus mox laudatis compertum eſt.

Rothadus in Synodo Sueſſionenſi Communione privatus.

Baronius emendatus.

Anno octingenteſimo ſexageſimo-ſecundo circa menſem Junium, *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus Synodum quatuor Provinciarum unáque Placitum Regium *Piſtas* * convocavit, cujus in Capitularibus ejuſdem Regis, Tit. XXIX. vel XXXIV. in editione *Baluzii*, Tomo II. mentio eſt. Huic Synodo ſeſe præſentem exhibuit *Rothadus*, cúmque ab Hincmaro & ejus Partiariis à Synodi ingreſſu prohiberetur, propter excommunicationem à Synodo Sueſſionenſi in E eum latam, Sedem Apoſtolicam appellavit. Appellationi legitimæ deferendum judicavit Synodus, ut Annales Bertiniani, tametſi *Rothado* iniquiores, teſtantur. Ægrè *Hincmarus* aſſenſum præbuit, tempúſque conſtituit ultra quod non retardaret iter. Id accuratè commemorat *Rothadus* in Libello Proclamationis, quem *Nicolao Primo* Pontifici Maximo obtulit. *Dum*, inquit, *ad Synodum, juſſu glorioſi Regis Caroli, pro utilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ convocatam, Epiſcopi conveniſſemus, & ipſe quaſi omnium dominus præſidens ac prævalens, Sententiam in me damnationis violenter ac præcipitanter jaculari acceleraret, hanc ego F Apoſtolicam Sedem, atque Apoſtolicum Præſulem, univerſalis Eccleſiæ Summum Proviſorem, appellare maturavi. Cúmque mihi hoc denegare non præſumeret, Sanctâ Synodo decernente, ægrè tamen eundi præbebat aſſenſum, conſtituens dinumeratos dies, ultra quos omnino non retardarem iter.* Confeſtim itaque Auguſtam Sueſſionum reverſus *Rothadus*; ad iter ſe comparavit. Scripſit ad Regem, & ad ipſum *Hincmarum* ſuum Metropolitanum, Eccleſiam ſuam illis commendans, donec Romanus

Synodus Piſtenſis.

Appellatio Rothadi ad Sedem Apoſtolicam.

tiùs quàm ſenſu diſſentiebat à Valentina Synodo. Pœnam enim reprobis prædeſtinatam dicebat, reprobos à Deo prædeſtinatos ad pœnam dici nefas eſſe contendebat. Deceptus eſt auctoritate libri, qui inſcribitur: *Hypomneſticon*, ſive *Hypognoſticon*, quem *S. Auguſtino* perperam tribuit, ab eòque poſt cæteros omnes libros elaboratum falsò credidit. *S. Fulgentii* auctoritatem elevat, falsâ nixus ratione, quòd *Gelaſius* Pontifex in Synodo Romana *S. Fulgentium* inter probabiles Doctores non commemoraverit. Putidum anachroniſmum admiſit Hincmarus: *Gelaſius* enim Synodum Romanam habuit in quâ de libris Canonicis, Eccleſiaſticis, & Apocryphis actum eſt, anno Chriſti 494. Sanctus verò *Fulgentius* vivere deſiit anno 529. Eccleſiæ quoque Lugdunenſis ſcripta, & præcipuè librum *De tenenda Scripturæ veritate*, acriori ſtylo proſcidit *Hincmarus*.

Cùm Summus Pontifex *Nicolaus I.* de Gotteſchalco & controverſiis ab eo ejuſque occaſione motis multa audiviſſet, de iiſque accuratiùs diſcendis eſſet ſollicitus, ad eum ſcripſit *Hincmarus* per *Odonem* Epiſcopum, ſed nullum ab Apoſtolico Præſule reſponſum accepit, ut ipſe teſtatur in Epiſtola ad *Nicolaum* Papam, apud *Flodoardum* Lib. 3. Cap. 15. Scripta eſt hæc Epiſtola anno Chriſti 862.

Anno ſequenti, ad Synodum Metenſem in cauſa *Teutbergæ* Reginæ convocatam, ab Epiſcopis quibuſdam per Laïcum irregulariter citatus eſt *Hincmarus*, ut unà cum *Gotteſchalco* illùc conveniret, cùm ipſe octoginta, & *Gotteſchalcus* centum ferme millibus, ab ea civitate abeſſent. Synodus illa Metenſis à *Nicolao I.* reprobata eſt, ut *Flodoardus* teſtatur Lib. III. Cap. XIV.

Anno octingenteſimo ſexageſimo-quarto, *Hincmarus* monitus à *Luidone* Archidiacono Laudunenſi, quòd cùm Romæ eſſet hoc ipſo anno, illuc à Rege, & ab *Hincmaro* delegatus, iterum Summus Pontifex cum eo de damnatione & recluſione *Gotteſchalci* rationem habuiſſet, prolixiorem ad Pontificem Relationem miſit de *Gotteſchalci* erroribus, damnatione ac ſtatu, ut apud *Flodoardum* legere eſt, Lib. III. Cap. 12. 13. & 14.

Anno 866. cùm *Guntbertus* ex Altivillarenſi Monaſterio fugâ elapſus, equis, libris, veſtimentis furto ſubreptis, Romam *Gotteſchalci* literas ad Summum Pontificem delaturus contenderet, *Hincmarus* ad *Egilonem* Senonenſem Archiepiſcopum, à Concilio Sueſſionenſi III. in cauſa *Vulfadi* & ſociorum Romam delegatum ſcripſit, ut *Nicolao I.* Gotteſchalcanæ cauſæ tenorem exponeret, ne fortè ejus Sanctitati obreperet *Guntbertus*.

§. XIII.

De morte Gotteſchalci.

Gotteſchalcum non modò hæreticum, ſed dementem fuiſſe oportet, ſi vera ſunt quæ de eo ſcribit *Hincmarus* lib. *De non Trina Deitate*, in fine. *Scripſit quoque ad Deum loquens, & dicens ei quòd ipſe illi præceperit ut pro me non oraret, & quia primùm Filius in eum intraverit, poſtea Pater, deinde Spiritus Sanctus, qui in illum intrans, ei circa os barbam uſſit. Et quia nollet veſtimenta de veſtiario Fratrum mihi communicantium accipere, niſi pretio compararet, qui pretium non habebat, ſed ſic vellet ire; ſicut Adam ibat antequam peccaret .... Ante hos annos revelatum ſibi quibuſdam familiaribus ſuis ſcripſit, quòd ego ſtatim poſt tres ſemis annos ſuæ revelationis, ſicut Antichriſtus uſurpans ſibi poteſtatis potentiam, mori, & ipſe Remorum Epiſ-* A *copus fieri, & poſt ſeptennium veneno interfici, & ſic gloria Martyrum adæquari deberet.* Sed & *Hincmari* mortem à Deo rogabat, ut conſtat ex Oratione ipſius ibidem deſcripta, in quâ Chriſtum ait *pro ſolis electis crucifixum*, ut hinc evelleret *mœchum, cæcum, pervicacem, hæreticum Hincmarum.* Nihil tamen prætermiſit *Hincmarus*, ut *Gotteſchalcum* ad ſaniorem mentem revocaret, maximè cùm lethali correptus ægritudine, vergere ad exitum cœpit. Miſit ad ipſum Formulam ejus erroribus contrariam, cui ſubſcriberet, illum obteſtatus eſt ut pravas opiniones ejuraret, Communione alioquin, etiam in obitu & ſepulturâ Eccleſiaſtica B poſt obitum privandus: ſed pertinax manſit in erroribus, & ſuum eſſe *S. Auguſtinum* procaciter jactitans, obiit abſque Sacramentis,* neque Chriſtiana ſepulturâ dignatus eſt. Rei geſtæ ſeriem deſcribit *Hincmarus* libro *De non Trina Deitate*, his verbis: *Tandem cùm mihi nuntiatum fuit à Fratribus noſtris, quibus de eo ſolicitudinem delegavi, quia morti appropinquabat, miſi ei per eoſdem Fratres hanc, quæ ſequitur, Schedulam: Sic crede de Prædeſtinatione à Deo electorum, & relictione reproborum: Et quia Deus omnes homines vult ſalvos fieri, licet non omnes ſalventur, & qui ſalvantur, ſalvantis ſit donum; & qui pereunt, pereuntium ſit* C *meritum: Et quia Deus ac Dominus noſter Jeſus Chriſtus pro omnibus paſſus ſit; cujus ſanguis totius mundi eſt pretium, à quo extranei ſunt qui aut delectati captivitate, redimi noluerunt, aut poſt redemptionem peccando, & in peccatis corde impœnitente perſeverando, ad eamdem ſunt ſervitutem reverſi. Et de gratia & libero arbitrio, ſicut S. Auguſtinus docet in his libris ſuis, id eſt, de Correptione & Gratia, de Prædeſtinatione Sanctorum, de Dono Perſeverantiæ, &c. Quia Sedes Apoſtolica & Sancta Catholica Eccleſia, & nos ſic credimus & tenemus. De Sanctæ autem & inſeparabilis Trinitatis Deitate, quæ eſt unitas Trinitatis, ſic crede, & confitere, ſi-* D *cut credit, confitetur & prædicat Sancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia ..... Et ſi ita credideris in corde tuo, & ita profeſſus fueris in ore tuo, & ita ſubſcripſeris coram teſtibus manu tua te credere & profiteri, & in hac credulitate & profeſſione permanere, judicio Sancti Spiritus, per Epiſcopale Miniſterium, quò damnatus es, abſolvi poteris, & participationi Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Communioni Catholicæ Eccleſiæ reſtitueris. Ipſe verò hæc audiens in furorem verſus, ea quæ ſibi mandata ſunt, deteſtari, & ampliùs cœpit blaſphemare. Poſt diſceſſum denique à me ipſorum Fra-* E *trum, recogitans duritiam illius, & cor impœnitens, miſi Fratribus noſtris in Monaſterio Altivillaris, in quo degebat, hanc quæ ſequitur, paginam, ut ſi reſpiciente Domino à ſua perverſa intelligentia & prava ſententia ſe revocaret, agerent de illo ſicut eis verbis jam dixeram. Sin autem, ſcirent qualiter erga eum ſecundùm Regulas ſacras gerere deberent. Hoc modo pro tempore, ſicut mihi licuit, dixi vobis quâ conditione, ſi ſe Gotteſchalcus, antequam anima illius egrediatur de Corpore, recognoverit, & ſpiritualem, & corporalem humanitatem illi exhibeatis .... Et ſi, ut præmiſi, in obſtinatione ſua permanens fuerit mortuus,* F *ſicut ex auctoritate B. Gregorii, & ſacrorum Canonum accepimus, cum Pſalmis & Hymnis ad ſepulturam deportari, vel in communi Fratrum ſepultura ſepeliri non debet: Privata autem ſepulturæ humanitas, ſicut vobis dixi, ei non eſt deneganda. Et cùm jam finis ejus appropinquaret, Fratribus qui aderant, ut à pravo ſuo ſenſu & perverſa ſententia ſe revocaret, & Communionem Sacram perciperet ſuadentibus, reſpondit: A ſuo ſe ſenſu & ſententiâ revocare, & Communionem per auctoritatem non poſſe accipere. Sicque indignam vitam dignâ morte finivit, & abiit in locum ſuum.*

* Anno Chriſti 867.

§. XIV.

§. XIV.

Quâ occaſione Hincmarus librum DE NON TRINA DEITATE, *contra Gotteſchalcum ſcripſerit?*

Cùm Gotteſchalcanæ controverſiæ temporibus Hymnus qui jam tunc & multò ante in plurimorum ſolemnitate Martyrum canebatur, varietatem in poſtrema Strophe ſubiiſſet, aliique canerent: *Te Trina Deïtas, unáque poſcimus:* Alii verò, *Te ſumma Deïtas:* Prohibuit *Hincmarus* in ſua Provincia ne *Trina Deïtas* diceretur, hoc fundamento, quòd ejus ſenſu *Trina Deïtas* abſque hæreſi dici non poſſet, quia pluralitate & numero qui in perſonis eſt, caret unus Deus. *Ratramnus* Corbeienſis Monachus contra *Hincmari* prohibitionem ſcripſit Volumen haud mediocre ad *Hildegarium* Meldenſem Epiſcopum, in quo ex libris *SS. Hilarii* & *Auguſtini* luculenter probavit, ſicut trinum & unum Deum, ita trinam & unam Deïtatem Catholicè dici poſſe. Id teſtatur *Hincmarus* in libro *De non Trina Deitate*. Cùm hujus controverſiæ fama ad aures *Gotteſchalci* in Altivillarenſi Monaſterio recluſi perveniſſet, Schedulam conſcripſit, quâ *Trinam Deïtatem* dici poſſe contendebat; & qui id negarent, Sabellianos fore: quia etſi naturaliter Deïtas una ſit, perſonaliter tamen trina eſt, ſecundùm Fidem Catholicam. Hanc Schedulam, aliáſque ejuſdem miſerabilis Monachi, confutandas ſibi ſumpſit *Hincmarus* libro *De non Trina Deïtate*, Arianum eſſe contendens qui id aſſereret. Meliorem tamen fuiſſe *Ratramni* & *Gotteſchalci*, quàm *Hincmari* cauſam, ex Eccleſiæ Judicio conſtat, quæ in Hymno *Sacris Solemniis*, ab Angelico Doctore *S. Thoma Aquinate* edito; ubique canit:

Te Trina Deïtas, unáque, poſcimus,
Sic nos tu viſita, ſicut te colimus,
Per tuas ſemitas duc nos quò tendimus,
Ad lucem quam inhabitas.

DISSERTATIO VI.

De Cauſa Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi cum Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo.

ROthadus ad Eccleſiæ Sueſſionenſis regimen aſſumptus eſt anno Chriſti octingenteſimo viceſimo-ſecundo, aut viceſimo-tertio. A *Ludovico Pio* Imperatore mandatum accepit cum *Encharado* Pariſiorum Epiſcopo, anno 834. aut 835. ut *Ebbonem* Remenſem Archiepiſcopum, Metropolitanum ſuum fugientem revocaret, & in Monaſterio *S. Bonifacii*, ipſi, ejúſque Clericis, neceſſaria miniſtrari, ac Synodum expectare præciperet; ut refert *Flodoardus*, Hiſtoriæ Remenſis Lib. II. Cap. XX. Interfuit Concilio apud *Theodonis Villam*, in quo idem *Ebbo* ob conſpirationem in Imperatorem depoſitus eſt anno 835. necnon Synodis Bellovacenſi anno 845. Pariſienſi anno 846. Cariſiaco anno 848. Turonenſi IV. anno 849. Sueſſionenſi II. anno 853. Vermerienſi II. eodem anno, Tullenſi apud Saponarias anno 859. Tuſciacenſi anno 860. *Hincmari* Archiepiſcopi Remenſis odium incurrit, qui per octo circiter annos occaſionem quæſivit quâ eum ab Epiſcopatu dejiceret, ut

Rothadus Hincmaro inviſus.

A colligitur ex *Nicolao I.* in Decreto abſolutionis ipſius ac reſtitutionis, ad omnes Eccleſiæ Romanæ Epiſcopos miſſo. *Notum ſit*, inquit, *Dilectioni veſtræ, quòd quidam Gallorum Epiſcopi, zeli & invidiæ diaboli facibus accenſi, huic fratri noſtro Rothado venerabili viro inſidiantes, & per octo circiter annos quemadmodum illum proprio privarent Epiſcopatu, judicio meditati ſunt.* Hanc porrò captavit occaſionem *Hincmarus*:

Preſbyterum quemdam ſuæ Diœceſeos in ſtupro deprehenſum, & abſciſſum, *Rothadus* canonicè depoſuerat. Hic ad Metropolitanum confugit, quem Epiſcopo ſuo ſubinfenſum noverat. *Occaſio ab Hincmaro captata negotium Rothado faceſſendi.*

B *Hincmarus* infamem Preſbyterum excepit, ac Sacerdotio fungi præcepit poſt triennium, injuſtè depoſitum cauſatus; licet XXXIII. Epiſcoporum Judicio ejus exauctoratio decreta fuiſſet. Quin etiam Preſbyterum alterum, quem *Rothadus* depoſito ſubſtituerat, per vim ad ſe adduci juſſit *Hincmarus*, cúmque Communione privatum, in carcerem detrudi mandavit: illum verò qui ob ſtuprum depoſitus fuerat, Eccleſiæ, cui fuerat antea præpoſitus, reſtituit. Tam irregulari judicio, immò tyrannidi manifeſtæ *Rothadus* refragatus eſt. Hinc bilis accenſa *Hincmaro* imperioſo Præſuli, qui Confratrem & Coëpiſcopum ſibi

C ut unum ex propriis Clericis ad nutum famulari volebat. Quam ob rem anno 861. congregata Synodo in ſuburbio Sueſſionenſi, ipſum ut contumaciæ reum, & Metropolitano ſuo ſecundùm Regulas Eccleſiaſticas parere detrectantem, Epiſcopali Communione privavit, donec obediret. Id Annalium Bertinianorum coævus Author ad annum octingenteſimum ſexageſimumprimum commemorat. Damnationem illam *Rothadi* in Synodo Sylvanectenſi factam falsò ſcribunt *Baronius* ad annum 863. & *Sirmondus* Tomo III. Conciliorum Galliæ, decepti inſcriptione Epiſtolæ *Nicolai I.* ad Epiſcopos Synodi

Rothadus in Synodo Sueſſionenſi Communione privatus.

Baronius emendatus.

D Silvanectenſis, pro qua reſtituendum, *Sueſſionenſis*, ex Annalibus mox laudatis compertum eſt.

Anno octingenteſimo ſexageſimo-ſecundo circa menſem Junium, *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus Synodum quatuor Provinciarum unáque Placitum Regium *Piſtas* * convocavit, cujus in Capitularibus ejuſdem Regis, Tit. XXIX. vel XXXIV. in editione *Baluzii*, Tomo II. mentio eſt. Huic Synodo ſeſe præſentem exhibuit *Rothadus*, cúmque ab Hincmaro & ejus Partiariis à Synodi ingreſſu prohiberetur, propter excommunicationem à Synodo Sueſſionenſi in

Synodus Piſtenſis.

Appellatio Rothadi ad Sedem Apoſtolicam.

E eum latam, Sedem Apoſtolicam appellavit. Appellationi legitimæ deferendum judicavit Synodus, ut Annales Bertiniani, tametſi *Rothado* iniquiores, teſtantur. Ægrè *Hincmarus* aſſenſum præbuit, tempúſque conſtituit ultra quod non retardaret iter. Id accuratè commemorat *Rothadus* in Libello Proclamationis, quem *Nicolao Primo* Pontifici Maximo obtulit. *Dum*, inquit, *ad Synodum, juſſu glorioſi Regis Caroli, pro utilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ convocatam, Epiſcopi conveniſſemus, & ipſe quaſi omnium dominus præſidens ac prævalens, Sententiam in me damnationis violenter ac præcipitanter jaculari acceleraret, hanc ego*

F *Apoſtolicam Sedem, atque Apoſtolicum Præſulem, univerſalis Eccleſiæ Summum Proviſorem, appellare maturavi. Cúmque mihi hoc denegare non præſumeret, Sancta Synodo decernente, ægrè tamen eundi præbebat aſſenſum, conſtituens dinumeratos dies, ultra quos omninò non retardarem iter.* Confeſtim itaque Auguſtam Sueſſionum reverſus *Rothadus*, ad iter ſe comparavit. Scripſit ad Regem, & ad ipſum *Hincmarum* ſuum Metropolitanum, Eccleſiam ſuam illis commendans, donec Romanus

Pontifex cauſam judicaſſet. Preſbyterum impudicum, & depoſitum, cujus occaſione ab *Hincmaro* vexabatur, vocavit quoque ad Summi Pontificis audientiam. Quædam præterea Capitula tranſmiſit ad Epiſcopum ſibi amicum, cum aliis Epiſcopis, qui ejus damnationi non conſenſerant, communicanda : quibus eos precabatur, ut ſicut fraternitatis amatores, & ſectatores Caritatis, Confratris ſui iniquè oppreſſi innocentiam tuerentur. Piſtis jam receſſerat amicus *Rothadi* Epiſcopus. Ibi cum Rege & nonnullis Epiſcopis ac Proceribus *Hincmarus* manſerat. Is ubi ſubodoratus eſt adeſſe hominem qui *Rothadi* literas deferret, Regi perſuaſit ut Synodum ſtatim colligeret ex iis, qui ſupererant, Præſulibus. In Conventum vocatus Preſbyter, lator literarum *Rothadi*, juſſus eſt illas tradere *Hincmaro*. Ille nec ſe ad Synodum miſſum, neque à *Rothado* Epiſcopo, cujus non erat Clericus, literas accepiſſe reſpondit *Hincmaro* reddendas. Cúmque credita ſibi à *Rothado* Capitula prodere renueret, illa tamen, jubente Rege, coactus reddidit. Mox *Hincmarus* à Rege obtinuit, ut *Traſulfum* Abbatem ad *Rothadum* mitteret. *Traſulfus* ſtatim atque Sueſſionem pervenit, Regis mandato, & *Hincmari* Metropolitani auctoritate prohibuit in atrio Eccleſiæ, ne *Rothadus* egrederetur è Civitate, & ne Romam ire volentem ullus comitaretur. Ad inſperatam obſtupuit mutationem *Rothadus*; & quem appellaverat, Pontificem Romanum adire ſe velle conteſtatus eſt. Finxerat paucos ante dies *Hincmarus*, *Rothadum* ab appellatione ſua reſiliiſſe, & miſſis Codicillis, poſtulaſſe ut cauſa ſua coram electis Judicibus diſceptaretur. Mendacium fama jam vulgaverat. Vulgabantur & calumniæ, de ſacris vaſis cauponi à *Rothado* oppigneratis, & Eccleſiæ facultatibus pro libito ab ipſo donatis, abſque Metropolitani, Coëpiſcoporum, Oeconomi, Preſbyterorum, & Diaconorum Eccleſiæ Sueſſionenſis conſenſu. Crimen iſtud impingere *Rothado* non erubuit *Hincmarus* Epiſtola 17. ad *Nicolaum* Papam, deſcriptâ à Flodoardo in Hiſtoria Eccleſiæ Remenſis, Lib. 3. Cap. XIII. Sed nuſquam in publico Judicio facinoris illius accuſatus eſt *Rothadus*, neque Agentes *Hincmari* id ipſi exprobâre auſi ſunt coram Summo Pontifice; ut teſtatur ipſe *Nicolaus I.* in Epiſtola ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis; *Frater*, inquit, *& Coëpiſcopus noſter Odo nihil accuſationis publicæ voluit à nobis interrogatus ei objicere.*

Synodus altera Sueſſionenſis contra Rothadum, à Baronio & Sirmondo prætermiſſa.

Interim Synodus altera ab *Hincmaro* congregata eſt in Snburbium Sueſſionenſe, anno ipſo 862. vel 863. ad quam invitatus eſt ab Epiſcopis Rex Chriſtianiſſimus *Carolus Calvus*. *Hincmarus* tres Epiſcopos miſit ad *Rothadum*, qui eum ad Synodum juridicè vocarent. Quibus ille reſpondit, integrum ſibi non eſſe Judicium ſubire Synodi, pendente appellatione ad Romanan Sedem. Ad illam *Summam Auctoritatem*, inquit, *ſine intermiſſione appello, cui nullus poteſt contradicere, quæ à Domino Jeſu Chriſto per B. Petrum Apoſtolum tantum meruit Principatum. Judicium ergo illius, ad quam proclamavi, expeto, nec alibi niſi Romæ judicari conſentio, quia præpoſterus ordo eſt inferiorem ſuperiori anteferri.* Secundò & tertiò citatus *Rothadus*, idem reſpondit. Tum *Hincmari* Partiarii, datâ ipſi fide, perſuaſere ut ad locum Synodo proximum Regi occurreret, cum ejus Majeſtate collocuturus. Quod etiam innuerunt Sueſſionenſes Clerici. Progreſſus itaque eſt Sacerdotalibus veſtimentis indutus, Evángelium & Crucem circa pectus gerens ad præſidium. Rex benignè illi occurrit, ipſúmque audivit ſupplicantem, ut antea conceſſam Romam eundi facultatem non tolleret, Sanctámque Apoſtolicam Sedem in ſuis Privilegiis honoraret. Reſpondit Princeps, id negotii ſpectare Synodum, & Archiepiſcopum Remenſem *Rothadi* Metropolitanum: ſe verò Epiſcoporum Decreta mandaturum executioni.

Rothadus depoſitus.

Rege ad Synodum regreſſo, tres Epiſcopi rurſus *Rothadum* convenere, ipſum quà minis, quà blanditiis urgentes, ut Synodo ſe ſiſteret. Quem ubi in appellatione ſua conſtantem compererunt, in cella recludi juſſere, donec Synodi judicium excepiſſet. In hac Synodo, quam *Baronius* & *Sirmondus* prætermiſere, *Hincmarus Rothadum* velut contumacem depoſuit, ut ipſe Rothadus narrat in Libello Proclamationis. *Meus*, inquit, *Archiepiſcopus voluntatis ſuæ propoſitum, quantùm poterat, curavit : factúſque eſt gratis meus ipſe accuſator, ipſe teſtis, ipséque Judex : & ſicut me abſentem, prout valuit, culpabat; ſic & temerè judicare nec timuit, nec retractavit, ſed inter alia quæ mihi mendaciter objiciebat, hoc unum ſpecialiter ingeſſit, quòd Preſbyterum, cujus ſupra feci mentionem, injuſtè depoſuiſſem... Denique ſæpe fatus Archiepiſcopus meus in eodem Concilio tanquam Imperator triumphans, & tanquam Summus Eccleſiæ Pontifex decernens, ſubjugatâ ſuo Potentatui, & oppreſſâ fratrum humilitate, jam mihi intrepidè, & ut reor, impiè Judicium depoſitionis emiſit.* Denuntiata fuit *Rothado* à tribus Epiſcopis exauctorationis Sententia, móxque in carcerem conjectus eſt, multiſque affectus injuriis & incommodis. Spes ipſi facta eſt Abbatiæ ab *Hincmaro*, ſi ab appellatione deſiſteret. Ordinatus denique Epiſcopus in ejus locum eſt. Hæc omnia diſcimus ex Libello Proclamationis *Rothadi* ad *Nicolaum I.*

Rothadi appellatio ad Nicolaum I. Pontif. Max. delata.

Citò ad Magnum illum Pontificem delatæ ſunt *Rothadi* querelæ contra *Hincmarum*, & appellatio à Sententia illius ac Synodi Sueſſionenſis. Reſcripſit quamprimùm ad *Hincmarum Nicolaus I.* eíque violationem Paternorum Canonum & Privilegiorum Apoſtolicæ Sedis, quæ intemerata à totâ Chriſti ſervantur Eccleſia, improperavit. Juſſit ut intra dies triginta *Rothadum* Sedi ſuæ reſtitueret, aut Romam cum eo ad cauſam dicendam veniret, Legatúmve mitteret pro ſe reſponſurum, ſub pœna ſuſpenſionis à ſacro Miniſterio; quam & cæteris Epiſcopis qui *Rothadi* exauctorationem cum *Hincmaro* decrevere, comminatus eſt. *Hoc autem*, inquit, *expreſſè decernimus, ut poſt* XXX. *dies, poſtquam hæc noſtra Epiſtola ad vos delata fuerit, aut præfatum virum Rothadum omnino reſtituatis priſtinæ Dignitati; aut ſi juſtè vos in eum egiſſe putatis, Romam cum eodem vos, vel veſter Legatus, veſtram vicem in omnibus ferens, ut utriuſque partis cauſam ad liquidum ſciamus, adveniat. Quòd ſi præfixos* XXX. *dies quæ in hac Apoſtolica Auctoritate plenâ continentur Epiſtolâ, minime obedire ac perficere ſtudueritis, decernimus ac promulgamus, ut Miſſarum ſolemnia celebrandi tamdiu non habeatis licentiam, quamdiu quæ definivimus perducta ad conſummationem non fuerint. Quâ Sententiâ non ſolùm vos, ſed & omnes Epiſcopos obligare decernimus : qui vobis in depoſitione præfati viri Rothadi conſenſiſſe noſcuntur.* Scripſit pariter magnus Pontifex ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, * ipſum urgens ut *Rothadum* priſtino honori ac dignitati reſtitui curaret; & ad Apoſtolicam Sedem, quam appellaverat, ſecurum aditum permitteret. Indicavit etiam iiſdem Litteris quid ea de re ſcripſiſſet ad *Hincmarum*.

Epiſt. 29. Nicolai I vel 19. Tomo III. Concil. Galliæ.

Nicolaus I. jubet Hincmaro ut Rothadum reſtituat, aut Romam veniat cauſam dicturus.

* Epiſt. 30. au 20. Tomi 3. Concil. Galliæ.

Hincmari contumacia.

Hincmarus ne legere quidem dignatus eſt Pontificis Maximi Litteras : mandatiſque illius inſuperhabitis, *Dioſcori* ſuperbiam atque contumaciam imitatus eſt, ut ipſi exprobrat idem Pontifex Epiſtolâ

41. ſive

41. ſive 46. Tom. III. Conciliorum Galliæ. Anno verò ſequenti, ſcilicet octingenteſimo ſexageſimo-tertio, *Odonem* Bellovacenſem Epiſcopum Romam miſit, tam Regio, quàm ſuo & Synodi Sueſſionenſis Epiſcoporum nomine Legatum, qui ejuſdem Synodi, ac depoſitionis *Rothadi*, quaſi à Judicibus electis in ea factæ, confirmationem à Sede Apoſtolica rogaret. Sed *Nicolaus I.* perſpectis *Hincmari* fraudibus ac tyrannide, Acta dictæ Synodi reſcidit, quòd Sardicenſes Canones de appellationibus Epiſcoporum dejectorum violaſſet: juſſit etiam omnibus Epiſcopis qui ad eam Synodum convenerant, ut *Rothadum* ab exilio revocari curarent, & Sedem Apoſtolicam adire permitterent cum eorum Legatis, ut Judicium retractaretur. Niſi verò parerent, ſuſpenſionem à Miſſarum celebratione ipſis minatus eſt. Eâ in Epiſtolâ, quæ malè inſcribitur apud Baronium, & Sirmondum, *Ad Epiſcopos Synodi Silvanectenſis* præclarè ſcribit Nicolaus I. *Sedis Apoſtolicæ Privilegia eſſe remedia, tegmina, munimina totius Eccleſiæ Catholicæ contra omnes impetus pravitatum.*

Nicolaus I. Acta Synodi Sueſſ. rendit reſcindit.

Epiſt. xxi. Tom. III. Concil. Gal.

Scripſit unà ad *Hincmarum* Magnus Pontifex, per *Odonem* Bellovacenſem, ut Sedis Apoſtolicæ mandatis obtemperaret, ac *Rothadum* Romam dirigeret. Secundam hanc ſe recepiſſe Juſſionem meminiſſet, caveréque ne ſi tertiò ad ipſum pro eadem cauſa reſcribere Romanus Epiſcopus cogeretur, diffinitivam ac peremptoriam in eum Sententiam proferret, ut in ſacrorum Canonum contemptorem. Quia verò *Hincmarus* Eccleſiæ ſuæ Privilegia à Sede Apoſtolica confirmari rogaverat, oſtendit *Nicolaus I.* illa ſubſiſtere non poſſe, niſi Sedis Apoſtolicæ Privilegia ſerventur. *Privilegia*, inquit, *ab Apoſtolica Sede veſtræ Eccleſiæ confirmanda depoſcitis, qui tamen noſtra Privilegia, quantum in vobis eſt, infirmare ſatagitis. Portum ſaluciferum Sanctam Romanam Eccleſiam appellatis, qui tamen in eo ne aliqui ſalventur, quantum poteſtis, ſatagere procuratis. Quomodo, rogo, Privilegia tua ſtare poterunt, ſi ita Privilegia illa caſſentur, per quæ tua Privilegia initium ſumpſiſſe noſcuntur?*

Nicolai I. litteræ ad Hincmarum pro cauſa Rothadi.

Epiſt. 28. ſive 33. Tom. III. Concil. Galliæ.

Scripſit pariter ad *Carolum* Regem Summus Pontifex, ipſique ſignificavit quæ ad *Hincmarum* & alios Epiſcopos ſcripſerat, illiúſque Majeſtatem hortatus eſt ut *Rothadum* ſuo adjutum ſolatio Romam dirigeret, Sediſque Apoſtolicæ Privilegia in ſuo Regno ſervaret. *Nam quomodo putatis*, inquit, *ſi opportunitas exegerit, ut veſtro Regno, veſtris niſibus, veſtri Regni Eccleſiis aliquod præſtemus ſolatium, aut contra adverſarios protectionis clypeum conferamus; ſi quantum in Regni veſtri partibus eſt, quoniam illa omnino ſcindi non poſſunt, ea vos aliquatenus minorari ſinatis, quibus uſi Patres veſtri, omne ſuarum Dignitatum incrementum, omnémque gloriam perceperunt? Privilegia namque Romanæ Eccleſiæ, totius ſunt Chriſti, ut ita dicamus, remedia Eccleſiæ Catholicæ. Privilegia, inquam, Petri arma ſunt contra omnes impetus pravitatum, & munimenta atque documenta Domini Sacerdotum, & omnium prorſus qui in ſublimitate conſiſtunt, immo cunctorum qui ab iiſdem Poteſtatibus diverſis afficiuntur incommodis.*

Epiſt. 30. ſive 31. Tom. III. Concil. Galliæ.

Privilegia Romanæ Eccleſiæ, ſunt remedia totius Eccleſiæ Catholicæ.

Eadem Epiſtola ſignificavit Regi quæ de cauſa *Rothadi* ad *Hincmarum* & cæteros Epiſcopos ſcripſerat, & Suſpenſionis ipſo facto incurrendæ pœnam ſe in ipſos decreviſſe, niſi mandatis Apoſtolicis parerent: &, ſi contumaces fuerint, ipſis graviores pœnas comminatur. *Porro*, inquit, *Dilectio veſtra noverit, miſiſſe nos ad Hincmarum Confratrem noſtrum, Remorum Epiſcopum, & ad cæteros Metropolitas atque Epiſcopos Regni veſtri, ut venerabilem virum Rothadum ab exilio revocarent, Romámque ad ipſius cauſam in noſtra præ-*

Minacès Nicolai I. ad Hincmarum & Coëpiſcopos Litteræ.

A *ſentia examinandam dirigerent. Dignum quippe eſt, ut quorum Judicio in exilium eſt deportatus, eorum ſit communi ſtudio Beati Petri memoriæ, Sedique ipſius honorificè præſentatus. Ex illis autem præcipimus ut duo vel tres, aut certè quotquot voluerint, veniant, qui ita in cunctis reliquorum, qui occurrere non potuerint, præſentiam præferant, ut quicquid agendum eſt vel experiendum, dum fuerint refricata quæ geſta ſunt, ipſorum omnium vice prorſus utantur. Quòd ſi poſtpoſito noſtro Judicio, quæ Auctoritate Apoſtolica promulgavimus atque decrevimus, perpere contempſerint, Dei omnipotentis, & BB. Apoſtolorum Principum, quorum glorioſo agone* B *Sancta hæc Romana Eccleſia, cui divina diſpenſatione præſumus, eſt Domino conſecrata, atque Sanctorum Canonum, quorum contemptores propriis ſcriptis eſſe ſe liquidò demonſtrarunt, necnon & noſtræ Mediocritatis auctoritate, a Miſſarum ſolemniis celebrandis ſint, quouſque Diffinitionibus noſtris obediant, prorſus extorres: ita ſanè, ſi poſt lectum paginæ ſibi à nobis miſſæ tenorem, infra xxx. dierum ſpatium, quæ de Rothado viro venerabili agenda ſanximus, minimè conſummare ſtuduerint. Scientes profectò, quoniam ſi poſt hanc in Sanctarum Regularum & noſtro contemptu fuerint diutius converſati, ipſum quidem Rothadum à nobis. Apoſtolicæ Sedis more,* C *à damnationis vinculis fore ſolvendum: atque convocato Epiſcoporum cœtu, foveam, quam paravere, ſemet penitus incidendos.*

Scripſit etiam ad *Rothadum* ut Romam veniret, cùm primùm ei data fuiſſet licentia; quæ ſi negaretur, Sedem Apoſtolicam appellare non ceſſaret. Data eſt hæc Epiſtola IV. Kalendas Maias, Indictione xi. eodem ſcilicet tempore quo reliquæ *Odoni* Bellovacenſi in Gallias redeunti traditæ ſunt.

Epiſt. 31. ſive 24. Tomo III. Concil. Galliæ.

Nihil interim omiſit Summus Pontifex, quò de rebus in cauſa *Rothadi* geſtis certior fieret. Un- D de *Rodoaldo* & *Joanni* Epiſcopis, quos eodem anno in Regnum *Lotharii* Legatos miſit, ut de *Theoberga* Reginæ repudio in Synodo Metis celebranda judicarent, in mandatis dedit ut per Sueſſionum Diœceſim iter haberent, & ſi quæ in *Rothadum* accuſationes ederentur, eas exciperent, & ad Sedem Apoſtolicam referrent. Sed loco querelarum in *Rothadum*, populorum undique confluentium ac Epiſcopum ſuum ſibi reſtitui rogantium, clamores audiere: ut conſtat ex Proclamatione *Rothadi* ad *Nicolaum* Papam.

Pontificis Litteras ab *Odone* Bellovacenſi ſibi E traditas adeo neglexit *Hincmarus*, ut eas per quatuor menſes retinens, cum nemine Epiſcoporum ad quos pariter ſcriptæ erant, communicaret, ut teſtatur *Nicolaus I.* Epiſtola 40. ad *Carolum* Regem, ſive 45. Tom. III. Conciliorum Galliæ, & in Epiſtola ſequenti ad ipſum *Hincmarum* datâ. Eodem tamen anno 863. ex Synodi Vermerienſis, octavo Kalendas Novembris habitæ, Decreto, *Rothadus* Monaſteriali carcere ſolutus eſt, ipſique conceſſa facultas Romam eundi, ut Annales Bertiniani referunt. Quamquam plenâ libertate ſtatim donatus non fuerit, Monaſteriali F carcere mutato dumtaxat in civilem, ut queritur *Nicolaus I.* Epiſtola xl. Soluto è carcere Monaſterii *Rothado*, *Hincmarus* ſemper moras nectens *Luidonem* Diaconum Romam miſit cum Regis Literis, ſuíſque ad Summum Pontificem, ut Sueſſionenſem Epiſcopum in libertatem aſſertum nuntiaret, ejúſque Beatitudinem deterreret à cauſa ejus diſcutienda, & judicanda. Tranſmontanum iter citò confecit *Luido*, retulítque *Nicolai I.* Literas ad Regem, ad *Hermentrudem* Reginam, & ad *Hincmarum*, quibus *Rothadum* Romam mitti vehementiùs urgebat, vetabátque ne ſuffectus in ejus locum

Rothado conceſſa libertas Romam eundi.

Epiſt. 45. 46. 47. & 48. Tom. III. Concil. Galliæ.

Epiſcopus conſecraretur, donec ejus cauſa diſcuſſa A & judicata fuiſſet.

Tandem *Hincmari* pertinaciam vicit *Nicolai* Pontificis Maximi conſtantia. Sibi enim dilationes illas omnes & tergiverſationes fraudulentas maximum dedecus, utilitatem nullam parere ſerò animadvertens, conſenſit ut *Rothadus* ad Sedem Apoſtolicam, cujus Judicium à duobus annis appellabat, liber abiret. Miſſus eſt à *Carolo* Rege, cum Epiſtolis ad Summum Pontificem, *Robertus* Cœnomanenſium Epiſcopus. Vicarios pariter ſuos miſere *Hincmarus*, & qui in damnatione *Rothadi* ſuffragati fuerant Epiſcopi, cum Synodicis Litteris. Legatis cùm tranſitum negaſſet *Ludovicus* B Imperator, clam *Nicolao* Papæ ſignificarunt, impoſſibilem ſibi eſſe Romanæ Urbis aditum. *Rothadus*, ſimulatâ infirmitate Veſontione ſubſtitit, illis in patriam redeuntibus; poſt eorum diſceſſum, faventibus Lotharii & Ludovici Germaniæ Regis fautoribus, Ludovicum Imperatorem adiit, à quo liberum tranſitum impetravit anno Chriſti 864. *Rothadus* itaque circa Julias Kalendas ſolus Romam pervenit. Cauſam ejus haud ſtatim diſcuſſit Summus Pontifex; ſed ſex menſes expectavit, donec *Hincmarus* & complices Epiſcopi; Vicarios, quos vellent, *Rothadi* accuſatores, vel aliàs quovis modo in cauſa illius expoſtulatores dele- C garent.

Hincmarus Legatos mittit Romam contra Rothadum.

Miſit demum *Hincmarus* Vicarios ſuos cum prolixis Litteris ad Romanum Pontificem, quas deſcripſit *Flodoardus* in Remenſis Eccleſiæ Hiſtoria Lib. 3. Capp. 12. 13. & 14. Vicarios autem illos ſe non mittere ut accuſatores ſcripſit, ſed ut Synodi, ſuique defenſores, qui ſcilicet Judicium quaſi ab electis Judicibus prolatum tuerentur. *Cum quo*, inquit, *mittimus Vicarios noſtros, non ut accuſatores ad confligendum, ſed ut à Rothado atque à vicinis noſtris, qui cauſam pleniter ac veraciter aut neſciunt, aut ſcire non volunt, accuſati, quòd non in contemptum Sedis Apoſtolicæ appellantem Rothadum, ſecun-* D *dum Sardicenſes Canones, Sedem Apoſtolicam, ſed juxta Carthaginenſes & Africanos Canones, ac Decreta B. Gregorii, regulariter indicavimus veſtræ Summæ Auctoritati humiliter intimandum.*

Proclamationis libellum Summo Pontifici porrigit Rothadus.

Secundùm hæc *Rothadus* Proclamationis Libellum Summo Pontifici obtulit, quo damnationis ſuæ ſerie ingenuè expoſitâ, Sententiam à Sede Apoſtolica pro ſe proferri ſupplex rogavit. *Ecce*, inquit, *jam per dimidium annum ante januam Apoſtolicæ Pietatis pulſans aſſiſto, rationem de omnibus, quæ mihi falsò & injuſtè ſunt objecta, reddere paratus; nullúſque eſt qui in præſenti aliquam adversùm* E *me vocem proferat accuſationis. Et quoniam ante veſtram Dignationem, neque me falſum exhibere, neque negotii mei cauſas exponere, vel preces meas, ut decuerat, ſcio perorare: reſtat ut ipſi de me, ſecundùm ſapientiam cœlitus vobis donatam, miſericorditer quod cœpiſtis perficiatis, ne ſe jactitent temeratores, propter meam vilitatem, ſeu dignitatem, Apoſtolica Jura & Canonica prævaluiſſe infirmare Statuta.*

Sermo à Nicolao I. habitus de Rothadi cauſa.

Hoc accepto Libello, Pontifex Maximus de *Rothadi* cauſa Sermonem habuit ex ambone, in Pervigilio Dominicæ Nativitatis, in Baſilica F Sanctæ Mariæ ad Præſepe, in quo inter alia hæc dixit. *Quatenus is* (videlicet Rothadus) *qui ſemper à finibus terræ, ut ita dicam, ad nos & priùs abſens clamavit, & B. Petri Apoſtolorum Principis memoriam inter ſævientium linguas oblivioni non tradidit; ſed de Monaſteriali diſtricta cuſtodia, velut Jonas de ventre ceti, & Daniel de lacu leonum, ad Dominum, & ad dilectores vel dilectos ejus Apoſtolos vociferatus eſt, & deinde abſtractus, licèt deſtitutus vel expoliatus, atque omni ex parte attenuatus, tandem*

A *Deo duce præſidium ſuum, id eſt, Sedem Petri, in qua ſpei ac fiduciæ ſuæ pedes, ac ſi ſupra firmam petram, ſtatuerat, requiſivit, & plurimis difficultatibus & incommodis, atque impedimentorum retinaculis, Dei deſtructis virtute, quod inhianter & anxiè deſideravit, adeptus eſt; cum conſolatione & auxilio, ac omnis priſtini ſui ſtatûs recuperatione, ad exemplum & fiduciam multorum recedat: Et Privilegia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſeu Sedis Apoſtolicæ, ſemper intemerata, minimè ulteriùs hæc violare præſumentes, conſiſtant atque permaneant.* Cauſam deinde *Rothadi* ab origine exponit, & *Hincmari* tyrannidem, ac malas artes atque mendacia, declarátque inter B alia falſiſſimum eſſe quod ille vulgaverat, *Rothadum* neglectâ appellatione ſua ad Sedem Apoſtolicam, ad electos Judices provocaſſe. *Quamobrem*, inquit, *nimis abſurdum eſt, quod Hincmarus fingit dixiſſe Rothadum, poſtquam ad Judicium Sedis Apoſtolicæ provocavit, iterum mutata voce, aliorum Judicia poſtulaſſe. Quod etiamſi ita fuiſſet, ſicut veſtra novit Fraternitas, ab i lo fuerat emendandum, & ne à majoris Auctoritatis examine ad minoris valetudinis provocaſſet Judicium, corrigendum. Licèt nullis pateat indiciis, à noſtro illum ad alterius Judicium cucurriſſe, quem conſtat in ipſo articulo contra ſe proferendæ Sententiæ, Sedem Apoſtolicam appellaſſe.* C *At qui ab illa ſe judicari popoſcerat, & coram omnibus exclamaverat, juſtum non fore ſi ad eorum ſe Judicia convertiſſet .... Quomodo vero alios Judices elegit Rothadus, cum in illo ſcripto, per quod ſingunt eum à noſtro ad ſuum Judicium provocaſſe, nec noſtrum ſpreviſſe, nec illorum petiiſſe Judicium judicetur? Præcipuè cum ſi Judices præter Nos elegiſſet, & certum numerum eligendorum Judicum expreſſiſſet, & non utique fraternum ſolatium, ſicut per illud ſcriptum poſtulavit, ſolummodo poſtulaſſet.*

Addit *Nicolaus I.* etiamſi *Rothadus* Sedem Apoſtolicam non appellaſſet, illâ inconſultâ, non debuiſſe deponi, quòd Epiſcoporum cauſæ inter D majora negotia cenſeantur, de quibus ad Sedem Apoſtolicam referendum eſt. *Quamquam*, inquit, *etſi numquam provocaſſet, numquam omnino præter ſcientiam noſtram deponi debuerit: Quia ſacra Statuta & veneranda Decreta Epiſcoporum cauſas, utpote majora negotia, noſtræ diffiniendas cenſuræ mandarunt.*

Rothadus Nicolai I. & Romanæ Synodi Sententia reſtituitur.

Mox habita Synodo, decrevit Pontifex, ut *Rothadus* Epiſcopalibus veſtimentis infulíſque ornaretur. Qui ſumptis inſignibus, pollicitus eſt ſe ad reſpondendum ſuis accuſatoribus præſto ſemper futurum. Cujus promiſſionis. Libellum poſt ali- E quot dies Pontifici tradidit, die ſcilicet XII. Kalendas Februarias ſacræ Virgini *Agneti* dicatâ,* cùm in Baſilica ejuſdem Virginis & Martyris Conventum ageret, ac Sacris operaretur. Juſſit Chriſti Vicarius palam recitari dictum Libellum, & Sententiam abſolutionis atque reſtitutionis illius promulgari, ut teſtatur *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Nicolai I.* Iſtius porro tenoris erat Sententia reſtitutionis *Rothadi* à *Nicolao I.* lata.* *Notum ſit Dilectioni veſtræ, fratres mei & filii cariſſimi, quòd quidam Gallorum Epiſcopi, Zeli & invidiæ diaboli facibus accenſi, huic fratri noſtro Rothado* F *venerabili viro inſidiantes, & per octo circiter annos, quemadmodum illum proprio privarent Epiſcopatu, judicio meditati ſunt. Sed cùm diutiſſimè laborantes, nihil diſcriminis potuiſſent ſuper eum inducere, noviſſimè mundanis Poteſtatibus uſi, depoſitionis Sententiam in eumdem, Sedem Apoſtolicam appellantem, immaniſſimè protulerunt; & in minutionem & abominationem Privilegiorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, immo Beati Petri Apoſtolorum Principis, gradu proprio pulſum, carcerali cuſtodiæ manciparunt. Unde iſtum clamantem ut adducerent, & ad noſtrum illum Judicium,*

* Anno Chriſti 865.

* In Epiſt. ad Clerum & Plebem Eccleſiæ Romanæ.

dicium, ad quod ante depoſitionem, & poſtea, impræ- A *termiſſè provocaverat, cum ſuis Vicariis, qui illum, ſi valerent, accuſatione digna appeterent, deſtinarent, plurimis Epiſtolis eiſdem Epiſcopis juſſimus, & hortati ſumus. Sed ecce, Dilectiſſimi, ſicut ſcitis, ſex menſibus jam præſente Rothado Romæ apud nos manente, & nobis Accuſatores vel Vicarios eorum præſtolantibus, nullus qui hunc accuſaret adeſſe videtur. In quo, fratres, quid aliud datur intelligi, niſi quod S. Papa dicit Bonifacius: * Quia ſicut qui eſt innocens, ut abſolvatur quærit, ita Judicium nocens ſubterfugit? Verùm nos, Deo auctore, Beatorùmque Principis Apoſtolorum Petri Apoſtoli fulti ſuffragio, Deceſſorum quoque noſtrorum ſecuti veſtigia, Privilegia Sedis Apoſtolicæ, quæ illi malè fregiſſe probantur, recuperare ſtudentes, jam fatum virum, præſentem videlicet Rothadum, priſtino gradui, priſtinis Officiis, ac priſtino Epiſcopatui reſtituimus, & per omnia talem eum reddimus, qualem illum fuiſſe conſtat ante excommunicationis & depoſitionis Sententiam in eum prolatam, vel quando Sedem Apoſtolicam appellabat.* Lege Epiſtolam 44. *Nicolai I.* ad *Rothadum*, ſive 49. Tom. III. Conciliorum Galliæ, quæ abſolutionis ipſius & reſtitutionis Sententiam ſub alia formula complectitur.

* In Epiſt. ad Patroclum & alios.

Hâc Sententiâ omnium conſenſu firmatâ, *Rothadus* Sacrum ritu ſolenni in Baſilica Sanctæ *Conſtantiæ*, de mandato Summi Pontificis celebravit. Sequenti verò die, rurſus congregata Synodo in Æde Leoniana, abſolutio & in gradum priſtinum reſtitutio confirmata eſt, & ad propriam Sedem remiſſus cum Apoſtolico Decreto, ut ſi deinceps à ſuis æmulis atque hoſtibus peteretur, Epiſcopalibus Infulis inſignitus, ſuis accuſatoribus coram Sedis Apoſtolicæ Præſule reſponderet. Ut verò Sedis Apoſtolicæ Sententia executioni mandaretur, *Arſenium* Epiſcopum Legatum in Gallias miſit *Nicolaus I.* ut *Anaſtaſius Bibliothecarius* in ejus Vita commemorat.

Arſenio Literas tradidit *Carolo* Regni offerendas * *Nicolaus I.* quibus ipſum hortabatur ut *Rothado* canonicè reſtituto faveret, & res ejus Eccleſiæ ablatas reddi juberet. Ea in Epiſtola *Hincmari* contumaciam imprimis notat, qui contemptâ Sede Apoſtolicâ *Rothadum* ad eam appellantem depoſuit, & multitudinem juſſionum ejuſdem Sedis *ut peripſema duxit*, ac Epiſtolas Pontificias *more Dioſcori neglexit.* Secundò rem inſolitam videri debere nemini ſcribit *Nicolaus I.* quòd *Rothadum* Sedem Apoſtolicam appellantem Romam venire juſſerit, ibique judicari. *Paternam traditionem, & ſpecialem Sedis Apoſtolicæ prærogativam ſuper hoc ſe ſecutum eſſe.* Id probat ex Concilii Calchedonenſis Canone 9. quo ſancitum eſt, ut ſi adversùs Metropolitanum Provinciæ Epiſcopus vel Clericus habeat querelam, *petat Primatem Diœceſeos, aut Sedem Regiæ Urbis Conſtantinopolitanæ, & apud ipſum judicetur.* Nulli autem dubium eſſe, quin multò magis id Privilegii Romanæ Sedi conveniat. 2. Ex Canone IV. Concilii Sardicenſis, ſecundùm quem *Rothadus* agendum ſibi negotium in Urbe Roma proclamaverat. 3. Ex Innocentio I. * *Qui ſine præjudicio Romanæ Eccleſiæ præcipit, cum cauſæ, vel contentiones inter Clericos tam ſuperioris ordinis, quam etiam inferioris fuerint exortæ, nulli licere, relictis his Sacerdotibus, qui in eadem Provincia Dei Eccleſiam nutu divino gubernant, ad alias convolare Provincias.* 4. Ex *Julio I.* Pontifice Maximo, qui Orientalibus ſcribens, * utramque partem, *Athanaſium* ſcilicet & adverſarios Romam vocavit. Tum *Hincmari* fraudibus, tergiverſationibus, & machinationibus in *Rothadum* expoſitis, ſubdit: *Sed adhuc diſſimulamus, adhuc operimur, & ut cum B. Simplicio Papa*

* Epiſt. 40. ſive 45. Tom. III Concil. Galliæ.

Epiſtola Nicolai I. ad Carolum Calvum Regem pro Rothadi reſtitutione exequenda.

* In Epiſt. ad Victricium.

* Epiſt. I.

dicamus, Nolumus exaggerare quod geſtum eſt, ne cogamur judicare quod dignum eſt. Nam docente Sancto æque Papa Zoſimo, Contumeliæ ſtudio fit, quicquid interdictum toties uſurpatur. Deinde *Rothadi* confirmat innocentiam. *Sic ergo*, inquit, *ſic depoſitores Rothadi, cum ad examen Judicii, in quo iidem inimici fuerunt, ipſi accuſatores & Judices, venerunt, in faciem ipſius, quem ſupplantare voluerunt, immobiles perſtiterunt. At ubi ad noſtrum provocatum eſt Judicium, in quo Deo revelante, veritas ſi exaggeraretur, in lucem claveſceret, omnia* B *falſitatis argumenta deſtructa ſunt, & fabricatores mendacii terga ſubitò converterunt. At verò Rothadus Epiſcopus, conſcientiâ purus, converſatione innocens, columbarum ſimplicitate ac prudentia ſerpentis inſignis, cum ad examen Romanæ Eccleſiæ ventum eſſe perſpexit, ubi nullum ſuſpectum habet, nullum inimicum paſſus eſt: ubi, inquam, ut Sanctus ait Papa Celeſtinus, ſemper Catholicis ſubvenitur, Judicium non timuit, examen ſuum renovari petivit, & quicquid à nobis deliberari cerneret, libenti ſuſcipiendum mente diſpoſuit.*

In Romana Eccleſia ſemper Catholicis ſubvenitur.

Denique Pontifex Regem obſecrat ut ſuis monitis, non pravorum hominum ſuaſionibus pareat, C alioqui de caritate & memoria ſua deletum iri. *Quoniam*, inquit, *ita Dei & Apoſtolorum Auctoritate decrevimus & ſtatuimus, ut quicumque ſæpe memorato Rothado Epiſcopo ad recipiendam Eccleſiam ſibi olim commiſſam, vel ad Epiſcopale Miniſterium peragendum, aliquatenus impedimento fuerit, donec acquieſcat, & ad illi reſiſtendum conatus deponat, à ſacro-ſanctis Myſteriis, & ab Eccleſiæ fieret ingreſſu remotus, atque ab omni Fidelium Communione ſequeſtratus.*

Scripſit etiam *Nicolaus I.* ad *Hincmarum*, * legitimè reſtitutum *Rothadum* oſtendit, ſuámque illi D Eccleſiam, & res ablatas reddi juſſit, poteſtatem faciens cum eo Romæ, poſtea confligendi, ſi aliquid adversùs ipſum objiciendum haberet. Hâc Epiſtolâ * *Hincmaro* exprobrat Sedis Apoſtolicæ contemptum, & ingratum in eam animum, fraudulenta in *Rothadum* machinamenta, mendacium & calumniam in ſimulando *Rothadi* conſenſu, quaſi neglectâ appellatione ſuâ ad Sedem Apoſtolicam, electos Judices imploraſſet. *Hincmarum* inſontem non fore oſtendit, quamvis *Rothadus* non appellaſſet: ſiquidem hac de cauſa ad Sedem Apoſtolicam referre debuerat, ſecundùm Canones. *Sed arguta ſapientia tua*, inquit, *utinam in bono* E *accepta! fomitem judicii, & materiam diſpoſitionis adversùs Rothadum aſſumpſit, & ab itinere Sedis Apoſtolicæ revocavit, & continuatim Sedem Apoſtolicam appellantem damnavit, & carcerali cuſtodia mancipavit: cùm etiamſi nullus à veſtro Judicio provocaſſet, Privilegia tamen Apoſtolicæ Sedis vos oblivioni tradere nullatenus debuiſſetis, quibus venerandi Canones Judicia totius Eccleſiæ ad hanc deferri jubent, & ab illa, ſicut Gelaſius meminit, nuſquam appellari ſanxerunt.* Ideo autem hoc negotium ad Sedem Apoſtolicam ait referri debuiſſe, quòd *inter majora connumeretur, de perſonâ ſcilicet* F *judicare, cujus in Eccleſia cæteris Ordo major eſt.* Reſtitutum Epiſcopatui *Rothadum* denuntiat, monétque *Hincmarum* ut Sedis Apoſtolicæ Mandatis obediat, ſub pœna talionis. *Cui rei monemus*, inquit, *omnimodam patientiam exhibere tua non negligat utcumque Solertia, ne talionem reddere tibi, ſicut dudum promiſimus, noſtra cogatur Auctoritas.... Tandem aliquando unum è duobus, quod vult Fraternitas tua, ſibi à nobis optione propoſitâ eligat: quia utrumque canonicum eſt, utrumque ad Sedis Apoſtolicæ pertinet Privilegium. Videlicet aut quæ de Fratre & Coëpiſcopo noſtro Rothado diſpoſuimus, adimplens, in nullo refragatrix, ſed executrix*

* Epiſt. 41. ſive 46. Tom. III. Concil. Galliæ.

Epiſtola Nicolai I. ad Hincmarum, ut Rothado reddat Eccleſiam.

Judicia totius Eccleſiæ ad Sedem Apoſtolicam deferenda.

cutrix inveniatur: aut certè Romam coram nobis, ſeu Sancta Romana Eccleſia, cum ipſo conſilium ſumptura, & pro hoc altercatura, properare ſine dilatione maturet.... Quòd ſi neutrum ſine procurata mora fortaſſis agere volueris, & reſultare his quæ de illo ſtatuimus, ſolito more ulteriùs curaveris, ab omni ſis Sacerdotali Dignitate, Dei per nos Judicio, & Auctoritate Sedis Apoſtolicæ, de cætero ſequeſtratus, ita ut numquam locum ſatisfactionis, aut Ordinis reſtitutionem operiaris.

Epiſt. 41. ſive 47. Tomo III. Concil. Gal.

Epiſtola Nicolai I. ad Galliæ Epiſcopos.

Scripſit quoque Pontifex de eadem reſtitutione ad univerſos Galliæ Epiſcopos, ipsóſque adhortatus eſt, ut *Rothadum* à ſe reſtitutum benignè ſuſciperent. Ea in Epiſtola præmittit inſignem *S. Leonis* ſententiam ad *Anaſtaſium* ſcribentis: *Inter Apoſtolos, in ſimilitudine honoris fuit quædam diſcretio poteſtatis, & cùm omnium par eſſet electio, uni tamen datum eſt ut cæteris præemineret. De qua forma Epiſcoporum quoque eſt orta diſtinctio: & magnâ diſpoſitione proviſum eſt, ne omnes ſibi omnia vendicarent: ſed eſſent in ſingulis Provinciis ſinguli, quorum inter Fratres haberetur prima ſententia. Et rurſus quidam in majoribus urbibus conſtituti, ſollicitudinem ſuſciperent ampliorem: per quos ad unam Petri Sedem univerſalis Eccleſiæ cura confluerei, & nihil umquam à ſuo Capite diſſideret.* Quô præmiſsô teſtimoniô, Gallicanos Epiſcopos increpat, quòd inconſultâ Sede Apoſtolica, *Rothadum* depoſuerint. Epiſcoporum depoſitiones inter Majora negotia cenſenda contendit ac probat, de quibus ad Sedem Apoſtolicam referendum eſt. *Quomodo*, inquit, *non omnes vobis omnia vendicatis, qui Judicia Epiſcoporum, quæ meritò inter majora numerantur negotia, veſtræ deliberationi tribuiſtis? An modicum vobis eſſe videtur, Fratres & Coëpiſcopos veſtros præter Apoſtolicæ Sedis conſenſum depoſitioni ſubjicere? Quod ſi damnationes Epiſcoporum non inter majora negotia dinumeratis, quorum jam cauſas inter majora computatis negotia? Si Epiſcopos tantâ facilitate deponitis, quomodo per vos, quorum vel in ſingulis Provinciis habetur prima ſententia, vel qui in majoribus urbibus conſtituti, ſollicitudinem ſuſcipitis ampliorem, ad unam Petri Sedem univerſalis Eccleſiæ cura confluit, qui de majoribus deponendis Epiſcopis nihil ad ejus notitiam deferre curatis? An Epiſcopi de univerſali Eccleſia non ſunt, ut de illis damnandis per vos aliquid ad unam Petri Sedem deferri non curetur? Vel quomodo nil uſquam à ſuo Capite diſſidet, cùm de adjudicandis præcipuis membris Eccleſiæ, id eſt, Epiſcopis, à Capite, id eſt, Sede Apoſtolicâ diſſentitis? An Sedes Apoſtolica Caput non eſt? Fruſtra ergo, ut multa prætercam, Concilium Sardicenſe ad Julium Epiſcopum inter cætera dicit:* " Optimum & valde congruentiſſimum eſſe videtur, " ſi ad Caput, id eſt, ad Petri Apoſtoli Sedem, de " ſingulis quibuſque Provinciis Domini referant " Sacerdotes. *Ecce Sedem Petri Caput appellatam, cui de ſingulis Provinciis Domini referre Sacerdotes debent. Econtra vos adeo hanc deſpicitis, ut ad eam nihil de majoribus Eccleſiæ negotiis referre curetis, ac Epiſcopum, inconſultâ & contemptâ illâ, deponere præſumatis, & præcipuè Sedem Apoſtolicam appellantem.*

Depoſitiones Epiſcoporum inter majora negotia cenſendas probat Nicolaus I.

Ad S. Petri Sedem, ut ad caput, majora Eccleſiæ negotia de ſingulis Provinciis referenda.

Sed dicitis, Judicia Epiſcoporum non eſſe majora negotia, nec difficiliores cauſarum exitus. At nos horum meritò Judicia majora negotia dicimus, & difficiliores cauſarum exitus judicamus: Qui quantò gradu ſunt præcipui, & in Eccleſia Chriſti ſublimiores, tantò, cùm de horum ſtatu vel caſu agitur, majora negotia & difficiliores cauſarum exitus agitari, vel haberi creduntur? Ipſi quippe primi in Eccleſia, ipſi arundinem tenentes metiuntur Sanctam Hieruſalem, ipſi fabricæ Dei præſunt, ipſi ſpeculatores civitatis Dei ſunt, ipſi arietes, ipſi Paſtores gregis Dominici, ipſi columnæ domûs ſummi Regis exiſtunt. Et infra: *An majora negotia Metropolitanorum tantum eſſe fatemini? Sed audite rurſus quid de Epiſcopis Sanctus aſſeveret Leo.* Quibus, *inquiens*, etſi dignitas com- " munis eſt, Ordo tamen generalis eſt, & revera " unus de ſeptem Eccleſiæ gradibus eſt, Metropoli- " tanorum ſcilicet & reliquorum Epiſcoporum Or- " do... *Unde nos non minoris numeri, nec alterius famæ accuſatores, teſtes, vel Judices quærimus in negotiis Epiſcoporum, quàm exigimus in cauſis Metropolitanorum. Unde tam illorum, quàm iſtorum negotiorum nobis exitus reſervari meritò volumus, & jure decrevimus.*

Multis etiam diſceptat in eadem Epiſtola de veterum Pontificum Romanorum Decretalibus, quarum Auctoritatem Gallicani Egiſcopi explodebant. Lege quæ de his ſcripſimus Diſſertatione XXI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi I. Tandem excommunicationem intentat iis, qui *Rothado* ad recipiendam Sedem impedimento fuerint, non adjumento. *Porrò*, inquit, *quiſquis contra hoc noſtri Apoſtolatûs Decretum, poſt notitiam ejus ſe efferens, ſæpefato Rothado Epiſcopo, ad recipiendam & regendam Sueſſionicæ Urbis Eccleſiam, aliquod palam vel occultè præparaverit offendiculum, vel ſi perſonæ ipſius quoquo modo inſidiatus extiterit; quinimmò ſi quis veſtrùm ad Eccleſiam recipiendam illi, tamquam frater fratri, adjutorium non præſtiterit, ab ipſa caritate, quæ Deus eſt, & à Corpore & Sanguine Chriſti, & à nobis qui membra illius ſumus, habeatur omnimodis alienus.*

Ea in Epiſtola notanda hæc ſententia eſt, qua omnium librorum Auctorúmque cenſura Sedi Apoſtolicæ vindicatur, & ex eo apud Catholicos omnes recepto principio Nicolaus I. colligit, Sedis ejuſdem Decreta ſive fidem, ſive mores, & Chriſtianam Diſciplinam ſpectantia, multò magis ab omnibus cum honore eſſe recipienda & ſequenda. *Sic enim*, inquit, *ipſorum Decreto*, (Romanorum ſcilicet Pontificum) *cæterorum Opuſcula Tractatorum approbantur vel reprobantur, ita ut, quod Sedes Apoſtolica probat, hodie teneatur acceptum. & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: & quantò potius quæ ipſa pro Catholica Fide, profanis dogmatibus repellendis, pro variis & multifariis Eccleſiæ neceſſitatibus, & fidelium moribus, diverſo tempore ſcripſit, omni debent honore præferri, & ab omnibus prorſus in quibuſlibet opportunitatibus diſcretione vel diſpenſatione magiſtra reverenter aſſumi?*

Sedis Apoſtolicæ judiciô omnium Auctorum Opera approbantur, vel reprobantur.

Sedis Apoſtolicæ Decretis ab omnibus parendum, diſcretione magiſtra.

Nondum Eccleſiæ Gallicanæ moribus receptum erat, vel Canonibus, quibus regebatur, conſentaneum, ut Epiſcoporum depoſitiones non mandarentur executioni, inconſultâ Sede Apoſtolica & abſque ejus mandatis. Jus illud aſſeruit ſuæ Sedi *Nicolaus I.* veterum Pontificum Decretalibus nixus, & interpretatione Juris, quâ Epiſcoporum depoſitiones inter majores cauſas numerandas eſſe, poſt *Gregorium* declaravit. Hanc interpretationem atque Diſciplinam Gallicani Epiſcopi ſtatim non ſuſcepere. Si quis autem noſſe cupit quænam eſſet Gallicanæ Eccleſiæ Diſciplina circa depoſitiones Epiſcoporum, & quid Romanæ Eccleſiæ his in negotiis deferret, quid negaret, his temporibus, legat Epiſtolam *Hincmari* ad *Nicolaum I.* datam in cauſa *Rothadi*, quam deſcribit *Flodoardus* lib. III. cap. XII. & XIII. *Abſit enim à nobis*, inquit, *ut Privilegium primæ & ſummæ Sedis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Pontificis pro ſic parvo pendamus, ut controverſias & jurgia tam ſuperioris quam etiam inferioris Ordinis, quæ Nicæni, & cæteri ſacrorum Conciliorum Canones, & Innocentii atque aliorum Sanctæ Romanæ Sedis Pontificum Decreta, in Synodis Provincialibus à Metropolitanis præcipiunt terminari,*

Sedis Apoſtolicæ Auctoritas in majorum cauſarum Judicio à Gallicana Eccleſia agnoſcitur & colitur.

minari, ad veſtram ſummam Auctoritatem fugandam ducamus. At ſi fortè de Epiſcopis cauſa nata fuerit, unde certa & expreſſa in ſacris Regulis non habeamus Judicia, & ob id in Provinciali, vel in Comprovinciali nequeat examine definiri; ad divinum Oraculum, id eſt, Apoſtolicam Sedem, nobis inde eſt recurrendum. Si etiam de majoribus cauſis à Provinciali Epiſcopo ad electorum Judicium non fuerit provocatum: Et in aliqua cauſa idem Epiſcopus fuerit judicatus, id eſt, à gradu ſuo in Comprovinciali Synodo dejectus, & putat ſe bonam cauſam habere, & appellaverit qui dejectus eſt, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri; ſi juſtum putaverit ut renovetur examen, ſcribendum eſt ab his qui cauſam examinarunt poſt Judicium Epiſcopale, eidem Summo Pontifici, & ad illius diſpoſitionem, ſecundùm ſeptimum Sardicenſis Concilii Capitulum, renovabitur examen. Nam de Metropolitano per ſacras Regulas conſtituto, qui ex antiqua conſuetudine ab Apoſtolica Sede Pallium accipit, ſicut Leo ad Anaſtaſium, quod & Nicænum Concilium innuit, & cæteri Romanæ Sedis Pontifices in Decretis ſuis ex ſacris Canonibus monſtrant, Sedis ipſius Pontificis etiam ante Judicium eſt ſententia præſtolanda. Is enim eſt, qui ſecundùm Ezechielem Prophetam, moratur in gazophylacio quod reſpicit viam Meridianam, & excubat in cuſtodiis templi. Et nos Metropolitani ad comparationem illius ſumus, qui in miniſterio altaris, quod eſt ante faciem templi in quo carnes incenduntur, ſervimus, & controverſias carnalium in Synodis Provincialibus laborantes dirimimus, & de majoribus ac majorum cauſis ad examen Summæ Sedis Pontificis poſt Judicium referre curamus. Hæc obſervare fuit operæ pretium, ut Gallicanos Epiſcopos Apoſtolicam Sedem maximè coluiſſe, ac jus appellationum Epiſcoporum dejectorum ad ipſam agnoviſſe, immò & Metropolitanorum Judicia ipſi detuliſſe, perſpicuum ſit, neque à priſca aberraſſe Diſciplina: quamvis plurimi ab *Hincmaro* in partes tracti, *Rothadum* cum ipſo depoſuerint, ejúſque depoſitionem pertinaciter propugnarint; quia ipſis perſuaſerat *Hincmarus Rothadum* Judices elegiſſe, & ab electis Judicibus deinde Romam appellaſſe, quod Africanis Canonibus in Eccleſia Gallicana receptis, & longo uſu conſecratis repugnabat.

Epiſt. 41. ſive 48. Tom. III. Concil. Galliæ.

Nicolai I. Epiſtola ad plebem Sueſſionicam.

Scripſit & ad Clerum plebémque Sueſſionicam *Nicolaus* Pontifex, * ipſóſque adhortatus eſt ut reſtitutum ſibi *Rothadum* Epiſcopum omni affectu exciperent. *Ecce enim*, inquit, *venerabilem virum Rothadum, fratrem noſtrum, & Coëpiſcopum noſtrum, veſtrum autem Patrem, Paſtorem, atque Magiſtrum, cujus longâ jam eruditione inſtructi, cujus olim ſacri verbi pane refecti, cujus diuturnis laboribus & vigiliis circumſepti, cujus magiſterio & doctrina Deo eſtis auctore refecti, prioris infulis Sacerdotii, & priſtinis redintegratum honoribus, ac omnibus Epiſcopatûs officiis reſtauratum, veſtræ alacri Devotioni, & piæ Dilectioni, remiſimus. Habetis præterea in hoc Beatæ recordationis Athanaſii prudentiſſimi Sacerdotis exemplum: cujus tolerantia cui non conſolationi ſit? Cui non ſpem faciat ejus inexpectata reverſio? Ejicitur Ario perſequente, ſed revocandus Domino proſequente. Paſſus eſt carcerem, paſſus eſt anguſtias; nec mirum ſi Vir Apoſtolicus ea paſſus eſt, quibus ſe Apoſtolus gloriatur exercitatum. In his tamen omnibus ſecutus eſt illum, qui ſibi in tribulationibus ſe placere teſtatur, fugatus illinc, & in noſtris partibus roboratus eſt. Denique hic ei redintegratus ſtatus eſt, & in hac Sede requiem Communionis invenit, à qua ſemper Catholicis ſubvenitur. Sancti autem Papæ Cæleſtini verba ſunt hæc,* * *quæ nos Rothado poſſimus non inconvenienter aptare, præter quod ille Reverendi Athanaſii, & blaſphemi Arii*

* Epiſt. 4.

A *mentionem fecit: impræſentiarum verò Hincmarus proſequens, & Rothadus innocens in cauſa ſunt.*

Pontificiis itaque Sanctionibus, & literis undique munitus *Rothadus*, innocentiâ ſuâ ab Hincmari calumniis & tyrannide pleniſſimè vindicatâ, cum *Arſenio* Epiſcopo Sedis Apoſtolicæ Legato in Gallias rediit, menſe Martio anni octingenteſimi ſexageſimi-quinti. Dum iter peragerent, *Nicolaus I.* Literas Regis Chriſtianiſſimi, *Caroli Calvi* accepit, *Hincmari* conſcriptas ingenio, forſan & ſtylo, quibus *Rothadi* innocentiam adhuc lacerabat. Cui reſpondit Pontifex his verbis: * *Ad extremum, quod ſilere non poſſumus, quin immò ſuper*

Epiſt. 27 ad Ludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum, Reges 13. Tom. III. Concil. Galliæ.

B *dictis veſtris obſtupeſcimus, de Sueſſionica ſcilicet Eccleſia, de qua, fili mi Carole, quod loquimini, per os alterius loquimini, quam etiam per XXX. circiter annos ab infructuoſa ficulnea Rothado inutiliter occupatam, exceptò ſolô nomine, Paſtorali dicitis ſolicitudine vacaſſe; miramur cur tantus Rex ſuaſoriis verbis cedit, & non magis nos qualiter de Rothado obediat, lætificare procurat. Deſine ergo, fili, & deceptoria verba pelle à corde, incipéque noſtris monitis parere, ut Excellentiſſima Gloria veſtra cum exultatione fructificet, & cum gaudio manipulos colligat. Tamen qualiter de illo Sublimitatem veſtram oporteat facere, aliis Literis noſtris liquidiùs cognoſcere valebi-* C *tis. Quibus cognitis, credimus ut quod petimus obtineamus; & quod decrevimus, ratum coram oculis Dei, & coram vobis eſſe videatur. Apud nos namque idem Rothadus fructuoſa ficulnea manet: tamen poſt renovatum Judicium ejus, ſi fructuoſa eſt, an infructuoſa, patenter declarabitur, habitis omnibus, ſecundùm quod de illo ſtatuimus.*

Rothadus in Gallias reverſus, ab Arſenio Sedis Apoſtolicæ Legato Sedi ſuæ reſtitutus eſt.

Reverſus *Rothadus*, in Eccleſiam ſuam reſtitutus eſt per *Arſenium* Legatum Apoſtolicum, quam ſummâ pace ad obitum uſque rexit. De *Nicolao I.* & *Rothadi* reſtitutione ab ipſo decretâ, virulentô ſtylo ſcribit Annalium Bertinianorum Au- D ctor, ad annum octingenteſimum ſexageſimum-quintum. *Nicolaus Papa*, inquit, *Arſenium Ortenſem Epiſcopum & Conſiliarium ſuum, cum Epiſtolis ad Ludovicum & Carolum fratres, ſed & ad Epiſcopos & Primores Regnorum illorum, ea, quæ Lotharius per fratrem petierat, continentes, non cum Apoſtolica manſuetudine & ſolita honorabilitate, ſicut Epiſcopi Romani Reges conſueverant in ſuis Epiſtolis honorare, ſed cum malitioſa interminatione tranſmittit, &c.* Quæ calumnia ex Annalibus Fuldenſibus validè refellitur, qui *Arſenium Nicolai I.* Legatum à Regibus *Ludovico* & *Carolo* honorificè ſuſceptum, & muneribus magnificis honeſtatum E teſtantur: quod argumento eſt *Nicolai I.* Legationem & Literas ad Reges Chriſtianiſſimos inurbanas non fuiſſe, ut Bertinianorum Annalium Auctor mentitur. Pergit idem Scriptor: *Arſenius Rothadum canonicè à quinque Provinciarum Epiſcopis dejectum, & à Nicolao Papa, non Regulariter, ſed Potentialiter reſtitutum ſecum reducens, Carolo præſentavit.* Sed facilè convincitur mendacii. Nonne enim canonicè reſtitutus eſt, quem Summus Chriſtianorum omnium, & ipſorum etiam Epiſcoporum Judex, appellantem, cauſâ cognitâ, citatis F adverſariis, nullo quicquam criminis ipſi objiciente, imò ſcribentibus æmulis nulla ipſum accuſatione ſe impetere velle, ipſúmque ad reddendam rationem ſemper paratiſſimum reſtituit? Sanè prudentiſſimo & Sanctiſſimo Pontifici *Nicolao* major fides debetur, quàm Annalium Bertinianorum Auctori. Cujus inſignem maledicentiam, aut certè animum præjudiciis occupatum adverſùs *Rothadum* & *Hincmaro* penitus devotum æquè produnt ejus verba ad annum DCCCLXII. ubi de Synodo Piſtenſi loquens, hæc habet: *Rothadus Sueſſorum Epiſcopus, homo ſingularis amentiæ, in Synodo Pro-*

Annaliſta Bertinianus refellitur.

Romanus Pontifex Chriſtianorum omnium, & ipſorum Epiſcoporum Judex.

vinciali regulariter Epiſcoporum Communione privatus, A *cum ſua ſe contumacia quatuor Provinciarum Concilio præſentavit. Quem fraternus Conventus, ne deponeretur penitus, ſub appellatione Sedis Apoſtolicæ ſervare diſpoſuit. Sed idem poſt ejuſdem Concilii Judicium inde appellaverat..... Conſtitutis XII. ab eadem Synodo Judicii exequendi Judicibus, novus Pharao propter ſui cordis duritiam .....* homo mutatus in belluam propter deſignatos exceſſus... quoniam corrigi noluit, in ſuburbio Sueſſorum civitatis deponitur.* Adfuit poſt reſtitutionem ſuam *Rothadus* Concilio Sueſſionenſi III. anno 866. & Tricaſſino anno 867.

Baronius emendatur.

Illuſtriſſimus Cardinalis *Baronius* ad annum 865. B Num. xxx. ſcribit, Gallicanos Epiſcopos, qui *Rothadum* iniquè depoſuerant, *veniam pro delicto exoraſſe à Nicolao Papa inter quos Franco Epiſcopus magni nominis ejus temporis vir, unus ex his qui interfuerant Concilio Silvanectenſi, reatum ſuum per literas confeſſus, quòd non contradixit Epiſcopis injuſtè cauſam Rothadi judicantibus: ad quem extat reddita Epiſtola Nicolai, quâ ſe ei confitenti remittere peccatum ſignificat.* Sed memoriâ lapſus eſt Eminentiſſimus Scriptor. Nam *Franco* Tungrenſis Epiſcopus, ad quem extat Epiſtola 45. *Nicolai I.* ſive 43. Tom. III. Conciliorum Galliæ, veniam ab C eodem Pontifice non poſtulavit, quòd depoſitioni *Rothadi* in Concilio Sueſſionenſi (perperam enim & novo errore Silvanectenſe vocat *Baronius*) aſſenſum præbuiſſet; ſed quòd Synodi Metenſis in cauſa repudii *Teutbergæ* Reginæ particeps fuiſſet: quæ Synodus *Lotharii* Regis divortium, & connubium cum *Vvaldrada*, rejectâ *Theutberga*, prævaricantibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, approbaverat; ideóque à *Nicolao I.* fuerat reprobata.

SCHOLION I.

D In hac Diſſertatione, pag. 367. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Epiſcopi appellantes ad Romanum Pontificem, non poſſunt Romam pergere ſine licentia Regis.*

R. Paginam integram legentibus & relegentibus hæc Propoſitio non occurret. Eo loci factum ſingulare commemoro, de jure nihil pronuntio. En verba mea: *Mox Hincmarus à Rege obtinuit, ut Traſulfum Abbatem ad Rothadum mitteret. Traſulfus ſtatimatque Sueſſionem pervenit, Regis mandato, & Hincmari Metropolitani auctoritate prohibuit in atrio Eccleſiæ, ne Rothadus egrederetur è civitate, & ne Romam ire volentem ullus comitaretur. Ad inſperatam obſtupuit mutationem Rothadus; & quem appellaverat Pontificem Romanum adire ſe velle conteſtatus eſt.*

SCHOLION II.

E In eadem Diſſertatione, pag. 392. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa modeſtè, & non cum minis, Regibus ſcribere debent.*

R. Hæc Propoſitio, etſi innoxia, ibi non legitur. Annalium Bertinianorum Authorem eo loci refello, qui aſſerit Nicolaum I. ad Ludovicum & Carolum Reges Chriſtianiſſimos, necnon ad Epiſcopos & Proceres Regni, *Non cum Apoſtolica manſuetudine & ſolita honorabilitate, ſicut Epiſcopi Romani Reges conſueverant in ſuis Epiſtolis honorare, ſed cum malitioſa interminatione Epiſtolas ſcripſiſſe.* Hunc (inquam) Annaliſtam refello & Annalium Fuldenſium teſtimonio probo Nicolai I. Legationem & F literas ad Reges Chriſtianiſſimos inurbanas & inofficioſas non fuiſſe.

DISSERTATIO VII.

De cauſa Vvulfadi, aliorúmque Clericorum ab Ebbone Remenſi Archiepiſcopo Ordinatorum, cum Hincmaro ejus Succeſſore.

Et de Synodis Sueſſionenſibus II. & III. & Trecenſi.

Ebbonis fortuna.

B EBBO ex Regii fiſci familia oriundus, à *Carolo Magno* donatus libertate, ad ſacros Ordines gradatim promotus eſt, & à *Ludovico Pio* Aquitanicum Regnum regente, Bibliothecæ Regiæ Præfectus. Qui cùm in patris Imperium ſucceſſiſſet, mortuo *Vvulfario* Remenſi Archiepiſcopo, Clero plebique liberam electionem permiſit. Electus eſt *Giſlemarus* quidam, qui ab Epiſcopis ob ignorantiam rejectus eſt. Imperator Ebbonem *pro ſcientiæ capacitate, meritorúmque reverentiâ*, illius Eccleſiæ Archipræſulem deſignavit, quod omnibus fuit gratiſſimum. Ad Danos Prædicator à *Paſchali* Papa miſſus, multos convertit. C Miſſi Dominici functus eſt officio anno Chriſti octingenteſimo viceſimo-tertio, & Conventui Epiſcoporum Pariſiis interfuit, ut Capitularia teſtantur. Porro cùm *Lotharii* factione multi à *Ludovico Pio* defeciſſent, ipsúmque filius perduellis in Sueſſionicum *S. Medardi* Monaſterium perduci juſſiſſet, *Ebbo* cum *Lothario* conſpirans, quibuſdam affictis ipſi criminibus, aliis etiam Epiſcopis tractis in partes, in Conventu apud Compendium coacto anno Chriſti 833. publicæ illum Pœnitentiæ addixit. Exauctorato *Ludovico*, multi mox, quibus ſanior mens erat, ad illius reſtitutionem conſilia, operámque contulerunt. D Itaque collectis copiis, *Lotharium* in *S. Dionyſii* Monaſterio ubi tunc erat, propiùs aggreſſi, eò adegere, ut relicto ibidem patre, tacitâ fugâ excederet. Ibi ab Epiſcopis reconciliatus eſt *Ludovicus*, anno Chriſti 834. Imperiique inſignia reſumſit. Quod Ebbo audiens, pondere perpetrati in Imperatorem facinoris exterritus, Remis Pariſios fugit ad quemdam Recluſum, ut cum eo deliteſcens, Imperatoris iram evaderet. Fugientem apprehendi juſſit *Ludovicus Pius*, & in carcerem conjici, Remenſi Eccleſiâ *Fulconi* Abbati commendatâ. Mox in Metenſium Urbem ductus eſt, ubi ambonem conſcendens in *S. Stephani* Baſilica, E publicè profeſſus eſt Imperatorem injuſtè depoſitum, meritóque Imperii ſolio reſtitutum. Ibi rurſus ab omnibus Epiſcopis, Clero, & populo ritu ſolenni coronatus eſt Imperator *Ludovicus*. Inde convocatâ apud Theodonis Villam Synodo & Placito generali, *Ebbonem* Lotharianæ factionis incentorem accuſavit Imperator, quòd falſis ab eo criminibus appetitus, Regno dejectus, atque Eccleſiæ aditu excluſus fuiſſet. Epiſcopi ab Imperatore impetrarunt, ut non coram Laïcis, ſed in Sacrario, ipſius *Ebbonis* cauſa diſponeretur. *Ebbo* omni ſolatio deſtitutus, accerſito quodam F Recluſo, nomine *Framegaudo*, miſit per eum *Judithæ* Imperatrici anulum, quem ab ea acceperat in nativitate *Caroli* Regis, ut eam ad commiſerationem inflecteret, atque mediatricem apud Imperatorem obtineret. Pia Imperatrix apud Epiſcopos interceſſit, ut Imperatoris animum lenirent, nec Leges divinas violarent, ne fortè vindictam ſumentes de eo qui in illos peccaverat, non viderentur dignam Deo reddere vicem, qui eos à tanto periculo eripuerat. Statuerat enim ut pro

Ebbonis contra Ludovicum Pium conſpiratio.

Ebbonis damnatio.

reverentia

reverentia tanti miniſterii nullatenus depoſitioni A cujuſquam Epiſcopi præberet aſſenſum. Unde à Pio Imperatore obtinuit ne *Ebbonis* exauctorationem ampliùs urgeret. *Ebbo* tamen vi conſcientiæ oppreſſus, Epiſcoporúmque quos Confeſſores elegerat, conſiliô uſus, Libellum Synodo in abdicationem ſui ſponte obtulit. Quo perlecto, & Epiſcoporum, quibus confeſſus fuerat, denuntiatione auditâ, omnium ſententiis à Pontificali miniſterio ceſſare juſſus eſt. Hic autem erat Libelli tenor ab *Ebbone* oblati, ut refert *Hincmarus* in poſteriori Opere adversùs *Gotteſchalcum*, cap. 36. *Ego Ebbo indignus Epiſcopus, recognoſcens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum, teſtes* B *Confeſſores meos Aiulfum videlicet Archiepiſcopum, & Badaradum Epiſcopum, necnon & Modoinum Epiſcopum, conſtitui mihi Judices delictorum meorum: & puram ipſis confeſſionem dedi, quærens remedium pœnitendi, & ſalutem animæ meæ, ut recederem ab Officio & Miniſterio Pontificali, quo me recognoſco eſſe indignum; & alienum me reddens pro reatibus meis, in quibus peccaſſe ſecretò ipſis confeſſus ſum. Eo ſcilicet modo, ut ipſi ſint teſtes alio ſuccedendi & conſecrandi ſubrogandique in loco meo, qui dignè præeſſe & prodeſſe poſſit Eccleſiæ, cui hactenus indignus præf-i. Et ut inde ultra nullam repetitionem aut in-* C *terpellationem Auctoritate Canonica facere valeam, manu mea propria ſubſcribens firmavi. Ebbo quondam Epiſcopus ſubſcripſi.*

Eumdem Libellum refert *Flodoardus* Lib. II. Cap. XX. ubi de Synodo apud Theodonis Villam hæc præmittit: *Ebbo in eadem Synodo præſens ab Imperatore præſente accuſatus eſt, quòd cum falsò fuerat criminatus, & eiſdem falſis criminibus appetitum a Regno dejecerat, armiſque ab eo ablatis, nec confeſſum, nec convictum, contra Regulas Eccleſiaſticas ab Eccleſiæ aditu ac Chriſtianorum ſocietate eliminaverat: ſicut & idem ſcripto ſua ſubſcriptione roborato, & verbis coram omnibus profeſſus fuerat. Et* D *cùm eſſent alia etiam crimina, de quibus poſt hanc accuſationem accuſandus erat, & de quibus apud Imperatorem jam antea fuerat accuſatus, & non canonicè purgatus, ſicut & Epiſtola Epiſcoporum ad Sergium Papam demonſtrat, & pro quibuſdam eorum extiterat a Conſilio Imperatoris ejectus, quæ patefacta veritate negare non valebat, petiit ſeceſſum, ut ſine præſentia Imperatoris liceret ei in Synodo ſuam agere cauſam. Quod obtinens, convocavit ad ſe quoſdam Epiſcopos, & nullo cogente, ſed propria ſponte, ſecundum eorum conſilium ſequentium Africanum Concilium, ut parceretur ipſius verecundiæ, ac propter Eccleſiæ opprobrium & inſolentiam inſultationem ſæcu-* E *larium, ne Dignitas Sacerdotalis pollueretur, ſi publice de his de quibus impetitus & adhuc impetendus erat, confeſſus aut convictus foret, Libellum ſuæ depoſitionis dictavit, & ſcribi coram ſe fecit, & propria manu ſubſcripſit, ſecundùm traditionem Eccleſiaſticam, eumque Libellum propriæ ac vivæ vocis confeſſione atteſtatum, in abdicationem ſui, nullo ab eo quærente vel exigente, Synodo ultro porrexit.* Id factum anno Chriſti DCCCXXXV.

Poſt hæc, in diverſis Monaſteriis Ciſalpinis vixit *Ebbo* ad annum DCCCXL. quo *Ludovicus Pius* obiit IV. Kalendas Julii. Quo defuncto, *Lotharius* F ab Italia in Franciam irruit. Ad quem *Ebbo* venit Vvormatiam. Poſt aliquot dies, ipſum in priſtinam Sedem reſtituit *Lotharius*, dato in Palatio Engilenheim Edicto VIII. Kalendas Julii, cui ſubſcripſerunt Epiſcopi XX. Illud refert *Flodoardus* loco mox laudato, & ex eo *Sirmondus* Tom. II. Conciliorum Galliæ. Pag. 631. Hoc Edicto armatus *Ebbo*, Remos rediit, Sedémque recepit, quo tempore *Carolus* à *Lothario* pulſus ultra Sequanam profugerat, Epiſcopaléque Miniſterium,

Suffraganeis Epiſcopis præſentibus & conniventibus obire cœpit, cùm conteſtatus eſſet Ceſſionem ſuam fuiſſe per vim extortam. Canonicam porrò Auctoritatem docere, quòd ſicut ſine certo crimine numquam dejicitur Epiſcopus, ita nec abſolutione ſpontanea: quantò minùs violentâ alterius ſub cuſtodiâ, inquit, non licèt recedere Epiſcopum, ſine concordi præſentia vel conſenſu civium ſubditorum? Quam ob rem rectè judicari omnia irrita, quæcumque non fuerant Auctoritate canonicâ undique fulta. Humiliationem ſuam, quâ ſe peccatorem & indignum Epiſcopatu confeſſus erat, obeſſe ſibi non poſſe ne dignitatem recuperaret: ſe reum non eſſe mendacii, quamvis Sedem repetat mandato Principis, & Epiſcoporum conſenſu, quam ſe numquam repetiturum ſubſcripſerat: quia ſolùm promiſerat ſe illam non repetiturum, cùm ſubrogatus ſibi fuiſſet alius Epiſcopus. Hactenus autem ſubrogatum non eſſe, ſeque ſeptenni ferme ſub Pœnitentiæ ſpatio, quo in Sancta Eccleſia peccatorum Pœnitentibus fieri ſolet remiſſio, patienter expectaſſe, nec alicujus conſecrationem ſuum in locum impediviſſe. Iſta conſtant ex Apologetico *Ebbonis* quod Spicilegii Tomo VII. editum eſt.

Ebbonis in Sedem ingreſſus.

Reſtitutus in Sedem *Ebbo*, *Vvulfadum*, aliôſque Clericos canonico tempore ordinavit. Qui (ſicut poſtea profeſſi ſunt) de excommunicatione & reſtitutione illius tunc non aliud ſcivere, niſi quòd eum in Eccleſia Remenſi ab Epiſcopis, (ut aiebat) regulariter reſtitutum, nullô contradicente, ſolenniter & pacificè ſacrum Officium per annum celebrare viderunt. *Nec ſe provehendos ad ſacros Ordines importunè ingeſſerunt, ſed acclamatione & atteſtatione ipſius Eccleſiæ, ut ordinarentur, obedierunt.*

Vvulfadi & Sociorum Ordinatio.

Anno 841. *Carolus* collectis copiis, Sequanam tranſmeavit, ac in Belgicam regionem reverſus eſt. Quod audiens *Ebbo* ad *Lotharium* fugit, dimiſſâ Eccleſia Remenſi, ab eoque obtinuit Abbatiam Sancti *Remacli* in Ciſalpinis regionibus, & Abbatiam *S. Columbani* in Italia, ubi & Villam pretiô comparavit; multáſque ejuſdem Imperatoris obiit Legationes. Anno Chriſti 844. cum *Drogone* Metenſium Epiſcopo Romam profectus eſt ad *Sergium II.* Pontificem Maximum. *Ebbonem* Laïca tantùm Communione frui juſſit Pontifex, ut teſtatur *Hincmarus* in ſecunda Schedula quam Synodo III. Sueſſionenſi obtulit. Qua de re ita ſcribit *Nicolaus I.* ad Synodum Sueſſionenſem: *Porro ſi quiſpiam Sedem Apoſtolicam, per Sergium Sanctæ memoriæ Papam, Ebbonem quondam Archiepiſcopum indignum Clericali Communione ſanxiſſe perhibet; noverit quoniam talem Sedes Apoſtolica debuit Ebbonem, donec Synodali ejus examine cauſa diſcuteretur, habere, qualem ab aliis habitum non ignorabat.* Demum Roma reverſus *Ebbo*, cùm poſtea Legationem à *Lothario* Imperatore ſibi injunctam obire, & in Græciam proficiſci detrectaſſet, Abbatiis & poſſeſſione, ab ipſo mulctatus eſt. Tum Hildenſheimenſem Epiſcopatum vacantem in Saxonia, à *Ludovico* Germaniæ Rege obtinuit, ubi Auctoritate cujuſdam Privilegii ſibi à *Gregorio IV.* collati, Miniſterio Epiſcopali ad obitum uſque perfunctus eſt. Iſta conſtant ex Epiſtolis Synodi Trecenſis, & *Caroli* Regis ad *Nicolaum I.* Pontificem Maximum.

Ebbonis ad Lotharium fuga.

Ejuſdem ad Sergium II. Papam confugium.

Epiſcopatum in Saxonia obtinet a Ludovico Germaniæ Rege.

De reſtitutione *Ebbonis* conſultus ab *Heribaldo* Epiſcopo Autiſiodorenſi *Rabanus* Moguntinus Archiepiſcopus, exauctorationis illius jus attingere noluit, nec ad quæſtionem invidioſam reſpondere. Se verò ad *Hincmarum* ſcripſiſſe ſignificavit, in gratiam Clericorum ab *Ebbone* ordinatorum, quos ille depoſuerat. Sic habet Rabanus Cap. XXXIV.

Rabanus ab Heribaldo Autiſiodorenſi Epiſcopo de reſtitutione Ebbonis conſultus.

Q q ij Epiſtolæ

Epiſtolæ ad Heribaldum. *De Ebbonis autem Remenſis Epiſcopi depoſitione atque reſtitutione non neceſſe eſſe æſtimo tuæ interrogationi reſpondere. Videant illi qui hoc egerunt, utrum juſtè, an injuſtè hoc fecerint. Ego, dum in Epiſcopatu Moguntienſis Eccleſiæ indignus conſtitutus ſum, inveni eum in Hiltinesham in Saxonia Epiſcopalem Sedem habere. Nec eum prohibui Officium Præſulis gerere, quia audivi ab Apoſtolica Sede in locum ſuum reſtitutum eſſe. Sicque ad finem vitæ in ſuo Officio remanſit. Rogantibus autem quibuſdam Fratribus, Hincmaro Epiſcopo nuper pro hoc ipſo Epiſtolam direxi: quia audivi eum illos, quos Ebbo poſt reſtaurationem ſuam conſecravit, à Sacerdotali atque Clericali Officio removiſſe. Poſtquam autem inde mihi reſponſum opportunum redditum fuerit, tibi intimare curabo.*

Synodum Trevirenſem indicit Sergius II. pro Judicio Ebbonis refricando.

Anno Chriſti 845. Rex Carolus Synodum Epiſcoporum Regni ſui Bellovacum congregavit, ubi inter cætera Eccleſiæ Regnique negotia, de Remenſis Eccleſiæ à decennio Paſtore legitimo per depoſitionem *Ebbonis* deſtitutæ ſtatu actum eſt. A Clero & plebe Remenſi, necnon ab Epiſcopis ejuſdem Provinciæ electus, Archiepiſcopo Senonenſi, & Epiſcopo Pariſienſi annuentibus, conſentiente Abbate Sandionyſiano, *Hincmarus* ejuſdem Cœnobii Monachus Archiepiſcopus ordinatus eſt, favente Rege. Anno ſequenti, *Lotharius* Imperator de Regno Francorum cum *Carolo* fratre contendens, cui planè devotum noverat *Hincmarum*, Epiſtolas à *Sergio* Papa exegit pro refricando Judicio de *Ebbonis* abjectione, quaſi diſcordia eſſet in Remenſi Eccleſia pro ejus Ordinatione. Unde, ut ſcribit *Flodoardus*, idem Papa Domno *Carolo*, ſed & *Guntbaldo* Archiepiſcopo, & eidem *Hincmaro*, litteras miſit, ut cùm poſt diem Sanctæ Reſurrectionis Miſſos ſuos ad Imperatorem dirigeret, Trevirim cum Epiſcopis ad hanc diſcordiam ſopiendam convenire ſtuderent. Sed *Ebbo* ab hujus negotii proſecutione abſtinuit, nec ad Synodum vocatus venit, miſit, aut ſcripſit, nec ad Sedem Apoſtolicam.

Vulfadum & Conclericos ſuſpendit Hincmarus Ebbonis Succeſſor.

Interim *Hincmarus Vulfadum*, aliòſque ab *Ebbone* ordinatos Clericos à ſacris miniſteriis ſuſpendit. Cauſa ad Concilium Sueſſionenſe II. delata eſt, quod anno Chriſti 853. *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus congregavit. Ad hanc Synodum convenere *Hincmarus* Remenſis, *Venilo* Senonenſis, *Amalricus* Turonenſis, Archiepiſcopi, cum ſuarum Provinciarum Epiſcopis, unà cum Epiſcopis Provinciæ Rothomagenſis, abſente eorum Archiepiſcopo. Adfuit Synodo Rex Chriſtianiſſimus. Clerici ab *Ebbone* ordinati Synodo ſupplicarunt ut in Ordinum ſuorum miniſterium reſtituerentur.

Eorum cauſa ad Synodum Sueſſionenſem II. delata.

Hujus Concilii Hiſtoria.

Sedi Apoſtolicæ reverentia in omnibus cauſis exhibenda.

Juſſi ſunt dare Libellos reclamationis aut poſtulationis, ſecundùm Eccleſiæ morem. Electi Judices ab *Hincmaro Venilo* Senonenſis, & *Almaricus* Turonenſis, Archiepiſcopi, cum *Pardulo* Epiſcopo Laudunenſi, ſalvo in omnibus Primatu Metropolis Remorum Eccleſiæ, *Salvâ etiam reverentiâ Apoſtolicæ Sedis, cui in omnibus cauſis reverentia debet exhiberi*: ut ſcribit *Innocentius* I. ad *Victricium* Rothomagenſem. Eoſdem Clerici elegere, addito *Prudentio* Trecenſi Epiſcopo. *Pardulus* Laudunenſis, ut tenens locum Metropolitani Remenſis, hujus cauſæ cognitioni præfuit. Hæc geſta ſunt Actione I.

Actione II. Quæſtio habita eſt de Ebbonis depoſitione ac reſtitutione. Probatum eſt ipſum pro criminibus à ſe confeſſis ſe condemnaſſe, & à Miniſterio Epiſcopali ſe alienum penitus reddidiſſe, & XLIV. Epiſcoporum Sententiâ hanc ejus abdicationem fuiſſe decretam atque confirmatam: Canonicè reſtitutum poſtea non fuiſſe: immò *Sergium II.* Pontificem Maximum dejectionem illius

A confirmaſſe, & edixiſſe ut Laïca tantummodo Communione frueretur.

Actione III. probatum eſt *Hincmarum* fuiſſe legitimè & canonicè ordinatum Archiepiſcopum Remenſem, ad petitionem Cleri Populique Remenſis, Pariſienſi Epiſcopo, & Archiepiſcopo Senonenſi conſentientibus, præſentibus omnibus Epiſcopis Provinciæ Remenſis. Porrexit etiam *Hincmarus*, præter Litteras Canonicas, quas Ordinatum à ſuis Ordinatoribus accipere jubent Canones, Epiſtolam omnium Epiſcoporum Gallicanorum ad Apoſtolicam Sedem pro Confirmatione ſuæ Ordinationis; necnon Diploma Regium pro ejuſdem B approbatione, *Ad Sanctam & Apoſtolicam omnium Eccleſiarum Matrem Romanam Eccleſiam* directum.

Quo ſenſu Ordinationes ab Ebbone poſt depoſitionem factæ irritæ judicatæ ſint?

Actione IV. *Hincmari* electio & Ordinatio ceu Canonica confirmata eſt: ac de iis Clericis agi cœptum, quos *Ebbo* poſt ſuam exauctorationem, abſque ulla reſtitutione Canonica, ordinare præſumpſerat. Tunc *Immo* Noviomagenſis Epiſcopus porrexit Rotulam, Auctoritatem Canonicam & Apoſtolicam continentem, *Quòd qui ab ipſo voluerant, & viſi fuerant in gradus Eccleſiaſticos ordinari, ab eodem, quod non habuit, nemo accipere potuit: Damnationem utique, quam habuit, per pravam manûs impoſitionem eis dedit. Quia qui particeps* C *factus eſt damnato, quomodo debeat honorem accipere, ut Innocentius Papa dicit, inveniri non poteſt.* De Ordinis executione, non de Ordine ipſo agebatur, eſtque intelligendum *Immonis* ſuffragium. Ordinem habuit *Ebbo* legitimo & canonico ritu conſecratus Epiſcopus: non habuit juriſdictionem, & Ordinis exequendi poteſtatem, canonicè depoſitus: ſic itaque ab illo Ordinem, quem habebat, ſuſcipere potuere, qui ab illo jam exauctorato ſunt ordinati: non Ordinis exequendi poteſtatem, quâ carebat. Sic etiam intelliguntur hæc verba: *Damnationem utique quam habuit, per pravam manûs impoſitionem eis dedit.* Quòd nimirum D illi qui ipſi canonicè depoſito, nec legitimè reſtituto, ſcientes volentes communicaverunt, non potuerint ab illo gratiam quoque Sacramenti cum Ordine recipere, ut rei ſcilicet inobedientiæ adversùs Eccleſiæ Decreta.

Actione V. *Decretum eſt à Synodo, ut quicquid in Ordinationibus Eccleſiaſticis idem Ebbo poſt damnationem ſuam egerat, ſecundùm traditionem Apoſtolicæ Sedis, ut in Geſtis Pontificum legitur, præter ſacrum baptiſma, quod in nomine Sanctæ Trinitatis perfectum eſt, irritum & vacuum habeatur: & ordi-* E *nati ab eo, Eccleſiaſticis gradibus privati perpetuò habeantur.* Quæ exceptio de Baptiſmo id unum ſignificat, ut qui ſcientes ab Epiſcopo depoſito ordinati fuerant, ſuorum Ordinum executione privarentur: qui verò ab eodem baptizati, nulli propterea pœnæ canonicæ addicerentur.

Clericorum defenſio malam in partem accepta.

Fredebertus illorum Clericorum unus, dato Proclamationis Libello, ſuo ac Sociorum nomine conteſtatus eſt, ſe ac ipſos, Ordines ab Ebbone ſuſcepiſſe bonâ fide, quia Remenſis Eccleſiæ Suffraganeos Epiſcopos cum Imperatoris *Lotharii* Diplòmate Remos convenientes, ipſum reſtituiſſe in priſtinam dignitatem viderant. Hæc vera licèt, ac juſta F Clericorum defenſio, ab *Hincmaro* accepta eſt ut accuſatio Epiſcoporum, probatione deſtituta, & falſi criminis objectio, excommunicatione punienda. Quam tamen pœnam, manſuetudinis larvam aſſumens, temperare velle viſus eſt Actione VI. VII. & VIII. Decrevitque cum aliis Epiſcopis, ut dicti Clerici gradibus Eccleſiaſticis privati manerent; ſex indulgentiâ tamen Synodi, *Caroli* Regis precibus annuentis, Communione fruerentur. Id Actione VIII. decretum. Hujus Synodi hiſtoriam *Flodoardus* ſcripſit Lib. III. Cap. XI.

Concilii confirmationem à Leone IV. fruſtra petiit Hincmarus.

Iſtius

Iſtius Synodi confirmationem à Leone IV. Pontifice Maximo obtinere tentavit *Hincmarus*. Renuit Pontifex, tum quòd Acta ad Sedem Apoſtolicam tranſmiſſa non fuiſſent, nec illi adfuiſſent Sedis ejuſdem Legati; tum quòd *Vulfadus* & Socii per proprias litteras eamdem Sedem appellaſſent. Præcepit autem *Leo* ut *Hincmarus* ad Concilium cum dictis Clericis occurreret, ad quod ſuum ipſe Legatum *Petrum* Epiſcopum Spoletanum è latere ſuo direxerat, ad renovandum videlicet Judicium vice ſuâ: ita ut ſi eiſdem dejectis Clericis contigiſſet, ut in ipſa debuiſſent depoſitione perſiſtere, & obedire renuiſſent, atque ad Sedem Apoſtolicam iterum provocaſſent, illis, ad eam veniendi licentia minimè negaretur, ne ejuſdem Sanctæ Sedis diſſolveretur Privilegium. Cum quibus præcepit ut *Hincmarus*, vel miſſus ab eo Procurator veniret: quatenus cum fratribus ſuis Epiſcopis collatô negotiô, & utraque parte conveniente, cauſa eorum à Sancta Sede canonicè finiretur. Verùm Summi Pontificis examen ac Judicium fugit *Hincmarus*.

Obrepſit Benedicto III.

Interea *Leo IV.* ab hac luce migravit. Cui cum *Benedictus III.* ſucceſſiſſet, rurſus *Hincmarus* arma præparavit: *Et eidem Summo Præſuli, tanquam ſuarum inexperto verſutiarum, latenter ſubrepſit, & in ipſo Conſecrationis ejus principio ſuaſit, ut Concilium quidem ad votum unius hominis congregatum firmaret: non tamen ei ullo modo ſubripi aut ſuadere potuit, ut à juſtæ diffinitionis & diſcretiſſimæ moderationis tramite vel aliquantulum declinaret. Verumtamen ita per quoddam ei conceſſum Privilegium, illius Concilii roboravit inſtitutum, ut auctoritatis ſummam Sedi Apoſtolicæ reſervaret. Unde actum eſt, ut quod malè petitum fuerat, Spiritu docente Dei, bene Sapiens Præſul concederet: & nihil proficeret inanis ſubreptio, ubi pectus tanti Pontificis divina replebat infuſio: nec obeſſet cujuſdam ſuaſio, ubi Antiſtitis ſancti prudens obviavit & prudentiſſima moderatio: dum in ipſo Privilegio tenorem præmiſerit, quod ſic decretum eſt ab eo manenda inconvulſa, quæ petebantur, ſi ita eſſent per omnia, quæ de illa Synodo ſibi ab Hincmaro referebantur. Interpoſuit enim ancipitem in eo ſententiam dicens: Si ita eſt, noſtróque ut Scriptis Præſulatui intimaſti, & geſtorum ſerie demonſtraſti, ratas eaſdem quin Diffinitiones Apoſtolicâ fore promulgamus auctoritate.* Sic obrepſit *Benedicto III. Hincmarus*, ut *Nicolaus I.* teſtatur Epiſtola 46. ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis III. ſive 59. Tom. III. Conciliorum Galliæ. In quâ etiam probat *Benedicti* Tertii Reſcriptum ab *Hincmaro* fœdè interpolatum fuiſſe ac mutilatum. Ex hac verò clauſula Decreti à *Benedicto III.* dati, *Si ita eſt, &c.* ita colligit Nicolaus I. *Nunc autem cum ita non fuiſſe tam à nobis, quam à Sancto Concilio veſtro extiterit comprobatum, quod ſuggeſſerat, meritò in irritum ductum eſt, quod contra dejectos non ſimpliciter impetraverat.*

Obrepſit & Nicolao I.

Extat etiam inter Epiſtolas Nicolai xxv. Tom. III Concil. Galliæ.

Synodi Sueſſionenſis III. confirmationem à *Nicolao I.* etiam obtinuit *Hincmarus*, ut conſtat ex ejuſdem Pontificis Epiſtola, quam refert *Baronius* Cardinalis, ad annum 863. num. LXXIV. in quâ hæc habet: *Proinde quia Dilectio tua ſequens Inſtituta Majorum, ea quæ poſſunt aliquam recipere quæſtionem, ad nos quaſi ad Caput & ad Apicem Epiſcopatûs referre ſtuduit: quod nos libenter accepimus, quia hinc Dilectionem tuam memorem Canonum comprobamus: Synodum illam, quæ à te, & cæteris Venerabilibus Archiepiſcopis atque Epiſcopis in Urbe Sueſſionum, anno Incarnationis Dominicæ* DCCCLIII. *Indictione prima, quinto Kalendas Maii fuerat celebrata, & à Deceſſore noſtro beatæ memoriæ Benedicto Papa eſt confirmata, ſicut idem ſanctæ recordationis Pontifex illam confirmavit; ita & nos eam confirmatam, & irrefragabilem, perpetuóque manſuram, Apoſtolicâ Auctoritate decernimus, ſalvò tamen Romanæ Sedis in omnibus juſſu atque judicio.*

Nicolaus I. Acta Concilii Sueſſionenſis examinat ac reſcindit.

Verùm interpoſitâ, vel potius renovatâ per *Vulfadum*, & Socios, ad Sedem Apoſtolicam appellatione, acceptis eorum litteris & querimoniis, vigilantiſſimus Pontifex Acta Concilii II. Sueſſionenſis ab *Hincmaro* dudum tranſmiſſa diligenter expendit, & in iis multa deprehendit ob quæ mitti in irritum jure merito deberent. Verſatile *Hincmari* ingenium, fraudes, violentiam perſpexit, dictóſque Clericos iniquè depoſitos fuiſſe habuit exploratum. Qua de re ita ſcripſit poſtea ad Epiſcopos Synodi III. Sueſſionenſis. *Nos etenim clamorem eorumdem dejectorum ſpernere Clericorum ratio nulla ſivit, & ad vociferationes eorum ad Sedem Apoſtolicam, etiam ſub Deceſſoribus meis frequenter emiſſas, aures obturare paterna caritas non permiſit. Portamus quippe onera omnium qui gravantur: quin immo hæc portat in nobis B. Apoſtolus Petrus, qui nos in omnibus, ut confidimus, adminiſtrationis ſuæ protegit ac tuetur hæredes. Verùm cùm nonnulla Scripta Sedi Apoſtolicæ diverſis temporibus delata, vel etiam ab ea data, ob hujus reperiendam rei certitudinem diligenter inveſtigaremus: accidit, ut etiam, Deo revelante, Acta Concilii, quod auctore Fratre & Coëpiſcopo noſtro Hincmaro præfatos viros ſegregaſſe dinoſcitur, ab eodem venerabili Antiſtite nobis dudum tranſmiſſa, cum Actionibus pro Rothado venerabili... Epiſcopo, venirent ad manus. In quibus quanta reprehenſionum ingeriatur congeries, ſi voluerimus exhibere per ſingula, faciliùs chartæ quàm verba deficient. Ibi namque falſitas, in ipſo mox Actionum invenitur principio. An non falſitas, cùm ſponte perveniſſe dejecti illi ad Eccleſiæ januas pro ſua neceſſitate ſcribuntur, qui veniſſe probantur inviti? Præcipuè cùm Vulfadus ibidem non fuerit, cujus nomen inter petentium nomina fallaciter extitit recitatum? Ibi ante tempus examinis, jam judicatum, & ante legitimum judicium, condemnatum fuiſſe dinoſcitur. Ibi ante audientiam, & ante certum numerum collectorum Epiſcoporum, Preſbyteri, Diaconique privationi miniſteriorum ſuorum ſubduntur. Ibi Metropolitanus Antiſtes modò ſua jura deponit, modò reſumit, modò ſubeſt Synodo, modò præeſt: modò quaſi accuſatus, modò accuſator, modò Judex accedit: & pro libitu proprio vicibus alternantibus cuncta diſponens, more cujuſdam animantis, non ſemper unius ejuſdémque coloris apparet. Ibi, inquam, nolentes proclamare, proclamare coguntur, & tanquam accuſatores Libellum Proclamationis porrigere compelluntur: licèt tenorem Libelli, juxta morem, Geſtis Frater noſter Hincmarus non inſerueris, cùm eiſdem nonnulla minùs etiam neceſſaria probetur inſeruiſſe. Ibi abſens, & ut illic habetur, ægrotus addicitur, & dolor ſuper dolorem apponitur, dum abſens Vulfadus Libello quaſi præſens adſcribitur, & in lecto jacens, numquamque reclamans, ſocietatem habere cum præſentibus reclamatoribus falsò prætenditur. In quo conſiderandum eſt, quia ſi leges ſæculi etiam de rebus pecuniariis, quæ extra nos ſunt, ægrotum reſpondere non cogunt, quantò minùs à Domini Sacerdotibus infirmus quilibet compelli ad querimoniam debuit de negotio, quod in eumdem ipſum conflari dinoſcebatur, & quod hunc ad depoſitionis caſum impellere probabatur? Et ut ſtrictim penè omnia complectamur, ibi ſola obedientia ſubditorum, quam Apoſtolus Præpoſitis exhibere jubet, reputatur in culpam; & qui Prælati Judicio temerè non reſtiterunt, ſed humiliter colla ſuppoſuerunt, ſeveriſſimè puniuntur. Ibi qui nulla propriâ noxâ deliquerunt, in damnationem*

tamquam hæretici inciderunt, & qui miſericordiam petivere, nec juſtum Judicium percipere meruerunt. Sed quid mirum ſi textus & finis ejuſdem Concilii accepti non ſunt, quando in nomine Domini juxta morem inchoatum non eſt? Nam cùm, Apoſtolo, Omne quodcumque fecerimus, in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jeſu facienda, præcipiente, Ritus Eccleſiaſticus in colligendis Conciliis id obſervet, & in hoc dumtaxat, abdito permittente divino judicio, fuerit prætermiſſum; conſtat procul dubio non eos in nomine Domini congregatos extitiſſe, ac per hoc Eum minimè in ſui medio habuiſſe, qui tale Concilium, immò Conventicula ſua de ſanguinibus, contra Pſalmiſtam, congregaverunt, & quoddam animal imitati, nonniſi extinctis propriis filiis poſſe ſubſiſtere putaverunt.

Quæ cùm ita ſe habere animadvertiſſet *Nicolaus I.* prudentiſſimus atque Sanctiſſimus Pontifex, ſcripſit ad *Hincmarum*, juſſitque ut omni odii ac livoris affectu depoſito, *Vulfadum* & Socios ipſe in priſtinos gradus, Ordinúmque functiones reſtitueret, aut cum Gallicanis Epiſcopis ad Synodum conveniret, eorum cauſam retractaturus ac finiturus. Si verò nova diſceptatio oriretur, Procuratores ab utraque parte mitterentur ad Sedem Apoſtolicam, quæ ultimum hac de cauſa Judicium ferret.

Nicolaus I. Synodum III. Sueſſionenſem indicit pro Vulfadi & Sociorum reſtitutione.

Synodum igitur Sueſſione celebrandam indixit *Nicolaus I.* datis ad omnes Galliarum & Neuſtriæ Epiſcopos Literis, ut ipſe teſtatur Epiſtola LVIII. ad *Herardum* Archiepiſcopum Turonenſem ob hunc finem pariter ſcripta. Juſſit adeſſe cum cæteris *Hincmarum*, eidémque Synodo ſiſtere ſe *Vulfadum* & Socios: rerum verò geſtarum Relationem ad Sedem Apoſtolicam tranſmitti. Literas quibus Epiſcopis jubebatur ut ad Synodum convenirent, miſit Pontifex ad *Remigium* Lugdunenſem Archiepiſcopum. Congregata Synodus eſt XV. Kalendas Septembris, anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-ſexto. Rex *Carolus Vulfadi*, Sociorúmque reſtitutionem vehementer optabat, quòd *Vulfadus Carolomani* filii ſui Præceptor fuiſſet. Unde & ipſum Bituricenſem Epiſcopum deſignaverat, conſentientibus ejuſdem Eccleſiæ Clericis, & Provinciæ Epiſcopis. Ejus tamen ac Sociorum reſtitutioni pro viribus obſtitit *Hincmarus*, quatuor Schedulis ſeu Libellis Synodo per vices oblatis, quas *Sirmondus* exhibuit Tomo III. Conciliorum Galliæ.

Quatuor Schedulæ ab Hincmaro Synodo oblatæ contra Vulfadum & Conclericos.

In Priori Schedula, conteſtatur *Vulfadum*, & Socios, ſuo tantùm & Coëpiſcoporum Provinciæ Remenſis Judicio non fuiſſe depoſitos, ſed à Synodo quinque Provinciarum, & electorum Judicum Sententiâ, à *Benedicto III.* & deinde à *Nicolao I.* Pontificibus Maximis confirmatâ: Proinde ſibi integrum non fuiſſe illos reſtituere in priſtinos gradus, nec reſtitui poſſe ſine Regularum & Sedis Apoſtolicæ præjudicio, ſinéque communi ipſorum Epiſcoporum, qui id aggrederentur, periculo. Se quippe mente defixam tenere *S. Leonis* Sententiam ad *Leonem Auguſtum* ſcribentis: *Si quæ deſtruxi, hæc ædifico, prævaricatorem me conſtituo, & eis me ultionum conditionibus ſubdo, quas non ſolùm auctoritas B. memoriæ Martiani, ſed etiam ego mea confeſſione firmavi.* Ex quibus ita colligit Hincmarus: *Quòd ſi etiam hoc de ſe intelligens, & his Legum conditionibus ſubdi tantus Papa præcavendo refugit, qualiter eiſdem ultionum conditionibus ſubdi præcavendo timere nos debeamus ſubjecti, patenter oſtendit.* Laudat deinde verba *Symmachi* ad *Æonium* Arelatenſem ſcribentis: *Catholicæ Religionis poteſtatem omnem infringi, niſi univerſa, quæ à Domini Sacerdotibus ſemel regulariter ſtatuuntur, perpetua ſint. Quod aliàs contingere poterit, ſi Succeſſor De-*

A *ceſſoris actibus non tribuerit firmitatem, & roborando quæ geſta ſunt, faciat eſſe rata quæ geſſerit.* Laudat etiam Gelaſii verba *Epiſtolæ XI. ad Dardanos* ſcribentis: *Patres noſtri, Catholici videlicet doctique Pontifices, quicquid pro fide, pro veritate, pro Communione Catholica atque Apoſtolica, ſecundùm Scripturarum tramitem, traditionémque majorum, factâ ſemel congregatione ſanxerunt, inconvulſum voluerunt deinceps firmúmque conſtare: nec in hac eadem cauſa denuo, quæ præfixa fuerant, retractari qualibet recenti præſumptione permiſerunt. Sapientiſſimè pervidentes, quoniam ſi Decreta ſalubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra ſingulos quoſ-* B *que prorſus errores ſtabile perſiſteret Eccleſiæ Conſtitutum, ac ſemper iiſdem furoribus redivivis omnis integra Definitio turbaretur.* His *Nicolaum I.* obliquè carpit *Hincmarus*, qui *Benedicti III.* Deceſſoris ſui Decretum, ſuúmque priùs datum, reſcindere videbatur, retractatione cauſæ *Vulfadi* & Sociorum imperatâ. Quæ tamen non eo animo à ſe prolata aſſerit verſatilis ingenii Præſul, ut Summi Pontificis Decretis reluctetur; quin immò ſe illis, & Synodi nunc congregatæ Judicio religioſè pariturum. *Hæc*, inquit, *non ad reſultandum, quod abſit, in aliquo Domini Papæ Decretis Apoſtolicis, vel ad reſiſtendum veſtris regula-* C *ribus Diffinitionibus profero: ſed ut quomodo his, quæ in dejectione illorum hactenus diffinita ſunt, obedivi, ſic in eorum reſtitutione, cujus eſtis à Domno Apoſtolico arbitri conſtituti, ſi à vobis fienda canonicè inventa & patrata fuerit, quantùm ex me eſt, præfatis Regulis ſacris, & Epiſcopalibus atque Apoſtolicæ Sedis exinde confirmationibus, periculosè non obviem; & à Præceptionibus, quæ in Apoſtolicis Epiſtolis continentur, à quibus, Domino annuente, vel tranſverſo, ut dicitur, ungue ſcienter & per contumaciam non exorbitabo, in nullo per ignorantiam deviem: & qualiter abſque diſcrimine ſequi debeam* D *regularem veſtram, quorum ex delegatione Sedis Apoſtolicæ intereſt, Diffinitionem, per ipſarum Regularum tramitem liquidò cognoſcere valeam. Ad hoc enim vel maximè ad Synodum venit Epiſcopus, ut aut diſcat, aut doceat, aut corrigatur, aut corrigat.*

Secundâ Schedulâ demonſtravit *Hincmarus Ebbonem* regulariter depoſitum, & non regulariter reſtitutum, quòd quidam aſſererent ipſum regulariter depoſitum non fuiſſe, & canonicè reſtitutum. Se tamen Pontificis & Synodi Decretis pariturum conteſtatus eſt iterum *Hincmarus*, nec ſe eſſe animo à *Vulfado* & Sociis alieno. E *Qui abſque noſtro detrimento*, inquit, *non ſolùm fratribus, ſed & inimicis prodeſſe deſidero, & Apoſtolicis Mandatis quacumque contumacia non reſulto, nec fraternis veſtris monitis & regularibus Diffinitionibus intentionem vel manus obvius tendere paro. Ea tamen conditione, quod & vos velle & ſtudere cognoſco, ut Regularum ſtatus, & Sedis Apoſtolicæ Privilegium maneat, & commune periculum noſtrum vitari prævaleat.*

Cùm autem cerneret *Hincmarus* Epiſcoporum plurimos in reſtitutionem *Vulfadi* & Sociorum inclinare, eò quòd bona fide, palam & publi- F cè, ab *Ebbone* Archiepiſcopo, jure vel injuria Sedi ſuæ reſtituto, Sacros Ordines ſuſcepiſſent; temperamentum quoddam propoſuit tertiâ Schedulâ, ut ex indulgentia & diſpenſatione in priſtinos gradus reciperentur, inconvulſis manentibus Synodi Sueſſionenſis I. Judicio, & Summorum Pontificum *Benedicti III.* & *Nicolai I.* Decretis. *Unde*, inquit, *manentibus Statutis, abſque Regularum & Apoſtolicæ Sedis præjudicio, & judicantium ullo diſcrimine . . . Manente etiam, ut oportet & neceſſe eſt, auctoritate Privilegiorum Domni Benedicti, & Domni ac Patris noſtri Nicolai Pa-*

pa:

pæ : ſi illi placet, cui cuncta bona placent, ut Deceſſoris ſui Benedicti, & ſua Privilegii à ſe confirmati Sententia de his Fratribus propter miſericordiam per indulgentiam immutetur, ubi exinde ſcriptum habetur, Salvo Romanæ Sedis in omnibus juſſu » atque Judicio : *Et aliter decretum confirmetur, nobiſque tenendum mandetur, juxta moderationem Innocentii, qui obſervationem priorem duriorem, poſteriorem autem, interveniente miſericordiâ inclinatiorem dicit : Et veſtra Fraternitas, qui eoſdem Fratres judicaſtis, vel quorum Deceſſores illos judicaverunt, unanimi benignitate, juſtitia, pietate condita conſenſerit atque decreverit, ſicut ſacra & myſtica Nicæna Synodus de Novatianis, & per indulgentiam, de Meletio damnato, clementi conſilio, & ab eo poſt damnationem ordinatis, decrevit .,... His ergo ita ſe habentibus, quantum ex me eſt, & Sedis Apoſtolicæ benignitati, & veſtræ Fraternitatis beneplacitæ conſenſioni, ſollicitus ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis, in Fratrum iſtorum regulari ſtatu non obvio. Quorum, ſicut in præcedenti ſchedula vobis porrectâ præmiſi, ſalubrem ac regularem ſtatum & cupivi, & cupio, & quæſivi, & quæro, & de quorum dejectione dolui ſatis & doleo. Et hæc quidem ſcripſi pro mediocritate ingenioli mei, devotionem mentis meæ circa Fratres oſtendens, priſcis, ut dicit Gelaſius, manentibus Conſtitutis, & reſervato per omnia Sententiæ ac Juris Privilegio Apoſtolicæ Sedis, & non præjudicans veſtræ vel cujuſcumque rationabiliori, ſeu plus tenendæ, ac majoris auctoritatis Sententiæ, quam ſi mihi oſtenſa fuerit, paratus ſum ſine contradictione aliqua ſequi. Illâ tamen modis omnibus in iſtorum ſtatu conditione ſervata, quam & Apoſtolica Sedes pro Eccleſiaſtico vigore ab omnibus petimus faciat conſervari, & à veſtra Fraternitate neceſſe eſt provideri, ne hac, quod abſit, occaſione, auctoritatem in ſacris Ordinibus miniſtrandi uſurpent, qui aut penitus non acceperint, aut contra Regulas acceperint, aut quibus regulariter Miniſterium fuerit interdictum.*

* Innoc. I. in Epiſt. ad Exuperium.

Quartam Schedulam contra *Vulfadum* Synodo porrexit *Hincmarus*, in qua effutiit, ipſum ſub jurejurando per Sanctam Trinitatem unius Deitatis profeſſum, ſe nuſquam ad graduum Eccleſiaſticorum adminiſtrationem ulteriùs aſpiraturum : & perjurii reum eſſe, qui Lingonenſem Eccleſiam Paſtore viduatam, ut ibi ordinaretur Epiſcopus, uſurpare præſumpſerit. Verùm hæc Schedula, cùm legi cœpiſſet, ita cunctorum offendit animos, ut penitus ſuppreſſa ſit. Id teſtatur epigraphe ipſi præfixa : *Iſta quæ ſequitur Schedula, Synodo eſt porrecta, ſed quibuſdam ſcandalizantibus non eſt perlecta.*

Vulfadi & Sociorum reſtitutionem Romano Pontifici reſervant Gallicani Præſules.

Is autem fuit Concilii III. Sueſſionenſis exitus, ut ſeptem Provinciarum Epiſcopi in eo congregati *Hincmarum* Summo Pontifici excuſarint, quòd auſus non eſſet ſuâ & Comprovincialium auctoritate *Vulfadum* & Socios reſtituere, qui in Synodo quinque Provinciarum fuerant depoſiti. Sibi etiam in Concilio, tametſi de illorum reſtitutione aſſentirentur, conſentaneum viſum eſſe, rem totam Pontifici, à quo inchoata erat, conſummandam reſervari. Quâ de re ad eumdem Pontificem *Nicolaum I.* ita ſcripſere. *Comperimus Fratrem & Conſacerdotem noſtrum Hincmarum, quem ſalubribus hortari dignati eſtis affatibus, uti memoratos viros clementi animo & tranquilla ſtuderet ad ſe magnanimitate vocare, depoſitâque omni funditus animoſitate, de reſtitutione ipſorum fraternè tractare, atque miſericorditer conſummare contenderet, non procaciter renisum, ſed neque animoſitate vel malevolentia declinaſſe, quin Paternitatis veſtræ piis conſiliis effectum præpropere exhibere maturaret.* Addunt, ipſum Clericos illos non reſtituiſſe, qui à Synodo quinque Provinciarum fuerant depoſiti, *Ne à pauciori numero eorum inconſiderata & minùs debito provida fieret reſtitutio : & quod tantorum virorum ſtatuerat unanimitas, temerè exinaniret unius Sedis auctoritas. De illorum autem Fratrum reformatione,* (inquiunt) *præcedente Pietatis veſtræ libramine, qui oppreſſis miſericorditer ſubvenire, afflictis opem ferre, & innocentes abſolvere, ſolito & indefectivo conſueſtis opere, poſtpoſitâ, quantùm in nobis eſt, totius auſteritatis & ſeveritatis cenſurâ, dejectioni illorum Fratrum compatientes, quos, ut veſtri Apoſtolatus Literæ ad Glorioſiſſimum Seniorem noſtrum Regem Carolum veſtrum peculiarem filium directæ intimavere, non mediocriter moribus & ſcientiâ pollere, & proficuos Eccleſiæ Chriſti novimus eſſe : congregato & devotiſſimè coadunato vobiſcum noſtro Spiritu, quod pium juſtùmque ſentitis, ſentimus ; quod decernitis, exequimur, & quod deliberaveritis, eorum in omnibus congratulantes reſtitutioni, efficaciter nos amplectendum fatemur. Et quia de recuperatione eorum à veſtræ Sapientiæ medela ſumpſit exordium, oportet omnino & æquum fore claret, totius ejuſdem negotii ſummam Præſtantiæ veſtræ conſummari Decretis...... Præterea Præceptionibus veſtris ex æquo operam dantes, ſicut nobis de præſignatis Fratribus Apex Sanctitudinis veſtræ edocuit, ſine contradictione perficere, eoſque in ſuis Ordinibus reſtituere maturaremus, niſi Privilegiis Sanctæ Romanæ Sedis per Reverendum Confratrem Hincmarum Archiepiſcopum noſtræ unitati prolatis, quæ de ipſis quædam ſtatuunt, debita reverentia exhiberetur : Quorum ſumma, perfecta & integra firmitas, ut claret & juſtum eſt, in Apoſtolicæ Sedis reſervata eſt arbitrio poteſtatis. Nobis enim in horum Fratrum dejectione non quidem diſceptantibus, nec alia atque alia decernentibus, ſed unum idèmque ſentientibus, ne imperfectio pro inobedientia deputetur, oramus. Sed ut quondam Joab obſidens urbem Rabaz, David Regi fidiſſimo,* Ne cùm à me, *inquit*, vaſtata & capta fuerit, vobis, & non nomini meo adſcribatur victoria : *Ita & nobis in præſentis rei negotio decertantibus, & quædam deflorantibus, non tamen terminantibus, ſolummodo Magiſteriali veſtro Culmini eorum adſignetur reſtitutio.*

Gallicanorum Præſulum Oeconomia.

Illam itaque viam iniere Gallicani Præſules in Synodo Sueſſionenſi III. juſſu Nicolai I. congregati, ut Synodo Sueſſionenſi II. quinque Provinciarum nihil derogatum vellent, quaſi minùs æquum fuiſſet illius de *Vulfadi* Sociorúmque cauſa Judicium : ſed illam ad cenſuram debitæ ſeveritatis Sententiam protuliſſe aſſererent, quam poſterior ſeptem Provinciarum Synodus, Summo Pontifice præeunte, per miſericordiam immutaret. Id conſtat ex Adnuntiatione *Herardi* Archiepiſcopi Turonenſis, Regis & Synodi juſſu facta. * *Quorumdam*, inquit, *cogitationibus, quorumdam verò verbis ſatisfacere bonum duximus, qui cogitant fortè ac dicunt, Quoniam antea in hoc eodem loco ante aliquot annos quidam noſtrûm, & quorumdam noſtrorum Deceſſores, Synodum tenuimus, & eamdem cauſam, quam tunc diffinivimus, nunc quoque, quaſi non fuerit benè diffinita, cùm etiam & à Sede Apoſtolica ſit terminata, mutavimus, & ob id noſtra Sententia vilis poſſit haberi, quaſi ad mobilitatem humanæ gratiæ noſtras Sententias immutemus, vel, ut dicamus apertiùs, venundemus. Non ita eſt, Fratres, quoniam in Epiſcopali Miniſterio non eſt, Eſt, & Non, ſed ſemper Eſt, id eſt, ſtabilitas in illo eſt : quia in Chriſto hoc Sacrum Miniſterium radicatum eſt, qui numquam conſilium, ſed ſæpe mutat Sententiam, tam per ſeipſum, quàm & per ſuos Fideles, de quorum numero ſuâ clementiâ nos computamur....... Quia ut S. Leo Apoſtolicæ Sedis magnus ornatus dicit :* Sicut ſunt quædam

* Tom. III. Concil. Gall.

In Epiſcopali miniſterio non eſt, Eſt, & Non.

Epiſt. ad Rulticum Narbonenſem.

» quædam quæ nullâ poſſunt ratione converti, ita » multa ſunt, quæ aut pro conſideratione ætatum, » aut pro neceſſitate rerum oporteat temperari : » Sic tamen ut quod ſequendum fuerit inventum, » nec Præceptis Evangelicis contrarium, nec De- » cretis Sanctorum inveniatur adverſum. *Quod & in hac cauſa ſumus ſecuti, ſicut in ſanctis auctorita-* » *tibus invenimus, qui in Pſalmo canimus*, * Miſeri- » ricordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & » pax oſculatæ ſunt. *Et ſemper ſuperexaltet judi-* » *cium miſericordia, dicente Apoſtolo* : * Adhuc ex- » cellentiorem viam vobis demonſtrabo, *id eſt, caritatem, quæ omnibus deſiderat miſereri, & cunctis vult in commune proficere. Perfecta enim ſunt ea, quæ ad correctionem hominum, & ad cenſuram debitæ ſeveritatis Epiſcopali Sententiâ proferuntur : ſed excellentiora ſunt, quibus dilectionis benignitate ſubditorum ſaluti, & communi Eccleſiarum utilitati ac conſultui providemus. Unde manentibus Statutis prioribus, quæ ſecundùm auctoritatem conſtituta ſunt per juſtitiæ ſeveritatem, licitum eſt nobis per eaſdem ſuperemineutes auctoritates, quæ impendunt miſericordiam, immutare duriores Sententias, correctione factâ per eminentiorem viam, ſcilicet caritatem. Et ſicut de prioribus Statutis Sedem Apoſtolicam conſuluimus : ita & ex hac Diſſinitione noſtra ejuſdem Matris omnium Eccleſiarum reſponſionem expectamus : Quatenus ſi ita ut præduce illius commonitione, quâ ad hunc locum convenimus, his quæ per indulgentiam miſericorditer invenimus, concordaverit atque conſenſerit, Eccleſiæ conſultibus faveamus.*

* Pſalm 8.
* 1. Cor. 12.

Caroli Regis ad Nicolaum I. Epiſtola.

Scripſit etiam ad *Nicolaum I.* Rex *Carolus*, *Hincmari* obedientiam laudans, Clericorum integram reſtitutionem Sedi Apoſtolicæ à Synodo reſervatam nuntians, & à ſe interim Eccleſiam Bituricenſem *Vulfado* commendatam. Ejus Epiſtola extat poſt Concilium Sueſſionenſe, Tomo III. Conciliorum Galliæ.

* Epiſt. XXII.

Synodus per *Egilonem* Senonenſem Archiepiſcopum ſuam ad *Nicolaum I.* Synodicam miſit, ad quem ſcripſit & *Hincmarus*, * & ſe maxima cum obedientia executioni mandaturum profeſſus eſt, quicquid idem Pontifex in cauſa *Vulfadi* & Sociorum decreviſſet. Scripſit etiam ad *Egilonem* Romam euntem Commonitorium, * quô ipſum docuit quomodo in Urbe ſe gerere, quæ Summo Pontifici vehementiùs inculcare, quid reticere deberet, ne ejus offenderet animum. *Verba autem*, inquit, *quæ vos firma habere debetis, & etiam veſtri, ſi aliquis inde fuerit tentatus, iſta ſunt: Quia ſecundùm tenorem Epiſtolarum Domni Apoſtolici, ſicut in eis ſcriptum habetur, cuncta per ordinem quæ in iſtis Fratribus geſta ſunt, examinantes, inveniſtis Ebbonem juſtè & regulariter depoſitum, & non regulariter reſtitutum, & iſtos Fratres non à me, ſed à Synodo Epiſcoporum quinque Provinciarum judicatos ſecundùm ſacros Canones, & Decreta Innocentii, Zoſimi, & Leonis, ſicut in Synodali Epiſtola continetur. Et quia in Domni Apoſtolici Epiſtolis continetur, ut quæ ſtatuta ſunt, non ducat diſſolvenda, niſi ſacris Legibus inveniantur adverſa. Et in eiſdem Epiſtolis intelligens Synodus ipſius benignitatem erga hos Fratres, inventa eſt iſta auctoritas Niceni Concilii de ordinatis à Meletio quondam damnato Epiſcopo, quam Epiſcopi in Synodali Epiſtola illi unanimiter mandant, ut priſcis, ſicut dicit Gelaſius, pro ſui reverentiâ manentibus conſtitutis, & ſalvis Sedis Apoſtolicæ Privilegiis, cum eorum etiam ſalvamento qui Synodo ſubſcripſerunt, in qua Fratres de quibus agitur fuere dejecti, per indulgentiam & auctoritatem ipſius in ſuis Ordinibus recipi & provehi poſſint abſque contradictione, migratis jam omnibus, qui in Ebbonis depoſitione fuerunt, Epiſcopis, excepto ſolo Rothado. Verum & illi Epiſcopi, qui*

* Epiſt. XXIII.

Epiſtolæ Synodi, & Hincmari ad Nicolaum I.

A *eidem Ebboni poſt depoſitionem ſuam dicebantur communicaſſe, jam ad divinum Judicium migraverunt, & aliis in eorum locis ſubſtitutis, ac per eos, ut ita dicamus, innumeris ordinatis, a nullo iſtorum Fratrum reſtitutio contradicitur.*

Attamen vehementer optaſſe *Hincmarum* ut depoſiti manerent *Vulfadus* & Socii, ſi id à Summo Pontifice obtineri potuiſſet hæc illius ad *Egilonem* verba demonſtrant. *Sed ſi locum videritis, Domno Apoſtolico aperire debetis, quoniam multi jam dicunt : Si illa firma non fuerunt, quæ tunc inde confirmata ſunt, nec iſta quæ modo fiunt, firma erunt. Et nihil eſt jam firmum, quod Epiſcopi &*
B *Apoſtolica Sedes decernunt. Neque de noſtris Judiciis, nec etiam de excommunicatione curant. Nec Epiſcopi à nobis degradati pro noſtro Judicio ſuum miniſterium dimittent, quia nihil eſt firmum quod agimus ; ſed ſicut vult Rex, & ſicut nos aut odium movet, aut gratia, aut cupiditas, aut timiditas, ita & noſtra, & Apoſtolicæ Sedis vadunt Judicia.*

Denique cùm *Nicolaus I.* duritiam Pharaonis *Hincmaro* improperaſſet, rogavit ille *Egilonem* ut Pontifici exponeret ſuam erga *Vulfadum* & Socios benignitatem, ut præconceptam adversùs ſe opinionem ex illius animo evelleret. *Peto etiam*, inquit, *ut ad hoc quod Domnus Apoſtolicus mihi*
C *ſcripſit de duritia Pharaonis, ſicut in Epiſtola mihi miſſa legetis ; ei ex ordine condicatis quàm benignè eoſdem Fratres & antea & poſtea tractavi, ſicut coram ipſis in Synodo comprobavi, ne talem me æſtimet, ſicut me æmuli mei illi depingunt.* His quæ de Synodo Sueſſionenſi ad *Nicolaum I.* ſcripſit *Hincmarus*, planè concinunt Annales Bertiniani ad annum 866.

* Epiſt. 46 ſive 59. Tom. III. Concil. Galliæ.

Accepta Concilii Sueſſionenſis Synodica, cum *Hincmari* & *Caroli* Regis Literis, auditâque *Egilonis* Archiepiſcopi Relatione, *Nicolaus I.* reſcripſit ad Epiſcopos Gallicanos, * qui ad Synodum Sueſſionenſem convenerant. Suâ Epiſtolâ gravi-
D ter perſtrinxit *Hincmarum*, quòd in cauſa *Vulfadi* & Sociorum callidè ac diſſimulanter egiſſet, quòd Actoris perſonam egiſſet ac Judicis, quòd *Benedicti III.* literas mutilas & corruptas proferre auſus eſſet. Quòd Clerici memorati totius conſonâ voce Concilii graduum receptione ſuorum digni judicati eſſent, gratulatus eſt. Conqueſtus eſt ad ſe miſſam non eſſe omnium quæ in cauſa *Ebbonis*, & dictorum Clericorum geſta fuerant, plenam & accuratam Relationem Inſtrumentis probatam. Illos iterum convenire, & omnia di-
E ligenter & enucleatè ad Sedem Apoſtolicam referre juſſit, cauſam illam ſpectantia. Suis interim gradibus reſtituit *Vulfadum* & Socios. Annuum ſpatium conceſſit *Hincmaro*, infra quod probare teneretur memoratos Clericos ab Ordinibus ſuis canonicè dejectos fuiſſe, aut illorum reſtitutionem prorſus approbaret. Improbavit, quòd non expectato Sedis Apoſtolicæ Reſponſo, cujus auctoritati totius negotii ſummam ſe reſervare ſcripſerant, *Vulfadum* interim Bituricenſem Archiepiſcopum conſecraſſent.

Nicolai I. ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis, & ad Hincmarum, Epiſtolæ increpatoriæ.

F Reſcripſit pariter ad *Hincmarum* idem Pontifex * increpatoriam Epiſtolam ob jura in *Vulfadi* & Sociorum dejectione violata, omniáque perperam Acta in Synodo II. Sueſſionenſi. Laudat eadem Epiſtolâ, quòd ad Synodum ſecundùm Sedis Apoſtolicæ Juſſionem convenerit, & his quæ cæteri Antiſtites de illorum reſtitutione decreverant, annuerit. Ridet quòd verſipellis *Hincmarus* ſcripſerat, memoratos Clericos ab Officio ſe minimè ſuſpendiſſe vel judicaſſe, aut à gradibus ejeciſſe : *Præſertim cùm hæc non veritate fulta multis probentur indiciis. Sed quamvis*, inquit, *ſuperius ſummatim tetigiſſemus quæ geſta ſunt, volu-*

* Epiſt. 47. ſive 60. Tom. III. Concil. Galliæ.

mus

mus tamen hæc pleniter exaggerare, ne compellamur quæ digna ſunt judicare. Nam niſi tu illos, etiam ante omnem audientiam, & adhuc cùm ad te non accuſantes, ſed miſericordiam poſtulantes acceſſerint, ab Officio ſuſpendiſti, quid eſt quod in Actis Concilii tui, quod ipſe ad Sedem Apoſtolicam miſiſti, à te ſuſpenſi ab Officio fuiſſe memorantur? Quibus cùm tacens nihil ipſe reſponderis, quid aliud niſi vera eos proſecutos, ſilentio tuo tribuiſti patenter intelligi? Et e diverſo illi ſuper quo querelas ſuas Sanctæ memoriæ Leoni Papæ mittebant, vel quem niſi te ſuum impulſorem a gradibus propriis, infeſtum ſibi, quem circa ſe veluti Patrem benignum debebant cognoſcere, frequenti Relatione pandebant? Poſtremò, niſi tu in dejectione ipſorum ſubſcripſiſti, immò niſi totius depoſitionis eorum ſeriem ipſe ſcripſiſti; quid eſt quod in memorato Privilegio, quod tibi ab Apoſtolica Sede roborari petiſti, B. memoriæ Deceſſor meus ad te loquens, quòd tu Diffinitiones illas in Synodo cum cæteris Epiſcopis collectâ, juxta Relationem utique tuam, propriis digitis roboraveris, manifeſtat? Quod ſi dicis nunquam te in illa Synodo ſubſcripſiſſe, ergo nec Deceſſor noſter aliquam tibi Synodum Privilegio ſuo firmavit. Quippe cùm ipſe eam, quam auctoritate Apoſtolica ſtabilivit, propriis digitis tuis te ſpecialiter roboraſſe commemoret.

Arguere pergit Hincmari fraudes. *Jam verò quod in Epiſtola tuâ nobis ſcripſiſti, dicens eorumdem Clericorum ſalubrem ac regularem ſtatum & cupiſſe te, & cupere, & quæſiſſe, & quærere, quis audiens eorum qui curſum negotii vel controverſiæ hujus novit, non miretur, & non obſtupeſcat? . . . Nam quid eſt quod obtinere modo Legatis, modo literis apud Deceſſores meos, Leonem ſcilicet & Benedictum beatæ recordationis Pontifices te cupere & quærere ſignificas, niſi ut eorum quidem dejectio firmetur, reſtitutio verò nunquam ſperetur, caſus perpetuò roboretur, ſtatus aliquando minimè reformetur? . . . . . Quamvis fortè verum ſit quod te dejectioni eorum condoluiſſe, & ſtatui gaudere teſtaris: hoc dumtaxat modo, ut ſicut de dejectione ipſorum condolueras, ita nunc de ſtatu congaudeas: Quia videlicet nec tunc caſui eorum condoluiſti, nec nunc ſtatui fortaſſe congaudes. Sed inter hæc libet ad Epiſtolæ tuæ verba intuitum mentis inflectere, & quàm nobis non ſimpliciter ſcripſeris, ſtrictim oſtendere. Indecens quippe eſt, licet te non pudeat, Sedi Apoſtolicæ ſubdolè ſcribere, niſi aſtutiæ tuæ argumenta ipſa valeat comprehendere . . . . . Quod ſi formidatum eſt, ne injuſta damnatio eorum in diſcrimen redundaret Auctoris, & ideo quòd injuſtè fuerit prolata, taceatur, non congruum initur conſilium. Faciliùs quippe veniam quis veritate, quàm exquiſitis & minùs aptis adinventionibus impetrat. Præſertim cùm veritas liberet, mendacium verò perdat.*

Indecens eſt Sedi Apoſtolicæ ſubdolè ſcribere.

Hincmarum deinde carpit *Nicolaus I.* quòd in Privilegiorum ſuorum defenſionem vel elationem immoderatiùs erigatur; & Sedis Apoſtolicæ Jura temerè violaverit. Quâ occaſione, de mala conſuetudine quæ ab improbis in Jus Privilegiorum trahitur, auream hanc ſcribit Sententiam: *Nam mala conſuetudo, quæ non minus quàm pernicioſa corruptela vitanda eſt, niſi citiùs radicitus evellatur, in Privilegiorum Jus ab improbis aſſumitur; Et incipiunt prævaricationes & variæ præſumptiones, celerrimè non compreſſæ, pro Legibus venerari, & Privilegiorum more perpetuò celebrari.* Ipſum denique arguit, quòd Pallio conceſſo ultra modum uteretur.

Prava conſuetudo in Jus Privilegiorum ab improbis trahitur.

His *Nicolai I.* Literis reſpondit *Hincmarus* Epiſtola XXVI. objectáque à Pontifice diluit, ſummam ergà Sedem Apoſtolicam & ipſum *Nicolaum* venerationem ac obedientiam profeſſus.

Scripſit etiam laudatus Pontifex ad *Carolum* Regem, ipsique gratulatus eſt, quòd *Vulfadi* & Sociorum reſtitutionem procurando, & Sedi Apoſtolicæ obediendo, ſtuduerit delere noxam, quam in depoſitione ipſorum conſenſum præbendo, contraxerat. Scripſit etiam ad *Vulfadum* & Socios, de ipſorum gratulatus reſtitutione; eam Auctoritate Apoſtolica ratam habens: ipſóſque monuit ne memores eſſent injuriarum, & ut *Hincmaro* Archiepiſcopo reverentiam ſemper exhiberent; nec unquam eis liceret contra eum, pro eo quòd ab illo fuerant ab Officio ſuſpenſi, querimoniam componere, vel ſiniſtram viciſſitudinem retribuere.

a Epiſt. LXI. Tomo III. Concil. Galliæ.

a Epiſt. LXII. Tom. III. Concil. Galliæ.

Tandem *Nicolai I.* juſſu Concilium Tricaſſinum celebratum eſt die VIII. Kalendas Novembris anno Chriſti 867. ab iiſdem Epiſcopis qui anno præcedenti apud Sueſſiones convenerant. Qui totam *Ebbonis*, ordinatorúmque ab eo Clericorum, & ab *Hincmaro* alteráque Synodo Sueſſionenſi depoſitorum, cauſam & hiſtoriam, ſecundùm Pontificis mandata, accuratè & fideliter expoſuere in ſua Synodica ad illum directâ; ejúſque Sanctitatem rogarunt, ne Metropolitanorum & cæterorum Epiſcoporum Privilegia convelli pateretur: *Ita ut* (inquiunt) *nec veſtris, nec futuris temporibus, præter conſultum Romani Pontificis, de gradu ſuo quilibet Epiſcoporum dejiciatur, ſicut eorumdem Sanctorum Anteceſſorum veſtrorum multiplicibus Decretis & numeroſis Privilegiis ſtabilitum modis miriſicis extat: Videlicet ne aliqua varietate & utilitate Summus Ordo mutare aut irregulariter labefactari ſinatur.* Rogarunt etiam Summum Pontificem, ut *Vulfado* ad Bituricenſem Archiepiſcopatum promoto Pallium mitteret. Scripſit etiam uberimè ad *Nicolaum I.* de eadem cauſa Rex Chriſtianiſſimus *Carolus Calvus*, cujus Epiſtola ſubnexa eſt Synodicæ Concilii Tricaſſini, Tomo III. Conciliorum Galliæ.

Concilium Trecenſe in cauſa Vulfadi & Sociorum, juſſu Nicolai I celebratum.

Vulfadus Bituricenſis Archiepiſcopus creatus.

Gallicanorum Metropolitanorum & Epiſcoporum Litteras Synodicas, cùm *Nicolaus* ad vitam immortalem migraſſet, ſuſcepit illius Succeſſor *Hadrianus II.* eorúmque diligentiam & obedientiam plurimùm laudavit, ac reſtitutionem *Vulfadi* & Sociorum confirmavit: Palliúmque lubenter conceſſit eidem Vulfado. *Pium*, inquit, *laborem veſtræ Sanctitatis & ſtudium non ſolùm laudabile, ſed & longè latéque prædicabile judicamus. Innocentia quippe jam nunc Fratris & Coepiſcopi noſtri Vulfadi, & Collegarum ejus, quam quidem emergens caſus per non brevis temporis intercarpedinem obumbraverat, retractatione & refricatione veſtræ ſacratæ & Apoſtolicæ Sedis frequenter adunatæ ſolertiæ, ecce Deo gratias, venit ad lucem, & juſtitiæ ſuæ radios ad omnium omnino certitudinem foras quaſi Solis ſplendor extendit. Ideóque nos veſtrum judicium, ac veſtram Sententiam, quam Apoſtolicæ Sedis Cenſura, ſicut exegit ordo, præceſſit, approbamus, admittimus, & corroboramus: atque poſtulationi veſtræ, cui quicquam negari difficillimum eſt, annuentes, ad pleniorem confirmationem, uſum Pallii jam dicto Fratri noſtro Vulfado Bituricenſi Antiſtiti, ſecundùm priorem conſuetudinem, ad genium & decus Eccleſiæ ſibi commiſſæ, & inſtructionem ipſius concedimus.*

a Hadrianus II. Epiſt. 19. ſive I. Tom. III Concil. Galliæ.

Synodicam Trecenſis Concilii recipit Hadrianus II. eámque reſpondet.

Scripſit idem Pontifex ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, eíque gratias egit de patrocinio *Vulfado* & Sociis impenſo, déque operâ eorum reſtitutioni navatâ, ſecundùm mandatâ Sedis Apoſtolicæ. Juſsitque contegi ſilentio cauſam *Ebbonis* cùm præ longitudine temporis acta in hoc negotio ſciri non poſſent: atque de his qui ad Dominum migraverunt nobis facilè judicare non liceat. *Cùm enim in manu Judicii Dei conſiſtant, ſi humanis deffinitionibus quidquam de his tribuatur, non ſolùm præſumptionis, ſed & damnationis eſt prorſus indicium. Ille quippe Ebbo ſuo jam*

a Epiſt. 12. ſive 3. Tom. III Concil. Galliæ.

Hadriani II. Epiſtola ad Carolum Calvum Regem.

Domino aut ſtat, aut cecidit. Quod ſi ſtat, quis hunc conetur dejicere? ſi verò cecidit, quis nitatur erigere? Niſi fortè is qui ſua Judicia divino præponere impiâ temeritate deliberat? Relinquatur ergo hujuſmodi Dei cunctarum intentionum ſcrutatoris Judicio: nimirum qui, ſecundum Apoſtolum, Conſtitutus eſt à Deo Judex vivorum & mortuorum, quique, juxta fidei noſtræ ſtabile fundamentum, judicaturus eſt vivos & mortuos. Præterea non modicas gratias veſtræ Benignitati referimus, quoniam reſtituendis Clericis, quibus Apoſtolicam Sedem manum porrigere ſenſit, ipſa quoque ad laudem Dei & reverentiam Principum Apoſtolorum, necnon & honorem Sedis ipſorum, manum porrigere alacri ſtudio procuravit. Hic fuit cauſæ illius exitus. Nullúmque deinceps negotium *Vulfado* & Sociis faceſſitum eſt. Ex tota porro illius Hiſtoriæ ſerie conſtat, nullum eſſe argumentum quod ex Ordinationum ab *Ebbone* depoſito factarum reſciſſione in Concilio Sueſſionenſi II. facta nonnulli petunt ad probandum ſacrarum Ordinationum iterationem aliquando decretam ex veteri diſciplinâ: ſiquidem nuſquam in controverſia fuit an *Ebbo* & Socii validè, ſed an legitimè ordinati eſſent: & à *Nicolao I.* Pontifice Maximo, Sententiam Concilii III. Sueſſionenſis ex ſeptem Provinciis congregati confirmante; reſtituti ſunt ſuorum ordinum executioni: quæ reſtitutio Tricaſſinæ Synodi, & noviſſimè Hadriani II. auctoritate roborata eſt, nec tamen ullus ſive laudatorum Pontificum, ſive Gallicanorum Antiſtitum dixit aut ſcripſit, memoratos Clericos iterum ordinari debere, & *Vulfadum* rurſus ad Preſbyteratum promoveri oportere, quem malè ab *Ebbone* ſuſceperat, antequam Archiepiſcopus Bituricenſis inauguraretur.

Sacratum Ordinationum iterationem olim ex Eccleſiæ Diſciplina decretam, hæc hiſtoria non probat.

S c h o l i o n.

II. Vulfadi in Eccleſiæ ſibi commiſſæ regimine vigilantiam probat Paſtoralis ejus Epiſtola ad Parochos & Parochianos Diœceſis Bituricenſis, à *Dom. Mabillonio* edita Tom. IV. *Veterum Analectorum*. Obſervatione digna ſunt quæ de Euchariſtiæ ſumptione Diœceſanis ſuis præſcribit. *In tribus etiam Feſtivitatibus anni* (inquit) *Nativitate Domini, Paſcha, Pentecoſte, unuſquiſque mundus ad Eccleſiam veniens communicet, exceptis his qui in publica Pœnitentia ſunt: Quoniam niſi in his tribus ſolemnitatibus communicaverit, non inter Chriſtianos habitare debet. Videat ergo unuſquiſque ut mundè & devotè Communionem Chriſti percipiat. Etenim qui Corpus Domini & Sanguinem indignè ſumit, judicium ſibi manducat & bibit.*

DISSERTATIO VIII.

De Cauſa Hincmari Laudunenſis Epiſcopi cum Hincmaro avunculo Remenſi Archiepiſcopo; Déque Conciliis in ea celebratis.

I. Hincmarus Junior, *Hincmari* Archiepiſcopi Remenſis ex ſorore nepos, matre orbatus adhuc puer, ab avunculo educatus & inſtitutus eſt, & inter Clericos Eccleſiæ Remenſis conſcriptus. Ipſum annis potius quàm prudentiâ maturum *Hincmarus* Senior ad negotia admovit, & in publicam lucem eduxit, Capitula quædam apud Cariſiacum per Epiſcopos Remenſis & Rothomagenſis Provinciarum *Ludovico* Germaniæ Regi ſcripta, per illum mittens ad *Carolum* Regem, ut docet ipſe *Hincmarus* Opuſculo V. Se quoque legationem in Gothiam Regis nomine obiiſſe Junior *Hincmarus* gloriatur in Epiſtola ad Avunculum. Mortuo *Pardulo* Epiſcopo Laudunenſi, hunc ipſi Epiſcopatum Regis favore, Cleri & Plebis electione impetravit *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus, cúmque ipſe ordinavit ſummo cum omnium plauſu. Epiſcopatûs initiô Regi, Proceribus, Avunculo fuit gratiſſimus. In ejus gratiam Rex *Carolus* Eccleſiæ Laudunenſi dudum ereptas facultates reſtituit, & ſpeciatim Villam *Pauliacum* ab antiquo divulſam, ut teſtatur *Flodoardus* Lib. 3. C. 4. Ipſi etiam Aulicorum interventu Abbatiam contulit in aliena Provincia, eique Adminiſtrationem Palatinam commiſit, quam accepit ille, inſcio Metropolitano, contra Canones, ut teſtatur *Hincmarus Senior* Epiſtola 35. A Regis gratiâ non multò poſt excidit eâ occaſione. Anno octingenteſimo ſexageſimo-octavo, ut Annales Bertiniani commemorant, Placitum quoddam in Diœceſi Laudunenſi cùm haberet Rex *Carolus Calvus*, *Luidonis* filius ad ejus Majeſtatem ſupplex acceſſit, ac de *Hinmaro* præſente conqueſtus eſt, quòd cùm dato exenio ſive munere, Patris ſui Beneficium ab ipſo impetraſſet, eo deinde fuiſſet per injuriam ab illo privatus & excluſus. Eam ob cauſam Rex vehementer commotus in *Hincmarum*, ipſum in frequenti Procerum corona conviciis & opprobriis proſcidit, quæ nec Epiſcopum audire, nec Regem dicere conveniret. Deinde ipſi diem dixit, quo ad cauſas ſuas, id eſt, ad ſeculare tribunal ſe ſiſteret, facti illius ſui rationem redditurus, ſuóque nomine, nullo Coëpiſcoporum conſcio, Advocatum nominaret. Veniendi impoſſibilitatem per Eccleſiæ Jura, quæ Epiſcopos ad Judicia ſecularia vocari vetant, apud Regem excuſavit *Hincmarus*. Rex exoniâ requiſitâ, id eſt, teſte idoneo, qui ſacramento confirmaret ipſum venire non poſſe, & certior factus quòd Advocatum non miſiſſet, bona illius omnia per Vicecomitem ipſius pagi proſcripſit. Tum per Cancellarium Palatii prohibuit ne ſubditorum Laudunenſis Eccleſiæ quiſpiam obſequium ullum Epiſcopo deferret, ullúmve ſubſidium de facultatibus Eccleſiaſticis præberet. Denique cauſæ illius cognitionem infamibus perſonis commiſit, quas ſacræ profanæque Leges à judicandi munere repellunt, & quos liberi & ſani capitis laïci meritò recuſaſſent. Hæc diſcimus ex *Hincmaro* Remenſi, Epiſtola XXIX. ad *Carolum* Regem.

Quam ob cauſam Rex Carolus Calvus Hincmaro Juniori fuerit offenſus?

Hincmarum Laudunenſem levitate ſua, ſuperbiâ & contumaciâ Regis animum commoviſſe, teſtatur pariter ejus Avunculus Epiſtola XXXV. ad ipſum datâ. *Poſt hæc*, inquit, *more tuæ inſtabilitatis & inconſtantiæ, contra Domnum Regem in tantum te ſine ratione contumaciter erexiſti, ut & Adminiſtrationem Palatinam, & ipſam Abbatiam tibi auferret, & à te exaggeratus, duriora ingerenda tibi proponeret. Unde & ſcriptis, & verbis pro te ſatagens, illum tibi reconciliavi.*

II. Acceptam à Rege injuriam Archiepiſcopo Remenſi avunculo ſuo per litteras ſignificavit *Hincmarus* Laudunenſis, haud ſincerè tamen, nec ad omnes veritatis numeros. Id ſcripſit unum, proſcripta bona Eccleſiaſtica, quòd vocatus ad ſeculare Judicium, venire noluiſſet. Cui Senior *Hincmarus* ut Epiſcopo credens, multa ſcripſit ad Regem pro defenſione Eccleſiaſticæ libertatis, ut ipſe teſtatur in Epiſtola ad *Hadrianum II.* Romanum Pontificem poſt Synodum Duziacenſem ſcriptâ. Cúmque interim Rex ad Piſtenſe Caſtrum ſe contuliſſet menſe Auguſto, annua dona accepturus, *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus, cum nepote *Hincmaro* Laudunenſi ipſum adiit, *Scriptis & verbis oſtendens, quantum præjudicium & Epiſcopalis auctoritas, & univerſalis Eccleſia in tali facto patiebatur. Et obtinuit ut reveſtito Epiſcopo quibus fuerat ſpoliatus, ſicut Sacræ Leges præcipiunt, in Provincia ubi hæc cauſa judicanda erat, electo-*

Placitum Piſtenſe.

Hincmarus Remenſis libertatis Eccleſiaſticæ vindicem ſe præſtat.

rum

rum Judicum judicio, & ſi neceſſe foret, poſt hoc Synodali examinaretur examine. Ita referunt Annales Bertiniani. Extant plures Quaterniones *Carolo* Regi apud Piſtas ab *Hincmaro* Remenſi oblati, quibus oſtendit ipſum ad Eccleſiaſtica Privilegia ſervanda, & Ordinis Epiſcopalis tuendam libertatem adſtrictum eſſe; tum ſolenni Profeſſione edita Bellovaci anno 845. tum Capitulis apud Cariſiacum ſubſcriptis, anno 858. Hanc verò ſacrorum hominum libertatem ac immunitatem à foro ſeculari aſſerit Canonum & Legum Imperialium auctoritate, & ex Regum etiam Anteceſſorum Capitularibus. In primo Quaternione ſeu Opuſculo, fatetur Epiſcopum Beneficia ſecularibus dare poſſe, qui Eccleſiæ aut Reipublicæ utiles fuerint. 2. Si collatum beneficium ab ipſis Epiſcopus auferat, poſſe illos apud Regem querelam deponere. 3. Regem illos ſecundùm Leges Eccleſiaſticas judicare debere. De primo Capite ita ſcribit: *Porro Epiſcopus, depoſitis quæ ſunt Eccleſiæ ac ſuis, Eccleſiaſticorum nihilominus & pauperum hoſpitumque ſubſidiis, cùm de rebus Eccleſiæ propter militiam beneficium donat, aut filiis patrum qui eidem Eccleſiæ profuerunt, & patribus utiliter ſuccedere potuerunt: aut talibus dare debet, qui idonei ſint reddere Cæſari quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei Deo: exceptis hujuſmodi beneficiis, quæ Miniſtris Eccleſiæ, & ſibi neceſſariis, tribuenda ſunt. Qui homines militares ſtudere debent ut ſecundùm quantitatem beneficii, illud erga Epiſcopum, ac per hoc erga Eccleſiam fideliter & utiliter deſerviant, & Regio obſequio ad defenſionem generaliter ſanctæ Dei Eccleſiæ proficere valeant.*

Beneficia Eccleſiaſtica ſecularibus hominibus de Republica bene meritis, ab Epiſcopis dari poſſe Hincmarus aſſerit, id eſt, Eccleſiæ prædia, ut uſumfructum.

De altero capite ita ſcribit: *A quibus, vel ab eo qui diu Eccleſiæ utilitatibus ac neceſſitatibus profuit, & Reipublicæ ac militiæ utilis fuit, & infirmitate vel ætate confectus, jam per ſeipſum exequi non valet, præcipuè autem ſibi ſervientem filium habenti, qui pro eo hæc valeat exequi, ſi Epiſcopus Beneficium quacunque occaſione abſtulerit, & à vicini Epiſcopi monitis & precibus, vel cujus alterius juſtitiam obtinere nequiverit, non abhorret à ratione ſi non accuſet Epiſcopum ad publicos Judices, quod non licet, ſed ad Vos ſe reclamet. De Beneficio militiæ quaſi de ſtipendiis & roga, quæ antea, ſicut hodièque fit alibi, dabantur militibus de publico, & aucta fidelium devotione apud noſtrates, beneficia de rebus Eccleſiaſticis, quæ ſunt vota Fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum, alimoniæ Domini ſervorum & ancillarum, cum aliis exeniis, obſecutoribus Principis diſpenſandis, cauſa ſuæ defenſionis, Regi ac Reipublicæ vectigalia, quæ nobis Annua Dona vocantur, præſtat Eccleſia, ſervans quod jubet Apoſtolus,* Cui honorem, honorem: cui vectigal, vectigal: *ſubauditur, præſtate Regi ac Defenſoribus veſtris.* Hujuſmodi collationis Beneficiorum viris de Republica bene meritis, & Annui Doni Regi ab Eccleſiaſticis dati æquitatem approbat ex eo principio, quòd *Per jura Regum Eccleſia poſſeſſiones habet*, ut docet S. Auguſtinus, Tractatu VI. in Joannem.

Si Epiſcopus ab iis collata Beneficia abſtulerit, nec Juſtitiam ab Epiſcopis obtineant, poſſe Regis tribunal adire.

De Tertio Capite ita ſcribit ad Regem: *Cariſſima & venerabilis Dominatio veſtra, immò divina Juſſio mihi præcepit, ut quæ ad ſalutem, & veſtri nominis ac miniſterii dignitatem pertinere ſcio, non taceam, humiliter poſtulans moneo, quatenus Sapientia veſtra recogitet, & quod exordinatum eſt, ordinet, ne diutius hæc inreverentia erga Dei Eccleſiam maneat, & quantocyus ſcandalum in Epiſcopos excitatum competenti ſatisfactione ſedetur. Et ideo hinc tam inculcanter ſcribo, quia propter Regem Regum tacere quæ ſaluti & utilitati veſtræ neceſſaria eſſe cognoſco, non audeo: ad cujus Judicium Vos & Ego in conſpectu totius humani generis, omniumque Angelorum atque Archangelorum veniemus; ubi reddemus rationes non ſolùm de propriarum perſonarum actionibus, locutionibus, atque cogitationibus: verùm & de Miniſteriorum ſuſceptorum officiis ..... Quanti, Domine Cariſſime, in unius Eccleſiæ, & unius Epiſcopi contra Eccleſiaſticas Regulas præjudicio putatis ſcandalizati ſunt, ſcandalizantur, & quicumque audierint, ſcandalizabuntur? .... Non enim levi auditu eorum corda percelluntur, qui audiunt: Quia non de crimine per legitimos accuſatores, ſicut præcipiunt Canones, apud Primatem Provinciæ accuſatus: non ad Synodum regulariter evocatus: non in Judicio præſens, non Judicium regulare refugiens, non in Judicio regulari contra eum aliis accuſatoribus & aliis teſtibus productis, nec vel teſtium teſtimonio facta inquiſitione, utrum ex auditu, an ex ſcientia fuerint teſtificati: non legaliter ac canonicè de perſonis accuſantium ac teſtificantium factâ requiſitione, non cauſis actuum ſcriptis incertis, non licentia reſpondendi & defendendi illi conceſſa; non de crimine vel exilii cauſa confeſſus, nec regulariter convictus, non partibus præſentibus, id quod à ſuis Judicibus judicatum fuit ſcriptis Sententia recitata, non Canonico & Epiſcopali Judicio, ab Ordine Epiſcopali dejectus Epiſcopus, ſuis rebus ſpoliatus, & cum Eccleſia ſua, cujus res & facultates, vel Officio defuncto, vel morte perfuncto Epiſcopo, per Oeconomum futuro Epiſcopo ſervari debent, contra omnes Leges & contra omnia Jura, divina ſcilicet & humana, ſecularium præjudicio proſcriptione eſt condemnatus: cum non tantum aut pravè ſentientes Epiſcopi, aut Majeſtatis rei, aut criminibus accuſati: verùm Arius & Eutyches Preſbyteri nonniſi Conciliorum judicio gradibus ſpoliati, & eorum Decreto ab Imperatoribus legantur proſcripti? Ego verò verbis non poſſum exprimere quantâ conſtringar in mente anguſtia, quoniam per ora multorum audio volitare, quia homines omnium gentium, etiam & Judæi Chriſtianæ Legis inimici, paſſim Legum ſuarum judicantur judicio: bubulcus quoque & ſubulcus, atque opilio habent legem & contra omnem conſuetudinem Chriſtianorum Principum Epiſcopus qualiſcumque cum ſua Eccleſia, Legem Eccleſiaſticam, laïcorum, ac quarumdam infamium perſonarum, non judicio, ſed concludio atque ludibrio, à vobis ignominiosè proſcriptus, habere non potuit. Unde legalis Sententia, quam ut Prædeceſſores illius, B. Gregorius in Commonitorio Joanni dato* decrevit eſſe canonicam, dicit: Neceſſe eſt ut quod contra Leges eſt actum, firmitatem non habeat.*

Cauſam Epiſcopi ſecularium Judicum cognitioni perpetram à Rege permiſſam oſtendit, omniaque præter Canones & Leges acta in grave Eccleſiæ ſcandalum.

* Lib. II. Epiſt. 54.

Et quia verbis B. Gelaſii, duo ſunt quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis poteſtas, in quibus tantò gravius eſt pondus Sacerdotum, quantùm etiam pro ipſis Regibus hominum in divino reddituri ſunt examine rationem, ſolerter providere debetis, ne extra miniſterium veſtrum, ſicut, Deo gratias, hactenus providiſtis, manum in Sacerdotalem Ordinem, & in his quæ eidem Ordini Spiritus Sancti dono commiſſa ſunt, contra præceptum Domini extendatis.

Hincmarus Regem graviter monet ne Eccleſiæ jura violare pergat.

Tum Regi revocat in memoriam Hiſtoriam *Oziæ* Regis, qui lepra percuſſus eſt, quòd in Sacerdotale Miniſterium contra fas manum præſumptionis extenderit: & à Sacerdotibus extra domum Domini expulſus eſt. *Sic & eorum judicio*, inquit, *quibus dicit Dominus: Non vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis, & per quos eodem Spiritu ſacri promulgati ſunt Canones, voluntariè atque ex deliberatione quicumque violans & convellens ſtatuta divina: quia, docente Petro,* Non eſt perſonarum acceptor Deus, *ab Eccleſiæ corpore ſeparatus, niſi per Pœnitentiam & Sacerdotalis indulgentiæ reconciliationem eidem Eccleſiæ fuerit reincorporatus, erit ab æterna Eccleſia ſeparatus.* Se tandem nullo privato affectu, ſed zelo

Ipſi divinam ultionem comminatur, cùmque excommunicationem merea(?)tur ſignificat.

zelo univerſalis Eccleſiæ, quæ domus Dei eſt, & ſacri Ordinis Sacerdotalis, qui unus in omnibus Epiſcopis eſt, & Regiæ ſalutis, hæc ſcribere conteſtatur.

* Poſt Acta Concilii Duziacenſis.

Hincmarus Laudunenſis Schedulam Epiſcopis, & per eos Regi offert.

Hincmarus quoque Laudunenſis, Avunculi conſiliô, apud aliarum Provinciarum Antiſtites, qui ad Placitum Piſtenſe cum Rege convenerant, querelam depoſuit, ſeu potius de rebus ſuis in conſilium eos adhibuit. Extat Schedula * ab ipſo porrecta Epiſcopis, quâ ipſis breviter exponit rem adversùm ſe geſtam: conſilium rogat quid hoc rerum ſtatu ſibi agendum exiſtiment; ſatisfactionem, ſi neceſſaria judicabitur, Regi promittit: occupata Eccleſiæ ſuæ bona ſibi reſtitui poſtulat; & ad id impetrandum à Rege, Fratrum adhibet interceſſionem: cùm in bonorum ſuorum poſſeſſionem redierit, ſe facti ſui rationem Judicibus Eccleſiaſticis in Synodo Provinciali redditurum pollicetur. Si autem res adeo juſtas obtinere non potuerit, Sedem Apoſtolicam appellat, eámque appellationem ſuam Regi ſignificari poſtulat. *Sim*, inquit, *canonicè reveſtitus, de quibus contra ſacros Canones, & decreta Pontificum Sanctæ Romanæ Sedis, contráque Leges, quibus unà cum ſacris Regulis ſancta moderatur Eccleſia, ſum ſpoliatus. In quibus mihi oſtenderit illum me irrationabiliter offendiſſe, voluntariè recognoſcam, & ei ſicut Domino & Seniori ac Regi meo facere debeo, humiliter ſatisfaciam. Et deinde, ſicut Regulæ jubent, meis legitime uſus, & uti præcipiunt Canones, in Provincia mea regulariter ad Synodum evocatus, de quibuſcumque ibidem fuero interpellatus, coram meis Judicibus reddam canonicè rationem, & Canonicum ſequar Judicium. Alioquin ſecundùm ſacros Canones, & decreta Sanctæ Sedis Romanæ Pontificum, B. Petri Apoſtoli memoria honoretur; & ut mihi nulla ab ullo violentia inferatur, propriâ voce atque libello Sedem Apoſtolicam appello. Et hanc profeſſionem atque appellationem meam Domno noſtro Regi Chriſtianiſſimo à Primate Provinciæ meæ, cui hanc porrigo, dari depoſco; vobis unà cum eo ipſius Domni noſtri Clementiam poſtulantibus, ut propter Dei amorem, atque Sanctæ Mariæ, & Sanctorum Apoſtolorum, omniúmque ſimul Sanctorum venerationem, mihi Leges Eccleſiaſticas ſervet, qui Regia pietate cunctis Legem ſervare, & miſericordiam exhibere monetur.*

Sedem Apoſtolicam appellat, niſi Rex jus ipſi dixerit.

* Libellum Satisfactionis offert Regi.

Ipſi ab Avunculo reconciliatur.

Sed & Chartulam, quæ *Satisfactio* inſcribitur, obtulit Regi, quâ ſuam imprudentiam excuſabat, rogabátque ut eum in gratiam reciperet. Extat poſt Concilium Duziacenſe. Obtinuit tandem à Rege *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis, ut Laudunenſi reſtituerentur omnia, quibus fuerat ſpoliatus, iiſque & inprimis *Pauliaco* Villa pacificè frueretur, donec legitimo Judicio lites omnes finitæ eſſent.

Hincmarus Laudunenſis de Rege imprudenter conqueritur apud Romanum Pontificem.

III. Diu gratiâ Regis, & pace tot laboribus ab Avunculo parta potitus non eſt imprudens Epiſcopus Laudunenſis. De ejus enim facinore conqueſtus apud Romanum Pontificem *Adrianum Secundum* eſt, Avunculo ſuo ac Metropolitano, cæteriſque Epiſcopis inconſultis. Acerbiſſimè tulit Chriſtianiſſimus Princeps ſe ab Epiſcopo ad Apoſtolicam Sedem traduci ut rerum Eccleſiaſticarum pervaſorem. Improbarunt etiam Antiſtites præcipitem *Hincmari* Laudunenſis impetum, qui intempeſtivo ad Papam confugio ſe Provincialis Synodi Judicio ſubducere volebat contra Canones; & Regem cum Pontifice committendo, vulnus refricabat, quod ſanari facilè potuiſſet. Id conſtat ex *Hincmaro Seniore*, in *Opuſculo LV. Capitum*, C. 7.

* Nova Regis in Laudunenſem Hincmarum offenſio.

IV. Aliud interim accidit, quo Regis in *Hincmarum* magis commotus eſt animus. In gratiam *Nortmanni* Comitis ſibi amiciſſimi, rogantibus *Rodulpho* & *Conrado* viris Aulicis, *Pauliacum* Villam, & res alias olim Eccleſiæ ſuæ à Rege reſtitutas, eidem Regi libens voléntque tradidit, ut eas eidem Comiti in Beneficium daret. Deinde mutatâ voluntate, ea repetere cœpit, ac per vim extorquere conatus eſt, quibus ſponte ceſſerat. *Nortmannum* tradere abnuentem, quæ jure ſe poſſidere arbitrabatur, apud Pontificem accuſavit, tanquam rerum Eccleſiaſticarum pervaſorem. Mandatum impetravit ab *Hadriano II.* quo *Hincmaro* Remenſi jubebat, ut *Nortmannum* excommunicaret, *Niſi præſentialiter ſe omnibus Laudunenſis Eccleſiæ rebus exueret.* Cujus mandati executione abſtinuit *Senior Hincmarus*, quòd *Nortmannum* res Eccleſiæ non invaſiſſe certò ſciret. Laudunenſis Epiſcopus moras prudentis hac in cauſa Avunculi impatienter ferens, cum armatorum hominum manu, & permixta vulgi multitudine, venit in Villam, irruit in domum in qua *Nortmanni* conjux de partu jacebat, & direpta omnis generis ſupellectile, nobilem mulierem, languentem immaniter ejecit. Poſtea *Nortmannum* ipſum eadem vi aggreſſus, à poſſeſſione expulit, omniáque ejus bona corraſit. Iſta conſtant ex Synodo Duziacenſi, P. III. Cap. XV. & ex Epiſtola Synodica, ex *Hadriano* II. Epiſtola XI. & ex Epiſtola XXXV. *Hincmari*. Haud mitiùs ſe geſſit cum *Amalberto* Hincmarus Laudunenſis. Cui cùm ereptum Beneficium Rex juſſiſſet reſtitui, ipſum armata manu ex illo ejecit animi præcipitis Antiſtes. Quin & eumdem *Amalbertum* excommunicavit, quamvis in Laudunenſi Diœceſi non eſſet, ſed ex Remenſi: Nec Archiepiſcopo Remenſi avunculo ſuo obſecutus eſt, jubenti ut Sententiam contra Canones latam immutaret. Id refert *Hincmarus Senior* in Opuſculo Capitum LV. Cap. II. Hinc nova *Caroli* Regis, & *Hincmari* Remenſis in Laudunenſem offenſio.

Hincmari Laudunenſis in Clericos Eccleſiæ propriæ ſævitia.

V. Qui in alienas oves ſæviebat, ſua in proprias poteſtate violenter ac tyrannicè abutebatur. Ferocis indolis non ſemel ſpecimen præbuerat, quam totam expromſit cùm privatam ultus injuriam, omnes Laudunenſis Diœceſis Clericos, nec accuſatos, neque confeſſos, neque convictos, excommunicavit, ſeu omni Officio Eccleſiaſtico ipſis interdixit. Dies quinque duravit ferale juſtitium, quibus & infantibus multis Baptiſmus, & morientibus Viaticum, & Chriſtiana ſepultura defunctis defuit. Tum Clerici Metropolitanum appellarunt *Hincmarum* Archiepiſcopum Remenſem. Quos ille Communioni ac ſacris Miniſteriis reſtituit, irritam excommunicationem, & fulmen brutum judicans. Mox grandi Canonum & veterum Patrum Collectione, quæ temporum injuriâ periit, factum ſuum probavit, & latæ excommunicationis probavit iniquitatem. Id conſtat ex *Hincmaro Remenſi* in Opuſculo Capitum LV. Cap. 28. 30. 32. 33. Iſti Collectioni aliam oppoſuit *Hincmarus Laudunenſis*, Libellum ex veterum Pontificum, qui Nicænam Synodum præceſſere Pſeudepigraphis Epiſtolis ac Decretis colligens, in quibus, ut ait *Hincmarus Remenſis* Epiſtola 35. ſententias inter ſe diſſonas, & contra Evangelicam & Apoſtolicam, atque Canonicam, & Apoſtolicæ Sedis auctoritatem immiſcuit, & eidem Libello ſine Metropolitani & Coëpiſcoporum Remenſis Provinciæ conſcientiâ & conſenſu, ſubſcripſit, & à Clericis Eccleſiæ ſuæ & Parochianis Preſbyteris ſubſcribi fecit, à Metropolitani obedientia ſe ſubducere volens, effutienſque Remenſem Archiepiſcopum non potuiſſe abſolvere quos ipſe excommunicaverat, ſed reſervare debuiſſe cauſæ Judicium Synodo, aut Sedi Apoſtolicæ. Quod luculenter explodit Remenſis Archipræſul.

Hincmarus Remenſis Clericos iniquè excommunicatos abſolvit.

Contendit perperam Laudunenſis id ipſum præſtare non potuiſſe.

Quaſi

Quaſi, inquit, *non poſſem impietatis tuæ colligationes canonicâ Auctoritate, ſine tuo conſenſu, ac ſine Synodali Conventu, in Parochia tua diſſolvere, cùm de certis ac manifeſtis cauſis, quæ in nullo nobis ſunt dubia vel obſcura, & de quibus finitivas ſententias, quæ nullâ poſſunt ratione convelli, à Sanctis Patribus promulgatas habemus, Synodale Conſultum, vel Coëpiſcoporum noſtræ Provinciæ conſilium, vel conſenſum non debeam expectare, & à Regulis præſtitutis, ut Sanctus Leo dicit, nullâ aut negligentiâ aut præſumptione diſcedere, nec etiam Sedem Apoſtolicam inde inquietare, ſicut ipſius Sanctæ Sedis beati Pontifices, Innocentius, Zoſimus, Cœleſtinus, Leo, Hilarus, Gelaſius, Gregorius in Decretis ſuis oſtendunt.*

Synodus Vermerienſis, illarum prima quâ in cauſa Hincmari Laudunenſis ſunt habitæ.

VI. Ad Synodos tandem perducta eſt *Hincmari Laudunenſis* cauſa. Primùm ad Vermerienſem, anno octingenteſimo ſexageſimo-nono, de qua Annales Bertiniani, ad eumdem annum, hæc habent: *Et quoniam iſdem Epiſcopus, etiam per alios Epiſcopos evocatus, ut ad illum veniret, juſſionem illius detrectavit, Scaram* * *ex quamplurimis Comitibus Regni ſui confectam Laudunum miſit, ut ipſum Epiſcopum ad eum violenter perducerent. Iſdem autem Epiſcopus cum Clericis ſuis juxta Altare reſedit; & quibuſdam Epiſcopis ſatagentibus, actum eſt ut ipſi, qui miſſi fuerant, de Eccleſia eum non extraherent; ſed ſine illo ad Carolum redierunt, omneſque homines ipſius Epiſcopii liberos ſibi Sacramenta fieri fecit. Carolus autem valde commotus, Synodum Epiſcoporum omnium Regni ſui, VIII. Kalendas Maii ſecundæ Indictionis apud Vermeriam* * *condidit, quo eumdem Hincmarum Epiſcopum vocari præcepit.* Ante hanc Synodum, audax & protervus Laudunenſium Antiſtes Regem, plurimóſque aliarum Diœceſium homines excommunicaverat, quibus illum ægrè reconciliavit Avunculus Archiepiſcopus Remenſis, ne recentes injurias Synodali Judicio perſequerentur. Id ipſe teſtatur Epiſtola 35.

* Una Eſcadre.

* Verberie.

Hincmarus Laudunenſis interjecta ad Sedem Apoſtolicam appellatione, Synodi judicium declinat.

Stitit ſe Synodo *Laudunenſis Hincmarus*, in quâ quid ipſi fuerit objectum, qui fuerint ejus accuſatores, quæ ejus reſponſiones, nulli produnt Commentarii. Unum certum eſt, ipſum, cùm difficilem ſibi exitum fore ſentiret, ad Sedem Apoſtolicam appellaſſe. Licentiam tamen eundi Romam, quò etiam ab *Hadriano II.* Pontifice Maximo vocabatur, obtinere tunc à Rege & Epiſcopis non potuit. Quâ de re conqueſtus eſt in Pitaciolo quod citat *Hincmarus Remenſis* Epiſtola XXXV. *Jam etiam*, inquit, *per integrum efflagitavi annum, & præcipuè in Synodo apud Vermeriam Palatium olim ab orno habita, obſecrando declamavi: nunc quoque & obſecro, & item declaro, ut & hactenus egi, quò veſtra Archiepiſcopali Auctoritate apud Domni glorioſiſſimi Regis Caroli clementiam obtineatis, quatenus Domni & univerſalis Papæ Hadriani Præceptis ac Inſtitutionibus Eccleſiaſticis, mihi, ut omnibus expedit,* *velut ei qui de omni Eccleſia fas habet judicandi, liceat obedire: videlicet ut limina SS. Apoſtolorum Petri & Pauli merear, ut devovi, & ab eodem inſuper vocatus ſum, penetrare.* Cui reſpondet Remenſis Archipræſul: *Quod dicis te in Synodo apud Vermeriam, indéque apud Attiniacum, licentiam eundi Romam petiiſſe, & impetrare non potuiſſe; omnes Epiſcopi qui in eiſdem Synodis fuerunt, liquidò ſciunt, quoniam cùm de tuis inſolentiis increpabaris, timens Regulare Judicium, vel Regis caſtigationem, licentiam eundi Romam petebas. Cum vero videbas quia & Rex & Epiſcopi tibi erant placabiles, de ipſa licentia nihil dicebas.*

A Rege aliquamdiu detinetur.

VII. Paulò poſt Synodum Vermerienſem, aliquamdiu detentus eſt à Rege *Hincmarus Laudunenſis*, velut in carcere, apud Silvacum, qui locus eſt Laudunenſis Diœceſeos. Detentionis auctorem ſuæ dixit, ſcripſitque avunculum *Hincmarum Remenſem*. At ille ſine ſuâ voluntate & conſenſu id factum conteſtatus eſt, *Epiſtola 35. Ipſúmque ab hac purgavit calumnia Rex ipſe in Concilio Duziacenſi, p. IV. cap. VI.

Synodus apud Attiniacum celebrata, in qua eadem de cauſa actum eſt.

VIII. Anno octingenteſimo ſeptuageſimo, Synodus apud Attiniacum * Palatium celebrata eſt, ad quam Epiſcopi ex decem Provinciis convenere. Ibi *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis Librum *LV. Capitum* tradidit turbulento nepoti, quo ejus Collectionem ad ſe miſſam per *Wenilonem* Archiepiſcopum Rothomagenſem, ſibique datam in Gundulfi Villa, prolixè refellebat ac luculenter. Ille verò ex adverſo prolixiſſimum Scriptum contra veritatem & Auctoritatem ac rationem contextum monſtruosámque Collectionem ſuam à ſe & à ſuis ſubſcriptam protulit. In ea Synodo Rex de rebellione, Remenſis Archiepiſcopus de contumacia, *Normannus* Comes de vi manifeſta, Clerici Laudunenſes de injuſtâ excommunicatione, adversùs *Laudunenſem Hincmarum* conqueſti ſunt. Nova fidelitatis Profeſſione Regi & Metropolitano ſuo factâ, ortam adversùs ſe tempeſtatem nonnihil ſedavit. His verbis ſcripta erat Profeſſio: *Ego Hincmarus Eccleſiæ Laudunenſis Epiſcopus amodo & deinceps Domno Seniori meo Carolo Regi fidelis & obediens ero ſecundum Miniſterium meum, ſicut homo ſuo Seniori, & Epiſcopus quilibet ſuo Regi eſſe debet: ac Privilegio Hincmari Metropolitani Provinciæ Remorum Eccleſiæ, ſecundùm ſacros Canones & Decreta Sedis Apoſtolicæ promulgata pro ſcire & poſſe me obedire velle profiteor.* Iſta conſtant ex Actis Synodi Duziacenſis, ex Annalibus Bertinianis ad annum 870. ex Aimoini Continuatore, & Flodoardo Lib. III. Cap. XXI.

* Attigny

Normanni Comitis, Laudunenſiúmque Clericorum, & aliorum examinandis querimoniis electi Judices, *Actardus*, *Ragenelmus*, & *Joannes* Epiſcopi. Comiti & nonnullis aliis adjudicatæ poſſeſſiones ſeu beneficia: cæterorum cauſæ comperendinatæ. Laudunenſis Epiſcopus, ante Diffinitionem contra ſacros Canones, & ſine ulla neceſſitate vel ratione fuga lapſus, Regularem Diffinitionem expectare contempſit. Tum Pitaciolum miſit, quò Romam eundi licentiam poſtulabat. Deinde neſcio quibus machinationibus ſæculares Judices à Rege impetravit, qui non ſolùm cauſas nedum cognitas ac diſcuſſas judicarent, ſed etiam negotia coram ejus Majeſtate per electos Judices finita retractarent. Hi fuere *Hilmigarius* Mercati Palatii Teloneârius, *Flotarius*, ac *Urſio* Villarum Regiarum Majores, à quibus quædam ex diffinitis refricata & immutata, quædam ex diffiniendis judicata ſunt. Hoc facinore graviter contra Canones peccavit Laudunenſis Antiſtes, qui ab Eccleſiaſticis Judicibus ad Eccleſiaſticos majoris Auctoritatis Judices, & non à majoribus ad minores, nec ab Eccleſiaſticis ad ſæculares, neque à conſenſu partium electis provocari permittunt, ut obſervat *Hincmarus Remenſis* hanc hiſtoriam commemorans Epiſtola 35. Hoc miſerandâ excuſatione diluere conatur facinus *Hincmarus* Laudunenſis in Epiſtola ad Avunculum, quæ incipit: *De his, &c.* Fugam ſuam comparare audet cum fuga *S. Pauli* Damaſco ſe proripientis, & *S. Athanaſii* furorem Arianorum vitantis: Judices ex Ordine Epiſcoporum electos ad dictam diem non adfuiſſe queritur: Nihil ſe præſidii in Metropolitano & avunculo inveniſſe: Non jure & ratione ſecum agi, ſed vi & poteſtate: Appellationis ſuæ ad Sedem Apoſtolicam nullam habitam fuiſſe rationem: Avunculum ſuum Romani Pontificis Juribus derogare, ut Metropolitanorum dignitatem extollat. Poſtremam iſtam calumniam refellit *Hincmarus Remenſis* apud *Flodoardum* Lib. III. Cap. XXII.

Fugit è Synodo, & illuſoriam appellationem iterat Hincmarus Laudunenſis.

Ab electis Judicibus Eccleſiaſticis provocat ad ſeculares.

Mendaciis & calumniis ſe excuſat.

Calumnias illius refellit Hincmarus Remenſis.

Cap. XXII. *Poſt alia multa*, inquit, *ſuper dolorem vulnerum meorum addens, dicis, ſicut in Scriptis tuis perverſis invenio, quia Apoſtolicæ Sedis poteſtati derogo. Unde nemo ſanum ſapiens tibi unquam credidit aut credet. Quoniam & ipſa Scripta, quæ ad Apoſtolicam Sedem ſæpiſſimè miſi, & ea quæ tibi reſultanti ſæpe tranſmiſi, te revincent, & in iſto ſæculo & in futuro Judicio. Non enim de me verum eſſe valebis uſquam probare, quod dicis: ab his, inquiens, a quibus pro Apoſtolicæ Sedis Privilegiis, quæ Chriſti ſunt, uſque ad mortem fas erat decertari, prædicatur & docetur, in his quæ eadem Sedes ſtatuit velut reſpuendum probari. Sed tu probaris ejus Privilegio reſultare, qui ſecundùm Sacroſanctorum Conciliorum Canones ab ipſa Prima Sede atque ab omni Eccleſia Catholica comprobatos, ut revera Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ conſecratos, & juxta Decreta ipſius Sanctæ Sedis ex eiſdem ſacris Canonibus promulgata, Metropolitano Privilegio ſemel & ſecundò ac tertio commonitus, obedire detrectaſti, &c.*

Hadriano II. Pontif. Max. Hincmarus Laudunenſis obrepſit, ipſumque commovit in Regem, & in Hincmarum Metropolitanum.

IX. Abrupta Synodo Attiniacenſi, *Hincmarus Laudunenſis*, qui appellationem ſuam ad Sedem Apoſtolicam plenis buccis perſonabat, faventem habuit *Hadrianum II.* Pontificem Maximum, qui graves & acerbas pro ipſo literas ſcripſit *Carolo Calvo* Regi Chriſtianiſſimo, & *Hincmaro* Remenſi Metropolitano, quibus ipſos increpabat quòd appellantem Epiſcopum Romam ire prohiberent. Id conſtat ex Epiſtola *Caroli* Regis ad *Hadrianum II.* poſt Synodum Duziacenſem data, & ex Epiſt. poſteriore Epiſcoporum ejuſdem Concilii ad eumdem Pontificem, quas MSS. laudat P. *Cellotius* S. J. *in Vita Hincmari Laudunenſis*, §. XIII. & XIV. *Hadriano* reſpondit *Hincmarus* Epiſtola XLI. malevolum aliquem ejus Sanctitati obrepſiſſe, & verbis aut literis mendacia ſuggeſſiſſe. In poteſtate autem ſua non eſſe ut eum Romam mittat abſque mandatis Regis: immò nec ſibi fas eſſe è Regno ejus exire abſque ejus licentia. *Et ſicut*, inquit, *illa de quibus mihi pro eo ſcripſiſtis, mendaciter dicta ſunt, etiam aliquis vobis ſuggeſſit quòd eum ire Romam prohibuerim, vel diſſuaſerim, mendacium vobis nihilominus dixit, ſicut & plures in iſtis regionibus ſciunt, & ſcriptis ad eum ſæpe directis poſſum oſtendere. De eo quod puſillitati meæ veſtra reſcripſit Sublimitas, ut eumdem Hincmarum, & alios tres Epiſcopos omnium Epiſcoporum Regni Domni Caroli vicem ferentes ad Synodum Romam mitterem, veſtra ſciat Auctoritas, quia nec prædictum Hincmarum, nec etiam quemlibet Epiſcoporum Diœceſeos Remorum, minimè autem aliarum Provinciarum Epiſcopos, niſi Domnus Rex illis præceperit, Romam vel in aliquam partem, mea Commendatione mittendi habeo poteſtatem, nec ipſe ego ultra fines ſui Regni abſque illius ſcientia progredi valeo, ſicut Miſſis veſtræ Sanctitatis coram Odone venerabili Epiſcopo, & Anſegiſo Religioſo Preſbytero & Abbate, quibus noſtra cauſa ſunt cognita dixi. Epiſtolam quoque, ſicut mihi ſcripſiſtis, Domno noſtro Regi Carolo a vobis directam, & à me dudum pro Hincmaro, quæ ut coram eo relegeretur, &, quod in ea petebatis, impleret, me inſtare juſſiſtis, Frater Hincmarus mihi non dedit, nec etiam miſit, ſed ſicut audivi, a Remigio & Harduino Arciepiſcopis aliarum Provinciarum eam Regi dari obtinuit.*

Hincmarus Remenſis timet ne Rex acerbioribus Papæ literis offendatur.

X. Literis ab *Hadriano* Papa ad ſuam Majeſtatem ſcriptis utpote aſperioribus vehementer offenſus eſt *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus: & metuendum erat ne *Hincmarum Laudunenſem*, qui ipſum cum Sede Apoſtolica committebat, gravi pœna mulctaret, niſi *Hincmarus* Archiepiſcopus Odoni Bellovacenſi tum apud Regem degenti ſcripſiſſet *De Preſbytero, qui Epiſtolam Papæ Romà detulerat, ut Regem admoneret, modificans ejus animum, ne contra Dominum aliquid faceret in Eccleſia Dei, vel Epiſcopali Ordine: Non pro Hincmaro nepote ſuo ſe tantùm id dicere aſſerens, quantum pro ipſo Seniore ſuo Rege, ne ipſe taliter peccaret, unde æternaliter periret.* Ita refert *Flodoardus*, lib. III. cap. XXIII.

Literæ ab Hincmaro Remenſi ad Hadrianum II. ſcriptæ nomine Regis, ſtylo elatiori.

XI. Ad Literas Pontificis reſcripſit Carolus Rex Chriſtianiſſimus ſtylo acerbiori, Literas compoſuit *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus, Regis mandato. Extant inter ejus Epiſtolas Num XLIII. Iis ſignificat, ſibi tandem perſuaſum eſſe priores Literas, quas aliorum inſtinctu ſcriptas crediderat, ac per obreptionem ab ipſo Pontifice ſubſcriptas, verè ipſius eſſe idque ex poſterioribus ſe doceri: Utraſque minùs honeſtas eſſe queritur, & Regiæ Majeſtati injurioſas. Se non poſſe ſuſcipere alacri mente omnia quæ à Sede Appſtolica diriguntur, ut hortabatur *Hadrianus*, ſi contumelioſæ Literæ ad ſuam Majeſtatem ſcriberentur, in quibus perjurii, tyrannidis, ac perfidiæ, diſtractionis rerum Eccleſiaſticarum, murmurationis adversùs Sedem Apoſtolicam, crimina ſibi impinguntur. Se Mandatis Pontificis obedire non poſſe, quibus jubebat ut *Hincmarum Laudunenſem* Romam mitteret: quia & Canonibus, & Juribus Regiis ſunt adverſa. Epiſcopum pro ſuis exceſſibus legitimè damnatum, & publicæ quietis perturbatorem, Romam dirigi non oportere, ut libertas ipſi detur majores turbines excitandi. Poſſe quidem renovari Judicium in Provincia, Sedis Apoſtolicæ auctoritate; &, ſi probetur innoxius, demum ipſi permitti ut Sedem Apoſtolicam adeat. Reges Francorum non eſſe Epiſcoporum Vicedominos, nec ita cum ipſis agi oportere. Non ita ſcripſiſſe *Gregorium Magnum* & alios Pontifices ad Reges Chriſtianiſſimos, nec ita cum ipſis egiſſe. Monet ut judicet Privilegio *S. Petri*, juxta æquitatis ejus Judicium, ſi morem ſibi geri velit. Venerationem ſuam erga Sedem Apoſtolicam teſtatur, ac obedientiam pollicetur in his quæ ad Pontificis Miniſterium pertinent. Rogat ut nec Literas inhoneſtas, nec incongrua Mandata ulteriùs ad ſuam Majeſtatem dirigat, ne cogatur ejus Epiſtolas, & Nuntios minùs honorificè excipere. Hæc Epiſtola ſcripta eſt dumtaxat poſt Synodum Duziacenſem, cùm jam depoſitus eſſet *Hincmarus*, ut ex ejus tenore patet. *Sed valde mirati ſumus*, inquit, *ubi hoc Dictator Epiſtolæ nobis per Actardum Epiſcopum delatæ ſcriptum invenerit, Eſſe Apoſtolica Auctoritate præcipiendum, ut Rex corrector iniquorum & diſtrictor reorum, ac ſecundùm Leges Eccleſiaſticas atque mundanas ultor criminum, reum legaliter ac regulariter pro exceſſibus ſuis damnatum, ſuâ fretum potentiâ Romam dirigat: maximè autem illum qui & ante depoſitionem contra cuſtodiam publicam & contra quietem moliri in tribus Synodis extitit deprehenſus, ſicut in Geſtis Epiſcopalibus Paternitati veſtræ directis continetur, & poſt depoſitionem ſuam, & per ſe, &, per quoſcumque potuit, à ſua pervicacia non quievit. Sed non miramur ſi in poſterioribus Literis ex nomine veſtro nobis directis eſt inſulcitum, ut legaliter ac regulariter damnatus, qui nullis Legibus decernitur a quoquam gradu ſeu rebus ac facultatibus redonandus, antequam, ſi contra cuſtodiam & quietem publicam moliri non fuerit deprehenſus, renovatò Apoſtolica Sedis Auctoritate Judicio in Provincia, quâ fuerat judicatus, fortè inveniatur innoxius, Regiâ noſtrâ potentiâ ad veſtram veniat fretus, cum, ſe auctore, damnato debeatur Zelus rectitudinis, non clementia reſolutionis. Quæ ſi non de eodem foramine, de eodem tamen conamine manarunt, de quo & anteriores fluxerunt, in quibus continetur: Ut res omnes Hincmaro commiſſæ Eccleſiæ, donec ad propria reverteretur, nobis committeretis, ut indemnes conſiſterent,*

Hæc Epiſtola ſcripta tantum poſt Synodum Duziacenſem.

rent, & aliquod diſpendium non incurrerent. Unde, ſicut vobis reſcripſimus, & nunc iterum vobis ſcribere non piguit, ſed exigente cauſa neceſſarium eſt, quia Reges Francorum ex Regio genere nati, non Epiſcoporum Vicedomini, ſed terræ Domini hactenus fuimus computati: Et ut Leo, ac Romana Synodus ſcripſit, Reges & Imperatores, quos terris divina potentia præcepit præeſſe, Jus diſtinguendorum negotiorum Epiſcopis Sanctis juxta Divalia Conſtituta permiſerunt, non autem Epiſcoporum villici extiterunt. Et S. Auguſtinus dicit: Per jura Regum poſſidentur poſſeſſiones: non autem per Epiſcopale Imperium Reges villici fiunt, actoréſque Epiſcoporum. Et Dominus quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo reddi præcepit, qui etiam cenſum Regi reddidit. Et Apoſtolus voluit ſerviri Regibus, voluit honorari, & non conculcari Reges. Regem, inquit, honorificate, &c. Et ſi revolveritis Regeſta Deceſſorum veſtrorum, talia Mandata, ſicut habentur in Literis ex nomine veſtro nobis directis per Actardum Epiſcopum, Deceſſores noſtros à Deceſſoribus veſtris accepiſſe nullatenus invenietis.

Regum ſui & [illegible] jura.

Et infrà. *Nos autem Auctoritatem veſtram judicaturam potius credimus, ut ea ſequamur, quæ Deceſſores veſtri ſecundum Sripturarum tramitem, prædicationémque Majorum ſcripſerunt, quàm illa quæ Scriptor ſæpe dictæ Epiſtolæ ex nomine veſtro nobis directæ confinxit..... Satis ergo mirari non poſſumus unde ſcriptor Epiſtolæ nobis ex nomine veſtro delatæ hanc Legem apud ſe auro ſculptam produxit, quam Dominus digito ſuo non ſcripſit, nec ſcribendam cuiquam inſpiravit, neque ordinatam per Angelos in manu Mediatoris illius dedit, quam non Paganus indixit, non Chriſtianus induxit, non Eccleſiaſticus Vir decrevit; quæ de ſub iſto cœlo, ſicut non atramento manu juſtitiæ, ita nec Spiritu Dei vivi ſcripta perſonuit: quæ me Regem à Deo conſtitutum, & gladio ex utraque parte acuto, ultore ſcilicet nocentium, & defenſore innocentium, inſignitum, ad vindictam malefactorum, ut exponit Apoſtolus, laudem verò bonorum, rei atque damnati fautorem eſſe præcipit: jubens ut Hincmarum ſacrarum Legum prævaricatorem, Sancti Sacerdotii vituperatorem, Regiæ Dignitatis contra Regulam Apoſtolicam dehortatorem, Regni perturbatorem, perjurum, & ſeditionum auctorem, Eccleſiæ ſibi commiſſæ afflictorem, facultatum Eccleſiaſticarum ſacrilegum fraudatorem ac extirpatorem, Epiſcoporum, ac totius populi noſtrarum partium ſcandalizatorem, alienarum rerum pervaſorem, & veniendo contra profeſſiones, & ſubſcriptiones ſuas à ſe ipſo damnatum, potentiâ Regiâ fretum Romam venire faciamus.*

Et infrà, ubi ex Imperatorum Legibus, & Pontificum Decretis multa protulit de Epiſcopis depoſitis, & poſt exauctorationem ſuam aliquid contra pacem publicam molientibus; ubi Leges publicas & Imperatorum Edicta ſervanda ipſis Pontificum verbis probavit, & maximè *Gelaſii* in Epiſtola X. ad *Anaſtaſium* Imperatorem data, ſcribentis: *Si quantum ad ordinem publicæ pertinet diſciplinæ cognoſcentes Imperium tibi ſupernâ diſpoſitione collatum, Legibus tuis ipſi quoque parent Religionis Antiſtites.... quo, rogo te affectu eis convenit obedire, qui pro erogandis venerabilibus ſunt attributi Myſteriis?* His (inquam) recenſitis, ſubjungit: *Quod & nos juxta hortamentum Beati Gelaſii incunctanter atque libenter exequi cupimus, in his quæ ad ſuum Miniſterium pertinent, cunctis generaliter Sacerdotibus rectè divina tractantibus, & potiſſimè Sedis illius Præſuli, quem cunctis Sacerdotibus Divinitas ſumma voluit præeminere, & ſubſequens Eccleſiæ jugiter pietas celebravit: ſicut noſtri Deceſſores ac progenitores Imperatores & Reges egerunt, ut & Apoſtolicæ Sedis Pontifex, & reliqui Domini Sacerdotes, nobis quæ à Deo ſunt conſtituta exhibeant....... Quia ſecundum Pontificale Miniſterium veſtrum Regio Miniſterio noſtro monita veſtræ Paternitatis obedienter ac libenter cupimus obaudire, patimini nos ea ſervare, quæ Prædeceſſores veſtri ac noſtri de hujuſmodi unde agitur conſtituerunt, & roborantes ſervando quæ geſta ſunt, rata doceamus eſſe debere quæ gerimus. Nam quomodo Leges Principum rite vocabuntur æternæ, ſi tranſeuntibus Principibus unà cum eis Conſtitutio Legis tranſibit?*

Romanum Pontificem cunctis Sacerdotibus Deus præeminere voluit.

Subdit Rex Chriſtianiſſimus: *Et cùm ita ſacræ Leges, tam Eccleſiaſticæ, quam mundanæ, de damnato Epiſcopali & Synodali Concilio decernant, non eſt noſtri Regii Miniſterii, reum & ſacrorum Canonum Judicio condemnatum, atque Apoſtolicæ Sedis Definitione, ſicut in Geſtis Synodi invenire poteſtis, anathematizatum, noſtrâ potentiâ fretum quoquam dirigere, cum apertiſſimè ſacri Canones definiant, & Leges Juſtiniani, ac cæterorum Imperatorum Catholicorum Edicta, qualiter, & pro quibus, & à quibus, Epiſcopus debeat judicari, & poſt Judicium, quid & qualiter, & per quos ſit inde Apoſtolicæ Sedi agendum, quæ non abnuimus, ſed incunctanter ac competenter annuimus.... Quocirca quia Dominus dicit per Prophetam*, Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & Legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt, *nolite permittere nobis ſcribi ex veſtra Auctoritatis nomine, quæ in Legibus ſacris Dei ſapientiâ conditis, & in Sanctis Regulis ejuſdem Spiritu promulgatis non continentur, dicente item Propheta, id eſt, Sacerdoti præcipiente*, Audiens nuntiabis eis ex me. *Ex me, inquit, & non ex te.*

Malach. 2. Ezech. 3.

Addit, irritum eſſe, quicquid Pontificis nomine ſcribitur à Canonum Conſtitutione diverſum, *Manere Petri Privilegium, ubi ex illius æquitate fertur Judicium* (quemadmodum ait S. Leo) *Non manere ergo Petri Privilegium, ubi ex illius æquitate non fertur Judicium. Ergo*, inquit, *jubete & judicate Privilegio magni Petri, juxta æquitatis ejus judicium, quæ jubenda & judicanda ſunt*, Ne (*ut dicit ejus Coapoſtolus*) * vituperetur Miniſterium veſtrum. *Quia & nos ſecundùm Regium Miniſterium noſtrum, quantùm ex nobis eſt, cupimus ſervare quod ſcriptum eſt*, Filii obedite parentibus veſtris in Domino.

S. Petri Privilegium. 1. Cor. 6.

De eo autem quod in Literis ex nomine veſtro nobis directis habetur, Ut veniente Hincmaro Romam, veniat accuſator idoneus qui nullâ poſſit Auctoritate legitima reſpui, *reſcribimus, quia licèt hæc commendatio nullâ ſit ratione atque Auctoritate ſuffulta, ſi fortè apud Vos exlex ſolus Hincmarus nova lege, priſcis tam publicis quàm Eccleſiaſticis contraria, immò ordine novóque more habetur, ut nonniſi à vobis & Romæ valeat judicari pro his exceſſibus, de quibus habentur certa ſacrorum Canonum ac Legum Decreta, quæ ut Leo dicit, nullâ poſſunt ratione convelli, cùm etiam de cauſa fidei, ut dicit Gelaſius, cuicumque Pontifici liceat, ſecundùm regulam erroris ante damnati, quemlibet à Catholica Communione diſcernere. Et ego ita exors ab omnibus accuſationibus, non ſolùm ab his, quibus legaliter & regulariter accuſandi adversùs ſeipſum denegatur licentia: verùm & ab his quibus in propriis cauſis accuſatio non negatur, ſicut Leges & Regulæ jubent, in Provincia in qua ſunt orta negotia terminari non valeant, & ſecundùm Antiochenos Canones, Provincialium Synodorum non debeant experiri examen, ſi vobis viam cum conſenſu dilectiſſimi nepotis noſtri Imperatoris veſtri obtinueritis, cooperante Domino, pace in Regno noſtro contra Paganos, virtute, vel quacumque diſpoſitione Dei obtenta, Romam venire congruo tempore non differemus. Et quia illum regulariter aut legaliter in Synodo Epiſcoporum*

rum plurimarum Provinciarum de certis cauſis accuſavimus, idoneum nos accuſatorem illius oſtendemus, & tantos teſtes idoneos diverſi ordinis ac dignitatis nobiſcum ducemus, cum quibus eum legaliter ac regulariter nos accuſaſſe, & comprobaſſe, ſufficientiſſimè comprobabimus.

Denique rogat Summum Pontificem ne ſe erga Sedem Apoſtolicam alioqui maxima veneratione propenſum Literis inhoneſtis & acerbis in contrarium impellat. *Deprecantes vos*, inquit, *in omnipotentis Dei honore, & SS. Apoſtolorum veneratione, ut tales inhonorationis noſtræ Epiſtolas, taliàque Mandata, ſicut hactenus ex nomine veſtro ſuſcepimus, nobis & Regni noſtri Epiſcopis ac Primoribus de cætero non mandetis, & non compellatis nos Mandata veſtra & Epiſtolas inhonorandas contemnere, & Miſſos veſtros dehonorare, qui vobis in his quæ ad veſtrum Miniſterium pertinent*, ſi tamen Miniſterium veſtrum, cupimus obtemperare. Quæ pro veſtri honore Privilegii vobis dicimus, quia vobis ſicut revera Vicario B. Petri Apoſtolorum Principis, in omnibus debitè ac competenter obedire deſideramus, & ne aliter eveniat, cavere per omnia cupimus, ac veſtram Sanctitatem idipſum cavere, humili prece depoſcimus, ne nos & noſtros ſatis invitos ad id cogatis convertere, quod in Quinta univerſali Synodo, à Sede Apoſtolica, ut in Apoſtolicis Literis, præcipuè autem in Synodica B. Gregorii ad quatuor Patriarchas, & in aliis ejus Epiſtolis una cum quatuor præcedentibus legimus collaudatum atque ſuſceptum, invenitur nobis tenendum. Quod adhuc noſtris Literis ad exemplum inſerere noluimus, donec ſciamus ſi duritiam Mandatorum veſtrorum erga nos aliter ad benignitatem inflectere poterimus: Quia quod ex Apoſtolicæ Sedis nomine, ſecundùm Sanctarum Scripturarum tramitem prædicationémque majorum, & Orthodoxorum Decreta ſcribitur, ſequendum & tenendum non ignoramus, & quod ſecus à quoquam fuerit compilatum ſive confictum, non ſolùm reſpuendum, ſed & redarguendum eſſe cognoſcimus.*

Sedis Apoſtolicæ Mandata Scripturis ſacris, prædicationi majorum, & ſacris Canonibus ſeu Decretis conſona, in omnibus ſequenda & tenenda, Rex Carolus Calvus profitetur.

Eò prorupit Gallorum impetus, ut immodeſtam comminationem literis ſuis inſeruerint. Non negabant tamen *Carolus Calvus* & *Hincmarus* Remenſis, aliique Antiſtites Gallicani, jus appellationis ad Sedem Apoſtolicam, ſed negabat duntaxat primam cauſæ cognitionem illuc trahi poſſe, quæ nempe ad Synodum Provincialem aut Nationalem jure pertineret. Negabant etiam ſe teneri Epiſcopum dejectum, licèt appellantem, Romam mittere, ſi Majeſtatis reus eſſet, ac ob injurias Regi illatas depoſitus, ac publicam pacem non ceſſaret perturbare. Negabant tertiò ab electis Judicibus appellari poſſe. Si appellationi locus eſſet, contendebant Romanum Pontificem delegare debere Judices in partibus, qui cauſam retractarent. Sed de his poſtea.

Synodus apud Duziacum * contra Hincmarum Laudunenſem celebrata.

* Deuzy, villa Remenſis Diœceſis, uno lapide ſupra confluentes Cari in Molam, æquali Sedanum inter & Moſomagum ſpatio diſtans.

XII. Acris illa de *Hincmari* appellatione cum *Hadriano II.* contentio, poſt Synodum Attiniacenſem cœpta, ultra Duziacenſem perſeveravit. Indicta eſt hæc Synodus à *Carolo* Rege ad menſem Auguſtum, anni 871. ut Annales Bertiniani ad eumdem annum referunt. Ea in Synodo Rex Actorem ſe contra *Hincmarum* Laudunenſem præſtitit, Libellúmque Proclamationis obtulit Patribus. Conqueſtus eſt 1. Quòd Majeſtatem ſuam diſtractionis rerum Eccleſiaſticarum apud Romanum Pontificem per calumniam accuſaſſet, miſſo Romam *Celſano*. 2. Quòd ab ipſo *Carolo* Rege ad *Lotharium* defectionem eſſet meditatus, deſertàque Eccleſia & plebe ſibi commiſsâ, honores in illius Regno accipere decreviſſet. 3. Quòd ſacramentum fidelitatis ſibi præſtitum violaſſet, ab Attiniacenſi Synodo fugiens. 4. Quòd homines Regi infideles, contra ejus Mandata,

Rex Actorem ſe præſtat, Libellúmque Proclamationis offert Synodo.

A clanculum emiſiſſet, Miſsóſque Regios armata manu à Sacræ Juſſionis executione prohibuiſſet.

Hincmarus Remenſis Libellum Expoſtulationis Synodo offert contra Hincmarum Laudunenſem.

Libellum Expoſtulationis contra eumdem *Hincmarum Laudunenſem* obtulit Synodo Remenſis Metropolitanus *Hincmarus*. Capita querimoniarum plurima continebat. 1. Quòd Palatinam adminiſtrationem, & Abbatiam in tertia Provincia ultra Remenſem, per ſæculares Poteſtates, contra Sardicenſes Canones, ſuſcepiſſet, inconſulto Metropolitano ſuo, id eſt, ipſo Archiepiſcopo Remenſi, eóque interdicente per aliquot annos renuiſſet. 2. Quòd ad eamdem Abbatiam, abſque ejuſdem Metropolitani licentia ſæpe profectus
B fuiſſet; quòd *Hilarii*, *Zoſimi*, & *S. Gregorii* Pontificum Decretis vetitum eſt. 3. Quòd ad Ordinationem Epiſcopi Cameracenſis vocatus, venire, aut Vicarium mittere contempſiſſet. 4. Quòd à Rege vocatus ut de rebus pecuniariis contra conquerentes rationem coram eo redderet, venire noluiſſet, nec advocatum mittere, nec electis Judicibus cauſæ cognitionem permittere. 5. Quòd alienarum Diœceſum Parochianos, nullis criminibus accuſatos, vel confeſſos, ſive convictos, nullâ monitione regulari præmiſsâ, eodem inconſulto Metropolitano, excommunicaſſet. 6. Quòd Preſbyteros omnes & Miniſtros Laudunenſis Ec-
C cleſiæ illegitima excommunicatione feriiſſet: & ab iis infantes baptizari, Pœnitentiam & Viaticum morientibus dari, mortuos Eccleſiaſtico ritu ſepulturæ tradi prohibuiſſet. 7. Quòd Metropolitano ipſum de his exceſſibus arguenti morem non geſſiſſet. 8. Quòd ineptam Decretorum inter ſe pugnantium Collectionem ediderit, eíque ſubſcripſerit, & à ſuis Clericis ſubſcribi juſſerit, eodem inconſulto Metropolitano. 9. Quòd ea in Collectione Patrum verba ſenſúſque corruperit. 10. Quòd frequenter admonitus à Metropolitano, excuſare culpas maluerit, quàm emendare. 11. Quòd à Synodo apud Attiniacum celebrata noctu
D fugerit, non expectatâ Judicum à ſe electorum Sententia. 12. Quòd Res Eccleſiæ Laudunenſis, abſque Metropolitani & Coëpiſcoporum conſilio, & proprii Cleri conſenſu, Regi ceſſiſſet, *Normanno* Comiti in Beneficium tradendas. 13. Quòd fruſtratoria appellatione ad Romanum Pontificem ſui Metropolitani & Comprovincialium Epiſcoporum Judicium declinaſſet. 14. Quòd fictam Schedulam quaſi ab Epiſcopis Synodi apud Tuſſiacum celebratæ conſcriptam, ad ipſum *Hincmarum* Remenſem Metropolitanum miſiſſet. 15. Quòd
E poſt fugam ab Attiniaco, relicto Eccleſiæ Judicio, ſæculares Judices à Rege petiiſſet, ac diffinita ab electis Judicibus Eccleſiaſticis negotia retractari curaſſet. 16. Quòd excommunicationi complicum *Carlomanni*, adversùs *Carolum* Regem dominum ac patrem ſuum perduellis, poſt quartam admonitionem, ſubſcribere renuiſſet. 17. Quòd traditionis crimen Metropolitano ſuo per calumniam impoſuiſſet, falsò ipſi exprobrans quòd eum Regi tradidiſſet, cùm ab eo apud Silvacum detentus eſt; quam calumniam Remenſis Hincmarus certiſſimis documentis diſſipavit, ut & complures
F alias. 18. Quòd à Synodo ipſa jam tertiò vocatus, non ſe ſiſteret. Hæc omnia conſtant ex Libello Proclamationis *Hincmari Remenſis*, triginta quinque Capitibus conſtante, qui extat in Actis Concilii Duziacenſis, P. II.

Accepta Regis adversùs *Hincmarum Laudunenſem* Proclamatione, & *Hincmari Remenſis* adversùs eumdem Expoſtulatione, Epiſcopi quorum Judicium Rex poſtulaverat, Reſponſionem ad ſingula ipſius Libelli Capita adornarunt, ex Scriptura Sacra, Canonibus, & Legibus Imperatorum, exponentes gravitatem criminum quibus accuſabatur

batur *Hincmarus*, & quid adverſùs horum criminum reos iidem Canones & Leges decernant. Hæc Reſponſio duodecim conſtans Capitibus, Tertia Pars eſt Synodi Duziacenſis.

Hincmari Laudunenſis contumax ſilentium.

Interim *Hincmarus Laudunenſis* ter ad Synodum vocatus, per Epiſcopum, Preſbyterum, & Diaconum, advenit. Cum ipſo communicata eſt *Caroli* Regis Expoſtulatio adverſùs ipſum Patribus oblata, necnon Epiſtola *Hadriani II.* Pontificis Maximi, quâ ipſi Auctoritate Sancti Spiritus præcipiebat, ut Metropolitano ſuo per omnia ſecundùm ſacros Canones ſubjectus eſſet, *Salvo dumtaxat Apoſtolicæ Sedis Synodico proclamandi Judicio.* Ipſi datæ ſunt induciæ ut ad ſingula capita Proclamationis Regiæ reſponderet. Poſt trinam rurſus citationem, ægrè ſtitit ſe Synodo. Interrogatus, nihil ſe reſponſurum conteſtatus eſt, quòd rebus ſuis & facultatibus Regis mandato ſpoliatus eſſet. Rem aliter ſe habere, certiſſimis documentis & teſtimoniis Rex probavit, & calumniæ ipſum convicit. Spoliati etiam theſauri Laudunenſis Eccleſiæ convictus eſt.

Multorum criminum convincitur.

Ab *Hincmaro* Metropolitano reſpondere juſſus ad objecta, illum recuſavit, appellationem ad Sedem Apoſtolicam ingerens. Recuſationis rationem dixit, quòd nempe ipſum à Rege in cuſtodia detineri feciſſet. Teſtimoniis Regis, Epiſcoporum, Clericorum, & Procerum diſſipata calumnia; recuſatio nulla judicata eſt. Ab *Hincmaro* itaque Metropolitano interrogatus Synodi juſſu appellationem ad Romanum Pontificem oppoſuit, Romámque citavit accuſatores. Fruſtratoriæ appellationis nulla habita ratio. Contumaciter ſilens, ex verbis, ſcriptis, & ſubſcriptionibus ſuis legitimíſque teſtimoniis convictus eſt ſeditionis, calumniæ, inobedientiæ, perjurii, & infidelitatis in Regem, pervaſionis, diſtractionis rerum Eccleſiaſticarum, excommunicationis temerè & injuſtè latæ, contemptûs, inobedientiæ, & contumaciæ erga Metropolitanum, &c. Patres ſententiam rogati, ipſum depoſitione dignum judicarunt,

Damnatur atque deponitur.

Salvo per omnia Apoſtolicæ Sedis Judicio. Omnium acceptis ſuffragiis, *Hincmarus* Metropolitanus Sententiam depoſitionis in eum protulit, cui poſt ipſum ſeptem alii Metropolitani, tredecim Epiſcopi, Chorepiſcopus unus, ſex Preſbyteri, & Archidiaconi duó Epiſcoporum abſentium Vicarii, pariter ſubſcripſere.

XIII. Denique Synodica Epiſtola ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum ſcripta eſt, cauſæ totius relationem continens, quâ Patres rogarunt Sententiam adverſùs *Hincmarum* Laudunenſem Epiſcopum latam ab Apoſtolica Sede confirmari. Scripſit & privatam Epiſtolam ad eumdem Pontificem *Hincmarus* Remenſis Metropolitanus. Orarunt Antiſtites omnes ſummo

Miſſa Relatio Geſtorum ad Hadrianum II. & Synodi confirmatio petita, quam ille negavit.

conſenſu, ut *Actardum* Epiſcopum Nannetenſem, à Britonibus è Sede ſua ejectum, qui Synodi Relationem ad ejus Sanctitatem deferebat, Legationémque ab eadem Synodo ad Sedem Apoſtolicam ſuſceperat, Eccleſiæ Metropolitanæ Turonenſi præficeret.

Hadriani II. Epiſtola ad Epiſcopos.

Id lubentiſſimè conceſſit *Hadrianus*, ſed Synodum, & Sententiam in *Hincmarum* latam confirmare noluit, quòd *cùm clamaret in Synodo ſe ad Sedem Apoſtolicam velle incunctanter venire, atque in præſentia ejus pro objectis ſibi ab adverſario criminibus reſpondere, damnationis in eum fuerit prolata Sententia.* Juſſit illum mitti Romam, & cum eo *Accuſatorem idoneum, qui nulla poſſet auctoritate legitima reſpui*: ut cum Synodali Conventu, ſecundùm morem Judicium retractaretur. Vetuit interim quouſque cauſa illius refricata fuiſſet atque finita, alterum

Epiſcopum in Eccleſia Laudunenſi ullatenùs ordinari. Id conſtat ex Epiſtola *Hadriani II.* ad Epiſcopos Synodi Duziacenſis, & ex altera ad

Duplex ad Regem.

Regem *Carolum* paulò aſperiori, quâ cùm ejus offenſam Majeſtatem perſpexiſſet, aliam reſcripſit longè honorificentiorem atque mitiorem, quâ ejus virtutes effusè primùm commendavit, ejus ut animum deliniret. *Donum*, inquit, *ſapientiæ diligimus divinitus tibi collatum. Prædicatur enim de te & longè latéque diffunditur, quòd ſis ſapiens & Deum timens....... Narratur etiam quòd ſis juſtus ..... Annuntiatur etiam à pluribus probis, maximè à Comminiſtro & Fratre noſtro, veſtróque & Fratrum noſtrorum Regni veſtri, Duziacenſis Synodi Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Legato, Archiepiſcopo jam a nobis conſtituto Turonenſibus Actardo, quòd ſis amator, exaltator, & illuſtrator ſpecialis in orbe terrarum & permaximus Eccleſiarum Dei: ita ut nullus ſit Epiſcopatus, nullúmque Monaſterium in Regno tuo, quod non auxeris rebus propriis, & reſtitueris ſuis perplurimum: optaréſque ferventer & deſiderares hanc Principis Apoſtolorum Petri Primam Sedem exaltare, honorare, multiſque muneribus Vicarium ejus, & Clerum ſibi commiſſum ditare, & ab omnibus hoſtibus, prout poſſe & tempus dictaverit, defenſare.... In veritate credite nobis, quia tales virtutes ſic diligo in vobis ſicut animam meam.*

Hadrianus II. Literas aſperiores Regi ſcriptas excuſat.

Ad hæc, literas aſperiores Româ miſſas ſic excuſat, ut à ſe ſcriptas neget, ſed ab Officiis, ſuo nomine. *Et ſi quædam Litteræ delatæ vobis ſunt aliter ſe habentes in ſuperficie, vel ſubreptæ, vel à noſtris, nobis infirmantibus extortæ, vel à qualibet perſona confictæ, duriùs aut acriùs mordaciter ſonantes: id tamen nobis fixum ſemper manſit in mente, quod vobis ſignificavimus devotè.*

Illi pollicetur Imperium.

Regi etiam pollicitus eſt patrocinium & operam ad Imperium obtinendum, ſi *Ludovico Juniori* Imperatori nepoti ſuo ſuperſtes eſſet. *Integra fide, & ſincera mente, devotáque voluntate, ut ſermo ſit ſecretior, & litteræ clandeſtinæ, nullique niſi fideliſſimis publicandæ, vobis confitemur devovendo; & noteſcimus affirmando, ſalva fidelitate Imperatoris noſtri, quia ſi ſuperſtes ei fuerit veſtra Nobilitas, vita nobis comite, ſi dederit nobis quilibet multorum modiorum auri cumulum, numquam acquieſcemus, expoſcemus, aut ſponte ſuſcipiemus alium in Regnum & Imperium Romanum, niſi te ipſum, &c.* Denique devolutus ad *Hincmari* negotium, de ipſo longè remiſſiùs loquitur ac mitiùs quàm antea, vult appellationis ejus habita ratione ut Romam ire permittatur, & accuſationibus, Actis, ac Sententia Synodi cum illo communicatis, ſi ſe injuſtè damnatum conteſtetur, electis ab ipſo Judicibus, aut miſſis ex latere Pontificis Legatis, cauſa in Provincia finiatur. Nec interim tamen illum ſe reſtituere ſignificat in priſtinum gradum. Quòd ſi Romam juſſus non perrexerit, ratam eſſe vult Sententiam in eum latam à Synodo. *De Pontifice Laudunenſi Hincmaro à Præſulibus decem Provinciarum depoſito, & à Metropolitano ſuo venerabili Fratre Hincmaro Archiepiſcopo, reſervato per omnia hujus Primæ Sedis Privilegii Judicio, cumulata in Synodalibus Litteris, & præfati Metropolitani, & veſtris, necnon in Libello Reclamationis Cleri & plebis Laudunenſis, ſeu in Libello continente ſeriem Geſtorum Synodi, tanta turpia, tanta dictu nefanda, tantáque execranda, & auctorem ſuum damnantia referuntur, ut incredibilia ab ignorantibus videantur. At de his nihil audemus judicare, quod poſſit Nicæno Concilio, & quinque cæterorum Conciliorum Regulis, vel Decretis noſtrorum Anteceſſorum obviare. At de his quod præfati Canones & Decreta decernunt,*

Hincmaro Laudunenſi ad Sedem

S ſ *ipſique*

Apoſtolicam appellanti permittit Hadrianus II ut Romam veniat; cæterùm ejus cauſam in Provincia finiendam edicit.

ipſique cum ipſis unà vobiſcum congregati cum noſtro ſpiritu ſimiliter decernimus, & quod ſtatuunt, ſtatuimus; & quod judicant, judicamus. Nec in ullo deviantes à tenore Canonico, ſervantes omnibus ſua Jura Metropolitanis, &c...... Sed quia non ſatis idonea videntur & matura noſtris, & huic Sanctæ Sedi condigna, donec ad hanc Sanctiſſimam & Apoſtolicam, quam appellavit, Sedem ſpatium habeat veniendi: ideo veniat, & oſtenſis ſibi Litteris, quas nobis miſiſtis, & Libello continente ſeriem Synodi, Libellulo etiam Cleri & Plebis Laudunenſis Proclamationem continente, ſi adhuc juſtam putaverit habere Proclamationem, aſſerens ſe injuſtè damnatum: tunc electis Judicibus, non tamen eo priùs in gradu reſtituto, aut ex latere noſtro directis Legatis, cum Auctoritate noſtra refricentur quæ geſta ſunt, & negotia in qua orta ſunt Provincia canonicè terminentur. Quod ſi venire detrectaverit, clareat quod idem ipſe dederit locum damnationis in ſemetipſum, nec ſacer Ordo differendo, moram patiatur vel detrimentum.

Epiſtola Gallicanorum Præſulum ad Hadrianum II. P. M.

XIV. *Actardus* Metropolitani Turonenſis auctus dignitate, rediit in Gallias cum *Hadriani* Papæ Litteris ad Epiſcopos, & ad Regem: quæ haud æquo animo ab iis ſunt ſuſceptæ, metuentibus ne lite adhuc pendente, *Hincmarus Laudunenſis* novas turbas excitaret, ſolitiſque artibus & calumniis Romanæ Curiæ illuderet. Quare Epiſcopi qui ad Synodum Duziacenſem convenerant, ad Pontificem reſcripſere, Acta Concilii, & Synodicam, per *Actardum* miſſa, ab ejus Sanctitate ex integro relecta non fuiſſe, vel ſtudio neceſſario expenſa. Incuſant eum qui Pontificis Epiſtolam ſcripſit, quòd ad locum illum Actorum non attenderit, ubi, antequam damnationis Sententia in *Hincmarum* proferretur, ità ſcriptum eſt: *Tunc lecta ſunt in Synodo ab Adalgario Diacono ſententiæ Canonum, ita eo dicente: Sardicenſes Canones decreverunt, ut ſi aliquis Epiſcopus judicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe bonam cauſam habere, ut iterum Concilium renovetur: Si vobis placet, Sancti Petri Apoſtoli memoriam honoremus, ut ſcribatur ab his qui cauſam examinaverunt, Julio Romano Epiſcopo, & ſi judicaverit renovandum eſſe Judicium, renovetur, & det Judices. Si autem probaverit talem cauſam eſſe ut non refricentur ea quæ acta ſunt, quæ decreverit, confirmata erunt. Et Innocentius Papa decrevit, Ut ſi majores cauſæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apoſtolicam, ſicut Synodus ſtatuit, & vetus conſuetudo exigit, poſt Judicium Epiſcopale referantur. Et Bonifacius Papa dicit: Nos per omnes Provincias Litteras dirigemus, ne excuſationem ſibi ignorationis Maximus obtendat, ut ad Provinciam venire cogatur, & illic ſe conſtituto præſentare Judicio. Quicquid autem veſtra Caritas de hac cauſa duxerit decernendum, cùm ad nos relatum fuerit, noſtrâ, ut condecet, neceſſe eſt Auctoritate firmetur. Et S. Leo Papa decrevit: Si quæ, inquiens, aliæ emerſerint cauſæ, quæ ad ſtatum Eccleſiarum & ad concordiam pertinent Sacerdotum, illic ſub timore Domini volumina ventilentur, & de componendis atque compoſitis omnibus ad nos Relatio plena mittatur, ut ea quæ juxta Eccleſiaſticum morem juſtè & rationabiliter fuerint definita, noſtrâ quoque Sententiâ roborentur.* Hæc & alia plura quæ deſiderantur (Fragmentum enim duntaxat iſtius Epiſtolæ exhibet Tomus III. Conciliorum Galliæ) ad Pontificem reſcripſerunt, quibus probarent ſe debitam venerationem Sedi Apoſtolicæ ſervaſſe, Appellationi *Hincmari* detuliſſe, modò canonicè interjiceretur, poſt Synodi Nationalis Judicium, ſecundùm Canones Sardicenſes, nec fruſtratoria, & deſultoria eſſet. Veriſimile eſt ipſos hæc pariter verba Sententiæ ab *Hincmaro* Metropolitano latæ, ſuo, Synodique nomine, rogaſſe Pontificem ut attenderet: *Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, cujus Evangelicæ veritati pertinaci præſumptione perniciosæ excommunicationis repugnavit, Judicio Sancti Spiritus, qui locutus eſt in Beatiſſimis Apoſtolis, & Apoſtolicæ Sedis Pontificibus, quorum doctrinæ atque Decretis cauſâ ſuæ injuriæ crudeliter & contumaciter obviavit, ſecundùm ſacros Sanctorum Conciliorum Canones Spiritu Dei conditos, & totius Mundi reverentia conſecratos, quibus ſæpe correptus, & non correctus, multoties reſultavit: & ideo ipſe contra ſe elicuit Canonicam damnationis proferri Sententiam: Epiſcopali honore ac dignitate privatum judico, & omni Sacerdotali Officio ſpoliatum decerno: reſervato per omnia Juris Privilegio Domni & Patris noſtri Hadriani, Apoſtolicæ ac Primæ Sedis Papæ: ſicut ſacri Sardicenſes Canones decreverunt, & ejuſdem Apoſtolicæ Sedis Pontifices Innocentius, Bonifacius, Leo, ex eiſdem ſacris Canonibus promulgaverunt.*

Canon III. Sardic.

Hincmarus Remenſis, a'ii que Synodi Duziacenſi Epiſcopi, Jura Sedis Apoſtolicæ in cauſa Hincmari Laudunenſis venerati ſunt ac ſervarunt.

Nec legitimam appellationem prohibuere, ſed deſultoriam ac fruſtratoriam.

Sanè Concilii Duziacenſis Patres jus recipiendi ac judicandi Epiſcoporum dejectorum appellationes Sedi Apoſtolicæ non negaſſe, ſed ſolùm contendiſſe primam cauſæ cognitionem in Provincia inſtitui debere, Acta ejuſdem Synodi teſtantur, Cap. VII. ubi dixiſſe refertur Hincmarus Laudunenſis: *Ut quilibet illi quæcumque vellet objicere, iret cum illo Romam & in Domni Apoſtolici Judicio, quæ vellet, illi diceret.* Quod quàm ſit contra Leges & Canones, inquiunt Acta, nemo eſt qui neſciat. *Dicunt enim Leges, ut ultra Provinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur. Oportet enim illic criminum judicia agitari, ubi facinus dicatur admiſſum. Et Carthaginenſes Canones: Placuit ut accuſatus, vel accuſator in eo loco, unde eſt ille qui accuſatur, ſi metuat aliquam vim temerariæ multitudinis, locum ſibi eligat proximum, quo non ſit difficile teſtes producere, ubi cauſa finiatur. Quod Capitulum S. Gregorius in Regeſto* *, *& Africanum Concilium ad Cæleſtinum ſcribens, non pro accuſato, ſed pro ab accuſatore teſtibus producendis decretum fuiſſe demonſtrant: cùm oſtenditur ratum Judicium eſſe debere, quo teſtium neceſſariæ perſonæ, vel propter ſexus, vel propter ſenectutis infirmitatem, vel pro aliis impedimentis, ad locum proximum poſſunt adduci: quia convinci nemo niſi aut ſcripturâ, aut teſtibus poteſt. Et Sardicenſes Canones Epiſcopum à congregatis regionis Epiſcopis de gradu ſuo dejectum, à finitimis Epiſcopis, cum ejuſdem Provinciæ Epiſcopis, Apoſtolicæ Sedis Auctoritate, vel cum à latere ſuo directo, in Provincia, in qua cauſa ventilata & judicata eſt, jubent audiri.* Et hinc *S. Gregorius* ad *Columbum* Numidiæ Epiſcopum dicit: *Indicamus Sanctitati veſtræ, veniſſe ad nos quemdam Petrum nomine, qui ſe aſſerit fuiſſe Epiſcopum: atque cauſæ ſuæ à nobis remedium poſtulaſſe...... Sed quia cauſæ ejus interna ſubtiliter nequaquam addiſcere tam longo itineris intervallo disjuncti potuimus, eam incerti quippe diffinire nequivimus..... Quia ergo præſentes ſubtiliùs cauſam poteſtis ſcire, hortamur ut eidem Petro ſervare quicquid juſtum canonicùmque fuerit debeatis: quatenùs & rectitudinis vigor à vobis in omnibus impleatur, & cauſa ipſius, ſecundùm Dei timorem, & Eccleſiæ videatur Regulas judicata.*

* Lib. 5. Epiſt. 16. & lib. 11. Epiſt. 15.

Et Cap. VI. ita habent Acta: *Ad hæc Hincmarus reſpondit. In iſta habetur Epiſtola mihi directa, ut vota mea eundi Romam nnodo non differam, & ad ipſam Apoſtolicam Sedem me ire velle appello. Cui Synodus reſpondit: Inſpice ordinem Epiſtolæ ipſius Domni Papæ, & ſecundùm ordinem*

in

*in ea taxatum tua vota implendo ad Apoſtolicam Sedem perge ; id eſt, ſicut in eadem continetur Epi-
» ſtola, Metropolitano tuo per omnia, ſecundùm ſa-
» cros Canones ſubjectus exiſte : neque moleſtè feras hunc
» tibi eſſe prælatum, qui te noſti tuis Ovibus eſſe præ-
» poſitum. Quin potius obedientiam quam à tuis exi-
» gis, etiam ipſe Metropolitano tuo, ſalvo duntaxat
» Sedis Apoſtolicæ Synodico proclamandi Judicio ca-
» nonica lege dependens, reſponde ad tibi objecta, ſicut
» Metropolitanus tuus, & hæc Sancta Synodus Auctoritate ſacrorum Canonum, & Domni Apoſtolici Hadriani Papæ jubet. Et tunc, ſi neceſſe tibi fuerit, ſecundùm Regulas, Sedem Apoſtolicam appellare, ſicut præcipiunt Canones, & Epiſtola ipſius Domini Papæ, appellationem tuam proſequere. Et ſi tibi appellare neceſſe non fuerit, & aut voluntarius, aut a Sede Apoſtolica vocatus, illùc ire volueris, cum licentia Domni Regis, & noſtra Fraternitatis unanimitate, religioſum iter illud aggredere.*

Et paulò ante, *Hincmarus* Metropolitanus ſic Laudunenſem Epiſcopum alloquitur : *Suſcipies igitur de quibus oppoſita ſunt tibi, ſi ab eis exuere te non poteris, regulare Judicium : reſervato per omnia Juris Privilegio atque Judicio Romanæ Sedis Pontificis ſicut ſacri Sardicenſes præcipiunt Canones : & poſt Judicium, ſi appellare volueris, cum tua appellatione ad illius examinis perges diffinitionem, nobis ei ſcribentibus, qui juxta ſacras Regulas cauſam examinavimus.* Idem ex Epiſtola Synodica ad *Hadrianum II.* perſpicuum eſt : ſic enim Antiſtites ſcribunt : *Unde obnixè precamur veſtram Auctoritatem, ut a tanto hujus incorrigibilis peſtis tædio, nos etiam ſuo Judicio, quam longiùs ſupportare nequivimus, liberet : ſecundùm Decreta Bonifacii & Leonis, ea quæ juxta Eccleſiaſticum morem, prout intelleximus, non inimico animo, vel aliquâ cupiditate, aut gratia depravati, juſtè & rationabiliter diffinivimus, veſtrâ quoque ſententia roborando. Et ſi forte, quòd non putamus, viſum vobis neceſſario fuerit, ut ſecundùm Sardicenſes Canones renovetis Judicium, & detis Judices, ſcribendo Epiſcopis, qui in finitimis & vicinis Provinciis ſunt, ut & ipſi diligenter omnino requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Vel ſi decreveritis mittere à Latere veſtro habentes Auctoritatem veſtram, qui cum Epiſcopis judicent, eo in gradu adhuc non reſtituto, ſicut ſacri Sardicenſes Canones præcipiunt, non abnuimus . . . . Veruntamen quanta poſſumus devotionis humilitate depoſcimus, ut etiam in hac cauſa nobis Canonicam Definitionem ſervetis. Videlicet ut ſi, quod non credimus, ea quæ regulariter diffinivimus, prout ſacras Regulas intelleximus, vobis præſentialiter non placuerit veſtrâ Sententiâ roborare, non antea Communioni Sacerdotali a qua ſeparatus eſt, reſtituatur, antequam ſecundùm Regulas & Leges, in Provincia in qua cauſæ geſtæ & judicatæ ſunt, requirantur. Quia uſque ad noſtra tempora nulla Patrum Diffinitione hoc Eccleſiis Gallicanis & Belgicis eſt derogatum : præſertim quia Decreta Nicæna, ſive inferioris gradus Clericos, ſive Epiſcopos ipſos, ut Africanum ſcribit Concilium, ſuis Metropolitanis aptiſſimè commiſerunt. Sicut & S. Bonifacius exponit, ſcribens ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum.* * . . . . . *Quia ergo nos, quantùm ſcimus & poſſumus, Privilegium Sanctæ ac Primæ Sedis Romanæ, & conſervare, & obaudire, & extollere cœpimus, atque ſatagimus, pro ſuo ſcilicet Principatu, quem B. Petrus Apoſtolus Domini voce perceptum, Eccleſia nihilo minus ſubſequente, & tenuit ſemper & retinet : ſervet veſtra Paternitas, & à Deo in Prima Sede conſtituta Auctoritas nobis filiis & ſubjectis ſibi Epiſcopis Eccleſiaſtica Privilegia à Sacris Canonibus, & veſtris Deceſſoribus ac Prædeceſſoribus, noſtris Deceſſoribus ac Prædeceſſoribus conſervata : Quatenus & Apoſtolica Sedes proprium vigorem retineat, & à ſe conceſſa aliis ſua Jura non minuat.*

* Epiſt. 5.

Hincmarus itaque & alii Antiſtites Gallicani, Sedis Apoſtolicæ Jura Sardicenſis Concilii Canonibus expoſita & firmata agnoſcebant, venerabantur, ſervabant : Appellationes à Synodis Provincialibus & Nationalibus ad Romanum Pontificem interjici poſſe ab Epiſcopis Synodali Judicio dejectis fatebantur, eorúmque cauſam poſſe illius Auctoritate retractari. Id negabant unum, primam cauſæ cognitionem ſubtrahi poſſe Metropolitano, Provincialibus vel Regionalibus Synodis, & deſultoria appellatione Romam evocari. Et Canonibus, perpetuiſque Eccleſiæ, non Gallicanæ ſolùm, ſed univerſæ, moribus nitebantur. Falsò igitur ſcripſit *Baronius* Tomo X. Annalium, ad annum 871. *Hincmarum Laudunenſem adverſus Remenſem pro cuſtodia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Pontificiorum Decretorum certaſſe, quorum contemptorem & prævaricatorem fuiſſe ipſum Hincmarum Seniorem ſæpe redarguit.* An meritò ?

Emendatur Baronius.

XV. Poſt Duciacenſem Synodum, *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus Epiſtolam graviſſimam ſcripſit ad *Adrianum II.* quâ duplici illius Epiſtolæ reſpondit. Extat inter *Hincmari* Epiſtolas * tamquam *Hincmari* ipſius opus, Regis nomine. Conſule quæ de illa diximus in anteceſſum Num XI. Immeritus verò caſtigatur à Baronio *Carolus Calvus*, quaſi dixerit, *inuſitatum eſſe, & contra morem Prædeceſſorum Romanorum Pontificum, quòd ipſe Hadrianus uſurpaverit, ut Regi Auctoritate Apoſtolica præcipiendum putaverit.* Regem *deliraſſe, furentem iſta dixiſſe, & nec capillum habuiſſe in capite rationis*, ſcribit Auctor Illuſtris, ſed hac in parte minùs æquus. Non enim negabat *Carolus Calvus* Romanum Pontificem Regibus Francorum Auctoritate Apoſtolica præcipere poſſe, ut ei *Baronius* affingit : cùm ſe *Spiritalem* ejus *Filium* in illâ ipsâ Epiſtola, inſcripſerit, ac profeſſus fuerit ſe illi eo nomine pariturum : ſed negavit præcipere poſſe Pontifices Chriſtianiſſimis Regibus, quæ contra Canones & Leges erant, ut ſcilicet Epiſcopus ob crimina depoſitus, & maximè ſeditionum, & perduellionis reus, Romam Regiâ potentiâ fretus mitteretur ; licèt Apoſtolicam Sedem non appellaſſet ſecundùm tenorem Sardicenſium Canonum, ſed fuſtratoria evocatione trium Synodorum Judicium declinaſſet. *Nolite igitur, ut præmiſimus, ex veſtro nomine, vel Apoſtolicæ Sedis Auctoritate, Juſſiones, vel Excommunicationum intentationes, contra ſacrarum Scripturarum tramitem, prædicationémque majorum, ac ſacrarum Legum, Sanctorúmque Canonum Conſtitutiones, nobis de cætero ſcribi cujuſcumque inſtinctu permittere, precamur : Quia ſcitis, & ſcimus totum eſſe irritum, quicquid ab eorum fuerit conſtitutione diverſum. Dicitur*, inquit, *S. Leo à Domino Beatiſſimo Petro*, Tibi dabo claves Re-
« gni cœlorum, & quæcumque ligaveris ſuper
« terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcumque
« ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis.
« *Tranſivit quidem etiam in alios Apoſtolos jus iſtius*
« *poteſtatis, & ad omnes Eccleſiæ Principes decreti hujus*
« *conſtitutio commeavit : ſed non fruſtra uni commenda-*
« *tur, quod omnibus intimatur. Petro enim ideo hoc*
« *ſingulariter creditur, quia cunctis Eccleſiæ Rectori-*
« *bus Petri forma præponitur. Manet ergo Petri*
« *Privilegium, ubi ex ipſius æquitate feritur Judicium.*
Quâ ſententiâ conſtat, quia non manet Petri Privilegium ubi ex ipſius æquitate non fertur Judicium. Cùm enim ubicumque dicitur, ſicuti nullus locus, ita nemo Rector Eccleſiæ ex Petri æquitate Judi-

* Epiſt. 41.

A *cium ferens excipitur, vel contra illius æquitatem Judicium ferens commendatur. Et quia ubicumque ſine ulla exceptione non manet Petri Privilegium, ibi ex ipſius æquitate non fertur Judicium, prolatum obaudiemus Juſſum, vel recipiemus Judicium, quod non ex Petri æquitate fuerit prolatum, ac per hoc ipſius Privilegio fuerit deſtitutum? Ergo jubete & judicate Privilegio magni Petri, juxta æquitatis ejus judicium, quæ jubenda, & judicanda ſunt... Quia & nos ſecundùm Regium miniſterium noſtrum, quantùm ex nobis eſt, cupimus ſervare quod ſcriptum eſt,* * *Filii obedite parentibus veſtris in Domino.*

* Epheſ. 6.

Et infra: *Vobis ſicut revera Vicario B. Petri Apo-* B *ſtolorum Principis, in omnibus debitè ac competenter obedire deſideramus, & ne aliter eveniat, cavere per omnia cupimus.*

Hincmari Remenſis & Synodi Duziacenſis Sententia in Hincmarum Laudunenſem à Joanne VIII. Pontif. Max. confirmata.

XVI. Cùm *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus Italiæ Regnum poſt *Ludovici* Imperatoris nepotis ſui mortem occupaſſet, Romæque Imperator à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo fuiſſet coronatus anno Chriſti 875. Geſta omnia Gallicanorum Antiſtitum in tribus Synodis, præſertímque in Duziacenſi, contra Laudunenſem quondam Epiſcopum *Hincmarum* Pontifici expoſuit. Is cognita Sententiæ contra ipſum latæ æquitate, ex Actis Synodi, ex Regis Relatione, ex eo C quòd *Hincmarus* ipſe depoſitus appellationem ad Romanam Sedem interjectam proſequi auſus non fuiſſet, plena licèt abeundi Romam libertate donatus, quia illum conſcientia ſcelerum certum faciebat damnationis, dictam Sententiam confirmavit, juſſitque alium Epiſcopum ordinari in Eccleſia Laudunenſi. Dedit ea de re Litteras Pontifex ad *Hincmarum* Remenſem Metropolitanum, Nonis Januarii anni 876. *Quamvis,* inquit, *de Sanctitatis tuæ Judicio nihil dubitaſſemus, quia tamen cariſſimus Filius noſter Carolus invictiſſimus Imperator, à nobis diligentiſſimè percunctatus, circumſtantiam Judicii à Beatitudine tua,* D *Coëpiſcopiſque ſuis, in Hincmarum dudum Laudunenſem Epiſcopum prolati Apoſtolatui noſtro retulit, agnovimus juſtum fuiſſe omnino judicium. Neque enim tantus Princeps niſi veritate fultum quicquam poterat affirmare. Unde nefas eſſe duximus ejus Relationi non præbere incunctanter auditum. Noli ergo jam nunc Eccleſiam Laudunenſem viduatam, & ſine regimine Paſtorali dimittere, ſed indifferenter electum, & de Laudunenſis Eccleſiæ Clero, virum idoneum, & in quo omnium vota conſentiant, eidem Eccleſiæ præfice prorſus Epiſcopum. Cui electioni volumus etiam Miſ-* E *ſum prælati piiſſimi Imperatoris intereſſe, ut ſine ſæcularium ſtrepitu omni latere talis eligatur, qui aptus ſacris Canonibus eſſe modis omnibus approbetur.* Delata eſt Epiſtola à *Theodorico*, & *Hincmaro Remenſi II.* Martii, ejuſdem anni tradita. Electus eſt à Clero Laudunenſi, & à plebe poſtulatus *Hedenulfus* ejuſdem Eccleſiæ Presbyter. Decretum Electionis ipſius miſſum ad *Hincmarum* Metropolitanum habetur Tomo III. Conciliorum Galliæ pag. 430.

Hincmarus Remenſis à calumnia vindicatur. Mauguinus Præſes refellitur.

XVII. Reverſo in Gallias *Carolo Calvo* Imperatore, *Hincmarus Laudunenſis* ejus Edicto in exilium amandatus eſt, in quo per duos annos egit, aliquamdiu etiam carcere detentus, ac demum F oculis orbatus, ut in ſuâ Proclamatione *Joanni VIII.* in Concilio Tricaſſino II. oblatâ lamentatur. Supplicium illud eo ſæculo uſurpatum, & *Carlomanno* perduelli ipſius *Caroli Calvi* filio, poſtquam è Clericorum Ordine dejectus ad Communionem Laïcam Synodi Sylvanectenſis Judicio redactus eſt, irrogatum, *Hincmaro* juſtè inflictum eſt ad præteritas ſeditiones rebellionéſque vindicandas, & novos inquieti animi ad pacem Eccleſiæ ac Regni perturbandam conatus coërcendos. Ejus verò ſupplicii auctorem fuiſſe Remenſem *Hincmarum* illius avunculum, falsò innuit *Mauguinus* Præſes in Epilogo Diſſertationis Hiſtoricæ & Chronicæ de *Gotteſchalco.*

Eò enim ſævitiæ deveniſſe *Hincmarum*, ut excæcandi nepotis auctor eſſet, nemo veriſimile dixerit, qui noverit ipſum indigniſſimè tuliſſe quòd ſcripſiſſet nepos, *Calumniatori aut linguam capulandam, aut caput amputandum:* quod ab Eccleſiæ ingenio, & à manſuetudine Sacerdotali id alienum eſſet: qui noverit *Carolum Calvum* in Concilio Duziacenſi profeſſum, ſe *Hincmari* avunculi Archiepiſcopi Remenſis reverentia prohibitum, quominus eum in arcta & diuturna cuſtodia detineret, atque impediſſe ne ab Aulicis per vim abſtractus à Palatio, aut membris mutilaretur, aut ad mortem cæderetur: qui noverit denique non ſolùm nullum antiquitatis monumentum eam immanitatem de *Hincmaro* Seniore teſtari, ſed ne ipſum quidem nepotem inſenſiſſimum, in illa Reclamatione ſeu Proclamatione quam *Joanni VIII.* obtulit in Tricaſſina Synodo, id ipſi exprobraſſe.

Reclamatio Hincmari Laudunenſis in Synodo Tricaſſina II.

XVIII. Synodus illa Tricaſſina II. anno Chriſti octingenteſimo ſeptuageſimo-octavo à *Joanne Octavo* Romano Pontifice tunc in Galliis agente celebrata eſt. *Hincmarus* Laudunenſis quondam Epiſcopus adductus ad Pontificem, oblato Reclamationis Libello, calamitatum ſuarum Hiſtoriam expoſuit, & cauſam ſuam ab ejus Sanctitate retractari flagitavit. *Nunc autem,* inquit, *veſtram Clementiam ſuppliciter exoro, à veſtra Summa Paternitate paraci de me æquitatis Judicium, cui ſecundùm Canonicam Inſtitutionem & Decreta Romanorum Pontificum reſervatus & reſervandus ſum & fueram. Quod ob amorem Dei, & venerationem B. Petri, apud veſtræ Paternitatis pietatem obtinere efflagito, tum pro multitudine miſeriæ meæ, tum pro magnitudine pietatis veſtræ: quæ accendatur Clementiſſimi Redemptoris amore, qui me proprio acquiſivit Sanguine, & qualemcunque ſancto ſuo ſacravit munere.* Hac auditâ Reclamatione, Pontifex, quibuſdam Epiſcopis vehementer orantibus, ipſum ab excommunicatione & irregularitate ſolvit, Miſſæque celebrandæ conceſſit illi facultatem, attributo ad vitæ ſuſtentationem congiario ex reditibus Eccleſiæ Laudunenſis, de Chriſtianiſſimi Regis aſſenſu. *Hedenulfo* tamen cedere Epiſcopatu cupienti ſtudio religioſæ quietis, miſſionem concedere noluit *Joannes Octavus*, ſed juſſit ut in Sede Epiſcopali maneret, Eccleſiámque ſibi commiſſam adminiſtrare pergeret. Tunc aliarum Provinciarum Archiepiſcopi & Epiſcopi nonnulli, *Sine permiſſione Papæ, Hincmarum veſtimentis Sacerdotalibus indutum, in præſentiam ipſius Papæ adduxerunt: indéque ſublatum cantantes in Eccleſiam illum duxerunt, & ſignum benedictionis ſuper populum dare fecerunt*, ut narrant Annales Bertiniani, & eis *Aimoini Continuator.* Falſum eſt quod in Auctario Chronici *Adonis* legitur *Epiſcopatu donatum eſſe Hincmarum Laudunenſem* in Synodo Tricaſſina, quaſi fuerit vel ipſi Epiſcopatui Laudunenſi reſtitutus, vel ad alium tranſlatus. Non enim retractata illius cauſa eſt, ut poſtulaverat, non reſciſſa Concilii Duziacenſis Acta, non *Joannis* ipſius Pontificis mutata Sententia, quam audito Imperatore tulerat: & quæ ipſi data facultas eſt Miſſam celebrandi, Benedictionem cum Pontificiis inſignibus dandi, mera gratia, non Judicium, aut miſſio Sententiæ prioris in irritum fuit.

Non eſt reſtitutus in Epiſcopalem Sedem à Pontifice, nec reſciſſa Sententia in eum lata.

Gratia tamen aliqua donatus eſt.

SCHOLION I.

Scholion I.

In hac Diſſertatione, pag. 437. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Appellatio ad Papam contra Canones, hoc eſt, ante ſententiam Concilii, improbatur à Rege Galliæ, & ideo appellantibus negat licentiam eundi Romam.*

R. Non his verbis concepta eſt Propoſitio mea. De Hincmari Laudunenſis cauſa agens, eo loci ita ſcripſi: *Improbarunt etiam Antiſtites præcipitem Hincmari Laudunenſis impetum, qui intempeſtivo ad Papam confugio ſe Provincialis Synodi judicio ſubducere volebat contra Canones.* Et pag. 440. in qua RR. Cenſores eamdem Propoſitionem repeti notant: *Unum (inquam) certum eſt, ipſum, cùm difficilem ſibi exitum fore ſentiret, ad Sedem Apoſtolicam appellaſſe. Licentiam tamen eundi Romam, quò etiam ab Hadriano II. Pontifice Maximo vocabatur, obtinere tunc à Rege & Epiſcopis non potuit.* Facta dumtaxat his locis refero, jus non expendo.

Scholion II.

In eadem Diſſertatione, pag. 444. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papæ omnes appellantes ad ipſos etiam ſine cauſa protegunt, ut ſuam defendant auctoritatem.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea, mihi perperam affingitur. Hæc tantùm eo loci ſcripſi: *Abrupta Synodo Attiniacenſi, Hincmarus Laudunenſis, qui appellationem ſuam ad Sedem Apoſtolicam plenis buccis perſonabat, faventem habuit Hadrianum II. Pontificem Maximum, qui graves & acerbas pro ipſo literas ſcripſit Carolo Calvo Regi Chriſtianiſſimo, & Hincmaro Remenſi Metropolitano, quibus eos increpabat, quòd appellantem Epiſcopum Romam ire prohiberent.* Quantùm hæc diſcrepent à Propoſitione quam Indiculi Cenſorii Authores fabricarunt, nemo non videt.

DISSERTATIO IX.

De Divortio Lotharii Regis, & Teutbergæ Reginæ.

I. LOtharius Imperatoris *Lotharii* filius, *Caroli Calvi* Regis Francorum nepos, ipſéque Regio jure & nomine, patris, in Lotharingiæ, adjunctarúmque ditionum poſſeſſione & gubernatione Succeſſor, *Teutbergæ* legitimo matrimonio junctus, *Vualdradæ* quæ ipſi ab adoleſcentia in deliciis fuerat, amore impotenti, ad Reginæ conjugis faſtidium & contemptum impulſus eſt: tantúmque apud juvenem Regem potuere pellicis blanditiæ & artes, ut de *Teutberga* repudianda & ducenda *Vualdrada* ſeriò cogitarit. Id ut jure & ratione agere videretur, crimen confinxit in Reginam, eámque velut inceſtûs ream traduxit, occultíque flagitii cum *Huberto* fratre ſuo perpetrati, ex quo, licèt contra naturæ ordinem concubuiſſent, concepiſſet, atque hauſta potione fœtum extinxiſſet. Famâ criminis vulgatâ, quæſtio de eo habita eſt à Rege in Epiſcoporum Procerúmque Conventu. Regina flagitium negavit; nullo probari teſtimonio potuit facinus. Ipſa Laïcorum Nobilium Judicio, Epiſcoporum Concilio, Regis aſſenſu, Procuratorem miſit ad Judicium aquæ ferventis (quod purgationis genus adhuc illis temporibus in uſu erat) ſuam ut innocentiam Deo probandam ac vindicandam permitteret. Ex aqua fervente homo illæſus exivit, Reginæ innocentia conclamata eſt, Regióque conjugio ac thoro digna renuntiata. Id refertur in libro *Hincmari* Remenſis Archiepiſcopi *De Divortio Lotharii & Teutbergæ*, Interrogatione prima.

Duplex Synodus Aquiſgranenſis de Lotharii divortio.

Nihilominus in conſilio ducendæ *Vualdradæ* pellicis, legitimâ repudiatâ uxore, perſeveravit Rex impudicus. Omnes Regni ſui Epiſcopos aſſentatores habuit, nullum *Joannem* qui ipſi diceret: *Non licet tibi.* Epiſcopis Aulicis divortii ſui cauſam judicandam libens permiſit. Duplicem de ea Synodum Aquiſgrani habuerunt anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo. In priori, Regi renuntiarunt ipſum uxorem pollutione nefaria fœdatam à fratre, quamvis non ſponte, ſed vi oppreſſa rem nefandam perpetraſſet, retinere non poſſe: ſuggeſſerúntque ut ipſi habitum Religionis & ſacrum Velum ſuſcipere permitteret, quod poſtulabat, alienatum à ſe Regis mariti animum videns, ejúſque faventes cupiditati Epiſcopos, Procerèſque. In altera Synodo, ſive Actione ejuſdem Concilii altera, publicam *Teutbergæ* Reginæ Pœnitentiam decreverunt, cùm ipſa ſe in adoleſcentia ab *Huberto* Abbate fratre ſuo vi pollutam confeſſa eſſet. Hujus utriuſque Synodi Acta deſcribit *Hincmarus* in libro *De Divortio Lotharii & Teutbergæ.*

Concilium III. Aquiſgranenſe in cauſa Lotharii & Teutbergæ.

Anno octingenteſimo ſexageſimo-ſecundo, III. Kalendas Maias tertium Concilium Aquiſgranum à *Lothario* eadem de cauſa convocatum eſt. Adfuere *Guntharius* Agrippinenſis Archiepiſcopus, & Regii Palatii Archicapellanus, *Teutgaudus* Trevirenſis Archiepiſcopus, *Adventius* Metenſis, *Atto* Virdunenſis, *Arnulfus* Tullenſis, *Franco* Tungrenſis, *Hungarius* Trajectenſis, *Ratoldus* Argentoratenſis, Epiſcopi. His *Lotharius* Libellum Proclamationis obtulit, quo ſuam incontinentiam profeſſus, licentiam alterius incundi conjugii rogabat, quoniam *Teutbergam* in conjugali thoro retinere non poterat, ut ipſi ante biennium judicarant. *Theutgaudus* Archiepiſcopus Aulicus Regem deguſtatas cum *Vualdrada* concubina voluptates lachrymis, vigiliis, macerationibus, eleemoſynis eluiſſe mentitus eſt. Recenſito deinde Canone IV. Concilii Ilerdenſis, teſtimonio *Hilari Sardi* in Cap. 33. Epiſtolæ 1. ad Corinthios, ſub nomine *S. Ambroſii* citato, & Canone 62. Concilii Agathenſis, quamvis præſentem cauſam nullatenus ſpectantibus, *Lothario* permiſerunt novum conjugium inire, priori cum *Theutberga* dirempto. *De cætero*, inquiunt, *his atque hujuſmodi Canonicis Sanctionibus, & S. Patris Ambroſii oraculis, liquido perſpectis, credimus non illam fuiſſe idoneam aut legitimam conjugem, neque à Deo præparatam uxorem, quæ publicâ, ut dictum eſt, confeſſione inceſtuoſo fornicationis crimine denotata probatur. Quocirca glorioſo Principi noſtro, pro ſua in divino cultu devotiſſima affectione, atque victorioſiſſima Regni tuitione, cui non ſolùm nos, verumetiam canonica auctoritas inceſtuoſum conjugium interdicit, legitimum atque idoneum conjugium à Deo illi conceſſum non denegamus, juxta indulgentiam dicentis Apoſtoli: Melius eſt nubere quam uri.*

Epiſcopi Regni Lotharii ejus divortium approbant, novíque incundi conjugii dant ipſi licentiam.

* 1. Cor. 7.

Nicolaus I. Pontif. Max. ab Adone Viennenſi ea de cauſa conſultus, ſecundùm Evangelii & Traditionis doctrinam contrarium reſpondet.

IV. Immaniter ab Apoſtolica Traditione, & ab Evangelica doctrina aberrabant nominati Epiſcopi, ſecundùm quas *Nicolaus I.* Pontifex Maximus *Adoni* Viennenſi ipſum de *Lotharii* & *Teutbergæ* cauſa conſulenti reſpondit Epiſtola 59. ſive 3. Tom. III. Conciliorum Galliæ. *Requiritis*, inquit, *ſi dimiſſa uxore, quam legitimè ſponſatam quis duxerit, quia nomen malum poſtmodum ei impoſuit, abſque Decreto Generalis Synodi, liceat ei aut aliam accipere contra auctoritatem Evangelicam, aut illa ſuperſtite, pro uxore concubinam habere. Quibus nos Apoſtolica auctoritate fulti, ſecundùm Evangelicam Sanctionem omnino reſiſtimus, & nec aliæ uxoris copulam eis qui talia agunt, dimiſſa ſuperſtite habere concedimus, neque concubinam habendi licentiam tribuimus.*

Et Cap. II. *De eo ſi deſponſata neſciente ſponſo corrumpatur, & poſtmodum dote facta maritali more, cum eadem idem ſponſus jacuerit, ſi poſtmodum intercepto tempore liceat ei ipſam, quaſi prius ab*

ab alio corruptam, dimittere, & ſic aliam ducere; quaſi iſta non fuerit uxor, aut concubinam pro ea tenere. Nec hoc conſentimus, ut hi qui legitimo nuptiarum fœdere conjunguntur, & unum corpus per aliquod temporis ſpatium efficiuntur, divortium faciant. Sed quod prius initiò conjunctionis corruptæ percipiendo voluntariè tacuerunt, poſtmodum intercepto tempore ſuſtinendo, etſi non voluntariè, inviti cuſtodiant, etiam à concubinis omnimodo ſe abſtineant.

Hincmarus librum ſcribit De Divortio Lotharii & Teutbergæ.

V. Inter priores duas Synodos Aquiſgranenſes & tertiam, id eſt, ab anno 861. & 862. *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis, ab Epiſcopis Regni *Lotharii* conſultus, illarúmque Synodorum acceptis Actis, librum ſcripſit *De Divortio Lotharii & Teutbergæ Reginæ.* Reſponſionibus conſtat viginti tribus ad totidem Interrogationes. *Interrogatio I.* erat de occulto flagitio uxoris *Lotharii*, & de libello Capitum octo Conventûs Aquiſgranenſis, in quo, per ſecretam confeſſionem, dimiſſionem à Regio thoro & conjugio poſtulaſſe dicebatur. Reſpondit *Hincmarus,* multiſque probavit, de iis, quæ nos latent, judicare nos non poſſe, & quæ ſecreta confeſſione ſciuntur, ſecreto ſananda eſſe conſilio. Regi confeſſam, ſecundùm Leges à Laïcis judicandam fuiſſe; & ſi poſtea ad Epiſcopale Judicium veniſſet, ſecundùm Leges Eccleſiaſticas medicinalem ſubire debuiſſe Sententiam.

Iſtius libri Synopſis exhibetur.

II. Interrogatio quærebat, utrum ad inſtar ſecretæ confeſſionis *Ebbonis* judicari deberet. Id eſt, utrum ex propria confeſſione removeri deberet à conſortio *Lotharii*, ſicut *Ebbo* ex propria confeſſione fuerat depoſitus? Reſpondet *Hincmarus:* Sicut alius eſt ordo, ita aliam cauſam eſſe & legem viri & uxoris, & aliam non ſolùm Epiſcopi, verùm & Preſbyteri & Diaconi: quia uxor à viro ſeparari non poteſt; Epiſcopus verò gradum amittere poteſt.

III. Interrogatio erat de eo quòd *Hincmarus* tali facto conſenſiſſe dicebatur per *Wenilonem*, *Hildegarium*, & *Adventium* Epiſcopos. Reſpondet *Hincmarus*, quòd per prædictos Epiſcopos nec conſenſum, nec diſſenſum exhibuerit, biniſque literis ad *Adventium*, in generali potius Synodo diſcutiendum videri negotium, teſtatus ſit.

IV. Interrogatio quærebat qualiter iniri deberet conjugium. Reſpondet *Hincmarus*, Vetere & Nova Lege id edoceri, Domino per *Moyſen* præcipiente, & Evangelio confirmante.

V. Interrogatio quærebat quibus de cauſis inita conjugia ſeparari valeant, & utrum poſt disjunctionem vir aut femina ad aliam copulam aſpirare debeant. Reſpondet *Hincmarus*: Non qualibet de cauſa, ſed ſecundùm Evangelicam veritatem, ob ſolam fornicationem, nec ſine Epiſcopi ſcientia & auctoritate. Separatos autem alia conjugia inire non poſſe. *Northildis* nobilis fœminæ hiſtoriam commemorat, quæ cùm de quibuſdam inhoneſtis inter ſe & virum ſuum *Agembertum* ad Imperatorem *Ludovicum Pium* proclamaſſet, ipſam Imperator ad Synodum deſtinavit, ut inde Epiſcopalis Auctoritas, quid agendum eſſet, decerneret. Sed Epiſcopi ad laïcorum & conjugatorum Judicium eam remiſere: ea lege ut ſi crimen aliquod eſſet, Pœnitentiæ modum, poſt illorum Judicium, ab Epiſcopali Auctoritate depoſceret, quam ipſi ſecundùm ſacros Canones imponerent. Nobilibus autem laïcis Sacerdotalis diſcretio placuit, quia de ſuis conjugibus eis non tollebatur Judicium, nec à Sacerdotali Ordine inferebatur Legibus Civilibus præjudicium. Ita cauſam *Lotharii* & *Teutbergæ* ab ipſo *Lothario* Judicio ſecularium Judicum atque conjugatorum A committendam ait *Hincmarus*: qui tamen certiſſimè perſuaſum habeant, *Legaliter initum conjugium nullâ poſſe ratione diſſolvi, niſi conjuncta ſeparatione ſpirituali,* (id eſt, quando conjux uterque continentiam vovet) *aut manifeſta confeſſione, vel aperta convictione, ex corporali fornicatione.*

Interrogatio VI. quærit quid videatur de Judicio aquæ calidæ, quod in *Teutbergæ* cauſa actum eſt, & de Purgatione ſacramenti, utrum cauſa ſic purgata debeat in Judicium legale reduci? Reſpondet *Hincmarus* de Judicii & Juramenti Purgatione, juxta Divinas Literas, & Canonum B Sanctorúmque Patrum auctoritates. Quare cùm hujuſmodi Judicio *Teutberga* purgata reconciliata ſit & reſtituta, cauſam non videri in quæſtionem revocandam. Præſertim quia ſi Procurator ejus ſuccubuiſſet, illam ad audientiam iterum admitti noluiſſet accuſator.

Interrogatio VII. quærit utrum verum eſſe poſſit quod quidam dicebant, ob ſecretam confeſſionem *Teutbergæ*, Procuratorem ipſius aquæ fervidæ Judicio ſubjectum, illæſum evaſiſſe. Reſpondet *Hincmarus:* Ipſos ſummæ veritati injuriam facere, ipſi fictionem tribuendo, quæ nimirum C ſic voluerit *Teutbergam* liberare, ut Judicio ipſius credentes deciperet, cùm ſcriptum ſit: *Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum:* Et ſimplex veritas nihil per duplicitatem faciat.

Interrogatio VIII. quærit, utrum fieri potuerit, quod quidam aiebant, intentionem *Teutbergæ* fuiſſe de alio ejuſdem nominis fratre ſuo, quando Procuratorem in Judicium pro ſe miſit, & idcirco illæſus Procurator ille ex aqua fervente exierit. Reſpondet *Hincmarus*, Abſurdum eſſe ut Judex omnium quæ geruntur, qui novit omnia etiam antequam fiant, tali errore ſeduci potuerit, D aut fallere quemquam in ſe rectè credentem in Judicio velit, aut indebitâ miſericordiâ in crimine conſiſtenti, atque crimen ipſum neganti, & ſe tentanti debeat miſereri, qui etiam pauperi in Judicio vel ſub obtentu pietatis miſereri prohibuit.

Interrogatio IX. quærit, utrum ſi in Judicio vel in Sacramento fraus quæcumque reperta fuerit poſt datam Purgationem, cauſa Judicio vel Sacramento purgata in Judicium debeat legale reduci? Reſpondet *Hincmarus*: Fraudem in Judicio fieri poſſe operatione diaboli, qui licèt perdiderit Angelici Spiritus gloriam, ſed non amiſit E naturæ ſubtilitatem: quod fit permittente Domino, aut pro infidelitate non rectè credentium, aut pro purgatione fidelium. Et ſi in Judicio, vel Purgationis Sacramento, per quodcumque ingenium fraudulentia reperitur, duplicatâ Judicii ultione, ſive pro peccati admiſſione, ſive pro infideli illuſione, cauſa ad examen revocetur.

Interrogatio X. quærit, ſi hujuſmodi cauſa revocetur ad examen, quis ordo in Judicio ſervandus ſit? Reſpondet *Hincmarus*: In omni Judicio quatuor neceſſarias eſſe perſonas, nimirum Judices electos, accuſatores, defenſores, ac teF ſtes, ut reus in præſentia poſitus, & convictus, aut certè confeſſus, juſtæ poſſit ſubjacere ſententiæ. Extortam autem confeſſionem, vel coactam ſubſcriptionem nihil vigoris obtinere debere.

Interrogatio XI. quærit, utrum de ſecreta confeſſione, ut dicebatur facta Epiſcopis, vel ex Libello porrecto in Judicio, *Teutberga* judicari potuerit? Reſpondet *Hincmarus*: Nec maritum à conjuge, nec uxorem à marito, ſecreta confeſſione poſſe disjungi; nec porrecto Libello ſecretæ confeſſionis, publicæ Pœnitentiæ quemquam debere ſubmitti, neque per ſcripturam directam, vel ab alio ejus vice porrectam, poſſe quemquam

legitimè

legitimè condemnari : ſed unde publicè aliquis debet judicari, publicè & præſens debet aut convinci, aut confiteri.

Interrogatio XII. quærit, utrum fœmina de pollutione hujuſmodi nefaria, qualis imputabatur *Teutberga*, concipere poſſit : & ſi ante nuptias tale crimen perpetraſſe deprehenſa fuerit, utrum in conjugio debeat aut valeat permanere ? Reſpondet *Hincmarus* : De prima parte quæſtionis ſeculares conjugatóſque Judices, qui id à ſuis uxoribus diſcere poſſunt licentia maritali, meliùs judicare poſſe quam Eccleſiaſticos harum rerum inexpertos, & quos iſta curioſiùs inveſtigare non decet. Mirum eſſe tamen, ſi *Lotharius* Rex *Teutbergam* Virginem invenit, cur eam denotari quaſi ſtupratam conſentit : ſi verò illam Virginem non invenit, quare tandiu eam retinuit, vel cur de illa Judicium examinationis recepit ? Grave eſſe & indecens, ut in re dubia certa dicatur ſententia, quemadmodum ait S. *Gregorius*. Accuſatum, niſi convictum, vel confeſſum, damnandum non eſſe : quam confeſſionem ſubtilitas examinis ex occultis eliciat, & non afflictio vehemens extorqueat, quæ frequenter efficit ut noxios ſe fateri etiam cogantur innoxii. Æquum videri, ut *Hucbertus Teutbergæ* frater, in cujus poteſtate erat ante matrimonium, & qui vim ipſi intuliſſe dicebatur, vel eam ad ſcelus pellexiſſe, accerſeretur, & magis per illum cauſa inveſtigaretur, & ipſe ſecundùm Leges examinaretur, & vel legali Judicio liberaretur, vel cum complice puniretur : ne exiſtimaretur *Teutberga* mendacium in ſui perniciem dixiſſe, metu vel tædio afflictionum : quod mendacium à ſe & ab ipſa depellere poterat qui auctor criminis dicebatur, ſi lex ipſi & juſtitia ſervaretur.

Interrogatio XIII. quærit, ſi Rex poſtquam talia de Regina uxore audivit, & eam à thoro ſuo repulit, concubinâ uſus eſt, utrum adulterii cenſendus ſit reus : & ſi hoc ad plurimorum pervenerit notitiam, quo debeat ſanari medicinali Judicio ? Reſpondet *Hincmarus*, Regem adulterii reum eſſe, ſi poſt initum legaliter conjugium cum alia muliere commixtus eſt, etiamſi *Teutberga* convicta fuerit criminum quorum accuſatur : quia poſt initum legaliter conjugium, ante legalem diffinitionem præſumpſit illicita. Pœnitentiam porro ſecundùm Canones, abſque perſonæ reſpectu, ipſi ab Epiſcopis imponendam.

Interrogatio XIV. eſt de Juramento quo quis ad peccatum ſe adſtrinxit. Reſpondet *Hincmarus*, Illud eſſe conſilio ſalubriori mutandum, ut per ſe irritum.

Interrogationes & Reſponſiones XV. XVI. & XVII. de maleficiis quibus odium irreconciliabile inter conjuges quandoque excitatur, & matrimonii uſus impeditur ; vel quibus inter viros & fœminas quaſcumque impurus accenditur amor, multa ſcitu digna complectuntur.

Interrogatio XVIII. quærit, utrum ſi cauſa *Teutbergæ* iterum in Judicio diſcuſſa fuerit, & innoxia fuerit comprobata, eam *Lotharius* in totum recipere debeat ; an alteri fœminæ valeat copulari ? Reſpondet *Hincmarus*, Si ante initum legaliter conjugium innoxia, & legaliter nupta ſuo viro fidem ſervaſſe reperta fuerit ; ſecundùm Evangelicam & Apoſtolicam veritatem, & Leges Eccleſiaſticas atque Catholicorum doctrinam, legitimum conjugium non poſſe ſeparari : & ſi vir & uxor ſeparati fuerint, aut innuptos permanere, aut mutuò reconciliari debere.

Interrogatio XIX. quærit, utrum Rex alteri fœminæ nubere valeat, ſi *Teutberga* convicta fuerit criminum, quibus accuſatur ? Reſpondet *Hincmarus*, Poſſe, ſi ſecundùm Leges Chriſtianas, Forenſes ſcilicet atque Eccleſiaſticas, inventum fuerit quòd eorum conjunctio legalis non fuerit, ſed magis inceſtus, & nullo conjugii nomine deputandus.

Interrogatio XX. quærit, ſi Rex publicæ Pœnitentiæ etiam obnoxius fuerit judicatus, poſtquam *Teutberga* criminoſa inventa fuerit, utrum peractâ publicâ Pœnitentia conjugem legitimam poſſit accipere ? Reſpondet *Hincmarus* : Si poſtquam Pœnitentiam geſſerit, timens lapſum incontinentiæ juvenilis, copulam uxoris elegerit, ne crimen fornicationis incurrat, rem facturum venialem, ſi præter conjugem nullam animo cognoverit. In quo tamen, inquit, cum *S. Leone*, non Regulam conſtituimus, ſed quid ſit tolerabilius judicamus.

Interrogatio XXI. quærit, ſi legaliter fuerit rejecta *Teutberga*, utrum Rex, peractâ Pœnitentiâ, concubinam quam habuit, & cum qua poſt initum conjugium adulterio ſe polluit, in conjugem accipere poſſit ? Reſpondet *Hincmarus* : Quia una lex eſt viri & fœminæ, ſi ſolutus fuerit à lege conjugis, ſicut *S. Paulus* dicit de uxore, nubat cui voluerit, tantùm in Domino. Quæ ſolutio duobus fit modis ; ſcilicet in his qui aut nunquam legale conjugium inierunt, aut morte intercedente ſoluti ſunt à lege conjugii. Denique mortuo viro vel fœmina, cum quo, vel cum qua verum connubium fuit, fieri poſt Pœnitentiam verum connubium poſſe, cum qua priùs adulterium fuit. Summopere tamen cavendum eſſe, ne concubinæ, vel cujuſlibet alterius fœminæ copulam conjugalem Rex aliquo modo expetat, antequam legali Virorum Illuſtrium Judicio, & Sacerdotali Decreto, conjux, quam legaliter accepit, ipſo etiam conjugis nomine judicetur indigna, aut divino judicio migret à corpore : neque ante legitimam Pœnitentiam adulterii peractam, conjugi legitimæ, multò minùs eidem concubinæ ſe copulet.

Interrogatio XXII. quærit, utrum ſequendum ſit quod quidam dicunt docere quoſdam Epiſcopos, ut ſibi confeſſis viris vel fœminis debeant patrocinium defenſionis impendere, ne quiſquam hujuſmodi perſonas ad Judicium Reipublicæ audeat pro criminibus quæ ipſis confeſſæ fuerant, etiamſi multis nota ſint, provocare ? Et ſi ſe, non ex conſenſu, propter continentiam, ſed propter diſſidium aliquod ſeparare voluerint ; vel eorum fragilitati, ſi ſeparati ſe continere nequiverint, vel reconciliari noluerint, auctoritate ſua poſſe conſulere ; dicentes quòd ſecreta confeſſione ad Eccleſiaſticam confugerint pietatem : & ideo ab aliis quàm ab Epiſcopis, quibus confeſſæ fuerant, non poſſe judicari ? Reſpondet *Hincmarus* : Id abſurdum viſum iri viris quibuſlibet prudentibus, etſi Eccleſiæ Leges ignorent : quia, ut B. Gregorius ait : *Turpe eſt defendere, quod priùs non conſtiterit juſtum eſſe. Ego quidem homines propter juſtitiam diligo, non autem juſtitiam propter homines poſtpono.*

Interrogatio XXIII. quærit de eo quod ſcriptum erat a quibuſdam dici, ſi ſe non ex conſenſu vir & mulier propter continentiam, ſed propter diſſidium aliquod ſeparare voluerint ; vel eorum fragilitati, ſi ſeparati ſe continere nequiverint, vel reconciliari noluerint, auctoritate ſua Epiſcopos poſſe conſulere ? Reſpondet *Hincmarus*, Opinionem illam, ſecundùm quemdam modum, Capitulum quartum erroris fuiſſe illorum, qui Sanctæ Synodo Calchedonenſi derogare & contraire præſumpſerunt, & ab Apoſtolica Sede, atque unanimitate totius mundi Epiſcoporum ſunt ut erronei condemnati, ſicut *S. Leo* multoties, &

B. Gregorius

B. Gregorius etiam in Epiſtola ad *Theoctiſtam Patriciam* ſcripſit : *Per ſe veritas dicit*, Quod Deus junxit, homo non ſeparet. *Quæ etiam ait* : Non licet dimittere uxorem, niſi cauſa fornicationis. *Quis ergo huic cæleſti Legiſlatori contradicat? Scimus quia ſcriptum eſt*, Erunt duo in carne una. *Si igitur vir & uxor una caro ſunt, & religionis cauſa vir dimittit uxorem, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel etiam fortaſſe ad illicita vota migrantem : quæ eſt iſta converſio, in qua una eademque caro, & ex parte tranſit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione?*

Denique ſeptem Quæſtiones, poſt ſex circiter menſes ad ſe tranſmiſſas, & ejuſdem cauſæ Judicium ſpectantes, breviter ac dilucidè ſolvit Hincmarus. *Prima Quæſtio* hæc erat : Dicunt quidam quoniam Rex *Lotharius* habet in ſuo Regno Epiſcopos, & nobiles, ac fideles laïcos, quorum conſultu atque conſilio cauſam inter ſe & uxorem ſuam diffinivit, & non ad alterius Regni Epiſcopos, vel ad alios quoſcumque inde aliquid pertinet retractare. Reſpondet ad hanc Quæſtionem *Hincmarus* : Hanc cauſam generalem eſſe, & omnes ſpectare Chriſtianos : cùm non ſolùm de Rege & Regina, de Chriſtiano viro, & Chriſtiana fœmina; ſed de lege conjugii in paradiſo primis à Deo data parentibus, & in Eccleſia roborata, & divinis ac humanis legibus per Deum confirmatis cauta, & conſtituta benedictione per Miniſterium Sacerdotale, & quorumcunque fidelium more celebrata, agatur. Quare neceſſe eſt ut hæc cauſa in omnium notitiam veniat, & generali diffinitione determinetur.

Quæſtio ſecunda hæc erat : Dicunt etiam, quia non ſit auctoritas neque ratio, ut cauſa, quæ Judicio Epiſcoporum diffinita eſt, ad Judicium debeat revocari : quia ſi fecerit, nullius auctoritatis erunt de cætero Epiſcopi, qui illam diffinierunt, & quicquid in poſterum diffinierint, firmum eſſe non poterit, ſi valeat retractari. Reſpondet *Hincmarus* : Hanc vocem eſſe imperitorum, & neſcientium Regulas. Quod ex Synodo Sardicenſi, ex *S. Leone*, ac Synodo Romana ad *Theodoſium* ſcribente de Latrocinio Epheſino retractando, ex *Gelaſii*, & aliorum Pontificum Decretis probat, quibus ſancitum eſt, Epiſcoporum Judicia, in Synodo Provinciali; Synodorum Provincialium Judicia, in Nationali; Synodos ipſas Nationales, ab Apoſtolica Sede retractari poſſe.

Quæſtio tertia hæc erat : Dicunt, quia non alii Archiepiſcopi, excepto Apoſtolico, majoris Auctoritatis ſint, quàm illi qui hanc cauſam diffinierunt : quæ ſi iterum ad Judicium revocata fuerit, & inventum fuerit, quia ita permanere non debeat; Epiſcopi, qui eam judicaverunt, ampliùs in Epiſcopatu manere non poterunt. Reſpondet *Hincmarus* : Pluralitatem obtinere, quod ſingularitas non habet. Apoſtolorum Principem, quando per admonitionem Sancti Spiritus ad *Cornelium* Gentilem ingreſſus eſt, quæſtione contra eum à Fidelibus facta, cur ad Gentiles intraſſet, & comediſſet cum eis, cur eos in baptiſmate recepiſſet, non ex poteſtate, ſed ex ratione querelæ reſpondiſſe, cauſam per ordinem expoſuiſſe, humili eos ratione placaſſe, atque in cauſa reprehenſionis ſuæ etiam teſtes adhibuiſſe. Quantò magis igitur nos peccatores, cùm de aliqua re reprehendimur, reprehenſores noſtros ratione humili placare debemus, etiamſi majoris auctoritatis in aliquo judicemur. Denique ſi Fidei, aut Eccleſiaſtico dogmati, vel ſacræ auctoritatis Statutis quilibet obloqui ac repugnare tentaverint, hos ſecundùm præceptum Domini admonendos, & ſi rebelles, contentioſi, contemptoréſque perſtiterint, dignis invectionibus, ſecundùm ſacros Canones, & exempla atque ſtatuta majorum, feriendos atque comprimendos.

Quæſtio quarta hæc erat : Dicunt nihilominus: Si iſti Regi non licuerit aliam uxorem accipere, aut ſuam concubinam, ſicut nunc habet, tenere, quòd velit nolit illa ſua uxor judicabitur ad illum redire : & ille tale ingenium de illa inveniet, ut ab illa liberetur, & ulteriùs non debeat ad Judicium inde venire. Reſpondet *Hincmarus*: Non hujuſmodi Judicium ex Evangelica Veritate & Apoſtolica Auctoritate, vel ſacrorum Canonum promulgatione didicimus : ſed ſicut Africana Synodus diffinivit : * *Placuit*, inquiens, *ut ſecundùm Evangelicam & Apoſtolicam Diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa a marito, alteri conjungantur, ſed ita maneant, aut ſibi reconcilientur.* Reconcilientur enim dixit, non cogantur. Itaque vir & uxor ſeparari non poſſunt, niſi aut propter continentiam connubii, quo ampliùs, quia ſpiritualiùs, conjuncti perſeverant; aut propter fornicationem, quia unum corpus & unam carnem quiſque eorum diviſerit. Propter quam cauſam ſi dignè pœnitentes ſimul permanere vel reconciliari noluerint, ſeparari, ſi voluerint, poſſunt; cogi autem ut ſimul maneant vel ut reconcilientur, omnino non debent; perſuaderi, ſi poſſunt, debent; quia reconciliatio voluntatem quærit, amorem expetit, quæ ſicuti fides & pura confeſſio ſuaderi poteſt, extorqueri non poteſt; cogi autem ut ſimuletur poteſt : ne verò aliis propter fornicationem disjuncti conjungantur, prohiberi omnimodis debent : quòd ſi contempſerint, debent ad pœnitentiam redigi.

* Can. 65.

Quæſtio quinta erat de *Boſonis* uxore, quam in ſuo Regno degere permittebat *Lotharius*, nec marito repetenti reddebat. Sed hæc quæſtio nihil ad *Teutbergæ* cauſam.

Quæſtio ſexta hæc erat : Dicunt aliqui Sapientes, quia iſte Princeps Rex eſt, & nullorum legibus vel judiciis ſubjacet, niſi ſolius Dei, & ſi voluerit, pro hac vel alia cauſa ibit ad Placitum, vel ad Synodum, & ſi noluerit, liberè & licenter dimittet : & ſicut à ſuis Epiſcopis, quicquid egerit, non debet excommunicari, ita ab aliis Epiſcopis non poteſt judicari. Reſpondet *Hincmarus* : Hanc vocem non eſſe Catholici Chriſtiani, ſed blaſphemi, & ſpiritu diabolico pleni. *Davidem* peccantem à Nathan increpitum; *Saülem* à *Samüele* accepiſſe quòd è Regno dejectus eſſet; *Roboam* à Propheta audiviſſe, quia de manu illius Regnum, quod bene pater ejus tenuerat, ſcindendum eſſet; alios ab aliis Prophetis Reges correptos. Apoſtolum commonere, ut & Reges etiam obediant Præpoſitis ſuis in Domino, qui pro animabus eorum invigilant. *Gelaſium* Papam ad *Anaſtaſium* Imperatorem ſcripſiſſe, *Duas eſſe perſonas, quibus principaliter hic Mundus regitur, ſcilicet Pontificalem Auctoritatem, & Regiam Dignitatem, & tantò majus eſſe pondus Pontificum, quantò de ipſis etiam Regibus Domino reddituri ſunt rationem.* Theodoſium Imperatorem à *S. Ambroſio* ſegregatum, & per pœnitentiam revocatum. *Ludovicum Pium* è ſolio dejectum, poſt ſatisfactionem, ab Epiſcopali unanimitate, ſaniore conſilio, cum populi conſenſu, & Eccleſiæ, & Regno reſtitutum. Regem quidem nullorum Legibus vel Judiciis ſubjacere, niſi ſolius Dei, ſi tamen Rex verè ſit, ſicut nominatur. Rex enim à regendo dicitur; & ſi ſeipſum ſecundùm voluntatem Dei regit, & bonos in viam rectam dirigit, malos autem de via prava ad rectam corrigit, tunc Rex eſt,

eſt, & nullorum Legibus vel Judiciis, niſi ſolius Dei ſubjacet. Secundùm ſanctam Scripturam & ſacros Canones, in judicio perſonam accipi non debere, ſed cauſæ qualitatem diſcerni. *Hunchertum* certi criminis in ſororem ſuam perpetrati accuſatum, & ad Synodum vocatum, jam in tribus Synodis per Legatos & litteras ad rationem reddendam, tantùm ut cum ſervandæ ſibi æquitatis ſecuritate venire valeret, ſuam præſentiam obtuliſſe: & Regem *Lotharium*, Actorem hac in cauſa, toties defuiſſe, aut libertatem reddendæ rationis negaſſe. Quæ Judicii fuga graviſſimum eſt *Teutbergæ* Reginæ innocentiæ præjudicium.

Quæſtio ſeptima hæc erat: Et quoniam ita ut diximus à quibuſdam Sapientibus dicitur, utrum aliquod periculum inde habeant Epiſcopi, & alii Chriſtiani, qui illi adulteranti communicant; vel ſi periculum eſt, quomodo erunt liberi ante Dominum de communicationis periculo? Reſpondet *Hincmarus*: Conſilium hujuſmodi periculum devitandi S. *Auguſtinus* nobis dat dicens, *Duobus modis non te maculat malus, ſi non conſentias, & ſi redarguas. Hoc eſt non communicare, non conſentire. Communicatur quippe quando facto ejus conſortium voluntatis vel approbationis adjungitur. Hoc ergo nos admonens Apoſtolus, ait:* Nolite communicare operibus infrugiferis tenebrarum. *Et quia parum erat non conſentire, ſi ſequeretur negligentia diſciplinæ*, Magis autem, *inquit*, ea redarguite. *Quid eſt autem*, Nolitè communicare? *Nolite conſentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid eſt autem*, Magis redarguite? *Reprehendite, corripite, coercete... Foris terribiliter perſonet increpatio, intus lenitatis teneatur dilectio. Neque ergo conſentientes ſitis malis, ut approbetis: neque negligentes, ut non arguatis, neque ſuperbientes, ut inſultanter arguatis.*

ᵃ Serm. 18. de Verbis Domini.

ᵇ Epheſ. 5.

His Quæſtionibus diſcuſſis, ita concludit Hincmarus: *Tandem de his quæ in hac Epiſtola perveniſſe ad nos memoravimus, quantùm Domino inſpirante, ex Sanctarum Scripturarum, atque Catholicorum Patrum doctrina, pro noſtra mediocritate ſenſimus, compellente veritate & ſuperimpoſito miniſterio diximus, nullius ſanè præjudicantes ſententiæ, nec dehonorantes auctoritatem. Neque enim quiſquam noſtrum, ut olim S. Cyprianus dixerat, Epiſcopum ſe eſſe Epiſcoporum conſtituit, aut tyrannico terrore ad obſequendi neceſſitatem Collegas ſuos adigit, quando habeat omnis Epiſcopus (ſalvo per omnia Privilegio Sanctæ & Apoſtolicæ Primæ in toto orbe terrarum Romanæ Sedis, atque ipſius Pontificis Domni Nicolai Papæ, & Decreto Sanctorum Canonum Sancto Spiritu conditorum) pro licentia libertatis & poteſtatis ſuæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non poſſit, quam nec ipſe poteſt alterum ſingulariter judicare: ſed, ſicut dicit Apoſtolus:* Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundans, *expectemus univerſi Judicium Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui unus & ſolus habet poteſtatem & præponendi nos in Eccleſiæ ſuæ gubernatione, & de actu noſtro judicandi. Hoc tantum omnes Dominos & Conſacerdotes noſtros, & nos cum illis pariter admonemus, ut, ſecundum Præceptionem magni Leonis Papæ ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum, In his quæ dubia fuerint, vel obſcura, id noverimus ſequendum, quod nec præceptis Evangelicis contrarium, nec Decretis Sanctorum inveniatur adverſum.*

Nicolaus I. Synodum indicit Metis celebrandam.

Mittit Legatos in Gallias.

VI. Interim *Teutberga* Regina de repudio ſuo *Nicolaum I.* Pontificem Maximum appellavit. Is verò ad iſtius cauſæ cognitionem & judicium Concilium indixit Metis celebrandum: Legatos è latere ſuo miſit, *Lothario* Rege poſtulante, qui negotium iſtud urgerent, rebuſque gerendis præeſſent, *Radoaldum* Portuenſem, & *Joannem* Ficolenſem Epiſcopos, quibuſcum duos Epiſcopos è Regno *Caroli Calvi* Regis Chriſtianiſſimi adeſſe juſſit ſtata die. Id docent Epiſtolæ *Nicolai I.* VI. ad *Lotharium*, Regem, VII. ad *Carolum Calvum*, VIII. ad *Ludovicum II.* Imperatorem, cui dictos Legatos commendat, datis anno Chriſti 862. IX. Kalendas Decembris; Indictione XI. * Epiſtolam pariter dedit Pontifex ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ, quibus illos Synodo Metenſi adeſſe præcepit, & *Lotharii* cauſam cum Legatis Romanæ Sedis audire, & canonicè communi Sententia definire. Niſi verò Rex adulter Synodo ſe ſiſtat, ac præſens ſatisfaciat, atque reſipiſcat à ſcelere, ipſi excommunicationis minas intentat *Nicolaus I.* * Synodi verò celebrandæ Acta ad ſe mitti jubet, ut ea confirmet, vel reſcindat. *Statuimus autem*, inquit, *ut cuncta quæ in eodem Concilio peracta fuerint ac diffinita, noſtro Præſulatui geſtorum ſerie incunctanter ſignificetis: ut ſi ea juſtitiæ pulchritudine, probabilique ſanctione diffinita perſpexerimus, Deo omnipotenti gratias referamus: Si verò injuſtitia, quod nolumus, & contrarietatis fuerint acta intentione, ea renovare ſummopere jubeamus.* Hæc ille, Epiſtola XII. Tomo III. Conciliorum Galliæ.

* Tomo III. Concil. Galliæ.

* Epiſt. XII Tom. III. Concil. Gall.

Commonitorium Legatis a Nicolao I. datum.

Legatis in Gallias deſtinatis Commonitorium dedit, quo diſcerent cauſæ in Synodo Metenſi diſcutiendæ ſtatum, *Lotharii* excuſationes & effugia, *Teutbergæ* querelas, ordinem quem in hujus negotii examine ſervare deberent. Sic autem habebat: *Lotharius Rex profitetur Vualdradam ſe à patre accepiſſe, & ſororem poſtmodum admiſiſſe Huncberti. Ubi primùm diligenti inveſtigatione inquirite, & ſi eumdem glorioſum Regem prædictam Vualdradam præmiſſis dotibus, coram teſtibus, ſecundùm legem & ritum, quo nuptiæ celebrari ſolent, per omnia inveneritis accepiſſe, & publicâ manifeſtatione eadem Vualdrada in matrimonium ipſius admiſſa eſt; reſtat ut perſcrutemini, cur illa repudiata ſit, vel filia Boſonis admiſſa. Sed quia idem glorioſus Rex metu Teutbergam ſe admiſiſſe dicit, vos illud Evangelicum recolite, quo Dominus:* Nolite, *inquit*, timere eos qui corpus occidunt: *Et iterum ait*: Quid prodeſt homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? *In quibus Dominicis Sententiis conſiderandum eſt, quòd ſi occiſores corporum timendi non ſunt contra juſtitiam hominem impellentes, & lucrum totius mundi non proſit homini animâ perditâ; quantò minùs metu unius hominis tantus Rex debuit, contra divinum præceptum in immane præcipitium mergi? in hoc certè ſe magis reprehenſibilem oſtendit, in quo amori mundi amorem Dei poſtpoſuit. Ubi nihil vobis aliud præcipimus, manifeſtatione ſua eodem Rege convicto, niſi ut ſecundùm canonicam auctoritatem noſtra vice ſulti, cauſam illius definiatis. Sin vero minimè probatum fuerit Vualdradam uxorem fuiſſe legitimam, neque nuptiis ſecundùm morem celebratis, per benedictionem ſcilicet Sacerdotis, Filio noſtro Lothario extitiſſe conjunctam: ſuggerite illi, ut non moleſtè ferat legitimam ſibi, ſi ipſa innocens apparuerit, reconciliari uxorem.*

Præterea vos ſcire volo, quia præfata Teutberga Apoſtolicam Sedem bis & ter appellavit, & ſe à præfato Rege glorioſò queſta eſt injuſtè fuiſſe dejectam, & vi coactam, falſum contra ſe compoſuiſſe piaculum. Nam eo tempore ad Apoſtolicam Sedem libellum appellationis ſuæ miſit, in quo non quidem adhuc confeſſam, ſed ut contra ſe falſum diceret crimen, cogi ſeſe innotuit. Inſuper ſubjungens, quòd ſi ampliùs compulſa fuero, ſcitote non veritate, ſed timore mortis, & evadendi ſtudio, quia aliter non poſſum, quod voluerint, dicam... Unde præcipimus vobis, ut cùm eadem Theutberga ad condictam Synodum, ſicut ſtatuimus, advenerit, cauſam ejus diligenti examina-

tione tractetis : & ſi ei objicitur, quòd illa crimen ſe aliquod admiſiſſe confeſſa fuiſſet, & contrà illa violentiam ſe pertuliſſe proclamaverit, vel ſi inimicos ſibi Judices fuiſſe teſtata fuerit ; tunc illud renovetis Judicium ſecundùm æquitatis normam, ut injuſtitiæ mole non opprimatur.

* Epiſt. 17. Tom. III. Concil Galliæ.

Reſcripſit etiam *Nicolaus I.* ad *Hubertum* Abbatem, fratrem *Theutbergæ* Reginæ, * qui litteras apologeticas per *Odonem* Bellovacenſem ad Sedem Apoſtolicam miſerat, & de crimine ſibi ac ſorori per calumniam, ut aiebat, impacto in Synodo quæſtionem haberi flagitabat. Hujus proclamationem, ut indicem innocentiæ gratam ſe habere ſignificavit Pontifex, Synodum ſe indixiſſe, & Legatos miſiſſe, quorum cenſurâ in Collegio fratrum aut pro culpa canonicè punirentur, aut pro innocentia juſtè à crimine diluerentur.

Synodus Metenſis in cauſa divortii Lotharii Regis & Teutbergæ Reginæ.

VII. Indictum à *Nicolao I.* Concilium Metis celebratum eſt ab Epiſcopis Regni *Lotharii*, coram Sedis Apoſtolicæ Legatis *Radoaldo* & *Joanne*, menſe Junio anni octingenteſimi ſexageſimi tertii. Legatis *Lotharium* Regem arguentibus, quòd Sedis Apoſtolicæ Judicium antevertens, *Vualdradam* rejecta *Theutberga* ſibi copulaſſet : conſilio & auctoritate Epiſcoporum id ſe feciſſe reſpondit. Quod illi non negarunt : immò ratiunculàrum veriſimilium fuco decepere Legatos, qui Divortium *Lotharii*, & initum cum *Vualdrada* connubium approbarunt, muneribus potiùs quàm rationibus victi. Hac de Synodo Annales Francorum Fuldenſes ad annum DCCCLXIII. hæc habent : *In regno Lotharii pro eo quod dimiſſa uxore legitima alteram duxit, Synodus in Metis congregata eſt omnium Epiſcoporum ejus, præter Hungarium Trajectenſem, quem ægritudo detinuit. Aderant & Miſſi Nicolai Romani Pontificis, ob eamdem cauſam diligenter inveſtigandam directi. In quo negotio ventilato, Rex factum ſuum, propter quod arguebatur, conſilio & auctoritate Epiſcoporum ſe feciſſe teſtatus eſt. Quod illi non inficiantes, quaſdam aſſertiones rationum veriſimilium, quibus geſtæ rei qualitatem munire niſi ſunt, oppoſuerunt, eáſque litteris comprehenſas, ut Legati Apoſtolici ſuggeſſerunt, per Guntharium Agrippinæ Coloniæ, & Theotgaudum Trevirenſem, Galliæ Belgicæ Archiepiſcopos, Nicolao Apoſtolicæ Sedis Pontifici probandas tranſmiſerunt. Qui convocato Romanæ Sedis Epiſcoporum Concilio, & Metenſem anathematizavit Synodum, & ad ſe miſſos Epiſcopos depoſuit, & Communione privavit: juſtè quidem & canonicè, ut Scriptis ſuis ipſe teſtatur, injuſtè verò, ſicut illi Reſcriptis & aſſertionibus firmare conantur.* Perperam horum Annalium Auctor de æquitate Sententiæ à *Nicolao I.* contra *Guntharium* & *Theutgaudum* latæ dubitat, prævaricatorum & perduellium Antiſtitum inſolentes Epiſtolas in eadem lance cum ſanctiſſimis Romani Pontificis Decretis appendit, ac Lectorum judicio permittit Sedis Apoſtolicæ Sententiam ſecundùm Canones pronuntiatam.

Annalium Fuldenſium Auctor caſtigatur.

Annales Bertiniani ad annum 863. de eadem cauſa, & de Synodo Metenſi hæc habent: *Carolus Miſſos Domni Apoſtolici Nicolai, Rodoaldum ſcilicet Portuenſem Epiſcopum, & Joannem Ficolenſem Epiſcopum, ſatis honorificè Sueſſionis in Monaſterio S. Medardi recipit. Quos aliquandiu ſecum retinuit, & conceſſâ Balduino, qui ad limina Apoſtolorum confugium fecerat, indulgentia, pro cujus obtentu venerant, cum Epiſtolis ad Apoſtolicam Sedem redire muneratos abſolvit. Iidem autem Apoſtolicæ Sedis Legati Metis adeunt, Synodum habituri ex delegatione Apoſtolica, circa medium menſem Junium, pro Divortio quod inter Lotharium & uxorem ſuam Theotbergam acciderat, & pro ſuperinductione concubinæ Vualdradæ, quam contra Leges Eccleſiaſticas & mundanas in uxorem ſibi adſciverat. In qua Synodo præfati Miſſi corrupti muneribus, Epiſtolas Domni Apoſtolici occultantes, nihil de his quæ ſibi commendata fuerunt, ſecundùm ſacram auctoritatem egerunt. Ut autem aliquid viderentur egiſſe, Guntharium Colonienſem Archiepiſcopum, & Theutgaudum Trevirenſem æquè Archiepiſcopum, cum veniis, quas in eadem Synodo ſubſcripſerunt Epiſcopi, Romam ire juſſerunt, ut Judicio Domni Apoſtolici ipſa cauſa diffiniretur . . . Guntharius & Theutgaudus Romam pervenientes, primùm in Synodo, & poſtea in Eccleſia S. Petri, ſicut habetur in ſubditis, ab Apoſtolico ſunt damnati.*

Annales Francorum Metenſes ad annum Chriſti octingenteſimum ſexageſimum quartum, de *Lotharii* & *Teutbergæ* divortio hæc habent : *Lotharius Rex cœpit occaſiones quærere, qualiter Tiebergam Reginam à ſuo conſortio ſeparare potuiſſet, quam exoſam habebat propter Vualdradam, quæ ejus fuerat concubina, cum adhuc adoleſcens eſſet in domo paterna. Hanc ſiquidem, diabolo inflammante, nimio diligebat amore. Guntharium itaque Colonienſis urbis Pontificem, qui erat eo tempore Archicapellanus, Rex primò per ſubintroductos Miſſos, deinde per ſemetipſum, ſuper hujuſcemodi diſſidio omni arte aggreditur. Et ut faciliùs aſſenſum præberet, promiſit ſe ejuſdem Epiſcopi neptem in matrimonium accepturum : tantùm ut prædictam Tiebergam ejus aliorùmque Epiſcoporum auctoritate & licentia repudiare quacumque occaſione potuiſſet. Qui, ut erat levis animo, ac inconſideratus actione, protinus omni intentione in rem introducitur : vana ſpe, ut poſtea claruit, ſeductus. Rurſus idem Guntharius Tietgaudum Archiepiſcopum Trevirenſem hac de cauſa alloquitur. Et ſciens eſſe virum ſimplicem, nec in divinis Scripturis adeo eruditum, Canoniciſque Sanctionibus exercitatum, ex utriuſque Teſtamenti paginis quaſdam ſententias profert, quas aliter quàm Eccleſiaſtica Regula docet, ediſſerens, virum improvidum ſecum in foveam trahit, cæcus cæco ducatum præſtans. Quid plura? Facta ſunt omnia quæ huic commento videbantur eſſe neceſſaria. Concilium Metis convocant, Reginam quaſi canonice evocatam in medio ſtatuunt, teſtes producunt unà cum ſcriptis. Qui valde gravia crimina imponentes, inter alia proteſtati ſunt, quòd eadem Tieberga confeſſa fuiſſet, ſemetipſam fratris germani inceſtuoſo concubitu eſſe pollutam. Continuò ſtatuta Patrum de inceſtuoſis recitantur, & non ſolùm à legitimo viro ſeparatur, verùm omnis copula maritalis inhibetur, Pœnitentia juxta modum culpæ indicitur, & tali nefaria machinatione de exoptata voluntas Regis adimpletur. Non multò poſt interjecto tempore, iterum Conventum Synodalem Aquiſgrani coadunant, ubi Rex libellum ſuæ Proclamationis obtulit, ubi continebatur qualiter in quadam fœmina Tieberga nomine, factioſis perfidorum hominum argumentis fuerat defraudatus : immò non mediocriter repetiit, quòd Judicio Epiſcoporum diſſidii Sententiam pertuliſſet, quæ ſi idonea eſſet conjugali thoro, & peſtifera inceſtûs pollutione fœdata non fuiſſet, & vivæ vocis confeſſione publicè non condemnata, ſponte eam retineret. Porro ſe incontinentem eſſe profeſſus eſt, & ſine copula juvenilis ætatis ardorem ferre non poſſe. Allatis itaque diverſorum Conciliorum Voluminibus, multa de inceſtuoſis replicata ſunt. Quibus replicatis, hanc diffinitivam Sententiam protulerunt : Credimus illam non fuiſſe idoneam ac legitimam conjugem : neque à Deo præparatam eſſe uxorem, quæ publica confeſſione, inceſtuoſo fornicationis crimine denotata probatur. Quocirca glorioſo Principi noſtro pro ſua in divino cultu devotiſſima aſſertione, atque victorioſiſſima Regni tuitione, cui non ſolum nos, verumetiam canonica auctoritas interdixit inceſtuoſum conjugium, legitimum matrimonium à Deo*

illi

illi conceſſum non denegamus, juxta indulgentiam » *Apoſtoli dicentis*, Melius eſt nubere, quàm uri. *His ita patratis, Vualdrada jam in publicum procedit, ſtipata obſequentium multitudine, omniſque Regia Aula reſultat, Vualdradam Reginam eſſe. Guntharii Epiſcopi neptis ad Regem accerſitur, ac ſemel, ut aiunt, ab eo ſtupratur, atque cum cachinno & omnium deriſione ad avunculum remittitur. Igitur agentibus fratribus Thieberga Reginæ, hæc omnia ad notitiam Nicolai Papæ deferuntur, qui eo tempore Romanæ præſidebat Eccleſiæ.*

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXV. *miſſi ſunt Hagano & Rodoaldus Apoſtolicæ Sedis Legati in Galliam, ad diſcutiendum utrum res ita ſe haberet, ſicut Summo Pontifici nuntiata fuerat. Qui in Franciam venientes, pecunia corrupti, magis faverunt iniquitati quam æquitati. Tamen ad Regem venientes, cum ei declaraſſent Legationis ſuæ cauſas, tale Reſponſum ab eo acceperunt: Se nihil aliud egiſſe, niſi quod Epiſcopi ipſius Regni in generali Synodo ſibi agendum demonſtraſſent. Legati itaque conſilium dederunt Regi, ut illos Epiſcopos qui illi Synodo præfuerant, ad Sedem Apoſtolicam deſtinaret, qui verbis ac ſcriptis Univerſali Papæ ſatisfacerent. Legati immenſis ditati opibus Romam regreſſi ſunt, nuntiaveruntque Summo Pontifici quæ in Gallia viderant & audierant. Interea Thietgaudus & Guntharius Romam proficiſcuntur ea intentione ut Regem demonſtrarent innoxium, & ut cæteros Coepiſcopos ſuos oſtenderent Eccleſiaſtica atque Apoſtolica exercuiſſe Decreta. Stultitiæ elogio denotandi, qui illam Petri Sedem aliquo pravo dogmate fallere poſſe arbitrati ſunt, quæ nec fefellit, nec ab aliqua hæreſi unquam falli potuit.*

S. Petri Sedes nec pravo aliquo dogmate fefellit, nec ab aliqua hæreſi unquam falli potuit.

Annalium Metenſium Scriptor confutatur.

In multis errat Annalium Metenſium Auctor, 1. Quòd Metenſe Concilium Aquiſgranenſi præponit ordine præpoſtero, & primam accuſationem *Teutbergæ* in Metenſi factam commemorat. 2. Quòd *Vualdradam* à *Lothario* non ante ductam ſcribit, quàm Synodus Metenſis celebrata eſſet: quod evidenter falſum. *Vualdradam* enim jam ipſum duxiſſe cùm Concilium Metenſe coactum eſt, & Synodi ipſius Acta probant, & *Nicolai I.* Epiſtola ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ, in quâ *Lotharium* ait legitima repulſa conjuge, ſecundam ſibi adſciviſſe, neque Sedis Apoſtolicæ judicium expectaſſe. 3. Quòd Legatos Apoſtolicos *Radoaldum* & *Haganonem* anno dumtaxat DCCCLXV. peracta jam Synodo Metenſi, quam & perperàm figit anno 864. in Galliam miſſos à *Nicolao I.* aſſerit, quos Metenſi Concilio adfuiſſe certum eſt ex Auctoribus Annalium Bertinianorum & Fuldenſium, ex *Nicolai I.* Epiſtolis, & ex *Anaſtaſio Bibliothecario* in ejus Vita. 4. Quòd *Haganonem* cum *Rodoaldo* miſſum in Gallias teſtetur ad obeundam Legationem pro cauſa *Lotharii* & *Teutbergæ*: cùm *Anaſtaſii* etiam teſtimonio conſtet *Haganonem* ante in Galliis fuiſſe, quàm Legati mitterentur, & celebraretur Metenſis Synodus; neque illum inter Legatos hanc ob cauſam miſſos *Nicolaus I.* commemoret.

Regino Prumienſis Monachus, qui Chronicon ſuum ad annum nongenteſimum octavum perduxit, ut ipſe teſtatur in Epiſtola nuncupatoria ad *Adalberonem*, deſcripſit hiſtoriam divortii *Lotharii* & *Teutbergæ*, ex Annalibus Metenſibus, qui deſinunt in anno nongenteſimo tertio, & in eoſdem errores lapſus eſt.

Hi Auctores per *Anaſtaſium* Bibliothecarium coævum Scriptorem corriguntur, qui in Vita *Nicolai I.* hæc habet: *Hlotharius Rex, relicta Theutberga Regina, & Vualdrada concubina in matrimonium ſumpta, licet carnaliter ſuper his Romanam Sedem, eumdemque pium conſuluiſſet Pontificem, in putredine luxuriæ carniſque petulantia volvebatur. Cùmque hoc Summus Pontifex malum qualiter ab Eccleſia Dei pelleret, ne alios hujus morbi peſte Rex ille pollueret, intra ſe cogitaret, dimiſſimè cœpit affligi, & intimo corde dolens, valde ſuper iſtis gemebat erroribus. Præſertim cùm Theutgaudum Treverenſem, & Guntherum Agrippinæ Coloniæ Archiepiſcopos, cum Haganone Pergomenſi, & cæteris Epiſcopis talem eidem Regi auctoritatem dediſſe audierit, ut Theutbergam liberiùs poſſet rejicere, & Vualdradam concubinam in matrimonium legitimè copulare... Unde ſine mora continuò Miſſos ſuos in Franciam deſtinavit, præcipiens & monens ut in Metenſium urbe aggregato Synodali Conventu, requirerent, cur idem Rex Theutbergam rejiceret, aut Vualdradam ſibi in conjugium copularet? Quo requiſito & invento, legitimum finem imponerent. Sed pervenientes illuc Sedis Apoſtolicæ Legati, ſcrutari cœperunt hujuſcemodi cauſam, & id ab Lothario inter cætera audierunt: Quicquid ego feci, iſtorum Epiſcoporum conſilio uſus feci. Erant autem ibi præcipui prædicti Theutgaudus & Guntherius Archiepiſcopi, quos auctores in tanto ſcelere Sanctus jam Papa compererat, aſtruentes & dicentes legitimum illud fuiſſe connubium, quod de Vualdrada concubina Rex conſtruxit Lotharius, & quæ dicebant, coram Domino eximio Papa venientes, ſe defendere poſſe reſpondebant. Cùmque Legati Apoſtolicæ Sedis, licèt in multis seducti, Romam iter regrediendo reflecterent, quæ à Rege, ac Theutgaudo, & Gunthario Archiepiſcopis audierant, ac cognoverant, Summo retulerunt Pontifici. Piiſſimus autem Præſul adventum Archiepiſcoporum dum præſtolaretur illorum, ecce ſupernâ dirigente Clementia, idem Theutgaudus & Guntharius Archiepiſcopi Romanam Urbem adeuntes, veſtigiis hujus Præſulis ſe ſacris præſentari petierunt.*

VIII. Pergit *Anaſtaſius* & quomodo ſe geſſerit *Nicolaus I.* commemorat. *Quibus benignè à Præſule præſtantiſſimo ſuſceptis, libellum ei obtulerunt dicentes, ſe nihil plus vel minus egiſſe, niſi ſicut libellus ipſe cantabat. Quo diligentiſſimè ſcrutato, non pauca in eo reperta ſunt profani & multis inauditi ſermonis turpitudinem habentia, quæ Epiſcopalem excedentes ordinem, ipſos ſicut phreneticos ligaverunt Archiepiſcopos. Denique convocata Synodo in Lateranenſi poſt hæc Palatio ſub Apoſtolis, inventi ſunt iidem, ut dictum eſt, Archiepiſcopi, unde damnationis notam incurrerent. Præcipuè, quia Auctores ſe tanti divortii fuiſſe clamabant, & Sententiam, quam in Ingiltrudin uxorem Boſonis Papa tulerat (quæ eumdem virum ſuum Boſonem per ſeptenne tempus reliquerat, atque excommunicata etiam, & à Summo Sedis pio Papa ligata & anathematizata extiterat) communicantes ac converſantes cum ea, diſſolviſſe ſe non negabant, ſed altiſonè publicabant, & Epiſtolam pii Pontificis, ſicut in illis malè compoſitis Geſtis in ſcrinio hujus Sedis repoſitis declaratur, ad libitum falſaverant. Tunc judicante & eodem Sancto Præſule cum Synodo decernente, Sacerdotali honore privati ſunt, & depoſitionis cenſuram meritò incurrerunt. In hac quidem Synodo benignus Præſul Metenſem Synodum, ubi geſta illa contra voluntatem Dei & ſuam digeſta fuerant, illico caſſavit, & quædam neceſſaria in Sancta Eccleſia Capitula promulgavit.* Romana illa Synodus habita eſt anno Chriſti DCCCLXIII. *Nicolai* Papæ VI. in Palatio Lateranenſi. Quatuor in ea Decreta edita ſunt.

Concilium Romanum ſub Nicolao I. quo Synodi Metenſis Acta reſciſſa ſunt, & Guntharius ac Theutgaudus Archiepiſcopi depoſiti.

Primum Decretum eſt de Synodi Metenſis abolitione. *Synodum, quæ nuper, id eſt, ſub Piiſſimo Imperatore Ludovico, per Indictionem* XI. *menſe Junio in Metenſium urbe ab Epiſcopis, qui noſtrum prævenerunt Judicium collecta eſt, quique Apoſtolicæ Sedis Inſtituta temerè violarunt, ex tunc, & nunc, &*

in æternum judicamus eſſe caſſatam, & cum Epheſino Latrocinio reputatam, Apoſtolica Auctoritate in perpetuum eſſe ſancimus damnandam; nec vocari Synodum, ſed tanquam adulteris faventem, Proſtibulum appellari decernimus.

Alterum Decretum eſt de *Theutgaudi* & *Guntharii* depoſitione. *Theutgaudum Trevirenſem Primatem Belgicæ Provinciæ, & Guntharium Agrippinæ Coloniæ, Epiſcopos, nunc coram nobis & Sancta Synodo, ſub Geſtorum inſinuatione, qualiter cauſam Lotharii Regis, & duarum mulierum ejus, Teutbergæ ſcilicet & Vualdradæ, recognoverint & judicaverint, ſcriptum ſuper hoc propriis roboratum manibus offerentes; nihilque ſe plus vel minùs aut aliter egiſſe, ore proprio, multis coram poſitis affirmantes; & Sententiam, quam à Sede Apoſtolica in Ingeltrudem uxorem Boſonis Sanctiſſimus frater noſter Mediolanenſis Archiepiſcopus Tado, & cæteri Coëpiſcopi noſtri petierant emittendam, & nos divino ſuccenſi Zelo ſub anathematis obteſtatione canonicè protuleramus, publicè vivâ voce ſe violaſſe confitentes; in quibus omnibus invenimus eos Apoſtolicas atque Canonicas Sanctiones in pluribus exceſſiſſe, & æquitatis normam nequiter temeraſſe; ab omni judicamus Sacerdotii Officio permanere penitus alienos. Et ideo Spiritus Sancti judicio, & B. Petri per nos auctoritate, omni Epiſcopali exutos Regimine conſiſtere definimus. Quòd ſi juxta præcedentem conſuetudinem, tanquam Epiſcopi auſi fuerint aliquid de ſacro miniſterio contingere, nullo modo liceat eis, nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis; ſed communicantes eis omnes abjici ab Eccleſia, & maximè ſi poſtea quam didicerint adversùs memoratos prolatam fuiſſe Sententiam, eis communicare tentaverint.*

Tertium Decretum eſt adversùs Epiſcopos illorum complices: qui eidem pœnæ ſubduntur, ſi cum his conjurationem inierint; vel ſi à Capite, id eſt, à Sede *B. Petri*, illis hærendo diſſenſerint. Si verò Sedis Apoſtolicæ Decretis aſſenſum ſe præbere profeſſi fuerint, veniam ipſis Pontifex & Synodus pollicentur.

Quartum Decretum *Ingeltrudem Mattefredi* Comitis filiam, *Boſonis* uxorem, quæ à ſeptem annis maritum reliquerat, & per varia loca vagabunda diſcurrebat, repetito ferit anathemate, cùm fautoribus univerſis, niſi citiùs ad *Boſonem* ipſum redierit, aut ad Sedem Apoſtolicam ſatisfactura properaverit.

Quintum Decretum, dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones, vel Decreta pro Catholica Fide, pro Eccleſiaſtica Diſciplina, pro correctione Fidelium, pro emendatione ſceleratorum, vel interdictione imminentium aut futurorum malorum, à Sedis Apoſtolicæ Præſide ſalubriter promulgata, jubet obſervari ſub pœna anathematis.

Guntharii ſeditio, & contumacia.

IX. *Guntharius* & *Theutgaudus* exauctorati, Beneventum ad *Ludovicum II.* Imperatorem confugerunt, ipsúmque commoverunt in Pontificem, quòd *Lotharii* fratris ipſius *Ludovici* Legatos, per illius interventionem Romam directos depoſuiſſet. Quare exiſtimatam ulturus injuriam, Romam ſubitó ſe connilit, ut *Nicolaum I.* ad reſtituendos in gradus priſtinos *Guntharium* & *Theutgaudum* cogeret. Contra cujus furorem ac impetum ſolennibus ſupplicationibus dumtaxat & jejuniis ſe munivit Pontifex. Ab Imperatoris militia Clerus, Plebéſque ſupplicantes plagis affectæ ac diſperſæ, ſacra vexilla confracta, pars vivificæ Crucis theca incluſa, & Baſilicæ *S. Petri* ab *Helena* Imperatrice donata, in lutum projecta eſt. *Nicolaus* Papa conſcenſa navi per Tyberim ad *S. Petrum* profugit, ubi duobus diebus ac noctibus abſque cibo & potu manſit. Interea ſatelles, cujus præſumptione Crux confracta fuerat, mortuus eſt, ac Imperator febre correptus. Qui divina perterritus ultione, conjugem miſit ad Pontificem, cujus fidejuſſione venit ille ad Imperatorem, & ſermone cum ipſo habito, ad Lateranenſe Palatium rediit. Tunc Imperator *Guntharium* & *Theutgaudum* in Gallias redire juſſit. *Guntharius* ſcriptum inſolens & convitioſum ad Pontificem perferri curavit per *Hilduinum* fratrem ſuum, ejúſque exemplar miſit ad Epiſcopos Regni *Lotharii*. De hujuſmodi ſcripto diximus in Diſſertatione de Photiano Schiſmate, §. VII. Illud rejecit Pontifex, ut par erat. *Hilduinus* ſuper corpus Beati *Petri* jactavit: & cùm ipſe, tum confœderati ſatellites, diſtrictis gladiis exeuntes ab Eccleſia, ad *Guntharium* rediere. Ille Coloniam redux, die Cœnæ Dominicæ *Miſſas celebrare, & ſacrum Chriſma conficere, ut homo ſine Deo præſumpſit: Theutgaudus verò à Miniſterio, ſicut ei fuerat præceptum, ſe reverenter abſtinuit.* Cæteris denique Epiſcopis apud *Lotharium* agentibus, *Epiſcopatum à Gunthario Lotharius tulit, & ſuo tantùm conſilio Hugoni Conradi Caroli Regis avunculi, & materteræ ſuæ filio, tonſurâ Clerico, & Ordinatione tantummodo Subdiacono, moribus autem & vita à fideli Laïco diſcrepanti, donavit. Unde motus Guntharius, quicquid de theſauro Eccleſiaſtico in eadem civitate fuit reſiduum, auferens, Romam iterum, ut omnia Lotharii & ſua figmenta de Theutberga & Vualdrada Apoſtolico ex ordine pandat, regreditur. Sed & Epiſcopi Regni Lotharii Legatos ſuos cum Libellis Pœnitentiæ, & Profeſſionibus Canonicis, quoniam ab Evangelica Veritate, & Apoſtolica Auctoritate, ſacriſque Regulis in cauſa Teutbergæ ac Vualdradæ non mediocriter deviaverant, ad Apoſtolicum dirigunt.* Verba ſunt Annaliſtæ Bertiniani, ad annum DCCCLXIV.

Adventius & Franco, Epiſcopi, veniam & pacem à Summo Pontifice poſtularunt.

X. Qui Profeſſiones ſuas miſere ad *Nicolaum I.* ejus in Synodo Romana Statutis aquieſcere ſe atque obſequi conteſtari, veniámque ac pacem implorantes, fuere in primis *Adventius* Metenſis Epiſcopus, pro quo *Carolus Calvus* Rex Chriſtianiſſimus interceſſit, & *Franco* Tungrenſis. *Adventii* Epiſtola extat Tomo III. Conciliorum Galliæ pag. 241. Ex ea diſcimus *Theutgaudi* reverentiam erga Sedem Apolicam, cujus Sententiam humiliter ſubibat, nullam ſacri Miniſterii partem attingens: ſuperbiam verò & contumaciam *Guntharii*, qui inſuperhabita Sententia depoſitionis in ſe lata à Pontifice & Synodo, Sacra facere non verebatur. *In Catalogo Sacerdotum*, (inquit Adventius) *nequaquam recipio Theutgaudum quondam Archiepiſcopum, qui depoſitionis ſuæ Sententiam à Vobis prolatam hactenus patienter ferens, juxta præcedentem conſuetudinem nihil omnino de ſacro Miniſterio contingere præſumpſit: ſed quaſi mitiſſimus vir, incautè ſe proprio ſermone lapſum, atque alterius pertinaciſſima obſtinatione deceptum fatetur: & per humilitatis & obedientiæ viam incedens, à veſtra pia largitate locum ſatisfactionis præſtolatur. Guntharium quondam ſacri Palatii Archicapellanum in Epiſcoporum numero non ſuſcipio, neque ei vel fautoribus ſuis communicare præſumo; quoniam vetito uſus eſt Officio, & Apoſtolicam floccipendere excommunicationem non metuit.*

Epiſtola *Caroli Calvi* pro *Adventio* ad *Nicolaum I.* ſcripta, extat Tomo III. Conciliorum Galliæ pag. 243. Sequitur pag. 244. Epiſtola *Nicolai* Papæ ad *Adventium*, quâ ejus Profeſſionem approbat, eíque veniam & pacem indulget, quam optabat. Docet Epiſcopos Regibus ita ſubditos eſſe debere, ut eorum vitiis non faveant, nec ipſis adulentur, ſed Apoſtolica libertate peccantes arguant. *Illud verò quod dicitis, Regibus & Principibus vos eſſe ſubjectos, eò quòd dicat Apoſtolus*: * Sive

Regi

a 1. Petri 2.

Regi tanquam præcellenti, *placet. Verumtamen* » *videte utrum Reges iſti & Principes, quibus vos ſub-* » *jectos eſſe dicitis, veraciter Reges & Principes ſint. Videte ſi primùm ſe bene regunt, deinde ſubditum populum. Nam qui ſibi nequam eſt, cui alii bonus erit? Videte ſi jure principantur; alioqui potius Tyranni credendi ſunt, quam Reges habendi; quibus magis reſiſtere, & ex adverſo aſcendere, quàm ſubdi debemus. Alioquin ſi talibus ſubditi, & non prælati fuerimus nos, neceſſe eſt eorum vitiis faveamus. Ergo Regi, quaſi præcellenti, virtutibus ſcilicet, & non vitiis, ſubditi eſtote; ſed, ſicut Apoſtolus ait, propter Deum, & non contra Deum.*

Epiſcopi Regibus ita ſubditi eſſe debent, ut eorum vitiis non faveant.

Adventio autem veniam & pacem concedit, modò ſincerè conditiones impleverit ab Apoſtolica Sede præſcriptas. *Itaque ſi Theutgaudum dudum Epiſcopum, ſicut profiteris, in Catalogo Epiſcoporum non recipis, quouſque de eo humaniùs tractemus, & ſi Guntharium Miniſterium ſibi vetitum uſurpantem, non ſolùm inter Epiſcopos non ſuſceperis, ſed nec ipſi, nec fautoribus ejus communicaveris, & Regi in ſcelere permanenti Epiſcopaliter contradixeris, & ſecundùm vires in nullo a Conſtitutis & Sententiis ab Apoſtolicæ Sedis Præſule prolatis deviaveris, ſed de cætero pro Fide Catholica & correctione Fidelium, ac pro conſervandis Sedis Apoſtolicæ Privilegiis, nobiſcum ſenſeris, nobiſcum pro viribus decertaveris, fratres quoque & proximos tuos nobiſcum hortatus fueris, Deus omnipotens, interceſſione Apoſtolorum Principum Petri ac Pauli, vincula omnium peccatorum abſolvat, & quicquid humanitus, quod in oculis Majeſtatis ejus diſplicuit, egiſti, tibi miſeratus indulgeat.* Eodem pene tenore ſcripſit ad *Franconem* Tungrenſem Epiſcopum. Extat Epiſtola Tomo III. Conciliorum Galliæ, pag. 245.

Interea *Lotharius* Rex ad *Nicolaum* Papam ſcribit. Conqueritur quòd Pontifex nimiùm de ipſo ejus æmulis credat. Paratum ſe oſtendit coram ejus Sanctitate adverſariorum calumnias refellere. Dolere ſe ſignificat de *Theutgaudi* & *Guntharii* excommunicatione: & execrari *Guntharii* audaciam, qui ſacra Miniſteria nihilominus uſurpavit: *Theutgaudi* verò humilitatem & obedientiam commendat, qui à Sacris reverenter abſtinuit *Intereà accidit nobis noſſe, quòd Guntharius Miſſarum ſolennia, antequam ad nos perveniret, celebrare non metuit, & juxta præcedentem conſuetudinem Epiſcopale Chriſma conficere & Spiritum Paracletum tradere præſumpſit: quod nos ſatis ægrè tulimus, & ut hoc non fieret, tamquam mortiferum venenum modis omnibus abominamur. Illo autem ad nos veniente, ejus Miſſam audire noluimus, nec in aliquo illi communicare ratum duximus, & juxta veritatis vocem, quaſi ſcandalizantem oculum, à nobis eruere maculam diſponimus, quouſque Sanctiſſimi Apoſtolatus veſtri finitivam Sententiam de illo reſcire valeamus. Epiſtolam quoque à veſtra Sanctitate Epiſcopis Diœceſeos directam illi tranſmiſimus, ut ibidem Canonicas atque Apoſtolicas Sanctiones cognoſcens, videat quid in poſterum illi agendum ſit. De cætero veraciter ac ſinceriter veſtra Paternitas noverit, quod Theutgaudus ſimpliciſſimus atque innocentiſſimus vir, veſtram humiliter ferens cenſuram, in nullo de ſacro Miniſterio contingere præſumſit, magis eligens dehonorationem præſentialiter in oculis hominum pati, quàm per inobedientiam ab illius membris ſecerni, qui caput eſt humilium.*

Lotharius ad Nicolaum I. ſcribit.

XI. Anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimoquinto, *Nicolaus I.* Pontifex Maximus *Arſenium* Hortenſem Epiſcopum Legatum in Gallias miſit, cum ad pacem inter *Carolum Calvum* & *Ludovicum* Imperatorem ejus nepotem fovendam, tum ad exequendum Sedis Apoſtolicæ Judicium de *Lotharii* & *Theutbergæ* divortio, aliaſque ob cauſas.

Arſenii Hortenſis Epiſcopi ad Lotharium aliosque Reges legatio.

A Plures ipſi Literas perferendas tradidit: ſcripſit in primis ad Epiſcopos in Regno *Lotharii* conſtitutos, eóſque adhortatus eſt ut *Lotharium* liberè arguerent, & adulteram dimittere compellerent. * *Quapropter*, inquit, *obſecro vos per adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti, ante cujus conſpectum vel prò legitimis certaminibus coronam, vel pro deſidia, quod abſit, pœnam percipietis, ut tandem aliquando recogitetis Miniſterium quod accepiſtis, projiciatis deſidiam, pellatis à vobis ſervilem timorem, reſumatis Epiſcopalem libertatem, corripiatis Speculatorum & Paſtorum officium, & precando, B obſecrando, ſuadendo, modò caduca hujus mundi proſpera exponendo, modò in æternum manſura gaudia prædicando, jam nominatum Regem frequentiùs adeatis, & tam ex Auctoritate Dei, quàm etiam ex noſtri Apoſtolatûs injunctâ vobis præceptione, quouſque, ſi non obedierit, hanc quam nunc habet adulteram mulierem projiciens, finitivam permanſoriámque demus ſuper eam Sententiam, &c. Eruite hunc virum, qui ducitur ad mortem; qui trahitur ad interitum, liberare ne ceſſetis. Clamate, quaſi tuba exaltate voces veſtras, & annuntiate illi ſcelera ſua quibus peccat, & peccare facit Iſraël. Quod ſi ille non audierit, ipſe in iniquitate ſua morietur, ſanguis ejus C ſuper caput ejus erit. Vos autem animas veſtras liberabitis.*

a Epiſtola Nicolai LII. Tom. III. Concil. Galliæ.

Scripſit etiam Sanctiſſimus Pontifex ad *Ludovicum* Germaniæ, & *Carolum Calvum* Reges, quos adhortatus eſt ut *Lotharium* de divortio commonere pergerent. Theutbergæ autem Reginæ ſecuritati proviſum voluit certis conditionibus. * *Si autem ſubdolè Theutbergam ut eam perdat, velle repetere dicitur, ſi ipſa tales elegerit, per quos ſibi ſecuritas certiſſima fiat, ecce bene. Sin autem, idem Lotharius præbeat ſacramentum, quo polliceatur eam D digno matrimonio retinere, & ut uxorem legitimam decenter venerari & colere, ac deinceps incolumem conſervare. De Pœnitentia autem ejus noſtro Judicio reſervantes ſtatuimus, ut ſi prædictæ Theutbergæ captioſè aliqua alia crimina, poſtquam eam à ſe repulit, objicere voluerit, hoc expurgetur ſacramento, ſi ita neceſſitas compulerit. Quod ſi innupta manere decreverit, & viro ſuo reconciliari noluerit, ſancimus ut cogatur in amplexus uxorios redire; quia utriuſque ſe ſeparandi non fuit voluntas. Nam ſi utique in divortio conſenſerint, & Lotharius jam omnino copulam concubitus non repetierit, hoc fieri non prohibemus: Quia Dominus de dimittenda uxore cauſam E tantùm fornicationis excepit.*

a Epiſt. LIII. Tom. III. Concil. Gall.

Nicolai I. Legatus *Arſenius tanta Auctoritate in Galliis uſus eſt ac poteſtate, ac ſi idem Summus Præſul adveniſſet. Convocato denique Epiſcoporum Conventu, Lotharium Regem alloquitur, ut unum è duobus eligat, aut propriæ reconcilietur uxori, abdicato Vualdradæ pellicis conſortio, aut protinus Anathematis gladio feriretur ipſe, & omnes qui ei in hoc ſcelere faverent. Hac neceſſitate conſtrictus, vellet nollet, Tiebergam Reginam in matrimonium recepit, interpoſito jurisjurandi ſacramento, ſe illam ita in reliquum habere, ſicut æquitatis jura dictant, F legitimam uxorem eſſe tenendam, nec eam à ſe ſepararet, nec ipſa vivente aliam ſuperinduceret. Poſt hæc Vualdradam ex Auctoritate Dei & Sancti Petri, & verbo Domni Apoſtolici, Romam ire jubet, ut pro ſe rationem reddat. Engiltrudem etiam uxorem quondam Boſonis Comitis, à Sede Apoſtolica excommunicatam eſſe omnibus declaravit, quia proprium dimiſerat maritum, & Vvangerum famulum ſuum in Gallias ſecuta fuerat. Quam excommunicationem cum omnibus qui aderant Epiſcopis renovavit. Poſt hæc eadem Engiltrudis Arſenio in Vvormatia civitate ſe præſentavit. Conſtrinxit itaque ſe in præſentia ipſius Epiſcopi horribili ſacramento, quod ipſa cum eo Romam*

Arſenius Lotharium compellit ad recipiendam Theutbergam ceu legitimam conjugem, & Vualdradam ejiciendam.

mam iret, & quicquid Domnus Apoſtolicus juberet, ex toto perficeret. Sed quod juravit, minimè adimplevit. Hæc Anales Metenſes ad annum 866. His concinit *Regino Prumienſis.*

Rem breviùs narrant Annales Fuldenſes ad annum 865. & ad annum 866. quo contigiſſe aiunt menſe Junio *Theutbergæ* reſtitutionem ab *Arſenio* factam. *Theutbergam Reginam*, inquiunt, *à Lothario dudum dimiſſam, ſicut ei ab Apoſtolico injunctum fuerat, eidem reſtituens, Vvaldradam concubinam ejus in Italiam duci præcepit: & ut Lotharius, Theutbergam, quemadmodum Rex legitimè ſibi conjunctam deinceps tractaret Reginam, duodecim ex Optimatibus ejuſdem Regis Juramento firmare coëgit.*

Quid in Ingeltrudem Arſenius geſſerit?

Quod *Ingeltrudem* ſpectat *Boſonis* uxorem, cùm præſtiti juramenti fidem fefelliſſet, *Arſenius* cujus à comitatu, ſeſe ad Danubii tranſitum ſubduxerat, ipſam Auctoritate Apoſtolica excommunicatam declaravit, datâ ad omnes Epiſcopos Germaniæ, Galliæ, & Neuſtriæ Epiſtola. Extat Tomo III. Conciliorum Galliæ, pag. 279.

Eodem anno, Idibus Juniis, *Nicolaus I.* ſcripſit ad univerſos Epiſcopos per Italiam, Germaniam, Neuſtriam & Gallias conſtitutos, eóſque admonuit de Sententia excommunicationis, quam adversùs *Vvaldradam* ejúſque complices promulgarat. Ea in Epiſtola deſcribit impudicæ ac ſuperbæ mulieris ingenium his verbis: *Poſtremò cum recto itinere Nos illi fuerat adeundum, & Sedis B. Petri ſuffragia requirenda, quatenus juxta quod ſtatutum fuerat, nos de ejus negotio Deo placita conſideratione definiremus: poſtea retro eſt converſa poſt Satanam, & in Provinciam, ut principaretur in ea, iter reflexit: licèt induſtriâ Legati noſtri ad Italiam denuo revocata ſit, & quaſi nihil fuerit operata, unde in Chriſti ſit Eccleſia non modicum ſcandalum generatum, gloriam mundi ſectatur, reique publicæ dominatur, ac (quod eſt gravius) etiam piis locis atque Religioſis perſonis præeſſe dignoſcitur, & à Theutbergæ Reginæ cœpta interitus meditatione, ſicut nonnulli teſtantur, minimè ceſſat, dum ea nimirum loca repetere affectat, in quibus facilis ipſius ad Regem Lotharium, & ejuſdem Regis ad eam poſſit eſſe acceſſus. Et ut breviter cuncta complectar, de die in diem qualiter ad priſtinas voluptates redeat, variis argumentis exquirit.* Epiſcopos etiam hortatur *Nicolaus I.* ut ſaltem de illatis *Theutbergæ* Reginæ quotidianis inſidiis doleant, & eximio Dominici corporis membro totius mentis affectu compatiantur.

Theutberga tædio victa contra ſeipſam ſcribit.

XII. Anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo, cùm *Theutberga* Regina à *Lothario*, qui eam invitus receperat, & peſſimè ſemper habebat recedendi honeſtam occaſionem captaret, licentiam à *Nicolao* Pontifice Maximo qui ejus defenſionem ſuſceperat, veniendi Romam poſtulavit, miſſis Legatis & Litteris, quibus eam ſignificare juſſit Pontifici *Lotharius*, ſe ſponte cedere Regia dignitate, in quam introduceretur *Vvaldrada* tamquam legitima illius conjux. Quod ubi *Nicolaus I.* intellexit, arguit ipſam per litteras, quòd contra ſe ipſam tædio victa ſcripſiſſet; nequaquam conſenſit ut Romam veniret, negavitque fieri poſſe quod ſuggerebat, ut continentiæ ſtudio conjugium diſſolveret, niſi *Lotharius* maritus cœlibem quoque vitam promitteret. *Illud*, inquit, * *quod Vvaldradæ perhibes teſtimonium, dicens eam fuiſſe legitimam uxorem Lotharii, fruſtra conaris adſtruere, quandoquidem tuo nullò prorſus hinc teſtimonio quis indigeat: cùm magis nos ita ſentiamus quod juſtum eſt, & ita intelligamus quod æquum exiſtit, ut te etiam reprobatâ, etiam mortuâ, Lotharius nullis legibus, nullis ſine ſui diſcrimine regulis, Vvaldradam mœcham in uxorem umquam permitteretur aſſumere. . . . . Illud verò quod dicis, Romam te velle venire, nobiſque paſſiones, & quædam ſecreta tui pectoris reſerare, fieri non convenit: quoniam & ſecuritas itineris, quam prætendis, nulla eſt, & quamdiu Vvaldrada Lothario ita juxta poſita eſt, ab illo quoquam te diſcedere non permittimus. Dum enim tu diſceſſeris, illa recipi proculdubio creditur, & in longinquitate tua ipſa confeſtim admittitur. Quòd autem ſterilis, ut aſſeris, permanere dinoſceris, non hoc corporis infœcunditas, ſed viri facit iniquitas. . . . . Cæterùm quis ignorat hæc te multis preſſuris ſubactam depromere, ac innumeris malis atritam proferre; Cùm etiam omnes religioſi & clari Galliarum & Germaniæ viri hæc ita ſe habere frequenti Relatione teſtentur, adeo ut hæc te nobis ſcripturam fore, ante multum temporis agnoverimus. Sed his omiſſis, hortamur te, ac vehementer admonemus, ut ipſa tibimet manum non inferas, nec mortis fomitem generes: Melius enim tibi eſt ut veritatem loquentem alius te occidat, quàm tu te ipſam mendacium dicens, interimas. Sta igitur intrepida atque conſtans, & mortem quam quoque modo ſemel experiri debes, præcipuè pro veritate ſuſtinere ne paveas.*

Ipſam arguit & ad conſtantiam hortatur Nicolaus I.

* Epiſt. 64. Tomo III. Concil. Galliæ.

Porro ſi amore pudicitiæ, ut aſſeris, ſolutionem matrimonii quæris, hanc tibi nullo pacto noveris tribuendam, niſi vir tuus eamdem pudicitiam non fictè ſectatus extiterit. Denique ut cum B. Gregorio Papa dicatur, * *Si continentiam quam vir appetit, uxor non ſequitur, aut quam uxor appetit, vir recuſat, dividi conjugium non licet: quia ſcriptum eſt, Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.* Data eſt hæc Epiſtola IX. Kalendas Februarias, Indictione XV. anno Chriſti DCCCLXVII.

* Lib. 9. Epiſt. 39.

XIII. Pridie ſcripſerat Sanctus Pontifex ad Epiſcopos in Regno *Lotharii* conſtitutos, *Vvaldradæ* excommunicationem illis tertiò jam denuntians, illorúmque deſidiam arguens, & referri ad ſe jubens an *Lotharius* cum *Theutberga* converſaretur, & quomodo eam tractaret. *Quapropter*, inquit, * *attonitè ſatis cor veſtrum non ſolùm miramur, ſed & deflemus. Quis etiam non lugeat tantam linguæ deſidiam, tam remiſſas negligentiæ manus? Quando inter tot Paſtorum cuſtodias, nec lupi gregi non parcentis inſidiæ præcaventur, nec leonis aditum quærentis quem devoret excluduntur. Et certè cùm unumquemque Chriſtianum Zelus Dei comedere debeat, multò magis vos eodem zelo uri oportuit, qui ejuſdem ſanctæ domûs, utinam non ad majus periculum veſtrum! eminentiorem gradum eſtis & ordinem conſecuti. . . . . Si adeo zelus veſter non accenditur, ut Phinees imitari videatur, videlicet ut quod ille materiali, vos exerceatis gladio ſpirituali; ſaltem Nathan, Eliam, cæteróſque Prophetas, qui delinquentes Reges ſalubriter corripuerunt, æmulatione Sacerdotali, ſeu Paſtorali ſollicitudine revocari non renuat. Nam etſi quondam Elias infirmitate victus humana, furorem Principis fugit, ſed & ſcelera ejus ſæpe redarguit, & impavidus exprobravit. Similiter & iſte B. Paſtor Eccleſiæ Petrus . . . poſt acceptum Spiritus Sancti donum, cujus partem & vobis ineſſe non immeritò credimus, adeo etiam poſt minas, poſt cædes, vires Principum preſſit, ut meritò in igneis linguis Spiritum Sanctum accepiſſe probetur. Nimirum qui quos replevit ardentes, fecit pariter & loquentes, necnon & flamma divini zeli, atque ſuorum mirabilium verborum facibus corda Principum Mundi accendentes.*

* Epiſt. 65. Tomo III. Concil. Galliæ.

Epiſcoporum Regni Lotharii zelum excitat Nicolaus I. ut Regem adulterum redarguant.

Sanctimoniam veſtram hortamur, & per incomprehenſibilem Sanctam Trinitatem vos omnes pariter obſecramus, ut Literis veſtris ſine mora per Legatos veſtros idoneos directis, nobis veraciter indicetis, ſi ſecundum juramentum præſtitum coram Miſſo noſtro,

Lotharius

Lotharius cum Theutberga converſetur, aut ſi ita illam tractat, quemadmodum Rex legitimè ſibi conjunctam debet tractare Reginam. Et qui ſint illi, qui nullo pacto a nobis diſſidentes, adulteris nullum conſentiunt præſtare favorem. Necnon & hanc Epiſtolam noſtram oſtendatis, & excommunicationis Vualdradæ tenorem manifeſtum facere ſtudeatis. Jam verò qui hæc veſtrûm agere, & intimare, quæ diximus, poſtpoſuerit, ipſe ſe obnoxium & fautorem adulterorum palam oſtendet: & hoc nobis erit ſignum, eum tanto conſenſiſſe facinori, ſi obedire huic inſtituto noſtro neglexerit. Ac per hoc tamquam conventum à nobis & admonitum, ac ſalubri monitioni ſatisfacere nolentem, ſed per omnia nobis inobedientem, noſtrâ ſeu totius Eccleſiæ hanc Communione conſtituimus eſſe remotum.

XIV. Scripſit eodem tempore *Nicolaus I.* ad *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, ejus tuitioni *Theutbergam* Reginam commendans, cujus Judicium *Lotharius* retractare, ac per Monomachiam velle decernere dicebatur. Negat ejus cauſam ad examen revocari debere: *Quoniam quod bene ſemel diffinitum eſt, & interpoſitis Juramentis deliberatum, nulla debet iteratione, niſi ubi major fuerit Auctoritas, retractari. Deinde, quia Eccleſiæ refugium quærens, & Eccleſiaſticum Judicium ſemper expetens, ſæculari non debet ſubmitti Judicio.* Tertiò quia *Lotharius* & *Theutberga* cauſam ſuam ad Sedem Apoſtolicam detulerunt. *A Judicibus* autem *quos communis conſenſus elegerit, provocare non licet.*

Nicolai I. ad Carolum Calvum Epiſtola de Theutbergæ negotio.

Epiſt. 66 Tomo III. Concil. Galliæ

Frivolam deinde & malevolam eſſe demonſtrat accuſationem de adulterio à *Lothario* Rege adverſùs *Theutbergam* factam. *Porro*, inquit, *de adulterio ſi à Lothario accuſatur, & ſi convicta fuerit, ultio præparatur, neceſſe eſt ut fateatur uxorem: quid ergo incaſſum laborat, anxiatur, & quod ſua non fuerit uxor, quibuſcumque modis, & qualibuſcumque argumentis ſatagit invenire?*

De Monomachia verò quam Lotharius velle decernere dicebatur, hæc ſubdit: *Monomachiam verò in legem aſſumi, nuſquam præceptum fuiſſe reperimus: quam licèt quoſdam iniiſſe legerimus, ſicut Sanctum David & Goliam ſacra prodit Hiſtoria, nuſquam tamen ut pro lege teneatur, alicubi divina ſancit Auctoritas, cùm hoc & hujuſmodi ſectantes Deum ſolummodo tentare videantur.*

Deum tentat, qui controverſiam aliquam per duellum vult decernere.

Denique ipſum rogat Pontifex, ut adjunctam Epiſtolam *Lothario* per fidelem & prudentem virum reddi curet. In ea queritur quòd *Theutberga* tædio afflictionum contra ſeipſam ſcripſerit. Ejus diſſolvi conjugium non poſſe probat, niſi *Lotharius* cælibem quoque vitam ſpondeat. Ipſum hortatur ut reſipiſcat ab adulterio, cujus exemplum tot animas in interitum demergit: *Nam majora facit crimina ſublimitas Dignitatum.*

Epiſtola Nicolai I. ad Lotharium, 6. Tom. III. Concil. Galliæ.

Graviora Principum crimina.

XV. Ad *Ludovicum* etiam Germaniæ Regem ſcripſit *Nicolaus I.* Nonis Martii ejuſdem anni, rogavitque ut *Lotharium* nepotem ſuum ad diligendam *Theutbergam* excitare pergeret, eúmque ſeveriùs corriperet: ac *Ingeltrudem* ad *Boſonem* maritum redire compelleret; qui nec reconciliari poterat abſenti, nec aliud ea vivente inire connubium. (Extat hæc Epiſtola Tomo III. Conciliorum Galliæ.)

Ejuſdem Epiſtolæ ad Ludovicum Germaniæ Regem eadem de cauſa.

Scripſit eodem anno idem Pontifex duas alias Epiſtolas ad *Ludovicum* Germaniæ Regem. Priori temporis nota adſcripta non eſt; poſterior data eſt III. Kalendas Novembris, Indictione I. Priore conqueritur de *Lothario*, quòd nihil eorum præſtet quæ promiſit. Prohibet ne Romam veniat, priuſquam *Vualdradam*, ut juſſus eſt, eò, dirigat, & *Theutbergam* tractet ut Reginam, & Treviris atque Coloniæ legitimi Epiſcopi ordinentur in locum *Guntharii* & *Theutgandi*, de proprio illarum Eccleſiarum Clero. Ex illa Epiſtolâ diſcimus, *Lotharium* quidem, poſt diſceſſum *Arſenii* ad *Vualdradam* non rediiſſe, & *Theutbergam* ſemper habuiſſe in Palatio, Reginámque appellaſſe, ſed inviſo ſemper à *Theutberga* fuiſſe animo, & cum ea ſolum nomen Regium, cum *Vualdrada* poteſtatem communicaſſe. *Quid autem*, inquit, *proficit dilectæ filiæ noſtræ Theutbergæ Reginæ, quia non ex toto ab illa videtur corpore prolongatus, dum tamen eſſe cum ea mente minimè probatur annexus? Quid ei proficit conjugalis fœderis, vel Regiæ Dignitatis nomine ſolo frui, quæ caret omnibus, quæ ad perfectæ dilectionis, & conſimilis ditionis pertinere videntur inſignia? Nam quis niſi æmula ejus, Vualdrada videlicet, quæ non ſolùm pro adulterio commiſſo, ſed pro impœnitenti corde vinculis eſt excommunicationis innexa, Regni cum Lothario culmina poſſidet, gloriâ fruitur, jura tenet, & omnia ſuo diſponit arbitrio? Quæ licet à colloquio ejus ſejuncta ſpecie tenus videatur exiſtere, per internuntios tamen & diverſos ſatellites tantumdem penes ipſum, vel etiam magis valet, quàm ſi legitima conjux haberi quoquo modo potuiſſet. Nam nemo apud Regium apicem eſt adjutus, niſi per illam: vix uſquequaque lætus, niſi propter illam, quiſquam eſſe refertur.*

Epiſt. 71. & 72 Tom. 3. Concil. Galliæ.

Poſteriori Epiſtolâ *Ludovicum* Germaniæ Regem admonet *Nicolaus I.* ut pro *Theutgando* & *Gunthario* exauctoratis Epiſcopis intercedere deſinat, quibus ſpes reſtitutionis omnis ablata eſt. *Theutgandus igitur & Guntharius* (inquit) *hujus Sanctæ & Apoſtolicæ Sedis Sententia percuſſi, ſi patienter egerint, & malorum, quorum plantatores fuere, eradicatores extiterint; atque ſi hæc perfectâ in ſe humilitate, digniſque Pœnitentiæ fletibus abolere ſtuduerint, poterunt utique alia miſerationis Eccleſiaſticæ beneficia præſtolari: prioris tamen Miniſterii, aut cujuſcumque Sacerdotalis Officii dignitatem fruſtra quidem ſperare poterunt, reſumere autem in ſempiternum non poterunt.*

XVI. Scripſit demum Sanctiſſimus Pontifex ad Epiſcopos in Regno *Ludovici* conſtitutos, Pridie Kalendas Novembris ejuſdem anni. Reprehendit illos, quòd *Theutgandum* & *Guntharium* ſuis gradibus reſtitui cuperent. Expoſuit quàm graviter deliquiſſent, tum in ſuſcipienda *Ingeltrude Boſonis* conjuge refuga & excommunicata, tum in adſtruendo *Lotharii* repudio, & quòd propterea meritò fuerint depoſiti. Quare ipſos hortatus eſt ne ulteriùs pro illis intercederent, & ut *Lotharium* ad exequenda Sedis Apoſtolicæ Juſſa inflecterent, ſequeſtre eorùm Rege Ludovico. *Non ſolùm autem hinc glorioſum Regem veſtrum adite*, (inquit) *verum etiam ſpecialiter deprecamini, ut admoneat & ſuadeat eidem Lothario, quatenus Romam nonniſi purgatus, & quando nos annuerimus, venire præſumat. Nam niſi nobis obediens, ſuſpicionum & malæ famæ ſordes diluere primùm curaverit, videat ne fortè leproſorum more de caſtris Dominicis cum maximâ confuſione pellatur. Quomodo verò ipſas poſſit ponere ſordes, breviter intimamus. Videlicet ſi Theutbergam uxorem ſuam juxta præſtita juramenta benignè tractet, & ſecundùm Regiam Dignitatem retineat, Vualdradámque ad nos accelerare compellat, atque in præfatis Eccleſiis, ordine quo ei dictavimus, Antiſtites ordinare permittat. Nam quamdiu Vualdradam ſic manere dimiſerit, ſicut omnibus liquet, Theutbergámque nec Regio cultu, nec conjugali dilectione tractaverit; quamdiu etiam Theutgandum & Guntharium Eccleſias dudum ſibi cum Sacerdotio ablatas obtinere permiſerit occupatas, nec à lepra injuſti criminis, nec a ſordibus peſſimi odoris, id eſt, malæ opinionis, vel ſuſpicionis liber eſſe poterit, nec puris Eccleſiam greſſibus intrare valebit.* Hæc Epiſtola extat Tom. III. Conciliorum Galliæ inter Epiſtolas *Nicolai I.* LXXIV.

Epiſtola Nicolai I. ad Epiſcopos in Regno Ludovici Germaniæ Regis conſtitutos.

XVII.

Hadriani II. geſta in cauſa Theutbergæ.

XVII. Cùm S. Pontifex *Nicolaus* Idibus Novembris obiiſſet, eique ſubſtitutus fuiſſet *Hadrianus* hujus appellationis ſecundus, mox ad ipſum *Lotharius* Rex literas dedit, ſuum ob mortem *Nicolai I.* dolorem ſignificans, conceptámque de ipſius *Hadriani II.* electione lætitiam, rogánſque ut ſibi licentiam adeundi Romam concederet. *Lotharii* Epiſtolam, cujus fragmentum apud *Reginonem* habetur, integram deſcripſit *Baronius* ad annum 867. Num. CLVI.

Epiſt. VIII. Tom. III. Concil. Galliæ.

Ad ipſum reſcripſit *Hadrianus II.* * Literas Commonitorias, quibus ſignificavit ſe *Theutbergam*, ſolutionem matrimonii Romæ poſtulantem, ad eum redire juſſiſſe, donec in Synodo ea de re ſtatueret. Juſſit *Lothario* ut eam in conſortium reciperet, cultúque Regio haberet; aut ſi alio in loco ipſam conſiſtere permitteret, promiſſas illi Abbatias ad vitæ ſubſidium concederet. Si quis verò ei moleſtus fuerit, vel nocere præſumpſerit, huic perpetuum anathema Pontifex intentat: ipsique etiam *Lothario*, ſi his aſſenſum præbuerit.

Epiſt. IX. & X. Tom. III. Concil. Galliæ.

Idem Pontifex *Vualdradam*, quia reſipuiſſe dicebatur, *Ludovico* Imperatore rogante, Communioni Eccleſiæ reſtituit, ea lege ut ad *Lotharii* ſocietatem non rediret: Idque Germaniæ Epiſcopis alterâ Epiſtolâ ſignificavit.

Epiſt. IV. Tom. III. Concil. Galliæ.

Scripſit etiam ad *Hincmarum* Archiepiſcopum Remenſem, eique vices ſuas commiſit, ut Sedis Apoſtolicæ Decreta in cauſa *Lotharii* executioni mandari curaret, ac Regem *Carolum* ad conſtantiam eo in negotio excitaret. *Sanctitas*, inquit, *tua bene novit, quanta Sedes habuerit Apoſtolica in cauſa Lotharii Regis certamina, & per Præſules ſuos, Benedictum ſcilicet & Nicolaum, quos hinc labores aſſumpſeris. Unde & nos habentes eumdem Spiritum, quem & iidem Patres noſtri habuiſſe probati ſunt, eadem hinc quæ illi ſequimur & decernimus. Quamobrem tuæ Fraternitatis induſtriam ſpecialiter admonemus, uti quod ſuper hoc olim geſſiſti negotio ſtudium nullatenus enervari conſentias. Sed vice noſtrâ fretus, coram Regibus & Præſidibus de teſtimoniis Domini loqui non ceſſes: ita ut quod auctore Deo deſtructum eſt, nullis doloſè machinantium reædificari valeat argumentis. In quo videlicet pietatis opere, quia de Regibus idem dilectus filius noſter Carolus; de Sacerdotibus verò, tu potiſſimum Sedi Apoſtolicæ ſedulè laboranti concurriſtis & concertaſtis, tuam propriè cohortamur inſignem ſolertiam, quo & ipſa pravis viriliter obviet, & prædictum Piiſſimum Regem, uti conſummet bonum quod inchoaverat, indeſinenter commoneat.* Data eſt hæc Epiſtola VIII. Idus Martii anni DCCCLXVIII. Mandata Pontificis diligenter executus eſt *Hincmarus*, teſte *Flodoardo* lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis Cap. XX.

Lotharius Rex Romam venit.

XVIII. Tandem quod à *Nicolao I.* multis precibus ſæpe fruſtra contenderat *Lotharius*, ſibi ut Romam venire, & coram agere liceret, hoc ab *Hadriano II.* conſecutus eſt anno 869. Romæ autem quo pacto Eccleſiaſticæ Communioni reſtitutus ab *Hadriano* fuerit, Annales Metenſes ad hunc annum his verbis commemorant.

Quomodo ab Hadriano II ſuſceptus?

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXIX. Lotharius Romam profectus eſt. Quò cùm perveniſſet, ab Adriano Papa honorificè ſuſceptus eſt. Qui ab eodem Præſule ſciſcitatus ſi mandata Pii Patris Domni Nicolai cum omni vigilantia cuſtodiſſet, deceptus ab eo qui in veritate non ſtetit, & caput eſt mendacii, reſpondit ſe ita omnia cuſtodiſſe ac ſi divinitus fuiſſent imperata. Cùmque Proceres qui cum eo venerant eadem teſtificarentur, nec eſſet ullus qui Regiæ Poteſtati contrairet, Sanctus Papa talia ſubinfert: Si veſtræ teſtificationi veritas ſuffragatur, omnipotenti Deo multiplices gratiarum actiones referimus. Reſtat ergo, Fili Chariſſime, ut ad Confeſſionem S. Petri accedas; ubi Deo propitio hoſtiam ſalutarem pro incolumitate corporis & animæ tuæ immolabimus, ex qua te nobiſcum participare oportet: ut per hanc participationem membris Chriſti, unde exciſus videbaris, merearis incorporari. Poſt hæc, finitis Miſſarum ſolemniis, invitat Summus Pontifex Regem ad Menſam Chriſti: acceptóque in manibus Corpore & Sanguine Domini, ita eum alloquitur: Si innoxium te recognoſcis ab interdicto tibi à Domno Nicolao adulterii ſcelere, & hoc fixâ mente retines, ut nunquam diebus vitæ tuæ Vualdradæ pellicis tuæ miſcearis nefario concubitu, fiducialiter accede, & Sacramentum ſalutis æternæ ad remiſſionem peccatorum tibi profuturum accipe.

Chriſti Corpus ad Judicium accipit, qui ab occaſione proxima peccati non receſſit, vel peccati affectum omnino non depoſuit.

Si autem ita in mente tua propoſuiſti, ut ad mœchiæ volutabrum redeas, nequaquam ſumere præſume: ne fortè ad Judicium tibi adveniat, quod Dominus fidelibus ſuis ad remedium præparavit. Qui mente captus, Communionem de manu Pontificis abſque retractatione ſumpſit. Deinde Pontifex converſus ad ſocios Regis, unicuique Communionem obtulit in hæc verba: Si Regi tuo Lothario conſenſum non præbuiſti, & Vualdradæ & aliis ab hac Sede excommunicatis non communicaſti; Corpus & Sanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti proſit tibi in vitam æternam. Igitur quiſquis in his ſe læſum ſciens auſu temerario Communionem ſuſcepit, divino judicio mortuus eſt, antequam ſubſequentis anni rediret principium.

Sacrilegæ Communionis pœna.

Perpauci, qui ſe à Communione ſubtraxerunt, vix mortis periculum evaſerunt. Porro Lotharius Roma egreſſus, morbo corripitur, & Placentia civitate perveniens, diem clauſit extremum, VI. Idus Auguſti. Tanta autem ſtrages in præfati Regis populo facta eſt, ut non peſte periiſſe, ſed hoſtili gladio corruiſſe virtus & Nobilitas totius Regni videretur. His gemina ſunt quæ habet *Regino* in Chronico ad eumdem annum 869.

Annalium Bertinianorum Auctor nec honorificè ſuſceptum Romæ *Lotharium*, neque Communione Corporis Chriſti donatum teſtatur, ſed quibuſdam ſolùm muneribus honeſtatum & convivio exceptum: Miſſos verò in Franciam ab *Hadriano II.* Legatos, qui cum Gallicanis Epiſcopis de his quæ *Lotharius* petebat, communi deliberatione tractarent, & Synodo quam Romæ indixit, renuntiarent. Mortuum verò eſſe *Lotharium* antequam Synodus illa celebraretur. *Adrianus Papa*, inquit, *Romam reverſus eſt. Quem e veſtigio Lotharius eſt proſecutus. Et Adriano Papa Romam ingrediente, Lotharius ad Eccleſiam B. Petri venit, ubi nullum Clericum obvium habuit; ſed tantùm ipſe uſque ad ſepulchrum S. Petri cum ſuis pervenit: indéque ſolarium ſecus Eccleſiam S. Petri manſionem habiturus intravit, quem nec etiam ſcopâ mundatum invenit. Putavitque in craſtina, ſubſequente videlicet Dominica (Nam Sabbatho ad S. Petri Baſilicam pervenit,) ſibi cantari debere Miſſam: ſed à præfato Pontifice hoc obtinere non potuit. Inde ſecunda feria Romam ingrediens, in Palatio Lateranenſi cum ipſo Apoſtolico prandidit, & datis ei muneribus in vaſis aureis & argenteis, obtinuit ut ei ipſe Pontifex lænam & palmam, ac ferulam daret. Quæ munera ita ipſe & ſui interpretati ſunt, videlicet ut per lænam de Vualdrada reveſtiretur, per palmam victorem ſe in his quæ cœperat, demonſtraret, per ferulam Epiſcopos ſuæ voluntati reſiſtentes obſiſtendo diſtringeret. Sed aliter ab eodem Papa & Romanis fuere diſpoſita. Nam idem Pontifex Formoſum Epiſcopum, & alium etiam cum eo Epiſcopum, in has Galliarum partes mittendos diſpoſuit: ut cum pluralitate Epiſcoporum de his quæ Lotharius petebat, tractarent, & illi Kalendis Martii, quæ inventa forent in Synodo renuntiarent, quam Romæ in ipſis Kalendis Martii denuntiavit. Quò etiam quatuor Epiſcopos ex Regno Ludovici Regis Germaniæ, cum ipſius*

ſuis Legatis ; & quoſdam Epiſcopos ex Regno Lotharii, cum Epiſtolis ſuis hac conditione venire præcepit, ut quæ in Synodo vel examinanda, vel gerenda fôrent, in perſonis aliorum confirmarent, tam ex Occidentalibus partibus, quàm ex Orientalibus. Unde Miſſos ſuos, quos nuper Conſtantinopolim pro contentione quam Orientales cum Nicolao Papa habebant, miſerat, tunc venturos ſperabat. Lotharius verò Roma lætus promovens, uſque Lucam civitatem venit, ubi febre corripitur : & graſſante clade in ſuos, quos in oculos ſuos coacervatim mori conſpiciebat, ſed Judicium Dei intelligere nolens, uſque Placentiam VIII. Idus Auguſti pervenit. Ibique Dominica die ſuperdiurnans, circa horam nonam inopinatè exanimis penè effectus eſt, & obmutuit, atque in craſtina hora diei ſecunda moritur : & à paucis ſuorum, qui à clade remanſerant, in quodam Monaſteriolo, ſecùs ipſam civitatem, terræ mandatur.

Conveniunt tamen Annales Bertiniani cum Metenſibus, & cum *Regione*, in eo, quòd *Lotharium*, cum ſuis, ab Adriano Communione ſacra donatum memorant, diſſentiunt dumtaxat de loco. Id enim Romæ factum docent Annales Metenſes. Bertiniani verò ad Montem Caſſinum. *Lotharius*, inquiunt, *iter quod tempore inconvenienti, ſcilicet menſe Junio, cauſa uxorum ſuarum in parte Romæ cœperat, contendens perficere, uſque Ravennam venit, ubi Miſſos fratris ſui obviàm habuit, per quos ei contradixit, ut nec in antea procederet, nec diutius in eodem Regno immoraretur, ſed ad ſuum Regnum rediret, & tempore commodo & opportuno loco ſimul convenirent, & de quibus vellet, cum eo ſatageret. Lotharius autem Romam rediens à latere ad ſuum fratrem in Beneventum uſque pervenit, & apud eum per Engelbergam multis petitionibus & muneribus obtinuit, ut ipſa Engelberga cum eo uſque ad Monaſterium S. Benedicti, quod in Monte Caſſino ſitum eſt, rediret. Quò etiam Adrianum Papam eidem Engelberga & ſibi ex juſſione Imperatoris venire fecit, & apud eum datis illi multis muneribus, per ipſam Engelbergam obtinuit, ut idem Papa illi Miſſam cantaverit, & ſacram Communionem hac convenientiâ illi donaverit : Si, poſtquam Nicolaus Papa Vualdradam excommunicavit, nullum cum ea contubernium, vel carnalis copulæ mercimonium, quin nec colloquium quoddam habuerit. Ipſe autem infœlix more Judæ ſimulatâ bona conſcientia, & impudenti fronte, eamdem ſacram Communionem ſub hac conventione accipere non pertimuit, nec recuſavit. Sed & ſui fautores cum eo ab ipſo Papa percepere Communionem. Inter quos & Gunthariùs, auctor & incentor hujus publici adulterii, Communionem inter Laicos ab eodem Adriano Papa accepit, data illi priùs coram omnibus Profeſſione, quæ ita habetur :*

Ego Guntharius profiteor coram Deo & Sanctis ejus, Vobis Domino meo Adriano Summo Pontifici & univerſali Papæ, ac venerandis tibi ſubditis Epiſcopis, reliquóque Conventu, quoniam Judicium depoſitionis in me à Domno Nicolao canonicè datum non reprehendo, ſed humiliter porto. Unde nec ulteriùs ſacrum Miniſterium contingere præſumo, niſi per miſericordiam mihi ſubvenire volueritis. Nec aliquando contra Sanctam Romanam Eccleſiam, aut ejus Pontificem, aliquod ſcandalum, vel quidquam adverſi movere volo : Sed devotum me eidem Sanctæ Matri Eccleſiæ, ejúſque Præſuli exhibere, atque obedientem permanere proteſtor. Ego Guntharius huic Profeſſioni à me factæ manu propria ſubſcripſi. Data Kalendis Julii, Indictione II. in Eccleſia S. Salvatoris, quæ eſt in Monaſterio S. Benedicti in Caſſino. Hæc verò contigere antequam Romam veniret *Lotharius*.

Auctor libri *De Vita & Miraculis Sancti Deicoli*, cujus Fragmentum ex veteri Codice MS. Monaſterii *B. Mariæ de Valle* apud *Ducheſnium* Tom. III. Hiſtor. Eccl. Sæc. IX. & X. legere eſt, à Metenſibus & Bertinianis Annalibus diſcrepat in *Lotharii* receptione à Romano Pontifice narranda. *Cùm Rex*, inquit, *accerſitus veniret, uti Regem decuit, honorificè ſuſceptus eſt. Peracta oratione, in Conſiſtorio Lateranenſi Papa cum Rege colloquium habuit, atque digna cauſatione caſtigavit. Tunc Rex corde compunctus, terræ proſtratus, veniam petiit, & ſe culpabilem reddidit. Acceptâque Pœnitentia à Papa, Reginam in præſentia Regis vocavit, & in Chriſto reconciliavit, & Reginæ dexteram Regis dexteræ reddidit, atque terribili anathemate illum obſtrinxit, ut ſecundùm Apoſtolum, ſicut Chriſtus Eccleſiam, ita & ipſe diligeret amodo uxorem ſuam. Quo peracto, Rex ad Galliam regreditur. Regina autem, ſicut fœmineum iter exigit, protractiùs viam carpſit, adeò ut illam Rex nunc duobus, nunc uno die præcederet. At præfata Maga* (ſcilicet Vualdrada) *audiens quia Rex Eccleſiaſtico tenore reconciliatus eſſet Reginæ, colubrino ſibilo Regem abſente Regina aggreditur denuo. Cùmque jam ſuperato Monte Pardorum, quadam nocte Rex hoſpitaretur apud Caſtrum Sancti Domnini, præfatæ lupæ Miſſatici noto agiliores ſupervenêre, veſtimenta ejus proſtibularia Regis oculis inferentes. Quibus inſpectis, ita furoris & invidiæ ignibus in Reginam confeſtim exarſit, ut irrevocabili cenſura ſecum deliberaret non ante repatriare, quàm illam videret decapitari. Sed prævenit voluntatem ejus divina ſeveritas, atque diſpoſitionis ejus juſtiſſima æquitas. Nam cùm in craſtinum de hoſpitio moveret incolumis, priuſquam cibi aliquid attingeret, ita cum ſuis omnibus ſubita aura contagiatus atque plagatus eſt, ut de tanta multitudine nec inventus ſit unus, cui inhæreret cutis aut pilus. Tandem reatum cognoſcentes, Placentinam urbem ſubintrant moribundi. Ibi quippe miſerabilis Rex, cum ſuis omnibus, ſine Redemptionis Viatico vitam finivit.* Errat hic Auctor : Primò, quòd *Lotharium* à Summo Pontifice Romam accerſitum ſcribat, cùm & à *Nicolao I.* & ab *Hadriano II.* multis precibus flagitarit, ut ſibi Romam adire liceret. Secundò, quòd Reginam Romæ fuiſſe ſcribat, cùm *Lotharius* illic ſuſceptus eſt, & ritu ſolenni ipſi reconciliatum *Lotharium*. *Theutbergam* enim Romam veniſſe anno DCCCLXVII. & ab *Hadriano II.* in Gallias remiſſam, ejuſdem Pontificis litteræ teſtantur. Poſtea verò ipſam Romam rediiſſe cum *Lothario* non legimus, ejúſque abſentiam, cùm *Lotharius* reconciliatus eſt, Annalium Metenſium, & Bertinianorum, cæterorúmque Scriptorum ſilentium ſatis probat. Tertiò, in ipſius Reginæ nomine quam *Berthſindam* vocat, hic Auctor memoria lapſus eſt. Quartò, *Vualdradam præſtigiatricem opinatiſſimam* fuiſſe ſcribit, *quæ maleficiis multigenis Regis animum faſcinavit*. Nullas enim alias quàm formæ, quæ ſuis illecebris Regem libidinoſum, irretiebat, præſtigias adhibuiſſe *Vualdradam*, Hiſtoria prodit. Quintò ſcribit, *Lotharium* Abbatiam *Sancti Deicoli* Vualdradæ tradidiſſe, atque *infernali dote* ditaviſſe, quia *verecundia agente in Palatio verſari cum illo nequivit*. At *Vualdradam* à *Lothario*, repudiata *Theutberga*, uxorio nomine in Palatium & Regium thorum inductam, & Regio cultu honeſtatam, ex totius Hiſtoriæ ſerie conſtat, nec erubuiſſe meretricem impudentiſſimam de adulterio, quod honeſto conjugii nomine velabatur. Sanè ſi verùm ſit illam Abbatiâ *S. Deicoli* à *Lothario* donatam, quòd in Palatio verſari non poſſet, ad aliud tempus id referendum eſt, quo *Arſenius Nicolai I.* Pontificis Maximi Legatus in Galliam veniens, *Lotharium* compulit ad *Vualdradam* dimittendam, & recipiendam *Theutbergam*.

Auctor libri *De Vita & Miraculis Sancti Deicoli* refellitur.

Scholion.

In hac Diſſertatione, pag. 481. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *De Matrimonio quoad multa non debent judicare Sacerdotes.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea. Eo loci recenſeo ſumma capita libri ab Hincmaro Archiepiſcopo *De Divortio Lotharii* editi. *Interrogatio XII.* (inquam) *quærit utrum fœmina de pollutione hujuſmodi nefaria, qualis imputabatur Theutberga, concipere poſſit: & ſi ante nuptias tale crimen perpetraſſe deprehenſa fuerit, utrum in conjugio debeat aut valeat permanere? Reſpondet Hincmarus, De prima parte quæſtionis ſæculares conjugatóſque judices, qui id à ſuis uxoribus diſcere poſſunt licentiâ maritali, meliùs judicare poſſe quàm Eccleſiaſticos harum rerum inexpertos, & quos iſta curioſiùs inveſtigare non decet.* Reſponſum Hincmari Archiepiſcopi refero, quod mihi tribui non debet ab æquis judicibus, ſi quid in eo reprehenſioni obnoxium videatur: Siquidem Hiſtorici dumtaxat partes ago. Verùm rectè ſcripſit Hincmarus, de Phyſica illa quæſtione, quæ ad ſecreta mulierum pertineret, meliùs judicare poſſe viros Laïcos & conjugatos, quàm Sacerdotes rerum iſtarum feliciter inexpertos, quos in hæc mulierum arcana curioſiùs inquirere non decet. *Verùm* (inquit Hincmarus) *Nobiliſſimi Laïci conjugati, & æquiſſimi judices, qui de hoc judicare debebunt, meliùs nobis & citiùs per ſe ſcire, & licentiâ maritali ab uxoribus diſcere prævalebunt, utrum tali modo, ſicut de iſta audivimus, fœmina qualibet poſſit concipere. Et neceſſe eſt illis hoc ſolertiùs & curioſiùs veſtigare, ne fortè in hoc juſtitiæ & æquitatis judicio poſſint quocumque errore interprendere.... Nos autem ut hujus negotii expertes, quæ legimus dicimus, & non inde ampliùs aut ſcire quærimus, aut inveſtigare volumus.* Hæc Archipræſul Hincmarus, cujus ſenſum an fideliter expreſſerim, lectores judicabunt conferendo narrationem meam cum illius Reſponſione. Cæterùm quæſtionem omnem & controverſiam de veritate, validitate & firmitate, ſubſtantiâ, cauſis, partibus, contractu, conſensúque ut materia & forma, conditionibus, effectiſque Sacramenti Matrimonii, impedimentis, ſponſalibus, divortiis, ad Forum Eccleſiaſticum pertinere non nego.

DISSERTATIO X.

De Paſchaſio Radberto, ejus Scriptis, & Doctrina.

§. I.

De Vita, & Operibus Paſchaſii.

PAſchaſius *Radbertus* in pago Sueſſionico, aut forſan in ipſa urbe, parentibus ignotis natus, ibidem in Monaſterio Virginum Benedictinarum B. Mariæ ſacro educatus eſt, & corona Clericali inſignitus, ut ipſe teſtatur in Expoſitione Pſalmi quadrageſimi quarti, utque canit *Engelmodus* Sueſſionenſis Epiſcopus in Poëmate quod ejus de laudibus condidit, eique adhuc viventi nuncupavit. Ex eo Parthenone diſceſſit in ſæculum, in quo mundanis actibus operam dedit, ut ipſe humiliter confitetur loco mox laudato. Poſtea ſæcularis vitæ pertæſus, Religioſam in Cœnobio Corbeienſi profeſſus eſt ſub *S. Adalardo* Abbate, ibique pietatem ac litteras tanto ſtudio, tantâque induſtria excoluit, ut brevi ſummam apud omnes exiſtimationem promeritus ſit, ac laudem conſecutus: Diſcipulos quamplures habuit Corbeiæ, quos inter inſigniores fuere *Adhalardus Junior, S. Anſcharius, Hildemannus* & *Odo* poſtea Bellovacenſes Epiſcopi. *Ludovico Auguſto* gratiſſimus fuit, & publicis negotiis ab ipſo adhibitus. De ſe tam modeſtè ſenſit, ut Diaconi gradu fuerit contentus, nec voluerit uſquam Sacerdos inaugurari, quòd ſe tantæ dignitati imparem judicaret. Hinc familiaris illi erat ſubſcriptio iſta: *Paſchaſius Radbertus Levita, Monachorum omnium peripſema.* Iſaac Abbate Cor-

A beienſi mortuo, illius Monaſterii Præfecturam anno DCCCXLIV. ſubire coactus eſt. Biennio pòſt Concilio Pariſienſi interfuit, & à Patribus obtinuit litteras in confirmationem immunitatis Corbeienſis. Eo in munere variis curis pulſatus, ſtudia intermittere coactus eſt. Quin etiam aliquas ſuſtinuit turbas, ob quas loco cedere, & Centulam ad tempus ſe recipere compulſus fuit, ut ipſe teſtatur tum initio Expoſitionis in Pſalmum 44. tum libro 5. in Matthæum. Regimen abdicavit anno DCCCLI. ſtatimque reditum fecit ad optata ſacrarum litterarum ſtudia, ut ipſe magna cum animi voluptate teſtatur in Præfa-

B tione libri noni in Matthæum. Obiit circa annum DCCCLX. ut colligit *P. Mabillonius* in Elogio ejus Hiſtorico, ex Normannorum irruptione & clade ab ipſis illata Pariſienſi urbi, vaſtatiſque & crematis Eccleſiis; cujus cladis ipſe *Paſchaſius* meminit Lib. 4. Expoſitionis in Threnos: quod de ſecunda Normannorum impreſſione facta anno DCCCLVIII. quam *Aimoinus* Lib. I. *de Miraculis S. Germani* commemorat, intelligendum eſt. VIII. Kalendas Maii ejus obitus in veteribus Chartis Corbeienſibus, & in Nevelonis Martyrologio conſignatur. Corpus ejus è primo tumulo honorificè tranſlatum eſt

C Auctoritate Sedis Apoſtolicæ anno ſalutis milleſimo ſeptuageſimo-tertio, *Fulcone* Corbeiæ Abbate trigeſimo, ut teſtatur vetuſtus Abbatum Corbeienſium Catalogus. Corbeiæ colitur VI. Kalendas Maii.

Plura ſuæ eruditionis monumenta Eccleſiæ utiliſſima reliquit *Paſchaſius Radbertus*, ſcilicet librum *De Corpore & Sanguine Domini*, ſcriptum anno octingenteſimo trigeſimo-primo, tempore ſcilicet exilii *Walæ* Abbatis Corbeienſis, quem *ſui temporis Arſenium* & *Jeremiam* appellat: cùm *diſcordiarum anfractibus penè laberetur orbis, effuſâ*

D *ſuper Magnates contentione Imperii*: ut ſcribit ipſe in libro: cùm ſcilicet *Ludovici Auguſti* filii, & Francorum Proceres de Principatu digladiabantur. Hunc librum ſcripſit *Paſchaſius*, rogante quodam è ſuis Diſcipulis, ſcilicet *Placidio*, cui illum nuncupavit. *Placidii* nomen veteres Codices MSS. Metenſis, Gemblacenſis, & Thuaneus indicant, quem ut *vice Chriſti præſidentem Magiſtrum*, ſalutat. Quod & alii Codices, & *Sigebertus* ac *Trithemius* confirmant. *Placidius* ille, *Warinus* fuit Corbeiæ novæ apud Saxones Abbas, ut docet ipſe *Paſchaſius* in Epiſtola ad

E *Carolum Calvum* Regem Francorum ſcripta, cùm ad ipſum miſit idem Opus denuo recognitum jam Corbeienſis Abbas. In gratiam Juniorum Corbeiæ novæ Monachorum apud Saxones, qui recèns ad fidem perducti fuerant, illud edidit, ut illi *Quos necdum unda liberalium attigerat litterarum, vitæ pabulum & ſalutis hauſtum pleniùs caperent ad medelam.* Unum & eumdem eſſe librum Paſchaſii *De Corpore & Sanguine Domini*, & *De Sacramentis* inſcriptum, ex MS. Codice Corbeienſi, evincit doctiſſimus *P. Mabillonius* in Præfatione II. Patris Sæculi IV. Benedictini,

F C. 1. §. 11. contra P. Cellotium, qui in Notis ad Anonymum, quem edidit in Appendice ad Hiſtoriam *Gotteſchalci*, aſſeruit *Paſchaſium* duos de Euchariſtia libros ſcripſiſſe, unum breviorem, *De Corpore & Sanguine Domini*, qui in omnium manibus verſatur; alterum prolixiorem *De Sacramentis*, qui exciderit.

Scripſit etiam Paſchaſius Radbertus Commentariorum in *Matthæum* libros 12. quatuor priores adhuc Monachus, quatuor ſequentes Abbas, reliquos abdicato regimine. *Epiſtolam* deinde ſcripſit ad *Frudegardum*, ſeu *Fredugardum.* Vitam S.

Adalhardi

Adalhardi Abbatis Corbeienſis ſcripſit circa annum DCCCXXX. *Epitaphium* ſeu Vitam *Vualæ* Abbatis edidit duobus libris, quorum priorem ſcripſit anno DCCCXXXVI. poſteriorem abdicatâ Præfectura, id eſt, poſt annum DCCCLI. Hoc Opus egregiè ipſi vindicat *P. Mabillonius* in Elogio illius Hiſtorico, Cap. X. II. Parte Sæculi IV. Benedictini. Libellum *De Partu B. Mariæ Virginis*, ſcripſit occaſione libri *De Nativitate Chriſti* à *Ratramno* editi. Liber ille Paſchaſii *S. Hildefonſo* Toletano Archiepiſcopo perperàm olim adſcriptus, Auctori ſuo reſtitutus eſt, & editus Tomo XII. Spicilegii. *Libellum de Paſſione* SS. *Rufini & Valerii* compoſuit Abbas, rogantibus incolis Oppidi ipſis dicati, quod *Baſilicas** vocant, in pago Sueſſionenſi.

* Baſiches.

Pſalmum quadrageſimum quartum tribus libris expoſuit, poſt abdicatam Monaſterii Præfecturam, quos Sueſſionenſis Parthenonis Sanctimonialibus nuncupavit. Tandem libros quinque *Explanationum in Threnos Jeremiæ*, Seni *Odilmanno Severo* inſcriptos. *Trithemius* Paſchaſio tribuit librum de Vitis Patrum è Græco in Latinum verſis; ſed eas Paſchaſii Romanæ Eccleſiæ Diaconi, trecentis annis antiquioris, eſſe conſtat.

§. II.

De Paſchaſii doctrina Circa Euchariſtiam.

Paſchaſius Radbertus Eccleſiæ Catholicæ Fidem expoſuit doctrinámque tradidit in libro *De Corpore & Sanguine Domini*, in Commentariis Evangelii ſecundùm *Matthæum*, & in Epiſtola ad *Fredugardum*; ut mirum ſit *Henricum Boxornium*, & *Hoſpinianum*, eò temeritatis fuiſſe prolapſos, ut illum in Calviniſtarum partes traherent. Sanè totus in id incumbit *Paſchaſius* in priori Opere, ut doceat verum Corpus & Sanguinem Chriſti Domini exiſtere in Euchariſtia: Panis & vini ſubſtantiam factâ conſecratione non ſupereſſe: ipſúmque Corpus non aliud eſſe, quàm quòd de Maria Virgine natum eſt. Ita docet Cap. I. *Nullus*, inquit, *moveatur de hoc Corpore Chriſti & Sanguine, quòd in Myſterio vera ſit caro, & verus Sanguis: dum ſic ille voluit, qui creavit. Omnia enim quæcumque voluit Dominus fecit in cœlo & in terra. Et quia voluit, licèt figura panis & vini hîc ſit, omnino nihil aliud quàm caro Chriſti & Sanguis poſt conſecrationem credenda ſunt. Unde ipſa Veritas ad Diſcipulos:* Hæc, inquit, caro mea eſt pro mundi vita. *Et ut mirabiliùs loquar, non alia planè quàm quæ nata eſt de Maria, & paſſa in cruce, & reſurrexit de ſepulchro. Hæc, inquam, ipſa eſt, & ideo Chriſti caro eſt, quæ pro mundi vita adhuc hodie offertur. Et cùm dignè percipitur, vita utique in nobis æterna reparatur. Longè ab omnibus, quæ facta ſunt à ſæculo miraculis diſtat hoc Myſterium: quia illa omnia ideo facta ſunt ut hoc unum credatur, quòd Chriſtus eſt veritas, veritas autem Deus eſt. Et ſi Deus veritas eſt, quicquid Deus promiſit in hoc Myſterio, utique verum eſt: & ideo vera eſt Chriſti caro & ſanguis, quam qui manducat dignè, habet vitam æternam in ſe manentem. Sed viſu corporeo & guſtu propterea non demutantur, quatenus fides exerceatur ad juſtitiam, & ob meritum fidei merces juſtitiæ conſequatur.*

Et cap. 2. docet ex Myſterio Corporis & Sanguinis Chriſti non habere poteſtatem edendi non ſolùm omnem alienigenam, inquilinum, & mercenarium; verùm nec qui per ignorantiam tanti myſterii obcæcatur. *Per ignorantiam autem illud percipit, qui virtutem ejus & dignitatem, atque circunſtantiam ipſius penitus ignorat; qui neſcit verè quòd Corpus & Sanguis ſint Domini ſecundùm veritatem, licèt in Sacramento accipiatur per fidem. Hic quidem Myſterium accipit, ſed neſcit Myſterii virtutem.*

Ibidem. *Rectè igitur in Deum vivum totus homo exultat, quia licet ab omnibus Caro Chriſti & Sanguis quotidie comedatur, ipſe tamen Agnus vivus & integer permanet. Non enim moritur, mors ei ultra non dominabitur. Sed tamen in myſterio quotidie veraciter immolatus, in ablutionem delictorum comeditur.* Ioan. 6.

Capite 4. docet, *Neminem, qui verbis divinis credit, dubitare, quòd in veritate Corpus & Sanguis fiat conſecratione Myſterii. Unde Veritas ait:* Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus. *Et ut Diſcipulis non rectè intelligentibus clareſceret, de qua dicebat carne, vel de quo ſanguine, manifeſtans inſinuat:* Qui manducat meam Carnem, *inquit*, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo. *Ergo ſi verè eſt Cibus, & vera Caro; & ſi verè eſt Potus utique & verus Sanguis. Alioqui quomodo verum erit quod dicit:* Panis quem ego dabo, Caro mea eſt pro mundi vita, *niſi vera ſit Caro? Utique & Panis qui de cœlo deſcendit, verus panis. Sed quia Chriſtum vorari dentibus fas non eſt, voluit in Myſterio hunc panem & vinum verè Carnem ſuam & Sanguinem Conſecratione Spiritus Sancti potentialiter creari: creando verò quotidie pro mundi vita myſticè immolari: ut ſicut de Virgine per Spiritum vera caro ſine coïtu creatur; ita per eumdem ex ſubſtantia Panis & vini myſticè idem Chriſti Corpus & Sanguis conſecretur. De qua videlicet Carne ac Sanguine,* Amen, Amen, *inquit*, dico vobis, niſi manducaveritis Carnem Filii hominis & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam æternam in vobis. *Ubi profectò non aliam quàm veram Carnem dicit, & verùm Sanguinem, licèt myſticè. Unde quia Myſticum eſt Sacramentum, nec figuram illum negare poſſumus.* Deinde explicat qua ratione ſit veritas & figura. *Veritas ergo*, inquit, *dum Corpus Chriſti & Sanguis, virtute Spiritûs in verbo ipſius, ex panis vinique ſubſtantia efficitur: Figura verò dum Sacerdos quaſi aliud exteriùs gerens, ob recordationem Sacræ Paſſionis ad aram venit, & quod ſemel geſtum eſt, quotidie immolatur Agnus.... Eſt autem figura vel character hoc quod exteriùs ſentitur, ſed totum veritas & nulla adumbratio, quod intrinſecus percipitur. Ac per hoc nihil aliud hinc inde quàm veritas & Sacramentum ipſius carnis aperitur. Vera utique Caro Chriſti, quæ crucifixa eſt & ſepulta: Verè illius carnis Sacramentum, quod per Sacerdotem ſuper altare in verbo Chriſti per Spiritum Sanctum divinitus conſecratur. Unde ipſe Dominus clamat:* Hoc eſt Corpus meum. *Et ne mireris, ô homo! neque requiras naturæ ordinem. Si carnem illam verè credis de Maria Virgine in utero, ſine ſemine, poteſtate Spiritûs Sancti creatam, ut Verbum caro fieret: verè crede & hoc quod conficitur in verbo Chriſti per Spiritum Sanctum, Corpus ipſius eſſe ex Virgine. Ubi ſi rationem quæris, quis explicare poterit, aut verbis comprehendere? Immò ſcias, quæſo, quia ratio in virtute Chriſti eſt, ſcientia in fide, cauſa in poteſtate, effectus verò in voluntate: quòd potentia divinitatis contra naturam, ultra noſtræ rationis capacitatem efficaciter operatur.*

Cap. XII. Præſentiam realem & transſubſtantiationem ita aſſerit, ut ſi quis non credat, impio deteriorem eſſe pronuntiet. *Sic utique*, inquit, *& in eo quod ſemel voluit, & deinceps Carnem & Sanguinem in hac commemoratione juſſit eſſe, fit quod jubetur. Quæ ſi quis non credit, impio deterior eſt. Quia ille, quod non didicit, approbare non poteſt: iſte quod in multis cognovit contra naturam fieri, etiam in Carne Chriſti non credidit.*

Idem docet in Epiſtola ad *Frudegardum*, & hanc *Sanctorum Fidem* appellat. Et infra: *Hac namque, ait, ſingulariter victima ab æterno interitu animam ſalvat, quæ illam nobis mortem Unigeniti per Myſterium*

Myſterium reparat. Qui licèt ſurgens a mortuis, jam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur: tamen in ſeipſo immortaliter, atque incorruptibiliter vivens, pro nobis iterum in hoc Myſterio Sacræ Oblationis immolatur. Ejus quippe ibi Corpus ſumitur, ejus caro in populi ſalutem partitur, ejus Sanguis non jam in manus infidelium, ſed in ora Fidelium funditur. Hinc ergo penſemus quale ſit pro nobis Sacrificium, quod pro abſolutione noſtra paſſionem Unigeniti Filii ſemper imitatur. Quis enim Fidelium habere dubium poſſit, in ipſa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cælos aperiri, in illo Jeſu Chriſti Myſterio Angelorum Choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cæleſtibus jungi, unum ex viſibilibus atque inviſibilibus fieri?

Ibidem: *Ecce habes, Amantiſſime, in calce Libelli hujus Sententias Catholicorum Patrum brevitatis compendio adnotatas, ex quibus addiſcere poſſis, non me temeritatis affatu, talia olim puerum vidiſſe, ſed Auctoritate divina & SS. Patrum ea petentibus propoſuiſſe. Nunc autem exinde quia claruit quòd non omnium eſt fides, diſcant, quæſo, cum talibus credere, ſi adhuc nequeunt intelligere quod Deo nihil eſt impoſſibile: diſcant & verbis divinis in omnibus acquieſcere, & in nullo de his dubitare. Quia uſque ad præſens nemo de his erraſſe legitur, niſi qui & de Chriſto erraverunt: Quamvis plurimi dubitaverint vel ignoraverint tanti Myſterii ſacramenta.* Tum ubi realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia fidem aliquot Patrum teſtimoniis approbavit, nempe SS. Cypriani, Hilarii, Ambroſii, Auguſtini, Cyrilli Alexandrini, & Leonis dicentis, *Hoc ore ſumi, quod fide creditur: Et fruſtra ab illis, Amen, reſponderi, à quibus contra id, quod accipitur, diſputatur:* ſubdit: *Quòd ſi quæris, Cariſſime, ſuper quibus univerſaliter ab omnibus, Amen, reſpondeatur in tota Eccleſia Chriſti, reſpice in Sacramentorum celebratione, inſtituente B. Petro, ut credimus, quid orat Sacerdos in Canone, exceptis his quæ poſt Communionem dicuntur:* Ut fiat, *inquit*, Corpus & Sanguis dilectiſſimi Filii tui Domini noſtri Jeſu Chriſti. *Quâ prece expletâ, conſonâ voce omnes,* Amen, *dicimus: Sicque omnis Eccleſia in omni gente & lingua orat & confitetur, quòd hoc ſit quod orat. Unde videas, qui contra hoc venire voluerit, magis quàm credere, quid agat contra ipſum Dominum, & contra omnem Chriſti Eccleſiam. Nefarium ergo ſcelus eſt orare cum omnibus, & non credere quod ipſa Veritas teſtatur, & ubique omnes univerſaliter verum eſſe fatentur. Unde quia ipſe ſuum eſſe dicit Corpus, & ſuum Sanguinem, non oportet dubitare de aliquo.*

Et in Commentario in Cap. XXVI. S. Matthæi, ubi hæc verba exponenda ſibi ſumit: *Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus panem, benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite, Hoc eſt corpus meum, &c.* hæc habet: *Audiant qui volunt extenuare hoc verbum Corporis, quòd non ſit vera Caro Chriſti, quæ nunc in Sacramento celebratur in Eccleſia Chriſti, neque verus Sanguis ejus, neſcio quid volentes plaudere, aut fingere, quaſi quædam virtus ſit Carnis & Sanguinis in eo Sacramento, ut Dominus mentiatur, & non ſit vera Caro ejus, neque verus Sanguis, in quibus vera mors Chriſti annuntiatur, cùm ipſa Veritas dicat:* Hoc eſt Corpus meum. *Similiter & de calice:* Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim Sanguis meus novi Teſtamenti, *non qualiſcumque, ſed,* qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum. *Nec itaque dixit, cùm fregit, & dedit eis panem: Hæc eſt, vel in hoc Myſterio eſt quædam virtus vel figura Corporis mei; ſed ait non ficte:* Hoc eſt Corpus meum. *Et ideo hoc eſt quod dixit, & non quod quiſque fingit. Ubi Lucas addidit;* Quod pro vobis tradetur: *vel, ſicut alii Codices habent,* datur. *Sed & Joannes ex perſona Domini:* * Panis, *inquit*, quem ego dabo, Caro mea eſt, *non alia*, quam dabo pro mundi vita. Qui manducat Carnem meam, & bibit Sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. *Unde miror quid velint nunc quidam dicere, non in re eſſe veritatem Carnis Chriſti vel Sanguinis; ſed in ſacramento virtutem quamdam Carnis, & non Carnem; virtutem fore Sanguinis, & non Sanguinem; figuram, & non veritatem, umbram & non Corpus: Cum hîc ſpecies accipit veritatem; & figura veterum hoſtiarum, Corpus. Unde Veritas ait, cum porrigeret Diſcipulis panem;* Hoc eſt Corpus meum, *& non aliud quam* quod pro vobis tradetur. *Et cùm Calicem:* Hic eſt Calix novi Teſtamenti; qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum. *Necdum itaque erat fuſus, & tamen ipſe porrigitur in Calice Sanguinis qui effundendus erat. Et quidem jam in Calice, qui adhuc tamen fundendus erat in pretium. Et ideo idem ipſeque Sanguis jam erat in Calice, qui & in Corpore, ſicut & Caro vel Corpus in pane. Erat autem integer Chriſtus, & Corpus Chriſti coram oculis omnium poſitum, necnon & Sanguis in Corpore fuit, ſicut & adhuc hodie integerrimum eſt & manet, quod verè dabatur eis ad comedendum, & ad bibendum in remiſſionem peccatorum.*

* Joannis 6.

Tam luculenta, tam clara, tam conſtans eſt *Paſchaſii* de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, & de Tranſſubſtantiatione doctrina, ut ejus pondere oppreſſi Lutherani & Calviniſtæ ad varias artes confugerint, quibus ſe ab ejus Auctoritate expedirent. Ex Lutheranis quippe *Hiobus Gaſtus*, Hagenoënſis *Paſchaſii* librum de Corpore & Sanguine Domini vulgavit anno milleſimo quingenteſimo, vigeſimo-octavo, integris Capitibus expunctis, aliiſque ſubinde verbis ac ſententiis ſubornatis ac intruſis, quò *Paſchaſium* errori ſuo patrocinari perſuaderet. Sed impudentiſſimi falſarii flagitium detexit *Nicolaus Mameranus* Lucemburgenſis, qui *Paſchaſii* librum ſanum & integrum Coloniæ excudi curavit anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo. Calviniſtæ *Berengarium* imitati, qui in *Paſchaſium* infenſiſſimus fuit, ipſum *ineptum, erraticum*, & *erraticorum ducem* appellans, eumdem ut Novatorem in re Euchariſtica laceſſunt, qui realem Chriſti in Euchariſtia præſentiam mortalium primus docuerit ac propugnaverit. Hinc varios ipſi adverſarios opponunt, *Rabanum*, *Amalarium*, *Ratramnum*, *Joannem Scotum*, ſæculo nono, & ſequenti *Ratherium* Veronenſem Epiſcopum, *Herigerum* Abbatem Laubienſem, &c. Sed ex his Auctoribus neminem, præter *Joannem Scotum*, doctrinam præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia impugnaſſe, atque Paſchaſio hac in re fuiſſe adverſatum, oſtendemus. Nunc demonſtrare ſatis habebimus, *Paſchaſium* in re Euchariſtica Novatorem non fuiſſe.

§. III.

Paſchaſius contra receptam de Euchariſtia fidem non adinvenit novam: ſed univerſalis Eccleſiæ fidem expoſuit, ac propugnavit.

Id momenta graviſſima perſuadent. Primò ejus hoc de argumento diſſerendi ratio, quæ non ea eſt quæ in controverſiis adhiberi ſolet. Procedit enim ſedato ſimplicique modo, non contento & concitato illo genere dicendi, quod in confutandis erroribus longè latèque regnantibus uſurpatur. Quod argumento eſt, *Paſchaſium* receptam

ptam de Euchariſtiâ fidem impugnandam velut errorem non ſuſcepiſſe, & novam doctrinam tradere ſibi non propoſuiſſe in libro de Corpore & Sanguine Domini, ſed ſolùm exponere Catholicam de Euchariſtiæ Sacramento doctrinam, in gratiam Saxonum puerorum recèns ad Fidem converſorum, qui in Corbeiæ Novæ Monaſterio educabantur, ut ipſe teſtatur in Epiſtola ad Carolum Calvum. *Decrevi*, inquit, *non ignavi ponderis metalli veſtræ Majeſtati munus offerre; ſed Libellum, quamvis exiguum corpore, magnum tamen de Sacramentis Sacræ Communionis, quem dudum Placidio meo, Vvarino Abbati, devoto & fideli veſtro conſecrans, ideo ſic communiùs volui ſtylo temperare ſubulco, ut ea quæ de Sacramento Corporis & Sanguinis Chriſti ſunt neceſſaria reſcire, quos needum unda liberalium attigerat literarum, vitæ pabulum, & ſalutis hauſtum planiùs caperent ad medelam.* Et in Epiſtola ad *Frudegardum*, dicit eum librum ſe cuilibet puero dedicaſſe.

Secundò id perſuadet ſumma Paſchaſii, quamdiu vixit, apud omnes Epiſcopos, Abbates, Monachos, Reges ipſos exiſtimatio, qui Novatorem non tuliſſent, nedum tantâ reverentiâ vel amicitiâ non fuiſſent proſecuti. Sanè ſi *Paſchaſius* novam de Euchariſtia doctrinam ab avita fide, ab Apoſtolica Doctrina, ab Eccleſiæ ſui temporis ſenſu alienam tradidiſſet, ac propugnaſſet, incredibile eſt neminem Sodalium, Abbatum, Epiſcoporum, futurum fuiſſe, qui ipſum admoneret, argueret, coerceret, confutaret. Sed tantùm abeſt ne aliquis Paſchaſium velut Novatorem habuerit, ipſique novi contra fidem erroris dicam ſcripſerit, ut potius ipſum ceu fidei vitæque integerrimæ virum complexi ſint & commendarint.

Patres Synodi Pariſienſis anno DCCCXLVI. celebratæ, in Privilegio immunitatis Monaſterio Corbeienſi, cui tum præerat *Paſchaſius*, conceſſo, laudant *Venerabilem fratrem Radbertum Abbatem*, qui non ſolùm *Ludovici* Auguſti, & *Lotharii* filii ejus, ſed etiam *Caroli* tunc regnantis Literas protulit, quibus religioſiſſimi Principes ejus Monaſterium in ſuam defenſionem recepere, ac Immunitate donavere: & *Paſchaſii* Diſcipulos Corbeienſes Monachos vocant *Præclara & pretioſa membra æterni Regis*. Quæ laus in Abbatem refunditur. *Engelmodus* Sueſſionenſis Epiſcopus in Carmine de ejus laudibus edito, ipſum *Eccleſiæ columen, Religionis apicem, Fidei fortiſſimum umbonem & jubar* prædicat: virum quem *non deturpet mentita fidem ſimulatio, ſed pia ſimplicitas, & virtus recti conſcia exornet.* Quem etſi *Imperii faſces, & Regni fulgens gloria*, id eſt, Rex & Optimates *venerarentur*, nunquam tamen inflaret *ventoſus favor.* Ipſum *Lupus* Ferrarienſis Abbas *Dilectiſſimum, & bonis omnibus amplectendum* appellat in Epiſtolis quinquageſima-ſexta & ſeptima. Poſt mortem verò *Paſchaſii* ſequenti ſæculo, doctrinam ejus de Euchariſtia plurimùm commendavit *S. Odo* Cluniacenſis Abbas, qui deſcriptis aliquot locis ex illius libro *De Corpore & Sanguine Domini* in lib. 2. Collationum, Capp. 30. & 31. ſubdit: *Hæc & alia multo plura Paſchaſius ex dictis Patrum ad reverentiam ipſius Myſterii commendandam, atque Majeſtatem ejus demonſtrandam conſcripſit: quæ ſi quis, licèt ſciolus legerit; tanta, credo, dices, ut de hoc Myſterio parum ſe catenus cognoviſſe putet.*

Et *Herigerus* Laubienſis Abbas in ipſo libro, quo modum quemdam loquendi *Paſchaſii* uſurpat, ejus librum & fidem de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia, laudat his verbis: *Sed Paſchaſius Radbertus, ſicut & alia multa in eodem*
A *libro ultra humanam exiſtimationem utiliter tractat; ita & huic Sophiſmati fortiter obviat, dicens, figuram non ſemper umbram eſſe, & jure ſimul hoc Myſterium & figuram, & veritatem dici poſſe.*

Tertiò, neminem *Paſchaſio* vivente doctrinam ipſius de Euchariſtia palam impugnaſſe, teſtatur ipſe in libro Commentariorum in Matthæum. *Hæc idcirco*, inquit, *prolixiùs dixerim & expreſſius, quia audivi quoſdam me reprehendere, quaſi ego in eo libro quem de Sacramentis edideram Chriſti, aliquid his dictis plus tribuere voluerim, quàm ipſa repromittit Veritas, timentes fortè, quod ipſi tunc timuerunt quibus loquebatur, ne partes facere voluerim, &*
B *ejus per ſingulos membra dividere conciſa, vel diſpertita, ſicut illi tunc putarunt, qui ſcandalizati dicuntur, & abierunt retrorſum.* Sanè ſi quis eò inſaniæ prolapſus eſſet, ut imagines omnes Regis vel Summi Pontificis, eſſe ipſum Regem aut Pontificem realiter & ſubſtantialiter aſſereret, ac edito libro vellet omnibus perſuadere, incredibile eſt hujuſmodi hominem à nemine admonitum iri tam ſtultæ opinationis, tamque ridiculi conſilii, & totos triginta annos victurum in ſumma apud Epiſcopos, & Reges ipſos exiſtimatione, adfuturum Conciliis, Monaſteriis florentiſſimis præfuturum, magnis negotiis gerendis admovendum,
C abſque reprehenſione ullâ: aut certè tam obſcuram fore reprehenſionem hujuſmodi, ut aliorum dumtaxat relatione diſcat ſententiam ſuam omnibus non probari. Non minùs incredibile eſt, quod *Albertinus*, *Claudius*, aliique Calviniſtæ Scriptores de *Paſchaſio* commenti ſunt. Scilicet volunt ipſius tempore Eccleſiam omnem credidiſſe Euchariſtiam non eſſe veram Carnem & verum Sanguinem Chriſti, ſed figuram ejus virtute fœcundatam. *Paſchaſium* verò juniorem tunc Cœnobii Corbeienſis Monachum perſuadere voluiſſe Chriſtianis omnibus, Sacramentum;
D quod ut figuram dumtaxat Dominici Corporis & Sanguinis habebant, eſſe ſecundùm rem & ſecundùm ſubſtantiam Corpus ipſum Chriſti. Tam cæcos verò ac ſtupidos fuiſſe Sacerdotes, Doctores, Monachos, Chriſtianos omnes, ut non animadverterent, ipſum receptam ab Eccleſia fidem impugnare, falsòque totum orbem ſuæ conſentientem fidei aſſerere: tam ignavos fuiſſe omnes ad unum, ut palàm ipſum reprehendere auſus ſit nemo, ſed audiverit ſolùm aliquos obmurmurare, quòd in libro de Corpore & Sanguine Domini verbis Salvatoris plus tribuiſſet, quàm ipſa
E repromittit Veritas. Nec ibi ſolùm, ſed in Epiſtola ad *Frudegardum* poſtea ſcripta ſub vitæ finem, teſtatur neminem palàm ſibi contradixiſſe. *Videat*, inquit, *qui contra hoc venire voluerit, magis quam credere, quid agat contra ipſum Dominum, & contra omnem Chriſti Eccleſiam: nefarium ergo ſcelus eſt orare cum omnibus, & non credere quod ipſa Veritas teſtatur, & ubique omnes univerſaliter verum eſſe fatentur .... Et ideo quamvis ex hoc quidam de ignorantia errent, nemo tamen eſt adhuc in aperto, qui hoc ita eſſe contradicat, quod totus orbis credit & confitetur.* Non illud eſt No-
F vatorum ingenium, aſſerere ſe cum ſui temporis Eccleſia omni convenire; immò ipſis familiare eſt Eccleſiam arguere, & ſe primos rectæ fidei auctores, aut inſtauratores jactitare. Cùm ergo *Paſchaſius* totum orbem Chriſtianum, nemine in aperto contradicente, confiteri dicat quod ipſe ſentiebat, ſcribebátque, argumento eſt ipſum Novatorem non fuiſſe.

Quartò, Auctores qui vel paulò ante *Paſchaſium* ſcripſere, vel ipſi coævi, aut ſuppares fuerunt, cùm ipſo in fide Euchariſtiæ conſenſere. Præſentiam enim realem Corporis Chriſti in Eu-

chariſtia agnovit Nicæna Synodus II. Seculo VIII. negans Euchariſtiam eſſe imaginem Corporis Chriſti, quia *Si Imago Corporis eſt, non poteſt eſſe hoc divinum Corpus.* Agnovit *S. Joannes Damaſcenus* lib. III. Orthodoxæ Fidei, Cap. 14. Agnovit *S. Germanus* Patriarcha Conſtantinopolitanus. Agnoverunt nono ſeculo, quô floruit Paſchaſius, *Nicephorus* in Sede Conſtantinopolitana *Theraſii* Succeſſor, in Antirrhetico II. & *Theodorus Graptus*, quorum inſignia teſtimonia retulimus Diſſertatione IV. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi VIII.

Idem agnovit *Theodorus Studita*, de quo *Michaël* Monachus in ejus Vita ſcribit, ipſum inedia preſſum in carcere Diſcipulo dixiſſe: *Collocemus ſpem noſtram in Deo, qui non in ſolo pane alere poteſt, ſed alio longè præſtantiori cibo, quandoquidem ſpiritus omnis ejus ſolius nutu ſuſtentatur. Et quoniam mihi præ cæteris Dominici Corporis participatio corporis ſimul & animæ alimentum eſſe ſolet (habebat enim ubique Pater ſecum partes aliquas vivifici Corporis, peragebátque Divina Myſteria quandocumque celebrandi facultas erat) hunc ego ſolum cibum capiam, alium penitus nullum deguſtans: tibi verò uni ad victum cedant, quæ duobus præberi ſolent.*

Idem agnovit *Theodorus Abucara* Cariorum Epiſcopus, Opuſculo XXII. ubi Collationem refert cum Saraceno de Euchariſtia habitam. *In alio*, inquit, *Conventu Saracenus cœpit percontari: Age, Epiſcope, quare vos Sacerdotes illuditis Chriſtianis? Ex una farina duobus panibus confectis, unum in cibum communem relinquitis, alterum in particulas partitum populis diſtributis, nominatiſque Chriſti Corpus, & remiſſionem peccatorum eis præbere affirmatis: vobiſne illuditis, an iis quibus præfecti eſtis?* Reſpondet Theodorus: *Neque nobis, nec illis illudimus.* Saracenus: *Suade mihi, non ex tua Scriptura, ſed ex communibus & conceſſis notionibus.* Theodorus: *Quid ais? Panis non efficitur Corpus Dei?* Saracenus: *Ad utramque partem contradictionis reſpondere dubito.* Theodorus: *Genuitne te tam procerum mater tua?* Saracenus: *Minimè.* Theodorus: *Sed quantum?* Saracenus: *Parvum.* Theodorus: *Et quis te procerum fecit?* Saracenus: *Alimentum, Deo volente.* Theodorus: *Panis igitur factus eſt tibi Corpus.* Saracenus: *Intelligo.* Theodorus: *Et quomodo panis factus eſt tibi corpus?* Saracenus: *Modum ignoro.* Tum modum explicans *Theodorus* quo cibus & potus in carnem & ſanguinem hominis operante natura convertuntur, Saraceno acquieſcenti hoc exemplo perſuadet mutationem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti, efficiente Deo. *Eodem modo*, inquit, *cogita fieri Myſterium noſtrum. Ponit Sacerdos panem ſuper ſanctam menſam, ſimiliter & vinum, & precante eo precationem ſanctam, deſcendit Spiritus Sanctus in ea quæ propoſita ſunt; & divinitate ſuâ panem & vinum in Corpus & Sanguinem Chriſti mutat, non minùs quàm hepar cibum in corpus alicujus hominis. An, amice, non das ut poſſit Spiritus Sanctus perficere, quod hepar tuum poteſt?*

Id agnovit *Nicolaus I.* Pontifex Maximus Epiſtola 2. de altari ita ſcribens: *Panis, qui ſuper eum offertur, panis eſt quidem communis; ſed quando ipſe Sacramento ſacratus fuerit, Corpus Chriſti in veritate fit & dicitur. Sic & vinum poſt ſanctificationem Spiritus Sanguis Chriſti efficitur.*

Idem agnovit *Petrus Siculus*, qui circa annum DCCCLXX. florebat, ac Legationem in Armeniam obiit ex mandato *Baſilii*, & *Leonis*, atque *Conſtantini*, filiorum ejus, Imperatorum Orientis, ut de captivorum permutatione ageret. Is Tractatum edidit in Bibliothecis Patrum Colonienſi & Lugdunenſi editum, qui inſcribitur, *Hiſtoria de Manichæis*: quorum nempe ſecta à Paulicianis ſæculo ſeptimo renovata, per Orientem graſſabatur. Inter erronea porro iſtorum Hæreticorum paradoxa, illud tertio loco recenſet: *Quòd è ſacris Myſteriis divinam ac tremendam Corporis ac Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti converſionem negent, aliaque de hoc Myſterio doceant; à Domino nempe non panem & vinum in Cœna Diſcipulis propinatum, ſed figuratè ſymbola tantùm & verba, tanquam panem & vinum data.* Refert deinde Interrogationem *Geneſii* inter novos illos Manichæos Primarii à Conſtantinopolitano Patriarcha factam, *Leone Iſaurico* imperante, ex qua diſcimus, Patriarcham ab ipſo poſtulaſſe: *Quid cauſæ eſſet cur immaculatum Domini noſtri Jeſu Chriſti Corpus, & pretioſum ejus Sanguinem non participaret, ſed vilipenderet?* Reſpondiſſe verò Geneſium: *Anathema qui non fecerit, aut qui ſpernit Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti... De ipſis enim verbis loquebatur*, inquit Petrus Siculus; quæ ſcilicet ſolenni Paulicianorum more Corpus & Sanguinem Chriſti appellabat.

Idem agnovit *Hincmarus* lib. *De Prædeſtinatione*, Cap. XXXI. ubi *Joannem Scotum* perſtringens, inter alia prava dogmata, quæ *contra Fidei Catholicæ veritatem* ab ipſo aſſeri ſcribit, id recenſet, *Quòd Sacramenta Altaris non verum Corpus & verus Sanguis ſit Domini, ſed tantùm memoria veri Corporis & Sanguinis ejus.* Et in *Epicolumnis*, apud *Durandum Troarnenſem*, P. 7. libri de Corpore & Sanguine Chriſti laudatis, ait: *Sacrificium Corporis & Sanguinis Chriſti Domini de pane & vino aqua mixto, ineffabili ſanctificatione, Cruce & verbis ipſius conſecratur; & verum ac proprium Corpus ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Sanguis ejus verus ac proprius efficiuntur, ſicut ipſe proteſtatus eſt. Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus.*

Et in Carmine ad *Carolum Regem*, quod inſcripſit, *Ferculum Salomonis*, De Sacramento Euchariſtiæ hæc habet:

AGNUS lux mundi, proprio nos Corpore paſcens,
In nobis maneat, manſio noſtra ſiet.
Agnus fons vitæ, proprio nos Sanguine potans,
Semper more ſuo debriet, atque regat.
Hic Deus omnipotens, per quem Pater omnia fecit,
Naturas rerum mutat, ut ipſe volet.
Hic Cruce noſtra creat, propriis & munera verbis;
Fitque Caro, ac Sanguis, pane, liquore ſuus.
In Cruce nam Corpus fixum eſt, Sanguis quoque fuſus
Chriſti, quæ in Cœna jam dedit ante ſuis.
Cùm nos indigni hæc memoramus juſſa, Redemptor
Emptorum pretium munera noſtra facis.

Id agnovit *Anaſtaſius Bibliothecarius*, qui in Vita *Nicolai I.* refert, illum feciſſe in Baſilica Salvatoris, quæ Cæſarea dicta, Cruces de argento puriſſimo, *quæ pendent ante Sacramentum ſubſtantiæ Carnis ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Idem agnovit *Walafridus Strabo*, lib. *De Rebus Eccleſiaſticis* C. 17. *Igitur*, inquit, *cùm ipſe Filius Dei dicat*, Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus: *Ita intelligendum eſt eadem redemptionis noſtræ Myſteria verè eſſe Corpus & Sanguinem Domini, ut illius unitatis perfectæ, quam cum Capite noſtro, jam ſpe, poſtea re tenebimus, pignora credere debemus.*

Et Cap.

A Et Cap. XXI. *Agnus Dei in conf actione Corporis Domini a Clero & populo decantari Sergius octogeſimus-ſextus Romanorum Antiſtes conſtituit, ut dum præparatur ad diſpenſandum Corpus Dominicum, rogent accepturi, quatenus ille qui pro eis oblatus eſt innocens, faciat eos ſalubriter pignora ſalutis æternæ percipere.*

Idem agnovit *Theodulfus Aurelianenſis* lib. *De Ordine Baptiſmi*, Cap. 18. cujus titulus eſt: *Cur Corpore & Sanguine Dominico confirmetur?* In quo hæc habet: *Propter hanc vitam adipiſcendam & baptizamur, & ejus carne paſcimur, & ejus Sanguine potamur: quia nequaquam poſſumus in ejus Corpus tranſire, niſi his Sacramentis imbuamur.* B *Sic enim ipſe ait:* » Caro mea verè eſt cibus, & » Sanguis meus verè eſt potus, *&*, Qui manducat » meam Carnem & bibit meum Sanguinem, in me » manet, & ego in illo. *Eſt enim Sacrificium ſalutare, quod & in Veteri Teſtamento Melchiſedech Rex Salem in typo Corporis & Sanguinis Domini obtulit, & in Novo idem Mediator Dei & hominum, antequam traderetur, adimplevit, cùm accipiens panem & calicem, & benedicens eis, & tradens Diſcipulis ſuis, hæc in ſui commemoratione fieri præcepit. Hoc ergo Myſterium Sacrificii, derelictis ac finitis veteribus hoſtiis, Eccleſia celebrat, offerens panem propter panem vivum qui de cœlo deſcendit;* C *vinum pro eo qui dixit;* Ego ſum vitis vera: *Ut per viſibilem Sacerdotum oblationem, & inviſibilem Sancti Spiritus conſecrationem, panis & vinum in Corporis & Sanguinis Domini tranſeant dignitatem... Morem ergo accipiendæ Euchariſtiæ à Domino traditum Eccleſia tenet; ut cum ex aqua & Spiritu Sancto quis renaſcitur, Corpore Domini paſcatur & Sanguine ejus potetur, ut in Corpore Chriſti trajecto, & ille in Chriſto maneat, & Chriſtus in eo.* Perperam verò ex his verbis, *Panis & vinum in Corporis & Sanguinis Domini tranſeant dignitatem*, colligit *Matthæus La Roque II.* P. Hiſtoriæ Euchariſticæ, D *Theodulfum* Aurelianenſem non credidiſſe converſionem panis & vini in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed illa nova dumtaxat dignitate, ſcilicet virtute ejuſdem ſacri Corporis & pretioſi Sanguinis augeri. Nam illius nomine dignitatis nihil aliud intellexiſſe *Theodulfum* quàm Corporis & Sanguinis Dominici ſubſtantiam, in quam panis & vinum tranſmutantur, demonſtrant prima & poſtrema iſtius teſtimonii ſententia, ipſàque Capitis inſcriptio, quæ omnia ut parum cauſæ ſuæ commoda Calvinianus ille Miniſter E ſuppreſſit. Eo ſenſu dignitatis nomen uſurpavit *Theodulfus*, quo *Hildebertus* Archiepiſcopus Turonenſis, quem ſanè Tranſſubſtantiationis aſſertorem fuiſſe negare non poſſunt Proteſtantes, ſcripſit Panem Corpore, & Calicem Sanguine Domini honorificari:

Sub cruce, ſub verbo natura novatur, & aram
Panis honorificat carne, cruore Calix.

Idem agnovit Auctor Confeſſionis Fidei *Alcuino* adſcriptæ, P. 4. *Adverte jam tandem*, inquit, *ô perverſarum mentium perverſa doctrina, &* F *noli ſurda aure, & incircumciſo corde præterire quod* » *dicitur:* Qui manducat me. *Suam nimirum & non aliam carnem demonſtrat. Si enim hoc non eſſet, nequaquam Myſterium illud tam mirabile & ineffabile atque incomprehenſibile dici poſſet. Qui Deum credit omnipotentem, credit utique eum facilè poſſe de re aliqua quod vult facere. Si hoc non eſſet ita, comprehendi ſenſu, & verbis dici certè potuiſſet. Verùm quia longè aliter ſe habet veritas tanti Myſterii, quàm tu hæretico deceptæ ſpiritu arbitraris, rectè dicitur Myſterium Fidei.*

Id agnovit *Paulus Diaconus* in libro de Vita S Gregorii Magni, ita ſcribens: *Præſcius Conditor noſter infirmitatis noſtræ, ea poteſtate qua cuncta fecit ex nihilo, & corpus ſibi ex carne ſemper Virginis Mariæ operante Sancto Spiritu fabricavit, panem & vinum aquâ mixtum, manente propria ſpecie, in Carnem & Sanguinem ſuum, ad Catholicam precem, ob reparationem noſtram Spiritus Sancti ſanctificatione convertit.*

Id agnovit *Haimo* Halberſtatenſis Epiſcopus, in Tractatu *De Corpore & Sanguine Domini*, * dicens: *Credimus itaque & fideliter confitemur, & tenemus, quòd ſubſtantia illa, panis ſcilicet & vini, per operationem divinæ virtutis ſubſtantialiter convertatur in aliam ſubſtantiam, id eſt, in Carnem & Sanguinem.* Et infra: *Commutat ergo inviſibilis Sacerdos ſuas viſibiles creaturas in ſubſtantiam ſuæ Carnis & Sanguinis, ſecreta poteſtate. In quo quidem Chriſti Corpore & Sanguine propter ſumentium horrorem ſapor panis & vini remanet & figura, ſubſtantiarum natura in Corpus Chriſti & Sanguinem omnino converſa.*

* Tom. XII. Spicilegii.

Id agnovit *Angelomus* O. B. Monachus doctiſſimus Commentario in Cap. 6. lib. 1. Regum, *Chriſtus*, inquit, *in exemplum David Fideles humileſque benedicens, ſalutaris Myſterii paſcit alimentis.* Partitus ſingulis collyridam panis unam: *Illius* » *utique qui de cœlo deſcendit, & dat vitam huic mundo:* Et aſſaturam bubulæ carnis unam: *Illius ſci-* » *licet vituli ſaginati, qui pro revertente ad patrem filio juniore mactatus, & igne paſſionis aſſatus eſt, dicens:* Exaruit velut teſta virtus mea. Et ſimilam » frixam oleo; *Carnem videlicet a peccati labe mun-* » *diſſimam, ſed ob humanæ ſalutis cauſam, uberrimam delectationibus, crucis ſartagine coctam.*

Id agnovit *Remigius* Autiſſiodorenſis Monachus in Expoſitione Miſſæ. *Ille quidem panis*, inquit, *& illud vinum per ſe irrationabile eſt; ſed erat Sacerdos ut ab illo tractatus, & ab omnipotenti Deo conſecratus, rationabile fiat, tranſeundo in Corpus Filii ejus.*

Ibidem: *Chriſti ergo virtute & verbis iſte panis & calix ab initio conſecratus eſt, & ſemper conſecratur, & conſecrabitur. Ipſe enim loquens per Sacerdotes verba ſua, cœleſti benedictione Sanctum Corpus & Sanguinem ſuum perficit.*

Et infra, explicans hæc verba Canonis, *Accipiens hunc præclarum Calicem*, hæc habet: *Ideo dicit, Hunc accepit, quia Calix, quem Sacerdos Catholicus ſanctificat, non eſt alius niſi ipſe quem Dominus Apoſtolis tradidit. Quia ſicut divinitas Verbi Dei eſt una quæ totum implet mundum: ita licèt multis locis & innumerabilibus diebus illud Corpus conſecretur, non ſunt tamen multa Corpora Chriſti, neque multi Calices: Sed unum eſt Corpus Chriſti, & unus Sanguis cum illo quod ſumpſit in utero Virginis, & quod dedit Apoſtolis.*

Ibidem: *Providens nobis dedit hoc Sacramentum ſalutis, ut (quia nos quotidie peccamus, & ille jam mori non poteſt) per iſtud Sacramentum Corporis ſui remiſſionem conſequamur. Quotidie enim comeditur & bibitur in veritate, & tamen integer vivuſque & immaculatus manet. Myſterium enim eſt, quod aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet ſpiritualem. Sed cùm Myſterium ſit quod aliud ſignificat, ſi in veritate Corpus Chriſti eſt, quare appellatur Myſterium? Propterea utique quia poſt conſecrationem aliud eſt, aliud videtur. Videtur ſiquidem panis & vinum; ſed in veritate Corpus Chriſti eſt & Sanguis.* Eamdem doctrinam tradit in Commentario Cap. x. & xi. Epiſtolæ 1. ad Corinthios.

Id agnovit *Amalarius lib.* 3. *De Eccleſiaſticis Officiis* Cap. 24. *Hic*, inquit, *credimus naturam ſimplicem*

ſimplicem panis & vini mixti veri in naturam rationabilem, ſcilicet Corporis & Sanguinis Chriſti. Et Cap. 25. *Mira & magna fides Sanctæ Eccleſiæ, quæ ſuis oculis videt quod mortalibus deeſt. Videt quid credere debeat, quamvis nondum videat quod in ſpecie eſt. Credit Sacrificium præſens per Angelorum manus deferri ante conſpectum, & ſentit mandendum eſſe ab humano ore. Credit namque Corpus & Sanguinem Domini eſſe, atque hoc morſu cœleſti benedictione impleri animas ſumentium.*

Id agnovit *Florus* Diaconus Lugdunenſis, in Opuſculo de Actione Miſſarum. *Ut*, inquit, *corda Fidelium fierent cœleſtia, non brutorum animalium cruore, ſed rationabili Sanguinis Chriſti oblatione mundari debuerunt: qui per Spiritum Sanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo. Hoc namque nobis in Sacramento Corporis & Sanguinis Filii Dei quotidie inſtauratur. Hoc Corpus, & hic Sanguis, non in ſpicis & in ſarmentis colligitur, ſed certa conſecratione myſticus fit nobis, non naſcitur, cum panis & vini creatura in Sacramentum Corporis & Sanguinis ejus ineffabili Spiritûs ſanctificatione transfertur... Invitavit ergo Dominus ſervos, & præparavit eis cibum ſeipſum. Quis audeat manducare Dominum ſuum? Et tamen ait:* Qui manducat me, vivet propter me. *Quando Chriſtus manducatur, vita manducatur: nec occiditur ut manducetur, ſed mortuos vivificat quando manducatur: reficit, ſed non deficit. Manducetur Chriſtus, vivit manducatus, quia reſurrexit occiſus; nec quando manducamus, partes de illo facimus. Et quidem in Sacramento ſic fit. Per partes manducatur in Sacramento, & manet totus integer in cœlo, manet integer totus in corde tuo ..... Ipſe eſt verus Melchiſedech, qui hæc Sancta Sacrificia, quæ ille tunc in Myſterio præfiguravit, per oblationem ſui Corporis ſuique Sanguinis adimplevit: Ipſe ea Spiritus Paracliti virtute & cœleſti benedictione Sanctum Corpus & Sanguinem ſuum eſſe perficit.*

Et explicans iſta verba Canonis: *Simili modo poſtquam cœnatum eſt, accipiens & hunc præclarum calicem*; hæc habet: *Attendat Fidelis quiſque quod eſt quod dicit*, Hunc. *Videlicet quia Calix quem Sacerdos Catholicus ſacrificat, non eſt alius niſi ipſe quem Dominus Apoſtolis tradidit. Sic ergo de Sanguine, ſic quoque de Corpore ſentiendum & tenendum eſt. Quod autem præclarum Calicem, dicit, manifeſtè de Pſalmo ſumptum eſt, ubi canitur:* » Et Calix tuus inebrians, quàm præclarus eſt! *Et verò præclarus, quo Sanguis offertur immaculatus, nulla peccati nebula tactus.*

Homiliarium MS. Eccleſiæ Lugdunenſis, quod *Floro* Diacono à Viris Eruditis tribuitur, in Expoſitione Epiſtolæ in Cœna Domini recitari ſolitæ, quamvis *aliud Corpus quod loquebatur*, cùm Chriſtus dixit, *Hoc eſt Corpus meum*, atque *aliud quod tradebatur*, fuiſſe doceat: illud *ſubſtantiale*, iſtud *Myſticum*: aliud tamen dumtaxat ſecundùm modum exiſtendi, unum & idem ſecundùm rei veritatem eſſe aſſerit. *Fregit* Chriſtus (inquit) *non ſine utili Myſterio. Nam & hodie Sacerdotes Corpus Domini conſecrantes, non antea illud percipiunt, nec Fidelibus tradunt, donec fregerint: ut oſtendatur, quia quicumque Corpus Domini ad ſalutem vult percipere, primùm debet illud frangere, id eſt, inveſtigare & diſcutere quid in illo Myſterio intelligatur. Quodammodo enim frangimus panem, quando ſub figura ejuſdem panis veritatem Corporis Dominici intelligimus.*

Id agnovit *Milo* Elnonenſis Monachus, lib. *De Sobrietate* ita canens:

Cælicolis aſtans operabor civibus audax
Officio huic impar, cui dignus nullus in omni
Orbe litator erit, qui ſacram accedat ad aram:
Cujus corde Pater, Natus manibus, ſit in ore.
Spiritus oblati libaminis auctor & actor.

Id agnovit *Chriſtianus Druthmarus* in Commentario in Matthæum, explicans hæc Chriſti verba: *Hoc eſt Corpus meum; ID EST*, inquit, *in Sacramento verè ſubſiſtens*: Et infra: *Sicut ſi aliquis peregre proficiſcens dilectoribus ſuis quoddam vinculum dilectionis relinquit, eo tenore, ut omni die hoc agant, ut illius non obliviſcantur: ita Deus præcepit agi à nobis, transferens panem in Corpus, & vinum in Sanguinem.* Ita habet MS. Codex Bibliothecæ FF. Minorum Lugdunenſium probæ notæ & venerandæ antiquitatis, à noſtro *Sixto Senenſi* laudatus, ex quo hujus Auctoris interpolationem in editione Hagenoënſi *Joannis Secerii* Lutherani, anno 1530. redarguit, qui expunctis his verbis, *verè ſubſiſtens*, illa tantùm retinuit: *Id eſt in Sacramento.* Et adverbium, *Spiritualiter*, addidit poſtremæ periodo, ſic eam reddens: *Transferens ſpiritualiter Panem in Corpus, & vinum in Sanguinem.* Quamquam vox illa, *ſpiritualiter*, non admodùm officit, cum pro eodem uſurpetur apud Scriptores Eccleſiaſticos, ac *invisibiliter*, & ab ipſo *Paſchaſio* hoc ſenſu uſurpata ſit libro *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. 6. *Totum*, inquit, *ſpirituale & divinum in eo quod percepit homo.* Et Cap. 2. *Senſibilis res intelligibiliter virtute Dei, per verbum Chriſti, in Carnem ipſius ac Sanguinem divinitus transfertur.* Nec etiam officit vox illa, *in Sacramento*, etſi non legantur illæ, *verè ſubſiſtens*, quia ſignificat dumtaxat ſtatum inviſibilem Corporis, non negat Corporis præſentiam, quam hæc verba, *transferens panem in Corpus & vinum in Sanguinem*, diſertè probant. Legantur *Sixtus Senenſis* Lib. VI. Bibliothecæ Sanctæ, Annotatione CXII. & Cardinalis *Perronius* lib. 2. *de Euchariſtia*, in Auctore XXV. C. II.

Eamdem fuiſſe totius Eccleſiæ Latinæ fidem, Liturgiæ probant, quibus ſeptimo, octavo, nono, & decimo Sæculo utebatur. *Ordo Romanus* maximam Romanæ Liturgiæ partem exhibet, quam Francorum Eccleſiæ regnante *Pippino Caroli Magni* patre receperunt, ut teſtatur *Carolus Calvus* in Epiſtola ad Eccleſiam Ravennatem. In eo porrò legitur hæc Oratio poſt Conſecrationem: *Supplices te rogamus, omnipotens Deus, jube hæc perferri per manus Angeli tui in ſublime altare tuum, ut quotquot ex hac altaris participatione Sacroſanctum Filii tui Corpus & Sanguinem ſumpſerimus, omni benedictione cœleſti & gratia repleamur.*

In Benedictione Corporalis oratur Deus ut illud benedicat, *Ad tegendum involvendùmque Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti.* In Benedictione vaſculi in quo Euchariſtia reconditur, oratur Deus, *Ut hoc vaſculum Corporis Filii ſui Domini noſtri Jeſu Chriſti gerulum, ſuæ benedictionis tutamine, ſuique Filii Domini noſtri munere, ac Sancti Spiritus virtute implere dignetur.* In Benedictione patenæ orat Antiſtes, *Ut divina gratiæ benedictio conſecret & ſanctificet hanc patenam ad conficiendum in ea Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti patientis Crucem pro ſalute omnium noſtrûm.*

Liturgia, quam *Mathias Flaccus Illyricus* Centuriatorum Magdeburgenſium ac rigidorum Lutheranorum princeps, ex vetuſto Codice MS. typis mandavit Argentinæ anno 1557. quamque ipſe, & doctiſſimus *P. Carolus le Cointe* in Annalibus Eccleſiaſticis Francorum Tom. II. aliique Viri Eruditi, in uſu Gallicanæ Eccleſiæ fuiſſe putant, antequam Ordo Romanus ab ea receptus eſſet, Euchariſtiam ſemper vocat *Corpus Jeſu Chriſti.* Sacerdos Euchariſtiam ſumens, dicebat:

Corpus

Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit mihi remedium ſempiternum in vitam æternam, Amen. Sanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti cuſtodiat me in vitam æternam. Cùm Presbyteris & Diaconis Calix, in quo utraque ſpecies commixta erat, diſtribuebatur, Celebrans dicebat: *Hæc Sacroſancta Commixtio Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti proſit tibi ad vitam æternam.* In Communione Subdiaconorum, dicebat: *Perceptio Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſanctificet corpus & animam in vitam æternam.*

In Communione populi dicebat: *Corpus & Sanguis Domini noſtri Jeſu Chriſti proſit tibi in remiſſionem omnium peccatorum, & ad vitam æternam, Amen.* Poſt Communionem ſic orabat Sacerdos: *Domine Jeſu Chriſte, Fili Dei vivi, qui ex voluntate Patris, cooperante Spiritu Sancto, per mortem tuam mundum vivificaſti, libera me per hoc ſacrum Corpus & Sanguinem tuum à cunctis iniquitatibus & univerſis malis meis, & fac me tuis obedire mandatis, & à te nunquam in perpetuum ſeparari digneris.*

In Miſſali MS. Vaticanæ Bibliothecæ ante annos nongentos exarato, quod Gallicanum eſſe optimè conjicit doctiſſimus Cardinalis *Bona* lib. 1. *Rerum Liturgicarum*, Cap. XII. extat Miſſa *S. Germani*, in qua hæc legitur Collectio poſt Euchariſtiæ ſumptionem: *Sumpſimus ex ſacris altaribus Chriſti Domini ac Dei noſtri Corpus & Sanguinem... Oremus ut ſemper nobis fide plenis eſurire detur ac ſitire juſtitiam, ſicque opus ejus confortati ſalutaris eſcæ gratia faciamus, ut non in judicium, ſed in remedium, Sacramentum, quod accepimus, habeamus.*

Legitur ibidem Collectio altera in fine Miſſæ, quæ ſic habet: *Chriſte Domine, qui & tuo veſci Corpore, & tuum Corpus effici vis Fideles, fac nobis in remiſſionem peccatorum eſſe quod ſumpſimus: atque ita ſe animæ noſtræ divina alimonia per benedictionem tuam facta permiſceat, ut caro ſpiritui ſubdita, & in conſenſum pacificum ſubjugata obtemperet, non repugnet.*

In Miſſali Gotthico-Gallicano, quod octavo ſæculo exaratum eſt, & quod Viri Eruditi *Thomaſius* & *Mabillonius* in lucem ediderunt, Oratio poſt Secreta in Miſſa Circumciſionis Domini hæc habet: *Oramus uti hoc ſacrificium ſuſcipere & benedicere & ſanctificare digneris, ut fiat nobis Euchariſtia legitima in tuo Filiique tui nomine, & Spiritus-Sancti, in transformationem Corporis & Sanguinis Domini Dei noſtri Jeſu Chriſti Unigeniti tui.*

In Miſſa Epiphaniæ; *Pia obſecratione poſcentes, ut qui tunc aquas in vina mutavit, nunc in ſanguinem ſuum oblationum noſtrarum vina convertat.*

Miſſa in Aſſumptione Beatæ Mariæ Virginis: *Deſcendat, Domine, in his ſacrificiis tuæ Benedictionis coæternus & cooperator Paraclitus Spiritus, ut oblationem quam tibi de tua terra fructificante porregimus, cœleſti permuneratione * te ſanctificante ſumamus, ut tranſlata fruge in Corpore, Calice in cruore, proficiat meritis, quod obtulimus pro delictis.*

* Forſè permutatione.

Miſſa in initium Quadrageſimæ: *Hunc panem, Domine, nobis per hos quadraginta dies miniſtrare digneris, quem ut ſitiamus indeſinenter hortaris. Cujus carne à te ipſo ſanctificatâ dum paſcimur, roboramur; & Sanguine dum hauſto ſitienter potamur, abluimur.*

Miſſa Dominicalis poſtrema, in Oratione poſt Secreta: *Precamur mente devotâ te, Majeſtas æterna, ut operante virtute, panem mutatum in carne, poculum verſum in Sanguine, illum ſumamus in Calice, qui de te fluxit in Cruce ex latere.* Ibidem poſt Orationem Dominicam: *Corpus tuum pro nobis crucifixum edimus, & Sanguinem ſanctum tuum pro nobis effuſum bibimus.*

In Miſſa Mozarabica, quæ ad uſque *Gregorii VII.* Pontificatum in Hiſpania, in Gallia Narbonenſi, & in aliis regionibus Gotthorum ditioni ſubditis celebrabatur, Sacerdos mittens in Calicem particulam Hoſtiæ conſecratæ, dicebat: *Sancta Sanctis, & conjunctio Corporis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit ſumentibus & potantibus nobis ad veniam, & defunctis præſtetur ad requiem.* Sumpto Calice, factâque ablutione, legitur hæc Antiphona: *Refecti Chriſti Corpore & Sanguine; te laudamus, Domine.*

Ex his omnibus colligitur, *Paſchaſium Radbertum* in re Euchariſtica Novatorem non fuiſſe, ſed id unum docuiſſe quod docebat, & credebat ſui temporis Eccleſia, cùm realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & Tranſſubſtantiationem docuit.

§. IV.

Calviniſtarum argumenta in Paſchaſium diluuntur.

CLAUDIUS, Carentonicus Miniſter, & *Matthæus La Roque* Miniſter Vitriacus, Novatorem in fide Euchariſtiæ fuiſſe *Paſchaſium* probare nituntur miſerandis hiſce argumentis. Primò quòd *Paſchaſius* ſe ad intelligentiam hujus Myſterii plures excitaſſe teſtetur. 2. Quod à *Frudegardo* poſtulet, ut ſi quid reprehenſione dignum in libro ſuo *De Corpore & Sanguine Domini* deprehendat, ſibi ſignificet. Id autem non poſtulaſſet *Paſchaſius*, ſi fidem ac doctrinam ſui temporis tenuiſſet. 3. Quòd à multis ſit reprehenſus, ſtatim atque librum de Euchariſtia edidit, ut ipſe refert. 4. Quòd aſſerat quoſdam circa hoc Sacramentum de ignorantia errare, multos dubitare. Hæc autem probat *Paſchaſii* verbis, cùm in Epiſtola ad *Frudegardum*, tum in *Commentario in Matthæum.* In priori quidem loco hæc habet: *Tu autem velim relegas Libellum noſtrum de hoc Opere, quem olim te legiſſe dicis: & ſi quid in eo reprehenderis aut dubitaveris, relegere non pigeat. Quia etſi nil in eo legentibus dignum ſcripſi, quem cuilibet puero dedicavi, tamen ad intelligentiam hujus Myſterii plures, ut audio, commovi.*

Et infrà: *Quamvis*, inquit, *plurimi dubitaverint, vel ignoraverint tanti Myſterii Sacramenta.* Et rurſus: *Quamvis ex hoc quidam de ignorantia errent, &c.*

In poſteriori verò loco: *Hæc*, inquit, *idcirco prolixius dixerim & expreſſius, quia audivi quoſdam me reprehendere, quaſi ego in eo libro quem de Sacramentis Chriſti edideram, aliquid his dictis*, id eſt verbis Chriſti, *plus tribuere voluerim, aut aliud quàm ipſa Veritas repromittit.*

Verum hæc leviſſima ſunt & inania planè momenta. Quod enim primum ſpectat, intelligentiæ nomine cognitionem illam Chriſtianis omnibus communem, quâ Myſteria Fidei lumine percipiunt, quantùm ad ſalutem neceſſe eſt, non ſignificavit *Paſchaſius*, cùm ait, ſe ad intelligentiam hujus Myſterii plures commoviſſe; ſed luminoſam quamdam & excellentem notitiam, quæ Myſteriorum circunſtantias, analogiam ad Prophetias Veteris Teſtamenti, finem, effectus, fructúſque, ac diſpoſitiones ad illorum participationem adhibendas aſſequitur. Quam notitiam intelligentiæ nomine Sanctus etiam *Auguſtinus* ſignificat, quæ Fidem non præcedit, ſed ſequitur ut merces. *Sic accipite*, inquit Sermone 51. de Verbis Domini, *ſic credite, ut mereamini intelligere. Fides enim debet præcedere intellectum, ut ſit intellectus fidei præmium.* Licet itaque Chriſtiani om-

nes tempore *Paſchaſii* crederent Euchariſtiam eſſe verè & realiter Corpus & Sanguinem Chriſti, ſicut & nos credimus; non tamen noverant omnes ſignificationes myſticas ſymbolorum, analogiam hujus Sacramenti ad Veteris Teſtamenti figuras, finem multiplicem ob quem illum Chriſtus inſtituit, quinam ad illud percipiendum jus habeant, quanti ex illius participatione fructus deriventur: quæ ſint ad Sacram Communionem diſpoſitiones adhibendæ; quàm grave ſit indignè communicantium crimen; & alia, quæ *Paſchaſii* libro explicantur. Ad quarum rerum intelligentiam plures hunc legendo librum commoti ſunt & excitati. Id ipſe ſatis ſignificat Paſchaſius. *Ad intelligentiam*, inquit, *hujus Myſterii plures, ut audio, commovi, quia dictum eſt quòd caro nihil prodeſt, ut ſciant & intelligant dignè cogitare de Chriſto, cujus dum Corpus non corrumpitur, quia ſpirituale eſt, & totum ſpirituale eſt quod celebratur in hoc Sacramento, quia Spiritus eſt qui vivificat & operatur in eo credentibus & dignè percipientibus vitam: non credentibus verò, & indignè illud manducantibus verè judicium damnationis. Facit enim hoc Corpus & Sanguis, quod ipſum feciſſe Chriſtum in Cruce legimus, dum uni eorum qui erant cum eo in patibulo confitenti paradiſi præſtitit Regnum, alteri verò blaſphemanti mortis judicium determinavit.* Sed & *Sanctus Odo* Cluniacenſis Abbas indicat * ſatis quâ ratione *Paſchaſius* ad intelligentiam hujus Myſterii plures commoverit. Deſcriptis enim aliquot locis ex libro *Paſchaſii*, quorum tamen nullus præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia diſertè aſſerit, aut Euchariſtiam ipſum Corpus eſſe, quod de Virgine natum eſt, hæc ſubdit: *Hæc & alia multò plura Paſchaſius ex dictis Patrum ad reverentiam ipſius Myſterii commendandam, atque majeſtatem ejus demonſtrandam conſcripſit: quæ ſi quis licèt ſciolus legerit, tanta, credo, diſcet, ut de hoc Myſterio parum ſe eatenus cognoviſſe putet.* Quamquam verò non ad intelligentiam duntaxat pleniorem hujus Myſterii, ſed ad fidem, libri ſui lectione plures fuiſſe commotos diceret *Paſchaſius*, ineptè inde colligeretur ipſum novam Fidem de Euchariſtia propoſuiſſe. Quis enim neſcit ipſam Fidei cognitionem & aſſenſum ſuos habere gradus? Unde Apoſtoli Chriſtum rogabant his verbis: *Domine, adauge nobis fidem.* Et Eccleſia Deo ſupplicat ut Fidelibus *det fidei, ſpei, & caritatis augmentum.* Cùm igitur plures Catholici modicæ fidei, & maximè Saxones recèns ad Fidem converſi in quorum potiſſimùm gratiam librum ſuum *De Corpore & Sanguine Domini* Paſchaſius ſcripſerat, ex illius libri lectione in fide Euchariſtiæ confirmati ſint, potuiſſet dicere multos non ſolùm ad intelligentiam, verùmetiam ad fidem hujus Myſterii ea lectione fuiſſe commotos; nec propterea Novator habendus eſſet: niſi Novatores dicendi ſint, quicumque rudi Chriſtianorum vulgo fidei Myſteria exponunt.

* Lib. 2. Collat. Cap. 30. & 31.

Secundum *Claudii Miniſtri* momentum levius eſt. Non enim fidem ſuam ac doctrinam cenſuræ *Frudegardi* ſubjicit *Paſchaſius*, ſed ipſum hortatur, ut ſi quid in libro ſuo reprehenſione dignum duxerit, vel dubitaverit, illum ſemel iterúmque relegat, quaſi ſignificans omnia illius dubia diſcuſſa iri, & nihil reprehenſione dignum, ipſum judicaturum, cùm illud Opus attentiùs ſtudioſiúſque perlegerit. Cùm verò *Frudegardum* rogat, ut conſideret ex ſuo Reſponſo; & ex ſuis *in Matthæum* Commentariis, quorum fragmentum ſubdit, *quid intelligibiliùs credendum ſit, vel quid in ſe reprehendendum caritate*: fidem ſuam ejus examini ac judicio non permittit, ſed fidei explicandæ modum. Unde jubet ut hanc Epiſtolam, & Expoſitionem in Cap. 26. S. Matthæi, adjungat Libello de Corpore & Sanguine Domini; *quatenus ex hoc Lectori amplius augeatur ſenſus, & confirmetur Patrum Auctoritas.* Solemne autem eſt Auctoribus, ut amicorum cenſuram poſtulent, etiam cùm de Fidei dogmatibus ſcribunt, ut probent an orationis ſeries & argumenta quibus utuntur, rectæ fidei, quam ſibi ſumpſere defendendam, vel exponendam, & materiæ dignitati conveniant. Sic *Alcuinus* Opus contra Felicianam hæreſim *Carolo Magno* examinandum obtulit, gratiáſque egit quòd illud ſibi recitari feciſſet, & *quod notari juſſiſſet errata illius, & remiſiſſet ad corrigendum.* Sic *Agobardus* librum adversùs Felicem Urgelitanum pariter obtulit *Ludovico Auguſto* diſcutiendum: *Ut veſtro*, inquit, *acerrimo ingenio probetur, aut improbetur.* Sic *Ratramnus* librum ſecundum de Corpore & Sanguine Domini concludens, *Carolum Calvum* his verbis compellat: *Quæ ſi probaveritis catholicè dicta, veſtræ meritis fidei deputate, quæ depoſitâ Regalis Magnificentiæ gloriâ, non erubuit ab humili quærere reſponſum veritatis. Sin autem minùs placuerint, id noſtræ deputetur inſipientiæ, quæ quod optavit, minùs efficaciter valuit explicare.* Non mirum itaque quòd *Paſchaſius*, qui non ignorabat *Prudentes pleriſque incurrere Sermonis lapſum, ubi animus non gerit errandi affectum* (ut ait *S. Eulogius* Cordubenſis in Martyrum Apologetico) aliqua in libro ſuo reprehendi poſſe ſenſerit, quamvis in eo Eccleſiæ fidem ac doctrinam de Euchariſtiæ Sacramento exponeret, & Auctoritate Patrum, rationibúſque tam certis quàm piis confirmaret.

Tertium *Claudii Miniſtri* momentum æquè futile eſt. Licet enim quidam, qui ſuo nimiùm fidentes ingenio, Euchariſtiæ Myſterium humana ratione potiùs quàm fidei lumine ſcrutabantur, & alienas quaſdam à communi Catholicorum doctrina opiniones de tanto Sacramento conceperant, *Paſchaſii* librum reprehenderint, non ſequitur ipſum Novatorem fuiſſe. Non enim Epiſcopi, Preſbyteri, Abbates, quibuſcum Cœtibus Eccleſiaſticis & Synodis adfuit, ipſum reprehenderunt quòd aliquid in re Euchariſtica novaſſet, ſed homines obſcuri, quorum reprehenſionem ex rumore dumtaxat quodam noverat; idque non palam, ſed clam obmurmurando, & inſuſurrando fecere; non ſtatim ac liber vulgatus eſt, ſed poſt viginti ad minus annos. Tot enim ut minimùm interceſſere inter editionem libri de Corpore & Sanguine Domini, & poſteriorum librorum Commentarii in Matthæum, ex quibus locus à *Claudio* adductus depromptus eſt. Unde Paſchaſius ibidem ait: *Ideo quamvis quidam de ignorantia errent, nemo tamen eſt adhuc in aperto, qui ita hoc eſſe contradicat, quod totus orbis credit & confitetur.* De paucis illis errantibus, ſive dubitantibus ſcribit ad Frudegardum: *Unde miror quid velint nunc quidam dicere, non in re eſſe veritatem Carnis Chriſti, vel Sanguinis: ſed in Sacramento virtutem quamdam carnis, & non carnem: virtutem fore ſanguinis, & non ſanguinem: figuram, & non veritatem.* Et infra: *Sed quidam loquaciſſimi magis quàm docti, dum hæc credere refugiunt, quæcumque poſſunt, ne credant quod Veritas repromittit, opponunt, & dicunt nullum corpus eſſe, quod non ſit palpabile & viſibile. Hæc autem*, inquiunt, *quia Myſteria ſunt, videri nequeunt nec palpari, & ideo Corpus non ſunt. Et ſi Corpus non ſunt, in figura Carnis & Sanguinis hæc dicuntur, & non in proprietate naturæ Carnis Chriſti & Sanguinis, quæ caro paſſa eſt in Cruce, & nata de Maria Virgine. Ecce quàm bene diſputant contra fidem ſine fide, ne credant: quia fides non eorum eſt, teſte Apoſtolo, quæ videntur, ſed quæ non videntur. Unde quia non videntur, myſteria ſunt*

&

& Sacramenta. Et ideo in fide hoc ſunt quod dicuntur, ut Veritas teſtatur. Propterea quia ſperandorum ſunt, non aliud jure quam Caro & Sanguis Chriſti creduntur. Hos autem dubitando potiùs quam aſſerendo & contumaciter propugnando errorem, iſta dixiſſe, *Paſchaſius* his verbis ſignificat: *Uſque ad præſens nemo de his erraſſe legitur, niſi qui & de Chriſto erraverunt; quamvis plurimi dubitaverint, vel ignoraverint tanti Myſterii Sacramenta.*

Sanè eodem modo affectos illos fuiſſe veriſimile eſt, quo affectus erat *Frudegardus*; qui cùm antea firmiſſimè credidiſſet, quod totus orbis Chriſtianus credebat, Euchariſtiam eſſe verè & ſecundùm ſubſtantiam, Corpus & Sanguinem Chriſti, dubio quodam pulſatus fuerat, emergente ex lectione teſtimonii difficilis *S. Auguſtini* lib. 3. *de Doctrina Chriſtiana*: nec attendebat ſatis Fidem credere præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti, ſecundùm quemdam exiſtendi modum, Sacramentalem utique, non naturalem. Quo poſito; nullam difficultatem ingerit laudatus *S. Auguſtini* locus. Sic, inquam, affecti erant illi, quos librum ſuum reprehendiſſe refert *Paſchaſius*; ut putarent ipſum propugnare, Corpus Chriſti, quod de Virgine natum eſt, in Euchariſtia immediatè percipi, & manducari, abſque velo ſymbolorum ſenſibilium. Nec attenderant ſatis ad id, quod in eodem libro tam luculentè *Paſchaſius* aſſeruerat, Euchariſtiam veritatem ſimul eſſe & figuram. Id colligitur ex Epiſtola ad *Frudegardum*, in qua identidem inculcat verum Corpus & Sanguinem Domini in Euchariſtia contineri, ſed in Myſterio, & in Sacramento; & ſi quis ſenſerit hæc ibi abſque figura exhiberi, fidem diſſipare. *Sacramentum*, inquit, *quod vitam tribuit, in ſe habet quod tribuit dignè accipientibus ſe, & vita in eo eſt caro verè viventis, & Sanguis in quo verè vita æterna eſt. Quod dicis te ſic antea credidiſſe, & in Libello meo, quem de Sacramentis edidi, ita legiſſe: ſed profiteris poſtea te in libro III. de Doctrina Chriſtiana B. Auguſtini legiſſe, quod tropica locutio ſit, ut Corpus & Sanguis Chriſti eſſe dicatur. Quod ſi figurata locutio eſt, & ſchema potius quam veritas, neſcio, inquis, qualiter illud ſumere debeam. Deinde addis: Etſi credam ipſum eſſe quod aſſumpſit ex Virgine Maria, Genitrice ſua, è contrario etiam ipſe egregius Doctor hoc magnum facinus eſſe proclamat. Quod ſanè dictum horrorem percipientibus nimium videtur incutere, ſi non credant illud eſſe in Sacramento, quod Veritas eſſe teſtatur in aperto. Et ſi crediderint hoc ita eſſe ut quidam credunt, nihilominus illud incurrunt facinus, eò quod falſo credunt, quia ſic dictum eſt, ut fas ſit eum dentibus vorari. Unde facinus eſſe ſi credat quis, ſicut illi tunc crediderunt, quibus dicebat;* Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis; *& non potuerunt ferre, quia malè ſapuerunt. Et ideo ſi quis dicit hanc carnem, & hunc ſanguinem ſic ipſa eſſe abſque Myſterio & Sacramento, nec in figura ex parte ſumendam, ut illi tunc carnales carnaliter ſapientes ſenſerunt, totum diſſipat.*

Objiciunt *Claudius*, & *La Roque* Miniſtri, Anonymum quemdam, & *Herigerum*, qui à Patre *Cellotio* in Appendice ad Hiſtoriam *Gotteſchalci* vulgatus eſt, ſub ſolo etiam Anonymi titulo, *Paſchaſii* doctrinam de Euchariſtia velut novam impugnaſſe.

A Paſchaſio circa dogmatis ſubſtantiam non diſſenſerant Anonymus, Herigerus, & alii qui Euchariſtiam

Reſpondeo, Utrumque revera diſſenſiſſe à *Paſchaſio* in modo loquendi, neutrum in fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia: & *Herigerum* longè poſt *Paſchaſii* obitum ſcripſiſſe, ſcilicet poſt annum nongenteſimum nonageſimum, quo factus eſt Abbas Laubienſis. Illi

A igitur negabant Euchariſtiam dicendam Corpus ipſum Chriſti quod de Maria natum eſt, quia aſſueverant *SS. Hieronymi* & *Auguſtini* dictis, qui duplex, aut triplex Chriſti Corpus diſtinxere. Non tamen aliud eſſe aſſerebant *naturaliter Corpus Domini, quod ex ſubſtantia panis & vini pro mundi vita quotidie per Spiritum Sanctum conſecratur, & quod natum eſt de Maria Virgine, ſed ſpecialiter* (ut loquitur Anonymus cujus Scriptum extat in Codice Gemblacenſis Cœnobii, cum *Herigeri* Opuſculo.) Quibus verbis diverſum dumtaxat exiſtendi modum diverſámque ſpeciem, quæ Chriſti Corpori

Eſſe Corpus Chriſti natum de Virgine, ſeu ſententia quod id ipſis aſſerere videbatur Paſchaſius, negabant.

B competit in ſtatu naturali & Sacramentali ſignificabant; cujus causâ quædam Chriſti Corpori in Sacramento conveniunt, quæ ei præcisè non conveniunt in ſtatu naturali, ut carere extenſione locali, per ſe non moveri, manducari. Hinc Anonymus recenſitâ *S. Auguſtini* ſententiâ, quam laudarat *Paſchaſius*, ita colligit: *Si enim verum, immò quia proculdubio verum quod tantus Auctor faſſus eſt, quia Chriſtum vorari fas dentibus non eſt: quomodo hanc Carnem Chriſti vorari fas, ſi de Maria nata, & in Cruce paſſa, & in ſepulchro reſuſcitata eſt? Præſertim cùm illa Chriſti caro reſurgens de ſepulchro ita glorificata ſit, ut jam vorari nullo modo poſſit.*

C Cæterùm Anonymum illum crediſſe cum *Paſchaſio*, ceu dogma Fidei, realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & tranſſubſtantiationem, patet ex illius Opuſculo, in quo ſtatim ab exordio hæc habet: *Quod Corpus & Sanguis Domini vera ſit caro, veruſque ſit ſanguis, unuſquiſque debet credere, noſſe, tenere, confiteri pariter & incunctanter aſſerere Fidelis. Prorſus quiſquis hoc negat, eſſe cognoſcitur & convincitur infidelis, quippe qui non credit ipſi Domino dicenti:* « Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & « biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in « vobis. *Et*, Qui manducat Carnem meam, & bi- « D bet Sanguinem meum, in me manet, & ego in « eo. *Et*, Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis « meus verè eſt potus..... *Hoc ergo profectò fideliſſimè confirmo, & addo: quòd ſicut veritas eſt Chriſtus, & verus Agnus Dei, qui quotidie pro vita mundi myſticè immolatur: ita proculdubio ex pane vera Caro, & ex vino verus Sanguis ejus Conſecratione Spiritus Sancti potentialiter creatur. Quia revera, quemadmodum S. Auguſtinus veriſſimè teſtatur, ſicut de Virgine per Spiritum Sanctum vera caro ſine coitu creatur; ita per eumdem ex ſubſtantia panis & vini myſticè idem Chriſti Corpus & Sanguis conſecratur. Quæ cùm certiſſimè omnia ſint, nec ullus hinc Chriſtianus Chriſto credens ambigere poſſit,* E *quod & ipſum eſſe verum pars etiam Gentilium ſcit. Nam quondam in terra Vulgarorum quidam nobilis potènſque Paganus bibere me ſuppliciter petivit, in illius Dei amore, qui de vino Sanguinem ſuum facit.* Hujus Anonymi Tractatum ex Codice Gemblacenſi edidit doctiſſimus P. *Mabillonius* ad calcem II. Partis Sæculi IV. Benedictini. Hanc præ ſe fert inſcriptionem: *Dicta cujuſdam Sapientis, de Corpore & Sanguine Domini, adverſus Ratbertum.* Hunc verò Tractatum eſſe putat Epiſtolam *Rabani* ad *Egilonem*, aut ejus fragmentum, conjec- F turis ductus non infirmis. Legatur erudita ejus Admonitio in iſtud Opuſculum.

Joan. 6.

Ejuſdem Auctoris eſſe videtur Fragmentum *De Corpore & Sanguine Domini*, quod ibidem exhibet *P. Mabillonius*, & eamdem adſtruit ſententiam his verbis: *Aliud ſpecialiter Corpus Domini, quod glorificatum ſedet ad dexteram Dei, & tamen naturaliter unum eſt, ipſo Domino dicente;* Hoc eſt « Corpus meum quod pro vobis, & pro multis « tradetur. *Quod ſimiliter etiam de Sanguine dicit;* « Hic eſt Sanguis meus, &c. *Unde veraciter Auguſtinus*

ſtinus de Judæis ait : Sanguinem quem fuderunt ſævientes, biberunt credentes. *Et Apoſtolus dicit* .... (Deeſt Apoſtolicus locus in MS. Cod. ſed veriſimile eſt, hunc ab ipſo fuiſſe prolatum :) [1. Cor 10. 1.] *Patres noſtri omnes eamdem eſcam ſpiritalem manducaverunt ; & omnes eumdem potum ſpiritalem biberunt. Bibebant autem de ſpiritali conſequente eos petra. Petra autem erat Chriſtus.* Ex quo ita colligit : *Unde ſi eadem eſca & idem potus dictus eſt in ſignificatione, non in legis impletione ; nec in re, ſed adhuc in ſpe ; nec in natura, ſed in figura ; multò magis prorſus unius Agni unum Corpus, & unus etiam Sanguis qui effuſus eſt ab infidelibus, & nunc potatur à Fidelibus ... Præterea Sacerdos dicit vicarius :* Hic eſt Calix. *Certè necdum vinum verſum eſt : & tamen veriſſimum eſt quod dicit. Si de omni vino, quod ex illo tempore Sacerdotes toto orbe offerunt, poteſt dici : multò magis omnino credendum eſt unum eſſe Domini Sanguinem, qui Domino pendente fuſus eſt in Cruce, & eo poſtmodum benedicente creatur conſecratus in Calice.*

Quòd *Herigerum* attinet, qui Anonymi Cellotiani titulo plerúmque deſignatur, tantùm abeſt ne *Paſchaſii* doctrinam de reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento præſentia impugnarit, ut etiam eam laudaverit impenſiùs. Nonnullis enim dicentibus, in Euchariſtia aut ſolam figuram, aût ſolam veritatem ſine figura exiſtere, opponit C. 4. *Paſchaſium* his verbis : *Sed Paſchaſius Radbertus, ſicut & alia multa in eodem libro ultra humanam exiſtimationem utiliter tractas, ita & huic ſophiſmati fortiter obvias, dicens, Figuram non ſemper umbram eſſe ; & jure ſimul hoc Myſterium & figuram, & veritatem dici poſſe.* Et quamvis neget idem eſſe ſimpliciter dicendum Corpus Domini, quod ſumitur de altari, & quod natum eſt de Virgine, id non alio ſenſu inficiatur quàm Anonymus ſuprà citatus, quò tamen in *Paſchaſium* æquior eſt ; ſiquidem relatis Cap. 2. *S. Ambroſii* & aliorum Patrum pro ejus ſententia teſtimoniis, quò ipſum excuſet, ita ſubdit : *Hæc ideo poſita ſunt, ſi fortè per ea ſimplicitas Paſchaſii Radberti poſſit excuſari, unde maximè ab obloquentibus Rabano & Ratramno ſugillari videtur, quia dixerat eamdem eſſe carnem quæ de altari ſumitur, & de Virgine generatur, & quotidie adhuc pro mundi ſalute immolatur. Quia licèt nobis placeat gratiùs & jocundiùs, quàm quòd de hoc Myſterio valet dici ſublimius : tamen quid oblocutores ejus econtra aſſerant, quod non ſit eadem, breviter ponamus.* Et Cap. 6. *Sed jam*, inquit, *Paſchaſium Radbertum ſufficiat excuſatum, librúmque ejus plurimorum auctoritate defenſum ; qui in hoc tantum peccavit, quia de ſententia B. Ambroſii non verbum de verbo, ſed ſenſum de ſenſu expreſſit.* Hinc *Gerardus* Sylvæ-majoris Abbas, in Vita *S. Adhalardi*, quam medio ſæculo undecimo ſcribebat, *Herigeri* teſtimonio commendat *Paſchaſium*. Laudato quippe ejus libro de Corpore & Sanguine Domini, hæc ſubdit : *Hic autem qualis fuerit & quantus, in quadam Epiſtola teſtatur Abbas Laubienſis Herigerus, qui eo tempore inter Sapientes habebatur celeberrimus.*

Hinc colligere eſt, quo ſenſu *Sigebertus*, & Chronici Laubienſis Continuator ſcripſerint, *Herigerum multa Catholicorum Patrum Scripta de Corpore & Sanguine Domini contra Radbertum congeſſiſſe* ; ad ſuadendum ſcilicet non omnino idem eſſe in Euchariſtia Corpus Chriſti, quod de Maria Virgine natum eſt, idem (inquam) non eſſe ſecundùm ſpeciem, ſecundùm formam externam, ſecundùm modum exiſtendi & affectiones illum conſequentes : quamvis cum *Paſchaſio* crederet & doceret ... idem eſſe naturaliter, & ejuſdem Corporis ac Sanguinis Dominici veritatem in Sacramento contineri. Non itaque de re ipſa, ſed de ſolo modo loquendi à *Paſchaſio* diſſidebant Anonymus, *Rabanus*, *Ratramnus*, *Herigerus*, qui Euchariſtiam idem Chriſti Corpus eſſe negabant, quod de B. Virgine natum eſt. Quod à Patribus quibuſdam verè aſſertum, ab aliis verè negatum, diverſo ſenſu, *Lanfrancus* adversùs *Berengarium* ſcribens obſervat, Cap. 18. *Credimus*, inquit, *terrenas ſubſtantias, quæ in Menſa Dominica per Sacerdotale Miniſterium divinitus ſanctificantur, ineffabiliter, incomprehenſibiliter, mirabiliter operante ſupernâ potentiâ, converti in eſſentiam Dominici Corporis, reſervatis ipſarum rerum ſpeciebus, & quibuſdam aliis qualitatibus, ne percipientes cruda & cruenta horrerent, & ut credentes fidei præmia ampliora perciperent ; ipſo tamen Dominico Corpore exiſtente in cœleſtibus ad dexteram Patris, immortali, inviolato, integro, incontaminato, illæſo : Ut verè dici poſſit, & ipſum Corpus, quod de Virgine ſumptum eſt, nos ſumere, & tamen non ipſum. Ipſum quidem quantùm ad eſſentiam veræque naturæ proprietatem, atque virtutem ; Non ipſum autem, ſi ſpectes panis vinique ſpeciem.*

Ante Lanfrancum eodem ſæculo idem aſſeruerat *S. Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola 2. *Panis*, inquit, *ab Epiſcopo conſecratus, & panis à Presbytero ſanctificatus in unum & idem Corpus Chriſti transfunditur, propter ſecretam unius operantis potentiæ virtutem. Sed quodammodo aliud eſſe dicitur, quod Virginali utero ſumpta carne crucis injuriam ſuſtinuit, de ſepulchro reſurgens Diſcipulis apparuit .... Nam illud Dominicum Corpus ex mortuis ſuſcitatum, & in cœlis locatum, jam non moritur : Iſtud Sacramentorum quotidie nobis moritur, quotidie nobis reſurgit, apparet, & comeditur. Sed nec in hoc mens Fidelium ſcandalum dubietatis debet incurrere, quòd Chriſtum ſemel guſtata morte jam non ultra moriturum audit ; cùm carnem aſſumpti hominis in Paterna gloria ſedentem, & hic ſanctificatum panem, verum Chriſti Corpus audit nominari ; dum & illud de Virgine aſſumptum, & iſtud de materiali & virginali creatura conſecratum, unus idémque artifex Spiritus inviſibili operatione in ſubſtantiam veræ carnis transfundit ; carnis videlicet non cujuſlibet, ſed verè Chriſti, de qua ipſe ait :* Niſi manducaveritis carnem meam, non habebitis vitam in vobis.

Eodem modo *Algerus* lib 1. *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*, C. 17. Patrum Sententias in ſpeciem pugnantes conciliat. *Sancti*, inquit, *de Corpore & Sanguine Domini variè loquuntur, ſed non contrariè : adeo ut B. Hieronymus illud dupliciter, Auguſtinus autem tripliciter adſtruat accipi debere. In quo ne ſibi, vel aliis Sanctis diſſentire videantur ; quomodo Corpus Chriſti duplex credendum ſit, videamus. Ait Hieronymus in Epiſtolam ad Epheſios :* Dupliciter Sanguis Chriſti & Caro intelligitur, vel ſpiritualis illa atque divina, de qua ipſe ait, *Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus :* &, *Niſi manducaveritis Carnem meam, & biberitis Sanguinem meum, non habebitis vitam æternam :* vel Caro illa quæ crucifixa eſt, & Sanguis qui militis effuſus eſt lanceâ. *Quod non dixiſſe quantùm ad duplicem ſubſtantiam credendus eſt, ſed quantùm ad duplicem ejuſdem ſubſtantiæ formam, quæ nunc in panis & vini intelligitur forma. Quod Auguſtinus apertiùs oſtendit : qui cùm tertium modum Corporis Chriſti dixiſſet Eccleſiam, de eodem duplici Corpore, unde Hieronymus, ita diſſeruit :* Corpus Chriſti eſt & illud myſticum, quod ex ſubſtantia panis & vini per Spiritum Sanctum conſecratur. *Et addidit :* Cæterùm illud Corpus quod

» quod natum eſt ex Maria Virgine, in quod illud » transfertur, &c. *Quod iſtud per conſecrationem altaris in illud transferri & converti dicit, nota eamdem ſubſtantiam. Quod autem dicens, Hoc vel illud facit, ut dictum eſt, ſecundùm diverſam formam. Hoc Corpus dicit Euſebius, ſideribus illatum, coli* » *jugiter à nobis per Myſterium. De hoc Sacerdos in* » *fine cujuſdam Miſſæ orat*, Ut quod nos ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus: *Idem quidem notantes in ſubſtantia, diverſum in forma: Quam ſuam duplicitatem in Cœna ipſe Chriſtus oſtendit, cùm ipſe in humana forma præſens, ſeipſum in Sacramento Diſcipulis exhibuit. Hanc duplicitatem, non ſubſtantia, ſed forma, Sancti notaverunt, quoties de Corpore Chriſti ipſum, non ipſum, dixerunt: ut ipſum ſecundùm ſubſtantiam, non ipſum ſit ſecundùm formam.*

Ex his patet, *Rabanum*, *Ratramnum*, *Anonymum*, *Herigerum*, à *Paſchaſio Radberto* non diſſenſiſſe circa ſubſtantiam dogmatis, & ſummam Fidei, cùm negarunt Euchariſtiam eſſe Corpus Chriſti natum de Virgine, ſed ſolùm in modo loquendi: & utrúmque loquendi modum, cùm Paſchaſii, tum Adverſariorum, rectam Fidem expreſſiſſe. Sed de *Rabani*, & *Ratramni* Sententia ſeorſim agemus. Lege Doctiſſimi Viri *Antonii Arnaldi* De Perpetua Eccleſiæ Fide circa Euchariſtiam Volumen I. lib. VIII. & Doctiſſimi *P. Mabillonii* Doctiſſimam Præfationem in II. Partem Sæculi IV. Benedictini, quæ nobis magno adjumento hac in Diſſertatione fuere.

DISSERTATIO XI.

De Rabano Mauro, ejus Scriptis, ac Nævis.

§. I.

De Vita & Scriptis Rabani.

Rabani Vita.

RAbanus, patrio nomine ſic dictus, aliud nomen *Maurus* ab *Alcuino* Præceptore ſuo accepit, uti ipſe in Præfatione Commentarii in libros Regum teſtis eſt. Maguntiæ illuſtri genere natus eſt, & in Fuldenſi Monaſterio à puero inſtitutus, ut ipſe indicat in ſuo Epitaphio. In Schola Turonenſi humanis ſacriſque litteris ſtuduit ſub *Alcuino* Præceptore, & Condiſcipulos habuit *Haymonem* poſtea Halberſtatenſem Epiſcopum, & *Hattonem*, Fuldenſem poſt ipſum Abbatem, necnon *Samuelem* poſtea Vvormatienſem Epiſcopum. Turonis reverſus, Fuldenſibus Scholis præfectus eſt, *Ratgario* Abbate. Diſcipulos habuit *Vvalafridum Strabum*, *Servatum Lupum*, *Rodulfum*, qui Vitam ejus ſcripſit, necnon Acta Sanctæ *Liobæ*, & *Otfridum* Preſbyterum & Monachum Vviſſemburgenſem, qui Evangelia in linguam Theotiſcam tranſtulit. Sacerdos ordinatus eſt ab *Haiſtulfo* Moguntino Archiepiſcopo, anno 814. A *Ratgario* Abbate vexatus, qui ipſi, aliiſque Monachis, libros & ſtudiorum uſum ademerat, ad laborem plus quàm ſervilem eos cogens, loco cedere compulſus eſt. Tunc veriſimile eſt ipſum peregrinationem in loca Sancta ſuſcepiſſe, cujus ipſe meminit in MSS. Commentariis libri *Joſue* Cap. II. à *P. Mabillonio* laudatis in *Elogio Hiſtorico Rabani*. Ratgario Abbate depoſito juſſu *Ludovici* Pii Imperatoris, rediit *Rabanus* & *Eigile* Abbate ſancto favente, ſtudia Fuldæ inſtauravit. *Eigile* mortuo, *Rabanus* Abbas creatus eſt, anno 822. Quo in munere officium interpretandi ſacras Scripturas in Schola Fuldenſi ſibi ſervavit. Poſt annos viginti regiminis, Præfecturam abdicavit anno Chriſti 842. & toto ferè quinquennio privatus in cella remota deguit. Defuncto *Otgario* Moguntino Archiepiſcopo, ejus in locum *Rabanus* Archiepiſcopus ordinatus eſt, VI. Kalendas Julii anno Chriſti DCCCXLVII. ſecundùm *Trithemium*. Eodem Ordinationis ſuæ anno Moguntiæ Synodum celebravit *Ludovico Pio* jubente. Anno ſequenti alteram Synodum habuit, in qua damnavit *Gotteſchalcum*, veterum Prædeſtinatianorum errores ſuſcitantem. Alteram Synodum anno DCCCLIII. coëgit ex omnibus Epiſcopis atque Abbatibus Orientalis Franciæ, Bajoariæ, & Saxoniæ, ut Annales Fuldenſes teſtantur. De Eccleſia optimè meritus, Scriptis eximiæ eruditionis relictis, vitâ cùm in Cœnobio, tum in Epiſcopatu ſanctiſſimè traductâ, obiit die quarta Februarii, anno DCCCLVI. ſecundùm Annales Fuldenſes, & Saxonicos, & *Hermannum*; ac Moguntiæ in Monaſterio *S. Albani* ſepultus eſt. Ipſi appoſitum Epitaphium quod ipſe compoſuerat. Hunc viventem *Humbertus* Vvirtziburgenſis Epiſcopus *Sanctum* appellavit, in Epiſtola ejus Commentatio in librum *Judicum* præfixâ. *Ermanricus* in Vita *S. Soli*, ipſum *Sanctiſſimum, ac in omni arte peritiſſimum* prædicat. *Amolo* Archiepiſcopopus Lugdunenſis in Epiſtola ad *Gotteſchalcum*, vocat *bonum & eruditum virum, atque Catholicum Epiſcopum*. Hincmarus in Opuſculo contra eumdem miſerabilem Monachum, *Rabanum venerabilem Archiepiſcopum, zeloſum in Sancta Religione Patrem, & Catholicum Scriptorem* commendat. *Flodoardus* lib. 2. Hiſtoriæ Remenſis, cap. 21. *Beatum Rabanum* dicit. *S. Odilo* Cluniacenſis Abbas in Sermone de laude Sanctæ Crucis, *Sæculari ſcientia affatim eruditum, Fide Catholicum, ſpiritali ſcientia ad plenum edoctum.* Eum *Fulgens Germaniæ ſidus, Theologorum verticem*, Baronius Cardinalis nuncupat.

Rabani Opera.

Rabani Mauri Opera *Rodulfus* Monachus Fuldenſis, in ejus Vita, non omnia enumeravit. De iis *Sigebertus* lib. de Viris Illuſtribus, C. 89. *Honorius Auguſtodunenſis* lib. IV. de Luminaribus Eccleſiæ, C. 4. *Trithemius* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis & in Catalogo Illuſtrium Germaniæ Scriptorum, & alii. Omnia collegit vir eruditus *Jacobus Pamelius*: edidit *Georgius Colvenerius*; temporis ordinem quo ſingula ſcripta ſunt, accuratè diſtinxit, multáque ſcitu digna de iiſdem obſervavit doctiſſimus *P. Mabillonius* in *Elogio Hiſtorico Rabani*, P. II. Sæculi IV. Benedictini, Cap. X. Libros duos *De laudibus Sanctæ Crucis*, quos rogante *Alcuino* Præceptore inchoavit, ipſum abſolviſſe probat anno ætatis ſuæ XXX. Anno DCCCXIX jam Preſbyterum libros *De Inſtitutione Clericorum* obtuliſſe *Haiſtulfo* Archiepiſcopo Moguntino, anno quô facta eſt Eccleſiæ Fuldenſis dedicatio, ut conſtat ex carmine dictis libris præfixo. Abbatem factum anno DCCCXXII. *Commentarios in Matthæum*, & *Homilias* quaſdam eidem *Haiſtulfo* nuncupaſſe, qui obiit anno 826. Anno circiter DCCCXXX. *Explanationem in Octateuchum*, id eſt, in quinque libros Moyſi, Joſue, Judicum, & Ruth miſiſſe *Freculfo* Lexovienſi Epiſcopo. Anno DCCCXXXIV. ſcripſiſſe Ludovico Auguſto *Conſolatoriam Epiſtolam, poſt calamitatem quæ ei accidit ex parte filiorum ſuorum: poſtea Collectarium ex ſententiis divinorum librorum, de reverentia filiorum erga Patres, & ſubditorum erga Reges.* Quod à V. C. Stephano Baluzio editum eſt in III. editione librorum D. *Petri de Marca* Archiepiſcopi Pariſienſis, *De Concordia Sacerdotii & Imperii.* Paulò poſt *libros Regum*, petente

Hilduino Abbate, expoſuiſſe, eámque expoſitionem *Ludo:ico Auguſto* Fuldæ obtuliſſe. Circa annum DCCCXXXVI. *Judithæ* Imperatrici dicaſſe *Commentarium in libros Judith & Eſther*; poſtea *Explanationem in libros Maccabæorum* Geroldo Archidiacono Palatii *Ludovici* Imperatoris nuncupaſſe ante annum DCCCXL. tum *Expoſitionem in Sapientiam & Eccleſiaſticum* Otgario Moguntino Archiepiſcopo: & *Epiſtolam ad Notingum Veronenſem Epiſcopum* ante mortem *Ludovici Pii* ſcripſiſſe. Mortuo Ludovico Auguſto, libros in Hieremiam obtuliſſe *Lothario* Imperatori. Anno DCCCXLII. ineunte, *Collectarium in Epiſtolas S. Pauli* tranſmiſiſſe *Lupo* poſtea Abbati Ferrarienſi. Quo ferè tempore *Commentaria in Ezechielem* Lothario Auguſto nuncupavit; & Otgario Archiepiſcopo librum Pœnitentialem; in cujus Cap. 15. meminit pugnæ Fontaneticæ, inter filios *Ludovici Auguſti* commiſſæ anno DCCCXLI. Ad idem tempus revocandam cenſet P. Mabillonius *Epiſtolam de Chorepiſcopis, ad Drogonem Metenſem, Epiſtolam ad Regimboldum Chorepiſcopum Moguntinum*, De quibaſdam quæſtiunculis Pœnitentiæ: & *Expoſitionem Danielis Prophetæ*, Ludovico Germaniæ Regi inſcriptam; cui etiam nuncupavit *Expoſitionem in Cantica, quæ ad Matutinas per ſeptimanam leguntur.* Scripſiſſe *Rabanum* libros XXII. *De Univerſo* in gratiam *Hemmonis* Halberſtatenſis Epiſcopi, anno circiter DCCCXLIV. tempore ſcilicet vacationis à regimine Abbatiali, idem *P. Mabillonius* obſervat: *Epiſtolam ad* Heberardum Comitem contra Gotteſchalcum anno DCCCXLVII. Item *Epiſtolam ad Egilum* Abbatem Prumienſem: cujus Epiſtolæ mentionem facit in Epiſtola poſtea data *Ad Heribaldum* Autiſiodorenſem Epiſcopum, quam cum *Reginone* edidit clariſſimus *Baluzius*. *Rabani* Martyrologium ab *Henrico Caniſio* Tomo VI. Antiquarum Lectionum vulgatum eſt. Inter edita *Rabani* Opera, falsò ipſi adſcribuntur libri tres *De Quæſtionibus Canonum Pœnitentialium ad Heribaldum*: & ſequentes libri tres *De virtutibus & vitiis*. Utrumque enim Opus eſt *Halitgarii* Cameracenſis Epiſcopi, ut Viri Eruditi obſervarunt. *Commentarius in Regulam S. Benedicti*, non eſt *Rabani*, ſed *Smaragdi* Abbatis Cœnobii *S. Michaëlis ad Moſam*, in Diœceſi Virodunenſi.

§. II.

De Nævis Rabani, ejúſque doctrina circa Euchariſtiam.

Rabanus Maurus à fœdo Stercoraniſtarum errore vindicatur.

I. Nævus in *Rabano* multis viſus eſt, quod in Epiſtola ad *Heribaldum* Cap. XXXIII. de Euchariſtia ſcripſit. *Quod autem interrogaſtis, utrum Euchariſtia poſtquam conſumitur, & in ſeceſſum emittitur more aliorum ciborum, iterum redeat in naturam priſtinam, quam habuerat antequam in altari conſecraretur? Superflua eſt hujuſmodi quæſtio, cùm » ipſe Salvator dixerit in Evangelio:* Omne quod » intrat in os, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur. *Sacramentum Corporis & Sanguinis id eſt, ex rebus viſibilibus & corporalibus conficitur; ſed inviſibilem tam corporis quam animæ efficit ſanctificationem & ſalutem. Quæ eſt enim ratio ut hoc quod ſtomacho digeritur, & in ſeceſſum emittitur, iterum in ſtatum priſtinum redeat, cum nullus hoc umquam fieri aſſeruerit?* His *Rabani* verbis fœdum Stercoraniſtarum errorem contineri Viri Eruditi aſſerunt, qui Euchariſtiam ſeceſſui obnoxiam aſſerebant. *Herigerus* Laubienſis Abbas *Rabanum* hujus erroris accuſat, eúmque acerrimè refellſt in libro de Corpore & Sanguine Domini. *Et his quidem*, inquit *qui dixerunt ſeceſſui obnoxium (quod nunquam antea eſt auditum) id eſt, Heribaldo Autiſiodorenſi Epiſcopo, qui turpiter propoſuit; & Rabano Maguntino, qui turpiùs aſſumpſit, turpiſſimè verò concluſit, ſuus ad reſpondendum locus ſervetur.* In conſequentibus verò non aliam ob cauſam ſe *Rabanum* impugnaſſe ſignificat, quàm quòd ipſum Corpus Domini ſeceſſui obnoxium eſſe ſentiret. *Quapropter*, inquit, *cujus potenti virtute panis iſte communis, quem quotidie ſumimus, cùm ſit candidus, mutatur intra nos in colorem ſanguineum, vel alium humorem fluidum: ipſius potentiâ caro & ſanguis ejus ſumpta, non in noxium & ſuperfluum humorem: ſed in carnem verè reſuſcitandam debet reſervari conformata.* Herigerum ſecuti *Vuillelmus Malmeſburienſis* in Epiſtola ad *Robertum* fratrem, ut videre eſt in Præfatione MS. Epitomes *Amalarii De Divinis Officiis*, quæ invenitur in Bibliotheca Collegii Oxonienſis omnium Animarum, *Thomas Vualdenſis* T. I. Doctrinalis in Præfatione & T. 2. C. 19. 52. & 61. & alii plerique homines docti, *Rabano* eumdem errorem tribuerunt. Sed ab illo hanc labem abſtergit doctiſſimus *P. Mabillonius* in Præfatione Partis ſecundæ Sæculi quarti Benedictini, & graviſſimis argumentis oſtendit ipſum neutiquam Chriſti Domini Corpus, ſed ad ſummum ſymbola ſola communi aliorum ciborum legi ſubjeciſſe. Primum petitur ex ejus verbis in *Epiſtola ad Heribaldum*, ubi negat Euchariſtiam, ſecundùm id, quod ſeceſſui obnoxium eſſe præmiſit, *redire in naturam priſtinam, quam habuerat antequam in altari conſecraretur.* At de Corpore Domini id intelligi non poſſe, evidens eſt; cùm ante conſecrationem in altari non exiſtat: intelligendum itaque eſt de re illa, cujus natura conſecratione mutatur, de pane ſcilicet ac vino, de quorum ſymbolis interrogarat *Heribaldus*, utrum in priſtinam, quam ante conſecrationem habuerant, naturam redirent: quod negat *Rabanus*: Euchariſtiam igitur ſecundùm ſola ſymbola ſeu partem externam, quæ ſenſibus objicitur, ſeceſſui obnoxiam ſenſit.

Confirmatur ex eo quod *Rabanus* in eadem Epiſtola magnum eſſe diſcrimen Euchariſtiæ à communibus cibis innuat, quòd hi non-niſi ad corporis incolumitatem ſumantur, Euchariſtia verò *inviſibilem tam corporis quàm animæ ſanctificationem efficiat.* Quamvis ex rebus viſibilibus & corporalibus confecta ſit, ſymboliſque corporeis conſtet, de quibus fruſtra quæritur, quod quæſierat *Heribaldus*, cùm Chriſtus dixerit: *Omne quod intrat in os, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur:* nec ulla ſit conſecutio, ut id quod in ſeceſſum vadit, in priſtinam denuo redeat naturam.

Alterum argumentum ſumitur ex verbis cujuſdam *Sapientis*, ab *Herigero* contra *Rabanum* adductis. *Abſit*, inquit, *ut tantum Myſterium ſeceſſui fiat obnoxium: in quo ſi fortè ordo naturæ ſervetur, Myſterium quod ſola fide conſpicitur, humilietur. Si corpus in corpore ordinem ſervat; non violatur Myſterium, quod divinitatis firmavit Sacramentum: nec Spiritus amittit quod fide integra in re corporali ſpiritaliter ſumpſit.* Diſtinguit Sapiens ille, & cum eo *Herigerus*, in Myſterio Corporis Chriſti rem corpoream ſeu ſenſibilem, & ſpiritualem, id eſt, inviſibilem. Aſſerit, ſi ordo naturæ ſervetur in re corporea, ita ut ſeceſſui obnoxia ſit; inde conſequi, ut *Myſterium, quod fide conſpicitur*, id eſt, res ſpiritalis & inviſibilis, ſeu Corpus ipſum Chriſti, pariter *humilietur.* Etſi tamen res ſenſibilis communem ordinem ſervaret, non violatum iri Myſterium quod

* Hujus Sapientis Opus extat Tom. XII. Spicilegii.

quod ſpiritaliter ſumitur. Non ſenſit itaque *Rabanus*, quem Sapientis illius verbis *Herigerus* refellit, Corpus Domini ſeceſſui obnoxium eſſe, ſed Symbola dumtaxat, cum quibus Chriſti Corpus conjunctum eſt. Quo poſito, conſequi putabant cùm *Herigerus*, tum Anonymus ille Sapiens ab ipſo laudatus, Corpus quoque Chriſti humiliari.

Tertium argumentum ſumitur ex lib. 1. *Rabani De Inſtitutione Clericorum* Cap. 31. ubi diſtinguit Sacramentum à virtute ſeu à re Sacramenti; & Sacramentum quidem converti cenſet in ſubſtantiam ſumentium; non ſic autem rem Sacramenti, ſed nos potiùs in eam transformari. Res itaque ſenſibilis ſecundùm *Rabani* ſententiam, in ſeceſſum abit: non verò virtus ſeu res Sacramenti ſub ea latens, id eſt, Corpus & Sanguis Chriſti. *Aliud eſt*, inquit, *Sacramentum, aliud virtus Sacramenti. Sacramentum enim ore percipitur: virtute Sacramenti interior homo ſatiatur. Sacramentum in alimentum Corporis redigitur; virtute Sacramenti æterna vita adipiſcitur. In Sacramento Fideles quique communicantes pactum ſocietatis & pacis ineunt: in virtute autem Sacramenti omnia membra Capiti ſuo conjuncta & coadunata, in æterna claritate gaudebunt. Sicut ergo in nos id convertitur, cùm id manducamus & bibimus: ſic & nos in Corpus Chriſti convertimur, dum obedienter & piè vivimus.*

II. Graviorem errorem præ ſe ferre videntur illa verba ejuſdem Epiſtolæ *Rabani* ad Heribaldum: *Quidam nuper de ipſo Sacramento Corporis & Sanguinis Domini non ritè ſentientes dixerunt, hoc ipſum Corpus & Sanguinem Domini, quod de Maria Virgine natum eſt, & in quo ipſe Dominus paſſus eſt in Cruce, & reſurrexit de ſepulchro, idem eſſe quod ſumitur de altari. Cui errori, quantùm potuimus, ad Egilum Abbatem ſcribentes, de corpore ipſo quid vere credendum ſit, aperuimus.*

Albertinus, Claudius, & La Roque Miniſtri refelluntur.

Ex his verbis Calviniſtæ recentiores qui de Euchariſtia ſcripſere, * colligunt *Rabanum Paſchaſii* Sententiam, quæ Catholicorum omnium eſt, de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia impugnaſſe, ſolámque præſentiam, virtutis admiſiſſe. Sanè *Rabanum* in Epiſtola ad *Egilonem*, *Paſchaſium* impugnaſſe, conſtat ex *Herigero*. Quid verò in *Paſchaſii* Sententiâ impugnavit *Rabanus*? Num realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis aſſertionem? Minimè. Utramque enim aſſerit lib. 7. *De Sacris Ordinibus* ad *Theotmarum*, cap. 10. *Quis*, inquit, *unquam crederet, quod panis in carnem potuiſſet converti, vel vinum in ſanguinem, niſi ipſe Salvator diceret, qui panem & vinum creavit, & omnia ex nihilo fecit? Facilius eſt aliquid ex alio facere, quàm omnia ex nihilo creare.* Et lib. 1. *De Inſtitutione Clericorum*, Cap. 31. ubi de pane & vino ita ſcribit: *Hæc autem dum ſunt viſibilia, ſanctificata tamen per Spiritum Sanctum, in Sacramentum divini Corporis tranſeunt.* Quæ de converſione reali, non morali duntaxat intelligenda, perſpicuum eſt ex hujus loci collatione cum Epiſtola ad *Heribaldum*, in quâ negat, *Euchariſtiam*, (id eſt, ſymbola panis & vini) *redire in naturam priſtinam, quam habuerat antequam in altari conſecraretur.* Cùm enim veriſimile ſit neminem umquam fuiſſe dubitaturum quin ſymbola, ſi poſt conſecrationem mera figura eſſent Corporis Chriſti, illius virtute perfuſa, per conſumptionem id amitterent; intelligenda eſt *Rabani* reſponſio de reditu vero ac reali: cui proinde vera ac realis ſubſtantiæ converſio reſpondet. Qui ergo verum ac realem reditum ſymbolorum in naturam priſtinam negavit *Rabanus*, veram ac realem ſubſtantiæ panis & vini converſionem in Euchariſtia

Rabanus Paſchaſii Sententiam & Eccleſiæ Fidem de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti, non impugnavit, ſed tantùm dumtaxat loquendi modum à Paſchaſio uſurpatum.

A agnovit. Denique in fine Commentarii in librum *Joſue* nondum editi, ſed à P. *Mabillonio* ex MS. Codice laudati, ait, Victimis legalibus ſucceſſiſſe *Novi Teſtamenti Sacerdotium: ubi Agni immaculati caro & ſanguis in ſacris altaribus quotidie offertur, & Fidelium ore in paſtum animarum ſuarum ſalubriter percipitur: ut umbra Legis recedente, veritas pateat Evangelii per ipſum Dominum Jeſum Chriſtum.*

Ex his cùm exploratum ſit, *Rabanum* in doctrina de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & de tranſſubſtantiatione,
B cum *Paſchaſio* planè convenire; in ipſo nihil aliud impugnavit, quàm loquendi modum quemdam, qui novus ipſi viſus eſt, quo *Paſchaſius* dixit, Euchariſtiam eſſe carnem Chriſti datam pro mundi vita, *Non aliam planè, quam quæ nata eſt de Maria, & paſſa in Cruce, & reſurrexit de ſepulchro.* Hunc loquendi modum ex *S. Ambroſio*, quem ad marginem citat, *Paſchaſius* accepit. Is ſcilicet lib. *De Myſteriis* Cap. IX. ait: *Liquet igitur quòd præter naturæ ordinem Virgo generavit, & hoc quod conficimus, de Virgine eſt. Quid hic quæris naturæ ordinem in Chriſti Corpore,*
C *cùm præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus natus ex Virgine? Vera utique caro Chriſti, quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta eſt: veræ ergo illius carnis Sacramentum eſt.* Id *Rabanus* in Epiſtola ad *Egilonem*, & Anonymus, cujus lucubratio extat in MS. Codice Gemblacenſi, impugnarunt, inſuperhabita S. Ambroſii Auctoritate, quòd alii Patres præſertim *SS. Hieronymus* & *Auguſtinus*, non ita locuti viderentur, ſed triplex Chriſti Corpus diſtinxiſſe, Eccleſiam, Euchariſtiam, & illud quod de Maria Virgine natum eſt, quod pependit in cruce: Paſchaſium verò ſugillarunt, quòd *S. Ambroſii* ſententiam exponere, & cum aliis Patribus ipſum conciliare nequaquam ſtu-
D duiſſet. Anonymum illum non alium eſſe à *Rabano*, ejúſque ſcriptionem ipſammet *Rabani* Epiſtolam ad Egilonem, aut illius fragmentum eſſe conjicit *P. Mabillonius* in Præfatione II. Partis Sæculi IV. Benedictini: quòd *Herigerus* Paſchaſii adverſarios de unico Chriſti corpore duos tantùm enumeret, *Rabanum* in Epiſtola *ad Egilonem* & *Ratramnum*. Et tamen *Herigero* notus erat ille Anonymus: adeóque à *Rabano* non videtur diſtinguendus. Ut ut eſt, *Rabanus* alio ſenſu non negavit Euchariſtiam eſſe Corpus Chriſti, quod de Maria Virgine natum eſt,
E quàm Anonymus; cùm ipſi coævus fuerit, niſi idem ipſe extiterit: id eſt, negavit Euchariſtiam eſſe idem Corpus Chriſti quod ex Maria natum eſt, *ſpecialiter*, quod idem valet ac ſecundùm ſpeciem formámque externam: quamvis idem eſſe *naturaliter*, id eſt, realiter, & ſecundùm ſubſtantiam ſenſerit. Anonymum audire juvat. *Hæc*, inquit, *omnium Eccleſiarum Magiſtri*, id eſt, S. Auguſtini, *dicta, ſi fideliter, ferventer, diligenter, intelligenter & frequenter legeritis: manifeſtiſſimè cognoſcetis, non quidem, (quod abſit) naturaliter, ſed ſpecialiter aliud eſſe Corpus Domini, quod ex ſubſtantia pa-*
F *nis ac vini pro mundi vita quotidie per Spiritum Sanctum conſecratur, quòd à Sacerdote poſtmodum Deo Patri ſuppliciter offertur: & aliud ſpecialiter Corpus Chriſti, quod natum eſt de Maria Virgine, in quod iſtud transfertur: & aliud ſpecialiter Corpus Chriſti, Sanctam ſcilicet Eccleſiam, qui Corpus Chriſti ſumus.*

III. Catechumenos abſque Baptiſmo decedentes à vita æterna excludit *Rabanus*, quantumvis bonis operibus inſtructi ſint. *Nullum Catechumenum*, inquit, *quamvis in bonis operibus defunctum, vitam*

Rabani error de Catechumenis.

vitam æternam habere credamus, exceptò martyrio, ubi tota Baptiſmi Sacramenta complentur. (Lib. 4. *De Univerſo*, Cap. 10.) Quæ ſententia falſa eſt, & doctrinæ SS. Auguſtini, & Ambroſii oppoſita, quos S. Bernardus Epiſtola 77. ſeu *Tractatu ad Hugonem de Sancto Victore*, ſecutus eſt.

DISSERTATIO XII.

De Amalario, ejúſque Operibus, ac Nævis, in re præſertim Euchariſtica.

I. *Amalarius* Diaconus primùm & Abbas Metenſis fuit, deinde Preſbyter, ut colligitur ex illius Epiſtola ad *Guntardum*; denique Epiſcopus, ut teſtantur Vaticanæ Bibliothecæ MSS. Codices, & Epiſtola Conventus Pariſienſis de Imaginibus habiti, anno 824. Cujus Sedis, incertum. Non utique Metenſis, quod *Honorius Auguſtodunenſis* ſcripſit lib. 4. *De Luminaribus Eccleſiæ*, Cap. 3. non Lugdunenſis, ut putavit *Uſſerius*, eum cum *Amolone* perperam confundens; non Trevirenſis ille qui nomine *Caroli Magni* Imperatoris Legationem obiit Conſtantinopoli anno octingenteſimo undecimo, ex qua reverſus, obiit anno octingenteſimo decimoquarto, & Succeſſorem habuit *Hettum*.

II. Libros IV. *De Eccleſiaſticis Officiis* anno octingenteſimo vigeſimo-ſeptimo conſcripſit juſſu *Ludovici Pii* Imperatoris. Librum *De Ordine Antiphonarii* poſtea edidit, in quo ſe miſſum teſtatur ab eodem *Ludovico Auguſto* ad *Gregorium* Papam Quartum, qui ab anno octingenteſimo vigeſimo-ſeptimo ad octingenteſimum quadrageſimum-primum in S. Petri Cathedra ſedit. Rituales illos libros *Amalario* Trevirenſi Epiſcopo falsò tribuerunt *Trithemius*, *Bellarminus*, *Poſſevinus*, & *Conſtantinus Cajetanus*, repugnante *Ademaro*, in Chronico. Ad Abbatem *Conſtantinum*, ut eum à veteri perſuaſione dimoveret, elegantem ſcripſit Epiſtolam doctiſſimus *P. Sirmondus*, quam *P. Labbeus* in Diſſertatione Hiſtorica de Scriptoribus Eccleſiaſticis Tom. 1. refert inter addenda. *Formam Inſtitutionis Canonicorum, & Sanctimonialium canonicè viventium*, ex veterum Patrum ſententiis concinnavit; quam Patres Aquiſgranenſis Concilii anno octingenteſimo decimo-ſexto probaverunt, ut diximus in Synopſi.

Eccleſia Lugdunenſis graviter perſtringit Amalarium.

Liber quem *De Præſcientia & Prædeſtinatione* contra *Gotteſchalcum*, hortatu *Hincmari* edidit, non extat. Ipſum graviter perſtringit Lugdunenſis Eccleſia lib. De tribus Epiſtolis. *Quod autem*, inquit, *inter cæteros qui de tanta quæſtione, divina videlicet præſcientia, & prædeſtinationis apud eos ſcripſiſſe memorantur, etiam Amalarius ponitur, & Scotus Joannes ab eis ad ſcribendum compulſus eſſe refertur, multùm moleſtè & dolenter accipimus, ut Eccleſiaſtici & prudentes viri tantam injuriam ſibimetipſis fecerint, ut Amalarium de Fidei ratione conſulerent, qui & verbis, & libris ſuis, mendaciis, & erroribus, & phantaſticis atque hæreticis diſputationibus plenis, omnes penè apud Franciam Eccleſias, & nonnullas etiam aliarum regionum, quantùm in ſe fuit, infecit, atque corrupit, ut non tam ipſe de Fide interrogari, quàm omnia Scripta ejus, ſaltem poſt mortem ipſius, debuerint igne conſumi: ne ſimpliciores quique, qui eos multùm diligere, & legendo frequentare dicuntur, eorum lectione & inaniter occuparentur, & perniciosè fallerentur & deciperentur.*

IV. *Florus* in lib. MS. contra *Amalarium*, quem laudat *Blondellus* in familiaribus Elucidationibus Controverſiæ de Euchariſtia, Cap. 18. A teſtatur illius errorem *De Corpore Chriſti triformi, & tripartito*, fuiſſe in Synodo Cariſiaca damnatum. *Willelmus Malmesburienſis* in Epitome Hiſtoriæ MS. ipſi tribuit quòd Chriſti Corpus in Euchariſtia egeſtioni ſenſerit obnoxium. Quod & *Mauguinus* Præſes aſſerit in Hiſtorica & Chronica Diſſertatione *De Gotteſchalco*, Cap. 18. Et probabile cenſet Vir Doctiſſimus *Antonius Arnaldus* Tomo I. De perpetua Eccleſiæ Fide circa Euchariſtiam, Lib. VIII. Cap. XI. Ut ut eſt, *Amalarium* inter *Paſchaſii* adverſarios, & realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia impugnatores falsò numerant *Claudius*, & *La Roque* B Calviniani Miniſtri. Quos vel brevis iſta ſententia ex Lib. 3. *De Eccleſiaſticis Officiis* Cap. XXIV. quod inſcribitur *De inſtitutione Dominica in conficiendo Corpus & Sanguinem*, convincere debuit: *Hic credimus naturam ſimplicem panis & vini mixti, verti in naturam rationabilem, ſcilicet Corporis & Sanguinis Chriſti.* Id probat non minùs luculenter ejus *Epiſtola* ad *Guntardum*, edita Tomo VII. Spicilegii, cum aliis ejuſdem Epiſtolis. Offendi ſe ſignificaverat *Guntardus*, quòd Amalarius *ſe cum majori cautela non cuſtodiret, ne illicò poſt conſumptum Sacrificium ſpueret: quaſi ſumptum Corpus ſimul cum ſputo projiceret.* Reſpondit *Amalarius*, C ſibi difficile eſſe *diu abſtinere à ſputo*: confidere ſe, modò *Si mens pura fuerit & humilis in conſpectu Dei, ut faciat intrare Corpus Chriſti ad animam vivificandam, & quod exeundum eſt propter ſanitatem corporis, faciat exire ſine diſpendio animæ.* Non hoc ſe dicere, *quòd non debeamus venerari Corpus Domini præ omnibus ſumptibus*, id eſt, præ omnibus cibis quos ſumimus, *ſed quòd, ſi veneratum fuerit ab interiore homine, quicquid naturaliter ab exteriore agitur, Dominico honori deputatur. . . . . Ita verò veſtrum eſt velle & precari Dominum cor mundum, ſuum eſt Corpus ſuum per artus & venas diffundere ad ſalutem nobis æternam. Ipſe enim* D *dixit, quando panem tradidit Apoſtolis*: « Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis tradetur. » *Suum Corpus, quando voluit, & quando vult, in terra verſatur . . . Sola mala voluntas facit vas ſuum pollutum ad ſuſcipiendum Dominum. Hæc propterea dico, ut ſi forte me ignorante, aut non conſentiente, exierit de ore meo, ex Corpore Domini, non me putes alienum à Religione Chriſtiana, quaſi contemptui habeam Corpus Domini mei, aut ipſum illùc dirigatur quò non voluit, ſeu non vult venire. Per hoc Corpus anima noſtra vivit, dicente eodem Domino*: « Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & E biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobiſmetipſis. » *Si enim ipſum Corpus vita nobis eſt, non ei aufertur propter noſtram ſeparationem, ubicumque fuerit, quod ex ſe habet, & nobis ex ſe tribuit.*

Amalarius inter adverſarios Paſchaſii, & realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia impugnatores falsò ab Heterodoxis numeratur.

Indecens & periculoſa Amalarii conſuetudo ſtatim ſpuendi poſt ſacram Communionem.

Hac expedita quæſtione, aliam à *Guntardo*, ut veriſimile eſt, propoſitam ſic exponit: *Ita verò ſumptum Corpus Domini bona intentione, non eſt mihi diſputandum, utrum inviſibiliter aſſumatur in cœlum, an reſervetur in corpore noſtro uſque in diem ſepulturæ, aut exhaletur in auras, aut exeat de corpore cum ſanguine, aut per poros emittatur, dicente Domino*: « Omne quod intrat in os, in ventrem F vadit, & in ſeceſſum emittitur. » *Hoc ſolum cavendum eſt, ne Judæ corde ſumam illud, & ne contemptui habeatur, ſed diſcernatur ſaluberrimè à communibus cibis.* Ex hoc loco Viri Eruditi colligunt, *Amalarium* Stercoraniſtam fuiſſe, & Euchariſtiam ſeceſſui obnoxiam ſenſiſſe. Alii ipſum de Chriſti corpore tam propudiosè ſenſiſſe negant, ſed reſponſionem ſuam ita temperaſſe aiunt, ut *Guntardum* aliósque à tam curioſis cogitationibus revocaret; nec quidquam hac de re definiret. Ut ut eſt,

Durior Amalarii locutio, & Stercoraniſtarum fœdo errori in ſpeciem favens.

eſt, pinguioris quidem minervæ *Amalarium* fuiſſe conſtat, qui circa quæſtiones tam abſurdas hæſitaverit; ſed illum à *Paſchaſio*, & Eccleſiâ univerſa non diſſenſiſſe de dogmate præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & tranſſubſtantiationis, evidens eſt: iterúmque confirmatur ex ipſius ad *Ramgarium* Epiſcopum Noviomenſem Epiſtola: *Calix*, inquit, *veteris Teſtamenti ſanguine animalium irrationabilium redundabat. Ille ſanguis figura fuit veri Sanguinis Chriſti. Quem Calicem, id eſt, in quo bibimus Sanguinem Chriſti, initiavit nobis ipſe in memorata Cœna poſt conſummatum priorem calicem, ut idem Lucas memorat in ſequentibus: Similiter & Calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic eſt Calix novi Teſtamenti, in Sanguine meo, qui pro vobis fundetur.*

Non ita tamen Calicem Novi Teſtamenti verum Sanguinem Chriſti continere docet, ut non etiam ſit figûra Sanguinis in paſſione effuſi, per hoc quòd gladio verborum Sanguis Chriſti per ſe ponitur in Calice ſeorſim à corpore, quod nonniſi concomitanter ponitur; & ſignificatur effuſus in remiſſionem peccatorum in quo propriè ratio Sacrificii ſita eſt. At mera non eſt figura, aut ſola Sanguinis Chriſti virtute plena; alioqui legem veterem non compleret, in qua & ſanguis victimarum figura erat Sanguinis Chriſti in Paſſione effundendi; egena quidem & vacua ſecundùm ſe, plena autem virtutis per fidem eorum qui Chriſtum in his figuris præſignatum apprehendebant, in eum ſperabant, & jam tunc adorabant. *Hic Calix*, inquit Amalarius: *eſt in figura Corporis mei, in quo eſt Sanguis qui manabit de latere meo, ad complendam Legem Veterem; quo effuſo, deinceps erit Novum Teſtamentum, quoniam novus Sanguis & innocens, id eſt, hominis abſque peccato, effundetur pro redemptione humana, quod antea non eſt factum ſanguine alicujus animalis.* Amalarius docet Calicem Veteris Teſtamenti *figuram* fuiſſe *veri Sanguinis Chriſti*: hunc verò *Sanguinem* nos *bibere* in *Calice Novi Teſtamenti*. Quid clarius?

Dices, *Amalarius* in Epiſtola ad *Guntardum* ait, periculum eſſe ne cum ſputo aliquid de Corpore Domini ex ore exeat: Atqui de Corpore Chriſti vero & naturali pars exire cum ſputo non poteſt ac projici, ſed ſolùm de Corpore Symbolico & Sacramentali: credebat igitur *Amalarius*, Euchariſtiam non eſſe Corpus Chriſti verum, ſed typicum & Sacramentale dumtaxát.

Reſpondeo, Ex reali præſentia & intima conjunctione Corporis Chriſti cum Symbolis ortum eſſe vulgarem hunc loquendi modum, quo ipſi Corpori & Sanguini Domini tribuuntur, quæ Symbolis tantùm conveniunt: ſic pars Corporis Chriſti ſpui dicitur, cùm pars hoſtiæ conſecratæ ſpuitur; ſic Chriſti Corpus frangi, cum hoſtia frangitur, &c. ſic denique omnia quæ circa ſpecies exercentur, dicuntur circa Chriſti Corpus & Sanguinem exerceri. Et hunc loquendi modum popularem Auctores Eccleſiaſticos qui Berengarianæ hæreſeos ortum præceſſerunt, uſurpaſſe mirum eſſe non debet, poſſumuſque Calviniſtis reſpondere, quod S. Hieronymus ait de Patribus qui ante Arianorum ortum ſcripſere quædam paulo duriora de Filio Dei: *Innocenter quædam & minus cautè locuti ſunt*. Et quod S. Auguſtinus de S. Joanne Chryſoſtomo, cujus Auctoritate Pelagiani abutebantur: *Vobis nondum litigantibus, ſecuriùs loquebatur.*

Multa in libris Amalarii *De Divinis Officiis* meritò reprehendit Agobardus.

V. Libros quatuor *Amalarii De Divinis Officiis* *Agobardus* Lugdunenſis Archiepiſcopus opere ſingulari impugnavit, in iiſque multa inutilia, abſurda, & noxia reprehendit. Meritò reprehendiſſe videtur quod lib. 1. cap. 27. ſcripſerat *Amalarius* de Signaculo Spiritus Sancti in Sacramento Confirmationis dato: *Sine iſto ſignaculo non oportet nos præſentari ante Deum. De quo quaſi de aliquo veſtimento dicebat Paulus ad Corinthios: Etenim qui ſumus in iſto corpore, ingemiſcimus gravati, eò quòd nolumus ſpoliari, ſed ſuperveſtiri, ut abſorbeatur mortale à vita. De quo veſtimento dicat, in ſequentibus monſtrat: Qui autem perficit nos in hoc ipſum Deus, qui dedit nobis pignus Spiritus.* Quæ verba Apoſtoli, inquit Agobardus, *talem ſenſum habere, qualem ille intromittit, ſi alicubi legit, illius forſitan error eſt qui ſcripſit. Si autem ex ſemetipſo excogitavit, nimia præſumptio eſt. Quid namque ingemiſcit gravatus? Certè eo quòd non vult ſpoliari, ſed ſuperveſtiri. Et ſi non vult ſpoliari veſtimento Spiritus Sancti, quid vult veſtire ſuper Spiritum Dei? Sed quoniam laborioſum eſt refutare ſenſum ejus, hoc nobis dixiſſe ſufficiat, quòd Doctor Catholicus B. Auguſtinus hoc veſtimentum mortalitatem carnis eſſe dicit, quam geſtamus in hoc corpore viventes. Et propterea ingemiſcimus gravati, quia timemus per mortem temporalem ſpoliari veſtimento carnis: & ſi fieri poſſet, vellemus ſuperveſtiri immortali vita, non depoſita per mortem ipsâ mortalitate, ſed potius abſorptâ à vita.*

Meritò reprehendit *Agobardus* & illud quod lib. 3. cap. 23. *Amalarius* ſcripſerat: *Nunc de* Te igitur *dicendum eſt. Ab initio Orationis, uſque ad locum ubi dicitur*, Et in electorum tuorum jubeas grege numerari, *celebratur Sacrificium electorum, qui non habent in carne quod eis repugnet, neque in conſcientia quod conturbet. Sicut enim duo altaria erant in Tabernaculo Moyſi, ſive in Templo Salomonis: unum thymiamatis, alterum holocauſti: ita ſunt duo Sacrificia Sanctæ Eccleſiæ.* Hac Sententiâ Pelagianum errorem aſſeri *Agobardus* obſervat. *Nec Pelagius*, inquit, *nec Celeſtius auſi ſunt tam irreverenter hæreſim prædicare. Nam illi poſſibilitatem tantum adſtruebant, dicendo, poſſe eſſe hominem ſine peccato, ſi velit: non tamen audebant dicere, ſe ſine peccato eſſe. Amalarius autem multò pejus dicere audet; qui aſſerit plures eſſe, qui nec in corpore habent quod repugnet, nec in conſcientia quod conturbet.*

Rectè etiam reprehendit, quòd *Duo Eccleſiæ Sacrificia* dixerit. *Sicut enim Eccleſia Catholica non habet duas fides, aut duo Baptiſmata, ſic non habet duo Altaria, aut duo Sacrificia.*

Denique meritò arguit *Agobardus*, quod *Amalarius* lib. 4. cap. 4. ſcripſerat: *Sacerdotem, qui eſt in terra, nolle, neque poſſe dicere, quòd abſque peccato ſit: Qui tamen, quamvis ſit peccator, non debet a conſcientia ſuâ morderi, ut tantùm ſit peccator, quantum multos cognoſcit eſſe in populo terræ.* Quæ verba *non tantum eſſe inutilia, ſed multum noxia, & veritati contraria*, Agobardus obſervat. *Catholica namque fides ſic ſe habet, ut nullius credat acceptari a Deo Sacrificium, vel orationem, niſi ejus qui cognoverit iniquitatem ſuam*: ut conſtat ex oratione Davidis Pſalm. L. dicentis: *Amplius lava me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me: Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco.*

DISSERTATIO XIII.

De Ratramno, & ejus Operibus, ac præcipuè de libro ſub nomine Bertrami vulgato, De Corpore et Sanguine Domini.

§. I.

Ratramnus, aliis *Rattrannus*, & *Rotramnus*, *Bertramus* etiam & *Bertrannus*, Monachus Corbeienſis in Gallia, *Ludovico Pio*, & *Carolo Calvo* regnantibus floruit. Scripſit Libellum *De Nativitate Chriſti*, qui Tom. I Dacheriani Spicilegii editus eſt; *Reſponſionum ad objecta Græcorum* libros tres, qui ejuſdem Spicilegii Tomo II. habentur: *De Prædeſtinatione* libros duos, quos *Gilbertus Mauguinus* Vir Clariſſimus cum aliis Scriptis Auctorum noni Sæculi *De Prædeſtinatione & Gratia*, in lucem edidit; librum unum *De trina Deitate*, teſte *Hincmaro*, & librum *De Anima.* Scripſit etiam librum *De Corpore & Sanguine Domini*, ut *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Cap. LXXXXV. & *Trithemius* libro etiam de Scriptoribus Eccleſiaſticis teſtantur. Hic verò commendat *Ratramnum* ceu virum *in divinis Scripturis valde peritum, & in libris ſæcularium diſciplinarum egregiè doctum, ingenio ſubtilem, & clarum eloquio, nec minùs vitâ quàm doctrinâ inſignem.* Librum *De Corpore & Sanguine Domini*, qui ſub nomine *Bertrami* vulgatus extat, & ab aliquibus Viris Eruditis, præcipuè ab Illuſtriſſimo Archipræſule *Petro de Marca* in Epiſtola ad Dom. *Lucam Dacherium*, & ab erudito Ordinis Canonicorum Regularium Congregationis S. Genovefæ Theologo, in Diſſertatione edita ad finem Tomi I. *De Perpetua Eccleſiæ Fide circa Euchariſtiam*, Joanni Scoto Erigenæ aſſeritur: Hunc, inquam, librum Codex MS. Laubienſis Cœnobii ab annis octingentis exaratus, ſub nomine *Ratramni* exhibet, ut *P. Mabillonius* obſervat. Præterea *Herigerus* ſub titulo Anonymi Cellotiani vulgò citatus, *Paſchaſium* à *Ratramno* impugnatum ait in iis quæ de Corpore & Sanguine Domini ſcripſerat. Ubi porro impugnatus, niſi *Ratramni* ſit liber ille, qui ſub nomine *Bertrami* vulgatus eſt? Iiſdem tamen temporibus viſus eſt ac citatus alius liber de eodem argumento ſub nomine *Joannis Scoti.* Adrevaldus enim Floriacenſis Monachus, qui *Carolo Calvo* regnante floruit, collegit Sententias Patrum *Contra ineptias Joannis Scoti, De Corpore & Sanguine Chriſti.* At ab ingenio *Joannis Scoti*, cujus temeritas nota eſt, alienum planè videtur, ut librum ſuum, quantumvis à Catholico ſenſu diſcrepantem, ſub alieno nomine vulgaverit, & *Carolo* Regi dicarit: cùm hac fraude non ſit uſus in publicandis libris *De Naturis*, qui graviſſimis alioqui erroribus ſcatent. Sanè *Ratramnus* etiam tum vivens, fraudem ſola negatione refutaſſet.

Liber De Corpore & Sanguine Domini ſub Bertrami nomine vulgatus, non eſt Joannis Scoti, ſed Ratramni.

Objectionibus reſpondetur.

Qui *Bertrami* ſeu *Ratramni* nomini inſcriptum librum *De Corpore & Sanguine Domini*, Joanni Scoto aſſerunt, nituntur *Aſcelini* teſtimonio in Epiſtola ad *Berengarium* ſcribentis: *Joannem Scotum nec inconſideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo hæreticum habeo, quem toto niſu, totâque intentione ad hoc ſolum tendere video, ut mihi perſuadeat, hoc videlicet quod in altari conſecratur, neque verè Corpus, neque verè Chriſti Sanguinem eſſe. Hoc autem adſtruere nititur ex SS. Patrum Opuſculis, quæ pravè exponit; quorum illam S. Gregorii Orationem hîc annotari ſufficiat:* Perficiant in nobis tua, Domine, Sacramenta, quod continent, ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus. *Quam exponendo prædictus Joannes, inter cætera fidei noſtræ contraria:* Specie, inquit, geruntur iſta, non veritate. *Quod non catholicè dictum, ſi benè vigilantiam tuam novi, non ignoras, præſertim cùm in ſæpe dicto colloquio non negaveris, quando eamdem Orationem cum expoſitione ſua ex Joannis libro recitavi. Verum tunc, quod & nunc, objeciſti nobis, te Libellum illius nondum ad finem uſque perlegiſſe. Unde ſatis mirari nequeo te, tantæ ſcilicet prudentiæ virum, tantopere laudare quod ignoras. Neque enim, ſi noveris, te laudaviſſe crediderim. Novit namque Prudentia tua, ſic cavenda eſſe verba Hæreticorum, ceu pocula veneficorum, quæ prius dulciter mulcent, ut poſtmodum lethaliter necent.* At eadem S. Gregorii Oratione abutitur liber ſub nomine *Bertrami* vulgatus, eodémque modo ipſam exponit. Ejus itaque libri Auctor non alius eſt a *Joanne Scoto.*

Objiciunt ſecundò, *Joannem Scotum* librum ſuum *De Corpore & Sanguine Chriſti* jubente *Carolo Magno* ſcripſiſſe, ut teſtatur *Berengarius*, in Epiſtola ad *Richardum*, editâ Tom. II. Spicilegii. *Bertramni* verò librum *Carolo Magno* pariter dicatum, quo nomine *Carolum Calvum* adulatoriè compellavit. Sic enim inſcribitur: *Bertrami Preſbyteri, de Corpore & Sanguine Domini, ad Carolum Magnum Imperatorem.* Sic autem præfatur: *Jubes, Glorioſe Princeps, ut quid De Sanguinis & Corporis Chriſti Myſterio ſentiam, veſtræ Magnificentiæ ſignificem, &c.*

Reſpondeo ad primum, cum doctiſſimo *P. Mabillonio*, ſolemne eſſe illius ævi Scriptoribus in eadem materia eadem argumenta, eaſdémque Patrum ſententias uſurpare: adeóque mirum non eſſe quòd eadem *S. Gregorii* Oratione uſi ſint *Ratramnus* & *Joannes Scotus*: maximè cùm aliter ab utroque expoſita fuerit. *Joannes* enim illam exponens, ſcripſit: *Specie geruntur iſta, non veritate*, ut refert *Aſcelinus*, qui & iſtud non catholicè dictum rectè obſervat. *Ratramnus* verò verba Eccleſiæ in laudata Oratione dicentis; *Ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus*, ſic exponit: *Dicit quod in ſpecie geruntur iſta, non in veritate: id eſt, per ſimilitudinem, non per ipſius rei manifeſtationem.* Qui Commentarius prorſus Catholicus eſt, ut ex *Lanfranco* patet hanc Orationem eodem modo exponente in Dialogo contra Berengarium: *Poſtulat quippe Sacerdos*, inquit, *ut Corpus Chriſti, quod ſub ſpecie panis vinique nunc geritur, manifeſtâ viſione, ſicut revera eſt, quandoque capiatur. Veritas enim pro manifeſtatione in Sacris ſæpe Literis reperitur.*

Ad ſecundùm Reſpondeo, & *Ratramnum* & *Joannem Scotum*, Carolo Calvo jubente, de Corpore & Sanguine Domini ſcribere potuiſſe, ſicut uterque de Prædeſtinatione ſcripſit: & ſicut *Lupus Ferrarienſis*, & idem *Ratramnus* de eadem re *Caroli* juſſu ſcripſerunt.

Objiciunt tertiò, Berengarianos librum *Joannis Scoti* laudaſſe, eoque uſum eſſe plurimùm *Berengarium*, non *Bertrami*: Ut conſtat ex *Durando Troarnenſi*, & *Lanfranco*, lib. de Corpore & Sanguine Domini. At librum *Bertrami* ſeu *Ratramni* pariter laudaſſent, cùm æquè ipſis faveat. Argumento igitur eſt librum *Joannis Scoti* hunc ipſum eſſe qui ſub nomine *Bertrami* vulgatus eſt.

Reſpondeo, *Berengarium* & ejus diſcipulos hunc forſan librum non legiſſe, cujus MSS. Codices admodum pauci inveniuntur, aut ſi legerant, cum ſibi faventem non exiſtimaſſe. Numquid

enim

enim favere ſibi putaſſent Auctorem, qui de Euchariſtia ita ſcribit? *Exterius quidem panis, quod ante fuerat, forma prætenditur, color oſtenditur, ſapor accipitur: aſt interius longè aliud multóque pretioſius, multóque excellentius intimatur, quia cœleſte, quia divinum, id eſt, Chriſti Corpus oſtenditur, quod non ſenſibus carnis, ſed animi fidelis contuitu vel aſpicitur, vel accipitur, vel comeditur. Vinum quoque quod Sacerdotali conſecratione Chriſti Sanguinis efficitur Sacramentum, aliud ſuperficie tenus oſtendit, aliud interiùs continet. Quid enim aliud in ſuperficie, quàm ſubſtantia vini conſpicitur? At interiùs ſi conſideres, jam non liquor vini, ſed liquor Sanguinis Chriſti credentium mentibus & ſapit dum guſtatur, & agnoſcitur dum conſpicitur, & probatur dum adoratur.* An ſibi favere judicaſſet *Berengarius* Auctorem qui hæc habet? *Panis qui offertur, ex frugibus terræ cùm ſit aſſumptus, in Chriſti Corpus, dum ſanctificatur, tranſponitur: ſicut & vinum, cùm ex vite defluxerit, divini tamen ſignificatione Myſterii efficitur Sanguis, non quidem viſibiliter, ſed operante inviſibiliter Spiritu Sancto. Unde & Sanguis, & Corpus Chriſti dicuntur; quia non quod exteriùs videntur, ſed quod divino Spiritu operante facta ſunt, accipiuntur: & quia longè aliud per potentiam inviſibilem exiſtant, quam viſibiliter appareant.* Numquid favere ſibi ſenſiſſent hominem ita ſcribentem? *Tunc verè intelligetis, non, ſicut infideles arbitrantur, carnem meam à credentibus comedendam; ſed verè per Myſterium panem & vinum in Corporis & Sanguinis converſa ſubſtantiam, à credentibus ſumendam.* Numquid ſecum ſentire arbitrati eſſent Auctorem ita concludentem? *Ex his omnibus, quæ ſunt hactenus dicta, monſtratum eſt, quòd Corpus & Sanguis Chriſti, quæ Fidelium ore in Eccleſia percipiuntur, figuræ ſunt ſecundùm ſpeciem viſibilem: at verò ſecundùm inviſibilem ſubſtantiam Corpus & Sanguis Chriſti verè extant.* Qui denique ſic de adverſariis loquitur: *Corpus etenim Sanguinémque Chriſti fideliter confitentur: & cùm hoc faciunt, non hoc jam eſſe quod priùs fuere, proculdubio proteſtantur.*

Sacramentarii non favet Ratramni liber.

§. II.

Quâ in re Adverſariorum Sententiam de Euchariſtia impugnet Ratramnus?

Ratramnum cum Adverſariis ſuis in fide realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis convenire, perſpicuè ſatis oſtendunt, quæ ex eo ſuperiùs prolata ſunt. Quid verò in eorum doctrina impugnet, intelligi facilè poteſt ex ſtatu quæſtionis quam tractandam ſuſcipit, ac in duas partes dividit. Prima, *An quod in Eccleſia ore Fidelium ſumitur, Corpus & Sanguis Chriſti in Myſterio fiat, an in veritate? Id eſt, utrum aliquid ſecreti contineat, quod oculis fidei ſolummodo pateat: an ſine cujuſquam velatione Myſterii hoc aſpectus corporis intueatur exteriùs, quod mentis viſus inſpiciat interius, ut totum quod agitur, in manifeſtationis luce clareſcat.* Altera pars eſt, *Utrum ipſum corpus ſit, quod de Maria natum eſt?* Utrumque negat *Ratramnus.* Priori parte impugnat eos qui dicebant, aut dicere ipſi videbantur, Corpus Chriſti in Euchariſtia abſque ulla figura, abſque ullo Myſterio, abſque ulla obvelatione contineri. *Dicunt*, inquit, *quod nulla ſub figura, nulla ſub obvelatione fiat, ſed ipſius veritatis nudâ manifeſtatione peragatur.* Quæ *Paſchaſii* Sententia non fuit, ſed *Haymonis Halberſtatenſis* eſſe videbatur. Siquidem *Paſchaſius* libri ſui cap. 4. Corpus Chriſti in Euchariſtia probat veritatem ſimul eſſe & figuram: & in Epiſtola ad *Frudegardum* ſcribit: *Si quis dicit hanc Carnem, & hunc Sanguinem ſic ipſa eſſe abſque Myſterio & Sacramento, nec in figura ex parte ſumenda, totum diſſipat.* Contra verò *Haymo* negat panem & vinum, conſecratione factâ, ſigna eſſe Carnis & Sanguinis. *Notandum*, inquit ille in tractatu, de Corpore & Sanguine Domini, *quòd panis ille ſacratus & Calix ſigna dicuntur. Non autem hoc quantùm ad Carnem Chriſti & Sanguinem accipiendum eſt. Quod tamen quidam errorei ſenſibus carnis omnino dediti, mente cæcati, ſtolidiſſimè putant. Jam enim Corpus & Sanguis Chriſti non eſſent. Nullum enim ſignum eſt illud cujus eſt ſignum: nec res aliqua ſuâ ipſius dicitur ſignum, ſed alterius. Et omnino omne ſignum, in quantum eſſe ſignum deprehenditur, diverſum eſt ab eo quod ſignificat. Corpus ergo Chriſti & Sanguis Sacramenta dicuntur, id eſt, ſacrum ſignum, non ſui ipſius, ut præmiſſum eſt & probatum, ſed ad ſimilitudinem ſumentium revera ſigna dicuntur.* Quâ ex ſententia conſequens eſſe putabat *Ratramnus*, Corpus Chriſti in Euchariſtia velatum non eſſe, nullúmque in ea eſſe Myſterium: quod tamen ab *Haymonis* mente ac verbis alieniſſimum erat. Fictitium autem errorem illum *Ratramnus* impugnat hac ratione. *Si nulla ſub figura Myſterium illud peragitur, jam Myſterium non rectè vocitatur. Quoniam Myſterium dici non poteſt, in quo nihil eſt abditum, nihil à corporalibus ſenſibus remotum, nihil aliquo velamine contectum.* Eodem ſpectat iſtud ratiocinium: *Si ſecundùm quoſdam figuratè nihil hic accipiatur, ſed totum in veritate conſpiciatur; nihil hic fides operatur. Quia cum fides, ſecundùm Apoſtolum, ſit rerum argumentum non apparentium, id eſt, non earum quæ videntur ſubſtantiarum, nihil hic ſecundùm fidem accipiemus: quoniam quicquid exiſtit, ſecundùm corporis ſenſus dijudicamus.* Eodem & iſtud collineat: *Nihil enim hic vel tactu, vel colore, vel ſapore permutatum eſſe deprehenditur. Si ergo nihil eſt hic permutatum, non aliud quam ante fuit. Eſt autem aliud: quoniam panis Corpus, & vinum Sanguis facta ſunt.* Duas permutationes diſtinguit *Ratramnus*, viſibilem unam, inviſibilem alteram; utramque veram atque realem, quippe *quâ aliud fit ante quam fuit.* Negat permutationem *factam eſſe ſecundùm ſpeciem formámque rerum viſibilium*: Id eſt, ſecundùm ſpeciem externam panis & vini. Admittit permutationem inviſibilem, quâ *Panis Corpus, & vinum Sanguis facta ſunt.* Ratramnus itaque cum *Paſchaſio*, *Haymone*, & omnibus Fidelibus agnovit Corpus & Sanguinem Chriſti in Euchariſtia realiter extare: negavit dumtaxat illa eſſe manifeſta & oculis expoſita, quod conſequens ipſi videbatur, ſi Panis & Calix conſecratus negarentur eſſe figuræ. Nec alium ſenſum habent verba illa à *Ratramno* prolata ex Oratione Eccleſiæ: *Pignus æternæ vitæ capientes humiliter imploramus, ut quod in imagine contingimus Sacramenti, manifeſta participatione ſumamus*: Id eſt, ut Corpus Chriſti, quod ſub ſpecie panis & vini contingimus, manifeſta viſione in cœlo poſſideamus. Idem eſt ſenſus alterius Orationis, quam pariter ad fulciendam Sententiam ſuam *Ratramnus* profert: *Perficiant in nobis, quæſumus, Domine, tua Sacramenta quod continent: ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus*: Id eſt, ut quæ in hac vita ſub Myſterio gerimus, in alia vita manifeſta viſione capiamus, ut *Lanfrancus* explicat. Cui *Ratramnus* præiverat ita hæc verba ſupplicantis Eccleſiæ exponens: *Dicit quòd in ſpecie gerantur iſta, non in veritate: id eſt, per ſimilitudinem,*

tia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, & de Tranſſubſtantiatione.

Detorta & obſcuriora loca Ratramni ex clarioribus explicantur. Et oſtenditur illum à Paſchaſio non diſſenſiſſe in ſubſtantia dogmatis de reali præſen-

ſimilitudinem, non per ipſius rei manifeſtationem. Scilicet Corpus Chriſti *nunc per ſimilitudinem*, id eſt, per externam Sacramenti ſpeciem, *oſtenditur; in futuro per manifeſtationem revelabitur*, (inquit *Ratramnus.*)

Hæc *Ratramni* ſententia ex aliis ejus verbis luculentiùs declaratur. *Hic etiam*, inquit, *ſurgit auditor, & dicit, Corpus eſſe Chriſti quod cernitur, & Sanguinem qui bibitur; nec quærendum quomodo factum ſit. Bene quidem ſentire videris; ſed ſi vim verborum diligenter inſpexeris, Corpus Chriſti quidem, Sanguinémque fideliter credis. Sed ſi perſpiceres, quia quod credis nondum vides: Nam ſi videres, diceres, Video, non diceres, Credo Corpus Sanguinémque eſſe Chriſti. Nunc autem quia fides totum quicquid illud eſt aſpicit, & oculus carnis nihil apprehendit, intellige quod non in ſpecie, ſed in virtute Corpus & Sanguis Chriſti exiſtant quæ cernuntur.* Id eſt, non in ſpecie propria Corpus & Sanguis Chriſti extant in Sacramento altaris, ſed ut objectum fidei; & inviſibili modo, tametſi reali: ſicut virtutes & facultates rerum verè & realiter ipſis inſunt, quamquam ſub oculos non cadant. *In virtute* ergo, & *non in ſpecie* exiſtere Corpus Chriſti in Euchariſtia, idem eſt ac *non quidem viſibiliter, ſed operante inviſibiliter Spiritu Sancto*, exiſtere, ut ipſe *Ratramnus* explicat.

Idem ſignificant hæc *Ratramni* verba: *Nihil in potu iſto corporaliter ſentiendum, ſed totum ſpiritualiter attendendum.* Et iſta: *Secundùm inviſibilem ſubſtantiam, id eſt, divini potentiam Verbi, Corpus & Sanguis Chriſti verè exiſtunt.* Et rurſus: *Eſt ergo in illo pane vita quæ non oculis apparet corporeis, ſed fidei contuetur aſpectu. Verbum autem Dei, qui eſt panis inviſibilis inviſibiliter in illo exiſtens Sacramento, inviſibiliter participatione ſui mentem vivificando paſcit.* Iſta denique: *Hinc in conſequentibus, quia Spiritus Chriſtus, ut legimus, Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus, patenter oſtendit ſecundum quod habeatur Corpus Chriſti, videlicet ſecundum id quod ſit in eo Spiritus Chriſti, id eſt divini potentia Verbi, quâ non ſolum animam paſcit, ſed etiam purgat.* Nam per *Potentiam Verbi*, & *Spiritum Chriſti*, quæ in pane conſecrato agnoſcit, iiſque nutriri animas aſſerit, non intelligit Verbum & Spiritum Sanctum dumtaxat, ſed Verbum ut conjunctum Corpori Chriſti, & per illud operans; ac Spiritum Sanctum ut Chriſti Corpus modo inviſibili in Euchariſtia producentem.

Huc etiam ſpectat comparatio petita ex aqua Baptiſmatis, in quâ *Si requiras quod ſuperficie tenus lavat, elementum eſt; ſi verò perpendas quod interiùs purgat, virtus vitalis eſt, virtus ſanctificationis, virtus immortalitatis:* Ita *Chriſti Corpus & Sanguis ſuperficie tenus conſiderata, creatura eſt mutabilitati corruptelæque ſubjecta: ſi Myſterii verò perpendis virtutem, vita eſt participantibus ſe tribuens immortalitem.* Sicut ergo virtus illa vitalis, ſecundùm *Ratramnum*, eſt realiter in aqua baptiſmatis, ſic vita participantibus ſe tribuens immortalitatem, id eſt, Chriſti Caro & Sanguis, eſt verè & realiter in Myſterio Euchariſtiæ, quamvis illam ſola fides conſpiciat ſub ſymbolis latentem, ſicut ſola fides conſpicit virtutem ſanctificationis latentem in elemento, quod ſuperficie tenus lavat.

Difficultatem majorem faceſſit comparatio mannæ cum Euchariſtia. Manna enim in Chriſti Corpus, & aquam in Sanguinem Chriſti converſam aſſerit: & tamen figuram ſolùm Corporis & Sanguinis Chriſti fuiſſe manna & aquam de petra certiſſimum eſt. Quantumvis ergo (inquient Calviniſtæ) *Ratramnus* panem & vinum in Chri- A ſti Corpus & Sanguinem aſſerat permutari; non ideò ſenſit aliud in Euchariſtia percipi, quàm figuram & virtutem Corporis & Sanguinis Chriſti. En Ratramni verba: *Ipſe namque qui nunc in Eccleſia omnipotenti virtute panem & vinum in ſui Corporis carnem, & proprii cruoris undam ſpiritualiter convertit; ipſe tunc quoque manna de cœlo datum, & aquam de petra profuſam proprium Sanguinem inviſibiliter operatus eſt.*

Sed facilè reſpondetur Calviniſtis, primò, comparationem illam inter manna & Euchariſtiam quantum ad omnia non inſtitui: ſed in hoc ſolùm, quòd Corpus Chriſti ſpiritualiter fuerit in manna, B & nunc ſpiritaliter ſit in Euchariſtia; quamvis non eodem modo. In manna enim erat ſpiritaliter ſecundùm nudam figuram; in Euchariſtia item ſpiritaliter, ſed per ipſam ſubſtantiam, quæ ſpirituali, id eſt inviſibili modo ibi exiſtit.

Reſpondet ſecundò *P. Mabillonius*, veriſimile eſſe, quòd *Ratramnus* ſenſerit manna in Chriſti Corpus, aquam de petra in ejus Sanguinem verè & realiter converſa fuiſſe, ad eum modum quo *Tertullianus* lib. De Carne Chriſti, cap. 6. ait Filium Dei in veteri Teſtamento *In veritate carnis* Patribus *apparuiſſe, nondum* quidem *natæ, quia nondum moritura, ſed & jam diſcentis inter homines* C *converſari.* Ne autem id incredibile videatur, ſubjicit *Ratramni* verba, quibus ſententiam ſuam comprehendi non poſſe fatetur, quæ tamen comprehendi facilè poſſet, ſi Patres antiquos figuram tantùm Corporis Chriſti in manna percepiſſe ſenſiſſet. *Mirum certè*, inquit, *quoniam incomprehenſibile & inæſtimabile. Nondum hominem aſſumpſerat, nondum pro ſalute mundi mortem guſtaverat, nondum Sanguine ſuo nos redemerat; & jam noſtri Patres in deſerto per eſcam ſpiritualem, potúmque inviſibilem ejus Corpus manducabant, & ejus Sanguinem bibebant.* Verùm perſuadere mihi non poſſum D hanc fuiſſe Viri Doctiſſimi ſententiam, nec verba ejus id ſignificare mihi videntur.

Porro quod in altera libri ſui parte probandum ſibi ſumit *Ratramnus*, Corpus Chriſti in Euchariſtia non idem eſſe quod ex Maria Virgine natum, quod mortuum, paſſum, ac ſepultum eſt; ita ab ipſo aſſeritur, ut idem Corpus quoad ſubſtantiam eſſe agnoſcat, idem neget quoad exiſtendi modum: quia Corpus Chriſti in ſtatu naturali viſibile & palpabile erat; ut verò in Euchariſtia contentum, inviſibile eſt ac ſub myſterio velatum. Illud *oſſibus & nervis compactum, &* E *humanorum membrorum lineamentis diſtinctum:* hoc *nullis nervis oſſibuſque compactum, nullâ membrorum varietate diſtinctum, nulla rationali ſubſtantia vegetatum, nullos proprios potens motus exercere:* ut loquitur *Ratramnus.* Licèt enim Corpus Chriſti cum tota membrorum integritate in Euchariſtia contineatur, inſitque anima corpori cum divinitate; tamen neque membra in ſtatu naturali conſiſtunt, neque anima vitales actus exercet.

Eodem ſenſu negat *Ratramnus* Corpus Chriſti eſſe in Euchariſtia corporaliter, id eſt, quantum ad ſpeciem corpoream; quamvis ibi ſit ſpiritaliter, F id eſt, ſecundùm ſpiritalem exiſtendi modum. Unde etiam ait, panis & vini converſionem in Corpus & Sanguinem Chriſti corporalem non eſſe, ſed ſpiritalem, qualis reperitur in pane & aqua ratione populi Chriſtiani, cujus figuræ ſunt. *Et ſicut*, inquit, *non corporaliter, ſed ſpiritaliter panis ille credentium corpus dicitur: ſic quoque Chriſti Corpus, non corporaliter, ſed ſpiritaliter neceſſe eſt intelligatur.* Et poſt: *Igitur ſi vinum illud ſanctificatum per Miniſtrorum officium in Chriſti Sanguinem corporaliter convertitur; aqua quoque quæ pariter admiſta eſt,*

eſt, in ſanguinem populi credentis neceſſe eſt corporaliter convertatur. Ubi namque una ſanctificatio eſt, una conſequenter operatio : & ubi par ratio, par quoque conſequitur Myſterium. At videmus in aqua ſecundum corpus nihil eſſe converſum. Conſequenter ergo & in vino nihil corporaliter oſtenſum. Accipitur ſpiritaliter, quicquid in aqua de populi corpore ſignificatur. Accipiatur ergo neceſſe eſt ſpiritualiter, quicquid in vino de Chriſti Sanguine intimatur. Quibus verbis ſignificat quidem *Ratramnus*, Corpus Chriſti verum ac myſticum eſſe in Euchariſtia ſpiritaliter, ſed non eodem modo ſpiritali extandi. Iſtud nempe eſt in Sacramento per ſymbolorum ſignificationem : illud per ipſam ſubſtantiam, etſi modo ſpirituali exiſtentem.

Denique hæc loca quæ obſcuriora & duriora ſunt, ex *Ratramni* ſcopo, & ex aliis locis clarioribus exponi debent. Non enim *Ex levi ſono verborum, ſed ex intentione dicentis æſtimanda ſunt quæ dicuntur. Dicentis autem intentio, cum jam perſona defuncta eſt, ex Communione religioſius æſtimatur* : (inquit Facundus Hermianenſis lib. x. C. 5.) *Et ſolitum eſt prudentiæ ac pietatis Catholicæ ex indubitatis atque evidentibus & firmare ambigua, & latentia declarare* : Non verò *Quemadmodum calumniantium Hæreticorum mos eſt, ex dubiis & obſcuris, quæ certa & manifeſta ſunt, malè interpretari* (ut idem ait lib. 9. C. 15. Quid verò clarius, quid luculentius ad realem Corporis Chriſti præſentiam & tranſſubſtantiationem in Euchariſtia ſignificandam his *Ratramni* verbis ? *Non enim putamus ullum Fidelium dubitare, panem illum fuiſſe Chriſti Corpus effectum, quod Diſcipulis donans, dicit : Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis datur : ſed neque Calicem dubitare Sanguinem Chriſti continere, de quo idem ait : Hic eſt Calix novi Teſtamenti in Sanguine meo, qui pro vobis funditur. Sicut ergo paulo ante quam pateretur, panis ſubſtantiam, & vini creaturam convertere potuit in proprium Corpus, quod paſſurum erat, & in ſuum Sanguinem, qui poſt fundendus extabat ; ſic etiam in deſerto manna & aquam de petra in ſuam Carnem & Sanguinem convertere prævaluit.*

Perperam itaque *Albertinus*, *Claudius* & *La-Roque* Calviniſtæ Ratramnum ſuas in partes trahunt adeo repugnantem, & inter fictitios *Paſchaſii* adverſarios numerant, cujus, immò Eccleſiæ doctrinam de reali Corporis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ præſentia & Tranſſubſtantiatione impugnaverit. Ingenui magis hac in parte Centuriatores Magdeburgenſes Centur. IX. Cap. *De Doctrina*, ubi ita ſcribunt : *Tranſſubſtantiationis habet ſemina Bertramus, utitur enim vocabulis commutationis & converſionis.* Quod pluribus ipſius teſtimoniis confirmant. Et Cap. 6. De Ceremoniis & ritibus Eccleſiæ : *Bertramus*, inquiunt, *Lib. de Corpore & Sanguine oſtendit Corpus Domini & Sanguinem ſuper altare ſeu menſam poni, & inde populo diſtribui*, &c.

Ratramni tamen ſeu *Bertrami* liber in Indice juſſu *Clementis VIII.* Pontificis Maximi edito inter libros non ſanam, aut ſuſpectam doctrinam continentes rejectus eſt, ob duriores quaſdam & obſcuriores ſententias, quas expoſitione aliqua molliri opus erat. Lege doctiſſimum Cardinalem *Perronium* in Opere egregio De *Euchariſtia*, lib. II. in Auctore XXXIX. Cap. 1. *Aubertum Miræum* in Notis ad Cap. 95. Sigeberti De Scriptoribus Eccleſiaſticis, *Gilbertum Mauguinum* in Hiſtoricæ & Chronologicæ Diſſertationis *De Gotteſchalco*, Cap. XVII. ad annum DCCCL. Illuſtriſſimum Archipræſulem *Petrum Marca*, in Epiſtola ad religioſum Spicilegii Editorem P. *Lucam D'acherium*, Præfationi Tomi II. ejuſdem Spicilegii ſubnexam ; *Antonium Arnaldum*, Tomo I. *De Perpetua Eccleſiæ Catholicæ Fide circa Euchariſtiam*, lib. VIII. Cap. XII. & Diſſertationem *De Bertramo* ad calcem ejuſdem Voluminis editam, necnon P. *Mabillonii*, Præfationem in II. Partem Sæculi IV. Benedictini, §. VI. & VII.

§. III.

Qua occaſione ſcriptus Ratramni Libellus DE NATIVITATE CHRISTI? *Déque ejus nævis.*

Cùm in Germania nova quæſtio moveretur de modo quo Chriſtus prodiit ex utero Deiparæ Virginis, & quidam ipſum via communi natum negarent, affirmarent alii, audito contentionis illius nuntio ; *Ratramnus* Libellum *De Nativitate Chriſti* edidit, quo affirmantem ſententiam tuitus eſt, novúmque, ut ipſe vocat, errorem impugnavit. Controverſiæ originem initio I. Capitis aperit. *Fama eſt*, inquit, *& quorumdam non contemnenda cognovimus relatione, quòd per Germaniæ partes ſerpens antiquus perfidiæ nova venena diffundat, & Catholicam ſuper Nativitate Salvatoris fidem, neſcio quâ fraudis ſubtilitate ſubvertere molitur, dogmatizans Chriſti infantiam per Virginalis januam vulvæ humanæ nativitatis verum non habuiſſe ortum, ſed monſtruosè de ſecreto ventris, incerto tramite, luminis in auras exiiſſe. Quod non eſt naſci, ſed erumpi.* Hunc errorem ſeu verum, ſeu fictitium, toto Libello evertit, & probat Chriſtum *per naturæ januam, per ſolennem parturitionis viam*, ex utero ſacratiſſimæ Virginis proceſſiſſe, ac *vulvam aperuiſſe* ; non tamen ita ut clauſam *corrumperet, ſed ut eam ſuæ nativitati oſtium aperiret : non quo violaret integritatem uteri, ſed quo ventris palatium vacuaret.* Sic loquitur C. 5. Probat autem Chriſtum ex vulva intemeratæ Virginis exiviſſe, teſtimoniis Sacrarum Scripturarum. Vulvam autem aperuiſſe probat teſtimonio *S. Ambroſii*, lib. 2. *in Lucam*, Cap. 2. de Chriſto ſcribentis : *Qui ergo vulvam ſanctificavit alienam ut naſceretur Propheta, hic eſt qui aperuit Matris ſuæ vulvam ut immaculatus exiret.* S. Auguſtini in Sermone de Nativitate, dicentis : *Dominus noſter natus ut homo, ſed non genitus ut homo.* S. Hilarii qui *lib. 2. de Trinitate*, Ambroſio & Auguſtino præivit, dicens : *Qui omnia continet, & intra quem, & per quem cuncta ſunt, humani partus lege profertur.* S. Hieronymi *lib. adverſus Helvidium*. Contra Catholicos objiciebat Helvidius : *Turpius eſt juxta eos Deum per Virginis pudenda genitum, quàm Virginem viro ſuo nupſiſſe poſt partum.* Reſpondet S. Hieronymus : *Junge, ſi libet, & alias naturæ contumelias, novem menſibus uterum inſoleſcentem, faſtidia, partum, ſanguinem, pannos. Ipſe tibi deſcribatur infans tegmine membranarum ſolito convolutus : ingerantur dura præſepia, vagitus parvuli, octava diei circumciſio, tempus purgationis, ut probetur immundus, non erubeſcimus, non ſilemus. Quantò ſunt humiliora quæ pro me paſſus eſt, tantò illi plus debeo. Et cum omnia replicaveris, nihil cruce contumelioſius proferes, quam profitemur, & credimus, & in qua de hoſtibus triumphamus. Sed ut hæc, quæ ſcripta ſunt, non negamus, ita ea, quæ non ſunt ſcripta renuimus : natum Deum eſſe de Virgine credimus, quia legimus : Mariam nupſiſſe poſt partum non credimus, quia non legimus.* Vulvam tamen intemeratæ Virginis Chriſtum aperuiſſe non aſſeruit cum Patribus laudatis *Ratramnus*, quòd propriè

Ratramni ſententia, & durior de Chriſti nativitate locutio explicatur.

ipſam aperuiſſe putaret, ſed quòd tam verè de vulva exierit, ac ſi eam aperuiſſet; ac primogenitus, unigenitúſque ex utero Matris prodierit. Phraſi enim Scripturæ ſacræ, *aperire vulvam* dicitur, quicumque primus naſcitur, quòd viam aliis poſt ſe naſcituris aperire videatur. Unde lex illa in Exodo ſcripta & in Evangelio repetita: *Omne maſculinum adaperiens vulvam, Sanctum Domino vocabitur.* Quam Auctores laudati, non de apertione ipſa, ſed de apertionis effectu intelligunt, cùm eam Chriſto accommodant. Quaſi dicant, Chriſtum via communi natum, integro licet vulvæ virgineæ ſigillo: & ut ſignificent ipſum ſolum propriè aperuiſſe matris vulvam naſcendo, quia ſolus clauſam invenit: cùm alii infantes propriè non aperiant, quam corruptâ jam matris virginitate apertam inveniunt. Hanc fuiſſe *Ratramni* mentem conſtat ex Cap. VIII. ubi adducto S. Gregorii loco Homilia 26. in Evangelia dicentis: *Illud Corpus Domini introivit ad Diſcipulos januis clauſis, quod videlicet ad humanos oculos per nativitatem ſuam clauſo exiit utero Virginis:* ita reponit. *Dicitur quòd quemadmodum Dominus Jeſus Chriſtus poſt reſurrectionis gloriam cum corporis veritate diverſorium Diſcipulorum, non per parietem, nec per poſtica, ſed per januam, non tamen reſeratam ingreſſus eſt: ita de matris alvo procedens, non aliunde, ſed per vulvam, clauſam tamen, exivit.* Hæc in re ſibi contrarium eſſe *Ratramnum* P. *Mabillonius* ait. Nam, inquit, ſi Chriſtus vulvam aperuit, ut in ſuperioribus probat, quomodo per clauſam exivit? Et hoc ſanè videtur hominis non ſatis ſibi conſtantis aut ſincerè agentis effugium: inquit Vir Eruditus. At non magis ſibi contrarius hac in re fuiſſe videtur *Ratramnus*, quàm S. *Hieronymus* ſibi contrarius fuerit, lib. 2. contra Pelagianos ſcribens: *Solus Chriſtus clauſas portas vulvæ Virginalis aperuit, quæ tamen clauſæ jugiter permanſerunt.* Quia ſcilicet non verè aperuit, ſed tam verè exiit, ac ſi aperuiſſet.

* In Præfat. II. P. Sæc. IV. Benedict. C. III.

Ratramnus Deiparæ virginitatem perpetuam ut dogma fidei confitetur.

Cæterùm integerrimam etiam in partu Deiparæ virginitatem ut dogma fidei confitetur ac propugnat *Ratramnus*, quod à Calviniſtis ejuſdem perpetuæ virginitatis hoſtibus obſervari velim. *Intellige tandem vecors præſumptio*, inquit Cap. 2. *quoniam ſi per quamcumque Virginei Corporis partem ortus Salvatoris potuit fieri ſine damno integritatis, conſequenter & hoc potuit per januam vulvæ. Quod ſi hanc fuerat violaturus, nihilominus quacumque eſt egreſſus violavit. At Catholica Fides de Virgine Salvatoris Matre confitetur, quod Virgo fuerit ante partum, Virgo in partu, Virgo poſt partum. . . Propter namque inviolatam pudoris aulam, Virginitatem prædicat & ante partum, & in partu, & poſt partum: & propter vera nativitatis exortum, verum parientis partum confitetur . . . Non peperit autem, ſi partus aliter quàm per naturæ januam proceſſit. Siquidem jam talis ortus non Virgini eſt partus, ſed proprius videlicet ipſius infantis egreſſus. Obmuteſcat igitur hujuſce commentum falſitatis, & Catholica Fides inconcuſſa teneatur, quæ & verè natum de Matre confitetur Chriſtum, & verè Virginem Mariam concepiſſe, peperiſſe, & poſt partum, id eſt, poſt editum filium, credit, prædicat, & veneratur permanſiſſe Virginem.*

Tandem ita Libellum concludit: *Ergo omnifariam adverſario devicto, teneamus verâ fide, confiteamur ore veridico, Verbum Carnem factum, per miniſterium vulvæ naturaliter natum, & ſecundum rationis conſequentiam, & ſecundum divinarum teſtimonia Scripturarum, & ſecundum Doctorum non contemnendam auctoritatem: ſatis abundeque, ut æſtimo, monſtratum eſt, Dominum Salvatorem de* A *Virgine ſicut hominem natum: non ut integritatem violaret illa nativitas, quia Maria Virgo fuit ante partum, Virgo in partu, Virgo manſit & poſt partum. Sed ut qui de Virgine corpus aſſumpſit, & intra gremium Virginale concretus, per aulam quoque Virgineam naturaliter naſceretur.*

Ratramnus editis libris impugnavit Paſchaſius, qui de hoc argumento accuratius loquitur. Verumtamen Ratramni mentem non videtur aſſecutus.

Ratramno adverſatus eſt *Paſchaſius Radbertus* Corbeienſis pariter Monachus, ejúſque Libello *De Nativitate* Chriſti, alterum oppoſuit *De partu Virginis*, quem *Matronæ Chriſti*, id eſt, *Theodradæ* Abbatiſſæ, & *Sacris Virginibus Veſonæ*, hoc eſt Sueſſione, *Monaſticè degentibus* dicavit. *Matronæ Chriſti* nomine ſignificari Abbatiſſam, B quæ olim in ſæculo conjugata fuerit, (qualem fuiſſe *Theodradam* conſtat ex Vita S. Adalhardi Abbatis) obſervat P. *Mabillonius*; adeóque eam controverſiam natam eſſe ante annum DCCCXLVI. quo *Imma* Abbatiſſa *Theodrada* matri ſuæ ſucceſſit. Hunc autem librum, qui Tomo XII. Spicilegii editus eſt, ideo ſcripſit *Paſchaſius*, quòd Ratramni libro obliquè & ex conſequenti perpetua Deiparæ Virginitas impugnari ipſi videretur. *Dicunt*, inquit, *non aliter Beatam Virginem Mariam parere potuiſſe, neque aliter debuiſſe, quam communi lege naturæ, & ſicut mos omnium fœminarum: ut vera nativitas Chriſti poſſit dici. Alii autem* C *inquiunt; Si non ita natus eſt ut cæteri naſcuntur infantes, vera nativitas non eſt. Et ideo ne phantaſia putetur, aut ne ſicut aqua, per alveum tranſiiſſe, ita per uterum Virginis abſque naſcentis ordine natus credatur; pium eſt ſentire ſic eum lege naturæ natum fuiſſe, quomodo cæteri naſcuntur infantes; & eam ſic peperiſſe, ſicut reliquæ pariunt mulieres. O cæca pietas, quæ tam impiè ſentis de Maria Virgine! & cæca præſumptio, quæ tam impiè loquitur de Chriſto.*

Non dico quòd dicant virginitatem amiſiſſe, quæ neſciens virum Virgo concepit, Virgo peperit, & Virgo permanſit; ſed quia id ipſum quod confitentur, D *negant, cum dicunt eam communi lege naturæ puerperam, filium ediſſe.* Et infrà: *Audiant igitur novi diſputatores & inveſtigatores novi & inauditi partûs. Audiant & intelligant primùm quia viri ſunt, quomodo benè diſputare queant de natura & ſexu mulierum: deinde recogitent ut quid naturam requirunt, & communem legem naſcendi, ubi totum divinum eſt & ineffabile, divina virtus quod operatur . . . . Hinc ergo colligitur, quod ſuperſtitioſa ſit iſtorum cunctatio, & ſuperflua diſputatio, qui dicunt oſtia ventris & vulvæ eam aperuiſſe, & colluvione ſanguinis, ut cæteri omnes, & ſecundas ſpurcitias poſt ſe traxiſſe: in quibus omnibus gemitus &* E *dolor multiplicantur, triſtitia & ærumna augentur, &c.* Laudat S. *Leonem* aſſerentem, *Chriſtum nova nativitate natum ex Virgine, ſine paternæ carnis concupiſcentia, ſine maternæ integritatis injuria; quia futurum hominum Salvatorem talis decebat ortus, qui & in ſe haberet humanæ ſubſtantiæ naturam, & humanæ carnis inquinamenta neſciret.* Laudat S. *Petrum Chryſologum* dicentem: *Stulte, unde ſordes in Virgine Matre, ubi non eſt concubitus cum homine patre? Unde ſordes in ea, quæ nec concipiendo libidinem, nec pariendo eſt paſſa dolorem? Unde ſordes in domo, ad quam nullus hoſpes acceſſit, ſed ſolus ad eam fabricator Dominus venit, veſtem quam non habebat, induit, eámque, ſicut invenit, clauſam reliquit? Et ſicut ille natus eſt ſolus inter mortuos liber, ſic iſtius, ex qua* F *natus eſt, matris pudor ſolus integer eſt. Et ideo nemo veſtrûm judicet humanò modò, quod divinò geritur ſacramento.* Laudat S. *Ambroſium* in Hymno ſacro ita canentem: *Veni Redemptor Gentium, Oſtende partum Virginis, Miretur omne Sæculum, Talis decet partus Deum.* Talis utique, inquit, qualem

lem Chriſti confitetur Eccleſia, non qualem iſti autumant, & confingunt ſibi mendosè : non qui materna corrumpat viſcera, ſed qui corrupta reſtauret, & innovet univerſa. Laudat S. *Auguſtinum* dicentem : *Quid enim in homine, qui à Salvatore noſtro aſſumptus eſt, non novum fuit? Conceptus, nativitas, partus, infantia, doctrina, vita, virtutes.* Tandem ſic Virgines ſacras compellat : *Nolite, obſecro, cum iſtis perſcrutari latebras Virginei partus, quaſi corruptas : quia & ipſi defecerunt ſcrutatores ſcrutantes ſcrutinium vanitatis; quia talia ſentiunt, qualia Domini Matrem non decent. Sed venite cum gaudio & videte procedentem Dominum pleniſſimâ fide, tanquam Sponſum de thalamo ſuo; non, ut iſti garriunt, doloribus virginea membra corrumpentem, nec genitale matris ſecretum violantem, ſed divinitus exultantem, ut Propheta canit.* At *Ratramni* mentem non eſt aſſecutus *Paſchaſius* ipſique tribuit, quod non admittebat, & quod ex illius ſententia non conſequebatur, B. Virginem cum dolore peperiſſe, & genitale matris ſecretum fuiſſe violatum. Sed nec Germanos illos contra quos Libellum *De Nativitate Chriſti* compoſuit Ratramnus, veriſimile eſt ſenſiſſe quòd Chriſtus non per viam communem, ſed per aliam corporis partem prodiiſſet.

§. IV.

Qua occaſione librum DE ANIMA *Ratramnus ſcripſerit?*

Hunc librum, qui Manuſcriptus extat in Codice membraneo Bibliothecæ *S. Eligii* Noviomenſis, *Odoni* Epiſcopo Bellovacenſi inſcriptus, *Ratramnus* edidit contra Monachum quemdam Corbeienſem, qui unam in omnibus hominibus animam eſſe contendebat; quam opinionem hauſerat à *Macario* Scoto. Occaſionem autem erroris ſumpſerant ex loco malè intellecto S. *Auguſtini*, in libro *De Quantitate Animæ*, in quo Sanctus Doctor de unitate animæ in diverſis hominibus dubitanter ſcripſiſſe videtur. *Macarium*, qui hanc excitarat quæſtionem, per deridiculum *Bacharium* vocat Ratramnus; *Quoniam non beatus*, inquit, *ſed ſtultus & ebrius talia ſomniavit*. Non abſque ratione, *Macarii*, Diſcipuliſque illius ſententiam ſeu errorem impugnavit *Ratramnus*, cùm non ſolùm Philoſophiæ, ſed etiam Fidei repugnaret, & à Scripturæ ſenſu aliena eſſet, quæ vel plures animas paſſim innuit, vel ſingulas propriè tribuit ſingulis, ac diverſis diverſas. Hinc Averrois, unicum omnium hominum intellectum aſſerentis, errorem S. Thomas & omnes poſt ipſum Theologi confutarunt. Hinc Leo X. in Concilio Lateranenſi V. contra quoſdam qui unicam in omnibus hominibus animam eo tempore aſſerere audebant; *Omnes id aſſerentes, vel etiam vertentes in dubium, ſe reprobare* denuntiat, & *pro corporum, quibus infunditur, multitudine ſingulariter multiplicabilem & multiplicandam* credi oportere decernit, ut & *omnes hujuſmodi erroneis aſſertionibus inhærentes, tanquam Hæreticos, & puniendos, & vitandos.*

DISSERTATIO XIV.

De Joanne Scoto, ejuſque Operibus, & erroribus.

§. I.

Joannes Scotus Erigena Æthelingienſis in Angliâ Abbas non fuit.

TRibus id argumentis probatur. Primum eſt: quòd *Joannes Erigena* erat *genere Scotus*, teſtibus *Nicolao I.* Pontifice Maximo in Epiſtola *ad Carolum Calvum*, *Hincmaro* lib. *De Prædeſtinatione*, Cap. 31. ubi *Joannem Scottigenam* appellat, id eſt, à Scotis genitum, è Scotia ſeu Hibernia ortum. Quo etiam nomine eum vocat *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Epiſtola ad *Carolum Calvum* De Areopagiticis, in qua Joannes *Scottigena* Verſionis librorum S. Dionyſii Areopagitæ Auctor, dicitur *Barbarus, in finibus mundi poſitus*, quod homini Hiberno convenit. At *Joannes* Æthelingiæ Abbas genere erat Eald-Saxo, id eſt, è Saxonia veteri ſeu Germanica oriundus, ut teſtatur *Aſſerus* Bancorchſis Abbas, tum Schireburgenſium Epiſcopus, coævus Auctor; in lib. De Rebus geſtis *Ælfridi* Regis. *Cum*, inquit, *de neceſſitate animæ ſuæ ſolitò cogitaret, inter cætera diurna & nocturna bona, quibus aſſiduè & maximè ſtudebat duo Monaſteria conſtruere imperavit, unum Monachorum, in loco qui dicitur Æthelingaëg ..... In quo Monaſterio diverſi generis Monachos undique congregavit.. Primitus Joannem Presbyterum Monachum, ſcilicet Eald-Saxonum genere, Abbatem conſtituit.* Eald-Saxo dicitur ab *Aſſero Joannes* Æthelingienſis, non Eaſt-Saxo : non enim ex Eaſt-Saxonia, ſeu ex Anglo-Saxonibus Orientalibus ortus erat, ſed ex antiquis Germaniæ Saxonibus, quos Eald-Saxonum nomine *Aſſerus* indigitat, ut ex illius verbis conſtat ad annum octingenteſimum octogeſimum quartum. *Eodem quoque anno magnus Paganorum exercitus de Germania in regionem antiquorum Saxonum, quod Saxonicè dicitur Eald-Saxum, ſupervenit. Contra quos, adunatis viribus, iidem Saxones, & Friſones ibidem in uno illo anno viriliter pugnavere, in quibus duobus bellis Chriſtiani, divina opitulante miſericordia victoriam habuere.*

Secundum argumentum quo *Joannis Scoti* à *Joanne* Æthelingiæ Abbate diſcrimen demonſtratur, eſt quòd ille *Preſbyter ac Monachus* ab *Aſſero* dicatur, *Ælfredo* Regi *A Sacris*. At *Joannes Scotus* à nemine Auctorum iſtius ætatis Preſbyter aut Monachus dicitur, nec in ſuorum Operum inſcriptione, aut alibi hæc nomina uſurpat, ſed *Extremum Sophiæ Studentium*, vel ſimpliciter *Joannem*. Nuſquam in Monaſterium aliquod ſe recepit, ſed ſemper in Palatio *Caroli Calvi* Regis Francorum verſatus eſt.

III. Argumentum ex eo petitur quòd *Joannes Scotus* ſponte in Angliam è Galliis trajecerit, quòd infamiam nomini ſuo ob errores aſperſam ferre diutiùs non poſſet, ut *Simeon Dunelmenſis* ad annum 882. *Matthæus Vveſtmonaſterienſis* ad annum 883. & *Rogerius de Hoveden* teſtantur. At *Joannes*, *S. Grimbaldi* ſocius, *Ælfredi* Regis Præceptor, ac deinde Æthelingienſis Abbas, ab eodem Rege è Gallia in Angliam honorificè vocatus eſt per Legatos, ut *Aſſerus* ad annum 884. *Matthæus Vveſtmonaſterienſis* ad annum 872. &

Florentius

Florentius Vuorceſtrenſis ad annum pariter 872. teſtantur.

IV. Argumentum hinc eruitur, quòd *Joannes* Saxonicus ante annum octingenteſimum octogeſimum-quartum in Angliam non trajecerit; quòd ſub annum octingenteſimum nonageſimum quintum cum duobus ſicariis luctatus ſit, ab iiſque necatus; quòd *bellicoſa artis non expers* fuerit, ut *Aſſerus* memorat. Hæc autem *Joanni Scoto* convenire non poſſunt; qui cùm ſub initia regni *Caroli Calvi* in Galliam acceſſerit ex Hibernia, jam vir factus & litteris inſtructus, uſque ad annum octingenteſimum nonageſimum-quintum pervenire non potuit, multò minus cum duobus Clericis luctari.

V. Argumentum eſt, quòd *Joannem Scotum* ab *Ælfredo* Rege in Angliam è Galliis accitum non fuiſſe, perſuadeat *Aſſeri* ſilentium, qui inter Viros doctos ab *Ælfredo* Rege è Galliis advocatos *Grimbaldum*, & *Joannem* Eald-Saxonem, *Vuerfritum*, *Plemundum*, *Æthelſtanum*, ſeque ipſum; nuſquam *Joannem Scotum* commemorat. Unde conjicere licet, erraſſe *Villelmum Malmesburienſem* cum aliis nonnullis, & Auctorem Anonymum Chronici, qui in anno milleſimo centeſimo trigeſimo-ſeptimo deſinit, apud *Ducheſnium Tom.* 3. *Hiſtoricorum Franciæ*, apud quem leguntur hæc verba: *Rogatu Ælfredi Joannes Scotus rediit à Francia, ubi erat cum Carolo Calvo.* In hoc quoque falſus *Ingulfus* Abbas, qui *Joannem Scotum* cum *Joanne* Æthelingiæ Abbate confudit. Falſus & *Harpsfeldius*, qui Joannem Saxonicum & Joannem Scotum ab *Aſſero* memoratos ſcripſit.

VI. *Anaſtaſius Bibliothecarius* Joannem Scotum excuſans quòd Opera *S. Dionyſii* è verbo ad verbum Latinè reddidiſſet, de eo ceu de homine jam vita functo loquitur. *Quod eum*, inquit, *non egiſſe ob aliam cauſam exiſtimo, niſi quia, cùm eſſet humilis ſpiritu, non præſumpſit verbi proprietatem deſerere, ne aliquo modo à ſenſus veritate decideret. Unde factum eſt, ut tantum virum* (*Dionyſium*) *intra cujuſdam labyrinthi difficilia irretiret, & in antris profundioribus inviſibiliorem quodammodo collocaret; & quem interpretaturum ſuſceperat, adhuc redderet interpretandum.* In MS. Codice Bibliothecæ PP. Societatis Jeſu Bituricenſium, datæ hujus ab *Anaſtaſio* ad *Carolum Calvum* Epiſtolæ tempus conſignatur X. Kalendas Aprilis Indictione VIII. id eſt, anno Chriſti 875. ſex annis poſt Octavam Synodum Oecumenicam, cujus meminit. Quod argumento eſt, Joannem *Scotum* non fuiſſe *Ælfredi* Regis Præceptorem, qui in ſtudia litterarum non incubuit ante annum 884. adeòque à *Joanne* Æthelingienſi Abbate, qui *Ælfredi* Regis Præceptor fuit, diſtinguendum. Sanè incredibile eſt *Ælfredum* Religioſiſſimum Principem, cum ſibi Præceptorem aſſumpturum fuiſſe, qui hæreſeos infamiâ laboraret, & è Galliis, poſtulante *Nicolao I.* Pontifice Maximo, fuiſſet ejectus.

§. II.

Joannes Scottus Bedæ diſcipulus, & Alcuini ſocius non fuit, nec Univerſitatis Pariſienſis Conditor.

Poſſevinus in Apparatu Sacro, *Arnoldus Vuion*, & alii quidam, *Joannem Scottum* Bedæ Venerabilis diſcipulum, condiſcipulum Alcuini, & unum è primis Pariſienſis Univerſitatis noſtræ conditoribus fuiſſe ſcripſere: Alii, ut *Trithemius*, *Baleus*, & *P. Cellotius*, duplicem *Joannem* Scottum diſtinguendum cenſent; unum *Carolo Calvo* familiarem, qui Opera *S. Dionyſii* Latinè reddidit; alterum *Bedæ* diſcipulum, qui *Carolo Magno* Imperante, Univerſitatis Pariſienſis cum *Alcuino* fundamenta jecerit. Nituntur Anonymi teſtimonio, apud *Vincentium Bellovacenſem*, *in Speculo Hiſtoriali* lib. 23. C. 173. *Alcuinus*, inquit, *Studium de Roma Pariſius tranſtulit, quod illuc à Græcia tranſlatum fuerat à Romanis: fueruntque Pariſius Fundatores illius Studii quatuor Monachi Bedæ diſcipuli, ſcilicet Rabanus, & Alcuinus, Claudius, & Joannes Scottus.*

Verùm utraque hæc ſententia falſi convincitur. Prior quidem, quia *Beda* vivere deſiit anno Chriſti 735. *Joannes* autem *Scottus* adhuc ſuperſtes erat anno 870. Quomodo igitur *Bedæ* diſcipulus eſſe potuit, integro ſæculo ipſo poſterior? Secunda ſententia æquè corruit. Auctor enim Anonymus, quem unum teſtem advocant illius ſententiæ vindices, *Joanni Scotto* quem Univerſitatis Pariſienſis cum *Alcuino* conditorem facit, *Rabanum* Archiepiſcopum Moguntinum adjungit, cujus obitus anno 856. conſignatur; & *Claudium Taurinenſem* Antiſtitem, qui adhuc ſuperſtes erat anno 839. ut teſtatur *Ferdinandus Ughellus in Italia Sacra* Tom. 2. quod argumento eſt hunc Anonymum de altero *Joanne Scotto* non loqui, quam de eo qui vulgò *Erigena* cognominatur: quem *Bedæ* Diſcipulum non fuiſſe, ratio temporum demonſtrat. Accedit, quòd *Alcuinus* Pariſienſis Academiæ conditor non fuerit, nec Pariſiis publicas Scholas moderatus ſit unquam, ut obſervavimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculi VIII. de *Alcuino* & ejus Operibus agentes. In Univerſitate tamen noſtra turbas excitavit *Joannes Scottus*, ejúſque alumnis errores ſuos afflare conatus eſt: à qua ut hanc peſtem averteret *Nicolaus I.* rogavit *Carolum Calvum* Regem Chriſtianiſſimum, ut eum Romam mitteret, nec deinceps morari Pariſiis pateretur. *Dilectioni veſtræ*, inquit, *vehementer rogantes mandamus, quatenus Apoſtolatui noſtro prædictum Joannem repræſentari faciatis; aut certe Pariſius in Studio cujus olim Capital fuiſſe perhibetur, morari non ſinatis; ne cum tritico ſacri eloquii grana lolii & Zizaniæ miſcere dignoſcatur, & panem quærentibus, venenum porrigat.*

§. III.

Joannes Scottus Martyr non fuit.

Joannem Scottum martyrio coronatum fuiſſe *Vuillelmus Malmesburienſis*, *Simeon Dunelmenſis*, *Rogerius de Hoveden*, Matthæus Vueſtmonaſterienſis, Vincentius Bellovacenſis, & *S. Antoninus* ſcripſere, quos plerique recentiores ſecuti ſunt. Id cùm primus omnium *Vuillelmus* tradiderit, aliique ex ipſo exſcripſerint, ſatis erit, quæ ipſe ſcripſit, expendere. Sic autem habet lib. 2. De Geſtis Regum Anglorum C. 4. *Hoc tempore creditur fuiſſe Joannes Scottus, vir perſpicacis ingenii, & multæ facundiæ, qui dudum concrepantibus undique bellorum fragoribus, in Franciam ad Carolum Calvum tranſierat... Succedentibus annis, munificentiâ Alfredi allectus, venit in Angliam, & apud Monaſterium noſtrum, à pueris, quos docebat, graphiis, ut fertur, perforatus, etiam Martyr æſtimatus eſt; quod ſub ambiguo ad injuriam ſanctæ animæ non dixerim, cum celebrem ejus memoriam ſepulchrum in ſiniſtro latere altaris, & Epitaphii prodant verſus, ſcabri quidem & moderni temporis*

perisſimâ carentes, ſed ab antiquo non ita deformes:

Clauditur hoc tumulo Sanctus Sophiſta Joannes;
Qui ditatus erat jam vivens dogmate miro.
Martyrio tandem Chriſti conſcendere Regnum
Quo meruit, Sancti regnant per ſæcula cuncti.

Hac in Hiſtoria diſtinguendum quod ex antiquis Malmesburienſis Eccleſiæ monumentis refert *Vuillelmus*, ab iis quæ ex propriis conjecturis addidit. Prioris generis eſt vetus illud Epitaphium quod recenſet, poſterioris eſt illius ad *Joannem Scottum* accommodatio. *Joannem Malmesburienſem* qui *Sophiſta* ſive *Sapiens* nuncupatus eſt, inter Martyres conſcribendum eſſe conſtat non ſolum ex Epitaphio à *Vuillelmo* laudato; ſed etiam ex *Gotzelino* in Catalogo Sanctorum in Anglia ſepultorum, quem duodecimo ineunte ſæculo edidit, paulò ante quam Hiſtoriam ſuam *Vuillelmus* vulgaret. Sed *Joannem* illum *Sapientem*, Martyrem Malmeſburienſem, cum *Joanne Scotto* incautè confudit *Vuillelmus*; & ſicut lapſus eſt, cùm *Joannem Scottum Ælfredi* Regis Præceptorem fecit, quemadmodum eſt à nobis ſuperiùs obſervatum, ita & cùm eumdem Martyrio coronatum ſcripſit. Quamquam illa toties repetita dubitantis verba, *ut fertur, æſtimatus eſt, quod ſub ambiguo ad injuriam ſanctæ animæ non dixerim*, ſatis indicant hunc Hiſtoricum, qui ſimiles loquendi formulas adhibere non ſolet, de *Joannis Scotti* martyrio certum non fuiſſe.

Præterea nullus ante *Vuillelmum Malmesburienſem Joannis Scotti* Sanctitatem & Martyrium jactitavit: non ipſe *Berengarius*, qui ejus auctoritate nitebatur, quique ad *Richardum* ſcribens, Regem ejus nomini patrocinari debere, ipſum rogandum ait, non ut Viri Sancti & Martyris, quod non prætermiſiſſet, ſed ut viri docti memoriam tueatur: *Erudito verò Joanni illi*: & ut defunctum contra calumniatores defendat. *Unde ferat oportet defuncto patrocinium contra calumnias nunc viventium.* Extat hæc *Berengarii* Epiſtola Tomo II. *Spicilegii.*

Tertiò *Aſcelinus Joannem Scottum* Hæreticum fuiſſe, eúmque pro Hæretico ſemper ſe habiturum, ad *Berengarium* non ſcripſiſſet, ſi tunc temporis Sanctus & Martyr fuiſſet exiſtimatus. Majori certè reverentia de ipſo ſcripſiſſet vir pius & doctus: Librum quidem ejus de Euchariſtia damnandum hæreſeos ſcripſiſſet, non *Joannem* ipſum.

Quartò nec Eccleſia Romana cæterarum Mater & Magiſtra, cujus eſt Martyres vindicare, & Sanctos proclamare, nec ulla alia Eccleſia *Joannem Scottum* ſacris Faſtis adſcripſit. Quamobrem *Hectori Boëtio* Hiſtoriæ Scoticæ Auctori haud ſatis accurato nulla fides adhibenda, qui *Joannem Scottum* Auctoritate ſacra Pontificum in Martyrum Album relatum fuiſſe aſſerit: cujus teſtimonium abſque diſcuſſione ſecutus *Molanus*, ipſum ut Sanctum celebravit in Appendice ad Martyrologium *Uſuardi*, quam vulgavit Antuerpiæ anno 1583. Qua Appendice oſcitanter lecta: Arnoldus Vvion, *Ligni Vitæ lib.* 3. ad x. Novembris duplici errore ſcripſit, *Joannis Scotti* nomen inſertum eſſe Martyrologio Romano typis edito Antuerpiæ anno 1583. Molanum errantem ſecutus eſt *Sauſſaius* in Martyrologii Gallicani Supplemento, & in Appendice.

Legatur P. *Pariſii* Ordinis Canonicorum Regularium S. Auguſtini Congregationis Gallicanæ Diſſertatio *De Joanne Scotto*, ad calcem prioris Voluminis *De Perpetua Eccleſiæ Catholicæ Fide circa Euchariſtiam, contra Claudium Miniſtrum.* Legatur etiam Elogium Hiſtoricum *Joannis Abbatis Æthelingienſis* P. II. Sæculi IV. Benedictini: ubi *P. Mabillonius* obſervat, alium *Joannem Scottum* Epiſcopum Magnopolitanum & Martyrem ab *Adamo* Bremenſi Canonico Cap. 139. 167. & 206. Hiſtoriæ commendari, ejúſque mortem conſignari IV. Idus Novembris; quo ipſo die *Joannes Sapiens* Malmeſburienſis Martyr in Anglicanis, & in *Gregorii* Papæ XIII. Martyrologio Antuerpiæ excuſo commemoratur. Quod forſan errore nominis factum eſt. Forſan etiam poſteri vulgatam *Joannis Scotti* eruditionem, *Joannis Æthelingiæ Abbatis* mortis genus, ac demum diem obitus *Joannis Scotti* Magnopolitani Antiſtitis, aptarunt *Joanni* illi Sophiſtæ ſive Sapienti, qui apud Malmeſburienſes ſepultus erat.

§. IV.

De Joannis Scotti Operibus, Erroribus, & Damnatione.

Librum de Euchariſtia ſcripſit *Joannes Scottus*, quo *Berengario* cæteriſque Sacramentariis præluſit: Docuit nimirum, *Quòd Sacramenta Altaris non verum Corpus & verus Sanguis ſit Domini, ſed tantum memoria veri Corporis & Sanguinis ejus* (inquit *Hincmarus lib. De Prædeſtinatione* C. 31.) *De Joanne Scotto* & ejus libro *Aſcelinus* Monachus ad *Berengarium* ita ſcribebat: *Joannem verò Scotum nec inconſideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo habeo: quem toto niſu, totáque intentione ad hoc ſolum tendere video, ut mihi perſuadeat, hoc videlicet quod in altari conſecratur, neque verè Corpus, neque verè Chriſti Sanguinem eſſe. Hoc autem aſtruere nititur ex SS. Patrum Opuſculis quæ pravè exponit. Quorum illam Sancti Gregorii Orationem hic annotari ſufficiat: Perficiant in nobis tua, quæſumus Domine, Sacramenta quod continent: ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus. Quam exponendo prædictus Joannes inter cætera fidei noſtræ contraria: Specie, inquit, geruntur iſta, non veritate.*

Joannes Scotus Libro De Corpore & Sanguine Domini, Sacramentariorum Hæreſim præformavit.

Adrevaldus Floriacenſis Ordinis Benedictini Monachus veterum Patrum Sententias *De Corpore & Sanguine Chriſti, contra ineptias Joannis Scoti* collegit. Quæ ſententiæ eò collineant omnes, ut Corpus Chriſti & Sanguinem verè in Euchariſtia contineri probetur. Collectaneus ille *Adrevaldi* Libellus excuſus eſt Tomo XII. Spicilegii. *Joannis Scoti* librum plurimùm laudavit *Berengarius*, ut qui ipſius patrocinaretur errori. De ipſo ita ſcribebat ad Lanfrancum: *Pervenit ad me, Frater Lanfrance, quiddam auditum ab Ingelramno Carnotenſi, in quo diſſimulare non debui admonere Dilectionem tuam. Id autem eſt, diſplicere tibi, immo hæreticas habuiſſe ſententias Joannis Scoti de Sacramento Altaris, in quibus diſſentit à ſuſcepto tuo Paſchaſio. Hac ergo in re ſi ita eſt, Frater, indignum feciſti ingenio quod tibi Deus non aſpernabile contulit... Si hæreticum habes Joannem, cujus ſententias de Euchariſtia probamus, habendus tibi eſt hæreticus Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, ut de cæteris taceam.*

Hoc plurimum uſus eſt Berengarius.

Et in Epiſtola ad *Richardum*, ſcribit: *Injuſtiſſimè damnatum Scotum Joannem in Concilio Vercellenſi.* Ejus quippe *Liber de Euchariſtia* in illa Synodo *lectus eſt ac damnatus in audientia omnium qui de diverſis hujus mundi partibus illuc convenerant*; teſtibus *Lanfranco* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. 4. & Anonymo coætaneo in Opuſculo *De Berengarii Damnatione multiplici.* Damnatus etiam eſt idem *Joannis Scotti* Liber in Concilio Pariſienſi anno ML.

Hic liber multis in Conciliis damnatus.

ML. teſte *Durando* Abbate Troarnenſi lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, P. IX. *Damnato*, inquit, *communi ſententia talium Auctore, damnatis ejus complicibus, cum Codice Joannis Scoti, ex quo ea quæ damnantur, ſumpta videbantur, Concilio ſoluto diſceſſum eſt.* De hoc Joannis Scoti libro poſt Synodum Vercellenſem ad Berengarium ſcribebat Aſcelinus: *Pudeat te patrocinari librum, quem Vercellis in Plenaria Synodo damnatum, te quoque propter eum hæreſis macula notatum audivimus.* Hunc *Joannis Scoti* librum in Synodo Romana ſub *Nicolao II.* anno MLIX. *Berengarius* comburere coactus eſt Pontificis & Patrum Decreto, ut *Guitmundus*, & *Lamfrancus* teſtantur. Excidit omnino pravus ille *Joannis Scoti* liber.

Joannis Scoti liber *De Prædeſtinatione*, erroribus ſcatens.

Librum præterea unum ſcripſit *De Prædeſtinatione*, quinque *De Naturis*; alium *De Viſione Dei*. Librum *De Prædeſtinatione* edidit *Mauguinus Præſes*; illum *S. Prudentius* Trecenſis Epiſcopus, & *Florus Magiſter* confutarunt, quorum lucubrationes idem *Mauguinus* vulgavit. Has præſertim Propoſitiones reprehendunt:

1. *Quadruvio Regularum quatuor totius Philoſophiæ, omnem quæſtionem ſolvi.*

2. *Prædeſtinationem & præſcientiam Dei, ejus eſſe eſſentiam, ſicut voluntatem, ſapientiam, veritatem.*

3. *Præſcientiam & Prædeſtinationem unum & idem eſſe.*

4. *Prædeſtinationem Dei unam eſſe.*

5. *Subſtantiam hominis eſſe tria, eſſe, velle, & ſcire, & hanc peccando non amiſiſſe.*

6. *Nullam naturam poſſe perire.*

7. *Velle homini à ſe per naturam eſſe, inchoare verò, poſſe, & perficere, nonniſi per gratiam.*

8. *Deum, ſicut neminem compellit peccare, ita nec bene vivere.*

9. *Nullum peccatum, nullámque ejus pœnam aliunde naſci, niſi propria hominis voluntate; libero malè utentis arbitrio.*

10. *Dei præſcire, aut prædeſtinare peccata, vel mortem, vel pœnas, hominum, vel Angelorum, à contrario intelligendum.*

11. *Omne malum peccatum, & ejus pœnam eſſe, & hæc nihil eſſe.*

12. *Mortem, miſeriámque ſuppliciorum æternalium omnino nihil eſſe, ac per hoc nec præſciri, nec prædeſtinari.*

13. *Non eſſe Dei Prædeſtinationem, niſi de his qui præparati ſunt ad æternam fœlicitatem.*

14. *Abuſivè, tranſlatéque dici, præſcire Deum, & prædeſtinare.*

15. *Omnem præſcientiam Dei prædeſtinationem eſſe, & omnem prædeſtinationem præſcientiam.*

16. *Nullâ natura naturam puniri.*

17. *Nihil aliud eſſe pœnas peccatorum, niſi peccata eorum.*

18. *In igne æterno nihil alind eſſe pœnam, quàm beatæ fœlicitatis abſentiam.*

19. *In illo igne nullum eſſe, qui non habeat inſitam ſibi naturaliter abſentis beatitudinis notionem, ejúſque deſiderium.*

20. *Habituros miſeros fœlicitatis & veritatis notionem, atque ſcientiam, ac per hoc non eſſe miſeros, nec puniri.*

21. *In primo homine non peccaſſe naturæ generalitatem, ſed uniuſcujúſque individuam voluntatem.*

22. *Ex nullo bono malum eſſe.*

23. *Deum ubicumque fuerit præſentiâ, ibi eſſe habitatione.*

24. *Intra hanc domum cœli & terræ malos in aëre, bonos in æthere conſtitui.*

25. *Ignem æternum ad urendum Diabolum & Angelos ejus, non homines, factum.*

26. *Diabolo, poſtquam æthere detruſus ſit, ubi* A *in æthereo corpore non poterat pœnas ſentire, additum corpus aereum, in quo ignem ſentiret.*

27. *Non eſſe ignem illum pœnam, neque ad eam præparatum, vel prædeſtinatum.*

28. *Eumdem ignem ſedem factum eſſe impiorum, in quo non minus habitent beati, quàm miſeri.*

29. *Miſeriam nullam eſſe, niſi mortem æternam; mortem æternam niſi veritatis ignorantiam, & ubi ignoretur veritas, ibi nullam vitam.*

30. *Errorem geminæ Prædeſtinationis ex liberalium diſciplinarum ignorantia, & Græcarum literarum inſcitia ortum eſſe.*

31. *Deum non prædeſtinaſſe mortem & pœnas,*
B *quia nihil ſunt.*

32. *Nihil appetere impiorum omnium, & diaboli nequitiam, niſi ab eo, qui eſt ſumma eſſentia, recedere, in tantum ut eorum natura, ſi lex divina ſineret, in nihilum rediret.*

33. *Invitos Deo ſervire impios; non naturam, quam in eis fecit, & in eis non punit: ſed malam voluntatem, quam in eis non fecit, & in eis punit; in eo quòd ei inviti ſerviunt, puniri in ſe ipſis ſuâ pœnâ. De qua pœna quos juſtè non liberet, ad eam illos quodammodo præparet, dum eos ad eam ſeipſos præparare permittat.*

34. *Ignem æternum eſſe ipſum quartum mundi elementum.* C *In eo corpora Sanctorum in æthcream mutari qualitatem, impiorum verò in aeream qualitatem tranſitura. In eodem igne, naturarum intra ſe mirabile perfici gaudium, malarum verò voluntatum ineffabile tormentum.*

35. *Ipſum ignem omnibus corporibus fieri gloriam.*

36. *Impiorum Angelorum & hominum corpora pulchritudinem & naturalem incolumitatem habitura & refulſura.*

Joannis Scoti librum De Prædeſtinatione confutarunt S. Prudentius Epiſcopus Trecenſis, & Florus Magiſter.

De Joannis Scoti erroribus in libro *De Prædeſtinatione* ita *S. Prudentius* præfatur: *Deprehendi*
D *quantum divinitus inſpiratus potui, Pelagii, Celeſtii, eorúmque ſequacis ac defenſoris acerrimi Juliani per omnia ſectatorem, Joannem videlicet Scotum, tantâ impudentia Orthodoxæ Fidei, Patribúſque Catholicis oblatrantem, ac ſi unus ſpiritus Julianum, Joannémque docuerit; unus idémque ſpiritus in eis fuerit, nec diſpar ſpiritus per eorum linguas tot tantáſque blaſphemiarum nauſeas evomuerit. Nam & gratuitam Dei Gratiam pariliter impugnant, & Dei juſtitiam ſimiliter denegant, & originale peccatum, quod naſcentes trahimus, quoque non niſi cœleſti gratiâ per myſterium baptiſmatis ſolvimur, indiſſimili*
E *garrulitate diſſuadent, argutiiſque Dialecticis ſimillimâ vanitate deſipiunt. Rectiſſimum etiam Sanctarum Scripturarum intellectum, Patrúmque Catholicorum ſenſum ſaniſſimum tam conchina varicoſitate pervertunt, ac ſi nunquam adversùs eorum errores quippiam fuerit actitatum.*

Ita verò præfatur *Florus Magiſter*, in eumdem *Scotum* Eccleſiæ Lugdunenſis nomine ſcribens: *Pervenerunt ad nos, id eſt, ad Eccleſiam Lugdunenſem, cujuſdam vaniloqui & garruli hominis Scripta, qui velut de Præſcientia & Prædeſtinatione divina, humanis, &, ut ipſe gloriatur, Philoſophicis*
F *argumentationibus diſputans, nullâ ratione redditâ, nullâ Scripturarum, ſive Sanctorum Patrum Auctoritate prælatâ, velut ſequenda & tenenda ſolâ ſuâ præſumptione definire auſus eſt: Quæ à Fidelibus, & in doctrina ſacra exercitatis lectoribus, (eo quod ſint vaniſſima, & contra Fidem ac veritatem Dei plena mendacii & erroris) Deo opitulante, facillimè judicantur & reſpuuntur, immò etiam contemptui & riſui habentur. Sed quia à multis, (ut audivimus,) idem homo quaſi Scholaſticus & eruditus, admirationi habetur, & talia garriens, ſive ſcribens, alios ad hæſitationem deducit; alios, quaſi magnum ali-*

quid

quid dicat, erroris ſui ſequaces efficit; omnes tamen auditores, & admiratores ſuos inani verboſitate, & ventoſa loquacitate pernicioſiſſimè occupat, ut non divinis Scripturis, non auctoritatibus Paternis ſe humiliter ſummittant, ſed ejus potius phantaſtica deliramenta ſequantur: neceſſarium omnino duximus, ut ſtudio caritatis, & debito noſtri loci atque Ordinis, ejus inſolentiæ, auctore Domino, reſponderemus: ut quicumque hæc cum Dei timore, & cura ſalutis ſuæ, fideliter legere voluerint, agnoſcant veraciter quantum neceſſe ſit in his maximè periculoſiſſimis, & extremis temporibus, inhærere firmiter Scripturæ Sanctæ immobili veritati, obedire humiliter Sanctorum Patrum fundatiſſimæ auctoritati: claudere & obſtruere auditum indiſciplinatæ & vaniſſimæ verboſitati.

Eccleſia Lugdunenſis, lib. *De tribus Epiſtolis*, in Reſponſione ad ſecundam, dolere ſe ſignificat, quòd *Hincmarus*, aliique Antiſtites, *Joannem Scotum* ad ſcribendum de Prædeſtinatione compulerint, virum in Scripturis Sacris hoſpitem & peregrinum, & fœdos in errores prolapſum. *Et, quod majoris eſt ignominiæ atque opprobrii*, inquit, *Scotum illum ad ſcribendum compellerent: qui, ſicut ex ejus ſcriptis veriſſimè comperimus, nec ipſa verba Scripturarum adhuc habet cognita; & ita quibuſdam phantaſticis adinventionibus & erroribus plenus eſt, ut non ſolùm de Fidei veritate nullatenus conſulendus; ſed etiam cum ipſis omni irriſione & deſpectione dignis Scriptis ſuis, niſi corrigere & emendare feſtinet, vel ſicut demens ſit miſerandus, vel ſicut hæreticus anathematizandus.*

Liber Joannis Scoti De Prædeſtinatione à Conciliis Valentino, Lingonenſi, & Tullenſi damnatus.

Librum Joannis Scoti *De Prædeſtinatione* damnavit Valentina III. Synodus, Canone IV. *Porro Capitula quatuor*, inquit, *quæ à Concilio Fratrum noſtrorum minùs proſpectè ſuſcepta ſunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati: Sed & alia XIX. ſyllogiſmis ineptiſſimè concluſa, &, licet jactetur, nullâ ſeculari literatura nitentia, in quibus commentum diaboli, potius quam argumentum aliquod fidei deprehenditur, à pio auditu Fidelium penitus explodimus, & ut talia & ſimilia caveantur, per omnia, Auctoritate Spiritus Sancti interdicimus. Novarum etiam rerum introductores, ne diſtrictiùs feriantur, caſtigandos eſſe cenſemus.*

Et Canone VI. *Ineptas autem quæſtiunculas, & aniles pene fabulas, Scottorúmque pultes, puritati fidei nauſeam inferentes, quæ periculoſiſſimis & graviſſimis temporibus, ad cumulum laborum noſtrorum uſque ad ſciſſionem caritatis miſerabiliter & lacrymabiliter ſuccreverunt, ne mentes Chriſtianæ inde corrumpantur, & excidant à ſimplicitate & caſtitate fidei, quæ eſt in Chriſto Jeſu, penitus reſpuimus, & ut fraterna caritas cavendo à talibus auditum caſtiget, Domini Chriſti amore monemus. Recordetur Fraternitas malis mundi graviſſimis ſe urgeri, meſſe nimia iniquorum, & paleis levium hominum ſe duriſſime ſuffocari. Hæc vincere ferveat, hæc corrigere laboret, & ſuperfluis cœtum piè dolentium & gementium non oneret: ſed potius certa & vera fide, quod à Sanctis Patribus de his & ſimilibus ſufficienter proſecutum eſt, amplectatur.*

Hanc damnationem Lingonenſe Concilium, cujus Decreta in Concilio Tullenſi XII. Provinciarum relecta & confirmata ſunt, ratam habuit. Ita enim ſanxit Canone IV. *Porro Capitula numero XIX. ſyllogiſmis ineptiſſimè ac mendaciſſimè à quodam Scoto concluſa, ubi non argumentum Fidei, ſed potius commentum perfidiæ patet, nulla omnino Philoſophiæ arte, ut arroganter à quibuſdam jactatur, conſtructum, ſed inani fallacia & deceptione imperitiſſimè confuſum, à pio Fidelium auditu penitus explodimus*, &c.

Liber Joannis Scoti De Naturis, ab Eccleſia damnatus.

Libros Joannis Scoti *De Naturis* damnavit Provincialis Synodus Senonenſis ab *Honorio III.* Pontifice Maximo confirmata, anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo-quinto, ut ex *Alberici* MS. Chronico Viri Eruditi pridem obſervarunt. Libri illi ſunt inediti, ut & Tractatus *De Viſione Dei.*

Approbatio librorum qui de Dogmatibus Eccleſiaſticis agunt, ad Sedem Apoſtolicam maximè pertinet.

Verſionem Operum S. *Dionyſii* de Græca in Latinam linguam, & Scholiorum S. *Maximi* in quædam loca S. *Gregorii Nyſſeni*, Joannes Scotus adornavit. Hanc ad Sedem Apoſtolicam mitti examinandam juſſit *Nicolaus I.* Pontifex Maximus, tum quòd librorum cenſura juris ſit Pontificii, tum quòd ſuſpectæ fidei eſſet illius Verſionis Auctor. *Relatum eſt*, inquit, *Apoſtolatui noſtro, quòd Opus B. Dionyſii Areopagitæ, quod de Divinis Nominibus, vel Cœleſtibus Ordinibus, Græco deſcripſit eloquio, quidam vir Joannes, genere Scotus, nuper in Latinum tranſtulerit. Quod juxta morem nobis mitti, & noſtro debuit Judicio approbari: præſertim cùm idem Joannes, licèt multæ ſcientiæ eſſe prædicetur, olim non ſanè ſapere in quibuſdam frequenti rumore diceretur. Itaque quod hactenus omiſſum eſt, veſtra induſtria ſuppleat, & nobis præfatum Opus ſine ulla cunctatione mittat: quatenus dum à noſtri Apoſtolatus Judicio fuerit approbatum, ab omnibus incunctanter noſtrâ Auctoritate acceptius habeatur.*

DISSERTATIO XV.

De Fide Chriſtianorum X. Sæculi circa Euchariſtiam.

ASSERTIO UNICA.

Sæculo X. nihil in Fide & Doctrina Eccleſiæ de Euchariſtia novatum eſt.

CAlvinianæ ſectæ Miniſtri, *Albertinus*, *Claudius* & *La Roque*, poſtquam *Paſchaſium Ratbertum* Auctorem doctrinæ de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia fuiſſe effutierunt, ipſique magni nominis adverſarios oppoſuere, *Frudegardum*, *Rabanum Maurum*, *Amalarium*, *Bertramum* ſeu *Ratramnum*, *Joannem Scotum Erigenam*, *Herigerum*, doctrinam illam fidémque *Paſchaſii* ab exitu noni Sæculi ad initium uſque undecimi, omnium hominum mentes toto terrarum orbe invaſiſſe comminiſcuntur, faventibus decimi ſæculi tenebris; ita ut inſequenti ſæculo quamvis literatiores facti, hac tamen opinione unà cum lacte imbuti, illam tanquam veram confidenter obtruſerint. Cùm itaque jam demonſtraverimus *Paſchaſium* contra receptam de Euchariſtia fidem non adinveniſſe novam, ſed Eccleſiæ de hoc Sacramento fidem ac doctrinam expoſuiſſe & propugnaſſe; cùm oſtenderimus etiam *Rabanum Maurum*, *Amalarium*, *Bertramum* ſeu *Ratramnum*, *Herigerum*, à *Paſchaſio* non diſſenſiſſe de ſumma Fidei, circa Euchariſtiam; reliquum eſt ut aliud Miniſtrorum Calvinianorum figmentum evertamus, probemúſque omni ſpecie veritatis deſtitutum eſſe illorum ſyſtema, quo mutationem circa fidem Euchariſtiæ decimo ſæculo ſenſim ſine ſenſu in omnium Chriſtianorum animis, per totum Occidentem, factam fabulantur: ita ut nono ſæculo Antiſtites omnes, Clerici, Laïci, Chriſti Corpus & Sanguinem ab Euchariſtia reipſa abeſſe, ſolámque illius figuram & virtutem in ea extare crediderint;

A rint; undecimo verò ſæculo ineunte omnes Eccleſiæ Ordines Euchariſtiam eſſe verum Chriſti Corpus & Sanguinem ſecundùm ſubſtantiam, velut dogma fidei profeſſi fuerint. Cujus fabulæ abſurditas cùm à viris doctiſſimis, qui hoc argumentum copiosè & luculenter tractarunt, convicta ſit, eorum rationes ſtrictim proponemus, noſtrámque ſymbolam etiam addemus, ne id ad Hiſtoriæ decimi ſæculi complementum deeſſe videatur.

Prima igitur ratio hæc eſto. Abſurdum eſt & ab omni rationis ſpecie penitus alienum, ut adeo ſtupenda novitas, adeo immanis error, quo religionis & Fidei Chriſtianæ fundamenta concuti, B Calviniſtæ ſupponunt, plurimorum animos occupaſſet, contradicente nemine, imò nec advertente. Itane à Fide Patrum diſcedere facile eſt? Itane dogmata ſummam Religionis ſpectantia, quibus ſemel imbuti ſunt animi, abjiciuntur? Siccine aliorum Myſteriorum, & Incarnationis præſertim Dominicæ fides ſtabilita & propagata eſt? Adversùs ejus Prædicatores orbis penè omnis inſurrexit, perſecutiones concitatæ adversùs eos qui Chriſtianam fidem ſunt profeſſi: prædicationibus, diſputationibus, ſcriptis, miraculis, martyriis fundata & confirmata Eccleſia eſt. Hiſque fuit opus ad vincendam C ſenſuum, rationis, Philoſophiæ oppugnationem, ad evertenda omnium ingeniorum præjudicia. Quis igitur ſibi perſuadeat orbem totum, ſi (ut Calviniſtis Miniſtris placet) nono ſæculo credidiſſet Corpus & Sanguinem Chriſti reipſa in cœlo dumtaxat eſſe, non in Euchariſtia, illámque meram eſſe figuram, Corporis & Sanguinis Dominici ad ſummum virtute fœcundatam; quis, inquam, ſibi perſuadeat, totum orbem hac imbutum fide ac doctrina, ad doctrinam ſenſim ſine ſenſu traductum fuiſſe, quæ Corpus & Sanguinem Chriſti in Euchariſtia reipſa & ſecundùm ſubſtantiam præſentia pro- D fitetur ac propugnat: idque nemine doctrinam tam ſenſibus adverſam, tam imperviam rationi, tam novam & inſolentem (ut Calviniſtæ loquuntur) prædicante, nemine ipſam ſcriptis aſſerente, aut miraculis confirmante, nullatenus repugnantibus Eccleſiæ Paſtoribus, nec obſiſtentibus Principibus religioſiſſimis, nec viris ſanctiſſimis, quibus decimum ſæculum non minùs abundavit quàm ſuperiora, religionem ac fidem antiquam defendentibus? Sanè decimi ſæculi Eccleſiam non ita ſterilem fuiſſe, ut popularis habet opinio, E Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumenta teſtantur. Italiam ſcilicet per ea tempora illuſtrarunt *S. Nilus* Abbas ſanctiſſimus, origine quidem Græcus, ſed in Calabria natus, ubi diu in eremo vixit, ac deinde in Campaniam cum ſuis deſcendit ob futuram Saracenorum in Calabriam irruptionem, ac Monaſterium *Vallis lucis* habitandum à Caſſinenſibus Monachis ſuſcepit. *Romualdus* Camerinenſis, *Amicus* Rumiboneuſis, *Guido* Pompoſianus, *Firmanus* Firmienſis, & complures alii Epiſcopi, *Sanctæ converſationis ſtudio floruerunt, ſuper quorum veneranda cadavera, ex Sacerdotalis Concilii aucto-* F *ritate, ſacra ſunt altaria erecta, ubi Divina Myſteria miraculis exigentibus offerebantur*: ut refert B. *Petrus Damiani* Epiſtola XVII. Florere cœpit eodem ſæculo *S. Romualdus*, qui ab *Honeſto* Ravennate Archiepiſcopo Monachi habitu indutus eſt anno nongenteſimo ſeptuageſimo-primo, & in Monaſterio Claſſenſi prima Vitæ Monaſticæ tyrocinia poſuit; deinde Vitam Anachoreticam ſectatus eſt, & poſtea Cœnobio Claſſenſi ab *Ottone III.* præfectus Abbas, poſtulantibus unanimi conſenſu Monachis. Sæculo verò undecimo ineunte novum inſtituit Ordinem, ſanctiſſimóſque diſcipulos habuit. Ex Romualdi Schola prodiit *S. Bonifacius* Ruſſorum Apoſtolus & Martyr: cujus glorioſum agonem cùm Romualdus accepiſſet, Martyrii cupiditate & ipſe incenſus, Apoſtolatum ad Gentes à *Joanne XIX.* Pontifice Maximo poſtulavit; ſed morbo impeditus, ab itinere, quod ſuſceperat, reverti coactus eſt, Deo ipſum aliis providentiæ ſuæ conſiliis exequendis ſervante. Germaniam illuſtrarunt admirandæ ſanctitatis Præſules *Udalricus* Auguſtanus Epiſcopus, *Adalbertus* Magdeburgenſis, *Bruno*, *Heribertus*, & *Anno* Colonienſes, *Vvolfangus* Ratiſbonenſis, *Bernardus*, & *Gothardus* Hildeshemenſes, *Harduitus* Saliſburgenſis. Inſignis fuit *Ottonum I.* & *III.* Imperatorum pietas, & in Chriſtianam Religionem Eccleſiámque amor, ut eorum geſta ab Auctoribus coævis literis mandata teſtantur. Sanctitate etiam in Germania floruere fœminæ Principes, *Mathildis* uxor *Henrici I.* Germaniæ Regis & *Ottonis I.* mater, cujus eximias virtutes *Vvitikindus* lib. III. celebrat; *Editha* uxor *Ottonis I.* cujus ſanctimoniam & miracula commendat *Ditmarus*: & *Adelaïs*, ejuſdem Imperatoris conjux altera, cujus Vitam ſcripſit *S. Odilo* Cluniacenſis Abbas.

In Septemtrionalibus regionibus Antiſtites etiam ſanctiſſimos habuit Eccleſia, *Hogerum*, & *Unni* Hamaburgenſes Archiepiſcopos, necnon *Libentium*, quem *Adam Bremenſis* lib. 2 c. 19. *Virum literatiſſimum, & omni morum probitate decoratum* appellat: *S. Adelbertum* Pragenſem Archiepiſcopum, Ungarorum, Pruſſorum, & Lithuanenſium Apoſtolum & Martyrem. In Hungaria hoc ſæculo imperavit Rex Sanctiſſimus *Stephanus*, qui & Chriſtianam Religionem in Regno ſuo ſtabilivit, & Tranſſilvanos ad fidem adduxit. *Olaph* Norvegiæ Rex & inſigni pietate vixit, & Martyrii coronam adeptus eſt, occiſus à Magis, quos è ſuis ditionibus exterminare nitebatur; & poſt mortem miraculis claruit, ut *Adam Bremenſis* lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. IV. commemorat.

In Anglia decimo ſæculo pariter ſidera Sanctitatis radiarunt, *Odo*, & *Dunſtanus* Cantuarienſes Archiepiſcopi, *Oſvualdus* Vvigornienſis, *Ethelvuoldus*, & *Elphegus* Vvintonienſes. Reges etiam pietate inſignes in Anglia dominati ſunt, *Ælfredus*, *Eduardus Senior*, *Æthelſtanus*, *Edmundus*, *Edgarus*, *& Junior Eduardus*: qui novercæ occiſus inſidiis, Martyris appellationem cultúmque promeruit. Horum Principum pro Chriſtiana Religione ſtudium, amorémque in Eccleſiam, Leges Sanctiſſimæ ab ipſis conditæ teſtantur.

Hiſpanica Eccleſia, quamvis ſub Saracenorum tyrannide & infeſtationibus gemens, haud ſterilis fuiſſe & obſcura decimo ſæculo cenſenda eſt, quam ſcilicet Martyres non pauci ſanguine ſuo fœcundarunt; quam ſanctitate ſua nobilitarunt *Gennadius* Zamorenſis, *Attilanus* Aſturicenſis, & *Rudiſindus* Compoſtellanus, Epiſcopi; quam Catholici Reges *Alfonſus Magnus*, *Ramirus II.* & *Veremundus Podagricus*, pietatis exemplis illuſtrarunt.

Gallicana Eccleſia Epiſcopos eo ſæculo habuit in curandis Eccleſiæ rebus non ſegnes, ut variæ apud Troſleium habitæ Synodi teſtantur. In ea quæ anno nongenteſimo nono celebrata eſt, Remenſis Provinciæ Præſules de Græcorum confutandis erroribus iniere conſilium, ſecundùm ſanctiſſima *Sergii Tertii* Romani Pontificis monita, qui Gallicanorum Antiſtitum pro tuenda fide ſacrum ardorem noverat. Id conſtat ex Cap. XIV. cujus verba in Synopſi deſcripſimus. *Heriveum* Remenſem, & *Adalberonem* Metenſem, ſtudium reſtaurandæ diſciplinæ celebres fecit. *Radbodus* Trajectenſis Epiſcopus, *Geraldus* Aureliacenſis Comes, *Berno*,

Odo,

Odo, *Aimardus*, *Majolus*, & *Odilo*, Cluniacenſes Abbates, *Abbo* Floriacenſis Abbas, & Martyr, *Robertus* Rex Chriſtianiſſimus, Gallicanam Eccleſiam ſanctitate eximia decimo ſæculo illuſtrarunt. Num, amabo, tot Præſules, Abbates, Principes, in omnibus occidui orbis regionibus pietate conſpicui, Fidei ac Diſciplinæ Chriſtianæ tuendæ ac promovendæ ſtudioſi, Eccleſiæ inprimis amantes, priſcam fidem adulterari paſſi eſſent, novámque introduci hæreſim, & ſiluiſſent, ac diſſimulaſſent?

II. Non minores ſanè tempeſtates excitaſſet mutatio fidei & doctrinæ circa Euchariſtiam, ſi quæ decimo ſæculo facta fuiſſet, quàm excitatæ ſint ſuperiori ſæculo, cùm *Lutherus*, *Zuinglius*, & *Calvinus* fidem ac doctrinam quam in Eccleſia invenerant, immutare & evertere aggreſſi ſunt. Eſt enimvero longè faciliùs ſenſim ſine ſenſu in Lutheranum aut Calvinianum dogma prolabi abjectâ Eccleſiæ Doctrinâ, quàm hujuſmodi Hæreticorum repudiatis erroribus ad Eccleſiæ Catholicæ Fidem accedere; cùm ſenſus illorum dogmatibus faveant, noſtris repugnent. Cogita verò quos turbines Lutherana hæreſis in Germania, Calviniana in Galliis & in Belgio excitarint. Quot inter Theologos diſputationes? Quot libri à variis partibus editi, aut ad tuenda antiqua, aut ad aſſerenda nova dogmata? Factiones impiæ conventiculis clandeſtinis roboratæ, tandem in apertum ſchiſma erupeunt: intonuere adverſùs Hæreſiarchas eorúmque ſectatores ac fautores, Eccleſiæ fulmina: celebrata Concilia: diſſenſiones circa dogmata obſtinatæ bella acerbiſſima inflammarunt. Et perſuadebunt *Albertinus*, *Claudius*, *La Roque* Miniſtri, viris cordatis, factam eſſe innovationem in Doctrina Eccleſiæ circa Euchariſtiam, non ſubitò, ſed ſenſim, abſque tumultu, abſque contentionibus, Eccleſiæ Regnorúmque pace haud minimùm turbata? Epiſcopos, Preſbyteros, Monachos, Laïcos de ſumma Fidei diſſentientes, quorum alii alios ut idololatras exſecrari, iſti illos ut hæreticos & impios fugere debuiſſent, ſi eodem affectu fuiſſent modo, quo nunc ſunt homines, ſimul communicaſſe, habitaſſe, & pacificè convixiſſe in iiſdem Eccleſiis, Cœnobiis, domibus? Neminem conatum eſſe revocare confratres & proximos ab errore? Neminem inventum qui ingenii doctrinæque vires adhiberet ad hæreſim confutandam? Neminem Præſulum anathemate damnaſſe novæ doctrinæ Auctores & Sectatores, aut de congregando Concilio ad eam exſcindendam curaſſe, antequam latiùs ſerperet? Stipitem eſſe oportet qui id ſibi perſuadeat.

III. Summum præterea omnium Scriptorum de hujuſmodi doctrinæ innovatione ſilentium, illam nuſquam fuiſſe probat, ſed è ſolo *Albertini*, *Claudii*, & *La Roque* Miniſtrorum Calvinianorum cerebro natam. Enimvero ſi à nono ſæculo præcipitante ad undecimi exordia, Chriſtianorum Fides & Eccleſiæ Doctrina circa Euchariſtiam immutata eſt, hujus immutationis auctores fuerint oportet, qui tum Eccleſiam regebant Sancti Antiſtites. Omnes qui aliquâ ſcientiæ & pietatis famâ tum in Eccleſia celebres erant, in tantæ molis opus totis viribus incubuiſſent: eorúmque ſtudia ac labores in deſtruenda, quam putabant hæreſi, in ſtabilienda & propaganda fide quam ſolam veram eſſe cenſebant, commemoraſſent & commendaſſent Auctores, qui illorum Acta literis mandarunt, vel Hiſtoriam Eccleſiæ & Imperiorum ſcripſere. Quod enim omnes in hujuſcemodi rerum ſilentium conſpirarint, abſurdiſſimum eſt. At altum eſt de hocce negotio ſi-
A lentium apud eos qui Geſta Sanctorum X. ſæculi,
vel Hiſtorias ſcripſere; ſcilicet in Vita *S. Radbodi* Trajectenſis Epiſcopi, apud *Surium* die 29.
Novemb. in Vita *S. Dunſtani* ab Oſberto ſcripta, apud eumdem *Surium* die 19. Maii, in Vita
S. Ethelvoldi ibidem die 1. Auguſti, in Vita
Bernardi Hildesheimenſis Epiſcopi, apud *Brouverum*, in Vita *S. Remacli* à *Notgero* Leodienſi
Epiſcopo ſcripta, apud *Surium* die 3. Septemb.
in Vita *S. Mauri* Ceſenatis Epiſcopi, & *SS. Odilonis*, & *Romualdi* à *Petro Damiani* ſcriptis. Celeberrimorum ſui temporis Antiſtitum cum laude
meminit *Ditmarus* Merſeburgenſis Epiſcopus,
B ſcilicet *Sigiſmundi* Halberſtatenſis lib. 1. pag. 13.
Brunonis Virdunenſis lib. 2. pag. 23. *Geronis* Colonienſis lib. 3. pag. 28. *Udalrici* Auguſtani,
quem *Gemmam Sacerdotum* vocat ibidem pag. 29.
Adalberti Magdeburgenſis, ibidem pag. 30. *Tagmonis* ejuſdem urbis Archiepiſcopi lib. 5. pag. 58.
& lib. 6. pag. 75. *Gotteſchalci* Friſingenſis lib. 6.
pag. 16. & 63. *Lievizonis* Bremenſis, ibidem
pag. 80. *S. Brunonis* Pruſſorum Apoſtoli & Martyris, pag. 82. *Eidi* Miſnenſis, lib. 7. pag. 91.
Bernardi Virdunenſis ibidem. Hos verò, aut
alios, quos commemorat Antiſtites, laboraſſe in
confutandis erroribus qui circa Euchariſtiam ir-
C repſerant, in ſtabilienda vel propaganda *Paſchaſii*
doctrina, in revocandis ad fidem præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti ſub Sacramento
populis, ne leviter quidem innuit. Sanè cùm in
Germanicis Eccleſiis ea ætate divinæ humanæque
leges maximè vigerent, & Epiſcopi Eccleſiaſticam & Monaſticam Diſciplinam curarent diligentiſſimè, incredibile eſt ipſos circa res Fidei
indormiiſſe. Ipſorum vigilantiam commendat hujus Sæculi Scriptor Vvitikindus lib. 1. Annalium. *Igitur*, inquit, *cùm bella inteſtina externáque ceſſarent*, *Leges divinæ atque humanæ auctoralî*
D *vigore pollent. Graviſque perſecutio Monachis oritur in diebus illis*, *affirmantibus quibuſdam Pontificibus*, *melius arbitrari paucos vita claros*, *quàm plures negligentes ineſſe Monaſteriis oportere.*

His de converſionibus populorum à priſca doctrina, ad Paſchaſianam (ut Miniſtri Calviniani loquuntur) par ſilentium eſt in Chronico *Flodoardi*, quod rerum geſtarum ab anno nongenteſimo decimo-nono ad nongenteſimum ſexageſimum-ſextum hiſtoriam complectitur, & in Hiſtoria Remenſis Eccleſiæ ab eodem Auctore ſcripta; in Chronico *Odoranni*, quod ab anno ſexcen-
E teſimo ſeptuageſimo quinto ad annum milleſimum trigeſimum-ſecundum excurrit; in Annalibus *Hepidani* Monachi Sancti Galli, quos ab anno ſeptingenteſimo nono ad milleſimum quadrageſimum-quartum perduxit; in Chronico Hildesheimenſi, quod exordium ducit ab anno ſeptingenteſimo decimo-quarto, & deſinit in milleſimo centeſimo trigeſimo-octavo; apud *Glabrum Rodulfum*, cujus Hiſtoria res decimo ſæculo geſtas commemorat, & initio undecimi, uſque ad annum ſcilicet milleſimum quadrageſimum-ſextum: in Chronico *Hermanni Contracti*, quod ad an-
F num quinquageſimum-quartum ſupra milleſimum progreditur; & in Chronico *Mariani Scoti*, quod ad annum milleſimum octogeſimum-tertium continuatum eſt. Merum itaque figmentum eſt, & abſurdiſſimum quidem, quod *Albertinus*, *Claudius*, & *La Roque*, Calviniani Miniſtri, obtruſerunt de immutatione fidei & doctrinæ omnium Chriſtianorum circa Euchariſtiam decimo ſæculo.

IV. Licèt pauci admodum Sæculo X. ſcripſerint Auctores, quæ tamen reliquerunt aliqui de rebus Divinis & Eccleſiaſticis monumenta lu-

culenter probant tum credidiſſe Eccleſiam ut modò credit, & ab initio credidit, Chriſti Corpus & Sanguinem verè & reipſa in Euchariſtia ſecundùm ſubſtantiam contineri. Id probant Collationes *S. Odonis* Abbatis Cluniacenſis Lib. II. ubi poſtquam præmiſit graviſſimum eſſe illorum peccatum, *Qui Sacroſanctum Myſterium Dominici Corporis temerare præſumunt: Hoc enim beneficium majus eſſe inter omnia bona quæ hominibus conceſſa ſunt, & hoc eſſe quod Deus majori caritate mortalibus indulſit; quia in hoc Myſterio ſalus mundi tota conſiſtit. Et dum indignè tractatur, per hoc maximè divina quotidie Majeſtas injuriatur.* His, inquam, præmiſſis, multiſque de præparatione ad Sacrificium & ad Communionem præclarè dictis, multis etiam *Paſchaſii* locis ex libro de Corpore & Sanguine Domini deſcriptis, ſubdit: *Hæc & alia multò plura Paſchaſius ex dictis Patrum ad reverentiam tanti Myſterii commendandam, atque majeſtatem ejus demonſtrandam conſcripſit. Quæ ſi quis licèt ſciolus legerit, tanta, credo, diſcet, ut de hoc Myſterio parum ſe eatenus cognoviſſe putet.* Cùm in probanda præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia *S. Odo* non verſetur, nec ea proferat *Paſchaſii* loca quæ ipſam evidenter adſtruunt, ſed ſolùm agat de diſpoſitionibus ad Euchariſtiam percipiendam neceſſariis, & de gravitate criminis indignè communicantium, argumento eſt unam eamdémque fuiſſe doctrinam ac fidem Chriſtianorum omnium de hoc Myſterio. Alioqui non contra indignè tractantes & ſumentes dumtaxat, ſed contra non credentes ſtylum acuiſſet; nec ſolùm impietatem hominum, ſed etiam infidelitatem arguiſſet. Sed cùm *Paſchaſii* librum commendet, ſatis ſuperque ſignificat, ſe & Eccleſiam omnem ſui Sæculi, eamdem de Euchariſtia fidem ac doctrinam tenuiſſe, quam *Paſchaſius* & Eccleſia tota ſuperiori Sæculo tenuerat. Et lib. I. cap. XXI. ait: *Per manus juſti aut injuſti Sacerdotis Oblationem conſecrat ipſe Chriſtus, & ſicut Joannes in Homilia de Proditione Judæ diſſeruit, Nunc ipſe Chriſtus præſto eſt, & non ipſe Sacerdos Corpus Chriſti conſecrat, ſed ipſe Chriſtus per ipſum,* &c.

V. Idem probat *S. Adelaidis* Imperatricis Vita ſcripta à *S. Odilone* Cluniacenſi pariter Abbate, in quâ de pia ejus ad mortem præparatione ſic loquitur: *Tum Sacri olei Unctione peruncta, Sacramentum Dominici Corporis humiliter & devotiſſimè adorando percepit; in quem ſemper credidit & ſperavit.* Adoravit certè Euchariſtiam ex ritu & more Eccleſiæ. Adoratio autem, fidei præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia teſtimonium eſt. Credebat igitur Eccleſia decimo ſæculo Corpus & Sanguinem Chriſti reipſa ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia contineri.

VI. Idem probant Antiquæ Conſuetudines Monaſterii Cluniacenſis, à *S. Udalrico* conſcriptæ undecimo cadente ſæculo, in quibus *Euchariſtia Corpus & Sanguis Domini* perpetuò nuncupatur, & maximam ſemper non ſolùm in ipſa Sacrificii actione, ac perceptione Sacramenti, ſed in præparatione etiam omnium quæ ad illud ordinabantur, & præcipuè in confectione Hoſtiarum, Religionem ſanctiſſimæ Congregationis viros adhibuiſſe ab illius exordiis ad hæc uſque tempora, compertum eſt. Ex quibus, evidenter patet, Cluniacenſem Congregationem decimo ſæculo realem præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia credidiſſe, nec mutaſſe ſententiam orta *Berengarii* hæreſi, ut mentitur *La Roque* Miniſter, id ineptè colligens ex eo quòd die Paraſceves, poſt generalem Communionem, quicquid Hoſtiarum conſecratarum reſiduum erat, à Sacerdotibus conſumeretur: & ex eo quòd Corpus Domini Sanguine intinctum Monachis qui Sacerdotes non erant, porrigeretur; cùm ejuſmodi conſuetudines nullam cum fide realis præſentiæ connexionem neceſſariam habeant, & ex earum mutatione fidei mutatio colligi ſapienter non poſſit. Sed mirum eſt quòd Miniſter ille Vitriacus colligat Congregationem Cluniacenſem non credidiſſe præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, ex eo quòd apud illam in conſuetudine poſitum eſſet, ut calix deforis tergeretur, ne fortè quid vini vel aquæ exteriùs remaneret, *& conſecratum periret:* Et quòd patena ſuper quam Domini Corpus fractum fuerat, & calix, diligentiſſimè inſpicerentur à Subdiacono *ſi quid fortè vel minutiſſimum de Corpore Domini remanſiſſet.* Perire autem, & in minutiſſimas particulas dividi non convenit Corpori & Sanguini Domini vero, ſed typico, ſcilicet pani & vino. Sed ea tribui Corpori & Sanguini Chriſti metaphoricè, quæ ſpeciebus conveniunt, propter realem ipſorum ſub ſpeciebus præſentiam & intimam cum illis conjunctionem, evidens eſt. Verùm his Miniſtri argutiolis, quæ reſponſionem non merentur, dimiſſis, mirum eſt quantum ſibi in eadem pagina contradicat. Aſſerit Cluniacenſes Monachos ſententiam Eccleſiæ Romanæ de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia fuiſſe amplexos, ſtatimátque *Berengarii* opinio à Romanis Pontificibus ceu hæreſis damnata eſt. At cùm antiquas Conſuetudines Cluniacenſis Cœnobii Scriptis commendavit *Udalricus*, *Berengarii* ſententia hæreſeos damnata erat ab Eccleſia non ſemel. Itaque Cluniacenſes, ut & reliqua Eccleſia, credebant realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, ut fatetur Vitriacus Miniſter. Secum itaque pugnat, & ſapientibus omnibus ludibrium debet, cùm ex popularibus illis loquendi modis, *Si quid forte vel minutiſſimum de Corpore Domini remanſiſſet, ſi particula eſt minutiſſima, & atomo ſimilis,* & aliis ſimilibus, uſurpatis ab *Udalrico*, concludit Monachos Cluniacenſes non credidiſſe verum Chriſti Corpus in Euchariſtia contineri: hoc eſt, id non credidiſſe cùm illud credebant. Tandem cui tam religioſa cautio, ne aliquid pereat de hoſtiis & vino conſecratis, non perſuadeat ipſos exiſtimaſſe Euchariſtiam meram figuram non eſſe?

VII. Idem probatur ex *Herigero* Abbate Lobienſi, qui ſub finem decimi ſæculi floruit, in libro de Corpore & Sanguine Domini; in quo ipſum à *Paſchaſio* non diſſentire in doctrina & fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, in anteceſſum oſtendimus Diſſertatione X. de *Paſchaſii* Scriptis & doctrina §. 4.

VIII. Idem probat Epiſtola *Ratherii* Veronenſis Epiſcopi ad *Patricium* Sacerdotem, in qua de Euchariſtia ſic loquitur: *Sed forte tranſitoriè accipis, aut etiam figuratè te dicere ipſe putas, dum accipienti loqueris:* Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti propitietur tibi in vitam æternam. *Quod ſi ita eſt, cæcitas tui intellectus magis eſt dolenda & inſtruenda, quam miranda & irridenda, quâ ſcilicet præſumptionis foveam declinare neſciens, frequentare quod ignoras cujus virtutis ſit, minimè ceſſas. Sed crede, Frater, quia ſicut in Cana Galileæ vinum Dei imperio verum & non figurativum fuit ex aqua factum; ita iſtud Dei Benedictione vinum, verus & non figurativus efficitur Sanguis, & Caro panis. Quòd ſi ſapor idem manet, & color ita ſe haberi diſſuadent*

diſſuadent tibi aliud. Credis Auctoritati Scripturæ, quæ dicit hominem de limo terræ formatum? Non dubito credere te reſponſurum. Noſti præterea dictum: Pulvis es, & in pulverem reverteris? *Novi, reor ais, & credo ita eſſe. Ergo pulvis eſt homo quem coram vides & cinis. Eſt utique, inquis, quia de limo eſt factus. Quæ igitur hæc figura limi? Nulla: Terram potius vocitem. Terra aliqua? Non aliqua, & tamen terra eſt. Quid de limi figura? Transfigurata eſt operantis ſapientiâ. Manet tamen ſubſtantia? Manet. Ita ergo & hic manente colore atque ſapore, eadem ſapientia operante, veram Carnem & Sanguinem quod percipis eſſe crede; ſicut econtra mutatâ limi ſpecie hominis creatione, limi tamen ſubſtantiam manere non diffiteris. Sed cujus corporis ſit iſta, rogas, à quo ſucciſa, & ſi deleta ipſa, & panis forſitan inviſibiliter mutatus, aut ipſe panis in carnem mutatus. Iſti etenim ſunt, ut reor, lapides quibus beſtia, id eſt, carnale cor, & animalis homo, qui non percipit ea quæ ſunt Spiritûs Dei, lapidatur, ſi montem Myſteriorum Dei tangere præſumat. Evangelium itaque interrogemus.* Accipiens, *inquit*, Panem Jeſus, gratias egit & dedit eis dicens, Accipite & comedite; Hoc eſt Corpus meum. Similiter & Calicem poſtquam cœnavit; dicens: Hic eſt Calix Sanguinis mei, novi & æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. *Habes cujus ſit Corporis Caro iſta & Sanguis, tanto certiùs, quanto Veritatis ejuſdem quæ loquitur voce inſtructus. De cæteris, quæſo, ne ſolliciteris, quandoquidem myſterium eſſe audis, & hoc fidei: Nam ſi myſterium eſt, non valet comprehendi: ſi fidei, debet credi, non diſcuti.* Ratherius, & qui ſupra laudati ſunt, *Odo*, & *Odilo*, vixere cum hominibus plurimis qui aliquam ætatis ſuæ partem nono ſæculo tranſegerant, vel ſaltem à Doctoribus & Sacerdotibus noni ſæculi fuerant inſtituti; viri erant doctiſſimi & piiſſimi, ut eorum Scripta teſtantur: alienum igitur eſt ab omni ſpecie veri, quòd aliam de Euchariſtia doctrinam ac fidem propoſuerint, quàm quæ ipſis tradita fuerat à noni ſæculi Doctoribus.

Objicit *Matthæus La Roque* Vitriacus Miniſter, teſtimonium *Ratherii* Veronenſis Epiſcopi, *lib. De contemptu Canonum* P. I. ubi cum verba *S. Zenonis* retulit, quibus Corporis Dominici manducatio ad ſolos Juſtos reſtringi videtur, hæc ſubdit: *De ſubſtantia verò corporali quam ſumit, cùm ſit mea nunc quæſtio, mihi nunc quoque ipſi loquar, ita ſuccumbo; cùm ſit enim dignè ſumenti vera caro, panis licèt quod olim fuerat, videatur, & ſanguis, quòd vinum, indignè ſumenti, id eſt, non in Deo manenti, quid ſit, nedum dicibile, incogitabile fateor mihi, &* Altiora te ne quæſieris, & profundiora te ne ſcrutatus fueris, *dictum putare hinc quoque mihi.* Ex quibus colligit Miniſter, non credidiſſe *Ratherium* quòd Euchariſtia eſſet realiter & ſubſtantialiter vera Caro Chriſti & Sanguis: non dubitaſſet enim quin hoc eſſet impiis æquè ac juſtis.

Reſpondeo, Illum loquendi modum non ſignificare dubium *Ratherii* de reali præſentia & veritate Carnis Chriſti in Euchariſtia & de illius ſumptione ac manducatione corporali ab impiis, ſed de ejus operatione & efficacia in ipſis. Cùm enim illis non præſtet ut in Chriſto maneant, ac in ipſis viciſſim Chriſtus maneat, nedum dicere, ſed neque cogitare ſe poſſe aſſerit, quem in illis producat effectum. Non negat igitur impios veram Carnem Chriſti recipere, ſed negat ipſis eſſe veram Carnem, ſeu illos recipere fructum veræ Carnis, ſicut ii qui dignè ſumunt. Hanc eſſe *Ratherii* mentem ſequentia demonſtrant, quæ inſigni fraude ſuppreſſit Vitriacus Miniſter. *Sed audiamus*, inquit, *quid inde quidam*, id eſt, Joannes dicat Chryſoſtomus: *Forſitan enim conjectare hinc aliquid poterimus.* Nemo, *inquit*, ſit Judas in menſa: Hoc Sacrificium cibus eſt ſpiritalis. Nam ſicut corporalis cibus, cùm ventrem invenerit adverſis humoribus occupatum, ampliùs lædit, magis nocet, nullum præſtat auxilium; ita & iſte ſpiritalis cibus, ſi aliquem reperit malignitate pollutum, magis eum perdet, non ſuâ naturâ, ſed vitio accipientis... *Auguſtinus quoque:* Quod accepit Judas bonum fuit, ſed malo ſuo bonum accepit. Non mirum ergo ſi datus Judæ panis Chriſti per quem manciparetur Diabolo, cùm videas è contrario datum Paulo Angelum Diaboli per quem proficeret in Chriſto. *Hoc itaque ſenſu mihi videtur idem eſſe hoc Sacrificium bono, quod malo: digno, quod indigno; ſed non idem præſtare. Digno videlicet, quia vitam; indigno quod tribuit mortem; digno quod gratiam, indigno quòd iram. Ita enim & continet Pſalmus:* Adhuc, *inquiens*, eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos: *De manna utique referens faſtidito; quod intelligi minimè obſtat de Sacrificio Domini indignè accepto, cùm & Judæ hoc demonſtret perditio, & in ſermone Domini aliquid ſubintelligi oportere: hoc eſt,* Qui manducat Carnem meam *dignè*, & bibit meum Sanguinem, *dignè* in me manet, & ego in eo. Hæc Ratherius. Neque hic ſolùm, ſed in Synodica etiam ad Preſbyteros, veram Carnem Domini ab impiis in Euchariſtia ſumi agnoſcit. *Omni ergo Dominica*, inquit, *clamat nobis Apoſtolus*, Itaque epulemur, *id eſt, Carnem Domini manducemus, & Sanguinem ipſius bibamus: ubi ſunt autem qui quotidie Miſſam celebrant, quotidie Paſcha faciunt, id eſt, Carnem Agni comedunt, & Sanguinem ejus bibunt, & ut cætera ſileam, de coïtu adulterino filios & filias generant? Ubi qui heſternam ebrietatem vel crapulam, ante Altare Domini ſuper ipſam Carnem vel Sanguinem ructant Agni?*

IX. Eamdem hoc Sæculo fuiſſe Eccleſiæ Græcæ cum Romana Communione junctæ fidem, Vita *Lucæ Junioris* Anachoretæ, cujus Excerpta Combefiſius noſter Tomo II. Auctarii Bibliothecæ Patrum edidit, locupletiſſimè teſtatur. Ipſum enim quæſiviſſe refert ab Archiepiſcopo Corinthiorum: *Amabo, ô Domine, quâ nos ratione, qui propter multa peccata noſtra montes colimus ac ſolitudines, horrenda Myſteria poſſimus percipere? Vides enim ut nedum Collecta, ſed neque Sacerdos ſuppetat.* Archipræſulem verò *Lucæ* reſpondiſſe: *Bene, Pater, déque bona re ac maxima interrogaſti. Nam bonum quoque, ut aiunt, non bonum eſt, ut non bene fieri contingat. Primò igitur ac principaliter, Sacerdotem adeſſe decet. Quod ſi ille neceſſaria omnino ratione abſit, imponendum ſacræ Menſæ Præſanctificatorum vaſculum, ſiquidem eſt Oratorium: ſin autem Cella, ſcamno mundiſſimo. Tum explicans velum minus, propones in eo Sacras Particulas; accenſóque thymiamate, Typicorum Pſalmos, aut Hymnum ter Sanctus cantabis, cum Symbolo Fidei: trinâque genuum flexione adorans, manus quidem contrahes, ore autem, ſacrum pretioſi Chriſti ac Dei noſtri Corpus ſumes, dicendo, Amen. Loco autem ſacri Laticis, vini poculum bibens....; Rurſum verò reliquas particulas in vaſe linteolo colliges, omnem diligentiam adhibens, ut ne margarita decidat, ac conculcetur.*

X. *Dunſtani* Cantuarienſis Archiepiſcopi, & Anglicanæ Eccleſiæ de Euchariſtia fidem Sæculo decimo, teſtantur quæ de ipſo commemorat *Oſbertus* in ejus Vita. *Reverſus*, inquit, *ad Altare, panem & vinum in Corpus & Sanguinem*

Jeſu

Jeſu Chriſti immaculata benedictione convertit. Ubi verò ad benedictionem ſuper populum ventum eſt, iterum populo prædicaturus, ab Altari digreditur, & ebriatus Spiritu Dei, ſic de veritate Corporis Chriſti, ſic de futura reſurrectione & vita perenni tractavit, ut ipſius perpetis vitæ civem loqui putares. Odoni ſucceſſerat *Dunſtanus*, de quo *Vuillelmus Malmeſburienſis* Lib. I. *De Geſtis Pontificum Anglorum* ſcribit, ipſum plurimos quorum in animis Euchariſtiæ myſterium dubia quædam excitarat, in fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti miraculo confirmaſſe. *Plurimos*, inquit, *de veritate Dominici Corporis dubitantes ita roboravit, ut Panem Altaris verſum in Carnem, vinum Calicis in Sanguinem propalam oſtenderet, & denuo in genuinam ſpeciem retorta, uſui humano conducibilia faceret.*

Hæc accepit *Vuillelmus Malmeſburienſis* ex Vita ipſius *Odonis* ab Auctore pervetuſto ſcripta, cujus iſtud fragmentum refert Domnus *Mabillonius* in Diſquiſitione De Confeſſione Fidei ſub Alcuini nomine edita, Tom. I. Veterum Analectorum pag. 207. *Quidam Clerici maligno errore ſeducti aſſeverare conabantur, panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem in priori ſubſtantia permanere, & figuram tantummodo eſſe Corporis & Sanguinis Chriſti, non verum Chriſti Corpus & Sanguinem. Quorum enormem perfidiam B. Odo deſtruere cupiens, dum quadam die in conſpectu totius populi Sacroſanctis Miſſarum ſolemniis devotus intenderet, expreſſis lacrymis Dei omnipotentis potentiam in ſuo miniſterio adfore poſtulavit, quæ ad depellendos hominum errores ſubſtantivam divinorum Myſteriorum declararet proprietatem. Cùmque ad confractionem vivifici panis ventum fuiſſet, confeſtim inter manus Pontificis, fragmenta Corporis Chriſti tenentis, ſanguis guttatim defluere cœpit.* Addit, hoc miraculo perculſos Clericos errorem ſuum ſtatim abjeciſſe, Pontificem verò cum ſuis in magna gratiarum actione lætitiam egiſſe, *Propterea quòd omnis error de Dominico Corpore in pectore ſuorum abolitus fuiſſet; nec ultra panem in altari poſitum verum Chriſti Corpus eſſe diffiderent, qui verum ſanguinem inde manare conſpexiſſent.* Sæculo itaque decimo *enormis perfidia errorque* cenſebatur, ſi quis de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia dubitaſſet. Ex quibus occurrit non levis dubitandi ratio an Sermones Anglicè in Eccleſia per annum recitandi, & præſertim Sermo *De Sacrificio in die Paſchæ*, quem *Abrahamus Vuelocus* Proteſtans Anglus in Notis ad Librum V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum Venerabilis Bedæ Anglo-Saxonicæ inſeruit pag. 462. ſint decimi ſæculi fœtus. Quamquam revera Catholicæ Doctrinæ non adverſetur ille Sermo, ſicut nec *Ratramni* liber de Corpote & Sanguine Domini, ex quo magnam partem deſumptus eſt; & eodem modo explicari poſſint quæ ex illo objicit *La Roque* Miniſter, quo expoſuimus ea quæ ex libro *Ratramni* à Miniſtris objiciuntur. Sanè Calvinianis non favent hæc Sermonis illius verba: *Quare ergo vocatur Sacra illa Euchariſtia Corpus Chriſti aut Sanguis ejus, ſi non ſit id verè quod vocatur? Panis quidem & vinum quæ per Miſſam Sacerdotum conſecrantur, rem aliam humanis ſenſibus foris oſtendunt, rémque aliam fidelibus animis intus declarant. Foris videntur panis & vinum, cùm in ſpecie, tum in ſapore: ſunt tamen verè poſt conſecrationem Corpus Chriſti, & Sanguis ejus, per ſpirituale Sacramentum:* id eſt, ſub Sacramento, in quo modo ſpirituali exiſtunt. Idem etiam ſenſus eſt alterius Sermonis, qui *Vulſino* Epiſcopo Sariſberienſi à quibuſdam, *Ælfrico* ab aliis tribuitur, cujus fragmentum refertur ab eodem *Vueloco* in Notis ad Cap. 24. Libri 4. Saxonicè & Latinè. *Dominus*, inquit, *qui conſecravit Euchariſtiam ante Paſſionem ſuam, dixitque panem Corpus ſuum fuiſſe, & vinum revera Sanguinem ſuum, ipſe quotidie conſecrat per manus Sacerdotis panem in Corpus ſuum, viniúmque in Sanguinem ſuum, in Myſterio ſpirituali; ſicut in libris legimus.* Verba verò illa quæ ſequuntur: *Panis ille vividus non eſt utcumque idem Corpus quo Chriſtus paſſus eſt neque vinum illud ſacrum Servatoris erat Sanguis, qui pro nobis fuit effuſus, in re corporali, ſed in ratione ſpirituali:* nihil aliud ſignificant, quàm non eſſe idem Corpus & eumdem Sanguinem quoad ſtatum paſſibilem, quia Corpus eſt & Sanguis Chriſti à mortuis redivivi, nec ampliùs morituri: non eſſe eadem quoad modum exiſtendi, quia Chriſti Corpus non eſt in Euchariſtia viſibile, palpabile, loco circumſcriptum, membrorum ſuorum functiones exercens, ſed modo ſpirituali, & ineffabili: non eſſe eadem ſecundùm ſpeciem externam; quamvis ſint eadem ſecundùm ſubſtantiam. Uno verbo, ad eum ſenſum reducenda ſunt hæc verba, quo Algerus Lib. I. Cap. XI. ait: *Poſt Reſurrectionem Corpus Chriſti ſicut incorruptibile, ita & inviſibile fuit: quia, ut ait Apoſtolus, non animale, ſed ſpiritale ſurrexit: & quale prodiit de ſepulchro, tale eſt in panis & vini Sacramento.* At licèt *ſpirituale & inviſibile Corpus Chriſti* in Euchariſtia adſtruat, docet tamen *eumdem* nos Chriſtum *habere ad tuitionem noſtram in Viatico, quem ad glorificationem habituri ſumus in præmio, ut ſubſtantialiter & verè in Sacramento ſuo eſſe credatur, quo ipſe nobis, & nos ſibi unimur.* (Cap. XII.)

XI. Sub initia undecimi ſæculi execrandus error ab Eccleſia cenſebatur negatio præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia. Anno enim decimo ſeptimo ſupra milleſimum, Concilium in Urbe Aurelianenſi celebratum eſt, in quo damnati ſunt Hæretici quidam, præſente *Roberto* Rege Chriſtianiſſimo, qui inter alia errorum capita, negabant *Panem & Vinum, quod ſuper Altare manibus Sacerdotum Sancti Spiritus operatione effici videtur Sacramentum, converti poſſe in Corpore & Sanguine Chriſti.* Id conſtat ex Hiſtoria iſtius Concilii *Tom. II. Spicilegii.* Idem probatur ex errore *Leotherici* Senonenſis Archiepiſcopi, qui probationem in Corpore Domini pro quibuſdam cauſis poſtulabat, id eſt, examen per Corpus Domini, non autem probationem præſentiæ realis Corporis Chriſti in Euchariſtia, ut inſcitè fingit *Claudius* Miniſter. Quem hujus Antiſtitis errorem Rex Chriſtianiſſimus *Robertus* iis verbis emendavit, quæ ipſum & totam Eccleſiam Gallicanam ſenſiſſe demonſtrant, Euchariſtiam eſſe ipſum Corpus Domini, non meram figuram. *Leotherico Senonenſi Archiepiſcopo* (inquit *Helgaldus* in Epitome Vitæ *Roberti* Regis) *de Domino non bene ſentienti, & quærenti pro quibuſdam cauſis probationem in Corpore Domini noſtri Jeſu Chriſti, indignè tulit Rex amator bonitatis, & ſcripſit ei in his verbis: Cùm ſit tibi nomen ſcientiæ, & non luceat in te lumen ſapientiæ, miror qua ratione quæſieris, pro tuis iniquiſſimis imperiis, & pro infeſtato odio quod erga ſervos Dei habes, examinationem in Corpore & Sanguine Domini. Et cùm hoc ſit quod à dante Sacerdote dicitur:* Corpus « Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit tibi ſalus animæ « & Corporis; *Cur tu temerario ore & polluto dicas:* Si dignus es, accipe; *cùm ſit nullus qui habeatur dignus? Cur divinitati attribuis ærumnas corporis, & infirmum doloris humani divinæ connectis naturæ? Juro Domini fidem, Princeps Dei: Privaberis,* inquit, *honore Pontificii, niſi ab his reſipueris, & damnaberis*

damnaberis cum eis qui dixerunt Domino, Recede à nobis. His verbis Præſul non bene doctus a Rege pio & bono ſapienter inſtructus, quievit & ſiluit a dogmate perverſo, quod erat contrarium omni bono, & jam creſcebat in ſæculo. Robertus Rex Sanctus & eruditus annos triginta decimo ſæculo vixerat, atque ab iis fuerat inſtitutus, qui ſub illius ſæculi exordia orti erant. Illi verò à Doctoribus noni ſæculi Chriſtianam fidem fuerant edocti. Quod adhuc evidentius eſt de Gallicanis Epiſcopis, quorum plurimi ætatis erant provectæ. Ipſos itaque non fugiebat quænam fuiſſet Eccleſiæ fides & doctrina circà Euchariſtiam nono ſæculo: & ſi quæ fuiſſet ea de re diſſenſio ſæculo decimo, ſi quid in doctrina novatum, ſi ab antiquis erroribus abducti Sacerdotes & Populi. Cùm igitur nihil hujuſmodi à Rege, aut Præſulibus dictum, aut ab Hæreticis in Concilio Aurelianenſi damnatis in ſui defenſionem prolatum Hiſtoriæ tradant, argumento eſt innovationem illam circa doctrinam & fidem de Euchariſtia X. Sæculo à Miniſtris Calvinianis ſolo veritatis obnubilandæ ſtudio eſſe confictam.

IX. Undecimo denique Sæculo *Berengarii* hæreſim, ut primùm exorta eſt, omnis damnavit Eccleſia. Qui ipſam impugnarunt Doctores *Berengario* & ejus Sectatoribus exprobrarunt, quòd à fide univerſalis Eccleſiæ defeciſſent. Nullum undecimi aut decimi Sæculi Auctorem laudarunt Hæretici ut ſui patronum erroris. A ſuis Paſtoribus hanc ſe doctrinam accepiſſe nemo illorum dixit: ſed præſidium omne ſuum in aliquibus *S. Auguſtini* locis, & in libro *Joannis Scoti Erigenæ* pene collocabant. Catholicis exiguum numerum ipſis objicientibus non reſponderunt ſe tunc quidem paucos eſſe, at initio decimi Sæculi ſuam in Eccleſia prævaluiſſe doctrinam, ſuíque dogmatis aſſertores fuiſſe & numero & merito longè ſuperiores. Nullus ſcilicet inter Berengarianos *Albertinus* erat, nullus *Claudius*, nullus *La Roque* homines perſpicaciſſimi, qui, ſi ſuperis placet, de rebus decimo Sæculo geſtis fœliciùs vaticinentur, quàm eas cognoverint undecimi Sæculi non admodum provecti homines, qui partem ætatis decimo Sæculo tranſegerant, vel fuerant educati & inſtituti à parentibus & magiſtris qui ſub initia decimi Sæculi vixerant. Hinc apparet vanitas illius inſomnii recentiorum Miniſtrorum.

Quænam autem eſſet Eccleſiæ totius de Euchariſtia fides ſub hæreſeos Berengarianæ exordia, conſtat primò ex *Fulberto* Carnotenſi Epiſcopo, cujus auditor fuerat *Berengarius*, Epiſtola 1. ad Adeodatum. *Tria*, inquit, *nobis ſunt ad profectum Chriſtianæ Religionis propoſita, ſed ad conſummatam juſtitiam perinde neceſſaria, ut in his tota humanæ ſalutis ſumma conſiſtat. Horum primum eſt intelligere, & firmiter tenere myſterium Trinitatis, & unius veritatem deitatis. Secundum, ſalutaris Baptiſmi rationem noſſe vel cauſam. Tertium, in quo duo vitæ Sacramenta, id eſt, Dominici Corporis & Sanguinis continentur. In his tribus multi nimis carnaliter intuentes, dum plus carnalem ſenſum, quàm fidei arcana myſteria contemplantur, in abruptum pernicioſi erroris præcipitium devoluti, nec rerum veritatem, nec Sacramentorum virtutem percipiunt: & ideo ab unitate Eccleſiæ diviſi, dum fieri nolunt diſcipuli veritatis, magiſtri fiunt erroris.*

Et infrà: *Chriſtus adversùs quotidianas noſtræ prolapſionis offenſas, Sacrificii placabilis nobis providit expiamenta, ut quia Corpus ſuum, quod ſemel pro nobis offerebat in pretium, paulò poſt a noſtris viſibus ſublaturus fuerat in cœlum, ne ſublati corporis fraudaremur præſenti munimine, Corporis nihilominus & Sanguinis ſui pignus ſalutare nobis reliquit, non inanis myſterii ſymbolum, ſed compaginante Spiritu Sancto Corpus Chriſti verum, quod quotidiana veneratione ſub viſibili creaturæ forma inviſibiliter virtus ſecreta in ſacris ſolemnibus operatur. De quo ſub hora Paſſionis ſuæ ipſe familiaribus ſuis ait:* « Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro vobis fundetur. » *Et alibi:* « Qui manducat meam carnem & bibit meum Sanguinem, in me manet & ego in eo. » *Quæ veri Magiſtri Auctoritate animati, dum Corpori & Sanguini ejus communicamus, audenter fatemur nos in Corpus illius transfundi, & ipſum in nobis manere. In nobis ipſum manere dico, non ſolum per concordiam voluntatis, ſed etiam per naturæ unitæ veritatem. Si enim Verbum Caro factum eſt, & nos verè Verbum Carnem cibo Dominico ſumimus, quomodo non naturaliter Chriſtus in nobis manere exiſtimandus eſt: Qui & naturam carnis noſtræ jam inſeparabilem ſibi homo natus aſſumpſit, & naturam carnis ſuæ ad naturam æternitatis ſub Sacramento nobis communicandæ Carnis admiſcuit?....* Et infrà: *Si ergo Deum omnia poſſe credis, & hoc conſequitur ut credas: nec humanis diſputationibus diſcernere curioſus inſiſtes, ſi creaturas quas de nihilo potuit creare, has ipſas multo magis valeat in excellentioris naturæ dignitatem convertere, & in ſui Corporis ſubſtantiam transfundere.*

Idem probat Epiſtola *Adelmanni* Scholaſtici, ad *Berengarium*, cum quo ſub *S. Fulberti* diſciplina Sacris Litteris ſtuduerat. *Ecce*, inquit, *ſcandalum, vel potiùs ſcandala, quæ occurrunt in ſemitis Hæreticorum viam pacis Catholicæ noſſe recuſantium. Avertat Dominus à te, Sancte Frater, ſemitas tales, & mendaces oſtendat, qui famam tuam tam fœda labe maculare nituntur, ſpargentes uſquequaque ut non ſolùm Latinas, verùmetiam Teutonicas aures inter quos diu peregrinor, repleverint, quaſi te ab unitate Sanctæ Matris Eccleſiæ divulſeris, & de Corpore & Sanguine Domini, quod quotidie in univerſa terra ſuper ſanctum Altare immolatur, aliter quàm Fides Catholica teneat, ſentire videaris. Hoc eſt, ut illorum de te dictis utar, non eſſe verum Corpus Chriſti, neque verum Sanguinem, ſed figuram quamdam & ſimilitudinem.* At ſi in Germania, Italia, & Gallia multi fuiſſent ante *Berengarium* realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia negantes, qui dogma iſtud à ſuis Paſtoribus didiciſſent, ut *Claudius* Miniſter contendit, non adeo *Adelmannum*, & Germanos omnes commovisſet perlatum ad ipſos de Berengariano dogmate nuntium.

Idem probat Epiſtola *Hugonis* Lingonenſis Epiſcopi ad *Berengarium*; quâ ſic ipſum convenit: *Dicis in hujuſmodi Sacramento Corpus Chriſti ſic eſſe, ut panis & vini natura & eſſentia non mutetur: Corpúſque quod dixeras crucifixum, intellectuale conſtituis. In quo evidentiſſimè patet quòd incorporeum confiteris. Qua in re univerſalem Eccleſiam ſcandalizas, ipſúmque tuum offendis Auctorem, qui palpabile obtulit quod incorporeum affirmas..... Ne ultra quæſo argumenteris de omnipotentia divina. Sicut enim non capis quomodo Verbum Caro factum ſit, ſic non potes capere quomodo panis iſte mutetur in Carnem, & vinum in Sanguinem transformetur, niſi te docuerit omnipotentiæ fides. Alioquin luctaris cum Deo, ſed non in brachiis Patriarchæ: ſed neque cum aurora: imò etiam tota tua hæc luctatio nocturna eſt, magiſque videtur eſſe inſidiosè luctantis, quàm amicabiliter amplexantis..... Deſiſte ergo fore erroris miles, deſiſte impugnare cœleſte Myſterium; perpende quòd Dei voluntas & verbum omni naturæ ſupereminet: & qui in facturis potens eſt, potentem* « *transformare*

transformare credas, ſicut ſcriptum eſt: Mutabis ea, & mutabuntur. *Dei enim velle pro facto eſt. Exue igitur erroris involucrum, & vaſto fidei velamine in mentem para. Memorare quod in Ambroſio legitur de Sacramentis:* * *Quia Corpus quod conſpicimus, ex Virgine eſt.*

* Lib. de Initiandis Cap. 9.

Idem probat Epiſtola *Deoduini* Leodienſis Epiſcopi ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum. *Fama*, inquit, *ſupremos Galliæ fines prætergreſſa totam Germaniam pervaſit, jámque omnium noſtrûm replevit aures, qualiter Bruno Andegavenſis Epiſcopus, item Berengarius Turonenſis, antiquas hæreſes modernis temporibus introducendo, adſtruant Corpus Domini non tam corpus eſſe, quàm umbram & figuram Corporis Domini, &c.* Et infra, ſcribit non eſſe neceſſarium Concilium ad illam hæreſim damnandam. *Tunc quippe*, inquit, *Hæretici neceſſariò audiendi fuerunt, quando & hæ ipſæ, & hujuſmodi quæſtiones, utpote quæ nondum ad unguem diſcuſſæ fuiſſent, in dubium venire potuerunt, ut per congreſſum certaminis pateſceret utra pars ſtaret pro defenſione veritatis. Quod idem nunc profectò fieri non oportet, quia creberrimis SS. Patrum Conciliis, tum etiam venerabilium Doctorum clariſſimis ſententiis ita omnia ſunt eliquata, ut ne minimum quid reſederis de omni fæce dubitationis.*

Idem probat Epiſtola *Gozechini* Scholaſtici Moguntini ad *Valcherum* Scholaſticum Leodienſem, ſuum olim Diſcipulum, à Dom. *Mabillonio* edita Tom. IV. *Veterum Analectorum*, in qua de Berengario tum hæreſim diſſeminante ita ſcribit: *Quidam verò facti ſuæ cujuſdam inſtitutionis Pſeudomagiſtri, dum certum ignorant præſepe, nec in ſua quæ non habent, ſe poſſunt recipere, hàc illìc per villas, pagoſque, urbeſque circumcurſant, novas Pſalterii, Pauli, Apocalypſis Lectiones tradunt; juventutem novorum cupidam, levitatis pediſſequam, Diſciplinæ refugam, poſt ſe per voluptatum declivia trahunt; reverentiam Diſciplinæ, ſubjectionem obedientiæ, obſervantiam Religionis, poſtremò omnia Regularis Vitæ munia, perditiſſimâ morum corruptione confundunt. Et ne fortè me putes in hujuſmodi derogantis linguæ tela dirigere, & novorum, immo meliorum ſugillationem invidiosè texere, non omnino credas verbis meis, crede potiùs oculis & auribus tuis. Vide ſi placet quàm ſana doctrina, quàm ſalubris Diſciplina Theologi de Turonenſi emergant Academia, cui præſidet ille Apoſtolus Satanæ Berengarius. Vide, inquam, quàm peſtilentes, immo lethiferi ſcorpiones & reguli de cavernis erumpant totius noſtri temporis Babylonia: Qui Hæreſiarchæ ſui muſto ebrii, & veneno delibuti, de ſacris ſacrilegas introducunt novitates quæſtionum, ad nihil utiles niſi ad ſubverſionem audientium, quorum ſermo ut cancer ſerpit: quia ſcientia quæ inflat, non ædificat, ſed ſubvertit. Iſti de rebus ſacroſanctis, de cæleſtibus ſcilicet Sacramentis, quæ Sancti Patres, quoties ad ea ſe audebat tractatus eorum attollere, videntes ea non ſolùm ſermonem, ſed etiam humanam ſuperare rationem, & reverenter, ut oportebat, attingebant, & ubi opus erat, habentes clavem David, ſubtili diſcretione aperiendi & claudendi, quantùm ad ſobrietatem ſapientibus ſatis eſſet, ea Catholicè exponebant. De his, inquam, rebus & Sacramentis & novas cudunt à Fide intelligentias, & ipſa Sacramenta cæleſtia, quæ in Altari conſecrantur, dicentes umbram eſſe, non veritatem (quod lingua refugit, & auditus perhorreſcit) obnoxia contendunt ventri & ſeceſſui juxta naturæ neceſſitatem: quæ ſcilicet naturæ Dominus in fœdere humanæ reconciliationis omnipotentiâ ſuâ Sacramentum fecit, & Chriſtianæ Animæ eſcam ſpiritualem, ut in æternum vivat, dedit. Iſti eumdem Agnum Paſchalem, qui eadem Sacramenta in ſe ipſum mirabiliter transformans, nobis condidit & conſecravit, crudum vel coctum aquâ, non aſſum igni comedunt: & quod ejus reſiduum eſt & ſemper erit (quia nullus unquam immortalis quantumlibet ſciens ad incarnati Verbi arcanum plenâ intelligentiâ in hac vita penetrare potuit aut poterit) igni non comburunt ... Hanc mortiferi dogmatis peſtem ab Eccleſia ſua Chriſtus Jeſus radicitus evellat, priùs quàm modicum fermentum totam maſſam corrumpat.*

Idem conſtat ex *Durando* Troarnenſi Abbate, Lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Parte II. *Sed valde*, inquit, *incompetens videtur & abſurdum, ut abjecti ſpurcique homines, qui neque honeſtate vitæ, neque ſcientiæ utilitate aliquod Eccleſiæ Catholicæ contulerunt emolumentum, eatenus convaleſcant, ut tot Patribus atque Doctoribus, quorum vitâ hactenus & inſtitutione florere dignoſcitur Fides Orthodoxa, prædicatione quoque & inſtantia ſuccreviſſe, fructum ſui laboris auferant....... Abſit autem ut tam perverſis, & à veritate ipſa tantùm averſis pari jungamur perfidia, atque in ſancta Dominici Corporis ac Sanguinis Communione minùs aliquid fateamur, quàm Catholica per univerſum orbem prædicat Eccleſia. In qua revera tam vera Chriſti caro, veruſque ſanguis extitit, quàm verax eſſe ipſe Chriſtus probatur qui ea prior ſanctificavit, ſuiſque demum auctoritatem formámque ſanctificandi ſua poteſtate conceſſit.*

Idem conſtat ex *Lanfranco*, Cap. XXII. Libri De Corpore & Sanguine Domini. *Si verum eſt*, inquit, *quod de Corpore Chriſti tu credis & adſtruis, falſum eſt quod ab Eccleſia ubique gentium de eadem re creditur & adſtruitur. Omnes enim qui Chriſtianos ſe & eſſe & dici lætantur, veram Chriſti Carnem, verumque ejus Sanguinem, utraque ſumpta de Virgine, in hoc Sacramento ſe percipere gloriantur. Interroga univerſos qui Latinæ linguæ noſtrarumve literarum notitiam perceperunt. Interroga Græcos, Armenos, ſeu cujuſlibet nationis Chriſtianos quoſcumque homines. Uno ore hanc fidem ſe teſtantur habere. Porro ſi univerſalis Eccleſiæ fides falſa exiſtit, aut numquam fuit Catholica Eccleſia, aut periit. Nihil namque efficacius ad interitum animarum, quàm pernicioſus error. Sed non fuiſſe, aut periiſſe Eccleſiam, Catholicus nemo conſenſerit.* Et Cap. 23. *Adversùs tam clara ipſius Domini, & Sancti Spiritus ejus de Eccleſia, & de ſtatu Eccleſiæ teſtimonia objicis tu, & objiciunt qui à te decepti, alios decipere moliuntur. Itaque dicitis: Prædicatum eſt Evangelium in omnibus gentibus, credidit mundus, facta eſt Eccleſia, crevit, fructificavit, ſed imperitiâ malè intelligentium poſtea erravit, & periit: in nobis ſolis, & in his qui nos ſequuntur, ſancta in terris Eccleſia remanſit. Hanc ſacrilegam vanitatem evertit Evangelica veritas, & Prophetarum atque Sanctorum Patrum non violanda Auctoritas....... Falſum eſt igitur quod de Corpore Chriſti à te creditur & adſtruitur. Ergo vera ejus caro quam accipimus, & verus eſt ejus Sanguis, quem potamus.* In confeſſo igitur erat, cùm apud Catholicos, tum apud Berengarianos, hanc fuiſſe ante *Berengarium* unam Eccleſiæ univerſalis fidem, quòd Chriſti Caro & Sanguis reipſa verè & ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia contineantur. Circa quam fidem ſi novatum aliquid ſæculo decimo ſuſpicati fuiſſent, id ante omnia objeciſſent.

Idem conſtat ex *Guitmundo* Archiepiſcopo Averſano Lib. III. *De Euchariſtiæ Sacramento*, in quo Berengarianos totius pariter Eccleſiæ perpetuo conſenſu in fide præſentiæ realis Corporis

poris & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia premit. *Dum*, inquit, *attendimus quàm favorabiliter ubique tanto tempore mundus iſta ſuſceperit, quæ fuerit hactenus Catholica Fides de Corpore Domini, latere non poteſt. Tanti quippe temporis ſummè docti ſanctique Pontifices, eruditi Religioſique Abbates, Monachi, Clerici, univerſuſque populus Dei ſi contraria rectæ fidei iſta cognoverant, quare non damnaverunt? Quare non deſtruxerunt, quare vel legi non prohibuerunt? Atqui ipſi ea legerunt, ipſi dilexerunt, ipſi ob ædificationem fidei legenda uſque hodie tradiderunt. Omnes favere, nemo auditus eſt, nemo lectus eſt refragatus. Non igitur contra fidem rectam eſſe ſentiebant. Eamdem igitur fidem de Corpore Domini omnes tenebant. Aut igitur iſtis omnibus Umbratici noſtri correcti conſentiant; aut iſtos omnes contra ſe teſtes irrefragabiles damnandi perſentiant.*

Et infrà: *Si illud quod ſemper Eccleſia tenuit, nullis munitum Conciliis, Apoſtolicum eſt; quantò magis illud quod & ſemper tenuit, & multis eſt Conciliis Generalibus confirmatum, ex Apoſtolica Auctoritate traditum eſſe credendum eſt? Sed panem & vinum Altaris Domini in Corpus & Sanguinem Chriſti ſubſtantialiter commutari (non ſicut delirat Berengarius, Corporis & Sanguinis Domini figuras tantum eſſe & umbras, aut intra ſe latentem Chriſtum tegere) univerſalis Eccleſiæ conſenſione roboratum eſt. Secura igitur voce, gubernante Domino Deo noſtro & Salvatore Jeſu Chriſto, id à nobis aſſeri poteſt........ Notiſſimum nunque eſt hoc tempore, priuſquam Berengarius inſaniiſſet, hujuſmodi veſaniam nunquam fuiſſe. Sed ex tempore Chriſti Eccleſia in Apoſtolis & Apoſtolorum Diſcipulis fuit: ſed neque poſtea unquam defuit. Mentiretur enim Scriptura per Prophetas clamans:* Et regni ejus non erit finis. *Mentiretur & ipſa Veritas quæ ait:* Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi. *Sed abſit hoc ut mentiri poſſit Veritas vel in verbis propriis, vel in tantis teſtibus ſuis. Nunquam igitur poſt Chriſtum Eccleſia Chriſti eſſe ceſſavit. Non ſunt igitur Eccleſia Chriſti. Aut certè ſi ſe à Chriſto cœpiſſe, & hucuſque perſeveraſſe, impudentiſſimè mentientes dicunt: oſtendant juxta Daniëlis vaticinium, quatuor principalia Regna mundi ſe contriviſſe, oſtendant ſe orbem terrarum impleviſſe....... Quapropter Eccleſia noſtra à Chriſto fundata, non a Berengario, neque incœpta à Turonis vel Andegavis; ſed ſicut præcepit Chriſtus, & Prophetæ prædixerunt, ab Hieroſolymis, in æternum valeat; Berengariana verò veſania ad Eccleſiam Chriſti non pertinens, in æternum confuſa conticeſcat.* Legatur Volumen primum *De Perpetua Fide Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam*, Gallico idiomate à viro doctiſſimo *Antonio Arnaldo* conſcriptum adverſùs *Claudium* Miniſtrum Calvinianum, toto libro IX.

DISSERTATIO XVI.

De Exauctoratione Joannis XII. à Romana Synodo.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum Joannes XII. à Romana Synodo anno DCCCCLXII. *legitimè fuerit exauctoratus.*

HUjus Synodi hiſtoriam expoſuimus in Synopſi noſtra, Cap. I. Articulo XXI. quam legitimam fuiſſe & *Joannem XII.* jure depoſuiſſe, ac in ejus locum ſubſtituiſſe *Leonem VIII.* non dubitavit Auctor Appendicis ad Hiſtoriam *Luitprandi*, quæ ſex poſtrema libri VI. Capita complectitur. Non dubitarunt alii qui ipſum ſecuti ſunt, & Imperatoribus, vel Synodis particularibus plus æquo tribuerunt. Dubitavit *Otto Friſingenſis* lib. VI. cap. XXIII. ubi prudenter admodum ſcribit: *Otto miſſa Legatione Papam revocat, ſed eo venire nolente, collecta Synodo Epiſcoporum, Leonem ei in Pontificatu ſubſtituit. Quæ omnia utrum licitè an ſecùs acta ſint, dicere præſentis non eſt operis. Res enim geſtas ſcribere, non geſtarum rerum rationem reddere propoſuimus. Inveni tamen in quibuſdam Chronicis, ſed Teutonicorum, præfatum Joannem reprehenſibiliter vixiſſe, & ſuper hoc frequenter ab Epiſcopis, aliiſque ſubditis ſuis conventum fuiſſe. Cui rei durum videtur fidem accommodare, &c.* Nos verò in dubium minimè revocamus, quin *Joannes XII.* fuerit nequiſſimus Pontifex: nec fugere hanc quæſtionem volumus, utrum legitimè fuerit depoſitus; ſed eam breviter diſcutere in animo eſt.

PROPOSITIO.

Exauctoratio Joannis XII. in Synodo Romana anno DCCCCLXII. *illegitima fuit. Unde qui ipſi ſubſtitutus eſt Leo VIII. Antipapa cenſendus eſt.*

Multis probat Illuſtriſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens omnia in illa Synodo contra juris ordinem acta fuiſſe, adeóque memorati Pontificis exauctorationem nullam fuiſſe & irritam. 1. Non fuiſſe teſtium ſufficientem numerum obſervat. Sed numerum LXXII. teſtium neceſſarium perperam arguit ex Synodo Sinueſſana ſuppoſititia in cauſa *Marcellini*. Meliùs dixiſſet nullos fuiſſe teſtes legitimos, ſed eoſdem accuſatores, & teſtes, & de uno eodemque crimine vix plures teſtimonium tuliſſe. 2. Sententiam latam non fuiſſe poſt trinam citationem; ſed bis dumtaxat fuiſſe vocatum, nec ullas datas eſſe inducias. 3. Epiſcopos ab Imperatore poſtulaſſe ut *Joannes* è Sede Apoſtolica expelleretur, aliúſque in ejus ſufficeretur locum, quod in Principis Laïci non erat poteſtate. 4. Nullam fuiſſe latam Sententiam, ſed una brevique Imperatoris interlocutione tantum negotium confectum eſſe. 5. Conciliabulum potiùs, quàm legitimum Concilium dicendum eſſe, quod abſque Pontificis conſenſu coactum eſt. Nam Epiſcopi, quotquot Romanæ Synodo in *Symmachi* cauſa aderant, conteſtati ſunt Synodum ab alio quàm ab ipſo, in cauſa etiam propria, convocari jure non potuiſſe. *Memorati Pontifices*, (ut habent illius Synodi Acta) *ſuggeſſerunt, ipſum, qui dicebatur impetitus, debuiſſe Synodum convocare, ſcientes quia ejus Sedi primùm Petri Apoſtoli meritum vel Principatus; deinde, ſecuta juſſione Domini,*

Conciliorum venerandorum Auctoritas, ſingularem in Eccleſiis tradidit poteſtatem.

Sedis Apoſtolicæ Præſulem ſuo ſine Quæſtione Deus reſervavit arbitrio.

Sed ratio palmaris ea eſt, quòd Superior ab inferiori judicari non poſſit. Id Antiſtites Romanæ Synodi in Symmachi cauſa congregatæ conteſtati ſunt dicentes: *Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem minorum nunquam ſubjacuiſſe Judicio.* Quod & *Ennodius* in Apologetico confirmat. *Aliorum fortè hominum cauſas*, inquit, *Deus voluit homines terminare: ſed Sedis iſtius Præſulem ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio. Voluit Beati Petri Apoſtoli Succeſſores cælo tantùm debere innocentiam.* Id etiam confirmat *Avitus* Viennenſis Epiſcopus in Epiſtola nomine Gallicanorum Antiſtitum ſcripta ad Senatores Urbis Romæ dicens, Symmachum Papam, *Si ſæculo primùm fuerat accuſatus, Conſacerdotum ſuorum ſolatium potiùs, quàm recipere debuiſſe Judicium. Quia ſicut ſubditos nos eſſe terrenis Poteſtatibus jubet Arbiter cæli, ſtaturos nos ante Reges & Principes in quacumque accuſatione prædicens: ita non facilè datur intelligi, quâ vel ratione, vel lege ab inferioribus eminentior judicetur. Nam cùm celebri præcepto Apoſtolus clamet Accuſationem vel in Presbyterum recipi non debere, quid in Principatum generalis Eccleſiæ criminationibus licere cenſendum eſt? ...... In Sacerdotibus cæteris poteſt, ſi quid fortè nutaverit, reformari: At ſi Papa urbis vocatur in dubium, Epiſcopatus jam videbitur, non Epiſcopus vacillare.* Lege Diſſertationem I. in Hiſtoriam Sæculi VI. Hoc fundamento, quòd ſcilicet major à minori judicari non debeat, nitebatur *S. Cyrillus* Alexandrinus Patriarcha, cùm in Concilii Epheſini Actione IV. de temeraria & præcipiti adversùm ſe & *Memnonem* Epheſinum à *Joanne* Patriarcha Antiocheno lata depoſitionis Sententiâ, oblatô libellô conqueritur; nempe quòd adversùs *Majorem Thronum* pronuntiaverit. Sedes enim Alexandrina ſuperiorem locum præ Antiochena obtinebat, juxta Nicænam Synodum. Rationem illam non ſprevit Epheſina Synodus: immò ut vitium iſtius Sententiæ *Celeſtino I.* Pontifici Maximo probaret, hinc oritura diſcordiarum ſemina perſcribit, *Si majores Sedes* injuria afficiendi facultas detur (ut patet ex Epiſtola Synodi ad *Celeſtinum*, quæ extat Actione V.) In eamdem ivere Sententiam Calchedonenſes Patres, cùm inter præcipuas damnati *Dioſcori* cauſas hanc protulere, quòd excommunicationem adversùs eum deſignaſſet, *cui vineæ cuſtodia à Domino credita eſt, quique indefeſſam urienda Eccleſia curam gerit:* id eſt, adversùs Romanum Pontificem; ut conſtat ex Relatione Concilii ad *S. Leonem*. Quam *Dioſcori* inſolentiam depoſitione ulti ſunt Patres: adeo ut *Anatolius* Conſtantinopolitanus dixerit: *Propter fidem non eſt damnatus Dioſcorus, ſed quia excommunicationem fecit Domno Archiepiſcopo Leoni.* Quibus ex momentis colligitur, Sedem Romanam, quæ omnium prima eſt, à cæteris Epiſcopis judicari non poſſe: Non potuit ergo Romana Synodus ex quibuſdam ſolùm Italiæ & Germaniæ Epiſcopis congregata *Joannem XII.* Pontificem Maximum judicare, & deponere.

Sedes Apoſtolica, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, à nemine judicatur.

Id confirmatur ex Purgatione Canonica *Leonis III.* qui cùm variorum criminum accuſatione peteretur, ea de cauſa coacta eſt Romana Synodus præſente *Carolo Magno*, & Francorum Proceribus, atque plurimis cùm Italiæ, tum Galliarum Epiſcopis, qui has in voces erupere, teſte *Anaſtaſio Bibliothecario*, in Vita Leonis III. *Nos Sedem Apoſtolorum, quæ eſt Caput omnium Dei Eccleſiarum, judicare non audemus. Nam & ab ipſa nos omnes, & ab ejus Vicario judicamur;*

A *Ipſa autem à nemine judicatur, quemadmodum antiquitus mos fuit. Sed ſicut ipſe Pontifex cenſuerit, canonicè obediemus.* Temerè igitur Synodus Romana *Joannem XII.* depoſuit.

Confirmatur iterum quod multis jam momentis probatum eſt, Synodum, de qua agimus, *Joannis XII.* exauctorationem temerè aggreſſam fuiſſe, ex Concilio Romano *ſub Adriano II.* in quo Patres ita locuti ſunt: *Romanum Pontificem de omnium Eccleſiarum Præſulibus judicaſſe legimus; de eo verò quemquam judicaſſe non legimus. Licet enim Honorio ab Orientalibus poſt mortem Anathema ſit dictum; ſciendum tamen eſt, quia ſuper hæ-*
B *reſi fuerat accuſatus, propter quam ſolùm licitum eſt minoribus Majorum ſuorum motibus reſiſtendi, vel pravos ſenſus liberè reſpuendi.* Cùm itaque *Joannes XII.* hæreticus non fuerit, nec hæreſeos accuſatus, non licuit Italis & Germanis quibuſdam Epiſcopis in Romana Synodo congregatis, illum judicare ac exauctorare.

Denique idem confirmatur Auctoritate Synodi VIII. Oecumenicæ Canone XXI. cujus hæc ſunt verba: *Si quis aliqua ſæculi Poteſtate fruens, vel potens pellere tentaverit præfatum Apoſtolicæ Cathedræ Papam, aut aliorum Patriarcharum quemquam, Anathema ſit. Porrò ſi Synodus Univerſa-*
C *lis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de Sancta Romanorum Eccleſia quævis ambiguitas & controverſia; oportet venerabiliter, & cum convenienti reverentia, de propoſita quæſtione ſciſcitari, & ſolutionem accipere, aut proficere: non tamen audacter Sententiam dicere contra Summos Senioris Romæ Pontifices.* Multò minùs id potuit Synodus & numero & merito infra Oecumenicam longè poſita, qualis ea eſt quæ contra *Joannem XII.* congregata eſt.

Ex his omnibus liquet, iniquam fuiſſe, & contra Canones tentatam *Joannis XII.* exauctora-
D tionem, adeòque *Leonem* qui dictus eſt VIII. ejus in locum ſuffectum, ex albo Romanorum Pontificum expungendum eſſe, quamvis Auctores plerique coævi, legitimum Pontificem ipſum dixerint, maximè Germani, *Ottoni* Imperatori ut adularentur; & legitimum Concilium cenſuerint, à quo exauctoratus eſt, ut Continuatores *Luitprandi* & *Reginonis*, quos Farfenſis Monaſterii Chronographus Anonymus, *Sigebertus*, *Martinus Polonus*, *Blondus Flavius* lib. 3. Decade 2. *Platina*, *Hartmannus Schedelius* in Ætate VI. Mundi*, *Philippus Bergomas* in Supplemento Chronicorum, lib. XI. *Trithemius* in Chronico
E Hirſaugienſi, *Onuphrius* Annotatione in Benedicti V. Vitam *Papyrius Maſſo* lib. IV. de Epiſcopis Urbis, in Joanne XII. *Dominicus Tempeſta* in lib. de Vitis Pontificum, & alii quos appellat *Launoius* in Epiſtola ad *Ludovicum Mareſium*: quamquam hi plerique omnes rem ut geſta eſt, commemorant, an rectè geſta ſit non expendunt. Sanè major eſſe debet Synodi Auctoritas in quâ reſciſſa ſunt Acta Synodi contra *Joannem XII.* & damnatus *Leo VIII.* ſe pro Pontifice gerens, quam Synodi contra *Joannem* habitæ. Illam enim Imperator moderabatur, ipſe Actor, teſtis, & Judex: hanc
F Pontifex, vitioſus quidem, ſed non ideo Auctoritate ſumma in Eccleſia privatus. Prior contra Canones omnia perperam egit: immò & propoſitionem contra fidem aſſeruit, Pontificem ſcilicet improbum ligandi & ſolvendi poteſtatem amittere: *Judas*, inquit, *quamdiu bonus inter Diſcipulos fuit, ligare atque ſolvere valuit: poſtquam verò cupiditatis veneno homicida factus, Vitam occidere voluit, quem poſtea ligatum ſolvere, ſolutum ligare potuit, niſi ſeipſum, quem infeliciſſimo laqueo ſtrangulavit?* At Synodus contra *Leonem VIII.* nuncupatum habita, Canones ſecuta

Synodus contra Joannem XII. congregata non ſolùm contra Canones egit, verùm etiam Propoſitionem contra fidem aſſeruit.

ſecuta eſt, & præcedentium Conciliorum exempla, *Leonem* deponendo, *Machum*, & *Neophytum* depoſuit, ut *Photium* Octava Synodus; *Mœchum*, qui uxorem alienam, ſcilicet Romanam Eccleſiam vivente viro, *Joanne* ſcilicet XII. Papa, uſurparat; *Neophytum*, qui ſubitò abſque probatione & interſtitiis, ad omnes Ordines, & ad omnium Ordinum apicem, Summum nempe Pontificatum provectus fuerat. Prima Synodus Eccleſiæ ingenium nullatenus ſapit, altera ſapit prorſus. Prima tumultuosè habita; ſecunda ordinatè.

Unus *Launoius* in memoratâ ad *Mareſium* Epiſtola aſſerit Concilium Romanum quo damnatus eſt *Leo VIII.* pro Pontifice ſe gerens, ſuppoſititium eſſe. Argumento, ut ſolet, negativo ſolùm utitur: quòd nempe *Luitprandi*, & *Reginonis* Continuatores, *Flodoardus*, Farfenſe Chronicon, *Sigebertus* ad exemplar Gemblacenſis Cœnobii recenſitus, *Martinus Polonus*, *Blondus*, *Trithemius*, *Onuphrius*, *Platina*, &c, illius Concilii non meminerint. At *Launoium* Vaticanum iſtius Concilii exemplar antiquitate venerandum refellit, ex quo ejus acta edidit *Baronius* ad annum DCCCCLXIV. quæ Acta nec ipſi Centuriatores Magdeburgenſes in dubium revocare auſi ſunt, adeo ſapiunt antiquitatem. Unde exemplar *Sigeberti* probæ notæ à Baronio laudatum iſtius Concilii hiſtoriam ſummatim recenſet, ipſiúſque meminit *Vincentius Bellovacenſis*, Speculi Hiſtorialis lib. XXIV. Cap. LXXXVI.

Launoii objectionibus reſpondetur.

Objicit Launoius cum Papirio Maſſono, *Cedrenum* & *Curopalatam*, qui *Joannem XII. ad omnem laſciviam ac malum propenſum, ab Ottone Imperatore expulſum, aliúmque Eccleſia Paſtorem conſtitutum* ſcribunt. Addit Puellæ Saxonicæ teſtimonium in Hiſtoria *Ottonis* Poëticè ſcripta. En carmina cauſam *Joannis XII.* ſpectantia:

Summum Pontificem quadam perverſa parantem,
Ejus nec monitis dignantem credere crebris,
Sedis Apoſtolicæ fraudari fecit honore,
Conſtituens alium Rectoris nomine dignum.

Reſpondemus, *Cedreno*, *Curopalati*, & Poëtæ Saxonicæ, ſicut & Continuatoribus *Luitprandi* & *Reginonis*, nos credere de perditis *Joannis XII.* moribus, & de Synodo contra ipſum celebrata, non de juſtitia illius depoſitionis, quam non attingunt *Cedrenus* & *Curopalates*. *Luitprandi* verò & *Reginonis* Continuatores ſupponunt quidem, ſed non probant, ſicut nec *Flodoardus* in Chronico, ipſum juſtè fuiſſe depoſitum, & *Leonem VIII.* in ejus locum legitimè ſubſtitutum. Vitia *Joannis XII.* ipſum ita exoſum fecerant, ut magno Eccleſiæ commodo videretur exauctoratus, nec inquirerent plerique an jure id factum eſſet. Saxonicæ mulieris, quæ *Leonem VIII. Rectoris nomine dignum*, id eſt, Pontificia Sede canit, haud magna auctoritas eſt. Mulier eſt, Poëta, & Saxonica, *Ottonis* partibus addicta.

Objicit *Launoius*, *Leonem* qui ab anno milleſimo quadrageſimo-nono ad milleſimum quinquageſimum-quartum in Cathedra Apoſtolica ſedit, Sanctiſſimum Pontificem, in Martyrologio Romano ad XIII. Kalendas Mai *Leonem IX.* appellari, ſicque paſſim nominari ab omnibus. Si autem *Leo VIII.* qui *Joanni XII.* ſubſtitutus eſt, non fuit verus Papa ſed Schiſmaticus, *Leo* ille Sanctus *Octavus* dici debuit, non *Nonus*.

Reſpondeo, Errorem in appellandis Pontificibus, vel proprio numero deſignandis ex conſuetudine ortum, non efficere ut veri fuerint Pontifices, qui revera non fuere. Sic *Felix* *Quartus* à pleriſque appellatus eſt atavus *S. Gregorii*, qui III. dici debet, cùm *Felix* dictus II. qui contra *Liberium* à *Conſtantio* Imperatore intruſus eſt, è numero Pontificum ſit expungendus, ut probavimus Diſſertatione XXI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi Quarti. Veritatis ea conditio eſt, ut *Nemo ipſi præſcribere poſſit, non ſpatium temporum, non patrocinia perſonarum, non Privilegium regionum. Ex his enim fere conſuetudo initium ab aliqua ignorantia, vel ſimplicitate ſortita, in uſum per ſucceſſionem corroboratur, & ita adversùs veritatem vindicatur.* Sanè *Benedictorum* Pontificum numerus in Eccleſiaſticis monumentis non quadrat, niſi, qui Joanni XII. ſubſtitutus eſt, & quem *Leo VIII.* nuncupatus tyrannicè depoſuit, *Benedictus V.* legitimus Pontifex habeatur. Emendandum itaque Martyrologium, & *S. Leo* qui *Damaſo II.* ſucceſſit anno MXLIX. *Leo VIII.* non *IX.* dicendus eſt.

Objicit *Launoius*, Incredibile eſſe eoſdem Epiſcopos ſubſcripſiſſe Concilio in quo exauctoratus eſt *Joannes XII.* & Concilio in quo reſtituto *Joanne*, in ordinem redactus eſt *Leo VIII.*

Reſpondeo, Incredibile non eſſe quòd Imperatore dominante & præſidente Synodo, Epiſcopi haud ſatis conſtantes, & aliunde vitioſam *Joannis XII.* vitam meritò averſati, illius depoſitioni ſubſcripſerint, eóque in Sedem regreſſo, mutarint conſilium, ſeu tempori ſervientes, ſeu facti temerarii pœnitentes. Eos enimvero qui, mortuo *Joanne*, *Benedictum V.* elegerunt, ut Hiſtorici omnes teſtantur, nec *Leonem* ſuſcepere, niſi ab *Ottone* Imperatore Urbem fame & obſidione premente coacti, Synodo quæ *Leonem* exauctoravit, ſubſcripſiſſe haud incredibile eſt: Sicut non eſt incredibile eoſdem qui Latrocinio Epheſino ſubſcripſerant, Concilio Calchedonenſi ſubſcripſiſſe.

Nævos quoſdam ſermonis eo in Concilio *Launoius* arguit, qui ferre non poteſt quòd *Baronius* vexet Synodum contra *Joannem* habitam ob Italicos quoſdam idiotiſmos, & locutiones, quas inter temporum detrimenta & annorum vices ætas minùs integra pepererat. Cui reponere liceat, quod *Baronio* reſpondet: *Nonne unicuique ætati ſuus ſemper ſtilus & rectè, & minùs rectè ſcribendi modus, qui narrationi rerum ut veritatem non tribuit, ita & non adimit? Eleganter omnino & ſcitè Plinius Junior in lib.* v. *Epiſtola* VIII. Orationi, *inquit*, & Carmini eſt parva gratia, niſi eloquentia ſit ſumma: Hiſtoria quoquo modo ſcripta delectat. *Romanum noſtrum Concilium ad Hiſtoriam pertinet, non ad ſpecimen eloquentiæ.*

Non eo tamen inficias, quin *Joannes XII.* contra Canones graviter peccarit, cùm recuſavit adeſſe Synodo. Etſi enim Sententia in Romanum Pontificem ferri non debeat nec poſſit, niſi in cauſa hæreſeos, aut ſchiſmatis, idque non à Synodo Nationali, ſed Oecumenica, ut Octava Synodus decernit Canone XXI. ſupra laudato; ab Epiſcopis tamen in Synodo quacumque cum ejus aſſenſu congregatis, moneri & argui, ſervatâ debitâ reverentiâ, poteſt: illiſque ſatisfacere tenetur, à ſe malè conceptam criminis ſuſpicionem amoliendo, aut, ſi facti reus teneatur, in meliorem frugem ſe recipiendo. Hanc regulam jus ipſum naturale dictat, firmarunt exempla *Leonis III.* & *Paſchalis I.* ſcripto edidit Synodus VIII. Canone laudato; luculentis demum verbis aſſeruit B. *Petrus Damiani* in Tractatu *De Correptione Epiſcopi & Papæ*, ſeu Epiſtola XII. ad *Alexandrum II.* datâ, quam nonnullis ſub hoc titulo laudare placuit; ubi de *S. Petro* ſic loquitur: *Si igitur iſte, cùm à Diſcipulis culparetur,*

Joannes XII. contra Canones graviter peccavit.

auctoritatem, quam in ſanctâ ſortitus fuerat Eccleſia voluiſſet oſtendere: reſpondere potuerat, ut paſtorem ſuum oves, quæ ſibi commiſſæ fuerant, reprehendere non auderent. Sed ſi in querela Fidelium poteſtatis ſuæ titulum objeciſſet, Doctor profectò manſuetudinis non fuiſſet. Non ergo eos privilegii ſui auctoritate repreſſit; ſed humili potiùs ſatisfactione placavit: & tanquam ſolus ipſe ad faciendam fidem non ſufficeret, etiam teſtes adhibuit. Venerunt, inquit, mecum & ſex fratres iſti. Ex quibus verbis, & aliis eumdem in ſcopum collineantibus colligit, titulum Præſulatus non eſſe opponendum, quò minùs Eccleſiæ filiis, qui ſe gravatos aſſerunt, æquo judicio reſpondeatur.

Synodo non licuit exauctorare Pontificem. Admonere & arguere licuit, ſalvâ dignitatis Apoſtolicæ reverentiâ.

Porro quamvis Concilio non licuerit exauctorare Summum Pontificem, aliúmque in ejus locum ſubſtituere, licuit ipſum admonere, arguereque ſalvâ Apoſtolicæ Dignitatis reverentiâ. Et Concilium ad hunc finem congregatum utile eſſe potuiſſet, ſi ſubſtitiſſet intra limites à jure poſitos. Ad hunc ſenſum revocandum eſt quod *Joannes* de *Turrecremata* Cardinalis, *Sylveſter Prieras*, Sacri quondam Palatii Magiſter, & *Franciſcus Victoria* Pariſienſis Theologus & in Academia Salmanticenſi Primarius Theologiæ Profeſſor, aiunt de Synodo contra *Joannem XII.* congregata; & ſi quid aliud voluerint tria illa Ordinis noſtri Prædicatorum Lumina, cum ipſis non ſentimus. Sic *Turrecremata lib.* III. *Summæ De Eccleſia*, Cap. X. *Quintò celebratio Conciliorum utilis eſt ad refrænandum exorbitantias quorumdam Pontificum, qui Pontificatum ſuum, aut ſpretis SS. Patrum Regulis pro voluntate exercent, aut ſimoniaca pravitate dehoneſtant, aut ſæculi vanitate, & vita ſcandaloſa confundunt. Hujus cauſa congregatum legitur Concilium Epiſcoporum Italiæ Romæ per Imperatorem contra Joannem Papam XII. qui venator & lubricus publicus & incorrigibilis erat. Ut enim ait Hormiſdas Papa in Epiſtola Decretali ad Epiſcopos per Hiſpaniam conſtitutos: Difficile eſt ut cujuſquam cor ſic pravis cogitationibus induretur, ut in ſe patiatur culpandus fieri, cùm noverit Judicium ſubeundum Concilii.*

Ita *Silveſter* in Summa, verbo PAPA: *Quòd ſi Papa ſuis moribus deſtruit Eccleſiam Dei, poteſt convocari Concilium contra ejus voluntatem, ut per illud Papa moneatur, & Deus invocetur, & reſiſtendo malis remedium apponatur.*

Ita *Franciſcus Victoria* lib. *De poteſtate Papæ & Concilii*, Propoſitione XXIII. *Propter injuſtas diſpenſationes, vel alia Mandata inſolentia, quæ in perniciem Eccleſiæ procedunt, poſſet convocari & congregari Concilium contra voluntatem Papæ, ut ei reſiſteret & obviaret.* Et laudat *Silveſtrum*, ac *Turrecremata*.

SCHOLION. I.

In hac Diſſertatione, pag. 680. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa vocatus ad Concilium Provinciale tenetur comparere.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea, mihi perperam affingitur. Nec de Romano Pontifice abſolutè, indefinitè, & quicumque ſit; nec de Synodo Provinciali aut Nationali quacumque loquor eo loci, ſed de Synodo Italiæ, qualis congregari potuit in cauſa Joannis XII. graviſſimorum criminum accuſati, & de ipſo Joanne Duodecimo. Comparere autem debere Pontificem ſic accuſatum aut tenui in ſimili Synodo, non ut judicetur, ſed ut vel canonicè ſe purget, vel monitus ab Epiſcopis emendationem ſpondeat, rectè aſſeruiſſe mihi videor. Scandalum enim amovere non minùs tenetur, immo multò magis Romanus Pontifex, quàm alius quilibet Chriſtianus. Cæterùm ſententiam ferri in Romanum Pontificem non debere nec poſſe niſi in cauſâ hæreſis vel ſchiſmatis, idque non à Synodo Provinciali vel Nationali, ſed Oecumenica, ibidem ſcripſi, ac repeto. Quæ verò ſcripſi, ex Antiquitatis Eccleſiaſticæ Monumentis probavi.

SCHOLION. II.

Diſſertationis ejuſdem pag. 581. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Contra Papam poteſt congregari Concilium, ipſo renuente, propter ejus exceſſus.*

R. Indefinita illa Propoſitio non eſt mea. Ita ſcripſi loco à RR. Cenſoribus notato: *Quamvis Concilio non licuerit exauctorare Summum Pontificem, aliumque in ejus locum ſubſtituere, licuit ipſum admonere, arguereque ſalvâ Apoſtolicæ Dignitatis reverentiâ. Et Concilium in hunc finem congregatum utile eſſe potuiſſet, ſi ſubſtitiſſet intra limites à jure poſitos.* Ipſa tamen Propoſitio quam notant RR. Cenſores, eſt trium ex Ordine Dominicano illuſtrium Theologorum, Sedique Apoſtolicæ addictiſſimorum, ſcilicet *Joannis de Turrecremata* S. R. E. Cardinalis; *Silveſtri Prieratis* Sacri Palatii Magiſtri, & *Franciſci Victoria* Primarii in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ Profeſſoris, quorum verba deſcripſi. Ab illis tamen me diſſentire præmonui, ſi quid aliud velint præter id quod à me dictum eſt. Quamobrem ſi duriùs locuti videntur, id mihi tribui non debet. His tribus primi Ordinis Theologis adjungo Clementem Monilianum ex FF. Minorum Ordine S. R. E. Cardinalem, qui Joannis De Turrecremata ſententiam ſequitur & verba ipſa uſurpat in compendio Inſtitutionum Theologicarum, Cap. XIX. Clementis Moniliani librum approbavit Michaël Cardinalis Alexandrinus, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Pius Quintus* ſanctitate & eruditione conſpicuus.

DISSERTATIO XVII.

De Septem Electorum Imperii Inſtitutione.

QUÆSTIO UNICA.

Utrum a Gregorio V. Romano Pontifice inſtituti ſint?

GRegorius *Quintus* Pontifex Maximus Synodum Romæ habuiſſe dicitur ab Auctoribus pleriſque non infimi ſubſellii, in qua ſeptem Principes Germanos Imperii Electores conſtituerit. Id aſſerunt *S. Thomas* ſeu alius Auctor Libri III. *De Regimine Principum*, Cap. 19. *S. Antoninus* P. III. Chronici, Tit. XXII. Cap. V. §. XIII. *Philippus Bergomenſis*, Supplementi Chronicorum Lib. XII. *Blondus Flavius* Lib. III. Decadis II. *Platina* in Vita *Gregorii V.* *Joannes Nauclerus* Lib. II. Generatione XXXIV. *Albertus Krantzius* Lib. IV. Saxoniæ Cap. XXV. *Bellarminus* Lib. *De Tranſlatione Imperii*, Cardinalis *Cuſanus*, &c.

Septemvirûm Imperatoris Electorum inſtitutio longè poſterior Gregorio V.

Verùm Electoralis Collegii, ſeu ſeptem Virorum penes quos ſolos eſſet Imperatoris eligendi poteſtas, inſtitutionem longè poſteriorem eſſe *Gregorio V.* probat primò veterum Auctorum, qui de rebus Germaniæ ſcripſere, *Vvitikindi*, *Ditmari*, *Lamberti Scafnaburgenſis*, *Reginonis Prumienſis*, *Ottonis Friſingenſis*, *Abbatis Uſpergenſis*, *Sigeberti*, & aliorum ſilentium.

Secundò, quòd Imperatores ab *Ottone III.* uſque ad *Fridericum II.* non à Septem duntaxat Principibus præcipuis Officiis Imperii conſpicuis, ſed vel à populis per Deputatos ad Comitia convenientibus, vel à Principibus Imperii feudatariis electi ſint. *Henricus II.* Rex, & Imperator ejus nominis primus, qui *Ottoni III.* proximè ſucceſſit, *ab omnibus Regni Primoribus electus eſt* (ex Ottone Friſingenſi Lib. 6. Cap. 27.) *Conradus I.* defuncto ſine filiis Henrico *ab omnibus electus*, Imperium ſortitus eſt, anno Chriſti M. XXV. Bambergenſem Epiſcopum inter ejus Electores Abbas Uſpergenſis nominat, qui numquam fuit in ſeptem Principum Collegium adſcriptus

ſcriptus ex quo ad eum numerum eligendi Imperatoris poteſtas devoluta eſt. *Henricus III.* morti proximus filium ſuum Henricum IV. *Romani Pontificis, cunctorùmque Pontificum & Principum Regni electione* Imperatorem conſtituit anno M L V I.* (ex Abbate Uſpergenſi) *Ad Henricum V.* poſt mortem patris *Optimates Imperialia* detulerunt; cujuſque primò à patre electum, per impoſitionem manus Apoſtolicæ Sedis Legatorum, cunctorùmque electione Regem creatum anno MCVI.* (Ex Ottone Friſingenſi Lib. VII. Cap. XI.) *Abbas Uſpergenſis* electum ſcribit in totius Regni Teutonici Conventu, cui aderant LII. Optimates, vel eò ampliùs, adeò ut ſolus Dux Saxoniæ propter graviorem ætatem abfuerit. Et infra: *Primùm*, inquit, *à Patre, deinde ab univerſis Germaniæ Principibus in Regem ſecundò electus, ab Apoſtolicis quoque Legatis per manus impoſitionem Catholicè confirmatus.*

Henrico V. Imperante, forma electionis Imperatorum immutata eſt. Proceres namque & Deputati Urbium univerſi nominabant aliquem, & interdum plures Imperii Candidatos, & ad Principes Imperii Primarios electionem illius, vel unius ex illis referebant. Si verò illi alterum à Comitiis non deſignatum eligerent, electionem eorum frequentioribus Deputatorum ſuffragiis approbari neceſſum erat. Sic electus *Lotharius II.* ut *Otto Friſingenſis* Lib. 7. Cap. 17. teſtatur. *Annò*, inquit, M. C. XXV. *defuncto abſque herede Henrico V. Principes Moguntiæ conveniunt, ibique habito de Succeſſore conſilio, quatuor Regni Optimates, Lotharius Dux Saxonum, Fridericus Dux Suevorum, Leopoldus Marchio Orientalis, Carolus Comes Flandriæ, ad Regnum deſignantur. Tandem Lotharius natione Saxo, Patre Gebehardo, voto omnium, renitens valde ac reclamans, ad Regnum tractus, ſub præſentia Sedis Apoſtolicæ Legati.* De ejuſdem electione ita ſcribit *Robertus de Monte* Sigeberti Continuator, ad annum MCXXVI. *Menſe Auguſto, Legati Apoſtolicæ Sedis, & Archiepiſcopi, cum Epiſcopis & Optimatibus Imperii, ex condicto convenientes Moguntiæ, conſultant ſibi & toti Romano Imperio de ſubſtituendo Rege. Lotharius Dux Saxonum, omnium aſſenſu eligitur. Hic menſe Septembri cum eiſdem Legatis, & duobus Archiepiſcopis, & octo Epiſcopis, & multis Abbatibus, & cum eminentioribus Aulæ Regalis Primatibus, Aquiſgranum veniens, à Friderico Archipræſule Colonienſi in Regem benedicitur & ungitur.*

Anno MCXXXVIII. defuncto ſine filiis Lothario, *Conventus generalis Principum Moguntiæ in proxima Pentecoſte indicitur. Quidam autem ex Principibus timentes ne fortè in generali Curia Henricus Dux Noricorum per potentiam prævaleret, circa mediam Quadrageſimam Conſilio habito, in oppido Galliæ Confluentiæ Conventum celebrant: ibique Conradum Imperatoris Henrici ſororium, præſente Theodwino Epiſcopo Cardinali ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Legato, Summi Pontificis, ac totius Romani populi, Urbiumque Italiæ aſſenſum promittente XCIV. ab Auguſto Regem creant.* (Ex *Ottone Friſingenſi*, lib. 7. C. 22.)

Epiſt. 3 lib. 4. *Gregorius VII.* ſcripſit * ad omnes Epiſcopos, Duces, atque Comites Teutonicos de novi Regis electione facienda, ſi *Henricus IV.* in Synodo excommunicatus non reſipiſceret. Tunc igitur ſoli Imperii feudatarii Principes, cùm Eccleſiaſtici, tum laïci, iique Germani, magno tamen numero, in electione Imperatoris ſuffragabantur.

Cùm mortuo *Henrico VI.* Germaniæ Principes inter ſe ſciſſi eſſent, aliis *Ottonem IV.* aliis *Philippum* Sueviæ Ducem eligentibus, utraque pars *Innocentium III.* Pontificem Maximum ad ſe trahere conata eſt ſcriptis Litteris, quas refert *Baronius* ad annum 996. ex quibus perſpicuum eſt, non penès ſeptem Viros dumtaxat fuiſſe jus eligendi, ſed penès omnes tam Eccleſiaſticos quàm Laïcos, feudatarios Imperii, in utraque Germania Principes.

Idem conſtat ex Cap. *Venerabilem*, *De Electione*, quod ex Epiſtola *Innocentii III.* ad *Bertholdum* Zaringiæ Ducem poſt *Ottonis IV.* Imperatoris electionem data deſumptum eſt. *Illis Principibus*, inquit, *jus & poteſtatem eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promovendum recognoſcimus, ut debemus, ad quos de jure & antiqua conſuetudine noſcitur pertinere: præſertim cùm ad eos jus & poteſtas hujuſmodi ab Apoſtolica Sede pervenerit, quæ Romanum Imperium in perſona Magnifici Caroli à Græcis tranſtulit in Germanos. Sed & Principes recognoſcere debent, & utique recognoſcunt (ſicut iidem in noſtra recognovere præſentia) quòd jus & autoritas examinandi perſonam electam in Regem & promovendam ad imperium, ad nos ſpectat, qui eum inungimus, & coronamus. Eſt enim regulariter & generaliter obſervatum; ut ad eum examinatio perſonæ pertineat, ad quem impoſitio manus ſpectat. Numquid enim ſi Principes non ſolùm in diſcordia, ſed etiam in concordia, ſacrilegum quemcunque, vel excommunicatum, tyrannum, fatuum, vel hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, conſecrare, ac coronare hominem hujuſmodi deberemus? Abſit omnino.*

Friderici Primi electionem, nec à ſeptem dumtaxat Imperii Principibus, nec à ſolis Germanis factam, conſtat ex *Ottone Friſingenſi* lib. 2. *De Geſtis Friderici*, Cap. 1. *Anno*, inquit, *MCLII. III. Nonas Martii, in oppido Francofurt, de tam immenſa Tranſalpini Regni latitudine, univerſum (mirum dictu) Principum robur, non ſine quibuſdam ex Italia Baronibus, tanquam in unum corpus coadunari potuit. Ubi cùm de eligendo Principe Primates conſultarent (Nam id juris Romani Imperii Apex, videlicet non per ſanguinis propaginem deſcendere, ſed per Principum electionem Reges creare, ſibi tanquam ex ſingulari vendicat prærogativa) Tandem ab omnibus Fridericus Suevorum Dux Friderici Ducis filius petitur, cunctorùmque favore in Regem ſublimatur.* Omnes Proceres cùm Eccleſiaſtici, tum Laïci, qui ad Comitia convenerant, *Fridericum* petiere, ſed Principes dumtaxat primariis Officiis Imperii inſigniti elegere, ut ex duobus Manuſcriptis diſcimus, uno *Velberti* Capellani *Conradi III.* altero *Amandi* Amanuenſis *Friderici I.* quorum fragmenta profert *Paulus Vindekius* in ſuo *De Electoribus* Commentario, Capp. 4. & 5.

Fridericus II. à Germaniæ Principibus, non à ſolis Septemviris electus eſt, ut conſtat ex *Abbate* Uſpergenſi. *Anno*, inquit, *Domini* MCCX. *Otto excommunicatus denuntiatur. Tunc Principes Alemanniæ, Rex videlicet Bohemiæ, Dux Bavariæ, & Langravius Thuringiæ, & alii quamplures convenientes, Fridericum Regem Siciliæ elegerunt in Imperatorem coronandum.* Subdit, *Anſelmum* Legatum ab ipſis Romam miſſum, *ubi conſilio & interventu Domini Papæ obtinuit, ut à civibus & populo Romano Fridericus Imperator collaudaretur; & de ipſo factam electionem Papa confirmavit.*

Sub Imperio *Friderici II.* Germaniæ Principes jus eligendi Imperatorem Septemviris detulere, qui deinceps ſoli Electores ab Hiſtoricis numerantur. Horum ante *Albertum*, Stadenſem Abbatem, qui anno MCCXL. Chronicon ſuum ſcribebat, nemo meminit. En ejus verba: *Papa Gregorius IX. inſolentias Imperatoris contra Eccleſiam metuens, Principes ſuper electione alterius ſollicitavit, ſed nihil profecit: quia quidam Principum ei*

ci *reſcripſerunt, non eſſe ſui juris Imperatorem ſubſtituere, ſed tantùm electum à Principibus coronare. Electio enim ad illos dignoſcitur pertinere. Ex prætaxatione Principum & conſenſu, eligunt Imperatorem Trevirenſis, Moguntinus, & Colonienſis. Palatinus eligit, quia Dapifer eſt, Dux Saxoniæ, quia Mareſcalchus, & Margravius de Brandeburga, quia Camerarius. Rex Bohemiæ qui Pincerna eſt, non eligit, quia Teutonicus non eſt.* Regem Bohemiæ extra numerum appellat, quòd potiùs locum haberet Definitoris, ſi Electores diſcreparent, quàm unius Electoris. Eorum quoque meminit *Martinus Polonus* Ordinis Prædicatorum, qui ſub ejuſdem *Friderici II.* Imperio florebat, in Chronico, ubi de *Ottone III.* agit. *Et licet iſti tres Ottones*, inquit, *per ſucceſſionem generis regnaverint; tamen poſtea* * *fuit inſtitutum, ut per Officiales Imperii Imperator eligeretur, qui ſunt ſeptem, videlicet primi tres Cancellarii, Moguntinus Germaniæ, Trevirenſis Galliæ, Colonienſis Italiæ. Marchio Brandeburgenſis Camerarius eſt, Palatinus Dapifer, Dux Saxoniæ enſem portat, Rex Boëmus Pincernam agit. Unde verſus:*

* Tempore ſcilicet ipſius Martini Poloni.

Moguntinenſis, Trevirenſis, Colonienſis,
Quilibet Imperii ſit Cancellarius horum,
Et Palatinus Dapifer, Dux portitor enſis,
Marchio Præpoſitus Cameræ, Pincerna Boëmus.
Hi ſtatuunt Dominum cunctis per ſæcula Summum.

Ab his *Vuillelmus* Hollandiæ Comes in locum *Friderici II.* ab *Innocentio IV.* in Concilio Lugdunenſi excommunicati electus eſt anno MCCXLVIII. Tandem ne hæc electionis forma cæteris melior aliquando mutaretur, *Carolus IV.* anno MCCCLVI. Bulla Aurea ſanxit ut firma in perpetuum maneret. Quo ex tempore Germani illi Principes ad quos ſolos eligendi Imperatoris jus ſpectat, *Electorum* titulum, qui poſt Imperatoris, & Regis Romanorum nomen in Imperio illuſtrior eſt, ſibi aſſumpſere.

Ex his evidens eſt, ſeptem Electores à *Gregorio V.* Pontifice Maximo inſtitutos non fuiſſe, multominùs ab *Ottone III.* ut quidam fabulantur. Nec veriſimilis ratio eſt cur Electores inſtituendi ipſe *Otto Gregorio V.* auctor fuiſſe videri poſſit. Quòd ſcilicet, cùm eſſet abſque liberis, & ſpes omnis adempta ut in filium (quod fecerant Deceſſores,) transferret Imperium, ne poſt ejus obitum bellis civilibus Imperium conflagraret, in Electores eam refundere poteſtatem Imperatoris eligendi, auctoritate Pontificia ſatius exiſtimavit. Ita quidem *Baronius* ad annum 996. Num. 52. Verùm ſi attendiſſet Vir Maximus *Ottonem* tum annos dumtaxat ſex ſupra viginti natum, uxorémque duxiſſe, ex qua filios ſperare poterat, non exiſtimaſſet veriſimile ipſum eorum fortunam Electoribus commiſiſſe.

Baronius emendatur.

Nec veriùs alii ſeptem Electorum inſtitutionem *Innocentio IV.* in Concilio Lugdunenſi tribuunt. Quod ex Actis iſtius Concilii probandum infœliciter ſibi ſumpſit *Baronius*, ineptam *Matthæi Pariſii* Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptoris digreſſionem pro Actis Concilii obtrudens. Præterea, cùm *Albertus* Abbas Stadenſis ſeptem illorum Electorum meminerit ad annum MCCXL. evidens eſt illos, ante Concilium Lugdunenſe, quod annis quinque poſterius fuit, inſtitutos. Dici multò minùs poteſt, quod *Aventinus* Lib. 5. Annalium Boiorum, & ipſum ſecutus *Onu-*

Septem Electores inſtituti non fuerunt in Concilio Lugdunenſi.

A *phrius Panvinus* Lib. *De Comitiis Imperii* ſcripſere, in altero Concilio Lugdunenſi, quod poſt annos viginti novem, ſcilicet anno MCCLXXIV. celebratum eſt, ſeptem Electores Imperii creatos fuiſſe.

Non negandum tamen quin jus eligendi Imperatores à Sede Apoſtolica quodam modo emanaverit. Id enim Innocentius III. in Cap. *Venerabilem, De Electione*, Clemens V. in Concilio Viennenſi in Clementina, *Romani Principes, De Jurejurando*, Electores ipſi in Epiſtola ad *Nicolaum III.* Pontificem Maximum data anno MCCLXXIX. [a] & Juramentum fidelitatis
B ab *Alberto* Imperatore *Bonifacio VIII.* præſtitum, [b] diſertè ac luculenter teſtantur. A *Joanne* autem XII. jus illud videtur conceſſum * Principibus & Optimatibus Imperii, cùm *Ottonem I.* Romæ Imperatorem coronavit. Dignitate namque Imperiali Germaniæ Regno conjuncta, jus etiam eligendi Imperatorem à jure eligendi Germaniæ Regem indivulſum eſſe cœpit. Qui *Leonis VIII.* Antipapæ Conſtitutionem, deſcriptam à *Gratiano* Diſt. LXIII. C. XXIII. *Ego Leo*, genuinam eſſe putant, ab eo quoque jus eligendi Imperatorem *Ottoni Magno* & ejus Succeſſoribus collatum arceſſunt. *Silveſtro II.* id acceptum re-
C fert *Nauclerus* Auctor Germanus, Tom. 2. Generatione XXXIV. ejuſque ea de re Decretum ſervari ait in Tabulario Eccleſiæ Aquileienſis. Ut ut eſt, duo ſunt diligenter in Electione Imperatoris diſtinguenda: unum quòd electus ſit Rex Germaniæ, cui adeò omnia illius Regni membra ſubeſſe debeant; alterum, quod Imperialem Coronam à Romano Pontifice recipere poſſit, ac Imperator appellari, primum inter Chriſtianos Principes tenere locum, ut Eccleſiæ Defenſor ex Officio ſit & agnoſcatur. Primum immediatè à Deo habent Imperatores, & hac
D ratione de ipſis cum *Tertulliano* dici poteſt: * *Inde eſt Imperator, unde & homo antequam Imperator, inde illi poteſtas, unde & ſpiritus... Sentiunt Deum eſſe ſolum in cujus ſolius poteſtate ſunt, a quo ſunt ſecundi, poſt quem primi, ante omnes Deos, & ſuper omnes homines.* Et in lib. ad Scapulam: *Colimus Imperatorem ſic quomodo & nobis licet, & ipſi expedit, ut hominem à Deo ſecundum, & quicquid eſt a Deo conſecutum, ſolo Deo minorem. Hoc & ipſe volet. Sic enim omnibus major eſt, dum ſolo vero Deo minor eſt.* Unde jus eligendi Regem Germaniæ, ad illius Regni Ordines pertinere cœpit, ex quo Regnum Germaniæ electitium fac-
E tum eſt, ſicut in Polonia & quovis Regno electitio jus eligendi penès Ordines eſt, ſive Comitia. Jus autem illud Germaniæ Principes & Comitia Septem Electoribus poſtmodum detulere, qui non magis habent à Romano Pontifice jus eligendi Germaniæ Regem, quàm habuerint primùm ab eo Germaniæ Ordines & Comitia. Secundum verò quod in electione Imperatoris obſervandum eſſe dixi, quòd ſcilicet Germaniæ Rex electus jus habeat Coronæ Imperialis à Romano Pontifice recipiendæ, ut Imperator appel-
F letur, ut primum inter Principes Chriſtianos locum teneat, ut Eccleſiæ univerſæ, & Romanæ præſertim Protector ſit ex Officio, &c. Id Romanis Pontificibus debent, qui ſe ad eum Imperatorem confirmandum & coronandum obſtrinxere, qui Germaniæ Rex electus eſſet; modò tamen nullus occurreret in electione defectus, nec eligeretur Paganus, Hæreticus, Tyrannus, aut quovis alio eſſentiali impedimento ad gerendam Rempublicam, & Eccleſiæ defenſionem incapax. Quod examinare ad Summum Pontificem ſpectat, ut conſtat ex Cap. *Venerabilem, De Electione.*

Jus eligendi Imperatores à Sede Apoſtolica quodam modo manavit.

[a] *Apud Odoricum Raynaldum ad hunc annum* Num. 16.

[b] *Apud eundem ad annum* 1303. Num. 10.

* Apud Baronium, ad annum 996. & Bellarminum lib. 5. De Tranſlatione Imperii.

* In Apolog.

ctione. Id ſi ſpectetur in Imperatoris electione, jus eligendi à Pontifice Romano Germaniæ Ordines & Comitia, & conſequenter Electores VII. in quos jus ſuum Principes cæteri & Comitia transfuderunt, ſe accepiſſe profitentur. Hæc occaſione Concilii Romani à *Gregorio V.* habiti paulò uberiùs tractata, ut perſpicuum eſſet quàm levi, immò nullo fundamento Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens, & Conciliorum Collectores, in eo inſtitutos Imperii Electores aſſerant.

SCHOLION.

In hac Diſſertatione Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa non inſtituit Electores Imperii*... Tota Diſſertatio expungenda, ipſorum judicio.

R. Mera Hiſtoriæ & facti Quæſtio eſt. Cæterùm hæc Propoſitio à me non aſſeritur, ſed ſolùm Septem Electores à Gregorio V. aut Innocentio IV. non fuiſſe inſtitutos, quod firmis argumentis probo. *Non negandum* (inquam) *quin jus eligendi Imperatores à Sede Apoſtolica quodammodo emanaverit*, &c. *A Joanne autem XII. jus illud videtur conceſſum Principibus & Optimatibus Imperii, cùm Ottonem I. Romæ Imperatorem coronavit.* Sic aſſero, quod

A me negare obſervant Indiculi Cenſorii Authores. Sed etſi illud abſolutè dixiſſem, quod mihi Religioſi Cenſores affingunt, Viros Eruditos conſentientes haberem. De hoc Hiſtoriæ capite ita ſcribit *Franciſcus Feu* Doctor Theologus Pariſienſis, & SS. Gervaſii & Protaſii in Urbe Regia Paſtor, in Tractatu *De Legibus*, Quæſtione IV. Articulo IV. pag. 155. *Nec etiam, Imperatoris eligendi jus à Pontificibus fuit inſtitutum: ſibi quippe defuiſſent Pontifices, qui tam eximio jure ſemetipſos ſpoliaſſent. Scilicet Electorum inde profecta fuit neceſſitas, quòd cùm non ſupereſſent filii, qui jure hereditario in Patrum locum ſufficerentur; aut cùm impares eſſent filii qui onus Imperii ſuſtinerent, graviſſimi motus & bella vulgò concitabantur: quæ calamitates ut propulſarentur, Bullâ Aureâ cautum fuit, non Pontificum Auctoritate, ſed Imperii Principum & Ordinum conſen-*
B *ſione, ut Electorum jus quibuſdam deferretur. Unde cùm jus illud noſtro Sæculo Comiti Palatino fuit ademptum, & Bavarorum Duci conceſſum, iterúmque tranquillitatis publicæ causâ Comiti Palatino reſtitutum, ſimúlque Duci Bavaro ſervatum; Pontificum nequaquam interceſſit Auctoritas, ſed Imperatoris ſimul & Imperii conſenſus; & inter Principes illos facta pactio pace Monaſterienſi firmata eſt. Nunc quoque temporis Duci d'Hanovre Electoratûs jus ab Imperatore fertur delatum, reclamantibus plurimis Principibus, qui non ad Pontificis Auctoritatem, ſed ad arma pro tuendo Imperii jure dicuntur confugere. Unde jus illud ex eorum ſenſu in ſola Imperii conſenſione poſitum videtur.* Hæc eruditus ille Theologus.

PANOPLIA ADVERSUS HÆRESES NONI ET DECIMI SÆCULI.

DISSERTATIO XVIII.

Adversùs Photium, alióſque Græcos Schiſmaticos.

De Proceſſione Spiritûs Sancti à Patre & Filio.

ASSERTIO I.

ERROREM *Photii, aliorúmque Schiſmaticorum Græcorum, negantium Spiritum Sanctum à Filio procedere; Scriptura Sacra, Patres Græci, & Latini, ab utraque Eccleſia in Conciliis recepti, refellunt, nec validâ ratione propugnatur ullâ.*

Proceſſio Spiritus Sancti à Patre & Filio, Scripturæ Sacræ teſtimoniis demonſtratur.

Prima pars probatur ex verbis Chriſti, Joannis XVI. *Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcumque audiet, loquetur, & quæ ventura ſunt, annuntiabit vobis. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet & annuntiabit vobis. Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi: Quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Et antea de eodem Spiritu dixerat: *Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos.* Perſona divina quæ mittitur ab alia, & ab ea accipit, ab ipſa certè procedit: cùm divinarum perſonarum miſſiones non ſint ſecundùm imperium, aut ſecundùm conſilium, ſed ſecundùm originem intelligendæ. Præterea ex eo probat Chriſtus, Spiritum Sanctum ab ipſo accipere, quia omnia quæ habet Pater, ſua ſunt: nihil ergo excipiendum, niſi id quo Pater eſt. Virtus itaque ſpirativa Spiritus Sancti communis eſt Filio cum Patre. Ideo dicitur *Spiritus veritatis*, id eſt Filii. Et ab Apoſtolo ad Romanos 8. & ad Galatas 4. *Spiritus Filii* vocatur; congruè omnino, ſiquidem Chriſtus illum eſſe ſuum, & à ſe procedere, ſicut ſpiritus hominis ex ore ipſius procedit, proportione ſervatâ, diſertè ſignificavit *Joannis XX.* inſufflans & dicens Apoſto-
A ſis: *Accipite Spiritum Sanctum.* Et quamvis eum à Patre procedere doceat, non tamen à ſolo Patre; immò *Joannis XV.* à ſe pariter procedere docet verbis æquivalentibus, cùm eum ſe miſſurum Apoſtolis à Patre pollicetur: *Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me.* Perperam itaque loco illo Scripturæ Sacræ & Chriſti verbis Græcorum Schiſmaticorum parens *Photius* in Epiſtola ſua Encyclica, & in Epiſtola ad Aquileienſem Patriarcham abutitur. [a] Denique Spiritus Sanctus accipit à Filio, non aliquid creatum, ut nos accipimus, ſed divinum eſſe; cùm nihil aliud poſſit accipere à Filio in Trinitate Sanctiſſima: Nam
B omne quod accepit, & accipit & accipiet, id æternaliter habet. Et quod Filius à Patre audit, idem eſt quod ſcientia: Scientia verò in divinis idem eſt quod eſſe: & audire à Patre, juxta expoſitionem Græcorum ac Latinorum Patrum, eſt accipere eſſentiam & ſcientiam à Patre: atque ita Spiritus audiens accipit à Filio, & auditio ſcientia eſt, & eſſe & divina eſſentia, quæ omnia Spiritus à Filio accipit.

[a] Sic ratiocinabatur Joannes Provincialis O. Prædic. contra Græcos, Seſſ. xxi. Concilii Florentini.

Dogma Catholicum de Proceſſione Spiritus Sancti à Filio Græci Patres confirmant.

Probatur ſecunda pars teſtimoniis Patrum Græcorum, quos inter primus in aciem prodit contra Græcos Schiſmaticos *S. Athanaſius* in lib. *De humana natura ſuſcepta*, ubi pluribus è Scriptura Sacra locis allatis, in quibus Deus fonti, Spiritus Sanctus aquæ comparatur, ut Joannis IV. *Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſa-*
C *lientis in vitam æternam.* Et Cap. VII. *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum.* Et Pſalmo xxxv. *Quoniam apud te eſt fons vitæ:* Ex iis ita colligit. *Noverat enim* (David) *apud Patrem Filium eſſe fontem Spiritus Sancti.* Et in Epiſtola ad Serapionem: *Ergo*, inquit, *non ex creatarum rerum genere eſt Spiritus Sanctus; ac demonſtratum eſt magis proprium ipſum eſſe Filii, neque alienum à Deo. ... Quòd ſi Filius, quoniam ex Deo eſt, proprius eſt ſubſtantiæ ipſius, neceſſe eſt & Spiritum qui ex Deo dicitur, proprium eſſe Filii ſecundùm ſubſtantiam.* Et Oratione IV. adversùs Arianos: *Non enim* (inquit) *& Filius particeps eſt Spiritus, ut propterea*

ſit in Patre : neque accipit Spiritum : quin potius hunc omnibus largitur. Neque verò Spiritus Verbum cum Patre copulat, ſed potius Spiritus a Verbo accipit... Ipſe enim, ut dictum eſt, Spiritum dat ; & quæcumque habet Spiritus, hæc habet à Verbo.

II. S. *Baſilius* lib. III. contra Eunomium. *Quid enim*, inquit, *neceſſe eſt, ſi dignitate & ordine tertius eſt Spiritus, tertium ipſum eſſe naturâ? Nam dignitate ſecundum eſſe à Filio,* * *ut qui ab illo eſſe habeat, & ab ipſo accipiat, & annunciet nobis, & omnino ex illa cauſa pendeat, pietatis ſermo* * *tradit : verùm tertiam uſurpare naturam, neque à ſacris Literis edocti ſumus ; neque ex ſupra-dictis conſequenter poteſt colligi. Nam ut Filius ordine quidem eſt ſecundus à Patre, quoniam ab eo eſt ; & dignitate, quoniam principium & cauſa exiſtendi ipſi Pater eſt ; tum quod per ipſum acceſſus eſt & introductio ad Deum & Patrem ; naturâ verò non eſt ſecundus, quia una eſt in utroque divinitas : Eodem modo Spiritus Sanctus, etſi poſterior Filio eſt ordine ac dignitate :* * *Non tamen perinde id, tanquam aliena natura ſit, habebit.* De iſto S. *Baſilii* loco inter Marcum Epheſium, & *Joannem* Doctorem Theologum & Provincialem Lombardiæ Ordinis FF. Prædicatorum, qui Latinæ Eccleſiæ quaſi ingenium & os erat in Synodo Florentina, Seſſionibus xx. xxi. & xxii. ejuſdem Synodi acerrimè diſputatum eſt. *Marcus Epheſius* mendoſos ac interpolatos Codices aſſerebat, ex quibus *Joannes* noſter hunc locum depromebat, & ejuſmodi quatuor vel quinque Codices Conſtantinopoli reperiri, ſed alios ibidem extare ſinceros ampliùs mille, qui illum exhiberent, prout à Græcis legebatur. Reſpondit *Joannes*, primò Codicem illum, quo uſus eſt, antiquiſſimum eſſe optimæque notæ ; ut qui ante ſexcentos annos, quàm Florentina celebraretur Synodus, ſcriptus eſſet, in membranis, non in chartis ; & à *Nicolao Cuſano* Cardinali Conſtantinopoli advectus. Secundò, hancce clauſulam, *Tradit fortaſſe pietatis ſermo*, non eſſe Baſilii, ſed particulam *fortaſſis*, in ejus textum eſſe intruſam demonſtrat hac ratione : Semper id per quod demonſtratur aliquid, eſſe debet notius eo quod demonſtratur. In iſto autem Cap. S. *Baſilius* conſequentiam *Eunomii* refellendam ſibi ſumit hoc pacto : Etſi tertius eſt dignitate Spiritus Sanctus, ut ex Scripturis Sacris *Eunomius* habebat, non ſequitur tamen ut naturâ quoque ſit tertius. Et toto Capite ex Scripturis colligit, Angelorum quoſdam eſſe primos, alios ſecundos, alios tertios dignitate & ordine : ſed non ſequi naturâ tertios eſſe. Si ergo dixiſſet : *Tradit fortaſſe pietatis ſermo*, *&c.* dubitaſſet de eo quod velut fundamentum ponebat ad confutandum *Eunomium*. Præterea, de S. Baſilio dixit Chalcedonenſis Synodus : *Iſte doctrinam magis exactam tradidit.* At accuratiſſimam non tradidiſſet doctrinam, ſi loquendo de perſona Spiritus Sancti & ejus origine, dixiſſet : *Tradit fortaſſe pietatis ſermo, &c.* Tertiò, quia S. *Baſilius* in Homilia *De Spiritu Sancto* quam ex venerandæ vetuſtatis Codice à *Leonardo Aretino* prolato *Joannes* idem Provincialis FF. Prædicatorum laudavit, hæc habet : *Unum quidem Patrem, unum verò Filium, unum quoque Spiritum Sanctum, juxta divinam traditionem fateri oportet.* Deinde ſubdit : *Neque duos Patres dicendum, neque duos Filios ; quandoquidem Spiritus nec eſt, nec nominatur Filius. Neque enim à Spiritu accipimus aliqua, quomodo à Filio Spiritus ; ſed eo ad nos veniente & ſanctificante, ſuſcipimus divinitatis communionem, & filiationis communicatam poſſeſſionem, æternæque hæreditatis arrhabonem, bonorúmque primitias æternorum. Hæc ſunt quæ accipimus à Spiritu, & quæ in nobis creata ſunt & cauſata à Spiritu Sancto.* S. Baſilius ait, non eo modo Spiritum accipere à Filio, quo nos à Spiritu accipimus. Divinum eſt igitur quod Spiritus à Filio accipit. Nam quicquid eſt, aut divinum, aut creatum eſt : hoc nos à Spiritu Sancto accipimus : Spiritus verò Sanctus non eo modo, neque creata hæc accipit ; ſequitur ergo ut accipiat quod divinum eſt. Cùm itaque tam diſertè aſſerat S. *Baſilius* in iſta Homilia, Spiritum Sanctum accipere à Filio, veriſimile non eſt quod alibi ſcripſerit hoc ipſo de argumento loquens, *Tradit fortaſſe pietatis ſermo, &c.* Quartò, ſecunda vel tertia perſona non dicitur in divinis, niſi ab alia procedat. Igitur S. *Baſilius* hoc ipſo Spiritum Sanctum à Filio procedere ſignificavit, quò tertium dixit ordine & dignitate.

* Græci hæc verba ſuppreſſerant.

* Græci addidere, fortaſſe.

* Græci addiderunt, (ut hoc omnino concedatur à nobis.)

Hunc eumdem S. *Baſilii* locum profert contra Græcos *Manuel Calecas* Ordinis FF. Prædicatorum & ipſe Natione Græcus, lib. 1. & de eo ſubdit : *Hoc autem ſi quis non eſſe Baſilii contendat, adjectúmque Exemplaribus dicat, penitus delirat. Quippe in vetuſtiſſimis Codicibus ita ſcriptum invenitur : quos quidem Codices pro antiquitate ſua, antequam Schiſma oriretur, conſcriptos eſſe, nullus ambigere omnino poſſit : quorum obliterati nonnulli cernuntur : quibuſdam hoc illius Viri dictum quaſi adulteratum ſuſcipere nolentibus, ac ferro contra mutos apices impiè utentibus.*

Certè autem ſi tertium à Patre eſſe Spiritum Sanctum atque à Filio ſecundum, & à Doctoribus cæteris, & à Magno Baſilio accepimus : id autem nunquam ita eſſet, niſi tertius eſſet ex primo per medium, hoc eſt, ex Patre per Filium procederet : quomodo id quod præmiſimus, non omni veritate fulcitur? Videlicet propter ſubſtantiales proceſſus perſonarum ad invicem apparere ordinem? Quomodo item non idem eſt, & per Filium procedere, quod dicitur, & à Filio eſſe habere, juxta S. Baſilium ; quod etiam cauſam eſſe poſuit, ut à Filio ſecundus ſit? Quomodo autem & eſſe, & procedere non idem intelligatur, ſi quidem, quod cauſam eſſe conſtat ut à Filio Spiritus ſecundus ſit, quòd per Filium ſcilicet procedit : pro hoc ille eum à Filio eſſe habere, dicere maluit? Quomodo item per Filium & à Filio æquabiliter ponens, non apertè ſignificat, ex & per tantumdem in divinis valere?... Ex his igitur, quòd dicitur à Filio eſſe habere, conſtat Sancti Viri textum eſſe. Quin imò & ex his quæ calumniatores improbi in hac clauſula contra Magiſtri fidem, & veritatem addunt, manifeſtè quidem Sancti ſenſus elucet : ipſi verò per omnia malignitatis arguuntur, ut eorumdem ſit pro voluntate, & delere, & adjicere. Nam præter id quod in vetuſtiſſimis exemplaribus inferendam protinus malignitatem, & poſitione, & formâ literarum, poſtmodum adjectam eſſe, manifeſtè apparet, ait in ſubſequentibus Sanctus : Ut enim Filius ordine quidem ſecundus à Patre eſt, quoniam ab ipſo eſt : & dignitate, quoniam initium illi & cauſa ut ſit, Pater eſt, & quia per ipſum acceſſus & adductio ad Deum & Patrem nobis eſt, naturâ verò jam non ſecundus : Divinitas enim in utroque una : ita videlicet & Spiritus Sanctus, etſi Filio concedit ordine & dignitate, non jam tamen quaſi aliena natura exiſtens. Ubi ergo ait : Etſi concedit Filio ordine & dignitate, *addiderunt :* Omnino & concedemus. *Ubi verò ait :* Tradit pietatis ratio : *Ipſi cum hac adjectione legunt & dicunt :* Tradit fortaſſe pietatis ratio.

III. *S. Gregorius Nyſſenus lib. 1. contra Eunomium*, pag. 164. eidem Catholico dogmati ſuffragatur. *Porro*, inquit, *idem nobis & de Spiritu Sancto dicendum eſt ; cujus in ſolo ordine differentia conſtituta eſt. Nam ut Patri conjunctus eſt Filius, & cum ex illo eſſe habeat, non tamen poſterius exiſtit : ſic etiam Spiritus Sanctus proximè hæret Filio ; qui*

ſola

ſola cogitatione, ſecundùm rationem principii, priùs conſideratur productione Spiritûs. Nam temporum intervalla in illa vita, quæ ſæculum omne præcedit, locum non habent: adeo ut detractâ principii ratione, nullâ re Sancta Trinitas à ſe ipſa diſſideat. Docet *S. Gregorius Nyſſenus* 1. Spiritum Sanctum ab aliis duabus perſonis ſolo ordine differre; at hujuſmodi ordo non alius eſt quàm originis & proceſſionis. 2. Quemadmodum cum Patre conjunctus eſt Filius; ita ut licet eſſe ab illo habeat, non tamen poſteriùs exiſtat: ſic cum Unigenito hærere Spiritum Sanctum. 3. Ratione principii, priorem conſiderari Filium, quàm Spiritum Sanctum. Quartò, ſublata ratione principii, nullam eſſe in Trinitate differentiam. Quam doctrinam & in Epiſtola ad *Ablavium* luculenter confirmat.

IV. *S. Epiphanius*, in *Ancorato*, Num. 8. diſertè eamdem veritatem docet. *Spiritus Dei*, inquit, *& Spiritus Patris, & Spiritus Filii, non compoſitione aliqua, quemadmodum in nobis anima & corpus, ſed inter Patrem Filiumque medius, ex Patre, & Filio, appellatione tertius.* Et Num. 67. *Jam verò cùm Chriſtus ex Patre credatur Deus ex Deo, & Spiritus ex Chriſto, ſive ab ambobus: ut Chriſtus his verbis aſſerit:* Qui à Patre procedit: *Et*, Hic de meo accipiet. Et Num. 71. *Tu quis es qui contradicas Deo? Nam ſi Filium vocat eum qui ab ipſo, Spiritum verò Sanctum qui ab ambobus, &c.* Et Num. 72. *Igitur ſi a Patre procedit, & de meo, ut ait Dominus, accipiet, quemadmodum nemo novit Patrem niſi Filius, neque Filium, niſi Pater; ita dicere audeo: Neque Spiritum niſi Pater, & Filius, à quo procedit, & a quo accipit: & neque Filium ac Patrem, niſi Spiritus Sanctus; qui verè glorificat, qui docet omnia, qui teſtatur de Filio, qui a Patre, & ex Filio.* Et Hæreſi LXII. quæ eſt Sabellianorum: *Non alienus eſt à Patre & Filio; ſed ex eadem ſubſtantia, ex eadem divinitate, ex Patre & Filio, cum Patre & Filio ſubſiſtens ſemper Spiritus Sanctus.*

V. *Didymus* lib. 2. *De Spiritu Sancto*, exponens illa verba Chriſti: *Non enim loquetur à ſemetipſo*, ita ſcribit: *Hoc eſt, non ſine me, & Patris arbitrio: quia inſeparabilis à mea & Patris eſt voluntate: Quia non ex ſe, ſed ex Patre & me eſt. Hoc enim ipſum, quod ſubſiſtit, à Patre, & me, illi eſt.... Spiritus quoque Sanctus, qui eſt Spiritus veritatis, Spiritúſque Sapientiæ, non poteſt Filio loquente audire quæ neſcit; cùm hoc ipſum ſit, quod profertur à Filio, id eſt, procedens à veritate, conſolator manans de conſolatore, Deus de Deo, Spiritus veritatis procedens.* Et infra, ubi protulit Chriſti verba ex Joannis 16. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet*: Subdit: *Rurſum hic accipere, ut divinæ naturæ conveniat, intelligendum. Quomodo ergo Filius dans non privatur his quæ tribuit, neque cum damno ſuo impertit aliis: ſic & Spiritus non accipit quod ante non habuit. Si enim quod priùs non habebat, accepit, tranſlato in alium munere, vacuus largitor effectus eſt, ceſſans habere quod tribuit. Quomodo igitur ſupra de naturis incorporalibus diſputantes intelleximus, ſic & nunc Spiritum Sanctum à Filio accipere id quod ſuæ naturæ fuerat, cognoſcendum eſt: & non dantem, & accipientem, ſed unam ſignificare ſubſtantiam. Siquidem & Filius eadem à Patre accipere dicitur, quibus ipſe ſubſiſtit. Neque enim quid aliud eſt Filius, exceptis his quæ ei dantur à Patre: neque alia ſubſtantia eſt Spiritus Sancti, præter id quod datur ei à Filio.*

VI. *S. Cyrillus Alexandrinus* paſſim idem dogma confirmat. In lib. *De Recta Fide* ad Reginas: *Vivificatio*, inquit, *attribuenda eſt & jure quidem meritiſſimo, non ipſi utique naturæ corporis; & ſi id proprium Verbi fuerit, quod ex Deo natum eſt: ſed ſupremæ potius virtuti, ac creatas res omnes ſuperanti; tanquam ex perſona Dei ac Patris, ex quo prodiit Filius, æqualis & ſimilis ipſi per omnia. Procedit autem per ambos & vivificans Spiritus.* Spiritum Sanctum à Filio procedere pariter aſſerit, ac Filium à Patre; non igitur temporaria dumtaxat miſſione, & ratione donorum quæ cum hominibus communicat, ſed æterna & ſubſtantiali. Et certè ſi Patrum teſtimonia Spiritum à Filio procedere aſſerentia, ad temporariam profuſionem & miſſionem Spiritus Sancti detorquere liceat; eodem jure loca omnia quæ à Patre procedere eumdem Spiritum docent, de donorum illius largitione, non ſubſtantiali proceſſione, intelligere licebit. Inane ergo eſt illud Græculorum Schiſmaticorum effugium.

Idem *S. Cyrillus* in Reſponſione ad Orientalium objectiones ad Anathematiſmum IX. æquè expreſſis verbis Spiritum Sanctum à Filio procedere affirmat. *Omnia*, inquit, *exiſtens quæcumque eſt Pater, excepto eo ſolo quod Pater eſt: & proprium habens qui ex ipſo eſt, & ſubſtantialiter ineſt ei, Spiritum Sanctum, divina miracula faciebat.*

Et lib. XXXIV. *Theſauri*, in Cap. cujus ea inſcriptio eſt: *Ex ſubſtantia Patris & Filii eſſe Spiritum Sanctum*: hæc habet: *Cùm ergo Spiritus Sanctus in nobis exiſtens conformes nos efficiat Deo, procedat autem ex Patre & Filio; perſpicuum eſt divinæ ipſum eſſe ſubſtantiæ, ſubſtantialiter in ipſa & ex ipſa procedentem: quemadmodum utique flatus ille, qui ex ore hominis excurrit.* Ibidem: *Cùm igitur legem fert Chriſtus, Spiritus ipſe, utpote qui in ipſo, & ex ipſo naturaliter exiſtit, legem fert.* Ibidem: *Neceſſe eſt fateri Spiritum è ſubſtantia eſſe Filii. Nam ut ex ipſo naturaliter exiſtens, & in creaturam ab ipſo miſſus, renovationem efficit: complementum nempe Sanctiſſimæ Trinitatis. Quod ſi ita eſt, Deus ergo & ex Deo eſt Spiritus, & non creatura.*

Et in Epiſtola ad Neſtorium. *Quamvis enim Spiritus in ſubſtantia propria ſit, quatenus Spiritus eſt, & non Filius; eſt tamen ab ipſo non alienus. Profunditur autem ab ipſo, non minus profectò quàm ex Deo & Patre.*

Et lib. X. Commentarii in Joannem. *Cùm*, inquit, *venturum ad eos Paracletum antea dixiſſet, Spiritum veritatis eum nominavit, id eſt, ſuum: Ipſe enim eſt veritas. Nam ut ſcirent Diſcipuli non alienæ ac peregrinæ virtutis illapſum, ſed ſemetipſum tradendum polliceri, Spiritum veritatis, id eſt, ſuum, Paracletum appellat. Spiritus enim Sanctus nullo modo ab Unigeniti ſubſtantia alienus intelligitur, ſed ex ea naturaliter procedit, identitate naturæ aliud nihil ab ipſo exiſtens, licet in propria perſona ſubſiſtere intelligatur... Cùm ergo venerit*, inquit, *Paraclitus, nihil à ſemetipſo loquetur... Nihil enim loquetur prorſus quod mihi non placeat, ſed nec peregrinam vobis doctrinam tradet. Nec enim ſuas vobis leges inferet, ſed cùm Spiritus & mens quodammodo mea ſit, omnino quæ in me ſunt loquetur.*

In eodem libro, *Ut enim Chriſtus in nobis, ita & Spiritus ejus. Idcirco ait:* Ipſe vos docebit omnia quæ ego dixi vobis. *Nam cùm ſit Chriſti Spiritus & mens ejus, non aliud quiddam exiſtens ab ipſo naturalis identitatis ratione, licet in propria hypoſtaſi intelligatur ac ſit, omnia novit quæ in eo ſunt.... Quocirca ut qui novit omnia quæ ſunt in voluntate Unigeniti, omnia nobis annuntiat, non diſciplinâ comparatam ſcientiam habens, ne Miniſtri vicem implere videatur, & alterius ſermones deferre, ſed ut Spiritus ejus, & qui citra Doctoris operam novit omnia quæ ſunt ejus ex quo & in quo eſt, divina Sanctis revelat myſteria. Sicuti nimirum & mens humana*

omnia quæ in ſe ſunt agnoſcens, enuntiativo verbo ut foras emittat voluntates animæ miniſtrat, cujus eſt etiam mens; aliud quidem ab ipſa nomine & conceptu, ſed alia ſecundùm naturam non exiſtens, ſed quæ veluti pars completiva totius, in ea exiſtit, &, ex ea prodire creditur.

Et lib. XI. *Clarificat itaque Filium Paracletus, id eſt, proprius ejus Spiritus, qui omnia poteſt, & omnia novit. Quomodo verò clarificat? Nam quæ novit ac poteſt Spiritus ejus, quomodo ipſe non noverit, aut quomodo non poſſit? Quod ſi, ut ipſe ait, de ſuo Spiritus accipit, quamvis omnia poſſit, & faciat, quomodo ipſe omnium rerum poteſtatem non habebit? ..... Quoniam conſubſtantialis eſt Filio, & modo Deo congruenti per ipſum procedit, omnem ejus perfectiſſimam in omnibus operandi vim atque efficacitatem habens, idcirco dicit:* Quia de meo accipiet. *Ipſum enim ſubſiſtere per ſe Spiritum credimus, & eſſe revera id quod eſt ac dicitur: inexiſtere tamen in ſubſtantia Dei, & ex ea procedere, omnia quæ ejus ſunt in ſe habentem naturaliter. Nec enim per participationem, neque per modum habitudinis, neque tamquam aliud quiddam ſit ab ea, quia proprius eſt ejus. Quemadmodum enim qui ex odoriferis floribus exiſtit odor, naturalem ſuam efficacitatem, ſeu odoriferam qualitatem extrinſecus edit, corporis partibus odorandi vi præditis illabendo: & quoad ex ſenſu colligi poteſt, videtur quid diſtinctum atque aliud eſſe à natura rei à qua emittitur: ſi verò in ſeipſo conſideretur, nihil aliud à rebus ex quibus & in quibus exiſtit, habet: ita de Deo & Spiritu Sancto intelliges, ſi tamen ſublimius exempli vim acceperis. Citra reprehenſionem igitur omnem dici poteſt, ab Unigenito quiddam accipere Spiritum ejus. Nam cùm per ipſum procedat naturaliter, utpote cùm ſit ejus proprius, unà cum omnibus quæ perfectè habet, accipere dicitur quæ ejus ſunt.*

In eodem libro. *At proprius quoque Unigeniti eſt hic Spiritus, conſubſtantialis enim eſt Patri. Quia ergo proprium eſſe videtur Deo ac Patri in ſuo Spiritu dignis revelari, & per ipſum quæcumque libuerit, operari, mihique illud naturaliter ineſt, eam ob cauſam dixi, Eum de meo accipere, & annuntiaturum vobis. Nemo verò turbetur, cùm hîc audiat accipiendi vocabulum: ſed illud potius in animum inducat, noſtro more enuntiari quidem res divinas, non ſic tamen intelligi, ſed modo noſtrum captum excedente: atque ita nos dicere Spiritum accipere à Patre & Filio quæ eorum ſunt, non quòd cognitionem & virtutem, quæ in eis eſt, aliquando non haberet, ac vix tum habeat, cùm habere cenſetur. Sapiens enim ſemper eſt ac potens Spiritus; immò verò ipſiſſima Sapientia ac Virtus, non ex participatione, ſed naturâ ſuâ: Quemadmodum aromatum fragrantiam noſtris naribus affuſam, diverſam quodammodo ab iis, ſed conceptu & cogitatione tantùm, non aliter tamen prodire putaveris, quàm ab iis, ex quibus eſt, acceptâ virtute, quâ ſe exerat, cùm alia non ſit, propterea quod ex iis & in iis exiſtat. Tale quid, imò verò ſupra id de Deo & Sancto Spiritu cogitabis. Eſt enim odor veluti quidam ſubſtantiæ ejus, vivens & efficax, qui, quæ à Deo ſunt, creaturæ tranſmittit, & ſupremæ omnium ſubſtantiæ per ſe ipſum participationem inſerit. Nam ſi aromatum fragrantia vim ſuam veſtibus imprimit, & in ſe ipſam quodammodo transformat ea in quibus fuerit, quî non poterit Sanctus Spiritus, ſiquidem naturaliter eſt ex Deo, divinæ conſortes naturæ per ſe ipſum eos reddere in quibus ſit? Fructus igitur & character ſubſtantiæ Genitoris cùm ſit Filius, omnia quæ ejus ſunt ſecundùm naturam ſibi vendicat. Idcirco ait:* Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt: Propterea dixi vobis quia de me accipiet, & annuntiabit vobis, *Spiritus nimirum, qui per ipſum, & in ipſo eſt: per quem Sanctis, ut ipſe, inhabitat. Nec enim diverſus eſt ab eo Spiritus ejus, licet in propria perſona ſubſiſtere intelligatur.*

VII. Non eſt audiendus hac in controverſia *Theodoretus*, qui nimio contentionis æſtu in *S. Cyrillum* abreptus, errorem de Proceſſione Spiritus Sancti à ſolo Patre primus omnium effudit in Confutatione XII. ipſius Capitulorum. Cùm enim *S. Cyrillus* in Capitulo IX. dixiſſet, *Spiritum Sanctum Filii eſſe proprium*; Thedoretus ſic illum reprehendit: *Quod autem Spiritum Filii eſſe proprium diſſerit; ſiquidem ut ejuſdem cum eo naturæ, & ex Patre procedentem dixit, aſſentiemur, & eam vocem tamquam piam admittemus. Sin hoc aſſerit, tamquam ex Filio & per Filium exiſtentiam habeat, velut blaſphemum hoc impiumque rejiciemus. Fidem enim adhibemus dicenti Domino: Spiritus qui ex Patre procedit; necnon diviniſſimo Paulo ſimiliter loquenti: Nos autem non Spiritum mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo Patre eſt.*

VIII. *S. Maximus* Martyr in Tractatu *De Candelabro Zachariæ Prophetæ*, quem contra ſuos Græcos *Joannes Beccus* adducit, eorum errorem evertit his verbis: *Nam Spiritus Sanctus, quemadmodum naturâ Dei eſt, ac Patris ſecundùm ſubſtantiam: ſic eſt Filii ſecundùm ſubſtantiam: tamquam qui ex Patre ſubſtantialiter per filium genitum inexplicabili modo procedat.* Porrò Spiritus Sanctus non poteſt dici Filii, niſi tamquam Principii. Hæc enim loquendi ratio relationem ſignificat; relatio autem nulla eſt in divinis, niſi ex origine petita. Deinde cùm unum alterius dici, vel hoc hujus proprium in divinis, rejectâ materiâ, & iis quæ materiam conſequuntur, neque tamquam membrum, neque ut poſſeſſio, neque ratione alicujus excellentiæ, vel alterius cujuſpiam affinitatis queat: ſed ratione ſola principii, & ejus quod eſt à principio; in quo uno alterum ab altero diſcerni comprehendimus: perſpicuum eſt, cùm dicimus, Spiritum Sanctum proprium eſſe Filii, id ſola illa principii ratione dictum intelligi poſſe. Non enim ideo ita loquimur, quòd ſint ejúſdem ſubſtantiæ: quia ſi vera eſſet hæc ratio, non minùs Filius dici poſſet eſſe Spiritus Sancti, quàm Spiritus Filii. Quod cùm inauditum ſit, conſequens eſt, ideo Spiritum Filii dici, quòd à Filio procedat. Sed neque ob id proprius Filii dicitur Spiritus Sanctus, quòd ab illo donetur ac mittatur. Nam præter quàm quòd miſſio divinæ perſonæ indicium eſt originis ejus, quæ mittitur, à mittente: Donatio Spiritus Sancti fit in tempore: At proprium eſſe Filii Spiritum Sanctum, ſempiternum quidpiam eſt. Non poteſt autem, quod in tempore fit, cauſa illius eſſe, quod eſt æternum. Nam ſi homini, quod ei proprium eſt, ineſt ſemper quamdiu vivit: multò magis quod Filii Dei proprium eſt, ſemper ipſi ineſt. Ita ratiocinantur *Demetrius Cydonius* in lib. *De Proceſſione Spiritus Sancti*, Cap. X. & *Manuel Calecas* noſter *lib. 2. contra Græcos.*

IX. Non repugnat huic doctrinæ. *S. Maximus* in Epiſtola ad *Marinum*, in qua de Synodicis Romani Pontificis agens, in quibus ſcriptum erat, *Spiritum Sanctum* etiam *à Filio procedere*: ſic illud à Romanis intelligi ait, *Non ut cauſam Spiritus Sancti Filium faciant. Unam enim noverunt Filii & Spiritus eſſe cauſam: alterius quidem ſecundùm nativitatem, alterius verò ſecundùm proceſſionem: ſed ut per ipſum procedere inſinuarent: Sicque conjunctionem eſſentiæ, & incommutabilitatem commendarent.* Vult tantùm *S. Maximus*, quod etiam à Romanis intelligi & prædicari obſervat, Spiritum Sanctum ex Patre & Filio ceu ex uno principio procedere. *Ob id tamen quod Filius ſit ex Patre*

ſine

ſine medio, Spiritus autem per Filium procedat, ac per ipſum Patri conjungatur, quodque Filii omnia ad Patrem referantur, Pater unum Spiritus Sancti Principium dicetur: quocirca ſolus quoque fons deitatis dictus eſt: fonſque & radix Filii & Spiritus, & ſolus cauſa dici poteſt, quòd nihil ante ſe cogitatum habeat, atque ad ipſum referantur omnia. Conſonant ſequentia *S. Maximi* verba. Nam dicere: *Propterea ex Filio procedere dixerunt, ut per ipſum illum procedere ſignificarent*; nihil eſt aliud quàm dicere: *Idcirco ex Filio procedit, quia procedit per Filium: quia enim per Filium procedit, naturaliter ſcilicet atque eſſentialiter procedit. Ita quippe &* B *eſſentiæ conjunctio & incommutabilitas declarabitur. Quod autem per aliquod naturaliter atque eſſentialiter prodit, ex ipſo etiam ſubſtantiam habet. ..... Sic itaque, & quæ in prædicta Epiſtola poſita ſunt, veritati & ſibiipſis concinunt: & quæ à S. Cyrillo, Latiniſque Doctoribus de Spiritu Sancto dicta ſunt, interroganti S. Maximo Romani allegaverunt. Impoſſibile namque eſt, Magiſtros Eccleſiæ, ex Filio eſſe, atque procedere Spiritum dicere: & rurſus per Filium eſſe, atque procedere; deinde cauſam à Filio auferre. Hoc enim eſt aperta contradictio.* Ex, *enim præpoſitio, & maxime in divinis perſonis proceſſum cum cauſa commendat*: &, per, *tantumdem valet.* Ita de hoc *S. Maximi* loco diſ- C ſerit *Manuël Calecas*, *lib.* 3. *contra Græcos.*

X. *S. Joannes Damaſcenus* lib. 1. de Fide Orthodoxa cap 18. eidem dogmati ſuffragatur. *Imago*, inquit, *Patris eſt Filius, & Filii Spiritus; per quem Chriſtus habitans in homine, dat ipſi ut ad imaginem ſit.* Porro ex eo quod Spiritus Sanctus Imago Filii nominatur, rectè colligit *Hugo Æterianus* lib. 2. cap. 7. ipſum à Filio procedere: quemadmodum Filium à Patre procedere demonſtramus inde quòd illius imago dicatur. *Imago enim dicitur Filii Pater* (inquit S. Gregorius Nazianzenus Oratione XXVI.) *tamquam con-* D *ſubſtantialis Patri, & quia ex illo eſt, non autem ex hoc Pater.* Secundò, ad imaginis rationem neceſſe eſt, ut originem habeat à prototypo. Alioqui non magis unùm erit Imago alterius, quàm hoc illius. *Omnis Imago* (inquit S. Auguſtinus in lib. Imperfecto de Geneſi ad literam) *ſimilis eſt ei cujus imago eſt. Nec tamen omne quod eſt ſimile alicui, etiam Imago eſt ejus ...... Imago enim tunc eſt, cùm de aliquo exprimitur.*

S. Joannes Damaſcenus Græcorum Schiſmaticorum errori non favet.

XI. Objiciunt nihilominus Græci Schiſmatici teſtimonium *S. Joannis Damaſceni* velut eorum errori patrocinantis, lib. 1. *De Fide Orthodoxa.* E Cap. XI. *Scire*, inquit, *oportet, nos non dicere Patrem eſſe ex aliquo; ſed ipſum dicimus Patrem eſſe Filii: Filium verò non dicimus principium, neque Patrem: ſed eum dicimus ex Patre eſſe, & Filium Patris. Porro Spiritum Sanctum tam ex Patre eſſe profitemur, quàm Patris appellamus Spiritum. Ex Filio autem Spiritum non dicimus, ſed eum Filii Spiritum nominamus.* Et cap. XIII. *Sed & Filii Spiritus eſt, non tamquam ex ipſo: ſed quòd per ipſum ex Patre procedat. Solus enim Pater principium eſt.*

S. Joannem Damaſcenum eodem modo exponunt Nicephorus Blemmida, Oratione ad Jacobum Bulgariæ Archiepiſc. de Proceſſione Spiritus Sancti, Beſſario Epiſt ad Alexium Laſcarim, Demetrius Cydonius, Opuſc,

Sed optimè reſpondet *Manuël Calecas*, lib. 3. F contra Græcos, *S. Joannem Damaſcenum* ideo negare Spiritum Sanctum ex Filio procedere, quia particula, *ex*, principalem cauſam ſignificat; hoc eſt, eam quæ ab altera producendi vim non accipit, ſed habet à ſeipſa. Ejuſmodi autem non eſt Filius, qui, quæ habet, à Patre accepit omnia: & unum eſt atque idem cum Patre principium Spiritus Sancti. At Spiritum Sanctum à Patre per Filium procedere docet *S. Joannes Damaſcenus.* Idem autem ſignificant hæ præpoſitiones, *ex*, &, *per*, in Patre & Filio; perſonas

A dumtaxat diſcernunt. Ait enim Magnus *Baſilius* ad Amphilochium ſcribens, 5. Cap. *Unus Deus & Pater, ex quo omnia: & unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia. Iſtæ non ſunt legem ponentis voces, ſed diſtinguentis potiùs ſubſtantias. Non enim ut alienum naturæ introducat, ſed ut inconfuſam Patris & Filii intelligentiam commendet, ita pronuntiavit Apoſtolus.* Et Gregorius Theologus ait: *Ex quo, & per quem, quod dicitur, non naturas ſcindentium eſt, ſed unius inconfuſæque naturæ proprietates exprimentium.* Idcirco itaque *S. Joannes Damaſcenus* particulam, *per*, uſurpavit, (inquit Calecas) ut conſubſtantialitatem, ſimul & perſonarum ordinem ac diſcretionem ſignificet ex ipſis Proceſſionibus apparentem. In quo ſanè ordine ac diſcretione Filii perſona medium obtinet locum: & ne vel una perſona Pater & Filius exiſtimetur propter Præpoſitionum ſimilitudinem; vel duo, & contra ſe diviſa ambo Spiritus principia videantur, taliſve eſſe Filii perſona, qualis & Patris eſt, nihil ante ſe cogitatum habens, quemadmodum & Pater. *Ex*, enim ſiſtit mentem, & ulterius ire non cogit, principalémque cauſam quærere, cui præpoſitio, *ex*, principaliter attributa eſt. At præpoſitio, *per*, ad alteram perſonam, præter illam ex qua immediatè alia oritur, provehit mentem, principalémque illam deſignat cauſam, in qua hæc ponitur medium & primi, & ejus ad quem proceſſus, ſive operatio. Atque ita Trinitatem integrè nobis commendat præpoſitio, *per*, ſimúlque proceſſionum ordinem ad invicem indicat.

de Proceſſione Spiritus ſancti, Joſephus Methonenſis, & Gregorius Protoſyncellus, Apolog contra Epiſt. Marci Epheſii, Gennadius Patriarcha, pro Concil. Florent.

Addit *Manuël Calecas*, Aliud eſſe quòd aliquid non dicatur, & quòd revera non ſit. Eſſe enim Filium Patri conſubſtantialem, Deique Genitricem ſemper Virginem prædicari in Eccleſia: atque humanæ naturæ Filium Dei ſecundùm ſubſtantiam unitum eſſe, vera quidem ſunt: fuit tamen quando non dicebantur. Non tamen ideo falſa fuerunt. Nam poſtea, neceſſitate urgente, propter contraria dicentes, etiam ut in Eccleſia publicè dicerentur, inſtitutum, & ſi malum eſt. Quid ergo mirum ſi *S. Joannes Damaſcenus*, quod non pronuntiabatur, ut multa alia, & tunc, & priùs, non dici ait? Non enim per hoc oſtendit, quia non eſt; ſed hoc ſolùm, quia in conſuetudine dictô non proferretur.

Addit rurſus Vir Doctiſſimus, plurimos SS. Patrum eaſdem dictiones in Theologia, ſecundùm differentes intelligentias & ſuſcipere, & non ſuſcipere, & aliquando ſic, aliquando aliter: ut Magnus *Baſilius* in Quæſtionibus ad Eunomium, *germen*, Filium dicentem non ſuſcipit: dictionem hanc imperfectioribus congruere exiſtimans: quocirca eam maximè ponebat *Eunomius.* Verùm *Gregorius Theologus*, in primo libro de Filio, de eo & Spiritu Sancto loquens, ait: *Horum autem alterum quidem germen, alterum verò productum eſt.* Et cauſam quidem & cauſale in divinis perſonis dici vetat *B. Cyrillus* dicens: *Cauſam verò & cauſale ne nominare quidem fas eſt:* Si quis illud ſcilicet juxtà creaturarum morem accipiat. Communis autem fides, omneſque Theologi (*Græci*) in ſola cauſa & cauſali (quibus nominibus intelligunt principium & id quod eſt ex principio) divinas perſonas diſtingui dicunt: majúſque quod dicitur, Patri, cauſæ ratione plurimi Doctorum aſſignarunt: Juxta opinionem autem Arianorum, ab Eccleſiæ ambitu repellitur. Nihil ergo mirum, ſi etiam SS. Doctorum alii quidem, *Ex*, principali cauſæ, & ante quam nihil cogitatur, huic ſoli eam congruere arbitrati, ex Patre per Filium procedere Spiritum Sanctum, productorémque Patrem per Verbum

» Verbum aſſeverant: quia Filii omnia ad Patrem
» referuntur, non tamen, *ex Filio*, dicunt. Alii
» verò & ei, qui ex cauſa eſt, ut Filio, congruere
» ponentes, cujus Pater principalis præcogitatur
» cauſa: eò quòd unum principium, & una cauſa
» ſit Pater & Filius, ſicut & una eſſentia: nunc qui-
» dem *per Filium* eſſe ac procedere dicunt, nunc autem
» *ex Filio* eſſe ac procedere: Per utraque idem volen-
» tes etſi ſyllabis differant. Hæc *Manuel Calecas*.
» Sed quid prolixiori expoſitione opus eſt cùm *S.*
» *Joannes Damaſcenus* Cap. XV. ejuſdem libri, de
» Patre ſermonem habens, ſubinferat: *Et productor*
» *per Verbum explanantis Spiritus*. Et his verbis *S.*
» *Joannem Damaſcenum* Proceſſionem ab utroque
» cognoviſſe, celeberrima Græcorum Synodus ſub
» *Andronico* Imperatore celebrata Conſtantinopoli
» declaravit, de qua *Pachimeres* Lib. VII.

Latinorum Patrum teſtimonia de Spiritus Sancti Proceſſione à Patre & Filio.

XII. In aſſerenda Proceſſione Spiritus Sancti à Filio Latini Patres cum Græcis conſpirant. Quos inter *S. Hilarius* lib. 2. de Trinitate ait: *Loqui de eo* (ſcilicet Spiritu Sancto) *non neceſſe eſt, quia de Patre & Filio auctoribus confitendus eſt.* Et lib. 8. *A Filio igitur accipit, qui & ab eo mittitur, & à Patre procedit: & interrogo utrum idipſum ſit à Filio accipere, quod a Patre procedere. Quod ſi nihil differre credetur inter accipere à Filio, & a Patre procedere: certè idipſum atque unum eſſe exiſtimabitur à Filio accipere, quod ſit accipere à Patre. Ipſe enim*
» *Dominus ait:* Quoniam de meo accipiet, & annun-
» tiabit vobis. *Hoc quod accipiet, ſive poteſtas eſt, ſive virtus, ſive doctrina eſt, Filius à ſe accipiendum dixit...* Ac mox: *Omnia quæ Patris ſunt, Filii ſunt: & idcirco quidquid accipiet, à Filio accipiet ille mittendus, quia Filii ſunt univerſa, quæ Patris ſunt.*

XIII. *Marius Victorinus* Lib. 1. contra *Arium*, idem aſſerit. *Duo ergo & iſti*, inquit, *alius ex alio; ex Filio Spiritus Sanctus, ſicut ex Deo Filius, consequentionaliter & Spiritus Sanctus ex Patre.*

XIV. *S. Ambroſius* idem planè docet *Lib. De Spiritu Sancto*, Cap. X. *Spiritus quoque Sanctus* (inquit) *cùm procedit à Patre, non ſeparatur à Filio.* Et lib. *De Symbolo*, Cap. 3. *Spiritus autem Sanctus verè Spiritus eſt, procedens quidem à Patre & Filio; ſed non eſt ipſe Filius, quia non generatur: neque Pater, quia procedit ab utroque, non genitus, non ingenitus, non factus.* Legatur & Lib. VIII. in Lucam, Cap. XXVIII.

XV. *S. Auguſtinus* idem prædicat variis in locis; ſed maximè Lib. XV. *De Trinitate*, Cap. XVII. ubi explicans quod præmiſerat, Spiritum Sanctum principaliter à Patre procedere, ait: *Ideo autem addidi, principaliter, quia & de Filio Spiritus Sanctus procedere reperitur. Sed hoc quoque illi Pater dedit, non jam exiſtenti, & nondum habenti: Sed quicquid unigenito Verbo dedit, gignendo dedit. Sic ergo eum genuit, ut etiam de illo Donum commune procederet, & Spiritus Sanctus eſſet amborum.* Idem confirmat Cap. XXVI. Et Tractatu XCIX. in Joannem: *Cur ergo*, inquit, *non credamus, quod etiam de Filio procedat Spiritus Sanctus, cùm Filii quoque ipſe ſit Spiritus? Si enim ab eo non procederet non poſt Reſurrectionem ſe repræſentans Diſcipulis ſuis, inſufflans diceret: Accipite Spiritum Sanctum. Quid enim aliud ſignificavit illa inſufflatio, niſi quòd procedat Spiritus Sanctus & de ipſo?*

XVI. *S. Leo Magnus* idem tradit *Sermone II. de Pentecoſte*, verba illa Christi apud S. Joannem * exponens: *Adhuc multa habeo vobis dicere, &c. Numquid ſeſe Dominus inferioris ſcientiæ volebat intelligi, aut minus aliquid quàm Spiritum Sanctum à Patre didiciſſe, cùm ipſe ſit veritas, & nihil Pater dicere, nihil docere poſſit ſine Verbo, ideòque dictum ſit: De meo accipiet: quoniam quod accipit Spiritus Patre dante, dat Filius.*

* C. 16.

XVII. *Gennadius* Maſſilienſis, Lib. *De Eccleſiaſticis Dogmatibus*, Cap. I. idem profitetur fidei dogma. *Spiritus Sanctus*, inquit, *ex Deo Patre, & Deo Filio Deus procedens.*

Sic & *S. Fulgentius* in lib. *De Fide ad Petrum*, Cap. XI. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, eumdem Spiritum Sanctum, qui Patris & Filii unus eſt Spiritus, de Patre & Filio procedere.*

XVIII. Toletana Concilia, Primum, Tertium, Quartum, Octavum, Undecimum, Duodecimum, & Decimum-tertium, *Spiritum Sanctum à Patre Filióque procedere* aſſerunt. *S. Gregorius Turonenſis* idem prædicat in Profeſſione Fidei quæ extat initio Lib. 1. Hiſtoriæ Francorum.

XIX. Sic Auctor Symboli, quod Athanaſianum vulgò inſcribitur: *Spiritus Sanctus a Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens.* Synodus Forojulienſis ſub *Paulino* Patriarcha idem tradit in Symbolo Fidei.

XX. Ita ante Paulinum *S. Gregorius Magnus* Homilia XXVI. in Evangelia: *Spiritus Sancti miſſio, ipſa proceſſio eſt, qua de Patre procedit & Filio.*

XXI. Quæſtio de Proceſſione Spiritus Sancti agitata eſt in Concilio Aquiſgranenſi ſub *Carolo Magno* anno DCCCIX. teſte *Adone*. Romam directi *Bernharius* Vvormacienſis Epiſcopus, & *Adalardus* Corbeienſis Abbas: anno ſequenti ab iis habita cum *Leone* Pontifice Maximo Collatio. *Lectis per ordinem teſtimoniis* de Proceſſione Spiritus Sancti, *atque à Domno Apoſtolico diligentiſſimè auditis, ait: Ita ſentio, ita teneo cum his Auctoribus, & Sacra Scripturæ auctoritatibus. Si quis aliter de hac re ſentire vel docere voluerit, defendo: & niſi converſus fuerit, & ſecundùm hunc ſenſum tenere voluerit, contraria ſentientem funditus abjicio.* Ita referunt Acta Collationis à *Smaragdo* Abbate conſcripta.

Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus hiſce temporibus Libellum *De Proceſſione Spiritus Sancti* juſſu *Caroli Magni* conſcripſit, in quo antiquorum Patrum collegit Sententias, qui Spiritum Sanctum à Patre Filióque procedere ſcripſerunt. Horum Indiculus ita texitur: Athanaſius, Cyrillus, Hilarius, Ambroſius, Didymus, Auguſtinus, Fulgentius, Hormiſda, Leo, Gregorius, Iſidorus, Proſper, Vigilius Afer, Proclus, Agnellus, Caſſiodorus, Prudentius. Quid intendat *Theodulfus*, in Metrica Operis ad *Carolum Magnum* Præfatione ſic exponit:

Imperii veſtri, Rex Inclyte! juſſa ſecutus,
Defero Theudulfus hæc documenta libens.
Quòd Patre ſeu Nato procedere Spiritus almus
Adſtruitur, Legis hoc reſonante tuba.
Hoc Evangelium, hoc promit Apoſtolus auctor,
Hoc canit unanimis vox pia ſacra Patrum.

Lege de eodem dogmate *Ratramnum* Corbeienſem Monachum, & *Æneam* Pariſienſem Epiſcopum, illum in Reſponſione ad Græcorum Oppoſita, iſtum in libro contra Græcos.

XXI. *S. Anſelmus* lib. *De Proceſſione Spiritus Sancti contra Græcos*, cap. 2. ſtatuit illud Principium, quo in hac dirimenda controverſia poſt Angelicum Doctorem plurimùm utuntur Theologi: *In divinis omnia ſunt unum, ubi non obviat relationis oppoſitio.* Sic autem habet. *Sequitur, ſecundùm unitatis Dei, quæ nullas habet partes, proprietatem, ut quicquid de uno Deo, qui totus eſt, quicquid eſt, dicitur de toto Deo Patre, dicatur & de Filio, & de Spiritu Sancto: quia unuſquiſque ſolus & totus, & perfectus Deus eſt. Supradicta verò relationis oppoſitio, quæ ex eo naſcitur, quia ſupradictis duobus modis Deus de Deo eſt, prohibet Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum de invicem dici: & propria*

singulorum

ſingulorum aliis attribui. Sic ergo hujus unitatis, & hujus relationis conſequentiæ ſe contemperant, ut nec pluralitas, quæ ſequitur relationem, tranſeat ad ea in quibus prædicta ſimplicitas ſonat unitatis: nec unitas cohibeat pluralitatem, ubi eadem relatio ſignificatur: quatenus nec unitas amittat aliquando ſuam conſequentiam, ubi non obviat aliqua relationis oppoſitio; nec relatio perdat quod ſuum eſt, niſi ubi obſiſtit unitas inſeparabilis. Hoc poſito principio, S. *Anſelmus* colligit, neceſſe eſſe ut aut Filius ſit de de Spiritu Sancto, aut Spiritus Sanctus de Filio: ſiquidem relationis oppoſitio oritur ex eo quòd Deus ſit de Deo. At Filius non procedit à Spiritu Sancto; conſequens ergo eſt Spiritum Sanctum procedere à Filio ſimul & Patre, ſiquidem nulla id relatio originis impedit. Præterea, cùm dicitur Deus de Deo, aut ſignificatur totum eſſe de toto, aut partem de parte, aut partem de toto. Sed Deus nullam habet partem: impoſſibile igitur eſt ut ſi Deus eſt de Deo, totus ſit de parte, aut pars de toto, aut pars de parte. Neceſſe eſt igitur, ut ſi eſt Deus de Deo, totus ſit de toto. Cùm ergo Filius dicitur eſſe de Deo qui eſt Pater, & Spiritus Sanctus; aut alius totus erit Pater, alius totus Spiritus Sanctus, ut de toto Patre ſit, & non de toto Spiritu Sancto: aut ſi idem totus Deus eſt Pater & Spiritus Sanctus; ex neceſſitate, cùm eſt de Deo toto, eſt pariter de Patre & de Spiritu Sancto, ſi non repugnat aliud. Eodem modo, cùm dicitur Spiritus Sanctus eſſe de toto Deo, qui eſt Pater & Filius: aut alius totus erit Pater, alius totus Filius, ut ſit de toto Patre, & non de toto Filio Spiritus Sanctus: aut cùm eſt de Patre Spiritus Sanctus, non poteſt non eſſe de Filio, ſi non eſt Filius de Spiritu Sancto. Nulla enim alia ratione poteſt negari Spiritus Sanctus eſſe de Filio.

Contra hoc ratiocinium objici poſſe ait S. *Anſelmus*, Non eſſe conſequens, ex eo, quòd Pater unus eſt totus cum Filio, & à Patre oritur Spiritus Sanctus, etiam à Filio hunc oriri: neque unitatem Deïtatis in Patre & Filio hanc habere vim conſequentiæ. Sicut ex eo, quòd unus Deus eſt Filius & Spiritus Sanctus, non ſequitur genitum eſſe de Patre Spiritum Sanctum, ſicut Filius gignitur.

Cui objectioni ſic reſpondet: *Habent utique à Patre eſſe Filius & Spiritus Sanctus, ſed diverſo modo; quia alter naſcendo, alter procedendo. Et ideo cùm naſcitur unus, non poteſt cum eo naſci ille, qui per hoc alius eſt ab eo, quia non ſimiliter naſcitur, ſed procedit. Et cùm unus procedit, nequit ille ſimul procedere, qui per hoc eſt alius ab illo, quia non ſimiliter procedit, ſed naſcitur. Et ideo non habet hic unitas illa vim conſequentiæ: quia pluralitas obviat, quæ ex nativitate naſcitur & proceſſione. Nam etſi per aliud non eſſent plures Filius & Spiritus Sanctus, per hoc ſolum eſſent diverſi.* Id ſenſu cauſali intelligendum, non formali, ut Theologi de Schola loquuntur, ex diverſa enim Proceſſione diverſæ Relationes exiſtunt, & perſonæ diſtinctæ. Quæ Theologorum diſtinctio ex ipſomet S. Anſelmo accepta eſt, dicente: *Supradicta verò relationis oppoſitio, quæ ex eo naſcitur, quia ſupradictis duobus modis Deus de Deo eſt, &c.*

Et Cap. V. probat Filium docuiſſe, Spiritum Sanctum à ſe procedere, cùm docuit ipſum procedere à Patre, his Domini verbis: *Paraclitus Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo.* Et: *Cùm autem venerit ille Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre.* Quid porro eſt, *Mittet Pater in nomine Filii, niſi mittet Pater, tanquam ſi mittat Filius: ut in miſſione Patris, miſſio intelligatur Filii?* Quid verò eſt; *Ego mittam à Patre; niſi, Ego mittam tanquam ſi Pater mittat, ut una & eadem ſit miſſio mea & Patris? . . . . Unde enim Filio cum Patre dare ſimul vel mittere Spiritum Sanctum, & hunc eſſe utriuſque, ſi ſimul non eſt de utroque? Cur enim magis dat Filius Spiritum Sanctum, quam Spiritus Sanctus Filium? Aut cur magis Spiritus Sanctus eſt Filii, quàm Filius Spiritus Sancti: niſi quia Filius non eſt ita de Patre ſimul & Spiritu Sancto, ſicut Spiritus Sanctus eſt de Patre ſimul & Filio? Si ergo Spiritus Sanctus non de Filio, non datur à Filio, nec dicitur eſſe Filii; ſicut Filius non datur à Spiritu Sancto, nec dicitur eſſe Spiritus Sancti, quoniam non eſt de Spiritu Sancto. Si autem dicunt, quia Spiritus Sanctus mittit etiam Filium, ſicut idem ipſe dicit per Prophetam:* Et nunc Dominus miſit me & Spiritus ejus: *hoc ſecundùm hominem quem gerebat, intelligendum eſt, qui Patris & Spiritus Sancti unâ voluntate & diſpoſitione mundum redempturus in mundo apparuit.*

Idem confirmat Cap. VI. ex illis Domini verbis de Spiritu Sancto: *Non enim loquetur à ſemetipſo; ſed quæcumque audiet, loquetur.* Quid eſt, *Non loquetur à ſemetipſo*, inquit S. Anſelmus, *niſi ab alio habet quod loquetur?* Unde addidit: *Sed quæcumque audiet, loquetur.* Quid eſt, *Audire Spiritum Sanctum, niſi quaſi diſcere? Et quid eſt diſcere, niſi ſcientiam accipere? Si ergo ſcientia ejus non eſt aliud niſi eſſentia ejus, ab illo habet eſſentiam, à quo audit ea quæ loquetur, & quæ docet: Quoniam idem eſt illi loqui, quod docere. Non audit autem, neque habet eſſentiam ab alio, niſi à Patre & Filio. Verùm ſi habet eſſe à Patre ſecundùm ſupradictam rationem, habet & à Filio. Unde & idem Filius dicit:* Ille de meo accipiet, & annuntiabit vobis. *Quippe quid eſt aliud hoc dicere, quàm me audiet? hoc eſt, a me ſciet, quod annuntiabit vobis? Cùm dixit:* Quæcumque audiet loquetur, *non determinavit à quo audiet. Cùm verò ait,* De meo accipiet; *ne quis ſoli Patri attribuat quod ab alio audit, apertè ſe eſſe à quo, ſicut à Patre, ſcientiam, ſive eſſentiam accipiat, demonſtrat. Sicut enim cùm dicitur:* Non loquetur à ſe ipſo, ſed quæcumque audiet, loquetur; *ſignificatur ab eo eſſe & procedere, à quo audit: ita cùm profert Filius:* De meo accipiet: *palàm oſtendit eum de ſuo: hoc eſt, de eſſentia ſuâ, eſſentiam habere & procedere.* His adde Julianum Pomerium, Vigilium Tapſenſem, Agnellum, Caſſiodorum, Iſidorum Hiſpalenſem, Alcuinum, quorum teſtimonia profert *Æneas Pariſienſis* Lib. adverſus Græcos, Tomo VII. Spicilegii.

XXII. Ex his *Photius* refellitur, qui tum in Epiſtola Encyclica, tum in Epiſtola ad Aquileienſem Archiepiſcopum, effutiit, Dogma de Proceſſione Spiritus Sancti à Patre & Filio blaſphemum eſſe; repugnare Chriſti verbis, dicentis: *Spiritus qui procedit à Patre*: & Sacris Synodis & SS. Patribus, Athanaſio præcipuè, Gregorio Theologo, Baſilio, Chryſoſtomo, S. Leoni, adverſari. Si decem, vel viginti ex Patribus dixerint Spiritum Sanctum à Filio procedere, ſexcentos id nequaquam dixiſſe. Quoſdam SS. Patrum multis in rebus ſæpe à rectorum dogmatum exactâ viâ receſſiſſe: in iis eos non admitti, in aliis tamen recipi: Quod Dionyſii Alexandrini, Methodii, Irenæi, Papiæ, probat exemplis. *Eodem etiam pacto*, inquit, *ſi qui illorum deducti ſunt ut dicerent Spiritum Sanctum à Filio procedere, illud quidem quod repugnat Dominicis verbis, non ſuſcipimus; ipſos tamen veneramur, & à Patrum numero non ſegregamus.* S. Leonem impudenter appellat velut errori ſuo faventem: quem tamen evertit, non ſolùm loco inter Probationes laudato, ſed etiam Epiſtola XCIII. ſeu XV. in Editione P. Quenellii, ad *Turribium* data, Cap. I. ubi contra Priſcillianiſtas ſic loquitur: *Primo itaque Capitulo demonſtratur quàm impiè ſentiant de Trinitate divina; qui & Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*

Photius refellitur.

unam atque eamdem aſſerunt eſſe perſonam: tamquam idem Deus nunc Pater, nunc Filius, nunc Spiritus Sanctus nominetur: Nec alius ſit qui genuit, alius qui genitus eſt, alius qui de utroque proceſſit.

Græcorum Schiſmaticorum objectionibus reſpondetur.

Objiciunt Schiſmatici, in Synodo Epheſina *Chariſium* Preſbyterum de confiсto Symbolo Neſtorii, quod *Anaſtaſius* & *Photius* Neſtoriani per *Antonium* & *Jacobum*, qui Teſſaradecatitarum hæreſi antea ejuratâ, *Neſtorio* ſe addixerant, publicatunt, verba facientem, inter alia in eo contenta, hæc recitare: *Et in Spiritum Sanctum, qui, cùm ſit ex Dei ſubſtantia, Filius non eſt, ſed ſubſtantialiter Deus; utpote ejus ſubſtantiæ exiſtens, cujus eſt Deus & Pater, ex quo quidem eſt ſecundùm ſubſtantiam peculiari ratione, præ univerſa creatura; quam non eſſentialiter, ſed cauſalitate creationis, ex Deo cenſemus eſſe. Sed nec Filium illum putamus, neque per Filium ſubſtantiam ſortitum.* In hac Profeſſione Fidei, inquiunt, Spiritus per Filium non eſſe aſſeritur. Illam Synodus audivit, diſcuſſit, reprehendit ea quæ reprehenſione digna erant; quod traditur de Sancti Spiritus origine, relinquit intactum. *S. Cyrillus* duodecim Capitula propoſuit *Neſtorio*, ejus erroribus oppoſita, quæ profiteri, & quibus ſubſcribere deberet: in quibus de proceſſione Spiritus Sancti ne verbum quidem habetur. Immò *Celeſtinus* Papa, tum in Epiſtola ad *Neſtorium*, tum ad Clerum Conſtantinopolitanum, huic *Neſtorio* errorem non exprobrat. Denique *Theodoretus* S. Cyrilli Capitula XII. reprehendens, Propoſitionem quæ *ex Filio*, aut *per Filium* Spiritum Sanctum exiſtentiam habere aſſerit, ut blaſphemam ac impiam rejicit. Cui objectioni *S. Cyrillus* nihil reſpondit omnino, *Theodoreti* ſententiam, quod in aliis ſibi objectis non fecit, ſilentio ſuo approbare viſus. Cùm itaque Proceſſio Spiritus Sancti ex ſolo Patre publicè lecta in Synodo, & *Theodoreti* Scripto publicè contra *S. Cyrillum* defenſa, non fuerit à Patribus Epheſinis rejecta, ſententiam illam hæreticam non judicarunt.

Reſpondeo, Synodi Epheſinæ Patres non omnes *Neſtorii* errores examinaſſe ac damnaſſe, ſed eos tantùm quos in Myſterium Incarnationis evomuerat, parum ſollicitos ſi quid non ſatis cautè de Trinitate affirmaſſet. Quæ quamvis poſtea *Theodoretus* in pejorem ſenſum traxerit; attamen Sancta Synodus, & *S. Cyrillus*, ne Eccleſiæ Chriſti novam inferre Controverſiam viderentur, in præcipuum & manifeſtum errorem ſubvertendum toti incubuere; quæ verò in rectum ſenſum trahi poſſe videbantur, neglexere. Verba porro Symboli quod à *Cariſio* Preſbytero lectum eſt, ſenſum Catholicum patiebantur: Scilicet Spiritum Sanctum exiſtentiam per Filium non habere, id eſt, non fuiſſe factum, nec creatum à Deo per Filium, cum reliquis omnibus creaturis. Ideo hæc Propoſitio non eſt à Concilio reprobata. Sed cùm in eodem falſo Symbolo ſcriptum eſſet: *Primo quidem ac præcipuè Deum Verbum, qui ſecundùm eſſentiam Dei Filius & Dominus eſt, mente concipientes, mox verò in illo & cum illo quod aſſumptum eſt, hoc eſt, Jeſum à Nazareth, animo complexi, quem Deus Spiritu & virtute inunxit, tamquam in conjunctione cum Dei Verbo, filiationis & dominationis participem*: Ex quibus verbis dubium naſcebatur, an Spiritum Sanctum proprium Filii, vel alienum: & aliena, non propria virtute Chriſtum miracula facientem *Neſtorius* aſſereret; *S. Cyrillus* latenti veneno antidotum oppoſuit Anathematiſmo IX. docens *Spiritum*, per quem Filius in natura aſſumpta miracula patravit, *proprium Filii eſſe*. Quod *Theodoretus* ad Proceſſionem Spiritus Sancti converſum, calumniandi libidine reprehendit. Ejus verò criminationem *S. Cyrillus* non neglexit, ſed ejus objectionem confutavit ipſius Chriſti verbis, Omnia quæcumque habet Pater, ſua eſſe, &c. *Procedit enim*, inquit, *ex Deo & Patre Spiritus Sanctus, ſecundùm Salvatoris vocem; ſed non eſt alienus à Filio: omnia enim habet cum Patre; & hoc ipſe edocuit de Spiritu Sancto. Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi vobis, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Manuël Calecas lib. II. contra Græcos, ait *S. Cyrillum*, & Epheſinos Patres, ſapientiores Medicos imitatos fuiſſe, qui cùm infirmum gemino morbo laborare animadverterint, adversùs eum qui perturbat magis, & ſectione indiget, etſi in ſuo genere minor eſſe videatur, priùs armantur. Et Judices ſæpenumerò reum aliquem nacti plurimis criminibus obnoxium, illud unum in quo deprehenſus fuerit, omiſſis interim cæteris, illi maximè objiciunt. Ita in cauſa *Neſtorii* Patres ſe geſſiſſe, præcipuum errorem diſcuſſiſſe ac damnaſſe, alios qui non ita erant manifeſti, neglexiſſe.

Objicit *Photius*, *Leonem III.* Romanum Pontificem immaculatam fidei doctrinam quibuſdam ancilibus quaſi clypeis conſtructis, & columnis erectis ſcripſiſſe, & ad Eccleſiæ valvas in conſpectu omnium collocaſſe, ut nullo modo Novatoribus pateret aditus depravandi Fidei Symbolum, & aſſerendi Filium ſecundam cauſam Spiritus Sancti præter Patrem. Ita ſcribit in Epiſtola ad Aquileienſem Patriarcham.

Reſpondeo, Factum *Leonis III.* Photio non favere; qui tametſi illud, *Filióque*, addi Symbolo, & cantari, non probaverit, nulla cauſa tunc id poſtulante, nullâ urgente neceſſitate, & Symbolum abſque illa additione in argenteis tabulis exaratum ſervari juſſerit ad memoriam poſteritatis ſempiternam: tamen Proceſſionem Spiritus Sancti à Patre & Filio, ceu dogma fidei ab Eccleſia credi profeſſus eſt, ut conſtat ex Actis Collationis Legatorum Gallicanæ Eccleſiæ, & *Caroli Magni* Imperatoris, ex Synodo Aquiſgranenſi ad Sedem Apoſtolicam directorum, cum *Leone III.* quæ ex Abbate *Smaragdo* Sirmondus deſcripſit Tomo II. Conciliorum Galliæ. *Lectis enim à prædictis Miſſis* * *per ordinem teſtimoniis*, de Proceſſione Spiritus Sancti à Patre & Filio, *atque à Domno Apoſtolico diligentiſſimè auditis*, ait: *Ita ſentio, ita teneo, cum his Auctoribus, & Sacræ Scripturæ Auctoritatibus. Si quis aliter de hac re ſentire vel docere voluerit, defendo; & niſi converſus fuerit, & ſecundùm hunc ſenſum tenere voluerit, contraria ſentientem funditus abjicio.* Rogantibus deinde Legatis, cur non eſſet bonum inſerere Symbolo, & cantare, quod credere bonum erat: Reſpondet Pontifex: *Bonum certè & valde bonum, utpote jam fidei ſacramentum magnum, quod non licet non credere, quiſquis ad hoc valet pertingere.* Quærentibus rurſus Legatis, Num Patres, qui in ſex univerſalibus præcipuis Conciliis ſederant, rectè non feciſſent, ſi quatuor tantùm addendo ſyllabas tam perneceſſarium fidei ſacramentum cunctis deinceps ſæculis perſpicuum redderetur; Pontifex reſpondet: *Sicut non audeo dicere, non bene feciſſe, ſi feciſſent; quia proculdubio ſicut cætera quæ vel omiſerunt, ſcientes utique, & non tam humanâ, quam divinâ illuminati ſapientiâ fecerunt: Ita quoque non audeo dicere, iſtud eos nobis minus intellexiſſe; perpendiſſe cur dimiſerunt, vel cur dimiſſum, ne ultra mitteretur, ſicut & cætera prohibuere. Tu & tui videte quid ſentiatis de vobis. Nam & ego me illis non dico præferam: ſed etiam illud abſit mihi, ut coæquare præſumam.* Reponunt Legati, nec tam ſuperbos ſe eſſe, ut illis ſeſe non tantùm præferre, ſed vel coæquare præſumant. Sed, inquiunt, *Quia præfatum Symbolum à quibuſdam ita cantari reperimus, & quod id Eccleſiaſticæ congruere fidei, ſicut ſentimus utique cognovimus: atque per hoc & nunc jam plurimos doctos*,

* Bernario Vvormatienſi, Jeſſe Ambianenſi, Epiſcopis, & Adalaido Abbate Corbeienſi.

doctos, & ſine fine uſque in finem ſæculi, de tanto myſterio, ſi ita teneatur, inſtruendos eſſe cognovimus: melius nobis viſum fuit cantando tantos inſtruere, quàm tacendo, indoctos relinquere. Pontifex ipſos interrogat: *Num univerſa hujuſmodi fidei myſtica Sacramenta, quæ Symbolo non continentur, ſine quibus quiſque, qui ad hoc pertingere poteſt, Catholicus eſſe non poteſt, Symbolis inſerenda, & propter compendium minùs intelligentium, ut cuique libuerit, addenda ſunt?* Legati reſpondent: *Nequaquam: quia non æquè omnia neceſſaria ſunt.* Et rogant Papam ut det aliquid æquè neceſſarium, quod Symbolo deſit, ac illud, de Proceſſione Spiritus Sancti à Patre & Filio. Reſpondet ille: *Numquid magis ſalutare eſt credere, periculoſumve non credere, Spiritum Sanctum à Filio ſicut à Patre procedere, quam Filium Sapientiam Deum à Sapientia Deo, veritatem Deum à veritate Deo genitum eſſe, & tamen utrumque unam ſapientiam, unam veritatem eſſentialiter Deum eſſe; cùm tamen conſtet id à SS. Patribus eidem Symbolo inditum non eſſe?* Objicientibus Legatis, cantandi Symboli datam eſſe ab ipſo Pontifice licentiam: reſpondet ille: *Ego licentiam dedi cantandi, non autem cantando quippiam addendi, minuendi, ſeu mutandi: & ut expreſſius aliquid, quia vos cogitis, loquar, quamdiu vobis in hoc ſatis fuit, quomodo in hujuſmodi cantando vel celebrando Sacroſanctis Myſteriis Sancta Romana tenet Eccleſia, nequaquam aut nobis in talibus laborare, aut aliis laborandi occaſionem neceſſe fuit ingerere. Quod verò aſſeritis, ideo vos ita cantare, quoniam alios in iſtis partibus vobis priores audiſtis cantaſſe, quid ad nos? Nos enim idipſum non cantamus, ſed legimus, & legendo docere, nec tamen legendo aut docendo addere quippiam eidem Symbolo inſerendo præſumimus. Quæ verò prædictis Symbolis fidei tantum non congruentia deeſſe cognoſcimus, non (ut ſæpe dictum eſt) inſerere præſumimus; ſed locis temporibuſve opportunis, quibus competit, miniſtrare curamus.*

Objiciunt *Photius*, cæterique Schiſmatici Synodum Conſtantinopolitanam ſub *Joanne VIII.* celebratam, in quâ Legati Apoſtolici Symbolo Fidei, quo Spiritus Sanctus tantùm dicebatur à Patre procedere, ſubſcripſêre; & ne aliquid Symbolo Fidei adderetur, vetitum eſt.

Reſpondeo, Synodum illam non fuiſſe legitimam, cui *Photius* præfuit, depravatis Literis Romani Pontificis, Octavámque Synodum Oecumenicam damnavit, & in quâ Legati mandata Sedis Apoſtolicæ violarunt, & Eccleſiæ cauſam prodidere. Nec tamen ulla mentio de Proceſſione Spiritus Sancti, aut de adjectione ad Symbolum, hac in Synodo facta eſt. *Si quis enim in extremo Geſtorum Synodi ipſius ordine de additione dictum putat, quòd ſcilicet non oporteat auferre vel addere; quod etiam quidam ad ſeducendos ſimpliciores obtendunt: ſciendum eſt hoc à quibuſdam poſtea Geſtis Synodalibus appoſitum, hinc oſtendere nitentibus, hujuſmodi additionem fuiſſe prohibitam. Hoc autem rationem non habere, perſpicuum eſt. Primùm quidem, quoniam in Geſtis hujus Synodi Commentariolum quoddam eſt,* * *eorum, quæ in eo Concilio erant diſcutienda, expoſitionem per ordinem continens, quod Legati Synodo propoſuerunt: Commentarium ſibi à Summo Pontifice datum aſſerentes, ut meminiſſent quæ in ea Synodo vel dicenda, vel facienda eſſent. Neque enim in eo quidquam de additione, vel de Symbolo omnino ſcriptum eſt. Et certè id in prima ſtatim fronte ponendum fuit, ſive à Romano Pontifice illis de hoc fuiſſet quidquam imperatum, ſive etiam Synodus illa, quam quadringentorum fermè Epiſcoporum implebat numerus, blaſphemam hanc additionem putabat, cur non principaliter de illa verba fecit? Ita enim in præcedentibus Synodis de fide primo loco ſemper agebatur. Cur autem in Deum blaſphemantibus conveniebant, ipſiſque de concordia ad invicem tuenda obtemperabant, vel omnino ſub ſilentio ſe continebant? Quando verò nihil dixiſſe comprobantur, cui non perſpicuum ſit, veram eos illam additionem exiſtimaſſe? Neque enim dici poteſt eos ignoraſſe Latinos cum additione Symbolum legere, cùm id Oriens totus jam tunc, ſaltem è B. Maximi temporibus didicerit? Deinde, ut concedamus, Photium additionem non admiſiſſe: rationabile certè non erat, poſteaquam à Romano Pontifice Patriarcha confirmatus fuerat, verbum de additione movere: ne, vix tandem voti compos effectus, per illum rurſus abrogatus, amitteret omnia. . . . . . Et illud autem indicant adjectum à quibuſdam, quòd poſt plurima, Imperatorum anni, ſubſcriptioneſque Epiſcoporum annotata ſint, & gloria reddita ſit Deo pro Eccleſiæ unione. Quæ omnia in fine Geſtorum Synodalium ſcribuntur. Quod autem de non adjiciendo vel auferendo adjectum eſt, ſeorſim poſitum, & ab aliis apertè disjunctum & ſeparatum eſt. Non igitur ſuſcipiendum eſt, poſt eorum, quæ inquirebantur, enodationem, poſt compoſitas res, poſt finem denique Concilii, poſt illa quæ in fine Synodorum apponi conſueverunt, rurſum illos putare de his agere cœpiſſe, de quibus nulla eſſet facta mentio. Aut enim principaliter ea res agenda fuit, aut non ita prætereunter, & intempeſtivè, & præter locum debitum agenda.* Ita reſpondet Manuël Calecas lib. 4. contra Græcos.

* Sive Commonitorium Legatis datum à Summo Pontifice.

Objicit *Photius*, Quis cultui initiatus Chriſtiano, ferre queat duplicem in Trinitate cauſam dari; Patrem nempe cauſam Filii & Spiritus? Spiritûs autem cauſam Filium? Hoc eſt, inquit, Monarchiam in duplicem Deïtatem diſſolvere.

Præterea. Si proprium ſit Spiritus ſolius, in diverſa principia relationem habere, ſolius erit Spiritus principium habere multiplex & non unum.

Tertiò, Spiritus procedit à Filio? Utrumne eadem Proceſſione, an adverſa Proceſſioni à Patre? Si eadem, quomodò non communicantur proprietates? Si contraria; in Marcionis & Manetis hæreſim impingitur.

Reſpondeo, Non eſſe duplicem cauſam (ut Græci loquuntur) id eſt, Principium duplex Spiritus Sancti, quia vis eadem ſpirativa eſt Patris & Filii: ad quos unica relatione refertur Spiritus Sanctus ut ad unum Principium, ſicut & eadem Proceſſione ab utroque procedit, ut amborum communis amor. Nec propterea communicantur proprietates, immò communicarentur, niſi Spiritus Sanctus à Filio procederet, quia nulla Filium inter & Spiritum Sanctum intercederet relatio, quæ in ſola origine fundatur. *Non igitur ſimpliciter aliqua duo ſunt Pater & Filius, ex quibus Spiritus Sanctus provenit. Nam neque duæ res propriæ ſunt, ſed una; neque duæ ſubſtantiæ, ſed una; neque duo principia, ſed unum: neque duo Dii, vel Domini, ſeu Sancti, ſed unus Deus, unus Dominus, unus Sanctus. Unde patet, quòd ſecundùm quid duo dicuntur, Pater, & Filius; veluti duæ perſonæ, duæ hypoſtaſes. Igitur cùm hæ duæ perſonæ non ſint duo principia, neque duo ſimpliciter, manifeſtum quicquid ab iis provenit, ex duobus minimè prodire principiis, poſito & conceſſo Spiritum Sanctum ex utroque procedere. Atque ideo impoſſibile eſt colligi duo principia eſſe Patrem cum Filio.* Id illuſtratur exemplis. *Eadem ſubſtantia ſemen, fructus, & eſca dici poteſt: ſemen, reſpectu ſerendæ telluris: fructus, reſpectu præteritæ meſſis: Eſca verò, ut in corporis permutanda ſubſtantiam.* Nec tamen rectè colligitur: *Si eſca ex ſemine & fructu proveniat, quod ex duobus ideo principiis progrediatur. Quippe non ſunt duo ſemen & fructus, niſi ratione; quemadmodum aſcenſio & deſcenſio: via ſcilicet Thebis Athenas, & Athenis Thebas. . . . Sic quidem Pater & Filius unum ambo principium exiſtunt Spiri-*

tus Sancti, neque ideo colligitur Patrem eſſe Filium vel
Filium Patrem, ſeu ambos duo principia. Ita reſpon-
det *Hugo Etherianus*, lib. 1. *De Hæreſibus quas in*
Latinos Græci devolunt, Cap. IV. Qui & inde per-
peram colligi oſtendit perſonalium proprietatum
confuſionem. *Quemadmodum enim Pater, non in*
eo quod Pater, emittit: ita & Filius, non in eo quod
Filius, cauſſa principiúmque Spiritûs. Id exponit
exemplo. *Si enim Dei & hominis Filius una perſona*
eſt, & divina humanáque natura unus Chriſtus: non
debet inopinabile, duas perſonas unam Spiritus Sancti
cauſam eſſe, videri. Sic ille, lib. 2. *Cap.* 4.

Id rurſus alio illuſtratur exemplo. Tres per-
ſonæ mundum hunc, creatáſque res univerſas
producunt: neque tamen aut non perſonæ tres
ſunt invicem diſtinctæ; aut cauſæ tres; princi-
piáque ſunt. Eccur? Quia non ea ratione res
creatas pròducunt, quà mutuò differunt; ſed qua-
tenus in eamdem eſſentiam & vim procreatricem
conveniunt. Sic Pater & Filius, etſi duæ perſo-
næ ſint, non tamen principia ſunt duo Spiritus
Sancti, quia unam eamdémque numero ſpirandi
vim habent. Id egregiè explicat *S. Anſelmus*,
lib. De Proceſſione Spiritus Sancti, cap. IX.
Quemadmodum igitur lacus non eſt de hoc unde diverſi
ſunt ab invicem fons & rivus; ſed de aqua in quâ
unum ſunt. Si ergo non magis eſt Pater hoc, unde Spi-
ritus Sanctus eſt, quam Filius, intelligi nequit cur ma-
gis ſit de Patre, quàm de Filio. Quod ſi dicunt, non
eum eſſe poſſe de duabus cauſis, ſive ex duobus prin-
cipiis: Reſpondemus, Quoniam ſicut non credimus
Spiritum Sanctum eſſe de hoc, unde duo ſunt Pater
& Filius, ſed de hoc in quo unum ſunt: ita non dicimus
duo ejus principia, ſed unum principium. Quippe cum
dicimus, Deum principium creaturæ, intelligimus Pa-
trem, & Filium, & Spiritum Sanctum unum princi-
pium, non tria principia, ſicut unum Creatorem, non
tres Creatores; quamvis tres ſint, Pater & Filius, &
Spiritus Sanctus; quoniam per hoc, in quo unum ſunt,
non per hoc in quo tres ſunt, eſt Pater, aut Filius, aut
Spiritus Sanctus, principium ſive Creator. Sicut igitur
quamvis Pater ſit principium, & Filius ſit princi-
pium, & Spiritus Sanctus ſit principium, non tamen
ſunt tria principia, ſed unum: ita cùm Spiritus San-
ctus dicitur eſſe de Patre & Filio, non eſt de duobus
principiis, ſed de uno, quod eſt Pater & Filius.

Addit *Manuel Calecas* lib. III. contra Græcos.
Tantum vero abeſt, ut Romani & Latini duo Spiri-
tus principia, duoſve proceſſus confiteantur, ut eos
quoque anathematizent, qui talia dicere præſumunt.
Denique in Lugdunenſi Concilio, Græcis, Latiniſque
congregatis, hæc ſententia promulgata eſt: quam plu-
rimis in locis, Græcis, Latiniſque inſcriptam literis &
libris, facilè, qui quærit, invenit:

„ *Gregorius X. in Generali Concilio Lugdunenſi.*
„ *Fideli ac devota Profeſſione fatemur, quòd Spiritus*
„ *Sanctus æternaliter ex Patre & Filio, non tanquam*
„ *ex duobus principiis, ſed tanquam ex uno principio,*
„ *non duabus ſpirationibus, ſed unicâ ſpiratione proce-*
„ *dit. Hoc profeſſa eſt hactenus, prædicavit, & do-*
„ *cuit: Hoc firmiter tenet, prædicat, profitetur, &*
„ *docet Sacro-ſancta Romana Eccleſia, Mater omnium*
„ *Fidelium & Magiſtra: Hoc habet Orthodoxorum*
„ *Patrum atque Doctorum, Latinorum pariter & Græ-*
„ *corum incommutabilis & vera ſententia. Sed quia*
„ *nonnulli propter irrefragabilis ignorantiam veritatis*
„ *in errores varios prolapſi ſunt: Nos hujuſmodi erro-*
„ *ribus viam præcludere cupientes, ſacro approbante*
„ *Concilio, damnamus & reprobamus omnes qui nega-*
„ *re præſumpſerint, æternaliter Spiritum Sanctum ex*
„ *Patre & Filio procedere; ſive etiam temerario auſu*
„ *aſſerere, quod Spiritus Sanctus ex Patre & Filio,*
„ *tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex*
„ *uno procedat.*

A Objicit *Photius*: Si Spiritus Sancti ſpiratio com-
mune quiddam eſt Patri & Filio, Spiritus Sanctus
pluribus proprietatibus diſtinguitur à Patre, quàm
Filius; ideóque proximior erit Paternæ ſubſtantiæ
Filius quàm Spiritus Sanctus. Id Photiani ſchiſ-
matis hæredes alio modo proponunt apud Manuë-
lem Caleccam lib. III. contra Græcos. *Si Spiritus*
Sanctus etiam ex Filio procedit, major quidem Spi-
ritu Filius erit, ſecundum cauſam: eritque tertius à
Patre. Ac Filius quidem ſimilior Patri utpote ex
ipſo ſine medio exiſtens: Spiritus verò Patri diſſimi-
lior: neque ita idem ſicut & Filius. Erit etiam Filio
minor, quippe qui per illum majorem connectitur Pa-
B *tri. Et Filius quidem minorem diſtantiam habebit*
ad Patrem: Spiritus autem majorem, maximè cum
nullius cauſa ſit.

Reſpondeo, nego conſecutionem Antecedentis.
Sola enim Proceſſione ſive Spiratione paſſivâ
diſtinguitur à Patre & Filio Spiritus Sanctus. Nec
Paternæ ſubſtantiæ unus altero proximior eſt,
cùm uterque à Patre immediatè procedat, ab eoque
divinitatem totam accipiat, ſed ille naſcendo; iſte
procedendo. Quamquam non ita immediatè ſe
habeat ad Patrem Spiritus Sanctus, ſi perſonarum
ordo ſpectetur. *At iſta ſacris Doctoribus potius im-*
putanda ſunt, ſiquidem abſurda videantur. Ipſi quip-
C *pe ſunt, qui Spiritum à Patre tertium docent, ſum-*
ptâ ſcilicet ab ipſo Domino occaſione in ſalutaris tra-
ditione Baptiſmatis, ac per Filium procedere dicunt,
pérque ipſum Patri conjungi. Majorem quoque Fi-
lium Spiritu Sancto, magnus ait Athanaſius. Quod
ſi iſta à Sanctis dicta ſunt: omnino nulla eos, qui iſta
dicunt, abſurditas ſequitur. Præteréaque Spiritus
Sanctus, ſi à Patre quidem alio proceſſu: à Filio
autem alio procederet, eſſétque proceſſus ex ambobus
duplex, fortaſſis haberet rationem, culpare differen-
tiam proceſſuum: quod etiam differenter à Patre &
Filio diſtaret Spiritus: ac propterea gradus in perſo-
nis quoſdam cogitare. Sin vero unus idémque ſibi ab
D *utroque proceſſus eſt: ſimiliter etiam ad utrumque*
referetur. Itaque aut ſimiliter utrique æqualis erit,
nihilque diſtans atque diſſimilis. Sed enim, quemad-
modum Pater non magis perfectus eſt quàm Filius:
quòd ille cauſa, iſte cauſalis ſit: neque ideo ab illo
diſtat, etſi ſecundus ab eo cauſæ ratione dicitur: Di-
vinitas enim in utroque una: ita & Spiritus Sanctus,
etſi juxta unicum ejus ſimplicémque Proceſſum, ex
Patre per Filium eſt: & ad Patrem & Filium ve-
luti ad unum productorem ſpirantémque refertur;
quorum & Spiritus eſt, & ſpiraculum dicitur: non
tamen minor eſt Filio: neque Patre minor erit, licèt
E *per Filium Patri conjungatur: alioquin & Filius erit*
diſſimilis Patri, eo quòd cauſalis ſit: etſi non ita ſicut
Spiritus, juxta tamen proportionis rationem. Et
ſicuti Pater, cauſæ ratione, Filio major à pleriſque
Patribus aſſeritur, neque idcirco tamen Patre minor
eſt Filius: ita & Filius, etſi major Spiritu dicitur,
non tamen propterea Spiritus ipſo erit minor. Quo-
circa Magnus quoque Baſilius dicebat: Etſi Filio «
ſuccedit ordine & dignitate, non tamen alienæ «
naturæ eſt. *Iſta enim propter cauſæ & cauſalis ad* «
invicem ordinem & relationem dicuntur. Ordo au-
tem & ad aliquid quomodolibet habere, naturarum
non facit differentiam. Nam verbi gratia, eò quòd
F *amicus ſit, vel vicinus, vel magiſter, nihil in ſe ip-*
ſum alicui accedit, ut propter habitum perfectior in ſe
ipſo ſecundum eſſentiam ſit. Neque ſi quiſpiam filium
ac nepotem habeat, tertius maximè erit vel ſimilior,
vel diſſimilior avo ſecundum eſſentiam, quàm filius.
Quod ſi in rebus humanis ita contingit, multò magis
in divinis perſonis, ubi una aſſeritur natura, ac præ-
ter ſolam, quæ ſecundum cauſam & cauſale eſt diffe-
rentiam, nulla alia diſcretio eſt. Ita reſpondet *Ma-*
nuel Calecas lib. III. contra Græcos.

Breviùs

Breviùs id explicat *Beſſario Cardinalis* in Refutatione Antirrhetici *Palamæ* adverſus duodecim *Joannis Becci* Capita. *Jam verò*, inquit, *ſi quis ad ſingularem emiſſionem, & identitatem Proceſſionis ex utroque reſpiciat; tum hoc animadvertat, Patrem eſſe fontem & cauſſam divinitatis; immediatè ex Patre eſſe Spiritum inveniet: eóque pertinere quas affers ſententias. Sin ordinem conſideret, qui reipſa ineſt in Trinitate, nec ſolâ noſtra cogitatione conſtat; medium videbit eſſe Filium; & tertium à Patre Spiritum, ac per Filium à Patre procedentem, ac priorem ſe cogitatione habentem Filium: quemadmodum Patrem habet Filius.*

Objiciunt Schiſmatici: Una erit Patris & Filii perſona, ſi ſpiratio Spiritus Sancti ſit utrique communis, cùm perſonæ proprietatibus diſtinguantur.

Reſpondet *Gennadius* Conſtantinopolitanus Patriarcha, in Expoſitione pro Concilio Florentino, Cap. I. Sectione x. Id nequaquam eſſe conſequens, quia ſpiratio non eſt proprietas conſtitutiva Patris & Filii, ſive proprietas hypoſtatica, ſed notionalis. *Si*, inquit, *perſonale, ſive hypoſtaticum perſonæ Patris actum producendi poneremus, tunc utique id inconveniens ſequeretur, veréque eſſet Filius una cum Patre perſona conſtitutivæ proprietatis cum eo communicans. Sed quia perſonæ Patris conſtitutiva proprietas Paternitas & generatio dicta eſt eſſe; producere verò proprietas, ſive notio quæ ſequitur perſonam conſtitutam ipſius; quæ neceſſitas eſt eum qui cum illo communem habet eam proprietatem, quæ perſonæ ejus conſtitutiva non eſt, unam eſſe cum eo perſonam? Nam ſicuti communicans cum Patre Filius, ſcilicet Spiritum ejus eſſe, quemadmodum & Patris, & mitti ab eo, quemadmodum & à Patre; tamen non cum eo perſonas communicat, quia Spiritum dici Patris, vel ab eo mitti, non eſt Paternæ Perſonæ conſtitutivum; ſic neque qui productionem cum Patre communem habet, in unam perſonam conjungitur, quia producere non eſt Paternæ Perſonæ conſtitutivum. Quod ſi mirum eſt duas perſonas unum eſſe Principium & non conjungi; magis mirum erit quòd tres perſonæ ſint unum principium, nec conjungantur.*

Objicit *Photius*. Si Spiritus Sanctus à Patre procedit & Filio, in duplicem exiſtentiæ ſuæ cauſam relatus, non evadet quin & compoſitus ſit.

Reſpondet *Manuel Calecas* lib. III. contra Græcos, primùm id ipſos Patribus objicere debuiſſe, qui id quod dicitur; *De meo accipiet*, pro eo quod eſt, *Ex Filio*, expoſuere. Deinde Spiritum Sanctum aliud à Patre, aliud à Filio non accipere. *Sive igitur per ſe quis compoſitionem vult, nihil aliud quam eſſentiam, & eſſe, & quod eſt, accipit: Eſſe verò & eſſentia Sancti Spiritus, & quod eſt, unum quiddam & ſimplex eſt: ſive propter eos qui dant aut producunt, unum eſt Pater & Filius. Non enim in quantum duo ſunt, ſed in quantum unum, ex Patre & Filio eſt Spiritus Sanctus: ſed quemadmodum Filius totus ex toto; ita & Spiritus totus ex toto aſſeritur. Neque aliud quidem totum Pater, aliud autem totum Filius; ſed unum totum eſt juxta fidei poſitionem, gignendi ac naſcendi diſcretione ſervatâ. Nullo ergo modo compoſitionem cogitare licet. Quamquam etiam ſi pluſquam tres perſonæ eſſet Deus, nulla neceſſitas compoſitionis eſſet, & quod extremum, Proceſſionis ordine à ſingulis acciperet. Non enim dantium multitudine, ſed ex eorum qui dant, eorúmque, quæ inſunt, differentiâ, compoſitio judicatur. Si autem, quæ dantur, differentia ſunt, & quæ inſunt differre neceſſe eſt: atque ita compoſitum erit, quod ex hujuſmodi conſtabit: quod in Sancto Spiritu nuſquam habet locum.*

Objicit Photius: Quorſum è Filio procederet Spiritus Sanctus, ſi Proceſſio à Patre ſit perfecta? Eſt autem perfecta; quia perfectus Deus à Deo perfecto. Quæ autem illa à Filio Proceſſio, & quam ob rem?

Reſpondet *Beſſario* lib. *De Proceſſione Spiritus Sancti*, hanc objectionem erroneo niti fundamento, quòd nimirum Pater & Filius duo ſint diſtincta Spiritus Sancti principia, duæque ſint ſpirationes quibus Spiritum Sanctum producunt. Sed cùm unica ſit & ſingularis vis ſpiratrix, una & ſingularis ſpiratio, una & ſingularis Spiritus ab utroque Proceſſio, nulla inter ipſos & eorum actiones comparatio fieri poteſt.

Idem ante *Beſſarionem* reſponderat *Manuel Calecas* lib. III. contra Græcos, additque eumdem Paralogiſmum poſſe in Græcos retorqueri. *Nam ſi perfectè à Patre mittitur Spiritus Sanctus, ſuperfluum erit & à Filio mitti: ſin autem imperfectè; non ergo perfectus eſt Pater. Et ſi perfectè omnia à Patre creata ſunt, quid neceſſe fuit dicere:* Omnia per ipſum facta ſunt? *ſin autem imperfectè; contra Patrem blaſphema nihilominus ora laxabunt.*

Præterea viciſſim illi interrogandi ſunt, *An perfecta ſit mundi ex Patre creatio, vel non? Si perfecta, cur Filius & Spiritus Sanctus cauſa ejus ſunt? At ſi imperfecta, & ideo Filius & Spiritus aſſumuntur, animadvertant quid affirment. Sed perfecta, ut arbitror, eſt ex Patre entium productio, una & eadem numero Filii & Spiritus ad ea producenda operatio, neque alia eſt illius, alia horum. Sic ergo & his evenit. Perfecta eſt, & magis quàm perfecta eſt ex Patre Spiritus Sancti Proceſſio: una & eadem numero eſt, quæ eſt ex eodem Filio Proceſſio... Cùm una & eadem numero poteſtate uterque producat.*

Objicit *Photius*. Si omnia Patris & Filii communia ſunt, certè ea quæ Spiritum ſpectant, ſunt etiam communia; nempe Deus, Rex, Creator, Omnipotens, &c. Quod ſi Proceſſio Spiritus Sancti ſit Patri communis atque Filio; tum à ſeipſo procedet Spiritus Sanctus, ipſe ſibi principium erit.

Reſpondeo, Abſoluta omnia attributa perſonis tribus eſſe communia, & quæ ad creaturas ordinem habent, ut Creator, Dominus, &c. Non autem proprietates perſonarum. Harum enim quædam ſunt hypoſtaticæ, quas *Hugo Etherianus* vocat *perſonarum inſignitivas*, ſive quæ perſonas conſtituunt, cujuſmodi tres ſolæ in Deo reperiuntur, ſcilicet Paternitas, Filiatio, & Proceſſio. Aliæ ſunt notionales, quæ non conſtituunt, ſed indicant perſonas, & harum nonnullæ uni perſonæ tantùm conveniunt, ut eſſe ingenitum, Patri; aliæ duobus, ut ſpiratio activa Patri & Filio.

Nec verò conſequens eſt, etiam Spiritum Sanctum ſuæ Proceſſionis auctorem futurum; quia eamdem habet eſſentiam cum Patre & Filio. Siquidem non præcisè id eſſentiæ divinæ convenit, quâ eſſentia eſt, ut producat Spiritum Sanctum, ſed eſſentiæ, quâ Paternitate, Filiationéque affecta eſt & modificata; quibuſcum ſpirandi proprietas compléxa eſt, ut Theologia docet.

Objicit *Nicolaus Metonenſis*, apud Hugonem Etherianum, lib. II. Si quia naturâ unum ſunt Pater & Filius, ideò ut ex Patre, ita ex Filio dandum eſt procedere Spiritum Sanctum; conſequens erit & Filium ex Spiritu Sancto, ſicut ex Patre generari, quia Pater & Spiritus Sanctus unum ſunt naturâ.

Reſpondet *Hugo Etherianus*, Latinos non ideo aſſerere, Spiritum ex Filio eſſe, quòd Pater & Filius unus Deus ſint; ſed propterea propugnare ipſius ex utroque Proceſſionem, *Quia æqualiter Filii atque Patris exiſtit, non condibiliter, non naſcibiliter, non poſſeſſive, ſed ſimiliter amborum eſt, nequaquam ut actus & opus eſt hominis, ſed quodammodo ut radii alma lux exiſtit & Solis...* Quamobrem conſe-

quens non eſt ut Filius ſit ex Patre & Spiritu Sancto, propter unitatem naturæ, ſicut Spiritus Sanctus eſt ex Patre & Filio propter unitatem virtutis ſpiratricis. *In quibus enim nihil indignum nec indecens Divinas perſonas conſequitur, in his Patrem dicimus cauſam, & Filium concauſam; nec aliqua injuria Filio, Patrive, aut Sancto Spiritui corrogatur. Nam in legationibus & donationibus Spiritus, ſemper Patris Filius conſors eſt. At Spiritum dicere Patrem, ſeu Filium Spiritus appellare, execrabile, profanumque eſt. Sed propoſitio quæ dicit, Emiſſionem Spiritus Patri & Filio communem eſſe, proprium Paternæ Perſonæ, quo aptus natus eſt inſigniri Pater ſolus, non interimit:* Sicut interimeret proprietatem inſignitivam Filii Proceſſio ex Spiritu Sancto.

Objiciunt Schiſmatici Græci: Si ex Patre eſt Filius; ex Patre autem & Filio Spiritus Sanctus; nepos erit Patris Spiritus.

Reſpondent Catholici Doctores, Id non eſſe conſequens. Nam ut nepos quiſpiam ſit, gigni eum oportet à patre, & diverſa quidem generatione ab illâ, quâ is, qui nepotem proximè genuit pater, à ſuo patre, nepotis avo, genitus eſt. At Spiritus Sancti Proceſſio neque generatio eſt, neque Patris & Filii actio diverſa.

Objiciunt Græci Schiſmatici, poſt ſuum *Photium*, illa Chriſti verba, Joannis XV. *Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.*

Reſpondet *Hugo Etherianus*, lib. III. Morem hunc eſſe Scripturæ Sacræ, ut quædam certis perſonis attribuat, quæ aliis æquo jure conveniunt. De Filio enim ſcriptum eſt: *Erat lux vera. Nec ideo falſa lux eſt Pater vel Spiritus: tres enim perſonæ unum lumen exiſtunt indifferenter & indemutabiliter: quia nihil minorationis habet Filius ex eo quod dicit:* Omnia quæ dediſti mihi: *Sicut nec Pater, ex eo quod ſcriptum eſt:* Cùm tradiderit Filius Regnum Deo & Patri: *Quia non ei ut poſſeſſionem donando tribuit, ſed ut Filio & hæredi univerſorum quæ Patris ſunt, Chriſto ſcilicet qui eſt Dei virtus & Dei ſapientia. Ampliùs, de conſummatione Salvator Diſcipulos inſtruens, dicit:* De die illa & hora nullus ſcit, neque Angeli in cœlo, niſi Pater ſolus. *Quis cogitet Filium exceptum eſſe, ſeu Spiritum, ab illâ cognitione? . . . . Igitur ſicut falſum eſt, Dominum non habere conſummatiſſimam illorum temporum, & illius diei ſcientiam, quod dixit:* Nemo novit niſi Pater ſolus: *Et,* Quæ Pater poſuit in ſua poteſtate: *ita non eſt credendum, Filium non emittere Spiritum, quòd is dixerit:* Qui à Patre procedit: *& non adjecerit, à ſe Filio. Quod ſi pro eo quod ibi ſcriptum eſt, manifeſtè Spiritum ex Filio procedere, credere non oportet; propter eamdem cauſam, neque dicendum, neque credendum erit, quòd Spiritus apud Deum erat.* In principio erat, *Deus ex Deo erat lumen verum, terræ cœlique factor, & quòd Deus Trinitas ſit, tres quoque perſonæ unus Deus: cùm neque hoc nomen,* Perſona, *neque hoc nomen,* Trinitas, *Sancti Symboli editio expreſſit. Ampliùs:* Quicumque, *inquit Apoſtolus,* in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. *Numquam ſine Spiritu ſanctificatio perficitur, ſed in Filio Patrem Spiritumque ſignificavit. Et alibi:* Nemo cognovit Patrem niſi Filius, aut cui voluerit Filius revelare. *Quo in loco Spiritus non nominatur, & tamen intelligitur: Nam Spiritus Sanctus* & *Filium cognoſcit & Patrem. Apud Matthæum loquitur Salvator:* Si ergo vos, cùm ſitis mali, ſcitis bona data dare filiis veſtris; quantò magis Pater veſter qui eſt in cœlis, dabit bona petentibus ſe? *Ergo non dabit eadem Filius bona? Et iterum:* Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis. *Numquid dum Patris Spiritum eſſe profitetur, eumdem Filii abnegat eſſe? ſed ſcriptum eſt:* Spiritum Filii ſui miſit. *Si ergo in memorato Capitulo ſcilicet,* Spiritus qui à Patre procedit, *intelligendum eſt,* ſolo: *hoc intelligendum eſt,* ſolius, *&,* ſolum: *ut ſyllogiſtica neceſſitate inferri poſſit, Spiritum eſſe Patris ſolius, & non ſolius; & Filii ſolius, & non ſolius. Igitur ubicumque de Patre dicitur aliquid, niſi ad perſonalis diſtinctionem proprietatis vocabulum Patris proferatur; ut eſt: Pater dicitur, quia generat, quo in loco non ſubintelligitur cum eo generare Filius; idem de Filio intelligi oportet. Unde cùm dicitur: Qui à Patre procedit:* qui non nominatur cum Patre, ſubintelligitur neceſſariò.

Cæteras Græcorum Schiſmaticorum argutiolas, & levioris momenti paralogiſmos, ſcilicet *Photii*, *Nicolai* Methonenſis Epiſcopi, *Nicetæ* Philoſophi Byzantini, *Euſtratii* Metropolitæ Nicæni, *Maximi Planudis*, *Nicolai Cabaſilæ*, *Andronici Sebaſti*, *Nili* Theſſalonicenſis Archiepiſcopi, *Marci* Epheſini Metropolitæ, *Palamæ*, *Germani* Conſtantinopolitani Patriarchæ, *Metrophanis* Epiſcopi Smyrnenſis, *Maximi Margunii*, confutatos legere potes apud *Hugonem Etherianum*, in libris tribus de Hæreſibus quas Græci in Latinos devolvunt, *S. Thomam* in Opuſculo contra Græcos, *Joannem Beccum* Patriarcham Conſtantinopolitanum, *Demetrium Cydonium*, *Manuëlem Calecam* in libris quatuor adversùs Græcos, *Joannem* Ordinis FF. Prædicatorum Provincialem Provinciæ Lombardiæ, cauſæ Latinorum in Synodo Florentina Patronum, cùm in ejuſdem Synodi Actis, tum in Lib. de Proceſſione Spiritus Sancti, *Beſſarionem* Cardinalem Lib. de Proceſſione Spiritus Sancti, ad Alexium Laſcarim; *Gregorium* Patriarcham Conſtantinopolitanum, & *Gennadium* ejuſdem Urbis Patriarcham, in Expoſitione pro Concilio Florentino, Cap. I.

Ex quibus omnibus compertum eſt, quàm rectè in Concilio Lugdunenſi I. ſub *Gregorio X.* & in Concilio Florentino ſub *Eugenio IV.* definiverit Eccleſia, Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere. Verba Lugdunenſis Concilii ſupra dedimus. Concilii Florentini verba in Definitione Fidei ſubjicimus. *In nomine Sanctæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* (inquit Eugenius) *hoc ſacro univerſali approbante Florentino Concilio, diffinimus, ut hæc fidei veritas ab omnibus Chriſtianis credatur & ſuſcipiatur, ſicque omnes profiteantur, quod Spiritus Sanctus ex Patre & Filio æternaliter eſt, & eſſentiam ſuam, ſuúmque eſſe ſubſiſtens habet ex Patre ſimul & Filio, & ex utroque æternaliter tanquam ab uno Principio, & unica ſpiratione procedit; declarantes quòd id, quòd Sancti Doctores & Patres dicunt, Ex Patre per Filium procedere Spiritum Sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, ut per hoc ſignificetur, Filium quoque eſſe ſecundùm Græcos quidem cauſam, ſecundùm Latinos verò principium ſubſiſtentiæ Spiritus Sancti, ſicut & Patrem. Et quoniam omnia, quæ Patris ſunt, Pater ipſe unigenito Filio ſuo, gignendo dedit, præter eſſe Patrem, hoc ipſum quod Spiritus Sanctus procedit ex Filio, ipſe Filius à Patre æternaliter habet, à quo etiam æternaliter genitus eſt.*

ASSERTIO SECUNDA.

Additio verborum illorum, FILIOQUE, *ad Symbolum, jure facta eſt, nec Latini propterea violati Symboli rei dici poſſunt. Ratio igitur legitima hæc nequaquam fuit, cur Græci à Romana & totius Occidentalis Eccleſiæ Communione deficerent.*

REvocanda ſunt in memoriam, quæ de tempore hujus ad Symbolum factæ acceſſionis diſſeruimus Articulo III. Diſſertationis XXXVII.

in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi IV. Legitur (ut diximus) in Concilio Toletano III. ſub *Reccaredo* Rege, anno Chriſti quingenteſimo octogeſimo-nono, in quo Symbolum Conſtantinopolitanum à Rege cum hac additione recitatur. In Concilio Toletano Quarto, anno Chriſti ſexcenteſimo triceſimo-tertio, legitur, non quidem in Symbolo, ſed in Expoſitione Fidei, Cap. 1. In Concilio Toletano Sexto legitur pariter, non in Symbolo, ſed Cap. 1. quo explicatur doctrina Fidei. In Concilio Toletano VIII. ſub *Receſuinto* Rege, anno Chriſti ſexcenteſimo quinquageſimo-tertio, Symbolum recenſetur, prout in ſacris Miſſarum ſolemniis in Eccleſiis Hiſpaniæ recitari conſueverat, in eóque hæc habentur de Spiritu Sancto: *Credimus in Spiritum Sanctum, Dominum, vivificatorem, ex Patre & Filio procedentem.* Legitur & in Profeſſione Fidei edita à Patribus Concilii Toletani XI. In Symbolo recenſito à Patribus Concilii Toletani XII. anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo-primo, & Concilii Toletani XIII. anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo-tertio, & Toletani XV. anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo-octavo. Et XVII. anno ſexcenteſimo nonageſimo-quarto. In Concilio Forojulienſi ſub *Paullino* Patriarcha, habito anno Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo-primo, in Symbolo fidei hæc de Spiritu Sancto leguntur: *Qui ex Patre, Filióque procedit.* De additione illâ Miſſi *Caroli Magni*, Bernarius, & Jeſſe, Epiſcopi, & Adalardus Corbeienſis Abbas, anno Chriſti octingenteſimo nono cum *Leone III.* Pontifice Maximo Romæ diſceptarunt. Quâ ex Collatione ſuperiùs nonnulla recenſuimus, & in Diſſertatione laudata Sæculi Quarti. Quæſtio de Proceſſione Spiritus Sancti agitata fuerat in Synodo Aquiſgranenſi, eodem anno, quam *Joannes* quidam Hieroſolymitanus Monachus commoverat, teſte *Adone* Viennenſi in Chronico, cui & *Regino* Abbas ſuffragatur.

Ludovicus Maimbourg refellitur.

Sanctum Henricum Imperatorem auctorem fuiſſe Benedicto Octavo Pontifici Maximo ut hæc verba, *Filióque*, ad Symbolum adderet, illúdque eo cum additamento juberet Romæ decantari, aſſerit *Ludovicus Maimbourg* in Hiſtoria Schiſmatis Græcorum, lib. 11. teſtémque laudat *Bernonem* Augienſem Abbatem in lib. de Rebus ad Miſſam ſpectantibus. At de hac additione ſilet omnino Abbas *Berno*, cujus hæc ſunt verba, Cap. 11. *Si ideo illum Angelicum Hymnum prohibemur in feſtivis diebus canere, eo quod Romanorum Preſbyteri non ſolent eum canere, poſſumus ſimili modo, poſt Evangelium, Symbolum reticere, Quod Romani uſque ad hæc tempora divæ memoriæ Henrici Imperatoris nullo modo cecinerunt. Sed ab eodem interrogati, cur ita agerent, me coram aſſiſtente, audivi eos hujuſmodi reſponſum reddere, videlicet, quòd Romana Eccleſia non fuiſſet aliquando ulla hæreſeos fæce infecta; ſed ſecundùm Sancti Petri doctrinam in ſoliditate Catholicæ fidei permaneret inconcuſſa: & ideo magis his neceſſarium eſſe illud Symbolum ſæpius cantando frequentare, qui aliquando ulla hæreſi potuerunt maculari. At Dominus Imperator non antea deſiit, quam omnium conſenſu id Domino Benedicto Apoſtolico perſuaſit, ut ad publicam Miſſam illud decantarent. Sed utrum hanc conſuetudinem ſervent adhuc, affirmare non poſſumus, quia certum non tenemus.*

Romana Eccleſia in ſoliditate Catholicæ Fidei permanet inconcuſſa.

Non minus falſum eſt quod ibi aſſerit *L. Maimbourg*, Benedictum VIII. in Synodo Romæ celebrata, additionem verborum, *Filióque*, ad Symbolum approbaſſe. Nulla enim Synodi iſtius, aut Decreti in Monumentis Eccleſiaſticis mentio penitus occurrit, nec *P. Coſſartius*, Societatis Jeſu Preſbyter, qui cœptam à *P. Labbe* Conciliorum poſtremam Collectionem ſtudioſè continuavit, ullam hujuſmodi memorat Synodum. Laudat *L. Maimbourg* ad marginem, *Hugonem Etherianum lib. III. de Hæreſibus* Cap. 16. & Concilium Florentinum Seſſione 7. Ferrariæ habita: Sed *Hugo Etherianus* ait, Antiquioris Romæ Antiſtitem Symbolo hanc dictionem, *Filióque*, appoſuiſſe, *Sanctorum plurium Epiſcoporum, & ſcientiſſimorum Cardinalium conſenſu habito:* Pontificem verò non nominat, qui hujus auctor fuerit, nec ullo modo indicat fuiſſe *Benedictum VIII.* aut quo tempore id factum ſit. Nec etiam quo auctore Pontifice, & quando hæ voces ad Symbolum additæ ſint, vel leviter innuit. En ejus verba: *Hac ratione coacta fuit Romana Eccleſia, cùm magnum videret impendere periculum: jam enim canebatur in Galliis & Hiſpaniis. Quare placuit Summo Pontifici, cum multorum Occidentalium Patrum conſeſſu, qui nec dignitate tenues, nec modici erant numero, illud explicare quod dicimus, & ſicut in Symbolo canimus. Nec verò exiſtimavit Romana Eccleſia rem agere quæ dedeceret.* Et inferiùs: *Unde, Patres optimi, ſequitur, quod in Symbolo Romana dicit Eccleſia, neque additamentum eſſe, neque abrogatum: & juſtam explicationis illius cauſam fuiſſe, fidei veritatem, rei neceſſitatem, Romani Pontificis auctoritatem, tot tantorúmque Patrum collectam Societatem.*

Additio vocis, Filióque, ad Symbolum, Conciliorum Decretis non repugnat.

Hanc in additionem, quocumque tempore facta ſit, velut in Symboli interpolationem, Græci Schiſmatici impotenter debacchantur, Latinóſque illius auctores in Sacræ Synodi Epheſinæ Decretum peccaſſe inclamant. Cùm enim *Chariſius* Philadelphiæ Preſbyter Neſtorianam quamdam Fidei Expoſitionem ad Epheſinos Patres detuliſſet, eâ perlectâ & diris devotâ, ſancivere: *Alteram Fidem nemini licere proferre, vel conſcribere, aut componere, præter eam quæ definita eſt à SS. Patribus Nicææ congregatis cum Sancto Spiritu. Qui autem auſi fuerint aut componere Fidem alteram, aut proferre, vel offerre converti volentibus ad agnitionem veritatis, ſive ex Gentilitate, ſive ex Judaiſmo, ſive ex quacumque hæreſi: hos quidem, ſi ſunt Epiſcopi, aut Clerici, alienos eſſe Epiſcopos ab Epiſcopatu, & Clericos à Clericatu decrevit: Si verò Laici fuerint, anathemati ſubjici.* Eadem repetit Synodus Calchedonenſis, in Definitione Fidei.

Idem confirmant ex Epiſtola *S. Cyrilli* ad Joannem Antiochenum, quæ incipit, *Lætentur Cœli*, & Confeſſionem fidei Orientalium continet. *Nullo autem modo patimur*, inquit, *ut ab aliquo fides illa ſive Fidei Symbolum concutiatur, quod à Sanctis quondam Patribus Nicænis editum eſt. Neque enim aut nobis, aut ulli omnino alteri, vel unam voculam ibi poſitam immutare, aut unam etiam ſyllabam præterire permittimus; memores ejus qui dixit:* « Ne transferas terminos antiquos, quos poſuerunt « Patres tui. *Non enim ipſi locuti ſunt, ſed ipſe Spiritus Dei ac Patris: qui procedit quidem ex ipſo: eſt autem non alienus à Filio exigente hoc eſſentiæ ratione.*

Id rurſus confirmant ex Synodo Calchedonenſi, quæ Nicænum & Conſtantinopolitanum Symbolum ſufficere aſſerit, nec alias voces ad expoſitionem Fidei cenſet addendas Symbolo. *Sufficeret quidem*, inquit, *ad plenam cognitionem & confirmationem pietatis hoc ſapiens & ſalutare divinæ gratiæ Symbolum: de Patre enim & Filio, & Spiritu Sancto perfectionem docet, ac Domini noſtri inhumanationem fideliter accipientibus repræſentat. Sed quoniam hi qui veritatis reprobare prædicationem conantur, per proprias hæreſes novas voces genuerunt: alii quidem Myſterium Diſpenſationis Domini, quæ propter nos facta eſt, corrumpere præſumentes, & vocem θεοτόκος de Virgine dici denegantes; alii autem con-*

fuſionem,

fuſionem & mixtionem introducentes, &c. *Propter hæc illis omnem machinationem contra veritatem volens claudere Sancta, magna, & Oecumenica Synodus, prædicationem hanc ab initio immobilem docens, decrevit ante omnia, Fidem integram & intemeratam permanere trecentorum decem & octo SS. Patrum: & confirmat doctrinam, quæ de ſubſtantia Spiritus Sancti a Patribus centum quinquaginta poſtea congregatis in Regia Civitate, tradita eſt propter illos qui Spiritui Sancto repugnabant; quam illi omnibus notam fecerunt, non quaſi aliquid deeſſet prioribus, adjicientes; ſed ſuum de Spiritu Sancto intellectum contra illos, qui dominationem ejus reſpuere tentaverunt, Scripturarum teſtimoniis declarantes*, &c.

Ne verò quis reſpondeat, prohiberi additionem quæ ſit contraria Symbolo, non quæ ejus expoſitio ſit, objiciunt Geſta Synodi Chalcedonenſis, Actione II. ubi cùm Judices expoſitionem Fidei poſtulaſſent à Patribus, non quidem Symbolis Nicæno & Conſtantinopolitano repugnantem, ſed conſentaneam: Reverendiſſimi Epiſcopi clamaverunt: *Expoſitionem alteram nullus facit. Neque tentamus, neque audemus exponere. Docuerunt enim Patres, & in ſcriptis cuſtodiuntur quæ ab eis ſunt expoſita, & citra ea dicere non poſſumus.* Et infra: *Iſta omnes dicimus: Sufficiunt quæ* C *expoſita ſunt: alteram expoſitionem non licet fieri.* Rationem adducunt inferiùs: *In ſcriptis expoſitionem non facimus. Regula eſt quæ prædicat ſufficere quæ ſunt expoſita. Regula vult aliam expoſitionem non fieri. Ea quæ ſunt Patrum teneantur.*

Id rursùs confirmant ex Epiſtola *Vigilii* Romani Pontificis ad *Eutychium* Patriarcham Conſtantinopolitanum: quâ ſe Synodum Chalcedonenſem ſuſcipere profitetur, quæ anathemate confixit eos, qui *aliud præter Symbolum* Nicænum à Patribus Conſtantinopolitanæ Synodi Oecumenicæ II. explicatum *præſumunt docere, aut exponere, aut tradere Sanctis Eccleſiis Dei.*

Idem prætereà confirmant ex Epiſtola *Agathonis* Romani Pontificis ad Imperatores, lecta & recepta in VI. Synodo, Actione IV. quæ ſic habet: *Quæ regulariter à Sanctis atque Apoſtolicis Prædeceſſoribus, & venerabilibus quinque Conciliis definita ſunt, cum ſimplicitate cordis & ſine ambiguitate à Patribus tradita Fidei conſervamus: unum ac præcipuum bonum habere ſemper optantes atque ſtudentes, ut nihil de eis quæ regulariter definita ſunt, minuatur, nihil mutetur, vel augeatur; ſed eadem & verbis & ſenſibus illibata cuſtodiantur.*

Id demum confirmant ex Synodo VII. poſt Fidei Definitionem exclamante: *Nos leges Patrum cuſtodimus. Nos eos, qui addunt quid, vel adimunt, anathematizamus.* His momentis Latinos impugnabat *Marcus Epheſius* Seſſione V. Florentinæ Synodi, habitâ Ferrariæ.

Reſpondit *Andreas* Rhodius Antiſtes, cauſam agens Eccleſiæ Latinæ, Seſſione VI. Illius vocis, *Filióque*, poſitionem in Symbolo non eſſe propriè additionem, ſed explanationem & declarationem; nulla enim expoſitio ſeu declaratio alicujus ſcientiæ vel diſciplinæ, dicenda eſt additio; ſed vox illa, *Filióque*, continetur in altera voce, ſcilicet, *ex Patre*, cùm ſit explicatio illius: non eſt ergo additio. Quod verò expoſitio nôn ſit additio, ſic probat: Omnis additio fit extrinſecus. Expoſitio verò non fit extrinſecus, ſed ex eis quæ in textu jacent. Quoties igitur fit explicatio alicujus quod in præjacente contineatur, non eſt additio. Si enim omnis explicatio eſſet additio, conſequens eſſet ad ſacram Scripturam multas factas fuiſſe additiones. Patres namque Nicæni Symbolo ſuo Scripturam expoſuere, inſerendo vocem *Conſubſtantialis*; & Patres Secundæ Synodi Nicænum

A explicuere Symbolum, cui tamen ipſos aliquid addidiſſe negat *Gregorius Nazianzenus* in Epiſtola ad Cledonium. *Nos*, inquit, *Fidei, quam SS. Patres Nicæam convenientes expoſuere ad improbandam Arianam hæreſim, nihil unquam aut prætulimus, aut præferre poſſumus: ſed illam tenemus ac tenebimus fidem, dilucidiùs explicantes quod de Spiritu Sancto minùs declaratum eſt: nondum enim mota erat hæc quæſtio.* Oſtendit ſubinde quid explicuerint Conſtantinopolitani Patres in Nicæno Symbolo. In illo ſcilicet non dicebatur, *Viſibilium omnium, & inviſibilium*; nec illud, *Deum verum de Deo vero*; nec, *Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem.* B Et tamen Secundæ Synodi Patres, poſitis illis vocibus, nihil ſe addidiſſe arbitrati ſunt. Prætereà, nulla eſt Synodus quæ non hoc modo aliquid adjecerit. Ita Synodus Chalcedonenſis, loco ejus quod in Nicæno habetur, *Natum ex Patre*, dixit; *Conſubſtantialem Patri ſecundùm Deitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundùm humanitatem*, contra hæreſim Eutychetis. Tertiò ipſe *Marcus Epheſius* ad interrogationem, cur Patres Epheſinæ Synodi non meminerint Symboli Conſtantinopolitani, ſed Nicæni tantùm, rationem aſſignaverat: Quòd unum ſint illa, nec inter ea ſit ulla diverſitas: & tamen multa verba in Symbolo Conſtantinopolitano poſita ſunt, quæ in Nicæno non habentur; poſitio igitur aliquarum vocum in Symbolo explicandæ fidei causâ, non eſt propriè additio. Quod verò vox illa, *Ex Filio*, ſit mera expoſitio illius, *Ex Patre*, cùm dicitur Spiritus Sanctus ex Patre Filióque procedens, probat *Andreas Rhodius* teſtimoniis Patrum Græcorum: ex quibus colligit, hanc vocem, *Filióque*, non eſſe additamentum, ſed interpretamentum. Porro licitam eſſe novarum vocum adjectionem ad Symbolum, ſi neceſſitas poſtulet, probat ex eo quòd una ſit Eccleſiæ ab initio uſque ad finem ſæculorum Auctoritas: cùm itaque olim D Eccleſiæ licuerit novas voces addere Symbolo, fidei explicandæ & contra hæreticos tuendæ gratiâ, id & poſtea licuit, & modò licet, licebitque perpetuò. Alioquin magnum Chriſtianæ rei damnum impenderet. *Exorientibus enim quovis tempore multis ac diverſis hæreſibus, neceſſe eſt Eccleſiam illis obſiſtere prædicatione & argumentis*, &c. Addit denique, adjectionem vocum, quarum ſit idem ſenſus, non eſſe *alteram Fidem*: adeóque non eſſe prohibitam à Synodo Epheſina. Seſſione verò VII. idem Præſul reſpondit, Epheſinos Patres vetuiſſe ne aliquid Synodo adderetur, quod attiE net ad veritatem Fidei Chriſtianæ, non verò quoad explanationem. Et quemadmodum in unaquaque ſcientia omnia, quæ ejus ſcientiæ vel artis ſunt, virtute in ejuſdem principiis continentur; ita & Symbolum illud implicitè continet doctrinam omnem & fidem Chriſtianorum, non explicitè. Quando enim dicitur: *Et in Filium*, &c. *ex Patre natum*; hoc facit contra Arium: Cùm dicitur: *In Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem, qui cum Patre & Filio ſimul adoratur*; contra Macedonium & Eunomium: Cùm dicitur *Filius incarnatus & natus*, contra Neſtorium. F Et ſi quis percurrendo inquirat, nullam inveniet hæreſim natam vel naſcituram, cujus in illo Symbolo virtute non inſit everſio. Quoniam igitur Sancta Nicæna Synodus divinum hoc edidit Symbolum veluti fidei fundamentum, neceſſe erat ut nulla mutatione affici poſſet: ſicut in ſcientiis Concluſiones mutantur, Principia verò nuſquam Quod ergo adjectum eſt Symbolo, *Spiritum Sanctum ex Filio procedere*, cùm virtute contineatur in illa ſententiâ, *Qui ex Patre procedit*, quam Symbolum Conſtantinopolitanum ſenſu à Nicæno nullatenus diverſum (ut Græci fatentur) explicationis

cationis gratia habet; ejus adjectione corruptum vel mutatum Nicænum Symbolum dici non poteſt. Sanè Evangelium perfectam continet Fidei doctrinam, & tamen Græci, Latiniſque Patres illud multis modis explanarunt. Symbolum Apoſtolorum omnia credenda complectitur: & tamen Synodi Oecumenicæ & Patres illud explicarunt. Neque igitur ab Epheſino, neque à Chalcedonenſi Concilio vetita eſt expoſitio Symboli, urgente neceſſitate, ſed alteriùs dumtaxat, ſive contrariæ fidei editio. Unde Synodus Chalcedonenſis ait: *Sufficeret quidem ad plenam cognitionem & confirmationem pietatis, &c.* Non ait, *Sufficit.* Ratio eſt; quia ſi non emergerent hæreſes, proculdubio ſufficeret Symbolum Nicænum: ſed quoniam variæ exortæ ſunt hæreſes, manente eadem fide & eodem Symbolo, neceſſe fuit alias atque alias pro tempore fieri expoſitiones. Symbolum ergo perfectiſſimum eſt, & ſufficit quoad Fidem, nulloque indiget additamento: non ſufficit quoad explicationem, propter hæreſes emergentes, quas non præviderunt Nicæni Patres, cùm futura non noſſent, utpote homines, non Dii. Addit, Decreta prohibentia additionem condita fuiſſe poſt recenſitum Symbolum, editáſque Fidei Definitiones; adeóque ad illas æquè extendi. Quamobrem ſicut in dies, novis emergentibus hæreſibus, novæ Definitiones fieri poſſunt, ita & novæ Symboli explicationes.

Ad id verò quod objiciebant Græci, Patres vocem, *Deipara*, non addidiſſe Symbolo, ſed in Definitionibus Fidei dumtaxat expreſſiſſe: reſpondet *Rhodius Præſul*: non fuiſſe neceſſarium ut Symbolo adderetur, quia manifeſtè ſatis innoteſcebat ex Symbolo B. Virginem eſſe Deiparam. In eo námque profitemur Filium ex Patre natum & conſubſtantialem Patri: ex quo evidens eſt Deum eſſe æquè ac Patrem: & rurſus; incarnatum & hominem factum, ex quo ſatis compertum eſt B. Virginem Deum & hominem peperiſſe. Eadem præterea vis eſt Definitionum Fidei, ac Symboli. Igitur vox, *Deipara*, æquè poterat addi Symbolo ab Epheſinis Patribus, ſicut addita definitioni eſt: & ſi addidiſſent, vel ipſi, vel Patres Conciliorum ſequentium, an ideo anathemati fuiſſent obnoxii? (inquit Julianus Cardinalis.)

Ad hæc Rhodii Præſulis, ſive Latinorum omnium, quorum partes tuebatur, momenta repoſuit *Beſſario* Nicænus Archiepiſcopus; ſemper quidem licuiſſe explicationes Fidei tradere, non autem eas inſerere Scripturæ Sacræ, vel Symbolo: Uſque ad ſecundum Concilium Oecumenicum fas fuiſſe Patribus Symbolum nonnullarum vocum additione explicare: ſed cùm ea facultate quidam in Religionis damnum abuterentur, Symboláque pro arbitrio fabricantes, nova ipſis & perverſa dogmata inſererent; ac in populos ſpargerent, Epheſinæ Synodi Patres hanc ſuo Decreto ademiſſe libertatem: ne ex mutatione vocum ad mutationem ſententiarum facilè veniretur. Id ſtatuiſſe primò Epheſinos Patres, ut conſtat ex Epiſtola *S. Cyrilli* ad Acacium Melitenenſem, in qua hæc habet: *Sancta quippe & Oecumenica Synodus, quæ Epheſi convenit, neceſſariò providit, non oportere aliam fidei expoſitionem in Eccleſias Dei inferri, præter eam, quæ jam extabat; quam Beatiſſimi Patres noſtri in Sancto Spiritu locuti definiverunt.* Ex quibus obſervat *Beſſario*, Synodum Epheſinam id primùm inhibuiſſe, quod ſignificat vox illa, *Providit.* Secundò, id ſanxiſſe neceſſariò. Tertiò, prohibuiſſe alteram fidei expoſitionem, non alterius fidei expoſitionem. Quartò, id univerſo Eccleſiæ corpori interdictum: hoc enim ſibi vult illud: *Non inferri in Eccleſias Dei.* Quibus obſervatis, ita colligit. Id primùm prohibuit Epheſina Synodus: atqui contraria exponere dogmata jam olim vetitum erat. Itaque vel ipſa vocum additio ad Symbolum, explicationis gratiâ vetita eſt. Hanc verò legem univerſæ Eccleſiæ impoſuere Patres, eámque religioſè ſervarunt; vocem, *Deipara*, Symbolo non addentes, etſi neceſſaria eſſet ad *Neſtorii* confodiendum errorem. Nec referre ait, quòd clariſſimè in articulis de Filii divinitate & incarnatione contineretur. Alia namque non ita perſpicuè in Symbolo contenta, novis emergentibus erroribus, Patres non addidere. Neque enim Epheſina ipſa Synodus unionem Verbi cum natura humana ſecundùm hypoſtaſim: neque duarum naturarum poſt unitionem inconfuſarum confeſſionem Chalcedonenſis: nec duarum voluntatum & operationum in Chriſto prædicationem Sexta Synodus, addidere. Fidem quidem explicarunt contra Hæreticos, ſed Symbolum intactum ſervarunt. Tandem contra id quod *Rhodius Præſul* dixerat, Hanc vocem, *Filióque*, virtute in illis verbis contineri, *Ex Patre procedit*, objicit *Beſſario* non ideo fuiſſe addendam Symbolo. Omnia quippe ſacra dogmata ex fontibus Sacrarum Scripturarum haurimus, quæ ſunt principia & fundamenta noſtræ fidei: nihil tamen eſt ad illas adjectum, nec adjici poteſt. Ex quo eſt conſequens, ſacro etiam Symbolo nihil eſſe addendum, quoniam in Eccleſia locum obtinet principii. Licet porrò ſit eadem ſemper auctoritas Eccleſiæ: tamen, inquit *Beſſario*, antiquorum Decreta ſervari debent à poſteris: alioquin adversùs ſe ipſam pugnaret, ſéque ipſam deſtrueret Eccleſia.

Beſſarionis confutationem aggreſſus eſt *Joannes* Forolivienſis Epiſcopus, Seſſione X. Probandum primò ſibi ſumpſit, harum vocum, *ex Filio*, poſitionem in Symbolo, non eſſe propriè additamentum. Duplici medio id probavit, primò ex eo quòd Novum Teſtamentum virtute contineatur in Veteri; ſecundò ex progreſſu ſucceſſionis in expoſitione articulorum Fidei. Quoad primùm, *S. Auguſtinum* laudat, lib. de Catechizandis rudibus, dicentem: *In veteri Teſtamento eſt occultatio novi; in Novo Teſtamento eſt manifeſtatio Veteris.* Et *S. Gregorium* Homilia VI. in Ezechielem, dicentem: *Rota in medio rota: Novum Teſtamentum in Veteri.* Si ergo ſecundùm *S. Auguſtinum*, tanta Myſteriorum Novi Teſtamenti copia, eorúmque prædicatio, non dicitur additio, quia in Veteri Teſtamento continebatur: multòminus eorum explicatio propriè additio dicenda eſt. Quoad ſecundum medium, ponit illud *S. Auguſtini* principium: *Tempora variata ſunt, non fides.* In articulis tamen ſucceſſionem extitiſſe obſervat aliquam, impliciti explicationem, & indeterminati determinationem. Id illuſtrat exemplo explicationis Fidei de humani generis per Chriſtum reparatione; quæ obſcuriùs Abrahæ revelata eſt Geneſis 22. his verbis: *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes.* Deìnde clariùs Iſaiæ revelata, & per ipſum expoſita, Cap. 7. his verbis: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, &c.* Poſtea lucidiùs adhuc explicata B. Virgini ab Angelo, his verbis: *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te.* Ita in Articulo de Spiritu Sancto factum eſt. Apoſtolicis temporibus, Eccleſia ſuam de Spiritu Sancto Fidem his verbis profitebatur: *Credo in Spiritum Sanctum.* Quod verò poſtmodum in Synodo protulit, *Qui ex Patre procedit*; non fuit articuli novi additio, ſed clarior ejuſdem explicatio: ita cùm poſtea dictum eſt, *Ex Filio*, non conditus additúſque eſt novus articulus, ſed idem magis explicatus. Hujuſmodi porro, ſi ita vocanda

da eſt additio, non eſt prohibita. Nam (ut ex *S. Bonaventura* obſervat *Beſſario*) triplicis generis additio eſt. Una cùm id, quod adjicitur, contrarium eſt : altera, cùm diverſum eſt : tertia, quando conſonum eſt. Prima eſt additio erroris, & eſt Hæreticorum : ut ſi quis diceret Patrem genitum, Filium non ingenitum, Spiritum Sanctum à nullo procedentem : Secunda temerariorum eſt : inſignis enim temeritatis argumentum eſt, in Fidei & Sacræ Scripturæ dogmatibus diverſum ab eo loquendi modum uſurpare, qui in Eccleſia ſolennis eſt ; ut ſi quis Patrem dixerit Geometram, Filium Aſtronomum, Spiritum Sanctum Arithmeticum. Nam etſi ita loquens non multùm à veritate diſcrepet, cum unaquæque divina perſona omnia poſſit, & omnia ſciat; quia tamen hic loquendi modus à modo loquendi Scripturæ Sacræ & Sanctorum valdè alienus eſt, abſque temeritatis nota non poteſt uſurpari. Tertia Catholicorum eſt, ut ſi dicam Patrem omnipotentem, æternum ; Filium conſubſtantialem, coæternum ; Spiritum Sanctum procedentem, ſpiratum ; additamentum hoc pium & Catholicum eſt : Spectat enim ad doctrinam fidei ; quandoquidem explicat quod implicitum eſt. Priores additiones duæ, quibus contrarium quid additur, vel diverſum, graviſſimæ pœnæ comminatione prohibitæ ſunt : (Apocalypſis ultimo) *Si quis appoſuerit ad hæc, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto.* Tertii verò generis additio commendatur potiùs quàm vetetur ; ad eamque referri poſſunt hæc Salvatoris verba, Lucæ 10. *Quodcumque ſupererogaveris, ego, cùm rediero, reddam tibi.* At vox illa, *Ex Filio*, nec eſt contraria, nec diverſa, ſed conveniens & conſona Symbolo Fidei. Unde ſicut Proceſſionem Spiritus Sancti ex Patre Symbolo inſerentes Patres non violarunt Symbolum Apoſtolicum : ita Eccleſia Proceſſionem ejus ex Filio declarans & in Symbolo exponens, minimè violavit Symbolum Nicænum. His præmiſſis, addit Forolivienſis Præſul, Legem Eccleſiaſticam intelligendam eſſe ad mentem eorum à quibus lata eſt : Epheſinos verò Patres ſolam adjectionem contrariam fidei Patrum prohibuiſſe. Id ex Actis Concilii Epheſini probat. Actione enim prima Epiſcopi dixere : *Recitetur expoſitio Nicænorum Patrum, ut cum ea ſermones de fide conferamus ; & ſuſcipiantur quidem quæ cum illis conveniunt : quæ verò diſcrepant, rejiciantur.* Ex quo liquet Synodum illud velle, ut fides conſona Patribus non prohibeatur, ſed quæ ab illis diſſentit. Unde patet quid verba illa ſibi velint : *Nulli liceat proferre alteram fidem præter eam quæ Nicææ conſtituta eſt* ; hoc eſt, fidem diſcrepantem & contrariam. Poſt hæc lectum eſt Symbolum Nicænum. Lecta eſt & *S. Cyrilli* Epiſtola ad *Neſtorium* ; de qua interrogati Patres dixere, eam cum Nicæno Symbolo convenire. Deinde lecta eſt Epiſtola *Neſtorii* ad *Cyrillum*, quam à Fide Nicæna penitus alienam judicarunt. Ex his conſtat, Epheſinos Patres, cùm prohibuere ne fides altera præter Nicænam proferretur, fidem intellexiſſe contrariam, pugnantem, diverſam, peregrinam, alienam à rectâ fide ; non alteram expoſitionem fidei conſentientem.

Triplicis generis additio.

Id egregiè confirmat *Julianus Cardinalis* Seſſione XI. occaſionem exponens quæ Patres Epheſinos impulit ad illud edendum Decretum. Scilicet recitata eſt à *Chariſio* Presbytero expoſitio fidei *Anaſtaſii & Photii* diſcipulorum *Neſtorii*, à quibus miſſus erat *Jacobus* quidam ad prædicandam *Neſtorii* hæreſim ; qui etiam multos ſeduxerat, & aliud Symbolum infidelitatis potiùs quàm fidei tradiderat. Inter alia verò conqueſtus eſt *Chariſius*, fidem ſuam fuiſſe *Jacobi* & Symmiſtarum criminationibus impetitam. Propterea fidei ſuæ expoſitionem præmiſit : tum *Neſtorii* Symbolum ſubdidit. Expoſitio autem fidei à *Chariſio* facta neque Nicænum Symbolum erat, neque Conſtantinopolitanum. Neque enim in ea legebatur : *Eos autem qui dicunt : Erat aliquando quando non erat, &c.* Quod in Nicæno habetur. Legebatur verò : *Et in Spiritum Sanctum conſubſtantialem Patri & Filio* : quod neque in Nicæno, neque in Conſtantinopolitano extat. Audita *Chariſii* fide, & Neſtorianorum Symbolo, Synodus ita ſanxit : *Nemini liceat proferre, aut docere alteram fidem.* Poſtmodum iis damnatis qui Neſtorianum Symbolum tenerent, nullam facit *Chariſii* mentionem, nec illius Confeſſionem improbat. Porro ſi Nicænum duntaxat Symbolum atque Conſtantinopolitanum approbaſſet, non autem & expoſitiones fidei illis conſonas, *Chariſii* quoque Confeſſionem rejeciſſet.

Idem confirmat *Julianus Cardinalis* ex Chalcedonenſis Concilii Geſtis. *Eutyches* in Synodo Conſtantinopolitana *Flaviano* Præſide damnatus, in Epheſina II. Pſeudo-Synodo cauſam ſuam agens, & ab hæreſi ſe purgare ſatagens, Nicænum Symbolum profeſſus eſt. Quô recitatô, dixit : *Hæc eſt Fides Patrum, & in hac volo vivere & mori : ſed quia Fides Nicæna confirmata eſt per Epheſinam Synodum ; ea verò prohibuit aliam proferri Fidem præter illam primam, decrevitque ut nihil adderetur, nihil minueretur ; propterea dicebat : Ego rectam Fidem teneo ; Flavianus autem non tenet rectam Fidem, cùm aſſerat Chriſtum ex duabus & in duabus naturis : & in Symbolo Nicæno non dicatur Chriſtus habere duas naturas, vel eſſe ex duabus naturis.* Quo audito, *Euſebius* Dorylei Epiſcopus exclamavit : *Mentitus eſt, nullus eſt Canon qui hoc præcipiat.* Reſpondit Dioſcorus : *Quomodo nullus eſt Canon? Apud nos duo ſunt Codices, & in omnibus legitur, Non licere quidquam addi Nicæno Symbolo.* Mox *Dioſcorus* contra *Flavianum* ſententiam tulit, ipſum inter alia reum agens violati Decreti Synodi Epheſinæ, quo ſancitum eſt, ut Epiſcopus vel Clericus proferens aliam Fidem, aut addens, ſive detrahens, Epiſcopatu deponatur. Et omnes Epiſcopi Prædatoriæ Synodi conclamarunt : *Oſtenderunt ſeſe ab omni Sacerdotali dignitate alienos Flavianus & Euſebius, qui aggreſſi ſunt addere vel demere de Sancta Fide per Nicænam Synodum expoſitâ, & per celebratam Epheſi comprobatâ. Quapropter juſtum eſt addentes vel detrahentes alienos eſſe, Epiſcopos ab Epiſcopatu, & Clericos à Clero.* Cùm verò hæc relegerentur in Synodo Calchedonenſi, dixerunt omnes : *Anathema Dioſcoro qui malè judicavit. Hac hora damnetur Dioſcorus.* Tum Synodus omnia contra *Flavianum* in Prædatoria Synodo geſta reſcidit, nihilque ab eo commiſſum cenſuit contra Nicænam aut Epheſinam Synodum : & verba illa quibus dicitur Chriſtus *ex duabus, & in duabus naturis*, etſi expreſsè non habeantur in Symbolo Nicæno, non eſſe contraria veritati : quia ex eo derivantur. Non eſt igitur increpatione dignus qui addit, vel explicat dum veteri fideique Catholicæ conſona proferat. Decretum itaque Concilii Epheſini de iis intelligendum eſt, qui fidem contrariam tenent, aut à verâ diverſam ; ſeu Scripturam Sacram, aut Nicenum Symbolum immutant. Quamobrem cùm Eccleſia Latina inſerendo Symbolo hæc verba, *Filióque*, nihil contra Scripturam Sacram, nihil contra Nicænum Symbolum, nihil contra Synodorum Definitiones cæterarum, nihil contra veritatem addiderit, ipſi vitio verti non debet hujuſmodi additio.

Hanc additionem contra Græcos egregiè tuitus

tus eſt *Ratramnus* Corbeienſis Monachus, *lib. II. contra Græcorum oppoſita*, Cap. II. *Nicæna*, inquit, *Synodus trecentorum decem & octo Epiſcoporum, poſtquam de conſubſtantialitate Filii cum Patre Symbolum dictavit, ubi ventum eſt ad Spiritum, ſic ait :* Credimus in Spiritum Sanctum : *Nihil vel majus, vel minus ſuper ejus vel ſubſtantiâ, vel Proceſſione decernens. Ubi ergo nunc Regula, quâ vos muniri, vel Latinos arbitramini conſtringi, ut vobis liceat dicere procedentem à Patre Spiritum Sanctum, Romanis non liceat dicere procedentem à Filio? Quod ſi ſequentes auctoritatem Nicæni Concilii nihil ultra vultis addere, removete* Procedentem à Patre, *quia non continetur in Nicæni Concilii Symbolo. Et fortaſſis liceat removeri, quod à Romanis ſuperadditum eſt*, Procedentem à Filio. *Quod ſi reſpondentes dixeritis, in Conſtantinopolitana Synodo à centum quinquaginta Epiſcopis, qui Conſtantinopoli congregati ſunt, hoc poſitum eſſe; reſpondemus, Non licuiſſe quicquam Nicæni Concilii Symbolo de fide vel demere, vel addere, vel immutare. Quòd ſi dicatis de Filii conſubſtantialitate non licuiſſe quod determinatum eſt in illo Conventu quicquam ſuperaddi, de Spiritu Sancto verò quia perparum hinc dictum eſt, licuiſſe propter futuras Hæreticorum quæſtiones, ſecundum Sanctarum auctoritatem Scripturarum: Reſpondemus, Hoc idem licuiſſe Romanis, propter futuras Hæreticorum quæſtiones, ſecundùm divinarum auctoritatem Scripturarum. Nec enim convincere poteſtis, majorem Conſtantinopolitanæ civitatis auctoritatem, quàm civitatis Romanæ, quæ Caput eſt omnium Chriſti Eccleſiarum; quod Majorum tam veſtrorum, quam noſtrorum teſtimonio comprobatur. Sed neque centum quinquaginta Epiſcoporum tanta conſtat auctoritas, ut univerſis totius orbis Epiſcopis præſcribere poſſit, ut quod illis licuit, non liceat tam Romano Pontifici, quàm univerſis Chriſti Eccleſiis.* » *Addiderunt etiam illi Symbolo præfato, dicentes :* Spi» ritum Sanctum cum Patre & Filio adorandum, » & conglorificandum, qui locutus eſt per San» ctos Prophetas : *& alia plura. Hæc ſuperadjicientes, non præſcripſerunt Eccleſiis Chriſti, ſed exemplum dederunt, ſi quid ſecundùm Scripturas Sanctas ſuperaddere vellent de Spiritu Sancto, quod Hæreticos expugnaret, & fidem credentium roboraret. Quod ſi malitis opponere, quod inveniri non poſſit in Sanctis Evangeliis, ſive cæteris Divinis Paginis ſcriptum, Spiritum Sanctum procedentem à Filio; ſed tantummodò procedentem à Patre, ac propterea nolle vos recipere quod in Scripturis Sanctis ſcriptum non reperitur; quemadmodum Ariani nolebant recipere unius ejuſdémque ſubſtantiæ Patrem & Filium, quoniam Scripturæ Sacræ non hoc continebant : Dicite ubi legeritis quòd Conſtantinopolitanum Concilium in Symbolo poſuit de Spiritu Sancto, dicens, Eum cum Patre & Filio ſimul adorandum & conglorificandum, &, Qui locutus eſt per Sanctos Propbetas? Quod ſi dicatis, in Scripturis Sanctis non nudis verbis iſta reperiri; ſed virtutem intelligentiæ in eis contineri, ut quomodo eſt unius cum Patre Filióque ſubſtantiæ, unius potentiæ, non diſſimilis majeſtatis, & propterea cum Patre Filióque ſimul adorandus & conglorificandus; eadem concedite Latinis Eccleſiis, ut licet nudis verbis Evangelia non dicant de Filio procedere Spiritum Sanctum, multis tamen modis oſtendunt Spiritum eſſe Filii, ſicut eſt Spiritus Patris, & à Filio procedere, ſicut procedit à Patre. Iſta cùm ſe ſic habeant, & de Spiritu Sancto Fides Catholica per Salvatorem & Apoſtolos fundata ſemper tenuit, nec prædicare omiſit, quòd ejuſdem ſit cum Patre Filióque virtutis, & ejuſdem ſubſtantiæ, procedátque de utroque : Quid eſt nunc quòd Catholicam Fidem reprehendere nitimini : & contra Catholica dogmata neſcio quid moliri conamini? Fortaſſis vel Arium, vel Macedonium reſuſcitare tentatis, & eorum pravi dogmatis cineres olim ſopitos in Eccleſiam introducere. Numquid Majores veſtri neſcierunt quemadmodum de Spiritu Sancto Romana ferebat Eccleſia? Nec tamen aliquando à Romanæ Sedis communione ſeſe removère, ſcientes Catholicæ Fidei veritatem fore quod tenet & prædicat; nec meritò reprehenſioni patere, quod Sanctarum Scripturarum auctoritate conſiſtit.*

Uſque ad Arii tempus nulla confuſio vexabat credentes de Patris Filiique conſubſtantialitate, nec Omouſion prædicabatur. Virtus tamen illius verbi credentium mentibus inſita conſiſtebat, quoniam omnipotentem Filium in nullo diſſimilem Patri fore credebat, benè dictum Salvatoris recolens dicentis; Qui videt me, videt & Patrem. *Neque Chriſtum aliud quàm creaturarum auctorem omnium, ſciens ex Joanne dictum*, Omnia per ipſum facta fuiſſe : *Nec tamen in Symbolo Apoſtolorum collatione facto, continebatur aliud, quàm quod novimus omnes; Credere nos oportere in Deum Patrem omnipotentem, & in Jeſum Chriſtum Filium ejus unicum Dominum noſtrum. Sufficiebat iſta fides credentium ſaluti, quæ multorum ſanguine Martyrum, & innumerabilium ore Confeſſorum per univerſum orbem & approbata eſt, & commendata. Verùm ubi Arius impugnator veritatis cœpit in Chriſti divinitatem inſanire, & blaſphema non pauca jaculari, Fidelium mentes ad pietatem incitantur, & veritatis arma contra impietatis errorem proferunt, confodiunt unà cùm Auctore impium dogma, quod Filium Dei creaturam, & non de Patre genitum; Spiritum quoque Sanctum minorem Filio blaſphemabat. Poſt quem Macedonius ſurrexit, de Patre Filióque cum Catholicis ſimilia ſentiens, Spiritus verò Sancti perſonam non recipiens. Adverſùs iſtum Catholici decertantes Epiſcopi, Spiritum Sanctum probaverunt unum eſſe in Sancta Trinitate conſubſtantialem tam Patri quàm Filio, & de Patre procedentem, coadorandum, & conglorificandum Patri Filioque. Dein Ariana repullulante veſaniâ, volentéque confirmare, non eſſe rectæ fidei Spiritum Sanctum dicere de Patre procedere, hoc quia videretur eſſe blaſphemum, quoniam duorum profiteretur Pater eſſe, id eſt, Filii, ſeu Spiritus Sancti : Hanc quoque blaſphemiam propellendam decernentes Eccleſiæ Doctores, ſuperaddidere Symbolo, Spiritum Sanctum de Filio quoque procedere. Ne ſi de Patre tantùm procedens diceretur, putaretur Filius, nec diceretur Spiritus Filii, quòd eſt impium & blaſphemum, & adverſùs Evangelicam Apoſtolicámque doctrinam veniens. Nam ſi velitis dicere, quòd procedere verbum ſatis diſtinguat, ne Spiritus Sanctus putetur eſſe Filius; ſcitote quod etiam de Filio prædicetur; ait enim ipſe in Evangelio Joannis* : Ego ex Deo proceſſi & veni. *Si ergo ex Deo Patre procedit Filius; procedit & Spiritus Sanctus, quid erit quod Arianis ſilentium imponat, ne Spiritum Sanctum Patris eſſe Filium blaſphement? Hanc igitur intuentes cauſam Doctores tam Latinorum quàm Græcorum, dixerunt Filium quidem ex Patre tantùm genitum, Spiritum verò Sanctum de Patre Filióque procedentem, quomodo Divinarum edocti magiſterio Literarum intellexerunt tam Patris quàm Filii Spiritum eſſe, ac propterea de utroque procedere.*

Hugo Etherianus lib. III. *De Hæreſibus quas Græci in Latinos devolvunt*, Cap. XVI. de eadem additione ita diſſerit : *Si Conſtantinopolitana Synodus Nicæno adjecit Symbolo*, In Spiritum Dominum & vivificantem, & ex Patre procedentem : *Si Calchedonenſis Synodus quoque Conſtantinopolitanæ addidit Synodo*, Perfectum in humanitate, perfec» tum in divinitate, conſubſtantialem Patri ſecun» dùm Deitatem, conſubſtantialem nobis ſecundùm » humanitatem : *Nullâ inſimulatione, nullâ repre-* »

henſione, nullâque calumniâ notandus eſt antiquioris Romæ Antiſtes, quod, causâ interpretationis, dictionem unam (dico autem, Ex Filio procedere Spiritum) *Sanctorum plurium Epiſcoporum, & ſcientiſſimorum Cardinalium conſenſu habito, appoſuerit. Licuit enim ei, ſempérque licebit fratres confirmare, Decreta edere, cudere interpretationes, ſi ubi aliquid obſcurè ſcriptum ſit, & de voluntate Scriptoris argumentari, indicio voluntatis illius relicto facere hoc perſuadente. Is enim eſt, cui oves & agni commiſſi ſunt, & idcirco non ſolum Scripti recitator eſſe debet, verum interpres illorum quæ adſcripta non ſunt, ut Caput, Ovium Dei Paſtor, &c.* Tum nonnullis de Romani Pontificis Primatu magificè dictis, hæc ſubdit: *Verùm Chriſtus æqualem Petro conſortem nullum aſſociavit. Qua in re manifeſtum, antiquioris Romæ Præſulem poteſtatem à Petro accepiſſe fidem renovandi, ut verbis Patrum utar, habendi curam & regimen omnium Sacerdotum; quin etiam omnium Chriſtianorum. Ergo qui reſiſtunt Primæ Sedis totius orbis Præſuli, Chriſti diſpoſitioni reſiſtunt, & niſi reſipiſcant, contumaciæ judicio plectentur. Propterea illud Evangelicum:* Qui à Patre procedit: *& ſalutare Symbolum, ut Chalcedonis Synodus Conſtantinopolitanam, & ea Nicænam, interpretata eſt, nullo modo Tertiæ Synodi Decreto contradicens, cujus tenor & inſtitutio talis eſt:* Conſtituit ſacra & univerſalis Synodus aliam Fidem non licere alicui conſcribere, aut componere, aut ſapere, aut docere aliter, &c. *Quod ſi propter interpretationem præfati Capituli enuntiantem ex Filio vere Spiritum procedere, cum omni cautela ſub SS. Patrum Athanaſii & Baſilii, Gregorii, Auguſtini, Ambroſii, Hilarii, aliorúmque plurium teſtimonio, aliam Fidem conſcripſiſſe aut docuiſſe Apoſtolica Eccleſia credenda eſt: Simili ratione congregati SS. Patres Conſtantinopoli aliud à Niceno Symbolum ediderunt; & Chalcedonem convenientes, aliam Fidem ab ea quam Conſtantinopoli SS. Patres perdocuere. Quale palam, ut puto, fit ex his, nequaquam licere cuipiam omnium calumniari Sanctiſſimam & magnam omniúmque Principem Romanam Eccleſiam, quaſi aliam fidem conſcripſerit, aut compoſuerit, aut docuerit. Nam neque affert, neque perdocet, neque aliud tradit Symbolum, ſi editum à SS. Patribus interpretatur; non perpetiens Fidem labefactari, apud quos ſemper effulſit. Quæ licet Primatum habeat, attamen humiliat ſeipſam, reſpondendo quod Chalcedone celebrata Synodus quondam ſe calumniantibus reſpondit. Injuſtè,* inquit, *arguor, dum non Fidem, ſed memoriam renovo; non appoſui, non ademi ſalutari Symbolo, ſi dictionem occultam manifeſtavi. Renovavi enim, ut Patres antedicti, Fidem, & appoſui Nicænæ Conſtantinopolitanæ, atque Chalcedonenſi Synodis, ſed nullo modo illis contraria: quia dum illorum Patrum veſtigia perſequor, ſolummodo quæ tunc quæſita non ſunt, tempore poſt per interpretationem & appoſitionem verbi, quod non perſpicuè ab omnibus intelligebatur, enucleavi.*

Chriſtus æqualem Petro conſortem nullum aſſociavit.

Qui reſiſtunt Romano Pontifici, Chriſti diſpoſitioni reſiſtunt.

Eccleſia Romana, licet primatum habeat, humiliat ſe ipſam.

Cap. XVII. *Æquum igitur eſt, ratum habere quod tanta Eccleſia decernit: quod tantus Pontifex enuntiat, ſine quo viror calami omnis Eccleſiaſticæ Traditionis areſcit, ut memorandus inter ſanctos B. Junior Stephanus aſſerit, qui non modo apud Deum magnus, verùm apud omnem Græcam multitudinem Apoſtolicæ prædicatur ſanctitatis. Hic magnus Vir cuidam Synodo ſubſcribere invitatus, hujuſmodi voces cum fiducia extulit:* „Quomodo qui ſanctuaria profanaſtis, Sanctam conſtituiſtis Synodum? „O nefas! Quomodo utique univerſalis vocetur „Synodus, in qua Romanus Pontifex non complacuit, præter quem impoſſibile prorſus Canonica ſtabiliri? *Ei ergo vertices montium, & omnium turba Fidelium genua flectere debet, & pro bel-*

Sine Romano Pontifice impoſſibile prorſus eſt Canonica ſtabiliri.

A *licis increpationibus jugum complecti ſubjectionis. Namque Petri Coryphæi & Succeſſoris ejus gentium principatus & regna gubernaculo ſubduntur. Hujus Eccleſia de ſe ſplendorem emittit ſemper, & non tenebreſcit: à qua exit lex & judicium, ad quam homines undique terrarum conveniunt, & merito, &c.*

Romana Eccleſia de ſe ſplendorem emittit ſemper, & non tenebreſcit.

Manuel Calecas lib. 4. contra Græcos, de eodem argumento ſic diſſerit: *Nam & qui additionem interdixere, adjectionem Fidei, corruptáque dogmata conſcribere prohibuerunt. Nam in Epheſina Synodo:* „Lecto, *inquit*, Nicæni Concilii Symbolo, communiter decernunt, jam nemini licere Fidem B aliam conſcribere, aut proferre, aut tradere his, qui ex Judæis, vel Gentibus, ſeu ex alia quavis hæreſi ad Eccleſiam veniunt... *Fidem aliam dixerant ... Non igitur communem Fidem declarare interdictum eſt; ſed vel aliam, vel contrariam inducere, ut ipſæ quoque literæ teſtantur; ſive quibuſlibet hominibus interdictum eſt, ne quiſque horum paſſim proprium ſibi Symbolum conſcribens, & aliquos à communi confeſſione ſeparans, cum hoc deceptos baptizet, fiántque Conventicula, cujuſmodi tunc plurima fiebant. Porro ipſa Eccleſia ſibi ipſi docendi atque aliis dictandi, quæ vera ſint & ſalubria, licentiam poteſtatémque non abſtulit. Non enim poſtmodum* C *novis in dies blaſphemiis exorientibus, in Fidei Terminis * adjiceret, quæ pios impióſque diſcernerent. Aut enim neceſſarium eſt confiteri omnia tunc confeſſioni Fidei pleniſſimè adjecta, & ad futuras novitates vocum ſufficere arcendas; & poſthac futuris Conciliis minimè licere de Fide ſtatuere: aut Eccleſiam initio quidem potuiſſe de dogmatibus ſtatuere, & alia quidem addere, alia auferre; poſtmodum verò hanc amiſiſſe poteſtatem. At primum quidem illud verum non eſſe, poſt hæc Acta Concilia teſtantur, quæ profectò nunquam conveniſſent, ſi prima illa ſcandalis futuris ſatis obviaſſent. Dei enim eſt futura prænoſcere. Singula verò Concilia ad præſens periculum intenta,* D *contra Hæreticos pugnant, non futurum propellunt. Hoc enim incertum eſt. Ex quibus & illud conſtat, poſtea Concilia utiliter & neceſſariò fuiſſe conflata, quoties neceſſitas urgeret. Nempe enim eamdem vim Eccleſiæ non ſemper ac ſimiliter adeſſe exiſtimare, Myſteria fidei tollentium eſt, maximè cùm Salvator dixerit, ſe cum illa uſque ad conſummationem ſæculi futurum. Si igitur primis ſufficienter habentibus, ad occurrendum periculis omnibus futuris, nulla poſtea neceſſitas fuiſſet Concilia cogendi: eamdem ſic quoque poteſtatem temporibus omnibus Eccleſiam habere,* E *putandum eſt, alitérque hac libertate ſublatâ, non parva detrimenta, ſed ſummam perniciem ſequi neceſſariò, niſi liceret Eccleſiæ de Fide ſtatuere, ſcribere, atque definire.*

* Id eſt, Definitionibus.

Ex quibus perſpicuum eſt, *Non adjectionem dictionis, ſed alterius Fidei conſcriptionem interdici: Eccleſiámque non ſibi ipſi, ſed hominibus ſingulis de fide ſtatuendi ademiſſe poteſtatem. Neque enim in Fidei Terminis deinceps à ſacris Conciliis quomodolibet fuiſſet adjectum, ſi ea ſe poteſtate privaſſet. Aliter enim qui iſta dicunt, eos etiam qui in Niceno Concilio convenerunt, anathemati ſubjicerent, qui non pauca* F *Apoſtolorum Symbolo addiderunt; & eos qui poſtmodum Conſtantinopoli convenientes, & ipſi Niceno Symbolo adjeciſſe comprobantur quædam, quædam etiam abſtuliſſe, nemine inſimulante, quia ſic viſum eſt. Nempe & reliqua deinceps Concilia adjeciſſe aliqua vel immutaſſe, quis neſciat, cùm hæ vel illæ neceſſitates caſúſque requirerent? Porro Conciliorum de fide ſanctiones æquè ac Symbolum ſuſcipimus, quæ in ipſo complexæ continentur. Sed & cùm B. Paulus dicat: Etiamſi Angelus evangelizaverit præter id quod evangelizavi vobis, anathema ſit: Conſubſtantiale tamen Patres adjecerunt: Cùm nemo tamen*

ante

ante illos hanc dictionem tradiderit. Idcirco etiam à contradicentibus hanc non inveniri in ſacris libris arguebantur. Addiderunt tamen libere ſenſum conferentes, & contra adverſarios conſtanter dimicantes; » *juxta Theologum Gregorium, qui ait:* Non de » verbis & nominibus pugnamus, dummodo ſyl- » labæ ad eamdem intelligentiam ferant. *Et certè non propter eamdem adjectionem Pauli ſubiciuntur anathemati. Prorſus verò Synodus omnis pro reprehenſione blaſphemorum congregata, Fidei Terminum exponit, per id quod veteribus dictiones adduntur, nova dogmata reſecans. Ita enim ſe res habet. Siquidem eſſet poſſibile, ſine aliqua contradictione eorum qui communem fidem oppugnare volunt, manere Eccleſiam in antiquis principiis immotam, nulla fuiſſet neceſſitas aliquid quomodolibet adjicere; ſed ſuffeciſſet ad confeſſionem fidei compoſitum à SS. Apoſtolis ab initio Symbolum breve ſimul ac ſimplex. Quoniam verò primus Arius Dei Filium Patris eſſentiâ detrudere præſumpſit, quod in Apoſtolorum Symbolo ſcriptum apertè non fuerat, Filium ejuſdem eſſentiæ cum Patre eſſe; cùm hujuſmodi venenum per corpus Eccleſiæ ſerperet, eáque peſtis effunderetur in plures: qui in Nicæa convenere Patres, veritatis ac Fidelium curam habentes, Symbolo alio compoſito, & conſubſtantiale addiderunt, atque ante omnia ſæcula Filium ex Patre genitum, non factum, & ex Deo vero, Deum eſſe verum, & quæ tunc adjecerunt, cùm Apoſtoli natum ſolummodo ex Patre dixiſſent.*

Erant iſta ſic, videbatúrque tunc abundè munita fides, cùm parvo poſt tempore contra Spiritus Sancti divinitatem ſe erexit impietas. . . . . Convenerunt Conſtantinopoli Patres, & illud, quod nunc legitur, Symbolum compoſuerunt. Cùmque Nicæni Concilii Patres ſolùm, Et in Spiritum Sanctum, *credere dixiſſent, nihilque adjeciſſent amplius; iſti, quæ plura ſunt addita, appoſuerunt de Spiritus Sancti dominatione & deitate. In Calchedonenſi quoque Concilio congregati, pro his veluti rationem reddentes, hos neque adjeciſſe aiunt Fidei Nicænorum Patrum, quaſi novum quippiam & varium dicentes; neque quod ab illis fuerat relictum, hoc impleviſſe, ſed illorum de Spiritu Sancto intelligentiam, contra eos qui illius dominationem auferre nitebantur, Scripturæ teſtimoniis feciſſe planiorem. Videmus autem & ipſos qui illic convenerunt, Symbolo Nicæno addidiſſe. Nam cùm illi Patri Filium Conſubſtantialem tantummodo* » *dixerint, iſti addiderunt,* Conſubſtantialem Patri » ſecundùm Deïtatem, conſubſtantialem nobis ſe- » cundùm humanitatem; *Eutychis in hoc opinionem corrigentes. Et qui Epheſi primùm convenerunt, Fidei Terminum expoſuerunt, quò Dei Genitrix B. Virgo prædicatur. Virgo enim ſolummodo Beata in Symbolo appellata fuerat. Etſi enim Symbolo id adjectum non eſt, nihilominus Definitionem illam veneramur, hujuſmodi vocabulum, illiúſque ſenſum ut rectiſſimè poſitum ſuſcipientes atque conſuentes. . . . . Ex his perſpicuè conſtat, eos qui auferre aliquid vel addere prohibuerunt, non adjectionem dictionis, ſed Fidei alterius editionem vetuiſſe, alioqui nullum eſſet Concilium à crimine immune.*

Multa deinde ſubdit *Manuël Calecas* de tempore & occaſione iſtius additionis, in quibus aliorum potiùs opiniones refert, quàm propriam ſtatuat. *Joannem Scylacem* Byzantinum Hiſtoricum laudat. In eam propendet ſententiam, quæ vocem illam, *Filióque*, additam Symbolo vult ad eorum errorem refellendum, qui Filii Dei majeſtatem imminuentes, à ſolo Patre Spiritum Sanctum prodire propugnabant, & ad Nicæni Concilii Symbolum quicquam addendum eſſe negabant. Cæterùm hanc additionem ſchiſmatis occaſionem fuiſſe negat, cùm tempore *S. Maximi* & Sextæ Synodi Oecumenicæ jam factam, colligatur ex

A Epiſtola illius ad Marinum. *Propterea*, inquit, *rebus urgentibus, cum quoſdam Occidentalis Eccleſiæ hæc peſtis paulatim ac ſenſim inficeret: conveniens Synodus, ex Filio etiam Spiritum procedere, Symbolo adjecit: ad quod Romani Pontificis ſuffeciſſet auctoritas, quæ etiam Synodos reliquas roborat. Neque ſanè mirandum eſt, Romanum Epiſcopum, Eccleſiæ Principem, convocato Occidentalium Epiſcoporum Concilio illud decreviſſe. Nam ſi Provinciæ ſæpe ſingulæ Concilia celebraverunt, eiſque auctoritas derogata non eſt: multò ſanè magis hoc ille potuit cum omnibus circum ſe Epiſcopis, qui Paſtor Primus, &* B *Eccleſiæ totius Pater, univerſaliſque Chriſtianorum omnium Judex eſſe comprobatur.* Etſi verò Synodus illa totius Occidentis celebrata non fuerit, quam *Calecas* noſter commemorat, hæc tamen additio jure fieri potuit à Romano Pontifice, conſpirantibus maximè cæteris Occidentis Eccleſiis, quarum nonnullæ etiam multò ante verba illa, *Filióque*, Symbolo inſeruerant, ut Hiſpanienſis & Gallicana.

Ad particulam, *Filióque*, addendam Symbolo, ſuffeciſſet Romani Pontificis Auctoritas.

Quærit poſtea *Manuël Calecas*, quid cauſæ ſit quòd iſta additio, cùm ſit antiqua, Symbolo ab Orientalibus inſerta non fuerit? Reſpondet, *Quòd* C *debita ſubjectione ac reverentia Romano Pontifici, ejúſque Eccleſiæ, ſecundùm Eccleſiaſticas Regulas redditâ, nihil ex hoc in fide vel differre, vel contra ſentire putabantur, quod etiam verè ſic erat. Deinde neceſſe non fuit, rectam & congruam de Filio & Sancto Spiritu intelligentiam habentes, cum additione Symbolum legere. Satis enim erat etiam ſine iſta legendo, non eſſe contrariæ opinionis neque putare eos, qui cum iſta legerent, fidei veritate excidiſſe, illiſque unitos eſſe. Nam & poſt antiquum ſchiſma cùm rurſus utriuſque Eccleſiæ facta eſſet unio, Græcos Latini non coëgerunt Symbolum cum additione legere, vel aliis Eccleſiaſticis ritibus more ſuo uti; ſed tria ſolùm ab eis poſt factam unionem requiſita ſunt: Pri-* D *mum quidem ut Romani Epiſcopi memoriam in Diptychis, hoc eſt, in Canone Miſſæ facerent. Secundum, ut univerſalem Judicem Chriſtianorum omnium putarent, ei ſecundùm antiquam Eccleſiæ conſuetudinem reverentiam reddentes. Tertium, ut Romanam Eccleſiam in Eccleſiaſticis dogmatibus Matrem Fidelium atque Magiſtram ſana ſemper fide eſſe crederent. Cætera locis ſuis manere permiſſa ſunt. Sed nunc quoque in Sicilia & ea quæ magna & antiqua Græcia dudum vocabatur, cùm Græci plurimi inhabitent, Orientaliſque Eccleſiæ moribus & ritibus utantur: quia ſolùm Romanæ Eccleſiæ ſubditi ſunt, non coguntur Symbolum cum additione legere.*

Græci non coguntur Symbolum cum additione legere.

E Poſtea *Calecas* oſtendit eam additionem fuiſſe ab Eccleſia Græca in Concilio Lugdunenſi ſub *Gregorio X.* approbatam. *Communis*, inquit, *Synodus, ſive noſtris ad obedientiam priorem remeantibus, ſive de hujuſmodi additione doceri cupientibus, ſive per ſeipſos veritatem agnoſcentibus, Lugduni congregata eſt, & apertè ante plures annos conſummata. Ubi aderat quidem Romanus Pontifex per ſeipſum, illius convocationis auctor, atque cum eo quadringenti ferme Epiſcopi. Aderant autem & Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Legati, qui illorum implerent locum. Tunc igitur, ut patet ex illic ſcriptis com-* F *mentariis, communiter ab omnibus eſt declaratum; Antiquiſſimam Eccleſiæ traditionem eſſe, & ad Sanctæ Trinitatis ſaluberrimam & veram fidem ſummè neceſſariam, Græcorum Latinorúmque Doctorum æqualiter dogmate & doctrinâ roboratam, Spiritum Sanctum ex Patre & Filio ſimiliter velut ex uno principio procedere. Damnant autem & anathematizant qui tunc convenère omnes, qui deinceps duo principia conarentur introducere . . . . . . Nuſquam verò illic quiſpiam additioni indignari, ſed vera omnia, & voces, & actiones, quæ Lugduni tunc geſta ſunt; &*

qui ex noſtris adfuerunt Concilio, Legatique, & Epiſcopi conſeſſi, fœderati redierunt, agentes Deo gratias cum omnibus pro communi fidei concordia, quâ in prædictis tribus Capitulis ſimul conſenſerunt. Cùmque animis conjuncti eſſent, coacti non ſunt Symbolum cum additione legere; ſed, ſicut temporibus B. Maximi, ſic tunc ſe habebant res.

Ex his liquet, Florentinam Synodum in Definitione Fidei meritò additionem illius vocis *Filióque*, ad Symbolum approbaſſe his verbis: *Diffinimus inſuper explicationem verborum illorum*, Filióque, *veritatis declarandæ gratia, & imminente tunc neceſſitate, licitè ac rationabiliter Symbolo fuiſſe appoſitam.* Legatur *Joſephi* Methonenſis Epiſcopi Reſponſio ad Libellum *Marci Epheſii* contra Florentinam Synodum, & *Gregorii* Protoſyncelli & Pa- A triarchæ Apologia pro eadem Synodo.

Hac Diſſertatione, quâ Spiritus Sancti Proceſſionem à Patre & Filio, contra Græcos ſchiſmaticos propugnavi, Nono Decimoque Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculo finem imponens, eidem Adorando Spiritui humillimè & qua poſſum animi devotione ſupplico, ut ſuis me donis cumulet, ut mentem illuminet, inflammet affectum, ſtudia mea regat, ſibique & Filio ac Patri ex quibus procedit, grata reddat, & Eccleſiæ utilia: Cujus in fide & unitate, atque etiam pro iis defendendis, mori velim. Supplex oro Divinam B Majeſtatem tuam, Adorande Spiritus, ut hancce, quam mihi inſpiras, confirmes, ac in perpetuum conſerves voluntatem. Amen.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SÆCULI XI. ET XII.

SYNOPSIS.

CAPUT PRIMUM.

De Pontificibus Maximis, qui Eccleſiam Romanam & univerſalem rexerunt XI. Sæculo, & Conciliis Romæ vel alibi, ab ipſis celebratis.

ARTICULUS I.

De Joanne XVII. & Joanne XVIII.

Joannes XVII.

JOANNES XVII. cui cognomen *Sicco*, patria Romanus, defuncto *Silveſtro II.* Tuſculanorum Comitum factione creatus eſt Pontifex VII. Idus Junii anni M. III. & Menſes duntaxat quinque ſedit, nulla re geſta celebris, nec aliunde notus quàm ex Indicibus Vaticanis. Obiit Romæ pridie Kalendas Novembris anno M. III.

Joannes XVIII.

II. Ejus in locum eadem factione ſuffectus eſt *Joannes XVIII.* cognomento Faſanus. Is Legatum Apoſtolicum in Germaniam miſit, ad Magdeburgenſis Epiſcopi conſecrationem, *Ditmaro* teſte Lib. 5. Privilegio namque ab *Ottone Magno* illi Eccleſiæ collato cautum erat, ne ab alio quàm à Romano Pontifice illius Antiſtites conſecrarentur. Bambergenſem Epiſcopatum in Synodo Francofordienſi, agente *Henrico* Germaniæ Rege Sanctiſſimo erectum, idem Pontifex confirmavit, ut conſtat ex ejus Diplomate edito à *Jacobo Gretſero* S. J. in Vita *S. Henrici*. *S. Elphegum* Cantuarienſem Archiepiſcopum, Romam profectum, Pallio donavit, ut *Oſbernus* in ejuſdem Sancti Archipræſulis Vita refert. *S. Brunonem* ad Ruſſos Apoſtolum deſtinavit, qui martyrii coronam, capite truncatus à Barbaris, conſecutus eſt. Hunc *Ditmarus* ejus conſanguineus & condiſcipulus commendat lib. 6. Martyrium ejus anno octavo ſupra milleſimum conſignant *Marianus Scotus* & *Abbas Urſpergenſis*. In eadem regione Eccleſiam propagavit *S. Bonifacius*, à Sede Apoſtolica pariter miſſus, martyrii gloria pariter inſignis, à *B. Petro Damiani* celebratus in Vita *S. Romualdi*, capp. 29. & 30. Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ cum Romana communionem Joannes XVIII. procuravit ac fovit, ut ejus Epitaphium, & *Petri* Antiocheni Patriarchæ ad *Michaëlem Cerularium* Literæ teſtantur. Sedit annos quinque, menſes ſeptem, dies octo & viginti. *Gregorium* SS. Coſmæ & Damiani ad Micam Auream Abbatem ſanctiſſimum, Epiſcopum Cardinalem Oſtienſem, & S. R. E. Bibliothecarium creavit, ut obſervat *Ferdinandus Ughellus* in Additionibus ad *Ciaconium*.

Ad Bellilocenſis Eccleſiæ conſecrationem Legatum in Gallias non miſit Joannes XVIII. ſed ejus ſucceſſor.

Petrum Romanæ Eccleſiæ Cardinalem in Gallias dicitur miſiſſe *Joannes XVIII.* Apoſtolica Legatione ornatum, rogante *Fulcone* Andegavorum Comite, ut Eccleſiam Bellilocenſis Monaſterii ab ipſo conditi conſecraret: quòd conſecrationis ritum celebrare Turonenſis Archiepiſcopus recuſaſſet, in cujus Diœceſi Monaſterium illud ſitum eſt prope Caſtrum Lucacenſe: quia *Fulconis* votum Deo gratum eſſe non poſſe conteſtabatur, niſi prædia & mancipia Eccleſiæ Turonicæ ſurrepta priùs reſtitueret. Id Glaber lib. II. Hiſtoriæ cap. IV. commemorat: qui & addit, Galliarum Epiſcopos iſtud facinus execratos eſſe: *Quoniam nimiùm indecens videbatur, ut is, qui Apoſtolicam regebat Sedem, Apoſtolicum primitus ac Canonicum tranſgrediebatur tenorem. Cùm inſuper multiplici ſit antiquitus auctoritate roboratum, ut non quiſpiam Epiſcoporum in alterius Diœceſi iſtud præſumat exercere, niſi Præſule, cujus fuerit, compellente, ſeu permittente.* Narrat ibidem, Eccleſiam illam ipſo conſecrationis die, miraculo corruiſſe, ut documento eſſet, Romanum Pontificem contra Canones id ſuſcepiſſe. *Licèt namque*, inquit, *Pontifex Romanæ Eccleſiæ ob dignitatem Apoſtolicæ Sedis cæteris in orbe conſtitutis reverentior habeatur, non tamen ei licet tranſgredi in aliquo Canonici moderaminis tenorem. Sicut enim unuſquiſque*

Glaber Monachus refellitur.

Orthodoxæ

Orthodoxa Eccleſiæ Pontifex ac Sponſus propria Sedis uniformiter gerit ſpeciem Salvatoris ; ita generaliter nulli convenit quippiam in alterius procaciter patrare Epiſcopi Diœceſi.

Verùm rem aliter geſtam eſſe quàm narret *Glaber*, nec Pontificem aliquid tentaſſe contra Canones, nec Turonenſi Archiepiſcopo repugnante factam eſſe Bellilocenſis Eccleſiæ conſecrationem, docent ipſius *Joannis XVIII.* & *Sergii IV.* Diplomata, ex Chartophylacio ejuſdem Abbatiæ deſcripta, & edita à Clariſſimis Sammarthanis fratribus Tom. IV. Galliæ Chriſtianæ, pag. 150. & 151. Ex iis, inquam, diſcimus, *Joannem* oblatum à *Fulcone* Comite Monaſterium *Belliloci*, Sanctæ Trinitati, & SS. Cherubim atque Seraphim memoriæ devotum, ſub tuitione Romanæ Eccleſiæ ſuſcepiſſe, interdixiſſeque omnibus Epiſcopis, ne quam ibi juriſdictionem exercerent. *Ipſum Locum*, inquit, Joannes XVIII. *ſub tuitione & defenſione SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, Succeſſorumque noſtrorum hujus Sanctæ Sedis Pontificum, humiliter deprecando & commendando poſuit, ut nullius dominatio Regis & Principis, ſeu Archiepiſcopi, Epiſcopi, aut cujuſcumque dignitatis perſonæ, præfatum Monaſterium inquietare, vel diſturbare, ſeu minuere audeat .... Statuimus autem eidem Monaſterio Apoſtolica Auctoritatis privilegium, ut nullo modo ab ullo Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, ſententiam excommunicationis ſuſtineat, neque pro aliquo jure, nec Ordinatione, quamcumque moleſtiam ab eiſdem Epiſcopis cogatur ſuſtinere, ut ſit quietus idem locus ſub jure & defenſione BB. Apoſtolorum Petri & Pauli, & Pontificum ſuæ Sedis hujus in perpetuum. Quod ſi aliquis rebellis contra hanc noſtram Auctoritatem, ſcilicet Archiepiſcopus, vel Epiſcopus quicumque ipſum locum excommunicare voluerit, ipſe ſit excommunicatus, & locus iſte abſolutus in æternum.*

Bellus Locus, vulgò Beaulieu, in Diœceſi Turonenſi, propè Caſtrum Lucecenſe, vulgò Loches.

Privilegium Bellilocenſi Cœnobio à Joanne 18 conceſſum.

» Privilegii illius inſoliti Reſcriptum *Hugonem*
» Archiepiſcopum Turonenſem commovit. Qui
» Romam accedens, ſummiſſis precibus à *Sergio IV.*
» Joannis Succeſſore contendit, ut Monaſterii con-
» ſecrationem ſibi juxta Canones & Juſtinianam
» Legem, permitteret. Sed repulſus fuit, hac ex-
» ceptione quòd *Fulconi* liberum fuerit in fundo
» ſuo, propriâque hereditate, Monaſterium con-
» ſtruerit, Monaſterium ipſiúſque conſecrationem
» Romanæ Eccleſiæ conferre, quia *Cujus eſt heredi-*
» *tas, ipſius & conſecratio.* Quare *Hugo* acceptâ è
» manibus *Gregorii* Silvæ Candidæ Epiſcopi virgu-
» lâ, jus omne quod ſibi competebat, in Romanam Eccleſiam tranſtulit. *Sergius* verò *Petrum* Viterbienſis Eccleſiæ Epiſcopum in Gallias direxit, Eccleſiam illam vice ſua conſecraturum. Verba ſunt Illuſtriſſimi & doctiſſimi Archipræſulis *Petri de Marca*, hanc Hiſtoriam ex veteribus Tabulis Monaſterii Belliloci referentis, Lib. IV. *De Concordia Sacerdotii & Imperii* Cap. VIII. Num. 11. Ita verò *Sergius IV.* in ſuo Diplomate: *Quidam Comes nomine Fulco conſtruxit quoddam Monaſterium in ſuo proprio alodio, quod & S. Petro Apoſtolorum Principi tradidit, ac noſtra dominationi, Succeſſorumque noſtrorum in perpetuo jure ſubmiſit: quem locum ego per memetipſum ſacrare non valens, quemdam noſtrum Suffraganeum Epiſcopum illuc direxi, ut ipſum Monaſterium vice S. Petri, ac noſtra ſacraret, ac benediceret.* Iſta conſecratio peracta fuit anno M. X. ut teſtatur Chronicon Turonenſe. Ex quibus Monumentis emendandi ſunt doctiſſimi Cardinalis *Baronii* Annales, hiſtoriam illam, quam ex ſolo *Glabro* memorat, ad *Joannem* illum Pſeudopontificem referentis, qui per factionem *Creſcentii* Schiſmate excitato adversùs *Gregorium V.* Romanam Sedem invaſit anno 996.

Sergius IV. miſit Legatum in Gallias ad illius Eccleſiæ conſecrationem.

Sed corrigendus præcipuè *Glaber* qui ſe Juris ac veræ Theologiæ haud ſatis peritum oſtendit, cùm Romanum Epiſcopum in aliorum Præſulum Diœceſibus munia Epiſcopalia exercere non poſſe aſſerit, niſi ipſis permittentibus. Longè aliter & veriùs ſenſit *S. Bernardus*, ad Eugenium ſcribens: *Tu poteſtate Petrus, unctione Chriſtus .... Sunt & alii gregum Paſtores .... Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos: Tibi univerſi crediti, uni unus. Non modò ovium, ſed & Paſtorum tu unus omnium Paſtor. Paſce oves meas, inquit. Quas? Illius, vel illius populos civitatis, aut regionis, aut certi Regni? Cui non planum eſt non deſignaſſe aliquas, ſed aſſignaſſe omnes? Nihil excipitur, ubi diſtinguitur nihil.* Si quas tamen exercet in aliorum Epiſcoporum, jure divino etiam inſtitutorum, Diœceſibus functiones, ſecundùm Canones obire debet. Nam, *Si ſua unicuique Epiſcopo juriſdictio non ſervatur, quid aliud agitur, niſi ut per nos, per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri debet ordo, confundatur?* (inquiebat S. Gregorius.) *Glabro* Monacho multa alia apponi poſſent, quæ non ſunt hujus loci: ſatis erit addere *Joannis Gerſonis* Academiæ Pariſienſis Cancellarii verba, in ipſo Opuſculo quod inſcripſit, *De Auferibilitate Papæ*, Conſideratione VIII. *Nullam aliam politiam inſtituit Chriſtus immutabiliter Monarchicam & quodammodo Regalem, niſi Eccleſiam. Et oppoſitum ſentientes de Eccleſia, quòd fas eſt eſſe plures Papas, aut quòd quilibet Epiſcopus eſt in ſua Diœceſi Papa, vel Paſtor ſupremus æqualis Papæ Romano, errant in fide & unitate Eccleſiæ contra Articulum illum: Et unam Sanctam, &c. Et ſi pertinaces maneant, judicandi ſunt Hæretici, ſicut Marſilius de Padua, & quidam aliorum.* Hæc obiter dixiſſe ſufficit, ne ultra Hiſtoriæ metas divagemur.

Romanus Pontifex in aliorum Epiſcoporum Diœceſibus munia Epiſcopalia ubique Chriſtianarum gentium exercere poteſt.

Lib. II. de Conſideratione.

Scholion.

In hoc Articulo, pag. 6. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa poteſt munia Epiſcopalia exercere in aliena Diœceſi, cum limitatione tantum, nempe juxta Canones.*

R. Meam erga Sedem Apoſtolicam obſervantiam, & de Romani Pontificis Primatu integerrimam fidem eo loci demonſtro. *Corrigendus* (inquam) *præcipuè Glaber, qui ſe juris ac veræ Theologiæ haud ſatis peritum oſtendit, cùm Romanum Epiſcopum in aliorum Præſulum Diœceſibus munia Epiſcopalia exercere non poſſe aſſerit, niſi ipſis permittentibus. Longè aliter & veriùs ſenſit S. Bernardus ad Eugenium ſcribens*, &c. Rectè autem addidi, quod argumenti neceſſitas poſtulabat: *Si quas tamen exercet in aliorum Epiſcoporum, jure etiam divino inſtitutorum, Diœceſibus functiones, ſecundùm Canones obire debet.* Nam SI SUA UNICUIQUE EPISCOPO JURISDICTIO NON SERVATUR, QUID ALIUD AGITUR NISI UT PER NOS, PER QUOS ECCLESIASTICUS CUSTODIRI DEBET ORDO CONFUNDATUR? (inquiebat S. Gregorius.) Ampliſſimæ Romanorum Pontificum poteſtati & Auctoritati nullos alios limites præfigo, quàm quos ipſi Pontifices Sanctiſſimi præfixerunt.

ART. II.

ARTICULUS II.

Sergius IV.

De Sergio IV. & Benedicto VIII.

I. JOanni *XVIII.* poſt unius menſis & dierum tredecim Interpontificium, legitimis ſuffragiis ſuffectus eſt *Petrus*, Bucca Porci cognominatus, pridie Kalendas Septemb. anno nono ſupra milleſimum. Ob Principis Apoſtolorum reverentiam, potiùs quàm ob cognominis fœditatem, quod nonnullis viſum eſt; nomen mutavit, ac *Sergium IV.* appellari ſe voluit. Litem inter *Libentium* Hamaburgenſem Archiepiſcopum, & *Bernarium* Epiſcopum Verdenſem, de finibus Diœceſeon, ſecundùm *Libentium* judicavit, ut ſcribit *Adam* Bremenſis Canonicus Lib. I. Hiſtoriæ Cap. XXIII. & Lib. 2. Cap. 32. Sub ejus Pontificatu Romæ in quadam Eccleſia oleum miraculo ſcaturiiſſe, ex quo vas impletum ad Henricum Germaniæ Regem miſſum eſt, teſtatur *Ditmarus* Lib. VII. Obiit optimus Pontifex anno duodecimo ſupra milleſimum ineunte, cùm annos duos, menſes octo, & dies tredecim ſediſſet, ut conſtat ex ejus Epitaphio, quod *Baronius Cardinalis* deſcripſit. Ordinis Benedictini Monachum fuiſſe ſcribit Ciaconius noſter.

Sergius IV. nomen mutat.

Benedictus VIII. Schiſma.

II. *Sergio IV.* canonica electione ſucceſſit *Benedictus VIII.* adversùs quem *Gregorius* quidam in Sedem Apoſtolicam intruſus, legitimum Pontificem expulit. Ad *Henricum* Germaniæ Regem confugit *Benedictus*. Religioſiſſimus Princeps collecto exercitu Romam properavit, præmiſſo ante ſe, cum numeroſo & honorifico comitatu, Pontifice. Imminente Regis adventu territus Antipapa, ex Urbe aufugit, *Benedictus* receptus in Sedem eſt. Is *Henrico* Regi cum omnibus Urbis Ordinibus proceſſit obviàm, eique globum aureum gemmis diſtinctum, Crucis figura deſuper ornatum, novum Imperii inſigne obtulit, quod Principi documento eſſet, non aliter eum imperare debere, quàm ut Crucis vexillo protegi dignus haberetur. Auguſtum munus ad Monaſterium Cluniacenſe in Gallias miſit pius Princeps, ab illis aſſervari volens, *qui pompis mundi calcatis, Crucem expeditius ſequebantur Salvatoris*: ut refert *Glaber* ad finem Lib. I. Hiſtoriæ anno M. XIII. Anno ſequenti, VI. Kalendas Martii, Dominica die, *Henricum* Regem à Senatoribus Romanis XII. in Baſilicam S. Petri deductum, *Benedictus VIII.* Imperatorem inauguravit, cùm antea fidem ſuam ad Eccleſiæ Romanæ defenſionem obſtrinxiſſet, ut teſtatur *Ditmarus*, Chronici Lib. VII. *Antequam*, inquit, *introduceretur, ab eodem interrogatus, ſi fidelis velles Romanæ Patronus eſſe & Defenſor Eccleſiæ; ſibi autem ſuiſque Succeſſoribus per omnia fidelis, devota profeſſione reſpondit.* Coronavit unà Pontifex *Cunegundem* Henrici caſtiſſimam conjugem. Saracenos, Status Eccleſiaſtici litora infeſtantes, indicto bello fugavit Pontifex magnanimus. Græcos qui in Apulia graſſabantur, miſſo contra illos *Rodulpho* Normanno, debellavit Anno M. XVIII. De præclaris Normannorum in Italia facinoribus, ad Eccleſiæ Imperiique defenſionem, legantur *Glaber* Lib. III. Hiſtoriæ Cap. I. *Leo Oſtienſis* Lib. II. Chronici Caſſinenſis Cap. XXXVIII. *Gaufredus Malaterra*, & *Alexander* Celeſinus Abbas.

Benedictus VIII. Henricum Pium Germaniæ Regem imperatorem coronat.

In Germaniam profectus *Benedictus VIII.* ut Henricum Imperatorem ad ferendas contra Græcos ſuppetias hortaretur, varias ibi conſecravit

A Eccleſias, ac Bambergenſem Epiſcopatum confirmavit. Imperator, in grati animi vicem, Bambergam, Romanæ Eccleſiæ cum omnibus juribus contulit: quam à *Leone IX.* redemit Henricus III. dato pro ipſa Benevento, ut *Leo Oſtienſis* Lib. 2. Cap. 47. commemorat. Judæos qui Chriſti Salvatoris imaginem die Paraſceves deluſerant, capite plecti juſſit, ut iratum Numen ſacrilegorum ſupplicio placaret. Sanctiſſimos viros *Odilonem* & *Romualdum* in primis coluit. Henrico, Imperatore ſuadente, Symbolum in ſacris Miſſarum ſolemniis in Romana Eccleſia cani juſſit, quod antea factum non fuerat. Cur ea conſue- B tudo Romæ inſtituta non eſſet, rationem reddiderunt Imperatori Cleri nobiliſſimi Principes: quòd Romana Eccleſia nulla umquam hæreſi fœdata fuiſſet, ſicut aliæ, quibus propterea neceſſe fuerat Fidei Symbolum ſæpius cantando frequentare. Ita refert *Berno* Augienſis Abbas Lib. de Rebus ad Miſſam ſpectantibus, Cap. 2. *Guidonem Aretinum*, Monachum, Muſicæ periſſimum, qui novam ediſcendi cantus methodum per Notas, *Ut*, *Re*, *Mi*, *Fa*, *Sol*, *La*, invenit, librumque de Muſica edidit, quem inſcripſit *Micrologum*, Romam vocavit *Benedictus VIII.* ut Clerum facilem cantûs rationem edoceret. C Hujus rei teſtis ipſe *Guido* in Epiſtola ad Michaëlem Monachum, quam *Baronius* ad annum 1022. exhibet. Robertum Regem Chriſtianiſſimum ad limina *S. Petri* voti causâ profectum, congruo tantæ Majeſtati honore ſuſcepit: ab eòque & Aulæ ipſius Proceribus, necnon à Monachis quos miſerat *Odilo* ſanctus Cluniacenſium Abbas, de invaſionibus & deprædationibus bonorum Cluniacenſis Cœnobii certior factus, invaſores nominatim diris devovit, eorúmque excommunicationem à Galliarum Epiſcopis confirmari juſſit, atque promulgari: declarans Cluniacenſe Monaſterium, agente *Vuillelmo* Aquitanorum Duce D cum Romano Pontifice, cum Imperatore, & Regibus Francorum atque Burgundionum, ita ab omni ſubjectione cujuſlibet perſonæ, ſive Regis, ſive Epiſcopi, ſive Comitis, liberum factum eſſe, *Ut nulli aliquid debeat, niſi Deo, & Sancto Petro, & Sedis Apoſtolicæ Summo Præſuli.* Iſta conſtant ex Epiſtola *Benedicti VIII.* ad Epiſcopos Burgundiæ, Aquitaniæ, & Provinciæ. Romæ Concilium habuit anno 1015. è cujus Actis unum ſupereſt Privilegium Cœnobio Fructuarienſi collatum, quod exhibet *Ferdinandus Ughellus* Tomo II. Italiæ Sacræ pag. 996.

Symbolum in Miſſa cani juſſit in Eccleſia Romana.

Nova cantum ediſcendi methodus.

Robertus Rex Chriſtianiſſimus à Benedicto VIII Romæ ſuſceptus.

Cœnobii Cluniacenſis immunitas.

Concilium Romanum.

E Aliud Ticini celebravit, quo anno, incertum: in quo adverſus Clericos incontinentes, eorúmque concubinas, & filios, Leges latæ. Eccleſiæ dedecus, & bonorum Eccleſiaſticorum ſecutam ex Clericorum libidine dilapidationem, gravi ac luculenta oratione Pontifex expoſuit. Tum Canones ſeptem promulgavit. Primo ſanxit, ne quis è Clero uxorem aut concubinam admitteret, ſub pœna depoſitionis. Secundo, ne Epiſcopus cum aliqua femina habitet, alioqui concordantibus Eccleſiaſticis mundaniſque Legibus, exauctoretur. Tertio, Ut filii Clericorum ex quacumque mu- F liere quomodocumque ipſis conjuncta geniti, cum omnibus bonis per manus cujuſcumque acquiſitis, Eccleſiæ in perpetuum ſervi ſint. Quartò, Ut nullus Judex ipſos in libertatem aſſerat, ſub pœna anathematis. Quintò, ne ſervi Eccleſiæ aliquid per manus aut nomen alicujus liberi hominis acquirant, ſub pœna verberum & carceris, donec Eccleſia Inſtrumenta & Contractus receperit. Sextò, Ut ille qui nomen ſuum Eccleſiæ ſervo commodavit, ſeu per cujus manus Eccleſiæ ſervus quidpiam acquiſivit, aut Eccle-

Concilium Ticinenſe.

Summa Canonum.

ſiam indemnem præſtet, aut furum & ſacrilegorum maledictionem pœnáſque ſubeat. Septimò, Judices, aut Tabelliones, qui Chartas & Inſtrumenta ſcripſerint acquiſitionis à ſervis Eccleſiæ factæ ſub alieno nomine, anathemate plectit. Subſcripſere Synodo, poſt Summum Pontificem, Archiepiſcopus Mediolanenſis, & alii quinque Epiſcopi. His Canonibus vim & Auctoritatem publicæ Legis per omnes ditiones ſuas addidit rogatus à Pontifice & Synodo *Henricus* Imperator.

Abſolutionem ab Excommunicatione fraude à ſe extortam Benedictus VIII. irritam declarat.

Pontium Arvernenſem Comitem, à *Stephano* Arvernenſi Epiſcopo excommunicatum, cùm abſolviſſet *Benedictus VIII.* apud ipſum ea de re Epiſcopus conqueſtus eſt. Reſpondit Pontifex, Excommunicationem illam ſibi ignotam fuiſſe, de qua ſi certior ab ipſo factus fuiſſet, non ſolùm Comitem repuliſſet, ſed etiam Epiſcopi ipſius auctoritatem firmando, excommunicationem aggravaſſet. Ideo abſolutionem fraude extortam in irritum miſit, ſic ad Stephanum ſcribens: *Debueras mihi, antequam illa morbida ovis Romam veniret, ejus cauſam tuis innoteſcere apicibus: & ego eam omni modo abjicerem, tuamque firmando Auctoritatem, eam Anathematis ictu repercuterem. Profiteor quippe omnibus Conſacerdotibus meis ubique terrarum, adjutorem me & conſolatorem potiùs eſſe, quàm contradictorem. Abſit enim Schiſma à me & à Coepiſcopis meis. Itaque illam pœnitentiam & abſolutionem, quam tuo excommunicato ignoranter dederam, & ille fraudulenter accepit, irritam facio & caſſam, ut de illa nihil aliud ſperet quàm maledictionem, quoad ſatisfactum tu juſtè abſolvas.*

Coëpiſcoporum adjutorem & conſolatorem ubique terrarum ſe fore profitetur.

Hæc Epiſtola inſerta eſt Actis Concilii Lemovicenſis II. anno M. XXXI. celebrati.

Obiit *Benedictus VIII.* tertio Kalendas Martii, anno M. XXIV. cùm annos duodecim Eccleſiam optimè rexiſſet. Ad S. Petri ſepultus eſt. Pœnis Purgatoriis expiatum, & *S. Odilonis* Cluniacenſis Abbatis interceſſione, germanique fratris in Sede Apoſtolica Succeſſoris eleemoſynis liberatum, *B. Petrus Damiani* in Vita *S. Odilonis*, & in Epiſtola ad *Nicolaum II.* Pontificem Maximum memoriæ prodidit.

SCHOLION

Ad hunc Articulum, pag. 11. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Refert Pontificem ex errore ſolùm excommunicatum ab Epiſcopo abſolviſſe; quod ubi Pontifex didicit, ſe excuſavit, quia id neſciebat.* „ Hinc, inquiunt, Cenſores, inferre intendit Alexander, quòd non poteſt nec debet abſolvere excommunicatum ab Epiſcopo in ſua Diœceſi, quia hoc eſſet facere Schiſma?

„ R. Pontium Arvernenſem Comitem à Stephano Arvernenſi Epiſcopo excommunicatum, cùm abſolviſſet Benedictus VIII. apud ipſum ea de re conqueſtum eſſe Epiſcopum obſervavi. Reſpondiſſe verò Summum Pontificem, Excommunicationem illam ſibi ignotam fuiſſe, de qua ſi certior ab illo factus fuiſſet, non ſolùm Comitem repuliſſet, ſed etiam Epiſcopi Auctoritatem firmando, Excommunicationem aggravaſſet. Ideo Abſolutionem fraude extortam in irritum miſit. His concepta verbis eſt obſervatio mea. Hiſtoriæ caput eſt, quod probo ex ipſa Benedicti VIII. Epiſtola ad Stephanum Arvernenſem Epiſcopum. Hinc non infero nec inferre intendo, quod inferre me velle divinant Religioſi Cenſores, ſed rem geſtam ſimpliciter enarro.

ARTICULUS III.

De Joanne XIX.

B*Enedicto VIII.* ſtatim ſuffectus eſt *Joannes XIX.* germanus ejus frater, Anno M. XXIV. pridie Kalendas Martii, Tuſculanorum Comitum factione, cùm laïcus eſſet, ut *Glaber* ſcribit lib. IV. cap. 1. Unde falſus eſt *Ciaconius*, qui ipſum ex Epiſcopo Portuenſi creatum Pontificem ait. Ipſum largitione pecuniæ in Sedem Apoſtolicam adrepſiſſe, fama fuit, ut ex eodem *Glabro* conſtat. Græci miſſa ad ipſum Legatione Conſtantinopolitanam Eccleſiam *Univerſalem*, aſſentiente Romana, dici contenderunt. Quibus cùm id concedere moliretur, Literis Gallicanorum Præſulum, ac præcipuè *Vuillelmi* Abbatis S. Benigni *Divionenſis*, & *Richardi* Abbatis *S. Vvitoni* Virdunenſis, deterritus eſt. Literas *Vuillelmi*, quibus & ad Eccleſiaſticæ Diſciplinæ acrius ſtudium Pontificem hortatur, deſcribit *Glaber Rodulfus* lib. IV. Hiſtoriæ cap. 1. Has ceu glorioſum Eccleſiæ Gallicanæ monumentum exhibeo.

Gallicani Præſules & Abbates Joannem XIX. deterrent ne Conſtantinop. Epiſcopo titulum Univerſalem concedat.

Gratiâ Dei & reverentiâ Beati Apoſtolorum Principis Petri, Sedium in orbe terrarum excellentiſſimo, indepto Papa Joanni, Vuillelmus Crucis Chriſti Servus, Sedem Judicii cum Apoſtolis, & Regni coronam.

Magiſtri gentium dictis inſtruimur, ſeniorem non increpandum. Idem tamen alias dicit: Factus ſum „ inſipiens, vos me coëgiſtis. *Idcirco igitur filiationis diligentiâ hortamur communem veſtram Paternitatem, qualiter in uno imitemini cogitationes hominum providentem Dominum Salvatorem, ut dicatis ad aliquem vobis unanimem, quemadmodum ipſe Petro,* Quid dicunt homines de me? *Si verò reſponſum* „ *illius ex fide fuerit, animadvertite qualiter ſonuerit. Si autem clarè, cuſtodite, ne obfuſcetur. Si verò obſcurè, Lux mundi oranda eſt, qualiter ita fulgeatis, ut univerſis in gremio Eccleſiæ conſtitutis ad viam mandatorum Dei gradiendam lumen præbeatis. Sed eſt fama rei, quæ nuper erga nos accidit; de qua quis audiens non ſcandalizatur, noverit ſe longè ab amore ſuperno diſparari. Quoniam licèt poteſtas Romani Imperii, quæ olim in orbe terrarum Monarches viguit, nunc per diverſa terrarum innumeris regatur Sceptris: Ligandi ſolvendique in terra & in cœlo poteſtas, dono inviolabili incumbit Magiſterio Petri. Atque iſta idcirco diximus, ut animadvertatis, non aliter Græcis quàm cenodoxia hujuſce quam audivimus, apud vos requirere impetraviſſe. De cætero quoque optamus, uti Univerſalem decet Antiſtitem, vos acrius in correctione ac Diſciplina Sanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ vigere, æternùmque ac feliciter valere.* De eadem Legatione legendum Hugonis Flaviniacenſis Chronicon ad annum M. XXIV.

Ad hunc Pontificem ſcripſit *Fulbertus* ſanctiſſimus Carnotenſium Epiſcopus Epiſtolam XXII. adversùs *Rodulfum* Comitem, qui res Eccleſiæ Carnotenſis invaſerat, & Clericum interfecerat: Quamobrem fuerat à *Fulberto* excommunicatus. Romam verò contendebat ut communioni à Summo Pontifice reſtitueretur, nulla exhibita ſatisfactione. Quod ut impediret Sanctus Antiſtes & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudioſiſſimus, ad *Joannem XIX.* hanc Epiſtolam dedit. *Conradum* Imperatorem, poſt mortem *S. Henrici* electum, Romæ coronavit, cùm ei Comum uſque magnifico apparatu occurriſſet. Id factum anno 1026. ipſa die Dominicæ Reſurrectionis, teſtantur *Glaber Rodulfus* in Præfatione Lib. IV. Hiſtoriæ & Auctor Vitæ *S. Gothardi* Hildeſeimenſis Epiſcopi apud *Surium*, & *Bollandi* Continuatores ad diem

Conradi Imperatoris coronatio.

diem IV. Maii. *S. Martialis* Apoſtolatum aſſeruit, Eccleſiæque Lemovicenſis traditionem de illius à *S. Petro* miſſione approbavit, data ad *Jordanum* Lemovicenſem, cœteroſque Galliarum Epiſcopos Epiſtola. Obiit VI. Idus Novembris anni Domini M. XXXIII. cùm annos novem & menſes octo ſediſſet.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 12. Edit. primæ, Religioſi Cenſores has velut meas Propoſitiones notant. *Joannes Decimus-nonus pecuniâ Pontificatum acquiſivit.... Deinde volens dare Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ titulum Eccleſiæ univerſalis, a Gallis deterretur, à quibus etiam monetur ut ſit obſervator Canonum.*

R. Joannem Decimum-nonum pecuniâ Pontificatum acquiſiviſſe non ſcripſi, ſed hujus rei famam increbuiſſe, ut refert Glaber. Si mendacem hanc famam fuiſſe aliquo argumento probare potuiſſem, illud non prætermiſiſſem. Cùm nullum ſuppeteret, rem in ancipiti reliqui. Addidi aliud obſervatione dignius, Hunc Pontificem Literis Gallicanorum Præſulum, ac præcipuè *Vuillelmi* Abbatis S. Benigni Divionenſis, & *Richardi* Abbatis S. Vvitoni Virdunenſis deterritum fuiſſe, ne Conſtantinopolitanam Eccleſiam *Univerſalem* appellari permitteret, quod Græcorum ambitioſæ petitioni jam erat conceſſurus. Res eſt meri facti & hiſtoriæ. Facti veritas conſtat ex *Glabro Rodulfo*, qui & *Vuillelmi* Abbatis literas refert Lib. IV. Hiſtoriæ, Cap. I. Has fideliter deſcripſi; rem geſtam narravi, memoriáque dignam, nihil finxi: quorſum ergo animadverſione Cenſoria me vexant Religioſi Viri?

ARTICULUS IV.

De Benedicto IX. Et Gregorio VI.

Benedictus IX. pravus Pontifex.

I. JOanni XIX. anno M. XXXIII. ſubſtitutus eſt ejus nepos *Benedictus IX.* Alberici Tuſculani Comitis filius, decem annorum adoleſcens, pravæ indolis, & ſtatim atque pubertatem attigit, in libidines effuſus; non legitimis comitiis, ſed patris factione, tyrannide, & pecunia, ut *Glaber* Lib. IV. Hiſtoriæ Cap. V. ſcribit. Monſtrum iſtud, & alia quædam, paſſa Eccleſia eſt gemens & oppreſſa, & Pontificem ſolo nomine *Benedictum* coluit, ut majus malum, ſcilicet ſchiſma, vitaret. *S. Odilonem*, Clero & Plebe poſtulante, Lugdunenſem Archiepiſcopum creavit, miſitque ad eum Pallium & annulum: ſed ampliſſimam Dignitatem conſtantiſſimè recuſavit Abbas ſanctiſſimus, teſte *Glabro Rodulfo* Lib. V. Cap. IV. Mediolanenſem Archiepiſcopum, adversùs Imperatorem perduellem excommunicavit. (Ex *Ottone Friſingenſi* lib. 6. cap. 31.) *Simeonem* Anachoretam apud Treviros incluſum, eodem, quo è vita migravit, anno in Sanctorum numerum retulit anno M. XXXVII. ut aſſerit *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi. Vitam *S. Simeonis* ab *Evervino* Abbate ſcriptam apud *Surium* ad diem I. Junii legere eſt. Apud *Benedictum IX.* Eccleſia Polonica per Legatos conqueſta eſt de *Buzetiſlai* Bohemorum Ducis ſacrilegio, qui Gneſnenſem Eccleſiam fuerat deprædatus, ſacra vaſa jure belli ſibi vendicans, *Severo* Pragenſium Archiepiſcopo approbante. Cardinales quidam muneribus corrupti Pontificem à ferendo in ſacrilegos prædones anathemate deterruere, Bohemorum Legatis reſtitutionem Ducis & Epiſcopi nomine promittentibus, ut *Longinus* Hiſtoriæ Polonorum Scriptor commemorat. Afflictis & pene deſperatis Poloniæ rebus, cùm nullus præſto eſſet, qui labentem Rempublicam ſuſtineret, Regni Ordines Legationem ad Sedem Apoſtolicam decrevere, ut *Caſimirum* Principem, Regni legitimum heredem, qui Vitam Monaſticam apud Cluniacenſes

Benedictus IX Caſimirum Poloniæ Principem, Cluniacenſem Monachum, à votis abſolvit.

profeſſus fuerat, jamque Diaconus erat ordinatus, Profeſſionis Monaſticæ vinculis ſolutum, Regem impetrarent. Eorum votis annuit *Benedictus IX. Caſimirum* à votis abſolvit, eíque ducendæ uxoris fecit poteſtatem; ea conditione ut ad perennem beneficii à Sede Apoſtolica accepti memoriam, Poloni Nobiles uſualem nummum Sedi Apoſtolicæ quotannis viritim ſolverent; caput Monachorum inſtar tonderent, & in præcipuis Chriſti & Virginis Deiparæ Solemnitatibus panno lineo albo in Stolæ modum pendente, cervicem exornarent. Teſtis eſt hujus facti *Longinus*, Rerum Polonicarum Scriptor accuratus.

Schiſma.

Annos decem & ampliùs ſederat *Benedictus IX.* cùm Romani vitam ejus diſſolutam averſati, *Ptolomæi* favore Conſulis, ipſum ejecerunt, ac *Joannem* Sabinenſem Epiſcopum in Cathedram Apoſtolicam intruſere, qui malis artibus & pecunia ſibi ad ſummam Dignitatem aditum aperuit. Nomen ſibi ſumpſit, *Silveſter III.* Antipapam poſt tres menſes *Benedictus IX.* Tuſculanorum Comitum auxilio depulit. Interim Pontificatus inſignia uſurpavit tertius quidam, *Joannes* Archipreſbyter Romanus, ut *Leo Oſtienſis* lib. 2. Chronici Caſſinenſis cap. 80. ſcribit.

Gratianus Presbyter tribus Pontificatum gerentibus ceſſionem pactâ pecuniâ perſuadet.

II. Schiſma ſedavit *Gratianus* religioſus Preſbiter, ceſſionem tribus Pontificatum gerentibus pactâ pecuniâ perſuadens. *Benedicto* Angliæ reditus relicti, qui ut genio liberiùs indulgeret, in paternas ædes ſe recepit, ut ex *Leone Oſtienſi*, & *Ottone Friſingenſi* conſtat lib. VI. cap. XXXII. ita ſcribente: *Circa idem tempus pudenda confuſio Eccleſiæ Dei in urbe Roma fuit, tribus ibi Invaſoribus, quorum unus Benedictus dicebatur, Sedem illam ſimul occupantibus, atque ad majoris miſeriæ cumulum diviſis ſimul cum reditibus Patriarchis, uno ad S. Petrum, altero ad Sanctam Mariam Majorem, tertio, id eſt, Benedicto, in Palatio Lateranenſi ſedente, flagitioſam & turpem vitam, ut egomet in Urbe, Romanis tradentibus audivi, duxere.* Hunc *miſerrimum ſtatum Eccleſiæ religioſus quidam Preſbyter Gratianus nomine videns, Zelóque pietatis Matri ſuæ compatiendo, animadvertens, præfatos viros adiit, eiſque à Sede Sancta cedere pecunia perſuaſit, Benedicto reditibus Angliæ, quia majoris videbatur Auctoritatis eſſe, relictis.* Sed & *Bartholomæum* Abbatem Cryptæ Ferratæ ſanctiſſimum *Benedicto* ceſſionem perſuaſiſſe, eíque pœnitentiæ agendæ fuiſſe auctorem, Acta ejus teſtantur: ſed pœnitentiam ipſum non egiſſe ex eo compertum eſt, quòd Sedem Apoſtolicam mortuis *Clemente II.* & *Damaſo II.* rurſus invaſerit, ejuſque æterna damnatio ſupernis viſionibus ſit revelata, ut refert *B. Petrus Damiani* coævus Auctor Opuſculo XIX. Cap. III.

Gregorius VI.

II. Depulſis Pſeudopontificibus, Romanus Clerus *Gratianum* Preſbyterum, tamquam *Eccleſiæ Liberatorem*, in Summum Pontificem elegit; qui nomen ſibi ſumpſit, *Gregorius VI.* ut refert *Otto Friſingenſis* loco ſupra laudato. Statum Eccleſiæ reformavit: Sicarios ac prædones, qui Romæ & in vicinis regionibus circumquaque graſſabantur, utroque gladio coërcuit, Eccleſiæque poſſeſſiones recuperavit. Ejus religionem ac ſeveritatem *Glaber* loco laudato, & *Vuillelmus Malmeſburienſis* Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum, cap. XIII. commendant. Hunc *Virum religioſiſſimum ac ſanctitate præcipuum* Glaber vocat: *Cujus videlicet bona fama, quicquid prior fœdaverat, reformavit.* Annos duos & menſes octo ſedit *Gregorius VI.* plurimis contra ejus electionem velut ſimoniacam muſſitantibus, quòd ad quietem Eccleſiæ redimendam certos reditus Pſeudopontificibus aſſignaſſet, ut dignitate

Gregorii VI. electio in ſimoniæ ſuſpicionem venit.

dignitate cederent: Ad quorum ceſſionem hoc medio procuratam ejus electio fuerat conſecuta. Anno autem Chriſti M. XLVI. *Henricus III.* Germaniæ Rex in Italiam venit: cui obviàm profectus *Gregorius*, ab ipſo primùm honorificè ſuſceptus eſt. Sed paulò poſt Synodo apud Sutrium coacta circa Natale Domini, *Gregorio* ſuaſit *Henricus* ut ſe Pontificatu abdicaret ob Simoniæ ſuſpicionem. *Apud Sutrium. Synodo acta*, inquit *Hermannus* coævus Auctor, *cauſáque erroneorum Pontificum diligentiùs ventilata, Gratianum Papam convictum Baculo Paſtorali privavit.* Revera tamen *Gregorium*, nec lata ſententia exauctoratum fuiſſe, nec eo repugnante fuiſſe habitam Sutrinam Synodum, ſed illi præfuiſſe, tandemque ipſum cauſa ventilata ſponte ſe abdicaſſe, *Leo Oſtienſis* teſtatur Lib. II. Chronici Caſſinenſis, Cap. LXXX. ubi de *Henrico* Rege ita ſcribit: *Cupiens Sedem Apoſtolicam hujuſmodi purgare maculis, Sutri reſtitit: & ſuper tali tantóque negotio deliberaturus, univerſale ibi Epiſcoporum Concilium fieri ſtatuit. Igitur ad ejus Imperium congregata illic Epiſcoporum, Abbatum, Religioſorumque Virorum grandi multitudine, Romanum quoque Pontificem, qui Concilio præeſſet, invitat. Quid multa? Concilio habito, Synodicis Canonibus atque Sententiis Gregorius ſimoniacus probatus, ſponte ſua deſiliens, Pontificalibus ſe Infulis exuit: & humi proſtratus, temeratæ dignitatis veniam ſibi humiliter petiit. Hoc facto Imperator exultans, Romam cum omnibus ipſius Concilii Epiſcopis venit: & in Eccleſia B. Petri Apoſtoli congregato Clero Populóque Romano, quid Sutri geſtum eſſet, exponit. Dehinc de ordinando Pontifice Romanæ Eccleſiæ tractare communiter cœpit.* Favet etiam *Otto Friſingenſis* lib. VI. cap. XXXII. *Collecto*, inquit, *Epiſcoporum Conventu, à Pontificatu pro nota Simoniæ cedere perſuaſit.* Clemens II. ejus ſucceſſor, in Literis ad Eccleſiam Bambergenſem, ſcribit, Henricum Imperatorem, *exploſis tribus illis, quibus idem nomen Papatus rapina dederat* (quorum unus erat Gregorius) ſuam mediocritatem eligi voluiſſe. Ipſum tamen Eccleſia ſecutis temporibus, inter legitimos Pontifices numeravit, Sutrina Synodo inſuperhabita; ejuſque Diſcipulus *Hildebrandus* ſanctiſſimus Pontifex, *Gregorius VII.* appellari voluit, ut hac appellatione ſua illius Pontificatum ceu legitimum approbaret. Qua de re ita ſcribit *Otto Friſingenſis* loco laudato: *Hunc Gratianum Alpes tranſcendentem, ſecutum fuiſſe tradunt Hildebrandum, qui poſtmodum Summus Pontifex factus, ob ejus amorem, quia de catalogo Pontificum ſemotus fuerat, ſe Gregorium VII. vocari voluit: & ſicut in Lucano habes:*

« Victrix cauſa Diis placuit, ſed victa Catoni: Ita & huic Hildebrando, qui ſemper in Eccleſiaſtico rigore conſtantiſſimus fuit, cauſa iſta, in qua ſententia Principis & Epiſcoporum prævaluit, ſemper diſplicuit.

In Germaniam ductus eſt ab *Henrico III. Gregorius* exauctoratus Pontifex, ne ipſo præſente, aliquid novandi Romanis daretur occaſio, ut teſtatur *Gregorius VII.* in Synodo Romana anni M. LXXX. Unde veniunt in ſuſpicionem falſitatis, quæ de ejus obitu, & de Januis *S. Petri* Romæ ſponte reſeratis, ut dignus Pontificum ſepultura probaretur, narrat *Vvillelmus Malmeſburienſis* lib. II. De Geſtis Regum Anglorum, cap. XIII. & poſt eum *Platina* & *Ciaconius*; quorum poſtremus *Leonem Marſicanum* in Chronico Caſſinenſi, hujus miraculi teſtem falsò appellat. Duæ leguntur *B. Petri Damiani* ad *Gregorium VI.* Epiſtolæ. Ex altera diſcimus, quàm depravati eſſent tunc temporis mores Clericorum. Siquidem illos ad Epiſcopatum promovere neceſſe erat, non qui abſolutè digni eſſent, ſed qui minùs indigni. *Noverit Beatitudo veſtra*, inquit, *quia pro peccatis noſtris Clerici digni Epiſcopatus Officio in noſtris partibus non inveniuntur: Omnes enim quærunt quæ ſua ſunt, & non quæ Jeſu Chriſti. Avaritiæ quippe & elationis igne ſuccenſi, ambiunt quidem ad Sacerdotium promoveri, ſed non ſtudent digni Sacerdotio fieri. Præeſſe inhiant, prodeſſe non curant. Verumtamen pro qualitate temporis & penuria perſonarum videtur mihi hic Archipreſbyter poſſe ad Epiſcopatus apicem provehi, ſi veſtræ Sanctitatis id decernat Auctoritas: excepto, quòd avaritiâ honoris æſtuat, conſcendere ad Paſtoralis officii culmen anhelat. Hoc autem veſtro relinquatur judicio. Sed, ſi hoc non obſit, cùm Sempronienſis Eccleſiæ Clericalis Ordo in mea mente revolvitur, hic aliquantò cæteris quaſi meliuſculus invenitur.*

Sutrina Synodus illo conſentiente & præſide celebrata.

Sutrium, vulgò Sutri, Epiſcopatus in Etruria ſub Romana Metropoli.

Gregorius VI. Pontificatu ſponte ceſſit.

Gregorium VI. Pontificem legitimum fuiſſe agnovit Eccleſia, quamvis ejus electio Sutrina Synodo vitioſa viſa eſſet.

Minùs indignos ad Epiſcopatum promovere his temporibus neceſſe fuit, quibus non reperiebantur abſolutè digni.

ARTICULUS V.

De Clemente II. Et Damaſo II.

Clemens Secundus.

I. CUm *Gregorius VI.* in Sutrina Synodo ſe Pontificatu abdicaſſet, *Suidgerus* Bambergenſis Epiſcopus, opera ſtudióque *Henrici III.* Germaniæ Regis, ſummo Romani Cleri conſenſu creatus eſt Pontifex in Dominicæ Nativitatis Pervigilio, anno M. XLVI. & in ipſis diei ſacratiſſimæ ſolemniis conſecratus, *Clemens II.* appellatus eſt. *Henricum* Regem ſtatim Imperatorem coronavit, & Agnetem Reginam ejus conjugem Auguſtam dixit. *Joannem* Peſtanum Epiſcopum ad Salernitanum Archiepiſcopatum tranſtulit, ut conſtat ex Diplomate ea de re dato XII. Kalendas Martii anni Domini M. XLVII. cujus Diplomatis ea notanda ſententia eſt, à Summis Pontificibus in Tranſlationibus Epiſcoporum religiosè obſervanda: *Quoties ita contingit, ut exigente neceſſitate, & maxima utilitate, tranſmutandus eſt quiſquam Epiſcopus de propria Sede ad aliam: diligentiſſimè perquirenda eſt perſona, utrum neceſſariò ſit tranſmutanda, ut ſic major utilitas oriatur, ſicut major Sedes aſſumitur.* Ad *Clementem II.* ſcripſit *B. Petrus Damiani*, cùm ab Imperatore mandatum accepiſſet ut adiret Romanum Pontificem, ipſique ſtatum Eccleſiarum Italiæ exponeret, & quid in iis pro Diſciplinæ reſtauratione agendum eſſet, ejus ſuggereret Sanctitati. Romæ Synodum habuit, in qua adversùs Simoniacos actum eſt, ſancitúmque inter alia, *Ut quicumque à Simoniaco conſecratus eſſet, in ipſo Ordinationis ſuæ tempore non ignorans Simoniacum, cui ſe obtulerat promovendum, quadraginta nunc dierum Pœnitentiam ageret, & ſic in accepti Ordinis officio miniſtraret.* Id refert B. Petrus Damiani in libro qui inſcribitur, *Gratiſſimus*, cap. XXXV. Ravennati Archiepiſcopo ſecundum à Pontifice Romano locum in Conciliis, abſente Imperatore, tribuit, ut conſtat ex ejus Diplomate, apud Ughellum in *Italia Sacra*. Obiit *Clemens II.* tertio Idus Octobris M. XLVII. cùm ſediſſet menſes novem. Ejus corpus in Bambergenſem Eccleſiam tranſlatum eſt, teſte *Hermanno Contracto*. Poſt *Clementis II.* obitum Romanam Sedem rurſus invaſit *Benedictus IX.* jamdudum exauctoratus, eamque octo menſes occupavit.

Regula in Tranſlationibus Epiſcoporum ſervanda.

Romana Synodus contra Simoniacos.

Damaſus Secundus.

II. Menſe tandem Julio anni M. XLVIII. pax Eccleſiæ reddita eſt, cùm *Poppo* Brixienſis Epiſcopus, *Henrici* Imperatoris nutu, creatus eſt Pontifex, qui nomen ſibi ſumpſit, *Damaſus II.* Dies dumtaxat viginti tres ſedit, Preneſte defunctus, ut *Leo Oſtienſis* ſcribit lib. II. cap. LXXXII.

ARTICULUS VI.

De S. Leone IX.

I. **D***Amaſo II.* ſucceſſit *S. Leo IX.* ante Pontificatum *Bruno* appellatus. Ex nobiliſſima Dapſburgenſi in Alſatia familia prognatus, in *Bertholdi* Epiſcopi Tullenſis, ac deinde *Herimanni* illius ſucceſſoris diſciplinam à parentibus traditus eſt. Inde ad Aulam *Conradi* Imperatoris tranſlatus, & Diaconus ordinatus, anno M. XXV. *Herimanni* Tullenſis Epiſcopi vice militares copias in Longobardiam duxit. Anno ſequente, abſens in Epiſcopum Tullenſem electus eſt, & die 9. Septembris conſecratus. Cordis compunctione, humilitate & patientia, pietate in pauperes, beneficentia in Monachos & Sanctimoniales, morum comitate, conſpicuum ſe præbuit. Pacem inter *Conradum* Imperatorem, & *Robertum* Regem Chriſtianiſſimum conciliavit. Quotannis Romam adibat, ut ſuam erga *S. Petrum* & Summum Pontificem devotionem teſtaretur. His virtutibus ad ſupremam Eccleſiæ Dignitatem ſibi gradum fecit. Defuncto namque *Damaſo II.* ab *Henrico* Imperatore id Auctoritatis peſſimis illis temporibus ſibi tribuente, in Conventu Vvormatienſi anno M. XLVIII. Romanus Pontifex deſignatus eſt. Imperatoris deſignationi ea conditione conſenſit, *ſi audiret totius Cleri ac Romani populi communem eſſe ſine diſſidio conſenſum*; inquit *Vvibertus* ejus Archidiaconus in ipſius Vita: Idémque teſtatur *S. Bruno* Epiſcopus Signienſis. Romam peregrini habitu profectus, dum iter ageret, apud Auguſtam urbem Angelico concentu recreatus eſt. Romam nudis pedibus ingreſſus, Summo Cleri Populíque conſenſu electus eſt die II. Februarii, anno M. XLIX. & XII. ejuſdem menſis, quæ prima erat Quadrageſimæ Dominica, ritu ſolemni coronatus, ac *Leo IX.* appellatus. *Hildebrandum* Cluniacenſem Monachum, Vvormaria, ubi aderat cùm deſignatus eſt Pontifex, Romam ſecum adduxit, eúmque inter Eccleſiæ Romanæ Cardinales conſcripſit, ob ſanctimoniæ, doctrinæ, prudentiæque meritum ſingularis. *Udalricum* Abbatem Augienſem VII. Kalendas Aprilis Romæ conſecravit, & hebdomade poſt Dominicam in Albis, Romæ Synodum habuit contra Simoniacos, cum Italiæ & Galliæ Epiſcopis, ut colligitur ex *Hermanno Contracto*, & ex Chronico S. Benigni Divionenſis ſimul collatis. In hac Synodo, *Clementis II.* Decretum, de pœnitentia eorum qui à Simoniacis fuerant ordinati, œconomia quadam confirmatum eſt, ne Eccleſiæ Miniſtris omnino deſtituerentur, ſi Canonum ſumma in ipſos exerceretur ſeveritas. Pauci enim erant hujus labis puri. Id conſtat ex *B. Petro Damiani* in lib. qui inſcribitur *Gratiſſimus*, Cap. 35. Hujus Concilii Acta ſtrictim commemorat *Vvibertus* Archidiaconus in Leonis IX. Vita Cap. III. his verbis: *Quantam autem ſolertiam in Catholica Lege conſervanda adhibuerit in primo Romano Concilio, quod multis Epiſcopis conſidentibus, habuit, demonſtravit: ubi Statuta quatuor Synodorum Principalium viva voce corroboravit: Decretáque omnium Anteceſſorum ſuorum Pontificum tenenda confirmavit: Simoniacam etiam hæreſim damnavit, quæ jam nonnullas mundi partes invaſerat; & in eodem Concilio quoſdam depoſuit Epiſcopos, quos prædictæ hæreſis nævo ſuæ nequitiæ maculaverat. In quo Concilio quid contigerit, non congruit reticere, ubi Chriſtus Auctoritatem ejus ſua dignatus eſt gratia roborare. Nam Epiſcopus de Sutrio reus ejuſdem culpæ accuſatus, voluit injuſtè ſe excuſare, falſis prolatis teſtibus: Sed peracturus jusjurandum, repente eſt divinitus percuſſus, & inter manus exportatus, non longo poſt tempore humanis rebus eſt exemptus.... Decimas quoque à cunctis dandas Chriſtianis, quarum nec mentio erat apud Apuliam, & per quoſdam orbis fines, Eccleſiis reſtituit. Venditiones Altarium ſub anathemate prohibuit; ſed conſtituit ut partes decimarum ad Epiſcopum pertinentes, aut quiſque Præſul ſibi teneret, aut cuicumque vellet, tribueret: partem autem ad Altare pertinentem proprio Paſtori Eccleſiæ gratis concederet. Inceſtas conſanguineorum nuptias in multis orbis partibus indiſcretè habitas diſcidit: pluréſque Nobilium hoc turpi devinctos nexu, ſeparavit. Alia quoque perplura Canonum capita ſtuduit renovare, quæ, ne faſtidium gignant, hic ſuperſedimus recitare.*

I. Synodus Romana Leonis IX.

Simoniaca Hæreſis damnata.

II. Hac celebrata Synodo, tranſmontanum iter ſuſcepit *Leo IX.* Concilium habuit Papiæ hebdomade Pentecoſtes, teſte *Hermanno Contracto.* Inde Alpes prætergreſſus, Imperatorem adiit in Saxonia: ſimulque cum ejus Majeſtate Coloniam Agrippinam ſe contulit: *Herimanno* iſtius Sedis Archiepiſcopo inſignia contulit Privilegia. Hinc Tullum petiit; Synodumque indixit Remis menſe Octobri celebrandam. Remos pervenit die vigeſima nona Septembris. Die trigeſima, in Eccleſia *Sanctæ Mariæ* Sacris operatus eſt. Prima Octobris Corpus *S. Remigii* tranſtulit. Die ſequenti, Eccleſiam conſecravit. Die tertia Synodum inchoavit.

Concilium Ticini habitum à Leone IX.

III. Adfuere huic Synodo viginti Epiſcopi, Abbates pene quinquaginta, aliíque Eccleſiaſtici Ordinis quamplurimi. Præfuit Summus ipſe Pontifex. Locus Conventus fuit Baſilica Deiparæ Virgini ſacra. *Petrus* Romanæ Eccleſiæ Diaconus Cardinalis os Concilii fuit, exponens capita de quibus deliberandum eſſet; de Simoniaca ſcilicet Hæreſi; de Miniſteriis Eccleſiaſticis & Altaribus, quæ à Laïcis tenebantur, de inceſtis conjugiis; & de iis qui legitimas relinquentes uxores, adulterinis iterum nuptiis implicabantur; de Monachis & Clericis à ſancto propoſito & habitu recedentibus; item de Clericis mundiali militiæ ſtudentibus; de rapinis; pauperúmque injuſtis captionibus; de Sodomitico vitio, & quibuſdam hæreſibus, quæ in eiſdem pullulaverant partibus. Tum Sermone ad Epiſcopos & Abbates converſo, commonuit illos ſub anathemate Apoſtolicæ Auctoritatis, ut ſi quis eorum ad ſacros Ordines per Simoniacam hæreſim perveniſſet, vel præmio quemlibet ad eamdem dignitatem promoviſſet, publica confeſſione patefaceret. Alii ſe ab hujuſmodi labe purgarunt, alii inducias petiere: quidam ſilentio & pudore crimen prodiderunt. Pultarienſis Abbas, qui libidini ſerviebat, qui Romanæ Eccleſiæ debitum cenſum quotannis perſolvere detrectaverat, & has ob cauſas ab Epiſcopo Lingonenſi excommunicatus, Miſſarum Sacramenta celebrare præſumpſerat, dignitate dejectus eſt. Lectis ſententiis Patrum, declaratum eſt, *Solum Romanæ Sedis Pontificem Univerſalis Eccleſiæ Primatem eſſe & Apoſtolicum.* Summus Pontifex ſub pœna excommunicationis prohibuit, ne quis abſque licentia recederet ante finem Concilii. Hæc geſta ſunt Seſſione I.

Concilium Remenſe.

Ejus Acta.

Solus Romanus Pontifex Univerſalis Eccleſiæ Primas & Apoſtolicus.

Sequenti die, Remenſis Achiepiſcopus qui inducias impetraverat ut Simoniæ ſuſpicionem elueret, rationem reddere, ac de objectis ſe purgare criminibus juſſus eſt. Petiit ille facultatem cauſæ ſuæ arcana cum ſelectis Epiſcopis communicandi; quod ipſi à Pontifice conceſſum. Silvanectenſis illorum unus, ipſum Simoniæ reum non eſſe, palam

De Simoniacis Epiſcopis habita quæſtio.

conteſtatus

conteſtatus eſt. Juſſit Pontifex, ſiquidem res ita ſe haberet, ut ſacramento ſe purgaret. Petiit ille canonicas inducias, ſéque ſatisfacturum ſpopondit. Cauſa ejus ad Synodum menſe Aprili proximo Romæ celebrandam remiſſa, cui ſe ſiſtere juſſus eſt. Ad eamdem vocatus eſt Dolenſis Britanniæ Epiſcopus, qui ſe cum ſeptem Suffraganeis à Turonenſi Metropolitano jam olim ſubtraxerat, ſibique Archiepiſcopi nomen arrogabat. Lingonenſis deinde Epiſcopus Simoniæ, homicidii, tyrannidis, adulterii, accuſatus, & convictus eſt, Veſontionenſi Epiſcopo, qui defenſionem ejus ſuſceperat, divinitus adempto linguæ motu, tandem ſe ſacros Ordines vendidiſſe confeſſus eſt: criminum verò ſe reum eſſe negavit cæterorum. Juſſit Pontifex Decretum Synodi Chalcedonenſis contra Simoniacos legi: ſicque finis impoſitus eſt Seſſioni ſecundæ.

Seſſione tertia, de cauſa Lingonenſis Epiſcopi actum, qui cùm ſe judicio Synodi ſubduxiſſet, excommunicationis ſententiâ damnatus eſt. Interea Nivernenſis Epiſcopus confeſſus eſt procuratum ſibi Epiſcopatum data à ſuis parentibus pecunia, ſe tamen ignorante: unde divini Judicii metu cedere ſe Dignitate ſignificavit, pedúmque Paſtorale ad pedes Summi Pontificis depoſuit. Ejus verò pœnitentia & humilitate motus Pontifex, juſſit eum comprobare ſacramento, quòd abſque ſuo conſenſu data eſſet pecunia; illúmque de Synodi ſententia, redditis Inſignibus, priſtinæ reſtituit Dignitati. Conſtantienſis Epiſcopus emptum ſibi à fratre ſuo Epiſcopatum, ſe ignorante, confeſſus eſt, quod cùm reſciviſſet, ac voluiſſet aufugere, ne illicitam Ordinationem ſuſciperet, ſe ab eo vi captum, invitum conſecratum eſſe. Id ſacramento comprobare juſſus, à Simoniæ crimine immunis judicatus eſt. Nannetenſis Antiſtes, qui patri ſuo in Epiſcopatum, largitione pecuniæ, ſucceſſerat, depoſitus. Controverſia de Abbatia Dervenſi inter Epiſcopum Tullenſem, & Remenſem Archiepiſcopum, ſecundùm Remenſem finita. In Epiſcopos à Synodo, abſque cauſa legitima, abſentes, & qui ad Regiam expeditionem profecti erant ut Synodum declinarent, lata excommunicationis ſententia; nec non in Archiepiſcopum Gallicienſem, qui ſibi nomen Apoſtolici culminis arrogabat. Damnati novi hæretici, qui in Gallicanis partibus emerſerant, Sacramentarii nimirum. Damnatæ etiam libidinum furiæ contra naturam, quæ non tam crimina ſunt quàm monſtra. Viri quidam nobiles & potentes, propter inceſtum, adulterium, aut tyrannidem, excommunicati. Demum duodecim promulgati Canones.

Remenſis Concilii Canones.

Primo vetitum eſt, ne quis ſine Cleri populíque electione ad regimen Eccleſiaſticum provehatur. Secundo, ne quis ſacros Ordines, aut Miniſteria Eccleſiaſtica, vel Altaria, emat aut vendat. Tertio, ne quis Laïcorum Eccleſiaſtica Miniſteria vel Altaria teneat. Quarto, ne quis in atriis Eccleſiarum, præter Epiſcopum & ejus Miniſtrum, quaſlibet conſuetudines exigere præſumat. Quinto, ne quis pro Baptiſmo, pro Euchariſtia, pro viſitatione infirmorum, pro ſepulturis, quidquam exigat. Sexto, ne Clerici arma gerant. Septimo, uſurarii: Octavo, Monachi & Clerici apoſtatæ damnantur. Nonus, Clericorum itinerantium: Decimus, pauperum vexationes, & rapinas quaſlibet, prohibent. Undecimus inceſtuoſa matrimonia damnat. Duodecimus, legitimi ſolutionem matrimonii; & alterius uxoris ſuperductionem vetat, priori ſuperſtite. Hæc geſta ſunt Seſſione III. Demum Pontifex ſcripta ad univerſos Regni Francorum Catholicos homines Epiſtola, ipſos hortatus eſt, ut Feſtum S. Remigii Kalendis Octobris celebrarent; *Quia*, inquit, *etſi aliis non eſt Apoſtolus, tamen vobis eſt. Nam primitiæ ejus vos eſtis in Domino.* Iſta conſtant ex Itinerario *Leonis IX.* quod ſcripſit *Anſelmus* Remenſis Monachus, ſeu ex Actis Concilii Remenſis.

S. Remigii Galliarum Apoſtoli dies feſtus.

Moguntinum Concilium Leonis IX.

IV. Remis profectus Metas Sanctiſſimus Pontifex, Baſilicam *S. Arnulfi* conſecravit, & Reſponſoria de *S. Gorgonio* Martyre edidit. Inde perrexit Moguntiam, ubi celebravit Concilium, cui XL. Epiſcopi adfuere, ut teſtatur *Hermannus Contractus*. Ibi Simoniaca Hæreſis, & nefanda Sacerdotum conjugia damnata ſunt, inquit *Adamus Bremenſis* lib. III. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. XXXI. In ea Synodo *Sibicho* Spirenſis Præſul graviſſimo crimine accuſatus, purgare ſe voluit Sacramento Dominici Corporis: ſed, ut fertur, maxilla ejus, quamdiu vixit, paralyſi contorta manſit in ſacrilegii pœnam, inquit *Vvibertus* in Actis *S. Leonis IX.* lib. I. cap. 3. Moguntia profectus Augiam Sanctus Pontifex, Eccleſiam in honorem vivificæ Crucis ibi dedicavit, & dæmoniacum liberavit.

Sacrilegium à Deo punitum.

Sipontina Synodus Leonis IX.

Sipontū urbs Regni Neapolitani, cujus Archiepiſcopatus Manfredoniam tranſlatus.

Epiſt. XII.

Concilium Vercellenſe.

V. Anno Chriſti M. L. Romam reverſus *Leo IX.* Apuliam petit, Clinicam Beneventi ſanavit: Synodum Siponti prope montem Garganum celebravit, in qua duos Archiepiſcopos Simoniacos depoſuit, *Vviberto* teſte. Inde Montem Garganum petiit orationis gratiâ. Romam redux Caſinenſibus Monachis Privilegia conceſſit ampliſſima. *Gerardum* Tullenſium olim Epiſcopum in album Sanctorum retulit: *Berengarium* Hæreticum anathemate damnavit. Sub id tempus ſcripſit ad Britanniæ Principes, illiúſque regionis Epiſcopos excommunicatos denuntiavit propter Simoniacam Hæreſim, & contumacem præſumptionem, quâ Turonenſi Metropolitano ſubjici renuebant. Beneventanos perduelles ſub idem tempus excommunicavit, teſte *Hermanno Contracto*. Archiepiſcopum Ravennatem, qui res Eccleſiæ Romanæ pervaſerat, à communione removit. Menſe Septembri Concilium Vercellis celebravit, in quo Berengarianam damnavit hæreſim. Inde Tullum antiquam Sedem profectus, corpus *S. Gerardi* Tullenſis Epiſcopi tranſtulit. Tunc ex Cœnobio *S. Manſueti* apud Tullenſes aſſumpſit *Humbertum* Monachum pium & eruditum, quem ad prædicandum Siculis verbum Dei Archiepiſcopum ordinavit, & poſtea S. R. E. creavit Cardinalem. Eodem anno varias in Germania conſecravit Eccleſias, *Trithemio* teſte in Chronico Hirſaugienſi.

VI. Anno M. LI. Auguſtæ Vindelicorum Conventum habuit, quarto Nonas Februarii, in quo *Hunfridum* Archiepiſcopum, quem à ſacris Miniſteriis ſuſpenderat, abſolvit, teſte *Hermanno Contracto*.

II. Synodus Romana Leonis IX.

Poſt Paſcha, Romæ Synodum celebravit in cauſa *Gregorii* Vercellenſis Epiſcopi, de adulterio & perjurio accuſati; quem abſentem & neſcientem excommunicavit, ſed non multò poſt Romam venientem, & ſatisfactionem promittentem, Officio reſtituit. Ad eamdem Synodum refertur Decretum de meretricibus Preſbyterorum expellendis, & ſervituti addicendis: de quo B. *Petrus Damiani*, Opuſculo XVIII. Cap. VII. *In plenaria*, inquit, *Synodo ſanctæ memoriæ Leo Papa conſtituit, ut quæcumque damnabiles fœminæ intra Romana mœnia reperirentur Preſbyteris proſtitutæ, ex tunc & deinceps Lateranenſi Palatio adjudicarentur ancillæ.*

VII. Anno M. LII. Capua, Benevento, & Salerno luſtratis, in Germaniam profectus eſt,

cùm

cùm ut *Henricum* Imperatorem, & *Andream* Hungariæ Regem diſſidentes reconciliaret, tum ut auxilium ab Imperatore contra Normannos obtineret, ut ex *Vviberto*, *Sigeberto*, & *Leone Oſtienſi* lib. II. cap. 48. colligitur. Illo in itinere *Vvolfangum* & *Erbardum* Epiſcopos Ratiſponenſes in numerum Sanctorum retulit, ut *Vviguleјus Hundius* lib. I. Metropolis Saliſburgenſis, in *Gebbardo*, & *Andreas Brunerus*, Parte II. Annalium Bojorum, commemorant. Ratiſponæ Nonis Octobris dediſſe fertur Diploma de corpore *S. Dionyſii* Areopagitæ ibidem exiſtentis: Regi Francorum, & ejuſdem Regni Prælatis & ſubditis inſcriptum. Sed iſtud Diploma pſeudepigraphum eſt. Prima ratio falſi petitur ex inſcriptione, quæ ſic habet: *In Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti nomine, Amen. Leo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Chariſſimo filio, inclyto Regi Francorum &c.* Ubi Regem Galliæ nullo modo nominat, contra quàm in cæteris omnibus Diplomatibus factum eſt.

Diploma de corpore S. Dionyſii Areopagitæ Ratiſponæ exiſtente, pſeudepigraphum & Leoni IX perperam adſcriptum.

Secunda petitur ex his verbis: *Quatenus litem, inter vos & urbem prædictam ſuper ſacroſanctis oſſibus B. Dionyſii Areopagitæ diutiſſimè ventilatam, veritate diſcuſſa dirimere curaremus.* At hujus litis apud coævos vel ſuppares Auctores nulla mentio.

Tertia ex his verbis: *Tam Imperialibus, quàm Papalibus Anteceſſorum noſtrorum Literis ſufficienter inſtructi.* At nullæ proferri poſſunt ea de re Literæ, ſive Pontificiæ, ſive Imperatoriæ, ante ſpurium iſtud *Leonis IX.* Diploma. Taceo quòd præponitur Imperator Papæ contra ſtilum Diplomatum.

Quartò, miracula vocat *Portenta* inſolenti & profano loquendi genere.

Quintò, rem factam ait, petentibus Regis Chriſtianiſſimi Legatis. At conſtat ex *Rigordo* Chronographo Regio in Vita Philippi Auguſti Francorum Regis, apud *Ducheſnium* Tom. V. pag. 18. anno M. LIII. tempore *Leonis IX.* Pontificis Maximi ſacra lypſana S. Dionyſii & Sociorum Martyrum in Galliis detecta fuiſſe ac reſerata, ibique inventa illorum corpora, præſentibus *Henrici* Imperatoris Oratoribus, quem *Henricus* Rex Francorum rogaverat ut diem elevationis illius Corporis Sancti protelaret, quod in Monaſterio S. *Emmerani* conditum, Germani corpus eſſe S. Dionyſii Areopagitæ prædicabant, donec inquiſitio fieret diligentior, an ſacrum illius Martyris corpus in Abbatia, quam *Dagobertus* Rex Chriſtianiſſimus prope Lutetiam Pariſiorum ædificaverat, reperiretur. Annum M. L. *Rigordus* adſcribit, ſed hac in re falſus eſt. *Helinandus* enim Laudunenſis Epiſcopus, qui huic reſerationi aderat, teſte Anonymo, quem *Ducheſnius* edidit Tom. IV. pag. 157. anno tantùm M. LII. Epiſcopus creatus eſt.

Sexta ratio falſi petitur ex his verbis: *Nec Majeſtas Imperialis, nec Regia Celſitudo, pii furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulfo, dummodo beati corporis opibus, vel doli, vel furti, vel ſacrilegii modo ſacrari atque diteſcere mereretur.* Quis verò Sanctum Pontificem ita locutum eſſe ſibi perſuadeat? Tandem V. perperam notatur Indictio: ſexta enim labi incipiebat à Kalendis Septembribus.

In Monaſterio quidem *S. Emmerami* Monumentum extat cum hac inſcriptione: *Dionyſius Areopagita hic requieſcit. Sub Arnulfo Imperatore, & Othone Rege, ſub Eubulone Abbate S. Dionyſii, Giſalbertus furatus eſt V. Nonas Julii. Furto ſublatus huc venit pridie Nonas Decembris, tempore Tutonis Epiſcopi.* Sed hæc Inſcriptio convincitur falſitatis. Prima ratio falſi eſt, quòd inter Galliæ Reges nullus *Otho* memoretur. Secunda quòd inter Abbates S. Dionyſii nullus *Eubulo* occurrat. Tertiò, ſi Odonem, ſeu Eudonem intellexerint illius inſcriptionis auctores, qui anno 892. nomine Caroli Simplicis adhuc Regnum adminiſtrabat; nullus tunc Regularis Abbas Sandionyſiano præerat Cœnobio: Sed *Robertus* Comes Pariſienſis, tamquam ipſe Abbas, Monaſterii reditus ampliſſimos percipiebat. Quartò, ſupponit hæc narratio ducentos Monachos regularis cumprimis vitæ, vino immerſos, & ſopore obrutos, *Giſalbertum* non audiviſſe portas effringentem, irrumpentem adyta, capſas reſerantem; quod ſanè incredibile eſt. Quintò, nec veriſimile eſt poſt prædonem illum non diligentiſſimè decurſum; nihil renuntiatum civibus, nihil Regi, nihil inquiſitum poſtea de ſacrilego illo *Giſalberto*. Sextò, veriſimile non eſt, quòd iter quindecim dierum *Giſalbertus* nihil ſibi metuens à Gallis periculi, quinque menſibus confecerit. Hæc occaſione Diplomatis *Leoni IX.* ſuppoſiti obiter dicta.

VIII. Anno Domini M. LIII. in Italiam remeans exeunte Februario Synodum Mantuæ habere decreverat, ſed quorumdam Epiſcoporum ſeveritatem ejus metuentium factione prohibitus eſt, ut refert *Uvibertus* in ejus Vita Lib. II. Cap. IV.

Mantuana Synodus.

Romæ poſt Paſcha iterum celebratam à *Leone IX.* Synodum, teſtis eſt *Hermannus Contractus*. Quid in ea geſtum ſit, non ita certum. Veriſimile eſt damnatam fuiſſe tunc exortam Fermentaceorum hæreſim, & à *Michaële Cerulario*, ac *Leone Acridano* ſcriptis aſſertam, quæ Latinam Eccleſiam in azymis vivificum Sacrificium Deo offerentem ſugillabat, verúmque Sacrificium eſſe negabat, niſi ex pane fermentato offerretur. Tunc *Leonem* contra Schiſmaticos illos libellum ſcripſiſſe luculentiſſimum ait *Vvibertus*: quæ eſt Epiſtola I. in XLI. Capita diſtincta. Direxit etiam Conſtantinopolim Apocriſiarios ad cauſam Eccleſiæ tuendam, *Humbertum* Silvæ Candidæ Epiſcopum & Cardinalem, *Petrum* Amalphitanorum Epiſcopum, & *Fredericum* Diaconum & Cancellarium.

III. Synodus Romana Leonis IX.

Lib. 2. c. 12.

Poſtea contra Normannos in Apulia inſolenter ſe gerentes duxit exercitum. Pontificis copias cæcidere Normanni. Victoribus leges dedit victus ipſe, ac religione mitigavit, quos armis domare non poterat. Sanctiſſimo Pontifici ad nutum obtemperarunt, cæſorum ſepelivere corpora, & ſuper eorum tumulos Baſilicam opere magnifico erexerunt: cæſi à Normanis Martyres ſunt habiti, & miraculis claruere, ſi *Vviberto* fides. Poſt hanc cladem *Leo* Beneventum profectus eſt, *Hunfrido* Comite, aliiſque Nobilibus Normannis ipſum honorificè ſtipantibus, eique miniſtrantibus, ut *Vvibertus* & *Hermannus Contractus* teſtantur. Venetiarum & Iſtriæ Epiſcopis præcepit, ut Gradenſi Patriarchæ parerent. Data ad Thomam Africanum Epiſcopum Epiſtola, Carthaginenſis Archiepiſcopi Primatum in univerſam Africam confirmavit: finitiva ſententia deponi Epiſcopos non poſſe, inconſulta Sede Apoſtolica, declaravit: quòd eæ ſint majores cauſæ ad eam ſecundùm Canones referendæ. *Hoc autem*, inquit, *nolo vos lateat, non debere præter Sententiam Romani Pontificis Univerſale Concilium celebrari, aut Epiſcopos damnari, vel deponi: quia etſi licet vobis aliquos Epiſcopos examinare, diffinitivam tamen Sententiam abſque conſultu Romani Pontificis non licet dare: quod in ſanctis Canonibus ſtatutum, ſi quæritis, poteſtis invenire..... Scilicet quia omnium Eccleſiarum majores & difficiliores cauſæ, per Sanctam*

Expeditio contra Normannos.

Epiſt. 2.

Epiſt. 3.

Varia Decreta.

Epiſcopi definitivâ ſententiâ non damnandi inconſulta Sede Apoſtolica.

Majores cauſæ ad eam referendæ.

&

& principalem B. Petri Sedem à Succeſſoribus ejus ſunt definiendæ. Ne poſt Epiſcoporum obitum domus Epiſcopales diriperentur, vetuit data ad Auximanos Epiſtola. Eccleſiæ Salernitanæ Metropolitica jura confirmavit. *Joannis* Tuſcanenſis Epiſcopi tranſlationem ad Portuenſem Epiſcopatum confirmavit ex ſententia Synodi, cùm probatum eſſet, illam tam *neceſſitatis*, quàm *utilitatis cauſa* factam eſſe: ut conſtat ex Epiſtola XIV. Labbeanæ Conciliorum Editionis, ex Tomo I. Italiæ Sacræ *Ferdinandi Ughelli* tranſcripta. Privilegia Cluniacenſis & Corbeienſis Cœnobiorum confirmavit, necnon Cœnobii *Sanctæ Sophiæ* Beneventi. Ad eum ſcripſit *B. Petrus Damiani*, ut malevolorum quorumdam obtrectationes adversùs ſe ad ejus Sanctitatem delatas diſſiparet.

Epiſt. 11.

Epiſt. 4. Lib. 1.

Ejuſdem Beati Viri Librum *Gomorrhianum*, contra nefandum vitium, quo Clerici plerique in Italia polluti erant, conſcriptum, ſibique dicatum approbavit: Decretúmque edidit, ut Clericos tam fœdè peccantes coërceret.

Leonis IX. ſanctitas.

IX. Eximia fuit *Leonis IX.* ſanctitas. Pſalterium diebus ſingulis recitabat, Miſſæque Sacrificium offerebat. Quandiu Romæ verſatus eſt, tribus per Hebdomadam diebus, à Lateranenſi Eccleſiâ ad S. Petri, privato habitu nudíſque pedibus, cum duobus aut tribus Clericis, pſallendo & orando pergebat. Humi cubabat, cilicio ad carnem indutus. Caritate fuit in pauperes incredibili. Leproſum in angulo Palatii inventum propriis ſublatum humeris in lecto ſuo collocavit, quem deinde requiſitum cùm non inveniſſet, oſtiis licet omnibus obſeratis, agnovit ſe Chriſtum ſub hac forma ſuſcepiſſe. Quamvis eſſet eruditiſſimus, ſacra ſtudia jugiter colebat, nec Græcam Linguam addiſcere prope quinquagenarius dedignatus eſt, ut Scripturam Sacram Græcè legere ac intelligere poſſet. Obitus ſui die prænuntiato, Extrema Unctione & Dominici Corporis & Sanguinis Communione munitus, ferventiſſimis pro Eccleſia fuſis precibus, ad vitam migravit immortalem, anno Chriſti MLIV. ætatis L. Pontificatus VI. Annis ſcilicet quinque, duobus menſibus & novem diebus ſedit. Obiit die XIX. Aprilis, in Baſilica Vaticana ſepultus. Multis poſt obitum miraculis clarus, ſacris Eccleſiæ Faſtis adſcriptus eſt. Ejus Vita à *Vviberto* ejus apud Tullenſes Archidiacono duobus libris ſcripta, extat inter Acta Sanctorum menſis Aprilis à viris eruditis *Henſchenio* & *Papebrochio* S. J. collecta & variis obſervationibus illuſtrata.

Ex Vviberto in Actis.

Obitus.

ARTICULUS VII.

De Victore II.

Poſt obitum *S. Leonis IX.* Clerus Romanus Legationem miſit ad *Henricum III.* Imperatorem, ut *Gebehardum* Eyſtetenſem Epiſcopum Romam mitti obtineret in Summum Pontificem eligendum. Eam Legationem obiit *Hildebrandus* Eccleſiæ Romanæ Subdiaconus. Aliunde petere Pontificem opus fuit, quia in Romana Eccleſia nemo ſatis idoneus videbatur ad tantam Dignitatem ſuſtinendam. Magna autem de *Gebehardo* erat expectatio ob exquiſitam ipſius prudentiam, & peritiam regiminis; nec non ob auctoritatem opibus æquè ac meritis fultam. Ægrè virum ſuis rebus utiliſſimum ſibi eripi paſſus eſt Imperator: ægrè conſenſit Antiſtes ipſe, ut *ſcribit Leo Oſtienſis* Lib. 2. Cap. xc. Romam profectus, maxima Cleri populique lætitia ſuſceptus eſt, & die Cœnæ Domini conſecratus, anno MLV. teſte *Hermanno Contracto.* Paulò poſt inaugurationem ſuam, Synodum Florentiæ celebravit *Henrico* Imperatore præſente: in qua *Berengarii* damnavit hæreſim, ut colligitur ex *Lanfranco*: & bonorum Eccleſiaſticorum diſtractionem & alienationem ſub pœna excommunicationis prohibuit, ut refert *B. Petrus Damiani* Epiſtola XII. Libri IV. ad V. Epiſcopum. *Hildebrandum* R. E. Cardinalem Legatum à Latere in Gallias miſit: qui indicto in Gallia Lugdunenſi Concilio, ad Simoniam, aliáque vitia, quæ tum in hoc Regno graſſabantur averruncanda, Epiſcopum Simoniacum ad criminis Confeſſionem miraculo adegit, dum juſſus recitare Hymnum Glorificationis, hæc verba, *Et Spiritui Sancto*, proferre non poſſet; ut *Deſiderius* Caſſinenſis Abbas, *Vvillelmus Malmeſburienſis* Lib. III. de Geſtis Regum Anglorum, & *B. Petrus Damiani* Opuſculo XIX. cap. VI. commemorant. Turonenſe quoque Concilium, cujus *Lanfrancus*, & *Guitmundus* meminere, idem Legatus contra *Berengarium* Victoris II. auctoritate congregavit eodem anno MLV. Ejuſdem mandato Pontificis Toloſana Synodus anno MLVI. celebrata eſt, de qua inferiùs agemus. Aliam Synodum Romæ habuit Victor anno MLVII. in qua Marſorum Epiſcopatus antea diviſus, in unam redintegratus Diœceſim eſt, ut diſcimus ex Epiſtola II. *Stephani IX.* Anno Pontificatus altero, Germaniam ab *Henrico III.* invitatus, eum ex hac vita migrantem Apoſtolica benedictione proſecutus eſt, & filium ejus, tunc ſolùm quinquennem, in ſucceſſionem Imperii à Principibus quoque electum, in ſuam & Romanæ Eccleſiæ tutelam ſuſcepit, teſte *Mariano Scoto*, & *Gregorio VII. Epiſtola XIX. Lib. I.* Hoſtes nonnullos *Victori II.* fecit ſtudium diſciplinæ ſeverioris, & Decretorum *Leonis IX.* Deceſſoris ſui obſervantia Venenum in Sacro Calice ipſi propinavit Subdiaconus quidam anno primo Pontificatus, ſed ab eo diſcrimine miraculo duplici ereptus eſt. Calix námque ita gravis & ponderoſus evaſit, illum ut attollere non poſſet: ſacrilegúſque Subdiaconus à dæmone arreptus eſt, ut refert *Lambertus Schafnaburgenſis.* Patientiſſimè tulit adverſa, illáque ſibi à Deo immitti exiſtimavit, quia *Leoni* Deceſſori ſuo moleſtiam creaverat, auxiliares avertendo copias, quæ ipſi contra Normannos deſtinabantur. *Meritò*, inquiebat, *hæc patior, quia peccavi in Dominum meum. Dignum eſt ut quod fecit Saulus, patiatur Paulus; quod egit lupus, ſuſtineat agnus.* Ita refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi cap. XCI. lib. II.

Synodus Florentina.

Simoniacus miraculo ad criminis Cōfeſſionem compulſus.

Aliæ Synodi.

Victor Secundus miraculo duplici à veneno ipſi propinato liberatus.

Ad *Victorem II.* graviſſimam ſcripſit Epiſtolam B. *Petrus Damiani*, cum ipſo expoſtulans, quòd *Henricum* quemdam illuſtrem virum, qui ſpretis rebus terrenis ad Chriſti militiam confugerat, à quibuſdam injuſtè vexari & opprimi ſineret, pro quo etiam Chriſtum loquentem inducit; monétque Pontificem ut videat etiam atque etiam, ne illi de ſe conquerenti, quid poſſit reſpondere non habeat. *Quid enim*, inquit, *ſi ipſe te Salvator ſuis conveniat verbis, & has effundat improperando querelas? Ego te, inquit, de communi Clericorum grege ad Sacerdotale faſtigium extuli, & de clientela Epiſcopi ad obtinenda Epiſcopalis Officii jura promovi. Ego te quaſi Patrem Imperatoris eſſe conſtitui, & cor illius ad gratiam tui præ cunctis pene mortalibus inclinavi. Ego claves totius univerſalis Eccleſiæ meæ tuis manibus tradidi, & ſuper eam te mihi Vicarium poſui; quam proprii ſanguinis effuſione redemi. Et ſi pauca ſunt iſta, etiam Monarchias addidi: immò ſublato Rege de medio, totius Romani Imperii vacantis tibi jura permiſi. Ego itaque qui tibi talia & tanta præſtiti, legem ſive juſtitiam in tuo examine non invenio: atque à tuis* tribunalibus

Petri Damiani gravis ad illum Epiſtola.

tribunalibus deſpectus & incultus abſcedo. Si ergo te, Piiſſime Domine, is qui judicaturus eſt vivos & mortuos, his verbis impeteret, quid ad hæc tua Sanctitas excuſationis opponeret? Fredericum Gozzelonis Lotharingiæ Ducis filium, Abbatem Caſſinenſem, Cardinalem *Victor II.* creavit. Obiit Florentiæ die vigeſima-octava Julii, anno M. LVII. cùm annos duos & ſex menſes ſediſſet.

ARTICULUS VIII.

De S. Stephano IX.

Victore II. ad Superos tranſlato, *Fredericus*, Ducis Lotharingiæ filius à Leone IX. R. E. Cancellarius creatus, & Legatus Conſtantinopolim cum *Humberto* Silvæ-Candidæ Epiſcopo, & *Petro Amalfitano*, deinde Vitam Monaſticam Caſſini profeſſus, & Abbas electus, noviſſimè à *Victore II.* creatus Cardinalis, ipſi uno conſilio & concordi voluntate in Sede Apoſtolica ſubſtitutus eſt, die ſecunda Auguſti anni M. LVII. & *Stephanus* appellatus. In Diſciplinæ Eccleſiaſticæ reſtitutionem, morúmque emendationem ſtatim incubuit, crebris Synodis Romæ habitis, in quibus de conjugiis Clericorum, & Sacerdotum, necnon de conſanguineorum nuptiis, quæ duo mala tunc Eccleſiæ faciem fœdabant, prohibendis, & tollendis actum eſt, ut *Leo Caſſinenſis* in Chronico lib. II. cap. XCVIII. teſtatur. Circa Feſtum S. Andreæ, Caſſinum ſe contulit, ubi vitium proprietatis, quod ſenſim irrepſerat, radicitus evelli juſſit: Cantum etiam Ambroſianum in ea Eccleſia prohibuit; Abbatem denique eligi curavit. Fratrum vota in *Deſiderii* Monachi probatiſſimi ac meritiſſimi electionem conſpirarunt, quam Pontifex laudavit & confirmavit, teſte *Leone Oſtienſi.* Zelum Phinees contra Clericos incontinentes æmulatus eſt, ut prædicat B. *Petrus Damiani* in Epiſtola ad *Cunibertum* Taurinenſem Epiſcopum, Opuſculo ipſius XVIII. inſerta. *Alio quoque tempore*, inquit, *cùm Papa Stephanus, qui Zeli Phinees æmulabatur ardorem, omnes Clericos Romæ, qui poſt interdictum Papæ Leonis incontinentes extiterant, de Conventu Clericorum, & Choro Eccleſiæ præcepiſſet exire; ut quamquam relictis fœminis, per Pœnitentiæ ſe lamenta corrigerent, tamen quia Sancto Viro inobedientes fuerant, & de Sacrario ad tempus exirent, & celebrandæ Miſſæ licentiam de cætero non ſperarent: juxta Canonicam B. Cæciliæ trans Tyberim conſtitutam Preſbyter habitabat, quòd nec fœminam ullo modo adquieſcebat abjicere, nec unquam poterat hæc ſtatuta niſi vana prorſus & frivola judicare. Quadam itaque die, dum incolumis, vegetus, ac robuſtus exiſteret, veſpertinis horis ad quieſcendum ſe in lecto compoſuit. Sed repentina divinæ ultionis animadverſione percuſſus, manè repertus eſt cadaver exanime.*

Petrum Damiani Monachum ſanctiſſimum, doctiſſimum, & Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimum Diſciplinæ, Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem creavit *Stephanus IX.* Quam ille Dignitatem cùm invicta humilitate recuſaret, ipſum ad ſuſcipiendas Infulas Apoſtolico mandato adegit. Quamobrem illum perſecutorem ſuum appellare ſolebat Vir Sanctus, ut conſtat ex ejus Opuſculo XIX. ad *Nicolaum II.* Pontificem Maximum de Abdicatione Epiſcopatus. *Sacrarium*, inquit, *Spiritus Sancti veſtrum pectus agnoſcit, quia niſi me tunc neceſſitas Apoſtolicæ Sedis impelleret, & antiqua, quam jamdudum circa vos habueram, charitas invitaret, poſt Sanctæ memoriæ Domini Stephani, veſtri quidem Deceſſoris, mei autem perſecutoris, obitum, ego à me protinus Epiſcopatum non canonicè traditum, ſed violenter injectum, funditus abſcidiſſem.*

Synodi à Stephano Nono celebratæ.

Cœnobii Caſſinenſis Viſitatio.

Stephani Noni zelus contra Clericos incontinentes.

B. Petrum Damiani Cardinalem ſacit.

Legationem Conſtantinopolim decrevit *Stephanus IX.* ut Eccleſiæ Græcæ cum Latina unionem procuraret, cujus onus & honorem impoſuit *Stephano* Cardinali, *Mainardo* Silvæ-Candidæ poſtea Epiſcopo, & *Deſiderio* Abbati Caſſinenſi. *Godefridum* Lotharingiæ Ducem fratrem ſuum Imperatorem renunciare, ejúſque auxilio Normannos ſibi inviſos ex Italia pellere decreverat *Stephanus IX.* ob idque Theſaurum Caſſinenſem ad ſe afferri juſſerat; ſed inſpirante & terrente Numine ab eo abſtinuit: quin etiam magnificis muneribus idem Cœnobium donavit, teſte *Leone Oſtienſi*, Lib. II. cap. C. & CIII. Iſta ſecundùm hominem cogitaſſe, zelum habentem, ſed ea non fuiſſe ſecundùm divinum conſilium, rectè obſervat Cardinalis Baronius; quia *Deus (ut exitus declaravit) Normannos illic voluit Sedes figere pro Eccleſia Romana ſubſidio adverſùs Schiſmaticos Principes.* Hildebrando Romanæ Eccleſiæ Subdiacono miſſo ad Agnetem Auguſtam pro negotiis Eccleſiæ Legato, communi conſilio ſtatuit, ut ſi ante ejus reditum Sedes Apoſtolica per ſuum obitum vacaret, ſuſpenderetur Pontificis electio, donec eſſet à Legatione redux. (Ex Leone Oſtienſi Lib. II. Cap. CI.) Mortis præſenſionem quamdam habuiſſe viſus eſt *Stephanus IX.* Antequam enim è portu ſolverent Hildebrandus & Socii Conſtantinopolim navigaturi, obiit Florentiæ, quò ſe contulerat, *S. Hugone* Cluniacenſi Abbate illi in extremis adſiſtente, IV. Idus Aprilis, anni M L VIII. In eadem ſepultum urbe, miraculis poſt obitum claruiſſe, *Leo Oſtienſis* Lib. II. cap. CI. & *Petrus Diaconus* Lib. de Viris Illuſtribus Cœnobii Caſſinenſis referunt. Virum eruditiſſimum fuiſſe, & cum *Humberto* Silvæ Candidæ Epiſcopo Librum de Corpore Domini adverſus Michaëlem Græcorum Patriarcham, & alterum adversùs Nicetam Pectoratum ſcripſiſſe, Petrus teſtatur.

Legatio mittit Conſtantinopolim.

Normannos Eccleſiæ Romanæ utiles.

ARTICULUS IX.

De Nicolao II.

Stephano IX. ad meliorem vitam tranſlato, *Gregorii* Lateranenſis & Tuſculanenſis Comitis, necnon *Gerardi* Galeſenſis, & potentum aliquot Romanorum factione & armis, in Sedem Apoſtolicam intruſus eſt *Joannes Mincius* Velitrenſis Epiſcopus, & *Benedictus X.* appellatus, *Petro Damiani*, cum cæteris Cardinalibus fruſtra reclamante; & Antipapam diris devovente. Cardinales fugere coacti. Miſſa ab iis eſt ad Agnetem Imperatricem Legatio, ejúſque aſſenſu *Gerardus* Florentinus Epiſcopus Senis Pontifex electus eſt. Antipapæ violentam ac ſimoniacam intruſionem, electi verò Pontificis optimas dotes deſcribit *Petrus Damiani* Epiſt. XIV. ad Archiepiſcopum Ravennatem. (Ad *Nicolaum* nempe II. & *Joannem Mincium* Antipapam hæc Epiſtola referenda eſt, non ad *Alexandrum II.* & *Cadaloum*, ut retulit Conſtantinus Caëtanus, Operum S. Petri Damiani editor.) Sic porro de *Mincio* Antipapa ſcribit: *Ille abſque ulla excuſatione Simoniacus eſt, quia nobis omnibus ejuſdem Urbis Cardinalibus Epiſcopis reclamantibus, obſiſtentibus, & terribiliter anathematizantibus, nocturno tempore cum armatorum turbis undique tumultuantibus, & furentibus inthronizatus eſt. Dehinc ad marſupiorum patrocinia funeſta concurrit. Pecunia per regiones, andronas, vel angiportus*

Schiſmatici.

angiportus in populos erogatur, B. Petri venerabilis arca pervaditur, ſicque per totam urbem velut officinam malè fabricantis Simonis factam, vix aliud quam (ut ita loquar) malleorum, atque incudum tinnitus auditur. En, ò ſcelus & ferale prodigium! Petrus cogitur nundinas Simonis ex ſua quantitate perſolvere, qui Simonem cum omni ſuo commercio cognoſcitur perpetua maledictione damnaſſe. Quod autem ille crimen hoc palliat, & tractum ſe atque coactum, quibus poteſt verbis, excuſat, hoc ego licet ad liquidum neſciam: tamen & ipſe non uſquequaque diffiteor. Ita quippe eſt homo ſtolidus, deſes ac nullius ingenii, ut credi poſſit neſciſſe pro ſe talia machinari; verumtamen in hoc reus eſt, quia in cœni voragine in quam ſemel eſt violenter injectus, volutatur ultroneus, & in adulterio, quod nolens antè commiſerat, delectabiliter perſeverat. Ut autem & de ipſa ejus promotione lacrymoſa verba non protraham; nobis Epiſcopis per diverſa latibula fugientibus, Preſbyter Oſtienſis Eccleſiæ, qui utinam ſyllabatim noſſet vel unam paginam rite percurrere! ut eum ad Apoſtolatus culmen proveheret, raptus à ſatellitibus Satanæ, & violenter attractus eſt. Et ecce, ut vos Canonicæ Sanctionis Decreta non latent, ſi cuncta etiam, quæ ſibi opponi poſſunt objectionum capitula ſupprimantur, hoc ſolum tale eſt, ut ex eo ſe nullatenus valeat expedire. Nam ſi Preſbyter procul dubio deponendus eſt, quia ſui ſibimet privilegium Pontificis uſurpavit: quo pacto poterit is qui ordinatus eſt ſtare, propter quem ſolum Ordinator ejus judicatus eſt à ſua dignitate corruere? Hoc accedit, quia piæ memoriæ Stephanus Papa, congregatis intra Eccleſiam Epiſcopis, civibuſque Romanis, Clero & Populo, hoc ſub diſtricti anathematis excommunicatione ſtatuerat, ut ſi eum de hoc ſæculo migrare contingeret, antequam Hildebrandus Romanæ Eccleſiæ Subdiaconus, qui cum communi omnium conſilio mittebatur, ab Imperatrice rediret, Papam nullus eligeret, ſed Sedes Apoſtolica, uſque ad illius reditum intacta vacaret. Tum ſubdit de *Gerardi* electi Pontificis dotibus: *De electo hoc mihi videtur, quia bene literatus eſt & vivacis ingenii, ſine ſuſpicione caſtus, in erogandis eleemoſynis pius. His ultra non addo, ne non videar univerſitatis amator, ſed ſingularitatis aſſertor.* Antipapæ verò imperitiam ita ſugillat: *Ille autem econtra, ſi unum, non dicam Pſalmi, ſed vel Homiliæ quidem verſiculum plenè mihi valeat exponere, mutuum adverſus eum ultra non facio, manus do, plantas oſculor, & non jam Apoſtolicum, ſed Apoſtolum, ſi jubetis, appello.*

Anno Chriſti MLIX. menſe Januario, *Gerardus* Pontifex electus, ab *Hildebrando* Cardinali & *Godefrido* Florentiæ Duce Romam ductus, à Clero Populóque Romano in Sede Apoſtolica conſtitutus eſt, nomènque ſibi ſumpſit, *Nicolaus II.* móxque *Mincium* Antipapam, cum ejus fautoribus, anathemate confixit. Quem tamen haud multò poſt Communioni reſtituit, Sacerdotali gradu dejectum, ut *Leo Oſtienſis* Lib. III. Cap. 12. commemorat. *Deſiderium* Caſſinenſem Abbatem ob eximia merita S. R. E. Cardinalem creavit (Ex *Leone Oſtienſi* ibidem) Romæ Concilium habuit anno MLIX. cui CXIII. Epiſcopi interfuere. Huic ſiſtere ſe juſſus Berengarius Hæreſiarcha, Fidem Catholicam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia profiteri compulſus eſt, ſecundùm formulam ab *Humberto* Cardinali Silvæ Candidæ Epiſcopo conſcriptam, & librum *Joannis Scoti Erigenæ*, quo ad ſuum propugnandum errorem plurimùm utebatur, igni tradere. A *Nicolao* Pontifice Maximo & Patribus reliquis damnata Sacramentaria hæreſis. (Ex Lanfranco, Guitmundo, & Algero, in Lib. *De Corpore & Sanguine Domini.*)

Concilium Romanum.

Acta contra Simoniacam Hæreſim.

In eodem Concilio Simoniaca Hæreſis damnata eſt: ſtatuit Pontifex Simoniacos abſque miſericordia deponendos, *juxta Canonum Sanctiones, & Decreta SS. Patrum.* Eos autem qui à Simoniacis gratis fuerant ordinati, quoniam ingens erat eorum multitudo, in acceptis Ordinibus manere permiſit, *Non tam cenſurâ juſtitiæ, quàm intuitu miſericordiæ.* Cavit nihilominus ne Succeſſorum aliquis hanc diſpenſationem ſuam in exemplum traheret: *Quia hoc non auctoritas antiquorum Patrum jubendo aut concedendo promulgavit, ſed temporis nimia neceſſitas permittendum extorſit.* Si quis verò deinceps à Simoniaco ſe conſecrari permitteret, & Conſecrator, & Conſecratus, privati Sacra Dignitate, Pœnitentiæ ſubjicerentur. Iſta conſtant ex Actis Synodi, & ex *B. Petro Damiani*, Opuſculo XXX. cap. 1.

Decretum de Romani Pontificis electione.

Eadem Synodus, auctore Pontifice Maximo, frequentibus Schiſmatibus prohibendis Decretum de Romani Pontificis electione edidit, ſtatuens ut vacante Sede Cardinales Epiſcopi convenirent, de electione tractaturi, aſſumptiſque ſecum Clericis Cardinalibus, communibus ſuffragiis Pontificem eligerent ex Eccleſiæ Romanæ gremio, ſi reperiretur idoneus, accedente reliqui Cleri populique conſenſu, *Salvo debito honore & reverentia Henrici* Germaniæ *Regis*, & futuri, ut ſperabatur, Imperatoris; cui *Nicolaus* ipſe Privilegium confirmavit, ejus Patri ab Apoſtolica Sede collatum, ut abſque ipſius aſſenſu Romani Pontificis electio rata non eſſet. Id conſtat ex Actis Concilii, ex Diſceptatione Regii Advocati cum Romanæ Eccleſiæ Defenſore, apud B. Petrum Damiani, ex Anſelmo Lucenſi Epiſcopo Lib. II. contra Guibertum Antipapam, & ex Chronico Virdunenſi Hugonis Flaviniacenſis: Extat ea Conſtitutio, apud Gratianum Diſtinct. XXIII. Cap. *In nomine.* Clericorum incontinentiam in eadem Synodo coërcuit *Nicolaus II.* edito Decreto: *Ne quis concubinarii Preſbyteri, aut ſubintroductam mulierem habentis, Miſſam audiret:* & Sacerdotibus, Diaconis, Subdiaconis incontinentibus, ſacris miniſteriis interdixit. Zelum ipſius contra hanc peſtem excitavit B. *Petrus Damiani*, Opuſculo XVII. *De Cœlibatu Sacerdotum*, ipſi nuncupato.

Privilegium Imperatori confirmatum.

Clericorum incontinentia caſtigata.

Summa Canonum Concilii Romani ſub Nicolao ſecundo.

Aliis Canonibus Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtaurationi in hac Synodo Pontifex optimus proſpexit. Peſſima invaluerat conſuetudo, ut Romani Pontificis, aliorúmque Epiſcoporum morientium bona diriperentur. Id Canone ſecundo prohibitum eſt, juſſúmque ut Succeſſoribus integra ſervarentur. Quartus Canon Clericis, qui *Leonis IX.* parentes Decreto caſtitatem ſervaverant, præcepit ut juxta Eccleſias, quibus erant ordinati, in communi viverent. Quintus, decimas, primitias, oblationes Eccleſiis reddi fideliter à laïcis, & in diſpoſitione Epiſcoporum eſſe jubet. Quas qui retinuerint, à Communione removentor. Sextus vetat ne Preſbyteri & quivis Clerici, Eccleſiam ſeu Beneficium auctoritate Laïcorum obtineant. Septimus prohibet ne quis ſpe Abbatiæ habitum Monachi ſuſcipiat. Octavus, ne quis duas Eccleſias, ſive duo Beneficia ſimul obtineat. Nonus decernit ut per Simoniacam Hæreſim nemo ordinetur vel promoveatur ad quodlibet Eccleſiaſticum Officium. Decimus cujuſlibet Ordinis Clericos à Laïcis judicari vetat. Undecimus Matrimonia inter conſanguineos ad ſeptimam uſque generationem prohibet. Duodecimus laicos, qui cum uxore concubinam habent, à communione repellit. Decimus-tertius cavet ne laicus ul-

Pluralitas Beneficiorum vetita, & Monaſticum habitum ſuſcipere ſpe Abbatiæ.

lus

lus ad quemlibet gradum Eccleſiaſticum repente promoveatur, niſi mutato habitu ſeculari, diuturna converſatione fuerit inter Clericos comprobatus. Contra Clericos etiam & Monachos Apoſtatas diſtrictum anathema in eadem Synodo, *Nicolaus II.* Epiſtola VIII. ad Epiſcopos Galliæ teſtatur.

Iſtius tempore Synodi, *Aldredus* Eboracenſis Epiſcopus, qui accipiendi Pallii causâ Romam venerat, Simoniæ convictus, à *Nicolao II.* depoſitus eſt. Verùm cùm ipſe, & duo Epiſcopi, Comeſque Northumbrorum, itineris ſocii, à prædonibus exſpoliati eſſent redeundo in patriam, hæc calamitas *Aldredo* recuperandi honoris occaſio fuit. Comes enimverò verbis durioribus Pontificem convenit, *Parum metuendam à longinquis gentibus ejus excommunicationem eſſe* dicens, *quam propinqui latrunculi deriderent: aut ſua ſibi per ejus auctoritatem reddenda, aut futurum ut hæc Rex Anglorum audiens, Tributum S. Petri* Romanæ Eccleſiæ *ſubtraheret*. His minis territi Romani, *Nicolaum II.* flexerunt ut *Aldredum* priſtinæ reſtitueret Dignitati, ne honore ſimul & facultatibus ſpoliatus in patriam rediret. Iſta refert *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib. III. *De Geſtis Pontificum Anglorum.* In *Gerardum* Comitem Galeriæ, prædonum ducem, injuriam Anglis illatam anathemate ultus eſt Pontifex Maximus, in Plenaria ſua Synodo, ut refert B. *Petrus Damiani* in Diſceptatione Synodali Regii Advocati cum Eccleſiæ Romanæ Defenſore.

Ut verò quod ſanctiſſimè ſtatutum erat, diligenter executioni mandaretur, Legatos Mediolanum miſit *Nicolaus II.* viros ſanctiſſimos & doctiſſimos, *Petrum Damiani* Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem, & *Anſelmum* Lucenſem Antiſtitem, ad illius Eccleſiæ ſtatum reformandum, maximéque ad Simoniacam hæreſim, & hæreſim alteram Nicolaitarum extirpandas. Nicolaitæ vocabantur Clerici mulieroſi, qui incontinentiam ſuam, fœdique commercii copulas velut ex auctoritate defendebant. *Vitium quippe in hæreſim vertitur, cùm perverſi dogmatis aſſertione firmatur;* (inquit Petrus Damiani.) Legatione ſibi impoſita ſtrenuè functi ſunt viri ſanctiſſimi. Eccleſiæ Romanæ jura & ſacrum Principatum contra Mediolanenſes Clericos è ſuggeſtu propugnavit, populúmque ſuas in partes, immò Juſtitiæ, & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ traxit Petrus. Tum animadvertens malum longè latéque ſerpſiſſe, vixque ullum in Clero abſque pretio ordinatum reperiri, expenſis Pontificum & Conciliorum ea de re Decretis, Canonum ſeveritatem eo in negotio cenſuit eſſe temperandam, nec ſummo jure contra reos agendum: Sed perverſæ conſuetudini finem imponendum, ac gratuitæ promotionis ordini futuris temporibus providendum. Promiſſionem itaque propriæ manus ſubſcriptione, & juramento ſuper Sancta Evangelia firmatam ab Archiepiſcopo, Clero, & Populo Mediolanenſi exegit Cardinalis Legatus, quo Simoniacam & Nicolaitarum hæreſim execrati, ſtudium omne ad utriuſque extirpationem ſe adhibituros polliciti ſunt: ipſiſque impoſita pœnitentia eſt. Clericique inter Miſſarum ſolemnia reconciliati ab Epiſcopo fuere, ornamenta de ejus manibus recipientes. Archiepiſcopo centum annorum pœnitentia præfixa, cujus annos ſingulos certa pecuniæ quantitate redimere poſſet. Clericis, qui nefaria conſuetudine ſtatutam pecuniam pro Ordinationibus ſolverant, ita ut nonnulli eorum vix peccatum hoc eſſe cognoſcerent, quinque annorum pœnitentia injuncta eſt, hoc modo ut duabus anni Quadrageſimis, Natale videlicet & Sanctum Paſcha præcedentibus, tres dies per hebdomadam in pane & aqua jejunarent, reliquo verò anni tempore duos dies. Iis verò qui plus dederant quàm ſacrilega conſuetudine receptum eſſet, ſeptennis eſt impoſita Pœnitentia, cum iiſdem jejuniis, additúmque ſextæ feriæ jejunium toto vitæ decurſu obſervandum. Iis tamen qui facilè jejunare non poſſent, conceſſa facultas eſt diem unum ſingulis hebdomadibus redimendi unius recitatione Pſalterii, aut medii cum quinquaginta mœtaneis, aut unius pauperis refectione, & lotis ipſi pedibus, nummi erogatione. Spopondit inſuper Archiepiſcopus, ſe omnes orationis causâ procul directurum; Romam videlicet, aut Turonum ad Sepulchrum Sancti Martini; ſe verò in Hiſpaniam ad Sancti Jacobi profecturum. Decrevit denique ſanctiſſimus Legatus, ut non mox paſſim omnibus redderetur Officium; ſed his duntaxat qui & literis eruditi, & caſti, & morum gravitate viderentur honeſti, cœteris autem Communionis gratia ſufficeret. Iſta conſtant ex ipſo B. Petro Damiani; Acta Legationis ſuæ *Nicolao II.* exponente, Opuſculo V. quod inſcribitur: *Actus Mediolanenſes.* Porro Acta illa ſua Pontificis cujus Legatione functus erat, judicio humiliter ſubjecit. *Nos enim*, inquit, *ſi quid erravimus, ad Petri magiſterium corrigendi libenter accedimus, & retractationis opprobrium non veremur. Hæc eſt enim illa, ut ita loquar, officina fabrilis, cui nimirum is qui Fabri dicebatur Filius, præſidet: ad cujus regulam omnis meritò moneta reducitur; ad cujus rectitudinis lineam, quicquid uſpiam depravatum fuerit, reformatur.*

Eidem Pontifici Libellum obtulit B. Petrus Damiani *De abdicatione Epiſcopatus*, quod Opuſculum eſt XIX. Pro Anconitanorum, quos ob defectionem excommunicarat, reconciliatione apud eumdem interceſſit, Epiſt. VII. Lib. I. Concilium Amalphiæ in Apulia celebravit *Nicolaus II.* eodem anno M. LIX. in quo Tranenſem Epiſcopum ob cauſas Canonicas depoſuit, teſte B. Petro Damiani Opuſculo XXXI. Cap. VI. In eadem Synodo Normannos Principes *Richardum*, & *Robertum Guiſcardum*, in gratiam Sedis Apoſtolicæ receptos, & *Richardo* Capuanum Principatum, *Roberto* Apuliæ, Calabriæ atque Siciliæ Ducatum à *Nicolao II.* confirmatum fuiſſe veriſimile eſt, cùm fidelitatis Sacramentum ipſi & Succeſſoribus præſtitiſſent, annuúmque cenſum denariorum duodecim per juga boum ſingula, Sedi Apoſtolicæ, in recognitionem Beneficii, ſe perſoluturos juraſſent, ut refert *Leo Oſtienſis* in Caſſinenſi Chronico lib. III. cap. XV. Normanni tanto beneficio devincti, Summo Pontifici & Eccleſiæ Romanæ grati animi vicem rependerunt. Eorum virtute Præneſtini, Tuſculani, & Nomentani perduelles caſtigati, & Papæ Domino ſuo ſubditi, Tyranni expugnati, exterminati prædones, qui ditione tota Romani Pontificis graſſabantur; Gerardi Galeriæ Comitis deſtructa Præſidia, Caſtelláque complanata; libertas, pax, ſecuritas Urbi, totique Ditioni Eccleſiaſticæ reſtituta eſt, ut Acta antiqua Romanorum Pontificum à Nicolao Aragonio Cardinali edita & illuſtrata, & ab Eminentiſſimo *Baronio* laudata teſtantur.

Reſtaurandæ gratiâ diſciplinæ, *Stephanum* Cardinalem Legatum Apoſtolicum in Gallias direxit *Nicolaus II.* qui Pontificis auctoritate & mandatis Synodum Turonis celebravit, Kalendis Martii, anno Chriſti MLX. in qua ſimonia, pluralitas beneficiorum, rerum Eccleſiaſticarum alienatio, beneficiorum acceptio à Laïcis, inceſtæ nuptiæ, quæ vitia tunc in Galliis graſſabantur, damnata ac prohibita ſunt. Mulieroſis etiam & in-

Novi Nicolaitæ in Provincia Mediolanenſi damnati à Nicolai Secundi Legatis.

Simoniaca Hæreſis exſtirpata.

Pœnitentia reis impoſita.

B. Petrus Damiani Acta Legationis ſuæ ſummi Pontificis judicio humiliter ſubjicit.

Concilium Amalphitanum.

Amalphis, vulgò Amalphi, urbs Agri Picentini in Regno Neapolit. Archiepiſcop.

Richardi & Roberti Guiſcardi Normannorum Principum virtus.

Anno MLX.

Concilium Turonenſe.

Summa Canonum.

continentibus Clericis, qui poſt *Nicolai II.* Decretum, aut mulieres, aut miniſterium Eccleſiæ cum Beneficio non ſtatim deſeruiſſent, ſpes omnis reſtitutionis adempta eſt. Monachi Apoſtatæ excommunicati; item Abbates, & Abbatiſſæ, quæ Apoſtatas pœnitentes recipere nollent. Laici denique, aliquid de oblationibus, eleemoſynis, decimis, vel ſepulturis Eccleſiæ ſibi vindicantes, aut vendere, vel alicui in beneficium dare præſumentes, anathemate confixi. Concilii iſtius Canones à Domno *Luca Dacherio*, Congregationis S. Mauri O. B. erudito Monacho, editi ſunt in Notis ad Vitam Lanfranci, indeque tranſcripti Tomo IX. Conciliorum Labbeanæ Editionis.

Eduardo Regi Sancto tuitionem omnium Angliæ Eccleſiarum Nicolaus II. concedit.

S. Eduardi, Magnæ Britanniæ Regis, Legationem *Nicolaus II.* eodem anno ſuſcepit, confirmavitque commutationem à Deceſſore ſuo factam voti, quod nuncupaverat eundi Romam, cum ædificatione Cœnobii in honorem *S. Petri*: quod Cœnobium ampliſſima donavit Immunitate. Regi verò tuitionem ejuſdem Monaſterii, & omnium Angliæ Eccleſiarum committit, ut conſtat ex Epiſtola ejuſdem Pontificis, quam *Ealredus* in Vita Eduardi Regis refert. *Vobis vero*, inquit, *& poſteris veſtris Regibus committimus advocationem & tuitionem ejuſdem loci, & omnium Angliæ Eccleſiarum, ut vice noſtra, cum conſilio Epiſcoporum & Abbatum, conſtituatis ubique quæ juſta ſunt.* Ampliſſimum Privilegium! Quo utinam Sereniſſimus Magnæ Britanniæ Rex in communione Catholicæ Apoſtolicæ & Romanæ Eccleſiæ ſemper frui malit, quam ſe Eccleſiæ Anglicanæ Caput in Schiſmate & Hæreſi nuncupare!

Nicolaus II. Ordinis Monaſtici ſtudioſiſſimus.

Ordinis Monaſtici amantiſſimus *Nicolaus II.* Caſſinenſes Monachos ad primarias Eccleſiæ Dignitates provexit. Nam præter *Deſiderium* Caſſinenſem Abbatem, quem initio Pontificatus Cardinalem creaverat, *Oderiſium* Comitis Marſorum filium, ejuſdem Cœnobii alumnum, Cardinalitiis Infulis etiam exornavit. Domnum *Marinum* ex eodem Monaſterio ad Aquinatem Epiſcopatum, *Angelo* Epiſcopo exauctorato, *Petrum* ad Venefranam & Iſernienſem Sedem aſſumpſit, teſte *Leone Oſtienſi* lib. III. Chronici Caſſinenſis, cap. XIV. Monaſterio *Sanctæ Felicitatis* juxta Florentiam, Privilegium indulſit. Præerat Sanctimonialibus *Teiberga* Abbatiſſa.

Quatuor Epiſtolas ad *Gervaſium* Remenſem Archiepiſcopum dedit *Nicolaus II.* quarum primâ ipſum hortatur ut *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum admoneat, ne pravis credens conſiliis, Sacris Canonibus reſiſteret, ac Summum Pontificem contra ſe commoveret. *Proinde*, inquit, *agere ſtude quod de te ſperavit Apoſtolica Sedes: & veſtrum Regem glorioſum caſtiga, precare, admone, ne pravo nitatur peſſimorum conſilio, qui noſtrâ diſcordiâ putant ſe Apoſtolicam cenſuram evadere. Caveatque ſacris Canonibus, immo B. Petro reſiſtere, noſque, qui eum ſicut pupillam volumus amare oculi, contra ſe movere. Satis enim mirari poteſt, ſi pro aliquo ſtulto, ſicut eſt, quem voluit ordinari, Matiſconenſis Epiſcopus, vult Dominum & S. Petrum offendere, noſtram Caritatem atque ſinceram dilectionem circa ſe parvipendere. An putat aliquis membrorum Antichriſti, quòd plus non poſſit ei prodeſſe gratia B. Petri, quam omnium impiorum perfida fidelitas? Agat itaque glorioſus Rex, ut libet, contra nos, quamvis pro illo, ejuſque exercitu Deum ſemper precari parati ſumus.*

Erat in Regem Chriſtianiſſimum caritas.

Nullus *Nicolao II.* prætéribat dies, quo duodecim pauperum pedes non ablueret, teſte *B. Petro Damiani* Opuſculo IX. quod *De eleemoſyna* inſcribitur, cap. VII. Obiit Optimus Pontifex anno Chriſti MLXI. menſe Junio, cùm annos duos & ſex menſes ſediſſet.

ARTICULUS X.

De S. Alexandro II.

I. NIcolao II. vita functo, Procerum quorumdam factio, *Galeriani* præcipuè Comitis, & Longobardorum quorumdam Epiſcoporum, Simoniæ & incontinentiæ vitiis infamium, favente *Guiberto Corrigia* Parmenſi, Aulæ Cæſareæ Cancellario, in Schiſma erupit obſtinatiſſimum. Nonnullis enim Germaniæ Epiſcopis tractis in partes, habito Baſileæ Conciliabulo, *Nicolai II.* Pontificis Optimi Maximi Acta omnia reſcindere & abrogare præſumpſerunt. Facinoris inſolentia Cardinales movit ut Eccleſiæ citò proſpicerent. Legationem ad *Henricum* Germaniæ Regem adhuc puerum decreverunt, quam *Stephano* Cardinali Preſbytero ex Monaſterio Cluniacenſi aſſumpto impoſuere, ut Pſeudoſynodum Edicto Regio irritam dici obtineret, eligendique Pontificis libertatem Cardinalibus impetraret. Malis Aulicorum artibus repulſa Legatio, Stephanóque negata audientia eſt, qui rebus infectis Romam rediit. Summum Eccleſiæ periculum Cardinales impulit ad Pontificis electionem maturandam. Eum autem elegere, quem vitæ ſanctimonia, eruditio inſignis, & regiminis Eccleſiaſtici peritia, tantæ Dignitati parem dudum fecerant, & cujus electionem *Henrico* Regi non ingratam fore confidebant, qui ipſi familiaris erat. Suffragia in *Anſelmum de Badagio*, Mediolanenſem, tunc Lucenſem Epiſcopum concurrerunt. Lucâ Romam accitus, Kalendis Octobris ejuſdem anni M. LXI. inauguratus eſt, & *Alexander II.* appellatus. Iſta conſtant ex Diſceptatione Synodali inter Advocatum Regium & Romanæ Eccleſiæ Defenſorem, apud *B. Petrum Damiani*. Electionis Pontificiæ Nuntio ad Aulam Regiam perlato, Guibertus Cancellarius, aliique adulatores, in Regis contemptum ac injuriam factam conclamarunt, & *Cadaloum Palavicinum*, Parmenſem Epiſcopum, ab Epiſcopis Vercellenſi & Placentino, hominibus nequiſſimus eligi curarunt Antipapam. Qui Pontificatus inſignia mox uſurpavit, ſibique nomen ſumpſit *Honorius II.* Pecunia & armis Romanos ſibi ſubjicere conatus eſt, Urbem non ſemel aggreſſus, magnáque edita ſtrage. Prævaluere tandem Alexandrini, & repulſus eſt Pſeudopontifex, *Gottefredo* Tuſcorum Duce ſuppetias ferente. In Papienſi, Florentino, Oſborienſi, & Mantuano Conciliis damnatus eſt.

Alexandri II. electio.

Cadalous Antipapa.

Frequentibus Synodis damnatus.

II. Tria commemorat B. Petrus Damiani Epiſtola XX. lib. I. ad ipſum Cadaloum data: *In tribus*, inquit, *Conciliis Synodalibus, Papienſi ſcilicet, Mantuano, & Florentino, perſpicua damnationis in te ſententia claruit.* Oſborienſe curis & auctoritate *Annonis* Colonienſis Archiepiſcopi ſanctiſſimi coactum eſt, qui condolens malis, quæ *Agnetis* Imperatricis, & *Guiberti* Cancellarii peſſima adminiſtratio Eccleſiæ & Imperio inferebat, juvenem Regem à tutela matris abſtraxit, & paulopoſt habitis Comitiis, Regni adminiſtrationem ſuſcepit, deferentibus Ordinibus, *Guiberto* Cancellario privatam ad ſortem redacto. Ipſi facinus egregium gratulatus eſt B. *Petrus Damiani*, Epiſtola VI. lib. III. cúmque hortatus eſt ut Concilium ad extinctionem ſchiſmatis celebrari curaret. *Servaſti*, inquit, *venerabilis Pater! relictum tuis manibus Puerum, firmaſti Regnum, reſtituiſti pupillo paterni juris Imperium. Ad Sacerdotium quoque manum tua prudentia protinus extendiſti,*

Concilium Oſborienſe in Germania, auctoritate S. Annonis Colonienſis Archiepiſcopi congregatum.

extendiſti, dum & Parmenſis beſtiæ ſquammea colla Evangelici mucronis vigore præcidere, & Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem in ſuæ Dignitatis elaboraſti ſolium reformare. Sed cœpto operi niſi poſtrema manus accedat, Sanctum veſtri operis ædificium minatur ut corruat. Cadalous enim ille Sanctæ perturbator Eccleſiæ, everſor Apoſtolicæ Diſciplinæ, inimicus ſalutis humanæ: ille, inquam, radix peccati, præco diaboli, Apoſtolus Antichriſti, ſagitta nimirum producta de pharetra Satanæ, virga Aſſur, filius Belial, filius perditionis, velut draco teterrimus adhuc ſibilat, adhuc fœtore venalis pecuniæ nares hominum fœdat, fidemque multorum vento perfidiæ vacillantem novus Hæreſiarcha perturbat, &c. *Quamobrem, venerabilis Pater, ut ſanctus ſtudii tui labor ad effectum omnino perveniat. . . . . neceſſe eſt ut veſtra prudentia totis niſibus elaboret, quatenus Generale Concilium quantocyus fiat, & pernicioſi hujus erroris ſpinas, in quo miſer mundus verſatur, evellat.* Ad Concilium Oſborienſe pertinet Diſceptatio Synodalis inter Advocatum Regium & Romanæ Eccleſiæ Defenſorem à *B. Petro Damiani* adornata, quæ Opuſculum IV. ipſius eſt. Inter alia, hac in Diſceptatione oſtendit, Romanam Eccleſiam *Henrici* Regis Privilegium non violaſſe, quamvis ejus aſſenſu non expectato, Pontificem elegerit. Sic enim eleganter ac luculentè Romanæ Eccleſiæ Defenſor: *Privilegium invictiſſimo Regi noſtro ipſi quoque defendimus, & ut ſemper plenum, illibatúmque poſſideat, vehementer optamus. Porro autem Romana Eccleſia multò nobiliùs atque ſublimiùs, quàm mater carnis, mater eſt Regis: Illa ſiquidem peperit, ut per ejus traducem revertatur in pulverem; iſta genuit ut Chriſti ſine fine regantis efficiat cohæredem. Et cuncti liquido novimus, quia Rex, licèt egregiæ indolis, tamen adhuc puer eſt. Quid ergo mali Romana fecit Eccleſia, ſi filio ſuo, cùm adhuc impubis eſſet, cùm adhuc tutoris egeret, ipſa tutoris Officium ſubiit, & jus quod illi competebat, implevit? Quis enim neſciat quia Sacerdotem eligere puer ignorat? Sæpe mater judicis tribunal irrumpit, teſtes adſciſcit, Notarios convocat, ſicque per adſtipulationes & rata, inſuper & apicum monumenta, omnia bonorum ſuorum jura filio delegat: Interim tamen uſque dum ille ad juvenilis ætatis incrementa perveniat, & rationis capax fiat, illa cuncta diſpenſat, omnia ordinat: ſicque quod jam alieni juris eſt patrimonium, ad propriæ diſponit proviſionis arbitrium. Numquid ob hoc dicenda eſt mulier illa filio ſuo conceſſa ſubtrahere? Immò verò perhibetur pietatis ſtudio deſervire. Quia quæ rudis adhuc filius dilapidare ac prodigere poterat, hæc illa ſibimet aptè diſpoſita, cautè retenta, & rationabiliter ordinata conſervat. Carnalis ergo mater adjuvat filium in rebus terrenis; & mater Eccleſia filio ſuo Regi præbere non debet auxilium in ſpiritualibus donis? . . . . . . Huc accedit, quia nonnumquam ob varietatem temporum ſæpe mutandus eſt ordo cauſarum. Tunc enim quando Pontificem Romana ſibi præfecit Eccleſia, tantæ ſimultatis fomes in ſeditionem cives accenderat, tantus livor & odium tumultuantis populi corda turbaverat, ut de tam longinquis terrarum ſpatiis nequaquam Regiæ clementiæ preſtolari poſſemus oraculum. Niſi enim quantocyus ordinaretur Antiſtes, pernicioſus in populo gladius mutuis vulneribus deſæviret, & non parva Romanorum ſtrages fieret.*

Oſborium, Ignotus in Germania locus.

III. Ad *Cadaloum* Antipapam graviſſimas duas Epiſtolas ſcripſit *B. Petrus Damiani*, ut ei ſceleris magnitudinem ob oculos poneret, eúmque ad inſignia uſurpatæ Dignitatis deponenda adduceret. De ejus Electoribus & fautoribus ita ſcribit: *Multum ſanè lætificat, quod hujuſmodi te Pontifices elegerunt, Placentinus videlicet & Vercellinus, qui nimirum multùm petulci ac prolectarii, ſicut norunt diſputare de ſpecie fœminarum, ſic utinam potuiſſent in eligendo Pontifice perſpicax habere judicium. . . . . Salvâ planè dignâ reverentiâ Regibus noſtris, quibus utique ſive pro ſexus, ſive pro ætatis infirmitate ſubripi potuit: præter illos, quicumque te ad hoc flagitium impulerunt, filii Caiphæ, primogeniti dicendi ſunt Satanæ, adjutores Antichriſti, adverſarii veritatis. O tragœdia omnibus ante nos ſæculis inaudita! ut alienus Epiſcopus propria Sede contempta, ignorante Deo, neſciente Petro, neſciente Romanâ Eccleſia, ſuper Romanam conſtituatur Eccleſiam: & quod non fert Eccleſia cujuſlibet infimæ dignitatis, perferat illa quæ Mater eſt & Magiſtra totius Eccleſiaſticæ rationis.*

B. Petri Damiani graves ad Cadaloum Antipapam literæ.

IV. Ex eadem Epiſtola diſcimus ordinem his temporibus in Romanorum Pontificum electione obſervari ſolitum. *Nimirum*, inquit, *cùm electio illa per Epiſcoporum Cardinalium fieri debeat principale judicium, ſecundo loco jure præbeat Clerus aſſenſum, tertiò popularis favor attollat applauſum: ſicque ſuſpendenda eſt cauſa, uſque dum Regiæ Celſitudinis conſulatur Auctoritas, niſi, ſicut nuper contigit, periculum fortaſſis immineat, quod rem quantocyùs accelerare compellat.*

Ordo in Romani Pontificis electione ſervari ſolitus.

V. Ad *Alexandrum II.* plures variis de cauſis & argumentis Epiſtolas dedit *B. Petrus Damiani*, ipſique Apologeticum pro dimiſſo Epiſcopatu nuncupavit, quod Opuſculum eſt XX. Illi ſuaſit ut duas, quæ tunc temporis inoleverant, pravas conſuetudines aboleret. Prima erat, quòd cunctis fere Conſtitutionibus Apoſtolicis Anathematis pœna ſubjungeretur: altera, quòd Epiſcopi à Preſbyteris apud Metropolitanum & Primatem accuſari non poſſent. Primam periculoſam eſſe, & in perniciem animarum vergere oſtendit. *Notandum*, inquit, *quàm lubrica, quàm præceps ſubitò ruendi procuretur occaſio, ut ante quis in æternæ mortis baratrum corruat, quàm ſe vel leviter impegiſſe cognoſcat: & ſubſtratæ quodammodo tendiculæ jam pes ejus innectitur, dum ſe liberis adhuc incedere greſſibus arbitratur. Delinquit itaque quiſquis ille eſt in illud Apoſtolicæ Conſtitutionis Edictum, & aliquando levi quadam ac perexigua offenſione tranſgreditur; & continuò velut Hæreticus, & tamquam cunctis criminibus teneatur obnoxius, anathematis ſententia condemnatur. Et cùm dictante juſtitia, alia ſit ultione plectendus qui plus delinquit, aliâ qui minùs excedit: Hic graviter, leviterque peccantibus æqua cunctis & indifferens pœna, ſolius ſcilicet anathematis irrogatur. Non tribunalium more, vel forenſis examinis, aut libertas ceditur, aut poſſeſſio confiſcatur, nec pecuniariæ mulctæ reus addicitur, ſed Deo potiùs omnium bonorum auctore privatur. Hanc itaque homo de homine pœnam ſumit, quam de ſui tranſgreſſione mandati ipſe quoque Deus omnipotens non præſumit.* Qui amat, *inquit*, patrem aut matrem pluſquam me, *non continuò addidit, ſit anathematizatus, vel maledictus, ſed tantum ait*, Non eſt me dignus. . . . *Porro nec B. Papa Gregorius, vel cæteri Patres qui diverſis temporibus in Apoſtolicæ Sedis regimine floruerunt, hunc morem in ſuis reperiuntur obſervaſſe Decretis, & vix eorum aliquando Statutis anathema ſubnectitur, niſi cùm Catholicæ Fidei clauſulâ terminatur. Quamobrem, ſi Sanctæ Prudentiæ veſtræ placet, hunc morem de cætero à Decretalibus Paginis amoveri præcipias, & vel damni pecuniæ, vel alterius cujuſlibet ultionis calculum in earum tranſgreſſione præfigat; ne quod aliis eſt ad tuitionis munimenta proviſum, aliis ad perniciem proveniat animarum.* Alteram conſuetudinem tollendam ſuadet, quòd criminum impunitatem foveat.

B. Petri Damiani ad Alexandrum II. Epiſtolæ.

Ipſi auctor eſt ne pœnam anathematis Diplomatibus Apoſtolicis facilè adjungat.

Ab eodem Legatus mittitur in Gallias.

VI. *B. Petrum Damiani* Legatum in Gallias miſit *Alexander II.* rogante *Hugone* Cluniacenſium Abbate Sanctiſſimo, ut de Cluniacenſis Monaſterii cauſis cognoſceret, ejúſque jura & privilegia contra *Gaufredum* Comitem Andegavenſem, & *Drogonem* Epiſcopum Matiſconenſem, Auctoritate Apoſtolica tueretur. A Legato Apoſtolico Synodus Cabiloni celebrata eſt, tredecim, conſidentibus Epiſcopis. Decretis ſaluberrimis ad Eccleſiaſticæ reſtaurationem Diſciplinæ conditis, Cluniacenſia Privilegia recenſita & confirmata ſunt, Epiſcopo ipſo Matiſconenſi approbante; qui præſtito Sacramento, ſatisfacere coactus eſt, veniam petere à Legato & Patribus, ac Pœnitentiam accipere. Formula Sacramenti hæc fuit: *Audiat Domnus Petrus Oſtienſis Epiſcopus, & omnis Sancta Synodus, quia eo die quo Cluniacum commotus adveni, non in contemptu, ſive deſpectu Sedis Apoſtolicæ, vel Domni Alexandri Romani Pontificis hoc egi: & Privilegiorum tenorem ac ſeriem, quæ modò in noſtris auribus lecta ſunt, tunc ad liquidum non cognovi. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.* Hujus Legationis ſuæ meminit Petrus Damiani lib. IV. Epiſtola V. ad Monachos Cluniacenſes. De ea ſcripſit *Alexander* ad Archiepiſcopos Galliarum, Epiſtola XXI. His verbis: *Talem vobis virum deſtinare curavimus, qui & noſter eſt oculus, & Apoſtolicæ Sedis immobile firmamentum. Huic itaque vicem noſtram pleno jure commiſimus: ut quicquid in illis partibus ſtatuerit, ita ratum teneatur & firmum, ac ſi ſpeciali noſtri examinis fuerit ſententia promulgatum.*

Anno 1063.

Concilium Cabillonenſe à Sanctiſſimo Legato celebratum.

Tria Concilia ab Alexandro II. Romæ celebrata.

VII. Tria Romæ Concilia celebravit idem Pontifex. Primum anno MLXIII. cui Epiſcopi centum & ampliùs interfuere. In eo duodecim conditi Canones, quibus Leonis IX. & Nicolai II. Decreta contra Simoniacos renovantur & confirmantur, vita communis Clericorum ſancitur, Beneficiorum pluralitas prohibetur, conſanguineorum nuptiæ, ad ſeptimam uſque generationem vetantur, repentina Laïcorum Ordinatio interdicitur, & ne quis ſpe Abbatiæ Monachus fiat. In eadem Synodo Petrus Florentinus Epiſcopus, Simoniæ convictus, depoſitus eſt, ut conſtat ex Actis *S. Joannis Gualberti.*

In altero Concilio anno MLXV. Inceſtuoſorum Hæreſis damnata eſt. Sic appellatus eſt Juriſperitorum quorumdam error pertinax, qui Auctoritate *Juſtiniani* Imperatoris freti, gradus conſanguitatis numerandos eadem ratione ab Eccleſia eſſe docebant, qua in ſucceſſionibus numerantur; atque matrimonia inter cognatos eſſe licita propugnabant.

Inceſtuoſorum hæreſis ab Alexandro II. in Synodis damnata, ſeu Juriſconſultorum error, conſanguinitatis gradus perperam numerantium.

Ad hanc Synodum pertinet Epiſtola XXVIII. Alexandri II. ad Epiſcopos, Clericos, & Judices Italiæ data, cujus hæc ſunt verba: *Ad Sedem Apoſtolicam perlata eſt quæſtio noviter exorta de gradibus conſanguinitatis: quam quidam Legum & Canonum imperiti excitantes, eoſdem propinquitatis gradus contra Sacros Canones, & Eccleſiaſticum morem numerare nituntur, novo & inaudito errore affirmantes, quòd germani fratres vel ſorores inter ſe ſint in ſecunda generatione; filii eorum, vel filiæ in quarta; nepotes, vel neptes eorum in ſexta. Talique modo progeniem computantes, & in hujuſmodi ſexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter ſe poſſe nuptialia jura contrahere. Et ad hujuſmodi profanum errorem confirmandum, in argumentum aſſumunt ſæculares Leges, quas Juſtinianus Imperator promulgavit de Succeſſionibus conſanguineorum. Quibus confiſi, oſtendere moliuntur, fratres in ſecundo gradu eſſe numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in ſexto. Sic ſeriem genealogiæ terminantes, numerationem SS. Patrum,* A *& antiquam Eccleſiæ computationem ad nos uſque perductam, perverſa quadam calliditate diſturbare nituntur. Nos verò, Deo annuente, hanc quæſtionem diſcutere curavimus in Synodo habita in Lateranenſi Conſiſtorio, convocatis ad hoc opus Epiſcopis & Clericis, atque Judicibus diverſarum Provinciarum. Denique diu ventilatis Legibus & ſacris Canonibus, diſtinctè invenimus ob aliam cauſam, alteram Legum fieri, alteram Canonum computationem. In Legibus ſiquidem ob nihil aliud ipſorum graduum mentio facta eſt, niſi ut hæreditas vel ſucceſſio ab una ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur. In Canonibus verò ob hoc progenies computatur, ut* B *apertè monſtretur uſque ad quotam generationem à conſanguineorum ſit nuptiis abſtinendum. In Legibus diſtinctè non numerantur gradus, niſi uſque ad ſextam: in Canonibus autem uſque ad ſeptimam diſtinguuntur generationem. Hac igitur de cauſa, quia hæreditates nequeunt deferri niſi de una ad alteram perſonam: idcirco curavit Imperator in ſingulis perſonis ſingulos præfigere gradus. Quia verò nuptiæ ſine duobus non valent fieri perſonis, ideo Sacri Canones duas in uno gradu conſtituêre perſonas. Utramque tamen computationem, ſi attentè ac ſubtiliter perſpecta fuerit, ad eumdem terminum convenire, manifeſtum erit. Juſtinianus namque uſque ad quem gra-* C *dum conſanguinitas ipſa perduret, in ſuis Legibus non definivit. Canones verò ultra ſeptimam, nullam numeravere generationem. Sexto quippe gradu determinato, in ipſis Legibus ſubintulit Imperator:* « Hactenus oſtendiſſe ſufficiat, quemadmodum gradus cognationes numerentur. Namque ex his palam eſt intelligere, quemadmodum ulteriores quoque gradus numerare debeamus. Generata quippe perſona ſemper gradum adjicit. *Ecce in his brevibus verbis apertè oſtenditur, tales gradus, quales iſti computant, non tantùm uſque ad ſextum, verùm etiam ultra numerari debere: quippe cùm ultra ſex-* D *tum ulteriores gradus numerandos eſſe decernat. Ubi enim ulteriores nominat gradus, apertè indicat non ſex tantummodo eſſe gradus, ſed ſex finitis, adhuc alios numerandos. Cum enim decimum nominat, non eſſe tantummodo ſex, luce clariùs confitetur. Hi ergo evigilent, & aciem mentis, ſi poſſunt, intendant, quos hactenus iſtiuſmodi pervaſit error. Enimvero ubi ſecundùm Leges inter agnatos vel cognatos defertur ſucceſſio, conſanguineos eſſe non dubium eſt. Neque enim ſibi ſuccederent, niſi inter ſe parentelæ vinculo tenerentur. Succedunt autem inter ſe, teſte Juſtiniano, in decimo gradu: conſanguinei igitur ſibi ſunt, qui ſibi ſuccedunt. Quod ſi in decimo gradu* E *conſanguinei ſibi exiſtunt, non eſt terminata conſanguinitas, ut iſti fatentur, in ſexto tantummodo gradu.......... Taliter igitur determinatis gradibus conſanguinitatis, Apoſtolica vos Auctoritate monemus, fratres & filii, ut omnibus ſic ſeriem genealogiæ computandam eſſe intimetis, quemadmodum SS. Patres numerandam eſſe ſanxerunt, & antiquus mos Sanctæ & Univerſalis Eccleſiæ per longa tempora olim computaſſe monſtratur. Nam ſi quis perverſa & obſtinata mente à recto tramite Apoſtolicæ Sedis deviare voluerit, & aliter quàm nos in nuptiis cele-* F *brandis gradus parentelæ numerare contenderit; primùm pro ſua temeritate cœleſti pœna plectetur, poſtmodum verò gladio perpetui Anathematis ſe noverit jugulandum.* Hoc Decretum Collectioni ſuæ inſeruit *Gratianus* Cauſa XXXV. Quæſt. IV. Cap. *Ad Sedem Apoſtolicam.*

In tertia Synodo Romana eodèm anno 1056. omnes inceſtuoſi, juxta Canonum Decreta, Eccleſiaſtica ſunt communione privati, teſte *B. Petro Damiani* in Apologetico *De contemptu ſæculi*, quod eſt Opuſculum XII. cap. XXIX.

VIII.

Varia Alexandri II. Acta.

VIII. Cùm *Richardus* Normannorum Princeps Aquinum uſque victor perveniſſet, jàmque Urbi immineret ut à Summo Pontifice Imperii inſignia conſequeretur, *Alexander II.* Godefridum Tuſciæ Marchionem in eos immiſit, cujus virtute ipſorum cohibitus eſt impetus. (Ex Leone Oſtienſi Lib. 3. Cap. 23.) Id factum anno 1066. Ad *Vvillelmum* Normanniæ Ducem, quem *S. Eduardus* Angliæ Rex ſucceſſorem ſupremis tabulis conſtituerat, vexillum miſit, ut *Haroldum* Tyrannum, qui defuncto Eduardo Regnum invaſerat, juſto bello expelleret. (Ex Ingulpho, & Matthæo Vveſtmonaſterienſi.) Id factum eodem anno 1066. Anno ſequenti, Legationem ad Mediolanenſes impoſuit *Mainardo* Cardinali Sylvæ Candidæ Epiſcopo, & *Joanni* Presbytero Cardinali, ut Simoniacam & Nicolaïtarum Hæreſim, quæ in Clero illius Eccleſiæ adhuc graſſabantur, penitus extirparent. Quod pro ſua virili præſtiterunt, edita Conſtitutione, quæ Leges Mediolanenſibus ad hunc finem tunc præſcriptas complectitur, die prima Auguſti. Extat inter Epiſtolas VI. & VII. Alexandri II. Tomo IX. Conciliorum Labbeanæ Editionis. *Adalberto* Hamaburgenſi Archiepiſcopo vices in Dania ſuas demandavit, ejúſque Synodo ſiſtere ſe juſſit *Edbertum* Farienſem Epiſcopum. (Ex Epiſtola VII. Alexandri II. & Adamo Bremenſi lib. 4. cap. 42. & ſequentibus.) *Haraldum* Norvegiæ Regem per literas hortatus eſt, ut Hamaburgenſem Archipræſulem, Sedis Apoſtolicæ Vicarium coleret, eique obedientiam à Regni ſui Epiſcopis exhiberi juberet. (*Epiſt. II.*) A *Vvillelmo* Rege Anglorum Denarium Sancti Petri: à *Suenone* Rege Danorum, cenſum quem ejus Majores Eccleſiæ Romanæ pendere conſueverant, exegit. (*Epiſt. VIII. & III.*) Uſum Mithræ, Laïcis hactenus inconceſſum, *Vratiſlao* Bohemorum Duci roganti conceſſit. (Ex Gregorio VII. lib. 1. Epiſtola XXXVIII.) *B. Petrum Damiani* Legatum à latere miſit in Germaniam, ut Henricum Regem à repudio conjugis Auctoritate Apoſtolicâ prohiberet. (Ex Lamberto Scafnaburgenſi an annum 1069.)

Geſta adverſus Epiſcopos Simoniacos.

IX. Archiepiſcopos Moguntinum, Colonienſem, & Bambergenſem, Simoniæ accuſatos, Romam ad dicendam cauſam vocavit, quos graviter objurgatos, & jurejurando de vitanda Simonia obſtrictos remiſit. (Ex eodem Auctore.) *Gervaſio* Remenſi Archiepiſcopo prohibuit ne *Joſſelinum* Sueſſionenſem Epiſcopum deſignatum, Simoniæ convictum, conſecraret. (Epiſt. 18.) Eidem gratulatus eſt ejectionem Simoniaci Invaſoris Carnotenſis Eccleſiæ, quodque Regi Chriſtianiſſimo *Philippo* auctor fuiſſet ut alter dignus & idoneus eidem Eccleſiæ ſubſtitueretur. Eum quoque adhortatus eſt, ut Aurelianenſem Epiſcopum, pariter Simoniacum, ab Archiepiſcopo Senonenſi deponi curaret. (Epiſt. 23.) Ejuſdem Pontificis mandato Synodus Moguntina à *Sigefrido* ejuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopo convocata & celebrata eſt in cauſa *Caroli* Conſtantienſis Epiſcopi deſignati, Simoniæ, aliorumque criminum accuſati, anno 1071. Cauſa ipſius *Caroli* confeſſione & ceſſione finita eſt, ut Acta Concilii primùm à *Tegnagello*, deinde à *P. G. Coſſartio S. I.* Tom. 9. Conciliorum edita teſtantur, & *Lambertus Scafnaburgenſis* in Chronico.

Legatio ab Alexandro II. miſſa in Angliam.

X. Legatos in Angliam miſit *Alexander II.* *Hermenfredum* Epiſcopum Sedunenſem, *Joannem* & *Petrum* S. R. E. Presbyteros Cardinales, Anglicanæ Eccleſiæ ſtatum ordinaturos, qui Synodo

Concilia, Vvintonienſe, & Vindeshorenſe

Vvintonienſi à *Vvillelmo* Rege convocatæ præſidentes, Stigandum Archiepiſcopum Cantuarienſem, qui vivente *Roberto* legitimo Archipræſule, Sedem invaſerat, & à *Benedicto* Pſeudo-Pontifice Pallium acceperat, & Vvintonienſem Epiſcopatum cum Cantuarienſi Archiepiſcopatu ſimul occupabat, exauctorarunt.

ab Alexandro II. Legatis celebrata.

Stigandus Cantuar. Archiepiſc. deponitur.

Agelmarum quoque Eſtanglorum Antiſtitem, & Abbates nonnullos depoſuere. Politicis *Vvillelmi* Regis Conſiliis, merìſque ſuſpicionibus, nullâ cauſæ æquitate factum, *Rogerius de Hoveden* ad annum 1070. ſcribit. Quod minùs probabile eſt, cùm à tribus Legatis Apoſtolicis, & frequenti Concilio latæ ſint ſententiæ, nec id credi ſinat *Vvillelmi* Regis ab *Alexandro II.* laudata virtus, qui ita ad ejus Majeſtatem ſcribit Epiſtola X. *Inter mundi Principes & Rectores egregiam veſtræ Religionis famam intelligimus, & quantum honoris Sanctæ Eccleſiæ, tum Simoniacæ hæreſis vires opprimendo, tum Catholicæ libertatis uſus & officia confirmando, veſtra virtus impendat, non dubia relatione cognoſcimus.* Litifeldenſem quoque Epiſcopum, incontinentiæ, aliorúmque criminum, accuſatum, & Synodo ſiſtere ſe renuentem, iidem Legati excommunicarunt, Regique ſubſtituendi Succeſſorem licentiam dederunt: ut teſtatur *Lanfrancus* ad Alexandrum II. ſcribens.

Vindleſor. urbs Angliæ ad Tameſim.

Reverſis aliis Legatis, *Hermenfredus* Sedunenſis Epiſcopus Synodum habuit alteram Vindleſhoræ, in qua *Agelricum* Sudſaxonum Epiſcopum, pluréſque Abbates depoſuit. Id præter jus factum ſcribit *Rogerius de Hoveden*, in gratiam ſcilicet Regis, qui Normannos ſuos Epiſcopatibus & Abbatiis præficere volebat, ut Regnum ſibi firmaret. Contra verò *Ordericus Vitalis* Lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & Vita *Lanfranci* ab Auctore coævo ſcripta, & cum ejus Operibus à Domno *Luca Dachærio* edita, id jure factum ſignificant.

Lanfrancus ſubſtituitur, & Alexandri II. mandato Archiepiſcopatum ſuſcipere compulſus.

XI. Exauctorato *Stigando*, Cantuarienſis Archiepiſcopus à *Vvillelmo* Rege nominatus eſt *Lanfrancus*, quem *Alexandri II.* Legati *Hermenfredus* Sedunenſis Epiſcopus, & *Hubertus* S. R. E. Cardinalis, in Normanniam ea de cauſa profecti, excuſatione incognitæ linguæ, gentiúmque Barbararum, qua impoſitum onus declinare nitebatur inſuperhabita, ad ſuſcipiendum Archiepiſcopatum Auctoritate Apoſtolica compulerunt, ut ipſemet *Lanfrancus* teſtatur in Epiſtola ad *Alexandrum II.* qua miſſionem ab Archiepiſcopatu petit.

Lanfranco Pallium duplex tribuit Alexander II.

Anno 1071. Romam profectus *Lanfrancus*, Pallium duplex ab *Alexandro II.* accepit. Non enim illud ſolùm, quod omnibus Archiepiſcopis tribui conſueverat, ex Altari ipſi exhibuit, ſed & illud quo ſua Sanctitas exornata Miſſas celebrabat, ipſi impendit, in amoris ſignificationem ſingularis, ut teſtatur *Lanfrancus* ipſe in Epiſtola ad eumdem Pontificem, de his quæ in Synodo Anglicana geſta erant in cauſa Thomæ Eboracenſis Archiepiſcopi, & *Vvillelmus Malmesburienſis* lib. De Geſtis Pontificum Anglorum.

Ejus auctoritate finitur controverſia de Primatu inter Cantuarienſem & Eboracenſem Eccleſiam.

Lanfranci in Romana peregrinatione comes fuit Eboracenſis Archiepiſcopus, qui Pallio etiam à Pontifice donatus eſt. Ortam inter utrúmque de Primatu controverſiam, contendente *Thoma*, Eboracenſem & Cantuarienſem Eccleſias dignitate & honore pares eſſe, ſecundùm *S. Gregorii* Decreta, ab utroque appellatus *Alexander II.* in Anglia, totius Regni Epiſcoporum & Abbatum teſtimonio, finiendam decrevit. Anno M. LXXII. ex mandato *Alexandri II.* habita eſt Synodus in Anglia, cui *Hubertus* Sedis Apoſtolicæ Legatus præfuit. Cauſa coram Epiſcopis & Abbatibus, & Rege Sereniſſimo diſceptata: Eccleſiæ Cantuarienſis Primatum ſupra cœteras Angliæ Eccleſias, ipſamque Eboracenſem, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica

cleſiaſtica Venerabilis Bedæ, ex variis Angliæ A Conciliis, ex Ordinationibus Epiſcoporum, & Profeſſionibus Obedientiæ ab iis factis Cantuarienſi Archiepiſcopo, ex Romanorum Pontificum Reſcriptis, *Lanfrancus* vindicavit, *Thomæ* Objectiones facilè diluit. Cantuarienſis Archiepiſcopi Primatus confirmatus eſt. Iſta conſtant ex Relatione Geſtorum Synodalium, quam ad *Alexandrum II.* miſit *Lanfrancus*, & ex *Vuillelmo* Malmeſburienſi lib. 1. De Geſtis Pontificum Anglorum.

Scribit ad Vuillelmum Anglorum Regem.

XII. Scripſit *Alexander II.* ad *Vuillelmum* Regem Anglorum, eúmque ad Regias virtutes conſtanter colendas hortatus eſt, utque conſiliis B ſanctiſſimis *Lanfranci* Cantuarienſis Archiepiſcopi lubenter uteretur. *Excellentiam veſtram*, inquit, *plena dilectione monemus, ut in ſtudio Chriſtianiſſimæ devotionis veſtræ perſiſtatis: Et primò quidem Eccleſias Chriſti, quæ in Regno veſtro ſunt, religioſo cultu, & juſtis diſpoſitionibus exornetis, commiſſa vobis Regni gubernacula ita juſtitiam tenendo tractetis, ut ex operum rectitudine, quod ſcriptum eſt*, Cor Regis in manu Dei, *vobis manifeſtè congruat. Rogamus etiam Dilectionem veſtram, ut Eccleſiaſticas perſonas ab injuria defendatis: viduas, & orphanos, & oppreſſos miſericorditer relevando protegatis.* C *Quoniam licèt ille Rex Regum & ſupernus arbiter totius Regni, quod vobis tradidit, rationem à vobis exigat: pro his tamen diſtrictiùs appellabit, quibus non fuerunt vires & arma, niſi veſtra potentia. Ad hæc igitur perficienda, & aliarum virtutum incrementa percipienda, fratris noſtri Lanfranci Cantuarienſis Archiepiſcopi monitis & conſiliis hortamur Gloriam veſtram acquieſcere: quem cariſſimum membrum, & unum ex primis Romanæ Eccleſiæ filiis, lateri noſtro aſſiduè non adjunctum eſſe dolemus. ſed ex fructu quem Eccleſia in Regno veſtro tribuit, conſolationem ejus abſentiæ ſumimus.* (Epiſt. X.)

Lanfranci commendatio.

Studium Alexandri II. in viros literatos.

XIII. Viros Literatos & Religioſos maximi fecit, coluitque *Alexander II.* Hujus rei argumentum eſt, quod refert *Vuillelmus Malmeſburienſis* Lib. I. de Geſtis Pontificum Anglorum. *Erat*, inquit, *Lanfrancus tunc temporis in doctrina & mundi ſapientia famoſiſſimus & quem venerabiliter ſuſpiceret Alexander Apoſtolicus. Honoris maximum fuit indicium, cùm Romam venienti, ſequeſtrato illo Romani ſupercilii faſtu, dignanter aſſurgeret, profeſſus, hanc venerationem non ſe illius Archiepiſcopatui, ſed Magiſterio literarum deferre. Quapropter ſe feciſſe quod eſſet honoris: illum debere facere quod eſſet juſtitiæ, ut, pro more omnium Archiepiſcoporum, Sancti Petri Vicarii veſtigiis advolveretur.* Eumdem arbitrum fecit reſtitutionis *Thomæ* Archiepiſcopi Eboracenſis, & *Remigii* Lincolnienſis Antiſtitis in ſacrum Officium, à quo exciderant; prior quidem quòd filius eſſet Preſbyteri; alter quòd pro auxiliis *Vuillelmo* Angliæ Regnum adeunti præſtitis factus eſſet Epiſcopus, *Divinum munus bellicoſis laboribus nundinatus*, inquit Vuillelmus Malmeſburienſis.

Honorem exhibuimus, inquit, non quem Archiepiſcopatui tuo, ſed quem Magiſtro, cujus judicio ſumus in illis quæ ſcimus imbuti, debuimus. Ita refert Eadmerus, lib. 1. Hiſtor. Novorum.

XIV. *B. Petrum Damiani* Apoſtolica Legatione ornatum, Ravennam miſit Alexander II. anno MLXXII. ut Ravennates ab excommunicatione abſolveret, quam incurrerant ob communionem cum Archiepiſcopo hujus Urbis excommunicato, contumace, & in anathemate defuncto, ut teſtatur Joannes Monachus in Petri Damiani Vita.

B. Petrus Damiani Ravennam Legatus.

Studium Alexandri II. in Monachos.

XV. *Alexandri II.* ſtudium in Monachos, præter ea quæ jam dicta ſunt, teſtantur Immunitatis Privilegia Monaſterio Sigebergenſi in Germania, Corbeienſi, Sandionyſiano, Cluniacenſi, in Galliis, conceſſa, vel confirmata, & contra Epiſcopos vindicata (Epiſt. IX. XIX. XX. & XLIII.) Decretum in gratiam Monachorum, quos Clerici Ordinis iſtius hoſtes, invocato Laïcorum auxilio, ex Eccleſiis Cathedralibus ejicere nitebantur. (Epiſt XXXIX. ad Lanfrancum) & Privilegium ampliſſimum *Odrico* Abbati Vindocinenſi, & ejus Succeſſoribus conceſſum, quo Romana *B. Priſcæ* Eccleſia, ejuſdémque Eccleſiæ Cardinalitia Dignitas, hujus Cœnobii Abbatibus conceditur. (Epiſt. XI.)

Legatio in Gallias electa.

XVI. Ad Gallicanam Eccleſiam reformandam *Geraldum* Oſtienſem Epiſcopum in Gallias Legatum miſit, qui habito Cabiloni Concilio, in urbem Dienſem divertens, *Lancelinum* Epiſcopum Simoniacum depoſuit, & *Hugonem* Lugdunenſem Camerarium eligi curavit anno MLXXIV. ut refert *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi.

Varia Alexandri II. Decreta de Pœnitentiis & Remiſſionibus.

XVII. Varia *Alexandri II.* Decreta in Pannormiam ſuam transfudit *Ivo Carnotenſis* Epiſcopus, quæ vota, pœnitentias, & remiſſiones ſpectant. *Landulphum*, qui in infirmitate poſitus, votum continentiæ, inconſulta uxore, emiſerat, & Monaſticam Vitam amplexus fuerat, abſque conſenſu uxoris, votum imprudens & re ipſa irritum exequi non poſſe declaravit. *Coſaldo* Preſbytero, qui in morbo Monachatum voverat, & Beneficiis ſe abdicaverat, nec tamen Monaſterio ſe tradiderat, vel Profeſſionem emiſerat, Beneficia reſtitui juſſit. (Epiſt. XXVI.) Preſbyterum alterius Preſbyteri occiſorem, quatuordecim annorum pœnitentia, in Monaſterio peragendâ, damnavit, (Epiſt. XXIX.) Cuidam, qui Preſbyterum armatum in ſe irruentem, ictúmque inferentem interfecerat, decennem pœnitentiam injunxit, (Epiſt. XXX.) Cuidam Abbati Sacerdoti, cujus ſervus, ira ſtimulante, ab ipſo uno fuſtis ictu in dorſo percuſſus, D poſt ſex menſes obierat, & quem propterea *Rumoldus* Conſtantienſis Epiſcopus gradu & dignitate velut homicidam privaverat, pœnam remiſit, temperavitque ſententiam duriorem. Juſſit nimirum ut ipſi reſtitueretur Abbatia, & ſi jam annus Pœnitentiæ tranſactus eſſet, ſacris etiam Altaribus miniſtrare & Sacerdotio fungi ſineretur. (Epiſt. XXXI.) Cuidam, qui fraternæ cædis cauſa fuerat, licèt præter voluntatem, imperavit ſeceſſum in Monaſterium per annum, ſeptennem Pœnitentiam, interdicto per illud tempus conjugii uſu, & armorum geſtatione toto vitæ decurſu prohibita: E utque patrimonium pro fratris animæque ſuæ remedio pauperibus erogaret, medietatis tantum uſufructu ſibi reſervato. Cujus tamen pœnitentiæ moderandæ poteſtatem Petracoricenſi & Toloſano Epiſcopis, & *Hugoni* Abbati fecit. (Epiſt. XXXIII.) *Theoderico*, qui filium non ſponte occiderat, ſeptennium Pœnitentiæ indixit. (Epiſt. XXXVII.) Ipſi & alia Decreta ab *Ivone*, & *Gratiano* tribuuntur.

Alexander II. Henricum Germaniæ Regem ad dicendam cauſam Romam vocavit.

XVIII. *Henrico* Regi, Simoniæ, aliorúmque criminum à Saxonibus accuſato, diem dixit F *Alexander II.* ipſúmque Romam vocavit, ut Deo & Eccleſiæ ſatisfaceret, anno MLXXIII. ut *Otto* Friſingenſis, Lib. VI. Cap. XXXIV. & Abbas Uſpergenſis teſtantur. Huic Pontifici elogium iſtud tribuit *Otto*, quòd *Eccleſiam jamdiu ancillatam in priſtinam reduxerit libertatem.* Ipſi Opuſculum XXIII. *De Brevitate vitæ Romanorum Pontificum*, & XXIV. *Contra Clericos Regulares proprietarios*, dicavit B. Petrus Damiani.

XVIII. Obiit Pontifex vitæ ſanctimonia & miraculis clarus, decimo Kalendas Maii anni MLXXIII.

MLXXIII. cùm annos XI. menſes VI. dies XXII. Eccleſiam rexiſſet. Ipſum hoc elogio Guillelmus Pictavenſis ornat in Geſtis Guillelmi I. Ducis Normannorum & Regis Anglorum : *Tempore eodem ſedebat in Cathedra S. Petri Romæ Papa Alexander, digniſſimus cui obediret, quemque conſuleret Eccleſia univerſa. Reſponſa etenim edebat juſta ſalutariáque. Is Præſul Lucenſis, cùm altiorem gradum nullatenus appeteret, violento plurimorum conſenſu, quorum apud Romanos tunc præcellebat auctoritas, ingenti Concilio aſſentiente, in eo locatus eſt Primatu, quo Præſulum orbis terræ caput exiſteret atque Magiſter. Allectionem hanc ſanctitate meruerat atque doctrina. Per eadem poſt ad ortum Solis & *occaſum effulgebat. . . . . ubicumque per mundum potuit iniquum corrigens, nulli concedens.*

Alexandri Secundi elogium.

ARTICULUS XI.

De S. Gregorio VII.

I. ALexandro II. ad Superos tranſlato, *Hildebrandus* natione Etruſcus, patria Soanenſis, *Bonicii* filius, ex Monacho Cluniacenſi S. R. E. Cardinalis ſub Summis Pontificibus Leone IX. Victore II. Stephano IX. Nicolao II. & Alexandro II. præcipuis muneribus & Legationibus perfunctus, vir ingenii vehementis, eruditionis exquiſitæ, ſeveræ ſanctimoniæ, ſtudii in Diſciplinam Eccleſiaſticam incredibilis, animi intrepidi, quem *ſanctiſſimi ac puriſſimi conſilii virum* B. Petrus Damiani ad Nicolaum II. ſcribens prædicat, conſpirantibus Cardinalium ſuffragiis, Cleri totius ſummo conſenſu, omnium Ordinum applauſu, electus eſt Pontifex decimo Kalendas Maii quo ſepultus eſt Alexander II. anno Chriſti 1073. ut conſtat ex Decreto electionis ipſius, in quo & hoc elogio exornatur : *Eligimus nobis in Paſtorem & Summum Pontificem, virum religioſum, geminæ ſcientiæ prudentia pollentem, æquitatis & juſtitiæ præſtantiſſimum amatorem, in adverſis fortem, in proſperis temperatum, & juxta Apoſtoli dictum, bonis moribus ornatum, pudicum, modeſtum, ſobrium, caſtum, hoſpitalem, domum ſuam bene regentem, in gremio hujus matris Eccleſiæ à pueritia ſatis nobiliter educatum & doctum, atque pro vitæ merito in Archidiaconatus honorem uſque hodie ſublimatum, Hildebrandum, quem amodo uſque in ſempiternum & eſſe & dici Gregorium Papam & Apoſtolicum volumus & approbamus.* Invitum ad ſupremæ faſtigium Dignitatis evectum fuiſſe, conſtat ex illius ad *Deſiderium* Abbatem Caſſinenſem Epiſtola, ſtatim poſt electionem data. Henrici Germaniæ Regis conſenſus acceſſit, teſte Lamberto Scafnaburgenſi. Dum Miſſarum ſolemnia perageret, viſa eſt à viris piis columba è cœlo delapſa humero ejus dextro inſidens, alis extenſis caput ejus velare, quo ſignificatum eſt Spiritus Sancti afflatu, non humanæ prudentiæ rationibus ipſum duci in Eccleſiæ regimine, ut *Paulus Bernriedenſis* in ejus Vita commemorat.

Gregorii VII. electio.

Ejus præclaræ dotes & virtutes.

Cœleſte viſum, quo ejus regimen à Deo probari ſignificatur.

II. In id præcipuè *Gregorius VII.* incubuit, ut Simoniacam hæreſim, quæ in Germania, Italia, & Galliis impunè graſſabatur extirparet; necnon hæreſim Nicolaïtarum, ſive pertinacem errorem incontinentium Clericorum, qui licitum ſibi concubinarum conſortium propugnabant, nec à fœda libidine ullis Eccleſiæ Decretis avocabantur. Id conſtat ex eodem Auctore, & ex pleriſque Gregorii Conciliis ac Epiſtolis. Anno tertio Pontificatus, inſidias paſſus eſt à *Cincio* Romanæ Urbis Præfecto, quem ob tyrannidem excommunicaverat. Ipſa nempe noctæ Dominici Natalis, dum Sacris operaretur, à nefario homine cum armatorum manu in Eccleſiam irruente appetitus, contumeliis & verberibus affectus, & in turrim captivus abductus eſt, ex qua à Populo Romano liberatus, inſigne Chriſtianæ moderationis ſpecimen dedit, ſeditionis Auctori ſacrilego ignoſcens, modò ſacrilegium Hieroſolymitana peregrinatione expiaret. Ita refert *Paulus Bernriedenſis* : ejuſdem ſeditionis *Lambertus Scafnaburgenſis* meminit.

Simoniacos, & incontinentes Clericos coercet.

Ipſi ſtructæ inſidiæ.

Chriſtianæ moderationis exemplum.

III. *Berengarii* Hæreſim in duplici Synodo Romana annis MLXXVIII. & MLXXIX. damnavit *Gregorius VII.* ipſúmque compulit ad hæreſim ejurandam, & ad duplicem fidei profeſſionem edendam, de quibus Synodis & Profeſſionibus in Diſſertatione de cauſa *Berengarii* agemus. Unde quorumdam Calviniſtarum calumniæ contra *Gregorium VII.* difflantur, qui ipſum de tranſſubſtantiatione dubitaſſe ſcripturierunt, quòd *Benno* Pſeudo-Cardinalis Schiſmaticus aſſerat ipſum dubium fuiſſe in fide, quia nimirum ſignum à Deo poſtularit, quo teſtaretur quænam ſententia verior eſſet, an Romanæ Eccleſiæ, an *Berengarii*. Quod etſi fabuloſum ſit, non probaret tamen *Gregorium* de veritate realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, aut Tranſſubſtantiationis dubitaſſe; ſicut nec *Elias* dubitavit an Deus Iſraël verus Deus eſſet, quia ut Prophetas Baal confunderet ac populum ab Idololatria revocaret, miraculum ignis cœlitus ſuper holocauſta delapſi à Deo poſtulavit & impetravit, ut ipſum unum verum Deum eſſe confirmaret, dicens : *Invocate nomina Deorum veſtrorum, & ego invocabo nomen Domini mei : & Deus qui exaudierit per ignem, ipſe ſit Deus.*

Berengarium damnat.

A calumniâ vindicatur.

IV. *Gregorio VII.* diuturnum fuit ac pene perpetuum adversùs *Henricum IV.* Germaniæ Regem certamen, ut Eccleſiam in libertatem aſſereret. Simonia cum inveſtituris conjuncta præcipua ratio fuit quæ Pontificis Sanctiſſimi zelum adversùs *Henricum* excitavit. Legationibus fruſtra conventum, admonitum, increpitum, à communione primùm removit, deinde Regno privavit, ſubditis à Sacramento fidelitatis abſolutis, miſſáque ad *Rodulphum* Sueviæ Ducem, quem Saxones Regem elegerant, corona. *Gregorii* ſeveritas impium *Henricum* ut alterum Pharaonem induravit, & ad nefarium Schiſma compulit. Coactis enim Ultrajectino & Moguntino Conciliabulis, multis calumniis in Sanctum Pontificem adornatis, ipſius depoſitionem de ſententia conjuratorum Epiſcoporum decrevit, quam in Brixinenſi Conventiculo exſecutus eſt, *Guiberto* Ravennate quondam Epiſcopo Antipapa creato. De Gregorii VII. & Henrici IV. diſſidio Diſſertationem Hiſtoricam inferiùs dabimus. Romanam Eccleſiam & Gregorium VII. viriliter juverunt fœminæ Principes & cumprimis religioſæ, *Agnes* Auguſta Regis Henrici mater, *Beatrix* Godefridi Lotharingiæ & Tuſciæ Ducis uxor, quæ defuncto marito Tuſciæ Ducatum non minori prudentia & integritate quàm pietate moderabatur; & Mathildis Comitiſſa ejus filia, quæ conſiliis, opibus, copiis, Eccleſiæ cauſam contra Schiſmaticos defendit, ac Liguriam, Tuſciamque Provincias Romanæ Eccleſiæ donavit, Henrico Rege, conſobrino ſuo, poſthabito, anno MLXXVII. Quæ Donatio Henrici invidiam & odium in Pontificem incendit magis (*Ex Leone Oſtienſi* lib. 3. cap. 48. & *Domnizone* Presbytero in Vita Mathildis, quam carmine edidit.)

Ejus cum Henrico IV. Germaniæ Rege diſſidium.

Mathildem Comitiſſam ad Christianam perfectionem inſtituit.

V. *Matildis* Gregorium VII. Chriſtianæ perfectionis Magiſtrum ſibi delegerat, qui eam *Anſelmo* Lucenſi Epiſcopo viro ſanctiſſimo dirigendam commendavit, ut Vitæ *Anſelmi* coævus Auctor commemorat. Pluxes ad illam Epiſtolas dedit *Gregorius*, quas inter obſervatione ſingulari digna eſt XLVII. Libri primi, qua ipſi duo armorum genera contra mundi principem ſubminiſtrat, frequentem ſcilicet Communionem & pietatem erga Virginem Deiparam. Sanctiſſimi Pontificis verba præclaras & omnino ſequendas Chriſtianæ pietatis, ac ſinceræ devotionis Regulas exponentia ſubjicio.

Ad frequentem Communionem, & pietatem erga Virginem Deiparam, ipſam hortatur.

Inter cætera, inquit, *quæ tibi contra principem mundi arma, Deo favente contuli, quod potiſſimum eſt, ut Corpus Dominicum frequenter acciperes, indicavi: & ut certa fiducia Matris Domini te omnino committeres, præcepi. Quid inde B. Ambroſius, videlicet de ſumendo Corpore Domini ſenſerit, his Literis intimavi. Ait enim in Lib. IV. De Sacramentis inter cætera:* » Si mortem Domini annuntiamus, annuntiamus remiſſionem peccatorum. Si quotieſcumque effunditur Sanguis Domini, in remiſſionem peccatorum funditur, debeo illum ſemper accipere, ut ſemper mihi peccata dimittantur. Qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam. *Item ipſe Ambroſius in lib.* 5. » *de Sacramentis:* » Si quotidianis eſt panis, cur » poſt annum illum ſumas, quemadmodum Græci » in Oriente conſuevere facere? Accipe quotidie » quod quotidie tibi proſit. Sic vive, ut quotidie » merearis accipere. Qui non meretur quotidie » accipere, non meretur poſt annum accipere: » quomodo Job Sanctus pro filiis ſuis offerebat » quotidie Sacrificium, ne fortè aliquid vel in » corde, vel in ſermone peccaſſent. Ergo tu audis, » quòd quotieſcumque offertur Sacrificium, mors » Domini, reſurrectio Domini ſignificetur, & » remiſſio peccatorum; & panem iſtum vitæ quo» tidianum non aſſumis? Qui vulnus habet, medici» nam requirit. Vulnus eſt, quia ſub peccato ſumus: » Medicina eſt cœleſte & venerabile Sacramentum. » *Item Gregorius Papa in lib.* IV. *Dialogorum:* Debe» mus itaque præſens ſæculum, vel quia jam conſpi» cimus defluxiſſe, tota mente contemnere, quoti» diana Deo lacrymarum ſacrificia, quotidianas Car» nis ejus & Sanguinis Hoſtias immolare. Hæc nam» que ſingulariter victima ab æterno interitu ani» mam ſalvat, quæ illam nobis mortem Unigeniti » per myſterium reparat. Quòd licèt ſurgens à mor» tuis jam non moritur, & mors ei ultra non domi» nabitur, tamen in ſeipſo immortaliter atque incor» ruptibiliter vivens pro nobis iterum in hoc My» ſterio ſacræ Oblationis immolatur. Ejus quippe ibi » Corpus ſumitur, ejus caro in populi ſalute partitur, » ejus Sanguis non jam in manus infidelium, ſed in » ora fidelium funditur. Hinc ergo penſemus quale » ſit pro nobis hoc Sacrificium, quod pro abſolu» tione noſtra Paſſionem unigeniti Filii ſemper imi» tatur. Quis enim Fidelium habere dubium poſſit » in ipſa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cœ» los aperiri, in illo Jeſu Chriſti Myſterio Angelo» rum choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cœ» leſtibus jungi, unum quid ex viſibilibus & inviſibi» libus fieri? *Item Joannes Chryſoſtomus ad Neophytos:* » Videte quemadmodum ſponſam ſibi Chriſtus con» junxit. Videte quo nos cibo ſatietatis enutrit. Ipſe nobis cibi ſubſtantia eſt atque nutrimentum. *Debemus, ò Filia, ad hoc ſingulare confugere Sacramentum, ſingulare appetere medicamentum. Hæc ideo, cariſſima B. Petri filia, procuravi, ut fides ac fiducia in accipiendo Corpus Domini major accreſcat. Talem quidem theſaurum, aliáque dona non aurum, non lapides pretioſos amore Patris tui, cœlorum videlicet Principis, à me tua requirit anima, licet ab aliis Sacerdotibus longè meliora pro meritis accipere poſſis. De Matre vero Domini, cui te principaliter commiſi & committo, & nuſquam committere, quouſque illam videamus, ut cupimus, omittam, quid tibi dicam: quam cœlum & terra laudare, licèt ut meretur, nequeant, non ceſſant? Hoc tamen procul dubio teneas, quia quantò altior & melior ac ſanctior eſt omni matre, tantò clementior & dulcior circa converſos peccatores & peccatrices. Pone itaque finem in voluntate peccandi, & proſtrata coram illa, ex corde contrito & humiliato lacrymas effunde. Invenies illam, indubitanter promitto, promptiorem carnali matre, ac mitiorem in tui dilectione.*

Frequens Communio, & pietas erga Deiparam Virginem, duo ſinceræ devotionis characteres.

Virgo Deipara patrocinium ſuum illis tandem impendit, qui finem ponunt voluntati peccandi.

Gregorius VII. vindicatur à calumnia.

Sacra neceſſitudo quæ Gregorio VII. cum *Mathilde* interceſſit, anſam dedit Sanctiſſimi Pontificis hoſtibus, præcipuè Clericis, quibus uxorum uſum, aut concubinarum conſortium ſeveriſſimis Decretis prohibebat, præclaram ejus famam atrociſſimis calumniis proſcindendi, quaſi furtivis Mathildis amoribus frueretur. Verùm inculpata ipſius vita, & utriuſque nota caſtitas, fecere nullam ut fidem apud viros prudentes tam putidæ obtrectationes ac mendaciorum portenta invenirent, ut ſcribit *Lambertus Scafnaburgenſis* ad annum 1077. *Sed*, inquit, *apud omnes ſanum aliquid ſapientes luce clariùs conſtabat, falſa eſſe quæ dicebantur. Nam & Papa tam eximiè támque Apoſtolicè vitam inſtituebat, ut nec minimam ſiniſtri rumoris maculam converſationis ejus ſublimitas admitteret, & illa in Urbe celeberrima, atque in tanta obſequentium frequentia, obſcœnum aliquid perpetrans, latere nequaquam potuiſſet. Signa etiam & prodigia, quæ per orationes Papæ frequentiùs fiebant, & zelus ejus ferventiſſimus pro Deo & Eccleſiaſticis Legibus, ſatis eum contra venenatas detractorum linguas communiebat.*

Ejus geſta pro Eccleſia & Imperio Orientis.

VI. Unionis Eccleſiæ Græcæ cum Romana redintegrandæ ſtudioſiſſimus fuit, ut probat ejus Epiſtola ad *Michaëlem* Imperatorem XVIII. libri primi. Statuerat etiam pacatis Eccleſiæ rebus, in Orientem proficiſci, ut Græcos & Armenos ad veram fidem, & Catholicam unitatem revocaret; Chriſtianóſque ſub Saracenorum tyrannide gementes numeroſo præmiſſo exercitu liberaret, ut conſtat ex ipſius Epiſtola ad *Henricum* Regem Romanorum, XXX. libri ſecundi. *Michaeli Parapinacio* Græcorum Imperatori, qui injuſtè fuerat depoſitus, auxiliares copias ſuppeditare decrevit ad recuperandum Imperium, ut conſtat ex Epiſtola ad Epiſcopos Apuliæ & Calabriæ, VI. lib. octavi.

Geſta pro Eccleſia, & Duce Bohemorum.

VII. *Vratiſlao* Bohemorum Duci indultum ab *Alexandro II.* Mitræ uſum confirmavit, Epiſtola 38. libri primi. Legatos Apoſtolicos ad eumdem miſit, cauſas Apoſtolicas in illius ditionibus finituros; & *Jeromirum* Pragenſem Epiſcopum, necnon *Joannem* Moravenſem, Romam vocavit, ut controverſiam inter eos ortam judicaret: juſſitque Duci ut dicto *Jeromiro* Præſuli fratri ſuo manu captos Epiſcopatus reditus reſtitueret (Epiſtola 44. & 45. lib. primi.) Hunc verò de objectis criminibus purgatum, in Sedem reſtituit (Epiſtola 78.) Jubente Pontifice, Dux cum fratre Epiſcopo pacem iniit, & cenſûs nomine centum marchas argenti Sedi Apoſtolicæ obtulit (Epiſt. 7. lib. ſecundi.) Divinum Officium lingua Sclavonica celebrari vetuit, quamvis id enixè poſtulaſſet; quia *Omnipotenti Deo placuit Scripturam ſacram quibuſdam locis eſſe occultam, ne, ſi ad liquidum cunctis pateret, fortè vileſceret, & ſubjaceret deſpectui, aut pravè intellecta à mediocribus, in errorem induceret. Neque enim ad excuſationem juvat, quòd quidam religioſi viri hoc quod ſimpliciter*

Divinum Officium lingua Sclavonica celebrari vetat.

pliciter populus quærit, patienter tulerunt, ſeu incorrectum dimiſerunt, cùm primitiva Eccleſia multa diſſimulaverit, quæ à ſanctis Patribus poſtmodum firmata Chriſtianitate, & religione creſcente, ſubtili examinatione correcta ſunt. Unde ne id fiat quod à veſtris imprudenter expoſcitur, Auctoritate Beati Petri inhibemus, Teque ad honorem omnipotentis Dei huic vanæ temeritati viribus totis reſiſtere præcipimus.

Geſta cum Regibus Hungarorum, Danorum, Suecorum, Norvegorum.

VIII. *Salomonem* Hungarorum Regem increpuit, quòd Regni Hungarici Inveſtituram ab *Henrico* Germaniæ Rege accepiſſet, quam à Romano Pontifice accipere debuerat, cum Eccleſiæ Romanæ Beneficiarium ſit, utpote ipſi à *Stephano I.* Rege cum omni jure & poteſtate ſua quondam oblatum & addictum. Quare juſſit, ut Sceptrum quod tenebat, Apoſtolicæ, non Regiæ Majeſtatis Beneficium eſſe cognoſceret. (Epiſt. 13. lib. II.) Ad *Suenum* Danorum Regem amiciſſimas literas ſcripſit, quibus ipſum ad rectam Regni adminiſtrationem vehementer hortatus eſt; útque unum è filiis ſuis Apoſtolicæ Aulæ militaturum daret, ſeu *Ducem ac Principem, & Defenſorem Chriſtianitatis*, contra quoſdam Hæreticos qui in Italiæ Provincia quadam graſſabantur. (Epiſt. 51. lib. II.) Ipſi etiam obſervantiam erga Sedem Apoſtolicam gratulatus eſt, & propenſiſſimam in ejus utilitates voluntatem ſignificavit, Epiſtola 75. quâ & de cœteris penè Principibus graviter conqueritur. *Apud Anteceſſores noſtros*, inquit, *juris & conſuetudinis erat caritativis Legationibus docere viam Domini, univerſas nationes corripere, in his quæ arguenda erant, omnes Reges & Principes, & ad æternam Beatitudinem cunctos invitare legalibus diſciplinis. Plus enim terrarum Lex Romanorum Pontificum, quàm Imperatorum obtinuit. . . . . Nunc verò Reges & Præſides terræ contemptores facti Eccleſiaſticæ Legis, qui ampliùs juſtitiam ſervare & eam defendere debuerant, ad tot irrogandas Eccleſiæ contumelias convenerunt, atque ad tantam inobedientiam, quæ ſecundùm Samuëlem, ſimilis eſt Idololatriæ, devoluti ſunt, ut fere jam quieſcentibus Legationibus noſtris, quoniam pene ſine fructu videntur, verba noſtra tantummodo convertamus ad Dominum Regum, & Deum ultionum.*

Aconum Sueni Regis filium & in Daniæ Regno ſucceſſorem, ad paternarum æmulationem virtutum, & ad parem Apoſtolicæ Sedis obſervantiam hortatus eſt Epiſtola XXI. Lib. VI. *Inter cæteras ergo virtutes*, inquit, *Eccleſiarum defenſionem in mente tua volumus eminere, Sacerdotalis Ordinis reverentiam proximum locum tenere, ac deinde juſtitiam & miſericordiam in cunctis te judiciis diſcretè ſervare.*

Gallicana Eccleſia Doctrinam ex theſauris Romanæ Eccleſiæ Matris ſuæ acceptam Suecis tradit.

Regi Suecorum gratulatus eſt, quòd ſacri verbi Miniſtros ex Eccleſia Gallicana ſuſcepiſſet, qui ſalutarem doctrinam & ex Romanæ Eccleſiæ theſauris acceptam, ejus ſubditis tradiderant. *Gallicana ſiquidem Eccleſia*, inquit, *non vos alienis documentis inſtruxit, ſed quod de theſauris matris ſuæ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ accepit, ſalubri vobis eruditione contradidit.* Atque ut uberiorem religionis & doctrinæ gratiam obtinerent, juſſit ab ejus Majeſtate ad Sedem Apoſtolicam Epiſcopum aliquem, vel idoneum Clericum dirigi, qui Gentis mores exponeret, & ſacra Mandata inde referret. (Epiſt. XI. lib. VIII.)

Scripſit ad *Olavum* Norvegiæ Regem, ipſum in fide confirmans, & optare ſe vehementer ſignificavit, ut è junioribus & Nobilibus Regni ſui aliquos ad Apoſtolicam Aulam mitteret, qui divinis legibus diligenter edocti, Apoſtolicæ Sedis mandata in patriam referrent, & quæ Chriſtianæ religionis ordo poſtularet, prædicarent & excolerent. Ipſum etiam admonuit, ne fratres Regis Danorum, qui Regem fratrem armata manu cogere volebant ut Regnum cum ipſis divideret, adversùs ipſum juvaret; immò potiùs auctoritate ſua efficeret, ut Rex fratres ſuos in Regnum cum caritate ſuſciperet, & ita eis de reliquis honoribus & bonis divideret; ut nec illos premeret neceſſitas, nec Regni ſtatus labefactaretur, aut dignitas. (Epiſt. 13. libri 6.)

Necem S. Staniſlao illatam ulciſcitur.

Necem *S. Staniſlao*, Cracovienſium Epiſcopo & Martyri, juſſu *Boleſlai* Polonorum Regis illatam, ultus eſt *Gregorius VII. Petro* Gneſnenſium Archiepiſcopo, cæteriſque Poloniæ Præſulibus dans in mandatis, ut in iſtius facinoris execrationem, Provinciæ Gneſnenſi ſacris omnibus interdicerent; *Boleſlaum*, & Poloniæ Regnum, omni honore & dignitate Regali privarent, & omnes ſubditos ab ejus obedientia abſolverent: Filiis denique militum, qui huic facinori, auxilio, conſilio, vel aſſenſu, eſſent cooperati, aditum ad Ordines, & Beneficia Eccleſiaſtica, uſque ad quartam generationem, intercluſum eſſe denuntiarent. (Ex Longino Rerum Polonicarum Scriptore.)

Geſta cum Hiſpaniæ Regibus.

IX. *Alphonſum* Caſtellæ, & *Sancium* Aragoniæ Reges hortatus eſt *Gregorius VII.* ad Romanæ Eccleſiæ Ordinem, Officiúmque recipiendum, Gothicis Ritibus dimiſſis. (Epiſt. LXIV. Lib. I.) qua de re & mandata dedit *Simeoni* Epiſcopo, Epiſt. XVIII. Lib. III. Id ab *Alphonſo* Caſtellæ Rege imperatum, ipſi gratulatus eſt eúmque monuit ne Judæos Chriſtianis dominari ſuis in ditionibus pateretur. (Epiſt. 11. lib. IX.) Ingentem *Gregorii VII.* animum & Apoſtolicam virtutem probant hæc iſtius Epiſtolæ verba: *Nos ex hujus vitæ termino, & temporalium commodorum qualitate perpendentes, numquam meliùs quemquam poſſe Epiſcopum nominari, quàm cùm perſecutionem patitur propter juſtitiam, decrevimus potiùs divinis mandatis obtemperando, pravorum inimicitias incurrere, quàm illis malè placendo, iram Dei provocare.*

Numquam meliùs aliquis Epiſcopus nominatur, quàm cùm perſecutionem propter juſtitiam patitur.

Eumdem Regem *Alfonſum*, qui connubium alterum cum uxoris ſuæ conſanguinea contraxerat, id reſcindere juſſit, ac inceſtam mulierem abjicere, ne gloriam ſuam macularet, poſteritatémque ſuam inutilem ac reprobam faceret. Alioqui ſe Beati Petri gladium in ipſum diſtricturum. Monuit ut à ſe quantocyùs removeret *Conſiliarios falſitatis*, & Sedis Apoſtolicæ Legato *Richardo* Maſſilienſi Abbati acquieſceret. *Robertum* autem Monachum, Regis ſeductorem, communione privavit, & in Cœnobium Cluniacenſe ad agendam pœnitentiam detrudi juſſit. (Epiſt. III. Lib. VIII.) Comiti *de Roceio* Hiſpaniæ partem conceſſit, quam è Saracenorum manibus eriperet, ea ratione fultus, quòd Hiſpaniæ Regnum ab antiquo juris eſſet Sancti Petri. (Epiſt. VI. Lib. I. & Epiſt. XXVIII. Libri IV.)

Gregorius VII. Canonum cuſtos diligentiſſimus.

Sacrorum Canonum ita ſtudioſus obſervator fuit, ut de iis diſpenſare noluerit, etiam rogantibus Regibus, cùm diſpenſationes illas pravo exemplo Succeſſoribus ſuis eſſe poſſe prævidit, nec Eccleſiæ honori & utilitati congruas. Sic rejecit commendationem & preces *Sancii* Aragoniæ Regis, poſtulantis ut Clericus de concubina natus ad Epiſcopatum Aragoniæ promoveretur. *Et quia*, inquit, *venerandi Canones ad Sacerdotii gradum provehi tales contradicunt, probare eos non ſatis cautum fore putavimus, ne quicquam*

quàm à nobis contrarium Sanctis Patribus, in exemplum & auctoritatem relinquatur. Solet enim Sancta & Apoſtolica Sedes pleráque conſiderata ratione tolerare, ſed numquam in ſuis Decretis & Conſtitutionibus a concordia Canonicæ Traditionis diſcedere. (Lib. II. Epiſt. L. ad *Sancium* Aragoniæ Regem.)

X. Cum *Landulpho* Beneventano Principe pactum iniit Pontificatus anno I. cujus tenorem lib. I. Regeſti ipſius poſt Epiſtolam 18. videre eſt. *Robertum Guiſcardum* Normannorum Principem, Apuliæ, Calabriæ, Siciliæque Ducem, fines ſuos excurrentem, & Eccleſiæ juribus infeſtum excommunicavit. (Ex Leone Oſtienſi lib. III. cap. 44.) Guillelmum Burgundiæ Comitem rogavit ut Eccleſiæ Romanæ ſuccurreret, copiáſque in Italiam trajiceret, ut Normanni certaminis aleam cum ingenti exercitu veriti, juſtitiæ faciliùs ſubderentur, pacéque ipſis imperata, Conſtantinopolim in auxilium Chriſtianorum properaret. (Epiſt. 46. lib. I.) Ducem *Robertum* in communionem & gratiam Sedis Apoſtolicæ recepit *Gregorius VII.* qui juramentum fidelitatis Pontifici præſtitit, ſéque ad cenſum duodecim denariorum Papienſis monetæ quotannis perſolvendum obſtrinxit. Inveſtituram porro Ducatuum Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ, ipſi conceſſit Pontifex, ſicut ejus Deceſſores Alexander II. & Nicolaus II. conceſſerant. Quas autem injuſtè occupabat ditiones, Salernum ſcilicet, Amalphiam, & Marchiæ Firmanæ partem, ipſum tenere patienter ſuſtinuit. Iſta erga *Robertum* Gregorii VII. moderatio, illum Eccleſiæ Romanæ ac Pontificis defenſioni penitus addixit. Urbe namque ab *Henrico* Rege obſeſſa, *Robertus* ex Oriente, ubi adversùs *Alexium Comnenum* bellum gerebat, in Italiam advolans, Urbem ac Pontificem, fugato *Henrico*, liberavit, ut *Domnizo* Preſbyter in Vita Mathildis, & *Leo Oſtienſis* lib. 3. cap. 52. teſtantur.

Robertum Guiſcardum Principem Normannorum beneficiis ſuis addicit Eccleſiæ Romanæ defenſioni Gregorius VII.

Canonica de Epiſcopis Judicia.

XI. *Rogerio* Catalaunenſi Epiſcopo diem dixit, *Gregorius VII.* ut ad Apoſtolicum tribunal, ad querimonias Eccleſiæ ſuæ reſponderet. (Epiſt. LVI. Lib. I.) *Iſembertum* Pictavenſem Epiſcopum, qui *Gozelino* Burdigalenſi Archiepiſcopo Metropolitano ſuo injuriam irrogaverat, Romam pariter vocavit cauſam dicturum; juſſitque Metropolitanum per ſe vel per Procuratores adeſſe, qui dictum Epiſcopum reum probarent. (Epiſt. IV. lib. II.) Sententiam Interdicti contra *Iſembertum* à Legato Apoſtolico latam non ſolùm confirmavit, verúmetiam illum communione privavit, donec Romam Synodi judicium ſubiturus veniſſet. Si verò maneret adversùs Apoſtolica mandata contumax, ipſi velut Epiſcopo jam exauctorato negaretur obedientia, & Metropolitanus res Eccleſiaſticas Pictavenſis Diœceſeos; *Guillelmus* verò Dux Aquitaniæ juſtitiæ adminiſtrationem curaret. (Epiſt. 23. & 24. Lib. II.) Bambergenſem Epiſcopum Simoniæ convictum in Synodo depoſuit, ut ipſe teſtatur Epiſtola 76. lib. II. & Epiſtolis 1. 2. & 3. lib. 3. *Rainerium* Aurelianenſem ſiſtere ſe juſſit Romanæ Synodo rationem geſtorum redditurum: Quem, ſi Literas quibus ipſum jam convenerat, acceperit, ab omni Epiſcopali Officio, & Communione Corporis Domini ſuſpendit. (Epiſt. 9. lib. 4.) Cauſam Dolenſis Epiſcopi, propter crimina exauctorati, rogante Anglorum Rege *Villelmo*, coram Legatis ſuis retractari juſſit in partibus. (Epiſt. 17. ejuſdem Libri.) Plurimorum Franciæ & Burgundiæ Epiſcoporum, quos *Hugo* Dienſis Epiſcopus Sedis Apoſtolicæ Legatus ſuſpenderat, ſeu damnaverat, cauſas œconomia prudenti finivit, rigore Canonum temperato, ſecundùm conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, quæ *tolerare plurima*, nonnulla etiam *diſſimulare* ſolita eſt. Inter cæteros, *Manaſſem* Remenſem Archiepiſcopum, qui ſe à Synodis ab Apoſtolico Legato coactis ſubtraxerat, ob idque fuerat ab ipſo ſuſpenſus, in proprium gradum officiúmque reſtituit, poſtquam juramentum obedientiæ ſupra corpus *S. Petri* præſtitit: quia ſententia in eum lata *non Romanæ Eccleſiæ gravitate, & ſolita manſuetudine* videbatur. (Epiſt. 17. lib. 5.) Depoſitionis ſententiam in eumdem Archiepiſcopum poſtea latam ab eodem Legato in Concilio Lugdunenſi, confirmavit Pontifex, datis ipſi induciis ut Romam ſe purgaturus accederet: ita tamen ut cederet interim ſacro regimine, & *Cluniacum* vel *Caſam Dei* ſecederet, humilitatem probaturus. (Epiſt. 20. lib. 7. Epiſtolis 17. 18. 19. & 20. lib. 8. ad Clerum & populum Remenſem, ad *Hebolum* Comitem, ad Suffraganeos Eccleſiæ Remenſis, & ad *Philippum* Francorum Regem; quibus ſententiam à Concilio Lugdunenſi latam & à ſe confirmatam, executioni mandari, & Archiepiſcopum in locum *Manaſſis* eligi jubet.) In his cauſis judicandis religioſè obſervavit, quod ad *Manaſſem* ipſum ſcripſit Epiſtola 58. lib. II. *Eccleſiaſticas cauſas non potentia magnitudine, ſed juſtitia cenſura finiri oportere.*

Eccleſia Romana tolerat plurima, nonnulla diſſimulat.

Eccleſiaſticæ cauſæ qua ratione finiendæ?

Quam tenax eſſet Canonum, oſtendunt hæc ejus verba in Epiſtola ad Aquileienſes 5. lib. 5. *Cæterùm quod ad ſervitium, & debitam fidelitatem Regis pertinet, nequaquam contradicere aut impedire volumus. Et ideo nihil novi, nihil noſtris adinventionibus ſuperinducere conamur, ſed illud ſolummodo quærimus, quod & omnium ſalus poſtulat & neceſſitas, ut in Ordinatione Epiſcoporum, ſecundùm communem SS. Patrum intelligentiam & approbationem, primò omnium Evangelica & Canonica ſervetur auctoritas... In hujuſmodi cauſa non ſecundùm arbitrium noſtrum, ſed per viam & Doctrinam Orthodoxorum Patrum incedere cupimus.*

Canonum obſervantiam procurat Gregorius VII.

XII. Eccleſiæ Lugdunenſi Primatum ſuper quatuor Provincias, Lugdunenſem, Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem confirmavit *Gregorius VII.* quo tamen ii dumtaxat Lugdunenſes Archiepiſcopi fruerentur, qui nullo interveniente munere, à manu, ab obſequio, vel à lingua, electi & conſecrati fuiſſent. (Epiſtola XXXIV. ad *Gebuinum* Archiepiſcopum Lugdunenſem, & Epiſtola XXXV. ad Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem Archiepiſcopos.)

Eccleſiæ Lugdunenſi Primatialem Dignitatem confirmat.

XIII. *Hugoni* Dienſi Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, qui Normannos Antiſtites, propter abſentiam à Synodo depoſuerat, juſſit ut eos reſtitueret, ac mitiùs cum eis ageret, ne Regem Angliæ Sedi Apoſtolicæ devotiſſimum exaſperaret. *Rex Anglorum*, inquit, *licèt in quibuſdam non ita religioſè, ſicut optamus, ſe habeat, tamen in hoc quod Eccleſias Dei non deſtruit, neque vendit, & pacem juſtitiámque in ſubditis ſuis moderari procurat; & quia contra Apoſtolicam Sedem, rogatus à quibuſdam inimicis crucis Chriſti pactum inire, conſentire noluit; Preſbyteros uxores, Laicos decimas, quas detinebant, etiam juramento dimittere compulit, cæteris Regibus ſe ſatis probabiliorem ac magis honorandam oſtendit. Unde non indignum debet exiſtimari Poteſtatem illius mitiùs eſſe tractandam, atque reſpectu probitatis ipſius, ſubditorum, & eorum quos diligit, negligentias ex parte fore portandas..... Quare volumus ut Fraternitas veſtra ſupra memoratis Epiſcopis & Abbatibus, non prætermiſſo Culturenſi Abbate, quos ſuſpendiſtis, per præſentium portitorem reſtitutionis literas mittat; & præfatum Regem*

Ejus manſuetudo erga Normanniæ Epiſcopos, ne Rex Anglorum offendatur.

Regem in talibus ulteriùs ſine aſſenſu noſtro non exaſperet. Videtur enim nobis multò meliùs atque faciliùs lenitatis dulcedine ac rationis oſtenſione, quam auſteritate vel rigore juſtitiæ, illum Deo lucrari, & ad perpetuum B. Petri amorem poſſe provocari. Hæc ille, Epiſtola v. lib. IX. Sic agendum eſſe cum Regibus religionis & juſtitiæ ſtudio conſpicuis, & Sedi Apoſtolicæ devotis, Optimus Pontifex intellexit; & in eorum gratiam aliquid interdum de ſeveriori diſciplina remittendum.

XIV. Sacrarum electionum libertatem in Galliis vindicavit *Gregorius VII.* minis anathematis *Philippo* Regi intentatis, niſi Epiſcopos Cleri populique ſuffragiis, ac ſuæ Majeſtatis aſſenſu electos, Epiſcopatu dono conceſſo, Eccleſiæ præfici pateretur. (Epiſt. XXXV. ad *Roclenum* Cabilonenſem Epiſcopum, & XXXVI. ad *Humbertum* Lugdunenſem Archiepiſcopum, lib. I.) Miſſis ad Summum Pontificem Legatis, ſpopondit Rex Chriſtianiſſimus emendaturum ſe quæ in Eccleſiam peccaverat, & in his quæ Religionem & Ordinationem Eccleſiarum ſpectarent, ſe monitis Apoſtolicis obtemperaturum, ut ipſe *Gregorius* teſtatur Epiſtola LXXV. lib. I. Ea in Epiſtola, Regni Francorum ſplendorem auctum eſſe ſcribit, cùm Reges Eccleſiis amplificandis & tuendis ſtuduerunt: imminutum verò cùm divina & humana jura temerarunt. Idque ſe frequenter ejus Majeſtati aſpero etiam ſermone, ſi neceſſe ſit, inculcare debere. *Attendere te nobiſcum*, inquit, *& diligenter conſiderare volumus, in quanta dilectione Sedis Apoſtolicæ, quantâque gloria & laudibus ferè per orbem terrarum Anteceſſores tui Reges clariſſimi & famoſiſſimi habiti ſunt, dum illorum Regia Majeſtas in amplificandis & defendendis Eccleſiis pia ac devota conſtitit, in tenendo juſtitiam libera ac diſtricta permanſit. Poſtquam verò divina & humana jura ſubvertendo tanta virtus in poſterioribus cœpit hebeſcere, totius Regni gloria, decus & honor, & potentia, cum perverſis moribus immutata ſunt, & nobiliſſima fama & Status Regni, à culmine ſuæ claritatis inclinata ſunt. Hæc quidem, & alia talia frequenter, &, ſi oportet, aſpero etiam ſermone Tibi inculcare, ſuſcepti nos Officii cura compellit.*

Gregorii VII. Geſta cum Philippo Rege Francorum.

Gallicanorum Antiſtitum zelum ad crimina, quæ hoc in Regno graſſabantur, & Regis præcipuè, corrigenda excitavit *Gregorius* VII. utque ipſum ad reſtituendam pecuniam mercatoribus ad forum quoddam Franciæ pergentibus ereptam, etiam negatione obedientiæ, & generali totius Galliæ interdicto cogerent. Quem ſi hujuſmodi ſeveritas minimè emendaverit, ſe Regnum ipſi repturum comminatur. Si verò ipſum foveant, illos Epiſcopali Officio privandos. Gregorius exauctorationis minas Regi Francorum intentans, non ex traditionis doctrina, & Eccleſiæ ſententia, ſed ex privata opinione locutus eſt. Ejuſdem eſt argumenti Epiſtola XVIII. ad *Guillelmum* Comitem Pictavenſem, Lib. II. & XXXIII. ad *Manaſſen.*

Gregorio VII. contrà Philippum I. Regem Chriſtianiſſimum obreptum.

His Epiſtolis in Regem invehitur, ipſi Eccleſiarum diſperſionem & deſtructiones varias, rapinas nefandiſſimas, adulteria, perjuria, multimodam fraudem, prædonum morem, deprædationes exprobrat, falſis, ut credere par eſt, delationibus occupatus ac deceptus. Nam de hujuſmodi *Philippi I.* criminibus altum eſt apud Hiſtoricos ſilentium. Obreptum fuiſſe *Gregorio* probant, quæ ad Pictavenſem Comitem ſcribit, *Diu ſe Regis iniquitatem portaviſſe, Eccleſiarum injuriam diſſimulaviſſe*, &c. At unam dumtaxat vel alteram corripiendi Regis occaſionem habuerat; primò quòd Matiſconenſis Epiſcopi, cujus electioni præbuerat aſſenſum, conſecrationem impediret: Secundò, quòd exteros quoſdam mercatores, ſive ve mulctæ, ob violatas Regni conſuetudines, nomine; ſive alio, grandi pecuniæ ſumma ſpoliaſſet. An ſæpe redarguiſſe dici poteſt, qui ſemel, aut bis tantùm redarguit? Quomodo qui vix per ſeſqui-annum Pontificatum tenuerat, nec ante affectum annum de Rege queſtus erat, decimo poſt menſe diu ſe iniquitates ejus portaſſe ac diſſimulaſſe dici poteſt? Sed quaſcumque in Philippum I. invehendi cauſas habuerit *Gregorius VII.* novum, inauditum, ipſoque jure nullum fuit, quòd eripiendum ipſi quomodocumque affecto Regnum, & ſequeſtrandos, quicumque ipſi Regalem honorem vel obedientiam exhiberent, ſcripſerit. Hæc certè animo agitans ac ſcribens, *Nicolaum II.* Deceſſorem ſuum non imitabatur, qui *Henricum* Regem, *Philippi* Patrem, in Matiſconenſis Electi cauſa adverſarium paſſus, nihil ſimile comminatus fuerat, ſed ſolas preces ejus conatibus ſe oppoſiturum profeſſus erat, ad *Gervaſium* Remenſem Archipræſulem ita ſcribens: *Veſtrum Regem glorioſum caſtiga, precare, admone, ne pervertatur peſſimorum conſilio, qui noſtra diſcordia putant ſe Apoſtolicam cenſuram evadere* &c. *Agat itaque glorioſus Rex ut libet contra nos, quia nos pro illo, ejúſque exercitu, Deum ſemper precari parati ſumus.*

Apud Dacherium. Tom. IV. pag. 198.

XV. *Gregorii VII.* de Ordine Monaſtico ſolicitudinem ſtudiúmque in Monachos probant Epiſtola XIII. Lib. I. ad *Manaſſen* Remenſem Archiepiſcopum data in gratiam Monachorum *S. Remigii*; Epiſtola XXXI. ad *Lanfrancum* Cantuarienſem Archiepiſcopum, in gratiam Abbatiæ *S. Eadmundi*, cui *Arfaſtus* quidam moleſtus erat; Epiſtola XXX. ad Fratres Monaſterii *B. Mariæ* in Epiſcopatu Dordonenſi, quibus iniquum Privigium negavit, ac veteris, quod *Alexandri II.* nomine inſcriptum erat confirmationem, quia illud pſeudepigraphum eſſe comperit, tum ex corrupta Latinitate, tum ex diſſenſione à Canonibus. Privilegium tamen Canonica auctoritate ſuffultum, de conſenſu Epiſcopi, ipſis conceſſurum ſe ſpondet: Epiſtola LXII. ad *Hugonem* Cluniacenſem Abbatem ſibi amiciſſimum. Epiſtola LXVIII. ad *Froterium* Nemauſenſem Epiſcopum, qui Monaſterii *S. Ægidii* Privilegia violaverat; Epiſtola LXXXI. ad *Udonem* Trevirenſem Archiepiſcopum, cui dat in mandatis, ut *Theodericum* Virdunenſem Epiſcopum increpet ob violata Cœnobii *S. Michaëlis* Privilegia, illúdque Cœnobium ab Interdicti ſententia in illud lata ipſum abſolvere jubeat; aut ſi renuerit, abſolvat ipſe Archipræſul Trevirenſis ejus Metropolitanus. Epiſtola LXXXII. univerſos qui bona Augienſis Monaſterii detinerent, excommunicatos denuntiavit. Epiſtola XV. Lib. II. jubet Lugdunenſi Archiepiſcopo, & Epiſcopis Auguſtodunenſi, & Matiſconenſi, ut Lingonenſes Clericos Pultarienſi Abbatiæ moleſtos coërceant, & pro damnis illatis ſatisfacere cogant. Epiſtola XLIX. miſerrimum Eccleſiæ ſtatum, anguſtiáſque ſuas exponit *Hugoni* Cluniacenſi Abbati, Monachorum precibus ſe commendat, jubétque ut Sanctus Abbas manum præbeat Eccleſiæ, Fideles monendo, rogando, exhortando, ut Sancto *Petro* cariores non habeant ſeculares Principes. Epiſtola LIX. *Romanenſem* Abbatiam in clientelam Sedis Apoſtolicæ recipit, Canonicum Abbatem creari vetat, niſi ſe regulariter victurum profeſſus fuerit, quoſlibet Eccleſiaſticæ diſpenſationis Adminiſtros communi Fratrum electione præfici jubet. Epiſtola LXIX. *Cunibertum* Epiſcopum Taurinenſem increpat, quòd Monachis *S. Michaëlis* moleſtiam crearit, jubet ut

Studia Gregorii VII erga Monaſticum Ordinem.

vel pacem ineat cum Abbate, vel litem ad Apoſtolicum Tribunal dirimendam deferat. Interim verò neque vocando ad Synodum, nec aliquo Interdicto, neque exactione, Monachos vexet; abſolvátque quantocyus quos excommunicavit. Si poteſtate ſua abuti pergat, minatur ſe Monaſterio Immunitatem ab illius juriſdictione conceſſurum, ut aliis Cœnobiis, propter infeſtationem Præſidentium, conceſſere plerumque SS. Patres. *Hugonem* Cluniacenſem Abbatem *Hugoni* Dienſi Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, adjunxit ad cauſas Remenſis Archiepiſcopi, & Dolenſis, aliorúmque Epiſcoporum cognoſcendas & finiendas, ut conſtat ex Epiſtola XXII. lib. V. *Bernardi* Maſſilienſis Abbatis induſtriâ & operâ in Legationibus difficillimis uſus eſt, in Germanica præcipuè & Hiſpanienſi. Ad Maſſilienſes Monachos Epiſtolam ſcripſit XV. lib. VI. qua eos de laudati Abbatis abſentia peramanter ſolatus eſt, eorúmque Cœnobium Sedi Apoſtolicæ unire ſe velle, Cluniacenſis inſtar, ſignificavit. Viros ſanctiſſimos & doctiſſimos ex Cœnobiis ad Eccleſiaſticas Dignitates aſſumpſit, ac inter alios *Petrum Aldobrandinum*, Vallis Umbroſæ Monachum, *S. Joannis Gualberti* Diſcipulum, qui ignis judicio in quo ſtetit illæſus, unde *Igneus* appellatus eſt, *Petrum* Florentinum Epiſcopum Simoniacum eſſe probavit, poſt multas inter illum Antiſtitem & Monachos ſub *Alexandri II.* Pontificatu contentiones, de quibus legenda Vita *S. Joannis Gualberti* à *S. Athone* Piſtorienſi Epiſcopo ſcripta. Iiſdem exornavit Infulis *Gebizzonem* Monachum & Abbatem Cœnobii *SS. Bonifacii* & *Alexii* in Monte Aventino, *Othonem de Caſtilione* Monachum Cluniacenſem, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Urbanus II.* & *Joannem* Monachum & Abbatem Sublacenſem.

Inter Cardinales *Gregorii VII.* eruditione eximius fuit *Deuſdedit*, qui Canonum Collectionem edidit, aliúdque doctiſſimum Opus *Victori III.* nuncupavit, cujus argumentum eſt: *Non licere Laicis in Sacerdotiorum collationibus, quæ Cleri & Monachorum jure ſunt, auctoritatem ſuam interponere.* In quo Henricum Germaniæ Regem, & *Guibertum* Antipapam graviter perſtrinxit.

Gregorii Septimi Concilia.

XVI. Undecim Concilia Romæ celebravit Sanctus Pontifex *Gregorius VII.* Primum anno MLXXIV. prima Dominica Quadrageſimæ. Adfuere L. Epiſcopi, & Abbatum atque Clericorum multitudo, ut *Hugo Flaviniacenſis* Abbas teſtatur in Chronico Virdunenſi. In eo decrevit Pontifex de ſententia Patrum, *Ut qui per Simoniacam hæreſim, hoc eſt, interventu pretii ad aliquem Sacrorum Ordinum gradum & officium promoti ſunt, nullum in Sancta Eccleſia ulterius miniſtrandi locum habeant. Qui verò Eccleſias datione pecuniæ obtinent, omnino eas perdant.* Id conſtat ex ipſomet *Gregorio* in Epiſtola ad *Ottonem* Conſtantienſem Epiſcopum, ex Apologiſta Decretorum *Gregorii VII.* & ex *Mariano Scoto* ad eum annum. Secundò, Sacerdotibus uxoriis & incontinentibus Miſſarum celebratione; Diaconis & Subdiaconis Altaris miniſterio interdixit. Teſtis eſt Gregorius VII. in laudata Epiſtola. Hoc Decretum ejus Apologiſta defendit Cap. XII. & ſequentibus.

I. Concilium contra Simoniacos & incontinentes Clericos.

Hujus occaſione Decreti, cujus executionem infracto animo urgebat Sanctiſſimus Pontifex, Clericorum conjugatorum factio graviſſimos in Germania tumultus excitavit, *Gregorium Hæreticum*, & *veſani dogmatis* eſſe clamitans, qui *oblitus ſermonis Domini, quo ait*, Non omnes capiunt verbum hoc, *violenta exactione homines vivere cogeret vita Angelorum, & dum conſuetum curſum na-* A *turæ negaret, fornicationi & immunditiei fræna laxaret. Quòd ſi pergeret ſententiam confirmare, malle ſe Sacerdotium, quam conjugium deſerere: & tunc viſurum eum, cui homines ſorderent, unde gubernandis per Eccleſiam Dei plebibus Angelos comparaturus eſſet.* Ita refert *Lambertus Scafnaburgenſis* ad hunc annum.

Decretum pro Eccleſia Pictavenſi.

In eadem Synodo decrevit *Gregorius*, ut Clerici Regulares *S. Hilarii* Pictavenſis Matricis Eccleſiæ Canonicos ad Eccleſiam ſuam ritu ſolemni procedentes in Feſtivitate omnium Sanctorum, & *S. Hilarii*, honorificè ſuſciperent, & Miſſam ab Epiſcopo, vel, eo abſente, à Decano, aut B aliquo ex majoribus Canonicis ejuſdem Eccleſiæ Cathedralis, celebrari paterentur. Id conſtat ex Epiſtola *Gregorii VII.* LIV. lib. I.

II. Concilium.

XVII. Altera Synodus à *Gregorio VII.* anno MLXXV. Romæ VI. Kalendas Martii celebrata eſt, in qua decrevit rurſus Pontifex, de ſententia Patrum, ne quis Chriſtianorum *Miſſam conjugati Presbyteri audiret*, ut teſtatur, qui tum ſcribebat *Marianus Scotus* ad hunc annum. Imprudenter & temerè Decretum iſtud *Gregorii VII.* & Romanæ Synodi, *Novo exemplo, & inconſiderato præjudicio* editum ſcribit, *contra Sanctorum* C *Patrum ſententiam, qui ſcripſerunt; quòd Sacramenta quæ in Eccleſia fiunt, Baptiſmus ſcilicet, Chriſma, Corpus & Sanguis Chriſti, Spiritu Sancto latenter operante eorum effectum, ſeu per bonos, ſeu per malos intra Eccleſiam Dei diſpenſentur.* Calumniatur & *Sigebertus* Auctor in Gregorium VII. iniquiſſimus, & Henricianis partibus addictiſſimus, cùm Pontificis ac Synodi Decretum in eum ſenſum torquet, quòd nulla ſint per incontinentes Sacerdotes confecta Sacramenta. Non enim id innuit *Gregorius*, ſed in pœnam & confuſionem illorum ſtatuit, ne Chriſtiani Miſſas ipſorum audiant, ut publico contemptu & infamia, ad uxores dimittendas, & ad cœlibem vitam agendam D compellantur. *Sigebertum* falſi convincunt ipſius *Gregorii* verba in Epiſtola ad *Ottonem* Conſtantienſem Epiſcopum: *Statuimus etiam*, inquit, *ut ſi ipſi contemptores fuerint noſtrarum, imò SS. Patrum Conſtitutionum, populus nullo modo eorum Officia recipiat, ut qui pro amore Dei, & Officii dignitate non corriguntur, verecundia ſæculi, & objurgatione populi reſipiſcant.* Hoc *Gregorii VII.* Decretum tuetur ejus Apologiſta à Capite XVI. ad XX. De hoc quoque exequendo Decreto Epiſtolam dedit *Gregorius VII.* ad *S. Annonem* Colonienſem Archiepiſcopum LXVII. lib. II.

Gregorii VII. in iſto Concilio Decretum Marianus Scotus temerè reprehendit.

Gregorius VII. à calumnia Sigeberti vindicatur.

E Non minùs invidioſè ſcripta ſunt, quæ apud *Sigebertum* ſequuntur: *Porro continentiam paucis tenentibus, aliquibus eam modò cauſa quæſtus ac jactantia ſimulantibus, multis incontinentiam perjurio, aut multipliciori adulterio cumulantibus, ad hoc hac opportunitate Laicis inſurgentibus contra ſacros Ordines, & ſe ab omni Eccleſiaſtica ſubjectione excutientibus, Laici Sacra Myſteria temerant, & de his diſputant, infantes baptizant, ſordido humore aurium pro ſacro oleo & Chriſmate utentes, in extremo vitæ Viaticum Dominicum, & uſitatum Ec-* F *cleſiæ obſequium ſepulturæ, à Presbyteris conjugatis accipere parvipendunt, decimas Presbyteris deputatas igne cremant, & ut in uno cætera perpendas, Laici Corpus Domini a Presbyteris conjugatis conſecratum, ſæpe pedibus conculcaverunt & Sanguinem Domini voluntariè effuderunt, & multa alia contra jus & fas geſta in Eccleſia ſunt: & hac occaſione multi Pſeudomagiſtri exurgentes in Eccleſia profanis novitatibus plebem ab Eccleſiaſtica Diſciplina avertunt.* Hæc à *Sigeberto* conficta vel exaggerata nemo non videt, ut ſanctiſſima illa *Gregorii VII.* Decreta odioſa redderet. Quæ tamen veterum Pontificum

tificum Decretis, & Canonibus Conciliorum omnino congruebant, ut ejus Apologiſta luculenter probat.

Errat quoque *Sigebertus*, cùm Decretum de quo agimus, tribuit primæ *Gregorii VII.* Synodo, anno MLXXIV. celebratæ: ad ſecundam namque, pertinere teſtantur *Marianus Scotus*, cui *Rogerius de Hoveden*, *Simeon Dunelmenſis* & *Joannes Bromton* conſentiunt.

Legatio in Germaniam miſſa.

Ad hujus executionem Decreti, miſſa eſt in Germaniam Legatio, de ſententia Synodi, quam obiit Curienſis Epiſcopus. Concilium Moguntiæ celebratum. Apoſtolica mandata *Sigefrido* Archiepiſcopo tradita, ut univerſos Dioceſeos ſuæ Clericos *cogeret, aut impræſentiarum conjugibus renuntiare, aut in perpetuum Sacri Altaris miniſterio abdicare. Quod dum facere vellet, exurgentes qui undique aſſidebant Clerici, ita eum verbis confutabant, & manibus & totius corporis geſtu in eum debacchabantur, ut ſe; vita comite, inde exiturum deſperaret. Sic tandem rei difficultate ſuperatus, ſtatuit ſibi deinceps, tali quæſtioni ſuperſedendum, & Romano Pontifici relinquendum, ut cauſam quam ipſe toties inutiliter propoſuiſſet, ille per ſemetipſum, quando vellet, & quo modo vellet, peroraret.* Ita refert *Lambertus Scafnaburgenſis*, ad annum MLXXV.

In eadem Synodo, prioris Concilii Decreta contra Simoniacam Hæreſim confirmata ſunt, ut ipſe *Gregorius* teſtatur Epiſtola ad *Annonem* Colonienſem Archiepiſcopum LXVII. Lib. II. Nonnulli *Henrici* Germaniæ Regis Proceres perverſique Conſiliarii, quòd ſacrilegis beneficiorum nundinationibus interventores, atque etiam auctores fuiſſent, Communione privati ſunt. De his intelligendum videtur quod *Lambertus* Scafnaburgenſis ad annum ſequentem ſcribit: *Ottonem Ratiſponenſem Epiſcopum, & Ottonem Conſtantienſem Epiſcopum, & Burchardum Lauſanenſem Epiſcopum, Eberardum Comitem, Udalricum, & alios nonnullos, quibus Rex potiſſimum Conſiliariis utebatur, jam pridem Gregorius Pontifex excommunicaverat.* Privatorum præterea cauſæ quædam hac in Synodo examinatæ ſunt.

Decretum contra Inveſtituras.

Editum in ea Synodo celebre contra Inveſtituras Decretum, ut colligitur ex Epiſtola *Gregorii VII.* ad *Henricum* Regem, X. Lib. III. quamquam *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi, & Conciliorum Collectores, illud ad primam Synodum referant.

III. Gregorii VII. Concilium.

XVIII. Tertiam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno MLXXVI. in qua *Henricus* Rex Germaniæ, *Sigefridus* Moguntinus, *Vuillelmus* Trajectenſis, & Robertus Bambergenſis, Epiſcopi Schiſmatis incentores, excommunicati ſunt, ut conſtat ex Actis, ex *Lamberto Scafnaburgenſi*, ad hunc annum, ex Vita S *Anſelmi Lucenſis*, ab Auctore coævo ſcripta, & ex *Domnizone* Preſbytero in Vita *Mathildis*. Hujus Concilii hiſtoriam fuſiùs exponam in Diſſertatione Hiſtorica de diſſidio *Gregorii VII.* & *Henrici* Germaniæ Regis.

Quartum Gregorii VII. Concilium.

XIX. Quartam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno 1078. cui centum penè Epiſcopi, præter Abbates, & Clericos interfuere. In ea *Thebaldus* Mediolanenſis, & *Guibertus* Ravennas, Archiepiſcopi, qui *Henricum* Regem, poſt ſpeciem pœnitentis Canuſii exhibitam, ad faciendum Schiſma incitarant, ab omni Sacerdotali Officio ſuſpenſi ſunt, latúmque jam olim in ipſos anathema confirmatum. *Arnulphus* in Sedem Cremonenſem ſimoniacè intruſus, abſque ſpe reſtitutionis ulla, dejectus eſt, & uſque ad ſatisfactionem Communione privatus. *Rolandus* Tarviſienſis Epiſcopus ab *Henrico* Rege deſignatus, fax altera belli, quod adversùs Summum Pontificem & unitatem Eccleſiæ moliebatur, ſpe Conſecrationis Epiſcopalis omnino excidit Synodico Decreto, & perpetuo anathemate alligatus eſt, niſi reſipiſceret ac ſatisfaceret. *Hugo Blancus*, Cardinalitia Dignitate jam pridem ob Schiſma privatus, Officio Sacerdotali dejectus, & Eccleſiæ aditu uſque ad ſatisfactionem prohibitus eſt. *Gaufredus* Archiepiſcopus Narbonenſis eamdem ſententiam ſubiit. Legatis à Pontifice miſſis in Germaniam, ut pacem Regni componerent, Germani in duas factiones diviſi, aliis ab *Henrico*, aliis à *Rodulpho* ſtantibus, pars utraque parere juſſa: Diris Chriſtiano ritu devoti, qui Legationis effectum malis artibus prohiberent.

Naufragorum deprædatio prohibita.

In eadem Synodo Naufragorum bonis ac libertati condito Canone proviſum eſt, ac præceptum, *Ut quicumque Naufragum quemlibet & illius bona invenerit, ſecurè tam eum, quam omnia ſua dimittat.* Jam olim naufragorum deprædatio Lege lata ab Imperatoribus prohibita fuerat, ut conſtat ex *Juſtiniani* Codice Tit. V. ubi *Conſtantinus Magnus*, vel, ut *Cujacius* & alii viri Juris peritiſſimi volunt, *Antoninus Pius* ita edicit: *Si quando naufragio navis expulſa fuerit ad litus, vel ſi quandò aliquam terram attigerit, ad dominos pertineat, Fiſcus meus ſe non interponat. Quod enim jus habet Fiſcus in aliena calamitate, ut de re tam luctuoſa compendium ſectetur?* Lege Digeſtum, *de Lege Rhodia.*

Ordinationes ab Excommunicatis celebratæ; quo ſenſu irritæ?

Altero iſtius Synodi Canone, Ordinationes ab excommunicatis celebratas Pontifex, de ſententia Patrum, *irritas* dixit, quoad executionem utique, non quoad ſubſtantiam & caracterem, ut Theologi de Schola loquuntur.

Canone III. qui excommunicatis fidelitate aut ſacramento conſtricti ſunt, ab his vinculis abſolvuntur, ne ſcilicet ipſis communicare teneantur, & eorum criminibus connivere, aut favere conſiliis ſuis vel obſequiis, non ita tamen abſolvuntur ut alios Dominos agnoſcere poſſint, & ab illis deficere.

Quinam cum excommunicatis communicantes, à Cenſura ſunt immunes?

Canone IV. excipiuntur à ſententia anathematis lata in eos, qui cum excommunicatis communicant, uxores, liberi, ſervi, ancillæ, necnon ruſtici & ſervientes, & omnes alii *qui non adeo Curiales ſunt, ut eorum conſilio ſcelera perpetrentur.* Excipiuntur & illi, qui ex ignorantia, cum excommunicatis communicant. Et qui communicant cum illis, qui excommunicatorum communione fœdantur. Oratoribus etiam, peregrinis, viatoribus, permittit ut ab excommunicatis emant, vel accipiant neceſſaria, ſi aliunde comparare non poſſint. *Gregorii* moderationem probat hic Canon ab *Hugone Flaviniacenſi* plurimùm laudatus, à *Bennone* Pſeudocardinali ſchiſmatico perperam accuſatus. De eodem Canone *Bertoldus* Conſtantienſis Preſbyter ad annum M. LXXVIII. ſcribit: *Gregorius Papa facto Concilio menſe Martio in quo Concilio facta eſt exceptio quarumdam perſonarum de Henriciana excommunicatione, & hoc utique ad tempus, id eſt, uxorum, filiorum, ſervorum, & reliquorum, qui non ſcienter, vel ſaltem non libenter, excommunicatis ſociantur,) idoneos Legatos iterum deſtinavit*, &c.

XX. Quintam Romæ Synodum III. Kalendas Decembris ejuſdem anni MLXXVIII. celebravit *Gregorius VII.* in qua Græcorum Imperator, & alii nonnulli anathemate plexi ſunt: *Henrici* & *Rodulphi* Regum Oratores jurarunt eorum nomine, nullis ſe malis artibus Colloquium Legatorum Sedis Apoſtolicæ, in Germania, de cauſa Regni, habendum prohibituros: Plurimi Canones ad ſanciendam Diſciplinam conditi, ex quibus ſelectos duodecim Chronico ſuo Virdunenſi

dunenſi

dunenſi inſeruit *Hugo Flaviniacenſis.*

Decreta Quinti Concilii Gregorii VII.

Primus Canon præſidia Eccleſiaſtica à quocumque ſuſcepta, vel occupata, etiam de conſenſu Rectorum, Eccleſiis reſtitui jubet, ſub pœna excommunicationis. *Secundus* Inveſtituras damnat. *Tertius*, Præbendas, Archidiaconatus, Præpoſituras, aliàque Eccleſiaſtica Officia vendi vetat ab Epiſcopis, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio. *Quartus*, irritas dicit Ordinationes, quæ interveniente pretio, vel precibus, vel obſequio alicujus perſonæ ea intentione impenſo: vel quæ non communi conſenſu Cleri & populi, ſecundùm Canonicas ſanctiones, fiunt, & ab his, ad quos conſecratio pertinet, non comprobantur. *Quintus* falſas Pœnitentias execratur, eáſque deſcribit verbis ſanè luculentis, & quæ memoriæ commendare Sacerdotes omnes qui Confeſſiones audiunt, & Concionatores populis inculcare, operæ pretium eſt, ut quod miſeris hiſce temporibus tam latè adhuc graſſatur falſæ Pœnitentiæ malum ab Eccleſia eliminetur. *Falſas*, inquit, *Pœnitentias dicimus, quæ non ſecundùm auctoritatem Sanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideóque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poſſit, ſi culpis gravioribus irretitus, ad pœnitentiam venerit; vel qui bona alterius injuſtè detinet; vel qui odium in corde gerit, recognoſcat ſe veram pœnitentiam non poſſe peragere, niſi arma deponat, ulteriùs que non ferat, niſi conſilio religioſorum Epiſcoporum, pro defendenda juſtitia; vel negotium derelinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat, bonáque quæ injuſtè abſtulit, reſtituat. Ne tamen deſperet; interim quicquid boni facere poterit, hortamur ut faciat, ut omnipotens Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam.* Ad veram pœnitentiam tres imprimis conditiones exigit *Gregorius VII.* 1. ut affectus peccandi deponatur; 2. ut occaſiones proximæ deſerantur; 3. ut aliena, cùm fieri poteſt, reſtituantur. Hæc Moralis Chriſtianæ certiſſima principia, quæ abſque hæreſeos nota, nemo, ut arbitror, negaverit. Ad eamdem falſæ pœnitentiæ conſuetudinem eradicandam, Synodum in Britannia minori celebrari juſſit *Gregorius VII.* præſide *Amato* Oleronenſi Epiſcopo, S. R. E. Legato Apoſtolico, ut conſtat ex illius Epiſtola x. lib. VII.

Decretum ſaluberrimum contra falſas pœnitentias.

Tres ad veram pœnitentiam conditiones requirit Gregorius VII.

Decimas à Laïcis poſſideri prohibet.

Canon Sextus, decimas in uſum pietatis conceſſas, poſſideri prohibet à Laïcis, ſive ab Epiſcopis, ſive à Regibus, vel quibuſlibet aliis perſonis eas acceperint, & niſi eas Eccleſiæ reſtituant, ſacrilegii reos eſſe docet. At circa hujus Canonis executionem diſſimulandum fuit, perturbatis Eccleſiæ temporibus, erga Nobiles, qui ad Presbyteros fornicarios & Simoniacos coërcendos operam Eccleſiæ commodarant. Hos cùm excommunicaſſet *Hugo* Dienſis Epiſcopus, niſi Decimas Eccleſiæ dimitterent, nimiam ſeveritatem *Gregorius VII.* prudentiſſimus Pontifex improbavit, lib. IX. Epiſtola V. *Innotuit nobis*, inquit, *quòd multos Milites, qui priùs ad Presbyteros fornicarios & Simoniacos coërcendos favorem & auxilium vobis impenderant, propterea quòd decimas dimittere nolebant, excommunicando turbàveritis: Quales nos adhuc anathematis vinculis alligare Synodali Judicio per diſcretionem diſtulimus. Super his igitur conſulimus, atque hortamur, ut nunc pro tempore Canonicum rigorem Sapientia veſtra temperet, atque hac turbationis tempeſtate quadam parcendo, nonnulla diſſimulando, ita ſtudeat moderari, ut non ſeveritate juſtitiæ deteriorando occaſionem ſumant; ſed ſuſpenſo nunc judicio, ſpatium recognoſcendi æquitatem habentes, poſtmodum faciliùs adquieſcant: ut demum in eos tranquillitatis tempore, quod, Deo an-*

Hugonis Dienſis nimiam ſeveritatem in hujus executione Canonis improbat.

A *nuente, citò futurum ſperamus, id quod nunc Apoſtolicæ Sedis diſcretio patienter differt, juſtitia dirimens ad ſtatum ſuum reſtauret.*

Abſtinentia Sabbati.

Canon ſeptimus admonet, ut *Quicumque ſe Chriſtianæ Religionis participem eſſe deſiderat, ab eſu carnium die Sabbati, niſi majori Feſtivitate interveniente, vel infirmitate impediente, abſtineat.* Nondum lege ſancita erat Sabbati abſtinentia; hanc introducere Diſciplinam in honorem ſepulturæ Dominicæ voluit *Gregorius VII.* ſed admonitione ſola, non præcepto uſus eſt. Quamobrem nec diu poſtea univerſalis fuit illa obſervantia. Duas exceptiones addidit Pontifex, infirmitatis,
B quam augere vel fovere poſſet abſtinentia; & majoris Feſtivitatis intervenientis, puta Natalis Domini vel Epiphaniæ.

Canon Octavus, decimas & primitias, & reliqua, quæ ſecundùm ſtatuta Canonum ad Epiſcopos pertinent, ſine Romani Pontificis auctoritate, vel Epiſcopi conſenſu, à Monachis & Abbatibus detineri vetat.

Canon nonus, prohibet ne Epiſcopi onera, ſervitia, cenſus, contra Eccleſiaſticam normam Abbatibus & Clericis imponant: & ne interdictum Sacerdotale Officium pretio reſtituant, ſub periculo gradus.

C *Canon decimus*, invaſores patrimonii *S. Petri*, aut invaſionis conſcios, nec eam revelantes, velut ſacrilegos damnat, reſtitutionem imperat, & pœnam quadrupli de propriis bonis perſolvendi infligit.

Canon undecimus, ſuſpenſione ab Officio caſtigandum Epiſcopum edicit, qui Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum fornicationes, vel crimen inceſtus, in ſua Diœceſi, precibus, vel pretio interveniente permiſerit, vel cognitis impunitatem conceſſerit. Hunc Canonem *Ottonis* Conſtantienſis, & aliorum plerorúmque Germaniæ
D Epiſcoporum pudenda erga Clericos conjugatos conniventia & negligentia neceſſarium fecit, ut conſtat ex Epiſtolis *Gregorii VII.* ad eumdem *Ottonem*, ad Conſtantienſis Eccleſiæ Clerum, & ad omnem Clerum & populum Imperii.

Oblationes ad Miſſarum ſolemnia Fidelibus imperat.

Canon duodecimus, Fidelibus Oblationes ad Miſſarum ſolemnia imperat, ſecundùm uſum SS. Patrum, & revocare jubet in memoriam quod Deus per Moyſen dixit: *Non apparebis in conſpectu meo vacuus.*

His Decretis Gregorii VII. & Synodi Romanæ V. deſcriptis, ſubdit *Hugo Flaviniacenſis*
E in Chronico: *Hæc ſunt Beatiſſimi Papæ Synodalia Decreta, moribus corrigendis idonea, SS. Patrum Decretis conſona, cœlo rorante ſtillata, univerſis Fidelibus inculcanda, amplectenda, atque tenenda, juſtitia dictante prolata, fortitudine roborata, prudentia promulgata, temperantiæ virtute prædita.*

Sextum Gregorii VII. Concilium.

XXI. Sextam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno MLXXIX. menſe Februario, in qua Berengariana hæreſis proſcripta eſt, quam ejurare rurſus compulſus eſt relapſus Auctor, & Fidem Catholicam tertia Profeſſione teſtari. Qua de re uberiùs agemus in Diſſertatione *De Cauſa*
F *Berengarii.* In eadem Synodo, *Henrici & Rodulphi* Regum Oratores, Dominorum ſuorum nomine, liberum in Germania Conventum promiſere, ad quem dicti Reges convenirent per ſe vel per Legatos, Summi Pontificis, vel Legatorum ejus ſententiam de cauſa Regni inter eos controverſa, ſubituri.

Septimum Concilium. Inveſtituræ Damnatæ.

XXII. Septimam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* anno MLXXX. in qua hæc promulgavit Decreta. Primo damnatæ Inveſtituræ: Inter Epiſcopos vel Abbates ſedere prohibiti, qui

Epiſcopatum

Epiſcopatum vel Abbatiam de manu Laïcæ perſonæ ſuſcepiſſent, iiſque aditu Eccleſiæ interdictum, donec beneficio ceſſerint. Eadem ſententia in ſeculares Poteſtates lata, quæ Inveſtituram dare præſumpſerint. Deinde Normannis invaſio Patrimonii *S. Petri* ſub excommunicationis pœna prohibetur. Ipſis tamen concedit Pontifex, ut ſi adversùs incolas terrarum illarum juſtam cauſam quis habuerit, priùs apud Apoſtolicam Sedem, vel Rectores & Miniſtros ibi conſtitutos, de injuria expoſtulet: ac niſi jus ipſi dixerint, *pro recuperatione ſuarum rerum de terra illa accipiat, non tamen ultra modum, nec more prædonum, ſed ut decet Chriſtianum, & eum qui ſua magis quærit accipere, quàm aliena diripere.* Denegata juſtitia, præmiſsiſque violentæ exactionis minis, bellum etiam privatum ad repetendum ſua non injuſtum eo ſæculo cenſebatur.

Falſæ Pœnitentiæ cavendæ.

Quartò Fideles omnes admoniti, ut à falſis ſibi caveant pœnitentiis. Falſam autem illius pœnitentiam eſſe docet, quipeccandi affectum non deponit, aut proximas occaſiones peccati non relinquit, vel aliena non reſtituit, cùm poteſt. *Ita ſe unuſquiſque ad Dominum convertat, ut relictis omnibus iniquitatibus ſuis, deinde in fructibus bonæ operationis permaneat. Sic enim Dominus per Prophetam docet:* Si converſus fuerit impius ab omnibus iniquitatibus ſuis, & cuſtodierit univerſa mandata mea, vita vivet, & non morietur. *In quibus verbis manifeſtè datur intelligi, quoniam qui aliena bona diripuit, & ea cum poſſit, reddere, vel emendare noluerit, vel qui arma contra juſtitiam portaverit, aut odium in corde retinet: vel qui hujuſmodi negotiationibus aut officiis implicatus fuerit, quæ ſine fraude, ſine falſitate, ſine invidia, ſine deceptione fratrum, exercere non poſſit, nec ad Dominum converſus, nec de perpetratis facinoribus veram pœnitentiam facere credendus eſt.*

Ezech. 18. & 33.

Addit Sanctiſſimus Pontifex cum ſua Synodo, Sacerdotes vita & doctrina probatiſſimos in accipiendis Pœnitentiis eligendos eſſe. Scientiam autem poſtulat, non recentiorum dumtaxat Auctorum, ſed Divinarum Scripturarum. *Inter omnia vos hortamur*, inquit, *atque monemus, ut in accipiendis Pœnitentiis non ad illos curratis, in quibus nec religioſa vita, nec eſt conſulendi ſcientia, qui animas hominum magis ad interitum, quàm ad ſalutem ducunt, teſte Veritate, quæ ait:* Si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadunt; *Sed ad eos qui religione & Scripturarum doctrina inſtructi, viam veritatis & ſalutis vobis oſtendere valeant.*

Confeſſarii eligendi religione & Scripturarum doctrina inſtructi.

Matth. 15. 14.

Sacræ Electiones Epiſcoporum.

Quintò, de ſacris Epiſcoporum electionibus ſtatuit Synodus, ut Eccleſia vacante, curâ Viſitatoris Epiſcopi, ab Apoſtolica vel Metropolitana Sede directi, Clerus & populus, remota omni ſeculari ambitione, timore, atque gratia, Apoſtolicæ Sedis, vel Metropolitani ſui conſenſu, Paſtorem ſibi ſecundùm Deum eligat. Si vitioſa fuerit electio, jus ad Metropolitanum, vel ad Summum Pontificem devolutum eſto. Denique *Gregorius VII.* de Synodi ſententia, *Henricum* Germaniæ Regem rurſus excommunicavit, & Regno Teutonicorum & Italiæ privavit. *Rodulphi* verò electionem confirmavit.

Henrici Germaniæ Regis excommunicatio & exauctoratio.

Octavum Concilium.

XXII. Octavam Romæ Synodum celebravit *Gregorius VII.* anno MLXXXI. In qua *Henrici* Regis & omnium ejus fautorum confirmata excommunicatio eſt, Arelatenſis & Narbonenſis Archiepiſcopi depoſiti; *Ildimundus* & *Landus*, Campaniæ Tyranni, anathemate confixi, ut hujus Synodi Acta teſtantur.

Nonam.

XXIII. Nonam celebravit anno Domini MLXXXIII. duodecimo Kalendas Decembris, cùm triennio toto ſolita Concilia Bellum Henricianum, & Urbis obſidio prohibuiſſet. Hanc ideo congregavit *Gregorius*, ut Eccleſiæ Imperiique paci conſuleret. A Romanis quippe diuturna & gravi obſidione fatigatis exoratus, ut *Henrici* cauſam, & ſuas in eum Sententias retractari Synodaliter permitteret, ac reſtituto, ſi fieri poſſet, *Henrico*, Reipublicæ tot malis attritæ mederetur. Ab his pacis conſiliis non alienum fuiſſe Pontificem, probat ejus Epiſtola ad *Altmannum* Paſſavienſem Epiſcopum, tertia Libri noni, & vigeſima octava ejuſdem Libri *Ad univerſos Fideles* inſcripta. Sed *Henrici* nequitiâ Sanctiſſimi Pontificis vota pro Eccleſiæ Imperiique pace, & bonorum omnium expectatio, fruſtrata ſunt. Qua de re uberiùs agemus in Diſſertatione de diſſidio *Gregorii VII.* & *Henrici* Germaniæ Regis. In ea Synodo de fidei forma, & Chriſtianæ Religionis converſatione, necnon de animi conſtantia ad præſentem preſſuram neceſſaria, Pontifex egregiè perotavit, ut Acta teſtantur.

Decimum & Undecimum.

XXIV. Decimam & undecimam Synodum Romæ celebravit *Gregorius VII.* anno M.LXXXIV. In quibus *Guibertus* Antipapa, & *Henricus*, Rex iterato Anathemate confixi ſunt, ut *Bertholdus* Conſtantienſis, ad hunc annum, & *Leo Oſtienſis* lib. III. cap. IIII. commemorant.

Concilium Quintilinoburgenſe.

Henriciana & Vveciliana Hæreſis damnatæ.

XXV. Ejuſdem auctoritate Pontificis Concilium *Quintilinoburgi* anno MLXXXV. celebratum eſt, cui per Legatum præfuit, in quo Henriciana, & Vveciliana hæreſis damnatæ ſunt. Henriciani ſummam auctoritatem Imperatori in electionibus Epiſcoporum, & ipſius Romani Pontificis, vindicabant, & Pontificem negabant eſſe legitimum, quem Imperator, ſeu Rex Germaniæ non nominaſſet, ac latæ in Regem excommunicationis nullam habendam eſſe rationem contendebant, quòd injuſta eſſet. Vveciliani, à *Vvecilone* Moguntinæ Sedis invaſore nuncupati, ſeculares ſuis rebus expoliatos, Eccleſiaſtico non ſubjacere judicio aſſerebant. *Vvecilonis* & aliorum Schiſmaticorum Ordinationes irritæ declaratæ ſunt. In *Guibertum* Antipapam & Schiſmatis ejus fautores, repetita anathematis ſententia. *Gebehardi* Conſtantienſis Epiſcopi confirmata Ordinatio. Quæſtio de conſanguinitate Regis *Hermanni*, & uxoris ipſius ventilata eſt, qui Patrum judicio ſe pariturum ſpopondit. Septem editi canones: Primo ſtatutum eſt, ut quicumque ab Epiſcopo ſuo, nec Officio, nec Communione privato, excommunicatus eſſet, *etſi injuſtè, nullatenus reciperetur ad Communionem, niſi abſolutus Eccleſiaſtico more.* Canon alter excommunicatos pro ſacrilegio vetat abſolvi, niſi reſtitutione prævia. *Tertius*, legem de Preſbyterorum & Sacrorum Miniſtrorum cœlibatu confirmat. *Quartus* Laïcis prohibet ne vaſa ſacra & pallas altaris contingant. *Quintus*, ne decimas in proprietatem, vel etiam in beneficium ſibi vindicent, niſi conceſſione legitimorum poſſeſſorum. *Sextus*, ſtata eſſe jubet verni & æſtivi Jejunii tempora, ut illud quidem prima hebdomada Quadrageſimæ, iſtud verò in Pentecoſte celebretur. *Septimus*, ovorum, & caſei eſu in Quadrageſima interdicit.

Summa Canonum.

Eccleſiaſticus Ritus à Gregorio VII. inſtitutus.

XXVI. Imparem numerum ſignorum crucis ſuper ſacram Oblationem obſervandum *Gregorius VII.* edixit, ob myſticam utique rationem, ut Auctor *Micrologi* teſtatur cap. XIV. *De ſignis*, inquit, *quæ ſuper Oblationem à diverſis diversè fiunt, nos ab Apoſtolica Sede formam ſumere præſertim decrevimus, unde totius Chriſtianæ Religionis ordinem, & originem ſuſcepimus. Nam & illi Sedi noſtro tempore talem Deus Gubernatorem, reverendæ, inquam, memoriæ Gregorium Papam impoſuit, qui ſub decem ſuis Anteceſſoribus à puero Romæ nutritus & eruditus,*

omnes Apoſtolicas Traditiones diligentiſſimè inveſtigavit, & inveſtigatas ſtudioſiſſimè in actum referre curavit. Hunc ergo Doctorem religione & auctoritate præcipuum, immo Apoſtolicam Traditionem per ipſum in conſecrandis Myſteriis potiſſimum imitari decrevimus. Sicut nos ipſi per ipſum, & per Epiſcopos qui ipſum imitati ſunt, accepimus, imparem numerum ſemper in diſpenſatione ſignorum ſuper Oblationem obſervamus: videlicet unam crucem, vel tres, vel quinque faciendo. Et hoc utique non ſine cauſa myſterii. Nam in una & tribus, unum & trinum Deum intimamus: in quinque autem, quinquepartitam Domini Paſſionem ſignificamus. Meritò autem impar numerus in Eccleſiaſticis Officiis frequentatur, quia numquam in duo æqualia, unitate impediente, dividitur; ſicut unitas ſanctæ Eccleſiæ nullatenus eam in duo ſecari patitur.

Inventio Corporis S. Matthæi.

XXVII. *Gregorio VII.* Pontifice Maximo, corpus *S. Matthæi* Apoſtoli Salerni inventum, anno MLXXX. ac de tanti revelatione theſauri *Alphano* Salernitano Epiſcopo Sanctus Pontifex gratulatus eſt, Epiſtola VIII. libri VIII.

Gregorii VII. Obitus

XXVIII. eam in urbem confugit *Gregorius*, poſtquam à furore *Henrici* Regis, Caſtrum *S. Angeli*, in quod ſe receperat, obſidentis, *Roberti* Siciliæ, Apuliæ, & Calabriæ Ducis virtute & induſtria ereptus eſt, anno MLXXXIV. Anno ſequenti, præſcito mortis die, cùm Cardinalibus, Epiſcopis, viriſque religioſis omnium Ordinum, qui ultimum agonem agenti aderant, præcepiſſet, ut neminem ceu Romanum Pontificem haberent ac venerarentur, niſi canonicè electum & ordinatum, & de Succeſſore deſignando rogatus, trium dediſſet optionem quos regendæ ac tuendæ Eccleſiæ pares cenſebat, ſcilicet Deſiderii Cardinalis & Abbatis Cœnobii Caſſinenſis, *Ottonis* Oſtienſis Epiſcopi, & *Hugonis* Archiepiſcopi Lugdunenſis; præ cæteris tamen in *Deſiderium* utpote viciniorem inclinans, obiit die XXV. Maii anni MLXXXV. cùm ſediſſet annis duodecim, menſe uno, diebus tribus. Suprema ejus verba hæc fuere: *Dilexi juſtitiam, & odi iniquitatem, propterea morior in exilio.* Salerni in templo *S. Matthæi* Evangeliſtæ ſepultus eſt. Miraculis ante & poſt obitum ejus ſanctitas comprobata, quorum unum *Paulus Benriedenſis* in ejus Vita, & *S. Anſelmi* Lucenſis Epiſcopi Pœnitentiarius in ejus Actis, referunt. *Olim* (inquit Paulus) *Elias ex mortalium cohabitatione tranſiturus, dimiſit Heliſæo pallium ſuum, Prophetici muneris inſtrumentum: Similiter & Gregorius ex hac mortali vita migraturus, tranſmiſit Anſelmo Pontificalis inſigne poteſtatis, videlicet mitram capitis ſui, hoc nimirum Deo cooperante, ut, ſicut ille Prophetiæ per pallium hæreditavit prærogativam, ita & iſte Sacerdotalem per mitram obtineret eminentiam. Nempe eò uſque proceſſit ſimilitudo, ut ſicut Heliſæus per pallium Eliæ virtutum ſigna demonſtraverat, ita & Anſelmus per mitram Gregorii quædam magnalia exhibuerit. Nam, ut de pluribus unum magis divulgatum proferamus, Reverendus Mantuanæ Præſul Eccleſiæ Ubaldus, multis jam annis graviſſimè ſpleneticus, & toto corpore ulceratus, præſertim in cruribus, ſic ut vix quomodolibet ſtare poſſet, vix etiam jacere, vel ſedere, qui & multa in Medicos erogaverat, nihilque profecerat, appoſita eadem mitra ubi major ingruerat dolor, priſtinæ redditus eſt ſanitati.* Sacris Eccleſiæ Faſtis poſt obitum adſcriptus eſt *Gregorius VII.* & in Martyrologio Romano *Eccleſiaſticæ libertatis propugnator ac defenſor acerrimus* prædicatur. De ejus obitu legendus & Leo Oſtienſis lib. III. Chronici Caſſinenſis cap. LXIV. Ipſi hoc Elogium ſcribit *Trithemius* Abbas lib. IV. de Viris Illuſtribus Ordinis S. Benedicti, cap.

Poſtrema verba.

Miracula.

Sanctitas.

Elogium.

A XI. *Vir fuit multæ doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, juſtitiæ, conſtantiæ, & religionis, qui multa pro Eccleſiæ defenſione & peregit, & ſuſtinuit.*

SCHOLION I.

Huic Articulo, pag. 74. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Gregorium VII. appellas Virum ingenii vehementis & ſeveræ ſanctimoniæ.*

R. Hic Gregorii VII. Character. Addidi, *Eruditionis exquiſitæ, ſtudii in Diſciplinam Eccleſiaſticam incredibilis, animi intrepidi, quem ſanctiſſimi ac puriſſimi conſilii virum B. Petrus Damiani ad Nicolaum II. ſcribens prædi-* B *cat.* Alia ad ejùs commendationem congeſſi, ne ejus effigiem ex parte tantùm delineaſſe viderer.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 77. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Gregorii VII. ſeveritas impium Henricum ut alterum Pharaonem induravit, & ad impium Schiſma compulit.*

R. Nemo id neſcit, qui hujus Pontificatus hiſtoriam, & Henrici IV. Imperatoris Vitam legit. Cæterùm Gregorii VII. ſanctitatem eo in Articulo prædico, miracula commemoro, elogia paſſim velut floſculos ſpargo, illum à calumnia vindico, ſanctiſſima ejus Decreta refero, nullum ex præclarè geſtis diſſimulo, ut quid ergo vapulo?

C

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 86. Edit. primæ, hanc velut meam Propoſitionem Religioſi Cenſores reprehendunt: *Gregorius VII. diſpenſare noluit de Canonibus, quia id prævidit pravi exempli futurum Succeſſoribus.*

R. Non dixi, Ipſum diſpenſare noluiſſe de Canonibus, quia id prævidit pravi exempli futurum; ſed quando id prævidit. *Sacrorum Canonum* (inquam) *ita ſtudioſus obſervator fuit, ut de iis diſpenſare noluerit, etiam rogantibus Regibus, cùm Diſpenſationes illas pravo exemplo Succeſſoribus ſuis eſſe poſſe prævidit, nec Eccleſiæ honori & utilitati congruas. Sic rejecit commendationem & preces Sancii Aragoniæ Regis, poſtulantis ut Clericus de concubina natus ad* D *Epiſcopatum Aragoniæ promoveretur.* Quod in magna Gregorii VII. laude ponendum eſt, eòque nomine à me refertur & obſervatur, id Religioſi Cenſores reprehendunt.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 92. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Gregorius VII. minatur Excommunicationem Regi Galliæ, & negationem obedientiæ à ſubditis, non ex Traditionis doctrina, ſed ex privata opinione.*

R. Prima Pars Propoſitionis non eſt mea; de minis E Excommunicationis non loquor; Reges ipſos juſtis de cauſis, & ſervato ordine Canonibus præſcripto, excommunicari poſſe à Summis Pontificibus non diffiteor: Sed de minis exauctorationis, ſeu negationis obedientiæ à ſubditis, ut Cenſores loquuntur, ita ſcripſi: *Gregorius exauctorationis minas Regi Francorum* Philippo I. *intentans, non ex Traditionis doctrina & Eccleſiæ Sententia, ſed ex privata opinione locutus eſt.* Ita cenſent Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana. Id verò Sedi Apoſtolicæ & Sancto Pontifici Gregorio VII. minimè injurioſum eſt: Siquidem Romanos Pontifices ut Doctores privatos errare poſſe fatentur Cardinales Bellarminus, A Turrecremata, Theologique omnes.

F

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 93. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Novum, inauditum, & ipſo jure nullum, velle Reges Galliæ privare Regno...* Sibi contradicit (inquiunt) quia id factum dicit cum „ Rege Poloniæ, pag. 84. & cum Henrico, pag. 76. „

R. Scripſi revera: *Quaſcumque in Philippum I. invehendi cauſas habuerit Gregorius* VII. *novum, inauditum, ipſóque jure nullum fuit, quòd eripiendum ipſi quomodocumque affecto Regnum, & ſequeſtrandos quicumque ipſi Regalem honorem vel obedientiam exhiberent, ſcripſerit.* Ex Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ Sententia id me dixiſſe fateor. Nec pugnantia ſcripſi, ut mihi RR.

Cenſores

Cenſores improperant, quia quod in Poloniæ Regem & Henricum Imperatorem à Gregorio VII. tentatum eſt, ut eos Regnis privaret, æque novum, inauditum, ipſóque jure nullum fuiſſe cenſui ſecundùm Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ doctrinam. De minis à Gregorio VII. Philippo I. Regi Chriſtianiſſimo intentatis ſcribit Magiſter *Franciſcus Feu* Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor & SS. Gervaſii & Protaſii in hac Regia Urbe Parochus, in Tractatu *De Legibus*, Quæſt. IV. Art. IV. pag. 142. *A Gregorio* VII. *excommunicationis comminationem fuiſſe adhibitam ut in officio contineretur juvenis Princeps annos 21. nondum natus: Quamquam priùs monendus fuiſſet juxta Evangelii leges. Ubinam autem Gregorio* VII. *pietatis & eruditionis ſpectata viro, quæ hic objiciuntur exciderint, & quomodo? Me neſcire profiteor. Hinc Epiſcopi qui tunc temporis regebant Eccleſias, licet Apoſtolicæ Sedi eſſent addictiſſimi, has tamen Gregorii literas improbarunt; præſertim Manaſſes Remenſis. Eas quoque improbare viſus eſt ipſe Gregorius, qui poſtmodum Gervaſio Manaſſis Succeſſori ſignificavit Regem Philippum & illuſtrem & glorioſum eſſe, & ſe pro ipſo ſemper precatum fuiſſe.* Hæc Doctor Clariſſimus.

ARTICULUS XII.

De Victore III.

D*Eſiderius*, Beneventi in Samnio, familia Principe natus, ſponſam paris nobilitatis ſibi à parentibus deſtinatam, domúmque paternam, Spiritu Dei aſſlante deſerens, clam eremum petiit, & *Hyacinto* Monacho ſanctiſſimo favente, ſeculares veſtes cùm Monaſticis commutavit. A parentibus vi ex eremo abſtractus, & ſacro habitu exutus, in urbem, domúmque reductus eſt, in qua ſub vigili cuſtodia annum pene tranſegit, propoſiti conſtantiſſimè tenax. Tum Salernum fugiens, favente *Guaimario* Principe conſanguineo ſuo, in Monaſterio Cavenſi *S. Trinitatis* vitam religioſam profeſſus eſt. Inde in Monaſteriis *S. Sophiæ* ad Beneventum, Tremitenſi in Inſula Maris Hadriatici, & in Majellæ eremo, viris tunc ſanctiſſimis referta, caſtiſſimè vixit. Hinc *Leonis IX.* Pontificis Maximi auctoritate Beneventum revocatus eſt. Hunc B. Petrus Damiani *Monachorum Archangelum* vocat lib. II. Epiſtola XV. Anno MLVII. Caſſinenſis Abbas, *Stephano IX.* approbante, creatus, Legatúſque Conſtantinopolim ab eodem deſignatus, à *Nicolao II.* ejus ſucceſſore conſecratus, & Cardinalitia Dignitate cum Titulo Sanctæ *Cæciliæ* auctus eſt, & Apoſtolica Legatione in Campania, Brutiis, & Apulia ornatus. Sub hoc Pontifice, & ejus ſucceſſoribus *Alexandro II.* & *Gregorio VII.* ſtrenuam Eccleſiæ operam navavit. Defuncto *Gregorio*, ſecundùm ejus deſignationem Pontifex electus, & Inſignibus per vim ornatus, *Victor III.* appellatus eſt. A Præfecto Imperatoris vexatus, Româ Terracinum, & depoſitis Inſignibus Pontificatus, Caſſinum perrexit, anno penè integro ſummam conſtanter recuſans Dignitatem. Anno tandem ſequenti MLXXXVII. in Synodo Capuana Cardinalium, Epiſcoporum, Principúmque precibus ac rationibus victus, electionem de ſe factam conſenſu ſuo firmavit XII. Kalendas Aprilis, & Romam profectus, Dominica poſt Aſcenſionem Chriſti Eccleſiaſtico ritu conſecratus eſt. Iſta conſtant ex *Leone Oſtienſi* lib. III. Chronici Caſſinenſis, quo *Deſiderii planè admirabilis & ſingularis Ordinis ſui viri*, ut ipſe vocat, res geſtas complexus eſt.

Victor III. à calumnia vindicatus.

Deſiderii fluctuatio, & (ut multis videbatur) inconſtantia, reſumentis Inſignia quæ depoſuerat, nonnullis diſplicuit, imprimis *Hugoni* Lugdunenſi Archiepiſcopo, qui malam de illo opinionem imbiberat. Cujus rei teſtis eſt Epiſtola ejuſdem Archipræſulis ad *Mathildem* Comitiſſam ita ſcribentis: *Electionem verò Caſſinenſis Abbatis, antequam ego Romam venerim, factam ſufficienter audiſtis; cui tam ego, quàm & cæteri fratres mei Sanctæ Romanæ Eccleſiæ filii, diligentes magis gloriam hominum quàm Dei, pro temporis infirmitate aſſenſum præbuimus. Poſtquam autem ad Montem Caſſinum pervenimus, ex ejuſdem familiaribus nobiſcum colloquiis, dum videlicèt nefandiſſimos actus ſuos in auribus Epiſcoporum & Cardinalium jactanter recitare non erubeſceret, copioſiùs neceſſariò deprehendimus, quàm intolerabiliter Deum in ipſius electione offenderimus. Quis enim niſi ex ipſius ore audiſſet, unquam crederet Henrico dicto Regi fidem eum dediſſe, ut de obtinenda Romani Imperii corona fideliter eum adjuvaret? Aut cujus accuſatio contra talem virum reciperetur, niſi ipſe quaſi ad cumulum gloriæ ſuæ adſcribendo, nobis narraſſet, prædictum Regem ad invadendas terras B. Petri, numquam, niſi ſuo conſilio & perſuaſione animaretur, Romam tranſiſſe? Numquid non delirans videretur, ſi quis Romanum electum, poſt abſolutionem à Beatiſſimo Papa Gregorio ſuſceptam, excommunicatum garriret, niſi ipſe Attonem Cardinalem Mediolanenſem electum, à prædicto Papa, eodem Abbate ſubſcribente, excommunicatum, & ſine pœnitentia defunctum, non ſolùm beatum in communi noſtra audientia prædicare præſumeret, verùm etiam ſe ipſum non in alia, niſi in qua ipſe eſt, gloria futurum oraret? In quibus omnibus dilectiſſimos fratres noſtros H. & B. Cardinales teſtes advocamus, qui vel ipſi de ejus ore audierunt, vel à bonis viris, quibus indubitanter credunt, referentibus, ſe audiſſe dixerunt. Quoties Decreta Domini ſui Papæ Gregorii, aliorúmque SS. Patrum, non ſolùm verbo apertè improbaverit, verùm etiam manifeſtis operibus poſtea deſtruxerit: in quot & quibus locis electionem ſuam non ſecundùm Deum, ſed tumultuariè factam aſſeverans, publicè refutaverit, & nunquam ſe acquieviſſe, vel in perpetuum acquieturum, ſub terribili atteſtatione affirmaverit: Quaſve perſonas, electionem reddendo Eccleſiæ, idoneas eligi in Romanum Pontificem dixerit, quoniam vobis magna ex parte manifeſta ſunt, & epiſtolarem modum excederent, ex ordine ſcribere omiſimus. Nunc verò cùm jam tandem poſt tantum laborem inaniter inſumptum reſpirare videamur, & electionem toties refutatam, & Eccleſiæ redditam, divina gratia, & veſtro fulti conſilio & auxilio in proximo liberè facere ſperabamus, ſub occaſione eligendi Romanum Pontificem, Concilium in Capua, ſicut illarum partium Vicarius Apoſtolicus congregavit ... Cùm ergo de propoſito negotio tractare diſponeremus, Abbas quibuſdam mollibus & geſtuoſis repulſionibus fautores ſuos Epiſcopos, & Principem ad compellendum ſe provocare cœpit. Comperta autem verſutia ſua, cùm prædicti ad reſtitutionem ſui quaſi invitum eum compellerent, nos prænominati, cum Oſtienſi Epiſcopo, & Vuitmundo Monacho, & quibuſdam aliis, conſilium habuimus, qualiter aſtutiæ illius contrairemus. Poſtquam ergo ipſe jam paratus erat Inſignia Pontificatus reſumere, & electionem etiam in ipſo Conventu multoties refutatam iterum in ſe retorquere, prædictorum conſilio, nos tantam hominis levitatem & propoſiti ſui mutabilitatem improbantes, in audientia omnium nos nequaquam aſſenſum præbituros diximus; niſi de quibuſdam contra famam ſuam, & tanti Ordinis Dignitatem, quæ poſt electionem ſuam de eo nobis innotuerant, primùm examinatio fieret. Quod ipſe indignè ferens, neque ad examinationem venturum, neque electionem unquam ſuſcepturum ſe publicè affirmavit. Sicque data nobis iterum licentia ab eo, quem vellemus, eligere, excutiens brachia ſua, cœpit à nobis recedere, cùm Vuitmundus ex conſilio Oſtienſis Epiſcopi publicè exclamavit, infamem perſonam non debere in Romanum Pontificem eligi, vel ordinari; cùm conſtaret*

ſtaret eum indubitanter infamiam incurriſſe, quoniam quidem excommunicationem Domni Papæ Gregorii per annum integrum & continuum, & eo plus, ſine canonica pœnitentia ſuſtinuiſſet. Taliter itaque diſſoluto conventu, & quia nox imminebat, nobis recedentibus, remanſit Dux cum eo, retento ſecum Oſtienſi, cum cæteris R. Epiſcopis, & Cardinalibus. Ubi cùm diu rogando Rex inſtitiſſet, ut quemdam Alfanum in Salernitanum Epiſcopum conſecraret, ſed Oſtienſi contradicente, Abbas voluntatem Ducis implere non auderet, quoniam de manifeſtiſſima ambitione Alfanus convictus fuerat. Dux graviter indignatus, receſſit ab eis. Abbas igitur gratia B deſtitutus, quoniam ſine eo ad Romanum Pontificatum aſpirare deſperabat, profunda jam nocte, cunctis dormientibus, Legationem ad Ducem miſit, ſicque Duce ad Abbatem redeunte, & Abbas gratiam apud Ducem ut Papa fieret, & Dux, quod quærebat, obtinuit apud Abbatem, ut Alfanus conſecraretur ſequenti die ... Eadem itaque die, cum poſt prandium Abbas, Dux, & Princeps, uterque a ſomno meridiano ſurrexiſſent, ſole declinante ad inferiora, ſed vino obtinente ſuperiora, heu, proh dolor! Abbas pro mercede nefandiſſimæ conſecrationis, fultus auctoritate Ducis, pluvialem ſibi ipſe impoſuit, Oſtienſi, & nobis inconſultis, & prorſus ignorantibus. His C *ita geſtis, cùm Epiſcopus nobiſcum per omnia cucurriſſet, ut vidit, quòd Abbas per potentiam Principis Jordani ad conſecrandum ſe Romam ire intendebat, timens fortè ne ſua dignitate privaretur, ſi ab alio prima manus conſecratio ei imponeretur, converſus eſt in die belli, & immemor factus propoſiti, & factæ nobis ſponſionis, quod dicere pudet, pacem cum Abbate faciens, reverentiam ei per omnia ſicut Papæ perſolvit. Qualiter autem vel quomodo Romam ire diſponat, quoniam præſentium lator, & peregrini, quicquid, poſtquam a nobis receſſerunt per Capuam tranſeuntes, de hujuſmodi apparatu fieri viderunt,* D *vel aliis referentibus didicerunt, plenius vobis referre poterunt.*

Calumniis hæc *Hugonis* Archiepiſcopi Epiſtola, ab *Hugone* Flaviniacenſi in Chronico Virdunenſi relata, tota ſcatet. Fictitia ſunt crimina, quæ *Victori III.* objicit, à quibus ipſum ſatis ſupèrque purgat *Gregorii VII.* de ipſo judicium, qui ipſum inter omnes Pontificatu digniſſimum & Eccleſiæ utiliſſimum judicavit: ipſum purgat inſignis ejus humilitas, quâ tam conſtanter ſupremam Dignitatem recuſavit, nec ſuſcepit niſi caritate Eccleſiæ compulſus. Promiſerat quidem *Henrico* Regi ſuam apud *Gregorium VII.* interceſſionem ut Imperator crearetur, ſed optimè noverat E Pontificem Sanctiſſimum coronam Imperii ipſi non conceſſurum, niſi Pœnitentiam ageret, Eccleſiæque ſatisfaceret; eámque hypotheſim involvebat *Deſiderii* promiſſum. Cœterùm quàm eſſet Sedis Apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ Libertatis ſtudioſus, demonſtravit ea occaſione. *Henricum* enim jam excommunicatum non adiit, niſi ut eum ad pacem hortaretur, & ab everſione Caſſinenſis Monaſterii prohiberet. Cum Regis Cancellario, aliiſque Miniſtris, quamvis amicis olim ſuis, excommunicatione pariter irretitis, comedere, F bibere, orare noluit. Præcipienti *Henrico* ut ſibi fidem juraret, ac Monaſterium de manu ſua ſuſciperet, ac minas intentanti reſpondit, *Se non modò Monaſterii cauſa, ſed ne pro mundo quidem toto id facturum. Cumque ipſius rigidum animum Imperator & inflexibile propoſitum cerneret, iratus eſt valde: præcepitque Principi, ut acceptis ſecum nuntiis ſuis ad Monaſterium pergeret, eiſque ipſum ille aſſignaret. Sed cùm Princeps multa illi bona ſæpe de Deſiderio locutus eſſet, eo tandem ad illum perducto ita mutatus eſt, ut ipſe coram Principe amicum illum*

A *appellaverit, oraveritque, ut de acquirenda Imperii corona, ipſe ſibi fautor exiſteret. Ea facturum ſe pro viribus Principe adſtante promiſit. & cum exigeret ut Virgam Abbatiæ de manu ſua ſuſciperet, renuit dicens: Quando illi coronam Imperii collatam cerneret, tunc, ſi placeret, Abbatiam ſe ab eo percepturum; vel etiam, ſi illi ita viſum eſſet, dimiſſurum ... Interim quamdiu illic permanſit Deſiderius, ſæpe diebus ſingulis cum Epiſcopis, qui cum Imperatore aderant, de Apoſtolicæ Sedis Dignitate contendit, præcipuéque cum Oſtienſi Epiſcopo, qui etiam Gregorio Papæ favere videbatur. Cum ille Privilegium Nicolai Papæ, quod cum Hildebrando Archidiacono,* B *& Epiſcopis centum viginti quinque fecerat, proferret: quo ſcilicet ſtatutum fuerat, ut numquam in Romana Eccleſia ſine Imperatoris nutu Pontifex fieret: Quod ſi contingeret fieri, ſciret ſe hujuſmodi non pro Papa habendum, ſed anathematizandum. Deſiderius hujuſmodi rationibus occurrit dicens: Neque Papam, neque Archidiaconum, neque Epiſcopum aliquem, ſeu Cardinalem, vel quemlibet omnino hominem licitò facere id potuiſſe. Sedes enim, inquit, Apoſtolica domina eſt noſtra, non ancilla; nec alicui ſubdita, ſed omnibus prælata: & ideo nulla omnino ratione ſub jugum a quoquam mitti poteſt.* C *Quod ſi a Nicolao Papa factum eſt, injuſte profecto ac temerè præſumptum eſt. Non tamen cujuſquam ſtultitia vel temeritate amittit Eccleſia dignitatem ſuam. Neque vos id aſſentiri ulla ratione debetis, neque favente Deo ultra continget, ut ex Alamanni Regis nutu Papa Romanis ordinetur. Ad hæc cum iratus Epiſcopus indignationem illi Regis, & omnium ultra montes habitantium, ſi iſta præſentirent, minitaretur: Deſiderius conſuetâ conſtantiâ, Neque Regem ipſum, neque totum ſimul orbem, ſi in unum conveniret, ſe ab hac depellere poſſe ſententia aſſeveravit. Poteſt quidem, inquit, Imperator ad tempus* D *vim libertati Eccleſiaſticæ inferre: noſtrum tamen ad hoc numquam poterit inclinare conſenſum. His & hujuſmodi pluribus quotidie cum eis contendebat, juſtiſque eos convincebat rationibus. Cum Archiepiſcopo quoque Ravennate de eadem re ſæpe contendit, & prædictum Privilegium juſtè confutavit, arguens cur ſe de Papatu præſumpſiſſet intromittere, idque ſeverius.* Ita refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Lib. III. Cap. XLIX. Porrò qui ita ſe geſſit, ac libertate tanta Imperatorem, ejúſque Miniſtros & Antipapam allocutus eſt, Imperatori non eſt adulatus, nec abſque calumnia dici poteſt illum ad invadendum Patrimonium *S. Petri* excitaſſe: E nec etiam veriſimile eſt illum parvipendiſſe Pontificias excommunicationes, qui excommunicatos, etſi amicos ſuos, oſculari noluit, nec orare cum eis, neque cum iis manducare aut bibere, quod laudatus Auctor teſtatur. Quanti verò fecerit *Gregorii VII.* Deceſſoris ſui Decreta, Beneventana probat Synodus, in qua ipſa renovavit, præcipuè quæ contra dantes & accipientes Inveſtituras ſanxerat.

Sedes Apoſtolica ſubjugum à nemine mitti poteſt.

Denique *Hugonem* ad maledicendum *Victori III.* ambitio & rivalitas impulere. *Gregorius VII.* de Succeſſore rogatus, ipſum *Hugonem* è F tribus unum propoſuerat. Cœteris ob Religionem, prudentiam, & amicitiam Principum Italiæ antepoſitus eſt *Deſiderius.* Hugo electionem ſe abſente canonicè factam approbavit, electúmque ut legitimum Pontificem veneratus eſt. Sed cùm in recuſanda ſuprema Dignitate obfirmatum *Deſiderii* animum videret, qui & inſignia depoſuerat, Synodúmque Capuanam ad novi Pontificis electionem convocatam, ſpes illius de obtinendo Pontificatu revixere. Verùm cùm *Deſiderius* in Synodo, Cardinalium, Epiſcoporum, Principum rationibus precibúſque victus tandem ſuſcepiſſet

Pontificatum, ac inſignia reſumpſiſſet, ſpes fallaces, & cogitationes inanes ſuas videns Archiepiſcopus Lugdunenſis, in *Deſiderium* ſeu *Victorem III.* blaterare cœpit, ac pene uſque ad Schiſma furere, juncto ſecum *Richardo* Maſſilienſi Abbate, qui eodem ſpiritu ferebatur. Ob ſuas in Pontificem machinationes uterque in Beneventana Synodo à Communione ſuſpenſus eſt. *Victoris III.* hæc in Synodo Conſtitutionem refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi Lib. 3. Cap. 71. in qua hæc Lugdunenſis Archiepiſcopi Hugonis, & Maſſilienſis Abbatis cauſam ſpectant: *Noſtis præterea, & bene noſtis, quos dolos machinati ſint, quantáſque mihi preſſuras intulerint Hugo Lugdunenſis Archiepiſcopus, & Richardus Maſſilienſis Abbas, qui pro faſtu & ambitione Sedis Apoſtolicæ, ad quam dudum clam inhiabant, ubi votis ſuis potiti non ſunt, Schiſmata in Eccleſia Sancta fecerunt. Et Richardus quidem Romæ noſtram electionem cum Cardinalibus & Epiſcopis egerat, Hugo autem ad nos poſt paululum veniens, affuſus veſtigiis, dum obſequium nobis Summo Pontifici debitum invitis ac retractantibus exhiberet, Legationem à nobis in Partibus Galliarum poſtulaverat, & acceperat. Itaque donec Parvitatem noſtram electioni facta atque à ſe approbatæ repugnare conſpexerant; ipſi modis omnibus inſiſtebant, ne onus pro utilitate Eccleſiæ nobis impoſitum abjiceremus. Ubi verò nos tandem cedere prohibuerunt, conceptam diu flammam clibanus exſaturatus evomuit. Quapropter cernentes ſibi Fratrum omnium unanimitatem conſtanter obluctari, ab eorum & noſtra ſunt continuò communione ſejuncti. Unde vobis Apoſtolica Auctoritate præcipimus, ut ab eis abſtinere curetis, neque illis omnino communicetis, quia Eccleſiæ Romanæ communione ſua ſe ſponte privarunt. Nam ut B. ſcribit Ambroſius, Qui ſe à Romana Eccleſia ſegregat, verè eſt habendus hæreticus.*

Victor III. Hugonem Lugdunenſem Archiepiſc. & Richardum Maſſilienſem Abbatem à Communione ſuſpendit.

Hæreticus habendus, qui ſe ab Eccleſia Romana ſegregat.

Hugonis tamen turbas uſque ad conſummatum Schiſma progreſſas non eſſe, probat ejus ad *Mathildem* Comitiſſam Epiſtola altera è Chartulario Cluniacenſi edita in Spicilegio Dacheriano, & inde tranſcripta Tomo 10. Conciliorum Editionis Labbeanæ, in qua ita ſcribit: *Et nos quidem licèt de recuperatione electionis Domini Abbatis Montis Caſſini à quibuſdam Sanctæ Eccleſiæ Romanæ Epiſcopis & Cardinalibus Presbyteris diſſenſerimus: Unde aliquibus illorum, cur nobis aliter videretur, etiam apud Capuam palam rationes reddidimus: Tamen ſcire Vos volumus, ab unitate eorum, quâ in corpore Sanctæ Eccleſiæ ad ſerviendum B. Petro divina dignatione compacti ſumus, nec diſceſſiſſe, nec in perpetuum, Deo miſerante, diſceſſuros; immo habere propoſitum Apoſtolicæ Sedis profectibus modis omnibus deſervire.* Ibidem contra Cluniacenſes Monachos expoſtulat, quòd ipſum ab Eccleſiæ Romanæ Communione diſceſſiſſe dicerent: *Inter alia autem*, inquit, *unum impudentiſſimè mentiuntur, quia à Communione Romanæ Eccleſiæ nos ſponte noſtra ſejunximus: cùm teſtis nobis ſit conſcientia noſtra & caritas qua in Domino copulamur, nos non ſolùm Communionem eorum non evitaſſe, ſed omnibus hoc perſuadentibus reſtitiſſe.*

Sacra contra Saracenos expeditio.

Ab Antipapa *Guiberto* vexatus *Victor*, animum nihiloſecius ad res Eccleſiæ & Reipublicæ promovendas adjecit. Ingentem ex omnibus penè Italiæ populis collectum exercitum contra Saracenos tranſmiſit in Africam ſub vexillo *S. Petri*; & omnes ad eam expeditionem pergentes, peccatorum omnium remiſſione, ſeu Plenaria Indulgentia donavit. Commiſſo prælio, centum millia Saracenorum cæſa, Urbs primaria capta & exciſa eſt. Partæ miraculo victoriæ argumentum fuit, nuntius ipſa die, qua reportata eſt, de illa

A in Italia acceptus. (Ex Leone Oſtienſi lib. 3. cap. 70.)

Synodus Apuliæ

Apulia Italiæ regio Mari Adriatico contermina, inter Dauniam & Calabriam.

Anno 1087. cum Apuliæ & Calabriæ Epiſcopis Synodum celebravit Auguſto menſe: in qua egregia & luculenta Oratione habita de præſentibus Eccleſiæ calamitatibus ac periculis, *Guibertum* Antipapam omni Sacerdotali Officio & honore privatum, & ab Eccleſiæ Communione ſegregatum renuntiavit. Ab eadem Communione ſuſpendit *Hugonem* Lugdunenſem Archiepiſcopum, & *Richardum* Maſſilienſem Abbatem, ob cauſam, de qua ſuperiùs diximus. Ibidem proſcriptæ Inveſtituræ, & tam dantibus, quàm accipientibus, aditus Eccleſiæ intercluſus eſt. Vetitum ne
B Pœnitentia & Communio ab Hæreticis, & à Simoniacis, qui in Hæreticorum cenſentur numero, ſuſcipiatur. Quia, *Si nullus adſit Catholicus Presbyter, rectius eſt ſine viſibili Communione perſiſtere, & inviſibiliter Domino communicare, quam eam ab Hæretico ſumendo, à Deo ſeparari.* Nulla enim « conventio Chriſti ad Belial, neque pars aliqua « fideli cum infideli. *Simoniacus verò, quia hæreticus, idcirco infidelis.*

Peracta Synodo, Pontifex infirmitate correptus, Caſſinum rediit, ac ingraveſcente morbo, in Capitulum ſe deferri juſſit, ubi ſe ad ſupremum diem
C Chriſtianè & ſanctè obeundum comparavit. Tum quibuſdam in gratiam Caſſinenſis Monaſterii ſtatutis, *Oderiſium* S. R. E. Diaconum Cardinalem Abbatem præfecit.

Victoris morbus & deſignatio ſucceſſoris.

Secundùm hæc, Epiſcopis & Cardinalibus ad ſe convocatis, *monuit ac juſſit, ut juxta Gregorii Papæ ſtatutum, Ottonem Oſtienſem Epiſcopum quamprimùm eligerent, Pontificémque conſtituerent, quem, quia præſens aderat, manu apprehenſum cæteris Epiſcopis tradidit dicens: Accipite eum, & in Romana Sede locate, meámque vicem in omnibus, quouſque id facere poſſitis, habetote.* Id conſtat ex Actis Concilii deſcriptis à *Leone Oſtienſi* lib. 3. Chronici
D Caſſinenſis Cap. 71. & 72. His ita diſpoſitis, ſepulchrum ſibi parari juſſit in ipſa Capituli abſide, obiitque poſt triduum, anno Domini 1087. 16. Kalendis Octobris, cùm Eccleſiæ à Conſecratione ſua menſes quatuor & dies ſeptem præfuiſſet. Inſidiis *Henrici* Imperatoris periiſſe, veneno in ſacrum Calicem, dum celebraret, injecto, ſuſpicio fuit, inquit, *Trithemius* Lib. 4. de Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti, cap. 13.

Ex Leonis Oſtienſis Chronico ad obitum uſque *Victoris III.* perducto, & à *Petro* Diacono Caſ-
E ſinenſi deinceps continuato, refelluntur quæ de ejuſdem Pontificis ſupremis ſcripſit *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi: *Hic igitur*, inquit, *conſecratus ab Oſtienſi Epiſcopo, cùm Miſſas apud S. Petrum diceret, infra Actionem judicio Dei percuſſus eſt. Et quamvis tardè cognoſcens ſe erraſſe, ſe ipſe depoſuit, & accitis Fratribus de Monte Caſſino, qui ſecum aderant, præcepit ſe illò deferri, & in Capitulo non ut Papam, ſed ut Abbatem ſepeliri.* Falſis rumoribus ab *Hugone* Lugdunenſi Archiepiſcopo, *Richardo* Maſſilienſi Abbate, aliiſ-
F que *Victoris III.* æmulis jactatis nimiùm credidit *Hugo Flaviniacenſis*. Calumnia eſt, quòd errorem cognoſcens, ſe Pontificatu abdicarit. Ad extremum enimvero ſpiritum Pontificium munus obiit, deſignato etiam Succeſſore. Calumnia pariter eſt, quòd Dei judicio ſit percuſſus, quem potiùs Deo fuiſſe gratiſſimum ſanctitas vitæ miraculis comprobata teſtatur. Ipſum *Compunctione timoris Dei plenum, caſtitate ſingularem, profeſſione & opere Monachum*, Petrus Diaconus lib. de Viris Illuſtribus Cœnobii Caſſinenſis prædicat. In Martyrologio Benedictino XVI. Septembris celebratur

Victor III. vindicatur à calumnia.

Ejus Sanctitas.

 his

his verbis : *In Monaſterio Caſſinenſi, obitus, B. Victoris Papæ III. ſanctitate vitæ & miraculorum gloria clariſſimi.* Ad *Philippum* Regem Francorum, & ad *S. Hugonem* Cluniacenſem Abbatem plures Epiſtolas dedit. Libros etiam quatuor *Dialogorum* de *S. Benedicti* & SS. Monachorum Caſſinenſium miraculis conſcripſit, teſte *Petro Caſſinenſi* in lib. ſupra laudato, Cap. 18.

Imperitè & ineptè omnino Anonymus in Compilatione Chronologica quam inter Rerum Germanicarum Scriptores ex *Piſtorii* Bibliotheca editos legere eſt, de *Victore III.* ſcripſit : *Victor Papa ſedit menſes quatuor. Iſte in Schiſmate Schiſmaticus fuit.*

S C H O L I O N.

In hoc Articulo, pag. 121. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Quod ſi à Nicolao Papa factum eſt, injuſte profectò ac temerè eſt præſumptum ?*

R. Hæc verba mea non ſunt, ſed *Deſiderii* Caſſinenſis Abbatis, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Victor III.* Cum Henrico Imperatore contendebat Religioſiſſimus Abbas de Sedis Apoſtolicæ Dignitate, præſentibus Epiſcopis quamplurimis. Protulit *Henricus* Privilegium *Nicolai II.* quo cautum fuerat ut numquam in Romana Eccleſia ſine Imperatoris nutu Pontifex fieret. Reſpondit *Deſiderius* Abbas ſpectatæ pietatis & eruditionis : Nec Papam, nec quemlibet hominem, Sedem Apoſtolicam quæ nemini homini ſubdita eſt, huic ſervituti ſubjicere potuiſſe. *QUOD SI A NICOLAO PAPA FACTUM EST* (inquit) *INJUSTE PROFECTO AC TEMERE PRÆSUMPTUM EST*, &c. Hæc Deſiderii Abbatis verba, totamque Dialogi ejus cum Henrico Imperatore ſeriem deſcripſi ex Leone Oſtienſi in Chronico Libro III. Cap. XLIX. Hæc autem Deſiderii Abbatis Sententia & verba non prohibuerunt quin à Gregorio VII. digniſſimus judicaretur qui ipſi in S. Petri Sede ſuccederet ; non prohibuerunt quin poſt ejus obitum Pontifex crearetur. Virum Sanctum, miraculis clarum, à B. Petro Damiani, à Leone Oſtienſi, à Petro Diacono Caſſinenſi multis laudibus celebratum, Cenſores Religioſi revereantur, nec illius damnent Propoſitionem ac Sententiam, quam deſcribere non affectavi, ſed tamen ſupprimere non debui, ſicut non ſuppreſſit Leo Oſtienſis ; nec potui, ſecundùm Hiſtoriæ Leges.

A R T I C U L U S X I I I.

De Urbano II.

OTTO è Gallia oriundus, ex Oppido Remenſis Diœceſeos, cui *Caſtellioni* nomen, ad Matronam fluvium, Canonicus primùm Regularis Ordinis S. Auguſtini, in Monaſterio Lateranenſi, deinde Ordinis *S. Benedicti* Monachus, à *Gregorio VII.* cum quo arctiſſimam in Cœnobio Cluniacenſi amicitiam contraxerat, Oſtienſis Epiſcopus & S. R. E. Cardinalis creatus eſt, ob vitæ ſanctimoniam & doctrinam ſingularem. Multos pro Eccleſia Romana labores in *Guiberti* Schiſmate paſſus eſt, multas ab *Henrico* Germaniæ Rege, ad quem Legatus à Gregorio VII. miſſus erat, contumelias, immò & carcerem. Ab ipſo, & ab ejus Succeſſore *Victore III.* dignus Summo Pontificatu judicatus, defuncto *Victore*, ad ſupremam Dignitatem aſſumptus eſt, & *Urbanus II.* appellatus, IV. Idus Martii, anno 1088. De cujus creatione legendus *Petrus Diaconus* lib. 4. Chronici Caſſinenſis, cap. 11. Caſſini poſtea à graviſſimo & inveterato lateris dolore, *S. Benedicti* interceſſione ſanatus eſt, ut idem refert cap. 5. Primatum Archiepiſcopo Toletano in cæteras Hiſpaniarum Eccleſias conceſſit. Præerat tunc Eccleſiæ Toletanæ Sacris *Bernardus*. Legationem in Germaniam impoſuit *Gebehardo* Conſtantienſi Epiſcopo ad confirmandam & promulgandam Anathematis ſententiam in *Guibertum* Antipapam, & *Henricum* Imperatorem à Deceſſoribus ſuis latam, &

Urbanus II. Primatum Archiepiſcopo Toletano in cæteras Hiſpaniarum Eccleſias confert.

Schiſmaticorum Ordinationes reprobandas, teſte *Bertholdo*, in Chronico, ad annum MLXXXIX. *Mathildem* Comitiſſam *Vvuelphoni* Duci, filio *Vuelphonis* Bajoariæ Ducis, matrimonio conjunxit : Quæ has conciliante Pontifice pacta nuptias eſt, ut Romanæ Eccleſiæ faciliùs ſubvenire poſſet, ut idem *Bertholdus* teſtatur. Excommunicationem *Henrici* Imperatoris aggravavit, ob ejus erga uxorem *Praxedem* nefarium ſcelus, quam in carcerem detruſam, à pleriſque violari juſſerat, immò à proprio filio Conrado conſtuprari, quod tenuens juvenis Princeps, & ipſe immani injuria à patre affectus eſt, ſpurius nimirum declaratus. Quæ calumnia, viſque illata caſtiſſimæ Reginæ matri, ipſum ad rebellandum Patri adegerunt, ſi *Dodechino* fides. *Gaufredo* Carnotenſi Epiſcopo Simoniæ convicto & depoſito, ſeu criminum conſcientia cedente, & Epiſcopatum in manibus ſuis, abſque ullâ prorſus conditione dimittente, *Yvonem* Canonicorum Regularium S. Quintini Bellovacenſis Præpoſitum, canonicè electum, Romæ conſecravit, ut ipſe ut teſtatur Epiſtola 8. ad Clerum & plebem Carnotenſem datâ : id fecit *Richerio* Senonenſi Archiepiſcopo injuſtè recuſante, & ſalva Obedientia, quam dicto Metropolitano ſuo debebat conſecratus Epiſcopus, ut ipſe ad *Richerium* ſcripſit Epiſtola IX. Daniam Hamaburgenſis Metropolitani Juriſdictioni ſubtraxit, novamque Lundiæ erexit Metropolim rogante *Erico* Rege ; ut tradit *Saxo Grammaticus* Lib. 12. *Hugoni* Lugdunenſi Archiepiſcopo Legationem Sedis Apoſtolicæ in Galliis decrevit, qui congregata Synodo, *Philippum* Francorum Regem excommunicavit, quòd legitima demiſſa uxore, alteram, & quidem cognatam, *Fulconis* Andegavenſis Comitis uxorem ſuperduxiſſet, ut *Bertholdus* ad annum 1094. memorat. Concilium iſtud Auguſtoduni celebratum ; *Oſtionem* vulgariter dici ait Bertoldus, *Oſtuni* proferens, quod Gallicè *Autun* dicimus. Ejuſdem Concilii ab *Hugone* celebrati meminit *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi.

Yvonem Carnotenſem Epiſcopum Romæ conſecrat.

Synodus Auguſtoduni ab Hugone Sedis Apoſtolicæ Legato celebrata.

Urbanum II. Pontificem non agnoſcebat *Vvillelmus* Rex Anglorum, ſed *Guiberto* adhærebat Antipapæ. Regi, Proceribus, & adulatoribus Epiſcopis incredibili magnanimitate reſtitit *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, propter hoc violatæ Regi fidei accuſatus; quaſi Pontificem venerari, quem Rex non agnoſceret, nihil aliud eſſet quàm in Majeſtatem committere. Colloquium S. Anſelmi cum Epiſcopis, Abbatibus, & Principibus ea de re Rochingamiæ anno 1094. habitum refert *Eadmerus* Hiſtoriæ Novorum lib. 1. Hæc verba Anſelmo digna : *In quo terrenis Principibus ſubdi ac miniſtrare debeamus, docet & inſtruit Magni conſilii Angelus dicens* : Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. « *Hac verba, hac conſilia Dei ſunt, hac approbo,* « *hac ſuſcipio, hac nulla ratione exibo. Quare cuncti noveritis in communi, quòd in his quæ Dei ſunt Vicario B. Petri obedientiam, & in his quæ terrenæ Domini mei Regis dignitati jure competunt, & fidele conſilium, & auxilium pro ſenſus mei capacitate impendam.* Vicit tandem *Anſelmi* conſtantia : Cùm enim paulò poſt Legatus Apoſtolicus ab *Urbano II.* adveniſſet, *Anſelmo* Pallium afferens, Pontificem in Legato Rex veneratus eſt, eique obedientiam præſtitit.

Rogerio Comiti, *Roberthi Guiſchardi* filio, Siciliæ, Calabriæ, Apuliæ Ducatum in feudum conceſſit, quas Provincias Pater ipſius poſſederat, indulſitque ut nullum in ſuis ditionibus Sedis Apoſtolicæ Legatum recipere teneretur, qui præter voluntatem ſuam miſſus eſſet. Immò ut ipſe Auctoritate Apoſtolica, quæ per Legatum Sedis Apoſtolicæ

* Privilegium quod Rogerio Siciliæ, Calabriæ & Apuliæ Duci conceſſiſſe fertur Urbanus II.

Apoſtolicæ cohibenda forent, cohiberet. Porro interpolatum *Urbani II.* Decretum contendit Annalium Eccleſiaſticorum Parens, & Siculæ Monarchiæ nullatenus favere, Tom. XI. Annalium Eccleſiaſticorum Romanæ & Colonienſis editionis ad annum milleſimum nonageſimum ſeptimum. *S. Brunonem* Inſtituti Carthuſienſium auctorem è Magna Carthuſia Romam vocavit, ac ſolido biennio retinuit: ejus conſiliis in Eccleſiæ regimine plurimùm uſus. Laïcorum, vitæ communis Profeſſionem ſub obedientia Clericorum aut Monachorum, abſque mutatione habitus ineuntium, pium Inſtitutum approbavit, quòd primitivæ Eccleſiæ formam gereret, ut conſtat ex ejus Reſcripto, ſeu potiùs fragmento Reſcripti, quod refert *Bertholdus* in Chronico, ad annum MXCI. Sedente in Cathedra *S. Petri* Urbano II. *Berengarius Raymundi* Comes Barcinonenſis Tarraconenſem civitatem Romanæ Eccleſiæ donavit. Inſtrumentum Donationis extat inter Epiſtolas *Urbani II.* Tarraconenſem Metropolim inſtauravit Pontifex, & *Berengarium* Auſonenſem Epiſpum ejus Urbis Archipræſulem conſtituit. (*Epiſt. VII.*) Barenſem Archiepiſcopum privilegiis ornavit, in honorem Sancti Confeſſoris Nicolai. (*Epiſt. V.*) Cavenſe Monaſterium ampliſſimo Privilegio, & immunitate ab Epiſcopi Salernitani juriſdictione donavit. Attrebatenſem Epiſcopatum reſtituit, temporum calamitate collapſum, & Remenſi Archiepiſcopo ſubjacere, prout ab initio ſubjacuerat, decrevit. Multos enim annos Epiſcopo deſtituta, & Cameracenſi ſubdita fuerat Eccleſia Attrebatenſis. Id conſtat ex pluribus *Urbani II.* Epiſtolis ad *Raynoldum* Remenſem Archiepiſcopum, & ad Clerum Attrebatenſem. *Lambertum* Clerus Attrebatenſis Epiſcopum elegit, quem Remenſis Metropolitanus miſit Romam à Summo Pontifice conſecrandum.

Concilia. Troianum. *Troia*, in Apulia Daunia, ſeu ut vulgò dicitur Capitanata, in Regno Neapolitano, Epiſcopatus ſub Manfredonienſi Archiepiſcopo.

Plura celebravit Concilia, cùm in Italia, tum in Galliis, quò ſe velut in azylum tutiſſimum receperat, *Urbanus II.* Primum habuit *Troiæ* in Apulia, in quo de conjugiis conſanguineorum diſſolvendis Canon editus eſt, ab *Ivone* Carnotenſi, & à *Gratiano*, Cauſa XXXV. Quæſt. V. Cap. IV. deſcriptus. Meminit iſtius Synodi *Petrus Diaconus* in Chronico Caſſinenſi lib. 4. cap. 8. Habita eſt anno 1089. aut 1093. Synodum Trojanam duplicem, abſque fundamento, Annalium Eccleſiaſticorum Parens diſtinxit.

Melphitanum. *Melphia*, vulgò *Melfi*, urbs Lucaniæ ſive Baſilicatæ, Epiſcopatus ſub Metropoli Manfredonienſi, uni tamen Romano Pontifici obnoxius.

Alteram Synodum Melphiæ in Apulia anno etiam 1089. habitam *Lupus Protoſpatha* in Chronico, & *Joannes* S. R. E. Cancellarius in Epiſtola ad Abbatem Moliſmenſem, teſtantur. Ea in Synodo 16. conditi, ac promulgati Canones. *Primus* Epiſcopalem, cæteraſque Eccleſiaſticas Dignitates & Officia, gratis & abſque munere à manu, à lingua, ab obſequio, dari ſtatuit: alioqui dantes & accipientes proprii Ordinis dignitate privantor.

Summa Canonum.

Secundus Clericos, à ſuſcepto Subdiaconatu, cœlibes eſſe jubet, ſecundùm Canonum inſtituta. *Tertius* neminem ad Sacros Ordines admittit, niſi Virginem, aut probatæ caſtitatis Monogamum.

Ordinandorum ætas.

Quartus, Subdiaconos ante decimum-quartum, Diaconos ante vigeſimum-quartum, Preſbyteros ante trigeſimum ætatis annum ordinari vetat. *Quintus*, Eccleſias, decimas, & quicquid eſt Eccleſiaſtici juris, Monaſteriis aut Canonicis à Laïcis offerri prohibet ſine conſenſu Epiſcopi, vel Romani conceſſione Pontificis. *Sextus*, Abbatibus, & Præpoſitis idipſum accipere ſine conceſſione Epiſcopi.

Pro ingreſſu Monaſterii pretium exigere nefas.

Septimus, ne Abbas pretium ab iis exigat qui ad converſionem veniunt, ſeu Vitam Monaſticam profitentur. *Octavus*, Inveſtituras damnat. *Nonus*, Clericos in Aula, & apud Proceres commorari, viriſque ac fœminis potentibus, ad ſui Ordinis dedecus, obſequi vetat. *Decimus*, Monachos vagos coërcet. *Undecimus*, ſervilis conditionis, aut Curialium Officiorum homines repellit a Clero. Rationem aſſignat Synodus: *Ne gravamen aliquod*, inquit, *Sancta patiatur Eccleſia, nullum jus Laïcis in Clericos eſſe volumus, & cenſemus.* Duodecimus, Subdiaconos rei uxoriæ operam dantes, ab Ordine, Officio & Beneficio, removet: Principibus indulget ut eorum fœminas ſervituti mancipent.

Sacrorum Miniſtrorum cœlibatus.

Decimus-tertius, ſæculares veſtes omnemque luxum Clericis prohibet, ne Laïcis ſint offenſioni. *Decimus-quartus* Preſbyterorum filios ab Altaris Miniſteriis removet, niſi Monaſticam aut Canonicam Vitam profeſſi fuerint, ac religioſè converſati probentur. *Decimus-quintus* interdicit ne à ſuis Epiſcopis excommunicati, ab aliis recipiantur. *Poſtremus* Sacerdotes admonet ut circa falſas Laïcorum Pœnitentias invigilent, hancque tradit Moralis Chriſtianæ Regulam, ab omnibus qui Confeſſiones excipiunt, ſtudioſè tenendam & obſervandam: *Sanè quia inter cætera unum eſt quod Sanctam maximè perturbat Eccleſiam, falſa videlicet Pœnitentia, Confratres noſtros Epiſcopos & Preſbyteros admonemus, ne falſis Pœnitentiis Laïcorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem Pœnitentiam eſſe conſtat, cùm ſpretis pluribus, de uno ſolo peccato Pœnitentia agitur: aut cùm ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio.... Falſa etiam fit Pœnitentia, cùm Pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quæ ſine peccato agi nulla ratione prævalent: aut ſi odium in corde geſtet; aut ſi offenſus non indulgeat; aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat.*

Falſa Pœnitentia damnatur. Quænam illa ſit.

Toloſanum.

Tertiam Synodum anno milleſimo nonageſimo *Toloſæ* celebravit per Legatos, in qua multa, quæ correctione indigebant, in cauſis Eccleſiaſticis emendata ſunt, & decreta in Hiſpanias Legatio, *Alphonſo* Rege ſupplicante, ad Chriſtianam Diſciplinam in Toletana civitate reſtaurandam, ut *Bertholdus* in Chronico commemorat.

Beneventanum. *Beneventum*, urbs Ditionis Pontificiæ in Regno Neapolit. Archiepiſcop.

Quartam celebravit ipſe *Beneventi*, anno milleſimo nonageſimo primo, in qua ſententiam Anathematis in *Guibertum* Antipapam & ejus fautores confirmavit, ut idem teſtatur *Bertholdus*.

Conſtantienſe. *Conſtantia*, urbs Germaniæ libera, Epiſcop. ſub Metropoli Moguntina.

Quintam celebravit *Conſtantiæ* per *Gebehardum* Epiſcopum, ſuum in Germania Legatum, anno milleſimo nonageſimo quarto; in qua Preſbyterorum incontinentia caſtigata, Simoniacorum violentia coërcita eſt. (Ex *Bertholdo* Preſbytero Conſtantienſi, in Chronico.)

Placentinum. *Placentia*, vulgò *Piacenza*, *Plaiſance*, caput Ducatus, Epiſcop. ſub Metropoli Bononienſi.

Sextam celebravit Placentiæ, anno milleſimo nonageſimo quarto. In ea *Praxesdes* Imperatrix abſoluta eſt à ſpurcitiis, quas invita pertulerat, vim ipſi inſerri jubente *Henrico* marito nequiſſimo. *Philippi* Galliarum Regis ſuſcepta Legatio, illique conceſſæ induciæ in cauſa repudii *Bertæ* Reginæ, & inceſtarum cum *Bertrada* nuptiarum. Auditi item Imperatoris Orientis Legati, auxilium contra Paganos poſtulantes. Berengariana Hæreſis damnata. *Guibertus* Antipapa, & fautores, diris Chriſtiano ritu devoti.

Ordinationes Simoniacæ vel à Simoniacis factæ.

Simoniacæ Ordinationes miſſæ in irritum. Qui à Simoniacis, abſque Simoniæ labe & Simoniacos eſſe neſcientes, ordinati erant, in Clero miſericorditer tolerati. Cum iis qui parentum cupiditate, per pecuniam, beneficia fuerant adepti, cum adhuc parvuli eſſent, ſi ea omnino dimitterent majores facti, diſpenſatum eſt ut in ea reſtituerentur, & ad ſacros Ordines promoverentur. Ordinati à Schiſmaticis, miſericorditer in propriis Ordinibus ſuſcepti, ſi vita & ſcientia eos commendaret. Quam diſpenſationem fruſtra ſperarent, qui ab iis in poſterum ordinarentur.

Diſpenſationes ſumma cautione concedit Urbanus II.

Cœterùm

Cœterùm hanc diſpenſationem in exemplum trahi Pontifex & Synodus vetant, Canonéſque integros remanere decernunt. *Quamvis autem*, inquiunt, *miſericordiæ intuitu, magnáque neceſſitate cogente, hanc in ſacris Ordinibus diſpenſationem conſtituerimus, nullum tamen præjudicium ſacris Canonibus fieri volumus, ſed obtineant proprium robur. Et ceſſante neceſſitate, illud quoque ceſſet quod factum eſt pro neceſſitate. Ubi enim multorum ſtrages jacet, ſubtrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut demus amplius Caritati.* Prohibuit præterea hæc Synodus, ne pro Chriſmate, Baptiſmo, & Sepultura quicquam exigatur. Jejunia denique Quatuor Temporum ſtatis hebdomadibus obſervari juſſit.

Ubi multorum ſtrages jacent, ſubtrahendum aliquid ſeveritati.

Concilium Claromontanum.

Clermontiū, vulgò *Clermont en Auvergne*, Epiſcop. ſub Metropoli Bituricenſi.

Septimam Synodum ad *Clarum-Montem* celebravit *Urbanus II.* anno milleſimo nonageſimo-quinto, cui tredecim Archiepiſcopi, ducenti & viginti quinque Epiſcopi, ingénſque Abbatum numerus, adfuere. Pontifex, cùm de Sacrorum Locorum à Turcis infeſtatione, & de Chriſtianorum in Oriente degentium calamitate vehementer peroraſſet, Expeditionem Hieroſolymitanam indixit, plena Pœnitentiarum relaxatione & Indulgentia iis facta, qui ad bellum ſacrum proficiſcerentur, impenſa quoque illis bonorum tuitione, donec rediiſſent. Cujus tuitionis prætextu, ſi qua de rebus ad Cruce-ſignatos pertinentibus moveretur quæſtio, Epiſcoporum erat cognitio, qui cenſuris invaſores obſtringebant, ut teſtatur *Yvo Carnotenſis*, Epiſtola 173. Confirmata pax quotidiana Clericis, Monachis, fœminis, & earum ſociis inermibus, agricolis, & mercatoribus, ſancitæque certorum dierum induciæ Laïcis; ſive feriatio à bellis privatis, quæ prava conſuetudo invexerat, & quæ perverſâ hominum opinione legitima habebantur, ſi provocatio, ſeu (ut vulgò loquebantur) diffidatio præceſſiſſet. Sic privatarum injuriarum ultioni modus adhibitus, cum ſubitò aboleri pravus, qui invaluerat uſus, non poſſet. Induciæ autem indictæ ſunt diebus Jovis, Veneris, Sabbathi, & Dominica, quos Chriſtus ſub finem vitæ præcipuis ſalutis noſtræ Myſteriis conſecravit. Fractæ his diebus pacis rei pœnis Eccleſiaſticis & civilibus mulctabantur. Hic primi Canonis ſenſus. Honeſtati Clericorum ab eadem Synodo conſultum eſt, præſcripta ſingulorum ad certum titulum Ordinatione; cœlibatu Clericis indicto, eorúmque filiis ab omni Ordine & Honore Eccleſiaſtico depulſis, niſi Monachorum; vel Canonicorum Inſtitutum amplexi eſſent; vetitis Beneficiorum Eccleſiaſticorum mercimoniis, Beneficiorum pluralitate prohibita, ſive in duabus, ſive in eadem Eccleſia (*Canonibus VI. IX. X. XI. XII. XIII. & XIV.*)

Expeditio Hieroſolymitana decernitur.

Summa Canonum Concilii Claromontani.

Nonnullis etiam Canonibus aſſerta Eccleſiæ libertas; vetitæ ſcilicet Principibus Epiſcopatuum & Abbatiarum Inveſtituræ; prohibitum Epiſcopis, cæteriſque Sacerdotibus ligiæ fidelitatis Sacramentum, quod antea Principibus præſtabant. (*Canonibus XV. XVI. & XVII.*)

Facultates etiam Eccleſiæ dudum collapſas in integrum reſtituit, ademptâ Laïcis Altarium poſſeſſione, & decimarum, atque Beneficiorum Eccleſiaſticorum uſu. (Canonibus 19. & 20.) In Chriſtianæ tandem plebis emendationem Pontifex cum Synodo incubuit, damnatis fictis Pœnitentiis, ſtatiſque jejuniis conſtitutis. (*Canonibus XXII. XXIII. XXVI. & XXVII.*)

Altarium redemptio vetita.

Eadem Synodus Altarium redemptiones prohibuit Canone VII. Scilicet cùm Laïci plerique poſſeſſionem Eccleſiarum ac decimarum dimittere coacti, eas Capitulis, vel Monaſteriis contuliſſent, nec tamen ſine conſenſu Epiſcopi id fieri poſſet, nec Preſbyteri ad regimen animarum, & ſacra Miniſteria obeunda, in iis conſtitui, niſi ipſius auctoritate: Inde turpis lucri occaſionem quidam Præſules captarunt, permittentes Monachis ut Vicarium ſubſtituerent ad Altarium Miniſteria peragenda, ipſi verò redditus Eccleſiarum perciperent, alimentis Vicario præſtitis: ea tamen lege, ut nec Vicarium inſtituere, nec defuncto ſubſtituere alterum poſſent, niſi certa pecuniæ ſumma Epiſcopo ſoluta: quæ pecuniæ ſolutio, *Altarium redemptio* dicebatur. Hanc exactionem velut Simoniacam damnarunt *Urbanus II.* & Synodus Claromontana, teſte *Goffrido* Vindocinenſi Abbate, Epiſtola 12. lib. 3. Ipſa etiam Altaria, quæ per triginta aut quadraginta annos à Monaſteriis poſſeſſa eſſent, ipſis in perpetuum attributa ſunt & confirmata, ut teſtatur *Paſchalis II.* in Epiſtola ad *Yvonem Carnotenſem* & *Ranulphum Santonenſem*, Epiſcopos, quam refert *Sirmondus* in Notis ad Epiſtolas *Goffridi* Vindocinenſis. Monachis etiam inhibitum, ne in Parochialibus Eccleſiis, quas tenebant, abſque Epiſcoporum conſilio Preſbyteros inſtituerent.

Vetuit etiam eadem Synodus, *Ne quis de Altari communicaret, niſi Corpus ſeparatim, & Sanguinem ſumeret, niſi per neceſſitatem, & per cautelam.* Abuſus in Euchariſtiæ adminiſtratione quibuſdam in locis irrepſerat, ut Corpus Domini Sanguine intinctum Fidelibus porrigeretur; ut ex Auctore *Micrologi*, cap. 26. ex *Humberto* Cardinali in Diſputatione cum *Niceta Pectorato*, & ex *Yvone Carnotenſi* in Tractatu *de Divinis Officiis* conſtat. Illam communicandi formam *Urbanus II.* & Synodus Claromontana proſcripſere hocce Canone, qui ſeorſim utramque ſpeciem ſumi ſtatuit, excepto caſu neceſſitatis, puta ſi ægris, vel pueris porrigenda eſſet Communio: tunc enim ſymbolum panis intingi poterat. Similiter ſi periculum eſſet, ne ſanguis effunderetur, ſub ſola ſpecie panis Laïci communicabant. Hic iſtius exceptionis ſenſus eſt; *Niſi per neceſſitatem, & per cautelam.*

Communionem ſub utraque ſpecie ſeorſim, niſi neceſſitas vel cautela aliud poſtulent, Synodus ſumi decernit.

Vetuit præterea Synodus, ne morientium Epiſcoporum bona diriperentur, ſub pœna excommunicationis, quæ ad pravam conſuetudinem abolendam neceſſaria fuit: Juſſitque Pontifex de ſententia Patrum, ut per Archipreſbyterorum, aut Archidiaconorum manus, aut ſecundùm Antiſtitis defuncti ſupremam voluntatem, pro ipſius ſalute in eleemoſynas erogarentur, aut futuro Succeſſori reſervarentur. Lugdunenſis Eccleſiæ Primatus in quatuor Provincias, Lugdunenſem ſcilicet, Rothomagenſem, Senonenſem, & Turonenſem confirmatus eſt: causâ cecidit, qui diu huic Primatui reſtiterat, *Richerius* Archiepiſcopus Senonenſis. Denique Pontifex Deiparæ Virgini devotiſſimus, ut ejus interceſſione Dei auxilium in tantis Chriſtianæ rei anguſtiis impetraret, ac tam generoſum de ſacra expeditione conſilium ad optatum exitum perduceret ea favente, rogata Patrum ſententia, decrevit ut horariæ illæ preces ac laudes, quas Beatæ Virginis Officium nuncupamus, à Clericis perſolverentur. Quod & Laïci paulò religioſiores, tam viri, quam fœminæ, certatim deinceps frequentarunt. Exhinc Sabbathum B. Virginis cultu & Officio conſecratum. Præfationis de Beata Virgine Auctor etiam creditur *Urbanus II.* ut docet inter alios eruditus Cardinalis *Bona*, Rerum Liturgic. lib. II. cap. X. *Philippum* Galliarum Regem ob repudiatam uxorem, & ſuperductam *Bertradam*, in eadem Synodo excommunicatum fuiſſe, *Bertholdus*, *Sigebertus*, & *Vuillelmus Malmeſburienſis* teſtantur.

Lugdunenſis Eccleſiæ Primatus.

Officii Beatæ Virginis Mariæ recitatio Clericis præſcripta.

Canonum Claromontanorum Breviarium ex Codice

Codice *Lamberti* Attrebatenſis Epiſcopi, qui A Concilio interfuit, à *Binio* editum eſt. Alia eorumdem Breviaria legere eſt apud *Ordericum Vitalem* lib. IX. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, ad annum MXCV. apud *Vvillelmum Malmeſburienſem* lib. IV. de Geſtis Regnum Anglorum, ad eumdem annum; apud *Matthæum Pariſium*; & apud *Belleforeſtium*, qui ex MS. Codice Abbatiæ *S. Dionyſii* ſe deſcripſiſſe profitetur, lib. IV. Annalium Francorum: ſed ut linguâ vernaculâ ſcribebat, eos Gallicè exhibet. Vetuſtam præterea hujus Concilii Notitiam ex *Cencii Camerarii* Volumine MS. ediderunt Viri Eruditi, *Stephanus Baluzius* in Additionibus ad Caput XXXI. lib. VI. D. *de Marca*, *de* B *Concordia Sacerdotii & Imperii*, & *Gabriel Coſſartius* Tomo X. Conciliorum. Quatuor Canones integros ea Notitia repræſentat. Illuſtriſſimi Archipræſulis *Petri de Marca* Notas doctiſſimas ad Canones I. II. VII. & XXVIII. Concilii Claromontani, magno fructu, & delectatione ſingulari nemo non leget.

Concilium Lemovicenſe, *De Limoges*.

Octavam Synodum *Lemovicis* habuit Urbanus II. anno milleſimo nonageſimo quinto exeunte, ubi Regalem *S. Martialis* Baſilicam, ab *Ademaro* Abbate inſtauratam, ſolenni ritu dedicavit; de Hieroſolymitana Expeditione cum Præſulibus C contulit; *Humbaldum* Lemovicenſem Epiſcopum, certis criminibus accuſatum & convictum, exauctoravit. Iſta conſtant ex Notitia iſtius Synodi, quam ex Tabulario Lemovicenſi edidit *Joannes Beſlyus* in Hiſtoria Comitum Pictavorum, & Ducum Aquitanorum; ex *Gaufredo* Priore Voſienſi, ad annum MXCV. & ex Chronico Malleacenſi ad eumdem annum.

Turonenſe.

Nonam Synodum habuit *Turonis* anno MXCVI: in qua rurſus de Hieroſolymitana profectione, aliiſque negotiis Eccleſiaſticis actum eſt. Hujus Concilii meminere *Bertholdus*, & Chronica Turonenſe & Malleacenſe. In ea Synodo compoſuit D etiam Pontifex Controverſiam inter Canonicos *S. Martini*, & Monachos Cormeriacenſes.* Sententia ſecundùm Canonicos lata, quâ ſtatuit ut Abbates Cormeriacenſes Baculum Paſtoralem de Sepulchro *S. Martini*, communi Decani & Capituli juſſu ſumerent. Extat *Urbani II.* Diploma poſt Synodum Turonenſem, Tomo X. Conciliorum Labbeanæ Editionis. Monaſterium Glannafolienſe à ſubjectione Foſſatenſis in eadem Synodo abſolvit. Qua de ſententia Foſſatenſes* apud *Paſchalem II.* Urbani II. Succeſſorem conqueſti ſunt, *Urbano* à Glannafolienſibus obreptum fuiſſe cauſati. Cauſam verò ipſorum *Paſchali* commen- E davit *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola 159.

* *Cormery*. O. B. Diœc. Turon.

Glanfeuil. O. B. Diœc. Andegav.

* *Saint Maur les Foſſez*.

Concilium Nemauſenſe. *Nemauſus*, vulgò *Niſmes*, in Occitania, Epiſcop ſub Metropoli Narbonenſi.

Decimam Synodum celebravit *Nemauſi*, menſe Julio ejuſdem anni MXCVI. in quâ *Philippum* Regem Francorum, dimiſſâ *Bertrada* pellice, Pœnitentem ab excommunicatione abſolvit. Sexdecim de Eccleſiaſtica Diſciplina ibidem conditi Canones. *Primus* Claromontanos confirmat, quibus redemptio Altarium vetita, & Eccleſiæ ac decimæ ab annis triginta poſſeſſæ à Monachis, perpetuo jure ipſis attributæ ſunt; ea tamen lege ut Presbyteros abſque Epiſcoporum auctoritate in iis non collocent. *Secun-* F *dus* quoſdam ſtulti dogmatis homunciones perſtringit atque ab Epiſcopis reprimi jubet, qui Monachos à Sacerdotio, & Sacramentorum adminiſtratione arcendos eſſe effutiebant. *Tertius* Monachos, ſpectata profeſſionis ipſorum ſanctitate, digniùs ſacra miniſteria obire docet, quàm ſæculares Presbyteros. Hæc Decreta Cap. de Politia Eccleſiaſtica XI. & XII. Sæculi uberiùs exponam, Canoneſque integros repræſentabo.

Summa Canonum.

Undecimam Synodum *Bari* in Apulia celebravit *Urbanus II.* anno milleſimo nonageſimo octavo; non ſeptimo, ut Conciliorum Editores perperam notarunt. Sanctus enim *Anſelmus*, qui hujus Concilii os ingeniúmque fuit, anno MXCVII. feria V. Idibus Octobris ab Aula diſceſſit Vvillelmi magnæ Britanniæ Regis, & die ſequenti Romam profecturus, ad portum Dofris venit. Lugduni moratus eſt uſque ad feriam tertiam ante Dominicam Palmarum, anni proinde MXCVIII. quo die Lugduno receſſit, & poſt aliquot dies Romam pervenit, & propter calorem æſtivum in Villam Schlaviam divertit: unde *Barum* cum *Urbano II.* petiit & Concilio adfuit, ut narrat *Eadmerus* lib. II. *Hiſtoriæ Novorum*. Ex quibus rectè colligit Domnus *Gerberonius* in Cenſura Operum *S. Anſelmi*, quæ novæ Editionis honore donavit, Concilium Barenſe anno milleſimo nonageſimo-octavo celebratum fuiſſe. In eo mora quæſtio eſt de Proceſſione Spiritus Sancti, quem à ſolo Patre procedere Græci pertinaciter contendebant. Quos divinis teſtimoniis, firmiſſimiſque rationibus, *S. Anſelmus*, jubente Papa, confutavit. Ibidem cùm *Urbanus II.* de ſententia Patrum, ad fulmen excommunicationis in Regem Anglorum vibrandum paratus eſſet, flexis genibus pro ipſo ſupplicans *S. Anſelmus*, cujus ob vexationem Summi Pontificis indignationem meritò incurrerat, fulmen ab ejus cervicibus avertit, teſte *Eadmero* mox laudato, & *Vvillelmo Malmeſburienſi*.

Barenſe. *Barum* vulgò *Bari*, urbs Apuliæ, Archiepiſc. in Regno Neapolit.

Duodecimam Synodum Romæ celebravit anno milleſimo nonageſimo nono, in qua Anglorum Regi *Vvillelmo* inducias ad cauſam dicendam roganti annuit *Urbanus II.* Decreta de Hieroſolymitana expeditione confirmavit; Jejunium ſingulis feriis ſextis per annum, ad divinam miſericordiam pro præſentibus Eccleſiæ neceſſitatibus exorandam indixit, ut Chronicon Malleacenſe teſtatur: Inveſtituras rurſus proſcripſit, & hominium quod Sacerdotes Laïcis Principibus pro honoribus Eccleſiaſticis exhibebant, prohibuit, ut *Rogerius de Hoveden* refert I. Parte Annalium. Octodecim denique Canones promulgavit, quorum duodecim primi iidem ſunt qui Synodi Placentinæ. Hæc Romana Synodus habita eſt 7. Kalendas Maii, ut habet Chronicon Malleacenſe, tertia hebdomada poſt Paſcha, ſecundùm *Rogerium de Hoveden*. Unde omnino eadem videtur cum illa in qua de cauſa Regis Anglorum actum eſt, ipſique conceſſæ induciæ; quam tertia pariter hebdomada poſt Paſcha celebratam, Eadmerus in Vita *S. Anſelmi* teſtatur. Perperam ergo Conciliorum Editores Synodum Romanam ab iſta diſtinctam, in qua induciæ Regi Anglorum conceſſæ ſint, adſcribunt anno 1098. quam poſt Concilium Barenſe conſtat celebratam, Eadmero teſte. Illud verò poſt æſtatem anni MXCVIII. celebratum obſervavimus. Conſtantienſi in Germania Epiſcopo conceſſit *Urbanus II.* ut Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, qui in aliquod crimen, ſive ſecretum, ſive publicum lapſi fuerant, ſuorum Ordinum functiones permitteret, *neceſſitate Eccleſiæ urgente, & ipſorum ſancta converſatione promerente*, modò tamen infamiæ notis non eſſent aſperſi. Si quis verò, peremptorio quolibet eorum, quæ ſecundùm ſæculi Leges morte mulctantur, ſive clam, ſive palam occupatus crimine inveniretur, hunc ab omni Sacri Miniſterii parte decrevit arcendum. *Sicut enim*, inquit, *Pœnitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum: ita & poſt pœnitudinem ac reconciliationem nulli umquam Laïco liceat honorem Clericatus adipiſci, vel Clerico ad altiores Ordines promoveri.*

Concilium Romanum.

Irregularitas infamiæ, & criminis capitalis.

Quo ſenſu Ordinationes ab Hæreticis vel Simoniacis factæ iterari dixerit Urbanus II.

Urbano II. quidam perperam tribuunt, quòd Ordinationes ab Hæreticis & Excommunicatis celebratas, nullas eſſe, ac proinde iterandas judicaverit, ipſeque *Daibertum* à *Nezelone* Epiſcopo Moguntino Schiſmatico, Hæretico, Simoniaco Diaconum ordinatum iterum ordinarit. Id verò colligunt ex ipſius Epiſtola ad *Petrum* Paſtorienſem Epiſcopum & *Ruſticum* Abbatem Vallis-Umbroſæ, quod Decretum etiam à *Gratiano* refertur Cauſa 1. Quæſt. 7. cap. 25. *Daibertum*, inquit, *à Nezelone, licèt Simoniaco, non ſimoniacè, ejuſdem confeſſione reperimus in Diaconum ordinatum: & B. Innocentii Papæ ſententia conſtat declaratum, quòd Nezelon (quem conſtat ab Hæreticis ordinatum) quia nihil habuit, nihil dare potuit ei cui manus impoſuit. Nos igitur tanti Pontificis Auctoritate firmati, & Damaſi Papæ teſtimonio roborati, qui* » *ait*: Reiterari oportet, quod malè actum eſt: *Daibertum ab Hæreticis corpore & ſpiritu digreſſum, atque utilitatibus Eccleſiæ pro viribus inſudantem, ex integro, (Eccleſiæ neceſſitate ingruente) Diaconum conſtituimus. Quod non reiterationem exiſtimari cenſemus, ſed tantum integram Diaconii dationem: quoniam ut prediximus, qui nihil habuit, nihil dare potuit.* Verùm nullam & irritam Ordinationem à Nezelone celebratam non pronuntiavit *Urbanus II.* quoad ipſam ſubſtantiam Ordinis, ſed quoad ſacri muneris executionem, locum, privilegia, quæ ex integro ſe conferre *Daiberto*, potiùs quàm iterare profitetur. Non aliam fuiſſe *Urbani II.* doctrinam, colligitur ex ipſius Epiſtola ad *Lucium* Præpoſitum *S. Juventii* apud Ticinum. *Epiſt. xvii.* Inter cætera quæſierat Lucius, *Utrum ſit utendum Ordinationibus & reliquis Sacramentis à criminoſis exhibitis, ut ab adulteris, vel Sanctimonialium violatoribus*, &c. Reſpondet Urbanus: *Si ſchiſmate vel hæreſi ab Eccleſia non ſeparantur: eorumdem Ordinationes & reliqua Sacramenta, ſancta & veneranda non negamus, ſequentes B. Auguſtinum, &c......... Cæterum Schiſmaticorum & Hæreticorum Sacramenta, quoniam extra Eccleſiam ſunt, juxta SS. Patrum traditiones, ſcilicet Pelagii, Gregorii, Cypriani, Auguſtini, Hieronymi, formam quidem Sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, niſi cùm ipſi, vel eorum Sacramentis initiati, per manus impoſitionem ad Catholicam redeunt unitatem.*

Congregationem Vallis Umbroſæ Ordinis S. Benedicti, in tuitionem Sedis Apoſtolicæ ſuſcepit, ac Privilegiis ornavit, ut conſtat ex Bulla, *Cùm univerſis*, Tom. I. Bullarii Romanii.

Dubia Privilegia Eccleſiæ S. Martini Turonenſis, nomine Urbani Secundi inſcripta.

Tria proferuntur Privilegia ſub Urbani II. nomine in gratiam Turonenſis Eccleſiæ S. Martini data, quæ Annalibus Eccleſiaſticis inſeruit Cardinalis Baronius; non in Regeſtis Vaticanis Pontificum, ſive ſcriniis Eccleſiæ Romanæ inventa, ſed ex Tabulario Sammartiniano deſcripta & ad ejus Eminentiam à Canonicis miſſa: quæ Privilegia poſtea edidit Radulfus Moſnyerus, in Vindiciis Privilegiorum ejuſdem Eccleſiæ. Primum inſcribitur *Univerſis Sanctæ Eccleſiæ filiis*: & incipit: *Notum fore volumus tam futuris quàm præſentibus.* Id in ſuſpicionem ſuppoſitionis venit apud ſeveriores Criticos; ob ipſam inſcriptionem, quòd Univerſæ Eccleſiæ filios non ſpectarent Privilegia Sammartiniani Capituli. Quid enim hæc ad Orientalium Eccleſiarum Chriſtianos? Quid ad Germanos, Hiſpanos, & diviſos toto orbe Britannos? 2. Quòd Pontificiorum Diplomatum ſtylum non ſapiat exordium illud: *Notum fore volumus tam futuris quàm præſentibus.* 3. Quòd malè conſutæ ſint phraſes & barbara Latinitas. 4. Quòd incredibile videatur Romanos Pontifices Privilegium conceſſiſſe Canonicis S. Martini, ne Legatis Apoſtolicis, Reginis & filiis Regum Proceſſionis honorem exhiberent, id eſt, ne ipſis obviàm irent, eoſque exciperent ſolemni ritu, imò, ne Turonenſem quidem Archiepiſcopum, niſi ſemel in vita ſua, ſed ſolùm Pontificem Romanum & Regem. *Illis itaque humiliter nobis ſcripta Patrum noſtrorum Romanorum Pontificum prætendentibus, diligenter attendimus eorum Privilegia, & quia præter Apoſtolicum, & Regem, & Turonenſem Archiepiſcopum ſemel in vita ſua, neminem ad Proceſſionis ſuſceptionem admittebant....... Porro nos tanta auctoritate refecti, eorum antiquam conſuetudinem, eorum Scriptis ſuffragantes auctoritate noſtra corroboravimus.* Neque enuntiatur à quibus Pontificibus conceſſa ſint iſta Privilegia, neque ulla ex Capituli Sammartiniani Tabulario proferuntur. 5. Quia de Amato Burdegalenſi Archiepiſcopo eo in inſtrumento dicitur: *Et quia filius noſter Amatus Burdegalenſis Archiepiſcopus unus erat de Legatis Romanæ Eccleſiæ a Gregorio VII. Prædeceſſore noſtro in Galliam deſtinatus, non ab hac Eccleſia Proceſſionis ſolemnitate ſuſceptus; unde etiam graviter contra eoſdem Clericos commotus, eos in Exoldunenſi Concilio excommunicatione perfoderat, eum in concordiam & pacem eorum confirmavimus.* At Amatus Burdegalenſis Epiſcopus non erat, cùm Apoſtolica Legatio à Gregorio VII. illi demandata eſt, ſed Oleronenſis Epiſcopus, ex qua Sede tranſlatus non fuit ad Burdegalenſem ante annum milleſimum octogeſimum octavum, ut conſtat ex Chronico Malleacenſi & ex Gallia Chriſtiana, cùm Gregorius VII. obierit anno milleſimo octageſimo quinto. 6. Decanus & Canonici Turonenſis Eccleſiæ S. Martini ne ſemel quidem eo in inſtrumento nominantur. 7. Vetera Privilegia memorantur, quibus eis conceſſum ſit proprium habere Epiſcopum, eoque ſuppreſſo, ſubjiciuntur immediatè Romano Pontifici. *Quoniam in quibuſdam ſuæ Eccleſiæ Privilegiis proprium eis habere Epiſcopum conceſſum eſt, ejus vice nos Romano eos ſancimus ſpecialiter adhærere Pontifici, & graviores eorum cauſas ejus pendere judicio.* At narratio illa fabulam olet, cùm nulla Epiſcoporum propriorum Eccleſiæ S. Martini inſtitutio, nulla ſucceſſio ac ſeries in antiquis Eccleſiæ Monumentis appareat. Atque hìc uſurpare liceat illud Tertulliani lib. *De Præſcriptionibus Hæreticorum* cap. 32. *Evolvant Ordinem Epiſcoporum ſuorum per ſucceſſiones ab initio decurrentem.* Decem Epiſcopos Sammartinianæ Eccleſiæ ex Chartis quibuſdam admodum obſcuris commemorat Radulfus Moſnyerus in libro cui titulus eſt, *Eccleſiæ S. Martini jura propugnata*, ſcilicet Amaraldum circa annum Chriſti 700. vivente Berthone Turonenſi Præſule; Nicentium circa annum 732. ſub Gumtranno Turonenſi Epiſcopo; Paternum circa annum 760. Benignum circa annum 800. Deſiderium circa annum 821. Vvichardum anno 852. Maximum circa annum 900. Junianum circa annum 954. Philippum & Lucianum ſine temporis notâ. Addit, ſeriem & geſta Epiſcoporum S. Martini combuſta fuiſſe per Normannos, ad cujus rei fidem faciendam citat fragmentum antiqui Chronici ejuſdem Baſilicæ. Verùm hæc ſeverioribus Criticis ad Sammartinianæ Baſilicæ proprium Epiſcopatum probandum ſatis firma non videntur, cujus nec erectionis tempus notari, nec erectionis tabulæ proferri poſſunt, nulli antiquæ Hiſtoriæ Scriptores teſtes appellantur. Chorepiſcopi fortè quidam fuerint, ſeu Vicarii Turonenſium Epiſcoporum in Pontificalibus, ab ipſis interdum ordinati: Epiſcopos fuiſſe propriam juriſdictionem

dictionem à Turonenſi Epiſcopo independentem exercentes, & Sancti Martini Eccleſiam velut ſingularem Diœceſim regentes, perſuadere mihi non poſſum; & Romanos Pontifices Dignitatem & jura Eccleſiæ Metropolitanæ Turonenſis minuere, Sancti Martini Sedem deprimere voluiſſe, alteram Cathedram in eadem Urbe contra ipſam erigendo, obtentu honoris exhibendi memoriæ S. Martini. Nec nullius momenti eſt quòd in primo illo Urbani II. nomine inſcripto Privilegio, poſtremus Sancti Martini Epiſcopus ſive tunc vivens, ſive defunctus non nominetur; nec prohibentur in poſterum electio & Ordinatio proprii hujuſmodi Epiſcopi. 8. Quis facilè credat Urbanum II. pœnam exauctorationis intentaſſe Cardinalibus, Legatis Apoſtolicis, & Epiſcopis, qui Proceſſionis honorem à Canonicis Sancti Martini exigerent? *Si quis Cardinalis, aut Legatus, aut Epiſcopus, aut quilibet à noſtro Latere Miſſus, Proceſſionem ab ipſa Sancti Confeſſoris Eccleſia expetierit, ſi commonitus non deſtiterit, Poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat.* Denique falſa eſt temporis nota. Privilegium enim illud dicitur *Datum Turonis in Caſtello Sancti Martini per manum Joannis S. R. E. Diaconi Card. ſecundo Idus Martii, Indict. quarta, anno Dominicæ Incarnationis* 1097. *Pontificatus Domini Urbani II. Papæ nono.* At Urbanus II. in Gallia non erat anno 1097. ſed in Italia, ut colligitur ex Chronico Malleacenſi. Unde Exemplar ad ſe miſſum Baronius emendavit, & reſtituendum duxit 1096. loco 1097. quæ Doctiſſimi Cardinalis emendatio ſi conſona ſit autographo, bene eſt.

Privilegium alterum ſub Urbani II. nomine profertur, inſcriptum, *Dilectis filiis Eccleſiæ Beati Martini Canonicis tam præſentibus quam futuris in perpetuum.* Incipit: *Bonorum omnium largitori.* Illud ex Tabulario Sammartiniani Capituli ad ſe miſſum Annalibus Eccleſiaſticis pariter inſeruit Cardinalis Baronius. A ſeverioribus Criticis in dubium etiam vocatur, tum ob alia momenta, tum ob falſam temporis notam. Datum dicitur *Pictavis per manum Joannis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi Cardinalis, quarto Kalendas Aprilis, Indictione quarta, anno Dominicæ Incarnationis MXCVII. Pontificatus autem Domini Urbani Secundi Papæ nono.* At anno milleſimo nonageſimo ſeptimo in Gallia non erat Urbanus II. ſed in Italiam redierat. 2. Supponitur Urbanum II. jam tumulum Beati Martini devotionis cauſa viſitaſſe, & Simoniacam pravitatem quâ illius Eccleſiæ Canonici execrandum in modum infecti erant, emendaſſe. At Cæſarodunum Turonum non adierat Urbanus, cùm Pictavum venit, ut ex Chronico Malleacenſi diſcimus, cujus hæc ſunt verba: *Anno MXCVI. Urbanus Papa veniens ad feſtivitatem Sancti Hilarii fuit Pictavis, & benedixit Monaſterium novum ſexto Kalendas Februarii. Poſt hæc perrexit Andegavis, & benedixit Monaſterium S. Nicolai. Inde abiens Turonis, Concilium tenuit in Monaſterio S. Martini. Inde reverſus eſt Sanctonas Civitatem, & celebravit ibi Sanctum Paſcha, & inde remeavit Romam, & in eundo remeavit Nemauſum Civitatem, & ibi tenuit Concilium, & reconciliavit Philippum Regem Francorum.* 3. Eo in Inſtrumento hæc clauſula ex primo Privilegio repetitur: *Et quia in quibuſdam veſtræ Eccleſiæ Privilegiis proprium habere Epiſcopum conceſſum eſt, nos ejus vice Romano vos ſancimus ſpecialiter adhærere Pontifici, & graviores veſtri cauſas ex ejus pendere judicio.* Quorſum verò Pontifex novo Privilegio iterum conceſſiſſet eodem verborum tenore, quòd ab uno vel altero menſe jam conceſſiſſe ſupponitur? 4. Veriſimile non eſt quòd Canonicos Simoniaca peſte dudum infectos, & ſacrilegæ nundinationis reos ampliſſimis Privilegiis adauxiſſet Pontifex, qui nefarium illud crimen zelo planè Apoſtolico perſequebatur & ſecundùm ſacros Canones puniebat, ut ex ejus Epiſtolis ac Decretis, Conciliiſque ab ipſo habitis compertum eſt. Magnum ſatis Beneficium ipſis præſtiterit, ſi pœnas canonicas remiſerit pœnitentibus. Porrò quàm fœda eſſet Eccleſiæ S. Martini tunc temporis facies, ſecundum iſtud Privilegium deſcribit his verbis: *Quia verò in ejuſdem Beati Confeſſoris Eccleſia conſuetudo pravitatis hujuſmodi inoleverat, ut Honores ſeu Præbendæ omnes pretio acquirerentur, Nos locum illum Sanctum emundare ab hac peſte execrabili cupientes; religioſos viros ad præmonitionem noſtram decrevimus præmittendos. Quibus eſtis fideliter, Domino inſpirante, polliciti, & præceptis noſtris omnimodis obedire, & ſimoniacæ pravitatis inquinamenta deſerere. Quod & præſentibus nobis per Dei gratiam perfeciſtis, in noſtra tamquam Petri manu firmantes, nihil vos ulterius Honorum, nihil Præbendarum venditiros, nec ut vendantur aut emantur, aliquando conſenſuros.* 4. Urbanus II. Eccleſiam S. Martini à Juriſdictione & Diœceſana Lege Turonenſis Archiepiſcopi eximere volens, ac Romanæ Eccleſiæ ſine medio ſubjicere, Concilii Calchedonenſis meminiſſet, ejuſque Canonibus ſpeciali clauſulâ (ut loquuntur) ſeu diſertis verbis derogaſſet, ne Privilegium per obreptionem impetratum cenſeretur. Canonibus ſiquidem Calchedonenſis Concilii 4. & 8. ſancitum eſt, *Ut Monachi & Clerici ſub Epiſcoporum qui in unaquaque Civitate ſunt, ſecundum Sanctorum Patrum Traditiones, poteſtate permaneant.* Sanè ſi quis litteras vel Privilegia contra Concilii Generalis Decreta & Canones impetraverit, (quorum diſpenſationem ad Summum Pontificem pertinere pro Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate, ratione Primatus ipſi divino Jure in Eccleſia Univerſa competentis agnoſcimus & fatemur) hujuſmodi Reſcripta meritò veniunt in ſuſpicionem falſitatis, ſecundùm Canonicam Regulam, Cap. *Ex parte*, Extra, *De Capellis Monachorum*, cujus hæc ſunt verba: *Cùm autem id obviet Lateranenſi Concilio, de quo nulla mentio eſt in Literis antedictis: Fraternitati tuæ breviter reſpondemus, quòd hujuſmodi Litteras ab Apoſtolica Sede non credimus emanaſſe. Quòd ſi per occupationem forſitan emanaverint, nolumus per hoc derogari Concilio ſupradicto.* 5. Temporalia Regis Chriſtianiſſimi jura ſupremámque in rebus merè civilibus poteſtatem non convulſiſſet Urbanus II. æquiſſimus Pontifex, ut convellunt hæ ſuppoſiti Privilegii ſententiæ: *Eadem auctoritate ſtatuimus nullum Pontificum, nullum Regum, nullum cujuſque Dignitatis aut Ordinis præter Præpoſitos veſtros in Eccleſia veſtra, vel ejus pertinentiis poteſtatem aut dominium exercere.* Item: *Nullus in villis, aut manſionibus, ſive Eccleſiis, aut pagis ad veſtram Eccleſiam pertinentibus, invitis vobis judicia agere, ingenuos ſervoſve ſæculi poteſtate conſtringere, nec teloneum aut naulum præſumat exigere.* Noverat enim Urbanus II. duo eſſe quibus principaliter Mundus hic regitur, Auctoritatem ſcilicet Pontificum, & Regalem Poteſtatem: Legibus Regum ipſos quoque parere Antiſtites eorum Imperio ſubditos: Aliam eſſe rationem rerum ſæcularium, aliam divinarum, ut S. Leo & Gelaſius I. loquuntur. 6. Privilegium iſtud, qualecumque ſit, Sancti Martini Canonicos ab Archiepiſcopi Turonenſis juriſdictione non abſolvit, aut immunes liberoſque declarat in iis quæ hierarchicas & ſpirituales functiones ſpectant,

ſed contra injurias dumtaxat & gravamina ipſos munit Sedis Apoſtolicæ præſidio, ut hæc verba probant: *Epiſcopus autem in cujus Diœceſi ſunt eadem poſſeſſiones, ordinandorum Clericorum tantum curam gerat, nihil de cætero gravaminis Clericis inferat*, &c. Et *Romana Eccleſia libertate perpetua gaudeatis, ſalvo nimirum jure ſeu conſuetudine, quam hactenus erga vos Turonenſis noſcitur Archiepiſcopus habuiſſe.* 7. Turonenſes S. Martini Canonicos ſecundùm Prædeceſſorum ſuorum Romanæ Eccleſiæ Pontificum Privilegia *in ſpirituales filios Apoſtolicæ Sedis ſe aſſumpſiſſe* teſtatur Auctor Privilegii. Quæ verba ſingularem quidem Sedis Apoſtolicæ de inſigni S. Martini Eccleſia curam, & præcipuum quoddam patrocinium eidem impenſum à Romanis Pontificibus ſignificant, non immunitatem & libertatem omnimodam à Juriſdictione Turonenſis Archiepiſcopi. Id probat exemplum Bambergenſis Eccleſiæ, de qua Gregorius VII. ſcribit Epiſtola 76. Libri 11. *Notum eſt pene omnibus in Teutonicis partibus habitantibus, quod Bambergenſis Eccleſia ſpecialis quodammodo filia adhæret Matri ſuæ Romanæ Eccleſiæ, cui Deo auctore deſervimus, licèt indigni: ac proinde tantò ſollicitiùs vigilantiæ noſtræ nos oportet ſibi curam impendere, quanto familiariùs Apoſtolicæ Sedis eſt munimine contuenda.* Sed quantumvis Bambergenſis Eccleſia ſpecialis filia eſſet Eccleſiæ Romanæ, Summi tamen Pontifices eam à Metropolitani ſubjectione non abſolverunt. Cùm enim Herimannus Bambergenſis Epiſcopus in Concilio Romano ſub Gregorio VII. depoſitus eſſet, Sanctus ille Pontifex Sigefrido Moguntino Archiepiſcopo præcepit, ut ſecundùm inſtituta Patrum Paſtorem in Eccleſia Bambergenſi ordinare curaret. Et Paſchalis Secundus, cùm Othonem Bambergenſem Epiſcopum electum Romæ ſecundùm Cleri Bambergenſis deſiderium conſecraſſet, id ſe feciſſe declaravit *ſalvo Metropolitani jure.* Sic & Urbanus Secundus Turonenſes S. Martini Canonicos *in ſpirituales filios Apoſtolicæ Sedis aſſumpſiſſe* cenſendus eſt, ſalvo jure Turonenſis Archiepiſcopi.

Gregorius 7. Lib. 1. Epiſt. 1.

Paſchalis 2. Epiſt. ad Clerum & Populum Bamberg.

Secundum illud Urbani II. Privilegium Innocentio Quarto Pontifici Maximo Lugduni exhibuerunt, & ab eo recognoſci curarunt Turonenſes S. Martini Canonici, quòd *vetuſtate conſumi jam inciperet* (ſi credere fas eſt.) Primum Privilegium non exhibuerunt, quod non minùs vetuſtum eſſe debuit, adeòque non minùs eguit recognitione ac renovatione Pontificia. Cæterùm nihil novi contulit Eccleſiæ & Capitulo S. Martini, jus dumtaxat illi Eccleſiæ per ipſum Privilegium acquiſitum illi futuris temporibus conſervari edixit. Nullum autem jus per illud acquiſitum fuerit, niſi genuinum ſit, & canonicum, non ſuppoſitum, aut per obreptionem impetratum. Non enim *firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit*; ut habet Regula juris; &, *Enuntiata, vel enuntiativa non probant.* Quamobrem ſi enuntiatum falſum ſit, nihil confirmavit Innocentius Quartus. Citantur & aliorum Pontificum Literæ, ſcilicet Calliſti II. Honorii II. Innocentii II. Alexandri III. Martini Quarti, in quibus enuntiatur *Eccleſiam B. Martini Turonenſis ad jus & proprietatem Romanæ Eccleſiæ ſpecialiter pertinere.* Sed omnimodam exemptionem ſeu immunitatem à Lege Diœceſana & Juriſdictione Turonenſis Archiepiſcopi hæc verba per ſe non probant, ſecundùm Bonifacii VIII. declarationem Cap. *Si Papa*, Tit. *De Privilegiis*, in Sexto. *Si Papa in aliquo Privilegio vel ſcriptura non facta principaliter ſuper Donatione vel Sententia exemptionis, ſeu etiam libertatis, aliquam Eccleſiam ad jus & proprietatem Romanæ Eccleſiæ pertinere, vel conſimilia verba narret, non propterea illius Eccleſiæ exemptio eſt probata, niſi de libertate aliter doceatur...... Si aliqui recipiantur in proprios & ſpeciales ſubjectos, cenſentur exempti. Non ſic ſi in proprios & ſpeciales filios Romanæ Eccleſiæ ſint ſuſcepti: tales quippe exempti propterea non exiſtunt.* Vox etiam *Patrocinii* & *Protectionis Sedis Apoſtolicæ*, quâ inſignem S. Martini Turonenſis Eccleſiam muniunt nonnulli Pontifices, exemptionem à Juriſdictione Epiſcopi per ſe non ſignificat, ut invictè probat Cap. *Ex parte*, Ext. *De Privilegiis.*

a Cap. Quia intentionis, Ext. De Privilegiis.

Cæterùm ultra facti quæſtionem in iſtorum Privilegiorum examine non progredior (quod & de illis dictum ſit quæ Hadriani I. & Adeodati nominibus inſcribuntur) Nec inſignis Eccleſiæ S. Martini, aut Metropolitanæ Turonenſis, ejuſdem Sanctiſſimi Confeſſoris & Epiſcopi Sedis, legitimis Privilegiis & Juribus per ea quæ ſcripſi præjudicatum velim. Sua ſingulis Eccleſiis Privilegia ſerventur, quæ vera, ſincera, & canonicæ auctoritati convenientia probantur. Quædam enim rata non eſſe manifeſtis deprehunduntur indiciis, *corruptione* videlicet *Latinitatis*, *necnon diverſitate canonicæ auctoritatis*, ut loquitur Gregorius VII. [a] Literis Pontificium nomen præferentibus fidem adhiberi non vult Apoſtolica Sedes, ſi *manifeſtum* contineant *in conſtructione peccatum.* [b] Privilegia & conſuetudines Eccleſiarum Sedes Apoſtolica tuetur & confirmat, *Quæ Sanctorum Patrum Regulis minimè contradicunt, & canonicis non obviant Inſtitutis*; ut loquitur Gregorius IX. [c] *Neque enim credendum eſt Romanum Pontificem (qui jura tuetur) quod alias excogitatum eſt multis vigiliis & inventum, uno verbo ſubvertere voluiſſe*; ut ait idem Pontifex. [d] Pontifices Optimi Maximi cum Sancto Gregorio Magno dicunt: [e] *Si ſua unicuique Epiſcopo Juriſdictio non ſervatur, quid aliud agitur, niſi ut per nos, per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri debuit ordo, confundatur?* Intelligunt denique, *Privilegia & Exemptiones quæ variis titulis pleriſque conceduntur, hodie perturbationem in Epiſcoporum Juriſdictione excitare, & Exemptis occaſionem laxioris vitæ præbere*; ut ait Sacra Synodus Tridentina. [f] Et ex ſacro illorum ore frequenter auditur Canonicum illud Oraculum: [g] *Privilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate.*

a Lib. 1. Epiſt. 11.

b Cap. Ad audientiam, Ext. De Reſcriptis.

c Epiſt. ad Regem & Reginam Armeniæ.

d Cap. Ecceſſo, Ext. De Electione.

e Lib. 9. Epiſt. 10.

f Seſſ. 24. de Reform. C. 11. Secundùm Cap. Cum plantare, Ext. De Privilegiis.

g Cap. Tuarum, & Cap. Ut Privilegia, ibid.

Obiit Urbanus II. ſanctus, doctus, magnanimus Pontifex quarto Kalendas Auguſti, anno MXCIX. cùm annos undecim, menſes quatuor, dies duodeviginti Eccleſiam gubernaſſet. Ejus memoria in Martyrologio Monaſtico, & apud *Philippum Ferrarium* in Catalogo Sanctorum, qui Martyrologio Romano non ſunt adſcripti, celebratur. Ejus Elogium inculta quidem, ſed verace Muſa cecinit *Domnizo* Preſbyter in Vita *Mathildis*:

Urbani II. Sanctitas & elogium.

Non erat hic Rector tremulus quaſi cannula vento,
Sed veluti ferrum truncabat noxia verbo:
Ut cervum ſerpens, Hæreſum ſic turba timet quem.
Cuncta ſibi prava ſubduntur dogmata falſa.
Nunquam decrevit libertas denique Sedis
Romanæ per eum, Sanctum peramat quia Petrum
Aureus Antiſtes, color optimus extitit ipſe
Scilicet Urbanus, Sanctis meritò ſociatus.

Inter Cardinales ab *Urbano* II. creatos celebres fuere *Bernardus* Florentinus, ex nobili *Ubertorum* familia, Congregationis Vallis Umbroſæ Abbas Generalis, & Parmenſis deinde Epiſcopus, Vir Sanctiſſimus, cujus memoria in Romano Martyrologio

Cardinales meritiſſimi ab Urbano II. creati.

Martyrologio, die IV. Decembris celebratur. *Odo*, ſive *Otho Caſtillonæus*, Urbani ipſius nepos, ex Monacho Cluniacenſi ad Oſtienſem Epiſcopatum à Patruo Pontifice evectus, *Baldrici* Burgulienſis Abbatis carminibus commendatus, ob religionem, doctrinam, cæteráſque dotes Summo etiam Pontificatu dignus: *Berardus*, ſive *Bernardus*, Beneventanus, Sedis Apoſtolicæ Legatione in Oriente functus, Præneſtinus Epiſcopus, ab *Alphano* Salernitano Archiepiſcopo laudatus: *Robertus Capiſuccus*, nobilis Romanus: *Leo Marſicanus*, ex Monaſterio Caſſinenſi ad Eminentiſſimam aſſumptus Dignitatem: *Gregorius de Papa*, ſeu *de Papareſchis*, ex Canonico Regulari Lateranenſi in Sacrum Collegium cooptatus, à *Gelaſio* II. deinde in Gallias, à *Calliſto* II. in Germaniam, Legatus Apoſtolicus miſſus, demum Summus Pontifex Innocentius II. *Goffridus* Vindocinenſis Abbas, &c.

CAPUT II.

De Pontificibus qui Romanam & univerſalem Eccleſiam rexerunt XII. Sæculo; Et de Conciliis Romæ vel alibi ab ipſis celebratis.

ARTICULUS I.

De Paſchali II.

RAynerius, Romæ, ut Abbas Uſpergenſis docet, vel ut alii tradunt, Bledæ in Tuſcia ortus, in Monaſterio Cluniacenſi, ſub *Hugone* Abbate, Deo ſe devovit. Morum integritate, doctrina, ſolertia, prudentiáque in rebus gerendis ſingulari, tantam in Religioſa Congregatione de ſe opinionem excitavit, ut ad gerenda Ordinis negotia Romam miſſus ſit anno ætatis vigeſimo, ubi à *Gregorio VII.* Pontifice Maximo ob inſignia merita Abbas Cœnobii *S. Laurentii* extra muros, via Tiburtina conſtitutus, & Cardinalis Presbyter Titulo *S. Clementis* creatus eſt. Defuncto *Urbano II.* ſub quo Romanæ Eccleſiæ contra Schiſmaticos egregiam operam navarat, conſentientibus Cleri ſuffragiis, omniúmque Ordinum applauſu, Pontifex electus eſt; Idibus Auguſti, MXCIX. invitus, fugienſque celſiſſimam dignitatem, (quam tamen antea vir ſanctus ipſi à Deo auguratus fuerat) conclamantibus univerſis: *Paſchalem Papam S. Petrus elegit.* Paſchalis itaque Secundus appellatus eſt. Exercitum contra *Guibertum* conſcripſit, & ejus partiarios, qui Romanæ Eccleſiæ ditiones depopulabantur, ſuppetias ferente *Rogerio* Siciliæ Duce. Fauſtum Eccleſiæ annum centeſimum ſupra milleſimum *Guiberti* Antipapæ obitus, & trium, qui ipſi in Schiſmate ſucceſſere, exitus infœlix; atque *Godefridi Bullionæi* in Regem Hieroſolymorum inauguratio fecerunt. Multa fuere adversùs Principes Paſchali pro Dei cauſa, Eccleſiæque juribus difficillima negotia, & conflictus acerrimi. *Henricum IV.* Germaniæ Regem à Deceſſoribus ſuis, & frequentibus Synodis toties excommunicatum, non ſolùm execratus eſt, & anathemate confixit in Synodo Lateranenſi anno MCII. ut teſtatur Abbas Uſpergenſis; ſed Chriſtianos Principes ad ipſum juſto bello laceſſendum & comprimendum eſt adhortatus, & maximè *Robertum* Flandrenſium Comitem, cujus etiam arma contra Leodienſes Clericos in Schiſmate per-

Bellum contra Schiſmaticos indicit Paſchalis II.

A tinaces excitavit. Quod illi ut audivere, Epiſtolam, ſeu potius Declamationem acerrimam contra *Paſchalem II.* infrunito ſtylo ſcripſere. *Nos,* inquiunt, *attoniti hac novitate rerum, quærimus unde ſit hoc novum exemplum, ut prædicator pacis ſuo ore & alterius manu inferat Eccleſiæ bellum. Contra Barbarorum, & inimicorum Dei aſſultus, concedunt Canones etiam Clericis arma ad defenſionem Urbis & Eccleſiæ. Bella verò indici Eccleſiæ per auctoritatem canonicam, nuſquam Scripturarum legimus. Pacem Jeſus, pacem Apoſtoli, pacem Apoſtolici Viri prædicant: peccantes arguunt, increpant, obſecrant in omni patientia & doctrina,* &c. Sed fa- B cile erat Leodienſibus reſpondere, Paſchalem Papam bellum Eccleſiæ non indicere, ſed Schiſmaticis & Eccleſiæ hoſtibus, ut eos ad pacem & unitatem Eccleſiæ matris revocaret; nec ſæculi Poteſtates novo exemplo provocare ad eos coercendos, qui Eccleſiæ perduelles eſſent. Sic enim contra Schiſmaticos Donatiſtas actum, teſte S. *Auguſtino* Epiſtola XXVIII. lib. I. contra Epiſtolam Parmeniani Cap. VII. & alibi: Et poteſtatem Principibus Chriſtianis à Deo eſſe conceſſam, *Ut per eam Diſciplinam Eccleſiaſticam muniant*, & quod Eccleſia efficere non poteſt per doctrinæ ſermonem, id ipſi obtineant per *Diſ-* C *ciplinæ terrorem*, ut ait S. *Iſidorus*.

Leodienſium Schiſmaticorum contra Paſchalem ſecundum Epiſtola refellitur.

Se excommunicari non potuiſſe effutiunt, multominùs bello impeti, quòd *Henrico* Regi adhærerent, cùm jubeat Deus, ut *Quæ ſunt Cæſaris, Cæſari reddamus*: Et S. *Paulus*, ut *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* At quæ *ſunt Dei Deo*, reddenda; audienda Eccleſia, *quæ eſt columna & firmamentum veritatis*: Præpoſitis obediendum, quos *qui ſpernit*, *Chriſtum ipſum ſpernit*: quod ſanè Leodienſis Eccleſiæ contumax Clerus non præſtabat.

Mirari ſe ſcribunt, cur excommunicati dican- D tur, quia non ſunt auditi, nec ab Epiſcopo, aut Metropolitano ſuo judicati, per quos Eccleſiaſtica Judicia tertio gradu ad Romanum Pontificem deferuntur appellatione legitima. *Quando,* inquit, *à quo & quare excommunicati ſumus? Non ab Epiſcopo noſtro, non ab Archiepiſcopo, cui Epiſcopus noſter ſuffragatur, nos excommunicatos eſſe ſcimus: ſed nec à Papa Romano nos excommunicatos eſſe credimus, quia ſcimus eum non ignorare quod ait Nicodemus*: Lex noſtra non judicat quemquam, niſi audierit ab ipſo priùs. *Nec Sodomitas damnaſſet Deus, niſi deſcendiſſet ad ipſos videre, utrum clamorem qui venerat ad eum, opere compleſſent. Qui* E *nihil à nobis audivit, quem non Epiſcopus, non Archiepiſcopus aliquando contra nos interpellavit, quis crederet quòd nos excommunicaverit? Per ſcalam ad cælos uſque pertingentem videt Jacob aſcendentes & deſcendentes Angelos. Et Jeſus ait Diſcipulis*: « Amen, amen, dico vobis, videbitis cœlum apertum & Angelos Dei aſcendentes & deſcendentes ſuper Filium hominis: *Nos filios hominis, id eſt Adæ, in ſua exprimit perſona. In aperto Eccleſia cælo & boni & mali intrant. Vos Præſules Eccleſiæ, qui eſtis Angeli Dei, gradatim ad nos aſcendere debetis;* F *gradatim & nos ad vos aſcendere debemus. Quot gradibus ad vos aſcendimus, tot ad nos aſcendere debetis. Eſt primus gradus nobis ad Epiſcopum, ſecundus ad Archiepiſcopum, per quos aſcendere debemus ad gradum tertium, id eſt, ad Papam Romanum. Super filium hominis deſcenditis, cùm humilibus compatiendo condeſcenditis. Super filium hominis aſcenditis, cùm verbo & exemplo humiles ad cælum ſuſtollitis.*

At neſcire non debebant Leodienſes, cùm agitur de hæreſi vel ſchiſmate jam ab Eccleſia damnatis, nova audientia non eſſe opus, ut excommunicentur qui in caſtris Hæreticorum & Schiſ-

maticorum militant; ſatis eſſe evidentiam facti ut in illos ſpiritalis Eccleſiæ gladius, imò & materialis à Principibus diſtringatur. Cùm itaque Leodienſes non ſolùm perſonæ & temporalibus juribus *Henrici* Regis faverent, ſed Schiſmati; & à *Gregorii VII. Urbani II.* & ipſius *Paſchalis* obedientia ſe palam ſubtraxiſſent, nova inquiſitione non erat opus. Præterea, noſſe debebant, Romanum Pontificem poſſe interdum primam cognitionem cauſæ ſuſcipere, ſi nempe ſit cauſa hæreſeos, vel Schiſmatis, quibus Epiſcopus, Metropolitanus, & Antiſtites plerique omnes impliciti ſint. Tunc enim jure ſuo & Judicis auctoritate hac in cauſa excidunt, nec alius modus eſt conſulendi integritati fidei, & Eccleſiæ unitati, quàm ſi Romanus Pontifex, ad quem pertinet primariò utriuſque cura, & majorum cognitio cauſarum, Hæreticos & Schiſmaticos coërceat.

Nullum eſſe crimen ſuum aiunt, niſi quod Epiſcopo ſuo communicent, & ille Imperatori, *cui ex Regalibus ejus acceptis juravit fidelitatem*: Effluxiſſe tempus quo hæc conſuetudo incœpit, ſub qua migraverunt à ſæculo Sancti Epiſcopi, reddentes Cæſari quæ erant Cæſaris, & Deo quæ erant Dei.

At fidelitas, quam Regi Epiſcopus juraverat, non excuſabat ipſi in Schiſmate communicantem, & Eccleſiæ decreta ſpernentem, juriúmque ipſius ac libertatis violationi, ac apertæ in omnium Fidelium Matrem & Magiſtram Romanam Eccleſiam, tyrannidi conniventem. De Regalibus quæſtio non erat, ob quæ fidelitatem Principibus deberi fatebantur Pontifices, ſed de ſervitute quam Eccleſiæ imponebat Imperator, canonicas electiones impediendo, ſibi tribuendo auctoritatem inſtituendi Epiſcopos, & ſpiritalis poteſtatis inſignia ipſis tradendi, non ſolùm ante conſecrationem, verùmetiam nullâ omnino electione præmiſſa.

Denique Schiſmaticos ſatis ſe produnt Leodienſes, cùm in dubium revocant, an Reges & Imperatores poſſint excommunicari. *Si quis*, inquiunt, *vetus & novum Teſtamentum revolverit, patenter inveniet, quòd aut minimè, aut difficilè poſſint Reges & Imperatores excommunicari... & adhuc ſub judice lis eſt. Admoneri quidem poſſunt, increpari, argui à timoratis & diſcretis viris: quia quos Chriſtus in terris Rex Regum vice ſua conſtituit, damnandos & ſalvandos ſuo judicio reliquit.* Quaſi verò Reges & Imperatores poteſtati ligandi, & ſolvendi, quam Chriſtus S. *Petro* & cæteris Apoſtolis, ac *Petri* Succeſſoribus Summis Pontificibus, Apoſtolorúmque Succeſſoribus Epiſcopis reliquit, dicens: *Quæcumque alligaveritis ſuper terram*, &c. non ſubjaceant.

Pergunt Schiſmatici Leodienſes: *Epiſcopum, Archiepiſcopum noſtrum Provincialem, & comprovincialem Synodum, ex antiqua traditione tenemus, & quicquid ibi de Scripturis ſanctis diffinitum fuerit, Romam non refertur uſque ad graviora negotia, de quibus non invenitur in Scripturis ſanctis auctoritas. Illos verò Legatos à Latere Romani Epiſcopi exeuntes, & ad ditanda marſupia diſcurrentes, omnino refutamus, ſicut temporibus Zozimi, Celeſtini, Bonifacii, Concilia Africana probaverunt.*

Poteſtas mittendi Legatos à Latere per totum orbem Chriſtianum, pro cauſis maximè fidei, & unitatis Eccleſiaſticæ Romano Pontifici negari abſque Schiſmatis nota non poteſt, eáque uſos S. Petri Succeſſores à primis Eccleſiæ ſæculis Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ monumenta teſtantur. Idque maximè neceſſarium erat *Gregorii VII. Urbani II.* & *Paſchalis II.* temporibus, ad Synodicorum & Pontificiorum Decretorum exequutionem urgendam, ad propugnandam Romanæ Sedis auctoritatem & Eccleſiæ libertatem, ad Fideles in officio continendos. Hinc *Paſchalis* varias Legationes decrevit, in Germaniam, in Galliam, in Poloniam. Germanicam *Gebehardo* Conſtantienſi Epiſcopo, Apoſtolici pectoris viro credidit: Gallicanam *Joanni* & *Benedicto* S. R. E. Cardinalibus, ac deinde *Richardo* Epiſcopo Albanenſi: Polonicam *Galoni* Bellovacenſium Epiſcopo.

Concilia à Paſchali II. in cauſa Inveſtiturarum celebrata.

Qui patri ſucceſſit, *Henricus V.* Paſchali II. & Eccleſiæ Romanæ moleſtiſſimus fuit. In Italiam quippe valido cum exercitu profectus, magnificis promiſſis coronam Imperii à Pontifice impetravit, obedientiam jurans, & Inveſtiturarum ceſſionem, quas Paſchalis in Synodo Guaſtallenſi anno MCVI. & in Synodo Trecenſi anno MCVII. quo in Gallias ad *Philippum I.* & *Ludovicum* ejus filium confugit; demum in Synodo Beneventana & Lateranenſi annis MCVIII. & MCX. damnaverat. Sed ubi inauguratus fuit Imperator, fidem fefellit, Papam & Cardinales in caſtra captivos abduxit ac Inveſtiturarum conceſſionem à *Paſchali* extorſit, anno MCXI. Privilegium per vim extortum reſcidit generoſus Pontifex habita Romæ Synodo V. Kalendas Aprilis anno MCXII. iterúmque in Concilio Viennenſi, cui anno ſequenti præfuit per Legatum *Guidonem* Archiepiſcopum Viennenſem; & *Henricum* Imperatorem anathemate confixit; quod etiam in Bellovacenſi anno MCXIV. in Remenſi, Colonienſi, & Catalaunenſi, anno MCXV. *Cono* Præneſtinus Epiſcopus, ejus Legatus promulgavit, ut teſtatur Codex MS. *Montis Dei* ab erudito viro *P. G. Coſſartio* S. J. laudatus Tomo X. Conciliorum Labbeanæ, quam perfecit, Editionis. Aliud Romæ Concilium habuit *Paſchalis II.* in Baſilica Lateranenſi, anno MCXVI. quo prioris Acta confirmata ſunt, & Privilegii *Henrico* Imperatori per vim conceſſi iterum conclamata damnatio. Duo Beneventi Concilia celebravit idem Pontifex, quorum *Falco Beneventanus* in Chronico meminit, primum anno MCXIII. alterum anno MCXVII. Trojæ etiam Concilium habuit anno MCXV. ad *Treugam Dei* per triennium firmandam, ut idem *Falco* teſtatur.

Formula juramenti Metropolitanis à Paſchali II. præſcripta.

Formulam Anathematiſmi, & Juramentum fidelitatis ac obedientiæ Romano Pontifici præſtandum, totius Eccleſiæ Occidentalis Metropolitanis de Synodi ſententia præſcripſit, *Paſchalis* II. Romæ anno MCII. cujus hic tenor: *Anathematizo omnem hæreſim, & præcipuè eam, quæ ſtatum præſentis Eccleſiæ perturbat, quæ docet & adſtruit, Anathema contemnendum, & Eccleſiæ ligamenta ſpernenda eſſe. Promitto autem obedientiam Apoſtolicæ Sedis Pontifici Domino Paſchali, ejúſque Succeſſoribus, ſub teſtimonio Chriſti & Eccleſiæ, affirmans quod affirmat, damnans quod damnat Sancta & univerſalis Eccleſia.*

Hujus exactio Juramenti Hungariæ Epiſcopos ac Principes commovit, qui juramentum à Chriſto prohibitum, & nullo exemplo id exigi, nullis Canonibus præſcribi objiciebant, ut conſtat ex Epiſtolis *Paſchalis II.* ad Archiepiſcopum Colonienſem, cujus objectiones ſic repellit, Formulámque ſuam vindicat: *Aiunt omne jusjurandum à Chriſto Deo in Evangelio eſſe prohibitum, nec ab ipſis Apoſtolis poſt Dominum, nec in Conciliis inveniri poſſe ſtatutum. Quid eſt ergo quod idem Dominus ait:* Quod amplius eſt, à malo eſt? *Hoc enim amplius ut exigamus, malum nos, illo permittente, compellit. Nonne malum eſt ab Eccleſiæ unitate, à Sedis Apoſtolicæ obedientia reſilire? Nonne malum eſt contra ſacrorum Canonum ſtatuta prorumpere?*

rumpere? Quàm multi hoc, etiam poſt Sacramentum, præſumpſerunt? Nonne Prædeceſſor tuus, præter Romani Pontificis conſcientiam, damnavit Epiſcopum? Quibus hoc Canonibus, quibus Conciliis legitur eſſe permiſſum? Quid ſuper Epiſcoporum tranſlationibus loquar, quæ apud vos, non Auctoritate Apoſtolica, ſed nutu Regis præſumuntur? Propter hæc mala, & alia evitanda, hujuſmodi juramentum exigitur . . . Aiunt in Conciliis ſtatutum non inveniri, quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia ulla præfixerint: Cùm omnia Concilia per Eccleſiæ Romanæ auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum Statutis Romana patenter auctoritas excipiatur.

Romanæ Eccleſiæ auctoritas in Conciliorum Decretis excepta, quæ per eam robur accipiunt.

Adversùs *Vuillelmum II.* & *Henricum I.* Angliæ Reges Paſchalis II. Eccleſiæ jura ac libertatem fortiter propugnavit, *S. Anſelmo* Cantuarienſi Archiepiſcopo cooperante. Cantuarienſis Eccleſiæ Primatum confirmavit (Epiſtola XXX. ad Epiſcopus & Regem Angliæ data.)

Concilia per Legatos à Paſchali II. in Galliis celebrata.

Philippum Francorum Regem, qui *Bertradæ* conſuetudinem, anno MXCVI. in Concilio Nemauſenſi dimiſſam, repetierat, per Legatos Apoſtolicos *Joannem* & *Benedictum* Cardinales, in Pictavenſi Concilio, anno MC. cum pellice excommunicavit, ut referunt *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico, *Goffredus Groſſus* in Vita *S. Bernardi* primi Abbatis Titonienſis, & Chronicon Malleacenſe. Alium poſtea Legatum in Gallias miſit, *Richardum* S. R. E. Cardinalem, Albanenſem Epiſcopum, qui Balgenciaci, quod Aurelianenſis Diœceſeos municipium eſt, Synodum celebravit, in qua de *Philippi* Regis & *Bertradæ* abſolutione actum eſt, cùm parati eſſent, tactis ſacris Evangeliis, abjurare abſolutè omnem carnalis copulæ conſuetudinem, inſuper & mutuam collocutionem, niſi ſub teſtimonio perſonarum minimè ſuſpectarum. Negotium tamen hac in Synodo finiri non potuit, orta inter Epiſcopos diſſenſione, ut docet *Ivo Carnotenſis* Epiſcopus Epiſtola CXLIV. Tandem Paſchalis II. Archiepiſcopis & Epiſcopis Provinciarum Remenſis, Senonenſis, & Turonenſis, unà cum *Lamberto* Attrebatenſi Epiſcopo, Regem, Bertradámque abſolvendi poteſtatem fecit (Epiſt. XXXV.) Apud ipſum interceſſit *Ivo Carnotenſis* ne Legatos è Latere mitteret in Gallias, ſed potius alicui Epiſcopo Tranſalpino Legationem committeret, quod Eccleſiæ Gallicanæ rebus opportunius futurum erat. Hoc verò munere dignum eſſe imprimis ſuggeſſit *Hugonem* Lugdunenſem Archiepiſcopum, qui eo jam perfunctus erat ſub *Gregorio VII.* & *Urbano II.* (Epiſt. CIX.) *Cùm*, inquit, *à Latere veſtro mittitis ad nos Cardinales veſtros tanquam filios uterinos; quia in tranſitu apud nos ſunt, non tantùm non poſſunt curanda curare, ſed nec curanda proſpicere. Inde eſt quod multi Præpoſitorum facta gladio linguæ ferire cupientes, dicunt Sedem Apoſtolicam, non ſubditorum quærere ſanitatem, ſed ſuam, aut Lateralium ſuorum quærere commoditatem. Unde ego & quidam conregionales noſtri, hoc murmur non æquanimiter ferentes, utpote Romanæ Eccleſiæ filii unanimes, ſcribere decrevimus Sanctitati veſtræ, ut alicui Tranſalpino Legationem Sedis Apoſtolicæ injungatis, qui & viciniùs ſubrepentia mala cognoſcat, & ea vel per ſe, vel per relationem ad Sedem Apoſtolicam, maturiùs curare valeat. Cui ſollicitudini nullum magis cognovimus idoneum, quàm Domnum Lugdunenſem Archiepiſcopum, qui & in eodem Officio jam diu miniſtravit & (ut experimento cognovimus) tam Romanæ Eccleſiæ, quàm Tranſalpinis Eccleſiis, mirabiliter profuit.* Pro *Hugone* exauditus non eſt *Ivo*, ſed *Girardo* Engoliſmenſi Epiſcopo Legationem per quinque Provincias *Paſchalis* conceſſit, Bituricenſem, Burdegalenſem, Auſcitanam, Turonenſem, atque Britannicam (Epiſt. XXXVII. Tom. X. Concil. Labbeanæ Editionis.) Viennenſis Metropoleos jura confirmavit, Pallium, & Sedis Apoſtolicæ Legationem *Guidoni* Archiepiſcopo conceſſit. (Epiſtolis LXXVII. LXXIX. & LXXX.) *Balduino* Hieroſolymorum Regi annuit, ut Urbes, quas ſubegiſſet, Hieroſolymitano Patriarchæ tanquam proprio Metropolitano ſubjacerent, ſalvâ tamen Antiochenæ Eccleſiæ dignitate. (Epiſtolis XVIII. XIX. & XX. XXVIII. & XXIX.) Tunc Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Sacris præerat *Gibelinus*, è Sede Arelatenſi ad iſtam tranſlatus. Pariſienſem Epiſcopum Romæ conſecravit, *ſalvo in omnibus Senonenſis Eccleſiæ jure, & Daimberti Metropolitani reverentia.* (Epiſt. XXXIII.) Pariſienſi Epiſcopo conceſſit facultatem excommunicandi quemvis ex altera Diœceſi, qui ſuæ Eccleſiæ bona retineret, ſi ejus Epiſcopus vel nollet, vel cunctaretur eum ad ſatisfaciendum adigere. Pravam conſuetudinem, qua majores Præbendarii à minoribus hominium in Eccleſia Pariſienſi exigebant, aboleri juſſit. *Galoni* Pariſienſi Epiſcopo præcepit ut Monaſterio *S. Eligii* provideret. *Galo* diſſolutas Moniales eliminavit, & locum Foſſatenſibus Monachis tradidit. Nunc à Clericis Regularibus *S. Pauli* tenetur. *Cluniacenſe* Cœnobium, ac Vezeliacenſe, novis ornavit Privilegiis: *Beſuenſe* & *S. Maxentii*, in tuitionem Sedis Apoſtolicæ ſuſcepit. Cluniacenſibus vetuit ne Corpus Chriſti intinctum porrigerent, ſed ſeorſum utramque ſpeciem, præterquam parvulis & infirmis: quem morem in univerſa Eccleſia juſſit obſervari. (Epiſtola XXXII. ad *Pontium* Cluniacenſem Abbatem.) *Igitur*, inquit, *in ſumendo Corpore & Sanguine Domini, juxta B. Cyprianum, Dominica Traditio ſervetur, nec ab eo, quod Chriſtus Magiſter & præcepit & geſſit, humana & novella Inſtitutione diſcedatur. Novimus enim per ſe panem, per ſe vinum, ab ipſo Domino traditum. Quem morem ſic ſemper in Sancta Eccleſia conſervandum docemus atque præcipimus, præter in parvulis ac omnino infirmis, qui panem abſorbere non poſſunt.* Cauſam Monachi, qui in Monaſterium invitus intruſus fuerat à Rogerio Siciliæ Comite, ad ſe delatam, ad Caſſinenſis Abbatis judicium remiſit Paſchalis II. in Concilio apud *Cyperannum*; ut conſtat ex Chronico Caſſinenſi lib. IX.

Pariſienſis Epiſcopus à Paſchali II. Romæ conſecratus, ſalvo Senonenſis Eccleſiæ jure.

Communio ſub utraque ſpecie ſeorſim, exceptis parvulis & omnino infirmis.

Cyperano, locus in Regno Neapolitano.

Idem Pontifex *Petrum* Anagniæ Epiſcopum in Sanctorum album retulit. Lateranenſis Eccleſiæ Parochiale regimen Canonicis Regularibus conceſſit, Conſtitutione, *Quantò Lateranenſis Eccleſia*, Tom. I. Bullarii Romani. Nucem ad Portam Flaminiam, ſub qua *Neronis* Imperatoris cineres latitabant, antiquam dæmonum ſedem, everti juſſit ac eradicari, ibique Aram Deo in memoriam Deiparæ Virginis conſecravit. Populus Romanus Baſilicam à fundamentis erexit, quæ *Beatæ Mariæ de Populo* appellata eſt. Id ex *Jacobo Alberico* in Compendio Hiſtoriæ *S. Mariæ de Populo* refert *Andreas Victorellus* in Additionibus ad *Ciaconium*. Inter Cardinales à *Paſchali II.* creatos celebriores fuere, *Leo Marſicanus*, ex Caſſinenſis Monaſterii Bibliothecario Epiſcopus Oſtienſis, Chronici Caſſinenſis Auctor: *Anaſtaſius Junior*, Romanus, Tituli S. Clementis Cardinalis Preſbyter: *Petrus Gerardeſcus* ex Comitibus Donaritici de Natalico, nobilis Piſanus, pro cujus reconciliatione *S. Bernardus* ad *Innocentium II.* ſcripſit, contra quem Antipapæ *Anacleto* adhæſerat: *Saxo* Comes Signiæ, Legatione Calliſti II. ad Imperatorem perfunctus: *Joannes Cremenſis*, Tituli *S. Chryſogoni* Cardinalis Preſbyter, qui *Calliſto II.* contra *Burdinum*, &

Cardinales à Paſchali Secundo creati.

Innocentio II.

Innocentio II. contra *Anacletum* Antipapam, egregiam navavit operam, & *Honorii II.* Legatione in Anglia, & Scotia perfunctus eſt. *Galo*, ex Abbate *S. Quintini* Bellovacenſis ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus, ac deinde ad Pariſienſem translatus, inter Paſchalis II. Cardinales à *Ciaconio* recenſetur, & Legatione Apoſtolica functus dicitur in Polonia, & in Gallia: ipſique tribuit Conſtitutiones, quæ in Bibliothecis Patrum, & Collectionibus Conciliorum extant; ſed veriſimilius eſt hunc *Galonem* Cardinalem non fuiſſe, cum nec in Tabulario Pariſienſis Eccleſiæ, nec alibi monumentum ullum extet, quo Epiſcopo illi Pariſienſi Cardinalis dignitas tribuatur. Immò in Magno Paſtorali ejuſdem Eccleſiæ legitur *Paſchalis II.* Epiſtola ad hunc *Galonem*, quem Pariſienſem tantùm Epiſcopum, non Cardinalem nominat. Legatione quidem functus eſt in Polonia, antequam Pariſienſis Epiſcopus eſſet, ſed non ideo Cardinalem fuiſſe certum eſt. Legationem verò in Gallia non obiit, nec id probat Epiſtola *Hildeberti* Cenomanenſis Epiſcopi 58. (ut volunt) quæ non eſt inſcripta *Galoni Legato*, ſed *Engoliſmenſi Epiſcopo*, id eſt, *Girardo*, *Legato*. Nec *Galonis* Pariſienſis Epiſcopi ſunt Conſtitutiones illæ, ſed alterius *Gallonis* Cardinalis Diaconi *S. Mariæ in Porticu*, quem *Innocentius III. Legatum* in Gallias miſit, teſte *Rigordo*: De quo intelligi debet quod legitur in Martyrologio S. Victoris Pariſienſis: II. *Kalendas Junii obiit Dominus Galo Frater noſter*; non de Pariſienſi Epiſcopo, cujus obitus VII. Kalendas Martii notatur in Necrologio *S. Quintini* Bellovacenſis, cujus Abbas fuit. Hæc dudum obſervarunt Sammarthani fratres in Gallia Chriſtiana Tom. I. & P. G. *Coſſartius* S. J. in Notis ad Conſtitutiones *Gallonis*, quas ad annum MCCVIII. prudenter rejecit, Tomo XI. Concil. p. 1. A *Paſchali II.* ad Eminentiſſimam Dignitatem pariter aſſumpti ſunt, *Petrus* Monachus Caſſinenſis, Tituli *S. Hadriani* Diaconus Cardinalis, R. E. Bibliothecarius, Auctor lib. IV. Chronici Caſſinenſis: *Oderiſius de Sangro*, Monachus Caſſinenſis, Tituli *S. Agathæ* Diaconus Cardinalis: *Berardus*, *Berardi* Marſorum Comitis filius, Tituli S. Angeli Diaconus Cardinalis poſtea Marſorum Epiſcopus, quem inter Sanctos recenſet *Philippus Ferrarius* in Catalogo Sanctorum qui Romano Martylogio non ſunt adſcripti: *Dietericus*, qui Saxones Romanæ Eccleſiæ reconciliavit, dum Legatione Apoſtolica fungeretur, teſte Abbate Urſpergenſi, in Chronico: *Joannes* Preſbyter Cardinalis, *Paſchalis* ejuſdem Legatione in Galliis functus, &c.

Gelo Pariſienſis Epiſcopus inter Cardinales Paſchalis II. non eſt numerandus.

Nec ei tribuendæ Conſtitutiones in Conciliorum Collectionibus editæ.

Obiit optimus Pontifex anno Chriſti milleſimo centeſimo decimo-octavo, cùm annos duodecim, menſes quinque, & dies quatuor Eccleſiam rexiſſet.

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 149. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem damnant: *Excommunicatio debet à Papa fieri in tertia inſtantia, & non*
„ *auditis*, Talem nihilominus ordinem negat eſſe ſer-
„ vandum pag. 150. (inquiunt) dum agitur de Excom-
„ municatione propter hæreſim.

R. Neque farrago illa, & barbaræ voces, neque ipſa ſententia, meæ ſunt, ſed Leodienſium Schiſmaticorum contra Paſchalem II. Pontificem Maximum declamantium. En verba mea: *Mirari ſe ſcribunt, cur excommunicati dicantur, quia non ſunt auditi, nec ab Epiſcopis aut Metropolitano ſuo judicati, per quos Eccleſiaſtica judicia tertio gradu ad Romanum Pontificem deferuntur appellatione legitimà.* Nec ſolùm Schiſmaticorum declamationem aſſingunt mihi Religioſi Cenſores, ſed & mihi vitio vertunt quòd Schiſmaticos illos confutaverim his verbis: *At neſciebant Leodienſes, cùm agitur de hæreſi vel Schiſmate ab Eccleſia damnatis, nova audientiâ non eſſe opus, ut excommunicentur qui in caſtris Hæreticorum vel Schiſmaticorum militant; ſatis eſſe evidentiam facti*, &c. *Præterea noſſe debebant, Romanum Pontificem poſſe interdum primam cognitionem cauſæ ſuſcipere, ſi nempe ſit cauſa Hæreſis vel Schiſmatis, quibus Metropolitanus Epiſcopus & Antiſtites pleríque omnes implicitì ſint*, &c. Qua ratione hæc reprehendunt RR. Cenſores? Volunt-ne Romanum Pontificem cujuſcumque cauſæ primam cognitionem pro arbitrio ſuo ad ſe trahere poſſe, nullâ habitâ ratione Canonum & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ? Volunt-ne illum inauditos damnare poſſe jure naturali inſuperhabito? Id ipſi Pontifices Maximi nolunt.

Scholion II.

In eodem Articulo, ad pag. 151. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *In quibus Epiſcopi non ſint ſubditi Regibus*: Quâ quidem notâ indicant me Epiſcopos aliquâ in re ſubjeciſſe Regibus, in quâ ſubditi non ſunt.

R. In ſpiritualibus, in iis quæ Sacramentorum adminiſtrationem, Eccleſiæ regimen, Juriſdictionem & Diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectant, Epiſcopos Regibus ſubditos non eſſe cenſeo, ſed in temporalibus dumtaxat, quorum ratione fidelitatem ipſis jurant. Ecce verba mea: *Fidelitas quam Regi Epiſcopus juraverat, non excuſabat ipſi in Schiſmate communicantem, & Eccleſiæ Decreta ſpernentem.... De Regalibus quæſtio non erat, ob quæ fidelitatem Principibus deberi fatebantur Pontifices, ſed de ſervitute quam Eccleſiæ imponebat Imperator, canonicas electiones impediendo, ſibi tribuendo auctoritatem inſtituendi Epiſcopos, & ſpiritualis poteſtatis inſignia ipſis tradendi, non ſolùm ante conſecrationem, verùm etiam nullâ omnino electione præmiſſâ.* Quid in hac obſervatione non Catholicum? Quid non Hiſtoriæ ac Theologiæ conſonum?

ARTICULUS II.

De Gelaſio II.

Paſchali II. in Sede Apoſtolica ſucceſſit legitimis ſuffragiis electus VIII. Kalendas Februarii anno milleſimo centeſimo duodevigeſimo *Joannes* natione Campanus, patria Cajetanus, profeſſione Monachus Caſſinenſis, à *Paſchali II.* S. R. E. Diaconus Cardinalis & Cancellarius ob ſingularem pietatem & eximiam eruditionem creatus, qui *Gelaſius II.* appellari voluit. A *Cencio* Frangipane, & *Henrico* Imperatore dirè vexatus eſt, qui & *Mauritium Burdinum*, patriâ Lemovicenſem, Archiepiſcopum Braccarenſem, excommunicatum, in Sedem *S. Petri* extulit Antipapam. Quamobrem Româ non abſque magnis periculis ac laboribus ſecedere *Gelaſius* coactus eſt. Interim Gallicanam Eccleſiam de Romanæ Eccleſiæ ſtatu commonuit, & contra Pſeudopontificem excitavit. (Epiſt. 1.) Ejuſdem argumenti Epiſtolam dedit ad *Bernardum* Toletanum Archipræſulem. Celebrata Capuæ Synodo Antipapam & Imperatorem damnavit Anathemate, ut teſtatur Abbas Urſpergenſis ad annum MCXVIII. Schiſmatici Principis excommunicationem in Synodis Colonienſi & Frideſlarienſi promulgavit *Conon* Præneſtinus Epiſcopus, *Gelaſii II.* per Germaniam Legatus, ut idem Auctor commemorat. Eodem anno *Conradus* Gelaſii Pontificis Legatus alter, ab Epiſcopis & Abbatibus Normanniæ in Synodo Rothomagenſi congregatis, orationum & pecuniarum ſubſidium pro Eccleſia Romana & Pontifice Maximo rogavit, obtinuit. (Ex *Orderico Vitali* lib. XII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.) *Gualterum* Ravennatem Archiepiſcopum, ejurato Schiſmate, confirmavit, Pallióque donavit *Gelaſius II.* Petrum Cæſarauguſtanum Epiſcopum conſecravit. Chriſtianis Cæſarauguſtam à Saracenis occupatam obſidentibus, qui accepta de peccatis

Schiſma.

Capuana Synodus.

Capua, vulgò *Capoa*, *Capoue*, Urbs olim Campaniæ urbs præſtantiſſima ad Vulturnum fluvium, in Regno Neapolit. Sedes Archiepiſc.

Frideſlaria, vulgò *Fritzlar*, in *Haſſiæ* Principatu.

Sacra expeditio in Hiſpaniam adverſùs Saracenos.

catis ſuis Pœnitentia, in hac Expeditione morerentur, Indulgentiam conceſſit: & omnibus ad eam aliquid conferentibus, & ad rei Chriſtianæ in illa Urbe reſtaurationem, Pœnitentiarum remiſſionem ad Epiſcoporum arbitrium, ſecundùm laborum ſuorum ac beneficiorum quantitatem, impartiendam conſtituit. (Epiſt. v.) Indulgentiam promulgarunt Cæſaraugustanus Epiſcopus, Toletanus Archipræſul, aliique Antiſtites Hiſpaniæ, & *Boſo* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ per Hiſpanias Legatus, *Divina Clementia, & Domini Gelaſii Papæ auctoritate freti*: ut teſtatur eorum Epiſtola, quam *Hieronymus Blanca* ex Tabulario Cæſaraugustano edidit, in Commentariis Rerum Aragonenſium.

Indulgentiæ à Gelaſio II. conceſſæ.

De ſacra in Hiſpaniam Expeditione adversùs Saracenos in Concilio Toloſæ celebrato eodem anno MCXVIII. actum eſſe, Chronicon Malleacenſe teſtatur. In Galliam tanquam ad azylum tutiſſimum Romanorum Pontificum ſe contulit Gelaſius, auxilium contra Antipapam & Schiſmaticum Imperatorem à Ludovico Groſſo Rege Chriſtianiſſimo rogaturus, teſte *Sugerio* Abbate in Vita Ludovici Groſſi. *Ad tutelam*, inquit, *& protectionem Sereniſſimi Regis Ludovici, & Gallicanæ Eccleſiæ compaſſionem, ſicut antiquitùs conſueverant, confugit.* Magalonam applicuit, quò Rex Chriſtianiſſimus *Sugerium* Abbatem, aliòſque Viros Illuſtres miſit, ejus Sanctitatem ſuo nomine ſalutaturos, & ad colloquium cum ſua Majeſtate Vezeliaci habendum invitaturos. Interim Synodum Viennæ Pontifex celebravit, ut ſcribit Urſpergenſis Abbas ad annum MCXIX. Rerum in ea Synodo geſtarum monumentum ad poſteros nullum tranſmiſſum eſt. Matiſcone gravi infirmitate correptus (Pleuritidem *Pandulphus*, & Epitaphium ejus Sepulchro inſcriptum, podagram *Sugerius* dicit) Cluniacum delatus eſt, ibique perceptis Eccleſiæ Sacramentis, corpore in terra cinere conſperſa, Monaſtico ritu, jacente, ſanctam animam Deo reddidit, IV. Kalendas Februarii anno MCXIX. Ab *Arnoldo Vvion* in Martyrologio Monaſtico, à *Philippo Ferrario*, & aliis Sanctus prædicatur. Paſſionem *S. Eraſmi* Epiſcopi & Martyris ſoluta oratione; Paſſiones item *SS. Eraſmi*, *Anatoliæ*, & *Cæſarii*, Carmine Heroico ſcripſit, & *Paſchalis II.* Regeſtum adornavit. Unicum Cardinalem Diaconum Titulo *Sanctæ Mariæ in Coſmedin* creavit *Petrum Ruffum* Nobilem Neapolitanum. Sedit *Gelaſius II.* annum unum & dies quatuor.

Gelaſii II. in Gallias confugium.

Synodus Viennenſis.

ARTICULUS III.

De Calliſto II.

Qui *Gelaſium II.* in Gallias venientem comitati fuerant Cardinales, Epiſcopi, & Clerici Romani, die poſt ejus obitum tertio Comitia pro Succeſſoris electione in Cœnobio Cluniacenſi habuerunt; in quibus electus eſt *Guido*, Guillelmi Magni Burgundiæ Comitis filius, Adelaidis Francorum Reginæ, Ludovici Craſſi uxoris, avunculus, Henrico etiam Imperatori conſanguinitate junctus, vir pietate, doctrina, induſtria, auctoritate, Principum gratiâ ſpectatiſſimus, Viennenſis Archiepiſcopus, *Paſchalis II.* per Gallias Apoſtolicus Legatus, qui, accedente Cardinalium Romæ degentium aſſenſu, Inſignia Pontificiæ Dignitatis accepit, & nomen ſibi ſumpſit *Calliſtus II.* Cùm in Italiam veniſſet anno Pontificatus tertio, Antipapam *Burdinum* à Schiſmati-

A cis *Gregorium VIII.* appellatum, juvantibus Normannis in civitate Sutrina obſedit, cepit, in Cœnobii Cavenſis arce incluſit, ut ipſe in Epiſtola ad Gallicanam Eccleſiam; & *Sugerius* in Vita *Ludovici Groſſi* Regis; & *Petrus Diaconus* lib. IV. Chron. Caſſin. cap. LXX. teſtantur.

Vel Caſſinenſis, ut alii ſcribunt, & colligitur ex Caſſinenſi Chronico.

Duo in Galliis Concilia celebravit Calliſtus II. primum *Toloſæ*, VII. Idus Junii anno MCXIX. *Remis* alterum XIV. Kalendas Novembris ejuſdem anni. In Toloſano decem conditi Canones. *Primo* Simonia in Sacris Ordinationibus & Promotionibus Eccleſiaſticis damnata. *Secundo* ſtatutum ut Præpoſiti, Archidiaconi, Decani, ex Ordine
B tantùm Preſbyterorum; Archidiaconi ex Diaconorum numero dumtaxat aſſumantur. *Tertio* Hæretici Petrobuſiani anathemate damnati, & per exteras poteſtates coërceri juſſi. *Quarto* Primitiæ, decimæ, oblationes, Cœmiteria, Bona morientium Epiſcoporum & Clericorum, Principibus & quibuſlibet Laïcis, qui ea uſurpare ſolebant, ſub pœna excommunicationis interdicta. *Quinto* vetitum ne liberi homines ſervituti addicantur. *Sexto*, ne Clerici pro Eccleſiaſticis Beneficiis ſervire Laïcis compellantur. *Septimo* ſtatutum ut oblationum partem Epiſcopo debitam nemo auferat. *Octavo*, ut nullus Eccleſiaſticas Dignitates
C & Beneficia alteri quaſi jure hereditario derelinquat. *Nono*, prohibita pretii exactio pro Oleo ſacro, Chriſmate, & Sepultura. *Decimo* Clerici & Monachi Apoſtatæ, aut qui comam, barbámque, tanquam Laïci nutriunt, Communione privantur, donec ſatisfecerint. In eodem Concilio diſceptata lis eſt, quam Arelatenſis Archiepiſcopus, & Monachi Caſæ Dei intendebant Anianenſi Monaſterio de Cella *S. M. de Gordiano*, & ſecundùm Anianenſes lata Sententia, ut conſtat ex Epiſtola Synodica.

Concilia à Calliſto II. celebrata, Toloſanum.

Summa Canonum Concilii Toloſani.

Clerici & Monachi Apoſtatæ excommunicantur.

In Concilio *Remenſi*, cui Archiepiſcopi tredecim, Epiſcopi ducenti, ingens Abbatum multi-
D tudo, & *Ludovicus Craſſus* Rex Chriſtianiſſimus aderant, quinque conditi Canones. *Primo* Simoniaca damnatur hæreſis: vendentes & ementes res ſacras Officio ac Beneficio privantur, & niſi reſipuerint, Anathemate confodiuntur. *Secundo*, Inveſtituræ Epiſcopatuum & Abbatiarum per manum Laïcam damnatæ. *Tertio*, poſſeſſionum Eccleſiaſticarum conſervationi proviſum eſt, lato in earum invaſores Anathemate. *Quarto*, vetitum ne quis Eccleſiaſticas Dignitates & Beneficia cuiquam velut hereditario jure relinquat: & ne pro Baptiſmatis, Chriſmatis, Olei ſacri acceptione,
E infirmorum viſitatione & Unctione, aut Sepultura pretium exigat. *Quinto*, Preſbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, concubinæ & uxores penitus interdictæ ſub pœna privationis Officiorum & Beneficiorum; immo & excommunicationis, ſi in immunditia ſua perſeverent. Decretum præterea de *Treuga Domini*, ſeu de privatorum bellorum induciis edidit in iſta Synodo *Calliſtus II.* Háſque inducias ab Adventu Domini uſque ad Octavas Epiphaniæ, à Quinquageſima uſque ad Octavas Pentecoſtes, in Jejuniis Quatuor Temporum, in Vigiliis Sanctorum jejunio conſecra-
F tis, & in Feſtis eorumdem, in duabus Synodis à Dominica in Dominicam, in omnibus Feſtis Sanctæ Mariæ Virginis Deiparæ, & à ſuprema die Mercurii uſque ad ortum Solis diei Lunæ qualibet hebdomada, obſervari juſſit: Pacem verò perpetuam habere ſanxit Monachos eorúmque bona, mulieres & earum comitatum, mercatores, agricolas, peregrinos. Excommunicationis pœna in hujus Decreti violatores lata, & ſingulis diebus Dominicis per Parochias promulgari juſſa. In eadem Synodo *Ludovicus Craſſus* Rex

Concilium Remenſe.

Summa Canonum.

Simoniæ & Inveſtiturarum damnatio.

Decretum de Treuga Domini.

Chriſtianiſſimus multa querelarum capita contra Regem Anglorum expoſuit; cujus patrocinium palam ſuſcepit *Goffredus* Rothomagenſis Archiepiſcopus, teſte *Orderico Vitali* lib. XII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, ubi & alias cauſas privatas in hac Synodo diſceptatas commemorat.

Concilia Romana.

Romæ Concilium celebravit idem Pontifex anno milleſimo centeſimo vigeſimo ſecundo, in quo *Oderiſius* Caſſinenſis Abbas inauguratus eſt, & libertas ejuſdem Cœnobii ab Epiſcoporum juriſdictione confirmata, inſuperhabitis Epiſcoporum querelis: ut teſtatur Caſſinenſe Chronicon lib. IV. cap. LXXX.

Concilium Lateranenſe I.

Celebravit etiam Romæ Concilium alterum multò frequentius, quod eſt Lateranenſe. Primum, & Nonum Oecumenicum, anno milleſimo centeſimo vigeſimo-tertio, in quo Inveſtiturarum controverſia fœliciter compoſita eſt, Canones viginti duo editi, de quibus in Diſſertationibus agemus.

Toletani Primatum Archiepiſcopi in cæteros Hiſpaniæ Epiſcopos confirmavit. *Gerardum* Engoliſmenſem Epiſcopum Legatum inſtituit per quinque Provincias, Bituricenſem, Burdegalenſem, Auſcitanam, Turonenſem, & Britanniam. Viennenſis Eccleſiæ antiqua innovavit, roboravitque Privilegia. Benriedenſium Canonicorum Regularium Inſtitutum approbavit. Ciſtercienſes Conſtitutiones confirmavit. Cœnobia Cluniacenſe, Vindocinenſe, Trenorcienſe, Privilegiis ornavit. Litem Eccleſiarum Veſontionenſium *S. Joannis* & *S. Stephani*, de Maternitate contendentium, judicavit ſecundùm *S. Joannis* Canonicos, ſicut ipſe præjudicaverat in Concilio *Trenorcienſi* anno MCXV. cùm Legationem Sedis Apoſtolicæ obiret. Quam illius ſententiam *Paſchalis II.* evocata ad ſe cauſa reſciderat, Primatum adjudicans Eccleſiæ *S. Stephani*. Sic tamen finitam non eſſe Controverſiam notat P. *Chiffletius* S. J. in Hiſtoria Trenorcienſi, donec *Hugo de S. Caro* Cardinalis primus ex Ordine FF. Prædicatorum aſſumptus, per Germaniam Legatus Apoſtolicus, anno milleſimo ducenteſimo quinquageſimo-tertio, utriſque conſentientibus Canonicis, ſic Eccleſias illas uniit, ut una in poſterum eſſet Eccleſia, unum ærarium, ſigillúmque unum cum hac Epigraphe, *Sigillum Eccleſiæ Biſominæ*, iiſdem horis, iiſdémque ritibus divinum Officium perageretur, & in utraque ſuam Sedem haberet Epiſcopus.

Trenorcium, vulgò *Tornus*, urbs & Abbatia in Burgundia, Diœceſis Cabilonenſis.

Hujus auctoritate Pontificis Otto Bambergenſis Epiſcopus vir ſanctiſſimus, Pomeranorum gentem Chriſtianis rudimentis imbuit. Inter præcepta ipſis tradita iſta refert Urſpergenſis Abbas ad annum MCXXIV. *Injunxit etiam eis, ut dum ſani ſunt, veniant ad Sacerdotes Eccleſiæ, ut confiteantur peccata ſua: in infirmitate autem ſua vocent Presbyteros ad ſe, ut confiteantur peccata ſua, & Corpus Domini accipiant. Ut Solemnitates Sanctorum cum Vigiliis obſervent. Ut Sacro-ſanctam Quadrageſimam jejuniis, vigiliis, eleemoſynis & orationibus, diligentiſſimè obſervare ſtudeant.* Videte Lutherani, & Calviniſtæ! utrum hæc veſtris pſeudonominis Eccleſiis tradideritis, quæ, *ſecundùm Sanctorum Patrum Inſtituta*, Pomeranos ſervare docuit Sanctiſſimus Bambergenſium Epiſcopus.

Calliſti II. auctoritate Evangelium Pomeranis prædicatum.

Præcepta illis tradita ab Ottone Bambergenſi Epiſcopo ſanctiſſimo.

Sed & illud animadverſione dignum eſt, quod de Dominicæ diei obſervantia docet. *More Chriſtianorum Dominica die vacent ab omni opere malo, & ad Eccleſiam divinum Officium audituri veniant, ibique orationibus ſtudioſè inſiſtant.* Ad Dominicam diem Chriſtiano ritu ac more (ut par eſt) celebrandam, haud ſatis eſt ab operibus manuum abſtinere, quæ ſervilia vocantur: ſed præſertim à peccato abſtinendum eſt, quod opus eſt maxi-

Quæſtione celebranda Dominica dies.

A mè ſervile: Qui enim facit peccatum, ſervus eſt peccati; & in laqueum ac ſervitutem diaboli incidit, à quo ducitur captivus ad ejus voluntatem. Nec Miſſam tantum audire diebus Dominicis ac Feſtis ſatis eſt, ut quis ſuo functus cenſeatur officio; nec audito ſacro, die reliqua ſecularibus negotiis, vel otio, aut ludis, ac voluptati vacare licet, ſed ad Eccleſiam conveniendum ut Officium Divinum audiatur, & Orationibus, non curſim & perfunctoriè, ſed ſtudioſè inſiſtendum eſt. Hæc ſanctorum documenta Patrum. Obiit Calliſtus II. Romæ, anno ſalutis milleſimo centeſimo vigeſimo-quarto, Idibus Decembris, cùm

Calliſti II. ſanctitas.

B annos quinque, menſes decem, & dies tredecim Eccleſiam rexiſſet. In Martyrologio Gallicano Andreæ du Sauſſay his verbis celebratur: *Romæ, depoſitio Beatæ memoriæ Calliſti Papæ II. ex Archiepiſcopo Viennenſi, qui pacem cum Henrico V. Imperatore Eccleſiæ infeſtiſſimo fœliciter compoſuit, vir planè Apoſtolicus, virtutibus atque miraculorum ſignis eniuit.*

Inter Cardinales à *Callixto II.* creatos celebres fuere, *Stephanus de Monte Beliard* ejus ex ſorore nepos, ad Metenſem etiam Epiſcopatum ab eodem promotus, *S. Bernardo* amiciſſimus, à quo Ciſtercienſium habitum, Cardinalis licèt ac Epi-

Calliſti II. Cardinales.

C ſcopus, devotionis ergò ſuſcepiſſe dicitur: *Haimericus* è Gallia oriundus, è Caſtra Burgundiæ oppido, *Sanctæ Mariæ Novæ* Diaconus Cardinalis & S. R. E. Cancellarius, ad quem plures literas S. *Bernardus* ſcripſit, & Tractatum *De diligendo Deo* ipſi nuncupavit: *Guillelmus* natione Gallus, Epiſcopus Præneſtinus: *Ægidius* Monachus Cluniacenſis, Tuſculanus Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatione unà cum *Vuillelmo* Tyrio Archiepiſcopo in Syria functus ſub *Honorio II.* Pontificatu: *Gerardus* Caccianimicus, Canonicus Regularis Monaſterii *Sanctæ Crucis in Hieruſalem*, ejuſdémque Tituli Cardinalis, deinde

D Summus Pontifex *Lucius II.* &c.

ARTICULUS IV.

De Honorio II.

Callixto II. ad ſuperos tranſlato, Comitia novo creando Pontifici congregata ſunt, in quibus, diviſis Cardinalium ſtudiis, duo electi fuere Pontifices. Pars *Lambertum* de *Fagnano*,

E Oſtienſem Epiſcopum; pars *Theobaldum* Titulo *Sanctæ Anaſtaſiæ* Presbyterum Cardinalem elegit: illum *Honorium II.* hunc *Celeſtinum II.* appellarunt. Sed ne diſſenſio iſta in Schiſma erumperet, Dei providentia effecit: Nam *Theobaldus* inſigni vir modeſtia, Dignitatem ſuſcipere noluit haud canonicè delatam. *Lambertus* poſt dies duodecim electionem ſuam pariter vitioſam eſſe intelligens, quod *Frangipanum* arte conciliata, non liberis ſuffragiis facta eſſet, Inſignia depoſuit coram Cardinalibus: qui ejus humilitatem laudantes, ipſum ſummo conſenſu Pontificem venerari ſunt, ut *Pandulfus* Subdiaconus, & *Vvillelmus Tyrius* lib.

Honorii II. humilitas.

F XIII. *de Bello Sacro*, referunt. Electus primò fuit XIX. Kalendas Januarii, anno MCXXIV. In varias orbis Chriſtiani regiones Legatos Apoſtolicos miſit pro urgentibus Eccleſiæ negotiis, Ægidium Epiſcopum Tuſculanum in Orientem, *Gerardum* Cardinalem in Germaniam, *Humbertum* in Hiſpanias, *Joannem Cremenſem* in Angliam & Scotiam, *Gregorium de Creſcentio* in Daniam, *Matthæum* Albanenſem Epiſcopum in Gallias. Joannes Cremenſis *Honorii II.* in Angliam Legatus, ejus auctoritate præfuit Londonienſi Concilio anno MCXXVI.

Legati varias in regiones miſſi.

Matthæus

Matthæus Albanenſis Epiſcopus, ejuſdem Pontificis in Gallias Legatus, Concilium Pariſiis celebravit anno MCXXIX. in quo Argentolienſe Monaſterium, ejectis haud integræ famæ Monialibus, *Sugerio* Abbati & Sandionyſiano Cœnobio, cujus juris eſſe probabatur, reſtitutum eſt, annuente imprimis *Stephano* Pariſienſi Epiſcopo. Synodale Decretum ab *Honorio II.* Summo Pontifice confirmatum eſt, & Sacra Juſſione Regis Chriſtianiſſimi Ludovici, executioni mandatum. Trecis etiam Concilium habuit *Matthæus* Sedis Apoſtolicæ Legatus, in quo Templariorum Inſtitutio confirmata eſt, Reguláque ipſis tradita.

Concilium Nannetenſe. Decretorum ſumma.

Nannetenſe Concilium ab *Hildeberto* Archiepiſcopo Turonenſi & Coëpiſcopis celebratum anno MCXXVII. eodem per literas rogante, confirmavit: in quo inceſtuoſa matrimonia damnata, contrahentes Anathemate percuſſi, filii inde nati ſpurii declarati ſunt, & ad hereditatem adeundam inhabiles. Vetitum ne filii Sacerdotum ordinentur, niſi Canonici Regulares aut Monachi fiant; eiſque ſpes adempta in Beneficia paterna ſuccedendi. Pravæ conſuetudines duæ damnatæ, favente Britanniæ Comite. Prima, qua decedente marito, vel uxore, bona eorum mobilia à Poteſtate ſeculari diripiebantur; altera qua quicquid evadebat ex naufragiis, totum ſibi fiſcus vendicabat lege patriæ; paſſóſque naufragium miſerabiliùs violentia Principis ſpoliabat, quàm procella. Id conſtat ex Epiſtola *Hildeberti* ad *Honorium II.* & ex ipſius *Honorii* Reſcripto ad Epiſcopos Provinciæ Turonenſis. *Vvillelmum Tyrium* Archiepiſcopum Pallio donavit Honorius II. *Oderiſium* Juniorem Abbatem Caſſinenſem, ob ſpreta Pontificia Mandata, & contumaciam, exauctoravit, & excommunicavit, ut conſtat ex Chronico Caſſinenſi, lib. IV. *Pontium* Cluniacenſem olim Abbatem, qui Monachorum querelis ad abdicandum ante triennium compulſus, Hieroſolyma petierat, ac ſimulatione ſanctitatis famam ſibi pepererat tantam, ut etiam miraculorum patrator ab iis quibus illuſerat, prædicaretur; & Hieroſolymis reverſus, Cluniacenſem Abbatiam invaſerat, turbarat, diripuerat; idem Pontifex ab omni Officio & honore Eccleſiaſtico depoſuit; ut teſtatur *Petrus* Cluniacenſis Abbas *lib.* II. *Miraculorum*, cap. XII. *Rogerium* Siciliæ, Calabriæ, & Apuliæ Ducatu inveſtivit, poſtquàm ſibi hominium præſtitit ac fidelitatem juravit, ut *Falco* in Beneventano Chronico teſtatur. Miſſo Ravennam Legato Apoſtolico *Petro*, Tituli *Sanctæ Anaſtaſiæ* Presbytero Cardinali, per ipſum Aquileienſem & Venetum Patriarchas depoſuit, celebrata ibidem Synodo, ut ex veteri Pontificali refert Annalium Eccleſiaſticorum Parens, ad annum MCXXVIII. Viros Sanctitate & doctrina his temporibus præſtantes, *Norbertum* Præmonſtratenſis Ordinis Conditorem, *Hugonem* Gratianopolitanum Epiſcopum, *Hildebertum* Turonenſem Archiepiſcopum, *Bernardum* Claræ-vallenſem Abbatem, *Petrum* Cluniacenſem, *Stephanum* Ciſtercienſem, *Hugonem à Sancto Victore*, ſingulari benevolentia complexus eſt Honorius II. *Hugoni* miſſionem ab Epiſcopatu roganti, recuſavit, teſte *Guidone* Carthuſiæ Priore in ejus Vita. Ad hunc Pontificem nonnullas pro variarum Eccleſiarum neceſſitatibus Epiſtolas dedit *S. Bernardus*. Scripſit præſertim pro Epiſcopo Pariſienſi, quem Rex *Ludovicus* Craſſus vexabat, etiam bonorum captione. *Henricus* Senonenſis Archipræſul & ejus Suffraganei, cùm Regem fruſtra monuiſſent ut Pariſienſi Antiſtiti æquum ſe præberet, Urbem Pariſienſem ſubjecerunt Interdicto. Rex Interdicti ſolutionem ab *Honorio*

S. Bernardi ad Honorium II Epiſtolæ. Pro Epiſcopo Pariſienſi.

A Summo Pontifice obtinuit, indéque ferocior quodammodo factus, quod Epiſcopis promiſerat, ſcilicet juſtitiam & pacem, bonorúmque reſtitutionem Epiſcopo Pariſienſi ablatorum, implere noluit. Quamobrem ad *Honorium* querimonias detulit *S. Bernardus*, ſuo & *Hugonis* Pontiniacenſis nomine, Epiſtola XLVI. *Triſtes*, inquiunt, *vidimus, triſtes eloquimur, honorem Eccleſiæ Honorii tempore non minimè læſum. Jam Regis flexerat iram humilitas vel potius conſtantia Epiſcoporum, cùm ecce à Summo Pontifice ſumma ſuperveniens auctoritas, heu! dejecit conſtantiam, ſuperbiam ſtatuit. Scimus quidem id vobis per mendacium fuiſſe ſurreptum*, B *quod ex veſtris Literis palam datur adverti, ut everti tam juſtum, tam neceſſarium Interdictum juberetis. Sed numquid non vel tandem deprehenſo mendacio, mentitam ſe ſentiet iniquitas ſibi, & non tamen utique Majeſtati?* Ad eumdem ſcripſit unà cum *Stephano* Ciſtercienſi, & *Hugone* Pontiniacenſi, Abbatibus, Epiſtolam XLIX. pro *Henrico* Senonenſi Archiepiſcopo, cui Rex idem *Ludovicus VI.* moleſtus erat. *Degentes*, inquiunt, *in Monaſteriis, ad quæ nos noſtra peccata compulerunt, non ceſſamus orare pro vobis, & pro commiſſa vobis Eccleſia Dei, congaudentes & Sponſæ Domini ſuper tam fido Cuſtode, & Sponſi amico ſuper labore tam fructuoſo.* C *Fidenter proinde atque fideliter veſtræ Paternitati ſuggerimus, quæ in Regno noſtro eidem Matri noſtræ dolentes cernimus adverſari. Quantùm quidem nos ſentimus, qui vicini ſumus, Rex Ludovicus non tam Epiſcopos, quàm in ipſis juſtitiæ perſequitur zelum, pietatis cultum, habitúmque religionis. Quod veſtræ quoque prudentia Sanctitatis vel ex eo facilè advertere poteſt, quòd qui ante in habitu actúque ſeculari honorati ſunt ſublimes, judicati fideles, habiti familiares, modo inimici facti ſunt, dignè Sacerdotio ſuo converſantes, & per omnia honorificantes miniſterium ſuum. Hinc gravibus contumeliis & injuriis Epiſcopi Pariſienſis innocentia pulſata eſt, ſed* D *non quaſſata, quia Dominus ſuppoſuit manum ſuam, cùm veſtram oppoſuit. Hic & nunc Domini hujus Senonenſis conſtantiam concutere & labefactare conatur: ut Metropolitano (quod abſit) ejecto, facilè, prout voluerit, graſſetur in Suffraganeos. Poſtremò quis ambigit non aliud eum quàm oppugnare Religionem, quam apertè ſui Regni deſtructionem, ſuæ coronæ pronuntiat inimicam? Et alter Herodes Chriſtum jam non in cunabulis habet ſuſpectum, ſed in Eccleſiis invidet exaltatum. Nec aliud ſanè credimus eum habere adversùs Archiepiſcopum, niſi quòd Spiritum in ipſo, ſicut in cæteris, laborat extinguere.* Acer-E biores contra Regem Literas ad Summum Pontificem *Honorium* S. Bernardi zelus dictavit: in quo quidem Rege vehementer arguenda fuit durities in Epiſcopos, qui Aulam deſerebant, ut Eccleſiæ ſe totos devoverent; nec ejus Majeſtati ignavè poterant adulari, & Eccleſiæ jura, quæ Rex interdum uſurpabat, prodere; ſed tamen religioſiſſimus aliunde Princeps fuit, & Eccleſiæ defenſor egregius, ac Romanorum Pontificum adversùs Antipapas & Schiſmaticos Imperatores. Quæ ratio, ut exiſtimo, *Honorium II.* movit, ut œconomia quadam erga ipſum uteretur, & Apo-F ſtolica manſuetudine ipſum Epiſcopis reddere conaretur æquiorem.

Pro Senonenſi Archiepiſcopo.

Cœnobii Cluniacenſis Privilegia confirmavit, auxitque *Honorius II.* Inter Cardinales ab ipſo creatos præ cæteris celebres fuere, *Matthæus* Gallus, ex Monacho & Priore Cluniacenſi ad Oſtienſem Epiſcopatum aſſumptus, vir ſanctitate & doctrina eximius, Legatione Apoſtolica in Galliis functus, à *S. Bernardo*, & *Petro* Venerabili Abbate Cluniacenſi egregiè laudatus, & Martyrologio Benedictino, & Gallicano ad VIII. Kalendas

Honorii II. Cardinales.

Kalendas Januarii adſcriptus: *Joannes* Camaldulenſis Eremi Prior: *Udalricus Cibo*: *Anſelmus* Cœnobii Papienſis *S. Petri in Cœlo Aureo* Monachus Benedictinus: *Guido de Caſtello*, ad quem *S. Bernardus* Epiſtolam centeſimam nonageſimam ſecundam dedit de *Abailardi* erroribus, & qui poſtea Summus Pontifex fuit *Celeſtinus II. Yvo* ex Regali Cœnobio *S. Victoris* Pariſienſis, Ordinis Canonicorum Regularium *S. Auguſtini* aſſumptus, ad quem ſcripſit *S. Bernardus* Epiſtolam centeſimam nonageſimam tertiam ejuſdem argumenti. Apoſtolicam Legationem in Galliis obiit *Innocentii II.* nomine, & excommunicationis ſententiam tulit contra *Radulfum* Viromanduorum Comitem, qui uxore propria dimiſſa, alteram duxerat, & Epiſcopos *Bartholomæum* Laudunenſem, *Simonem* Noviomenſem, & *Petrum* Silvanectenſem, qui divortium illud permiſerant, ab officio ſuſpendit. Obiit *Honorius II.* decimoſexto Kalendas Martii, anno MCXXX. cùm annos quinque, menſem unum, ac dies ſeptemdecim Eccleſiam rexiſſet.

ARTICULUS V.

De Innocentio II.

DEfuncto *Honorio II.* eadem die à majori & ſaniori parte Cardinalium electus eſt *Gregorius de Papareſcis*, quæ familia nunc *de Mattheis* appellatur, ex Canonico Regulari Lateranenſi, Titulo *S. Angeli* Cardinalis ab *Urbano II.* creatus. Contra ipſum à factioſis intruſus eſt Antipapa *Petrus Leonis* Cardinalis, qui domus ſuæ præcipua in Urbe auctoritate, & muneribus, Senatum Populúmque Romanum facilè traxit in partes, & nomen ſibi ſumens, *Anacletus II. Innocentium* legitimum Pontificem ut uſurpatorem eſt inſectatus. Qui in Gallias fugiens, ab Eccleſia Gallicana & Chriſtianiſſimo Rege *Ludovico* Craſſo, in Concilio Stampenſi, ceu legitimus Pontifex agnitus & ſuſceptus eſt, agente *S. Bernardo*, qui ad Schiſma extinguendum præcipuam *Innocentio II.* navavit operam. Concilium apud Clarummontem eodem anno MCXXX. *Innocentius II.* celebravit, in quo Anathemate confixit Antipapam.

Schiſma Petri Leonis.

Concilia in Gallus celebrata.

S. Bernardus pro Schiſmate extinguendo plurimùm laborat.

Pauló poſt à Regibus Angliæ, Hiſpaniæ, Hieroſolymorum, & Lothario Imperatore ſuſceptus eſt. *Anacleti* Antipapæ partes in Italia ſuſtentabat *Rogerius* Siciliæ Dux, ab eodem Regio Titulo donatus: in Galliis *Vuillelmus* Dux Aquitaniæ, & Comes Pictavenſis, quem *Gerardus* Engoliſmenſis Epiſcopus, & *Anacleti* Antipapæ Legatus in ejus partes traxerat, & quem demum *S. Bernardus* domitâ miraculo ejus contumaciâ ad *Innocentii II.* obedientiam, & Eccleſiæ unitatem revocavit.

Anno MCXXXI. Feſtum Paſchatis in Sandionyſiano propè Pariſios Cœnobio cùm celebraſſet *Innocentius II.* Remos perrexit, ibíque Synodum habuit, cui *S. Norbertus* Magdeburgenſis Archiepiſcopus, & *S. Bernardus* Claræ vallenſis Abbas interfuerunt. In qua rurſus damnavit Antipapam; Canones ſeptemdecim condidit, qui poſtea in Lateranenſi Concilio II. Oecumenico X. omnes iterum promulgati fuere; denique *Ludovicum juniorem*, Rege *Ludovico Craſſo* ejus patre rogante, in Francorum Regem unxit; ut *Sugerius* Abbas, *Robertus de Monte*, & Mauriniacenſis Chronographus teſtantur. Ejuſdem Concilii meminit Abbas Uſpergenſis. Poſt hæc, Leodium, comite *S. Bernardo* profectus *Innocentius*, Concilium inibi celebravit, in quo *Ottonem*, ex Halberſtatenſi Epiſcopatu depoſitum, in Sedem reſtituit, ut ſcribit Abbas Stadenſis, *Anacletum* Antipapam tertiò damnavit, *Lotharium* Germaniæ Regem ad Eccleſiæ Romanæ defenſionem excitavit, promiſſa ipſi Imperiali Corona, ut *Otto Friſingenſis* lib. VII. c. XVIII. & *Arnoldus* Abbas Bonævallis in Vita *S. Bernardi* lib. II. cap. I. teſtantur. Ibi *Lotharius* nactus opportunitatem, importunè inſtitit apud *Innocentium*, ut ſibi reſtitueret Inveſtituras Epiſcoporum. At S. Bernardus *audacter reſiſtens Regi, verbum malignum mira libertate redarguit, mira auctoritate compeſcuit*; inquit Arnoldus Bonævallis in ejus Vita. Quo teſtimonio falſi convincitur *Petrus Diaconus* in Chronico Caſſinenſi, ſcribens Innocentium II. *Lothario* Regi *Virgam & Annulum ex antiquo more confirmaſſe*. Sed & *Otto Friſingenſis* Caſſinenſis Chronici Continuatorem ſatis refellit, cùm ſcribit lib. VII. cap. XVIII. *Lotharium* quidem expoſuiſſe modeſtè quantùm diſpendium Regnum paſſum ſit, cedendo Inveſtituris, non tamen earum reſtitutionem extorſiſſe. Leodio redux *Innocentius*, Claramvallem adiit, ac Monachorum gravitatem & modeſtiam miratus eſt, qui defixis in terram oculis, comploſiſque palpebris; nequidem; ut eos extollerent ad Summum Pontificem videndum, curioſitate ducebantur. Inde cum *Lothario* Germaniæ Rege Romam profectus, Placentiæ Concilium habuit: inde ad Urbem veniens, *Lotharium* coronavit Imperatorem anno MCXXXIII. Sed cùm adhuc *Petri Leonis* factio prævaleret, nec frangendis *Rogerii* Siciliæ Ducis viribus, qui ipſum tuebatur, *Lotharii* copiæ impræſentiarum ſatis eſſent, *Innocentius* Piſas ſeceſſit, ibique celebrata Synodo anno MCXXXIV. ſacras execrationes in Antipapam & fautores ipſius iteravit, teſte *Arnoldo* Abbate Bonævallis lib. II. de Vita *S. Bernardi*, cap. II. Ibidem, de ſententia Patrum, *Hugonem* Gratianopolitanum Epiſcopum in album Sanctorum retulit anno poſt ejus obitum, & *Guigoni* Carthuſiæ Priori juſſit ut Vitam ipſius ſcriberet, data ad eum Epiſtola. Tandem *Lotharii* Imperatoris armis, & *S. Bernardi* adhortationibus ac miraculis fractæ Schiſmaticorum vires. Cum *Anacleto* Antipapa Schiſma pene extinctum, qui poſt duodecim annos tyrannidis, impœnitens obiit anno MCXXXVIII. Cardinales Schiſmatici, favente *Rogerio* Siciliæ Duce, *Gregorium* Cardinalem Preſbyterum, Pontificis ornatum inſignibus, & *Victorem IV.* appellatum, *Innocentio II.* oppoſuere. Quod non tam ex pertinacia Schiſmatis fecere, quàm ut aliqua temporis mora interpoſita pacem cum legitimo Pontifice commodiùs inirent. Hujus ſequeſter fuit *S. Bernardus*, qui *Victorem* Antipapam inſignibus exutum mox ad *Innocentii* pedes ſupplicem abjecit. Cardinales quoque, & Clerici Schiſmatici, necnon filii *Leonis*, Antipapæ defuncti fratres, ipſi obedientiam & fidelitatem juraverunt, ut *Falco* Beneventanus in Chronico, *Arnoldus* Bonævallis Lib. II. de Vita *S. Bernardi*, & Sanctus ipſe Claræ vallenſis Abbas Epiſtola CCCXX. ad *Godefridum* poſtea Lingonenſem Epiſcopum, teſtantur.

Lothario Germaniæ Regi Inveſtituras non reſtituit Innocentius II.

Concilium Piſis celebrat.

Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani Canonizatio.

Novus Antipapa.

Extinctio Schiſmatis.

Rebus compoſitis, & refloreſcente Romanæ Eccleſiæ ſtatu, Synodum Generalem, quæ Lateranenſis Secunda eſt, Romæ celebravit *Innocentius II.* qua de Synodo in Diſſertationibus agemus. In ſacro illo conſeſſu *Rogerium* Siciliæ Ducem excommunicatum fuiſſe, Chronicon Beneventanum docet. Poſt Synodum, defuncto *Rainulpho* Duce, *Rogerius* Apuliam invaſit. Ei cum copiis obviam progreſſus *Innocentius*, inſidioſè ac

Synodus Oecumenica Lateranenſis.

fraudulenter

fraudulenter captus ab ipſo eſt. Pontificem captivum *Rogerius* veneratur, eique ſupplicat pro pace; fidelitatem ipſi jurat, ab eoque Siciliæ Regnum in feudum accipit, ac inveſtituram Ducatus Apuliæ, Calabriæ, & Principatus Capuæ, pro ſe ſuiſque heredibus. Prudenter ceſſit Pontifex potentiſſimo Principi, ut eum ejúſque Filios, Eccleſiæ Romanæ penitus devinciret, Normanorúmque Principum, quorum virtuti multùm debebat Apoſtolica Sedes, merita in nepotibus muneraret: quod in ſuo Diplomate *Innocentius II.* non tacuit.

Regnum Siciliæ Rogerio confirmatum.

Manifeſtis, inquit, *probatum eſt argumentis, quòd egregiæ memoriæ ſtrenuus & fidelis miles B. Petri Robertus Guiſcardus Prædeceſſor tuus, Dux Apuliæ magnificus, & potentes hoſtes Eccleſiæ viriliter expugnavit, & poſteritati ſuæ dignum memoriæ nomen, & imitabile probitatis exemplum reliquit. Pater quoque tuus illuſtris recordationis Rogerius per bellicos ſudores & militaria certamina inimicorum Chriſtiani nominis intrepidus extirpator, & Chriſtianæ Religionis diligens propagator, multimoda obſequia Matri ſuæ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ impertivit. Unde & Prædeceſſor noſter religioſus & prudens Papa Honorius Nobilitatem tuam de prædicta generoſitate deſcendentem intuitus, plurimùm de te ſperans, & prudentia ornatum, juſtitia munitum, atque ad regimen populi te idoneum eſſe credens, valde dilexit, & ad altiora provexit. Nos ergo ejus veſtigiis inhærentes, & de potentia tua ad decorem & utilitatem Sanctæ Dei Eccleſiæ ſpem atque fiduciam obtinentes, Regnum Siciliæ tibi ab eodem Anteceſſore noſtro conceſſum, cum integritate honoris Regii, & dignitate Regibus pertinente, Excellentiæ tuæ concedimus, & Apoſtolica auctoritate firmamus.*

Petrum Abælardum & Arnaldum de Brixia, eorumque errores Innocentius II. damnat.

Petrum Abælardum, ejúſque errores, damnavit *Innocentius II.* ſecundùm Relationem Gallicanorum Epiſcoporum & *S. Bernardi* anno MCXL. *Arnaldum* etiam *de Brixia* Hæreſiarcham in Synodo Oecumenica Lateranenſi II. jam damnatum, & perverſa dogmata in Galliis ſeminantem, ipſumque Abælardum, in aliquo Monaſterio recludi juſſit & libros eorum comburi, data ad Remenſem & Senonenſem Archiepiſcopos, nec-non ad *S. Bernardum* Epiſtola. Varias variis temporibus Legationes decrevit.

Legati ab Innocentio II. miſſi.

Sancto *Malachiæ* Hiberniæ Metropolitano Apoſtolatum pro fide propaganda confirmavit eúmque Pallio ornatum, & Apoſtolica Legatione, in regionem illam remiſit anno MCXXXVII. *Albericum* Cardinalem Oſtienſem deſtinavit in Angliam Legatum anno MCXXXVIII. *Guidonem de Caſtello*, in Gallias anno MCXL. *Yvonem* Cardinalem in idem Regnum pro cauſa *Radulphi* Viromanduorum Comitis, qui legitimâ uxore injuſtè repudiata, alteram duxerat; *Petrum* Lugdunenſem Archiepiſcopum, ac deinde *Albericum* Oſtienſem Epiſcopum in Orientem, ubi Patriarcham Antiochenum, habita Synodo, exauctoravit, & in altero Concilio Hieroſolymis celebrato, de corrigendis Armenorum erroribus cum eorum Catholico egit, anno MCXLII. ut *Vuillelmus Tyrius* lib. XV. cap. XV. prolixè refert.

Innocentii II. erga Regem Anglorum œconomia.

Summâ œconomiâ & manſuetudine erga Chriſtianos & Catholicos Reges uſus eſt *Innocentius II.* diſcordiam Sacerdotii & Imperii Eccleſiæ & Reipublicæ exitioſam eſſe ratus. *Hugo* Rotomagenſis Archiepiſcopus à quibuſdam Abbatibus obedientiæ profeſſionem exigebat, ſecundùm *Innocentii* ipſius in Synodo Remenſi Decretum. Vetabat *Henricus* Rex Angliæ & Dux Normanniæ, rem in ſuo Regno & Ducatu inſolentem eſſe objiciens. Res in magnum diſſidium erupiſſet, niſi Summus Pontifex, de contentione certior factus, Archiepiſcopo juſſiſſet, ut voluntati Regis, ſtudio caritatis & pacis, obſequeretur, ac de jure A ſuo aliquid remitteret. *Quemadmodum*, inquit, *ſit concedendum Regibus & terrarum Principibus, quorum poteſtate ac juſtitia Dei Eccleſia & Chriſtianus populus proteguntur, prout credimus, tua Fraternitas non ignorat. Cæterum clariſſimus filius noſter Rex Anglorum Henricus, prout accepimus, eſt adverſùm te graviter indignatus, quòd contra conſuetudinem ſuam & aliorum Ducum Normanniæ, à quibuſdam Abbatibus Profeſſionem & obedientiam ſuſcepiſti. Quod profectò quamvis juſtum fuerit, & à nobis in Concilio Remenſi mandatum: pro ejus caritate à rigore juſtitiæ aliquando condeſcendere debemus, & pro tempore, ipſius voluntati aſſenſum præ*B*bere.... Unde Fraternitatem tuam rogamus, & mandamus, quatenus de Abbatibus illis ejus voluntati conſentias; & ſi quem de Abbatibus ligaſti, abſolvas.*

Cùm *Ludovicus VII.* Rex Francorum *Petrum de Caſtra* Bituricenſem Archiepiſcopum abſque aſſenſu ſuo electum, & ab eodem Pontifice nihilominus Romæ conſecratum, à poſſeſſione Archiepiſcopatus adeunda prohiberet, maximè timebant viri quique religioſi & pii, ne Summus Pontifex Apoſtolicæ Sedis contemptum & violatam Eccleſiæ libertatem, Anathemate in Regem C lato ulciſceretur, indéque grave diſſidium oriretur, in Schiſma fortaſſis erupturum. Rex enim erat in propoſito nimiùm conſtans, quòd juraſſet *Petrum*, ſe vivente, numquam futurum Epiſcopum, ut *Vuillelmus Nangius* in Chronico ad annum 1142. teſtatur. Ad quatuor Epiſcopos Cardinales ſcripſit *S. Bernardus*, ut apud *Innocentium II.* ſequeſtres eſſent pro Rege, quem *ira*, *ætas*, *majeſtas* excuſabant. (Epiſt. 219.) Ad *Innocentium* enim ipſum ita liberè ſcribere deinceps non decreverat, qui ipſi erat ſuboffenſus, & malevolorum calumniis occupatus ob Teſtamenti *Yvonis* Cardinalis in Galliis defuncti executionem.

S. Bernardus & Petrus Cluniacenſis Abbas, apud Innocentium II. pro Ludovico VII. Rege ſequeſtres.

Ejuſ D dem Pontificis benignitatem pro Rege pariter ſolicitavit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, ſcriptis ad eum literis. *Pro Domino Rege Franciæ*, (inquit, Epiſtola 11. lib. V.) *magno, nobili, & ſpeciali filio veſtro, Benignitatem Apoſtolicam deprecor, ut quia non ſolùm magnificus Rector Chriſtiani populi eſt: ſed etiam quia opus manuum veſtrarum eſt, quem ad Regnum provexiſtis, quem ſacris manibus veſtris inunxiſtis, quem Gallis noſtris potentiorem Patribus Regem deſignaſtis: ſi quid fortè adhuc ut ætate juvenis inconſultè egit, ei condeſcendatis, & ejus fortè errorem ſapientiæ veſtræ velamine contegatis. Eſt enim patris, ut filii, & maximè tanti,* E *errorem emendet, & honorem conſervet. Hoc pro diſſidio, quod inter ipſum & Dominum Archiepiſcopum Bituricenſem eſt, dico. Eſt enim, ſicut ſenſi, res non levis: & ne de gravi incœpto graviorem vergat in exitum, multùm cavenda. Spiritus autem conſilii, qui ſpirat ubi vult, qui per vos Eccleſiæ ſuæ per totum orbem diffuſæ aſſiduè conſulit, etiam nunc per vos Regno Franciæ, non vili portioni Eccleſiæ ſuæ, conſulat, & tam de his, quàm de omnibus, unctio ejus cor veſtrum edoceat.*

S. Bernardi Epiſtolæ ad Innocentium II.

Ad *Innocentium II.* plures variis de cauſis Epiſtolas dedit *S. Bernardus*. Inter eas memoranda F eſt CLVIII. de cæde Magiſtri *Thomæ* Prioris Sancti *Victoris*, quem *Theobaldi* Archidiaconi Pariſienſis nepotes in *Stephani* Pariſienſis Epiſcopi comitatu ac pene in ejus ſinu occiderunt, quòd *Theobaldo* illicitis exactionibus, Archidiaconatus occaſione Preſbyteros vexanti, pro virili reſiſteret; ſolo Eccleſiaſticæ Diſciplinæ juſtitiæque ſtudio incenſus. Ad *Innocentium II. Stephanus* Pariſienſis, & *S. Bernardus* flebiles ſcripſere literas, ut ejus zelum ad vindicandum ſanguinem Martyris excitarent. *Gaufridus* Carnotenſium Epiſco-

Concilium Jotrenſe. *Jotrum* vulgò *Jouarre*, Abbatia Monialium O. B. ad Matronam, in Diœceſi Meldenſi.

pus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Synodum apud Jotrum ea de cauſa congregavit: in qua adversùs Sancti Viri occiſores, & eos quorum conſilio & admonitione patratum erat facinus: necnon adversùs omnes qui eos foverent, eiſque communicarent, lata excommunicationis ſententia eſt. Quam *Innocentius II.* confirmavit, & remiſſionem judicans, aggravavit, Divinorum Officiorum celebratione interdicens in quibuſcumque locis præſentes eſſent homicidæ illi ſacrilegi. Extat *Innocentii* Reſcriptum Tomo X. Concil. Edit. *P. Labbe*, ſub titulo Concilii Jotrenſis pag. 977. Necatus eſt *Magiſter Thomas* XIII. Kalendas Septembris, anno 1133. quo litera Dominicalis E. diei 13. ante Kalendas Septembris reſpondebat: Die enim Dominica occiſum certum eſt.

Pro Adalberone Trevirenſi Archiepiſcopo libertate maxima ad Innocentium II. ſcribit S. Bernardus.

Obſervandæ ſunt etiam Epiſtolæ CLXXVIII. & CLXXIX. pro *Adalberone* Trevirenſi Archiepiſcopo ſcriptæ, cujus Jura in pleriſque capitibus læſa erant, quia ipſum Pontifex à negotiis ſuæ Diœceſeos terminandis, aut Provincialium Epiſcoporum cauſis cognoſcendis, quaſi ſuſpectum aut minùs expertum excluſerat, & Abbati Sancti *Maximini* contra ipſum, per obreptionem, faverat. Exponit *S. Bernardus* libertate maxima querimonias & murmura non prorſus injuſta multorum adversùs Romanam Curiam tunc temporis, quæ flagitioſos Clericos, Monachos, Laïcos, ab Epiſcoporum ſententiis & correctionibus canonicis appellantes, non ſolùm ambabus ulnis paſſim recipiebat; ſed etiam inauditis Epiſcopis quandoque abſolvebat. Oſtendit Vir Sanctus hac agendi ratione enervari diſciplinam, Auctoritatem Epiſcopalem vileſcere, & vires ipſius Pontificiæ poteſtatis imminui. *Vox una omnium*, inquit, *qui fideli apud nos cura populis præſunt, juſtitiam in Eccleſia deperire, annullari Eccleſiæ claves, Epiſcopalem omnino viieſcere auctoritatem, dum nemo Epiſcoporum in promptu habeat ulciſci injurias Dei, nulli liceat illicita quævis ne in propria quidem Parœcia caſtigare. Cauſam referunt in Vos, Curiámque Romanam. Rectè geſta ab ipſis, ut aiunt, deſtruitis, juſtè deſtructa ſtatuitis. Quique flagitioſi & contentioſi de populo, ſive de Clero, aut etiam ex Monaſteriis, pulſati currunt ad vos, redeuntes jactant & geſtiunt ſe obtinuiſſe tutores, quò magis ultores ſenſiſſe debuerant. Annon gladius Phinees promptiſſimè atque juſtiſſimè eductus fuerat ad condemnandum inceſtuoſum concubitum Drogonis & Milis? Sed confuſus atque retuſus abiit retrorſum, ſcuto nimirum Apoſtolicæ defenſionis oppoſito. Proh pudor! quos cachinnos res iſta movit & movet Eccleſiæ inimicis, eiſque etiam ipſis, quorum fortaſſe aut metu, aut favore, à recto tramite abducti ſumus? Amici confunduntur, fidelibus inſultatur, Epiſcopi ubique in opprobrium veniunt & contemptum, quorum dum recta judicia contemnuntur, veſtræ quoque plurimùm derogatur auctoritati. Ipſi ſunt enim qui honorem veſtrum Zelant, qui veſtra pro pace & exaltatione laborant, fideliter quidem, ſed vereor ne inefficaciter. Quid vobis vires minuitis? Quid robur veſtrum deprimitis?* Non dubitat S. Bernardus quin iſta contra jus & Diſciplinam Eccleſiæ à Pontifice per obreptionem impetrentur; ſed quæ ſic impetrata ſunt, revocanda eſſe ſcribit, ſecundùm laudabilem perpetuúmque morem Apoſtolicæ Sedis. *Hoc*, inquit, *ſolet habere præcipuum Apoſtolica Sedes, ut non pigeat revocare, quod à ſe fortè deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum. Res plena æquitate, & laude digna, ut de mendacio nemo lucretur, præſertim apud Sanctam & Summam Sedem.*

Summos Pontifices revocare non piget quæ ab ipſis per obreptionem & fraudem ſunt impetrata.

Cœnobium Cluniacenſe variis ornavit Privilegiis Innocentius II. quæ in Cluniacenſi Bibliotheca legere eſt; & SS. *Facundi* & *Primitivi* Cœnobium in Hiſpania ſitum, rogante *Alfonſo* Hiſpaniarum Rege, eidem celeberrimæ Congregationi univit. Obiit octavo Kalendas Octobris anno 1143. cùm annos quatuordecim, menſes ſeptem & dies octo ſediſſet; & in Titulo *Calliſti* ſepultus eſt, ut ejus Epitaphium probat. Inter Cardinales ab Innocentio II. creatos hi celeberrimi fuere: *Balduinus* patriâ Tuſcus, S. Bernardi Diſcipulus, primus ex Ordine Ciſtercienſi ad Eminentiſſimam Dignitatem aſſumptus, Piſanus Archiepiſcopus; vir ſanctitate clarus: cœteroquin Purgatoriis flammis poſt obitum expiatus, quòd civilibus diſcordiis ſe immiſcens, Bello Piſanorum cum Lucenſibus occaſionem dediſſet, ut habent Origines Ciſtercienſes: *Lucas*, natione Gallus, ex Clarævallenſi Monaſterio aſſumptus: *Martinus*, Italus, patria Genuenſis, ex nobili *Ciborum* familia, Ciſtercienſis Monachus, Apoſtolica Legatione in Daniam functus, à *S. Bernardo* ob ſummam integritatem, & in reſpuendis muneribus conſtantiam commendatus lib. 4. de Conſideratione, cap. 7. *Guido de Vico*, Legati officio ad Mediolanenſes, & Gallos functus, ad quem extat Epiſtola *S. Bernardi* CXCVI. *Drogo*, Gallus, Ordinis Benedictini Monachus, doctrina, eloquentia, pietate inſignis, S. Joannis Laudunenſis primus Abbas, Auctor Eccleſiaſticus. *Theodevinus*, Germanus, Portuenſis & Silvæ Candidæ Epiſcopus, Germanica Legatione functus, in qua *Conradum III.* Romanorum Regem coronavit; & altera Legatione in Syriam. *Lucius Boëtius*, ex Vallis Umbroſæ Cœnobio aſſumptus. *Chryſogonus*, natione Gallus, Clarævallenſis Monachus, quem propterea *S. Bernardus* Epiſtola CXLIV. *Fratrem uterinum* vocat. *Albericus*, natione Gallus, Bellovacenſis, Cluniacenſis Monachus, Pontificiis Legationibus ejuſdem *Innocentii* in Oriente & Anglia, & *Eugenii III.* in Galliis functus, ad quem plures extant *S. Bernardi* Epiſtolæ, vir ſanctitate conſpicuus. *Stephanus de Cialon*, patria Catalaunenſis, ex Clarævallenſi Monacho ad Præneſtinum Epiſcopatum evectus, quem *Arnoldus* Bonævallis Abbas in Vita S. Bernardi, *totius gloria virum* appellat; cujus ut Sancti Feſtum in Ordine Ciſtercienſi die XIII. Februarii celebratur. *Rainaldus Colimentanus* ex Marſorum Comitum domo, Caſſinenſis Abbas, vir pietate & doctrina inſignis, cui *Petrus* Diaconus librum IV. Chronici Caſſinenſis nuncupavit. *Hubaldus*, Lucenſis, Titulo *Sanctæ Praxedis* Cardinalis ab *Innocentio II.* Epiſcopus Oſtienſis ab *Hadriano IV.* creatus, qui *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo egregiè patrocinatus eſt, rejectis *Henrici II.* Angliæ Regis muneribus, ut idem S. Archipræſul & Martyr in quadam Epiſtola teſtatur. Poſtea fuit Summus Pontifex *Lucius III.* *Hugo de Folietto*, Gallus, Corbeienſis Ordinis Benedictini Monachus, Auctor librorum *de Clauſtro Animæ*, ſub nomine *Hugonis de Sancto Victore* editorum. *Tmarus*, Gallus, ex Cluniacenſi Monacho Epiſcopus Tuſculanus. *Petrus de Papareſchis*, germanus Innocentii frater, Epiſcopus Albanenſis. *Hugonem de Sancto Victore* inter Cardinales Innocentii II. perperam numerant *Ciaconius*, & *Ferdinandus Ughellus*, quem Cardinalem fuiſſe nulla monumenta teſtantur.

Cardinales ab Innocentio II. creati.

SCHOLION I.

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 179. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Prudenti Oeconomiâ ceſſit Pontifex potentiſſimo Principi, ut eum, ejúſque filio, Romanæ Eccleſiæ penitus devinciret?*

R. Innocentii Secundi œconomiam prudentem erga Rogerium, Siciliæ Ducem, quam ejuſdem Pontificis Diploma teſtatur, commemoraſſe crimen eſt, Religioſorum Cenſorum judicio, qui Romanos Pontifices, nullâ œconomiâ cum Regibus agendo uti volunt? Ideo & hæc pag. 181. ejuſdem Editionis notant? *Summâ œconomiâ & manſuetudine erga Chriſtianos & Catholicos Reges uſus eſt Innocentius II. diſcordiam Sacerdotii & Imperii Eccleſiæ & Reipublicæ exitioſam eſſe ratus.*

Scholion II.

Ad ejuſdem Articuli, pag. 185. Religioſi Cenſores hanc „ notam apponunt: *Quale murmur contra Eccleſiam „ Romanam, quæ uſurpat Juriſdictionem Epiſcoporum cum „ eorum vilipendio?* Verba refert S. Bernardi, in fine „ paginæ: *Non dubitat S. Bernardus dicere id eſſe contra jus & Diſciplinam Eccleſiaſticam per obreptionem impetratum?*

R. De querelis & murmure contra Romanam Eccleſiam, ne verbum quidem ullum, nec Juriſdictionem Epiſcoporum à Romana Eccleſia uſurpatam ſcribit S. Bernardus cujus verba refero; ſed de *Romana Curia* loquitur: nec barbara illa vox, *vilipendium*, ibi legitur. *Innocentii Secundi* geſta recenſens, Epiſtolas commemoro quas ad illum dedit S. Bernardus, præſertim CLXXVIII. & CLXXIX. in quibus ejus Sanctitati libertate maximâ exponit querimonias & *murmura non prorſus injuſta multorum adversùs* ROMANAM CURIAM TUNC TEMPORIS, *quæ flagitioſos Clericos, Monachos, Laicos, ab Epiſcoporum Sententiis & correctionibus canonicis appellantes, non ſolùm ambabus ulnis excipiebat; ſed etiam inauditis Epiſcopis quandoque abſolvebat. Oſtendit Vir Sanctus hac agendi ratione enervari Diſciplinam, Auctoritatem Epiſcopalem vileſcere, & vires ipſius Pontificiæ Poteſtatis imminui.* Subdo S. Bernardi verba, quibus deſcriptis, aio: *Non dubitat S. Bernardus quin iſta contra jus & Diſciplinam Eccleſiæ à Pontifice per obreptionem impetrentur.* Obſervatio Hiſtorica ex S. Bernardo ſumpta Religioſis Cenſoribus non placet? Hujus ſancti Patris verba deſcribere piaculum eſt? Nihil contra jus & Diſciplinam per obreptionem à Romanis Pontificibus impetrari poteſt, quicquid in contrarium S. Bernardus ſcripſerit, quicquid ipſi Pontifices infirmitatis humanæ conſcii ſenſerint, & ſentiant?

ARTICULUS VI.

De Celeſtino II. & Lucio II.

Celeſtinus II.

JUſtis *Innocentio II.* perſolutis, legitimis pacificíſque Cardinalium ſuffragiis, Clero ac populo Romano acclamante, tertia die electus eſt Pontifex *Guido de Caſtello*, natione Tuſcus, Titulo *Sancti Marci* Preſbyter Cardinalis, qui *Celeſtinus II.* appellatus eſt. De ſua electione Cluniacenſes Monachos ſtatim certiores fecit, eorúmque preces poſtulavit. Ipſi electionem pacificam, quæ ab *Alexandri II.* tempore viſa non fuerat, gratulatus eſt *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, Epiſtola XVII. Lib. V. Ad eum ſcripſit *S. Bernardus* pro cauſa Eboracenſis Eccleſiæ contra nequiſſimum ejus Invaſorem, qui ipſi Pontifici obrepſerat, & ab eo fovebatur, quamvis ejus electio ab *Innocentio II.* in irritum miſſa eſſet. (Epiſtola 234.) *Henricum* Vvintonienſem Epiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatione ornavit, qui Synodum celebravit Londoniæ, præſente *Stephano* Rege, in qua Excommunicationis ſententia in eos lata eſt, qui Eccleſias aut cœmeteria violarent, aut manus violentas in Clericos, vel Monachos mitterent, abſolutione uni Romano Pontifici reſervata; ut *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis teſtatur. Obiit *Cœleſtinus II.* apud *Palladium*, VIII.

Concilium Londinenſe à Legato Celeſtini II. celebratum.

Caſus Summo Pontifici reſervatus.

Idus Martii anno MCXLIV. cùm in *Sancti Petri* Cathedra menſes quinque & dies tredecim ſediſſet. Inter Cardinales ab ipſo creatos celeberrimi fuere, *Julius* Titulo *S. Marcelli* Preſbyter Cardinalis, ab *Hadriano IV.* Prænestinus poſtmodùm Epiſcopus renuntiatus, ejúſque, & *Alexandri III.* Legationibus functus; *Joannes de Papiro*, ſeu *de Paparo*, *S. Hadriani* Diaconus Cardinalis, in Ordinem verò Preſbyterorum, & Titulum *SS. Laurentii & Damaſi*, ab *Eugenio III.* aſſumptus, ab eóque Legatus in Hiberniam miſſus; *Hyacinthus*, *Petri Bubonis de Urſinis* filius, Hadriani IV. & Alexandri III. Legationibus ornatus, &c.

Cardinales à Celeſtino II. creati.

Lucius II.

II. *Celeſtino II.* ſuffectus eſt *Geraldus*, Bononiæ, ex nobili Caccianimicorum gente ortus, Canonicus primùm Regularis, Cardinalis *Sanctæ Crucis in Jeruſalem* à *Calixto II.* creatus, ab *Innocentio II.* Sedis Apoſtolicæ Cancellarius, *Honorii II.* Legatione in Germania functus, qui nomen ſibi ſumpſit, *Lucius II.* & VII. Kalendas Aprilis anni 1144. coronatus eſt. Arnaldiſtas Romæ infeſtos habuit. Contra Romanorum tumultus, qui non ſolùm priſcam Senatorum dignitatem inſtaurare, verùmetiam Patricium inſtituere auſi fuerant, & omnes Eccleſiæ Romanæ redditus ipſi attribuere nitebantur, inſtigantibus Arnaldiſtis; Pontificem, Cardinales, omnémque Clerum aſſerentes de decimis tantùm & oblationibus vivere oportere, *Conradi* Romanorum Regis auxilium imploravit; (Epiſtola II.) Induciis pactis cum *Rogerio* Siciliæ Rege, paulò poſt cum ipſo plenam pacem compoſuit. Toletanæ Primatum confirmavit Eccleſiæ (Epiſtolis III. & IV.) Cluniacenſes Privilegio donavit, ac tredecim ex eo Cœnobio, quod tunc *Religionis Monaſticæ ſpeculum, & in Galliarum partibus documentum erat* (ut ipſe teſtatur) Monachos ad ſe mitti juſſit, quos Romæ in celebri *S. Sabæ* Monaſterio collocavit: Vezeliacenſes contra Abbatem *S. Germani Autiſiodorenſis*, & contra Nivernenſis Comitis injurias protexit; & *S. Bernardo* juſſit ut Comitem Sedis Apoſtolicæ nomine commoneret, ne quid præter jus à Vezeliacenſibus exigeret. In conſtat ex *Lucii II.* Epiſtolis, Tomo III. Spicilegii Dacheriani, editis. Obiit V. Kalendas Martii, anno MCXLV. cùm menſes undecim, & dies quatuordecim Eccleſiam rexiſſet. Ex ictu lapidis incerta manu in ſeditione jacti occubuiſſe, Vaticanus Codex à *Baronio* laudatus, teſtatur. Inter Cardinales à *Lucio II.* creatos, celebres fuere *Robertus Pullus*, Anglus; *Hubaldus Caccianimicus* ejus propinquus, ex Canonicis Regularibus *Sanctæ Mariæ Rhenanæ* aſſumptus; *S. Guarinus* è nobili Fuſcariorum familia, ut ſcribit *Ciaconius*, vel ex Guarinia Bononienſi gente, ut *Ferdinandus Ughellus* ex gentilitio ſtemmate colligit, ex Canonicorum Regularium Ordine ad Cardinalitiam Dignitatem, & Prænestinum Epiſcopatum aſſumptus, cujus memoria in Martyrologio Romano VIII. Idus Februarii celebratur, cujus Vita ab Auguſtino Ticinenſi Canonico Regulari ſcripta legitur apud *Surium* Tomo VII. *Guido Clemens Cibo*, Genuenſis, Tituli S. Pudentianæ Cardinalis Preſbyter, doctrina & vitæ caſtimoniâ præſtans, *Hadriani IV.* Legatione ad Fridericum Imperatorem poſtea perfunctus; *Nicolaus* Pontificiæ Bibliothecæ Præfectus, vir Hebraïcæ linguæ, & Doctrinæ ſacræ peritiſſimus, qui de Scripturæ ſacræ emendatione Opus eruditum edidit, à *Beſſarione* laudatum in Opuſculo de his Chriſti Verbis apud S. Joannem: *Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te?* Sub *Lucio II.* *Alfonſus* Portugalliæ Rex Provinciam ſuam Romanæ Eccleſiæ vectigalem annuo cenſu unciarum auri quatuor, ſingular

Arnaldiſtarum ſeditioſa factio.

Lucii II. in Cluniacenſes Monachos benevolentia.

Lucio II. Pontifice Maximo Alfonſus Luſitaniæ

Rex ditionem ſuam Romanæ Eccleſiæ vectigalem fecit.

ſingulari pietate conſtituit, ea conditione ut defenſionem ac ſolatium Apoſtolicæ Sedis haberet, & nullam Poteſtatem alicujus Eccleſiaſtici ſæculariſque Domini, niſi tantùm Apoſtolicæ Sedis, vel ipſius Legatorum, in terra ſua reciperet. *Innocentio II.* jam hominium fecerat *Alfonſus*, qui ſe Regem inſcribit, ſed à *Lucio II.* Dux tantùm ſalutatur. *Alfonſi*, & Lucii Epiſtolas edidit clariſſimus *Baluzius* Lib. II. Miſcellaneorum, pag. 220. & 221.

ARTICULUS VII.

De Eugenio III.

POſt *Lucii II.* obitum, cùm Senatus Populúſque Romanus tumultuaretur, & ex eligendi mora Pontificis periculum certiſſimum Eccleſiæ immineret, Cardinales, contra morem Decreto Romanæ ſub Stephano III. Synodi inductum, extra Collegium ſuum elegere *Petrum Bernardum*, Natione Piſanum, Monachum Ciſtercienſem, *S. Bernardi* Claræuallenſis Abbatis diſcipulum, Romani *SS. Vincentii & Anaſtaſii* ad Aquas Salvias Monaſterii Abbatem, qui ſibi nomen ſumpſit, *Eugenius Tertius*. De ejus electione cùm ad ipſum, tum ad Cardinales, *S. Bernardus* præclaras Literas dedit. In iis quas ſcripſit ad *Eugenium*, ſuſpicere eſt ſancti viri libertatem cum caritate conjunctam. *Altiorem*, inquit, *locum ſortitus es, ſed non tutiorem: ſublimiorem, non ſecuriorem. Terribilis prorſus, terribilis eſt locus iſte. Locus, inquam, in quo ſtas, terra ſancta eſt, locus Petri eſt, locus Principis Apoſtolorum, ubi ſteterunt pedes ejus. Si forte declinaveris à via Domini, ſepultus eſt in eodem loco, ut ſit tibi contra te in teſtimonium...... Quis mihi det, antequam moriar, videre Eccleſiam Dei ſicut in diebus antiquis, quando Apoſtoli laxabant retia in capturam: non in capturam argenti vel auri, ſed in capturam animarum? Quàm cupio illius te hereditare vocem, cujus adeptus es Sedem! Pecunia, inquit, tua tecum ſit in perditionem...... In omnibus operibus tuis memento te eſſe hominem...... Quantorum in brevi Romanorum Pontificum mortes tuis oculis aſpexiſti? Ipſi te Prædeceſſores tui tua certiſſima & citiſſimæ deceſſionis admoneant; & modicum tempus dominationis eorum, paucitatem dierum tuorum nuntiet tibi. Jugi proinde meditatione inter hujus tranſeuntis gloriæ blandimenta memorare noviſſima tua, quia quibus ſucceſſiſti in Sedem, ſine dubio ſequeris ad mortem.*

S. Bernard. ad Eugenium III. recèns electum literæ, libero ſtylo, ſed caritatem ſpirantes ſcriptæ.

Statim atque electus eſt *Eugenius*, fugam cum Cardinalibus capeſſere coactus eſt, ob ſeditionem ab Arnaldiſtis in Urbe excitatam. Viterbium ſeceſſit, ibique aliquamdiu moram fecit, dum interim Arnaldiſtæ Nobiles quoſque ac Populum Romanum ad *Jordanem* Patritium, ſectæ ſuæ hominem, quem pulſo Præfecto extulerant, accedere compellebant, & Cardinalium, Clericorum, illuſtriúmque virorum Eccleſiæ & Patriæ amantium domos, ipſamque *B. Petri* Baſilicam diripiebant, ut *Otto Friſingenſis* lib. VII. Chronic. cap. XXXI. teſtatur. Romanos graviſſimis literis increpuit iſtius temporis Elias alter *Bernardus* Claræuallenſis; & *Conradum* Regem Romanorum ad Eccleſiæ defenſionem adhortatus eſt, data ad ejus Majeſtatem Epiſtola; *Utrúmque intereſſe Cæſaris* ſcribens, *& propriam tueri Coronam, & Eccleſiam defenſare. Alterum Regi, alterum convenire Eccleſiæ Advocato.* Dum Viterbii ageret *Eugenius*, Legationem Armeniæ & Syriacæ Eccleſiæ ſuſcepit. Legati ab Armenorum Catholico, cæteriſque Epiſcopis miſſi, divina viſione radii cœlitus ſuper caput

Arnaldiſtarum Hæreticorum ſeditio in Urbe.

Armeni Romanum Sacrorum Ritum

Pontificis ſacra Myſteria celebrantis immiſſi, & duarum columbarum aſcendentium & deſcendentium, Romanum Divini Sacrificii Ritum ſequendum eſſe ſunt edocti, teſte *Ottone Friſingenſi*, qui tunc Viterbii præſens erat, lib. VII. Chronici cap. XXXII.

ſequendum, miraculo docentur.

Expeditionis in Terram Sanctam procurandæ & promovendæ conſilium iniit *Eugenius III.* cùm Edeſſam ab Infidelibus captam audiviſſet, ac Antiochiæ & Hieroſolymis periculum imminere: & ad Bellum ſacrum *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum, Principes, & univerſos Fideles in Galliis conſtitutos, Apoſtolicis Literis hortatus eſt: Cruce ſignatis Plenariam Indulgentiam conceſſit, eorum uxores, filios, & bona, ſub Sedis Apoſtolicæ protectione ſuſcepit, eos qui ære premebantur alieno, ab uſuris de præterito pendendis abſolvit; licentiámque dedit ut terras, cæteráſque poſſeſſiones ſuas, poſtquam commoniti propinqui aut domini, ad quorum feudum pertinebant, commodare pecuniam recuſaſſent, Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis, vel aliis quoque Fidelibus oppignerare poſſent. (*Epiſt. I.*) Romanos, confixo priùs Anathemate Patritio *Jordane* Arnaldiſta, coërcuit, ac in Urbem regreſſus eſt *Eugenius*, ibique pacatis rebus, Natale Domini celebravit anno MXLV. Anni ſequentis initio, de Expeditione ſacra contra Turcas ſecundùm *Eugenii* vota, in Galliis actum eſt, in Concilio apud Vezeliacum celebrato, cujus meminere Anonymus in Geſtis *Ludovici VII.* Tom. IV. Hiſtoriæ Franciæ, Mauriniacenſe Chronicon, & *Odo de Diogilo*, lib. I. de Profectione Ludovici Regis in Orientem. De eadem Expeditione deliberatum eſt in Concilio Carnotenſi, ad quod omnes Galliarum Antiſtites convenere. *S. Bernardus*, qui negotium iſtud Chriſti ſtudiis omnibus promovebat, ſacræ militiæ veluti Dux & Princeps delectus eſt, ut ipſe teſtatur Epiſtola CCXXXVI. ad Eugenium. Tandem poſtrema Hieroſolymitanæ profectionis capta ſunt conſilia in Conventu Stampenſi, Dominica Septuageſimæ, anno Chriſti MCXLVII. Sacri Belli claſſicum in Germania quoque cecinit ferventiſſimus Prædicator *S. Bernardus*, & ad Crucem ſumendam *Conradum* Regem, & plurimos Germaniæ Principes impulit, *Ottone Friſingenſi* teſte, lib. I. *de Geſtis Friderici Imperatoris*, cap. XXXIX. Nec in Paleſtinam ſolùm adversùs Turcas, verùm etiam adversùs Boreales Paganos, indicta ab *Eugenio III.* expeditio eſt, ad quam Saxones & Dani junctis viribus conſpirarunt, ut *Otto Friſingenſis* cap. XL. libri primi, & *Saxo Grammaticus* lib. XIV. teſtatur. Duos à Latere Legatos S. R. E. Cardinales pro expeditione in Terram Sanctam decrevit Pontifex, *Guidonem* ſcilicet qui cum *Ludovico* Francorum Rege, & *Theodinum* Portuenſem Epiſcopum, qui cum Germaniæ Rege *Conrado* proficiſceretur.

Expeditionem ſacram contra Turcas indicit Eugenius III.

Concilia Vezeliaci, Carnuti, & Stampis celebrata.

Vezeliacum, vulgò Vezelai, urbs & Abbatia O. B. in Diœceſi Auguſtodunenſi.

Carnutum, ſive Autricum Carnutum, vulgò Chartres, Epiſcop. ſub Metropoli olim Senonenſi, nunc ſub Pariſienſi.

Stampæ, vulgò Eſtampes, oppidum Belſiæ, ad Junnam fluvium, La Juine, Diœceſis Senonenſis.

His ita diſpoſitis, *Eugenius III.* tumultuantium ſemper Arnaldiſtarum perſecutionem fugiens in Gallias ſe contulit, ubi à *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo honorificentiſſimè ſuſceptus eſt, cui Vexillum, & Apoſtolicam Benedictionem ad ſacram expeditionem dedit, ut *Odo de Diogilo* teſtatur. Pariſiis Synodum habuit, in qua *Gilberti Porretani*, Pictavenſis Epiſcopi, quibuſdam erroribus accuſati, delatam ad ſe cauſam diſcuſſit, & ad frequentiorem Synodum judicandam remiſit. Ea Remis celebrata eſt XI. Kalendas Aprilis anni MCXLVIII. *Eugenio* Præſide damnati *Gilberti* errores, Pontificis Patrúmque ſententia: octodecim Canones conditi, quibus de Clericorum continentia, & modeſtia in tonſura & veſtibus ſtatutum eſt, & in contumaces Beneficiorum Eccleſiaſticorum

Eugenius III. in Gallias venit.

Concilia Pariſienſe Remenſe.

Summa Canonum Concilii Remenſis, Eugenio III. Præſide celebrati.

ſiaſticorum decreta privatio. Immo ſuſpenſionis ſententia lata in Epiſcopos, qui hanc ipſis pœnam non infligerent: *Quia inferiorum culpa ad nullos magis referendæ ſunt, quàm ad deſides negligentéſque Rectores.* Sanctimonialium, Canonicarum ſtatuta reformatio, cujus duo præcipuè capita, Clauſura & vita communis, pœna Interdicti, & privationis Chriſtianæ Sepulturæ, decreta in eas quæ Pontificium & Synodicum mandatum non implerent. Eccleſiaſticorum negotiorum judicium Laïcis vetitum. Decimarum iiſdem prohibita poſſeſſio. Juſſum ut Archidiaconi ex Diaconorum vel Preſbyterorum Ordine aſſumerentur. Conductitii Preſbyteri ab Eccleſiis eliminati, ſancitúmque ut ſingulis proprius Sacerdos præficeretur; nullius, niſi Epiſcopi, aut Archidiaconi judicio depellendus. Treuga & Pax confirmatæ. Militum ad nundinas vel ferias pugnæ vetitæ. Clericorum, & Monachorum percuſſores excommunicati, eorúmque abſolutio Romano Pontifici reſervata. Eccleſiarum & Cœmeteriorum Immunitati proviſum. Incendiarii Anathemate damnati. Pretii exactio pro Chriſmatis, Olei ſacri, & Sepulturæ acceptione prohibita. Ordinationes à Schiſmaticis & Hæreticis factæ, miſſæ in irritum. Decretum contrà Hæreticos, qui in Vaſconiæ aut Provinciæ partibus graſſabantur, editum eſt; juſſúmque ne illos recipere aut fovere quiſquam præſumeret, ſub pœna Anathematis, & interdicti in eorum terras ferendi. Hæretici illi fuere, *Henricus, Apoſtolici*, & *Eudo*, ſive *Eon*, de quibus cap. 4. agemus. *Albericum* Cardinalem, Epiſcopum Oſtienſem, in Toloſanas partes adversùs Hæreticos Legatum deſtinavit *Eugenius III.* Idem Pontifex Sanctæ *Hildegardis* Virginis, in *Monte S. Ruperti* Abbatiſſæ, ſpiritum probavit, inquiſitione facta per viros graves, & in diſcretione ſpirituum perſpicaces: eique dona Dei per literas Treviris anno 1148. datas gratulatus, facultatem conceſſit Revelationes ſuas proferendi ac ſcribendi, ut *Theodorus* Abbas in Vita ejuſdem Sanctæ Virginis, apud *Surium* ad diem XVII. Septembris, & *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi, ad annum MCL teſtantur. Infœlicem Orientalis expeditionis exitum luxit *Eugenius III.* & Conradum Regem Romanorum, Hieroſolymis reducem conſolatus eſt (Epiſt. VI.) *S. Bernardus* ob indictam, quæ tam infauſtè ceſſerat, expeditionem, calumniam paſſus, Apologiam ſcripſit Capite I. libri ſecundi *De Conſideratione* ad *Eugenium III.* Legationem in Germaniam decrevit idem Pontifex pro cauſa Moguntini Archiepiſcopi *Henrici* cognoſcenda. Depoſitum *Henricum* ob rerum Eccleſiaſticarum diſtractionem, Otto Friſingenſis lib. II. de Geſtis Friderici cap. IX. commemorat. Tranſlationem Cicenſis Epiſcopi ad Magdeburgenſem Archiepiſcopatum factam abſque Sedis Apoſtolicæ Auctoritate, irritam dixit Epiſtola 8. Apoſtolico ſanè pectore digna Eugenii III. Sententia: *Contra Deum, & ſacrorum Canonum Sanctiones, nulli omnino petitioni poſſumus præbere conſenſum.* Controverſiam de Jure Metropolitico inter Cantuarienſem Archiepiſcopum, & *Bernardum* Epiſcopum *Sancti Davidis*, compoſuit *Eugenius III.* (*Epiſt. II.*) *Henricum I.* Imperatorem in Sanctorum numerum retulit, (*Epiſt. VII.*) Quartam partem oblationum Canonicis *S. Petri* Romæ conceſſit (*Epiſt. IX.*) Colonienſis Eccleſiæ Privilegia confirmavit (*Epiſt. X.*) Ejus Auctoritate Canonicos Regulares Ordinis *S. Auguſtini* in Eccleſiam Pariſienſem Sanctæ *Genovefæ* introduxit *Sugerius* Sandionyſianus Abbas, Regni ſub *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo Adminiſter. Ex Regali *S. Victoris* ad muros Pariſienſes Abba-

Reformationis Monialium præcipua capita duo, clauſura, & vita communis.

Sanctæ Hildegardis ſpiritus Eugenio III. probatus.

Eugenii III. Sententia Apoſtolico pectore digna.

A tia duodecim Canonici ad *Sanctæ Genovefæ* tranſlati, ejuſdémque Cœnobii Prior *Odo*, primus Abbas inſtitutus eſt. Teſtes ſunt Literæ *Eugenii III.* ad *Sugerium*, & *Sugerii* ad *Eugenium*, & Acta *S. Vvillelmi*, apud *Surium*, & Bollandum, ad diem VI. Aprilis. Toletani Archiepiſcopi Primatum in cœteras Hiſpaniæ confirmavit Eccleſias *Eugenius III.* ut conſtat ex ipſius Epiſtolis ad *Joannem* Toletanum Archipræſulem, ad *Alfonſum* Hiſpaniarum Regem, ad Bracarenſem, Tarraconenſem, cœteróſque ejuſdem Regni Archiepiſcopos, & Epiſcopos. Primatum in Provincias Bituricen-
B ſem & Burdigalenſem *Petro* Bituricenſi Archiepiſcopo confirmavit. (*Epiſtol.* LXIX.) Vizeliacenſis Monaſterii tuitionem contra Guillelmum Nivernenſem Comitem, Odonem Burgundiæ Ducem, & Eduenſem Epiſcopum ſuſcepit, ejuſque defenſionem *Ludovico* Regi Chriſtianiſſimo commendavit: ut probant plures ejus Epiſtolæ in Hiſtoria Vizeliacenſi deſcriptæ. Ciſtercienſis Ordinis Conſtitutiones confirmavit. (*Epiſt.* LXXI.) *Anſelmum S. Vincentii* Laudunenſis Abbatem, Eccleſiæ Tornacenſi à longo tempore vacanti conſecravit Epiſcopum: & ea de re ad *Ludovi-*
C *cum VII.* Regem Francorum, & ad Clerum, populúmque Tornacenſem litteras dedit, Tomo V. Dacheriani Spicilegii editas. *Tarracinam, Setiam, Narniam, & Arcem Fummonis*, à dominio *S. Petri* jamdiu alienatas recuperavit, ut Codex Vaticanus à *Baronio* laudatus teſtatur. Viros Religioſos & eruditos *Eugenius III.* dilexit, fovit, ornavit. *S. Bernardum* Clarævallenſem Abbatem, Patrem ſuum ac Magiſtrum, & *Petrum Mauritium* Cluniacenſem Abbatem, præ cæteris coluit. Quàm honorificè, quàm amanter ab ipſo Romæ fuiſſet exceptus, ſcripſit Petrus Venerabilis ad S. Bernardum: *Numquam*, inquit, *amicum fideliorem, numquam fratrem ſinceriorem, numquam Patrem puriorem expertus ſum: auris patiens ad*
D *audiendum, lingua prompta & efficax ad reſpondendum; non ut major minori, ſed ut aut par pari, aut quandoque ut inferior ſuperiori. Nihil faſtus, nihil dominium, nihil majeſtas, ſed totum ſibi hominem æquitas, totum humilitas, totum ratio vendicabant. Si quid ibi, vel alibi petii, aut indultum eſt, aut rationabiliter, ita ut queri non poſſem, negatum.* Ab avaritia muneribúſque recipiendis alienus omnino fuit *Eugenius*, quod probarunt primarii duo Germaniæ Archipræſules, Moguntinus & Colonienſis, qui Romam cauſas ſuas acturi adierant, ma-
E ximiſque muneribus ab Eugenio ſeu gratiam, ſeu juſtitiam obtinere ſe poſſe confidebant. Quæ munera conſtantiſſimè repulit integerrimus Pontifex, propterea laudatus à *S. Bernardo* Lib. III. De Conſideratione Cap. III. *Quando*, inquit, *hactenus aurum Roma refudit? Et nunc Romanorum conſilio id uſurpatum non credimus. Duo venerunt, ambo locupletes, & ambo rei, ſi quidem unus Moguntinus, Colonienſis alter: Alteri gratia gratis reddita eſt; alter indignus credo cui gratia redderetur, audivit; Cum quali veſte intraſti, cum tali egredieris. O vocem magnificam, vocem prorſus Apoſtolicæ libertatis! Quid minus ab illa hæc habuit*, Pecunia tua
F tecum ſit in perditionem? *Niſi quod in illa plus zeli, in iſta plus modeſtiæ ſonuit.* Priori cuidam ſibi marcam auri ante audientiam offerenti, magna ſeveritate reſpondit: *Nondum domum ingreſſus es, & jam vis corrumpere Dominum?* Ita refert *Joannes Sareſberienſis* Lib. V. *Polycratici* cap. XV. Humilitatem admirabilem cum Dignitatis excelſitate conjunxit, Vitæque Monaſticæ aſperitatem, quantùm in illo faſtigio licuit, ſectatus eſt. Qua de re *Arnoldum* Bonævallis Abbatem Lib. II. de Vita *S. Bernardi* cap. 8. audire juvat, ubi narrat, quomodo

Eugenii III. virtutes.

quomodo *Eugenius III.* Clarævallenſes inviſerit, antequam è Gallia diſcederet. *Claramvallem*, inquit, *humiliter viſitat, & gloriam Pontificatus Romani pauperum præſentat aſpectibus. Mirantur omnes in tanta altitudine humilitatem immobilem, & in tam excellenti culmine propoſiti ſancti permanere virtutem, ut altitudini ſociata humilitas pro officio externus ſplendeat, & pro virtute nequaquàm interius evaneſcat. Adhærebat carni ejus lanea tunica, & diebus & noctibus cuculla veſtitus, ſic cubabat. Intus Monachi habitum retinens, extra ſe Pontificem & moribus & veſtibus exhibebat: rem difficilem agens, diverſarum in uno homine proprietatem exprimens perſonarum. Segmentata ei circumferebantur pulvinaria. Lectus ei palliis opertus, cortina ambiebatur purpurea, ſed ſi revolveres operimenta, invenires ſuper-lectus laneis comploſa ſtramina, & paleas conglobatas. Homo in facie, Deus videt in corde; ipſe verò bona coram Deo & hominibus providebat. Alloquitur Fratres non ſine lachrymis, miſcens ſermonibus avulſa è corde ſuſpiria, hortatur & conſolatur, & ſe inter eos Fratrem & Socium, non Dominum exhibet vel Magiſtrum.*

(*Eugenii III. Sanctitas.*) Obiit *Eugenius III.* Tibure, VIII. Idus Julii, anni MCLIII. cùm annos octo, menſes quatuor, & dies tredecim Eccleſiam rexiſſet. Ejus corpus in Baſilica Vaticana conditum eſt. In Kalendario Ciſtercienſi ut Sanctus celebratur. Miraculis poſt obitum claruiſſe teſtantur Anonymus ſed coævus Auctor, in Tractatu de iis edito, quem Henriquez ex Codice MS. Dunenſis Cœnobii publicavit; *Gaufridus* in Vita *Sancti Bernardi* Lib. v. cap. II. Chronicon Autiſiodorenſe, *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali, Faſciculus temporum, & Chronicon Magnum Belgicum. Quibus addendus eſt Illuſtris Tullenſium Antiſtes Andreas Sauſaius in Martyrologio Gallicano.

(*Cardinales ab Eugenio III. creati.*) Inter Cardinales ab Eugenio III. creatos celebres inprimis fuere, *Bernardus*, ex Ordine Canonicorum Regularium ad Eminentiſſimam Dignitatem aſſumptus & ab *Hadriano IV.* Portuenſis Epiſcopus renuntiatus, & utriuſque Pontificis Legationibus ad *Fridericum* perfunctus. *Jordanus Urſinus*, qui ejuſdem Eugenii Legatione obiit in Germania, cum *Octaviano* Cardinali. Hunc rerum antiquarum ſtudioſiſſimum fuiſſe ſcribit *Sanſovinus* in Hiſtoria Urſinæ Gentis. *Rolandus Bandinellus*, S. R. E. Cancellarius, & Summus poſtea Pontifex Alexander III. *Nicolaus Brekspear*, Anglus, ex Abbate *S. Rufi* in Galliis ad Albanenſis Eccleſiæ infulas ab *Eugenio* promotus, ac in Succiam, Norvegiamque miſſus Legatus, ubi fidem propagavit, & *S. Henricum* Upſacenſem Epiſcopum conſecravit, *Olao* teſte. Fuit poſtea Summus Pontifex Hadrianus IV. *Gerardus Cajetanus*, Piſanus, *Eugenii III.* affinis. *Joannes Sutrinus*, Alexandri III. Legationibus graviſſimis poſtea functus. *Hugo*, Gallus, Monachus Ciſtercienſis, & Abbas *Trium Fontium* in Catalaunenſi Diœceſi, ad Oſtienſem Epiſcopatum ab *Eugenio III.* aſſumptus, vir ſanctitatis opinione inſignis. *Henricus Moricottus*, Piſanus, Monachus Clarævallenſis, Abbas deinde Monaſterii *SS. Vincentii & Anaſtaſii* extra Urbem ad Aquas Salvias, *Hadriani IV.* & *Alexandri III.* cui contra *Octavianum* Antipapam ſtrenuam operam navavit, præcipuis Legationibus functus. *Hildebrandus*, Bononienſis, ex nobili *Graſſorum* gente, ex Canonico Regulari, & Rectore Eccleſiæ *S. Geminiani* apud Mutinenſes, Diaconus Cardinalis Titulo S. Euſtachii renuntiatus, ac deinde Mutinenſis Epiſcopus ab *Anaſtaſio IV.* creatus. Magiſter *Odo*, Italus, Brixienſis, qui *Hadriani IV.* Legationem ad Longobardos, & *Alexandri III.* ad Hiſpanos obiit, ejuſdem *Alexandri* partes contra Schiſmaticos egregiè tuitus. *Bernardus* Rechedonenſis, Piſanus, ex Monacho Clarævallenſi, Titulo *SS. Coſmæ & Damiani* Diaconus Cardinalis, vir ſanctiſſimus, à Joanne Sareſberienſi ob continentiam, pecuniæque contemptum, in Polycratico celebratus. *Joannes Gallus*, Cluniacenſis Monachus, Cœnobii Dolenſis in Bituricenſi Provincia Abbas, vir eruditus, & in negotiis Eccleſiaſticis tractandis ſtrenuus, &c.

ARTICULUS VIII.

De Anaſtaſio IV. & Adriano IV.

I. EUgenio III. ſucceſſit *Conradus* de *Suburra*, Canonicus olim Regularis & Abbas *S. Rufi*, Aurelianenſis Diœceſeos, in Galliis, ab *Honorio II.* Epiſcopus Cardinalis Sabinus creatus, ab *Innocentio II.* Pontificis Vicarius, *Homo veteranus & in conſuetudine Curiæ exercitatus*, qui nomen ſibi ſumpſit, *Anaſtaſius IV.* Gerhardum Cardinalem ad finiendam Magdeburgenſis Electi Archiepiſcopi cauſam in Germaniam Legatum miſit, qui *Friderici* Regis offenſionem incurrens, infecto negotio, reverſus eſt, & præ mœrore in itinere deceſſit. Princeps miſſis ad *Anaſtaſium* Oratoribus, cum *Guicmano* Archipræſule deſignato, non ſolùm facti ſui ratihabitionem, ſed etiam Pallium pro ipſo impetravit, ut *Otto Friſingenſis* lib. II. cap. X. commemorat. Graſſante fame, ingentes eleemoſynas in pauperes profudit pius Pontifex. Vizeliacenſis Abbatiæ Privilegia adverſus Comitem Nivernenſem, & Vizeliacenſes oppidanos tuitus eſt, ut ejus Epiſtolæ teſtantur. Canonicos Regulares Lateranenſes, & Equites *Sancti Joannis* Hieroſolymitani, Privilegiis adauxit. Defunctus eſt III. Nonas Decembris, anno MCLIV. cùm annum unum, menſes quatuor, & dies viginti quatuor Eccleſiam pacificè rexiſſet. Unicum creavit Cardinalem Epiſcopum Sabinum, *Gregorium de Suburra*, nepotem, ut ſcribit *Ughellus* in Italia Sacra. (*Anaſtaſius Quartus.*) (*Otto Friſing. lib. 2. cap. 10.*)

II. In locum *Anaſtaſii* electus eſt *Nicolaus* Albanenſis Epiſcopus. Ex Anglia oriundus erat, patre admodum paupere, qui relicto, cum ſæculo, filio impubere, apud *Sanctum Albanum* Monachus factus eſt. Filius cui Nicolao nomen erat, adoleſcentiam ingreſſus, cùm propter inopiam Scholis vacare non poſſet, idem Monaſterium quotidianæ ſtipis gratiâ frequentabat. Unde pater erubuit, verbiſque mordacibus ſocordiam ejus increpitans, omni ſolatio deſtitutum cum gravi indignatione abegit. Ille verò ſibi relictus & forti neceſſitate aliquid audere coactus, Gallicanas adiit regiones, ingenuè erubeſcens in Anglia vel fodere, vel mendicare. Pervenit ad Monaſterium Canonicorum Regularium *S. Rufi*, & quibus potuit obſequiis ſe ipſis commendare curavit. Et quoniam erat corpore elegans, vultu jucundus, prudens in verbis, ad injuncta impiger, placuit omnibus, ac in eorum conſortium adlectus, multum in ſcientia & eloquentia progreſſum fecit. Abbate defuncto, ipſe ſummo omnium conſenſu electus Abbas. Sed cùm in exigenda regulari diſciplina eſſet accuratiſſimus, brevì ipſos pœnituit quòd hominem peregrinum ſibi ipſis præfeciſſent, eique deinceps infidi & infeſti fuere. Odiis igitur crudeſcentibus, quaſdam contra ipſum querelas ad Sedem Apoſtolicam detulerunt. *Eugenius III.* pacem Abbatem inter & Canonicos compoſuit: At non diu quievit neſcia quietis malitia, (*Hadrianus Quartus.*)

malitia, grandiúſque intonuit rediviva tempeſtas. Interpellatus iterum eſt Summus Pontifex. Utrique ergo parti proſpiciens, permiſit Canonicis ut alterum Abbatem eligerent. *Nicolaum* verò Romæ retinuit, & Cardinalem Epiſcopum Albanenſem creavit. Inde ad Dacos & Norvegos Legatus miſſus, eo munere cum laude maxima functus eſt. Mortuo tandem *Anaſtaſio IV.* Summus Pontifex electus, nomen ſibi ſumpſit *Hadrianus IV.* Ejus fortunam diſcimus *à Guillelmo Neubrigenſi*, lib. II. *De Rebus Anglicis*, cap. VI. Pontificatus iſtius exordia *Arnaldus*, ejúſque fautores, novis ſeditionibus turbarunt. *Gerardus* Presbyter Cardinalis vulneratus, & penè interemptus ab illis eſt. Pontifex hoc ſacrilegium Interdicto ultus; à quo Urbem non abſolvit, donec Senatores, à Clero Populoque Romano compulſi, veniam à Chriſti Vicario exorarunt, & *Arnaldum* ejuſque ſectatores, ſe ex Urbe, & ejus finibus, expulſuros jurarunt, ut Acta *Hadriani*, ab Annalium Eccleſiaſticorum Parente ex Codice Vaticano laudata teſtantur. Fridericum I. Imperatorem Romæ coronavit *Hadrianus* anno MCLV. (ut refert Otto Friſingenſis, lib. II. de Geſtis Friderici, cap. XXII.) *Vuillelmum* Siciliæ Regem, Eccleſiæ ditiones infeſtantem excommunicavit; nec priùs abſolvit, quàm præſtito hominio, ea quæ invaſerat, Eccleſiæ Romanæ reſtituiſſet. Legatos miſit Conſtantinopolim ad *Manuëlem* Imperatorem, Literaſque dedit ad *Baſilium* Acridanum Theſſalonicenſem Archiepiſcopum, de pace inter utramque Eccleſiam concilianda. Reſpondit *Baſilius*, facilè coaleſcere poſſe unitatem, ſiquidem nulla erat de ſumma Fidei diſſenſio. *Neque enim*, inquit, *aliud novimus fundamentum, quam quod ſubſtructum eſt; eadémque tecum prædicamus, & docemus ego, iique omnes, qui ad magnam Apoſtolicamque Sedem Conſtantinopolitanam pertinemus. Et unus, qui in utriſque Eccleſiis perſonat ſermo Fidei, idemque ſacrificatur Agnus, qui tollit peccata mundi, Chriſtus, inter Occidentales Antiſtites, qui ſub tuum principale culmen agunt, & nos qui ab oriente ſole ſublimi Conſtantinopolitana Sede Sacerdotii accepimus ſplendorem: quamvis parva quædam offendicula in medio interjecta nos ſepararint, quæ tollere è medio, unitatémque Eccleſiarum ſine offendiculo conſtituere, tuæ Sanctitatis erit, quæ Chriſti exemplo velut è cœlo proſpiciens, diſtantia in unum congregare vult & poteſt.* Extant hæ Literæ in Codice Juris Occidentalis.

Legati ab Hadriano IV miſſi Conſtantinopolim de pace inter Eccleſiam Orient. & Occid. concilianda.

Cùm Londonienſem Epiſcopum ab Apoſtolorum Liminibus redeuntem *Friderici* Imperatoris milites ſpoliaſſent, vexaſſent, & etiamnum detinerent captivum, ut majorem ab ipſo pecuniam emungerent, *Hadrianus IV.* Legatos ad Imperatorem miſit, *Rolandum* & *Bernardum* S. R. E. Cardinales, qui ipſum circà tanti ultionem ſceleris indormientem, & neſcio quas ob cauſas diſſimulantem, ad ſacrilegos prædones plectendos, & Epiſcopum in libertatem aſſerendum excitarent. Bizuntii Comitia tum celebrabat *Fridericus*. Quò ipſum adiere Legati, ejúſque Majeſtati Pontificias Epiſtolas tradidere, quæ gravi diſſidio præbuerunt occaſionem ac fomentum, propter verba quædam ambigua, quibus Pontifex beneficia Sedis Apoſtolicæ Friderico in memoriam revocans, innuere videbatur ipſum ſibi Imperium debere, ac velut feudum à Romana Eccleſia tenere. *Debes*, inquiebat, *ante oculos mentis reducere, quam gratanter & quàm jucundè alio anno Mater tua Sacro-Sancta Romana Eccleſia te ſuſceperit, quanta cordis affectione tractaverit, quantam tibi Dignitatis plenitudinem contulerit & honoris: & qualiter Imperialis inſigne Coronæ libentiſſimè conferens, benigniſſimo gremio ſuo tuæ Sublimitatis apicem ſtuduerit confovere. Neque tamen pœnitet nos deſideria tuæ voluntatis in omnibus impleviſſe: ſed ſi majora Beneficia Excellentia tua de manu noſtra ſuſcepiſſet, ſi fieri poſſet, conſiderantes quanta Eccleſiæ Dei & nobis per te incrementa poſſint & commoda provenire, non immeritò gauderemus.* Hadriani Literæ gravem offenſionem Imperatori & Principibus moverunt, non ignorantibus quoſdam Romanorum palam aſſerere, *Imperium Urbis, & Regnum Italicum, donatione Pontificum, Germaniæ Reges hactenus poſſediſſe, idque non ſolum dictis, ſed & ſcriptis atque picturis repræſentare.* Unde *Lotharium II.* ad pedes Summi Pontificis *Innocentii II.* Vaſſalli ſpecie depictum in Palatio Lateranenſi videre erat, cum hac inſcriptione:

Diſſidium inter Fredericũ Imperatorem & Hadrianũ IV.

Non patitur Fridericus ut Imperium Summi Pontificis Beneficium dicatur.

Rex venit ante fores, jurans priùs Urbis honores:
Poſt homo fit Papæ, ſumit quo dante coronam.

Quam picturam & inſcriptionem ſe de medio ablaturum *Hadrianus* Imperatori promiſerat; & nihilominus idem Literis ſuis aſſerere videbatur. Contentione Principes inter & Legatos orta, dixiſſe fertur Legatorum alter: *A quo ergo habet, ſi à Domino Papa non habet Imperium?* Quæ verba tantam offenſionem concitarunt, ut *Otto* Palatinus Comes de Bajoaria, propè exerto gladio, mortem Legato Apoſtolico intentaret, niſi tumultum Auctoritate ſua compeſcuiſſet Imperator. Dimiſſi in craſtinum rebus infectis Legati, cum mandatis, ut rectà in Urbem reverterentur. Ita refert *Radevicus* Canonicus Friſingenſis Lib. I. de Geſtis *Friderici I.* cap. 8. 9. & 10.

Remiſſis Cardinalibus Legatis, *Fridericus* Encyclicas Literas per univerſum Imperii ambitum ſcripſit, quibus de Pontificis Legatione & Literis conquerebatur, adversùs quas ſupremam & à quovis Deo inferiore independentem Imperatoris poteſtatem aſſerebat. *Cùmque*, inquit, *per electionem Principum, à ſolo Deo Regnum & Imperium noſtrum ſit, qui in Paſſione Chriſti Filii ſui duobus gladiis neceſſariis regendum orbem ſubjecit: cùmque Petrus Apoſtolus hac doctrina mundum informaverit;* Deum timete, Regem honorificate: *Quicumque nos Imperialem Coronam pro Beneficio à Domino Papa ſuſcepiſſe dixerit, divinæ inſtitutioni, & doctrinæ Petri contrarius eſt, & mendacii reus erit. Quia verò hactenus honorem ac libertatem Eccleſiarum à manu Ægyptiorum ſtuduimus eripere, & omnia eis Dignitatum ſuarum jura conſervare intendimus: univerſitatem veſtram ſuper tanta ignominia nobis & Imperio condolere rogamus, ſperantes ne honorem Imperii, qui à conſtitutione Urbis, & Chriſtianæ Religionis inſtitutione ad veſtra uſque tempora glorioſus & imminutus extitit, fidei veſtræ indiviſa ſinceritas tam inaudita novitate, tam præſumptuoſa elatione, imminui patiatur.* Hæc refert *Radevicus* Cap. X. Libri I.

De injuria Legatis & in eorum perſona Sedi Apoſtolicæ illata certior factus *Adrianus IV.* ad Germaniæ Epiſcopos Literas dedit, quibus eos hortabatur ut Imperatorem ad officium & ad reverentiam erga Sedem Apoſtolicam revocarent, & ad ſatisfactionem *Rainaldo* Cancellario & Palatino Comiti, qui Legatos malè affecerant, imperandam urgerent. Reſponderunt Germani Antiſtites, ſe Pontificis Literas, quæ totum Imperium commoverant, approbare ac tueri non poſſe. Cæterùm ſe admonuiſſe Principem, ſicut juſſerat ſua Sanctitas, reſponſúmque Catholico Rege dignum ab eo retuliſſe. *Duo ſunt*, inquit, *quibus noſtrum*

Germanorum Epiſcoporum Conſilium.

regi oportet Imperium, Leges ſancta Imperatorum, & uſus boni Prædeceſſorum & Patrum noſtrorum. Iſtos limites Eccleſiæ nec volumus præterire, nec poſſumus: Quicquid ab his diſcordat, non recipimus. Debitam Patri noſtro reverentiam libenter exhibemus: liberam Imperii noſtri Coronam divino tantum beneficio adſcribimus. . . . . In capite orbis Deus per Imperium exaltavit Eccleſiam: in capite orbis Eccleſia non per Deum (ut credimus) nunc demolitur Imperium. A pictura cœpit, ad ſcripturam pictura proceſſit, ſcriptura in Auctoritatem prodire conatur: non patiemur, non ſuſtinebimus: Coronam ante ponemus, quàm Imperii Coronam unà nobiſcum ſic deponi conſentiamus. Picturæ deleantur, ſcripturæ retractentur, ut inter Regnum & Sacerdotium æterna inimicitiarum monumenta non remaneant. Denique Summum Pontificem orant ſupplices, ut Imperatoris animum ſuavioribus literis leniat ac demulceat. *Hadriani IV.* & Germanorum Præſulum mutuas literas deſcripſit *Radevicus* coævus Auctor, lib. 1. de Geſtis Friderici Cap. 5. & 6.

Hadrianus Quæ ... ambigua & n... eorum Literarum verba explicat & excuſat.

Prudens Germanorum Epiſcoporum conſilium ſecutus *Hadrianus*, ad placandum Imperatorem animum adjecit, Legatóſque miſit *Henricum* & *Hyacinthum* Cardinales, ad Eccleſiaſtica & Curialia negotia tractanda aptiſſimos. Hi cùm ſuperatis itineris difficultatibus & periculis, ad *Fridericum* in campeſtribus Auguſtæ caſtrametatum perveniſſent, Pontificis Literas ejus Majeſtati reverenter ac modeſtè obtulerunt; quas *Ottoni Friſingenſi* Epiſcopo legendas & interpretandas tradidit. Iis Literis invidioſa priorum verba purgabat *Hadrianus IV.* nec ſe eo ſenſu ſcripſiſſe profitebatur, *Inſigne Coronæ Beneficium tibi contulimus*, quaſi Imperium Sedis Apoſtolicæ feudum exiſtimaret, ſed Beneficii nomen pro bono facto accepiſſe, quòd imponendo Coronam capiti Principis ad Imperium electi, & præclaris dotibus tantæ Dignitati pari, benè egiſſet. *Licèt*, inquit, *hoc nomen, quod eſt Beneficium, apud quoſdam in alia ſignificatione, quam ex impoſitione habeat, aſſumatur: nunc tamen in ea ſignificatione accipiendum fueras, quam nos ipſi poſuimus, & quam ex inſtitutione ſua noſcitur retinere. Hoc enim nomen ex bono & facto eſt editum, & dicitur Beneficium apud nos, non feudum, ſed bonum factum. In qua ſignificatione in univerſo Sacræ Scripturæ corpore invenitur, ubi ex Beneficio Dei, non tanquam ex feudo, ſed velut ex benedictione & bono facto ipſius gubernari dicimur & nutriri. Et tua quidem Magnificentia liquidò recognoſcit, quòd nos ita bene & honorificè Imperialis Dignitatis Inſigne tuo capiti impoſuimus, ut bonum factum valeat ab omnibus judicari. Unde quòd quidam verbum hoc, & illud ſcilicet*, Contulimus tibi inſigne Imperialis Coronæ, *à ſenſu ſuo niſi ſunt ad alium retorquere; non ex merito cauſæ, ſed de voluntate propria, & illorum ſuggeſtione, qui pacem regni & Eccleſiæ nullatenus diligunt, hoc egerunt. Per hoc enim verbum*, Contulimus, *nil aliud intelleximus, niſi quod ſuperiùs dictum eſt, impoſuimus.* Porro his placatus literis *Fridericus*, pacem & amicitiam *Hadriano* Papæ reddidit, ut *Radevicus* teſtatur lib. 1. capp. 22. & 23.

Novum inter Pontificem & Imperatorem diſſidium.

Sed brevis fuit de pace Regnum inter & Sacerdotium lætitia: Novi ſiquidem brevì ſparſa fuere ſemina diſſidii. Cùm enim Imperatorem hominium ab Epiſcopis Longobardis ratione Regalium exegiſſe Pontifex accepiſſet, ipſum acrioribus Literis commonuit, ne id ſibi tribuere pergeret, ac ne controverſiæ cujuſdam, quæ Brixienſes inter & Pergamenſes intercedebat, judicium ſibi ſumeret. Quas Literas per vilem & indignum Nuntium deferri juſſit, qui ſtatim illis oblatis, ab Imperatoris conſpectu ſe ſubduxit. Prima hæc offenſionis cauſa; quàm altera mox ſecuta eſt. Poſtulaverat *Fridericus* à Pontifice ut *Guidonem* Eccleſiæ Romanæ nobilem Clericum, ſcientia & moribus inſignem, Ravennatenſis Eccleſiæ Archiepiſcopum electum confirmaret. Recuſavit Pontifex, quòd Romanam Eccleſiam tam pretioſo pignore privare nollet. Imperator ignominiæ loco repulſam ducens, vehementer commotus eſt, indignationémque ſuam ſolatus eſt inſolentibus literis, quibus nomen Summi Pontificis poſtponi ſuo voluit, & ſingularis numeri dictionibus ipſum alloqui, contra morem illa ætate, reverentiæ ergò, introductum. Ea res vehementer Pontificem commovit; & periculum erat ne diſploſis in *Fridericum* Eccleſiæ fulminibus, levius illud diſſidium in Schiſma erumperet. Quamobrem *Henricus* Titulo *SS. Nerei* & *Achillei* Presbyter Cardinalis, *Eberardum* Bambergenſem Epiſcopum per Literas hortatus eſt, ut Eccleſiæ cauſam apud Imperatorem ageret, ac ſequeſter pacis inter ejus Majeſtatem, & Sedem Apoſtolicam eſſe vellet. Reſcripſit *Eberardus*, Imperatorem offenſum fuiſſe Summi Pontificis Literis: cauſas offenſionis aperuit, *Hadrianum* Papam obviàm malis imminentibus ire poſſe monuit, ſcribendo leniores literas, & Legatos mittendo. Imperatorem diligentes ſe diligere, ab aliis eſſe alienum, quia inimicos etiam diligere nondum perfectè didicerat.

Eberardi Bambergenſis Epiſcopi ad Hadrianum Literæ de concordia Sacerdotii & Imperii.

Scripſit idem *Eberardus*, pietate, doctrina, prudentia ſpectatiſſimus Præſul, ad *Hadrianum IV.* eum commonens ut ſcintillas in magnum erupturas incendium extingueret, ſcribendo placidè & benignè ad Imperatorem: eúmque paterno affectu demulceret, atque ad ſe revocaret. Præſulis ſapientiſſimi verba præterire nefas arbitror. *Inter vos, Domine, & filium veſtrum Dominum noſtrum Imperatorem, verbo tenus adhuc aliquid perturbationis eſt. Timendum valde ne verba verbis obviantia, ſua colliſione flammam tandem excutiant, quæ ſe latiùs diffundat in Sacerdotio & Regno, quod Deus avertat. Ipſe filius veſter, ſicut noſtis, Dominus noſter eſt: Vos autem, quomodo Chriſtus, Magiſter & Dominus. Nemo noſtrûm audet dicere hinc vel inde, Cur hoc facitis, aut dicitis? Optamus tantùm & rogamus ea quæ ad pacem ſunt. Quod ſi liceret ſalva reverentia, verba ſingula trutinare, & rationem ſingulorum exigere, non (ut arbitror) expediret: quia potiùs ignis ſine mora diſcutiendus eſt, quàm de igne, qua de parte venerit, diſceptandum. . . . . Omiſſis illis quæ aliter & aliter ſecundùm varias auditorum & interpretum mentes poſſunt accipi, dignetur ex integro ſcribere veſtra Paternitas placidè & benignè filio veſtro Domino Imperatori, & ad ſe paterno affectu eum revocare, promptum ad exhibendam vobis omnem reverentiam. Samuël David ſuum amplectatur, nec dimittat à ſe ſeparari, ut nulla ſciſſura chlamydis fiat.* Has Epiſtolas apud *Radevicum* lib. 1. cap. 19. legere eſt.

Gravamina hinc inde propoſita, à Pontifice & Imperatore.

Legatos interim ad *Fridericum* mittit *Hadrianus IV. Octavianum, Henricum, Vvillelmum* & *Guidonem* S. R. E. Cardinales: qui Pontificis nomine quædam gravamina ejus proponunt Majeſtati, & ſequentia Capitula ab ea firmari ac ſervari, eodem nomine poſtulant. Primò, ne Imperator nuntios ad Urbem inconſulto Pontifice mitteret, cùm omnis urbanus Magiſtratus, ac Regalia, juris ſint *B. Petri.* Secundò, ne de dominicalibus, ſive de agris & locis ad Romani Pontificis dominium pertinentibus, fœnum & paleæ, aliáque ad equorum pabulum colligantur, niſi tempore Imperialis coronationis. Tertiò, ut Italiæ Epiſcopi Sacramentum duntaxat fidelitatis, abſque hominio,

nio, Imperatori præſtent. Quartò, ne Imperatoris nuntii jus hoſpitii in Palatiis Epiſcoporum ſibi vendicent. Quintò, poſſeſſionum Eccleſiæ Romanæ, & tributorum Ferrariæ, Maſſæ, totius terræ Comitiſſæ Mathildis, territorii ab Aquapendente Romam uſque interjacentis, Ducatus Spoletani, Inſularum Sardiniæ & Corſicæ, reſtitutionem petunt. Sua viciſſim contra Pontificem gravamina proponit Imperator, violata pacta de Græcis, de Siculo, de Romanis abſque communi conſenſu non recipiendis. De Cardinalibus ſine permiſſione Imperatoris liberè per Regnum tranſeuntibus, & Regalia Epiſcoporum Palatia ingredientibus, & Eccleſias gravantibus. De injuſtis Appellationibus, &c. Iſta conſtant ex Epiſtola *Eberhardi* Bambergenſis Epiſcopi ad Salizburgenſem Archiepiſcopum cognominem, apud *Radevicum*, lib. II. cap. XXX.

Ad Hadriani poſtulata reſpondit Imperator: *Epiſcoporum Italiæ ego quidem non affecto hominium, ſi tamen & eos de noſtris Regalibus nihil delectat habere. Qui ſi gratanter audierint à Romano Præſule, Quid tibi & Regi? Conſequenter quoque eos ab Imperatore non pigeat audire; Quid tibi & poſſeſſioni?*

Nuncios noſtros non eſſe recipiendos in Palatiis Epiſcoporum aſſerit. Concedo, ſi fortè aliquis Epiſcoporum habet in ſuo proprio ſolo, & non in noſtro Palatium. Si autem in noſtro ſolo & allodio ſunt Palatia Epiſcoporum; cùm profectò omne quod ædificatur, ſolo cedat, noſtra ſunt & Palatia. Injuria ergo eſſet, ſi quis Nuncios noſtros à Regiis Palatiis prohiberet.

Legatos ab Imperatore ad Urbem non eſſe mittendos aſſirmat, cùm omnis Magiſtratus ibi B. Petri ſit, cum univerſis Regalibus. Hæc res, fateor, magna eſt & gravis, graviorique & maturiori egens conſilio. Nam cùm divina ordinatione Imperator & dicar, & ſim, ſpeciem tantùm dominantis effingo, & inane utique porto nomen ac ſine re, ſi Urbis Romæ de manu noſtra poteſtas fuerit excuſſa.

Placuit Imperatori & Principibus, ut ſex Cardinales à Romano Pontifice, totidem Epiſcopi ab ipſo Imperatore eligerentur, qui mutua querelarum capita diſcuterent, tantæque liti finem imponerent. Sed alias ſe nolle pacis conditiones *Hadrianus* ſignificavit, præter illas quas ipſe *Fridericus* cum *Eugenio III.* pepigerat. Hæc tandem controverſia, quæ mutua conventione dirimi non potuit, Pontificis morte finita eſt. De his *Radevicus*, cap. XXX. libri ſecundi *de Geſtis Friderici I. Imperatoris.*

Henrico II. Angliæ Regi, Hiberniam occupandi pro Chriſtianæ Religionis propagatione, facultatem tribuit *Hadrianus IV.* Privilegium iſtud refert *Matthæus Paris* ad annum M. CLV. *Ludovicum VII.* Francorum Regem monuit ne ſacram expeditionem in Hiſpaniam contra Saracenos ſuſciperet, inconſultis illius terræ Principibus: alioqui periculum eſſe ne bellum abſque maturo conſilio ſuſceptum infauſtè cederet. Ejuſdem Regis Cancellarium *Henricum*, Pariſienſis Eccleſiæ Canonicis commendavit, ut primam Dignitatem in ea vacantem, & domos in Clauſtro ejuſdem Eccleſiæ ipſi concederent: annuitque ut Præbendæ ſuæ redditibus, etiam abſens frueretur. Eidem Archidiaconatum Attrebatenſis Eccleſiæ confirmavit, ut conſtat ex ejus Litteris à *Ducheſnio* Tomo IV. Hiſtoriæ Francorum inſertis. Eidem Regi tutelam Cœnobii Vizeliacenſis commendavit, juſſitque Lingonenſi, Eduenſi, Nivernenſi, & Autiſiodorenſi Epiſcopis, ut Nivernenſem Comitem ab ejus vexatione revocarent, ac pertinacem excommunicarent. Ejus ea de re Epiſtolas exhibet *Hiſtoria*

A *Vezeliacenſis*, Tomo III. Spicilegii Dacheriani. Balmenſe Monaſterium, in Diœceſi Biſuntina, Cluniaco ſubjecit. Extat ea de re Diploma *Hadriani* IV. in Bibliotheca Cluniacenſi.

Toletanæ Primatum Eccleſiæ confirmavit, data ad *Joannem* Archiepiſcopum Epiſtola, quam refert *Caſtejonus* in Opere de Primatu Toletano. *Henrico* Gradenſi Patriarchæ Primatum tribuit ſuper Jadertinum Archiepiſcopum, & Epiſcopos ipſi ſubditos. Eidemque conceſſit ut Conſtantinopoli, & in aliis Urbibus Orientalis Imperii, in quibus Veneti plures tunc habebant Eccleſias, Epiſcopos conſecrare poſſet. Id probant Diplomata deſcripta à *Ferdi-* B *mando Ughello* Tomo V. *Italiæ Sacræ*. Vetuit ne defuncto Narbonenſi Archiepiſcopo illius Eccleſiæ bona quiſpiam diriperet, aut direpta retineret, ſub pœna excommunicationis, cujus abſolutionem Romano Pontifici, vel ejus à Latere Legato reſervavit. (Epiſtola ad *Berengarium* Archiepiſcopum & Clerum Narbonenſem data, quam edidit *Baluzius*, ad calcem Capitis XVIII. libri VIII. Domini *de Marca*, de *Concordia Sacerdotii & Imperii.*) Joannem Sareſberienſem, gentilem ſuum, virum pietate juxta & eruditione conſpicuum, maximo in pretio habuit *Hadrianus IV.* intimos animi ſui affectus cum ipſo communicavit; eique C dixit aliquando, Neminem eſſe Romano Pontifice miſeriorem. Se numquam à natali ſolo Angliæ malle exiiſſe, aut in clauſtro *B. Rufi* perpetuò latuiſſe, quàm tantas ſubiiſſe anguſtias. Cùm è clauſtrali Clerico per omnes honorum gradus ad Sedem Pontificiam aſcendiſſet, nihil unquam fœlicitatis aut quietis vitæ priori adjectum eſſe ab aſcenſu. Ita refert *Joannes Sareſberienſis*, lib. VIII. *Polycratici*, cap. XXIII. Idem cum *Hadriano IV.* de vitiis quæ popularis fama Romanæ Curiæ affingebat, avaritia præſertim inſatiabili, & animorum duplicitate, ſumma libertate diſſeruit, ut ipſe refert lib. VI. *Polycratici*, cap. XXIV. Profitetur D nihilominus, quod res eſt, nuſquam honeſtiores Clericos ſe vidiſſe quàm in Romana Eccleſia, aut qui magis avaritiam deteſtentur. Stupendum illud de *Hadriano* IV. narrat *Joannes Sareſberienſis*, quòd ita fuerit à bonis Eccleſiæ in propinquos profundendis alienus, ut nec ipſi matri ſenio confectæ & ad ſummam egeſtatem redactæ, aliquid ad vitam ſuſtentandam reliquerit. De qua *Alexander III.* ad S. *Thomam* Cantuarienſem Archiepiſcopum ſcribebat: *Quid fecit pro nobis Cantuarienſis Eccleſiæ amator Hadrianus, cujus mater apud* E *vos algore torquetur & inedia?*

Epiſt. 24. lib. I. Quam ex Cod. Vatic. laudat Baronius ad ann. 1159.

Obiit *Hadrianus IV.* Ananiæ anno M. CLIX. Kalendis Septembris. Ejus corpus Romam delatum, in Baſilica *S. Petri* honorificè conditum eſt. Sedit annos quatuor, menſes octo, dies viginti quatuor. Ipſum ſcripſiſſe Catecheſes ad Populos Norvegiæ & Sueviæ, Homilias quaſdam, librum de Legatione ſua, & alterum de Conceptione Beatiſſimæ Virginis, ad Petrum Pontiniaci Abbatem, Nomenclator Cardinalium, *Ludovicus Jacobus à S. Carolo*, *Hippolytus Marracius* in Bibliotheca & in Pontificibus Marianis, & *Auguſtinus Oldoinus* in Additionibus ad *Ciaconium*, referunt.

F Inter Cardinales ab *Hadriano IV.* creatos, celebres extitere, *Joannes Pizzutus*, Neapolitanus, ex Monaſterio Canonicorum Regularium *S. Victoris* Pariſienſis, ad Titulum *S. Mariæ Novæ* aſſumptus, deinde ad Titulum *S. Anaſtaſiæ* tranſlatus, *Alexandri III.* Legatione functus Conſtantinopoli, ubi Martyr occubuit, teſte Roberto de Monte. *Boſo*, natione Anglus, ipſius *Hadriani IV.* nepos & Scriba, Monachus Benedictinus ex *S. Albani* Cœnobio, vir pius, eruditus & in rebus gerendis ſtrenuus. *Albertus Sartorii de Mo-*

Cardinales ab *Hadriano IV.* creati.

ra, ex Ordine Ciſterciensi, ut *Guido* Claraevallenſis teſtatur in lib. de Viris Illuſtribus ſui Ordinis, vir doctrina & facundia pollens, S. R. E. Cancellarius ab *Alexandro III.* renunciatus, ejuſque Legationibus in Anglia & Luſitania functus, tandemque Romanus Pontifex Gregorius VIII. *Guillelmus Matengus*, Papienſis, ex Monacho Ciſterciensi in Cœnobio prope Mediolanum, ad Eminentiſſimam Dignitatem aſſumptus, *Adriani IV.* & *Alexandri III.* præcipuis Legationibus perfunctus eſt. *Cynthius Guidonis de Papa*, ſeu *de Papareſchis*, Romanus, *Innocentii II.* nepos. *Joannes* ex Comitibus Signiæ, qui plures Apoſtolicæ Sedis Legationes obiit, &c.

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 206. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Magna contentio inter Papam & Imperatorem orta, quòd palam diceretur Imperatorem à Papa ſuſcepiſſe Imperium.*

Pag. 207. *Imperator mittit encyclicas Epiſtolas per Imperium, ne id nullus ampliùs auderet aſſerere.*

Pag. 209. *Papa retractavit quod dixerat, & fatetur non eſſe Imperium Imperatori à Papa collatum tamquam beneficium*, &c. Uno verbo declarat, *Imperium non pendere à Papa donante.*

R. Diſſidium inter *Fredericum I.* Imperatorem & Hadrianum Quartum exortum refero propter verba quædam ambigua, quibus Pontifex Beneficia Sedis Apoſtolicæ Frederico in memoriam revocans, innuere videbatur ipſum ſibi Imperium debere, ac velut Feudum à Romana Eccleſia tenere. Fredericus encyclicas litteras per univerſum Imperii ambitum ſcripſit, quibus de Pontificis legatione & litteris conquerebatur, adverſùs quas ſupremam & à quovis Deo inferiore independentem poteſtatem ſuam aſſerebat. Novis litteris ad Imperatorem per Legatos miſſis invidioſa priorum verba mollivit & purgavit *Adrianus Quartus*, nec ſe eo ſenſu ſcripſiſſe profeſſus eſt, *Inſigne Coronæ beneficium tibi contulimus*, quaſi Imperium Sedis Apoſtolicæ *Feudum* exiſtimaret, ſed *Beneficii* nomen pro *bono facto* accepiſſe, quòd imponendo Coronam capiti Principis ad Imperium electi, & præclaris dotibus tantæ Dignitati pari, bene egiſſet. Hæc rei geſtæ, narrationiſque meæ ſumma. Meri facti & hiſtoriæ res eſt, ex Pontificis & Imperatoris litteris, quarum verba deſcripſi, necnon ex *Radevico* Friſingenſi Canonico & Scriptore coævo lib. I. *De Geſtis Frederici I.* probata. Diſplicet-ne Religioſis Cenſoribus quod Imperium Sedis Apoſtolicæ *feudum* non eſſe profeſſus ſit *Hadrianus Quartus*, idque ego fideliter & abſque fuco & exaggeratione narraverim. Voluntne Regna & Imperia ſic *A Papa donante pendere*, ut niſi Papæ placuerit, nec Imperatores, nec Reges ſint, quibus Imperium & Regnum legitima electione vel ſucceſſionis jure delatum eſt. Ab hac Sententia non ſola Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana, ſed Academiæ omnes Chriſtianæ, & Eccleſiæ omnes cum Romana communicantes, immo & ipſa Romana Eccleſia, abhorrent. *Bellarmini* quidem libros *de Romano Pontifice* ſub Sixti V. Pontificatu proſcriptos à Romanis Cenſoribus notum eſt, & in librorum prohibitorum Indicem relatos, quòd indirectam dumtaxat poteſtatem ſummo Pontifici in temporalia Regum tribuiſſet; directam verò in eorum Regna autoritatem & dominium illi negaſſet. Sed poſt Sixti V. obitum nullam proſcriptionis hujus habitam rationem, & Eminentiſſimos Dominos Cardinales tanti viri libros ex Indice librorum prohibitorum expunxiſſe certum eſt, ut referunt *P. Fulgatt* & *Silveſter à Petra Sancta* S. I. in Vita Cardinalis *Bellarmini*.

Scholion II.

Ad eundem Articulum, pag. 216. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Dicit (forte per ironiam) quòd Clerus Romanus nec eſt avarus nec inhoneſtus.*

R. De *Joanne Sareſberienſi*, qui maxima in gratia fuit apud *Hadrianum Quartum*, ſcripſi eo loci: *Profitetur nihilominus, quod res eſt, nuſquam honeſtiores Clericos ſe vidiſſe quam in Romana Eccleſia, aut qui magis avaritiam deteſtentur.* Quod ad Romanæ Eccleſiæ laudem à me obſervatum eſt, id *forte per ironiam* à me dictum RR. Cenſores ariolantur. Qui me, indolemque meam ac mores, Religionem ac devotionem in Romanam Eccleſiam & Sedem Apoſtolicam (quod Dei donum eſt) noverunt, id ab animo meo quàm alienum ſit, perſpectum & exploratum habent. Tam per ironiam id à me dictum non eſt (Deus teſtis eſt) quàm per ironiam ſcriptum non eſt à Joanne Sariſberienſi pio & erudito Carnotenſis Eccleſiæ Epiſcopo. Non de verbis dumtaxat meis, ſed de animo & intentione judicant RR. Cenſores, uſurpato Dei jure qui renes & corda ſcrutatur. Cùm verba ſunt innoxia, Catholica, ad laudem florentiſſimi Romanæ Eccleſiæ Cleri ſcripta, illa *fortè per ironiam dicta* malè divinant; qui vel dubia, ſi quæ fuiſſent, ſecundùm caritatis & juſtitiæ regulas debuiſſent in partem interpretari meliorem.

Scholion III.

Ibidem, hanc velut meam propoſitionem Religioſi Cenſores notant: *Stupendum quòd Pontifex non ditet ſuos.*

R. Non ſic ego: Obſervatio mea ſi verbis meis reddatur, innoxia apparebit. *Stupendum*, inquam, *illud de Hadriano Quarto narrat Joannes Sareſberienſis, quòd ita fuerit à bonis Eccleſiæ in propinquos profundendis alienus, ut nec ipſi Matri ſenio confectæ & ad ſummam egeſtatem redactæ aliquid ad vitam ſuſtentandam reliquerit.* Factum teſtimonio Joannis Sareſberienſis probatum, ad laudem *Hadriani Quarti* à me obſervatum & commemoratum RR. Cenſores ægrè ferunt: An Hadriani Quarti, Pii Quinti, Innocentii XI. Innocentii XII. & ſimilia Sanctorum Pontificum exempla, nonnullis ex Eccleſiæ bonis & ærario ſuos ditantibus proponi vetant?

ARTICULUS IX.

De Alexandro III.

Hadriano IV. Pontifice, duas in factiones Sacrum Cardinalium Collegium diviſum erat. Prima numeroſior ac potentior, Duce *Rolando* Titulo *S. Marci* Cardinali & R. E. Cancellario, partibus *Guillelmi* Siciliæ Regis contra Imperatorem palam apertèque favebat, & Hadrianum ad pacem cum illo ineundam impellebat, quem defenſorem Apoſtolica Sedes haberet, ſi *Fridericum* infeſtum pateretur. Pars altera, duce *Octaviano* Titulo *Sanctæ Cæciliæ* Cardinali, *Friderico* Imperatori ſtudebat. *Hadrianus IV.* majorem Cardinalium numerum ſibi addictiſſimum hortatus eſt, ut eum Pontificem poſt obitum ſuum crearent, qui Eccleſiæ jura & libertatem fortiter contra Cæſarem tueretur: non verò *Octavianum*, aut aliquem ex ejus factione, quippe qui Imperatori fœda aſſentatione ſervirent, & Eccleſiæ cauſam proderent. Defuncto itaque *Hadriano*, Cardinales, qui tunc triginta omnino erant, diem tertium Comitiis præſcribunt, Nonas Septembris. Quo die in Baſilica Vaticana congregati, de Pontificis electione tractarunt. Quatuordecim *Rolandum* Patria Senenſem, familia nobili *Bandinella*, quæ poſtea *Paparona* dicta eſt, ortum, ex Canonico Lateranenſi, non ex Monacho Ciſterciensi (ut vult *Henriquez*) ab *Eugenio III.* creatum Cardinalem, & R. E. Cancellarium, *Friderico* Imperatori, à quo fuerat in Legatione contumelioſè habitus, inviſum, Pontificem priùs elegere. Novem deinde Imperatoris partibus devoti, *Octavianum* earumdem partium in ſacro Collegio anteſignanum, Pontificem deſignarunt. Rolandus, *Alexander III.* Octavianus, *Victor IV.* appellatus eſt. Quinque Cardinales reliqui, hæſitantes primùm conſiliiſque ſuſpenſi, mox ad majorem partem ſe adjunxere, & ſuffragiorum numerum ad XIX. auxere. Tum quinque ex iis qui *Victori* fuerant ſuffragati, ad *Alexandrum* etiam acceſſere; atque ita XXIII. Cardinales ſuffragatores habuit *Alexander*: Quinque tantùm, *Octavianus*. Hic nihilominus ſuperbia & audacia incredibili, Pontificiis veſtimentis, quæ per vim eripuerat *Alexandro*, ornatus, faventibus Senatoribus & Nobilibus Romanis *Friderico* Imperatori addictis, Sedem Apoſtolicam invaſit. *Alexander* vim metuens, cum ſuis Cardinalibus, in Molem *Hadriani* ſeceſſit, in qua ab adverſa factione concluſi, diebus novem detenti ſunt. Tandem populus

Schiſma Octaviani.

his veritate & æquitate cognita, duce *Hectore Frangipane*, & aliis Nobilibus Romanis, Pontificem & Cardinales in libertatem aſſeruit. Nympham ſe contulit cum ſuis *Alexander*, ibique Dominica poſt feſtum *S. Matthæi*, ab Oſtienſi Epiſcopo conſecratus eſt. *Victor* verò Antipapa tardiùs inauguratus eſt, ſcilicet Dominica 1. Octobris, quòd unicum haberet à partibus ſuis Epiſcopum Cardinalem. *Alexander* Octavianum ejuſque Conſecratores Anathemate confixit. Legationes & Literæ ab utraque parte miſſæ ad Principes. *Fridericus* Imperator, Curiam in ſpeciem Conſilii Papiam convocavit, cui ſiſtere ſe cùm renuiſſet *Alexander*, quinquaginta Epiſcoporum quos Imperatoris favor impellebat, ſententiâ damnatus eſt: & *Octavianus* legitimus Pontifex ſub *Victoris IV.* nomine declaratus, ut conſtat ex *Radevico* lib. II. *de Geſtis Friderici* cap. LXIV. & ſequentibus, quæ varias Schiſmaticæ partis Epiſtolas exhibent. *Alexandrum III.* ceu legitimum Pontificem recepere, *Victorem IV.* ut Antipapam rejecere cum Anathemate, Orientales Epiſcopi in Concilio Nazareno anno MCLX. Angli in Concilio apud Novum Mercatum Neuſtriæ Caſtrum: Gallicani in Bellovacenſi, & Toloſano, anno MCLXI. celebratis. *Octaviani* intruſio in Laudenſi Conciliabulo eodem anno confirmata. *Alexander Julio* Cardinali Vicario Romæ inſtituto, in Gallias confugit, ubi à *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo perhonorificè ſuſceptus, apud Montempeſſulanum habito Concilio anno MCLXII. in *Victorem* Antipapam, & ejus ſectatores, excommunicationis ſententiam tulit. Anno ſequenti frequentiorem Synodum habuit Turonis, in qua ſacræ execrationes in Antipapam *Victorem* & ejus partiarios ac fautores iteratæ ſunt & confirmatæ. Canones decem editi. *Primus*, contra Præbendarum diviſionem, & permutationem Dignitatum. *Secundus*, contra Clericorum uſuras, qui commodatâ indigentibus pecuniâ, poſſeſſiones eorum accipiebant in pignus, & fructus percipiebant ultra ſortem. *Tertius*, contra Laïcos Eccleſiaſtica jura uſurpantes; & contra Prælatos, qui ipſis Eccleſiæ decimas, oblationeſve concedebant. *Quartus*, contra Albigenſes Hæreticos, cum quibus commercium omne prohibet. *Quintus*, contra conductitios Sacerdotes, quos ad Eccleſiarum regimen ſub annuo pretio conſtitui vetat. *Sextus*, contra Simoniam, & Clericorum avaritiam. *Septimus*, contra Epiſcopos, qui Decanos vel Archipreſbyteros ad cauſarum Eccleſiaſticarum judicium, ſub annuo pretio conſtituebant, quod in Sacerdotum gravamen, & judiciorum ſubverſionem redundabat. *Octavus* Medicinæ praxim, & phyſicas confectiones, Legumque Civilium lectionem, Viris Religioſis prohibet, ne mundanis rurſum actionibus involvantur, & in interioribus eo ipſo deficiant, ex quo ſe aliis putant in exterioribus providere. *Nonus*, contra Schiſmaticorum Ordinationes. *Decimus*, de rerum Eccleſiaſticarum immunitate. Obiit *Octavianus* Pſeudopontifex annô Chriſti MCLXIV. Ipſi ſubſtitutus eſt à Schiſmatica factione duorum ipſius Cardinalium ſuperſtitum alter, *Guido Cremenſis*, cui nomen inditum, *Paſchalis III.* Anno MCLXV. à Romanis invitatus in Urbem rediit *Alexander*. Conciliabulum Herbipoli convocavit Imperator Fridericus, in quo *Guidonis* Antipapæ intruſio confirmata, anno MCLXVI. *Alexander* habita Romæ Synodo in Baſilica Lateranenſi anno M. CLXVIII. *Fridericum* Imperatorem Schiſmatis auctorem ab Eccleſiæ communione ritu ſolemni removit, immò Imperio privare aggreſſus eſt. Interea *Manuel* Græcorum Imperator Legationem miſit ad *Alexandrum III.* quâ unionem cum Eccleſia Romana ſpondens, ejuſque favorem ad Imperium quoque Occidentis, conſequendum rogans, non Romam tantùm, ſed univerſam Italiam, Sedi Apoſtolicæ ſubjugaturum ſe pollicebatur. Res difficilis *Alexandro* viſa; qui tamen Legatos ad *Manuelem* direxit, de Eccleſiarum unitate tractaturos, ut ejus Acta teſtantur. Anno M. CLXX. mortuo Paſchali Pſeudopontifice, *Fridericus* Imperator, cœterique Schiſmatici tertium Antipapam *Alexandro* oppoſuerunt, *Joannem* Abbatem Strumenſem. Tandem Deus Optimus Maximus, in cujus manu cor Regis eſt, *Friderici* Imperatoris animum ad pacem & legitimi Pontificis obedientiam inclinavit. Congreſſus eſt cum *Alexandro III.* Venetiis, juratâque pace, & Regalium *S. Petri* reſtitutione, ipſe & Teutonici Principes ab excommunicatione ſunt abſoluti, cumque ut Imperatorem coluit *Alexander*, quemadmodum ipſe *Alexandrum* ceu legitimum Pontificem veneratus eſt. Pax confecta anno Chriſti M. CLXXVII. Pontificatus *Alexandri XVIII.* quo Venetum Concilium ab Annalium Eccleſiaſticorum Parente, & Conciliorum Collectoribus conſignatur. *Alexandrum III. Friderici* Imperatoris ad pedes ſuos proſtrati caput pede preſſiſſe, ipſique inſultaſſe his verbis ex Pſalmo petitis: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem:* & læſum Imperatorem in ipſum illud intorſiſſe, *Non tibi, ſed Petro*: cui repoſuerit Alexander, *Et mihi, & Petro*: putidiſſima fabula eſt, Auctoris coævi qui *Alexandri* Acta conſcripſit, *Romualdi* Salernitani Archiepiſcopi, qui Concilio Veneto & *Friderici* abſolutioni intererat, *Matthæi Paris*, in Hiſtoria Anglica ad hunc annum, *Vuillelmi Tirii*, & *Rogeris de Hoveden* in Annalibus Angliæ, ſilentio convicta. Sed & *Alexandri* manſuetudo, qui *Joannem Strumenſem*, Antipapam à ſuis *Callixtum III.* nuncupatum, Schiſma ejurantem, anno M. CLXXVIII. tanta benignitate ſuſcepit, ut eum familiaritate ſua & menſâ dignaretur, teſte *Romualdo Salernitano*, probat Pontificem illum alienum prorſus fuiſſe à faſtu & arrogantia, qua *Friderico* Imperatori inſultaſſe jactatur. Extincto Schiſmate, Concilium Generale indixit *Alexander*, prohibendo in poſterum ſchiſmati, damnandis hæreſibus, reſtaurandæ diſciplinæ. Romæ in Baſilica Lateranenſi celebratum eſt anno M. CLXXIX. Inter Oecumenica Undecimum, & Lateranenſe Tertium eſt. De quo in Diſſertationibus. Ante iſtud Concilium Alexander III. juſſit *Vuillelmo* Senonenſi Archiepiſcopo ut errorem quemdam *Petri Lombardi*, congregatis Pariſios Provinciæ ſuæ Epiſcopis, damnaret. *S. Thomam* Cantuarienſem Archiepiſcopum Pallio donavit, & Privilegiis auxit *Alexander III.* eidemqúe pro libertate Eccleſiæ adversùs *Henricum II.* Angliæ Regem pugnanti favit. Conſuetudines Anglicanas eidem libertati contrarias damnavit, necem Sancti Martyris excommunicatione in parricidas lata ultus eſt, eumqúe Sanctorum albo adſcripſit anno MCLXXIII. Sed quæ S. Thomæ Cantuarienſis cauſam ſpectant, in Diſſertatione ſingulari exponemus. Inter Sanctos etiam retulit ſolemni Canonizationis ritu *Eduardum* Angliæ Regem, anno MCLXI. *S. Bernardum* Claræcallenſem Abbatem, *S. Helenam* Viduam genere Uuiſigotham, *S. Canutum* Daniæ Regem, anno MCLXIV.

Alexander III. in Gallias confugit.

Antipapam in Concilio Montiſpeſſulani damnat.

Concilium Turonis ab Alexandro III. celebratum.

Summa Canonum.

Conductitios Sacerdotes ad regimen parochiarum aſſumi nefas.

Medicinæ Praxis, Phyſicæ confectiones, Legum civilium lectio, Viris Religioſis prohibitæ.

Concilium Romanum.

Fridericus I. Imp. excommunicatus.

Extinctio Schiſmatis, pax Sacerdotium inter & Imperium ſancita.

Concilium Lateranenſe III.

Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo adverſus Henricum II. Angliæ Regem pro Eccleſiæ libertate pugnanti favet Alexander III.

Accepta Legatione à Soldano Iconii, Chriſtianæ Fidei ardore flagrante, Legatos ad ipſum miſit, Literaſque Catecheticas, anno MCLXIX. teſte *Matthæo Paris*. Extant inter Opera *Petri Bleſenſis*, & inter Epiſtolas Alexandri, XXII. in Conciliis Editionis P. Labbe. Ad Æthiopum Regem Litteras dedit precibus *Philippi* Medici ſui, qui in illis regionibus peregrinatus

peregrinatus, retulerat, Principem Fide Chriſtianum, in aliquibus tamen à Romana Eccleſia diſſidentem, optare in omnibus erudiri, & cum Eccleſia Romana conſentire, & Eccleſiam Romæ habere pro ſuæ gentis hominibus, in qua de Fide & Ritibus Eccleſiæ Romanæ edocti, quæ ibi didiciſſent, poſtmodum in patria docerent. Altare quoque Hieroſolymis ad S. Sepulchrum ſibi concedi rogabat. Literas ſuas, per eundem Medicum Legatione ornatum miſit *Alexander* anno MCLXXVII. Has refert *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis. Inſcribuntur, *Illuſtri & Magnifico Indorum Regi, Sacerdotum Sanctiſſimo.* Quo titulo Reges Abyſſinorum gloriantur. Preſbyterum Joannem vulgus Europæorum vocat, qui error inde natus, quòd Rex Abyſſinorum à Perſis & Indis *Preſter Cham*, id eſt, *Rex mancipiorum*, quorum magnus advehitur ex Æthiopia numerus, appelletur: Abyſſini verò ipſum *Belul Giam*, id eſt, *Gemmam Pretioſam*, appellent: à vocabulo nempe *Preſter Chan*, vel *Giam*, nomen *Preſte-Jean*, & *Preſbyter Joannes*, interpolatum. *Laurentium*, Dublinenſium Archiepiſcopum ſanctiſſimum, Legatum Apoſtolicum in Hibernia conſtituit, ut conſtat ex illius Vita apud *Surium*, ad diem XIV. Novembris. *Alphonſum I.* Portugaliæ Ducem Regio titulo adauxit anno Chriſti MCLXXIX. Cujus rei Diploma *Alexandri III.* in Turri de Tombo aſſervatum, & Innocentii III. Literæ ex Codice Vaticano à *Baronio* laudatæ, fidem faciunt. Alexandriæ novæ in Longobardia civitati, extructæ, ut contra Schiſmaticos præſidium eſſet, ac de ſuo nomine appellatæ, ſibique oblatæ, primum Epiſcopum dedit anno MCLXXX. Legationem miſit in Scotiam eodem anno, ad diſſidium quod in electione Epiſcopi *S. Andreæ* ortum erat, componendum; de qua legendus *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis. Varias ad Chriſtianos Principes & Epiſcopos pro ſubſidio Terræ Sanctæ Literas dedit, quas idem Hiſtoricus exhibet. Decretalem Epiſtolam ſcripſit ad Epiſcopos Angliæ contra Inveſtituras à Laïcis uſurpatas ſeu contra collationes Beneficiorum pleno jure, & abſque Epiſcoporum auctoritate. Conſtitutiones à *Caſimiro* Poloniæ Duce pro Eccleſiæ ac Reipublicæ bono editas confirmavit Upſalenſem Archiepiſcopum, Regni Sueciæ Gothiæque Metropolitanum, per Litteras monuit, ut Simoniam, plurimaque in Diſciplinam Eccleſiaſticam peccata emendari curaret. (Epiſt. XIX. inter eas quas dedit Sirmondus) Ciſtercienſium Monachorum Inſtitutiones confirmavit (Epiſt. I. inter eas quas ex Tomo IV. Collectionis Ducheſnianæ Francorum Hiſtoricorum exhibet Appendix II.) *Petrum* Titulo *S. Chryſogoni* Cardinalem in Gallias Legatum miſit. Plures ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum ſcripſit Literas, quibus ejus erga Sedem Apoſtolicam pietatem commendat, & de ſuo Eccleſiæque ſtatu ejus Majeſtatem certiorem facit. Diſciplinam Regularem in Cœnobio *S. Victoris* ad muros Pariſienſes, reſtitui juſſit eamque Provinciam commiſit *Guillelmo* Senonenſi Archiepiſcopo, Epiſcopo Meldenſi, & Abbati Vallis Secretæ, rogavitque Regem Chriſtianiſſimum *Ludovicum VII.* ut ipſis ad ſancti operis executionem faveret. Metropolitanorum auctoritati adeo conſultum voluit, ut interdictum à Remenſi Archiepiſcopo latum, ipſo inconſulto, relaxare noluerit, quamvis Rex Chriſtianiſſimus vehementer rogaret. *Minus*, inquit, *honeſtum eſſet, ut Sententiam à tanto viro canonicè promulgatam ſine ejus conſcientia facile ſolveremus.* (Epiſt. LIX. Appendicis II.) Eumdem Principem rogavit ut *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo Epiſ-

Epiſt. XXIII.

Epiſt. XXVII.

Interdictum à Remenſi Archiepiſcopo latum ipſo inconſulto relaxare non vult Alexander III.

A copatum aut Abbatiam in ſuo Regno, ad ipſius ſuſtentationem, quandiu exul eſſet, concederet. (Epiſt. LXXI. ſecundæ Appendicis.)

Cùm *Nicolaus* quidam Turonenſis, à Canonico Eccleſiæ *S. Martini* injuriam paſſus, contra conventionem inter eos *Eugenii III.* mandato factam, & juramento firmatam, apud Sedem Apoſtolicam expoſtulaſſet; idque ægrè tuliſſet *Ludovicus VII.* quaſi contra Regia jura tentatum, factum *Nicolai* Pontifex excuſavit. *Non eo*, inquit, *intuitu hoc fecit, quòd crederet Magnificentiam Regiæ Sublimitatis offendere; ſed ut de pace ſibi temerè violata, apud Romanam Eccleſiam, cujus auctori-* B *tate facta fuerat, & Religione juramenti munita, plenam juſtitiam obtineret. Sic enim ſacrorum Canonum ſanxit auctoritas, & Imperatores, qui anteceſſores tui fuerunt, & Reges Francorum, in ſuis Inſtitutionibus hoc ipſum ſanxerunt, quòd hi quibus à Clericis injuria irrogatur, eos apud Eccleſiaſticos Judices debeant ſolummodo convenire. Id ipſum præſertim ſuper his, quorum injuria infra ſacros Ordines peragitur, de conſuetudine Regni tui, uſque ad hæc tempora, accepimus obſervatum. Inde utique fuit, quòd prædictus Nicolaus non credens Excellentiam tuæ Celſitudinis minuere, nec juri vel conſuetudini Regni tui in aliquo obviare, pro violatione* C *pacis favore Apoſtolicæ Sedis firmatæ, nobis ſuam querimoniam præſentavit. Nos verò non attendentes hoc ad diminutionem honoris & exaltationis tuæ ulla ratione accedere, nec credentes Dignitati & Magnificentiæ tuæ in aliquo derogare, qui volumus ſemper honorem & gloriam exaltationis tuæ augere multipliciter, & ardenti deſiderio conſervare: Cauſam ipſam Venerabili Fratri noſtro Cenomanenſi Epiſcopo, & illius Eccleſiæ Canonico commiſimus terminandam.*

Ep. LXXIII. append. II.

Gallicanam Eccleſiam ſua diſciplina, ſuiſque moribus uti, & ſecundùm illos judicare permiſit prudentiſſimus & æquiſſimus Pontifex; etiamſi D Romanorum Pontificum Decretis, & Eccleſiæ Romanæ diſciplinæ ac moribus repugnarent. Id conſtat ex ejus Reſponſo ad Ambianenſem Epiſcopum, à quo fuerat interrogatus, quomodo gerere ſe deberet in cauſa mulieris, quæ à viro impotente & leproſo, à quo nuſquam cognita fuerat, ſeparata, alteri nubere volebat. Sic autem reſpondet Alexander III. *Licèt Eccleſia Romana non conſueverit propter naturalem frigiditatem, nec propter alia maleficia, legitimè conjunctos dividere; ſi tamen conſuetudo generalis Gallicanæ Eccleſiæ habet, ut hujuſmodi matrimonium diſſolvatur, nos patienter tolerabimus, ſi ſecundùm illam conſuetudinem, eidem* E *mulieri, cui voluerit, nubendi in Domino conceſſeris facultatem.* (Lib. IV. Antiquæ Collectionis Primæ Decretalium, ab *Antonio Auguſtino* editæ, Tit. XVI. *De Frigidis & Maleficiatis*, Cap. *Quod Sedem Apoſtolicam.*)

Gallicanam Eccleſiam ſua Diſciplina & moribus uti permiſit Alexander III.

Ordinem Militiæ S. Jacobi in Hiſpania approbavit *Alexander III.* Diplomate quod incipit, *Benedictus Deus.* Ordinis Carthuſiani domos ſub Sedis Apoſtolicæ tuitione ſuſcepit, & Privilegiis munivit, Diplomate ad *Guidonem* Priorem Carthuſiæ dato, quod incipit: *Cùm vos per Dei gratiam.* Statuta Præmonſtratenſis Ordinis confirma- F vit Diplomate quod incipit, *In Apoſtolicæ Sedis*, quod in Chronico Præmonſtratenſi refert Miræus. Decretales ſui temporis Epiſtolas in unum volumen redactas, *Conſulta Alexandri* inſcribi voluit. Plures illius Decretales inſertæ ſunt libris Decretalium à *S. Raymundo* juſſu *Gregorii IX.* adornatis. Prior inter antiquas Decretalium Collectiones, à *Bernardo* Papienſi Præpoſito compilata, quam *Antonius Auguſtinus* edidit, ex *Alexandri III.* & *Lucii III.* Conſtitutionibus maximam partem

tem conſtat. Ex iis etiam magna ex parte confecta eſt Collectio illa, quæ Concilio Oecumenico Lateranenſi III. Appendicis inſtar ſubjicitur ab Editoribus Conciliorum, quam *Alano* veteri Juris Canonici Doctori tribuit *Antonius Auguſtinus*. Obiit laudatiſſimus Pontifex VI. Kalendas Septembris, vel (ut alii volunt) XII. Kalendas Octobris, anno M.CLXXXI. cùm annos XXII. minùs ſeptem diebus, Eccleſiam rexiſſet. Quo poſt *S. Petrum* uſque ad ipſius tempora, ſi *S. Silveſtrum & Hadrianum I.* excipias, nemo diutius pontificatum geſſit.

Cardinales ab Alexandro III. creati.

Inter Cardinales ab Alexandro III. creatos celebres extitere, *Conradus de Vvittelesbach* Comes Palatinus Rheni, Imperatoris *Friderici* conſanguineus, Moguntinus, Sabinenſis, Saltzburgenſis Epiſcopus, Titulo *S. Marcelli* Cardinalis. *Manfredus*, patria Senenſis, ex Ordine *S. Benedicti* aſſumptus, Epiſcopus Prænestinus. *Oderiſius*, Creſcencii Marſorum Comitis filius, vir pietate & doctrina inſignis, ex eodem Ordine. *Berneredus*, Cœnobii SS. Criſpini & Criſpiniani Diœceſis Sueſſionenſis, Abbas, O. B. ad Concilium Lateranenſe cum *Nevelone* Sueſſionenſi Epiſcopo profectus, & Romæ Cardinalitiis Infulis & Epiſcopatu Prænestino à Summo Pontifice ornatus, ad quem una *Stephani* Tornacenſis Epiſcopi, plures *Petri Cellenſis* extant Epiſtolæ. Ejus Sanctitas miraculis comprobata eſt, eodem *Petro Cellenſi* teſte in Epiſtola ad Epiſcopum Tuſculanum. *S. Galdinus*, Mediolanenſis, ex *Sala* familia, Cardinalis, Archiepiſcopus Mediolanenſis, & in Gallia Ciſalpina Sedis Apoſtolicæ Legatus, qui multum *Alexandro III.* contra Schiſmaticos operam navavit; cujus memoria in Martyrologio Romano XIV. Kalendas Maii celebratur. *Theoduinus*, ex Mantuano Cœnobio Ordinis Benedictini ad Titulum *S. Victoris*, mox ad Portuenſem Epiſcopatum aſſumptus, & *Alexandri III.* Legatione in Angliam functus, ut *Henricum II.* Regem à culpa necis *S. Thomæ* abſolveret, eique pœnitentiam injungeret. *Petrus de Bona*, Veronenſis, ex Canonico Regulari *S. Mariæ de Rheno*, Presbyter Cardinalis Titulo *S. Suſannæ*, unus ex ſeptem Patribus, coram quibus *Fridericus* Imperator Schiſma ejuravit. *Petrus*, Presbyter Cardinalis Titulo *S. Chryſogoni*, plurimis *Alexandri III.* Legationibus functus, ſed præcipuam obiit in Galliis contra Hereticos Albigenſes, in qua *Guarinum* Bituricenſem, & *Petrum* Narbonenſem, Archiepiſcopos, necnon *Henricum* Abbatem Clarævallenſem, Collegas habuit. Scripſit egregiam contra Hæreticos illos Epiſtolam, quam *Rogerius de Hoveden* Annalibus ſuis Anglicanis inſeruit. *Vivianus Thomaſius*, Urbevetanus Archidiaconus, & Advocatione Romanæ Eccleſiæ benè adminiſtrata conſpicuus, ut ſcribit *Joannes Sareſburienſis* ad Epiſcopum Pictavenſem, Titulo *S. Stephani in Cœlio Monte* Presbyter Cardinalis, Legatus in Angliam ab *Alexandro III.* miſſus ad placandum *Henricum II.* Regem *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo infenſum, & pacem Eccleſiæ procurandam. *Hugo*, Romanus, ex *Petri Leonis* familia, Diaconus Cardinalis Titulo *S. Angeli*, deinde Presbyter Titulo *S. Clementis*, Alexandri III. Legatus in Anglia, Scotia, & Gallia. *Magiſter Laborans*, vir Theologiæ & Juris Canonici peritiſſimus, qui Quadripartitum Opus *De Juſti Juſtitiæque rationibus* ad *Majonem Barienſem* Magnum Siciliæ Ammiratum ſcripſit, teſte *Antonio Beatillo*, in Hiſtoria Barienſi. Edidit etiam Tripartitum Opus *De vera Libertate*, Epiſtolam *De Appellationibus*, ad *Vivianum* Cardinalem, & alteram contra Sabellianos reviviſcentes: Canonum præterea Decretorumque Compilationem, ut Nomenclator Cardinalium & *Turrigius* teſtantur; Cardinalis primùm *S. Mariæ in Porticu*, deinde *S. Mariæ Trans-Tyberim*, ab *Alexandro III.* creatus eſt, magniſque Sedis Apoſtolicæ Legationibus perfunctus. *Herebertus Boſham*, Anglus, Doctor Oxonienſis, Theologus & Jureconſultus inſignis, *S. Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo ab Epiſtolis, de cujus Geſtis librum edidit, ab *Alexandro III.* Cardinalis, & à *Lucio III.* Beneventanus Archiepiſcopus creatus dicitur. De Cardinalitia ipſius Dignitate non adeo certa ſunt monumenta. *Ciaconius* tamen, Nomenclator Cardinalium & Turrigius in lib. de Scriptoribus Cardinalibus ipſum in Ordine Eminentiſſimo collocant. *Petrus Papienſis*, ex Mantuano Ordinis Benedictini Cœnobio, ut *Arnoldus* Uuion probat, ad Tuſculanas, Cardinalitias infulas ab *Alexandro III.* promotus, ad quem *Petrus Cellenſis* plenas officii Literas dedit. *Arduinus*, ex Ordine Canonicorum Regularium, vir doctiſſimus, ab *Alexandro III.* Presbyter Cardinalis *S. Crucis in Jeruſalem* creatus. *Gratianus*, Piſanus, *Alexandri III.* Legationibus ad Regem Anglorum functus, in quibus integritatis, & Eccleſiaſticæ fortitudinis ſpecimen præbuit. *Henricus*, Gallus, Clarævallenſis Abbas, vir eruditus & ſanctus, Concionator ferventiſſimus, *Petri* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legati, & Archiepiſcoporum Bituricenſis & Narbonenſis, in Albigenſium expugnatione ſocius, ab *Alexandro III.* ad Lateranenſe Concilium vocatus, & Cardinalis Epiſcopus Albanenſis creatus, multis Legationibus & laboribus pro Eccleſia perfunctus. *Gerardus*, Gallus, ex Archidiacono Eduenſis Eccleſiæ, *S. Stephani in Cœlio Monte* Presbyter Cardinalis, in Hybernia, Scotia, & Norvegia anno MCLXXVI. Legatus, teſte *Rogerio de Hoveden* in Annalibus Anglicanis. *Petrus de Urſinis*, Romanus, ex nobiliſſima Urſinorum familia. *Teobaldus*, Gallus, O. B. Congregationis Cluniacenſis Monachus & Abbas, quem ſibi vindicant Ciſtercienſes, ab *Alexandro III.* Presbyter Cardinalis Titulo *S. Crucis in Jeruſalem*, à *Lucio III.* Epiſcopus Oſtienſis renunciatus. *Guillelmus*, Gallus, *Theobaldi* Magni, Campaniæ & Bleſenſium Comitis filius, Carnotenſis primùm Epiſcopus, deinde Senonenſis, ac demum Remenſis Archipræſul, Presbyter Cardinalis Titulo *S. Sabinæ*, qui nepotem Philippum Auguſtum Regem unxit, ac ſub eo Regni fuit Adminiſter; Sedis Apoſtolicæ Legationibus, in Germania, Anglia, & Gallia ornatus eſt, &c.

Alexandri III. eruditio.

Ad Alexandri III. literaturam paucos ex ejus Prædeceſſoribus infra centum annos attigiſſe, *Robertus de Monte* obſervat. *Fuit enim*, inquit, *in divina Pagina præceptor maximus, & in Decretis, & Canonibus, & Romanis Legibus præcipuus: Nam multas queſtiones difficillimas & graves in Decretis & Legibus abſolvit & enucleavit.*

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 225. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Tentatum aliquid contra Jura Regia ægre tulit Rex Francorum: Factum excuſat Papa.*

R. Alexandri III. geſta perſequor hunc in modum: *Cùm Nicolaus quidam Turonenſis, à Canonico Eccleſiæ S. Martini injuriam paſſus, contra conventionem inter eos Eugenii III. mandato factam, & juramento firmatam, apud Sedem Apoſtolicam expoſtulaſſet; idque ægre tuliſſet Ludovicus VII. quaſi contra Regia Jura tentatum, factum Nicolaus Pontifex excuſavit.* Pontificis verba ex ejus Literis deſcripſi. Meri facti & Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION II.

Eidem Articulo, pag. 226. Edit. primæ, hanc notam appingunt Religioſi Cenſores: *Papa Gallicanæ Eccleſiæ conceſſit uti ſuis juribus: Quanquam id factum ſit contra conſuetudi-*

nem Romana Eccleſia. Ad Gallicanos remittit ſolutionem A *cujuſdam Matrimonii.*

R. Quod Cenſoris Indiculi Authores ſuis verbis notant, ſtylo meo ſic expreſſi de eodem Pontifice loquens: *Gallicanam Eccleſiam ſuâ Diſciplinâ, ſuiſque moribus uti, & ſecundùm illos judicare permiſit prudentiſſimus & æquiſſimus Pontifex, etiamſi Romanorum Pontificum Decretis, & Eccleſiæ Romanæ Diſciplinæ ac Moribus repugnarent. Id conſtat ex ejus Reſponſo ad Ambianenſem Epiſcopum, à quo fuerat interrogatus quomodo ſe gerere deberet in causâ Mulieris, quæ à Viro impotente & leproſo, à quo nuſquam cognita fuerat, ſeparata, alteri nubere volebat. Sic autem reſpondet*, &c. Pontificis verba fideliter refero. Mera Facti & Hiſtoriæ res eſt.

ARTICULUS X. B

De Lucio III.

CElebratis *Alexandri III.* exequiis, *Hubaldus Allucingolus*, patria Lucenſis, Oſtienſis Epiſcopus, & Sacri Collegii Decanus, vir ut ætate, ſic prudentia gravis, & vitæ ante actæ innocentia conſpicuus, mediocris licet literaturæ, Legationibus *Innocentii II.* in Galliis, *Eugenii III.* in Sicilia, *Alexandri III.* ad Fridericum Imperatorem, pro componenda pace, cum laude perfunctus, ſecundùm formam in Concilio Lateranenſi III. præſcriptam electus eſt Pontifex, & III. Kalendas Septembris anni MCLXXXI. coronatus, nomenque ſibi ſumpſit *Lucius* III. Temporalem Romanorum Pontificum auctoritatem à Senatus Populique Romani ſervitute vindicare meditabatur, cùm excitatâ eam ob cauſam plebis ſeditione, ex Urbe ſecedere compulſus eſt. Veronæ cum Imperatore *Friderico* I. congreſſus, de Chriſtianæ Reipublicæ rebus in Aſia labefactatis, & de ſacra Expeditione contra Turcas ducenda, qui *Saladino*, Rege Ægypti, duce, Hyeroſolymorum fines & totam latè Palæſtinam populabantur, tractavit. *Henricum* II. Angliæ Regem ad arma pro eadem cauſa capeſſenda, ferendumque Chriſtianis ibi gementibus præſidium, datis ad ejus Majeſtatem literis hortatus eſt. Veronam confluxerat ingens Clericorum numerus, qui Schiſmate fœdati, abſolutionem & in gradus Eccleſiaſticos reſtitutionem à Summo Pontifice deprecabantur. Pro illis intercedebat Auguſtus, & ad gratiam ipſis faciendam Pontifex propendebat; ſed mutato conſilio reſpondit, ſe Venetianæ Synodi, in qua damnati fuerant, Decreta, niſi de alterius Synodi ſententia reſcindere non poſſe, quam brevi ſe coacturum pollicitus eſt. Ita refert *Albertus Kranzius* lib. VI. *Saxoniæ*, cap. XLVII. De *Mathildis* Comitiſſæ patrimonio in illo etiam congreſſu actum eſt, quod *Fridericus* Imperio vindicabat. Cauſa diù ventilata, nihil concludi potuit (inquit idem Hiſtoricus.) Orta diſſenſione in electione Archiepiſcopi Treverenſis, cùm *Rodulphum* à minori parte electum foveret Imperator, *Volmarus* à majori & ſaniori parte electus, ad Sedem Apoſtolicam appellavit. Auguſtus cauſam examinari voluit à quatuor viris Juris utriuſque peritiſſimis. Sed eorum diſputatione minimè finita eſt. Pontifex erat in *Volmarum* propenſior; at pertinax Imperatoris pro *Rodulpho* ſtudium ipſum à ferenda ſententia prohibuit, ne pax Imperium inter & Sacerdotium ea occaſione dirimeretur, ut ibidem teſtatur *Kranzius* pag. 169. Miſſis deinde ad Pontificem Oratoribus, ejus Sanctitatem *Fridericus* rogavit, ut filium ſuum *Henricum*, ſe ſuperſtite, Imperatorem coronaret. Id verò Pontifex recuſavit, monſtrum fore, dicens, ſi in eodem corpore, ſcilicet Imperio, duo capita conſtituerentur; teſte eodem Kranzio. *Vuillelmum* Scotiæ Regem, olim à *Rogerio* Eboracenſi Archiepiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, excommunicatum, abſolvit & Regnum ab Interdicto relaxavit *Lucius* III. qua de re extat ejus Epiſtola ad Epiſcopos & Clericos Scotiæ data, quam deſcribit *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis pag. 616. Plura *Lucii* III. Decreta in I. & II. Collectione antiqua Decretalium ab *Antonio Auguſtino* edita legere eſt, quorum aliqua, data occaſione laudabimus cùm de Politia Eccleſiaſtica ſermo erit. Ad *Lucium* III. ſcripſit *Philippus Auguſtus* Rex Francorum, ipſumque rogavit ut *Vuillelmum à Campania*, Remenſem Archiepiſcopum, quem Romam ab ipſo Pontifice vocatum retinuerat, ut ſuæ Majeſtati rebuſque Gallicis maximè neceſſarium, B in Regno manere permitteret. Extant ea de re *Philippi Auguſti* Literæ inter Epiſtolas Stephani Tornacenſis, quibus ſcribendis, ipſe *Stephanus* calamum & ſtylum commodavit, ad eaſque offerendas miſſus ab ejus Majeſtate Romam fuit, cùm adhuc Abbas eſſet *Sanctæ Genovefæ*. Recruduit *Lucio* III. Pontifice, controverſia dudum exorta inter Archiepiſcopum Turonenſem, & Epiſcopum Dolenſem, qui Archiepiſcopum ſe inſcribens, & Britanniæ minoris Metropolitanum, Turonenſis Metropoleos juriſdictioni ſe cum totius Aremoricæ Epiſcopis ſubduxerat. *Lucius* III. in partes Dolenſis Epiſcopi, quas Britanniæ Dux fovebat, C inclinare videbatur, & Archiepiſcopum Turonenſem Romam vocaverat ut jus ſuum tueretur. Hunc verò *Philippus Auguſtus* retinuit, & rationes expoſuit Pontifici Maximo, datis ad ejus Sanctitatem Literis, eamque rogavit ne Turonenſis Eccleſiæ, immò Regni Galliæ dignitatem imminueret vel imminui pateretur. Extant *Philippi Auguſti* Literæ inter Epiſtolas *Stephani Tornacenſis*, ab ipſo tunc Abbate *S. Genovefæ* ſcriptæ. Incipiunt à commemoratione beneficiorum à Regibus & Regno Francorum in Eccleſiam Romanam collatorum. *Si oblíviſci, (inquit) poterit Mater Filiorum uteri ſui, & Eccleſia Romana Regni Francorum oblivionem aſſumet, cùm utrumque de jure ſit impoſſibile, de natura difficile, de facto enorme. Quid* D *enim ultrà facere debuimus Matri noſtræ, & non fecimus ei? Uſquè in hodiernos dies in Partibus noſtris cum gaudente gaviſi ſumus, cum flente flevimus; utrumque calicem paſſionis & lætitiæ, ſine ſimultatis dolo aut diſcordiâ combibentes, perſecutiones ipſius, quæ frequentiùs acciderunt, Patres noſtri Reges Francorum & robuſtis portabant humeris & extenſis brachiis defendebant. Exempla proponere, retractare eſt beneficia, quorum debet is in quem collata ſunt, non qui contulit, meminiſſe.* Tum E de cauſa Turonenſis Metropolitani ſubdit: *Cariſſimum ac fidelem noſtrum Turonenſem Archiepiſcopum, ſuggeſtione quorumdam, & favore, ut dicitur, cujuſdam infrà breviſſimi temporis anguſtias vocatis, ut de cauſa, quæ magis noſtra eſt, quàm ſua reſpondeat, & ſtatum coronæ in ancipiti ſtatera ponat, periculoſum ſanè & ignominioſum nobis & poſteris qui ſuccedent. Proinde Sanctitati veſtræ preces ex toto corde prodeuntes fundimus, ut intuitu Dei, & pacis Regni Francorum, quæ in hoc articulo, ſi proceſſerit, peritura eſt, à cauſa iſta penitus deſiſtatis. Sed ſicut temporibus Anteceſſorum noſtrorum Turo-* F *nenſis Eccleſia Metropolitanum ſuum in tota minori Britannia obtinuit, ita diebus noſtris, quos perturbare nec debetis, nec vultis, obtineat & obſervet. Quòd ſi fortè, quod non credimus, inexorabilem vos invenerimus, uſque ad congruum tempus, quo Dominus pacem & quietem Regno noſtro dare voluerit, Archiepiſcopo noſtro Turonenſi dilationes indulgeat benignitas veſtra: quoniam propter neceſſarias Regno noſtro cauſas eum retinuimus: Primò propter difficillimam quam cum Comite Flandriæ guerram habemus. Secundò, propter motus pluſquam civiles, qui in* Provinciâ

Lucii III cum Friderico Imperatore Colloquium.

Epiſt. II.

Epiſt. CI. *Edit. P. Du Moulinet. Canonici Regularis.*

Philippi Auguſti Regis Chriſtianiſſimi Literæ ad Lucium III. pro Juribus Eccleſiæ Turonenſis.

Epiſt. CVIII.

Rex Turonenſem Archiepiſcopum a Lucio III. Romam vocatum retinet, ac Pontifici excuſat.

Provinciâ Britanniæ inſurgunt inter Principes ejuſdem Provinciæ, & Regis Anglorum Filios. Tertiò propter proximum colloquii terminum, quod cum Imperatore, poſt Paſcha, Deo volente, ſumus habituri. In quibus omnibus ipſius Archiepiſcopi præſentia, induſtria, conſilio, & auxilio indigemus. Sciat autem Paternitas veſtra, quoniam in generali Conventu noſtro, quem initio Quadrageſimæ, propter hanc cauſam, & alias Regni neceſſitates Pariſius convocavimus, conſilio Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, ac Baronum noſtrorum, prædictum Archiepiſcopum ab incœpto itinere retinuimus: ut pernecesſarium nobis, & utilem rebus incœptis, & per Dei gratiam ad honorem Regni noſtri peragendis.

Apud Stephanum Tornacenſem, Epiſt. cviii.

Cùm verò Inducias concedere *Lucius III.* recuſaret, ac propenderet in Britones, *Philippus Auguſtus* paulò amariores Literas ad ipſum ſcripſit, quarum hic erat tenor: *Clauſa nobis & Regno Francorum, quod haſtenus Eccleſia Romana fideliſſimum extitit, paterna viſcera veſtra, ſaltem in dilatione quam pro Eccleſia Turonenſi poſtulavimus, ſentientes, & inexorabilem animum veſtrum, non ſine confuſione noſtra nunc experti: Cœlum & terram in teſtimonium vocamus, ut ſi quando Regias aures noſtras vobis aut Fratribus veſtris clauſerimus, excuſabiles valeamus apud Deum & homines apparere. Suſtinemus pacem veſtram, & ecce turbatio, & in læſione Turonenſis Eccleſiæ, quæ tempore Patrum noſtrorum integram Metropolitani juriſdictionem in tota minori Britannia obtinuit, Regnum noſtrum turpiter imminuere ac mutilare contendit Eccleſia Romana, coronam de capite noſtro dejicere, frangere & pedibus conculcare. Quid enim aliud eſt, Archiepiſcopum in eadem Provincia contra Metropolitanum ſuum, & hereditatem Regni noſtri erigere velle, quam ab hereditate Patrum noſtrorum nos, tanquam imbecilles & reſiſtere non valentes, ejicere & effugare? Videat Dominus & judicet, quod ſi proceſſerit factum iſtud, minus amodo vos æſtimabimus Patrem, quam Vitricum, minus ſentietis nos Filium, quam Privignum. Uſque ad animam noſtram pertinget gladius iſte, ut exheredati clamemus, plangamus nudati, contempti & abjecti a vobis ultionem quandoque Dei & hominum expectemus. Neque enim ſolummodo vulnerabit nos plaga iſta, ſed & omnes totius Regni Barones in compaſſionem accendet, ut de manu veſtra requirat Dominus aliquando ſanguinem qui propterea fundi poteſt.*

Obiit *Lucius III.* Veronæ VII. Kalendas Decembris anno MCLXXXV. Pontificatus anno V. per menſes duos & dies viginti ſeptem inchoato. Corpus ejus in Eccleſia Cathedrali Veronenſi conditum eſt. Cui Poëta non ineptus hoc Epitaphium ſcripſit:

Luca dedit Lucem tibi, Luci, Pontificatum
Oſtia: Papatum Roma: Verona mori.
Immò Verona dedit tibi Lucis gaudia: Roma
Exilium: Curas Oſtia: Luca mori.

Cardinales à Lucio III. creati.

Inter Cardinales à *Lucio III.* creatos celebrantur *Hubertus* & *Gerardus Allucingoli* ejus agnati, quorum poſterior Legationibus *Lucii III.* ad Spoletinum Ducem abſolvendum, in Umbria; *Celeſtini III.* in Galliis, *Innocentii III.* in Sicilia functus eſt. Magiſter *Pandulphus Moſca* Piſanus, à *Calliſto II.* Sacri Palatii Apoſtolici Subdiaconus ordinatus, vir eruditus, qui Vitas Romanorum Pontificum ſcripſit, à *Lucio III.* ob egregia merita Cardinalis *Baſilicæ SS. XII. Apoſtolorum* creatus, *Celeſtini III.* & *Innocentii III.* Legationibus functus. *Bobo de Urſinis*, Titulo *S. Angeli* primùm Diaconus Cardinalis, mox Titulo *S. Anaſtaſiæ* Preſbyter. *Octavianus*, Nobilis Romanus, Sedis Apoſtolicæ Legationibus plurimis perfunctus, à Clemente III. ex Diacono Cardinali *SS. Sergii & Bacchi* Epiſcopus Oſtienſis ac Velliternenſis renunciatus. Ad ipſum Legatione in Anglia & Scotia fungentem *Petrus Bleſenſis* Epiſtolam dedit XXIII. quâ ipſum hortatus eſt, ut ambitioni & ſimoniæ cauterium apponeret, eoſque ordinari curaret Epiſcopos, *quos humilitas, quos innocentia, quos vita probatior & literatura* commendabat. Ad hunc etiam ſcripſit *Philippus Auguſtus* Rex Chriſtianiſſimus pro jure Turonenſis Archiepiſcopi contra Dolenſem Epiſcopum: Eſt inter Stephani Tornacenſis Epiſtolas CIX. Magiſter *Galfredus*, ſeu (ut alii vocant) *Soffredus de Cajetanis*, nobilis Piſanus, à *Lucio III.* Cardinalis Diaconus *S. Mariæ* in Via Lata, à *Celeſtino III.* Preſbyter Titulo *S. Priſcæ* renunciatus, *Urbani* III. Legatione in Longobardia, *Innocentii* III. ad Venetos, & in Syria tempore Sacræ Expeditionis perfunctus eſt, ac Hieroſolymitanus Patriarcha deſignatus: quam Dignitatem recuſavit. Ipſum ceu *Virum nobilem & honeſtum, facundum & literatum, in temporalibus providum, in ſpiritualibus circumſpectum*, Innocentius III. prædicat. Magiſter *Albinus* Mediolanenſis, Canonicus Regularis Monaſterii *Sanctæ Mariæ de Creſcentiaco*, primò Diaconus Cardinalis *Sanctæ Mariæ Novæ*, deinde Preſbyter Cardinalis *Sanctæ Crucis in Jeruſalem* à *Lucio* III. demum à *Clemente* III. Epiſcopus Albanenſis creatus, *Collectionem Canonum* condidit. Ad eum *Gaufridus* ClaræVallenſis Monachus de Actis Concilii Remenſis ſcripſit. Ad ipſum Epiſtolam dedit CVI. *Stephanus* Abbas S. Genovefæ, poſtea Tornacenſis Epiſcopus, cum ſuperpelliceo novo & talari, atque Sermone de myſtica ſignificatione Superpellicei, quem ad fratres habuerat. *Boſo*, Gallus; ad quem Epiſtolam ſcripſit Joannes Sareſberienſis. Magiſter *Melior*, Gallus, Preſbyter Cardinalis *SS. Joannis & Pauli*, Celeſtini III. Legatione ad Philippum Auguſtum Regem Chriſtianiſſimum functus; ad quem extat Archiepiſcopi Remenſis Epiſtola, Turonenſis Eccleſiæ cauſam contra Dolenſem Epiſcopum commendans, inter Epiſtolas Stephani Tornacenſis CX. *Adelardus*, ſeu *Alardus*, ex Canonico Veronenſis Eccleſiæ, ad Cardinalitium *S. Marcelli* Titulum aſſumptus, Clementis III. Legatione in Oriente functus, Veronenſis tandem Epiſcopus, ad quem extant plures Innocentii III. Epiſtolæ. *Rolandus*, Gallus, vir Religioſus & literatus, ex Decano Abrincenſis Eccleſiæ, Dolenſis Epiſcopus, *Sanctæ Mariæ in Porticu* Diaconus Cardinalis, *Lucii* III. Legatione in Scotia, *Urbani* III. in Longobardia functus eſt. *Petrus*, Nobilis Placentinus, *S. Nicolai in carcere Tulliano* Diaconus Cardinalis, in Preſbyterorum Ordinem Titulo *S. Cæciliæ* à *Clemente* III. tranſlatus, *Celeſtini* III. in Sicilia, *Innocentii* III. in Germania Legatus. *Rodulphus de Neſle*, Gallus, quem *Robertus* Abbas *de Monte S. Michaëlis*, Continuator Chronici Sigeberti, magnæ religionis & literaturæ hominem fuiſſe ſcribit, ejuſque amicitiâ gloriatur; *S. Gregorii in Velabro* Diaconus Cardinalis, à *Clemente* verò *III.* inter Preſbyteros conſcriptus, &c.

SCHOLION I.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 232. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa ipſe ait, Acta in uno Concilio ſe diſſolvere non poſſe, niſi congregato alio Concilio!*

R. *Lucii Tertii* Acta commemoro tum ex ejus Epiſtolis, tum ex probatis Authoribus. *Veruntamen (inquam) cùm ſi exterat reges Chriſtianos numerent, qui Schiſmate fœdati, Abſolutionem & in Gradus Eccleſiaſticos reſtitutionem à Summo Pontifice deprecabantur. Pro illis intercedebat Auguſtus, & ad gratiam illis faciendam Pontifex propendebat, ſed mutato conſilio reſpondit, ſe Veronenſi Synodi, in qua damnati fuerant, Decreta, niſi de alterius Synodi Sententia reſcindere non poſſe, quam brevi ſe coacturum pollicitus eſt.* Ita refert *Albertus Krantzius*, Lib. VI. *Saxoniæ*, Cap. XLVII. Mera hiſtoriæ res eſt, de Summi Pontificis Poteſtate eo loci non diſputo, *Lucii III.* Reſponſum duntaxat refero. Se non poſſe plerumque reſpondent Pontifices uſitato loquendi modo, quòd facere nolunt, aut ſalvâ Juſtitia, vel Eccleſiæ Diſciplina non poſſunt, quod denique Eccleſiæ bono & ædificationi non expedit.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, ad pag. 234. Edit. primæ, hæc notant Religioſi Cenſores: *Rex narrat Beneficia Romanæ Eccleſiæ à Gallis præſtita: Rogat Papam ne Romam venire rogat quemdam Epiſcopum, ne Dignitas Regni Galliæ minuatur.*

R. Quæ ibi narro, ex *Philippi Auguſti* Literis, inter Epiſtolas *Stephani Tornacenſis* editis, perſpecta ſunt. Ipſa Regiarum Literarum verba exhibeo, de meo nihil addo. Quid igitur RR. Cenſores reprehendunt? Ipſiſne diſpliceat quòd Regum Regnique Francorum Beneficia in Sedem Apoſtolicam commemorentur? Mihi propterea minùs ſuccenſeant, quàm Stephano Tornacenſi. Immo ſuccenſere nullatenus debent, cùm Beneficia Regno Regibuſque Francorum à Sancta Romana Eccleſia & à Summis Pontificibus collata obſervare in hoc Opere non prætermiſerim, quoties in Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſerie occurrunt; ſicut & Beneficia Romanæ Eccleſiæ à Regibus Chriſtianiſſimis collata commemoravi.

ARTICULUS XL.

De Urbano III.

LUcio *III.* ſummâ Cardinalium concordiâ ſuffectus eſt in Sede Apoſtolica *Lambertus Cribellus*, patria Mediolanenſis, ab *Alexandro III.* Cardinalis Presbyter, ac paulò poſt Mediolanenſis Archiepiſcopus creatus, qui ſibi nomen ſumpſit, *Urbanus* III. Veronæ in Eccleſia Cathedrali coronatus eſt, die Natalis Domini, anni 1185. Ibique manſit, cùm Romæ turbatis adhuc rebus tutò commorari non poſſet. Statim atque creatus fuit, Encyclicas ad univerſos orbis Chriſtiani Epiſcopos Literas de exaltatione ſua dedit. Scripſit ad *Willelmum* Scotiæ Regem de cauſa Epiſcoporum *S. Andreæ*, & Dunkeldenſis. Scripſit etiam eadem de cauſa ad Glaſcuenſem Epiſcopum & quoſdam Abbates. Balduino Cantuarienſi Archiepiſcopo Pallium miſit, cui novus Archipræſul Aſſumptionem ad Pontificatum gratulatus eſt, & de munere gratias egit, ſtylum commodante *Petro Bleſenſi*, cujus inter Epiſtolas hæc extat, xcix. Ordinem Cruciferorum Hoſpitalis Bononienſis approbavit, Privilegiiſque communivit. Ipſum cum *Friderico* Imperatore commiſere negotia *Lucii* III. diſſimulatione ſopita, ſcilicet repetitio Patrimonii Comitiſſæ *Mathildis*, quod Auguſtus occupabat: Defunctorum Epiſcoporum Spolia, quæ redigebat in Fiſcum: & Sanctimonialium diſperſio è ſuis Monaſteriis, ſpecie Reformationis, quarum in locum alias ad honorem Dei & Religionis incrementum non ſubſtituerat,

Urbani III. cum Frederico Imperatore diſſidium.

A ſed Parthenonum redditus percipiebat. Acceſſit nova diſſenſionis cauſa, *Volmari* in Trevirenſem Archiepiſcopum facta a Pontifice conſecratio. Ad hæc Imperatoris filium, ſuperſtite patre, Imperatorem coronare, Deceſſoris exemplo recuſavit *Urbanus*; quæ repulſa Principis animum ampliùs commovit. Auguſtum de primis tribus articulis, ſcilicet de *Mathildis* patrimonio injuſtè detento; de morientium Epiſcoporum exuviis; de ſtipendiis Abbatiſſarum & Sanctimonialium ſibi arrogatis, acriter arguit magnanimus Pontifex, eique, niſi Eccleſiæ faceret ſatis, excommunicationis minas intentavit. Quam ob cauſam à Germanis quibuſdam ad Schiſmata propenſiſſimis, *Turbanus* per contumeliam appellatus eſt, ut ex Abbate Uſpergenſi diſcimus, qui & ipſe *Urbano* iniquiſſimum ſe præbuit. Adversùs *Fridericum* Archiepiſcopi Moguntinus & Trevirenſis, cum duodecim Epiſcopis, pro Eccleſiæ cauſa ſtabant; Summique Pontificis, qui rem ipſorum agebat, æquiſſimas poſtulationes tuebantur. Vias omnes Alpium Auguſtus concluſit, ne ad Sedem Apoſtolicam pateret aditus. Deinde *Philippum* Colonienſem Archiepiſcopum vocavit, animum ipſius ſuper his cauſis exploraturus. Reſpondit Ar-

Quâ ratione in illo diſſidio ſe gererint Germaniæ Epiſcopi.

C chipræſul, cœterorum Epiſcoporum nomine, Majeſtatem Imperialem devotiores & ad obſequia ſua promptiores Præſules habituram, ſi paulò mitiùs cum ipſis agere, Cleróque Germanico impoſitum onus levare dignaretur. Nam, inquit, *Etſi non injuſtè, indecenter tamen gravati ſumus. Unde etiam videtur Domino Apoſtolico, quòd juſtam contra vos cauſam proponat, quòd mortuis Epiſcopis confiſcantur Eccleſiæ: ita ut ablatis omnibus mobilibus & ſtipendiis præſentis anni, Epiſcopus ſubintrans, omnia exinanita, & evacuata inveniat. Si ergo juſtitiæ obtentu, & noſtri ſervitii intuitu, per Imperialem Clementiam ſuper hoc nobis peperceritis, mediatores juſtitiæ inter vos & Dominum Papam*

D *humiliter erimus: ſin autem, a veritatis via recedere nequaquam poterimus.* Repoſuit Imperator, ſe non permiſſurum ut *minima* hæc *ſcintilla juris* antiqui Inveſtiturarum extingueretur: ſatis eſſe ut Epiſcoporum electiones Eccleſiæ permitteret, prout olim pactum erat. Deinde Conventum Epiſcoporum & Principum indicit *Fredericus*; ſuam in Sedem Apoſtolicam obſervantiam exponit, ſed jura ſua intrepidè ſe defenſurum profitetur. Romanum Pontificem Laïcorum Dominorum jura turbare addit: ſiquidem prohibet ne Laïcorum ullus Decimas poſſideat: cùm tamen Viri Nobiles

E Decimas olim ab Eccleſiis ceu *Beneficium ſtabile* acceperint, ut eas tuerentur. Vetare inſuper Dominum Papam, ne aliquis *in prædiis, ſeu hominibus Eccleſiarum*, Advocatiam ſibi uſurpet, ac decreviſſe ut *res Eccleſiaſticæ a Prælatis tantùm liberè diſpenſentur.* Jus quidem Prælatis favere videri: *Non tamen ita facilè mutari poſſe, quæ ex longa antiquitate uſu in conſuetudinem vertit, immò ipſa conſuetudo a progenie in progeniem deſcendens, quaſi juſta traditione roboravit.* Demum Præſulum rogavit ſententiam, ipſóſque hortatus eſt, ut quoniam ſcriptum eſt, *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari,*

F *& quæ Dei, Deo: ita Domino Papæ, in vice Chriſti, debitam perſolverent obedientiam, ut in parte altera a Deo conſtitutam non negligerent juſtitiam.* Moguntinus Archipræſul, vir prudentiſſimus, ſententiam hoc modo temperavit, ut nec Summo Pontifici, nec Imperatori ingrata fore videretur. Auctor ſcilicet fuit, ut Epiſcopi inter Summum Pontificem & Imperatorem ſequeſtres eſſent, datiſque ad ejus Sanctitatem Literis, omnium ſubſcriptione munitis, eum rogarent ut Imperatori jura ſua ſervaret, pacémque foveret Sacerdotium

inter

inter & Imperium. *Caſus iſte*, inquit, *in quo laborare videmur, gravis eſt, nec noſtrum inter vos tantas componere lites: Quia, ſicut dixiſtis, ex una parte tenemur reddere Deo quæ Dei ſunt: ex altera parte, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari. Domino enim Papæ ut Patri ſpirituali, qui ſupra omnes eſt, juſtum eſt ad omnia promptiſſimè obedire: Vobis autem, cui hominium fecimus, a quo temporalia poſſidemus, ad aſſequendas omnes juſtitias veſtras jure tenemur aſſiſtere. Nunc ergo, ſine præjudicio melioris conſilii, ſi placet, ſcribatur Domino Papæ ex perſona Epiſcoporum, in quibus commoneatur, ut ea quæ ad pacem ſunt, vobiſcum ſentiat, & juſtitiam vobis faciat. Imperatori placuit Archipræſulis conſilium. Scripta eſt ad Summum Pontificem Epiſtola, Præſulum omnium ſubſcriptionibus & ſigillis munita.* Hanc ubi accepit, legitque *Urbanus III. Obſtupuit de immutatione Epiſcoporum, quia ipſe cauſam pro eis videbatur ſumpſiſſe.* Conſtans tamen in propoſito fuit: & Imperatorem Eccleſiæ minimè ſatisfacientem excommunicare decrevit, ſed pauliſper diſtulit ſententiam, deprecantibus Veronenſibus. Quod verò decreverat, morte præventus exequi non potuit. Hanc hiſtoriam diſcimus ex *Arnoldo* Abbate Lubecenſi in Chronico Sclavorum lib. 3. cap. 16. 17. & 18. Nonnulla *Urbani* III. Decreta Collectionibus Decretalium inſerta ſunt. Ipſi Hiſtoriam ſuam nuncupavit *Gotfridus* Viterbienſis. De procuranda Chriſtianorum Principum concordia, eorúmque armis contra Infideles convertendis, plurimùm ſolicitus fuit. Cùm autem Venetias comparandæ claſſis gratiâ proficiſceretur, Nuntium accepit Ferrariæ de captione Hieroſolymorum, & Vivificæ Crucis, & Regis Hieroſolymitani à *Saladino*. Quam ob cladem mœrore confectus, obiit Ferrariæ XIII. Kalendas Novembris, anni MCLXXXVII. cùm annum unum, menſes decem, & dies viginti quinque Eccleſiam rexiſſet. In Cardinalium Ordinem adlegit *Henricum de Soliaco*, Gallum, virum genere, ingenio, ſcientia, & virtute clariſſimum, Archiepiſcopum Bituricenſem; cui & Legationis Apoſtolicæ munus per Aquitaniam commiſit. De quo legendum Patriarchium Bituricenſe editum à *P. Labbe* Tom. II. Bibliothecæ Novæ Manuſcriptor. Librorum, cap. LXVII. Hujus etiam cum laude meminit *Petrus Bleſenſis* Epiſtola CXXVI. ut & fratris ipſius, *Odonis* Pariſienſis Epiſcopi. Ex Ordine Ciſtercienſi ad Bituricenſem Archiepiſcopatum aſſumptus eſt.

Henricus de Soliaco, Cardinalis Urbani III.

S C H O L I O N.

In hoc Articulo, pag. 141. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Imperator in Concilio determinat eſſe ſervanda Cæſari quæ ſunt Cæſaris.*

R. Non ſcripſi, *Imperatorem in Concilio determinaſſe* (ut loquuntur Indiculi Cenſorii Authores) ſed in Comitiis hortatum fuiſſe Epiſcopos, ut quoniam ſcriptum eſt, *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo: ita Domino Papæ in vice Chriſti debitam perſolverent obedientiam, ut in parte altera à Deo conſtitutam non negligerent juſtitiam.* Ex Arnoldo Lubecenſi Abbate, probatæ fidei Authore id refero. Quid in ea narratione Cenſoria animadverſione dignum? Abſit ut expungenda videatur Chriſti Jeſu Domini noſtri Sententia: *Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.*

ARTICULUS XII.

De Gregorio VIII. & Clemente III.

I. DIE poſt *Urbani III.* obitum altera, electus eſt Pontifex *Albertus*, patria Beneventanus, ex Ordine *S. Benedicti* ab *Hadriano IV.* in Collegium Cardinalium adlectus, & Sedis Apoſtolicæ Cancellarius ab *Alexandro III.* creatus; qui ſibi nomen ſumpſit, *Gregorius VIII.* Ut primum coronatus eſt, encyclicam ad Fideles univerſos Epiſtolam ſcripſit, ut eos ad Expeditionem Hieroſolymitanam hortaretur, & ad pœnitentiam agendam: Siquidem iratus ob hominum peccata Deus præpotens, cladem illam Chriſtianæ rei permiſerat. Ad placandam autem divinam Juſtitiam, jejunium qualibet Sexta Feria, inſtar Quadrageſimalis indixit: abſtinentiam verò à carnibus, Feria Quarta & Sabbatho, iis qui bene valerent. Sibi verò & Cardinalibus, ac eorum familiis, etiam Secunda Feria, niſi aut infirmitas, aut magna Solemnitas, vel alia evidens cauſa impediret. Cardinalium animos ſacer ardor invaſit, hortatore *Gregorio*, & una promiſerunt, ſe abjectis omnibus divitiis & deliciis, Crucem verbo & exemplo prædicaturos, & Hieroſolyma cœteris præituros. Inducias etiam Principibus Chriſtianis bello ſe laceſſentibus, ad ſeptennium indixerunt. Denique promiſerunt ſe non equitaturos, quamdiu terra veſtigiis & Myſteriis Domini conſecrata eſſet in poteſtate Infidelium; ſeque nulla munera ab iis qui cauſas in Curia haberent, accepturos. Ita refert *Rogerius de Haveden* in Annalibus Anglicanis, pag. 636. Deſcribit idem Auctor laudatas *Gregorii* VIII. Epiſtolas, necnon illam quam ſcripſit ad Eccleſiarum Prælatos, de Jure juxta Literas & Mandata *Urbani III.* Deceſſoris ſui reddendo. Hujus Epiſtolæ prima ſententia obſervatione digna, qua ſe unum ex Epiſcopis profitetur. *Quoniam*, inquit, *ad Epiſcoporum maxime ſpectat officium afflictis & laborantibus ſubvenire, unumque illorum, licet deficientibus meritis noſtris, Deus eſſe nos voluit*, &c. Primam Gregorii VIII. Epiſtolam ad univerſos Fideles datam deſcripſit quoque *Guillelmus Neubrigenſis* lib. III. *De Rebus Anglicis*, cap. XXI. Piſas poſtmodum profectus eſt optimus Pontifex, Piſanos & Januenſes diu diſſidentes conciliaturus, & ad Sacram expeditionem pariter ſuſcipiendam fœderaturus. Ubi febre correptus, poſt aliquot dies è vita migravit, VII. Kalendas Januarii, anno 1187. cùm duos tantùm menſes Eccleſiam rexiſſet. Nullos Cardinales creavit. Ipſum *Virum planè & ſapientia, & vitæ ſinceritate conſpicuum, æmulationem Dei habentem in omnibus ſecundùm ſcientiam, & ſuperſtitioſarum conſuetudinum, quæ jam in Eccleſia per quorumdam ruſticorum ſimplicitatem multitudo inolevit, reprehenſorem acerrimum* prædicat *Guillelmus Neuburgenſis* ſive *Neubrigenſis*.

Gregorius Octavus.

Gregorii VIII pium de Hieroſolymitana Expeditione conſilium.

Se unum ex Epiſcopis profitetur.

Gregorii VIII. elogium.

II. Cùm Sedes Apoſtolica poſt obitum *Gregorii VIII.* diebus viginti vacaſſet, Piſis in Eccleſia Cathedrali, legitimis Comitiis, electus eſt *Paulinus* Romanus, Epiſcopus Cardinalis Præneſtinus ab *Alexandro III.* creatus, ſibique nomen ſumpſit, *Clemens III.* octavo Idus Januarii anni MCLXXXVIII. Duo maximi momenti negotia confecit, nimirum pacem cum Senatu Populóque Romano, & Chriſtianorum Principum fœdus ad Turcarum expugnationem, & recuperationem Terræ Sanctæ. Pacis conditiones fuere, 1. Ut Urbs in Romani Pontificis eſſet poteſtate. 2. Ut abrogato Patritio Præfectus reſtitueretur. 3. Ut Senatores annui, Pontificis Auctoritate crearentur, qui fidelitatem, pacem, & ſubſidium, ſi opus eſſet,

Clemens III.

Pacem facit cum Senatu Populóque Romano.

ipſi & Eccleſiæ Romanæ, jurarent. 4. Ut populus Baſilicam Vaticanam, ejuſque redditus, flagrante bello occupatos, integrè reſtitueret. 5. Ut vectigalia & redditus publici eſſent in Pontificis poteſtate, ea lege ut tertia pars in uſus populi diſpenſaretur. 6. Ut Senatus populuſque Romanus Summi Pontificis coleret atque tueretur majeſtatem. 7. Ut Pontifex Senatoribus, Judicibus, Advocatis, Scriniariis, & Senatus Miniſtris conſueta donativa tribueret. 8. Ut annuam penſionem pro mœniis Urbis reſtaurandis ſolveret. 9. Ut Tuſculum ſolo æquaretur, agris & hominibus in Eccleſiæ poteſtate manentibus. Iſta conſtant ex *Cencio Camerario* in Libro Cenſuum Romanæ Eccleſiæ, qui extat in Bibliotheca Vaticana. His conditionibus in Urbem regreſſus eſt *Clemens III.* & maximo honore ac publica lætitia ab omnibus Ordinibus ſuſceptus.

Chriſtianos Principes ad Sacram Expeditionem contra Turcas fœderat.

Quod negotium ſpectat alterum, ſacræ ſcilicet contra Turcas expeditionis ad recuperandum Terram-Sanctam, *Clemens III.* miſſis ad Chriſtianos Principes Legatis, pacéque inter *Philippum Auguſtum*, Francorum, & Henricum II. Angliæ, Reges, conciliata, ipſos ad ſacrum bellum fœderavit. Cœteris prævivit Imperator *Fredericus I.* ſecuti ſunt Francorum, Anglorúmque Reges. Publicas interim preces pro Chriſtianorum exercitu indixit, earúmque formam præſcripſit pius Pontifex. *Hugonem* Sancti *Andreæ* in Scotia Epiſcopum, quem ad Tribunal Apoſtolicum *Urbanus III.* vocaverat, ut, quæ inter eum & *Joannem* Epiſcopum intercedebat, controverſia dirimeretur, ob contumaciam & contemptum Sedis Apoſtolicæ, depoſuit, & *Joanni* Epiſcopatum confirmavit. Plures hac de cauſa ſcripſit Epiſtolas, ſcilicet ad *Vuillelmum* Scotiæ, ad *Henricum* Angliæ Regem, ad Clerum Epiſcopatus *S. Andreæ*, & ad omnes Scotiæ Epiſcopos, quibus præcipit ut niſi Rex Judicio Sedis Apoſtolicæ pareat, in ejus regnum, perſonam, fautoreſque omnes, Interdicti ſententiam ferant: & eos qui *Hugoni*, poſt exauctorationem paruerunt, excommunicatos denuntient. Has Epiſtolas deſcribit *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, pag. 646. 647. & 648. Scoticanæ quoque Eccleſiæ, Libertates & Immunitates confirmavit idem Pontifex, noviſque auxit Privilegiis, ut conſtat ex ejus Epiſtola ad *Vuillelmum* Regem, quam exhibet idem *Rogerius* pag. 651. *Clementem III.* de pactis cum *Tancredo* Siciliæ Rege initis certiorem fecit *Richardus I.* Angliæ Rex, & diſpenſationem pro matrimonio inter ejus filiam & *Arthurum* Britanniæ Ducem nepotem ſuum, contrahendo, ab ejus Sanctitate poſtulavit. *Richardi* Regis Epiſtolam apud *Rogerium de Hoveden*, pag. 677. legere eſt. Incipit his verbis, quæ ſummam ejus devotionem erga Sedem Apoſtolicam teſtantur: *Juſtiorem exitum facta Principum ſortiuntur, cum ab Sede Apoſtolica robur & favorem accipiunt; & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ colloquio diriguntur.*

Richardi Angliæ Regis præclara ſententia.

S. Ottonem Bambergenſem Epiſcopum, Pomeranorum Apoſtolum, in Sanctorum numerum idem Pontifex retulit. E vivis exceſſit IV. Idus Aprilis anno 1191. cùm annos tres, menſes totidem, & dies quatuor Eccleſiam rexiſſet; ac in Baſilica Lateranenſi ſepultus eſt.

Cardinales à Clemente III. creati.

Inter Cardinales à *Clemente III.* creatos, celebres fuere, *Gregorius Galganus*, Sanctæ Mariæ, in Porticu Diaconus Cardinalis, deinde Preſbyter Sanctæ *Anaſtaſiæ*: Clementis ipſius, Celeſtini III. & Innocentii III. variis Legationibus functus. *Jordanus de Ceccano*, Campanus, Monachus & Abbas Foſſæ Novæ Ordinis Ciſtercienſis, Legatione Sedis Apoſtolicæ in Galliis & Germania nomine Clementis III. functus. *Bernardus*, Canonicus Regularis

A Congregationis *S. Fridiani* Lucenſis. *Gregorius de Creſcentio*, Diaconus Cardinalis *S. Mariæ in Aquiro*, deinde ad Ordinem Preſbyterorum & Titulum *S. Vitalis* ab Innocentio III. tranſlatus, ab eoque Spoleto & Umbriæ Legatus & Rector præfectus. *Joannes*, natione Longobardus, Preſbyter Cardinalis *S. Clementis*, Viterbienſis deinde, ac demum Albanenſis Epiſcopus. *Petrus Gallocia*, Romanus, ex Subdiacono Apoſtolico, Epiſcopus Cardinalis Portuenſis, & Sanctæ Rufinæ. *Guido de Papa* ſeu *Papareſchus*, ex Innocentii II. familia, Diaconus Cardinalis, deinde ab *Innocentio III.* Preſbyter *Sanctæ Mariæ Trans Tyberim*, ac demum

B Epiſcopus Præneſtinus creatus. *Gregorius*, Tuſcus, de monte Carello, vir nobilitate & probitate inſignis. *Lotharius Anagninus*, ex ſtirpe Comitum Signiæ, ob ſingularem eruditionem cùm in Theologia, tum in Jure, & morum integritatem cum nobilitate conjunctam, Diaconus Cardinalis *SS. Sergii & Bacchi* creatus, poſtea Summus Pontifex Innocentius III. *Gregorius* Cardinalis *S. Angeli in Piſcina*, qui *Celeſtini III.* Legationem in Hiſpania obiit. *Guido de Pore*, ex Abbate Ciſtercienſi Preſbyter Cardinalis *S. Mariæ Trans Tyberim*, deinde Præneſtinus Epiſcopus ab *Innocentio III.* renuntiatus, & in Germaniam & Galliam Le-

C gatus ad *Ottonis* electionem confirmandam. Pietatis erga Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, & Deiparam Virginem eximiæ, ſive dum Religioſam Præfecturam gereret, ſive dum Apoſtolicam Legationem obiret, egregia ſpecimina dedit. *Maynardus*, Monachus Ciſtercienſis, & Abbas Pontiniaci, vir omni diſciplinarum genere excultus & in expediendis pro Eccleſia conſiliis promptus & alacer, Epiſcopus Cardinalis Præneſtinus.

SCHOLION.

D In hoc Articulo, pag. 245. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papæ Sententia obſervatione digna, quâ ſe unum ex Epiſcopis profitetur.*

R. Pœnitenda certè obſervatio! Scripſit *Gregorius VIII.* ad Eccleſiarum Prælatos: *Quoniam ad Epiſcoporum maximè ſpectat officium afflictis & laborantibus ſubvenire, unumque illorum, licèt deficientibus meritis noſtris, Deus eſſe nos voluit*, &c. Papa verè *Unus Epiſcoporum* eſt, quamvis Epiſcopis cæteris jure divino ſuperior, & non ovium ſolùm, ſed *Paſtorum omnium unus ſit Paſtor*, ut probavi luculenter in Diſſertatione *De Primatu S. Petri & Romani Pontificis*, Sæculo I. & quavis occaſione datâ confirmo in hujus Operis ſerie.

E
ARTICULUS XIII.

De Celeſtino III.

TRiduo poſt Clementis III. obitum, *Hyacinthus*, Petri Bubonis *de Urſinis* filius, Diaconus Cardinalis *Sanctæ Mariæ in Coſmedin* à Celeſtino II. creatus, & maximis Sedis Apoſtolicæ Legationibus functus, annis ſexaginta quinque in Ordine Eminentiſſimo numeratis, jamque annum agens ætatis octogeſimum-quintum, ele-

F ctus eſt Pontifex, & *Celeſtinus III.* appellatus. *Henricum V.* Imperatorem, & *Conſtantiam* ejus uxorem coronavit, cùm jurium Eccleſiaſticorum conſervationem, & patrimonii *S. Petri* reſtitutionem integram juraſſet. Pontificem Coronam Imperialem pede percuſſiſſe ac dejeciſſe, ut ſignificaret ſe Poteſtatem habere exuendi ipſum Imperio, ſi poteſtate ſua contra Eccleſiam abuteretur, tradit *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis. At narratio iſta, quam *Baronius* Cardinalis approbat, apud me laborat ſuſpicione falſitatis, propter aliorum Hiſtoricorum, & maximè *Arnoldi* Lubecenſis Abbatis, & *Gotfridi* Viterbienſis

Fabuloſa narratio.

ſis ſilentium ; nec veriſimile eſt Pontificem pluſquam octogenarium, manſuetiſſimum, prudentiſſimum, ac modeſtiſſimum, Chriſtiano Imperatori, in ſacro Inaugurationis Ritu, palam inſultare voluiſſe.

Ad annum 1186. Num. 23.

Conſtantia Imperatrix Monialis non fuit.

Conſtantiam illam, *Rogerii* Siciliæ Regis filiam, in Monaſterio Panormitano Monialem fuiſſe votis obſtrictam, atque à *Celeſtino*, ut *Henrico V.* Imperatori nuberet, à votis abſolutam, recentiores nonnulli commenti ſunt : quos doctiſſimus Cardinalis *Baronius* luculentè refellit, Monialem numquam fuiſſe probans, ex Gotfridi Viterbienſis, Hugonis Falcandi, Arnoldi Lubecenſis, Romualdi Salernitani Archiepiſcopi, Guillelmi Neubrigenſis, Rogerii de Hoveden, Rigordi, & Abbatis Uſpergenſis coævorum Scriptorum ſilentio. Epitaphia verò, ex quibus fidem huicce commento adſtruere quidam nituntur, adſcititia eſſe probat. Nec à *Celeſtino* III. diſpenſata dici poteſt ut *Henrico* V. Imperatori nuberet, quæ anno MCLXXXVI. eidem adhuc Germaniæ Regi nupſerat, Urbano III. Pontifice, ut *Gotfridus Viterbienſis* teſtatur.

Celeſtini III. Acta pro Eccleſia & Regno Angliæ.

Cùm abſente *Richardo* I. Anglorum Rege & in Palæſtina contra nominis Chriſtiani hoſtes pugnante, *Joannes* Comes Moretonii, & *Gaufredus* Eboracenſis Archiepiſcopus, turbas in Angliæ Regno excitaſſent, ac *Vuillelmum* Elienſem Epiſcopum, Regis Cancellarium, & ſupremum Regni Adminiſtrum, calumniis imperitum, quas Hugo Conventrenſis Epiſcopus, illius juratus hoſtis famoſo libello vulgavit, depoſuiſſent, ac rejeciſſent, Celeſtinus III. Elienſis Epiſcopi ac Regni defenſionem ſuſcepit, datiſque ad Anglicanos Epiſcopos Literis, juſſit ut Comitem Moretonii, & alios, qui dicto Epiſcopo vim intulerant, aut aliquid in ſtatu Regni à *Richardo* Rege ante diſceſſum diſpoſito, immutare auſi fuerant, excommunicatos denunciarent ; & eorum terras Interdicto Eccleſiaſtico ſupponerent. *Celeſtini* Literas deſcribit *Rogerius de Hoveden* pag. 706. Sententiam excommunicationis ab Archiepiſcopo Eboracenſi in Dunelmenſem Epiſcopum & quoſdam alios promulgatam, cauſa per appellationem ad Sedem Apoſtolicam delata, miſit in irritum idem Pontifex. Ejus Literas ea de re ad Lincolnienſem & Roffenſem Epiſcopos, & Abbatem *de Burgo* ſcriptas deſcribit idem *Rogerius* pag. 713. Capitulum Eboracenſe, & Abbates plurimi *Gaufredum* Eboracenſem Archiepiſcopum apud *Celeſtinum* III. accuſarunt, quòd venationi, & aucupio deditus, ac militaribus curis implicatus, Epiſcopale miniſterium prorſus negligeret ; quòd excommunicandi poteſtate contra Clericos & Abbates imprudenter ac immaniter abuteretur : quòd Eccleſiæ ſuæ libertates & conſuetudines everteret atque antiquaret : Quòd appellationum ad Sedem Apoſtolicam nulla habita ratione, appellantes nihilominus excommunicaſſet, beneficiis privaſſet, in carcerem conjeciſſet : Quòd Pontificia mandata non ſineret executioni mandari : Quòd vim Capitulo ſuo intuliſſet, bonáque Canonicorum, & aliorum qui res ſuas in Eccleſia vel in Theſauraria depoſuerant, curaſſet detineri : Quòd Eccleſiis vacantibus, præſentatos ſibi à Patronis Clericos idoneos non admitteret, ſed eas aut pueris, aut minùs honeſtis perſonis conferret : pleriúmque etiam illas diu vacare permitteret, ut earum fructus uſucaperet : Quòd beneficia conferens, ea ſcinderet per partes, contra ſtatuta Eccleſiæ, ut in iis novam & indebitam retineret penſionem : Quòd excommunicatos & ſuſpenſos pretio abſolveret : Quòd viros religioſos & honeſtos deſpiceret, viles & ſuſpectas perſonas familiaritate & gratia ſua honeſtaret. Has ob cauſas *Celeſtinus* III. inquirendi in ejus facinora provinciam Lincolnienſi Epiſcopo, & Archidiaconis de Northamtum, & Priori de Ponte-fracto commiſit : Qui inquiſitione facta diem ipſi dicerent, quo ſe coram Sede Apoſtolica ſiſteret, ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrendæ. *Celeſtini* III. Literas ea de re datas ad Epiſcopum, Archidiaconos & Priorem laudatos, deſcribit *Rogerius de Hoveden*, pag. 749. Sedem Apoſtolicam, ante audientiam, appellavit Archipræſul Eboracenſis. Tempus ipſi præfixere Commiſſarii Apoſtolici, infrà quod Pontificio tribunali ſe ſiſteret. Inducias ampliavit Summus Pontifex. Tandem contumacem ab Officio ſuſpendit, adminiſtratione Diœceſeos ad *Simonem* Decanum Eboracenſem, & Capitulum tranſlata. *Celeſtini* III. Literas ea de re datas deſcribit *Rogerius de Hoveden*, pag. 760. *Huberto* Cantuarienſi Archiepiſcopo munus Apoſtolicæ Legationis per Angliam commiſit, rogante *Richardo* Anglorum Rege. Literas ad *Hubertum* datas apud eumdem Authorem legere eſt, pag. 753. Item datas ad Epiſcopos, Abbates, cæteróſque Prælatos Eccleſiarum per Regnum Angliæ conſtitutos, pag. 754. Ad Præſules Anglicanos ſcripſit, de ſacra contra Turcas expeditione promovenda, juſſitque ut eos, qui privatis diſſidiis belli ſacri progreſſum impedirent, Cenſuris Eccleſiaſticis cogerent ad obſervandas inducias Eccleſiæ Auctoritate imperatas. Litteras illas *Celeſtini* III. deſcribit *Rogerius de Hoveden*, pag. 722.

Cùm *Richardus* Angliæ Rex ab Expeditione Hieroſolymitana rediens, naufragiúmque in mari Hadriatico paſſus, a *Leopoldo* Auſtriæ Duce, privatæ injuriæ memore, captus eſſet, atque Imperatori *Henrico V.* traditus, qui captivum ipſum detinuit, *Vualterus* Archiepiſcopus Rothomagenſis, & cœteri Normanniæ Præſules, ad *Celeſtinum* III. ſcripſere, obſecrantes ut pro tanti Regis libertate, quem Eccleſia Romana in ſuam protectionem ſuſceperat, ejus Sanctitas ſolicita eſſet, gladiúmque *S. Petri* contra *Leopoldum* Ducem & *Henricum* Imperatorem captivitatis ejus authores, diſtringeret. Eſt inter Epiſtolas *Petri Bleſenſis* ſexageſima quarta. Sed & *Aleonora* Regina mater ejuſdem Regis, ad eumdem Pontificem ſemel iterúmque ſcripſit Literas vehementes, quibus ejus Auctoritatem pro filii ſui liberatione imploravit. *Aleonoræ Reginæ* ad *Celeſtinum* III. Epiſtolæ ſunt CXLIV. CXLV. & CXLVI. apud *Petrum Bleſenſem*. His Epiſtolis excitatus Pontifex, *Leopoldum* Auſtriæ Ducem, qui Regem Angliæ cœperat, Anathemate perculit, ac Imperatori, ejúſque ditionibus Cenſuras Eccleſiaſticas etiam comminatus eſt, niſi eum liberum dimitteret, ut refert *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis.

Canonicos ſæculares in Conventrenſi Eccleſia, ejectis Monachis, à Ciceſtrenſi Epiſcopo inſtitutos, ſecundùm Mandata *Clementis* III. per obreptionem impetrata, expelli juſſit, & Ordinis Benedictini Monachos reſtitui, datis ad Cantuarienſem Archiepiſcopum Literis, ad hujuſce Decreti executionem : quia *Id in Monaſticæ Religionis, & totius Eccleſiaſticæ Diſciplinæ redundabat opprobrium*, & Clemens III. *tantæ irregularitati, niſi circumventus, auctoritatem non præſtiterat aut favorem.* (*Epiſt. 16.*) Eccleſiæ Scoticæ libertates confirmavit, datis ad *Vuillelmum* Regem Literis.

Acta Celeſtini III. in cauſa Divortii Philippi Auguſti, & Ingeburgis Reginæ.

Cùm *Ingeburgem* Reginam, *Canuti* Danorum Regis ſororem, quam uxorem duxerat *Philippus Auguſtus* repudiaſſet, & ratione conſanguinitatis allegata,

allegata, ſolutionem matrimonii, & facultatem alterius conjugii incundi à Celeſtino III. per Oratores poſtulaſſet, Pontifex *delegavit Judices ex Regno poſtulantis, forti tamen mandato adſtrictos, uti in hoc negotio juxta integritatem Canonicæ procederent Sanctionis.* Verba ſunt *Guillelmi Neubrigenſis*, lib. IV. cap. XXVI. Conſanguinitate probata, duorum Epiſcoporum, & Procerum quorumdam teſtimoniis, Remenſis Archiepiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, cum aliquot Epiſcopis Gallicanis, divortium decrevit. Deinde Rex *Mariam Agnetem* Ducis Moravorum filiam duxit. De injuria ſorori illata apud *Celeſtinum* III. expoſtulavit Canutus Danorum Rex. Pontifex Legatos miſit in Gallias, qui cauſam cognoſcerent ac judicarent, *Meliorem* Preſbyterum Cardinalem, & *Cencium* Subdiaconum, anno MCXXVI. Illi Concilium Pariſiis ad cauſæ hujus examen celebravere, cum Eccleſiæ Gallicanæ Præſulibus, nullo penitus fructu. Nam, inquit Rigordus in Vita Philippi Auguſti, *Quia facti ſunt Canes muti non Valentes latrare, timentes etiam pelli ſuæ, nihil ad perfectum deduxerunt.*

Caſtrum Miliacum, in agro Bellovacenſi.

Cùm *Philippus* Bellovacenſis Epiſcopus, *Philippi Auguſti* conſanguineus, in bello quod Gallos inter & Anglos flagrabat, ad ſolvendam Caſtri Miliaci obſidionem ductis copiis, prælióque cum hoſtibus commiſſo, victus, captus, & vinctus eſſet, *Celeſtinum* III. Pontificem Maximum interpellavit ut de ſua liberatione ſatageret. Cui reſpondit Pontifex, ſe Regi Angliæ opportunè ſupplicaturum, non importunè rogaturum, multò minùs imperaturum, quoniam Præſulem pacificum exuens, militem induerat, clypeum pro Infulis, gladium pro Stola, loricam pro Alba, galeam pro Mitra, lanceam pro Baculo Paſtorali ferens. Epiſtolas *Philippi* Bellovacenſis Epiſcopi ad *Celeſtinum*, & *Celeſtini* ad *Philippum*, deſcribit Rogerius de Hoveden, pag. 770. & 771. Qua de re legendus etiam *Guillelmus Neubrigenſis* lib. V. *De Rebus Anglicis*, cap. XXX. *Adelfonſo* Galleciæ Regi ſacris interdixit *Celeſtinus* III. quod *Tarſiam* filiam *Sancii* Regis Luſitaniæ, patrui ſui, tamquam uxorem contra Leges Eccleſiaſticas, invictâ contumaciâ retineret. *S. Ubaldum* Eugubinum Epiſcopum anno MCXCII. inter Cœlites adſcripſit, Diplomate quod incipit *Benedictus Deus*, ejúſque Feſtum quotannis celebrari ſtatuit XVII. Kalendas Junii. In album quoque Sanctorum retulit *B. Joannem Gualbertum* Abbatem, Congregationis Vallis Umbroſæ O. B. Inſtitutorem, Diplomate quod incipit, *Glorioſus Deus*. Ejus Feſtum celebratur die XII. Julii. Ordinem Militarem *S. Mariæ Teutonicorum* confirmavit, rogante Imperatore *Henrico*. Approbavit etiam Congregationem Monachorum *Montis Virginis* O. B. eamque Privilegiis ornavit, Diplomate quod incipit: *Religioſam vitam eligentibus*. Plurima *Celeſtini* III. Decreta in Libros Decretalium relata ſunt. Chriſtianam uxorem, cujus odio vir Chriſtum negavit, ſibique copulavit paganam, ipſo ſuperſtite alteri nubere poſſe Catholico; atque hujuſmodi & ſimili apoſtaſiâ matrimonium dirimi, ſenſit *Celeſtinus* III. & Apoſtoli ſententiam de his intellexit: *Si Infidelis diſcedit, diſcedat. Non enim frater aut ſoror ſubjectus eſt in hujuſmodi ſervituti.* Decretum iſtud legere eſt cap. *Laudabilem*, *De converſione Infidelium*, Lib. III. Antiquæ Collectionis II. Decretalium, *ab Antonio Auguſtino* editæ, pag. 195. At iſta *Celeſtini* III. opinio, Eccleſiæ conſenſu non eſt approbata, eámque

Tom. I Bullarn Romani, pag. 77.

Ibidem, pag. 76.

Celeſtinus III. Matrimonium apoſtaſiâ dirimi ſenſit.

Ejus Decretalis ab Innocentio III. emendata.

A emendavit *Innocentius* III. cap. *Quanto*, *De divortiis*, & pars illa Capitis *Laudabilem*, Collectioni juſſu *Gregorii* IX. à *S. Raymundo* adornatæ non eſt inſerta: Et Concilium Tridentinum Seſſione XXIV. Canone V. Anathemate ferit eos qui dixerint; *propter hæreſim diſſolvi poſſe matrimonii vinculum.* Obiit *Celeſtinus* III. ſexto Idus Januarii, anno MCXCVIII. cùm ſex annos & menſes novem Eccleſiam rexiſſet. Ipſum lethali ægritudine decumbentem juſſiſſe Cardinalibus ut de Succeſſoris electione tractarent, & abdicationem obtuliſſe, modò *Joannem de S. Paulo* Cardinalem Preſbyterum *Sanctæ* B *Priſcæ* eligerent; Cardinales verò propoſitionem antea inauditam rejeciſſe, author eſt *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, pag. 774.

Inter Cardinales à *Celeſtino* III. creatos, celebres fuere, *Hugutio de Thienis* patriâ Vicentinus, *SS. Sylveſtri & Martini in Montibus* Preſbyter Cardinalis, vir juris peritiſſimus, cui *Celeſtinus* III. & *Innocentius* III. Pontifices Maximi cauſas pene omnes dirimendas committebant. *Joannes*, patriâ Salernitanus, Monachus Caſſinenſis, *S. Stephani in Cælio Monte* Cardinalis, poſt obitum *Celeſtini* III. decem ſuffragiis C ad Summum Pontificatum poſtulatus, ejúſque & *Innocentii* III. Legationibus functus, in Germania, in Regnis Neapolitano & Siciliæ, in Anglia, Scotia, & Hibernia. *Rofredus*, Caſſinenſis Abbas, *SS. Marcellini & Petri* Preſbyter Cardinalis, vir eximii conſilii, ſapientiæ, magnanimitatis. *Cynthius*, Romanus, *S. Laurentii in Lucina* Cardinalis Preſbyter, *Innocentii* III. Legationes in Piceno & in Sicilia obiit. *Joannes de Sancto Paulo*, ex illuſtri Columnenſium familia, *S. Priſcæ* Cardinalis Preſbyter, deinde ab *Innocentio* III. Sabinenſis Epiſcopus D creatus, ejúſque Legationibus in agro Piceno, in Gallia & in Sicilia functus, qui naſcentem *S. Franciſci* Ordinem fovit ac protexit, & Seraphico Patriarchæ *S. Franciſco* amiciſſimus fuit, pro cujus Regulæ confirmatione apud *Innocentium* III. & Cardinales peroravit dicens: *Si petitionem Pauperis hujus refellimus, cùm petat ſibi confirmari formam Evangelicæ vitæ, cavendum eſt nobis ne in Chriſti Evangelium offendamus.* Ita refert *S. Bonaventura*, qui eumdem Joannem *omnis ſanctitatis amatorem, & adjutorem pauperum Chriſti*, prædicat in Vita *S. Franciſci*, cap. III. *Petrus Capuanus*, Diaconus Cardinalis *S. Mariæ* E *in Via Lata*, ad Ordinem Preſbyterorum & Titulum *S. Marcelli ab Innocentio* III. tranſlatus, ejuſdem Legationes obiit in Galliis, & in Oriente. *Cencius Sabellus*, *S. Luciæ in Orphea* Diaconus Cardinalis, S. R. E. Camerarius ac Procancellarius, ab *Innocentio* III. ad Ordinem Preſbyterorum, & Titulum *SS. Joannis & Pauli* aſſumptus, poſtea fuit Summus Pontifex Honorius III. *Albertus*, Godefridi III. Lotharingiæ & Brabantiæ Ducis, ex Margareta Limburgica filius, Epiſcopus Leodienſis, qui pro tuenda Eccleſiaſtica F libertate Martyr occubuit Remis anno MCXCIII. die XXIV. Novembris, quo in Romano Martyrologio ejus memoria celebratur. *Simon*, Henrici Limburgenſis Ducis filius, poſt *S. Albertum* Leodienſis Epiſcopus. *Nicolaus Bobo*, Celeſtini III. nepos, &c.

SCHOLION I.

SCHOLION I.

Huic Articulo, pag. 250. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Notam appingunt : *Rejecit tamquam falſam narrationem de conculcata Corona Imperiali à Celeſtino III. ad ſignificandum quod Papa poteſt Imperatorem deponere, contra Baronium.*

R. Mera facti quæſtio. Conjecturas meas adversùs narrationem illam propoſui, admodum certè probabiles : opinionem amplexus ſum, quæ & veriſimilior, & Celeſtino III. honorificentior viſa eſt. Sed RR. Cenſoribus diſplicet quod à *Baronio* diſſentiam.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 255. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Papa promittit ſe rogaturum Regem Angliæ, non coacturum, pro liberatione cujuſdam Epiſcopi, qui armatus, in Bello fuerat ab ipſo captus.*

R. Hiſtoriæ res eſt. Facti teſtes ſunt Literæ Celeſtini III. ad Philippum Bellovacenſem Epiſcopum captum à Rege Angliæ : *Regi tamen Anglorum* (inquit) *pro te Literas dirigimus ſupplicatorias. Qualitate namque captionis tuæ medullitus inſpectâ, in tali caſu non poſſumus, nec debemus imperare, ſed tantùm ſupplicare. . . . Nos autem pro te ſupplicamus, non importunè, ſed opportunè.* Celeſtini III. literas refert *Rogerius de Hoveden* parte poſteriori Annalium, in *Richardo I.* pag. 771. An Pontificiæ Majeſtati C injuriam fieri putant Religioſi Cenſores, cùm dicitur Pontificem Regibus ſupplicaſſe, non imperaſſe ? ſic tamen Celeſtinus III. locutus eſt.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 256. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Papa erravit circa diſſolutionem Matrimonii, ejuſque Decretum non fuit approbatum ab Eccleſia.* Hinc inferre intendit Alexander „ (inquiunt) quòd Decreta Pontificum ſine conſenſu Eccle- „ ſiæ ſunt opiniones, & non Decreta infallibilia. „

R. Chriſtianam uxorem, cujus odio vir Chriſtum negavit, ſibique copulavit paganam, ipſo ſuperſtite alteri D nubere poſſe Catholico, atque hujuſmodi & ſimili apoſtaſia Matrimonium dirimi, ſenſit *Celeſtinus* III. Decretum iſtud habetur cap. *Laudabilem*, Tit. *De Converſione Infidelium*, lib. III. ſecundæ Collectionis Antiquæ Decretalium ab *Antonio Auguſtino* editæ. Illam *Celeſtini III.* opinionem Eccleſiæ conſenſu non eſſe approbatam obſervavi, ab *Innocentio III.* emendatam, cap. *Quantò*. Ext. *De Divortiis* : Partem illam capitis, *Laudabilem*, inſertam non fuiſſe Collectioni novæ Decretalium juſſu Gregorii Noni editæ : Concilium denique Tridentinum Seſſione XXIV. Canone V. anathemate feriiſſe eos qui dixerint, propter Hæreſim diſſolvi poſſe Matrimonii vinculum. Hæc verba, *Papa erravit*, affingunt mihi RR. Cenſores, mea non ſunt. Quamvis Celeſtinum III. in ea Decretali E erraſſe verum ſit. Ejus opinionem Eccleſiæ conſenſu non fuiſſe approbatam dixi, quod certiſſimum. De infallibilitate Summi Pontificis ne verbum quidem ullum habeo eo loci ; nec id infero, quod me inferre voluiſſe RR. Cenſores in omnem eventum divinant ; tametſi ea ſit Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ Sententia. Sanè aut Celeſtinus III. erravit, aut Innocentius III. qui Decretalem ejus correxit, cùm eorum opiniones contrariæ ſint, ut ipſe Innocentius in Decretali ſua notat : *Nos igitur conſultationi tuæ reſpondentes, diſtinguimus, licèt quidam Prædeceſſor noſter ſenſiſſe aliter videatur*, &c. Non erravit *Innocentius Tertius*, cujus ſententiam approbavit & amplexa eſt Eccleſia : Quid igitur de *Celeſtini III.* Sententia dicendum, niſi quod notat Gloſſa capitis *Quantò*, mox laudati ? PRÆDECESSOR, *ſcilicet Celeſtinus, dictum cujus habuiſti olim in Decretali.* S. De F Converſ. Infid. C. Laudabilem. *Et malè dixit Celeſtinus.* Hæc Gloſſa, quæ in Scholis Juris Canonici toto orbe Chriſtiano legitur. Longiùs progreſſus eſt *Alfonſus de Caſtro* Ordinis FF. Minorum vir eruditus, qui lib. I. *De Hæreſibus*, cap. IV. ſcribere non dubitavit, *Celeſtinum III.* non poſſe excuſari ab Hæreſi, quòd docuerit per hæreſim ita Matrimonium ſolvi, ut liceat ei conjugium aliud inire, cujus prior conjux in hæreſim lapſus ſit. Ego verò ab Alfonſo diſſentio, & Celeſtinum III. excuſari poſſe exiſtimo ab hæreſi, quia tunc temporis veritas non erat adhuc eliquata, ſed illum ab errore excuſare non valeo ; quamvis *Decretum ejus planè apoſtolicum & ex Cathedra*

A *non fuiſſe*, (ut ait *Bellarminus* lib. IV. *De Romano Pontifice*, cap. XIV.) non diffitear. Explicari poteſt & in rectum ſenſum flecti Gregorii II. Reſponſum ad Bonifacii Moguntini Archiepiſcopi Conſulta, quod habetur II. Parte Decreti, Cauſâ XXXII. Quæſt. VII. Cap. XVIII. *Quod propoſuiſti*, inquit, *ſi mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere ; quid ejus faciat jugalis ? Bonum eſſet ſi ſic permaneret, ut abſtinentiæ vacaret : Sed quia hoc magnorum eſt, ille qui ſe non poterit continere, nubat magis : Non tamen ſubſidii opem ſubtrahat ab illa quam infirmitas præpedit, non deteſtabilis culpa excludit.* Quia tamen Reſponſum illud *Gregorii II.* in bonum ſenſum flecti non poſſe viſum eſt *Gratiano*, hanc ille Notam appoſuit, quam Romani Correctores ad collectionis ejus emendationem à *Gregorio XIII.* adhibiti expungendam non duxerunt : *Illud Gregorii, Sacris Canonibus,* B *imo Evangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ penitus reperitur adverſum.* Quamvis ergo *Celeſtinum III.* in Decretali, *Laudabilem*, erraſſe ſimpliciter dixiſſem, non eſſem propterea reprehendendus : ſed mitiùs ac modeſtiùs locutus ſum, dicendo : *Iſta Celeſtini III. opinio Eccleſiæ conſenſu non eſt approbata.*

CAPUT III.

De cæteris Conciliis quibus ſancita eſt variis in Eccleſiis Diſciplina ſæculis XI. & XII.

C

DE Conciliis à Romanis Pontificibus celebratis, Romæ, & in aliis Italiæ civitatibus, apud Clarummontem, Nemauſi, Remis, &c. cùm egerimus Capitibus I. & II. quibus eorum Geſta expoſuimus ; de Conciliis contra Berengarium, & contra *Petrum Abælardum* congregatis : de his quæ in cauſa Inveſtiturarum, & in cauſa *S. Thomæ* Cantuarienſis, habita fuere ; necnon de tribus Oecumenicis Lateranenſibus, ſimus in Diſſertationibus acturi ; pauca hîc nobis ſuperſunt percenſenda, quæ compendio attingemus.

D

ARTICULUS I.

De Concilio Ænhamenſi.

Ænhamum, ignotus nobis Angliæ locus.

NONO ſupra milleſimum anno Ænhami in Anglia celebrata eſt Synodus juſſu Regis *Æthelredi*, ad quam Angliæ Epiſcopi & Optimates univerſi convenere, ita ut Concilium Eccleſiaſticum ſimul & Politicum eſſet, & Regni Comitia cum Synodo celebrarentur. Conventûs agendi authores Regi fuere *Ælfagus* Cantua- E rienſis & *Vulſtanus* Eboracenſis, Archipræſules. Canones conditi duo ſuprà triginta. *Primus* Clericos, Abbates, Abbatiſſas, Monachos hortatur ut vitam profeſſione ſua dignam ducant, ſuiſque, ut par eſt, Officiis fungantur, Chriſtianos omnes ut Pœnitentiam agant. *Secundus*, de Sacerdotum, aliorúmque Miniſtrorum ſacrorum cœlibatu decernit. *Tertius*, de cultu & amore Dei. *Quartus* de ſagis, incantatoribus, necromanticis, meretricibus exterminandis. *Quintus*, de juſtis Legibus ferendis, injuſtis abrogandis. *Sextus* prohibet ne Chriſtiani Paganis vendantur. *Septi-* F *mus*, Legum ſeveritatem jubet temperari, ne pro delictis minùs gravibus homines morte damnentur. *Octavus* ſtatuit de Matrimonii impedimentis, illúdque contrahi vetat cum conſanguineis vel affinibus in quarto gradu, cum Sanctimoniali, cum ſuſceptrice ſua è ſacro fonte. *Nonus*, Eccleſiæ paci & libertati proſpicit. Aliquod onus imponi Eccleſiis ; & Miniſtros, inconſultis Epiſcopis, ejici prohibet. *Decimus* de juribus Eccleſiæ ſeu decimis ſolvendis. *Undecimus* Denarium Sancti Petri : *Duodecimus & Deci-*

Summa Canonum.

Matrimonii impedimenta.

Jura ſepulcralia Parochiæ ſolvenda, licèt ſepultura m alibi quis elegerit.

mus-tertius, Luminarium cenſum, & pecuniam ſepulchralem pendi jubent: quam pecuniam Parochiæ ſolvi, etiamſi ſepulturam quis extra Parochiam elegerit, mandat Canon *Decimus-quartus*. Canones *Decimus-quintus*, *Decimus-ſextus* & *Decimus-ſeptimus*, de Feſtivitatum & jejuniorum obſervantia decernunt. Mercaturas & nundinas, venationem, & mundana opera diebus ſacris prohibent. Jejunium in Vigilia ſummi Feſti *Sanctæ Mariæ*, id eſt, glorioſæ ipſius Aſſumptionis, & in Vigiliis ſingulorum Apoſtolorum præter quàm *Philippi* & *Jacobi*, Quatuor ſtatis Temporibus, & ſingulis ſextis Feriis indicunt. *Decimus-octavus* litium conteſtationem, juramenti præſtationem, nuptiarum celebrationem in Feſtis ſolemnibus & Jejuniis Quatuor Temporum prohibet. Item ab Adventu ad Octavas Epiphaniæ, & à Septuageſima ad quintam decimam noctem ultra Paſcha. *Decimus-nonus* Viduas per annum poſt obitum viri innuptas manere jubet. *Vigeſimus* Chriſtianos ad Confeſſionem Sacramentalem & Euchariſtiam frequentandam adhortatur, ſaltem ter in anno. *Vigeſimus-primus* Chriſtianæ plebis mores in verbis & operibus informat. *Vigeſimus-ſecundus*, de pacis violatæ redintegratione, de numiſmatis emendatione, de juſtis ponderibus & menſuris, de pontibus inſtaurandis, & militari expeditione decernit. Hoc etiam ſpectant duo ſequentes Canones. *Vigeſimus-quintus*, *Vigeſimus-ſextus*, *Vigeſimus-ſeptimus*, & *Vigeſimus octavus*, adversùs homicidas, reos Majeſtatis, Monialis aut viduæ conſtupratores conditi. *Vigeſimus-nonus* ineundum eſſe monet Conſilium de religione promovenda. *Trigeſimus* adhortationem ad [illegible]mque Ordinem continet. *Trigeſimus-primus* ſtatuit ut mulctæ propter delicta in Deum & Eccleſiam patrata impoſitæ in pios uſus convertantur. *Trigeſimus-ſecundus*, Potentiores graviùs mulctandos, & pœnam unicuique juxta conditionem ſuam & qualitatem criminis imponendam edicit.

Præcepta jejunia.

Quibus temporibus nuptiæ, & litium conteſtationes, prohibitæ in Eccleſia Anglicana.

ARTICULUS II.

De Concilio Salegunſtadienſi.

Salegunſtadienſe, vulgò Seligenſtat, in Moguntina Diœc. ſit.

ANNO milleſimo vigeſimo ſecundo, *Aribo* Moguntinus Archiepiſcopus, cum quinque Coepiſcopis, Salegunſtadii, ad Mœnum, Synodum celebravit, *Henrici* II. Imperatoris anno ſexto. Canones viginti condidit. *Primus* abſtinentiam à carne & ſanguine indicit quatuordecim diebus ante ſolemnitatem *Sancti Joannis Baptiſtæ*, & ante Nativitatem Domini, in Vigiliis Epiphaniæ, Aſſumptionis Beatæ Virginis, omnium Apoſtolorum, *S. Laurentii*, & omnium Sanctorum, & unicam duntaxat refectionem his diebus permittit. *Secundus*, ſtata & fixa eſſe jubet Quatuor Temporum Jejunia. *Tertius*, Nuptias celebrari vetat ab Adventu Domini uſque ad Octavas Epiphaniæ, à Septuageſima ad Octavas Paſchæ, & omnibus diebus jejunio conſecratis, aut majoribus Solemnitatibus. *Quartus* Presbyteris, qui poſt galli cantum biberint, ne ſacrum faciant, interdicit. *Quintus* ne uno die pluſquàm tres Miſſas celebrent. Plurium Miſſarum celebrationem Presbyteris qui plures Parochias regebant aliàs permittebat Eccleſia Moguntina; ſed cavit ne trium numerum excederent. *Sextus*, corporale Domini corpore conſecratum in ignem ad extinguendum incendium projici vetat. *Septimus* ſtatuit ut cùm duorum nomen de adulterio delatum eſt; qui negat, probabili ju-

Summa Canonum.

dicio ſe expurget; confeſſus pœnitentiam ſubeat. *Octavus*, gladium, excepto Regali, in Eccleſia geſtari vetat. *Nonus* colloquia in Eccleſiis vel in earum atriis miſceri prohibet. *Decimus*, Miſſas votivas de Sancta Trinitate, aut de Sancto Michaële, & Evangelium *In Principio erat verbum*, pro Matronarum deſiderio, quæ divinationis, non devotionis causâ illas audire volebant, celebrari vetat, ac recitari. Cæterùm Miſſas votivas, ſi pro reverentia Sanctæ Trinitatis poſtulentur, Synodus non improbat. *Undecimus*, à nepote, non à fratre & ſorore, gradus conſanguinitatis numerandos eſſe docet. *Duodecimus*, Laïcorum ædificia Eccleſiis contigua eſſe prohibet. *Decimus-tertius* vetat ne Patroni Laïci Eccleſias ſuas, inconſulto Epiſcopo, Presbyteris commendent. *Decimus quartus* ſtatuit ut cùm duo adulteri accuſantur, & uterque negat, alteruter ambos divino purget judicio. *Decimus-quintus*, bannitum jejunium religioſè ſervari præcipit in Diœceſibus, in quibus indictum eſt. Bannitum jejunium vocabatur, quòd ad bannum divinum, ſeu Dei indignationem & flagella avertenda indiceretur ab Epiſcopis, ſuſciperetur à populis, qui ſe dignos judicabant propter peccata ut à Regno Dei bannirentur (ſic loquebantur, eo ævo) id eſt, exularent. Auſteriùs ſolito erat jejunium illud, triduanum, octo rerum abſtinentia celebre: ſi alicujus uſum quis redimere vellet; pauperem reficeret, Salegunſtadienſis juſſit Synodus. *Decimus-ſextus* vetat ne aliquis Romam petat abſque licentia ſui Epiſcopi, vel ejus Vicarii. *Decimus-ſeptimus* ſub anathemate prohibet, ne Presbyteri carrinam Pœnitentibus dividant, niſi ſint infirmi. Erat autem carrina vel carena, dierum quadraginta continuorum jejunium in pane & aqua, ut *Buchardus* lib. XIX. cap v. exponit. *Canon decimus-octavus* ſtatuit, ut iis qui Pœnitentiam à Sacerdotibus ſuis recipere nolunt, & ad Summum Pontificem confugiunt, ut Indulgentiam obtineant, Indulgentia non proſit, niſi priùs Pœnitentiam à Sacerdotibus ſuis indictam adimpleant. *Quia multi*, inquit, *tanta mentis ſuæ falluntur ſtultitia, ut in aliquo capitali crimine inculpati, Pœnitentiam a Sacerdotibus ſuis accipere nolint, in hoc maximè confiſi, ut Romam euntibus Apoſtolicus omnia ſibi dimittat peccata: Sancto viſum eſt Concilio, ut talis indulgentia illis non proſit, ſed prius juxta modum delicti Pœnitentiam ſibi datam à Sacerdotibus adimpleant: & tunc Romam ire, ſi velint, ab Epiſcopo proprio licentiam, & literas ad Apoſtolicum de iiſdem rebus deferendas accipiant*, Lapſorum malas artes & impœnitentiam, non Summam Romani Pontificis in tota Eccleſia Auctoritatem Synodus impugnat. *Decimus-nonus* vetat ne Pœnitens, dum carrinam ſuam jejunat, de loco in locum migret, ſed ibi permaneat ubi ſuam acceperit Pœnitentiam, ut proprius Sacerdos ſibi præbeat teſtimonium. *Vigeſimus* cavet ne Presbyteri excommunicatos aut Pœnitentes abſque mandato Epiſcopi in Eccleſiam introducant vel abſolvant.

Miſſæ votivæ.

Bannitum jejunium.

Carrina Pœnitentium.

Lapſorum malæ artes & impœnitentia damnantur, qui Pœnitentiam à Sacerdotibus ſuis impoſitam adimplere nolentes, ad indulgentiam ſeu remiſſionem Pœnitentiæ à ſummo Pontifice impetrandam Romam ibant.

SCHOLION.

Scholion.

In hoc Articulo, pag. 264. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Concilium declarat abſolutos à Papa, a Pœnitentia prius impoſitâ non eximi.*

R. Synopſim Canonum Concilii Salegunſtadienſis exhibens, Canone XVIII. ſtatutum eſſe obſervo, *Ut iis qui Pœnitentiam à Sacerdotibus ſuis recipere nolunt, & ad Summum Pontificem confugiunt, ut Indulgentiam obtineant, indulgentia non proſit, niſi priùs Pœnitentiam à Sacerdotibus ſuis indictam adimpleant.* Tum Canonis verba deſcribo, de meo nihil addo niſi hanc obſervationem, quæ laudem meretur, non reprehenſionem: *Lapſorum malas artes & impœnitentiam, non Summam Romani Pontificis in tota Eccleſia Auctoritatem Synodus impugnat.* Ad hanc obſervationem non attenderunt, aut certè ipſam diſſimularunt Religioſi Cenſores.

ARTICULUS III.

De Conciliis Bituricenſi, & Lemovicenſi II.

§. I.

Summa Canonum Concilii Bituricenſis.

ANNO Chriſti milleſimo trigeſimo-primo, Kalendis Novembris, *Aymo* Bituricenſis Archiepiſcopus, Concilium in Metropoli ſua cum quinque Provinciæ ſuæ Epiſcopis celebravit. In eo quinque & viginti conditi Canones. *Primo* ſancitum eſt ut in omnibus Aquitaniæ Primæ Diœceſibus, *S. Martialis* memoria, non inter Confeſſores, ſed inter Apoſtolos proponatur ac celebretur, ſicut à Romana Sede & à pluribus antiquis Patribus definitum eſt. *Secundo*, ut Hoſtiæ conſecratæ diutiùs non ſerventur quàm una hebdomade, ſed ſingulis diebus Dominicis renoventur. *Tertio*, ut nec Epiſcopi, nec eorum Notarii, munus ab Ordinandis accipiant. *Quarto*, ut Archidiaconi minimè fiant, qui Diaconi non fuerint. *Quinto*, ne Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi uxores aut concubinas habeant, ſub pœna exauctorationis. *Sexto*, ut deinceps nemo Subdiaconus ordinetur, niſi qui Cœlibatum voverit. *Septimo*, ut Eccleſiaſtici Miniſtri Tonſuram Eccleſiaſticam, Coronam, & barbam raſam habeant. *Octavo*, ut filii Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum in ſacris Ordinibus geniti, & nothi omnes, deinceps à Clero arceantur. *Nono*, ut ſervi & colliberti ad Clerum non admittantur, niſi à ſuis dominis libertate donati ſint. *Decimus*, Clericorum filios cenſendos non eſſe declarat, qui ab ipſis geniti ſunt, poſtquam ad Laicorum ſtatum reverſi, legitimum iniere conjugium. *Undecimus*, ab Archidiacono deponendos edicit, qui ex ſervis, aut Clericorum filiis, deinceps in Clero conſcripti, vel ad ſacros Ordines promoti fuerint. *Duodecimus*, pro Baptiſmo, Pœnitentia, & Sepulturis aliquid accipi vetat præter ſpontaneas oblationes. *Decimus-tertius*, oblationes & luminaria quæ Presbyteris ad manus offeruntur, ipſis attribuit. *Decimus-quartus*, Pallia mortuorum feretris impoſita ſuper altare poni vetat. *Decimus-quintus*, vectigalia die Dominico fieri prohibet, niſi amore Dei, timore hoſtium vel propter magnam neceſſitatem. *Decimus-ſextus*, ne qui uxorem ſine culpa fornicationis dimittit, aliam accipiat, illa ſuperſtite. Quatuor proximè ſequentes Canones diſciplinam ſpectant circa Matrimonia contrahenda: vetant connubia conſanguineorum uſque ad ſextum vel ſeptimum gradum, & affinium; & cum Clericis, vel eorum filiis, aut uxoribus, vel filiabus. *Vigeſimus-primus* prohibet ne Laïci Beneficia Eccleſiaſtica ſuper Presbyteros habeant, quæ fevos ſeu feudos Presbyterales appellabant. *Vigeſimus-ſecundus*, ne Patroni Laïci Presbyteros Eccleſiis ſuis præficiant, ſed Epiſcopo conſtituendos nominent. *Vigeſimus-tertius*, Clericos militiæ ſacræ deſertores ab aliis ſeparari jubet. *Vigeſimus-quartus* Monachos Apoſtatas anathemate percellit. *Vigeſimus-quintus*, Canonicis & Monachis prohibet, ne à propriis Monaſteriis ad alia tranſeant, *propter adipiſcendum aliquod miniſterium, vel honorem, vel occupationem terrenam*; ſed tantùm *causâ rationabilis neceſſitatis, vel ædificationis animæ, vel ordinem meliùs obſervandi*; idque cum Epiſcopi ſui, vel Abbatis conſenſu. In eodem Concilio de compeſcendis privatis Bellis, & pace firmanda actum eſt; & anathemate percuſſi, qui pacem protervè recuſarent, ut conſtat ex Concilio Lemovicenſi II.

Irregularitas ex natalium defectu.

Impedimenta Matrimonii.

Canonicorum Regularium & Monachorum in propriis Eccleſiis ſtabilitas.

Canonibus adjunctum eſt *Aymonis* Archiepiſcopi Bituricenſis Edictum De *S. Martialis* memoria, ſive in Litaniis, ſive in cæteris Officiis inter Apoſtolos colenda, ſecundùm Apoſtolicas *Joannis* Papæ XVIII. Literas. Quod ex Geſtis *S. Martialis* ait *Aymo*, ipſum in Cœna Domini adfuiſſe, auctoritate caret, ac Evangelio repugnat, quod duodecim dumtaxat Apoſtolos cum Chriſto diſcubuiſſe teſtatur, Matth. XXVI. Marci XIV. Lucæ XXII. Conſignatum eſt iſtud *Aymonis* Edictum anno MXXXI. Indictione XIV. quo refellitur *Baronius* illud ad annum MXXXIV. referens. *Jordani* Lemovicenſis Epiſcopi nomen inter Præſules, qui adfuiſſe Bituricenſi Concilio memorantur in fine illius Edicti, Librariorum errore irrepſit: Se enim abfuiſſe ipſe teſtatur Actione I. Concilii Lemovicenſis II.

S. Martialis memoria inter Apoſtolos.

§. II.

Die poſt Bituricenſe Concilium XV. ſcilicet XIV. Kalendas Decembris, altera Synodus Lemovicis habita eſt in Eccleſia Protomartyris Stephani. Variis documentis *S. Martialis* Apoſtolatus probatus eſt, ejúſque memoriam Apoſtolorum ritu celebrandam, ſecundùm Literas Romani Pontificis, & Bituricenſis Decreta Synodi, ſancitum eſt. Bituricenſis Archiepiſcopus ſententiam dixit, & Comprovinciales Epicopos admonuit ut Romanæ Sedis Edicto parerent, alioqui ad obedientiam auctoritate compellendi. *Verumtamen Comprovinciales noſtros neceſſe eſt, niſi ſuſceperint, admoneri obediant Romanæ Sedi Capiti ſuo ſevera auctoritate noſtra compulſi.* Mox ad Eccleſiam Præſules proceſſere, Stationem feſtam acturi. Archipræſul Sacrum ſolemne celebravit, in quo hanc Orationem recitavit, à *Joanne* Papa ad Lemovicenſes jamdudum directam: *Omnipotens ſempiterne Deus, qui Beatum Martialem Apoſtolum Eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti, quæſumus, nobis ejus ſuffragantibus meritis, pietatis tuæ gratiam largiaris.* Secundùm hæc, Patres ritu ſolemni excommunicarunt Milites Lemovicenſis Diœceſeos, qui pacem Epiſcopo ſuo, prout exigebat, firmare contumaciter renuebant. Et hæc quidem Seſſione prima.

Summa Decretorum Concilii Lemovicenſis Secundi.

S. Martialis Apoſtolatus confirmatur.

Seſſione III. *S. Martialis* Apoſtolatus contra quoſdam adversùs priora Decreta murmurantes iterum confirmatus eſt. Deinde Bituricenſis Concilii roborata Statuta, præcipuè quoad renovationem Corporis Domini in Eccleſiis, in quibus continuò cuſtoditur, quam in anno duodenis vicibus fieri Patres decrevere. Hujus verò & aliarum Regularum executionem, in Monaſteriis, Abbatum arbitrio Synodus permiſit, Epiſcopo Lemovicenſi ſuggerente. *Monaſteria verò Monachorum Regularia*, inquit, *quia diligentiùs, & nitidiùs omnia ad cultum Altaris procurant, in Abbatum ſuorum arbitrio de his, ſicut de aliis Regulis permittimus. Illi enim noſtris Legibus conſtringi non debent, qui ultra nos per arctam & anguſtam portam vitæ ingredi*

Renovatio Corporis Domini, ſive Hoſtiarum conſecratarum, præcepta.

Monachi à Synodo laudantur.

greſſi appetunt, qui voluntatem propriam frangunt, qui jugum ab adoleſcentia portant, qui Epiſcoporum juſſis ſummopere in omnibus obediunt: Tales, inquam, Legibus non oportet ſubjici Conciliorum, niſi fortè reprehenſioni vel contemptui patuerint. Sic Apoſtolus ait: Juſto lex non eſt poſita, &c. *Nam & Abbates Regulares non ideo ad Synodum venire cogo hujus Sedis, ut arguantur: ſed ut mihi de rebus Eccleſiaſticis moderandis conſilium præbeant. Quatenus ipſi ſpirituales viri, dum mihi per diverſas multorum curas diſperſo opem ferunt ad ſublevandum onus, in retributione coronæ mecum participentur. De cultu enim Eccleſiaſtico & reverentia Corporis Domini probavi ipſe oculis meis Regulares per Lemovicinum Monachos, Altaria & Codices, veſtimenta, Calices, Linteamina, & cuncta quæ ad Altare pertinent, mundiſſima quotidie & cum reverentia ſervare.* Poſtea de Abbate Laïco actum, qui Solemniacenſe Monaſterium occupabat. Id emendari Synodi judicio ipſe conſenſit. Dixerunt Patres: *Idoneum ex Regularibus Monachis aliquem adducito ante Dominum Jordanum, ut ipſe eum regulariter ordinet Abbatem ad regendum ipſum locum: & tu extrinſecùs non diſſipator, ſed Defenſor & Proviſor loci adeſſe memento.* Abbatis ſecundùm Regulam ordinandi cura Lemovicenſi Epiſcopo demandata eſt.

Abbatum erga Epiſcopos reverentia.

Actum eſt præterea de Abbate Uſercenſi, qui excommunicatum in ſuo Cœnobio ſepeliviſſe dicebatur. Ille accuſationem diluit, dixitque: *Abſit à me ut abſque veſtra licentia aliquando ſuſcipiam excommunicatum. Ordo enim noſter quantò ſublimior eſt, tantò ſubjectior & promptior ad obediendum Epiſcopis ut ſit neceſſe eſt. In Epiſcopis enim ipſum Deum honoramus, vel contemnimus, ſicut ipſe ait: Qui vos audit, me audit, qui vos ſpernit, me ſpernit.*

Nonnullis aliis propoſitis ac ſolutis quæſtionibus, conqueſti ſunt Patres de excommunicatis Aquitanis, qui ignorantibus Epiſcopis ſuis à Romanò Pontifice Pœnitentiam & abſolutionem accipiebant. *Hac enim de cauſa*, inquiebant, *pax & Concilium in Aquitania deſtruitur, dum quos iſti juſtè ligant, ille injuſtè abſolvit.* Engelricus Sanctæ Mariæ Anicienſis Canonicus *Benedicti* VIII. literas ad *Stephanum* Arvernenſem Epiſcopum protulit, quibus abſolutionem *Pontio* Comiti, quem à dicto Epiſcopo excommunicatum ignorabat, conceſſam, Pontifex irritam declaravit. Dixerunt Epiſcopi: *Fruſtra hac querela adverſus noſtrum mutire audes. Apoſtolicus enim abſque culpa eſt, & potiùs nos culpabiles ſumus, niſi literis noſtris ei notum faciamus, de quibus nolumus ut abſolvantur. Cùm ergo tales deceperint Apoſtolicum ut fraudulenter abſolvantur ab eo, irrita eſt eis illa abſolutio, ideóque nec ab eo, nec à nobis confirmanda.*

Irrita judicatur abſolutio à Romano Pontifice per obreptionem impetrata.

Tunc de Engoliſmenſi Epiſcopo in ipſo Concilio ſedente quiſpiam narravit, quòd cùm ex Diœceſanis ejus nonnemo ab ipſo excommunicatus, ſine ejus licentia Pœnitentiæ legem à Romano Pontifice ſurripuiſſet, ejúſque Literas Epiſcopo ſuo in Cœna Domini obtuliſſet, rogantes ut Pœnitentiam ipſi Romæ impoſitam approbaret, Epiſcopus obreptum eſſe Apoſtolicæ Sedi cognoſcens, hominem his verbis perſtrinxit: *Verſa vice, quod ego poſtulare debueram ab Apoſtolico, Apoſtolicus poſtulat à me. Non credere poſſum hoc Mandatum ab eo extortum: Hoc tibi nihil utile eſt: & donec aut à me, aut ab hujus Sedis Archidiacono, me jubente, accipias Pœnitentiam, permane in excommunicatione. Et ejecit eum foras de Eccleſia.*

Romani Pontificis Auctoritas in imponendis, vel relaxandis per totam Eccleſiam Pœnitentiis.

Hac audita relatione, Epiſcopi dixere: *Hoc ab ipſis Apoſtolicis Romanis, & cæteris Patribus cautum tenemus: ut Parochiano ſuo Epiſcopus, ſi Pœnitentiam imponit, eúmque Papa dirigit, ut judicet utrum ſit an non Pœnitentia digna pro tali reatu, poteſt eam confirmare Auctoritas Papæ, aut levigare, aut ſuperadjicere. Judicium enim totius Eccleſiæ maximè in Apoſtolica Romana Sede conſtat. Item ſi Epiſcopus Parochianum ſuum cum teſtibus vel literis ad Apoſtolico ad Pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro graviſſimis reatibus fieri ſolet, in quibus Epiſcopi ad dignam hæſitant Pœnitentiam imponendam: hic talis licenter à Papa remedium ſumere poteſt: nam inconſulto Epiſcopo ſuo, ab Apoſtolico Pœnitentiam & Abſolutionem nemini accipere licet.*

Scholion.

Ad hunc Articulum, pag. 270. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Notam adſcribunt: *Valde notanda quæ hic dicit de Auctoritate Papæ circa Abſolutionem ab Excommunicatione lata ab Epiſcopis in ſuis Diœceſibus.*

R. Ex Actis Synodi Lemovicenſis Secundæ, quorum verba profero, irritam ab iſtius Concilii Patribus judicari obſervo Abſolutionem à Romano Pontifice per obreptionem impetratam. Summi tamen Pontificis Auctoritatem in imponendis vel relaxandis per totam Eccleſiam Pœnitentiis, ex ipſius Synodi Lemovicenſis Actis probo, cujus hæc verba non omitto: Judicium enim totius Eccleſiæ maximè in Apoſtolica Romana Sede conſtat. Quid hic reprehenſione dignum? Quod in Concilio geſtum eſt, fideliter refero, quod ad commendationem Auctoritatis Pontificiæ pertinet, diligenter obſervo.

ARTICULUS IV.

De Conciliis Rothomagi Undecimo Sæculo celebratis.

Rothomagus vulgò Rouen, Sedes Archiepiſcop. Normanniæ caput.

ROTHOMAGI, quæ Normanniæ Metropolis eſt, quatuor XI. Sæculo celebres habitæ ſunt Synodi. Prima anno ML. altera anno MLXXII. tertia anno MLXXIV. quarta anno MXCVI. de quibus ſigillatim agendum.

§. I.

Summa Canonum Concilii Rothomagenſis anno 1050. celebrati.

PRIMÆ Synodo præfuit *Malgerius* Archiepiſcopus, Rothomagenſis, & Comprovincialibus Epiſcopis ſuffragantibus, undeviginti condidit Canones. *Primus* eſt de Fidei Symbolo firmiter tenendo. *Secundus*, Epiſcopatum muneribus Principi aut familiaribus ejus datis ambiri vetat. *Tertius*, ne Epiſcopi ad aliam Sedem, *amplioris honoris causâ*, tranſmigrent. *Quartus*, ne Monachi aditum ad honores pecuniâ ſibi aperiant. *Quintus*, ne Epiſcopi vel Abbates ſe mutuò ſupplantent. *Sextus*, Simoniam in ſacris Ordinationibus damnat, uti & *Septimus*. *Octavus* ad ſacros Ordines promoveri tantum eruditos, & legitima ætate, ſtatuit. *Nonus*, alienos Clericos vetat ordinari. *Decimus*, ne Clericorum ſtipendia Laïcis tribuantur. *Undecimus*, ne Archidiaconus Archidiaconum: *Duodecimus*, ne Clericus Clericum ſupplantet. *Decimus-tertius*, ne Presbyter alterius Eccleſiam uſurpet. *Decimus-quartus*, ne Chriſma vendatur. *Decimus-quintus*, ne pro Eccleſiarum Dedicatione: *Decimus-ſextus*, ne pro Baptiſmatis adminiſtratione pecunia exigatur. *Decimus-ſeptimus*, ut Baptizatorum in albis candela & chriſmale dumtaxat donentur, niſi ſponte aliud offerre Sacerdotibus voluerint. *Decimus-octavus* prohibet ne Pœnitentes per avaritiam graventur aut leventur, ſed pro modo culpæ, & poſſibilitate naturæ, imponatur pœnitentia. Qui Sacerdotes hoc Decretum violaverint, gradu ſuo priventur. *Decimus-nonus* Baptizatos in ipſa Eccleſia, in qua regenerationis gratiam acceperunt, per octo dies in albis repræſentari jubet.

Pœnitentia imponenda pro modo culpæ, & poſſibilitate naturæ.

§. II.

§. II.

> *Summa Canonum Concilii Rotomagensis anno 1072. celebrati.*

ALTERUM Concilium Rothomagenſe in Eccleſia Cathedrali Deiparæ Virgini ſacra à *Joanne* Archipræſule & ejus Suffraganeis habitum eſt. Canones viginti-quatuor conditi. *Primus*, Chriſma & Oleum ab Epiſcopo horâ debitâ conſecrari ſtatuit, duodecimque Presbyteros veſtibus ſacris ornatos Conſecranti adſiſtere. *Secundus & tertius* de Chriſmatis renovatione & diſtributione decernunt. *Quartus* ut Sacerdos Miſſam celebrans Chriſti Corpus & Sanguinem ſumat. *Quintus*, ut infantem, citrà urgentem neceſſitatem, non baptizet, niſi jejunus, & Alba Stolaque indutus. *Sextus*, ut Viaticum & Aqua Benedicta ultrà octo dies non ſerventur. *Septimus*, Ut Confirmationem conferens & ſuſcipiens jejuni ſint, nec abſque igne conferatur. *Octavus*, Ut poſt diem Sabbathi, vel die Dominicâ manè, ſacri Ordines jejunis à jejunantibus conferantur. *Nonus*, religioſam Quatuor Temporum obſervantiam præcipit. *Decimus* depoſitione mulctat eos qui inter Ordinandos irrepunt, & furtim ad Ordines provehuntur. *Undecimus*, Clericos coronas relinquentes, excommunicatione plectit: Clericos Ordinandos quintâ feria Epiſcopo ſiſtere ſe jubet. *Duodecimus* Monachos vagos & Sanctimoniales extra Monaſteria diſcurrentes, compelli ſtatuit ut ad illa redeant. *Decimus-tertius*, Parochialium Eccleſiarum regimen vendi vetat. *Decimus-quartus*, Matrimonia clam contrahi prohibet, aut poſt prandium, & inter Conſanguineos infra ſeptimam generationem. *Decimus-quintus*, Sacerdotes, Diaconos, & Subdiaconos continentiam non ſervantes arcet à ſacris miniſteriis, & Beneficiorum fructibus privat. *Decimus-ſextus* vetat ne quis Uxorem ducat qua-cum adulterii perpetrati, priori Uxore ſuperſtite, infamiâ flagravit. *Decimus-Septimus*, ne quis velatâ Uxore, aliam ducat, quandiu ipſa vixerit. *Decimus-octavus*, excommunicatam denuntiat mulierem, quæ viro abſente, priùs nupſerit, quàm de ipſius morte certis documentis fuerit edocta. *Decimus-nonus*, Clericos publicum in crimen lapſos ſacris Miniſteriis facilè reſtitui prohibet. *Vigeſimus* mandat ut Epiſcopus, qui ad Presbyteri vel Diaconi lapſi depoſitionem vocatus, venire non potuerit, Vicarium mittat. *Vigeſimus-primus* ſtatuit, *Ut nullus in Quadrageſima prandeat, antequam hora nona peracta, veſpertina incipiat: Non enim jejunat, qui ante manducat*, (inquit Synodus.) *Vigeſimus-ſecundus*, Sabbathi Paſchæ Officium antè horam nonam inchoari prohibet. *Vigeſimus-tertius* Sanctorum Feſtivitatem, quæ ipſa die, in quam incidit, celebrari non poteſt, infrà diem octavum celebrari mandat. *Vigeſimus-quartus*, generale & ſolemne Baptiſma non fieri ſtatuit extra Sabbatum Paſchatis & Pentecoſtes.

> *Baptiſmum & Confirmationem adminiſtrari decet à jejunis.*

> *Matrimonii impedimenta.*

> *Refectionis hora diebus jejunii.*

§. III.

> *Summa Canonum Concilii Rothomagenſis anno 1074. celebrati.*

TERTIAM Synodum anno MLXXIV. idem Archipræſul Rothomagenſis *Joannes* in ſua Metropoli, cum ſuis Suffraganeis, celebravit, cujus meminit Chronicon Rothomagenſe à Patre *Labbe*, S. J. excuſum Tom. I. Bibliothecæ Novæ MSS. Librorum. Adfuit *Vuillelmus* Rex Anglorum & Normanniæ Dux. Canones decem & quatuor conditi. *Primus*, Simoniacam hæreſim & ſacrilegam Beneficiorum Eccleſiaſticorum nundinationem damnat. *Secundus*, ordinari prohibet Abbatem, niſi qui priùs diuturna converſatione vitæ Monaſticæ diſciplinam fuerit aſſecutus. *Tertius*, Clericos ſuſcipi vetat abſque commendatitiis proprii Epiſcopi literis. *Quartus*, interſtitia Canonum auctoritate præſcripta in ſacris Ordinationibus obſervari mandat. *Quintus*, Subdiaconos, Diaconos, Presbyteros Parochianos ordinari prohibet, niſi legitimam Profeſſionem coram Epiſcopo, & in omnium circumſtantium audientia emittant. *Sextus*; Monachum vel Sanctimonialem in crimen corporale publicè lapſos, ab Officiis arcet. *Septimus* Regulam *S. Benedicti* ad amuſſim obſervari jubet à Monachis & Sanctimonialibus. *Octavus*, in MSS. & editis mutilus eſt. *Nonus*, ſtatuit, ne Chriſtiana ſepultura & exequiæ negentur illis, qui nullo crimine mortali, publico ſcilicet contaminati, morte præoccupati fuerint. *Decimus*, viros qui ſe cum ſororibus aut conſanguineis uxorum ſuarum antè conjugium commixtos fuiſſe aiunt: quod mentiuntur interdum ut eas dimittant quæ ſunt ipſis faſtidio, non eſſe audiendos decernit, niſi id judicio probent. *Undecimus*, minimè etiam audiendos ſtatuit Clericos, qui ſacris Ordinibus initiati, ſe omnes Ordines non recepiſſe mentiuntur, ut ab Ordine deponantur. *Duodecimus*, propter crimen depoſitos Sæculo militare vetat more Laïcorum, quaſi ab omni Clericatus obligatione liberi eſſent. *Decimus-tertius*, viros & mulieres, propter inceſtum matrimonium ſeparatos continere jubet, quoadusque legitimè nupſerint. *Decimus-quartus*, vetat ne Judæis Chriſtiani ſerviant, aut Judæorum pueros Chriſtianæ fœminæ nutriant, ut ſacrorum Canonum & *Sancti Gregorii* auctoritate dudum ſtatutum eſt.

§. IV.

> *Summa Canonum.*

QUARTUM Concilium Rothomagi celebratum eſt à *Guillelmo* Archiepiſcopo, & ejus Suffraganeis anno MXCVI. menſe Februario. Decreta Synodi Claromontanæ anno precedenti ab Urbano II. celebratæ confirmarunt. Octo condidere Canones. Quatuor priores Treugam & pacem conſtituunt; eos qui ipſas jurare vel cuſtodire neglexerint, necnon falſarios & raptores, anathemate percutiunt. *Quintus* Eccleſiis res ſuas & conſuetudines ſartas tectas ſervari jubet, Laïcos à participatione decimarum & oblationum excludit. *Sextus* ſtatuit, ut nullus Laïcus det vel adimat Presbytero Eccleſiam, ſine conſenſu Præſulis, nec vendat. Prohibet etiam ne Chriſtiani comam immodeſtè nutriant ſub pœna excommunicationis. *Septimus* vetat ne Laïcus conſuetudines Epiſcopales ſibi vindicet, vel juſtitiam quæ pertinet ad curam animarum. *Octavus* prohibet ne Presbyter hominium faciat Laïco: Quia indignum eſt ut manus Deo conſecratæ mittantur inter manus non conſecratas, & plerumque cædibus aut impudicis actionibus, vel prædationibus pollutas: Sed ſi Feudum à Laïco Sacerdos tenuerit, talem ipſi fidelitatem juret ut ſecurus ſit.

> *Comam immodeſtè nutrire ſynodus vetat Chriſtianis quibuſvis hominibus.*

ARTICULUS V.

De Synodo Coyacenſi.

> *Oviedo.*

ANNO Christi ML. *Ferdinandus* Magnus Rex Caſtellæ Synodum ad reſtaurationem Eccleſiaſticæ Diſciplinæ congregavit in Caſtro Coyaco, Diœceſis Ovetenſis. Adfuere novem Epiſcopi, Abbates plurimi, & Optimates. Capitula tredecim condita partim Eccleſiaſticam, partim civilem Politiam ſpectantia. *Primum* ſtatuit ut Epiſcopi Eccleſiarum miniſterium cum ſuis Clericis accuratè exequantur. *Secundum*, ut Abbates & Abbatiſſæ Monaſteria ſua regant ſecundùm Regulam *S.*

Benedicti, & cum ſuis Congregationibus obedientes & per omnia ſubditi ſint Epiſcopis. Tertium ut omnes Eccleſiæ & Clerici ſint juris Epiſcoporum propriorum; ita ut Laïci nullam in Eccleſias vel Clericos poteſtatem uſurpent. Statuit præterea de ornamentis Altarium, & veſtibus Miniſtrorum, de materia Sacrificii, de honeſtate & modeſtia Clericorum. *Quartum*, ut omnes Archidiaconi & Preſbyteri adulteros, inceſtuoſos, & nefarii criminis reos, fures, homicidas, maleficos, ad Pœnitentiam vocent, quam ſubire ſi noluerint, à Communione ſeparentur. *Quintum*, decernit ut Archidiaconi tales Clericos ſtatis temporibus ordinandos offerant, qui perfectè totum Pſalterium, Hymnos & Cantica, Epiſtolas, Evangelia & Orationes ſciant. Ut Preſbyteri ad nuptias non eant niſi cauſa benedicendi, non edendi. *Sextum*, ut omnes Chriſtiani die Sabbati adveſperaſcente ad Eccleſiam concurrant, & Dominica matutina *Miſſas & omnes Horas audiant, opus ſervile non exerceant, nec ſectentur itinera, niſi orationis cauſâ, aut ſepeliendi mortuos, aut viſitandi infirmos, aut pro Regis ſecreto, pro Saracenorum impetu.* Convictus etiam, & manducatio cum Judæis prohibetur. Hanc violantibus Conſtitutionem, Pœnitentiam ſeptem dierum Patres imponunt. Pœnitere nolentes, majores perſonas per annum à Communione ſuſpendunt; inferiores centum flagellis plectendos edicunt. *Septimo Capitulo* Comites & Majorinos Regales admonent, ut juſtitiam rectè adminiſtrent. Eodem ſpectat *Octavum* capitulum. *Nonum* diuturnam quamvis poſſeſſionem adverſùs Eccleſiam, non præſcribere declarat, ſecundùm Canones, & Legem Gothicam. *Decimum*, ut qui vineas aut terras in contentione poſitas coluit, colligat fruges; quas, ſi causâ ceciderit, reddet Domino hereditatis. *Undecimum*, ſingulis Feriis Sextis jejunium indicit. *Duodecimum*, vetat ne rei, qui ad Eccleſiam confugerint, per vim inde abſtrahantur, niſi vitæ & membrorum data ſecuritate, ſub pœna Anathematis, & mulctæ mille ſolidorum puriſſimi argenti Epiſcopo perſolvendorum. *Poſtremum* de fidelitate Regi ſervanda decernit.

Clericorum Ordinandorum qualitates.

Quæ Religione obſervanda Dominica dies.

Nulla, quamvis diuturna poſſeſſio, adverſùs Eccleſiam præſcribit.

Regula de Reſtitutione.

Sextæ Feriæ jejunium.

ARTICULUS VI.

De Conciliis Narbonenſi, & Toloſano.

I. ANNO Chriſti milleſimo quinquageſimo-quarto, octavo Kalendas Septembris Concilium Narbone celebratum eſt. Adfuere decem Epiſcopi, duorumque abſentium Vicarii. Præfuit *Guifredus* Narbonenſis Archiepiſcopus. Abbatum, Clericorum, Optimatum ingens fuit numerus, *Petrus Raymondi*, Comes Barcinonenſis, & *Berengarius* Vicecomes, operam Synodo navarunt. De Pace & Treuga actum, quæ Capitulis novem & viginti confirmata eſt. Pro eadem cauſa habita eſt altera Synodus apud *S. Ægidium* in Provincia Narbonenſi anno circiter M L V I. cui Præſules Gallicani duo & viginti adfuere.

Concilium Narbonenſe.

Et apud S. Ægidium.

Narbo, vulgò Narbonne, caput Galliæ Narbonenſis, Sedes Archiepiſcopalis.

S. Ægidii villa, vulgò Saint Gilles, in Diœceſi Nemauſenſi.

II. Anno Chriſti milleſimo quinquageſimo-ſexto, Idibus Septembris, *Victoris II.* Papæ Mandato duodeviginti Epiſcopi Concilium Toloſæ celebrarunt. Præfuere *Rambaldus* Arelatenſis, & *Pontius* Aquenſis, Archipræſules, Sedis Apoſtolicæ Legati. Capitulis tredecim ſancita Diſciplina eſt. *Primum* Epiſcopos pecuniam ab Ordinandis exigentes, & Clericos per Simoniam ordinatos, à Dignitate & Ordine dejicit. *Secundum* ſtatuit ut Epiſcopi, Abbates, Preſbyteri, antè annum ætatis trigeſimum; Diaconi antè vigeſimum-quintum non ordinentur: nec Ordinatio fiat extra tempora ſecundùm Canones ſtatuta: alioquin irrita eſto. *Tertium & Quartum* Simoniam ab Eccleſiarum Dedicatione, & Beneficiorum collatione ac adeptione eliminant. *Quintum* Clericos obtinendæ Abbatiæ cauſâ Monachos effectos, ab omni ſpe hujuſmodi honoris in perpetuum tempus excludit: ambientes excommunicatione feriendos edicit. *Sexto Capitulo* Monaſtica Diſciplina ſancitur, jubeturque Abbatibus, ne Monachis proprium habere permittant. *Septimum* Clericos incontinentes honore & Officio privat, & à propriis Epiſcopis excommunicari mandat. *Octavum* Laïcos, res Eccleſiæ uſurpantes, excommunicatione plectit. *Nonum* vetat ne quis res defunctorum ſuſcipiat, niſi quæ, adhibitis idoneis teſtibus, ſibi ſuprema ipſorum voluntate relictæ ſunt. *Decimum* ſtatuit ut Eccleſiæ Diœceſeos Epiſcopis & Clericis ſolitam decimarum oblationumque partem ſolvant. *Undecimum*, de Eccleſiis in alodiis Laïcorum conſtitutis ſtatuit, ut tertia pars decimarum, cum primitiis, & Preſbyterio, & cœteris, in poteſtate Preſbyteri, ad ſervitium ipſius Eccleſiæ, ſub Epiſcopi, vel Cleri ditione permaneant. Qui autem alodia ad Collegia Canonicorum vel Monachorum pertinentia retinent, Anathemate feriuntor. *Duodecimum* adulteros, inceſtuoſos, perjuros ad pœnitentiam & ſatisfactionem hortatur. *Poſtremum* eos anathemate plectit, qui cum Hæreticis & Excommunicatis ſocietatem & communionem habent.

Summa Canonum Concilii Toloſani. Toloſa vulgò Toulouſe caput Tectoſagum, ſedes Archiepiſcopalis ex erectione Joannis XXII [illegible] Epiſcopalis ſub Metropoli Narbonenſi.

Abbatiæ cauſa Monachum fieri non licet.

ARTICULUS VII.

De duplici Concilio Pictavenſi.

I. ANNO Chriſti milleſimo ſeptuageſimo octavo, Concilium in Urbe Pictavenſi celebravit *Hugo* Dienſis Epiſcopus & Sedis Apoſtolicæ Legatus, in cauſa quorumdam Epiſcoporum Simoniacorum, de quibus ejus Epiſtola ad *Gregorium* VII. Pontificem Maximum legenda eſt, ab *Hugone Flaviniacenſi* Abbate in Chronico Virdunenſi deſcripta. Decem Canones in iſta Synodo conditi ſunt & promulgati, quos *Baronius* & *Binius* ad alterum Concilium Pictavenſe anno centeſimo ſupra milleſimum celebratum minùs accuratè referunt. *Primus* decernit ut nullus Epiſcopus, Abbas, Preſbyter, vel quilibet Clericus, donum Epiſcopatus vel Abbatiæ, vel Eccleſiæ, vel rerum aliquarum Eccleſiaſticarum, de manu Regis, vel Comitis, vel perſonæ cujuſvis Laïcæ accipiat; ſed Epiſcopus à ſuo Metropolitano; Abbas, Preſbyter, & cœteræ perſonæ inferiores, à proprio Epiſcopo. Laïci Eccleſias violenter retinentes excommunicatione plectuntor: Eccleſiæ ipſæ interdicto ſubduntor. *Secundus Canon* Beneficiorum pluralitatem, Simoniamque damnat. *Tertius* vetat ne quis Eccleſiaſtica bona jure conſanguinitatis ſibi vendicet. *Quartus*, ne pro ſacris Ordinationibus aut Benedictionibus quibuſlibet munus accipiatur. *Quintus*, ne Abbates, Monachi, vel alii Preſbyteri, abſque proprii Epiſcopi Mandato Pœnitentias injungant. *Sextus*, ne Abbates, & Monachi, novas Eccleſias ſibi quovis modo vendicent, abſque conſenſu Epiſcopi in cujus Diœceſi ſunt conſtitutæ. Statuit etiam ut Preſbyter de cura animarum & de Chriſtianitatis miniſterio Epiſcopo rationem reddat. *Septimus*, ut Abbates & Decani qui Preſbyteri non ſunt, ad Sacerdotii Ordinem, Archidiaconi ad Diaconatum promoveantur, aut Dignitatibus excidant. *Octavus* filiis Preſbyterorum & nothis cæteris, ſacrorum Ordinum aditum intercludit, niſi Monachi aut Canonici Regulares fiant. A Prælationibus verò ipſos penitus excludit. *Nonus*, Sacerdotum

Pictavum, vulgò Poitiers, caput Pictonum, du Poitou, urbs Epiſcopalis ſub Metropoli Bituricenſi.

Summa Canonum.

Juriſdictio Epiſcopalis.

Irregularitas ex Natalium defectu, tollitur per vitæ Regularis vel

Monaſticæ Profeſſionem.

dotum per Simoniam Ordinatorum, vel concubinas, aliaſve fœminas malæ ſuſpicioni obnoxias in domibus ſuis retinentium, Miſſas audientes, excommunicatione plectendos decernit. *Decimus*, Cler[illegible] arma geſtantes, & uſurarios pari anathemate ferit.

II. Alterum Concilium in eadem urbe celebratum eſt anno Chriſti centeſimo ſupra milleſimum, XIV. Kalendas Decembris. Præfuere *Joannes* & *Benedictus* Cardinales, Sedis Apoſtolicæ Legati: adfuere Epiſcopi & Abbates octoginta. Qua in Synodo de *Norigaudi* Auguſtodunenſis Epiſcopi cauſâ paulò antè ab iiſdem Legatis in Valentino Concilio tractari cœpta, actum eſt. Adverſùs illum exauctorationis & excommunicationis lata ſententia. Secundò, *Philippus* Rex Francorum, & *Bertrada*, *Fulconis* Andegavenſis Comitis uxor, cujus ille conſuetudinem anno milleſimo nonageſimo ſexto in Concilio Nemauſenſi dimiſſam repetierat, à Synodo ſunt excommunicati. Aliæ etiam cauſæ privatæ ibidem diſceptatæ. Canones ſexdecim conditi. *Primus*, Tonſuram Eccleſiaſticam à ſolis Epiſcopis conferri jubet. Abbatibus tamen permittit, ut eam ſuis Monachis conferant. *Secundus* vetat, ne quid pro hujuſmodi Tonſura exigatur. *Tertius*, ne Clerici hominium Laïco faciant, *aut à quolibet Laïco Eccleſiaſticum Beneficium accipiant*. Quartus ſtatuit, ut nullus Sacerdotalia veſtimenta, & Altaris utenſilia, præter Epiſcopum, benedicere præſumat. *Quintus*, ut Monachi, niſi Subdiaconi fuerint, Manipulis non utantur. *Sextus*, ut Abbates Chirothecis, Sandaliis, Annulo non utantur, niſi quibus fuerit per Privilegium à Romana Eccleſia conceſſum. *Septimus*, ut Præbendæ non vendantur, nec paſtus ſeu convivia propter earum collationem exigantur, ſub pœna excommunicationis. *Octavus*, ut Inveſtituræ Præbendarum, Altarium, ſive Prælationum, viventibus poſſeſſoribus, non fiant. *Nonus*, ut Clerici vel Monachi Altaria vel Decimas per pecuniam à Laïcis non acquirant: alioquin excommunicatione feriuntor. *Decimus*, Clericis Regularibus permittit, ut proprio jubente Epiſcopo, baptizent, concionentur, Confeſſiones excipiant, mortuos ſepeliant. *Undecimus* ſtatuit, ut nullus Monachorum Parochialia Miniſteria præſumat, nimirum baptizare, prædicare, Pœnitentiam dare. *Duodecimus*, ad prædicandum admitti prohibet eos, qui Sanctorum Reliquias, quæſtûs causâ, circumferunt. *Decimus-tertius*, pro Epiſcopi vel Abbatis inauguratione aliquid exigi vetat. *Decimus-quartus*, ne Laïci partem oblationum ſibi vendicent, ſub excommunicatione interdicit. *Decimus-quintus* ſub eadem pœna cavet, ne quis res Epiſcopi, ſive ſuperſtitis, ſive defuncti, invadat aut retineat. *Decimus-ſextus*, Canones Claromontani Concilii *Urbano* II. Præſide celebrati, obſervari jubet. De Concilio iſto Pictavenſi legendum *Hugonis Flaviniacenſis* Chronicon, ad annum centeſimun ſupra milleſimum.

Adulterii Regis excommunicatio.

Summa Canonum.

Clerici ne Laïcis hominium faciant.

Canonum Concilii Claromontani præcipitur obſervantia.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Juliobonenſi in Normania.

Juliobona, vulgò l'Iſlebonne, au Pais de Caux.

ANNO Chriſti octogeſimo ſupra milleſimum, Concilium Juliobonæ, qui vicus eſt in Caletibus, Diœceſeos Rothomagenſis, celebratum eſt, præſente *Vuillelmo* Anglorum Rege & Normanniæ Duce. Præfuit *Vuillelmus* Rothomagenſis Archiepiſcopus. Adfuere Normaniæ Proceres & Conſules. Tredecim condita Decreta. *Primum* de Treuga & pace ſervanda. *Alterum* de his, qui conſanguineas uxores ducunt, Epiſcoporum judicio puniendis. *Tertium*, de Judicio Clericorum, qui de vetito feminarum contubernio accuſantur. Statuit Rex, ut ſi per Miniſtros Epiſcopi priùs accuſentur, in Curia Epiſcopi ſe purgent. Si à Parœcianis vel Dominis deferantur, inducias habeant ut cum Epiſcopo loqui poſſint: & ſi purgare ſe voluerint, præſentibus Pariochianis pluribus, antè Miniſtros Epiſcopi, & coram Judicio ſe purgent. Si verò infamiæ labem abſtergere non potuerint, Beneficiis priventur. Hunc autem Judiciorum ordinem in Clericorum cauſis ſtatuere ſe Rex profitetur, *Non perenniter Epiſcopis ſuis debitam auferendo Juſtitiam: Sed quia eo tempore Epiſcopi minus quam conveniſſet, inde fecerant*, (id eſt, in puniendis Clericis mulieroſis fuerant negligentes) *donec ipſe eorum videns emendationem, eis redderet pro Benefacto, quod tunc de manu eorum temporaliter tulerat pro Commiſſo.* Quartum Capitulum ſtatuit, ut Laïci in partem redditùum Eccleſiæ, oblationum, & decimarum non veniant. *Quintum*, ut Epiſcopi vel eorum Miniſtri à Preſbyteris, præter juſtos redditus, nihil exigant: nec mulctam pecuniariam propter eorum fœminas imponant. *Sextum*, ut Archidiaconi quotannis Preſbyterorum ſuorum veſtes ſacras, Calices & libros inſpiciant. *Septimum*, ut ſi de delicto in foreſtis Regis vel Baronum ejus commiſſo ſatisfactionem fecerit Preſbyter, pœnam Epiſcopus non imponat. *Octavum*, ut Preſbyteri quotannis circa Pentecoſtem cum Clericis & plebe ritu ſolemni ſupplicantes ad Matrem Eccleſiam procedant, & de ſingulis domibus ceræ deneratam Altari offerant. *Nonum*, ut Laïcus Preſbytero non det vel adimat Eccleſiam, abſque conſenſu Epiſcopi. *Decimum*, & *Undecimum*, ſtatuunt de Juribus Epiſcoporum in Cœmeteriis. *Duodecimum*, ut cùm Monachis donatur Eccleſia, Presbyter qui eam regit, iiſdem juribus ac redditibus fruatur, quibus ante Monachorum ingreſſum fruebatur. Quo defuncto, Abbas idoneum Presbyterum Epiſcopo inſtituendum offerat. Qui ſi vivere cum Monachis noluerit, *Tantùm ei debet Abbas de bonis Eccleſiæ, unde & bene vivere, & Eccleſiæ ſervitium convenienter valeat adimplere. Quod ſi Abbas facere noluerit, ab Epiſcopo cogatur ut faciat.* Id Portionem Congruam vocant, Vicariis Perpetuis aſſignandam. Quod verò reliquum eſt redditùum, in uſus Monaſterii cedit. Idem in Eccleſiis Canonicorum obſervator. *Poſtremum Capitulum* eſt de cauſis, quarum cognitio ad Curiam Epiſcopalem pertinet. Hujus Concilii Decreta refert *Ordericus Vitalis* libro V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ad annum M. LXXX.

Decretorum ſumma.

Ordo Judiciorum in Clericorum incontinentium cauſis conſtitutus in Provincia Rotomagenſi.

Portio congrua Parochiarum Rectoribus aſſignanda.

ARTICULUS IX.

De Conciliis quinque Londonienſibus duodecimo Seculo Celebratis.

§. I.

Londinum, Londres, urbs Regia Angliæ ſedes Epiſcop. ſub Cantuarienſi Metropoli.

ANNO milleſimo centeſimo ſecundo, *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus Londini Concilium celebravit, annuente *Henrico I.* Anglorum Rege. Adfuerunt cum *S. Anſelmo* Primate totius Angliæ & Concilii Præſide, Archipræſul Eboracenſis, & duodecim Epiſcopi, necnon Regni Proceres, ut quicquid ejuſdem Concilii auctoritate decerneretur, utriuſque Ordinis concordi cura & ſollicitudine executioni mandaretur. Primò de Abbatibus quibuſdam Simoniæ vel aliorum criminum reis habita queſtio, qui Concilii ſententiâ ſunt exauctorati. Secundò undetriginta

Summa Canonum Con[cilii]

Cilii Londinenſis anni 1102.

triginta conditi Canones, quorum Breviarium *Eadmerus* exhibet, lib. III. *Hiſtoriæ Novorum.* *Primo* ſtatutum, ut Epiſcopi Secularium Placitorum Officium non ſuſcipiant, ut modeſtas veſtes habeant, ut ſemper & ubique honeſtas perſonas teſtes habeant converſationis ſuæ. *Secundo*, ne Archidiaconatus dentur ad firmam; ſeu conductitiis Clericis conferantur. *Tertio*, ut Archidiaconi è Diaconorum Ordine aſſumantur. *Quarto*, ut nullus Archidiaconus, Presbyter, Diaconus, Canonicus, Subdiaconus, uxorem ducat, aut ductam retineat. *Quinto*, ut Presbyter illicita mulieris converſatione contaminatus Miſſam non celebret; ſi celebraverit, Sacrum ejus non audiatur. *Sexto*, ut nullus Subdiaconus ordinetur ſine Profeſſione caſtitatis. *Septimo*, ut filii Presbytorum in Eccleſias patrum ſuorum non ſuccedant. *Octavo* ne Clerici procurationes ſuſcipiant, aut judicia ſanguinis exerceant. *Nono* ut Presbyteri popinas & compotationes non frequentent. *Decimo*, ut veſtes Clericorum ſint unius coloris, & calceamenta modeſta. *Undecimo*, ut Clerici & Monachi Apoſtatæ ad Eccleſias ſuas & Monaſteria, officiumque redeant, aut excommunicentur. *Duodecimo*, ut Clerici patentes Coronas habeant. *Decimo-tertio*, ut Decimæ ſolis Eccleſiis dentur. *Decimo quarto*, ne Eccleſiæ aut Præbendæ emantur. *Decimo-quinto*, ne novæ Capellæ, ſine conſenſu Epiſcopi extruantur. *Decimo-ſexto*, ne conſecretur Eccleſia donec Presbytero & Eccleſiæ neceſſaria provideantur. *Decimo-ſeptimo*, ne Abbates milites conſcribant, utque in eadem domo cum Monachis ſuis manducent & dormiant. *Decimo-Octavo*, ne Monachi Pœnitentiam cuivis injungant, ſeu Confeſſiones excipiant, abſque conſenſu Abbatis: quam ille dare non poteſt, niſi de iis qui ipſius regimini ſubduntur. *Decimo-nono*, ne Monachi compatres, aut Moniales commatres fiant. *Vigeſimo*, ne Monachi Villici ſint. *Vigeſimo primo*, ne abſque Epiſcoporum auctoritate Eccleſias accipiant: nec ſibi datarum redditus ita ſibi vindicent, ut Presbyteri ibi ſervientes, in his quæ ſibi & Eccleſiæ neceſſaria ſunt, penuriam patiantur. *Vigeſimo-ſecundo*, ut fides inter virum & mulierem clam & ſine teſtibus de conjugio data, ſi ab alterutro negata fuerit, irrita habeatur. *Vigeſimo-tertio*, ut criniti ſic tondeantur, ut pars aurium appareat, & oculi non tegantur. De Secularibus, qui comam puellarum inſtar nutriebant hic Canon intelligitur: qua de immodeſtia & vanitate, zeloque *S. Anſelmi* in ea reſecanda, ſcribit *Eadmerus* lib. I. Hiſtoricæ Novorum. *Eo tempore*, inquit, *Curialis Juventus fermè tota crines ſuos Juvencularum more nutriebat, & quotidie pexa, ac irreligioſis nutibus circumſpectans, delicatis veſtigiis, tenero inceſſu obambulare ſolita erat. De quibus cùm in Capite Jejunii Sermonem in populo ad Miſſam ſuam & ad Cineres confluente idem Pater habuiſſet, copioſam turbam ex illis in Pœnitentiam egit, & attonſis crinibus in virilem formam redegit. Illos autem, quos ab hac ignominia revocare nequivit, à Cinerum ſuſceptione, & à ſua Abſolutionis benedictione ſuſpendit.*

Sacrorum Miniſtrorum Cælibatus.

Filiis Presbyterorum, ſucceſſio in Eccleſias Patrum vetita.

Vita & honeſtas Clericorum.

Monaſtica Diſciplina.

Damnata Secularium hominum vanitas, qui Comam Puellarum inſtar nutriebant.

Vigeſimo-quarto ſtatutum eſt ne cognati uſque ad ſeptimam generationem copulentur, vel copulati ſimul permaneant. *Vigeſimo-quinto*, ne corpora defunctorum extra Parochiam ſuam ſepelienda portentur, ut Presbyter Parochiæ juribus defraudetur ſuis. *Vigeſimo-ſexto*, ne quis corporibus mortuorum, ſine auctoritate Epiſcopi reverentiam ſanctitatis exhibeat. *Vigeſimo-ſeptimo*, ne homines venundentur. *Vigeſimo-octavo*, nefariæ nec nominandæ libidinis rei, anathemate damnati. Quorum crimen publicum fuerit, Clerici

Pœnæ in nefarii criminis reus conſtitutæ. Eorum abſolutionem Epiſcopis reſervat Eccleſia Anglicana.

A deponuntor, & à ſuperioribus gradibus excluduntor: Laïci etiam civili dignitate in toto Regno Angliæ exuuntor. Hujus criminis abſolutio Epiſcopis reſervata. Poſtremò denique ſtatutum eſt ut per Angliam univerſam ſingulis diebus Dominicis hæc excommmunicatio renovetur. Quod tamen poſtea *S. Anſelmus*, ob delinquentium multitudinem, omitti conceſſit, *Eadmero* teſte. De hujus Concilii Canonibus legenda Epiſtola *S. Anſelmi* ad *Vuillelmum* Archidiaconum, LXII. Libri Tertii.

B

§. II.

ANNO Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimo quinto, *Honorii II.* Papæ anno I. *Henrici I.* Regis Anglorum anno vigeſimo quinto, die nona Septembris, Londini in Eccleſia *S. Petri* Apoſtolorum Principis, altera Synodus celebrata eſt. Præſide *Joanne de Crema* S. R. E. Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato. Adfuere præter *Vuillelmum* Cantuarienſem, & Turſtinum Eboracenſem, Epiſcopi viginti, & Abbates circiter quadraginta. Septemdecim Canones conditi. Tres priores aliquod pretium aut munus exigi prohibent pro Sacris
C Ordinationibus, pro Chriſmate, Oleo, Baptiſmate, Pœnitentia, Unctione Infirmorum, Communione Corporis Chriſti, Sepultura; pro Conſecrationibus Epiſcoporum, Benedictionibus Abbatum, Dedicationibus Eccleſiarum. *Quartus* Beneficia Eccleſiaſtica *de dono Laici*, *ſine proprii Epiſcopi auctoritate & aſſenſu*, ſuſcipi vetat. *Quod ſi præſumptum fuerit, irrita erit donatio ejuſmodi, & ipſe canonicæ ultioni ſubjacebit.* Quintus cavet ne quis Eccleſiam ſibi paterna vindicet hereditate, aut ſucceſſorem ſibi in Eccleſiaſtico Beneficio conſtituat. *Sextus*, ut Eccleſiis & Beneficiis priventur,
D qui ad Ordines promoveri nolunt, quò liberiùs vivant. *Septimus*, ut in Decanum, aut Priorem, nemo niſi Presbyter; in Archidiaconum, niſi Diaconus promoveatur. *Octavus*, ut nemo niſi ad certum Titulum ordinetur. *Nonus*, ut nemo Clericum ex Beneficio ſuo ejiciat, abſque proprii Epiſcopi judicio, ſub pœna excommunicationis. *Decimus*, ut nullus Epiſcopus alterius Diœceſanum ordinet aut judicet. *Undecimus*, ut excommunicatum ab alio nemo ſuſcipiat; alioqui careat ipſe communione. *Duodecimus*, uni Clerico plures honores Eccleſiaſticos conferri prohibet. *Decimus-tertius*, mulierum contubernio Presbyteris,
E Diaconis, Subdiaconis interdicit. *Decimus-quartus* uſuras & turpe lucrum vetat Clericis, ſub periculo gradus. *Decimus-quintus*, ſortilegos, ariolos, & auguria quæque ſectantes, eiſque conſentientes, excommunicatione plectit, & infamia notat. *Decimus-ſextus* matrimonia inter conſanguineos & affines, uſque ad ſeptimam generationem, contrahenda impedit, contracta dirimit. *Decimus-ſeptimus* ſtatuit ut viri propriis uxoribus conſanguinitatem objicientes, quò eas dimittant, aliáſque ducant, & teſtes quos proferunt, non ſuſcipiantur; ſed ſecundùm Patrum Decreta res exa-
F minetur ac judicetur. De hac Synodo legantur *Simeon Dunelmenſis*, & alii Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptores.

Summa Canonum Concilii Londinenſis anni 1125.

§. III.

ANNO Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimo-ſeptimo, tertio Idus Maii & duobus diebus ſequentibus, Generale Concilium totius Angliæ Londini celebratum eſt, Præſide *Vuillelmo* Cantuarienſi Archipræſule. Duodecim Canonibus Eccleſiaſtica Diſciplina ſancita eſt. Tres priores pecuniam

Summa Canonum Concilii Londinenſis anni 1127.

cuniam pro Beneficiorum collatione, pro Sacris Ordinationibus, pro recipiendis Monachis, Canonicis, & Sanctimonialibus, exigi vetant. *Quartus*, nullum Decanum niſi ex Preſbyteris, nullum Archidiaconum, niſi ex Diaconis conſtitui jubet. *Quintus*, contubernia mulierum Sacris Miniſtris & Canonicis interdicit. Qui concubinis vel conjugibus adhæſerint, ordine, honore, beneficio privantur. *Sextus*, Archidiaconis, & aliis quibus incumbit, mandat ut omni ſtudio hoc propudium ab Eccleſia amoveant. *Septimus*, Preſbyterorum & Canonicorum concubinas extra Parochiam ejici præcipit: in crimen relapſas à Miniſtris Eccleſiæ capi, & Epiſcopali Judicio Diſciplinæ Eccleſiaſticæ atque Pœnitentiæ ſubjici vel ſervituti mancipari. *Octavus*, ſtatuit ut nullus plures Archidiaconatus teneat. *Nonus*, ut Clerici villarum Procuratores non fiant. *Decimus*, ut Decimæ ex integro reddantur. *Undecimus*, ut Eccleſiaſtica Beneficia & Decimas ſine conſenſu & auctoritate Epiſcopi nemo det, vel accipiat. *Duodecimus*, ut Abbatiſſæ & Sanctimoniales pretioſis non utantur indumentis, ſed agninis vel cattinis. Concilii ſtatutis Rex *Henricus* aſſenſum præbuit. De his *Florentii Vvigorniensis* Continuator in Hiſtoria Anglicana.

Synodorum Angliæ Collector emendatur.

V. Aliud Concilium Londinenſe ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum nonum Synodorum Angliæ Collector ex *Matthæi Paris* Hiſtoria refert, inquo juſtitia de focariis Sacerdotum Regi permiſſa ſit, quod etiam teſtatur *Henricus Hontidonienſis* antiquior Hiſtoricus. *Gabriel Coſſartius* S. J. Theologus obſervat, unum Concilium anni milleſimi centeſimi vigeſimi ſeptimi ab Anglicano Collectore in duo diſtractum fuiſſe, quia *Henricus* Huntidonienſis ait morte prohibitos Dunelmenſem & Vvintonienſem Epiſcopos ne Concilio intereſſent: quod anno MCXXIX. convenire non poteſt; cùm *Galfridus Rufus*, qui Dunelmi tum Epiſcopus erat, anno tantùm MCXL. obierit: & qui Vvintoniæ, *Henricus Bleſenſis*, anno MCLXXI. vivendi finem fecerit. Bellè autem convenire anno MCXXVI. vir eruditus exiſtimat: quia *Galfridi Dunelmenſis* Deceſſor *Ranulfus*; cùm ad Londinenſe Concilium eo anno tenderet, morbo eſt prohibitus, & Septembri deinde obiit. *Guillelmus* verò Dunelmenſis, qui *Henricum* proximè anteceſſit, vigeſima-quinta Januarii, anno MCXXVII. ſublatus eſt. Conveniunt quoque Londinenſi Concilio anni MCXXVII. tùm cenſuræ in focarias Presbyterorum tum Regni hereditas *Mathildi* Henrici filiæ juramento aſſerta, de qua *Joannes Bromton* in Chronico. At cum *Henrico Huntidonienſi* conciliari necdum iſta poſſunt, quia non morbo, ſed morte præpeditos fuiſſe ſcribit Dunelmenſem & Vvintonienſem Epiſcopos ne Concilio Londinenſi intereſſent. Præterea Concilium Londinenſe anni MCXXVII. non permiſit Regi juſtitiam de focariis Presbyterorum, imò ſub excommunicatione præcepit, ne ab aliqua poteſtate minore vel majore detinerentur, ſed liberè Miniſtris Eccleſiæ traderentur, & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, vel ſervituti Judicio Epiſcopali manciparentur.

§. IV.

ANNO Chriſti milleſimo centeſimo trigeſimo-octavo, Pontificatus *Innocentii II.* nono, *Stephani* Regis Anglorum III. die XIII. Decembris, Londini in Eccleſia *S. Petri* celebrata eſt Synodus, Præſide *Alberico* Cardinali Epiſcopo Oſtienſi, Sedis Apoſtolicæ Legato. Adfuere Epiſcopi ex diverſis Provinciis octodecim, Abbates circiter triginta, Cleri populíque ingens multitudo. Sub finem Concilii, vacanti Eccleſiæ Cantuarienſi *Theo-*

Summa Canonum Concilii Londinenſis anni 1138.

A *baldus* electus & conſecratus eſt Archiepiſcopus: Canones ſeptemdecim conditi. *Primus* pro Sacramentis & rebus ſacris pretium exigi vetat. *Secundus* ſtatuit ut Hoſtiæ conſecratæ ultra octo dies non ſerventur: ut Corpus Chriſti ad infirmos, niſi per Sacerdotem aut Diaconum; aut urgente neceſſitate per quemlibet, cum ſumma reverentia deferatur. *Tertius*, & *Quartus*, ut in conſecrationibus Epiſcoporum, benedictionibus Sacerdotum; & Dedicationibus Eccleſiarum nihil exigatur, præter procurationem Sacris Canonibus inſtitutam. *Quintus*, ut nullus de manu Laïci Eccleſiaſti-
B ca Beneficia accipiat. Cùm autem Inveſtituram ab Epiſcopo accipit, juret ſuper Evangelium, ſe nihil propter hoc, vel per ſe, vel per alium, alicui dediſſe vel promiſiſſe. *Sextus*, ne quis Beneficia Eccleſiaſtica paterna ſibi vendicet hereditate, aut Succeſſorem in iis ſibi conſtituat. *Septimus*, Clericos ab alienis Epiſcopis, abſque literis proprii Epiſcopi, ordinatos, à ſuſceptorum officiis Ordinum prohibet, eorumdem plenaria reſtitutione ſoli Romano Pontifici reſervata, niſi Religionis habitum ſuſceperint. *Octavus*, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos incontinentes, Eccleſia-
C ſticis Officiis & Beneficiis privat, eorumque Miſſas audiri vetat. *Nonus*, Clericos fœneratores, & turpia lucra ſectantes, & publica ſecularium negotia procurantes, ab Officio & Beneficio Eccleſiaſtico removet. *Decimus*, anathemate ferit eos, qui Clerico, Monacho, vel Sanctimoniali violentas manus intulerint: & abſolutionem ab hocce crimine, extra mortis urgens periculum, uni Romano Pontifici reſervatam denuntiat. *Undecimus*, excommunicari mandat rerum Eccleſiaſticarum invaſores. *Duodecimus*, prohibet ne quis Eccleſiam, vel Oratorium, abſque licentia Epiſcopi, in ſua poſſeſſione conſtituat. *Decimus-tertius*, vetat ne Clerici arma ferant, & Sæculo militent. *Decimus-*
D *quartus* ſtatuit, ut Monachi ad Clericatum promoti, in priori propoſito permaneant. *Decimus-quintus*, Sanctimoniales variis veſtibus ac pellibus indui, annulis aureis uti, capillos compoſitos & calamiſtratos gerere prohibet, ſub pœna anathematis. *Decimus-ſextus*, de omnibus Primitiis Decimas dari præcipit, ſub pœna excommunicationis. *Decimus-ſeptimus*, Magiſtris Scholarum interdicit, ne Scholas ſuas aliis pretio locent. De iſto Concilio legantur Continuator *Florentii Vvigornienſis*, *Henricus Huntidonienſis*, & *Matthæus Pariſius*.

Sine proprii Epiſcopi dimiſſoriis ordinati ſuſpenſione mulctantur.

Clerici, Monachi vel Monialis gravis percuſſio, caſus Romano Pontifici tum primùm reſervatus.

Monialium in exteriori cultu modeſtia.

E

§. V.

ANNO Chriſti milleſimo centeſimo ſeptuageſimo-quinto, quintum Londini Concilium celebratum eſt die Dominica ante Aſcenſionem Domini. Præfuit *Richardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, adfuere Suffraganei Epiſcopi, & Abbates. Undeviginti Canones conditi, ſeu potius ex aliis Conciliis repetiti. *Primus* Clericos incontinentes, qui ter admoniti pellices ſuas non dimiſerint, Officio & Beneficio ſpoliandos decernit. *Secundus*, vetat ne Clerici edendi & bibendi cauſâ tabernas
F ingrediantur, niſi peregrinationis neceſſitate compulſi, ſub pœna depoſitionis. *Tertius*, ne majores Clerici Judicium ſanguinis exerceant: Et ne Sacerdos Vicecomitatum aut Præpoſiti Sæcularis Officium habeat. *Quartus*, Clericos qui comam nutriunt, ab Archidiacono, etiam invitos, tonderi jubet: ac veſtimentis & calceamentis uti, quæ honeſtatem & religionem deceant, ſub pœna excommunicationis. *Quintus*, Clericorum, qui ab alienis Epiſcopis ordinantur, irritam Ordinationem declarat, Ordinatores verò, uſque ad con-

Summa Canonum Concilii Londinenſis anni 1175.

Vita & honeſtas Clericorum.

Suſpenſio Clericorum, qui ab alienis Epiſcopis ordinantur.

gruam ſatisfactionem ſuſpenſos. *Sextus*, ſeculares cauſas, in quibus de ſanguinis effuſione, vel de pœna corporali agitur, in Eccleſiis vel in Cœmeteriis agitari prohibet, ſub anathematis interminatione. *Septimus*, ne pro Sacramentorum adminiſtratione & ſepultura aliquid exigatur. Octavus, *Ne Prælatus in recipiendo Monacho vel Canonico, vel Sanctimoniali, pretium ſumat vel exigat aliqua pacti occaſione; ſi quis hoc fecerit, Anathema ſit.* Nonus, ne Eccleſia nomine dotalitii ad aliquem transferatur: & ne Patronus pro præſentatione alicujus perſonæ pecuniam, vel aliquod emolumentum, pacto interveniente, accipiat. *Decimus*, ne Clerici vel Monachi, cauſâ lucri, negotientur, aut villas teneant. *Undecimus*, ne Clerici armati incedant, alioqui gradus amiſſione mulctentur. *Duodecimus*, ne Vicarii ſe contra Perſonas erigant, quibus fide & ſacramento obligati ſunt: Alioqui in tota Diœceſi ab Officii executione ſuſpendantur. *Decimus-tertius*, integram Decimarum ſolutionem, ſub pœna anathematis præcipit. *Decimus-quartus*, ſtatuit, ut in cauſis pecuniariis, quæ inter Clericos agitabuntur, victus victori condemnetur in expenſis. *Decimus-quintus*, ne decem Præfationibus Miſſæ receptis aliæ addantur. *Decimus-ſextus*, ne intincta Euchariſtia porrigatur. *Decimus-ſeptimus*, ne conſecretur niſi in Calice argenteo, vel aureo. *Decimus-octavus*, Clandeſtina Matrimonia prohibet: Sacerdotem qui aliquos clam conjunxerit, triennio ab Officio ſuſpendit. *Decimus-nonus*, vetat ne Matrimonio jungantur, qui ad ætatem legibus conſtitutam & Canonibus determinatam non pervenere.

Pretium pro ingreſſu Monaſterii paciſci, Simoniacum.

Decreta Miſſam, & Communionem ſpectantia.

Clandeſtina Matrimonia prohibentur.

ARTICULUS X.

De Concilio Abrincatenſi.

Abrincæ, vulgò Avranches, urbs interioris Normanniæ, Epiſcop. ſub Metropoli Rotomagenſi.

ANNO milleſimo ſeptuageſimo ſecundo, quinto Kalendas Octobris, Abrincæ in Normannia inferiori Synodus celebrata eſt, cui præfuere *Theodinus* & *Albertus* Cardinales Sedis Apoſtolicæ Legati. Adfuere omnes Epiſcopi ac Abbates Neuſtriæ, *Henricus II.* Rex Angliæ, cum *Henrico* filio Regni Succeſſore. A cæde *S. Thomæ Cantuarienſis* Rex Sacramento ſe purgavit, & certis Articulis, quos ipſi Legati præſcripſerunt, juramento firmatis, abſolutus eſt, ut in Diſſertatione de cauſa S. Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi & Martyris oſtendi. Tredecim Canones ea in Synodo conditi ſunt. *Primus*, pueros ad regimen Eccleſiarum, quibus animarum cura annexa eſt, admitti vetat. *Alter*, filios Sacerdotum in Eccleſiis patrum ſuorum conſtitui prohibet. *Tertius*, ne Laïci partem oblationum in Eccleſiis percipiant. *Quartus*, ne Eccleſiæ Vicariis annuis committantur. *Quintus* ſtatuit ut Sacerdotes majorum Eccleſiarum, quibus ad hoc facultates ſuppetunt, alium ſub ſe Presbyterum habere cogantur. *Sextus*, ut Sacerdotes ſine certo Titulo non ordinentur. *Septimus*, ut Eccleſiæ ad firmam annuam non tradantur. *Octavus*, ut tertia pars decimarum integra cedat in uſus Presbyteri, qui Eccleſiæ ſervit. *Nonus*, ut his, qui Decimas hereditario jure tenent, liceat eas, cui voluerint, idoneo Clerico dare, ea lege ut poſtea ad Eccleſiam, cui jure competunt, revertantur. *Decimus*, ut vir ad Monaſterium non tranſeat, uxore in Sæculo remanente, aut uxor viro non converſo, niſi ambo vacandi operibus carnis tempus exceſſerint. *Undecimus* abſtinentiam & jejunium omnibus, qui poterunt, maximè autem Clericis, tempore Adventûs indicit. *Duodecimus* Clericos, ad Juriſdictiones Sæcularium Poteſtatum adminiſtrandas, Judices conſtitui prohibet; alioqui à Beneficiis Eccleſiaſticis arceantur. *Decimus-tertius*, de certis capitibus, quæ Legati propoſuerant, nihil ſtatutum eſſe docet, Normanniæ Epiſcopis intercedentibus.

Summa Canonum.

Ordinandorum titulus.

De Converſione Conjugatorum.

Abſtinentia & Jejunium tempore Adventûs commendatur.

ARTICULUS XI.

De Concilio Eboracenſi.

Eboracum, Yorck, urbs Anglicani Regni ſecunda, Sedes Archiepiſcop.

ANNO Chriſti milleſimo centeſimo nonageſimo-quinto, menſe Junio, Synodus Eboraci in Anglia celebrata eſt, Præſide *Huberto* Cantuarienſi Archiepiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato; in qua duodecim Canones conditi. *Primus* eſt de reverentia & cura circa Euchariſtiæ confectionem & diſpenſationem adhibenda. *Secundus*, de Canone Miſſæ ad verum & probatum exemplar diligenter corrigendo. *Tertius*, prohibet *ne Sacerdos Laïco ad Pœnitentiam venienti, obtentu cupiditatis, injungat ut Miſſas faciat celebrari: & ne Sacerdos pro celebratione Miſſarum pretio conſtituto pactum ineat, ſed hoc duntaxat quod offeretur, in Miſſa recipiat.* Quartus ſtatuit ne in Baptiſmate plures quam tres puerum ſuſcipiant, maſculum duo mares & una fœmina, fœminam duæ fœminæ & mas unus. Præterea ut infans expoſitus, cujus Baptiſma ignoratur, ſive cum ſale, ſive ſine ſale fuerit inventus, baptizetur, cùm non intelligatur iteratum, quod neſcitur fuiſſe collatum. Denique ut nonniſi gravi urgente neceſſitate Diaconus baptizet, vel Corpus Chriſti eroget, vel Pœnitentiam confitenti imponat. *Quintus* de Eccleſiis reſtaurandis & ordinandis decernit. *Sextus*, de Tonſura, Corona, & modeſto habitu Clericorum. *Septimus*, Juſtitiam gratis exhiberi jubet. *Octavus*, Decimas integrè ſolvi mandat. *Nonus* divagandi occaſionem Canonicis Regularibus, Monachis, & Sanctimonialibus aufert, prohibendo ne redditus, quos Obedientias vocant, villicorum inſtar procurent ac adminiſtrent, & ne abſque gravi cauſa, & ſine ſocio extra Monaſteria proficiſcantur. *Decimus* prohibet ne Laïcus Eccleſias vel Decimas ad firmam recipiat, id eſt, annua penſatione redimat & conducat, ſive ſolus, ſive Clerico ſociatus. *Undecimus* ſtatuit ut falſi teſtes & perjurii in judicio rei, ſolemni ritu excommunicentur. Si reſipiſcere velint, ad Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, aut Generalem Diœceſeos Confeſſarium, abſente Archiepiſcopo vel Epiſcopo, tranſmittantur, Pœnitentiam ab eo accepturi. In extremis verò laborantibus inſinuandam, non imponendam eſſe Pœnitentiam; eiſque injungendum, ut ſi vixerint, Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, aut Generalem Diœceſis Confeſſorem ſeu Magnum Pœnitentiarium, abſente Archiepiſcopo vel Epiſcopo adeant, ut eis Pœnitentia competens imponatur. *Duodecimus*, Presbyteris jubet ut à tabernis abſtineant, & ſuſpectarum mulierum contubernio. Hæc verò Decreta ſe promulgaſſe profitetur Synodus, *Salva in omnibus Sacroſanctæ Romanæ Sedis auctoritate & dignitate.* De iſta Synodo legendus *Rogerius de Hoveden* in Annal. Angl. Parte II.

Summa Canonum.

Confeſſarius Pœnitenti injungere non debet cupiditatis ingenio, ut Miſſas celebrari faciat.

Diſciplina circa Baptiſmum.

Caſus Epiſcopis in Eccleſia Anglicana reſervatus.

Eccleſiæ Anglicanæ erga ſanctam Sedem Romanam reverentia.

SCHOLION.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 199. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *In Concilio Anglicano poſt Canones ponitur, SALVA AUCTORITATE SEDIS APOSTOLICÆ.*

R. Canonum Concilii Eboracenſis exhibitâ Synopſi, obſervo, Synodum profiteri ſe illa Decreta promulgaſſe, *ſalva in omnibus Sacroſanctæ Romanæ Sedis Auctoritate & Dignitate.* Concilii verba ſunt. Non adverterunt RR. Cenſores, ad Romani Pontificis Primatum, ſummamque in omnes Eccleſias auctoritatem & poteſtatem prædicandam hæc pertinere, eâque ratione à me obſervata fuiſſe. Quæ ſi expungenda illis videantur ob arcanam quamdam rationem, quam divinare non poſſum, conſiderent attentiùs hæc verba Concilii Tridentini, Seſſione XXV. *De Reformatione*, cap. XXI. *Poſtremò Sancta Synodus, omnia & ſingula, ſub quibuſcumque clauſulis & verbis, quæ de Morum Reformatione, atque Eccleſiaſtica Diſciplina, tam ſub felicis recordationis Paulo III. ac Julio III. quàm ſub Beatiſſimo Pio Quarto Pontificibus Maximis, in hoc Sacroſancto Concilio ſtatuta ſunt, declarat ita decreta fuiſſe, UT IN EIS SALVA SEMPER AUCTORITAS SEDIS APOSTOLICAE ET SIT, ET ESSE INTELLIGATUR.* Hæc Tridentina Synodus.

ARTICULUS XII.

De Concilio Dalmatiæ.

Dalmatia, Pars Illyrici, vulgò Eſclavonie.

ANNO Chriſti milleſimo centeſimo nonageſimo-nono, *Joannes* Capellanus, & *Simon* Subdiaconus, Sedis Apoſtolicæ Legati, Concilium in Dalmatia celebrarunt auctoritate *Innocentii III.* Pontificis Maximi ad curandam Eccleſiæ Diſciplinam. Duodecim condidere Canones, ſive potius ex antiquis Conciliis excerptos renovarunt ac promulgarunt. *Primus* ſtatuit, ut quicumque Epiſcopus ab Ordinandis pecuniam acceperit, omni Eccleſiaſtica dignitate careat, ſine ſpe reſtitutionis: Qui dederit, in ſortem Laïcorum dejiciatur. *Secundus* ſtatuit de Clericorum Cœlibatu, & de Ordinationum temporibus. *Tertius* de Oblationum & Decimarum canonica in quatuor partes diviſione, & diſtributione. *Quartus* de Sigillo Confeſſionis Sacramentalis inviolatè ſervando, ſub pœna privationis Officii & Beneficii. *Quintus* de reverentia Sacerdotibus exhibenda, & de excommunicatione eorum, qui ſacris hominibus violentas manus injiciunt, Summo Pontifici vel ejus Legatis reſervata. *Sextus*, Matrimonia inter conſanguineos in quarto gradu, vel intra, dirimit, excommunicatione in eos lata, qui in gradibus ab Eccleſia prohibitis conjuncti, ſeparari & Eccleſiæ ſatisfacere noluerint. *Septimus* Clericos ad Tonſuram Clericalem ſervandam compellit. *Octavus* Clericos de manu Laïca Beneficia Eccleſiaſtica ſuſcipientes, & Laïcos dantes, excommunicatione percellit, donec fecerint ſatis; & quod contra Canones factum fuerit, irritum declarat & inane. *Nonus* excommunicationem vibrat in eos, qui Theſauros Eccleſiarum injuſtè poſſident; & qui Latinos in ſervitute detinent, donec Eccleſiæ bona, hominibus libertatem reſtituant. *Decimus* eamdem pœnam decernit in viros, qui uxores ſuas, ſine Eccleſiæ Judicio, dimittunt. *Undecimus* nothos à ſacris Ordinibus arcet. *Duodecimus* prohibet ut nullus ordinetur Sacerdos, niſi trigeſimum annum expleverit.

Summa Canonum. — *Sigillum Confeſſionis.* — *Caſus ſummo Pontific. reſervatus.* — *Impedimentum Matrimonii.* — *Ordinandorum ætas.*

CAPUT IV.

De Hæreſibus & Erroribus Sæculi XI. & XII.

ARTICULUS I.

De Novis Manichæis, Stephano, & Liſoio &c. Et de Gandulfo Italo.

I. NOVA Hæreſis, Manichææ Propago, regnante *Roberto* Rege Chriſtianiſſimo in Gallias ab Itala muliere invecta, Aurelianis graſſata eſt. *Stephanum* Eccleſiæ Sancti Petri Puellaris Scholaſticum, & *Liſoium* Sanctæ Crucis Canonicum, viros Religionis & ſapientiæ opinione celebres, ac per ipſos plures alios cùm è Clero, tum ex populo infecit. Errorum Capita hæc erant. I. Vetus & Novum Teſtamentum rejiciebant velut figmenta carnalium hominum, ſolamque Legem in cordibus ſcriptam ſe admittere gloriabantur. II. Chriſtum de Virgine Maria non eſſe natum, neque pro hominibus paſſum, nec verè in ſepulchro poſitum, nec à mortuis reſurrexiſſe, effutiebant. III. In Baptiſmo nullam eſſe peccatorum ablutionem. IV. Sacramenta Corporis & Sanguinis Chriſti non eſſe in conſecratione Sacerdotis, ſive, panem & vinum converti non poſſe in Corpus & Sanguinem Chriſti. V. Sanctorum invocationem eſſe inutilem. VI. Bona opera eſſe inania ſuperfluique laboris. VII. Iis qui ſuæ ſectæ myſteriis eſſent initiati, viſiones Angelicas pollicebantur, quarum ſolatio recreati, cùm ipſis Angelis quovis locorum ſine mora vel difficultate, pro arbitrio ire poſſent. VIII. Nocturnos agebant conventus, in quibus ſinguli lucernas tenentes, nomina Dæmonum, Litaniæ inſtar, recitabant, donec Dæmonem ſub forma cujuſdam beſtiolæ conſpicerent. Tum extinctis lucernis, promiſcuam libidinem accendebant, exercebantque, nullo conſanguinitatis, aut voti habito reſpectu; matrem etiam, vel ſororem, aut Sanctimonialem, ut primùm occurrebat, conſtuprabant. Ex fœdo concubitu natus infans, octava die cremabatur. Cineres ſtudioſè colligebantur, & religione ſervabantur non minori, quàm Chriſti Corpus dandum Fidelibus moribundis in Viaticum aſſervat Eccleſia: ex quibus qui vel tantillum prælibaverant, ita confirmabantur in hæreſi, ut ex ipſa unquam emergere vix poſſent.

Novorum Manichæorum errores. — *Ex cœnoſo illo fonte ſuos errores hauſerunt Lutherani & Calviniſtæ.*

Hæreſim prodidit *Areſaſtus* Vir Nobilis, ex ſtirpe Ducum Normanniæ, morum integritate & prudentia ſpectatiſſimus, & *Richardi*, Ducis apud Regem Francorum Legatione ornatus. Cùm enim Clericum quemdam ſuum *Hubertum* nomine, qui ad Aurelianenſem Urbem ſtudiorum causâ ſe contulerat, hæreſeos venenum combibiſſe animadvertiſſet, rem indicavit *Richardo* Normanniæ Duci, ipſumque rogavit ut *Roberto* Regi Chriſtianiſſimo peſtem in Regno ipſius adhuc latitantem & occultè ſerpentem patefaceret, ſibique neceſſarium ad eam exterminandam præberet auxilium. Tam religioſis precibus Dux annuit *Richardus*, & *Areſaſtum* cum Literis ad Chriſtianiſſimum Regem direxit. *Robertus* Rex pro cauſa Dei ſollicitus, *Areſaſtum* Aurelianum miſit, eique comitem adjunxit Sacelli ſui Clericum, omnem ipſi neceſſariam opem pollicitus. Iter agens, Carnutum divertit, conſilium ad tanti momenti negotium exequendum, à *S. Fulberto* Epiſcopo rogaturus. Quo abſente (Romam enim

Hæreſis revelatio.

orationis cauſâ profectus fuerat) collationem habuit cum *Ebrardo* religioſiſſimo inſignis ejuſdem Eccleſiæ Clerico, qui ipſum docuit quale antidotum contra venenum hæreſeos peſtiferæ adhiberet; nempe ut quotidie multo mane adiret Eccleſiam, orationi incumberet, Communione Corporis & Sanguinis Chriſti ſe muniret, deinde ſignaculo Crucis protectus ad audiendam hæreticam pravitatem progrederetur, cum erroris Magiſtris non contenderet, ſed ſimulato diſcipuli habitu, attentè audiret omnia & memoriæ commendaret. Paruit religioſi viri conſiliis, cùm Aurelianum pervenit, *Areſaſtus*: & ad Hæreticorum admiſſus colloquia, omnia nefariæ ſectæ arcana didicit. Interea Rex Chriſtianiſſimus *Robertus*, & Regina *Conſtantia* uxor ejus caſtiſſima, cum Epiſcopis ad celebrandam Synodum convocatis, Aurelianum ſe contulere. Hæretici, à Regiis Satellitibus, *Areſaſto* ſuggerente comprehenſi, in Eccleſiam Sanctæ Crucis adducti, & Regi, Synodoque exhibiti ſunt. Rationem fidei reddere juſſi, errores diſſimulabant; quos cùm expoſuiſſet *Areſaſtus*, Bellovacenſis Epiſcopus *Guarinus* ſciſcitatus ab ipſis eſt an ita ſentirent & crederent. Reſponderunt, ita planè ſentire ſe atque credere. Quibus cùm Præſul diceret, *Chriſtum naſci voluiſſe de Virgine, quia potuit; & pro noſtra ſalute pati in humanitate, ut tertia die devicta morte reſurgeret in ſua deitate, noſque doceret eſſe reſurrecturos in reformatione; reſponderunt: Nos neque interfuimus, neque hæc vera eſſe credere poſſumus.* Ad hæc Præſul; *Carnales*, inquit, *parentes habuiſſe creditis, an non?* Illi credere ſe reſponderunt. Tum Præſul inſtitit: *Si ex parentibus vos eſſe procreatos creditis, cùm non eratis, ante ſecula Deum de Deo genitum ſine matre, in fine temporis Sancti Spiritus obumbratione de Virgine natum, cur credere reſpuitis?* Reſponderunt: *Quod natura denegat, ſemper à creatione diſcrepat.* Repoſuit Præſul: *Antequam quicquam fieret per naturam, non creditis per Filium Deum Patrem feciſſe omnia ex nihilo?* Tum veritatis & fidei hoſtes: *Iſta*, inquiunt, *illis narrare potes, qui terrena ſapiunt, atque credunt figmenta carnalium hominum ſcripta in membranis animalium: Nobis autem qui legem ſcriptam habemus in interiori homine à Spiritu Sancto, & nihil aliud ſapimus niſi quod à Deo omnium Conditore didicimus, incaſſum ſuperflua*, & *à divinitate devia profers: idcirco verbis finem impone, & de nobis quicquid velis facito. Jam Regem noſtrum in cœleſtibus regnantem videmus, qui ad immortales triumphos dextera ſua nos ſublevat.* Diu, ſed fruſtra laboratum eſt ab Epiſcopis, ut ab hæreſi revocarentur. Tandem ſacris veſtibus ſecundùm Ordines ſuos induti, moxque iiſdem ad execrationem exuti ſunt, & exauctorati. Secundùm hæc, ejecti ſunt ex Eccleſia, & ſæculari Poteſtati traditi. Dum exirent Regina ſpectante *Conſtantia*, hæc *Stephani*, ſui quondam Confeſſarii, oculum baculo eruit indignabunda. Tum extra muros civitatis educti, vivi combuſti ſunt, uno Clerico, & Sanctimoniali exceptis, quibus Deus Pœnitentiam dedit. Conjectus in eumdem rogum pulvis ille nefarius, quo in Myſteriis ſectæ utebantur. Geſta ſunt iſta anno Chriſti milleſimo decimo-ſeptimo. Quæ de his Hæreticis diximus, docuerunt Acta Concilii Aurelianenſis in eorum cauſâ habiti, edita à *D. Luca Dacherio*, Tom. II. Spicilegii, *Glaber Rodulphus* lib. III. Hiſtoriæ cap. VIII, *Ademarus* Monachus, & *Chronicon S. Petri Vivi* apud Senonas, editum eodem Spicilegii Tomo.

Synodus Aurelianenſis.

Hæretici damnati & ſæculari poteſtati traditi.

II. Anno M. XXV. in Diœceſi Cameracenſi graſ-

A ſata eſt Hæreſis altera, quæ à *Gandulfo* quodam Italo habuit originem. Hujus ſectæ Hæretici *quamdam juſtitiam præferentes, hac ſola purificari homines aſſerebant, nullumque in Sancta Eccleſia aliud eſſe Sacramentum, per quod ad ſalutem pervenire potuiſſent.* Se à Gandulfo *Evangelicis mandatis & Apoſtolicis informatos; nullamque præter hanc Scripturam ſe recipere, ſed hanc verbo & opere tenere.* Sacri Baptiſmatis Myſterium, Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, Ordinis & Matrimonii Sacramenta negabant. Nullum Confeſſoribus cultum, nullam Dominicæ Cruci, Sanctorum imaginibus, Templis, Altaribus, venerationem tribuebant. Purgatorium ne-B gabant, nihil prodeſſe defunctis Chriſtianam Sepulturam effutiebant. Damnata Hæreſis eſt in Synodo Attrebatenſi à *Gerardo* Cameracenſi & Attrebatenſi Epiſcopo eodem anno congregata. Adverſùs ſingulos errores ſingula Capitula edita ſunt. De Sacrificio Altaris hæc tradit Synodus: *Quod quidem Sacrificium dum de pane & vino cum aqua mixto ineffabili ſanctificatione, Cruce & verbis illius in Altari conſecrato, dumque Paſſionis & Reſurrectionis ejus atque in Cœlum Aſcenſionis, ibidem ſalutifera memoria agitur; verum ac proprium Corpus ipſius Domini noſtri Jeſu-Chriſti, & Sanguis verus & proprius efficitur, quamvis aliud eſſe* C *videatur. Videtur namque panis materialis: Sed veriſſimè efficitur Corpus Chriſti, ſicut ipſa eadem Veritate atteſtante, didicimus.* Iſta conſtant ex Actis iſtius Synodi, Tomo XIII. Spicilegii Dacheriani editis. Cæterum Hæreticos, de quibus habita quæſtio fuerat, & qui ad Synodum fuerant adducti, errores ejuraſſe, & Fidem Catholicam fuiſſe profeſſos, eadem Acta teſtantur.

Gandulfi Hæreſis.

In Concilio Attrebatenſi damnata.

Attrebatum, vulgò *Atras* Arteſiæ caput, *l'Artois* urbs Epiſcopalis ſub Metropoli Cameracenſi.

Euchariſtia verum & proprium Chriſti Corpus, verum Sacrificium.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 303. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *A Rege petitur auxilium* D *contra Hæreticos, qui & convocat Concilium in Gallia.*

R. *Robertum* Regem Chriſtianiſſimum Concilium Aurelianenſe contra novos Manichæos *Stephanum*, *Liſoium* &c. congregaſſe ſcripſi. Id ex Actis iſtius Concilii conſtat, editis Tom. II. Spicilegii Dacheriani, pag. 670. Facti & Hiſtoriæ res eſt.

ARTICULUS II.

De Berengariana Hæreſi.

E **B**Erengarius, Andegavenſis Archidiaconus, Sacramentariorum Parens, docuit Euchariſtiam eſſe merum ſignum & figuram Corporis & Sanguinis Chriſti, non verum & ſubſtantiale Corpus & Sanguinem: & conſequenter panis & vini ſubſtantiam conſecratione non mutari. Ejus hæreſeos exordia ad annum milleſimum trigeſimum-quintum refert Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens: ſed ſuo ipſe refellitur teſtimonio; cùm ad eumdem annum referat Epiſtolam *Theoduini* Leodienſis Epiſcopi ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum, quæ docet *Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum in ejuſdem Hæreſeos ſuſpicio-F nem veniſſe. At *Bruno* ante annum milleſimum quadrageſimum-ſeptimum non eſt conſecratus Epiſcopus. Veriſimilius itaque eſt eam prodiiſſe anno ipſo M. XLVII. *Clemente II.* Summo Pontifice, ut teſtatur vetus Exemplar Floriacenſe Hiſtoriæ Francorum à *Roberto* Rege ad mortem *Philippi I.* aut anno ſequenti, *Damaſo II.* Pontifice, regnante *Henrico I.* ut Chronicon Magnum Belgicum refert. Damnata eſt in Concilio Romano ſub *Leone IX.* anno milleſimo quinquageſimo, in Conventu Brionenſi, in Conciliis Vercellenſi, & Pariſienſi

Hæreſeos exordia.

Damnatio.

& Pariſienſi, eodem anno celebratis: in Florentino, ſub *Victore II.* anno milleſimo quinquageſimo-quinto, & in Turonenſi, eodem anno: in Romano, ſub *Nicolao II.* anno milleſimo quinquageſimo-nono: in Rothomagenſi, anno milleſimo ſexageſimo-tertio: in Pictavenſi, anno milleſimo ſeptuageſimo-quinto: in Romanis duobus ſub *Gregorio VII.* annis milleſimo ſeptuageſimo-octavo, & ſeptuageſimo-nono. Berengarianam Hæreſim ſcriptis impugnarunt Viri doctiſſimi, *Adelmannus*, *Hugo* Lingonenſis Epiſcopus, *Lanfrancus*, *Durandus* Troarnenſis Abbas, *Guitmundus*, & *Algerus*. Retractato errore, pœnitens *Berengarius* obiit. De his uberiùs in Diſſertatione *De Cauſa Berengarii*.

ARTICULUS III.

De Schiſmate Michaëlis Cerularii.

Michaël Cerularius, patria Conſtantinopolitanus, genere illuſtris, indole turbulentus, cùm adversùs Imperatorem *Michaëlem Paphlagonem* conjuraſſet, in Monaſterium, ad eluendum ſcelus, detruſus eſt, teſte *Cedreno* ad annum MXXXV. E Monaſterio eductus, Conſtantinopolitanus Patriarcha inauguratus eſt anno MXLIII. *Conſtantino Monomacho* Imperante. Decem annos integerrimæ Præſul fidei habitus, virus diu occultatum effudit anno Chriſti MLIII. ac in Romanam, omnémque Latinam Eccleſiam cœpit debacchari, ſcripta ſuo & *Leonis Acridani* Archiepiſcopi nomine ad *Joannem* Tranenſem in Apulia Epiſcopum Epiſtola, quæ ab *Humberto* Silvæ-Candidæ Epiſcopo Latinitate donata, ad *Leonem Nonum* Pontificem Maximum delata eſt. Aliam quoque anno ſequenti ad *Petrum* Antiochenum Patriarcham Epiſtolam dedit, fœdis in Latinam Eccleſiam calumniis ſcatentem, & quoſdam ipſius mores temerè damnantem. Hæc autem accuſationum capita: I. Quòd Latini Azyma conſecrantes, cum Judæis communicent, nec aptam aſſumant Euchariſtiæ conficiendæ materiam. II. Quòd ſuffocata comedant. III. Quòd barbas radant. IV. Quòd Sabbathis jejunent. V. Quòd immundorum animalium carnibus veſcantur. VI. Quòd Monachi Latini carnes edant. VII. Quòd Latini primam Quadrageſimæ hebdomadam, necnon Quinquageſimæ, carnium eſu violent. VIII. Quòd ſacro Symbolo particulam, *Filióque*, addiderint, & malè de Spiritu Sancto ſentiant. IX. Quòd in ſacra Liturgia hæc verba alta voce proferant: *Unus Sanctus, Unus Dominus Jeſus Chriſtus in gloria Dei Patris per Spiritum Sanctum.* X. Quòd apud Latinos duo fratres duas ſorores ducant. XI. Quòd in Miſſa tempore Communionis Miniſtrorum alter alterum oſculetur. XII. Quòd Latini Epiſcopi annulis ornentur ceu Eccleſiarum Sponſi. XIII. Quòd Latini Epiſcopi ad bellum proficiſcantur, & manus ſuas humano ſanguine contaminent. XIV. Quòd merſionem unicam in Baptiſmo uſurpent. XV. Quòd ſalem in os Baptizandorum immittant. XVI. Quòd nec Sanctorum Reliquias, nec ſacras Imagines venerentur. XVII. Quòd *Alleluia* Quadrageſimali tempeſtate non canant.

Michaël Cerularius Eccleſiam Latinam in multis erroris accuſat.

Leo IX. Sanctiſſimus Pontifex *Michaëlis* Patriarchæ, & *Leonis Acridani* Archiepiſcopi Schiſmaticam vanitatem, & inſultus in Romanam Eccleſiam procaciſſimos, prolixa, erudita, & vehementi Epiſtola redarguit, quæ inter ejus Epiſtolas prima eſt in Collectionibus Conciliorum, & Capitibus uno & quadraginta conſtat. Eâ *Leo*, ante omnia, pacem illis offert, ſi verè pacem ament, Eccleſiæ unitatem commendat, Romanæ firmitatem & auctoritatem oſtendit, Conſtantinopolitanæ levitatem, temeréque uſurpata Privilegia diluit. *Michael*, ſive juſſu Imperatoris *Monomachi*, ſive etiam minis civium erga Romanam Eccleſiam propenſiorum, ad eumdem Pontificem conciliatrices pacis Literas ſcripſit. Pontifex unitatis & concordiæ Eccleſiarum ſtudioſiſſimus, Legatos miſit Conſtantinopolim, *Humbertum* Cardinalem Silvæ-Candidæ Epiſcopum, *Fredericum* Cardinalem & S. R. E. Cancellarium, & *Petrum* Amalphitanum Archiepiſcopum, cum Literis ad *Michaëlem* Patriarcham & ad *Conſtantinum* Imperatorem, pro Eccleſiaſtica pace concilianda. (Sunt ſexta & ſeptima Leonis IX. Epiſtolæ.) Legati ab Imperatore honorificentiſſimè ſuſcepti.

Leonis Noni Epiſtola contra Schiſmaticos.

Legati à Leone Nono miſſi Conſtantinopolim.

Nicetas Pectoratus Studita, Hieromonachus, librum contra Romanam Eccleſiam, à ſe editum igni tradidit coram Legatis, approbante Imperatore, omneſque execratus eſt & Anathemate confixit, qui Romanæ Eccleſiæ Primatum negarent, vel qui ejus Fidem reprehenderent. Sed cùm *Michaël* Patriarcha Decretis parere nollet, colloquiúmque Legatorum vitaret; quin etiam Eccleſiis ad Sacra celebranda interdixiſſet, ideo ſæpius monitus, nec reſipiſcens, multorúmque convictus errorum, ſimulque *Leo Acridanus* eadem ſentiens, & eorum Sectatores, in Magna Eccleſia *Sanctæ Sophiæ*, coram univerſo populo & Clero ſunt excommunicati. His peractis, Legati à *Michaëlis* Patriarchæ inſidiis per Imperatorem liberati, in Italiam remearunt. Patriarcha Schiſmaticus excommunicationem in Legatos Apoſtolicos ferre auſus eſt, noménque Romani Pontificis è Dypticis delere, & datis mendaciorum & calumniarum plenis Literis ad Petrum Antiochenum, alióſque Patriarchas, eos à Communione Romanæ Eccleſiæ divellere conatus eſt. Quid alii egerint, incertum. *Petrus* Antiochenus reſcripſit, & multas illius objectiones tanquam leves futileſque redarguit. Non ita tamen ut in aliquibus etiam Latinos non carperet. Iſta conſtant ex Actis Legationis ab *Humberto* Cardinali, Legatorum uno conſcriptis, ex Epiſtola *Michaëlis Cerularii* ad *Petrum* Antiochenum, & ex *Petri* ejuſdem Reſponſo: quæ Inſtrumenta doctiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens deſcribit ad annum MLIV. ex Actis *S. Leonis IX.* à *Wiberto* conſcriptis, Lib. II. Cap. V. ubi & Schiſma illud vocat *Hæreſim Fermentaceorum*, & ex *Leone Oſtienſi* lib. II. cap. LXXXIX. Diſputationem de Azymo & Fermentato Conſtantinopoli ab *Humberto* Cardinali adversùs Græcos habitam; item *Nicetæ Pectorati* Librum contra Latinos, ejuſque confutationem ab *Humberto* editam, publici juris fecit Cardinalis *Baronius* ad calcem Tomi XI. Annalium Eccleſiaſticorum.

Michaël Cerularius & Leo Acridanus excommunicati.

Schiſma tamen *Cerularii* in univerſam Eccleſiam Orientalem hoc ſæculo non eſt propagatum: Siquidem *Alexander II.* anno MLXXI. miſit ad *Michaëlem* Imperatorem *Petrum* Epiſcopum Anagninum Apocriſiarium, qui Conſtantinopoli manſit annum unum. Nec aliam ob cauſam *Gregorius VII.* anno MLXXVIII. *Nicephorum* Botoniatam excommunicavit, quàm quòd *Michaële*, qui cum Latinis communicabat, ejecto, Imperium uſurpaſſet.

Schiſma hoc ſæculo in univerſam Eccleſiam Orientalem non eſt propagatum.

A Paſchali II. *Groſolanus*, quem alii *Chryſolanum*, alii *Proculanum* dicunt, Mediolanenſis Archiepiſcopus, ad *Alexium Comnenum* Imperatorem miſſus eſt, ut ſi quid in Græcia noxium ex *Cerularii* ſemente pullulaverat, illud radicitus extirparet, Græcoſque cœteros in fide & unitate contineret. Is cùm perveniſſet Conſtantinopolim, coram ipſo Imperatore diſputationem de Spiritu Sancto inſtituit, qua ex Patre Filioque ipſum procedere

cedere demonſtravit; quam & Scriptis mandavit. Contra hunc ſcripſere Græci complures, & inter cæteros *Joannes Furnus* Monachus, *& Nicolaus Methonenſis*, quorum meminit *Joſephus Methonenſis*, in Reſponſione ad Epiſtolam *Marci Epheſii*. Contra *Furnum* reſcripſit *Petrus* Mediolanenſis Archiepiſcopus, cujus liber extat in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi. *Euſtratius* etiam Nicænus Metropolita in eumdem *Groſſolanum* ſeu *Procilanum*, ſtylum exercuit pro Græcis. Opus illius extat in Vallicellana Bibliotheca, teſte *Leone Allatio*. His pene temporibus *Niceta Seidus*, cùm à Latinis hanc propoſitionem propugnari videret, *Opinionibus Eccleſiæ Romanæ tanquam antiquioris inhærendum eſſe*, ſcripſit adversùs eoſdem Opuſculum, cujus hæc inſcriptio eſt: *Non ſimpliciter antiqua novis venerabiliora, ideóque neque Novâ Vetus Roma, nec Sedes Sede*. (Ex Allatio.) *Theophylactus*, Bulgariæ Archiepiſcopus, qui florebat circa annum MLXXIII. ſub *Michaële Duca*, & ſequentibus Imperatoribus, etiam *Alexio Comneno*, in quem Orationem Encomiaſticam habuit, quæ aſſervatur in Bibliotheca Bavarica, ſcripſit ad *Nicolaum Diaconum & Caſtrenſem*, qui poſtea fuit Meleſobæ Epiſcopus, Tractatum *De erroribus Latinorum*: in quo totam Græcos inter & Latinos diſcordiam ponit in articulo de Proceſſione Spiritûs Sancti. Meminit illius *Joannes Vecus* in Apologetico ſecundo. Circa hæc tempora, vel paulò poſt, vixiſſe videtur *Niceta Byzantius*, cujus *Syllogiſmi* contra Latinos extant in Bibliotheca Bavarica, teſte *Leone Allatio*. Illius meminit *Hugo Etherianus*, in Opere contra Græcos. *Euthymius Zygabenus* floruit ſub *Alexio Comneno* Annæ Comnenæ Patre, à quo ipſi *Panopliæ* conſcribendæ provincia demandata eſt, ut Patrum ſententias adversùs ſingulas Hæreſes in unum veluti Corpus redigeret. Si Græci eo tempore Latinos tanquam Hæreticos condemnaſſent, & ab eorum fuiſſent communione diviſi, in hac ſua contra Hæreſes Panoplia Latinorum etiam Hæreſim aut Sectam *Euthymius* recenſuiſſet. Sola tunc de Spiritus Sancti Proceſſione controverſia Græcos inter & Latinos vertebatur. Extat in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi Tractatus ſic inſcriptus: *Euthymii Monachi Zygabeni adversùs Romæ Veteris cives ſive Italos, Capita duodecim, demonſtrantia non ex Filio procedere Spiritum Sanctum*.

Duodecimo ſæculo, Græcorum pleroſque, cum Latinis Communione conjunctos probant Sacrarum Expeditionum Hiſtoriæ, *Anna Comnena Alexias*, Vita *Manuëlis* Imperatoris à *Niceta Choniate* edita, *Petri Venerabilis* Abbatis Cluniacenſis ad *Joannem Comnenum* Imperatorem, & ad Patriarcham Conſtantinopolitanum Epiſtolæ 39. & 40. Libri IV. quibus orationum, omniúmque bonorum operum ſui Ordinis ſocietatem ipſis pollicetur. Plures tamen Schiſmaticos fuiſſe conſtat ex *Adriano IV*. in Epiſtola ad *Baſilium* Theſſalonicenſem Archiepiſcopum; quamquam Baſilius ſe à Romani Pontificis communione ſeparatum neget, eadémque cum ipſo ſe prædicare ſcribat: ex *Vuillelmi Tyrii* Hiſtoria, & ex *S. Bernardo* ad *Eugenium III*. ſcribente: *Ego addo & de pertinacia Græcorum, qui nobiſcum ſunt, & non ſunt, juncti fide, pace diviſi, quamquam & in fide claudicaverunt à ſemitis rectis*. Theodorus Balſamon, in Reſponſis *De Privilegiis Patriarcharum*, Latinos ceu Hæreticos habendos effutiit, ſed *Balſamonem* hac in re à pleriſque Græcorum non probari & Communionem Eccleſiarum abruptam non eſſe, teſtatur *Demetrius Chomaterus*, Bulgariæ Archiepiſcopus in Reſponſione ad *Nicolaum Cabaſilam* Dyrrachii Archipræſulem, Juris Orientalis pag. 321. 322. & 323. Idem conſtat ex Dialogis *Anſelmi Havelbergenſis* Epiſcopi *Eugenio III*. Pontifici Maximo dicatis, & Tom. XIII. Spicilegii Dacheriani editis, quibus Collationes cum doctioribus Eccleſiæ Græcæ viris habitas exponit, dum *Lotharii II*. Imperatoris nomine Legationem Conſtantinopoli obiret. *Nechites* namque Nicomedienſis Archiepiſcopus Cap. XXII. Libri III. ait: *Quia non in magnis, ſed in minimis aliquatenus diſcrepare videmur, quæ licèt ſalutem animarum non impediant, tamen caritatem non ædificant, ſummo ſtudio elaborandum eſſet, ut Generale Concilium congruo loco & tempore fieret, ubi univerſa quæ nos & vos ab eodem Ritu diſſociant, in unam reducta concordiam formarent, & tam Græci quam Latini unus populus ſub uno Domino Jeſu Chriſto, in una fide, in uno Baptiſmate, uno Sacramentorum ritu efficeretur*. Anſelmus Havelburgenſis Epiſcopus dixit: *Hæreticorum eſt angulos & latebras quærere; ſed tu qui Generale Concilium deſideras, videtur quòd id, quod Catholicum eſt intendas: ideóque & ego Concilium Univerſale futurum exopto, &c.*

ARTICULUS IV.

De Roſcelino.

ROſcelinus, Compendienſis, Dialecticus, *Petri* Abælardi Preceptor, in Hæreſim circa Myſterium Sanctæ Trinitatis impegit, aſſerens, *In Deo tres perſonas eſſe tres res ab invicem ſeparatas; ſicut ſunt tres Angeli: ita tamen ut una ſit voluntas & poteſtas: aut Patrem & Spiritum Sanctum eſſe incarnatum, & tres Deos verè poſſe dici, ſi uſus admitteret*. Lantfrancum in ea ſententia fuiſſe mentiebatur, pro qua etiam falsò laudabat *S. Anſelmum* Beccenſem Abbatem. Ejus error in Concilio Sueſſionenſi, Præſide *Raynaldo* Remenſi Archiepiſcopo, damnatus eſt, anno Chriſti milleſimo nonageſimo-ſecundo, quem coram Synodo ejuravit. Verùm poſtea in eamdem Hæreſim relapſus eſt, cui ficté & metu mortis nuntium dixerat. Id conſtat ex *S. Anſelmo*, Lib. II. Epiſtolis XXXV. & XLI. ex *Yvone Carnotenſi*, Epiſtola XXVII. & ex *Petro Abelardo* Epiſtola XXI. ad Pariſienſem Epiſcopum. Hunc *Roſcelinum* graviter perſtringit *Theobaldus Stampenſis* Magiſter Oxnefordiæ, in Epiſtola ad ipſum ſcripta, & edita Tomo III. Spicilegii Dacheriani, pag. 142. Quòd filios Sacerdotum non eſſe admittendos ad Sacros Ordines pertinaciter contenderet.

Roſcelini error.

In Concilio Sueſſionenſi damnatur.

Ejurat errorem.

Relapſus in Hæreſim.

Contra *Roſcelini* errorem ita ſcribit S. Anſelmus Epiſtola XXXV. Libri II. *Quod ergo dicit tres perſonas tres res, aut vult intelligi ſecundùm tres relationes, id eſt, ſecundum quòd Deus dicitur Pater, & Filius, & à Patre & Filio procedens Spiritus; aut ſecundùm id quod Deus dicitur. Sed ſi ipſas tres Relationes dicit tres res eſſe, ſuperfluè hoc dicit: Nullus enim negat hoc modo tres perſonas eſſe tres res. Sic tamen ut diligenter intelligatur, quomodo ipſæ Relationes dicantur res, & ejuſmodi res; & ſi aliquid faciunt eædem Relationes circa ſubſtantiam, quemadmodum multa accidentia, an non. Quamvis videatur non intelligere hoc modo tres res, quas dicit: ex eo quia ſubjungit, tamen Perſonarum unam eſſe voluntatem, aut poteſtatem. Nam tres ipſæ Perſonæ non habent voluntatem, aut poteſtatem ſecundum Relationes, ſed ſecundum hoc quòd unaquæque Perſona Deus eſt. Quod ſi dicit, tres Perſonas eſſe tres res, ſecundùm quòd unaquæque Perſona eſt Deus: aut tres Deos vult conſtituere, aut non intelligit quod dicit.*

Errorem illius impugnat S. Anſelmus.

Quo ſenſu tres Perſonæ S. Trinitatis tres Res dici poſſint, vel non poſſint?

Contra

Contra hunc Hæreticum ſcripſit *S. Anſelmus* librum *De Fide Trinitatis*, *& de Incarnatione Verbi*, quod incœperat cùm adhuc eſſet Beccenſis Abbas, ſed intermiſerat, audiens *Roſcelinum* in Concilio Sueſſionenſi errorem abjuraſſe. At cùm accepiſſet, ipſum in ſua perſeverantem ſententia, dicere ſe non ob aliud abjuraſſe quod dicebat, niſi quia à populo interfici timebat, precibus Fratrum coactus, cœptum Opus abſolvit, ut ipſe teſtatur Cap. I.

De *Roſcelino* ita ſcribit Abælardus ad G. Pariſienſem Epiſcopum: *Relatum eſt nobis à quibuſdam Diſcipulorum noſtrorum ſupervenientibus, quòd erectus ille & ſemper inſlatus Catholicæ Fidei Hoſtis antiquus, cujus hæreſis deteſtabilis tres Deos confiteri, imò & prædicare, in Sueſſionenſi Concilio à Patribus convicta eſt, atque inſuper exilio punita, multas in me contumelias & minas evomuerit, viſo Opuſculo quodam noſtro de Fide Sanctiſſimæ Trinitatis, maxime adversùs hæreſim præfatam, quâ ipſe infamis eſt, conſcripto*, &c. *Hic ſicut Pſeudo-Dialecticus, ita Pſeudo-Chriſtianus cum in Dialectica ſua nullam rem Patres habere æſtimat, ita Divinam Paginam impudenter pervertit; ut eo loco quo dicitur Dominus partem piſcis aſſi comediſſe, partem hujus vocis, quæ eſt* piſcis aſſi, *non partem rei intelligere cogatur.* Hoc ideo dictum à *Petro Abælardo*, quod *Roſcelinus* Sectæ Nominalium author fuerit, quam melioribus auſpiciis poſtea ſuſcitavit *Okamus*.

Roſcelinus Sectæ Nominalium Auctor.

ARTICULUS V.

De Bogomilorum Hæreſi.

EX Paulicianorum novorum Manichæorum, & Meſſalianorum deliriis conflata Bogomilorum Hæreſis, ante annum MCXVIII. erupit, *Alexio Comneno* Imperante, cujus prudentiâ detecta eſt, ejúſque Mandato nefariæ Sectæ Princeps *Baſilius* Medicus, habitu Monachus, igne damnatus, ut referunt *Euthymius* in Panoplia, *Anna Comnena*, lib. XV. *Alexiados*, & *Zonaras* in Annalibus. *Euthymio* porro juſſit Imperator, ut ridicula iſtius Hæreſis Myſteria patefacta atque convicta literarum monumentis mandaret. Id præſtitit *Panopliæ Titulo XXIII.* ex quo illius Hæreſeos capita exponam impræſentiarum. I. Rejiciebant Bogomili Moſaïcos omnes Libros, cœteróſque Scripturæ Sacræ, præter Pſalterium, ſexdecim Prophetas, quatuor Evangelia, Actus Apoſtolorum, & ipſorum Epiſtolas, atque Apocalypſim. Illud cum Manichæis commune ipſis dogma erat, Vetus Teſtamentum boni Dei non eſſe, nec ad ipſum pertinere Viros Juſtos qui in eo celebrantur. Narrat porro *Euthymius*, ipſos ex libris etiam quos rejiciebant, ad errores ſuos propugnandos loca protuliſſe: aliorum verò librorum ſententiis convictos, ſtatim ad Allegoriam confugiſſe. II. Simplicibus fucum faciebant, dicendo ſe credere in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum: Sed revera Patri hæc tria nomina tribuebant; cúmque corporea forma præditum, ex binis crebri panniculis binos radios emittere, alterum Filii, alterum Spiritus Sancti delitabant. III. Filium & Spiritum Sanctum in Patrem rurſum reſolvi, & qui à multis retro ſæculis tres Perſonæ fuerat, rurſus unam factum eſſe Perſonam. IV. Filium & Spiritum Sanctum uſque ad quinquies milleſimum & quingenteſimum annum extitiſſe negabant. V. Filium à Patre, Spiritum Sanctum à Filio genitum, hunc autem Judam Proditorem & undecim Apoſtolos genuiſſe effutiebant. VI. Dæmonem, qui à Servatore appellatus eſt Satanas, filium etiam Dei Patris eſſe, & vocari Sa-

Sectæ Caput Baſilius Medicus igne damnatus.

Bogomilorum errores.

De Bogomilorum hæreſi agit & Harmenopulus lib. VIII. De Sectis, Cap. XIX. Tom. I. Juris Græco-Rom.

A tanaël, & Filio Verbo natu-majorem, præſtantiorémque, ſed ſua dignitate elatum, de defectione cogitaſſe, & miniſtras tentaſſe Poteſtates. VII. Satanaëlem è Cœlo dejectum, Angelis quos ſecum traxerat, audaciam injeciſſe, & habito cum ipſis conſilio, firmamentum produxiſſe, terram ornaſſe, plantas, animantia, ipſúmque hominem procreaſſe, &c. VIII. Cùm homines acerbo Dæmonum imperio premerentur, crudelitérque perderentur, vix paucos ex parte Patris extitiſſe, & in Angelorum Ordinem aſcendiſſe, eos nimirum qui in Genealogiis Evangelii ſecundùm Mat-

B thæum, & ſecundùm Lucam recenſentur. Tandem aliquando Patrem ſe decipi, atque injuria affici animadvertiſſe, qui cùm præſtantiorem hominis partem tribuiſſet, majore tamen hominum numero privaretur: animæque miſertum quam inſufflarat, ad ultionem Verbum ex corde ſuo eructaſſe, id eſt, Filium & Deum: Hunc eſſe Michaëlem Archangelum. Deſcendiſſe de Cœlis, & per aurem Virginis dexteram influxiſſe: carnem induiſſe, quæ ſpecie tenus ex materia conſtet & humani corporis ſit ſimilis, cùm tamen revera materiæ ſit expers ac divina: Paſſionem, Mortem, Reſurrectionem ſimulaſſe, ac demum pera-

C ctâ ſcœnâ & depoſitâ perſonâ, confudiſſe Desertorem, ipſum in tartara detruſiſſe, illúſque nomini ademiſſe ſyllabam, *El*, quæ eſt Angelica, voluiſſéque ut non Satanaël, ſed Satana deinceps nominaretur. Expleto autem miniſterio, reverſum ad Patrem, & ad illius dexteram aſſidere in Solio ex quo Satanaël fuerat ejectus. IX. Comminiſcebantur, Angelos qui ceciderant, cùm intellexiſſent Satanaëlem Patri eſſe pollicitum loca ipſorum ex hominum genere completa iri, filias hominum impudicè conſpexiſſe, eáſque in uxores accepiſſe, quo ſemen ipſorum in cœlum reverteretur ad loca patrum ſuorum. X. Moyſen à Sa-

D tanaële deceptum, Judæorum populum eduxiſſe de Ægypto portentis & ſignis virtute Satanaëlis ejuſdem patratis, & ab ipſo Legem accepiſſe in Monte Sinaï, per illámque infinitam hominum multitudinem perdidiſſe. Atque hujus rei Paulum Apoſtolum teſtem laudabant dicentem: *Concupiſcentiam neſciebam niſi per Legem: Et rurſus Adveniente Mandato, peccatum revixit.* XI. Eos tantùm Sanctos prædicabant, qui apud Matthæum & Lucam in Genealogiis commemorantur, & ſexdecim Prophetas, & Apoſtolos, & Martyres, qui ne Idola adorarent, occiſi ſunt. Sacerdotes autem & Patres omnes, tanquam Idolorum cul-

E tores, reprobos eſſe. Cultum enim Imaginum Idololatriam appellabant. XII. Sanctorum ſepulchris aſſidere Dæmones effutiebant, portentáque edere ſub eorum perſona, ut homines decipiant. XIII. Dœmones tanquam arcus ſagittam à ſe ſolis aufugere; ſingulis autem reliquis hominibus ſingulos inhabitare. XIV. Crucem deſpiciebant, quòd in ea Salvator occiderit; & cùm argumento ab Energumenis petito premerentur, qui ad Crucem accurrebant, & vociferabantur; Crucem à Dæmonibus ut proprium opus amari reſpondebant, quamvis illam interdum fugiant, ut homi-

F nes in errorem inducti eam magis honorent, ut Dæmonum inimicam & expultricem. Cum *Alexius* pyras duas parari juſſiſſet, quarum uni Crux ſupereminebat, ignéque damnaſſet omnes de Hæreſi delatos, optione data, ut quam vellent pyram eligerent, agniti ſunt Bogomili, quòd pyram Cruce carentem eligerent, Catholici rogum Cruce inſignem. Judicium ſimulaverat Imperator, ut Hæreticos detegeret. Ita refert *Anna Comnena.* XV. Noſtrum Baptiſmum, *Joannis* eſſe dicebant quòd per aquam fiat: ſuum verò Chriſti, quod

per

per Spiritum. Quamobrem Catholicos, qui ad impiam ipſorum deficiebant Sectam, rebaptizabant, hoc ritu: Statuto ad Confeſſionem, continuámque Precationem tempore, *Joannis* Evangelium capiti eorum imponebant, & Spiritum Sanctum ſuum invocabant, & *Pater noſter* canebant. XVI. Myſticum adorandúmque Eccleſiæ Sacrificium contemnebant: & Sanctam Corporis & Sanguinis Domini Communionem, Dæmonum in Templis habitantium Sacrificium appellabant homines blaſphemi. Porro Communionis panem, precationem illam, *Pater noſter*, vocabant: Communionis Calicem, Teſtamentum quod in Evangelio commemoratur: utriuſque perceptionem, Myſticam Cœnam. De hoc errore *Anna Comnena* lib. XV. *Quin etiam templa, heu mihi, ſacra templa, fana dæmonum profanus appellabat. Et quòd legitimis ceremoniis rite conſecrari ac fieri apud nos ſolent Corpus & Sanguis ejus, qui primus Pontifex idem fuit & victima, aſpernabatur conſuetudinem religioſam, & reprobabilem revocandámque cenſebat.* XVII. Dæmones in templis habitare, & Satanam ſibi celeberrimum quondam Hieroſolymorum delegiſſe, eóque everſo, Templum Sanctæ Sophiæ Conſtantinopoli ſuſcepiſſe blaſphemabant. XVIII. Unicam eſſe orationem, quam Dominus in Evangeliis tradidit, ſcilicet, *Pater noſter.* Et eam ſolam frequentabant, ſepties die, quinquies nocte, immo quoties ad precandum accedebant. Reliquas verò precandi formulas tanquam multiloquium Gentibus conveniens aſpernabantur & rejiciebant. XIX. *Baſilius* Sectæ Princeps aſſerebat hanc Domini vocem ſuis in Evangeliis ſcriptam eſſe: *Dæmonia colite, non ut vobis proſint, ſed ne obſint:* eóſque Chriſto & Spiritu Sancto fortiores. O linguam præcidendam! XX. Hanc item Domini vocem in Evangelio ſcriptam mentiebantur: *Omni ratione ſaluti veſtræ conſulite:* Id eſt, inquiebant, Omni arte & dolo ſimulantes fidem eorum qui vos opprimunt, ſervate vos à periculo & morte quæ vobis ab illis imminet. XXI. Suos omnes, in quibus Spiritus Sanctus habitaret, Dei parentes eſſe & nominari gloriabantur, quòd Dei Verbum conciperent, in utero gererent, & alios docendo parerent, nihilque præ ipſis habuiſſe Virginem Deiparam. Hos verò non mori, ſed tanquam in ſomno tranſmutari. XXII. Se non in ſomnis ſolùm, ſed revera cernere Patrem ut Senem denſâ barba ornatum, Filium tanquam Juvenem pubeſcentem, Spiritum Sanctum imberbem Adoleſcentem. XXIII. Monachorum habitu incedebant ad ſuſpicionem vitandam. Qualibet Feria ſecunda, quarta, & ſexta jejunium indicebant uſque ad horam nonam, quod ſolvebant invitati, & occaſione datâ opiparè epulabantur. Initiandis ſtatim errorum venena non propinabant. XXIV. Scripturæ Sacræ libros, quos recipiebant, ſuis accommodabant erroribus. Sectam ſuam vocabant Bethleem, in ſe Chriſtum naſci dicentes, ſeu Verbum Dei, quo fidei veritas prædicatur. Catholicam Eccleſiam eſſe *Herodem*, quæ Verbum apud eos natum occidere conetur. XXV. *Rachelem* fuiſſe mulierem viduam, quæ cùm duas haberet infantes filias, quo tempore *Herodes* pueros omnes interfecit, honorem & gratiam apud ipſum ſe inituram arbitrata, eas in marium ſpeciem mutatas attulit. Quæ cùm eſſent pariter interfectæ, *Rachel* ita lugebat, nullam ut conſolationem admitteret. *Rachelem*, Patrem eſſe Cœleſtem, cujus filiæ ſint anima Adæ, & anima Chriſti, quibus ab *Herode*, id eſt, à mundi Principe ſublatis, Patrem lugere mortem illarum, & conſolationem omnem reſpuere. XXVI. Cameli pilos, ex quibus *S. Joannis Baptiſtæ* contextum veſtimentum in

A Evangelio legimus, Moſaïcæ Legis præcepta interpretabantur, quæ inſtar cameli impura ſit, cùm & eſum carnium, nuptias, & jusjurandum, & ſacrificia, & cædes, & alia multa his ſimilia permittant. Zonam pelliceam, Evangelium, quod ovium pellibus inſcriptum eſt. Moſaïcæ Legis adhortationes, locuſtas; mel ſilveſtre, Evangelium: Catholicos appellabant Phariſæos & Saducæos, qui ad *Joannis* Baptiſma accedebant; & genimina viperarum. Chriſti calceamenta dicebant eſſe miracula, quæ Diſcipulis & turbis demonſtravit. Quæ quidem *Joannes* ſolvere non poterat, quippe qui nullo modo valebat ea miracula patrare. Ventilabrum,
B eſſe Evangelicum Sermonem, aream Chriſtianos homines, triticum fidem ſuam, paleam fidem noſtram. Montem altum eſſe ſecundum Cœlum, in quem Chriſtus à Diabolo ſublatus, vidit omnia Regna Mundi. Beatitudines omnes Evangelicas, de Bogomilis dictas. XXVII. In his Evangelii verbis, *Eſto conſentiens adverſario tuo*, adverſarii nomine Diabolum intelligi. XXVIII. Ad Cœlibatus neceſſitatem adſtruendam, & ad ſugillationem matrimonii, verba illa Chriſti proferebant: *In Reſurrectione neque nubent, neque nubentur:* Reſurrectionem, Pœnitentiam & vitam Evangelicam interpretati. XXIX. In his verbis: *Tu au-*
C *tem cum oras, intra in cubiculum tuum*, cubiculi nomine mentem intelligi: adeóque preces in Eccleſiis non eſſe fundendas. XXX. Hæc verba exponentes, *Reſpicite volatilia Cœli, quòd non ſerunt, neque metunt, &c.* Volatilia Cœli, Monachos eſſe dicebant, in columnis, aut domunculis degentes, qui cùm inertem vitam traducant, tamen à Patre Cœleſti nutriuntur. Se ipſos verò eſſe lilia agri, propter morum candorem & ornatum virtutum. Pleráſque hujuſmodi fabulas & blaſphemias ineptiſſimas effutiebant. XXXI. E quibuſlibet tormentis Angelorum ope ſe eripiendos jactitabant, ut refert *Anna Comnena.* Baſilium Sectæ
D autorem noctu à dæmonibus lapidibus impetitum, quòd Sectæ arcana *Alexio* Imperatori Proſelytum ſimulanti imprudens revelaſſet, eadem teſtatur. Legatur libro XV. *Alexiades*, ubi prolixè agit de quæſtione in Baſilium, in ejus 12. Apoſtolos, cæteróſque Sectatores habita.

ARTICULUS VI.

De Tanchelini Hæreſi.

Tanchelinus, homo flagitioſiſſimus, ter mille ſtipatoribus vallatus incedebat, apparatu ma-
E gnifico, veſtibus deauratis ornatus, convivia lautiſſima inſtruens, ut plebis gratiam ſibi conciliaret. Palmares ejus errores duo. I. Quòd Miniſterium Epiſcoporum & Sacerdotum inane eſſe, nec à Chriſto inſtitutum diceret. II. Quòd Sacroſancti Corporis & Sanguinis Chriſti perceptionem ad ſalutem perpetuam prodeſſe negaret. Propagandæ Hæreſi locum ſelegit opportunum, Antuerpiam nobilem in Belgio civitatem, in qua tum unicus erat Sacerdos, cui inceſta cum nepte familiaritas
F omnem apud populum fidem & auctoritatem derogabat. In gregem Paſtoris cuſtodia deſtitutum graſſatus eſt, nefarius Hæreſiarcha, & Belgarum Antuerpienſium ita ſibi devinxit animos, ut, quâ corpus laverat, aquam biberent, ac Reliquiarum loco reconderent. Et cùm filias ſub matrum oculis, uxores, præſentibus maritis conſtupraret, opus ſpiritale id eſſe aſſerebat, miſeriſque perſuadebat infamis Ganeo. Ad hanc exterminandam Hereſim & Antuerpienſes ad veritatem fidei revocandos, *S. Norbertus* Ordinis Præmonſtratenſis Conditor, cum ſelectis Fratribus invitatus, ingentem errantium

Antuerpia, vulgò *Anvers*, ad Scaldim fluvium, in Brabantia, urbs Epiſcopalis ſub Metropoli Mechlinienſi, ex Pauli Quarti inſtitutione.

S. Norbertus ad Hæreſim Tanchelini extirpandam à Deo ſuſcitatus.

tium numerum ad Eccleſiam reduxit. Iſta conſtant ex *Hugone* in ejus Vita cap. XXXIV. apud *Surium* ad diem 6. Junii. Graſſata eſt *Tanchelini* hæreſis ab anno circiter MCXI. ad annum MCXXVI. quo *S. Norbertus* Antuerpiam profectus eſt.

ARTICULUS VII.

De Petrobuſianis, & Henricianis.

Petrobuſiani.

PEtrus de Bruis Sectæ nomen dedit ante annum milleſimum centeſimum undevigeſimum exortæ. Errores ſuos in Provincia Arelatenſi, aliiſque finitimis diſſeminavit. Errorum Capita refert *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, in Epiſtola ad Archiepiſcopos Arelatenſem & Ebredunenſem, & Epiſcopos Dienſem & Vapincenſem, quæ in alia Epiſtola ſeu potiùs Tractatu iiſdem Præſulibus nuncupato confutaverat. *Scripſi nuper*, inquit, *Epiſtolam Reverentiæ veſtræ, contra Hæreſes Petri de Bruis diſputantem, ſed innumeris & magnis negotiis à dictando animum, à ſcribendo ſtylum retardantibus, hucuſque mittere diſtuli. Mitto nunc tandem eam Prudentiæ veſtræ, ut per vos Hæreticis contra quos ſcripta eſt, & etiam Catholicis, quibus forſitan prodeſſe poterit, innoteſcat. Vobis eam mitto, quoniam in Partibus veſtris, aut circa eaſdem, ſtulta illa & impia hæreſis more peſtis validæ multos interfecit, plures inficit: Sed gratia Dei concitante & adjuvante ſtudia veſtra, à veſtris regionibus ſeſe paululum removit. Migravit tamen, ſicut audivi, ad loca ſatis vobis contigua, & à Septimania veſtra vobis perſequentibus expulſa, in Provincia Novempopulana, quæ vulgò Guaſconia vocatur, & in partibus ei adjacentibus, ſibi foveas præparavit. In quibus nunc ſe timore occultans, nunc de ipſis audacià aſſumptà prodiens, quos poteſt, decipit, quos poteſt corrumpit, & nunc iſtis, nunc illis, lethalia venena propinat. Veſtrum eſt igitur, ad quos præcipuè tam ex officio, quàm ex ſingulari ſcientia, in partibus illis cura Eccleſiæ Dei ſpectat, & quibus ipſa velut fortibus columnis maximè innititur: veſtrum eſt, inquam, & à locis illis in quibus ſe latibula inveniſſe gaudet, & Prædicatione; & etiam, ſi neceſſe fuerit, vi armata per Laïcos exturbare. Sed quia majorem operam eos convertendi, quàm exterminandi, adhibere Chriſtianam Caritatem decet, proferatur eis auctoritas, adhibeatur & ratio; ut ſi Chriſtiani permanere volunt, auctoritati; ſi homines, rationi cedere compellantur.*

Chriſtiani cedere debent auctoritati, homines rationi.

De errorum verò Capitibus ita ſubdit: *Et quia prima erronei dogmatis ſemina à Petro de Bruis per viginti fere annos ſata & aucta, quinque præcipua & venenata virgulta produxerunt, contra illa maximè, ut potui, egi, ut circa ea ſe animus & verba intentius occuparent, in quibus major fidei læſio, majus monſtrabant eſſe periculum.*

Petrobuſianorum errores.

Primum Hæreticorum Capitulum negat parvulos infra intelligibilem ætatem conſtitutos, Chriſti Baptiſmate poſſe ſalvari, & alienam fidem poſſe illis prodeſſe, qui ſua uti non poſſunt: Quoniam juxta eos, non aliena fides, ſed propria cum Baptiſmate ſalvat, Domino dicente: „Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit. Qui verò non crediderit, condemnabitur.

Hinc Anabaptiſtæ.

Secundum Capitulum dicit, Templorum vel Eccleſiarum fabricam fieri non debere, factas inſuper ſubrui oportere, nec eſſe neceſſaria Chriſtianis ſacra loca ad orandum, quoniam æquè in taberna & in Eccleſia, in foro & in templo, ante altare vel ante ſtabulum, invocatus Deus audit, & eos qui merentur exaudit.

Tertium Capitulum, Cruces ſacras confringi præcipit & ſuccendi: Quia ſpecies illa vel inſtrumentum, quo Chriſtus tam dirè tortus, tam crudeliter occiſus eſt, non adoratione, non veneratione, vel aliquâ ſupplicatione digna eſt, ſed ad ultionem tormentorum & mortis ejus, omni dedecore dehoneſtanda, gladiis concidenda, ignibus ſuccendenda eſt.

Quartum Capitulum non ſolùm veritatem Corporis & Sanguinis Domini quotidiè & continuè per Sacramentum in Eccleſia oblatum negat, ſed omnino illud nihil eſſe, neque Deo offerri debere decernit.

Hinc Calviniſtæ errores ſuos hauſerunt.

Quintum Capitulum, Sacrificia, orationes, eleemoſynas, & reliqua bona pro Defunctis Fidelibus à vivis Fidelibus facta deridet, nec ea aliquem Mortuorum vel in modico poſſe juvare affirmat.

Ad hæc, Traditionis & SS. Patrum Auctoritatem Petrobuſiani rejiciebant, ut idem Petrus Cluniacenſis in priori ſua Epiſtola, ſeu Tractatu teſtatur cap. I. *Ad veſtram*, inquit, *brutam impiam Hæreſim refellendam, innumera mihi Doctorum Eccleſiaſticorum teſtimonia ſuffragantur, ſed veſtra auctoritas & ſapientia tanta eſt, ut eos coram producere non præſumam, maximè cum didicerim, Hilarium, Ambroſium, Auguſtinum, Hieronymum, Gregorium, & cæteros judicio majeſtatis veſtræ eſſe damnatos. . . . Viderint Catholici hujus Operis lectores, quid pro ſolo iſto, quod nunc commemoravi, capitulo, mereamini, qui Eccleſiam Dei armis ſuis ſpoliare, & inter hoſtes inermem conſtituere decreviſtis: immò quantùm ad vos jam telis & gladiis hoſtilibus expoſuiſtis.*

SS. Patrum auctoritatem qui rejiciunt, Eccleſiam Dei armis ſuis ſpoliant.

Vetus & Novum Teſtamentum ipſos rejicere, ac Manichæos eſſe fama vulgavit, quam tamen incertam fuiſſe ſignificat Petrus Cluniacenſis. *Quia*, inquit, *Sanctis Eccleſiæ Doctoribus fidem præbere dedignamini, ad puriſſimum rivulorum omnium fontem mihi eſt revertendum. & de Evangelicis, Apoſtolicis, ſeu, Propheticis dictis teſtimonia, (ſi tamen vel illa ſuſcipitis) ſunt proferenda. Videndum eſt utrum hi qui tantis orbis terrarum Magiſtris non cedunt, ſaltem Chriſto, Prophetis, vel Apoſtolis acquieſcant. Hoc ideo dico, quoniam nec ipſi Chriſto, vel Prophetis, aut Apoſtolis vos ex toto credere fama vulgavit, ipſique majeſtati Veteris ac Novi Teſtamenti, quæ jam ab antiquo totum orbem ſubdidit, vos detrahere (ſi tamen verum eſt) indicavit. Sed quia fallaci rumorum monſtro non facilè aſſenſum præbere debeo, maximè cum quidam vos totum Divinum Canonem abjeciſſe affirment, alii quædam ex ipſo vos ſuſcepiſſe contendant, culpare vos de incertis nolo.*

Sanè Manichæum non fuiſſe *Petrum Bruiſium*, id palam oſtendit, quòd à carnibus non abſtineret, nec ab ipſis ſibi temperarent ejus Diſcipuli, ut Manichæi. Nam ipſo die Sancto Paraſceves ipſos ignem ſtruxiſſe ex ligneis Crucibus, & carnes impiè comediſſe, Petrus Cluniacenſis teſtatur. *Præveniſtis*, inquit, *ſceleſtis operibus celeritatem verborum, & profundis in Religionem odiis, quod vel cogitare ſcelus fuerat, Inſigne noſtræ Fidei tollere attentaſtis. Quod tunc factum eſt, quando ad inauditam Divinitatis contumeliam, magno de Crucibus aggere inſtructo, ignem immiſiſtis, pyram feciſtis, carnes coxiſtis, & ipſo Paſſionis Dominicæ die Paſchalem Dominicam præcedente, invitatis publicè ad talem eſum populis, comediſtis.* Præterea, ipſos Vetus & Novum Teſtamentum admiſiſſe, conſtat ex libro *De Antichriſto* ab ipſis ſcripto anno circiter 1120. qui ipſorum Fidei Profeſſionem complectitur, & à *Paulo Perrino* in Hiſtoria Waldenſium lib. III. editus eſt. Sic enim habent cap. I. *Si le Chriſtian es entengu per commandament departir ſe de l'Antechriſt, lo es dit, & es prova del Veilli & de Novel Teſtament*, &c. Id eſt, *Chriſtianum ex mandato teneri ſe ab Antichriſto ſeparare, patet tam* ex

Petrobuſiani Manichæi non erant.

ex Veteri, quàm ex Novo Teſtamento. Atque in hunc finem varia Iſaïæ, Jeremiæ, Levitici, Numerorum, Deuteronomii, Exodi, Ezechielis, Matthæi, Joannis in Evangelio & Apocalypſi loca proferunt.

De Euchariſtia ſic diſſerentes introducit Petrus Cluniacenſis: *Nolite, ô Populi, Epiſcopis, Preſbyteris, ſeu Clero vos ſeducenti credere, qui ſicut in multis, ſic & in Altaris Officio vos decipiunt, ubi Corpus Chriſti ſe conficere, & vobis ad veſtrarum animarum ſalutem ſe tradere mentiuntur. Mentiuntur planè. Corpus enim Chriſti ſemel tantùm ab ipſo Chriſto in Cœnâ ante Paſſionem factum eſt; & ſemel, hoc eſt, tunc tantùm Diſcipulis datum eſt. Exinde neque confectum ab aliquo, neque alicui datum eſt.* At id ex falſa relatione didicerat Petrus Venerabilis: *Verba veſtra*, inquit, *quæ ad nos pervenire potuerunt, iſta ſunt.* Chriſtum enim Apoſtolis dediſſe Corpus ſuum in figura, & quotidie pariter Chriſtianis diſtribui profitebantur: ipſius autem veritatem & ſubſtantiam in Euchariſtia contineri pertinaciter negabant: ut conſtat ex eodem ipſorum libro *De Antichriſto*, cap. I. *Li fait de lui*, inquiunt, *ſon le Sacrament, ſpecialment, lo Sacrament de la Euchariſtia, que el col per Dio & per Jeſu Chriſt.* Id eſt: *Opera ipſius*, (ſcilicet Antichriſti) *ſunt Sacramenta, ſpeciatim Sacramentum Euchariſtiæ, quod adorat velut Deum & Chriſtum.* Et cap. IV. *Lo maniar del Pan Sacramantal, es maniar lo Corps de Chriſt en figura, dizent Chriſt: Per quanta via vos fare aizo, faſe lo en la mia recordanza.* Id eſt, *Manducatio Panis Sacramentalis, eſt manducatio Corporis Chriſti in figura, cùm Chriſtus dixerit: Quotieſcumque id feceritis, facite in memoriam mei.*

Petrus de Bruis igne damnatur.

Petrum de Bruis in Villa *S. Ægidii*, in Diœceſi Nemauſenſi, igne damnatum, & combuſtum, Petrus Cluniacenſis teſtatur.

Quo tempore nata hæc Hæreſis?

Petrobuſianæ Hæreſeos ortum ad annum MCXXVI. refert Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens. Verùm anno MCXIX. jam exortos fuiſſe Petrobuſianos, colligitur ex Concilio Toloſano, quod eo anno celebratum eſt, *Calliſto II.* Pontifice Maximo Præſide, Canone *III.* quo damnantur Hæretici, *Qui Religionis ſpeciem ſimulantes, Dominici Corporis & Sanguinis Sacramentum, Baptiſma puerorum, Sacerdotium, & cæteros Eccleſiaſticos Ordines, & legitimarum damnant fœdera Nuptiarum*; eóſque *per Poteſtates exteras coerceri*, Pontifex & Synodus præcipiunt. Hos autem Petrobuſianos fuiſſe omnino veriſimile eſt; cùm in eiſdem erroribus fuerint, quos *Petrus* Cluniacenſis Abbas Petrobuſianis tribuit.

Petrobuſiani etiam erant Hæretici, de quibus Ivodii in Diœceſi Trevirenſi detectis, à *Brunone* Archipræſule quæſtionem habitam commemorat Hiſtoria Trevirenſis, Tom. XII. Spicilegii Acheriani, pag. 243. his verbis: *Ivodii, quod Trevericæ Diœceſis appenditium eſt, fuerunt eo tempore Hæretici, qui ſubſtantiam panis & vini, quæ in altari per Sacerdotes benedicitur, in Corpus Chriſti & Sanguinem veraciter tranſmutari negabant; nec Baptiſmi Sacramentum parvulis ad ſalvationem proficere dicebant, & alia perplura profitebantur erronea, quæ memoriæ tradere nefas duxi.* Obiit autem *Bruno* Trevirenſis Archiepiſcopus anno MCXXIII. ſeptimo Kalendas Maii.

Henriciani.

II. Sectam propagavit Henricus, Monachus Apoſtata circa annum MCXL. De quo *Petrus Cluniacenſis* ſcribit: *Sed poſt rogum Petri de Bruis, quo apud S. Ægidium Zelus Fidelium flammas Dominicæ Crucis ab eo ſuccenſas, eum concremando, ultus eſt... hæres nequitiæ ejus Henricus, cum neſcio quibus aliis, Doctrinam diabolicam non quidem emendavit, ſed immutavit: & ſicut nuper in Tomo qui ab ejus ore exceptus dicebatur, ſcriptum vidi, non quinque tan-*

A *tùm, ſed plura capitula edidit, contra quæ animus accenditur rurſus agere.... Sed quia eum ita ſentire vel prædicare; nondum mihi plenè fides facta eſt, differo reſponſionem, quouſque & horum quæ dicuntur, indubiam habeam certitudinem.* Quod verò Petrobuſianæ Hæreſi addidit *Henricus*, iſtud eſt: *Irrideri Deum Cantibus Eccleſiaſticis: quia qui ſolis piis affectibus delectatur, nec altis vocibus advocari, nec muſicis modulis poteſt mulceri.*

De Henrici Petrobuſiani hæreſi ſcribit S. Bernardus ad Comitem S. Ægidii *Hildefonſum*, Epiſtola CCLII. *Quanta audivimus, & cognovimus mala,*
B *quæ in Eccleſia Dei fecit & facit quotidie Henricus Hæreticus? Verſatur in terra veſtra ſub veſtimentis ovium Lupus rapax, ſed ad Domini deſignationem à fructibus ejus cognoſcimus illum. Baſilicæ ſine plebibus, plebes ſine Sacerdotibus, Sacerdotes ſine debita reverentia ſunt, & ſine Chriſto deinde Chriſtiani. Eccleſiæ Synagogæ reputantur, Sanctuarium Dei Sanctum eſſe negatur, Sacramenta non ſacra cenſentur, dies feſti feſtivis fruſtrantur ſolemniis. Moriuntur homines in peccatis ſuis, rapiuntur animæ paſſim ad tribunal terrificum, heu! nec Pœnitentia reconciliati, nec Sacra Communione muniti. Parvulis Chriſtianorum, Chriſti intercluditur vita, dum Baptiſmi nega-*
C *tur gratia, nec ſaluti propinquare ſinuntur: Salvatore licèt piè clamante pro eis:* Sinite, *inquit*, « parvulos venire ad me. »

Henrici Hæretici mores.

Tum de ejuſdem Hæreſiarchæ moribus ſubdit: *Sub tuo Dominatu in gregem Chriſti toto furore bacchatur. Quod tuo ne honori congruat, Princeps Illuſtris, ipſe judicato. Nec mirum tamen ſi Serpens ille callidus decepit te, quippe ſpeciem pietatis habens, cujus virtutem penitus abnegavit. Sed nunc audi quis ille ſit. Homo apoſtata eſt, qui relicto Religionis habitu (nam Monachus extitit) ad ſpurcitias carnis & ſæculi, tanquam canis ad ſuum vomitum eſt reverſus. Præ confuſione habitare inter cognatos &*
D *notos non ſuſtinens, vel potiùs non permiſſus ob magnitudinem criminis, ſuccinxit lumbos ſuos, & iter quà neſciebat, arripuit, factus gyrovagus & profugus ſuper terram. Cùmque mendicare cœpiſſet, poſuit in ſumptu Evangelium, nam literatus erat: & venale diſtrahens Verbum Dei, evangelizabat ut mendicaret. Si quid ſuprà victum elicere poterat à ſimplicioribus populi, vel ab aliqua Matronarum, id ludendo aleis, aut certè in uſus turpiores effundebat. Frequenter ſiquidem poſt diurnum populi plauſum, nocte inſequuta cum meretricibus inventus eſt Prædicator inſignis, & interdum etiam cum conjugatis.*

Diſertum quidem fuiſſe, ſed ignarum, Chronicon Cenomanenſe teſtatur.

E *Inquire, ſi placet, Vir Nobilis, quomodo de Lauſana civitate exierit, quomodo de Cenomanis, quomodo de Pictavis, quomodo de Burdegali; nec patet ei uſpiam reverſionis aditus; utpote qui fœda poſt ſe ubique reliquerit veſtigia.*

De *Henrico*, ejúſque Secta, & ſtrage quam Cenomannis fecit anno circiter MCXVI. fusè diſſerit Cenomanenſis Eccleſiæ Chronicon Cap. XXXV. ubi de *Hildeberto* Epiſcopo agit. *Per idem fere tempus*, inquit, *in adjacentium finibus regionum ſurrexit quidam Hypocrita, quem propria actio, mores perverſi, dogma deteſtabile, ſcorpionibus &*
F *parricidalibus dignum proteſtantur ſuppliciis. Is enim ovium ſpoliis lupi rapacis rabiem occultans, vultûs & oculorum incitatione mari conformis naufragoſo, coma ſuccinctus, intonſus barba, corpore procerus, pernix inceſſu, nudis humo, bruma debacchante, ſerpens veſtigiis, expeditus affatu, terribilis ſono, juvenis ætate. Nullus ei nitor in veſtitu, victus ejus à publico in promptu diſſimilis, hoſpitium in ædibus Burgenſium, manſio in porticu; cœna, cubile in cœnaculo, minimè ſiquidem ad inſtar Danielis Prophetæ, ſed juxta illud,* Mors intravit per feneſtras veſtras. *Quid multa? Idem namque mira ſanctitatis*

tis & ſcientiæ circumquaque rumore, non merito; falſitate, non verò habitu erat celebrior, non moribus, non religione, ſed opinione. Matronæ etiam atque impuberes pueri (Nam utriuſque ſexûs utebatur lenocinio) pro varia vice huic accedentes, exceſſus ſuos profitentur, ſed augmentant, plantas ejus, clunes, unguina, tenera manu demulcendo. Iſti planè tanti viri laſciviâ exhilarati, & adulterii enormitate, publicè teſtabantur, numquam ſe virum attrectaſſe tantæ rigiditatis, humanitatis & fortitudinis; cujus afflatu cor etiam lapideum facilè ad compunctionem poſſet provocari. Hujus itaque religionem & cœlibem vitam Monachi & Anachoretæ, & univerſi Regulares deberent imitari. Aſſerebant quoque ſibi à Domino Deo antiquam & authenticam Prophetarum collatam fuiſſe benedictionem, & Spiritum quo mortalium exceſſus cæteris incognitos, viſâ tantùm eorum facie cognoſceret & proderet. Narrat ſubinde iſtius Chronici Author, *Henricum* duos ex Diſcipulis ſuis Cenomanum miſiſſe; quos incauti Cenomanenſes quaſi Angelos Domini ſuſceperunt. Gerebant ex Magiſtri conſuetudine Baculos, in quorum vertice ſignum Crucis ferro fabricatum eminebat, *habitu & exteriori converſatione ſpeciem prætendentes Pœnitentium. Horum fraude ac hypocriſi deceptus *Hildebertus*, qui tunc ad Romanum iter ſe comparabat, ſumma humanitate & liberalitate ipſos excepit, juſſitque Archidiaconis ſuis, ut venientem *Henricum* benignè ſuſciperent, eique Conciones ad populum habere permitterent. Abſente Paſtore, in ovile irruit lupus agni habitu larvatus. Seductorem vulgus ſecutum eſt novitatis amans. Ejus factione & muneribus plerique Clericorum excæcati, plebi in errorem trahendæ cooperabantur, Hæretico tribunal præparantes, ex quo certatim confluentes auditores pro concione alloqueretur. Plebs hæreſeos veneno afflata, effrænato & præcipiti in Clerum furore continuò graſſata eſt. A Virorum Eccleſiaſticorum communione, & civili etiam commercio abhorrere, eorum bona diripere, ædes ſubruere, extrema ſupplicia ipſis intentare, inſanum vulgus vidiſſes: nec ſtetiſſent intra minas, niſi à Comite & Optimatibus fuiſſent coërciti. Quidam ex Cenomanenſibus Clericis, *Hugo* ſcilicet *de Oſello*, & *Vuillus Qui-non-bibit-aquam*, & *Paganus Aldricus*, cùm ad eum diſceptandi gratiâ acceſſiſſent, à furioſa plebe contumeliis & verberibus affecti, fugam capeſſere coacti ſunt. His commotus Inſignis Eccleſiæ Clerus, ſilentium Hæreſiarchæ indixit, eúmque & diſcipulos, fautoréſque, diris omnibus ſacro ritu devovit, ſi contumaces eſſent. Sententia his verbis concepta erat: *Eccleſia noſtra te & Socios tuos in veſtimentis ovium venientes, ſed intrinſecùs lupi rapacis molientis inſidias, cum pace recepit & honore. Ipſa etiam tibi affectum & effectum fraternæ caritatis exhibuit, exiſtimans quod populum de ſalute animarum fideliter commoneres, & ſemen Verbi Dei in cordibus eorum ſinceriter ſeminares: ſed tu pro pace iram, pro honore opprobrium, pro caritate odium, maledictionem pro benedictione perverſo ordine reddere, & Eccleſiam Dei fallacia tua perturbare præſumſiſti. Nam inter Clerum & populum diſcordiam ſeminaſti, ac ſeditioſæ plebis multitudinem cum gladiis & fuſtibus adversùs Matrem Eccleſiam traditione decies iterata commoviſti: Nobis Oſculum Judæ porrexiſti, nóſque & univerſum Clerum publicâ injuriâ Hæreticos appellaſti. Inſuper (quod pejus eſt) multa contra Fidem Catholicam, quæ fidelis Chriſtianus retractare exhorreſcit, pernicioſè & infideliter protuliſti. Igitur ex Auctoritate Summæ & Individuæ Trinitatis, & totius Orthodoxæ Eccleſiæ, & Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & S. Petri Apoſtolorum Principis, & Vicarii ejus Reverendi Patris noſtri Paſchalis Papæ, atque Antiſtitis noſtri Hildeberti, tibi ſociiſque tuis, malò & damnoſè errori tuo blandientibus, penitùs prohibemus, ne in toto Cenomanenſi Epiſcopatu ulteriùs, nec privatim, nec publicè prædicationem facere, nec perverſorum dogmatum ineptias propagare præſumes. Si vero contra tantam auctoritatem uſurpaveris nefandis faucibus tuis dehiſcentibus denuo virus elicere, eadem auctoritate, ejúſque privilegio ſuffulti, excommunicamus te, omnes complices, fautores, & adjutores tuos: & ipſe, cujus Divinitati non deſinis contraire, te in die diſtricti Judicii æterna maledictione faciat mancipari.*

Hæreſeos ſuæ virus Cenomanenſibus afflat Henricus.

Ab inſigni Clero Cenomanenſis Eccleſiæ excommunicatur, abſente Hildeberto Epiſcopo.

Denuntiata Sententia, nihilominus ſacrilegos conventus apud S. Germanum & S. Vincentium agebat Henricus, in quibus novi dogmatis virus effundebat, & fœminas quæ minùs caſtè vixerant, adhortabatur: *Coram omnibus veſtes ſuas cum crinibus nudæ comburerent: nec quilibet amplius aurum, argentum, poſſeſſiones, ſponſalia cum uxore ſumeret; nec illi dotem conferret: ſed nudus nudam, debilis ægrotam, pauper duceret egenam; nec curarent ſive caſtè, ſeu inceſtè connubium ſortirentur. Dum ea, ſicut in poſterum dixerat, agerentur, ille quid ſingulæ haberent venuſtatis mirabatur, quæ cæteris candore excelleret, vel nitore corporis ſplendidior haberetur. Ex juſſu tamen illius plebis actio pendebat univerſa, & affectus. Tanta auri, tanta argenti affluentiâ, ſi vellet, redundaret, ut opes omnium ſolus videretur poſſidere. Licèt planè multa reciperet, tamen parcebat cupiditati, ne nimis ambitioſus videretur. Verumtamen plura ſibi retinens, pauca ad reſtaurationem pannorum, qui (ſicut dictum eſt) incenſi fuerant, conferebat. Ejus quoque admonitu multi juvenum ducebant venales mulieres, quibus ipſo pannos pretio quatuor ſolidorum emebat, quo nuditatem ſuam tantummodo ſupertegerent....... Juvenes, qui nequam ejus conſilio uxores acceperant, parvo temporis dilapſo curriculo, aut fame, aut ſtupro compulſi mulierum, ad alias partes tranſvolabant, fœminas relinquentes totius egentes auxilii. Sicque illi aliis in adulterio adhærebant; & ipſæ adhuc maritis ſuis ſuperſtitibus, aliorum connubia illicitè expectabant: Nemo enim ex illis qui ejus exhortatione conjugium inierunt, cùm multi eſſent, unquam uxori ſuæ, vel viro conjux fidem exhibuit, vel reverentiam; vel quælibet alia mulier, quæ fornicationi, deliciis veſtimentorum, jurejurando abrenuntiaſſet, potuit ſe continere: ſed in dies augmentando facinora, in deteriora lapſa eſt.* Rediit interim ex Romano itinere *Hildebertus*, cujus cognito adventu, *Henricus* in Caſtrum *S. Karileſi** ſeceſſit. Die ſacro Pentecoſtes Militis cujuſdam ædem noctu ingreſſus, uxorem ipſius conſtupravit. Solemni pompa à Clero exceptus Epiſcopus, plebem ab *Henrico* depravatam cognovit, ingemuit, quæ ſcilicet benedictionem ſuam reſpueret, Hæreſiarcham laudibus efferret, in ſe ac univerſum Clerum verbis petulantibus, & contumelioſis baccharetur. *Henricum* adiit, interrogavit, ignorantiæ, impietatis, hæreſeos convicit. *Ille vero clam aufugit, & cæteras regiones niſi ocyor eſſet fama, ſimili modo perturbaret, & viperino hiatu ſuo inficeret* (inquit Chronicon Cenomanenſis Eccleſiæ à doctiſſimo viro Domno *Mabillonio* O. B. editum Tom. III. *Veterum Analectorum.*)

* S. Calais.

Ad Henricianam Hæreſim expugnandam & exterminandam, *Eugenius III.* Pontifex Maximus Legationem Apoſtolicam in Gallias commiſit *Alberico* Oſtienſi Epiſcopo, qui *S. Bernardum* Legationis comitem ſuæ adſcivit. Hic verò concionibus, collationibus, miraculis innumeros Hæreticos ad fidem convertit, & multùm apud Toloſanos rem Chriſtianam promovit. Idem conſtat

Albericus Sedis Apoſtolicæ Legatus, & S. Bernardus Hæreſim impugnant.

ex ipſomet *S. Bernardo* in Epiſtola mox laudata, & in ſequenti ad Toloſanos, & ex *Geffrido* Monacho, Lib. III. De Vita *S. Bernardi*, Cap. V. qui *Henricum* fugiſſe ac delituiſſe, ſed tandem captum, vinctùmque, Legato Apoſtolico traditum fuiſſe: a quo perpetuo carcere damnatum credere par eſt, ne plures corrumperet. Porro *Petrum de Bruis*, & *Henricum* tanquam Patriarchas ſuos, Lutherani, Calviniſtæ, Anabaptiſtæ venerantur.

ARTICULUS VIII.

De Arnaldiſtis.

ARnaldiſtarum Hæreſis anno circiter 1138. emerſit auctore *Arnaldo Brixienſi*, qui è Galliis reverſus, ubi ſtudiis operam navarat, *Petro Abelardo* Præceptore uſus, Brixiæ, & Romæ rem Chriſtianam turbavit, aſſumpta larva ſanctitatis, Monaſtico ſcilicet habitu. De Euchariſtia, & Baptiſmo Parvulorum pravè ſenſit. Epiſcopis Regalia, feudóſque, Clericis & Monachis, bonorum quorumlibet proprietatem ac poſſeſſionem abrogabat. Damnatus eſt in Synodo Oecumenica Lateranenſi ſub *Innocentio II.* anno MCXXXIX. Sed de hoc Hæreſiarcha præſtat audire coævos Scriptores, imprimis *Ottonem Friſingenſem*, lib. II. *De Rebus Geſtis Friderici* Imperatoris, cap. XX. *Arnaldus iſte*, inquit, *ex Italia, civitate Brixia oriundus, ejuſdémque Eccleſiæ Clericus, ac tantùm Lector ordinatus, Petrum Abalardum olim Præceptorem habuerat: Vir quidem naturæ non hebetis, plus tamen verborum profluvio, quàm ſententiarum pondere copioſus, ſingularitatis amator, novitatis cupidus: cujuſmodi hominum ingenia ad fabricandas Hæreſes Schiſmatúmque perturbationes, ſunt prona. Is a ſtudio è Galliis in Italiam revertens, Religioſum habitum, quò ampliùs decipere poſſet, induit, omnia lacerans, omnia rodens, nemini parcens, Clericorum ac Epiſcoporum derogator, Monachorum perſecutor, Laicis tantum adulans. Dicebat enim nec Clericos proprietatem, nec Epiſcopos Regalia, nec Monachos poſſeſſiones habentes, aliquà ratione poſſe ſalvari, cunctáque hæc Principis eſſe, ab ejúſque beneficentia in uſum tantùm Laicorum cedere oportere. Præter hæc de Sacramento Altaris, & Baptiſmo Parvulorum non rectè dicitur ſenſiſſe. His, aliiſque modis, quos longum eſt enumerare, dum Brixienſem Eccleſiam perturbaret, Laicíſque terræ illius prurientes erga Clerum aures habentibus, Eccleſiaſticas malitiosè exponeret Paginas; in Magno Concilio Romæ ſub Innocentio habito, ab Epiſcopo civitatis illius viriſque religioſis accuſatur. Romanus ergo Pontifex, ne perniciosum dogma ad plures ſerperet, imponendum viro ſilentium decernit, ſicque factum eſt. Ita homo ille de Italia fugiens, ad Tranſalpina ſe contulit: ibique in Oppido Alemanniæ Turego officium Doctoris aſſumens, perniciosum dogma aliquot diebus ſeminavit.* Ita lego apud Ottonem Friſingenſem, Editionis *Chriſtiani Urſtiſii* Baſileenſis, pag. 460. & 461.

Audiendus etiam *Guntherus* Ligurinus ejuſdem temporis Poëta clariſſimus, ita canens:

Cujus origo mali, tantaque voraginis auctor
Extitit Arnaldus, quem Brixia * *protulit ortu* — * Urbs.
Peſtifero, tenui nutrivit Gallia ſumptu,
Edocuitque diu: tandem natalibus oris
Redditus, aſſumpta Sapientis fronte, diſerto
Fallebat ſermone rudes, Clerúmque procaci
Inſectans odio, Monachorum acerrimus hoſtis,
Plebis adulator, gaudens popularibus auris,
Pontifices, ipſúmque gravi corrodere lingua
Audebat Papam, ſceleratáque dogmata vulgo
Diffundens, variis implebat vocibus aures.
Nil proprium Cleri, fundos & prædia nullo
Jure ſequi Monachos, nulli Fiſcalia Jura
Pontificum; nulli curæ popularis honorem
Abbatum, Sacras referens concedere Leges.
Omnia Principibus terrenis ſubdita, tantùm
Committenda viris popularibus atque regenda.
Illis Primitias, & quæ devotio plebis — Arnaldus Cleri ac Monachorum ſeverus cenſor.
Afferat, & Decimas caſtos in corporis uſus,
Non ad luxuriam ſive oblectamina carnis
Concedens, molléſque cibos, cultúſque nitorem,
Illicitoſque jocos, laſciváque gaudia Cleri.
Pontificum faſtus, Abbatum denique laxos
Damnabat penitus mores, Monachóſque ſuperbos.
Veráque multa quidem, niſi tempora noſtra Fideles
Reſpuerent monitus, falſis admixta monebat.
Et fateor, pulchram fallendi noverat artem,
Veris falſa probans: quia tantùm falſa loquendo
Fallere nemo poteſt.
Articulos etiam Fidei, certúmque tenorem,
Non ſatis exactæ ſtolidus pietate fovebat,
Impia mellifluis admiſcens toxica verbis.
Ille ſuam vecors in Clerum; Pontificémque,
Atque alias plures adeo commoverat Urbes,
Ut jam ludibrio facer, extremóque pudori,
Clerus haberetur. Quod adhuc (ni fallor) in illa
Gente nocet, multúmque ſacro detruncat honori.
Mox in Concilio Romæ damnatus ab illo
Præſule, qui numeros vetitum contingere noſtros
Nomen ab innocua ducit laudabile vita.
Territus, & miſeræ confuſus imagine culpæ,
Fugit ab Urbe ſua, Tranſalpiniſque receptus,
Qua ſibi vicinas Alemannia ſuſpicit Alpes,
Nobile Turregum, Doctoris nomine falſo
Inſedit, totámque brevi ſub tempore terram
Perfidus impuri fœdavit dogmatis aura.
Unde venenato dudum corrupta ſapore,
Et nimiùm falſi doctrinæ Vatis inhærens,
Servat adhuc uvæ guſtum gens illa paternæ.

Hæc apud *Ligurinum* Editionis Hanoviæ, *Juſti Reuberi*, pag. 322. & 323.

De Arnaldo Brixienſi ſcribit ad Epiſcopum Conſtantienſem *S. Bernardus*, Epiſtola CXCV. *Sciũs quia fur de nocte irruperit domum, non veſtram, ſed Domini, vobis tamen commiſſam.... Forſan hæretis & miramini quemnam dicere velim. Arnaldum loquor de Brixia, qui utinam tam ſanæ eſſet doctrinæ, quàm diſtrictæ eſt vitæ. Et ſi vultis ſcire, homo eſt neque manducans, neque bibens, ſolo cum Diabolo eſuriens & ſitiens ſanguinem animarum* — Auſtera Arnaldi vita. — *unus de numero illorum quos Apoſtolica vigi antia notat,* "Habentes formam pietatis, virtutem illius penitus abnegantes. *Et ipſe Dominus:* Venient, *inquiens,* ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecùs autem ſunt lupi rapaces." — Contra Arnaldum ſcribit quoque S. Bernardus. — *Is ergo uſque ad hanc ætatem, ubicunque converſatus eſt, tam fœda poſt ſe & tam ſæva reliquit veſtigia, ut ubi ſemel fixerit pedem, illuc ultra redire omnino non audeat. Denique ipſam, in qua natus eſt, valde atrociter commovit terram, & conturbavit eam. Unde & accuſatus apud Dominum Papam Schiſmate peſſimo, natali ſolo pulſus eſt, etiam & abjurare compulſus reverſionem, niſi ad ipſius Apoſtolici permiſſionem. Pro ſimili deinde cauſa & à Regno Francorum exturbatus eſt Schiſmaticus inſignis. Execratus quippe à Petro Apoſtolo, adhæſerat Petro Abaillardo, cujus omnes errores ab Eccleſia jam deprehenſos atque damnatos, cum illo etiam & pro illo defendere acriter & pertinaciter conabatur. Et in his omnibus non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta... Nam etiam ita vagus & profugus ſuper terram, quod non licet inter*

inter ſuos ; non ceſſat apud alienos . . . Inimicus Crucis Chriſti , ſeminator diſcordiæ , fabricator Schiſmatum , turbator pacis , unitatis diviſor . . . . Solet ſibi allicere blandis ſermonibus , & ſimulatione virtutum , divites & potentes . . . Demum cum fuerit de illorum captata benevolentia & familiaritate ſecurus, videbitis hominem apertè inſurgere in Clerum , fretum tyrannide militari , inſurgere in ipſos Epiſcopos , & in omnem paſſim Eccleſiaſticum Ordinem deſævire. Hoc ſcientes , neſcio an meliùs ſalubriùſve in tanto diſcrimine rerum agere valeatis , quàm juxta Apoſtoli monitum , auferre malum ex vobis : quamquam Amicus Sponſi ligare potiùs quàm fugare curabit , ne jam diſcurrere, & eò nocere plus poſſit. Hoc enim & Dominus Papa (Innocentius II. *) dum adhuc eſſet apud nos , ob mala quæ de illo audiebat fieri , ſcribendo mandavit , ſed* Non fuit qui faceret bonum. *Denique ſi capi vulpes parvulas demolientes vineam Scriptura ſalubriter monet , non multò magis lupus magnus & ferus religandus eſt , ne Chriſti irrumpat ovilia , oves mactet & perdat?*

De eodem ſcripſit ad *Guidonem* Cardinalem & Legatum Apoſtolicum , apud quem verſari ferebatur , Epiſtola CXCVI. *Arnaldus de Brixia , cujus converſatio mel & doctrina venenum , cui caput columbæ , cauda ſcorpionis eſt , quem Brixia evomuit, Roma exhorruit , Francia repulit , Germania abominabitur , Italia non vult recipere , fertur eſſe vobiſcum : Videte , quæſo , ne veſtra auctoritate plus noceat. Nam cùm & artem habeat , & voluntatem nocendi , ſi acceſſerit favor veſter , erit funiculus triplex, qui difficile rumpitur , ſupra modum (ut vereor) nociturus . . . Deinde videtis qualia poſt ſe ubicumque habitavit , reliquit veſtigia. Non ſine cauſa vigor Apoſtolicus hominem Italiâ ortum tranſalpinare coëgit , repatriare non patitur. Quis verò extraneorum ad quos ejectus eſt non eum omnimodè cuperet ſuis reddidiſſe ? Et certè ſic ſe habere ad omnes , ut omnibus odio habeatur , approbatio Judicii eſt quod portat , ne quis dicat ſubreptum fuiſſe Domino Papæ. Quale eſt ergo Summi Pontificis ſugillare ſententiam , & illam ſententiam cujus rectitudinem ejus ipſius in quem data eſt etſi lingua diſſimulat , vita clamat.*

Anno MCXLIV. Romæ ſeditionem excitavit Arnaldiſtarum factio , ut probat Epiſtola tunc ab ipſis data ad *Conradum* Regem Romanorum, quem in Urbem invitarunt & cum Romano Pontifice committere ſunt agreſſi. Hac ex Epiſtola conſtat Senatores pleroſque *Arnaldi Brixienſis* partibus fuiſſe penitus addictos. In fine ſalutationem ejus Majeſtati impertiunt hoc Pentaſthico :

Arnaldi & Arnaldiſtarum factio Romæ ſeditiones excitat.

Rex valeat , quicquid cupit , obtineat ſuper hoſtes.
Imperium teneat , Romæ ſedeat , regat orbem
Princeps terrarum , ceu fecit Juſtinianus,
Cæſaris accipiat Cæſar , quæ ſunt ſua Præſul,
Ut Chriſtus juſſit , Petro ſolvente tributum.

Hanc Epiſtolam , quæ incipit his Verbis : *Regali Excellentiæ* , apud Ottonem Friſingenſem legere eſt , libro I. *De Geſtis Friderici Imperatoris* , Cap. XXVIII. pag. 422 & 423.

Anno MCXLV. *Eugenii III.* primo , in Urbem irrepſit *Arnaldus* fax ſeditionis , quæ ipſo præſente magis ac magis exarſit. Reſtaurandum Capitolium, renovandam Dignitatem Senatoriam , reformandum Equeſtrem Ordinem docuit. Nihil in diſpoſitione Urbis ad Romanum ſpectare Pontificem, ſufficere ſibi Eccleſiaſticum Judicium debere. In tantùm verò hujus peſtiferæ doctrinæ cœpit invaleſcere malum , ut non ſolùm Nobilium Romanorum ſeu Cardinalium diruerentur domus , & ſplendida Palatia , verùmetiam Cardinales aliqui à furenti plebecula inhoneſtè tractarentur ac in ſeditione vulnerarentur. Ita refert Otto Friſingenſis Lib. II. de Geſtis Friderici Imperatoris , Cap. XX. pag. 461.

De his eleganter cecinit *Guntherus Ligurinus* Lib. III. *De Geſtis Friderici I.* p. 324.

Aſt ubi de medio ſublato Præſule Summo ,
Eugenius ſacra ſuſcepit jura Cathedræ ,
Ille Petri ſolidam cupiens convellere Petram ,
Ut caput infirmum per cætera membra dolorem,
Diffundit , Romana petit temerarius auſu
Mœnia ſacrilego , totamque nefarius Urbem
Inficit , impuri corruptam ſemine verbi :
Et populi tantas in Clerum concitat iras ,
Ut penitus nullum Summo deferret honorem
Pontifici , Clerumque odio vexaret iniquo.
Et ſi quis , cui mens æqui & reverentior eſſet ,
Et meliora pio flagrarent viſcera voto ,
Fortè refragari , ſeu diſſuadere furorem
Auſus erat , ſeſeque novis opponere monſtris ,
Omnibus ereptis , everſa fundirus æde ,
Corporis afflictu , ſeu tandem ſanguine fuſo,
Clericus , aut etiam popularis facta luebat.
Quin etiam titulos Urbis renovare vetuſtos ,
Patricios recreare viros , priſcoſque Quirites ,
Nomine plebeio ſecernere nomen Equeſtre ,
Jura Tribunorum , Sanctum reparare Senatum ,
Et ſenio feſſas , mutaſque reponere Leges :
Lapſa ruinoſis & adhuc pendentia muris
Reddere primævo Capitolia priſca nitori.
Conſiliis , armiſque , ſuæ moderamina ſumma
Arbitrio tractare ſuo : nil Juris in hac re
Pontifici Summo , modicum concedere Regi,
Suadebat Populo : Sic læſa ſtultus utraque
Majeſtate , reum geminæ ſe fecerat Aulæ.

Novas denique turbas Romæ cùm cieret *Arnaldus* anno MCLV. juſſu *Frederici* Imperatoris captus, à *Petro* Urbis Præfecto ad rogum damnatus eſt , cineresque in Tyberim projecti , ut *Otto Friſingenſis*, & *Guntherus* commemorant :

Arnaldus Romæ combuſtus.

Ne ſtolidæ plebis , quem fecerat improbus error ,
Martyris oſſa novo cinereſve foveret honore.

ARTICULUS IX.

De Petro Abalardo , & Gilberto Porretano.

PEtrus Abalardus circa annum MCXVI. Pariſiis maxima cum nominis celebritate docebat. In plurimos lapſus eſt errores , de quibus *S. Bernardus* Epiſtola CLXXXIX. & CXC. ad *Innocentium II.* legendus. Damnati ſunt in Synodo Sueſſionenſi anno M. CXX. & in Senonenſi anno MCXL. Ante audientiam, ad *Innocentium II.* Pontificem Maximum appellavit. Ipſum , ejuſque errores damnavit Pontifex ; illique ceu Hæretico perpetuum ſilentium indixit. Emendatis erroribus ſanctè vixit , obiitque in Cœnobio Cluniacenſi , anno MCXLII. De his plura dicemus in Diſſertatione *De cauſa Petri Abælardi.* Illius novitates propugnavit , & aliquas addidit *Guillelmus de Conchis* , homo leviculus , de quo legenda Epiſtola *Guillelmi* Abbatis *S. Theodorici* ad *S. Bernardum* Tom. IV. Bibliothecæ Ciſtercienſis , pag. 191.

Abælardus à Conciliis Gallicanis, & Innocentio II. Papa damnatus.

II. Gilbertus Porretanus , Pictavenſis Epiſcopus, integerrimæ vitæ, & Chriſtianæ gravitatis, Præceptores habuerat celeberrimos *Hilarium Pictavenſem*, *Bernardum Carnotenſem* , *Anſelmum & Radulfum* Laudunenſes. Philoſophus ſubtiliſſimus cùm evaſiſſet,

Gilberti Porretani ſubtilitas.

ſiſſet ac variis in locis docuiſſet, ſolebat etiam poſt Inaugurationem ſuam, *ex ingenii ſubtilis magnitudine, ac rationum acumine multa præter communem hominum morem dicere.*

Aliquando in Sermone quem habuit ad Clericos in Diœceſana Synodo congregatos, de Fide Sanctæ Trinitatis diſſerens, propoſitiones quaſdam protulit, quæ Catholicæ doctrinæ repugnare videbantur. Quamobrem ab *Arnaldo* & *Calone* Archidiaconis ad Romani Pontificis tribunal vocatus eſt. *Eugenio III.* Senis ſupplicarunt, ut cauſæ, in qua de Fide agebatur, cognitionem ſuſciperet. Is cùm iter in Gallias haberet, examen controverſiæ diſtulit, quouſque illuc perveniſſet, ubi *propter Literatorum Virorum copiam*, opportuniùs poſſet inſtitui. Archidiaconi in Gallias reduces *Bernardum* Clarævallenſem Abbatem ſanctiſſimum, zelo incredibili Catholicæ Fidei flagrantem, convenere, à quo obtinuere ut errorum à *Gilberto Porretano* aſſertorum damnationem urgeret. Iſta conſtant ex Ottone Friſingenſi lib. I. De Geſtis Friderici, cap. XLVI. & L.

Ad Romani Pontificis tribunal multiplicis erroris accuſatur.

Hos errores *Gilberto* objectos commemorat *Otto* Friſingenſis Cap. L. *Quòd assereret divinam eſſentiam non eſſe Deum. II. Quòd proprietates perſonarum non eſſent ipſæ perſonæ. III. Quòd Theologicæ perſonæ in nulla prædicarentur propoſitione. IV. Quòd divina natura non eſſet incarnata. V. Quòd meritum humanum attenuando, nullum mereri diceret præter Chriſtum. VI. Quòd Eccleſiæ Sacramenta evacuando, diceret, nullum baptizari, niſi ſalvandum.* Sed palmaris error ille fuit, quòd Divinitatem, Deique proprietates, cùm abſolutas, tum relativas, Deum non eſſe propugnabat, ſed Divinitatem eſſe formam, quâ Deus eſt; Magnitudinem, quâ Magnus; Bonitatem, quâ bonus; Paternitatem, quâ Pater. Id conſtat ex *S. Bernardo*, Sermone octogeſimo in Cantica: *Recedant à nobis* (inquit) *Chariſſimi, recedant novelli, non Dialectici, ſed Hæretici, qui magnitudinem quâ magnus eſt Deus, & bonitatem quâ bonus, ſed & ſapientiam quâ ſapiens, & juſtitiam quâ juſtus, poſtremò divinitatem quâ Deus eſt, Deum non eſſe impiiſſimè diſputant. Divinitate, inquiunt, Deus eſt, ſed divinitas non eſt Deus. Forſitan non dignatur Deus eſſe, quæ tanta eſt ut faciat Deum. Sed ſi Deus non eſt, quid eſt? Aut enim Deus eſt, aut aliquid quod non eſt Deus; aut nihil. Equidem non das Deum eſſe. Sed ne nihilum quidem (ut opinor) dabis, quam uſque adeo neceſſariam Deo eſſe fateris, ut non modò abſque ea Deus eſſe non poſſit, ſed eâ ſit. Quod ſi aliquid eſt quod non eſt Deus: aut minor Deo, aut major, aut par. At quomodo minor, quâ Deus eſt? Reſtat ut aut majorem fatearis, aut parem. Sed ſi major, ipſa eſt ſummum bonum, non Deus: ſi par, duo ſunt ſumma bona, non unum. Quod utrumque Catholicus refugit ſenſus. Jam de magnitudine, bonitate, ſapientia, juſtitiaque, idem per omnia quod de Divinitate ſentimus, unum in Deo ſunt, & cum Deo: nec enim aliunde bonus, quàm unde magnus: nec aliunde juſtus & ſapiens, quàm unde magnus & bonus: nec aliunde denique ſimul hæc omnia eſt, quàm unde Deus: & hæc quoque nonniſi ſeipſo.*

Gilberti Porretani præcipuus error.

Addit S. *Bernardus*, Eugenio III. & Remenſis Concilii Patribus, perverſam viſam eſſe, & omnino ſuſpectam expoſitionem illam verborum *Boëtii* in libro De Trinitate: *Pater eſt veritas, id eſt, verus. Filius eſt veritas, id eſt, verus. Spiritus Sanctus eſt veritas, id eſt, verus. Et hi tres ſimul non tres veritates, ſed una veritas, id eſt, unus verus.* Tum exclamat S. Bernardus: *O obſcuram perverſamque explanationem! quàm veriùs ſaniuſque per contrarium ita dixiſſet: Pater eſt verus, id eſt, veritas; Filius eſt verus, id eſt, veritas; Spiritus Sanctus eſt verus, id eſt, veritas: Et hi tres unus, verus, id eſt, una veritas. Quod quidem feciſſet, ſi Sanctum dignaretur Fulgentium imitari, qui ait: Una quippe veritas unius Dei, imò una veritas unus Deus, non patitur ſervitium atque culturam Creatoris creaturæque conjungi.*

Addit, in nonnullis aliis locis à rectitudine fidei viſum eſſe librum *Gilberti* diſcrepare. Scripſerat Boëtius: *Cùm dicitur; Deus, Deus, Deus, pertinet ad ſubſtantiam.* Gilbertus addidit, *Non quæ eſt, ſed quâ eſt.*

Idem conſtat ex *Gaufredo* Clarævallenſi Monacho in Epiſtolâ ad Epiſcopum Albanenſem, in qua teſtatur, in Concilio Remenſi Capitulum iſtud ex libro *Gilberti Porretani* fuiſſe prolatum: *Cùm dicitur Deus, pertinet ad ſubſtantiam, non quæ eſt, ſed quâ eſt. Quod dum alii atque alii clamantes, Autorem arguerent, & adversùs eum adhuc tergiverſantem non immeritò cauſarentur: Sanctus Bernardus ad Epiſcopum ait, Quid neceſſe eſt circa hujuſmodi verba diutius immorari? Non aliunde procedit ſcandali hujus origo, niſi quòd plures credere vos credunt & docere, quòd Divina eſſentia vel natura, Divinitas ejus, ſapientia, bonitas, magnitudo, non eſt Deus, ſed eſt forma quâ eſt Deus. Hoc ſi creditis, palam dicite, aut negate. Auſus eſt dicere: Forma Dei & Divinitas, quâ Deus eſt, ipſe non eſt Deus.*

Idem rurſus conſtat ex *Ottone Friſingenſi* qui refert, Lib. I. De Geſtis Friderici Imperatoris, cap. LVI. *Gilbertum* in Concilio Remenſi à Summo Pontifice rogatum, an *Summam eſſentiam, quâ tres perſonas unum Deum profitebatur, crederet eſſe Deum*: Reſpondiſſe, *Non.* Quæ reſponſio in Acta relata eſt hoc modo: *Epiſcopus Pictavenſis ſcripſit & dixit, quòd Divina Eſſentia non eſt Deus. In Commentario enim ſuper Boëtium de Trinitate, ubi Autor Theologica à naturalibus prædicamenta diſcernens, inter cætera poſuit,* Subſtantia quâ Deus eſt, *iſte appoſuit,* Non quæ Deus eſt; *Id eſt, ut non ad ſubſiſtentem, ſed ad ſubſiſtentiam referatur.* Addit, eum poſtea diſtinctione adhibita, dixiſſe: *Divinitatem eſſe Deum, ſe illo tantùm ſenſu concedere, quo Deus ponitur pro natura. In eo verò abſolutè concedere non audere, quòd pro qualibet perſonarum hoc nomen, Deus, accommodatur: ne videlicet ſi indeterminatè profiteretur Divinitatem eſſe Deum, id eſt, quamlibet perſonarum, cogeretur ſine determinatione concedere quicquid de qualibet perſonarum, & de eſſentia: ſicque in hanc incideret abſurditatem, ut ſicut perſonam Filii, ita Divinam eſſentiam indeterminatè incarnatam, paſſam confiteretur. Ex qua abſurditate facilè ſenſus Hæreticus juxta Sabellium emergeret, ut eadem res diceretur & generans, & genita, & eadem ſe ipſam genuiſſe. Quòd autem inter Naturam & Perſonam, non Mathematica abſtractione, ſed Theologica conſideratione, quoquo modo divideret ratio, & ratione, & auctoritate probare nitebatur. Ratione, ne videlicet juxta Arium, ſicut Perſonarum, ita & pluralitatem admitteret Eſſentiarum: vel, ſecundùm Sabellium, ad Eſſentiæ ſingularitatem Chriſtianæ Fidei religio pluralitatem reſtringeret Perſonarum; hac Theodoreti contra Sabellium utens auctoritate:* « Oportet deſiderantem ſpirituales divitias, & volentem Chriſtianorum dogmata vindicare, rerum non ignorare proprietatem, ne fortè aliud pro aliis intelligens, circa dogmata peccet. Qui enim Naturam & Perſonam idem eſſe intelligit, aut in diviſionem Arii incidit, aut in confuſionem Sabelli. »

Item illud *S. Hilarii* proferebat: Diſcerne igitur, ô Hæretice, Spiritum Chriſti à Spiritu Dei. Et quæro nunc in Spiritu Dei utrum naturam, an rem naturæ ſignificatam exiſtimes? Non idem eſt enim

» enim natura, quod naturæ res eſt. Sicuti non idem » eſt homo, & quod hominis eſt, nec idem ignis, & » quod ipſius ignis eſt: & ſecundùm hoc non idem » eſt Deus; & quod Dei eſt.

Aliæ Aſſertiones erroneæ Gilberti Porretani, in Actis Concilii Remenſis, recenſentur; nempe: *Quòd cùm Pater & Filius, & Spiritus Sanctus unum eſſe dicuntur, nonniſi unâ divinitate eſſe intelligantur, nec converti poſſit ut unus Deus, vel una ſubſtantia, vel unum aliquid, Pater & Filius, & Spiritus Sanctus eſſe dicatur.*

Quod tres Perſonæ tribus unitatibus ſint tria, & diſtinctæ proprietatibus tribus, quæ non ſunt ipſæ Perſonæ, ſed ſunt tres æternæ, & ab invicem à divina ſubſtantia in numero differentes.

Quòd divina natura non ſit incarnata.

Attributa divina nec à ſe invicem, nec ab Eſſentia re ipſa diſtingui exiſtimavit Gilbertus Porretanus.

Gilberti Porretani Sententiam de Divinitatis & proprietatum diſcrimine uberiùs expoſui, ut omnibus innoteſcat ipſum exiſtimaſſe Attributa neque à ſe invicem, neque ab eſſentia, re ipſa exiſtimaſſe diſtingui. Quippe S. Bernardus lib. V. *De Conſideratione*, Cap. VII. fatetur, ab ipſo ejuſque diſcipulis, magnitudinem, bonitatem, juſtitiam, & innumera talia aſſeri unam eſſe divinitatem: Sed eam non eſſe Deum; verùm ipſi ut Deus ſit, conferre. Ex quo non omnino ſimplicem ab illis conſtitui Deum S. Bernardus colligit. *Non multa, inquiunt, ſed unam tantùm Divinitatem, quæ omnia illa ſunt, Deo ut ſit conferre aſſerimus. Aſſeritis ergo etſi non multiplicem, duplicem Deum, & non ad merum ſimplex perveniſtis, neque ad id quo melius cogitari non poteſt. Tam non eſt ſimplex quod vel uni fuerit obnoxium formæ, quam nec virgo vel uni cognita viro. Securus loquor, nec is quidem qui vel duplex eſt, erit meus. Habeo enim meliorem. Eſto quòd hunc numeroſo & multiplici anteponam, ſed planè præ ſimplici ſperno. Meus Deus ipſe catholicè eſt. Tam non habet hoc & illud, quam non hæc & illa. Eſt qui eſt, non quæ eſt.* Quamobrem à *Gilberti Porretani* errore, *vel nihil, vel parum diſcrepat opinio Scoti: qui citra notionem & intelligentiam noſtram per ſe ab eſſentia divina differre proprietates, & inter ſeſe ipſas exiſtimat.* Doctiſſimi *Petavii* Judicium eſt Tomo I. *Theologicorum Dogmatum*, lib. I. cap. VIII. num. VIII. Idem tulerat olim de doctrina *Scoti* Judicium venerabilis *Gerſo* Pariſienſis Academiæ Cancellarius in Epiſtola ſcripta ad quemdam Fratrem Minorem anno M.CCCCXXVI. *Gilbertus Porretanus, ſi minùs errabat in materia de Relationibus divinis, quàm plurimi poſterioris temporis, patebit evidenter illi qui ſubtiliter & abſque perſonarum acceptione voluerit & ſciverit judicare, & argumentum B. Bernardi à Petro de Tarentaſia recitatum ponderare. Damnata eſt nuper per Prædeceſſores meos in Sacra Theologiæ Facultate, ſub pluribus Articulis, Doctrina, quam nonnulli ſolùm impunè Subtilem garriunt: quam ignorantes vocem propriam, nonnulli veluti picæ loquaciſſimæ ſtabilire nituntur, cùm ſit mera inſania, & vanitas falſa. Unus Articulus inter cæteros eſt: Quod aliquid ſit Deus realiter, quod non ſit formaliter Deus.*

A Gilberti Porretani errore parum abeſſe opinio Scoti videtur.

Concilia in cauſa Gilberti Porretani celebrata.

Auditus eſt primùm Autiſiodori *Gilbertus Porretanus*, Ottone Friſingenſi teſte. Synodi Autiſiodorenſis in ejus cauſa habitæ, nulla alibi memoria, & quid in ipſa actum fuerit, ignotum eſt. Deinde auditus eſt in Concilio Pariſienſi, Præſide *Eugenio III.* Pontifice Maximo, anno M. CXLVII. Teſtimonium contra ipſum dixerunt Magiſter *Adam de Parvo Ponte*, Pariſienſis Eccleſiæ Canonicus, & *Hugo de Campo Florido*, Ludovici VII. Regis Chriſtianiſſimi Cancellarius. Multis objectionibus pulſatus, dixiſſe traditur: *Audacter confiteor, Patrem alio eſſe Patrem, alio Deum, nec tamen eſſe hoc & hoc.* Cujus dicti obſcuritatem, tanquam verborum profanam novitatem, *Joſſelinus* Sueſſionenſis Epiſcopus redarguit. Ipſi etiam vitio datum eſt, quòd in Proſa de Sancta Trinitate tres Perſonas *tria ſingularia* vocaviſſet. Qui reſpondit, ſe trium ſingularium nomine, non divinas Perſonas, ſed earum excellentiam intellexiſſe, ſicut Deiparam dicere ſolemus Virginem ſingularem. Tandem plenior cauſæ diſcuſſio ad frequentius Concilium, Remis proximè celebrandum, remiſſa eſt. Ita refert *Otto Friſingenſis*, lib. I. *De Geſtis Frederici* Imperatoris Cap. L. LI. LII. & LIII.

Concilium Remenſe.

Concilium Remenſe anno ſequenti M. CXLVIII. habitum eſt. Ibi *Gilbertus Porretanus* erroris convictus eſt à *Godeſcalco de Monte S. Eligii* Ordinis Præmonſtratenſis Abbate, à *S. Bernardo* Claræ vallenſi, à *Ganfredo de Oratorio* Burdigalenſi Archipræſule, *Hugone Autiſiodorenſi*, & *Milone Morinenſi* Epiſcopis, *Sugerio* Abbate S. Dionyſii, &c. Cauſa diſceptata, cùm illius Judicium ſibi unis ſervarent, ac *Gilberto* faverent Cardinales, Præſules Gallicani unà cùm *S. Bernardo*, aliiſque viris religioſis & eruditis, Symbolum Fidei novis erroribus oppoſitum condidere, his verbis conceptum:

Symbolum à Præſulibus Gallicanis contra Gilberti errores conditum.

Credimus ſimpliciter naturam Divinitatis eſſe Deum: nec aliquo ſenſu Catholico poſſe negari, quin Divinitas ſit Deus, & Deus Divinitas, &c. Dum de tribus Perſonis, Patre, & Filio, & Spiritu Sancto loquimur, ipſas unum Deum, unam divinam ſubſtantiam fatemur eſſe. Et è converſo, cùm de uno Deo, una divina ſubſtantia loquimur: ipſum unum Deum, unam divinam ſubſtantiam, eſſe tres Perſonas profitemur. Credimus ſolum Deum Patrem & Filium, & Spiritum Sanctum æternum eſſe; nec aliquas omnino res, ſive relationes, ſive proprietates, ſive ſingularitates, vel unitates dicantur, & hujuſmodi alia adeſſe Deo, quæ ſint ab æterno, & non ſint Deus. Credimus ipſam Divinitatem incarnatam, ſed in Filio eſſe.

Gilberti errores damnavit Eugenius III. R. P.

Editi Symboli occaſione, diſſidium Cardinales inter & Gallicanos Præſules ortum eſt, de quo in Diſſertationibus. Summus Pontifex decrevit *Ne aliqua ratio in Theologia inter naturam & Perſonam divideret: neve Deus divina eſſentia diceretur ex ſenſu ablativi tantùm, ſed etiam nominativi*, ut refert *Otto Friſingenſis*, lib. I. *De Geſtis Frederici*, cap. LVI. Idem teſtatur *Ganfredus* Monachus Claræ vallenſis, docetque *Gilbertum* errores ſuos ejuraſſe, & ejus librum à Romano Pontifice fuiſſe prohibitum, donec emendatus eſſet. *Interrogatus*, inquit, *Epiſcopus Pictavenſis, Capitulis ſingulis liberè renunciavit, hæc eadem verba locutus: Si vos aliter creditis, & ego: ſi aliter dicitis, & ego; ſi aliter ſcribitis, & ego. Ibidem Dominus Papa Autoritate Apoſtolica, de aſſenſu totius Eccleſiæ quæ convenerat, Capitula ipſa damnavit, diſtrictè præcipiens, ne eumdem librum legere vel tranſcribere etiam ſic reprobatum quis auderet, niſi prius eum Romana Eccleſia correxiſſet. Cùmque reſponderet Epiſcopus, Corrigam ad arbitrium veſtrum: Non vobis*, ait Pontifex, *hæc correctio committetur.* Tandem *Gilbertus*, Summi Pontificis ſententia reverenter excepta, Archidiaconis qui ipſum accuſarant, in gratiam receptis, *Cum honoris plenitudine* ad ſuam Diœceſim reverſus eſt, ut refert *Otto Friſingenſis*. Legatur & *Ganfredus* Monachus Claræ vallenſis lib. III. de Vita *S. Bernardi*, Cap. V. Contra *Petrum Abælardum*, & *Gilbertum Porretanum* ſcripſit *Walterius* Abbas *S. Victoris* ad muros Pariſienſes. Extant in MS. Codice Regalis ejuſdem Abbatiæ *Libri IV. Contra quatuor Labyrinthos Franciæ, Abælardum, Petrum Lombardum, Petrum Pictavenſem, & Giſlebertum Porretanum*, inſcripti.

Librum ejus prohibuit, donec eum Romana Eccleſia correxiſſet.

Errores ejuravit, & Summi Pontificis Sententiam ſumma animi demiſſione excepit Gilbertus.

ART. X.

ARTICULUS X.

De Eudone, ſive Eone.

EUdo de Stella, ex Britannia oriundus, præſtigiis Dæmonum rudem plebeculam ſibi paſſim aggregans, per diverſa loca oberrabat, Eccleſiis maximè & Monaſteriis infeſtus. In eam lapſus eſt erroris amentiam ut ſe, quòd *Eon* vernaculè vocaretur, Judicem vivorum & mortuorum jactitaret, ac de ſe dici in exorciſmis Eccleſiæ: *Per eum qui judicaturus eſt vivos & mortuos, & ſæculum per ignem.* Quoſdam è ſuis Diſcipulis Angelos, alios Apoſtolos credebat; hunc *Sapientiam*, illum appellabat *Judicium*, &c. Baculum ſuperiori parte bifurcum gerebat ad Myſterii ſignificationem. Rogatus enim quid hoc ſibi vellet, reſpondit homo ſtultiſſimus: Quandiu baculus duobus cœlum capitibus ſuſpicit, duas Deus orbis partes poſſidet, tertiam mihi cedens: porro ſi inferiorem baculi partem cœlum verſus erigam, duabus mundi partibus mihi retentis, tertiam tantummodo partem Deo relinquam. Dementem Hæreſiarcham ad ſe perductum *Eugenius III.* & Synodi Remenſis Patres anno M.C.XL. 1148. mitti in carcerem, & diligenter cuſtodiri decrevere: ubi paulò poſt Dæmonibus, quorum uſus fuerat familiaritate, miſeram animam conſignavit. Iſta conſtant ex *Ottone Friſingenſi*, lib. I. de Geſtis Friderici Imperatoris Cap. LIV. ex *Roberto de Monte* in Appendice ad Chronicon *Sigeberti*, & ex *Vuilhelmo Neubrigenſi lib. I. de Rebus Anglicis*, Cap. XIX. Diſcipulos verò inſani *Eudonis* Curiæ ſeculari traditos: & igne damnatos idem autor teſtatur; eorumque alterum, qui *Judicii* nomine gloriabatur, cùm duceretur ad ſupplicium, crebrò dixiſſe; *Terra! findere:* Quaſi ejus Imperio terra aperienda, & hoſtes ipſius devoratura eſſet, ut *Dathan* & *Abiron* quondam abſorpſit.

ARTICULUS XI.

De Apoſtolicis.

EAdem pene tempeſtate emerſit nova hæreſis ruſticanorum & illiteratorum hominum, qui cùm Sectæ Authorem & Magiſtrum alium à Diabolo non haberent, ſe ipſos *Apoſtolicos* ambitioſè nuncupabant. De his *S. Bernardus Sermone LXV. & LXVI. in Cantica.* I. Nuptias damnabant, continentiæ voto ſe obſtringentes, & tamen fœminis cohabitabant. *Quo nomine*, inquit S. Bernardus, *iſtos, titulóve cenſebis? Nullo, quoniam non eſt ab homine illorum Hæreſis, neque per hominem illam acceperunt, ſed per immiſſionem & fraudem Dæmoniorum in hypocriſi loquentium mendacium, prohibentium nubere. In hypocriſi planè, hoc & vulpina doloſitate loquuntur, fingentes ſe amore id dicere caſtitatis, quod magis cauſa turpitudinis fovendæ, & multiplicandæ adinvenerunt.* De mulierum verò contubernio ita adversùs ipſos expoſtulat: *Ubi Apoſtolica forma & vita quam jactatis?... An quod vobiſcum mulierculas non utique circumducitis, ſed includitis? Non æquè comitatio ut cohabitatio ſuſpicioni patet. Verùm quiſquam de illis ſiniſtrum quippiam ſuſpicaretur, qui mortuos ſuſcitabant? Fac tu ſimiliter, & una recubantem putabo fœminam virum.... Cum fœmina ſemper eſſe, & non cognoſcere fœminam, nonne plus eſt quàm mortuum ſuſcitare? Quod minus eſt non potes, & quod majus eſt vis credam tibi? Quotidie latus tuum ad latus juvenculæ eſt in menſa, lectus tuus ad lectum ejus in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tua ad manus ipſius in opere, & continens vis putari? Eſto ut ſis, ſed ego ſuſpicione non careo. Scandalo mihi es, tolle ſcandali cauſam, quo te probes verum, ut jactitas, Evangelii æmulatorem.*

Apoſtolicorum errores.

II. Baptiſmum parvulorum, invocationem Sanctorum, Orationes pro defunctis rejiciebant ac damnabant. *Irrident nos*, inquit S. Bernardus, *quia baptizamus infantes, quòd oramus pro mortuis, quòd Sanctorum ſuffragia poſtulamus. In omni genere hominum, atque in utroque ſexu feſtinant proſcribere Chriſtum, in adultis & parvulis, in vivis & mortuis. Hinc quidem infantibus ex impoſſibilitate naturæ: inde vero adultis ex difficultate continentia præſcribentes: Porro mortuos viventium fraudantes auxiliis, viventes nihilominus Sanctorum qui deceſſerunt, ſuffragiis ſpoliantes.... Non credunt ignem Purgatorium reſtare poſt mortem, ſed ſtatim animam ſolutam à corpore, vel ad requiem tranſire, vel ad damnationem.*

Anabaptiſtæ & Calviniani hinc hauſerunt.

III. Suam dumtaxat ſectam Eccleſiam eſſe aſſerebant, ſe Apoſtolorum ſucceſſores eſſe gloriabantur, & quotidie in menſa ſua Chriſti Corpus & Sanguinem conſecrandi habere ſe poteſtatem. *Non ignoro*, inquit S. Bernardus, *quod ſe ſolos Corpus Chriſti eſſe glorientur: Sed ſibi hoc perſuadeant, qui illud quoque perſuaſum habent, poteſtatem ſe habere quotidie in menſa ſua Corpus Chriſti & Sanguinem conſecrandi, ad nutriendum ſe in Corpus Chriſti & membra. Nempe jactant ſe eſſe ſucceſſores Apoſtolorum, & Apoſtolicos nominant, nullum tamen Apoſtolatus ſui ſignum valentes oſtendere... Se dicunt Eccleſiam; ſed contradicunt ei qui dicit:* Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita. *Itane lapidem de monte abſciſſum ſine manibus, montem factum, & implentem mundum, veſtris creditis incluſum antris? Habet, & ſemper habebit Chriſtus integram hereditatem ſuam & poſſeſſionem terminos terræ. Se potius ſubtrahunt huic magnæ hereditati, qui Chriſto illam conantur detrahere.*

Sectam ſuam Eccleſiam Chriſti tam falsè vocant Lutherani & Calviniſtæ, quàm Apoſtolici Hæretici.

De iiſdem ſcribit Everuinus ad S. Bernardum: *Quemlibet (ſicut inter eos baptizatum dicunt) electum habere poteſtatem alios baptizandi, & in menſa ſua Corpus Chriſti & Sanguinem conſecrandi.*

IV. Eccleſiaſticis Ordinibus & Prælatis derogabant, nulla ipſos in conficiendis & adminiſtrandis Sacramentis poteſtate præditos eſſe aſſerentes, ſi peccatores eſſent. *Iam verò*, inquit S. Bernardus, *qui Eccleſiam non agnoſcunt, non eſt mirum ſi Ordinibus Eccleſiæ detrahunt, ſi Inſtituta non recipiunt, ſi Sacramenta contemnunt, ſi Mandatis non obediunt. Peccatores, inquiunt, ſunt Apoſtolici, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Presbyteri, ac per hoc nec dandis, nec recipiendis idonei Sacramentis.* Verùm hunc errorem alteri Sectæ tribuit *Everuinus* Steinfeldenſis Præpoſitus, in Epiſtola ad S. Bernardum. *Sunt item*, inquit, *alii Hæretici quidam in terra noſtra omnino ab iſtis diſcordantes. Iſti negant in altari fieri Corpus Chriſti, eo quòd omnes Sacerdotes Eccleſiæ non ſunt conſecrati. Apoſtolica enim dignitas, dicunt, corrupta eſt, implicans ſe negotiis ſecularibus: & in Cathedra Petri non militans Deo, ſicut Petrus, poteſtate conſecrandi, quæ tanta fuit Petro, ſe privavit: & quòd ipſa non habet, Archiepiſcopi & Epiſcopi, qui in Eccleſia ſeculariter vivunt, ab ea non accipiunt*, &c.

V. Non ſolùm ex nuptiarum damnatione, verùm etiam ex abſtinentia à carnibus, à lacte, & omnibus ex coitu genitis, Manichæorum ſobolem ſe probabant. *Abſtinent*, inquit S. Bernardus, *à cibis quos creavit Deus ad percipiendum cum gratiarum actione. Hinc quoque Hæreticos ſe probantes, non ſanè quia abſtinent, ſed quia hæreticè abſtinent. Nam & ego interdum abſtineo: ſed abſtinentia mea ſatisfactio eſt pro peccatis, non ſuperſtitio pro impietate. Abſtineo à vino, quia in vino luxuria eſt... Abſtineo*

Apoſtolici Manichæorum ſoboles.

neo à carnibus, ne dum nimiùm nutriunt carnem, ſimul & carnis nutriant vitia ... Hæreticus aliter. Nempè horret lac, & quicquid ex eo conficitur, poſtremo omne quod ex coitu procreatur. Rectè & Chriſtianè, ſi non idcirco quia ex coitu, ſed ne ad coitum provocent. Cæterùm quid ſibi vult, quòd ita generaliter omne quod ex coitu generatur, vetatur? Suſpicionem generat mihi obſervatio iſta ciborum tam ſignanter expreſſa. Verumtamen ſi de regula Medicorum hæc profers nobis, non reprehendimus curam carnis, quam nemo unquam odio habuit, ſi tamen non nimia fuerit. Si de diſciplina abſtinentium, id eſt, Spiritualium Medicorum Schola: etiam virtutem approbamus qua carnem domas, frenas libidinem. At ſi de inſania Manichæi, præſcribis beneficentiæ Dei, ut quod ille creavit & donavit ad percipiendum cum gratiarum actione, tu non modo ingratus, ſed & cenſor temerarius, immundum decernas, & tanquam à malo abſtineas: non planè abſtinentiam collaudabo, ſed execrabor malitiam & blaſphemiam.

Apoſtolicorum Diſciplina.

VI. Externa morum diſciplina Hæreticis iſtis integerrima erat, uno fœminarum excepto contubernio. *Quod ſignum dabitis*, inquit S. Bernardus, *ut palàm fiat peſſima hæreſis hæc, docta mentiri non lingua tantùm, ſed vita? Et quidem recens vaſtatio vineæ vulpem indicat adfuiſſe; ſed neſcio qua arte fingendi ita ſua confiondit veſtigia callidiſſimum animal, ut quà vel intret vel exeat, haud facilè queat ab homine deprehendi. Cùmque pateat opus, non apparet author: ita per ea quæ in facie ſunt, cuncta diſſimulat. Denique ſi fidem interroges, nihil Chriſtianius. Si converſationem, nihil irreprehenſibilius, & quæ loquitur, factis probat. Videas hominem in teſtimonium ſuæ fidei frequentare Eccleſiam, honorare Preſbyteros, offerre munus ſuum, Confeſſionem facere, Sacramentis communicare. Quid fidelius? Jam quod ad vitam moreſque ſpectat, neminem circumvenit, neminem ſupergreditur. Pallent inſuper ora jejuniis, panem non comedit otioſus, operatur manibus unde vitam ſuſtentat. Ubi jam vulpes? Tenebamus eam: quomodo elapſa eſt è manibus? Inſtemus, inveſtigemus: A fructibus ejus cognoſcemus eam. Et certè vinearum demolitio teſtatur vulpem. Mulieres relictis viris, & item viri dimiſſis uxoribus, ad iſtos ſe conferunt. Clerici & Sacerdotes, populis Eccleſiiſque relictis, intonſi & barbati, apud eos inter textores & textrices plerumque inventi ſunt. An non gravis demolitio iſta? An non opera vulpium hæc? ..... Quonam modo capimus illos? Revertamur ad conſortium, & contubernium fœminarum: Hoc enim inter eos nemo qui careat. Interrogo unumquempiam horum, Heus tu, bone vir, quænam hæc mulier, & unde hæc tibi? Uxorne tua? Non (inquit). Nam voto meo iſtud non convenit. Filia ergo? Non. Quid? Num ſoror? num neptis, num aliquo ſaltem propinquitatis vel affinitatis gradu attinens tibi? Nullo prorſus. Et quomodo tuta tibi cum iſta continentia tua? Sanè nec licet tibi iſtud. Cohabitationem (ſi neſcis) virorum & fœminarum in iis qui vovere continentiam, Eccleſiam vetat: ſi non vis ſcandalizare Eccleſiam, ejice fœminam. Alioquin ex hoc uno cætera, quæ non adeo manifeſta ſunt, proculdubio credibilia ſiunt.*

Apoſtolici Sectam diſſimulabant adhibito perjurio.

VII. A Priſcilianiſtarum Schola diſſimulandæ Sectæ, etiam adhibito perjurio, artem hauſerant: quamvis aliàs à quocumque juramento caverint. *Quid faciemus*, inquit S. Bernardus, *his maligniſſimis vulpibus ut capi queant; quæ nocere quàm vincere malunt, & ne apparere quidem volunt, ſed ſerpere? omnibus una intentio Hæreticis ſemper fuit, captare gloriam de ſingularitate ſcientiæ: ſola iſta malignior cæteris, verſutiorque hæreſis, damnis paſcitur alienis, propriæ gloriæ negligens. Docta, credo, exemplis veterum, quæ proditæ evadere non valebant, ſed confeſtim capiebantur; cauta eſt novo maleficii genere operari myſterium iniquitatis, eò licentiùs quò latentiùs. Denique indixere, (ut dicitur) latebras ſibi, firmaverunt ſibi ſermonem nequam: Jura perjura, ſecretum prodere noli. Enimvero aliàs ne tenuiter quidem jurare ullatenus acquieſcunt.*

Eorum pertinacia.

VIII. De Apoſtolicorum pertinacia, etiam in ſuppliciis invicta, S. Bernardus ita ſcribit: *Nec rationibus convincuntur, quia non intelligunt; nec autoritatibus corriguntur, quia non recipiunt; nec flectuntur ſuaſionibus, quia ſubverſi ſunt. Probatum eſt, mori magis eligunt, quàm converti. Horum finis interitus; horum noviſſima incendium manet... Plerumque Fideles injectis manibus aliquos ex eis ad medium traxerunt. Quæſiti fidem, cùm de quibus ſuſpecti videbantur, omnia prorſus ſuo more negarent, examinati Judicio aquæ, mendaces inventi ſunt. Cùmque jam negare non poſſent, quippe deprehenſi, aqua eos non recipiente, tam miſerè quam liberè impietatem non confeſſi, ſed profeſſi ſunt, palam pietatem aſtruentes, & pro ea mortem ſubire parati: nec minùs parati inferre qui aſtabant. Itaque irruens in eos populus, novos Hæreticis ſuæ ipſorum perfidiæ Martyres dedit.* Duos iſtius Sectæ prope Coloniam, cùm per triduum admoniti, reſipiſcere noluiſſent, raptos à populis nimio zelo permotis, & in ignem conjectos, atque combuſtos, non ſolùm cum patientia, ſed & cum lætitia introiſſe ac ſuſtinuiſſe, teſtatur *Evervinus* in Epiſtola ad *S. Bernardum.*

Probatio per aquam nondum eo tempore abolita.

Circa Coloniam Agrippinam maximè viguit hæc hæreſis, de qua *Evervinus* Steinteldenſis Præpoſitus ſcripſit ad *S. Bernardum*, ipſum rogans ut in Sermonibus ſuper Cantica, ad illum verſum, *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*, omnes partes illius Hæreſeos diſtingueret, & contra poſitis rationibus & auctoritatibus noſtræ Fidei, illas deſtrueret. Id præſtitit *S. Bernardus* locis laudatis, eoſdemque errores ipſis tribuit, quos *Evervinus* commemorat. Ejus Epiſtolam ad *S. Bernardum* edidit Domnus *Mabilonius* Tomo III. *Veterum Analectorum*, pag. 152.

ARTICULUS XII.

De Erroribus Folmari.

Folmarus, Præpoſitus *Petræ Stillantis* ſeu *Triefenſteinii* in Franconia, infra Herbipolim, varios errores Scriptis ſuis aſſeruit duodecimo cadente ſæculo. Palmaris fuit circa Sacramentum Euchariſtiæ: propugnavit ſcilicet, ſub ſpecie vini ſolum Chriſti Sanguinem ſumi ſine carne: ſub ſpecie panis, ſolam Chriſti carnem, ſine oſſibus, ſine membris corporeis, & ſine humani corporis plenitudine; nec Filium hominis, ſed carnem Filii hominis manducari. Ubi verò caro Chriſti, ibi eſſe conſequenter & Chriſtum; non pro parte, ſed totum ſeorſum in carne, totum ſeorſum in ſanguine, totum ſimul in utroque: quod non ad humani corporis integritatem; ſed ad Perſonæ Chriſti individuam unitatem referendum eſt: Ubicumque enim Chriſtus eſt, totus eſt: etſi totum non eſt, ſicut uno eodemque tempore totus in ſepulchro, & totus in inferno erat: ſed totum non erat: eò quod trium ſubſtantiarum, quæ unam faciunt in Chriſto Perſonam, aliquid deerat. Errorem ſuum ita explicat in Epiſtola ad *Eberhardum* Salizburgenſem Archiepiſcopum. Hunc alioſque *Folmari* errores confutavit *Gerochus* Reicherſpergenſis in Bavaria Præpoſitus, cujus extat ea de re Epiſtola cum aliis hanc cauſam ſpectantibus edita ex probatæ fidei MSS. Tomo XXV. Bibliothecæ Maximæ Patrum Editionis Lugdun.

Errorem ſuum retractavit Folmarus.

dun. Hunc errorem retractavit *Folmarus* Epiſtola ad Prælatos Bavariæ & Auſtriæ ſcripta, his verbis: *Scripſi Domino meo quondam Ebberardo Salzburgenſi Archiepiſcopo, de Corpore Domini, quod omnino non debui; aſſerens quod in Altari eſſet quidem verum, ſed non integrum, id eſt non in omnium ſuorum plenitudine ac diſtinctione membrorum: idque videbar mihi cùm multis ſapere argumentis, & rationibus; immò & auctoritatibus, quas needum fortè intellexeram, arguiſſe. Quod ſi quis improbat, & ego; ſi cui diſplicet, & mihi: ſi quis eradit & conſpuit, mecum facit. Confiteor enim quia non ſolummodo verum, ſed & plenum, perfectum & integrum in Altari Corpus eſt Chriſti: ibique in humanæ ſubſtantiæ veritate & integritate, ſub aliena licèt ſpecie, mirabiliter & inviſibiliter ſumitur, qui ad dexteram Patris viſibiliter dominatur. Quod qualiter in parte ſit totum, in ſingulis integrum, frangatur in forma, nec in eſſentiâ dividatur confectum.... ſupra omnem ſenſum eſt, non ſolùm hominum, ſed (ut ego reor) Angelorum; nec habet cauſam niſi voluntatem ſive potentiam Creatoris. Et hoc quidem in Libello quem de carne & anima Verbi ad Gerochum ſcripſi, plenius fortaſſis expreſſum eſt, ſed abſque præjudicio ſententiæ melioris. Nec enim in quæſtionibus & articulis fidei pudor eſt vel ab hoſte doceri; ubi nemo debet naturalia ſequi, & ſenſum ſuum quaſi ex ratione defendere. Siquidem naturæ uſum & rationis terminos, & Phyſicas ſive Logicas facultates, Fidei Majeſtas excedit: ideoque, ubi Fides quæritur, argumenta non valent. Et inde eſt forſitan quòd, contra naturæ uſum, Caput agni cum inteſtinis & pedibus vorare præcipimur; ſed oſſa non confringere: quia quicquid divinum vel humanum eſt Chriſti, in Sacroſancto Myſterio ſumimus, ſed minimè facti hujus altitudinem inveſtigare præſumimus. Experimento enim didici quòd opprimatur à gloria, qui contra Legem diſcutit Majeſtatem.*

In quæſtionibus Fidei pudor eſſe non debet vel ab hoſte doceri.

ARTICULUS XIII.

De Vualdenſibus.

§. I.

De Secta Auctore, & Nominibus.

AUtor Sectæ *Petrus Vualdo*, quam hac occaſione condidit, anno circiter milleſimo centeſimo ſexageſimo. Cùm civis quidam Lugdunenſis inter præcipuos coram eis ſubitò cecidiſſet, *Petrus Vualdo* mortis imagine territus, pecuniæ vim ingentem pauperibus erogavit. Quæ beneficentiæ actio multitudinem pauperum maximam ipſi conſociavit, quos voluntariam paupertatem, & Chriſti ac Apoſtolorum exempla ſectari docuit. *Cùm autem eſſet aliquantulum literatus, Novi Teſtamenti Textum docuit eos vulgariter.* Quam ob temeritatem à Prælatis Eccleſiaſticis reprehenſus, eorum correptionem contempſit, Diſcipulis perſuadens, Clerum, quòd moribus eſſet depravatis, ſanctæ ipſorum vitæ & doctrinæ invidere. Qui cum anathemate à Romano Pontifice confixi eſſent, ipſum nihili fecerunt. Iſta conſtant ex *Reinero*, qui quondam inter Vualdenſes Epiſcopus, Dei aſpirante miſericordia, Catholicam ad fidem converſus eſt, & Ordini FF. Prædicatorum nomen dedit, in Opuſculo *De Hæreticis*, quod pene totum eſt de Vualdenſium Secta, ejuſque ſurculis.

Hæretici illi *Vualdenſes* nuncupati ſunt ab Autore Petro Vualdo, *Leoniſtæ*, & *Pauperes de Lugduno* ab urbe ex qua eruperunt; *Picardi*, *Albigenſes*, *Lombardi*, *Bohemi*, *Bulgari*, quia in his regionibus graſſabantur. *Arnoldiſtæ*, *Eſperoniſtæ*, *Joſephiſtæ*, *Lollardi*, à variis ipſorum Doctoribus ſunt appellati. *Patareni*, quòd ſe perſecutionibus pati gloriarentur. *Cathari*, quòd ſe præ cœteris puros jactitarent, ſeu quòd Sectam ſingularem profiterentur, à Germanica voce *Kazer* ſive *Kazar*, ex qua, *Kazari*, & mutato *Z* in *T*, *Cathari*. *Boni homines*, ob morum apparentem integritatem: *Texerant*, quia plerique infirmæ ſortis artifices & textores. *Poplicani* quoque, *Turlupini*, *Ribaldi*, *Piphles*, à Catholicis vocati ſunt in odium & execrationem Sectæ. *Inzabbathati*, quia in calceo, quem Hiſpani *Capato*, vel *Zapato*, appellant, ſignum ſpeciale ad modum ſcuti deferebant, inquit, *Eymericus* noſter. Vel *Inſabbathati*, quòd nulla Sabbatha ſeu Feſtivos dies celebrarent, nec à ſuis ceſſarent operis diebus apud Catholicos ſolemnibus, & Chriſti, Beatæ Virginis, & Sanctorum cultui conſecratis.

§. II.

De Vualdenſium Erroribus contra Eccleſiam.

Vualdenſium errores omnium accuratiſſimè recenſuit *Reinerus*, cui ſanè fides adhibenda major, cùm Sectæ doctrinam & arcana penitus noſſet, qui nimirum olim Vualdenſium Epiſcopus fuerat, ut ipſe teſtatur. Floruit circa annum M.CCLIV. vir Philoſophiæ, Theologiæ, & Juris Canonici peritiſſimus, teſte *Antonio Senenſi*. Is verò Vualdenſium errores in tria Capita partitur. Primum complectitur blaſphemias in Romanam Eccleſiam & Statuta ipſius, & Clerum. Secundum, errores circa Eccleſiaſtica Sacramenta & Sanctos. Tertium, execrationes quibus honeſtas quaſvis & approbatas Eccleſiæ conſuetudines deteſtantur & laceſſunt. (Cap. V.)

Primum Caput in viginti & ampliùs errorum Articulos dividit. I. Aſſerebant, quòd » Romana Eccleſia non ſit Eccleſia Jeſu Chriſti, ſed Eccleſia malignantium, eamque ſub *Silveſtro* defeciſſe, cùm venenum poſſeſſionum temporalium in Eccleſiam infuſum eſt. Sectam ſuam eſſe Eccleſiam Chriſti, quia doctrinam Chriſti, Evangelii, & Apoſtolorum, verbis & exemplis obſervabant. *Reinero* conſentit *Claudius Seyſellus* Archiepiſcopus Taurinenſis lib. adversùs errores & Sectam Vualdenſium Fol. IX. verſo, ubi hunc præcipuum ipſorum errorem recenſet, à quo cœteri omnes, velut à fonte rivuli defluunt: Quòd ſcilicet Catholicam Eccleſiam apud ſe ſolos conſiſtere credunt, & Romanam Sedem Meretricem Magnam, & errorum omnium Magiſtram appellant; ejuſque ſequaces, præcipuè Eccleſiaſtici Ordinis, aliter ac ipſi credentes, Hæreticos atque Infideles arbitrantur. II. Quòd Eccleſia Romana ſit omnium ſentina vitiorum, ipsique ſoli juſtè vivant. III. Quòd doctrinam Evangelicam nullus penè præter eos in Eccleſia obſervet. IV. Quòd ipſi ſint verè pauperes ſpiritu, & perſecutionem propter juſtitiam & fidem patiantur. V. Quòd Romana Eccleſia ſit meretrix in Apocalypſi deſcripta, propter ſuperfluum ornatum. VI. Quòd omnia Statuta Eccleſiæ, ob multitudinem, & gravitatem contemni debeant. VII. Quòd Papa ſit omnium errorum Caput. VIII. Quòd Prælati ſint Scribæ, & Religioſi Phariſæi. IX. Romanum Pontificem, & omnes Epiſcopos homicidas eſſe, propter Bella ab ipſis approbata, vel decreta. X. Uni Deo parendum eſſe, non Prælatis. Eumdem errorem ipſis tribuunt *Bernardus* Abbas *de Fonte Calido*, lib. contra Vualdenſes, Cap. I. & 2. & *Claudius Seyſellus* Fol. VII. XI. Neminem in Eccleſia eſſe altero majorem, ſecundùm illud Matthæi 23. *Omnes vos fratres eſtis.*

eſtis. XII. Genua non eſſe flectenda Sacerdoti; ſiquidem Angelus Apocalypſis 2. Sancto *Joanni* dixit: *Vide ne feceris*. XIII. Decimas ſolvendas non eſſe: ſiquidem Eccleſiæ primitivæ non ſolvebantur. Hunc etiam eorum errorem commemorant *Ebrardus de Bethunia* lib. *Antihæreſeos*, cap. x. & *Claudius Seyſellius* Fol. VII. XIV. Clericos poſſeſſiones habere non debere, ſecundùm illud Deuteronomii XVIII. *Non habebunt Sacerdotes, & omnes qui de tribu Levi ſunt, partem & hereditatem cum populo Iſraël, quia Sacrificia comedunt, & nihil aliud accipient.* Quem etiam eorum errorem *Petrus de Piliphdorf* commemorat lib. contra Vvaldenſes, cap. I. eumdemque refellit *Claudius Seyſellus* Archiepiſcopus Taurinenſis à Folio XXVIII. ad XXXVI. XV. Clericos & Clauſtrales, Præbendas habere non debere. XVI. Epiſcopos & Abbates Jura Regalia obtinere non poſſe. XVII. Terram & populum non eſſe per partes dividendum. XVIII. Malum eſſe fundare dotareque Eccleſias & Clauſtra. Item non eſſe condenda Eccleſiis Teſtamenta. Nullum Eccleſiæ cenſualem fieri debere. Clericos omnes manibus operari debere, Apoſtolorum inſtar. XIX. Nomina Prælationem Eccleſiaſticam ſignificantia, ut *Papa*, *Epiſcopus*, &c. reprobant. Officia Eccleſiaſtica mania ducunt. Privilegia & immunitates Eccleſiæ, perſonarum, & rerum Eccleſiaſticarum aſpernantur. Concilia, Synodos, & Conventus Eccleſiæ Catholicæ contemnunt. Omnia jura Parochialia velut humanas adinventiones explodunt. XX. Obſervantias Regulares Ordinum Religioſorum Phariſaicis Traditionibus annumerant. Hunc etiam errorem ipſis tribuit ac refellit *Ebrardus de Bethunia*, lib. *Antihæreſeos*, cap. XIX. XXI. Aſſerebant ad fidem neminem eſſe cogendum.

§. III.

De Vvaldenſium Erroribus contra Sacramenta.

I. Omnia Sacramenta Eccleſiæ damnant, inquit *Reinerus*, ſeu potiùs errant circa omnia. Duo tantùm Sacramenta ſe credere profitentur, Baptiſmum & Euchariſtiam, ut docet eorum Cathechiſmus à *Joanne Paulo Perrino* editus in Hiſtoria Vvaldenſium & Albigenſium. II. Catechiſmum in Baptiſmo inanem putant. III. Omnes Exorciſmos, Benedictiones, cæteraſque Baptiſmi ceremonias rejiciunt: ut conſtat etiam ex ipſorum Doctrina lib. III. Cap. IV. de Sacramentis, apud *Joannem Paulum Perrinum*. IV. Baptiſmum infantibus nihil prodeſſe dicunt, *Reinero* teſte: nihilominus infantes ſuos baptizandos offerunt, ut conſtat ex ipſorum libro cui titulus eſt: *Kalendarium Spirituale*. Immeritò tamen *Reinerum* noſtrum calumniæ accuſat *Joannes Paulus Perrinus*: ſiquidem abſque Baptiſmo ſalvari credebant infantes, ut ipſe fatetur, quos potiùs abſque hoc Sacramento è vita migrare, quam ab Eccleſiæ Romanæ Sacerdotibus baptizari patiebantur; & abſentibus Barbis ſeu Paſtoribus ſuis, non baptizabant, quantumvis in mortis diſcrimine conſtitutos. Denique Baptiſmum ipſos non exiſtimaſſe abſolutè neceſſarium ad ſalutem, & infantes etiam abſque ejus ſuſceptione, ſalvos crediſiſſe, ſi recipere illum non poſſent, conſtat ex illorum Confeſſione Fidei exſcripta ex Kalendario Spirituali (qui liber ipſorum eſt) in quo de Sacramentis ita loquuntur: *Nos creſen que li Sacrament ſon ſegnal de la coſa Sancta, o forma veſibla de gratia non veſibla, tenent eſſer bon que li fidel uzan alcunas vecs daquiſti dict. ſegnal, o forma veſibla, ſi la ſe po far. Ma imperço nos creſen & tenen que li predict fidel pon eſſer fait ſalfs non recebent li predict. ſegnal quand non han lo luoc, ni lo modo de poer uzar de li predict ſegnal.* Id eſt: *Credimus Sacramenta eſſe ſigna rei ſanctæ, aut formas viſibiles gratiæ inviſibilis. Bonum eſſe perſuaſi ut Fideles quandoque hujuſmodi ſignis aut formis utantur, ſi fieri poteſt. Credimus nihilominus & tenemus, prædictos Fideles ſalvari poſſe, etiamſi hujuſmodi ſigna non recipiant, cum illis utendi locus deeſt, aut modus.* Tum alia Sacramenta à Baptiſmate & Euchariſtia ſe non agnoſcere profitentur. Idem conſtat ex *Ebrardo de Bethunia* cap. VI. ubi hunc refellit errorem. Idem teſtatur *Ermengardus* lib. contra Vvaldenſes, cap. XII. ubi eumdem errorem confutat. V. Sacramentum Confirmationis reprobant. Id etiam conſtat ex ipſorum libro *de Antichriſto* cap. IV. & ex *Ebrardo de Bethunia* Cap. XI. *Antihæreſeos*. VI. Sacramentum Euchariſtiæ à Sacerdotibus in mortali peccato confici non poſſe aſſerunt: non confici in manu indigni Miniſtri, ſed in ore dignè ſumentis: in menſa communi, verbiſque vulgaribus, ſeu vulgari idiomate conſecrandam. Miſſam inanem Ritum eſſe, ab Apoſtolis minimè traditum; ſed quæſtûs gratia adinventum. Cùm ait *Reinerus*, Vvaldenſes aſſerere quòd Tranſſubſtantiatio fiat per verba vulgaria, loquitur ut Catholicæ Romanæque Fidei Profeſſor: at non ita loquebantur Vvaldenſes qui Tranſſubſtantionem non admittebant, immo nec realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam: ut conſtat ex ipſorum libro *De Antichriſto*, cap. IV. *Lo maniar del Pan Sacramentel, es maniar lo Corps de Chriſt en figura.* Id eſt, *Manducatio panis Sacramentalis, eſt manducatio Corporis Chriſti in figura.* Idem teſtatur *Ebrardus de Bethunia*, lib. *Antihæreſeos*, cap. VIII. *Sacra quidem Cœnæ*, inquit, *Myſteria neſcientes, Panis Benedictionem à Deo nobis collatam floccipendunt. Dixit enim:* Hoc facite in meam commemorationem. *Et quod Chriſtus Corpus ſuum eſſe dixit; tanquam Judæ ſucceſſores, Corpus Chriſti non affirmant, imo negant.* Contra hunc errorem diſputat *Ermengardus* cap. XI. Idem docet de Vvaldenſibus *Claudius Seyſellus* Archiepiſcopus Taurinenſis, *lib. Adverſus errores & Sectam Vvaldenſium*, Fol. LV. aitque laborandum non eſſe iis qui in ipſorum converſionem incumbunt, ut hujus Sacramenti difficultates ipſis exponant, quarum explicationem illi, ut ſunt homines agreſtes, montani, & literarum penitus ignari, percipere non poſſunt: ſed ſatis eſſe illis recèns Dei Fide renatis perſuaſum eſſe, eumdem « Chriſtum in Hoſtia illa, quam adorant, realiter « conſiſtere. Quo autem modo ibi ſit, & cætera ad « apices illos Theologicos pertinentia, ad fidem Ec- « cleſiæ rejicere, nihilque ulteriùs propter conſcien- « tiam inquirere. « VII. Cantum Eccleſiæ ceu *clamorem infernalem* averſantur: Et Horas Canonicas « reprobant; cæteras precum formulas, excepta Oratione Dominica, rejicientes. Quod præter *Reinerum*, *Petrus Pilichdorffius* lib. *Contra Vvaldenſes*. Capp. XXVII. & XXVIII. & *Ermengardus* Cap. X. teſtantur. VIII. De Pœnitentia ita ſentiebant: Neminem ab improbo Sacerdote abſolvi. Bonum Laïcum abſolvendi poteſtatem habere. Probo Laïco potiùs quàm malo Sacerdoti confitenda peccata. Graves pœnitentias imponendas non eſſe, ſed exemplum Chriſti ſectandum, dicentis: *Vade, & jam ampliùs noli peccare.* Publicas Pœnitentias, & peccatorum Confeſſionem annuam rejiciebant. Uno verbo, pœnitentiam è Sacramentorum numero expungebant. Confeſſionis Sacramentalis nullam agnoſcebant neceſſitatem, ſed Chriſtianis omnibus audiendarum Confeſſionum auctoritatem à Chriſto conceſſam, ſecundùm illud *S. Jacobi* præceptum: *Confitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicèm ut ſalvemini.* Id teſtatur *Claudius Seyſellus* Fol.

Fol. LIII. & Fol VIII. *Dimittendorum*, inquit, *peccatorum nullam Sacerdotes noſtros poteſtatem habere aperte proteſtantur, & proinde neque illis confitendam eſſe affirmant*, &c. Confeſſionis quam uni Deo facere ſolebant, Formulam legere eſt in illorum libro, cui titulus, *Novel Confort*. IX. Sacramentum conjugii damnant, inquit *Reinerus*, id eſt, Matrimonium Sacramentum eſſe negant. Cæterùm ipſos nuptias abſolutè damnaſſe, *Reinerus* non intellexit: Quos ibidem ſenſiſſe refert, mortaliter peccare conjuges, ſi abſque ſpe prolis conveniant. Ex quo conſequens eſt, eos exiſtimaſſe conjuges non peccare, ſi ſpe prolis convenirent. X. Gradus affinitatis & conſanguinitatis carnalis & ſpiritualis ab Eccleſia inſtitutos, & impedimenta Ordinis, publicæ honeſtatis, aliaque ab Eccleſia ſtatuta ſpernebant: Id conſtat etiam ex ipſorum libro *De Diſciplina*, cap. VII. apud *Joannem Paulum Perrinum*, pag. 237. & ex *Claudio Seyſſello*, Fol. VII. verſo. XI. Eccleſiam erraſſe dicebant, cùm cœlibatum Clericis indixit. XII. Continentes oſculis & amplexibus non peccare. XIII. Sacramentum Unctionis Extremæ rejiciunt. Id conſtat ex ipſorum libro *De Antichriſto*, cap. IV. apud *Perrinum* pag. 330. idque præter *Reinerum*, *Ebrardus de Bethunia* cap. XI. teſtatur. Loco Extremæ Unctionis, ipſos *Conſolamentum* (ut vocabant) frequentaſſe, teſtis eſt *Ermengardus* lib. *Contra Vvaldenſes*, Cap. IV. cujus *Conſolamenti* Ritum ibi deſcribit: « Qui Major vel Ordinatus dicitur, ablutis manibus, librum Evangeliorum tenens, eum vel eos qui ad Conſolamentum recipiendum conveniunt, admonet ut ſpem ſalutis in Deo, & in eo Conſolamento ponant. Et ſic ſuper capita eorum libro poſito, Orationem Dominicam ſepties dicunt, & *S. Joannis* Evangelium ab *In principio*, uſque ad hæc verba, *Gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*. Viris abſentibus, mulieres Conſolamentum infirmis faciebant. Eo peccatorum omnium remiſſionem, abſque ſatisfactione aliqua ſe conſequi credebant. Formulam conſolandi infirmos ab ipſis uſurpatam legere eſt in ipſorum libro, cui titulus, *Kalendarium ſpirituale*, ex quo eam Gallicè reddit *Perrinus* lib. I. *De Doctrina Vvaldenſium*, cap. VIII. Infirmum inter alia adhortabantur, ut certam fiduciam & ſecuritatem remiſſionis peccatorum per merita Chriſti haberet, quod nunc quoque Calviniſtæ noſtri faciunt; & cum hoc Viatico mittunt hominem ad inferos, ut aiebat *Grotius*. XIV. Sacramentum Ordinis rejiciebant, probum quemlibet Laïcum Sacerdotem eſſe aſſerentes. Id etiam patet ex ipſorum libro *De Antichriſto*, cap. IV. apud *Perrinum* pag. 327. Erroremque ſuum *S. Petri* Oraculo tuebantur, dicentis: *Unuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, tanquam boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei*. Ita refert *Claudius Seyſſellus* lib. *adverſus Errores & Sectam Vvaldenſium*, Fol. LII. verſo. XV. Laïcis omnibus, quin etiam mulieribus, prædicandi poteſtatem tribuebant, verbis illis Apoſtoli I. ad Corinthios cap. 14. freti: *Volo vos loqui linguis, ut Eccleſia ædificationem accipiat*. Item illis *S. Jacobi* cap. 4. *Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi*: ex quibus colligebant, omnes qui verbum Dei prædicare ſciunt, eo munere fungi debere. Item illis Apoſtoli ad Philippenſes 1. *Quid enim? dum omni modo, ſive per occaſionem, ſive per veritatem Chriſtus annuntietur, & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo*. Item loco illo *S. Marci* cap. 9. ubi Diſcipuli Chriſto dixere: *Magiſter, vidimus quemdam in nomine tuo dæmonia ejicientem, qui non ſequitur nos, & prohibuimus eum. Jeſus autem ait: Nolite prohibere eum. Nemo eſt enim qui faciat virtutem in nomine meo, & poſſit citò malè loqui de me. Qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt*. Ecce inquiebant, iſte non ſequebatur Apoſtolos: & tamen quia dæmonia ejiciebat in nomine Chriſti, Dominus imperat eis ne prohibeant. Quare, ſi Chriſti nomen prædicamus, quamvis non ſequamur Epiſcopos & alios Sacerdotes, non tamen debent nos prohibere. Item illis verbis *Moyſi* ad *Joſue* Numerorum XI. cùm ille initaret ut duos viros in caſtris prophetantes prohiberet: *Quid æmularis pro me? Quis tribuat ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus Spiritum ſuum?* Ita referunt *Reinerus*, & *Bernardus* Abbas *De Fonte Calido* lib. *Contra Vvaldenſes*, cap. IV. & VIII. ubi hunc errorem evertit. De quo & *Claudius Seyſſellus* lib. *Adverſùs errores & Sectam Vvaldenſium*, Fol. L. XVI. Solum Scripturæ Sacræ Textum recipiebant, Traditiones, Expoſitiones Patrum, Decreta & Decretales rejiciebant, habentes pro fabulis quicquid præter Textum Bibliorum à Prædicatoribus diceretur. Id præter *Reinerum* teſtatur *Claudius Seyſſellus* Fol. XXXVII. Excommunicationem, aliaſque Cenſuras Eccleſiaſticas contemnebant. Quod præter *Reinerum Petrus Pilichdorffius* lib. *Contra Vvaldenſes*, cap. XXXII. teſtatur. Quod intelligendum de Cenſuris à Prælatis Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ latis: Nam poteſtatem excommunicandi contumaces Eccleſiæ à Chriſto collatam credebant: & Excommunicatos omni Eccleſiæ auxilio, miniſterio, conſortio, & unione privari: ut docet liber ab ipſis editus de Diſciplina Sectæ, cap. VI. apud *Perrinum* in Hiſtoria Vvaldenſium & Albigenſium, pag. 235. Sed quia Sectam duntaxat ſuam veram eſſe Chriſti Eccleſiam contendebant; autoritatem excommunicandi apud ſe ſolos aiebant reſidere. XVIII. Diſpenſationes Eccleſiæ, & Indulgentias reſpuebant, necnon ſacras Peregrinationes. Id præter *Reinerum* tradit *Pilichdorffius*, hos refellens errores cap. XXX. Peregrinationes ſacras contra ipſos defendit *Ebrardus de Bethunia*, lib. *Antihæreſeos*, cap. XII. *Claudius Seyſſellus* Taurinenſis Archiepiſcopus Fol. LXI. & ſequentibus, Indulgentiarum concedendarum poteſtatem contra Vvaldenſes Eccleſiæ egregiè vendicat.

Almanach Spirituel.

§. IV.

De Vvaldenſium erroribus circa cætera Dogmata & Conſuetudines Eccleſiæ.

I. Sanctorum Invocationem impugnabant, Reliquias, Tranſlationes, Canonizationes, Vigilias, Feſtivitates Sanctorum contemnebant. Miraculis ad ipſorum monumenta & ob ipſorum merita à Deo patratis nullam adhibebant fidem. Id non ſolùm *Reinerus*, ſed *Pilichdorffius* cap. 16. & 20. eum refellens errorem, *Ermengardus* cap. 10. & *Claudius Seyſſellus* Fol. LXXII. teſtantur. « Sanctos electos Dei, (inquit ille) immò & ipſam Chriſti Genitricem honorandos negant: illiſque cerimoniarum cultum prohibent exhiberi, hoc pacto Divinæ Majeſtati derogatum iri reputantes, quòd ipſe dixit: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*. Quod & Apoſtolus confirmat dicens: *Soli Deo honor & gloria*. Idem conſtat ex ipſorum Confeſſione fidei exarata in libro ipſorum qui inſcribitur *Kalendarium Spirituale*, & à *Joanne Paulo Perrino* exſcripta in Hiſtoria Vvaldenſium, Cap. XII. & ex lib. eorumdem *De Antichriſto*, Cap. III. Item ex ipſorum Cathechiſmo, apud eumdem *Perrinum* lib. I. de Doctrina Vvaldenſium pag. 175. ubi & Beatam Virginem Mariam gratiâ plenam profitentur, ſed in ſeipſa (inquiunt) non ut eam aliis communicet, quod unius Chriſti proprium eſt, de quo legimus: *De plenitudine ejus*

omnes

omnes accepimus, *& gratiam pro gratia.* II. Crucem Chriſti, ejúſque ſignum, & Sanctorum imagines execrabantur. Id præter *Reinerum* teſtantur *Pilichdorffius* cap. XXXIII. & *Ebradus de Bethunia* cap. XVII. Eorum errorem circa crucem Dominicam & ejus ſignum, refellentes. Vvaldenſium quoque errorem circa Imagines confutat *Claudius Seyſellus* Fol. LXXV. & ſequentibus. Hunc errorem adſtruunt in Expoſitione Decalogi inſerta ipſorum libro *De Virtutibus*, ex quo eam Gallicè exhibet *Perrinus* Lib. I. *de Doctrina Vvaldenſium*, Cap. III. Purgatorium negabant, duo tantùm loca, duóſque ſtatus animarum poſt mortem agnoſcentes, cœlum & inferos, æternam beatitudinem, æternámque damnationem: conſequenter Fidelium viventium orationes defunctis prodeſſe negabant. Teſtes ſunt *Reinerus*, *Pilichdorffius* Cap. XXI. ubi hunc errorem refellit, *Bernardus* Abbas *de Fonte Calido* cap. IX. ubi eumdem confutat, & *Claudius Seyſellus* lib. *Adverſus errores & Sectam Vvaldenſium* Fol. LXVI. ubi & ipſe (cui ſanè comperti erant errores Vvaldenſium in Vallibus Sabaudiæ & Pedemontii degentium, quorum in converſionem viſitationibus, concionibus, ſcriptis, diligenter incubuit) docet ipſos haud abſolutè negare « Purgatorium eſſe poſſe. Sed ſe duas tantùm vias ex Sacris Scripturis poſt præſentis vitæ exitum didiciſſe, neque de hac tertia ſatis ſibi conſtare. Quo poſito, contra illos diſſerit luculenter doctiſſimus Archiepiſcopus. Concedamus, inquit, & hanc rem in ambiguo eſſe: nonne multò humanius eſt & præſtabilius ſecuriorem hanc viam amplecti: ex qua nihil omnino evenire poſſit mali, etiamſi proficiat nihil? Ex ipſa mentis pietate præmium aliquod expectare à Deo poſſumus: ſicut qui eleemoſynam facit ei, quem & bonum putat, & pauperem, cùm ſit dives & malus. Si enim Chriſto credimus, non perdet hîc mercedem ſuam. Igitur, ſi verùm eſt quod tui Barbæ aſſeverant, nihil perdis, imò etiam Deum tibi propitias. Sin vera eſt Romanæ Eccleſiæ in hoc articulo fides non modò ſi non facis, maximum præmium amittis: verùm cum ſumma ingratitudine ſummam committis impietatem: utpote qui cum exigua re inæſtimabile beneficium proximis tuis conferre facillimè poſſis, illud aut deneges, aut negligas. Quis enim non eum crudelem exiſtimaret, qui parenti vel amico ægrotanti ea ratione Medicorum & medicaminum opem negaret, quòd an profutura ſint, non habeat compertum? Sic ad hominem contra ipſos argumentatur eruditus Archipræſul. Hunc errorem aſſerunt in Confeſſione Fidei, quam ex ipſorum Kalendario Spirituali (ut vocant) deſcripſit *Perrinus* in Hiſtoria Vvaldenſium cap. 12. cumque uberiùs exponunt ac propugnant lib. *de Antichriſto* cap. II. apud *Perrinum* lib. III. *de Doctrina Vvaldenſium*, pag. 295. & ſequentibus. IV. Eccleſias, Altaria, eorúmque conſecrationes, ornatum, & ſacram ſuppellectilem, Sacerdotalia indumenta, luminaria, thurificationes, Aquam Benedictam, Proceſſiones, alióſque ſacros ritus rejiciebant, deridebant: Deum in Templis habitare negantes, quòd ſcriptum ſit Actuum 17. *Non in manufactis templis habitat.* Nec ibi fuſas orationes majoris eſſe virtutis quàm in cubiculo, in hunc ſenſum detorquentes verba Chriſti, Matthæi 16. *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum*, &c. Sacram ſepulturam nihili faciebant; meliùs non eſſe aſſerentes ut deffuncti hominis cadaver in Cœmeterio, quàm in agro, vel alio quocumque loco ſepeliatur. Id conſtat ex *Reinero*, & ex *Pilichdorffio* qui hos errores impugnant capp. 22. 23. 24. 25. & 26. Templis Deo conſecratis reverentiam eſſe exhibendam, eáque domum eſſe orationis, contra Vvaldenſes probat *Bernardus* Abbas *de Fonte Calido*, Cap. XII. Eoſdem Vvaldenſium errores circa Eccleſias manufactas & Altaria impugnat *Ermengardus*, capp. VIII. & IX. Confraternitates etiam contemnebant, quaſi propter quæſtum inſtitutas: & piam conſuetudinem Fidelium, Sanctos in altari eligentium. V. Exorciſmos, & curam omnem Eccleſiæ circa Energumenos improbabant, aſſerentes nullum hominem à tempore Paſſionis Chriſti poſſe à dæmonio vexari. Contra hunc errorem pugnat *Pilichdorffius* cap. 34. VI. Eccleſiaſtica Jejunia, quaſi idololatriam & ſuperſtitionem redolentia averſabantur, liberum eſſe Chriſtiano cuivis aſſerentes, quolibet die & hora manducare, vel jejunare. Id conſtat ex ipſorum libro *de Antichriſto*, cap. 4. apud *Perrinum* lib. III. *de Vvaldenſium Doctrina*, pag. 331. & Archipræſule *Seyſello* Fol. LXXIV. verſo. VII. Nullum veniale peccatum, ſed omnia mortalia: Juramentum nuſquam eſſe licitum, etiam in Judicio, & peccatum eſſe mortale docebant, freti Chriſti verbis Matthæi V. *Nolite jurare omnino, ſed ſit ſermo veſter, Eſt, eſt, Non non.* Perfecti inter eos potiùs mori, quam jurare eligebant: imperfecti verò jurabant impoſita ſibi neceſſitate: coactionis metu & prodendorum arcanorum periculo, juramentum excuſantes: ita refert *Reinerus*. Hunc etiam errorem impugnant *Pilichdorffius* cap. 36. *Ebrardus de Bethunia*, cap. 14. *Ermengardus* cap. 18. & *Claudius Seyſellus* Fol. 77. Mendacium omne peccatum eſſe mortale aſſerebant, eodem *Seyſello* teſte. Homicidium omne ipſos lethalis criminis damnaſſe, & docuiſſe, Maleficos non damnandos, juxta illud, *Mihi vindicta, ego retribuam*: Et, *Sinite utraque creſcere*: tradit *Reinerus*. Idem teſtatur Index errorum quibus Vvaldenſes infecti ſunt, poſt *Pilichdorffii* librum editus in Bibliotheca Patrum. Idem colligitur ex *Ermengardo*, cap. 19. « Hunc tamen errorem tam latè non defendunt, inquit *Claudius Seyſellus* Fol. 87. verſo, ut non aliqua homicidia excuſent; quæ ſcilicet ex rationabili cauſa, lege aliqua ad publicam vindictam ſunt permiſſa; ſatiſque illis foret ut in eos ob hæreſim hanc corporali pœna ſæcularis Poteſtas non animadverteret. Et revera ſæculares Magiſtratus pœnam capitis in malefactores jure decernere, docuerunt in libro quem inſcripſere, *Lumen & Theſaurum Fidei*, cujus fragmentum profert *Perrinus* in Hiſtoria Vvaldenſium pag. 24. quòd ſic Latinè reddo: *Scriptum eſt*: Maleficos non patieris vivere. *Sine ira, doctrina non prodeſſet, nec agnoſcerentur Judicia, nec peccata caſtigarentur: Juſta itaque ira, diſciplina mater eſt; & patientia ſine ratione, vitia ſeminat, malóſque prævaricari ſinit.* Quod itaque *Reinerus* refert, puris Vvaldenſibus tribuendum non eſt, ſed Catharis; ut ex eodem colligitur cap. VI. VIII. Principes ac Judices univerſos æternùm damnari aſſerebant, referente *Reinero*. Reverentiam nihilominus & obedientiam Principibus & Magiſtratibus exhibendam profitebantur. Id conſtat ex ipſorum Confeſſione Fidei, quam ex Kalendario Spirituali exſcripſit *Perrinus* in Hiſtoria Vvaldenſium cap. 12. Sic enim habent Articulo XIV. *Nos deven honor à la Poteſta ſecular, en ſubjection, en obedienſa, en prompteza, & en pagament.* Id eſt: *Honorem debemus Sæculari Poteſtati in ſubjectione, obedientia, prompto animo, & ſolutione tributorum.* Idem profitentur in altera Confeſſione, quam exhibet *Carolus Molineus* lib. *De Monarchia Francorum Art. VI.* IX. Publicas Academias & Studia Privilegiata (ut loquuntur) damnabant ceu meram vanitatem, teſte *Pilichdorffio*, qui & hunc errorem impugnat cap. 35. De Vvaldenſium erroribus legatur & *Eymericus* Ordinis FF. Prædicatorum in

Directorio Inquiſitorum, Parte II. Quæſt. XIV. in hoc falſus, quòd eorum originem ad *Gregorii IX.* tempora, & ad annum circiter milleſimum ducenteſimum ſeptuageſimum referat. *Guidonem Carmelitam*, *Prateolum*, *Bernardum Lutzemburgum*, & alios tralatitios Scriptores, qui de Hæreſibus egere, ſilentio prætereo.

§. V.

Valdenſes in varias Sectas diviſi.

Varia nomina Sectarum in quas Vualdenſes diviſi ſunt, varióſque illorum errores ſingulatim recenſet *Reinerus* noſter cap. VI. Libri ſui de Hæreticis. Primùm ab ipſo *Runcarii* memorantur, qui ad Vualdenſium dogmata infamem illum errorem addebant, quòd à cingulo deorſum non committeretur peccatum mortale, quia Dominus ait: *Ex corde procedunt fornicationes.*

II. *Sciſcidenſes*, qui à Vualdenſibus puris eò differunt, quòd Euchariſtiam recipiant.

III. *Ortlibenſes*, qui de Articulis fidei interrogati, omnes confitentur, ſed myſticè intelligunt. Trinitatem fuiſſe negant ante Nativitatem Chriſti. Tunc primùm Deum habuiſſe Filium *Jeſum* ex ſemine *Joſeph* natum, aiunt, quem B. Virgo in Sectam ipſorum traxit: qua ratione Filius Dei factus eſt. Ipſo verò prædicante, acceſſiſſe tertiam perſonam, ſcilicet *S. Petrum*, ejus cooperatorem, eúmque eſſe Spiritum Sanctum. Mundum æternum eſſe: Reſurrectionem corporum vitámque æternam Spirituum nullas eſſe. Tunc Judicium ſupremum futurum, cùm Papa & Imperator ad eorum Sectam convertentur. De Paſſione, Reſurrectione, aliiſque Chriſti Myſteriis nihil credunt. Filium Dei ſuſcepiſſe Crucem, id eſt, veram Pœnitentiam, ſive vitam ipſorum, in quam peccatum mortale non cadit. Baptiſmum nihil valere, niſi quantùm valent merita Baptizantis. Parvulis non prodeſſe. Judæos in Secta ſua ſine Baptiſmo ſalvari, Corpus Chriſti purum eſſe panem. Corpus ſuum verum eſſe Chriſti Corpus. Matrimonium licitum eſſe ac bonum, ſi conjugati continenter vivant, cæterùm copulam carnalem malum eſſe.

IV. *Ordibarii*, qui Mundum non habere principium aſſerebant. *Chriſtum* fuiſſe filium *Joſeph* & *Mariæ*, peccatorem, qui Sectam ipſorum reſtaurando ſalvus factus ſit. Hunc paſſum non fuiſſe. Ipſos eſſe Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum: Illum, inquam eſſe Patrem, qui primò Sectam ipſorum intraret: Filium, qui ejus prædicatione ad Sectam adduceretur: Spiritum Sanctum, qui in Secta ipſorum eſſet perfectus. Et alia id genus blaſphemiarum portenta commenti ſunt, quæ referre tædet.

V. *Cathari*, qui Diabolum Mundi hujus, & omnium quæ in eo ſunt, conditorem aſſerunt. Baptiſmum & cætera Sacramenta, nihil prodeſſe ad ſalutem, nec eſſe vera Chriſti, & ejus Eccleſiæ Sacramenta, ſed deceptoria, Diabolica & Eccleſiæ Malignantium. Matrimonium & ejus uſum peccatum eſſe mortale, nec à Deo graviùs puniri homines propter adulterium & inceſtum, quàm propter connubium. Carnis Reſurrectionem futuram negant. Eſum carnium, ovorum, vel caſei, urgente etiam neceſſitate, lethalis peccati damnant: Quòd omnis caro immunda ſit, utpote ex concubitu nata, imò factura Diaboli. Poteſtates ſæculares mortalis peccati reas dicunt, quòd malefactores vel Hæreticos capite plectant. Parvulos etiam non baptizatos haud leviùs puniri affirmant, quàm homicidas & latrones. Iſta conſtant ex *Reinero*, & ex *Ekberto* Abbate Monaſterii *S. Florini*, Ordinis Benedictini, Sermone I. è tredecim illis, quos ſcripſit contra Catharos. Chriſtum ſpecie tenus hominem fuiſſe & paſſum eſſe: Animas hominum eſſe apoſtatas Spiritus è cœlo quondam ejectos, &c. Germaniæ Cathari aſſerebant, *Ekberto* teſte.

VI. Catharos tres in Sectas diviſos *Reinerus* memorat; *Albanenſes*, *Contorezenſes*, *Bagnolenſes*: qui in Lombardia potiſſimùm graſſabantur. Albanenſium factiones duæ. Prioris caput *Geleſinanza*, Veronenſis: Poſterioris, *Joannes de Lugduno*, Bergomenſis, eorum Epiſcopi. Prioris factionis Cathari, præter communes Sectæ errores, clariùs aſſerebant duo Principia, videlicet boni & mali. Trinitatem, ſcilicet Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, non eſſe unum Deum, ſed Patrem majorem eſſe Filio, & Spiritu Sancto. Utrumque Principium ſuos creaſſe Angelos, Mundúmque ſuum. Diabolum cum Angelis ſuis in cœlum aſcendiſſe, commiſſóque prælio cum *Michaële* Archangelo, tertiam partem creaturarum boni Dei extraxiſſe, & in humana corpora & bruta quotidie infundere; imò de uno corpore transferre in aliud, donec dictæ creaturæ in Cœlum reducantur. Filium Dei humanam naturam verè non aſſumpſiſſe, ejúſque Paſſionem, Mortem, Reſurrectionem, ſpecie tenus contigiſſe. Abraham, Iſaac, Jacob, Moyſen, cæteróſque Patres Veteris Teſtamenti, & *S. Joannem Baptiſtam*, fuiſſe Dei inimicos, & Miniſtros Diaboli. Totum Vetus Teſtamentum, auctore Diabolo editum blaſphemabant, exceptis libris Job, Pſalmorum, Salomonis, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, & Prophetarum, quorum nonnullos in cœlo ſcriptos eſſe ſomniabant. Mundum nunquam finem habiturum. Supremum Judicium jam factum eſſe. Infernum & pœnas æternas extra Mundum iſtum non eſſe.

Cathari à *Joanne de Lugduno* edocti aſſerebant, bonas creaturas à bono Deo ab æterno eſſe productas ut radios à Sole. Has ad alterum Mundum pertinere: Hunc enim aſpectabilem à Diabolo, vel potiùs à patre Diaboli factum; nec principium durationis pariter habuiſſe, nec finem habiturum. Deum non eſſe omnipotentem: cùm ejus bona voluntas in ſuas creaturas ab ipſius hoſte impediatur. In Chriſto fuiſſe potentiam peccandi, ſed ita oppreſſam per Summum Bonum, ſuo ut caruerit effectu. Deum bonum malorum præſcium non eſſe, ſicut nec autorem. Animas è corporibus in corpora migrare, & tandem aliquando à culpa & pœna liberandas. Omnes Scripturæ Sacræ libros divinos eſſe, at in alio Mundo ſcriptos, in quo etiam Adamus & Eva conditi. Veteres Patriarchas & Prophetas, necnon *S. Joannem Baptiſtam*, Deo placuiſſe, ſed alterius Mundi homines fuiſſe. Chriſtum verè natum, paſſum, mortuum, ſepultum, verè etiam reſurrexiſſe: ſed hæc omnia in Mundo illo ſuperiori geſta. Hujus Hæreſiarchæ errores immanéſque blaſphemias in libro ab ipſo edito ſe legiſſe, *Reinerus* teſtatur.

VII. Aliam Catharorum Sectam Mediolani graſſatam conſtat ex *Bonacurſo* illorum quondam ea in civitate Magiſtro, qui ad Fidem Catholicam converſus, librum contra illos edidit, inſcriptum, *Vita Hæreticorum*, & præcipuos ipſorum confutavit errores; quos ita deſcribit: *Quidam illorum dicunt Deum creaſſe omnia elementa; alii dicunt illa elementa Diabolum creaſſe. Sententia tamen omnium eſt, illa elementa Diabolum diviſiſſe. Dicunt etiam eumdem Diabolum Adam de limo terræ feciſſe, & quemdam Angelum lucis in eo ſumma vi incluſiſſe, de quo credunt dictum eſſe in Evangelio:* “Homo quidam deſcendebat a Jeruſalem in Jericho, *&c.*” *Hevam dicunt feciſſe, cum qua concubuit; & inde na-*

tus

tus eſt Cain, de ſanguine cujus dicunt natos eſſe canes; ideòque tam fideles ſunt hominibus. Conjunctio Adæ cum Eva, ut dicunt, fuit pomum vetitum. Alium errorem inducunt, ſcilicet omnia quæ facta ſunt in aëre, in mari & in terra, facta eſſe à Diabolo, ſicut homines, animata, & inanimata... Ex filiabus Evæ & dæmonibus, natos eſſe gigantes. Quæcumque ſunt facta vel dicta Abrahæ, Iſaac, & Jacob, à dæmone dicta & facta eſſe. Dicta Prophetarum quædam eſſe revelata à Spiritu Dei, quædam a Spiritu maligno. David propter adulterium, & homicidium damnatum. Heliam in curru à Diabolo delatum. Angelum Zachariæ miſſum, Angelum Diaboli aſſerunt. Joannem, quo nemo major eſt, damnant: Quia Dominus dicit: » Qui minor eſt in Regno Cœlorum, major eſt » illo. *Et quia dubitavit de Chriſto cùm dixit:* » Tu es qui venturus eſt, an alium expectamus? *Mariam Matrem Domini noſtri credunt natam fuiſſe.... De Chriſto dicunt, quòd non habuit animatum Corpus, non manducavit, neque bibit, ſed nec aliqua ſecundùm hominem fecit, ſed videbatur ita. Dextrum Latronem dicunt in inferno eſſe. Non credunt corpus Chriſti reſurrexiſſe, nec in cœlum aſſumptum fuiſſe, neque carnis Reſurrectionem, nec Chriſtum deſcendiſſe in infernum. Non credunt Filium æqualem Patri, quia dixit:* Pater major me eſt. *Crucem dicunt characterem eſſe beſtiæ, quæ in Apocalypſi eſſe legitur, & abominationem ſtantem in loco ſancto. Beatum Sylveſtrum dicunt Antichriſtum fuiſſe. A tempore illo Eccleſiam eſſe perditam. Nullum credunt in conjugio ſalvari poſſe. Ambroſium, Hieronymum, Auguſtinum, Gregorium, & alios Doctores univerſaliter damnant. Si quis manducaverit carnem, vel ova, ſeu caſeum, vel aliquid beſtialis naturæ, quòd damnationem ſibi manducat. Per Baptiſmum aquæ Spiritum Sanctum nullo modo credunt poſſe accipi: nec aliquam ſubſtantiam viſibilem credunt ullo modo in Chriſti Corpus poſſe converti. Credunt etiam, quòd omnis qui jurat, damnabitur. Et credunt nullum poſſe ſalvari, niſi quadam ſua impoſitione manuum, quam Baptiſmum appellant, & renovationem Sancti Spiritus. Ipſum Diabolum credunt eſſe ſolem, lunam dicunt eſſe Hevam, & per ſingulos menſes dicunt eos fornicari, ut vir cum aliqua meretrice. Omnes ſtellas dicunt eſſe dæmones. Ad ultimum dicunt, ſine illis neminem poſſe ſalvari.* Opus *Bonacurſi* editum eſt Tom. XIII. *Spicilegii.*

VIII. *Contorezenſes* plerique circa Trinitatem errabant. Deum ex nihilo creaſſe Angelos & quatuor elementa fatebantur, ſed Diabolum de limo Dei omnia viſibilia creaſſe: Corpus hominis condidiſſe, inque illud infudiſſe primum Angelum, qui in modico peccaverat. Vetus omne Teſtamentum reprobabant, opus eſſe Diaboli blaſphemantes, his tantùm verbis exceptis, quæ à Chriſto & Apoſtolis laudata ſunt in Novo. Moyſen damnabant: de cæteris Patribus antiquis dubitabant. Chriſtum humanæ naturæ non fuiſſe, ſed Angelicæ, & B. Virginem ex qua illam ſumpſit, eſſe Angelum aſſerebant nonnulli. Quicumque verò Cathari Chriſtum verum corpus humanum de Virgine ſumpſiſſe confitebantur, illud tamen glorificatum negabant; ſed Chriſtum illud depoſuiſſe effutiebant aëreo in cœlo in die Aſſumptionis ſuæ; iterúmque reſumpturum illud in die Judicii. Quo peracto, in præjacentem materiam inſtar cadaveris reſolvetur. Animas Beatæ Virginis, Apoſtolorum, Sanctorúmque reliquorum, nondum gloria frui, nec ad diem uſque Judicii beatas fore, ſed cum Jeſu Chriſti corpore in loco aëreo verſari.

IX. *Bagnolenſes* Cathari, Animas creatas à Deo ante mundi conſtitutionem aſſerebant, & tunc in peccatum prolapſas. Beatam Virginem fuiſſe Angelum, & Chriſtum ex ea humanam naturam non ſumpſiſſe, nec verè paſſum; ſed corpus cœleſte habuiſſe. In cæteris, Contorezenſibus conſentiebant.

X. *Paterini*, Minorem Creatorem, ſcilicet Luciferum, omnia viſibilia condidiſſe aſſerebant. Matrimonium eſſe adulterium; aliáque errorum portenta.

XI. *Paſſagini*, Moſaïcam Legem ad literam eſſe obſervandam dicebant, Chriſtum non eſſe æqualem Patri. Tres Perſonas Trinitatis non eſſe unum Deum & unam ſubſtantiam. Omnes Doctores, totámque Romanam Eccleſiam damnabant: (inquit *Bonacurſus.*)

XII. Vvaldenſium quoque Catharorum propago Secta *Albigenſium*, de quibus agemus ſequenti Sæculo. Catharos Toloſanos Albanenſium errores ſectatos fuiſſe: Catharos Franciæ idem ſenſiſſe cum Bagnolenſibus, qui paucos errores ad Contorezenſium blaſphema dogmata addebant, *Reinerus* teſtatur. Cùm verò Albanenſes & Contorezenſes Cathari duo principia crederent cum Manichæis, nuptias damnarent, Vetus Teſtamentum reprobarent: circa Trinitatem etiam errarent: hinc factum eſt ut ab Autoribus pleriſque Vvaldenſes omnes indiſcriminatim horum errorum accuſati ſint, & Manichæi, vel Ariani appellati: cùm tamen Vvaldenſes puros de Deo & Chriſto rectè ſenſiſſe, & Matrimonium bonum aſſeruiſſe, atque à Deo in Paradiſo Terreſtri inſtitutum, eorum Confeſſiones ac libri teſtentur: & de illis *Vvillelmus Neuburgenſis* lib. II. *De Rebus Anglicis* cap. XIII. ſcripſerit: *Interrogati per Ordinem de Sacræ Fidei Articulis, de ſubſtantia quidem Superni Medici recta; de ejus verò Remediis, quibus humanæ infirmitati mederi dignatur, id eſt, de Divinis Sacramentis, perverſa dixerunt.* Hæc ab eo ſcripta occaſione quorumdam ex illa Secta Germanorum, qui cùm in Angliam transfretaſſent, ab Epiſcopis damnati, & ſæculari Poteſtati traditi ſunt.

Vvaldenſes puri de Deo & Chriſto rectè ſenſerunt, & Matrimonium bonum eſſe.

Nec de puris Vvaldenſibus, ſed de variis ipſorum Sectis, Catharis præcipuè, intelligendus eſt *Ebrardus de Bethunia*, in Prologo libri ſui ſcribens: *In fide claudicantes, Trinitatem diffitentur, & lacerant unitatem: Legem Moïſi deſtruunt, Patres Legis judicant, Deum qui Legem dedit, deteſtantur; Creatorem Mundi abnuunt & hominum Plaſmatorem, nubere prohibent*, &c. Quamquam verò *Ebrardi* liber *Contra Vvaldenſes* inſcribatur, perperam inde colligeres, Vvaldenſes omnes Ariana & Manichæa hæreſi infectos fuiſſe. Hanc enim inſcriptionem libro ſuo non appoſuit *Ebrardus* ipſe, ſed ejus Editor *P. Gretſerus* S. J. cùm Autor librum *Antihæreſeos* ſimpliciter inſcripſiſſet. Tractatus *Bernardi* Abbatis *Fontis Calidi*, inſcribitur quidem *Contra Vvaldenſes & contra Arianos*: ſed Arianorum nomen in ſolo titulo legitur, nullum ipſorum errorem Vvaldenſibus objicit in toto Tractatu. *Ermengardus*, Hæreticis quos impugnat, tribuit, quòd Deum verum omnium Creatorem eſſe negaverint, quòd duos eſſe Deos dixerint: Legem Moſaïcam ab omnipotenti Deo minimè datam, ſed à Principe malignorum Spirituum: Matrimonium non eſſe licitum, &c. Sed Valdenſes omnes non petit *Ermengardus*, cujus librum *Contra Sectam Vvaldenſium* proprio ingenio Gretſerus inſcripſit, cùm *Ermengardus* hanc dumtaxat inſcriptionem appoſuiſſet: *Contra Hæreticos qui dicunt & credunt, Mundum iſtum & omnia viſibilia non eſſe à Deo facta, ſed à Diabolo.*

Denique *Reinerus* noſter de puris Vvaldenſibus, qui *Leoniſtæ*, & *Pauperes de Lugduno* dicti ſunt, ſermonem faciens Cap. IV. Opuſculi ſui *De Hæreticis*, ipſos à Manichæorum, & Arianorum blaſphemiis abſolvit. Cùm enim præmiſiſſet LXX. & amplius

amplius Hæreticorum Sectas, quæ Eccleſiam olim infeſtarant, deletas eſſe, *Præter Sectas Manichæorum, Arianorum, Runcariorum, & Leoniſtarum,* ſubdit: *Inter omnes has Sectas, quæ adhuc ſunt, vel fuerunt, non eſt pernicioſior Eccleſiæ, quàm Leoniſtarum. Et hoc tribus de cauſis: Prima eſt, quia diuturnior. Aliqui enim dicunt quòd duraverit à tempore Silveſtri: aliqui à tempore Apoſtolorum. Secunda, quia eſt generalior. Ferè enim nulla eſt terra in qua hæc Secta non ſit. Tertia, quia cùm omnes aliæ Sectæ immanitate blaſphemiarum in Deum, audientibus errorem inducant, hæc ſcilicet Leoniſtarum, magnam habet ſpeciem pietatis: eò quòd coram hominibus juſtè vivant, benè omnia de Deo credant, & omnes Articulos qui in Symbolo continentur: ſolummodo Romanam Eccleſiam blaſphemant, & Clerum, cui multitudo Laicorum facilis eſt ad credendum.* Quamobrem minùs accuratè *Eymericus* noſter in Directorio Inquiſitorum, Parte II. Quæſt. XIV. inter Vvaldenſium hæreſes hanc recenſuit decimam-ſeptimam: *Quòd Symbolo Fidei non eſſe ſtandum, nec credendum dicerent.* Sanè veram Fidem Catholicam & Apoſtolicam in Symbolo Apoſtolorum in Articulos duodecim diſtinctam profiteri ſe gloriantur in ſuo Catechiſmo, ut legere eſt apud *Perrinum* lib. I. *De Vvaldenſium Doctrina*, pag. 159. Idem ex aliis ipſorum libris, & Confeſſionibus Fidei compertum eſt.

XIII. Quædam erat inter Catharos inanis Pœnitentiæ, & Confeſſionis ſpecies, nulla contritionis & ſatisfactionis veſtigia, teſte *Reinero*, qui ſeptemdecim annos in hujus hæreſeos luto hæſerat. Quoddam etiam erat apud eos Hierarchiæ ſimulachrum. Ordines quatuor habebant. Qui erat in ſupremo Ordine, vocabatur Epiſcopus: qui in ſecundo, vocabatur Filius Major: qui in tertio, Filius Minor: qui in quarto Diaconus. Epiſcopus primas tenebat in impoſitione manus, in fractione Panis, in inchoatione orationis. Filius Major & Filius Minor viſitabant omnes Catharos ſub Epiſcopo conſtitutos. Diaconi excipiebant Confeſſionem venialium ſemel in menſe, & ſubditis abſolutionem impendebant. Manus impoſitionem frequentabant Cathari, quæ ab eis *Conſolamentum*, & ſpirituale Baptiſma, ſeu Baptiſma Spiritus Sancti vocabatur: quo ſine nullum peccatum mortale dimitti cenſebant. Hæc & alia Sectæ arcana *Reinerus* exponit Cap. VI.

§. VI.

De Diſciplina & Moribus Vvaldenſium.

Vvaldenſes Paſtores ſuos habebant, qui *Barbæ* vocabantur. Miniſterii candidati Evangelia *SS. Matthæi & Joannis*, Epiſtolas omnes Canonicas, Salomonis, Davidis, & Prophetarum libros, maximam partem recitare memoriter debebant. Deinde ſi teſtimonio bono probati, ad prædicandi munus impoſitione manuum admittebantur. Miniſtris alimenta & indumenta communibus ſumptibus tribuebantur. Seniores præterea ad regendum populum eligebant. In grave crimen lapſis prædicandi munere interdicebatur, & extra Societatem ejiciebantur. Quotannis in Synodum, ubi licebat, conveniebant Paſtores, ut de Sectæ rebus agerent. Quamdam excommunicationis ſpeciem uſurpabant, qua gravium criminum reos contumaces plectebant. Nefas exiſtimabant filios abſque parentum conſenſu nubere. Popinarum frequentationem prohibebant, ac popinam *Fontem peccati*, & *Scholam Diaboli* nuncupabant: in qua ſua miracula patrat, iis contraria quæ Deus in Eccleſia operatur. Non enim claudos erigit, ſed rectè gradientes ibi claudicare facit: non cæcos illuminat, ſurdis auditum, mutis loquendi facultatem reſtituit; ſed ebrietate cæcos, ſurdos, mutos reddit. Caupones omnium peccatorum, quæ ibi committuntur, conſcios aſſerebant, illud Eccleſiaſtici cap. 26. Oraculum laudantes: *Non juſtificabitur caupo à peccatis labiorum.* Choreas execrabantur & diſſuadebant, ut *Proceſſionem Diaboli*; in qua ſingulis ſenſibus peccatur; in qua omnia Decalogi præcepta violantur; adorantur idola, vanitati ſervitur, dies Domini profanatur, parentes contemnuntur & pacta pleraque contra ipſorum honorem & reverentiam fiunt, occiduntur animæ, fornicationes & adulteria animo primùm, deinde opere committuntur, mendacia & juramenta proferuntur, corda Deo eripiuntur, aliena concupiſcuntur ornamenta. Proprium corpus ita ab unoquoque Fidelium regi oportere docebant, ut deſideriis carnis non obediat: ut membra ſua cuſtodiat ne ſint arma iniquitatis, ut ſobrietatem ſervet ac temperantiam in cibo, potu, verbis, & curis ſæculi, ut otium fugiat, opera miſericordiæ faciat, contra cupiditates pugnet, religionis operibus vacet, conſcientiam diſcutiat, ac emundet. Has converſationis externæ regulas proponebant; Mundum non diligere: malorum conſortium fugere; pacem habere cum omnibus, quantùm fieri poteſt; non contendere in judicio, non ulciſci injurias, inimicos amare; parato eſſe animo ad labores, calumnias, & omnis generis tormenta pro veritate perferenda; Jugum cum infidelibus non ducere; operibus malis non communicare. Hæc ex libro Vvaldenſium *De Diſciplina*, quem ad calcem Hiſtoriæ ſuæ edidit *Joannes Paulus Perrinus*. Ipſorum quoque mores ſpecie tenus caſtiſſimos & integerrimos fuiſſe *Reinerus* Cap. VII. libri ſui *de Hæreticis* teſtatur: *Sunt*, inquit, *in moribus compoſiti & modeſti: ſuperbiam in veſtibus non habent, quia nec pretioſis, nec multùm abjectis utuntur. Negotiationes non habent, propter mendacia, & juramenta, & fraudes vitandas; ſed tantùm vivunt de labore, ut Opifices. Doctores etiam ipſorum ſunt ſutores & textores. Divitias non multiplicant, ſed neceſſariis ſunt contenti: caſti etiam ſunt, maximè Leoniſtæ: temperati in cibo & potu, ad tabernas non eunt, nec ad choreas, nec ad alias vanitates. Ab ira ſe cohibent. Semper operantur, diſcunt, vel docent, & ideo parum orant. Ad Eccleſiam fictè vadunt, offerunt, confitentur, communicant, interſunt prædicationibus, ſed ut Prædicantem capiant in ſermone. Cognoſcuntur etiam in verbis præciſis & modeſtis. Cavent à ſcurrilitate, detractione, verborum levitate, mendacio, & juramento: nec dicunt, verè, vel certè, & ſimilia, quia hæc reputant juramenta. Item ad quæſtiones rarò directè reſpondent, ut ſi quæratur ab ipſis: Scis tu Evangelium, vel Epiſtolas? Reſpondet, Quis docuiſſet me iſta? Vel dicit: Hujuſmodi debent ſcire qui ſunt magni vel profundi intellectus; vel qui ad hoc ſunt otioſi & idonei.* Teſtamenti Novi Textum, & magnam partem Veteris, linguâ vernaculâ memoriter complectebantur, eodem *Reinero* teſte, Cap. VI. Vvaldenſibus puris non convenit, quod ſcribit *Ebrardus de Bethunia* Cap. XXII. Antihæreſeos: *Omiſerunt ludicra, ſed non lucra: abjecerunt otia, ſed non negotia; ita enim mundanis abrenuntiant, ut avaritiæ obligentur vinculo fortiori.* Reinerus enim contrarium omninò de Vvaldenſibus teſtatur. Nec etiam ipſis conveniunt quæ idem ſcribit Cap. XXI. *Malè quidem & perverſè operantes in quibuſdam latebris ſe abſcondunt: quædam quoque facientes abuſiva, ab aliis, & eorum Novitiis ſe videri non permittunt.* Contra verò ipſorum caſtitati *Reinerus* teſtimonium perhibet. *Caſti etiam ſunt*, (inquit) *maximè Leoniſtæ*: quo fit ut *Emerico* noſtro fidem

non

non adhibeam, qui Vvaldenſium errores recenſens Parte II. *Directorii Inquiſitorum* Quæſt. XIV. ſcribit: *Sextus-decimus error & hæreſis eſt, quòd melius eſt ſatisfieri libidini quocumque actu turpi, quàm carnis ſtimulis fatigari: ſed eſt (ut dicunt & ipſi faciunt) in tenebris licitum quemlibet, cum qualibet indiſtinctè, carnaliter commiſceri, quandocumque & quotieſcumque carnalibus deſideriis ſtimulantur.*

Vvaldenſes Sectam ſuam à Romano Pontifice petierunt approbari.

II. Abbas Urſpergenſis in Chronico ad annum MCCXII. ſuperſtitioſam quidem fuiſſe Vvaldenſium converſationem & hæretica dogmata, cæteroquin integros mores ſignificat, hoc excepto, quòd mulieres circumducendo, pravis ſuſpicionibus anſam præbuerint: & in tantam erectos eſſe fiduciam, ut Sectam ſuam Religionis nomine ab *Innocentio III.* Pontifice Maximo rogaverint approbari, Sedi Apoſtolicæ illudere conati. *Mundo jam ſeneſcente*, inquit, *exortæ ſunt duæ Religiones in Eccleſia, cujus ut aquilæ renovatur juventus, quæ etiam à Sede Apoſtolica ſunt confirmatæ, videlicet Minorum Fratrum & Prædicatorum, quæ fortè hac occaſione ſunt approbatæ, quia olim in Italia exortæ adhuc perdurant; quorum alii Humiliatos, alii Pauperes de Lugduno ſe nominabant. Quos Lucius Papa quondam Hæreticos ſcribebat, eò quòd ſuperſtitioſa dogmata & obſervationes in eis reperirentur: in occultis quoque prædicationibus quas faciebant, plerumque in latibulis, Eccleſiæ Dei & Sacerdotio derogabatur. Vidimus tunc temporis aliquos de numero eorum qui dicebantur Pauperes de Lugduno, apud Sedem Apoſtolicam cum Magiſtro ſuo quodam (ut puto) Bernardo; & hi petebant Sectam ſuam à Sede Apoſtolica confirmari & privilegiari. Sane ipſi dicentes ſe gerere vitam Apoſtolorum, nihil volentes poſſidere, aut certum locum habere, circuibant per vicos & caſtella. At Dominus Papa quædam ſuperſtitioſa in converſatione ipſorum eiſdem objecit, videlicet quòd calceos deſuper pedem præcidebant & quaſi nudis pedibus ambulabant. Præterea cum portarent quaſdam cappas quaſi Religionis, capillos capitis non attondebant, niſi ſicut Laïci. Hoc quoque probroſum in eis videbatur, quòd viri & mulieres ſimul ambulabant in via, & plerumque ſimul manebant in una domo; & de eis dicebatur, quòd quandoque ſimul in eiſdem lectulis accubabant. Quæ tamen omnia ipſi aſſerebant ab Apoſtolis deſcendiſſe, &c.*

Claudius Seyſſellus, Taurinenſis Archiepiſcopus, cujus liber Adversùs Errores & Sectam Vvaldenſium Pariſiis in lucem prodiit anno MDXX. Vvaldenſes integerrimis fuiſſe moribus teſtatur. *Nonnihil etiam* (inquit) *ad horum Vvaldenſium confirmandam tolerandámque Sectam confert, quòd præter hæc (quæ contra Fidem Religionémque noſtram aſſumunt) in reliquis fermè puriorem quàm cæteri Chriſtiani vitam agunt. Non enim niſi coacti jurant, neque nomen Dei in vanum proferunt. Promiſſáque ſua bona fide implent, & in paupertate pars maxima degentes, Apoſtolicam vitam doctrinámque ſervare ſe ſolos proteſtantur.* Verùm operibus externis perperam gloriabantur Vvaldenſes, perperam & alii Hæretici gloriantur, cùm opera abſque fide nihil omnino proſint ad ſalutem, & inſtar magni curſus extra viam ſe habeant. De quibus appoſitè ſcribit *Ebrardus de Bethunia*, Antihæreſos Cap. XVI. *Fidem negligentes Chriſtianam, Chriſti Diſcipulos ſe faciunt appellari, cùm ſint potiùs Antichriſti. In operibus enim ſolummodo confidentes fidem prætermittunt, cùm fides operibus potiùs ſit præponenda. Revolvens etenim paginas Scripturarum, opera præter fidem valere non reperi.*

Tol. IX.

Hæretici de operibus externis fruſtra gloriantur.

Cauſæ cur plures Catholici ad Sectam Vvaldenſium deficerent.

Sex cauſas enumerat *Reinerus*, quæ in Vvaldenſium Sectam Catholicos non paucos pertraherent. Prima, inquit, eſt inanis gloria: quia enim vident Doctores in Eccleſia honorari, idcirco etiam ipſi Doctrinæ honorem ambiunt. Porro omnes, viri & fœminæ, parvi & magni, diu noctúque docent vel diſcunt. Narrat *Reinerus*, Vvaldenſem quemdam, depravandi Catholici hominis causâ hyemali tempore, intempeſtiva nocte, per tractum aquæ ad ipſum enataſſe. In quo, inquit ille, reprehendi poteſt negligentia Fidelium Doctorum; qui non ſic zelant Catholicæ Fidei veritatem, ſicut perfidi Leoniſtæ zelant infidelitatis errorem. Altera cauſa eſt, Tranſlatio ab ipſis facta Veteris & Novi Teſtamenti in linguam vulgarem. Audivi, inquit Reinerus, & vidi quemdam Ruſticum idiotam; qui Job recitavit de verbo ad verbum; & plures qui totum Novum Teſtamentum perfectè ſciverunt. Et quia ſunt Laïci idiotæ, falsò & corruptè Scripturam exponunt, ut illud Joannis I. *Et ſui eum non receperunt*, ita exponunt; *id eſt, porci.* Et illud Pſalmi: *Increpa feras arundinis*; ita legunt: *Increpa feras hirundinis.* Prima hæc Scripturarum Verſio in linguam Gallicam à Vvaldenſibus facta eſt in urbe Metenſi, quam *Innocentius III.* Pontifex Maximus improbavit Epiſtola ad univerſos Chriſti Fideles in Urbe & Diœceſi Metenſi conſtitutos, quæ in ejus Regeſto CXXXI. Libri II. eſt, & refertur à *Bzovio* ad annum MCXCIX. illóſque damnavit, quòd Officium Prædicationis abſque Miſſione uſurparent. *Cùm Doctorum ordo ſit quaſi præcipuus in Eccleſia, non debet ſibi quiſquam indifferenter Prædicationis officium uſurpare: nam, ſecundùm Apoſtolum,* Quomodo prædicabunt, niſi mittantur? *Et Veritas ipſa præcipit Apoſtolis:* Rogate Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam. Tum Hæreticorum Vvaldenſium reſponſionem occupat eruditus Pontifex, dicentium, ſe inviſibiliter à Deo miſſos. *Cùm*, inquit, *interior illa miſſio ſit occulta, non ſufficit cuiquam nudè tantùm aſſerere, quòd ipſe ſit miſſus à Deo, cùm hoc quilibet Hæreticus aſſeveret. Sed oportet ut adſtruat illam inviſibilem miſſionem per operationem Miraculi, vel per Scripturæ teſtimonium ſpeciale. Unde cùm Dominus vellet mittere Moyſen in Ægyptum ad Filios Iſraël, ut crederetur ei quòd mitteretur ab ipſo, dedit ei ſignum, ut converteret virgam in colubrum, & colubrum iterum reformaret in virgam. Joannes quoque Baptiſta ſuæ Miſſionis ſpeciale protulit teſtimonium de Scriptura, reſpondens Sacerdotibus & Levitis qui miſſi fuerant ad interrogandum quis eſſet, & quare baptizandi ſibi officium aſſumpſiſſet:* Ego, *inquit*, vox clamantis in deſerto, Dirigite viam Domini, ſicut dixit Iſaias Propheta. *Non ergo credendum ei qui ſe dicit miſſum à Deo, cùm non ſit miſſus ab homine, niſi de ſe ſpeciale proferat teſtimonium de Scripturis, vel evidens Miraculum operetur. Nam & de his qui miſſi leguntur à Deo, Evangeliſta teſtatur: Quòd* Ipſi profecti prædicabant ubique, Domino cooperante, & Sermonem confirmante ſequentibus ſignis.

Tranſlatio Veteris & Novi Teſtamenti in linguam vulgarem à Vvaldenſibus facta.

Innocentius III. Vvaldenſes damnat, quòd abſque Miſſione Officium Prædicationis uſurpent.

Quæ Miſſionis inviſibilis & extraordinariæ argumenta.

De memorata Scripturæ Sacræ Verſione in linguam Gallicam, legenda eſt & altera Innocentii III. Epiſtola ad Abbates Ciſtercienſem, Morimundenſem, & de Chriſta, lib. 2. Regeſti, in qua ſe dediſſe in mandatis Epiſcopo & Capitulo Metenſi teſtatur, ut inquirerent, *Quis fuerit Autor Tranſlationis? Quæ intentio transferentis? Quæ fides utentium? Quæ cauſa docendi? &c.*

In Verſionibus Scripturæ Sacræ in linguam vulgarem, quatuor examinanda.

Hæc contra Calviniſtas & Lutheranos uſui eſſe poſſunt, qui Vvaldenſium fraternitate gloriantur. Nunc ad inſtitutum revertamur.

Tertia cauſa propagationis Sectæ Valdenſium, ex *Reinero*, eſt ſcandalum ex malo quorumdam exemplo. Unde cùm quoſdam è Catholicis, &

præcipuè è Clericis, perverſam vitam ducere viderent, protinus dicebant: Sic Apoſtoli non vixerunt, nec nos qui ſumus Sectatores Apoſtolorum. *Reinero* concinit *Seyſellus* Archipræſul, Fol. VIII. Quarta cauſa, eſt quorumdam Concionatorum ignorantia, qui quandoque frivola, quandoque falſa è ſacro Suggeſtu prædicabant. Quinta cauſa, eſt irreverentia quorumdam Miniſtrorum Eccleſiæ erga Sacramenta. Sexta cauſa, eſt odium contra Eccleſiam. Se à Vvaldenſi quodam audiviſſe, *Reinerus* teſtatur, *Cap. III.* Hoc ipſorum eſſe conſilium, ut Clericos & Clauſtrales ad ſtatum Foſſorum, ablatis decimis & poſſeſſionibus, deprimerent.

Tam latè diffuſa erat Vvaldenſium hæreſis, ut ſexdecim Eccleſias ſola Catharorum Secta obtineret; ſcilicet Albanenſem, Contorezenſem, Bagnolenſem, Vicentinam, Florentinam, de Valle Spoletana, Franciæ, Toloſanam, Cadurcenſem Albigenſem, Sclavoniæ, Conſtantinopolitanam Latinorum, Conſtantinopolitanam Græcorum, Philadelphiæ, Romaniolæ, Bulgariæ, Duæraniciæ. In Germania præcipuè vigebat Secta Catharorum, necnon in Italia: Sed Patarenorum inferior non erat in Longobardia numerus. Ex omnibus penè iſtius Provinciæ, & quibuſdam Tuſciæ civitatibus, Juvenes ad Scholas Pariſienſes tranſmiſerant, quoſdam Logicis cavillationibus, alios etiam Theologicis diſciplinis imbuendos, quò ad Sectæ propugnandos errores, & Catholica dogmata confutanda aptiores evaderent. Multos etiam eo conſilio mittebant ad nundinas, ut perverterent divites laïcos, & commenſales hoſpites: ut multipliciter negotiantes, aliorum pecunias hinc ſibi lucrarentur; inde animas theſaurizarent Antichriſto. Ita refert *Yvo Narbonenſis*, qui ſe Patarenum ſimulans omnia ipſorum arcana didicerat, in Epiſtola ad *Giraldum* Burdigalenſem Archiepiſcopum, apud *Matthæum Paris*, ad annum MCCXLIII.

§. VII.

De Vvaldenſium Damnatione, & Impugnatoribus.

Concilium Lumberienſe.

Lumbaria, vulgò *Lombez*, urbs Epiſcop. in Vaſconia, ſub. Metropoli Toloſana.

Damnati ſunt Vvaldenſes primùm ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo in Concilio Turonenſi, anno MCLXIII. Secundò in Concilio Lumberienſi, *à Giraldo* Albigenſi Epiſcopo, *Gaucelino* Lodovenſi, Caſtrenſi Abbate, & Abbatibus *De Ardurello*, & *De Candillo*, Judicibus ab utraque parte electis; Archiepiſcopo Narbonenſi, Epiſcopis Toloſano, & Agathenſi, Abbatibúſque plurimis, *Conſtantia* quoque Regis Francorum ſorore, *Raimundi* Toloſani Comitis uxore, præſentibus, & ſententiam in eos latam approbantibus. Hanc Synodum ad annum MCLXXVI. refert *Rogerius Hovedenus*. Annum MCLXXV. adſcriptum habent Acta ex *Sirmondi* MS. Codice à *P. Coſſartio* edita. Hæreticos illos Arianos vocat *Rogerius*: cùm tamen nullius erroris circa Sanctiſſimam Trinitatem convicti atque damnati ſint. Vvaldenſes potiùs erant, non tamen puri. Sectæ dux his in partibus erat *Oliverius* quidam. *Bonos homines* appellari ambibant. Hæreſeos convicti ſunt circa ſex capita. Primò quòd Veteris Teſtamenti Scripturas non reciperent, niſi quoad ſententias à Chriſto & Apoſtolis laudatas. Secundò, quòd Fidem ſuam exponere & profiteri etiam interrogati renuerent, ad id ſe non teneri contendentes. Tertiò quòd parvulos per Baptiſmum ſalvari negarent. Quartò, quòd Euchariſtiam ab omni homine fideli & probo tam Laïco quàm Clerico dicerent conſecrari. Quintò, quòd uſum Matrimonii fornicationem eſſe, & ab æterna ſalute prohibere conjugatos prædicarent. Sextò, quòd ſolos Sacerdotes ſolvendi & ligandi non accepiſſe Poteſtatem, & Confeſſionem ſolam, ſive Clericis, ſive Laïcis faciendam, ſub præcepto cadere, non ſatisfactionem. Ut hæreſeos notam ac pœnas evaderent, Fidem Catholicam & dogmata ſingulis erroribus oppoſita, ore tenus, profeſſi ſunt. At ſuam illam Profeſſionem juramento confirmare compulſi, contumaciam & hæreſim rurſus prodidere, quam fucato animo ejurabant. Nam jurare ſe nolle reſponderunt, quòd Evangelio & Apoſtolicis Epiſtolis juramentum prohibitum ſit. Novi Teſtamenti autoritate convictus error, Hæretici damnati & ab Eccleſia ejecti. Conferatur *Rogerius Hovedenus*, poſteriori Parte Annalium pag. 555. uſque ad 560. cum Actis Concilii ex MS. editis Tom. X. Conciliorum Editionis Labbeanæ, pag. 1470.

In Synodo Toloſana damnati Vvaldenſes.

Anno MCLXXVIII. Quæſtio rurſus de ejuſdem Sectæ erroribus Toloſæ habita eſt à *Petro* S. R. E. Titulo *S. Chryſogoni* Presbytero Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato, præſentibus Archiepiſcopis Bituricenſi & Narbonenſi, *Reginaldo* Bathonienſi, & *Joanne* Pictavenſi, Epiſcopis, necnon *Henrico* Abbate Clarævallenſi, aliiſque Viris Eccleſiaſticis, miſſis à *Ludovico VII.* Franciæ, & *Henrico II.* Angliæ, Regibus. Idem fuit hujus ac præcedentis Synodi exitus. In iiſdem capitibus Hæretici manifeſtè deprehenſi juramenti recuſatione, contumaces damnati, & Anathemate palam confixi ſunt. Ita refert *Rogerius Hovedenus*, poſteriori Parte Annalium ad hunc annum. *Petrus Moranus* vir locuples, quem *Joannem Evangeliſtam* nominabant, errorem ejuravit. Indicta illi in Pœnitentiam Hieroſolymitana Peregrinatio, úrque ibi ſolido triennio pauperibus miniſtraret: interímque ante diſceſſum, qui ad quadrageſimum diem dilatus eſt, Eccleſias omnes Toloſanæ civitatis nudis pedibus circuiret, ac flagellis corpus palam cæderet, illata Eccleſiis, pauperibúſque damna, uſuris, ac rapinis, reſtitueret: Caſtrum quoddam ſuum, Hæreticorum Conventiculis profanum & infame à fundamentis everteret. Quòd incredibili cum Orthodoxorum lætitia præſtitit. *Rogerius de Beders* Albigenſis civitatis & agri Dominus, Hæreticorum fautor manifeſtus, qui Albigenſem Epiſcopum ſub eorum cuſtodia detinebat, publico Anathemate damnatus eſt. Comes *Sancti Ægidii* juravit ſe nec prece, nec pretio, favorem hæreticis præſtiturum. Iſta conſtant ex Epiſtolis *Petri* Cardinalis & Sedis Apoſtolicæ Legati, & *Henrici* Clarævallenſis Abbatis, quas *Rogerius Hovedenus* Annalibus ſuis inſeruit. Eoſdem ipſis errores tribuit Legatus, quos *Oliverio* & aliis Hæreticis, Synodi Lomberienſis Acta. Hæc Albigenſium exordia, qui iidem ac Vvaldenſes, non puri quidem, ſed Cathari, præcipuè Contorezenſes, Manichæorum hæreſi afflati.

In Concilio Lateranenſi III.

Item à Lucio III.

A Bernardo Narbonenſi Archiepiſcopo.

Quartò in Concilio Oecumenico Lateranenſi III. Canone XXVII. damnati ſunt, anno MCLXXIX. Eoſdem Hæreticos à *Lucio III.* Pontifice Maximo damnatos teſtatur *Bernardus* Abbas *Fontis Calidi*, in ſui contra ipſorum hæreſim Tractatus Præfatione. Iniit autem Pontificatum *Lucius III.* anno Chriſti MCLXXXI. Paulò poſt à *Bernardo* Narbonenſi Archiepiſcopo ad Judicium vocati ſunt atque damnati, qui in Vvaſconia graſſabantur. *Quamvis à præfato Summo Pontifice condemnati*, (inquit Bernardus Abbas) *virus ſuæ perfidiæ longè lateque per orbem temerario auſu evomuerunt. Eapropter contra eos pro Eccleſia Dei Dominus Bernardus Narbonenſis Archiepiſcopus, Religione & Dei honeſtate inſignis, zelans legem Dei, ſe fortem murum oppoſuit. Accitis itaque pluribus tam Clericis quàm Laicis, Religioſis ac Sæcularibus, ad Judicium vocavit. Quid plura? Cauſa diligentiſſime inveſtigata, condemnati*

[illegible] ſunt. Narbonenſes Inſulas conſecutus eſt Bernardus anno MCLXXX. Spretâ Eccleſiæ Sententiâ, *Nullatenus poſtea, & clam, & publicè, ſemen ſuæ nequitiæ ſpargere ceſſaverunt. Unde rurſum, quoniam ex abundanti, ad diſceptationem vocati ſunt per multitudinem, tam Clericos, quàm Laicos. Et ut lis diutius protraheretur, electus eſt ab utraque Parte Judex quidam Sacerdos, Raimundus ſcilicet de Daventria, vir ſiquidem religioſus ac timens Deum, nobilis genere, ſed converſatione nobilior. Aſſignata igitur die certa & loco, congregatis utriuſque Partibus, aliiſque quamplurimis Clericis & Laicis, de prædictis Capitulis in quibus tunc ſentiebant, a Viris Catholicis accuſati ſunt: eiſque per ſingula reſpondentibus, hinc inde diu diſputatum eſt, & ab utraque parte multa producta auctoritate. Auditis igitur Partium allegationibus, præfatus Judex, per Scriptum, definitivam dedit Sententiam, & Hæreticos eſſe in Capitulis, de quibus accuſati fuerant, pronuntiavit.* Ita refert Bernardus Abbas Fontis Calidi, qui huic Collationi & Judicio aderat, & utriuſque Partis argumenta & reſponſiones Tractatu ſuo inſeruit. *Quibus autem auctoritatibus vel rationibus ſuam aſſertionem defenderint (inquit) Quidve ex adverſo Catholici [illegible], aut quibus Scripturarum teſtimoniis Fidem tuentur Catholicam, præſenti [illegible] Opuſculo.*

Sexto damnati ſunt in Concilio Senonenſi anno MCXCVIII. in quo Nivernenſis Decanus, & Abbas *S. Martini*, hæreſeos infamiâ laborantes, & ſimul reatus cum Hæreticis convicti, pœnis canonicis damnati ſunt. Abbas exauctoratus, Decanus ab Officio ſuſpenſus eſt: ambo ad Summum Pontificem *Innocentium III.* remiſſi: Qui Decano *Purgationem quartà decimà manu ſui Ordinis* indixit, id eſt, quatuordecim Sacerdotum teſtimoniis faciendam: & ab Officio manere ſuſpenſum decrevit, donec ſcandalum ſopiretur: utque in urbe Nivernenſi & villis adjacentibus Fidem Catholicam profiteretur & prædicaret. Si verò in probatione deficeret, ab Officio & Beneficio depoſitus, ad agendam Pœnitentiam in arctum Monaſterium detruderetur. Abbatem verò *Rainaldum* ab Officio Sacerdotali deponi juſſit, Inquiſitione habita a *Petro* S. R. E. Cardinali Titulo *S. Mariæ in Via Lata*, Sedis Apoſtolicæ Legato, & *Odone* Epiſcopo Pariſienſi, niſi aliquid occurreret quod à ferenda in ipſum ſententia merito retardaret. Duorum enim errorum manifeſtis fuerat convictus teſtimoniis, quòd nempe aſſeruiſſet *Corpus Domini mitti in ſeceſſum: &, juxta verbum Origenis, omnes tandem fore ſalvandos.* Præfuit Concilio Senonenſi *Michael* Archiepiſcopus: adfuere Trecenſis, Autiſſiodorenſis, & Nivernenſis Epiſcopi. Iſta conſtant ex *Roberto* Monacho *S. Mariani* in Chronico Autiſſiodorenſi, & ex *Innocentio III.* Epiſtola LXI. & XC. lib. II. Chronicon Autiſſiodorenſe hæreſim illam *Popelicanam* vocat, omnium hæreſeon *ſeculentiſſimam, quæ [illegible] radices ſuas, late quidem, ſed latenter hoc tempore, [illegible].* Eamdem autem eſſe hæreſim, quæ ab *Alexandro III.* in Concilio Lateranenſi Oecumenico III. Can. XXVII. damnata fuerit, conſtat: *In Gaſconia,* inquit, *Albigeſio, & Partibus Toloſanis, & aliis locis Hæreticorum, quos alii Catharos, alii Patarenos, alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant, invaluit damnata perverſitas.*

Damnati ſunt prætereà in Concilio Oecumenico Lateranenſi IV. ſub *Innocentio III.* anno MCCXV. [illegible] a Gregorio IX. in Conſtitutione edita anno MCCXXXI. quæ [illegible] eſt Lib. V. Decretalium Tit. VII. *De Hæreticis*, Cap. *Excommunicamus* (XV.) cujus hæc ſunt verba: *Excommunicamus & anathematizamus univerſos Hæreticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Paſſaginos, Joſepinos, Arnaldiſtas, Speroniſtas, &c. Damnati vero per Eccleſiam, ſæculari Judici relinquantur animadverſione debita puniendi, Clericis priùs à ſuis Ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis, poſtquam fuerint deprehenſi, redire voluerint ad agendam condignam Pœnitentiam, in perpetuo carcere detrudantur.*

Eoſdem temporalibus pœnis damnavit *Fridericus II.* Imperator ſolemni Conſtitutione, cujus hæc ſunt verba: *Patarenos, Speroniſtas, Leoniſtas, Arnaldiſtas, Circumciſos, Paſſaginos, Joſephinos, ... Vvaldenſes ... Pauperes de Lugduno, & omnes Hæreticos utriuſque ſexus, quocumque nomine cenſeantur, perpetua damnamus infamia, diffidamus atque bannimus, cenſentes ut bona talium confiſcentur, nec ad eos ulteriùs revertantur, ita quòd filii eorum ad ſucceſſionem pervenire non poſſint, cum longè ſit gravius æternam quàm temporalem offendere Majeſtatem.* Hanc *Friderici II.* Conſtitutionem lego apud *Goldaſtum*, Tom. I. Conſtitutionum Imperialium, pag. 293.

Pœnæ temporales in Vvaldenſes.

Ante *Fridericum II. Ildephonſus* ſeu *Alphonſus* Rex Aragonum anno MCXCIV. in Vvaldenſes Edictum tulit, quo eos è ſuis ditionibus excedere juſſit, & eorum fautores bonorum publicatione mulctavit, & reos læſæ Majeſtatis puniendos declaravit. Hanc piiſſimi Regis Conſtitutionem edidit *Franciſcus Pegna*, in Commentariis Directorii Inquiſitorum *Eymerici*, pag. 282. Eoſdem Hæreticos publicis Legibus inſectatus eſt, & convictos igne damnavit *Philippus Auguſtus*, Rex Chriſtianiſſimus, teſte *Vvilhelmo Britone* lib. I. *Philippidos.*

Dulcius perſcrutari omnes facit Hæreſiarchas,
Simplicibus falſo qui fallunt dogmate corda,
Incautas animas occulta fraude necantes:
Qui bona conjugii reprobant, qui carnibus uti
Eſſe nefas dicunt, aliiſque ſuperſtitiones
Inducunt, breviter quas tangit Epiſtola Pauli,
Omnes qui Fidei ſapiunt contraria noſtræ.
Quos Popelicanos vulgari nomine dicunt,
De tenebris latebriſque ſuis prodire coacti
Producebantur, ſervatoque ordine Juris
Convincebantur, & mittebantur in ignem.

Vvaldenſes etiam coërcuit *Ludovicus VIII.* Rex Chriſtianiſſimus, teſte *Dubravio* Olomucenſi Epiſcopo, lib. XIV. Hiſtoriæ Bohemorum. *Poſt Edicta,* inquit, *& minas, ad arma poſtremò ventum, inſaniamque fanaticorum ferro & ſanguinis majeſtate coërcere conatus eſt.*

In Vvaldenſes ſcripſere, *Ekbertus* Abbas, *S. Elizabethæ* Schonaugienſis Abbatiſſæ frater, duodecimo inclinante ſæculo. Ejus tredecim Sermones contra Catharos in Bibliotheca Patrum extant. Cathari autem erant portio Vvaldenſium. *Ebrardus de Bethunia* Flandrenſis, eoſdem confutavit libro cui titulus eſt ANTIHÆRESIS. *Bernardus* Abbas *Fontis Calidi* contra eoſdem Tractatum ſcripſit ſub finem XII. ſæculi. *Ermengardus* eoſdem impugnavit libro cui titulus eſt: *Contra Hæreticos qui dicunt & credunt Mundum iſtum, & omnia viſibilia non eſſe a Deo facta, ſed a Diabolo.* Scripſit contra eoſdem *Reinerus* ſeu *Rainerius Sacchonus*, ex Hæretico Vvaldenſi & Epiſcopo Sectæ Catharorum, Catholicus, Ordinis FF. Prædicatorum poſt converſionem ſuam Profeſſor, Philoſophus, Theologus, Juriſconſultus inſignis, Inquiſitor Fidei in Longobardia, circa annum 1254. teſte *Antonio Senenſi*, Ord. Prædicator. Ejus liber inſcribitur, *Opuſculum de Hæreticis.* In eodem verſatur eſt argumento *Petrus de Pilichdorf* Sacræ Theologiæ Profeſſor, anno Chriſti circiter MCCCXLIV. Hos Autores *Jacobus Gretſerus*

Scriptores Eccleſiaſtici, qui Vvaldenſium Hæreſim confutarunt.

S. J. Theologus magno rei Chriſtianæ commodo edidit. Eorum Opera extant in Bibliotheca Patrum. Vvaldenſes etiam quinque libris impugnavit *F. Moneta* Cremonenſis, Ordinis Prædicatorum ab *Antonio Senenſi* commendatus, cujus Opus MS. penes ſe habebat & publico deſtinabat laudatus *P. [illegible]*. Denique *Claudius Seyſſellus* Archiepiſcopus Taurinenſis, annis ab hinc centum & ſexaginta, librum ſcripſit *Adversus Errores & Sectam Vvaldenſium*. *Claudius Cauſſendius* Theologus Pariſienſis in eadem palæſtra cum laude ſe exercuit.

§. VIII.

De Vvaldenſium Bohemorum poſtrema Confeſſione: Et Lutheri, Calvini, aliorumque Hæreticorum de illa Judicio.

Cùm Vvaldenſes in Germania Eccleſiaſtica & ſæcularis Poteſtas coerceret, eorum Reliquiæ in Bohemiam confluxere, quò ſentina omnium Sectariorum confluere ſolet (inquit *Dubravius* Olomucenſis Epiſcopus lib. xiv. Hiſtoriæ Bohemicæ.) Ad *Calvini* uſque tempora infœlices illæ Reliquiæ permanſerunt. *Ferdinando* Romanorum & Bohemiæ Regi Fidei ſuæ Confeſſionem anno MDXXXV. obtulere, cui præfatus eſt honorificè *Lutherus*. Ipſos veterum Vvaldenſium errores emolliviſſe, conduiſſe, ac ipſorum doctrinam pexuiſſe, fuco liniviſſe, ornaſſe, ut novis Pſeudo-Apoſtolis *Luthero* & *Calvino* placeret, maximè in Articulo de Euchariſtia, compertum eſt. Articulis conſtat viginti Bohemica Confeſſio. Extat in Syntagmate Confeſſionum Fidei in diverſis Regnis editarum.

Articulo XIII. *De Cœna Domini*, docent, *Corde credendum*, *ac ore confitendum*, *Panem Cœnæ Dominicæ verum Corpus Chriſti eſſe*, *quod pro nobis traditum eſt*, *Calicemque verum Sanguinem ejus*, *qui pro nobis in remiſſionem peccatorum [illegible] eſt*, *ut Chriſtus Dominus aperte [illegible]*: Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus, &c. *Hæc Chriſti verba*, *quibus ipſe panem corpus ſuum*, *& vinum ſpeciatim ſanguinem ſuum eſſe pronunciat*, *neminem de ſuo quidquam affingere*, *admiſcere*, *aut detrahere debere*, *ſed ſimpliciter his Chriſti verbis*, *neque ad dexteram*, *neque ad ſiniſtram declinando*, *credere*. *Phanaticos Spiritus vocant*, *qui Panem & Calicem Cœnæ verum Chriſti Corpus & Sanguinem eſſe pernegant*. *Juxta Domini præceptum*, *Corpus & Sanguinem ejus*, *promiſcuè ab omnibus*, *ſub utraque ſpecie*, *ſumi oportere*. Miniſtros Dominicæ Cœnæ verba referentes, plebem adhortari *Ut Corporis Chriſti præſentiam adeſſe credat*. *Et procumbentibus interim in genua distribuere*. De Euchariſtia eodem ſenſu loquuntur in Profeſſione Fidei ad *Vladiſlaum* Regem in Hungariam miſſa: *Quando Presbyter rite ordinatus verba teſtimonii Chriſti expreſſerit*, *continuò Panis eſt Corpus Chriſti*, *verum*, *naturale*, *ex caſtiſſima Virgine ſumptum*, *quod erat traditurus*, *quemadmodum vivens Panis teſtatur*, &c. Subſtantialiter tamen Chriſti corpus eſſe non cenſebant, ſed efficaciâ tantùm & virtute. Hic Chriſtum non eſſe *cum ſuo corpore naturali*, *manſivè*, *exiſtenter*, *& corporaliter*, ſed *in cœlo tantùm eſſe ***, *potenter*, *benedictè in veritate*. (Sunt Reſponſione Excuſatoria contra Literas Doctoris *Auguſtini*, quæ extat cum dicta ipſorum Confeſſione, in *Faſciculo Rerum Expetendarum & Fugiendarum*.) *Lutherus* hanc Vvaldenſium Bohemorum Confeſſionem approbavit honorificâ Præfatione. Eamdem laudavit *Melancthon* & *Bucerus*. Non idem *Calvini* de illa fuit judicium. Conqueritur enim iis placuit, quòd Panem & Vinum in Euchariſtia verum Chriſti Corpus & Sanguinem præciſè & abſque explicatione aſſererent. Quâ de re ita ſcribit ad Polonos Miniſtros *Calvinus*, inquit, *[illegible] quam illam ſacram de ſacra Chriſti Cœna ſententiam expoſuiſtis*, *Breviter & ferè tantùm aſſeritis*, *Panem & Vinum eſſe verum Chriſti Corpus & Sanguinem*. *Statim ad Confeſſionem tranſeunt*, *quæ [illegible] dicis multitudinem obſcurat vel involvit*, *[illegible] illuſtret*. *Quamvis conqueſti ſe calumnias [illegible]*, *non traduci ludibrio & ſubſannatione [illegible]*, *ſibi adverſarios ſtatuere videntur*, *quicumque certius definiri poſtulant*, *quomodo panis ſit Corpus*. *Tandem dico*, *cum non ſatis diſertè & enucleatè de hoc Myſterio locuti ſint Vvaldenſes*, *faſtidium à Chriſtiana modeſtia procul remotum fore*, *ſi ab ipſis [illegible] interpretatio reſpuatur*. *Formulam vero Confeſſionis amplecti*, *quæ ſine diſcrimine in unum faſciculum damnationis omnes involvit*, *qui præter unum fatentur Panem eſſe præſentiſſimè Chriſti Corpus*, *an fas ſit Chriſtiano homini*, *videritis*: *nos certè non putamus*. Cùm illi eumdem *Calvinum* anno MDLX. Vvaldenſes Bohemi ditos ex Synmiſtis ſuis miſiſſent cum literis, fraternitatem inituros, reſpondit ille, Manere ſe in eadem ſententia, quòd eorum Confeſſio recipi ſimpliciter non poſſet abſque periculo. *Nos quidem*, inquit, *manemus in ſententia*, *non poſſe ſimpliciter recipi Confeſſionem veſtræ formulam abſque periculo*, *ac ſubſcriptionem*, *niſi [illegible] dextera interpretatione*. *Paleam multarum contentionum originem & materiam fore*.

CAPUT V.

De Scriptoribus Undecimi Sæculi.

ARTICULUS I.

De Meginfredo, *Burchardo*, *Olberto*, *S. Fulberto*, *Bernone*, *& Glabro Rodulpho*, *&c.*

I. MEGINFREDUS Magdeburgenſis Præpoſitus ex Fuldenſi Monacho, vixit anno circiter decimo ſupra milleſimum, ut obſervat *Aubertus Miræus*. Scripſit *Vitam S. Emmerammi Ratiſbonenſis Archiepiſcopi*. Is forſan ipſe eſt, quem *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ut celebrem Chronographum laudavit.

II. S. BURCHARDUS, ex Monacho Lobienſi Ordinis Benedictini Vvormatienſis Epiſcopus, collaborante *Olberto* Magiſtro ſuo, magnum Canonum Volumen edidit, ex Conciliis, Decretis Romanorum Pontificum, & Catholicorum Patrum teſtimoniis deflloratum, ut *Sigebertus* in Chronico ad annum MVIII. & in libro *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. CXLI. commemorat. Ejus Collectio libros XX. complectitur. Magnam partem ſuæ Collectionis ipſum ex *Reginone* accepiſſe probat Clariſſimus *Baluzius* in Præfatione ad *Reginonem*. Sanè ipſum *Antonius Auguſtinus* reprehendit, *Quòd non ex fontibus ipſis hauſit ſingula*, *ſed ex rivulis & ſtagnis aliorum*. Obiit S. *Burchardus anno* MXXVI. *die* XIV. Octobris.

III. OLBERTUS ex Monacho Lobienſi Ordinis Benedictini, quartus Gemblacenſis, ac primus Sancti *Jacobi* apud Leodienſes Abbas, ſcripſit Hiſtoriam Veteris Teſtamenti, Vitas aliquot Sanctorum, & Cantus in eorum honorem compoſuit. *Vir* [illegible] *& Eccleſiaſtica ſcientia inſignis*, *& Religionis fervore inſignis*, (inquit Sigebertus cap. 142.) Quid & eum indè maximè commendat, quòd *Burchardus Vvormatienſis ejus magiſterio ad hoc eſt provectus*, *ut in Eccleſiaſtica utilitati intenderet*, *& ejus ſtudio*, *et*,

em, & mores, illud magnum Canonum Volumen ad communem omnium utilitatem edere.

I. Fulberti Vita.

IV. Fulbertus, vitæ ſanctimonia & eruditione, ſua ætate celeberrimus, *Guillelmi* Aquitaniæ Ducis ſtudio Pictavenſis Eccleſiæ *S. Hilarii* Theſaurarius factus, ut Fragmentum Hiſtoriæ Aquitanicæ refert; *Roberti* Regis Chriſtianiſſimi, cui gratiſſimus erat, autoritate Carnotenſis Epiſcopus poſt *Rodulphum* creatus eſt. *S. Odiloni* Abbati Cluniacenſi amiciſſimus fuit. Pietate erga Deiparam Virginem eximia promeruiſſe eſt ut ab ea, dum gravi morbo premeretur, ſibi per viſum apparente, ſacris uberibus ſanaretur, ut referunt *Albericus* in Chronico, & *Vuillelmus Malmesburienſis*, lib. III. *De Geſtis Regum Anglorum.* Cùm urbs Carnotenſis, & Baſilica *Sanctæ Mariæ* anno M. XX. conflagraſſent, Inſignem illam Eccleſiam à fundamentis exciravit, ſumptus in primis ſuppeditante *Canuto* Rege Anglorum, ut laudatus *Vuillelmus* lib. II. *De Geſtis Regum Anglorum* commemorat. Obiit anno Chriſti M. XXVIII. quarto Idus Aprilis, cùm annos viginti & unum ſexque inſuper menſes Eccleſiam Carnotenſem rexiſſet.

II. Fulberti Opera.

Plures ſcripſit Epiſtolas, quæ ipſum Eccleſiaſticæ diſciplinæ ac libertatis ardentiſſimum æmulatorem fuiſſe probant. Sermones etiam, & Hymnos aliquot; Canonem *De Pœnitentia Mulierum*, & Tractatum adverſus Judæos, negantes hanc Jacob morientis Prophetiam, *Non auferetur Sceptrum de Juda*, &c. in Chriſto Domino fuiſſe impletam.

III. Fulberti elogium.

Epiſtolam Fulberti *De rebus Eccleſiæ retinendis & ritè diſtribuendis*, antea ineditam, publici juris fecit Domnus *Lucas Dacherius* in Appendice ad Tom. II. Spicilegii. A *Glabro Rodulpho* lib. IV. cap. IV. *Præſul ſapientiſſimus & incomparabilis* appellatur. *Epiſcopum in Sanctitate & Philoſophia præclariſſimum* Vuillelmus Malmesburienſis lib. ſecundo *De Geſtis Regum Anglorum* prædicat. *Doctrina fluvium duplici egregium & Pontificum Sydus*, Epitaphium: *Doctorem clariſſimum* Baldericus Noviomenſis Epiſcopus in Chronico Cameracenſi, lib. I. Cap. LXXVII. *Roberti* Francorum Regis Cancellarium fuiſſe, Veteres Annales MSS. Collegii Navarrici teſtantur, uſque etiam *Aubertus Miræus* aſſerit in Notis ad librum *Henrici Gandavenſis*, De Scriptoribus Eccleſiaſticis. *Henricus* ipſe, qui Catalogum ſuum ab eo incipit Authore, *Fulbertum liberalium artium ſuo tempore peritiſſimum*, *Virum Religioſum*, *& erga Beatam Virginem devotiſſimum* celebrat.

V. Berno, ex Monacho *S. Galli*, Ordinis Benedictini, Abbas Augiæ Divitis prope Conſtantiam ad Rhenum. Coronationi *S. Henrici* Imperatoris factæ à Benedicto VIII. Romano Pontifice interfuit. Unde ipſum *Hincmari* Archiepiſcopi Remenſis diſcipulum fuiſſe, perperam aſſeruit *Gerardus Joannes Voſſius* libri ſecundi *De Hiſtoricis Latinis*, Cap. XLIV. Humana & divina Scientia ipſum claruiſſe teſtatur *Sigebertus* lib. De *Scriptoribus Eccleſiaſticis*, cap. CXVI. Libellum ſcripſit *De quibuſdam rebus ad Miſſæ Officium pertinentibus*, qui in Bibliotheca Patrum editus eſt, & *Vitam S. Udalrici, Auguſtani Epiſcopi*, quam apud *Surium* legere eſt ad diem IV. Julii. Obiit anno M. XLV. die ſeptima Januarii.

VI. Glaber Rodulphus, Ordinis Benedictini in Cœnobio *S. Germani Autiſſiodorenſis* Monachus, vixit ſub Regibus Francorum *Roberto* & *Henrico I.* Scripſit *Hiſtoriam* quinque libris comprehenſam, ab anno circiter nongenteſimo nonageſimo ad annum milleſimum quadrageſimum ſextum: quam in lucem edidit *Franciſcus Ducheſnius* inter Antiquos Scriptores Hiſtoriæ Francorum, Tom. IV. Hanc *S. Odiloni* Abbati Cluniacenſi nuncupavit *Glaber*. Scripſit etiam Vitam *S. Guillelmi* Abbatis *S. Benigni* Divionenſis, qui Fiſcanni in Neuſtria mortuus eſt, ut ipſemet teſtatur lib. IV. Hiſtoriæ ſuæ, Cap. IV. Edita eſt à *Bollando* inter Acta Sanctorum, Tom. I. Kalendis Januarii.

ARTICULUS II.

De Helgaldo, Brunone Herbipolenſi, Everhelmo, Vuiberto, Anſelmo Remenſi, Humberto Cardinali, &c.

I. Helgaldus, Floriacenſis, Ordinis Benedictini Monachus, ſcripſit *Epitomen Vitæ Roberti Regis Francorum*, quam inter antiquos Rerum Francicarum Scriptores edidit *Franciſcus Ducheſnius*, Tom. IV. Obiit autem *Robertus* Rex anno M. XXXI.

II. S. Bruno, Conradi Romanorum Imperatoris patruelis, obiit anno Chriſti M. XLV. die XVII. Maii, cùm Herbipolenſem Eccleſiam plures annos Epiſcopus rexiſſet. *Commentaria* ſcripſit *in Pſalterium & in Cantica tum Veteris quàm Novi Teſtamenti*, *in Orationem Dominicam*, *in Symbolum Apoſtolicum & S. Athanaſii*: Quæ à *Joanne Cochlæo* viro doctiſſimo recenſita, in Bibliothecis Patrum Colonienſi & Lugdunenſi edita ſunt. Hunc *Trithemius* Abbas lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* celebrat.

III. Everhelmus, primùm Altimontenſis in Hannonia, deinde Blandinienſis Abbas juxta Gandavum, Ordinis Benedictini, ſcripſit *Vitam S. Pipponis Stabulenſis Abbatis*, qui ad Superos migravit anno M. XLVIII. die XXV. Januarii. Huic Vitæ *Onulphi Monachi* præfixa eſt Præfatio ad ipſum *Everhelmum*, qua ſe Vitam *S. Pipponis* eo rogante, ſcribendam ſuſcepiſſe profitetur. At fortaſſis eam non perfecit: aut ſi perfecit, minùs probata eſt *Everhelmo*, qui aliam propterea edidit, aut illam ita recudit, ut ejus, non *Onulphi* Opus meritò cenſeretur. Ita conjicit *Bollandus* in Annotationibus prævijs ad hanc Vitam, quam edidit inter Acta Sanctorum menſis Januarii, Tom. II. Sanè *Everhelmum* Authorem hæc verba probant: *Ego igitur Everhelmus Altimontenſis Abbas, hunc Libellum poſitus in Cœnobio Blandinienſi, ſcribendo ſummatim perſtrinxi, non ut omnia, quæ de Beato Viro dicenda erant, videlicet comprehenderem.*

IV. Vuibertus S. Leonis Noni Romani Pontificis, cùm Tullenſis Epiſcopus eſſet, Archidiaconus, Vitam ejus libris duobus ſcripſit, quam primùm à doctiſſimo *Sirmondo* S. J. editam, *Henſchenius* & *Papebrochius*, ejuſdem Societatis eruditi & pii Profeſſores, cùm duobus MSS. collatam, ex iiſque auctam & emendatam, inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, ad diem XIX. Tom. II. retulere.

V. Anſelmus, Remenſis Monachus, Ordinis Benedictini, ſcripſit *Itinerarium S. Leonis Noni* Romani Pontificis Roma in Gallias, ob hoc maximè, (inquit *Sigebertus* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. CLII.) ut notificaret quanta autoritate Remis vel in aliis urbibus Synodum celebrarit; quanta ſubtilitate & juſtitia examinarit cauſas Eccleſiaſticas, qua diſcretione peccantes correxerit, quomodo ei virtus Dei cooperata ſit. Quod ſatis patuit in una cauſa Remenſis Synodi, ubi dum Epiſcopus Friſingenſis contumaciter ageret contra Apoſtolicam Autoritatem, repentè in oculis omnium obmutuit.

VI. Humbertus, è Tullenſis Cœnobii Ordinis Benedictini Monacho, propter ſingularem eruditionem Silvæ Candidæ Epiſcopus creatus, & inter S. R. E. Cardinales conſcriptus eſt. A *S. Leone IX.* Conſtantinopolim Legatus anno M. LIII.

Rrr iij Eccle-

Eccleſiæ cauſam ſtrenuè propugnavit adverſus *Michaëlem Cerularium*, *Leonem Acridanum*, & *Nicetam Pectoratum*, quorum calumnias in Latinos edito libro egregiè confutavit. Extant in Appendice Tom. XI. Annalium Eccleſiaſticorum Cardinalis *Baronii*, apud *Henricum Caniſium* Tom. VI. *Lectionis Antiquæ* & in Bibliotheca Patrum. Jubente *Nicolao II.* Pontifice Maximo, Formulam abjurationis *Berengario* Sacramentariorum Hæreticorum parenti præſcripſit. Qua ob rem *Humbertum* laceſſivit Berengarius, *Burgundum* per contemptum appellans. Illum ab ejuſmodi præclaro hoc elogio vindicat *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. II.

Humberti elogium.

Humbertum, inquit, *virum fuiſſe Religioſum*, *fide Chriſtiana & ſanctiſſimis operibus perſeverantiſſimè decoratum*, *ſcientia divinarum ac ſecularium litterarum apprimè eruditum*, *teſtantur omnes qui vel propria experientia eum noverunt*, *vel ab aliis*, *qui ipſum experti ſunt*, *ejus cognitionem acceperunt*. *Hunc non de Burgundia*, *ſed de Lotharingia*, *S. Leo Romam traduxit*, *ad prædicationem Siculis [illegible] Dei Archiepiſcopum ordinavit*: *Poſtea verò Sancta Romana Eccleſia Præſidens ſibi Cardinalem conſtituit*. *Quo in loco poſitus*, *taliter vixit*, *taliter docuit*, *ut de fide vel doctrina ipſius nec ſaltem ſiniſtra ſuſpicionis fama aliquando exorta ſit*. *Hujus rei teſtis eſt tota fere Latinitas*, *quæ pro excellentia Apoſtolicæ Sedis*, *cujus Conciliis & Conſiliis ſemper aderat*, *ac præerat*, *eum ignorare non potuit*. *Qui ſi etiam Burgundus eſſet*, *inſipienter tamen arrogantia tua nomen ſuæ gentis pro infamia ſibi adſcriberet*, *cùm Spiritus Domini*, *ubi vult*, *ſpiret*, *& quem vult adſpiret*, *& Domini ſit terra*, *& univerſi qui habitant in ea*, *&c.* Ejus cum laude meminit *Sigebertus* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, cap. CL.

ARTICULUS III.

De Hermanno Contracto, *Hugone Lingonenſi*, *Adelmanno*, *Durando Troarnenſi*, *& Deoduino Leodienſi.*

HERMANNUS, ab infantia membris omnibus *Contractus*, unde ipſi cognomen, *Volfradi* Vveringenſis in Suevia Comitis filius, Augiæ Divitis, Ordinis Benedictini Monachus, *Vir*, ut ait Tritemius Abbas, *in Divinis Scripturis eruditiſſimus*, *& in ſecularibus literis univerſaliter doctiſſimus*, *Philoſophus*, *Poeta*, *Aſtronomus*, *Rhetor*, *& Muſicus*, *nulli ſuo tempore ſecundus*, *trium linguarum*, *Græcæ*, *Latinæ*, *& Arabicæ peritiſſimus*: Multa ſtricta & ſoluta oratione compoſuit, & Græcorum Philoſophorum, Arabumque Aſtronomorum Tractatus aliquot Latio donavit. Scripſit *Chronicon* ab ortu Chriſti uſque ad annum milleſimum quinquageſimum-quartum, quo & obiit. A *Chriſtiano Urſtiſio* Tomo unico Rerum Germanicarum editum eſt, gemino contextu. Tertiam Editionem illis auctiorem & locupletiorem undique emendatiorem, ex MS. Codice Auguſtani Cœnobii SS. *Afræ & Udalrici* in lucem *Caniſius* edidit Tom. I. Antiquæ Lectionis. Secundum quam editionem Bibliothecis Patrum Colonienſi & Lugdunenſi inſertum eſt. Hanc varietatem quidam ipſi Authori tribuunt, cui evenerit, quod olim & hodie multis Scriptoribus, qui fœtum lambendo formare, variare, & ſubinde augere ſolent. Alii deſcriptoribus, quorum alius nonnulla adjecerit, alius reſecuerit, pro ſuo quiſque captu, inquit *Aubertus Miræus* in Notis ad Caput duodecimum lib. *Honorii Auguſtodunenſis*, De Scriptoribus Eccleſiaſticis, ubi *Hermanni Contracti* meminit. Auctor quoque creditur *Hermannus* Antiphonarum *Salve Regina*, &c. *Alma Redemptoris Mater.*

II. HUGO DE BRETEUIL, filius *Gildoini* Bretolii Comitis ſub agro Bellovacenſi, ex Carnotenſi Clerico ad Lingonenſem Epiſcopatum, *Henrici I.* Regis Chriſtianiſſimi favore aſſumptus eſt. In Concilio Remenſi anno M. XLIX. ob ſimoniam depoſitus, ut Chronicon Autiſſiodorenſe & Ingelrami teſtantur, *Leonem IX.* Summum Pontificem, qui ſententiam in ipſum dixerat, Romam adiit nudis pedibus, & ab eo ac Synodo cui tum præerat, veniam poſtulans, abſolutionem impetravit. Roma redux, in Cœnobio Virdunenſi *S. Viconi*, Ordinis Benedictini, cui frater ejus *Valeranus* Abbas præerat, Monachum profeſſus eſt, & quod vitæ fuit reliquum, in Pœnitentiæ continuis & pietatis operibus tranſegit, ut teſtantur *Vibertus* in Vita S. *Leonis Noni*, lib. II. cap. III. Chronicon MS *Sancti Viconi*, *Richardus Vaſſiburgius* lib. [illegible] Antiquitatum Belgicarum, & *Jacobus Vignerius* in Chronico Lingonenſi. Dum in Lingonenſi Cathedra ſederet, Catholicum de Euchariſtia dogma propugnavit edito contra Berengarium erudito Tractatu *De Corpore & Sanguine Chriſti*. Acta quoque S. *Viconi* Carmine expreſſit. Ejus Tractatum contra *Berengarium* extat in Bibliotheca Patrum.

III. ADELMANNUS, quem *Almannum* Sigebertus vocat, ex Clerico & Scolaſtico Leodienſi, Brixienſis in Italia Epiſcopus, ab anno M. XLVIII. ad annum circiter M. LXI. ut docet *Ferdinandus Ughellus* Tom V. *Italiæ Sacræ*, ſcripſit Epiſtolam ad *Berengarium*, ſuum olim ſub *S. Fulberto* Carnotenſi Præſule Condiſcipulum, ut ipſum ab errore revocaret, quâ realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, paniſque & vini ſubſtantialem in idem ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem Salvatoris converſionem, fortiter propugnat. Opus illud commendat *Sigebertus*, lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. CLIII. Extat in Bibliotheca Patrum

De Tuar.

IV. DURANDUS, ex Monacho Fiſcanenſi primus Abbas Troarnenſis Cœnobii in Diœceſi Bajocenſi ad Divam fluvium, Ordinis Benedictini; de cujus electione ſibi gratulabatur *Guillelmus Conqueſtor* Dux Normannorum & Rex Anglorum, Prælatos enumerans, quibus, *ob vitæ meritum & ſapientiæ doctrinam digniſſimis*, regimen Eccleſiarum commendaverat, ut refert *Ordericus Vitalis* lib. VII. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*, ad annum M. LXXXVII. Ipſum hoc elogio exornat idem Hiſtoricus lib. VIII. *Durandus Troarnenſis Abbas grandævus*, *ab infantia Monachus*, *religione & ſapientia præcipuus*, *Eccleſiaſtici cantus*, *& divini dogmatis Doctor peritiſſimus*, *ſibi aliiſque carus*, *aliiſque ſuis utilis*, *poſt multos in Dei cultu labores*, *in ſeniam devolutus*, *& bonis ut prudens & fidelis ſervus iter ad Curiam Domini ſui paravit*, *III. Idus Februarii*, *de ſeculo migravit*: Anno milleſimo octogeſimo-octavo. Librum eruditum contra Berengarianam hæreſim ſcripſit, *De Corpore & Sanguine Domini*. Extat in Bibliotheca Patrum. Paulo poſt annum milleſimum quinquageſimum, quo Pariſienſis contra *Berengarium* Synodus celebrata eſt, hunc librum emiſit in lucem. Alias enim Synodos poſtea in eadem cauſa celebratas non commemorat.

V. DEODUINUS, ſeu *Theoduinus*, Henrici III. Imperatoris conſanguineus, Leodienſis Epiſcopus, obiit nono Kalendas Junii, anno M. LXXV. ut *Albericus* in Chronico teſtatur. Scripſit *Epiſtolam De Corpore & Sanguine Domini contra Berengarium*, ad *Henricum I.* Regem Francorum, ejuſque Majeſtatem rogavit, ne homini hæretico audientiam [illegible] concederet.

Baronius emendatus.

Cardinalis Baronius, & alii Scriptores lapſi ſunt,

qui hanc Epiſtolam *Durando* Leodienſi ante hæc tempora defuncto tribuerunt. Erroris occaſionem dedit litera D. nomen proprium utriuſque deſignans. Hanc Epiſtolam ex Codice MS. clariſſimi Viri *Emerici Bigotii* collato cum Codice Abbatiæ Rothomagenſis Sancti *Audoeni*, edidit Dom. *Mabillonius*, Tom. IV. *Veterum Analectorum*.

ARTICULUS IV.

De Samuele Marrochiano, Michaële Pſello, Georgio Cedreno, Joanne Curopalate, Theophylacto, Samona Gazenſi, & Oecumenio.

I. SAMUEL ab urbe natali MARROCHIANUS appellatus, ex Judæo Chriſtianus, librum ſcripſit *De Adventu Meſſiæ, quem Judæi temerè expectant*. Mille annos & ultra, ab ultima Hieroſolymorum everſione, & Judæorum captivitate per *Titum* Imperatorem cùm numeret, ipſum ſcripſiſſe poſt annum Chriſti milleſimum ſeptuageſimum colligere eſt. Si quidem à *Tito* everſa eſt Sancta Civitas anno Chriſti ſeptuageſimo.

[Michaëlis Pſelli elogium.]

II. MICHAEL PSELLUS, ab eo diſtinguendus, quem *Philoſophi Leonis* Imperatoris Præceptorem fuiſſe *Joannes Curopalates* teſtatur; *Conſtantinus* etiam appellatus, ut ex *Cedreno* colligitur, floruit ſub Imperatoribus *Michaële Stratiotico*, cujus Legationem obiit ad *Iſacium Comnenum*, ſub ipſo *Comneno, Conſtantino Duca, Romano Diogene, & Michaële Duca*, cujus Præceptor fuit. Ipſum commendat *Cedrenus*, Legationem ſupra dictam commemorans. *Comnenus*, inquit, *fractis diſſipatiſque hoſtium viribus, Nicomediam venit. Ibi ei occurrerunt Legati Imperatoris, Præſes Conſtantinus Leichudes, Præſes Theodorus Alopus, Conſtantinus Pſellus Philoſophorum Princeps. Etenim hi tres viri ſapientia & facundia omnium qui tunc vivebant primi habiti, & quidem extra ſortis comparationem Pſellus, ad eam Legationem fuerant delecti, quòd Imperator eorum eloquentiâ & gratiâ ſe maxima conſecuturum ſperabat.*

Eundem commendat *Anna Comnena* Lib. V. *Alexiados* loquens de *Italo* Philoſopho. *Deinde etiam*, inquit, *Michaeli Pſello dedit operam illi latè inclyto homini, non tam curæ Magiſtrorum ſapientum, quorum limina non multùm triverat, quam indolis præſtantia, & velocitate mentis divinitus adjuta (id videlicet impetrantibus ardentiſſimis per crebras vigilias continuatis matris ejus precibus, in templo Cyri, ad Sanctam Imaginem Dei Matris, haud ſine ferventibus lacrymis fundi ſolitis) in eminentiſſimum ſapientiæ atque eruditionis omnis apicem evecto: quippe qui ad Græcorum literas atque artes omnes quas perfectè noverat, etiam Caldæorum diſciplinas adjunxerat, famamque meruerat doctiſſimi omnium qui tunc eſſent.*

[Michaëlis Pſelli Opera.]

Scripſit ad *Michaëlem Ducam* Imperatorem *Synopſim Legum*, item *Reſponſiones ad diverſas Quæſtiones Theologicas*, & *Doctrinam omnifariam*, quæ centum nonaginta & octo capita complectitur. Triplex iſtud Opus in Bibliotheca olim Palatina extitiſſe teſtis eſt *Marquardus Freherus* in Chronologia Juri Græco-Latino præfixa. Librum *De Fide* eidem imperatori à *Pſello* conſecratum, Viennæ in Bibliotheca Cæſarea extare, *Poſſevinus* ait in Apparatu Sacro. Libellum etiam *de ſeptem Synodis*; * *Dioptram* ſive *Diſſertationem animi & corporis*, & alia plurima ab ipſo edita idem Author enumerat. Hiſtoriam ipſum ſcripſiſſe conſtat ex *Cedreno*, qui ipſam laudat initio Compendii ſui. *Paraphraſim in Canticum Canticorum* è S. *Gregorii Niſſeni* Homiliis defloratam *Nicephoro Botoniatæ* Imperatori dicavit. Extat cum ejuſdem *Dialogo de operatione Dæmonum*, in Bibliotheca Patrum. Lege *Leonem Allatium* Libro *De Pſellis & eorum ſcriptis*.

[* Ejuſdem argumenti habet à Philippo Solitario editus eſt.]

III. GEORGIUS CEDRENUS, Monachus, Compendium Hiſtoriarum ſcripſit ab orbe condito ad *Iſaaci Comneni* Imperium & annum Chriſti MLVII. Typis Regiis prodiit in lucem inter Hiſtoriæ Byzantinæ Scriptores ex Verſione *Xilandri*; cùm ejuſdem, & Patris *Goar* Ordinis Prædicatorum Notis, & *Annibalis Fabroti* Gloſſario. De hoc Hiſtorico lege *Gerardum Joannem Voſſium* libro de Hiſtoricis Græcis, *Aubertum Miræum* in Auctario de Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. CCCVI. & *P. Labbe* S. J. in Apparatu ad Corpus Hiſtoriæ Byzantinæ. Quo præciſè tempore vixerit, haud ſatis compertum. Undecimo tamen cadente ſeculo floruiſſe veriſimile eſt.

[An Joannem Scylitzam Cedrenus, an ipſe Cedrenum exſcripſerit.]

IV. JOANNES SCYLITZA, CUROPALATES, Hiſtoriam ſcripſit ab exitu *Nicephori Logothetæ* Imperatoris. id eſt ab anno DCCCXI. quo *Michaël Rangabe*, imperare cœpit, ad annum MLXXXI. & *Alexii Comneni* inaugurationem. *Cedreni* Hiſtoriam ſub nomine *Joannis Curopalatis* legi, paucis exceptis, *Voſſius*, aliique viri eruditi jam olim obſervarunt: adeo ut alterutrum plagiarium fuiſſe perſpicuum ſit. Qui *Cedrenum* ſub *Iſaaco Comneno* vixiſſe putant, plagii invidiam derivant in *Joannem Scylitzam*: alii qui hunc ante *Cedrenum* ſcripſiſſe & obiiſſe cenſent, *Cedrenum* ipſum exſcripſiſſe, non ſecus ac *Georgium Syncellum*, *Theophanem*, & alios Hiſtoricos, aſſerunt. Qua in opinione fuere viri in hoc ſtudiorum genere verſati *P. Labbe* S. I. in Apparatu ad Hiſtoriam Byzantinam, & *P. Goar* Ordinis Prædicatorum, in Notis ad *Cedrenum*, poſt cujus Compendium Hiſtoriarum, Typis Regiis pariter edita ſunt *Excerpta ex Breviario Hiſtorico Joannis Scylitzæ Curopalatæ, excipientia ubi Cedrenus deſinit*. Sanè ex *Joanne Scylitza*, ſicut ex aliis, Hiſtoriarum Compendium ſe adornaſſe, profitetur *Credenus* ipſe, quamvis *Curopalatem* non appellet, ſed *Protoveſtiarum*, quod maximum erat in Aula Officium, quo etiam functum eſſe *Joannem* illum veriſimile eſt, ut obſervat *Goar* noſter. *Thraceſium* quidem vocat Cedrenus, non *Scylitzam*; ſed *Scylitzam* familiæ, *Thraceſium* patriæ nomen eſſe, abſque veriſimilitudine vir eruditus non conjicit, nec nullius momenti eſt ratio qua ſuam ſuſtentat conjecturam: ſcilicet *Joannem Curopalatam* prævios Hiſtoricos enumerantem, *Joannis Thraceſii* mentionem facturum, ſi alius ab ipſo fuiſſet; ipſiuſque *Cedreni*, ſi ante ipſum ſcripſiſſet, ejuſque Opere fuiſſet uſus. Quamobrem conjectura eſt non inanis, *Cedrenum* ætate *Joanni Scylitzæ* ſupparem, nondum abſolviſſe Hiſtoriam, cùm ille ſuam in lucem emiſit: *Joannem* verò ſuam ulteriùs perduxiſſe; & ex eo, necnon ex aliis quos laudat, plura ſuam in Synopſim *Cedrenum* tranſtuliſſe. Verba Cedreni de *Joanne* adſcribo. *Jam Joannes Protoveſtiarius, cognomento Thraceſius, compendioſiorem eorum quæ diverſis evenerunt temporibus, notitiam tradere conatus, ſupra commemoratorum Scriptorum Hiſtoriis accuratè perlectis, indèque in ſuos Commentarios, quæ ad rem facerent, collatis, ab exitu Nicephori, cujus paulò ante meminimus, exorſus eſt, repudiatiſque quæ ex animi commotione, aut in gratiam alicujus ſcripta fuerant, nudam Hiſtoriam tradidit. Nos autem evolutis horum libris, indèque iis, quæ attinebat, collectis: adjectis etiam quæ, cùm non eſſent ſcripta, ab antiquis hominibus tradita didiceramus; non pauca etiam ex parva Geneſi, Eccleſiaſticis Hiſtoriis, aliiſque libris complexi, curſim omnium unum compoſuimus Volumen.*

[Theophylacti ætas.]

V. THEOPHYLACTUS, Patriâ Conſtantinopolitanus, Acridæ Archiepiſcopus, totiúſque Bulgariæ Metropolitanus, vir doctiſſimus, & in lectione

Græcorum Patrum, ac præſertim *S. Joannis Chryſoſtomi* verſatiſſimus, ab *Onuphrio Panvino* in Faſtis ſub *Baſilio Seniore* Imperatore anno Chriſti DCCCLXXXIII. à *Sixto Senenſi* in ſua Bibliotheca, ſub *Michaële Porphyrogenito*, qui cœpit imperare cum *Theodora* Auguſta Matre anno DCCCXLII. à *Poſſevino* in Apparatu ſacro, & *Perronio* Cardinali in

Opera.

Opere *De Euchariſtia*, anno DCCCLX. claruiſſe falsò dicitur. Ipſum ſub Imperatoribus *Michaële Duca*, *Nicephoro Botoniate*, & *Alexio Comneno* ab anno circiter MLXI. & ultra annum MLXXXI. (De tempore namque obitus ipſius haud certò conſtat) floruiſſe, invictis argumentis ex ipſius Epiſtolis petitis probat *Baronius* Tom. XI. Annalium ad annum MLXXI. Num. XV. & ſequentibus. Scripſit *Commentaria in IV. Evangelia*, in *Acta Apoſtolorum*, *in Epiſtolas S. Pauli*, *in Habacuch*, *Jonam*, *Nahum*, *& Oſeam*. Ejuſdem *Orationem in adorationem Crucis* edidit *Gretſerus* S. J. Theologus, Tom. II. *De Cruce*. LXXV. ipſius Epiſtolæ, à *Joanne Meurſio* primùm editæ, à *Vincentio Marinerio* Latinitate donatæ, in Bibliotheca Patrum leguntur. Ejuſdem *Inſtitutio Regia ad Conſtantinum Porphyrogenitum Michaëlis Ducæ & Mariæ Auguſtæ filium*, Græcè & Latinè Typis Regiis primùm edita eſt, interprete *P. Petro Poſſino* S. I. Theologo, ex Medicea Bibliotheca Magni Hetruriæ Ducis. Latinè extat Tom. XVIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

Theophylacti Commentarii, præcipuè in *S. Pauli* Epiſtolas, ex *S. Joannis Chryſoſtomi* Commentariis deflorati ſunt, quorum Breviarium jure poſſunt appellari. In *Alexium Comnenum* Orationem Encomiaſticam habuit, quam in Bibliotheca Bavarica extare, ſupra ex *Leone Allatio* obſervavimus: necnon *Tractatum de Latinorum erroribus* edidiſſe, in quo diſcordiam Græcos inter & Latinos in uno de Proceſſione Spiritus Sancti articulo conſtituit, ut notavit *Joannes Veccus* Patriarcha Conſtantinopolitanus Oratione II. *De injuſtâ ſui depoſitione*, Græciæ Orthodoxæ Tom. II. *Invenio porro*, inquit, *Theophylactum Bulgariæ Archiepiſcopum dicendi arte percelebrem, additionem in Symbolo tantùm reprehendentem.*

Catholicum dogma de reali ſubſtantialique præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia luculenter ac diſertè adſtruit in Commentariis Cap. XXVI. *S. Matthæi*, XIV. S. Marci, & VI. S. Joannis. Quæ loca contra *Albertinum* & *Claudium* Calvinianæ Sectæ Miniſtros acriter urget clariſſimus & eruditiſſimus Author *Perpetuitatis Fidei Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam propugnatæ* Tom. I. lib. II. Cap. IX.

VI. SAMONAS Gazenſis Epiſcopus, à *Joanne Garetio* in Indice libri *De Sacrificio Miſſæ*, floruiſſe dicitur anno M. L. ab aliis circa annum Domini M. LXXII. ut idem refert Centenario XI. Seculo quoque XI. ipſum *Coccius* collocat. Alii ad Seculum XIII. rejiciunt: ex quorum ſententia *Albertinus* & *Claudius* Calviniani Miniſtri colligunt fictitium Authorem, inaneque nomen eſſe; quòd tunc temporis Palæſtina Græcos Epiſcopos nullos haberet, recèns inde pulſis per Saracenos Latinis, qui ſuæ linguæ Epiſcopos in illa regione habebant. Sed nullius hæc ratio ponderis eſt, ſiquidem Hieroſolyma *Saladinus* occupavit Seculo XII. cadente, quo tempore quoſdam Epiſcopos Græcos in Palæſtina fuiſſe, licet Latini rerum potirentur, certum eſt. *Jacobus de Vitriaco* lib. I. Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ cap. 74. de Surianis ſcribit: *Habent proprios Epiſcopos Græcos.* Potuiſſet igitur Seculo XII. cadente, Gazenſis Eccleſiæ Sacris præeſſe *Samonas*, & initio Seculi XIII. ſcribere: maximè cùm Saladinus occupata Palæſtina, Græcos Epiſcopos non expulerit, imò Latinorum Eccleſias Græcis tradiderit, ut conſtat ex Epiſtola *Conradi* filii Marchionis de Monte Ferrato, apud *Baronium* ad annum M. C. LXXXVII. Num. IX. Malim tamen de incerta epocha pronuntiare nihil. Ut ut eſt, extat in Bibliotheca Patrum *Samonæ Gazenſis Epiſcopi Diſceptatio cum Achmed Saraceno, ſuper veritate Corporis & Sanguinis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ*: Qua dogma Catholicum de converſione panis & vini in ſubſtantiam ejuſdem ſacri Corporis & pretioſi Sanguinis luculenter aſſeritur. Ex *Theodoro Abucara*, *Anaſtaſio Sinaita*, *S. Gregorio Nyſſeno*, & aliis Patribus Græcis, Tractatus iſte defloratus eſt. Horum ſenſum, tacitis nominibus exprimit ad Myſterium Euchariſtiæ illuſtrandum & exponendum, ſicut *Paſchaſius* Latinorum Patrum ſenſum expreſſit. De hoc Scriptore & ejus Tractatu legatur liber III. Tom. I. *Perpetuitatis Fidei Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam propugnatæ*, Cap. VI.

VII. *Oecumenius*, decimo Seculo floruiſſe creditur. Scripſit Commentarios in Acta Apoſtolorum, in Epiſtolas *S. Pauli*, aliaſque omnes Canonicas; ſeu potius ex Patribus Græcis compilavit, addita interdum propria expoſitione. Commentarios in Octateuchum, & Catenam in quatuor Evangelia ipſum pari ſtudio adornaſſe, ſcribit *Sixtus* noſter *Senenſis* lib. IV. Bibliothecæ Sanctæ. Extat in Bibliotheca Patrum *Catena in Epiſtolam S. Pauli ad Romanos* ſub nomine *Theoduli Preſbyteri Cœleſyriæ*, quæ ex *Oecumenio* maximam partem excerpta eſt. Sed aut mentitum eſt nomen, aut alter ille *Theodulus* eſt ab eo quem *Gennadius* in Catalogo celebrat; ut obſervat *Aubertus Miræus* in Auctario De Scriptoribus Eccleſiaſticis. *S. Jacobum* Hieroſolymorum Epiſcopum filium fuiſſe *S. Joſephi* ex priori uxore, *Oecumenius* in cap. XXIII. Actorum aſſerit, nonnulloſque alios nævos habet, ſed iis in rebus quæ fidei ſummam non ſpectent; eoſque ex Antiquiorum lectione contraxit.

ARTICULUS V.

De S. Petro Damiani, Lamberto Schafnaburgenſi, Bertoldo Conſtantienſi, Adamo Bremenſi, & Mariano Scoto.

I. S *Petrus Damianus*, vel *Damiani*, (in ejus enim appellatione variant Authores, & alii à patre, alii à fratre quem loco patris habuit, & cujus cura ſtudiis liberalibus imbutus eſt, cognomen ſumpſiſſe cenſent) malè confunditur à quibuſdam cum *Petro de Honeſtis*, Clericorum Regularium Monaſterii Portuenſis in Diœceſi Ravennate Priore, quibus & Conſtitutiones præſcripſit à *Paſchali II.* Pontifice Maximo X. Kalendis Januarii anno MCVI. approbatas, quique obiit anno MCXIX. Ravenna oriundus erat *Petrus Damiani*. Vitam Monaſticam in Eremo Sanctæ Crucis Fontis Avellani, quæ millibus paſſuum quatuordecim ab Eugubina civitate diſtat, profeſſus, Prior Eremitarum fuit: tres diſcipulos habuit Sanctis adſcriptos, *S. Rodulphum* Epiſcopum Eugubinum, *S. Dominicum Loricatum*, & *S. Joannem Laudenſem*. Sub Romanis Pontificibus *Gregorio VI. Clemente II. Leone IX. Victore II. Stephano IX. Nicolao II. Alexandro II.* egregiam Eccleſiæ navavit operam. A *Stephano IX.* S. R. E. Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis creatus eſt. Schiſmati *Benedicti* Antipapæ contra *Nicolaum II.* & *Cadaloi* contra *Alexandrum II.* extinguendo omnem operam contulit. *Alexandri* nomine Legationem obiit in Galliis, & in Germania: qui ad GallIarum Archiepiſcopos

B. Petri Damiani elogium.

chiepiſcopos ſcribens, hoc ipſum celebrat elogio: *Talem vobis virum deſtinare curavimus, quo poſt nos major in Romana Eccleſia non habetur, Petrum Damianum Oſtienſem Epiſcopum, qui nimirum & noſter eſt oculus, & Apoſtolicæ Sedis immobile firmamentum.* Lambertus Schafnaburgenſis de ejus Legatione ad *Henricum* Germaniæ Regem agens, qui juvenili furore abreptus, *Bertam* conjugem repudiare ſtatuerat, ipſum vocat *Virum ætate & vitæ innocentia admodum reverendum.* Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus fuit, quam propugnavit acerrimè, præſertim contra Simoniacos, contra Clericos incontinentes, & contra Laïcos nubentes conſanguineis. Obiit Faventiæ die XXIII. Februarii anno M.LXXII. ut teſtatur *Bertoldus* Preſbyter in Chronico. Illuſtria reliquit ingenii ſui ac doctrinæ Monumenta, quæ in tres Tomos diſtincta edidit *Conſtantinus Cajetanus* Monachus Benedictinus Cœnobii Catanenſis *S. Nicolai de Arena*. Primus Tomus continet Epiſtolarum libros

B. Petri Damiani Opera.

octo: Secundus, varios Sermones & Sanctorum Hiſtorias: Tertius, illuſtria de variis argumentis Opuſcula ſexaginta. Sermo LVI. *De S. Martino*, non eſt *Petri Damiani*, ſed hominis Galli, qui ſe prodit his verbis: *Clementia divinitatis, & Regibus, & Regno noſtro providit miſericorditer, ubi tantum lumen ad remedium peccatorum in ſeculum collocavit.* Sermo ſecundus de *S. Andrea*, & Sermo de *S. Nicolao*, apud *S. Bernardum* leguntur. Sermo in Vigilia Natalis Domini, eſt ejuſdem *S. Bernardi*. Sermonem de Nativitate Domini, qui his verbis incipit: *Non poterit explicari ſermone*, malè ab *Aloyſio Lipomano*, *Surio*, & aliis *B. Petro Damiani* adſcriptum, inde compertum eſt, quod *S. Bernardum* laudet. Ejuſdem Mellifluí Doctoris eſt Sermo de *S. Stephano*. Librum *De Correctione Papæ & Epiſcopi*, Argentorati ab Hæreticis excuſum anno M.D.LXII. venerando B. *Petri Damiani* nomini ſuppoſitum, *Poſſevinus* monuit in Apparatu Sacro. Vitam B. *Petri Damiani* à *S. Joanne Laudenſi* ejus Diſcipulo ſcriptam, cum ejus Operibus edidit *Conſtantinus Cajetanus*, quam & inter Acta Sanctorum menſis Februarii, Tomo III. ad diem XXIII. *Bollandus* & *Henſchenius* recuderunt, ac prævíis Commentariis illuſtrarunt.

II. LAMBERTUS SCHAFNABURGENSIS Cœnobii Hirſfeldenſis in Diœceſi Moguntinâ Monachus, veſtem Religioſam induit anno M.LVIII. ut ipſe teſtatur. Rerum Germanicarum ſcripſit Hiſtoriam, quam ad annum M.LXXVII. perduxit. Veracis Hiſtorici laudem conſecutus eſt. Ipſius haud inculta ſcribendi ratio. Rerum geſtarum ad annum uſque M.CCCCLXXII. Monachus Anonymus Erphordienſis continuavit Hiſtoriam, haud pari accuratione & elegantia. Edita eſt. *Lamberti Schafnaburgenſis* Hiſtoria, illiuſque Continuatio in Collectione Illuſtrium Veterum Scriptorum, qui Rerum Germanicarum Hiſtorias vel Annales poſteris reliquerunt, à *Joanne Piſtorio* adornata.

III. BERTOLDUS, Conſtantienſis ad Rhenum Preſbyter, ab *Ottone Oſtienſi* Epiſcopo *Gregorii VII.* Pontificis Maximi per Germaniam Legato conſecratus, & poteſtate abſolvendi reſipiſcentes à Guibertino Schiſmate, donatus anno M.LXXXIV. Chronicon ab anno M.LIII. ubi *Hermannus Contractus* deſierat, ad annum uſque M.C. perduxit *Gregorii VII.* & *Henrici IV.* Hiſtoriam accuratè ſcripſit ac fideliter. Eumdem aſſe cum *Bernardo* Preſbytero, qui varia Opuſcula pro *Gregorio VII.* contra Schiſmaticos ſcripſit, partim à *Gretſero* in Apologia pro eodem Pontifice, partim à *Sebaſtiano Tengnagel* edita, cenſent *Aubertus Miræus*, & *Philippus Labbeus*. Hunc Romani Ordinis Authorem aſſerunt *Honorius Auguſtodunenſis*, lib. IV. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & *Trithemius* Abbas: Sed antiquior eſt Bertoldo *Ordo Romanus*, & ad tempora Gelaſii, aut certè Gregorii M. videtur revocandus.

IV. ADAMUS, *Bremenſis Canonicus*, anno Chriſti M.LXXVII. ab *Adalberto* Hammaburgenſi & Bremenſi Archiepiſcopo creatus, ſcripſit *Hiſtoriam Eccleſiaſticam Hammaburgenſis & Bremenſis Diœceſeon, vicinarumque regionum Septentrionalium*: cui libellum *De Situ Daniæ, & reliquarum, quæ trans Daniam ſunt, regionum natura*, ſubjunxit. Ab introitu *Sancti Vuillehadi*, cùm Saxonia tota & armis ſubacta Francorum, & divino cultui mancipata eſt, Hiſtoriam exorſus, ad *Liemari* Archiepiſcopi Hammaburgenſis Pontificatum perduxit, cui dicavit Opus. Hujus Authoris ſinceritatem & diligentiam in ſcribendo maximam colligere eſt ex ipſius verbis in Epiſtola nuncupatoria ad *Liemarum*. Opus abſolvit juvenis, ut ipſe teſtatur in Carmine ad *Liemarum*, ad finem Libri. Ejus honorificè meminit *Helmoldus* in *Chronico Sclavorum*.

V. MARIANUS SCOTUS, in Scotia ſeu Hibernia natus eſt anno M.XXVIII. Anno M.LII. Seculo vale dixit, & pro Chriſto peregrinus factus, patrio ſolo relicto, Coloniam venit, ubi Monachus Ordinis Benedictini factus eſt Kalendis Auguſti anno M.LVI. Inde Fuldam tranſlatus, Preſbyter apud Virzeburgum inauguratus eſt media Quadrageſima, III. Idus Martii, anno M.LIX. Secundo Idus Maii ſequentis, Feria VI. poſt Aſcenſionem, in Cella Fuldenſis Monaſterii incluſus, decem annos ſtrictam ſolitudinem & clauſuram ſervavit. Anno M.LXIX. juſſu Epiſcopi Moguntini, & Abbatis Fuldenſis è Cluſa Fuldenſi (ut ipſe loquitur) Nonis Aprilis ſolutus, Moguntiam venit, ubi in Feſtivitate SS. ſeptem Fratrum ſecundò incluſus eſt charæ ſolitudinis & ſilentii deſiderio. Obiit in ſacro illo quo ſe ipſum incluſerat ergaſtulo vir religioſiſſimus anno M.LXXXVI. ætatis LVIII. & ad *S. Martini* ſepultus eſt. Iſta conſtant ex ipſius Hiſtoria, & ex *Dodechino* ejus Continuatore. Chronicon ſcripſit à Chriſto nato ad annum M.LXXXIII. A *Sigeberto* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* Cap. CLIX. & à *Trithemio* Abbate celebratur. Ejus Chronicon à *Piſtorio* inter Veteres Scriptores Rerum Germanicarum editum eſt.

Eadem ætate *Marianus* alter *Scotus* Ordinis Benedictini vir ſanctiſſimus, & Scriptor etiam Eccleſiaſticus, author ſcilicet Commentariorum in Pſalmos, in Germania floruit. Ejus Vitam à Monacho Ratiſponenſi Anonymo ſcriptam ediderunt *Bollandus* & *Henſchenius* S. J. Profeſſores ad diem IX. Februarii.

ARTICULUS VI.

De Guitmundo, Lanfranco, Deſiderio Caſſinenſi, S. Anſelmo Lucenſi, S. Gebhardo, Stephano Halberſtatenſi, Paulo Benriedenſi, Donnizone, & Gerocho.

I. GUITMUNDUS, Ordinis Benedictini in Cœnobio *Crucis S. Leufredi*, † Diœceſis Ebroicenſis, in Normania, Monachus eruditus, non ſemel ad Eccleſiaſticas Dignitates poſtulatus, Rothomagenſis etiam Archiepiſcopus à Rege Angliæ & aliis electus, cedere maluit, quàm diſſenſiones fovere, quòd plerique ejus æmuli ipſius inaugurationi obſiſterent, Preſbyteri filium eſſe objicientes. Ab *Odilone* Monaſterii ſui Abbate illiterato, qui metiri neſciebat quantus in ipſo lateret ſapientiæ theſaurus, peregrinandi acce-

† De la Croix Saint Leufroy.

pta licentia, Romam profectus eſt, quem *Gregorius VII.* Pontifex Maximus cum gaudio excepit & S. R. E. Cardinalem creavit, Urbanus verò ſecundus Averſanum in Italia Archiepiſcopum renunciavit, ut ſcribit *Ordericus Vitalis* Lib. V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. XVII. Ab *Yvone Carnotenſi*, Epiſtola LXXVIII. *Vvillelmo Malmeſburienſi*, *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi, & aliis celebratur. Scripſit adversùs *Berengarium* libros tres *De Corporis & Sanguinis Chriſti veritate in Euchariſtia.*

Guitmundi Opera.

Item, *Confeſſionem de Sancta Trinitate, humanitate Chriſti, & veritate Corporis & Sanguinis Domini.* Ejus Orationem ad *Guillelmum* Conqueſtorem Angliæ Regem, qui ipſum transfretare juſſerat ut in Anglia Epiſcopus fieret, apud *Ordericum Vitalem* legere eſt. In ea ſanctam *Guitmondi* libertatem ſuſpicere licet, qui in terra prædatitia, & apud gentem, quæ exteros Epiſcopos ſibi præfici moleſtè ferebat, Epiſcopatum recuſavit, ac Regem hortatus eſt ne ſecundis eventibus efferretur, utque judicii divini memor eſſet.

Guitmundi humilitas & ſancta libertas.

Dum, inquit, *me ipſum ſalubriter moderari nequeo, qualiter aliorum vitam ad ſalutis viam dirigere valeo? Omnibus vigili mente perluſtratis, non video qua lege digniter præeſſe valeam illorum cuneo, quorum extraneos mores, barbaramque locutionem neſcio, quorum patres charóſque parentes & amicos occidiſtis gladio, vel exhæredatos opprimitis exilio, vel carcere, vel indebito intolerabilique ſervitio. Scrutamini ſcripturas & videte, ſi qua lege ſancitur ut Dominico gregi Paſtor ab inimicis electus violenter imponatur. Eccleſiaſtica electio prius debet ab ipſis ſubjectis fidelibus cum ſinceritate fieri, ac poſtmodum adſtipulatione Patrum & amicorum (ſi canonica eſt) reverenter confirmari. Alioquin cum caritate debet emendari. Quod bello & effuſione multi cruoris truculenter rapuiſtis, qua ratione mihi aliiſque contemptoribus mundi, qui ſponte pro Chriſto nudati ſumus propriis, ſine culpa impartiri poteſtis? Generalis omnium Religioſorum lex eſt, a rapinis abſtinere, & de præda (etiamſi offeratur) pro juſtitiæ obſervantia nolle recipere. Dicit enim Scriptura* : " Immolans ex " iniquo, oblatio eſt maculata . . . Qui offert ſacrifi- " cium ex ſubſtantia pauperum, quaſi qui victimat " filium in conſpectu patris. *Hæc & his ſimilia divina Legis præconia pertractans, expaveſco, & totam Angliam quaſi ampliſſimam prædam dijudico, ipſamque cum gazis ſuis, velut ignem ardentem contingere formido . . . Normanniam cum veſtra licentia redire diſpono, & opimam Angliæ prædam amatoribus mundi quaſi quiſquilias derelinquo. Liberam paupertatem Chriſti amo, quam Antonius & Benedictus amplexati ſunt, magis quàm divitias mundi, quas Crœſus & Sardanapalus nimis amaverunt.* Hæc Oratio *Guitmundo* Regis admirationem & reverentiam conciliavit, multorum verò adversùs ipſum concitavit invidiam, ut *Ordericus* teſtatur : Sed *Guitmundi* virtus & merita invidia ſuperiora erant.

Lanfranci elogium.

II. LANFRANCUS, Papia Italiæ civitate oriundus, Ordinis Benedictini Monachus, ex Priore Beccenſi Cadomenſis Abbas, & demum Cantuarienſis Archiepiſcopus & Primas Angliæ anno MLXX. creatus, Catholicam fidem contra *Berengarium* acerrimè propugnavit in Concilio Romano ſub *Nicolao II.* anno MLIX. ipſumque ita confutavit, ut hæreſim ejurare, & Scripta ſua in ignem conjicere cogeretur : cùm verò ad ingenium poſtea rediiſſet, ac libellum contumelioſum contra Romanam Synodum, & contra *Humbertum* Cardinalem ſcripſiſſet, librum *De Corpore & Sanguine Domini* contra ipſum ſcripſit *Lanfrancus.*

Opera:

Omnes *S. Pauli* Epiſtolas brevi Commentario illuſtravit. Præterea, Decreta pro Ordine *S. Benedicti* edidit, ſeu Ordinis Conſuetudines ſcripto mandavit, nonnullis circa Ritus immutatis; cujus quidem immutationis rationem affert. *Addidimus quoque perpauca*, inquit, *& mutavimus nonnulla, & maximè in celebrandis quibuſdam Feſtis, excellentius in noſtra Eccleſia oportere ea agi cenſentes propter Primatem Sedem. In quibus nec nobis qui præſentes ſumus, nec iis qui poſt nos venturi ſunt, in aliquo præjudicamus, ut non vel eis addere, vel ab eis tollere, vel in eis permutare aliqua valeamus, ſi aliter ea commodiùs poſſe fieri, vel magiſtra ratione, vel doctiorum autoritate intelligamus.* QUANTUMLIBET *enim quiſquam proficiat, maximus ei defectus eſt exiſtimare ſe ultra non poſſe proficere. Nam numerus Fratrum auctus vel diminutus, facultates locorum, varietates rerum, quæ ſæpe eveniunt, diverſitates ſenſuum (quod alii quidem ſic & alii ſic intelligunt) pleraque diu ſervata plerumque aliter ordinare compellunt. Hinc eſt quòd nulla ferè Eccleſia imitari aliam per omnia poteſt. Illud tamen cautiſſimè attendendum, ut ea ſine quibus anima ſalvari non poteſt, omnibus modis inviolata ſerventur, fidem dico, contemptum mundi, charitatem, caſtitatem, humilitatem, patientiam, obedientiam, de perpetratis culpis pœnitudinem, earumque humilem confeſſionem, frequentes orationes, competens ſilentium, multaque in hunc modum. Hæc ubi ſervantur, rectiſſimè poteſt dici Regulam B. Benedicti, & Monachorum Ordinem ibi cuſtodiri, quoquo modo varientur cætera, quæ pro arbitrio diverſorum in diverſis ſunt Cœnobiis inſtituta.*

Quæcumque in Monaſteriis mutatio ſint, ea ſemper inviolata ſervanda ſunt, ſine quibus anima non ſalvatur.

Plures ad diverſos Epiſtolas ſcripſit, quibus Eccleſiaſtica Diſciplina multùm illuſtratur. Denique Libellum edidit Lanfrancus *De celanda Confeſſione*; in quo hæc ſententia explicatione indiget : *De occultis omni Eccleſiaſtico Ordini confiteri debemus; de apertis verò ſolis convenit Sacerdotibus, per quos Eccleſia, quæ publicè novit, & ſolvit & ligat.* Per *occulta*, peccata venialia; per *aperta*, id eſt, apertè mala, lethalia intelligi poſſunt. Vel, de occultis confiteri, eſt confeſſionem in genere edere, ac ſe peccatorem humiliter profiteri, nullis nominatim recenſitis peccatis. De apertis confiteri eſt, ſpeciatim peccata exponere. Alterutro iſtorum ſenſuum dixit Lanfrancus, *De occultis omni Eccleſiaſtico Ordini confiteri debemus; de apertis verò ſolis convenit Sacerdotibus.*

Obſcura Lanfranci de Confeſſione Peccatorum ſententia explicatur.

Lanfranci Opera, ejuſque Vitam in lucem edidit Domnus *Lucas Dacherius*, Ordinis Benedictini, Congregationis *S. Mauri* Monachus doctiſſimus. Obiit magnus Archipræſul, ſanctitate non minùs quàm doctrinâ illuſtris, anno MLXXXIX. die XXIV. Maij. *Lanfrancum* plurimi fecit *Alexander II.* qui diſcipulus ejus fuerat: ipſum honorificè ac peramanter excepit Romæ, Pallióque duplici donavit, uno ex Altari ſumpto, ſecundùm morem, altero quo ſua Sanctitas in celebratione Miſſarum utebatur. Eumdem ceu Patrem & amicum *S. Anſelmus* coluit, eique *Monologium* miſit emendandum. Ipſi etiam parentavit carmine quod Robertus de Monte refert in Appendice ad Sigebertum. Eum celebrant *Eadmerus* in Vita *S. Anſelmi* & Lib. I. Hiſtoriæ Novorum, *Sigebertus* Lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. CLV. *Honorius Auguſtodunenſis*, Lib. IV. Cap. XIV. *Guillelmus Pictavenſis* De Geſtis *Guillelmi* Normannorum Ducis & Anglorum Regis, *Vvillelmus Malmeſburienſis*, Lib. de Geſtis Pontificum Anglorum, & Lib. III. de Geſtis Regum; *Ordericus Vitalis* lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & *Trithemius.*

III. *Deſiderius* Ordinis Benedictini Monachus, & Caſſinenſis Abbas, qui poſtea fuit Summus Pontifex *Victor III.* Libros IV. Dialogorum *De Miraculis S. Benedicti*, & *SS. Monachorum Caſſinenſium* ſcripſit, teſte *Petro Diacono*, Lib. *De Vi-*

ris Illuſtribus Caſſinenſibus, Cap. XVIII. Tres tantùm editi ſunt operâ *Joannis Baptiſtæ Mari* Romani, Collegiatæ Eccleſiæ Sancti Angeli in Foro Piſcium Canonici. Extant Tom. XVIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

IV. *S. Anſelmus*, Mediolani, familia nobili natus, *Alexandri II.* Pontificis Maximi nepos, ab eodem Epiſcopus Lucenſis deſignatus, ab ejus Succeſſore *Gregorio VII.* conſecratus eſt anno Chriſti MLXXIII. cùm interim Monachus Regulæ *S. Benedicti* ſubjectus factus eſſet. *Mathildis* fuit Comitiſſæ Director. *Gregorio VII.* & Eccleſiæ navavit operam contra *Vuilbertum* Antipapam & *Henricum IV.* Germaniæ Regem. Sedis Apoſtolicæ Legationibus functus eſt, eique Epiſcopalis inſpectio per Longobardiam omnem commiſſa. Omnem pene Scripturam Sacram & Sanctorum expoſitiones memoriâ tenebat. Multos libros ſcripſit, quos domeſticus ipſius Presbyter Pœnitentiarius in ejus Vita recenſet: nempe *Apologeticum ex diverſis Sanctorum Patrum voluminibus compilavit*, quibus *Gregorii VII. Sententiam* in Henricum IV. *& univerſa ejus facta atque præcepta canonicis defenderet rationibus & approbaret orthodoxis auctoritatibus.* Quibus verbis ſignificantur ejus Libri contra *Vuibertum* ſeu *Guibertum* Antipapam pro defenſione *Gregorii VII.* primò ab *Henrico Caniſio* editi Tom. VI. *Antiquæ Lectionis*, deinde in Bibliotheca Patrum recuſi. Scripſit etiam Commentarium *in Lamentationes Jeremiæ* & *in Pſalterium*, uſque ad illum verſum: *Benediximus vobis in nomine Domini.* Fragmentum ex his Commentariis in Pſalmos, Vitæ Gregorii VII. *Paulus Benriedenſis* inſeruit. Latent hactenus *Expoſitiones* illæ in Threnos & Pſalterium; quas *Sixtus* noſter *Senenſis* Lib. IV. Bibliothecæ *S. Anſelmo* Epiſcopo Mantuano, qui numquam extitit, perperam adſcribit. Inde natus error, quòd Mantuæ obierit, ipſumque Sanctis adſcriptum Mantuani in Patronum civitatis elegerint. Obiit anno MLXXXVI. die XVIII. Martii. Ejus Vitam ſcripſit domeſticus ejus Presbyter Pœnitentiarius. Edidit primùm *Sebaſtianus Tengnagellus* Cæſareus Viennæ Bibliothecarius inter *Vetera Monumenta contra Schiſmaticos pro Gregorio VII. PP.* deinde *Henſchenius* & *Papebrochius* S. J. Scriptores eruditi inſeruerunt Actis Sanctorum menſis Martii, Tom. II. *A Domnizone* Presbytero in Vita Comitiſſæ Mathildis Lib. II. Cap. III. *à Bertoldo* Conſtantienſi in Chronico ad annum MLXXXII. à *Sigeberto* in Chronico, & in lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* Cap. CLXI. *à Paulo Benriedenſi* in *Vita Gregorii VII.* *à Conrado* Abbate Urſpergenſi in Chronico ad annum MLXXX. & à *Trithemio* Abbate commendatur. Collectionem Canonum *S. Anſelmi* Lucenſis Epiſcopi nomine perperam inſcribi jam olim obſervavi, Diſſertatione XX. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi I. in Appendice Diſſertationis, ubi de Variis Juris Canonici Collectionibus: Tum quia *Urbani II.* & aliorum Pontificum Decreta continet, quorum ævo jam obierat *Anſelmus*: Tum quia vetus Author Vitæ *S. Anſelmi*, ejus Pœnitentiarius, qui Lucrubrationes ejus recenſet, iſtius Collectionis non meminit: de qua etiam apud *Sigebertum* & *Trithemium* altiſſimum ſilentium eſt. In veteribus Codicibus, quos *Antonius Auguſtinus* vidit, & in eo quem habet Cœnobii *S. Germani* Pariſienſis Bibliotheca, nec titulus ullus extat, neque nomen Auctoris. Veteri quidem Codici Bibliothecæ Barberinæ ad Domnum *Luccam Dacherium* Spicilegii Editorem miſſo adſcriptum eſt *S. Anſelmi Lucenſis Epiſcopi* nomen. Sed fallere titulum, adductæ rationes probant.

V. S. GEBHARDUS Saliſburgenſis Epiſcopus, & *Stephanus Halberſtatenſis*, Epiſtolas pro *Gregorio VII.* contra Schiſmaticos ſcripſere, quas inter alia Vetera Monumenta ex MSS. Codicibus edidit *Sebaſtianus Tengnagellus.*

VI. PAULUS BENRIEDENSIS, Canonicus Regularis, Vitam *S. Gregorii* Papæ hujus nominis Septimi ſcripſit. *Domnizo* Presbyter iiſdem temporibus libros duos, veraci, quamquàm inculto Carmine, compoſuit *De Geſtis Mathildis Comitiſſæ*, quos laudatus *Tengnagellus* pariter edidit.

VII. GEROCHUS ſeu *Gerohus*, Reicherſpergenſis in Bavaria Præpoſitus, ſcripſit Syntagma de *Henrico* IV. & V. Imperatoribus, & de *Gregorio* VII. nonnulliſque conſequentibus Pontificibus Romanis: Quod P. *Gretſerus* S. J. Theologus in lucem emiſit.

ARTICULUS VII.

De Auctore Micrologi.

MICROLOGI Anonymus Author, ità librum *De Eccleſiaſticis Obſervationibus* inſcripſit, ſeu *De Divinis Officiis*, Capitibus duobus ſupra ſexaginta conſtantem. Tempore *Gregorii VII.* floruiſſe, ex Cap. XIV. certum eſt. *Bernoni* Augiæ Divitis Abbati perperam ipſum tribuit *Claudius Eſpenſeus* in Tractatu *De Miſſa Publica & Privata.* Nec meliùs adſcribitur ab aliis *Guidoni* Abbati *S. Crucis Avellanæ* prope Aretium, Notarum Muſicarum Inventori, de quo *Domnizo* Presbyter in Carmine de Geſtis Comitiſſæ *Mathildis*, agens de *Thebaldo* Aretino Epiſcopo, ita canit:

> *Micrologum librum ſibi dictat Guido peritus*
> *Muſicus & Monachus, necnon Eremita beandus.*

At Micrologum *Guidonis* Abbatis fuiſſe librum de Muſica, non autem de Officiis Eccleſiaſticis, & tempore *Joannis XIX.* ſcriptum eſſe ante annum M.XXXIII. non poſt Gregorii VII. Pontificatum, qui anno M.LXXXV. ad Superos migravit, certum eſt ex iſtius libri titulo, & ex Præfatione ad *Thebaldum* Epiſcopum Aretinum, à *Baronio* Cardinali relatis Tom. XI. Annalium ad annum M.XXII. Num. XXIII. XXIV. & XXV. *Micrologum* in Bibliothecis Patrum legere eſt.

Senſit Author *Micrologi* Cap. XIX. vinum non conſecratum verè propriéque conſecrari per immiſſionem & contactum Particulæ conſecratæ. *Non eſt autem authenticum*, inquit, *quòd quidam Corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento Communionis Populo diſtribuunt. Nam Ordo Romanus contradicit, qui & in Paraſceve vinum non conſecratum, cum Dominica Oratione & Dominici Corporis immiſſione jubet conſecrare, ut Populus poſſit communicare. Quod utique ſuperfluè præciperet, ſi intinctum Dominicum à priori die Corpus ſervaretur, & ita intinctum Populo ad communicandum ſufficere videretur.* Ex his verbis perſpicuum eſt, Authorem illum cenſuiſſe veram Conſecrationem Dominica Oratione & Dominici Corporis immiſſione fieri: tum quia ex Calice ita conſecrato *complementum Communionis* dari aſſerit: tum quia ejuſmodi Conſecrationis vim eamdem eſſe putat, ac intinctionis ex vero Sanguine. In hanc porro Sententiam inductus eſt ex verbis Ordinis Romani, cujus hæc verba ſunt in libris vulgatis, in Officio Feriæ Sextæ in Paraſceve: *Sanctificet autem vinum non conſecratum per ſanctificatum panem, & communicent omnes cum ſilentio: & ſic expleta ſunt univerſa.* Illum in ea ſententia confirmavit Amalarius Lib. *De Eccleſiaſticis* Officiis, Cap. V. in quo hæc pariter leguntur: *Sanctificatur enim vinum non conſecratum per ſanctificatum panem*

Auctor Micrologi cenſet vinum non conſecratum verè propriéque conſecrari per immiſſionem & contactum Hoſtiæ conſecratæ.

Opinio illa expenditur, & refellitur.

nem ; poſtea communicant omnes. In ejuſdem verò Operis recognitione ſeu emendatione ſcribit Amalarius, *juxta Ordinem Libelli* Romani *per commixtionem panis & vini conſecrari vinum.* Et ne quis de metaphorica Conſecratione id interpretetur ; addit, eum qui hoc fecerit, *non obſervare traditionem Eccleſiæ, de qua dicit Innocentius, iſto biduo Sacramenta penitus non celebrari.* Atqui Innocentius agit de vera Conſecratione Myſteriorum : ac proinde Amalarius, qui hac commixtione prædictam traditionem violari exiſtimavit, eamdem Commixtionem veræ Conſecrationis vim habere opinatus eſt. Atque eadem invaluiſſe videtur in quibuſdam Eccleſiis opinio, ut colligitur ex veteri Miſſali Eccleſiæ Remenſis, in quo præſcribitur ut de Sacrificio particula mittatur in Calicem, dicendo, *Fiat unitio & conſecratio Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſumentibus in remiſſionem peccatorum in vitam æternam.* Favet Pontificale Eccleſiæ Noviomenſis, in quo hæc diſtinctè leguntur : *Commixtio Corporis & Conſecratio Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti*, &c. ubi commixtio diſtinguitur à Conſecratione Sanguinis quæ fit per illam commixtionem. Eidem ſententiæ favent Miſſales Libri veteres Eccleſiæ Sueſſionenſis & Ambianenſis, Ordinarium Viennenſe, Pontificale Mimatenſe, &c. Decimus etiam Ordinis Romani Libellus à Dom. *Mabillonio* editus Tom. II. *Muſæi Italici*, ubi cùm agitur de Viatico infirmorum, præſcribitur eis tradi *Euchariſtiam Dominici Corporis vino intinctì, & vinum tali intinctione ſanctificatum, in Chriſti Sanguinem tranſmutatum, dicendo, Accipe frater Viaticum Corporis & Sanguinis*, &c. Ad eamdem Sententiam revocari poteſt quoddam de Euchariſtia Miraculum, quod *Helmoldus* Abbas ſuo tempore, id eſt, Sæculo XII. deſinente accidiſſe narrat cuidam in Turingia Puellæ, quæ cùm ſuſcepto à Sacerdote Viatico, *Portiunculam Euchariſtiæ in bicarium*, in quo Sacerdos datâ Communione manus ſuas abluerat, decidiſſe animadvertiſſet, & ſibi ad bibendum juſſiſſet afferri ; totam aquam *in Sanguinem mutatam* deprehendit, & portiunculam ipſam verſam *in cruentam carnem.* Hoc factum refert Cardinalis Baronius ad annum milleſimum centeſimum nonageſimum ſecundum, atque hanc narrationem ita concludit : *Hæc de tranſſubſtantiatione aquæ in Sanguinem Chriſti, per commiſtionem Corporis Chriſti divinitus facta: quod ſemper fieri in vino, cùm commiſtio intercederet, Antiquitas exiſtimavit. Unde illud Romani Ordinis : VINUM etiam non conſecratum, ſanctificatur per ſanctificatum panem.* Hæc ad Authoris *Micrologi* excuſationem dicta.

Ccontrariam enim opinionem ſolam veram cenſeo : & quod Baronius Antiquitati tribuit, non ita accipiendum eſſe rectè monet Dom. *Mabillonius* Commentario in Ordinem Romanum, quaſi generalis ea fuerit totius Antiquitatis perſuaſio. Nam octo prioribus Nominis Chriſtiani Sæculis, nulla hujuſce opinationis apparent veſtigia ; immò converſio vini in Sanguinem Chriſti nonniſi verbis Chriſti à Sacerdote prolatis fieri ſemper & ubique credita eſt : Subſequentibus verò Sæculis, quo tempore apud nonnullos hæc opinio invaleſcere cœpit, multi Auctores graviſſimi in contrariam abierunt ſententiam : alii verò mediâ viâ incedentes, rem ſub dubio reliquerunt. S. Bernardus Epiſtola LXIX. immiſſione particulæ conſecratæ in vinum non conſecratum, ſeu *contactu Corporis Sacri*, vini quidem liquorem *Sacrum* fuiſſe docet, *non tamen ex Conſecratione propria atque ſolemni in Sanguinem mutatum.* Eamdem ſententiam confirmat *Joannes Beletbus*, Cap. nonageſimo nono. *Si quis roget* (inquit) *num iſtud vinum, quod eo die*, ſcilicet Paraſceves, *ſumitur, ex Dominici Corporis contactu conſecretur ? Quamvis complurium Scripta illud aſſerere videantur ; nos tamen veritatem magis ſequentes, & ea quæ Sancti Patres tradiderunt, dicimus vinum illud omnino non eſſe conſecratum ex illo contactu, ſed ſanctificatum.* Negantem quoque ſententiam ſequitur *Jacobus à Vitriaco* Cap. XXXVIII. Hiſtoriæ Occidentalis. *Non dicimus*, inquit, *quòd ex tactu Sanguinis vinum ablutionis convertatur in Sanguinem : ſed remanet purum vinum, licet ex contactu ſanctæ rei ſit ſanctificatum, ſicut aqua fluminis Aqua Benedicta commixta dicitur ſanctificari. Mentiuntur ergo qui dicunt quòd in die Paraſceve Corpus Chriſti ex contactu mutat vinum in Sanguinem. Illo enim die Corpus, ſed non Sanguis ſumitur : Neutrum autem conficitur, eo quòd die illo in veritate immolata fuit Hoſtia : & ideo non immolatur in figura.* Idem confirmat *Guillelmus Durandus* in *Rationali Divinorum Officiorum* Lib. VI. Cap. LXXV. Vinum ex contactu Sacræ Hoſtiæ *non conſecrari*, ſed tantummodo *ſanctificari* & *benedictum* atque *reverendum effici* confirmant Miſſale Pariſienſis Eccleſiæ poſterioribus Sæculis ſcriptum, Pontificale quoddam Eccleſiæ Remenſis, Miſſalia Rotomagenſia Sæculo ſuperiori vulgata, Rituale vetus Sandionyſianum, & Miſſale Cluniacenſe anni milleſimi quingenteſimi trigeſimi.

Quod ſpectat Ordinem Romanum, meritò dubitari poteſt an clauſula hæc, *Sanctificet autem vinum non conſecratum per ſanctificatum panem*, in primigenio exemplari Ordinis Romani ſcripta fuerit. Neque enim in Sacramentariis Gelaſiano & Gregoriano, neque in antiquioribus Ordinis Romani Libellis reperitur, ut obſervat Dom. *Mabillonius* : Unde Gloſſema redolet interpretis, non primi Authoris ſententiam. Quamquam & hæc verba, ſi intruſa non ſunt in Ordinem Romanum, ita explicari poſſint, ut Vinum non conſecratum ſanctificationem accidentariam accipiat ex particulæ conſecratæ immiſſione atque contactu, non conſecrationem veram ac realem, qua vinum in Chriſti Sanguinem re vera commutetur. Legitur enim in Officio Cœnæ Domini : *Pontifex veniens ad Altare dividat Oblatas, & ſumat de ipſis Oblatas integras ad ſervandum uſque mane diei Paraſceves, de quibus communicant abſque Sanguine Domini. Sanguis vero eadem die penitus conſumatur.* Mens igitur Authoris eſt, vinum verè ac propriè non conſecrari & in Chriſti Sanguinem tranſmutari ex contactu particulæ conſecratæ quæ in Calicem immittitur : aliàs Communio non fieret *abſque Sanguine Domini.* Huic interpretationi favet *Eccleſiæ Traditio*, cujus meminit Innocentius I. in Epiſtola ad Decentium, quæ traditio habet, *Iſto Biduo*, quod Paſchæ diem antecedit, *Sacramenta penitus non celebrari.* At ſi vini Conſecratio vera fieret, Sacramenta celebrarentur. Ut ergo ſibi conſtet Eccleſiæ Traditio, ea ſola admittenda eſt in Paraſceve ſanctificatio vini non conſecrati, quæ Sacramentorum omnimodam celebrationem excludat, ſcilicet ſanctificatio extrinſecùs adveniens ex contactu particulæ antea conſecratæ. Quòd verò in decimo Ordinis Romani Libello habetur, *Vinum tali intinctione ſanctificatum, in Chriſti Sanguinem tranſmutatum*, poſtrema illa verba iſti Rituali Ordinique Romano à privato quodam Autore Commentarii loco inſerta conjicit Dom. *Mabillonius*, quæ adeo non communem Eccleſiæ Romanæ, ſed privatam Gloſſatoris ſententiam exprimunt. Nam in Rituali Romano Florentiæ in Bibliotheca Sanctæ Crucis aſſervato, idem Ritus iiſdem verbis refertur, his exceptis, *in Chriſti Sanguinem tranſmutatum.* Quod autem diceretur ægroto, *Accipe Viaticum Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti*, non probat veram & realem Conſecrationem vini immiſſione & contactu particulæ conſecratæ factam ; ſed Chriſti Corpus & Sanguinem ſub unicâ ſpecie à Fidelibus ſumi, ex neceſſaria concomitantia.

ART. VIII.

ARTICULUS VIII.

De S. Brunone Carthuſianorum Patriarcha, Roberto Monacho S. Remigii Remenſis, & S. Brunone Signino Epiſcopo.

I. SANCTUS BRUNO, Coloniæ Aggrippinæ natus, Remenſis Eccleſiæ Canonicus & Scholarum Magiſter, Ordinis Carthuſianorum Inſtitutor, cum ſex annis Carthuſiam rexiſſet, vocante *Urbano II.* Pontifice Maximo, cujus olim Præceptor fuerat, Romam perrexit, ut eumdem Pontificem ſolatio conſilioque ſuo in Eccleſiaſticis negotiis juvaret. Sed cùm tumultus & mores Curiæ ferre non poſſet, charæ ſolitudinis & quietis amore flagrans, relicta Curia, Rhegienſi etiam Epiſcopatu recuſato, in Calabriæ Eremum, cui Turri nomen eſt, receſſit, ibique Sociis plurimis poſtmodum congregatis, ſolitariæ vitæ propoſitum, quandiu vixit, exercuit. Defunctus eſt die VI. Octobris, anno MCI. ut conſtat ex libello *De Inſtitutionibus Ordinis Carthuſienſis*, quem ex Codice MS. *S. Remigii* Remenſis edidit *P. Labbe* S. J. Theologus, Tom. I. Bibliothecæ Novæ MSS. Librorum. A Leone X. in album Sanctorum relatus eſt, anno MDXIV. Scripſit *S. Bruno* Commentarios in Pſalmos, & in omnes Epiſtolas *S. Pauli*. Epiſtolam ad *Radulphum Viridem* Remenſis Eccleſiæ Præpoſitum, & ad ſuos Majoris Carthuſiæ Alumnos. Libros *De Laudibus Eccleſiæ*, *De ornamentis Eccleſiæ*, *De Novo Mundo*, *De Feſtivitatibus Feſtivitatum*, *De laudibus Beatiſſimæ Virginis*, *De Martyribus*, *Confeſſoribus*, &c. Sanctiſſimo Parenti ſuo vindicant Carthuſiani; eoſdem verò *S. Brunoni* Signino Epiſcopo aſſerit *D. Maurus Marcheſius*, Panormitanus, Congregationis Caſſinenſis Monachus, in Diſſertatione Hiſtorica *De S. Brunone Aſtenſi*, libríſque ab eo conſcriptis, quæ omnium Operum illius editioni præfixa eſt. *S. Brunonem* commendant, *Guigo* quintus Carthuſiæ Prior in Vita *S. Hugonis* Gratianopolitani Epiſcopi, eum vocans *Virum religione ſcientiáque famoſum, honeſtatis & gravitatis, ac totius maturitatis quaſi quoddam ſimulachrum.* Guibertus Abbas de Novigento in Tractatu de Vita ſua, *Mirabilem Brunonem* appellans. Petrus Venerabilis Cluniacenſis Abbas lib. II. *De Miraculis*, Cap. XXVIII. ubi Carthuſienſium Ordinem inſtitutum ſcribit *à Patribus magnis, doctis, & ſanctis, Magiſtro Brunone*, &c. *Gaufredus* Prior Voſienſis in Chronico Cap. XXI. *Joannes Bromtom* Rerum Anglicarum Scriptor in Chronico, ad annum MLXXVII. *Sigebertus* in Chronico editionis Piſtorii ad annum MLXXXIV. Chronicon Malleacenſe, in quo *Bruno perfectus Philoſophus, Monachus & Eremita* prædicatur. Monachus Autiſiodorenſis in Chronico ad annum MLXXXI. ubi *Magiſtrum Brunonem virum religione ſcientiáque famoſiſſimum* appellat. *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali lib. XXVI. cap. XXVIII. & lib. XXVIII. cap. VIII. *Chronicon S. Martini Turonenſis* ad annum MLXXXVI. *S. Antoninus II.* P. Hiſtoriæ Tit. XV. Cap. XIII. &c. Profeſſionem Fidei *S. Brunonis* Carthuſianorum Patris quam morti proximus edidit, publici juris fecit Dom. *Mabillonius*. Tom. IV. *Veterum Analectorum*. In ea diſertè damnat Hæreſim *Berengarii*, cujus olim Diſcipulus fuerat, ſi fides adhibeatur Chronico Malleacenſi. *Credo (inquit) Sacramenta quæ Catholica credit & veneratur Eccleſia, & nominatim quod conſecratur in Altari verum Corpus eſſe, veram carnem, & verum Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, quem & nos accipimus in remiſſionem peccatorum noſtrorum, in ſpem ſalutis æternæ.*

S. Brunonis Opera.

S. Brunonis Elogium.

II. ROBERTUS Monachus S. Remigii Remenſis, Ordinis Benedictini, ſcripſit *Hiſtoriam Hiereſolymitanam* de rebus per Chriſtianos geſtis in Sacra Expeditione contra Turcas, à tempore Concilii Claromontani cui ipſe interfuit, id eſt, ab anno MXCV. ad annum MXCIX. quo celebrem de Ammiraviſo victoriam Chriſtianus Exercitus ad Aſcalonam reportavit. Hunc cum *Roberto de Monte* Continuatore *Sigeberti* malè confudit *Poſſevinus* in Apparatu Sacro. Libros octo complectitur ejus Hiſtoria. Decem commemorat Abbas *Trithemius*: quia Opus aliter diviſum habuit, & forſan auctius. Ipſum quoque laudat *Blondus*, lib. IV. *Decade II.* Extat hæc Hiſtoria cum aliis Bellorum Sacrorum, à *Bongarſio* edita Hannoviæ, Typis Wechelianis, anno MDCXI. Eodem tempore, de eodem argumento ſcripſit *Anonymus*, ut conjicere licèt, Italus; qui in comitatu *Boamundi* Apuliæ Ducis viam ingreſſus, primæ illi expeditioni ab Urbano II. in Synodo Claromontana indictæ interfuit. Liber ejus inſcribitur: *Geſta Francorum, & aliorum Hieroſolymitanorum.* Eadem tempeſtate *Raimundus Agilæus*, Canonicus Podienſis, ſcripſit *Hiſtoriam Francorum qui ceperunt Hieruſalem.*

III. BRUNO, Aſtæ apud Inſubres ex familia *Soleria* nobiliſſima natus, ſanctitate & doctrina clariſſimus, *Berengarium* Hæreſiarcham in Synodo Romana anno MLXXIX. confutavit. Deinde à *Gregorio VII.* qui huic Synodo præerat, *Signinus* Epiſcopus creatus, cùm annos aliquot Paſtorale munus ſumma cum laude exercuiſſet, deſiderio contemplationis illectus, Caſſinum migravit, ac Religioſam Vitam profeſſus eſt; & Caſſinenſis Abbas electus: Sed inſtante populo ad Eccleſiam ſuam, Apoſtolica Autoritate redire juſſus, XVIII. Julii, anno circiter MCXXV. ad vitam migravit immortalem. A *Lucio III.* Pontifice Maximo Sanctorum numero adſcriptus eſt. Inter multa & præclara ingenii ſui monumenta ſcripſit, rogatu Signienſium Canonicorum, *Expoſitionem in Pentateuchum, in libros Judicum, in Pſalterium, & Canticum Canticorum.* Item Sermones plurimos, quos inter *Petrus Diaconus* lib. *De Viris Illuſtribus Caſſinenſibus*, Cap. XXXIV. non enumerat, quos *Theodorus Petræus* Carthuſiæ Colonienſis alumnus ſub nomine *S. Brunonis* Carthuſianorum Patriarchæ edidit Tomo III. Operum ipſius. Quos ſanè ipſius non eſſe, cùm *Petri Diaconi* auctoritas, tum alia momenta evincunt. *S. Bruno* Signinus Epiſcopus & Caſſinenſis Abbas, *Splendidiſſimus Eccleſiæ Defenſor & Doctor*, à Petro Diacono prædicatur. *Brunonis* Signini Epiſcopi *Expoſitionem de Conſecratione Eccleſiæ* ad *Goteſredum* Magalonenſem Epiſcopum: Item *De Conſecratione Chriſmatis*: *De Significatione veſtimentorum Sacerdotalium*, edidit Domnus *Lucas Dacherius* Tom. XII. *Spicilegii.*

ARTICULUS IX.

De Chronicis quibuſdam XI. Sæculi.

I. AD undecimum ſæculum pertinent *Gemblacenſis Monaſterii* O. B. & Diœceſis Namurcenſis, *Abbatum Geſta*, Auctore Monacho ejuſdem Cœnobii, ab anno nongenteſimo vigeſimo ſecundo ad annum milleſimum decimum-tertium, Tom. VI. Spicilegii Dacheriani edita.

Gemblacum.

II. *Chronicon Moſomenſis Monaſterii*, O. B. Diœceſis Remenſis, ab anno nongenteſimo ſeptuageſimo-primo ad milleſimum trigeſimum-tertium, editum ejuſdem *Spicilegii* Tom. VII. cum Additione ad annum uſque milleſimum ducenteſimum duodecimum.

Moſom.

S. Vvandrille. III. Chronicon Fontanellenſis Abbatiæ O. B. Diœceſis *Rotomagenſis*, nunc *S. Vvandregeſili* nuncupatæ, cum Appendice ad annum uſque milleſimum quinquageſimum-tertium. Editum eſt Tom. III. *Spicilegii*.

Afflighem. IV. *Hiſtoria Monaſterii Afflegemenſis*, ſive *Affligenienſis* O. B. in Brabantia, ab ejuſdem Cœnobii Monacho ſcripta, & Tom. X. *Spicilegii* edita.

S. Riquier. V. *Chronicon Centulenſis Abbatiæ*, ſive *S. Richarii* O. B. Diœceſis Ambianenſis, Authore *Hariulfo* Monacho, ab anno circiter ſexcenteſimo-vigeſimo-quinto, ad annum milleſimum octogeſimum-oavum perductum, & quatuor libris abſolutum. Editum eſt Tom. IV. *Spicilegii*.

Andres. VI. *Chronicon Andrenſis* * ſive *Adernenſis Monaſterii* O. B. in Diœceſi olim Morinenſi ſive Tervanenſi, nunc Bolonienſi, à Guillelmo ipſius Cœnobii Abbate conſcriptum; quod tamen ab alio Authore continuatum eſt, cùm ab anno milleſimo octogeſimo-ſecundo ad milleſimum ducenteſimum trigeſimum-quartum res geſtas commemoret. Tom. IX. *Spicilegii* editum eſt.

CAPUT VI.

De Scriptoribus XII. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Radulpho Ardente, S. Udalrico, Lupo Protoſpata, Petro Alphonſi, Philippo Solitario, Francone Abbate, Ingulpho, & Berengoſo.

I. Radulphum Ardentem, Pictavum, *Guillelmo IV.* Aquitanorum Duci à Concionibus, cujus *Sermones de Tempore & Sanctis* editi ſunt, anno centeſimo ſupra milleſimum, claruiſſe ſcribit *Aubertus Miræus* in Auctario de Scriptoribus Eccleſiaſticis. Eadem tempeſtate *S. Udalricus* Ordinis Benedictini Monachus *Antiquas Conſuetudines Cluniacenſes* collegit. Editæ ſunt Tom. IV. *Spicilegii*.

II. Lupus Protospata, quem ita cognominatum aiunt, quòd Officio Protoſpatarius eſſet, ſive Palatinorum Militum Primipilus, ex Apulia oriundus, ſcripſit *Chronicon de Rebus in Regno Neapolitano Geſtis* ab anno DCCCLX ad annum MCII. breve quidem, ſed accuratum, inquit *Aubertus Miræus*.

III. Moyses, Judæus, ad Chriſtianam Fidem converſus, & Baptiſmate initiatus anno Chriſti MCVI. ætatis ſuæ XLVI. die natali Apoſtolorum *Petri* & *Pauli* à *Stephano* Epiſcopo Oſcenſi in Hiſpania, Suſceptorem habuit è ſacro fonte *Alphonſum* Regem, ideòque *Petrus Alphonſi* appellatus eſt. *Dialogum* ſcripſit *Contra Judæos*, in Titulos XII. diſtinctum, quo Religionis Chriſtianæ veritatem aſſeruit. Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis Tom. XXI.

IV. Philippus Solitarius, Græcus, anno 1105. Alexio Comneno Imperante, *Dioptram*, id eſt, Regulam ſive Amuſſim rei Chriſtianæ ſcripſit in modum Dialogi ad *Callinicum* Monachum. Quatuor libros complectitur. *Anima* ut Diſcipula, *Caro* ut Magiſtra interloquuntur: quæ ſanè perſonæ minùs conveniunt his quibus tribuuntur, cùm in ſermone de rebus ad Chriſtianam perfectionem pertinentibus Anima potiùs Magiſtra, Caro Diſcipula dicenda ſit. Quoſdam nævos habet *Dioptra*; libro quippe ſecundo, Capp. XI. & XII. Philippi Solitarii Nævi. aſſerit Chriſtum ad Inferos deſcendentem omnes animas cùm amicorum, tum inimicorum à captivitate & pœnis liberaſſe, cum hoc diſcrimine dumtaxat, quòd illas in gloriam ſtatim receperit: illas verò infra reliquerit ad diem uſque Judicii. Hypotheſim illam ſuam *Philippus* confirmat *S. Joannis Damaſceni* teſtimonio, in Oratione quæ ipſius non eſt. Antichriſtum ſpecie & opinione ſola, non re ipſa hominem fore ait lib. III. cap. X. De aliis Dioptræ nævis lege Notas P. *Gretſeri* Societatis Jeſu Theologi. Hoc Opus ex Bibliotheca Auguſtana erutum Latinitate donavit *P. Jacobus Pontanus* ejuſdem Societatis Theologus. Extat in Bibliotheca Patrum.

V. Franco, Cœnobii Afflegemienſis, ſive (ut alii loquuntur) Affligenienſis in Brabantia, Ordinis Benedictini Monachus ſub *Fulgentio I.* Abbate, ineunte Sæculo XII. & poſt ejus obitum, qui anno 1122. contigit, ejuſdem Monaſterii ſecundus Abbas, libros XII. *De gratia Dei*, juſſu *Fulgentii* ipſius ſcripſit, qui in Bibliotheca Patrum leguntur. Item, Carmen *De ſtatu futuræ gloriæ*, quod forſan aliud non eſt ab eo, quod libro XII. *De Gratia* inſertum eſt. Sermones item de B. Virgine, & varias Epiſtolas; quarum duas Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis Tom. XXI. exhibet. Celebratur Abbas *Franco* à *Trithemio* in lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis, & ab *Odone Cambiero* Monacho Afflegemenſi in Continuatione Hiſtoriæ Afflegemenſis ex veteribus Monumentis conſcripta, & à Domno *Luca Dacherio* Hiſtoriæ ejuſdem Cœnobii adjecta, Tom. X. *Spicilegii*.

VI. Ingulphus, Patria Londinenſis, *Guillelmo* Normannorum Duci à Secretis fuit. Deinde Fontanellenſis O. B. Monachus in Neuſtria factus eſt. Tandem favore ejuſdem *Guillelmi* Ducis, jam Anglorum Regis, Abbas *Croylandenſis* * in Anglia creatus, ſui, aliorúmque Cœnobiorum Scripſit Hiſtoriam; in qua multa paſſim de Regibus Angliæ ab anno DCLXIV. ad annum MLXVII. quo *Guillelmus I.* regnare cœpit, commemorat. Scripſit etiam *Vitam S. Guthlaci*. Obiit anno milleſimo centeſimo nono. *Ingulphi* Hiſtoria cum aliis Rerum Anglicarum Scriptoribus à *Savilio* edita eſt. De Croyland.

VII. Berengosus, Abbas *S. Maximini* extra muros Trevirenſes, O. B. florebat anno MCXII. Scripſit libros tres *De Inventione & Laude S. Crucis*, Libellum *De Myſterio Ligni Dominici*, & Sermones aliquot. Quæ Opera extant in Bibliotheca Patrum. Fabulam de lepra Conſtantini Magni Imperatoris multis capitibus adornat libro III. cumque à *S. Silveſtro* Romæ fuiſſe baptizatum aſſerit, apocryphis Actis deceptus. Eumdem porro Pontificem à Latinis Silveſtrum, à Græcis Euſebium appellari fabulatur: quia ſicut à legendo lector, vel à pingendo pictor, ſic Euſebius à Scribendo dicitur bonus ſcriptor. Hinc factum conjicit ut Græci ab Euſebio, Latini à Silveſtro baptizatum Conſtantinum commemorent. Quàm lacrymabilis ſit hæc Obſervatio, lector judicet.

ART. II.

ARTICULUS II.

De Sancto Anſelmo Cantuarienſi, Eadmero, & Joanne Abbate Fiſcanenſi.

I. S. Anselmus, Auguſtæ ad Alpium radices natus, anno ætatis ſuæ vigeſimo-ſeptimo in Cœnobio Beccenſi Monachum induit *Herluino* Abbate, Priore *Lanfranco*. Cùm verò *Lanfrancus* Cœnobii Cadomenſis Abbas factus eſſet, Prior ipſe Monaſterii Beccenſis factus eſt anno Chriſti 1063. Qua in Præfectura ſcripſit, *Monologion*, *Proſlogion*, *librum Contra Guaunilonem reſpondentem pro Inſipiente*, *Dialogos De Veritate*, *De Caſu Diaboli*, *De Libero Arbitrio*, *De Grammatico*, & aliquot *Meditationes*. Poſt *Herluinum* Beccenſis Abbas electus eſt anno MLXXVIII. menſe Septembri. Archiepiſcopus Cantuarienſis electus eſt pridie Nonas Martii anno MXCIII. & pridie Nonas Decembris Cantuariæ conſecratus. Librum *De Fide Trinitatis & de Incarnatione Verbi contra Roſcelinum Hæreticum*, quem inchoaverat Abbas, anno MXCIV. perfecit, & *Urbano II.* Romano Pontifici dicavit. Libros, *Cur Deus homo*, eodem anno cœptos, perfecit anno MXCVIII. Anno ſequenti ſcripſit librum *De Conceptu Virginali*. Librum *De Proceſſione Spiritus Sancti*; & Epiſtolam *De Azymo* ad *Vualeramnum* ſcripſit anno MCI. Epiſtolam verò *De diverſitate Sacramentorum* ad eumdem, anno ſequenti. Librum *De Concordia Præſcientiæ, Prædeſtinationis, & Gratiæ Dei cum libero arbitrio*, ſub finem vitæ elucubravit. Obiit anno MCIX. die XI. Aprilis, multis pro Eccleſia perfunctus laboribus, anno ætatis LXXVI. Ab *Eadmero*, in ejus Vita, & in *Hiſtoria Novorum*, Vvillelmo Malmeſburienſi lib. *De Geſtis Regum, & Pontificum Anglorum*, Honorio Auguſtodunenſi lib. IV. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. XV. *Sigeberto* cap. CLXVIII. *Hildeberto* Cœnomanenſi Epiſcopo, Epiſtolis XXI. & XXII. *Vvillelmo Gemeticenſi*, *Uvillelmo Neuburgenſi*, *Orderico Vitali*, *Vincentio*, *Bellovacenſi*, *S. Antonino*, *Trithemio* Abbate, &c. commendatur. *Anſelmus* (inquit Vvillelmus Malmeſburienſis) *quo nemo unquam juſti tenacior, nemo tam anxiè doctus, nemo tam penitus ſpiritalis, Pater Patriæ, Mundi Speculum.*

S. Anſelmi Certa ejus Opera.

S. Anſelmi elogium.

Dubia vel ſuppoſita S. Anſelmi Opera.

Librum *De voluntate Dei*, MSS. Codices Operum *S. Anſelmi* non exhibent, *Eadmerus* in ejus Vita non commemorat. Non abſurdè forſan quis conjiceret eſſe *Anſelmi Laudunenſis*, qui eo Sæculo de voluntate Dei diſputavit, & contra quem ſcripſit *Rupertus* Abbas. Verumtamen verba ac ſententias *S. Anſelmi* iſto in Libello deprehendi aſſerit Domnus *Gerberonius*, in Cenſura ipſius Operum, quam accuratiſſimæ illorum editioni à ſe procuratæ præfixit.

Tractatus *De Malo*, cujus ipſe meminit *Anſelmus* Epiſtola ad *Mauritium*, quæ eſt octava libri ſecundi, eſt Fragmentum Dialogi *De Caſu Diaboli*, ex cap. XI. tranſcriptum.

Declaratio cujuſdam in librum S. Anſelmi *De Conceptu Virginali & originali peccato*, in MSS. Operum illius Codicibus non extat. Ejus Auctor S. Bernardo cœvus fuit, quem ita laudat, *Bernardus noſtrorum temporum Spiritus Sancti organum.* Imò S. Anſelmum laudat his verbis; *Anſelmus noſter.*

Offendiculum Sacerdotum, eſt excerptum ex Epiſtola *S. Anſelmi* ad *Guillelmum* Abbatem Hirſaugienſem, quæ eſt quinquageſima ſexta libri primi. *Honorio Auguſtodunenſi* hic liber falsò à nonnullis eſt adſcriptus. Tametſi librum ejuſdem argumenti ſe ſcripſiſſe ipſe teſtetur in fine libri IV. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*.

Librum *De Nuptiis conſanguineorum*, inſcriptio, & ſtylus *S. Anſelmo* adjudicandum ſuadent. Unum difficultatem faceſſit, quòd ſcilicet cap. 3. & 7. doceat matrimonium inter cognatos in ſexto gradu poſſe contrahi, cùm tamen in Conciliis Angliæ, quibus ipſe præfuit, connubia uſque ad ſeptimum cognationis gradum vetita ſint. Sed facilè diluitur difficultas iſta, dicendo, Concilia Anglicana conſanguineorum nuptias prohibuiſſe, quoaduſque parentela ex alterutra parte ad ſeptimum gradum perveniat, ut ex Synodo Londonienſi ſub *Lanfranco* anno MLXXV. compertum eſt; adeo ut ſi contrahentium unus alterum in ſexto, hunc verò in ſeptimo gradu alter contingat, matrimonium iniri poſſit legitimum.

Homiliæ & Exhortationes, quæ nec ab *Eadmero* commemorantur, nec in MSS. comparent, inter dubios *Sancti Anſelmi* fœtus reponendæ videntur.

Carmen *De Contemptu Mundi*, MSS. Codices *S. Anſelmo* non tribuunt. Sed *Bernardo Cluniacenſi* adſcribit Aldenburgenſis, Gemmeticenſis *Claudiano*, Beccenſis *Rogerio Cadomo*.

Meditatio IX. quæ inſcribitur, *Speculum Evangelici Sermonis*, & incipit his verbis, *Jeſum Nazarenum*, inter Opera *S. Bernardi* legitur ſub hoc titulo: *Sermo de Paſſione Domini*, ſed tam ab *Anſelmi*, quàm à *Bernardi* ſtylo abhorret. XII. XIII. & XIV. cùm in MSS. pene omnibus deſiderentur, nec S. Anſelmi ſtylum referant, ſaltem poſteriores duæ, dubios inter *S. Anſelmi* fœtus meo quidem judicio cenſentur. XV. Quæ tripartita eſt, cùm ſcripta ſit ad Sororem Authoris Virginem, *S. Anſelmi* non videtur, qui Sororem unicam habuit *Richeram*, conjugatam, non Virginem. Leguntur capite 47. libelli *De Vita Eremitica ad Sororem*, perperam olim *S. Auguſtino* adſcripti. In XVI. initium legitur capitis VIII. libri Meditationum *S. Auguſtino* ſuppoſitarum.

Orationum S. Anſelmi nomine inſcriptarum pleræque leguntur in libellis *De Contritione Cordis & Meditationum*, *S. Auguſtino* perperam adſcriptis. Aliquas tamen & Codicum MSS. fides, & *Eadmeri*, imò & ipſius *Anſelmi* Epiſtola XX. libri primi, & Epiſtola LI. libri ſecundi, teſtimonium illi vendicat. Aliquas *S. Anſelmi* eſſe dixi, quia *Joannis* Fiſcanenſis Abbatis nonnullas eſſe, Codex MS. *S. Arnulphi* Metenſis, Opera ipſius continens, fidem facit. Harum ſpecimen exhibet vir doctiſſimus D. *Joannes Mabillonius*, Veterum *Analectorum* Parte I. obſervátque in iſto Codice priores undecim Orationes, prima manu ſcriptas, eſſe *Joannis* Abbatis; duodecimam & ſequentes ſecunda manu exaratas, eſſe *S. Anſelmi*. Non eſſe quippe veriſimile, *Joannem*, qui Libellum ſuum ex Scripturis & verbis Patrum ſe defloraſſe profitetur, quidquam delibaſſe ex *Anſelmo*, qui *Joanne* ſene, juvenis erat, annos ſcilicet quadraginta quatuor natus, cùm Abbas electus eſt anno Chriſti MLXXVIII. qui *Joannis* Abbatis Fiſcanenſis obitum præceſſit.

Pſalterium Beatæ Virginis, ne S. Anſelmo aſſeram, prohibent MSS. Codices Operum ipſius, qui vel illud non exhibent, vel mutilum & abſque Authoris nomine repræſentant, ut Victorinum & Floriacenſe, teſte Domno *Gerberonio*.

Elucidarium, S. Anſelmi non eſſe conſtat, eóque indignum prorſus eſſe. *Honorio Auguſtodunenſi* id Operis tribuit Abbas *Trithemius* lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis: *Guillelmo Conventrienſi* Carmelitæ, qui anno circiter MCCCLX. florebat,

P. Theophilus Raynaldus S. J. in Erotematis aſſeruit. At ſententiam *Theophili* refellit P. *Labbe* in Diſſertatione Hiſtorica De Scriptoribus Eccleſiaſticis, ex MS. Codice Bibliothecæ Collegii Pariſienſis ejuſdem Societatis, in quo cum pluribus *Guiberti Novigentini* Tractatibus reperitur *Elucidarium*. Qui Codex ætatem *Guillelmi Conventrienſis* ſuperat. Illud inter Opera ſua cùm recenſeat *Honorius Auguſtodunenſis*, non video cur ipſi abjudicetur.

Dialogum de Paſſione Domini, Eadmeri ſilentium, hæc Prologi verba, *Beatus Anſelmus*, &c. & fabulæ puerileſque nugæ quibus ſcatet, *S. Anſelmo* abjudicant.

Liber *De Menſuratione Crucis*, in nullis Codicibus MSS. Operum *S. Anſelmi* reperitur. *S. Bernardum* laudat, qui nondum Monachum induerat, cùm obiit *S. Anſelmus*. Loquitur de merito *ex condigno*, quæ vox ante Sæculum XIII. non erat in uſu. Quamobrem falsò præfert *S. Anſelmi* nomen.

Liber De Conceptione Beatæ Virginis, non eſt S. Anſelmi.

Liber *De Conceptione B. Virginis*, ſuppoſititius eſt *Sancti Anſelmi* fœtus. I. Deeſt in pluribus & ſincerioribus MSS. Regiæ, Victorinæ, Thuanææ, & aliarum in Gallia, in Anglia, in Belgio Bibliothecarum. II. Ab hujus libri doctrina prorſus alienus eſt *S. Anſelmus*, qui lib. II. *Cur Deus homo*, cap. XVI. & XVII. diſertè docet beatam Virginem in peccato conceptam eſſe, & neceſſe fuiſſe Deum hominem fieri ut illa mundaretur, ipsámque fuiſſe de illis qui ante Nativitatem ejus per eam mundati ſunt à peccato. III. De feſtiva Solemnitate Conceptionis Beatæ Virginis ſic loquitur hujus Tractatus Auctor: *Principium quo ſalus mundi proceſſit, mihi conſiderare volenti occurrit hodierna ſolemnitas, quæ Conceptione Beatæ Matris Dei Mariæ multis in locis feſtiva redditur. Et quidem priſcis temporibus frequentiori uſu celebrabatur, ab eis præcipuè in quibus pura ſimplicitas & humilior in Deum vigebat devotio. At ubi & major ſcientia, & præpollens examinatio rerum mentes quorumdam imbuit & erexit; eamdem ſolemnitatem, ſpreta pauperum ſimplicitate de medio ſuſtulit: & eam quaſi ratione vacantem redegit in nihilum. Quorum ſententia eo maximè in robur excrevit, quòd ii qui eam protulerunt, ſæculari & Eccleſiaſtica Auctoritate, divitiarúmque abundantia præminebant.* Hæc verò *S. Anſelmi* temporibus non congruunt, ſed *Sancti Bernardi* ætati, qui Lugdunenſes Canonicos reprehendit ſtatim atque compertam habuit hanc novitatem. *Superſtitione*, inquit, *deprehenſa*, &c. Quòd verò *S. Anſelmi* ætate Feſtiva Conceptionis Beatæ Virginis ſolemnitas abolita fuerit, vel ab Anſelmo, dum Lugduni ageret, inſtituta, ut quidam comminiſcuntur, nulli hujus temporis Scriptores tradunt. *Eadmerus* cùm in Vita *Sancti Anſelmi*, tum in *Hiſtoria Novorum*, hac de re omnino ſilet, eam non prætermiſſurus Controverſiam, ſi orta fuiſſet Magiſtri ſui ætate, præcipuáſque partes in illa habuiſſet. Denique doctiſſimus Cardinalis *Baronius* in Notis ad Martyrologium Romanum, Sexto Idus Decembris, de iſto Tractatu ita cenſet: *S. Anſelmus de Conceptione Virginis Commentarium ſcripſiſſe fertur: Sed an ejus ſit, à multis meritò ducitur in controverſiam, cùm habeat multa quæ eidem Authori repugnent, ut notat Joannes Turre-Cremata in Tractatu de Veritate Conceptionis Beatiſſimæ Virginis.* Hac porro & ſequentibus obſervationibus abſit ut opinioni piæ de Immaculata Conceptione Deiparæ Virginis præjudicatum velim.

Epiſtola De Conceptione Beatæ Virginis, ſuppoſita eſt S. Anſelmo.

Epiſtola de Conceptione Beatæ Virginis, & Miraculi ſequens Narratio, non ſunt *Sancti Anſelmi*. I. Quia adeò variè deſcripta eſt hæc Epiſtola, ut mendacio in incerto fluctuanti, quàm veritati quæ ſibi conſtat propior ſit. II. Refert in Daniam miſſum *Elſinum* à *Guillelmo Conquæſtore* ſtatim atque Rex Angliæ inauguratus eſt, qui exploraret utrum Dani Claſſem ad expugnandam Angliam inſtruerent: Quod nullus Rerum Anglicarum Scriptor memoriæ prodidit: imò teſtantur omnes *Guillelmum* Regem ſtatim ab inauguratione ſua in Normanniam transfretaſſe, quòd non feciſſet, ſi à Danorum incurſu ſibi caviſſet. III. *S. Elſinus* electus in Abbatem Rameſienſem non fuit ante annum MLXXX. At *Guillelmus I.* Angliam ditioni ſuæ ſubjecit anno MLVI. Tunc ergo *Elſinum* Cœnobii Rameſienſis Abbatem in Daniam non miſit exploratorem. IV. Fabuloſa eſt narratio de quodam Diacono Hungariæ Regis germano, qui uxorem ducturus, à B. Virgine deterritus ſit, ac æternorum præmiorum promiſſione inductus ad Feſtum Conceptionis ipſius celebrandum, quod demum inſtituerit factus ſubinde Aquileienſis Patriarcha. Hunc unum ex *Caroli Calvi* filiis, *Fridericum* nomine fuiſſe fingunt. At *Ughellus* Tom. V. *Italiæ Sacræ* hoc figmentum explodit. Et ſanè *S. Bernardus*, *Potho Promienſis*, & alii celebritatem Conceptionis non arguiſſent novitatis, ſi ab anno DCCCLXXIV. quo *Fridericus* Aquileienſes Archiepiſcopos inter quadrageſimus-tertius electus eſt, in celeberrima Italiæ Eccleſia inſtituta fuiſſet. Adde hunc *Fridericum* Caroli Calvi filium nullo antiquitatis monumento probari. V. Miraculum aliud quod narratur ibidem de Sacerdote, qui à villa quadam rediens, ubi fuerat cum aliena uxore fornicatus, à Dæmonibus ſubmerſus eſt in Sequanam, & ad tormenta raptus, tertia verò die à B. Virgine liberatus, quia ejus Horarias preces poſt adulterium ſacrilegum recitaverat, apochryphum eſt, & impœnitentiæ finali favet iſta narratio; neque cum Eccleſiæ fide convenit, quæ à Spiritu Sancto edocta profitetur, ibi lignum fore ubi ceciderit; damnatorum pœnas æternas, nullámque in inferno redemptionem eſſe. VI. Beata Virgo non jubet, ſed rogat, & eodem prorſus modo rogat hominem ab inferis favore ſuo liberatum, ne adulterium deinceps committat, & ut ſuæ Conceptionis Feſtum celebret: *Cui Mater Jeſu ait: Precor te ne de cætero in adulterii peccatum cadas. Precor te iterum ut de cætero Feſtum Conceptionis meæ devotè celebres annuatim ſexto Idus Decembris, & ubique celebrandum prædices.* VII. Ratio iſta qua ejus Conceptionem æquè ac Nativitatem celebrandam ſuadet Epiſtolæ iſtius Author, quia *Niſi conciperetur, numquam naſceretur*, ætate *S. Bernardi* inventa eſt, qui eam refellit in ſua ad Canonicos Lugdunenſes Epiſtola. VIII. Eos qui Conceptionem B. Virginis celebrare reſpuunt, *inſenſatos*, *ſtultos*, *ignorantiæ tenebris excæcatos* appellat, quod à *S. Anſelmi* modeſtia & manſuetudine alienum eſt. IX. Minùs appoſitè dicit, *Per Beatam Virginem omnes Sanctos ſanctificari*: immo errorem verba iſta continent, niſi ad eum ſenſum coërceantur, quòd B. Virgo Chriſtum peperit, per quem omnes Sancti ſanctificantur, & ſua interceſſione gratiam ac ſanctitatem devotis ſibi Chriſtianis obtinet. X. In Codice MS. Gemmeticenſi quo Revelatio *Elſino* Abbati in naufragio facta de celebranda Conceptione B. Virginis continetur, alia miracula Deiparæ precibus edita narrantur, quæ ad ædificationem Fidelium nullatenus conducunt, imò potiùs cachinnis & calumniis Hæreticorum Catholicam Religionem exponerent, ſi leviter crederentur, & præſumptionem de miſericordia Dei fœdiſſimis peccatoribus ingenerarent, modò preces aliquas Beatæ Virgini perfunctoriè funderent. Ejuſmodi eſt illud quod

in

in dicto Codice narratur de Abbatiſſa, quæ cùm Caſtitatis votum ſacrilego ſtupro violaſſet, & prægnans Beatæ Mariæ preces funderet, ab ea, duobus Angelis obſtetricantibus, liberata eſt. Apage fabulas in Chriſtianæ Religionis dedecus confictas.

Paſſio SS. Guigneri, Fingaris, Pialæ, & Sociorum, omnium Eruditorum judicio *S. Anſelmo* abjudicatur.

Diſputatio Judæi cum Chriſtiano, eſt *Giſliberti* Abbatis Vveſtmonaſterienſis, qui eam ad *S. Anſelmum* examinandam tranſmiſit.

Annulus, ſeu *Dialogus Chriſtiani & Judæi de Fidei Sacramentis*, eſt *Ruperti* Abbatis Tuitienſis, ut ipſe teſtatur in Prologo ad Libros *De Glorificatione Sanctæ Trinitatis & Proceſſione Spiritus Sancti*.

Liber *De Sacramento Altaris*, non eſt *S. Anſelmi*, Reprehendit enim aliqua quæ in Libris *Ruperti De Divinis Officiis* leguntur, quos anno MCXI. ſcripſit. Sanctus verò *Anſelmus* obierat anno MCIX. *Guillelmo* Abbati *S. Theodorici* hunc librum MSS. probatæ fidei vindicant: Et inter ejus Opera editus eſt in Bibliotheca Ciſterctienſi.

Liber *De membris & actibus Deo attributis*, qui in prioribus *Sancti Anſelmi* Editionibus habebatur, tam non eſt illius, quam non eſt *Sancti Auguſtini* cujus inter Opera Tom. IV legitur inſcriptus, *De Eſſentia Divinitatis*, nec S. Hieronymi, cujus Operum Tomo IX. extat Epiſtola *De iis quæ Deo in Scripturis Sanctis attribuuntur*. Editum etiam eſt inter *S. Bonaventuræ* Opuſcula.

Libri *De imagine mundi*, non ſunt *S. Anſelmi*, ſed *Honorii Auguſtodunenſis*, qui ipſos inter Opera ſua recenſet, Unde inter ipſa meritò editi ſunt in Bibliotheca Patrum. *De S. Anſelmi* Operibus lege Robertum de Monte ad annum 1109. Qui plura volet, legat Domni *Gerberoni* Monachi Benedictini, qui poſtremam eamque omnium uberrimam & accuratiſſimam Operum *S. Anſelmi* editionem procuravit, Cenſuram, ex cujus lectione multùm profeci.

II. EADMERUS, ſive *Edmerus*, quem nonnulli *Edinerum* corruptè vocant, Natione Anglus, Cantuarienſis Ordinis Benedictini Monachus, *S. Anſelmi* auditor & diſcipulus, deinde convictor & amicus, laborúmque & exiliorum individuus comes, Vitam ejus ſcripſit duobus Libris; *Hiſtoriam Novorum*, ſex libris diſtinctam, quâ rerum mutationes inſolitas ſuis temporibus in Anglia factas memoriæ tradidit, & in hoc maximè verſatur, ut ea quæ inter Reges Angliæ & *S. Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum geſta ſunt, inconcuſſa veritate deſignet. Item librum unum, *de Geſtis ſui temporis*, *Hiſtoriarum Collectanea*, *Vitam S. Vvilfridi Archiepiſcopi*, librum *de libertate Eccleſiaſtica*, ſeu, *de diſcordia inter Guillelmum Rufum Anglorum Regem, & S. Anſelmum*: item *Querelam ſuper morte S. Anſelmi*, *Carmine Elegiaco*: *Carmen de S. Dunſtano*, librum *de Inſtitutis Chriſtianæ vitæ*, libros *de Excellentia B. Virginis Mariæ*, *de beatitudine cæleſtis patriæ*, *de S. Anſelmi Similitudinibus*: Varias etiam Epiſtolas ſcripſit. Vitam S. Anſelmi, Hiſtoriam Novorum, libros de Excellentia B. Virginis, de beatitudine cæleſtis patriæ, & de S. Anſelmi Similitudinibus, edidit *Domnus Gabriel Gerberonius* cum Operibus *S. Anſelmi*. A *Vvillelmo Malmeſburienſi Eadmerus* lib. IV. hoc ornatur elogio: *Edmerus noſtrorum temporum Hiſtoricus, ſinceritate veritatis laudandus.* Eum etiam commendant Trithemius Abbas, & alii.

III. JOANNES *Fiſcanenſis Abbas*, Ordinis Benedictini, in Normannia, ſub Rothomagenſi Archiepiſcopatu, in Cœnobio Divionenſi *Sancti Benigni* Monachum induerat. Deinde Fiſcani Prior à *Vvillelmo* Abbate conſtitutus, eo cedente Abbas electus eſt anno MXXXVIII. Præfuit & Erbreſtenſi Abbatiæ in Suevia, *Henrico III.* Imperatore favente. Natione Italus, Ravenna oriundus erat, exili corpore, ſtaturáque puſillus, unde *Joannellinus* appellatus eſt: cæterùm doctrina & omnium virtutum apparatu maximus, ut mirum eſſet in tam parvo corpore gratiæ Dei tanta dona exuberare, inquit *Joannes* Chronographus *Sancti Benigni*, de ipſo adhuc ſuperſtite ſermonem faciens. Quatuor aut quinque ſcripſit Opuſcula. I. *De Inſtitutione Viduæ*. II. *De vita & moribus Virginum*. III. *De eleemoſynarum diſpenſatione*. IV. & V. *De divina contemplatione & de ſuperna Hieruſalem*: qui orationes pleráſque continet *S. Anſelmo* adſcriptas. Duos iſtos poſteriores Libellos exhibet Codex Metenſis *Sancti Arnulphi* circa annum MLXXX. exaratus, ut conjicit vir doctiſſimus Domnus *Mabillonius*, cujus Annotationes in iſtos Libellos, quorum ſpecimen exhibet *Tomo I. Veterum Analectorum*, legi poſſunt à ſtudioſis. Illos *Agneti Auguſtæ*, Viduæ *Henrici III.* Imperatoris dicavit, ut colligit vir idem eruditus ex Prologo ejuſdem Abbatis *Joannis*, quem in laudato Volumine edidit: In eo *Joannes* edita à ſe Opuſcula recenſet.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 455. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Hæc propoſitio ſapit errorem, PER Beatam Virginem omnes Sancti juſtificantur.*

R. Non ita ſcripſi, ſed, *Errorem verba iſta continent, niſi ad eum ſenſum torqueantur, quod Beata Virgo Chriſtum peperit, per quem omnes Sancti ſanctificantur, & ſua interceſſione gratiam ac ſanctitatem devotis ſibi Chriſtianis obtinet.* Alio modo intellecta hæc propoſitio, immo per ſe ſumpta, & ſecundùm verborum ſenſum quibus expreſſa eſt, falſa eſt & erronea. A ſolo enim Deo per unum Jeſum Chriſtum peccatores juſtificari, dogma Fidei eſt. Ad *Romanos III.* cap. *Juſtitia autem Dei per Fidem Jeſu Chriſti in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum. Non enim eſt diſtinctio. Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei. Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Jeſu, quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in Sanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præcedentium delictorum.* Et Cap. V. *Commendat caritatem ſuam Deus in nobis: Quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus ſecundùm tempus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt, multò igitur magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per ipſum. ..... Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum. Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem juſti conſtituentur multi.* Plura hac de re congerere non eſt opus. *Juſtificationis cauſa efficiens miſericors Deus, qui gratuito abluit & ſanctificat, ſignans & ungens Spiritu promiſſionis Sancto, qui eſt pignus hereditatis noſtræ: Meritoria autem dilectiſſimus unigenitus Filius ſuus, Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui cùm eſſemus inimici, propter nimiam caritatem quâ dilexit nos, ſuâ ſanctiſſima Paſſione in ligno Crucis nobis juſtificationem meruit, & pro nobis Deo Patri ſatisfecit.* Hæc Eccleſiæ doctrina eſt in Concilio Tridentino Seſſione VI. Cap. VII. explicata.

ARTICULUS III.

De Odone Cameracenſi, Marbodo, Leone Marſicano, Petro Diacono Caſſinenſi, Sigeberto, & Anſelmo Gemblacenſi.

I. ODO, ex Aurelianenſi Scholaſtico Abbas & inſtaurator Cœnobii *S. Martini* in Urbe Tornacenſi, Ordinis Benedictini, demum anno MCV. Epiſcopus Cameracenſis, cùm virgam & annulum, quæ conſecratus ab Eccleſia acceperat, iteratò ab *Henrico* Germaniæ Rege nollet accipere, Sede ſua pulſus, ut ipſe teſtatur lib. *De Blaſphemia in Spiritum Sanctum*, in Prologo; in Monaſterio Aquicinctino propè Duacum exul obiit anno MCXIII. Scripſit *Expoſitionem Canonis Miſſæ*, libros tres *De peccato originali*, *Diſputationem de Adventu Chriſti contra Leonem Judæum*, Librum *De blaſphemia in Spiritum Sanctum*, Homiliam *De villico iniquitatis*: quæ Opera Tomo XV. Bibliothecæ Patrum Editionis Colonienſis & XXI. Editionis Lugdunenſis leguntur. Scripſit etiam librum *Collationum*, *Parabolas*, &c. Ipſum commendant *Henricus Gandavenſis*, & *Trithemius* Abbas.

II. MARBODUS, Patria Andinus, ex Archidiacono Andegavenſi, ab *Urbano II.* in Concilio Turonenſi anno MXCVI. Redonenſis Epiſcopus creatus eſt. Quam Eccleſiam cùm annos penè XXVII. ſanctiſſimè rexiſſet, ſenio confectus, & obitum imminentem præſentiens, depoſitis Infulis Monachum induit in Cœnobio Andegavenſi *S. Albini*, Ordinis Benedictini, ubi Sanctam Regulam profeſſus, paulòpoſt obiit anno Chriſti 1123. die XI. Septembris. Ejus egregias virtutes *Ulgerius* Canonicus Andegavenſis, & *Rivallo* Archidiaconus Redonenſis, qui ipſi demortuo Epitaphia ſcripſere, Carmine cecinere, eximiámque illius eruditionem & facundiam prædicarunt. Ejus Elogium ex veteri Cartulario S. Albini Andegavenſis pariter referunt Sammarthani Fratres Tom. III. *Galliæ Chriſtianæ* pag. 927. *Cantica Canticorum* Carmine illuſtravit, literalem unà & allegoricum ſenſum exponens. Præterea, *Vitam S. Laurentii*, & *Paſſionem Thebæorum Martyrum*, eleganti metro deſcripſit, ut refert *Sigebertus* lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. CLVIII. Scripſit Epiſtolam ad *Rainaldum* Andegavenſem Epiſcopum, quæ eſt inter Epiſtolas *Hildeberti* octogeſima. Sub ejuſdem nomine circumfertur Epiſtola ad *Robertum de Arbriſello*, de qua ſententiam dicemus in Diſſertationibus. Alia *Marbodi* Epiſtola ad *Hildebertum* Cenomanenſem Epiſcopum, qui illum conſuluerat de viro à quo uxor debitum tori poſtulabat, licèt ipſe votum Monaſticæ Vitæ, conſenſu ejus, emiſiſſet; edita eſt Tomo XIII. *Spicilegii*.

III. LEO MARSICANUS, ex Caſſinenſi Monaſterio ad Cardinalitias Infulas & Oſtienſem Epiſcopatum aſſumptus, vir eruditionis eximiæ, quem *Petrus Diaconus* lib. *De Viris Illuſtribus Caſſinenſibus*, Cap. XXX. *Sanctitate & Monaſticis Diſciplinis ad plenum imbutum, & in Divinis Scripturis apprimè eruditum* prædicat, Hiſtoriam Caſſinenſis Monaſterii, jubente *Oderiſio* Abbate, libris tribus complexus eſt, eámque à Sancto Patre *Benedicto* ad *Deſiderium* Abbatem perduxit. Scripſit prætereà *Hiſtoriam Peregrinorum*, *Vitam S. Mennatis ſeu Mennæ Confeſſoris*, *Sermones de Paſchate & Nativitate*. Obiit poſt annum MCXV. quo ſubſcripſit Diplomati *Paſchalis II.* Eccleſiæ Marſorum conceſſo. Ab altero *Leone* Monacho patriter Caſſinenſi, qui *Urbano II.* fuit ab Epiſtolis, & Regeſtum ejus compoſuit, quique à *Paſchali II.* inter Cardinales Diaconos conſcriptus eſt, quem *Inſignem ſtudio ac eloquentia* Petrus Diaconus Cap. XXXI. prædicat, *Leo Marſicanus* diſtingui debet. Hos enim Cardinalis *Baronius*, & *Poſſevinus* in Apparatu Sacro non confudiſſent, ſi *Petri Diaconi* Libellum ipſis legere licuiſſet.

IV. PETRUS, gente Patritia Romæ natus, anno ætatis ſuæ quinto Monaſterio Caſſinenſi oblatus eſt, & à *Girardo* Abbate ſuſceptus, à quo annos octo eruditus, anno ætatis vigeſimo-primo animum ad ſcribendum appulit. Plurium Sanctorum Geſta, Sermones varios, & Epiſtolas, Sacros Hymnos, *Scholia in Vetus Teſtamentum*, *Expoſitionem in Regulam S. Benedicti*, libris quatuor diſtinctam, librum *De Viris Illuſtribus Cœnobii Caſſinenſis*, compoſuit. In Phyſicis, Mathematicis, Aſtronomia, Muſica, peritum fuiſſe, Veterum qui iis in ſtudiis excelluerunt, breviati libri & illuſtrati, quidam etiam propria minerva ſcripti, teſtantur. Chronicon Cœnobii ſui Caſſinenſis à *Leone Marſicano* cœptum, & ad *Deſiderii* Abbatis tempora perductum, proſecutus eſt, & quæ ille de Geſtis *Deſiderii*, morte interceptus omiſerat, tertio ipſius libro ſubnectens, reliqua adjecto, quarto libro complexus eſt, jubente *Rainaldo* S. R. E. Cardinali & Abbate Caſſinenſi, cui & illum dicavit. Quamobrem *Leoni Marſicano* Petrum Diaconum hîc ſubjunximus, quamvis paulò junior fuerit. Quo obierit anno, incertum.

V. SIGEBERTUS, Gemblacenſis * in Brabantia Monachus, Ordinis Benedictini, multa ſcripſit, quæ ipſe recenſet poſtremo Capite libri ſui De Scriptoribus Eccleſiaſticis. In his præcipuum locum tenent *Chronicon* ab anno Æræ Chriſtianæ CCCLXXIX ad annum MCXII. perductum, quod ad fidem autographi Codicis Gemblacenſis edidit *Aubertus Miræus*; Carmen Heroïcum in *Eccleſiaſten*, liber *De Viris Illuſtribus*, ſive *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & quorumdam *Sanctorum Vitæ*. Quæ verò contra *Gregorium* VII. & *Paſchalem* II. ſcripſit Opuſcula, *Henrici* Imperatoris Schiſmatici partibus addictus, cenſorio meritò ſtigmate rejiciuntur: nimirum Reſponſio ad Epiſtolam *Gregorii* VII. ad *Herimannum*, & Reſponſio ad Epiſtolam *Paſchalis* II. Leodienſis Eccleſiæ nomine. Obiit anno MCXIII. die V. Octobris. Libellus *De Geſtis Abbatum Gemblacenſium* à Monacho ejuſdem Cœnobii circa annum MCXL. ſcriptus, quem Domnus *Lucas Dacherius* Tom. VI. *Spicilegii* edidit, *Guirini* Abbatis Geſta commemorans, & Illuſtres Monachos qui ſub eo floruerunt, de *Sigeberto* hæc habet: *Item floruit Domnus Sigebertus, morum probitate & ſcientiæ multiplicitate laudabilis, & gratus ſui temporis Sapientibus: non indiget noſtris laudibus, quia laudant eum opera ejus. Cùm enim eſſet juvenilis ætatis tempore Moſcellini Abbatis Metenſibus notificatus, & in Cœnobio S. Vincentii Martyris cum Fulcuino Abbate diu converſatus, ſapientiæ fons patens erat, non ſolùm Monachis, ſed & Clericis ad ſe undique confluentibus*, &c. Addit, ipſum non ſolùm Chriſtianis, ſed etiam Judæis ea in urbe fuiſſe cariſſimum, quòd Hebraïcam Veritatem à cæteris aſſertionibus diſcernere erat peritus. Cùm verò ad Cœnobium Gemblacenſe rediiſſet, rogante *Henrico* Archidiacono & Decano Eccleſiæ *S. Lamberti* Leodienſis, ſcripſiſſe ad Trevirenſes librum *De Jejuniis Quatuor Temporum*, &c. Ab eo ſe inſtitutum gloriatur, qui Geſta Gemblacenſium Abbatum ſcripſit. *Scripturarum maximè Divinarum lectio & meditatio eum occupabat*, inquit idem Author; *ſed tamen quotidiana Miſſarum celebratio, & devota ad Deum oratio*

* De Gemblaco.

tio ſemper eum præoccupabat. Denique in extrema ægritudine, cùm ſciret ſibi decretam eſſe honorificam intra Monaſterium ſepulturam, obnixè petiit ut Fratribus in Cœmeterio conſepeliretur. Maximis propter eruditionem & religionem laudibus dignus fuiſſet Sigebertus, niſi in Schiſmaticorum caſtris militaſſet, ac extra Romanæ Eccleſiæ communionem, cujus legitimum Pontificem non venerabatur, (ut veriſimile eſt) obiiſſet. *Robertus de Monte* in Appendice ad Sigeberti Chronicon, ipſum vocat Virum in omni ſcientia literarum incomparabilis ingenii.

VI. ANSELMUS, Gemblacenſis Abbas poſt *Leitardum*, anno MCXIV. vir eruditus, quem laudatus *De Geſtis Abbatum Gemblacenſium* libellus commendat pag. 539. *Chronicon Sigeberti* ad annum uſque MCXXXVI. continuavit.

ARTICULUS IV.

De S. Yvone Carnotenſi, Rodulpho S. Trudonis Abbate, Baldrico, Anſelmo Laudunenſi, S. Norberto, & Florentio Vigornienſi.

I. S. YVO, Bellovaci natus, Cœnobii *S. Quintini* in eadem urbe Canonicus Regularis, & poſtmodum Abbas, Epiſcopus Carnotenſis ab *Urbano* II. inauguratus eſt anno labente MXCII. ut indicant Epiſtolæ *Urbani* II. Epiſtolis Yvonis præfixæ. Nam Capuæ VII. Kalendas Decembris datæ leguntur paulòpoſt ejus conſecrationem. Annum autem Chriſti illum fuiſſe, non ſequentem; quod nonnulli tradunt, argumento eſt locus unde ſcriptæ ſunt. Urbanus enim anno MXCIII. ad VIII. Kalendas Decembris Tarenti erat, non Capuæ. Præterea, ſi hoc anno conſecratus dicatur, non conſtabit ante obitum *Urbani* II. ſeptem annorum numerus, quos à ſuſcepto Epiſcopatu exactos numerat Epiſtola LXVII. Itaque ab *Urbano* conſecratus eſt anno MXCII. Hanc obſervationem debemus doctiſſimo Patri *Sirmondo* S. J. in Notis ad Librum II. Epiſtolarum *Goffridi Vindocinenſis*.

Yvonis Carnotenſis elogium.

Yvone Carnotenſi curante, Canonicorum Regularium Ordo in Galliis refloruit. Diſciplinæ Eccleſiaſticæ acerrimum fuiſſe propugnatorem, ejus Epiſtolæ & Acta probant. Vir fuit minimè ſervilis, nec Poteſtatum adulator, etiam ſummarum. *Philippo* I. Galliarum Regi *Bertradam* Fulconis Comitis Andegavenſis uxorem, viro ſuperſtite, *Bertha* uxore legitima repudiata ſuperducenti, multis Epiſcopis conniventibus, renuit aſſentiri, & adulteram conjunctionem conſtanti improbavit animo, Regis offenſionem, redituum interceptionem, carcerem ab *Hugone* Carnutûm Vicecomite propterea paſſus; ex quo cùm cives Carnotenſes armis ipſum liberare vellent, ipſos deterruit, *ſolis orationibus, & ſeveritate Eccleſiaſtica* libertatem ſuam procurandam ſcribens. Iſta conſtant ex ejus Epiſtolis XV. XIX. XX. & XXI. Conciliis Claromontano, Exoldunenſi, Pictavenſi, & Inaugurationi *Ludovici* VI. conſilio ſuo Aureliæ celebratæ interfuit. Pluribus pro Eccleſia laboribus ſuperatis, obiit anno MCXV. Idibus Decembris, ut conſtat ex Martyrologio Carnotenſi. Commendatur à *Sugerio* Abbate in Vita *Ludovici Groſſi* Regis; à *Goffrido Vindocinenſi* Lib. II. Epiſtola I. ab *Hildeberto* Cenomanenſi Epiſcopo, Epiſtola XXVI. & XXXIX. à *Sigeberto* in Chronico ad annum MLXXVIII. & MXCII. & lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. CLXVII. *Roberto de Monte* in Appendice ad *Sigebertum*, ad annum MCXVII. quo perperàm ejus obitum conſignat, ubi *Lanfranci* diſcipulum fuiſſe tradit, *Virúmque Religioſum & magnæ literaturæ* prædicat. Juvat tamen *Robertus* Chronologiam noſtram de anno obitus Ivonis Carnotenſis, cùm ſcribit ipſum *rexiſſe Eccleſiam Carnotenſem viriliter & religioſe fere annos viginti tres.* Conſtat enim ille numerus ab anno MXCII. quo eum inauguratum fuiſſe diximus, ad annum MCXV. quo obitum ejus conſignamus. Ipſum item laudibus ornarunt *Philippus Bonæ Spei* Abbas, in Epitaphio quod ipſi compoſuit, *Matthæus Paris* ad annum MCXVII. *Ordericus Vitalis* ad annum MCIII. ita ſcribens: *Tunc Venerabilis Yvo Carnotenæ urbis Epiſcopus, inter præcipuos Franciæ Doctores eruditione literarum tam divinarum quàm ſæcularium floruit.* Trithemius in lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, &c. *Pius* V. Pontifex Maximus Canonicis Regularibus Congregationis Lateranenſis diem ejus feſtum die XX. Maii celebrare permiſit, Diplomate dato XVIII. Decembris MDLXX. quod incipit, *Licet Eccleſiæ*. Extat in Romano Bullario Tom. II. pag. 321.

Yvonis Carnotenſis Opera.

Collectionem Decretorum edidit, ſeu potiùs Collectiones duas: unam breviorem, quæ *Pannormia*, ſeu (ut aliis placet) *Pannomia* inſcribitur, quam ipſi vindicavimus in Appendice ad Diſſertationem XX. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam I. Sæculi ubi *De variis Juris Canonici Collectionibus* egimus; prolixiorem alteram, in partes XVII. diſtinctam, quæ ſimpliciter appellatur *Decretum Yvonis*. Fontes ex quibus hauſit, indicat in Prologo. *Exceptiones*, inquit, *Eccleſiaſticarum Regularum, partim ex Epiſtolis Romanorum Pontificum, partim ex Geſtis Conciliorum Catholicorum Epiſcoporum, partim ex Tractatibus Orthodoxorum Patrum, partim ex Inſtitutionibus Catholicorum Regum, nonnullo labore in unum corpus adunare curavi: ut qui Scripta illa, ex quibus iſta excerpta ſunt ad manum habere non poterit, hinc ſaltem accipiat quod ad commodum cauſæ ſuæ valere perſpexerit.* Scripſit præterea Epiſtolas 287. quas Eccleſiaſticæ Diſciplinæ promptuarium meritò appellaveris. Item Sermones XXIV. & *Chronicon breve de Regibus Francorum*. Chronicon alterum à *Nino* uſque ad *Ludovicum Pium*, quod à nonnullis *Yvoni Carnotenſi* incautè tributum eſt, *Hugonis Floriacenſis* eſſe conſtat ex duobus MSS. præſtantiſſimis, quæ in Bibliotheca Regalis Abbatiæ *S. Victoris* ad muros Pariſienſes aſſervantur.

II. RODOLPHUS, Abbas Monaſterii *S. Trudonis*,* Ordinis Benedictini in Diœceſi Leodienſi anno MCVIII. creatus, vir religione & doctrina inſignis, ſcripſit Chronicon ejuſdem Abbatiæ in Libros XIII. diſtinctum; quod Tomo VII. *Spicilegii* Dacheriani editum eſt. Præterea, Patrum ſententias & multorum Decreta Conciliorum compilavit, ut ipſe teſtatur lib. octavo pag. 439. item *Septem libros contra Simoniacos*, qui extant in Bibliotheca Gemblacenſi, Volumen *Sacrorum Cantuum*, ut ipſe refert pag. 450. Obiit anno MCXVII. Scripſit & Vitam *Lietberti* Cameracenſis Epiſcopi, ut conſtat ex MS. Codice Aquicinctenſi. Abſque Auctoris nomine edita eſt Tom. IX. *Spicilegii*. Ad ipſum ſcripſit *Sibertus* Prior Cœnobii *S. Pantaleonis*, quærens *An & qua ratione liceat aliquid exigere pro ſuſceptione puerorum in Monaſteriis*. Reſpondit *Rodolphus* Epiſtola prolixa & erudita ad quæſtionem à *Siberto* propoſitam. Utramque Epiſtolam edidit *P. Mabillonius* Tom. II. Veterum Analectorum. Obiit anno MCXVII.

** S. Trond*

III. BALDRICUS, Magduno ad Ligerim oriundus, Cœnobii Burgulienſis,* Ordinis Benedictini, in Andibus, Monachus & Abbas, vir religione, ſapientia & doctrina conſpicuus, Dolenſium Epiſcopus electus & conſecratus eſt anno Chriſti MCXIV. Pallio donatus à *Paſchali II.* Pontifice Maximo in Concilio Remenſi. *In Epiſcopatu Monachatum ſervavit, & cum Monachis ple-*

** De Bourgueil en Vallée.*

Baldrici elogium.

rumque habitabat. Indomitis enim Britonibus præerat, quorum perverſitatem tolerare non poterat: unde protervos & exleges frequenter deſerebat, & in Normanniam fugiebat, Fiſcanenſe, Fontanellenſe, & Gemmeticenſe Cœnobia luſtrans, & Monachos ſacris Sermonibus confortans: (inquit *Ordericus Vitalis* Lib. IX. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ*) Ipſum his verbis commendat *Petrus Malleacenſis* Abbas in Epiſtola ad ipſum data. *De virtute*, inquit, *in virtutem aſcendens, ad ſummum Sacerdotii apicem ſublimari meruit, populúmque ſibi ſubjectum, tam prædicationis ſanctæ vomere, quàm bonorum operum oſtenſione, arguendo, obſecrando, pennis virtutum ad ſublimia provehit. Felix revera & Deo amabilis terra Britanniæ, tanti Syderis illuſtrata coruſcationibus... O admiranda atque prædicanda ſupernæ diſpenſationis clementia! Ut ferocium miſereretur, fatuitatémque excluderet, Patronum mitiſſimum, atque incomprehenſibilis ſapientiæ ſale conditum, ad edomandam belluinam eorum cervicoſitatem direxit.*

Baldrici Opera.

Scripſit *Hiſtoriam Hieroſolymitanam* quatuor Libris, quæ in collectione *Bongarſii* edita eſt. Prope ſexagenarius manum Operi admovit, ut teſtatur ipſe in Præfatione. Ab initio Expeditionis Sacræ, id eſt, ab anno MXCV. exordium ducit, & in expugnatione Hieroſolymorum deſinit. *Veraciter & eloquenter* hanc Hiſtoriam ipſum ſcripſiſſe, rectè judicavit Ordericus Vitalis. *Vitam* quoque ſcripſit *S. Samſonis Dolenſis Epiſcopi, Pontificum Dolenſium Geſta, Vitam S. Hugonis Archiepiſcopi Rothomagenſis, Vitam Magiſtri Roberti Arbriſſellenſis*, Ordinis Fontis-Ebraldi Inſtitutoris, rogante *Petronilla* prima Abbatiſſa. Nonnulla etiam Carmina Hiſtorica edidit, quæ publici juris fecit *Franciſcus Duchesnius* Tom. IV. Hiſtoriæ Francorum. Obiit *Baldricus* die VII.° Januarii MCXXXI. & *Pratellis* in Eccleſia *S. Petri* ſepultus eſt. Alius ab ipſo eſt *Baldericus* Noviomenſis ac Tornacenſis Epiſcopus, qui *Cameracenſe Chronicon* ſcripſit, ſeu Hiſtoriam Cameracenſis & Attrebatenſis Eccleſiarum, olim unitarum, tribus libris diſtinctam. Obiit anno MCXII. Chronicon iſtud edidit *Georgius Colvenerius*, Doctor Duacenſis.

Anſelmi Laudunenſis elogium.

IV. *Magiſter* ANSELMUS, Laudunenſis Decanus, quem *Guibertus* Novigentinus Abbas lib. III. de Vita ſua, *Virum totius Franciæ, imò Latini orbis lumen in liberalibus diſciplinis ac tranquillis moribus* prædicat, & lib. I. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis*, cap. I. de ipſo ſcribit: *Vir Sapientiſſimus Magiſter Anſelmus, tunc temporis Eccleſiæ noſtræ Canonicus & Decanus, per totum pene orbem Latinum ſcientiæ & eloquentiæ ſuæ fama notiſſimus, &c.* Et in Procemio Commentarii in Geneſim, ita *Bartholomæum* Laudunenſem Epiſcopum compellat: *A dextris habes Anſelmum, totius Latini orbis Magiſterio prædicatum, cujus tam ſincera eſt in Scripturarum ac fidei aſſertione ſeveritas, ut plures veros ſuis probetur documentis feciſſe Catholicos, quàm inſtituere potuerit Erroneus quiſpiam temporis hujus Hæreticos.* Hunc *Joannes* Canonicus *S. Victoris* Pariſienſis in Chronico MS. vocat *Virum in literatura ſuis temporibus nulli ſecundum, morum honeſtate, & conſilii maturitate venerabilem*: de quo dixiſſe fertur *Eugenius* III. Pontifex Maximus, *Deum Spiritum ejus ſuſcitaſſe, ne Scriptura periret*: cujus ingenium, eruditionem, prudentiam, caritatem, manſuetudinem, facundiam, commendat Epitaphium ejus tumulo inſcriptum ab uno ex ipſius Diſcipulis, Lauduni in Eccleſia S. Vincentii. *Petrum Abælardum* diſcipulum habuit, ſibi non ſatis æquum.

Anſelmi Laudunenſis Opera.

Gloſſas Marginales & Interlineares in Pſalterium compoſuit; teſte *Joanne* Canonico *S. Victoris*, in Chronico. *Epiſtolas quoque S. Pauli, & alias utriuſque Teſtamenti Scripturas pari modo delineando expoſuit, & in eis exponendis atque gloſſandis juxta antiquorum Patrum Scripta, uſque ad ſenilem ætatem deſudavit* (inquit Anonymus Author alterius Chronici MS. ab *Andrea Duchesnio* laudati in Notis ad Hiſtoriam Calamitatum *Petri Abælardi*, pag. 1163.) Eruditam Epiſtolam *Magiſtri Anſelmi Laudunenſis* ad H. *S. Laurentii Leodienſis* Abbatem, ex Bibliotheca Beccenſi edidit Domnus *Lucas Dacherius* in Notis ad *Guiberti* Novigentini Abbatis Opera pag. 642. Obiit anno MCXVII. & in San-Vincentiana Baſilica Lauduni ſepultus eſt.

Plures Anſelmi Laudunenſes.

Diſtinguendus eſt *Anſelmus* Laudunenſis Decanus ab altero *Anſelmo* Cœnobii S. Medardi Sueſſionenſis O. B. Monacho, & *S. Vincentii* Laudunenſis his temporibus Abbate, ex cujus Monachis novem Abbates electos, ipsúmque Tornacenſem Epiſcopum renuntiatum, & ab *Eugenio III.* conſecratum anno MCXLV. tradit *Hermannus* Monachus lib. III. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis*, capp. XX. & XXI. Ab hoc item alius eſt *Anſelmus* cognomento *Beeſſus*, Laudunenſis Eccleſiæ Theſauri Cuſtos, & fur ſacrilegus; de cujus facinore *Bartholomeus* Epiſcopus, Canonicorum, & Magiſtri *Anſelmi* in primis, conſilium rogavit, ut refert *Hermannus* Monachus cap. XXVIII. libri mox laudati. Is auctor fuit, ut ex *Singulis urbis Parochiis unus infans innocens in vaſe Aqua Benedicta repleto poneretur; & quacumque Parochia forte culpabilis inveniretur, de ſingulis domibus ejuſdem Parochiæ unus infans in aqua poneretur; & quacumque domus deprehenſa fuiſſet, omnes viri vel fœminæ ad eam pertinentes Judicio aquæ ſe purgare cogerentur.*

Purgatio judicia per aquam.

S. Norberti elogium.

V. S. NORBERTUS, Sanctis, Cliviæ oppido natus; abdicato Canonicatu, quo in Eccleſia Colonienſi ornatus erat, copioſíſque divitiis in pauperes erogatis, *Præmonſtrati*, loco ſylvis horrido ac ſolitario, in Diœceſi Laudunenſi, Cœnobium fundavit, quod Ordini Præmonſtratenſi nomen dedit, anno MCXX. Deinde Magdeburgenſis Archiepiſcopus divina inſpiratione electus eſt à Sedis Apoſtolicæ Legatis, quibus Clerus eligendi poteſtatem fecerat. Eccleſia illâ ſanctiſſimè adminiſtratâ, obiit anno Chriſti MCXXIV. Ejus Vita à coævo Authore ſcripta juſſu *Hugonis* Socii ipſius, primíque Abbatis Præmonſtratenſis, extat apud *Surium*, ſed ab ipſo paululum interpolata ſive elegantiori ſtylo reddita. *Hermannus* Monachus lib. III. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis*, ipſum à Cap. I. ad X. commendat, ac Præmonſtratenſis Ordinis exordia deſcribit, de quo inferiùs agemus, in Cap. *De Politia Eccleſiaſtica*, ubi *De Canonicis Regularibus*, ſermo erit. *Os Norberti cœleſtem fiſtulam* vocat *S. Bernardus* Epiſtola LVI. De eodem Epiſtola VIII. ſcribit: *Tantò vir ille in divinis aperiendis myſteriis nobis promptior, quantò & Deo propior eſſe cognoſcitur.* Multa ſcripſiſſe dicitur, quæ *Guillelmus Eiſengrenius* in Catalogo teſtium veritatis recenſet: Unicus ex iis *Sermo* ſupereſt in Bibliotheca Præmonſtratenſi, & in Bibliotheca Patrum editus. Ipſi libros Tropologiarum in Prophetas Oſee, & Amos, & Lamentationes Jeremiæ, dicavit *Guibertus* Novigentinus Abbas.

VI. FLORENTIUS, Vigornienſis * Monachus in Anglia, Ordinis Benedictini, *Chronicon* ab initio mundi ad annum Chriſti MCXIX. quo defunctus eſt, conſcripſit. Ad eamdem circiter ætatem pertinet *Trevirenſis Hiſtoria*, ad annum MCXXII. perducta, incerto Auctore. Edita eſt Tom. XII. *Spicilegii*.

* De Worceſter.

ART. V.

ARTICULUS V.

De Euthymio, Zonara, & Anna Comnena.

I. EUTHYMIUS ZIGABENUS, Monachus Græcus Ordinis *S. Baſilii*, Commentaria in Pſalmos, in quatuor Evangelia, & in Epiſtolas *S. Pauli*, ex veteribus Patribus deſloravit. Catenæ quoque Græcæ in Pentateuchum, quæ in Bibliotheca Vaticana aſſervatur, Authorem cenſet *Sixtus* noſter *Senenſis*. Scripſit præterea *Panopliam Dogmaticam Orthodoxæ Fidei adverſus omnes Hæreſes*, Alexii Comneni Imperatoris mandato, quod opus, Authoremque egregiè commendat *Anna Comnena*, lib. XV. *Alexiados*, pag. 490.

II. JOANNES ZONARAS, vir in Imperio clariſſimus, Magni Drungarii & Proto-à Secretis dignitatibus in juventute ornatus, Sæculo nuncium remiſit & Monachum induens, Regulam *S. Baſilii* profeſſus eſt. Floruit ſub *Alexio*, & *Ioanne Comnenis* Imperatoribus Orientis. *Annales* ſcripſit ab orbe condito, ad annum M. CXVIII. *Alexii Comneni* fatalem. *Commentarios* etiam adornavit *in Canones Apoſtolorum, & Sacrorum Conciliorum*, necnon in Epiſtolas Canonicas SS. Patrum *Dionyſii & Petri Alexandrinorum, Gregorii Thaumaturgi, & Baſilii*. Canonum porro & reliquarum Epiſtolarum Canonicarum Expoſitionem eamdem eſſe cum illa quam *Theodorus Balſamon* affert, viri eruditi jampridem obſervarunt. *Balſamonem* tamen ex *Zonara* mutuatum falsò conjicere videntur, immò potius hunc ex *Balſamone* hauſiſſe dixerim, quem ante ipſum floruiſſe veriſimilius eſt. *Canon de Sancta Virgine*, authore *Zonara*, extat in Bibliotheca Patrum. *Glycas* in ſuis Annalibus *Zonaram* non ſemel laudat.

III. ANNA COMNENA, *Alexii* Imperatoris & *Irenes Auguſtæ* filia, *Nicephori Brienniî* Cæſaris conjux, Principis qui ad bellicas artes eximiam eruditionem adjunxerat, Hiſtoriamque *Alexii* Imperatoris ſoceri ſui fuerat aggreſſus; ipſo defuncto, Opus ſuſcepit, quod ille à *Romani Diogenis* Imperio, ad *Nicephori Botoniatæ* tempora perduxerat; patriſque ſui *Alexii Comneni* res geſtas quindecim libris complexa eſt, quos *Alexiadem*, inſcripſit. Fuit illa omnibus exculta diſciplinis, quibus præſtantiſſimi ingenii fœmina Princeps imbui poteſt, ut ipſa de ſe modeſtè teſtatur in Præfatione. Elegantiſſimus ac ornatiſſimus eſt Annæ ſtylus, an par omnino ſinceritas, dubitatur. *Multa de parente ſuo longè aliter narras, quam Latini ſolent: qui omnes prope, ſi unum excipias Albertum, Canonicum Aquenſem, Cæſarem eum deſcribunt tanquam hominem fraudulentum ac perfidum: ſed ſatis veriſimile eſt, tum Latinos ſuo erga Græcum Imperatorem odio, tum filiam Comnenam amori erga patrem ſuo, aliquantò ampliùs indulſiſſe, quàm per Hiſtoriæ leges liceret.* Verba ſunt Voſſii lib. II. *De Hiſtoricis Græcis*, cap. XXVII. Quanquam in Præfatione exquiſiti Operis Heroina doctiſſima profitetur, ſe veritatis damno domeſticæ ac privatæ gloriæ nullatenus ſervituram, & Hiſtorici officio functam iri, quod favore pariter atque odio interdicit ei, qui res geſtas ad memoriam ſcribendas ſuſcipit, jubetque ex æquo vituperationes & laudes, in eos qui merentur, diſpenſare, nullo amicitiæ neceſſitudiniſve, hoſtilitatis ſimultatiſve diſcrimine. *Annæ Comnenæ Alexias* inter Hiſtoriæ Byzantinæ Scriptores, interprete *P. Poſſino* S. J. Preſbytero, Typis Regiis edita eſt. Doctiſſimam Cæſariſſam commendat *Zonaras*, Tomo III. Annalium pag. 242. Eamdem Philoſophiæ deditam, & omnibus artibus eruditam prædicat *Nicetas Choniates* in Annalibus, pag. 7.

ARTICULUS VI.

De Alberto Aquenſi, Fulcherio Carnotenſi, Guiberto Novigentino, Hermanno Monacho, Coſma Pragenſi, Stephano Eduenſi, Herveo Burgidolenſi, & Honorio Auguſtodunenſi.

I. ALBERTUS, Aquenſis Eccleſiæ Canonicus & Cuſtos, ardens Sacræ Expeditionis deſiderio, cùm votis potiri non potuiſſet, ac rebus geſtis adeſſe, ex eorum qui adfuerant auditu & relatione Hiſtoriam ejuſdem Hieroſolymitanæ Expeditionis ſcripſit, in libros duodecim diviſam. Incipit à ſacri belli indictione, & annorum XXVI. res geſtas perſequitur. A *Bongarſio* inter Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ Scriptores edita eſt.

II. FULCHERIUS, Carnotenſis, Balduini fratris *Godefridi Bullonii* Capellanus, ſacrum iter ingreſſus cum *Roberto Normanniæ* Duce, & cùm *Stephano* Bleſenſi & Carnotenſi Comite; ſcripſit *Geſta peregrinantium Francorum cum armis Jeruſalem pergentium*: ab anno MXCV. ad annum MCXXIV. *Ab Orderico Vitali* lib. IX. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ & à *Vuillelmo Malmeſburienſi*, lib. IV. De Geſtis *Regum* Anglorum commendatur. *Stylo non quidem agreſti ſcripſit, ſed, ut dici ſolet, ſine nitore & palæſtra, & qui alios admonere potuit ut accuratiùs ſcriberent* (inquit Vuillelmus Malmeſburienſis.) *Fulcheri* ampullas & ſeſquipedalia verba ſugillat, cumque in pluribus Hiſtoriæ capitibus falſum probat venerabilis *Guibertus* Novigentinus Abbas lib. 8. *Geſtorum Dei per Francos*, cap. 9.

III. GUIBERTUS, patriâ Bellovacenſis, in Cœnobio Flaviacenſi ſive *S. Geremari*, Ordinis Benedictini, Bellovacenſis Diœceſeos, Monachum induit, generis nobilitate, divitiiſque poſthabitis. A *S. Anſelmo* tum Priore Beccenſi, qui Flaviacenſem Abbatiam ſæpius adibat, ad vitam ſpiritualem, & Sacrarum Scripturarum intelligentiam informatus eſt. Senſui morali potiſſimum ſtuduit, ad quem aſſequendum, lectione Operum *S. Gregorii Magni* plurimùm adjutus eſt. Doctrina & pietate ſingulari, quâ præcipuè erga Deiparam Virginem affectus erat, magnum ſibi nomen peperit, adeò ut ad Eccleſiaſticas Dignitates omnium votis ac deſideriis deſtinaretur: à quibus tamen ambiendis procul erat vir religioſiſſimus, ut ipſe Deum teſtem appellans profitetur *lib.* 1. *de Vita ſua*, cap. XVIIJ. Deo nihilominus volente à Monachis *Beatæ Mariæ de Novigento*,* Laudunenſis Diœceſeos, Abbas electus eſt anno MCIV. Ipſi uni diſplicuit, præ humilitate, facta ſui electio; de qua ibidem ita ſcribit. *Quorumdam remotorum, & mihi funditus ignotorum emerſit electio. Sed quænam electio? Vere me fatear egregium, cùm inter omnes, qui mihi obverſabantur, ſordidior, imò teterrimus, Deus! ſub tuo teſtimonio judicarer.* Eo in munere per annos viginti variis elucubrandis Operibus, & Fratrum ſaluti procurandæ adlaborans, piè prudenterque ſe geſſit.

Guiberti Novigentini elogium.

* Nogent.

Scripſit *libros decem Moralium in Geneſim*; *in Oſée Prophetam* libros tres, *in Amos* librum unum, *in Lamentationes Jeremiæ* unum: *Epiſtolam ad Sigefridum S. Nicolai Priorem, De bucella Judæ data, & de veritate Dominici Corporis*: Librum *de Laude B. Mariæ Virginis*: Opuſculum *de Virginitate*, quod in tenera adoleſcentia ſe edidiſſe teſtatur.

Guiberti Opera.

Libros IV. ſcripſit *De Pignoribus Sanctorum*, occaſione dentis, quem à Chriſto novenni emiſſum, Sammedardenſes Monachi habere ſe gloriabantur. In Epiſtola nuncupatoria ad *Odonem* Abbatem *S. Symphoriani*, diluit quod ſibi fuerat objectum, quòd

in ſecundo libro *panis ac vini Myſterium Vicarium Chriſti* appellaſſet; cùm id quod vicarium dicitur, minus eo, cujus vicarium eſt, appelletur. Id à ſe rectè dictum propugnat, ſiquidem Chriſtus ipſe in ſui memoriam id fieri præcepit. Et Spiritus Sanctus pignus dicitur: & Filius ipſe *Splendor gloriæ, Figura ſubſtantiæ, Imago Dei. Et certè*, inquit, *Vicarium quid obſiſtat vocari, non video, quod & ipſe quotidianum appellat: ac ſi ſuggereret, ſic eo in præſenti dum dicitur hodie, utendum, ut ad illud æternè fruendum, quod conſidet dextera Paterna, nos ducat. Quod planè ſic in hoc ſæculo fiendum mandat, ut in ſeculis ſeculorum, cùm ad ſpeciem hujus originis pertigerimus, fieri non egeat, ſentire non poſſum quin opportunè vicis cujuſdam ſpeciem, ipſa licet omnimoda veritas gerat.*

Euchariſtiæ Myſterium Vicarium Chriſti an ſenſu Catholico dici poſſit?

Plures circa Sacrarum Reliquiarum veritatem errores facti contingere probat Guibertus Abbas.

In eodem libro de ſacrarum Reliquiarum ſuppoſitione ubertimè diſſerit: circa ipſas pene infinitos errores facti ait contingere, dum hi illum, & alii eumdem habere ſe aſſerunt: verbi gratia, Conſtantinopolitani & Angeriacenſes Monachi caput *S. Joannis Baptiſtæ* ſe habere teſtantur, quaſi biceps fuiſſet Sanctiſſimus Præcurſor. Ambianenſem Epiſcopum *Godefridum*, cùm corpus (ut putabat) *S. Firmini* Martyris transferre vellet, nullamque inveniſſet inſcriptionem, nullum teſtimonium in theca, plumbeæ laminæ inſcripſiſſe, *Firminus Martyr Ambianorum Epiſcopus*: eodem verò tempore in Monaſterio *S. Dionyſii* facta corporis ſancti Tranſlatione, membranulam in Martyris naribus repertam, quæ *Firminum* Ambianenſem Martyrem eſſe teſtabatur. *Odonem* Bajocenſem Epiſcopum, cùm *S. Exuperii* corpus, quod in Caſtro *Corbolio* colitur, corrupto muneribus Ædituo, ſe obtinuiſſe putaret, cujuſdam Ruſtici *Exuperii* nomine corpus accepiſſe, & Bajocas abſtuliſſe. Hos errores inde ortos ſcribit, quòd è tumulis eruerentur Sanctorum corpora: *Et cùm pietatis obtentus occaſio circumlationis extiterit, ad hoc ſubeunte nequitia, detorqueri cœpta eſt intentionis rectitudo, ut pene quæ ſimpliciter fieri conſueverant, rumperet univerſa cupido.* Non probat quòd ſacra Pignora auro aut argento includantur ad quæſtum, cùm Chriſti corpus ſepulchro conditum fuerit: Et graviſſimè puniti qui corpora *S. Pauli* Apoſtoli & *S. Laurentii* Martyris tempore *S. Gregorii* inſcii conſpexerant. Quæ cùm ita ſint: *Quid de iis*, inquit, *judicii proferetur, quibus avaritia ſola in cauſa eſt, & Sanctorum corpora faciunt irrequieta diſpergi, immò, ut ſic dicam, pro ſola oblationum illatione, quotidiano oſtentui haberi? Solent namque pyxidibus eburneis aut argenteis nuda Sanctorum oſſa contegere, & ad tempus & horam pretio ſeſe ingerente retegere.* Abuſum, perverſitatem, avaritiam, non pietatem improbat *Guibertus*, qua viri ſanctiſſimi ab antiquo Sanctorum corpora argento, auro, gemmis circumveſtiverunt, & adornarunt: qua de re *Sozomenus* lib. 9. cap. 11. *S. Audoënus* in Vita *S. Elegii* lib. 1. cap. 32. aliique Veteres legi poſſunt.

Sanctorum Reliquias exponendas & oſtentandas non eſſe quæſtûs gratiâ.

Lib. 3. contra Sammedardenſes probat Chriſtum dentem in terris non reliquiſſe, quia perfecta ejus Reſurrectio non fuiſſet, ſi aliquod ejus membrum, & pars vel minima corporis à gloria reſurrectionis fuiſſet excluſa. Quamobrem nec umbilicum, aut alia ad Chriſti corpus pertinentia, in terris haberi cenſet. *Ponamus itaque*, inquit, *quaſi poſſe fieri vos tanto munere locupletes: velim ergo reſpondere dignemini in cujus corporis jus in Reſurrectione ceſſurum dentem & cætera quæque putatis? Non minùs etenim de umbilico, & cæteris quæ de ipſo haberi dicuntur, quàm de dente apud nos agitur: quod planè de uno dicitur, redundat ad cætera. Ubi igitur ſe conferent, quæ de Domino Salvatore ſervantur, cum ultimus dies ille ingruerit? Si ad priſtinum reditura ſunt corpus, quò ſe recipient? Quæ loca ſeſe iis recipiendis aperient? An edentulus Salvator clarificatus hucuſque manſit, ut locum denti ſuperventuro ſervaret? Et certè denti tantillo locus conveniens in virili, quod eſt dominica fauce, nequaquam competeret. Eſto, quò ſe umbilicus, quæſo, reponet? Numquid duæ clarificationes in eodem corpore celebrantur? Res eſt quæ nuſquam legitur, quæ nullus teſtimoniis approbatur.* Lac Beatæ Virginis, quod in Eccleſia Laudunenſi aſſervari dicebatur, nec ibi, nec alibi haberi cenſet ac probat.

Chriſti dentem, vel umbilicum in terris non haberi, cenſet Guibertus Abbas; uti nec lac Beatæ Virginis.

Scripſit inſuper Guitbertus Novigentinus Abbas *Geſtorum Dei per Francos* libros octo, ſive Hieroſolymitanæ Expeditionis Hiſtoriam, ex aliorum relatione, & ex præcedentibus Autoribus. Exordium ducit ab ortu Sectæ Mahometicæ, & auxilio Chriſtianorum Occidentis Principum per Epiſtolam Conſtantinopolitani Imperatoris ad *Robertum* Flandriæ Comitem petito, & ad *Balduini I.* Regnum perducit. *Liſiardo* Sueſſionenſi Epiſcopo dicavit Opus. Tres præterea libros *De Vita ſua, ſive Monodiarum* edidit; qui ſummam Authoris religionem, modeſtiam, & humilitatem teſtantur. Denique Documenta Concionatoribus longè utiliſſima tradidit in libro inſcripto, *Quo ordine Sermo fieri debeat*. Cujus lectionem plurimùm ſuadeo omnibus Sacri hujus Miniſterii candidatis, immo omnibus qui Evangelico illo munere perfunguntur.

IV. HERMANNUS Monachus Ordinis Benedictini, *Guiberto* Novigentino coævus, tres libros ſcripſit *De Miraculis Beatæ Mariæ Laudunenſis*; quos *Bartholomæo* Laudunenſium Epiſcopo, qui anno M.CXIII. ad Cathedram illam eſt evectus, dicavit. Editi ſunt à Domno *Luca Dacherio* cum *Guiberti Novigentini* Operibus.

V. COSMAS, Pragenſis Eccleſiæ in Bohemia Decanus, *Hiſtoriam Bohemorum* libris tribus conſcripſit, in quibus gentis originem & priſcos Duces ad *Uratiſlaum* uſque Regem primum ab *Henrico III.* Imperatore anno M.CXXVI. quo tempore & ipſe *Coſmas* floruit, creatum, commemorat.

VI. STEPHANUS I. *Æduenſis* * *Epiſcopus*, anno M.CXIII. cùm plures annos Eccleſiam illam rexiſſet, in Cœnobio Cluniacenſi Monachum induit, Epiſcopalibus Inſulis abdicatis, & inter manus *Petri* Venerabilis Abbatis ſpiritum Deo reddidit, ut ipſe *Petrus* teſtatur in Epiſtola ad *Humbertum* Archidiaconum Æduenſem, ejus nepotem, quæ eſt ſexta libri quinti. Obiit anno circiter M.CXXX. Æduenſis Eccleſiæ Sætris eodem Seculo præfuit *Stephanus* alter ab anno circiter M.CLXX. ad Kalendas Junias anni M.CLXXXIX. ut *Gallia Chriſtiana* Authores obſervant. Alterutrius eſt *Tractatus de Sacramento Altaris*, editus in Bibliothecis Patrum. De Ordinibus Eccleſiaſticis primùm agit Author, tum de ſignificatione veſtimentorum Sacerdotalium, de obſervandis in Miſſæ celebratione, ac tandem Canonem explicat, quæ Tractatus præcipua pars eſt: Vocem *Tranſſubſtantiationis* uſurpat Cap. XIV. *Si Benedictione ſua*, inquit, *Chriſtus panem in corpus ſuum convertit in verbis iſtis*, Hoc eſt Corpus meum: *non reliquit nobis virtutem Sacramenti: quia priuſquam hæc verba diceret, benedixit, fregit, & dans Diſcipulis, prædicta verba protulit, dans eis virtutem Sacramenti; quaſi diceret: Panem quem accepi, in corpus meum tranſſubſtantiavi, & illud do vobis.*

* D'Autun.

VII. HERVEUS, Patria Cenomanenſis, Cœnobii Burgidolenſis, * in Diœceſi Bituricenſi Monachus, Ordinis Benedictini, pietate & doctrina inſignis, floruit anno circiter milleſimo centeſimo undecimo. Vitæ ejus, ac Scriptorum compendioſam narrationem complectitur Epiſtola Encyclica Monachorum Burgidolenſis Abbatiæ, edita Tom. II. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 514. Scripſit Commentarios

* De Bourg-dieu.

mentarios in *Iſaiam*, in *Lamentationes Jeremiæ*, in extremam partem *Ezechielis*, inde incipiens ubi deſinit *S. Gregorius*: in *Deuteronomium*, in *Eccleſiaſten*, in libros *Judicum*, *Ruth*, *Tobiæ*, in Epiſtolas *S. Pauli*, in duodecim *Prophetas*, in *Geneſim*, in *Evangelia*, & *Cantica* quæ in Eccleſia leguntur, in librum *S. Dionyſii de Hierarchiis Angelorum*: Libellum de Connexione quarumdam Lectionum, oſtendens aliter in quibuſdam Eccleſiis legi, quam in ſacra Hiſtoria continentur: Librum de Miraculis *B. Virginis Mariæ* in Templo Dolenſi, &c. Commentarii in Paulinas Epiſtolas jam olim inter Opera *S. Anſelmi* editi ſunt, ipſique perperam adſcripti. Nec veriùs *Herveo Natali* Ordinis FF. Prædicatorum Generali Magiſtro à *Bellarmino* & *Auberto Miræo* tribuuntur.

VIII. HONORIUS, Auguſtodunenſis* Preſbyter, & Scholaſticus, floruit anno circiter M.CXXIV. Tres libros ſcripſit *De Mundi Imagine*, quatuor *De Mundi Philoſophia*, *Seriem Romanorum Pontificum*, Libros quatuor *De Luminaribus Eccleſiæ* ſive *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, ad ſua uſque tempora: Libellum *De Hæreſibus*, *Gemmam Animæ*, quod Opus in quatuor libros diſtinxit. In Primo agit de Miſſa, de Miniſtris, & eorum ornamentis: In altero de Horis Canonicis: In tertio, de Anni Solemnitatibus: In poſtremo de concordia Officiorum. Scripſit item Dialogum de Prædeſtinatione & libero arbitrio, quem inſcripſit, *Inevitabile*: *Quæſtiones & Reſponſiones in Proverbia & Eccleſiaſten Salomonis*: *Commentarium in Cantica Canticorum*: *Sigillum B. Mariæ*, quo eadem Cantica de B. Virgine exponit. Quæ Opera extant in Bibliotheca Patrum Editionis Colonienſis & Lugdunenſis. Item *Elucidarium* in tres libros diſtinctum, quod ex fide Codicum MSS. quorumdam falſam inſcriptionem præferentium ſub *S. Anſelmi* nomine prælo primus commiſit *Eſpenſeus* Pariſiis anno M.DLX. Unde poſtea inter *S. Anſelmi* Opera excuſum eſt. Item ſcripſit Expoſitionem totius Pſalterii, & alia quæ ipſe commemorat in fine libri IV. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*. A *Trithemio* Abbate celebratur.

* D'Autun.

ARTICULUS VII.

De Goffrido Vindocinenſi, Hildeberto, Algero & Guillelmo de Campellis.

I. GOFFRIDUS, ex Andegavenſi Provincia natus, nobili genere, in Cœnobio Vindocinenſi* Ordinis Benedictini, Carnotenſis Diœceſeos, Monachum induit adoleſcens. Ejuſdem Cœnobii Abbas, adhuc juvenis, renunciatus eſt, & ab *Ivone* Carnotenſi Epiſcopo inauguratus. Romam profectus, *Urbano II.* metu Guibertinæ factionis latitanti pecuniam contulit, unde Lateranum & Turrim Creſcentiam redimeret. Ab eodem Pontifice Preſbyter conſecratus eſt, qui Eccleſiam beatæ *Priſcæ*, ex qua vi à Guibertinis pulſi fuerant Vindocinenſes, cum annexa dignitate Cardinalis ab *Alexandro II.* Vindocinenſibus Abbatibus conceſſa, reſtituit. Claromontano Concilio, ab *Urbano II.* vocatus, interfuit. Summis Pontificibus *Urbano II. Paſchali II. Caliſto II.* chariſſimus fuit, ac Sedi Apoſtolicæ ſemper addictiſſimus: cæterùm ab adulatione prorſus alienus, ut ejus Epiſtolæ ac Opuſcula teſtantur. *Ludovico VI.* Galliarum Regi venerandum fuit *Goffridi* nomen, quem elegit inter arbitros Controverſiæ quæ de Majoratu & Seneſcallia Franciæ ab Andegavorum Comite movebatur. Abbatiam ſibi commiſſam piè prudenterque rexit, amplificavit. Pro Romanæ Eccleſiæ utilitate duodecies Alpes tranſcendit, ter ab ejus adverſariis captus eſt. Obiit anno MCXXXII. VII. Kalendas Aprilis. Epiſtolarum libros quinque, Sermones undecim, & Tractatus octodecim ſcripſit, quos inter præcipui ſunt, I. *De Corpore ac Sanguine Domini.* II. *De Ordinatione Epiſcoporum, & Inveſtitura Laicorum, ad Petrum Leonis Cardinalem.* III. *De Simonia & inveſtitura Laicorum, ad Calliſtum Papam.* IV. *De poſſeſſionum Eccleſiaſticarum inveſtitura, quid Regibus concedatur.* V. *Qualiter diſpenſationes in Eccleſia fieri debeant: ad Calliſtum Papam.* Ejus Opera editionis honore donavit doctiſſimus *P. Sirmondus*; Epiſtolam ad Venerabilem *Robertum de Arbriſello* datam, diſcutiemus in Diſſertationibus.

* De Vendôme.

II. HILDEBERTUS, in Cenomanis Lavardinenſi* Caſtro oriundus, *Berengarii* in ſeceſſu illo ſuo Turonenſi, poſt abdicationem hæreſeos, diſcipulus, Scholarum Magiſter & Archidiaconus ab *Hoello* Cenomanenſi Epiſcopo factus, eo defuncto Epiſcopus electus eſt anno M.XCVIII. deindè poſt obitum *Gilleberti* Archiepiſcopi, ad Turonenſem Metropolim tranſlatus anno M.CXXV. Pietate & eruditione inter ævi ſui Præſules celebris fuit. Ipſi, cùm Archidiaconus eſſet, diſſolutioris vitæ & impudicitiæ notam inurunt Cardinalis *Baronius*, & *P. Sirmondus* in Notis ad Epiſtolas *Goffridi Vindocinenſis*, immo ante ipſos *Ivo Carnotenſis*, Epiſtola CCLXXVII. cujus auctoritate nituntur. Quam ad *Aldebertum*, non ad *Hildebertum* ſcriptam, fruſtra contendit *Juretus*, in Obſervationibus ad Epiſtolas *Ivonis*. Quamquàm rumores illos de *Hildeberti* incontinentia tam publica, ut filios & filias genuiſſet, falſos exiſtimare par ſit, & meras calumnias ab ipſius æmulis ſparſas; nec hominem tam profligatæ famæ Epiſcopum electum & conſecratum iri. Atque hanc labem ab *Hildeberto* abſtergit Chronicon Cenomanenſe à P. *Mabillonio* editum Tom. III. *Veterum Analectorum*, cap. 35. ubi poſtquam ipſum ab *Hoello* Epiſcopo Archidiaconum conſtitutum dixit, ſubdit: *Et poſt deceſſum ipſius, propter ſcientiæ & honeſtatis ſuæ meritum, communi Cleri plebiſque aſſenſu in ejus loco ſubſtitutus eſt. Vir utique moribus placidus, verbo & actione modeſtus, & inter omnes illius regionis Clericos literarum ſtudiis præcipuus.* A S. *Bernardo* commendatur Epiſtola CXXIV. inſcripta, *Magno Sacerdoti & excelſo in verbo gloriæ Hildeberto Dei gratia Turonenſium Archiepiſcopo*: Et *Eccleſiæ Columnam* prædicat. *Goffridus* Vindocinenſis Abbas ipſum Eccleſiaſticæ libertatis vindicem acerrimum aſſerit Epiſtola XIII. lib. III. Ad ipſum quoque Cenomanenſem adhuc Epiſcopum ſexdecim ſequentes Epiſtolas dedit, quas inſcripſit: *Hildeberto beatæ vitæ Epiſcopo, chariſſimo Domino ſuo & Amico*: *Hildeberto bonæ vitæ Epiſcopo*: *Hildeberto vitæ laudabilis Epiſcopo*: *Hildeberto prudenti ac ſimplici Cenomanorum Epiſcopo.* Plures ſcripſit Epiſtolas, Vitas *S. Hugonis* Cluniacenſis, *S. Mariæ Ægyptiacæ*, *S. Radegundis*, cujus Prologum edidit *P. Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum*, quoſdam Sermones, & nonnulla Poëmata, inter quæ præcipuum eſt *Carmen de Myſterio Miſſæ*. Ejus Opera edita ſunt in Bibliotheca Patrum. De quibus *Ordericus Vitalis* Lib. X. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* ſcribit: *Eleganter & ſapienter loquitur de Chriſto & Eccleſia, de corpore & anima, de Geſtis Sanctorum & virtutibus eorum, de laude virtutum & vituperatione vitiorum.* De iiſdem Chronicon Autiſiodorenſe: *Hildebertus vir ſcientia perſpicuus, & tam in verſificando, quam in dictando, gratiam peculiarem adeptus. Indicant hoc diverſa ejus Opuſcula, quæ metricè edidit, Epiſtolæ, quas ad diverſos direxit. Quæ omnia miro modo commendat & elegantia ſenſuum, & lepos brevitaſque verborum. Unde quidam de eo ſic ait:*

* De Lavardin.

Hildebertus à calumnia vindicatur.

Hildeberti Opera.

Inclytus

*Inclytus & proſa, verſuque per omnia primus
Hildebertus olet prorſus ubique Roſam.*

Ejus etiam cum laude meminerunt *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib. III. *De Geſtis Regum Anglorum*, & *Albertus* in Chronico. *Petrus Bleſenſis* Epiſtola CI. his verbis *Hildeberti* Epiſtolas commendat : *Profuit mihi quòd Epiſtolas Hildeberti Cenomanenſis Epiſcopi, ſtyli elegantia & ſuavi urbanitate præcipuas firmare, & corde tenus reddere adoleſcentulus compellebar.* De ipſo denique Chronicon Cenomanenſis Eccleſiæ ſupra laudatum hæc habet : *In lege Domini die ac nocte meditabatur, & Divinarum Scripturarum libros aut ipſe legebat, aut coram ſe legi faciebat ; atque inde quaſi apis prudentiſſima multiplicium ſententiarum floſculos colligens, dulciores mella ſententias excerpebat, ex quibus tanquam ſapiens pigmentarius potum mellifluum conficiens, ſuis auditoribus aliquando ſcriptis, aliquando vivis vocibus propinabat : Utriuſque ſexûs & diverſæ ætatis perſonis Epiſtolas exhortatorias dirigens, in quibus tam utiliter ac ſubtiliter diſputabat ; ut characterem veterem imitatus, omnium illius temporis Scriptorum ingenia, & ſententiarum gravitate, & verborum venuſtate videatur excedere.* Cætera Vitam ejus ſpectantia ibidem legi poſſunt. Obiit anno M. CXXXVI. prope octogenarius. Epiſtolam *Hildeberti* Cenomanenſis Epiſcopi ad *Reginoldum* Monachum Cantuarienſem, Ordinis Benedictini, qua laudat Carmen ejus *De Hiſtoria Malchi* ad ſe miſſum, edidit Domnus *Mabillonius* ex apographo Cœnobii *S. Taurini* apud Ebroicas, Tom. I. *Veterum Analectorum*. Plures ejus Epiſtolæ Tom. VI. & in calce Tomi XIII. *Spicilegii* editæ ſunt.

» III. » ALGERUS, Leodienſis, ab ipſa infantiâ totum ſe literarum ſtudio tradens, ſub clariſſimis viris, quorum ſcientia & moribus tunc temporis Leodienſis fulgebat Eccleſia, & Francia illuſtrabatur, nobiliter floruit ; adeo ut nulla ei Chriſtianæ fidei regula videretur incognita, nulla liberalium artium aliena. Primò, in Eccleſia *S. Bartholomæi* Apoſtoli, in Suburbio Leodii, Deo militavit, profeſſione & habitu Clericus, gradu Diaconus, Officio Scholaſticus. Deinde in Majorem Eccleſiam *S. Mariæ*, Sanctique *Lamberti* ab *Oberto* Epiſcopo honorabiliter tranſlatus, uſque ad obitum *Friderici* Epiſcopi, annis fere viginti, pro Eccleſiaſticis negotiis ad diverſas perſonas & Eccleſias multas inſignes conſcripſit Epiſtolas. Antiquam dignitatem Leodienſis Eccleſiæ, relatione & ſcriptis Majorum adeo habuit cognitam, ut eam totam ad ſubſidium memoriæ ſcriptam poſteritati reliquerit. Poſt obitum *Friderici* Epiſcopi, nudum Chriſtum nudus ſequens, arctiorem, & ideo fœliciorem vitam ſub *S. Benedicti* Regula aggreſſus eſt in Cluniacenſi Cœnobio. Inter cætera ingenii ſui monimenta, in Clericatu adhuc poſitus, duos Tractatus edidit Eccleſiaſticis negotiis & Catholicæ Fidei valde utiles. Primum intitulavit *De Miſericordia & Juſtitia*, Auctoris nomine humilitatis gratiâ ſuppreſſo, quem tribus diviſit particulis : Prima agit de Malorum tolerantia : Secunda de Eccleſiaſticis peccatoribus, & eorum canonica correctione : Tertia de his qui extra Eccleſiam ſunt ; & eorum ſacrilega Communione. Alium verò Tractatum edidit tantò nobiliorem, quantò ſublimiorem, utpotè de re mirifica & neceſſaria, *De Sacramento ſcilicet Corporis & Sanguinis Domini.* Verba ſunt *Nicolai* Leodienſis Canonici in Elogio *Algeri*, quod ipſo adhuc ſuperſtite compoſuit. Illud edidit P. *Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum*, cum ejuſdem *Algeri* Præfatione in librum *De Miſericordia & Juſtitia.* Algeri ſanctimoniam, & Librum De Sacramento Altaris, *auctoritatibus SS. Patrum invincibiliter communitum*, commendat *Petrus* Venerabilis Abbas Cluniacenſis Epiſtola 2. Lib. III.

IV. GUILLELMUS DE CAMPELLIS,* à natali ſolo, quod oppidum eſt Pariſienſis Diœceſeos in Bria, cognominatus, *Anſelmum* Laudunenſem Decanum Præceptorem habuit, cujus ſub diſciplina cùm magnos in Philoſophia & Sacris Literis progreſſus feciſſet, Pariſienſis Eccleſiæ Archidiaconus, & Scholaſticus inſtitutus eſt. Inter diſcipulos habuit *Petrum Abælardum*, ex auditore mox æmulum. Deinde perfectoris vitæ ſtudio Canonicorum Regularium inſtitutum profeſſus eſt, & Cœnobio *S. Victoris* ad muros Pariſienſes initium dedit. Ad Catalaunenſem denique Epiſcopatum aſſumptus eſt anno M. CXIII. *S. Bernardum* Claræ-vallenſem Abbatem benedixit anno M. CXV. Ipſius honorificè meminit *Hildebertus* Cenomanenſis Epiſcopus Epiſtola I. ad ipſum data, & *S. Bernardus* Epiſtola III. *Virum Clariſſimum* nuncupat. Chronicon Mauriniacenſe ipſum eo nomine commendat, quòd *Cononis* Prænestini Epiſcopi, Sedis Apoſtolicæ Legati, præcipuus adjutor fuerit, & quòd *Zelum Dei habens ſuper omnes Epiſcopos totius Galliæ, Divinarum Scripturarum ſcientia fulgeret.* Obiit VIII. aut XV. Kalendas Februarii, anno M. CXXI. *Moralia S. Gregorii* Papæ ipſum in Compendium redigiſſe, *Albericus* in Chronico teſtatur. *Altercationem* edidit *Judæi cum Chriſtiano*, ſive Dialogum, in quo Judæus & Chriſtianus de Religione diſputant, quem *Alexandro* Lincolnienſi Epiſcopo dicavit : Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis, Tom. XX.

* De Champeaux.

ARTICULUS VIII.

De Ruperto Tuitienſi Abbate.

§. I.

Ejus Opera recenſentur.

RUPERTUS Cœnobii *S. Laurentii* in publico Monte Leodii Ordinis Benedictini Monachus, deinde Tuitienſis Cœnobii è regione Coloniæ Agrippinæ creatus Abbas, anno M. CXI. ad annum M. CXXXV. Beatæ Virginis, in quam piè affectus erat, interceſſione, Sacræ Scripturæ intelligentiam divinitùs obtinuit, ut teſtantur *Reinerus* Monaſterii *S. Laurentii* Monachus Lib. *De Viris Illuſtribus* iſtius Cœnobii, *Trithemius* Abbas in Catalogo Virorum Illuſtrium, in Chronico Hirſaugienſi, & in Oratione quam D. *Gerlaco de Bruch-bach* Abbate Tuitienſi rogante, de *Ruperto* habuit. Quos ante, *Honorius Auguſtodunenſis*, quo vivente, *Rupertus* florebat, ejus elogium paucis his, ſed luculentis verbis complexus eſt, in fine libri IV. de Scriptoribus Eccleſiaſticis : *Rupertus Tuitienſis Monaſterii Abbas, à Spiritu Sancto per viſionem illuminatus, totam penè Scripturam egregio ſtylo expoſuit.* (Ruperti elogium.)

Junior ſcripſit *Hymnum Saphicum de Spiritu Sancto*, quem integrum deſcribit lib. XII. in Matthæum *De gloria Filii hominis*, & *Hymnum Iambicum* de eodem, qui ad calcem libri XIII. legitur. Item, Librum *De Diverſis Scripturarum ſententiis*, qui non extat. Carmen Heroïcum *De Incarnatione Domini*, Libellum *De Statu Cœnobii S. Laurentii in Monte Leodii ab Eraclo Leodienſium Epiſcopo uſque ad Ogberum* ; Carmen Saphicum de eodem, *Vitas S. Auguſtini, & S. Odiliæ Virginis.* Quæ omnes *Ruperti* junioris lucubrationes à *Reinero* Monacho recenſentur, ſed non extant. Presbyter factus, ſcripſit *Cantus de Sanctis Theobaldo Martyre, Oare,* (Ruperti Opera.)

re, & Severo Confeſſoribus. Item libros XII. *De Divinis Officiis* anno M. CXI. Quos Libros cùm ipſe in Catalogo ſuorum Operum recenſeat *lib. 1. in Regulam S. Benedicti*, in Epiſtola ad *Cunonem* Epiſcopum, & in Epiſtola ad *Romanum* Pontificem, eoſdémque *Trithemius* Abbas, & *Reinerus S. Laurentii* Monachus agnoſcant, mirum eſt quòd Thomas VValdenſis, Dominicus Soto, Alanus, Sanctius, & Vaſquezius *Valeramo* adſcribant. Nituntur maximè Epiſtola *S. Anſelmi* nomine inſcripta ad Valerannum, libro *De Corpore & Sanguine Chriſti* præfixa, quâ Liber ipſius *De Divinis Officiis*, reprehenditur, ex eóque proferuntur verba, quæ in eo ipſo Opere legere eſt, quod *Ruperto* adſcribitur. Sed hanc Epiſtolam & Librum *S. Anſelmi* non eſſe, ſupra obſervavimus: & *Eadmeri*, *Roberti de Monte* in Appendice ad *Sigebertum*, & *Trithemii* ſilentium, cùm *S. Anſelmi* Opera recenſent, id ſatis probat; maximè cùm MSS. Codices abſque nomine Authoris illam habeant, & inter alios pervetuſtus Bibliothecæ *S. Germani à Pratis*, in quo libri *de Divinis Officiis* inſcribuntur nomine *Roberti* (quod Germanis idem eſt ac *Ruperti*) Monachi *S. Laurentii in Leodio*. Eſto igitur, *Valerannus*, quiſquis ille fuerit, (nam multi his temporibus *Valeranni* celebrantur) Librum ſcripſerit *De Divinis Officiis*, non ſequitur duodecim ejuſdem argumenti libros à *Ruperto* editos non fuiſſe. Eſto & in Rupertinis quædam legantur quæ & in *Valeranni* Opere legit Author Epiſtolæ *S. Anſelmo* adſcriptæ: Non propterea *Ruperto* ſunt abjudicandi, quem aliqua interdum aliorum Authorum loca proferre, tacito ipſorum nomine, perinde ac ſua, Viri in ejus lectione verſati obſervarunt. Quod ſibi in iſto *De Divinis Officiis* Opere contigiſſe declarat in ſuo Apologetico ſive *lib. 1. in Regulam S. Benedicti*, ubi inſcitiam ſimul ac invidiam arguit æmuli cujuſdam in ipſo *S. Gregorium* imprudenter damnantis, ut rectè obſervat *P. Gabriel Gerberonius* Aſceta Benedictinus in *Apologia pro Ruperto*, pag. 113. *Joannes Pariſienſis Valramo*, ſeu *Valeramo* ea verba tribuens quæ leguntur cap. VII. libri II. *De Divinis Officiis*, proculdubio deceptus eſt, nec eſt audiendus contra teſtimonium *Trithemii*, *Reineri* Monachi, & ipſius *Ruperti*, qui in Epiſtola ad Romanum Pontificem lucubrationes ſuas recenſens, ait: *Scripſeram & ante hæc omnia Opuſculum de Sacramentis ſive Officiis Divinis per circulum anni, diſtinctum libellis ſive Tomis duodecim.*

Liber De Divinis Officiis Ruperto vindicatur.

Scripſit præterea *Rupertus* Abbas *Commentariolum Librorum decem in Job, abbreviatum ex abundantia ſenſuum atque verborum S. Gregorii.* Qui non alius eſt ab eo qui in editis habetur per duo & quadraginta capita diſtributus, juxta numerum Capitum libri Job, abſque librorum diſtinctione. Item librum I. *De voluntate Dei*, alterum *De omnipotentia Dei*, ad *Guillelmum* Catalaunenſem Epiſcopum, & *Anſelmum* Laudunenſem Decanum, quos perperam de Dei voluntate ſentire inaudiverat. Item *Commentariorum in Evangelium S. Joannis Libros XIV.* anno MCXVII. complevit. Libros quadraginta duos *De Sancta Trinitate & Operibus ejus*, anno etiam M. CXVII. perfectos. Tres primi ſunt de Patris opere, à creatione uſque ad ejectionem *Adami* è paradiſo: Triginta ſequentes, de proprio Filii opere, quo à Juſtitia vel morte *Abel* per figuras pervenit uſque ad ſuſceptionem carnis & mortem crucis: Novem poſtremi, de proprio Spiritus Sancti opere, ſcilicet ab Incarnatione Verbi ad finem uſque Sæculi. Opus iſtud ſic ipſe diſtribuit in Epiſtola ad *Cunonem* Abbatem. Scripſit & *libros duodecim in Apocalypſim*, ad *Fridericum* Colonienſem Archiepiſcopum. *In Cantica Canticorum*, libros ſeptem. *In duodecim Minores Prophetas*, libros triginta quatuor. Unde *Sixtus* noſter *Senenſis* deficit, triginta tantùm numerans. *De Victoria Verbi Dei*, libros tredecim ad *Cunonem* Abbatem. *De Gloria Filii hominis*, libros tredecim ad *Cunonem* tum Epiſcopum, quos jam Abbas compoſuit. Libros quindecim *De glorioſo Rege David*, ad *Fridericum* Archiepiſcopum Colonienſem, qui non extant, *Annulum* ſeu *Dialogum Chriſtiani & Judæi*, libris tribus diſtinctum. Libros novem *De Glorificatione Trinitatis, & de Proceſſione Spiritus Sancti*, ad *Cunonem* Ratiſponenſem Epiſcopum. *In Regulam S. Benedicti* libros quatuor ad *Cunonem*, quorum prior eſt Apologeticus. Lapſus eſt *Trithemius*, unicum librum in Regulam S. Benedicti, & Apologeticum ſeorſim recenſens. Item *De incendio oppidi Tuitii*, librum unum. *Meditationum mortis* libros duos. In Eccleſiaſten libros quinque, ad *Gregorium*. Vitam *S. Heriberti* Colonienſis Archiepiſcopi, *Macuvardo* dicatam. Paſſionem *S. Elipſii* Martyris, *Albano* Abbati *S. Martini* nuncupatam. *Altercationem Clerici & Monachi*. *Epiſtolam ad Evehardum* Cœnobii Brunuvylarenſis Abbatem. Reſponſionem *De virginitatis læſione, & quòd corrupta poſſit conſecrari*. Item *Adverſus quoſdam Religioſos, quorum unus Preſbyter concubinarius, imprudenter aſſeruerat, Preſbyteris licitum eſſe uti concubinis*. Denique librum *De Monacho, qui Clericus factus, egreſſus eſt Monaſterium; & ſuum errorem allegationibus defenſabat improbis*. Hos *Ruperti* libros memorant partim ipſe *Lib. I. in Regulam S. Benedicti*, in Epiſtola ad *Cunonem* Epiſcopum, & in Epiſtola ad Romanum Pontificem; partim *Reinerus* S. Laurentii Monachus; partim *Trithemius* Abbas. Epiſtolarum *Ruperti* ad diverſos librum unum inter ejus Opera *Trithemius* recenſet: ſed vix aliquæ extant præter eas quæ diverſis ejus Operibus vice Prologi præfiguntur, aut Prologis ſunt adjunctæ: Nec alias *Rupertus* & *Reinerus* indicant. *Librum Sermonum* addunt Centuriatores Magdeburgenſes, omnino fictitium, cujus nemo præter ipſos meminit.

§. II.

Ruperti Abbatis ſententia circa Euchariſtiam diſcutitur.

Rupertum Abbatem in graviſſimum errorem circa Euchariſtiæ Sacramentum impegiſſe, Cardinalis *Bellarminus* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis*, & alii Authorem Eminentiſſimum ſecuti, aſſerunt; quòd nimirum unionem hypoſtaticam panis & vini Euchariſtici cum Verbo admiſerit atque propugnaverit. Et quidem ut hæc ſibi tribueretur opinio, locum dedit *Rupertus* durioribus & ſuboſcuris quibuſdam locis. Libro enim ſecundo *De Divinis Officiis*, cap. 11. *Similiter*, inquit, *unum Verbum & olim carnem de Maria Virgine ſumpſit, & nunc de Altari ſalutarem Hoſtiam accipit.*

Dura & obſcuræ Ruperti ſententiæ, quæ Bellarmino & aliis perſuaſerunt unionem hypoſtaticam panis & vini Euchariſtici cum Verbo illum admiſiſſe.

Et Cap. IX. *Cùm diceret idem magnus Pontifex panem & vinum tenens*, Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus, *vox erat Verbi Incarnati*.. *Verbum quod humanam acceperat naturam*, id eſt, *in carne manens, panis & vini accipiebat ſubſtantiam. Vitâ mediâ panem cum ſua carne, vinum cum ſuo jungebat ſanguine. Quemadmodum in corporeis ſenſibus menti & corpulento aëri media lingua intervenit, & utrumque conjungens unum efficit: Sic Verbum Patris Carni & Sanguini, quem de utero Virginis aſſumpſerat; & pani ac vino, quod de Altari aſſumpſit, medium interveniens, unum Sacrificium efficit.*

Et lib. VI. in *Joannem*, pag. 208. *Ipſe Panis Celeſtis panem terrenum nobis dat, quem viventibus* &

& quibus manducari poteſt, vitam det æternam, in carnem ſuam tranſmutat. Et ſic Verbum, quod eſt Panis Angelorum, caro factum eſt, non mutatum in carnem, ſed aſſumendo carnem: Sic id ipſum Verbum jamdudum caro factum, panis viſibilis fit, non mutatum in panem, ſed aſſumendo, & in unitatem Perſonæ ſuæ transferendo panem. Proinde ſicut de carne noſtra, quam Virgo Maria peperit, verè fatemur propter unitatem perſonæ, quia Deus eſt: Sic nihilominus de pane iſto viſibili, quem ejuſdem Verbi inviſibilis Divinitas aſſumens in carnem ſuam transfert, verè & catholicè confitemur, quia Corpus Chriſti eſt.

Et Lib. VII. pag. 211. in fine ſecundæ columnæ: *Non ita conſenuit Fides noſtra, neque adeo caligaverunt oculi ejus, ut non videat ſe frangere Panem Dei, & integrum ſervare Filium Dei, quomodo ſenex Abraham videre potuit, ut & arietem percuteret, & filium aræ ſuperpoſitum non læderet. Licèt panis iſte viſibilis cum inviſibili Filio Dei unum factus ſit; aries autem ille cum Iſaac, pro quo eidem aræ impoſitus eſt, unum eſſe vel fieri non potuerit. Nam Dei Filius*, id eſt, *Deus homo habet in ſe virtutem effectivam, qua ſibi uniat panem iſtum viſibilem: Iſaac autem illum ſibi concorporare, ſalva utraque ſubſtantia, non poterat arietem. Proinde illic in figura immolatus eſt Iſaac in ariete: Hic pane & vino immolatur Dei Filius in Carnis & Sanguinis ſui veritate.* Et pag. 213. columna 2. *Proinde & nos, non quia intelleximus, credimus; ſed credimus ut intelligamus. Quia revera ſicut Deus & homo unus eſt Chriſtus, ſic & iſte panis viſibilis conſecratus, cum illa carne quæ pependit in cruce una caro eſt, unum eſt Chriſti Corpus.* Denique Libro II. in Exodum, Cap. X. *Comedetis*, inquit, *aſſum tantum, igni*, id eſt, *totum attribuetis operationi Spiritus Sancti, cujus effectus non eſt corrumpere vel deſtruere ſubſtantiam, quamcumque ſuos in uſus aſſumit, ſed ſubſtantiæ bono permanenti quod erat, inviſibiliter adjicere quod non erat. Sicut naturam humanam non deſtruxit, cum illam operatione ſua ex utero Virginis Deus Verbo in unitatem perſonæ conjunxit: Sic ſubſtantiam panis & vini, ſecundum exteriorem ſpeciem quinque ſenſibus ſubactam non mutat aut deſtruit, cum eidem Verbo in unitatem Corporis ejuſdem quod in cruce pependit; & Sanguinis ejuſdem quem de latere ſuo fudit, iſta conjungit. Item quomodo Verbum à ſummo demiſſum, caro factum eſt, non mutatum in carnem, ſed aſſumendo carnem, ſic & panis & vinum, utrumque ab imo ſublevatum, fit Corpus Chriſti & ſanguis, non mutatum in carnis ſaporem, ſive in ſanguinis horrorem, ſed aſſumendo inviſibiliter, utriuſque, divinæ ſcilicet & humanæ, quæ in Chriſto eſt, immortalis ſubſtantiæ veritatem. Proinde ſicut hominem, qui de Virgine ſumptus in cruce pependit, rectè & catholicè Deum confitemur: ſic veraciter hoc quod ſumimus de Sancto Altari, Chriſtum dicimus, Agnum Dei prædicamus.*

Rupertus ab errore vindicatur, ejuſque ſententiæ & verba explicantur.

Hæc tamen *Ruperti* loca, ſi propiùs inſpiciantur, & expendantur diligentiùs, unionis hypoſtaticæ panis & vini Euchariſtici cum Verbo Deo errori non favent. In primo quippe loco, id eſt, lib. II. *De Divinis Officiis*, Cap. II. ſolùm docet unum eſſe Chriſti Corpus, quod ſinguli Sacerdotes, ſive eodem, ſive diverſo tempore conficiunt: Et unam eſſe Chriſti carnem quæ in Altari offertur, & quæ cruci appenditur. Cujus individuæ unitatis carnis Chriſti rationem aſſignat Divini Verbi unitatem. Unius enim Divini Verbi nonniſi unum corpus, una caro eſt. *Nec duo corpora dicuntur aut ſunt*, inquit, *hoc quod de Altari, & illud quod acceptum eſt de utero Virginis. Quia videlicet unum idemque Verbum, unus idemque Deus ſurſum eſt in carne, hic in pane* (externam ſpeciem panis intelligit) *Alioquin & ille panis, quem hodie vel cras ſacrificabimus, plura ſunt corpora, nec rectè dicimus offerri ab Eccleſia Corpus Chriſti, meliùſque diceremus corpora, quia quotidie penè tot offeruntur panes, quot habentur in Eccleſia Sacerdotes. Sed hoc prohibet cauſa, convincit ratio, Religio reſpuit. Unitas enim Verbi, unitatem efficit Sacrificii. Similiter enim unum Verbum, & olim carnem de Maria Virgine ſumpſit, & nunc de Altari Salutarem Hoſtiam accipit . . . Igitur unum Corpus eſt, & quod de Maria genitum in cruce pependit, & in Sancto Altari oblatum, quotidie nobis ipſam innovat Paſſionem Domini.*

Materiam Sacrificii deſignat.

Nec aliud vult Cap. IX. ejuſdem libri, ex quo locus alter ſumptus eſt, cùm ait: *Verbum Patris Carni & Sanguini, quem de utero Virginis aſſumpſerat, ac pani & vino quod de Altari aſſumpſit, medium interveniens, unum Sacrificium efficit.*

Nihil enim aliud hæc ſignificant, quàm Verbum Divinum ſua unitate efficere, ut non duo ſint, ſed unum Corpus & unum Sacrificium, quod de Virgine ſumptum eſt, & quod in Altari ſiſtitur: quia unius Chriſti unum eſt Corpus & unum Sacrificium. Nec refert, quòd comparationem inſtituat *Rupertus* inter aſſumptionem carnis à Verbo Divino in utero Virginis, & aſſumptionem panis & vini ab eodem in Altari. Vis enim comparationis in eo tantùm eſt, quòd ſicut caro aſſumpta fit caro Verbi, atque in eo ſubſiſtit, ſic panis & vinum fiunt corpus & ſanguis ejus: ſed diverſo modo; quia caro in ſubſtantia ſua manens hypoſtaticè unitur Verbo; panis autem & vinum, non in ſubſtantia ſua permanentia, ſed in ejuſdem carnis & ſanguinis, quæ de Virginis utero ſumpta ſunt, & in cruce immolata & Patri Æterno oblata, tranſmutata ſubſtantiam, Verbo uniuntur. Hoc ſenſu ait; *Verbum jungit panem cum Carne, & vinum cum ſuo Sanguine.* Omnium enim unionum illa perfectiſſima eſt, quâ res ſic tranſit in aliam, ut eadem ipſa ſit.

Idem ſenſus eſt locorum ex lib. VI. & VII. in Joannem adductorum; ubi cùm aſſerat Rupertus, quòd *Verbi Divinitas panem aſſumens, in carnem ſuam transfert*, Hypoſtaticam unionem panis & vini cum Verbo non agnoſcit, ſed evertit. Cum iſto quippe figmento & errore conciliari Tranſſubſtantiatio non poteſt. Unio enim hypoſtatica ex duabus naturis unam conſtituere non poteſt naturam, nec ex duobus corporibus efficere unum corpus. Tranſſubſtantiationis autem panis & vini Euchariſtici doctrinam tradit diſertè Rupertus lib. VI. in Joannem. *Crede & hoc*, inquit, *quia panis iſte viſibilis & vinum, quamvis nihil de exteriori ſpecie mutatum ſit, in alium tranſierint cibum, qui Angelorum victus eſt. Panis cœleſtis, ipſe qui dicit*, Ego ſum panis qui de cœlo deſcendit, *Verbum ſcilicet Patris, panem terrenum nobis dat, quem in carnem ſuam tranſmutat; & ſic Verbum, quod eſt Panis Angelorum, jamdudum caro factum eſt, Panis viſibilis fit: & nihilominus de pane iſto viſibili verè & catholicè confitemur quod Corpus Chriſti eſt.*

Demùm libro II. in Exodum, ex quo deſumptus eſt poſterior locus, ait quidem panis & vini ſubſtantiam à Spiritu Sancto non mutari, ſed ſecundùm exteriorem ſpeciem duntaxat quinque ſenſibus ſubactam, quamvis ſecundùm interiorem ſubſtantiam in illud unum verum Chriſti corpus, quod à Verbo aſſumptum eſt, mutari agnoſcat. Non mutari aſſerit deſtructiva mutatione, quæ nobiliorem non introducat ſubſtantiam: mutari agnoſcit mutatione perfectiva, qua in Chriſti corpus & ſanguinem convertuntur. Mutationes porro quibus res ita deſinit eſſe quod erat, ut in majus & melius provehatur, Spiritus Sancti virtuti non detrahit Rupertus, ſed eas duntaxat quibus in primum ſui nihilum ita reduci-

tur

tur, ut nihil ex ea ſuperſit. Unde lib. II. in Joannem ait: *Dominus nec de nihilo vinum, quo convivas lætificaret; nec de nihilo panem fecit, quo turbas eſurientes ſatiaret; nec aliquid omnino in tota ſuorum ſerie ſignorum de non exiſtentibus fecit; ſed vel exiſtentia in majus & melius provexit, faciendo de aqua vinum, &c.* Sic autem intellexiſſe *Rupertum*, laudato in Exodum loco, verba iſta demonſtrant: *Sic & panis & vinum, utrumque ab imo ſublevatum, fit Corpus Chriſti & Sanguis, non mutatum in carnis ſaporem, ſive in ſanguinis horrorem; ſed aſſumendo inviſibiliter utriuſque, divinæ ſcilicet & humanæ, quæ in Chriſto eſt, Immortalis Subſtantiæ veritatem, &c.* Idque præclarè confirmat cap. VII. libri IV. *Species utræque panis & vini*, inquit, *de terra ſumuntur, ſed accedit ſubſtantiarum ac ſpecierum Creator Deus: non ſuperficie tenus inducit, ſed efficaciter hæc in Carnem & Sanguinem ejus convertit, permanente licèt ſpecie exteriori.*

Accedit non leve rationum pondus, quo ab errore hypoſtaticæ unionis panis & vini cum Verbo Divino in Euchariſtia immunem fuiſſe *Rupertum* demonſtratur. I. Quòd Veterum nemo ad poſteriora uſque tempora hujus erroris notam ipſi inuſſerit, quamvis plures habuerit æmulos. II. Quòd ejus Opera ſibi nuncupata *Cuno* Ratiſponenſis Epiſcopus, & *Fridericus* Colonienſis Archiepiſcopus & Sedis Apoſtolicæ Legatus, ipſéque Romanus Pontifex gratulabundi ſuſceperint. III. Quòd non ſolùm hunc errorem nullibi docuerit, ſed oppoſitam veritatem pluribus in locis expreſſerit, aſſerens panem & vinum *tranſmutari, converti in* Chriſti *Corpus & Sanguinem*; qui loquendi modus hypoſtaticam unionem excludit. Unde nemo unquam hypoſtaticam carnis cum Verbo unionem his vocibus, *Caro tranſmutatur, convertitur in Verbum*, expreſſit, aut expreſſam intellexit. Legatur uberrima & doctiſſima Domni *Gabrielis Gerberoni* Aſcetæ Benedictini *Apologia pro Ruperto.*

ARTICULUS IX.

De Guigone Carthuſiano, Hugone Victorino, Falcone Beneventano, Wuillelmo Malmeſburienſi & Wuaſelino.

I. GUIGO Carthuſiæ Majoris Prior quintus, vir pietate & doctrina celebris, Valentiâ in Delphinatu oriundus, Religioſam Præfecturam iniit anno MXXX. obiit anno MCXXXVII. Primus Conſuetudines Ordinis in Scriptum redegit. *S. Bernardo* Abbati Clarævallenſi & *Petro Venerabili* Abbati Cluniacenſi fuit amiciſſimus, ut ipſorum Epiſtolæ ad illum datæ teſtantur. Ex illis *S. Bernardi* quæ XI. & XII. numerantur, facile eſt intelligere quantâ Carthuſienſes ſub *Guigone* vitæ ſanctimoniâ floruerint. *Guigonis* pietatem, eruditionem, ſacram facundiam commendat *Petrus Sutor* lib. II. *Vita Carthuſianæ*, Tractatu V. Cap. VII. Tres *Guigonis* Carthuſiani Epiſtolas edidit *D. Mabillonius* in Appendice Operum *S. Bernardi.* Scripſit Vitam *S. Hugonis* Gratianopolitani Epiſcopi, jubente *Innocentio II.* Pontifice Maximo cui ipſam dicavit. Edita eſt ab *Henſchenio & Papebrochio* inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, Tom. I. ad diem I. Scripſit etiam *Pias Meditationes*, quæ extant in Bibliotheca Patrum; Librum De *Contemplatione*, Epiſtolam ad Durbonenſes Fratres, *De ſuppoſititiis B. Hieronymi Epiſtolis*, quam edidit D. *Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum*, pag. 331. Durbonenſis porro Cartuſia in Provincia ſita eſt, in Pago Maſſilienſi. Librum de Vita Contemplativa, inter Opera *S. Auguſtini* editum ſub titulo Scalæ Paradiſi, Tomo IX. & inter Opera *S. Bernardi* ſub titulo *Scalæ Clauſtralium*, ſive Tractatus *De modo orandi*, Guigoni Carthuſiano legitimo parenti reſtituit *Horſtius* auctoritate MS. Codicis Carthuſiæ Colonienſis; in qua etiam MS. extat Authoris ejuſdem Tractatus *De Veritate & Pace.* Alter eodem ſeculo floruit *Guigo* Carthuſiæ Majoris Prior, qui obiit anno MCLXXXVIII. poſt abſolutionem à Religioſo Magiſtratu XII. cui tribuitur Liber *De quadripartito Exercitio Cellæ.* Extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunenſis Tom. XXIV.

II. HUGO A SANCTO VICTORE, Canonicus Regularis Ordinis *S. Auguſtini* in Cœnobio *S. Victoris* ad muros Pariſienſes, non ex Saxonia, ſed ex Yprenſi territorio oriundus erat, ut probat *D. Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum* pag. 326. & 327. ex veteri Codice Aquicinctenſi, & ex *Roberto de Torinneio* Abbate in Monte *S. Michaëlis* de Periculo Maris, in Tractatu *De Immutatione Ordinis Monachorum*, ubi agens de Cœnobio Pariſienſi *S. Victoris*, ſcribit multos Clericos nobiles in illum locum conveniſſe: *Inter quos*, inquit, *Magiſter Hugo Lotharienſis, & ſcientia literarum & humili Religione maximè effloruit.* Robertus Abbas *Hugoni Victorino* ſuppar, eum de Regno *Lotharii* oriundum teſtatur, ſub quo Belgium atque adeò territorium Yprenſe olim continebatur, non verò Saxonia, quæ pars erat Regni Germanici. *Ad Hugonem de S. Victore* ſcripſit *S. Bernardus* Epiſtolam LXXVII. quæ tota dogmatica eſt, propoſitis ab eo quæſtionibus reſpondens: Quam *Horſtius* inter Tractatus edidit. Multa ſcripſit *Hugo* eruditione ſingulari, quorum indicem texere inutile eſſet. Libri quatuor, *De Clauſtro Animæ*, non ſunt ipſius, ſed *Hugonis de Folieto*, Monachi Corbeienſis, Ordinis Benedictini, ut docet *Trithemius* Abbas. Primus liber *De Anima*, idem eſt cum *Meditationibus piiſſimis ad humanæ conditionis cognitionem*, S. Bernardi nomen præferentibus. Neutrius eſſe cenſet *Horſtius.* Liber III. *De Anima*, eſt Tractatus ipſe *De Interiori Domo*, inter Opera *S. Bernardi* editus. Opuſcula *De Medicina Animæ*, *De fructibus carnis & Spiritus*, *De Canone myſtici libaminis*, Authorem *Hugonem* non ſatis referunt. De ipſius Operibus *Petrus Cellenſis* ad Monachum de *S. Bertino* ita ſcribit Epiſtola XIX. Libri VII. *Si nova placent, ecce Magiſtri Hugonis, ecce S. Bernardi, ecce Magiſtri Gilleberti, & Magiſtri Petri Scripta, in quibus nec roſæ, nec lilia deſunt.* Hugonis à Sancto Victore *Dicta Magiſtralia* vocat *S. Thomas*; ejúſque auctoritate interdum utitur. *Jacobus à Vitriaco*, cap. XXIV. Hiſtoriæ Occidentalis, *Magiſtrum Hugonem à Sancto Victore* vocat *Cithariſtam Domini, organum Spiritus Sancti.* Opuſculi ipſius *De ſtudio legendi* caput ultimum *De Ingenio*, quod in editis deeſt, ex MS. Codice Monaſterii *S. Taurini* Ebroicenſis edidit *D. Mabillonius* Tom. I. *Veterum Analectorum* pag. 324. Obiit anno Chriſti M.CXLII. III. Idus Februarii, ut vetus Codex Aquicinctenſis docet atque hoc Epitaphio donatus eſt:

Dormit in hoc tumulo Doctor celeberrimus Hugo,
Quam brevis eximium continet urna virum!
Dogmate præcipuus, nullique ſecundus in orbe,
Claruit ingenio, moribus, ore, ſtylo.

In *S. Auguſtini* doctrina & Operibus ita verſatum fuiſſe, ut vulgò *Lingua Auguſtini* ſuo tempore diceretur, obſervat *Sixtus Senenſis.*

III. FALCO BENEVENTANUS, Sacri Palatii Notarius ac Scriba, ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo cui Schiſmatis tempore fuit addictiſſimus, Judex patriæ ſuæ renunciatus eſt. *Chronicon Beneventanum*

num edidit ab anno M.CII. ad annum M.CXL. Ab A Annalium Eccleſiaſticorum Eminentiſſimo Parente ſæpius laudatur.

IV. VVILLELMUS Malmeſburienſis in Anglia Cœnobii, Ordinis Benedictini Monachus, & Bibliothecarius, ſcripſit *De Geſtis Regum Anglorum* libros quinque, *Hiſtoriæ Novellæ* libros duos, *De Geſtis Pontificum Anglorum* libros quatuor. Novellam Hiſtoriam ad annum uſque M. CXLII. perduxit: Rerumque geſtarum teſtis partim ipſe fuit, partim à viris fide dignis audivit. Quæ verò de Hiſtoria veteri ſcripſit, eorum fidem eſſe vult penès antiquiores Authores quos ſecutus eſt. Ita enim ſcribit in Prologo: *Si quis hæc quoque capius amo-* B *re leget, ſciat me nihil de retro actis, præter cohærentiam annorum, pro vero paciſci: fides dictorum penes Authores erit. Quicquid verò de recentioribus ætatibus appoſui, vel ipſe vidi, vel à viris fide dignis audivi. Cæterùm in utramvis partem præſentium non magnipendo judicium, habiturus, ut ſpero, apud poſteros poſt deceſſum amoris & livoris, ſi non eloquentiæ titulum, ſaltem induſtriæ teſtimonium.*

IV. VVASELINUS, Abbas Monaſterii *S. Laurentii* in ſuburbio Leodienſi, cognomento *Momalius*, vir Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſtudio inſignis, obiit anno M. CXLVII. ut refert *Bartholomæus Fiſſenus* S. J. in Floribus Leodienſibus. Scripſit Epiſtolam C ad Florinenſem Abbatem, *De continentia conjugatorum ante Communionem*, quam primùm edidit Domnus *Mabillonius*, Tom. I. *Veterum Analectorum.* Ait pius & eruditus Abbas, quæſtionem eſſe ejuſmodi, *quam non contentioſa diſputatione ad publicum perferri, ſed diſcreta ratione oporteat in conſilio tractari.* Status quæſtionis erat, ſi fortè conjugati *nocte celebri, nocte obſervabili*, propria ſuperati fragilitate ſe non continuiſſent, an illis ipſa die pro Solemnitatis reverentia & plebis adſtantis frequentia, *Diſcretione aliqua credenda eſſent Divina Myſteria*, ne publicè in Eccleſia confunde- D rentur, & minùs Catholici judicarentur. Præmittit, conjugum copulam, quamvis licitam, non carere culpa, ſed quæ venialis ſit, & levi ſolvatur Pœnitentia. Uſum matrimonii, ad propagandam ſobolem à Deo inſtitutum, *Habere tam ex antiqua Legis auctoritate, quàm ex reverenda Canonum ſanctione, præfixam ſibi legem continentiæ.* Arctiorem continentiam jure exigi in Nova Lege ubi verus immolatur Agnus, cujus Carò & Sanguis à Fidelibus piè ſumitur. Tandem ubi de diſpoſitionibus ad Sacram Communionem præviis diſſeruit, ad propoſitam Quæſtionem reſpondet, eos qui nocte obſervabili, intra terminos legitimæ copulæ lapſi E fuerint, ipſa die Pœnitentia expiatos ad Sacram Communionem admitti poſſe. *Videtur*, inquit, *nobis indiſcretum, ut dicat quis negandam illi in Eccleſia participationem Sacramentorum Divinorum, cujus negare non poteſt ante Deum per Pœnitentiam ſolutum eſſe peccatum. Erit autem in arbitrio Sacerdotis, ut judicet & faciat ſecundùm quòd viderit animum & cor Pœnitentis.*

Quæſtionis de continentia Conjugum ante Sacram Communionem ſolutio.

Ad hanc circiter attinent ætatem, *Peregrini Abbatis Hiſtoria Prælatorum*, &c. *Eccleſiæ B. Mariæ de Fontanis*, O. C. Diœceſis Turonenſis (Anno ſcilicet M. CXXXIV.) Tom. X. *Spicilegii* edita eſt. F Item *Chronicon S. Benigni Divionenſis* O. B. ad annum circiter M. LII. cui plura addita ſunt à recentiori Scriptore: & *Chronicon Beſuenſe*. Utriúſque Auctorem unum *Joannem* Monachum putat Domnus *Lucas Dacherius*. Edita ſunt *Tom. I. Spicilegii.*

ARTICULUS X.

De S. Bernardo.

§. I.

Ejus Elogium.

S. BERNARDUS, in Caſtro Fontanis, prope Divionem nobili ortus genere, ingenio ſublimi, indole ad virtutem formata præditus, anno MXCI. in Cœnobio Ciſtercienſi Monachum induit anno B MCXIII. Clarævallenſis Abbas creatus eſt anno MCXV. Obiit anno MCLIII. die XX. Auguſti. Haud abſque miraculo ita doctus evaſit, ut aliorum Doctor eſſet in ſempiternum tempus; cui ab adoleſcentia inter fagos verſato, præſtantes ingenii dotes excolere vix licuit, nullis horis ab actionibus vitæ Religioſæ vacantibus. Ipſum non lectio docuit, ſed unctio; non litera, ſed Spiritus; non exercitatio, ſed jugis Divinæ Scripturæ meditatio, unius verè Libri virum. Fidei Veritatem adversùs Hæreticos & quoſvis errones, Eccleſiæ unitatem adversùs Schiſmaticos, Sanctitatem ac Diſciplinam adversùs diſſolutos mores incomparabili ſtudio & C ardore defendit. Ejus Vitam ac Miracula literis mandarunt *Guillelmus* ex Abbate *S. Theodorici* Monachus Ciſtercienſis; *Arnoldus*, non *Bernardus* Abbas Bonævallis, ut docet *Henricus de Gandavo*, lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. XI. *Gaufridus* Igniacenſis & poſtea Clarævallenſis Abbas, *Philippus* Monachus ejuſdem Cœnobii, *Alanus* Epiſcopus Autiſſiodorenſis, quondam ipſius *S. Bernardi* diſcipulus, qui poſt alios ſcripſit; & Autor *Exordii Ordinis Ciſtercienſis*. Ipſum in album Sanctorum retulit *Alexander III.* & in Bulla Canonizationis egregiè prædicavit. Ipſum laudavit *Inno-* D *centius II.* data ad eum Epiſtola, quòd in Schiſmate *Petri Leonis* cauſam *B. Petri* & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſuſcepiſſet defendendam, & *Se murum inexpugnabilem pro domo Dei opponens, animos Regum ac Principum, & aliarum tam Eccleſiaſticarum, quam ſecularium Perſonarum, ad Catholicæ Eccleſiæ unitatem frequentibus argumentis & ratione munitis inducere laboraſſet.* B. Hildebertus Cenomanenſis Epiſcopus, ac demum Archiepiſcopus Turonenſis, *S. Bernardum* adeo coluit, ut abdicato Epiſcopatu ipſi in Cœnobio Clarævallenſi convivere optaret. *Maximum duco atque habeo* (inquit Epiſt. XXIV.) *quòd mihi ſacrarium familiaritatis aperuiſtis. In eo ſuſ-* E *ceptus, multis & magnis expertus ſum periculis, quantum valeat deprecatio juſti aſſidua .... Habeo igitur atque ago veſtræ gratias Religioni, cujus ſinum, quaſi reus aram, jam dudum complexus eſſem, ſi conſultus Papa Pontificis munus amoliri permiſiſſet. Ille dum me remiſit ad laborem, invidit gloriam, non imputet ei Dominus. Interim in umbra alarum tuarum ſperabo, donec educar de lacu miſeriæ & de luto fæcis.* Laurentius de Leodio, in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium, de *Henrico* Epiſcopo ſic loquitur: *Henricus capit conſilium à Bernardo Sanctæ Memoriæ Abbate, cujus conſiliis Regna & Eccleſiæ Gal-* F *liarum hodièque innituntur.*

Evervinus Steinteldenſis prope Coloniam Præpoſitus, in Epiſtola ad ipſum data, quam edidit Domn. *Mabillonius* Tom. III. Veterum Analectorum: *Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui invenit ſpolia multa, qui nobis memoriam abundantis ſuavitatis Dei eructare in omnibus dictis & Scriptis veſtris ſoletis, maximè in Cantico amoris Sponſi & Sponſæ, hoc eſt Chriſti & Eccleſiæ: ita ut eidem Sponſo dicere veraciter poſſimus:* Servaſti bonum vinum uſque adhuc. *Hujus vini tam pretioſi Pincernam te nobis ipſe conſtituit.*

Guerricus

Guerricus Abbas ipſum de Canticis Canticorum diſſerentem vocat *Interpretem Spiritus Sancti*, Sermone III. in Natali Apoſtolorum Petri & Pauli; & hæc quidem ait de *S. Bernardo* adhuc ſuperſtite & ſcribente.

Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis *S. Bernardum* ceu Angelorum jam concivem veneratus eſt ac dilexit. Id cùm plures ipſius Epiſtolæ teſtentur, tum maximè XXIX. Libri ſexti ad ipſum data: *Maluiſſem* (inquit) *Chariſſime, Beatitudini tuæ nexu in.diſſolubi.i adhærere, quàm vel principari inter mortales alicubi, vel regnare. Quid enim? Nonne Regnis omnibus terrenis præferri à me deberet grata non ſolùm hominibus, ſed & Angelis ipſis cohabitatio tua? Concivem te illorum ſi dixero, licèt nondum ſpes in rem tranſierit, per miſericordis Dei gratiam mendax non ero*, &c. Epiſtolam inſcribit: *Forti ac ſplendidæ Monaſtici Ordinis, imò totius Eccleſiæ Dei columnæ.*

Otto Friſingenſis Epiſcopus Lib. I. De Geſtis Friderici I. cap. XXXIV. ipſum *Vita & moribus venerabilem, Religionis ordine conſpicuum, ſapientia literarúmque ſcientia præditum, ſignis & miraculis clarum* prædicat.

Petrus Cellenſis Abbas Epiſtola XXIII. Libri VI. ad *Nicolaum S. Albani* in Anglia Monachum, *S. Bernardo* poſt obitum obtrectantem, ita de ipſo ſcribit: *Vita ejus, fama ejus, opera, ſcripta, miracula, fides, ſpes, charitas, caſtitas, abſtinentia, mortificatio denuum in membris ejus, ſermo, vultus, habitus & geſtus ejus, & his ſimilia, ipſa ſunt quæ teſtimonium perhibent de eo. Prætermitto iſta omnia, ſi nondum emolliri cor tuum potuit. Unum eſt in quo clavis in altum defixis arbitror me te apprehenſurum, & in amorem S. Bernardi liquefacturum. Alumnus enim familiariſſimus fuit Dominæ noſtræ, cui non unam tantùm Baſilicam, ſed totius Ordinis Ciſtercienſis Baſilicas dedicavit, ad cujus laudem politiſſimos Tractatus & facundos compoſuit. Si ergo potes tangere pupillam oculi Dominæ noſtræ, ſcribe contra Bernardum ſuum, cui loquitur ipſa: Qui tangit te, quaſi qui tangit pupillam oculi mei.* Immenſus eſſem, ſi omnia quibus à magnis viris aut Spiritu Dei afflatis feminis ornatus eſt, præconia congererem, eorúmque verba exhiberem: ſcilicet *Caſa·ii Heiſterbacenſis* Lib. XIV. Miraculorum, Cap. XXVII. *Theobaldi* Epiſcopi in Vita *Guillelmi* Ducis Aquitaniæ, apud *Surium*, ad diem X. Februarii, *Helinandi* lib. *De Reparatione Lapſi* Cap. VIII. *S. Mectildis* in Libro *Gratiæ Spiritalis*, cap. XCI. *S. Gertrudis* lib. IV. *Inſinuationum divinæ pietatis*, cap. I. *S. Bonaventura* in Meditationibus Vitæ Chriſti, cap. XXXVI. *Jacobi de Vitriaco*, Hiſtoriæ, Occidentalis cap. XIV. *B. Henrici Suſonis* Ordinis Prædicatorum in *Dialogo Æternæ Sapientiæ* cap. XIV. *Franciſci Petrarchæ* lib. II. *De Vita Solitaria*, cap. XIV. *Henrici de Haſſia* in Tractatu ad *Jacobum* Abbatem Eberbacenſem, *Joannis Gerſonis* Sermone de *S. Bernardo*, &c. Ipſi etiam Heterodoxi *S. Bernardum* cogente veritate laudarunt. *Lutheri* Judicio *Omnes Eccleſiæ Doctores vincit.* Bucerus *Virum Dei* nuncupat. Calvino teſte, *In libris de Conſideratione ita loquitur, ut Veritas ipſa loqui videatur.* Ipsúmque *Pium & Sanctum Scriptorem* appellat. *Daniel Heinſius* Bernardi Opera *Rivum Paradiſi, Ambroſiam Animarum, Pabulum Angelicum, Medullam Pietatis* vocat. Soli pene Rapſodi Magdeburgenſes in Mellifluum Doctorem venenatum calamum acuerunt; Sed imperitiam ſuam prodidere non minùs in *S. Bernardi*, quàm in aliorum cenſura Patrum.

Luther. in Colloquiis Convivial. Bucerus lib. De Concord. Art. de Juſtific. Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 10. & 11. Heinſius Orat. 3.

§. II.

Operum Sancti Bernardi Critica.

De *S. Bernardi* Operibus accuratam Cenſuram edidit *Horſtius* vir eruditus, qui illa meliori ordine diſpoſita in lucem edidit, & Notis illuſtravit. Sermones dumtaxat LXXXVI. in Cantica ſunt *S. Bernardi*, cujus morte interceptum eſt divinum Opus, cùm in illis verbis enarrandis verſaretur, *In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea*, qui tertii Capitis verſus primus eſt.

Epiſtola ſeu *Tractatus de vita ſolitaria ad Fratres de Monte Dei*, non eſt *S. Bernardi*, ſed *Guillelmi* Abbatis *S. Theodorici*, ut conſtat ex Codicibus MSS. antiquioribus, ex Præfatione in qua Author Operum ſuorum texit Catalogum, & ex ſtylo *Guillelmi*, non *S. Bernardi* venam referente. In Codice MS. Bibliothecæ quondam Thuaneæ inſcripta eſt hæc Epiſtola, *Cariſſimis Fratribus & Dominis H. Priori, & H. Vu. Sabbathum delicatum.* Id eſt, *Dominis & Fratribus Haimoni Priori, & H.* (*P. Mabillonius* qui *S. Bernardi* Opera poſt *Horſtium* edidit, legendum conjicit N. id eſt, *Novitiis*, ut ex Præfatione intelligitur) *Vuillelmus precatur Sabbathum delicatum.* In quibuſdam Codicibus MSS. inſcribitur, *Liber de triplici aſcenſu ad perfectionem.*

Tractatum *De Vite Myſtica ſeu Chriſti Paſſione*, *S. Bernardi* non eſſe probant, diſcrepantia ſtyli; 2. Frequentes Patrum, imò & Poëtarum citationes, quæ in germanis Melliflui Doctoris Operibus raræ ſunt; 3. Nonnulla ex *S. Bernardo* paſſim deflorata; 4. Quòd hujus Tractatus Author nomen *Aureola* à ſuis Majoribus dicat uſurpatum ad ſpecialem Virginum coronam ſignificandam. Quo nomine ante XIII. Sæculum Eccleſiaſtici Scriptores non ſunt uſi ad ſingulare operis cujuſdam excellentis præmium deſignandum. Unde nec *Sententiarum Magiſter* in IV. Diſt. XLIX. ubi de præmio Sanctorum diſſerit, *Aureolæ* ullatenus meminit.

Tractatus De Vite Myſtica, non eſt S. Bernardi.

Meditationes De Cognitione humanæ conditionis, non ſunt *S. Bernardi*, ſed ex ipſius & aliorum Patrum Operibus excerptæ, ut docet hæc Epigraphe Codici MS. Dunenſi præfixa: *Tractatus utilis ex verbis B. Bernardi Abbatis Clarævallenſis, & aliorum Patrum, De interiori homine, quomodo Deum invenias.*

Tractatum *De Interiori Domo*, tertium eſſe librum *De Anima* inter Opera *Hugonis à S. Victore*, ſupra monuimus. *S. Bernardi* non eſſe conſtat: pius tamen & utilis eſt. Alicujus Ciſtercienſis eſſe *S. Bernardo* æqualis, ex victus qualitate cap. XXX. deſcripta conjicit *D. Mabillonius.*

Liber De interiori Domo, non eſt S. Bernardi.

Tractatus *De Conſcientia, ad Religioſum quemdam Ordinis Ciſtercienſis*, qui incipit his verbis, *Petis à me, Dilecte mi*, eſt Authoris qui nomen ſuum præ modeſtia ſupprimi voluit, ut indicant hæc ipſius verba cap. VIII. *Verumtamen abſconde Epiſtolam vel librum, ſi ſic magis eligis nominare: vel ſi propalare decreveris, tace nomen Authoris.* Atque in his verbis Caput VIII. & totus Tractatus deſinit: *Vale, & ora pro me.* Unde quæ in aliis Editionibus aſſuta erant ex *Tractatu De Interiori Domo*, D. *Mabillonius* prudenter reſecuit.

Tractatus *De Ordine Vitæ & morum inſtitutione*, ſive *De doctrina puerorum*, eſt alicujus Monachi Benedictini, ut probant illa verba Capitis V. *Multi namque de virtute obedientiæ multa ſcripſerunt: inter quos Sanctus Pater noſter Benedictus de ea tam terribiliter locutus eſt, ut Fratrum etiam bene obedientium corda præ nimio timore concuti valeant.*

Scala Clauſtralium, non eſt S. Bernardi.

Scalam Clauſtralium, ſive Tractatum *De modo orandi*, *Guigoni* Carthuſiano aſſerit MS. Codex Carthuſiæ Colonienſis: idque omnino probat hæc Epiſtolæ nuncupatoriæ inſcriptio: *Dilecto Fratri ſuo Gervaſio F. Guigo delectari in Domino.*

Liber I. *De amore Dei*, & alter *De Natura ac dignitate amoris*, Authorem agnoſcunt *Guillelmum à S. Theodorico*, ut probat Præfatio Epiſtolæ ipſius ad Fratres de Monte Dei.

Liber tertius *De Amore Dei*, ſeu *Tractatus De Caritate*, à quodam Anonymo excerptus eſt tum ex *Richardo à S. Victore*, nimirum ſex priora Capita ex Tractatu ipſius *De Gradibus Caritatis*: tum ex *Petro Bleſenſi* à Cap. nono uſque ad finem, ex duobus ſcilicet ipſius libris *De Caritate Dei & Proximi*: & ex diverſis *S. Bernardi* locis, à Cap. ſexto ad nonum, ut viri eruditi *Horſtius* & *P. Mabillonius* obſervarunt.

Inſtructionem Sacerdotis ſeu Tractatum *De Præcipuis Myſteriis noſtræ Religionis*, pium cœteroquin Opus, ſtylus *S. Bernardo* abjudicat.

Sermones S. Bernardo falsò adſcripti.

Sermo in Adventu Domini, *De undecim Oneribus Iſaiæ*, qui incipit his verbis, *Tempus eſt*, *Fratres Cariſſimi*, eſt *Ælredi* Abbatis Rievallenſis in Anglia, Ordinis Ciſtercienſis. Sermones De *Nativitate Domini*, primus, qui incipit, *Non poterit explicari Sermo*, &c. Secundus, *Exultate*, *Fratres*, *in Domino*. Tertius, *Tandem de mari ad portum*, & Sermo *De S. Stephano*, qui incipit, *Adhuc Filium Virginis habemus in manibus*, ſunt *Nicolai* Monach. Clarævallenſis. Tractatus *De Jeſu puero duodenni*, eſt *Ælredi* Abbatis Rievallenſis. *Sermones XV. De Sermone Domini in ultima Cœna ad Diſcipulos habito*, ſunt *Ogerii* Abbatis Lucedii Ordinis Ciſtercienſis, in Diœceſi Vercellenſi, ut conſtat ex veteri MS. Abbatiæ Stafardæ in Diœceſi Salutienſi, quod nunc extat in Bibliotheca Sereniſſimi Ducis Sabaudiæ: quod primus obſervavit doctiſſimus Cardinalis *Bona*. Sermo *De Duobus Diſcipulis euntibus in Emaus*, & Sermo *De Sacerdotum dignitate*, *Sermo in Nativitate S. Joannis Baptiſtæ* incipiens his verbis, *Hodie*, *dilectiſſimi*, *dies nobis illuxit inſignis*, Item Sermo in Parabolam Evangelicam *De Villico* iniquitatis, Sermo *De Beata Maria Deipara*, qui incipit: *Miraculum fuit quòd Virgo peperit*. Sermo in illum Sapientiæ locum, *Sapientia vincit malitiam*; alter in Parabolam Evangelicam *De decem Virginibus*, non ſunt S. Bernardi. *Sermo de S. Andrea*, incipiens his verbis, *Et quietum ſtudium*, & Sermo *De S. Nicolao*, incipiens: *Nicolaus iſte meus*; ſunt *Nicolai* Monachi Clarævallenſis. Sermones IV. & Meditationes in Antiphonam, *Salve Regina*, non eſſe *S. Bernardi* probant ſtylus, & frequentes citationes. *Sermo ad Clerum in Concilio Remenſi congregatum*, non eſt *S. Bernardi*, ſed ex ejus centonibus eſt conſarcinatus. Sermo alter *Ad Paſtores in Synodo congregatos*, etſi elegans, non refert *S. Bernardi* venam. Alter *Ad Prælatos in Concilio Generali*, qui incipit; *Non pro ſapientia quæ in me ſit*; cùm *ante paucos annos*, *ſub bonæ memoriæ Eugenio Papa ſimiliter convenisse Eccleſiam* memoret, *S. Bernardi* eſſe non poteſt, qui duobus tantùm menſibus *Eugenio* ſupervixit. Sermo *De fugienda cordis & corporis immunditia*, incipiens his verbis, *Amator caſtitatis*, ex *Guerrico* Abbate maximam partem excerptus eſt. Sermo *De miſeria humana*, incipiens his verbis, *O homo*, inter nothos eſt rejiciendus, ſicut & alter *De ſeptem donis Spiritus Sancti*, incipiens, *Prima gratia eſt timor Domini*. Sermo *De duodecim portis Jeruſalem*, in MS. Carthuſiæ Colonienſis, ex quo eum edidit *Horſtius*, nomen *S. Bernardi* præferens, eo non omnino indignus à viris eruditis cenſetur. *Sermo in Canticum B. Virginis*, Sancti Bernardi nomen præfert in Codice MS. Monaſterii *Horti Mariæ* Ordinis Ciſtercienſis, ex quo eum edidit *Horſtius*, & in Codice Gemmeticenſi, ad cujus fidem ipſum recenſuit *P. Mabillonius*.

Liber De modo bene vivendi, non eſt S. Bernardi.

Librum *De modo bene vivendi ad ſororem*, ſtylus languens, crebræ Patrum citationes, ſententiæ oſcitanter repetitæ; & ſororis, ad quam ſcribit Author, virginitas, *S. Bernardi* eſſe negant, qui ſororem unicam habuit *Humbelinam*, ante Religionis ingreſſum conjugatam, cui proinde verba illa capitis xx. convenire non poſſunt: *Tu ergo venerabilis Soror*, *non deſpicias mulieres quæ de ſæculo venerunt*, *maritos habuerunt*.

Liber *Sententiarum* dubios fœtus inter cenſetur, ob ſtyli diverſitatem. *Diſputatio cujuſdam Juſti cum Deo*, &c. *Soliloquium*, quod incipit, *Cor meum*, *rogo te*, &c. *Formula honeſtæ vitæ*: *Varia & brevia documenta piè vivendi*, non ſunt S. Bernardi. *Speculum Monachorum*, eſt *Arnulphi* Monachi *de Boeriis*, Ordinis Ciſtercienſis in Diœceſi Laudunenſi. *Documenta Vitæ Religioſæ*, *Octo puncta perfectionis aſſequendæ*; *Epiſtola de Regimine Vitæ Spiritualis*: Opuſculum, *Ad quid veniſti?* Tractatus *De Statu Virtutum*: *Expoſitio in Orationem Dominicam*. *Meditatio in Paſſionem & Reſurrectionem Domini*; *Lamentatio in Paſſionem Chriſti*, *Lamentatio Virginis Mariæ*, ſpuria judicantur.

Liber in Hexaëmeron, quem *Poſſevinus* & *Horſtius S. Bernardo* tribuunt, ex Codice Bibliothecæ Caſſinenſis, hoc exordio, *Omnium quæ ſunt*, *moventur*, *& vivunt*, &c. fœtus eſt *Arnoldi* Bonævallis in Diœceſi Carnotenſi Abbatis.

Commentarius in Pſalmos Pœnitentiales, ſub nomine *S. Bernardi* Venetiis editus anno 1583. eſt *Innocentii III.* Pontificis Maximi ut obſervavit doctiſſimus Cardinalis *Bona*, in lib. *De divina Pſalmodia*.

Commentarius in Epiſtolas *S. Pauli* qui MS. aſſervatur in Bibliotheca *S. Andreæ* Ferrarienſis, *S. Bernardo* malè tribuitur ab *Horſtio*: eſt *Bernardi Clævopenſis*, Auguſtiniani Theologi, ut ex Joſepho Pamphilo *Poſſevinus* & *P. Mabillonius* obſervant.

Tractatum ſeu *Declamationem in Evangelium*, *Ecce nos reliquimus omnia*, Gaufrido *S. Bernardi* Notario tribuunt Codices MSS. Clarævallenſis, Valliſlucentis, & Regiæ Navarræ Pariſienſis à *P. Mabillonio* laudati in Præfatione. Ex variis *S. Bernardi* Sermonibus hic Tractatus excerptus eſt, ut monet Auctor, utque ex ejus inſcriptione conſtat in MS. Codice Albo-Mantellorum.

Inter *Parabolas de Pugna ſpirituali*, ſecundam & tertiam ad primæ imitationem confictas, iiſque Codicibus MSS. in quibus prima occurrit, alteram ſemper deeſſe, quartam verò *De Chriſto & Eccleſia* & quintam *De Fide*, *Spe & Caritate*, inter notha rejiciendas, monuit *P. Mabillonius*. Inter Sermones de tempore, ſecundus in Cœna Domini, in illud Proverbiorum, *Sediſti ad menſam divitis*, &c. cùm in omnibus Cod. MSS. deſideretur, non videtur eſſe Melliflui Doctoris. *Meditatio in Vitam & Paſſionem Domini*, quæ incipit, *Jeſum Nazarenum*, ſtylum *S. Bernardi* non ſapit. Eſt nona inter eas quæ *S. Anſelmo* tribuuntur, ſub hoc titulo, *Stimulus amoris*; vel, *Speculum Evangelici Sermonis*; nec in MSS. Codicibus Operum *Sancti Bernardi* legitur. Inter Sermones *De Sanctis*, ſecundus *in Converſione S. Pauli*, dubius eſt, cùm in MSS. deſideretur. *Sermo in Feſto S. Mariæ Magdalenæ*, à *Nicolao* Clarævallenſi conflatus eſt ex Sermonibus *S. Bernardi* in Cantica. *Sermo V. in Aſſumptione B. Virginis*, incipiens his Verbis: *Quòd Dominus ac Salvator noſter*, non videtur eſſe *S. Bernardi*, cùm deſit in MSS. De Sermone Panegyrico ad

Beatam

Beatam Virginem, qui Sermoni de illius Nativitate ſubjicitur, idem eſto judicium: Inter Sermones *De Diverſis*, pleríque ſunt ex ore dicentis excepti, & compendio deſcripti. Sermones VIII. XXVIII. LXXI. LXXIII. LXXVI. & LXXIX. dubium an ſint *S. Bernardi*, an *Guerrici* Abbatis. VI. & XXI. *Nicolao* Clarævallenſi tribuuntur, XL. *De gradibus Confeſſionis*, & XLI. *De gradibus Obedientiæ*, in ſpuriorum claſſem rejiciuntur. Inter Epiſtolas CCCXL. ad *Henricum* Archidiaconum, à nonnullis viris eruditis *S. Bernardi* eſſe negatur. In pluribus MSS. deeſt. Baptiſmum approbat ſub hac verborum formula collatum, *Baptizo te in nomine Dei, & Sanctæ & veræ Crucis*. quod facturum *S. Bernardum* ægrè mihi perſuaſerim.

Epiſtola dubia.

Epiſtolam CLXXIV. *Ad Canonicos Lugdunenſes*, qua ipſos perſtringit, quòd Feſtum Conceptionis B. Virginis inconſulta Sede Apoſtolica celebrarent, quidam recentiores *S. Bernardo* ſuppoſitam aſſerunt, ratiunculis freti, quas hic exſufflare non eſt opus, cum ſuaptè levitate abeant in ventos. Sanè ipſam *S. Bernardo* vindicant omnium Codicum MSS. fides, & Veterum conſenſus, *B. Alberti Magni, Thomæ Alenſis, SS. Thomæ & Bonaventuræ*, &c. & ſtyli unitas. Porro hac in Epiſtola *S. Bernardus* ſententiam ſuam ex Eccleſiæ Auctoritate totam ſuſpendit: *Nulla*, inquit, *Virgini ratione placebit contra Eccleſiæ Ritum præſumpta novitas, mater temeritatis, ſoror ſuperſtitionis, filia levitatis. Nam ſi ſic videbatur, (celebrandus ſcilicet Conceptionis Deiparæ dies feſtus) conſulenda erat prius Apoſtolicæ Sedis Authoritas, & non ita præcipitanter atque inconſultè paucorum ſequenda ſimplicitas imperitorum. Et ante quidem apud aliquos errorem comperaram, ſed diſſimulabam, parcens devotioni, quæ de ſimplici corde & amore Virginis veniebat. Verùm apud Sapientes, atque in famoſa nobilique Eccleſia, & cujus ſpecialiter filius ſum, ſuperſtitione deprehenſa, neſcio an ſine gravi offenſa, etiam veſtri omnium, diſſimulare potuerim. Quæ autem dixi, abſque præjudicio ſanè dicta ſint ſanius ſapientis. Romanæ præſertim Eccleſiæ Auctoritati atque examini totum hoc, ſicut, & cætera quæ ejuſmodi ſunt, univerſa reſervo: ipſius, ſi quid aliter ſapio, paratus judicio emendare.*

Epiſtola ad Canonicos Lugdunenſes, à S. Bernardo ſcripta eſt.

Ad Sedem Apoſtolicam pertinet novarum inſtitutio Solemnitatum.

Romanæ Eccleſiæ Auctoritati atque examini, quæ ad Religionem pertinent univerſa reſervat S. Bernardus.

Atque hanc *S. Bernardi* ſententiam viri eadem ætate in Eccleſia religione & doctrina celebres propugnarunt. Inter alios *Petrus* Abbas Cellenſis *Nicolaum S. Albani* in Anglia Monachum, *Sancti Bernardi* memoriæ & glorioſo nomini obtrectantem ob novam Feſtivitatem Conceptionis Beatæ Virginis impugnatam, per Epiſtolas caſtigavit, & Sancti Abbatis doctrinam, factúmque vindicavit. Qui de re legenda eſt ipſius Epiſtola XXIII. Libri VI. *Sed fortè dices mihi*, inquit, *Audeſnè qualiſcumque Abbas occulere puteos continuandæ ſemper devotionis, & profundiùs quotidie fodiendæ venerationis? Nonne eodem Spiritu potantur Moderni, quo & Antiqui? .... Non erat ab initio Nativitas Virginis in Eccleſia Solennis, ſed creſcente Fidelium devotione, addita eſt præclaris Eccleſiæ Solemnitatibus. Quare igitur non ſimiliter & diem Conceptionis obtineat ſedulitas Chriſtianæ devotionis? Ad quod ego: Cataractas cœli, & fontes abyſſi libentiùs in obſequium Virginis ſolverem, quam clauderem. Et ſi filius ejus ſeſſus aliquid omiſiſſet in prærogativa exaltationis ſuæ Matris, ego ſervus, ego mancipium, non quidem de effectu, ſed ſaltem affectu ſupplere geſtirem. Mallem certe non habere linguam, quam aliquid dicere contra Dominam noſtram. Ante eligerem non habere animam, quam vellem ejus extenuare gloriam. Licuit quoque, ſempérque licebit, Sponſam Chriſti Eccleſiam, quæ in terris peregrinatur, ſecundùm mu-*

Pietas Petri Cellenſis Abbatis in Virginem Deiparam.

A *tationes rerum, perſonarum, & temporum, variare rationes Decretorum, & nova adinvenire medicamina remediorum, & ſtatuere Sanctis adeptione gloriæ frequentiam Solemnitatum. Eſt tamen auro locus in quo conflatur, & argentum habet venarum ſuarum principia, Sedem Petri, & Curiam Romanam, quæ claves cœli principaliter tenet: & clauſuræ conſiliorum Dei reſerata diſpenſante Deo, unguentum gratiæ à capite, uſque in oram veſtimenti habet complute. Hæc Sedes Petri, id eſt, Petra in qua Moyſes reſidet, videlicet Lex Dei immaculata convertens animas, fragoſa quæque Hæreticorum conciliabula* B *elidit & alliſit, profanas vocum novitates reſecat & reſcindit, ſuperflua confodit & jugulat, hiantia & ecliptica complet & illuſtrat. Utinam ſalva veritatis auctoritate, lance communis conſilii, hæc Domina & Moderatrix totius Chriſtianitatis, Conceptionem Virginis libraſſet & approbaſſet, à mari uſque ad mare hanc propagaſſet! Sole, id eſt, Apoſtolico, ac Luna, id eſt, Curia Romana præeunte, tam ſecure quàm expedite in lumine vultus eorum greſſus meos ponerem & diſponerem ex hoc videns vitare lubricum, & ſequi ſolidum & ſecurum.*

Romana S. Petri ſedes commendatur.

Domina eſt & Moderatrix totius Chriſtianitatis.

Potho Prumienſis Preſbyter *S. Bernardo* coævus, C adverſùs novarum Celebritatum inſtitutionem abſque Romanæ Eccleſiæ Auctoritate factam, privata & imprudenti Monachorum quorumdam pietate, eodem ſpiritu declamat in fine Libri III. De Statu Domus Dei. *Ecce*, inquit, *Vita Monaſtica, quæ erat columna & firmamentum Religionis, in qua videlicet viguit diſciplinæ cenſura, morum gravitas, maturitas conſiliorum, auctoritatis pondus, antiquitatis inſigne, in Eccleſiaſticis Officiis repentinis viſa eſt novitatibus acquieſcere, & quadam juvenili paſſa eſt decolorari levitate. Miramur ergo ſatis quid viſum fuerit hoc tempore quibuſdam Monaſteriis mutare colorem optimum, novas quaſdam inducendo celebritates. Numquid Patribus doctiores aut devotiores ſumus?* D *Superba mente præſumimus, quicquid ipſorum in talibus prudentia præterivit. Neque verò nos in hujuſmodi aliquid invenire poſſumus, quod illorum quæreris diligentiam præteriſſe. Quæ igitur ratio hæc Feſta celebranda nobis induxit, Feſtum videlicet Sanctæ Trinitatis, Feſtum Transfigurationis Domini? Additur his à quibuſdam, quod magis abſurdum videtur, Feſtum quoque Conceptionis Sanctæ Mariæ. Nos in his omnibus devotioni Fidelium minimè derogamus, dum rationem quærimus, quâ rationabile obſequium noſtrum offerre Domino debemus, ne fortè à via recta deviantes, præſumptionis ſpiritu ducamur.* Non negabat vir pius & eruditus Feſta S. Trini- E tati, Chriſto Transfigurato, Virgini Deiparæ Conceptæ, ab Eccleſia poſſe inſtitui ac celebrari; ſed expectandam cenſebat Romani Pontificis aut Concilii Juſſionem ac Decretum; idque Monachos imprudenti ac præcipiti devotione uſurpare.

§. III.

S. Bernardi Sententia de Sanctorum Beatitudine diſcutitur.

F *S. Bernardum* ſenſiſſe, animas Juſtorum poſt hanc vitam, ante generalem corporum Reſurrectionem, & extremum Judicium, non admitti ad illam Beatitudinem quæ in Dei viſione conſiſtit, quiſpiam ex ejus Sermonibus *De omnibus Sanctis* imprudens colligeret. Sic enim habet Sermone II. *Interim ſub Altari eos eſſe, & non ſupra, ipſe nos doceat, cujus teſtimonium credibile factum eſt nimis, qui (ut ſcribit in Apocalypſi) ſub Altari ipſo eorum etiam voces audivit. Adhuc ergo ſignatum eſt ſuper eos lumen vultûs Dominici: & licet non plenum, habent*

bent tamen lætitiam multam in corde ſuo, donec veniat dies illa quæ implebit eos lætitia cum vultu ſuo. Interim, inquam, convertuntur animæ illæ in requiem ſuam, donec veniat dies qua introire mereantur in requiem Domini. Adhuc laudant eas in portis opera ſua, donec veniat cùm erit unicuique laus à Deo. Et Sermone III. docet *Tres eſſe Sanctarum ſtatus Animarum. Primum videlicet in corpore corruptibili, ſecundum ſine corpore, tertium in corpore jam glorificato. Primum in tabernaculis, ſecundum in atriis, tertium in Domo Dei.* Et Sermone IV. explicat quid ſit illud Altare, ſub quo interim Sanctorum Animæ eſſe dicuntur in Apocalypſi, aitque eſſe Chriſti humanitatem, quam ſolam vident: poſt Reſurrectionem autem exaltandas ſuper Altare, ad videndam ejus Divinitatem. *Interim ergo*, inquit, *ſub Chriſti humanitate fœliciter Sancti quieſcunt, in quam nimirum deſiderant etiam Angeli ipſi proſpicere, donec veniat tempus quando jam non ſub Altari collocentur, ſed exaltentur ſuper Altare. Sed quid dixi? Numquid Humanitatis Chriſti gloriam, non dicam hominum, ſed vel Angelorum aſſequi poterit quis, nedum ſuperare? Quonam igitur modo ſuper Altare dixerim exaltandos eos, qui nunc ſub Altare quieſcunt? Viſione utique & contemplatione, non prælatione. Oſtendet enim nobis Filius (ut pollicitus eſt) ſemetipſum, non in forma ſervi, ſed in forma Dei. Oſtendet etiam nobis Patrem & Spiritum Sanctum, ſine qua nimirum viſione nihil ſufficeret nobis. Quoniam hæc eſt vita æterna, ut cognoſcamus Patrem verum Deum, & quem miſit Jeſum Chriſtum, & in eis etiam Spiritum ut uſque. Tranſiens quippe miniſtrabit nobis, novas utique & uſque ad tempus illud nobis penitus inexpertas delicias manifeſta ſua contemplationis.*

Verùm de Beatitudine conſummata loqui *S. Bernardum*, ex adjunctis perſpicuum eſt; & negare tantùm Animas Sanctorum tam perfectè nunc videre Deum, quàm viſuræ ſint receptis corporibus, quia naturalis impetus quo erga corpus feruntur, ut ei rurſum uniantur, ipſas remoratur quominus Angelorum inſtar tota intentione in Deum ferantur. Id planè ſignificant ejus verba Sermone III. *De omnibus Sanctis*, ubi carnem ita compellat: *Animæ Sanctæ, quas propria Deus inſignivit imagine, te deſiderant: quas redemit proprio ſanguine, te expectant: & ipſarum ſine te compleri lætitia, perfici gloria, conſummari Beatitudo non poteſt, ut necdum tota earum affectio liberè pergat in Deum; ſed contrahatur quodammodo & rugam faciat, cùm inclinantur deſiderio tui.* Ibidem: *Neque enim præſtari decet integram Beatitudinem, donec ſit homo integer cui detur... Acceperunt jam ſingulas ſtolas, ſed non veſtientur duplicibus, donec veſtiamur & nos.... Stola enim prima eſt fœlicitas & requies animarum: ſecunda verò immortalitas & gloria corporum.*

Et Sermone IV. diſtinguens inter ſinum Abrahæ, & locum Animarum Sanctarum, ait: *Jam verò ſicubi fortè præſens quoque Sanctorum requies Abrahæ ſinus vocatur, certum eſt de Evangelio hanc inoleviſſe conſuetudinem: licèt neminem oporteat dubitare longè alium hunc ſinum eſſe quàm illum; quippe cùm ille in tenebris, hic in luce multa; in inferno ille fuerit, iſte in cœlo. Non incongruè tamen etiam nunc dictum videtur Patriarcharum filios paternum in ſinum recipi, cùm ad eorum conſortium ab hoc ſæculo tranſire meruerint.*

Et alibi paſſim Animas Sanctas ſtatim poſt obitum viſione divina frui docet. Sermone II. De Sancto Malachia: *Non immeritò hodie Malachias in conſortium Angelorum recipitur, re adeptus, quod nomine dicebatur. Et quidem ante Angelus erat non minùs puritate, quàm nomine: ſed nunc feliciùs glorioſi in eo interpretatio nominis adimpletur, quando pari cum Angelis gloria & fœlicitate lætatur.*

In Sermone De Obitu *Humberti* Monachi: *Ecce*, inquit, *jam coram te eſt, Pater dulciſſime, fons ille puritatis, quem tanto ardore animi ſitiebas: Ecce immerſus es in illam divinæ pietatis abyſſum, cujus memoriam abundantiæ ſuavitatis tam devotè eructare ſolebas.*

In Epiſtola ad *Sugerium* Abbatem: *Quid tibi*, inquit, *& terrenis exuviis, qui ad cœlum iturus, ſtolâ gloriæ mox indui habes?* Epiſtola CCCXI. ad Fratres de Hibernia, ita *S. Malachiam* jam defunctum compellat: *Abſit autem ut tua nunc, ô Anima Sancta, minùs efficax æſtimetur oratio, quando præſenti vividiùs ſupplicare eſt Majeſtati, nec jam in fide ambulas, ſed in ſpecie regnas. Abſit ut imminuta? nedum exinanita tua illa tam operoſa caritas reputetur, cùm ad Fontem ipſum caritatis æternæ procumbis pleno hauriens ore, cujus & ipſa priùs ſtillicidia ſitiebas.*

Scholion.

Huic Articulo, §. 11. pag. 514. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *Aliqua dicis de Epiſtola S. Bernardi contra Conceptionem.*

R. *De S. Bernardi* Operibus agens eo loci, Epiſtolam ejus CLXXIV. ad Canonicos Lugdunenſes genuinam eſſe probavi, non ipſi ſuppoſitam. Hac in Epiſtola *S. Bernardum* ſententiam ſuam ex Eccleſiæ Auctoritate totam ſuſpendere obſervavi. Ad Sedem Apoſtolicam pertinere novarum Inſtitutionem Solemnitatum. Contra piam de Immaculata Virginis Deiparæ Conceptione ſententiam tantùm abeſt ut aliquid dixerim, ut ne quidem Quæſtionem ipſam attigerim. Ex illa Epiſtola hæc verba deſcripſi: *Conſulenda erat priùs Apoſtolica Sedis Auctoritas.... Romana præſertim Eccleſiæ Auctoritati atque examini totum hoc, ſicut & cætera quæ ejuſmodi ſunt, univerſa reſervo: ipſius ſi quid aliter ſapio, paratus judicio emendare.* An hæc *S. Bernardi* verba deſcripſiſſe, eumdemque devotionis & ſummiſſionis affectum erga Romanam Eccleſiam induiſſe & illius verbis expreſſiſſe, crimen eſt? Verùm quamvis de S. Bernardi ſententia circa Beatæ Virginis Conceptionem dixiſſem aliquid, reprehenſionem propterea non mererer, modò intra Criticæ fines me continuiſſem, expendens dumtaxat quæ fuerit Patris ſanctiſſimi opinio; quod *Horſtius* & *P. Mabillonius* Viri Eruditi in Notis ſuis ad hanc S. Bernardi Epiſtolam fecerunt, animadvertentes: *Illum impugnaſſe non ſolùm Feſtivitatem Conceptionis Deiparæ Virginis inconſultâ Sede Apoſtolica inſtitutam, verùm etiam ipſam Conceptionis ſanctitatem ſeu immunitatem à peccato originali. Nam in iſta Epiſtola nullum omnino diſcrimen agnoſcit (niſi penes majorem ac minorem gratiæ plenitudinem) inter Beatam Virginem, ac Jeremiam, & S. Iohannem Baptiſtam, quos quidem in utero ſanctificatos affirmant omnes, immunes à culpa originali, nullus. Et hanc quidem fuiſſe Bernardi ſententiam, colligitur ex Sermo ſecundo in Aſſumptione, in quo apertè concedere videtur Beatam Virginem à parentibus originalem maculam traxiſſe. Quòd autem nonnulli quoſdam contextus Bernardo tribuunt in gratiam Immaculatæ Conceptionis, ex ſuppoſititiis ejus Operibus ut plurimùm adducuntur.* Hæc Viri illi Eruditi. Quæ obſervatio & in poſtrema Editione S. Bernardi Alexandro Octavo Pontifici Maximo dicata legitur. Cæterùm nullum ex hâc Obſervatione præjudicium fieri velim adversùs piam de Immaculata Conceptione Deiparæ Virginis ſententiam, circa quam Eccleſiæ Romanæ ſenſum & propenſionem Conſtitutionibus Summorum Pontificum expreſſam, præ Sancto Bernardo aut aliis quibuſdam Doctoribus, quorum alioqui revereor auctoritatem, ſequi religioſi officii loco ſemper ducam: *QUIA & ipſa Doctrina Catholicorum Doctorum ab Eccleſia Auctoritatem habet: Unde magis ſtandum eſt Auctoritati Eccleſiæ, quàm auctoritati vel Auguſtini vel Hieronymi,* (vel Bernardi) *vel cujuſcumque Doctoris.* Verba ſunt Sancti *Thomæ* Secunda Secundæ Quæſtione X. Articulo XII.

ART. XI.

ARTICULUS XI.

De Drogone Oſtienſi, Petro Venerabili, Petro Pictavenſi, Roberto Retenenſi, Gilberto de Hoilandia, Guillelmo à S. Theodorico, Guerrico Abbate, Anſelmo Havelburgenſi, Nicolao Claravallenſi; & Iſaac Magnæ Armeniæ Catholico.

I. DROGO, Primus Abbas *S. Joannis Laudunenſis* à *Bartholomæo* ejuſdem urbis Epiſcopo conſtitutus eſt, anno MCXXVIII. ex Priore Cœnobii *S. Nicaſii* Remenſis O. B. Deinde *bono odore ſapientiæ & probitatis ejus longè latèque diffuſo*, inquit, *Hermannus* Monachus lib. III. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis*, Cap. XXII. ab *Innocentio II.* Romam vocatus, Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis creatus eſt. Ab Authore Appendicis ad *Sigebertum* à Piſtorio editæ *Religione & facundia venerabilis* prædicatur; & ad annum 1138. quo ejus obitum conſignat, *Vir Religione & Sapientia clarus.* Sermonem ſcripſit *De Paſſione Domini*, item Librum *De Creatione & Redemptione hominis*, Opuſculum *De Septem donis Spiritus Sancti*, & Tractatum *De Horis Canonicis*. Extant in Bibliotheca Patrum.

II. S. PETRUS MAURITII, Arvernia, ex nobili genere oriundus, inter Cluniacenſes Monachos à *S. Hugone* adſcriptus, deinde Prior Vezeliacenſis, & de Domina, defuncto *Hugone*, Cluniacenſis Abbas electus eſt anno MCXXIII. die Aſſumptæ in Cœlum Virginis, annos dumtaxat triginta natus. Ob morum gravitatem, vitæ ſanctimoniam, & eruditionem eximiam, *Venerabilis* cognomen promeritus eſt, atque ita ab *Innocentio II.* & *Eugenio III.* Pontificibus Maximis appellatus. Vitam ejus in Cluniacenſi Chronico ſcriptam legere eſt, in quo & ejus Opera recenſentur; ſcilicet *Epiſtolarum libri ſex*, Tractatus adversùs *Judæos*, *Tractatus adversùs Petrobruſianos*, Libri duo *De Miraculis*, *Sermones quatuor*, Hymni & Rithmi quidam, & *Statuta Congregationis Cluniacenſis.* Ejus Opera excuſa ſunt in Bibliotheca Patrum. Librum quòque *De Vita Solitaria* ipſi tribuit *Trithemius* Abbas. *S. Bernardus* hoc ipſi ſcripſit elogium Epiſtola CCLXXVII. qua ipſum Romam euntem *Eugenio III.* Pontifici Maximo commendavit: *Honorate Virum, ut verè honorabile membrum in Chriſti corpore. Vas eſt in honorem (ni fallor) plenum gratiæ & veritatis, refertum plurimis bonis. Remittite eum cum lætitia, quamplurimos ſub reditu lætificaturum. Dignemini eum ampliori, ut dignum eſt, gratia, & ita ut de plenitudine ejus omnes, cùm redierit, accipiamus. Sanè ſi quid petierit in nomine Domini Jeſu, non debet apud vos pati difficultatem. Nam ſi neſcitis, iſte eſt qui manus ſuas extendit ad pauperes Ordinis noſtri. Iſte eſt qui de poſſeſſionibus Eccleſiæ ſuæ, quantùm cum pace poteſt ſuorum, libenter frequentérque largitur ad victum. In nomine Jeſu cur dixerim, audite. Si enim petierit (quod ſuſpicor, vereórque) dimitti à regimine Monaſterii, quis illum noſcens in nomine Jeſu petere putet? Fallor, non ſolitò timoratior, ſi non ſe ipſo melior factus ſit, ex quo vidiſtis eum. Quamquam pene ab introitu ſuo in multis Ordinem illum melioraſſe cognoſcitur.* Eumdem in Epiſtola ad ipſum data vocat *Virtutis exemplar, diſciplinæ ſummam, ſpeculum Sanctitatis.* Obiit VIII. Kalendas Januarii anno MCLVII. ut conſtat ex Martyrologio Monaſtico Benedictino. De ipſo legatur *Trithemius* Abbas.

Petri Venerabilis elogium.

III. PETRUS PICTAVENSIS, Ordinis Benedictini Monachus, *Petro Venerabili* Abbati Cluniacenſi Carmen Panegyricum cecinit: ad eumdem Epiſtolam dedit quâ ipſum ad ſcribendum adhortatus eſt, ejus eruditionem plurimùm commendans; aitque ipſum non modò doctrina & pietate ad monumenta ingenii poſteris relinquenda, verùm etiam officio impelli debere: *Cùm ſcribendi ſtudium ſpeciali prærogativa Cluniacenſes Abbates à temporibus antiquis obtineant. Nec certè ſola auctoritate compelluntur ut ſcribant: ſed etſi non fecerint; ſicut degeneres, multùmque patriæ formæ diſſimiles, neceſſe eſt erubeſcant.* Scripſit idem *Petrus* Epitaphium *Gelaſii II.* Pontificis Maximi, &c.

Studia Monaſtica.

IV. ROBERTUS RETENENSIS, Anglus, Pompelonenſis Eccleſiæ Archidiaconus, vir Arabicæ linguæ peritiſſimus, rogante *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi, *Alcoranum* ex Arabico Latinum fecit, & eidem Abbati Verſionem ſuam dicavit. A *Theodoro Biliandro* Miniſtro Zuingliano editum eſt Alcoranum à *Roberto Retenenſi* Latio donatum. Id autem operæ ab ipſo poſtularat *Petrus Cluniacenſis*, ut Mahometanæ Legis errores & figmenta refellere poſſet. Qua de re ejus ad *S. Bernardum* Epiſtola legenda eſt.

V. GILLEBERTUS DE HOILANDIA, Anglus, ſub *S. Bernardo* Ciſtercienſis Ordinis Monachus, deinde Suinsheſenſis Abbas in agro Lincolnienſi, vir religioſus & eruditus, magnúſque *S. Bernardi* æmulator, ſcripſit in tria Canticorum Capita Sermones XLVIII. elegantiſſimos, inde incipiens ubi *S. Bernardus* ſcribendi ſimul & vivendi finem fecerat; quos unà cum Epiſtolis quibuſdam & Diſſertationibus Aſceticis ejuſdem in Appendice Operum *S. Bernardi* Editionis *P. Mabillonii*, Tom. IV. legere eſt. Scripſiſſe etiam *In Pſalterium*, *in Evangelium S. Matthæi*, *in Epiſtolas S. Pauli*, *in Apocalypſim S. Joannis*, Librum *Theologicarum Sententiarum*, *De Statu Animæ*, *& De Caſu Diaboli*, refert *Joannes Pitſeus* lib. *De Illuſtribus Scriptoribus Angliæ*. Obiiſſe anno 1172. Chronicon Claravallenſe teſtatur.

VI. GUILLELMUS, Patria Leodienſis, Ordinis primùm Benedictini in Cœnobio *S. Nicaſii* Remenſis Monachus, deinde Monaſterii *Sancti Theodorici* prope Rhemos creatus Abbas, anno MCXX. arctiſſimam cum *S. Bernardo* iniit amicitiam. Abdicata Præfectura, Ciſtercienſem Ordinem in Cœnobio Signiacenſi * profeſſus eſt anno circiter MCXXXV. ubi cùm aliquot annos in jugi rerum cœleſtium contemplatione & ſumma animi demiſſione exegiſſet, ſanctè obiit anno circiter MCL. Cum ipſo de amicitia certat *S. Bernardus* Epiſtolis LXXXV. & LXXXVI. Orta Cluniacenſes inter & Ciſtercienſes contentione ob Regulam *Sancti Benedicti* diſpari habitu & religione ſervatam, cùm hujus diſſidii Authorem *S. Bernardum* calumnia proclamaret, *Guillelmus à Sancto Theodorico* virum ſanctiſſimum ad ſcribendam Apologiam induxit, & ad ea, quæ in Cluniacenſibus correptione digna erant, reprehendenda. Ejus votis obſecutus eſt *S. Bernardus*, ipſique *Apologiam* dicavit. Ipſi etiam Librum *De Gratia & Libero Arbitrio* nuncupavit, ejuſque cenſuræ ſubjecit, antequam publici juris fieret. Scripſit præclaram *Epiſtolam ad Fratres Chartuſianos de Monte Dei*, cujus in Præfatione Operum ſuorum Catalogum inſtruxit. Hæc verò ſunt quæ ſe ediſſe teſtatur: *Speculum Fidei*, *Ænigma Fidei*, Libros duos *De contemplando Deo*, alterum *De natura & dignitate amoris*: Libellum *De Sacramento Altaris*: *Meditationes* Novitiis ad orandum informandis utiles: *In Cantica Canticorum*, uſque ad illum locum, *Paululum, cùm pertranſiſſem eos, inveni quem diligit anima mea*: Librum *contra errores Petri Abælardi*. Commentarios in Cantica, & in Epiſtolam ad Romanos, ex Libris SS. Patrum

* De Signy.

trum deſloravit. *Sententias de fide* fortes & graves ex libris *S. Auguſtini* excerpſit. Edidit præterea Opuſculum *De natura Animæ & Corporis.* Scripſit denique librum unum *De Vita S. Bernardi.* Epiſtola ad Fratres de Monte Dei, *Tractatus de contemplando Deo*, & Tractatus *De natura & dignitate amoris*, extant inter Opera *S. Bernardi*, Tom. V. Editionis *P. Mabillonii.* Hæc verò & alia ejus Opera edita ſunt Tomo IV. Bibliothecæ Ciſtercienſis.

D'Igny.

VII. Guerricus, Ordinis Ciſtercienſis Monachus, *S. Bernardi* diſcipulus, Igniacenſis Monaſterii, * quartæ Claræ-vallis Filiæ, in Diœceſi Remenſi, ſecundus Abbas, pietate juxta & eruditione clariſſimus, Sermones piiſſimos & elegantiſſimos edidit. Obiiſſe dicitur anno MCLVII. die XIX. Auguſti. A *Trithemio*, *Manrique*, *Henrique*, *Viſchio* in Bibliotheca Ciſtercienſi, & aliis qui de Sanctiſſimi Ordinis Viris Illuſtribus ſcripſerunt, celebratur; necnon in Exordio Magno Ciſtercienſi, Capp. VII. & VIII.

Havelburgum Germaniæ urbs eſt in Marchia Brandeburgenſi Epiſcopus ſub Archiep. Magdeburgenſi.

VIII. Anselmus Havelburgenſis Epiſcopus, à *Lothario II.* Imperatore Legatus Conſtantinopolim miſſus, à Græcis ſapientioribus Epiſcopis provocatus, celebrem Conventum inſtitui curavit, in quo de Controverſiis Græcos inter & Latinos ultro citróque diſputatum eſt. Collationes illic habitas præcipuè cum *Nechite* Nicomediæ Archiepiſcopo in unum collegit Eugenio III. Pontifice Maximo jubente & quaſi *Antycimenon*, id eſt, *Librum Contrapoſitorum*, ſub forma Dialogi conſcripſit. Tres Libros complectitur hoc Opus. Primus eſt *De unitate Fidei, & multiformitate vivendi ab Abel juſto uſque ad noviſſimum electum.* Secundus, *De Proceſſione Spiritus Sancti.* Tertius, *De diverſo Euchariſtiæ Ritu Græcorum & Latinorum, videlicet Azymi & Fermentati: Et de Auctoritate Romana Eccleſiæ.* Authoris eximiam eruditionem cum ſumma pietate & modeſtia conjunctam Opus teſtatur.

IX. Nicolaus, ex Monacho Arremarenſi factus Claræ-vallenſis, & *Sancti Bernardi* Amanuenſis ſive Notarius, eique, & Petro Venerabili Abbati Cluniacenſi cariſſimus, ut ex iſtius Epiſtolis XXXIII. XXXIV. & XXXV. libri ſexti compertum eſt, homo verſipellis ingenii, ſigillo *S. Bernardi* non ſemel abuſus, & deprehenſus falſarius, fugam arripuit. De ejus fuga, fraudibus, impoſturis, ſcripſit *S. Bernardus* ad *Eugenium* Papam Epiſtolam CCXCVIII. & perpetua dignum incluſione perpetuóque ſilentio denunciavit, ſi fortè Romam ſe conferret. In Angliam profugiſſe vulgò creditur, iſque eſſe *Nicolaus S. Albani* in Anglia Monachus, qui S. *Bernardi* jam defuncti ſententiam de Conceptione B. Virginis impugnavit: ad quem graves ea de re Epiſtolas *Sancti Bernardi* vindices ſcripſit *Petrus Cellenſis*, nempe XXIII. libri VI. & X. libri IX. At vulgarem illam opinionem falſam eſſe evincit, I. Diverſitas patriæ. *Nicolaus* enim Sancti Bernardi Amanuenſis, Gallus erat; *Nicolaus* Monachus *Sancti Albani*, Anglus, ut conſtat ex Petro Cellenſi. *Nicolaus* Claræ-vallenſis *Petro Cellenſi* familiariter notus erat, & cariſſimus, ut probant mutuæ ipſorum Epiſtolæ: *Nicolaus S. Albani* Monachus ipſi notus non erat niſi occaſione petulantis in doctrinam & nomen *S. Bernardi* jam in Cœlum tranſlati inſultûs. II. Diverſos homines fuiſſe probat ſtyli diſparitas, cultior enim eſt & urbanior *Nicolai* Claræ-vallenſis ſtylus, ut ex ejus Epiſtolis à *Joanne Picardo* Canonico Regulari *S. Victoris* Pariſienſis editis compertum eſt. III. Idem probat contrarietas opinionum. *Nicolaus* enim *S. Albani* Monachus tam alienus fuit

Falluntur qui Nicolaum Claræ-vallenſem cum Nicolao S. Albani in Anglia Monacho confundunt.

à ſententia *S. Bernardi* circa Conceptionem Deiparæ Virginis, ut propterea ipſum poſt obitum dediſſe pœnas commentus ſit, quòd eam in peccato conceptam docuiſſet, ac novæ Celebritati Conceptionis ipſius repugnaſſet. En verba ipſius ad *Petrum Cellenſem* ſcribentis: *In Claravallenſi Collegio quidam Converſus bene religioſus in viſu noctis vidit Abbatem Bernardum niveis indutum veſtibus, quaſi ad mamillam pectoris furvam habere maculam. Quem ex admiratione triſtior alloquens: Quid eſt, inquit, Pater! quòd nigram in te maculam video? Et ille: Quia de Domina noſtra Conceptione ſcripſi non ſcribenda, ſignum purgationis meæ maculam in pectore porto. Frater viſa Conventui innotuit, & aliquis Fratrum in ſcriptum redegit. Relatum in Generali Ciſtercienſi Capitulo, & de communi Conſilio ſcriptum periit incendio, maluitque Abbatum univerſitas Virginis periclitari gloriam, quam S. Bernardi opinionem. . . . . Porro facto levi per Purgatorium tranſitu, intravit in gaudium Domini ſui, qui in diebus ſuis ſanctitate venerabilis, opinione ſingularis, eloquentia ſuavis, & ſignorum innovatione mirabilis.* At *Nicolaus Claravallenſis*, Sermone *De B. Maria*, qui incipit his verbis, *Miraculum fuit*, (Hunc enim ipſius eſſe viri eruditi conjiciunt) aſſerit B. Virginem in peccato originali fuiſſe conceptam. *Licèt*, inquit, *Maria de Patrum natura per peccatum vitiata duceret originem, prælecta tamen per Spiritum Sanctum, & præſervata ad purum, Deum nobis protulit & hominem.* Ut ut eſt, *Nicolaus Claravallenſis* varias Epiſtolas ſcripſit, varios item Sermones, Obſervationes Morales in aliquot Verſus Pſalmorum, quædam Reſponſoria & Lectiones de Cruce & de Virgine, & Sequentias decem de Chriſti & Sanctorum Feſtivitatibus. Hæc autem Opera ſua recenſet in Epiſtola nuncupatoria Sermonum ad *Henricum* Trecenſium Comitem, quam Tom. III. Bibliothecæ Ciſtercienſis legere eſt.

Apud Petrum Cellenſem Epiſt. IX. libri IX.

Inter Sermones S. Bernardi.

X. Isaac Magnæ Armeniæ Catholicus, id eſt, omnibus Armeniæ Epiſcopis Primatûs jure præſidens, non longè ab anno MCXLV. vixit, quo *Baronius* Cardinalis ex *Ottone Friſingenſi* lib. VII. cap. XXXII. conſignat Armenorum Legationem ad Romanum Pontificem, quem ſuper iis in quibus à Græcis diſſentiebant, & quæ illi in ipſis traducebant, Judicem poſtularunt; inquit *Combefis* noſter, qui hanc epocham ex eo colligit, quòd *Conſtantinum* antè octingentos annos à ſuo tempore baptizatum dicat. Scripſit *Orationes* duas *Invectivas adverſùs Armenorum errores*: quibus exprobrat 1. Eutychianam & Monothelitarum hæreſim. 2. Quòd Annuntiationem B. Virginis, & Chriſti Nativitatem non celebrarent. 3. Perperam ipſos arguit quòd Euchariſtiam ex pane azymo conficerent. 4. Ipſos meritò reprehendit quòd aquam vino in Sacrificio non miſcerent. 5. Quòd auctario *Petri Fullonis* Triſagion interpolarent, his nimirum verbis, *Qui crucifixus es pro nobis.* 6. Quòd ſacras Imagines non colerent, ſed velut Idola ſugillarent. 7. Quòd Chriſmate carerent, & in Baptiſmo non ungerent recèns baptizatos. 8. Quòd Cathechumenos in Baptiſmo non inſufflarent. 9. Quòd Jejunium ſingulare, obſcurum, & à totius Eccleſiæ Ritu alienum obſervarent. 10. Quòd Quadrageſimæ tempore Eccleſiam non ingrederentur, neque Crucem adorarent. 11. Quòd Feria V. in Cœna Domini Sacram Communionem non perciperent. 12. Quòd agnum in Paſchate Ritu Judaïco immolarent. 13. Quòd Orationem Dominicam à ſolo Sacerdote, eóque rem ſacram agente, recitari permitterent, &c. Apoſtolicam Eccleſiam, ejúſque Pontifices perperam ab Armenis ſugillari docet,

Armenorum errores.

docet, quaſi in hæreſim prolapſos, quia ex hoc ſequeretur mendacem eſſe Chriſtum, qui portas inferi adverſùs eam nuſquam prævalituras declara- » vit. *Chriſtus ipſe dixit Petro*: Tu es Petrus, & » ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, » & portæ inferi non prævalebunt adverſùs eam; *id eſt hæreſes. Qui itaque blaſphemè dicitis Eccleſiam Catholicam ac Apoſtolicam lapſam in hæreſim, periiſſe, ac Chriſtum mendacem facitis dicentes, Romanos omnes in interitum ire, vóſque ſolos conſequi ſalutem?* Et infra: *Qui verò Magnæ Urbis Romæ Antiſtites, Sanctorum Apoſtolórum Confeſſores ac Fidei hæredes, qui duas naturas, duáſque operationes in Chriſto prædicent, uti Dominus ipſe in Evangelio docet, blaſphemant, eorúmque pietatem impietatem nuncupant, ac confeſſionem negationem dicunt, rectámque fidem alienam à fide doctrinam? Si quidem enim Apoſtolica Eccleſia ejúſque Pontifices in hæreſim prolapſi ſunt, palam eſt mendacem eſſe Chriſtum. Sin autem Chriſtus non eſt mendax, qui ſit verus Deus, ejúſque Catholica ac Apoſtolica Eccleſia cum ſuis omnibus Pontificibus rectam fidem tenet atque prædicat, liquet Eutychetem & Dioſcorum eorúmque dogmatis conſentientes Armenios, hæreticos ac blaſphemos, Chriſtique adverſarios errare.* Invectivas *Iſaaci Catholici* contra Armenos edidit & eruditis Notis illuſtravit *Combefis* noſter in *Auctario Bibliothecæ Patrum*, Tom. II.

Eccleſiæ Infallibilitas.

ARTICULUS XII.

De Roberto Pullo, Sugerio, Arnoldo Bonævallenſi, Ælredo Rievallenſi, Serlone Savigniacenſi, Iſaac de Stella, & Alano Inſulenſi.

I. ROBERTUS PULLUS, natione Anglus, Facultatis Pariſienſis Doctor & Profeſſor, Oxonienſis Academiæ reſtaurator, ob ſingularem doctrinam & morum integritatem ab *Innocentio II.* Romam vocatus, à *Lucio II.* ejus Succeſſore inter Cardinales conſcriptus eſt, & ab *Eugenio III.* Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cancellarius renuntiatus, ſub ejus Pontificatu finem vivendi fecit. Ipſum commendat *S. Bernardus* Epiſtola ccv. ad Roffenſem Epiſcopum data. *Si monui*, inquit, *Magiſtrum Robertum Pullum aliquantum tempus facere Pariſius, ob ſanam doctrinam quæ apud illum eſſe dignoſcitur, id putavi neceſſarium, & adhuc puto. Si dixi hominem fultum gratia amicorum, quorum in Curia non minima auctoritas eſt; id dixi, quod vobis formidavi & adhuc formido.* Ad *Robertum Pullum* jam Cardinalem *S. Bernardum* Epiſtolam cccxxxiv. ſcripſiſſe, probat *P. Mabillonius* ex Codice MS. Ciſtercienſi, quamvis in editis Ad *Rolandum* Cardinalem & Cancellarium inſcribatur. Et ſanè *Robertus Pullus* Cancellarii munere functus eſt uſque ad annum III. *Eugenii*, teſte Onuphrio: *Rolandus* verò cognomento *Blandinellus*, ſeu *Paparo*, Cancellarii dignitate non eſt ornatus ante annum *Eugenii* octavum. Recèns autem electus erat *Eugenius*, cùm *S. Bernardus* hanc, de qua agimus, Epiſtolam ſcripſit; in qua Pullum his verbis compellat: *Benedictus Deus, qui ſecundùm ſuam miſericordiam Eugenium noſtrum, imò ſuum prævenit in benedictionibus dulcedinis, parare ſcilicet lucernam Chriſto ſuo, & præmittere virum fidelem, ad adjutorium ejus, & noſtram quoque plurimam conſolationem. . . . . Age, Dilectiſſime, pro loco quem tenes, pro ea quam adeptus es dignitate: viriliter & prudenter exerce qui in te eſt Zelum Dei, ad gloriam ejus, & ſalutem tuam, & Eccleſiæ Sanctæ plurimam utilitatem, ut dicere » poſſis & tu*, quia Gratia Dei in me vacua non fuit. *Hactenus quippe eruditioni multorum fideliter inſtabas, cœlo & terra teſtibus: ſed jam tempus faciendi Domino: ne patiaris, quod in te eſt, diſſipari ab impiis legem ejus.* Clariſſima ingenii & eruditionis monumenta tranſmiſit ad poſteros *Robertus Pullus*, quorum indicem *Pitſæus* texuit in libro De Illuſtribus Scriptoribus Angliæ. *Octo Sententiarum Libros* edidit, & Notis exquiſitis illuſtravit *Domnus Hugo Mathoud* Aſceta Benedictinus Congregationis *S. Mauri*.

Cardinalis Pulli elogium.

Cardin. Pulli Opera.

II. SUGERIUS, humili loco natus, virtutis & doctrinæ gradibus ad ſummà conſcendit. In celebri *S. Dionyſii* propè Pariſios Monaſterio *S. Benedicti* Regulam profeſſus, ingenii fœlicitate & ad res magnas gerendas capacitate *Ludovico VI.* Regi Chriſtianiſſimo innotuit, cujus Legatione ad *Calliſtum II.* Pontificem Maximum cum laude perfunctus, Abbas *S. Dionyſii* abſens electus eſt, adhuc Diaconus, & accedente Regis aſſenſu inauguratus anno MCXXIII. Regularem Obſervantiam in Cœnobio ſibi commiſſo *abſque ſcandalo & perturbatione Fratrum* reſtituit: Baſilicam inſignem, eo quo etiamnum conſpicitur ſchemate inſtauravit, ornavit, locupletavit, Deo Sanctam Reformationem bonorum etiam temporalium copia munerante, ut dicere poſſent: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Quæ commemorans ipſe *Sugerius* in lib. De Vita *Ludovici Groſſi* Regis, ſic Monachos obteſtatur: *Quo experimento gloriæ futuræ Dei Fratres Succeſſores noſtros obteſtando per Dei miſericordiam & terribile ejus Judicium ſollicitamus, ne Sanctam Religionem quæ & homines & Deum conciliat, confracta conſolidat, perdita reſtaurat, paupertatem opimat, tepeſcere permittant; quia ſicut timentibus Dominum nihil deeſt, non timentibus, etiam Regibus, omnia, ipſi quoque ſibi deficiunt.* Anno poſt Ordinationem, ne grati animi ſignificationi deeſſet ob favores à Romano Pontifice acceptos, Romam ſe contulit, ubi à *Calliſto* Papa honorificè & amanter ſuſceptus, ſex menſes in Curia demoratus eſt, & Concilio Oecumenico Lateranenſi, quo diuturna de Inveſtituris compoſita eſt controverſia, interfuit. *Ludovico VI.* & *Ludovico VII.* fuit ab intimis Conſiliis ac Miniſterio, adeò ut *Ludovicus* ille Junior in Palæſtinam, cum exercitu profectus, ſupremam ipſi Regni adminiſtrationem commiſerit, quâ maximo Eccleſiæ ac Reipublicæ commodo perfunctus eſt, Regnúmque redeunti *Ludovico* florentiſſimum & pacatiſſimum tradidit. Ipſi graviſſima negotia, quæ ad Sedem Apoſtolicam perferebantur, judicanda committebat *Eugenius III.* Pontifex Maximus. A *S. Bernardo*, *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi, *Roberto* Herefordienſi Epiſcopo, *Joanne Sareſberienſi*, *Guillelmo* Sandionyſiano Monacho qui Vitam ejus ſcripſit, & ab aliis pleriſque omnium Ordinum Scriptoribus, qui de rebus Eccleſiæ & Regni Francorum ſcripſerunt, celebratur. De *Sugerio* Abbate ad Summum Pontificem Eugenium ita ſcribebat S. Bernardus: *Si quod magnæ domus Magni Regis vas in honorem apud noſtram habetur Eccleſiam Gallicanam; ſi quis ut David fidelis ad imperium Domini ingrediens & egrediens, meo quidem judicio ipſe eſt Venerabilis Abbas Sancti Dionyſii. Novi ſiquidem virum, quòd & in temporalibus fidelis & prudens, & in ſpiritalibus fervens & humilis, in utriſque (quod eſt difficillimum) ſine reprehenſione verſetur. Apud Cæſarem eſt tanquam unus de Curia Romana: Apud Deum tanquam unus de curia Cœli. Petimus & obſecramus, benignè à vobis ſuſcipi nuncios tanti viri, & ſicut vos decet, & ipſe omnino dignus eſt, reſcribi ei verba bona, verba amicabilia, plena familiaritatis & dilectionis, plena favoris & gratiæ, ſiquidem ſpecialiùs diligere & honorare perſonam ejus, eſt honorificare miniſterium veſtrum.*

Sugerii Abbatis elogium.

Sancta Reformatio bonorum etiam temporalium copiam Monaſteriis affert.

Sugerii elogium.

De ipſo Joannes Sareſberienſis, in Epiſtola ad ipſum data: *Quis non miretur hominem unum tot & tanta ſuſtinere negotia, ut Eccleſiarum pacem conſervet, ſtatum reformet, & Regnum Francorum armis tueatur, moribus ornet, Legibus emendet?* Legatur Carmen Panegyricum ab Anonymo Poëta ingenioſo ſanè & acuto ad *Sugerium* Abbatem, ejus Epiſtolis præfixum, apud *Ducheſnium* Tom. IV. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum. Legere etiam juvabit Epiſtolam *Sancti Bernardi* LXXVIII. ad *Sugerium*, qua ipſi ſuſceptam & introductam in Cœnobium Sandionyſianum Reformationem gratulatur; & CCLVI. quâ ipſi gratias agit, ob Cœnobium *Sanctæ Genovefæ* Ordini & Diſciplinæ reſtitutum. Eumdem Epiſtola CCLXVI. ad mortem alacri animo ſuſcipiendam hortatus eſt, tenerrimæque amicitiæ officia exhibuit. Obiit anno MCLII. Lethali ægritudine correptus, in Capitulum ſe duci juſſit, *ubi poſt verba ædificationis, cum lacrymis & gemitu omnium pedibus provolutus, Fratrum ſe judicio expoſuit lacrymabiliter, poſtulans, ut quod in eos deliquerat, vel negligentius egerat, reſpectu pietatis ei relaxarent.* Obiit *inter verba Dominicæ Orationis & Symboli*, Idibus Januarii, anno ætatis ſuæ LXXX. Prælationis ſuæ XXIX. cujus ſepulturæ & exequiis interfuere ſex Epiſcopi, cum multis Abbatibus, Chriſtianiſſimóque Rege Ludovico, *ubi & pietatis memor, & immemor Regiæ Celſitudinis*, dum ſepeliretur, amariſſimè flevit, ut Sandionyſianum Chronicon teſtatur. Elegantiſſimum ipſi Epitaphium compoſuit *Simon Capra-aurea*, S. Victoris Pariſienſis Canonicus, quod poſt F. *Chiffletium* P. *Mabillonius* exhibet in Notis ad Epiſtolas *S. Bernardi*, pag. 138.

Sugerii Opera. Scripſit *Sugerius* Abbas *Vitam Ludovici VI. Francorum Regis* cognomento *Groſſi*, Librum *Epiſtolarum*, de gravioribus Regni negotiis, quibus, *Ludovico VII.* dicto *Juniore* ad Sacram Expeditionem profecto digniſſimè præfuit; Librum *De Rebus in Adminiſtratione Cœnobii Sandionyſiani à ſe geſtis*, & alterum *De Conſecratione Eccleſiæ à ſe ædificatæ & Tranſlatione Corporum Sancti Dionyſii & Sociorum*: Edita ſunt hæc *Sugerii* Opera à *Franciſco Ducheſnio* Tom. IV. Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.

De Bonneval. III. ARNOLDUS Ordinis Benedictini Monachus, & Bonævallis Abbas in Diœceſi Carnotenſi, vir pius & eruditus, *S. Bernardo* amiciſſimus, qui Epiſtolam CCCX. ad ipſum ſcripſit in extremis poſitus anno 1153. familiaris etiam *Arnulpho* Lexovienſi Epiſcopo, qui plures ad ipſum Epiſtolas dedit, ab eo, uti ab Henrico Gandavenſi, *Ernaldus* appellatus. Vixit uſque ad annum 1154. Scripſit *Hexaemeron*, ſeu *Tractatum De opere ſex dierum*; Librum *De Carnalibus Chriſti operibus ad Adrianum IV. Pontificem Maximum*, qui liber olim *S. Cypriano* perperam adſcriptus fuit; & Librum ſecundum *De Vita S. Bernardi*, quem recentiores quidam *Bernardo* Abbati Bonævallis in Diœceſi Viennenſi Ordinis Ciſtercienſis, perperàm tribuunt. Librum enim ſecundum Vitæ *Sancti Bernardi* ſcriptum eſſe *Godeffrido* adhuc Lingonenſi Epiſcopo, ex Capite V. certum eſt. Adeòque ante annum 1161. quo *Godefridus* dimiſſo Epiſcopatu Claramvallem rediit, ubi defunctus eſt anno 1164. 6. Idus Novembris, ut docet Chronicon Clarævallenſe. Cùm itaque à fundatione Bonævallis Viennenſis anno 1117. uſque ad annum 1180. nullus Abbas in ea *Bernardus* appellatus fuerit, conſtat Autorem Libri II. Vitæ *Sancti Bernardi* non eſſe *Bernardum* Abbatem Bonævallis Viennenſis, ſed *Arnoldum* Abbatem Bonævallis Carnotenſis, Ordinis Benedictini, ut demonſtrat *P. Mabillonius* in Notis ad Epiſtolas Sancti Bernardi, pag. 154. Editi ſunt in Bibliotheca Patrum Arnoldi Tractatus *De Septem Verbis Domini*, *De opere ſex dierum*, & *De Laudibus Beatæ Mariæ.*

IV. B. ÆLREDUS, natione Anglus, Ordinis Ciſtercienſis Monachus, Abbas Rievallenſis in Eboracenſi Diœceſi, pietate, doctrina, mellifluo ſtylo *Bernardus* alter, obiit anno ætatis ſuæ quinquageſimo ſub *Henrico II.* Anglorum Rege, anno 1166. Scripſit Sermones XXXI. *De Oneribus Iſaiæ*, alióſque variis de argumentis & Solemnitatibus Sanctorum: *Speculi Charitatis* libros tres: Libros totidem Dialogorum *De Spirituali Amicitia*: *Tractatum de Jeſu Puero duodenni*: Quæ Opera Tom. V. Bibliothecæ Ciſtercienſis & in Bibliotheca Patrum edita ſunt: & alia quæ recenſet *Pitſaus* lib. De Illuſtribus Angliæ Scriptoribus. Ejus Hiſtoria *De Bello Standardii tempore Stephani Regis*: *Genealogia Regum Anglorum*: *Vita & Miracula Sancti Eduardi Regis & Confeſſoris*, & *Narratio Miraculi* patrati in Sanctimoniali de *Vvattum*, edita ſunt à *Rogerio Twiſden* inter Antiquos Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptores. *Ælredum* celebrat *Gillebertus de Hoilandia* coævus Autor, Sermone 41. in Cantica.

V. B. SERLO, de Valle Badoni juxta Bajocas in Neuſtria oriundus, in Ceraſiacenſi * Ordinis Benedictini Cœnobio Monachum induit, deinde *Saviniaci* * Abbas electus, quod Monaſterium eſt in Diœceſi Abrincenſi, anno 1148. Cœnobium illud à B. *Vitali* ante annos triginta ſex conditum, & triginta alia quæ ipſi velut Ordinis Capiti parebant, Ordini Ciſtercienſi tradidit, & *S. Bernardo*, ac Monaſterio Clarævallenſi addixit, quò ſeceſſit ipſe, regimine abdicato, poſt *S. Bernardi* obitum, qui permittere noluerat ut Officio nuncium remitteret. Ejus *Sermones* & Sententiæ extant Tomo VI. Bibliothecæ Ciſtercienſis. *Serlonis* cum laude meminit *Robertus de Monte* in Tractatu *De Immutatione Ordinis Monachorum.*

* *Ceriſi.*
* *De Savigny.*

VI. ISAAC, Ciſtercienſis Ordinis Monachus, tum Abbas *de Stella*, * in Diœceſi Pictavenſi, anno 1147. varios Sermones, librum *De Anima*, & Epiſtolam ad Joannem Pictavenſem Epiſcopum, *De Officio Miſſæ*, tranſmiſit ad poſteros. Edidit *P. Bertrandus Tiſſier*, Bibliothecæ Ciſtercienſis Tomo VI.

* *De l'Eſtoile.*

VII. ALANUS, Inſulenſis, ſub *S. Bernardo* in Cœnobio Clarævallenſi Vitam Monaſticam profeſſus, *Ripatorii* * in Diœceſi Trecenſi primus Abbas anno 1140. creatus, Epiſcopus Autiſiodorenſis anno 1151. electus, & conſecratus; cùm illi Eccleſiæ annos tredecim præfuiſſet, Epiſcopatu, de licentia Sedis Apoſtolicæ abdicato, ad ſuam rediit Claramvallem. Scripſit Vitam *Sancti Bernardi*, quam *Pontio* V. Abbati Clarævallenſi nuncupavit: *Commentarium in Cantica Canticorum*: *Parabolas* Carmine Elegiaco: *Anticlaudianum*, ſive *De viro optimo*, libros novem metro pariter compoſuit: item Librum *De Planctu Naturæ*, contra Sodomiæ crimen. *Summam* ad Sacras Conciones utilem, &c. De quibus lege *Henricum De Gandavo*, lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. XXI. ubi eum Pariſiis Eccleſiaſticæ Scholæ præfuiſſe docet: & *Aubertum Miræum*, in Notis qui ipſum ob multiplicem eruditionem *Doctorem Univerſalem* fuiſſe nuncupatum obſervat. Obiit pridie Idus Octobris anno circiter MCLXXXI.

* *De Larivour.*

ART. XIII.

ARTICULUS XIII.

De Philippo Abbate Bonæ Spei, Hugone Rotomagenſi, Amedeo Lauſanenſi, & Pothone Prumienſi.

Philippus Abbas Bonæ Spei non ad confundendus cum Philippo Abbate de Eleemoſyna.

I. PHILIPPUS, Ordinis Præmonſtratenſis Canonicus Regularis, Monaſterii *Bonæ Spei*, primo lapide à Binchio Hannoniæ oppido ſiti ſecundus Abbas, ſcripſit *Commentaria in Cantica Canticorum*, Librum *De lapſu primi hominis & de damnatione Salomonis*: Libros tres *De Clericorum dignitate, ſcientia, continentia*, &c. Vitas aliquot Sanctorum Selectorum, varias Epiſtolas, nonnullaque Poëmata. Hunc recentiores nonnulli perperam confundunt cum altero *Philippo*, Epiſcopo quondam Tarentino, ſed in Schiſmate Anacleti inaugurato, qui in Synodo Romana anno M.CXXXIX. depoſitus & ſuſpenſus à Sacris, Claramvallem ſe recepit, ibique Vitam Monaſticam profeſſus eſt, pro quo *S. Bernardus* ſcripſit Epiſtolam CCLVII. ad *Eugenium III.* rogans ut ipſi ſacrorum Ordinum munia obire permitteret. Prior deinde Clarævallenſis inſtitutus eſt, eamque gerebat Præfecturam, cùm *S. Bernardus* obiit. Denique Cœnobii *De Eleemoſyna*, in Diœceſi Carnotenſi Abbas creatus eſt. Ejus Epiſtolæ editæ ſunt Tom. III. Bibliothecæ Ciſtercienſis.

Hugonis Archiepiſcopi Rothomagenſis elogium.

II. HUGO AMBIANENSIS, Monachus Cluniacenſis, Radingæ in Anglia primus Abbas, Rotomagenſis Archiepiſcopus creatus eſt anno M.CXXX. teſte *Orderico Vitali* lib. XII. Ad ipſum recèns inauguratum Epiſtolam ſcripſit XXV. *S. Bernardus*, quâ ipſum hortatus eſt ut apud ſuos Rotomagenſes patiens ſimul ac pacificus eſſe ſtuderet, zelumque prudentia moderaretur. *Sufficiebat tibi apud Cluniacenſes cuſtodire innocentiam. Porro apud Rothomagenſes opus eſt patientiâ .... Eſto ergo patiens, quia es cum malis: eſto pacificus, quia praes malis. Habeat Caritas zelum, ſed adhibeat pro tempore modum ſeveritas. Cenſura quidem nunquam remiſſa, intermiſſa tamen plerumque plus proficit. Vigor juſtitiæ ſemper fervidus, ſed nunquam præceps.*

Præclara Eccleſiaſtici Regiminis Regula.

Fidei & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ zelum in Hugone commendat Innocentius II. Epiſtola ad ipſum data: *Fervorem*, inquit, *tuæ dilectionis, & conſtantiam fidei, quæ in perſona tua hactenus claruerunt, tam apud Eccleſiaſticas, quam apud ſeculares perſonas, ipſis operum fructibus Sancta Dei Eccleſia comprobavit. Unde & in ſpecula domus Domini divina providentiâ conſtitutus, ſuper commiſſum gregem more boni Paſtoris diligenter invigilas, & te ſeverum in corrigendis vitiis exhibendo, Epiſcopale Officium verbis & exemplis adimplere contendis.* Ipſius Elogium apud Petrum Venerabilem Abbatem Cluniacenſem Epiſtola XXXII. lib. VI. legere eſt.

Hugonis Rotomag. Opera.

Scripſit *Hugo* Rotomagenſis Archipræſul tres libros *Contra Hæreticos* ſui temporis, ſive *De Eccleſia & ejus Miniſtris*, ad *Albericum* Oſtienſem Epiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatum, qui à viro doctiſſimo Domno *Luca Dacherio* O. B. Monacho editi ſunt cum *Guiberti Novigentini* Operibus. Extant etiam in Bibliotheca Patrum: & alterum *De diverſis Quæſtionibus* ad *Matthæum* Albanenſem. Obiit anno M.CLXIV. quarto Idus Novembris. Ipſi Epitaphium ſcripſit Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus, cujus poſtremi duo verſus ſic habent:

A *Par, Martine, tibi conſorſque futurus, eandem*
Sortitus tecum eſt, commoriendo diem.

Hac ætate ſcripta eſt *S. Martini Tornacenſis Hiſtoria* ab *Herimanno* Abbate. In anno M.CLX. deſinit. Edita eſt Tom. XII. *Spicilegii*.

III. B. AMEDEUS, de Caſtro quod dicitur *Coſta*, prope *S. Antonium* in agro Viennenſi, in Allobrogibus, nobili genere oriundus, Ordinis Ciſtercienſis Monachus, ac *S. Bernardi* apud Claramvallem diſcipulus, exinde Abbas Altæcumbæ in Diœceſi Gebennenſi, ac demum Epiſcopus Lauſanenſis B conſecratus eſt die Sanctæ Agneti Virgini & Martyri ſacra, anno Chriſti M.CXLV. Cancellarius fuit *Friderici I.* Imperatoris. Homilias octo *De Laudibus B. Virginis*, quæ ejus eruditionem cum ſumma pietate conjunctam teſtantur, tranſmiſit ad poſteros. Obiit anno M.CLIX. die XXVII. Septembris. Ejus Memoria in Menologio Ciſtercienſi die VII. Januarii celebratur. Ipſius cum laude meminerunt *Alanus* Autiſiodorenſis Epiſcopus in Vita S. *Bernardi* Cap. XX. & *Arnoldus* Bonævallis lib. II. cap. VIII.

B. Amedæi elogium.

Nicolaus Clarævallenſis Monachus Epiſtola XXXIV. ad ipſum data his eum præconiis exornat: *Non amo Pontificem, ſed hominem qui zelum* C *legis Cathedræ contulit, non à Cathedra ſuſcepit. Quis ille, aiunt, vigor, quæ ſolertia ſpiritus, quæ ſaltu ſua ſubtilitatis obſtantia quæque perrumpit, & quæ poſſit de ſingulis artibus etiam cum ſingulis artificibus philoſophari? Propterea ſupereminet illa mortalitatis tuæ liberalitas, quæ ſe præbet blandam pueris; juvenibus comem, gravem ſenibus, confortans omnes, omnibus ſe conformans, in ſermone communis, in contubernio æqualis, in conſiliis præcellens, & multùm ambienda, quia minimè ambitioſa. Vidi enim te ſine ſuperbia nobilem, ſine invidia potentem, ſine ſuperſtitione religioſum, ſine jactantia literatum, ſine ineptia gravem, ſine ſtudio facetum, ſine aſperi-* D *tate conſtantem, ſine pluralitate communem: illud admirans, quòd eminenti ſcientia conſcientiam habes ſuperiorem.*

IV. POTHO, Prumienſis Monachus & Preſbyter Ordinis Benedictini, ſcripſit libros quinque *De Statu Domus Dei*, & librum *De Magna Domo Sapientiæ*. Scribere aggreſſus eſt anno Chriſti M.CLII. ut ipſe teſtatur. Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudium, eruditionem ac pietatem eximiam ſpirant *Pothonis* Prumienſis libri.

Status Domûs Dei à ſummo Pontifice ordinandus.

Statum Domûs Dei à Romano Pontifice ordinandum verbis ma- E gnificis aſſerit, & divinam illius auctoritatem prædicat. *Domus* Dei, inquit, *Eccleſia eſt, columna & firmamentum veritatis. In tota hac Domo ſolus Beatus Petrus cum ſuis Succeſſoribus plenitudinem poteſtatis accepit. Unde quicumque in partem ſolicitudinis vocati ſunt, ut ea quæ in partem regenda ſuſceperunt provida diſpenſatione gubernent, ejus auctoritate roborandi, ejus exemplis informandi ſunt, qui in plenitudine poteſtatis toti Eccleſiæ præeſſe dignoſcitur.*

F

ARTICULUS XIV.

De Henrico Huntidonienſi, Zacharia Chryſopolitano, Radulpho Flaviacenſi, Petro Lombardo: Gratiano, Mauritio Epiſcopo Pariſienſi, & Petro Comeſtore.

I. HENRICUS HUNTIDONIENSIS, natione Anglus, Lincolnienſis Eccleſiæ Canonicus & Archidiaconus, floruit anno M.CLIII. Scripſit *Hiſtoriam Anglorum* libris decem, ab Anglorum tranſitu in Britanniam, uſque ad annum M.CLIII. Stephani Regis Angliæ fatalem. Editi ſunt cum aliis Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptoribus. Ejuſdem Epiſtola *De contemptu mundi* ad *Vvalterum*, edita eſt Tom. 8. *Spicilegii.*

II. ZACHARIAS CHRYSOPOLITANUS, Ordinis Præmonſtratenſium in Cœnobio *S. Martini* Laudunenſis Canonicus Regularis, quem plerique Epiſcopum perperam faciunt, Volumen egregium in quatuor Evangelia edidit, inſcriptum, *Monoteſſaron*, ſive *Unum ex quatuor.* Florebat anno M.CLVII. ut conſtat ex *Helinando*, & *Alberico* in Chronico.

III. Eodem tempore, ut iidem Chronographi teſtantur, celebris erat RADULFUS, Ordinis Benedictini Monachus, in Cœnobio Flaviacenſi,* ſive Flaicenſi *S. Geremari*, Diœceſis Bellovacenſis. Viginti libros Commentariorum in *Leviticum* compoſuit. Extant in Bibliotheca Patrum. *Doctorem præcipuum, & eximiæ converſationis virum*, prædicat vetus Codex MS. in Bibliotheca *S. Germani* à Pratis aſſervatus.

* Saint Germer de Flaix.

Nævi Petri Lombardi.

IV. PETRUS LOMBARDUS, Novariæ in Longobardia natus, *Magiſter Sententiarum* appellatus, ex Canonico Carnotenſi Pariſienſis Epiſcopus inauguratus eſt anno M.CLIX. eam Dignitatem adeptus ceſſione *Philippi à Francia*, Ludovici VI. Regis filii, cujus quondam Præceptor fuerat, ut *Robertus de Monte* in Appendice ad *Sigebertum* teſtatur. Scripſit *IV. Libros Sententiarum*, Theologorum Scholaſticorum Commentationibus uberrimam præbens ſegetem: *Gloſſas in Pſalterium, & in Epiſtolas S. Pauli.* Nævos ſuos habet, quos ad Articulos quatuordecim revocat *S. Antoninus IV.* Parte, Tit. XI. Cap. VIII. Primus, *Quòd charitas quâ diligimus Deum & proximum, ſit Spiritus Sanctus, & non aliquis habitus creatus.* (Lib. I. Diſt. 17.) Secundus, *Quòd termini numerales, ut trinus & unus, & hujuſmodi, non dicunt poſitionem.* (Diſt. 24.) Tertius: *Æqualitas & ſimilitudo nihil ponunt, ſed privant, ſicut termini numerales.* (Diſt. 31.) Quartus: *Præmium in Angelis præceſſit merita.* (Lib. 2. Diſt. 5.) Quintus: *Nihil de cibis tranſit in veritatem humanæ naturæ.* (Diſt. 30. ejuſdem libri.) Sextus: *Semen eſt de ſubſtantia patris.* (Ibidem.) Septimus: *Anima humana ſeparata à corpore eſt perſona.* (Lib. 3. Diſt. 5.) Octavus: *Chriſtus in triduo quo Anima à corpore fuit ſeparata, fuit homo.* (Diſt. 22. ejuſdem libri.) Nonus: *Sacramenta veteris Legis nullo modo juſtificabant, etiam ex caritate facta.* (Lib. 4. Diſt. 1.) Decimus: *Baptizati Baptiſmo Joannis, non ponentes in eo ſpem, non rebaptizantur.* (Diſt. 12. ejuſdem libri.) Undecimus: *Deus potuit communicare potentiam creandi creaturæ.* (Diſt. 5. ejuſdem libri.) Duodecimus: *Hæretici, præciſi, ſchiſmatici, ſuſpenſi, degradati, conſecrare non poſſunt.* (Diſt. 13. ejuſdem libri.) Decimus-tertius: *Maritus alicujus Sponſæ per conſenſum de præſenti, quam tamen non cognoviſſet, Bigamus vocatur, & ad Sacros Ordines promoveri non poteſt.* (Diſt. 27.) Decimus-quartus: *Cognoſcens Sponſæ legitimæ ſororem poſtremò non poteſt uxori debitum reddere.* Obiit Petrus Lom-

A bardus anno M.CLXIV. die XX. Auguſti, ac in Eccleſia Collegiali ſuburbana *S. Marcelli* ſepultus eſt. Poſt obitum apud *Alexandrum III.* hæreſeos nomine delatus eſt, quòd Chriſtum, ut hominem, non eſſe *aliquid* docuiſſet. Quæ Propoſitio Summi Pontificis juſſu à *Vvillelmo* Senonenſi Archiepiſcopo, & Suffraganeis Epiſcopis Pariſiis congregatis damnata eſt, ut conſtat ex Epiſtola *Alexandri III.* à *Matthæo Paris* in Hiſtoria Anglicana relata. Contra *Petrum Lombardum* poſtea librum ſcripſit *Joachim* Cœnobii Florentis Abbas, ſed accuſator ipſe in Concilio Oecumenico Latera-B nenſi IV. ſub *Innocentio III.* anno M.CCXV. damnatus eſt, ut ſuo loco videbimus.

Gratiani Collectio.

V. GRATIANUS, Cluſii in Etruria natus, Ordinis Benedictini Monachus, Bononiæ in Monaſterio *SS. Felicis & Naboris* anno circiter M.CL. *Decretorum Collectionem* adornavit ex Patrum Sententiis, Pontificum Decretis, & Conciliorum Canonibus. Quod Opus hodiéque *Decretum Gratiani* appellatur, & *Concordia diſcordantium Canonum* etiam inſcribitur. In plura impegit errata vir minimè criticus, & qui *Authorum delectum non habuit*, Baronio judice: Quorum in correctionem incubuere primùm Galli duo eruditiſſimi, *Antonius Democha-*C *res*, & *Antonius Contius*: deinde ſelecti viri ſub *Pio IV.* & *Pio V.* & eo ipſo tempore *Antonius Auguſtinus*, Taraconenſis Epiſcopus, Dialogorum *De Emendatione Gratiani* libros duos, multa & varia doctrina refertos conſcripſit. Libri ſinguli Dialogos viginti complectuntur. Ante hos omnes *S. Antoninus* Archiepiſcopus Florentinus IV. Parte, Tit. 9. Cap. 8. plura in *Gratiano* animadvertit, *quæ non tenentur: Quædam alia à Conciliis vel Summis Pontificibus edita, quæ ſunt revocata, ſeu immutata per conſuetudinem generalem contrariam, & abrogata.* *S. Antonini* cenſura in *Gratianum*, Dialogis duobus *Antonii Auguſtini* argumentum præbuit, ſcili-D cet XVI. & XVII. libri prioris. Hic verò Dialogo primo genera errorum qui in *Gratiano* occurrunt, ſic proponit: *Sæpe erratum eſſe video in nominibus hominum, urbium, provinciarum, Conciliorum, & aliarum rerum, quæ poſtea exemplis apertiora fient, Sæpe falſæ ſunt inſcriptiones, & quæ Conciliorum ſunt, Pontificum Maximorum eſſe dicuntur; & quæ ſunt unius Epiſcopi inferioris, Romano Pontifici, aut Concilio Generali, vel Provinciali tribuuntur. Ex hoc genere ſunt illa quæ ex Concilio Martini Papæ aut Hadriani Papæ ſumpta eſſe feruntur, quæ vel Martino Bracarenſi, & Græcis Conciliis, vel Engelramo Epiſcopo, vel Hadriano ad Engelramum, inſcribi* E *debuerunt. Multa Gregorii, Ambroſii, Auguſtini, vel Hieronymi verba eſſe dicuntur, quæ aut nuſquam exſtant, aut aliena ſunt. Illa quoque ipſa quæ inſcriptiones habent veras, non rectè referuntur. Sæpe enim contrarias ſententias referri ſcimus, ſæpe valde præciſas. Jam verò quæ ex Græcis fontibus manant, ex variis interpretationibus afferuntur, quaſi ſint aliorum Scriptorum; ac ſæpe aliud Græcè quàm Latinè ſignificant.* Petrus Galeſius Collocutorum unus *Gratiani* Collectionem floccipendit, quòd Compilator inſignis, nihil fere habeat valde utile, quod pro-F prium dicere poſſis; *ſed corniculæ illi ſimilis, ut eſt in fabulis, riſum ſcientibus, admirationem ignorantibus movet.* Si verba conſideres, nihil illo tritius; ſi artem requiras & ordinem docendi, fruſtra laborabis. Ita multa refert alieno loco ponenda, ita pro certis incerta conſtituit, ut malis illa eadem in ipſis libris non ſolùm Conciliorum, ſed etiam *Burchardi*, & *Yvonis*, & aliorum Collectorum requirere. At Cenſorem minùs æquum Antonius Auguſtinus emendat. *Ut dem tibi*, inquit, *nihil fere aut pauca de ſuo Gratianum attuliſſe, quod falſum eſt; affert enim multa quæ in aliis Collectionibus non invenies, qualis*

Gratiani emendatio.

qualia ſunt quæ poſt Burchardum & Yvonem ſunt nata, item multarum difficultatum ſolutiones. Sed quamvis nulla attulerit, feliciorem tamen cæteris Collectoribus fuiſſe, negare non poteris, quos in tenebris diu fuiſſe novimus, dum hic in omnium manibus verſatur; Multorum Interpretum illuſtratur lucubrationibus, refertur denique in Judiciis omnibus, atque a Theologis non minus quam à Juris utriuſque Peritis in pretio habetur. Quod ſi in illo verborum elegantiam deſideras, temporis eſt, non hominis culpa. Tritis utitur verbis, ut omnibus prodeſſe poſſit. Artem & ordinem docendi flagitas: Quaſi verò meliore cæteri ſint uſi.

Gratiani Collectio non eſt approbata ab Eugenio Tertio.

Gratiani Collectionem eſſe ab *Eugenio III.* approbatam, quidam aiunt; ſed commentum iſtud explodit *Antonius Auguſtinus* Dialogo III. *Si credas omnia quæ Gratianus ſcripſit, Apoſtolica eſſe auctoritate confirmata, multiplex hic error erit tuus, & omnia complectetur hoc Volumine conſcripta. C. Nunc planè intelligo. Sed quo pacto probas non eſſe confirmata? A. Tu qui ais, redige in memoriam. Vidiſti-ne unquam Eugenii confirmationem? C. Minimè gentium. A. Habeſne aliquem dicere qui ſe dicat vidiſſe, aut qui ex ea parte n aliquam referat? C. Ne hoc quidem Sed ſunt qui aſſerant eum confirmaſſe. A. Sunt etiam qui id negent.* Approbatam *Gratiani* Compilationem p[illegible]er negarunt *Joannes Andreas*, ad Caput II. *De Reſcriptis, Extra*, & *Panormitanus*, in Proœmio Decretalium.

VI. MAURITIUS DE SOLIACO, humili apud Soliacum * ad Ligerim loco natus, ob eruditionem & facundiam eximiam ad Pariſienſem Epiſcopatum evectus eſt poſt obitum *Petri Lombardi*, anno M.CLXIV. Cathedralem Eccleſiam Deiparæ Virgini Sacram à fundamentis erexit, quatuor Abbatias condidit ac dotavit, Herivallem, Hermerias, Hederam, & de Giffo. *Pater pauperum* jure nuncupatus. Obiit anno M.CXCVI. tertio Idus Septembris, & ad *S. Victoris* ſepultus eſt, cum Chartula quam ſupra pectus ſuum poni juſſerat, ut viros pleroſque literatos circa Reſurrectionem corporum hæſitantes in fide confirmaret, cui hæc verba inſcripta legebantur: *Credo quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & in carne mea videbo Salvatorem meum, quem viſurus ſum ego ipſe & non alius, & oculi mei conſpecturi ſunt. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.* Ita refert *Rigordus* in Vita *Philippi Auguſti*. Sermones per totum annum tàm De Dominicis quàm de Sanctorum Feſtivitatibus, & Exhortationes ad Preſbyteros de Cura Animarum fideliter gerenda ipſum ſcripſiſſe, *Henricus Gandavenſis* lib. De Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. XIV. teſtatur. *Mauritio* Epitaphium compoſuit *Stephanus Tornacenſis*, rogantibus Canonicis Pariſienſis Eccleſiæ. Epiſtolæ ipſius CCLX. inſertum eſt.

* *De Sully.*

Herivaux, Hermieres, Hierre, Gif.

VII. PETRUS COMESTOR, Trecis in Campania oriundus, Eccleſiæ *S. Petri* ejuſdem urbis Canonicus & Decanus, tum Eccleſiæ Pariſienſis Cancellarius, ac tandem Canonicus Regularis Ordinis S. Auguſtini, *Hiſtoria Scholaſtica* in XVI. libros diſtinctæ Author, obiit XII. Kalendas Novembris anno circiter M.CXCVIII. Hiſtoriam Veteris & Novi Teſtamenti, brevibus interdum Patrum Sententiis illuſtratam, externiſque Hiſtoriis, imò & apocryphis narrationibus intermixtis, in unum corpus redactam hoc Opus complectitur. Scripſit etiam Sermones de Tempore & de Sanctis. Extant in Bibliotheca Regalis Abbatiæ *S. Victoris* Pariſienſis, in cujus Eccleſia ſepultus eſt. Petrum Lombardum, Gratianum, & Petrum Comeſtorem, germanos fratres fuiſſe ex adulterio natos, quorum Mater de peccato vix dolere poſſet, quo tantos viros pepererat, fabula eſt, quam S. etiam *Antoninus III. Parte Chronicorum* Tit. XVIII. Cap. VI. refellit. *De Petro Comeſtore* intelligendum *Petri Cellenſis* locum Epiſtola XIX. libri VII. ubi ait: *Si nova placent, ecce Magiſtri Hugonis, ecce S. Bernardi, ecce Magiſtri Gilleberti, & Magiſtri Petri ſcripta, in quibus nec roſæ, nec lilia deſunt*: P. Sirmondus, & Voſſius conjiciunt.

Fabula de Petri Lombardi, Gratiani, & Petri Comeſtoris natalibus.

ARTICULUS XV.

De Ottone Friſingenſi, Radevico, Helmoldo, Roberto de Monte, Hugone Pictavino, Richerio, Theoriano, Richardo à Sancto Victore, Hugone Etheriano, Ekberto, & Joanne Beleth.

I. OTTO, Henrici IV. Imperatoris nepos, Henrici V. ſororius, Conradi Regis frater uterinus, Friderici I. patruus, Ordini Ciſtercienſi nomen dedit, Abbaſque Morimundenſis * in Burgundia; ac demum Friſingenſis Epiſcopus creatus eſt. Vir fuit in Philoſophicis Diſciplinis ac Sacris Scripturis doctiſſimus. Scripſit *Chronicorum Libros ſeptem* ab orbe condito ad annum M.CXLVI. His addidit *Librum VIII. De fine mundi, & Antichriſti perſecutione*. Scripſit & Libros duos *De Geſtis Friderici I. Imperatoris*; quos eidem Auguſto dicavit. Fuit in *S. Bernardum* minùs æquus, de quo ita ſcripſit lib. I. cap. XLVII. *Erat autem prædictus Abbas, tam ex Chriſtianæ Religionis fervore zelotypus, quam ex habitudinali manſuetudine quodammodo credulus, ut & Magiſtros qui humanis rationibus, ſeculari ſapientia confiſi, nimium inhærebant, abhorreret: & ſi quicquam ei Chriſtianæ Fidei abſonum de talibus diceretur, facilè aurem præberet. Ex quo factum eſt, ut non multò ante hos dies, ipſo auctore, primò ab Epiſcopis Galliæ, poſt à Romano Pontifice, Petro Abailardo ſilentium impoſitum fuerit.* Et Cap. LVII. de Gilberti Porretani cauſa loquens, ait: *Utrum autem prædictus Abbas Claravallenſis in hoc negotio ex humanæ infirmitatis fragilitate tanquam homo deceptus fuerit, vel Epiſcopus tanquam vir literatiſſimus, propoſitum aſtutè celando, Eccleſiæ Judicium evaſerit, diſcutere vel judicare noſtrum non eſt. Quod enim ſancti, & ſapientes viri corruptibili carne circundati, frequenter in talibus fallantur, & novis & antiquis probatur teſtimoniis.*

* *De Morimond.*

Otto Friſingenſis in S. Bernardum minùs æquus.

Verùm, quæ in favorem *Gilberti Porretani* contra *S. Bernardum* imprudens ſcripſerat, emendari voluit Antiſtes religioſiſſimus, ut *Radevicus* teſtatur, ejus obitum commemorans, qui in annum MCLVIII. incidit & diem XXI. Septembris. *Dum ſacro liquore Olei (*inquit*) perunctus fuiſſet, & de pecunia ſua laudabili Teſtamento ordinaſſet, inter cætera quæ ſolicitus de ſalute ſua prævidebat, etiam hunc Codicem manibus ſuis offerri præcepit, eumque literatis & religioſis viris tradidit, ut ſi quid pro ſententia Magiſtri Gilberti (ut patet in prioribus) dixiſſe viſus eſſet, quod quempiam poſſet offendere; ſeque Catholicæ Fidei aſſertorem, juxta Sanctæ Romanæ, imò & univerſalis Eccleſiæ Regulam profeſſus eſt. Deinde multa prius cordis contritione, & humili Confeſſione reatum ſuum recognoſcens, ſumptis Sacroſanctis Myſteriis; in medio multitudinis Sanctorum tam Epiſcoporum, quàm Abbatum, Domino ſpiritum reddidit.* Hæc ille, cap. XI. lib. II. ubi & Epitaphium ejus tumulo à ſe inſcriptum exhibet. Edita ſunt *Ottonis Friſingenſis* Opera à *Chriſtiano Urſtiſio* inter Illuſtres Germaniæ Hiſtoricos.

Otto Friſingenſis retractavit quæ pro Gilberto Porretano contra S. Bernardum ſcripſerat.

Otto Friſingenſis Viaticum Corporis Chriſti recipit poſt Extremam Unctionem.

II. RADEVICUS, ſub *Ottonis Friſingenſis* diſciplina inſtitutus, ejuſdemque Eccleſiæ Canonicus, Hiſtoriam de rebus Geſtis Friderici I. ab Ottone cœptam, ad annum uſque MCLX. perduxit, duobus libris deſcriptam. Editi ſunt Tomo Illuſtrium Germaniæ Hiſtoricorum, Editionis *Chriſtiani Urſtiſii*.

III.

III. Hermoldus, Butzovienſis in agro Lubecenſi Canonicus, ſcripſit *Hiſtoriam Sclavorum* à Caroli Magni temporibus uſque ad annum 1168. quo tempore finem vivendi fecit.

IV. Robertus de Torinneio, Ordinis Benedictini Monachus, & Beccenſis Monaſterii Prior, Cœnobii S. Michaëlis in Periculo Maris,* ſive de Monte, Abbas electus eſt VI. Kalendas Junii anno M.CLIV. Scripſit *Acceſſiones*, & *Appendicem ad Sigeberti Chronicon*, *Geſta Henrici II. Regis Anglorum*, *Tractatum De Immutationibus Monachorum*, *de Abbatibus & Abbatiis Normannorum*, & *ædificatoribus earum*: *Hiſtoriam Monaſterii S. Michaëlis in Monte*, & *Commentarium ex verbis S. Auguſtini in Epiſtolas S. Pauli*. Ipſum commendant Chronicon Beccenſe ad annum MCLIV. & *Henricus Huntidonienſis* in Epiſtola ad *Varinum*, ubi *Robertum de Torinneio tam divinorum quàm ſecularium librorum inquiſitorem & coacervatorem ſtudioſiſſimum* prædicat. Chronicon ſuum ab anno MC. ubi deſierat *Sigebertus*, ad annum M.CLXXXII. perduxit. Quæ inter Illuſtres Germaniæ Hiſtoricos edita eſt Appendix ad *Sigebertum*, maxima ex parte eſt alterius Authoris, nempe ab anno MCX. ad annum M.CLV. Germanam autem Appendicem *Roberti de Monte* ad Chronicon Sigeberti ex Autographo Monaſterii *S. Michaëlis de Monte*, necnon ejuſdem Acceſſiones ad Sigebertum, & Tractatum de Immutationibus Monachorum, & de Abbatiis Normanniæ, edidit vir doctiſſimus *D. Lucas Dacherius* cum Operibus *Guiberti Novigentini*.

* De Monte Sancti Michaël.

V. Hugo Pictavinus, Ordinis Benedictini Monachus, *Guillelmi* Vezeliacenſis Abbatis Notarius, illius Monaſterii Hiſtoriam juſſu *Pontii* Abbatis ſcribere agreſſus eſt anno MCLVI. & ſub ipſo *Guillelmo* abſolvit anno MCLXVII. Quatuor Libros complectitur. Extat Tom. III. Spicilegii Dacheriani.

De Senon.

Ad idem Sæculum pertinet *Chronicon Senonienſis* Abbatiæ in Voſago, O. B. Diœceſis Tullenſis, Authore Richerio Monacho. Editum eſt Tom III. *Spicilegii Dacheriani*.

VI. Theorianus, vir Orthodoxus & eruditus, ſub *Manuele Comneno* Græcorum Imperatore floruit, à quo in Armeniam miſſus eſt anno M.CLXX. ut Armenis ad veram fidem & Græcæ Eccleſiæ Ritum revocandis operam navaret. Scripſit *Dialogum Orthodoxi cum Catholico*, ſeu *Primate Armenorum Norſiſe*, & *Geſta Legationis ſuæ*. Theologigicum Opus eſt, & luculentum adversùs hæreſim Eutychianam. Extat Tom. I. Bibliothecæ Patrum Græco-Latinæ.

VII. Richardus a Sancto Victore, natione Scotus, Ordinis *S. Auguſtini* in Cœnobio S. Victoris Pariſienſis Canonicus Regularis, ejuſdemque Prior anno M.CLXIV. *S. Bernardi* amicus, vir pietate & eruditione conſpicuus, Theologiæ Myſticæ peritiſſimus, varios Tractatus ſcripſit, quibus non ſolùm humana mens illuminetur, ſed affectus ad Dei amorem accendatur. De his *Henricus Gandavenſis* lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* cap. XXVI. *Trithemius* Abbas,* *Sixtus* noſter *Senenſis* Lib. quarto *Bibliotheca Sanctæ*, ubi ſtylum ejus medium eſſe ait inter *S. Auguſtini* argutiam, & *S. Bernardi* dulcedinem: *Bellarminus* in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, ubi quatuor *Exceptionum* Libros non ſpernendis momentis ipſi abjudicat, quamquam *Vincentius Bellovacenſis* Libro XXVIII. *Speculi Hiſtorialis* cap. LVIII. & *Trithemius* Abbas, id Operis *Richardo Victorino* tribuant, & alii qui de Scriptoribus Eccleſiaſticis ſcripſere. Obiit IV. Idus Martii anno M. CLXXIII.

VIII. Hugo Etherianus, natione Tuſcus, vir Græcè & Latinè doctus, ſcripſit libros tres *De Hæreſibus quas Græci in Latinos devolvunt*, ſive *De Proceſſione Spiritus Sancti*, cùm apud *Manuelem* Imperatorem Conſtantinopoli ageret, anno M.CLXXVII. quos *Alexandro III.* Romano Pontifici conſecravit. Scripſit etiam librum *De Regreſſu Animarum ab Inferis*, ad Piſanum Clerum.

IX. Ekbertus, Bonnenſis ad Rhenum oppidi in Diœceſi Colonienſi Canonicus, Schonaugienſis deinde Cœnobii in Diœceſi Trevirenſi Monachus & Abbas, Ordinis Benedictini, multis adversùs Hæreticos victoriis inſignis, ſcripſit Sermones tredecim contra Catharos ſeu novos Manichæos; item Sermones plurimos de aliis argumentis, Librum in Principium Evangelii S. Joannis, Librum in Evangelium S. Lucæ, *Miſſus eſt Angelus*, Librum in Canticum B. Virginis, varias Orationes, Epiſtolas, & Carmina; Librum De obitu S. *Eliſabethæ* Virginis & Abbatiſſæ Schonaugienſis Sororis ſuæ; quæ & ipſa inter Authores Eccleſiaſticos connumerari meruit, editis Revelationum libris tribus, & uno Epiſtolarum. Obiit Sancta *Eliſabetha*, anno MCLXIV. die XVIII. Junii, annos nata duntaxat triginta ſex. Quo verò obierit anno *Ekbertus*, non conſtat. De ipſo & Sorore ſanctiſſima legendus *Trithemius* lib. II. De Viris Illuſtribus Ordinis S. Benedicti, cap. CXX. & CXXI.

X. Joannes Belethus Pariſienſis Theologus, anno circiter milleſimo centeſimo ſexageſimo ſecundo celeber, Librum *De Divinis Officiis* tranſmiſit ad poſteros. Ejus meminit Henricus Gandavenſis in Libro De Scriptoribus Eccleſiaſticis.

ARTICULUS XVI.

De Arnulfo Lexovienſi, S. Thoma Cantuarienſi, Joanne Sareſberienſi, Petro Cellenſi, Godefrido Viterbienſi, & Guillelmo Tyrio.

I. Arnulfus, Patriâ Normannus, & Archidiacono Sagienſi Lexovienſis Epiſcopus, vir eruditione & induſtria in rebus gerendis conſpicuus, *Innocentio II.* & *Alexandro III.* adversùs Schiſmaticos operam navavit, eorumque electionem Scriptis, conſiliis, & factis defendit. S. *Thomæ Cantuarienſis* & Eccleſiaſticæ libertatis cauſam pro ſua virili etiam tuitus eſt. Varias variis de cauſis Epiſtolas ſcripſit, Sermones duos, & Epigrammata. Extant in Bibliotheca Patrum. Tractatus de Schiſmate *Petri Leonis* editus eſt à Domno Luca *Dacherio*, Tomo II. Spicilegii. Cùm Eccleſiam ſuam annos quadraginta rexiſſet, in Cœnobium *S. Victoris* Pariſienſis ſeceſſit, & Epiſcopatu abdicato Canonicum Regularem induit, anno M.CLXXXII. ibique paulò poſt obiit pridie Kalendas Septembris, ut ex Necrologio Victorino conſtat. Sunt qui ejus obitum ad annum M.CLXXVII. referant: ſed *Roberti de Monte* coævi Authoris teſtimonium, & Epitaphium ipſius quod in Victorino Templo legitur, quo dicitur *populo ſuo quadraginta annis præfuiſſe*, *potens opere & ſermone*, eum diutius ſuperſtitem fuiſſe probant. A *S. Bernardo* in Epiſtola ad *Innocentium II.* CCCLXXXVIII. Editionis P. Mabillonii, *Petro Venerabili* Epiſtola VII. libri IV. *Willelmo Tyrio* lib. VII. c. I. *Petro Bleſenſi* Epiſtola XLIV. & aliis celebratur.

S. Thomæ Cantuar. elogium.

II. S. Thomas, Londinenſis, parentum mediocrium illuſtris proles, Archidiaconus primùm Cantuarienſis, deinde Angliæ Cancellarius ab *Henrico II.* Rege creatus, tandem Archiepiſcopus Cantuarienſis, Eccleſiaſticæ Libertatis aſſertor conſtantiſſimus, pro qua Martyrii Coronam promeritus eſt, Virorum Eruditorum Mæcenas fuit, Eruditus ipſe. Lectiſſimos quoſdam in familiam ſuam aſciverat, qui ad Primarias Eccleſiæ Dignitates ob pietatem & eruditionem ſunt aſſumti. Ex ea prodiere,

Hubertus

Hubertus Bituricenſis primùm Archidiaconus, tum Mediolanenſis Archipræſul, demum Summus Pontifex *Urbanus III. Lombardus*, ab exilio, in quo *S. Thomam* comitabatur, Romam à Summo Pontifice vocatus, & Cardinalitiis Infulis ornatus; *Joannes Sareſberienſis*, Carnotenſis Epiſcopus; *Robertus Filioth*, ad Epiſcopatum Herfordenſem ex Oxonefordenſi Archidiacono promotus; *Reginaldus Lombardus*, Bathonienſis poſtmodum Epiſcopus; *Girardus Puella*, Conventrenſi Epiſcopatu adauctus; *Hugo Teminant*, Epiſcopali pariter Dignitate poſtea inſignitus; *Gilbertus de Glanvilla*, ad Epiſcopatum Roffenſem aſſumptus; *Heribertus Boſahamenſis*, qui Vitam *S. Thomæ*, ſcripſit, Beneventanus Archiepiſcopus poſtmodum creatus. Epiſtolas ad diverſos ſcripſit Archipræſul & Martyr Sanctiſſimus, quæ in quinque libros digeſtæ, cum ejus Vita ab Auctoribus quatuor ſcripta, ex MS. Codice Vaticano editæ ſunt à viro doctiſſimo P. *Chriſtiano Lupo*, Ordinis Auguſtin. Profeſſore, in Sacra Facultate Lovanienſi Doctore.

Epiſtolæ.

III. JOANNES SARESBERIENSIS, natione Anglus, *Petri* Cellenſis Abbatis quondam Clericus, indéque à *Theobaldo* Cantuarienſi Archiepiſcopo inter Clericos domeſticos aſſumptus; à *S. Thoma* Theobaldi Succeſſore in familiaritatem receptus, ejuſque Notarius, & in exilio individuus comes, vir pietate, doctrina, ſtudio diſciplinæ & libertatis Eccleſiaſticæ inſignis, dignus tandem Archipræſule & Martyre ſanctiſſimo diſcipulus, ceſſione *Guillelmi à Campania*, Carnotenſis Epiſcopus creatus eſt. De cujus electione *Petrus Cellenſis* ad eumdem *Guillelmum* Senonenſem & Remenſem Archiepiſcopum ita ſcribit, lib. VII. Epiſtola VIII. *In inſigni electione Carnotenſi de Magiſtro Joanne Stellam matutinam produxit Deus de theſauris ſuis. Adfuit, adfuit huic prædeſtinationis Dei partui vigilantiſſima ſagacitas Domini mei, & manum obſtetricantem ſuppoſuit, ne abortum pateretur incommutabilis Dei prælectio ...... Ubicumque hoc Evangelium Dei prædicabitur, dicetur quòd ſis amicus Sponſi, cum tam verax ſis & fidelis, non jam in quærenda uxore Iſaac, ſed inveniendo Joſeph virum Mariæ. Verè Maria veneratur in Carnotenſi Eccleſia. Verè vir iſte Joannes pretioſo ſanguine Beati Thomæ Pontificis & Martyris intinctus, lege divina ad plenum inſtructus, bonis moribus & piis actionibus ornatus, Apoſtolico ad Timotheum catalogo virtutum bene depictus, ad Dei honorem, & ad veſtram perpetuam laudem, columna factus eſt in Eccleſia Dei.* Plures ad *Joannem Sareſberienſem* Epiſtolas idem *Petrus Cellenſis*, & *Petrus Bleſenſis* dedere, quæ ſummam inter ipſos neceſſitudinem teſtantur. Scripſit ipſe Epiſtolarum volumen, Vitam *S. Thomæ* Archiepiſcopi Cantuarienſis & Martyris, cujus ipſum *oculum & manum* Petrus Bleſenſis vocat, & *Polycraticon*, ſive *De nugis Curialium*, libris octo comprehenſum, quos idem *Petrus Bleſenſis* commendat Epiſtola XXII. ad ipſum data. *Librum veſtrum*, inquit, *De Nugis Curialibus legi, & mirabiliter me refecit: nam & ibi optima forma eruditionis eſt, & propter artificioſam ſententiarum varietatem ineſtimabilis materia voluptatis.* Obſervatione & memoria digniſſima eſt Moralis & Prudentiæ Chriſtianæ Regula, quam tradit *Joannes Sareſberienſis* in Epiſtola ad *Robertum de Fevereſham*, quæ eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ Cantuarienſis* à *P. Lupo* éditas CLVII. libri I. *Ecce coram Deo, quem hujus verbi in extremo Examine teſtem invoco, tota ſpiritus libertate, & fide illi tanquam Patri promiſſa & debita, reſpondeo, quod in omni ardua dubietate cenſeo faciendum. Scilicet ut primò omnium quæramus & ſequamur, quod ſuper hoc Lex Divina præſcripſit: Quæ ſi nihil certi exprimit, recurratur ad Canones & exempla Sanctorum. Ubi ſi nihil certum occurrit, tandem explor.mur ingenia & conſilia Sapientum in timore Domini: illique, ſeu pauciores, ſeu plures ſint, cæteris præferantur, qui honorem Dei commodis omnibus anteponunt. Nullus enim ſalubriter incedit, Lege Dei, quæ omnibus eſt certiſſima forma vivendi, neglecta. Et qui Patrum veſtigia detrectat imitari, ad conſortium Regni, quo illi gaudent, intrare non poterit. Nam & Joſue & Seniores Iſraël, in fœdere Gabaonitarum patuerunt culpæ, quia, ſicut Scriptura teſtis eſt, ſumptis eorum cibariis, Os Domini non interrogaverunt. Quid autem ſignificatur per os, niſi verbum Domini quo ſemel locutus eſt?* Obiit Joannes Sareſberienſis anno MCLXXXI. teſte *Roberto de Monte* in Appendice ad *Sigebertum*. Vel potius anno præcedente, die XXV. Octobris, ut conſtat ex Necrologio Monaſterii Joſaphatenſis prope Carnutum, & ex Chronico Autiſiodorenſi.

Joannis Sareſberienſis elogium.

Obſervanda in dubiis Moralis Chriſtianæ Regula.

Doctrinam Probabiliſtarum evertit Joannes Sareſberienſis.

IV. PETRUS, Cellenſis* Abbas in ſuburbio Tricaſſino, deinde *S. Remigii* Remenſis, Ordinis Benedictini, demum Epiſcopus Carnotenſis poſt *Joannis* Sareſberienſis obitum creatus eſt. Ad ipſum, cùm adhuc Cellenſis Abbas eſſet, *S. Bernardus* Epiſtolam CCXCIII. Joannes Sareſberienſis plures Epiſtolas ſcripſit. A *Nicolao* Claræyallenſi Epiſtola XXV. hoc præconio celebratur: *Abbas Cellenſis, vir religioſus & timens Deum, homo bonus, & teſtimonium bonum habens à Bonis, vita & literatura conſpicuus, nobis quoque tanta familiaritate devictus eſt, ut non ſit unus de cæteris, ſed præ cæteris unus*, &c. Scripſit varios Sermones, Epiſtolarum libros novem, Librum *De Panibus*, ad Joannem Sareſberienſem, amicum ſuum. *De Tabernaculi* Moſaici myſtica Expoſitione libros duos: Librum *De conſcientia*, ad *Alcherum* Monachum Claræyallenſem: Librum denique *De Diſciplina Clauſtrali*, ad *Henricum* Campaniæ Comitem. Obiit anno M. CLXXXVII.

* De Monſtier en Celle, lez Troyes.

Petri Cellenſis elogium.

Opera.

V. GODEFRIDUS, VITERBIENSIS à patriâ cognominatus, Preſbyter, *Conradi III. Frederici I.* & *Henrici VI.* Imperatorum Capellanus & Notarius, *Chronicon Univerſale*, partim Carmine, partim ſoluta oratione intermixtis ſcripſit, ab orbe condito ad annum uſque M.CLXXXVI. Multis fabulis refertum Critici obſervant. Opus dicavit *Urbano III.* Pontifici Maximo. In Epiſtola nuncupatoria ſupremam Romanæ Eccleſiæ in Cenſura librorum auctoritatem magnificè prædicat; *Cujus doctrina & regimine omnes Reges & Principes, & univerſæ orbis Eccleſiæ adornentur; & ab ea tanquam à fonte Juſtitiæ, totius ſapientiæ regulis inſtruantur: Quia nullum Scripturarum elogium noſcitur eſſe authenticum, niſi ab ejus ſapientiæ fluminibus ſitientibus propinetur. Quare, ſi quod Hiſtoriarum Opus nova per aliquem inſtitutione conficitur, ratio ſuggerit ut antequam in Publicum deveniat, Apoſtolico Examini præſentetur: quatenus ſi acceptione dignum eſſe perpenditur, ejus Mandato & Judicio approbetur: & ab eo vires auctoritatemque recipiat, cui terrena & cæleſtia divinitus ſunt commiſſa.*

Romani Pontificis in cenſura librorum auctoritas.

Ad ea ferme tempora referendi ſunt natales Chronici *S. Petri Vivi** Senonenſis, auctore *Clario* Monacho O. B. ad annum Chriſti M.CLXXXIV. perducti, quod Tom. II. *Spicilegii*: & *Caſaurienſis*, ſive *Piſcarienſis*, * quod Tom. V. editum eſt.

* De ſaint Pierre le vif.

* De Piſcaria, in Inſula Piſcariæ, ad Mare Adriaticum, in Aprutia ulteriori.

VI. VVILLELMUS, natione Syrus, *Amalrico* Hieroſolymorum Regi ob eruditionem, magnarumque rerum tractandarum capacitatem carus, ab eo Balduino filio Præceptor datus eſt, & Cancellarius poſtea creatus: Anno denique MCLXXIV. die XXX. Maii, Cleri, Populique concordibus ſuffragiis, accedente Regis aſſenſu, Archiepiſcopus Tyri ele-

ctus eſt, infra decem dies in Eccleſia Dominici Sepulchri ab *Amalrico* Hieroſolymorum Patriarcha conſecratus. Adfuit Concilio Oecumenico Lateranenſi ſub *Alexandro III.* ejuſdemque Acta ſcripſit, rogantibus Patribus. Libros XXIII. *De Bello Sacro* edidit, quibus Sacrarum Expeditionum Hiſtoriam à Concilii Claromontani ſub *Urbano II.* tempore, id eſt ab anno M. XCV. uſque ad annum M.CLXXX. complectitur. Accurati & elegantis Hiſtorici laudem promeritus & aſſecutus eſt.

ARTICULUS XVII.

De Guillelmo Neuburgenſi, Petro Cantore, Stephano Tornacenſi, Henrico Albanenſi, Balduino Cantuarienſi, Rogerio de Hoveden, & Theodoro Balſamone.

I. GUILLELMUS LITLE, hoc eſt *Parvus*, *Neuburgenſis*, ſeu *Novoburgenſis* appellatus, quod in Cœnobio Neuburgenſi Canonicorum Regularium inſtitutus, & *S. Auguſtini* Regulam profeſſus fuerit; vulgò, ſed corruptè, dictus *Neubrigenſis*, anno M.CXXXV. *Stephani* Regis I. natus eſt. Vixit ad finem uſque iſtius Seculi. Hiſtoriam Rerum Anglicarum ab anno M.LXVI. *Guillelmi Conqueſtoris I.* ad annum M.CXCVII. & extrema *Richardi* Thymoleontis Anglorum Regis tempora, quinque libris complexus eſt, quos *Joannes Picardus* Canonicus Regularis *S. Victoris* Pariſienſis edidit & Notis illuſtravit. Alia ipſi Opera tribuunt, qui de Illuſtribus Angliæ Scriptoribus egere, & inter alia, Commentarium in Canticum Canticorum.

Petri Cantoris Pariſienſis elogium.

II. PETRUS CANTOR Eccleſiæ Pariſienſis, Theologus celeberrimus, anno M.CXCI. Tornacenſis Epiſcopus electus eſt. Electione in controverſiam vocata, *Stephanus* Abbas Sanctæ *Genovefæ* Guillelmum Archiepiſcopum Remenſem, tunc ſupremum Regni Adminiſtrum per literas rogavit ut electo faveret. Verba ejus adſcribo, quibus eximia *Petri Cantoris* merita commendat Epiſtola CLXXV. *Vir eſt* inquit, *cujus per omnes Eccleſias fama ſuavis diffunditur opinio, qui gemina ſcientia efficaciſſimè clarens, & doctrinam monitis ornat, & moribus diſciplinam. Origeni parem in aliquo, ſic eum docere credimus, ut vivere: ſic vivere, ut docere. Tales in candelabro veſtro lucernas, tales in diademate capitis Aaron lapides, tales in Sancta Remenſi Eccleſia Suffraganeos eſſe decet, ut vicinæ Provinciæ ſancta æmulatione moveantur ad promotionem conſimilium, & ſolicitudo vobis commiſſa faciliùs & frequentiùs juvetur per religionem & prudentiam ipſorum,* &c. Virum piiſſimum infulas Epiſcopales declinaſſe, & Monachum induiſſe in Monaſterio *Longipontis** Ordinis Ciſtercienſis, ubi ſanctitatem vitæ beato fine complevit, Necrologium Tornacenſis Eccleſiæ teſtatur. Obiit X. Kalendas Octobris, anno M.CXCVII. ut ejuſdem Abbatiæ, in qua obiit, Necrologium commemorat. Scripſit Summam Moralem, quæ dicitur *Verbum Abbreviatum*, quòd his verbis incipiat. Extat MS. in Abbatia S. Genovefæ Pariſienſis. Edita eſt & notis illuſtrata à Dom. *Georgio* Galopino Monaſterii S. Guiſleni O. B. in Hannonia Monacho. Scripſit prætereà *Grammaticam Theologorum*, Opus ad Scripturæ Sacræ intelligentiam utile: *Gloſſam Scholaſticam* in Biblia Sacra, cujus maximam partem in Conventu noſtro Lugdunenſi F F. Prædicatorum aſſervari, *Poſſevinus* monuit in Apparatu Sacro. *Petrum Cantorem* hoc ornat elogio Jacobus de Vitriaco in Hiſtoria Occidentali cap. 8. *Magiſter Petrus, venerabilis Cantor Pariſienſis, vir potens opere & ſermone, aurum ſuum & argentum ſimiliter conflans, & verbis ſuis ſtateram faciens, morum honeſtate pondus & gravitatem conferens ſuæ doctrinæ: Cœpit enim facere & docere, velut lucerna ardens & lucens, & civitas ſupra montem poſita, & candelabrum aureum in domo Domini.*

* Fr. Longpont.

Petrum Cantorem pariter commendant Cæſarius Heiſterbacenſis Libro XII. Hiſtoriarum memorabilium Cap. 48. Vincentius Bellovacenſis lib. 29. Speculi Hiſtorialis cap. 55. S. Antoninus P. II. Chronicorum Tit. 17. Cap. 9. Henricus de Gandavo, & Trithemius Libro De Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Petrus Cantor vagam & effrenem opinandi licentiam in materia Morum, non minùs quàm Fidei, inſectatur.

Præclara ſunt quæ ſcribit Petrus Cantor Cap. LXXX. *contra mollientes arcum Scripturæ Sacræ*, vagamque & effrenem recentium Probabiliſtarum opinandi licentiam evertunt. *Sicut*, inquit, *per novarum traditionum adinventionem Mandata Dei omittuntur, ſic & per mollientes & laxantes rigorem Sacræ Scripturæ.* Dominus enim *tetendit arcum ſuum*, & paravit illum, & in eo paravit vaſa mortis. *Levigantes autem & remittentes hunc arcum, quid aliud ſatagunt, niſi ut Lex Divina de ſua pendeat interpretatione, voluntate, moribus, & conſuetudine, cùm potiùs hæc omnia de illa pendere deberent? ... In caſibus & humanis negotiis ſequenda ſunt exempla Prudentum: in via verò Fidei, vitæ, & morum imitanda & attendenda eſt potiùs regula & forma vivendi & credendi ſufficienter præſcripta à Domino; quia* Verba ejus ſpiritus & vita ſunt: Sermo ejus vivus eſt & efficax: Præceptum ejus lucidum illuminans oculos: Fidelia omnia Mandata ejus, *nullo mendacio vel prava expoſitione variata:* Confirmata in ſæculum ſæculi, *non in caſſum miſſa, ut verba humana, quæ ad libitum noſtrum mutari, vel interpretari poſſunt*, Qui *autem* timet Dominum in Mandatis ejus volet nimis, *ut magis ei innitatur quàm voluntati ſuæ: non judicans ea difficilia impleri ſicut Mahometus, qui arcum Domini relaxavit. Cui ſimiles videntur, qui juxta mores & voluntatem ſuam illum levigantes exponunt.* Juſtus autem ex fide vivens, *ait*: Adhæſi teſtimoniis tuis, Domine, *non interponens ſuperfluam vel pravam expoſitionem & voluntariam, quaſi repagulum inter me & illa, quò minùs percurrerem viam Mandatorum tuorum, quo minùs ipſa mihi lucerent. Nam* Lucerna pedibus meis verbum tuum, & Lumen ſemitis meis. *Iſaiæ I.* Caupones tui miſcent aquam vino. *Hieronymus.* Qui præcepta Sacræ Scripturæ, quibus debet auditores corrigere ad eorum voluntatem emollit, ſuo ſenſu immixto, vinum corrumpit. *Unde idem*: Vinum tuum, *id eſt, pura & ſincera veritas in Sacra Scriptura contenta*, mixtum eſt aquâ, *prava expoſitione corrumpente & molliente rigorem Scripturæ Sacræ inſipiditate ſua.... Quomodo* conſentit adverſario ſuo, *id eſt, Sacræ Scripturæ, quæ adverſatur carni & ſenſualitati hominis, docens eum viam Mandatorum Dei, & in illis ambulare, qui Mandata ipſa confirmata in ſæculum ſæculi, dicit eſſe temporalia, localia, perſonalia, & Præcepta conſilia, addens & ſubtrahens, interpretans & exponens ad voluntatem & libitum ſuum. Tales, inquam, graviter peccant, quia* Os Domini non *ſanè & ſincerè* interrogant ..... *Duo ſunt neceſſaria ad Salutem, via Fidei, & lux morum. Si ergo parum deviantem à fide vocamus Hæreticum, & increpantes dicimus eum non eſſe in via, ſed extra; quare & ſimiliter recedentem in modico à Luce moralium præceptorum non arguimus, objicientes ei quòd jam non ſit in luce, ſed in tenebris. Cùm etiam fides ex quibuſdam cellulis, parvis locis ſcilicet Scripturæ Sacræ & ſuboſcuris ſit elicita, in quarum cellularum expoſitione deviaretur de facili, ſi aliter addendo, vel minuendo, vel remittendo, quam nobis ſtatutum eſt & expoſitum à Sanctis, exponerentur & interpretarentur: Cur in Luce morum ſimiliter neceſſaria Saluti, nobiſque tradita in luce & manifeſtatione verborum, licet nobis ſine errore notabili afferre noſtram expoſitionem qualitercumque*

Pſal. 76. 13.

Joan. 6. Hebr. 4. Pſal. 18. Pſal. 110. Pſal. 111.

Heb. 10. Pſal. 118. 31.

Luc. 5. Matt. 5.

Iſaiæ 9.

tercumque eum remittentem & obſcurantem, tenoreque ſuo privantem?

III. STEPHANUS, patria Aurelianenſis, Ordinis *S. Auguſtini* Canonicus Regularis, *S. Evurtii* Aurelianenſis primùm Abbas, deinde *S. Genovefæ* Pariſienſis, utriuſque Cœnobii reſtaurator, regularem obſervantiam & ſtudium apud ſuos excitavit. *Alberico* S. R. E. Cardinali, Sediſque Apoſtolicæ Legato comes adjunctus eſt ad Albigenſium & Cotercllorum hæreſim exſcindendam. *Philippo Auguſto* Regi Francorum, & *Guillelmo* à Campania Archiepiſcopo Remenſi & Summo Regni Adminiſtro acceptiſſimus fuit, qui ipſius conſilio, induſtria, calamo in privatis publiciſque negotiis uſi ſunt. Regis Chriſtianiſſimi Legationem obiit ad Sedem Apoſtolicam, Summo Pontifici his verbis ab ejus Majeſtate commendatus: *Et quoniam magnum & cordi noſtro profundè inſitum eſt negotium, mittimus ad vos prædilectum & familiarem noſtrum Stephanum Abbatem S. Genovefæ, diſcretum & fidelem Regno, quem loco noſtro benignè ſuſcipite, & ei tanquam nobis, in his quæ ex parte noſtra vobis dixerit, indubitanter fidem adhibite.* Ludovicum VIII. *Philippi Auguſti* filium ex ſacro fonte ſuſcepit. *Petri Camoris* electione miſſa in irritum, *Stephanus* Epiſcopus Tornacenſis electus eſt, favente *Guillelmo* Archiepiſcopo Remenſi, anno M.CXCII. Ejus promotionem falſis relationibus deceptus *Celeſtinus III.* Pontifex Maximus minùs gratam habuit: Cujus ille delinivit animum literis ſummam reverentiam & devotionem erga Sedem Apoſtolicam ſignificantibus. *Inter ſpem*, inquit, *& timorem medius accedo, filius ad Patrem, ſervus ad Dominum, ad Succeſſorem Petri minimus diſcipulorum Chriſti, fortè mitigabit iram ſuam Pater, remittet indignationem Dominus, Petri Succeſſor humilem reſpiciet Sacerdotem. Quis ſcit ſi convertatur & ignoſcat, & relinquat ſuper me benedictionem? Vocatus ad Eccleſiam Tornacenſem, loco & animo remotus & ignarus, nihilque minùs ſpirans quàm Cathedram: cur exceſſi ſi acceſſi? Quid peccavi, ſi non præcavi? An deliqui, quia non dereliqui? Divinare certè non potui, placeret-ne an diſpliceret Summo Pontifici, cujus placita ſunt jura; in cujus dextera ignea lex, quæ appendit merita ſingulorum in ſtatera Canonum, & apprehendit aſtutias in perpendiculo Legum, & circino Decretorum. Sed quoniam bonarum mentium eſt ibi culpas cognoſcere ubi culpa non eſt, & periculoſum valde eſt filio ſeparari diutius à conſpectu Patris, exceptiones omitto, veniam peto, gratiam quæro, miſericordiam imploro. Aperiatur mihi, obſecro, ſinus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, qui nemini claudi conſuevit, pandatur aditus ſupplicandi, porrigantur ubera materna: Cum Matre placabilem ſeſe Pater exhibeat, ut & ſimplici conſulat; & ſimplicem conſoletur.* Eccleſiaſticam diſciplinam in ſua Diœceſi reſtituit Præſul religioſiſſimus. Quomodo in Epiſcopali Dignitate ſe gereret, neceſſitate compulſus exponit Epiſtola CCVIII. qua famam ſuam tuetur adversùs *Berterum* Cameracenſem Archidiaconum, qui ipſi detrahebat, quaſi Pontificali Cathedræ ſeſe conformare neſciret. *Doce me, obſecro*, inquit, *quæ ſit illa Cathedralis forma quam depingis, ut ei, ſi non informis fuerit, me conformem. Civitatem raro egredior, Regulares Horas cum aliis, quantùm licet, frequento. Secundùm gratiam mihi collatam, verbum Dei Parochianis meis annuncio. Contra novam Hæreſim, cæteraque monſtra id genus, pro poſſe meo declamans, tanquam ad beſtias depugno. Sacramenta quæ gratis accepi, gratis impertior, Pravitatem Simonis, Giezi lepram, modis omnibus abhorreo, deteſtor, anathematizo. Manus meas, etſi non ab omni munere, ab illicito ſemper excutio. Venientibus ad me in Confeſſione conſilium, in Pœnitentia remedium, in tribulatione ſolatium, quantum Dominus permittit, exhibeo. Horis vacuis, Sacræ Scripturæ intendo, legens & ruminans, quæ poſt lectionem decoquo, & ad memoriæ cellulam trajicio. Honeſtis hoſpitibus libenter occurro, liberaliter accurro. In menſa nec ſolitarius, nec obſcurus eſſe volo, in qua facilius eſt ut ſuperfluitatem accuſet natura, quam curioſitas eſuriem. Hiſtrionibus & ſcurris patrimonium Chriſti non diſpergo. Hæc exterius. Occultorum autem cognitor eſt ſcrutans corda & renes Deus.* Obiit Optimus Antiſtes anno M.CCIII. die IX. Septembris. Scripſit Epiſtolas CCLXXXVII. quas P. *Claudius du Moulinet* Congregationis Gallicanæ Canonicorum Regularium vir eruditus novæ Editionis honore donavit, & Notis illuſtravit. Officium *S. Geraldi* Abbatis Sylvæ-Majoris compoſuit, rogantibus ejuſdem Cœnobii Monachis. Statuta Synodalia edidit, plures ſcripſit, habuitque Sermones. Decretum denique *Gratiani* commentatus eſt.

Extat inter Epiſtolas Stephani Tornacenſis ea.

Stephani Tornacenſis vivendi ratio in Epiſcopatu.

Stephani Tornacenſis Opera.

Theologiæ Scholaſticæ & Decretalibus jam ſylveſcentibus nonnihil adverſus fuit *Stephanus Tornacenſis*, & Romanum Pontificem hortatus eſt, ut inutiles Commentarios Theologiæ, & inextricabilem Sylvam Decretalium ſuccideret. *Lapſa ſunt* (inquit) *apud nos in confuſione officinarum ſacrarum, ſtudia Literarum, dum & diſcipuli ſolis novitatibus applaudunt, & Magiſtri gloriæ potiùs invigilant quam doctrinæ, novas recenteſque Summulas & Commentaria firmantia ſuper Theologia paſſim conſcribunt, quibus auditores ſuos demulceant, detineant, decipiant, quaſi nondum ſufficerent Sanctorum Opuſcula Patrum, quos eodem Spiritu Sacram Scripturam legimus expoſuiſſe, quo eam compoſuiſſe credimus Apoſtolos & Prophetas. Ignota & peregrina conviviis apponunt fercula, cùm in nuptiis Filii Regis tauri & altilia ejus ſint occiſa parataque omnia: nec reſtat venientibus ad nuptias, niſi quæ appoſita ſunt prendere & prandere. Diſputatur publicè contra Sacras Conſtitutiones; de incomprehenſibili Deitate; de Incarnatione Verbi verboſa caro & ſanguis irreverenter litigat. Individua Trinitas in triviis ſecatur & diſcerpitur, ut tot jam ſint errores, quot Doctores; tot ſcandala, quot auditoria; tot blaſphemiæ, quot plateæ. Rurſus ſi ventum fuerit ad Judicia quæ Iure Canonico ſunt tractanda, vel vobis commiſſa, vel ab Ordinariis Judicibus cognoſcenda, profertur à venatoribus inextricabilis ſylva Decretalium Epiſtolarum, quaſi ſub nomine Sanctæ recordationis Alexandri Papæ: & antiquiores Sacri Canones abjiciuntur, reſpuuntur, expuuntur. Hoc involucro prolata in medium ea quæ in Conciliis SS. Patrum ſalubriter inſtituta ſunt, nec formam conſiliis, nec finem negotiis imponunt, prævalentibus Epiſtolis quas forſitan advocant, & conductitii ſub nomine Romanorum Pontificum jam Prophetæ in cubiculis ſuis confingunt, & conſcribunt. Novum Volumen ex eis compactum & in Scholis ſolemniter legitur, & in foro venaliter exponitur*, &c. *Hæc omnia, Pater, correctionis Apoſtolicæ manum deſiderant, ut uniformitas docendi, diſcendi, diſputandi, auctoritate veſtra certam redigatur ad formam, ne ſermo divinus attritione vulgari viles cat.*

Inutiles Theologiæ Scholaſticæ commentatores, & inextricabilem ſylvam Decretalium, à Romano Pontifice ſuccidi optat Stephanus Tornacenſis.

Summus Pontifex uniformem docendi modum omnibus Theologiæ & Juris Canonici Academiis & Profeſſoribus toto orbe Chriſtiano præſcribere poteſt.

Tanta erat fama eruditionis Stephani, cùm adhuc *S. Evurtii* Aurelianenſis Abbas eſſet, ut *Pontius* Claromontanus Epiſcopus de quæſtione circa validitatem baptiſmi ſub hac verborum formula collati, *In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti* emergente, una cum Mauritio Pariſienſi Epiſcopo eum conſuluerit. Varias in ſententias abierunt viri eruditi. *Mauritius* reſpondit, irritum fuiſſe Baptiſma, quod ſuppreſſis his verbis, *Ego te baptizo*, cæteris licet prolatis, collatum eſſet. Ita quippe Scripturarum Divinarum auctoritate, & SS. Patrum teſtimonio traditum. *Stephanus* reſpondit, va-

De Saint Euverte.

Quæſtio de forma Baptiſmi.

Stephani Tornacenſis opinio minimè ſequenda.

lidum eſſe Baptiſmum ſic adminiſtratum, tum quia Chriſtus Baptiſmi formam tradidit his verbis: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: non dixit; *baptizantes eos, & dicentes, Ego te baptizo*, &c. Tum quia *S. Auguſtinus* docet, *Baptiſmum ubicumque & à quibuſcumque, verbis Evangelicis conſecratum*, validum eſſe. Quod etiam *Innocentii I.* & *Zachariæ* Summorum Pontificum auctoritate confirmat. Hæc itaque verba, *Ego te baptizo*, eſſe *de ſolemnitate miniſterii, non de ſubſtantia Sacramenti* aſſerit. Eccleſiæ Judicio vicit *Mauritii* Pariſienſis Præſulis opinio, ut conſtat ex *Alexandro III.* Lib. III. Decretalium Tit. XLII. *De Baptiſmo*, Cap. I. Condonandum tamen eſt *Stephano* quòd ita ſenſerit, nondum eliquata quæſtione, maximè cùm opinando potius quàm aſſerendo reſponderit, ſeque *Mauritii* Epiſcopi ſententiæ ceſſurum ſit profeſſus. *Opiniones*, inquit, *profundo, non aſſertiones, paratus Summi & Catholici Viri Domini Pariſienſis ſequi veſtigia.* Hæc ille Epiſtola V. quam *Pontii* Claromontani & *Mauritii* Pariſienſis Literæ præcedunt.

IV. Henricus, Caſtro Marciaco prope Cluniacum nobili genere ortus, adoleſcens in Cœnobio Clarævallenſi Monachum induit. Juvenis Altæcumbæ* primùm, deinde Clarævallis Abbas electus eſt: Ciſtercienſem Abbatiam & Toloſanum Epiſcopatum recuſavit: ſed virum Eccleſiæ utilitati natum Deus in Cœnobio deliteſcere noluit. Nam à *Clemente III.* Romam ad Synodum nominatim vocatus, ab ipſo Cardinalis & Epiſcopus Albanenſis creatus eſt, ac Legatus contra Hæreticos Albigenſes miſſus in Gallias, Imperatorem, & Reges Galliæ Majoriſque Britanniæ, ad Sacram Expeditionem & ad ſuccurrendum Terræ Sanctæ fœderavit. Obiit in Belgio, quò fuerat profectus ad pacem inter illius Provinciæ Comitem & Eccleſiam Attrebatenſem conciliandam anno circiter M.CLXXXVI. Corpus ejus Claramvallem delatum eſt. Scripſit librum *De Peregrinante Civitate Dei*, in Tractatus octodecim diſtributum: & *Declamationem Hiſtoricam de rebus à ſe Geſtis in ſua Legatione adversùs Albigenſes.* Edita ſunt hæc Opera Tom. III. Bibliothecæ Ciſtercienſis.

De Hautecombes, in Diœceſi Gebennenſi.

V. Balduinus, cognomento *Devonius*, Oxoniæ in Anglia natus, à *Bartholomæo* Oxonienſi Epiſcopo inſtitutus eſt, ac iſtius Eccleſiæ Archidiaconatu poſtmodum ornatus. Quâ deinde abdicatâ Dignitate, Ordini Ciſtercienſi nomen dedit. Cœnobii Fordenſis, in quo Monachum induerat, poſt hæc electus Abbas, tum Vigornienſis Epiſcopus, ac tandem Archiepiſcopus Cantuarienſis, anno MCLXXXIV. Sacræ Expeditionis negotium facundiâ & induſtriâ ſua promovit, zelóque pro Eccleſia ſuccenſus, ſumpta Crucis teſſera, in Syriam ipſe trajecit. Scripſit Tractatum, *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*: alióſque editos Tom. V. Ciſtercienſis Bibliothecæ. De illo videſis *Manriquem* in Annalibus, & cœteros qui de Rebus Ciſtercienſium ſcripſere.

VI. Rogerius de Hoveden, Eboraci in Anglia natus, Oxonienſis Academiæ Theologus celeberrimus, Annales Anglorum edidit ab anno Chriſti DCCXXXI. ubi *Venerabilis Beda*, deſinit, ad annum M.CXCIX. Accurati Hiſtorici partes utplurimum implevit.

VII. Theodorus Balsamon, Antiochenus Patriarcha, Schiſmaticus & Romanæ Eccleſiæ hoſtis, vixit duodecimo cadente ſeculo. Nomo-Canonem Photii, Canones Apoſtolorum, Oecumenicarum & particularium Synodorum, SS. Patrum Dionyſii Alexandrini, Petri Alexandrini, Gregorii Taumaturgi, Athanaſii, Baſilii, &c. Canonicas Epiſtolas Commentariis illuſtravit. *Balſamonis Reſ-*

A *ponſa ad Interrogationes Marci Alexandrini Patriarchæ* edita ſunt Lib. V. Juris Græco-Romani. Ejuſdem *Meditata*, ſive *Reſponſa* de quibuſdam aliis quæſtionibus extant Lib. VII. ejuſdem Juris. Zonaram Balſamone poſteriorem videri, & ex ipſo hauſiſſe, ſuperiùs obſervavi.

ARTICULUS XVIII.

De Petro Bleſenſi, & Sancta Hildegarde.

I. Petrus Blesensis, à natali ſolo, Bleſis videlicet urbe Galliæ nobiliſſima cognominatus, vir humanioribus literis excultiſſimus, Sacrarum Literarum, & Juris Canonici peritiſſimus, *Guillelmi* Regis Siciliæ Præceptor ac Sigillarius, ut ipſe teſtatur Epiſtola CXXXI. in Angliam ab *Henrico II.* Rege vocatus eſt, ab eóque ad Regem Francorum magnis de rebus miſſus. Deinde Aulæ faſtidio ad *Richardum* Cantuarienſem Archiepiſcopum ſe contulit, à quo ad graviſſima Eccleſiæ negotia tractanda admotus eſt. Vir fuit morum integritate, non minùs quàm doctrina ſpectatiſſimus, adeo ab ambitione alienus, ut Neapolitanum Archiepiſcopatum, ad quem electus fuerat, & Roffenſem Epiſcopatum bis ſibi oblatum recuſaverit, & honorem metiens ex onere, motus ambitioſos ad ſobrios mediocritatis terminos limitaverit, ut ipſe loquitur Epiſtola CXXXI. Bathonienſi Archidiaconatu, & deinde Londinenſi, exigui admodum redditus Beneficio contentus fuit. Tanta erat in eo ingenii vis ac memoriæ, ut de diverſis argumentis tribus amanuenſibus ſimul & ſemel dictaret, & quartam ipſe ſcriberet Epiſtolam, ut ex ipſo diſcimus Epiſtola XCII. Epiſtolas CLXXXIII. Sermones LXV. & varios Tractatus edidit, in quibus pietatem & Eccleſiaſticam libertatem cum varia doctrina conjunctam ſuſpicere eſt. Suos libros recenſet in Tractatu contra Operum ſuorum Depravatorem, qui ipſius Opuſculum in *Job* cavillatus fuerat & ipſum Adulatorem Principum apellaverat. *Spiritus Dei*, inquit, *reddit teſtimonium ſpiritui meo, quia numquam fui olei venditor, nec ſoleo Magnates palpare in vitiis, aut laudare peccatorem in deſideriis animæ ſuæ. In Compendio meo ſuper Job. In Epiſtolis meis. In libro Exhortationum mearum. In Dialogo meo ad Regem Henricum. In Tractatu meo de Hieroſolymitana peregrinatione. In libro meo de præſtigiis fortunæ; & in Opere meo novello de aſſertione Fidei. In libro contra Perfidiam Judæorum. In libro de Confeſſione & Pœnitentia. Et in eo qui Canon Epiſcopalis inſcribitur, & in quamplurimis aliis Scriptis meis, Regem veſtrum & alios terræ Magnates, ubi materia ſe offert, plena libertate redarguo, ſolicitè ſuggerens quicquid ad eorum ædificationem, citra invectivæ injuriam, poteſt humana devotio.*

Petri Bleſenſis Mores ſanctiſſimi.

Vis memoriæ admirabilis.

Opera.

II. *S. Hildegardis*, ex Comitatu Spanheimenſi oriunda, in beatæ *Juttæ* diſciplinam à teneris tradita, in Monte *S. Diſibodi*, Chriſto Virginitatem conſecravit, & ſancti *Benedicti* Regulam profeſſa eſt. Poſtea Monaſterio *S. Ruperti* prope Bingam, Moguntinæ Diœceſeos, præfecta eſt prima Abbatiſſa. Sanctitate & divinis Revelationibus illuſtris fuit, quas juſſu *Eugenii III.* Pontificis Maximi, qui ſpiritum ejus probaverat, ſcripto tradidit. Nec *Eugenius* ſolùm, ſed *Anaſtaſius IV.* & *Hadrianus IV.* ſuis illam Epiſtolis honorarunt, ejuſque orationibus ſe ac Romanam Eccleſiam commendarunt. *S. Bernardus* ſpiritalia chariſmata ipſi gratulatus eſt, ejuſque interceſſionem apud Deum flagitavit Epiſtola CCCLXXXVI. *Congratulamur*, inquit, *gratiæ Dei quæ in te eſt, & ut eam tanquam gratiam habeas, & toto ei humilitatis & devotionis affectu ſtudeas reſpondere, admonemus, ſciens quòd* Deus ſuperbis

Sanctæ Hildegardis Revelationes & Prophetiæ probatæ.

» perbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *Quòd in nobis eſt, hortamur & obſervamus. Cæterum ubi interior eruditio eſt, & unctio docens de omnibus, quid nos aut docere poſſumus, aut monere? Diceris enim cœleſtia ſecreta rimari, & ea quæ ſupra homines ſunt, Spiritu Sancto illuſtrante dignoſcere. Unde rogamus magis & ſuppliciter poſtulamus, ut noſtri memoriam habeas apud Deum, & eorum pariter qui nobis in ſpirituali ſocietate juncti ſunt. Nam cùm Spiritus Deo conjungitur, confidimus quòd nobis multum prodeſſe valeas & ſubvenire.* Scripſit tres Revelationum libros, plurimas Epiſtolas, librum inſcriptum *Scivias*, id eſt, *De ſcientia viarum Dei & hominis*: & alios Tractatus, quos *Trithemius* Abbas lib. *De Viris Illuſtribus Ordinis Sancti Benedicti*, Cap. CXIX. & Lib. *De Scriptoribus Eccleſiaſticis* commemorat. Vitam ejus admirabilem *Godefridus* ſcribere aggreſſus eſt, ſed vix unum librum abſolvit, quem recenſuit, & ſecundum tertiúmque adjecit *Theodericus* Benedictinus Abbas XIII. ineunte Sæculo. Extat apud *Surium* Tom. V. ad diem XVII. Septembris. Obiit *Sancta Hildegardis* anno MCLXXX. Ejus cum laude meminit Monachus Autiſiodorenſis in Chronico. Author Anonymus Ordinis Præmonſtratenſis, qui Vitam *Sancti Gerlaci* Eremitæ anno circiter MCCXXV. ſcripſit, à *P. Bollando* editam inter Acta Sanctorum menſis Januarii, *S. Hildegardem* his verbis commendat Cap. VIII. *Erat eo tempore in partibus Maguntiæ Virgo quædam Sanctiſſima, Hildegardis nomine, famoſiſſima illa Prophetiſſa Novi Teſtamenti, cum qua familiariter locutus eſt Deus, & oſtendit ei ſecreta cœleſtia. Hæc per manum ſanctæ memoriæ Domini Henrici Maguntinenſis Archiepiſcopi ſacro velamine Domino conſecrata, cum nullis literis, niſi tantum Pſalmis Davidicis eſſet erudita, per Spiritum Sanctum edocta, de divinis oraculis & ſacramentis ſibi revelatis grandia edidit volumina, quæ ab Eugenio Papa, mediante Sancto Bernardo Claravallenſe Abbate canonizata, & inter Sacras Scripturas ſunt connumerata. Hæc per multa temporum curricula, doctrinæ ſalutaris lampade Sanctam Eccleſiam illuminavit, Epiſtolis ad diverſas Perſonas miſſis corroboravit, & claris Miraculis illuſtravit.* De eadem legendum *Chronicon Senonienſe* Lib. IV. Cap. XV. cujus Auctor *Richerius* Monachus narrat ipſam linguâ Latinâ, quam numquam didicerat, & locutam fuiſſe, & ſcripſiſſe Libros de Statu Regnorum, & eventibus futurorum: De futuris FF. Prædicatorum & Minorum Ordinibus fuiſſe vaticinatam: Librum etiam de Medicina edidiſſe, quem ipſe Argentinæ vidit.

S. Hildegardis elogium.

Id eſt, approbata, & inter optimos piósque libros numerata.

Tom. III. Spicilegii.

CAPUT VII.

De Politia Eccleſiaſtica XI. & XII. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Romano Pontifice, & Apoſtolica Auctoritatis uſu.

ROmanos Pontifices Auctoritatem *S. Petro* & Succeſſoribus ejus divinitus collatam univerſam Eccleſiam regendi, Leges Eccleſiaſticas condendi, Concilia congregandi Oecumenica, & ſacris illis Cœtibus præſidendi, temperandi Canones & de illis diſpenſandi exercuiſſe, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ horum Sæculorum varia Monumenta teſtantur, paſſim jam à nobis obſervata, Capp. I. & II. ubi de Romanis Pontificibus egimus. Sed abſque urgente neceſſitate, & evidenti Eccleſiæ utilitate diſpenſationes concedere nuſquam voluerunt, & ſalvam ſemper eſſe juſſere Sacrorum Canonum Auctoritatem ac obſervantiam. Sic *Nicolaus II.* & Synodus Romana anno 1059. celebrata, eos qui ab Epiſcopis Simoniacis, non ſimoniacè, ſed gratis ordinati fuerant, honoribus ſuis frui, & Ordinum ſuorum obire miniſteria permiſere, *Non tam cenſura juſtitiæ, quàm intuitu miſericordiæ. Tanta quippe*, inquiunt, *talium multitudo eſt, ut dum rigorem Canonici vigoris ſuper eos ſervare non poſſumus, neceſſe ſit ut diſpenſatoriè ad piæ condeſcenſionis ſtudium noſtros animos ad præſens inclinemus.* Vetat tamen Pontifex, ne quis Succeſſorum ſuorum ex hac ſua diſpenſatione Regulam ſibi vel alicui aſſumat, vel præfigat: *Quia non hoc auctoritas antiquorum Patrum jubendo, aut concedendo promulgavit; ſed temporis nimia neceſſitas permittendum extorſit.* Sic *Urbanus II.* in Synodo Romana anni MXCVI. Canone XI. cum iis, qui recèns à Schiſmaticis ordinati fuerant, diſpenſavit, ut muniis Ordinum ſuorum fungerentur, & fruerentur honoribus, *Miſericordiæ intuitu, magnâque neceſſitate cogente. Nullum tamen*, inquit, *præjudicium ſacris Canonibus fieri volumus, ſed obtineant proprium robur: & ceſſante neceſſitate, illud quoque ceſſet quod factum eſt pro neceſſitate. Ubi enim multorum ſtrages jacent, ſubtrahendum eſt aliquid ſeveritati, ut addatur ampliùs caritati.* Sic *Paſchalis II.* Epiſtola XVI. ad *S. Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum, ſe erga Regem Angliæ & Epiſcopos ac Abbates qui ab ipſo Inveſtituras acceperant, aut ipſi hominium præſtiterant, diſpenſatione uſum ſcribit, compaſſionis affectu, ut jacentes erigeret. *Qui enim ſtans jacenti, ad ſublevandum, manum non porrigit, numquam jacentem eriget, niſi & ipſe curvetur. Cæterùm quamvis caſui propinquare inclinatio videatur, ſtatum tamen rectitudinis non amittit.* Sic *Paſchalis II.* cum Preſbyterorum filiis in Anglia diſpenſavit, ut ad ſacros Ordines promoverentur, hujúſque diſpenſationis executionem prudentiæ *S. Anſelmi* commiſit Epiſtola CII. *Eos*, inquit, *quos ſcientia & vita commendat, apud vos ad ſacra officia promoveri, pro neceſſitate temporis, & utilitate Eccleſiæ concedimus: ut in poſterum Conſtitutionis Eccleſiaſticæ præjudicium caveatur... Cæterùm quæ in Regno illo pro neceſſitatis tempore diſpenſanda ſunt, juxta gentis barbariem, juxta Eccleſiæ opportunitates, Sapientiæ ac Religionis tuæ ſolicitudo diſpenſet.*

Summi Pontifices diſpenſationes abſque urgenti neceſſitate, aut evidenti utilitate concedere nolunt.

Quando porro concedendæ ſint diſpenſationes, Doctores illorum ſæculorum explicatiùs adhuc tradunt:

Quando concedendæ diſpenſationes?

tradunt. *Yvo Carnotenſis* in Prologo Decreti, præceptiones alias eſſe mobiles, alias immobiles docet. *Præceptiones immobiles ſunt, quas lex æterna ſanxit; quæ obſervatæ ſalutem conferunt, non ob-* » *ſervatæ eamdem auferunt: qualia ſunt*, Diliges » Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & » proximum tuum ſicut te ipſum. *Et*, Honora » Patrem tuum & Matrem tuam: *& ſi quæ ſunt his ſimilia. Mobiles verò ſunt; quas lex æterna non ſanxit, ſed poſteriorum diligentia ratione utilitatis invenit, non ad ſalutem principaliter obtinendam, ſed ad eam tutiùs muniendam: quale eſt illud Apo-* » *ſtoli:* Hæreticum hominem poſt primam & ſe- » cundam correptionem devita: *Non quòd eorum colloquium per ſe ſaluti obeſſet, ſed quòd frequentatum ex obliquo quorumdam ſimplicitatem corrumpere poſſet. Similiter immobiles prohibitiones ſunt quæ adverſùs vitia loquuntur, qualia ſunt;* Non occides: Non mœchaberis, &c. *Sunt alia interdicta, in quibus, ſi interdicta non fuiſſent, nec mors operaretur, nec ſalus periclitaretur. Sed ad hoc ea SS. Patrum auctoritas reverenda ita decrevit, ut & præſentibus non obeſſet, & compeſcendis majoribus malis vel cavendis caritas ſincera provideret, quale eſt illud:* » Clericus poſt actam de crimine damnabili Pœ- » nitentiam Clericus non maneat, vel ad Cleri- » catum non accedat.... *In his igitur in quibus obſervatis ſalus acquiritur, vel in quibus neglectis mors indubitata conſequitur, nulla eſt admittenda diſpenſatio: ſed ita ſunt omnia Mandata vel Interdicta ſervanda, ſicut ſunt æterna lege ſancita. In his verò quæ propter rigorem diſciplinæ, vel muniendam ſalutem, poſteriorum ſanxit diligentia, ſi honeſta vel utilis ſequatur compenſatio, poteſt præcedere auctoritate Præſidentium diligenter deliberata diſpenſatio*, &c. Et Epiſtola CXIV. ad *Brunonem* Epiſcopum, de Controverſia Inveſtiturarum ita ſcribit: *Videmus ſciſſum Regnum & Sacerdotium, quibus tanquam principalibus & fortioribus paxillis tabernaculi Dei ſtatus firmiter figebatur, ne ullo impetu procellarum & turbinum everteretur. In tanta ſciſſura, in tanta procella florere & fructificare non poteſt Mater* » *Eccleſia, de qua dicitur;* Una eſt columba mea, ſponſa mea. *Ad hanc unitatem reſarciendam laborare debent membra Chriſti, quæ medicinaliter ferro putredines iſtas reſecarent, aut competenti diſpenſationis malagmate tantam ſciſſuram procurarent ſolidare: Non enim in tanto ſalutis periculo ſolus medicinæ rigor ſervandus eſt; ſed & diſpenſationis modus, qui nulli Sapienti diſplicuit, ad ſedandas tantas perturbationes, in aliquibus admittendus eſt. Monente enim Cyrillo Alexandrino, ſicut nautæ in mari periclitantes, cùm non habent ſpem ſervandorum omnium negotiorum ſuorum, quædam projiciunt, ut quædam ſervent: ſic in diſpenſationibus Eccleſiaſticis, ubi non periclitatur Fidei veritas, & morum honeſtas, quædam Inſtituta temperare debemus, ut tantis Eccleſiæ ruinis ſubvenire valeamus.... Facit hoc caritas, quæ operit multitudinem peccatorum, quæ cum infirmantibus infirmatur, cum ſcandalizatis uritur, & omnibus omnia fit, ut omnibus prodeſſe mereatur. Unde à ſubditis non debet reprehendi Prælatorum diſpenſatio, ſi ſalvo Fidei fundamento, & nota communi Regula morum, aliqua infirma faciunt aut tolerant, ut vitam ſubditorum in propoſito ſuæ ſanctitatis conſervare prævaleant.*

Et Epiſtola CCLX. *Novi conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, quia non ſolet, neque vult Decretis ſuis patenter obviare. Solet autem diſpenſatoriè multa infirma tolerare poſtquam patrata ſunt, tam pro locorum neceſſitate, quàm pro perſonarum utilitate & honeſtate. Neque aliter cogendus eſt Summus Pontifex contraria ſibi ſcribere vel facere, ne cogatur dicere illud Apoſtolicum: Si quæ deſtruxi, iterum ædifico, prævaricatorem me conſtituo.*

Ad Gal. 2.

De eodem argumento audiendus *S. Bernardus* lib. IV. *De Conſideratione ad Eugenium*, cap. IV: *Quid, inquis, prohibes diſpenſare? Non, ſed diſſipare. Non ſum tam rudis, ut ignorem poſitos vos diſpenſatores, ſed in ædificationem, non in deſtructionem. Denique quæritur inter diſpenſatores ut fidelis quis inveniatur. Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt. Ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt. Utilitas dico, communis, non propria. Nam cùm nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.* Et lib. *De Præcepto & Diſpenſatione*, Cap. II. triplicis generis leges diſtinguit, ſtabiles, inviolabiles, incommutabiles. De primis diſpenſare poſſunt Prælati Eccleſiaſtici: de ſecundis ſolus Deus; de tertiis nec ipſe Deus. De primis, earúmque diſpenſatione ait: *Quandiu caritati militant, immobiliter fixa ſunt, mutarique omnino ne ab ipſis quidem Præpoſitis ſine offenſa poſſunt. At ſi econtrario contraria fortè aliquando caritati viſa fuerint, his dumtaxat quibus hoc poſſe videre datum eſt, & providere creditum eſt: nonne juſtiſſimum eſſe liquet, ut quæ pro caritate inventa fuerunt, pro caritate quoque, ubi expedire videbitur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud fortè commodiùs demutentur? Sicut è regione iniquum proculdubio foret, ſi ſtatuta pro ſola caritate, contra caritatem tenerentur. Tenent ergo fixam firmámque immobilitatem, etiam apud Prælatos, quæ ex ſtabili neceſſario ſunt, ſed quatenus caritati deſerviunt. Numquid autem hoc ego vel ſolus ſentio, vel primus dico? An non hoc ipſum & Papa Gelaſius ſenſit? Ait ſiquidem: Ubi neceſſitas non eſt, inconvertibilia maneant SS. Patrum Decreta. Leo quoque Papa: Ubi, inquit, neceſſitas non eſt, nullo modo SS. Patrum Inſtituta violentur. Et infert: Ubi ergo neceſſitas fuerit, ad utilitatem Eccleſiæ, qui Poteſtatem habet, ea diſpenſet. Ex neceſſitate enim fit mutatio legis.* Diſpenſationes porrò à Summo Pontifice fraude elicitas, vel importunitate exortas, eos qui ipſas obtinent, iiſque utuntur, à prævaricatione non excuſare docet, cùm abſque cauſa legitima impetrantur. *Malum quod jam corde conceperant* (inquit Epiſtola VII.) *opere tamen cauti fuerunt non implere, niſi cum licentia. Conceperunt dolorem, ſed non pepererunt iniquitatem, donec iniquo Papa conceptui præbuiſſet aſſenſum. Numquid ideo aut malum eſſe deſiit, aut vel minoratum eſt, quia Papa conceſſit? Quis verò malum eſſe neget, aſſenſum præbere malo? Quod tamen Summum feciſſe Pontificem nequaquam crediderim, niſi aut circumventum mendacio, aut importunitate victum.*

Diſpenſationes abſque evidenti Eccleſiæ utilitate, & caritate magiſtra concedi non poſſe pariter docuit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, Epiſtola XXVIII. libri primi. Ubi enim præmiſit Mandata quædam eſſe mobilia, quædam immobilia, ſubdit: *Inter alia quæ moveri diſpenſatione poſſunt, Patrum auctoritatem ſequentes, ea eſſe dicimus, quorum pleráque in Eccleſiaſticis Canonibus invenimus, quæ ſicut pro communi totius, vel propria alicujus Eccleſiæ utilitate, cùm non exiſterent, inventa ſunt: Sic rurſum pro communi totius, vel propria alicujus, aut gentis, aut Eccleſiæ ſalute, prævia in omnibus caritate mutata ſunt.... Quid enim coëgit Regulam de non transferendis Epiſcopis à præcedentibus Patribus datam immutari, niſi meliùs providens Eccleſiis caritas? Quid Hæreticos & crimino ſos, poſt condignam de criminibus Pœnitentiam, quod primi Patres prohibuerant, Eccleſiis Dei præfecit, niſi multorum ſaluti conſulens caritas? Quid Preſbyterorum filios epiſcopari, contra Sanctorum Apoſtolicorum antiqua Decreta aliquando juſſit, niſi earumdem perſonarum utilitatem Eccleſiæ utilem eſſe judicans caritas? Quid Anglis conjugia indulſit, a quibus cæ-*

Diſpenſationes non concedendæ abſque evidenti Eccleſiæ utilitate, & Caritate Magiſtrâ.

teros

teros inhibuit, niſi novellæ eorum fidei timens caritas? Quid multa in hunc modum vetuſta præcepta mutavit, quid nova inſtituit, quid nunc iſta, nunc illa mandavit, niſi pro moribus, temporibus, locis, nunc generaliter, nunc ſpecialiter, ſemper tamen humanæ ſaluti ſollicitè inſerviens caritas?

Goffridus Vindocinenſis Abbas, Opuſculo V. eaſdem conditiones poſtulat ut diſpenſationes licitè in Eccleſia fiant. *Diſpenſationes*, inquit, *aliquando in Eccleſia faciendæ ſunt, non quidem amore pecuniæ, vel quolibet humano favore, ſed pia & miſericordi intentione. Tunc enim à Paſtore Eccleſiæ diſpenſatio piè & miſericorditer fieri creditur, cùm aliquid minùs perfectè ad tempus fit ab illo vel fieri permittitur, non voluntate ſua, ſed aliorum neceſſitate; ne in ipſis videlicet Fides Chriſtiana periclitetur..... Poſſunt etiam & debent fieri diſpenſationes, quibus Eccleſiarum & Monaſteriorum conſuetudines immutentur, ſed ubi poſtponitur minus bonum, ut quod eſt melius inſtituatur. .... Si quis verò aliter in Eccleſia diſpenſationes facit, rationi ſimul & veritati contradicit: nec ſolùm lucernam ardentem non habet, verùm iam aliorum ardentes extinguit. Et ideo non rectè dicitur Chriſti Vicarius, ſed dux eſt cæcorum ipſe cæcus.*

Arnulphus Lexovienſis Epiſcopus ad *Alexandrum III.* qui Regulari Capitulo Sagienſi Archidiaconum Sæcularem ex diſpenſatione dederat, admiranda libertate ſcripſit, diſpenſationes hujuſmodi, quæ majori bono non compenſantur, immo diſciplinam evertunt, omnino illicitas eſſe; nec integrum eſſe Romano Pontifici Deceſſorum ſuorum ſanctiſſima Decreta evertere. *Quod autem dicitur*, inquit, *Prædeceſſorem Succeſſori ſuo legem dare non poſſe, vel præcisè falſum eſt, vel omnia poſſunt impunè SS. Patrum Inſtituta convelli, quorum tamen ſapientiam narrant populi, quorum laudem Eccleſia nunciat, & ſepulchra eorum frequentibus miraculis gloria magnificentiæ cæleſtis illuſtrat. Privilegia ſiquidem Romanorum Pontificum quaſi quædam ipſorum teſtamenta credenda ſunt, nec à morte teſtatoris expirant, ſed potiùs ab ipſa contrahunt firmitatem, nec defectu perſonæ ſublatæ perit auctoritas eorum quæ religiosè ſemel inſtituta noſcuntur. Nos tamen errores Prædeceſſorum à Succeſſoribus poſſe corrigi non negamus, & ipſorum etiam in melius poſſe bona mutari, ubi major ſcilicet mutationem ſuadet utilitas, nullumque ſentit Religio detrimentum....* Et infra: *Sacras Veterum Inſtitutiones in deterius devocare non convenit, nec auctoritatem præbere defectus, ut inde fomenta comparentur audaciæ, unde timeri debuit ſeveritas diſciplinæ. Planè ſunt quædam, quibus ut fiant, conſenſum adhibere non licet; quæ tamen, ſi facta ſunt, diſſimulare neceſſe eſt, quia non poſſunt habere remedium; vel, ſi quid recompenſationis habent, diſcreta manſuetudine diſpenſare. Culpam tamen indulgentia prævenire non debet, ne ſecuritas alat audaciam, & ad delinquendum fiducia remiſſionis invitet... Tunc in poteſtate Judicis eſt mollire ſententiam, & mitiùs judicare quàm Leges, cùm rerum vel perſonarum merita poſtulant, aut inſtantia neceſſitatis extorquet. In æſtimanda tamen neceſſitate non convenit puſillanimes inveniri, ne virtuti ſubduxiſſe materiam, vel de divina videamur gratia deſperare. Scio quoſdam diſpenſationum prodigos tantæ benignitatis exiſtere, ut nihil reſervent Legibus, affectibus omnia largiantur, nec offenſam rationis attendunt; dum hominum ſibi præcaviſſe videantur offenſam. Metiuntur igitur affectatos de prærogativa potentiæ ſuæ, potius quàm de merito rationis effectus: & nomine neceſſitatis indulgentiam quamlibet excuſantes, divinæ gratiæ bonitatem non ſuſtinent experiri, ſed humanum favorem præ omnibus auſpicantes, fugaces auras & inanes ventos ſtudiis fallacibus amplectuntur.*

Quo ſenſu Summi Pontifices Succeſſoribus ſuis Legem dare poſſint, vel non poſſint?

A *Quieti ſcilicet Eccleſiæ providere ſe prædicant, cujus proſtituunt Libertatem, & Majeſtatem redigunt in contemptum, quæ tamen in virtute Sanctorum debet apparere terribilis ut caſtrorum acies ordinata.*

Romano Pontifici curam incumbere de Canonum executione per totum orbem Chriſtianum procuranda, undecimi & duodecimi Sæculi Patres docuerunt. Unus pro omnibus loquatur *S. Bernardus* lib. IV. *De Conſideratione* Cap. V. ubi *Eugenium III.* ita compellat: *Supereſt ut generaliter ſuper univerſum Eccleſiæ ſtatum intendat conſideratio*
B *tua, ſi plebes Clericis, ſi Clerici Sacerdotibus, ſi Sacerdotes Deo in ea qua oportet humilitate ſubjecti ſint; ſi in Monaſteriis & Religioſis locis ſervetur ordo, vigilet diſciplina; ſi ſuper prava opera & dogmata cenſura Eccleſiaſtica vigeat, ſi floreant vineæ honeſtate & ſanctimonia Sacerdotum, ſi flores fructus parturiant, obedientiam fidelium populorum; ſi demum veſtra ipſorum Apoſtolica Mandata & Inſtituta eâ quâ dignum eſt ſolicitudine obſerventur, ne quid in agro Domini tui aut neglectu incultum, aut fraude ſubreptum inveniatur.*

Summi Pontificis eſt Canonum executionem toto orbe Chriſtiano procurare.

Appellationes ad Sedem Apoſtolicam ex omni-
C bus orbis Eccleſiis deferebantur, idque divini Primatus teſtimonium eſſe Patres agnoſcebant; ſed modum iis docebant eſſe adhibendum. Qua de re audiendus *S. Bernardus* lib. 3. *De Conſideratione*, Cap. II. *Appellatur*, inquit, *de toto mundo ad te, id quidem in teſtimonium ſingularis Primatus tui. At tu, ſi ſapis, non Primatu gaudebis, ſed fructu..... Appellatur ad te, & utinam tam fructuosè, quàm neceſſariè!.... Formulam hanc Juſtitiæ præfigit tibi & divinæ incommutabilis ratio æquitatis, & ni fallor, ipſa appellationum lex, ut illicitè uſurpata appellatio nec proſit appellanti, nec appellato obſit.... Appellaſſe iniquè, iniquum eſt: Iniquè & impunè, iniquarum appellationum fomes. Iniqua autem omnis appellatio, ad quam juſtitiæ inopia non coëgit. Appellare,*
D *non ut graves, ſed ſi graveris, licet. Appellandum à ſententia. Ante ſententiam improbè omnino, niſi ob manifeſtum gravamen, præſumitur appellatio. Qui igitur non gravatus appellat, liquet quia aut gravare intendit, aut tempus redimere. Non eſt autem ſuffugium appellatio, ſed refugium. Quantos novimus appellaſſe pulſatos, quò interim liceret, quod numquam licet? Nonnullis etiam, quoad vixerunt, licuiſſe appellationis ſuffragio nefaria ſcimus, verbi gratiâ, inceſtum, adulterium. Quale eſt hoc, turpitudini patrocinari, quod vel maximè formidari à turpibus oportebat? Quouſque murmur univerſæ terræ aut diſſimu-*
E *las, aut non advertis? Quouſque non evigilat conſideratio tua ad tantam appellationum confuſionem atque abuſionem? Præter jus & fas, præter morem & ordinem fiunt. Non locus, non modus, non tempus, non cauſa diſcernitur aut perſona. Præſumuntur leviter, paſſim, plerùmque & nequiter. Volentes malignari, nonne his potiſſimum terreri ſolebant? Nunc terrori ipſi ex his magis fiunt, atque id bonis. Antidotum verſum in venenum: non mutatio dexteræ Excelſi hæc..... Fateor grande & generale mundo bonum eſſe appellationes: idque tam neceſſarium, quàm Solem ipſum mortalibus. Revera quidam Sol*
F *Juſtitiæ eſt, prodens ac redarguens opera tenebrarum. Prorſus fovendæ, & manu tenendæ ſunt, ſed quas extorſit neceſſitas, non calliditas adinvenit. Uſurpatoriæ ſunt hujuſmodi omnes, non ſubvenientes in neceſſitate, ſed opitulantes iniquitati.*

Modum Appellationibus ad Romanam Curiam adhibendum Patres docuere.

Eugenium tandem laudat, quòd negotia in partibus judicanda ut plurimùm remittat. *Bene facis tu, quòd appellationum negato ſuffragio, imò ſuffugio, multa remittis negotia ad cognoſcentes, vel qui noſcere citiùs poſſunt. Ubi enim certior ac facilior notio, ibi deciſio tutior expeditiórque eſſe poteſt. Quàm plenum*

Laudatus Summus Pontifex quòd negotia in partibus judicanda ut plurimùm remittat.

plenum gratiæ, quàm multorum perinde per hoc & laboribus parcis, & ſumptibus?

Solus Appellationum abuſus, ſi quis ſit, à Patribus improbatur.

Idem Pater Epiſtola CLXXVIII. ad *Innocentium II.* queritur Epiſcoporum Auctoritatem contemni ac minui, quòd appellationes ab ipſorum Sententiis Romæ faciliùs recipiantur, ipſorúmque Decreta etſi æquiſſima ſuſpendantur. *Vox una,* inquit, *omnium qui fideli apud nos cura populis præſunt, juſtitiam in Eccleſia deperire, annullari Eccleſiæ claves, Epiſcopalem omnino viloſcere auctoritatem, dum nemo Epiſcoporum in promptu habeat ulciſci injurias Dei, nulli liceat illicita quævis ne in propria quidem Parochia caſtigare. Cauſam referunt in Vos, Curiámque Romanam. Rectè geſta ab ipſis (ut aiunt) deſtruitis, juſtè deſtructa ſtatuitis. Quique flagitioſi & contentioſi de populo ſive de Clero, aut etiam ex Monaſteriis pulſati currunt ad vos, redeuntes jactant & geſtiunt ſe obtinuiſſe tutores, quos magis ultores ſenſiſſe debuerant.... Amici confunduntur, fidelibus inſultatur, Epiſcopi ubique in opprobrium veniunt & contemptum, quorum dum recta Judicia contemnuntur, veſtræ quoque plurimùm derogatur Auctoritati. Ipſi ſunt enim qui honorem veſtrum zelant, qui veſtra pro pace & exaltatione laborant fideliter quidem, ſed vereor ne inefficaciter. Quid vobis vires minuitis? Quid robur veſtrum deprimitis?*

Querelæ de Auctoritatis Epiſcopalis imminutione per Appellationum promiſcuam ſuſceptionem.

Contra eumdem Appellationum abuſum, & Epiſcopalis Auctoritatis depreſſionem, *Hildebertus* Archiepiſcopus Turonenſis Epiſtola LXXXII. ad *Honorium II.* Pontificem Maximum ita ſcribit: *Quaſlibet Appellationes in Romana vigere & ſuſcipi Eccleſia, cis Alpes auditum non eſt, nec ex ſacris traditum Inſtitutis. Quod ſi fortè hujuſmodi emerſit novitas, ut placeat omnem indifferenter admittere appellationem, Pontificalis cenſura peribit, & omnino conteretur Eccleſiaſticæ robur diſciplinæ. Quis enim raptor ad ſolam anathematis comminationem non ſtatim appellabit? Quis Clericus aut Preſbyter, fruſtratoriæ appellationis refugio non putrebit, aut etiam ſepelietur in ſtercore ſuo? Quis Epiſcopus habebit in promptu, non omnem dico, ſed aliquam ulciſci inobedientiam? Ejus virgam quævis appellatio quaſſabit, ſolvet conſtantiam, ſeveritatem emolliet, adducens & illi ſilentium, & reis impunitatem delictorum..... Dilatione nempe cenſuræ facinora fovebuntur, & venient in profundum iniquitatis impunè delinquentes,* &c.

Plenitudinem poteſtatis in Eccleſia univerſa Patres XI & XII. Sæculi in Romano Pontifice venerati ſunt.

Verùm hi fines æquitatis, quibus Pontificiam circumſcribi poteſtatem Patres agnovere; immò quibus ipſa impulſu Spiritûs Sancti ſeſe circumſcripſit, non pugnant cum plenitudine poteſtatis in Eccleſia univerſa, & in omnes ac ſingulos Chriſtianos, quam in Summo Pontifice venerati ſunt. Qua de re *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus in libro *De Fide Trinitatis & Incarnatione Verbi,* quem inſcribit *Domino & Patri Univerſæ Eccleſiæ in terra peregrinantis, Summo Pontifici Urbano*; ita ipſum compellat: *Quoniam Divina providentia veſtram elegit Sanctitatem, cui Vitam & Fidem Chriſtianam cuſtodiendam, & Eccleſiam ſuam regendam committeret, ad nullum alium rectiùs refertur, ſi quid contra Catholicam Fidem oritur in Eccleſia, ut ejus auctoritate corrigatur: nec ulli alii tutiùs, ſi quid contra errorem reſpondetur, oſtenditur, ut ejus prudentiâ examinetur. Quapropter ſicut nulli digniùs poſſum, ita nulli libentiùs præſentem Epiſtolam, quam veſtræ deſtino Sapientiæ: quatenus ſi quid in ea corrigendum eſt, veſtrâ cenſurâ caſtigetur; & quod Regulam veritatis tenet, veſtra auctoritate roboretur.*

Romani Pontificis ſumma dignitas & auctoritas non ſolùm in oves, ſed in Paſtores Eccleſiæ univerſæ.

De eadem Pontificiæ plenitudine poteſtatis *S. Bernardus* Lib. II. *De Conſideratione* ad *Eugenium* Cap. VIII. ita ſcribit: *Quis es? Sacerdos Magnus, Summus Pontifex. Tu Princeps Epiſcoporum, Tu Heres Apoſtolorum, Tu Primatu Abel, Gubernatu Noë, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchiſedech, Dignitate Aaron, Auctoritate Moyſes, Judicatu Samuël, Poteſtate Petrus, Unctione Chriſtus. Tu es cui Claves traditæ, cui Oves creditæ ſunt. Sunt quidem & alii Cœli Janitores, & gregum Paſtores; ſed tu tantò glorioſiùs, quantò & differentiùs utrumque præ cæteris nomen hereditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos greges, ſinguli ſingulos: Tibi univerſi crediti, uni unus. Nec modo ovium, ſed & Paſtorum tu unus omnium Paſtor. Unde id probem quæris? Ex verbo Domini,* &c. *Ergo juxta Canones tuos, alii in partem ſolicitudinis, Tu in plenitudinem poteſtatis vocatus es. Aliorum poteſtas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipſos qui poteſtatem ſuper alios acceperunt. Nonne ſi cauſa extiterit, tu Epiſcopo cœlum claudere, tu ipſum ab Epiſcopatu deponere, etiam & Satanæ tradere potes?*

Solus Beatus Petrus cum Succeſſoribus ſuis Summis Pontificibus in tota Eccleſia Plenitudinem Poteſtatis accepit.

De eodem argumento magnificè ſcribit *Potho Prumienſis* Lib. I. *De ſtatu Domus Dei.* Ejus verba ſilentio premere mihi religio eſſet. *Domus Dei,* inquit, *Eccleſia eſt, columna & firmamentum veritatis, quæ in unitate indiviſa firmatur, quæ una columba, una perfecta, Deo unicè dilecta, Scriptura teſte declaratur. In tota hac domo ſolus B. Petrus cum Succeſſoribus ſuis, Plenitudinem Poteſtatis accepit. Unde quicumque in partem ſolicitudinis vocati ſunt, ut ea, quæ in partem regenda ſuſceperunt, provida diſpenſatione gubernent, ejus auctoritate roborandi, ejus exemplis informandi ſunt, qui in plenitudine poteſtatis toti Eccleſiæ præeſſe dignoſcitur.*

Sicut Deus Pater omne Judicium dedit Filio, ſic Filius Dei omne Judicium ſuum Apoſtolicæ Sedi conceſſit.

Et Libro III. *Ex B. Gelaſii dictis, aliorumque SS. Patrum ſcriptis declaratur, quòd Romanæ Sedis ſpeciali privilegio omnium Eccleſiarum privilegia confirmentur: quodque illius ſingulari diſpoſitione, omnium Ordinum, Dignitatum ac Profeſſionum Jura, Inſtitutionumque moderamina gubernentur. Sicut enim Deus Pater omne Judicium dedit Filio, ſic Filius Dei omne Judicium ſuum Apoſtolicæ Sedi conceſſit; quæ videlicet totius Eccleſiæ caput à Domino conſtituta, ſua ſapientia & diſcretione, tanquam duorum in uno capite oculorum proviſione, totum Eccleſiæ corpus, cum ſubjectis ſingulorum membrorum officiis regit. Et ſingula quidem membra ſuis funguntur officiis, & pro parte ſolicitudinis ſuæ corporis curam gerunt. Tua verò, Pater, vigilantiſſima ſolicitudo in Plenitudine Poteſtatis totius corporis Eccleſiæ ſtatum provida gubernatione diſponit.*

Temperandorum Canonum poteſtas Romano Pontifici tota quâ latè patet Eccleſia convenit.

Temperandorum poteſtatem Canonum penes unum Romanum Pontificem eſſe docet. *Præſumptuoſum eſt,* inquit, *quibuſlibet Prælatis Veterum ſtatuta immutare, nova ſtatuere, cùm ſolùm id Apoſtolicæ Sedis diſpenſationi conceſſum ſit, ut pro temporis neceſſitate, vel pro utilitate Eccleſiæ, aliquid de Inſtitutis Patrum commutare poſſit.... Ipſe namque eſt, qui tanquam fidelis & prudens diſpenſator ſuper familiam Domini conſtitutus, ut det illis in tempore tritici menſuram, ſolus totius Domus Dei, quæ eſt Eccleſia, curam gerit. Hanc ergo diſpenſationem, qua menſura Dominici tritici datur, id eſt, facultas temperandorum ſive mutandorum Canonum conceditur, Romano Pontifici potiſſimùm adjacere non dubitamus, ut SS. Patres docuerunt. Nec mireris ſi Romani Pontifices hanc ſemper peculiariter habuerint poteſtatem, ut Canones pro tempore diſpenſarent, Ipſi enim ſunt Auctores Canonum; & illa Sedes ſemper hoc habuit privilegium, ut ligatum vel ſolutum ſit, quicquid ipſa ligaverit vel ſolverit. Unde juxta atteſtationem SS. Patrum, omnibus Eccleſiis præeminet, & de omnibus judicare poteſt.* Obſervat tamen quòd *Romani Pontifices ſemper magis antiqua exequi & obſervare, quàm nova inſtituere, niſi aliqua rationabilis cauſa perurgeret, conſueverunt. Unde B. Gelaſius Papa ad Epiſcopos Dardaniæ:*

Romani Pontifices Auctores Canonum.

Antiqua magis exequi & obſervare, quam nova inſtituere conſueverunt.

Nullus,

Nullum, inquit, pro certo noverit Christianus ignorat, quodcumque Synodum non firmatum, quod Universalis Ecclesiæ prævenit Aſſenſus, nullam magis Sedem præ ceteris, exequi oportere quam primam, quæ unamquamque Synodum & ſua auctoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit.

De obedientia Sedi Romanæ & Summo Pontifici debita ante S. *Bernardum* præclarè ſcribebat alterum Gallicanæ Eccleſiæ Lumen *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola VIII. *Sedis Apoſtolicæ Judiciis & Conſtitutionibus obviare, plane eſt Hæreticæ pravitatis notam incurrere.* Si qui Romanæ Eccleſiæ judicio ſe gravatos quererentur, hoc eis conſilii dabat, ut ab ipſa ad ipſam appellarent, non in Ægyptum propter auxilium deſcenderent: *Quoniam*, inquit, *Judicia Romanæ Eccleſiæ a nemine fas eſt retractari poſſe, eadem Romana Eccleſia decreta dudum, ſi qui aliquando ſe prægravatos ipſius Eccleſiæ Auctoritate conquerantur, hoc eis conſilium damus, ut non deſcendant in Ægyptum propter auxilium, ſed ab ipſa ad ipſam confugiant; & inde expetant levamen, unde ſe conquerentur accepiſſe gravamen: Quoniam quæ aliquando corripit paterna ſeveritate, eadem frequenter colligit materna pietate.* Hæc ille Epiſtola CLIX. Idem Sanctus & eruditus Antiſtes ſuam Romanæ Sedi & Summo Pontifici adhæſionem atque obſervantiam Epiſtola LVII. ſignificat his verbis: *Non eſt meum adverſum vos litigare in judiciiis. Malo enim Epiſcopatui renuntiare, quàm iram veſtram juſtè vel injuſtè ſuſtinere. Hac ſatisfactio ſi placuerit veſtræ Paternitati, placet, & meæ parvitati. Hanc, ſi placet, accipite; ſi plus placet, plus addite. Si deſiſto veſter eſſe ſervus, non deſiſtam veſter eſſe filius.*

S. *Thomas Cantuarienſis* Epiſtola CXXII. Libri I. ſic *Gilbertum* Londonienſem Epiſcopum alloquitur: *Non eſt ſub ſole, qui de manu Summi Pontificis poſſit eruere. Solus Infidelis, aut qui eum ſuperat Hæreticus, aut Schiſmaticus, Apoſtolicis abnegat obedire Mandatis.* Idem Epiſtola LXXV. Libri III. his verbis Summum Pontificem *Alexandrum III.* convenit: *Sed Divina Magnitudo veſtra, quæ ſuo merito, & univerſalis Eccleſiæ precibus, Spiritus Sancti gratiam poſſidet ampliorem, &c.* Et infra: *Probabile eſt hoc a Spiritu Sancto, qui conſilia veſtra regit, & opera dirigit, fuiſſe procuratum.* Idem Epiſtola LXXIII. Lib. V. *Nulli*, inquit, *hominum licet infirmare, quod Apoſtolica Sedes decreverit.* Sed nihil illuſtrius pro Romani Pontificis Auctoritate proferri poteſt iis quæ habet Epiſtola XCVII. Libri I. quem locum inferiùs Diſſertatione X. opportune deſcribam.

Magiſtro Diſcipulum ſubjungo *Joannem Sareſberienſem*, poſtea Carnotenſem Epiſcopum, ad *Alexandrum III.* ſcribentem, *Os meum in Cœlum ponere non præſumo. Fateor, & verum eſt, omnia licere Romano Pontifici, ſed ea duntaxat quæ jure Divino Eccleſiaſticæ conceſſa ſunt Poteſtati. Liceat ei Nova Jura condere, vetera abrogare: dum tamen illa, quæ a Dei Verbo, & Evangelio, vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit. . . . .* Ibidem: *Clamamus ergo*, inquit, *ad Succeſſorem Petri, Vicarium Cruciſixi, . . , qui Amator & Patronus eſt Veritatis, & cujus miniſterio Spiritus Sanctus etiam falſitatis figmenta condemnat.* Eſt inter Epiſtolas S. *Thomæ Cantuarienſis* à P. *Lupo* editas IX. Libri II. Hæc Eccleſiæ XI. & XII. ſæculi de Romani Pontificis Auctoritate, ejuſdémque Divinæ Auctoritatis uſu doctrina. Quam adverſus Heterodoxos vindex ſubjicere, Hiſtorici Eccleſiaſtici officium erat, ne prioribus S. *Bernardi*, aliorúmque Doctorum ſententiis abutantur.

[illegible]

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 571. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *[illegible] Pontifex ne cum Succeſſorum [illegible]*

R. De Nicolao II. Pontifice Maximo loquor, [illegible] Synodo [illegible], qui ab Eccleſia [illegible], non tamen [illegible] Ordinum ſuorum Miniſteria & [illegible] obirent. Vetuiſſe tamen Pontificem obſecro, ne quis Succeſſorum ſuorum ex hac ſua diſpenſatione Regulam ſibi vel alicui aſſumeret vel præfigeret. Religioſi Cenſores cùm hanc obſervationem reprehenderunt, Pontificis Maximi Synodíque Romanæ Decretum ſe reprehendere non animadverterunt. *Ita tamen* (inquit Pontifex Synodo Præſidens) *Auctoritate Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli omnimodis interdicimus, ne aliquando aliquis Succeſſorum noſtrorum ex hac noſtra permiſſione Regulam ſibi vel alicui aſſumat vel præfigat: quia hoc non auctoritas antiquorum Patrum jubendo aut concedendo promulgavit, ſed temporis nimia neceſſitas permittendum a nobis extorſit.*

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 576. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Diſpenſationes a Summo Pontifice fraude elicitæ, vel importunitate extortæ, eos qui ipſas obtinent, ipſiſque utuntur, à prævaricatione non excuſant, cùm abſque cauſa legitima impetrantur.*

R. Id docet S. *Bernardus* Epiſtola VII. cujus verba eo loci deſcripſi. An hæc S. Bernardi Regula Cenſoribus Religioſis diſplicet? An diſpenſationes a Summo Pontifice fraude elicitas, vel importunitate extortas, eos qui ipſas obtinent, iiſque utuntur, à culpa excuſare, & in Dei judicio tutos præſtare volunt, cùm abſque cauſa legitima fuerint impetratæ?

SCHOLION III.

Religioſi Cenſores ibidem hanc Propoſitionem reprehendunt: *Numquid idèo malum eſſe deſiit, quia Papa tacuit?*

R. Ipſa S. *Bernardi* verba ſunt, non mea.

SCHOLION IV.

Hanc Propoſitionem ibidem notant Religioſi Cenſores: *Diſpenſationes abſque evidenti Eccleſiæ neceſſitate & caritatis Magiſtra ratione non poſſunt.*

R. Atque evidenti Eccleſiæ utilitati, &c. dixi, non neceſſitate. Ita docuit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis Epiſtola XXVIII. Libri I. cujus verba deſcripſi. Volunt-ne Religioſi Cenſores Romanum Pontificem diſpenſationes concedere arbitraria poteſtate, etiamſi Eccleſiæ utilitas, animarum ſalus, Dei gloria id minimè poſtulent, etiamſi caritas ad id non moveat?

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 576. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Diſpenſationes ut liceat fiant, non debent fieri amore perſonæ, vel qualibet humano favore, ſed pia & ſinceraſu intentione . . . . . Aliàs non rectè dicitur Chriſti Vicarius, ſed dux eſt errorum ipſe cæcus.*

R. *Goffridi* Vindocinenſis Abbatis & S. R. E. Cardinalis verba ſunt, Opuſculo V. non mea.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, pag. 577. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Diſpenſationes quæ majoris boni non compenſantur, earum diſpendium incurrunt, omnino ſunt illicitæ, nec integrum eſt Romano Pontifici Decretorum [illegible] Decreta evertere. Quod autem dicimus, Prædeceſſorem Succeſſori ſuo Legem dare non poſſe, vel penitus falſum eſt, vel omnia ſeſſitus impunè Sanctorum Patrum irritata conſilia.*

R. *Arnulphi* Lexovienſis Epiſcopi ad Alexandrum III. ſcribentis doctrina & verba ſunt, non mea.

SCHOLION VII.

Ad eumdem Articulum, pag. 579. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appingunt: *In appellationem* [illegible]

[illegible] *eſt adhibendas, ex S. Bernardo, ſatis mordacior* (inquiunt.)

R. Ea de re ita ſcripſi: *Appellationes ad Sedem Apoſtolicam ex omnibus orbis Eccleſiis deferebantur, idque divinis Privilegiis [illegible] eſſe Patres agnoſcebant, ſed modum in [illegible] eſſe [illegible]. Quæ de re audiendus S. Bernardus Lib. III. De Conſideratione, Cap. II.* S. Bernardi verba ſubjicio. Hic in verbis meis nihil mordax: at quid in S. Bernardi verbis mordax religioſis Cenſoribus videatur, Cenſorem ſuum in ſanctiſſimum Patrem diſtringant. Mihi verò lectus ſemper & mellifluus, non mordax S. Bernardi ſtylus videtur.

SCHOLION VIII.

Ad eumdem Articulum, pag. 511. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Plura ex antiquis Appellationum ad Curiam Romanam, & de imminutione Auctoritatis Epiſcopalis, cum diſpendio totius Eccleſiaſticæ Diſciplinæ.*

R. Quidquid de abuſu Appellationum eo loci ſcripſi, ipſis S. Bernardi & Hildeberti Cenomanenſis Epiſcopi verbis ſcripſi.

SCHOLION IX.

In eodem Articulo, pag. 512. Edit. primæ, hæc notant Religioſi Cenſores: *Vetera in [illegible], quibus [illegible] Auctoritatem Patres agnoverunt, [illegible] ſe [illegible], non ſecundum Plenitudinem Poteſtatis, &c.* Quam quidem Plenitudinem poteſtatis [illegible] [illegible] (inquiunt) *ſed aſtutè.*

R. Plenitudinem poteſtatis in Eccleſia univerſa Patres XI. & XII. ſæculi in Romano Pontifice agnoviſſe & veneratos fuiſſe, probo teſtimoniis ſelectis, luculentis, magnificis S. Anſelmi, S. Bernardi, Pithonis [illegible], S. Ivonis Carnotenſis, S. Thomæ Cantuarienſis, Joannis Sareſberienſis: Meam de Primatu Romani Pontificis inconcuſſam Fidem, meam in Sedem Apoſtolicam, Sedentesque in ea Chriſti Jeſu Domini noſtri Vicarios & S. Petri Succeſſores ſummam venerationem & devotionem his obſervationibus teſtor. Cenſores qui doctrinam meam reprehendere non poſſunt, intentionem ſcribentis accuſant. *Plenitudinem Poteſtatis Pontificiæ [illegible] [illegible] Alexander* (inquiunt) *ſed aſtutè.* Qui me norunt, moreſque meos agnoſcunt, me ab aſtutia planè alienum, candoremque ac ſinceritatem in dictis, factis & ſcriptis proinde ſciunt. Aſtutiam ſi quam profiteor, illa eſt de qua loquitur Apoſtolus II. ad Corinthios XII. 16. *Cum eſſem aſtutus, dolo vos cepi.* Sed in doctrina Catholica & in Fidei non aliquid ex ſimulatione ſentiam vel dicam, abſit à me: Romani Pontificis Primatum ex inſtitutione Chriſti, ac Plenitudinem Poteſtatis ad regendum & paſcendum univerſum Chriſti Domini gregem, oves omnes pretioſo ejus Sanguine redemptas, ipſoſque ovium & ſingularum gregum Paſtores, quemadmodum corde credo ad juſtitiam, ſic ore confiteor ad ſalutem: *Credidi propter quod locutus ſum.*

SCHOLION X.

In eodem Articulo, pag. 516. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Omnia licent Romano Pontifici, ſalvis dumtaxat quæ jure divino Eccleſiaſtica [illegible] [illegible]: Nova jura condere, vetera abrogare, dum taxat illis quæ à Dei verbo, & Evangelio, vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit.*

R. Verba ſunt *Joannis Sareſberienſis*, poſtea Carnotenſis Epiſcopi in Epiſtola ad *Alexandrum III.* Quo in me eſſent animo Religioſi Cenſores, hæc eorum nota oſtendit. Verbum de Papa [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Non aliis tamen limites Pontificiæ Poteſtatis plenitudini [illegible], quibus quot Patres omnium ſæculorum, Concilia, ipſique Pontifices poſuerunt. Patrum teſtimonia nec exaggero, nec infringo, ſed refero ſimpliciter, fideliter deſcribo: Nihilque prætermitto quod Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Privilegia, Summamque Romani Pontificis in omnes & ſingulas Eccleſias poteſtatem ſpectet.

ARTICULUS II.

De Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus.

UNdecimo ſæculo novis radiis ſuleere cœpit Cardinalium S. Romanæ Eccleſiæ dignitas, cùm præcipuas ipſis partes in Summi Pontificis electione tribuit Eccleſia. Id in Synodo Romana ſub *Nicolao II.* anno MLIX. decretum eſt. *Obeunte Pontifice in primis Cardinales Epiſcopi diligentiſſimè ſimul de electione tractantes, mox ipſi Clericos Cardinales adhibeant, ſicque reliquus Clerus & populus ad conſenſum novæ electionis accedat. [illegible] cum Sedes Apoſtolica cunctis in orbe terrarum præferatur Eccleſiis, atque ideo ſupra ſe Metropolitanum habere non poteſt: Cardinales Epiſcopi procul dubio Metropolitani vice funguntur, qui electum Epiſcopum ad Apoſtolici culminis apicem provehunt*: Eadem Synodus Canone I. ſtatuit: *Ut electio Romani Pontificis in poteſtate Cardinalium Epiſcoporum ſit.* S. Petrus Damiani ad *Cadaloum* Antipapam ſcribens, ejus intruſionem damnandam probat, quod à Cardinalibus Epiſcopis nominatus non fuerit. *Taceamus interim de Senatu*, inquit, *de inferioris ordinis Clero, de populo; quid tibi de Cardinalibus videtur Epiſcopis, qui videlicet & Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibuſdam aliis prærogativis, non modo quorumlibet Epiſcoporum, ſed & Patriarcharum atque Primatum jura tranſcendunt?* Non tamen ſolos Epiſcopos, ſed omnium ordinum Cardinales jus habuiſſe ſuffragii in electione Romani Pontificis, conſtat ex Decreto electionis *Gregorii VII.* quod ejus Epiſtolis præmittitur. Et *Alexander III.* in Concilio III. Lateranenſi ſtatuit duas partes Cardinalium in poſterum fore neceſſarias, ut Romani Pontificis electio ſit Canonica. Ipſis inconſultis fidei cauſas cæteraſque majores quæſtiones finiri nefas erat. Unde cùm Gallicani Præſules Fidei Formulam contra errores Gilberti Porretani in Concilio Remenſi, auctore S. *Bernardo*, propoſuiſſent anno MCXLVIII. S. R. E. Cardinales ea de re apud *Eugenium III.* graviter expoſtularunt, ut refert *Otto Friſingenſis* Lib. I. *De Geſtis Friderici*, Cap. LVI. cujus verba Diſſertatione X. profero.

S. *Petrus Damiani* Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis Epiſtola I. Lib. II. ad Cardinales Epiſcopos Lateranenſis Eccleſiæ data, ſublimem illorum Dignitatem eminentiſſimis virtutibus ornandam eſſe docet. *Nos itaque*, inquit, *Fratres mei, ut & vos verbis audenter aggrediar: Nos, inquam, qui [illegible] ſeptem ſumus oculi ſuper lapidem unum, qui ſideream portamus imaginem, qui Angelorum [illegible] per nuntiationem [illegible] [illegible], [illegible], ſplendeamus, & verbo vitæ populis, non ſolum docemus, ſed & moribus nuntiemus. [illegible] quia ad Lateranenſis Palatii [illegible] [illegible] [illegible] terrarum orbe conſiſtitur, neceſſe eſt ut ibi præ ceteris [illegible] plenius, recta ſemper vivendi ſit forma, diſtricta [illegible] aſſiduè ſub honeſtis moribus diſciplina.* Et ubi contra ſimoniam & ambitionem declamavit, ſic rurſus ad ipſos convertit orationem: *Vos autem, Dilectiſſimi! quibus hæc & alia plura dicam eſt ex Apoſtolicæ Sedis Auctoritate corrigere, [illegible] [illegible] non modò Fidelibus, ſed & Sacerdotibus, quamdam vivendi Regulam exhibete. In vita veſtra legatur quid agi, quid vitari conveniat, &c. Quia igitur non modo Sacerdotes, ſed & Sacerdotum vos decet eſſe Magiſtros: neceſſe eſt ut vita veſtra quædam ſit ſicut, & velut à [illegible] [illegible], qui vivendi ceteris adhibeat formam. . . . . . [illegible] ſit videlicet cum Petro claves Eccleſiæ [illegible] ſalis participes obtinemus: dum [illegible] [illegible] [illegible].*

di formam atque ſignaculum cæteris Fidelibus exhibemus.

Zelo gloriæ Dei & ſalutis animarum ſuccenſa eſſe debent Cardinalium pectora.

Idem Opuſculo XXXI. Cap. VIII. exponit quantum in Cardinalibus ſtudium ſalutis animarum eſſe debeat. *Romana*, inquit, *Eccleſia, quæ Sedes eſt Apoſtolorum, antiquam debet imitari Curiam Romanorum. Sicut enim tunc terrenus ille Senatus ad hoc communicabat omne conſilium, in hoc dirigebat & ſubtiliter exercebat communis induſtriæ ſtudium, ut cunctarum gentium multitudo Romano ſubderetur Imperio; ita nunc Apoſtolicæ Sedis Æditui, qui ſpiritales ſunt univerſalis Eccleſiæ Senatores, huic ſoli ſtudio debent ſolerter inſiſtere, ut humanum genus veri Imperatoris Chriſti valeant legibus ſubjugare.*

Cardinales de toto orbe Chriſtiano eligendi.

S. Bernardus lib. IV. *De Conſideratione* cap. IV. *Eugenio* Pontifici Maximo ſuggerit quales eligere debeat Cardinales. *Veniamus*, inquit, *ad Collaterales & Coadjutores tuos..... Tuum eſt undecumque evocare & aſciſcere tibi (exemplo Moyſi) ſenes, non juvenes; ſed ſenes non tam ætate, quam moribus, quos tu noſti quia ſenes populi ſunt. An non eligendi de toto orbe orbem judicaturi? Sanè huic negotio non ſe ingerat rogans. Conſilio, non prece agendum eſt.... Pro quo rogaris, ſit ſuſpectus. Qui ipſe rogat pro ſe, jam judicatus eſt. Clericum Curiam frequentantem, qui non ſit de Curia, ad idem noris pertinere ambientium genus. Adulantem, & ad placitum cujuſque loquentem, unum de rogantibus puta, etiamſi nihil rogaverit...... Quærendi quibus nec defectus timeatur, nec profectus optetur, utpote jam perfectis. Itaque non volentes neque currentes aſſumito, ſed cunctantes, ſed renuentes: Etiam coge illos & compelle intrare. In talibus, ut opinor, requieſcet ſpiritus tuus, qui non ſint attritæ frontis, ſed verecundi, ſed timorati; præter Deum tamen timeant nihil, nihil ſperent niſi à Deo. Qui adventantium non manus attendant, ſed neceſſitates. Qui ſtent viriliter pro afflictis, & judicent in æquitate pro manſuetis terræ. Qui ſint compoſiti ad mores, probati ad ſanctimoniam, parati ad obedientiam; manſueti ad patientiam, ſubjecti ad diſciplinam, rigidi ad cenſuram, Catholici ad fidem, fideles ad diſpenſationem, concordes ad pacem, conformes ad unitatem. Qui ſint in judicio recti, in conſilio providi, in jubendo diſcreti, in diſponendo induſtrii, in agendo ſtrenui, in loquendo modeſti, in adverſitate ſecuri, in proſperitate devoti, in zelo ſobrii, in miſericordia non remiſſi, in otio non otioſi, in hoſpitio non diſſoluti, in convivio non effuſi: in cura rei familiaris non anxii, alienæ non cupidi, ſuæ non prodigi; ubique & in omnibus circumſpecti. Qui legatione pro Chriſto fungi nec juſſi renuant, nec non juſſi affectent. Qui quod verecunde excuſant, obſtinatiùs non recuſent. Qui miſſi, poſt aurum non eant, ſed Chriſtum ſequantur: Qui quæſtum legationem non æſtiment, nec requirant datum, ſed fructum: qui Regibus Joannem exhibeant, Ægyptiis Moyſen, fornicantibus Phinees, Eliam Idololatris, Elizæum avaris, Petrum mentientibus, Paulum blaſphemantibus, negotiantibus Chriſtum. Qui vulgus non ſpernant, ſed doceant: divites non palpent, ſed terreant: Pauperes non gravent, ſed foveant: minas Principum non paveant, ſed contemnant. Qui non cum turba intrent, nec cum ira exeant: Qui Eccleſias non ſpolient, ſed emendent. Qui marſupia non exhauriant, ſed corda reficiant, & crimina corrigant; famæ provideant ſuæ, nec invideant alienæ. Qui orandi ſtudium gerant, & uſum habeant, ac de omni re orationi plus fidant, quàm ſuæ induſtriæ vel labori. Quorum ingreſſus pacificus, non moleſtus exitus ſit: Quorum ſermo ædificatio, quorum vita juſtitiæ, quorum præſentia grata, quorum memoria in benedictione. Qui ſe amabiles præbeant, non verbo, ſed opere: reverendos exhibeant, ſed actu, non faſtu: Qui humiles cum humilibus, & cum innocentibus innocentes; duros durè redarguant, malignantes coerceant, reddant retributionem ſuperbis. Qui non de dote viduæ, & patrimonio Crucifixi, ſe vel ſuos ditare feſtinent, gratis dantes quod gratis acceperunt, gratis facientes judicium injuriam patientibus, vindictam in nationibus, increpationes in populis. Qui de tuo denique ſpiritu, illorum inſtar ſeptuaginta Moyſi accepiſſe cernantur, per quem ſive abſentes, ſive præſentes contendant placere tibi, placere Deo. Qui ad te redeant fatigati quidem, ſed non ſuffarcinati: ſimul & gloriantes non quòd curioſa ſeu pretioſa quæque terrarum attulerint, ſed quòd reliquerint pacem Regnis, legem Barbaris, quietem Monaſteriis, Eccleſiis ordinem, Clericis diſciplinam, Deo populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.*

Quales?

Cardinalium virtutes & officia.

S. Thomas Cantuarienſis, Epiſtola XLVI. lib. II. S. R. E. Cardinales his verbis convenit: *Chriſti vicem gerere debetis in terra.... Decet vos eſſe vacuos ab omni offenſa, ab aliena gratia penitus liberos, ſi rectè tractatis aliena negotia; ſi loquimini veritatem in populo; ſi diligitis, qui facitis Judicium in gente.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag 588. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Inconſultis Cardinalibus Fidei cauſas, cæteráſque majores Quæſtiones finiri nefas erat.*

R. Sæculi XI. & XII. hæc erat Diſciplina, quæ etiamnum viget. Romanæ enim Eccleſiæ Cardinales ſunt Summi Pontificis *collaterales*, & in Eccleſiæ Regimine *Coadjutores*, ſunt *Univerſalis Eccleſiæ Senatores*, ut loquuntur *S. Bernardus*, & *B. Petrus Damianus*.

ARTICULUS III.

De Primatibus.

§. I.

De Primate Lugdunenſi.

Lugdunenſis Eccleſiæ antiquitatem ac nobilitatem Hiſtoria Eccleſiaſtica *Euſebii* commendat. Hanc SS. *Pothinus* & *Irenæus* Sacerdotio ſuo illuſtrarunt, Martyres innumeri ſanguine conſecrarunt. Hanc *Lotharius I.* Imperator in Reſcripto quo Saviniacum Monaſterium illi contulit, anno DCCCLIV. *Primam Gallorum Eccleſiam* vocat. Synodus Cabillonenſis II. in Decreto de purgatione *Gerfredi* Monachi anno DCCCXCIV. *Aurelianum* Lugdunenſem Archiepiſcopum *Primatem omnium Galliarum* appellavit. *S. Odilo* Cluniacenſis Abbas in Vita *S. Majoli* urbem Lugdunenſem *Philoſophiæ nutricem & matrem* appellat, *& quæ totius Galliæ ex antiquo more & Eccleſiaſtico Jure non immeritò retineret arcem.* Gregorius VII. Pontifex Maximus *Gebuino* Lugdunenſi Archiepiſcopo & ejus Succeſſoribus Primatum in quatuor Provincias, Lugdunenſem nimirum, Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem contulit, imò ſe confirmare profeſſus eſt Diplomate dato Romæ III. Kalendas Maii anno 1079. *Poſtulaſti à nobis*, inquit, *quatenus dignitatem ab Anteceſſoribus noſtris conceſſam Eccleſiæ, cui Deo authore præeſſe dinoſceris, confirmaremus, & quæque ſua ab infeſtatione hoſtili Apoſtolicæ Sedis defenſione tueremur, inclinati precibus tuis, confirmamus Primatum ſuper quatuor Provincias Lugdunenſi Eccleſiæ tuæ, & per eam tibi, tuiſque Succeſſoribus.*

Novum Primatum coluit *Rodulfus* Archiepiſcopus Turonenſis, qua de re ipſi, ejúſque Suffraganeis *Gebuinus* gratulatus eſt: *Reverentiæ*, inquit, *& ſubjectionis,*

ſubjectionis, quam ò ſanctiſſimi Confratres! Eccleſiæ Lugdunenſi non denegatis, immo matrem & dominam more bonæ ſobolis vocatis, Dominus Papa Gregorius gratias vobis non minimas refert; nos verò quas poſſumus vobis ad præſens reddimus, fidem ſine mora facturi dictis, ſi Fraternitas veſtra poſtulaverit. Novum jugum ſubire renuit *Richerius* Senonenſis Archiepiſcopus. Quam ob rem *Urbanus II.* in Synodo Claromontana *Gregorii VII.* Decretum confirmavit, & Senonenſem ac Rothomagenſem Archipræſules, niſi *Hugonem* qui in Sede Lugdunenſi *Gebuino* ſucceſſerat, ceu Primatem revererentur, Pallii privatione multavit, corúmque auctoritatem in Suffraganeos ſuſpendit. Aberat uterque. Ipſorum interim Suffraganei obedientiam Apoſtolicis Mandatis profeſſi ſunt. Iſta conſtant ex Decreto *Urbani II.* & Synodi Claromontanæ, edito ab Illuſtriſſimo Archipræſule *Petro de Marca* in Diſſertatione *De Primatibus.* Pontificis & Synodi Judicio non paruit *Richerius*, quamvis *Ivo Carnotenſis*, Eccleſiæ Senonenſis Suffraganeus, ipſi author eſſet ut Sententiæ Synodicæ ac Pontificiæ pareret, donec Inſtrumentis authenticis Eccleſiæ ſuæ vindicare poſſet Libertatem. Sic ille Epiſtola L. *De veteri querela quam habet adverſus Senonenſem Eccleſiam Lugdunenſis Eccleſia, laudo & conſulo, ut ſi qua habetis Privilegia Apoſtolicâ manu roborata, vel Scripta authentica, quæ Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ quem aliquando ex Catalogis civitatum conjicimus extitiſſe, ab Eccleſia veſtra removeant; & libertatem quam deſideramus, eidem Eccleſiæ defendant, ea Confratribus noſtris oſtendatis, & eadem Parvitati noſtræ tranſmittatis, quibus tanquam firmis ſuſtentaculis, innitamur, & libertatem Matris noſtræ pro poſſe noſtro tueamur. Quæ ſi modò ad manum non habetis, non eſt conſilium meum ut contra torrentem brachia dirigatis, immo Apoſtolicis Sanctionibus interim acquieſcatis abſque præjudicio Privilegiorum vel authenticarum Scripturarum, ſi quando reperiri poterunt, quæ hanc ſubjectionem ab Eccleſia veſtra removeant, & ejuſdem Eccleſiæ libertatem defendant. Qui meliùs ſentiunt, meliùs conſulant. Hoc tantùm provideant, quia rerum exitus prudentia metitur, ut ab imminenti gladio caput veſtrum eripiant.*

Prudens Yvonis Carnotenſis cõſilium Richerio Senonenſi Archiepiſcopo datum.

Richerii pertinacia *Ivonem* coëgit ut, ſecundùm *Urbani II.* & Synodi Claromontanæ Decretum, ipſi obedientiam negaret. Unde cùm Aurelianenſis Clerus *Sancionem* ejuſdem Eccleſiæ Decanum, virum ætate gravem & moribus maturum, Epiſcopum elegiſſet, & à *Richerio* Ivo cum cæteris Epiſcopis Comprovincialibus, ad Caſtrum Nantonenſe pro Electi conſecratione vocatus fuiſſet, parere recuſavit, ut ipſe teſtatur Epiſtola LIV. *Quem*, inquit, *cùm à nobis ex admonitione Senonenſis Archiepiſcopi conſecrari poſtulaſſet, apud Caſtrum Nantonenſe, quod eſt juxta Parochiam Senonenſem, omnino recuſavimus, propter Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ quem irrationaliter refutat illa Sedes, & interdictum Sedis Apoſtolicæ.* Conſecratus eſt *Sancio* Carnoti ab *Ivone*, cæteriſque Provinciæ Senonenſis Epiſcopis, Aurelianenſi Clero & Rege rogantibus.

Eccleſia Senonenſis Libertatem ſuam pro viribus vindicat.

Poſt obitum *Richerii*, *Daimbertus* in Archiepiſcopum Senonenſem electus eſt anno MXCVI. quem ſibi ſiſti juſſit ac obedientiam profiteri *Hugo* Lugdunenſis Archiepiſcopus & Primas, antequam conſecraretur, & Apoſtolica Auctoritate prohibuit ne ante manus ipſi imponerent Provinciæ Senonenſis Præſules, quàm id officii Eccleſiæ Lugdunenſi præſtitiſſet. Ægrè paruerunt illi. Omnium nomine reſcripſit *Yvo Carnotenſis*, Epiſtola LX. Rem inſolitam, & nullo jure, nulla conſuetudine fultam ipſum poſtulare. Id ipſi non deberi nec ratione Primatus, nec Apoſtolicæ Legationis. *Cùm ergo*, inquit, *tam iſta quàm alia generalia Inſtituta tam abſolute conſecrationem Metropolitani contineant, miramur cur privatis legibus & novis traditionibus veteres traditiones & conſuetudines removere contenditis; præcipiendo ut Senonenſis Electus ante conſecrationem ſuam vobis præſentetur, & Jure Primatus veſtri ſubjectionem & obedientiam profiteatur. Quod hactenus nec in Senonenſi Provincia, nec in aliis Provinciis antiquitas inſtituit, nec conſuetudo ſervavit..... Quòd ſi Privilegio veſtræ Legationis eum vobis contenditis præſentari, qui nec apud nos, nec apud vos ab aliquo eſt accuſatus, non ita Papa Leo Anaſtaſio inſtituit Theſſalonicenſi Epiſcopo Vicario ſuo, ſed ut tantùm de nomine Electi ad notitiam ejus Provinciales referant Sacerdotes: ipſe autem nullis difficultatibus, nullis dilationibus juſtas fatigaret electiones.* Quamobrem rogavit ut liberam *Daimberti* Conſecrationem Comprovincialibus permitteret Epiſcopis. *Nunc verò*, inquit, *ſpecialiter ad hoc intendit ſtylus meus, ut Electum Senonenſis Eccleſiæ, ſi nihil in eo, quod Sacris Canonibus obviet, repertum fuerit, ſecundùm morem antiquum conſecrari permittatis: quia de tantillo jure cedere quod habet Eccleſia noſtra, nec volumus, nec debemus.* Se ipſi perſuaſurum pollicetur ut Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ colat: Quod ſi renuerit, ſe & Coëpiſcopos Sedis Apoſtolicæ Mandatis parituros. *Quod ſi huic petitioni noſtræ adquieveritis, Conſecrato omni ſtudio perſuadebimus, ut Primatum Lugdunenſis Eccleſiæ recognoſcat, vobis ſicut Primati ſuo deferat, & omnem debitam reverentiam ſecundùm Traditiones Patrum exhibeat. Qui ſi adquieſcere noluerit noſtris perſuaſionibus, nos tamen ab his quæ præceperit Apoſtolica Sedes, non recedemus.*

Interim *Urbanum II.* Pontificem Maximum ea de Controverſia certiorem fecit, ejúſque voluntatem exploravit *Ivo Carnotenſis* Epiſtola LXV. *De Senonenſi Electo*, inquit, *cujus conſecratio à Legato veſtro Lugdunenſi Archiepiſcopo ob hoc impeditur quia ei Jure Primatus ſui, ante conſecrationem ſuam obedientiam non profitetur, quid nobis agendum ſit, reſcribat veſtra Paternitas. Cùm enim nulla aliquo accuſante, alia cauſa prætenderetur, propter quam ejus conſecratio differretur, eo tamen jubente, propter reverentiam veſtram, manus ab ejus conſecratione continuimus, cùm de Profeſſione à Metropolitanis Primatibus facienda nihil legamus conſuetudine firmatum, vel legibus inſtitutum: ultra quas metas nihil conceſſum eſſe Primatibus teſtatur Papa Nicolaus.* Daimbertus Romam profectus, in ipſa Urbe conſecratus eſt ab *Urbano II.* Paulòpoſt ad Synodùm ab eodem Pontifice vocatus, cauſa Lugdunenſis & Senonenſis Eccleſiæ iterum diſcuſſa, & Sententia ſecundùm Lugdunenſem à Pontifice prolata, profiteri coactus eſt ſe Lugdunenſis Archipræſulis Primatum reveriturum, eique pariturum. Id docet *Urbani II.* Epiſtola ad *Hugonem* Archiepiſcopum Lugdunenſem. *Ea cauſa*, inquit, *in Plenario Arvernenſi Concilio tractata ac definita eſt. Et cùm Richerius Senonenſis Archiepiſcopus Synodali Definitioni minimè acquieviſſet, in Turonenſi pariter ac Nemauſenſi Concilio per tuam eſt induſtriam repetita. Et ſupra dictus quidem Richerius pro ſua pertinacia interdictus obiit, Suffraganeis ejus tibi tanquam Primati, & Synodali Judicio obedientiam jam profeſſis. Frater autem noſter Daimbertus, qui eidem nunc Eccleſiæ diſponente Domino præſidet, ſicut tibi noſtris ſignificatum eſt literis, ſub eadem querela per Miniſterium meum gratiam conſecrationis accepit. Nuper autem cùm ad Apoſtolorum limina, tam pro ejuſdem cauſæ actione, quam pro communi Synodica vocatione rediiſſet, præſentibus Legatis tuis, Sedis Apoſtolicæ cogente Judicio, omni demum tergiverſatione càſſata, in manu noſtra profeſſus eſt ſe & Lugdunenſis Eccleſiæ*

Edita eſt à D. de Marca in Diſſertat. De Primatibus.

Eccleſiæ ſuper Senonenſem Primatum cognoſcere, & de cætero tibi, tuiſque legitimis Succeſſoribus tanquam Primatibus obedire. Similiter etiam pollicitus eſt ſtatuto à nobis tempore, id eſt, uſque ad proximam B. Dionyſii Solemnitatem, ſe ad vos venturum & in conſpectu Lugdunenſis Eccleſiæ idipſum ore proprio profeſſurum. Id factum anno M.XCIX. *Daimbertum* promiſſa impleviſſe diſcimus ex *Goffrido* Abbate Vindocinenſi, Epiſtola XVIII. libri II.

Joannes, Hugonis in Sede & Primatu Lugdunenſi Succeſſor, novam controverſiam excitavit, Concilium de Laïcorum Inveſtituris apud *Anſam* indicens, ad quod ipſius Provinciæ Senonenſis Epiſcopos evocavit. Omnium nomine reſcripſit *Yvo Carnotenſis*, id juris non convenire Primatibus ut Epiſcopos ad alienæ Provinciæ Concilium vocent, niſi ex Mandato Sedis Apoſtolicæ, aut in cauſa appellationis, ſi una ex Provincialibus Eccleſiis Primam Sedem appellaret. *Nuſquam*, inquit, *reverenda Patrum ſanxit auctoritas, nuſquam hoc ſervare conſuevit antiquitas, ut Primæ Sedis Epiſcopus Epiſcopos extra Provinciam propriam poſitos invitaret ad Concilium; niſi hoc aut Apoſtolica Sedes imperaret, aut una de Provincialibus Eccleſiis, pro cauſis quas intra Provinciam terminare non poterat, Primæ Sedis audientiam appellaret. Quod non de corde noſtro prophetamus, ſed Apoſtolica Auctoritate muniti, irrefragabilibus ſententiis approbamus.* Hæc ille Epiſtola CCXXXVI.

Pro Senonenſis Eccleſiæ libertate adverſùs Lugdunenſem Primatum *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus apud *Calliſtum II.* interceſſit, data ad ejus Sanctitatem Epiſtola, anno M.CXXI. Edita eſt Tomo III. Spicilegii Dacheriani pag. 147. *De Sententia*, inquit, *in Metropolitanum Senonenſem pro noſtro honore relaxata animum noſtrum ex parte mitigaſtis: ſed quoniam ad tempus eſt relaxata, ſuſpenſum vehementer ac dubium reddidiſtis. Videtur enim aliquam adhuc ſpem habere Lugdunenſis Archiepiſcopus ſuper illa quam quærit ſubjectione: Sed, ut verum fatear, ſuſtinerem potius Regni noſtri totius incendium, capitis etiam noſtri periculum, quàm novæ ſubjectionis & abjectionis opprobrium. Videtur enim ad noſtrum reſpicere contemptum, contra nos hoc modo fieri, quod nunquam extiterit factum ...... Si quid igitur valet, ſi quid poteſt apud vos amor noſter, & obſequium noſtrum, rogamus & petimus ut Senonenſis Eccleſia, quæ ab ipſa, de qua nunc pulſatur, ſubjectione hucuſque aliena extitit & libera, per vos non fiat ancilla: ſed antiqua ejus libertas Auctoritate Apoſtolica roboretur, & Privilegii firmitate muniatur; in quo tamen nihil à vobis contra juſtitiam exigitur. Si enim opponitur quòd Veterum inſtitutio Lugdunenſi Eccleſiæ Primatum contulerit, reſpondetur ex oppoſito quòd antiquæ libertatis poſſeſſio Senonenſem Eccleſiam ab ejus ſubjectione defendit. Quod enim antiqua poſſeſſione acquiritur, nullo, ut fertur, jure adimitur, etiam ſi de jure Romanæ Eccleſiæ fuiſſe cognoſcitur. Hac igitur ratione Senonenſis Eccleſiæ libertas remanere debet inconcuſſa & intacta, nec pulſari aut violari debet pro ſubjectione noviter & imprudenter facta. Facta eſt enim, ut dicitur, latenter & quaſi furtivè ſubjectio iſta, neſciente ſcilicet Clero Senonenſi, inconſultis etiam Epiſcopis illius Diœceſis, ignorante etiam Rege, in quibus omnibus dignitas pendet Eccleſiæ; & ſubjectio taliter facta reſpicere potius videtur ad ignominiam malè accipientis, quàm ad commodum Eccleſiæ neſcientis. Res enim communis communi tractanda eſt conſilio, non latenti & privato terminanda colloquio. Cum igitur dignitas ſit Eccleſiæ, non perſonæ, ſi Senonenſis Archiepiſcopus iſte, & quidem ſolus, de non ſua fecit quod non oportuit, ſi promiſit quod non debuit; Eccleſia tamen Senonenſis, quod ſuum eſt, non amiſit, nec privatam libertatem quam ex antiquitate habuit; nec cogenda eſt ad ſubjectionem quam nunquam exhibuit. His ita ſe habentibus, videat, Dulciſſime Pater, Diſcretio veſtra, ne civitas Lugdunenſis, quæ de alieno eſt Regno, de noſtro floreat detrimento, nec ſubjiciatur amicus amico: quia ſi decipitur pro amico amicus, juſtè fiet de amico inimicus. Rex ergo Franciæ qui proprius eſt Romanæ Eccleſiæ filius; ſi in facili cauſa, ſi in levi petitione contemnitur, nulla ſpes in majori relinquitur, nec ulteriùs in aliis patietur repulſam, ſi in iſtis ſuſtinet repulſionis offenſam.*

Lugdunenſis jugum Primatis excuſſerant Archiepiſcopi Senonenſes anno MCXLIX. quo *Humbertus* Lugdunenſis Archiepiſcopus à *Sugerio* Sandionyſiano Abbate ſupremo Regni Adminiſtro Carnutum ad Synodum ſeu Conventum Regni vocatus, ubi de Orientalis Eccleſiæ ſubſidiis deliberandum erat, abſentiam excuſavit, quòd ſalva dignitate in eum locum ſe conferre non poſſet, ubi non agnoſcebatur ejus Primatus. *Verùm*, inquit, *quia nos pro officio Primatus, ex parte Domini Regis & Optimatum Regni ad colloquium, quod apud Carnutum celebrari debet, invitaſtis, ſciat Caritas veſtra, quod donec Senonenſis Archiepiſcopus in eadem cauſa Primatus nobis derogare non veretur, & Apoſtolicis Mandatis contumax & rebellis exiſtit, pudor nobis eſt ad illas progredi partes, ubi Domino Papæ contradicitur, & Lugdunenſis Eccleſia debito honore fraudatur.* Eſt inter *Sugerii* Abbatis Epiſtolas CXXXIV. apud *Ducheſnium* Tom. IV. Veterum Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.

Cur Senonenſes Archiepiſcopi à Primate Lugdunenſi colendo tam alieni fuerunt.

Ideo autem tam alieni fuere his temporibus à colendo Primate Lugdunenſi Archipræſules Senonenſes, quia Lugdunenſis Primatus novo jure inſtitutus erat, & apochryphis Notitiis & Decretalibus ipſi aliquis antiquitatis fucus inducebatur: tum etiam quia olim *Anſegiſus* Senonenſis Archiepiſcopus, & *Seguinus* ac *Leotherius* ejus Succeſſores, dignitate Primatus à Sede Apoſtolica ornati fuerant, & hæc Privilegia perſonalia non fuiſſe, ſed Eccleſiæ Senonenſi collata, contendebant Archipræſules Senonenſes: Tandem quia Lugdunum Regi Francorum non parebat: Præſules autem Gallicanos, & Senonenſem in primis, cui ut Metropolitano ſubditus erat Regiæ Urbis Epiſcopus, ejus parere Primatis Imperio, qui Regis Chriſtianiſſimi ſubditus non eſſet, durius videbatur. Quam ob rem *Ludovicus VI.* adversùs Lugdunenſem Primatum pro Senonenſis Eccleſiæ libertate apud *Caliſtum II.* interceſſit. Hinc *Philippus Auguſtus* ad *Innocentium III.* ſcribebat his verbis: *Sola Bituricenſis Eccleſia in toto Regno noſtro Primatus obtinet dignitatem.* Attamen eo regnante, Lugdunenſis Primatus colebatur, & ad illius Sedis Archipræſules appellabatur à Sententiis Metropolitanorum, ut teſtatur Guillelmus Britto:

Et Lugdunenſis, quo Gallia tota ſolebat,
Ut fama eſt, Paſtore regi, cauſaſque referre
Difficiles, ut ibi lis ultima litibus eſſet:
Nec mittebatur Romam lis ulla, niſi quam
Lugdunenſe forum per ſe finire nequiſſet.

Verùm Lugdunenſis Primatus Regia etiam auctoritate firmatus eſt, cùm Civitas Lugdunenſis à Rege *Philippo Pulchro* Gallicanæ Monarchiæ vindicata eſt, conventione facta cum Archiepiſcopo & Capitulo Lugdunenſi, penes quos erat antea Urbis dominium, à *Frederico I.* Imperatore conceſſum *Heraclio* Archiepiſcopo Lugdunenſi.

Rothomagenſis Archiepiſcopus uni Romano Pontifici immediatè ſubjectus.

Rothomagenſem Archiepiſcopum, aut nunquam, aut non diu Lugdunenſi Primati paruiſſe, ſed Romano Pontifici immediatè fuiſſe ſubjectum, & Primatis titulo in Provincia ſua ornatum, colli-

gitur ex *Orderico Vitali* Lib. XIII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ad annum MCXXXV. ubi de *Innocentio II.* Pontifice Maximo loquens ait: *Hugo Rothomagenſis Archiepiſcopus ipſum ſummopere adjuvit & ab eodem honoratus, Primatum ſuper multos Pontifices accepit.* Anno MCCXXVI. teſte *Matthæo Paris* in Hiſtoria Anglicana, cùm *Romanus* Sedis Apoſtolicæ Legatus Concilium Bituricenſe congregaſſet, *Quoniam Lugdunenſis Archiepiſcopus vendicabat ſibi Primatum ſuper Archiepiſcopum Senonenſem & Rothomagenſem, & Bituricenſis ſuper Auſcianenſem & Narbonenſem, timebatur de diſcordia, & ideo non fuit ſeſſum quaſi in Concilio, ſed ut in Conſilio.* Ita emendandum locum illum *Matthæi Paris* rectè monet vir multæ & exquiſitæ eruditionis P. *Ludovicus Thomaſſinus* Oratorii Sacerdos Parte IV. Diſciplinæ Eccleſiaſticæ lib. I. Cap. X. Num. XI. non prout legitur in editis: *Et Rothomagenſis ſuper Bituricenſem, Auxianenſem, Narbonenſem.* Inde verò patet Rothomagenſem Archiepiſcopum tunc temporis Lugdunenſi Primati minimè paruiſſe. Anno M.CCXXXII. *Gregorius IX.* Pontifex Maximus ad *Ludovicum IX.* Regem Chriſtianiſſimum ſcribens pro Archiepiſcopo Rothomagenſi, cujus bona Regii Miniſtri occuparant, Eccleſiæ Rothomagenſis antiquam libertatem prædicat, uníque Romano Pontifici illius Archipræſulem ſubeſſe aſſerit. *Gravem ſiquidem*, inquit, *Venerabilis Fratris noſtri Rothomagenſis Archiepiſcopi recepimus quæſtionem, quòd cùm in ſpiritualibus & temporalibus nullum poſt Deum præter nos Judicem habeat; de antiqua Rothomagenſis Eccleſiæ libertate, ac ipſius conſuetudine hactenus obſervata . . . Ipſum ad tuam præſentiam evocans, eum inducere voluiſti, ut ſuper eo, quod in quoſdam excommunicationis ſententiam promulgarat, ac quibuſdam aliis articulis, ſub tuo examine reſponderet.* Refertur ab *Odorico Raynaldo* ad annum MCXXXII. Num. XXVI. *Calliſto III.* Pontifice Maximo rurſus de Primatu inter Archiepiſcopos Rothomagenſem & Lugdunenſem certatum eſt. Pontifex eam litem Cardinali *Dominico Capranica* judicandam commiſit: *Qui rite & rectè procedens per deffinitivam Sententiam Rothomagenſem Eccleſiam, ejuſque Suffraganeos atque ſuppoſitos, Romanæ Eccleſiæ immediate, & nulli alteri Primatiali jure ſubeſſe, ipſi Archiepiſcopo Lugdunenſi ſuper prætenſo Primatiali Jure perpetuum ſilentium imponendo pronuntiavit: quæ quidem Sententia, nulla ſaltem legitima provocatione ſuſpenſa, in rem tranſivit judicatam.* Verba ſunt *Calliſti III.* apud *Odoricum Raynaldum* ad annum M.CCCCLVIII. Num. XXXVII. Cardinalis *Dominici* Sententiam confirmavit Pontifex, & Lugdunenſi Archiepiſcopo, ejuſdemque Eccleſiæ Procuratoribus, qui ad Regium Tribunal ea de re provocare auſi fuerant, ſub anathematis interminatione ſilentium indixit.

§. II.

De Primate Viennenſi.

Vienna quondam Regni Burgundiæ Sedes, ejuſque Archiepiſcopus Comes & Cancellarius Regni, tum *Friderici II.* beneficio Sacri Palatii Archicancellarius, à *Calliſto II.* Pontifice Maximo nova dignitate auctus eſt. Is enim Viennenſi Eccleſiæ, cujus ante aſſumptionem ſuam Archipræſul fuerat, Primatum in ſeptem Provincias contulit, Viennenſem, Bituricenſem, Burdigalenſem, Auſcitanam, Narbonenſem, Aquenſem, & Ebredunenſem, quarum in capite *Civitatem Viennenſium* Notitia adſcriptam habebat. Tarentaſienſem etiam Archiepiſcopum, qui Provinciæ Alpium Penninarum Metropolitanus erat, Viennenſi ut Primati ſubjecit, *S. Leonis & Symmachi* exemplo. Et ut antiquam potius confirmaſſe dignitatem, quàm novam inſtituiſſe videretur, à *Silveſtro I.* & aliis Pontificibus ejus originem arceſſit, quorum ſuppoſititia Reſcripta ſeu veros priſci honoris titulos ſpectabat. *Sanctam*, inquit, *Viennenſem Eccleſiam diligere, honorare, & B. Petri patrocinio decrevimus confovere. Omnem itaque dignitatem & omnem munitionem ac liberalitatem, quam vel per authentica Prædeceſſorum noſtrorum, Silveſtri, Nicolai, Leonis, Gregorii, & cæterorum Romanorum Pontificum Privilegia, vel per Imperatorum, Regum, Principum, & cæterorum Fidelium largitionem conceſſam obtinet, Nos quoque authore Deo concedimus, & præſentis Privilegii pagina confirmamus; ut videlicet ſuper ſeptem Provincias Primatum obtineat, ſuper ipſam Viennenſem, ſuper Bituricam, Burdegalam, Auxitanam, quæ Novempopulitana dicitur, ſuper Narbonam, Aquenſem, & Ebredunenſem, & in eis Viennenſis Archiepiſcopus Romani Pontificis vices agat, Synodales Conventus indicat, & negotia Eccleſiaſtica juſtè canonicéque definiat. Porro illa ſex oppida vel civitates, Gratianopolis videlicet, Valentia, Dia, Alba Vivarium, Geneva, Maurienna, in ejus tanquam in proprii Metropolitani obedientia & ſubjectione permaneant. Tarentaſienſis autem Archiepiſcopus, licet aliquibus habeatur ex Apoſtolicæ Sedis liberalitate Prælatus, Viennenſi Archiepiſcopo tanquam Primati ſuo ſubjectus obediat.* Hoc Diploma dedit *Calliſtus* anno Chriſti M.CXX. V. Kalendas Martii, cùm Valentiæ in Galliis verſaretur. Reſcripto *Calliſti* freti Viennenſes Archipræſules, ſe *Primates Primatum* inſcripſerunt, quippe qui Bituricenſem Eccleſiam, Primatu in Aquitania ornatam, & Narbonenſem, quæ *Urbani II.* Decreto Primatu in Provinciam Aquenſem ſeu Narbonenſem ſecundam aucta erat, ſubditas ſe habere gloriabantur. Unde & monetæ, quam cudi curabant Viennæ ut urbis Comites, hanc inſcriptionem adjecere: *Maxima Sedes Galliarum.* Verùm cùm antiquis Primatibus & Metropolitanis inauditis editum eſſet *Calliſti II.* Decretum, vim nullam obtinuit. Dienſem dumtaxat & Vivarienſem Epiſcopatus ab Arelatenſi Provincia diſtractos Metropoli ſuæ ſubdidit.

Primatus in ſeptem Provincias Archiepiſcopo Viennenſi à Calliſto II. collatus.

Calliſti II. Decretum vim nullam obtinuit.

§. III.

De Toletano Primate.

Cùm *Ildefonſus* ſeu *Alphonſus VI.* Rex Caſtellæ Toletum à Maurorum tyrannide, ſub qua per trecentos ſexaginta & octo annos gemuerat, liberaſſet, *Urbanus II.* Pontifex Maximus Pallium & Primatum *Bernardo* Archiepiſcopo Toletano per totam Hiſpaniam contulit, anno M.LXXXVIII. perſuaſus ſe priſcam Eccleſiæ Toletanæ potiùs excitare dignitatem, quàm novam conferre. *Teque*, inquit, *ſecundùm quod ejuſdem urbis conſtat extitiſſe Pontifices, in totis Hiſpaniarum Regnis Primatem Privilegii noſtri Sanctione ſtatuimus, & Primatem te univerſi Præſules Hiſpaniarum recipient, & ad te, ſi quid inter eos quæſtione dignum exortum fuerit, referent.* Ad Ildefonſum verò Regem ſcribit: *Fratrem Bernardum venerabilem ejuſdem urbis Præſulem, tuis exhortationibus invitati, dignè ac reverenter excepimus, & ei Pallium contradentes, Privilegium quoque Toletanæ Eccleſiæ antiquæ Majeſtatis induſimus. Ipſum enim in totis Hiſpaniarum Regnis Primatem ſtatuimus, & quicquid Toletana Eccleſia antiquitus noſcitur habuiſſe, nunc quoque ex Apoſtolicæ Sedis liberalitate in poſterum habere cenſuimus.* Tarraconenſis Archiepiſcopus adverſùs Privilegium iſtud quaſi ſubreptitium reclamavit, certus Archiepiſcopos Toletanos nullam olim Juriſdictionem in cæteris

Hiſpaniæ

Hiſpaniæ Provinciis exercuiſſe; quam tamen ut [illegible] antiqua jura & conſuetudine debitam reſtitueret [illegible] Urbanus. Quare juſſit Pontifex ut Tarraconenſis Archipræſul Toletano Primati ſine cunctatione pareret. *Monemus*, inquit, *ita te Archiepiſcopum inſtitutum, ut tam tu, quam univerſi Provinciæ Tarraconenſis Epiſcopi Toletano tanquam Primati debeatis eſſe ſubjecti. Sic enim a nobis in Toletanæ Eccleſiæ Privilegio conſtitutum eſt, quod nos [illegible] ratum volumus permanere.* Reclamavit etiam Archiepiſcopus Narbonenſis. Ideo Pontifex ad querelas hujuſmodi compeſcendas Legationem Sedis Apoſtolicæ per univerſam Hiſpaniam & Provinciam Narbonenſem *Bernardo* Toletano Archiepiſcopo commiſit, quo ſcilicet auctoritatem obtinerent, quæ ipſius perſonæ, non Sedi collata, nec ad Succeſſores tranſmittenda videretur. *Et*, inquit, *noſtræ ſollicitudinis vices in Hiſpania univerſa, & in Narbonenſi Provincia miniſtrandas injunximus.* Paulo ſic verò Tarraconenſis Præſulibus injunxit, *ut Toletano ſicut Primati reverentiam exhiberent, donec Narbonenſis Archiepiſcopus ſe rerum Primatem [illegible], certa poſſit auctoritate monſtrare.* [illegible] Toletani Archiepiſcopi dignitatem aucta Summus Pontifex, ut Metropolitanorum Privilegia ſalva & integra eſſe velle [illegible]. *Toletanam ſiquidem Archiepiſcopum Privilegii noſtri auctoritate Primatem in totis Hiſpaniarum Regnis fore decrevimus, ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate, & Metropolitanorum Privilegiis ſingulorum. Si quid igitur inter vos grave contigerit, quia ab Apoſtolica Sede procul eſtis, ad [illegible] ad Primatem veſtrum omnium recurretis, ejuſque judicio quæ vobis ſunt gravia terminabitis. Quod ſi quid forte ipſius quoque judicio nequiverit definiri, ad Apoſtolicam Sedem, ut dignum eſt, velut Sedium omnium Principem referetur.*

Paſchalis II. Gelaſius II. Calixtus II. Eugenius II. Anaſtaſius IV. & Hadrianus IV. Alexander III. & Innocentius III. Toletanum Primatum *per Hiſpaniarum Regna* confirmarunt. Deceſſorum ſuorum veſtigiis inſiſtere ſe profeſſus eſt *Innocentius*, qui hanc Eccleſiæ Toletanæ aſſeruerant dignitatem. In Concilio Lateranenſi IV. ſub eodem Pontifice » de Primatu Eccleſiæ Toletanæ diſceptatum eſt, » quem agnoſcere Tarraconenſis, Bracarenſis, Com» poſtellanus, & Narbonenſis Epiſcopi recuſabant. » Productæ pro Eccleſia Toletana veteres Pontifi» cum Romanorum & Conciliorum tabulæ: Produ» cta argumenta ab ipſa prima Hiſpaniæ ad Chriſtum » converſæ antiquitate. Roderici Orationem cùm » Bracarenſis qui aderat, & Auſetanus Epiſcopus » pro Tarraconenſi refellere aggreſſi eſſent, abeſſent » alii quorum intererat, lite integra diſceſſum eſt, » neutrò inclinatis ſententiis. Roderico tantùm Le» gati Pontificii partes per Hiſpaniam decennio im» plere datum: Conceſſumque, ſi quando Hiſpalis » priorem urbis cederet, Toletano Epiſcopo ſubdita » eſſet quaſi Primati. » Verba ſunt *Marianæ* lib. XII. *De Rebus Hiſpanicis*, Cap. IV. Legere præſtat quæ de ejuſdem Primatus origine diſſerit accuratus & elegans Hiſtoricus libro ix. cap. xix. Eorum opinionem refellit, qui Eccleſiæ Toletanæ Primatum ad ipſa Apoſtolorum tempora referri contendunt. Obſervat inſuper quinque Archiepiſcopos in Hiſpania extitiſſe olim, qui aliquando Metropolitani, aliquando Primates dicti ſunt, diverſo nomine, ſententia non alia: Tarraconenſem, Bracarenſem, Emeritenſem, Hiſpalenſem, Toletanum: & præter hos Narbonenſem in Gallia Gothica, quæ Gothorum tempore Hiſpaniæ [illegible] [illegible]. Hos æquè pares [illegible] [illegible] vos, nullius majoris, præterquam Romani Pontificis Imperio devinctos fuiſſe. In Conciliis cum obtinuiſſe locum, quem Ordinationis antiquitas dabat. Toletanorum Epiſcoporum auctoritatem creſcere cœpiſſe, cùm Hiſpaniam univerſam Gothi in poteſtatem redegere, imperiique Sedem Toleti conſtituerunt. Futuræ amplitudinis haud obſcura fundamenta poſita fuiſſe in Concilio Toletano [illegible] primo, cujus poſtremo Canone ſancitum eſt, ut vicinæ urbis Epiſcopi admoniti à Metropolitano, ſingulis per annum menſibus Toletum veniant, meſſis duntaxat & vindemiæ feriis exceptis. Ab his initiis Toletanorum Præſulum creviſſe auctoritatem, prorſus ut *Ervigio* Rege Concilii Toletani duodecimi Patres Canone ſexto decreverint, Epiſcoporum Hiſpaniæ electiones, quas Rex facere conſueverat, Toletani Præſulis judicio aſſenſuque ratas fore. Ex eo tempore Toletanos Archiepiſcopos primum ſedendo ſubſcribendoque locum in Conciliis Hiſpaniæ obtinuiſſe, non tamen alia Primatum Jura, inſignia dignitatis, aut Juriſdictionem ampliorem. Obſervat tertiò, Toletana urbe Mauris erepta, *Bernardum* Archipræſulem ab *Urbano II.* Primatus dignitatem obtinuiſſe. *Urbani* Judicium *Paſchalem* & *Gelaſium* ejus in Pontificatu Succeſſores novis Diplomatibus comprobaſſe. *Calixtum II.* Toletani Primatus auctoritatem imminuere viſum, cùm Emeritenſis Metropolitani dignitatem in Compoſtellanum Epiſcopum tranſtulit, quem à Toletani Præſulis exemptum imperio, atque Legati Pontificii munere in Provincias Emeritenſem & Bracarenſem. Honorium II. Innocentium II. Celeſtinum II. Lucium II. & Eugenium III. Toletanum Primatum confirmaſſe. Hadrianum Quartum novo Diplomate eumdem ſanxiſſe, Compoſtellano abrogato. Tum Joannem Bracarenſem Epiſcopum, qui Toletano de Primatu litem intenderat, Toletum veniſſe, & in ejus verba jurare compulſum, ejuſque Imperium colere. *Alexandrum III.* exemptionis Privilegium Compoſtellano Præſuli ab *Anaſtaſio IV.* conceſſum abrogaſſe, & *Cerebruno* Toletano Archiepiſcopo Primatum in tota Hiſpaniarum regione confirmaſſe. In Concilio Oecumenico Lateranenſi IV. ſub *Innocentio III.* litem à *Roderico* Toletano Archipræſule diſceptatam, qui reliquos Hiſpaniæ Metropolitanos vicit: non ita tamen ut Primatus confirmationem à Patribus obtineret, ſed ut res eo in ſtatu manerent quo ante Synodum fuerant. Concludit tandem vir doctiſſimus, *Toletanos Præſules Primatum jura & auctoritatem obtinuiſſe, ex quo tempore a Mauris Toletum recepta eſt: numquam defuiſſe tamen qui obſiſterent auctoritati, detrectarent imperium; ac ne nunc quidem præter nomen ullam ejus poteſtatis partem exercere in aliis Provinciis Hiſpaniæ: neque componendis certè litibus, neque ſontibus plectendis, neque legibus promulgandis.*

§. IV.

De Primate Cantuarienſi.

Cantuarienſes Archiepiſcopos jam olim Primatum ſuper omnes Angliæ Præſules obtinuiſſe ac exercuiſſe, teſtatur *Joannis* Papæ Diploma S. *Dunſtano* Cantuarienſi Archiepiſcopo inſcriptum, & ab *Eadmero* relatum lib. v. Hiſtoriæ Novorum, pag. 97. *Primatum tuum*, inquit, *in quo tibi ex more Anteceſſorum tuorum, vices Apoſtolicæ Sedis exercere convenit, ita tibi ad plenum confirmamus, ſicut B. Auguſtinum, ejuſque Succeſſores, prædictæ Eccleſiæ Pontifices plenius habuiſſe dinoſcitur.* Anno Chriſti MLXX. *Lanfranco* ad Cantuarienſem Archiepiſcopatum aſſumpto, controverſia de Primatu inter Cantuarienſem & Eboracenſem Eccleſiam moveri cœpit. *Thomas Eboracenſis Eccleſiæ Antiſtes electus Cantuariam ex priſca conſuetudine ab eo ſacrandus advenit.* Cantuarienſem inter & Eboracenſem [illegible] de Primatu [illegible] [illegible] [illegible].

adventu. A quo cum Lanfrancus ſcriptam de obedientia Profeſſionem, cum adjectione juſjurandi, ex Anteceſſorum ſuorum more expoſceret, reſpondit Thomas, ſe id nunquam facturum, niſi prius ſcriptas de hac re auctoritates legeret, niſi teſtes hujus antiquitatis aſſertores cerneret. Poſtremò niſi congruas ſuper hac re rationes audiret, quibus id poſſe & canonicè ſine ſuæ Eccleſiæ præjudicio facere deberet. Lanfrancus in præſentia paucorum Epiſcoporum, qui ad eum pro hac conſecratione advenerant, quod poſtulabat oſtendit. At ille aſpernatus omnia: non ſacratus abſceſſit. Rex audiens, graviter accepit, exiſtimans Lanfrancum injuſta petere, & ſcientiâ litteraturæ magis quàm veritate & ratione confidere. Lanfrancus ad Curiam venit, a Rege audientiam poſtulavit, redditis rationibus ejus animum mitigavit; Transmarinis, qui aderant, ſuæ parti juſtitiam adeſſe ſuaſit & perſuaſit. Anglici verò qui rem noverant, aſſertionibus ejus per omnia conſtantiſſimè teſtimonium perhibebant. Itaque Regis Edicto, communique omnium Decreto ſtatutum eſt, ad præſens debere Thomam ad Matrem totius Regni Eccleſiam redire, Profeſſionem ſcribere, ſcriptam legere, lectam inter examinandum in præſentia Epiſcoporum Lanfranco porrigere: in qua præceptis quidem ejus in omnibus, quæ ad Chriſtianæ Religionis cultum pertinent, ſe obtemperaturum abſolutè nulla interpoſita conditione promitteret, Succeſſoribus verò ejus non ita, niſi prius vel coram vel in Epiſcopali Concilio, competens ei ratio redderetur, quâ Anteceſſores ſui Dorobernenſis Eccleſiæ Primatibus id feciſſe & facere debuiſſe, evidentiſſimè comprobaretur. Igitur rediit, quæ juſſa ſunt implevit, ſacratus abſceſſit. Non multos poſt dies Lanfrancus ab univerſis Anglici Regni Epiſcopis, qui diverſis temporibus, diverſis in locis, ab aliis Archiepiſcopis vel à Papa, tempore Stigandi ſacrati ſunt, Profeſſiones petiit & accepit. Ita refert *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib. 1. *De Geſtis Pontificum Anglorum*, pag. 206.

Anno ſequenti *Lanfrancus* Cantuarienſis & *Thomas* Eboracenſis, Archipræſules, Romam ſe contulere. Litem de Primatu coram *Alexandro II.* Pontifice Maximo *Thomas* diſceptavit, contendens *Cantuarienſem Eccleſiam atque Eboracenſem parem ac invictam honorem habere, nec alteram alteri ſecundùm B. Gregorii Conſtitutionem debere ullatenus ſubjacere: excepto quòd alteruter Archiepiſcoporum priorem & digniorem oporteat eſſe eum quem conſtiterit fuiſſe prius ordinatum.* Reſpondit Lanfrancus, *Gregorianam illam Conſtitutionem non de Cantuarienſi & Eboracenſi Eccleſia, ſed de Londinenſi & Eboracenſi eſſe prolatam.* Decrevit Pontifex, oportere cauſam in Anglia audiri, & *illic totius Regni Epiſcoporum & Abbatum teſtimonio & judicio definiri.* Uterque Archipræſul in Paſchali Solemnitate ad Regem venit, ibique prolatis in medium partium rationibus, *Sententiam de negotio Regalis Curia dedit.* Compulſus eſt Eboracenſis abſolutam Cantuarienſi ejuſque Succeſſoribus obedientiam profiteri his verbis: *Ego Thomas ordinatus jam Eboracenſis Eccleſiæ Metropolitanus Antiſtes, auditis cognitiſque rationibus, abſolutam tibi Lanfrance Dorobernenſis Archiepiſcope! tuiſque Succeſſoribus, de canonica obedientia Profeſſionem facio: & quicquid à te vel ab eis juſtè & canonicè mihi injunctum fuerit, ſervaturum me eſſe promitto. De hac re autem, dum à te ordinandus eſſem, dubius fui. Idcirco tibi quidem ſine conditione, Succeſſoribus verò tuis conditionaliter obtemperaturum me eſſe promiſi.* Ad hæc, ſancitum eſt, ut Eboracenſis Archiepiſcopus cum omnibus & ſingulis Suffraganeis ſuis ad Concilia conveniret ab Archiepiſcopo Cantuarenſi convocanda. Evicit inſuper *Lanfrancus*, Eboracenſem Archipræſulem

Cantuarienſis Eccleſiæ dignitatem Alexander II. & Paſchalis II. confirmarunt, Lanfranco & Anſelmo propugnantibus.

ex antiquo more Profeſſionem cum Sacramento, Cantuarienſi facere debere. *Sed ob amorem Regis Thomæ Sacramentum relaxavit, ſcriptamque tantùm Profeſſionem recepit, non præjudicans Succeſſoribus ſuis, qui Sacramentum cum Profeſſione à Succeſſoribus Thomæ exigere vellent.* De rebus in Anglicana Synodo geſtis *Alexandrum II.* Pontificem [illegible] certiorem fecit Lanfrancus [illegible] *quibus, Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum Hiſtoria, quam Eboracenſis Eccleſiæ Presbyter & Doctor Anglorum Beda compoſuit: Lecta [illegible], quibus [illegible] demonſtratum eſt à tempore B. Auguſtini primi Dorobernenſis Archiepiſcopi, uſque ad ipſius Bedæ ultimam ætatem, quæ fere centum & quadraginta annorum ſpatio terminatur, Anteceſſores meos ſuper Eboracenſem Eccleſiam, totamque Inſulam, quam Britanniam vocant, necnon & Hiberniam, primatum geſſiſſe, curam Paſtoralem omnibus impendiſſe, in ipſa Eboracenſi urbe ſæpe, locíſque finitimis, ubi eis viſum fuit, Epiſcopales Ordinationes atque Concilia celebraſſe, Eboracenſem Antiſtitem ad ipſa Concilia vocaſſe, & cum res poſceret, de ſuis eos actibus rationem reddere compuliſſe. [illegible] Ultimum quaſi robur totiuſque cauſæ firmamentum, prolata ſunt Anteceſſorum veſtrorum Gregorii, Bonifacii, Honorii, Vitaliani, item Gregorii, Leonis, [illegible] Privilegia atque Scripta, quæ Dorobernenſis Eccleſiæ Præſulibus, Anglorumque Regibus, aliis atque aliis temporibus, variis de cauſis ſunt data atque conceſſa.* Narrat ibidem *Vuillelmus Malmeſburienſis* quo modo *Lanfrancus* Thomæ Archiepiſcopi Eboracenſis rationes diluerit, objectiones refutârit. [illegible] quitur porro nitebatur Cantuarienſis Archiepiſcopi [illegible] lis in totam Angliam Primatus, quia fides à Cantuarienſi Eccleſia in reliquas provincias & urbes fuerat propagata. *Sedis Apoſtolicæ Præſules,* (inquit Vuillelmus Malmeſburienſis) *æquum cenſere ut omnes Anglorum Eccleſiæ ab eo loco normam [illegible] tenendi [illegible], à quo ſemen [illegible] ordinandi ſumpſerunt. Quis enim neſciat quod à Cantia [illegible] Chriſti [illegible] in Eboracum, & [illegible] Anglia Eccleſias?*

Idem *Lanfrancus* Herebertum Epiſcopum, quem Primatis auctoritate emendaverat, arguit Epiſtola XXXIII. quòd ea de re obmurmuraret, quaſi alienos fines excurreret, docetque Angliam univerſam velut unam eſſe Cantuarienſis Archiepiſcopi Diœceſim: *Nec ſobrius quiſquam putaverit, [illegible] aliena Parochia aliquid tenere præſumere, cum per miſericordiam Dei totam hanc, quam [illegible] vocant Inſulam, unam unius noſtræ Eccleſiæ [illegible] eſſe Parochiam.*

Non minori ardore & magnanimitate Cantuarienſis Eccleſiæ Primatum defendit *S. Anſelmus*. Cùm enim *Thomas* in locum *Gerardi* Eboracenſis Archiepiſcopus electus obedientiam ipſi ante conſecrationem profiteri nollet, interceſſit apud *Paſchalem II.* ne Pallium ipſi concederet, niſi certior factus eſſet ipſum huic officio feciſſe ſatis. Id [illegible] ex ipſius Epiſtola CLII. libri III. *Hæc eſt igitur [illegible] petitio meorum in hac re, ut [illegible], & mihi debitam obedientiam profiteatur, & [illegible] factum eſſe literis noſtris cognoverit, à veſtra Excellentia Pallium non ſuſcipiat. Quod non idcirco dico quod illi Pallium invideam: ſed quoniam quidam [illegible] & etiam precantur, ut ſi hoc à veſtra [illegible] conceſſum fuerit, confidunt ſe Profeſſionem debitam mihi poſſe denegare. Si enim hoc contingat, ſciatis quia Eccleſia Angliæ ſcindetur, & ſecundum ſententiam [illegible] regnum in ſe ipſum diviſum* deſolabitur, *diſſolvetur, & vigor Apoſtolicæ [illegible] pline [illegible] debilitabitur. Ego [illegible] in Anglia, non [illegible] poſſum pati, ut [illegible]*

Digitized by Google

cleſiæ noſtra deſtrueretur. Reſpondit Paſchalis II. ſe Cantuarienſis Eccleſiæ dignitati nuſquam derogaturum. *Bene*, inquit, *& ſapienter egiſti, quòd nos de cauſa & honore Cantuarienſis Eccleſiæ præmonitos & cautos reddidiſti. Nos ſiquidem in te ipſius Beati Auguſtini Anglorum Apoſtoli perſonam veneranter intuemur: & ideo honori tuo vel Eccleſiæ tuæ, detrahere omnino refugimus. Unde quæ rogaſti, libenter ſuſcepimus, & ad ſervandum tuum & Eccleſiæ tuæ honorem, cuſtodiam & ſolicitudinem adhibemus.* Thomas Eboracenſis Archiepiſcopus electus Cantuariam venire decreverat, ut à *S. Anſelmo* inauguraretur, eique Profeſſionem obedientiæ faceret: ſed Canonicorum ſuorum conſilio mutavit ſententiam. Quare hunc literis primùm convenit *S. Anſelmus*, tùm duos Epiſcopos miſit qui ipſum ad officium compellerent. Res ad Regem delata, qui conſecrationem Eboracenſis Archiepiſcopi, litemque totam uſque ad Paſcha ſuſpendi juſſit, ſe conſilio Epiſcoporum & Baronum Angliæ concordiam inter utramque Eccleſiam conciliaturum pollicitus. Interea *S. Anſelmus* graviſſima licèt ægritudine afflictus, Eccleſiæ ſuæ Primatum adversùs *Thomæ* pertinaciam interdictione Sacerdotalis Officii ultus eſt, hâc ad eum ſcriptâ Epiſtolâ: *Tibi Thoma, in conſpectu omnipotentis Dei Ego Anſelmus Archiepiſcopus Cantuarienſis & totius Britanniæ Primas loquor. Loquens ex parte ipſius Dei, Sacerdotale Officium, quod meo juſſu in Parochia mea per Suffraganeum meum ſuſcepiſti, tibi interdico, atque præcipio, ne te de aliqua cura Paſtorali ullo modo præſumas intromittere, donec à rebellione quam contra Eccleſiam Cantuarienſem incœpiſti, diſcedas, & ei ſubjectionem quam Anteceſſores tui Thomas & Girardus Archiepiſcopus, ex antiqua Anteceſſorum conſuetudine profeſſi ſunt, profitearis. Quod ſi in iis quæ cœpiſti, magis perſeverare, quam ab eis deſiſtere delegeris, omnibus Epiſcopis totius Britanniæ ſub perpetuo Anathemate interdico, ne tibi ullus eorum manus ad promotionem Pontificatus imponat: vel ſi ab exteris promotus fueris, pro Epiſcopo, vel in aliqua Chriſtiana Communione te ſuſcipiat. Tibi quoque, Thoma, ſub eodem Anathemate ex parte Dei interdico, ut nunquam benedictionem Epiſcopatus Eboracenſis ſuſcipias, niſi priùs Profeſſionem, quam Anteceſſores tui Thomas & Girardus Eccleſiæ Cantuarienſi fecerunt, facias. Si autem Epiſcopatum Eboracenſem ex toto dimiſeris, concedo ut Officio Sacerdotali, quod jam ſuſcepiſti, utaris.* Hanc Epiſtolam ſigillo ſuo munitam omnibus Epiſcopis Angliæ direxit *S. Anſelmus*, præcipiens ut ſecundùm illius tenorem deinceps erga *Thomam* ſe gererent. Paulò poſt ad Superos migravit *S. Anſelmus*, XI. Kalendas Maii anno M.CIX. In ſubſequenti Feſtivitate Pentecoſtes Rex *Henricus* Londini Curiam tenuit. Cum Epiſcopis & Regni Proceribus deliberavit quid de conſecratione Electi Eboracenſis agendum eſſet. Lecta eſt poſtrema illa *S. Anſelmi* Epiſtola. Epiſcopi ſummo conſenſu ſtatuerunt, *Suis omnibus, ſi Regia ſententia hoc fortè dictaret, ſe malle deſpoliari, quàm iis quæ Anſelmus de præſenti querela præceperat, non obtemperare.* De ſuo conſilio Regem certiorem fecere; qui, etſi Comes de Mellento Eboracenſi Electo faveret, dixit: *Quicquid in iis aliorum ſententia ferat, de me conſtat, quia cum Epiſcopis ſentio, nec vel ad horam excommunicationi Anſelmi ſubjacere aliquatenus volo.* Prolatis deinde Inſtrumentis Primatum Cantuarienſis Eccleſiæ comprobantibus & diligenter inſpectis, ejus Majeſtas dixit: Quid ampliùs quæritur? *Auctoritates & Privilegia Apoſtolicæ Sedis, & quæ in præſentia Patris & Matris meæ ſub teſtimonio & confirmatione Epiſcoporum, Abbatum, & Procerum Regni definita ſunt, ut quaſi de Epiſtola Anſelmi penitus taceatur, ego in quæſtionem mitterem, ego novis ambagibus agitari permitterem? Immo ſciat Thomas ſe aut ſubjectionem & obedientiam Eccleſiæ Cantuarienſi, ejuſque Primatibus, ut Anteceſſores ſui profeſſi ſunt, profeſſurum, aut Archiepiſcopatui Eboracenſi ex toto ceſſurum. Eligat quod vult.* Tum Profeſſionem à *Thoma* Eccleſiæ Cantuarienſi, tempore Conſecrationis ſuæ faciendam coram ſe dictari, ſcribi, ſigilloque ſuo muniri Rex juſſit, ne quid in ea mutaretur. Selecti Epiſcopi IV. Kalendas Julii in Eccleſiam Londinenſem *S. Pauli* ad Eboracenſis Archipræſulis inaugurationem convenere; ubi reſeratam oblatamque ſibi Profeſſionem emiſit hunc in modum: *Ego Thomas, Eboracenſis Eccleſiæ conſecrandus Metropolitanus, profiteor ſubjectionem & canonicam obedientiam Sanctæ Dorobernenſi Eccleſiæ, & ejuſdem Eccleſiæ Primati canonicè electo & conſecrato, & Succeſſoribus ſuis canonicè inthronizatis; ſalva fidelitate Domini mei Regis Henrici Anglorum, & ſalva obedientia ex parte mea tenenda, quam Thomas Anteceſſor meus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ex parte ſua profeſſus eſt.* Lectam Profeſſionem a *Thoma* ſibi oblatam *Richardus* Londonienſis Epiſcopus Priori & Fratribus Eccleſiæ Cantuarienſis tradidit aſſervandam in perpetuum dignitatis ejuſdem Eccleſiæ monumentum. Conſecratus autem eſt *Thomas* ab Epiſcopo Londinenſi, cui Regis, Ordinumque ſententiâ id deberi, vacante Eccleſia Cantuarienſi, judicatum eſt, quòd Epiſcopus Londinenſis ſit Eccleſiæ Cantuarienſis Decanus. *Hujus* Hiſtoriæ ſeries refertur ab *Eadmero* libro IV. *Hiſtoriæ Novorum.*

Thoma Eboracenſi Archipræſule defuncto, *Thurſtanus* in locum ipſius electus eſt; qui obedientiam *Radulpho* Cantuarienſi Archiepiſcopo ritu ſolemni profiteri recuſavit. Rex conteſtatus eſt *Illum aut morem Anteceſſorum ſuorum tam in Profeſſione facienda, quàm & in aliis Dignitati Eccleſiæ Cantuarienſis ex antiquo Jure competentibus executurum, aut Epiſcopatu Eboracenſi cum benedictione funditùs cariturum.* Radulfus Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Herbertus Noruvicenſis Epiſcopus, à Rege *Henrico* ad Sedem Apoſtolicam miſſi Legati, gravibus infirmitatum præpediti moleſtiis, Romam pervenire non potuere. *Paſchalis II.* Pontifex Maximus, acceptis Regis Legatorumque literis, Cantuarienſis Eccleſiæ Primatum & Jura omnia atque Privilegia, quibus potitus fuerat S. Anſelmus, confirmavit, ſcripta ad Epiſcopos & Regem Angliæ Epiſtola. *Veſtræ*, inquit, *Dilectioni notum haberi volumus, quia Cantuarienſis Eccleſiæ Dignitatem nec imminuimus, nec imminuere deliberamus. Beatum namque Gregorium Apoſtolicæ Sedis Pontificem, tanquam præcipuum Chriſti membrum, tanquam Chriſtiani populi Paſtorem & Doctorem, tanquam ſalutis æternæ Miniſtrum in omnibus veneramur. Et rata eſſe cupimus, quæ ab ejus Inſtitutionibus proceſſerunt. Illam ergo Dignitatem, quam ab eo per Beatum Auguſtinum Cantuarienſis ſuſcepit Eccleſia, & quam Frater noſter ſanctæ memoriæ Anſelmus jure ac poſſeſſione legitima tenuiſſe cognoſcitur, nos profectò nullatenus imminuimus, ſed in eodem ſtatu eſſe Cantuarienſem Eccleſiam volumus, ut authentica ejus Privilegia, juxta Canonum Sanctiones, nullis perturbationibus violentur.* Clerus Eboracenſis apud *Paſchalem*, miſſis Agentibus pro *Thurſtani* conſecratione & Eccleſiæ ſuæ libertate interceſſit: reſcripſit ille ad *Henricum*, juſſitque ut *Thurſtanus* Eccleſiæ reſtitueretur, & *S. Gregorii* Conſtitutio de Cantuarienſi & Eboracenſi Eccleſia accuratè ſervaretur; ad Sedem Apoſtolicam evocans quæſtiones de Primatu inter utramque Eccleſiam excitatas. *Nos quidem*, inquit, *neque Cantuarienſem Eccleſiam minui, neque Eboracenſem præjudicium volumus pati, ſed*

A Paſchali II poſt S. Anſelmi obitum, fortiùs poſtea ab Alexandro III. Primatus Cantuarienſis conceſſus eſt.

eam Conſtitutionem, quæ à B. Gregorio Anglicæ A *Gentis Apoſtolo inter eaſdem Eccleſias conſtituta eſt, firmam cenſemus illibatamque ſervari. Idem ergo Electus, ut juſtitia exigit, ad ſuam Eccleſiam omnimodis revocetur. Si quid autem quæſtionis inter eaſdem Eccleſias agitur, præſentibus utriſque partibus in noſtra præſentia pertractetur.* Res in ſuſpenſo manſit uſque ad Remenſem ſub *Calliſto Secundo* Synodum. Ad eam cum Regis *Henrici* licentia profectus eſt *Thurſtanus*, fide data ſe apud Pontificem nihil acturum, unde Eccleſia Cantuarienſis ullum antiquæ Dignitatis ſuæ diſpendium incurreret, nec Epiſcopalem Conſecrationem ab ejus Sanctitate ſu- B ſcepturum. Remis tamen à *Calliſto* Papa conſecratus eſt. Quare ipſi Rex Anglia & Normannia cunctiſque locis ditionis ſuæ interdixit, nec Summi Pontificis precibus adduci potuit ut eum ad Eboracenſem Eccleſiam regredi permitteret, niſi priùs obedientiam ac ſubjectionem Cantuarienſi Eccleſiæ profiteretur. Ita refert *Eadmerus* lib. v. *Hiſtoriæ Novorum.* Poſt hæc (inquit idem Hiſtoricus) *Thurſtanus literas ab ipſo Calliſto, more quo cuncta Romæ impetrantur, adeptus eſt, quibus jubebatur, ut ipſe Epiſcopatu ſuo potiretur, aut Rex Anathemate, & Radulphus ſuſpenſione Pontificalis Officii ple-* C *cteretur.* Quare *communi conſilio permiſſus eſt Angliam redire, & Eboracum venire. Quod & factum eſt ea diſpoſitione, ut nullatenus extra Parochiam Eboracenſem divinum Officium celebraret, donec Eccleſiæ Cantuarienſi de injuria quam intulerat, abjurata cordis ſui obſtinatione ſatisfaceret.*

Alexandri III. Decreto fortiùs concuſſa eſt Primatûs Cantuarienſis dignitas, qui ſecundùm *S. Gregorii* Conſtitutionem Cantuarienſem & Eboracenſem Archiepiſcopos pares eſſe declaravit. *Auctoritate Apoſtolica prohibemus,* (inquit,) *ne ulteriùs* D *aut Cantuarienſis Archiepiſcopus ab Eboracenſi Profeſſionem exigat, aut Eboracenſi Cantuarienſis exhibeat; neque, quod à B. Gregorio prohibitum eſt, ullo modo Cantuarienſis Eboracenſis Juriſdictioni ſubjaceat: ſed juxta Patris ejuſdem Conſtitutionem: iſta honoris diſtinctio in perpetuum conſervetur, ut qui prior ordinatur, prior habeatur. Sed ſi Cantuarienſis Archiepiſcopus ab Eboracenſi electo munus conſecrationis ſubtraxerit, quod videlicet juxta Eccleſiarum ſuarum morem, ab Honorio Sedis Apoſtolicæ Pontifice, ſibi debetur: liceat eidem Eboracenſi ſecundùm communem conſuetudinem, & Honorii Patris noſtri Sanctionem, vel Domini noſtri Paſchalis Man-* E *datum, à Suffraganeis, auctoritate Romani Pontificis conſecrari.* Extat hæc *Alexandri III.* Conſtitutio in Appendice Concilii Lateranenſis III. Parte XLIV. Cap. II. Eboracenſi Archiepiſcopo conceſſit idem Pontifex ut Crucem ante ſe deferri faceret per totam Angliam, etiam in Provincia Cantuarienſi. Interceſſit Archipræſul Cantuarienſis contra ſubreptitium Privilegium. Illud reſcidit *Alexander.* Inſtitit Eboracenſis, oppoſuitque exui ſe non debere jure ſuo inauditum, & pendente lite. Quamobrem proviſorio Decreto ſanxit idem Pontifex ut Eboracenſis Archiepiſcopus eo Privilegio interim frueretur, donec de Jure poſſeſſionis ha- F beretur cognitio & ſententia ferretur, ut conſtat ex Cap. *A Memoria*, Tit. *Ut lite pendente nihil innovetur.*

ARTICULUS IV.

De Metropolitanis.

Novarum Metropoleon erectio Romani Pontificis auctoritate, accedente Principum conſenſu.

I. NOvarum Metropoleon erectionem ad Sedem Apoſtolicam pertinere dubium non erat duodecimo Seculo. De hoc Politiæ Eccleſiaſticæ capite *S. Bernardus* Epiſtola CXXXI. ad Mediolanenſes ita ſcribit: *Plenitudo poteſtatis ſuper univerſas orbis Eccleſias, ſingulari prærogativa Apoſtolicæ Sedi donata eſt. Poteſt, ſi utile judicaverit, no-* B *vos ordinare Epiſcopatus, ubi hactenus non fuerunt. Poteſt eos qui ſunt, alios deprimere, alios ſublimare, prout ſibi ratio dictaverit: ita ut de Epiſcopis creare Archiepiſcopos liceat: & è converſo ſi neceſſe viſum fuerit.* Plures à Summis Pontificibus undecimo & duodecimo Seculo erectas fuiſſe Metropoles Eccleſiaſtica Monumenta teſtantur. Accedebat tamen Principum, & Metropolitanorum à quibus Diœceſes ſubtrahebantur, conſenſus, & abſque evidenti Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate id minimè faciebant. Non enim novas Regulas ſtatuit, ſed antiquas ſequitur *Innocentius III.* cùm ad Regem Bo- C hemorum pro erectione novæ Metropoleos ſupplicantem ita ſcripſit anno M.CCIV. *Oſtendenda nobis eſt priùs & urgens neceſſitas, & utilitas evidens, quæ fieri hoc expoſcat; facultas & voluntas Eccleſiæ in qua Sedes Metropolitica debet ſtabiliri; & utrum in Bohemia Diœceſes poſſint ſtatui competenter ſtatuendæ Metropoli ſupponendæ. Præterea convenienda & commonenda ſuper hoc eſt Eccleſia Maguntina, ne ſi aliter factum fuerit, Venerabilem Fratrem noſtrum Siffridum Maguntinum Archiepiſcopum, quem ereximus, dejicere videamur, ſi ex hoc concitaverimus plus in eum Eccleſiæ ſuæ odium & ſcandalum ci-* D *vitatis.*

Epiſt.

Metropolitanorum erat ſupplere negligentiam Epiſcoporum ſuæ Provinciæ in Beneficiorum collatione.

II. Metropolitanorum erat ſupplere negligentiam Epiſcoporum ſuæ Provinciæ in collatione Beneficiorum, ſi infra tempus Canonibus ſtatutum viros idoneos in illis inſtituere omiſiſſent: ex Canone VIII. Concilii III. Lateranenſis ſub Alexandro Tertio. *Cùm verò*, inquit, *Præbendas Eccleſiaſticas, ſeu qualibet Officia, in aliqua Eccleſia vacare contigerit, vel etiam ſi modò vacant, non diu maneant in ſuſpenſo, ſed infra ſex menſes perſonis quæ dignè adminiſtrare valeant, conferantur. Si autem Epiſcopus, ubi ad eum ſpectaverit, conferre diſtule-* E *ris, per Capitulum ordinetur. Quòd ſi ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit: Epiſcopus hoc ſecundùm Deum cum virorum religioſorum conſilio exequatur. Aut ſi omnes fortè neglexerint, Metropolitanus de ipſis ſecundùm Deum abſque illorum contradictione diſponat.*

Pravas conſuetudines in Provinciis ſuis extirpare.

III. Metropolitanorum erat pravas conſuetudines in ſuis Provinciis ſtabilitas extirpare, adhibitis etiam Cenſuris Eccleſiaſticis. Id conſtat ex *Alexandri III.* Decretali, Cap. *Ex frequentibus*, Tit. *De Inſtitutionibus*, lib. III. Decretalium. *Ex frequentibus querelis didicimus, in partibus veſtris conſuetudinem pravam à multis retroactis temporibus invaluiſſe, quòd Clerici Eccleſiaſtica Beneficia, ſine conſenſu* F *Epiſcopi Diœceſis vel Officialium ſuorum qui hoc de jure poſſunt, recipiunt: minùs quàm deceat cogitantes, quomodo id à SS. Patrum eſt inſtitutionibus alienum, & Eccleſiaſticæ contrarium honeſtati. Unde cùm tu, Frater Archiepiſcope, ex officio tibi commiſſo, tam iniquam conſuetudinem de Provincia tua velis, ſicut debes, radicitus extirpare; tam in illos qui Eccleſiaſtica Beneficia taliter occupata ſcienter detinent, quàm in eos qui de cætero occupare præſumpſerint, excommunicationis Sententiam protuliſti. Nos itaque eamdem Sententiam ratam habentes, & eam Auctoritate Apoſtolica confirmantes, Mandamus qua-*

tenus

tenus Clericos ipſos, qui ipſam Sententiam incurrerint, niſi congruè ſatisfecerint, abſolvere minimè præſumatis.

Confirmare, examinare, conſecrare Suffraganeos.

IV. Ad Metropolitanum confirmatio, examen, ordinatio, conſecratio Suffraganeorum ſpectabant. Id conſtat ex Decretali Lucii III. *Si Archiepiſcopus*, Tit. *De temporibus Ordinationum*, lib. I. Decretalium. *Si Archiepiſcopus obierit, & alter fuerit ordinandus; omnes Epiſcopi ejuſdem Provinciæ ad Sedem Metropolitanam conveniant, ut ab omnibus ordinetur. Reliqui verò Comprovinciales Epiſcopi (ſi neceſſe fuerit) cæteris conſentientibus, à tribus juſſu Archiepiſcopi poterunt ordinari: ſed meliùs eſt, ſi ipſe cum omnibus eum qui dignus eſt, elegerit, & cuncti pariter Pontificem conſecraverint.*

Metropolitanum adire, & ipſi obedientiam profiteri, Epiſcopi ipſi ſubditi tenebantur.

V. Metropolitanum adire, & ipſi obedientiam profiteri Comprovinciales Epiſcopi tenebantur. *Lambertus* ab *Urbano II.* Pontifice Maximo Atrebatenſis Epiſcopus conſecratus fuerat. *Raynoldus* Archiepiſcopus Remenſis propterea ipſi ſuccenſens, cum præoccupatorem Sedis Attrebatenſis appellabat, graviterque ferebat quòd Metropolitanam Eccleſiam Remenſem non adiiſſet, ſibique debitam reverentiam non exhibuiſſet. Apud ipſum humillimè ſe excuſavit *Lambertus*, Profeſſionem Obedientiæ miſit, data opportunitate ſe Remenſem Eccleſiam quamprimùm viſitaturum promiſit. *Literas*, inquit, *direxiſtis, in quibus nos quaſi contemptorem Remenſis Eccleſiæ inſinuare voluiſtis; quanquam non lateat Prudentiam veſtram, nos hanc Sedem non præoccupaſſe, ſed coactos, & conſtrictos, & Apoſtolicæ Auctoritatis obedientiâ eamdem Sedem obtinuiſſe. Ne autem quaſi contemptor Sanctæ Remenſis Eccleſiæ videar in oculis miſericordiæ veſtræ, hos Fratres noſtros in perſona & verbo noſtro, pro excuſatione noſtra ſatisfacturos tranſmittimus. Precamur itaque Clementiam veſtram, ut per præſentes Fratres noſtros, tum pro caritate Spiritus Sancti, tum pro dilectione & reverentia Domini Papæ, noſtram Profeſſionem interim ſuſcipiatis, conſimile opus miſericordiæ nobiſcum facientes, quod in Apoſtolica benevolentia tempore veſtræ Profeſſionis conſecuti eſtis. Cùm autem Deo miſerante, ad vos proficiendi facultas attributa fuerit, quod nunc per Fratres noſtros facimus, tunc Deo volente, in propria perſona nos facturos profitemur.* Ejuſdem argumenti literas dedit ad Clericos Remenſes. *De quaſi contemptu*, inquit, *veniendi apud Sanctam Remenſem Sedem, unde placuit Domino Archiepiſcopo nos arguere, ſatisfacere per præſentes Fratres noſtros vobis paratus. Noſtis enim & inopiam rerum Sedis noſtræ, & difficultatem viarum, & tempeſtatem bellorum, & odium Cameracenſium in nos, & quorumdam aliorum in via poſitorum. Proſtratus itaque Sanctitatis veſtræ pedibus, ut me in verbo veritatis audiatis, & excuſatum me habere velitis, ſuppliciter exoramus.* Profeſſionem ejus ſuſcepit, ejuſque Conſecrationem à Romano Pontifice factam confirmavit Remenſis Archiepiſcopus in Synodo Remenſi, cui aderat, ac *Robertum* Flandrenſem rogavit, immò ipſi juſſit *Lambertum* cum debito honore ceu Attrebatenſem Epiſcopum ſuſciperet. *Nolumus*, inquit, *lateat Cariſſimam nobis Prudentiam veſtram, nos ipſum plurimis diebus, ut quod de eo agendum erat, legitimè & Epiſcoporum noſtrorum conſilio fieret, detinuiſſe: ad ultimum in Concilio, quod Remis cum Coarchiepiſcopis & Epiſcopis noſtris, atque Principibus multis habuimus, juxta Domini Papæ Urbani præcepta, quibus inobedire nefas eſt, conſilio & aſſenſu Coepiſcoporum noſtrorum more Eccleſiaſtico illius Profeſſionem ſuſcepimus, ejuſque conſecrationem confirmantes, confirmavimus. Unde veſtræ mandamus ſolicitudini, quatenus eumdem modo cum debito honore, cum debita reverentia ſuſcipiatis, ſed & in quantum Eccleſiaſtica permittit ratio, ei ut Paſtori veſtro obediatis.* Editæ ſunt iſtæ Epiſtolæ Tomo V. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 548. 549. & 550.

Auctoritas viſitandi Provinciam.

VI. Unum è præcipuis Metropolitani Juribus erat auctoritas viſitandi Provinciam. De qua *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus ad *Daimbertum* Senonenſem Metropolitanum ſuum ſcribebat Epiſtola CLXXXII. *Quòd ſi petitioni meæ addere præſumerem, flexis genibus cordis poſtularem ut Carnotenſem Eccleſiam viſitaretis, & in propria perſona injurias mihi, immo omni Pontificali Ordini in me illatas, à Clericis & Laicis pleniùs audiretis. Decens enim eſt ut etiam in tranquillitate mater filiam conſoletur quantòmagis in perturbatione?*

In Comprovincialium Diœceſibus nihil agere poterant, niſi ex præcepto Canonum.

VII. Metropolitani in Comprovincialium Epiſcoporum Diœceſibus nihil abſque ipſorum conſenſu agere poterant, niſi ſecundùm præſcripta Canonum. Unde cùm Remenſis Archiepiſcopus in Diœceſi Epiſcopi Sueſſionenſis Suffraganei ſui Juriſdictionem aliquam uſurpaſſet, *Ivo Carnotenſis* Epiſcopos Remenſis Provinciæ ad communem propulſandam injuriam hortatus eſt Epiſtola LXXXIII. *Si enim*, inquit, *conceſſum fuerit, ut Metropolitanus in Eccleſiis Comprovincialibus, abſque conſenſu Epiſcoporum qui eis præſunt, quicquid voluerit, valeat imperare, Clericos earumdem judicare, vel ab officio ſuo ſuſpendere, dignitati Epiſcoporum indigna fiet violentia, & auctoritati SS. Patrum ruinoſa injuria.* Et *Nicolai I.* Sententiam profert ad *Rodulphum* Bituricenſem Archiepiſcopum ſcribentis: *Primates vel Patriarchas nihil Privilegii habere præ cæteris Epiſcopis, niſi quantum ſacri Canones concedunt, & priſca conſuetudo illis contulit; ita ut ſecundùm Nicænas Regulas ſua Privilegia ſerventur Eccleſiis.*

Stephanus Pariſienſis Epiſcopus *Henrico* Senonenſi Archiepiſcopo *Galonis* cujuſdam Pariſienſis Scholæ Magiſtri cauſam ad ſe trahere volenti viriliter reſtitit. *Nunquam* (inquit in Epiſtola ad ipſum data) *reverenda Patrum ſanxit auctoritas, nuſquam hoc ſervare conſuevit antiquitas, ut aliarum Eccleſiarum cauſas alicui Metropolitano liceat terminare, vel ſine conſenſu illius Epiſcopi, cui cura commiſſa eſt, Judicia judicare.* Mox prolatis Callixti & Nicolai I. Decretis, ſubdit: *His & aliis auctoritatibus muniti, nolumus, nec debemus ad præſens noſtræ & Fratrum meorum Eccleſiis inauditam novitatem inducere, & earum Jura antiquitus ſtatuta permutare. Hoc dicentes, non inſtruimus Prudentiam veſtram, quæ ſatis novit plura de paucis colligere: nec tollimus quin poſſint Metropolitani Epiſcopos Comprovinciales convocare, & quæ præcipienda ſunt præcipere, ſed antiquum Ius pro parvitate noſtra volumus conſervare.* Edita eſt hæc Epiſtola Tomo III. *Spicilegii Dacheriani* pag. 155.

Romani Pontifices latas à Metropolitanis Sententias facilè non reſcindebant.

VIII. Sententias à Metropolitanis latas ſe facilè reſcindere aut ſuſpendere non debere perſuaſum habebant Romani Pontifices, ſed potiùs ipſos eſſe commonendos ut ſententiam corrigerent, aut temperarent, vel abſolutionem concederent, ſi ſalva æquitate concedi poſſet. Teſtis *Alexander III.* qui Sententiam Interdicti à Remenſi Archiepiſcopo latam mittere in irritum noluit, aut ab ea abſolvere, *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo rogante; ſed oravit duntaxat Archiepiſcopum ut Interdictum relaxaret, donec cauſa in Curia ejus vel Bellovacenſis Epiſcopi fuiſſet judicata. Qua de re ita ad Regem ſcripſit: *Illud honeſtius viſum eſſe cognoſcas ut Venerabili Fratri Remenſi Archiepiſcopo deprecatorias literas, ſicut ex Reſcripto earum videre poteris, mitteremus, rogantes ut interventu noſtro & tui honoris obtentu, Interdictum illud relaxaret, donec cauſa illa in Curia ejus vel Bellovacenſis Epiſcopi finem debitum ſortiatur.... Aliter*

ter enim minùs honeſtum eſſet, ut Sententiam à tanto Viro canonice promulgatam, ſinè ejus conſcientia facilè ſolveremus. A

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 621. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Metropoles Papa inſtituere poteſt, accedente Principum conſenſu & Eccleſiæ utilitate.*

R. Non ita ſcripſi. Non quæro quid poſſit vel non poſſit Romanus Pontifex, ſed Sæculorum XI. & XII. Diſciplinam moreſque deſcribo. *Novarum* (inquam) *Metropoleon erectionem ad Sedem Apoſtolicam pertinere, dubium non erat. Plures à Summis Pontificibus XI. & XII. Sæculo erectas fuiſſe Metropoles, Eccleſiaſtica Monumenta teſtantur. Accedebat tamen Principum & Metropolitanorum, à quibus Diœceſes ſubtrahebantur, conſenſus: & abſque evidenti Eccleſiæ neceſſitate vel utilitate id minimè faciebant.* Quod ibidem probo. Mera hæc facti quæſtio eſt. B

Scholion II.

In eodem Articulo pag. 625 Edit. primæ, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Conſecratio cujuſdam Epiſcopi facta à Papa, confirmanda ab Archiepiſcopo.*

C R. Hæc Propoſitio non eſt mea. Rem geſtam ſimpliciter commemoro, quæſtionem juris non attingo. *Lamberti* (inquam) Attrebatenſis Epiſcopi *Conſecrationem à Romano Pontifice factam confirmavit Remenſis Archiepiſcopus in Synodo Remenſi.* Religioſos Cenſores fortè movet iſtud verbum, *confirmavit*: Sed ſic loquebantur XI. & XII. Sæculo quorum Hiſtoriam ſcribo & Diſciplinam expono. Sic ad Flandriæ Comitem de *Lamberto* reſcripſit *Raynoldus* Remenſis Archiepiſcopus: *More Eccleſiaſtico illius Profeſſionem ſuſcepimus, EJUSQUE CONSECRATIONEM CONFIRMAVIMUS.* Hæc Raynoldi Remenſis Archiepiſcopi Epiſtola edita eſt Tom. V. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 550. & 551. cujus ad marginem hæc nota legitur: *Conſecrationem Lamberti in Concilio confirmavit Raynoldus.*

D

Scholion III.

In eodem Articulo, pag 628. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Sententiæ à Metropolitanis latæ non debent à Papa reſcindi. Unde etiam inſtante Rege noluit Papa quamdam ſententiam reſcindere, ſed ipſum rogavit ut eam temperaret.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea; mihi perperam affingitur. Quid poſſint vel debeant facere Summi Pontifices, non expendo, ſed quid fecerint, aut quid ſe facere debere perſuaſum habuerint Sæculis XI. & XII. *Sententias* (inquam) *à Metropolitanis latas ſe facilè reſcindere aut ſuſpendere non debere perſuaſum habebant Romani Pontifices, ſed potiùs ipſos eſſe commonendos ut ſententiam corrigerent aut temperarent... Teſtis Alexander III. qui ſententiam Interdicti à Remenſi Archiepiſcopo latam mittere in irritum noluit, aut ab ea abſolvere, Ludovico VII. Rege Chriſtianiſſimo rogante; ſed oravit dumtaxat ut Interdictum relaxaret*, &c. E Non Regem (ut me ſcripſiſſe finxerunt Cenſorii Indiculi Authores) Sed Remenſem Archiepiſcopum rogavit Summus Pontifex ut Interdictum ſolveret. Id ex ipſis *Alexandri III.* Literis ad Regem probo, deſcriptis earum verbis. Mera facti & hiſtoriæ res eſt.

ARTICULUS V.

De Epiſcopis.

I. Novorum Epiſcopatuum erectio undecimo & duodecimo ſeculo fiebat auctoritate Romani Pontificis, accedente Principum conſenſu, ut pax Regnum inter & Sacerdotium foveretur; & propter utilitatem Eccleſiæ. Ideo cùm Clerici Tornacenſes erectionem Sedis Epiſcopalis in ſua urbe à *Paſchali II.* ſupplices rogarent, & Rex *Ludovicus VII.* vehementer repugnaret, *Ivo* apud Summum Pontificem interceſſit, ne maturaret erectionem, quæ diſſidii cauſa eſſe poterat. (Epiſtola CCXXXVIII.) *Novit Paternitas veſtra* (inquit) *quia Regnum Francorum præ cæteris Regnis Sedi Apoſtolicæ ſemper fuit obnoxium: & idcirco, quantùm ad ipſas Regias Perſonas pertinuit, nulla fuit diviſio inter Regnum & Sacerdotium. Quod ergo hactenus cum pace & utilitate Eccleſiæ obſervatum eſt, humiliter petimus ut de cætero obſervetur, & Regni Francorum pax & Summi Sacerdotii nulla ſubreptione diſſolvatur. Quod idcirco prælibamus, quia audivimus Clericos Tornacenſes ad Apoſtolicam Sedem veniſſe, petituros ut Apoſtolica Præceptione proprium poſſint habere Epiſcopum, & Noviomenſis Eccleſiæ fruſtrare Privilegium; quod ne fiat, ſicut filii & fideles rogamus & conſulimus: ut ſtatum Eccleſiarum, qui quadringentis fermè annis duravit, inconcuſſum manere concedatis, ne hac occaſione ſchiſma, quod eſt in Germanico Regno adversùs Sedem Apoſtolicam, in Galliarum Regno ſuſcitetis. Nec in hoc reſiſtimus, quin poſſit Sedes Apoſtolica Parochiarum amplitudinem minorare, aut brevitatem dilatare, ſi utilitas populi Dei ita exigat, & nullum inde ſchiſma contingat. Quia ergo Rex Francorum, utpote homo ſimplicis naturæ erga Eccleſiam Dei eſt devotus, & Sedi Apoſtolicæ benevolus; petimus & conſulimus ut à benevolentia ejus nulla vos ſubreptio ſubtrahat, nulla perſuaſio ſejungat. Novit enim Paternitas veſtra, quia cum Regnum & Sacerdotium inter ſe conveniunt, bene regitur mundus, floret & fructificat Eccleſia. Cùm verò inter ſe diſcordant, non ſolùm parvæ res non creſcunt, ſed etiam magnæ res miſerabiliter dilabuntur. Ad hoc quod petimus cum Coëpiſcopis noſtris, non eſt contra Majeſtatem Sedis Apoſtolicæ, non eſt contra utilitatem, ut non dicam dignitatem Tornacenſis Eccleſiæ ſervare terminos antiquos quos Patres eorum poſuerunt, & longa antiquitate ſervaverunt. Præterea cum Dignitas Epiſcopalis paupertatem his diebus honeſtè ferre non valeat, providendum eſt ne iſta diviſione uterque Epiſcopus fiat pauper: quod teſtantur Noviomenſes, qui utriuſque Eccleſiæ experti ſunt facultates.* Tam juſtis rationibus ceſſit *Paſchalis II.* At *Eugenio III.* è bono Eccleſiæ eſſe viſum eſt, Epiſcopum Tornacenſibus concedere, ubi fuerat antiquitùs Sedes Epiſcopalis, ut conſtat ex *Fortunato* Preſbytero in Vita *S. Medardi* Noviomenſis Epiſcopi. *Anſelmus* Abbas *S. Vincentii* Laudunenſis ab *Eugenio III.* Tornacenſis Epiſcopus conſecratus eſt anno M.CXL. teſte *Hermanno* Monacho lib. III. *De Miraculis Sanctæ Mariæ Laudunenſis*, cap. XXI. Ea de re ſcripſit Summus Pontifex ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum, ut gratum haberet quod propter Chriſtianæ plebis ſpiritualem utilitatem fecerat, & ad Regni ipſius gloriam conducebat. *Tornacenſis Eccleſia* (inquit) *à longis retro temporibus, proprio Paſtore caruiſſe dinoſcitur, unde ſicut multorum religioſorum & diſcretorum virorum veridica relatione cognovimus, præter alia detrimenta, multa millia hominum abſque illa ſacri Chriſmatis unctione, quam Fideles*

Qua auctoritate facta novorum Epiſcopatuum erectio?

Quàm neceſſaria concordia Regni & Sacerdotii.

Tornacenſis Epiſcopatus ab Eugenio III. erectus. Tornacum, vulgò Tournay, Belgii Civitas, sub Archiepiſcopatu Cameracenſi.

F

contra diaboſi inſidias pugnaturi per manus Epiſcoporum ſuſcipiunt, de præſenti ſæculo migraverunt; & tam his, quam aliis diverſis modis, tam animarum, quam corporum, in eodem Epiſcopatu, propter proprii Paſtoris abſentiam, damna plurima provenerunt: Ideoque & nobis & ipſis providere volentes, tantis malis occurrere Domino auctore decrevimus, atque dilectum filium noſtrum Anſelmum S. Vincentii Laudunenſis Abbatem, Spiritus Sancti gratiâ invocatâ, in Tornacenſem Epiſcopum conſecravimus: quod ad magnum Regni tui à Deo commiſſi & coronæ tuæ incrementum credimus proventurum. Regem tandem petitioni Summi Pontificis conſenſiſſe teſtatur *Hiſtoria S. Martini Tornacenſis* Edita Tomo XII. Spicilegii Dacheriani.

** Helienſis Epiſcopatus erectio à Paſchali II.*

** Ely, in inſula Lincolne.*

Helienſis * Epiſcopatus in Anglia ex Lincolnienſis * diviſione erectus eſt, *S. Anſelmi* & cæterorum Epiſcoporum conſilio, Regis & Principum aſſenſu, *Paſchalis II.* Romani Pontificis Auctoritate, ad quem *S. Anſelmus* ea de re ſcripſit. Ita refert *Eadmerus* lib. IV. Hiſtoriæ Novorum. *His diebus ſermo habitus eſt de Parochia Epiſcopi Lincolnienſis, quæ in nimium tendebatur, eóque proceſſit, ut quoniam ratio Chriſtianitatis id utile fore ſuadebat, Regi, & Archiepiſcopo, cæteriſque Principibus Regni viſum fuerit, de ipſa Parochia ſumendum quo fieret alter Epiſcopatus, cujus Cathedra Principatus poneretur in Abbatia de Heli. Sed Anſelmus, quem ipſius negotii ſumma reſpiciebat, ſciens præter conſenſum & Romani Pontificis Auctoritatem novum Epiſcopatum nunquam rite inſtitui poſſe, ſcripſit ei ſic:*

Præter Romani Pontificis Auctoritatem novus Epiſcopatus numquam rite inſtitui poteſt.

Quoniam robur diſpoſitionum quæ utiliter fiunt in Eccleſia Dei de veſtra pendet auctoritate Prudentiæ, quando fiunt, ad veſtram referendæ ſunt notitiam, & judicium, ut cum Apoſtolico aſſenſu fuerint confirmatæ, nulla præſumptione à poſteris, quæ ſalubriter ſtatuta ſunt, queant violari, ſed rata permaneant in perpetuum. In Anglia eſt quidam Epiſcopatus, ſcilicet Lincolnienſis, cujus Diœceſis tam ampla eſt, ut ad ea quæ non niſi ab Epiſcopali perſona fieri queunt, unus Epiſcopus plenè ſufficere non poſſit. Quod cùm conſideraret Rex, & Epiſcopi, & Principes, & alii rationabiles & Religioſi viri Regni Anglorum, ad utilitatem Eccleſiæ viſum conſilium eſt, Epiſcopatum præfatum in duos dividere; ita ut Sedes Epiſcopalis in quadam Abbatia, quæ ſita eſt in Inſula vocata Heli, & eſt intra præfatam Diœceſim, conſtituatur, Monachis ibidem permanentibus: ſicut ſunt multi Epiſcopatus, qui Monachos in Matre Eccleſia habent, non Canonicos.

Epiſcopatus in Abbatia conſtitutus, Monachis ibidem permanentibus.

Quod libenter concedit ipſe Epiſcopus Lincolnienſis, quia pro iis quæ aſſumuntur de ſua Eccleſia ad inſtaurandum novum Epiſcopatum in Heli, tantùm Eccleſiæ Lincolnienſi reſtauratur, ut ipſe ſuſficims & gratum ſibi eſſe fateatur, cui rei mihi tum propter prædictam neceſſitatem, tum propter multitudinem prædictorum qui in hoc conſentiunt, viſum eſt, ut, ſalva veſtra auctoritate, aſſenſum præberem. Precatur igitur ſuppliciter mea Parvitas, quatenus hoc quod pro utilitate Eccleſiæ ſic diſpoſitum eſt, veſtra auctoritate in perpetuum roboretur, ne à poſteris ulla præſumptione, quod bene ſtatutum fuerit, violetur. Diploma Paſchalis II. & Cartam Regis Henrici pro Elienſis Epiſcopatus erectione deſcripſit *Seldenus* in Notis ad *Eadmerum.* Cartam tamen illam dubiæ fidei eſſe ſuſpicatur vir eruditus, conjecturis certè minimè ſpernendis.

Epiſcoporum electiones. Aſſenſus Regius in Eccleſia Gallicana neceſſarius.

Epiſcopi à Clero & populo eligebantur, Sacrorúmque Electionum libertatem Pontifices, Concilia, & Epiſcopi Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſi propugnabant. Regius conſenſus in Galliis deſiderabatur. Gregorius VII. Pontifex Maximus *Philippum I.* Francorum Regem admoneri juſſit à *Rdclano* Cabilonenſi Epiſcopo, ut Archidiaconum Auguſtodunenſis Eccleſiæ ad Matiſconenſes Infulas electum Majeſtatis ipſius aſſenſu, conſecrari pateretur, ipſúmque in poſſeſſionem Eccleſiaſticorum bonorum gratis mitteret. *Hujus ergo promiſſionis fidem in Matiſconenſi Eccleſia Paſtoris regimine diu deſolata, & ad nihilum pene redacta, in primis volumus experiri; ut ſcilicet Auguſtodunenſem Archidiaconum unanimi Cleri & populi conſenſu, ipſius etiam, ut audivimus Regis aſſenſu electum, Epiſcopatus dono gratis, ut decet, conceſſo Eccleſiæ præfici patiatur.*

Cùm Dolenſes juvenem quemdam Epiſcopum elegiſſent, quem Romam conſecrandum miſerant, cum Abbate *S. Melanii* & aliis Clericis ſumma rei gerendæ poteſtate inſtructis, *Gregorius VII.* electionem approbare noluit utpote Canonibus contrariam: ſed ejuſdem Juvenis rogatu, aſſenſûque Sociorum ejus, *Ivonem S. Melanii* Abbatem Epiſcopum Dolenſem conſecravit, ut ipſe teſtatur Epiſtolis IV. & V. Lib. IV. Idem Pontifex Epiſtola V. ad Aquilcienſes data, Canonicam Auctoritatem in Epiſcoporum electione ſervari juſſit. *Nihil novi,* inquit, *nihil noſtris adinventionibus ſuperinducere conamur, ſed illud ſolummodo quærimus, quod & omnium ſalus poſtulat, & neceſſitas, ut in ordinatione Epiſcoporum ſecundum communem SS. Patrum intelligentiam & approbationem, primò omnium Evangelica & Canonica ſervetur auctoritas. Quod autem nobis de electione apud vos facta ſignificaſtis, gratanter accepimus: & ſi ita rite factam eſſe conſtiterit, ut in nullo nobis ſacra contradicat auctoritas, teſte conſcientia noſtra valde gaudemus, & omnipotenti Deo gratias agimus. Verùm quia in hujuſmodi cauſa, non ſecundum arbitrium noſtrum, ſed per viam & doctrinam Orthodoxorum Patrum incedere cupimus, miſimus ad vos Legatos noſtros, ut diligenter inquirant, & ſi eum, quem vos elegiſſe dicitis, vita, moribus, & ſcientia, ad apicem tantæ Dignitatis idoneum & regulariter aſſignatum eſſe perſpexerint, electionem veſtram noſtra vice confirment, &c.*

Philippus Rex Chriſtianiſſimus Gregorium VII. rogaverat ut *Robertum* S. Euphemiæ in Calabria Abbatem Carnotenſis Eccleſiæ Epiſcopum inſtitueret ac ordinaret. Pontificem adiit *Robertus,* expoſuit *ſe donum Epiſcopatus offerente Rege refutaſſe,* nec inconſulta ejus Sanctitate accipere voluiſſe. Ejuſdem Eccleſiæ Clerici coram Vicario Chriſti affirmarunt, omnium pene majorum & meliorum de eadem Eccleſia voluntates in *Robertum* conveniſſe, nullam tamen electionem factam. Annuere noluit Regiis votis *Gregorius VII.* niſi dictus Abbas canonicè eligeretur: cujus rei examen *Hugoni* Dienſi Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato commiſit, qui ad Sedem Apoſtolicam negotii ſtatum referret, (Epiſt. XI. Libri V.) *Verùm,* inquit, *quia SS. Patrum ſtatuta ſequi & obſervare cupientes, nihil de eo aut de promotione ejus ſine electione Eccleſiæ nobis probandum eſſe judicavimus, Prudentiam tuam admonemus, ut Eccleſiam illam aut per te, aut per fidelem & probatam tibi perſonam viſitare ſtudeas, & voluntatem omnium, tam majorum, quàm minorum ſuper hac re diligenti inquiſitione cognoſcas. Quòd ſi cauſam ita conptari poſſe videris, ut illorum in hunc Abbatem voluntas libera, conſideratio prudens, electio canonica, & SS. Patrum Regulis conſonans dinoſcatur, quàm certiſſimè nobis indicare procures, ut quæ ad effectum hujus diſpenſationis neceſſaria ſunt, Deo auctore exequi & implere poſſimus.*

Eadem ſancita diſciplina eſt in Concilio Romano ſub Gregorio VII. anno MLXXX. Canone VI. cujus hæc ſunt verba: *Inſtantiâ Viſitatoris Epiſcopi, qui ab Apoſtolica vel Metropolitana Sede directus eſt, Clerus & Populus, remota omni ſæculari*

 ambitione,

ambitione, timore atque gratia, Apoſtolicæ Sedis vel Metropolitani ſui conſenſu, Paſtorem ſibi ſecundum Deum eligat. Quòd ſi corruptus aliquo vitio aliter agere præſumpſerit, electionis perperam factæ omni fructu carebit, & de cætero nullam electionis poteſtatem habebit.

Huic Diſciplinæ teſtimonium perhibet *Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola VIII. ubi de *Franconis* Epiſcopi electione ita ſcribit: *Subſtitutus eſt Franco, eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonenſis.*

Epiſcopi fidelitatem ſuam Regi magis probant corrigendo quæ in Eccleſiæ Diſciplina emendanda ſunt, quàm tacendo vel adulando.

Canonici Carnotenſes conqueſti ſunt apud Archiepiſcopum Turonenſem, & Epiſcopos Aurelianenſem & Bellovacenſem, quòd Senonenſis Archiepiſcopus, & Rex ipſis invitis Epiſcopum dare vellent indignum & ignarum, ipſóſque rogarunt ut huic Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vulneri communi conſilio mederentur: nec propter reverentiam Regis hac in cauſa ſilerent, cui fidelitatem ſuam magis erant probaturi corrigendo ea quæ in ejus Regno corrigenda erant, ipſúmque de iis corrigendis admonendo, quàm tacendo, vel adulando. *Nec propter Regis reverentiam hoc agere pigritemini, quaſi hoc pertineat ad fidelitatem ejus. Verè etenim illi fideliores eritis, ſi quæ ſunt corrigenda in Regno ejus correxeritis, & animum ejus ad eamdem correctionem compuleritis.* (Apud *Fulbertum* Carnotenſem, Epiſtola CXXXII.) Idem Præſul Epiſtola LXII. de *Theodorico* ſcribens, quem Rex eligi juſſerat, ait: *Cùm ſit electio unius de pluribus maximè complaciti ſecundùm liberam arbitrii voluntatem acceptio, quomodo electio ritè dici poſſit, ubi ſic à Principe unus obtruditur, ut nec Clero, nec Populo, nec ipſis Summis Sacerdotibus ad alium deflectere concedatur?*

Ivo Carnotenſis Epiſtola LX. & Clero jus eligendi, & Regi conſentiendi jus, & bona Eccleſiaſtica conferendi aſſerit. *Reges ipſos*, inquit, *Apoſtolica Auctoritate à conceſſione Epiſcopatuum prohibitos minimè videmus. Legimus enim Sanctæ recordationis Summos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Eccleſiarum, ut eis ab ipſis Regibus concederentur Epiſcopatus ad quos electi erant, interceſſiſſe; aliquorum, quia conceſſiones Regum nondum conſecuti fuerant, conſecrationes diſtuliſſe*, &c. Idem Epiſtola CII. ad *Manaſſen* Remenſem Archiepiſcopum ſcribit: *Non licet Regibus, ſicut ſanxit Octava Synodus, quam Romana Eccleſia commendat & veneratur, electionibus Epiſcoporum ſe immiſcere, vel aliqua eas ratione impedire. Francorum etiam Reges Carolus & Ludovicus electiones Epiſcoporum Eccleſiis conceſſerunt, quod & in ſuis Capitularibus ſcriptum reliquerunt, & in Conciliis Epiſcoporum Provincialibus ſanciri permiſerunt. Habeat ergo Deus principaliter in Eccleſia ſua quod ſuum eſt. Habeat Rex poſteriori ordine poſt Deum, quod ſibi à Deo conceſſum eſt.*

Goffridus Vindocinenſis ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt Epiſtola XI. Libri III. ad *Rainaldum* Andegavenſem Epiſcopum. *Bonus Mauritius* (inquit) *quem veſtrum Prædeceſſorem fuiſſe gloriamini, beato eligente Martino, & præſignante Spiritu Sancto electus eſt & conſecratus. Vos autem vulgo furente, & ſpretâ canonica electione eſtis creatus....... Tota utique Ordinatio Epiſcopi in ſola electione conſiſtit, & conſecratione, ſi tamen illam electio recta præceſſerit. Hæc autem priùs per ſemetipſum fecit Chriſtus, deinde verò Vicarii ejus. Et in Apoſtolis qui tem à Chriſto facta ſunt, quoniam ab ipſo electi & conſecrati fuerunt: in aliis verò omnibus à nullis aliis fieri licèt, niſi à Chriſti Vicariis. Sunt autem Vicarii Chriſti Clerici in Electione, Epiſcopi in Conſecratione. Cæteri*

A *omnes petere quidem Epiſcopum poſſunt; eligere verò vel conſecrare non poſſunt.*

Teſtis *Hildebertus* Cenomanenſis Epiſcopus Epiſtola III. ad Amicum ſcribens, quem Rex Epiſcopum eligi curaverat. *Virtuti*, inquit, *gratulor, cui ſub ſolo Rege noſtro ſuam video non deeſſe mercedem. Novit ille, Regiam manum meliùs donativo ſplendere, quàm ſceptro: nec ſatis eſſe Principi ſubditos ad bene agendum exemplis provocare, niſi provocentur & præmiis. Hinc eſt quòd defæcati mores tui ſummo donati ſunt Sacerdotio; quo nihil convenientius ſanctorum vel remuneratio eſt, vel materia ſtudiorum. Sanè ſana Regis diſpoſitio, Eccleſiæ nihil*
B *melius potuit providere quam te, cujus & ſcientiâ ſubjecti proficiunt, & patrocinio virtus exultat.*

Epiſcopatus virtutis & ſcientiæ merces.

Petrus de Caſtra ab Archiepiſcopatu Bituricenſi à Rege excluſus, nihilominus eligitur, & à Romano Pontifice cóſecratur.

Mortuo *Alberico* Archiepiſcopo Bituricenſi, anno MCXLI. Rex *Ludovicus VII.* eligendi libertatem Clero conceſſerat, excluſo *Petro de Caſtra*, quem ſe vivente, non futurum Archiepiſcopum juraverat. Is nihilominus electus Romam ſe contulit; ab *Innocentio II.* eſt inauguratus, *Judicante, veram non eſſe electionis libertatem ubi quis excipitur à Principe, niſi fortè docuerit coram Eccleſiaſtico Judice, illum non eſſe eligendum: tunc enim auditur ut alius.* Verba ſunt *Nangii* in Chronico. Archipræſulem recipere noluit Rex
C iratus. Hic in *Theobaldi* Campaniæ Comitis ditionem ſe recepit. Pontifex Maximus Sacris interdixit Regi. Pro ipſo ſcripſit *S. Bernardus* ad tres Epiſcopos Curiæ, *Albericum* Hoſtienſem, *Stephanum* Præneſtinum, *Igmarum* Tuſculanum, & *Gerardum* Cancellarium, Epiſtola CCXIX. *De duobus*, inquit, *non excuſamus Regem: Nam & juravit illicitè, & perſeverat injuſtè. Verùm id non voluntate, ſed verecundia: Nam probro ducitur, ſicut optimè noſtis, apud Francigenas juramentum ſolvere, quamlibet malè publicè juratum ſit, quamvis nemo ſapiens dubitet illicita juramenta non eſſe tenenda. Verum-*
D *tamen ne in hoc quidem excuſari poſſe fatemur: Neque enim excuſare nos, ſed veniam poſtulare ſuſcipimus: vos videte an excuſare eum aliquatenus poſſit ira, ætas, Majeſtas. Poterit ſine dubio, ſi miſericordiam judicio ſuperexaltandam decernatis, quatenus videlicet talis aliqua conſideratio in Rege & puero habeatur, ut hac ei vice tali quidem tenore parcatur, quo tale aliquid de cætero non præſumat. Parcatur ſanè dixerim, ſi fieri poſſit, ſalva in omnibus Eccleſiæ libertate, ſimul & Archiepiſcopo debita veneratione ſervata, quem manus Apoſtolica conſecravit. Hoc ipſe Rex humiliter petit: Hoc noſtra univerſa citramontana nimiùm jam afflicta Eccleſia ſuppliciter deprecatur.*
E Veniam & abſolutionem Regi ab *Eugenio III.* S. Bernardus impetravit.

Regi Archiepiſcopum recipere nolenti ſacris interdicit Summus Pontifex.

Pro Rege S. Bernardus intercedit, eique Abſolutionem impetrat.

Rex Philippus Auguſtus expeditionem ſacram in Palæſtinam ſuſcipiens, Reginæ Matri & Remenſi Archiepiſcopo, quibus Regni regimen commiſit, dedit in mandatis, ut libertatem electionum Canonicis vel Monachis rogantibus concederent. *Si fortè contigerit Sedem Epiſcopalem vel aliquam Abbatiam Regalem vacare, volumus ut Canonici Eccleſiæ, vel Monachi Monaſterii vacantis veniant ad Reginam & Archiepiſcopum, ſicut ante nos veni-*
F *rent, & liberam electionem ab eis petant: & nos volumus quòd ſine contradictione eis concedant. Nos verò tam Canonicos, quàm Monachos monemus, ut talem Paſtorem eligant qui Deo placeat, & utilis ſit Regno. Regina verò & Archiepiſcopus tandiu Regalia in manu ſua teneant, donec electus conſecratus ſit & benedictus; & tunc Regalia ſine contradictione eis reddantur.*

Eligendi Paſtores Deo grati, & Regno utiles.

Eamdem in Anglia viguiſſe diſciplinam, conſtat ex *Lanfranci* & *S. Anſelmi* electionibus, ex ipſius *S. Anſelmi* Epiſtolis, & ex Rerum Anglicarum

Vvillelmus I. Angliæ Rex cum Conſiliis Conſcientiæ Epiſcopos & Abbates eligebat; non opes & potentiam, ſed ſanctitatem & doctrinam conſiderans

carum Scriptoribus. De *Vvillelmo Conqueſtore* Anglorum Rege & Duce Normanniæ ſcribit Ordericus Vitalis : *Cùm Paſtor quilibet de mundo migraret, ſolicitus Princeps Præſules & Abbates, alioſque Sapientes Conſiliarios convocabat, & eorum conſilio quis melior & utilior tam in divinis rebus, quàm in ſæcularibus, ad regendam domum Dei videretur, ſummopere indagabat. Denique illum, quem pro vitæ merito & ſapientiæ doctrina proviſio Sapientum eligebat, benevolus Rex Diſpenſatorem & Rectorem Epiſcopatus conſtituebat. Hanc nimirum obſervationem quinquaginta ſex annis cuſtodivit, quibus regimen in Ducatu Normanniæ ſeu Regno Angliæ tenuit. Et inde religioſum morem & exemplum poſteris dereliquit. Simoniacam hæreſim omnimodis abhorrebat, & ideo in eligendis Abbatibus & Epiſcopis non tam opes ſeu potentiam, quàm ſanctitatem & ſapientiam perſonarum conſiderabat.*

Idem conſtat ex *Richardi* I. Epiſtola ad Londonienſem Epiſcopum : *Sanè*, inquit, *ſicut ex quorumdam relatione didicimus, Prior & Monachi Dunelmenſes clandeſtinam electionem, nobis inconſultis & irrequiſitis facere præſumpſerunt. Quod ſi ita eſt, in Regiam Majeſtatem noſtram non modicum eſt offenſum : unde Sinceritati veſtræ decrevimus eſſe mandandum, quòd ſolita proviſione curetis, ne id juris & dignitatis, quod noſtri Progenitores in electionibus Epiſcoporum Angliæ habuerunt, & nos habere debemus, in aliquo minuatur, ne humanitatis & benignitatis noſtræ Eccleſiaſticis Perſonis indulgentiùs exhibitæ pœnam in honoris noſtri diſpendio ſentiamus. Non enim aliqua ratione ſuſtineremus quod à præfatis Monachis, vel ab aliis quicquam cum detrimento honoris noſtri in electione Epiſcopi fieret. Et ſi fortè factum eſſet, quin in irritum revocaretur.* Refert *Radulphus de Diceto*, in *Imaginibus Hiſtoriarum*.

In Hiſpania jus idem viguiſſe docet *Paſchalis II.* Epiſtola LXV. ad *Bernardum* Toletanum Archiepiſcopum data. *A Clero*, inquit, *& Populo Burgenſi Literas accepimus, quibus Paſchalis Archidiaconus tuo quidem conſilio, ſed Rege neſciente, & populo ignorante, ſignificabatur electus. Sed poſt illius electionem, populo expetente, univerſo Clero conſentiente, Rege quoque volente, ipſius Regis germanus aſſerebatur ad Pontificatum Burgenſis Eccleſiæ deſtinatus. Sanè in iis diſſenſionum varietatibus, noſtrum eſt, & Canonum juſtitiam conſervare, & ſaluti Eccleſiæ providere. Unde Solicitudini tuæ præſentia ſcripta dirigimus, præcipientes ut Comprovincialibus Epiſcopis convocatis, loco & tempore opportuno, utramque partem ad veſtram jubeatis præſentiam convenire : ubi præcipimus earumdem electionum cauſam omnino canonicè definiri.*

Electiones in Italia locum habuiſſe, Romanorum Pontificum Epiſtolæ & Synodi teſtantur, quarum Decreta proferre longum eſſet. *Alexander III.* Alexandriæ novæ civitati, quam condiderat, Epiſcopum dedit, ſervato Clericis illius Eccleſiæ in poſterum electionis Jure. *De novitate*, inquit, *& neceſſitate proceſſit, quòd nulla præcedente electione, auctoritate noſtra, vobis & Eccleſiæ veſtræ Electum providimus ..... Statuimus ut non præjudicetur in poſterum, quo minùs electionem liberam habeatis, ſicut Canonici Eccleſiarum Cathedralium, quæ Mediolanenſi Eccleſiæ ſubjacent.*

Electionum confirmatio à quibus facta?

III. Jus confirmandi Epiſcopos penès Metropolitanos erat : jus confirmandi Metropolitanos penes Romanum Pontificem. Metropolitani Franciæ, & Angliæ, & Germaniæ concorditer electi confirmationem Summi Pontificis non expectabant ad ſuarum Eccleſiarum adminiſtrationem ſuſcipiendam : id quippe Sedes Apoſtolica ob locorum diſtantiam permiſerat, teſte *Innocentio III.* Cap. *Quod ſicut*, Extra *De Electione & Electi poteſtate*, quod ex ejus Reſcripto ad Cardinalem *S. Stephani in Cœlio Monte* ſuum in Anglia Legatum excerptum eſt. *Cæterum*, inquit, *cùm antequam tu ad partes Hibernicas perveniſſes, illa fuit electio celebrata, & Electus ipſe ſtatim cœperit miniſtrare, tu ſatis id potes ſub diſſimulatione tranſire : cùm id, ſicut noſti, de Metropolitanis Angliæ & Franciæ, & Alemaniæ, & aliarum partium remotarum, Romana Eccleſia patiatur, Eccleſiarum utilitate penſata : quia ſi tanto tempore, quouſque poſſet Electus confirmationem cum Pallio à Sede Apoſtolica obtinere, Regalia non reciperet Eccleſia, quæ interim adminiſtratione careret, non modicum incurreret detrimentum.* De Epiſcopis extra Italiam conſtitutis idem ſanxit *Innocentius III.* Cap. *Nihil eſt*, *De Electione & Electi poteſtate*, ita ſcribens : *Interim valde remoti, videlicet ultra Italiam conſtituti, ſi electi fuerint in concordia, diſpenſativè propter neceſſitates Eccleſiarum & utilitates, in ſpiritualibus & temporalibus adminiſtrent.*

Lib. I. Antiquæ Collect. III Decretal. ab Antonio Auguſtino editæ.

Cùm *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus à *Richerio* Senonenſi Metropolitano conſecrationis repulſam paſſus eſſet, Romam à Canonicis Carnotenſibus perductus eſt, & ab *Urbano II.* conſecratus. Ipſum propterea Metropolitanæ Sedis imminuiſſe dignitatem, & Regiam Majeſtatem offendiſſe, *Richerius* calumniabatur. Reſpondit *Ivo*, in conſecratione ſua nihil contra jus factum ; ſi quidem ad Sedem Apoſtolicam pertinebat, non Metropolitanorum tantùm, ſed omnium Epiſcoporum electiones & conſecrationes confirmare. *Eſt & aliud*, inquit, *in quo evidentiſſimè & irreverentiſſimè os veſtrum poſuiſtis in cœlum, & lingua veſtra tranſivit in terra, cùm benedictionem per manus impoſitionem Papæ datam, & Cardinalium Romanæ Eccleſiæ, non ſimpliciter benedictionem, ſed qualemcumque, hoſtili irriſione appellaſtis : cùm ad ipſam principaliter & generaliſſimè pertineat tam Metropolitanorum, quàm cæterorum Epiſcoporum Conſecrationem vel confirmare, vel infirmare ; Conſecrationes veſtras & Judicia retractare, ſuas verò inconcuſſas retinere, & nullius inferioris judicio retractandas vel corrigendas concedere.* Hæc ille Epiſtola VIII.

Jus eſt Romani Pontificis, omnium Epiſcoporum electiones confirmare.

IV. Metropolitani ſubjectionem & obedientiam Romano Pontifici profitebantur. *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus lib. III. Epiſt. XXXVI. ſe conſecratum ſcribit *ſub profeſſione obedientiæ Romani Pontificis*. Gregorius VII. & ejus Succeſſores Juramentum Fidelitatis inſuper exegere, novámque præſcripſere Formulam. Edita eſt in Concilio Romano VI. ſub *Gregorio VII.* anno MLXXIX. & *Henrico* Aquileienſi Patriarchæ præſcripta ; & Libro II. Decretalium inſerta, Tit. *De Jurejurando*, Cap. *Ego N. Epiſcopus*. Hoc Juramentum neceſſarium fecit Principum & Epiſcoporum Germaniæ & Italiæ conſpiratio, & Schiſma contra *Gregorium VII.* & ſequentes Pontifices. His verbis conceptum erat : *Ego N. Epiſcopus, ab hac hora in antea fidelis ero Sancto Petro, Sanctæque Romanæ Eccleſiæ, Dominóque meo Papæ G. ejúſque Succeſſoribus canonicè intrantibus : non ero neque in conſilio, neque in facto ut vitam perdat, aut membrum, vel capiatur mala captione. Conſilium quod mihi aut per ſe, aut per literas, aut per nuncium manifeſtabit, ad ejus damnum nulli pandam. Papatum Romanæ Eccleſiæ, & Regulas SS. Patrum, adjutor ero ad defendendum & retinendum, ſalvo ordine meo, contra omnes homines. Vocatus ad Synodum veniam ; niſi præpeditus fuero Canonica præpeditione. Legatum Apoſtolicæ Sedis, quem certum eſſe cognovero,*

Metropolitanorum & Epiſcoporum Conſecrandorum Profeſſio canonica.

Juramentum fidelitatis occaſione Schiſmatum Summi Pontifices à Metropolitanis exegerunt.

vero, in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in ſuis neceſſitatibus adjuvabo. Apoſtolorum limina ſingulis annis, aut per me aut per certum nuncium viſitabo: niſi eorum abſolvat licentia. Sic Deus me adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.

Paſchalis II. qui paucis annis poſt Gregorium VII. ſedit, hujus juramenti exactionem vindicavit Epiſtola quinta & ſexta. Poſteriorem illam ad Poloniæ Archiepiſcopum perperàm inſcribi, & legendum *Colocenſi*, vel *Colocienſi Archiepiſcopo*, rectè probat vir Juris Conſultiſſimus *Franciſcus Florens* ad Titulum VIII. Decretalium, *De uſu & auctoritate Pallii*, pag. 338. Colocia urbs eſt in Pannonia ſive Hungaria inferiori, ad ulteriorem Danubii ripam, Dacis proxima, iis maximè qui vulgò Tranſſylvani. Nam & quidam Epiſcopatus in Tranſſylvania parent Colocenſi Metropolitano. Iſtud *Paſchalis II.* Reſcriptum Lib. I. Decretalium inſertum eſt Tit. VI. *De electione & electi poteſtate*, Cap. *Significaſti.* Quod perperam inſcribi *Panormitano Archiepiſcopo*, & ad Panormitanam Eccleſiam non pertinere, adversùs *Baronium* probavit Scriptor *De Jure antiquo Eccleſiæ Siculæ*, Parte II. Cap. XVII. & XVIII. *Paſchalis* verba adſcribere operæ pretium. *Significaſti, Regem, & Regni Majores, admiratione permotos, quod Pallium tibi ab Apocriſiariis noſtris tali conditione oblatum fuerit; ſi ſacramentum, quod à nobis ſcriptum detulerant, exhiberes....... Mirentur in hac cauſa Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui cùm ovium ſuarum curam Petro committeret, conditionem poſuit dicens:* Si diligis me, paſce oves meas. *Si conſcientiarum factor, & cognitor ſecretorum, conditione hac uſus eſt, nec ſemel tantum, ſed & ſecundo, & uſque ad contriſtationem: Qua nos ſolicitudine oportet tantam Eccleſiæ Prælationem imponere Fratribus, quorum conſcientias non videmus? Aiunt, omne jusjurandum in Evangelio à Domino eſſe prohibitum, nec ab Apoſtolis poſt Dominum, nec in Conciliis inveniri poſſe ſtatutum. Quid eſt ergo quod Dominus ſubſequenter ait:* Quod amplius eſt, à malo eſt: *Hoc enim amplius ut exigamus, malum nos, illo permittente, compellit. Nonne malum eſt ab Eccleſiæ unitate, & à Sedis Apoſtolicæ obedientia reſilire, & contra Canonum ſtatuta prorumpere? Quod multi, etiam poſt ſacramentum præſtitum, præſumpſerunt.... Hoc nimirum malo ac neceſſitate compellimur Juramentum pro fide, pro obedientia, pro unitate requirere. Aiunt in Conciliis ſtatutum non inveniri: quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia ulla præfixerint: cum omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ Auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint: & in eorum Statutis Romani Pontificis patenter excipiatur Auctoritas.... Cum igitur à Sede Apoſtolica veſtræ Inſignia Dignitatis exigitis, quæ à B. Petri tantùm corpore aſſumuntur, juſtum eſt ut vos quoque Sedi Apoſtolicæ ſubjectionis debitæ ſigna ſolvatis, quæ vos cum B. Petro tanquam membra de membro habere, & Catholici Capitis unitatem ſervare declarent.*

Dictum Juramentum Schiſmatum occaſione introductum fuiſſe confirmat *Petrus Diaconus* libro IV. Chronici Caſinenſis, cap. XCVII. ubi narrat quomodo *Honorius II.* Pontifex Maximus illud à *Senioreto* Caſinenſi Abbate exegerit, & quomodo Monachi repugnarint. *Interea*, inquit, *Apoſtolicus ex Urbe ad Monaſterium venit. A quo idem Abbas primus in hac Eccleſia conſecrationem accepit. Cœpit poſtea ſacramentum fidei vehementer exquirere, atque ad id animo inſiſtere. Fratres omnimodis reniti & contradicere, numquam id Caſinenſes Abbates feciſſe dicentes. Cùmque objiceret, quòd Epiſcopi & Archiepiſcopi omnes facerent, id Abbatem quoque Caſinenſem facere debere: Noſtri econtrà, illos Hæreſium cauſa meritò jurare compelli, fidémque exigi, quia ſæpius in Hæreſim lapſi, contra Romanam Eccleſiam feciſſent. At verò Caſinenſis Eccleſia numquam in Hæreſim lapſa eſt, aut contra Apoſtolicum ſenſit. Hac ratione ſuſceptâ Papa conticuit.* At cùm poſtea Caſinenſes *Anacleto* Antipapæ contra *Innocentium II.* ſtuduiſſent, Gerardus Cardinalis *Innocentii II.* Legatus Sacramentum fidelitatis ab ipſis exegit. *Petrus Diaconus* Fratrum nomine reſpondit, Regulam *S. Benedicti* Juramentum Monachis prohibere. Imperatorum etiam Legibus cautum ne Monachi ad Sacramentum compellantur. Prolata ſunt Principum Diplomata. Monachis favit Imperator *Lotharius*, cujus precibus annuens Romanus Pontifex, Juramentum dumtaxat obedientiæ, non fidelitatis exegit. *Noverit veſtra Celſitudo, Cæſar Invicte!* (inquit Gerardus Legatus) *hæc Domnum Apoſtolicum veſtris ita annuiſſe Mandatis, ut veſtri cauſa, fidelitate omiſſa, Sacramentum ſolummodo obedientiámque requirat.* Necdum paruere Caſinenſes. Se Patrum exemplo excuſarunt, à quibus Romani Pontifices numquam Sacramentum exegere. Legatus reſpondit, Juramentum ab ipſis poſtulatum non fuiſſe quandiu in Eccleſiæ unitate manſerant. *Sed poſtquam Schiſma incurriſſent, abſque Sacramento recipiendos non eſſe: protulitque juſſu Papæ Innocentii Capitulum Nicæni Concilii, Ut revertentes à Schiſmate abſque Sacramento non reciperentur.* Imperator precibus, minis, Legationibus ab *Innocentio II.* impetrare conatus eſt ut Caſinenſes à Juramento diſpenſaret. Supplex ipſe ad Sedem Apoſtolicam acceſſit hac de cauſa; cui ſatisfecit *Innocentius*, graviores pœnas in Schiſmaticos decretas Caſinenſibus in gratiam ejus Majeſtatis ſe condonare ſignificans, modò Schiſmati ſolenni ritu nuntium dicerent, ac obedientiam ſibi ſuíſque Succeſſoribus jurarent. Quod *Rainaldus*, Abbas, eóque jubente Monachi tandem præſtitere, ſub hac Formula: *Ego Rainaldus refuto & anathematizo omne Schiſma, & omnem hæreſim extollentem ſe adversùs ſanctam & Apoſtolicam Eccleſiam. Anathematizo etiam filium Petri Leonis, & Rogerium Siciliæ Comitem, omneſque illorum complices: & obediens ero Domino Papæ Innocentio, & Succeſſoribus canonicè intrantibus.* Iſta conſtant ex Chronico Caſinenſi lib. IV. Capp. CX. CXIV. & CXVI.

S. Thomas Cantuarienſis Epiſtola CXVIII. Lib. I. ad Herefordenſem & Vigornenſem Epiſcopos ſcribit: ſibi perſuaſum eſſe quòd nullius turbinis impetus ipſos à fide & obedientia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ poterit ſeparare: *Ad quam*, inquit, *cum ex inſtitutione Filii Dei Eccleſiam in ſe Petra ſolidiſſima fundantis, omnis anima teneatur, arctiori quidem vinculo adſtrictus eſt Ordo Pontificum, qui in Conſecratione de obſervatione Legis Divinæ, & Sacrorum Canonum, & de Obedientia Mandatorum Sedis Apoſtolicæ, &c. profitentur.*

Epiſcopi Metropolitanis canonicæ obedientiæ profeſſione ſe obſtringebant. Hinc illa *Eadmeri* in Vita *S. Anſelmi* querela: *Quidam ex Epiſcopis Archiepiſcopo ſuo atque Primati omnem ſubjectionem profeſſámque obedientiam uno impetu abnegant.* Ivo Carnotenſis Epiſtola LXXIII. Prælatos omnes ſubalternos obedientiam ſuis Superioribus profeſſos fuiſſe docet. *Quomodo enim*, inquit, *connexa ſibi ad invicem poterunt eſſe membra corporis Chriſti, niſi Diſpenſatores Canonicarum vel Monaſticarum Congregationum eam obedientiam exhibeant Prælatis ſuis, quam ſibi exhiberi volunt à ſubditis ſuis?.... Debitores autem eſſe, qui ad Dignitates promoventur Eccleſiaſticas, promittendæ obedientiæ, teſtatur Concilium Toletanum Undecimum, &c. Ipſe enim Summus Pontifex, antequam Conſecrationis gratiam conſequatur,*

Epiſcopi Metropolitanis canonicam obedientiam promittebant.

tur, *Conſuetudines Romanæ Eccleſiæ*, & *Decreta Prædeceſſorum ſuorum ſe inviolabiliter ſervaturum profitetur. Sic reliqui Pontifices ante Conſecrationem examinantur: omnem veterum morum honeſtatem & debitam obedientiam ſe exhibituros ſuis Ordinatoribus pollicentur.*

VI. Reges Juramentum fidelitatis, & Hominium ab Epiſcopis exigebant. Hominia Laïcis præſtari ab Epiſcopis vel Preſbyteris prohibuere Gregorius VII. Urbanus II. in Concilio Claromontano Canone XVII. & in Synodo Romana anno MXCIX. & Concilium Rothomagenſe anno MXCVI. Reges hiſce Decretis parere noluerunt, quæ Regia Jura convellere videbantur. Diſſimularunt ac ceſſerunt interdum œconomiæ paciſque gratia, Romani Pontifices. *Radulphum* Remenſem Archiepiſcopum ad hominium & ſacramentum fidelitatis præſtandum compulit *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus in Conventu Ordinum Regni in Urbe Aurelianenſi celebrato anno MCXV. Qua de re *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola CXC. ad Paſchalem II. ita ſcripſit: *Reclamante Curia, plenariam pacem impetrare nequivimus, niſi prædictus Metropolitanus per manum & Sacramentum eam fidelitatem Regi faceret, quam Prædeceſſoribus ſuis Regibus Francorum antea fecerant omnes Remenſes Archiepiſcopi, & cæteri Regni Francorum quamlibet Religioſi & Sancti Epiſcopi. Quod perſuadentibus & impellentibus totius Curiæ Optimatibus, etſi propter Mandatorum rigorem minùs licebat, factum eſt tamen, quia Eccleſiaſticæ paci & fraternæ dilectioni ſic expediebat..... Conſulendo & monendo rogamus, ut ibi conſilii & pietatis ſtudeatis viſceribus abundare, ubi fas non eſt debitam fortitudinem exercere.* Hac de quæſtione inter *Henricum I.* Angliæ Regem, & *S. Anſelmum* Paſchalis II. Papæ Decretis inhærentem diu multúmque diſceptatum eſt. Annuit tandem Pontifex, ut Hominia ab Epiſcopis & Abbatibus electis Rex acciperet, nec propterea Benedictionis munere privarentur; modò Inveſtituras Eccleſiarum per annulum & baculum non conferret. Id conſtat ex Epiſtola XVI. *Paſchalis II.* ex *Eadmero* in *Hiſtoria Novorum*, & *Vuillelmo Malmeſburienſi* lib. I. *De Geſtis Pontificum Anglorum.* Inter Conſuetudinum Regiarum Articulos quas Rex Angliæ *Henricus II.* in Conventu Clarendonenſi promulgavit, quibus Epiſcopi omnes Anglicani, uno excepto Cantuarienſi Archiepiſcopo & Martyre Sanctiſſimo *Thoma* ſubſcripſere, anno MCLXIV. hunc legere eſt Epiſcopos electos ſpectantem: *Electus homagium & fidelitatem Regi, ſicut ligio Domino ſuo, de vita ſua, & de membris, & honore terreno, ſalvo ordine ſuo faciet, priuſquàm conſecretur.*

Juramentum fidelitatis & hominium præſtitum Regibus ægrè tulere Summi Pontifices ut hominium exigeretur.

Regula prudentiæ in Eccleſiaſtico Regimine ſequenda.

Fredericus I. Imperator Hominium & Juramentum fidelitatis ab Epiſcopis exigebat, quod ipſi exprobravit *Hadrianus IV.* anno MCLIX. his verbis: *Quid dicam de fidelitate B. Petro & nobis à te promiſſa & jurata, quomodo eam obſerves, cùm ab iis qui Dii ſunt, & filii excelſi omnes, Epiſcopis videlicet, homagium requiris, fidelitatem exigis, & manus eorum ſacratas manibus tuis innectis.* Cùm de concordia Sacerdotii & Imperii ageretur, poſtulavit Pontifex ut ab Epiſcopis Italiæ ſolùm ſacramentum fidelitatis *ſine hominio* exigeret. *Fredericus* reſpondit: *Epiſcoporum Italiæ ego quidem non affecto Hominium: ſi tamen & eos de noſtris Regalibus nihil delectat habere. Qui ſi gratanter audierint à Romano Præſule, Quid tibi & Regi? Conſequenter eos ab Imperatore non pigeat audire, Quid tibi & poſſeſſioni?* Ita refert *Radevicus* lib. II. cap. XXX.

Rex Chriſtianiſſimus Ludovicus VI. Epiſcopos Burdegalenſis Provinciæ ab *Hominii* ſervitute abſolvit, ipſiſque canonicarum electionum libertatem conceſſit, Diplomate dato Pariſiis in Parlamento, anno MCXXXVII. cujus hæc ſunt verba: *Regiæ Majeſtatis eſt, Eccleſiarum quieti pia ſollicitudine providere, & ex officio ſuſceptæ à Domino poteſtatis, earum libertates tueri, & ab hoſtium ſeu malignantium incurſibus defenſare. Sic nimirum Regalis apicem Dignitatis nos à Domino, à quo omnis poteſtas eſt, conſecutos eſſe conſtabit, ſi juxta Evangelicam Inſtitutionem, & Apoſtolicæ doctrinæ traditionem, in Sancta Dei Eccleſia Miniſterium accincti, pro ejuſdem tuenda libertate, qua Chriſtus eam liberaverit, & pacis quiete operam demus. Ea propter petitionibus veſtris, communicato priùs Epiſcoporum, Abbatum, & Procerum noſtrorum conſilio, aſſentiente Ludovico filio noſtro jam in Regem ſublimato, innuendum: & in Sede Burdegalenſi, & in prænominatis Epiſcopalibus Sedibus & Abbatiis ejuſdem Provinciæ, quæ defuncto Illuſtri Aquitanorum Duce ac Comite Pictavis Guillelmo, per filiam ipſius Alienoram jam dicto filio noſtro Ludovico ſorte Matrimonii cedit, in Epiſcoporum & Abbatum ſuorum electionibus canonicam omnino concedimus Libertatem, abſque Hominii, Juramenti, ſeu Fidei per manum datæ obligatione.* Hoc Diploma ediderunt *P. Labbe* S. J. in Miſcellaneis Curioſis, Cap. XII. & *Bollandus* in Commentario prævio ad Vitam *S. Guillelmi*, §. IV. inter Acta Sanctorum Februarii menſis, Tom. II.

Ludovicus Sextus Provinciæ Burdegalenſis Epiſcopos ab hominii ſervitute abſolvit.

VII. Qui in alio Regno aut Principatu deſignabantur Epiſcopi, licentiam ſuſcipiendi Epiſcopatus à Principe cujus erant ſubditi, & ab Epiſcopo è cujus erant Diœceſi, ex officio poſtulabant. Id probat *S. Anſelmi* factum relatum ab *Eadmero*, lib. I. *Hiſtoriæ Novorum.* Cùm enim Cantuarienſis Archiepiſcopus à *Vuillelmo II.* Rege deſignatus, & ab Epiſcopis electus eſſet, atque ad Regem duceretur, Inveſtituram Archiepiſcopatus accepturus, totis viribus reſtitit, hâc inter alias ratione diſſenſum ſuum excuſans: *Abbas ſum Monaſterii Regni alterius, Archiepiſcopum habens, cui obedientiam; terrenum Principem, cui ſubjectionem; Monachos, quibus debeo conſilii atque auxilii ſubminiſtrationem. His omnibus ita ſum adſtrictus, ut nec Monachos deſerere poſſim ſine illorum conceſſione, nec me à dominatu Principis mei valeam exuere ſine ejus permiſſione: nec obedientiam Pontificis mei ſubterfugere queam, cum ſalute animæ meæ, abſque illius abſolutione. Interea* (inquit Eadmerus) *miſſi ſunt à Rege Nuntii cum literis in Normanniam ad Comitem, ad Pontificem Rothomagenſem, ad Monachos Beccenſes, quatenus his quæ in Anglia de Abbate Beccenſi geſta fuerant, ſinguli, quantum ſua intererat, præberent aſſenſum..... Tandem importuna ratione devicti, quæ de Anſelmo cœpta erant, perfici conceſſerunt, & ne onus impoſitum ſubterfugeret, ei per obedientiam injunxerunt. Unde & literæ à ſingulis ſingulæ ſcriptæ ſunt, quæ in uno eodémque concordantes per Nuncios Anſelmo & Regi ſunt tranſmiſſæ.* Guillelmi Archiepiſcopi Rotomagenſis literas *Eadmerus* deſcribit, quarum hic erat tenor: *Frater Guillelmus Archiepiſcopus, ſuo Domino & amico Anſelmo, Dei benedictionem & noſtram. De his quæ de vobis à me Rex quæſivit, & de quibus ipſe mihi ſcripſiſtis, ſicuti de tanta re decuit, huc uſque diu multúmque pertractavi.... Noſtram voluntatem Divinæ ſubjicimus, atque ex parte Dei, & Sancti Petri, omniúmque amicorum meorum ac veſtrorum, qui ſecundùm Deum vos diligunt, jubeo ut Paſtoralem Curam Cantuarienſis Eccleſiæ & Eccleſiaſtico more Benedictionem Epiſcopalem ſuſcipiatis, ovium que veſtrarum vobis (ut credimus) divinitus commiſſarum ſaluti deinceps invigiletis. Valete, Viſcera mea!*

Licentia ſuſcipiendi Epiſcopatûs quando & à quibus petenda?

Ceſſiones Epiſcopatuum quando licitæ?

VIII. Ceſſiones Epiſcopatuum fieri non poterant niſi gravibus de cauſis & canonicis; cum licentia Metropolitani, vel Synodi, & maximè Summi Pontificis. *B. Petrus Damiani* abſolutionem ab Epiſcopatu ſemel iterúmque petiit à Summis Pontificibus Nicolao II. Alexandro II. & Gregorio VII. Quibus Opuſcula *De abdicatione Epiſcopatus*, & *Apologeticum ob dimiſſum Epiſcopatum* dicavit. Miſſionem ſe non obtinuiſſe ait, cùm primùm petiit à *Nicolao II.* Quia tunc Eccleſiæ res poſtulabant ne è ſtatione decederet. *Apud vos*, inquit, *tunc non obtinui miſſionem, quia Romana Eccleſia, quæ ruinam minari videbatur, id utilitas non poſcebat.* Nunc autem pacatis Eccleſiæ rebus, Ceſſionem ſuam ratam haberi poſtulat, & ſibi quietem indulgeri ob grandævam ſenectutem, & ut vitæ reliquum in Pœnitentia tranſigere poſſit. *Cùm igitur ſub ſancto Pontificatu veſtro jucunda pace univerſalis Eccleſia potiatur, canis meis & grandævæ jam ſenectuti, quæſo, requies non negetur Quapropter ob remiſſionem omnium peccatorum meorum, quæ nequiter perpetravi, cedo jure Epiſcopatus, & per hunc Annulum (Virgam enim tuliſtis) deſperata deinceps omni repetendi querela, renuncio. Utrumque etiam vobis Monaſterium reddo: & ut quieſcendi municipium veterano & emerito Militi permittatur, imploro.* Epiſcopatum verò dimitti poſſe, multis probat Sanctorum exemplis, nec tamen licitè deſeri docet abſque neceſſitate, aut gravi de cauſa. *Plerique* (inquit) *Pontificatus Jura non deſerunt, & de ſiniſtris ſunt: quotquot autem legimus rectâ intentione dimiſiſſe, certa ſpes eſt eos de æterna cum Chriſto ſocietate gaudere. Neque tamen hoc dicimus, ut paſſim deſeri Epiſcopatum liceat, niſi videlicet id fieri neceſſitas, ſive rationalis qualibet cauſa depoſcat.* Denique Opuſculum his verbis concludit: *Horum igitur, aliorúmque Patrum auctoritate ſuffultus, Epiſcopatui ſimul & Monaſterio in Sanctis manibus veſtris irretractabiliter abrenuncio, omnéque jus à me movendæ in poſterum quæſtionis ac repetitionis abſcindo: Et quia pro innumeris peccatis meis non ſum dignus in Eccleſiaſtica Dignitate perſiſtere, det mihi divina miſericordia per ſanctas orationes veſtras, Venerabilis Pater! eo ipſo vitæ quod reſtat, in luctu & Pœnitentia permanere.*

Lanfrancus Cantuarienſis Archiepiſcopus ab *Alexandro II.* abſolutionem ab onere Paſtorali pariter petiit, repulsámque paſſus eſt. *Rogo*, inquit, *ſicut veſtra, cui contradici fas non fuit, me auctoritate alligaſtis: ſic quoque alligatum, abrupto per eamdem auctoritatem hujus neceſſitatis vinculo abſolvatis; vitámque Cœnobialem, quam præ omnibus rebus diligo, repetendi licentiam concedatis: nec in hujus rei ſperni petitione debeo, quam tam piè, tam neceſſariè, tam juſtis ex cauſis concedi mihi à vobis depoſco..... Quod ſi fortaſſe conſideratâ aliorum utilitate ſecus agendum, mihique id denegandum eſſe decernitis, valde vobis cavendum atque timendum eſt, ne unde vos mercedem habere apud Deum exiſtimatis, inde peccati periculum incurratis. Nullus eſt enim à me aut per me in hac terra animarum profectus; aut ſi ullus exiſtit, tam parvus eſt, ut detrimentis meis comparari non poſſit.*

Epiſt. 1.

Hermannus Epiſcopus ex Monaſterio aſſumptus, ſenio confectus, & ſuſtinendæ ſarcinæ Paſtorali jam impar, Epiſcopatu cedere, & in Monaſterium redire volebat. Ipſum Cenſurarum Eccleſiaſticarum minis prohibuit *Lanfrancus* ejus Metropolitanus, & *Alexandrum II.* Pontificem Maximum conſuluit quid facto opus eſſet. *Niſi ego Cenſura Canonica obſtitiſſem*, inquit, *jampridem aut Regi Epiſcopatum reddidiſſet, aut clam ad Monaſterium confugiſſet. Et quidem dum virili robore atque juventa viguit, ſcientia divinarum atque mun-*

Epiſt. 11.

A *danarum rerum præditus, ad Paſtorale Officium ſatis utilis perſona extitit; ſed jam ſenili ætate, prolixáque ægritudine confectus, debito officio curam impendere ulterius non valet. Nec exiſtimet Sancta colendáque Beatitudo veſtra, quod aut quibuſlibet injuriis laceſſitus, aut Regalibus angariis ultra vires prægravatus, hoc facere velit....... Sed, ſicut puto, & revera eſt, exactis in hac vita compluribus annis, jam tandem proximus morti; priuſquam moriatur, à vinculis ac mole tanti oneris deſiderat abſolvi ac liberari, & in extremo ſaltem vitæ ſuæ, Pſalmis, Hymnis, orationibus, lectionibus occupari. Propterea*

B *Apoſtolicæ Sedis Celſitudinem conſulendam putavi, quatenus ab ea inſtructi certiſſimè teneamus quid concedere vel facere debeamus. Nec id differri oportet, quia valde timendum eſt, niſi ſolertia veſtra provideat, ne ejus corporalis incommoditas multis animabus cauſa perditionis exiſtat.*

Gregorius VII. Rothomagenſem Archiepiſcopum non corporis dumtaxat, ſed mentis ægritudine laborare cùm accepiſſet, *Hubertum* Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum miſit ad *Guillelmum* Anglorum Regem Apoſtolica Legatione ornatum, ut dicti Archiepiſcopi ſtatu comperto, ipſum ad Ceſſionem compelleret, aut ſi amen-

C tem ægritudo feciſſet, alius in ejus locum eligeretur par tanti ponderis dignitati. *Hubertum*, inquit, *mittimus, qui cum viris religioſis Epiſcopis & Abbatibus, ejuſdem etiam Eccleſiæ Fratribus, prædictum Archiepiſcopum adeat, diligenti & pia conſideratione examinet, an Paſtorali Moderamini præeſſe, ut oportet, valeat. Si verò valetudine corporali ſic judicent deſtitutum, ut amodo Epiſcopali non ſit aptus Regimini, priùs admonitionibus ſibi perſuadere non deſiſtant, ſi oportuerit, etiam Auctoritate Apoſtolica, ut ſuo conſenſu ordinetur Eccleſia. At ſi valetudo ſic eum oppreſſeris, ut inſenſatum & officii ſui oblivioſum reddiderit, non dijudicans quanti ſibi, & univerſæ*

D *patriæ, ægritudo ſit detrimenti, præcipimus Auctoritate Apoſtolica virum tanto ponderi competentem, bene moratum & ſapientem, univerſorum conſenſu canonicè eligi, & in Archiepiſcopum promoveri.* (Lib. V. Epiſt. XIX.)

Idem Pontifex *Tranſmundum* Valvenſem Epiſcopum caſtigavit, quòd Epiſcopatum abſque ratione dimiſiſſet, ut ipſe teſtatur Epiſtola XV. Libri VIII. ad Valvenſes ſcripta. *Duris verbis increpuimus*, inquit, *propterea quòd Epiſcopatum ſine ratione dimiſerat. Præcepimus etiam illi propter iſtam ſtultitiam, ut de Epiſcopatu ſe deinde non intromitteret, ſed iret ad Montem Caſſinum, ibique tamdiu*

E *eſſet, donec cum præfati loci Abbate, aliiſque religioſis & prudentibus viris conſilium caperemus, quid de illo & veſtra Eccleſia eſſet faciendum.*

Azelinus Pariſienſis Epiſcopus ægritudinis causâ Epiſcopatu ceſſit, *Franconem* in locum ſuum eligi rogavit: poſtea repetere voluit Epiſcopatum, ſed fruſtra id ipſum tentare ſcripſit *S. Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus, cúmque graviter increpuit quòd Dignitatem canonicè abdicatam rurſus ambiret. *Si*, inquit, *de repetendo Epiſcopio querimoniam incipere velis, non ſatis apparet cui eam jure intendere poſſis. Nullus enim te expulit, nullus Cathe-*

F *dram tuam te renitente pervaſit, ſed ultro, cauſa ægritudinis, (ut aiebas) curam Epiſcopalem ſimul & Cathedram reliquiſti, ut perhibent. Et ſive Franconem tunc Decanum Pariſienſis Eccleſiæ, ſive quemlibet alium, ſubrogari tibi verbis & ſcriptis à Rege petiiſti. Quod ſi ita eſt, & ſic tibi conſequenter ſubſtitutus eſt Franco, eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonenſis, fulcitur utique ſubſtitutio & conſecratio ejus favore & Auctoritate B. Gregorii Papæ, qui ſcriptis ſuis, ſicut nulli Pontificum*

tificum non petenti, pro qualibet ægritudine ſuccedendum fore docuit, ita voluntariè renuntianti Sedi ſuæ Succeſſorem nullo modo denegavit.

S. Anſelmus apud *Urbanum II.* interceſſit pro Bellovacenſi Epiſcopo ex Monaſterio Beccenſi aſſumpto, ut eum ab Epiſcopatu abſolveret, propter ſimplicitatem rebus gerendis imparem. *Nihil proficit in Epiſcopatu*, inquit, *ſed & ipſe à ſui cuſtodia impeditur, nec rebus Eccleſiæ prodeſt; nec in futurò ego, aut aliquis eorum qui rem noverunt, & ſecundum Deum eam conſiderare volunt, aliquid melius, ſed deterius expectamus. Non quia in ejus innocenti vita aliqua culpa malæ voluntatis ſit; ſed quia non eſt talis qui tantum onus poſſit ſuſtinere, tantam malitiam irruentem, tantas inſidias circumſtantes cavere...... Quapropter ego, & alii ſecundum Deum amici ejus, corde cum ipſo proſternimur ad veſtigia veſtræ Miſericordiæ, ut ei viſcera ſua aperiat, & de tanto malo & periculo, in quibus ſine utilitate eſſe ſe ſentit, clementer eripiat.* (Epiſtola XXXIV. lib. II.)

Sanctus ipſe *Anſelmus* Urbanum II. enixè rogavit ut ſibi miſſionem ab Archiepiſcopatu concederet. *Hæc eſt*, inquit, *ſumma ſupplicationis meæ, propter quam ad vos ire volebam, ut ſicut Deum animæ meæ, & animam meam Deo deſideratis, per paternam & Apoſtolicam pietatem, animam meam de vinculo tantæ ſervitutis abſolvatis.* (Apud Eadmerum lib. II. *Hiſtoriæ Novorum*) Non obtinuit S. Anſelmus quod rogabat: quia Summus Pontifex tam Sanctum Archipræſulem, tam ſtrenuum Eccleſiaſticæ Diſciplinæ & libertatis vindicem, Eccleſiæ Anglicanæ eſſe neceſſarium intellexit.

Hildebertus Cenomanenſis primùm Epiſcopus, deinde Archiepiſcopus Turonenſis, de ſe ipſo ſcribebat ad *S. Bernardum* Epiſtola XXIV. *Habeo atque ago gratias veſtræ Religioni; cujus ſinum, quaſi reus aram, jamdudum complexus eſſem, ſi conſultus Papa Pontificis onus amoliri permiſiſſet. Ille dum me remiſit ad laborem, invidit gloriam, non imputet ei Dominus.*

S. Hugo Gratianopolitanus Epiſcopus miſſionem ab Epiſcopatu ſemel, iterúmque petiit ab *Honorio II.* Pontifice Maximo, eámque ut impetraret, Romam ſe contulit. Recuſavit Pontifex, exiſtimans *Quòd ſola auctoritate & ſanctæ converſationis exemplo plus poſſet plebi prodeſſe ſubjectæ debilis & ægrotus, quam quivis alius, robuſtus licet & ſanus.* Ita refert *Guigo* Carthuſienſis in ejus Vita, inter Acta Sanctorum menſis Aprilis à Patribus *Henſchenio* & *Papebrochio* edita, Tom. I.

S. Malachias Archiepiſcopus Armachanus ab Innocentio II. *cum multis lachrymis implorabat licere ſibi vivere & mori in Claravalle, permiſſu & benedictione ipſius. Non autem obtinuit, quòd Vir Apoſtolicus lucris potius uberioribus occupandum decerneret*, (inquit *Sanctus Bernardus* in ejus Vita cap. XVI.)

Idem *S. Bernardus* Epiſtola CCCLXXIII. *Thurſtino* Eboracenſi Archiepiſcopo ſuadet ne curam Paſtoralem dimittat, niſi forſan crimen aliquod commiſerit, aut licentiam à Summo Pontifice obtinuerit. *Iſtæ*, inquit, *quas prætenditis, cauſæ curæ Paſtorali non videntur poſſe præſcribere: niſi fortè (quod abſit, & nos non credimus) mortale aliquod commiſſum ſit, aut Summi Pontificis Auctoritate emerito fuerit indulta licentia. Nam neque vos ignorare credimus illud Apoſtoli*: Alligatus es uxori? Noli quærere ſolutionem. *Verbo ſiquidem promiſſionis qualem vos feciſſe dicitis, non tenetur Epiſcopus, quominus in eo quo vocatus eſt, Miniſterio perſeveret. Videtur ergo nobis, ſanius ſapienti non præſcribentibus; ut quod tenetis, teneatis, & humilitatis habitu vitæque ſanctitate Monachum exhibeatis in Epiſcopo. Quòd ſi aut cauſa latens cedere compellat, aut Dominus Papa quietem indulgeat; pro noſtro exiguo ſapere conſilium damus, ut nulla victus aut veſtitus aſperitas, nulla omnino paupertas vos deterreat, quominus tranſeatis, ubi majorem invenire ſperatis puritatem.*

Petrus Bleſenſis Arnulpho Lexovienſi Epiſcopo ſuaſit ne Epiſcopatu cederet ob moleſtias à Principe, à Capitulo, aut ab aliis illatas, ſed tantùm ſi per ambitionis ſuffragia ad eum perveniſſet. (Epiſtola XLIV.) *Scio*, inquit, *quia jam declinatis in ſenectam & ſenium, corpúſque confractum laboribus & ætate ſuum prænuntiat imperfectum. Habet quidem SS. Patrum inſtitutio ut Epiſcopis infirmis & ſenibus Coadjutor addatur..... Quòd ſi Principis indignationem, aut Capituli veſtri vexationes, aut alias hujus vitæ moleſtias formidatis, & ideo pacem eligitis & quietem, hominem degeneris & dejecti animi decet hæc facere......... Si verò veſtri Principis gratiam affectatis, eam poteſtis obtinere leviſſimè, dummodo vos habeatis circa eum humiliter & devotè. Ipſe homo eſt qui rebellionem & contumaciam in Epiſcopis ſuper omnia deteſtatur. Ipſe eſt qui ſola humilitate vincit & vincitur. Porro aliunde ſubeſſe poteſt legitima reſignationis occaſio. Cùm enim ſcriptum ſit, quia proni ſunt ſenſus hominis ab adoleſcentia in malum; dicitur quòd ab adoleſcentia cœpiſtis Eccleſiaſticos honores olfacere, & ad hunc honorem qui nunc oneroſus eſt vobis, obſequiis atque interceſſionibus, & aliis ambitionis humanæ ſuffragiis aſpirare. Currite ergo ad conſcientiæ veſtræ teſtimonium, & ſi inveneritis vos minus canonicum habuiſſe ingreſſum, ſitis ſolicitus de egreſſu. Nam hic reſignatio habet locum. Beato enim Gregorio teſte, Qui in ovile ovium non per oſtium, ſed aliunde aſcendit, ad æternæ ſalutis bravium in vanum ſe fatigat, niſi honorem, in quo deliquit, penitus derelinquat.*

Qui minùs canonicum in Epiſcopatum ingreſſum habuit, ſolicitus eſſe debet de egreſſu.

Cùm *Goffridus* Angliæ Princeps, Lincolnienſis Epiſcopus electus, Ordinem Sacerdotii & Epiſcopalem Conſecrationem ſuſcipere negligeret, *Alexander III.* Cantuarienſi Archiepiſcopo injunxit ut eum Eccleſiaſticâ Cenſurâ compelleret ad renunciandum electioni, aut ad ſuſcipiendum Ordinem. Renunciare maluit, ſcripſitque ad Archiepiſcopum Cantuarienſem his verbis: *Omne jus electionis meæ, & Lincolnienſem Epiſcopatum, ſpontaneè, liberè, & integrè in manu veſtra, Pater Sancte! reſigno, tam electionis, quàm Epiſcopatus abſolutionem poſtulans à vobis tanquam à Metropolitano meo, & ad hoc ab Apoſtolica Sede ſpecialiter delegato.* Ita refert, *Rogerus de Hoveden*, parte poſteriori Annalium pag. 611. Lincopenſem in Dania Epiſcopum, qui abdicato Epiſcopatu, in Monaſterium ſeceſſerat, id præſtare non potuiſſe abſque Auctoritate Romani Pontificis, ſcripſit *Alexander III.* Epiſtola XXIII. Appendicis primæ. *Verùm*, inquit, *licèt ei non licuerit abſque Auctoritate Romani Pontificis Epiſcopali Dignitati abrenuntiare, &c.*

Reſignatio in favorem, & Coadjutoris aſſumtio, quibus de cauſis, qua auctoritate, quibus conditionibus facta?

Reſignationes Epiſcopatuum in favorem, ſeu Coadjutorum aſſumtiones, non fiebant abſque gravi neceſſitate, Auctoritate Romani Pontificis, & ſalvo electionum jure. *Sancius* Aragonenſis Epiſcopus *Gregorium VII.* adiit, & deferendi Epiſcopatum licentiam ab ipſo poſtulavit ratione infirmitatis penè continuæ, qua confectus erat, ac prope conſumtus: duóſque ipſi propoſuit Clericos, quorum alterum Pontifex Epiſcopum conſecraret, ſibique Succeſſorem daret. *Gregorius* inquiſitione facta de eorum origine, vita, & mo-

ribus, ſpurios eſſe cognovit, eóſque propterea rejecit. Epiſcopo verò præcepit, ut ipſe, quantùm poterat, Epiſcopali Officio in Spiritualibus inſiſtens, & auxilia Comprovincialium Epiſcoporum petens, ad gerendas exteriores curas, id eſt, ad Juriſdictionis, & temporalia negotia, talem Clericum in Eccleſia conſtitueret, qui ad tantam procurationem providus, & ſi res poſtularet ad ſuccedendum in Epiſcopalem Dignitatem eſſet idoneus. Quo per annum ſolidum aut ampliùs probato, ſi illius vita, mores, & diſciplina Summum Sacerdotium mererentur, Epiſcopi Regiſque literis, adjuncto Cleri ejuſdem Eccleſiæ teſtimonio, id Sedi Apoſtolicæ denunciaretur, quæ de Ordinatione Eccleſiæ deliberato conſilio certum & ſalubre Reſponſum daret. Conſtat iſtud ex Epiſtola *Gregorii VII.* ad *Sancium* Aragonum Regem, quinquageſima libri ſecundi.

Chriſtianus Armachanus Archiepiſcopus, Hiberniæ Primas, infirmitate confectus & ſenio, ſibi deſignari atque conſecrari Succeſſorem poſtulavit quemdam Ciſtercienſis Ordinis Monachum. Celebrata electio eſt; Cleri, Procerum, Populi in ipſam conſpiravit aſſenſus. *Henricus* Cardinalis Albanenſis Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus ipſam confirmavit. Neceſſe tamen fuit ut Summi Pontificis Auctoritate negotium iſtud conſummaretur. Quare Legatus ad *Alexandrum III.* ſcripſit: *Infirmitate confectus & ſenio quietis & vacationis vota concepit, fatiſcentem nimirum cauſatus ætatem. Facta igitur ceſſione Pontificii quod gerebat, ne gentem in qua hactenus laboraverat, abſque conſolatione dimittat, virum venerabilem, ſcilicet latorem præſentium, ordinari ſibi deſiderat Succeſſorem, celebrata electione in ipſum a Clero, & Populo, & Magnatibus terræ ejus. Unde nos, licet tales in obſervantiis Ordinis adjutores nequaquam in Eccleſiaſticis functionibus fieri cupiamus Antiſtites, adducimur tamen aſſenſum noſtrum præſenti negotio non negare, timentes utique illi Barbaræ Nationi. . . . Quapropter ſi ita videtur & Vobis, rogamus ut votis & deſideriis prædicti Pontificis, tam in abſolutione ejus, quàm in Ordinatione illius efficaciter annuatis.* Edita eſt hæc Epiſtola cum aliis ejuſdem *Henrici* Cardinalis Tomo III. Bibliothecæ Ciſtercienſis.

Eſchillus, Lundenſis Eccleſiæ in Dania Metropolitanus, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, ab *Alexando III.* miſſionem ab Epiſcopatu, & licentiam Monaſticæ Profeſſionis in Ordine Ciſtercienſi amplectendæ importunis precibus anno MCLXXVII. obtinet. *Romani Pontificis Epiſtola, ſine cujus nutu Rex Dignitatem ab ipſo deponendam negabat, in commune relegenda profertur.* Rex optare ſe ſignificat ut Religioſiſſimus Archipræſul ſibi ipſe deſignet Succeſſorem. Ille *aliam Romanæ Dignitatis Epiſtolam explicat, qua ſibi Legationis habenas tenenti, ſubrogandi Antiſtitis arbitrium mandabatur. Ea perlecta, poteſtatem, quam ſibi indulgentia Romana detulerat, ad eos, quibus eligendi jus eſſe conſueverit, transferre ſe dixit: quod ultro jure ſuo cedere, quàm alienum offendere malit: ne Eccleſiam pro cujus Majeſtate tuenda ſemper excubuerit, conſueto libertatis beneficio fraudare videretur.* Clero & Rege urgentibus, *Abſalonem* Roſchildenſem Epiſcopum elegit. Suam ille dimittere Eccleſiam ut nobilioris regimen ſuſciperet, omnino recuſavit. Regis Mandato, Collegarum precibus, amicorum ſuaſionibus cùm urgeretur, Sedem Apoſtolicam appellavit. Miſſi utrinque Legati. Alexander III. rem ita compoſuit, ut pars utraque ſibi pro votis conſultum gauderet. *Nam & Abſaloni Lundenſem Pontificatum aſſumere juſſum, & Roſchildenſem adminiſtrare permiſſum.* Ita refert *Saxo Grammaticus* lib. XIV.

Translationes Epiſcoporum ob unam Eccleſiæ utilitatem & Romani Pontificis Auctoritate.

Anno MXLVII.

X. Tranſlationes Epiſcoporum fieri non poterant niſi ob Eccleſiæ utilitatem, & Romani Pontificis Auctoritate. Ita verbis & facto docuit *Clemens II.* Pontifex Maximus *Joannis* Peſtani Epiſcopi tranſlationem ad Sedem Salernitanam confirmans, ad eúmque ſcribens: *Quoties ita contingit ut exigente neceſſitate, & maxima utilitate, transmutandus eſt quiſquam Epiſcopus de propria Sede ad aliam: diligentiſſimè perquirenda eſt perſona, utrum neceſſariò ſit transmutanda, ut ſic major utilitas oriatur, ſicut major Sedes aſſumitur. Te verò, Frater Cariſſime, quem unanimitas Cleri & populi Salernitanæ Eccleſiæ, unà cum glorioſiſſimo Principe Guaimario, de Sede Peſtana accepit, & in ſuum Pontificem elegit, diligenter diſcuſſimus, ne tua ambitionis cauſâ, & non majoris utilitatis neceſſitate electus fuiſſes aut fortè per Simoniacam Hæreſim. Quod ita ab omnibus eſt abnegatum, ut nullius audiretur ore prolatum. . . . Quapropter annuentes petitioni votóque eorum omnium; & maximè prædicti glorioſi Principis Guaimarii, te, Frater! ſicut & de Sede propria ad ſuam tranſtulerunt, poſcentibus tuorum meritis morum, non rapina tuæ avaritiæ id affectante, Apoſtolica aſſenſione per hoc noſtræ auctoritatis Privilegium incardinamus & inthronizamus eidem Salernitanæ Sedi.*

Leo IX. Joannis Tuſcanenſis Epiſcopi Tranſlationem ad Portuenſem Eccleſiam, cauſis in Synodo diſcuſſis, approbavit, anno MXLIX. ut ipſe teſtatur Epiſtola XIV. *Quia*, inquit, *tranſmigrationem feciſti de Sede Tuſcanenſi ad Portuenſem, dignum duximus in Synodo priùs ventilare, utrum juſtè facta fuerit, vel injuſtè: quod & fecimus reſidentes in Synodo & Eccleſia Salvatoris. Cùmque ibi diligenter eſſet examinatum, qua ratione de Epiſcopatu ad Epiſcopatum tranſieris, inventum eſt tam neceſſitatis quam utilitatis cauſâ hoc factum fuiſſe, & judicatum eſt hoc fieri potuiſſe. Quæ etiam fuerit neceſſitas, quæ utilitas, ſatis patenter eſt expreſſum: Neceſſitas, quia jam Romana Eccleſia in filios, quos ipſa lactaverat, defecerat, quorum tu pars ſuperſtes eras congrua: Utilitas vero, ſive pro rebus ipſius Eccleſiæ, quæ tibi nota erant præ aliis, ſive pro conſiliis dandis, ſive etiam pro mediatione Romanæ Eccleſiæ & Imperatorum, quorum tu ſæpe Mediator fuiſti.*

Concilium Rothomagenſe anno ML. Canone III. migrationes Epiſcoporum ab una Sede ad aliam, quas cupiditas, non Eccleſiæ utilitas ſuadet, omnino damnat. *Ut nullus Epiſcoporum de civitate in qua denominatus & ordinatus eſt, ad aliam, amplioris honoris cauſa tranſire præſumat: ſicut de quibuſdam auditum eſt qui putabant Evangelico exemplo poſſe tueri cupiditatem ſuam: per quod, ex occaſione perſecutionis, Apoſtolici Prædicatores jubentur tranſire de civitate in civitatem.*

Joanne Abrincenſi Epiſcopo in Archiepiſcopum Rothomagenſem electo, anno MLXVII. *Lanfrancus* Cadomenſis Abbas, *Ut canonicè fieret iſta conjugatio, Romam adiit, prædictæ Ordinationis licentiam ab Alexandro Papa impetravit*, (inquit *Ordericus Vitalis* Lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.)

Inter propoſitiones quæ *Gregorii VII.* Dictatus inſcribuntur, iſtam legere eſt: *Quòd liceat Romano Pontifici de Sede ad Sedem, neceſſitate cogente, Epiſcopos tranſmutare.* Idem Pontifex ad *Hugonem* Dienſem Epiſcopum ſcripſit ut in Sede Lugdunenſi Archiepiſcopum citò ordinandum curaret: ſi verò non poſſet quamprimùm aliquis idoneus reperiri, ipſe ad ejus regimen accederet. *Quòd ſi citò non poteſt reperiri, ex Apoſtolica tibi præcipimus auctoritate, ut*

ut rogatus à Fratribus tuis, & electus ab ejuſdem Eccleſiæ filiis, ad regimen prædictæ Lugdunenſis Sanctæ accedas Eccleſiæ, imitando Dominum & Patrem noſtrum B. Petrum Apoſtolum, qui de minori Eccleſia Antiochena tranſlatus eſt ad Romanam. (Epiſt. XVIII. Libri IX.)

Paſchalis II. Epiſtola VI. Polonos arguit, quòd una Regis auctoritate, abſque Sedis Apoſtolicæ conſenſu tranſlationes Epiſcoporum decernerent. *Quid*, inquit, *ſuper Epiſcoporum tranſlationibus loquar, quæ apud vos, non Auctoritate Apoſtolica, ſed nutu Regis præſumuntur?* Idem exprobrat Regi & Epiſcopis Angliæ, Epiſtola CVII. *Vos præter auctoritatem noſtram, Epiſcoporum quoque mutationes præſumitis, quod ſine Sacroſanctæ Romanæ Sedis auctoritate ac licentia fieri novimus omnino prohibitum.*

Ejuſdem teſtis eſt diſciplinæ *S. Anſelmus* Epiſtola CXXVI. Lib. III. *Sicut*, inquit, *nullus Epiſcopus ſacrari debet alicui Eccleſiæ ſine aſſenſu & conſilio Archiepiſcopi, & aliorum Epiſcoporum totius Provinciæ: ita qui ſacratus eſt Epiſcopus, non poteſt conſtitui in alia Provincia Epiſcopus canonicè ſine conſilio & aſſenſu Archiepiſcopi, & Epiſcoporum ejuſdem Provinciæ, cum auctoritate Apoſtolica, nec ſine abſolutione Archiepiſcopi & Epiſcoporum Provinciæ in qua ſacratus eſt. Quæ abſolutio fieri nequit ſine magna & communi conſideratione & conſilio eorum, ſine quibus conſecrari (ut dixi) non potuit: & quamvis Epiſcopatus ejus ita videatur deſtructus, ut in eo manere non poſſit.*

Ivo Carnotenſis Epiſcopus *Daimbertum* Senonenſem Metropolitanum rogat, ut *Gallonis* Bellovacenſis Epiſcopi, quem Rex Bellovaci ferre nolebat, tranſlationi ad Pariſienſem Eccleſiam præbeat aſſenſum, & eam Summi Pontificis auctoritate curet confirmari. *Sed quia*, inquit, *Tranſlationes Epiſcoporum, neceſſitate urgente, Metropolitani auctoritate, & Summi Pontificis diſpenſatione fieri oportet: Nos, quantum in nobis eſt, eidem electioni aſſenſum præbentes, Paternitati veſtræ ſuggerimus, quatenus eidem electioni adſtipulando, a Domino Papa poſtuletis, ut prædictum Epiſcopum per manum veſtram transferri præcipiat, cum propriam Sedem obtinere non valeat,* (Epiſt. CXLVI.) Eadem de cauſa ſcripſit ad *Paſchalem II.* Pontificem Maximum: *Sanctæ Paternitati veſtræ ſupplicando ſuggerimus, ut Dominum Galonem Coëpiſcopum noſtrum, de Belvacenſi Epiſcopatu, quem propter ſacramentum Domini Ludovici habere non poteſt, per manum Senonenſis Archiepiſcopi transferri jubeatis in Pariſienſem Epiſcopatum, quem ei gratanter & devote concedunt pro veſtro amore Rex & Regis Filius. Qualiter autem in eum Cleri & plebis vota conveniant, dicet vobis præſentium portitor Clericus Pariſienſis Eccleſiæ Canonicus, ut cognoſcatis eum bene poſſe transferri, qui Sedem propriam nulla ratione prævalet adipiſci* (Epiſt. CXLIV.)

Anno M.CXXV. *Turonici Hildebertum Cenomanenſem probatum Præſulem ſibi aſciverunt, & Honorii Papæ permiſſu gaudentes in Turonicæ Metropolis Cathedram tranſtulerunt*, teſte *Orderico Vitali* lib. XII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. *Guillelmo* Cantuarienſi Archiepiſcopo defuncto, *Henricus Frater Stephani Regis ad regendam Metropolim electus eſt. Sed quia Epiſcopus ſecundum Decreta Canonum, de propria Sede ad aliam Eccleſiam, niſi auctoritate Romani Pontificis promoveri nequit, Præſul Vvintonienſis in Adventu Domini transfretavit, & Legatis Picnum ad Innocentium Papam miſſis, in Neuſtria ipſe hyemavit.* Ita refert *Ordericus Vitalis*, ad annum M. CXXXVI. lib. XIII. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.*

Cùm *Fridericus I.* Imperator anno M.CLII. Magdeburgenſibus Canonicis de Archiepiſcopi electione diſſentientibus perſuaſiſſet ut *Guimannum* Citenſem Epiſcopum eligerent, ac electo Inveſtituram conceſſiſſet, tranſlationem hujuſmodi ad nutum Principis, abſque cauſa canonica, & ſine Sedis Apoſtolicæ auctoritate factam *Eugenius III.* improbavit, & Epiſcopos Germaniæ tam manifeſtæ violationi Canonum faventes increpuit Epiſtola VIII. *Cum*, inquit, *in Eccleſiæ vertice ſitis ex divina Providentia conſtituti, ut de medio ejus quæ fuerint nociva propellere, quæ utilia debeatis attentò ſtudio conſervare: in cauſa iſta, ſicut ex ſuggeſtione literarum veſtrarum vobis innotuit, non quod expediat Eccleſiæ Dei, quod ſacrorum Canonum Sanctioni concordet, quod exinde à cæleſti arbitrio approbetur, ſed quod terrenis Principibus placeat, attendiſtis. Et qui eorum animos à ſua minus recta deflectere debuiſtis intentione, atque ubi eſſet via Domini demonſtrare, non perſuaſiſtis quod rectum eſt, nec ſtetiſtis murus pro domo Iſraël: quinimo* ipſis, *ut ait Propheta*, parietem ædificantibus, vos liniviſtis illum luto abſque paleis. *Non ita ſentiebat Princeps Apoſtolorum, qui ex Fidei ſuæ Confeſſione, ut totius Eccleſiæ fundamentum eſſet, accepit; ſed comminantibus ſeculi filiis, & Apoſtolis, ſi prædicarent in nomine Jeſu, mortis exterminium intentantibus, confiſus de Domini virtute reſpondit:* Oportet obedire Deo magis quàm hominibus. *Vos autem ne à terrenis videamini Principibus diſſentire, illi cauſæ favorem veſtrum impenditis, cui & Eccleſiaſtica auctoritas Conſtitutionis, & ſupernæ voluntatis examen pro certo creditur obviare. Cum enim tranſlationes Epiſcoporum, ſine manifeſtæ utilitatis & neceſſitatis indicio, divinæ legis oraculum non permittat; cum etiam multò amplior quàm in aliis electionibus, Cleri & Populi eas debeat prævenire concordia: in facienda tranſlatione de Venerabili Fratre noſtro Guimanno Citenſi Epiſcopo, nihil horum eſt, ſed ſolus favor Principis expectatur: & nec inſpecta neceſſitate illius Eccleſiæ, nec conſiderata utilitate perſonæ, Clero nolente, immo ex parte maxima reclamante, in Magdeburgenſi eum dicitis Eccleſia ſupplantandum. Quoniam igitur, quicumque temporalis auræ flatibus aguntur, Nos in illius Petræ ſoliditate fundati, quæ in fundamento Eccleſiæ meruit collocari, ſicut non debemus, ita nec volumus omni vento circumferri doctrinæ, aut à ſacrorum Canonum rectitudine impulſu aliquo deviare: per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatenus cauſæ iſti favorem ulteriùs non præſtetis, & apud Cariſſimum Filium noſtrum Fredericum, quem Deus hoc tempore pro ſervanda libertate Eccleſiæ in eminentiam Regni evexit, efficere veſtris exhortationibus ſtudeatis, ut & ipſe a ſua ſuper hoc intentione deſiſtat, & contra Deum, contra ſacros Canones, contra Regiæ dignitatis officium, eidem cauſæ favorem ulterius non impendat; ſed Eccleſiæ Magdeburgenſi, ſicut & aliis Eccleſiis Regni a Deo ſibi commiſſi, liberam facultatem, quem voluerint, ſecundum Deum eligendi relinquat, & electionem ipſam poſtmodum favore ſuo, ſicut decet Majeſtatem Regiam, proſequatur. Nos enim ſi quod de ſupra dicto Fratre noſtro facere nititur, videremus ratione fulciri, nec voluntati ejus, nec poſtulationi veſtræ duceremus aliquatenus obviandum. Contra Deum autem & ſacrorum Canonum ſanctiones, nulli omnino petitioni poſſumus præbere conſenſum.*

Præclara Eugenii III. Sententia.

Cum *Hadriano IV.* Vvillelmus Siciliæ Rex anno M.CLVI. multa tranſegit, quæ ipſius Diplomate Annalium Eccleſiaſticorum Tom. XII. relato exprimuntur: è quibus illud eſt de tranſlationibus Epiſcoporum: *Tranſlationes in Eccleſiis fient, ſi neceſſitas aut utilitas Eccleſiæ aliquem de una Eccleſia ad aliam vocaverit, & Vos, aut veſtri Succeſſores, concedere volueritis.*

Anno MCLXIX. Pactum aliàs à patre ſuo cum

Sede Apoſtolica inirum Rex Hungariæ confirmavit, quo inter alia *Alexandro II.* & ejus Succeſſoribus ſe obſtrinxerat ad tranſlationes Epiſcoporum ſine Romani Pontificis auctoritate non faciendas, ut conſtat ex Diplomate quod *Baronius* ex Vaticana Bibliotheca edidit. *Quòd in ſe & ſuis poſteris Domino Alexandro Papæ & ſuis Succeſſoribus noſcitur conceſſiſſe, videlicet quòd ſine auctoritate conſiliòve ejus vel Succeſſorum ſuorum depoſitionem ſeu tranſlationem Epiſcoporum non faceret, vel fieri permitteret, confirmamus.* Tranſlationes ab uno ad alium Epiſcopatum in Eccleſia Orientali illicitas fuiſſe, Nicetas Choniates teſtatur in Iſaacio Angelo, lib. II. Narrat ſcilicet iſtum Imperatorem, *Doſitheum* Hieroſolymitanum Epiſcopum ad Sedem Regiæ Urbis provehere decreviſſe. *Quod cùm Canones non permittere ſciret, Theodorum Balſamum Antiochiæ Epiſcopum, virum ea ætate Juriſconſultiſſimum, aſtu circumvenit, & in privato colloquio indignationem ſimulat, quòd Eccleſia piis & doctis viris ita deſtituatur, & Monaſtica virtus ita obſoleverit atque evanuerit, ut nemo ſit qui Univerſalem Sedem illuſtrare & optimè gubernare poſſit. Hæc & id genus alia non ſine dolore præfatus, ſubjunxit, olim fuiſſe ſibi in animo, illum ex Antiochena Sede in Oecumenicam, ut illuſtrem legalis puritatis lucernam transferre: Sed ab ea mutatione veterum Canonum & Eccleſiaſticarum Sanctionum interdicto deterreri. Si vero ipſe, ut Legum & Canonum peritiſſimus, tranſlationem, ut olim, ita nunc quoque habere locum, demonſtrare ac vulgo perſuadere poſſit, ſe eum incunctanter deſignaturum. Theodorus omnia rata fore aſſirmavit. Poſtridie Concilio Pontificum in æde ſacra indicto, & quæſtione illa agitata, tranſlatio ſtatim conceſſa, & literis Imperatoris confirmata eſt. Ac Antiochenus, ut ante fuerat, ita manſit Antiochenus. Doſitheus vero à Sede Hieroſolymitana Conſtantinopolim eſt tranſlatus. At Primarii Sacerdotes, qui ſe Canonibus temere violatis deceptos videbant, extraordinaria Conciliabula inſtituunt: alienæ Eccleſiæ occupator audit Doſitheus, ſecundo honore abrogato, è Sede educitur. Imperator verò ignominiam illam non ferens, abrogatione ſublata, Doſitheum denuo confirmatum per Satellites, & Palatinos Proceres in ſacram Ædem deducit, populi motum veritus.... Cæterum rurſus Sede ejicitur, magno Vaſorum Cuſtode Xiphilino Georgio Patriarcha deſignato.*

Tom. XII. Annal.

Galterio Lincolnienſi Epiſcopo, vitio vertit *Guillelmus Neuburgenſis* lib. III. cap. VIII. quòd ab illa Sede ad Rothomagenſem Archiepiſcopatum migraverit. *Poſt modicum* (inquit) *electus ad Epiſcopatum Rothomagenſem, formæ venuſtioris blandiente illecebra, novæ nuptæ valedixit. In qua re penſandum eſt quanti ſit momenti ambitus excellentiæ, quantumque in homine pecuniæ etiam cupidiſſimo ſuperet amorem pecuniæ. Satis quippe notum eſt, quòd quantùm Rothomagenſis Eccleſia Lincolnienſi præeminet majeſtate dignitatis: tantum etiam cedit illi in temporalibus commodis. Homo tamen qui Epiſcopatum Lincolnienſem propter ampliſſima commoda multùm ambierat, maluit eo relicto ad minores divitias aſcendere ſuperius, quàm eo retento cum majoribus divitiis ſedere inferius. Et quidem diu hæſitaſſe dicitur, utrùm eminentior an ditior eſſe eligeret, ſc•upulosè ſecum deliberans: ſed tandem ambitus loci celſioris de amore commodi largioris triumphavit.*

Plura Beneficia tenere an Epiſcopis liceret?

XI. Etſi quibuſdam Epiſcopis Religione & ſanctimonia præſtantibus Abbatiæ cum Epiſcopatu regendæ interdum ab Eccleſia commendarentur, plura tamen Beneficia tenere ſacræ Regulæ Epiſcopis prohibebant. *B. Petrum Damiani* cum Epiſcopatu Oſtienſi duo Monaſteria rexiſſe, Vita ejus & Epiſtolæ teſtantur. Abbati eandam, quem virum religioſum & ſapientem noverat, Abbatias *S. Remigii* Remenſis, & *S. Arnulphi* Metenſis, regendas committit *Gregorius VII.* Epiſtola LII. libri I. Idem Pontifex *Vuormundum* Viennenſem Archiepiſcopum Burgidolenſi Monaſterio præfecit, amoto *Gualterio* invaſore, ut conſtat ex ipſius Epiſtolis XXVII. & XXVIII. libri VI. *Henricum* Principem *Ludovici VII.* fratrem, Claræuallenſem Monachum ſub *S. Bernardi* diſciplina, omnibus Franciæ Abbatiis ab *Eugenio III.* Pontifice Maximo præpoſitum, & paulò poſt Epiſcopum Bellovacenſem creatum, ſcribit *Joannes Pariſienſis* in Chronico ad annum M.CXLIX. *Abſaloni* Lundenſi Metropolitano Roſchildenſis Epiſcopatûs adminiſtratio permiſſa eſt ab *Alexandro III.* ut refert *Saxo Grammaticus.* Verùm illam Beneficiorum pluralitatem non quærebant religioſiſſimi Antiſtes cupiditate aut ambitione ducti, ſed caritate & obedientia compulſi ſuſcipiebant; non ut ditiores eſſent, ſed ut Eccleſiæ utiliores, & ut Regularem obſervantiam in Monaſteriis reſtituerent aut foverent. *Henrici* Claræuallenſis velut Generalis Inſpectoris atque Moderatoris curæ ac regimini omnia Cœnobia commiſſa *Joannes Pariſienſis* teſtatur, ita tamen ut proprios Abbates haberent ſingula. Cæterùm Canonibus & moribus Eccleſiæ veritam fuiſſe Epiſcopis Beneficiorum pluralitatem certiſſimum eſt. Subdecano Carnotenſis Eccleſiæ defuncto, Silvanectenſis Epiſcopus Beneficium illud ſibi aut fratri ſuo conferri rogavit. Ipſi reſponſum eſt, *Non convenire ſibi, eò quòd Epiſcopus eſſet, neque fratri ætate adhuc & moribus immaturo.* Ita refert *S. Fulbertus* Epiſtola XLVI. Concilium Vvintonienſe Canone I. ſtatuit *Quòd nulli liceat duobus Epiſcopatibus præſidere.* Concilium Pictavenſe anno M.LXXVIII. Canone II. decernit, *Ut nemo Epiſcopatum, Abbatiam, Archidiaconatum, Archipresbyteratum, Præbendam, vel alios Eccleſiaſticos honores, vel in duabus Eccleſiis Prælationes exerceat, niſi in una tantùm.*

Canonibus & moribus Eccleſiæ vetita Epiſcopis Beneficiorum pluralitas.

Cùm *Ranulfus* Dunelmenſis Epiſcopus Lexovienſem Epiſcopatum occupaſſet, ſuorumque filiorum adhuc puerorum nomine adminiſtrandum retineret, *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus *Guillelmi* Rothomagenſis Archipræſulis vigilantiam & zelum excitavit ut hanc infamiam à domo Dei eliminaret. *Cum enim,* inquit, *in ipſa infantia mundi in Lamech carnalis bigamia ſit culpata, quomodo poterit in Sponſa Chriſti, quæ eſt Eccleſia, laudari, quæ & ſacramento, & in veritate ſacramenti, uni debet viro deſponſari? Eliminetur ergo de Lexovienſi Eccleſia Ranulfus Dunelmenſis Epiſcopus, ut digamia non admittatur: eliminentur pueri ejus, ut neophytorum hæreſis extirpetur.* (Epiſt. CLIII.)

Calliſtus II. Pontifex Maximus decrevit ut Canonicus Pariſienſis ad Epiſcopatum aſſumptus Præbendam amitteret (Epiſt. XXIV.) *Illud etiam juxta Sanctorum cenſuram decernimus, ut ſi aliquis Eccleſiæ Pariſienſis Canonicus ad Epiſcopatus fuerit honorem promotus, & alterius Eccleſiæ gubernacula Beneficiaque ſuſceperit; illius de qua aſſumptus eſt, Eccleſiæ privetur Canonica.*

Concilium Oecumenicum Lateranenſe ſub *Alexandro III.* Canone III. ſtatuit ut *Cùm Epiſcopus electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & Eccleſiaſticorum bonorum adminiſtrationem habuerit; decurſo tempore de conſecrandis Epiſcopis à Canonibus definito, is, ad quem ſpectant Beneficia quæ habuerat, diſponendi de illis liberam habeat facultatem.*

Reſidendi obligatio.

XII. Reſidendi neceſſitatem Epiſcopis impoſitam ex ipſa Paſtoralis muneris ratione, ex antiquis Conciliorum & Pontificum Decretis, ex doctrina SS. Patrum, & perpetua Eccleſiæ diſciplina, adeò certum erat, & tam accuratè ſanctiſſima iſta lex obſervabatur,

vabatur, ut Novis Canonibus & Decretis illam renovare & confirmare Seculis undecimo & duodecimo neceſſe non fuerit. Vvintonienſem Epiſcopum ab Eccleſia ſua abſentem ob cauſas quæ aliquam excuſationem habere videbantur, graviſſimis literis revocavit Joannes Sareſberienſis. *Quot & quanta mala*, inquit, *Eccleſiis Chriſti procuret Paſtoris abſentia, ſi antea nobis fuiſſet incognitum, ex ſolo peregrinationis veſtræ diſpendio potuimus didiciſſe. .. Audite ergo, dilectiſſime Frater in Domino, planctum eſurientium, audite voces vagientium parvulorum, audite vocem Sponſæ, quæ amore languet & veſtro deſiderio intabeſcit. Audite denique vocem Sponſi, qui vos conſtituit ſuper familiam ſuam, ut ei cibum detis in tempore. Redite itaque ad Eccleſiam veſtram, & totam Inſulam ſapientiæ & virtutis veſtræ radiis illuſtrate. Nec vos moveant damna rerum, quem reſpiciunt pericula animarum. Proculdubio ſatius eſt & æquius, ut ſolicitudinis veſtræ vigilantiam commiſſis vobis Eccleſiis impendatis, quàm alienis. ...... Sed vos Mandatum Domini Papæ & Cluniacenſium veſtrorum neceſſitas detinet? Porro & ipſe Dominus Papa reditui veſtro congratulabitur, nolens Mandatum illud utilitati veſtræ præjudicium facere: & perſonam veſtram Vvintonienſi & Glaſtonienſi Eccleſiis, pluſquam Cluniacenſi non ambigitis obligatam. Illarum quippe regimen ſuſcepiſtis, à Cluniacenſibus abſoluti. Qua ergo ratione ab iſtis ad illos divertiſtis? Nunquid æquum eſt, iſtis eſurientibus, eorum pane illos ſatiari? Hæc non modo Domini Regis, ſed fere omnium querela eſt. Præterea, ex abſentia veſtra ſe in neceſſitatibus Regni à Conſilio veſtro & auxilio queritur deſtitutum: cùm Domino propitiante, Cæſari reddi debeant, quæ ſunt Cæſaris.* (Epiſt. xcviii. & xcix.)

Quæ rationes interdum à Reſidentia diſpenſarent?

Epiſcopos à Reſidentia diſpenſare cenſebantur cauſæ nonnullæ, pietatis, neceſſitatis, aut publicæ utilitatis. Primùm Eccleſiæ Romanæ viſitatio, ſeu profectio ad Sedem Apoſtolicam, ut ſuam erga Summum Pontificem obſervantiam teſtarentur, ut Pallium reciperent Archiepiſcopi, ut conſilium à Chriſti Vicario in cauſis difficillimis Eccleſiarum ſuarum regimen ſpectantibus acciperent; ſive ut ipſi conſiliis ſuis Pontifici præſto eſſent, cùm illos vocabat. De Anglorum Rege conqueſtus eſt *Gregorius VII.* Epiſtola i. libri vii. quòd Regni ſui Præſules à liminibus Apoſtolorum adeundis prohiberet. *Nemo enim*, inquit, *omnium Regum, etiam Paganorum, contra Apoſtolicam Sedem hoc præſumpſit tentare, quod is non erubuit facere; ſcilicet ut Epiſcopos & Archiepiſcopos ab Apoſtolorum liminibus ullus tam irreverentis & impudentis animi prohiberet.* Regem Chriſtianiſſimum laudat *Urbanus II.* quòd Epiſcopis licentiam eundi ad Concilium Romanum dediſſet (Epiſtola XXXVIII.) Scilicet Summus Pontifex *Poteſt à finibus terræ ſublimes quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas evocare, & cogere ad ſuam præſentiam, non ſemel, aut bis, ſed quoties expedire videbit* (inquiebat, *S. Bernardus* Epiſtola cxxxi.) De hoc pietatis officio ſcribit *S. Anſelmus* Epiſtola XXIV. libri III. *Si Metropolitanus ſacratus Epiſcopus per totum primum annum nec Papam viventem, nec Pallium requiro, cùm poſſum; juſtè ab ipſo honore removendus ſum.* Et Epiſtola XXXVII. ad Urbanum II. *Noſtri*, inquit, *ordinis & officii intererat, & præſentiam veſtram ex more viſitare; & eam, ut fieri decet, condigna reverentia honorare. Et id quidem, ex quo gradum Epiſcopalem ſuſcepi, ſummo deſiderio facere concupivi; tum quia ratio id fieri poſtulabat, tum quia conſilio & alloquio veſtro frui deſiderabam, ut me de rebus neceſſariis tam privatis quam publicis interrogantem veſtra Prudentia doceret, & Auctoritas roboraret ... Sed quia bellis undique quatimur, hoſtiles impetus indeſinenter, & inſidias adverſantium metuimus: Dominus noſter Rex extra Regnum me procedere hactenus non permiſit, nec adhuc procedere poſſe ullatenus aſſentit. Præterea, ſi nullæ aliæ cauſæ concurrerent, quæ me faciem veſtram hoc tempore, quod valde moleſtè fero, videre prohiberent: ſufficit quod ætas, quòd ægritudo, quòd debilitas corporis mei, impatientem me agunt & prolixi itineris, & immenſæ viarum aſperitatis. Sed inter hæc, quo labore qitaque anxietate gravatus, iter arripere conarer, ſi omnipotens Deus & in Regno Anglorum bella ſedaret, & in Regnis, & Regnorum Provinciis, per quas ad vos eſt eundum, illam pacem tribueret: ut quemadmodum oporteret & expediret, iter ipſum explere liceret, ſed quamdiu id fieri non poteſt, impoſſibilitas me retinet.*

A Reſidentia diſpenſabat Sedis Apoſtolicæ Viſitatio.

A Reſidentia diſpenſabat obſequium Regis cum Eccleſiæ utilitate conjunctum.

Secundò, à Reſidentia diſpenſabant obſequium Principis, Sacri Conſiſtorii Comitatus, Legationes pro Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitate. De quibus *S. Bernardus* Epiſtola XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum. *Ut ſecurè*, inquit, *præeſſe poſſitis, ſubeſſe & vos, ſi cui debetis, non dedignemini.* ... Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. *Si omnis, & veſtra. Quis vos excipit ab univerſitate? Si quis tentat excipere, conatur decipere. Nolite illorum acquieſcere conſiliis, qui cùm ſint Chriſtiani, Chriſti tamen vel ſequi facta, vel obſequi dictis opprobrio ducunt. Ipſi ſunt qui vobis dicere ſolent: Servate veſtræ Sedis honorem. Decebat quidem ex vobis commiſſam Eccleſiam creſcere; nunc verò ſaltem in illa, quâ ſuſcepiſtis, maneat dignitate. Et vos enim veſtro Prædeceſſore impotentior? Si non creſcit per vos, non decreſcat per vos. Hæc iſti. Chriſtus aliter & juſſit, & geſſit.* Reddite, *ait*, quæ ſunt Cæſaris Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo... *Porro vos ſi Cæſaris Succeſſori, id eſt, Regi ſedulus in ſuis Curiis, Conſiliis, negotiis, Exercitibuſque adeſtis: indignum erit vobis cuicumque Chriſti Vicario taliter exhiberi, qualiter ab antiquo inter Eccleſias ordinatum eſt?*

Utile eſt Eccleſiæ ut Regum Conſiliis interſint Epiſcopi.

Epiſcopos, qui Regi Anglorum a Conſiliis erant, tuitus eſt *Richardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, ſeu *Petrus Bleſenſis* ejus nomine ſcribens ad *Alexandrum III.* Epiſtola lxxxiv. *Non eſt equidem novum* (inquit,) *quòd Regum Conſiliis interſint Epiſcopi: ſicut enim honeſtate & ſapientiâ cæteros antecedunt, ſic expeditiores & efficaciores in Reipublicæ adminiſtratione cenſentur .... Unum noveritis, quia niſi familiares & Conſiliarii Regis eſſent præfati Epiſcopi, ſupra dorſum Eccleſiæ fabricarent hodie peccatores, & immaniter ac intolerabiliter opprimeret Clerum præſumptio Laicalis. Nunc autem, ſi quid in Eccleſia attentatur injuriam, auctoritate Pontificali corripitur: aut ſi ad hoc Eccleſiaſtica Cenſura non ſufficit, ſpiritualis gladii defectus civili ſuppletur: & ad eorum arbitrium Principalis animadverſio exercetur. Si quandoque, ut fieri ſolet, adverſùs inſontes Regis indignatio vehementiùs excandeſcit, Epiſcoporum precibus temperatur. Iſtis mediantibus manſueſcit circa ſimplices Judiciarius rigor, admittitur clamor pauperum. Eccleſiarum dignitas erigitur, relaxatur pauperum indigentia; firmatur in Clero libertas, pax in populis, in Monaſteriis quies; juſtitia liberè exercetur, ſuperbia deprimitur, augetur Laïcorum devotio, Religio fovetur, diriguntur Judicia, Leges acceptantur, Decreta Romana vim obtinent, & poſſeſſiones Eccleſiæ dilatantur. Iſti ſingulis præcipuis Solemnitatibus ſuis interſunt Eccleſiis, ubi eleemoſynarum largitione, conſolatione pupillorum ac viduarum, ſubjectorum correptione, atque aliis ſanctitatis operibus redimunt dies, quos in Curia conſumpſerunt .... Ab hac equidem Curialitate noſtros quandoque voluimus Epiſcopos prohibere, ſed conſilioſis & prudentibus viris viſa eſt expediens eorum cohabitatio circa Regem: quos ſi extraheremus à familiaritate illius, ſubtraheremus quietem Monaſteriis, oppreſſis ſolatium*

ſolatium, Eccleſiis libertatem. Unde licèt propter incommoditates varias, quas ibi ſuſtinent, deſiderio deſiderarent egredi: publicæ tamen utilitatis obtentu, Fratrum noſtrorum conſilio, non ſolùm in hac vita caſtrenſi tolerari, ſed ad eam trahi debuerant, & compelli. Idem Epiſtola CL. mollit quæ Epiſtola XIV. aſperiùs in Aulicam vitam ſcripſerat, & conveniens eſſe fatetur, ut Clerici aliqui, imò & Epiſcopi in Aulis Regum verſentur, modò gregis ſui ſolicitudinem non excutiant, & Aulæ vitia non imitentur. *Non ſolùm*, inquit, *toleranda, ſed deſideranda eſt plerumque cum Principibus converſatio Clericorum. Legimus quidem Sacerdotes & Prophetas frequentiam & familiaritatem cum Regibus habuiſſe. Tunc enim ſalubriter diſponitur vita Regum, cùm Religioſorum hortamenta ſectantur, & ducuntur conſilio Sapientum. Verumtamen, licèt Epiſcopos, & alios, qui curam in ſe gregis dominici ſuſceperunt, Regum Conſiliis frequenter expediat intereſſe, ſua tamen intereſt, ne miniſterium vigilantiæ Paſtoralis evacuent, ſed ſint in conſpectu Regum ſuæ conditionis memores, & Petri naviculam, cui præſunt, inter tempeſtuoſos fluctus Curiæ non relinquant. Nam & vectes, quibus arca Domini deferebatur, licèt moveri, & trahi in varias partes poſſent, extrahi tamen aut avelli omnino non poterant. In quo manifeſtiſſimè figuratur, quòd Eccleſiæ Prælati, etſi ad varias Reipublicæ neceſſitates diſtrahuntur ad tempus, à Sponſæ amplexibus, & à populi ſibi crediti ſolicitudine minimè ſeparentur.* Synodos Oecumenicas, Nationales, aut Provinciales, nec non Regni Comitia, quibus ob Eccleſiæ, vel Reipublicæ utilitates intereſſe debebant Epiſcopi, legitimas fuiſſe cauſas à Reſidentia diſpenſantes, nemo inficias ibit.

Epiſcoporum Juriſdictio.

XII. Summa erat Epiſcoporum Juriſdictio ſeculis undecimo & duodecimo. Clericorum cauſas, ſive civiles, ſive criminales uni Epiſcoporum tribunali Canonicæ Leges reſervabant. In Conſtitutionibus quas Legati *Alexandri II.* Pontificis Maximi anno M.LXVII. Mediolanenſibus obſervandas præſcripſerunt, caput iſtud legitur de Juriſdictione Epiſcopali: *Integram quoque habeat Epiſcopus in omnem ſuum Clerum canonicè judicandi ac diſtringendi poteſtatem, tam in civitate quàm extra, per omnes Plebes & Capellas: ut dum Clerici fuerint à ſecularis judicii infeſtatione ſecuri, in divina ſervitute & Canonum auctoritate conſiſtant quieti, & Archiepiſcopo ſuo obediant devoti.*

Cauſſæ omnes Clericorum, eccleſiaſticæ, civiles, criminales, Epiſcoporum tribunali ea ætate reſervatæ.

In Italia.

Urbanus II. ad *Rodulphum* Comitem de Clericorum à Secularibus Judiciis immunitate ita ſcripſit Epiſtola XIV. *Noſſe te volumus: quia nulli ſecularium Domino poteſtatem in Clericos habere licet; ſed omnes Clerici Epiſcopo ſoli debent eſſe ſubjecti. Quicunque verò aliter præſumpſerit, canonicæ proculdubio ſententiæ ſubjacebit.* Concilium Melfitanum, *Urbano II.* Præſide anno M.LXXXIX. celebratum, Canone X. ita ſanxit: *Ne gravamen aliquod Sancta patiatur Eccleſia, nullum jus Laicis in Clericos eſſe volumus & cenſemus.*

In Gallia.

Concilium Nemauſenſe ab eodem Pontifice anno M.XCVI. habitum, Canone XIV. ſtatuit, ut nullus *Clericos* vel *Monachos in Curiam ſuam ad ſeculare cogat venire Judicium: quoniam hoc rapina eſſet & ſacrilegium.* Concilium Remenſe anno M.CXLVIII. ab *Eugenio III.* congregatum, Canone V. Epiſcopalem Juriſdictionem in omnibus cauſis Eccleſiaſticis aſſeruit. *Decernimus etiam*, inquit, *ut Laici Eccleſiaſtica terminare negotia non præſumant: & Epiſcopi, Abbates, Archidiaconi, & alii Eccleſiarum Prælati, de negotiis Eccleſiaſticis, vel de aliis quæ ſpiritalia eſſe noſcuntur, aliquorum Laicorum Judicio non diſponant: nec propter eorum prohibitionem, Eccleſiaſticam dimittant Juſtitiam exercere.*

A Cùm *Stephanus* Angliæ Rex Caſtella Eccleſiæ occupaſſet, ac Epiſcopos ea tradere renuentes detineret, *Henricus* Vvintonienſis Epiſcopus, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, Regiſque frater dixit: *Si Epiſcopi tramitem juſtitiæ in aliquo tranſgrederentur, non eſſe Regis, ſed Canonum judicium: ſine publico & Eccleſiaſtico Concilio illos nulla poſſeſſione privari debuiſſe.* Ita refert *Vvillelmus Malmeſburienſis* lib. II. *Hiſtoriæ Novellæ*, pag. 182. Sanctiſſimus Archipræſul Cantuarienſis & Martyr *Thomas* ad mortem uſque pro Clericorum immunitate à foro ſeculari, & pro Epiſcopalis Juriſdictionis Legumque Canonicarum defenſione B certavit. Graviſſimam diſſenſionem quæ ipſum inter & *Henricum II.* Regem emerſit, ex Juriſdictionis Epiſcopalis uſurpatione, & Privilegiorum Cleri violatione à Rege facta originem ſumpſiſſe, *Guillelmus Neuburgenſis* lib. II. *De Rebus Anglicis*, Cap. XVI. commemorat. Unum è Regiarum Conſuetudinum capitibus, quæ *Henricus II.* Angliæ Rex in Conciliabulo Clarendonenſi promulgavit, Clericorum criminales cauſas ad forum ſeculare trahebat: *Ita quòd Regis Juſtitiarius mitteret in Curiam Sanctæ Eccleſiæ ad videndum quomodo res ibi tractaretur. Et ſi Clericus convictus, vel confeſſus fuiſſet, non deberet eum de cætero Eccleſia tueri.* C Hoc verò Caput ab *Alexandro III.* damnatum eſt. Ad *Henricum* Regem ea de re ſcripſit idem Pontifex Epiſtola X. *Sicut Clerici à viris ſecularibus vita & habitu diſtinguuntur, ita & Judicia Clericorum à Laicorum judiciis diverſa penitus comprobantur.... Si te in aliquo Judicium futurum deterret, aut præmiorum in æterna requie corona delectat, veritatem, quæ Deus eſt, & juſtitiam colere, jus ſuum unicuique tribuere, negotia Eccleſiaſtica, & præſertim criminalia, quæ de læſione fidei, vel juramenti emergunt, cauſas ſuper rebus, poſſeſſionibus Eccleſiarum, perſonis Eccleſiaſticis tractanda relinquere, Regnum & Sacerdotium non confundere, non adeo Serenitatem tuam deceret, quam etiam expediret.* D

MCLIX.

Epiſcopalis Juriſdictio in Anglia.

Anno MCLXIII.

Anno MCXC. orta inter Eccleſiam Rothomagenſem, & *Vvillelmum* Normanniæ Seneſcallum de Eccleſiaſtica Juriſdictione contentio, præſentibus Normanniæ Baronibus, hacce Conventione compoſita eſt. *In primis determinatum eſt de Clericis, quòd nulla occaſione à ſecularibus Poteſtatibus capientur, niſi pro homicidio, furto, & incendio, vel hujuſmodi enormi flagitio, quod ad Placitum gladii pertineat, & tunc cùm requiſiti fuerint ab Eccleſiaſticis Judicibus, quieti reddentur in Eccleſiaſtica Curia judicandi.* E

Epiſcopalis Juriſdictio in Normannia.

Item generaliter omnes de fidei læſione, vel juramenti tranſgreſſione quæſtiones in Eccleſiaſtico Foro tractabuntur. Super Treuga verò violatione antiqua conſuetudo, & Chartarum Henrici & Richardi Illuſtrium Regum Angliæ tenor obſervabitur.

Item quæſtiones de dote vel donatione propter Nuptias, quando mobilia, vel ſe moventia petentur, ad Eccleſiam referentur. Quæſtio verò ſuper iiſdem de immobilibus, Dominis noſtris Regi & Archiepiſcopo determinanda reſervatur.

Item in Conventualibus Eccleſiis, Abbates, vel Priores, aut Abbatiſſæ, cum aſſenſu Diœceſani Epiſcopi eligentur. F

Item nulla fiet recognitio in Foro ſeculari ſuper poſſeſſione quam Viri Religioſi, vel quæcumque Eccleſiaſtica perſona XX. annis vel ampliùs poſſederint. Similiter nulla fiet recognitio, ſi cartâ, vel alio modo, eleemoſynatam eſſe poſſeſſionem probare potuerint: ſed ad Eccleſiaſticos Judices remittentur.

Item diſtributio eorum quæ in teſtamento relinquuntur, auctoritate Eccleſiæ fiet, nec decima pars, ut olim, ſubtrahetur. De bonis verò Clericorum, etſi dicantur fuiſſe uſurarii, vel quocumque genere mortis præventi,

præventi, nihil pertinet ad ſecularem Poteſtatem, ſed Epiſcopali auctoritate in pias cauſas diſtribuentur.

Si quis ſubitanea morte, vel quolibet alio fortuito caſu præoccupatus fuerit, ut de rebus ſuis diſponere non poſſit, diſtributio bonorum ejus Eccleſiaſtica auctoritate fiet. Hæc ex Epiſtola Cleri Normanniæ ad omnes Chriſti Fideles diſcimus, apud *Radulphum de Diceto*, in *Imaginibus Hiſtoriarum*. Præerat tunc Rotomagenſis Eccleſiæ Sacris *Vvalterus*, quo abſente, ad Sacram ſcilicet Expeditionem cum *Richardo* Rege profecto, *J. de Conſtantiis* Decanus eamdem Eccleſiam procurabat.

Vvalterus Rotomagenſis Archiepiſcopus Eccleſiaſticæ Juriſdictionis vindex fortiſſimus.

Vvalterus ille Archipræſul, cui cognomen *Magnifico*, Juriſdictionis & libertatis Eccleſiaſticæ vindicem ſe præbuit fortiſſimum: colloquio ſiquidem inter *Richardum I.* Anglorum & *Philippum Auguſtum* Francorum, Reges habito, pacéque compoſita, *Richardus* Archiepiſcopum, & Capitulum Rotomagenſe rogavit, ut pro eo fidejuberent, ſponderentque, niſi ſingula Pactorum conventorum capitula religioſè ſervaret, ipſi ad ſolutionem duarum marcarum tenerentur. Authenticum Pactorum ſibi exhiberi petiit, ægréque obtinuit *Vvalterus*. Pactis hæc inſerta deprehendit: *Non licere Archiepiſcopo Rotomagenſi in terras vel homines Regis Francorum, ſeu Regis Anglorum, Interdicti vel Excommunicationis Sententiam dictare præter aſſenſum IV. Clericorum ab ipſis Regibus pro voluntate ſua eligendorum. Quòd ſi lata fuerit, ad eos ſpectabit cognitio ſententiæ, utrum tenere debebis, vel non. Quòd ſi injuſtam eſſe protulerint, Rex in cujus terram vel homines Eccleſiaſticam exercuerat Sententiam, ad mobilia & immobilia Archiepiſcopi manus extendet, & ea in proprios uſus convertet, donec Sententiam relaxaverit, & ei ſecundum arbitrium dictorum IV. Primatum ſatisfecerit. Annexum erat, ut illata Eccleſiis ſeu quibuſcumque Perſonis Eccleſiaſticis ſeu Viris Religioſis injuriæ damna remitterentur, & Interdicti vel Excommunicationis Sententiæ propter hæc latæ ſine ulla ſatisfactione ſolverentur.* His animadverſis, generoſus Archipræſul in omnes *Authentici* authores & fautores, duorum duntaxat Regum perſonis exceptis, excommunicationis ſententiam tulit. Altera die ad Regem Francorum acceſſit Archipræſul, ejúſque Majeſtatem rogavit, num ſibi *ſalva integritate Ordinis ſui, & juris, & poteſtatis Eccleſiæ Rotomagenſis concederet fidejubere pro Rege Angliæ*. Rex contradixit. Ad Eccleſiam ſuam rediit Archipræſul. Mox à Rege Angliæ vocatus, intellexit ſe ab ejus Majeſtate urgendum atque compellendum, ut illius & Regis Francorum voluntati morem gereret. Quamobrem noctu & clam recedere maluit, quàm periculum libertatis & Juris Eccleſiaſtici cum *diſpendio famæ & bonæ conſcientiæ incurrere*. Cameracum itaque ſeceſſit, meliorem eventum expectans. Id ex ipſius *Vvalteri* Archiepiſcopi Rotomagenſis Epiſtola ad *Radulfum* Londonienſem Decanum diſcimus, apud *Radulfum de Diceto*; in *Imaginibus Hiſtoriarum*, ad annum M.CXCVI. Profugo Archipræſule, Rex Archiepiſcopatus bona cœpit, Clericóſque vexavit, ut docet Epiſtola ipſi *Vvaltero* ſcripta ab Amico. Res tandem fœliciter compoſita eſt. A Regibus obtinuit generoſus Archipræſul, ut ſarta tecta maneret Archiepiſcopi & Eccleſiæ Rotomagenſis Juriſdictio & libertas: utque eidem Eccleſiæ annuus quingentarum librarum redditus in damnorum compenſationem conferretur. Id ipſe docet altera ad *Radulphum* Decanum Londonienſem Epiſtola, apud *Radulphum de Diceto*, pag. 691. *Vvalteri* Archipræſulis conſtantiam laudavit *Innocentius III.* Pontifex Maximus, ipſique ad meritum obedientiæ prohibuit ne tam iniquæ Regum Conventioni præberet aſſenſum,

A juſſitque ut Juriſdictionis Officium pro more in ſua Provincia exerceret: ſéque confirmaturum Sententias, quas in ſuos ſubditos canonicè promulgarat, vel erat promulgaturus. (Epiſtola CCLX.)

Epiſcopalis Juriſdictio in Suecia.

Epiſt. XIX. Append. I.

In Suecia non minùs quàm in Anglia, ſecularis Poteſtas vulnus graviſſimum Epiſcopali Juriſdictioni inferebat, cui pariter mederi conatus eſt *Alexander III.* Epiſtola ad Upſalenſem Archiepiſcopum, & ejus Suffraganeos. *Accedit ad hæc*, inquit, *quòd Clerici, ſive ipſi adverſus Laicos, ſive Laici adverſus eos, litigantes experiri voluerint, Laïcorum Judicia ſubire, & ſecundum ipſorum Inſtituta ſive Leges agere, vel defendere ſe coguntur. Nec ſolùm inferioris ordinis Clerici talibus injuriis fatigantur:*

B *verùmetiam vos ipſi, ſi juſtitiæ rigorem Zelo Dei ſuccenſi aliquando exerceatis, aliquam contra vos cauſam inobedientis gregis invidia machinante, vel ad igniti ferri examen, vel ad aliquod æquè prohibitum & execrabile judicium provocamini: nulla Canonibus qui id prohibent, ſeu Pontificali Dignitati exhibita reverentia vel honore.* Et infrà: *Ne Clerici ad ſæcularia Judicia pertrahantur, & Romanorum Imperatorum Leges prohibent, quæ tanquam Canones ubi Canonibus non obviant, ſunt obſervandæ; & Sanctorum Patrum ac Prædeceſſorum noſtrorum auctoritas interdicit.*

Chriſtianiſſimi Reges Epiſcopalem Juriſdictionem reveriti.

C Quam religioſè Juriſdictionem Epiſcopalem Chriſtianiſſimi Reges reveriti ſint, idem Pontifex teſtatur ad *Ludovicum VII.* Francorum Regem ſcribens de *Nicolao* quodam, qui à Turonenſibus Canonicis læſus, cauſam ad Sedem Apoſtolicam detulerat. *Sic enim* (inquit) *Sacrorum Canonum ſanxit auctoritas, & Imperatores qui anteceſſores tui fuerunt, & Reges Francorum, in ſuis Inſtitutionibus hoc ipſum ſanxerunt quòd hi quibus à Clericis injuria irrogatur, eos apud Eccleſiaſticos Judices debeant ſolummodo convenire. Id ipſum præſertim ſuper his, quorum injuria infra Sacros Ordines peragitur, de con-*

D *ſuetudine Regni tui, uſque ad hæc tempora accepimus obſervatum.* (Epiſtola LXXVII. Append. II.)

Epiſcopalis Juriſdictio Concilii Lateranenſis tertii, & Pontificum Decretalibus firmata.

Concilium Oecumenicum Lateranenſe III. Canone XIV. Juriſdictionem & immunitatem Eccleſiaſticam, diſtricto in Laïcos ipſam violantes ac perturbantes anathemate tuitum eſt his verbis: *Sanè quia Laici quidam Eccleſiaſticas perſonas, & ipſos etiam Epiſcopos, ſuo Judicio ſtare compellunt: eos qui de cætero id præſumpſerint, à Communione Fidelium decernimus ſegregandos.* Idem ſtatuit Concilium Dalmatiæ à Legatis Apoſtolicis anno 1199. celebratum, Canone V. *Sub excommunicatione prohibemus*, inquit, *ne aliquis Laïcus Clericum ad pe-*

E *regrina Judicia trahere præſumat, veluti candentis ferri, vel aquæ, vel cujuſlibet alterius Judicii: Non enim pertinet ad Laïcum Clericum judicare. Si autem Clericus peccaverit, ab Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, vel etiam Prælato ſuo, aut Romano Pontifice judicetur.*

Lucius III. Pontifex Maximus Clericum de quocumque crimine coram Eccleſiaſtico Judice conveniri debere, contraria conſuetudine non obſtante, ſcripſit ad Strigonienſem Archiepiſcopum, his verbis: *Cùm Imperator dicat, quòd Leges non dedignantur ſacros Canones imitari, in quibus ge-*

F *neraliter traditur, ut de omni crimine Clericus debeat coram Eccleſiaſtico Judice conveniri, non debet in hac parte Canonibus ex aliqua conſuetudine præjudicium generari.* Refertur Cap. *Clerici*, Tit. *De Judiciis*, Lib. II. Decretalium.

Celeſtinus III. Clericos criminis convictos, ſi poſt exauctorationem, excommunicationem, & ultimum anathema in crimine perſeverent, ſæculari poteſtati tradendos ſtatuit. *A nobis*, inquit, *fuit quæſitum, utrum liceat Regi, vel alicui ſæculari perſonæ judicare Clericos cujuſcumque Ordinis, ſive in*

furto ſive in homicidio, vel perjurio ſeu quibuſcumque fuerint criminibus deprehenſi: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod ſi Clericus in quocumque Ordine conſtitutus, in furto vel homicidio, vel perjurio, ſeu alio crimine fuerit deprehenſus legitimè, atque convictus, ab Eccleſiaſtico Judice deponendus eſt. Qui, ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, excommunicari debet; deinde contumacia creſcente, anathematis mucrone feriri: poſtmodum verò ſi in profundum malorum veniens contemſerit, cùm Eccleſia non habeat ultra quid faciat, ne poſſit eſſe ultra perditio plurimorum, per ſæcularem comprimendus eſt Poteſtatem, ita quod ei deputetur exilium, vel alia legitima pœna inferatur. (Lib. II. Decretalium Tit. *De Judiciis*, Cap. *Cùm non ab homine.*)

Cùm Bellovacenſem quemdam Canonicum *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus de crimine reſponſurum ad Curiam ſuam vocaſſet, Bellovacenſes Canonici *Ivonis* Carnotenſis Epiſcopi conſilium rogarunt, quid facto eſſet opus hac in cauſa. Reſpondit ſanctus & eruditus Præſul, ipſos, ſi viri fortes eſſent, pro tuenda Juriſdictione & immunitate Eccleſiaſtica extrema quæque paſſuros: id tamen conſilii ſe ipſis dare non audere in his anguſtiis, quibus neceſſe eſt ut Legem Eccleſiæ, vel Regem offendant, ſed ſequi illos oportere, quod ſuæ tolerabilius erit infirmitati. *Quia*, inquit, *res veſtra in anguſto poſita eſt, prout oporteret, certum vobis conſilium dare non poſſumus: quia in hoc negotio veſtro, niſi Deus miſericorditer conſulat, oportet ut aut Legem offendatis, aut Regem. Si enim Concanonicum veſtrum criminaliter impetitum alibi quàm in Eccleſia examinari conceditis, Canonicam Legem offenditis: ſi audientiam Regalis Curiæ reſpuitis, Regem offenditis. In qua diſceptatione, cùm ipſi & ratione, & auctoritate ſciatis quid ſit verius, quid honeſtius, tamen pro temporum opportunitate ſequi vos oportebit, quod infirmitati veſtræ erit tolerabilius. Si autem ſciremus vos eſſe paratos ut cum gaudio tolerare poſſetis ruinas domorum, exterminationes corporum, rapinas bonorum veſtrorum, poſſemus vos exhortari ut ſequeremini conſilium Suzannæ, quæ magis elegit in manus hominum incidere, quam Dei Legem derelinquere. Sed quia in donis ſpiritualibus conſilium & fortitudo conjuncta ſunt, conſilium aliud, niſi quod patientia veſtra tolerare poſſit, dare non audemus: quia qualis veſtra ſit fortitudo, ignoramus. De Curia autem in cauſis Clericorum vitanda, quid Decreta, quid Canones, quid & mundanæ Leges clament, & apud vos habetur, & nos ex parte ſcripſiſſemus, &c.* (Epiſtola CXXXVII.)

Prudens Yvonis Carnotenſis conſilium.

Epiſcoporum Juriſdictioni Laïci quoque ob certa quædam crimina obnoxii erant. Sacerdotum concubinas Synodus Romana *Leonis IX.* anno MLI. & Londinenſis anni MCXXVII. ſervitute damnarunt. Concilium Juliobonenſe anno MLXXX. Canone XIII. decernit ut *Parochianorum crimina Epiſcopo pertinentia, ubi conſuetudo fuit, Epiſcoporum Judicio examinentur. Si contradictio Judicationis facta fuerit, ante Epiſcopum definiatur.* Concilium Oecumenicum Lateranenſe II. anno MCXXXIX. Can. XVIII. Incendiarios excommunicat, & veniam petentibus, præter reſtitutionem, militiam ſacram in Paleſtina vel Hiſpania per annum integrum in Pœnitentiam imponit. Principibus tamen non adimit pœnas in ipſos decernendi poteſtatem, de conſilio Epiſcoporum. *Sanè* (inquit Canone XX.) *Regibus & Principibus facultatem faciendæ Juſtitiæ conſultis Archiepiſcopis & Epiſcopis, non negamus.* Quo ex Canone colligitur, reos quos Eccleſia publicæ pœnitentiæ addixerat, à Magiſtratibus multari ac plecti nihilominus potuiſſe, at ſententiam capitis, aut minutionis membrorum in illos non fuiſſe latam: ſi quidem Epiſcopi Judices cum Laïcis Magiſtratibus ſedebant. *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus ejuſdem Politiæ teſtis eſt Epiſtola centeſimaprima ad *Adelam* Comitiſſam. *Omnes* (inquit) *Pſeudo-Prædicatores, & Pſeudo-Monachi, & Pſeudo-Clerici fornicatores, adulteri, fœneratores, & alii qui in Chriſtianiſmo offendunt (exceptis his qui pœna capitali puniendi ſunt) à nobis diſtringendi & corrigendi ſunt, & ipſi, & eorum res, noſtri ſunt Juris. Et hæc eſt antiqua & inconcuſſa conſuetudo non tantùm Carnotenſis Eccleſiæ, ſed omnium Eccleſiarum per totum Regnum Galliarum.*

Laïci ob quædam crimina Juriſdictioni Epiſcopali obnoxii.

S. Kanutus Rex Daniæ, & Martyr, *Literatorum Controverſias vulgaris fori conditione exemptas, ad ejuſdem profeſſionis Judicium relegabat. Iiſdem Religionis reos, objecta repellere nequeuntes, pecuniaria mulcta puniendos permiſit. Quibus etiam in omnia quæ adverſum divina committerentur, animadverſionis arbitrium tradidit, cunctáſque hujus generis actiones Sacerdotali Judicio deſtinatas, à publico Foro ſecrevit, ne honore impares conditio æquaret.* Ita refert *Saxo Grammaticus*, Hiſtoriæ Danorum Lib. XI.

Servitutem illam Summi Pontificis & Epiſcoporum, quâ litigantium cauſis audiendis & judicandis incumbebant, deplorat S. Bernardus Lib. I. *De Conſideratione*, Capp. III. VI. & X. monétque *Eugenium III.* Eccleſiaſtici Fori abuſus emendet, Litigatorum fraudes, Advocatorum artes, litium ambages præcidat, curet denique ut cauſæ breviter finiantur.

In ſuos Officiales Eccleſiaſticæ Juriſdictionis adminiſtrationem Epiſcopi Sæculo XI. & XII. tranſtulere, qui ſæpe commiſſa poteſtate ad emungendam pecuniam, ad inſontes opprimendos, ad abſolvendos noxios abutebantur, teſte *Petro Bleſenſi* Epiſtola XXV. ad Officialem Epiſcopi Carnotenſis, cui author eſt, ut, *Si credit in Deum, relinquat Officialis Officium, Miniſterium damnationis, rotam malorum, ſpiritum vertiginis, qui ipſum ad inania circumvolvit.*

Officiales Epiſcopalis Juriſdictionis adminiſtri.

XIII. Finitiva & ultima Epiſcoporum Judicia Sedi Apoſtolicæ reſervata erant. Ob Metropolitanorum quidem negligentiam primam interdum cauſarum Epiſcopalium cognitionem Summi Pontifices ad ſe traxere, ſed illam Synodis Provincialibus jure competere agnoſcebant. De quo Diſciplinæ capite S. *Leo IX.* Epiſtola IV. ad *Petrum* & *Joannem* Epiſcopos Africanos ita ſcripſit: *Sed hoc vos non lateat, non debere præter ſententiam Romani Pontificis univerſale Concilium celebrari, aut Epiſcopos damnari, vel deponi. Quia etſi licet vobis aliquos Epiſcopos examinare, definitivam tamen ſententiam, abſque conſulto Romani Pontificis, ut dictum eſt, non licet dare. Quod in Sanctis Canonibus ſtatutum ſi quæritis, poteſtis invenire; ſcilicet quia omnium Eccleſiarum majores & difficiliores cauſæ per Sanctam & Principalem B. Petri Sedem à Succeſſoribus ejus diffiniendæ ſunt.* Alexander II. Senonenſem Archiepiſcopum admonuit ut in Aurelianenſem Epiſcopum ſimoniæ reum ſententiam ferret, ac *Gervaſium* Remenſem Archipræſulem hortatus eſt Epiſtola VI. ut illud cum ipſo peràgeret negotium. *Super Aurelianenſem denique, qui ſimoniacè Epiſcopatum obtinuiſſe, & inde perjurium tribus aliis ſibi adhibitis, incurriſſe probatur, Sententiam dare Archiepiſcopum Senonenſem, literis noſtris admonuimus: quem nimirum ut cum ipſo convenias, & negotium illud pariter agas, Apoſtolica Auctoritate hortamur.* Eidem præcepit Epiſtola XVIII. ut Bellovacenſem Epiſcopum rerum Eccleſiaſticarum dilapidatorem caſtigaret, ac Ambianenſem ob injuriam Corbeienſi Abbati illatam ad ſatisfactionem adigeret. Si verò has cauſas finire per ſe non poſſet, eas ad Sedem Apoſtolicam referret, ejus auctoritate finiendas *Belvacenſem*, inquit, *Epiſcopum quem*

Canonica Epiſcoporum Judicia.

Cauſarum Epiſcopalium prima cognitio Provincialibus Conciliis competebat: finitiva ſententia, Romano Pontifici.

quem res Eccleſiaſticas, & populum Dei atrociter diſperdentem audivimus, ſi verum eſt, jubemus ita virga ſanctæ auctoritatis ferias, ut cæteri, ſi qui ſunt ſimiles ejus exemplo corrigantur. Porro Ambianenſis Epiſcopus à nobis admonitus, ab injuria Corbeienſi Abbati illata, non veritus noſtram auctoritatem, non modò non deſiſtit, verumetiam in dies eam multiplicat. Quare utrumque ad te maturiùs convoces, eorum contentioni finem canonicè impoſiturus. Quòd ſi per te nequiveris, rem totam ad Sedem Apoſtolicam tempeſtiviùs per Epiſtolam referas, ut Apoſtolica Auctoritate hæc contentio ſopita conquieſcat. Eas dumtaxat cauſas ad Sedem Apoſtolicam remitti jubet *Alexander*, quas per ſe *Gervaſius* dirimere non potuerit

Guillelmus Nothus Dux Normannorum, & deinde Rex Anglorum, *Malgerium* Archiepiſcopum Rothomagenſem, Patruum ſuum, qui ſacra dignitate ad luxum abutebatur, Eccleſiæ theſaurum dilapidabat, multorúmque criminum laborabat infamia, deponi curavit in Synodo: qua de re *Guillelmus Pictavenſis*, Lexoviorum Archidiaconus, coævus Autor ita ſcribit in Geſtis Vvillelmi Ducis: *Læſit inſuper* Malgerius *injuria non levi Eccleſiam univerſalem, cujus unicum Primatem Summum in orbe terrarum Antiſtitem, non qua decuit obedientia veneratus eſt: Nam Apoſtolici Mandato ſæpius ad Romanum Concilium accitus, renuit ire. Sanè pigebat Rothomagum, pigebat cunctam Normanniam Archipræſulis, qui cùm honeſtatis forma eminentes quoſque antecedere deberet, infimarum perſonarum teſtimonio accuſante confutabatur, univerſorum deſpectu degradandus cenſebatur. Princeps igitur animadvertens jam non monitis agi oportere in cauſa præcipuæ gravitatis, ne ultra patiendo, ſuperni Judicis iram irritaret in ſe, depoſuit Patruum in publico Sanctæ Synodi, Apoſtolici Vicario, cunctiſque Normanniæ Epiſcopis juxta Canonum autoritatem ſententiam dantibus unanimi conſenſu.*

Stigandus Cantuarienſis Archiepiſcopus, in Concilio Vvintonienſi exauctoratus eſt *Alexandro II.* Pontifice Maximo conſentiente, ut ſcribit *Thomas de Vvalſingham* in *Ypodigmate Neuſtriæ*, ad annum MLXX. *In Concilio magno celebrato Vvintoniæ, jubente & præſente Guillelmo, Alexandro Papa conſentiente, Stigandus Dorobernenſis Archiepiſcopus degradatur tribus ex cauſis: quia Epiſcopatum Vvintoniæ cum Archiepiſcopatu injuſtè poſſidebat: Et quia vivente Archiepiſcopo Roberto, non ſolùm Archiepiſcopatum ſumpſit, ſed & ejus Pallio, quòd Cantuariæ remanſit, dum injuſtè pulſus eſt ab Anglia, in Miſſarum celebratione uſus eſt: Et poſt à Benedicto, quem Romana Eccleſia excommunicavit, eò quòd Apoſtolicam Sedem invaſit, Pallium ſuſcepit.*

In Articulis qui vulgò *Dictatus Gregorii VII.* vocantur, tertius Epiſcoporum depoſitionem, finitivam utique, Romano Pontifici reſervat. *Quòd ille ſolus poſſit deponere Epiſcopos, vel reconciliare.* Quartus verò ſic habet: *Quòd Legatus ejus omnibus Epiſcopis præſit in Concilio, etiam inferioris gradus, & adversùs eos ſententiam depoſitionis poſſit dare.* Dictatum Gregorio VII. ſuppoſitum in Diſſertationibus probabo. Sanè *Gregorius VII.* Epiſcoporum cauſas ut plurimùm judicari permiſit in Synodis quibus ejus Legati præerant, & reos deponi: ita tamen ut Legati ad ipſum referre tenerentur quæ iſtis in cauſis geſta erant, ut à Sede Apoſtolica confirmarentur. Sic *Hugonem* Dienſem Epiſcopum referre ad ſe juſſit de cauſa Carnotenſis Epiſcopi, Epiſtola XI. Libri VI. Appellationes etiam admittebat, ut factum eſt in cauſa Archiepiſcopi Auſcitani, & Epiſcopi Bigorritani, quos à *Giraldo* Epiſcopo Oſtienſi Legato ſuo in Synodo Gallicana depoſitos, Romæ abſolvit, ut conſtat ex ejus Epiſtola XVI. Libri primi. Interdum appellatione admiſſa cauſam integram remittebat ad Legatos, ut eam rurſum in Plenario Concilio judicarent: quod ſanè à Sardicenſibus Canonibus non abhorrebat. Hujus moris exemplum videre eſt in cauſa *Lamberti* Morinenſis Epiſcopi, Epiſtola XXXII. Libri IX. Aliquando finitimis Epiſcopis cognitionem delegabat, qui cauſam in Synodo examinarent, ac Sententiam finitivam in reos Auctoritate Apoſtolica dicerent; quamquam Synodos proprio nomine, proprioque jure, primam cognitionem cauſæ ſuſcipere poſſe non diffiteretur. Ita factum eſt in cauſa *Rainerii* Aurelianenſis Epiſcopi, cui examinandæ ac judicandæ Senonenſem ac Bituricenſem Archipræſules, eorúmque Suffraganeos delegavit, Epiſtola VIII. Libri V. *Auctoritate*, inquit, *Apoſtolica vobis præcipimus, ut ad examinationem actuum ſuorum, in locum quem magis aptum probaveritis, conveniatis, ad quem priùs literis veſtris eum convocetis: ibique de ſupradictis vobis reſpondeat; & ſi poteſt, ſe innocentem reddat. Quòd ſi fortè in contumacia ſua permanens, infra quadraginta dies admonitionis venire contempſerit, aut veniens de omnibus ſupradictis canonicè ſe non expurgaverit; Judicio Sancti Spiritus, & Auctoritate Apoſtolica, Sententiam damnationis & depoſitionis, ſine omni ſpe reſtitutionis, in eum promulgamus. Quam vos, ſicut decet ſequentes, per aures circumſtantis populi diffundite: & Sanſonem ipſum, de quo vos mihi ſcripſiſtis, qui Beati Petri conſilium & noſtrum expetiit, in loco illius Depoſiti ſecundùm Deum ſubrogate.* Sententiam depoſitionis in eos pronuntiat, decernendo quid jure mereantur, quam nihilhominus ab Epiſcopis ferendam ſtatuit, ut à Judicibus, non ut meris executoribus.

Urbanus II. Gaufridum Carnotenſem Epiſcopum ob adulteria, fornicationes, perjuria, proditiones depoſuit, & *Ivonem* Carnotenſem Epiſcopum à Clero electum conſecravit. *Richerius* Archiepiſcopus Senonenſis Metropoleos, Provincialiúmque Epiſcoporum jura violari conqueſtus eſt, *Ivonem* velut invaſorem habuit, Synodum Provincialem Stampis celebravit, in qua ipſum deponere, & *Gauffridum* reſtituere conatus eſt: ſed appellatione ad Sedem Apoſtolicam has molitiones *Ivo* eluſit. Rem ipſe memorat Epiſtolis VIII. & XII. In priori quidem ad *Richerium* ſcripta hæc habentur: *Dicitis me Sedem invaſiſſe Gaufridi Coëpiſcopi veſtri: in quo manifeſtè contra Sedem Apoſtolicam caput erigitis, dum quod illa ædificat, vos, quantùm in vobis eſt, deſtruitis; & quod illa deſtruxit, vos ædificare contenditis: cujus Judiciis & Conſtitutionibus obviare, planè eſt hæreticæ pravitatis notam incurrere, cùm Scriptura dicat:* Hæreticum « eſſe conſtat, qui Romanæ Eccleſiæ non concor- « dat. *Præterea, famæ veſtræ non bene conſulitis, qui caprum emiſſarium, cujus adulteria, fornicationes, perjuria, proditiones per omnem ferme Latinam Eccleſiam publicatæ ſunt, qui pro his & aliis ſimilibus à Sede Apoſtolica damnatus eſt; ita ut ſe purgare non valens, Virgam Paſtoralem redderet & Annulum: De quo Apoſtolicum accepiſtis Decretum, in hæc verba:* Quicumque Gaufridum depoſitum dein- « ceps juverit ad infeſtandum vel reinvadendum « Carnotenſem Epiſcopatum, excommunicatum « eum eſſe cenſemus: *Adhuc Epiſcopum vocare, in Epiſcopum reformare contenditis.* In poſteriori verò Epiſtola ad *Urbanum II.* ita ſcribit: *Notum facio Beatitudini veſtræ, quòd Senonenſis Archiepiſcopus, conſilio Pariſienſis Epiſcopi infatuatus, adhibito ſibi eodem Pariſienſi Epiſcopo, & duobus aliis non diſſimilis vecordiæ, Meldenſi & Tricaſſino, hoc anno Stampis de Ordinatione quam à vobis acceperam, me inordinatè*

Cap. Nullis Diſtinct. 9.

dinate ſatis accuſavit, dicens me in Majeſtatem Regiam offendiſſe, qui a Sede Apoſtolica Conſecrationem præſumpſeram accepiſſe. Cùm itaque conarentur Gaufridum depoſitum, contra Decretum veſtrum in priſtinum ſtatum reformare, & in me depoſitionis Sententiam proferre, Sedem Apoſtolicam appellavi. Idem nihiſominus Ivo in ſua Canonum ac Decretalium Collectione ea deſcripſit ſive ex apocryphis Pontificum Epiſtolis, ſive ex monumentis legitimis antiquorum Conciliorum, quæ antiquam Judiciorum Epiſcopalium formam referunt, ac finitiva tantùm Judicia, ſoláſque Appellationes Sedi Apoſtolicæ deferunt. Conferantur Partis Quintæ Capita CCXLIV. CCXLV. CCXLVIII. CCLVII. CCLVIII. CCLX. CCLXII. & CCLXIII.

A Legatorum Apoſtolicorum ſententia in Synodis lata Epiſcopi depoſiti ad Summum ipſum Pontificem [illegible] appellare.

Goffridus Vindocinenſis Epiſtola XXI. *Girardum* Engoliſmenſem Epiſcopum, Sedis Apoſtolicæ Legatum arguit, quòd ſe deponendi Epiſcopos, interclusa etiam appellationis via ad Sedem Apoſtolicam, poteſtatem habere gloriaretur. *Quod me præſente*, inquit, *etiam coram Laicis prædicaſtis: Vos videlicet Epiſcopos deponendi habere poteſtatem, novum genus præſumptionis putamus: quia nulla ratione Legatis Apoſtolicæ Sedis conceditur, quod ad ſolius Romani Pontificis pertinet dignitatem. Sed ſi ita eſt, ut a vobis publicè prædicatum agnoſcitur; quaſi alterum Papam vos feciſtis: & ad Romanam Eccleſiam, quam nunc uſque in ſua neceſſitate liberè quiſque appellare potuit, vox appellationis negatur. Nos tamen credebamus, Mediocritatem veſtram Legationem habere Sedis Apoſtolicæ, non Apoſtolicam Sedem eſſe: & a Domino Papa partem ſuſcepiſſe ſolicitudinis, quam ſolummodo cæteri Legati ſuſcipiunt, non plenitudinem exercere poteſtatis.* Legatis itaque, quos Romani Pontifices undecimo & duodecimo ſæculo frequentes mittebant, Canonum executionem procurare, & Synodos cogere incumbebat, ſi Metropolitani officio ſuo deeſſent; ipſóſque, non minùs quàm alios Epiſcopos in illis Synodis judicare, ac deponere: ſed Præſules depoſiti à ſententia Synodi ac Legatorum ad Sedem Apoſtolicam appellare poterant.

Gratianus Cauſa II. Quæſt. VI ex apocryphis veterum Pontificum Epiſtolis, & legitimis recentiorum Decretis multa collegit, quæ Appellationes Epiſcoporum Sedi Apoſtolicæ judicandas tribuunt: Itaque ſupponit prima Judicia eſſe à Metropolitanis & Synodis exercenda. Qua de re Ivo Carnotenſis Epiſcopus, Juris Canonici peritiſſimus, & Sedi Apoſtolicæ devotiſſimus antea ita ſcribebat Epiſtola LXVIII. *Si intra Provinciam, ſecundum quod inſtituta majorum continent, fieret prima diſcuſſio, ſicut neceſſe foret, non deeſſent accuſatores, non deeſſent teſtes, qui pro hujuſmodi negotiis non audent ad remota loca prodire.*

Cùm *Gaufredus* Archiepiſcopus Eboracenſis, multorum criminum reus delatus eſſet, nec poſſet in Anglia judicari, quòd Apoſtolico privilegio munitus eſſet, ac de Primatu etiam contenderet cum Archiepiſcopo Cantuarienſi, denique Frater eſſet *Richardi I.* Regis; *Celeſtinus III.* Pontifex Maximus inquirendi provinciam in partibus demandavit Lincolnienſi Epiſcopo, Archidiaconis *De Nortantona*, & Priori *De Pontefracto*: & Inſtrumenta omnia ad Sedem Apoſtolicam mitti juſſit, diémque dici partibus, ad quem Romæ ſe ſiſterent, Sententiam ſuam audituræ. Stata die non adfuit *Gaufredus*; datæ ipſi, imò ampliatæ induciæ: Tandem contumaciæ damnatus eſt, ipſumque ab Archiepiſcopali dignitate & officio ſuſpendit *Celeſtinus*, ac Diœceſeos adminiſtrationem ad *Simonem* Eboracenſem Decanum, & ejuſdem Eccleſiæ Canonicos tranſtulit, ut teſtantur ejuſdem Pontificis Epiſtolæ Annalibus *Rogerii de Hoveden* infertæ ad annum MCXCVI. Tandem ad Sedem Apoſtolicam acceſſit *Gaufredus*, & cùm accuſationum ſibi illatarum capita diluiſſet, in Dignitatem ac Officium reſtitutus eſt.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, num. 1. pag. 682. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa poteſt novos erigere Epiſcopatus de conſenſu Principum, propter pacem.*

R. Piget idem centies repetere, ſed cogit Cenſorius Indiculus. Non quæro quid poſſit Summus Pontifex, ſed quid factum ſit ſæculis XI. & XII. *Novorum* (inquam) *Epiſcopatuum erectio undecimo & duodecimo ſeculo fiebat Auctoritate Romani Pontificis, accedente Principum conſenſu, ut pax Regnum inter & Sacerdotium foveretur*, & propter utilitatem Eccleſiæ. Id verò ex præclaris & certiſſimis Antiquitatis Eccleſiaſticæ Monumentis à me probatum eſt pag. 629. 630. & 631. Sed & hodiè mores iſti vigent. Epiſcopatus novi extra temporalem Eccleſiæ Romanæ ditionem eriguntur de conſenſu Principum, ad fovendam concordiam Sacerdotii & Imperii. Sic nuper in Gallia Epiſcopatum Aletſienſem ſub Archiepiſcopatu Narbonenſi erexit, rogante Rege Chriſtianiſſimo Ludovico Magno Innocentius XII. Pontifex Optimus Maximus. Sic Albigenſem Archiepiſcopatum eodem conſentiente & rogante erexit beatæ Memoriæ Innocentius Undecimus. Sic pro novi Epiſcopatus erectione Bleſis ſub Metropoli Pariſienſi, Epiſcopi & Eccleſiæ Carnotenſis nomine Innocentio XII. pariter ſupplicatum eſt, conſentiente Chriſtianiſſimo Rege, qui & primum Epiſcopum nominavit; eáque gratia à Pontifice ſanctiſſimo & Eccleſiæ neceſſitatibus atque utilitatibus ſemper conſulente conceſſa eſt, & Cathedra Epiſcopalis Blæſis erecta.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 632. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Pro habendo Epiſcopatu in Gallia, eſt neceſſarius conſenſus Regis.*

R. Utique neceſſarius eſt, & ſecundùm hodiernam Diſciplinam, ex qua nemo confirmatur Epiſcopus niſi nominatus à Rege, juxta pacta inter Franciſcum I. Regem Chriſtianiſſimum & Leonem X. Concordata: & ſecundùm Diſciplinam XI. & XII. Sæculi, de qua tantùm eo loci ſcripſi: *Epiſcopi à Clero & populo eligebantur... Regius conſenſus in Gallia deſiderabatur.* Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, Num. 6. pag. 648. Editionis primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Epiſcopi hominium & juramentum præſtabant Regibus, id diſſimulante Papa propter pacem, contra Decretum Gregorii VII.*

R. Reges Juramentum fidelitatis & hominium ab Epiſcopis exegiſſe XI. & XII. Sæculo: Id prohibuiſſe Gregorium VII. & Urbanum II. in Concilio Claromontano: Reges his Decretis parere noluiſſe: diſſimulaſſe interdum, œconomiæ paciſque gratiâ Romanos Pontifices, Hiſtoriæ & facti, non dogmatis, capita ſunt, à me relata & probata; nullique non probanda qui non fuerit in Hiſtoria & Eccleſiaſtica hoſpes & peregrinus.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, Num. XIII. pag. 690. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hæc notant: *Finitiva & ultima Epiſcoporum Judicia Sedi Apoſtolicæ reſervata erant. Ob Metropolitanorum quidem negligentiam, primam interdum cauſarum Epiſcopalium cognitionem Summi Pontifices ad ſe traxere; ſed illam Synodis Provincialibus jure competere agnoſcebant.* Et pag. 639. *Interdum Appellatione admiſſa, cauſam integram Papa remittebat ad Epiſcopos, ut eam rurſus in plenario Concilio judicarent, quod ſanè à Sardicenſibus Canonibus non abhorrebat. Quamquam Synodos proprio nomine, proprioque jure, primam cognitionem cauſæ ſuſcipere poſſe non diffiteretur.*

R. Hanc Sæculis XI. & XII. viguiſſe Diſciplinam dixi, & ex Monumentis Eccleſiaſticis probavi. Facti Quæſtio eſt. Contenduntne Religioſi Cenſores, non ſolum primam cauſarum Epiſcopalium cognitionem ad Romanum Pontificem pertinere, quod Eccleſia Gallicana ſemper negavit: ſed primam etiam hujuſmodi cauſarum cognitionem

cognitionem in Curia Romana ſemper inſtitutam fuiſſe, non obſtantibus Canonibus, Decretis Summorum Pontificum, Hiſtoriis, & teſtimoniis quibuſcumque, hujus facti falſitatem invictè probantibus?

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 698. Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Papa ex apocryphis Epiſtolis ſuam probat auctoritatem.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Ita ſcripſi eo loci: *Gratianus Cauſa II. Quæſt. VI. ex apocryphis veterum Pontificum Epiſtolis, & legitimis recentiorum Decretis multa collegit, quæ Appellationes Epiſcoporum Sedi Apoſtolicæ judicandas tribuunt.* An Gratianum Papam fuiſſe Religioſis Cenſoribus in mentem venit?

ARTICULUS VI.

De Clericis.

Clericos abſque Titulo ordinare nefas.

I. CLericos abſque Titulo ordinare nefas erat, ut conſtat ex *Urbano II.* Epiſtola XVII. Appendicis. Ex Concilio Placentino anni MXCV. Canone XV. quo ſtatutum eſt, *Ut ſine Titulo facta Ordinatio irrita habeatur, & in qua quilibet titulatus eſt, in ea perpetuò perſeveret.* Ex Concilio Claromontano eodem anno habito, Canone XIII. *Ut omnis Clericus ad eum Titulum ad quem primùm ordinatus eſt, ſemper ordinetur.* Titulus alius tunc non erat à Beneficio: unde Canon XII. ſtatuit: *Ut nulli Clericorum liceat deinceps in duabus civitatibus duas Præbendas obtinere, cum duos Titulos non poſſit habere.* Ex Concilio Londinenſi anno MCXXV. Canone VIII. *Nullus in Preſbyterum, nullus in Diaconum, niſi ad certum Titulum ordinetur; qui verò abſolute fuerit ordinatus, ſumpta careat dignitate.* Ex Canone V. Concilii Lateranenſis Oecumenici ſub *Alexandro III.* quo Epiſcopus adſtringitur ad ſuſtentationem Preſbyteri vel Diaconi, quem abſque Titulo ordinaverit, donec ei in aliqua Eccleſia Beneficium contulerit: niſi ſufficiens Patrimonium habeat. Hoc Patrimonialium Titulorum initium. Unus ex Romanis Pontificibus qui *Alexandro III.* ante annum MCCIII. ſucceſſerunt, Concilii Lateranenſis Decretum de ſolis Preſbyteris & Diaconis editum ad omnes Ordines inferiores extendere voluit. Contra Legem Epiſcopis gravem ac penè intolerabilem *Stephanus* Epiſcopus Tornacenſis interceſſit, obſecravitque Chriſti Vicarium ut eam reſtringeret, Epiſtola CXCIV. *Cùm in Sancto,* inquit, *Lateranenſi Concilio ſub fœlicis recordationis Beatiſſimo Papa Alexandro, cui plures ex nobis interfuerunt, ſuffragium ſuum omnibus qui aderant præſtantibus, de Preſbyteris tantùm & Diaconibus ſtatutum fuerit & decretum, id libenter amplectimur, fideliter approbamus, obedienter Deo volente ſervabimus, & ſervamus. Impoſſibile autem nobis eſt nomina vel numerum eorum, quos infra Diaconatum ordinavimus, memoriter tenere, nec minus impoſſibile eſt omnibus eis vel conferre Beneficia, vel neceſſaria providere. Satius erit nobis amodo non celebrare Ordines, quàm hæc importabilia ſuſcipere onera. Quod ſi fortè ceſſantibus nobis contigerit, quantum periculum futuris temporibus vel perſonis immineat, nemo dubitat vel ignorat. In Gallicanis etiam partibus ad hoc tantum plerique literas addiſcunt, ſive parvuli, ſive adulti, ut in Eccleſia Dei gradatim per Ordines promoti, Deo ſerviant & miniſtrent. Quod ſi Ordinatores defecerint, deficient Ordinandi: & ceſſabunt Myſteria, ſi Miniſteria ceſſare contigerit. Attendat & Pius & Juſtus Pater, quia lex nova in obſervatione ſua debet eſſe poſſibilis, in conſtitutione ſua, non præteritis dare formam negotiis, ſed futuris. Pro his omnibus Paternitati veſtræ ſupplicamus, & preces fundimus, ut Mandatum iſtud arduum, intolerabile, & onerosum, ſi placet, temperetis, cui nos obtemperare & difficultas prohibet, & impoſſibilitas non permittit.*

Patrimonialium Titulorum initium.

Lex in obſervatione ſua debet eſſe poſſibilis, nec præteritis dare formam negotiis, ſed futuris.

Ordinandorum ætas.

II. Epiſcopi, & Preſbyteri, ante annum ætatis trigeſimum, Diaconi ante vigeſimum-quintum non ordinabantur ſæculo undecimo, niſi ſumma neceſſitate urgente, aut ob ſingulare ſapientiæ ac ſanctitatis meritum Epiſcopo diſpenſandum videretur in Preſbyterorum Ordinationibus; qui tamen ante annum XXV. non poterant inaugurari. Ita ſanxit Concilium Toloſanum anno MLVI. & Rothomagenſe anno MLXXIV. Canone VI. *B. Petrus Damiani* Libro qui inſcribitur *Gratiſſimus,* Cap. IV. ejuſdem diſciplinæ teſtis eſt. *Urbanus II.* in Concilio Melfitano Canone IV. Subdiaconos anno ætatis decimo-quarto aut decimo-quinto permiſit ordinari. *S. Malachias* Preſbyter ordinatus eſt annos natus dumtaxat viginti quinque; de qua diſpenſatione *S. Bernardus* ita ſcribit in ejus Vita: *In qua ejus Ordinatione, ſi quid præter Canonum formam proceſſiſſe videtur, ut vere videtur; donandum ſanè tum zelo Ordinatoris, tum meritis Ordinati. Ego verò iſtud nec in Sancto redarguendum, nec uſurpandum conſulo ei, qui Sanctus non fuerit.* Summus Pontifex *Alexander III.* & Concilium Oecumenicum Lateranenſe ab ipſo celebratum Canone XIII. Epiſcopos ante annum ætatis trigeſimum conſecrari vetant, Preſbyteros anno vigeſimo-quinto inaugurari permittunt. Pueris Eccleſiaſticas Dignitates non eſſe conferendas, etiam Principum filiis, docuit *S. Bernardus*, ſuámque interceſſionem *Theobaldo* Comiti negavit pro *Vuillelmo* ejus filio promovendo (Epiſtola CCLXXI. *Honores,* inquit, *& Dignitates Eccleſiaſticas non ignoro deberi his, qui eas digne ſecundum Deum adminiſtrare & velint & poſſint. Porro eas acquiri parvulo filio veſtro, precibus meis, vel veſtris, nec vobis juſtum, nec mihi tutum eſſe noveritis...... Sane Vuillelmulo noſtro cupio bene per omnia, ſed ante omnia Deum. Hinc eſt quòd contra Deum nolo aliquid habeat, ne non habeat Deum. Quòd ſi alius ſecùs voluerit, nolo per me habeat, ne perdam & ego Deum.*

III. Epiſcopus Beneficiorum omnium ſuæ Diœceſeos collator erat, præſentandi Jure Patronis ſervato. Id conſtat ex Concilio Salegunſtadienſi Canone XIII. *Nullus Laicorum,* inquit, *alicui Preſbytero ſuam commendet Eccleſiam præter conſenſum Epiſcopi; ſed eum priùs mittat Epiſcopo, vel ejus Vicario, ut probetur ſi ſcientia, ætate, & moribus talis ſit, ut ſibi populus Dei commendetur.* Ex Concilio Pictavenſi anno MLXXVIII. Canone I. *Nullus,* inquit, *Epiſcopus, Abbas, Preſbyter, vel qualibet perſona de Clero, accipiat de manu Regis, vel Comitis, vel cujuſcumque Laicæ Perſonæ, donum Epiſcopatus, vel Abbatiæ, vel Eccleſiæ, vel aliquarum Eccleſiaſticarum rerum: ſed Epiſcopus a ſuo Metropolitano, Abbas, Preſbyter, & cæteræ inferiores perſonæ, a proprio Epiſcopo.* Ex *Urbano II.* in Epiſtola, ad *Pibonem* Tullenſem Epiſcopum, XVII. Appendicis. *Epiſcopus,* inquit, *omnia ſui Epiſcopatus membra, videlicet Archidiaconatus, Archipreſbyteratus, Decanias, vel aliquas Præpoſituras Eccleſiæ ſuæ Canonicas, gratis abſque omni venalitate diſtribuat.* Idem in Concilio Melphitano Canone I. decrevit. Circa hæc tempora, *Joannes* S. R. E. Diaconus Cardinalis & Cancellarius Epiſtolam Hiſtoricam ſcripſit ad Abbatem Moliſinenſem, de tranſlatione Parochialium Eccleſiarum plurimarum ad Monachos, qua jus Epiſcoporum in Beneficiorum collatione luculenter aſſeruit. *Omnes Eccleſiarum res* (inquit) *in manu Epiſcoporum Canonica Decreta conſtituunt. Sed præteritis temporibus, Principibus ſæcularibus licuit etiam Eccleſias*

Collatio Beneficiorum omnium ad Epiſcopos ſpectabat: Laicis vetita erat.

Monaſteriis tradere. Hac verò licentia nimis laxè Principes uſi ſunt, ut etiam Eccleſias Monachis venderent. Hoc Papa Gregorius VII. acriter prohibuit. Propter quam prohibitionem, Epiſcopi Monaſteria acriùs ſpoliare cœperunt. Unde idem moderatione hac uti voluit in Concilio antepenultimi anni ſui, ut quæcumque res vel Eccleſiæ, ante ipſum Concilium à Principibus datæ Monaſteriis fuerant, in eorum poſſeſſione perſiſterent. Poſt hæc, ſecundo Pontificatus ſui anno Dominus noſter Urbanus Papa Concilium apud Melfiam urbem Apuliæ celebravit. Sanè quia Gregorii Papæ Præceptio Henricianæ perſecutionis urgente periculo minùs celebrata fuerat, ipſe quoque Dominus Urbanus Papa præcepit in eodem Concilio Melfitano, ut quæ uſque ad illud Concilium per Principes data Monaſteriis fuerant, firma & integra permanerent. De cætero Abbates ab acquiſitione hujuſmodi abſtinerent. Verba Concilii Melfitani Canone V. ſubjicio: *Nullus Laïcus decimas ſuas, aut Eccleſiam, aut quidquid Eccleſiaſtici Juris eſt, ſine conſenſu Epiſcopi, vel Romani Pontificis, Monaſteriis aut Canonicis offerre præſumat.*

Concilium Lateranenſe I. ſub *Calixto II.* anno MCXXIII. Canone IV. ſtatuit *Juxta Stephani Papæ Sanctionem, ut Laïci, quamvis religioſi ſint, nullam tamen de Eccleſiaſticis rebus aliquid diſponendi habeant facultatem: Sed ſecundùm Apoſtolorum Canones, omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante, diſpenſet. Si quis ergo Principum, aut Laïcorum aliorum, diſpenſationem vel donationem rerum ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum ſibi vindicaverit, ſacrilegus judicetur.* Clarum eſt, quoſvis Laïcos, etiam Jure Patronatus, res ſive poſſeſſiones Eccleſiaſticas, adeóque nec Beneficia conferre potuiſſe & ſacrilegii obnoxium fuiſſe judicio qui id uſurparet; omnem verò rerum Eccleſiaſticarum diſpenſationem ad Epiſcopum pertinuiſſe, ſecundùm Canones. Neque verò Patronorum Eccleſiaſticorum major erat in Beneficiis conferendis poteſtas, ut ex Canone VII. compertum eſt: *Nullus omnino Archidiaconus*, inquit, *aut Archipreſbyter, aut Præpoſitus, vel Decanus animarum curam, vel Præbendas Eccleſiæ, ſine judicio vel conſenſu Epiſcopi, alicui tribuat: immo ſicut ſanctis Canonibus conſtitutum eſt, cura & rerum Eccleſiaſticarum diſpenſatio in Epiſcopi judicio & poteſtate permaneat. Si quis verò contra hæc facere, aut poteſtatem ad Epiſcopum pertinentem ſibi vendicare præſumpſerit, ab Eccleſiæ liminibus arceatur.* De Parochialium verò Eccleſiarum collatione Canon XVIII. ita decernit: *In Parochialibus Eccleſiis Preſbyteri per Epiſcopos conſtituantur, qui eis reſpondeant de animarum cura, & de iis quæ ad Epiſcopum pertinent.* Concilium Londinenſe anno MCXXV. Canone IV. *Nullus Abbas, nullus Prior, nullus omnino Monachus, vel Clericus, Eccleſiam ſive Decimam, ſeu quælibet Beneficia Eccleſiaſtica, de dono Laïci ſine proprii Epiſcopi Auctoritate & aſſenſu ſuſcipiat. Quòd ſi præſumptum fuerit, irrita erit donatio, & ipſe canonicæ ultioni ſubjacebit.*

Abbates, Abbatiſſas, vel alias perſonas Eccleſiaſticas, ſine aſſenſu vel conſilio Canonicorum ſuorum, cum quibus unum corpus ipſi ſunt, Epiſcopis inſtituere vel deſtituere vetat *Alexander III.* Epiſtola ad Patriarcham Hieroſolymitanum: & refertur Cap. *Novit, De his quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli*, Lib. III. Decretalium. *Novit tuæ diſcretionis prudentia*, inquit, *qualiter tu & Fratres tui unum corpus ſitis, ita quòd tu caput, & illi membra eſſe probantur. Unde non decet te, omiſſis membris, aliorum conſilio negotiis Eccleſiæ tuæ uti: cùm id non ſit dubium & honeſtati tuæ, & Sanctorum Patrum Inſtitutionibus contraire. Innotuit ſiquidem auribus noſtris, quòd tu ſine conſilio Fratrum tuorum, Abbates & Abbatiſſas, & alias Eccleſiaſticas Perſonas inſtituis & deſtituis... Ideóque id Auctoritate Apoſtolica prohibemus.... Nos enim tales inſtitutiones & deſtitutiones carere decernimus robore firmitatis.* Idem confirmat cap. *Quanto.* Eam tamen Diſciplinam univerſalem non fuiſſe probat Epiſtola CLXXXII. *Ivonis* Carnotenſis, qui hanc conſuetudinem in Eccleſia Carnotenſi ſe non inveniſſe aſſerit; ſed Epiſcopum ſolum abſque Canonicorum conſilio, Eccleſiæ ſuæ Beneficia contuliſſe.

Teſtis eſt ejuſdem Diſciplinæ *Hildebertus* Cenomanenſis Epiſcopus Epiſtola LV. *Univerſæ*, inquit, *Dignitates Eccleſiæ ſuam quærunt electionem. Si Apoſtolos conſideremus, de illis Dominus ait:* Nonne ego vos duodecim elegi? *Si ſeptuaginta duos, etiam illos à Chriſto fuiſſe deſignatos Lucas meminit. Stephanum, & cum eo ſex Diaconos, nulli dubium eſt Apoſtolos elegiſſe. In his & eorum Succeſſoribus præſcripta eſt Eccleſiæ forma, quam in electione vel conſecratione Summorum & inferiorum Sacerdotum, ſeu etiam Diaconorum, non cuſtodiri cauſalis eſt & vicinus ruinæ profectus. Cæteros quoque gradus, ad minimum uſque Clericum, pro Epiſcoporum deliberatione ſubſtituendos & diſtribuendos, judicandos & reformandos, Canonica cenſent & præjudicant Inſtituta. Perit autem ſolis Pontificibus collata hæc à Domino poteſtas, ſi ſubſtituendi Canonicum, vel aliud in Eccleſia diſponendi, hæreditas alicui facultatem acquirat. Quid enim Epiſcopo in commiſſa licebit Eccleſia in qua Clericus arbitrio aſſignetur alieno? Quid ibi ſacra poterunt ſanctiones, ubi naſcitur, non fit Canonicus; ubi plus nuptiis debetur, quàm meritis, ubi plus genituræ, quàm gratiæ; plus foro, quàm cœlo? Numquid oblaturus eſt gratum Sacrificium Deo, cui Altaria cubile deſtinat, cui Sacerdotium natales deſpondent, non mores; parentela, non ſcientia; Laïcus generans, non Præſul adoptans? Quem non moveat in Eccleſia Chriſti Laïcum principari, qui dum in ea ſubſtituit heredem, Pontificis evacuat libertatem?* Pontifices & Concilia XI. & XII. Sæculo frequentibus Decretis confixere Laïcos Eccleſias abſque Epiſcoporum conſenſu dare præſumentes, vel Beneficia quælibet Eccleſiaſtica conferre; & Clericos ea de manu Laïcorum accipientes anathemati pariter devoverunt. Legatur Diſſertatio noſtra *De Inveſtituris II.* Parte Hiſtoriæ iſtorum Sæculorum. Legantur & quæ infra dicemus de Jure Patronatus.

Reges Chriſtianiſſimi Beneficia pleniſque pleno Jure conferebant.

Reges Chriſtianiſſimos Beneficiorum quorumdam & Dignitatum Eccleſiaſticarum, jure ex ipſius Eccleſiæ conceſſione quæſito, ſive Patronatus, ſive Regaliæ, ſeu quavis alia ratione, aut conſuetudine approbatâ, collatores fuiſſe pleno jure duodecimo ſæculo, fidem facit *Philippi Auguſti* Teſtamentum. *Præcipimus etiam*, inquit, *Reginæ & Archiepiſcopo, ut omnes honores, qui, dum vacant, pertinent ad donationem noſtram, quos honeſtè poterunt retinere, ſicut Abbatiæ noſtræ & Decanatus, & aliæ quædam Dignitates, in manu ſua teneant, donec à ſervitio Dei redierimus: & quos retinere non poterunt, donent ſecundum Deum, & aſſignent Conſilio F. Guillelmi, & hoc faciant ad honorem Dei & utilitatem Regni. Si autem in via moriemur, volumus ut Honores & Dignitates Eccleſiarum donent illis, quos magis dignos viderint.* Obſervanda ſententia! Honores & Dignitates Eccleſiaſticas non dignis tantùm, ſed dignioribus dare tenentur, quicumque Jure Patronatus, nominationis, electionis, aut alio quocumque ab Eccleſia inſtituto ſeu approbato Beneficia conferunt, aut ad collationem concurrunt.

Dignioribus conferenda agnoſcebant.

concurrunt. Hácque juſtitiæ & pietatis atque caritatis erga Deum & Eccleſiam lege Reges ipſos teneri agnovit *Philippus Auguſtus.*

Mandatorum Pontificiorum de Beneficiorum collatione initia.

IV. Romani Pontificis Mandata in Collationibus Beneficiorum locum habere cœperunt duodecimo ſæculo. *Hadrianus IV.* qui Sedem Apoſtolicam conſcendit anno MCLIV. Pariſienſem Epiſcopum rogavit Epiſtola XIII. ut primum Canonicatum aut Dignitatem in ejuſdem Eccleſiæ Capitulo vacantem *Hugoni* Regis Chriſtianiſſimi Cancellario conferret. *Rogantes attentiùs, quatenus pro Beati Petri, & noſtrarum reverentia Literarum, primum Perſonatum vel Honorem, qui in tua vacabit Eccleſia, ei concedas; ut & ipſe noſtras ſibi preces ſentiat fructuoſas, & nos de noſtrarum precum admiſſione gratiarum tibi exſolvere debeamus actiones.* Vacante Præpoſitura, idem Pontifex Pariſienſibus Canonicis mandavit ut eam *Hugoni* conferrent, Epiſtola XXIV. *Univerſitati veſtræ præcipiendo per Apoſtolica Scripta mandamus, & mandando præcipimus: quatenus Præpoſituram, quæ in Pariſienſi Eccleſia, & domos quæ in clauſtro ejuſdem Eccleſiæ dehinc primùm vacaverint, ei, omni contentione & appellatione ſepoſita, concedatis.* Alexander III. Petro Abbati *S. Remigii* mandavit ut Præbendam primò vacaturam in Eccleſia *S. Timothei*, Magiſtro Uberto; *intuitu devotionis & literaturæ* ipſius, aſſignaret. (Epiſtola VII. Appendicis I.) Idem *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum rogavit ut Archidiaconatum Carnotenſem cuidam Aulæ Pontificiæ Clerico, bonis ſuis omnibus tempore Schiſmatis ſpoliato, à ſe conferri pateretur. *Rogantes attentiùs & monentes*, &c. (Epiſt. XCVI. Append. II.) Idem Decano & Capitulo Pariſienſi mandavit Epiſtola CVIII. ut *Philippo* Epiſcopi Meldenſis nepoti Præbendam vacantem concederent. Mandatum autem iſtud ſe dare ſignificat precibus Regis, Reginæ, & Magnatum. Scripſit ad *Lucium* Papam *Stephanus Tornacenſis* Epiſtola XC. ut Apoſtolica Deceſſoris ſui *Alexandri*, ſuáque Mandata in gratiam *Hervæi* Subdiaconi ad Capitulum Aurelianenſe *S. Aniani* directa, impleri curaret. *Scripſit*, inquit, *pro eo felicis recordationis Pater Alexander Decano & Canonicis S. Aniani Aurelianenſis. Scripſiſtis & vos primò & ſecundò. Sed neque preces neque præceptum veſtrum, quamvis tres Præbendæ vacarent, voluerunt audire. Abſit, Pater, ut inanes ſint preces veſtræ, contemptibilis auctoritas, eluſorium præceptum; & nunc demum tanta, ſi placet, virtute ſuper eos intonet Majeſtas veſtra, ut qui blanditiis juvari non potuerunt, imperio diſcant vinci.* Idem *Stephanus* Mandatum Apoſtolicum in favorem *Guillelmi* Scriptoris Domini Papæ, Epiſcopo Aurelianenſi ſignificavit, ut ipſe teſtatur Epiſtola XCII. ad eumdem *Guillelmum* data. *Secundùm Mandatum Domini Papæ*, inquit, *pro negotio tuo ſecutus ſum uſque Magdunum Dominum Aurelianenſem Epiſcopum, & ibi coram Canonicis illius Eccleſiæ, poſt ſacros apices lectos, reddita priùs gratiarum actione Epiſcopo de promiſſo tibi, ad preces Domini Papæ, Beneficio, ſubſequenter & conſtanter auctoritate Mandati mihi injuncti eidem prohibui, ne alii, antequam tibi, Beneficium in Eccleſia Magdunenſi conferret; & Canonicis, ne alium quam te in Concanonicum reciperent, aut inveſtiri permitterent: & ſi quam Epiſcopus feciſſet, vel facturus eſſet de nondum vacante Præbenda promiſſionem, conceſſionem, vel inveſtituram, totum Auctoritate Domini Papæ irritum eſſe & fore denunciavi. Homo ille obedienter, ut ſolet, reſpondit, & Mandatum Domini Papæ ſeſe completurum promiſit.* Cùm interdum Epiſcopi, & Capitula, Mandatis Pontificiis accuratè non parerent, Summus Pontifex eorum executionem viris Apoſtolicæ Sedi devotis in partibus committebat. Idem *Stephanus* Decanum & Capitulum Sanctæ Crucis Aurelianenſis hortatus eſt Epiſtola CXIV. ut Summi Pontificis Mandato in gratiam cujuſdam Clerici ad ipſos directo parerent; ſéque cum Archiepiſcopo Remenſi delegatum monet, ut illius Mandati executionem urgeat. *Et quoniam*, inquit, *pro Joanne latore præſentium Clerico veſtro in Eccleſia veſtra enutrito & educato Summus Pontifex monendo, rogando, & mandando ſcripſit vobis: ego quoque ſicut Clericus & amicus veſter moneo & conſulo, ut in petitione prædicti Clerici benevolam ſimul & beneficam manum veſtram aperiatis ei, quoniam tanto Patri non parere, perire eſt; non obedire, obire.... Accedit ad cumulum & ſtimulum petitionis hujus, quòd Dominus Papa Domino Remenſi Archiepiſcopo executionem negotii commiſit, parvitatem meam tantæ poteſtati, tanquam hylam Herculi, & urticam lilio jungens, qui Mandatum Apoſtolicum, ſi deſides apparueritis, implebit non miniùs celeriter quàm potenter. Noverit autem Prudentia veſtra, quoniam acceptius eſt ſpontaneum beneficium, quàm involuntarium; gratuitum, quam extortum.*

Jus Patronatus. Regulæ circa illud ſtatutæ & obſervatæ.

V. Circa Patronorum Jura hæ receptæ Regulæ duodecimo ſæculo. Si Patroni diſſentirent, ac plures eorum diſcordiâ præſentarentur ad Beneficium, dignior, & à pluribus electus præferri debebat. Si id abſque ſcandalo fieri non poſſet, Epiſcopus Beneficium conferre poterat, nulla præſentationis ipſorum habita ratione. Idem ipſi jus competebat, ſi quæſtio de Jure Patronatus inter aliquos emergens, infra quatuor menſes finita non eſſet. Ita ſtatuit Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. Canone XVII. & refertur Capite *Quoniam*, *De Jure Patronatus.* Idem Concilium Patronos Laïcos, qui *Epiſcoporum Auctoritate neglecta Clericos inſtituunt in Eccleſiis, & removent etiam cùm voluerint*, anathemate decernit feriendos. Preſbyterum verò ſive Clericum, *qui Eccleſiam per Laïcos, ſine proprii Epiſcopi Auctoritate, receperit tenendam*, Communione privat: & ſi perſtiterit, à Miniſterio Eccleſiaſtico & Ordine deponendum edicit. (Canone XIV. & refertur Cap. *Præterea. De Jure Patronatus.*) Si Laïci Epiſcopis neſcientibus, aut non conſentientibus, Eccleſias Clericis concederent, in quibus habebant Jus Patronatus, & poſtea pœnitentia ducti, alios ad eaſdem Epiſcopis præſentarent, eorum ſtabat inſtitutio, *qui Auctoritate Epiſcopi erant inſtituti*, conceſſione priori reſciſſa. *Non enim licet Laïcis, Clericos in Eccleſiis præſumptione propria ordinare.* Decretum eſt *Alexandri III.* Cap. *Cùm Laici*, *De Jure Patronatus.*

Si quis Clericus ab Ordinario in aliqua Eccleſia fuerit inſtitutus, ad præſentationem ejus qui Patronus credebatur, & poſtea jus Patronatus alius evicerit in Judicio, Clericus ab eo præſentatus, qui Patronatum Eccleſiæ poſſidebat, removeri judicata lite non poteſt: Secus ſi ille à quo nominatus eſt, Patronatum non poſſideret. Ita decrevit *Alexander III.* in Reſcripto ad Abbatem *S. Albani*, & refertur in Appendice Concilii Lateranenſis III. Parte XV. Cap. XX. & Cap. *Conſultationibus*; *De Jure Patronatus.*

Cùm Beneficiorum Collatio differebatur, ſive propter Patronorum diſſenſum, quia perſonas minùs idoneas præſentaverant, vel ob alias cauſas canonicas, Epiſcoporum erat Oeconomos conſtituere, qui redditus Eccleſiarum perciperent, & eos expenderent in utilitatem Eccleſiarum, aut futuro ſervarent Succeſſori. Ita ſtatuit idem Pontifex in Reſcripto ad Cantuarienſem Archiepiſcopum, ibidem; Cap. XXI.

Jus

Jus Patronatus vendi non poſſe, quia *eſt ſpirituali annexum*, idem Pontifex declaravit, Cap. *De Jure*, Tit. XXXVIII. *De Jure Patronatus.*

Cùm Patronus Clericum idoneum Epiſcopo præſentavit; & poſtulat poſtmodum, eo non refutato, alium æquè idoneum in eadem Eccleſia admitti: quis eorum alteri præferatur, judicio Epiſcopi relinquendum eſt, ſi Laïcus fuerit, cui Jus competit præſentandi. Si verò Patronus eſt Eccleſiaſticus, *Qui prior eſt tempore, jure potior eſſe videtur.* Ita ſtatuit *Lucius III.* in Reſcripto ad Norvicenſem Epiſcopum, Cap. *Cùm autem*, *De Jure Patronatus.*

Cauſæ Patronatus ab Eccleſiaſticis dumtaxat Judicibus dirimi poterant. Ita ſtatuit *Alexander III.* in Reſcripto ad Regem Anglorum, quod legitur in Appendice Concilii Lateranenſis, parte XLVII. Cap. IV. *Cauſa Patronatus Eccleſiarum* (inquit) *ita juncta ſunt & connexa Eccleſiaſticis cauſis, quòd nonniſi Eccleſiaſtico Judicio valent diffiniri, & apud Judicem Eccleſiaſticum ſolummodo terminari.*

Patroni Eccleſiaſtici, qui indignos nominant, *eligendi poteſtate privantur*, Canone III. Concilii Lateranenſis III. Præbendas ſeu quælibet Eccleſiaſtica Beneficia, infra ſex menſes à die vacationis conferri juſſit idem Concilium Cap. VIII. De Patronis Eccleſiaſticis hunc intelligi Canonem ſequentia verba oſtendunt: *Si Epiſcopus, ubi ad eum ſpectaverit, conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur. Quòd ſi ad Capitulum electio pertinuerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit, Epiſcopus hoc cum virorum religioſorum conſilio exequatur.* Patronis autem Laïcis quatuor dumtaxat menſes conceſſit Canone XVII.

Ne quis Judicum ſæcularium ſententiâ Patronatus Eccleſiarum, vel Eccleſiaſtica Beneficia ſibi vindicaret, ſub anathemate prohibuit *Alexander III.* in Reſcripto ad Archiepiſcopos & Epiſcopos per Angliam conſtitutos, Extra, *De Jure Patronatus*, Cap. XXVII. primæ Collectionis Decretalium & Appendicis Concilii Lateranenſis III. Cap. XXXIII. ubi idem Decretum inſcribitur, *Archiepiſcopis & Epiſcopis per Galliam conſtitutis.* Refertur etiam Lib. III. Decretalium, Tit. *De Jure Patronatus*, Cap. *Relatum eſt*, his verbis: *Relatum eſt nobis, quòd nonnulli occaſione Laïcæ recognitionis, non requiſita Epiſcopi audientia, Beneficia Eccleſiaſtica ſibi præſumunt in veſtris Parochiis vindicare. Quoniam igitur hujuſmodi Perſonæ non intrant per oſtium, ſed aliunde conſcendunt, ac per hoc indigni ſunt Paſtoris nomine vel prærogativa gaudere: Mandamus, quatenus eos, ſi commoniti prædicta minimè deſignaverint (niſi Epiſcopali conceſſione muniti fuerint) ab Officio reddatis & Beneficio alienos.* Addunt antiquæ Collectiones: *Si verò nec ſic deſtiterint, eos vinculo Anathematis innodetis.*

Si quis Eccleſiam cum aſſenſu Diœceſani conſtruxit, ex eo jus Patronatus acquirit (Ex Clemente III. Cap. *Nobis*, *De Jure Patronatus.*)

In Conventuali Eccleſia, non electioni Prælati faciendæ, ſed jam factæ honeſtiùs Patroni poſtulatur aſſenſus: niſi aliter de ſua Juriſdictione obtineat, ut partes ſuas interponere debeat electioni tractandæ. Secùs tamen eſt in Capella, in qua unus Preſbyter à Patrono eligitur, & pro Inſtitutione habenda loci Epiſcopo præſentatur. (Ex eodem, ibidem.)

De Juribus honorificis Patronorum, dèque obligatione Eccleſiæ erga ipſos, idem Pontifex ſtatuit: *Pro fundatione Eccleſiæ, honor Proceſſionis Fundatori ſervatur: & ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia illi modeſtè ſuccurritur, ſicut in ſacris eſt Canonibus inſtitutum.*

Principum preces pro beneficiorum collatione.

A VI. Principum preces & commendationem ad impetranda Beneficia à Collatoribus quandoque Clerici adhibebant: quarum nullam interdum rationem habendam cenſebant Epiſcopi, ne in jus deinde verterentur. Id probat Epiſtola I. Abbatis *S. Memmii* Catalaunenſis ad *Ludovicum VII.* Francorum Regem, quæ apud *Ducheſnium* Tom. IV. *Hiſtoriæ Franciæ Scriptorum* legitur pag. 668. Ab eo rogatus Rex, ejus nepotem ſeptennem G. ad Catalaunenſem Epiſcopatum electo commendaverat, necnon Decano & Capitulo Cathedralis Eccleſiæ. Reſpondit electus Antiſtes, ſe plurimùm optare ut votis ſuæ Majeſtatis concedere-
B tur Præbenda vacans, quam poſtulare dignata erat pro Abbatis nepote: ſed nihil amplius juris ad illius collationem ſe tunc habere quàm cæteros Concanonicos. Decanus primas & ſecundas Literas Regis in Capitulo ſuſceperat. Quidam Canonici Majeſtatis ejus petitioni annuendum eſſe ſenſerunt: alii ipſas eluſere, tum quia nondum Epiſcopum habebant, tum quia Clericus, pro quo rogabat, ſeptimum dumtaxat ætatis annum attigerat. Apud Regem inſtitit Abbas *S. Memmii*, ut excuſationis Canonicorum rationem nullam haberet, ac Regia Auctoritate uſus, Archiepiſcopo Remenſi mandaret, ut puerum à ſua Majeſtate
C commendatum inveſtiret Præbenda, quam ipſi conferre Catalaunenſe Capitulum recuſarat. Indecorum enim eſſe Regi preces adhibere, periculo repulſæ obnoxias: cùm imperare pro ſua auctoritate poſſit. *Cùm*, inquit, *planè & perſpicuè malitioſam Canonicorum duplicitatem intelligatis, quod veſtrum eſt, & honori veſtro expedit, prædictum Nepotem noſtrum de Præbenda, quæ vacat, inveſtiri faciatis. Univerſi mirantur. Univerſi obſtupeſcunt ſuper hoc quòd rogatis & ſupplicatis pro eo quod abſque precibus & ſupplicationibus, ſola auctoritate veſtra facere poteſtis & debetis. Non expedit juri & potentiæ ſuæ derogare & quod quis in manu tenet,
D ab alio poſtulare. Reſtat igitur hoc ſolum, ut Literis veſtris Fratri veſtro Domino Remenſi, excluſa omni ambiguitate, occaſione, & dilatione ſignificetis, quatenus prædictum Nepotem noſtrum de prædicta Præbenda inveſtiat: cùm nec Electus poſſit, nec Decanus precibus veſtris voluerit eum inveſtire.*

S. Hugo Lincolnienſis Epiſcopus Regi Angliæ vacantem Præbendam pro quodam Aulæ ſuæ Clerico roganti reſpondit: *Non Aulicis, ſed potiùs Eccleſiaſticis perſonis Eccleſiaſtica ſunt conferenda Beneficia. Habet Dominus Rex unde tribuat mercedem ſervientibus ſibi: nec debet Summo Regi famu-
E lantes privare proventibus ſuis, ut inde ſervis ſuis provideri poſcat à nobis.* Ita refert Vitæ ipſius Auctor apud *Surium* ad diem XVII. Novembris.

Rectores Parochiarum amoveri ad nutum non poterant.

VII. Rectores Parochiarum ad nutum Epiſcoporum amoveri non poterant, ſed Canonico Judicio erat opus ut deſtituerentur. Id conſtat ex Concilio Nemauſenſi anno MXCVI. *Urbano II.* Præſide celebrato, Canone IX. *Sacerdotes, quando regendis præficiuntur Eccleſiis, de manu Epiſcopi curam animarum ſuſcipiant, ubi & in tota vita ſua Deo deſerviant, niſi Canonico degradentur Judicio.* Ex Concilio Londinenſi anni MCXXV. Canone IX.
F *Nullus Abbas, nullus omnino Clericus, vel Laicus, quemquam per Epiſcopum in Eccleſia ordinatum, abſque proprii Epiſcopi judicio præſumat ejicere.* Concilium Remenſe anni MCXXXI. Canone IX. Lateranenſe II. anni MCXXXIX. Canone X. aliud Remenſe anni MCXLVIII. Canone X. Turonenſe anni MCLXIII. Canone V. Eccleſias conductitiis Preſbyteris committi vetuerunt. Poſterius Remenſe ita de Sacerdotum amotione à Parochiis ſtatuit: *Non ab ejus regimine, alicujus, niſi Epiſcopi,* in

in cujus Parochia fuerit, vel Archidiaconi Canonico Judicio depellatur. Idem conſtat ex *Alexandro III.* Epiſtola XIV. Appendicis I. Canonici Regulares Sedis Apoſtolicæ privilegiis ab hac lege erant exc*e*pti, quibus licebat iſtius Ordinis Abbatibus Fratres regimini Parochiarum ſuarum Præpoſitos vel pro Monaſterii utilitate, vel pro correctione culparum revocare, ut Articulo ſequenti dicemus.

> Reſignationes in favorem, & permutationes Beneficiorum, an licitæ? & qua auctoritate?

VIII. Reſignationes in favorem, his ſæculis erant incognitæ: permutationes pariter abſque Auctoritate Epiſcopi vetitæ. Concilium Turonenſe anni MCLXIII. Canone I. ita ſanxit: *Diviſionem Præbendarum, aut Dignitatum permutationem fieri prohibemus.* Canonem interpretatur *Urbanus III.* Cap. *Quæſitum*, De rerum permutatione. *Quæſitum eſt*, inquit, *ſi commutationes fieri valeant Præbendarum, cum commutatio Dignitatum in Turonenſi Concilio fuerit interdicta . . . . Generaliter itaque teneas, quòd commutationes Præbendarum de jure fieri non poſſunt, præſertim pactione præmiſſa, quæ circa ſpiritualia, vel connexa ſpiritualibus, labem ſemper continet ſimoniæ. Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam, licitè poterit de uno loco ad alium transferre perſonas: ut quæ uni loco ſunt minus utiles, alibi ſe valeant utiliùs exercere.* Petrus Cantor Pariſienſis Cap. XL. Summæ ſuæ, de hoc Diſciplinæ capite ita cenſet: *Commutatio & perſonarum & beneficiorum Auctoritate Eccleſiæ facta, & ob utilitatem ejus, admittitur. Quæ verò fit propter temporale commodum, ubi attenditur ſcilicet magis propria utilitas quam Eccleſiæ, nævum habere videtur.* Eccleſias Clericis tali tenore conferre, quòd poſt eorum obitum alii nominatim ſuccederent, iniquum eſſe, & *Sacris Canonibus inimicum*: & *hujuſmodi ſucceſſiones frivolas & inanes* fore declaravit *Alexander III.* in Reſcripto ad Eboracenſem Archiepiſcopum, Cap. *Accepimus*, *De Pactis.* Idem Pontifex beneficiis ſpoliandos edixit, qui ea, pactione facta majores ſolitò ſolvendi ex ipſis Eccleſiis penſiones adepti ſunt, Cap. *Cum Clerici*, eodem Titulo. Idem reſcidit compoſitionem factam inter Priorem & Monachos *de Acra*, & Clericum de Eccleſia & Capella quadam litigantes, ea conditione ut Monachi Clerico contendenti tres marcas argenti pro expenſis litis ſolverent, ipſe verò liti cederet, ac ab infeſtatione Monachorum ceſſaret. *Cùmque compoſitionem iſtam Auctoritate Apoſtolica peterent confirmari: nos eam non duximus admittendam, pro eo quod videbatur pravam illicitæ pactionis ſpeciem continere.* (Cap. *Cum pridem*, De *Pactis.*)

> Permutationes ob Eccleſiæ utilitatem, non ob temporale commodum faciendæ.

> Pactiones & conventiones ſimoniacæ.

* Contra Canones factam haud dubium eſt conventionem de Archidiaconatu quodam Eboracenſis Eccleſiæ inter *Petrum de Dinant* & *Adamum de Tornovere*, à Capitulo ejuſdem Eccleſiæ approbatam anno MCXCVI. quam his verbis refert Rogerius Hovedenus: *Dominus Rex Angliæ, prece Arthuri Ducis Britanniæ, & aliorum virorum potentum, dedit Petro de Dinant licentiam agendi contra Adam de Tornovere ſuper Archidiaconatu de Vveſtrihing, quem Rex præfato Adæ dederat, inter quos tandem convenit in hunc modum: quòd Magiſter Simon Apulus Eboracenſis Eccleſiæ Decanus, & Capitulum ejuſdem Eccleſiæ, conceſſione & voluntate prædicti Adæ receperunt Petrum de Dinant in Archidiaconatum de Vveſtrihing, & in ſtallum miſerunt tam in Choro, quàm in Capitulo: & ipſe Petrus vices ſuas, & illius Archidiaconatus adminiſtrationem commiſit ipſi Adæ de Tornovere ſub annua penſione LX. Marcharum; ſtatuens quòd prædictus Adam Archidiaconatum illum in integrum habeat, & teneat omnibus diebus vitæ ſuæ, & reddat ei ſingulis annis inde LX. marcas de penſione; & ſi Petrus ſupervixerit Adam, recipiat Archidiaconatum ſine aliqua contradictione vel diminutione. Præterea inter illos ſtatutum eſt, quòd quandocumque ſimul fuerint in Eboraco, unus illorum una die tenebit ſtallum in Choro nomine Archidiaconi, & alter altera die ſimiliter, & ſic mutabunt vices ſuas.*

> Beneficia Eccleſiaſtica dimittere poterant Clerici, abſque conſenſu Epiſcopi, ut Monachi fierent.

Clerici Beneficia Eccleſiaſtica abſque conſenſu Epiſcoporum dimittere poterant, ut Monaſticam vitam profiterentur. Unde *S. Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus *Goffridum* Pariſienſem Epiſcopum admonuit, ut *Vvaleranum* ejuſdem Eccleſiæ Cantorem, qui in Cœnobio *S. Martini de Campis* Monachum induerat, ex quo deinde ipſum vi abſtraxerat, liberum dimitteret. (Epiſtola XII. Libri III.) *Si omnia facienda ſunt cum conſilio* (inquit) *cujus magis conſilio, quam ejus, qui Admirabilis, Conſiliarius, Deus, fortis dicitur? ipſe quippe conſulit ad perfectionem nitentibus ut omnia relinquant, & ſe ſequantur. . . . Hoc conſilium magis in Monachico, quam alio vitæ propoſito impleri ſancti Patres intellexerunt. Beatus namque Gregorius in Lib. XIV. Regiſtri, ſcitis quid mandet Deſiderio Epiſcopo, qui divina inſpiratione compunctus gratiam Monachicæ converſationis appetierat; quo modo ſcilicet hortetur eumdem Epiſcopum ut propoſitum ejus nullo modo impediat; ſed magis eum, quantum valet, Paſtorali admonitione ſuccendat, ne fervor conceptus in eo tepeſcat: nec ullatenus deberé eum qui Monaſterii portum petiit, rurſus Eccleſiaſticarum Curarum perturbationibus implicari. In Toletano Concilio IV. legiſtis, Clericos Monachorum propoſitum appetentes, quia meliorem vitam ſequi cupiunt, liberos eſſe debere ab Epiſcopis ad Monaſteriorum ingreſſus. Si ergo dicere contra Dominum, & contra tot Sanctos Patres dicta Domini veraciter intelligentes, eſt peccatum: facere contra manibus; quid eſt? Si qui ſeparat pretioſum à vili, id eſt, animam à ſæculo, tanquam os Dei (ſicut ſcriptum eſt) erit: ille cujus os & manus retrahunt animam adhærentem conſilio Domini ad ſæculum, quid erit? Abſit, mi Domine: nolit Deus ut ſuper Epiſcopum cadat quod Deus dicit:* Qui non colligit mecum, diſpergit; & qui non eſt mecum, contra me eſt. *Horrendum enim eſt etiam auditu; ut quos Chriſtus elegit de mundo, Epiſcopus religet in mundo: ut quos Chriſtus trahit ad portum de procellis & tempeſtatibus mundi: hos Epiſcopus retrahat à portu in naufragoſos turbines mundi: Et quos Chriſtus abſcondit in ovili à multitudine inſidiantium luporum, hos Epiſcopus rapiat de ovili, & exponat multitudini luporum.*

XII. De eodem diſciplinæ capite *Stephanus Tornacenſis* ad *Robertum* Pontiniacenſem Monachum ita ſcripſit Epiſtola LXXI. *Parochiales Preſbyteri obedientiam quam promittunt, debent Epiſcopis ſuis, & ſacramentaliter alligati ſunt Eccleſiis quas regunt, tanquam uxoribus propriis. Lege autem communi Canonum, ſine licentia Epiſcoporum ſuorum, quibus obedientes eſſe debent, nec ipſi recedere, nec alii recipere eos debent: lege autem privata, quæ inſtinctu Spiritus Sancti in corde ſcribitur, ſi ad Monaſterium vel Canonicam Regularem tranſierint, tales etiam, contradicentibus Epiſcopis recipi poſſunt: ait enim Urbanus Papa:* « Si quis in Eccleſia ſua ſub Epiſcopo populum retinet, ſi afflatus Spiritu Sancto, in aliquo Monaſterio, vel Regulari Canonica ſalvare ſe voluerit, etiam Epiſcopo ſuo contradicente, eat liber auctoritate noſtra, Juſto enim non eſt lex poſita, ſed Ubi Spiritus Domini, ibi libertas; &, Si Spiritu du- »

> Urbanus II. apud Gratianum Cauſa XIX. Quæſt. III.

cimini, non eſtis ſub lege. *Ecce quoniam nec obe-« dientia Epiſcopo promiſſa, neque Eccleſia commiſſa Preſbytero, ad frugem melioris vitæ tranſire volentem poterunt impedire.*

Beneficiorum pluralitas vetita.

X. Beneficiorum pluralitas, præcipuè verò Parochialium Eccleſiarum, Præbendarum, vel Dignitatum, frequenter prohibita fuit à Conciliis, & Summis Pontificibus undecimi & duodecimi ſæculi, nempe à Concilio Romano anni MLIX. ſub *Nicolao II.* Turonenſi anno MLX. Canone V. Pictavenſi anno MLXVIII. Canone II. Claromontano Canone XII. Pictavenſi anno MC. Canone XVI. Londinenſi anno MCXXV. Canone XII. Oecumenico Lateranenſi III. Canone XIII. & XIV. Lege quæ in Diſſertatione ſingulari de iſto Concilio dicemus §. V. Contra ſpiritalem illam polygamiam *S. Bernardus* Epiſtola XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum ita ſcribit: *O infinita ſemper ambitio, & inſatiabilis avaritia! cùm primos honorum gradus meruerint in Eccleſia: Meruerint autem vel vitæ merito, vel pecunia, ſive etiam carnis & ſanguinis, quæ Regnum Dei non poſſidebunt, prærogativâ: non ideo corda quieſcunt duplici ſemper æſtuantia deſiderio; quo utique magis ac magis & dilatentur in plura, & ad celſiora ſublimentur. Verbi gratia, cùm factus quis fuerit in quacumque Eccleſia Decanus vel Præpoſitus, Archidiaconus, aut aliquid hujuſmodi; non contentus uno in una, plures ſibi, imò quotquot valet, conquirere honores ſatagit tam in una, quàm in pluribus, &c.* Et Epiſtola CCLXXII. *Honores & Dignitates Eccleſiaſticas non ignoro deberi his, qui eas dignè ſecundùm Deum adminiſtrare & velint, & poſſint...... Nec cuiquam vel adulto plures in pluribus Eccleſiis habere licet: niſi diſpenſatoriè quidem ob magnam vel Eccleſiæ neceſſitatem, vel perſonarum utilitatem.* Quæ tamen utilitas non ad perſonam, ſed ad Eccleſiam referatur.

Diſpenſatio non concedenda niſi ob magnam vel Eccleſiæ neceſſitatem vel perſonæ utilitatem.

« *Ivo Carnotenſis* Epiſtola XCV. ad *Paſchalem II.* de *Drogone* qui Theſaurariam Catalaunenſis Eccleſiæ malis artibus impetraverat, ita ſcribit: *Drogoni prædicto objectum eſt, quòd, ſecundùm ordinem Eccleſiaſticum prædictum honorem habere non poſſet niſi ipſius Eccleſiæ Canonicus, quod ipſe nec fuerat, nec eſſe poterat, cùm jam eſſet in alia Eccleſia, & in alia provincia factus Canonicus, & Archidiaconus.... Quod autem prædictus Clericus in duarum civitatum titulari non poſſit Eccleſiis, tam ex veſtris, quàm Prædeceſſorum veſtrorum comprobamus ſententiis, intelligimus etiam ex dictis Papæ Gelaſii: Quia ſi quid fuerit contra Apoſtolica Decreta manifeſtè præſumptum, non opus eſſe ut tanquam res dubia devocetur in judicium, quod tam frequenter Apoſtolicâ falce eſt præciſum, & Generalium Conciliorum ſententiis diffinitum.*

Clericorum damnanda cupiditas.

Eumdem abuſum inſectatur *Petrus Bleſenſis*, in cap. 1. Job. *Plerique ſunt*, inquit, *qui non dicam animarum, de quibus reſpondere tenentur in die tremendi judicii, ſed vix Eccleſiarum ſuarum numerum cognoverunt. Adjungunt Eccleſiam Eccleſiæ, Præbendam Præbendæ, domum domui, agrum agro. De talibus dicit Iſaïas: Væ qui conjungitis domum ad domum, &c. Clerici, qui nihil poſſidere debuerant, præſumunt omnia poſſidere: non laborant, non arant, non ſeminant, non ædificant, non navigant, neque pugnant: & ut verbo Pſalmiſtæ utamur; In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideòque tenuit eos ſuperbia, &c. Certè qui cum hominibus temporaliter non flagellabuntur, æterna ſunt cum dæmonibus flagella paſſuri.*

Contra eumdem *Stephanus* Tornacenſis Epiſcopus in Statutis Synodalibus hæc habet: « *Homines ſeipſos amantes, quærentes quæ ſua ſunt, in pluribus Eccleſiis connumerari & intitulari volunt, & in ſingulis percipere ſtipendia, quamvis vel tenuiter non deſerviant in una. Nos multitudini parcentes, & Fratrum compatientes infirmitatibus, eos de Collegio noſtro, qui amodo inſtituentur Canonici in Eccleſia noſtra, ſi aſſiduè in ea manſionarii non fuerint, nec omnino privare volumus Beneficio, nec plenà cum aliis percipere ſtipendia, qui in vinea Domini pondus diei portant, & æſtus.*

Petrus Cantor Pariſienſis, in Verbo Abbreviato, Cap. XXXI. XXXII. XXXIII. XXXIV. Clericos plurium Beneficiorum poſſeſſores monſtra vocat, quæ Trinitatem perversè imitentur. *Velut Geryones*, (inquit) *Briarei, bicorpores, tricorpores, belluæ multorum capitum monſtruoſæ, contendunt Deo uni trino in perſonis, & uni in ſubſtantia aſſimilari. Horum enim quilibet cùm ſit unus in ſubſtantia & in perſona; tamen plures eſſe appetit perſonæ in Perſonatibus, & Dignitatibus Eccleſiæ.* Multiſque ipſos exagitat vir pius & eruditus.

Reſidendi in Beneficiis Eccleſiaſticis obligatio.

XI. Sacra reſidendi lege Beneficiarii tenebantur, ut conſtat ex Decretis Concilii Oecumenici Lateranenſis III. & *Alexandri III.* Ab hac lege pro tempore diſpenſabantur Studentes, & qui Epiſcopo ad Eccleſiæ regimen inſerviebant. Decreta illa inſerta ſunt lib. IV. Decretalium, Tit. *de Clericis non Reſidentibus.* Concilii Lateranenſis Canon XIII. ita ſtatuit: *Cùm Eccleſia, vel Eccleſiaſticum Miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſeipſam valeat exercere. Quòd ſi aliter actum fuerit; & qui receperit, quod contra ſacros Canones accepit, amittat: & qui dederit, largiendi poteſtate privetur.* Refertur Cap. *Quia nonnulli*, Tit. mox laudato.

Diſpenſatio à Reſidentia in gratiam Studiorum.

XII. Clericos non reſidentes à Beneficiis *amoveri poſſe, niſi de licentia ſuorum Prælatorum, vel ſtudio literarum, vel pro aliis honeſtis cauſis contigerit eos abeſſe: nec patrocinari eis appellationis diffugium, ſi contra hujuſmodi intentionem Decreti fuerit interjectum*, declaravit *Alexander III.* Lateranenſis Concilii Statutum explicans, Cap. *Relatum eſt.* Id confirmatur ejuſdem Pontificis Reſcripto ad Eboracenſem Archiepiſcopum, in Appendice Concilii Lateranenſis, parte XXX. cap. VI. *Si Clerici* (ait) *qui in Eccleſiis tuæ juriſdictionis Beneficia ſunt adepti, ad aliam Diœceſim abſque tua conſcientia & aſſenſu morandi causâ tranſierint, Beneficiis quæ à te habuerint, liceat tibi eos ſpoliare: niſi fortè diſciplinis ſcholaſticis invigilaverint, aut cauſam rationabilem tibi oſtenderint quare reverti non debeant.* Diſtinctio Beneficiorum in compatibilia & incompatibilia, in exigentia & non exigentia reſidentiam, undecimo & duodecimo ſæculo nondum receptâ erat, ut liquet ex iſtis Decretis.

Immunitas à Reſidentia nondum Profeſſoribus univerſim conceſſa ea ætate.

Idem Pontifex *Gerardo* cuidam Profeſſori conceſſit, ut Beneficii ſui fructibus per quadriennium, abſens licèt, frueretur. (Epiſt. IV. Append. II.) *Cùm ſub Magiſterio tuo*, inquit, *multi per Dei gratiam proficiant in ſcientia literarum: Auctoritate Apoſtolicâ tibi duximus indulgendum, ut uſque ad quadriennium, ſi ſcholas rexeris, redditus tui, quos habes in Anglia, nullius contradictione vel appellatione obſtante, liberè tibi, & ſine diminutione qualibet reddantur in ſcholis...... Nec cogaris infra terminum ipſum ſcholas dimittere, niſi alicui Eccleſiæ, in qua Perſonatum vel magnum Beneficium habeas, ea neceſſitas imminuerit, quòd meritò tuam ſibi debeas præſentiam & patrocinium exhibere.* Hinc colligere eſt, immunitatem à lege reſidendi nondum Profeſſoribus univerſim fuiſſe conceſſam.

Deniquè

Qui Epiſcopo aſſiſtunt in Eccleſiæ regimine, à Reſidentia diſpenſantur.

Denique Canonicos Epiſcopo in Eccleſiæ Regimine aſſiſtentes à reſidendi obligatione abſolvit, Cap. *De Cætero*, *De Clericis non Reſidentibus*; cujus hæc ſunt verba: *Statuimus, ne Canonicis, donec in ſervitio tuo fuerint, quidquam ſubtrahi debeat, vel auferri, quod de communitatis ſibi beneficio debetur, niſi fortè ſint victualia, quæ non conſueverunt abſentibus exhiberi.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, Num. III. pag. 705. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Reges Galliæ jure Regaliæ quædam beneficia conferebant.*

R. Mera facti Quæſtio eſt, ſed non ita ſcripſi. *Reges Chriſtianiſſimos* (inquam) *Beneficiorum quorumdam, JURE EX IPSIUS ECCLESIÆ CONCESSIONE QUÆSITO, ſive Patronatûs, ſive Regaliæ, ſeu quavis alia ratione, aut Conſuetudine approbata, Collatores fuiſſe pleno jure duodecimo ſæculo, fidem facit Philippi Auguſti Teſtamentum*, &c. Nullum jus nominandi ad Beneficia Principibus convenire unquam dixi aut cenſui, niſi ex Eccleſiæ conceſſione.

ARTICULUS VII.

De Canonicis Regularibus.

Ordinis Canonici Reformatio & propagatio.

I. CAnonicus Ordo, quem à Sanctis Apoſtolis inſtitutum, à *S. Auguſtino* renovatum ac reformatum, Summi Pontifices Paſchalis II. Benedictus XII. Eugenius IV. Sixtus IV. Pius IV. & Pius V. Apoſtolicis Diplomatibus prædicarunt, quorum excerpta apud *Pennotum* lib. II. cap. IV. legere eſt, ſub *Caroli Magni* & *Ludovici* Pii Imperio reſtitutus: cui Synodus Aquiſgranenſis I. anno Chriſti octingenteſimo decimo-ſexto Regulam ex diverſis Patrum ſententiis & priſcorum Conciliorum Canonibus condidit; quam lege lata promulgavit, & in omnibus Eccleſiis ditionum ſuarum ſervari juſſit *Ludovicus Pius*: decimo-ſæculo ab obſervantia Regulari cecidit: undecimo, viris religioſis ac ſanctis agentibus florentior ſurrexit, ac propagatus eſt. Cœpit ſanctæ reformationis opus *B. Petrus de Honeſtis* in Eccleſia *Sanctæ Mariæ in Portu* in agro Ravennate, ubi Canonicis quibus præerat, ſcripſit Regulam, *tam ex ſanctorum Patrum auctoritate, quam religioſorum virorum exemplis, & morum honeſtate conceptam*, ut loquitur *Paſchalis II.* qui illam confirmavit XII. Kalendas Januarii anno MCXV. *B. Petrus de Honeſtis*, qui ſibi cognomen indidit *Peccatoris*, anno milleſimo centeſimo decimo-nono ad vitam migravit immortalem. Quem qui cum *B. Petro Damiani* confuderunt, & *Portuenſes* Conſtitutiones ab ipſo editas *Regulam Damianam* appellarunt, fœdè ſunt hallucinati. Contra hunc errorem legendi *Hieronymus Rubeus* lib. V. Hiſtoriæ Ravennatenſis & *Pennotus* lib. II. Hiſtoriæ Tripartitæ Cap. 48. Edita eſt *Petri de Honeſtis* Regula ad calcem Operum *B. Petri Damiani* Editionis Pariſienſis anni MDCXLII. Portuenſis Eccleſiæ Regulam in Eccleſiam Eugubinam SS. Martyrum *Mariani* & *Jacobi* intulit *S. Ubaldus* Canonicorum Regularium ibidem Prior, ac Eugubinus paulopòſt Epiſcopus. Quæ miraculo eſt approbata: Cùm vir ſanctus Ravennâ rediens, illam ſub dio fortè reliquit, ac reverſus, ut conquireret, invenit integram & ne minimùm quidem madefactam, quamvis imber copioſiſſimus ac vehementiſſimus totum locum perfudiſſet; ut teſtatur Vita *S. Ubaldi* inter Acta SS. menſis Maii, ad diem XVI. edita à *PP. Henſchenio* & *Papebrochio* S. J.

Cœpta à B. Petro de Honeſtis.

Nicolaus II. & Alexander II. Canonicorum Reformationem decrevere.

Divinum iſtud opus reformationis Canonicorum decreverant *Nicolaus II.* & *Alexander II.* Pontifices Maximi, qui in Synodis Romanis, annis MLIX. & MLXIII. de vita communi Clericorum huncce Canonem condiderunt. *Et præcipientes ſtatuimus, ut hi prædictorum Ordinum, qui Prædeceſſoribus noſtris obedientes, caſtitatem ſervaverint, juxta Eccleſias, quibus ordinati ſunt, ſicut oportet Religioſos Clericos, ſimul manducent, & dormiant; & quicquid eis ab Eccleſia competit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apoſtolicam communem vitam ſummoperè pervenire ſtudeant, quatenus perfectionem conſecuti, cùm his qui centeſimo fructu ditantur, in cœleſti patria mereantur adſcribi.* Sed perfectam peculii abdicationem ipſis non imperaverant Pontifices illi, ſuaſerant duntaxat. Præceperant quidem ut communiter haberent quicquid eis ab Eccleſia competebat, id eſt, Beneficiorum proventus; non verò interdixerant ne Patrimonio fruerentur. Primus id in Italia hac ætate aggreſſus eſt *Petrus de Honeſtis*. Hunc æmulati ſunt S. Frigdiani Lucenſis, Lateranenſes, & Mortarienſes Sanctæ Crucis Canonici, quæ Eccleſiæ celeberrimarum Congregationum capita progreſſu temporis evaſerunt.

Canonici Regulares S. Rufi, vulgò Saint Ruf.

Undecimi ſæculi initio celebris erat Canonicæ Regulæ obſervantiâ Abbatia *S. Rufi* extra muros Avenionenſes, quæ ad Albigenſium uſque tempora ſtetit, quorum furore everſa, Valentiam tranſlata eſt anno MCCX. Hujus Monaſterii, *Paſchali II.* Summo Pontifice Abbas erat *S. Oldegarius*, qui Barcinonenſis poſtmodum Epiſcopus, ac deinde Archiepiſcopus Taraconenſis, & Legatus Apoſtolicus, Canonicorum Regularium Inſtitutum in Hiſpaniam provexit. E vita migravit anno MCXXXVII. die VI. Martii. Ejus Vitam inter Acta Sanctorum iſtius menſis edidere *PP. Henſchenius* & *Papebrochius* Tom. I. *Canonicorum* Regularium *S. Rufi* cum laude meminit *Anſelmus Havelburgenſis* Epiſcopus lib. I. Dialogorum cap. XI.

Ordo Sempringhamenſis.

Anno MCXXXV. *S. Gilbertus Sempringhamenſis* Ordinem Canonicorum Regularium in Anglia renovavit, qui ab ipſo eo in regno Ordo Gilbertinorum, & Sempringhamenſis nuncupatus eſt. Ejus elogium contexuit *Vuillelmus Neuburgenſis* ſuppar Author, lib. I. cap. XVI. ejuſque ſpiritum à Sancto Bernardo probatum fuiſſe tradit, atque ſingulari gratia fuiſſe donatum ad fœminas Chriſtianæ pietatis, & Vitæ Religioſæ præceptis informandas. Ordinis Sempringhamenſis innocentiam à fœdis calumniis quibus impetebatur, vindicavit *Vuillelmus* Norvicenſis Epiſcopus ab *Alexandro III.* ad inquirendum hac in cauſa delegatus. Ipſius Epiſtolam ex Codice MS. vulgavit *Joannes Picardus* in Notis ad *Guillelmum Neuburgenſem*. His porro verbis *Gilbertum* & ejus Ordinem commendat: *Gilbertus de Semphringham, tum ex vicinitate, tum ex celebritate ſanctitatis, quâ præeminet, mihi incognitus eſſe non poteſt. Anima ejus ſedes ſapientiæ eſt, & mens ejus haurit de Spiritu Sancto, quæ aliorum auribus excellenter infundit. In lucrandis & conſervandis animabus tam ſtudioſus & efficax eſt, ut ex comparatione ejus tædeat me ignaviæ meæ.... In Sanctimonialibus, quarum multitudinem innumeram Deo acquiſivit, fervet & religionis amor, & caſtitatis diligentiſſima cuſtodia, & ſe ab hominum viſu & colloquiis gloriantur eſſe exceptas, ut meritò eis conveniat quod ſcriptum eſt:* Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia. *De Canonicis, quorum innocentiæ apud Clementiam veſtram audio eſſe derogatum, teſtor Deum, & animam meam, quod nec verbum infamiæ memini me audiſſe, cùm ex propinquitate loci, & frequentia venientium ad nos,* *ignorare*

ignorare non poſſem. Acceſſus ad Sanctimoniales hic eis penitus inhibitus eſt, ut nec Priori quidem eorum videndi vel loquendi cum aliqua licentia pateat: & in perceptione Euchariſtiæ, & dans, & accipiens, invicem ignorantur. Habent ſiquidem domos ſuas, Clauſtrum, & Oratorium, in quo dormiunt, meditantur & orant. A converſis ſuis tantum exigit, ut vitam, quam profeſſi ſunt, inviolabiliter obſervent, &c. Obiit *S. Gilbertus Sempringhamenſis*, die IV. Februarii anno MCLXXXIX. Sanctorum albo adſcriptus eſt ab *Innocentio III.* ut Martyrologium Anglicanum teſtatur. Ejus Vitam ab Authore coævo ſcriptam inter Acta Sanctorum menſis Februarii ediderunt & Commentario prævio illuſtrarunt *Bollandus* & *Henſchenius*, Tom. I.

Ordo Canonicus ab Ivone Carnotenſi Epiſcopo in Galliis reformatur. Canonicorum Regularium Ordo in Eccleſia Gallicana autore *Ivone Carnotenſi* refloruit, ut *Sigebertus* in Chronico ad annum MLXXVIII. *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali, & *S. Antoninus* Chronici P. II. Tit. XV. Cap. XVI. teſtantur. Eccleſia *Sancti Quintini*,* *Saint Quentin de Beauvais.* cujus erat Præpoſitus, illuſtre fuit ſanctæ Reformationis Seminarium. Neminem Clericorum à communi vita excipi, nec civilis, nec ſuburbanæ Eccleſiæ Presbyterum, prolatis *SS. Clementis*, & *Urbani* Pontificum apocryphis Decretalibus aſſerit *Ivo*, Epiſtola CCXIII. *Quòd verò*, inquit, *communis vita in omnibus Eccleſiis pene defecit, tam Civilibus quàm Diœceſanis, non auctoritati, ſed deſuetudini & defectui adſcribendum eſt, refrigeſcente caritate, quæ omnia vult habere communia, & regnante cupiditate, quæ non quærit ea quæ Dei ſunt, & proximi, ſed tantum, quæ propria.*

Abbatia S. Victoris Pariſienſis. Cœnobium Canonicorum Regularium *S. Victoris* ad muros Pariſienſes Regiâ munificentiâ excitavit *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus. Primus Abbas fuit *Gilduinus* vir religione & regulæ obſervantiâ ſpectatiſſimus. Regalis hæc Abbatia plurimarum aliarum parens & caput celeberrimæ Congregationis fuit: multóſque peperit, ſanctimoniâ, & doctrinâ inſignes viros, quorum aliquos Eccleſia illuſtriorum ornavit infulis Dignitatum. De hac inſtitutionis Canonicæ & ſacræ eruditionis Academia *Jacobus de Vitriaco* S. R. E. Cardinalis ita ſcribit *Hiſtoriæ Occidentalis* cap. XXIV. *Primus & præcipuus hujus ſanctæ Religionis Conventus extra muros Pariſienſis civitatis, in Eccleſia quæ dicitur S. Victoris, quaſi lucerna Domini ſuper candelabrum poſita, non ſolum propinquam civitatem, ſed remotas circumquaque regiones, & ad Dei cognitionem illuminat, & ad caritatem inflammat, tanquam piſcina probatica, & later æneus in Templo Domini Scholaribus Pariſiis commorantibus, & variis populis undique confluentibus aquas purificationis ſubminiſtrans, &c.* Primæ Conſtitutiones hujus Congregationis extant MSS. in Bibliothecis Abbatiarum *S. Victoris*, & *S. Genovefæ*.

Abbatia S. Genovef. V. Poſtrema hæc Abbatia, Victorinæ filia. In Eccleſiam *S. Genovefæ*, jubente *Eugenio III.* Pontifice Maximo, *Sugerio* Sandionyſiano Abbate, ac Regni Adminiſtro exequente, Canonici Regulares è Cœnobio *S. Victoris* ſelecti, loco ſæcularium, introducti ſunt anno Chriſti MCXLVIII. Monachos ex Cœnobio *S. Martini de Campis* duodecim illuc transferre primùm decreverat, ac *Sugerio* mandaverat *Eugenius*: ſed intercedentibus ſæcularibus Canonicis ne Ordo immutaretur, Regulares Canonicos, *pro bono pacis*, ibi conſtitui juſſit: quibus *Odonem*, Sancti Victoris Priorem, Abbatem præfecit. In poſſeſſionem eos miſit *Sugerius* Summi Pontificis ac Regis Chriſtianiſſimi *Ludovici VII.* nomine, die XXIV. Auguſti *S. Bartholomæo* ſacra, anno 1148. die verò ſequenti, *Regalium, ex parte Domini Regis cujus* vices agebat, poteſtatem contulit, fidelitatem virorum ad eos pertinentium, & juramenta ſecuritatum eis fieri fecit.* Rei geſtæ ſeriem exponit ipſe *Eugenio* Epiſtola ad illum data, quæ apud *Ducheſnium* Tom. IV. Hiſtoriæ Francorum Scriptorum pag. 305. legitur. Legendæ & *Eugenii III.* Epiſtolæ hac in cauſa datæ XIV. XV. XVI. XVIII. XIX. XX. & XXVIII. *Sugerio* de reformatione Eccleſiæ *S. Genovefæ* gratulatus eſt *Sanctus Bernardus* Epiſtola CCCLVI. *Benedictus Deus*, inquit, *qui in manu veſtra operatus eſt ſalutem in Eccleſiâ Sanctæ Genovefæ: ut Domus Dei reſtitueretur ordini & diſciplinæ. Agit vobis gratias Apoſtolica ipſa Auctoritas, quòd fideliter & efficaciter opus magnificum incœpiſtis. Agimus & nos, quas poſſumus gratias, & quicumque Deum diligunt in veritate.* Reformationis Eccleſiæ *Sanctæ Genovefæ* hiſtoriam accuratè deſcripſit coævus Author Vitæ *Sancti Vuillelmi* Roſchildenſis Abbatis in Dania, cap. 1. narratque fœlicis iſtius mutationis occaſionem fuiſſe rixam inter Miniſtros *Eugenii* Pontificis, & Eccleſiæ Genoveſianæ ortam, cùm ibi ad Sacrum faciendum ſe pararet. Erat porro Canonicorum ſæcularium unus *Vuillelmus*, collegis ſuis ob morum innocentiam, & ſtudium vitæ regularis exoſus, quam introductis Victorinis Canonicis, devotè ac alacriter profeſſus eſt, ac in virum ſanctiſſimum evaſit. A Rege *Vualdemaro*, filio *Sancti Canuti* Regis & Martyris, & *Salomone* Roſchildenſi Epiſcopo in Daniam accerſitus, collapſam Canonicorum diſplinam in Eſchil Inſula propè Roſchildam reſtituit, Abbas ab Epiſcopo creatus. *Sancti Vuillelmi* Vitam ex MS. *S. Victoris* Pariſienſis edidere *Henſchenius* & *Papebrochius*, inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, Tomo I. ad diem VI. Canonicorum Regularium Ordinem illuſtravit XI. Sæculo *S. Petrus de Chavanon*, Fundator ac primus Præpoſitus *Sanctæ Mariæ de Piperaco* * in Epiſcopatu *S. Flori*, in Arvernia. ** De Pebrac.* Ejus Vitam Tom. II. Spicilegii Dacheriani, pag. 691. legere eſt.

Ordo Præmonſtratenſis, vulgò De Prémontré. VI. Anno MCXX. novum Canonicorum Regularium Ordinem condidit *S. Norbertus*, in Diœceſeos Laudunenſis loco, qui *Præmonſtratus* * dicitur in Voſago ſylva, quem ipſi *Bartholomæus* Epiſcopus Laudunenſis conceſſit, ac naſcentem Ordinem fovit, atque propagavit, quinque Monaſteriis in Diœceſi ſua conditis. *Sancti Norberti* Inſtitutum approbavit Caliſtus II. Pontifex Maximus, Honorius II. confirmavit. Innocentius II. Lucius II. Eugenius II. Hadrianus IV. Alexander III. Lucius III. Urbanus III. Clemens III. Privilegiis donarunt, quæ in Bibliotheca Præmonſtratenſi ſunt excuſa. *S. Auguſtini* Regulam ſectantur Canonici Regulares Præmonſtratenſes, Conſtitutiones auſteras obſervant ex *S. Norberti* diſciplina. *Ordinis Præmonſtratenſis commendatio.* De Ordinis Præmonſtratenſis inſtitutione ita ſcribit *Hermannus* Monachus coævus Author, lib. III. *De Miraculis Sanctæ Mariæ Laudunenſis*, cap. 1. *Quis*, inquit, *digne poterit referre, quantus poſtmodum in Epiſcopatu Laudunenſi, & de ipſo per totum pene terrarum orbem, fulgor Religionis & novi luminis refulſerit? Poſt paucos ſiquidem annos, ille novi luminis, novæque converſionis, non ſolùm interioris, ſed etiam exterioris candoris novus inventor & incœptor, Dominus ſcilicet Norbertus, de Lotharingia Franciam adveniens, divina præcedente & comitante gratia, in Epiſcopatu Laudunenſi primam illam vineam plantavit, quæ in caritate radicata & fundata, jam implevit*

plevit terram, extendenſque palmites ſuos uſque ad mare, & uſque ad flumen propagines ſuas, vino fortitudinis ſuæ, quod lætificat cor hominis, jam ubertim inebriavit plures Principes, & Judices terræ, juvenes & virgines, ſenes cum junioribus, ita ut fortiter inebriati, nihil aliud quærant, niſi laudare nomen Domini & cantare Canticum novum; quoniam veterem hominem cum actibus ſuis exuentes, & novum, qui ſecundum Deum creatus eſt, induentes, carnales illecebras funditus abjiciunt, & quaſi de aqua in nuptiis a Domino in vinum converſi, quæ retro ſunt obliviſcuntur, & ad ea, quæ ante ſunt, extenduntur: ſicque licet in terris corporaliter conſiſtant, tamen quæ ſurſum ſunt ſapiunt, non quæ ſuper terram; dicentes cum Apoſtolo; Noſtra autem converſatio in cœlis eſt: *Cœleſtibúſque Seraphim mente conjuncti, ſolo Chriſti jugiter ardent amore, qui corpora etiam ſua exhibent hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, candorem virtutum quo intrinſecus nitent, etiam in exteriori veſte præferentes.*

Laurentius de Leodio, in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium Tomo XII. *Spicilegii*, pag. 325. Præmonſtratenſem Ordinem unà cum Ciſtercienſi egregiè commendat. *Illa duo Cherubim*, inquit, *expandentia alas ſuas in medio Eccleſiæ, & verſis vultibus in Propitiatorium ſe mutuo reſpicientia, id eſt, duo præclariſſimi Ordines devotione ſua Eccleſiam protegentes, & converſis ad Deum cordibus, ſe mutua charitate æmulantes, quorum unus Ciſtercienſis, duce Bernardo ſanctiſſimi nominis Abbate Monaſticum Ordinem jam pene lapſum ad primam Apoſtolicæ vitæ normam reparavit; alter merito & nomine a Deo Præmonſtratus, Duce Norberto Parthenopolitano Archipræſule inceptus, Eccleſiaſticum Ordinem de luto mundanæ vanitatis excuſſit. Credas hos duos Ordines eſſe de libro Apocalypſis duos Prophetas circa finem mundi à Deo miſſos, & ſacco Pœnitentiæ amictos, duas olivas clementiæ cœleſtis, divinaque duo candelabra gratiæ: ita ſe in omnibus cruciant, ita verbo fidei mundum irrigant, ita meritorum luce illuminant.* Primaria Præmonſtratenſis Ordinis Statuta Lib. IV. Bibliothecæ Præmonſtratenſis edita ſunt: Ex quibus noſtræ FF. Prædicatorum Conſtitutiones maxima ex parte ſunt derivatæ.

Ordinis Præmonſtratenſis propagatio.

Herimannus in Hiſtoria Reſtaurationis Abbatiæ S. *Martini Tornacenſis* pag. 448. Tom. XII. *Spicilegii*, ubi de captione *Paſchalis II.* Romani Pontificis ab *Henrico IV.* Imperatore, Privilegio de Inveſtituris ab eo extorto, ſermonem fecit, *Norbertum* qui Imperatori erat à Sacris, hujúſque facinoris ſpectator, pœnitentiâ ductum ob nequitiam Principis, abſolutione à *Paſchali* ſuſcepta, vitæ ſeculari nuntium miſiſſe, in Franciam veniſſe, & *Præmonſtrati* Deo ſub Regula S. *Auguſtini*, immo multùm rigidiori & arctiori ſervire cœpiſſe commemorat: *Sicque*, inquit, *per Dei gratiam brevi tempore profecit, ut nullum poſt Apoſtolos videamus hodie tantum fructum in Eccleſia feciſſe. Nam cum necdum converſionis ejus trigeſimus annus ſit, jam fere centum Monaſteria à ſequacibus ejus per diverſas orbis partes conſtructa audivimus; ita ut etiam in Jeruſalem uſque Regula eorum ſervetur.* Monaſterio Præmonſtratenſi *Hugonem* Socium ſuum præfecit S. *Norbertus*: Conventui S. *Martini* Laudunenſis *Walterum*, ſub quo infra duodecim annos Fratrum numerus ad quingentos auctus eſt. Tantas fuiſſe paupertatis ipſorum anguſtias *Hermannus* Monachus commemorat, ut præter unicum aſellum aliud pene nihil haberent, quem in proximam Sylvam Voſagum mane ducentes, lignáque cæſa dorſo ejus imponentes, Laudunum reducerent, & ex venditis lignis panem ſibi eme-

Lib. III. Cap. V.

Summa naſcentis Ordinis paupertas.

A rent: multoties tamdiu jejuni manentes; donec panis ille emptus poſt nonam eis deferretur. Sed Deo caritatem ipſorum & hoſpitalitem munerante, ditiſſimi intra breve tempus evaſerunt. Statuit ſanctiſſimus Fundator, ut quotannis Abbates Ordinis univerſi Præmonſtratum ad Capitulum Generale convenirent, ad Feſtum S. *Dionyſii.* Ita Cap. VI. verò propagatus eſt Ordo ſacer, ut Abbates pene centum convenerint non ſolum ex Francia vel Burgundia, ſed ex Alemannia etiam & Saxonia, quo tempore iſta ſcribebat *Hermannus*, licet nondum anni triginta ab Ordine condito effluxiſſent: B jamque una S. Martini Laudunenſis Eccleſia duodecim Monaſteriorum mater erat. Quin etiam trans maria, Hieroſolyma uſque novus Ordo pervaſerat. Nec viros duntaxat, ſed etiam fœminas ad cœleſtis vitæ normam informavit. Ultra decem millia Sanctimonialium in Monaſteriis Præmonſtratenſis Ordinis recluſæ, in ſumma auſteritate & ſilentio Chriſto famulabantur, cùm ſcribebat *Hermannus*. Præmonſtratenſem Ordinem commendat Cardinalis *Jacobus à Vitriaco* Occidentalis Hiſtoriæ Cap. XXII. Plura de hoc Ordine docebit Bibliotheca Præmonſtratenſis P. *le* C *Paige.* Legatur & *Aubertus Miræus*, in Chronico Cap. VII. Præmonſtratenſi.

Sanctimoniales Præmonſtratenſes.

VII. Canonicis Regularibus nec Patrimonium, nec ulla bona quovis modo quæſita proprio nomine poſſidere, aut peculium habere ullatenus licebat: cùm S. *Auguſtini* inſtitutum ſectarentur, de quo *Poſſidius* in ejus Vita ſcribit Cap. V. *Factus Presbyter, Monaſterium intra Eccleſiam mox inſtituit, & cum Dei ſervis vivere cœpit ſecundum modum & Regulam ſub Sanctis Apoſtolis conſtitutam: Maximè ut nemo quicquam proprium in illa Societate haberet, ſed eis eſſent omnia communia, & diſtribue-* D *retur unicuique ſicut opus erat.* Verba ſunt Auguſtinianæ Regulæ, quam profeſſos fuiſſe Canonicos Regulares undecimo & duodecimo ſeculo certum eſt: *Et non dicatis aliquid proprium, ſed ſint vobis omnia communia.* Bertoldus Preſbyter ad annum M. XCV. ſcribit *Luolphum* Tullenſis Eccleſiæ Decanum in Monaſteria à ſe condita *Clericos ſecundum Regulam B. Auguſtini vivere profeſſos* congregaſſe: & *Urbanum II.* decreviſſe *ut Clerici illius loci Regulam S. Auguſtini in perpetuum cuſtodirent.* Ivo Carnotenſis *B. Auguſtini* Regulam Canonicis ſuis tradidit, ut teſtantur Canonici Regulares *S. Joan-* E *nis* in Valle Carnotenſi, in Literis Aſſociationis cum Monaſterio *S. Quintini* Bellovacenſis datis anno M. CXXVIII. *Cùm igitur*, inquiunt, *à longè retroactis temporibus, à viſceribus Matris noſtræ Eccleſiæ beati Quintini Belvacenſis fuerimus ſpiritualiter propagati, & ab ipſa tanquam a fonte, ſacra Religionis fluenta ſumpſerimus per Venerabilem Patrem Ivonem, qui cùm floreret in eadem Eccleſia Religionis novella plantatio ſub B. Auguſtini Regula, dignè Omnipotenti militans, Fratribus ibidem Deo ſervientibus Abbas præfuit.* Hæc certè Regula eſt, cujus fit mentio in Charta Inſtitutionis Canonicórum Regularium *S. Quintini* Bellovacenſis in Eccleſia *S. Georgii* Trecenſis à *Philippo* Epiſcopo, F anno M. LXXXV. *Domno itaque Ivone Abbate Trecis in Capitulo B. Petri reſidente, hæc ratio approbata eſt ex utraque parte, ut Fratres S. Georgii a Sancto Petro ſua teneant, à beato autem Quintino Regulam; in qua quidem ſi offenderint, illius ſit Eccleſiæ aut aliquid in eis corrigere, aut aliquem ex eis transmutare.* Regulam *S. Auguſtini* viris accommodatam commentario illuſtravit *Hugo à Sancto Victore*: quod argumento eſt Canonicos Regulares Congregationis Victorinæ hanc regulam fuiſſe profeſſos. Idem probant primæ Conſtitutiones MSS.

Canonicorum Regularium Evangelica paupertas.

Tom. XI. Spicilegii Dacheriani pag. 167.

Tom. XI. Spicilegii pag. 181.

quæ ad *S. Genoveſæ* aſſervantur. Cap. *De ſuſceptione Novitiorum*, Abbas Novitium alloquitur dicens: *Frater! reddis te Deo ad ſerviendum ei in Societate & obedientia Congregationis hujus, & ad tenendam vitam Canonicam ſecundum Regulam B. Auguſtini, & Conſtitutiones hujus loci, quæ vel jam in præſenti inſtitutæ ſunt, vel poſt hæc, Domino annuente, inſtituendæ ſunt?* Reſpondet: *Reddo.* Idem teſtantur *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus, Lib. 1. Cap. x. Dialogorum & *Jacobus de Vitriaco*, Hiſtoriæ Occidentalis Cap. xxiv.

Concoquere non potuerat *B. Petrus Damiani*, quòd Canonici peculium haberent: Regulam à Synodo Aquiſgranenſi 1. ſub *Ludovico Pio* Imperatore approbatam, cujus ſe auctoritate tuebantur, ſugillavit, ejus proculdubio ignorans Authores & Approbatores: Canonicos omnes in Congregatione viventes ad peculii abdicationem teneri, SS. Auguſtini, Hieronymi, & Proſperi, ſeu potius Juliani Pomerii, teſtimoniis probare conatus eſt, *Opuſculo XXIV. contra Canonicos proprietarios.* Eorum excuſationem ex Regula petitam, non quidem *S. Auguſtini*, quam non profitebantur, ſed Synodi Aquiſgranenſis, his verbis refellit: *Sed cùm hæc illis objicimus, ipſi Regulæ ſuæ librum nobis protinus offerunt, ad Regulæ ſuæ auctoritatem redeunt: eâque ſibi proprietatis peculium concedente, pati ſe præjudicium conqueruntur. Quam nimirum Regulam nos nec funditus improbamus, nec auctoritatem illi omnino tribuimus. Probamus enim in quantum ſanctis Eccleſiæ Doctoribus conſonat: abjicimus autem atque conſpuimus, in quantum authenticis eorum inſtitutionibus non concordat.*

Legendum ejuſdem ſancti viri Opuſculum XXVII. *De communi vita Canonicorum*, Cap. II. *Planè*, inquit, *quo pacto quis valeat dici Canonicus, niſi ſit Regularis? Volunt Canonicum, hoc eſt Regulare nomen habere, & non regulariter vivere. Ambiunt communia Eccleſiæ bona dividere, aſpernantur autem apud Eccleſiam communiter habere. Enimverò non eſt hæc Primitivæ Eccleſiæ forma, ſatis exorbitat ab Inſtitutionis Apoſtolicæ diſciplina*, &c.

Clemens III. Pontifex Maximus Canonicum Regularem cum peculio morientem Chriſtiana ſepultura privari decrevit, Cap. *Super quodam*, *De Statu Monachorum*, lib. III. Decretalium. *Super quodam Canonico Regulari*, inquit, *qui in articulo mortis agens, licet à Priore ſuo commonitus, proprium, quod contra Regulam latenter habuerat, noluit reſignare, & ſic diem clauſit extremum, & fuit inter alios Fratres traditus ſepulturæ.... Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, Quòd ille Canonicus non tantum fuit Chriſtianâ ſepulturâ privandus; verumètiam, ſi ſine maximo ſcandalo fieri potuit, de ipſa projici dignus eſt Eccleſia. Hoc autem cùm fortè contigerit, in ſimilibus eſt agendum.*

Canonici Regulares ad Regimen Parochialium Eccleſiarum aſſumti.

VIII. Parochiales Eccleſias regere poterant Canonici Regulares. Id primùm Sueſſionenſi Abbati conceſſum videtur, ab *Urbano II.* Pontifice Maximo Epiſtola XVIII. *Ut igitur*, inquit, *propoſiti veſtri ordinem ſecundùm B. Auguſtini Regulam, commiſſi tibi Fratres tranquillè valeant, abſque ſecularium tumultuum perturbationibus, annuente Domino, cuſtodire, poſtulationi tuæ libenter annuimus, ut in Parochianis Eccleſiis, quæ ad veſtrum Monaſterium pertinent, Regulares vobis liceat Clauſtri veſtri Clericos ordinare, qui & Eccleſiis ipſis religiosè ſerviant, & adjacentis populi Parochiam ſecundum timorem Dei, ſalvo Epiſcopi jure debito, ſollicitè procurare non negligant.* Concilium Pictavenſe, Præſidentibus *Paſcalis II.* Papæ Legatis anno M. C. celebratum Canone IX. ſtatuit, *Ut Clericis Regularibus, juſſu Epiſcopi ſui baptizare, prædicare, pœnitentiam dare, mortuos ſepelire liceat.*

Ivo Carnotenſis Epiſtola LXIX. occaſione Lemovicenſis Epiſcopi ſcripta, qui omnibus Regularibus Clericis & Regimen Parochiarum, & Confeſſionem Pœnitentium interdixerat, ea de re ita ſcribit: *Rectiùs quidem feciſſet, ſi omnes Sacerdotes ad Regularem vitam invitaſſet, quàm Regulariter viventes a Dominicarum ovium cuſtodia penitus removiſſet: quibus tantò plus diſplicet aliena malitia, quantò longiùs diſceſſerunt à ſua. Hoc verò interim ad inquiſita reſpondeo; Quia Clerici Regulares ab hoc Officio nec penitus ſunt removendi, nec indiſcretè admovendi. Nam ſi penitus removentur, Canonico Ordini indigna fit injuria, cui tantò ſecuriùs eſt credenda correctio vitæ alienæ, quantò majorem diligentiam adhibuit vitæ ſuæ corrigendæ. Si verò indiſcretè Regularibus Clericis hoc onus imponitur, in quibuſdam Eccleſiaſtica Diſciplina frangitur: & ipſi Fratres, qui in Clauſtris, tanquam in caſtris, contra tentationes fortiter ſtabant & vincebant, cùm ſoli ad pugnam prodeunt, in tentationibus facilè ſuperantur... Si qui ergo ſunt in Collegio veſtro viri prudentes & maturi, & igne tentationum examinati, quibus hoc onus imponi velitis, eos deducite ante præſentiam Epiſcopi, ut ab eo curas animarum ſuſcipiant, ſine cujus arbitrio, ſecundum Canonicas Sanctiones, nec criminales Pœnitentias quilibet Presbyter poteſt injungere, nec peractâ Penitentiâ Pœnitentes ſacris Altaribus reconciliare. Sic enim facientes, & Epiſcopali reverentiæ, quod ſuum eſt, deferetis, & Canonicæ Inſtitutionis nulla diſpendia facietis, qui ideo Canonici appellati eſtis, quod Canonicas Regulas vos velle obſervare cæteris arctiùs devoviſtis.* Idem argumentum tractat Epiſtola CCXIII. ad *Joannem* Aurelianenſium Epiſcopum. *In Primitiva*, inquit, *Eccleſia nullus conſtitutus eſt Rector animarum, niſi de communi vita aſſumptus: quia nemo rectiùs cuſtos præponitur vitæ alienæ, quàm qui priùs cuſtos eſt factus vitæ ſuæ. Quod nullo in loco meliùs probatur, quàm inter eos in quibus Regularis vita vigere videtur.... Conſtanter aſſerimus non eſſe audiendos, qui Clericos Regulariter viventes à regimine animarum judicant repellendos, quia ſeculo renunciaverunt; ſed ideo potiùs ad hoc aſſumendos, quia voluptates & pompas ſeculi contempſerunt. Non enim mundi contractus eſt animas à vitiis avocare, & ad virtutum celſitudinem provocare. Ideo convenientiùs iſta docent, qui ea quæ dicunt, opere complent, quàm ii qui ſunt Doctores legis, & non factores legis. Non tamen ad hoc officium alii aſſumendi ſunt, niſi quos vita & doctrina commendat, & Epiſcopalis auctoritas ad hoc agendum idoneos probat.*

Canonici Regulares Parochiis præpoſiti, ad nutum ſuorum Abbatū amoveri & revocari poterant.

IX. Canonici Regulares Parochiis Præpoſiti à ſuis Abbatibus amoveri ad nutum, & in Monaſterium revocari poterant. Id probat Epiſtola XCV. *Stephani* Abbatis *Sanctæ Genovefæ*, poſtea Tornacenſis Epiſcopi, quâ *Lucium III.* Pontificem Maximum rogat ut Canonicos *S. Joannis Sueſſionenſis*, adversùs Abbatem eos à Parochiis revocantem contumaces reprimat. *Per Obedientias*, inquit, *inobedienter vivunt, nec Abbati revocanti reſpondere, nec corrigenti volunt acquieſcere, nec credere corripienti. Hujus nequitiæ ſuæ velamentum, & excuſationis opponunt cauſam auctoritatem Epiſcopi ſui, qui contra ſacram, quam profeſſi ſunt Diſciplinam, armat eos & animat, ne Abbati ſuo reverentiam exhibeant, quam ei inter prima ſuæ converſionis auſpicia, coram Deo & ſanctis ejus Reliquiis, tanquam cæleſtis Reipublicæ jurati Milites promiſerunt.* Et Epiſtola CLXII. *Quia compaſſionis affectu Fratrem & Compresbyterum noſtrum, Abbatem S. Joannis Sueſſionenſis ſuſcepiſtis, totus apud nos Regularium Ordo in plenam vobis gratiarum actionem aſſurgit. Laborat, & murum ſe oppo-*

rit

vit contra filios inobedientiæ, qui extra Clauſtrum ſub obtentu Parochialium Curarum morari deſiderant, atque mori: ſatagentes ne per Abbatem ſuum, quando exceſſerint, corripi valeant & corrigi, ſed ad defenſionem Epiſcopi revertentes, per pecuniariam pœnam, Canonicam rediment Diſciplinam. Si peſtis iſta convaluerit, perit Ordo Canonicus, pereunt & SS. Patrum Regularia Inſtituta, ſolvuntur fines & funes obedientiæ, & erunt in Collegiis noſtris tot Abbates, quot Presbyteri Parochiales. Verum perhibemus teſtimonium, quòd ab exordio Ordinis noſtri Parochiales Canonicos noſtros in Epiſcopatibus in quibus ſunt, liberè & abſque ulla contradictione, pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiarum noſtrarum, vel pro ſuarum correptione culparum, conſuevimus amovere, & in Clauſtrum reducere, & quoties res urgebat, excommunicare.

ARTICULUS VIII.

De Monachis & Sanctimonialibus.

Congregatio Vallis Umbroſæ.

I. UNdecimo & duodecimo ſeculo, in Italia, in Galliis, in Anglia, maximè floruit Ordo Benedictinus, cujus ſurculus fuit Vallis Umbroſæ Congregatio à Beato *Joanne Gualberto* inſtituta anno MXXX. ab Alexandro II. Gregorio VII. & Urbano II. confirmata. Obiit *S. Joannes Gualbertus* anno MLXXIII. die XII. Julii. Vitam ejus apud *Surium* Tom. IV. legere eſt.

* *Chezal-Benoiſt.*

Andreas Monachus ex illa Congregatione ſanctiſſimus, cum aliis Fratribus Abbatiam *Caſalis Benedicti* * in Galliis condidit, in Diœceſi Bituricenſi, celeberrimæ Congregationis Caput, in qua Regularis obſervantia viget. Ad annum MXCIII. refertur hujus Cœnobii fundatio ſub *Aldeberto* Archipræſule, in Gallia Chriſtiana Sammarthanorum fratrum: At ſub *Leodegario* perfectum, qui *Andream* primum Abbatem confirmavit, Eccleſiamque dedicavit, conſtat ex *Patriarchio Bituricenſi*, cap. LXI. Tom. II. Bibliothecæ novæ MSS. Librorum, editæ à *P. Labbe* S. J. Obiit *Andreas* Abbas die 21. Januarii anno MCXII. Ejus Geſta compendio narrat Epiſtola Encyclica Monachorum *Caſalis-Benedicti* Tom. II. *Spicilegii*, pag. 518.

Eremus S. Crucis Fontis Avellani. Congregatio S. Crucis Fontis Avellani.

Membrum etiam fuit Ordinis Benedictini, Eremus Sanctæ Crucis Fontis Avellani, quæ Beatos *Rodulphum*, Eugubinum Epiſcopum, *Dominicum Loricatum*, *Petrum Damiani*, *Joannem Laudenſem*, alióſque ſanctimoniâ inſignes viros peperit. Singularia Congregationis iſtius Inſtituta exponunt B. *Petrus Damiani* Opuſculis XIV. & XV. & B. *Joannes Laudenſis* in ejus Vita. *Abſtinentiæ* (inquit iſte) *modus hic erat, ut quatuor in Hebdomada diebus pane & aqua contenti, tertia & quinta feria pauxillum leguminis ſumerent, quod videlicet ſinguli in ſuis cellulis decoquebant. Jejuniorum quippe diebus nequaquam pro ſuo libito cuiquam de pane ſumere licebat: ſed id quod præfixa menſura prebebat. Porro de vini uſu quid memorem, cùm niſi pro Sacrificio, ſeu forſitan pro ægro, vinum ibidem tunc prorſus deeſſe feratur. Nudipedalia paſſim per Eremum cunctis temporibus exercebant: in Cellis verò nec caligas induebant... Porro Vigiliarum hunc morem ſervabant, ut ſigno temporis perſonante, totum poſt Synaxim Pſalterium ante lucem complerent.*

Monachorum iſtius Congregationis auſtera diſciplina.

De jejunio & abſtinentia Eremitarum ſuorum ſcribit *Petrus Damiani* Opuſculo XIV. *Jejunare illos dicimus, qui panem cum ſale & aqua percipiunt: ubi autem præter hæc aliud aliquid additur, perfectum jejunium non vocatur.... A vino aliquanto tempore continuimus.... Sed quoniam & hic manentes cœperunt ægrotantes deficere, & quidam ad Eremum tranſire cupientes, hujus rigoris obſervantiam penitus abhorrere: fraternæ, ſive (ut veriùs dicam) communi imbecillitati diſpenſatoriè condeſcendentes indulſimus, ut vinum hic, ſervato ſobrietatis moderamine biberetur..... Verumtamen in duabus prædictis Quadrageſimis* (nimirum ante Natale Domini, & ante Paſcha) *conſuetudo tenuit ut neque Monachis, neque Laicis, vini vel etiam piſcis perceptio concedatur.* Ad communem Monaſteriorum obſervantiam, ut foris non comederent, qui eadem die erant ad Monaſterium reverſuri, id addiderant, ut, ſive ipſo, ſive alio die quis fuiſſet egreſſus, jejunus ſemper ad Eremum reverteretur. Cùm duo Fratres in Cellâ unâ morabantur, duo ſingulis diebus Pſalteria perſolvebant, unum pro vivis, alterum pro defunctis. Brevi tempore longam Pœnitentiam implebant, diſciplinis, mœtaneis, ſive proſtrationibus, palmatis, ſive manuum ad terram alliſionibus, brachiorum prolixis in modum crucis extenſionibus, Pſalteriis, Miſſis ad certum numerum præfinitis. *Dabantur ex more tria millia ſcoparum pro unius anni pœnitentia, ſive viginti Pſalteria, aut viginti quinque Miſſæ* (inquit B. Petrus Damiani) Strictum in cellis ſilentium ſervabant Eremitæ, ſicut in Oratorio; ſumma veſtium vilitas, & cubilium auſteritas atque duritia: caritas tanta, ut unuſquiſque ſe non ſibi, ſed omnibus natum crederet; quod alienum erat, poſſideret; quod ſuum in omnes extenſo amore transfunderet. Maxima de infirmis cura, quibus non ſolùm neceſſaria quæque ſuggerebant, ſed etiam ſemetipſos ad eorum cuſtodiam ultroneos offerre gaudebant. Pro defunctis Fratribus unuſquiſque ſeptem dies jejunabat, ſeptem diſciplinas cum millenis ſcoparum ictibus accipiebat, ſeptingentas mœtaneas, ſive proſtrationes faciebat, triginta Pſalteria decantabat, pro ipſo etiam triginta continuis diebus Miſſarum ſolemnia ſpecialiter celebrabantur. Si quis injunctam conſummare non potuerat Pœnitentiam, à Fratribus, parili facta inter eos diviſione ſuſcipiebatur, & brevi ſpatio per diverſos afflictionum modos ovanter explebatur. Ita refert *B. Petrus Damiani*.

Congregatio Caſinenſis florentiſſima.

Florentiſſima tunc erat Congregatio Caſinenſis, ſub Abbatis *Deſiderii* regimine, quam inter & B. *Petrum Damiani* neceſſitudo maxima interceſſit. Hic Autor fuit Caſinenſibus, *Deſiderio* annuente, *ut ſexta feria per totum annum pane & aqua contenti, diſciplinam ſinguli facta confeſſione perciperent: inſuper & triduanum jejunium in Capite Quadrageſimæ per annos ſingulos agerent.* Ita refert *Leo Oſtienſis* in Caſinenſi Chronico. Lib. III. Cap. XXI.

Du Mont-Caſſin.

Congregatio Cluniacenſis, de Cluni XI. & XII. ſeculo celebris.

Celebre etiam erat Monachorum Cluniacenſium nomen. Cluniacenſibus præfuere undecimo ſeculo, *Odilo*, & *Hugo* viri ſanctitate illuſtres: quibus ſequenti ſeculo ſucceſſere *Pontius* vir inquietus, *Hugo II. Vir totius religionis, ac religioſæ opinionis* (Sic eum vocat Petrus Venerabilis Lib. II. Miraculorum) Petrus Mauritius, ſanctimoniâ & doctrinâ clariſſimus, Hugo III. Stephanus I. Rodulphus, Galtherus, Guillelmus I. Theobaldus ad Cardinalitias Infulas aſſumptus, & Hugo IV. Obiit *S. Odilo* Silviniaci anno M. XLIX. Kalendis Januarii. Vitam ejus *Lotſaldus* Cluniacenſis Monachus, ejuſque Diſcipulus, & B. *Petrus Damiani* ſcripſere. Utramque apud *Bollandum* inter Acta Sanctorum menſis Januarii, Tom. I. legere eſt. E vivis exceſſit *S. Hugo* anno M. CIX. die XXIX. Aprilis. Ex ejus Schola prodiere *B. Morandus*

randus, & *S. Udalricus*, *Urbanus II.* & *Gregorius VII.* Pontifices Maximi, *Geraldus* Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis, *Durannus* Archiepiſcopus Toloſanus, *Goderannus* Epiſcopus Xantonenſis, *Hugo*, Dux Burgundiæ, &c. *Araldus* Carnotenſis, & *Iſembardus* Aurelianenſis, Antiſtites, & eorum Capitula, Fraternitatem cum Cluniacenſibus iniere, ut conſtat ex Inſtrumentis Tomo VI. *Spicilegii Dacheriani* editis. *S. Hugonem*, & ſanctam Cluniacenſium Congregationem, ſingulari obſervantia colebant ſeculi Principes, *Henricus II.* Imperator, cujus filium *Henricum* è ſacro Fonte ſuſcepit; *Henricus IV.* Germaniæ Rex, qui poſt exauctorationem ſuam ſe réſque ſuas ejus arbitrio commiſit, ſic ad ipſum ſcribens: *Totum conſilium noſtrum tuæ fidei committimus: & quicquid de noſtra cum Apoſtolico reconciliatione, quicquid de pace & unitate Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſalvo honore noſtro, faciendum eſſe decreveris, totum nos facturos ſine dubio, Deo, tibique promittimus.* Philippo I. Francorum Regi pœnitentiæ ſenſum ita interdum afflavit, ut ei pene perſuaſerit Monachum fieri. Sed ex corde Principis carnalibus vitiis dediti citò evanuit pia cogitatio. *Alphonſus VI.* Rex Hiſpaniæ apud fratrem *Sancium* diu captivus, *S. Hugonis*, Monachorumque Cluniacenſium precibus vitam, libertatem, Regnum debere ſe exiſtimabat. Cluniacenſes Monachos in Hiſpaniam mitti à S. *Hugone* poſtulavit, & *Robertum* Monachum in vita & morte ſibi adfuturum, in Regno ſuo relinqui: & cenſum duplicavit, quem Reges Hiſpaniæ Cœnobio Cluniacenſi ſolvebant: ut conſtat ex ejus Epiſtola ad *S. Hugonem*, edita in Miſcellaneis *Spicilegii Dacheriani*, Num. XIX. Marciniacenſe Monaſterium fundavit *S. Hugo*, & ad Sanctimoniales ibi congregatas piam ſcripſit Epiſtolam, quæ in Bibliotheca Cluniacenſi edita eſt. Vitam ipſius ab *Hildeberto* Cenomanenſi Epiſcopo ſcriptam vulgarunt *PP. Henſchenius* & *Papebrochius* S. J. inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, Tom. III.

Tom. VI. Spicilegii, in Miſcellaneis Epiſt. X. Ibidem Epiſt. XVIII.

Venerabilis *Petrus* Abbas Cluniacenſis diſciplinam in Congregatione ſua ſub *Pontio* collapſam reſtituit, præclaris editis Statutis, quæ à Generali Capitulo curavit approbari. Extant in Bibliotheca Cluniacenſi. Cùm inter Cluniacenſes & Ciſtercienſes orta eſſet diſſenſio, *Petrus Venerabilis* Epiſtolam ſcripſit CCXXIX. ad *S. Bernardum*, quæ tota caritatem & pacem ſpirat, & cauſas diſſidiorum exſcindit. Diverſam diſciplinam, variòſque uſus in ejuſdem Regulæ obſervantia, diſſidii cauſam eſſe non debere multis probat, quia *Talia de numero Præceptorum mobilium ſunt: & quando caritas imperat, abſque aliquo tranſgreſſionis timore movenda ſunt. Nec ſuſpecta eſſe debet hoc reſpectu Regulam profeſſis, Regulæ prævaricatio, quia Regula illius Sancti Patris ex illa ſublimi & generali caritatis Regula pendet, ex qua, & in qua univerſa lex pendet & prophetæ. Quòd ſi univerſa lex, tunc & illius Regula lex. Monachus ergo Regulam Patris Benedicti profitens, tunc eam verè ſervat, quando in ſervatis vel mutatis quibuſlibet ejus Capitulis, caritatis legem ubique conſervat.* Petri Venerabilis in Cluniacenſis Cœnobii reformatione adjutor fuit Domnus *Matthæus*, Prior *Sancti Martini de Campis*; poſtea Cardinalis Epiſcopus Albanenſis; cujus Acta *Petrus* ipſe ſcripſit Lib. II. *De Miraculis*. Cluniacenſis Congregatio ſacrarum expeditionum tempore Religioſam coloniam in Paleſtinam tranſmiſit, habuitque Monaſterium celeberrimum in Monte Thabor, ut diſcimus ex Epiſtola *Petri Venerabilis* ad Fratres ibi Domino

Diverſa diſciplina, diverſique uſus in ejuſdem Regulæ obſervantia, diſſidii cauſa inter Religioſos eſſe non debent.

Ordinis Benedictini propagatio per Cluniacenſes Monachos.

ſervientes, XLIV. Libri II. Cluniacenſis Congregatio regularem in Hiſpania propagavit obſervantiam, teſte *Roderico* Archipræſule Toletano, Lib. VI. *De Rebus Hiſpaniæ*, Cap. XXV. *Cùm Rex* (inquit) *Aldefonſus vellet Sanctorum Facundi & Primitivi Monaſterium ampliare, mittit ad venerabilem Hugonem Cluniacenſem Abbatem ut ei virum providum & religioſum mitteret, qui in prædicto Monaſterio SS. Facundi & Primitivi Abbatis officio fungeretur: & ſicut in Galliis illud Monaſterium præcellebat, ita & iſtud omnibus Monaſteriis ejuſdem Ordinis in Hiſpaniis præſideret. Prædictus autem Abbas Cluniacenſis, Bernardum, quem ob ſanctitatis meritum charum habebat, cum aliis Monachis deſtinavit. Qui mox veniens, factus Abbas, omnibus ſe exhibuit amabilem & benignum: adeò quòd, cùm Deus omnipotens Toletum Chriſtianæ reſtituit poteſtati, mox ipſe poſt modicum intervallum fuit electus in Archiepiſcopum & Primatem.* De *Henrico I.* Angliæ Rege ſcribit Vuillelmus Malmeſburienſis Lib. V. *Radingenſe Cœnobium inter duo flumina Kenetam & Tameſim conſtituit, loco ubi omnium pene itinerantium ad populoſiores urbes Angliæ poſſet eſſe diverſorium, poſuitque ibi Monachos Cluniacenſes, qui ſunt hodie præclarum ſanctitatis exemplum, hoſpitalitatis indefeſſæ & dulcis indicium.* Cluniacenſi quoque Congregationi Monaſterium prope Conſtantinopolim dederat, ac obedientiæ Prioris *De Caritate* ſubjecerat *Alexius Comnenus*, Orientis Imperator, ut conſtat ex ejuſdem Abbatis Epiſtolis XXXIX. & XL. Libri II. Congregationem Cluniacenſem commendat *S. Bernardus* in Apologia ad *Guillelmum Abbatem* Cap. II.

Anno Chriſti. M. CX Nova Benedictini Ordinis Congregatio condita eſt à beato *Bernardo* Tironii in Diœceſi Carnotenſi primo Abbate, nec in proximis dumtaxat Galliæ regionibus, non in Burgundia tantùm, Aquitania, Normannia, Britannia propagata eſt, ſed in Angliam quoque & Scotiam penetravit, ut conſtat ex Vita B. *Bernardi Tironienſis*, à *Gauffrido Groſſo* ejus diſcipulo ſcripta, quæ à PP. *Henſchenio* & *Papebrochio* edita eſt inter Acta Sanctorum menſis Aprilis, ad diem XIV. quo è vita migravit anno M. CXIV.

Tironenſis Congregatio O. à Tiron.

Saviniacenſem Abbatiam anno M. CXII. fundavit *B. Vitalis* in Diœceſi Abrincenſi, in confinio Normanniæ, & minoris Britanniæ, *Radulfi* Fulgeriarum Domini ſumptibus adjutus. Hæc Abbatia ſub Regula *S. Benedicti*, & propriis obſervantiis inſtituta, quinquaginta & octo Cœnobiorum mater extitit, à Tironienſi pendentium, tam in Gallia, quàm in Anglia, quorum Catalogum edidit *Soucherus* in Obſervationibus ad Vitam *S. Bernardi Tironienſis*. Inter filias Saviniacenſes tertia fuit Abbatia de *Furneſio* in Anglia, quæ in Monaſtico Anglicano pag. 704. fuiſſe, *De Ordine Saviniacenſi, id eſt Tironenſi, ſub Regula S. Benedicti:* Et Monachi in illa Deo ſervientes, griſeo colore induti dicuntur.

Abbatia Saviniacenſis, Savigny.

Undecimo etiam ſeculo *Silvæ-majoris* Cœnobium, Silvenſis Congregationis caput in Aquitania prope Burdigalam à *S. Geraldo* primo ejuſdem Abbate conditum fuit, ſub Regula *S. Benedicti*: nec in Gallicanis tantùm regionibus, ſed in Hiſpaniis etiam Silvenſis Congregatio propagata eſt, teſte *Chriſtiano* Monacho in Vita *S. Geraldi*, quam cum altera ab Authore ſuppari Anonymo ſcripta, PP. *Henſchenius* & *Papebrochius* inter Acta SS. menſis Aprilis, Tomo I. edidere, ad diem IX. Ad vitam immortalem migravit anno M. XCV. Nonis Aprilis. A *Cœleſtino III.* Pontifice Maximo

Congregatio Silvenſis O. à Silva-major, vulgò Seantamajeur.

mo inter Sanctos relatus eſt. Epitaphia in ejus laudem ſcripſit *Baldricus* Burgulienſis Abbas, quæ inter ejus Carmina Hiſtorica leguntur apud *Duchesnium* Tom. IV. *Historiæ Franciæ Scriptorum.* Officium S. Geraldi, & Sermonem in ejus laudem compoſuit *Stephanus* Tornacenſis Epiſcopus.

Ordo Camaldulenſis. Des Camaldules.

II. *S. Romualdus* Ordinis Benedictini lumen, Eremiticæ & Cœnobiticæ vitæ exemplar, Monaſterii Claſſenſis Abbas, quam Præfecturam unanimi electione Fratrum, *Ottonis III.* Imperatoris precibus ſuſcepit; Diſcipulos habuit ſanctitate illuſtres, *Bonifacium* Ruſſorum Apoſtolum & Martyrem, *Joannem* & *Benedictum* in Poloniam ad prædicandum Evangelium miſſos, & Martyrii corona pariter decoratos. Cùm Ordinem *S. Benedicti* pluribus conditis Monaſteriis propagaſſet, novum inſtituit ſub ejuſdem Sanctiſſimi Patriarchæ Regula, peculiaribus Statutis obſtrictum: qui *Camaldulenſis* appellatus eſt à loco Primariæ Eremi ac Monaſterii derivato nomine. Camaldulum, ager amœnus eſt, qui *Campus-Bellus*, & *Campus amabilis* olim dicebatur, in vertice Montis Apennini, inter fines Aretinæ Diœceſeos, & inter altiſſimos colles quibus Etruria ab Æmilia Provincia diſterminatur. Fundum *S. Romualdo* dedit *Maldulus* Nobilis Aretinus, à quo nomen *Camaldulum*, quaſi *Campus Malduli*, deductum, unde ad univerſi Ordinis appellationem traductum eſt. Anno M. XII. cœleſti viſo ſcalæ myſticæ à terra ad cœlum uſque pertingentis, per quam rutila albatorum Monachorum aſcenderet, deſcenderetque multitudo, recreatus *Romualdus*, ſacrum Ordinem inſtituit. Aretinæ Eccleſiæ Sacris *Theodaldus* religioſiſſimus Antiſtes præerat, qui ſancto viro ad condendam Eremum adjutor fuit, templúmque ſuis extructum impenſis in honorem Salvatoris conſecravit. In inferiori parte montis domus recipiendis hoſpitibus ædificata, ne ſilentium Eremi turbaretur. Loco nomen, *Fonti bono*; quod hoſpitium à *B. Rodulpho*, Camaldulenſis Eremi IV. Priore, in Monaſterium redactum eſt, nova Conſtitutione lata, ut nimirum Novitii per annum tyrocinii ibi probati, poſtea conſenſu Majorum obtento, ad Eremum aſcenderent: Ut imbecilles, qui diutiùs Eremiticam auſteritatem ferre non poſſent, ad Monaſterium deſcenderent: Ut infirmi illùc delati curarentur ac refoverentur: Ut Monaſterium ipſum ac Monachi in perpetuum Eremitis ſubeſſent, & ab eis regerentur. Obiit *S. Romualdus* die XIX. Junii anno MXXVII. ſeptuaginta annos natus, non centum & viginti, ut apud *B. Petrum Damiani* vitiatis numeris, legitur. Qua de re videſis Cardinalem *Baronium* Tomo X. ad annum MXXVII. & *Bollandum* in Commentariis præviis ad Vitam *S. Romualdi*, §. III. Vitam ejus ſcripſere *S. Petrus Damiani*, & *S. Hieronymus Pragenſis*, ejuſdem Ordinis Eremita, Apoſtolus Lituanorum. Ordinem approbarunt & confirmarunt Leo IX. Nicolaus II. & Alexander II. Pontifices Maximi. De Camaldulenſium Inſtitutis legi poſſunt Acta *S. Romualdi* à *S. Hieronymo Pragenſi*, ſcripta, & Hiſtoria Ordinis ab *Auguſtino Florentino*, & à *F. Luca* Eremita Hiſpano edita.

Ordo Grandimontenſis. De Grandmont.

III. *Ordo Grandimontenſis* anno milleſimo ſeptuageſimo ſexto Mureti inſtitutus eſt, loco ſterili & aſpero, tribus leucis ab urbe Lemovica diſtante. Quia verò Monachorum Ambazacenſium infeſtatione coacti Mureto ad Grandem Montem migrarunt anno M. CXXIV. Ordini *Grandis-Montis* nomen factum eſt. Fundatorem habuit *S. Stephanum de Tierno*, ex Arvernia oriundum, nobili genere, qui in Italiam à patre ductus, & *Miloni* Archiepiſcopo Beneventano commendatus, ab eo inſtitutus eſt. Cujus poſt obitum Romam adiens, Ordinis Eremitici inſtituendi facultatem à Gregorio VII. Pontifice Optimo Maximo impetravit. In Galliam itaque reverſus in Montem Muretum ſeceſſit, ibique, ſumpto annulo, quem de omni ſubſtantia mundi ſolum retinuerat, ſe Deo conſecravit his verbis: *Ego Stephanus, abrenuntio Diabolo & omnibus pompis ejus, & offero me ac reddo Deo Patri, & Filio ejus, & Spiritui Sancto, Trino & uni Deo vivo & vero.* Fratribus, quos illuc congregavit, Regulam propriam dedit, Apoſtolicam ſanè & imprimis auſteram, quam Cardinales duo Sedis Apoſtolicæ Legati *Gregorius de Papareſcis* & *Petrus Leonis*, qui ipſum honoris gratiâ Muretum adiere, anno M. CXXIV. quo è vivis exceſſit, approbarunt, & Summi Pontifices *Urbanus III.* & *Clemens III.* confirmavere. Quare Grandimontenſium Ordinem ſub Regula *S. Benedicti* militare, perperam aſſeruerunt *Volaterranus* lib. XX. Commentariorum Urbanorum, *Genebrardus* in Chronologia ad annum M. LXXVI *Azorius* lib. XII. Inſtitutionum Moralium, *Haſtenus* Diſquiſitionum Monaſticarum lib. II. Tract. VI. *Aubertus Miræus* Chronici Benedictini cap. LXV. Clariſſimi *Sammarthani* Tom. IV. *Galliæ Chriſtianæ*, & ante hos omnes *Trithemius* Abbas lib. I. *De Viris Illuſtribus Ordinis S. Benedicti*, cap. III. Falſus eſt & *Chryſoſtomus Henriquez*, in Faſciculo Sanctorum Ordinis Ciſtercienſis lib. II. Diſt. II. *S. Stephanum* Grandimontenſis Ordinis authorem Regulam & Conſtitutiones Ciſtercienſes obſervaſſe aſſerens; & in Menologio ad diem XX. Auguſti, cum *Ciſtercienſibus legibus ſe ſuóſque filios ſubjeciſſe* ſcribens. Nam XXII. annis Ordinem ſuum ante fundaverat *S. Stephanus*, quàm Ciſtercienſium nomen auditum eſſet.

S. Stephanus propriam Regulam alumnis ſuis dedit.

Stephanus Abbas *S. Genovefæ*, poſtea Tornacenſis Epiſcopus Epiſtola LXXI. ad *Robertum* Pontiniacenſem Monachum data, ſummis laudibus Grandimontenſes extollit: *Grandimontenſium grande nomen ... Hominibus placent, & ſervi Chriſti ſunt. Boni homines appellantur: Nam bonitatis illorum teſtis eſt & excluſa cupiditas, & incluſa paupertas. Porro ambitio, quæ fere omnes impugnat, & plures expugnat, tam remota eſt ab eis, quàm longè eſt ab hominibus, qui nunquam ſe adepturos Ciſtertium certi ſunt. Cùmque terram dederit Deus filiis hominum, ipſi funiculum ſuum & ſortem in cæleſtibus extendunt, viros Evangelicos exprimunt, nec ſoliciti ſunt quid manducent & bibant, aut quid induant, quoniam à Patre ſuo qui in cœlis eſt, paſcuntur, cum volucribus, & cum liliis veſtiuntur. Orationes eorum nec balantes greges impediunt, nec mugientia turbant armenta, nec univerſos familiæ ſtrepitus interrumpunt. Et quoniam radix omnium malorum cupiditas inter eos aruit, receſſit ambitio, litigandi materia ſublata eſt, ſolitudo claudit, paupertas premit, humilitas ligat: hi cùm diſciplinam quæ eſt in morum ordinata correptione apprehenderint, profectò nec iraſcetur eis Dominus, nec peribunt de via juſta. Viderint ipſi quid intra domeſticos parietes agant, & teſtimonia ſecretorum intus operum ſuorum invicem accuſantium & defendentium ei publicent, cui omne cor patet, & quem nullum latet ſecretum: nobis ignorare libet, quibus non licet intrare. Credimus autem, quia nec labor eorum ſine mercede, nec certamen erit ſine victoria, nec exercitium ſine fructu, cùm inter alios conſolationis filios habituri ſint & ipſi coronam pro cinere, gaudium pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris.* Falsò denique *Cruſenius* in Monaſtico Auguſtiniano,

Grandimontenſis Ordinis commendatio.

parte II. c. XVIII. ſcribit *S. Stephanum Regulam S. Auguſtini* Grandimontenſibus tradidiſſe. Id enim refellitur *Stephani Tornacenſis* verbis, in Epiſtola mox laudatâ: *Si ab iis quæſieris, cujus Ordinis ſunt; reſpondent: Peccatores ſumus. Si ab aliis, Bonos homines eſſe dicunt: Nam & in provincia illa unde originem habent, ubi eſt caput & ſedes eorum, cellulæ ipſorum bonomina appellantur. Sed & Canonicos Regulares noſtri temporis ſub Regula B. Auguſtini Chriſto deſervire ſcimus, & ſub ea in domo unius moris habitare. Ipſi autem non Auguſtinum, ſed quemdam (ut dicunt) bonum hominem Stephanum de Mureto, Magiſtrum ſuum profitentur. Libellus etiam, qui eorum Conſtitutiones continet, non Regula ab eis appellatur, ſed Vitâ. Inde eſt quòd ſicut à Regula quam obſervant Canonici noſtri, dicuntur Regulares: ſic etiam ipſi neceſſe eſt à Vita quam profitentur, dicantur Clerici ſeu Laici Vitales.* At licet Regulam ſuam ea tempeſtate forſan inſcriberent *Vitam S. Stephani*, vel *Vitam Fratrum de Grandimonte*, dubium non eſt quin Sanctus ipſorum Pater eis Regulam tradiderit, quam præ manibus habent: ſiquidem ipſos his verbis commonebat, quemadmodum ejus Acta referunt: *Tantùm in Regula de Evangelio per me ſumpta perſeveretis.*

Fratres Laici Clericis dominari volunt.

Rerum temporalium procuratio & adminiſtratio Fratribus Laicis relicta eſt à *S. Stephano* Grandimontenſi, cap. LIV. Regulæ, ut Clerici tranquilliùs rebus divinis vacarent. Inde orta Clericos inter & Laicos graviſſima diſſenſio, in maximum Ordinis ſanctiſſimi diſpendium & ſcandalum plurimorum ſub *Lucii III.* Pontificatu. Eò ſcilicet proruperunt audaciæ Fratres Converſi, ut Clericis ordinem & tempus Divinorum Officiorum præſcriberent, ipſoſque ſuo imperio parêre recuſantes, vexarent rerum neceſſariarum ſubtractione. Tunc præerat Grandimonti *Guillelmus de Treynhaco*, qui ſuæ Domus & Clericorum libertatem cùm ſtrenuè propugnaret, à Laicis depoſitus & ejectus eſt, unà cum ſuis Clericis. A quibus appellatus *Lucius III.* Pontifex Maximus Judices dedit, Carnotenſem Epiſcopum & Abbates Ciſtercienſem, Claravallenſem, S. Dionyſii, S. Germani à Pratis, S. Victoris Pariſienſis, & S. Genovefæ. Lata ſecundùm Clericos ſententia, Prior, cæteríque Clerici reſtituti; Laici, ægrè licèt, ac poſt multos tumultus ad officium redacti, & in Spiritualibus ſubeſſe juſſi, de Divinis Officiis nihil præcipere aut ordinare, in temporalium procuratione Ordini ſervire, quam ipſis Clerici non inviderent. Iſta conſtant ex Epiſtolis *Stephani* Abbatis *S. Genovefæ* CXXXIV. CXXXV. CXLIII. & CXLIV. Editionis P. *Du Moulinet*, & ex *Jacobo* Cardinali *de Vitriaco* Cap. XIX *Hiſtoriæ Occidentalis*. Obiit *Sanctus Stephanus Grandimontenſis* octava Februarii, Feria ſexta, anno Chriſti milleſimo, centeſimo vigeſimo quarto, ut conſtat ex primo ejus Epitaphio, & ex Breviario Lemovicenſi. Ejus Vita à *Geraldo* Priore Grandimontenſi VII. ſcripta, quæ inter Acta Sanctorum menſis Februarii à PP. *Bollando* & *Henſchenio* edita eſt, obitum ejus ſexto Idus Februarii Feria ſexta conſignat. Porro dies octava Februarii anno milleſimo centeſimo vigeſimo quarto incidit in Feriam ſextam, litera Dominicali F. eo anno biſſextili dominante uſque ad diem intercalarem, quo in E. mutata eſt. Unde emendandus eſt Baronius ejus obitum ad annum M. CXXVI. referens. Ejuſdem ſancti viri Geſta deſcripſit *Vincentius Bellovacenſis* noſter libro XXV. *Speculi Hiſtorialis*, à Cap. XLVI. ad LI. Legiſſe juvabit & *Bernardum Guidonis* Lodovenſem Epiſcopum, ex noſtro FF. Prædicatorum Ordine aſſumptum, in Opuſculo *De Ordinibus Grandimontenſi, atque Artigiæ, & Monaſterio S. Auguſtini Lemovicenſis*, edito in Nova Bibliotheca MSS. Librorum *P. Labbe* S. J. Tom. II. pag. 275. ubi *S. Stephani* Actis breviter delibatis, hæc ſubdit de Ordine ab ipſo inſtituto: *Multi mundum deſerentes, ſecuti ſunt eum, quibus eam vivendi normam oſtendit, & Regulam ſcripſit, ſcriptamque reliquit ſuis Profeſſoribus obſervandam, in qua omnem eſum carnium, curámque ac conſortium mulierum, ſubſtantiam pecorum ſeu animalium, proprietatem quoque terrarum, exceptis Eremis in quibus degerent, Diſcipulis ac Fratribus ſuis perpetuò interdixit. Quam Regulam tam Urbanus, quàm Adrianus, quàm Alexander III. ac Lucius III. Romani Pontifices confirmarunt, munientes Ordinem multis privilegiis gratioſis. Verùm pro Patribus nati filii, quibus Regula auſterior videbatur, eam moderari fecerunt per Romanos Pontifices, & maximè per Innocentium Quartum, ac demum per Clementem Quintum.* Poſtremò eam temperavit in nonnullis Capitibus *Joannes XXII.* In numerum Sanctorum relatus eſt Beatus *Stephanus* Grandimontenſis à *Clemente III.* anno M. CLXXXIX.

Ad officium rediguntur.

Annus mortis S. Stephani de Mureto.

Regula Grandimontenſiû a Romanis Pontificibus confirmata & reſtringeſcente fervore temperata.

Grandimontenſis Ordinis elogium.

Prætermittere non poſſum, quæ ad Grandimontenſis Ordinis commendationem ſcripſit *Joannes Sareſberienſis*, Epiſcopus Carnotenſis, lib. VII. *Polycratici*, ſive *De Nugis Curialium*, Cap. XXIII. *Hypocritarum* (inquit) *nomen & notam cautiſſimè & fideliſſimè declinant Carthuſienſes, & Magni-Montis nova profeſſio, in antiqua virtutis culmine, Salvatore prævio, ſolidata... Porro Magni Montis incolæ vitam perarduam elegerunt, & non modo avaritiæ, ſed ipſius naturæ quodammodo domitores, omnia neceſſitatis imperia excluſerunt, abjecerunt ſollicitudinem craſtini, omnia mundi oblectamenta contemnere, parum eſt apud eos, quacunque ad portas eorum quis pulſet imagine, excluditur, & confuſus abſcedit: in eas quippe ſolus Chriſtus ingreditur, cujus innituntur gratiæ; jactantes cogitatum ſuum in eum qui parvulos enutrit, dat jumentis eſcam, pulliſque corvorum, Lilia veſtit agri, & omnibus ſperantibus in ſe; aut Conſtitutionis ſuæ obtemperantibus legi, neceſſaria præſtat, ut nihil deſit his qui ſe ejus non ſubtraxerunt voluntati. Totam ergo ſollicitudinem ſuam, & omnem in eum projiciunt curam, cui de Fidelibus cura eſt, adeòque providentiâ devitant anguſtias, ut vita eorum tota nonnullis tentatio videatur. Sancti ſiquidem Patres genus tentationis definiunt, cùm quis agendorum habenas divino duntaxat committit miraculo, humano nondum auxilio deſtitutus. Cæterùm ego vitam placentem Deo arbitror, cupiditatis ignaram, inſiſtentem innocentiæ, & pervigilem in opere caritatis.* Grandimontenſes quoque Aſcetas commendat *Petrus Abbas Cellenſis*, & poſtea Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola VIII. libri III. & Epiſtola VII. & XXII. lib. octavi, qua eorum conſuetudinem laudat quotannis conveniendi Grandimontem ad Capitulum Generale, in Feſto *S. Joannis Baptiſtæ*; ſeque eorum orationibus commendat, & ſingularem de illis æſtimationem, tenerúmque in Ordinem ſacrum amorem teſtatur.

Ordo Carthuſienſis.

IV. Angelicus *Carthuſienſium Ordo*, à *S. Brunone* Remenſis Eccleſiæ Magiſtro & Cancellario, in rupe altiſſima & aſperrima Gratianopolitanæ Diœceſeos, cui *Carthuſia** nomen, coadjuvante *S. Hugone* Gratianopolitano, inſtitutus eſt anno MLXXXVI. ut colligitur ex *Guigone* Priore Carthuſienſi in Vita *S. Hugonis*, Cap. III. Seceſſui *S. Brunonis* in Eremum occaſionem dediſſe damnati Doctoris aut Canonici Pariſienſis horrendas

* *La Chartreuſe.*

Cauſa ſeceſſûs S. Brunonis in Eremum.

rendas in feretro voces, dum ſolennes exequiæ celebrarentur, & caneretur Lectio *Reſponde mihi*, inclamantis prima die: *Juſto Dei judicio accuſatus ſum*; altera die, *Juſto Dei judicio judicatus ſum*: Tertia demùm die: *Juſto Dei judicio damnatus ſum*: Viri quidam eruditi aſſeruere: negarunt alii. Stupendam Clerici cujuſdam Anaſtaſim, qui in feretro poſitus damnationem ſuam coram ingenti Clericorum populique multitudine denuntiavit, *Cæſarius Heiſterbacenſis*, Ordinis Ciſtercienſis Scriptor, Dialogi Miraculorum Diſtinctione XI. Cap. XLIX. commemorat; idque in Regno Franciæ contigiſſe. At nec locum indigitat, nec tempus, nec *S. Brunonis* vel Carthuſienſis Ordinis ibi meminit. Supra dictam verò ſeceſſus *S. Brunonis* in Eremum & Inſtitutionis Ordinis ſacri Carthuſienſium cauſam referunt Venerabilis *Joannes Gerſon* Cancellarius Pariſienſis, in Tractatu De Simplificatione cordis, *S. Antoninus* Chronici pag. III. Tit. XV. Cap. XXII. *Dionyſius Carthuſianus*, Opuſculo de laudibus Carthuſianorum Cap. III. *Petrus Sutor lib. de Vita Carthuſiana* & alii, quibus ſuffragantur *Andreas Du Sauſſay* Tullenſis poſtea Epiſcopus, & *Theophilus Raynaldus* S. J. in *Antemurali adverſus fortia ingenia*. Id maximè confirmant ex ritu Pariſienſis Eccleſiæ, quæ ex Lectione Quarta Officii Defunctorum, illud exordium, *Reſponde mihi*, expunxerit, quòd Clerico hæc verba in Officio funeris canenti reſponderit homo damnatus: *Juſto Dei judicio accuſatus ſum, judicatus ſum, damnatus ſum*. Joannes Launoius Theologus Pariſienſis, narrationem illam evertendam ſuſcepit, & inter aniles fabulas amandandam, in Diſſertatione, *De vera cauſa ſeceſſus S. Brunonis in Eremum*. Argumenta quibus id probat, negativa ſunt. Laudat in primis *S. Brunonem* in Epiſtola, quam ex Calabriæ finibus ad *Radulphum Viridem* Remenſis Eccleſiæ Præpoſitum ſcripſit, in qua ſuo ſeceſſui, & Carthuſiani Ordinis inſtitutioni datam occaſionem teſtatur ex collatione habita Remis, de opum & deliciarum terrenarum vanitate, & gaudiorum cœleſtium æternitate. *Reminiſcitur*, inquit, *Dilectio tua, quòd cum ego, & tu, & Fulcius Monoculus, quadam die ſimul fuiſſemus in hortulo adjacenti Domui Adæ, de falſis oblectationibus, & perituris mundi hujus divitiis, necnon de perennis gloriæ gaudiis, aliquandiu, ut opinor, tractaremus, unde divino amore ferventes promiſimus ac vovimus Spiritui Sancto in proximo fugitiva ſeculi relinquere, & æterna captare, necnon Monachicum habitum recipere: quod & in vicino peractum eſſet, niſi tunc Fulcius Romam abiiſſet, ad hujus reditum peragenda diſtulimus, quo moram faciente, aliiſque intervenientibus cauſis, divinus amor elanguit, refriguit animus, fervorque evanuit. Quid ergo ſupereſt, Cariſſime! niſi à tanti debiti nexibus te citiùs expedire, ne pro tam gravi támque diuturno mendacii crimine iram incurras Potentiſſimi, & propter hoc cruciatus immanes?* Locus hic erat, inquit, *Launoius*, inculcandi *Radulpho* horrendum illud ſpectaculum hominis damnationem ſuam è feretro denuntiantis, quo velut acerrimo ſtimulo ad exolvendum votum urgeretur. Secundò *Guigonem* Quintum Carthuſiæ Priorem *Launoius* appellat, qui in Vita *S. Hugonis* Gratianopolitani agens de ſeceſſu *S. Brunonis*, & Sociorum, in Carthuſiæ ſolitudinem, terribilis illius portenti non meminit. Tertiò *Guibertum Novigentinum* Abbatem, qui in lib. I. *De Vita ſua* Cap. XI. Carthuſienſium originem & inſtitutum prolixè exponens, aliam ſeceſſus *S. Brunonis* in Eremum cauſam non adducit, quàm pravos *Manaſſis* Remenſis Archiepiſcopi mores. *Fuit*, inquit, *non longè ab his diebus Bruno quidam in urbe Remenſi, vir & liberalibus inſtructus Artibus, & Magnorum Studiorum Rector, qui converſionis initia ex ſubjecta nactus occaſione dinoſcitur. Manaſſes quidam prædictæ urbis regimini ſimoniacè ſe intruſit .... Is cùm Milites ſummopere affectaret, Clerum negligeret, dixiſſe aliquando refertur: Bonus eſſet Remenſis Archiepiſcopatus, ſi non Miſſas inde cantari oporteret. Hujus ergo mores prorſus improbos & ſtupidiſſimos habitus cùm omnis honeſtus horreret, Bruno in Eccleſiis tunc Galliæ opinatiſſimus, cum aliis quibuſdam Remenſium Clericorum Nobilibus, infamis illius odio exceſſit ab Urbe.* Et infra: *At Bruno urbe deſerta, ſeculo etiam abrenunciare propoſuit, qui ſuorum notitias horrens, ad Gratianopolitanum proceſſit territorium. Ibi in arduo & admodum terribili Promontorio, ad quod difficillimum & valde inſolens iter intenditur, ſub eo etiam præruptiſſima vallis vorago dehiſcit, habitare deligens, & ſequaces ejus hodièque ſic vivunt, &c.* E Remenſi urbe Gratianopolim diſceſſiſſe *Brunonem* ob improbos *Manaſſis* mores *Guibertus* refert, non Lutetiam Pariſiorum, ubi occaſione Doctoris redivivi, & inter ſolennes exequias ſe damnatum ter inclamantis, conſilium de ſolitudine petenda inierit. Quartò laudat *Launoius* Authores graviſſimos, tum veteres, cùm recentiores, qui de Sancto *Brunone*, & Carthuſienſibus agentes, eorúmque mores exponentes, vel commendantes Ordinem, terribilis Anaſtaſeos ne per umbram quidem meminerunt; ſcilicet *Chronicon Mauriniacenſe* lib. II. ſub finem; *S. Bernardum*, ſeu potius *Guillelmum* Abbatem *S. Theodorici*, in Tractatu De Vita Solitaria ad Fratres de Monte Dei; Venerabilem *Petrum* Abbatem Cluniacenſem, lib. II. *De Miraculis*, Cap. XXVIII. *Petrum Cellenſem* Abbatem, lib. I. Epiſtola XXIII. & lib. VI. Epiſtola XIII. *Joannem Sareſberienſem*, lib. VII. *De Nugis Curialium*, Cap. XXI. & XXIII. *Petrum Bleſenſem* Epiſtola LXXXVI. ad *Alexandrum* Monachum; *Petrum Cantorem* Pariſienſem in *Verbo abbreviato*. Cap. XXVIII. *Joannem Bromton* in Chronico ad annum MLXXVII. & ad annum MCIII. Autorem Vitæ *S. Godefridi* Ambianenſis Epiſcopi, lib. III. *Sigebertum* Gemblacenſem Monachum, in Chronico editionis *Piſtorii*, ad annum MLXXXIV. *Robertum de Monte* in Tractatu de Abbatibus & Abbatiis, Cap. II. *Jacobum* Cardinalem *de Vitriaco*, Cap. XVIII. Hiſtoriæ Occidentalis; *Chronicon Malleacenſe* ad annum MCCCCXCVI. *Robertum de Chorçeon*, Apoſtolicæ Sedis in Gallia Legatum, in Summa MS. Quæſt. VII. de Simonia, Cap. XVII. *Monachum Autiſiodorenſem* in Chronico, ad annum MLXXXI. *Vincentium Bellovacenſem* in Speculo Hiſtoriali lib. XXVI. Cap. XXVIII. *Chronicon Turonenſe*, ad annum MLXXXVI. *Hugonem* Cardinalem, in Cap. VI. Epiſtolæ ad Corinthios, *Humbertum* V. Ordinis FF. Prædicatorum Generalem Magiſtrum, Sermone XXIV. ad Carthuſienſes; *Joannem Fraſquetum*, Sancti Germani Autiſiodorenſis Monachum, in Chronico; *Guillelmum de Nangis*, in Chronico ad annum MCXXXII. Ex quorum ſilentio colligit *Launoius*, narrationem illam de Canonico, vel Doctore Pariſienſi, qui poſt obitum redivivus, denuntiatione feralis de ſe judicii circumſtantes exterruiſſe fertur, meram eſſe fabulam. Et ſanè *Launoio* favent viri eruditi, qui Romanum Breviarium Summi Pontificis mandato correxerunt. Ex Lectionibus quippe in Feſto *S. Brunonis* recitandis narrationem illam expunxere.

Terribilem anaſtaſim Clerici, qui in feretro poſitus damnationem ſuam in Eccleſia coram omnibus denuntiaverit, occaſionem fuiſſe inſtitutionis Carthuſienſium, fabula eſt.

Quod verò de immutatione in Lectione quarta Officii Defunctorum factâ occaſione hujus portenti

tenti vulgò jactatur, fabuloſum eſſe oſtendit. Siquidem plures reperiuntur Eccleſiæ, quæ eamdem cum Pariſienſi Lectionem recitent à verſu XXIII. Capitis XIII. *Quantas habeo iniquitates, & peccata?* ſcilicet Remenſis, Andegavenſis, Redonenſis, Venetenſis, Eduenſis, Carnotenſis, Nivernenſis, Rotomagenſis, Lexovienſis, Ebroicenſis, Bajocenſis, Sagienſis, Conſtantienſis, & Abrincenſis, ut eorum Manualia probant. Nec tamen inde colligi poteſt olim ab extremis verbis verſus XXII. Eccleſias laudatas hanc Lectionem incepiſſe, ac poſtea verba illa, *Reſponde mihi*, expunxiſſe ob caſum aliquem funeſtum illi ſimilem, quem immutationi ritus Pariſienſis occaſionem dediſſe fingunt. Præterea ſunt Eccleſiæ quæ in Officio Mortuorum Lectionem illam quartam omnino non habent, quam recitat Eccleſia Pariſienſis, nimirum Senonenſis & Catalaunenſis. An ideo ſublata ex earum *Manualibus* dici poteſt propter ferale hominis damnationem ſuam è feretro denuntiantis prodigium? Tertiò, ſunt Eccleſiæ nonnullæ, quæ octavam & nonam Lectionem ex libro Job non recitant, ſed ex Apoſtolo, ut Metenſis, Ambianenſis, & Nivernenſis; vel nonam ex Apocalypſi depromunt, ut Laudunenſis & Trecenſis. An propterea quis ſomniabit has Lectiones in locum earum, quæ ex Libro Job in aliis Eccleſiis ſumuntur, ſuffectas fuiſſe ob terribilem defuncti alicujus anaſtaſim, qui inter ſolemnes inferias ſe ex vulva eductum conqueſtus ſit, aut qui pelli conſumptis carnibus oſſa adhærentia exhibuerit? Aut ita ſomnianti credemus? Quintò, in quibuſdam Eccleſiis novem olim Lectiones in Vigiliis Mortuorum recitabantur ex Libro Sapientiæ, ab illa ſententia; *Melius eſt ire ad domum luctus, quam ad domum convivii.* In aliis recitabantur ex *S. Auguſtino*, ut docent *Joannes Beleth*, Pariſienſis Theologus, lib. *De Divinis Officiis*, Cap. CLXI. *Durandus* Mimatenſis Epiſcopus Lib. VII. *De Divinis Officiis* & *Petrus Ciruelus* Complutenſis Theologus in *Expoſitione Miſſalis*, Cap. CXV. Incertum autem eſt unde Lectiones Officii Mortuorum Eccleſia Pariſienſis deſumeret *S. Brunonis* ætate. Maximè cùm paulò poſt ejus obitum primi & ſecundi Nocturni Lectiones ex Evangelio depromerentur, quod in *Dagoberti* Regis Anniverſario faciendum præſcripſit Adam Sandionyſianus Abbas *Sugerii* Succeſſor, ut habetur in calce veteris Martyrologii. Sextò, incertum eſt an Officium Mortuorum eo modo diſpoſitum eſſet quo nunc eſt, an iidem Pſalmi, an Lectiones aliquæ, & Reſponſoria in eo recitarentur ante annum MLXXXVI. quo *S. Bruno* in Eremum ſeceſſit. Nullas Lectiones in Agenda ſeu Officio Mortuorum fuiſſe olim recitatas, non obſcurè indicat coævus Author *Joannes Abrincenſis* Epiſcopus in lib. *De Officiis Eccleſiaſticis.* Denique nullam aliam rationem fuiſſe putat Launoius cur Eccleſia Pariſienſis, & aliæ plurimæ Lectionem quartam Officii Mortuorum ab his verbis non incipiant, *Reſponde mihi*, ſed ab his *Quantas habeo iniquitates*, niſi quòd ipſis convenientius viſum eſt ab initio verſus XXIII. quàm ab extremo verſu XXII. incipere: præſertim cùm cæteræ Lectiones ab alicujus commatis ſeu verſus exordio, non ab extremo commate ſeu verſu incipiant. Hæc ſumma Launoianæ de ſeceſſu *S. Brunonis* in Eremum Diſſertationis. Ut ut eſt, ipſi Launoii adverſarii faſſi ſunt, damnatum hominem pro cujus feſali anaſtaſi vindicias ſcripſere, neque Canonicum inſignis Eccleſiæ Pariſienſis, neque Pariſienſis Univerſitatis alumnum fuiſſe, quòd nullum extet nec in Eccleſia illa, nec in Academia, eventus hujuſce monumentum: illúmque altiſſimo ſilentio obvolvant coævi & ſuppares Authores, qui de rebus Francorum ſcripſere. Sanè *Launoius*, & qui cum illo ſentiunt, de Angelico PP. Carthuſienſium Ordine malè meriti non videntur, quòd fabulam exſcindere conati ſint, quæ nec ad *S. Brunonis* gloriam, nec ad ſacri honorem Inſtituti aliquid confert.

Sacri Carthuſienſum Ordinis commendatio.

VI. Conferunt verò plurimùm quæ ſcripſit Venerabilis *Guibertus* Abbas B. *Mariæ de Novigento*, lib. I. *De vita ſua*, cap. XI. ubi de Carthuſia & primævis Carthuſianorum moribus hæc habet: *Eccleſia ibi eſt non longè à crepidine montis, paulò ſinuatum devexum habens; in qua tredecim ſunt Monachi; Clauſtrum quidem ſatis idoneum pro Cœnobiali conſuetudine habentes, ſed non clauſtraliter, ut cæteri, cohabitantes. Habent quippe ſinguli cellulas per gyrum clauſtri proprias, in quibus operantur, dormiunt, ac veſcuntur. Dominica à Diſpenſatore eſcas, panem ſcilicet ac legumen accipiunt;* quod unicum pulmenti genus à quoque eorum apud ſe coquitur. Aquam autem tam hauſtui, quàm reſiduo uſui, ex ductu fontis, qui omnium obambit cellas, & ſingulorum per certa foramina ædiculis influit, habent. Piſce & caſeo Dominicis & valde Feſtis diebus utuntur: piſce dixerim, non quem ſibi ipſi emerunt, ſed quem bonorum aliquorum virorum largitione ſuſceperint. Aurum, argentum, ornamenta Eccleſiæ, à nemine: Nihil enim ibi præter Calicem argenteum. Ad eamdem Eccleſiam non horis ſolitis, uti nos, ſed certis conveniunt. Miſſas, niſi fallor, Dominica, & Solemnibus audiunt. Nuſquam pene loquuntur; nam ſi quid peti neceſſe eſt, ſigno exigitur. Vinum, ſi quando bibunt, adeo corruptum, ut nil virium, nil pene ſaporis utentibus afferat, vix communi ſit unda præſtantius. Ciliciis veſtiuntur ad nudum, cæterarum veſtium multa tenuitas. Sub Priore agunt: vices autem Abbatis ac Proviſoris Gratianopolitanus Epiſcopus, vir plurimùm religioſus exequitur. Cum in omnimoda paupertate ſe deprimant, ditiſſimam tamen Bibliothecam coaggerant: quo enim minus panis hujus copiâ materialis exuberant, tantò magis illo, qui non perit, ſed in æternum permanet, cibo operosè inſudant. In tantum, inquam, ſuæ ſunt cuſtodes inopiæ, ut hoc ipſo, quo agimus, anno, Nivernenſis Comes, vir omnino religioſus ac potens, eos causâ devotionis, & optimæ quæ hinc emanat opinionis, inviſerit: multùmque ſuper ſeculari eos cupiditate, ut caverent inde, monuerit. Cumque regreſſus ad ſua, eorum indigentiæ, quam viderat, meminiſſet, & monitorum quæ eis intulerat nequaquam memor eſſet, neſcio quæ argentea, ſcyphos videlicet & ſcutras * pretii plurimi eis miſit: ſed eorum, quæ dixerat illis, nequaquam obliviosos invenit. Communicato namque mox conſilio, quæcunque dixerat ad integrum refutata recepit,* &c.*

Auſteritas primæva.

Paupertas arcta, Bibliotheca dives.

* Fortè Scutellas.

Chronicon Mauriniacenſe lib. II. ſub finem, breve iſtud, ſed præclarum Carthuſienſis Ordinis habet elogium: *Erant Cartuſienſes in jugis Alpium Angelicam degentes vitam, ſupereminentiſſimæ religionis, & incomparabilis auctoritatis viri.*

Mons Dei, Carthuſia in Diœceſi Remenſi.

Venerabilis *Guillelmus* Abbas *S. Theoderici*, in Epiſtola ſeu Tractatu *de Vita Solitaria ad Fratres de Monte Dei*, * novum Ordinem his verbis commendat: *Fratribus de Monte-Dei, Orientale Lumen, antiquum illum in Religione Ægyptium fervorem tenebris Occiduis, & Gallicanis frigoribus inferentibus, vitæ ſcilicet ſolitariæ exemplar & cœleſtis formam converſationis: occurre & concurre in gaudio Sancti Spiritus anima mea, & viſu cordis in fervore pietatis, & in omni obſequio devota voluntatis. Quidni? Etenim epulari & gaudere in Domino oportet, quia Chriſtianæ devotionis ac religionis*

Vitæ Solitariæ exemplar.

ſpecioſiſſima portio, quæ cœlos propinquiùs tangere videbatur, mortua erat, & revixit; perierat de mundo, & inventa eſt. Auditu auris audieramus, nec credebamus; legebamus in libris, & mirabamur de antiquæ vitæ ſolitariæ gloria, & magna in ea gratia Dei: cùm ſubitò invenimus eam in campis ſilvæ, in Monte Dei, in Monte pingui: Ubi jam pingueſcunt ſpecioſa deſerti, & exultatione colles accinguntur. Ibi enim jam per vos offert ſe omnibus, & in vobis ſe demonſtrat, & ignota hactenus innoteſcit in paucis ſimplicibus ipſo eam vobis ingerente, qui in paucis ſimplicibus totum olim ſibi mundum ſubjecit, ipſo mundo mirante...... Veſtra ſimplicitas jam multos provocat ad æmulationem: Veſtra ſufficientiſſima & altiſſima paupertas jam multorum confundit cupiditatem: Veſtrum ſecretum, jam earum rerum quæ tumultum faciunt, vel facere videntur, pluribus incutit errorem....... Altiſſima eſt profeſſio veſtra. Cœlos tranſit, par Angelis eſt, Angelicæ ſimilis puritati. Non enim ſolùm voviſtis omnem ſanctitatem, ſed omnis ſanctitatis perfectionem, &c.

Petrus Venerabilis Abbas Cluniacenſis, Lib II. *De Miraculis*, Cap. XXVIII. Carthuſienſium Ordinem, qui maximum ipſe miraculum eſt & miraculorum officina, his verbis deſcribit: *Servatur in Burgundiæ partibus, inter omnes Europæ noſtræ Monaſtici Ordinis Profeſſiones, Profeſſio quædam multis aliis ejuſdem Monaſtici Propoſiti ſanctior & cautior, inſtituta noſtro tempore à quibuſdam Patribus Magnis, Doctis, & Sanctis, Magiſtro Brunone Colonienſi, Magiſtro Landuino Italico, ac quibuſdam aliis vere magnis, ut dixi, & Deum timentibus viris. Qui quorumdam antiquorum Monachorum tepiditate, negligentia, ac deſidia prædocti, ſæculo abrenuntiare volentes, cautius ſibi, ſuiſque in via Dei Sectatoribus conſuluerunt, & vigilanti oculo Ordinem contra omnes pene Satanæ inſidias circumſpectum inſtituerunt. Nam ut contra ſuperbiam, & contra ejus nefandam ſobolem, invidiam dico, ambitionem, & vanam gloriam, ac ſi qua ſunt alia, Ordo ab eis inſtitutus armaretur, veſtes viliſſimas, ac ſuper omne Religionis propoſitum abjectiſſimas, ipſoque viſu horrendas aſſumpſerunt. Quantitate enim breves & anguſtæ; qualitate, ita ut vix aſpici poſſint, hirſutæ & ſordidæ, nullum gloriandi vitium ſe poſſe admittere indicant....... Cupiditatem inſuper vel avaritiam ita radicitùs avulſerunt, ut certos terminos, juxta locorum ſuorum fertilitatem aut ſterilitatem, in circuitu cellarum ſuarum majores minoréſve præfigerent, extra quos, etiamſi totus eis offerretur mundus, nec ſaltem quantum pes humanus occupat, terræ ſpatium acciperent, &c. Multa quidem in illo ſacro Ordine miracula contigiſſe, à pluribus accepi: ſed quia ipſius humilitatis virtute, qua ſemper ſervi Dei miranda opera ſua, quanto poſſunt niſu occultant, vix aliquid ex his prodere alicui voluerunt, rara imò rariſſima quibus omnimoda fides accommodanda eſſet, ad me miracula pervenerunt.*

Carthuſienſes contra omnes pene Satanæ inſidias armati.

Eorum veſtes.

Cupiditatis radix ab iis avulſa.

Laurentius de Leodio in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium: *Carthuſienſis illa Religio*, inquit, *mundo hactenus inaudita, de ſanctiſſima Schola Reverendiſſimi Brunonis proceſſit, qui in carne extra carnem vivendo, Angelos in terra, Paulum in paradiſo, Joannem Baptiſtam & Paulum Eremitam in deſerto nobis hodie repræſentat, ut meritò hanc Religionem florem mundi nomines, ut hanc eſſe animal ſimile aquilæ in cœlum volanti jure pronunties, &c.*

Joannes Sareſberienſis, Lib. VII. *Polycratici*, Cap. XXIII. ſacrum Carthuſienſium Ordinem his verbis prædicat: *Carthuſienſes cupiditati ſuæ; imò neceſſitati limites præfixerunt, & moderationis habenis omnem avaritiam cohibent, & interdum ipſi neceſſitati aliquid ſubtrahunt, ne ſub obtentu illius quippiam avaritia moliatur. Magni procul-dubio viri, & inter præcipuos numerandi, cum non modò Profeſſiones, ſed jam ſeneſcente mundo, in tanta multitudine labentium ſæculorum, pauci proceſſerunt homines, qui ſatietatis ſibi aliquos præſcripſerint terminos.*

Petrus Cellenſis Abbas Epiſtola XXIII. Lib. I. ad *Eskilum* Archiepiſcopum Lundenſem, de Carthuſienſibus, quos mitti in Daniam rogaverat, ita ſcribit: *De illo Ordine, qui quaſi Cherubim ſive Seraphim, immediatè reſidenti Agno, qui habet oculos ſeptem & cornua ſeptem, in throno gratiæ accedunt, gazas veſtras exornare voluiſtis. Ecce factum eſt ut imperaſtis. Adquievit Sanctus Carthuſienſium Fratrum Conventus juſtis petitionibus veſtris.*

Petrus Bleſenſis, Epiſtola LXXXVI. ad Magiſtrum *Alexandrum* Monachum, qui Carthuſienſem Ordinem deſerere propoſuerat, quòd quotidie in eo ſacris operari non poſſet, aliáſque fortè ob cauſas, in laudem incomparabilis Ordinis excurrit. *Cur*, inquit, *Sanctum & glorioſæ opinionis Ordinem Carthuſienſem prævaricando depravas? Numquid reſina non eſt in Galaad, aut Medicus non eſt ibi? Ibi ſanè inveneras locum Pœnitentiæ, ſecretum ſolitudinis, pacem animæ, contemplationis arcanum; gaudium in Spiritu Sancto, munus ſalutis, & efficax beneficium medicinæ. Verùm manna cœleſte faſtidiens, & ſuſpirans ad ollas carnium, domum illam appetis quæ deſiderio tuo ſatisfaciet, quæ tibi delicatiùs & indulgentiùs miniſtrabit. Ideóque tumultum frequentiæ popularis, ſilentio, & ſolitudini anteponis ſollicitudinem: Licèt noveris ſcriptum eſſe, quia qui jugum Domini accepit, ſedere debet ſolitarius & tacere. Hoc in Ordine Carthuſienſi cauſaris & arguis, quòd ſingulis diebus Miſſas non faciunt, atque hujus religionis, aut potiùs ſuperſtitionis obtentu, tuum machinaris egreſſum. Tuæ literæ faciunt te inſanum. ... Si attendas domum Carthuſienſem, quam relinquere deſideras, conſideres unde venias, aut quò vadas. Jeruſalem pro Babylone, terram promiſſionis pro Ægypto, pro exilio patriam, cœlum pro inferno, quietem & pacem pro labore & miſeria derelinquis. Domus ſiquidem Carthuſienſis, & locus habitationis illius ſitus eſt in montibus, & ſcopulis, & in petris: ut ſit potiùs habitatio Angelorum, quàm hominum, ad dandam Altiſſimo vocem confeſſionis & laudis, ſicut ſcriptum eſt:* Super ea volucres cœli habitabunt, de medio petrarum dabunt voces... *Verè terribilis eſt locus iſte, nec eſt hîc aliud, niſi Domus Dei, & porta cœli. Et licèt domus illa ſit in terra horroris & vaſtæ ſolitudinis, nominatiſſima tamen eſt in obſervantia Religionis & Ordinis. In omnem terram per gratiam Dei exivit fama ejus, & in fines orbis terræ ſuæ odorem ſuavitatis effudit. Plantatio enim Dei eſt, & vinea Domini Sabaoth: Ideóque jam excrevit in immenſum, & multiplices fructus fecit. Vide ſi jam non operuit montes umbra ejus; ſi non extendit palmites ſuos uſque ad mare, & uſque in Angliam propagines ejus.*

Miſſam quotidie non celebrabant.

Jacobus de Vitriaco Cardinalis, Cap. XVIII. *Occidentalis Hiſtoriæ*, de Carthuſienſium Inſtitutis pene eadem habet quæ *Guibertus Novigentinus*, & *Petrus Cluniacenſis*, cóſque inſuper à litium fuga commendat. *Si quis*, inquit, *aliquid eis abſtulerit, vel alio modo injuriatus fuerit, nullam*

Lites fugiebant, ſua in judicio non repetebant.

contra ipſum in Judicio cauſam movens. Unde nec proximos ſibi licèt inimicantes ſcandalizant, nec Advocatis ad lites & jurgia indigent, nec Curias ſeculares in detrimentum animæ ſuæ eos oportet adire. Conſuetudo illa bona ſua nuſquam omnino in Judicio repetendi apud Carthuſienſes exolevit XIII. cadente ſæculo, cogente ſæcularium hominum improbitate, ut colligitur ex Epiſtola *Humberti Delphini* Viennenſis, data anno 1283. in Vigilia Natalis Domini, qua Judicibus ſuis jubet ut Carthuſienſium lites motæ & movendæ, *Juris ſolemnitate non ſervata, ſimpliciter & de plano, & ſine ſtrepitu Advocatorum* finiantur. Edita eſt hæc Epiſtola à Domno *Mabillonio*, Tom. III. Veterum Analectorum pag. 499.

* Ordo Ciſtercienſis. Moliſmum vulgò, Moleſme.

VII. Ordo Ciſtercienſis, à *B. Roberto* Moliſmenſi Abbate, Ordinis Benedictini, inſtitutus eſt anno milleſimo nonageſimo-octavo, *Alberico* & *Stephano*, qui poſt ipſum Abbates fuere, adjuvantibus, annuente *Hugone* Lugdunenſi Archiepiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, favente *Odone* Burgundiæ Duce. Ordinis caput Ciſtercium, † in Diœceſi Cabilonenſi, in loco uliginoſo & nemore vaſtiſſimo, quod à Ciſternis nomen ſortitum putant. *Sancti Benedicti* Regulæ, propriiſque Statutis devincti ſunt Ciſtercienſes. *Roberto* ad Moliſmenſes ſuos Apoſtolica Auctoritate revocato, ſubſtitutus *Albericus*, ſanctitate non impar, novi Confirmationem Ordinis à *Paſchali II.* impetravit. Varia eſt de tempore obitus *B. Roberti* opinio. Ante annum MCXII. obiiſſe certum eſt, die XVII. Aprilis. Ab *Honorio III.* Pontifice Maximo in numerum Beatorum relatus eſt anno MCCXXII. Vitam à Monacho Moliſmenſi Anonymo ſcriptam ſub *Adone* Abbate, ſæculo XII. inter Acta Sanctorum menſis Aprilis Tom. III. ad diem XXIX. *PP. Henſchenius* & *Papebrochius* S. J. edidere. Obiit *S. Albericus* ſecundus Abbas Ciſtercienſis anno MCVII. die XXVI. Januarii. Ejus Vitam ſcripſit Chryſoſtomus *Henriquez* in Faſciculo SS. Ordinis Ciſtercienſis, Lib. I. Diſtinct. II. & ex eo *Bollandus* inter Acta Sanctorum menſis Januarii. Tom. II. *S. Alberico* ſubſtitutus eſt *Stephanus* vir quoque ſanctiſſimus, qui *S. Bernardum* cum triginta Sociis Ciſtercium ingredientem ſuſcepit, anno MCXIII. Primum Capitulum Ciſtercii congregavit anno MCXVI. *Cartam Caritatis*, id eſt, unionis Monaſteriorum anno MCXIX. promulgavit, à *Calliſto II.* Pontifice Maximo ſubinde confirmatam. Plurima condidit Monaſteria, inter quæ eminent *Firmitas*, * *Pontiniacum*, *Claravallis*, & *Morimundus*, quatuor primæ Ciſtercii Filiæ: Quorum Abbatibus jus viſitandi Ciſtercium illiſque providendi, mortuo Abbate, tribuit *Charta Caritatis*. a Obiit *Beatus Stephanus* anno MCXXXIV. die XXVIII. Martii. Ejus memoria ſacris Eccleſiæ Tabulis inſcripta eſt ad diem XVII. Aprilis. Ejus Vitam ex Hiſtoricis Ordinis deſcriptam edidere *PP. Henſchenius* & *Papebrochius* inter Acta Sanctorum menſis Aprilis Tomo II. De Ciſtercienſis Ordinis Inſtitutione, Primiſque Patribus, lege Parvum & Magnum Exordium Ciſtercienſe, Collationes SS. Patrum de initio Ciſtercienſis Ordinis, Authore Claræ-vallenſi Monacho Anonymo, *Cæſarium Heiſterbacenſem* in Dialogis, *Manriquez* in Annalibus, *Chryſoſtomum Henriquez* in Faſciculo Sanctorum, & in Menologio Ordinis Ciſtercienſis, in cujus Apparatu colligit elogia quibus Summi Pontifices, aliique ſpectati in Eccleſia viri Ordinem Ciſtercienſem exornarunt; & *Carolum de Viſch* in Bibliotheca Ciſtercienſi.

† Cîteaux.

* La Ferté, Pontigny, Clairvaux, Morimond.

a Extat Tom. I. Biblioth Ciſterc. pag. 9.

A *Joannes Sareſberienſis* Lib. VII. *Polycratici* Cap. XXI. Ciſtercienſes his verbis commendat: *Ciſtercienſes Beati Benedicti, quem omnium Juſtorum ſpiritu plenum fuiſſe conſtat, præcepta & veſtigia ſequuntur ad unguem.* De his *Petrus Cellenſis* Abbas Epiſtola XXIII. Libri VI. ad *Nicolaum* Monachum Sancti Albani: *Ciſtercienſium*, inquit, *nugas neſcio, quas præ aliis mortalibus, ſeriis & ſine fine manſuris intendere video. Hi ſunt qui monetam noſtri jam in agonia poſiti Ordinis reformaverunt. Hi ſunt qui Regulam Beati Benedicti pene combuſtam, ſicut Eſdras veterem Legem, reſtauraverunt. Hi cum Apoſtolo Corinthiis, id eſt,* B *agricolis, & ruſticis ſæcularibus oneroſi non ſunt; ſed propriis manibus laborantes, ſe & alios pauperes pro poſſe exhibent. Clauſtra illorum Caſtra Dei ſunt, ubi nocte in Pſalmis & Orationibus parati ſunt ſuſcitare Leviathan, qui ſub umbra dormit in locis humentibus; & in die in agro Jericho Principi militiæ occurrunt, qui tenet gladium bis acutum, ut ſuperflua reſecet cogitationum & operationum.*

Ciſtercienſis Ordinis commendatio.

Priſtina Ciſtercienſium paupertas.

De his *Stephanus* Abbas *Sanctæ Genovefæ*, poſtea Tornacenſis Epiſcopus, Epiſtola LXXI. ad *Robertum* Pontiniacenſem Monachum. *Ciſtercienſium Ordinem quaſi lucernam ſupra montem poſitam, quis in Eccleſia Dei maximum & præci-* C *puum culmen non dicat attingere? Evangelium implentes, Monaſticam Regulam, quam ſupererogavit Benedictus Pater, fidelis Samaritani ſtabularius, ut nec unum ex ea iota præterire videantur. Beata paupertas eorum, quæ licèt eos fame premat & frigore, non tamen aut mendicare compellit, aut divitibus adulari. Suis aut ſuorum manibus victum exquirunt, & veſtitum: non veriti ſequi Paulum, qui cùm licitè poſſet de Evangelio vivere, ac ſpiritualia ſeminans, carnalia metere: maluit tamen manibus ſuis operari, ne quod offendiculum daret Evangelio Chriſti. Honorant Dominum de ſua, non de aliena ſubſtantia: & de primitiis frugum, non* D *alterius, ſed ſuarum, dant pauperibus: Quamquàm rectiùs non ſua, ſed omnium dixerim, quæ univerſis ſecundùm gradus ordinatæ caritatis in commune deſerviunt. Nec enim buccellam ſuam comedunt ſoli, & non comedit cum eis pupillus ex ea: non deſpiciunt prætereuntem, & abſque operimento pauperem, ſed benedicunt eis latera pauperum, & de velleribus ovium ſuarum calefaciunt: & eorum quidem lateribus pannos circumdant ſicut deſpicabiles pretio, ſic inapplicabiles ornamento. Conqueritur ipſa natura, quæ modico ſolet eſſe contenta, quòd tegumenta eorum ei non ſufficiant in hyeme, & officiant in æſta-* E *te. Oſtium eorum viatori patet, nec foris remanet peregrinus. In ſudore vultus ſui veſcuntur pane ſuo, nec eos laſcivire aut rixari faciunt otium & alienus cibus. Tanta in cibo parcimonia, ut duobus tantùm pulmentis utantur, quæ aut ager ex leguminibus, aut ex oleribus hortus offert. Ipſi piſce tanto rariùs utuntur, quantò frequentius apud eos audiri ſolet, quam videri. Terram diſrumpunt voluntarii, & violenti diripiunt cœlum. Si numeres quot ab eis beneficia profluunt in populum, plura conferunt univerſitati, quàm univerſitas ipſis. Parva ſunt hæc, & quæ terrenos vel alliciant vel occupent appetitus. In* F *eis nec fœcunditati Lia Rachel invidet, nec Rachel pulchritudinem Lia minuit, ſed munit. Non murmurat Martha de ſilentio Mariæ, & mirum dictu! Maria ſedens ad pedes Domini Martham ſolam miniſtrare non relinquit. Inter eos juge gaudium, communis exultatio, ubi nihil extra diſciplinam, nihil contra. Mirantur omnes, delectantur hus Angeli, fugiunt partes adverſæ, quoniam Sancta illa Congregatio terribilis eſt ut caſtrorum acies ordinata. Illic nec bobus præfertur aratrum, nec a capite deorſum* pendet

Eſtr. P. De Meuſtons.

Opus manuum.

Caritas.

Parcimonia in cibo.

Diſciplina.

pendet Dominus, nec idiota docet Clericum, nec Laïcus imperat Sacerdoti; ibi majores minoribus, prudentiores præſunt indoctis, qui & vita ſanctitate præeminent, & intelligentia Scripturarum. In Arca illa non eſt virga ſine Moïſis tabulis Teſtamenti, quia qui poteſtatem habet corripiendi, habet & ſcientiam corrigendi.

Officii Divini celebratio.

Divina Officia cum tanta ſolemnitate & devotione celebrant, ut in eorum concentu voces Angelorum ſonare putes: Pſalmis, & Hymnis, & Canticis ſpiritualibus ad laudes Dei invitant homines, & Angelos imitantur. Laïcorum fabulis intereſſe non delectantur, & tantò remotiùs ſunt ab eis, quantò Chriſto devotiùs famulantur.

Occupationes ſanctæ.

Extra Oratorium, aut operi manuum dant operam, ut ſemper eos Diabolus inveniat occupatos; aut legendo concipiunt, aut ſanctis meditationibus cœlos penetrant, ut in Paradiſo audiant illa arcana verba quæ non licet homini loqui.

Silentium.

Regreſſi à Superis, tantam ori ſuo ponunt cuſtodiam, tantum oſtium labiis ſuis, ut cultum juſtitiæ ſilentium ne articulatis quidem vocibus interrumpant. Non bini aut terni ſeorſum per angulos clauſtri fabulis vacant, qui nec inter ſe ſeria ſerere permittuntur. Tenent memoriter, Quoniam in multiloquio non effugient peccatum, & quaſi naturæ bellum indicentes, modicum illud membrum, quod magna exaltat, non modicâ diſciplinâ coercent..... Viri illi Evangelici & Angelici non ſunt filii noctis, nec tenebrarum, quoniam ſic lucet lux eorum coram hominibus, ut videntes opera eorum, glorificent Patrem ſuum qui in cœlis eſt.

Converſatio in omnibus exemplaris, & virtus ſine fuco.

Spectaculum ſunt & Angelis, & hominibus, ut ex eorum manifeſta converſatione & Angeli congratulationis gaudium, & homines ſumant imitationis exemplum. In illo Sancto Collegio de fermento Phariſæorum vel ſimulatio vel diſſimulatio nihil penitùs intermiſcet. Intrat quilibet quaſlibet eorum officinas, & ſingulorum officia certis diſtincta finibus attrectare manibus, oculis curioſis inſpicere, æſtimare animo, lingua dijudicare poteſt: Nec enim declinant humanum judicium, qui ſolum timent divinum.

De his legendus & *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib. IV. *De Geſtis Regum Anglorum*, ubi ipſorum Inſtituta vivendique rationem deſcribit, ac prædicat, ſubditque de *Beato Stephano*, tertio Ciſtercii Abbate:

Abbatis marſupium, egentium ærarium.

Beatum ſe computat terra illius indigena, quiſquis per illius manum pecunias ſuas tranſmittit ad Deum. Plura quidem ille accepit, ſed paucis in ſuos ſuorùmque uſus expenſis, cætera in egenos, Monaſteriorùmque ædificationem confeſtim diſpertit. Eſt enim Stephani marſupium, omnium egentium publicum ærarium.

Simplicitas in Templorum ornamentis, & ſacris veſtibus.

Abſtinentiæ illius eſt indicium, quòd nihil ibi, ſicut in cæteris Cœnobiis videas fulgurare auro, renitere gemma, micare argento. Nam (ut Gentilis ait) In ſancto quid facit aurum? *Nos in ſacratis vaſis parum putamus actum, niſi craſſi cruſtam metalli obumbret honor lapidum, vel topaziorum flamma, vel ametiſtorum viola, vel ſmaragdorum lux herbida, niſi tunicæ Sacerdotales auro ludant, niſi multicoloribus parietes picturis reniteant, & ſolem ad lacunar ſolicitent. At verò illi, ea quæ prima mortales falsò, in ſecundis habentes, omne ſtudium in ornandis moribus ponunt, magiſque amant ſplendidas mentes, quàm auratas veſtes......... Quin etiam laudabilis Abbatis clementia, cùm vel vult, vel velle ſe ſimulat aliquid de jugo Regulæ inflectere, illi contra nituntur:*

Conſtantia in obſervantia Regulari.

non multùm vitæ ſuæ ſupereſſe dicentes, nec tandiu ſe victuros, quàm vixere: ſperare ſe duraturos in propoſito, & ſucceſſoris futuros exemplo, qui ſi flexi fuerint, peccabunt..... Sed ut omnia quæ de illis dicta ſunt vel dici poſſunt, in unum conferam: Sunt hodie Monachi Ciſtellenſes omnium Monachorum exercitium, ſtudioſorum ſpeculum, deſidioſorum æſtrum.

De his *Petrus Bleſenſis* Epiſtola LXXXII. ad Abbatem & Conventum Ciſtercienſem: *Inter univerſas*, inquit, *Ordinum varietates, quibus decorata eſt Sponſa Chriſti, nullus Ordo virtute flagrantior, nullus ſancti nominis odore ſuavior eſt in Chriſto, quàm veſter...... Una omnium vox eſt, quia Ciſtercienſis Ordinis Profeſſores tantò differentiùs præ cæteris triumphales ſanctitatis titulos referent, quantò expreſſiùs Religionis Apoſtolicæ veſtigiis inhæſerunt: cùm in tenuitate ciborum, in aſperitate veſtium, in vigiliis, in Confeſſionibus, in diſciplinis, in Pſalmis, in humilitate, hoſpitalitate, obedientia, caritate, & cæteris, quibus fructus vitæ ſeminatur in terris, deprimatis carnem, ſpiritum erigatis.* Et Epiſtola LXXXVI. ad Magiſtrum *Alexandrum* qui è Carthuſienſi ad laxiorem Ordinem migrare decreverat: *Ferrem*, inquit, *patientiùs, ſi ad Ciſtercienſis Ordinis obſervantiam te transferres. Si enim in propoſito Religionem habes, ibi probatiſſima Religionis Schola eſt, ſummus ibi modeſtiæ uſus, morum regularitas, fraternitatis affectio, pax animi, omnium communicatio, mutua obſequela, diſciplinæ vigor, amor obedientiæ, vinculum caritatis, carnis ſervitus, hoſpitalitatis exhibitio, legendi libertas, vigiliarum excubiæ, quies meditationis, devotio pſalmodiæ.*

Ciſtercienſem Ordinem pariter commendant *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus Lib. I. Dialogorum, pag. CXIII. Tom. XIII. Spicilegii Dacheriani; & *Jacobus de Vitriaco* S. R. E. Cardinalis, in Hiſtoria Occidentali, Cap. XIV. ubi eorum Inſtituta & mores accuratè exponit. Ab eorum verbis deſcribendis ſtudio brevitatis abſtineo. Legatur & Diploma *Clementis IV.* quo *Charta Caritatis* explicatur, aliáque pro bono regimine Ordinis Statuta promulgantur. Extat Tom. I. Bullarii Romani. Incipit his verbis: *Parvus fons qui crevit in fluvium, & in lucem, ſolémque converſus, in aquas plurimas redundavit, Ciſtercienſis eſt Ordo prælucidus.*

Ordo Fontis Ebraldi, vulgò *De Fontevraud*.

VIII. Ordo ſacer *Fontis Ebraldi*, anno centeſimo ſupra milleſimum à Venerabili *Roberto de Arbriſello* fundatus eſt, in ſylva quæ Monaſterio principi, totique Ordini nomen dedit. Regulam à religioſiſſimo parente fœminis viriſque traditam, *Paſchalis II.* & *Callixtus II.* Pontifices Maximi confirmarunt. Abbatiſſa Fontis Ebraldi, totius Ordinis Mater eſt, Caput, & Antiſtita, cùm Sanctimonialium, tum Monachorum.

Rem novam non tentavit Robertus de Arbriſello, cùm viros obſequiis Ancillarum Chriſti addixit ac voto aſtrinxit.

Ita nempe ſtatuit Venerabilis *Robertus de Arbriſello*, viroſque Ancillarum Chriſti obſequiis ac regimini ſingulari voto devinxit, Ordine ſuper verbis Chriſti in cruce pendentis fundato, dum Matri dicebat, *Mulier, Ecce Filius tuus:* Diſcipulo verò; *Ecce Mater tua:* Ex qua hora *Accepit eam Diſcipulus in ſua.* Nec verò rem prorſus novam tentavit *Beatus Robertus de Arbriſello*, cùm Sanctimonialium obſequiis ac Imperio Monachos addixit. Id enim de Streaneshalenſi *Hilda* Abbatiſſæ Monaſterio *Beda Venerabilis* commemorat *Lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Gentis Anglorum*, Cap. XXIII. eámque laudat, quòd *tantùm lectioni Divinarum Scripturarum ſuos vacare ſubditos, tantùm operibus juſtitiæ ſe exercere faciebat, ut faciilimè viderentur ibidem, qui Eccleſiaſticum gradum, hoc eſt, Altaris Officium aptè ſubirent, plurimi poſſe reperiri.* Et quinque *ex eodem Monaſterio Epiſcopos, omnes ſingularis meriti ac ſanctitatis viros* ſuis temporibus aſſumptos teſtatur. Idem in Monaſterio *Sanctæ Crucis* in Urbe Pictavenſi à Beata *Radegunde* condito

dito ſervatum eſt, ut docet Capitulare *Ludovici Pii* de Regio illo Parthenone, Articulo VII. quo ſtatutum eſt, *Ut omnino provideatur, ne Clericorum numerus pluſquam triginta augeatur: & ipſi per omnia ad dictam Congregationem Sanctæ Crucis honeſtè & perfectè obedientes ſint atque ſubjecti.*

Ordo Sancti Joannis Hieroſolymitani.

IX. Duodecimo Sæculo inſtituti ſunt Ordines Equeſtres, Regno Hieroſolymitano per *Godefridum Bullonium* reſtituto. Inter hos celeberrimi fuere Hoſpitalarii S. Joannis Hieroſolymitani, Milites Templi, Ordo Sanctæ Mariæ Teutonicorum, & Ordo de Calatrava. Hoſpitale *Sancti Joannis* initium habuit cùm adhuc ſub Saracenorum dominio Civitas Sancta captiva teneretur. Princeps enim Ægyptius, qui regiones univerſas à Laodicea Syriæ ad extremam uſque Ægypti civitatem Alexandriam poſſidebat, quartam Civitatis Hieroſolymitanæ portionem, juxta Dominicum Sepulchrum, Surianis & eorum Patriarchæ, ſub conditione annui tributi ad habitandam conceſſerat: regiones urbis reliquas incolebant Saraceni. Ex Occidente frequentes ad Terram Sanctam Chriſtiani conveniebant: pars negociationis, pars devotionis causâ. Longobardorum, & maximè Amalphitanorum Mercatorum major erat concurſus. Hi Principem Ægypti tributis ac muneribus cùm ſibi devinxiſſent, ab eo facilè impetrarunt, ut in honorem *Beatæ Mariæ* propè Eccleſiam Dominici Sepulchri alteram conſtruerent, Divinis Officiis Latinorum Ritu celebrandis conſecrandam. Ædes ſacra, mox ut perfecta eſt, Abbati & Monachis Latinis tradita fuit, ipsíque *Sanctæ Mariæ de Latina* nomen impoſitum. Poſtea, peregrinis mulieribus excipiendis aliud Monaſterium in honorem *Beatæ Mariæ Magdalenæ* conditum eſt, in quo Sanctimoniales Hoſpitalariæ conſtitutæ. Demum peregrinorum ad Loca Sancta confluentium creſcente numero, Abbas & Monachi *Sanctæ Mariæ de Latina* infirmis & egenis ſuſcipiendis Hoſpitale & Capellam in honorem *Sancti Joannis Eleemoſynarii* condidere, nullis tunc redditibus ac poſſeſſionibus locupletes; unde fragmenta dumtaxat quædam & reliquias menſarum utriuſque Monaſterii, ac obventitias Fidelium eleemoſynas pauperibus & infirmis diſtribuebant. Poſtquam verò Hieroſolymitanam Civitatem Ducis *Godefridi*, aliorúmque Fidelium armis à Saracenorum tyrannide liberatam, Chriſtiano cultui penitus reſtitui Deus voluit, *Gerardus* quidam vir nobilis & vitæ ſanctimonia inſignis, qui in *Sancti Joannis* Hoſpitali pauperibus & infirmis ſub Abbatis *de Latina* directione miniſtraverat, adjunctis ſibi nonnullis honeſtis, religioſiſque viris, habitum Regularem ſuſcepit, ac veſtibus ſuis alba cruce exteriùs inſignitis, Redemptionis noſtræ ſignum in pectore palam præferens, Regulæ ſalutari, piiſque Inſtitutis profeſſione ſolenni ſe obſtrinxit. Sanctum propoſitum æmulata eſt *Agnes* nobilis & religioſa fœmina. Hi devotè Domino ſervientes, & infirmis pauperibus de paupertate ſua diligenter miniſtrantes, in agro qui vocatur *Haceldama* mortuos ſepeliebant. Abbati *Sanctæ Mariæ de Latina* Hoſpitalis Conditori atque Directori parebant: multò magis Patriarchæ Hieroſolymitano, cui *de Bonis ſuis decimas, ſecundum ſacros Canones, & utriuſque Teſtamenti præcepta, abſque contradictione, reddebant. Orationi autem vacantes, vigiliis & jejuniis ſeipſos affligentes, operibus miſericordiæ affluentes, parci ſibi & auſteri; pauperibus autem & infirmis, quos Dominos ſuos appellabant, largi & miſericordes exiſtebant. Panes*

Ordo Sancti Joannis Hieroſolymitani, Hoſpitalis primùm, deinde Equeſtris.

A *de pura ſimila largiebantur infirmis, reſiduum verò cum furfure ad uſus proprios reſervabant. Si quis autem inter ipſos in aliquo delinquebat, nullo modo relinquebatur impunitum, ne facilitas veniæ præberet incentivum delinquendi*, &c. Progreſſu temporis Milites cum Servientibus in ſuum Collegium admiſere ad Terræ Sanctæ defenſionem contra Saracenos; ac demum Ordo Hoſpitalis totus in Equeſtrem mutatus eſt. (Hi olim Rhodii, nunc Melitenſes Equites.) Iſta conſtant ex Jacobo Cardinali de Vitriaco, Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ, Cap. LXIV. De eorum inſtituto ac rebus geſtis, legi poſſunt editi libri à *Pantaleone*, *Boſſio*,
B *Boiſſato*, &c.

Ordo Militum Templi.

X. Ipſis verò in Militiæ Religioſæ profeſſione prævivere Templarii, anno Domini MCXVIII. qui ad pedes Hieroſolymitani Patriarchæ ſe adſtrinxerunt ad viarum publicarum cuſtodiam, & peregrinorum defenſionem contra prædones & ſicarios. Initium Ordini dedere viri nobiles *Hugo de Paganis*, & *Gaufridus de ſancto Aldemaro*, ſeptem cum ſociis. Quibus Rex Hieroſolymorum *Balduinus II.* partem Palatii ſui juxta Templum Domini conceſſit ad tempus habitandam: Abbas autem & Canonici Templi Domini plateam quam juxta Regis Palatium habebant, eiſdem
C ad conſtruendas officinas tradiderunt. Inde *Fratres Militiæ Templi* ſunt appellati. Novus Ordo in Concilio Trecenſi anno MCXXVIII. celebrato confirmatus eſt, ipſiſque tradita Regula & veſtes candidæ præſcriptæ, quibus *Eugenius III.* poſtea rubeam Crucem attexi curavit. Præfuit Concilio *Matthæus* Cardinalis Epiſcopus Albanenſis, Remenſis, & Senonenſis Archiepiſcopi cum Suffraganeis ſuis, *Stephanus* Ciſtercienſis, & *Sanctus Bernardus* Claræ vallenſis, Abbates adfuere. Hæc diſcimus ex *Joanne Michaëlenſi* Concilii Scriba, ex *Vuillelmo Tyrio* lib. XII. &
D ex Cardinali *Jacobo de Vitriaco*, Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ cap. LXV.

Regula Templariorum in Collectionibus Conciliorum edita, poſt Concilium Trecenſe interpolata videtur.

Quæ in Collectionibus Conciliorum edita eſt *Regula pauperum Commilitonum Templi*, interpolata videtur quibuſdam additamentis poſt Synodi Trecenſis tempora: nam Capite XXI. *In Domo Dei ac ſuorum Militum Templi, ſine diſcretione ac conſilio communis Capituli* quædam ſuccreviſſe dicuntur, *penitus amputanda*: nempe quòd *olim famuli & armigeri alba veſtimenta haberent*: Quæ ſolis Militibus cap. XXII. conceduntur. Id verò repugnat *Vuillelmo Tyrio*, & *Jacobo de Vitriaco*, aſſerentibus Milites Templi uſque ad Concilium
E Trecenſe fuiſſe in habitu ſæculari, talibus utentes veſtibus, quales pro remedio animarum ſuarum populus largiebatur: & illo in Concilio præſcriptam ipſis eſſe Regulam, & veſtes albas. Quomodo itaque armigeri & famuli ipſi ante Concilium albis veſtibus promiſcuè uſi dici poſſunt? Ex eodem cap. XXI. colligitur Militum Templi numerum magnopere jam auctum fuiſſe ac propagatum. *Surrexerunt namque*, inquit, *in Ultramontanis partibus quidam Pſeudofratres, conjugati, & alii dicentes ſe eſſe de Templo, cum ſint de mundo.* Hæc autem Concilii Trecenſis tem-
F poribus non conveniunt; cùm ante illius celebrationem novem dumtaxat Milites novo Ordini nomen dediſſent. *Albericus* in Chronico, ad annum MCXIII. ex *Guidone Catalaunenſi* aſſerit, *Sancti Auguſtini* Regulam Templariis à Patribus Concilii Trecenſis fuiſſe impoſitam, ſed fallitur: Ipſis namque in Concilio Trecenſi *inſtitutam eſſe Regulam de mandato Domini Honorii Papæ, & Domini Stephani Patriarchæ Hieroſolymitani*, aſſerit *Vuillelmus Tyrius* ſuppar Author. Quæ verba,

novam

novam *ipſis compoſitam ac præſcriptam Regulam, non aliquam ex Veterum Patrum Regulis traditam ſignificant. Idem colligitur ex Præfatione Concilii Trecenſis: *Placuit itaque Concilio, ut conſilium ibi lima & conſideratione Divinarum Scripturarum diligenter examinatum, tamen cum providentia Papæ Romanorum, ac Patriarchæ Jeroſolymitarum, necnon etiam aſſenſu Capituli pauperum Commilitonum Templi quod eſt in Jeruſalem, ſcripto commendaretur, & inenodabiliter ſervaretur*, &c.

De religioſa Templariorum converſatione legendus *S. Bernardus*. in *Exhortatione ad Milites Templi*, cap. IV. Eumdem Ordinem commendat *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus, Lib. I. Dialogorum, pag. 113. Tom. XIII. *Spicilegii Dacheriani*.

Ordo Beatæ Mariæ Teutonicorum.

XI. Ordinis Templariorum fœtus eſt *Ordo Beatæ Mariæ Teutonicorum*, Hoſpitalis ſimul & Equeſtris, ſub eadem Regula militans, hoc tantùm diſcrimine, quod iſti Cruces nigras albis chlamydibus intextas haberent. Teutonicorum dicitur, quòd à Teutonicis inchoatus, pro ſuſceptione pauperum peregrinorum & infirmorum ex Teutonica gente, ſive ex Germania, fundatus fuerit: & Nobiles Germani illi Xenodochio & Militiæ ſolemni voto ſe obſtrinxerint. Dicitur autem *Beatæ Mariæ*, quia ſub Deiparæ Virginis patrocinio inſtitutus eſt, & Oratorium ab ipſis juxta Xenodochium erectum & Deo conſecratum in honorem ejuſdem cœlorum Reginæ. Iſta conſtant ex *Jacobo de Vitriaco*, Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ, cap. LXVI. Quod ita concludit: *Et quoniam uſque ad tempora præſentia in humilitate paupertatis & fervore religionis permanſerunt, avertat Dominus ab eis ſuperbas, avaras, litigioſas, & ſolicitudine anxias, & religioni inimicas divitias.*

Ordo Calatravæ.

XII. Sacram *Calatravæ* Militiam in Hiſpania inſtituit *Beatus Raimundus* Abbas *Fiterii*, quod Ciſtercienſis Ordinis celebre Monaſterium eſt in Navarra. Ordini condendo Calatravæ urbis diſcrimen occaſionem dedit. Hanc Mauris ereptam *Alfonſus VII.* Rex Hiſpaniæ Templariis conceſſit Militibus, ut arcis inſtar eſſet ad Barbarorum incurſus arcendos; ut *Rodericus* Lib. VII. De Rebus Hiſpaniæ, Cap. IV. & *Mariana* Lib. X. Cap. XIV. teſtantur. Ab iis, metu Saracenorum, quorum propulſandis incurſibus impares ſe exiſtimabant, *Sancio III.* Caſtellæ Regis *Alfonſi* filio reddita. Quam ille *Raimundo Fiterii* Abbati, & *Didaco Velaſqui* Monacho, viro bellicæ fortitudinis gloria quondam celebri dedit. Hi ope *Joannis* Archiepiſcopi Toletani, & civium, collecto exercitu, Saracenos repreſſere, quibus impugnandis *Beatus Raimundus* Militarem Ordinem Ciſtercienſis Inſtituti condidit, anno milleſimo centeſimo quinquageſimo nono, ut docet Kalendarium Ciſtercienſe, ad diem XV. Januarii; aut certè anno præcedenti, ut *Bollandus* probat in Commentario Hiſtorico de *Beato Raimundo Fiterii* Abbate, ad diem I. Februarii. Obiit *Beatus Raimundus* Kalendis Februarii, anno milleſimo centeſimo, ſexageſimo-tertio. Ejus Reliquiæ ad Montem Sion, quod Cœnobium eſt Ordinis Ciſtercienſis, non procul Toleto, tranſlatæ ſunt. Ordinem Calatravæ laudat *Rodericus Ximenius* Raimundo & Didaco Velaſqui ſuppar Author, Lib. VII. Cap. XXVII. *Suſcepit*, inquit, *militiam contemplatio, & egreſſum Fratrum à Fitterio. Rex Aldefonſus educavit eos, & poſſeſſionibus pluribus ditavit eos: Zuritam, & Almochariam, Machedam, Accecham, & Cuculutum obtulit eis, & ſuſtulit ſarcinam paupertatis, & ſuperaddidit divitias competentes. Multiplicatio eorum corona Principis: Qui laudabant in Pſalmis, accincti ſunt enſe, & qui gemebant orantes ad defenſionem Patriæ: victus tenuis paſtus eorum, & aſperitas lanæ tegumentum eorum: Diſciplina aſſidua probat eos, & cultus ſilentii comitatur eos, frequens genuflexio humiliat eos, & nocturna vigilia macerat eos, devota oratio erudit illos, & continuus labor exercet eos: Alter alterius obſervat ſemitas, & frater fratrem ad diſciplinam.* Eumdem Ordinem commendant Cardinalis *Jacobus de Vitriaco* Hiſtoriæ Occidentalis Cap. XVII. Mariana Lib. XI. Cap. VI. *Chryſoſtomus Henriquez* in Faſciculo Sanctorum Ordinis Ciſtercienſis, *Angelus Manrique* in Annalibus. Ordinem Calatravæ *Alexander III.* Pontifex Maximus confirmavit. De his Ordinibus legendi *Aubertus Miræus*, & *P. Labbe* S. J. in Originibus Ordinum Equeſtrium.

Ordo Sancti Antonii.

XII. Ordinem *Sancti Antonii* Viennenſis penè prætermiſi, quòd undecimo & duodecimo Sæculo, nondum inter Clericos Regulares, aut Monachos cenſerentur, ſed pia dumtaxat ſocietas eſſet, ac veluti Confraternitas ſæcularis ad exercendas caritatis actiones inſtituta. Ipſi initium dedere *Gaſto* è Viennenſi Provincia vir nobilis, & *Girinus* ſeu *Girondus* ejus filius, qui à morbo graviſſimo *Sancti Antonii* ope liberati, votum ſerviendi perpetuò *Sancto Antonio* nuncuparunt. Is *Gaſtoni* conſpicuum ſe præbens, votum laudavit, Deòque acceptum eſſe renuntiavit; juſſit ut ægris, qui ſacro igne conſumpti ac mutilati in perpetua calamitate vivebant, miniſtraret. Cœleſti viſo, & baculi ad figuram ſigni Tau efformati, mox ut humi defixus eſt efflorefcentis miraculo in ſpem erectus *Gaſto*, cum filio, & ſex aliis viris nobilibus ac piis, Antonianam Congregationem inſtituit, ad Oppidum *Sancti Antonii* quòd olim *Mota* vocabatur, anno milleſimo nonageſimo-quinto. Signum Tau veſtibus ſuis attexuerunt pii Confratres cùm in miraculi memoriam, tum ut ſe baculum ac ſuſtentaculum ægrorum & ſacro igne mutilatorum eſſe velle hoc ſigno profiterentur. Domus Eleemoſynariæ *Sancti Antonii* primus Præceptor *Gaſto* è vita migravit anno milleſimo centeſimo vigeſimo. Pia Societas in religioſum Ordinem non evaſit ante annum milleſimum ducenteſimum decimum-octavum, quo *Falco* Domus Eleemoſynariæ *Sancti Antonii Viennenſis** Præceptor ſeptimus ab *Honorio III.* Pontifice Maximo obtinuit pro ſe ſuiſque, trium votorum emittendorum poteſtatem. Denique *Bonifacius VIII.* Domum *Sancti Antonii* à ſubjectione Abbatiæ Montiſmajoris Ordinis Benedictini, cui hactenus obnoxia fuerat, abſolutam, anno milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſeptimo in Abbatiam erexit, Aymenem Præceptorem XVII. Abbatem renuntiavit Generalem & Ordinis caput, eique ſubjecit omnia per univerſum orbem Xenodochia Laïcæ adminiſtrationis, quæ à ducentis & ampliùs annis ſub *Sancti Antonii* patrocinio conſtructa fuerant. Fratres autem Hoſpitalis, ſeu Domus Eleemoſynariæ, & omnium membrorum ejuſdem, ſecundùm Regulam *Sancti Auguſtini* deinceps vivere, & Fratres ſeu Canonicos Monaſterii *Sancti Antonii* nuncupari juſſit, ſervato ſigno Tau ſeu Cruce cærulea, quam veſtibus intex-

* *S. Antoine le Viennois.*

tam ſemper gererent. Iſta conſtant ex *Aymaro Falcone* Baroducanæ Domus *Sancti Antonii* Præceptore, in Hiſtoria Antoniani Ordinis.

Pueri à parentibus vitæ Religioſæ conſecrati, & Monaſteriis oblati.

XIII. Pueros à parentibus offerri Monaſteriis, ac vitæ Religioſæ dedicari, mos erat XI. & XII. Sæculo adhuc in Eccleſia receptus, quamvis minùs probatus fuerit viris quibuſdam religioſiſſimis, ſcilicet *Udalrico* in Prologo ad Conſuetudines Cluniacenſes, *Vuillelmum* Hirſaugienſem Abbatem laudanti quòd pueros, per quos Monaſtica Diſciplina detrimentum non leve paſſa erat, à Monaſterio ſuo excluſiſſet: *Beato Petro Damiani*, Caſinenſes ob ſimile Decretum commendanti Opuſculo VI. Cap. XVI. *Guiberto* Abbati Novigentino Lib. I. *De Vita ſua*, Cap. VIII. *Guigoni* Carthuſiæ Priori Generali V. & *Petro Venerabili* Abbati Cluniacenſi, qui ſimilia Statuta ediderunt. Quatuor Formulas oblationis puerorum Monaſteriis à parentibus factæ edidit vir de ſacris literis bene meritus Dom. *Joannes Mabillonius* Tom. III. *Veterum Analectorum*. Secunda quæ eſt *Ademari* & *Garſindis* uxoris offerentium *Geraldum* filium ſuum Sancto *Vuillelmo Gellonenſi*, facta eſt anno MLXXXVIII. regnante *Philippo* Rege Francorum. Ea autem lege illum offerunt, ut ſi ante viriles annos mortuus fuerit, *pro hac ipſa donatione alius filius loco illius ſubrogetur, & ſic unus ſuccedat alteri, donec aliquis Miſſam cantet ex his ſub Monachali habitu dicto loco ſerviens.* Tertia quæ eſt *Petri* pueri, à *Dino de Andoca*, & *Stephana* uxore Monaſterio Conchenſi facta eſt anno MCX. regnante *Ludovico* Francorum Rege. Quarta quæ eſt *Geraldi* pueri in Monaſterio Canonicorum Regularium, facta eſt anno 1113.

Ritus oblationis puerorum.

Lanfrancus in Decretis pro Ordine *Sancti Benedicti*, Cap. XVII. ritum offerendi pueros ſic præſcribit: *Offerendus puer, factâ ſibi priùs coronâ, manibus portans Hoſtiam, & Calicem cum vino, ſicut mos eſt, poſt Evangelium Sacerdoti, qui Miſſam celebrat, à parentibus offeratur. Qua oblatione à Sacerdote ſuſcepta, involvant prædicti parentes manus pueri in palla, qua Altare coopertum eſt, & cujus pars anterius pendet, & tunc ſuſcipiat eum Abbas. Quo facto, præfati parentes coram Deo & Sanctis ejus ſtatim promittant quòd per ſe aut à ſe ſuppoſitam perſonam ſuſceptum Ordinem puer nunquam relinquat; neque ſe ei aliquid ſcientes daturos, unde puer, quod abſit, perire poſſit. Hanc promiſſionem priùs ſcriptam coram teſtibus verbis ibi priùs edicant, & poſtea ſuper Altare ponant.*

Idem conſtat ex *Sancto Bernardo* Epiſtola I. ad *Robertum* Nepotem ſuum, qui à Ciſtercienſibus ad Cluniacenſes tranſierat: & cujus receptionem duabus rationibus excuſabant iſti; quòd nimirum Cluniaco fuiſſet à parentibus oblatus, & quòd licentiam ad ſuum Ordinem tranſeundi à Romano Pontifice obtinuiſſet. Contra quos Sanctus Abbas ita ſcribit: *Videat Legiſlator noſter Benedictus, quid regularius fuerit, utrum quod factum eſt de infantulo neſciente ipſo, an quod ipſe per ſe poſtmodum prudens & ſciens fecit, cùm jam ætatem haberet ut de ſe loqueretur. Quamquam dubium non ſit promiſſum illum fuiſſe, non donatum. Nec enim petitio quam Regula præcipit, pro eo facta fuit à parentibus: nec manus illius cum ipſa petitione involuta palla Altaris, ut ſic offerretur coram teſtibus*, &c. Legatur & Epiſtola CCCXXIV. ad *Leonium S. Bertini* Abbatem.

Idem confirmat *Alexander III.* Pontifex Maximus, Cap. *Significatum*: Tit. *De Regularibus*, Lib. III. Decretalium. *Mandamus*, inquit, *quatenus ſi inveneris, quòd G. non fuiſſet à parentibus oblatus: & infra decimum-quartum annum facti voti pœnitens à Religione receſſerit, ab illo voto Profeſſionis, quod fecit, denunties abſolutum. Si autem à parentibus fuerit oblatus, ſeu decimum-quartum annum compleverit, cùm Religionem intravit, ſeu poſt decimum-quartum annum Profeſſionem à ſe priùs factam ratam habuerit, eum ad eamdem, vel ad aliam Religionem tranſire compellas.* Ita & *Clemens III.* Cap. *Cùm virum*, eodem Titulo, *Utrum*, inquit, *ea quæ infra diſcretionis annos, à parentibus Monaſterio tradita, habitum Religionis induens, benedictionem accepit, & exiens poſtmodum ſe cuidam Militi copulavit, ad Monaſterium redire cogatur: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm juxta Concilii Toletani cenſuram, Monachum aut paterna devotio, aut propria profeſſio faciat: quidquid horum fuerit alligatum, tenebit, revertendi ad ſæculum aditu penitus interdicto....... Nec obloquitur, quod de Prædeceſſoris noſtri Leonis Papæ Conſtitutione per contrarium ſenſum ſumitur: Ut puellæ, quæ coactæ parentum imperio virginitatis habitum ſuſceperunt, ipſum poſſint ſine prævaricatione deſerere: cùm de ea rectè poſſit intelligi, quæ in ætate nubili noſcitur conſtituta: tunc enim quia liberum habet arbitrium in electione propoſiti, ſequi parentum non cogitur voluntatem.*

Pueri à parentibus oblati, redire ad ſæculum non poterant.

S. Leo Epiſt. ad Ruſticum Narbonenſem.

Diſciplina immutata à Celeſtino III.

Hanc Diſciplinam immutavit *Celeſtinus III.* Cap. *Cùm ſimus*, ibidem, ſtatuens ut, ſi pater ſe cum bonis ſuis, & filio impubere obtulit Monaſterio, filius major factus ad ſæculum redire, & patrimonium à Monachis repetere poſſit. *Diſcretioni tuæ*, inquit, *taliter reſpondemus, quòd ſi dictus puer ad annos diſcretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem: ſi ad hoc induci nequiverit, non eſt ullatenus compellendus; quia tunc liberum ſibi erit eum dimittere, & bona paterna quæ ſibi ex ſucceſſione proveniunt, poſtulare.*

Monaſticæ Profeſſionis ætas.

XIV. Monachos ad Profeſſionem admiſſos non fuiſſe ante annum decimum-quartum ætatis completum probant *Alexandri III.* Decreta in Appendice Concilii Lateranenſis III. Parte XX. Cap. I. & Parte L. Cap. X. & Cap. *Ad noſtram*, Tit. *De Regularibus*, Lib. III. Decretalium. *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis inter ſuæ Congregationis Statuta iſtud recenſet, *Ut nullus etiam ex conceſſione futurus Monachus Regularibus uſque ad XX. annos veſtibus induatur.* Cauſam ſubdit, quòd nimirum puerorum receptio totam pene diſciplinam Regularem peſſumdaſſet. *Cauſa Inſtituti hujus fuit, immatura nimiſque celer infantium ſuſceptio, qui antequam aliquid rationabilis intelligentiæ habere poſſent, ſacris Religionis veſtibus induebantur, & admixti aliis, puerilibus ineptiis omnes perturbabant.*

Diuturna Religioſæ veſtis geſtatio vim habebat Profeſſionis.

XV. Diuturnam Religioſæ veſtis geſtationem vim habere Profeſſionis, ac proinde fœminam quæ diu Sanctimonialium habitu in Monaſterio induta fuerat, illòque abjecto, redierat ad ſæculum, voti ream teneri, etſi Profeſſionem ſolitam non legiſſet, nec ab Epiſcopo fuiſſet conſecrata, docet Sanctus Anſelmus Epiſtola CLVII. Libri III. ad quamdam Dominam ſcripta. *Quamvis*, inquit, *ab Epiſcopo ſacrata non fueris, nec coram ipſo Profeſſionem legeris: hòc ſolùm tamen eſt manifeſta, & quæ negari non poteſt Profeſſio; quia publicè & ſecretè habitum ſancti propoſiti portaſti: per quod omnibus te videntibus Deo dicatam te eſſe, non minùs quàm Profeſſionem*

legendo

legendo affirmaſti. Nam antequam fieret iſta nunc uſitata Monachici Propoſiti Profeſſio & Sacratio; multa millia utriuſque ſexus hominum, ſolo habitu ſe ipſius eſſe propoſiti profitentia, celſitudinem & coronam conſecuta ſunt. Et qui tunc habitum ſine ſacratione ipſa & profeſſione aſſumptum rejiciebant, Apoſtatæ judicabantur. Inexcuſabilis ergo es, ſi deſeris ſanctum Propoſitum, quod diu habitu & converſatione profeſſa es, quamvis Profeſſionem nunc uſitatam non legeris, & ab Epiſcopo conſecrata non fueris.

Pretium pro ingreſſu in Monaſterium, aut Profeſſione Religioſa recipi nefas.

XVI. Pretium pro ingreſſu Monaſterii ſeu pro receptione ad Religioſam Profeſſionem exigere, ſimoniæ damnavit Eccleſia undecimo & duodecimo Sæculo. Id conſtat ex Concilio Melphitano, quod anno MLXXXIX. celebratum eſt Canone VII. & ex Concilio Romano anni MXCIX. Canone XVII. ex Londinenſi anno MCXXVII. Canone III. ex Turonenſi anni MCLXIII. Canone VI. ex Londinenſi anni MCLXXV. Canone VIII. ex Lateranenſi III. Oecumenico, Canone X. ex *Goffrido* Vindocinenſi Abbate, Epiſtola XLIX. ad *Herveum Incluſum* ſcribente: *Quoſcumque honeſtæ vitæ Clericos inveneritis, nobis tranſmittere non differatis. Plus itaque in hominibus diligimus honeſtam paupertatem, quàm ſuperbas eorum divitias; quas ſi habuerint, reſpuendæ non ſunt: habent enim & illæ locum ſuum. Nihil tamen pro faciendis Monachis quærimus: ſed ſi quid oblatum fuerit, quia illud Regula ſuſcipi jubet, ſuſcipimus. Ordo ſiquidem noſter exigit ut tales ſimus, qui non lucris temporalibus, ſed lucrandis animabus operam demus.*

De hoc Diſciplinæ capite accuratè ſcripſit *Petrus* Cantor Pariſienſis in *Verbo Abbreviato*, Cap. XXXVIII. *Sit*, inquit, *quòd aliquis accedens ad Monaſterium, vel ad Eccleſiam, dicat: Offero me & mea Eccleſiæ huic vel Monaſterio ad ſerviendum in eo perpetuò, ſi ſine diſtinctione recipitur, ſanus erit ingreſſus ejus. Si autem plura quàm oblata ab eo exigantur; vel ſi diſtinguatur inter ſua & illum, ut ſua ſcilicet ſint cauſa cur recipiatur, vitioſus erit ingreſſus. Si autem inter ſua & illum diſtinguatur, ut ſcilicet ille ſit cauſa cur ſua cum ipſo recipiantur, ſanus & licitus erit ingreſſus. Si autem Monaſterium eguerit, ita quòd offerentem ſe illi ſine pecunia recipere non poſſit, vel ſuſtentare, ſpiritalem fraternitatem ei concedat, non corporalem: vel in exceptionem paupertatis ſuæ, & ſuſtentationem vitæ illius exigere poteſt ab eo, ut eum recipiat, & temporales reditus, quibus tantùm ſuſtentetur, dum vixerit. Quod ſi perpetuos exegerit, jam manifeſta cupiditas vitioſum facit ingreſſum. Ex his autem liquet, non debere conſtrui Monaſterium ſine certo numero agrorum, pecorum, & perſonarum.*

Monaſteriorum & Monachorum Immunitates.

XVII. Immunitates & Privilegia Monaſteriis conceſſa ſunt à Romanis Pontificibus undecimo & duodecimo Sæculo, quibus ab Epiſcoporum juriſdictione abſolvebantur. Jus tamen Ordinationis Epiſcopis ita ſervatum eſt, ut abſque ipſius licentia Monachi ab alio Epiſcopo non poſſent in ejus Diœceſi ordinari. Id conſtat ex Actis Concilii Anſani *, celebrati anno milleſimo vigeſimo quinto, in quo prolatum eſt Privilegium Cluniacenſis Monaſterii à *S. Odilone* Abbate, & nihilominus ab Archiepiſcopis & Epiſcopis judicatum eſt, non licuiſſe Archiepiſcopo Viennenſi Monachos Cluniaci ordinare ſine licentia Epiſcopi Matiſconenſis. *Surgens itaque Domnus Odilo cum ſuis Monachis oſtendit Privilegium quod habebant à Romana Eccleſia, quod eis talem libertatem tribuebat, ut nulli in cujus territorio degebant, nec alicui aliquatenus ſubjacerent Epiſcopo: ſed quemcumque vellent, vel de qualibet regione adducerent Epiſcopum, qui faceret Ordines vel Conſecrationes in eorum Monaſterio. Relegentes ergo Sancti Chalcedonenſis & plurimorum authenticorum Conciliorum ſententias, quibus præcipitur, qualiter per unamquamque regionem Abbates & Monachi proprio ſubeſſe debeant Epiſcopo, & ne Epiſcopus in Parochia alterius audeat Ordinationes vel Conſecrationes, abſque licentia ipſius Epiſcopi facere: decreverunt Chartam non eſſe ratam, quæ Canonicis non ſolùm non concordaret, ſed etiam contrairet Sententiis.*

* *Anſa*, vulgò *Anſe*, non longè à Lugduno.

Juriſdictio Eccleſiaſtica & Civilis in tota Inſula Glaſtonienſi Abbati & Conventui conceſſa.

Kanutus Rex Anglorum & Danorum Glaſtonienſi Monaſterio Immunitatem ampliſſimam confirmavit, inſuper & Juriſdictionem Eccleſiaſticam & Civilem in tota Inſula Abbati & Conventui aſſeruit, cæteris Poteſtatibus excluſis, *Cum conſilio & Decreto Archipræſulis Edelnothi, ſimulque cunctorum Dei Sacerdotum: & conſenſu Optimatum.* Verba Privilegii adſcribo: *Verùm*, inquit, *illud præcipuè ex omnipotentis Patris & Filii & Spiritus Sancti Auctoritate, & perpetuæ Virginis interdictione prohibeo, & univerſis Regni mei Præpoſitis & Primatibus ſuper ſalutem ſuam præcipio, ut nullus omnino illam Inſulam intrare audeat cujuſcumque ordinis aut dignitatis ſint: ſed omnia tam in Eccleſiaſticis quàm in ſæcularibus cauſis tantummodo Abbatis judicium & Conventus expectent: ſicuti Prædeceſſores mei ſanxerunt, & Privilegiis confirmaverunt.* Datum eſt Privilegium iſtud anno Chriſti MXXXII. & refertur à *Vuillelmo* Malmeſburienſi Lib. II. *De Geſtis Regum Anglorum*, pag. 75.

Leo Nonus Corbeienſis Abbatiæ immunitatem confirmavit habita ratione conſenſus quem olim huic immunitati præbuerant Epiſcopi Ambianenſes, Remenſes Archiepiſcopi aliique Præſules Gallicani. *Sicut ipſi Monaſterio jamdudum conceſſum cognovimus, & collaudatum ab Epiſcopis Ambianenſibus, & Archiepiſcopis Remenſibus, cæteriſque Epiſcopis Gallorum, prohibentes ne quis unquam Ambianenſis Epiſcopus poteſtatem habeat ipſe, vel Oeconomus, vel Archipreſbyter, vel Archidiaconus ejus, accedendi ad veſtrum Monaſterium, ejúſque cellas, niſi fortè vel neceſſitate vel dilectione ab Abbate Monaſterii fuerit vocatus: ea tamen ratione, ut nec in Eccleſiis eidem Monaſterio ſubjectis, vel in earum Eccleſiarum Clericis, moleſtationem vel perturbationem agere audeat, vel novam conſuetudinem Abbati vel Fratribus ſtatuat, diſponens aliquid contra voluntatem eorum. Qui tamen Monachorum, vel Canonicorum, & quas Abbas cum Fratribus petierit, Ordinationes differre non debebit; ſimiliter Altarium & Baſilicarum Conſecrationem, tam in ipſo Monaſterio, quàm in poſſeſſionibus ejuſdem, Chriſma quoque & Oleum conſecratum ſingulis annis, nec aliquod propterea munus expoſcere.* (Epiſtola XVI.)

Nicolaus II. Vveſtmonaſterium, rogante *S. Eduardo* Angliæ Rege, ab Epiſcopi Juriſdictione exemit. *Nulli omnino perſonæ* (inquit) *niſi Regi ſubdantur: habeantque poteſtatem ſecundùm Regulam Sancti Benedicti per ſucceſſiones eligere ex ſe idoneos Abbates. Abſolvimus etiam eum locum ab omni ſervitio & dominatione Epiſcopali, ut nullus Epiſcopus illuc introeat ordinaturus aut præcepturus aliquid, niſi ex petitione & conſenſu Abbatis & Monachorum.*

Alexander II. Vindocinenſis Abbatiæ immunitatem ampliſſimam, qua uni Sedi Apoſtolicæ ſubeſt, confirmavit Epiſtola XL. voluntatis Fundatorum, & conſenſus Carnotenſis Epiſcopi, qui à *Clemente II.* Privilegium iſtud poſtulaverat, habita ratione. *Hoc itaque Monaſterium ſtudio bonæ voluntatis fundatum, & juri Beati Petri contraditum, juxta Fundatorum inſtitutionem, & tuæ Religionis petitionem, Cariſſime Fili Abba Odrice! ita Apoſtolica Auctoritate munimus quatenus inter primæ & Apoſtolicæ Sedis Pontificem, & Vindocinenſis Monaſterii Abbatem, nulla cujuſcumque dignitatis vel ordinis perſona ſit, media habeatur....... Neque illud omittendum eſt, quòd Theodoricus Sanctæ Mariæ Carnotenſis Eccleſiæ Epiſcopus, in cujus Diœceſi prædictus Vindocinenſis locus ſitus noſcitur, Clementi Papæ Epiſtolam ſuam tranſmiſerit, rogans eum quatenus hic locus conſilio ejus & voluntate Beato Petro oblatus, tali per eum corroboraretur auctoritate: ut neque illi, neque ſucceſſoribus ſuis hujus loci rebus vim vel calumniam inferre, ſive de his quicquam ſubtrahere; vel pro qualicumque cauſa excommunicare, ſive interdicere, ſeu quamlibet poteſtatem aut dominationem in ipſo loco exercere liceret, vel qualibet occaſione Rectorem loci, vel Fratres moleſtare præſumeret. Quòd benignè Clemens Papa annuit, & ſua auctoritate firmavit. Et nos noſtra auctoritate dignum annuere cenſemus: & perpetuo anathemate prædicti Epiſcopi damnamus Succeſſorem, his præceptionibus refragantem.*

Vindocinenſis Abbatia Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta.

Immunitatem ab Epiſcopali Juriſdictione multis Monaſteriis conceſſam, quia Epiſcopi, auctoritate ſua abuſi, Monachos & Sanctimoniales infeſtabant, *Gregorius VII.* teſtatur Epiſtola LXIX. Libri II. ad *Cunibertum* Epiſcopum Taurinenſem data, qui Monachis Abbatiæ *Sancti Michaëlis* moleſtus erat. *An ignoras*, inquit, *quòd ſancti Patres plerùmque & Religioſa Monaſteria de ſubjectione Epiſcoporum, & Epiſcopatus de Parochia Metropolitanæ Sedis, propter infeſtationem Præſidentium diviſerunt, & perpetua libertate donantes, Apoſtolicæ Sedi, velut principalia capiti ſuo membra adhærere ſanxerunt. Percurre Sanctorum Patrum Privilegia, & invenies ipſis etiam Archiepiſcopis Officium, niſi ab Abbate vocatis, in pleriſque Cœnobiis facere prohibitum eſſe, ne fortè Monaſtica quies ſæcularium perſonarum frequentia & converſatione turbaretur. Hoc itaque ne & nos illorum auctoritate & exemplo de præfato Sancti Michaëlis Monaſterio facere cogamur, nec vel tu, dum immoderata quæris, ea quæ ex æquo tibi attinere videbantur, juſtè amittas, Apoſtolica te Auctoritate monemus atque præcipimus*, &c. *Si deinceps Monaſterio infeſtationes aliquas inferre pertentaveris, Nos divina & Apoſtolica fulti Auctoritate, ut Monaſterium illud cum omnibus ſuis pertinentiis in perpetua libertate conſiſtat, ut nullius Magiſterio vel judicio poſt Deum, niſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſubditum, in propoſito ſanctæ Religionis ſine laceratione Deo ſervire valeat, Deo adjuvante, procurabimus.*

Cur immunitas ab Epiſcopali Juriſdictione pluribus Monaſteriis conceſſa?

Urbanus II. Cavenſe Cœnobium *ab omni tam ſæcularis, quàm Eccleſiaſticæ perſonæ jugo, liberum eſſe* decrevit Epiſtola X. & tam ipſum, quàm Eccleſias ab eo pendentes in Salernitana Diœceſi *ab omni jure & Juriſdictione Epiſcopali exemptas* declaravit *de plenitudine poteſtatis, & gratia ſpeciali.* Conceſſit etiam Abbati ut cùm Monachos vel Clericos ſæculares ſibi ſubditos ad ſacros Ordines vellet promoveri, ad eorum Ordinationem Catholicum quemvis Epiſcopum vocare poſſet, ſed in aliis Diœceſibus, requiſito dumtaxat primitùs Diœceſano.

Paſchalis II. Cœnobium Vezeliacenſe Libertate donavit, Epiſtola LI. Abbatibus Cluniacenſibus vices Apoſtolicas in eo conceſſit: Monachorum & Clericorum Ordinationes ab Epiſcopo Diœceſano fieri juſſit Vezeliaci, aut alibi ab Epiſcopis locorum, ſi gratiam Romanæ Sedis habuerint, & gratis dare voluerint: ut Epiſcopo, niſi ab ipſius Monaſterii Abbate invitatus fuerit, ſtationes agere publicas, aut privatas Miſſas celebrare in eodem Monaſterio non liceat: Ut poſt mortem Abbatis, nullus vi aut ſubreptione intrudatur, ſed quem Fratres communi conſenſu, vel pars Fratrum ſanioris conſilii, ſecundùm Regulam *Beati Benedicti* elegerint, &c.

Cœnobii Vezeliacenſis immunitas.

Ciſtercienſis Ordinis Monachi Epiſcoporum juriſdictionem colebant, nec in aliqua Diœceſi condebant Cœnobium, niſi Epiſcopus eorum Statuta rata haberet, teſte *Eugenio III.* Epiſtola LXXI. ad Ciſtercienſes data: *Statuiſtis inter vos* (inquit) *ne in alicujus Antiſtitis Diœceſi Ordinis veſtri Abbatia fundetur, donec ipſe Antiſtes Decretum, quod inter Eccleſias Ordinis veſtri ad cuſtodiam diſciplinæ firmatum eſt, ratum ſe habere promittat.* Profeſſionem obedientiæ quam Epiſcopis faciebant Ciſtercienſes Abbates, refert *Honorius III.* Cap. *Ne Dei Eccleſiam*, Tit. *De ſimonia*, Lib. V. Decretalium. *Adjicimus*, inquit, *ut Archiepiſcopi & Epiſcopi ea ſint forma Profeſſionis contenti, quæ ab origine veſtri Ordinis noſcitur inſtituta, quæ talis eſt: Ego Frater N. Abbas Ciſtercienſis Ordinis ſubjectionem, & reverentiam, & obedientiam à Sanctis Patribus conſtitutam, ſecundùm Regulam Sancti Benedicti, tibi, Domine Epiſcope, tuiſque Succeſſoribus canonicè ſubſtituendis, & Sanctæ Sedi Apoſtolicæ, ſalvo Ordine meo, perpetuò me exhibiturum promitto.*

Ciſtercienſes Monachi Juriſdictionem Epiſcoporum olim colebant.

Sanctus Bernardus adversùs Immunitates Eccleſiis & Monaſteriis ſua ætate nimio ambitu quæſitas vehementer declamavit Epiſtola XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum. *Miror*, inquit, *quoſdam in noſtro Ordine Monaſteriorum Abbates hanc humilitatis Regulam odioſa contentione infringere, & ſub ſimili, quod pejus eſt, habitu & tonſura tam ſuperbè ſapere, ut cum ne unum quidem verbulum de ſuis imperiis ſubditos prætergredi patiantur, ipſi propriis obedire contemnant Epiſcopis. Spoliant Eccleſias ne emancipentur, redimunt ſe ne obediant. Non ita Chriſtus: Ille ſiquidem dedit vitam, ne perderet obedientiam, quâ iſti ut careant, totum fere ſuum ſuorumque victum expendunt.... Sed non propter me, inquit, facio, ſed quæro Eccleſiæ libertatem. O libertas omni, ut ita loquar, ſervitute ſervilior! patienter ab hujuſmodi libertate abſtineam, quæ me peſſimæ addicat ſuperbiæ ſervituti. Plus timeo dentes lupi, quàm virgam Paſtoris. Certus ſum enim ego Monachus & Monachorum qualiſcumque Abbas, ſi mei quandoque Pontificis à propriis cervicibus excutere jugum tentavero, quòd Satanæ mox tyrannidi me ipſum ſubjicio... Quid igitur vos, ò Monachi! Sacerdotum gravat auctoritas? Metuitis infeſtationem? Sed ſi quid patimini propter juſtitiam, beati. Sæcularitatem contemnitis? Sed nemo ſæcularior Pilato, cui Dominus aſtitit judicandus.* Non haberes, *inquit*, in me poteſtatem, niſi tibi data eſſet deſuper. *Jam tunc per ſe loquebatur, & in ſe experiebatur, quod poſtea per Apoſtolos clamavit in Eccleſiis:* Non eſt poteſtas niſi a Deo: *Et*, Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. *Ite nunc ergo, reſiſtite Chriſti Vicario, cum nec ſuo adverſario Chriſtus reſtiterit. Verum*

S. Bernardus quæſitas ab Eccleſiis & Monaſteriis immunitates improbat.

Verùm apertè indicant quidam horum quid cogitent, dum multo labore ac pretio Apoſtolicis adeptis Privilegiis, per ipſa ſibi vindicant Inſignia Pontificalia, utentes & ipſi more Pontificum, Mitra, Annulo, atque Sandaliis. Sanè ſi attenditur rerum dignitas, hanc Monachi abhorret profeſſio: ſi miniſterium, ſolis liquet congruere Pontificibus.

Celebre Monaſterium *S. Maximini* juxta Treviros ab Archiepiſcopi *Alberonis* Juriſdictione eximi, & Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjici, ægrè tulit *S. Bernardus*, & Literas ab *Innocentio II.* pro ejus libertate & exemptione conceſſas, veluti per ſubreptionem obtentas, revocari poſtulavit, Epiſtolis CLXXIX. & CLXXX. *Hic quæſo*, inquit, *hic evigilet oculus pietatis, & ſemotis pauliſper occupationibus, conſideret quantùm ſubreptum ſit ei .... Hoc ſolet habere præcipuum Apoſtolica Sedes, ut non pigeat revocare, quod à ſe fortè deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum. ..... Adſit Dominus cordi Domini mei* (Innocentii) *ne iterum poſſit ei ſubripi à Monachis, non tam* (*ut ſimulant*) *appetentibus libertatem, quàm fugientibus diſciplinam.*

Et libro III. *De Conſideratione* ad *Eugenium*, Capite IV. contra Eccleſiarum & Monaſteriorum Exemptiones ita ſcribit: *Murmur loquar & querimoniam Eccleſiarum; truncari ſe clamitant ac demembrari. Vel nullæ, vel pauce ſunt, quæ plagam iſtam aut non doleant, aut non timeant. Quæris, quam? Subtrahuntur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis .... Sic faciendo, probatis vos habere plenitudinem poteſtatis, ſed juſtitiæ forſan non ita. Facitis hoc quia poteſtis; ſed utrum & debeatis, quæſtio eſt. Honorum ac dignitatum gradus & ordines quibuſque ſuos ſervare poſiti eſtis, non invidere .... Quomodo non indecens tibi, voluntate pro lege uti, & quia non eſt ad quem appelleris, poteſtatem exercere, negligere rationem? Tune major Domino tuo, qui ait:* Non veni facere voluntatem meam? *Quid item tam indignum tibi, quàm ut totum tenens, non ſis contentus toto, niſi & minutias quaſdam atque portiones ipſius tibi creditæ univerſitatis, tanquam non ſint tuæ, ſatagas neſcio quo modo adhuc facere tuas? Ubi etiam meminiſſe te volo Parabolæ Nathan, de homine qui multas oves habens, unam, quæ erat pauperis, concupivit. Huc quoque veniat factum, imò facinus Regis Achab, qui rerum ſummam tenebat, & unam vineam affectavit. Avertat Deus a te, quod ille audivit:* Occidiſti, & poſſediſti. *Nolo autem prætendas mihi fructum emancipationis ipſius: Nullus eſt enim, niſi quòd inde Epiſcopi inſolentiores, Monachi etiam diſſolutiores fiunt? Quid quod & pauperiores? .... Quidni peccet licentiùs vagum & malè liberum vulgus, cùm non ſit qui arguat? Quidni licentiùs quoque ſpolietur ac deprædetur inermis Religio, cùm non ſit qui defendat? Quò enim refugium illis? Nunquid ad Epiſcopos dolentes injuriam? Ridentibus profectò aſpiciunt oculis, ſive quæ faciunt mala, ſive quæ patiuntur ..... Quid ſi fortè nec licet? Ignoſce mihi, non facilè adducor licitum conſentire, quod tot illicita parturit. Tune denique tibi licitum cenſeas Eccleſias ſuis mutilare membris, confundere ordinem, perturbare terminos quos poſuerunt Patres tui? Si juſtitia eſt jus cuique ſervare ſuum, auferre cuiquam ſua juſto quomodo poteris convenire? ... Monſtrum facis, ſi manu ſubmovens digitum, facis pendere de capite, manui ſuperiorem, brachio collateralem. Tale eſt ſi in Chriſti corpore membra aliter locas, quàm diſpoſuit ipſe .... Nec vilem reputes hanc formam, quia in terra eſt: exemplar habet è cœlo. » Viderat hoc qui dicebat:* Vidi Civitatem ſanctam Jeruſalem novam deſcendentem de cœlo, à Deo paratam. « *Ego enim propter ſimilitudinem dictum reor; quòd ſicut illic Seraphim & Cherubim, ac cæteri quique uſque ad Angelos & Archangelos, ordinantur ſub uno capite Deo: ita hic quoque ſub uno Summo Pontifice Primates, vel Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Presbyteri vel Abbates, & reliqui in hunc modum. Non eſt parvipendendum, quod & Deum habet authorem, & de cœlo ducit originem. Quod ſi dicat Epiſcopus: Nolo eſſe ſub Archiepiſcopo, aut Abbas: Nolo obedire Epiſcopo, hoc de cœlo non eſt. Niſi tu fortè Angelorum quempiam dicentem audiſti: Nolo ſub Archangelis eſſe, aut ex alio quolibet inferiorum Ordinum aliquem non ferentem ſubeſſe cuiquam niſi Deo. Quid, inquis, prohibes diſpenſare? Non, ſed diſſipare ... Ubi neceſſitas urget, excuſabilis diſpenſatio eſt. Ubi utilitas provocat, diſpenſatio laudabilis eſt. Utilitas dico, communis, non propria: Nam cùm nil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.* Ex quibus colligitur, *S. Bernardum*, quantumvis Exemptiones Monaſteriorum ambitione quæſitas improbaverit, illas tamen legitimas agnoviſſe, quæ neceſſitatis, aut communis utilitatis intuitu à Sede Apoſtolica concedebantur. Unde ibidem ſubdit: *Nonnulla tamen Monaſteria ſita in diverſis Epiſcopatibus, quod ſpecialiùs pertinuerint ab ipſa ſui fundatione, ad Sedem Appoſtolicam pro voluntate Fundatorum, quis neſciat? Sed aliud eſt quod largitur devotio, aliud quod molitur ambitio impatiens ſubjectionis.*

Quædam Monaſteria ab ipſa ſui fundatione Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta.

Hac exceptione Cluniacenſis Monaſterii tuebatur Immunitatem *Petrus Venerabilis* Epiſtola XXVIII. lib. I. Cùm enim retudiſſet accuſationes quæ contra Cluniacenſes circumferebantur, decimam ſeptimam quæ talis erat: *Contra totius orbis morem proprium habere Epiſcopum refugitis:* ita retundit: *Nos reſpondemus, iſtud veritati contrarium, oppoſita fronte exiſtere; quoniam patet nos proprium Epiſcopum habere: Quis enim rectior, Quis verior, Quis dignior Romano Epiſcopo Epiſcopus poteſt inveniri? ... Hoc ipſius Sanctæ Sedis irrefragabilis ſanxit authoritas, nec unius tantum, ſed multorum Decreta inde apud noſtram Matricem Eccleſiam conſervantur. Hac ipſi ita condiderunt, non ut hanc, de qua loquimur, Cluniacenſem Eccleſiam alteri Epiſcopo prius eam poſſidenti auferrent, ſed à Fundatoribus, qui eam in proprio alodio conſtruxerunt, rogati, in proprium retinuerunt, atque ſoli Romano Pontifici eam in æternum ſubjacere decernentes, pluribus hoc Privilegiis confirmarunt ...... Hoc non ſoli Cluniacenſes obtinent ſed & quampluribus datum cernimus, & longè antè Cluniacum conditam multis aliis Monaſteriis in eadem Apoſtolica Sede conceſſum videmus.*

Cluniacenſis immunitas à Petro Venerabili vindicata.

Petrus Bleſenſis Epiſtola LXVIII. ad *Alexandrum III.* ita Exemptionum abuſus perſtringit: *Niſi huic malo maturiùs remedium adhibeatur, verendum eſt ne ſicut Abbates ab Epiſcopis, ita Epiſcopi ab Archiepiſcopis, & à Prælatis ſuis Decani & Archidiaconi eximantur. Et quæ eſt hæc forma juſtitiæ, aut potius juris deformitas, prohibere ne diſcipuli Magiſtro conſentiant, ne filii obediant patri, ne milites ſequantur principem; ne ſervi domino ſint ſubjecti? Quid eſt eximere ab Epiſcoporum juriſdictione Abbates, niſi contumaciam ac rebellionem præcipere, & armare filios in parentes? Videant, quæſo, iſta & judicent, qui judicant orbem terræ, ne inde emanare videantur injuriæ, unde jura ſumuntur .... Scimus equidem quòd ob quietem Monaſteriorum, & Epiſcoporum tyrannidem, has Exemptiones plerùmque Romani Pontifices*

In Exemptionum abuſus invehitur Petrus Bleſenſis.

ſices ind.lſerunt : veruntamen in contrarium res verſa eſt. Monaſteria enim quæ hoc beneficium damnatiſſimæ libertatis, ſive Apoſtolica auctoritate, ſive, quod frequentius eſt, Bullis adulterinis adepta ſunt, plus inquietudinis, plus inobedientiæ, plus inopiæ incurrerunt : ideóque & multæ Domus quæ nominatiſſimæ ſunt in ſanctitate & religione, has Immunitates aut nunquam habere voluerunt, aut habitas continuò rejecerunt. Si ergo Malmesburienſis Abbas ad vos venerit vel miſerit, vitam & opinionem illius in libra juſtitiæ appendatis ; nec illius admittatis Privilegia, donec manifeſtè liqueat ex collatione ſcripturæ & Bullarum, quo tempore, & à quibus Patribus ſint indulta. Falſariorum enim præſtigioſa malitia ita in Epiſcoporum contumeliam ſe armavit, ut falſitas in omnium fere Monaſteriorum Exemptione prævaleat, niſi in deciſionibus & examinationibus faciendis Judex veritatis exactor diſtrictiſſimus intercedat.

Epiſcoporum quorumdam gravamina Monachos aliquando compellebant ut [illegible] Privilegia [illegible] poſtularent.

Fatendum tamen eſt, Epiſcoporum gravamina ſeu præſentia, ſeu quæ meritò metuebantur, fuiſſe rationem legitimam cur Monachi Privilegia à Sede Apoſtolica poſtularent. Unde *S. Anſelmus* ad *Urbanum II.* Epiſtola XXXII. Libri II. ſcripſerat pro ſuo Beccenſi Monaſterio : *Noſtrum Monaſterium nec adhuc ulla antiquitate, aut ullius Apoſtolica auctoritate, aut privilegio confirmatum : ſed veſtris temporibus, & veſtræ Clementiæ juſſioni divinitus ſervatum. Ut ergo aliquo veſtræ auctoritatis dono, prout veſtræ viſum fuerit Religioſæ Diſcretioni, ſe gaudeat honorari & confirmari, nulla noſtra merita obtendimus, ſed divinæ voluntati & veſtræ pietati committimus. Non enim ignotum eſſe puto veſtræ Excellentiæ, quia plures Epiſcopi non tantum gaudent Monaſteria paterna pietate nutrire, & Epiſcopali cura erudire, quam auſtera quadam dominatione, & propria voluntate gravare. Quod tamen ſub paterna Sanctitate Reverendi Archiepiſcopi noſtri Guillelmi fidelis dilectoris noſtri non timemus.* Vindocinenſe Monaſterium cùm fundationis tabulis, tum octo Pontificum diplomatibus, id privilegii habebat, uni ut Romanæ Eccleſiæ ſubeſſet, ut teſtatur *Goffridus Vindocinenſis* Epiſtola XVIII. libri V.

Abbatum electio.

XVIII. Abbates ex Monachis & à Monachis undecimo ſeculo eligebantur. Principes nonnullos, præcipuè Germanos Imperatores, electionum Canonicarum in Monaſteriis opprimentes libertatem, Eccleſia execrata eſt ut in Diſſertatione *De Inveſtituris* exponemus. Obtinuerat tamen conſuetudo ut Regum Chriſtianiſſimorum aſſenſus in Galliis quæreretur, ut conſtat ex *Sugerio* in Vita *Ludovici Groſſi* Regis, ubi de ſua in Sandionyſianum Abbatem electione ſcribens, ait : *Sed quia inconſulto Rege factum fuerat, meliores & religioſiores Fratrum, Milites etiam nobiliores cùm obtuliſſent Domino Regi electionem, ut aſſenſum præberet, multis affectos conviciis, Aurelianis Caſtello incluſos reportat.* Et infrà : *Cùm graviſſimè anxiaremur, Dei omnipotentis larga propitiatione, inopinatè redeunt, qui Domini Regis pacem, captorum ſolutionem, electionis confirmationem reportant.*

Libertas electionum.

Idem Rex Chriſtianiſſimus anno MCXV. Canonicis Regularibus Abbatiæ *Sancti Victoris* ad Muros Pariſienſes Privilegio Catalauni in Comitiis Regni dato conceſſit, ut Regibus, aut quibuſlibet aliis perſonis inconſultis, Abbatem liberè eligerent : Ita *ut pro illa Abbatis electione, nec Regis auctoritatem ullatenus expectarent, nulliúſque alterius perſonæ voluntatem vel laudem attenderent : ſed quem Deus eis concederet, inconſulto (ut diximus) Rege, vel qualibet alia perſona, canonicè eligerent, & Pariſienſi Epiſcopo irrefragabiliter conſecrandum offerrent.* Ita refertur in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis, Tom. II. pag. 37.

Anno MCLXXXV. cùm *Guillelmus* Sandionyſianus Abbas Præfectura ſacra ſe abdicaſſet, Monachi *Philippum Auguſtum*, ea de re certiorem fecere, *Liberam ab eo petentes electionem. Rex de conſueta benignitate, ſine mora liberam licentiam eligendi eis conceſſit, rogans illos & benigniſſimè deprecans, quatenus intuitu Dei, & honore ipſius Regis, ſine diſſenſione & diſcordia, utilem perſonam & honeſtam, & bonis moribus approbatam, in tam celebri Eccleſia, quæ corona Regni Francorum eſt, eligant.* Electus eſt *Hugo* Cœnobii Prior. *Et ſtatim à Chriſtianiſſimo Rege in ipſo Capitulo, aſtante Clero & populo, electio illius eſt confirmata. Tali tamen conditione, Regiáque prohibitione adjecta, quòd in illa novitate ſeu promotione ſua, alicui de parentela Regis, Clerico ſeu Laico, vel alicui alii de Curia ſua, munus aliquod nec daret, nec promitteret.* Ita refert *Rigordus* Philippi Auguſti Chronographus.

Ex ſolis Monachis Abbates eligi poterant.

Ex ſolis verò Monachis Abbates eligi potuiſſe, vel unus Toloſanæ Synodi anno MLVI. celebratæ Canon quintus ſatis probat, cujus hæc ſunt verba : *Statuit ſancta Synodus, ut ſi quis Clericorum, adipiſcendæ Abbatiæ gratiâ Monachus effectus fuerit, in Abbatia quidem Monachus permaneat, ſed ad ipſum honorem, ad quem aſpirabat, nullatenus accedat. Quod ſi præſumpſerit, excommunicetur.* Romana etiam Concilia annis MLIX. & MLXIII. habita decreverunt, *Ut nullus habitum Monachi ſuſcipiat, ſpem aut promiſſionem habens ut Abbas fiat.* Conradus II. Imperator rogantibus Monachis Caſſinenſibus ut eis Abbatem deſignaret, anno MXXXVIII. reſpondit : *Nequaquam : ſed de Congregatione veſtra, ſicut B. Benedicti Regula præcipit, Abbatem idoneum vobis eligite.* Interdum tamen Epiſcopis commendatas Abbatias, colligitur ex *Gregorio VII.* Epiſtolis XXVII. & XXVIII. libri ſexti, quibus Viennenſem Archiepiſcopum Burgidolenſis Monaſterii Abbatem ſe conſtituiſſe ſignificat, jubétque Monachis ut ipſi pareant.

Abbatiæ interdum Epiſcopis commendatæ.

XIX. Monachi ad Eccleſiaſticas Dignitates, & Hierarchica Officia paſſim aſſumebantur undecimo & duodecimo ſeculo. Id innumera monumenta probant, ſed præſertim *S. Petri* Cluniacenſis Abbatis Epiſtola XXIX. Libri primi, ad *S. Bernardum* ſcripta, quâ Monachum quemdam Cluniacenſem ad Lingonenſem Epiſcopatum recèns aſſumtum à calumnia purgans, ait : *Nec æſtimet Sanctitas veſtra, me ad defendendum Monacho noſtro Epiſcopandi gradum, hoc dicere : quòniam Epiſcopari Monachos noſtros, nec novum, nec admirabile nobis eſt : cùm tot, ut ipſe noſtis, de Eccleſia illa, famoſa Eccleſiarum fulſerint & fulgeant ſydera : ſed quia malum nomen diffamari ſuper filia Iſrael, nec verus Iſraëlita facere, nec verus Iſraëlita poteſt ſufferre. Quòd ſi Lingonenſi Eccleſiæ multi ſeculares Clerici, quorum nec multa religio, nec multa ſcientia eminebat, Epiſcopali nomine, non tantum patiente, ſed etiam laudante Eccleſia, olim principati ſunt : quid indecens, ſi religioſæ Eccleſiæ religioſus, ſapiens, literatus Monachus inde in Pontificem Lingonenſem electus eſt, unde Epiſcopales, Patriarchales, & ipſa omnium vertex Eccleſiarum Apoſtolica & Romana Sedes, Patres ſibi aſſumere conſueverunt ?*

Monachi ad Eccleſiaſticas Dignitates aſſumti.

Cœnobium Cluniacenſe olim Epiſcoporum Seminarium.

Claræwallenſes Monachos *S. Bernardi* diſcipulos ad primarias Eccleſiæ Dignitates aſſumptos fuiſſe, *Alanus* in ejus Vita teſtatur, cap. XX. ita de

Claræwallenſes Monachi S. Bernardi diſcipuli, ad

Primarias Ecclesiæ dignitates assumpti.

de S. Bernardo ſcribens : *Quot Eccleſia deſtitutæ Paſtoribus eum ſibi in Epiſcopum elegerunt ! Elegit eum domeſtica mater Lingonenſis Eccleſia, elegit Catalaunenſis. Intra Italiam Civitas Januenſis, & Mediolanum Ligurum Metropolis hunc Paſtorem & Magiſtrum optaverunt. Rhemus nobiliſſima Franciæ Civitas ſecundæ Belgicæ Provinciæ caput, ejus Prælationem ambivit. Omnibus his vocationibus poſtpoſitis, non ſolicitavit animum ejus honor oblatus, nec motus eſt pes ejus ut ſe ad ſublimia inclinaret. Promotionem tamen, quam in ſua perſona, quoad potuit, evitavit, in filiis, quos de diverſis regionibus congregatos divino mancipärat ſervitio, Dominus adimplevit. De his enim Roma Eugenium Summum meruit habere Pontificem. Præneſte Stephanum habuit totius gloriæ virum : Oſtia virum magnum Hugonem. Prope Urbem ſub Oſberto Pontifice Nepa refloruit : In Tuſcia Piſis magnum Eccleſiæ lumen Balduinus Præſul effulſit. Citra Alpes Lauſaniæ datus eſt Amedeus, Seduno Guarinus, Lingonis Godefridus, Alanus Antiſſiodoro, Nannetis Bernardus, Belvaci idémque Rhemis Henricus, Tornaco Gerardus, Eboraco Henricus, Andreas Attrebati : in Hibernia Epiſcopi duo re & nomine Chriſtiani : In Alemania civitate Curia Algotus, ſapientia, ætate, & gratia reverendus. In ipſa quoque Romana Curia, Henricus & Bernardus, alter Preſbyter, alter Diaconus ordinati ſunt Cardinales. Hæc luminaria de Claravalle & doctrina viri Dei Bernardi Abbatis, fulgore religionis prædictas illuſtravere civitates.*

Vindocinenſes Abbates, Titulo S. Priſcæ Cardinales.

Alexander II. B. *Priſcæ* Eccleſiam Titulum Preſbyteri Cardinalis in Monte Aventino Abbatibus Vindocinenſis Monaſterii, Ordinis Benedictini, cum dignitate Cardinalitia conceſſit, ita ut quicunque legitimi Vindocini Abbates forent, iidem Romanæ Eccleſiæ hujus Tituli Cardinales eſſent, ut conſtat ex ejus Epiſtola ad *Odericum* Abbatem anno MLXII. ſcripta. Quod beneficium eidem *Oderico Gregorius VII.* confirmavit, anno MLXXIX. Lege P. *Sirmondum* in Notis ad Epiſtolam IX. Libri primi *Goffridi Vindocinenſis.*

Benedictini Monachi in Eccleſia Cantuarienſi conſtituti.

Idem Pontifex Ordinis Benedictini Monachos in Primatiali Eccleſia Cantuarienſi perpetuò conſervari juſſit, quos Antiſtites ex Clero ſeculari aſſumpti, *Vvillelmo* Rege, ac Principibus ſuam in ſententiam adductis ejicere moliebantur, & Canonicos eorum in locum introducere, ut idem poſtea in aliis Eccleſiis obtinerent. Ita refert Eadmerus libro primo Hiſtoriæ Novorum & Alexandri II. Diploma exhibet.

Archiepiſcopi Cantuarienſes pene omnes olim ex Ordine Monaſtico aſſumpti.

Archiepiſcopos Cantuarienſes ex Ordine Monachorum ſemper aſſumptos fuiſſe teſtantur Acta Concilii Vvindleshorenſis, in quo electus eſt *Radulfus* anno MCXIV. *Ad Curiam venimus* (inquit Eadmerus lib. V. Hiſtor. Novor.) *& ecce omnia plena erant de Abbate, quæ audieramus. Et revera Regia voluntas hoc propoſuerat, & propter id ipſum juſſus à Rege idem Abbas Cantiæ ſe præſentaverat. Animus tamen Epiſcoporum & quorumdam Magnatum in aliud vergebat, præoptantium videlicet, aut quemlibet Epiſcopum de Ordine Clericali, aut Clericum aliquem de Capella Regis, in opus illud aſciſci. Verùm ubi eis objectum eſt, nullum à Beato Auguſtino, niſi de Monachico Ordine, unquam Pontificatui Cantuarienſi præſediſſe, uno duntaxat excepto, qui & ob hanc præſumptionem, & alia quædam perverſè ab eo commiſſa, depoſitus per Romanum Pontificem fuit ; & ea re tam antiquam & authenticam conſuetudinem, cùm nulla ratio vel neceſſitas exigeret, ſubverti non oportere : deſiſtere cœpto, quod plurimo conatu perficere laborabant, compulſi ſunt.* Cùm S. *Thomas* Cantuarienſis Archiepiſcopus didiciſſet, à prima fundatione Cantuarienſis Eccleſiæ omnes fere Archiepiſcopos Monachos fuiſſe ; nec, ſecundùm Veterum Hiſtorias, aliquam Regni ſciſſuram accidiſſe, niſi cum quis alterius profeſſionis illi Eccleſiæ præfuerat : habitum Monaſticum à Summo Pontifice poſtulavit. Sic refertur in ejus Vita, liber II. Cap. XIII.

Jaccenſes & Pompelonenſes Epiſcopos ex Monachis eligi Concilia quædam & Reges Hiſpaniæ decreverunt.

Decretum *Sanctii Majoris* Aragoniæ Regis de non eligendis Epiſcopis Aragonenſibus ſive Jaccetanis niſi ex Monachis *S. Joannis de la Pegna*, confirmatum eſt à Synodi Aragonenſis Patribus anno MLXII. ut *Hieronymus Blanca* in rerum Aragonenſium Commentariis teſtatur. Aderat Rex *Ranimirus*, qui patris ſui Synodique Decretum in perpetuum obſervari juſſit. Synodum illam anno MXXXIV. probabiliùs celebratam, non ſpernendis conjecturis adſtruit vir eruditus P. *Gabriël Coſſartius* S. J. in Notis. Idem obſervat *Sanctium* Regem pariter ſtatuiſſe in Concilio Pompilonenſi anno Chriſti MXXIII. ut ex Monachis Monaſterii Leirenſis *Sancti Salvatoris* Pompilonenſes Epiſcopi cooptarentur. Extat Decretum hoc ſive (ut vocatur) Privilegium Regale & Pontificale, apud *Sandovallium* in Notitia Epiſcoporum Pompilonenſium.

De Niſmes.

Monachorum æmuli Concilii Nemauſenſis decretis coërciti.

Synodus Nemauſenſis anno milleſimo nonageſimo-ſexto celebrata *Urbano II.* Præſide, Monachorum æmulos duobus Canonibus damnavit, aſſerentes, ipſos ad Hierarchicos Gradus & Officia promoveri non debere ; declaravitque illos convenientiùs ad hæc aſſumi quàm Preſbyteros ſeculares. Canones integros exhibeo. Sic habet Canon ſecundus : *Sunt nonnulli ſtulti dogmatis, magis zelo amaritudinis, quam dilectionis inflammati, aſſerentes Monachos, qui mundo mortui ſunt, & Deo vivunt, Sacerdotali officio indignos, neque Pœnitentiam aut Chriſtianitatem, ſeu Abſolutionem largiri poſſe per Sacerdotalis Officii injunctam gratiam. Sed omnino falluntur : nam ſi ex hac cauſa veteres æmuli vera prædicarent, Apoſtolicæ Sedis compar B. Gregorius Monachico habitu pollens, ad Summum Apicem nullatenus conſcenderet, cui ligandi ſolvendique poteſtas conceſſa eſt. Auguſtinus quoque ejuſdem Sanctiſſimi Gregorii diſcipulus, Anglorum Prædicator egregius, & Pannonienſis Martinus, aliique quamplurimi viri ſanctiſſimi, pretioſo Monachorum habitu fulgentes, nequaquam annulo Pontificali ſubarrharentur : Neque enim Benedictus Monachorum Præceptor ſanctiſſimus hujus rei aliquo modo interdictor fuit : ſed eos ſecularium negotiorum dixit expertes eſſe debere. Quod quidem Apoſtolicis documentis, & Sanctorum Inſtitutis, non ſolùm Monachis, verùm Canonicis ſummopere imperatur : Utriſque enim perſpicacibus Sanctorum exemplis, ut mortui mundo ſint, præcipitur. Credimus igitur à Sacerdotibus Monachis ligandi ſolvendique poteſtatem dignè adminiſtrari : ſi tamen condignè contigerit eos hoc miniſterio ſublimari. Quod evidenter affirmat, quiſquis ſtatum Monachorum & habitum conſiderat : Angelus enim Græcè, Latinè nuncius dicitur. Sacerdotes igitur Monachi atque Canonici, qui Dei præcepta annunciant, Angeli vocantur. Sed unuſquiſque Angelicus Ordo, quantò viciniùs Deum contemplatur, tantò ſublimiùs dignitate firmatur. Nunquid non ut Cherubim Monachi ſex alis velantur ? Duæ in capitio, quo caput tegitur, veris demonſtrantur aſſertionibus. Illud verò quod brachiis extenditur, alas duas eſſe dicimus : & illud quo corpus tegitur, alas duas. Decertantes igi-*

Sacramenti pœnitentiæ adminiſtrationem Sacerdotibus Monachis ab Epiſcopis committendam judicat Synodus.

tur

tur contra Monachos in hac re, Sacerdotalis potentiæ arceri officio præcipimus, ut ab hujuſcemodi nefandis auſibus in poſterum reprimantur: quia quantò quiſque excelſior, tantò potentior.

Canon verò tertius ſic habet: Oportet eos qui ſeculum reliquerunt, majorem ſolicitudinem habere pro peccatis hominum orare, & plus valere eorum peccata ſolvere, quàm Presbyteros ſeculares. Quia hi ſecundum Regulam Apoſtolicam vivunt, & eorum ſequentes veſtigia, communem vitam ducunt, juxta quod in Actibus eorum ſcriptum eſt: » Erat illis cor unum, & » anima una, & erant illis omnia communia. Ideòque videtur nobis, ut his qui ſua relinquunt pro Deo, digniùs liceat baptizare, Communionem dare, Pœnitentiam imponere, necnon peccata ſolvere. Unde conſiderare nos oportet quanta virtutis apud Deum ſint, qui ſeculum relin» quentes, Domini obediunt præcepto dicentis: Re» linque omnia quæ habes, & veni, ſeque» re me. Unde cenſemus eos qui Apoſtolorum figuram tenent, prædicare, baptizare, Communionem dare, ſuſcipere Pœnitentes, peccata ſolvere. (Cùm nimirùm illis ab Epiſcopis hæc provincia demandatur.)

Quæ vivendi ratio Epiſcoporum ex Monaſteriis aſſumptorum eſſe deberet?

XX. Epiſcopi ex Monaſteriis aſſumpti Monaſticum habitum deferre, & vitæ regularis inſtituta ſervare tenebantur. Ita docet Londinenſe Concilium anno M. CXXXVIII. celebratum, Canone XIV. cujus hæc ſunt verba: Item adjicimus hoc Decretum Innocentii Papæ, dicentis Victricio Rothomagenſi Archiepiſcopo: Monachi diu morati in Monaſteriis, ſi poſtea ad Clericatum pervenerint, non debent aliquatenus à priori propoſito deviare. Sicut in Monaſterio poſiti fuerint, ita & in Clericatus Ordine degere debent: & quòd diu ſervaverunt, id in altiori gradu poſiti amittere non debent. Epiſcopis ex Monachorum ſtatu aſſumptis, vel aſſumendis exemplo fuit Matthæus Epiſcopus Albanenſis & Sanctæ Romæ Eccleſiæ Cardinalis ex Monacho Cluniacenſi, de quo Petrus Venerabilis Cluniacenſis Abbas libro II. De Miraculis, Cap. XIV. ita ſcribit: Provectus ad ſublimem Pontificalis Ordinis gradum, & ſuper Eccleſiæ candelabrum ad lucendum omnibus qui in domo Dei erant magnificè exaltatus, nihil de Monacho, quorumdam more dimiſit, ſed ſicut de Magno Martino legitur, eadem in corde ejus humilitas, eadem in veſtitu ejus vilitas manſit. Nihil de Officiis, nihil de cantibus, nihil de prolixa Cluniacenſi Pſalmodia, quarumlibet curarum prætextu reliquit. Servabat in Palatio Inſtituta clauſtri, & mundo expoſitus, firmo & longo uſu, velut innato Religionis propoſito, à ſecularium vanitatibus ſe quaſi ſepto firmiſſimo ſecernebat. Cohibebat ſe intra ſe, nunquam magis negotioſus, quam cùm ſolus erat. Præferebat cunctis operibus ſuis, omnibuſque ſanctis ſtudiis, ſacrificandi Deo illum ſuum quotidianum uſum, à quo nec rei familiaris cura, nec multiplex occupatio, nec ipſa continua poſt Summum Pontificem omnium Eccleſiarum ſibi impoſita ſolicitudo eum retrahere poterant. Abbates Ciſtercienſis Ordinis in Comitiis Generalibus anni MCXXXIV. hanc Epiſcopis ex Monaſteriis ſuis aſſumptis impoſuere legem: Epiſcopi aſſumpti de Ordine noſtro conſuetudines noſtras tenebunt, in qualitate ciborum, in formâ indumentorum, in obſervantia jejuniorum, in officio Horarum Regularium: excepto, quòd mantellum de vili panno, & pelle ovina, & pileum ſimilem aut ſimplicem de lana habere poterunt, qui voluerint.

Opus manuum.

XXI. Opus manuum ſtatis horis à Monachis & Sanctimonialibus frequentabatur, ut conſtat ex Magno Exordio Ciſtercienſi, ex S. Bernardo Sermone I. in Cantica, & Sermone X. in Pſalmum Qui habitat, & Epiſtola quam ſuo & Pontiniacenſis Abbatis nomine ad Abbatem Majoris Monaſterii ſcripſit: ex Vuillelmo Gemmeticenſi libro VI. Hiſtoriæ Normanniæ ad annum MXXXIV. ubi de Herluino Beccenſis Monaſterii primo Abbate, ejuſque ſucceſſore S. Anſelmo ſermonem facit. Idem conſtat ex Hermanno Monacho, lib. III. De Miraculis Sanctæ Mariæ Laudunenſis Cap. XVII. ex Vuillelmo Malbesburienſi Lib. I. De geſtis Pontificum Anglorum, pag. 205. ex Conſtitutionibus Ordinis Præmonſtratenſis &c. Verùm opus manuum quo maximè victus acquiritur, non eſſe S. Benedicti præceptum, ſed tantummodo permiſſum, ſive patientiæ conſilium, probat Rupertus Abbas Lib. III. in Regulam ejuſdem ſancti Patris, Cap. V. Et Petrus Cluniacenſis Abbas Epiſtola XXVIII. Libri primi Opus manuum in Regula non præſcribi oſtendit, niſi ad vitandum otium, ideoque Monachos bonis quibuſvis operibus occupatos Regulam implere.

Opus manuum non eſt S. Benedicti præceptum, ſed con[illegible]lium.

Quocumque bono exercitio, otioſitate fugata, Regula cuſtoditur: nemo hæc agentium juſtè tranſgreſſor dicitur, calumnia illata longè rejicitur. Niſi autem eſſent opera præter ruſticationem Deo acceptabilia, nequaquam Judæis diceret Dominus: « Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. « Si ſanè corporalia opera ſpiritualibus exercitiis præferrentur, nequaquam Maria ad pedes Domini ſedere & verba ejus indeſinenter audire à cæteris operibus otioſa elegiſſet: nequaquam Sororem ſuam ſolam miniſtrare permiſiſſet, nequaquam Dominus eam optimam partem elegiſſe dixiſſet. Ergo ſi orando, legendo, pſallendo, injuncta religiosè implendo, vel alia qualibet hujuſmodi bona agendo animus occupatur, Regula (ut diximus) perfectè ſervatur: quoniam hæc operando Monachus non otioſus, ſed bene negotioſus in omnibus comprobatur. Diſcipulum Beati Benedicti S. Maurum, ad has Galliarum partes pro conſtruendis ſecundum ipſius doctrinam Cœnobiis ab ipſo directum, legimus hunc morem in Monaſterio quod in Andegavenſi Epiſcopatu conſtruxerat, tenuiſſe, ut quia eis ſine proprio labore cuncta neceſſaria ſuppeditabant, omiſſo manuum opere, ſpiritualibus, ut diximus, exercitiis exercitati, otioſi non eſſent, ſicque ſibi nuper à Sancto traditam Regulam, bona ſemper operando, optimè conſervarent. Ibidem ex Regula, & Sanctorum exemplis probat Monaſteria bona immobilia poſſidere poſſe, ex quibus victus & veſtitus Fratribus ſubminiſtretur. Cœterùm agriculturam, aliáque opera ruſtica & ſervilia Monachos nec exercere poſſe, nec decere. Et ut primò impoſſibile demonſtremus (inquit) quomodò fieri poteſt ut gens languida oleribus & leguminibus ſ[illegible] nullas vires corpori dantibus, imò ipſam vitam vix ſuſtentantibus enutrita, & idcirco non parum debilitata, aſperrimum ipſis quoque bubulcis & ruſticis agriculturæ laborem ferat, & tam duram rurus everſionem & ſubverſionem: aliquando æſtus ardore, aliquando imbrium, nivium, & frigoris importunitate ſauciata patiatur? Et qui ſibi ipſis ipſum etiam vilem & debilem cibum abſtinentiæ causâ plerúmque ſubtrahunt: quomodo tanti laboris aſperitatem & aſſiduitatem ferre poterunt? An non videtur indecens, imò indecentiſſimum, ut Fratres qui aſſiduè in clauſtro morari, ſilentio, orationi, lectioni,

A *ni; ac meditationi, ac cæteris Regulæ præceptis, & Eccleſiaſticis Miniſteriis intentiſſimè operam dare præcipiuntur, his omnibus dimiſſis, ruſticationi & vulgaribus operibus intendant?*

A *Petro* Cluniacenſi Abbate non diſcordat *S. Bernardus* Epiſtola CCXXVIII. ita ſcribens: *Simplici oculo tu uteris, qui opus manuum ſecundùm Regulæ præceptum obſervas: quia & Regulæ obedire, & otioſitatem inimicam animæ, ſecundùm ejuſdem Regulæ dicta, talibus exercitiis, tam ſacris non ſolùm Monachicis, ſed & Apoſtolicis Inſtitutionibus vis cavere, & in quantùm facultas datur, juxta Patres antiquos, & vitæ neceſſaria providere. Simplici oculo & tu uteris, qui hoc opus manuum* B *ex parte poſtpoſuiſti: quia non in ſylvis, nec in deſertis, ſed in medio urbium, & caſtrorum conſtitutus, & undique populis circumſeptus, nec toties & toties ire ac redire horum causâ operum, per promiſcuam utriuſque ſexus multitudinem, abſque aliquo vel plurimo periculo potes: nec inſuper opportuna loca, ubi talibus exerceri operibus poſſis, plerumque poſſides. Sed ne inimica Religioſis otioſitas, te vacante, locum tibi nocendi inveniat, aut ubi & quando potes, manibus operaris, aut ubi non potes, opus hoc manuum operibus divinis per vices variando compenſas: ſicque ne domum pectoris tui vacantem nequam ſpiritus ſibi vendicet, quibus potes ſacris ſtu-* C *diis totum vitæ tuæ tempus occupas.*

Sacra ſtudia, ſcriptio & editio Librorum ad Eccleſiæ utilitatem, dignus Monachis labor, & manuum operi præferendus.

Convenientius Religioſis viris opus eſt in ſacris ſtudiis exercitatio, lectio, ſcriptio, editio Librorum ad publicam utilitatem. De qua *S. Petrus* Cluniacienſis Abbas Epiſt. XX. Libri primi ad *Giſlebertum* præclarè dicit: *Plantari non poſſunt arbuſculæ, rigari nequeunt ſata, neque aliquid ruralis operis exerceri.... Sed, quod eſt utilius, pro aratro convertatur manus ad pennam: pro exarandis agris, divinis Literis paginæ exarentur; feratur in Chartula verbi Dei ſeminarium, quod maturatis ſegetibus, hoc eſt, libris perfectis, multiplicatis frugi-* D *bus, eſurientes lectores repleat, & ſic panis cœleſtis lethalem animæ famem depellat. Sic planè, ſic verbi divini poteris fieri taciturnus Prædicator: & lingua ſilente, in multorum populorum auribus manus tua clamoſis vocibus perſonabit. Clauſus tenebris ſpelæo tuo, & in Codicibus tuis terras ac maria peragrabis: in publicis Eccleſiæ Conventibus Lectoris ore verbum Dei de ſublimi loco ſpeculator inclamabis: in remotis clauſtrorum & domorum angulis illud idem ſervis Dei ſilentibus inſuſurrabis. Animet te ad hoc agendum non parvum laboris præmium quod pro omnibus conſequeris, quibus hoc laudabili ſtudio ſubvenire potueris.* E *Nam quotquot tuorum Voluminum lectione ſuperbiam proſtraverint, luxuriam ſubegerint, avaritiam contempſerint; iram domuerint, à quibuſlibet malis vel caverint, vel pœnituerint; ut manipuli ſudoribus tuis collecti, æternarum frugum tuarum horrea cumulabunt. Et dum cum vitâ hominis opera ejus finiri ſoleant, & cum deficiente deficere: tu nec mortuus morieris, nec à vita deficiens, à bono opere ceſſabis, quando Operibus tuis ad vitam mortuos revocabis. Tantòque tempore etiam poſt mortem tuam apud Deum extendetur lucrum operum tuorum, quantò (ut ita dicam) durare potuerit vita Librorum tuorum.* F

Poſſeſſæ à Monachis Decimæ.

XXII. Monachi Decimas Eccleſiaſticas ex Epiſcoporum conceſſione poſſidebant ſeculis undecimo & duodecimo, & ex reſtitutione à Laïcis, qui illas olim uſurpaverant, Monaſteriis facta, Eccleſia approbante. Huic poſſeſſioni renuntiarunt Ciſtercienſes, ut conſtat ex Cœnobii Ciſtercienſis Exordio à *S. Stephano* Ciſtercienſi Abbate edito, cap. XV. Ubi de primorum Ciſtercii Monachorum ex Moliſmo venientium Inſtitutis ita

Primi Ciſtercii Monachi decimarum poſſeſſioni renunciarunt.

ſcribit: *Decimas quoque aiebant à Sanctis Patribus, qui organa erant Spiritus Sancti, quorumque ſtatuta tranſgredi, ſacrilegium eſt committere, in quatuor partes diſtributas: unam ſcilicet Epiſcopo, alteram Presbytero, tertiam hoſpitibus ad illam Eccleſiam venientibus, ſeu viduis & orphanis, ſive pauperibus aliunde victum non habentibus; quartam reſtaurationi Eccleſiæ. Et quia in hoc computo perſonam Monachi, qui terras poſſidet ſuas, unde per ſe & per ſua pecora laborando vivat, non reperiebant; idcirco hoc, veluti aliorum jus, injuſtè ſibi uſurpare detrectabant.*

Monachos beneficia & decimas juſtè & canonicè poſſidere poſſe, oſtendit Petrus Abbas Cluniacenſis.

S. Petrus Cluniacenſis Abbas Epiſtola XXVIII. Libri primi, inter accuſationes adversùs Ordinem ſuum factas, iſtam refert de poſſeſſione Decimarum: *Deinde ſubjungitis*, interrogando; *quæ ratio vel auctoritas poſſeſſiones Eccleſiarum Parochialium, Primitiarum & Decimarum nobis contulerit, cùm hæc non ad Monachos, ſed ad Clericos Canonica Sanctione pertineant?* Ad quam criminationem ſic reſpondet: *Nos, ſicut in ſupra dictis, ſic & in iſtis, Catholicæ Eccleſiæ auctoritatem prætendimus: atque ipſius Sanctionibus nos Parochiales Eccleſias, & idcirco ipſarum primitias & decimas legitimè poſſidere, confirmamus: Nam ſi Tribui Levi hereditas inter Fratres ſuos data non eſt, ut expeditiores ad Dei cultum, & circa divina Myſteria redderentur, neque ab eis ſecularibus impedimentis revocarentur, atque ideo primitiis, decimis, & oblationibus aliorum alerentur: rectè eadem Monachis conceduntur, qui, ſicut illa Tribus, rerum temporalium hereditate privati ſunt, ac divinis ſervitiis diu noctùque inſiſtunt. Qui namque juſtiùs Fidelium oblata ſuſcipiunt, Monachi, qui aſſiduè pro peccatis offerentium intercedunt; an Clerici, qui nunc (ut videmus) ſummo ſtudio temporalia appetentes, ſpiritualia, & quæ ad animarum ſalutem pertinent, omnino poſtponunt?..... Quia ergo Monachi ex maxima parte Fidelium ſaluti invigilant, licèt Sacramenta minimè miniſtrent: æſtimamus ipſorum Primitias, Decimas, & oblationes, & quæque Beneficia, eos dignè poſſe ſuſcipere, quoniam & reliqua populo Chriſtiano neceſſaria à Presbyteris & Clericis faciunt exhiberi. Iſta verò dicendo, nequaquam Clericos ab Eccleſiarum & Eccleſiaſticarum rerum poſſeſſionibus excludere volumus: ſed Monachos hæc omnia legitimè poſſe obtinere, iſtis rationibus & auctoritatibus approbamus. Si enim ipſi pro officio Baptiſmatis, Pœnitentiæ, Prædicationis, ac cæterorum Sacramentorum populo exhibitorum, de redditibus Eccleſiaſticis vivere volunt; cur Monachi pro orationibus, pro Pſalmis, pro lachrymis, pro eleemoſynis, ac multiplicibus bonis ob ſalutem populi Deo oblatis, rebus Eccleſiaſticis, & devotorum oblationibus non utantur? Et ut hæc non à nobis commentata ratione, ſed magis Canonum auctoritate roborata videantur, eorum verba in medium deducantur.* Tum prolatis Concilii Toletani III. Decretis, ita colligit: *Ergo ſecundùm hæc, & ſimilia, quæ ob prolixitatem hîc ponere recuſamus, Eccleſias, & earum univerſa bona, ab Epiſcopis, abſque venalitate nobis collata, liberè, juſtè, canonicè poſſidemus.*

Immunitas à decimarum ſolutione Ciſtercienſibus conceſſa.

Ut Ciſtercienſes Decimas poſſidebant nullas; ita immunitatem à decimarum ſolutione conceſſit *Innocentius II.* Pontifex Maximus omnibus novi Ordinis Monaſteriis: quo de Privilegio graviter conqueſtus eſt *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis apud eumdem Pontificem; & apud *Aymericum* S. R. E. Cardinalem & Cancellarium, Epiſtola XXXIII. & XXXIV. Libri I. maximè quòd Interdicti ſententiam in Gigniacenſe Monaſterium Cluniacenſis Congregationis, ob

Decimarum

Decimarum repetitionem à Monachis *De Miratorio* Ciſtercienſis Ordinis Pontifex promulgaſſet. Cum Abbatibus etiam Ciſtercii in Capitulo Generali congregatis ea de re *Petrus* expoſtulavit Epiſtolis XXXVI. & XXXVII. ejuſdem Libri. *Patrum*, inquit, *temporibus, Decimas non tantùm Laïci, ſed Eccleſiæ Eccleſiis, Monaſteria Monaſteriis, & de ruſticorum operibus, & de propriis laboribus perſolvunt. Si igitur horum metas exceditis, quid niſi maledicis detrahendi occaſionem datis? Sed de inco res agitur. Quod certè, quod lucrum putatur, ubi & fama læditur, & caritas periclitatur? Nam (ut quod verum eſt Fratribus & amicis fatear) hoc uno verbo, velut uno jaculo, amicorum pariter & æmulorum pectora terebraſtis; & Epiſcopos, Clericos, Abbates, Monachos, ipſos etiam, ad quos pervenire potuit, Laicos, adverſum vos unanimiter concitaſtis. Nec potuit Satanas nequitiæ ſuæ utilius invenire conſilium, quàm ut eos, quos mundus admirabatur, ne admirans imitaretur, notâ cupiditatis inureret; & alios læſionis ſuæ dolore ſtimulatos ab eorum amore revocaret.*

Petri Cluniacenſis Abbatis ea de re gravis expoſtulatio.

Non eſt mundum lucrum ubi fama læditur, & caritas periclitatur.

Non multò poſt *Alexander III.* defectionem à ſancta illa paupertate, quam initio Ordinis coluerant, Ciſtercienſis Congregationis Abbatibus exprobravit, data ad ipſos Epiſtola. *Ab illa ſancta Inſtitutione dicitur declinatum*, inquit, *in tantum ut aliqui ex vobis patriæ inſtitutionis obliti, contra Ordinis veſtri Regulam Villas, Eccleſias, & Altaria poſſident; fidelitates & hominia benignè ſuſcipiunt; Juſtitiarias & tributarias tenent, & omne ſtudium adhibent ut termini eorum dilatentur in terris, quorum converſatio in cœlis debet eſſe. Inde eſt quòd vobis ab iis qui foris ſunt, contentiones & litigia ſuſcitentur, & Abbatibus in cauſis forenſibus occupatis utplurimùm, in commiſſis domibus & tepor Ordinis, & diſſolutio naſcitur charitatis, maximè quia cum paupertate charitas plus proficit.*

Defectionem à ſancta Paupertate Ciſtercienſibus exprobrat Alexander III.

Cum paupertate caritas plus proficit.

XXIII. Monachi paternam aut propinquorum hereditatem colligere poterant ſeculis undecimo & duodecimo. Id conſtat ex Cap. *Statutum eſt*, apud *Gratianum* Cauſa XVIII. Quæſt. I. quod ex Concilio apud *Altheim* in Germania ſub *Conrado* Rege celebrato laudat. *Statutum eſt, & rationabiliter, ſecundùm Sanctos Patres, à Synodo confirmatum, ut Monachus, quem canonica electio à jugo Regulæ Monaſticæ profeſſionis abſolvit, & ſacra Ordinatio de Monacho Epiſcopum facit, velut legitimus heres paternam ſibi hereditatem poſtea jure vendicandi habeat poteſtatem. Sed quicquid acquiſierat, vel habere viſus fuerat, Monaſterio relinquat, & Abbatis ſui, qui fuerit ſecundùm Regulam S. Benedicti, arbitrio. Poſtquam enim Epiſcopus ordinatur, ad Altare ad quod ſanctificatur & titulatur, ſecundùm ſacros Canones, quod acquirere poterit, reſtituat.* Hereditas itaque Monacho obveniens, colligebatur à Monaſterio; at quæ ipſi ad Epiſcopatum fortè aſſumpto contingebat, Eccleſiæ Cathedrali vindicabatur.

Monachi paternam hereditatem colligere poterant.

Scholion I.

In hoc Articulo, Num. XVII. pag. 789. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *Privilegia concesſa à Papa contra Canones, non ſunt rata.*

R. Hæc propoſitio non eſt mea. Refero dumtaxat eo loci Sententiam Concilii apud Anſam celebrati anno vigeſimo quarto ſupra milleſimum, in quo de Privilegio quodam Cluniacenſis Monaſterii à S. Odilone prolato dicitur: *Decreverunt* Epiſcopi *Chartam non eſſe ratam, quia Canonicis non ſolùm non concordaret, ſed etiam contrairet Sententiis.* Non quæro quid juris ſit: Sed refero quod in Synodo geſtum ac pronuntiatum eſt, & quæ fuerit illius ſæculi Diſciplina.

Scholion II.

In eodem Articulo, Num. citato, pag. 791. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Immunitas Monachorum à Juriſdictione Epiſcopali, quia ea abutebantur Epiſcopi.*

R. Non ita ſcripſi: Sed, *Immunitatem ab Epiſcopali Juriſdictione multis Monaſteriis conceſſam, quia Epiſcopi autoritate ſua abuſi Monachos & Sanctimoniales infeſtabant, Gregorius VII. teſtatur Epiſt. LXIX. Libri ſecundi.* Gregorium VII. cujus verba profero, falſi accuſare non poſſunt Religioſi Cenſores: Cur ergo me reprehendunt?

Scholion III.

In eodem Articulo, pag. 794. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *S. Bernardus improbat Exemptionem Monachorum ab Epiſcopis.*

R. Revera *S. Bernardus adverſùs immunitates Eccleſiis & Monaſteriis ſua ætate nimio ambitu quæſitas vehementer declamavit Epiſtola XLII. ad Henricum Senonenſem Archiepiſcopum.* Subiicio S. Bernardi verba. Facti mera quæſtio eſt. Addo pag. 797. S. Bernardum *immunitates illas legitimas agnoviſſe, quæ neceſſitatis, aut communis utilitatis intuitu à Sede Apoſtolica concedebantur.* Quod ibidem probo S. Bernardi verbis. Sanctiſſimum Patrem carpere quis audeat?

Scholion IV.

In eodem Articulo, Num. citato, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *Etiam Petrus Bleſenſis malè loquitur de hujuſmodi Exemptionibus.*

R. Petrum Bleſenſem de Exemptionibus malè loqui, Religioſi Cenſores aiunt, non ego. *Petrus Bleſenſis* (inquam) *Epiſtola LXVIII. Ad Alexandrum III. ita Exemptionum abuſus perſtringit.* Tum ejus verba deſcribo. Sicut de Sacramentis non malè loquitur, qui invehitur in impietatem & Sacrilegia eorum qui Sacramentis abutuntur; nec de Indulgentiis malè loquitur, qui ſtylum acuit in eos qui illis abutuntur ad quæſtum: ita, proportione ſervatâ, de Exemptionibus non malè loquitur, qui earum abuſus perſtringit.

Scholion V.

In eodem Articulo, Num. XVIII. pag. 800. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: In Gallia *Abbates non eligebantur, niſi habito conſenſu Regis.*

R. Abbates ex Monachis & à Monachis undecimo ſæculo electos ſcripſi: Obtinuiſſe tamen conſuetudinem ut Regis conſenſus in Galliis ad electionis confirmationem quæreretur. Mera facti quæſtio eſt eo loci ex veteribus Monumentis probata.

ARTICULUS IX.

De Bonis Eccleſiæ, & eorum Adminiſtratione, Seculis XI. & XII.

Clerici bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſatores, non domini.

I. Eccleſiaſticorum bonorum Clericos eſſe diſpenſatores duntaxat, non dominos, doctrina erat undecimo & duodecimo ſeculo recepta: quicquid proinde ultra victum & veſtitum ſupererat, in pauperum ſubſidium cedere debere. Ita docuit *S. Bernardus* Epiſtola II. ad *Fulconem* data. *Conceditur ergo tibi* (inquit,) *ut ſi bene deſervis, de altario vivas: non autem ut de altario* B *luxurieris, ut de altario ſuperbias, ut inde compares tibi frena aurea, ſellas depictas, calcaria deargentata, varia griſeáque pellicea à collo & manibus ornatu purpureo diverſificata. Denique quicquid præter neceſſarium victum ac ſimplicem veſtitum de altario retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt. Orabat quidem Sapiens tantum victui ſuo tri-* » *bui neceſſaria, non ſuperflua.* Habentes (*ait Apo-* » *ſtolus*) victum & veſtitum; *non victum & or-* » *natum. Et quidam alius Sanctus*: Si dederit » (*inquit*) mihi Dominus panem ad manducan- » dum, & veſtimentum quo operiar. *Nota,* » quo operiar. C *Sic ergo & nos contenti ſimus veſtimentis quibus operiamur, non quibus laſciviamus, non quibus mulierculis vel ſimilari, vel placere ſtudeamus.* Et Epiſtola XLII. ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum: *Clamant nudi* (inquit) *clamant famelici: Noſtrum eſt quod effunditis, nobis crudeliter ſubtrahitur quod inaniter expenditis. Et nos enim Dei plaſmatio, & nos Sanguine Chriſti redempti ſumus: Nos ergo fratres veſtri. Videte quale ſit de fraterna portione paſcere oculos veſtros: vita noſtra cedit vobis in ſuperfluas copias. Noſtris neceſſitatibus de-* D *trahitur, quicquid accedit vanitatibus veſtris. Duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando perìtis, & nos ſpoliando perimitis*, &c. Idem in Apologia ad *Guillelmum* Abbatem cap. XI. ſuperfluum Eccleſiarum ornatum improbat, quo patrimonium pauperum exhauritur; illúmque ſæpe cupiditatis fœtum eſſe potius oſtendit, quàm pietatis. *An hoc totum*, inquit, *facit avaritia, quæ eſt idolorum ſervitus, & non requirimus fructum, ſed datum? Si quæris quomodo? miro, inquam, modo. Tali quadam arte ſpargitur æs, ut multiplicetur. Expenditur ut augeatur, & effuſio* E *copiam parit. Ipſo quippe viſu ſumptuoſarum, ſed mirandarum vanitatum accenduntur homines magis ad offerendum, quàm ad orandum. Sic opes opibus hauriuntur, ſic pecunia pecuniam trahit, quia neſcio quo pacto ubi amplius divitiarum cernitur, ibi offertur libentiùs. Auro tectis Reliquiis ſaginantur oculi, & loculi aperiuntur. Oſtenditur pulcherrima forma Sancti vel Sanctæ alicujus, & eo creditur ſanctior, quo coloratior: currunt homines ad oſculandum, invitantur ad donandum, & magis mirantur pulchra, quàm venerantur ſacra* ......
F *O vanitas vanitatum: ſed non vanior, quàm inſanior! Fulget Eccleſia in parietibus, & in pauperibus eget; ſuos lapides induit auro, & ſuos filios nudos deſerit. De ſumptibus egenorum ſervitur oculis divitum. Inveniunt curioſi quo delectentur, & non inveniunt miſeri quo ſuſtententur.*

Superfluum Templorum ornatum S. Bernardus improbat.

[Prov. 30. 1. ad Tim. 6. Gen. 28.]

His gemina ſunt quæ *Gaufridus* Clarævallenſis Abbas ſcripſit §. XVII. Declamationum in Evangelium: *Ecce nos reliquimus omnia*, ex A *Sancti Bernardi* ſententiis contextarum. *Sed eſto,* inquit, *ſtudioſè quis & fructuoſè laboret: Dignus planè eſt operarius mercede ſua: ut qui altario ſervit, de altario vivat. Vivat, inquam, de altario, ut juxta eumdem Apoſtolum, Alimenta & quibus tegatur habens, his contentus ſit. Tertium enim hoc periculum eſt: De altario, inquit, vivat: Non ſuperbiat, non luxurietur, denique non ditetur: Non, contra Sancti cujuſdam planè dignam omni acceptione ſententiam, ex Clericatu ditior fiat. Non ſibi de bonis Eccleſiæ ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis; nec loculos inde congreges; nec in vanitate aut ſuperfluitate diſ-* B *pergas; non extollat de facultatibus Eccleſiæ conſanguineos ſuos, aut neptes (ne filias dixerim) nuptui tradat. Res pauperum non pauperibus dare, par ſacrilegio crimen eſſe dignoſcitur. Sanè patrimonia ſunt pauperum, facultates Eccleſiarum: & ſacrilega eis crudelitate ſurripitur, quidquid ſibi Miniſtri & Diſpenſatores, non utique domini & poſſeſſores, ultra victum accipiunt & veſtitum.*

S. Hieronymus ad Nepotianum.

Bonorum Eccleſiaſticorum abuſus.

Audiendus hoc de argumento *Arnulphus* Lexovienſis Epiſcopus in Sermone habito in Concilio Turonenſi. *Paupertatem Chriſti* (inquit) *verbo prædicamus, ſed minus exhibemus exemplo:* C *Niſi quis fortaſſe paupertatem ejus in nobis ſpiritualiter divitiarum contemptus, & humilitas ſancta reſtaurat. Neque enim requiritur à nobis divitiarum indigentia, ſed contemptus. Divitiæ, inquit, ſi affluant, nolite cor apponere: Non dixit, ne affluant, ſed ne cor apponatur. Porro cor prohibuit apponere, ſed non manum. Profectò Propheta in omni affluentia divitiarum pauperem ſe prædicat & egenum. Poſſumus itaque licitè divitias poſſidere, ſi tamen earum nos non reputaverimus dominos, ſed miniſtros: Si intellexerimus patrimonium pauperum eſſe patrimonium Chriſti, ſi* D *proventibus Eccleſiæ, ſi pauperum neceſſitatibus erogantur. Alioquin fures & latrones nos ratio manifeſta convincet, ſi res alienas invitis dominis, noſtro præſumpſerimus arbitrio contrectare.*

Proventus Eccleſiaſtici, patrimonia pauperum.

Qui illis abutuntur, fures ſunt.

Idem docet *Petrus Bleſenſis* Epiſtola XV. ad *Rainaldum* Epiſcopum Carnotenſem electum. *Hodie* (inquit) *in promotione quorumdam prima quæſtio eſt, quæ ſit ſumma redituum, non quæ ſit converſatio ſubjectorum: Verumtamen Deus non irridetur. Ad honorem vocavit te propter onera, non ad multiplicandum numerum familiæ aut equo-* E *rum: non ad dandas parentibus dignitates, ſed ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus. Majus gaudium Deo & Angelis ejus, ſi convertatur peccator à via ſua mala Prælati officio, quàm ſi per ejus induſtriam pompa Epiſcopalis eminentiæ in evectionibus & familiis augeatur. Non eſt in hoc gaudium Angelorum, in quo eſt pauperum domorum ſubverſio, à quibus procurationes exigis importunas. Conqueruntur & dicunt: Quia multiplicaſti gentem, & non magnificaſti lætitiam. Si te illius Diſcipulum profiteris, qui venit miniſtrare, non mi-* F *niſtrari; ſic miniſtrabis pauperibus, ut non vituperetur miniſterium tuum, ut patrimonium Chriſti & pauperum ejus, quod tibi commiſſum eſt, in egentium neceſſitates, non in uſus extraordinarios expendatur. Patrimonii hujus Zelator eſt Dominus, rationem tecum diſtrictiſſimam poſiturus, & uſque ad noviſſimum quadrantem exiget univerſa. Nec te poterunt excuſabilem reddere tuæ generoſitatis eminentia, & numeroſitas clientelæ. Si quia filius Comitis, aut conſobrinus Regis es, manu effuſiore teneris expendere: neceſſitas hæc Chriſti patrimonium non contingit. Expenſas, quas de rebus*

Virorum Nobilium, qui ad Eccleſiæ regimen aſſumuntur, generoſitatem ad ſumptus extraordinarios faciendos, Epiſcopalis modeſtia cohibere debet.

mundanis

mun tanis feciſſes, alias fortaſſis enormes pro tua generoſitate, debes in rebus Eccleſiaſticis Epiſcopalis modeſtia cohibere. Et Epiſtola X X. de redditu um Eccleſiaſticorum diſpenſatione per Epiſcopum facienda ſic loquitur: *Beneficiorum quæ pauperibus conferuntur, menſura debet eſſe immenſitas. Non militibus, ſed pauperibus erogare tenetur patrimonium Crucifixi: cujus ipſe non dominus, ſed tutor eſt, ut miſereatur & commodet ad uſus egentium, tanquam teſtamentarius diſpenſator.*

Epiſcopalis Eleemoſyna.

Poſſeſſiones ex Eccleſiæ bonis acquiſitas, aut pecunias ex redditibus Eccleſiaſticis reſiduas, Clerici tranſmittere non poterant ad heredes.

II. Epiſcopi, cœterique Clerici, poſſeſſiones ex Eccleſiæ bonis acquiſitas, aut pecunias ex redditibus Eccleſiaſticis reſiduas tranſmittere non poterant ad heredes. Id conſtat ex *Gratiano* Cauſa XII. Quæſt. III. IV. & V. Cap. *Placuit*, quod ex Concilio Carthaginenſi III. Cap. XLIX. deſumptum eſt. Cap. *Quicunque*, quod ex Concilio Tolerano IX. Canone IV. Cap. *Pontifices*, quod ex Concilio Agathenſi, Canone VI. Cap. *Epiſcopus*, quod ex Concilio Toletano IX. Cap. VI. Cap. *Sacerdotes*, ex eodem Concilio. Cap. *Preſbyter*, ex Concilio Agathenſi, Canone LIV. Cap. *Nulli*, ex *S. Gregorio* Epiſtola XLII. libri X. Cap. *Obitum*, ex eodem, Epiſtola XXII. libri IV. Cap. *Fixum*, quod ex Concilio Pariſienſi VI lib. I. Cap. XIV. & ex lib. V. Capitularium Cap. CLXXV. eſt depromptum. Cap. *Si Epiſcopus*, quod ex Agathenſi Concilio, Canone LI. Cap. *Sicubi*, quod ex Concilio Tarraconenſi, Canone XII. & Cap. *Quicunque*, quod ex Concilio Triburienſi. Hæc diſciplina undecimo & duodecimo ſeculo in Eccleſia vigebat, ac ſumma religione obſervabatur. Eadem diſciplina confirmatur lib. III. Decretalium Tit. XXV. *De peculio Clericorum*, Cap. *Ut unuſquiſque*, quod *Pio* Papæ, & Cap. *Inquirendum eſt*, quod Remenſi Concilio tribuitur. Cap. *Cum in officiis*, Tit. ſequenti *De Teſtamentis*, quod ex Concilio Lateranenſi III. Canone XV. deſumptum eſt, cujus hæc ſunt verba: *Cùm in officiis caritatis primo loco illis teneamur obnoxii, à quibus beneficium nos cognoſcimus recepiſſe: è contra quidam Clerici, cum ab Eccleſiis ſuis multa beneficia perceperint, bona per eas acquiſita in alios transferre præſumunt. Hoc igitur quia antiquis Canonibus conſtat inhibitum, nos indemnitati Eccleſiarum providere volentes, ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint, penes Eccleſias eadem bona præcipimus remanere.* Ibidem Cap. *Ad hæc*, & Cap. *Quia nos*, Alexandri III. Decreta de eodem diſciplinæ capite referuntur. Primum his verbis conceptum eſt: *Ad hæc præſentibus innoteſcat, quod Clerici de mobilibus, quæ per Eccleſiam ſunt adepti, de jure teſtari non poſſunt: Viventes tamen & ſui compotes, moderatè valent aliqua de bonis ipſis, non ratione teſtamenti, ſed eleemoſynæ intuitu erogare, in ægritudine conſtituti.* Alterum verò Caput ſic habet: *Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd licèt Clerici de his quæ paternæ ſucceſſionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio ſunt adepti, ſeu dono conſanguineorum, aut amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam pervenerunt ad ipſos, liberè diſponere valeant: de his tamen quæ conſideratione Eccleſiæ perceperunt, nullum de jure poſſunt facere teſtamentum.* De mobilibus duntaxat per Eccleſiam acquiſitis, in pios uſus, ſive intuitu eleemoſynæ, & moderatè, aliquid largiri, Clericis ſeu viventibus, ſeu morientibus licebat; non propinquos, aut extraneos heredes ex aſſe inſtituere: bonorum etiam mobilium, multò minùs immobilium, ex Eccleſiæ redditibus acquiſitorum. Idem Pontifex Cap. *Relatum eſt*, Canonem Concilii Lateranenſis III. ſupra laudatum de omnibus omnino bonis Clericorum per Eccleſiam acquiſitis intelligendum eſſe declarat. *Reſpondemus* (inquit) *quòd generaliter bona qualibet per Eccleſiam acquiſita, eis debent, juxta Lateranenſe Concilium, poſt acquirentis obitum remanere. Nomine autem Eccleſiæ, non Epiſcopus vel Succeſſor Clerici morientis, ubi eſt Collegium Clericorum, ſed communis Congregatio intelligitur, quæ rerum illarum debet Canonicam diſtributionem & curam habere. Ubi autem in loco defuncti tantùm unus eſt ordinandus, is ea bona (ſicut & alia ipſius Eccleſiæ) in Dei timore diſpenſet. Licèt autem mobilia per Eccleſiam acquiſita, de jure in alios pro morientis arbitrio transferri non poſſint; conſuetudinis tamen eſt non improbandæ, ut de his pauperibus & religioſis locis, & illis qui viventi ſervierant, ſive conſanguinei ſint, ſive alii, aliqua juxta ſervitii meritum conferantur. Cæterum quæ ex hereditate, vel artificio, vel doctrina proveniunt, diſtribuantur pro arbitrio decedentis. Quia verò nonnulli in diverſis Eccleſiis beneficia poſſident, dividantur quæ habuerant, per æſtimationem congruam inter ipſas.*

S. Bernardus Epiſtola CCLXXVI. apud *Eugenium III.* Pontificem Maximum queſtus eſt, *Hugonem* Autiſiodorenſem Epiſcopum ex primo Abbate Pontiniacenſi, moribundum, & parum ſui compotem, *Stephano* quodam ſuadente & ſuggerente, totum quod acquiſierat, Nepoti ſuo, carnali adoleſcentulo, ſeculari, inutili dimiſiſſe: & tam irreligioſum teſtamentum à Summo Pontifice in irritum mitti poſtulavit. *Adeſt*, inquit, *homo, qui peccare fecit Iſraël, Sanctum loquor Epiſcopum: qui cùm in morte aliquantum ſtupidus eſſet & turbatus, iſte eum fecit mori pene inteſtatum. Cùm enim pauperibus & Eccleſiis, aut nihil aut parum daret, Nepoti ſuo, carnali adoleſcentulo, ſeculari, inutili, totum pene quod acquiſierat menſæ Epiſcopali, Stephano ſuggerente & ſolicitante dimiſit . . . . Quis credat virum ſpiritualem, ſi ſapuit, ſi compos ſui fuit, teſtamentum tale feciſſe? Quis vel ſeculariſſimus hoc dixerit teſtamentum Sacerdotis? Hæccine diſpoſitio hominis ſobrii & ſpiritualis, illius qui omnia dijudicat, & ipſe à nemine judicatur? A quo enim, ſi ita remanſerit, ſive in cœlo, ſive in terra, iſte non judicabitur? Tu ergo, ſerve Dei! qui tenes gladium Petri, amputa confuſionem opprobrii à Religione, ſcandalum ab Eccleſia: crimen à perſona, à ſpiritualium omnium, qui eum in ſpiritu & non carnaliter diligebant, & tuo ipſius corde amaritudinem & dolorem. Exurge Phinees! ſta & placa, ut ſanetur quaſſatio. Sta, inquam, inflexibilis adversùs carnem & ſanguinem, quo ariete murum tuæ conſtantiæ filii hujus ſeculi proculdubio concutere conabuntur. Vera pietas eſt in Avunculum, ſi ſuper hujuſmodi impius extiteris in Nepotem.*

ARTICULUS X.

De Immunitatibus & oneribus Eccleſiarum.

Poſſeſſiones Eccleſiarum a publicis exactionibus, perſonæ Clericorum à publica ſervitute liberæ.

I. POſſeſſiones Eccleſiarum à publicis exactionibus immunes erant undecimo & duodecimo ſæculo ; ut & perſonæ Clericorum ab omni ſervitute publica liberæ. Hanc libertatem tuita eſt Melfitana Synodus anno milleſimo octogeſimo-nono, Canone XI. *Ne gravamen aliquod* (inquit) *Sancta patiatur Eccleſia, nullum jus Laïcis in Clericos eſſe volumus & cenſemus. Unde cavendum eſt, ne ſervilis conditionis, aut Curialium Officiorum obnoxii, ab Epiſcopis promoveantur in Clerum. Neque liceat Laïcis exactionem aliquam pro Eccleſiæ Beneficiis, aut paternis maternisve facultatibus quærere.* S. Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus & libertatis Eccleſiaſiaſticæ Martyr, pacem cum Angliæ Rege *Henrico* inire noluit, niſi ab Eccleſiarum oppreſſione temperaret, ablatoſque ipſis redditus reſtitueret. Fuere qui hanc ſancti Archipræſulis ſeveritatem improbarent. At ipſum à calumnia vindicavit, cúmque propterea laudavit *Petrus* Abbas Cellenſis Epiſtola X. Libri I. ad ipſum data. *Dicunt enim* (inquit) *Non debet Archiepiſcopus tam inſtanter ſua repetere à Rege Angliæ, ut dimittat reconciliationis pacem pro amiſſa pecunia. Falluntur ſpecie veri, vel adulatione falſi. Qui ſpecie veri decipiuntur, inſtruendi ſunt : Qui adulatione falſi, repellendi..... Cæterum penſandum eſt in omni tam contractu, quàm actu, quid propter quid faciendum, vel dimittendum ſit. Penſanda etiam ſunt tempora, & diverſi ſtatus temporum, ſecundum quos mutantur merita cauſarum. Nam in Primitiva Eccleſia ſola patientia locum habuit, ut auferenti tunicam dimitteret & pallium. Alius enim erat, & alibi, id eſt, extra Eccleſiam, qui perſequebatur ; alius & alibi, id eſt intra Eccleſiam, qui patiebatur. Modo verò jam adultâ Eccleſiâ, non licet filiis Eccleſiæ, quod aliquando licuit inimicis. Decet enim matrem corrigere filium, ſicut decuit pupillam tolerare adverſarium.* Ex quibus colligitur, Eccleſiam ſpiritalibus armis libertatem ſuam adversùs Poteſtatum ſæcularium indebitas exactiones & gravamina tueri poſſe.

Oecumenica Synodus Lateranenſis III. Canone XIX. Eccleſias à publicis oneribus liberas & immunes eſſe jubet. *Non minùs*, inquit, *pro peccato eorum qui faciunt, quàm pro illorum detrimento qui ſuſtinent, grave nimis eſſe dignoſcitur, quòd in diverſis partibus mundi Rectores & Conſules civitatum, necnon & alii qui poteſtatem habere videntur, tot Eccleſiis frequenter onera imponunt, & ita gravibus eas crebriſque exactionibus premunt, ut deterioris conditionis factum ſub eis Sacerdotium videatur, quàm ſub Pharaone fuerit, qui divinæ legis notitiam non habebat. Ille quidem omnibus aliis ſervituti ſubjectis, Sacerdotes ſuos & eorum poſſeſſiones in priſtina libertate dimiſit, & de publico eis alimoniam miniſtravit. Iſti verò univerſa ferè onera ſua imponunt Eccleſiis, & tot angariis eas affligunt, ut illud eis, quod Jeremias deplorat, competere videatur :* Princeps Provinciarum facta eſt ſub tributo. *Sive quidam foſſata, ſive expeditiones, ſive quælibet ſibi arbitrentur agenda : de bonis Eccleſiarum, Clericorum, & pauperum Chriſti uſibus deputatis cuncta volunt ferè compilari.... Quocirca ſub anathematis diſtrictione ſeverius prohibemus, ne de cætero talia præſumant attentare, niſi Epiſcopus & Clerus tantam neceſſitatem vel utilitatem aſpexerint, ut abſque ulla coactione, ad relevandas communes neceſſitates ; ubi Laïcorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda. Si autem Conſules, aut alii, de cætero id præſumpſerint, & commoniti deſiſtere fortè noluerint, tam ipſi, quàm eorum fautores, excommunicationi ſe noverint ſubjacere, nec communioni Fidelium reddantur, niſi ſatisfactionem fecerint competentem.*

Decimarum & Donorum gratuitorum à Clero ob Reipublicæ neceſſitates contributio.

II. Duodecimo ſæculo Clerus ob publicas Eccleſiæ ac Reipublicæ neceſſitates, decimas, & dona gratuita contribuit. Ita cum *Robertus* Normanniæ Dux in expeditionem Hieroſolymitanam proficiſci decreviſſet, & pro decem mille marcis argenti *Vuillelmo* Regi Angliæ fratri ſuo Ducatum impignoraſſet, omnibus Angliæ Ordinibus ad conferendum aliquid ad hanc ſummam conficiendam compulſis, conventus eſt & *Sanctus Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, & *Ut ipſe quoque manum auxilii ſui in tam rationabili cauſa Regi extenderet, à quibuſdam ſuis eſt amicis admonitus. Intellexit ille & rationis eſſe, & honeſtatis, hoc facere, ſed propriarum rerum tenuitate conſtrictus, unde expleret, quod faciendum fore videbat, non habebat. Uſus igitur conſilio Magnorum virorum, Vualchelmi videlicet Vuentani Pontificis, & Gundulfi Roffenſis, necne aliorum, quorum in hujuſce negotii conſilio par credi judicabatur, de theſauro Eccleſiæ Cantuarienſis partim in auro, partim in argento, valens ducentas argenti marcas, connivente majori parte Conventûs accepit, quod præfato Regi cum illis quæ de ſuis habere poterat, pro inſtanti neceſſitate, ut rebus conſuleret, pariter contulit. Verùm in hoc facto nullum Succeſſoribus ſuis, quod imitarentur, exemplum relinquere volens, mox dominicam villam ſuam quæ Pecchebam vocatur, ſpatio ſeptem annorum ejuſdem Eccleſiæ juri conceſſit, quatenus ex redditibus ipſius villæ, qui circiter triginta libræ denariorum illis diebus erant, illatum Eccleſiæ damnum reſtitueretur.* Refert *Eadmerus* Lib. II. *Hiſtoriæ Novorum.* Sic pro expeditione in Terram Sanctam promovenda *Philippus Auguſtus* Rex Chriſtianiſſimus in Comitiis Regni anno MCLXXXVIII. Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & totius Regni Baronibus conſentientibus, Decimarum ſolutionem Clero etiam impetravit, quæ *Saladinæ* dictæ ſunt. Non Clericis dumtaxat, ſed Laïcis, impoſitum fuit hoc onus, ad annum tantùm, cum aſſenſu Cleri, & propter inſtantem neceſſitatem, teſte *Rigordo* in Vita Philippi Auguſti. *Et propter hanc inſtantem neceſſitatem* (inquit) *oppidò enim iter Hieroſolymitanum Rex affectabat, cum aſſenſu Cleri & populi, quaſdam Decimas ab omnibus eſſe accipiendas eo tantùm anno decrevit, quæ dictæ ſunt Decimæ Saladinæ.* Eaſdem in Anglia decrevit Rex *Henricus II.* teſte *Rogerio de Hoveden* ad annum MCLXXXVIII. *Diſpoſitum eſt* (inquit) *à Regibus, & Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & aliis Principibus terræ, quòd omnes tam Clerici quam Laici, Decimas redditnum mobilium dabunt.* De hac Decimarum exactione Authores quidam minùs æquè ſcripſere, ſi modus in iis exigendis ſervatus eſt.

Decimæ Saladinæ.

Illarum exactionem decimarum non probat Petrus Bleſenſis.

Petrus Bleſenſis Aurelianenſem Epiſcopum hortatus eſt Epiſtola CXII. ut Regi Chriſtianiſſimo perſuaderet, orationum dumtaxat, non pecuniarum ſubſidium à Clericis pro bello ſacro exigendum eſſe ; atque immunitatem Eccleſiaſticam apud ipſum tueretur. *Bellorum lex publica eſt* (inquit) *ut munificentia Principalis ſuis commilito-*

ribus de caſtrenſi obventione ſtipendia largiatur. Quæ ratio eſt, ut qui pro Eccleſia pugnant, Eccleſiam ſpolient, quam inimicorum ſpoliis, & donis triumphalibus ampliare debuerant? Putant-ne inſipientes & miſeri, quòd Chriſtus, qui ſumma juſtitia eſt, velit ſibi de injuriis, & ſacrilegio exhiberi ſacrificium, aut ſuſtineat commiſſa ex his ſpolia proſperari? Numquam pauperum, numquam Eccleſiæ ſpolia proſperum habuerunt eventûs auſpicium. Ideo in ultima peregrinatione effuſa eſt contentio ſuper Principes, & errare fecit eos Dominus in invio, & non in via. Patrimonium Chriſti & Eccleſia ſua hodie vertitur in occaſionem ſcandali, & materiam ſervitutis. Certè ſub Pharaone, cùm ex Principali Decreto omnes ad collationem quintæ partis generaliter urgerentur, Sacerdotes tamen fuerunt ab obſervantia & onere illius Conſtitutionis immunes. In Libro etiam Numeri, ad figuram perpetuæ libertatis præcipit Dominus Leviticam Tribum ab omni publica functione liberam eſſe, Summique Pontificis duntaxat arbitrio ſubjacere. Quid aliud à Pontificibus, vel à Clero poteſt vel debet Princeps exigere, quàm ut inceſſanter fiat oratio ab Eccleſia ad Deum pro eo? Scio quòd ſi Rex tuus angariis, parangariis, exactionibus, capitationibus, cæteriſque ſordidis & extraordinariis muneribus Eccleſiam decreverit prægravare, quamplures Epiſcopos hujus rei fautores invenies. Ipſi enim Evangelicæ libertatis obliti, quæ non ſolùm filios Dei, ſed amicos facit, in ignominiam ſervitutis perpetuæ ſibi permittent aurem ſubulâ perforari. Sic olim Rege Antiocho jura Templi & Sacerdotii pervertente, multi de Iſraël egreſſi ſunt, qui ſpiritu adulationis, aut vani timoris intuitu, in conſenſum illius tyrannidis tranſierunt. Tu verò, Reverendiſſime Pater! pro domo Iſraël ex adverſo aſcendas, & pro Teſtamento Dei murum inexpugnabilem te opponas. Enorme namque famæ & animæ diſcrimen incurres, ſi hanc injuriam Chriſti ſilentio aut neglectu diſſimules. Doctrina & exhortatione tua recolat Dominus Rex, ſe non ad oppreſſionem pauperum, ſed ad tuitionem Eccleſiæ, poteſtatem gladii ab Eccleſia ſuſcepiſſe. Idem Epiſtola XX. de eadem Decimarum exactione ſcribit: *Exiit Edictum à Philippo Rege, ut deſcriberetur Gallicus orbis, & oneraretur Eccleſia Decimationibus recidivis. Sic paulatim tranſibit Decimatio in conſuetudinem; & præſumpta ſemel abuſio ignominioſam Eccleſiæ ſervitutem infliget.*

Matthæus Paris ad annum MCLXXXVIII. Decimationem univerſo Clero populóque Angliæ impoſitam nomine ſubventionis pro Bello Hieroſolymitano, verbis etiam aſperioribus perſtringit. *Eodem tempore* (inquit) *Decima pars mobilium generalis conceſſa per Angliam, ut collecta ad ſubventionem Terræ Sanctæ impenderetur, tam Clerum, quam populum exactione violenta perterruit, quæ ſub eleemoſynæ titulo vitium rapacitatis incluſit.*

Eccleſia laboranti Reipublicæ Regi ſponte ſubvenire debet.

Cùm Rex *Philippus Auguſtus*, exhauſto ærario ad belli ſumptus pecunia indigeret, rogavit Clerum Remenſem ut ſibi opem ferret, ſicut Eccleſia ſolet juvare Patronos in neceſſitate conſtitutos. Reſpondit Clerus, ſe ad orationes pro Rege & ejus exercitu fundendas, non ad pecuniæ collationem teneri. Tunc Rex diſſimulavit injuriam. Sed cùm poſtea idem Clerus ejus Majeſtati ſupplicaret ut ab infeſtationibus & vexationibus quorumdam Comitum Eccleſiam populumque Remenſem liberaret, reſpondit *Philippus Auguſtus*, ſe ipſis eodem modo ſubventurum, quo ſibi in neceſſitate opem tulerant. Comites rogavit; precibus Regiis non ceſſere. Tunc, ſerò licèt, agnovere Clerici, Eccleſiam laboranti Reipublicæ, Regique ſubvenire debere, cùm ſubſidium rogat ad hoſtes coërcendos: ſiquidem ejus defenſione indiget ad bona ſua, ac libertatem tuendam. Ita refert *Vuillelmus Brito* Lib. I. *Philippidos*:

Tempore cujuſdam guerræ, Rex prodigus æris,
Cùm Rex exigeret numerare ſtipendia multis,
Clerum Remenſem petiit, ſcriptóque rogavit,
Ut ſibi ſubſidium fieret, quò gratior illi
Ad tantos vellet ſumptus impendere gratis,
Ut ſolet Eccleſia Patronos ſæpe juvare.
Qui pro Rege ſuo Regi ſuffragia ſummo
Fundere cum precibus aiunt ſe jure teneri,
Non ſolidos dare, vel cenſum, ne poſtea fortè
Eccleſiæ pariant ex conſuetudine damnum.
Poſtmodo cùm bello fruerentur pace ſepulto
Rex Proceréſque ſui, res ardua protinus egit
Clerum Remenſem verſa vice poſcere Regem.
Reſtellæ, Cocii, Comites, Dominúſque Roſeti,
Non attendentes Regiſve Deive timorem,
Certatim Eccleſiæ patrimonia dilapidabant,
Damnoſis populum Clerúmque premendo rapinis.
Gaudet, & hoc breve Rex reſponſum dedit eiſdem:
Vos prece me ſola nuper juviſtis, eadem
Lege relata nunc vice prælia veſtra juvabo.
Dixerat, & ſcripto Comites rogat, Eccleſiarum
Ut ſpoliis, Cleróque velint deſiſtere damnis,
Acriùs hoc illi perſtant, gravioráque damna
Clero non ceſſant inferre, locíſque ſacratis:
Nec magnum reputant Comites à Rege rogari,
Qui minimo potuit illos compeſcere juſſu.
Denique cognovit Clerus, (vexatio quippe
Rem docuit) quanto ſtudio, quantóque labore
Debeat Eccleſia ſibi quærere Regis amorem,
Summoperéque ejus ſibi procurare favorem,
Quo ſine defendi neſciant patrimonia Chriſti.
Mox Regi ſuplicant, & ſe peccaſſe fatentur,
Atque ſatisfaciunt plenè ſuper hoc, quòd ab illis
Nil tulit auxilii contra ſua bella petiti.

Anno MCII. Petro Aragonum Regi, ſub initia belli ſacri adversùs Mauros, poſteriſque Regibus atque Regni Proceribus conceſſit *Urbanus II.* ut Templorum quæ denuo extructa eſſent, Decimas & redditus ipſi perciperent, exceptis tantùm iis, quæ Epiſcoporum Sedes erant. Tanta erat cupiditas impiæ gentis extirpandæ, ut quid incommodi ea indulgentia allatura eſſet in poſterum, non ſatis conſiderare viderentur. Ita refert *Mariana*.

III.

Epiſcopi & Abbates Militiam Regibus ſubminiſtrabant.

III. Epiſcopi & Abbates feuda Regia poſſidentes, Militiam Regibus ſubminiſtrabant ſæculis undecimo & duodecimo. De hac ſervitute *Beatus Petrus Damiani* Opuſculo vigeſimo ita ſcribit ad *Alexandrum II.* laudans *S. Bonitum* Arvernorum Epiſcopum, qui Epiſcopatum de manu Regis ſuſceptum dimiſerat: *Quid rogo iſte faceret, ſi tormenta quibus noſtri crucian-tur Epiſcopi & ipſe perferret? Si ſcutatorum & lanceatorum turmæ poſt equitantis terga confluerent? Si eum tanquam gentilis Militiæ Ducem in procinctu poſitum armati undique manipuli conſtiparent? Et quem decuerat reverenter incedere cum choro Pſallentium, audire cogeretur hinc & inde perſtrepentium tinnitus armorum? Unde fit ut modò Pontificem non comitentur, ut dignum eſt, diverſi Clericorum Ordines; ſed caſtra potiùs, & armati telis vibrantibus bellatores. Penſemus etiam quale hoc ſit, quia hæc nonnulli & inviti perferunt; & tamen eos, quos tolerant, prædiis ac facultatibus Eccleſiæ, velint nolint, cariùs emunt,*

Ejuſdem teſtis eſt ſervitutis *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola XXVIII. ad *Philippum* Regem. *Excellentiæ*, inquit, *veſtræ Literas nuper accepi, quibus ſubmonebar ut apud Ponteſium vel Calvummontem, cum manu Militum vobis die, quem ſtatueratis, occurrerem, iturus vobiſcum ad Placitum quod futurum eſt inter Regem Anglorum, & Comitem Normannorum, quod facere ad præſens magnæ & multæ cauſæ me prohibent........ Caſati Eccleſiæ, & reliqui Milites pene omnes vel abſunt, vel pro pace violata excommunicati ſunt; quos ſine ſatisfactione reconciliare non valeo, & excommunicatos in hoſtem mittere non debeo.*

Idem teſtatur Vita *Sancti Arnulphi* Sueſſionenſis Epiſcopi à *Liſiardo* ejus Succeſſore ſcripta, quæ apud *Surium* legitur ad diem XV. Auguſti. Narrat ſcilicet Cap. XVII. ipſum, cùm Abbas eſſet *Sancti Medardi*, dignitate ſe abdicaſſe, quòd Rege *Philippô I.* jubente, ad bellum proficiſci nollet. *Egone* (inquit) *relicta cauſa Dei, rurſus militibus ſtipabor, cum militibus rurſus arma tractabo? Gran le profectò id nefas fuerit. Malim ſanè Abbatis & nomine & loco perpetuò caruiſſe, quàm ſub hujus dignitatis prætextu iterùm ſæculo inſervire. Id ubi comperit Philippus Rex, a malis Conſiliariis depravatus, miſit Legatos qui dicerent, Abbatiam magnis opibus & poſſeſſionibus inſtructam, Militibus, qui Regis eſſent Beneficiarii, circumfultam, qui antiquitus conſuevissent cum Abbate Regiæ expeditioni adeſſe. Faceret ergò quòd mos haberet antiquus, aut loco cederet, quò Regis juſſa compleantur. His auditis, vir eximius cellam repetit, ſeſe in ea concludit, pro nihilo ducens illud culmen honoris.*

Anno MXLIX. cùm *Leo IX.* Pontifex Maximus ad Concilium Remis celebrandum ſe pararet, Epiſcopi quidam & Abbates, qui Cenſuram Pontificiam & Synodicam ob crimina metuebant, *Henrico I.* Regi Chriſtianiſſimo ſuggeſſere, *Nullum Anteceſſorum ejus id aliquando conceſſiſſe, ut ob ſimilem cauſam in Franciæ urbes ingreſſus pateret alicui Papæ. His verò agendis pacis & tranquillitatis congrua eſſe tempora....... Regiæ dignitati congruere utilitati Reipublicæ ſapienter conſulere potiùs, quàm Synodis intendere: Principes ſuos, & totius exercitus ſui potentiam in rebelles commovere. Ipſos etiam Epiſcopos & Abbates, penes quos maxima pars facultatum Regni eſt, immunes hujus expeditionis eſſe non debere; ante alios Abbatem Sancti Remigii...... Hac igitur verſipelli perſuaſione Rex emollitus, Papa per Sylvanectenſem mandat Epiſcopum, ſe ſuóſque Pontifices cum Abbatibus cogi ad comprimendam pervicaciam ſibi reſiſtentium, ideóque non poſſe occurrere illi in præfixo termino ad peragendum Concilium... Unde adventum ſuum in Franciam in aliud tempus differat; quo abſolutis hujuſmodi negotiis, eum debito cum honore ſuſcipiat. Ad hæc Papa remandat, Promiſſionem Beato factam Remigio nequire ſe irritam facere, ſed ad Baſilicam ejus dedicandam proculdubio venturum: ubi, ſi qui divinæ Religionis amatores convenerint, cum eis Synodi rationem ſe fatetur habiturum. Cujus Mandati ad Regem relatione perlata, ipſe tamen in rebelles iter aggreditur, coacta in unum ingenti exercitus ſui Militia; ſed & Epiſcopis, & pleriſque Abbatibus contra voluntatem ſuam illò euntibus.* Ita referunt Acta Concilii.

Illi ſervituti ſubjectos fuiſſe in Galliis Epiſcopos ſub Regno Ludovici VI. teſtatur *Ordericus* Vitalis Lib. XI. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* ad annum MCVIII. *Ludovicus* (inquit) *ad comprimendam tyrannidem prædonum & ſeditioſorum, auxilium totam per Galliam depoſcere coactus eſt Epiſcoporum. Tunc ergo Communitas in Francia popularis ſtatuta eſt à Præſulibus, ut Preſbyteri comitarentur Regi ad obſidionem vel pugnam cum vexiliis & Parochianis omnibus.* Et ad annum MÇXIX. ubi narravit Regem, re infœliciter geſta in Normannia adversùs Anglum, Pariſios triſtem rediiſſe, ait *Almaricum*, qui bello non interfuerat, ejus Majeſtatem gratiâ conſolationis adiiſſe, ipſique animos addidiſſe his verbis: *Nunc ergo conſideratis opibus Galliæ, & immenſis viribus collectis, undique inſurgens, ad reparanda laudis noſtræ damna & potentiæ, ſalubre quoddam conſilium accipe: Epiſcopi & Comites, aliæque Poteſtates Regni tui ad te conveniant, & Preſbyteri cum omnibus Parochianis ſuis tecum, quò juſſeris, eant: ut communis exercitus communem vindictam ſuper hoſtes publicos exerceat*, &c. *His itaque dictis exhilaratus Rex omnia fieri decrevit, ut præfatus Heros inſinuavit. Celeres igitur veredarios direxit, & Edictum ſuum Epiſcopis mandavit. Illi verò gratanter ei paruerunt, & Preſbyteros Diœceſis ſuæ cum Parochianis ſuis Anathemate percuſſerunt, niſi Regis in expeditionem ſtatuto tempore feſtinarent, & totis viribus rebelles Normannos protererent.* Et infrà: *Noviomenſis Epiſcopus & Laudunenſis, aliique plures in illa expeditione fuerunt, & pro malivolentia quam in Normannos habebant, ſuis omne nefas permiſerunt. Sacra etiam loca quaſi ex divina auctoritate violari conceſſerunt, ut ita legiones ſuas pluribus modis leniendo multiplicarent, fáſque nefáſque illis annuentes, in adverſarios animarent.*

Idem conſtat ex *Sancto Bernardo* Epiſtola XLII. ſeu Tractatu *De moribus & Officio Epiſcoporum*, ad *Henricum* Archiepiſcopum Senonenſem, Cap. VIII. *Porro vos* (inquit) *ſi Cæſaris Succeſſori, id eſt Regi, ſedulus in ſuis curiis, conſiliis, negotiis, exercitibúſque adeſtis: indignum erit vobis cuicumque Chriſti Vicario taliter exhiberi, qualiter ab antiquo inter Eccleſias ordinatum eſt?*

Idem conſtat ex Privilegio quòd *Ludovicus VI.* & *Ludovicus VII.* Reges Chriſtianiſſimi Cœnobio *Sancti Martini à Campis* contulere. *Concedimus etiam* (inquiunt) *quòd Beati Martini homines numquam in expeditionem vel equitatum ex conſuetudine, niſi ex amore ſolummodo, & prece, & voluntate & licentia Prioris ibunt.*

Idem probat Edictum *Ludovici VII.* quo ortam inter Abbatem Tornodorenſem, * & Oppidi incolas controverſiam compoſuit, quod in Hiſtoria Tornodorenſi

* *De Tor-nan.*

Tornodorenſi editum eſt. *Abbas* (inquit) *ſuper Burgenſes nullam deinceps faciet talliam, niſi pro auxilio, aut procuratione noſtra, aut procuratione Domini Papæ, aut alicujus Cardinalium, ſi Abbas ſubmonitus fuerit ad Concilium, vel ad Curiam Domini Papæ, aut pro incremento Eccleſiæ ſuæ, aut diminutione defendenda Dominum Papam adierit, aut ad nos venerit pro expeditione, aut pro Regali noſtro recipiendo, aut pro alio negotio noſtro vel Eccleſiæ, quod fuerit grande, tunc rationabile, ſecundum qualitatem aut quantitatem negotii quæret auxilium & capiet ab hominibus ſuis.*

De Angliâ idem teſtatur *Sanctus Anſelmus*, Epiſtola xxxv. Libri vi. ad *Vvalterum* Cardinalem & Sedis Apoſtolicæ Legatum data, qui ipſum rogaverat ut aliquem in locum de cauſis Eccleſiaſticis acturi convenirent. *Eſt & aliud*, inquit, *quia ego à Cantuarberia elongari nullatenus audeo: quoniam quotidie expectamus, ut hoſtes de ultra mare in Angliam per illos portus qui Cantuarberiæ vicini ſunt, irruant. Propter quod Dominus meus Rex ore ſuo mihi præcepit, antequam ab illo apud Notingeham diſcederem; & poſtquam Cantuarberiam redii, mihi mandavit per Literas proprio ſigillo ſignatas, ut Cantuarberiam cuſtodiam & ſemper paratus ſim, ut quacumque hora nuntium eorum, qui littora maris ob hoc ipſum cuſtodiunt, audiero; undique convocari jubeam equites & pedites, qui accurrentes, violentiæ hoſtium obſiſtant. Et idcirco de Cantuaria exire non audeo, niſi in illam partem ex qua expectamus hoſtium adventum.* Legatur & Epiſtola xxxvi.

De *Vvillelmo Conqueſtore* ad annum MLXX. ſcribit Matthæus Paris: *Epiſcopatus & Abbatias omnes, quæ Baronias tenebant, & eatenùs ab omni ſervitute ſæculari libertatem habuerant, ſub ſervitute ſtatuit militari, inrotulans ſingulos Epiſcopatus & Abbatias pro voluntate ſua, quot milites ſibi & Succeſſoribus ſuis hoſtilitatis tempore, voluit à ſingulis exhiberi. Et rotulos Eccleſiaſticæ ſervitutis ponens in theſauris, multos viros Eccleſiaſticos huic Conſtitutioni peſſimè reluctantes à Regno fugavit.*

De Hiſpania in bellis præſertim adversùs Saracenos geſtis teſtes ſunt *Blanchæ* Reginæ Matris *Sancti Ludovici* ad Comitiſſam Campaniæ Literæ, quibus ſe Relationem ex Hiſpania accepiſſe narrat de prælio adversùs Saracenos commiſſo, & ordinem exercitus deſcribit: *In prima acie fuit Didacus Lupi, & Garſias Romanus, & Abbas Ciſtercienſis, cum CCC. Militibus hinc inde collectis: in ſecunda acie fuerunt omnes Epiſcopi, & omnes Clerici, & omnes Ordines, & Michaël de Luſia. In tertia acie Reges in hunc modum: Rex Navarræ habuit dextrum latus, Rex Aragoniæ ſiniſtrum, Rex Caſtellæ fuit in medio.* Extat apud *Ducheſnium* Tom. V. *Scriptorum Hiſtoriæ Francorum.* Epiſcopi & Abbates arma non tractabant, ſed conſiliis, mandatis, precibus, adhortationibus, ſumptibus, militibus expeditionem promovebant. Hoc munere præclarè glorioſèque functus eſt *Martinus* Toletanus Archiepiſcopus, quem *Aldephonſus* Rex Hiſpaniæ Ducem exercitus adversùs Mauros conſtituit. Quem his verbis commendat *Rodericus* Lib. vii. *De Rebus Hiſpaniæ*, Cap. xxviii. *Dux ejus Præſul Toleti. Magnates Regni in conſiliis Præſulis, & exercitus omnis ſub Præſule dignitatis: nomen ejus Martinus Magnus. Et genus ejus à Piſorica: honor gentis vita ejus. Et ſtola ejus diadema Eccleſiæ; ſapientia ejus pax multorum. Et lingua ejus informatio diſciplinæ, manus ejus ad ſubſidium pauperum. Et cor ejus ad*

A *compaſſionem humilium, cingulum ejus Zelus fidei. Et arma ejus ad perſecutionem blaſphemiæ. Agmen omne ad nutum illius, ſanguis Arabum in conſpectu illius. Regio Bætica flammis ſuccenditur, & factum Præſulis proſperatur. Proceſſit enim per caſtra Bæticæ terras & oppida ſuccendendo, fœliciter autem ad propria eſt reverſus.*

Epiſcopi & Abbates interdum pro Regibus fidejubere cogebantur.

IV. Genus aliud ſervitutis Eccleſiis impoſitum lego ſæculo duodecimo; ſcilicet cùm Reges pacem inibant, fidejubere interdum cogebantur Epiſcopi vel Abbates, & certam pecuniæ ſummam polliceri, ſi Princeps pro quo ſpondebant, pacta conventa violaret. Id factum anno MCXCVI. cùm
B *Richardus I.* Angliæ, & *Philippus Auguſtus* Franciæ, Reges, pacem jurarunt. *Vvalterum* Archiepiſcopum Rothomagenſem & ejus Capitulum compellere voluit *Richardus* Rex, ut pro ipſo Regi Francorum fidejuſſores eſſent. *Vvalterus* recuſavit, quòd in pactis quædam contra Eccleſiaſticam juriſdictionem & libertatem continerentur. Exilium ſpontaneum, & reddituum ſuorum captionem propterea paſſus, paulopoſt Regis Chriſtianiſſimi *Philippi*, quem Pontiſaræ degentem adiit, benignitate recreatus eſt. *Noveritis* (inquit) *dilecte Archiepiſcope & Sacerdos Chriſti, etiam cum contradictione Satraparum & Conſiliario-*
C *rum noſtrorum, nos intuitu Dei & perſonæ veſtræ non tantùm preces veſtras velle exaudire, ſed & illis hoc conditionaliter ſuperaddere; videlicet non ſolum vos, ſed & Epiſcopos & Abbates, omnes Conventus & Eccleſias Diœceſis veſtræ, qui fidejuſſerunt pro Rege Angliæ, abſolvi à plegio & fidejuſſione quâ nobis obligati ſunt, ſi Epiſcopos, Abbates, Conventus, & Eccleſias, qui pro nobis erga eum fidejuſſerunt, voluerit & conceſſerit abſolvi: Indecens enim & iniquum eſt, Eccleſias Dei, & Eccleſiaſticas perſonas, pro exceſſibus noſtris & Regis Angliæ puniri; vel eas ſic citra voluntatem Eccle-*
D *ſiæ, juxta voluntatem Principum coarctari & obligari.* Ita *Vvalterus* ipſe commemorat, Epiſtola ad *Radulfum* Decanum Londonienſem, apud *Radulphum de Diceto* in *Imaginibus Hiſtoriarum*, pag. 690.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, Num. II. pag. 818. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem reprehendunt: *Rex Galliæ pro expeditione in Terram Sanctam imperavit Clero ſolutionem Decimarum, conſentientibus Epiſcopis.*

E R. Philippum Auguſtum Regem Chriſtianiſſimum in Comitiis Regni anno 1188. Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & totius Regni Ordinibus conſentientibus, Decimarum ſolutionem Clero imperaſſe, quæ *Saladinæ* dictæ ſunt, quia pro expeditione in Terram Sanctam promovenda impoſitæ, eo loci obſervo. Non Clericis tantùm, ſed Laicis etiam impoſitum hoc onus, ad annum tantùm, cùm aſſenſu Cleri, propter inſtantem neceſſitatem, teſte *Rigordo* in Vita *Philippi Auguſti*. Hiſtoriæ res eſt: Factum refero, nihil ex eo colligo.

SCHOLION II.

Eidem Articulo, pag. 831. Edit. primæ Religioſi Cen-
F ſores hanc notam appingunt: *Approbas quòd cogantur Clerici ad ſubveniendum Regi in ſuis neceſſitatibus, ut in Gallia id modò faciant ſub titulo donativi voluntarii.*

R. Quæſtionem illam ne quidem attingo. Verbum *cogendi*, aut æquivalens, hac in materia non uſurpo. Eventum refero ſingularem, ſeu factum hiſtoricum ex Vvillelmo Britone Lib. I. *Philippidos*; verbum *rogandi* uſurpo, quo uſus eſt ille Hiſtoricus. Mihi perperam affingitur quòd approbem *Cogi Clericos ad ſubveniendum Regi.* Ipſum *Dons gratuits* nomen, de quo tamen eo loci non loquor, oſtendit Clerum Gallicanum non cogi ad

ſubveniendum

ſubveniendum Regi, ſed ſponte donum conferre, Regeſque precibus uti erga ſacrum Ordinem, non juſſionibus, ut ejus Majeſtati ſubſidio veniat. Cæterùm falsò me accuſant R R. Cenſores quod Galliæ mores, bonos licèt ac juſtos, in aliarum Nationum Eccleſias invehi velim.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 836. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In Gallia Eccleſiaſtici ibant ad bellum, & ſuppeditabant neceſſaria.*

R. Epiſcopos & Abbates XI. & XII. Sæculo Militiam Regibus ſubminiſtraſſe: Illi ſervituti ſubjectos fuiſſe in Galliis Epiſcopos ſub Regno *Ludovici Sexti*, obſervavi & probavi. Facti Quæſtio eſt. Quot & quanta hujuſmodi refert Vir Eruditus *Ludovicus Tomaſſinus* in ſuis de nova & antiqua Eccleſiæ Diſciplina Libris, cui propterea nemo ſuccenſuit?

CAPUT VIII.

De Imperatoribus Orientis XI. & XII. Sæculo.

AD annum uſque vigeſimum quintum undecimi ſæculi imperavit *Baſilius Bulgaroctonus* cum *Conſtantino* fratre. Hi anno nongenteſimo ſeptuageſimo-quinto Imperium fuerant auſpicati. Triennio poſt obitum fratris ſuperſtes vixit *Conſtantinus*, ad annum ſcilicet milleſimum vigeſimum-octavum. Utriuſque Hiſtoriam delibavimus in Synopſi Hiſtoriæ Sæculi IX. & X. Cap. VI. Articulo VIII. Cæterorum Auguſtorum, qui XI. & XII. Sæculo in Oriente imperarunt, geſta hoc in Capite exponimus.

ARTICULUS I.

De Romano Argyro & Michaële Paphlagone.

Romanus Argyrus.

I. ROmanus Argyrus à *Conſtantino* Imperatore jam morti proximo vocatus, uxorem dimittere juſſus eſt, & filiam ipſius ducere, aut oculorum jacturam pati. Hæſitavit primùm, ſed ipſi audaciam afflavit uxor, quæ ipſo carere maluit, & Sanctimonialem induere, quàm eſſe in cauſa ut vel luminibus orbaretur, vel Imperio ipſe careret. Filiam itaque *Conſtantini* duxit *Romanus* cum Imperii dote. Huic *Zoë* nomen. Initio religioſum ſe præbuit ac munificum erga Eccleſias, juſtum erga omnes. Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ redditus auxit. Allelengium, tributum immane abolevit. Publica debita condonavit, privata perſolvit, captivos redemit, viros Eccleſiaſticos ſublevavit. *Pruſiani* Bulgari, & *Conſtantini Diogenis* conjurationes diſſipavit. Bellum in Syria geſſit adversùs Arabes, infœlici primùm exitu, deinde proſpero, damnis *Georgii Maniacis* virtute reſarcitis. Miſſus deinde ab Imperatore *Theoctiſtus* Patritius ingenti cum exercitu, inito fœdere cum *Pinzaracho* Tripolis Amera, Barbaros profligavit. In Sicilia ſuperiores fuere Saraceni: *Oreſtis* inertiâ, Romana peſſumdata res eſt. *Conſtantinum Patritium Diogenem* conjurationis reum, è turri eductum, Monachatu damnavit. *Theodoram* quoque ſororem ſuam in Monaſterium detruſit Imperatrix. Fœdus cum Præfecto Chalepi *Romanus* pepigit. Edeſſam recepit *Georgii Maniacis* armis. Subditos oppreſſit gravibus exactionibus, Monaſterii, & Templi in honorem Deiparæ extruendorum prætextu. Nullis ex *Zoë* Auguſta ſuſce-

A Zoë uxore adultera veneno extinctus.

A ptis liberis, ipſam contemnere cœpit. Illa *Michaëlis*, unius ex Imperialis cubiculi Miniſtris, amore capta, & adulterii conſuetudine ipſi devincta, maritum veneno peremit, ut abſque cenſore ejus amplexibus frueretur. Periit anno milleſimo trigeſimo-quarto, die undecima Aprilis, Feria V. Majoris Hebdomadæ, cùm annos quinque & ſex menſes imperaſſet. Iſta conſtant ex *Curopalate*, *Cedreno*, & *Zonara*.

Michaël Paphlago.

II. *Michaëlem Paphlagonem* adulterum ſuum in ſolium extulit *Zoë* Imperatrix, inito cum ipſo connubio, ſperans fore ut ipſi ad nutum pareret. B Sed ſpe ſuâ excidit: is enim clavum Imperii per ſe, & *Joanne* Eunucho Fratre ſuo Adminiſtro tractans, ab ipſa Eunuchos, & fidiſſimas ancillas abſtraxit, Romani exemplo ſibi metuens; ac ſelectas Matronas ipſi comites & cuſtodes dedit. Eo imperante, *Georgius Maniaces* Siciliam à Saracenorum tyrannide ereptam recuperavit. Sed cùm *Stephani* Claſſis Imperialis Præfecti calumniis Conſtantinopolim revocatus, & in vincula conjectus eſſet, eo abſente, amiſſa Sicilia eſt, una Meſſana ſervata. Mutatio frumentarii tributi in pecuniariam exactionem, Bulgaros ad defectionem compulit. At paulòpoſt ab *Aluſiano* Theodoſiopolis C Præfecto, *S. Demetrio* Martyre opem ferente, cæſi ſunt ad quindecim millia Bulgari, totidem capti, tota recepta Provincia eſt. *Michaël Paphlago* ſeu Dæmonis vexatione, ſeu amentiâ, ſeu epileptico morbo identidem correptus, ſcelerum, quibus ad Imperium pervenerat, pœnas luit. Acto de Bulgaris triumpho, de ſeipſo triumphavit magnificentiùs: depoſita ſiquidem purpura & diademate, Vitam Monaſticam profeſſus eſt, expiandis criminibus & Deo promerendo vacans, reliquo, quod breviſſimum fuit, vitæ tempore. *Joannem* ejus fratrem Conſtantinopolitano Patriarchatui inhiaſſe, & Metropolitas atque Epiſcopos ejus D impulſu de *Alexii* Patriarchæ legitimi dejectione conſilium iniiſſe tradunt Hiſtorici. Ut ab ipſis contra Canones intruſus dicebatur, illos hoc reſponſo confudit: *Quando* (*ut vos dicitis*) *non ſuffragiis Pontificum, ſed juſſu Baſilii Imperatoris hoc Solium contra Canones conſcendi, agedum quos conſtitui Metropolitas per* XI. *annos ac ſemiſſem Eccleſiam gubernans, deponantur: Anathema quoque renuntietur tribus Imperatoribus, quos coronavi, & cedo Solium volenti.* Theophanis Theſſalonicenſis Archiepiſcopi, Clericis frumentarium Canonem ſolvere recuſantis, theſauros excuſſit *Michaël Paphlago*, inventiſque auri centenariis triginta tribus, ex his ſolvi juſſit Clericis pretium frumenti, quod à pri- E mo Pontificatus anno ipſis debebat, reliquum pauperibus erogari; Theophanémque ob immanem avaritiam, ad quam perjurium addiderat, exauctoratum, in prædium quoddam juſſit deportari: *Prometheo*, quem ejus in locum Archiepiſcopum Theſſalonicenſem deſignavit, onus impoſuit alimentorum ipſi præbendorum. Ita refert *Cedrenus*. Obiit *Michaël Paphlago* anno MXLI. die x. Decembris, cùm annos ſeptem & menſes octo Imperium, non ſine clementiæ & æquitatis laude moderatus eſſet. De ipſo legendi *Curopalates*, *Cedre-* F *nus*, *Zonaras*, &c.

Bulgari perduelles domiti.

Michaël depoſito diademate Vitam Monaſticam profitetur.

Theophanis Theſſalonicenſis Archiepiſcopi exauctoratio ob avaritiam.

ARTICULUS II.

De Michaële Calaphato, Conſtantino Monomacho, & Theodora ſorore Zoës.

Michaël Calaphatus. I. M*Ichaëlis Paphlagonis* obitu ſumma rerum in *Zoen* recidit, quæ molem Imperii conſiderans, eique ſuſtinendæ ac tantis rebus tractandis imparem ſciens eſſe fœminam, *Michaëlem Calaphatum*, Cæſarem, defuncti Imperatoris ex ſorore filium adoptavit, ac Auguſtum renunciavit, *Joanne Orphanotropho* in Monaſterium relegato. Tanti citò immemor beneficii *Calaphatus*, de Auguſta Matre in ordinem redigenda cogitavit, *Joannis Orphanotrophi* literis, & *Conſtantini* Domeſtici, quem Nobiliſſimum creaverat, conſiliis inductus ab ipſa ut ſibi metueret. Id tentatis civium animis exequi tutò ſe poſſe confidens, Decretum de Imperatrice releganda, tondendáque perſcripſit, promulgavítque, necnon de *Alexio* Patriarcha ſummovendo, quem Auguſtæ addictiſſimum noverat. Verùm in contrarium verſa ſunt populi ſtudia: ſeditione facta Imperium *Calaphato* cum oculis ademptum, *Zoe* ac *Theodora* ſorori aſſertum eſt, anno MXLII. Menſes dumtaxat, quatuor, & dies quinque *Calaphatus* imperavit.

Conſtantinus Monomachus. II. *Conſtantinum Monomachum* Imperii thorique conſortem *Zoë* Auguſta aſcivit. Magnas hoc Imperatore clades Græcis illatas commemorant Hiſtorici: in Servia primùm, ubi ſeptem Duces, Milites ad XL. millia periere: deinde in Apulia, ubi *Maniaces* privatarum ultionem injuriarum publicæ rei anteponens, rebellavit, juvantibus Normannis; quo ſublato, iidem Normanni Provinciæ iſtius domini permanſere. *Theophili Erotici*, in Cypro Inſula, & *Leonis Tornicii*, Adrianopoli, defectio fœliciùs compreſſa. Roſſi ſive Scythæ navali prælio profligati, Duce *Baſilio Theodorocano*. Eoſdem terreſtri certamine cæcidit Catacala Beſta Ambuſtus. *Cacicius* Anii, & Majoris Armeniæ Princeps ad deditionem compulſus. Per id tempus Turcæ Perſide & Babylonia potiti ſunt. Grave præterea fuit *Conſtantino Monomacho* adversùs Patzinacas bellum. Res à *Michaële* Patritio Acolutho, & *Bryennio* Ducibus ſtrenuè geſta, variâ tandem fortunâ belli, induciæ ad triennium pactæ. *Romani Boilæ*, viri ex obſcuro loco ad Senatoriam dignitatem, & ad Imperatoris familiaritatem evecti, detecta in ipſius Majeſtatem conjuratio. Crimen authori condonatum: conſcii capite damnati ſunt. *Monomachus* publicæ pecuniæ non tam liberalis quàm prodigus, exhauſto ærario Provincias quaſdam à vectigalibus immunes inſolitis exactionibus oppreſſit. Inde factum ut Provinciæ illæ quæ Barbarorum aditum ab Imperio publicis impenſis prohibebant, tributorum loco, ipſorum incurſionibus patuerint. Libidini deditus fuit, pellicéſque habuit regio cultu. *Lichudem* Senatus Principem integerrimum, qui ipſi iniqua jubenti ſumma libertate & conſtantia reſiſtebat, exauctoravit. Ejus impenſis Hieroſolymitanum Templum Dominicæ Reſurrectionis à fundamentis inſtauratum eſt anno MXLVIII. teſte *Villelmo Tyrio.* Magnificum etiam Conſtantinopoli Monaſterium extruxit in Manganis *Sancti Georgii* Martyris nomine Deo conſecratum, ædificia ad ſenes, peregrinos, & mendicos excipiendos, alendóſque adjunxit, ac ſumptus neceſſarios ſubminiſtravit. *Ad id tem-*

Lib. 1. cap. 7.

A *pus* (inquit Cedrenus) *tantùm inſignioribus Solemnitatibus in Magno Templo, & in Sabbathis ac Dominicis diebus, incruentum Sacrificium peragebatur: reliquis diebus nequaquam. Omittebatur enim ob redditunm defectum. Hunc Monomachus liberaliter ſupplevit, ut quotidie Miſſa celebraretur eo in templo.* Conſtantino imperante, *Michaël Cerularius* Patriarcha creatus eſt, cujus ſchiſmati non adhæſit Imperator, ſed *Leonis IX.* Romani Pontificis Legatos benignè excepit, illíſque paruit. Finem vivendi fecit anno MLIV. cùm annos duo-

Conſtantinus Monomachus Miſſam quotidianam fundat.

B decim imperaſſet. Iſta conſtant ex *Cedreno*, *Zonara*, *Glyca*, *Manaſſe*, &c.

Theodora Auguſta. III. Mortuo Monomacho, *Theodora* Zoë Soror ſola rerum potita, anno uno, ſumma tranquillitate & pace imperavit. E vivis exceſſit anno MLV. Auguſto menſe, ut teſtatur *Cedrenus.*

ARTICULUS III.

De Michaële Stratiotico, & Iſaacio Comneno.

Michaël Stratioticus. I. POſt obitum Theodoræ, Palatini Spadones Imperium *Michaeli Stratiotico* detulerunt, homini propter ætatem pene decrepitam, & rerum imperitiam ineptiſſimo. Is Principes viros, Ducéſque eximios *Catacalum Ambuſtum*, & *Iſaacium Comnenum*, cùm ſuperbè ac inhumanè accepiſſet, eorum à ſe animos alienavit. Quibus ad excutiendum indigniſſimi Principis jugum Sacramento fœderatis, *Iſaacius Comnenus* Imperator ſalutatus eſt, octavo Junii anno 1057. Mox occupata Nicæa, *Michaëlem* juſto prælio vicit. Ille miſſa ad *Comnenum* Legatione, pacem exoravit, Imperii conſortium ipſi pollicitus. Verùm Patriarcha, Senatúſque *Stratioticum* abdicare coëgerunt, *Comnenum* Imperatorem proclamantes. *Stratioticus* Epiſcopos, quos ad ſe privatæ vitæ perſuadendæ causâ Patriarcha miſerat interrogavit, quod ſibi abdicati Imperii præmium foret. *Regnum cœleſte*, reſpondentibus, inſignia poſuit, anno MLVII. die ultima Auguſti (*Ex Cedreno*, & *Zonara.*)

C

D

Iſaacius Comnenus. *II. Iſaacius Comnenus*, acris vir ingenii, ſed arrogantis, imaginem ſuam diſtricto enſe numiſmatibus inſculpi juſſit, propriæ virtuti & rei militaris peritiæ Imperium acceptum referens. Eccleſiaſticarum rerum procurationem penès unam Eccleſiam eſſe voluit: Cùm enim ad id uſque tempus & Magnus Oeconomus, & ſacrorum Vaſorum Cuſtos ab Imperatore deſignari ſolerent, utriuſque electionem Patriarchæ poteſtati permiſit. Exhauſtum à Deceſſoribus animadvertens ærarium, acerbus fuit vectigalium ac debitorum publicorum exactor: Officiorum donationem primus amputavit; agros acquirere ſtuduit Imperio, ut fiſci penuriam ſuppleret. Qua de cauſa civium pleroſque poſſeſſionibus ſpoliavit; quin etiam ditioribus Monaſteriis adempta prædia redditúſque publico vindicavit, relictis tantummodo ſumptibus ad victum neceſſariis. Superbum Patriarcham ſibi ademptionem Imperii intentantem, calceoſque coccineos inſolenti faſtu uſurpantem, exilio mulctavit. Ejus in locum legitimis ſuffragiis ſubſtitutus *Conſtantinus Lichudes*, quem conſecrari prohibuit Imperator, donec certa quædam jura ſuæ Majeſtati cederet. Expeditione contra Hungaros & Scythas ſuſcepta, utroſque ad pacem deprecandam compulit. Unus Scytharum Ducum *Seltes* Imperialium vires tentare auſus, multis ſuorum cæſis, fugam arripuit. Biennio ac tribus menſibus Imperii exactis, morbo correptus, Imperatorem deſignavit *Conſtantinum Ducam*, & in Studienſe

E

F

Iſaacii Comneni exitus.

Imperium cum Vita Monaſtica commutavit.

Studienſe Monaſterium conceſſit ; ubi recepta ſanitate, Vitam Monaſticam nihiloſecius profeſſus eſt, tantâque modeſtia vixit, ut nec Janitoris officio ex obedientia fungi dedignaretur. Vir fuit caſtiſſimus, adeò ut periculoſa quondam ægritudine afflictus, ſuadentibus fornicationem Medicis, vel cauterium minitantibus quo procreandæ facultas ſobolis in perpetuum adimeretur, ferro & igne, quàm illicita voluptate curari maluerit. In Monaſterium pariter ſeceſſit *Æcaterina* Auguſta ejus uxor, quæ mutatione conditionis nihil novi ſibi accidiſſe aiebat, quòd Regnum cum Regno commutaſſet. Iſta conſtant ex Joanne *Curopalate*, & *Zonara*.

ARTICULUS IV.

De Conſtantino Duca, Romano Diogene, Michaele Duca, & Nicephoro Botaniate.

Conſtantinus Ducas.

I. *Conſtantinus Ducas* anno MLIX. iniit Imperium, pius in Deum Princeps ; moribus commodis, juſtitiæ amans, ingenio tardo & hebeti. Structas initio Principatus inſidias, favente Deo declinavit. In reos privatione bonorum animadverſum eſt. Duarum præcipuè rerum ſtudioſus fuit, augendi nimirum ærarii ; qua de cauſa Curias rationibus quæſtoriis deſtinatas quibuſvis vendebat, & vectigalium collectionem Publicanis cum pacto auctarii credebat : & munera cauſarum audiendarum ac judicandarum. In jure dicendo, Legum præſcripta non ſemper obſervabat, ſed interdum erat ipſi pro ratione voluntas. Rem militarem cùm negligeret, debilitatum eſt ac imminutum Imperium, impunè graſſantibus Barbaris. Uzi (quæ Scythica gens eſt) ultra fines ſuos effuſi, victis Romanis legionibus, captis fortiſſimis Ducibus *Nicephoro Botaniate*, & *Baſilio Apocape*, in Græciam uſque penetrarunt populabundi. Paſſim conviciis proſcindebatur Imperator, quòd ſumptibus parcens, contra hoſtes non duceret. Quare Urbe egreſſus, & ad Chærobachos caſtra metatus eſt, centum quinquaginta dumtaxat militibus ſtipatus. Enimverò de conſcribendis copiis ſollicito ſubitum gentis nuntiatur excidium, cùm ſæviſſima peſtilentia, tum Pazinacarum & Bulgarorum gladio. Divino id præſidio, & Imperatoris pietati tributum. Interea *Conſtantino Lichude* Patriarcha defuncto, in Sedem Conſtantinopolitanam evectus eſt *Joannes Xiphilinus*, ex Monachorum ordine, vir exquiſitæ eruditionis, qui *Dionem Caſſium* in compendium redegit. Lethali correptus ægritudine *Conſtantinus Ducas*, filiis tribus reliquit Imperium, *Michaeli & Andronico*, quos privatus genuerat ; & *Conſtantino Porphyrogenito*, quem ſuſceperat Imperator. His *Eudociam* conjugem tutricem dedit rerum adminiſtratione ipſi commendata, quòd modeſta videretur, nec minùs ad Rempublicam regendam apta, quàm educationis filiorum ſtudioſa. Sed priùs ab ipſa ſcriptum Juſjurandum exegit, quod apud Patriarcham depoſitum eſt, quo ſe à ſecundis nuptiis temperaturam pollicebatur. Sed & Senatores nullum ſe præter ejus liberos Imperatorem, illis viventibus, agnituros jurarunt. Obiit anno MLXVII. Viros eruditos colebat, fovebátque, dicere ſolitus, *Malle ſe ex doctrina, quàm Imperio nobilitari.*

Conſtantinus Ducas virorum literatorum amator.

Romanus Diogenes.

II. *Eudocia* contra fidem jurisjurandi ſecundò nupſit *Romano Diogeni*, viro bellicoſo & forti, poſt ſeptimum viduitatis menſem, intelligens in labantibus Orientis rebus, id ſuæ filiorúmque ſaluti, & conſervationi Imperii, neceſſarium. Jurisjurandi verò ſyngrapham callidè à Patriarcha priùs recepit, cùm ſe illius nepoti nupturam, eique Imperium tradituram ſimulaſſet. E ſqualore carceris ad ſolium aſcendit *Diogenes* : Inſidiarum namque & affectatæ poſt *Conſtantini Ducæ* obitum tyrannidis convictus, in vincula conjectus fuerat, & capite damnatus. Hunc *Eudocia* abſolvit, cúmque in thori & Imperii conſortium aſcivit, ſperans illi ſe imperaturam, quem contra ſpem omnem ad tantum faſtigium extuliſſet. Sed fœminæ quamvis ſuæ dignitatis & fœlicitatis auctrici, ſervire indignum ratus, libera & abſoluta poteſtate uſus eſt. Secundis aliquot expeditionibus in Turcas factis, mutatâ belli fortunâ victus, *Andronici* proditione in Sultani poteſtatem venit, cujus de pace Legatos ſuperbè reſpuerat. Huic nomen *Axani*. Qui proſtratum, & pede calcatum pro more gentis *Diogenem* erexit, amplexus eſt benignè ac honorificè accepit. Interim *Joannis* Cæſaris, *Conſtantini Ducæ* fratris artibus & autoritate *Romano Diogeni* abrogatur Imperium, *Eudociâ* in Monaſterium relegatâ. *Michael Ducas* Conſtantini filius Imperator ſalutatur. *Diogenes* à Sultano dimiſſus, *Chatatturii* Ducis auxilio dignitatem tueri conatur. Ad extremum deditionem facit *Andronico*, ea conditione ut poſitis Inſignibus raſáque coma, privatam vitam agat. Miſſi à novo Imperatore Sacerdotes jurejurando confirmant nihil eum moleſtiæ paſſurum. Nihilominus contra fidem effoſſis crudeliter oculis, tumente ex vulneribus capite, ac vermibus ſcatente, in Protam Inſulam deportatur, ibique vitæ & calamitatis finem facit, anno MLXXI. annis tribus, octóque inſuper menſibus Imperii exactis. Nazianzenum Epiſcopatum ad jura Metropolitana perduxit. Iſta conſtant ex *Joanne Curopalate*, & *Zonara*.

Michael Ducas.

III. *Michael Ducas*, ineptus Imperio Princeps, *Joannem* Sidenſem Metropolitanum rebus gerendis præfecit. Alium deinde ſpadonem *Nicephorum* nomine, Peloponeſi Prætorem, ſupremum Logothetam deſignavit, qui ejus ita occupavit animum, ut Sidenſi Archipræſule ſummoto, ſummam rerum adminiſtrationem ipſi permitteret. *Michaëlis Ducæ* ignavia Turcis animos viréſque addidit, qui in Orientales Provincias non jam ut prædabundi, ſed ut victores & domini irruperunt, obſiſtente nemine. Contractis adversùs ipſos copiis *Iſaacius Comnenus*, & *Ruſelius* Latinus Duces præfecti. *Ruſelius* defecit ad Barbaros. *Comnenus*, fuſis copiis, direptíſque impedimentis in hoſtium poteſtatem venit. *Ruſelio* Joannem Cæſarem Patruum opponit Imperator. Qui à *Ruſelio* victus, deinde Imperatoris nomine ornatur, pacto fœdere ut Turcas, quos contra ſe mercede evocatos intellexit, communibus viribus propulſent. Prælio adversùs hoſtes commiſſo, multíſque Barbarorum cæſis, ambo Duces longiùs à ſuis provecti, in eorum manus incidunt. *Ruſelium* uxor redimit, Cæſarem Imperator. Qui Conſtantinopolim dum perducitur, Monachum induit, ne ob uſurpatum Imperii titulum det pœnas. *Ruſelius* in Armeniam cum ſuis ſe recipit, quem *Alexius Comnenus* Præſes illuc ab Imperatore miſſus cum copiis, dolo magis quàm viribus capit, pactâ Turcis, ſi eum tradant, pecuniâ. Qui Regiam in Urbem perductus, in turri quadam incluſus eſt. Nondum tamen tuta *Michaelis Ducæ* Majeſtas. Duo ſiquidem *Nicephori*, *Botaniates* & *Bryennius* ; ille in Oriente, hic in Occidente, ubi Dyrra-

Bellum Turcicum.

chio præerat, Imperium uſurpant. *Botaniates* A Turcarum operâ Nicæâ potitus, ac demum XXV. Martii in Regia Urbe Imperator proclamatus eſt. *Michael* in Studienſe Monaſterium abductus, purpuram cum lacerna pulla mutare coactus eſt, VII. Aprilis, quæ Vigilia Paſchatis erat, anno MLXXVIII. Illi *Parapinacii* cognomen calamitas publica fecit: quia ipſo Imperatore tanta fuit annonæ caritas, ut non integer medimnus numiſmate venderetur, ſed pinacio minùs, qui eſt medimni quadrans. His temporibus *Joannes Xiphilinus* Conſtantinopolitanus Patriarcha obiit; cui *Coſmas* Hieroſolymitanus Monachus, magna ſanctitatis opinione ab Imperatore *Michaële Duca* ſublectus eſt. Hæc ex *Joanne Curopalata*, *Zonara*, *Glyca*, & *Conſtantino Manaſſe*. B

Nicephorus Botaniates. *IV.* *Nicephorus Botaniates*, ut primùm coronatus eſt Imperator, publica debita expunxit, novâſque tabulas inſtituit, civium animos ut ſibi devinciret. *Bryennium* conditiones pacis, & Cæſaris oblatam dignitatem ſuperbè reſpuentem, per *Alexium Comnenum*, Nobiliſſimi, & Magni Domeſtici, Præfectique Romanarum Legionum, auctum honoribus, debellavit, cepit, excæcavit. Non abſimilis *Baſiliaci* ſors fuit, qui poſt C *Bryennium* Imperium uſurpaverat, omnibus à Dyrrachio ad Theſſalonicam in poteſtatem redactis. Hujus quoque factio *Alexii Comneni* virtute fracta & diſſipata eſt. *Mariam* Auguſtam, *Michaëlis Duca* nuper Imperatoris uxorem *Nicephorus* duxit, viro ſuperſtite. Sacerdos qui nefarias nuptias conciliaverat, ab ordine excidit Antiſtitum ſententiâ. Conſcripto contra Turcas Orientem incurſantes exercitui, *Conſtantinum Ducam* cognominis quòndam Imperatoris filium præfecit. Is Chryſopolim cùm trajeciſſet, affectavit Imperium, faventibus legionibus. D At muneribus à *Nicephoro* tentati milites, juvenem Tyrannum ipſi tradidere, quem attonſum & Monaſtica indutum veſte in Inſulam relegavit. Fœda tunc erat facies Imperii: *Nicephorus* enim ob ingraveſcentem ætatem, inſitamque mollitiem, publicæ rei tractandæ ineptus, ſervorum duorum arbitrio permittebat omnia. Quamobrem in contemptum ſuorum venit, & a *Comnenis*, quos nequiſſimi ſervi conjurationis accuſaverant, Imperio ſpoliatus, Monachum induere coactus eſt, anno Chriſti MLXXXI. cum annos tres regnaſſet. Ex *Comnenis* verò duobus, *Iſaacio*, & *Alexio*, Impe- E rator prælectus eſt *Alexius* natu minor, nequicquam repugnante fratre. Ipſi à *Sancto Joanne* Evangeliſta prædictum Imperium, *Anna Comnena* commenta eſt. *Comnenorum* partibus *Georgius Palæologus*, & Cæſar *Joannes Ducas* adhæſere. Defectionis *Comnenorum* Hiſtoriam accuratè deſcribit *Anna* Alexii filia Lib. II. *Alexiados*.

ARTICULUS V.

De Alexio Comneno.

ALexius Comnenus à *Coſma* Patriarcha Imperator coronatus, *Iſaacium* fratrem *Sebaſtocratorem*, novo dignitatis adinvento titulo, quaſi ſecundum Imperatorem creavit, infra quem Cæſar eſſet ab Imperatore tertius. Cæſar verò appellatus eſt *Meliſſenus*. Matrem religioſum ſeceſſum cogitantem Imperii adminiſtrationi cum ſumma poteſtate præfecit, Aurea Bulla hac de re edita. Ipſi *Dalaſſenæ* nomen, cujus elogium texuit *Anna Comnena* Lib. III. *Alexiados*. Ipſam laudat inprimis, quòd plurimam noctis partem divinis hymnis, juxta deſcriptionem Eccleſiaſticam in diurna toto anno penſa diſpenſatis recitandis inſumeret, & negotiis ſub diluculum vacaret: Quòd Liturgiæ quotidie intereſſet; Monachos verò ita coleret, ut eos familiariter adhiberet ad menſam, & quidem ita aſſiduè ut nemo illam accumbentem viderit ſine Monachis convivis. *Alexium* Imperatorem in cœtu Sacerdotum & Monachorum, cui *Coſma* Patriarcha præerat, defectionis culpam, & omnia criminis conſectaria & circumſtantias ſingillatim & accuratè confeſſum: idémque præſtitiſſe defectionis conſcios; & in ſalutarem pœnitentiam jejunium quadraginta dierum, totidémque noctium humicubationem accepiſſe, atque implevifſe, eadem teſtatur Hiſtorica Princeps. Hinc *Robertum Guiſchardum* Apuliæ Ducem, inde Turcas infeſtos habuit *Alexius Comnenus*. Scripſit ad Præfectos urbium Illyrici, ad Romanum Pontificem, ad Archiepiſcopum Capuanum, ad Principes Ducéſque Galliarum, ad Ducem Longobardiæ, eos omnes quà promiſſis, quâ donis in *Robertum* incitans. Ad *Henricum* Germaniæ Regem Legationem miſit ac pecuniam, ejúſque affinitatem expetiit, quem nimirum plus cæteris Occidentis Principibus contra *Robertum* poſſe perſuaſum haberet. Turcarum verò ad Boſphorum ſive Damalim cuncta vaſtantium incurſiones coërcuit, maritimiſque pulſos oppidis pacem petere coëgit, quam iis metu *Roberti* largitus eſt. Interim Dyrrachium validis copiis terra marique oppugnat *Robertus*, Georgio propugnante Palæologo. De urbis periculo monitus *Alexius* Turcas, Venetóſque in auxilium vocat. *Robertum* ab obſidione nec fœderatorum multitudo, nec hyemis aſperitas, nec peſtis faméſque exercitum vaſtans, retrahunt. *Alexius* adverſùs *Robertum* proficiſcitur, & in conſpectum hoſtium venit. *Robertus* perſuadet ſuis ut impedimenta comburant, navéſque mergant, ut pugnare poſſint tanquam ibi nati, móxque morituri. Nocte ante prælium tota orat in Templo *S. Theodori* Martyris cum exercitu univerſo, & Sacra Myſteria percipit. Tum aciem inſtruit, prælium committit, poſt velitationes nonnullas Romanam disjicit aciem, magnámque Græcorum ſtragem edit: vulneratur, fugitque, relictis impedimentis *Alexius*. Dyrrachium in poteſtatem *Robertus* redigit. *Gaitam* ejus conjugem conſortem fuiſſe gloriæ *Anna* F *Comnena* tradit, quæ ſcilicet velut Pallas altera, conſpicata fugientes, acri fixos intuitu magna voce increpuit. Qui cùm haud ſiſterentur clamore, haſtâ correptâ, effuſis habenis ignavos perſecuta eſt, collectóſque ad pugnam redire compulit. *Robertum* in Italiam revocavit tuendi Principatus ab armis *Henrici* Germaniæ Regis neceſſitas. *Boamundum* filium in Oriente reliquit cum exercitu. Hic à parentis fortitudine minimè degener multas urbes redegit in poteſtatem, bis *Alexium* Imperatorem

Dalaſſenæ Imperatricis Matris pietas.

Alexii Comneni Pœnitentia.

Robertus Guiſchardus Apuliæ Dux Dyrrachium expugnat, Alexium Comnenum vincit.

Gaitæ uxoris Roberti Guiſchardi heroica fortitudo.

Boamundus Roberti filius bellum contra Græcos feliciter geſſit.

peratorem acie vicit, fugavit. Summa pecuniæ difficultas, exhauſtúmque ærarium, à ſacris opibus ſubſidium quærere coëgit *Alexium*. Convocata ea de re Synodus. *Leo* Chalcedonenſis Archipræſul ob Templorum ſpoliationem in *Alexium* acriter declamans, perniciosæ doctrinæ accuſatur, & deponitur. *Boamundus* tertio ad Lariſſam prælio non plenè victor, quanquam nec omnino victus, redire cogitur ad patrem conſpiratione ſuorum, quos contra illum *Alexius* concitaverat. Poſt hæc contra Turcas fœliciter bellum geſſit *Alexius*, Gallorum ope. Plures etiam contra Scythas expeditiones ſuſcepit, vario eventu. Ad extremum uno prælio gentem delevit univerſam. Comanos ſemel iterúmque vicit. Francis ad bellum ſacrum properantibus *Godefrido Bullionæo* Duce, infeſtus fuit, ab exercitibus tam numeroſis, tam fortibus ſibi timens. Eorum expertus virtutem eſt oppugnata ab ipſis Conſtantinopoli. *Anna Comnena*, quæ Patri adulatur, Latinis detrahit, Græca fides ſuſpecta. Latinos Sacerdotes calumniis proſcindit lib. X. occaſione ſumpta ex ſacris expeditionibus, quibus & Præſules, & Preſbyteri aderant, non quidem pugnaturi, ſed conſiliis, adhortationibus, precibus, adminiſtratione Sacramentorum opem Chriſtianis laturi. *Non enim* (inquit) *quæ apud nos viget Sacerdotalis lenitatis diſciplina, Latinis in uſu quoque eſt. Nos videlicet ſacris juſſi Canonibus ac legibus, Evangelicóque ipſo perſuaſi dogmate, ſancimus illud obſervatione inviolata teneri ſolitum, Ne ſtringas, ne inclines, ne tangas, Sacerdos enim es. At Barbarus Latinus, ſimul atque initiatus ſacris, primitias Sacrificii libaverit, clypeo ſtatim in lævam inſerto, correpta in dexteram vibratáque lancea, ſimul divinum communicat corpus & ſanguinem, ſimul torvum ac ſanguinarium tuetur, deſignans ad cædem homines oculis vir ſanguinum. Adeo barbarum hoc genus non minus ſibi belli ac gladii jus uſúmque arrogat, quàm Sacerdotis apicem depoſcit.* Interim Galli multis & ingentibus præliis Turcas profligant, Nicæam, Antiochiam, Hieroſolyma, urbéſque alias in ſuam redigunt poteſtatem. *Godefridum Bullionæum* Hieroſolymorum Regem creant, cui ſucceſſit ejus frater *Balduinus*. Galli, & reliqua Latinorum ſacrum bellum gerentium natio paulò minùs infenſum habuit *Alexium Comnenum* quàm Turcas communes Imperii utriuſque hoſtes. Illos enim fraudibus primùm, deinde aperto marte infeſtavit. Apud Antiochiam extrema tolerantibus venire ſe in auxilium ſimulavit, ſed Legatis orantibus ut maturaret, Sultani metu primò cunctatus eſt, mox ipſos deſeruit. *Anna Comnena* ignoſcendum, quòd patrem excuſet, niſi intempeſtivo Gallorum vituperio fulciret excuſationem lib. XI. *Accedebat* (inquit) *ad hujus ſententiæ momentum recordatio indolis Francorum levis, inconſulta, temeraria, indocilis parendi, uno vigentis primo impetu ſtolida ferocia, per quem Duces juxta, Militéſque, ubi æſtu elati ferventis iræ in medias hoſtiles ſtatim phalanges inſilierint, intolerabiles illi tunc quidem ſunt, & facilè perrumpunt, ſternúntque obvium robur quodcunque: Verùm ſi primorem iſtam rabiem arte declinaveris, ſi cautas inſidias poſueris, ſi laſſis & circumventis ſupervenéris, non agnoſcas audaciam priorem; imò nihil impeditius, nihil ſuperatu facilius experiaris. Nam & oneratum armis corpus ſe præbet ictibus, & cæcus atque amens animus conſilii nihil expedit: nimirum fruſtrato confuſóque, quem unum operum omnium inſtrumentum habet, vecordi ac præcipiti furore. Quorſum igitur ita turbidis, ita deſperatis Gallorum rebus miſcere ſuas Romanus curet?* &c. Turcis oppugnationem Antiochiæ urgentibus, Galli propugnantes ad extremam neceſſitatem redacti, & ab *Alexio* fœdè fraudulentérque deſerti, ad Deum placandum, *Petri* Epiſcopi conſilio, ſe convertunt. Sacrum clavum, ſive mucronem lanceæ quæ Chriſtum pupugit, auſpicatò reperiunt. Comes Flandrenſis tribus duntaxat comitantibus in Turcas irruit, ac tantam illorum ſtragem edit, ut prædæ comportandæ vix triginta dies ſufficerent, ut refert *Anna Comnena*. Boamundus Normannus Heros, *Roberti Guiſchardi* filius, acerrimum adversùs *Alexium Comnenum* bellum geſſit, magnáſque illi clades intulit. Cujus fortitudini unum dolum Græcáſque fraudes oppoſuit Imperator. Tandem pax inter eos inita, *Boamundo* utiliſſima, *Alexio* honorifica. Una ex conditionibus fuit, ut Antiochiæ præeſſet ſemper Græcus Patriarcha, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ alumnus, ab Imperatore deſignandus. Pacta conventa exhibet *Anna Comnena* libro XIII. Poſt hæc in Turcas ſemel, iterúmque arma movit *Alexius*, illuſtréſque de ipſis victorias reportavit. Literarum ſtudia, favente *Alexio Comneno*, promovente *Michaële Pſello* floruiſſe, *Anna* filia teſtatur.

Alexius Comnenus Scytas delet.

Francis ad bellum ſacrum properantibus infeſtus.

Annæ Comnenæ in Latinos Sacerdotes calumnia.

Francorum res in Oriente fortiter & præclarè geſtæ.

Godefridus Bullionæus Rex Hieroſolymorum creatus.

Gallos iniquè vituperat Anna Comnena.

Pax inter Boamundum & Alexium Comnenum ſancita.

Plures eo Imperatore Novatores priſcam fidem convellere tentarunt, quos damnari curavit coactis Synodis, auctoritate ſuprema coërcuit, privatis adhortationibus ab errore revocare ſtuduit. Inter illos famoſus fuit *Italus* quidam Sophiſta, qui Patriarcham ipſum *Euſtratium Garidam* pervertit. Undecim pravi dogmatis capita damnata, & anathemate confixus Author, qui demùm errores de tranſmigratione animarum, contra venerationem Sacrarum Imaginum, circa Idæas, aliósque revocavit. Non multò poſt *Nilus* hæreſeos virus diffudit, quo Armenos infecit. Palmaris error, Humanitatem Chriſti naturâ fuiſſe deificatam. In frequenti Synodo hæreſis damnata, Præſide Patriarcha *Nicolao*. Eadem in Synodo Blachernita Preſbyter, qui Enthuſiaſtarum conſuetudine luem contraxerat, cum pravis dogmatibus anathemate confoſſus eſt. *Nilum* Theologiæ Scolaſticæ ignorantiâ in hæreſim præcipitaſſe, teſtatur *Anna Comnena* lib. X. Bogomilos tandem exterminavit, de quibus Cap. III. Art. VI. diximus. Obiit anno MCXVIII. cùm annos triginta ſeptem, menſes quatuor, & dies aliquot imperaſſet, anno ætatis circiter ſeptuageſimo, ſub mortem ab omnibus pene deſtitutus, ne Imperatorio quidem funere eſt elatus, filio licet Imperii relicto Succeſſore, ut *Zonaras teſtatur*. Patris res geſtas libris quindecim *Alexiados* ſcripſit, ornavitque Anna Comnena. *Alexium Comnenum* omnibus viri privati, non item Imperatoris virtutibus præditum fuiſſe, *Zonaras* ſcribit, quòd nec vetera tueretur inſtituta, nec Senatus rationem haberet, nec ſe rerum adminiſtratorem publicarum, ſed Dominum cenſeret. Ideóque nec inter optimos nec inter malos Imperatores habendum. Hîc porro ſuos Annales *Zonaras* abſolvit.

Novatores inſectatur, & coactis Synodis damnari curat Alexius Comnenus.

ARTICULUS VI.

De Joanne, & Manuele Comnenis.

Joannes Comnenus.

I. ALexio in Græcorum Imperium ſucceſſit *Joannes Comnenus*, à Patre Auguſtus appellatus, *Irene Matre*, *Anna* ſorore, cœteriſque cognatis primùm repugnantibus, & *Nicephoro Bryennio* Cæſari, *Annæ* marito ſtudentibus. Pace domi recepta & firmata, de hoſtibus compeſcendis cogitavit. Scythas & Hunnos Iſtrum tranſgreſſos in Thracia: Perſamenios in Occidente debellavit. Triumphi honorem Deiparæ Virgini decrevit, cui victoriam acceptam ferebat; ejúſque effigiem quadrigis albis impoſitam ſolenni pompa per urbem vehi juſſit. Currui ipſe crucem manu geſtans anteibat. Gratiarum actiones Deo, cui ſoli honor & gloria in Sapientiæ Templo actæ, triumphalem apparatum finiere. Antiochiâ Latinos pellere fruſtra aggreſſus, ſuburbanis Militi in prædam datis, per Ciliciam reverſus eſt: Ubi in venatu ſagittam in aprum dirigens, ejus cuſpide veneno perfuſâ manum perſtrinxit. Graſſante paulatim veneno, neglectum vulnus immedicabile factum eſt, ex quo occubuit anno MCXLIII. menſe Aprili, cùm annos viginti quatuor, & menſes octo imperaſſet, Princeps bellicoſiſſimus, pietate in Deum, magnificentia in ſumptibus & donationibus, modeſtia in domeſtico apparatu, veræ gloriæ cupiditate illuſtris. Inania & obſcœna verba à publicis conventibus: & luxum veſtium ac menſarum tanquam corruptelam & vitæ peſtem ablegavit. Toto Principatus tempore vita vel membris ſubditorum privavit neminem. Duos filios reliquit, *Iſaacium* & *Manuelem*. Hunc *Iſaacio* natu majori poſthabito Succeſſorem deſignavit, quòd *Iſaacius* iræ impotens, *Manuel* indole moderata eſſet atque ad clementiam proniore. Hæc ex *Nicetæ Choniatæ* Annalibus, & *Vuillelmo Tyrio*, lib. XV.

Hoſtes debellat. Triumphum lætæ Virgini decernit.

Joannis Comneni pietas ac moderatio.

Manuël Comnenus.

II. Manuël Comnenus, ut Principatum firmaret, *Iſaacium* fratrem natu majorem in Monaſterio recluſit. A Byſantinis ob eximias dotes cupidè ſuſceptus, à *Michaele* Patriarcha coronatus, & cum fratre reconciliatus eſt. Tum in Perſas movens, perterritos in fugam dedit. Alemannam egregia forma & heroïco animo fœminam ex principe familia duxit uxorem, quâ neglectâ, inceſtu propria cum nepte ſe polluit. *Conradi* Germanorum Imperatoris, contra Turcas ducentis exercitum, Legatos benignè ſuſcepit in ſpeciem, ſed clam inſidiatus eſt, & Græcorum Legiones Germanicum exercitum, Philippopolitani Epiſcopi aulica facundia circumventum, comitari juſſit. Orta brevi Germanos inter & Græcos diſſidia, *Conradi* copiis incommoda graviſſima crearunt, perfidus *Manuel* in locis opportunis & anguſtis tramitibus inſidias collocavit, quibus milites innumeri periere. *Manuelis* exemplo Græci ferro, fraudibus, veneno in Germanos ſæviebant, calce etiam farinæ immiſta, falſáque monetâ probatiſſimæ loco commutatâ. Cum Turcis demum in exitium Germanici exercitus *Manuel* conſpiravit. Commiſſa pugna, Turcæ cæſi, & illuſtri victoriâ *Conrado* liberum ad ulteriora patuit iter.

Ejus in Germanicum exercitum perfidia.

Bellum Siculum.

Rogerius interim Siciliæ Rex Corcyram occupat, Acarnaniam, Ætoliam, & oram maritimam vaſtat, Bœotiam, Corinthum diripit, Acrocorinthi arce recepta. *Manuel* inſtructo terra marique exercitu Siculos perſequitur, Corcyram oppugnat, quam poſt diuturnam obſidionem, deditione recipit. Servios & Hungaros debellat poſtea *Manuël Comnenus*, A déque eis triumphum agit. Auſpiciis non ita fœlicibus rem geſſit adversùs Siculos; penes *Rogerium* Regem ſtetit victoria. *Alexius Bryennius*, *Joannes Ducas*, & *Conſtantinus Angelus* Orientalis exercitus Duces à Siculis capti. Quos ut reciperet Græcus Imperator, utque damna ex bello difficili accepta reſarciret, pacem cum Siciliæ Rege pepigit haud diu duraturam. Expeditionibus ſubinde in Hungaros, Armeniósque ſuſceptis, parum promovit. Adversùs Perſas bellum renovavit, ſuorum clade multiplici funeſtum, propriâ ignaviâ, quâ reliquis in ſummo diſcrimine relictis clandeſtinam fugam decreverat, indecorum. Italos contra B *Fridericum Ænorbardum* Imperatorem concitavit, Anconitanis ad defectionem ſolicitatis præſto fuit. In luxum & libidinem effuſus Princeps, de reformandis Monachis ſolicitus videri voluit. Inſigne Monaſterium in Ponti faucibus cùm à fundamentis extruxiſſet in loco cui Catafcepe nomen, ibique ſelectos Monachos collocaſſet, nullas eis vineas, nullos agros, nullas poſſeſſiones aſſignavit, ſed ex fiſco tantum pendi juſſit, quantum ad victum & cultum opus eſſet. *Nicephori Phocæ* Sanctionem de non augendis Monaſteriorum latifundiis revocavit, alios Imperatores incuſans, qui Cœnobiis prædia contulerant ampliſſima. Monachorum habita- C tiones non in urbibus & locis frequentatis, ſed in antris, & montium cacuminibus cenſebat aſſignandas. Militarem neglexit diſciplinam, ſtipendiis militaribus in fiſcum redactis, & donativis incolarum cupiditatem exercituum levans. Aula Militiáque perturbatis, animum ad Theologiam applicuit, de divinis temerè definiens Dogmatibus. Orta de illo dogmate quæſtione, quo Incarnatus Deus offerre ſimul & offerri dicitur, ipſe piæ ſententiæ, poſt ſolertem controverſiæ explicationem, aſſenſum præbuit, Doctores contra ſentientes loco movit. Quæſtione de Chriſti dicto, *Pater ma-* D *jor me eſt*, poſtea propoſita, peregrinam explicationem attulit, & Edicto firmavit. Ex Catecheticis tabulis Anathema in *Mahometi* Deum, quem nec genuiſſe nec genitum, ſed Holoſphyron eſſe affirmat, expungi decrevit; idque ratione probabili, quòd nimirum blaſphemiæ in Deum qualeſcumque Saracenis offenſioni eſſent ac impedimento ne ad Chriſtianam Religionem converterentur. Ipſi reſtitere Præſules, *Theodoſius* imprimis Conſtantinopolitanus Patriarcha, & Euſthatius Archiepiſcopus Theſſalonicenſis, à quibus ſubſcriptionem fruſtra exegit, majoris Concilii minas inten- E tans, in quo ipſo veteris Romæ Papa arbitro ac judice cōtroverſia diſceptaretur. Tandem poſt diuturnas contentiones conſenſerunt Epiſcopi, ut Anathema à Deo Mahometi in ipſum Pſeudoprophetam, omnémque ipſius doctrinam & Sectam, in Catecheticis transferretur. Aſtrologorum vanitate deceptus, longiora ſibi Imperii vitæque tempora pollicebatur, ſed ſpem ſuperſtitionis plenam mors abrupit. Antequam ſpiritum emitteret, Aſtrologiam Judiciariam damnavit, monente Patriarcha; & Monaſticum habitum poſtulavit. Anno ætatis trigeſimo-octavo, Chriſti MCLXXX. Septembri menſe, vivendi finem fecit. *Manuelis Comneni* res geſtas F libris ſeptem *Nicetas Choniates* complexus eſt, ex quibus hæc delibavimus. Immeritum hoc ornat elogio *Vuillelmus Tyrius* lib. XXII. Cap. V. *Vir eminentiſſimus & immortalis memoriæ, omnium Principum terræ munificentiſſimus, Dominus Manuel Conſtantinopolitanus Imperator, onere carnis depoſito, animam cœlo reddidit: cujus memoria in benedictione, cujus eleemoſynas & beneficia largiſſima enarrabit omnis Eccleſia Sanctorum.*

Bellum Perſicum.

Manuël Comnenus de Monachorum reformatione ſolicitus.

Controverſiis de Religionis dogmatibus ſe immiſcet.

Anathema in Deum Mahometis ex Catecheticis tabulis expungi decernit.

ARTICULUS VII.

De Alexio Porphyrogenito Manuëlis filio, & Andronico Comnenis.

Alexius Porphyrogenitus.

I. ALexius Manuëlis filius, duodecim annorum puer, in Patris Imperium ſucceſſit, cujus ætas infirma, & improbitas Aulicorum, res Orientales peſſumdedit. *Andronicus* Manuëlis Patruelis, tyrannidem affectans, Imperatricem Matrem proditionis accuſatam, in carcerem detruſit, & capite damnari curavit à ſubornatis Judicibus. Ferali ſententiæ in Matrem latæ ſubſcribere compulit Imperatorem filium. Crudelis facinoris miniſtri *Manuël* primogenitus *Andronici* & *Georgius Auguſtus* ejuſdem affinis, electi. Qui cùm ſcelus execrarentur, ipſam à perditiſſimis homuncionibus ſuffocari juſſit. Mox Imperii conſors à conjuratis Proceribus *Andronicus* renunciatur, & paulòpoſt *Alexium* crudeliter necat, & in mortuum ſævit. Franci, Latiníque cæteri, quorum conſilio ac præſidio plurimùm uſus erat *Manuel Commenus*, & qui Junioris *Alexii* tuebantur Majeſtatem, quòd filiam *Ludovici* Regis Francorum duxiſſet *Agnetem*, partim Conſtantinopoli paſſi, partim trucidati, priuſquam *Alexius* è medio tolleretur. Annos penè tres imperavit; nondum quippe expleto quinto decimo ætatis anno extinctus eſt, Chriſti MCLXXXIII. Horum authores habemus *Nicetam Choniatem*, & *Vvillelmum Tyrium* lib. XXII. cap. X. XI. & XII.

Andronicus Comnenus.

II. *Andronicus Comnenus*, provecta jam ætate, *Agnetem* Auguſtam *Alexio* deſponſam, undecim annorum adoleſcentulam ſibi matrimonio junxit. Imperio & uxore Sobrini potitus, à Patriarcha & Synodo abſolutionem rogavit à jurejurando quod *Manueli* & *Alexio* Imperatoribus præſtiterat, & quod tam immaniter violaverat; eandémque gratiam rogavit pro conjuratis omnibus. Quam adulatores ambitioſique Præſules, nulla impoſita pœnitentia conceſſêre, honoris umbram ceu præmium violatorum Canonum conſectati; ut nimirum ſubſelliis juxta Solium Imperatoris collocatis, illi aſſiderent. Qui paucis diebus duravit honos, priſtina conſuetudine revocata. Nicæam expugnavit, Pruſam excidit. Interim *Alexius Comnenus* Manuëlis ex fratre nepos, arma Siculorum in Græcos concitavit, qui Dyrrachium & Theſſalonicam occuparunt, ac populati ſunt. Tyrannica fuit *Andronici* dominatio, quippe qui in Duces eximios, viróſque nobilitatis primariæ, in familiares, & conſiliarios, in cognatos & affines ſævierit. Solis blandus erat meretricibus ac lenonibus ſalaciſſimus ſenex, fœdiſque voluptatibus immerſus. Cæterùm animum habuit ab avaritia alienum, vectigalibus modum imponens, & ſubditis quietem procurans, exactoribus diſſipatis. Pauperes largitionibus fovebat, ſi qua ſpes ſuberat ſibi ob ſcelera infenſos non eſſe. Publica non vendidit munera, neque munuſculis conciliatus contulit, ſed gratuitò, & habito delectu. Naufragorum ſpoliatores repreſſit, conſtituto in reos ſupplicio. Faciles aures præbebat iis qui de violentia Potentum querebantur, nulla perſonarum habitâ ratione. Cùm *Theodorum Dadibrenum* Aulicorum unum agricolæ quidam accuſaſſent quòd apud ſe divertiſſet, cum ſervitiis, ac jumentis, ac omnibus neceſſariis acceptis nihil ſolviſſet, ipſum duodecim plagis fuſte caſtigavit, & ex fiſco agricolarum damnum abundè reſarciri juſſit. Viros eruditos coluit, fovítque; ſed diſputationes de Religione inſtitui haud paſſus eſt;

Disputationes de Religione compeſcuit.

& Novarum Patrarum Epiſcopo *Euthymio*, &

A *Joanni Cinamo*, de illa Chriſti ſententia, *Pater major me eſt*, differentibus minatus eſt, ſe juſſurum ut in Rhindacum flumen projicerentur, niſi ab illa diſputandi ſacris de dogmatibus prurigine ſibi temperarent. Crudele de omnibus ſeditioſorum cognatis, quamvis inſontibus, è medio tollendis init conſilium, ac Edictum ferale promulgavit. *Manuel Sebaſtrocator* Andronici filius tyrannici Edicti executionem diſſuaſit. Hydromantiæ nefariam artem adhibuit, ut noſſet quis ſibi erepturus eſſet Imperium, aut ſibi ſucceſſurus. Obſcuro turbatus oraculo, *Iſaacio Angelo* necem molitus eſt. Iſte in Templum fugiens, concurrentem populum

Andronici infelix exitus.

B concitat, à quo Imperator ſalutatur, & à *Baſilio Camatero* Patriarcha, invito licèt, coronatur. Abjectis Inſignibus, fugere cogitur *Andronicus*, navem conſcendit cum uxore & pellice; at navi in littus eliſa comprehenſus, Conſtantinopolim vinctus adducitur, ubi abſciſſâ manu, effoſſóque oculo, ſcabioſo per urbem camelo vectus, à furenti plebe ludibriis, contumeliis, verberibus innumeris cruciatus, ad extremum pedibus ſuſpenſus, gladio transfixus eſt. Forti ac ad pœnitentiam converſo animo tot ſupplicia pertulit, pias illas voces identidem repetens; *Domine miſerere*: Plebem verò his verbis, *Quid calamum contritum infringitis?* ad

Pœnitens obiiſſe viſus.

C commiſerationem inflectere fruſtra conatus. Poſt necem inſepultus aliquandiu jacuit, donec ejus cadaver ex theatri fornice, in quem projectum fuerat, quorumdam humanitate eductum, juxta *Ephori* Monaſterium infimo loco conditum eſt. Periit anno MCLXXXV. Biennio duntaxat Imperio potitus. *S. Pauli* Epiſtolas ſupra modum amabat, carúmque lectione delectabatur. Imminens ejus exitium lachrymis ex ejuſdem Apoſtoli imagine defluentibus prænuntiatum, Græci mentiuntur. Ejus Imperii ſeu potius tyrannidis Hiſtoriam duobus libri conſcripſit *Nicetas Choniates*, ex quibus hæc deflos

D ravimus.

ARTICULUS VIII.

De Iſaacio, & Alexio Angelis.

Iſaacius Angelus.

I. COmmoda ſatis ac læta fuere *Iſaacii Angeli* initia. Erga eos qui ab *Andronico* malè fuerant habiti benignum ſe præbuit ac liberalem; adversùs *Andronici* filios, quos cæcitate afflixit, crudelem. Siculorum claſſem vicit, terreſtrem diſſipavit exercitum, *Brana* operâ, captis Ducibus.

E Cyprum ab *Iſaacii Comneni* tyrannide eripere fruſtra conatus eſt. Cum Myſis ſeu Vvalachis haud proſperum bellum geſſit. Id excepit *Brana Alexii* ſeditio, qui Imperatorio uſurpato nomine Byzantium oppugnavit. *Iſaacio*, Urbique Regiæ tulit opem *Conradus* Cæſar Montisferrati Marchio,

Conſtantinopolim ab hoſte oppugnatam defendit.

monuítque non ſolis precibus, quas congregatis in Palatium nudipedibus Monachis Deo fundebat, ſed & armis contra hoſtes pugnandum, nec parcendum pecuniæ ad conſcribendum militem. *Iſaacio* excuſſus torpor *Conradi* adhortatione. In hoſtes irum; *Conradus* facto impetu eorum acies diſſi-

F pavit, fugavit; *Branam* civilis belli facem Decémque excidit. Victoria haud moderatè uſus eſt *Iſaacius*, Branæ capiti inter epulas illato inſultans, captivæque ipſius uxori exhiberi jubens. Conjuratis veniam conceſſit, ſed in clementiæ propoſito parum conſtans, Militibus & pauperculæ plebi annuit ut eorum ædes extra Urbem diriperent incenderentque, qui ad *Branam* defecerant. Altera in Vvalachos expeditione ſuſcepta, pedem referre coactus eſt, magna accepta clade. *Fredericum Ænorbardum* Occidentis Imperatorem, qui Cru-

Victoria immoderatè uſus.

Bello infelix.

ce

ce inſignis in Palæſtinam valido cum exercitu trajiciebat, inſtructis intercludere conatus inſidiis, illius arma in ſe concitavit. Exercitus utriuſque facto concurſu, Alani *Theodoro* Duce primum pugnæ impetum ſoli ſuſtinentes; penè omnes cecidere: Græci præcipiti ac turpi fugæ ſe dederunt. Renovato tandem inter utrumque Imperatorem fœdere, *Fredericus* liberè trajecit. Indigniſſimis hominibus in Reipublicæ adminiſtratione uſus eſt. Luxui maximè indulgebat. Sacra vaſa atque donaria profanos in uſus adhibuit. Vectigalium auxit exactiones, Magiſtratus vendidit. Hæc tamen inter vitia ſcintillæ quædam virtutum in *Iſaacio Angelo* promicuere: pietas erga Deiparam Virginem, liberalitas in Templa & Monaſteria, beneficentia in pauperes; ad quam erat ita pronus; *Ut quicquid undecunque per vim & injuriam partum acceperat, id rurſus utraque manu effunderet. Eáque de cauſa, etſi pecunia à pauperibus exigebatur, in eo errore verſabatur, ut ſe non peccare perſuaſum haberet, quòd hoc modo iiſdem reſtitueretur*, (inquit *Nicetas Choniates* lib. III.) Re contra Valachos infœliciter geſta, tertia expeditione, ab *Alexio* fratre Imperio & oculis privatus eſt, nondum quadragenarius, cùm annos novem & menſes octo imperaſſet. Annus Chriſti numerabatur milleſimus centeſimus, nonageſimus-quintus. Ejus geſta tribus libris enarravit *Nicetas*, ex quibus hæc excerpſimus.

Iſaacii Angeli vitia & virtutes.

Alexius Angelus.

II. *Alexius Angelus*, Gentilitio repudiato nomine, quod cum fratre ſepultum voluit, *Comneni* nomen aſſumpſit. Fratricidio partum Imperium firmare ſtuduit pecuniæ profuſione, quam in rei militaris uſum *Iſaacius* advexerat, prædiorum etiam & vectigalium donatione, demum publicarum indiſcreta collatione dignitatum. Ab ignavo Patriarcha in Eccleſiam, cujus liminibus excludi debuerat, nulla indictâ pœnitentiâ admiſſus, Imperii coronam infauſtis ominibus accepit. Luxui & otio ſe dedit, poſthabita Reipublicæ cura. Diviſum cum ipſo Imperium habuit *Euphroſyna* ejus uxor, ſuperba & impudica mulier, cæteróqui virilis animi, & ad res gerendas ſupra ſexum capacis. Trimeſtri ab ejus inauguratione nondum elapſo, Cilix quidam *Alexium Manuëlis* filium mentitus, à Principe ſuſceptus Ancyrano, finitimas Imperii urbes populabatur, adversùs quem irrita fuit *Alexii* expeditio, Perſis Tyranno faventibus. Atque longiùs graſſata fuiſſet ſeditio, niſi jugulatus in Zungra Caſtello incerta manu fuiſſet. Conditiones pacis ab *Alexio* oblatæ ſuperbè aſpernati Vvalachi, in Bulgariam agrum juxta Serras irruptione facta, Caſtella plurima expugnaverunt, prædamque fecere maximam. Miſſus in eos cum Imperio *Iſaacius Sebaſtocrator*, Barbarorum inſidiis irretitus, maxima ſuorum edita ſtrage, in ipſorum venit poteſtatem, ac in vinculis obiit. Scytharum & Vvalachorum incurſiones Perſicum bellum excepit. Dadibram urbem munitiſſimam Perſæ expugnarunt, pulſiſque incolis, popularium ſuorum coloniam illic conſtituêre. Ab *Henrico, Frederici Ænobardi* Imperatoris filio, quem *Nicetas Amerigum* vocat, pacem redimere pecuniâ coactus eſt *Alexius*, auríque talenta ſexdecim numerare. Quo nomine tributum à Provinciiis exegit, quod Alemánicum appellatum eſt, Clero, Senatui, populóque, contributione imperata. Id cùm ex voto non cederet, aurea & argentea donaria, quorum nullus ad Sacrificium Corporis & Sanguinis Chriſti erat uſus, ab Eccleſiis poſtulavit. Qua etiam petitione rejecta, effoſſis Imperatorum ſepulchris, pretioſa quæque ornamenta detraxit, & ad LXX. auri & argenti centenarios corraſit. Alexiani Imperii labem ex munerum publicorum licitatione ortam *Nicetas* teſtatur. Ita enim factum eſt ut hominum quiſquiliæ ad ſummas Dignitates eveherentur. Id indignè ferens Imperatrix, aut venales eſſe non debere Magiſtratus cenſuit, quemadmodum Imperator Principatûs exordio edixerat, aut collectam pecuniam in fiſcum referendam. Ejus rei Adminiſtrum elegit *Conſtantinum* Meſopotamitanum, cujus creſcens paulatim auctoritas, in ipſum ac Imperatricem Aulicorum concitavit invidiam. *Euphroſynæ* igitur ſtruunt inſidias, ipſam adulterii accuſant, *Batatzen* adoleſcentem nobiliſſimum, illius (ut calumnia ferebat) amaſium, crudeliter diſcerpi impetrant, Imperatricem in Monaſterium amandari, ex quo poſt ſex menſes revocatur, iterúmque rerum adminiſtrationem ad ſe trahit, Imperatore blanditiis delinito. His temporibus excitata quæſtiò eſt, utrum Chriſti Corpus in Euchariſtia incorruptibile vel corruptioni obnoxium eſſet. Saniori ſententiæ adhæſere Patriarcha *Joannes Camaterus*, & Imperator. Vitio tamen Patriarchæ datum, quòd Monachum Sicidìtem impii dogmatis de Chriſti Corpore in Euchariſtia corruptibili authorem non damnarit, aliiſque ejus exemplo ſilentium indixerit; ſed diſſerendi arte in rebus humani captum ingenii excedentibus uſus ſit, humaniſque rationibus dedocere voluerit adverſarium.

Alexiani Imperii labes ex munerum publicorum licitatione.

Excitata quæſtio de Corpore Chriſti in Euchariſtia, utrum corruptibile vel incorruptibile ſit.

Variis ſeditionibus fractum Imperium, in ruinam præcipitavit, *Iſaacius Angelus* Alexii frater quem juxta duas columnas in freti litore liberè vivere patiebatur oculis orbatum & Imperio, arcana de ulciſcendis injuriis, & fratris everſione conſilia cum Latinis communicabat, & ſcriptis ad *Irenem* filiam, *Philippi* Germanorum Regis conjugem Literis, auxilium ab iſta rogabat, & ab ipſa per literas docebatur, quid facto opus eſſet. *Alexius* Iſaaci filius è cuſtodia eductus, ad ſororem Conſtantinopoli profugit: cujus hortatu Veneti, *Henrico Dandulo* Duce, cum *Balduino* Flandriæ Comite, Montis-ferrati Marchione *Bonifacio*, aliiſque ad ſacram Militiam Cruce inſignitis Principibus, adversùs *Alexium Comnenum* fœdus iniere. Validiſſima inſtructa claſſe, in qua centum & decem Naves equeſtres numerabantur, Jadara fœliciter appulere, inde Epidamnum; tum Corcyram, & Chalcedonem provecti, urbes illas ad deditionem compulere. Tandem Conſtantinopolim delati, diſſipatis ac direptis Græcorum triremibus, Urbem oppugnarunt, ceperunt, incenderunt. *Alexius* Debeltum fugit ſpoliatus Imperio, quod annos octo, menſes tres, & dies octo tenuerat. *Iſaacius Angelus* cæcus iteratò cum *Alexio* filio imperavit. Annus tunc vertebatur milleſimus ducenteſimus-tertius, ad quem uſque progreſſi ſumus, ut *Alexii* Hiſtoriam una ſerie exponeremus, ex *Nicetæ Choniatis* libris tribus excerptam.

Conſtantinopolis à Latinis Principibus Cruce ſignatis expugnatur.

Alexius Imperio exuitur.

Iſaacius Angelus iterum imperat.

CAPUT IX.

De Imperatoribus Occidentis XI. & XII. Seculo.

ARTICULUS, I.

De Henrico I.

I. OTTONE *III.* ſine liberis defuncto, anno ſecundo ſupra milleſimum, *Henricus* Bavariæ Dux, Germaniæ Rex, ejus nominis ſecundus, & primus Imperator renunciatus eſt, & à *Villigiſo* Moguntino Archiepiſcopo inauguratus. Italiæ Regnum *Ardoinus* Longobardus invaſit. Obſtitit *Arnulphus* Mediolanenſis Archipræſul, habita Synodo, quòd injuſſu Mediolanenſis Archiepiſcopi Rex Italiæ eligi & coronari non poſſet, juſque illud Eccleſiæ ſuæ à *Caroli Magni* temporibus nulla temporum iniquitate fuiſſet interruptum. Proinde Ardoini electionem cum Synodo vitioſam & irritam dixit. *Henrico* Germaniæ Regi delatum Italiæ Regnum eſt: qui *Ottonem* Ducem cum exercitu contra *Ardoinum* in Italiam miſit. Hunc laceſſivit *Otto*, non debellavit. Nam *Henricus* aliis diſtentus bellis neceſſaria ſuppeditare non valuit auxilia. Ipſum nempe bellum adversùs Sclavos exercebat: quo confecto, Bambergenſem Epiſcopatum cum Baſilica Deo ſub *S. Georgii* invocatione ſacra, & duo Monaſteria condidit ac dotavit. Coram Epiſcoporum Synodo proſtratus religioſiſſimus Princeps ſe bonáque ſua Deo obtulit in tam ſanctum opus impendenda. Ad quod etiam dotem ſuam contulit Imperatrix ſanctiſſima Cunegundis. *Deoderico* Metenſi Epiſcopo Auguſtæ fratri id ingratum, qui propterea adverſus Cæſarem rebellavit. Hic verò Metenſi urbe obſeſſa & pene vaſtata, perduellis Epiſcopi fregit audaciam. Eadem tempeſtate bellum *Henrico* fuit adversùs *Balduinum* Flandriæ Comitem. Gandavo ab Imperatore occupata, Valentianiſque receptis, pax inter illos ſancita eſt. Inde in Italiam profectus, *Ardoino* debellato, Rex ab *Arnulpho* Mediolanenſi Archiepiſcopo coronatus eſt. Conventum habuit in Roncaliis, Leges optimas tulit, Longobardiam luſtravit. Mox Romam adiit, ubi à *Benedicto VIII.* Pontifice Maximo quem Sedi reſtituerat, inſignia Imperii accepit anno MCXIV. jurata priùs Romanæ Eccleſiæ, ipſique *Benedicto* ac Succeſſoribus fidelitate ac defenſione, ut *Ditmarus* initio libri VII. teſtatur. Capuæ à Saracenis oppugnatæ tulit opem: Græcis Trojam in Apulia eripuit, pacem Italiæ reddidit anno MXXII. In Eccleſias ac Monaſteria fuit munificentiſſimus, præſertim in Caſſinenſe, ubi graviter ex calculo laborans, *S. Benedicti* interceſſione ſanatus eſt, teſte *Leone Oſtienſi*, lib. II. Cap. XLIV. Ejus opera Merſeburgenſis Epiſcopatus erectus eſt, & multis donis ornatus, eique præfectus *Ditmarus*. *Roberto* Regi Chriſtianiſſimo amiciſſimus fuit Henricus, cum quo congreſſum habuit ad Moſam, invicémque de munificentia certarunt, anno MXXIII. teſte *Glabro Rodulpho* lib. III. Cap. I. Cum *Roberto Guiſchardo* Normannorum in Apulia Duce contraxit amicitiam.

Henrici res præclare geſtæ, & pietas eximia.

Nobiles Normanni undecimo ineunte Seculo in Italiam adventare cœperant Hieroſolymitanæ peregrinationis occaſione numero quadraginta, & *Gaimario* Apuliæ Principi auxilio fuerant contra Saracenos tunc Salernum obſidentes; in quos irruptione facta, ingentique edita ſtrage, mirabilem obtinuerant victoriam. His alii ſucceſſere bellica fortitudine & magnanimitate pares, qui *Pandulpho* Capuæ Dynaſtæ, aliiſque Principibus adjuncti, contra Græcos & Saracenos utilem & glorioſam navarunt operam. Poſtea Apulia, Calabria, & Sicilia potiti, Provincias iſtas beneficiario jure à Sede Apoſtolica, Ducum titulo, impetratas, poſſederunt. De Normannorum in Italia geſtis legendi *Leo Oſtienſis* lib. II. Caſſinenſis Chronici, *Glaber Rodulphus* lib. III. Cap. I. *Gaufredus Malaterra* Benedictinus Monachus, libris quatuor; *Alexander* Abbas Celeſinus libris totidem, *Vuillelmus Gemmeticenſis*, &c. Sed in gentem meam ſum ingratus, niſi præclarum *Thomæ Fazelli* de Normannis Apuliæ & Siciliæ Comitibus atque Ducibus adſcribam elogium, lib. VI. poſterioris Decadis *De Rebus Siculis*, cap. II. *Sed quoniam* (inquit) *Normannorum, quibus quòd in ſolo patrio ſumus, quòd liberi vivimus, quòd Chriſtiani Siculi omnes hodie ſunt, ingenuè acceptum ferimus, mentionem incidimus, de eorum exordiis ſcitu quædam digniſſima præmittere duxi*, &c. Et cap. 385. *Normanni gens audax, bellicoſa, & in rebus gerendis ſagax, & quæ ſuo tempore nulla alia in Europa vel militia fuit fœlicior . . . Gens demum non ſolum fortitudine, verum & pietate quoque inſignis. Nam cùm hi tum ſeptem Italiæ regiones, tum Siciliam in Regna contraxerint, Chriſtianæ Fidei columina, Chriſtianorum tutores acerrimi fuerunt, fundatores templorum, Cœnobiorumque illuſtrium, quæ ad memoriam uſque noſtram mira viſuntur.* Huic longè antiquius, nec minus locuples teſtimonium addo *Glabri Rodulphi* de Normannorum fortitudine, pietate, juſtitia, (Lib. I. Cap. V.) *Illorum*, inquit, *Ducaminis Principatus fuit Metropolis civitas Rotomagorum. Cùm igitur prædicti Duces ultra cæteros viguerint Militiæ armis, tum perinde præ cæteris gratià communis pacis ac virtute liberalitatis. Nam omnis Provincia, quæ illorum ditioni ſubjici contigerat, ac ſi unius conſanguinitatis domus vel familia inviolata fidei concors degebat. Nempe furi ac prædoni apud illos comparabatur, quicunque hominum in aliquo negotio plus juſto, vel falſum quippiam vemundandum mentiens ſubtrahebat alteri. Egenorum quoque & pauperum, omniúmque peregrinorum, tanquam parentes filiorum, curam gerebant aſſiduam. Dona etiam ampliſſima ſacris Eccleſiis pene in toto orbe mittebant, ita ut etiam ab Oriente, Monte ſcilicet denominatiſſimo Sina, per ſingulos annos Monachi Rotomagum venientes, qui à prædictis Principibus plurima redeuntes auri & argenti ſuis deferrent xenia. Hieroſolymam verò ad Sepulchrum Salvatoris centum auri libras ſecundus miſit Richardus, ac quoſque cupientes illuc devotè peragrare, donis juvabat immenſis.* Sed ad *Henricum* Imperatorem redeamus, qui Normannorum virtutem contra Græcos expertus eſt.

Henrico contra Græcos auxilio fuere in Italia Normanni Principes.

Normannorum Principum virtus.

Cum *Stephano* Ungarorum Rege affinitatem contraxit, *Giſla* ſorore ipſi in matrimonium data: ipsique & toti Genti converſionis ad Chriſtum author fuit. Coluit maximè viros ſanctos *Romualdum* Abbatem *S. Emmerammi* Ratiſponenſis, cujus corpus ad ſepulturam propriis humeris detulit, *Heribertum* Colonienſem Archiepiſcopum, *Odilonem* Cluniacenſem Abbatem, & *S. Romualdum* Camaldulenſium parentem. Obiit anno Chriſti MXXIV. nulla relicta prole, quippe qui perpetuam cum *S. Cunigunde* uxore ſua virginitatem ſervaverit, eamque imminente obitu, propinquis commendaverit his verbis: *Hanc ecce mihi à vobis, imò per Chriſtum, conſignatam, ipſi Chriſto Domino noſtro & vobis reconſigno Virginem caſtam.* In Bambergenſi Eccleſia ſepultus eſt. Ipſum *Eugenius* III. in

Henrici I. caſtitas.

Sanctorum numerum retulit, abſque Synodo, A quamvis Sanctorum Canonizationem ſine auctoritate Synodi fieri inſolitum eſſet, ut idem Pontifex teſtatur: *Tametſi*, inquit, *hujuſmodi petitio niſi in Generalibus Conciliis admitti non ſoleat; auctoritate tamen S. Romanæ Eccleſiæ, quæ omnium Conciliorum firmamentum eſt, petitionibus veſtris acquieſcimus, atque ejuſdem memorabilis viri, cujus exaltationem requiritis, Fratrum noſtrorum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, qui præſentes aderant, communicato conſilio, memoriam inter Sanctos fieri cenſemus.* Imperavit annos XXIII. Menſes quinque, & dies ſexdecim. Legenda ſunt ejus Acta vulgata Tom. VI. Antiquæ Lectionis *Caniſii*. B *Ditmarus* Merſeburgenſis Epiſcopus, coævus Author lib. VI. & VII. Chronici, *Marianus Scotus*, & *Sigebertus* in Chronicis, *Otto Friſingenſis* lib. VI. cap. XXVI. *Abbas Urſpergenſis*, *Sigonius* lib. VIII. *De Regno Italiæ*, &c. Ex quibus hæc excerpta.

Canonizatio.

Sancta Cunigunda.

Poſt ejus obitum *Cunigundis* Auguſta ejus uxor, quæ à marito de zelotypia tentato in ſuſpicionem adducta, virginitatem, nudis pedibus vomeres candentes calcans probaverat, virgo (ut diximus) ab ipſo relicta, inter Sanctimoniales Confugienſis Monaſterii, Ordinis Benedictini, quod ipſa fundaverat, nomen dedit. Ejus Vitam apud *Surium*, & inter Acta Sanctorum Menſis Martii C à PP. *Henſchenio* & *Papebrochio* editam legere eſt.

SCHOLION

In hoc Articulo, pag. 38. Edit. primæ, Religionis Cenſores hanc propoſitionem notant: *Eugenius canonizat Sanctum ſine Concilio, contra conſuetudinem.*

R. Eugenius III. in Sanctorum album retulit Henricum I. Imperatorem, abſque Synodo, quamvis Sanctorum Canonizationem ſine auctoritate Synodi fieri antea inſolitum eſſet. Mera quæſtio facti, cujus teſtis idem Ponti- D fex. Ejus verba eo loci deſcripſi.

ARTICULUS II.

De Conrado II. & Henrico II.

Conradus II.

I. CONRADUS, Vvormatiæ Ducum ſanguine ortus, à *S. Burchardo* ejuſdem urbis Præſule inſtitutus, Germaniæ Rex & Imperator *S. Henrici* conſilio, poſt ejus obitum electus eſt. *Miſiconem* Polonorum Ducem, *Boleſlai* filium edomuit, Poloniamque fecit tributariam. In Italiam E profectus, à *Joanne XX.* Imperator coronatus eſt, anno MXXVII. Ad hunc *Rudolphus* Burgundiæ Rex coronam ſuam cum Regno deſtinavit; ſeu ad *Henricum* ejus filium, Germaniæ Regem deſignatum, anno MXXXII. Id ægrè ferens *Odo* Celticæ Comes, *Rudolphi* ſororis filius, in *Conradum* armavit. Quem ille, ejus Dynaſtia ferro igneque vaſtata, coërcuit. Anno ſequenti, à Burgundiæ Principibus & Lugdunenſi Primate Sacramentum fidelitatis accepit. Tum in Italiam rediens, ut motus quoſdam ſedaret, luſtratâ Longobardiâ, Placentinum, Cremonenſem, & Vercellenſem Epiſcopos, reos majeſtatis, damnavit exilio. Parmen- F ſibus ob Dapiferi ſui necem iratus, eorum civitatem igne delevit. Mediolanenſem Archipræſulem perduellem Romanus excommunicavit Pontifex. Secundùm hæc, Romam orationis gratiâ perrexit Imperator. Caſſinenſe Monaſterium à *Pandulphi* Principis vindicavit injuriis, teſte *Leone Oſtienſi* in Chronico lib. II. Obiit apud Trajectum Friſiæ, pridie Nonas Junii, anno MXXXIX. cùm annos pene quindecim imperaſſet. Ejus corpus Spiram delatum, in Eccleſia Deiparæ Virgini ſacra conditum eſt. Hæc ex *Hermanno Contracto*, *Mariano Scoto*, *Sigeberto* in Chronicis, *Ottone Friſingenſi* lib. VI. capp. XXVIII. XXIX. XXX. & XXXI. Abbate *Urſpergenſi*, *Sigonio*, lib. VIII. *De Regno Italiæ*, &c.

Henricus II.

II. *Henricus* Germaniæ Regum eo nomine tertius, Imperatorum ſecundus, à *Conrado* ſuſceptus ex *Giſila* uxore, ex *Caroli Magni* Regia ſtirpe oriunda, poſt ejus obitum ſolus regnavit, magna cum moderationis laude. Bohemos, Ungaroſque bello ſubegit. Habitis Conſtantiæ ad Rhenum Comitiis, pacem inter Principes & Magnates conciliavit, privatis inimicitiis extinctis. Quicquid verò Fiſco debebatur, expunxit. *Agnetem* ſororem *Guillelmi* Ducis Pictavorum & Aquitaniæ duxit uxorem. Nuptiæ apud Ingelheimium celebratæ. Mimis & Comœdis qui ad ſcenam exhibendam ludóſque faciendos in urbem confluxerant ſpe magna quæſtus illecti, vacuos abire juſſit; dignius Chriſtiano Principe ſpectaculum exhibens. Effuſa ſcilicet liberalitate *pauperibus diſtribuit, quæ membris diaboli ſubtraxerat:* (inquit Otto Friſingenſis.) A *Clemente II.* Pontifice Maximo Coronam Imperialem accepit anno MXLVII. Rebus in Italia ordinatis in Germaniam reverſus, Concilium convocavit, ad ſimoniacam hæreſim, quæ longè latéque graſſabatur, exterminandam: ac ſimoniacos omni honore deſtitutos, privatóſque Dignitatibus ac Beneficiis Eccleſiaſticis, anathemate mulctari ſtatuit, Synodi Decreta promulgans, vimque publicæ Legis ipſis addens. Militi equum, cui inſidebat, repetenti ceu furto ſibi ereptum, ac ejus Majeſtati oblatum, permiſit ut illum, ſéque abduceret, donec ipſi pro furto fieret ſatis: tam ſtupendo exemplo ſubditos admonitos volens ut ab alieno uſurpando ac retinendo manum abſtinerent; alioqui id ſe non laturum impune. Ita refert *Glaber* Lib. V. Cap. 5. ubi & Synodi memoratæ meminit, orationémque Imperatoris graviſſimam ad Epiſcopos refert, conceptúmque his verbis pium Propoſitum: *Sicut mihi Dominus Coronam Imperii ſola miſeratione ſua gratis dedit; ita & ego, quod ad Religionem ejus pertinet, gratis impendam.* Godefridum Lotharingiæ Ducem, & Balduinum Comitem Flandriæ, perduelles, ob idque à Romano Pontifice excommunicatos, ad deditionem compulit. Manichæos Goſlariæ repertos patibulo damnavit. *Leoni Nono* Pontifici Maximo adversùs Normannos Eccleſiæ Romanæ ditionibus infeſtos tulit auxilium. Obiit in Germania anno MLVI. Confeſſione expiatus, condonatis injuriis, reſtitutione facta, cùm annos XVII. & menſes IV. imperaſſet. Iſta diſcimus ex *Hermanno Contracto*, *Mariano Scoto*, *Lamberto Schafnaburgenſi*, *Sigeberto* in Chronicis, & *Leone Oſtienſi* lib. II. ex *Ottone Friſingenſi* lib. VI. Cap. XXXII. & XXXIII. Abbate Urſpergenſi, ex *Sigonio* lib. VIII. *De Regno Italiæ*, &c.

Comœdos expellit.

Dignum Chriſtiano Principe ſpectaculum.

Synodum contra Simoniacos in Germania haberi curat.

Ejus juſtitia.

ART. III.

ARTICULUS III.

De Henrico III. Rodulpho, Hermanno, & Henrico IV.

Henricus III.

I. HEnrico II. ſucceſſit *Henricus* filius, Regum Germaniæ eo nomine IV. Imperatorum III. ſub *Agnetis* tutela matris, cui ipſum ſubduxit poſt annos quinque *S. Anno* Colonienſis Archiepiſcopus, de conſilio Principum, ipſiúſque inſtitutionis curam ſuſcepit, ne à Miniſtris & Aulicis, quorum coërcendæ nequitiæ muliebre impar erat Imperium, Auguſtus puer depravaretur. *Bertam* Ottonis Marchionis Itali filiam duxit uxorem: cui poſtea repudium dicere cùm decreviſſet, *Alexandri II.* Pontificis Maximi, & *B. Petri Damiani* ejus Legati adhortationibus & comminationibus ab eo facinore deterritus eſt. Regni adminiſtratione cùm ſe *S. Anno* abdicaſſet; Rex Juvenis, annos ſcilicet unum & viginti natus, tanquam ſeveriſſimo Pædagogo liberatus, ſtatim in omnia genera flagitiorum, ruptis omnibus modeſtiæ & temperantiæ frænis præcipitem ſe dedit.

Henrici III. vitia.

Epiſcopos & Abbates, partim pretio, partim privata auctoritate conſtituere aggreſſus eſt, quam *Inveſtituram* appellamus. Tyrannidem etiam in ſubditos exercuit. Propter Simoniam, & Eccleſiaſticæ violationem libertatis à *Gregorio VII.* Sancto & Magnanimo Pontifice communione privatus eſt anno MLXXVI. & ſimulata ſequente anno pœnitentia reconciliatus, ſed ſubinde anathemate confixus iterum, cùm ad priſtinos mores rediiſſet, nec excommunicatos ab Aula dimitteret; immo & Regno dejectus, cujus jura ad *Rodulphum* Sueviæ Ducem, ad quem antea Saxones ob *Henrici* tyrannidem defecerant, ab eodem Pontifice tranſlata.

Excommunicatio.

Exauctoratio.

Sententia *Gregorii* actus eſt in præceps *Henricus*, & facto Schiſmate, in Brixinenſi Conciliabulo *Guibertum* Ravennatem Archiepiſcopum in Cathedra *S. Petri* Antipapam contra Gregorium erexit. *Henricum* inter & *Rodulphum* vario primum eventu de Imperio decertatum eſt. Vicit tandem *Henricus*. *Rodulphus* abſciſſa in prælio dexterâ occubuit anno MLXXX. cùm tres annos & dimidium regnaſſet. Hoc ipſum ornat elogio *Bertoldus* Conſtantienſis Preſbyter: *Ille alter Machabæus, cùm inter primos hoſtium inſtaret, in ſervitio S. Petri occumbere promeruit: & poſteà uno die ſuperſtes, omnibus ſuis rite ordinatis, ad Dominum migraſſe non dubitatur, Idibus Octobris. De cujus obitu omnes Religioſi utriuſque ſexus, & maximè pauperes doluerunt. Erat enim Pater Patriæ, ſervantiſſimus Juſtitiæ, indefeſſus Propugnator Sanctæ Eccleſiæ.* Ipſi à fœderatis Catholicarum & Pontificiarum partium Principibus ſubſtitutus eſt *Hermannus* Lotharingus, & anno MLXXXII. die Protomartyri *Stephano* ſacra inauguratus.

Tranſlatio Imperii ad Rodulphum à Gregorio VII.

Rodulphus ab Henrico victus occumbit.

Ipſi à Fœderatis ſubſtituitur Hermannus.

Interim *Henricus* Rex Urbi Romæ cum exercitu imminebat, ubi *Guibertum* ab Epiſcopis Mutinenſi & Ariminenſi juſſit coronari, circa Pentecoſten anno MLXXXIII. At à Romanis tunc temporis repulſus, Tranſtyberinas occupare non valuit regiones. Anno verò ſequenti, magnam pecuniæ vim, quam ab *Alexio* Imperatore Orientis acceperat, ut in *Robertum Guiſchardum*, à quo fuerat cum centum & ſeptuaginta millibus ſuperatus, arma converteret, contra fidem Pacti & Jurisjurandi Religionem, ad conciliandum ſibi Romanum vulgus expendit, cujus ope Lateranenſe Palatium Feria V. ante Dominicam Palmarum occupavit, cum Antipapa ſuo, à quo Imperii accepit Inſignia die Sancto Paſchatis. De rebus Romæ ab *Henrico* geſtis legenda ejus Epiſtola ad *Theodoricum* Virdunenſem Epiſcopum, in Hiſtoria Trevirenſi deſcripta, Tom. XII. *Spicilegii*, pag. 228. Poſt Kalendas Maias *Robertus Guiſchardus* Normannus Princeps Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ Dux, cum exercitu in Urbem advolans, perduelles coërcuit, Caſtra, civitatéſque plurimas Pontificiæ ditionis Henricianis eripuit, ac *Gregorio VII.* reſtituit, *Henricum* in fugam dedit, ac in Germaniam quantocyus redire compulit.

Romæ coronatur à Guiberto, quem conſtituerat Antipapam.

A Roberto Guiſchardo Apuliæ Duce fugatur.

Gregorio, & ejus Succeſſore *Victore III.* defunctis, *Urbano II.* in Cathedra *S. Petri* ſedente, Saxones cum *Henrico* reconciliati, ipſum ut Regem ac Imperatorem legitimum coluère. Quamobrem ab iis in Lotharingiam ſecedere coactus eſt *Hermannus*, ubi è vita migravit anno MLXXXVIII. Regni VII. Metiſque ſepultus eſt. Strenuam inter alios Eccleſiæ Romaniſque Pontificibus adversùs *Henricum* navarunt operam *Vvelpho* Dux, & *Mathildis* Magna Comitiſſa. Quorum partes *Conradus* Henrici filius contra Patrem adjuvit, à Mediolanenſi Archiepiſcopo Rex coronatus anno MXCIII. Quam ei dignitatem *Urbanus II.* anno MXCV. confirmavit, cùm ſibi fidelitatem de vita, membris, & Romano Pontificatu juraſſet: illique coronam pollicitus eſt Imperii, ſalva Romanæ Eccleſiæ Juſtitia, & Statutis Apoſtolicis, maximè de Inveſtituris in ſpiritualibus Officiis à Laïco non uſurpandis. Novo Regi filia *Rogerii* Siciliæ Ducis deſponſa eſt. Obiit *Conradus* Rex, *Henrici* filius perduellis, Florētiæ, anno milleſimo centeſimo primo.

Henrico Imperatori, ſedatis anno MCIII. Saxonum motibus, paceque in quadriennium conſtituta; ſpes affulgebat fortunæ lætioris, cùm *Henricus* filius ejus alter, permittente Deo, ut ejus in Eccleſiam ſuam injurias domeſticis armis ulciſceretur, adversùs ipſum Religionis ſpecie rebellavit, quibuſdam ex Orientali Francia, Alemannia & Bajoaria Principibus tractis in partes, anno MCV. Mox in Saxoniam properans, gentis Proceres univerſos ad voluntatem ſuam inclinavit. Eodem anno exeunte, circa Natale Domini, Imperii Principes Moguntiam congregati, ubi & Sedis Apoſtolicæ Legati adfuere, toties repetitum à Romanis Pontificibus in Imperatorem Anathema promulgantes, ipſum Regni Inſignia deponere ac filio reſignare compulerunt, à quo per fraudem comprehenſus, & in Caſtro quodam concluſus fuerat.

Henricus Imperatoris Filius in Patrem rebellis.

Cui Pater inſignia Imperii reſignare cogitur.

Ita ſpoliatus, Leodium ſeceſſit, ubi ipſi quieto eſſe vix licuit perſequente filio. De calamitate ſua ſcripſit ad *Philippum* Regem Fracorum, ejúſque auxilium imploravit. Scripſit etiã ad Germaniæ Epiſcopos & Principes, de vi ſibi illata cum ipſis expoſtulavit: Paratum ſe eſſe profeſſus eſt ad reverentiam & obedientiam Romano Pontifici exhibendam, & ad diſponendum de ſtatu Eccleſiæ, & honore Regni, conſilio *S. Hugonis* Cluniacenſis Abbatis, ſpiritualis Patris ſui, aliorúmque Religioſorum virorum. Proinde filium commonerent, ut à ſui infeſtatione ceſſaret, nec ipſi contra ſe auxilio eſſent. Quæ interpellatio ſi inutilis fuerit, Romanum Pontificem, & Sanctam univerſalem Romanam Sedem & Eccleſiam appellat. Legationem Patri deſtinavit *Henricus IV.* eique reſcripſit ex Principum ſententia, his verbis: *Poſt inveteratam, id eſt, per annos circiter quadraginta diſciſſionem Imperii Romani, quæ tam divinas quàm humanas jam pene Leges abolevit, & exceptis mortibus omnimodis, ſacrilegiis, perjuriis, rapinis & incendiis, ipſum Regnum noſtrum non tantùm in ſolitudinem, ſed etiam ad apoſtaſiam Catholicæ fidei, ſive in ipſum Paganiſmum propemodum redegit, reſpiciente tandem ſuam Eccleſiam divina Clementia, nos ejuſdem Chriſti Sponſæ filii per Spiritum Sanctum in unitatem fidei æquanimes reſipuimus, ipſum incorrigibile ſchiſmatum illorum caput, Henricum ſcilicet dictum Imperatorem noſtrum, Zelo Dei & Apoſtolicæ Fidei obedientiâ abdicavimus, Catholicum nobis, licèt ipſius de ſemine natum*

Regem elegimus. Cujus Regni principium, ſui finem eſſe conſpiciens, etiam ipſe tanquam voluntarius, ſed ut jam ejus fatentur literæ, nimis invitus collaudavit, Regalia reddidit, filii curam cum Regno, noſtræ fidei lachrymando commiſit: de reliquo nullam ſe Regni pompam, ſed animæ potius ſuæ medelam ulteriùs affectaturum ſpopondit. At nunc ecce priſtinis ſe reddens tergiverſationibus, præjudicium ſe paſſum per orbem terrarum conqueritur, Gallorum, Danorum, Anglorum, cœterarúmque finitimarum gentium gladios cordibus noſtris infigere meditatur, ſuper illatis etiam injuriis recuperari ſibi juſtitiam precatur, conſiliis quoque noſtris amodo promptum ſe obedire pollicetur. Re autem vera ſolitis argumentis caſtra hæc Domini diſpergere, Chriſti exercitum exarmare conatur, & vineam Domini, quæ jam ſerò floreſcere cœpit, tam per ſe ſingularem utique ferum denuo depaſcere, quam per vulpes illas, nimirum qui ſibi adhærent, peſtilentes homines, demoliri, ac per ſacrilegium Sacerdotum Belial anathemati recidivo reddere; imò Chriſtum jam iterum in Eccleſia ſua ſurgentem omnium cordibus, crucifigere meditatur. Quapropter placet tam Regi, quàm univerſis Regni Principibus, imò cuncto Exercitui orthodoxo, quò Senior idem, ne ulla ſibi pateat adverſùs nos juſta querela, quacunque elegerit ſecuritate, quacunque maluerit ſtatione, coram præſenti Senatu ſimul & Populo cauſam ſuam agat, juſtitiam ſuſcipiat, juſtitiam & reddat, quatenus ab ortu Schiſmatis, omnibus ſeditionum cauſis, ac ſi nihil inde jam fuerit diſſimulatum, undique diſcuſſis, tam filio quam patri ſua juſtitia reſpondeat. Eccleſiæ verò Regnique ſtatus, non (ut ipſe more ſuo proponit) poſt longas inducias, ſed impræſentiarum his controverſiis diremptis, vacillare deſinat. Has Epiſtolas refert Abbas Urſpergenſis in Chronico ad annum MCVI. Legatur & *Hermannus* in Hiſtoria Reſtaurationis Abbatiæ *S. Martini Tornacenſis*, pag. 446. Tom. XII. *Spicilegii.*

Henrici III. obitus.

Interim Leodii obiit *Henricus* Senior, ſeptimo Idus Auguſti, anno ætatis quinquageſimo-quinto, cùm annos pene quinquaginta regnaſſet. Nullus fuit de ipſius morte luctus, imò communis lætitia, ut teſtatur Abbas Urſpergenſis, qui & corpus ejus *Henrici* filii conſenſu Spiram delatum, in lapideo ſarcophago, inſepultum extra Eccleſiam ſolido quinquennio remanſiſſe teſtatur: & à *Catholicis, id eſt, cunctis Beato Petro, ſuiſque Succeſſoribus, fidem & obedientiam lege Chriſtiana conſervantibus*, Archipiratam, Hæreſiarcham, & Apoſtatam appellatum; animarúmque magis quàm corporum perſecutorem: utpote qui nec naturalibus, nec conſuetudinariis contentus ſceleribus, nova & à ſeculis inaudita, ideòque nonnulla incredibilia exercuiſſe infamabatur.

Henrici III. Imp. dotes naturales.

Cœterùm neminem ſuis temporibus natu, ingenio, fortitudine, audacia, ſtatura etiam totáque elegantia corporis fuiſſe faſcibus imperialibus aptiorem, ſi in conflictu vitiorum homo non degeneraſſet, vel ſuccubuiſſet interior, aſſerit idem Abbas. Quæ decora Vitæ ejus Author, ſeu potius Panegyrici, Tom. I. Rerum Germaniæ *Urſticii*, in Prœmio magis exaggerat, ejuſque præſertim in pauperes prædicat caritatem. *Non ante januam*, inquit, *ſed ante menſam ejus Lazarus jacuit: nec micas, ſed Regias delicias expectavit. In ipſa menſa fumem & fœtorem ulceroſi non abhorruit, cum miniſter menſæ contra fœtentem nares corrugaret aut obſtiparet. In cubiculo ejus cæci, claudi, & diverſis morbis confecti jacebant: hos ipſemet excalceabat, hos collocabat, hos de nocte conſurgens tegebat, nec abhorrebat vel ejus tactum, quem ægritudo compelleret uſque ad ſordidandum lectum: Iter ejus pauperes præcedebant, comitabantur, ſequebantur: quorum curam tametſi ſuis intimis commendaſſet, ipſemet tamen eos tanquam nulli commendatos curabat; ſed & per curtes ſuas uſquequaque ſtipendia pauperibus diſpoſuerat, quorum numerum & obitum ipſe ſcire voluit, ut & defuncti memoriam ageret, & in ejus locum alterum ſubrogatum noſſet. Sed quando ſterilitas anni famem indixit, multa millia pavenda ſuſcepit.. Imperavit mundo, pauperes illi: Mundus illi, pauperibus ipſe miniſtravit.*

Beneficentia in pauperes, quæ Schiſmatico non profuit.

Hæc ſi non finxit, ſanè amplificavit Orator *Henrico III.* addictiſſimus. Quanquam homini in Schiſmate pertinaci, & Romanæ Eccleſiæ hoſti infenſiſſimo, eleemoſynæ minimè profuerint.

Bellica fortitudo.

Veriùs à bellica fortitudine laudatur, quæ tam inſignis erat, ut bis ſexageſies ſignis collatis pugnaverit. Quæ de iſto Imperatore diximus, deflorata ſunt ex Lamberto Schafnaburgenſi, Mariano Scoto, Dodechino Abbate, Ottone Friſingenſi lib. VII. Bertoldo Conſtantienſi, ex Authore Anonymo Vitæ ipſius ab Urſtitio editæ, ex Abbate Urſpergenſi, &c. Plura in Diſſertationibus dicemus.

Henricus Quartus.

II. Henricus Regum Germaniæ eo nomine V. & IV. Imperator, Eccleſiæ, Regnique compoſitis in Germania rebus, Ungaris haud ſecundo Marte laceſſitis, habito triginta millium Equitum delectu in Italiam profectus eſt. Romam veniens, *Paſchali II.* vim intulit, ab eóque Inveſtiturarum Privilegium extorſit, & Imperii accepit Inſignia anno milleſimo centeſimo undecimo.

Ejus cum Romanis Pontificibus diſſidium ob Inveſtituras.

Ob ſtudium in illis retinendis pertinax, graviſſimum ipſum inter & *Paſchalem II.* ejúſque Succeſſores, *Gelaſium II.* cui *Burdinum* Antipapam oppoſuit, & *Callixtum II.* diſſidium exarſit, à quo excommunicatus, paternæ calamitatis exemplo rediit ad officium, & dimiſſis Inveſtituris, anno MCXXII. abſolutus eſt. Sed de his plura in Diſſertatione *De Inveſtituris.* Hollandos ſubegit, anno MCXXIV. Mox comparato in *Ludovicum* Regem Chriſtianiſſimum exercitu, ut *Henrico* Angliæ Regi, cujus *Mathildem* filiam duxerat, pro vindicanda Normannia opem ferret, Francorum ingenti exercitu ad congreſſum parato abſterritus, pedem retulit, ad frangendam VVormatienſium rebellium converſus audaciam. Obiit Trajecti, Chriſtianis Sacramentis piè perceptis, X. Kalendas Junii, anno MCXXV. Imperii XIV. Acer ingenio, fortis, & audax, licet parum fœlix in præliis; at nimius in appetendis alienis, ab Urſpergenſi Abbate dicitur. Spiræ ſepultus eſt juxta patrem, cui, concedente demum *Paſchali II.* Sacerdotibus Germanis aſſerentibus ipſum peccatorum ſuorum pœnitentem obiiſſe, Chriſtiano ritu parentaverat. Quæ de *Henrico* V. diximus, excerpta ſunt ex Ottone Friſingenſi lib. VII. à cap. XIII. ad XVII. ex Dodechino Abbate, ex Sigeberto, & Roberto de Monte, ex Abbate Urſpergenſi, &c.

ARTICULUS IV.

De Lothario II. & Conrado III.

Lotharius

I. HEnrico abſque liberis defuncto, Regnum in *Lotharium* Saxonum Ducem, invitum licet ac repugnantem, Principum ſuffragiis tranſlatum eſt. Quem virum ſapientem & induſtrium, & Eccleſiaſtico juri devotum, præpotentem divitiis & victoriis, *Sigebertus* prædicat. Adverſùs ipſum rebellarunt *Fridericus*, & *Conradus*, Henrici Imperatoris ſororii. *Conradus* cum exercitu ſuperatis Alpibus, à Mediolanenſibus ſuſceptus, & ab *Anſelmo* Archiepiſcopo Italiæ Rex Modoëtiæ coronatus eſt, atque inde perluſtratâ Lombardiâ, civitates ad ſe pleraſque omnes traduxit. *Conradum & Fridericum* perduelles Principes diris devovit *Honorius II.* Pontifex Maximus, Archipræſulem Mediolanenſem exauctoravit. Lotharius *Innocentium II.* adverſùs *Anacletum* Pſeudopontificem & *Rogerium* Siciliæ Ducem defendit, ducto in Italiam exercitu anno MCXXXIII. Quo Romæ ab eodem *Innocentio* Imperator coronatus eſt. Inde in Germaniam redux, *Fridericum & Conradum*, ſequeſtre *S. Bernardo* Claræwallenſi Abbate, in gratiam recepit.

pit. Poſt hæc Italiam ſecunda expeditione petens, Campaniam, & Apuliam ſubegit, compulſo in fugam *Rogerio* tum Eccleſiæ hoſte. *Rainaldum* Apuliæ Ducem conſtituit. Orta eam ob rem contentio eſt Pontificem inter & Imperatorem, utroque Ducatum Apuliæ ſui eſſe Juris allegante. Controverſia hoc modo compoſita fuit, ut in tradendo Duci vexillo manum uterque adhiberet. Dum in Germaniam rediret *Lotharius*, Tridenti obiit anno MCXXXVIII. Imperii VI. Regni XIII.

Jus civile ab Irnerio Jureconſulto meliorem in formam redactum.

His temporibus, *Irnerius* Jus civile in meliorem ordinem redegit, nempe Inſtituta *Juſtiniani*, quæ principia ſunt & Introductio quædam Juris: Edicta Prætorum & Ædilium Curulium, quæ Digeſtis continentur, & Juri Civili firmamentum præſtant; Codicem, qui Imperatorum Leges complectitur: & Authenticas Conſtitutiones, quas ad ſupplementum & emendationem Juris *Juſtinianus* adjecit. Id verò operæ non navavit *Irnerius* jubente *Mathilde* Comitiſſa, ut ſcripſit Urſpergenſis Abbas, cùm illa ante *Lotharii* Imperium è vita migraſſet; ſed ipſius ut par eſt credere, *Lotharii* juſſu, quem Lege lata ſanxiſſe ut ex uno Jure Civili Romano poſthac Judicia fierent, conſtans doctorum hominum monumentis eſt fama. Tunc Juris Civilis ſtudia majori diligentia, & fervore in Italiæ Gymnaſiis coli cœpere, ac Bononiæ præſertim, ubi maximo cum applauſu docuit *Irnerius*.

Lotharii bellica virtus, & pietas.

Pietatis non minùs quàm bellicæ virtutis laude inſignis fuit *Lotharius*, quem Urſpergenſis Abbas hoc exornat elogio: *Erat ſtrenuus belli ductor, præcipuus in armis, providus in conſilio, terribilis inimicis Dei & Sanctæ Eccleſiæ, qui quandiu vixit, totum Romanum Imperium titubare non potuit.* Ejuſdem pietatem his verbis prædicat *Petrus Diaconus* Lib. IV. Chronici Caſſinenſis Cap. CXXV. *Quis tanti Imperatoris animum non admiretur? Sederat ad ſedandas diſſenſiones Fratrum in Capitulo, à prima diei hora uſque ad veſperam abſque cibo potúque perdurans, dum paci unitatique conſuleret: Nempe enim ſub Imperii chlamide cœleſti militabat Regi. Nam (ut ipſe teſtis ſum) in expeditione conſtitutus, ſummo diluculo Miſſam pro defunctis, dehinc pro exercitu, tertiam poſtremò diei Miſſam audiebat. Demum viduis & orphanis cum Auguſta pedes lavans, tergebat crinibus & oſculabatur, cibúmque illis ac potum largè diſtribuens, quæſtiones & oppreſſiones Eccleſiarum priùs relevans, ultimo in loco Imperium ponebat. Quandiu verò in Caſſinenſi Clauſtro remoratus eſt, ita omnes officinas Monaſterii, ac ſi Abbas vel Decanus, circuibat, ſcire cupiens quomodo quiſque ſub Beati Benedicti Magiſterio viveret: Factóque mane orans, Monaſterii Eccleſias nudis pedibus circuibat. Et hæc agens numquam à conſortio Epiſcoporum & Abbatum avellebatur, & cum Sapientibus ſermocinatio ejus. Erat cæcorum baculus, eſurientium cibus, miſerorum ſpes, lugentium conſolatio, atque ita ſingulis eminebat virtutibus, ut omnes perfectè haberet. Sacerdotes honorabat, ut Patres: pauperes fovebat, ut filios: viduas, ut matres. Erat in orationibus pervigil, lachrymáſque creberrimas contriti cordis Deo offerebat.* Quæ de *Lothario* Imperatore diximus, excerpta ſunt ex Ottone Friſingenſi, Lib. VII. à Cap. XVII. ad XXI. ex Petro Diacono Lib. IV. Chronici Caſſinenſis, Dodechino Abbate, Roberto de Monte, Abbate Urſpergenſi, Sigonio Lib. X. De Regno Italiæ, &c.

Conradus III.

II. Defuncto abſque filiis *Lothario Conradum* Friderici Sueviæ Ducis ac ſororis Henrici IV. Imperatoris filium, rejecto ob ſuperbiam *Henrico* Noricorum Duce, *Theoduino* S. R. E. Cardinali & Sedis Apoſtolicæ Legato præſente, & Summi Pontificis, Romani populi, urbiúmque Italiæ aſſenſum promittente, plerique Principes habitis Confluentiæ Comitiis elegere; quem idem Legatus Aquiſgrani inauguravit. Frequentiora deinde Comitia Bambergæ indicta. Saxones, & *Richinza* Auguſta *Lotharii* vidua, Novo Regi ſe dedidere. Solus ex Principibus abfuit Dux *Henricus*, Regalia apud ſe retinens Inſignia. Ipſi propterea dicta dies Ratiſponæ ad Feſtum Apoſtolorum *Petri* & *Pauli*, ubi promiſſis illectus, *Conrado* Inſignia reddidit: cum Rege tamen minimè reconciliatus eſt. Tandem Principum quorumdam judicio Herbipoli proſcriptus, ac in proximo Natali Domini habitis Goſlariæ Comitiis, Ducatu ſpoliatus eſt. Ad *Conradum* Romanorum Regem ſcripſit *Sanctus Bernardus* Epiſtolam CLXXXIII. *Bernardum* honorificè & amicè ſalutabat, querebatur quòd *Lothario* faviſſet olim contra ipſum. Reſpondit cum reverentia ſanctus Abbas, & occaſione data Regem ad obſervantiam Sedis Apoſtolicæ hortatus eſt. *Querimoniæ Regis*, inquit, *noſtræ ſunt, & maximè illa, quam dignanter exprimitis de invaſione Imperii. Regis dedecus, Regni diminutionem numquam volui. Volentes odit anima mea. Legi quippe:* « Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: Et, Qui poteſtati reſiſtit, « Dei ordinationi reſiſtit. *Quam tamen ſententiam cupio vos, & omnimodis moneo cuſtodire, in exhibenda reverentia Summæ & Apoſtolicæ Sedi, & Beati Petri Vicario, ſicut ipſam vobis vultis ab univerſo ſervari Imperio.* Interim *Reginaldo* mortuo, *Rogerius* Apuliam, Campaniámque recuperavit. Romanorum Arnaldiſtarum deſpexit Legationem *Conradus*, Sedis Apoſtolicæ Legatos honorificè ſuſcepit, florentiſſimo Urbis Clero collata priſcis ab Imperatoribus Privilegia confirmavit. Ad eumdem Regem ſcripſit *Sanctus Bernardus* Epiſtolam CCXLIV. quâ ipſum hortatus eſt ad defenſionem Auctoritatis Pontificiæ contra rebelles Romanos. Tunc in Cathedra *Sancti Petri* ſedebat *Eugenius III.* adversùs quem perduellis Arnaldiſtarum factio populum concitaverat. Docet quàm arcta eſſe debeat Imperii & Sacerdotii concordia, quàm ſtudioſa conſenſio. *Non veniat*, inquit, *anima mea in conſilium eorum qui dicunt, vel Imperio pacem & libertatem Eccleſiarum, vel Eccleſiis proſperitatem & exaltationem Imperii nocituram. Non enim utriuſque inſtitutor Deus in deſtructionem ea connexuit, ſed in ædificationem . . . . Quò ignobilior atque abjectior, tantò liberior ſum ad loquendum quod caritas ſuggerit. Unde & adhuc addo in eadem inſipientia mea: Si quis aliud quàm locutus ſum vobis (quod non credimus) ſuadere conabitur, is profectò aut non diligit Regem, aut parum intelligit quid Regiam deceat Majeſtatem: aut certè quæ ſua ſunt quærit, & non valde, quæ vel Dei, vel Regis ſunt, curare convincitur.* Eodem hortante S. *Bernardo* Crucis inſigni ſumpto, Hieroſolyma cum exercitu profectus eſt, rebuſque infœliciter geſtis in Italiam rediit, inito fœdere cum *Manuele* Græcorum Imperatore adversùs *Rogerium* Siciliæ Regem. Obiit Bambergæ anno MCLII. XV. Kalendas Martii Regni XIII. non ſine ſuſpicione veneni à Medicis Italis à *Rogerio* Siculo ſubmiſſis propinati. Coronam Imperii non accepit, quòd Italia & Roma ipſa bellis civilibus arderent: ſed in proximo coronandus erat, niſi Deus ipſum ad meliorem coronam vocaſſet. Filios duos ex conjuge ſuſceperat; *Henricum*,

S. Bernardi literæ ad Eum ſcriptæ.

Iiii iij quem

quem Principum conſenſu Regem creaverat, & *Fridericum*. Henricus biennio defunctus eſt ante patrem. *Fridericum* minorennem nepoti *Friderico* Suevorum Duci, quem approbantibus Principibus Succeſſorem dixit, commendavit. De *Conrado III.* legendi Otto Friſingenſis Lib. VII. Chronicorum Cap. XXII. & ſequentibus, & Lib. I. de Geſtis Friderici; Dodechinus Abbas, Robertus de Monte, Abbas Urſpergenſis, Sigonius Lib. XI. *de Regno Italiæ*, &c.

ARTICULUS V.

De Friderico I.

FRidericus I. dictus *Ænobardus*, Aquiſgrani Rex Germaniæ & Romanorum à Colonienſi Archiepiſcopo inauguratus, Legationem miſit ad *Eugenium III.* Pontificem Maximum, & cum ipſo concordiam iniit. Pacti conditiones fuere ut pacem cum Romanis, & cum *Rogerio* Siciliæ Rege, ſine conſenſu Romani Pontificis non faceret: Ut Romanos Pontifici ſubjugaret: Ut honorem Papatus, & Regalia *Beati Petri* tueretur, & ad eorum, quæ direpta fuerant recuperationem, præberet auxilium: Græcorum Imperatori nullam in Italia terram concederet: ſi quam invaderet, ipſum ejicere totis Regni viribus niteretur. Pontifex verò Regem coleret, Imperatorem coronaret, ejus hoſtes ad ſatisfactionem compelleret; armiſque ſpiritualibus feriret.

Friderici I. expeditio in Italiam.

Anno MCLV. profectus in Italiam *Fridericus*, Terdonam expugnavit, direptioni dedit, igne delevit, civibus vita ac libertate donatis. Inde Papiam progreſſus, Regni Italiæ coronam accepit. Ab *Hadriano IV.* Pontifice Maximo Romæ ſummo cum honore ſuſceptus, Imperator coronatus eſt. Perduelles Romanos compreſſit, magna ipſorum clade. *Arnaldum* turbarum incentorem vinctum ad Pontificem & Cardinales duci juſſit, à quibus Eccleſiaſtico Judicio damnatus, Urbis Præfecto traditus eſt. Româ Spoletum perrexit Imperator, civitatem rebellem, turribus munitam pene centum. Quam ſex horis vi cepit, igne videlicet ac gladio; & infinitis ſpoliis acceptis, pluribus igne conſumptis, funditus deſtruxit. Inde Anconam divertens, *Palæologum* Græcorum Principem, & Oratores Imperatoris *Manuëlis* obvios habuit, qui ipſum rogarunt magna pecuniæ vi oblata, ut in Apuliam arma convertens, *Vuillelmum* Siciliæ Regem, utriuſque hoſtem Imperii contereret. *Fridericus* re cum Principibus communicata, fatigatum & imminutum Exercitum in Germaniam reducere maluit, quàm novi belli aleæ exponere. *Palæologus* cum ſuis copiis in Apuliam deſcendit, Barium occupavit, munitionem diruit: ſed ejus morte Græcorum conatus diſſipati ſunt, ſpes præciſæ: *Vuillelmus* enim Siciliæ Rex congregato exercitu in ipſos irruit, & paucis captis, cæteris occiſis, omnem pecuniam aſportavit. Italicæ iſtius expeditionis Hiſtoriam ex Epiſtola *Friderici I.* ad Patruum ſuum *Ottonem* Friſingenſem Epiſcopum, & ex ipſius *Ottonis* Libro II. *De Geſtis Friderici* excerpſimus.

Friderici cum Romanis Pontificibus pertinax diſſidium.

Anno MCLVII. adversùs Polonos movit *Fridericus*, iiſque debellatis, *Boleſlaum* Ducem in deditionem recepit. Magnâ huc uſque fuit apud omnes gloriâ; ſed violata Eccleſiæ concordia, & pertinax cum Romanis Pontificibus, *Hadriano IV. Alexandro III.* cui Antipapam *Octavianum* oppoſuit *Lucio III.* & *Urbano III.* diſſidium, omnem ejus lucem ſplendorémque infuſcavit. De his porro diſſidiis legenda, quæ ſcripſimus Cap. II. Articulis VIII. IX. X. & XI. & in Diſſertatione de Concilio Lateranenſi Tertio, Oecumenico XI. ſub *Alexandro III.* Mediolanenſes, Brixienſes, Cremenſéſque rebellantes contudit *Fridericus*, eorum urbibus agriſque vaſtatis anno MCLXII. Tandem pravè geſtorum pœnitentiâ ductus bellum Saladino ob Hieroſolyma ab illius tyrannide eripienda indixit, & accepto ab *Henrico* Epiſcopo Albanenſi, S. R. E. Cardinali, Crucis inſigni, cum ingenti exercitu in Orientem profectus eſt, anno MCLXXXIX.

Bellum ſacrum animæ pœnitente ſuſcepium.

Multis ibi fortiter præclaréque geſtis, de quibus Anonymi Epiſtola poſt *Radevici* Hiſtoriam edita legenda eſt, in fluvio quodam per æſtivos calores corpus abluens atque refrigerans, undæ torrente abreptus, naufragium fecit, anno milleſimo centeſimo nonageſimo, Regni trigeſimo-octavo, Imperii trigeſimo-quinto.

Obitus.

Præter *Ottonem Friſingenſem*, de Geſtis *Friderici* legendi ſunt *Radevicus* Canonicus Friſingenſis, *Otto à Sancto Blaſio*, *Dodechinus*, *Robertus de Monte*, & Urſpergenſis, Abbates; *Gotfridus Viterbienſis*, Chronicorum parte XVII. *Sigonius*, de Regno Italiæ, Lib. XII. XIII. XIV. & XV.

Elogium Friderici I.

Hujus Imperatoris elogium *Radevicus* Capite poſtremo Libri II. ſcripſit, in quo hæc animadverſione digna: *Antelucanos Baſilicarum & Sacerdotum ſuorum cœtus, aut ſolus, aut minimo comitatu expetit, eóſque tam grandi ſedulitate veneratur, ut omnibus Italis erga Epiſcopos & Cleros ſervandi honorem & reverentiam, ipſe formam & exemplum tribuerit. Officiis Divinis tantam præbet venerationem, ut omnem horam qua coram ipſo Deo pſallitur, competenti veneretur ſilentio, nec ullus interim eum audeat de quolibet ſolicitare negotio. Peractis votis, & poſt Miſſarum ſolemnia, divinis conſignatis Reliquiis, mane reliquum cura Regni adminiſtrandi deputat ... Erga familiares ſuos in proferendo alloquio non minax, nec in admittendo conſilio ſpernax, nec in reatu inveſtigando perſequax. Scripturas & Antiquorum Geſta ſedulo perquirit. Eleemoſynas in miniſterio pauperum plerùmque ipſe manu ſua diſtribuit. Pecuniarum ſuarum decimam Eccleſiis & Monaſteriis fideliter dividit.*

ARTICULUS VI.

De Henrico V. Imperatore, & de Ottone ac Philippo Electis.

Henricus V.

I. HEnricus V. *Friderici I.* filius, Regni conſors factus à patre, *Conſtantiam* Rogerii primi Siciliæ Regis filiam, pacta cum *Vuillelmo* Siciliæ Rege pace, uxorem obtinuit. Imperii coronam à *Celeſtino III.* Pontifice Maximo conſecutus eſt, anno milleſimo centeſimo nonageſimo-primo. Mortuo interim abſque liberis *Vuillelmo* Siciliæ Rege, Regni hereditas ad *Henricum* Imperatorem per *Conſtantiam Auguſtam* devoluta eſt, prout dotalibus tabulis pactum erat: Siculi Germanorum dominationem metuentes, *Tancredum* Rogerii Ducis Calabriæ filium, Rogerii Regis nepotem, ex concubina ſuſceptum, Regem creant, favente Celeſtino III. *Henricus* indicto bello Regnum repetit, Salernum expugnat, Neapolim invadit: & mortuo poſt biennium *Tancredo*, ejúſque filio, Apulis, Calabriſque in fidem receptis,

Regni Siciliæ hereditatem bello vindicat.

receptis, in Siculos pariter deditos, violata pa- A ctorum fide, omne genus immanitatis exercet. *Richardum* Angliæ Regem è bello ſacro redeuntem, & à *Leopoldo* Auſtriæ Duce Viennæ interceptum, ad ſéque miſſum, tyrannicè detinuit, magnámque ab eo pecuniæ vim redimendæ gratiâ libertatis extorſit. Quamobrem ipſum anathemate feriit *Celeſtinus III.* Sacram expeditionem promovit, ſcelus ut expiaret, teſte *Vuillelmo Neuburgenſi* Lib. V. *De Rebus Anglicis*, Cap. XX. Anno MCXCVII. Meſſanæ pœnitens obiit, pio condito Teſtamento, & Anglorum Regi extortam pecuniam, Romanæ Eccleſiæ ereptas à ſe ſuíſque Prædeceſſoribus ditiones reſtitui juſ- B ſit: Quod executioni mandatum eſt.

Henrici V. obitus.

II. Defuncto *Henrico*, de Regno inter ſe decertarunt *Philippus* ejus frater, & *Otto* Saxoniæ Dux, *Friderico* Henrici filio adhuc in cunis vagiente, & ad Regni ſucceſſionem à Germanis Principibus nihilominus deſtinato. *Philippo* Rex Franciæ, *Ottoni* Innocentius III. Pontifex Maximus, & Rex Angliæ favebant. *Richardi* Regis Anglorum ad *Innocentium* pro Ottone ſuo nepote litteras, quibus egregia ſua erga Eccleſiam ſtudia, parentis *Ottonis* ac Majorum merita; contra à *Philippo* Suevo ac Progenitoribus incuſſas Sedi Apoſtolicæ injurias & damna pro- C poſuit, exhibet *Odoricus Rainaldus* ad annum MCXCVIII. Primis electus Comitiis non fuit *Otto*, ſed electo *Philippo*, qui ob invaſum Eccleſiæ patrimonium excommunicatus fuerat, pars Principum Regem creaverat *Bertolphum* Zaringiæ Ducem. At ille potentiam *Philippi* veritus, jure ſuo ceſſerat, undecim millibus marcarum ac Ducatu ab ipſo acceptis. Rei tam indignæ fama ad Principes delata, *Ottonem* ipſi in *Bertolphi* locum elegere, qui ab *Adolpho* Colonienſi Archiepiſcopo Aquiſgrani coronatus eſt. *Philippus* in communionem reſtitui ſupplex poſtulaverat, ac *Innocentio* Romano Pontifici promiſerat ſe facturum ſa- D tis. Legatos miſit in Germaniam Pontifex, qui ipſum his conditionibus abſolverent, ut Archiepiſcopum Salernitanum, quem in carcere detinebat, libertate donaret, ac Eccleſiæ ſe paritu-rum præſtito Sacramento confirmaret. Archipræſulem è carcere quidem eduxit: ſed Eccleſiæ terras, quarum ob invaſionem fuerat excommunicatus, non reſtituit, nec ad reſtitutionem cautione aut Sacramento ſe devinxit. A Sutrino tamen Epiſcopo Legationis Apoſtolicæ prævaricatore furtivam obtinuit abſolutionem. Id ex Authore coævo Vitæ *Innocentii III.* diſcimus. E Controverſiæ de Imperio exortæ cognitionem ac finitivum Judicium Sedi Apoſtolicæ vindicavit *Innocentius III.* in idque ſtudiis omnibus incubuit ut Germani eum Regem reciperent, cujus electionem Sedes Apoſtolica approbaret. Id ex ipſius Literis ad Archiepiſcopum Moguntinum, & Epiſcopum Sabinenſem, aliíſque ad univerſos Germaniæ Principes datis certum eſt, quas exhibet *Odoricus Rainaldus*, ad annum MCXCIX. Miſit interim *Philippus* Oratores ad *Innocentium* ut illius gratiam ſibi conciliaret, eúmque inclinaret ad electionem ſuam confirmandam. Reſpondit F Pontifex, jampridem ad Sedem Apoſtolicam fuiſſe recurrendum, ad quam negotium iſtud *principaliter* & *finaliter* pertinebat. Principaliter, *quia ipſa tranſtulit Imperium ab Oriente in Occidentem: finaliter, quia ipſa concedit coronam Imperii.* Cæterùm ſe maturiùs ea de re cum Fratribus deliberaturum.

Contentio de Imperio inter Philippum Henrici fratrem, & Ottonem Saxoniæ Ducem.

Idem Pontifex *Conſtantiæ* Imperatrici Henrici V. viduæ, & filio *Friderico*, Regni Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Capuani Principatus Inveſtituram contulit, ea lege, ut hominium Sedi Apoſtolicæ præſtarent, certúmque cenſum ſingulis annis perſolverent. Qua de re legenda eſt *Innocentii* Epiſtola CCCCVIII. Libri I. anno 1198. ſcripta. Eodem anno, die XXVII. Novembris, diem ſuum obiit *Conſtantia* Imperatrix, & ſupremæ voluntatis tabulis Romanum Pontificem *Friderici* Regis tutorem, & *Balium* ſeu Moderatorem Siciliæ deſignavit, triginta millia tarenorum, quod monetæ erat genus, ex Regis Siculi redditibus pro Regni defenſione attribuit; Filium verò Archiepiſcopis Panormitano, Montis Regalis, & Capuano, necnon *Gualterio* Cancellario commiſit educandum. Pontifex curas ſuas ad moderandam Legatorum operâ Siciliam contulit, ac *Marcualdum* Tyrannum anathemate & piorum armis contrivit, anno MCXCIX.

CAPUT X.

De Regibus Francorum, Sæculis XI. & XII.

ARTICULUS I.

De Roberto Rege.

ROBERTO Regi pacatiſſimum Regnum fuit: Bellum unicum pro Burgundiæ Ducatu vindicando, quem Dux *Henricus* in ipſius Regis nepotis ſui legitimíque heredis injuriam *Vuillelmo* privigno teſtamento reliquerat. Favebat Vuillelmo *Landricus* Nivernenſis Comes. Utrumque domuit *Robertus*, Richardo III. Normannorum Duce ſuppetias ferente. *Leothericum* Senonenſem Archiepiſcopum, pro quibuſdam cauſis probationem per Corpus & Sanguinem Chriſti quærentem, acerrimis literis objurgavit, eíque periculum honoris minatus eſt, niſi reſipiſceret. *Cùm ſit tibi nomen ſcientiæ* (inquit) *miror qua ratione quæſieris pro tuis iniquiſſimis imperiis, & pro infeſtato odio quod erga ſervos Dei habes, examinationem in Corpore & Sanguine Domini: & cùm hoc ſit quod à dante Sacerdote dicitur*, Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit tibi ſalus animæ & corporis, *cur tu temerario ore & polluto dicas:* Si dignus es, accipe: *Cùm ſit nullus qui habeatur dignus? Jurans Domini fidem Princeps Dei, Privaberis* (inquit) *honore Pontificis, niſi ab his reſipueris.* Ita refert *Helgaldus* Floriacenſis. Catholicæ Fidei vindex fuit acerrimus: cujus integritatem cùm *Liſoius* & *Stephanus* novi Manichæi depravaſſent, eos cum pravitatis hæreticæ conſciis Aurelianis igne damnavit. Chriſtianæ manſuetudinis & caritatis eximia dedit exempla. Duodecim viros conjurationis in Sacram ſuam Perſonam convictos triduo ante Paſcha, juſſit ipſa die Sacro-ſanctæ Dominicæ Reſurrectionis Communione Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti donari, & Regalibus epulis recreari. Sequenti die quæſtione habita, capite damnati ſunt. At ipſos abſolvit Rex manſuetiſſimus, dicens, *Non debere damnari, qui fuerant præmuniti cibo potique cœleſti.* Nuſquam abſque pauperibus erat Chriſtianiſſimus *Robertus*. Duodecim pauperes domeſticos habebat, qui ipſum quocumque iret, aſellis vecti præcedebant. Hoc Sancti Regis Satellitium. Mille in Regiis urbibus & caſtris, ſcilicet Pariſiis, Sylvanectis, Aurelianis,

Roberti Regis pium pro fide & Religione Catholica ſtudium.

Roberti Regis manſuetudo & caritas.

nis, Divione, Antiſiodoro, Avalone, Meleduno, Stampis, alebat. Quadrageſimali tempeſtate ducentis quotidie panem piſces ac vinum ſubminiſtrari curabat. In Cœna Domini trecentis propria manu panem, legumina, piſces, ac denarios flexis genibus, hora tertia viritim diſtribuebat. Selectis centum pauperibus Clericis uberiorem hora ſexta erogabat eleemoſynam. Cùm à menſa ſurrexiſſet, poſitis Regalibus veſtimentis, cilicio indutus, pauperum pedes pietate & humilitate admirabili abluebat. Sacras ædes & Monaſteria ingenti numero à fundamentis erexit, de quibus legendus *Helgaldus* in ejus Vita. In Dei laudibus erat aſſiduus. Sacros quoſdam Hymnos compoſuit, & inter alios Proſam, *Veni Sancte Spiritus*. Juſtitiæ pacisque fructus ſub Piiſſimo *Rege Roberto* Galli decerpſerunt ac deguſtarunt. Regiam Domum turbavit *Conſtantia* ſuperba mulier. Ex ipſa filios quatuor ſuſcepit *Robertus*, *Hugonem*, *Henricum*, *Odonem*, & *Robertum*, necnon & filiam nomine *Adelaidem*. Hugo, quem in Regni conſortium aſciverat, quique ſpes tantas de ſe excitabat, ut jam *Magnus* appellaretur, obiit anno MXXV. & Compendii ad *Sancti Cornelii* ſepultus eſt. Regem ac Reginam graviſſimo ob ejus mortem mœrore confectos conſolatus eſt his verbis *Sanctus Vvillelmus* Abbas *Sancti Benigni* Divionenſis, referente *Glabro Rodulpho* in ejus Vita: *Non infœlices vos putare debetis, quòd talem amiſiſtis: Quin potius fœlices valde, quia talem habere meruiſtis. Ego ex ullo hominum gradu non tam pauciſſimos ſalvos futuros æſtimo, ſicut & Regum.* Qui cùm attoniti reſponderent, Cur hoc dicis, Pater? Reſpondit: *Non audiſtis, ſacer Canon quomodo refert, vix tres de triginta Regibus bonos extitiſſe? Idcirco ceſſate quæſo hunc Juvenem flere mortuum: ſed potiùs congratulamini ei, ſicuti requieti datum & a malis liberatum.* Trium filiorum ſuperſtitum majorem natu *Henricum* ſucceſſorem dixit *Robertus* eique coronam impoſuit anno MXXVII. repugnante *Conſtantia* Regina, quæ natu minorem *Robertum* volebat anteponi.

S. Benigni Abbatis Divionenſis verba Regibus terribilia.

Quæſtiones in Synodis diſceptatæ.

Per hæc tempora quæſtiones quaſdam in Synodis Epiſcoporum diſceptatas refert *Glaber Rodulphus* Lib. III. Cap. III. Primam de jejuniis inter Aſcenſionem Domini & Pentecoſten à pleriſque Fidelium obſervatis, ad quæ neminem imperio Sacerdotum adſtringendum, præterquam Sabbatho Pentecoſtes, ſancitum fuit. Altera quæſtio fuit de Hymno *Te Deum laudamus*, quem Adventus & Quadrageſimæ tempeſtate Monachi contra Romanæ Eccleſiæ morem decantabant. Qui cùm *Sancti Benedicti* inſtitutione Ritum ſuum tuerentur, ſuus illis uſus permiſſus eſt. Tertia quæſtio fuit de celebratione Annuntiationis Beatæ Virginis XV. Kalendas Januarii, Hiſpanienſis Eccleſiæ ritu. Prævaluit verò Eccleſiæ Romanæ, Gallicanæ, ac cæterarum conſuetudo die XXV. Martii illam Solemnitatem celebrantium, quæ etiam cœleſti viſo Cluniaci confirmata eſt.

Roberti Regis ſanctitas.

Obiit ſanctitate & miraculis clarus *Robertus* Rex anno Chriſti milleſimo trigeſimo-primo, decimo-tertio Kal. Auguſti, quem calculum variis Monumentis confirmant Viri Eruditi *P. Ægidius Laccari* S. J. in Diſſertatione de morte *Roberti* Regis & Dom. *Mabillonius* Lib. II. *De Re Diplomatica*. Ad annum MXXXIII. *Roberti* Regis obitum differunt *Baronius* & *Petavius*, freti *Helgaldi* teſtimonio, qui cum eclipſi illius anni ejus obitum componit. Sed nonniſi recapitulatione quadam hæc duo ab *Helgaldo* ſimul commemorari compertum eſt, cùm ſcribat *Robertum* obdormiviſſe in Domino *XIII. Kalendas Auguſti, luceſcente aurora diei tertiæ Sabbathi*, id eſt, die Martis, quæ dies cum XIII. Calendas Auguſti ſeu xx. Julii, non anno MXXXIII. ſed MXXXI. concurrebat. Nec *Baronii* Epochæ robur majus accedit ex *Glabri Rodulphi* teſtimonio, ejuſdem Regis obitum ad annum MXXXIII. referentis. In Chronologia enim haud ſemel lapſum *Glabrum*, certum eſt: Cum hoc ipſo anno *Fulberti* Carnotenſis Epiſcopi, & *Benedicti* Papæ mortem conſignet; quamvis *Fulbertus* anno 1029. obierit. Anno verò 1033. *Joannes XIX.* Papa, non *Benedictus* è vivis exceſſerit. *Roberti* Regis corpus Meloduno, ubi obierat, in *S. Dionyſii* Baſilicam illatum eſt. Annos vixit ſexaginta & unum, regnavit XLV. & ſex menſes: Novem ſcilicet annos & dimidium cum *Hugone* patre, triginta quatuor ab ejus obitu. Quod hodie viſitur Monumentum cum effigie & hoc titulo, *Robertus Rex*, poſitum ſtatim non fuiſſe, colligitur ex his *Hildegaldi* Floriacenſis verbis: *Inter alia unum quiddam doloris nobis hoc affert, quòd talis ac tantus vir ſine titulo ornati lapidis, ſine nomine, ſine literis jacet, cujus in toto terrarum orbe gloria & memoria in benedictione eſt.* In ejus funere a ſubditis acclamatum eſt: *Roberto Imperante & Regente, ſecuri viximus, neminem timuimus. Patri Pio, Patri Senatus, Patri omnium bonorum, fœlix anima & ſalus, fœlix ad ſuperna aſcenſus, fœlix cum Chriſto Rege Regum per ſæcula cohabitatio.* Hoc ipſum elogio exornat Helgaldus: *Ei indeſinenter adhæſit Eccleſiaſticus, & ſibi ſemper amabilis Monaſticus Ordo.... Sermocinans quis cum eo, non eſt lætificatus gaudio magno? Pacem quis deſiderans, in ejus conſpectu non abhorruit iram? Vultus ſui præſentiam aſpiciens, quis non eſt oblitus dolos? Orationibus ejus quis Monachorum non habuit requiem, & non eſt amatus, dilectus, & veneratus? Ejus ſanctiſſima admonitione, quis Clericorum non fuit amator caſtimoniæ? Ipſius amicabilia verba, quibus non fuerunt medicamina? Aſpectus ejus quibus non profuit inſipientibus ut virga? Oculos ejus humiles quis aſpiciens, non eſt meditatus cæleſtia? Pauper & eſuriens quis non ſatiatus ab ejus receſſit menſa? Viduæ & pauperes ad exemplum bonæ Dorcadis non ab eo datas oſtenderunt veſtes? Omnis miſerorum multitudo non eum patrem & nutritium inclamavit?.... Non fuit ei ſimilis poſt Sanctum David de cunctis Regibus terræ, in Sanctis virtutibus, humilitate, miſericordia, pietate & caritate: quia ſemper adhæſit Domino, & non receſſit a mandatis ejus corde perfecto.*

Roberti Regis elogium.

Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola LXXXVII. *Robertum* Regem *Sanctum Patrem*, eumdem *Vvillelmus* Aquitaniæ Dux in Charta pro Cœnobio Burgulienſi *Theoſophum* appellat. Varia pro variis Eccleſiis & Monaſteriis Diplomata dedit ac Præcepta, pro Foſſatenſi, pro Autiſiodorenſi *Sancti Germani*, pro Latiniacenſis * reſtauratione, pro Compendienſi, cui prædium dedit prope Vermeriam. Edita ſunt à Domno *Mabillonio* Lib. VI. *De Re Diplomatica*.

Bourgueil.

* *Lagny.*

ART. II.

ARTICULUS II.

De Henrico I. & Philippo I.

I. HEnricus Rex *Conſtantiam* matrem expertus eſt adverſariam, quæ nimirum urbes quaſdam & caſtra occupaverat, & multos Franciæ ac Burgundiæ Proceres ſibi devinxerat, ut *Robertum*, quem Burgundiæ Ducem creaverat *Henricus*, eo exauctorato in ſolium eveheret. Sed inquietæ mulieris conatus repreſſit, *Roberti* Normannorum Ducis auxilio. *Odonis* Carnotenſis Comitis rebelles filios *Theobaldum* & *Stephanum*, qui *Odonem* Regis fratrem ſpe Regni deluſum ſolicitabant, per *Goifredum* Andegavenſium Comitem vicit, Fratrémque Aurelianis in cuſtodiam tradidit. *Vvillelmum Nothum*, Richardi Normannorum Ducis filium, quem pater fidei ſuæ commendaverat, tuitus eſt, & Normannorum millibus triginta fuſis, cùm ipſe tria dumtaxat millia in exercitu haberet, gentem pertinacem ad parendum ipſi compulit. Ex *Anna* Ruſſorum Regis filia, quam duxerat uxorem, tres filios ſuſcepit, *Philippum*, *Robertum*, & *Hugonem*. Anno ſexageſimo ſuprà milleſimum habitis Lutetiæ Pariſiorum Comitiis, conſilium ſuum, de filio primogenito *Philippo* in Regem promovendo Proceribus expoſuit. Cùm id omnes laudaſſent, ſéque jurisjurandi religione ad fidelitatem ipſi ſervandam obſtrinxiſſent, Rex Lutetiâ Remos profectus, ipſos ad ſolemnem ejus inaugurationem eò vocavit. Ipſum hoc ritu a *Gervaſio* Remenſi Archiepiſcopo unctum teſtatur Formula vetus ex MS. Codice Petaviano edita à *Franciſco Ducheſnio* Tom. IV. pag. 161. *Inchoata Miſſa, antequam Epiſtola legeretur, Domnus Archiepiſcopus vertit ſe ad eum, & expoſuit ei Fidem Catholicam: ſciſcitans ab eo utrum hanc crederet, & defendere vellet. Quo annuente, delata eſt ejus Profeſſio: quam accipiens, ipſe legit, dum adhuc ſeptennis eſſet, eique ſubſcripſit. Erat autem Profeſſio hæc: Ego Philippus, Deo propitiante, mox futurus Rex Francorum, in die Ordinationis meæ promitto coram Deo & Sanctis ejus, quòd unicuique de vobis commiſſis Canonicum Privilegium, & debitam legem atque juſtitiam conſervabo: & defenſionem, quantum potuero, adjuvante Domino, exhibebo, ſicut Rex in ſuo Regno, unicuique Epiſcopo & Eccleſiæ ſibi commiſſæ per rectum exhibere debet. Populo quoque nobis credito me diſpenſationem legum in ſuo jure conſiſtentem noſtra auctoritate conceſſurum. Qua completa, poſuit eam in manus Archiepiſcopi. Accipiens Archiepiſcopus Baculum Sancti Remigii, diſſeruit quomodo pertineat ad eum electio Regis ex quo S. Remigius HLudovicum Regem baptiZavit & conſecravit ..... Tunc annuente Patre ejus Henrico, elegit eum in Regem.* Aderant honoris & amoris gratiâ Sedis Apoſtolicæ Legati: quamvis abſque Romani Pontificis nutu Reges Francorum inaugurari poſſint (ut ea in Formula notatum eſt) Epiſcopi viginti duo, Abbates ac Proceres quamplurimi. Ab omnibus acclamatum eſt: *Laudamus, Volumus, Fiat.* Paulòpoſt obiit *Henricus* Vitriaci prope Lutetiam, annis Regni ab obitu patris viginti tribus completis, ætatis quinquageſimoquarto, bellicoſus ac religioſus Princeps. Baſilica *S. Martini à Campis* Henricum I. fundatorem agnoſcit. In ea conſtituit Clericos, quibus ob pravos mores pulſis, *Philippus I.* Monachos Cluniacenſis Congregationis ibi collocavit.

Bellum Normannicum.

Rex Henricus Philippum filium Regem inaugurari jubet.

Ritus antiquus Regiæ Conſecrationis.

Henrico I. regnante obiit *Fulco* Senior Comes Andegavenſis, anno circiter MXL. *Gaufrido* filio, cui *Martello* cognomen, vivens Principatu ceſſerat. Ille ſuperbè in Patrem, inhumanè in ſubditos ſe gerens, Comitatum faſcéſque deponere juſſus, arma in Patrem ſumere auſus eſt. *Fulco* filium inſolentem adeo infregit, ut per aliquot milliaria ſellam dorſo vehens, pronum ſe cum ſarcina ad ejus pedes abjiceret. Senex pede jacentem pulſans, & ictum terque quaterque ingeminans, id reſponſi à magnanimo Juvene tulit: *Tibi, Pater! ſoli quia Pater es, victus; cæteris omnibus invictus ſum.* Quo mollitus reſponſo, gratiam illi ſuam ac Principatum reſtituit. Eodem anno Hieroſolyma pœnitentiæ & pietatis motu profectus eſt, ubi à duobus ſervis Sacramento adactis, ut quod juberet, facerent, per publicum ad ſepulchrum Domini nudus tractus eſt. Alter reſtem ligneum collo ejus intorſerat, alter flagellis terga exſpoliati urgebat: Quod ille opprobrium ac vulnera ſponte paſſus, ad Deum clamabat: *Accipe, Domine, miſerum Fulconem, perjurum tuum, fugitivum tuum; confeſſam dignare animam meam, Domine Jeſu Chriſte.* Ita refert Vvillelmus *Malmeſburienſis*, Lib. III. *De Geſtis Regum Angliæ.*

Fulco Senior Comes Andegavenſis.

Fulconis Comitis Hieroſolymam peregrinatio & pœnitentia.

Anno V. *Henrici* Regis habitum Epiſcoporum Conventum, quo Monaſterio Coxanenſi Eccleſia *Sanctæ Mariæ Inter-ambas-aquas* confirmata eſt, ejúſque loci immunitas conſtituta, diſcimus ex Monumento edito à *P. Mabillonio* Lib. VI. *De Re Diplomatica.* Ejuſdem Regis Placitum pro Cœnobio *S. Medardi* adversùs *Robertum* Codiciacenſem, Cap. CLV. ejuſdem libri legere eſt.

In Catalaniâ.

Cap. CCIV.

II. Philippo Regi, ſeptenni puero, *Henricus* Pater tutorem dedit ac Regni Moderatorem *Balduinum* Comitem Flandriæ, Principem integerrimum. Is Vvaſcones à ſe alienos, & ad defectionem pronos, conſilio & arte magis quàm armis coërcuit, ac Regi ſibíque devinxit, ductis in Vvaſconiam copiis, quaſi Pyrenæum tranſmiſſuris, belli in Saracenos Hiſpaniam infeſtantes gerendi ſimulatione. *Richildis* Comitiſſæ Hannoviæ, & filiorum ejus ad Flandriæ Comitatum Jura *Philippus* Rex armis tuenda ſuſcepit; ſed re infœliciter geſta ipſorum partes reliquit, & *Roberto* favit puerorum Principum patruo, qui *Richildis* rebus profligatis, Comes Flandriæ ſalutatus eſt. Inter *Gaufridum Barbatum*, Andegavenſium Comitem, & *Fulconem* fratrem cognomento *Aſperum*, Comitem Vvaſtinetenſium orto diſſidio, *Fulco* inito cum Rege fœdere, ei Vvaſtineto ceſſit, ne fratri, cui bellum inferebat, in auxilium veniret. Armis ſuperior evaſit *Aſper*, Barbatum cepit, in perpetuam cuſtodiam tradidit. *Philippus* Rex diſſimulationis minimè Regiæ mercedem accepit Vvaſtinetum. *Bertham*, *Florentii* Hollandiæ Comitis filiam, in matrimonium duxit, ex qua *Ludovicum* genuit & *Conſtantiam*. Ipſi deinde repudium renuntiavit, affinitatem cauſatus. Poſtmodum *Bertradam* Fulconis Andegavenſium Comitis uxorem, conſanguinitate ſibi junctam, rapuit, & in uxorem aſſumpſit, quibuſdam Epiſcopis approbantibus, quibus Regis favor divinis Eccleſiaſticiſque legibus erat antiquior. *Ivo Carnotenſis*, & alii priſcæ integritatis Antiſtites nuptias inceſtas & adulteras palam improbarunt & earum celebritati intereſſe recuſarunt. Qua de re legenda eſt Epiſtola XV. *Ivonis* ad *Philippum* Regem ſcripta: *Sicut Serenitati veſtræ dixi præſens ante juramentum veſtrum, ita nunc ſcribo abſens: Quia huic nuptiarum ſolemnitati ad quam me vocatis, intereſſe nec volo, nec valeo, niſi priùs generalis Concilii diffinitione decretum eſſe cognoſcam inter vos & uxorem veſtram legitimum interveniſſe divortium, & cum iſta, quam ducere vultis, legitimum vos inire poſſe matrimonium: ſi autem invitatus fuiſſem ad hujus rei diſcuſſionem in eo loco, in quo cum Coëpiſcopis canonicas* ſecurè

Philippus I.

Philippi I. Matrimonia.

Bertham repudiat uxorem. Bertradam ſuperducit.

Ivo Carnotenſis & alii Epiſcopi inceſtas & adulteras Nuptias palam execrantur.

ſecurè poſſem conferre ſententias, ubi temerariam non timerem multitudinem, libentiſſimè ad hoc venirem, quod Lex & Juſtitia dictaret, cum audientibus audirem, cum dicentibus dicerem, cum facientibus facerem. Nunc verò quia abſolutè vocor ut Pariſius cum uxore veſtra veniam, de qua neſcio utrum poſſit eſſe uxor: Propter conſcientiam meam quam coram Deo conſervare debeo, & propter famam, quam Chriſti Sacerdotem bonam habere oportet apud eos qui foris ſunt, malo cum mola aſinaria in profundum mergi, quàm per me mentibus infirmorum tanquam cæco offendiculum poni. Nec iſta contra fidelitatem veſtram, ſed pro ſumma fidelitate dicere me arbitror: cùm hoc & animæ veſtræ magnum credam fore detrimentum, & coronæ Regni veſtri ſummum periculum. Apoſtolica libertas *Ivoni* Regis odium, fructuum Epiſcopii ſui captionem, aliáſque moleſtias creavit; de quibus ad eumdem Regem ſcribit Epiſtola XXII. *Quoniam præcedente divina gratia, de ſtercore pauper uſque ad ſolium Principum per manum veſtram elevatus ſum, fateor me poſt Deum pro poſſe meo cuncta vobis debere, quæ veſtro congruunt honori & ſaluti. Sed quia exaſperatus, propter ſalubres monitus, quos Serenitati veſtræ ex ſumma fidelitate & caritate dixi, me diffiduciaſtis, & bona Epiſcopalis Domus diripienda adverſariis noſtris expoſuiſtis, gravia & grandia inde perpeſſus incommoda, Regali Curiæ ad præſens nec ſecurè poſſum intereſſe, nec honeſtè. Supplico itaque Majeſtati veſtræ, ut Regia interim me manſuetudine ſupportetis; donec poſſim aliquantulum reſpirare, & damna, quæ mihi pene uſque ad penuriam panis inflicta ſunt, reparare. Expecto etiam per miſericordiam Dei citò futurum, ut verum eſſe cognoſcatis illud Proverbium Salomonis: Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula blandientis.*

Urbani II ad Gallicanos Epiſcopos literæ.

De tanto ſcandalo certus *Urbanus II.* Pontifex Maximus, ſcripſit ad Gallicanos Epiſcopos, præcipiens Regem commonerent, & niſi reſipiſceret, Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ſeveritatem in eum exercerent. Has Literas aliquandiu apud ſe retinuit *Ivo Carnotenſis*, rémque communicavit cum *Vuidone* Regis Dapifero, ut ejus Majeſtati ſignificaret, quò dimitteret adulteram, nec excommunicationem in caput ſuum traheret.

Yvonis Carnotenſis prudentia.

Vidi (inquit) *Literas, quas miſit Domnus Urbanus Apoſtolicus ad omnes Archiepiſcopos & Epiſcopos Regni ſui, ut eum ad rationem mittant: & niſi reſipueris, Eccleſiaſtica eum Diſciplina ad emendationem venire conſtringant. Hæ quidem Literæ jam publicatæ eſſent, ſed pro amore ejus feci eas adhuc detineri: quia nolo Regnum ejus, quantùm ex me eſt, adversùs eum aliqua ratione commoveri. Hæc omnia volo ut dicas Domino noſtro Regi. & ſecundùm hoc quod apud eum inveneris, mihi facias remandari.* Interim *Urbanus* Papa Sacris *Philippo* Regi interdixit, niſi *Bertradam* dimitteret, omnibúſque vetuit Epiſcopis, ne illi coronam imponerent.

Urbanus II. ſacris Philippo Regi interdicit, niſi Bertradam dimittat.

Id ei ſignificavit *Ivo Carnotenſis*, Epiſtola XXVIII. profectionem ſuam ad Aulam excuſans multis rationibus. *Quod facere,* inquit, *ad præſens magnæ & multæ cauſæ me prohibent. Prima, quia Domnus Papa Urbanus interdicit vobis Auctoritate Apoſtolica thorum mulieris, quam pro uxore habetis; & quia Sacramentum de ſecuritate Concilii, quod vobis mandaverat, fieri vetuiſtis. A cujus commixtione, ſi amodo non ceſſatis, ſeparat vos eadem Auctoritas à participatione Corporis & Sanguinis Dominici. Interdicit etiam omnibus Epiſcopis, ne capiti illius mulieris coronam imponant, quam (ut ubique pene terrarum dicitur) lateri veſtro illicitè copulaſtis. Parcens igitur Majeſtati veſtræ, diſſimulo veſtram adire præſentiam, ne Sedis Apoſtolicæ juſſione compulſus, cui vice Chriſti parere me oportet, quod nunc dico in aure, cogar in veſtris & multorum auribus publicare. Ego autem nolo vos ſcandalizare, vel Regiam Majeſtatem veſtram minuere, quandiu poſſum aliqua honeſta ratione diſſimulare.*

Apoſtolica Legatio Hugoni Lugdunenſi Archiepiſcopo impoſita.

Hac tempeſtate, *Urbanus II.* Apoſtolicam Legationem *Hugoni* Lugdunenſi Archiepiſcopo demandavit: Quam ille in tanta rerum perturbatione ac difficultate obire cunctabatur. Ipſi animos addidit *Ivo Carnotenſis* Epiſtola XXIV. *Hanc meam lætitiam perturbavit, quod mihi dictum eſt, te in tanta perturbatione humerum huic oneri nolle ſupponere, diſſuaſione quorumdam dicentium, Propter languidum caput, ægrotanti corpori, & pene viribus deſtituto, non poſſe commodè ſubveniri. Sed imperitorum Medicorum eſt tale conſilium, tumores palpantium, & palpando putredines digeſtantium; amantium ſuam tranquillitatem, non ægrotantium ſanitatem, nec attendentium quod Veritas dicit: Non eſt opus ſanis medico, ſed malè habentibus. Licèt enim in Regno Italico ſurrexerit alter Achab, in Gallico autem altera Jezabel, quærentes altaria ſuffodere, Prophetas occidere; non eſt tamen dicendum Eliæ:* „Relictus ſum ſolus, & quærunt animam meam: „*ne divinum dicat ei reſponſum:* Reliqui mihi ſeptem „millia virorum, qui non curvaverunt genua ſua „ante Baal. *Licèt ad placitum Herodis ſaltet Herodias, potat caput Joannis, concedat Herodes, dicat tamen Joannes: Non licèt tibi uxorem tuam inordinatè relinquere, & contribulis tui conjugem vel pellicem in conjugium habere. Licèt Balaam doceat Balac edere & fornicari, Phinees tamen non pareat Iſraëliti cum Madianite fornicanti.*

Legatus in Synodo Auguſtodunenſi Regem excommunicat.

His literis excitatus Legatus Apoſtolicus, congregata Auguſtoduni Synodo, Regem excommunicavit, anno millesimo nonageſimo-quarto, ut *Bertoldus* Conſtantienſis Preſbyter teſtatur. Hoc percuſſus fulmine *Philippus* Rex Oratores miſit ad *Urbanum II.* Synodum Placentiæ celebrantem Quadrageſimali tempore anno MXCV. & inducias ad Pentecoſtem uſque impetravit. Quæ dum agerentur, *Ivo Carnotenſis* ad Summum Pontificem ſcripſit Epiſtolam XLVI. qua ipſius Sanctitatem adhortatus eſt, ne quorumdam ſuggeſtionibus ac minis concuteretur, & à via Juſtitiæ ſe ſineret abduci.

Ivo Carnotenſis Urbano II. auctor eſt ne Regis aut Aulicorum minis à via Juſtitiæ ſe abduci ſinat.

Venturi ſunt, inquit, *ad vos in proximo Nuntii ex parte Regis Francorum, per quorum os locutus eſt Spiritus mendax, qui infatuati adeptione vel promiſſione honorum Eccleſiaſticorum, infatuare moliuntur Sedem Juſtitiæ. Contra quorum calliditatem à Parvitate mea Vigilantiam veſtram volo eſſe præmonitam & præmunitam, quatenus rigorem veſtrum promiſſiones eorum non emolliant, comminationes non exterreant. Quicquid enim dicent, jam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt, niſi aut arcum remittatis, aut gladium ſuſpendatis. Qui ergo venturi ſunt confidentes in calliditate ingenii ſui, & venuſtate linguæ ſuæ, prædictis de cauſis impunitatem flagitii ſe impetraturos Regi à Sede Apoſtolica promiſerunt: Hac ratione ex parte uſuri, Regem cum Regno ab obedientia veſtra diſceſſurum, niſi coronam reſtituatis, niſi Regem ab anathemate abſolvatis. Si autem impœnitenti venia concedatur, quanta ſpes impunè peccandi peccantibus de cætero relinquetur, non eſt meum inſtruere veſtram Prudentiam, cujus potiſſimùm intereſt delinquentium errata non fovere, ſed ferire. Si autem aliqui ſubdoli evidenter ab unitate Matris ſuæ diſcedunt, qui jampridem mente diſceſſerunt: Conſoletur Sanctitatem veſtram divinum reſponſum: Reliqui mihi ſeptem millia virorum. Et illud Apoſtoli, Oportet Hæreſes eſſe, ut hi qui probati ſunt, manifeſti fiant.*

Philippus Rex ab Urbano II. non eſt exauctoratus. Cardinalis Perronius hac

Ex his verbis *Ivonis Carnotenſis* ad *Urbanum II.* ſcribentis, *niſi coronam reſtituatis*, perperam colligebat Doctiſſimus Cardinalis *Perronius* in Oratione ad Tertium Regni Ordinem, Summum Pontificem

Hiſtoria ſ… baſis ad poteſtatem indirectam in temporalia Regum Romano Pontifici aſſerendam, confutatur.

tificem indirectam in temporalia Regum auctoritatem habere, & ſubditos ipſorum à juramento fidelitatis abſolvere poſſe certis in caſibus. Scilicet Magno Cardinali viſum eſt his verbis ſignificari, *Urbanum Philippo* regnandi poteſtatem ademiſſe. At non ita ſe res habet. Per coronam enimvero non hîc intelligitur regnandi jus, & ſuprema regendæ Reipublicæ Auctoritas, ſed corona quam inter Sacra, præcipuis anni Feſtis ab aliquo Epiſcoporum ſolenni ritu impoſitam, Reges ad ornatum magnificentiorem olim geſtabant. Quod in *Philippo* Rege fieri prohibuerat Summus Pontifex *Urbanus*: tum ne ab Epiſcopis hunc honorem ferret Princeps cum totius orbis Chriſtiani ſcandalo impudicus, & ad Eccleſiæ Cenſuras pervicaciter obdureſcens; tum quòd Sacris intereſſe excommunicato omnino non liceret: multò minùs cum pompa & dignitatis inſignibus, cui potiùs inter pœnitentes gemendum. Unde hæc duo junxit Ivo: *Niſi coronam reſtituatis, niſi Regem ab Anathemate abſolvatis.* Hunc porro morem coronæ Regio capiti per Epiſcopos imponendæ Feſtis ſolemnioribus, diſcimus ex eodem *Ivone* Epiſtola LXVI. ad *Hugonem* Sedis Apoſtolicæ Legatum. *Turonenſis*, inquit, *Archiepiſcopus, prædicta Eccleſiæ pædagogus & incubus, in Natale Domini, Regi, contra interdictum veſtrum, coronam imponens*, &c. Et Epiſtolâ LXVII. ad Urbanum II. *Sciatis etiam quia Turonenſis Archiepiſcopus, contra Interdictum Legati veſtri, in Natale Domini, Regi coronam impoſuit.* Sæpiùs coronatos fuiſſe Reges docet quoque *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici Craſſi* ſcribens, *Primæ Regis Coronæ primitias ad jus Remenſis Eccleſiæ ſpectare.* Hugo de Cleriis *Fulconis* Comitis ad *Ludovicum VI.* Legatus: *Si*, inquit, ad *coronamenta Regis Comes ire voluerit*, &c. Rigordus in *Vita Philippi Auguſti*, ſcribit ipſum anno 1181. in Aſcenſione Domini, *ſecundò impoſuiſſe ſibi diadema.* Hermannus Lib. III. *De Miraculis S. Mariæ Laudunenſis* Cap. 22. loquens de *S. Joannis* Abbatia à *B. Salaberga* Lauduni condita: *Tantæ verò dignitatis erat eadem Abbatia, ut quandocunque Rex Francorum in diebus ſolemnibus Lauduni coronandus eſſet, in ipſa præcipuè coronam auream portaret.* Neque vero quicquam accedebat Regii Juris per hanc iterationem coronandi: Trimeſtres alioqui ut plurimùm Reges fuiſſent, quibus ab una Solemnitate ad aliam poteſtas cum corona traderetur: Quòd ſi nihil repetitis illis coronationibus Juris datum; nihil etiam ſublatis ademptum eſt. *Urbanum* Pontificem eadem Epiſtolâ monitum voluit Religioſiſſimus Antiſtes, Regem Conventum Epiſcoporum Trecis indixiſſe, acceptis Sanctitatis ejus reſponſis celebrandum. Cui adeſſe non vult *Ivo*, niſi conſilio Papæ munitus, *timens ne quid contra Juſtitiam & Sedem Apoſtolicam moliatur ille Conventus.*

Urbanus II. Philippum & Bertradam excommunicat.

Eodem anno, IV. aut VI. Kalendas Decembris, *Urbanus II.* in Claromontana Synodo de Sententia Patrum *Philippum* Regem, & *Bertradam* pellicem excommunicavit, ut Bertoldus, Sigebertus, & Vvillelmus Malmeſburienſis Lib. IV. Cap. II. referunt. Addit Vvillelmus, eodem Anathemate confixos omnes, *Qui eum vel Regem, vel Dominum ſuum vocarent, & ei obedirent.* At falſum eſſe illud *Vvillelmi* ad Hiſtoriam iſtam additamentum, ſuadet aliorum Authorum ſilentium, & ſumma tunc temporis Galliæ pax: quam hujuſmodi ſententiâ turbatam non fuiſſe, ſiquidem in Regem lata fuiſſet, incredibile eſt. Quis enim ſibi perſuadere poſſit, *Philippum* æquo animo laturum fuiſſe abdicationem illam, pacatáſque manſuras Gallias, abrogato ſibi Rege, cùm Germania atque Italia, propter *Henrici IV.* exauctorationem gravisſimis bellis exarſerint: Quòd demum nec Pontifex, nec Epiſcopi ipſi devoti, de alio Rege ſufficiendo uſquam egerint. Dicendum itaque bonos optimo exemplo, non à Regis Imperio; ſed à ſceleris communione receſſiſſe. Unde *Paulus Æmilius* Lib. III. in Geſtis *Philippi I.* ait: *Francia ſub Rege minùs probato ita incolumem Majeſtatem ei ſervavit, ut ipſa a ſanctitate Majorum non degeneraret.* Ivo etiam Carnotenſis in Epiſtolis ſuis, Philippum, licèt excommunicatum, *Francorum Regem*, & *Dominum Regem* appellat. Cur porro tunc non negaret *Philippum* eſſe Regem vir pro Pontifice ſatis acer, exemplo eorum qui in *Henricum IV.* Germaniæ Regem ſunt erecti, apud quos nefas erat ipſum Regem appellare, ut ex *Stephano Halberſtatenſi* ad *Vvaltramnum* ſcribente compertum eſt? *Miror autem*, inquit, *ſi in te vel gutta ſanguinis eſt, quòd non erubeſcis Dominum Henricum Regem dicere.*

Romanus Pontifex Philippum I. Regno non privavit.

Seu Vvaltramnum.

Formula Regnante Chriſto in publicis Actis uſurpata, non probat Philippum Regem exauctoratum fuiſſe.

Chronicon Fuxenſe teſtatur morem conſignandi *Philippi I.* annos in publicis Inſtrumentis interruptum fuiſſe, quandiu ſub excommunicatione jacuit, tuncque ſcriptum non fuiſſe *Regnante Philippo*, ſed, *Regnante Chriſto.* At unus id aſſerit Chronici illius obſcurus & imperitus Author, quem falſi convincit vir inter Heterodoxos eruditus *David Blondellus*, in Diatriba *De Formula Regnante Chriſto*, Cap. XIX. ex veterum Chartarum fide, poſt annum MXCIV. quo primùm excommunicatio in *Philippum* lata eſt in Synodo Auguſtodunenſi, die XIII. Octobris, ſcriptarum. In his enim omnibus, anni *Philippi* Regis conſignantur, vel hæc legitur Formula, *Regnante Philippo Francorum Rege.* Quod etiam in Scriptorum coævorum Hiſtoriis obſervatur. Ad annum MXCV. id teſtantur Charta *Fulconis* Comitis in gratiam Monaſterii *S. Sergii* Andegavenſis, ita Regnum exprimens: *Francia ex adulterio Philippi indigni Regis fœdatâ.* Charta Furnenſis: *Regnante Rege Francorum Philippo.* Chartæ, Majoris Monaſterii Sancti Dionyſii ab *Elinando* Laudunenſi ſcripta, Burgolienſis, Lemovicenſis, eamdem temporis notam & Formulam habent. Concordatum inter Canonicos Lemovicenſes & Monachos Dolenſes conſignatur *temporibus Urbani II. Papæ, qui tunc in Galliis morabatur, Philippi Francorum Regis, Regnante in perpetuum Chriſto Rege Regum.* Anno MXCII. quo nondum excommunicatus erat *Philippus I.* ejus anni cum Formula *Regnante Chriſto*, in Diplomate *Gaufredi* Aquitanorum Ducis conjunguntur. *Anno ab Incarnatione Domini* MXCII. *Papa exiſtente Urbano, Philippo quoque Francorum Rege ...... In univerſo mundo Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Refert *Beſlius* Lib. *De Comitibus Pictavenſibus* pag. 397. Annos *Philippi* Regis eodem tempore adſcripſere Author Libelli *De tribulationibus Majoris Monaſterii*, Anonymus ejuſdem Cœnobii Monachus è Bibliotheca *Laurentii Bochelli*, *Fulcherius* Carnotenſis lib. I. *Guibertus Novigentinus* Lib. II. *De Geſtis Dei per Francos*, Cap. III. *Vvillelmus Tyrius* Archipræſul Lib. I. Cap. XIV. Ad annum MXCVI. idem teſtantur Chartæ, Angeriacenſis, S. Nicolai Andegavenſis. Rotæ, Sancti Martini de Campis. Gilo Pariſienſis, *Viæ Hieroſolymitanæ* Lib. I. Ad annum MC. quo jam affecto *Philippus* Rex in Concilio Pictavenſi tertiò excommunicatus eſt, idem confirmant Charta Angeriacenſis, & Chronicon Turonenſe. Ad annum MCI. Chartæ, Affligemenſis, *Sancti Benigni* Divionenſis, Laſcarienſis, Sancti Hilarii Pictavenſis. Ad annum MCII. Burgolienſis, Angeriacenſis, Sancti Hilarii Pictavenſis, & Sancti Nicolai Andegavenſis. Ad annum MCIII. Cluniacenſis, Jotrenſis, & Regulæ.

Ad annum MCIV. Chartæ Sancti Martini à Campis, Sancti Hilarii Pictavenſis, Angeriacenſis, Sanctæ Crucis Pictavenſis, Fontis Ebraldi à *Fulcone Richino* ſcripta, cujus uxorem *Bertradam* retinebat *Philippus*, & Placitum inter Angeriacenſes & *Sancti Maxentii* Fratres. Ad annum MCV. Chartæ S. Andreæ prope Brugas, S. Cypriani Pictavenſis, S. Nicolai Andegavenſis, & Harlebecenſis. Perperam itaque ex Chronico Fuxenſi omiſſam in publicis Inſtrumentis formulam, *Regnante Philippo*, quandiu fuit excommunicatus, falsò aſſerente, colligunt Pontificiæ in temporalia Regum poteſtatis Aſſertores, *Philippum* Regem à Pontificibus aut Synodis exauctoratum fuiſſe.

Nec verò magis ipſis favent hæc verba *Ivonis Carnotenſis* Epiſtola XV. ad Philippum I. ſcribentis de nuptiis cum *Bertrada* ab ipſo celebrandis, quibus intereſſe recuſabat: *Nec iſta contra fidelitatem veſtram, ſed pro ſumma fidelitate dicere me arbitror: cum & animæ veſtræ magnum credam fore detrimentum, & coronæ Regni veſtri ſummum periculum. Caveat ergo Sublimitas veſtra, ne cum diminutione terreni, Regnum amittatis æternum.* Hæc, inquam, verba non ſignificant periculum exauctorationis, quod Regi à Summo Pontifice imminerет; alioqui ſolam *Regni terreni diminutionem* ejus Majeſtati metuendam eſſe non ſcripſiſſet *Ivo*, ſed terreni pariter æternique Regni jacturam ipſi fuiſſet comminatus. Coronæ ergo periculum denuntiat; primò quia Rex odium & contemptum plurimorum propter inceſtas & adulteras cum *Bertrada* nuptias incurrebat, & cultum ac reverentiam populorum imminutum ibat fœdiſſimum crimen, & imminens ipſius capiti excommunicatio, turbarúmque & conjurationum in Regno occaſio eſſe poterat. Secundò, quia bellum atrox in Regem concitare poterant ſcelеſtæ illæ nuptiæ. Hinc enim *Fulco Richinus* Comes Andegavenſis *Bertradæ* maritus, *Alani* Britonis ſocer, dira minabatur. Inde *Guillelmus Rufus* Rex Angliæ ad Regnum Francorum aſpirare dicebatur, teſte *Sugerio*: & *Stephanum* Bleſenſium & Carnotenſium Comitem, *Adelæ* ſororis maritum, *Robertum* Comitem Flandriæ conſobrinum, *Berthæ* olim derelictæ uterinum fratrem, & *Hugonem* Trecenſium Comitem in partes adverſùs *Philippum* trahere facilè poterat. Hoc coronæ Regni periculum imminens ſignificabat Carnotenſis Antiſtes. Tandem ſummum Regni dedecus periculi nomine indigitabat *Ivo*, ut conſtat ex ejus Epiſtola XIII. ad *Rainaldum* Remenſem Archiepiſcopum, in qua de Nuptiis Regis cum *Bertrada* ſcribit: *Quoniam igitur confido de Religione veſtra, nihil vos de re tam periculoſa, & fama veſtra, & honeſtati totius Regni tam pernicioſa facturum dicturúmve, quod non auctoritate vel ratione nitatur*, &c. His contra *Bellarminum* & *Perronium* Cardinales doctiſſimos, *Janum à Coſta*, & alios qui indirectam poteſtatem in temporalia Regum Eccleſiæ aſſerunt, & *Philippi I.* Hiſtoria ad opinionem ſuam confirmandam abutuntur, obſervatis, ad ſeriem Hiſtoriæ regredior.

Quale periculum coronæ Regi ſignificet imminere Yvo Carnotenſis?

Urbani & Claromontanæ Synodi ſententiâ *Bertradam* dimittere coactus *Philippus*, ipſam paulòpoſt reduxit. Quam ob cauſam Synodus Pictavis habita à *Joanne* & *Benedicto* Cardinalibus, Sedis Apoſtolicæ Legatis, XIV. Calendas Decembris, anno Domini MC. qui Regem à piorum cœtu alienum iterum pronuntiarunt, ut *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico, & *Gaufredus Groſſus* in Vita *Sancti Bernardi* primi Abbatis Tironienſis teſtantur. Reſipuit tandem *Philippus* anno circiter milleſimo centeſimo quarto; reſipuit & *Bertrada*, & *Paſchali II.* Pontifici Maximo pro abſolutione ſua ſupplicarunt. Annuit *Paſchalis* ea conditione, ut uterque tactis Sacroſanctis Evangeliis, omnem carnalis copulæ conſuetudinem abjuraret, & mutuum contubernium, imò & colloquium, niſi ſub perſonarum minimè ſuſpectarum teſtimonio. Negotium iſtud commiſit *Richardo* Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato, qui propterea Diœceſeon Remenſis ac Senonenſis Epiſcopos ad Synodum convocavit *Balgenciaci*; quod municipium eſt Aurelianenſis Epiſcopatus, celebrandam. At cùm Epiſcoporum conſilium ea de re exquireret, illi ſe hujus conſilii comites & non duces eſſe debere dixerunt. Quæ difficultas prohibuit ne finiretur negotium. Id diſcimus ex Epiſtola CXLIV. *Ivonis Carnotenſis* ad *Paſchalem* Papam, qua & ipſum rogat ut de ſeveritate diſciplinæ aliquid remittat hac in cauſa. *Per ſe*, inquit, *& per nos adhuc pulſat ad aures Paternitatis veſtræ, ut ſecundùm moderationem Literarum veſtrarum, & verba quæ Domno Galoni Coëpiſcopo noſtro injunxiſtis, cauſam ejus temperetis, ne contingat de eo illud Salomonis*: Qui multùm emungit, elicit ſanguinem. *Diſpenſationis autem modus nulli unquam ſapientum diſplicuit. Unde Beatus Cyrillus ad Gennadium Preſbyterum*: Sicut « enim qui mare navigant, tempeſtate urgente, « navíque periclitante, quædam exonerant, ut « cætera ſalva permaneant: ita & nos, cùm non « habemus ſalvandorum omnium negotiorum « certitudinem, deſpicimus ex eis quædam, ne « cunctorum patiamur diſpendia. *Et quia hæc ſuggerendo dicimus, non docendo, noſtræ ſuggeſtionis ſumma eſt, ut imbecillitati hominis amodo, quantum cum ſalute ejus poteſtis, condeſcendatis, & terram quæ ejus anathemate periclitatur, ab hoc periculo liberetis.* Abſolutionis *Philippo* & *Bertradæ* dictis conditionibus impartiendæ *Paſchalis* Pontifex Epiſtola XXXV. *Lamberto* Attrebatenſium Epiſcopo, cum trium Provinciarum Epiſcopis, Remenſis, Senonenſis, ac Turonenſis, poteſtatem fecit, ſi fortè *Richardus* Cardinalis è Galliis exceſſiſſet. Secundùm Pontificis Literas, habita Synodus eſt Pariſiis IV. Nonas Decembris anno MCV. in qua *Lambertus* cum aliis Præſulibus Regem abſolvit, cùm jurisjurandi religione pœnitentiam ſuam confirmaſſet, cujus hæc Formula: *Audias tu, Lamberte Epiſcope Attrebatenſis! qui hic Apoſtolica vice fungeris: audiant Archiepiſcopi, & præſentes Epiſcopi, quòd ego Philippus Rex Francorum peccatum & conſuetudinem carnalis & illicitæ copulæ, quam hactenus cum Bertrada exercui, ulterius non exercebo: ſed peccatum iſtud & flagitium penitus & ſine omni retractatione abjurò. Cum eadem quoque fœmina mutuum colloquium & contubernium, niſi ſub teſtimonio perſonarum minimè ſuſpectarum, non habebo. Hæc omnia, ſicut Literæ Papæ dicunt, & vos intelligitis, ſine omni malo ingenio obſervabo. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sacroſancta Jeſu-Chriſti Evangelia.* Idem Sacramentum præſtitit *Bertrada*, ut abſolutionem impetraret. Id conſtat ex *Lamberti* Epiſtola ad *Paſchalem II.* quam ex Codice MS. Igniacenſi à *P. Sirmondo* deſcriptam, Tomo X. Conciliorum Labbeanæ Editionis, pag. 742. legere eſt.

Philippus Bertradam dimittit, moxque revocat.

In Synodo Pictavenſi à Legatis Apoſtolicæ ſurſus excommunicatus denuntiatur.

Tandem reſipiſcit.

Concilium ad ejus Converſionem probandam celebratur Balgenciaci, vulgò *Baugency*.

Ivo Carnotenſis Paſchali II. ſuadet ut de ſeveritate diſciplinæ aliquid remittat hac in cauſâ.

Rex Pariſiis in Concilio Pariſienſi abſolvitur ſecundùm literas Summi Pontificis.

Regnante *Philippo* Rege, Francorum genti gloria Sacris expeditionibus acceſſit ampliſſima. Expugnatio Niceæ, & Antiochiæ, deditio Lycaoniæ, Lyciæ, Ciliciæ, & Pamphiliæ, Solymani Turcarum Principis, Soldanorum Babyloniæ & Ægypti debellatio, ad extremum Hieroſolymorum in Chriſtianorum poteſtatem redactio, primarum expeditionum præclari fructus extitere. Penès *Godefridum Bullionæum* & inferioris Lotharingiæ Ducem, Chriſtiani

Francorum Cruce ſignatorum in Oriente victoriæ.

Godefridi Builonæi Hieroſolymorum Regis humilitas

ſtiani Generalem Præfectum exercitus, præcipua laus victoriarum tam inſignium fuit, cui Regnum Hieroſolymitanum Principum electione delatum eſt. *Promotus autem, humilitatis cauſa, corona aurea, Regum more, in Sancta Civitate noluit inſigniri: ea contentus, & illi reverentiam exhibens, quam humani generis Reparator in eodem loco uſque ad Crucis patibulum pro noſtra ſalute ſpineam deportavit.* Verba ſunt *Vvillelmi Tyriorum* Archiepiſcopi libro x.

Munificentiæ ac pietatis *Philippi I.* in Eccleſias & Monaſteria, egregia Monumenta edidit Dom. *Mabillonius* lib. VI. *De Re Diplomatica*; ſcilicet Placitum pro Monaſterio *S. Medardi* adversùs *Albericum Cociacenſem.* Diploma pro Milidunenſi Cœnobio *S. Petri*, datum anno MXCIV. & pro Mauriniacenſi, cui *Veteres Stampas* attribuit. *Philippus Ludovicum* filium, quem ex *Bertha* legitima conjuge ſuſceperat, Regem deſignavit anno MCIII. Juvenis Princeps, annos tunc viginti circiter natus, in Regni adminiſtrationem toto ſtudio incubuit: ac principatus exordia defenſione conſecravit Eccleſiarum, quas à variorum tyrannulorum infeſtationibus liberavit. Interim *Paſchalis II.* Pontifex Maximus in Gallias venit, *Ut Regem Francorum, & filium Regem deſignatum Ludovicum & Eccleſiam Gallicanam conſuleret ſuper quibuſdam moleſtiis, & novis Inveſtituræ Eccleſiaſticæ querelis, quibus eum & infeſtabat, & magis infeſtare minabatur Henricus Imperator.* Ipſi ad *S. Dionyſii* Pater & Filius Reges occurrerunt, *Amore Dei Majeſtatem Regiam pedibus ejus incurvantes, quemadmodum conſueverunt ad ſepulchrum Piſcatoris Petri Reges ſubmiſſo diademate inclinari.* Ita refert *Sugerius* in Vita *Ludovici Groſſi* Regis. Obiit *Philippus I.* penè ſexagenarius, Meloduni, anno milleſimo centeſimo octavo, cùm annos prope quadraginta & octo à patris obitu regnaſſet. Ejus corpus in Cœnobium Floriacenſe illatum eſt, filio Rege funus ejus comitante, & humeros feretro interdum ſupponente. Præter *Ludovicum* Regem, ex *Bertha Conſtantiam* filiam reliquit, *Boamundo* Antiochiæ Principi collocatam. Ex *Bertrada* ſuperducta *Philippum*, *Florum*, & *Cæciliam.* *Philippum I.* Regem Monaſticum habitum in Cœnobio Floriacenſi induiſſe, ſcripſit *Vvillelmus Malmeſburienſis*, falsò, cùm Rex obierit, non Monachus; non Floriaci, ſed Meloduni. Forſan Monachus *ad ſuccurendum* (ut vocabant) factus deſperatâ valetudine, in Religioſa veſte apud Floriacenſes Monachos ſepeliri voluit: Sed de re incerta nihil aſſerere malim. Certius eſt *Bertradam*, uxorem tandem ipſius ex Pontificia diſpenſatione legitimam, ac Reginam, florenti adhuc ætate & ſpecie, Velum Religionis in Monaſterio Fontis-Ebraldi ſumpſiſſe, nec multò poſt defunctam.

Philippus I. Romanum Pontificem Paſchalem II. ſumma reverentia & devotione in Galliis recepit.

Philippi I. liberi.

Vvillelmus Malmeſburienſis refellitur.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag 76. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Ex eo quòd Papa rogatur ab Ivone Carnotenſi ne iterum Galliæ Regi det Coronam, non ſequitur Papam habere aliquod jus ſupra Reges Galliæ.*

R. Ex his verbis Ivonis Carnotenſis ad Urbanum II. de Philippo I. ſcribentis, *Niſi Coronam reſtituatis*, oſtendo perperam colligere Cardinalem *Perronium*, Summum Pontificem indirectam in temporalia Regum auctoritatem habere. Quæſtionem ipſam non tracto eo loci, hujus duntaxat argumenti infirmitatem oſtendo.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 78. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Eſt falſum Additamentum, quòd Gallis præceptum fuerit ne Philippum I. Regem vel Dominum ſuum vocarent.*

R. Urbanum II. in Claromontana Synodo Philippum I. & Bertradam ejus pellicem excommunicaſſe certum eſt. Addit Vvillelmus Malmeſburienſis, eodem Anathemate confixos omnes qui eum vel Regem vel Dominum vocarent, eique obedirent. Falſum eſſe Vvillelmi ad Hiſtoriam iſtam additamentum probavi. Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 79. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Eſt falſum, in publicis Inſtrumentis ab eo tempore poſitum fuiſſe*, REGNANTE CHRISTO, & non, REGNANTE PHILIPPO. „Ex Auctore Hæretico id probat (inquiunt.)

R. Hæc rurſus Hiſtoriæ & facti quæſtio eſt, non dogmatis. Argumentum iſtud cùm eruditè tractaverit Blondellus, quamvis Hæreticus, citari potuit, ſiquidem argumentum iſtud Religionem non ſpectat. *Hæreticorum* enim *libri, qui de Religione non tractant, à Theologis Catholicis juſſu Epiſcoporum & Inquiſitorum examinati & approbati permittuntur*, ex ſecunda Regula Indici præpoſita & à Pio Quarto approbatâ Conſtitutione quæ incipit, *Dominici Gregis.* Cœterùm *Blondelli* teſtimonio illud Hiſtoriæ caput non probo, ſed firmiſſimis argumentis ex antiquorum Monumentorum & Inſtrumentorum fide petitis.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 80. Edit. primæ, hanc propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Perperam ex hoc Chronico inferunt Aſſertores Pontificiæ Auctoritatis in temporalia Regum, Philippum Regem fuiſſe exauctoratum.*

R. Perperam utique ex Chronico Fuxenſi, omiſſam in publicis Inſtrumentis formulam, *Regnante Philippo*, falsò aſſerente, colligunt Philippum Regem à Pontificibus aut Synodis exauctoratum fuiſſe. De particularis duntaxat argumenti pondere quæſtio eſt, dogma nihil attinens.

ARTICULUS III.

De Ludovico VI.

Ludovicus VI. Aureliæ Rex inauguratur à Senonenſi Archiepiſcopo.

LUdovicus, cui ob molem corporis *Craſſo* nomen, Aureliæ Rex inauguratus eſt à Senonenſium Archiepiſcopo. Id factum contra morem majorum *Radulphus* Remenſis Archiepiſcopus, & illius Eccleſiæ Clerus arguebant, aſſerentes Regum unctionem ad *S. Remigii* Succeſſores pertinere. *Ivo* Carnotenſis Præſul, qui Sacris illis interfuerat, elegantem ſuper ea controverſia Apologiam ſcripſit, qua oſtendit Remenſem conſecrationem expectari nec potuiſſe, nec debuiſſe. *Erant enim quidam Regni perturbatores, qui ad hoc omni ſtudio vigilabant, ut aut Regnum in aliam perſonam transferretur, aut non mediocriter minueretur.* Ludovicum meritò in Regem conſecratum ait, *cui jure hæreditario Regnum competebat, & quem communis conſenſus Epiſcoporum & Procerum jampridem elegerat.* Nec adversùs Legem, nec adversùs conſuetudinem commiſiſſe Epiſcopos, qui Aureliæ ipſum inaugurarunt. *Quæ enim ratio eſt Belgicorum, Regem ſuum creare & conſecrare, quamvis in aliis Provinciis regnaturus ſit, ſi ita ipſorum Regum voluntas & temporum atque locorum opportunitas ſe obtulerit, eadem eſt Celticorum & Aquitanorum, qui Belgicorum Provinciæ nihil debent, Regem ſuum, quamvis & in Belgica regnaturus ſit, eligere, & omne Regi debitum obſequium exhibere.* Multos præterea Reges Francis imperaſſe, qui Remis Regni inſignia & ſacram unctionem non acceperunt. Poſſibile non fuiſſe ut Remis *Ludovici* inauguratio fieret ab Archiepiſcopo nondum inthronizato, ſine ſumma perturbatione, & ſanguinis effuſione. Secundò, locum opportunum non fuiſſe, *quia civitas ſub anathemate poſita erat.* Neque commodum tempus, *quia ſi conſecratio Regis differretur, Regni ſtatus & Eccleſiæ pax graviter periclitaretur.* Proinde juſtam fuiſſe diſpenſationem,

Remenſem Conſecrationem expectari non debuiſſe nec potuiſſe, probat Yvo Carnotenſis.

quâ extra Eccleſiam Remenſem Rex inauguratus eſt.

Bellum Anglicanum.

Giſors.

Cùm pleroſque Dynaſtas, qui tyrannidem in Eccleſias, & in Regios ſubditos exercebant, *Ludovicus* Craſſus repreſſiſſet, bellum geſſit cum *Henrico I.* Anglorum Rege, cujus theatrum Normannia; cauſa Giſortium caſtrum; quod ſecundùm pacta evertere recuſabat *Henricus*: varia fortuna fuit: Pax à *Calixto* Pontifice Maximo conciliata eſt. *Henricus* Imperator adversùs Regem Chriſtianiſſimum furore percitus, quòd Romani Pontificis & Eccleſiæ cauſam adversùs ipſum defendiſſet, ac in Synodo Remenſi ipſum damnari paſſus eſſet, quàm maximas potuit ex Transrhenanis gentibus copias contraxit, in Gallicas ditiones quamprimùm irrupturus. *Ludovicus* ingentem adversùs ipſum conſcripſit exercitum, in quo ampliùs ducenta hominum millia numerabantur. Formidandus adeo apparatus Cæſarem induxit ut receptui caneret, réſque cum Pontifice componeret. *Adelaidem* Humberti Comitis Maurianaæ filiam *Ludovicus* Rex duxit uxorem, ex qua ſex filios genuit, & filiam unam.

Ludovicus VI. Epiſcopos affligit.

Philippum primogenitum Regem appellavit, ac Remis à *Rainaldo* Archiepiſcopo juſſit inaugurari anno MCXXIX. ſed biennio poſt ab equo ferociente dejectus & ad terram illiſus, miſerabiliter necatus eſt.

Vindicta cæleſtis à S. Bernardo illi denuntiata.

Infauſtum caſum *S. Bernardus* Prophetico ſpiritu prædixerat. Cùm enim Epiſcopos, quibus Rex infenſus erat *Ludovicus*, ad pedes ejus proſtratos, & fruſtra gratiam exorantes Sanctus Abbas vidiſſet, ipſi vindictam divinam de contemptu & vexatione Sacerdotum his verbis denuntiavit: *Hæc obſtinatio Primogeniti tui Philippi Regis morte mulctabitur.* Ita refert *Gaufridus* lib. IV. Vitæ *S. Bernardi*, cap. II. Senonenſem præcipuè Archiepiſcopum, & Epiſcopum Pariſienſem *Stephanum* afflixit. Hunc bonis ſpoliavit omnibus, quòd Eccleſiæ libertatem conſtantiſſimè tueretur, ut docet Epiſtola cujuſdam familiaris ad ipſum *Stephanum*, Tomo III. *Spicilegii Dacheriani* edita. Epiſcopus Regem excommunicavit, ejúſque indignationem declinans, ad *Henricum* Senonenſem, tum ambo ad Capitulum Ciſtercienſe confugientes, fraternitatis jure, qua tum ipſi, tum etiam Rex Ciſtercienſi Congregationi ſe ſociaverant, Literas ad flectendũ Regis animum à Religioſiſſimis Abbatibus & Monachis impetrarunt: quas *S. Bernardus* cum *Hugone* Pontiniacenſi, multiſque aliis Prælatis ejus Majeſtati ſupplex offerens, repulſam indignè paſſus eſt. Scripta eſt hæc Epiſtola anno MCXXVII. eſtque inter Epiſtolas *S. Bernardi* XLV. Cœleſtis vindictæ denuntiatio quam à *S. Bernardo* factam *Ludovico* Regi diximus, animum ipſius inflexerat: ſed *Honorii* Pontificis Maximi Literis, quibus ab excommunicatione abſolvebatur, malè in malo confortatus, quod promiſerat, minimè executus eſt, teſte *S. Bernardo* Epiſtola XLVII. ad *Honorium II. Gaufridi* Carnotenſis Epiſcopi nomine ſcripta. Ad eumdem Pontificem ſcripſere pro *Henrico* Archipræſule Senonenſi *Stephanus* Ciſtercienſis, *Hugo* Pontiniacenſis, & *S. Bernardus* Claravallenſis. Eſt inter Bernardinas Epiſtolas XLIX. *Rex Ludovicus* (inquiunt) *non tam Epiſcopos, quàm in Epiſcopis juſtitiæ perſequitur zelum, pietatis cultum, habitumque ipſum Religionis. Quod veſtræ quoque prudentia Sanctitatis vel ex eo facilè advertere poteſt, quod qui ante in habitu actúque ſeculari honorati ſunt ſublimes, judicati fideles, habiti familiares: modò inimici facti ſunt, dignè Sacerdotio ſuo converſantes, & per omnia honorificantes miniſterium ſuum. Hinc gravibus contumeliis & injuriis Epiſcopi Pariſienſis innocentia pulſata eſt, ſed non quaſſata, quia Dominus ſuppoſuit manum ſuam, cum veſtram oppoſuit. Hinc & nunc Domini hujus Senonenſis conſtantiam concutere & labefactare conatur: ut Metropolitano (quod abſit) dejecto, facilè prout voluerit, graſſetur in Suffraganeos. Poſtremò quis ambigit non aliud eum quàm oppugnare Religionem, quam nimirum apertè ſui Regni deſtructionem, ſuæ coronæ pronunciat inimicam? Et alter Herodes Chriſtum non jam in cunabulis habet ſuſpectum, ſed in Eccleſiis invidet exaltatum. Nec aliud ſanè credimus eum habere adversùs Archiepiſcopum, niſi quòd Spiritum in ipſo, ſicut in cæteris laborat extinguere.*

Ludovicum Filium Regem deſignat, & Remis ab Innocentio II. inaugurari curat.

Mortuo *Philippo* Rege primogenito ſuo, *Ludovicum* filiorum ſuperſtitum natu majorem, *Ludovicus Craſſus* Regni Succeſſorem atque conſortem declaravit, ac Remis inaugurari curavit ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo, anno MCXXXI. in Synodo quam ibi contra *Petrum Leonis* Antipapam celebrabat. Bellica expeditione adversùs *Theobaldum* Campaniæ Comitem, & Dynaſtam Sancti Brictionis ad Ligerim perfunctus, in Caſtro Montis-Treherii gravi dyſſenteria correptus eſt. Quem morbum ſibi lethalem fore præſentiens, *Animæ ſuæ frequentata Confeſſionis & orationum devotione providebat: hoc unum toto animi affectu præoptans, apud Sanctos Martyres protectores ſuos Dionyſium, Sociόſque ejus, ſe quomodocunque deferri, & ante ſacratiſſima eorum corpora Regni & coronæ depoſitione, coronam pro corona, pro Regalibus Inſignibus & Imperialibus ornamentis humilem B. Benedicti habitum commutando, Monaſticum Ordinem profiteri*: inquit *Sugerius* Abbas in ejus Vita, qui & ſubdit: *Videant, qui Monaſticæ paupertati derogant, quomodo non ſolum Archiepiſcopi, ſed & ipſi Reges, tranſitoriæ vitæ æternam præferentes ad ſingularem Monaſtici Ordinis tutelam ſecuriſſimè confugiunt.*

Monaſticum Ordinem profiteri decrevit.

Pia Ludovici Sexti ad mortem præparatio.

Ingraveſcente morbo, Sacerdotibus convocatis, Exomologeſim coram facere, & Dominici Corporis & Sanguinis Viaticum ſuſcipere decrevit. Quòd cùm deferretur, præter omnium expectationem è lecto ſurgens, ſumptis veſtimentis, camerâ *obviam Corpori Domini noſtri Jeſu Chriſti exit, devotiſſimus aſſiſtit. Ubi videntibus cunctis tam Clericis quam Laicis, Regem exuens, Regnum deponit, peccando Regnum adminiſtraſſe confitetur, filium ſuum Ludovicum annulo inveſtit; Eccleſiam Dei, pauperes & orphanos tueri, jus ſuum unicuique cuſtodire, neminem in Curia ſua capere, ſi non præſentialiter ibidem delinquat, fide obligat. Ubi etiam aurum & argentum, & vaſa concupiſcibilia, & pallia, & palliatas culcitras, & omne mobile quod poſſidebat, & quo ei ſerviebatur, Eccleſiis, & pauperibus & egenis pro amore Dei diſtribuens, nec clamydibus, nec Regiis indumentis uſque ad camiſiam pepercit.* Pretioſiſſima verò Capellæ ſuæ ornamenta, Sandionyſianæ Eccleſiæ offerenda tradidit *Sugerio*. Tum flexis ante ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti genibus, hanc Fidei Catholicæ Profeſſionem edidit: *Ego peccator Ludovicus, confiteor unum & verum Deum Patrem & Filium & Spiritum Sanctum; unam ex hac Sancta Trinitate perſonam, videlicet unigenitum & conſubſtantialem & coæternum Dei Patris Filium, de Sacratiſſima Maria Virgine incarnatum, paſſum, mortuum, & ſepultum, tertia die reſurrexiſſe, cœlos aſcendiſſe, ad dexteram Patris conſedere, vivos & mortuos extremo & magno Judicio judicare. Hanc autem Sacratiſſimi Corporis ejus Euchariſtiam illud idem credimus corpus quod aſſumptum eſt de Virgine, quod Diſcipulis ad confœderandum, & uniendum, & in ſe commanendum, contradidit. Hunc Sacratiſſimum Sanguinem, illum eumdem, qui de latere ejus in Cruce pendentis defluxit, & firmiſſimè credimus, & ore & corde confitemur: hocque ſecuriſſimo Viatico deceſſum noſtrum muniri, & contra omnem aeream poteſtatem certiſſima protectione defendi præoptamus.* Cùm autem, inquit

quit Sugerius, *facta primùm peccatorum Confeſſione, devotiſſimè Corpori & Sanguini Jeſu Chriſti communicaſſet, tanquam illico convaleſcere incipiens, ad cameram rediit, omnique ſecularis ſuperbiæ rejecta pompa, ſola linea culcitra decubuit.* Paululum ex infirmitate reſpirans, ad Sanctum *Dionyſium* gratias Deo & Sanctis Martyribus acturus deſcendit. Cùm ad Caſtrum Beſtiſiacum divertiſſet, *Guillelmi* Ducis Aquitaniæ Nuntios excepit, ejus ad Compoſtellanam *S. Jacobi* Eccleſiam voti causâ profectionem, in itinere mortem; ante ſuſceptum iter, & deinceps morti proximum filiam unicam *Alienoram Ludovico Juniori* Regi, *Craſſi* ipſius filio, deſponſandam, cum Aquitaniæ dote, ſupremâ voluntate deliberaſſe & dimiſiſſe denuntiantes. Laudato Ducis Teſtamento, Filium cum ſelecto quingentorum & ampliùs Nobilium exercitu, cujus Duces erant Palatinus Comes *Theobaldus*, Comes Viromandenſis, & *Radulfus* Princeps, in Aquitaniam abire juſſit ad Sponſam Sereniſſimam ducendam. Nuptiarum ſolemnitas Burdigalæ celebrata eſt, Vvaſconiæ, Sanctoniæ, & Pictaviæ præſentibus Optimatibus. Obiit *Vvillelmus* Dux poſtremus Aquitaniæ, die nona Aprilis anno MCXXXVII. quem cum *S. Guillelmo* Magno Eremita, in Stabulo-Rodis in Etruria, anno MCLVII. die x. Februarii defuncto, à quo Guillelmitarum Ordo, Seculo XIII. propagatus, nomen ſumpſit, *Dubouchetus* in Annalibus Aquitaniæ, & alii Scriptores, perperam confundunt, *Theobaldum* fabulatorem, qui Vitam *S. Guillelmi* interpolavit, ſecuti. Lege *Bollandum* in Commentario prævio ad hanc Vitam, inter Acta Sanctorum menſis Februarii, Tomo II. ubi prolixè & eruditè hoc de argumento diſſerit.

Obitus Vuillelmi Aquitaniæ Ducis.

Alienoram filiam Ludovico Juniori Regi deſtinaverat cum Aquitaniæ dote.

Mors Ludovici Sexti.

Extrema gaudii ob *Ludovici Junioris* nuptias, luctus occupavit ob mortem Patris, qui interim Pariſiis è vita migravit, repetita in procinctu obitus Confeſſione, & percepto Dominici Corporis Viatico. Cùmque ſe deferri ad Sandionyſianam Ædem juberet, votum perſoluturum, morbi anguſtiis interceptus, pium propoſitum implere non potuit. Præcipiens ergo tapetem terræ, & tapeti cineres in modum Crucis imponi, ibi à ſuis extenſus, religioſè obiit, Kalendis Auguſti, anno Chriſti MCXXXVII. Regni XXX. ætatis pene LX. Ejus corpus in Sandionyſianam Baſilicam illatum. Vitam ejus ſcripſit *Sugerius* Abbas. Cœnobium *S. Victoris* ad Muros Pariſienſes fundavit. Præter *Ludovicum* Regem, quinque filios reliquit, & filiam unam. Filii fuere *Henricus*, qui Ciſtercienſi Ordini apud Claramvallem nomen dedit, ex qua ad Bellovacenſem Epiſcopatum aſſumptus eſt, *Hugo Robertus* Druidum Comes, *Petrus* qui *Iſabellam Raynaldi* Domini *De Cortenaco* filiam unicam & hæredem duxit, unde ſtirps Cortenacorum Principum; *Philippus* ex Archidiacono Pariſienſi ejuſdem urbis Epiſcopus deſignatus, qua dignitate ceſſit in gratiam *Petri Lombardi*. Filia *Conſtantia Euſtachio* Boloniæ Comiti primùm, *Raymundo V.* Comiti Toloſatum ſecundò nupſit.

Ludovici Sexti liberi.

Mauriniacum, *Morigny*, O. B. in Diœceſi Senonenſi.

Ludovico VI. regnante, grave diſſidium ortum eſt inter Monachos Cœnobii Mauriniacenſis, & Stampenſes Canonicos. *Philippus I.* & *Ludovicus* Reges Mauriniacenſi Monaſterio Ordinis S. Benedicti in Diœceſi Senonenſi Eccleſiam de veteribus Stampis dederant, ea conditione ut Canonici ejuſdem Eccleſiæ ſuis Præbendis, earúmque redditibus, quandiu viverent, pacificè fruerentur. Regium donum auctoritate ſua Monachis confirmavit *Daimbertus* Archiepiſcopus Senonenſis, ut conſtat ex ejus Literis in Chronico Mauriniacenſi relatis. Porro *Callixto II.* Eccleſiam regente, quæ-

Gravis controverſia de ſepulturis inter Monachos Mauriniacenſes, & Canonicos Stampenſes.

A ſtio de Sepulturis Monachos cum Canonicis commiſit. *Thomas* Abbas Privilegium à Summo Pontifice impetravit. Canonici ad Regem confugerunt, & coram ejus Majeſtate & Senonenſi Archiepiſcopo querimonias habuere de Abbate & Monachis. Archipræſul graviſſimis Literis ipſos velut invaſionis reos increpuit, donec Romanus Pontifex, proximò venturus, Privilegium per obreptionem obtentum ipſe reſcinderet. Archiepiſcopi Literis Abbas reſpondit, Canonicos violatorum Canonum reos eſſe, qui ad ſecularem Curiam contra Privilegium à Sede Apoſtolica conceſſum confugerent. Secundò, ipſos putidè

B mentiri, qui aſſererent Monachos Sepulturas uſurpare, Parochianorum ſuorum corpora ſibi violenter auferre, Parochiæ terminos occupare. Epiſcopi eſſe, Monachos contra invidos clamores Clericorum tueri, qui ſibi ademptum putant quicquid Monachis pietate Fidelium donatur. *Canonici, ſpreta Senonenſis Eccleſiæ auctoritate, ad ſecularem Curiam fugiunt, Regem pecunia contra Privilegium Romanæ Eccleſiæ conducunt, contra Canones faciunt. Deinde, mendaciter & impiè dicunt, Sepulturam loci illius nos ex parte contraxiſſe, Parochiæ terminos occupaſſe. Nihil enim horum facimus. Scimus*

C *namque quam deteſtabile malum ſit accipere ſepulturam, & divitiarum Scripturarum eruditione, & pauperum oppreſſione, quos in vicinia noſtra, & ſolum in Diœceſi veſtra, videmus ad ſepulchra mortuorum plorare magis amiſſiones bonorum, quam corpora defunctorum... Cæterùm pace veſtra dixerim, veſtrum eſſet, ſi veſtræ Paternitati placuiſſet, contrà latratus eorum, qui ſe putant amittere quicquid nobis datur à Fidelibus, baculum defenſionis opponere.* Ad id verò quod ſcripſerat Archipræſul, Regem audiviſſe clamores Clericorum, cauſæ ipſorum favere, Monachorum impetus deteſtari, reſpondet

D Abbas: *Didici præcepto primi Paſtoris, & Deum timere, & Regem honorificare. Satis & illius & habuimus & habemus, præter hoc negotium, familiaritatem, & in multis, ſi dici fas eſt, ei neceſſarii fuimus. Sed quibus multoties abducatur conſiliis, vos qui totius veſtræ regionis caput eſtis, experimento aliquando didiciſtis. Sed ne multis immorer, timeant eum qui divitiis & deliciis ſuffocantur, vel ad utilitatem proximorum Eccleſiaſticis honoribus occupantur. Nam nos Chriſti pauperes ſumus. Vulgare, mi Domine, proverbium eſt,* Nudus homo non poteſt exſpoliari. *Nemo timet amittere, quod appetit ſponte ſua deſerere. Ut veritatem vobis pandam, Ante mori*

Monachorum confidentia & conſtantia in defenſione Privilegii.

E *paratus ſum, quàm contra Privilegium aliquid facere.* Canonici interim ad Summum Pontificem Senones adeunt, Regis commendatione freti. Hinc redeuntes, Privilegium Monachorum Privilegio penitus contrarium ſe reportaſſe mentiuntur. Credunt, obſtupeſcunt plurimi. Stamparum Primores, populúſque Canonicos execrantur: ad Summum Pontificem Oratores dirigunt de rei veritate quæſituros. Abbas ſcribit ad *Chryſogonum* Cardinalem S. R. E. Cancellarium & Bibliothecarium, cauſam Monaſterii, & Privilegii conſervationem ipſi commendat, imò Fidelium jus, qui-

F bus liberum ſemper fuit ſepulturam ſibi ſuiſque eligere ubi vellent, ſcandala ex tumultibus Canonicorum excitata exponit. *Contra patrum morem, (inquit) contra conſuetudinem omnium Eccleſiarum, contra Jus, contra Canones, contra Deum, ſepulturas graviores exigunt, & omnibus, ut alibi pro ſalute animæ ſuæ ſepeliri non poſſint, contradicunt. Dici non poteſt quantus hinc populi tumultus oriatur, quantæ Nobilium querimoniæ, quanta convitia, quantæ maledictiones. Scandalum hoc jam multa homicidia ſeminavit. Stupent & admirantur omnes, à vobis, qui ſepulturam tam ſeverè damnaſtis, tanti*

mali

mali fomenta progredi potuiſſe. Non enim diverſas, ſicut ſe res habet, ſed penitus contrarias Canonici Sententias aſſeverant; & quod ſolo auditu nefas eſt, Privilegio Privilegium contriviſſe ſe jactitant. Precor igitur Excellentiam tuam, ut ſubvenias animabus, pro quibus Chriſtus mortuus eſt, ne Princeps tenebrarum & Prædo nocturnus eas rapiendi per vos inveniat occaſionem. Ut enim juvarentur orationibus ſanctè ac regulariter viventium, & ſua, & amicorum corpora, non ſolùm in loco noſtro, verumetiam & alia loca, & temporibus noſtris, & antequam locus noſter fundaretur, conſuetudinariè faciebant portari, liberè ſepeliri. Quod quàm juſtum ſit, & ratio monſtrat, & auctoritas firmat, & conſuetudo clamat. Addit, S. Auguſtinum libertati eligendæ pro ſe, ſuiſque, ubi lubuerit, ſepulturæ, in Libro *De Cura pro mortuis agenda*, ſuffragari, cùm ait: *Proviſus ſepeliendis corporibus apud memoriam Sanctorum locus, bonæ affectionis humanæ eſt erga funera ſuorum. Quoniam ſi nonnulla religio eſt ut ſepeliantur, non poteſt nulla eſſe, quando ubi ſepeliantur, attenditur.* Denique ipſum orat ut audientiam civium Stampenſium Oratori à Summo Pontifice impetret, ejúſque Sanctitati cauſam Mauriniacenſis Eccleſiæ, quam ipſa dedicavit, commendet. Orator à Tortona Italiæ civitate regreſſus, Literas Papæ retulit, quibus ſe Privilegium Monachis conceſſum non reſcidiſſe, nec aliud contrarium Canonicis contuliſſe teſtabatur; ſi quid verò quæſtionis inter ipſos haberetur, totum id *Cononis* Cardinalis, & Apoſtolici per Gallias Legati judicio committebat.

Eligendæ in Monaſteriis & quibusvis piis locis ſepulturæ libertatem ratio monſtrat, auctoritas firmat, conſuetudo clamat.

Eccleſiæ Compendienſis *SS. Cornelii* & *Cypriani* libertati conſuluit Ludovicus Sextus, ſacrorumque Miniſtrorum continentiæ, qui concubinas uxorum nomine honeſtatas habebant, fovebantque, quod Edicto ſuo prohibuit. Id ex Tabulario Cœnobii *S. Cornelii* Compendienſis deſcriptum ſubjicio. *In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Amen. Inter cæteras, quas Prædeceſſores noſtri ob ſuam ſuorúmque ſalutem in Regno ſuo conſtruxerunt, ac de ſuis facultatibus ampliſſimè ditaverunt Eccleſias, una eſt ſancta videlicet ac venerabilis Eccleſia Compendienſis quæ uſque ad tempora noſtra honorifica atque liberrima extitit, quam nos quoque multùm diligimus ac præ cæteris honorare, magnificare, atque exaltare gaudemus. Univerſis igitur Eccleſiæ ſanctæ filiis præſentibus ſcilicet ac futuris notum fieri volumus ac certum haberi, quòd ego LUDOVICUS Dei gratia Francorum Rex prædictæ ſanctæ Compendienſi Eccleſiæ omnes omnino Conſuetudines, omnem prorſus libertatem, quam temporibus patrum noſtrorum, Roberti videlicet Francorum Regis: Henrici quoque atque Philippi, & uſque ad nos tenuit, liberè atque integerrimè habendas perpetualiter concedimus & tenendas, & in tali ordine in quo nunc uſque fuit permaneat; videlicet ut Clerici ejuſdem Eccleſiæ ſicut uſque modo vixerunt, ſine ulla commutatione deinceps permaneant. Hoc tantùm præcimus ut Preſbyteri, Diaconi atque Subdiaconi nullatenus deinceps uxores concubinas habeant: cæteri verò cujuſcunque Ordinis Clerici, propter fornicationem, licentiam habeant ducendi uxores. Hoc denique Præceptum noſtrum ut firmum permaneat & inconvulſum, litterarum memoriæ commendari, & noſtri nominis caractere & ſigillo noſtro ſignari, & corroborari præcipimus.* Iſtud *Ludovici VI.* Præceptum ex Tabulario celeberrimi Cœnobii *S. Cornelii* Compendienſis deſcripſit, & ad me miſit vir ſacræ Antiquitatis ſtudioſiſſimus & humaniſſimus Domnus *Jacobus Langelé.* Ludovici VI. erga Eccleſias & Monaſteria munificentiam inter alia teſtantur ejus Præcepta pro Cœnobiis, *Mauriniacenſi*, *Compendienſi*, *Urſicampi*, quæ Dom. *Mabillonius* edidit Lib. VI. *De Re Diplomatica.*

Ludovici Sexti Præceptum pro Eccleſiâ Compendienſi S. Cornelii.

ARTICULUS IV.

De Ludovico VII. Juniore nuncupato.

LUdovicus VII. Junior cognominatus, accepto de obitu patris nuntio, Pariſios properavit, ubi congregatis Ordinibus, Eccleſiæ, Regnique negotiis providit. *Henrico I.* Anglorum Rege paulópoſt abſque prole defuncto, *Mathilde* Henrici filia, quæ *Gottofredo* Andegavenſi Comiti nupſerat, ex eóque *Henricum* & *Guillelmum* procreaverat, & *Stephano* Comite Bononienſi, ejuſdem *Henrici* Regis ex ſorore nepote, de Regno contendentibus, *Ludovicus* Rex Andegavenſi Comiti favit, eúmque Normanniæ Ducatu inveſtivit, cùm hominium præſtitiſſet & Normanno Volcaſſino Regem ipſum muneraſſet. Verùm converſis Angliæ rebus, & *Stephano* in Regni ſucceſſione firmato, ejus filio *Euſtachio* Normanniam beneficiario jure potiundam tradidit, cùm ipſi Sororem *Conſtantiam* deſpondiſſet. Electus interea in Bituricenſem Archiepiſcopum *Petrus de Caſtra*, quem Rex Biturigibus recipi vetuit, quòd abſque aſſenſu ſuo conſecratus eſſet. *Innocentius II.* Pontifex Maximus Archipræſuli favens, illatam à Rege violentiam Interdicto ultus eſt tam ſevero támque gravi, ut triennio integro nullus totâ Galliâ locus fuerit, qui Regem ad Sacra admitteret. *Tantùm Religio illis temporibus, & Romani Pontificis nomen apud Gallos poterat*: (inquit *Papirius Maſſonus*) Partibus Archipræſulis ſtuduit *Theobaldus* Campaniæ Comes potentiſſimus ac religioſiſſimus. Quæ res ipſum cum Rege commiſit *Ludovico*. Acceſſit novus irarum fomes. *Radulphus* Viromanduorum Comes, juſtâ uxore repudiata, *Petronillam* ſororem Reginæ *Leonoræ*, auſpicibus aliquot Epiſcopis, matrimonii nomine ducebat. Prioris uxoris cauſam, utpotè cognatæ ſuæ, tutabatur *Theobaldus*, eóque rogante, Summus Pontifex *Yvonem* Cardinalem à Latere Legatum in Gallias miſit, qui Epiſcopos divortii authores à Sacris ſuſpendit, *Radulphum* & *Petronillam* excommunicavit. Rex *Theobaldum* armis aggreſſus: Comes animis ingens, ſed armis impar, pacem exorare, iniquas conditiones accipere compulſus eſt, jurare ſe effecturum ut Legatus Apoſtolicus Interdictum ſolveret. Quod obtinuit, viris ſapientibus & piis Legato perſuadentibus, id œconomia quadam faceret, ne *Theobaldus* Comes opprimeretur. Spondebat *Radulphus* legitimam uxorem ſe reducturum. Promiſſis non ſtetit. Iteratum Anathema comminatus eſt *Innocentius.* Rex *S. Bernardum* rogavit ut, qua pollebat gratiâ & auctoritate apud Summum Pontificem, diras à Radulphi capite averteret, ex quibus tot mala erant ſequutura. Id ſe prohibère non poſſe reſpondit ſanctus Abbas. *Doleo quidem de malis* (inquit Epiſtola ccxx) *ſi inde proveniant, ſed non ideo tamen debemus facere mala, ut veniant bona; ſatius tutiúſque hoc totum profectò omnipotentis Dei judicio & diſpoſitioni relinquimus, qui poteſt facere, ut & bona quæ ipſe vult fieri, & fiant, & maneant; & mala quæ mali moliuntur, non veniant: aut in eos ipſos potius, qui volunt & quærunt, veniant.* Rex bellum in *Theobaldum* redintegravit; Victoriacum, quod ſub ejus erat ditione, diripuit, incendit, nec templorum ſanctitatem reveritus, nec ætati parcens, aut ſexui. Fruſtra pacem *Theobaldus* deprecatur; fruſtra Regem orat ut pacta teneat. Novas ille rationes quærit abrumpendæ pacis. Quòd Comes affinitatem cum Flandrenſi & Sueſſionenſi Comite, filii ac filiæ ſuæ matrimoniis jungere velit,

Ludovicus VII. electum abſque conſenſu ſuo Archiepiſcopum Biturigibus recipi vetat.

Innocentius II. vim à Rege Eccleſiæ illatam ulciſcitur Interdicto.

Rex Theobaldum Campaniæ Comitem bello laceſſit.

liis conquerimur. Miſſo Catalaunum *Roberto* fratre ſuo cum copiis, hanc primùm Eccleſiam, dein & Remenſem vexat, populatur, electiones Epiſcoporum prohibet, vacantium annuos fructus Eccleſiarum ſibi vendicat. Sanctus Claravallenſium Abbas *Bernardus* Regem ſeverè corripit Epiſtola CCXXI. quòd malis Conſiliariis aures animumque præbeat: ſe Eccleſiæ injurias diſſimulare non poſſe conteſtatur, ſeque deinceps veritati minimè defuturum. Epiſtola CCXXII. apud *Joſlenum* Sueſſionenſem Epiſcopum, & *Sugerium* Sandionyſianum Abbatem, qui Regi ab intimis Conſiliis erant, conqueritur de iniquis ejus contra *Theobaldum* molitionibus, contra fidem pactorum, contra juratam pacem. Regis ipſius malefacta, & vim injuriáſque Eccleſiæ illatas per literas exponit *Stephano* Præneſtino Epiſcopo S. R. E. Cardinali, ut de iis Summum Pontificem certiorem faciat. *Putabam*, inquit, *me deſerere Regi pacifico & ecce invenior graviſſimo Eccleſiæ hoſti aſſentaſſe. Conculcantur apud nos Sancta, Eccleſia turpiter ancillatur. Nam & electiones Epiſcoporum prohibentur fieri: & ſicubi id præſumptum à Clericis fuerit, electus epiſcopari non ſinitur. Denique ſedet in triſtitia Eccleſia Pariſienſis, propter deſtituta Paſtore, & nemo eſt qui de ſubſtituendo alio mutire audeat. Non ſufficit ſpoliari bonis præſentibus domos Epiſcopales: etiam in terras, & in homines manus ſacrilega circumquaque deſævit: totius inſuper anni ex eis ſibi redditus vendicando. Veſtra Catalaunenſis fecit quidem electionem, ſed qui electus eſt, ecce jam diebus multis debito honore fruſtratur, & ſitus quiam non abſque gravi gregis Dominici detrimento. Commiſit Rex Germano ſuo Roberto vices Epiſcopi, & ille in cunctis terris rebúſque Eccleſiæ poteſtativè verſans, & pro vice ſua ubique haud ſegniter agens, infert cælis quotidianas hoſtias, non planè pacificas, clamores pauperum, lachrymas viduarum, planctus orphanorum, gemitus compeditorum, ſanguinem interfectorum. Verùm anguſtus eſt militiæ ejus ille Epiſcopatus. Remenſem invadit, atque in terra ſanctorum iniqua gerit, non Clericis, non Monachis, non Sanctimonialibus parcens. Denique Sanctæ Mariæ, Sancti Remigii, S. Nicaſii, S. Theoderici terras fructiferas & villas populoſas, ita in ore gladii vaſtavit, ut pene in ſolitudinem redegerit univerſas. Frequens in omnium auribus vox:* Hereditate poſſideamus Sanctuarium Dei. *Sic Rex emendat, quod in Eccleſiam Bituricenſem Herodiano juramento commiſit. Præterea Rex quidem, non parum laborantibus, pacem cum Comite Theobaldo fecerat, firmæ, ut putavimus, amicitiæ fœdus inierat, & ecce occaſiones quærit quomodo recedat ab amico. Atque hoc grande crimen quod impingitur Comiti, quia cum Baronibus Regis, de liberis ſuis contrahit matrimonia: ſuſpecta eſt illi dilatatio caritatis, nec ſe putat Regem, ſi ſe amaverint Principes.* Epiſtolam denique CCXXVI. *Hugonis* Autiſiodorenſis Epiſcopi, ſuóque nomine ad Regem ipſum ſcribit; quia de pertinacia ejus in malè cœptis, & quòd ſui in conciliandā pace labores inanes fuerint, non ſine Regni exitio, conqueruntur. Tandem verò calamitoſum hoc diſſidium *Eugenio IV.* Pontificatum ineunte, ejuſdem *S. Bernardi* opera ſedatum. Quo tempore *Ludovicus VII.* Sacram Militiam ejus hortatu profeſſus eſt. Idibus Maiis anni MCXLVII. ingenti cum exercitu iter aggreſſus, *Alienora* uxore comite, Regni adminiſtratione *Sugerio* Sandionyſiano Abbati commendata. Res infœliciter geſta, irritis conatibus obſeſſa Damaſcus; belli ſacri progreſſus quorumdam proditione Ducum, quos Barbari pecuniis corruperant, impeditus eſt. Rex domum rediit inglorius, tacitum etiam vulnus referens in pectore ob repudiatam uxoris, dum Antiochiæ ageret in patrui Palatio, levitatem, & thori conjugalis fidem violatam. Quamobrem congregato Concilio Balgentiaci, in quo Remenſis, Senonenſis, Rotomagenſis, & Burdigalenſis Archiepiſcopi, eorumque Suffraganei conſedere, matrimonium objecta ac juridicè probata affinitate diremptum eſt, anno Chriſti MCLI. die Martis ante Feſtum Paſchalis Floridi, (ut ſcribit Auctor libri *De Geſtis Ludovici VII.* quem *Sugerium* falsò aliqui putant) id eſt ante Dominicam Palmarum. Corrigendus proinde *Binius*, qui id non advertens, Concilium iſtud *Floridi* in Caſtro *Balgentiaci* habitum ſcripſit, quaſi *Floridum* loci nomen eſſet. Ad annum MCLI. hanc Synodum refert *Robertus de Monte*, in Appendice ad *Sigebertum* edita à Domino *Luca Dacherio* cum Operibus *Guiberti Novigentini*. *Alienoram* conjugem eodem anno duxit *Henricus* Normannorum Dux, & Andegavorum Comes, & dotalibus tabulis Dux Aquitanorum, & Comes Pictonum factus, quibus Angliæ Regnum poſtmodum adjunxit.

S. Bernardus … de Conſiliariis …

Vim & Injurias Eccleſiæ à Rege illatas acriter improbat.

S. Bernardus Theobaldum Comitem Regi conciliat.

Ludovici Regis expeditio Sacra.

Guillelmus Tyrius lib. XVII.

Matrimonium Ludovici VII. cum Alienora diremptum in Concilio Balgentiacenſi.

Binius emendatus.

Matrimonium illud, & tranſlata ad *Henricum* Aquitania, diuturni belli inter utrumque Regem, imò & inter eorum Succeſſores, ſeminarium fuit. Filias duas ex *Alienoride* Regina ſuſceperat *Ludovicus VII. Mariam*, quam *Henrico* Campaniæ Comiti, & *Adelidem*, quam *Theobaldo* Comiti Bleſenſi copulavit. Ipſe verò *Conſtantiam*, *Alphonſi* Regis Hiſpaniarum filiam, uxorem duxit.

Secundæ Ludovici VII. Nuptiæ.

Orto in Eccleſia ſchiſmate, *Alexandrum III.* Pontificem Maximum ſuſcepit, eique, de ſententia Gallicanæ Eccleſiæ Stampis congregatæ, obedientiam cum toto Regno profeſſus eſt. Exemplum tam illuſtre Reges alii ſequuti. *Alexander Fredericum* Imperatorem *Victori* Antipapæ faventem fugiens, in Galliam, ſolitam Romanorum Pontificum aram, aſylúmque ſe recepit: quem omnibus reverentiæ & amoris officiis Rex Chriſtianiſſimus proſecutus eſt. Maxima etiam pietate & obſervantia ſuſcepit, fovitque ſanctiſſimum Cantuarienſium Archiepiſcopum *Thomam*, pro juſtitia & defenſione Eccleſiaſticæ libertatis exulem. *Henrici III.* Junioris Angliæ Regis adverſus *Henricum* patrem rebellis partes ſuſcepit, juvitque. Belli cauſa inter Regias non injuſta erat. Scilicet *Margaritam* immaturam Virginem, ex ſecunda uxore ſuſceptam, ceu pignus pacis affinitate ſanciendæ, *Ludovicus* Seni *Henrico* dederat, filio cognomini, Regni Succeſſori deſignato, jungendam, cùm matura viro fieret. Giſortium, aliáque Normanni Vulcaſſini[*] oppida ac Dynaſtias dotales Templariis crediderat ſequeſtribus, ad celebritatem uſque nuptiarum. Puellam nimis diu ſervabat ſenex *Henricus*, nec ejus, ubi maturuit, copiam filio & Regni & ſplendidiſſimi conjugii cupido faciebat. Is itaque morarum impatiens, ad *Ludovicum* Regem defecit, à quo Normanniæ Ducatu inveſtitus eſt. Hinc bellum Francos inter & Anglos redintegratum. Quod tandem anno MCLXXVII. inita pace, & ſacra expeditione contra Turcas juratâ, finitum eſt. Interim è re Eccleſiæ eſſe judicarunt, Albigenſes Hæreticos, qui in Toloſanum finibus graſſabantur, exterminare. Sed poſtea deliberatum eſt, præmittendos viros religioſos & eruditos, qui Hæreticos prædicatione & doctrina ad fidem Catholicam revocare niterentur. *Petro* Tituli *S. Chryſogoni* Preſbytero Cardinali, Sedis Apoſtolicæ Legato, adjuncti comites, & in ſancto opere coadjutores, Bituricenſis & Narbonenſis Archiepiſcopi, *Reginaldus* Bathonienſis, & *Joannes* Pictavenſis, Epiſcopi, *Henricus* Claravallenſis Abbas, multique alii Viri Eccleſiaſtici. *Raimundo* Toloſano Comiti, Vicecomiti

Alexandrum III. in Galliis recipit, ejuſque electionem tuetur.

Bellum Anglicanum.

[*] Le Vexin Normand.

Bellum, in Hæreticos Albigenſes à Ludovico VII. & Henrico Angliæ Rege decretum.

Præmiſſi cum Legato Apoſtolico Epiſcopi, &c. ad Hæreticorum Converſionem tentandam.

De Turenna, *Raimundo de Caſtro-Novo*, aliiſque viris potentibus à Regibus mandatum eſt, ut Legato & Sociis pro Chriſti fide auxilium ferrent, ac pertinaces Hæreticos ab illis finibus expellerent. Ita refert *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis.

Tertiæ Ludovici Septimi Nuptiæ.

Secunda uxore defunctâ, tertiam duxerat *Ludovicus*, *Adelam*, *Theobaldi* Campaniæ Comitis filiam. Quæ duas ipſi filias peperit, quarum una *Richardo* Angliæ Principi deſponſa, reſciſſis pactis, *Guillelmo* Pontivii Comiti: altera nomine *Agnes*, *Alexio Comneno*, *Manuelis* Imperatoris Græcorum filio nupſit, & filium. Natus ille eſt Sabbatho infra Octavas Aſſumptionis Deiparæ Virginis anno MCLXV. Die Dominica à *Mauritio* Epiſcopo Pariſienſi baptiſmo initiatus. Ipſum è ſacro fonte ſuſcepere *Hugo*, S. Germani de Pratis Abbas, *Hervæus* Abbas S. Victoris, *Odo* quondam Abbas S. Genovefæ, *Conſtantia* Regis Soror, *Raimundi* Comitis S. Ægidii conjux, & duæ Viduæ Pariſienſes: nomen ipſi *Philippo* impoſitum. *Adeodatus* cognominatus eſt, quòd Regis, Reginæ, Cleri, populique votis à Deo conceſſus eſſet. Anno MCLXXIX. periculoſa correptum ægritudine *Ludovicus* parens S. *Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo, voto divinâ inſpiratione nuncupato, commendavit: obtenta ab Anglorum Rege ſecuritate, Cantuariam adiit ad ſepulchrum Martyris, vas aureum ingentis pretii cum devotis orationibus obtulit, Monachis ejuſdem Eccleſiæ centum vini modios Piſſiaci annis ſingulis recipiendos, & Immunitatem ab omni telonio, & pedagio, omnibus quæ ad illorum uſus in Francia emerentur, conceſſit ſcripto Diplomate. Domum redux, *Philippum* filium ſanitati reſtitutum gravius eſt. Dicta dies ejus inaugurationi. Principes tùm Eccleſiaſtici, cùm Laïci ad Kalendas Novembris Durocortorum Remorum Edicto vocati. *Vuillelmus* Archipræſul, Cardinalis, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, *Adelæ* Reginæ frater, *Auguſtum* Principem nepotem ſuum conſecravit, coronavitque ſolemni ritu. Sacris adfuit *Juvenis Henricus* Rex Anglorum, idémque Dux Normannorum, Regiæ Franciæ beneficiarius, Coronam auream manibus geſtans, novo Regi mox imponendam. Præibat & *Philippus* Flandriæ Comes Gladium Regni *Auguſto* Principi anteferens. Duces, Comites, Barones, diverſis officiis deputati, hi præibant, illi ſequebantur. *Ludovico* patri paralyſi detento adeſſe non licuit. Agebat *Philippus* tunc annum XIV. is decimum-quintum. Iſta conſtant ex *Geſtis Ludovici VII.* ex *Rogerio Hovedeno* & ex *Rigordo* in *Geſtis Philippi Auguſti*.

Votum Deo nuncupat pro filii valetudine, eúmque Sancti Thomæ Cantuarienſis interceſſioni commendat.

Philippi Ludovici Regis filii inauguratio.

Pariſiis obiit *Ludovicus VII.* anno Chriſti milleſimo centeſimo, octogeſimo, die XVIII. Septembris, Regni XLIV. ætatis circiter ſexageſimo-quarto. Ejus corpus in Eccleſia B. Mariæ de Sacro Portu propè Melodunum, quæ Ciſtercienſis Ordinis Abbatia eſt ab eodem Rege fundata, & *Barbellum* vulgò nuncupata, tranſlatum, ibique conditum eſt. *Adela* Regina ejus uxor ipſi Monumentum erexit. *Homo intrepidæ devotionis in Deum, & eximiæ lenitatis in ſubditos; Sacrorum quoque Ordinum præcipuus venerator*, à Guillelmo Neuburgenſi prædicatur. *Paulò autem ſimpliciter quàm deceret Principem, illius verbi Apoſtolici*, Corrumpunt bonos mores colloquia prava, *perſpicuam in quibuſdam actibus ſuis veritatem expreſſit. Quorumdam quippe Procerum, de honeſto vel æquo minùs curantium, plus juſto ſe credens conſiliis, non levi plerumque maculâ mores egregios denigravit: veluti quando cauſam nequam filii contra pium patrem ſuſcepit; & totis Regni opibus hoſtem naturæ adjuvit.* Verba ſunt ejuſdem Authoris, lib. III. *De Rebus Anglicis* cap. IV. Eccleſiarum, ſub finem vitæ præſertim, ſe defenſorem acerrimum præbuit. Cabillonenſem, & Nivernenſem Comites, hunc Vezeliacenſi Monaſterio, illum Cluniacenſi, infeſtos domuit, & ad ſatisfactionem compulit. Cabillonenſem ob graves injurias Cluniacenſibus Monachis illatas comitatu ſpoliavit. Ejus auctoritate Eccleſiæ Sanctæ *Genovefæ* Pariſiis, & *SS. Corneli & Cypriani* Compendii, reformatæ ſunt, introductis in priorem quidem Canonicis Regularibus *S. Auguſtini*, ex Abbatia *S. Victoris*, in poſteriorem verò, Monachis Benedictinis. Utriuſque Reformationis procurator fuit *Sugerius* Sandionyſianus Abbas, Regni Adminiſter. Seditioſi Clerici, Duce *Philippo* Regis fratre, in Monaſterium prædabundi irrupêrunt, & ſacras Reliquias diripere conati ſunt. Quas inter ſpineæ Domini Coronæ partem, & ſacrum ejuſdem Salvatoris Syndonem fuiſſe, locupletiſſimus teſtis affirmat *Sugerius* Epiſtolis CLXXX. & LXIII. apud *Ducheſnium* Tom. IV. Scriptorum veterum Hiſtoriæ Francorum pag. 543. & 545. Has ad *Carolum Magnum* ab *Irene* Græcorum Imperatrice miſſas, & Compendii in Æde SS. *Martyrum Cornelii & Cypriani* depoſitas, fama eſt, conjecturis minimè ſpernendis fulta. Syndonem verò aliam eſſe conſtat ab ea quâ Corpus Jeſu involutum eſt à *Joſepho* & *Nicodemo*. Linteaminibus conſtabat illa bipartitis: pars Auguſtæ Taurinorum, pars Veſontione aſſervatur & colitur. Syndonem quæ Compendii depoſita eſt, ſudarium ipſum eſſe quod fuerat ſuper caput Salvatoris, ex illius magnitudine conjicere eſt. Cujus ſudarii ſpeciatim meminit *S. Joannes*, illúdque à linteaminibus reliquis diſtinguit cap. XX. *Venit ergo Simon Petrus, & introivit in monumentum, & vidit linteamina poſita, & ſudarium quod fuerat ſuper caput ejus, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in locum unum.*

Futoris Henrici Regis Angliæ.

Barbeaux.

Ludovici Septimi obitus.

Ludovici Septimi elogium.

Sacrum Salvatoris ſudarium Compendii depoſitum.

Immortali laude digna eſt *Ludovici VII.* in Beneficiorum Eccleſiaſticorum collatione moderatio, cui ab expeditione Hieroſolymitana regreſſo anno Chriſti MCXLVIII. *cùm quidam Clericus Papale Privilegium attuliſſet, quòd in omni Cathedrali Eccleſia Regni ſui primam vacaturam haberet cum fructibus medio tempore provenientibus: Ille confeſtim combuſſit Litteras, dicens, ſe malle tales comburere Litteras, quàm animam ſuam in inferno torqueri.* Rem ſcilicet ſpiritualis periculi plenam eſſe intelligebat religioſiſſimus Princeps, Beneficiorum collationem. Ita refert *Thomas de Vualſingham*, in Ypodigmate Neuſtriæ. *Ludovicum VII.* ſummis præconiis ornavit *S. Thomas Cantuarienſis* Epiſt. LXXXVI. *Generi*, inquit, *prudentia ſuffragatur, delinquentes coercet rigore Juſtitiæ, ſubditos obtemperantes juri manſuetudinis moderatione gubernat, Eccleſiam veneratur & protegit, in Miniſtris ſuis ſuſcipit Chriſtum, & univerſorum gratiam benignitate provocat, & obſequiis & beneficiis obligat affectiones. Non ſævit in ſubditos, nec occaſiones Juſtitiæ prætextu quærit, quibus crucièt pauperes, exhauriat & ſpoliet copioſos. Hæc fuit quondam Nobilium generoſitas Auguſtorum, quam iſte præter contermina-lium & coætaneorum morem exercet, qui ſaluberrimè & honeſtiſſimè novit & conſuevit parcere ſubjectis & debellare ſuperbos.* Eo regnante florebat Eccleſia & Univerſitas Pariſienſis, de quibus *Joannes Sareſberienſis* ad *S. Thomam Cantuarienſem* ſcribebat: *Pariſius deflexi, ubi cùm viderem victualium copiam, lætitiam Populi, reverentiam Cleri, & totius Eccleſiæ majeſtatem & gloriam; & varias occupationes Philoſophantium admiratus velut illam ſcalam Jacob cujus ſummitas cœlos tangebat, eratque aſcendentium & deſcendentium Angelorum, lætæ peregrinationis urgente ſtimulo coactus ſum profiteri quod*, Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam. *Illudque Poëticum ad mentem rediit:* Felix exilium, cui locus iſte datur!

Ludovici VII. moderatio in Beneficiorum Eccleſiaſticorum collatione.

S. Thomas Cantuarienſis Ludovicum VII. commendat.

Florebat Eccleſia, & Academia Pariſienſis.

ART. V.

ARTICULUS V.

De Geſtis Philippi Auguſti duodecimo ſæculo.

P*Hilippus II. Adeodatus*, & *Auguſtus* nuncupatus, poſt obitum *Ludovici* patris ſolus regnare cœpit, annorum penè ſexdecim adoleſcens, *Vvillelmo* Remenſi Archipræſule avunculo ſuo ſapientia & conſiliis ipſum in Regni Adminiſtratione dirigente. Annos regnavit quadraginta tres. Viginti priorum ad ſeculum duodecimum pertinentium Hiſtoriam hoc Articulo exponimus. Regni exordia Eccleſiæ & ſacrorum hominum defenſioni conſecravit. *Hebonem* ſcilicet *de Carantanio* in Biturigibus, *Ymbertum de Bello Joco* in agro Lugdunenſi, & Comitem Cabilonenſem, qui tyrannidem & prædam in Eccleſias & Clericos exercebant, ducto in eorum Dynaſtias exercitu domuit, & ad ſatisfactionem compulit. Principum quorumdam in ſe conjuratorum, ac civile bellum incendentium conatus fregit, ſubegitque perduelles. Primo Principatus anno *Elizabetham*, *Balduini* Hannoniæ Comitis filiam ex ſorore *Philippi* Flandri, duxit uxorem. Cùm Judæos, quorum ingens multitudo Franciam incolebat, Chriſtianis moleſtos eſſe noſſet, *Bernardi* Sancti Eremitæ, qui in Nemore Vincennarum degebat, conſilio, primùm debita omnia quæ Judæi creditores à Fidelibus exigere poterant, remiſit, quinta ſummæ totius parte ſibi retentâ: Deinde fundos eorum & res non moventes Fiſco addixit: Tandem omnes è Regno exire juſſit Edicto promulgato. Quæ Circunciſorum hominum tranſmigratio menſe Julio facta eſt anno MCLXXXII. Ipſorum verò Synagogæ Chriſtianis expiatæ ritibus in ſacras ædes Regis pietate verſæ ſunt. Blaſphemos coërcuit lege lata, ut qui cor, caput, aliave membra Dei jurando appellarent, gravi mulctâ pauperibus eroganda punirentur, vel in flumen ut Regni ſordes projicerentur. Nundinas, quæ *Sancti Lazari* dicebantur, quarum nempe jus ad Leproſos pertinebat, ipſis annua penſione compenſatis, Pariſios tranſtulit, in locum cui *Campellis* nomen: Plateámque muris cingi, & tectis adornari juſſit ad commodum mercatorum. Urbem luto fœdam ſterni pavimentis, publicū *SS. Innocentium* Cœmeterium, & Vincennarum Nemus concludi muris curavit.* Iſtud Religioni, id Regiæ oblectationi datum. Hinnuli cervorum, damuli, capræ ſylveſtres, aliæque id genus feræ ab *Henrico* Rege Anglorum miſſæ, fœtibus eo in ſaltu propagandis. Coterelli hæreticis nequiores in Provincia Bituricenſi ferro flammíſque graſſabantur, Eccleſias diripiebant, vaſa ſacra diſtrahebant violatis altaribus, Chriſti corpore conculcato: Sacerdotes, religioſóſque viros opprobriis, carcere, verberibus affligebant: Uxores ſub virorum oculis conſtuprabant. Sacrilegos immanéſque prædones confœderati pro aris domibúſque defendendis populi armis perſecuti, ſeptem millia cæcidere. *Philippus* Rex miſſis auxiliaribus copiis, omnium internecione publicam tranquillitatem conſtituit anno MCLXXXIII.

Philipus Auguſtus Judæos è Regno expellit.

Blaſphemos coërcet.

Coterelles delet.

Per hæc tempora, gravis diuturnáque inter Aragonum Regem, & Comitem Sancti *Ægidii Raimundum* diſcordia flagrabat. Sed & Proceres alii injurias privatis bellis impunè ulciſcebantur, inſuperhabitis legibus quæ de Treuga & Pace à Summis Pontificibus & Synodis ſancitæ fuerant cum omnium interminatione dirarum. Inſani flammas furoris pietas in Virginem Deiparam extinxit. Anicii (Alverniæ civitas eſt, quæ & Podium * appellatur) fabro cuidam lignario, viro ſimplici & humili, cui *Durando* nomen, cœleſte viſum

Pietas in Deiparam Virginem feroces inimicitias extinguit.

* *Le Puy en Auvergne.*

A oblatum eſt, traditáque divinitus Charta, Beatæ Virginis *Mariæ*, Puerum Jeſum manibus geſtantis, adumbratam exhibens effigiem, cum hac circum inſcriptione: *Agnus Dei, qui tollis peccatà mundi, dona nobis pacem.* Rei famâ longè latéque diſſeminata. Principes, Nobiliúmque, ac plebis infinita multitudo ad Aſſumptionis Deiparæ annua Sacra Podium concurrit. Epiſcopus *Durandum* cujus ante revelationem probaverat, è ſuggeſtu loqui juſſit, mandatum divinum de pace ſancienda exponere, teſſeram cœleſtem palam omnibus oſtendere. Rei novitate commoti omnes, & pœnitentiæ pietatiſque ſpiritu afflati, pacem ta- B ctis ſacris Evangeliis jurarunt: cujus ſanctiſſimè ſervandæ teſſeram, Beatæ Virginis cœleſtem illam imaginem in ſtanno expreſſam in pectore geſtabant, cum lineis capuciis ad formam Scapularis Monachorum alborum concinnatis. Ferociores inimicitias reverendum ſignum exarmabat.

Anno MCLXXXIV. *Philippum*, qui mortua uxore, Viromanduis, * quos dotales ſemel poſſederat, cedere pertinaciter recuſabat, ductis in illum copiis, *Auguſtus* ad pacem compulit exorandam. Quæ ea conditione data eſt ut in fidem rediret Flander, in vita *Quintino* * & *Perona* uteretur frueretúrque: ejus morte ad Regem venirent. C *Hugonem* Burgundiæ Ducem, qui Caſtrum Vergiaci * *Guidoni* Dynaſtæ eripuerat, propugnaculis ejus everſis inde expulit. Caſtellionem expugnavit, Eccleſiarum libertatem ab ipſius tyrannide vindicavit, ſatisfactione imperata. Ad regum noſtrorum pietatem commendandam operæ pretium eſt, quod *Rigordus* obſervat, ipſos fundatas ſuâ Majorúmve munificentiâ *Eccleſias in ſua libertate ſemper cuſtodire cupientes, quibuſcunque Principibus terras cuſtodiendas tradidiſſent, tamen Eccleſias ſub poteſtate ſua & protectione retinere decreviſſe: ne Principes, quibus terra cuſtodienda à Regibus delegabatur,* D *Eccleſias vel Clericos ibidem Domino ſervientes, aliquibus angariis, talliis, vel aliis exactionibus gravare præſumerent.* Anno MCLXXXV. *Margaritam* ſororem, *Henrici* Regis Anglorum viduam, *Belæ* Regi Hungarorum ejus nuptias ambienti *Philippus Auguſtus* collocavit. Habita cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Principibus Regni majoribus deliberatione, *quorum conſilio & ſapientia in negotiis ſuis pertractandis frequentiùs uti conſueverat* (inquit *Rigordus* ipſius Chronographus) Hiſtriones Joculatoréſque Aulâ abegit, pauperibus erogare ſtatuens pecuniam veſtéſque quibus illos donaſſet, in memo- E riam revocans, quod à Sanctis Viris olim didicerat: *Hiſtrionibus dare, eſt Dæmonibus immolare.*

* *Le Vermandois.*

* *Saint Quentin. Peronne.*

* *Vergy.*

Eccleſiarum libertatem tuetur Philippus Auguſtus.

Hiſtriones abigit.

Margarita ſorore Hungaro Regi collocatâ, Giſortium, aliaque loca in Velocaſſino Normanno dotis nomine ipſi aſſignata, quorum pacta erat reſtitutio, ſi gener nullos ex ea liberos procrearet, ab *Henrico III.* Anglorum Rege repetiit: unà etiam *Richardo* ejus filio mandavit ut pro Pictavenſi Comitatu clientelare præſtaret Sacramentum. Anglorum cunctatio belli cauſa fuit. *Philippi* Regis arma in Aquitaniam verſa. Exoldunum * Biturigum oppidum captum, munitiones quàm plures everſæ, to- F ta regio uſque ad Caſtellum Radulphi * longè latéque vaſtata. Angliæ Rex, Coméſque Pictavenſis conſcripto exercitu advolarunt. Caſtra caſtris collata. Sed viribus ſuis diffidentes Angli, congreſſum detrectarunt, & Legatorum Sedis Apoſtolicæ interpoſita auctoritate obtinuerunt inducias, cautione data quòd ſuper rebus controverſis judicium Curiæ Regis Francorum ſubirent, eóque ſtarent. Id factum anno Chriſti MCLXXXVII.

Bellum Anglicanum.

* *Iſſoudun.*

* *Chaſteau Raoul.*

Interim Saladinus Hieroſolyma, capto Rege, & Paleſtinæ partem maximam armis ſubegerat. Oratores ex Syria ad *Auguſtum* venere ad opem reliquiis

reliquiis Chriſtiani in Oriente nominis imploran-dam. Die quarta Septembris natus ipſi filius eſt, *Ludovicus* in ſacro baptiſmate appellatus. *Philippus Auguſtus* & *Henricus* Angliæ Rex dextras animóſque junxere, crucíſque ſumpto ſigno, ſacram militiam ſunt profeſſi. Anno ſequenti, menſe Martio, Conventus Antiſtitum, Procerúmque Pariſiis habitus, ſacrum bellum decretum, innumera equitum peditúmque multitudo nomen dedit. Sancitum ut qui domi manerent ſive Laïci, ſive Clerici, Decimas mobilium ac fructuum ſuorum in belli ſumptus darent. Soli Carthuſienſium, Ciſtercienſium, Fontis Ebraldi Ordines Religioſi, Leproſíque excepti. Decimas illas *aſſenſu Cleri & populi*, ad annum duntaxat impoſitas, *Saladinas* appellarunt. *Philippi Auguſti* Diploma ea de re datum in *Rigordi* Hiſtoria legere eſt. Novi Anglorum motus expeditioni ſacræ moras attulerunt. *Richardus* Pictavorum Comes Toloſatium Comiti Regis Francorum Feudatario Bellum intulit contra pacta anno ſuperiori Giſortium inter & Calvum-montem, nec pauca oppida illius cœpit, in quibus *Moſacum*. Id ubi accepit Rex *Auguſtus*, in ditiones Anglorum irrupit, Caſtrum Radulphi, Buſenzacum, Argentonium, Leuroſium, Montem Tricardi, Palvellum, Monteſorium, Vindocinum, & quicquid in Biturigibus & Alvernia poſſidebant Angli, expugnavit. Cladem illam *Henrici* Regis Anglorum, domeſticum diſſidium excepit. *Richardus* Pictavenſis Comes, *Adelam Auguſti* Regis ſororem ſibi deſponſam, jámque viro maturam petiit à patre, unà & Regnum, ſecundùm pacta. Senex *Henricus*, qui Virginem Principem in caſtro ſervabat, non abſque ſuſpicione, filii poſtulata repulit. *Richardus* ad Regem Francorum tranſiit, in ejúſque verba juravit. *Auguſtus* Rex ducto in Anglum exercitu, Firmitatem Bernardi, aliáque Caſtra munitiſſima, Cenomanum, Turonéſque, per vadum exploratrice lancea inventum, Ligerim miraculo quodam cum exercitu tranſvectus, expugnavit. Hæc geſta anno MCLXXXIX. menſe Maio. Aliquot poſt dies *Henricus* Rex Anglorum obiit. *Richardus* Pictavenſis Comes ejus in Regnum ſucceſſor, pacem cum *Philippo* Rege pepigit, recepitque Cenomanum, Turones & Caſtrum Radulphi, ſingulari pacifici Victoris benignitate: cedens ipſe in grati animi ſignum feudis omnibus quæ Exolduni & in Alvernia poſſederat. Lætitiam de pace ſubditis data perturbavit obitus *Eliſabethæ* Reginæ uxoris *Philippi* caſtiſſimæ, Idibus Martii, quæ ad Beatæ Virginis à *Mauricio* Epiſcopo in Regia Urbe funerata eſt. Una ex conditionibus pacis inter Franciæ & Angliæ Reges initæ erat, ut ad ferendum profligatis Chriſtianorum rebus auxilium unà in Syriam navigarent. *Auguſtus* Rex ſacrâ perâ & baculo peregrinationis, necnon vexillo de Martyrum Altari in Æde Sandionyſiana, tradente *Guillelmo* Remenſi Archiepiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, acceptis, filio *Ludovico* bimulo, Regníque adminiſtratione fidei *Adelæ* Matris, ac avunculi Remenſis Archiepiſcopi commendatis, ſcripto etiam Teſtamento, profectus eſt, Feria quarta poſt Octavas S. Joannis Baptiſtæ anno MCXC. Teſtamentum *Auguſti* Regis apud *Rigordum* legere eſt. Sic incipit: *Officium Regium eſt ſubjectorum commodis modis omnibus providere, & ſuæ utilitati privatæ publicam anteferre.* Sacrarum electionum libertati, & Beneficiorum, Regii Juris, collationi providit. Præbendas & Dignitates Eccleſiaſticas conferri juſſit *Viris honeſtis & literatis.* Epiſcopos & Abbates eligi, qui Deo placeant, inſigni probitate & pietate: *& utiles ſint Regno* ſcientiâ & induſtria in rebus gerendis. De Juſtitiâ facienda ita ſanxit: *Volumus & præcipimus, ut chariſſima Mater noſtra Adela* Regina ſtatuat cum Chariſſimo Avunculo noſtro, & fideli Guillelmo Remenſi Archiepiſcopo, ſingulis quatuor menſibus diem unum Pariſius, in quo audiant clamores hominum Regni noſtri, & ibi eos finiant ad honorem Dei, & utilitatem Regni. Præcipimus etiam inſuper, ut eo die ſint ante ipſos de ſingulis Villis noſtris & Baillivi noſtri, qui Aſſiſias tenebunt, ut coram eis recitent negotia terræ noſtræ.* De novis tributis non imponendis ita decrevit: *Prohibemus etiam univerſis Prælatis Eccleſiarum, & hominibus noſtris, ne talliam vel toltam donent: quandiu in ſervitio Dei erimus. Si verò Dominus Deus de nobis ſuam faceret voluntatem, & nos mori contingeret, prohibemus diſtrictiſſimè omnibus hominibus terræ noſtræ, tam Clericis, quàm Laïcis, ne talliam vel toltam donent, donec Filius noſter veniat ad ætatem, in qua gratiâ Sancti Spiritus poſſit regere Regnum. Si autem aliquis Filio noſtro vellet movere guerram, & redditus ſui, quos habet, non ſufficerent, tunc omnes homines noſtri adjuvent eum de corporibus ſuis & averis, & Eccleſiæ tale faciant ei auxilium, quale ſolitæ ſunt facere nobis.*

Bellum Sacrum decernitur.

Bellum Anglicanum.

Pax cum Anglo.

Philippi Auguſti ſacra in Syriam expeditio.

Profecturi Mandata & Teſtamentum.

* Alix.

Ubi in Syriam pervenit *Philippus Auguſtus*, Chriſtianis Ptolemaïdem, ſeu Acconam obſidentibus, opem tulit, perfractíſque muris, *Limathoſium* & *Carachoſium* Satrapas, urbem propugnantes, ad deditionem coëgit anno MCXCI. Leges deditionis fuere, ut *Saladinus* Crucem Dominicam redderet, atque Chriſtiani generis captivos libertate donaret. Secundùm hæc, gravi infirmitate correptus Rex *Auguſtus*, ſimul & ſuſpicione adversùs Anglum, relicto in Caſtris Burgundiæ Duce cum exercitus parte maxima, reditum in Gallias decrevit. Ante diſceſſum, Chriſtianorum rogatu, *Richardo* Regi Anglorum juravit ſe in ejus ditiones arma non illaturum intra quinquageſimum, quàm ille domum rediviſſet, diem. Pactis deeſſe viſus eſt *Auguſtus*, bello Normannos laceſſens, dum *Richardus* ab *Henrico* Imperatore in Germania detinebatur. At ſe fidem juris jurandi nequaquam violare conteſtabatur, quandiu temperaret à quibus jus fáſque foret. Juſtum porro eſſe, ut ab Anglo, qui ſororem ſuam *Adelam* repudiarat, ejus dotem repeteret ac extorqueret. Hujus belli eventus *Rigordus* commemorat, pacémque demum Reges inter conſtitutam anno MCXCVI. Januario menſe, cùm Anglus pro Normanniæ Ducatu, & Pictavenſium Andegavenſiumque Comitatibus, hominium *Philippo Auguſto* præſtitiſſet. Bellorũ neceſſitates, munitiones civitatum, extructiones Caſtrorum, ſtipendia militum, ipſo pacis tempore tunc primùm decreta, ut præſto ſemper eſſet exercitus, *Philippum* ad exactiones graves & inſolitas cùm à Populis, tum ab ipſis Eccleſiis compulerunt, ex quibus theſauros diverſis in locis congeſſit, privatis alioqui parcens expenſis. Eam ob rem avaritiæ notam ipſi ad temeraria judicia præceps & ad maledicentiam pronum vulgus inuſſit: Quam ab Auguſto Rege abſtergit Rigordus. *Theſauros etiam multos* (inquit) *in diverſis locis congeſſit, expenſâ modicâ contentus, dicens, quòd Prædeceſſores ſui Francorum Reges pauperes exiſtentes, tempore neceſſitatis ſtipendiariis militibus nihil miniſtrantes, ingruentibus bellis, Regni diminutionem paſſi fuerant non modicam. Principalis tamen intentio ipſius Regis erat in theſaurorum congregatione, Sancta Terræ Hieroſolymitanæ à Paganis liberatio, & Chriſtianorum reſtitutio, & Regni Francorum ab inimicis ſtrenua defenſio. Licèt quidam minùs diſcreti, Regis ignoran-*

Acconæ expugnatio & deditio.

Philippi Auguſti reditus.

Bellum Anglicum.

Philippus Auguſtus ab avaritiæ labe vindicatus.

tes propoſitum & voluntatem, ambitionem & nimiam ei ava itiam objicerent. Sed quia tempus colligendi, & tempus ſpargendi quod collectum eſt, à ſapientibus dicerat, nacta opportunitate multùm collegit, ut tempore neceſſitatis pluribus plurimùm ſpargeret. Quod in munitionibus civitatum, & murorum reparationibus, & Caſtellorum ædificationibus innumeris manifeſtiſſimè declaratur. Hæc licèt ab avaritiæ labe *Philippum Auguſtum* purgent, excuſari non poteſt quòd Judæos Pariſios revocaverit.

Betildam Rogerius Hovedenus appellat.

Canuti Danorum Regis Sororem *Ingeburgim*, formoſiſſimam & caſtiſſimam virginem anno 1193. *Philippus* duxerat: poſtridie verò nuptiarum, maleficorum artibus ab uxore averſus, ut *Rigordus* ſcribit, ſeu occulti alicujus defectus faſtidio, novum conjugium appetiit. Porro ut divortio honeſtæ ſpeciei colorem ſuperduceret, Romano Pontifici per Oratores ſuggeſſit, ſurreptione quadam ſe conſanguineam duxiſſe, poſtulans vinculi minùs legitimi ſolutionem. Delegavit ille Judices ex Clero Gallicano, forti tamen mandato adſtrictos, ut hancce cauſam ſecundùm ſeveritatem canonum integerrimè judicarent. Illi verò injuſto Regis deſiderio faventes, affinitate à Bellovacenſi, & Carnotenſi Epiſcopis juramento aſſertâ, matrimonium diremerunt. Ita refert *Guillelmus Neuburgenſis* coævus Author lib. 4. cap. 27. Rementis Archiepiſcopi, Sedis Apoſtolicæ Legati ſententiâ Regem ab *Ingeburge* fuiſſe ſeparatum, teſtis eſt *Innocentius* in Cap. *Per Venerabilem*. Anno 1197. *Mariam*, Ducis Boëmiæ Moraviæque filiam ſuperduxit *Philippus*. De injuria ſorori, ſibique illata *Canutus* Rex Danorum apud *Celeſtinum III.* Pontificem Maximum conqueſtus eſt. Pontifex duos in Galliam Legatos miſit, *Meliorem* Preſbyterum Cardinalem, & *Cenſium* Subdiaconum, qui Regi Auctoritate Apoſtolica denuntiarent, ut à conſuetudine *Mariæ* temperaret; & *Ingeburgim*, ceu legitimam conjugem, in Aulam revocaret. Concilium ea de re Pariſiis habitum, conſidentibus Eccleſiæ Gallicanæ Præſulibus. *Sed quia facti ſunt canes muti, non valentes latrare, timentes etiam pelli ſuæ, nihil ad perfectum deduxerunt* (inquit *Rigordus* ad annum 1193. ſimul & matrimonium Philippi cum *Ingeburge* referens, & ea quæ matrimonii occaſione deinde contigerunt.) Defuncto *Celeſtino* Papa, *Innocentius III.* ejus ſucceſſor *Petrum Capuanum* Cardinalem Sedis Apoſtolicæ Legatum in Gallias miſit, literiſque ad Gallicanos Præſules datis, juſſit ut ſententiæ in Regem, ſuperductam, & eorum familias, vel in Regnum etiam, à Legato Apoſtolico proferendæ, qualibet appellatione remotâ parerent, eámque ab omnibus ſubditis curarent obſervari. Gallicanorum Præſulum Synodus Divione à Legato congregata menſe Decembri anno 1199. Rex, ut fulmen à Cardinali cœteriſque Patribus vibrandum averteret, ad ipſum Pontificem per Oratorem appellavit. Legatus aliquandiu ſententiam ſuſpendit: Móxque altero Patrum Conventu, in Allobrogum urbe Vienna, celebrato, Regno univerſo Sacris interdixit, menſe Januario anni 1200. Id conſtat ex Geſtis *Innocentii* à doctiſſimo Præſule *Franciſco Boſquetto* editis, ex *Rigordo*, *Guillelmo Brittone* & *Chronico Sanbenigniano*. Uni Concilio Divionenſi hæc tribuunt *Rigordus* & *Britto*, quòd Viennenſe Divionenſis complementum quoddam, potiùs quàm novum Concilium fuerit exiſtimatum. Epiſcopos qui Synodo interfuerant, & Interdictum approbarant, Sedibus ſuis Rex iræ impotens exegit, Clericos illud obſervantes ab Eccleſiis ejecit, omnium bona fiſco addixit: *Ingeburgim* Reginam caſtiſſimam Stampis in Caſtro recluſit.

Philippus Auguſtus facto cum Ingeburge Regina divortio, Mariam ſuperducit.

Acta Pontificum & Conciliorum hac in cauſâ.

Concilium Pariſienſe.

Epiſt. 189. Lib. 11.

Concilium Divionenſe.

Concilium Viennenſe. Interdictum Regni.

Octo menſibus luxit Gallia Sacrorum omnium expers: donec *Octavianus* Oſtienſis & Velletrenſis Epiſcopus Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus ab *Innocentio III.* in Gallias miſſus, ad hujus cognitionem cauſæ, Interdictum ſolvit anno ducenteſimo ſuper milleſimum, Septembri menſe. Id in Concilio Nivigillenſi factum. (Nivigilla Brabantiæ oppidum eſt.) Hæ conditiones Regi imperatæ, ut Epiſcopis, cæteriſque Clericis, pro injuriis ac damnis illatis ſatisfaceret, *Mariam* ſuperductam à thoro & Regni finibus removeret, *Ingeburgim* reciperet ac Regio cultu haberet, juratoria cautione data, quòd eam abſque Eccleſiæ judicio non dimitteret. Sex menſium ſpatium ad proponendas objectiones contra matrimonium cum ipſa contractum, quæ in Concilio diſcuterentur, auditis *Canuti* Regis Danorum Oratoribus & Advocatis, aſſignatum eſt. Ita referunt *Innocentii III. Geſta*, & *Rogerius Hovedenus* poſteriori parte Annalium. Poſt ſex menſes de divortii cauſa in Concilio Sueſſionenſi *Octaviano* & *Joanne* Legatis Apoſtolicis præſidentibus, quindecim dierum ſpatio diſceptatum eſt. Aderant *Philippus* Rex, *Ingeburgis* Regina, & *Canuti* Regis Danorum Oratores. Poſt multas Juriſperitorum de Matrimonio confirmando vel dirimendo diſputationes, Rex morarum pertæſus, nec ſecundùm ſe dicendam ſubodoratus ſententiam, ſummo mane in equum inſiluit, & poſt ſe receptam *Ingelburgim* in Regiam reduxit, Cardinalibus & Epiſcopis inſalutatis. Ita Concilium nullo judicio facto dimiſſum eſt, non abſque Patrum ſtupore. Iſta conſtant ex *Geſtis Innocentii III.* ex *Rigordo*, *Rogerio de Hoveden*, & *Chronico Aquicinctino*.

Concilium Nivigellenſe, De Nivelle.

Concilium Sueſſionenſe.

Interdicto, de quo ſupra diximus, durante, in publicis Monumentis Inſtrumentiſque poſitum non fuiſſe *Regnante Philippo*, ſed *Regnante Chriſto*, ſcripſit *Nicolaus Vignerius*, lib. 3. *Hiſtoriæ Francorum*. Ex quo *Bellarminus* & *Perronius* Cardinales argumentum duxere ad probandum Reges aliquando à Romano Pontifice exauctorari poſſe. Verùm futile argumentum eſt, levique nixum fundamento. Primò *Vignerius* hujus obſervationis unum authorem laudat Fuxenſem Chronographum, hominem recentem, obſcurum & imperitum *N. Mediavilla*, qui anno 1456. Chronicon *Gaſtoni IV.* Fuxenſium Comiti XVI. inſcripſit. At Chronographus ille de *Philippo I.* id aſſerit, quod ad *Philippum Auguſtum* transfert *Vignerius*. Ait enim Formulam illam, *Regnante Chriſto*, uſurpatam fuiſſe quo tempore ab *Urbano II.* *Philippus* Rex Francorum excommunicatus erat. *Juretus* in Notis ad Epiſtolam XLVI. *Ivonis Carnotenſis*, ad *Philippum I.* refert, quod de *Secundo* ſcripſit *Vignerius*: Chronicon tamen Fuxenſe non laudat, ſed Sandionyſianum. *Citatur etiam* (inquit) *Autor priſci Chronici Cœnobii S. Dionyſii, adnotantis, toto tempore illius excommunicationis in Eccleſiaſticis Actis publicis ſolitum ſcribi*, Regnante Chriſto, *non autem*, Regnante Philippo. *Quod tamen nonnullis commentum Monachale videtur.* At Chronicon illud nihil hujuſmodi habet. Duplex interdictum paſſa Gallia eſt *Philippo Auguſto* regnante: primum anno 1199. Sententia lata eſt à *Petro Capuano* Sedis Apoſtolicæ Legato, propter captionem *Petri de Duaco* Cameracenſis Epiſcopi electi menſe Maio factam ab *Hugone* d'*Amelencourt*, ejúſque detentionem à *Philippo* Rege. Trimeſtre fuit Interdictum illud, Junio ſcilicet, Julio & Auguſto duravit. Alterum ab eodem Legato decretum eſt Januario menſe, anno ducenteſimo ſupra milleſimum, in Concilio Viennenſi, propter *Ingeburgis* repudium, & nuptias Regis cum *Ma-*

An Formula, Regnante Chriſto, fuerit in publicis Inſtrumentis uſurpata durante interdicto ob repudiatam à Philippo I. Ingeburgim, & Mariam ſuperductam?

Doctiſſimi Cardinales Bellarminus & Perronius falsò colligebant, ex Formula, Regnante Chriſto, in publicis Actis appoſitâ, Eccleſiæ poteſtatem vel indirectam in temporalia Regum.

ria. Quod Interdictum octo menſibus duravit. Sed neutrius interdicti tempore *Philippum Auguſtum* Regni clavum abjeciſſe, conſtat ex *Rigordo*, aliiſque Hiſtoricis. Nec durante Interdicto præſertim poſteriori, de quo major quæſtio eſt, mos conſignandorum *Philippi* Regis annis Actorum interruptum fuiſſe, probant publicæ Chartæ hac tempeſtate ſcriptæ: ſcilicet Charta *Joannis* Anglorum *Regis* data anno MCC. menſe Maio, ab Interdicti promulgatione quinto, in qua hæc habentur: *Noveritis quòd hæc eſt forma pacis facta inter Dominum noſtrum Philippum illuſtrem Regem Francorum, & Nos*, &c. Charta *Amalrici* Glocestriæ Comitis, eodem anno & menſe, in qua hæc habentur: *Domino Philippo Illuſtri Regi Francorum, & heredibus; de propria voluntate mea, & de mandato Domini mei Illuſtris Regis Angliæ, quittavi civitatem Ebroicenſem*, &c. Charta *Balduini* Albæmarlæ Comitis, in qua hæc leguntur: *De mandato Domini mei Illuſtris Regis Angliæ, juravi ſuper ſanctas Reliquias, quòd ſi ipſe Philippo, Illuſtri Regi Francorum non tenet pacem, ſicuti Charta ſua, quam idem Rex Francorum habet, teſtatur; ego infra primum diem competentem priuſquam exinde ſupermonitus fuero, continebo me*, &c. Charta *Odonis III.* Burgundiæ Ducis data menſe Januario anni MCC. quo promulgatum eſt Interdictum: *De Placito inter Herveum Comitem Autiſiodorenſem, & Guillelmum de Chanlita, ſi idem Guillelmus defecerit de recto in Curia Domini Regis mei Philippi, Illuſtris Francorum Regis*, &c. Chartæ denique Epiſcopi & Capituli Aurelianenſis apud Capellam datæ, conſignantur *Anno gratiæ milleſimo ducenteſimo, Regni Philippi vigeſimo ſecundo.* Hæc obſervat *Blondellus* in Diatriba *De Formula Regnante Chriſto*, Sectione III. Cap. IV.

Idem Author Sectione IV. oſtendit de Formula *Regnante Chriſto* Actis ſive publicis, ſive privatis apponenda, nullam unquam legem fuiſſe latam, ſed pro Scriptoris cujuſque arbitrio vel admiſſum, vel omiſſum ſemper ejus uſum fuiſſe. Monumentorum ſola Formula, *Regnante Chriſto*, à Chriſtianis conſignatorum ſub Ethnicis Principibus ſine ulla Principum mentione, plura profert exempla cap. I. ex Sanctorum Martyrum Actis. Sed & alia ſubjungit ex Actis Sanctorum qui ſub Chriſtianis Regibus vixere & obiere, quo tempore nulli Eccleſiæ Cenſuræ ipſi aut eorum populi ſubjacebant. Aliqua ex his ſelecta ſubjicio. I. Vita *Sancti Romualdi* Abbatis à *Beato Petro Damiani* ſcripta: *Obiit vir Beatiſſimus* XIII. *Kal. Juliarum, Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*, &c. Vita *Sanctæ Cunigundis* Imperatricis in MS. Rebdorfenſi: *Tranſiit autem anno Dominicæ Incarnationis* MIII. *Indict.* III. *V. Nonas Martii, Regnante in æternum qui eſt corona Virginum, Chriſto Domino noſtro.* Vita *Sancti Hilarii* Arelatenſis, à *Sancto Honorato* Maſſilienſi Epiſcopo ſcripta: *Quocirca me ejus ſuffragium muniat, ſed ſuis patrociniis meritum Sacerdotis in illa examinatione tremenda faciat inveniri: Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Vita *Sancti Germani* Pariſienſis; qui anno DLXXVI. die XXVIII. Maii è vita migravit: *Victor evolavit ad cœlos, Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Sanctus Eulogius *Memorialis Sanctorum*, lib. II. cap. II. *Conſummaverunt beati Martyres agonem ſuum* III. *Idus Martias Æra* 895. *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Wilhelmus Gemmeticenſis Lib. IV. Cap. XX. *Obiit apud Fiſcannum Richardus Dux Primus, flentibus populis, gaudentibus Angelis*, 996. *anno ab incarnatione Domini, Regnante eodem Jeſu Chriſto Domino noſtro.*

Anno circiter MXXVII.

Cap. II. oſtendit Monumenta Formulâ, *Regnante* Chriſto, & Infidelium Principum nominibus ſæpius fuiſſe conſignata. Tria vel quatuor exempla ſubjicio. Acta *Sancti Pionii* Martyris ad I. Februarii: *Hæc acta ſunt Julio Aſiæ Proconſule, Proclo & Quintilliano Magiſtratum gerentibus, Conſule III. Meſſio Quinto Trajano Decio Auguſto . . . . . . ut nos autem loquimur, Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Acta vetera *Sancti Marci* Evangeliſtæ edita à PP. *Henſchenio* & *Papebrochio* ad diem XXV. Aprilis: *Dormivit autem beatiſſimus Evangeliſta primus Domini noſtri Jeſu Chriſti Martyr apud Alexandriam Ægypti, die trigeſimo, quod eſt apud Romanos VIII. Kal. Maii, anno Neronis Imperii quarto-decimo, Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Paſſio *Sancti Cypriani* Martyris: *Paſſus eſt beatiſſimus Cyprianus Martyr die* XVIII. *Kal. Octob. ſub Valeriano & Galieno Impp. Regnante verò Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Paſſio *Sancti. Dionyſii* authore Methodio: *Paſſi ſunt beati Martyres Chriſti Dionyſius, Ruſticus, & Eleutherius, ſub Domitiano Imperatore, in partibus Galliæ, civitate Pariſiis, Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto.*

Cap. III. & IV. Monumentorum, Formula *Regnante Chriſto*, Chriſtianorúmque Principum nominibus ante *Philippi I.* ætatem conſignatorum profert exempla, è quibus pauca ſeligo. Capitulare Aquiſgranenſe *Caroli Magni* anno DCCLXXXIX. editum: *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto in perpetuum, Ego Carolus gratiâ Dei ejúſque miſericordiâ donante Rex & Rector Regni Francorum, & devotus Sanctæ Dei Eccleſiæ Defenſor humiliſque Adjutor.* Concilium Forojulienſe: *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto in perpetuum, ſuper omnes cœlos & ſuper omnem terram; Rege Regum & Domino dominantium . . . . . . de cujus largiſſimæ benignitatis manu invictiſſimi Principes Domini Carolus ac Pippinus, regalia ſceptra proſperis gubernare rebus probantur: Anno igitur fœliciſſimi Principatus eorum tertio & vigeſimo.* Theganus Lib. de Geſtis Ludovici Pii, ab initio: *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, anno Incarnationis ejus* 813. Concilium Sueſſionenſe II. anno DCCCLIII. celebratum. *Regnante in ſempiternum Domino Deo univerſorum, anno Incarnationis ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti*, DCCCLIII. *anno verò Regni glorioſi Caroli filii Ludovici religioſiſſimi Auguſti* XIII. *Indict.* I. *Epiſcopis juxta Inſtituta Canonum Synodum celebrare volentibus, annuit idem Rex Carolus.* Concilium III. Valentinum anno DCCCLV. *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, anno* DCCCLV. *ab Incarnatione ejus, glorioſiſſimo Lothario Imperante* XV. *Indict.* III. *menſe Januario*, VI. *Idus ejuſdem menſis, apud urbem Valentinam in domo Baſilicæ Sancti Joannis adjacente; cùm propter cauſam Epiſcopi civitatis ipſius criminibus diffamati, ex juſſione præfati Pii Principis, Reverentiſſimi trium Provinciarum Epiſcopi in unum collecti reſediſſent*, &c. His adde Notitiam *Judicati* pro *Ermengardo* Epiſcopo Urgelenſi adversùs *Durandum* Abbatem *Sanctæ Cæciliæ*, quam in Appendice Actorum Veterum poſt Capitularia edidit clariſſimus *Baluzius* pag. 1545. quæ ſic habet: *Domino noſtro perpetim Regnante Jeſu Chriſto, anno ſiquidem ejus ſanctiſſimæ trabeationis poſt milleſimum* XXIV. *Sereniſſimi quoque Roberti Francorum Regis* XXIX. &c. Eamdem Formulam, cum ſingulari quodam additamento exhibent Litteræ *Wadaldi* Epiſcopi Helenenſis ab eodem *Baluzio* editæ pag. 1535. *Facta Scriptura Donationis ſub die* IV. *Idus Aprilis, anno* II. *Quod obiit Karolus filius Ludovici Regis, Chriſto Regnante, & Regem expectante.* Quam numerandi rationem in multis veteribus Monumentis pariter inveniri,

Anno 914.

veniri, Vir idem clariſſimus obſervat. Anno Chriſti MXXXVI. Regnante *Henrico I.* eadem Formula uſurpata legitur in *Charta de Fontanellis*, quam exhibet *Chronicon Beſuenſe* pag. 561. Tom. I. Spicilegii Dacheriani. *Actum hoc publicè in præſati Sancti Cœnobio, & ſuper ejuſdem Altare; Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto cum Spiritu Sancto in Paternæ Majeſtatis dextera. Anno Incarnationis ipſius MXXXVI. Indict. IV. Epacta XX. pridie Kal. Julii, IV. Feria III. Lunæ..... Rege Henrico in ſceptris Francorum agente, Hugone vero in Pontificatus honore Eccleſiam regente Sanctæ Sedis Lingonicæ.*

Cap. V. Monumentorum, Formulâ, *Regnante Chriſto*, dum *Philippus I.* rerum ſummâ potiretur, conſignatorum exempla percurrit *Blondellus*: In iis ſunt, Charta Bellovacenſis, quæ ſic habet: *Actum in ipſa Beati Vedaſti Baſilica; in præſentia populi & Cleri, XV. Kal. Julii, anno Incarnationis Dominicæ MLXXII. Indict. IV. anno Regni Philippi XIII. Epiſcopatus Domini Guidonis IX. Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto per omnia ſecula ſeculorum, Amen.* Acta electionis Gregorii VII. *Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, anno clementiſſimæ Incarnationis ejus MLXXII. Indict. & Luna XI. X. Kal Maii, Feria ſecunda, die ſepulturæ Domini Alexandri bonæ memoriæ Secundi Papæ*, &c. Charta Anicienſis, quam *Janus à Coſta*, in Caput *Novit ille*, Tit. *De Judiciis*, &c. laudat: *Anno Domini MLXXX. Regnante Philippo, & inſuper Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Charta *Charitatis* ad Ligerim: *Fuit iſta Donatio facta anno ab Incarnatione Domini MLXXXI. ſed MLXXXV. firmata, Chriſto Regnante in cœlis, Philippo Rege Francorum ſceptrum tenente.*

Cap. VI. Monumentorum, Formulâ *Regnante Chriſto*, poſt obitum *Philippi I.* conſignatorum exempla recenſet. In iis ſunt Privilegium *Paſchalis II.* de Inveſtituris anno MCXI. *Anno Verbi Incarnati MCXI. Hoc confirmatum eſt in Baſilica Sancti Petri, XVI. Kal. Martii, Regnante in cœlis Domino noſtro Jeſu Chriſto cum Patre Æterno & Spiritu Sancto, Amen.* Vita Venerabilis *Roberti de Arbriſello*, anno MCXV. die 26. Februarii defuncti, à *Baldrico* Dolenſi Epiſcopo ſcripta: *In condigno ſepultum Mauſoleo, Ludovico in Francia Regnante, Paſchale Urbis Romæ Papatum adminiſtrante, Domino autem Jeſu Chriſto Imperante.* Charta Arienſis: *Actum hoc anno Verbi Incarnati MCLXIX. Kal. Auguſti, per manum Roberti Cancellarii Flandriæ, & Arienſis Eccleſiæ Præpoſiti, Regnante Ludovico Francorum, Imperante ſemper Domino noſtro Jeſu Chriſto.*

Cap. VII. Monumentorum, Formula *Regnante Chriſto*, ſub *Philippo II.* ejúſque poſteris conſignatorum dat exempla. In his ſunt Vita *Stephani* Dienſium Epiſcopi, anno MCCXIII. die VII. Septembris defuncti: *Conditus eſt in Eccleſia Beatiſſimæ Mariæ ſponſæ ſuæ, quemadmodum ipſe juſſerat, Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*, &c. Jacobi de Vitriaco Epiſtola ad *Joannem de Nivella*, &c. *Nonis Novembris, Salvatore mundi Regnante, Domino Petro Albanenſi Epiſcopo, Apoſtolicæ Sedis Legato ſolerter vigilante, anno gratiæ MCCXIX. capta eſt Damiata*, &c. Paſſio *Sancti Dominici* pueri Cæſaraugustani: *Paſſus eſt B. Dominicus menſe Auguſto, anno Incarnationis Dominicæ MCCL. Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto*, &c. Charta *Alfonſi* Caſtellæ Regis è Regeſto Burdigalenſi: *Factum apud Toletum, Regnante Chriſto, X. Kal. Maii, Æra MCCXCIII. id eſt, anno MCCLV.* Ideo autem hanc Formulam in Monumentis apponebant, ut ſignificarent omnia noſtra ſub Chriſti Regno geri, ab eo pendere, in ejus nomine fieri, & ad ejus gloriam referri debere: Reges ipſos rerum ſub eo dominos, ſe Summi Regis cum populis ſubditos profiteri, atque hac ſerviunte, quàm terrena dominatione fœliciores eſſe. Hæc obſervare operæ-pretium erat, ut pateat futile prorſus argumentum eſſe, quod ex hac Formula quidam Autores petunt contra ſupremam & ab Eccleſia ſeu directè ſeu indirectè independentem Regum ac Principum, qui ejuſdem Eccleſiæ non ſunt Beneficiarii, in temporalibus autoritatem.

Decimam apud Reclauſas ad ſe pertinentem, Cœnobio Sacri-portûs, ſive Barbellenſi, donavit *Philippus Auguſtus*, ea lege ut Monachi Divina Officia, & Miſſarum ſolemnia quæ meſſium tempore ob laborem & curam temporalium intermittebant; deinceps ab ea neceſſitate liberi, religiosè celebrarent. Diploma ea de re datum anno MCLXXXVI. edidit *D. Mabillonius* Lib. VI. *De Re Diplomatica*, Cap. CLXXXV.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 113. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Beneficia quædam ſunt de jure Regio.*

R. Hæc Propoſitio ibi non legitur. Quorumdam Beneficiorum Collationem ex Eccleſiæ conceſſione ad Reges Chriſtianiſſimos pertinere, certum eſt: nec tamen id ibi ſcripſi, ſed hæc duntaxat: *Philippus Auguſtus [illegible] electionum libertati, & Beneficiorum Regii juris collationi providet. Præbendas & Dignitates Eccleſiaſticas conferri juſſit viris honeſtis & litteratis.* Mera facti quæſtio eſt.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 119. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Futile argumentum pro exauctoratione Regis durante interdicto, ex Formula, REGNANTE CHRISTO.*

R. Inane re vera nulliuſque ponderis eſt. De hujus argumenti levitate Judicium audiant doctiſſimi Patris *Mabillonii* Monachi Benedictini, Lib. II. *De Re Diplomatica*, Cap. XXVI. *Cæterùm*, inquit, *non defuerunt his poſtremis temporibus qui aſſererent, Formulam* REGNANTE CHRISTO, *Actis publicis adſcriptam fuiſſe occaſione excommunicationis quâ Philippus I. ob Bertæ repudium, & Bertradam ſuperductam ſemel atque iterum percuſſus eſt. Quòd quàm à vero abhorreat, tam validè ac manifeſtè demonſtrarunt Joannes Beſlius & David Blondellus, ut nemo contra obmuſſare in poſterum auſurus ſit impunè. Idem demonſtrat Blondellus de Divortio Philippi Auguſti ab Ingelburge. Eam porro Formulam Actis ſive publicis, ſive privatis nulla unquam lege appoſitam fuiſſe: ſed pro Scriptoris arbitrio vel admiſſam, vel omiſſam. Aliquando verò utraque Formula Chriſto Regnantis & Philippi apponitur in illius temporis Monumentis. Sic Donatio Guillelmi Ternenſis anno MLXXVII. acta ante Regis Divortium,* PHILIPPO REGE HUMANO, ET CHRISTO REGE SUPERNO. Hæc P. Mabillonius. De eo argumento vir eruditus *Franciſcus Feu* Doctor Sacræ Facultatis Pariſienſis, in Tractatu *De Legibus*, Quæſt. IV. Art. IV. pag. 152. *Nullo modo*, inquit, *abdicatus fuit Philippus Interdicti tempore. Interdicti quidem incommoda moleſtè ferebant Regis ſubditi; ſed non minùs ideo Philippi II. addicti erant obſequio. Extant etiam adminiſtrationis Regia per biennium illud inſignia. Anno quippe ipſo 1199. Joannes Angliæ Rex Homagium Franciæ Regi Turonis fecit pro Comitatu Pictavenſi, & Arturus Britanniæ Dux pro ſuo Ducatu. Ipſe quoque Galliæ Rex Pallium ſericum obtulit ſuper Altare Sancti Dionyſii. Item anno 1200. pacem compoſuit cum Rege Angliæ, ſicuti referunt Rigordus & Matthæus Pariſius ex illorum temporum Chartis. Pariter conſtat inſertum ſemper fuiſſe Regis Philippi nomen Inſtrumentis publicis ut in Chartis Joannis Angliæ Regis, anno 1200. Balduini Comitis, Odonis III. Burgundiæ Ducis; Conventûs Omnium S. Benedicti Bituricenſis, & Hugonis Aurelianenſis Epiſcopi, &c. Et licèt quibuſdam in Chartis inſcriptum fuiſſet, REGNANTE CHRISTO, non REGNANTE PHILIPPO II. nihil inde ſequeretur, ut oſtendimus ubi de Philippo I. fuit actum.* Hæc eximius Doctor.

SCHOLION III.

Scholion III.

In eodem Articulo, pag. 120. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionum notant: *Reges abſoluti, qui non ſunt Beneficiarii Eccleſiæ, non dependent in temporalibus à Papa.*

R. Reges ac Principes ſupremos (quos Cenſores *abſolutos* vocant) ſive qui non ſunt Eccleſiæ Beneficiarii, in temporalibus à Summo Pontifice non pendere, non mea privata Doctrina eſt, ſed Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ.

CAPUT XI.

De Regibus Hiſpaniæ Sæculis XI. & XII.

ARTICULUS I.

De Alfonſo V. Veremundo III. Sanctio Majore, & Ferdinando I. & Ramiro Aragonum Rege.

Alfonſus V. I. VEREMUNDO *Podagrico* in Regnum Legionenſe ſucceſſit *Alfonſus* filius, puer quinquennis, anno nongenteſimo nonageſimo-nono. Minorem ejus ætatem rexit *Melendus* Galæciæ Comes, Regnúmque eximia fide procuravit, ſecundum ſupremam *Veremundi* Regis voluntatem. Ejus filia, nomine *Elvira*, adulto Regi connubio juncta eſt: ex qua *Veremundum* & *Sanctiam* procreavit. Sororem *Theraſiam Obeydallæ* Arabum in Hiſpania Regi uxorem dedit. Barbari nuptias congreſsúmque Virgo caſtiſſima detrectavit, niſi prius Chriſtianis Sacris initiaretur. Ipsâ vitiatâ, divinitus percuſſus, illam cum amplis muneribus ad fratrem remiſit. [Legione in *Sancti Pelagii* Monaſterio acceptam ignominiam religioſæ vitæ ſtudiis ſolata eſt. Regni Ordinibus Ovetum convocatis, Priſcas Gothorum Leges reformavit, Legionem urbem crebris Maurorum inſultibus ad caſas redactam inſtauravit, Templum Deo erexit *Sancti Joannis Baptiſtæ* nomine, Legionenſium Regum ſepulturæ deſtinatum. In *Viſei* Luſitaniæ urbis obſidione, quam eripere Mauris cupiebat, ſagitta confixus eſt *Alfonſus V.* anno Chriſti MXXVIII. Eo regnante: *Attilanus* Legionenſis Epiſcopus, & *Florianus* Preſbyter, divini verbi præco eximius, ſanctitatis fama celebres fuere. Hæc excerpta ſunt ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico* Toletano Archipræſule Lib. V. *De Rebus Hiſpaniæ*, Cap. XVIII. & XIX. *Roderico Sanctio*, Hiſtoriæ Hiſpanicæ Parte III. Cap. XXIII. *Alfonſo à Carthagena*, in *Anacephalæoſi Regum Hiſpaniæ*, Cap. LXVII. *Franciſco Taraphæ* Lib. de origine ac Rebus geſtis Regum Hiſpaniæ, *Joanne Vaſæo* in Chronico Hiſpaniæ, & *Joanne Mariana* Lib. VIII. Cap. X. & XI.

Veremundus III. II. Poſt *Alfonſum* patrem regnavit *Veremundus III.* anno MXXVIII. qui *Sanctio* Caſtellæ Comiti fatalis fuit. Hunc in principatum ſucceſſit *Garſias* filius, infra annum, in ipſa nuptiarum lætitia peremptus. *Sanctius* Rex Vaſconum Caſtellæ Principatu auctus, Comitis honorem nomenque Regis inſignibus atque appellatione commutavit. *Veremundus* Legionenſis Rex, converſo ad Religionis ſtudium & pacis artes animo, populos optimè gubernabat, cùm à *Sanctio* ad arma compulſus eſt. A quo magnis cladibus affectus, pacem fecit conditionibus Chriſtianæ rei in Hiſpania commodis. *Sanctia* ſcilicet *Veremundi* ſoror *Ferdinando* Vaſconum Regis filio pacta eſt cum Regni utriuſque ſucceſſione. Quicquid in controverſiam veniebat, aut eo Bello detractum erat, dotis nomine in præſentia datum. Poſt *Sanctii* mortem violatis pactis, *Ferdinandum* ſororium de finibus laceſſivit. Ad Carrionis [illegible] pam in Tamaronis valle commiſſo prœlio, *Veremundus* occubuit anno MXXXVIII. Hæc ex *Luca Tudenſi* in Chronico, *Roderico* Præſule Lib. V. de Rebus Hiſpaniæ, Cap. XX. & Lib. VI. Cap. VIII. *Roderico Sanctio* Parte III. Cap. XXIV. *Alfonſo à Carthagena*, Cap. LXVIII. *Franciſco Taraphâ* Lib. de Geſtis Regum Hiſpaniæ, & *Joanne Mariana* Lib. VIII. Cap. XII. & Lib. IX. Cap. I. diſcimus.

Sanctius Major. III. *Sanctius*, rebus militiæ domique præclare geſtis *Majoris* cognomen promeritus, Vaſconum, Caſtellæque Rex, Mauros bello laceſſivit, attrivitque, ditionibus eorum Cordubam uſque vaſtatis. Victoriarum curſum domeſtica retardavit calamitas: crimen ſcilicet adulterii à *Garſia* filio natu majori Reginæ impoſitum, filio altero *Ferdinando* connivente. *Ramirus* Regis etiam filius ex impari matre, inſontis novercæ vicem miſeratus, ejus innocentiam ſingulari certamine ſe adverſus impios fratres probaturum profeſſus eſt. Interim Sanctus quidam ex Angorenſi Cœnobio Monachus, *cui confeſſi fuerant ſe in Matrem filii infamiam congeſſiſſe, timens ne in tanto periculo Regina innocens damnaretur, Regi, quæ perceperat, revelavit: & ſalvatus eſt Reginæ ſanguis innoxius illa die.* Ita refert Rodericus Toletanus Archipræſul. Quod ſanè de Sacramentali Confeſſione non eſt intelligendum, quam vir ſanctus abſque ſacrilegio revelari non poſſe noviſſet. Matri arbitrium de filiis à patre permiſſum eſt. Quæ ipſorum lachrymis, Procerúmque precibus victa, veniam hac lege dediſſe fertur, ut *Garſias* tragœdiæ totius author à Regni Caſtellæ hæreditate excluderetur: *Ramiro* privigno innocentiæ defenſæ merces Aragoniæ Regnum eſſet. *Sanctius*, Monaſticæ Diſciplinæ, quæ bellorum temporibus, ut uſu-venit, peſſumdata fuerat, reſtaurandæ animum adjiciens, Cluniacenſes Monachos in Cœnobia Leirenſe, Onienſe, & Sancti Joannis prope Jaccam, evocavit. *Et ne tantam multitudinem, quantam neceſſe erat tot domiciliis occupandis evocare ex Gallia neceſſe eſſet, providus Rex Paternum Sacerdotem, & duodecim Socios in Galliam dimiſerat, ut Cluniacenſis Collegii moribus informati, excultique Inſtitutis, eam vitæ rationem traducerent in Hiſpaniam* (inquit *Mariana.*) Eo regnante, anno MXXXII. Synodus Pompelone habita, de Pompelonenſi Epiſcopo ex Leirenſi Monaſterio in priſcam Sedem reducendo. Leirenſibus Monachis poteſtatem creandi Pompelonenſem Epiſcopum à *Joanne XIX.* Pontifice Maximo, ſe rogante, conceſſam idem Rex *Sanctius* Diplomate confirmavit. Palentiam urbem inſtauraſſe, ibique deſignato Epiſcopo & Succeſſoribus donaſſe traditur. Ovetum religionis cauſa profectus, ad Sanctorum corpora quæ in ea civitate habentur, colenda, ex inſidiis in itinere interfectus eſt, die 18. Octobris, anno 1035. Hæc de *Sanctio Majori* commemorant *Lucas Tudenſis*, *Rodericus* Lib. 5. Cap. 24. & 26. *Rodericus Sanctius* Parte 3. Cap. 25. *Joannes Vaſæus* in fine Chronicorum, *Joannes Mariana* Lib. 8. Cap. 13. & 14.

Confeſſionis ſacramentalis [illegible] ſigillum.

Rex Sanctius Monaſticam Diſciplinam reſtituit.

Ferdinandus I. IV. *Ferdinandus I.* Caſtellæ Rex à *Sanctio* patre & *Numma* matre deſignatus, debellato cæſóque *Veremundo*, Legionenſi Regno auctus eſt, &

à

à *Servando* Legionenſi Epiſcopo in Æde Sacra A *Beatæ Mariæ de Regula* coronatus, decimo Kalendas Julii anno MXXXVIII. Bellum in Mauros confecit, multis victoriis illuſtre. Arces, urbéſque nobiliſſimæ Barbaris ereptæ, quas inter Conimbrica. In ejus expugnatione haud inutiles eſſe Reipublicæ Monachos publico documento comprobatum. *Erant* (inquit *Rodericus* Archipræſul) *ſub Arabum poteſtate Monachi Religioſi in loco arcto, qui Lorunanum adhuc hodie appellatur. Hi laboribus manuum inſiſtentes, theſauros frumenti, ordei, & milii, & ſiliginis, ignorantibus Arabibus conſervarant, hæc omnia proprio victui ſubtrahentes. Verùm quia protracta obſidio victualibus indigebat, de receſſu ab omnibus tractabatur: Sed audientes Monachi occurrunt, & quæ à longis temporibus conſervarant, Regi & obſidioni liberaliter obtulerunt.* Secundùm hæc, *Benadetum* Regem, qui B Mauris Hiſpali jura dabat, multis cladibus affectum, vectigalem fecit. Sacrum *Sancti Iſidori* Epiſcopi quondam Hiſpalenſis corpus, ab *Alvito* Epiſcopo, ejuſdem Sancti Præſulis revelatione inventum, Legionem tranſlatum eſt, atque in templo *S. Joannis Baptiſtæ* nomini dicato, quod *Ferdinandus* Rex piiſſimæ conjugis *Sanctiæ* hortatu inſtauraverat; depoſitum eſt. Multa edita miracula. Ædes illa Vetus *S. Joannis Baptiſtæ* nomen, *Sancti Iſidori* appellatione poſtea mutavit. Anno Chriſti M L. Concilium in Caſtrum Coyacam, Ovetenſis Diœceſis à *Ferdinando* Rege convocatum eſt. Eccleſiaſtica Diſciplina, & Politia civilis tredecim Canonibus ſancitæ. De iſto Concilio ſuo loco egimus. Vaſconibus imperabat *Garſias*, *Ferdinandi* frater, quem in Caſtellæ fines irrumpentem, armis repellere compulſus eſt. Pugna ad Ataporcam, quod oppidum eſt ſexto-decimo ab Urbe Burgis Lapide, commiſſa. *Garſias* repudiata pace, quam ipſi *Ferdinandus*, tametſi viribus longè ſuperior amanter offerebat, à duobus Vaſconibus tranſfugis ha ta confoſſus occubuit anno 1053. Rerum præclarè geſtarum gloria *Ferdinando* non ſolùm *Magni*, ſed Imperatoris etiam appellationem, ultro deferentibus populis peperit. Id Henrico II. Germaniæ Imperatori movit invidiam. Ad Concilii Turonenſis Patres, quibus *Hildebrandus*, *Victoris II.* Pontificis Maximi Legatus præerat, querimonias detulit contra *Ferdinandum*, qui Imperii Romani majeſtatem offenderet, Imperatoris nomine uſurpato. Id ipſi Anathematis interminatione vetitum. Miſſi ad Pontificem Legati, qui libertatis Hiſpanicæ cauſam peroraren. Miſſus cum numeroſo exercitu *Rodericus Diacius*, qui contra Germaniæ Imperatorem illam tueretur. Pontifex *Rupertum*, Tituli *Sanctæ Sabinæ* Cardinalem, ejus controverſiæ cum Imperatoris Legatis componendæ gratiâ Toloſam ire juſſit: ubi diſcepta cauſa, pro libertate Hiſpaniæ pronuntiatum eſt: decretúmque Germanis nullum deinceps jus in Hiſpaniæ Reges fore.

Bellum Mauricum.

Monachi Reipublicæ non inutiles.

S. Iſidori Hiſpalenſis tranſlatio.

Concilium Coyacenſe.

Ferdinandi cum Henrico II. Imperatore controverſia.

Germanis Imperatoribus nullum jus in Hiſpaniæ Reges.

Anno M L V I. Concilium Compoſtellæ celebratum eſt. Sancitum, inter alia, ut Epiſcopi atque Presbyteri Miſſam quotidie celebrarent: Ut Clerici, tempore Jejunii & Litaniarum, quoties publica delictorum expiatio indiceretur, cilicio induerentur. Hæc ex *Antonii Auguſtini* Codice *Baronius* Cardinalis ad eumdem annum obſervat. *Ferdinandus* Rex victor ex Maurico bello rediens, anno Chriſti M L X V. Decembri menſe, Chriſtianis expiatus Sacramentis, Legione religioſè obiit ad *S. Iſidori* ſepulchrum. Quò, ſumptâ Euchariſtiâ, cùm ſe deferri juſſiſſet, pias illas ad Deum voces emiſerat: *Tua eſt potentia, tuum eſt Regnum, Domine: Tu es ſuper omnes Reges, tuo Imperio omnia ſunt ſubjecta: Quod te donante accepi, reſtituo tibi Regnum. Tantum animam meam in æterna luce jubeas collocari.* Hæc dixit; & poſitis Regalibus ornamentis, Pœnitentiam & Extremam-Unctionem ab Epiſcopis accepit, ciliciòque indutus, & conſperſus cinere, die Sancto *Joanni Evangeliſtæ* ſacra Spiritum Deo reddidit. Ejus in Eccleſias & Monaſteria munificentiâ Hiſtorici prædicant. In *S. Facundi* Cœnobio frequens, *Monachorum cibis contentus, pari ordine & conſortio, quaſi unus ex eis, & Divinis Officiis inſiſtebat, & cibariis regularibus utebatur. Obtulit Cluniacenſi Monaſterio de Regio Fiſco mille aureos, annuatim, perpetuò ſolvendos*, ut *Rodericus* docet. Annos viginti & octo, ſex menſes, & dies duodecim in Caſtella ſimul & Legione regnavit; duodecim annis in Caſtella tantùm, partem patre ſuperſtite, partem defuncto. Numeroſam prolem reliquit, *Santiium*, *Alfonſum*, & *Garſiam* filios, *Urracam*, & *Elviram* filias. Regnum trifariam diviſum filiis legavit. *Santio* natu maximo, Caſtellæ Regnum; Legionis, *Alfonſo*; cum nonnullis Galæciæ civitatibus; Reliquam Galæciæ partem, & Luſitaniæ ditiones Mauris ereptas *Garſiæ*. *Urracæ* filiæ Zamoram, *Elviræ* Taurum aſſignavit. Quæ urbes *Infantaticum* appellatæ ſunt, voce uſurpata ad eam hæreditatis C portionem quæ minoribus Regum filiis vitæ ſuſtentandæ causâ obveniebat, ſignificandam. Eorum quæ de *Ferdinando* Rege dixi, Authores habeo *Rodericum* Archipræſulem lib. VI. *De Rebus Hiſpaniæ*, cap. VI. & XI. XII. & XIII. *Lucam Tudenſem* in Chronico, *Rodericum Santium* Parte I. Cap. XXVI. *Alfonſum a Carthagena* Cap. LXXIII. *Franciſcum Tarapha* Lib. *De Regibus Hiſpaniæ*, & *Joannem Mariana* Lib. IX. Cap. II. & quatuor ſequentibus.

Concilium Compoſtellanum.

Pius Ferdinandi Regis obitus.

V. *Ramirus*, *Sanctii Majoris* filius, primus Aragonum Rex appellatus, re in Mauros ſtrenuè geſta, Cæſarauguſtanum & Ilerdenſem Regulos vectigales fecit. Oſcæ Regem aliquot prælis debellavit. D Palliarenſem ditionem ſuo adjunxit Imperio. Eo regnante, anno M L X. ad Jaccam urbem Concilium habitum eſt, in quo Sacra omnia ex Romanæ Eccleſiæ ritu inſtaurata fuere. Jaccæ Sedes Epiſcopalis conſtituta, quæ Oſcæ priùs fuerat, ſtatutúmque ut quandocumque Oſca a Maurorum dominatione eriperetur, illi Jaccetana Sedes ſubjiceretur, & tanquam filia matrem piè ſanctéque coleret. Ita referunt *Hieronymus Blanca* in Commentariis Rerum Aragonenſium, & *Hieronymus Zurita* in Rerum Aragonenſium Indicibus. Eodem Rege præſente, habita eſt Synodus altera apud *S. Joannem de la Pegna*, anno M L X I I. ut vult *Hyeronymus* E *Blanca*: quam tamen Chronologiam difficultate non carere, vir eruditus G. *Coſſartius* S. J. in Nota ad hanc Synodum oſtendit. A Patribus ſtatutum, Ut Epiſcopi Aragonenſes ex Monachis Cœnobii illius in quo habita eſt Synodus, eligantur. Hoc aliáque Decreta præſens *Ramirus* Aragonum Rex confirmavit, cum ditarum interminatione in eos qui illa temerè violarent. Fragmentum ex vetuſto Codice *S. Joannis* Commentariis ſuis *Blanca* inſeruit. In prælio adversùs *Santiium* Caſtellæ Regem *Ferdinandi* fratris filium cecidit *Ramirus* anno Chriſti M L X I I I. F

Ramirus Rex Aragonum.

Concilium ad Jaccam.

Synodus apud S. Joannem de la Pegna.

ARTICULUS II.

De Sanctio II. Alfonſo VI. Caſtellæ : Et Sanctio, ac Petro Aragonum Regibus.

Sanctius II. Caſtellæ Rex.

Civile bellum.

I. SAnctius II. Caſtellæ Rex, impium ac nefarium in fratres *Alfonſum VI.* Legionis Regem, & *Garſiam* Galæciæ, cupiditate dominandi bellum ſuſcepit. Ad Plantacam commiſſo prælio, *Alfonſus* magna ſuorum clade fugatus. Ad Vulpeculariam, oppidum ad Carrionis ripam ſitum, rurſus belli fortunam tentavit : victæ fuB ſæque *Sanctii* Caſtellæ Regis copiæ. At ille collectis viribus multò mane hoſtes de prælio nihil cogitantes agreſſus, partem cæcîdit, partem in fugam compulit. *Alfonſus* ipſe Carrione in Templo B. Virginis, quò præſidii causâ confugerat, captus, miſſúſque Burgos, in ejus urbis arce in cuſtodiam traditus eſt. Clades illa contigit anno MLXXI. Inde concedente *Sanctio* Rege eductus, ea lege ut in Cœnobio *Sancti Facundi* Monachum indueret, veſtem Religioſam, quam metu, non propoſito ſumpſerat, abjecit ; ad Regem Maurorum *Almenonem* Toletum confugit. Interim *Sanctius* fraternum Legionis Regnum occupat. Mox arma convertit in Galæciam, ubi C *Garſias* frater natu minimus regnabat. Hic fruſtra Maurorum auxilia imploravit, alienatis ſuorum animis. *Sanctius* ad Scalabim urbem ipſi obviàm procedens, cæſis ipſius copiis, ipſum ad Lunæ arcem miſſum, in cuſtodiam tradi juſſit. Spoliatis & in ordinem redactis fratribus, ſororum quoque hereditatem invadere ferox *Sanctius* decrevit. Primùm Zamoram urbem petit, quæ in *Urracæ* poteſtate erat. Qua in obſidione per inſidias occiſus eſt, cùm annos ſex regnaſſet.

Alfonſus Sextus Rex Caſtellæ.

Romani Ritus in Eccleſias Hiſpaniæ introductio.

Toleti expugnatio.

II. *Alfonſus* ad Legionis, Caſtellæque Regna, ſublato *Sanctio*, revocatus eſt anno MLXXIII. D Poſt triennium, miſſus à *Gregorio VII.* Pontifice Maximo Sedis Apoſtolicæ Legatus *Richardus* Maſſilienſis Abbas, Synodum congregavit, in qua, ſecundùm Regis voluntatem, Ritu Gotthico Sacrorum abrogato, Romanus Caſtellæ ac Legionis Eccleſiis, totique Hiſpaniæ traditus eſt. Mortuo *Almenone* Toletano Rege, & *Hiſſemo* filio ejus natu maximo poſt annum ab obitu patris extincto, in Regnum Mauricum *Hyaia Alardibilis*, *Hiſſemi* frater ſucceſſit, homo ob ignaviam, impudicitiam, & tyrannidem, Mauris æquè ac Chriſtianis exoſus. *Alfonſi* Regis ab ipſis imploratum auxilium. Magnis ille delectibus habitis, Mauros, quorum res in Celtiberia & Bætica E *Roderici Cidi* virtute jam profligatæ erant, *Almofala* Regulus captus, *Alfagius* victus, Barbari magno numero cæſi, in firmiſſimo totius ipſorum ditionis propugnaculo, Toleto nimirum, aggreſſus eſt. Urbs diuturna & pertinaci obſidione ad deditionem compulſa, octavo Kalendas Junii, anno milleſimo octogeſimo quinto. Inſtaurata Sacrorum religio : *Bernardus* Ordinis Benedictini Monachus, à *S. Hugone* Cluniacenſi Abbate inſtitutus, ad *Alfonſum* Regem ab eodem miſſus Monaſticæ Diſciplinæ in Hiſpania reſti- F tuendæ cauſa, & *S. Facundi* Cœnobio à Rege præpoſitus Abbas, Toletanus Archiepiſcopus creatus eſt. Arces, oppida, municipia, magno numero Toletanæ Eccleſiæ à Rege attributa. Anno milleſimo octogeſimo-octavo, *Bernardus* Archiepiſcopus Toletanus Romam pervenit ; Pallium, Primatúmque totius Hiſpaniæ & Galliæ Gotthicæ ab *Urbano II.* Pontifice Maximo impetravit ; per Gallias rediens, viros honeſtos & literatos ex variis Chriſtianiſſimi Regni regionibus in Hiſ-

Bernardus O. B. Monachus Toletanus Archiepiſcopus creatus.

Viros literatos ex Galliis in Hiſpaniam ductos, Epiſcopos creat.

A paniam ſecum duxit, quos poſtea Epiſcopos creavit. Horum nomina celebrat *Rodericus* Archipræſul. Poſt annum Toleti habita Synodus, in qua de Gotthico Sacrorum Ritu antiquando actum eſt. Legatus Apoſtolicus, Archiepiſcopus *Bernardus*, Rex *Alfonſus*, uxore ſuadente *Conſtantia*, quam ex Regia Galliarum duxerat, in id conſilii conſpirarunt. Orta inde in Clero & populo antiqui Ritûs ſtudioſiſſimis contentio. Poſt multam altercationem, militiæ placuit controverſiam ſingulari certamine dirimi. Qui pro Gotthico pugnabat Officio, palmam tulit. Nec B tamen victa pars acquievit. Ignis itaque Judicio res permiſſa eſt. Officii Toletani & Gallicani Libri, jejunio & oratione præmiſſis, in ignem projecti. Poſterior flammis abſumptus. Prior, ſcilicet Gotthicus, illæſus ex igne proſiliit. Rex propoſiti tenax Gallicanum, ſeu, quod idem erat, Romanum Officium, Ritúſque in omnibus ditionibus ſuis ſuſcipi ac celebrari ſanxit lege lata. Hinc locus vulgari Proverbio datus : *Quò volunt Reges, vadunt Leges.* Ita refert *Rodericus* Archipræſul Toletanus. Paulò aliter *Mariana*, ſed *Roderico* trecentis annis antiquiori majorem fidem adhibuerim. Altera Synodus anno Chriſti milleſimo nonageſimo-primo Legione haC bita. Præfuit *Rainerius* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legatus, adfuit *Bernardus* Toletanus Archipræſul. De Officiis Eccleſiaſticis ordinandis, & reſtituenda diſciplina deliberatum eſt. Gallici Caracteres Gotthicis communi Decreto ſubſtituti. Annis undecimi ſæculi reliquis, novemque duodecimi prioribus, continuum graviſſimúmque bellum adversùs Mauros in ſpem dominationis erectos priſtinæ, multámque cladem Hiſpaniæ inferentes, *Alfonſum* Regem occupavit. E vita migravit anno nono ſupra centeſimum & milleſimum, Kalendis Julii, cùm annis tribus & quadraginta à morte Patris regnaſſet. D Hoc ipſum elogio exornat Rodericus Ximenius. *Hic fuit ſtrenuitate maxima nobilis, virtute excelſus, gloria ſingularis. Abundavit in diebus ejus juſtitia, finem accepit ſervitus, conſolationem lachrymæ, augmentum fides, dilatationem Patria, audaciam populus. Confuſus eſt inimicus, obtinuit gladius, ceſſavit Arabs, timuit Afer. Ploratus & ululatus Hiſpaniæ uſque ad iſtum manſit abſque conſolatore : Dextera ejus Præſidium Patriæ, munimentum abſque timore, fortitudo ſine perturbatione, protectio pauperum, virtus Magnatum. Magnitudo cordis ejus infra anguſtias Aſturiarum non potuit contineri, & elegit laborem individuum comitem vitæ ſuæ. Rex acE creſcens Magnanimus Aldefonſus, Rex accreſcens ſedit, arcus ejus confiſus in Domino, invenit gratiam in oculis Creatoris, magnificavit eum in timore inimicorum, & in populo ſuo elegit eum zelare fidem, dilatare Regnum, exterminare inimicos, multiplicare Eccleſias, reſtaurare Sancta, reſtituere diſſipata.* De *Sanctio II. Alfonſo VI.* & *Garſia*, legi poſſunt *Rodericus* Archipræſul Libro VI. *De Rebus Hiſpaniæ*, à Cap. XV. ad XXXV. *Lucas Tudenſis* in Chronico, *Rodericus Sanctius* Parte III. *Hiſtoriæ Hiſpanicæ* cap. XXVIII. & XXIX. *Alfonſus* F *a Carthagena* in *Anacephalæoſi*, Cap. LXXIV. & LXXV. *Franciſcus Tarapha* Lib. *De Regibus Hiſpaniæ*, & *Joannes Mariana* Lib. IX. à Cap. VIII ad finem, & Lib. X. Cap. I. & VII.

Toletana Synodus.

Gotthici Ritus in Sacris abrogatio.

Synodus Legionenſis.

Alfonſi Sexti Caſtellæ Regis elogium.

III. *Sanctius*, *Ramiri* filius patri in Aragoniæ *Regnum* ſucceſſit anno ætatis duodevigeſimo, Chriſti milleſimo ſexageſimo-tertio : ditionem ſuam latè amplificavit, oppidis caſtriſque plurimis Maurorum tyrannidi ereptis. Pompelonenſes, *Sanctio*, *Garſiæ* Regis filio à *Raimundo* fratre ad Rotam interfecto, eumdem *Raimundum* è

Sanctius Rex Aragonum.

Regni

Pompelonenſe Regnum Aragonio adjunctum.

Regni finibus expellentes, ne is apud eos regnaret, qui fraterna cæde pollutus eſſet, *Sanctio* Aragonum Regi ſe dedidere. Sic Pompelonenſe Regnum Aragonenſi adjunctum eſt. In obſidione Oſcæ, quam urbem tenebant Mauri, ſagitta confoſſus occubuit, cùm filio *Petro* Regnum tradidiſſet, fidémque ab eo & *Alfonſo* fratre, ac Proceribus recepiſſet, ipſos ab urbe, donec expugnata eſſet, minimè receſſuros. Mortem ejus conſignant Hiſtoriæ nonis Junii, anno milleſimo nonageſimo-quarto. Præter *Petrum*, & *Alfonſum*, tertium filium ex Chriſtianis nuptiis ſuſceperat, nomine *Ramirum*, quem divino cultui conſecravit, & Cœnobio *Sancti Pontii* Tomerienſis, in Provincia Narbonenſi, adhuc puerum obtulit; ubi ſub Abbatis *Frotardi* ſanctiſſima diſciplina inſtitutus, Vitam Monaſticam profeſſus eſt. Idem Monaſterium multis donis auxit Rex piiſſimus, oblationémque ac donationem ſcripto Diplomate confirmavit, quod in Rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum Indicibus editum eſt. Pietatem eximiam ſpirant hæc Diplomatis verba : *Ego volens placare in omnibus divinitatem, ob immenſa beneficia à Deo collata : quoniam debet fœlicitas hominis beneficiis reſpondere Creatoris : calore Sancti Spiritus ſuccenſus, offero amabile mihi pignus, ſcilicet Ramirum filium meum Deo, & glorioſiſſimæ ſemper Virgini Mariæ, & glorioſo Martyri Pontio Cœnobii præſcripti, atque Abbati, & Monachis ibidem degentibus in perpetuum, ea videlicet fideli devotione, quatenus ſit Monachus ſecundum Regulam Sancti Benedicti, præſcripti Cœnobii, & imploret Domini bonitatem pro me & Matre ſua, cunctiſque propinquis ſuis.* Et in fine : *Vos igitur, Confratres mei de Sancto Pontio ! miſeremini amantiſſimo filio meo Ramiro, quem dono & offero Deo, & prædicto Cœnobio, ea videlicet devotione, & fide, quâ obtulit Abraham filium ſuum Iſaac Deo, & Anna Samuel filium ſuum Sacerdoti Heli, in conſpectu Dei, quatenus in Templo Dei ſemper deſerviat : atque ejus exemplo & vita, ac doctrina provocatus : necnon precibus prædicti filii mei ac veſtris adjutus, valeam pervenire ad virentis Paradiſi gaudia.* Monaſterio etiam *Sanctis Joannis De la Pegna*, antiqua Privilegia confirmavit, novàque conceſſit ſcripto Diplomate. *Do*, inquit, *concedo, & confirmo Abbati Aymerico, & Monachis ſub eo vel Succeſſoribus ſuis Deo militantibus, talia Præcepta, & Privilegia, & Decreta, & Libertates, qualia habet Cluniacenſe Monaſterium, de cujus ſanctiſſimo fonte Ordo Beati Benedicti in hoc loco prius manavit. Do, concedo, & confirmo eis etiam Monaſteria, & Eccleſias Parochianas, necnon & villas, & cellas, & molendina, & ſylvas, & omnia alodia*, &c. *Ut ſicut Cluniacenſes ſunt liberi ab omni jugo humanæ ſervitutis, ita & iſti ſint, tantummodo ſervantes debitam reverentiam Apoſtolicæ Sedi : ut liberi & expediti valeant exorare miſericordiam Dei pro ſtabilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ, & pro quiete Regni mei*, &c. Diploma deſcribit *Hieronymus Blanca* in Commentariis Rerum Aragonenſium.

Sanctii Regis Aragonum pietas.

Petrus Rex Aragonum.

IV. *Petrus* ſecundùm *Sanctium* Patrem in Aragonia regnavit, in Oſcæ expugnationem poſt ejus obitum majori virium contentione incumbens. In Maurorum ingentes copias, quæ obſeſſis in auxilium advolabant, ad pagum Alcoracenſem acerrimè dimicatum eſt. Quadraginta millia Barbarorum cæſa, Chriſtianorum vix mille deſideratis. Anno milleſimo nonageſimo ſexto XIV. Kal. Decembris hæc parta victoria. Oſcenſes munitionibus diffidentes, mox urbem Victori dedidere. Templum Chriſtiano ritu expurgatum, Sedes Oſcenſis reſtituta, *Petrus* Jaccetanus Epiſcopus, Oſcenſis deinceps appellatus eſt. *Sancti Victoriani* Martyris corpore ad ſtativa Caſtra perlato divinum Numen cœleſtémque vim præſto fuiſſe pugnantibus pro religione & libertate Chriſtianis, *Rodericus Ximenius* author eſt. S. etiam *Georgii* præſidio acceptas palmas tulere. Aragonici Regni Inſignibus celebris illa victoria expreſſa eſt ad gentis decus ſempiternum. Scuto argenteo punicea Crux appoſita, index præſentis Numinis, quatuor capitibus in quadrum redactis, & ſanguine delibutis diſcernitur : capitáque ipſa faſciis cretatis, tanquam diademate devincta, quatuor Reges Mauros eo prælio cæſos teſtantur. Alia deinde oppida, arcéſque Mauris eripuit Rex *Felix*, *Pius*, *Victor*, *Maximus*. His eum titulis Hiſtoriæ decorant. Obiit in medio gloriæ curſu, IV. Kalendas Octobris, anno milleſimo centeſimo quarto. Hæc ex Indice Rerum ab Aragonum Regibus geſtarum, ex *Hieronymo Blanca*, aliiſque probatis Authoribus accepta.

Victoria de Mauris reportata.

Oſcæ deditio.

Aragonii Regni inſignia.

ARTICULUS III.

De Urraca, & Alfonſo VII. ejus filio, Caſtellæ Regibus : & Alfonſo Portugalliæ Primo Rege.

Urraca Caſtellæ Regina.

I. POſt *Alfonſi VI.* Caſtellæ Regis mortem, Regnum ad *Urracam* ejus filiam jure devolutum eſt, quam ex *Conſtantia* ſuſceperat. Hæc primùm nupſerat *Raimundo* Comiti, Burgundi Comitis fratri, cui filium pepererat *Alfonſum*. Poſt ejus obitum, *Alfonſo* Aragonum Regi fuerat collocata. Is collecto exercitu, cum *Urraca* uxore ſtatim in Caſtellam properavit, ejus hereditatem recepturus. Ampliſſimi Regni poſſeſſionem iniit ; urbibus, arcibus, atque præſidiis Præfectos ex Aragonia gente dedit, Procerum Caſtellæ voluntatibus diffidens : Regnum pacificè moderatus eſt, à Maurorum incurſibus fortiter defendit, fines propagavit. Repudiata non multò poſt ob furtivas libidines, & ob affinitatem matrimonium dirimentem, *Urraca*, Caſtellæ Regnum repetiit, & Caſtellanos, Legionenſes, Calæcos, in verba ſua adegit. *Alfonſus* Rex Aragonius, Imperii totius Hiſpaniæ obtinendi avidus, in Calæcos & Caſtellanos arma movit ; eorum exercitum fudit. Cæſus in prælio *Gomitius* Comes Reginæ Amaſius. *Petrus de Lara* Comes, & Amaſius alter, extincto Rivali, totos ſibi *Urracæ* amores vendicabat, ac nuptiarum ſecurus, jam Regem agebat inſolens. Indignati Proceres, *Alfonſum*, *Urracæ & Raimundi* Comitis, prioris mariti, filium, Regem ſalutarunt. *Petrus Lara* pulſus, Barcinonem fugit. *Urraca* in Legionis arce obſeſſa, conditionem illam pacis accipere coacta eſt, ut redditibus unde vitam ſuſtentaret deſignatis, Regnum ipſa filio cederet.

Alfonſus Septimus Caſtellæ Rex.

II. *Alfonſo VII.* ad Caſtellæ ac Legionis Regna, Procerum populíque eximia voluntate evecto, ingentem contrahere exercitum opus fuit ad Aragonii Regis frangendos impetus. Terribilis in utraque gente belli apparatus : inſignis nomini Chriſtiano clades parabatur, utravis parte vincente, victáve. Maurorum incrementis inteſtina bella locum dabant. Id cùm maturè conſideraſſent utriuſque Regni Præſules, pacem ab Aragonio rogarunt, utque *Alfonſum* filii loco haberet, eique maternas ditiones reſtitueret, aliquo terrarum tractu, cujus ad Regnum Vaſconum jus pertinere diſputabatur, retento, fœliciter impe-

travere. Pax Hiſpaniæ a leo ſalutaris anno milleſimo centeſimo vigeſimo-ſecundo ſancita eſt. Dum his, quas diximus, diſſenſionibus ac bellorum procellis Caſtellæ & Aragoniæ Regna jactarentur. *Raimundus Arnaldus* Barcinonenſis Comes, Genuenſium & Piſanorum confœderatorum auxiliis, Mauris Baleares Inſulas occupantibus bellum intulit, urbem in majori Baleari præcipuam expugnavit anno milleſimo centeſimo decimo-quinto. At diuturnus non fuit victoriæ fructus. Barbaris enim in Barcinonenſes fines invectis, omniáque populantibus, Comes domeſtico evocatus periculo, Balearibus fidei Ligurum commiſſis, in continentem trajecit. Mauros à Barcinonis obſidione depulſos magno numero fudit, debellavit. Interim Ligures Maurico auro corrupti, Baleares Inſulas Barbaris reliquere. *Alfonſus VII.* Caſtellæ Rex, Imperator appellatus, Mauricum & Luſitanicum bellum glorioſè confecit. Maurico-Barbaris eripuit Cauriam urbem: regionémque univerſam quæ Ana & Tago Fluminibus continetur, populatus eſt. Plures urbes, arcéſque, variis expeditionibus Mauris ereptæ. Luſitanicum, in quo ancipiti marte pugnatum eſt, pax finivit ab *Alfonſo* Imperatore Luſitano Comiti roganti conceſſa, iis, quas voluit, conditionibus. *Alfonſus* pariter vocabatur, *Henrici* Lotharingi Luſitaniæ Comitis, & *Theraſiæ*, *Alfonſi VI.* Caſtellæ Regis filiæ, quæ viro dotalem Luſitaniæ Comitatum attulerat, ſoboles. Mortuo *Henrico*, qui ditionis fines propagaverat, laceſſitis pulsíſque multis ex Præſidiis ac Civitatibus Mauris; Eccleſiæque ſtatum, reſtitutis, *Bernardi* Toletani Archipræſulis operà, Sedibus Epiſcopalibus compoſuerat; *Theraſia Ferdinando Paecio* Traſtamaræ Comiti copulata eſt, impari certè matrimonio. *Alfonſus Henrici* & *Theraſiæ* filius, major factus, arma adverſùs vitricum arripuit. Signis collatis, vicit. *Ferdinandus* & *Theraſia* in ejus poteſtatem venere. Ille Portugalliæ finibus pulſus: iſta in cuſtodiam tradita, *Alfonſi* Caſtellæ Regis opem imploravit. Adfuit ille miſeræ captivæque matri contra filium. A Luſitanis victus, majori pertinacia bellum redintegrabat, Guimarane obſeſſa, qua ſe *Alfonſus* Comes continebat: Sed *Ega Nunnio*, qui minorem Comitis rexerat ætatem, pacem rogante, obſidio à Rege ſoluta eſt, anno milleſimo centeſimo vigeſimo-ſexto. Eodem anno *Urraca* Regina, & *Bernardus* Toletanus Archipræſul obiere. *Bernardo* ſucceſſit *Raimundus* Uxamenſis Epiſcopus.

Bellum Mauricum & Luſitanicum.

Palentiæ Synodus habita anno milleſimo centeſimo vigeſimo-nono. Præter alia ſancitum, ne oblationes aut decimæ excommunicatorum recipiantur: Ne Eccleſiæ Laïcis præſtimonii aut villicationis prætextu conferantur. Alteram Legione Synodum habuit *Humbertus* Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legatus; in qua de Regis conjugio cum *Berengaria*, *Arnaldi* Barcinonenſis Comitis filia diſceptatum eſt, quod propter cognationem irritum eſſe quidam objiciebant. Re diſcuſsâ, Patres pronuntiarunt, Regem nullo cognationis gradu Canonibus vetito uxorem attingere. F

Synodi Palentina & Legionenſis.

Mortuo *Alfonſo I.* Aragonum Rege, omnem citra Iberum amnem Aragoniæ tractum occupavit. *Garſias*, quem Vaſcones Pompelone Regem crearant, ſe *Alfonſi Regis* Beneficiarium profeſſus eſt. Exinde Antiſtitum Procerúmque Conventu Legione habito, Imperatoris nomen & inſignia *Alfonſo* Regi delata ſunt, anno milleſimo centeſimo trigeſimo quinto. *Petrus Venerabilis* Cluniacenſis Abbas, *Innocentio II.* ſupplicans, ut Salmanticenſem Epiſcopum *Berengarium* Compoſtel-

Alfonſus Septimus Hiſpaniæ Imperator appellatus.

A lam transferri permittat, *Alfonſum* Hiſpaniæ Imperatorem vocat. *Imperator Hiſpanus, Magnus Populi Chriſtiani Princeps, devotus Majeſtati veſtra filius*, &c. Epiſtolam trecenteſimam primam, *Sanciæ Sorori Imperatoris Hiſpaniæ* (Alfonſi nimirum) *S. Bernardus* inſcripſit. Bellum in Bætica adverſùs Mauros, cum *Raimundo* Aragonio & *Garſia* Vaſcone Regibus confœderatis ac beneficiariis, non minori fœlicitate quàm fortitudine confecit *Alfonſus* Imperator anno milleſimo centeſimo quadrageſimo-ſeptimo. Corduba ab *Avengamia* Regulo dedita eſt. Beatia & Almeria nobiles civitates B captæ. Ab altera contra Mauros expeditione rediens, in itinere obiit *Alfonſus* die XXI. Auguſti, anno MCLVII. ætatis quinquageſimo-ſecundo, cùm annos circiter quinque & triginta regnaſſet. In Eccleſias & Monaſteria, Ciſtercienſis præſertim Ordinis munificentiſſimus fuit. De *Alfonſo VII.* legimus *Rodericum* capp. III. IV. VII. VIII. XI. *Lucam Tudenſem* in Chronico, *Zuritam* in Indicibus Rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum, libro I. *Marianam* libro X. *Rodericum Santium*, *Carthagenam*, & *Tarapham*.

III. Alfonſus Portugalliæ Comes, anno Chriſti milleſimo centeſimo trigeſimo-nono, contra- C ctis undique ex tota ditione copiis, in Maurorum fines populabundus penetravit. *Iſmar* & quinque alii Reguli, numeroſo cum exercitu ipſi obviàm venere. Commiſſa pugna, cùm pridie Luſitani milites *Alfonſum* in Caſtris Regem proclamaſſent. Mauri magno numero trucidati, pleríque capti, victoria penes Luſitanos ſtetit. Quinque Regulorum ſigna victores abſtulere. Hinc Regum Luſitaniæ Inſignia in clypeo cæruleo quinque alia ſcuta minora eſſe cœperunt. Secundùm celebrem illam pugnam, Scalabim ad Tagi ripam occupavit: Sintram municipium ad Promontorium Artabrum expugnavit; Olyſiponem urbem totius Luſitaniæ D nobiliſſimam diuturna, & acri fractam obſidione in poteſtatem redegit, anno milleſimo centeſimo quadrageſimo-ſeptimo. *Malfadam*, *Manrici Lara* Molinæ Reguli filiam uxorem duxit. Quo ex conjugio nati ſunt *Sanctius*, *Urraca*, & *Theraſia*, *Philippo* Flandriæ Comiti olim collocata. Jam ætate gravis, Almohades à Scalabis obſidione depulit, fuditque. Obiit Rex fortiſſimus & piiſſimus, Luſitanici Regni conditor, multorum Monaſteriorum ac Templorum fundator munificus, anno MCLXXXV. ætatis nonageſimo-primo, die ſexta Decembris. Inter Monaſteria ejus munificentiâ extructa præcipuum eſt Conimbricenſe *Sanctæ* E *Crucis*, cui Leiram oppidum ea tempeſtate Mauris ereptum dono dedit. Eo in Cœnobio ſepultus eſt. Alcobatiæ Monaſterium Ciſtercienſis Ordinis, ex Maurici belli manubiis extruxit, anno MCXLVII. Legantur *Rodericus Ximenius* lib. VII. de Rebus Hiſpaniæ, capp. V. & VI. & *Mariana* lib. X. capp. XIII. XVII. XIX. & lib. XI. capp. XV. & XVI.

Alfonſus Rex Luſitaniæ.

ART. IV.

ARTICULUS IV.

De Alfonſo Bellatore, Ramiro II. & Raimundo Berengario, Aragonia Regibus.

Alfonſus Rex Aragonum.

I. ALfonſus Aragonum Rex, Bellator & Imperator nuncupatus, *Sanctii* Regis filius, *Petri* Regis frater, *Urracæ* Caſtellæ ac Legionis Reginæ conjux, fraterno jure Aragonum, Pompelonæ, Suprarbiæ, ac Riparcutiæ Regna adeptus, multa ditionibus adjecit oppida Mauris erepta. Cæſarauguſtam, totius Maurici Imperii viribus propugnatam, in poteſtatem redegit, Francis ſuppetias ferentibus. Quadringentos ferme annos ejus urbis potiti fuerant Mauri. Sexdecim omnino Cæſarauguſtanos Maurorum Regulos ab Hiſpaniæ clade ad hæc tempora *Hieronymus Blanca* in Aragonenſium Rerum Commentariis enumerat. *Petrus Librana* Cæſarauguſtanus Epiſcopus conſecratus eſt. Magiſtratus Urbani à Rege conſtituti. Nam antea militari fere modo Judicia ibi exercebantur. Ab antiquo illo Judiciorum more ducta fuiſſe duo illa Aragonenſium Legum capita conjicit *Blanca*: Primùm, *Quòd in Aragonia omnes teſtantur Jure Militari, ac quaſi in procinctu, minimè aliis Juris Civilis ſolemnitatibus expectatis.* Alterum: *Quòd in omnibus charta, id eſt, publicæ ſcripturæ ſtandum eſt, niſi contineat aliquid quod fieri nequeat, vel ſit contra jus naturæ.* Cæſarauguſtæ expugnationem Era MCLIII. id eſt, anno Chriſti MCXV. contigiſſe probat laudatus Autor ex Archetypo Privilegio eidem Urbi ab Alfonſo Rege, cùm eam vendicavit, conceſſo, quod ex Tabulario Cæſarauguſtanæ civitatis eruit. Secundùm hæc Celtibericum & Ilergeticum bellum ab *Alfonſo* Rege contra Mauros glorioſè confectum eſt. In Celtiberia, Calatajubium deditione receptum. Darocenſes ſubacti. Urbs cui Monti Regali nomen, ad Silocæ amnis ſalientes edito loco ædificata, & Religioſis Equitibus *S. Joannis Hieroſolymitani* attributa. In Ilergetibus, Alcolea opidum expugnatum, Medina Zelimi urbs altera in Celtiberum & Carpetanorum confiniis capta: Maurorum ingentes copiæ, quas Cordubenſis Rex contra Aragonios duxerat, ad Arinzolum fuſæ. Undecim Maurorum Regulos eo prælio ab *Alfonſo* Rege ſuperatos, Annales tradunt. In obſidione Fragæ à Mauris confoſſus *Alfonſus* Rex occubuit anno Chriſti MCXXXIV. S. Joannis Hieroſolymitani & Templariis Equitibus Regna teſtamento reliquit, legitimo deficiente herede. Teſtamentum viribus caruit, quòd Regnorum Juribus Rex moriens derogare minimè potuiſſet. Aragonici ac Navarrenſes Regni Proceres Comitia ad eligendum Regem indixerunt. Diſſenſione facta, Navarrenſes Pompelonam profecti, *Garſiam* Montionis Dominum Regem ſalutarunt. Hoc pacto Navarræ Regnum ab Aragonenſi tunc ſejunctum eſt.

Cæſarauguſtam expugnat.

Bellum contra Mauros glorioſè confectum.

Teſtamentum Regis contra jura Regni irritum.

II. Aragonenſes *Ramirum Alfonſi* fratrem, in Cœnobio Tomerienſi Ordini Benedictino ab infantia dicatum, & ad Burgenſem, Pompelonenſem, & Rotenſem Epiſcopatus ſucceſſivè aſſumptum, Regem crearunt. Ejus Diploma ex publicis tabulis *Zurita* laudat, quo ſe Octobri menſe Barbaſtri in Regno Paterno & Cæſarauguſtano regnare teſtatur, & ſe *Regem & Sacerdotem* nuncupat. *Aragonii veriti (ut ferunt) ne deficiente Ramiri Regis ſtirpe, externo dominatui parendum eſſet: adnituntur, uti Ramirus à Pontifice Maximo Sanctionibus Canonicis ſolutus, quod penè infans votorum damnatus eſſet, & ita è Republica videretur, uxorem duceret. Ducit acta ferme ætate Agnem Guillelmi Pictonum Comitis, Aquitaniæ Ducis ſororem.* Ita *Zurita*. Cui *Hieronymus Blanca* conſentit. Suſceptam ex eo matrimonio *Petronillam* aſſerunt, quæ *Raimundo* Barcinonenſi Comiti collocata eſt, eique dotale attulit Aragoniæ Regnum. Pontificiam illam diſpenſationem fabulæ ſimillimam ſuſpicor, quam *Zurita* ipſe haud certò aſſerit, hac verborum cautione uſus (*ut ferunt*) Et: *Quod confirmare liquido haud poſſum.* Præterea De Pontifice à quo hujuſmodi conceſſa fertur diſpenſatio, non conveniunt Scriptores: quidam ab *Anacleto* Pſeudopontifice, alii ab *Innocentio II.* datam tradunt. Tertiò, Principem fœminam, quam uxorem duxit, quidam *Agnetem*, alii *Mathildem*, alii *Urracam* nominant: Quidam ſororem, quidam filiam Ducis Aquitaniæ fuiſſe docent. Quartò, nullum ſive Antipapæ *Anacleti*, ſive legitimi Pontificis *Innocentii II.* Diploma hac de re profertur. Quintò etſi Monachum à votis abſolviſſet Pontifex, aut irrita vota declaraſſet, quæ forſan ſumma libertate non emiſerat, quis ſibi perſuadeat ipſum Epiſcopo indulſiſſe ut uxorem duceret ac filios procrearet? Ubinam in tota Antiquitate Eccleſiaſtica exemplum tam inſolens? Rem in dubio *Mariana* relinquit lib. x. cap. xv. *Romani Pontificis venia (ſic credimus) ut Rex conjux, & Sacerdos idem eſſet, impetratum.* Ut ut eſt, ab *Alfonſo* Caſtellæ, & *Garſia* Navarræ, Regibus, armis laceſſitus eſt *Ramirus*. Pacem aliquot oppidorum, & totius regionis, quæ Roncavallæ Biozalem uſque continetur, ceſſione ad vitam, à *Garſia* redemit. Deinde *Raimundo* Barcinonenſi Comite authore, pacem iniit cum Caſteliæ Rege. Una ex conditionibus fuit, ut Cæſarauguſtanum Regnum beneficiario jure ab *Alfonſo* teneret *Ramirus*. *Petronilla* (ut aiunt) *Ramiri* filia obſes data, & Regis utriuſque conſenſu pacta *Raimundo* Comiti: eidémque paulò poſt cum Regno tradita à *Ramiro* patre. His omnibus conſtitutis, ad priſtinum vitæ inſtitutum rediiſſe fertur; in *S. Petri* Oſcenſi Eccleſia reliquum vitæ tempus exegiſſe. *Illud tamen omnibus dignum admiratione videri debet*, inquit Zurita, *tam celeri converſione rerum peragi hæc potuiſſe: ut vix trium annorum ſpatio decurſo, Ramirus & Regnum hereditarium adierit, uxorem duxerit, filiam ex eo matrimonio ſuſceperit, genero nuptui tradiderit, & Regni Adminiſtratione ceſſerit.* Veriùs dicamus, illud eſſe incredibile, & commento ſimillimum.

Ramirus Epiſcopus ex Monaſterio aſſumptus, Rex Aragonum.

Fabula eſt quòd Pontificiâ diſpenſatione nupſerit.

III. Cataloniæ Principatum Aragoniæ Regno, quod uxorio nomine obtinebat, *Raymundus* Barcinonenſis Comes adjunxit. *Pontius Hugo* Emporitanus Comes, *Raymundo* Regi adversùs *Roccabertinum* Vicecomitem militavit. Caſtra Carmenzonis & Roccabertini oppidorum diruta. Bellum terrâ marique adversùs Mauros in Ilergaonibus à Rege geſtum, Dertoſa urbs munitiſſima, Ilerda, & Fraga, in deditionem acceptæ. *Lupus* Murciæ Regulus Maurus, vectigalis factus. Bellum deinde adversùs Baucios confectum. Trencataium municipium expugnatum. Obiit anno Chriſti MCLXII. VIII. Idus Auguſti. *Alfonſum* filium Regni heredem, ſub *Petronilla* Reginæ Matris tutela, reliquit. Hæc ex *Zurita* in Indicibus Rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum, lib. I. & *Hieronymo Blanca* in Aragonenſium Rerum Commentariis diſcimus.

Raymundus Berengarius Rex Aragonum.

ARTICULUS V.

De Sanctio III. Caſtellæ; Ferdinando Secundo, & Alfonſo, Legionis: Alfonſo VIII. Caſtellæ, Alfonſo II. & Petro II. Aragoniæ, & Sanctio Luſitaniæ, Regibus.

Sanctius Tertius Rex Caſtellæ.

I. ALfonſo Imperatore defuncto, *Sanctius* & *Ferdinandus* ejus filii, ditiones, prout Pater conſtituerat, diviſerunt. *Sanctius* natu major Caſtellam & contributas Provincias obtinuit: *Ferdinandus* Legionis Regnum & Callæcos. *Sanctium* Vaſconum Regem, qui Burgos uſque prædabundus penetrarat, miſſo cum exercitu *Pontio* Minervæ Comite, debellavit. Fuſæ præliis duobus Vaſconum copiæ. *Pontius* Comes, aliique Legionenſis Regni Proceres, à *Ferdinando* Rege malè habiti, boniſque ſpoliati fuerant. In Fratrem bellum parabat *Sanctius* ut ad reſtitutionem cogeret, cùm ille fraterno ſe arbitrio permiſit, ipſum abſque armis conveniens, & ad ejus nutum ſe *Pontio* Comiti, cæteriſque reſtituturum, & majoribus honoribus illos cumulaturum pollicitus. *Sanctius* Rex immatura morte, ob quam ipſi *Deſiderato* nomen, pridie Kalendas Septembris, ejuſdem anni 1158. ſublatus eſt in procinctu belli quod in Mauros Bæticam infeſtantes ſupremo conatu parabat. Regnavit annum & dies undecim. Ex *Blanca* uxore, *Garſiæ* Regis Navarræ filia, quadriennem filium reliquit *Alfonſum*, quem *Guterrii Ferdinandi Caſtrii* curæ commendavit. *Sanctius Rex Nobilium clypeus, pater pauperum, amicus Religionum, defenſor viduarum, tutor pupillorum, juſtus Judex omnium*, à *Roderico* Toletano Archipræſule prædicatur.

Ferdinandus ſecundus Rex Legionis.

II. Cùm de Rege puero educando, Regnique procuratione, inter Caſtrios, Laráſque, Caſtellæ principes familias diſſidium ortum eſſet, Regnúmque univerſum in partes traheretur; *Ferdinandus* Legionenſis Rex, injuriam ſibi factam cauſatus, quòd ſe neglecto, aliis nepotis Regis educatio Regnique fraterni procuratio credita eſſet, correptis armis in Caſtellæ fines irruit, urbes & oppida aut vi aut deditione paſſim occupavit, ipſa etiam Urbe Regia Toleto potitus eſt: quæ tamen adulto Rege, ad ejus obedientiam rediit. *Ferdinandum* pium, hilarem, liberalem, ſtrenuum, benignum, in præliis fortunatum, erga Monaſteria & Eccleſias ita devotum, ut eis ferè omnia Regalia largiretur; adeo communem omnibus, ut tanquam Regularis, in mobilibus fere proprium non haberet, *Rodericus* Archipræſul ſcribit. Sed eximias animi dotes regnandi libidine contaminaſſe viſus eſt, præſertim Caſtellæ Rege minorenni. Obiit anno MCLXXXVIII. cùm unum & triginta annos regnaſſet. Ex *Urraca* Regis *Alfonſi* Portugalliæ filia ſuſcepit *Alfonſum* filium, quem Regni reliquit heredem. Is *Theraſiam* primùm *Sanctii* Luſitani Regis filiam uxorem duxit. Deinde *Theraſia* juſſu Romanorum Pontificum, præſertim *Innocentii III.* ob propinquitatem repudiatâ anno ducenteſimo ſupra milleſimum, *Berengariam Alfonſi* Caſtellæ Regis filiam in ejus locum aſcivit. *Ferdinandi* Legionenſis Regis tempore florebat *Martinus* Monachus & Preſbyter ſanctimoniâ & eruditione clariſſimus Legione in *Sancti Iſidori* Cœnobio. Multos libros ſcripſit huc uſque ineditos.

III. *Alfonſus VIII. Sanctio* patri in Caſtellæ Regnum ſucceſſit. Anno ætatis undecimo, ſalutis milleſimo centeſimo ſexageſimo-octavo, Regnum luſtravit, Procerum qui ab ipſo ſtabant conſilio, cohorte præſidiaria centum quinquaginta Equitum Abulenſium ſtipatus. Toletum urbem Regiam in fidem recepit, *Ferdinando Caſtrio* in fugam dato; urbeſque alias & oppida præſidiis vacua occupavit; aliis in *Caſtrii* fide remanentibus, & Regis ætatem illegitimam excuſantibus. Anno Chriſti MCLXX. Caſtellæ Comitia Burgis habita, Proceres ad arcium & oppidorum, quæ minorenni Rege tenebant, deditionem compulſi, nulla cauſa tum excuſante, quoniam Rex annum ætatis decimum-quintum attigerat, Patris teſtamento legitimum. *Ferdinandus Caſtrius*, traditis quæ in poteſtate retinebat, ſolum vertit & ad Mauros confugit. Bellum in *Ferdinandum* Legionenſem Regem, niſi ereptas nepoti Regi *Alfonſo* ditiones reſtitueret, decretum eſt. De nuptiis Regis actum. *Eleonora Henrici II.* Angliæ Regis filia ipſi deſtinata, & miſſa legatione impetrata. Anno circiter milleſimo centeſimo ſeptuageſimo-quinto, *S. Jacobi* Militia inſtituta eſt. A *S. Eligii* prope Compoſtellam Canonicis Regularibus, & *Petro Fernando de Ponte Encalato* cœptus Ordo, quem *Alexander III.* confirmavit, certa vivendi ratione Militibus præſcriptâ, & optimis inſtitutis temperatâ. Ad hanc Militiam ipſæ fœminæ admittuntur, conjugii ſublata facultate, niſi Magiſter nubendi veniam conceſſerit. Inſigne Militiæ crux rubra in gladii militaris modum conformata, quam veſti candidæ contextam habent. Primus Ordinis Magiſter *Petrus Fernandus*. Hæc ex *Mariana* lib. XI. Cap. XIII. *Alfonſus* Caſtellæ Rex, Vaſconibus & Legionenſibus bello caſtigatis, inito cum Aragoniæ Rege fœdere, arma in Mauros convertit. Concha urbs prævalida in Celtiberiæ finibus poſt diuturnam gravémque obſidionem expugnata anno MCLXXVII. Alarconium deinde oppidum & Eccleſia in poteſtatem venere. Eodem anno Placentia urbs in Regni finibus ædificata, & Epiſcopatu illuſtrata eſt. Plura oppida *S. Jacobi* & *Calatravæ* Militibus Rex dono dedit. Anno MCXCII. Caſtellæ Comitiis Carrione habitis, de pace cum Legionis & Vaſconum Regibus concilianda actum eſt, bellum in Mauros decretum; *Martino* Toletano Archipræſuli mandatum, cum militari manu Bæticæ arma inferre. *Martinus* in illius Provinciæ agros invectus, domos, oppida, agros Maurorum vaſtavit, incendit, deformavit, incolumíque & præda gravi exercitu rediit in patriam. Mauri ex Africa ad opem ſuis ferendam advolarunt, Alarcum oppugnavere. Huc accurrit Caſtellæ Rex *Alfonſus*. Commiſſa pugna, Chriſtiani Barbarorum multitudine oppreſſi; qui victoriam, urbémque obtinuere. Clades ea contingit anno MCXCV. Fœlicior fuit ſacri belli ab eodem *Alfonſo* poſt aliquot annos ſuſcepti exitus: de quo Sæculo ſequenti dicemus, & de reliquis ejuſdem Regis geſtis. Vixit enim ad annum uſque milleſimum ducenteſimum decimum-quartum. De prædictis Caſtellæ & Legionis Regibus legendi *Rodericus Ximenius* lib. VII. *Lucas Tudenſis* in Chronico, *Rodericus Santius*, Parte III. Hiſtoriæ Hiſpaniæ Cap. XXXII. XXXIII. & XXXIV. *Alfonſus a Carthagena* in Anacephalæoſi Regum Hiſpaniæ Cap. LXXVIII. LXXIX. LXXX. & LXXXI. *Franciſcus Tarapha* lib. de Regibus Hiſpaniæ, & *Joannes Mariana* lib. XI.

Alfonſus Octavus Caſtellæ Rex.

Militiæ S. Jacobi inſtitutio.

Bellum Mauricum.

IV.

Alfonſus Secundus Rex Aragonum.

IV. *Alphonſus*, *Raimundi* Barcinonenſis Comitis & Regis Aragonum ex *Petronilla* Regina filius, poſt obitum patris in Aragonia imperavit. *Caſti* cognomen ob continentiam, matrimonii jus integrum ſemper ſervantem, promeritus eſt. *Sanctiam Alfonſi* Hiſpaniarum Imperatoris filiam uxorem duxit. Ex ea filios habuit, *Petrum*, *Alfonſum*, *Sanctium*, & *Ferdinandum*; filias, *Conſtantiam*, primùm *Emerico* Ungariæ Regi, poſt ejus verò mortem *Frederico* Imperatori collocatam; *Eleonoram*, & *Sanctiam*, quæ duobus Comitibus Toloſanis nupſere, & *Dulciam* quæ inter ſacras Virgines Monaſticam vitam profeſſa eſt. Regnum amplificavit *Alfonſus*, Ruſcinonenſi Comitatu; & Marchionatu Provinciæ ſuæ ditioni adjunctis. Expugnatæ Turolio novas Sepulvedæ Leges conceſſit; arceſque multas Mauris eripuit. Perpiniani diem obiit, anno Domini milleſimo centeſimo nonageſimo-ſexto. *Petrum* ex liberis natu maximum Regni Aragoniæ, Principatus Cataloniæ, Ruſcinonenſis & Palliarenlis ditionum heredem inſtituit: *Alfonſum* Provinciæ, Aimiliano, Gabaldono, & Rhodenſi Comitatibus donavit; *Ferdinandum* in Populeti Cœnobio, quod à patre fundatum ipſe perfecerat, Ciſtercienſem Ordinem profiteri placuit. Hæc ex *Zurita* in Indicibus Rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum lib. 1. *Hieronymo Blanca* in Commentariis Rerum Aragonenſium, & *Hieronymo Paulo* in Serie & Elogiis Regum Aragoniæ.

Petrus Secundus, Rex Aragonum.

V. *Petrus II.* cui *Catholico* cognomen, tutelæ *Sanctiæ* Reginæ matris creditus, donec annum ætatis vigeſimum attigiſſet, Septembri menſe habitis Darocæ Comitiis, Regni poſſeſſionem adiit. Regni exordio, Mauri, qui Carpetaniam populabantur, & Concham obſidere auſi erant, reppellendi fuere. Diſſidium cum matre Regnum paulisper turbavit. Concordia *Alfonſo* Caſtellæ Rege arbitro ſancita eſt anno Chriſti milleſimo ducenteſimo. Quæ deinceps à *Petro II.* Aragonum Rege ſunt geſta, ſeculo XIII. cujus ad Hiſtoriam pertinent, exponemus.

Sanctius Luſitaniæ Rex.

VI. *Alfonſo* Patri in Luſitaniæ Regnum ſucceſſit *Sanctius*: Is magnas Mauris clades intulit, Sylvenſemque urbem ad Promontorium Sacrum illis eripuit, Regni fines dilatavit. *Dulciam*, filiam *Raimundi Berengarii* Aragonum Regis & *Petronillæ* Reginæ duxit uxorem: ex qua ſuſcepit *Alfonſum* Regni heredem, *Fernandum*, *Petrum*, *Henricum*, *Taraſiam*, *Mahaldam*, *Sanctiam*, *Blancam*, *Berengariam*. Obiit anno MCCXII. *Vir magnæ prudentiæ, & ſtrenuus in agendis*, ab Archipræſule *Roderico* prædicatur. Lege *Duardium Nonium*, lib. *De vera Regum Portugalliæ Genealogia*.

CAPUT XII.

De Regibus Angliæ, XI. & XII. Seculo.

ARTICULUS I.

De Irruptione Danorum in Angliam.

I. UNdecimo ineunte Sæculo, Anglis imperabat *Ethelredus*, cujus ignavia ſævitiaque Regno exitiales fuere. Pacem à Danis continuo pene bello Inſulam laceſſentibus annui pactione tributi redemit. Nec multò poſt Danos omnes, quotquot in Anglia degebant, una die perimi juſſit perfidus crudeliſque Princeps. In mulieres quoque alvo tenus ſub terra defoſſas, immiſſis in eas ferociſſimis canibus, qui mammillas ipſarum lacerarent, horrendam exercuit carnificinam. Lactentes pueri ad domorum poſtes eliſi & excerebrati. *Svvanus* Rex Danorum injuriam ulciſci decrevit juſto bello Anglis illato. Claſſem inſtruxit validiſſimam, ingentem exercitum in Angliam traduxit, urbeſque ac Provincias ad defectionem pronas ſubegit. Soli pene Londonienſes fidem Regi ſervarunt.

Ethelredi Regis crudelitas.

Anno milleſimo undecimo Cantuaria obſeſſa & à Barbaris expugnata eſt, incendiòque & cædibus deformata. Qui Cantuarienſis Eccleſiæ Sacris tum præerat *S. Elphegus*, ab ipſis in carcerem conjectus eſt. Dani LX. argenti talenta ab Archipræſule Sanctiſſimo poſtularunt, ut vitam ac libertatem redimeret, & ducenta à Rege procuranda pro redimenda pace. Rem impoſſibilem exigi reſpondit *Elphegus*. Suadebant amici ut hanc pecuniam ex Eccleſiæ theſauris colligeret. Negavit ille ſe facturum, potiùs mortem perpeti eligens quàm Eccleſiaſticas poſſeſſiones diripere, quæ ſunt patrimonia pauperum, & Regi ſuadere rem ejus Majeſtati & patriæ indecoram. Quamobrem à Barbaris dirè cruciatus, XIX. Aprilis anni MXII. Sabbatho poſt Solemnitatem Paſchalem ſecuri percuſſus, Martyr occubuit. Ex Bacthanici Monaſterii Abbate Ordinis Benedictini, Vvintonienſis primùm Epiſcopus creatus fuerat, deinde ad Cantuarienſem Archiepiſcopatum tranſlatus anno ſexto ſupra milleſimum. Vitam ejus ſcripſit *Oſbernus* Cantuarienſis Eccleſiæ Monachus. Edita eſt inter acta Sanctorum menſis Aprilis à PP. *Henſchenio & Papebrochio* S. J. Tom. II. *Lanfrancus* anno MLXX. ordinatus Archiepiſcopus, apud *S. Anſelmum* tunc adhuc Abbatem in Normannia Beccenſem, poſtea illius in Sede Cantuarienſi Succeſſorem ſcrupulum movit, utrum rectè coleretur ut Martyr. Ipſi Martyris coronam, nomen & cultum aſſeruit *S. Anſelmus*, quòd pro juſtitia paſſus eſſet, ac ne ſcandalum paterentur Chriſtiani, ſi Eccleſias pro redemptione vitæ ſuæ ſpoliaret. Rex Danorum *Svvanus* ſacrilegiorum, & cædium pœnas dedit, à *S. Edmundo* Rege apparente confoſſus. Miſerabilem hujus Tyranni mortem ad annum MXIV. referunt *Rogerius Hovedenus*, *Simeon Dunelmenſis*, *Florentius Vvigornienſis*, *Radulphus de Diceto*, *Joannes Bromton*, &c. Extincto *Svvano*, *Ethelredus* rex qui cum *Emma* uxore & communibus liberis *Eduardo* & *Alfredo*, in Normanniam ad *Richardum Ducem* fugerat, ab Anglis revocatus eſt. *Cnutus* ſeu *Canutus Svvani* filius Rex à Danis ſalutatus, anno MXV. in Angliam irrupit, quam, mortuo *Ethelredo* Rege, ac *Edmundo* ejus filio debellato, *Edrici Streone* Ducis Merciorum & Comitis Salopiæ,

Cantuaria à Danis expugnata.

S. Elphegi Cantuarienſis Archiepiſcopi Martyrium.

patriæ proditoris, qui ad ipſum defecit, auxiliis omnino ſubegit.

ARTICULUS II.

De Cnutone ſeu Canuto Danorum & Anglorum Rege.

ANno MXVII. *Canutus* Regnum injuſtè partum civiliter & magna cum juſtitiæ moderatione que laude regere cœpit, *Edmundi* occiſoribus, & perfido *Edrico* ultimo ſupplicio affectis. *Emmam*, *Ethelredi* Regis uxorem è Normannia accerſitam ſibi copulavit, ut dum Angli conſuetæ Dominæ deferrent obſequium, minùs Danorum faſtidirent Imperium: ſimul his nuptiis *Richardum* Normannorum Ducem ſibi concilians, ut parum de nepotibus in Regnum paternum reſtituendis cogitaret, qui alios ex *Canuto* ſe ſuſcepturum ſperaret (inquit *Vvillemus Malmeſburienſis*) Tum Anglos ſibi devincire, æquum illis jus cum Danis ſuis in conſeſſu, in conſilio, in prælio concedere. Monaſteria ſuis, patriſque excurſionibus partim fœdata, partim diruta reparavit. Supra corpus S. Martyris *Edmundi* à veteribus Danis interfecti Baſilicam Regia magnificentia conſtruxit, ac Monaſterium multis prædiis ac donis locupletatum. Corpus *S. Elphegi* Martyris Londino Cantuariam transferri curavit anno MXXIII. *Richardo II.* Normannorum Duci fatalis fuit annus Chriſti milleſimus vigeſimus ſextus. Huic *Richardus III.* ejus frater in Ducatum ſucceſſit, qui anno ſequenti veneno extinctus, ſucceſſorem habuit *Robertum* fratrem. *Olaum* Norvegiæ Regem debellavit, ſuiſque dominibus Norvegiam adjunxit *Canutus* Rex anno MXXVIII. Romam voti cauſa anno MXXXI. profectus, donis ampliſſimis Apoſtolorum Principi oblatis, a *Joanne* Papa & *Conrado* Imperatore obtinuit, ut Angli & Dani Romam religionis ergo adeuntes a clauſurarum & teloneorum angariis immunes eſſent. Conqueſtus etiam eſt apud Summum Pontificem, quòd Anglicani Archiepiſcopi immodica pecuniarum exactione à Miniſtris Romanæ Curiæ gravarentur, dum pro Pallio accipiendo Sedem Apoſtolicam, ſecundùm morem adibant, quod ne in poſterum fieret, Pontifex vetuit. Id diſcimus ex Epiſtola *Canuti* Regis ad Epiſcopos, & Proceres, totamque gentem Anglorum ſcripta, cùm Româ digrederetur, quæ & Pœnitentiæ ipſius ac pietatis inſigne monumentum eſt, & conſilii de Regno juſtè adminiſtrando ad ſepulchrum Apoſtolorum initi. Hanc Epiſtolam apud *Vvillelmum Malmeſburienſem*, lib. II. *De Geſtis Regum Anglorum* pag. 74. legere eſt. Leges tulit ſanctiſſimas, in quibus multæ ſunt Chriſtianum cultum ſpectantes ac promoventes. Celebrationis Miſſæ, Jejunii Quadrageſimalis, Quatuor-Temporum, & Vigiliarum cujuſlibet Feſti *B. Mariæ* Virginis Deiparæ, & SS. Apoſtolorum, (excepto Feſto SS. *Philippi & Jacobi*, quod Paſchali tempore celebratur) Item Feriæ VI. Confeſſionis Sacerdoti faciendæ, Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, Monachorum, Monialium, cœlibatûs Sacerdotum, faciunt mentionem. Ad quæ velim attendant Proteſtantes Angli. Decimarum, Primitiarum, & Denarii *S. Petri* ſolutionem imperant. Euchariſtiæ perceptionem ter ſaltem in anno; Dominicæ diei religioſam celebrationem ab hora Sabbathi pomeridiana tertia, ad primam lucem diei Lunæ, præcipiunt: Sacris illis diebus non ſolùm nundinas, profanoſque conventus, ſed etiam *venationem*, & *opus* quodcunque *terrenum* prohibent. Matrimonia vetant infra ſextum cognationis gradum. Pecuniam ſepulchralem, quæ ex pia conſuetudine in funeribus perſolvebatur, ſtatim effoſſo tumulo numerari jubent, eamque Parochiali Eccleſiæ ſolvi, etiamſi extra illius fines mortui ſepeliantur. Epiſcopos vocant *Divini Juris Interpretes*. Cùm ſolio in littore maris conſtituto, ſeriò an jocoſè, mari imperaſſet, ne Dominatoris ſui pedes fluctibus ſuis madefaceret, nec ipſi ſuperbum elementum paruiſſet, *Vanam & frivolam Regum eſſe potentiam exclamavit, nec Regis quempiam nomine dignum præter eum, cujus nutui cœlum, terra, mare, legibus obediunt æternis.* Nec deinceps coronam auream capiti ſuo impoſuit, ſed Imagini Chriſti Crucifixi. Ita refert *Henricus Huntindonienſis*. Tres filios habuit, *Swanum* & *Hardecnutum* ex *Emma* uxore, & *Haroldum* ex concubina. *Swanum* Norvegis, Danis *Hardecnutum*, Anglis *Haroldum*, Reges dedit. Obiit Idibus Novembris, anno milleſimo trigeſimo-quinto, Regni XIX. De Regno *Canuti* legimus *Vvillelmum Malmeſburienſem*, *Henricum Huntindonienſem*, *Rogerium Hovedenum*, *Ingulphum*, *Simeonem Dunelmenſem*, *Radulfum de Diceto*, *Joannem Bromton*, *Matthæum Vveſtmonaſterienſem*, *Henricum de Knigton*, & *Polydorum Virgilium*.

Romam voti cauſa Rex Canutus proficiſcitur. — *Leges condit ſanctiſſimas.* — *Fragilem & infirmam eſſe Regum potentiam agnoſcit.*

Eodem quo Canutus anno, obiit *Robertus* Dux Normannorum, Nicææ, cùm ex Hieroſolymitana peregrinatione rediret. Succeſſorem reliquit *Guillelmum* filium unicum, octo duntaxat annos natum. Ciriziacenſem Abbatiam in Diœceſi Baiocenſi *Robertus* Dux fundavit. Anno ante ejus obitum, ſcilicet MXXXIV. *Herluinus* Monaſticum habitum ab Epiſcopo Lexovienſi *Herberto* ſuſcepit, ac Beccenſis Cœnobii fundamenta jecit, cujus primus Abbas conſtitutus eſt.

Ciriziacenſis & Beccenſis Cœnobiorum fundatio.

ARTICULUS III.

De Haroldo, Hardecnuto, & S. Eduardo, Regibus.

I. HAroldus Anglis inviſus fuit, qui unum ex *Ethelredi* Regis filiis, aut certe *Hardecnutum*, *Canuti* Regis ex *Emma* filium, Regem optabant. *Alfredus*, *Ethelredi* Regis filius, mortuo *Canuto*, cum magno Normannorum comitatu in Angliam venit anno MXXXVI. Sed *Godwini* Ducis perfidiâ plerique barbarè eviſcerati, aliterque trucidati ſunt: *Alfredus* oculis erutis in Elienſe Cœnobium relegatus, paulópoſt obiit. *Haroldus Emmam* Reginam Regno expulit, quæ ad Flandriæ Comitem *Balduinum* fugiens, ab ipſo humaniſſimè ſuſcepta eſt. Obiit *Haroldus* anno MXL. cùm annos quatuor regnaſſet. *Haroldus.*

II. Poſt ejus obitum, *Hardecnutus*, à Danis Angliſque ad Regnum capeſſendum vocatus, in ejus cadaver ſævit, quod extumulatum, & capite truncatum, projici juſſit in Tameſim. Immane tributum impoſuit ſubditis, quibus odio propterea fuit. *Gunhildam* ſororem *Henrico* Imperatori collocavit. Interim *Magnus* Norvegiæ Rex, Daniam ſubegit, profligato *Suenone*, qui Regnum invaſerat. Obiit inter pocula Rex *Hardecnutus* anno MXLII. *Hardecnutus.*

III. Anno MXLIII. *Eduardus*, *Ethelredi* Regis filius, ab *Edſio* Cantuarienſi Archipræſule in Regem unctus eſt; quem *S. Petrus Brituvaldo* Vvintonienſi Epiſcopo Sanctiſſimo Regem Angliæ futurum revelaverat. His verbis ipſum commendat *Vvillelmus Malmeſburienſis*, ſubinde in cum, uxorémque ejus *Editham* parum æquus. *S. Eduardus ſuſcepit Regnum, vir propter morum ſimplicitatem parum Imperio idoneus, ſed Deo devotus; ideòque ab eo directus. Eo regnante, nullus tumultus domeſticus, qui non cito comprimeretur: nullum bellum forinſecus, omnia domi foriſque quieta, omnia tranquilla: quod eò magis ſtupendum, quia ita ſe manſuetè* *S. Eduardus.*

tè ageret, ut nec viles homunculos verbo lædere noſſet. Nam dum quadam vice venatum iſſet, & agreſtis quidam ſtabulata illa, quibus in caſſes cervi urgentur, confudiſſet; ille ſua nobili percitus ira; Per Deum inquit, & Matrem ejus, tantumdem tibi nocebo, ſi potero. Egregius animus, qui ſe Regem in talibus non meminiſſet, nec abjectæ conditionis homini ſe poſſe nocere putaret. Erat interea ejus apud domeſticos reverentia vehemens, apud exteros metus ingens. Fovebat profectò ejus ſimplicitatem Deus, ut poſſet timeri, qui neſciret iraſci. Ejus pietati obrepſere *Goduvinus* Cantiæ Comes, aliíque improbi Conſiliarii, qui ipſi authores fuere ut Matrem *Emmam* rebus omnibus ſpoliaret. Sed & violatæ pudicitiæ crimen ipſi *Goduvinus* intentavit, per *Robertum* Cantuarienſem Archiepiſcopum. Crimen diluit caſtiſſima Regina, novem ignitis vomeribus nudis pedibus calcatis, in Regis Procerumque conſpectu, ut *Ranulfus* Ceſtrenſis, *Harpsfeldius*, & *Polydorus Virgilius* commemorant. Obiit *Emma* anno MLII. cujus Elogium à coævo ſcriptum Authore inter Hiſtoriæ Normannicæ Scriptores à *Duchesnio* editum eſt. Importuna Procerum ſuaſione *Editam*, *Goduvini* Comitis filiam, uxorem duxit *Eduardus*, virtute non minùs quàm forma præſtantem, & inſignem caſtitate fœminam. De ipſa ſcribit Vvillelmus Malmeſburienſis: *Nuptam ſibi Rex hac arte tractabat, ut nec thoro amoveret, nec virili more cognoſceret. Quod an familiæ illius odio, quod prudenter pro tempore diſſimulabat, an amore caſtitatis fecerit, pro certo compertum non habeo.* Sed in caſtiſſimos conjuges haud ſatis æquum fuiſſe *Vvillelmum*, conſtat ex *S. Ealredo* in Vita S. Eduardi Regis. *Convenientibus* (inquit) *in unum, Rex & Regina de caſtitate ſervanda paciſcuntur, nec huic fidei alium quàm Deum teſtem æſtimant adhibendum. Fit illa conjux mente, non carne, ille maritus mente, non opere. Perſeverat inter eos, ſine actu conjugali, conjugalis affectus*, &c. Votum de Romana peregrinatione Deo cùm nuncupaſſet Rex piiſſimus, ipſum *Leo IX.* Pontifex Maximus voti religione ſolvit, peregrinatione cum eleemoſynis, & fundatione, vel reſtauratione Cœnobii ſub nomine *S. Petri*, commutata. Vveſtmonaſterium itaque reſtituit, amplificavit, ornavit, ditavit. Pium tributum auxit ab Anglis Apoſtolicæ Sedi pendi ſolitum. *Nicolaus II.* Inſignis Cœnobii Privilegia rogante Rege confirmavit, illud exemit ab Epiſcopi Juriſdictione. Illius, *& omnium Eccleſiarum Angliæ tuitionem Regi* commiſit. Tributum grave, à patre ſuo impoſitum remiſit *Eduardus*, cùm Diabolum in pecunia collecta ſubſilientem vidiſſet. Leges tulit ſanctiſſimas, ſeu potius ab *Edgaro* Rege quondam latas promulgavit, & ad uſum revocavit, quibuſdam adjectis capitibus, præcipuè contra uſurarios, quos omnibus facultatibus excidere, & exulum inſtar haberi juſſit. In Aula Regis Francorum ſe frequenter audiviſſe referens, *Uſuram omnium vitiorum eſſe radicem.* Obiit pridie Nonas Januarii, anno milleſimo ſexageſimo-ſexto, cùm annis viginti tribus, menſibus ſex, & diebus viginti ſeptem regnaſſet. Ejus ſanctitas, dum viveret, ac poſt fœlicem obitum, miraculis comprobata & illuſtrata, & ab *Alexandro III.* vindicata eſt ſolemni canonizationis ritu. De *S. Eduardo* Rege legendi *S. Ailredus* ſive *Ealredus*, in ejus Vita, inter Anglicanæ Hiſtoriæ Scriptores, & apud *Bollandum*, ad diem V. Januarii, *Vvillelmus Malmeſburienſis* lib. II. de Geſtis Regum Anglorũ, *Henricus Huntindonienſis* lib. VI. Hiſtoriæ, *Rogerius Hovedenus* Annalium parte priori, *Ingulfus*, *Florentius Vvigornienſis*, *Matthæus Vveſtmonaſterienſis*, *Ranulfus Ceſtrenſis*, *Simeon Dunelmenſis*, *Radulphus de Diceto*, *Joannes Bromton*, *Nicolaus Harpsfeldius*, *Polydorus Virgilius*, ex quibus hæc excerpta ſunt.

Emma Regina Mater, caſtiſſima.

Eduardi Regis caſtitas in conjugio.

Eduardi Regis pietas.

Leges Sanctiſſimæ.

ARTICULUS IV.

De Haraldo, & Vvillelmo I. Anglorum Rege, & Duce Normannorum.

Haraldus.

I. ORto inter *S. Eduardum* Regem & *Goduinum* Cantiæ Comitem diſſidio, *Goduinus* cum ſuis proſcriptus fuerat. Poſtea redierat multis cum navibus & valida militum manu. Civilis belli metu Principes veniam & pacem ipſi à Rege impetrarant. Obſides dederat *Ulnothum* filium, & *Hacun* nepotem, quos Rex ad *Vvillelmum* Normannorum Ducem cuſtodiendos tranſmiſit. *Haraldus*, *Goduvini* filius & in Cantiæ Comitatu ſucceſſor, cum Regis licentia in Normanniam transfretavit, fratrem ac nepotem repetiturus. Quibuſdam conditionibus juratis, nepotem impræſentiarum recepit, & ſecuritatem de fratris libertate, cùm Dux in Angliam regnaturus veniret, cujus Regni heredem ipſum inſtituerat *Eduardus* Rex. Conditiones erant ut *Vvillelmi* ſororem in matrimonium duceret, ut filiam ſuam uni ex Normannis Principibus tranſmitteret collocandam, ut Duci in adeptione Regni faveret. Ad Sanctorum Reliquias præſtitum juramentum, quò ſolemnius eſſet, ac ſtabilius. Mortuo *Eduardo* Rege, Regnum *Haraldo* ab Anglis delatum eſt. Dux *Vvillelmus*, qui *Henrici* Francorum Regis, & *Gaufridi Martelli* Andegavorum Comitis in Normanniam irrumpentium impetus fregerat, qui Cenomanicum Comitatum, & Britanniam *olim Normanniæ appendices*, ut vocat *Vvillelmus Malmeſburienſis*, receperat, *Alano* Britanniæ Comite in verba ſua jurare compulſo; totque rebus præclarè geſtis majori præluſerat victoriæ. *Haraldum* de pactis ſervandis fruſtra commonitum, juſto bello aggreſſus eſt, cauſæ æquitate *Alexandro II.* Pontifici Maximo per Legatos expoſita, acceptóque ab ejus Sanctitate vexillo. Valida claſſis ad *Sanctum Valericum* inſtructa, Auguſto menſe anni MLXVI. è portu ſolvit, ſecundis ventis Haſtingas appulit. Occurrit Normannis *Haraldus*, bello egregius. Commiſſo prælio, acerrimè, nec ſine mutua clade primò pugnatum eſt. Cæſo tandem *Haraldo*, ad *Vvillelmi* partes inclinata victoria. Mox Dovera, Cantuaria, Londinum deditæ. In Natali Domini Rex inauguratus eſt apud Vveſtmonaſterium ab *Ealredo* Eboracenſi Archiepiſcopo. A *Stigando* quippe Cantuarienſi Archipræſule, quem multorum criminum infamiâ laborare noverat, coronari noluit, ne maledictionem pro benedictione ſuſciperet.

Anglia à Vvillelmo Normanniæ Duce ſubacta.

Vvillelmus Angliæ Rex.

Quinam tunc eſſent Anglorum, Normannorúmque mores, *Vvillelmus Malmeſburienſis* ex utriuſque gentis ſanguine originem trahens, ita deſcibit lib. III de Geſtis Regum Anglorum. *Literarum & Religionis ſtudia obſoleverant, non paucis ante adventum Normannorum annis. Clerici literatura tumultuaria contenti, vix Sacramentorum verba balbutiebant: Stupori & miraculo erat *cæteris, qui Grammaticam noſſet. Monachi ſubtilibus indumentis, & indifferenti genere ciborum Regulam ludificabant. Optimates gulæ & veneri dediti, Eccleſiam more Chriſtiano mane non adibant; ſed in cubiculo & inter uxorios amplexus, Matutinarum Solemnia & Miſſarum à feſtinante Preſbytero auribus tantùm libabant. Vulgus in medio expoſitum, præda erat potentioribus. Illud erat à natura abhorrens, quòd multi ancillas ſuas ex ſe gravidas, ubi libidini ſatisfeciſſent, aut ad publicum proſtibulum, aut ad æternum obſequium vendicabant. Potabatur in commune ab omnibus, in hoc ſtudio noctes proinde ut dies*

Qui tunc Anglorum, & Normannorum mores?

dies perpetrantibus, parvis & abjectis domibus totos ſumptus abſumebant. Sequebantur vitia ebrietatis ſocia, quæ virorum animos effœminant. Hinc factum eſt ut magis temeritate & furore præcipiti, quàm ſcientia militari Vuillelmo congreſſi, uno prælio, & ipſo perfacili, ſervituti ſe patriámque peſſumdederint.

Normanni erant tunc, & ſunt adhuc veſtibus ad invidiam culti, cibis citra ullam nimietatem delicati: Gens militiæ aſſueta & ſine bello pene vivere neſcia, in hoſtem impigrè procurrere, & ubi vires non ſucceſſiſſent, non minùs dolo & pecunia corrumpere. Domi ingentia ædificia, moderatos ſumptus moliri, paribus invidere, ſuperiores prætergredi velle, ſubjectos ipſi vellicantes ab alienis tutari: Dominis fideles, móxque levi offenſa infideles. Cum fato ponderare perfidiam, cum nummo mutare ſententiam. Cœterùm omnium gentium benigniſſimi, advenas æquali ſecum honore colunt; Matrimonia quoque cum ſubditis jungunt. Religionis normam in Anglia uſquequaque emortuam adventu ſuo ſuſcitarunt. Videas ubique in villis Eccleſias, in vicis & urbibus Monaſteria novo ædificandi genere conſurgere, recenti ritu patriam florere, ita ut ſibi periſſe diem quiſque opulentus exiſtimet, quem non aliqua præclara magnificentia illuſtret.

Leges optimas condidit Rex *Vuillelmus*, maximéque eas obſervari juſſit, quæ à *S. Eduardo* fuerant promulgatæ. At quoſdam uſus invexit Eccleſiaſticæ Juriſdictioni ac libertati incommodos, *Patri* quippe (inquit *Eadmerus* lib. 1. Hiſtoriæ Novorum) *nolebat quemquam in omni dominatione ſua conſtitutum Romanæ urbis Pontificem pro Apoſtolico, niſi ſe jubente, recipere, aut ejus literas, ſi primitus ſibi oſtenſæ non fuiſſent, ullo pacto ſuſcipere. Primatem quoque Regni ſui, Archiepiſcopum Cantuarienſem, ſi coacto generali Epiſcoporum Concilio præſideret, non ſinebat quicquam ſtatuere aut prohibere niſi quæ ſuæ voluntati accommoda, & à ſe primò eſſent ordinata. Nulli nihilominus Epiſcoporum ſuorum conceſſum iri permittebat, ut aliquem de Baronibus ſuis ſeu Miniſtris, ſive inceſto, ſive adulterio, ſive aliquo capitali crimine denotatum, publicè, niſi ejus præcepto, implacitaret, aut excommunicaret, aut ulla Eccleſiaſtici rigoris pœna conſtringeret.* Lanfrancum Cœnobii Cadomenſis Abbatem, ex Normannia accerſitum, Cantuarienſem Archiepiſcopum deſignavit. Latrunculorum in ſui Regnique perniciem conjuratorum agmen, in Dunelmenſi Caſtro, cujus munitionibus ſecuri, Danorum auxilia expectabant, penitus delevit. Monaſterium *De Bello* in honorem Sanctiſſimæ Trinitatis ædificavit eo in loco, ubi *Haraldum* ejúſque exercitum fuderat, Anglóſque ſubegerat, ibique Monachos ex Majori-Monaſterio Ordinis Benedictini conſtituit. Monaſterium *S. Stephani* Cadomi condidit, *Mathildis* verò Regina Parthenonem Sanctæ Trinitatis in eadem civitate. Sub ejuſdem Principatu alia Monaſteria nobiliſſima in Normannia fundata ſunt, ſcilicet *Lira* Beatæ Mariæ Sacra, O. B. in Diœceſi Ebroicenſi, *Cormelia* eidem Virgini Deiparæ dicata, O. B. in Diœceſi Lexovienſi: (ambæ *Vuillelmum Oſberni* filium, cognatum *Guillelmi Nothi* Ducis fundatorem agnoſcunt) *Pratellum* O. B. in Diœceſi Lexovienſi, *S. Petro* Sacrum; ab *Hunfrido de Vetulis* Toparcha de Ponte-Audomari fundatum, cum Parthenone ejuſdem Ordinis in eadem villa de Pratellis, ſub Invocatione *S. Leodegarii* Martyris: *S. Martini Sagienſis*, O. B. *S. Martini Troarnenſis*, O. B. in Diœceſi Bajocenſi, (utrúmque fundavit *Rogerius de Montegommerici*, filius *Rogerii* Vicecomitis Oximenſis.) *Almonachæ*, Monaſterium Virginum, O. B. in Diœceſi Sagienſi, ab eodem fundatum. *S. Petri ſuper Divam* O. B. in eadem Diœceſi, & *S. Petri* Lexovienſis Monaſterium Virginum ejuſdem Ordinis, à *Leſcelina* Aucenſi Comitiſſa condita: *Ulterior-portus* O. B. in Diœceſi Rotomagenſi, in honorem *S. Michaelis* à *Roberto* Comite Aucenſi: *S. Victoris in Caleto*, O. B. Diœceſis Rotomagenſis, à *Rogerio de Mortuo Mari* fundatum: Monaſterium *S. Salvatoris* Ebroicenſis Virginum Ordinis Benedictini, à *Richardo* Ebroicenſi Comite: Monaſterium S. Trinitatis in Monte Rotomagenſi, O. B. à *Goſcelino* Vicecomite Archacenſi: *Greſtenenſe*, O. B. in Diœceſi Lexovienſi, ab *Herluino de Contevilla* conditum, auctum à *Roberto* Comite *Moritolii* ejus filio: *S. Severi* O. B. Diœceſis Conſtantienſis ab *Hugone* Vicecomite Abrincatenſi, poſtea Comite Ceſtrenſi: *S. Trinitatis Exaquii*, O. B. Diœceſis Conſtantienſis, ab *Eudone*: *S. Salvatoris Vicecomitis*, O. B. in eadem Diœceſi, à *Nigello* Vicecomite Conſtantinienſi: *Lonlegum* O. B. in Diœceſi Cœnomanenſi, à *Guillelmo Talvatio* Comite Belliſmenſi in Pertico: *Fontanetum* O. B. Diœceſis Bajocenſis à *Rodulpho Taiſſon*, & *Erneiſo* ejus fratre: *Conchæ*, ſive *S. Petri Caſtellionis* O. B. in Diœceſi Ebroicenſi, à *Rodulpho de Toëneio*. Monaſterium *S. Ebrulfi*, O. B. Diœceſis Lexovienſis, anno M. L. à *Roberto* & *Hugone de Grentemaiſnil* inſtauratum, & quaſi de novo fundatum eſt. Iſta conſtant ex *Vuillelmo Gemmeticenſi* cap. XXII. & XXIII. & *Roberto de Monte* in Tractatu *De Abbatiis Normannorum*.

Rex Vuillelmus uſus Eccleſiaſticæ libertati ac Juriſdictioni incommodos introducit.

Monaſteria ſub Vuillelmi Principatu in Anglia & Normannia condita.

Anno MLXXII. Rex *Vuillelmus*, *Malcolmi* Scotorum Regis injuriis offenſus, ducto in Scotiam exercitu, illum ad hominium ſibi præſtandum compulit. Anno MLXXXVI. *Fecit deſcribi omnem Angliam, quantùm terræ quiſque Baronum ſuorum poſſidebat, quot feudates Milites, quot carrucas, quot villarios, quot animalia, imò quantùm vivæ pecuniæ quiſque haberet in omni Regno ſuo, à maximo uſque ad minimum, & quantum redditus quæque poſſeſſio reddere poterat* (inquit *Rogerius Hovedenus*) & vexata eſt terra *multis cladibus inde procedentibus*. Anno MLXXXVII. cùm ab excidio Meduntæ* Caſtri rediret, in quo nec Eccleſiis pepercerat, & duos Anachoretas Sanctos, plebémque multam igne in urbem injecto conſumpſerat, morbo correptus, obiit in Ermentrudis villa contra Rotomagum, arcana conſcientiæ ſuæ apud *S. Anſelmum* deponere vehementer exoptans, quem propterea Becco advocaverat; ſed utriuſque ægritudo gravis id prohibuit. Fratrem ſuum *Odonem* Bajocenſem Epiſcopum, *Vulfnothum* Regis *Haroldi* germanum, & omnes quos tam in Anglia quàm in Normannia in cuſtodia detinebat, imminente obitu libertate donavit, theſauros Eccleſiis & pauperibus diſtribui juſſit. Ejus corpus Cadomum delatum, in Monaſterio *S. Stephani* conditum eſt. Sepulturam abſque lite defunctus non obtinuit, tot olim Provinciarum dominus. Miles enim locum illum avito jure ſuum eſſe conteſtatus eſt: cui *Henricus* Regis filius centum libris argenti perſolutis ſilentium impoſuit. Ob nimiam pecuniæ cupiditatem reprehenſus eſt Rex *Vuillelmus*, necnon ob ferarum & venationis amorem impotentem, adeò ut locum, quem *Novam Foreſtam* vocant, deſertis villis, ſubrutis Eccleſiis, per triginta & ampliùs milliaria in ſaltus & luſtra ferarum redegerit. *Exterarum nationum homines dignanter ad amicitiam admiſit, indifferenter honoribus extulit; eleemoſynæ curam habuit: Tranſmarinis Eccleſiis multas poſſeſſiones in Anglia largitus eſt, nec ullum fere Monaſterium, præſertim in Normannia, vel ejus, vel Ducum munificentia tranſiit, ut Angliæ copiâ tenuitas illorum ſuſtentaretur.* Ita ſcribit *Vuillelmus Malmeſburienſis*.

Angliæ deſcriptio juſſu Vuillelmi Regis facta.

* Meduntæ. Vuillelmi Regis obitus.

Vuillelmi Regis vitia, & virtutes.

ſis. Ejus erga Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum fidem ac pietatem commendat *Guillelmus Pictavenſis*, Lexoviorum Archidiaconus. *Accipere*, inquit, *ſolitus eſt avido auditu, ſuavique guſtu Sacræ Paginæ ſermonem, iis ut animæ epulum ſumeret delectari deſiderans, caſtigari, atque edoceri. Sumebat & honorabat condecenti reverentia Hoſtiam ſalutarem, Dominicum Sanguinem; ſincera fide tenens quod vera doctrina preceperat, panem & vinum, quæ altari ſuperponuntur, conſecrata Sacerdotis lingua & manu Sancto Canone, Redemptoris veram eſſe Carnem, & verum eſſe Sanguinem. Utique non ignotum eſt quanto zelo fuerit inſectatus, atque exterminare ſategerit è terra ſua aliter ſentientem pravitatem.* Quatuor filios, & quinque filias ex *Mathilde* uxore ſuſcepit. Filii fuere, *Robertus*, *Richardus*, *Vuillelmus*, & *Henricus*. *Richardus* puer obiit: *Robertus* inquietus Princeps, Regni hereditate, jure Primogeniti ſibi debita privatus à Patre, quòd *Philippum I.* Francorum Regem adversùs ipſum excitaſſet; ſolo Normanniæ Ducatu donatus eſt: *Vuillelmus* & *Henricus*, ſucceſſione continua poſt Patrem in Anglia regnavere. Filiæ fuere, *Cæcilia* Cadomenſis Abbatiſſa, *Conſtantia Alano* Comiti Britanniæ collocata, *Adela Stephani* Comitis Bleſenſis uxor, quæ defuncto viro apud Marciniacum Sanctimonialem Vitam profeſſa eſt. Aliarum nomina exciderunt, unius quæ *Haroldo* promiſſa, infra maturos conjugio annos obiit: alterius quæ *Alfonſo* Hiſpaniæ Regi pacta, à Deo impetravit ut virgo moreretur. Repertus in defunctæ genibus callus, crebrarum ejus orationum index fuit. Quæ de *Vuillelmo I.* diximus, excerpta ſunt ex *Vuillelmo Malmeſburienſi* lib. III. de Geſtis Regum Anglorum, ex *Guillelmo Pictavenſi*, in libro de ipſius Geſtis; ex *Eadmero* lib. I. Hiſtoriæ Novorum; *Henrico Huntindonienſi*, lib. VI. *Simeone Dunelmenſi*, *Rogerio Hovedeno*, *Vuillelmo Gemmeticenſi*, *Radulpho de Diceto*, *Joanne Bromton*, *Henrico de Knigthon* lib. II. de Eventibus Angliæ, *Matthæo Vueſtmonaſterienſi*, *Polydoro Virgilio* lib. IX. & *Thoma de Vualſingham* in Ypodigmate Neuſtriæ.

ARTICULUS V.

De Vuillelmo II.

V*uillelmo I.* in Regnum Angliæ *Vuillelmus* filiorum alter ſucceſſit, cui ob flavam Cæſariem cognomentum *Rufo*: qui veritus ne conſecrationis dilatio rebus ſuis noceret, *Roberto* majori natu fratre ad coronam tanquam ſibi præreptam aſpirante, *Lanfrancum* Archiepiſcopum Cantuarienſem & Angliæ Primatem demereri ſtuduit, fide Sacramentóque promittere Juſtitiam & miſericordiam ſe per totum Regnum, ſi Rex foret, in omni negotio ſervaturum: Pacem, libertatem, ſecuritatem Eccleſiarum, contra omnes defenſurum, necnon præceptis & conſiliis ejus per omnia & in omnibus obtemperaturum. Sed poſtea in Regno confirmatus, cùm fidem quàm juratus dederat, identidem violaret, ob idque à B. *Lanfranco* argueretur, furore percitus reſpondebat: *Quis eſt qui cuncta quæ promittit, implere poſſit?* Ipſo Principatus exordio, bellum civile ſuſtinendum ipſi fuit ab *Odone* Bajocenſi Epiſcopo, Cantiæ Comite, patruo ſuo, aliiſque Proceribus, ad Regnum ipſi eripiendum, & *Roberto* Normanniæ Comiti deferendum conjuratis. Anglorum ope fracti conjuratorum conatus. Verſa deinde in Normannos arma; pugna frequens, alterna victoria, pax tandem inter fratres conciliata. Mox in Vallenſes, poſt in Scotos à *Vuillelmo* Rege bellum illatum, haud ſecunda fortuna confectum eſt. Qui Scotis imperabat *Malcolmus*, pacem æquis conditionibus rogavit. Uxorem habebat *Margaretam* eleemoſynis & pudicitia inſignem fœminam. Quæ toto vitæ tempore viginti quatuor pauperes habuit, ubicunque locorum erat, quos cibis & veſtibus reficiebat. Cæterùm in Quadrageſima Sacerdotum cantum præveniens, in Templo excubabat, triplicibus Matutinis inſiſtens, de Trinitate, de Cruce; de Sancta Maria. Inde Pſalterium recitabat cum lachrymis veſtem infundentibus, pectus ſuccutientibus. Templo digrediens, paſcebat pauperes, primò tres, poſt novem, inde viginti-quatuor, poſtremò trecentos: Ipſa cum Rege aſſiſtens, & manibus aquam infundens. Ita ſcribit *Vuillelmus Malmeſburienſis*. Extincto *Malcolmo*, filium ejus *Edgarum* à patruo pulſum *Vuillelmus* Rex Principatui reſtituit.

Civile bellum.

Margareta Scotiæ Regina piiſſima.

Dubia diu fuit de *Vuillelmi II.* indole opinio. *Lanfranco* Archiepiſcopo ſuperſtite, ab omni crimine abhorrere videbatur. Eo defuncto, varium ſe præſtitit, æquali lance vitiorum atque virtutum. Tandem in vitia fuit quàm in virtutes propenſior. Erat ita liberalis, quòd prodigus; ita magnanimus, quòd ſuperbus; ita ſeverus, quòd ſævus (inquit *Vuillelmus Malmeſburienſis.*) Cantuarienſis Eccleſiæ bona invaſit, *Taxatóque victu Monachorum inibi Deo ſervientium, reliqua ſub cenſu, atque in ſuum dominium redigi juſſit*: teſte *Eadmero*. Cupiditatem ejus fovebat *Ranulfus* Clericus, Ærario Præpoſitus. *Hoc authore, ſacri Eccleſiarum honores mortuis Paſtoribus venum locati. Audita namque morte cujuſlibet Epiſcopi, vel Abbatis, confeſtim Clericus Regis admittebatur, qui omnia inventa ſcripto exciperet, omnéſque in poſterum redditus Fiſco Regio inferret. Interea quærebatur quis idoneus in loco defuncti ſubſtitueretur, non pro morum, ſed pro nummorum experimento: dabatúrque tandem honor, ut ita dicam, nudus, magno tamen emptus. Hæc eò indigniora videbantur, quòd tempore Patris, poſt deceſſum Epiſcopi vel Abbatis, omnes redditus integrè cuſtodiebantur ſubſtituendo Paſtori reſignandi, eligebanturque perſona religionis merito laudabiles; at verò pauculis annis intercedentibus omnia immutata.*

Villelmi Secundi cupiditas Eccleſiis incommoda.

Anno MXCIII. Rex gravi correptus ægritudine, *S. Anſelmum* Abbatem Beccenſem, qui tum in Anglia degebat, advocat, Confeſſione peccatorum apud eum editâ, vitæ emendationem ſeriò pollicetur: Scribi jubet Edictum Regióque ſigillo muniri, ut captivi in omni ditione ſua libertate donentur, debita remittantur omnia, injuriæ condonentur, bonas ſanctáſque Leges populo promittit, inviolabilis obſervantiam juris, injuriarum ſeverum examen. Rogatus ut Eccleſiæ Cantuarienſi à quinque annis viduæ provideat, *Anſelmum* deſignat Archiepiſcopum. Recuſat ille totis viribus Angelicis humeris tremendum onus. Epiſcopos illud ut ſubeat urgentes, his verbis convenit: *Indomitum taurum, & vetulam ac debilem ovem, in aratro conjungere ſub uno jugo diſponitis. Et quid inde proveniet? Indomabilis utique feritas tauri ſic ovem lanæ & lactis ac agnorum fertilem per ſpinas & tribulos hac & illac raptam, ſi jugo ſe non excuſſerit, dilacerabit, ut nec ipſa ſibi nec alicui utilis exiſtat. Aratrum Eccleſiam perpendite, juxta Apoſtolum dicentem: Dei agricultura, Dei ædificatio eſtis. Hoc aratrum in Anglia duo boves cæteris præcellentes regendo trahunt, & trahendo regunt, Rex videlicet & Archiepiſcopus Cantuarienſis: Iſte ſeculari Juſtitia & Imperio; ille divina doctrina & Magiſterio. Horum boum unus, ſcilicet Lanfrancus Archiepiſcopus mortuus eſt; & alius ferocitatem indomabilis tauri obtinens jam juvenis*

Vuillelmus II. apud S. Anſelmum peccata deponit.

Quem deſignat Cantuarienſem Archiepiſcopum.

juvenis aratro prælatus: & vos loco mortui bovis me vetulam ac debilem ovem cum indomito tauro conjungere vultis? Ita refert *Eadmerus* lib. 1. *Historiæ Novorum.* Sanitati reſtitutus *Vvillelmus*, ea ad Eccleſiæ & ſubditorum oppreſſionem abuſus eſt, nihilque eorum quæ promiſerat, executioni mandavit. Urget interim *Anſelmum* ut Cantuarienſem Archiepiſcopatum ſuſcipiat. Ille ſe negat ſuſcepturum, niſi Rex Eccleſiæ Cantuarienſi terras omnes reſtituat, quas *Lanfranci* tempore poſſidebat, & de aliis, quibus ante *Lanfranci* tempora fruebatur, jus ſe redditurum promittat: Secundò, in his, quæ ad Deum & Chriſtianam Religionem pertinent Epiſcopo credat, pareátque ut ſpirituali Patri: Tertiò, *Urbanum II.* ceu legitimum Pontificem agnoſcat. Terras *Lanfranci* tempore ab Eccleſia Cantuarienſi poſſeſſas in præſentia ſe redditurum ſpondet; in aliis *Anſelmi* conſilio ſe crediturum. Conſecratus eſt ſecundo Nonas Decembris.

Anno MXCVI. cùm *Robertus* Dux Normannorum ad ſacram expeditionem ab *Urbano II.* Pontifice Maximo nomen profeſſus eſſet, pace cum *Vvillelmo* fratre Anglorum Rege compoſita, Normanniam ipſi pro pecunia decem millium marcarum vadatus eſt. Edictum Rex promulgavit, quo non ſeculares tantùm, ſed ſacri ipſi homines, Abbates, Epiſcopi, tributum ad ſummam conficiendam conferre tenebantur. Sævi exactores ipſos ad ſacra vaſa conflanda cogebant, niſi aliunde pecunia ſuppeteret. *Anſelmus* amicorum ſuaſione quingentas argenti libras obtulit. Sprevit Rex exiguum, ut videbatur, munus. *Anſelmus* in memoriam revocans, quod lectum fuerat Evangelium, cùm Sedem Cantuarienſem adiit: *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire*, pauperibus erogare decrevit pecuniam, quàm Rex indignabundo faſtu recuſabat. Poſt hæc Regi in Normanniam naviganti fauſta precatus, ipſius Majeſtati ſupplicavit ut ad Chriſtianæ reſtaurationem diſciplinæ ſibi ferret opem: Juberet primò *Concilia ex antiquo uſu renovari, perperam acta in medium revocari, revocata examinari, examinata redargui, redarguta ſedari.* Generale quippe Concilium, ex quo Rex factus fuerat, retroactis pluribus annis, celebratum non eſſe, ideòque multa erupiſſe crimina, & prava conſuetudine robur accepiſſe. Secundò, Regiam auctoritatem Epiſcopali adjungeret ad nefarium Sodomiæ ſcelus extirpandum, *quod noviter in Anglia divulgatum, jam plurimum pullulaverat, multoſque immanitate ſua fœdaverat.* Tertiò, Abbatiis viduatis *Abbates inſtitueret.* Repulſam in omnibus paſſus Sanctus Archipræſul, fruſtra Regem placare ſtuduit, ac omnibus officiis promereri ut eum cauſæ Dei addiceret. Nova enim emerſit occaſio, quæ ipſum *Anſelmo* fecit magis infenſum. Is Romanum Pontificem adeundi licentiam ab ejus Majeſtate rogavit, *Urbanum II.* pro ſuſceptione Pallii. Excanduit Rex audito *Urbani* Pontificis nomine: Agnoſci pro Pontifice non poſſe conteſtatus, quem nondum receperat: *Anſelmum*, qui ſecùs faceret, fidem ſibi debitam violare, nec minorem inferre injuriam, quàm ſi coronam auferre conaretur. Conſilium, ſolatium, auxiliúmque fruſtra petiit ab Epiſcopis, Regis voluntati magis quàm Eccleſiæ bono ſtudentibus *S. Anſelmus*: Nullum ſe conſilium dare poſſe conteſtati ſunt, niſi quod Regi gratum eſſet. Quibus iſta repoſuit Sanctus Archipræſul: *Cum nos qui Chriſtianæ plebis Paſtores, & vos qui populorum Principes vocamini, conſilium mihi Principi veſtro nonniſi ad unius hominis voluntatem dare vultis, Ego ad Summum Paſtorem & Principem omnium; Ego ad Magni Conſilii Angelum curram, & in meo*

S. Anſelmi magnanimitas & zelus pro diſciplinæ Eccleſiaſticæ reſtauratione.

Eadmerus lib. 1. Hiſtor. Novorum.

Vvillelmus Secundus S. Anſelmo infenſus, ob Romani Pontificis auctoritatem vindicatam.

Explicat egregiè S. Anſelmus, in quibus parendum Summo Pontifici, in quibus Regi.

A *immo in ſuo & Eccleſiæ ſuæ negotio, conſilium quod ſequar ab eo accipiam. Dicit Beatiſſimo Apoſtolorum Petro*: „Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam: & tibi dabo claves Regni cœlorum, &c. *Communiter etiam Apoſtolis omnibus*: Qui vos audit, me audit, &c. *Hæc ſicut principaliter B. Petro, & in ipſo cæteris Apoſtolis dicta accipimus, ita principaliter Vicario B. Petri, & per ipſum cæteris Epiſcopis, qui vices agunt Apoſtolorum, eadem dicta tenemus; non cuilibet Imperatori, non alicui Regi, non Duci, non Comiti. In quo tamen terrenis Principibus ſubdi ac miniſtrare de-*
B *beamus, docet idem ipſe magni conſilii Angelus, dicens*: Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. *Hæc verba, hæc conſilia Dei ſunt. Quare cuncti noveritis, quòd in his quæ Dei ſunt, Vicario Beati Petri obedientiam; & in his quæ terrena Domini mei Regis dignitati jure competunt, & fidele conſilium & auxilium pro ſenſus mei capacitate impendam.* Ita refert *Eadmerus* lib. 1. *Hiſtoriæ Novorum.* Rex pravi propoſiti tenax, iræque impotens, cum Dunelmenſi Epiſcopo exauctorationem *Anſelmi* Archipræſulis machinatus eſt, niſi *Urbani* Papæ obedientiam ejuraret. Violatæ fidei & Sacramenti poſtulatus *Anſelmus.* Epiſcopi in cauſa
C Dei & Eccleſiæ ſilent, populus favet, & ob illatam Archipræſuli Sancto injuriam murmurat. Miles de turba proſilit, & ad pedes ejus provolutus, ipſum nomine multitudinis rogat, bono ut ſit animo: *Domine Pater* (inquit) *rogant te per me ſupplices filii tui, ne turbetur cor tuum ex iis quæ audiſti; ſed memor eſto Beati Job vincentis diabolum in ſterquilinio, & vindicantis Adam, quem ipſe vicerat in Paradiſo.* Rex Epiſcopos acriùs urget ut *Anſelmum* deponant. Id ſe facere poſſe negant, cùm totius Anglicanæ Eccleſiæ ſit Primas, qui à
D ſolo Pontifice Romano judicari poteſt. Inſtat ut omnem obedientiæ fidem, ac fraternæ ſocietatis amicitiam abnegent. Morem gerunt, illámque ſubjectionis, fidei, amicitiæ ejurationem Primati ſuo denuntiant Antiſtites Aulici. Major fuit Principum ac Magnatum religio, qui Epiſcoporum defectionem imitari juſſi, & omnem fidem ac amicitiam Archipræſuli pariter denegare, ſapienter reſponderunt: *Nos nunquam fuimus homines ejus, nec fidelitatem, quam ei non fecimus, abjurare valemus. Archiepiſcopus noſter eſt; Chriſtianitatem in hac terra gubernare habet; & ea re nos qui Chriſtiani ſumus, ejus Magiſterium, dum hic vivi-*
E *mus, declinare non poſſumus, præſertim cum nullius offenſæ macula illum reſpiciat, quæ vos ſecus de illo agere compellat.* Agentibus Proceribus, induciæ *Anſelmo* ad Octavas uſque Pentecoſtes conceſſæ, facta ipſi poteſtas ad Eccleſiam ſuam redeundi. At induciarum tempore odia exercuit Rex *Vvillelmus. Balduinum* Monachum, cujus conſiliis Archipræſul plurimùm utebatur, & duos ipſius Clericos, è Regno expulit, ejus Camerarium in carcerem conjecit, omnes ipſius obſequiis addictos vexavit. Interim *Vvalterus* Albanenſis Epiſcopus & S. R. E. Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus, in Angliam appulit, Regémque adduxit ut *Urbanum II.* ceu legitimum Pontificem in omni Regno ſuo
F agnoſci & coli ediceret. Stata die, qua Regi ſiſtere ſe debebat *Anſelmus*, ipſum Epiſcopi conveniunt, fruſtra urgent ut gratiam Regis pecuniâ redimat. Amicitiam venalem ſe nolle reſpondet: optare ſe ut Patrem à Rege diligi. Tandem Principum conſilio Rex ipſum in gratiam recipit, & quæ officii ſui ſunt, per totam Angliam exercere concedit. Pallium Archipræſuli attulerat Apoſtolicus Legatus. Quidam Præſulum & Procerum *Anſelmo*

Anglorum Procerum, quàm Aulicorum Epiſcoporum major Religio.

Vvillelmus II S. Anſelmum in gratiam recipit.

Magnanimitas Anſelmi.

ſelmo ſuadent, ut illud honoris gratiâ de manu A
Regis ſuſcipiat, quò magis illius Majeſtatem ſibi conciliet. Non acquieſcit Sanctus Archipræſul, oſtendens, *Hoc donum non ad Regiam dignitatem, ſed ad ſingularem B. Petri pertinere autoritatem.* Convenit ut Pallium à Legato Apoſtolico Cantuariam deferretur, & ſuper Altare Salvatoris depoſitum, inde ab *Anſelmo*, *quaſi de manu Beati Petri* ſumeretur.

Nova diſſenſio Regem inter & Sanctum Archipræſulem.

Anno MXCVII. nova orta diſſenſio eſt Regem inter & *Sanctum Anſelmum*, quòd Romam S. Archipræſul proficiſci vellet, ut Eccleſiaſticæ Diſciplinæ in Anglia erigendæ Pontificiam Au- B
ctoritatem adhiberet. Licentiam è Regno diſcedendi ſemel, iterúmque à Rege petiit Sanctus Archipræſul. Ipſam pertinaciter negavit ſuperbus Princeps. *Anſelmus* injuſtè negari certus, iturum ſe nihilominus aſſeruit, Apoſtolicam attendens ſententiam: *Oportet obedire magis Deo quàm hominibus.* Epiſcopi aurâ aulicâ afflati, Regis potiùs voluntati ſerviendum, quàm juvandas Primatis Sanctiſſimi partes cenſuerunt, his ipſum verbis allocuti: *Domine Pater! ſcimus te Virum Religioſum eſſe ac Sanctum, & in cœlis converſationem tuam. Nos autem impediti conſanguineis noſtris, quos ſuſtentamus, & multiplicibus ſe-* C
culi rebus, quas amamus, fatemur ad ſublimitatem vitæ tuæ ſurgere nequimus, nec huic mundo tecum illudere. Sed ſi volueris ad nos uſque deſcendere, ea quâ incedimus viâ nobiſcum pergere, Nos tibi ſicut nobis ipſis conſulemus, & negotiis tuis, quæcumque fuerint, ubi opus fuerit, ſicut noſtris, opem feremus. Si verò te ad Deum ſolummodò, q .emad nodum cœpiſti, tenere delegeris ſolus, quantum noſtra intereſt in hoc ut hactenus fuiſti, & amodo eris, fidelitatem quam Regi debemus, non excedemus. Repoſuit Anſelmus: *Ite ergo ad Dominum veſtrum, ego me tenebo ad Deum.* Poſt multam altercationem, ægrè Rex annuit Archipræſulis precibus, & D
ſummiſſo ad ejus benedictionem capite, ipſum Romam abire permiſit. Obiit *Vvillelmus* Secundus anno centeſimo ſupra milleſimum, Regni XIII. Nonis Auguſti, quadragenario major, inter venandum ſagitta (ut ferebatur) fortuitò confixus à *Vvaltero Tyrel*, quem ex Francia adductum in familiaritatem receperat. Quod tamen *Tyrellum* conſtanter negaſſe, teſtis eſt *Sugerius* Abbas. Hunc finem habuit Princeps *Sacrati Ordinis hominibus pro damno animæ, cujus ſalutem revocare nequeant*, (nam impœnitens obiit) *ma-* E
ximè miſerandus; ſtipendiariis militibus pro copia donativorum mirandus; Provincialibus quòd eorum ſubſtantias abradi ſinebat, non deſiderandus. Hoc ipſi elogium *Vvillelmus Malmeſburienſis* appendit Libro IV. Præter quem etiam de ipſo legendi ſunt *Henricus Huntindonienſis* Lib. VII. *Rogerius Hovedenus* in Annalibus, cæteríque Rerum Anglicarum & Normannicarum Scriptores, quos conſuluimus.

ARTICULUS VI.

De Henrico I.

Henricus Rex literis excultus.

HEnricus I. *Vvillelmi Primi* filius, Secundi frater pueritiam ad ſpem Regni literis munierat, patre etiam audiente proverbium illud identidem uſurpans: *Rex illiteratus, aſinus coronatus.* In Regem poſt mortem fratris Procerum ſuffragiis electus, & à *Sancto Anſelmo* Cantuarienſi Archipræſule coronatus, promulgato Edicto injuſta *Vvillelmi II.* Acta reſcidit, vinctos ſolvit, inſolentia remiſit tributa, *Ranulfum* exactionum authorem in carcerem conjecit, ex Aula ejecit effœminatos. Nupſit *Mathildi Malcolmi* Regis Scotorum filiæ. *Eduardi* Regis Leges ſervari juſſit, furta, ſtupra, monetæ adulterationem, quæ vitia tunc in Anglia graſſabantur, ſeveriſſimis pœnis coërcens. Normanniam, quæ fratris ſui incuriâ in plures dominos diſtracta erat, unâ pene Rothomago in ejus poteſtate manente, illatis in eam armis, prælio ad *Tenerchebrai*, Comitis Moritolii caſtrum, pene incruento, in quo Dux *Robertus* captus eſt, ſubegit anno milleſimo centeſimo-ſexto, V. Kalendis Octobris. Vvallenſes ſemper ad defectionem proclives domuit, traductis eam in Provinciam Flandris omnibus Angliæ incolis. Bellum à *Ludovico VI.* Francorum Rege ſuſtinuit, haud diuturnum. Pax quippe inter eos compoſita hac conditione eſt, ut *Vvillelmus* Angli filius hominium Chriſtianiſſimo Regi pro Normannia faceret, ejúſque ſe Beneficiarium profiteretur. *Rogerium* Sariſburienſem Epiſcopum, Supremum Regni Adminiſtrum conſtituit, ab Anglia ſæpe abeſſe coactus, ut Normannos in officio contineret. Refugiebat Epiſ- «
copus tantis ſe curis involvere, niſi tres Archi- «
epiſcopi Cantuarienſes, Anſelmus, Radulphus, «
Vvillelmus, poſtremò Romanus Pontifex, ei «
munus obedientiæ injunxiſſent (inquit Vvillel- «
mus Malmeſbur.) *Henricum* Regem cum *Sancto* «
Anſelmo, & *Paſchali II.* commiſit Inveſtiturarum negotium, cujus ſeriem Diſſertatione ſingulari exponimus. Remiſit tandem Inveſtituras per annulum & baculum. *Sancti Anſelmi* in frænanda Clericorum incontinentia adjutor fuit, continentiſſimus ipſe Princeps. Scipionis Africani ſententiam uſurpabat: *Imperatorem me mater mea, non bellatorem peperit.* Quapropter *Sapientiâ nulli unquam modernorum Regum ſecundus, & pene omnium Anteceſſorum in Anglia facilè primus, libentiùs bellabat conſilio, quàm gladio. Vincebat, ſi poterat, ſanguine nullo, ſi aliter non poterat, pauco:* (inquit Vvillelmus Malmeſburienſis.) Pietatis in Deum monumenta erexit, Monaſteria in Anglia & Normannia. Defuncta *Mathilde*, ex qua filium unicum *Vvillelmum* genuerat, & *Mathildem* filiam *Henrico* Imperatori collocatam, alteram duxit uxorem, *Adelam* filiam Ducis Lotharingiæ. *Vvillelmum* filium
F immatura morte ſibi præreptum luxit. Liberos ex *Adela* ſuſcepit nullos. *Mathildem* filiam, defuncto viro *Henrico* Imperatore, ex Germania revocatam, *Gaufrido* deſpondit Andegavenſi Comiti. Obiit Rex *Henricus* in Normannia, anno milleſimo centeſimo trigeſimo-quinto, *Mathilde* Imperatrice filia ſua, & ejus filio *Henrico*, Regni heredibus inſtitutis. Adfuit morienti *Hugo* Rothomagenſis Archipræſul, qui Chriſtiano animo ipſum obiiſſe teſtatus eſt, ſcripta ad *Innocentium II.* Epiſtola. *Prout ei dicebamus*, inquit, *ipſe ore proprio ſua fatebatur peccata, & manu propria pectus ſuum*

Henricum Regem cum S. Anſelmo & Paſchali II. committit Inveſtiturarum negotium.

Henricus Rex bellator ſapiens æquè ac fortis.

Henrici I. Regis ejus obitus.

ſuum percutiebat, & malam voluntatem dimittebat. Conſilio Dei & noſtro, & Epiſcoporum, emendationem vitæ ſuæ obſervaturum ſeſe promittebat. Sub iſta promiſſione, pro noſtro officio, tertiò eum, & per triduum abſolvimus. Crucem Domini adoravit, Corpus & Sanguinem Domini devotè ſuſcepit, eleemoſynam ſuam diſpoſuit..... Et ipſius pia petitione, Oleo Sancto eum inunximus. Corpus in Angliam delatum, in Radingenſi Cœnobio conditum eſt. De illius Geſtis legimus *Eadmerum* Lib. II. & IV. *Hiſtoriæ Novorum*; *Vuillelmum Malmeſbur.* Lib. V. *De Geſtis Regum Anglorum* & Lib. I. *Hiſtoriæ Novellæ*; *Henricum Huntindonienſem* Lib. VI. *Rogerium Hovedenum* in Annalibus, *Guillelmum Neuburgenſem* Lib. I. *De Rebus Anglicis*, Cap. III. *Matthæum Paris*, & alios Rerum Anglicarum & Normannicarum Scriptores.

ARTICULUS VII.

De Stephano Rege.

Juramentum Stephani Regis, cùm inauguratus eſt.

BOnonienſis Comes *Stephanus*, *Henrici I.* Angliæ Regis ex ſorore nepos, ab eòque educatus, ipſo defuncto, Regnum invaſit, violato juramento, quo *Mathildi* Imperatrici obſtrinxerat fidelitatem. Cantuarienſis Archiepiſcopus *Guillelmus*, aliique Antiſtites eodem Sacramento obſtricti, pariterque perjuri, ipſum coronarunt, eique fidelitatem juravere, *quandiu libertatem Eccleſiæ, & vigorem diſciplinæ conſervaret.* Ipſe viciſſim Eccleſiaſticæ libertatis, juriſdictionis, conſuetudinum, & bonorum Eccleſiaſticorum conſervationem, cùm viventibus Epiſcopis, tum vacante Sede, juravit. Refert Juramenti Formulam *Vuillelmus Malmeſburienſis* Lib. 1. *Hiſtoriæ Novellæ*, in quo hæc verba obſervatione digna ſunt: *Dum verò Sedes propriis fuerint Paſtoribus vacuæ, & ipſæ, & omnes earum poſſeſſiones, in manu & cuſtodia Clericorum, vel proborum hominum ejuſdem Eccleſiæ committantur, donec Paſtor canonicè ſubſtituatur.* Coram Legato *Innocentii II.* Pontif. Max. qui *Stephani* electionem approbaverat, iſtud editum Juramentum eſt. *Innocentii* Diploma exhibet *Richardus* Prior Haguſtadenſis in Lib. *De Geſtis Regis Stephani*, ad annum MCXXXVI. Sacramentum toto Regni tempore violavit: Eccleſiarum enim quarumdam theſauri direpti, poſſeſſiones terrarum Laïcis datæ, Eccleſiæ Clericorum alienis venditæ, Epiſcopi capti, vel res ſuas alienare coacti; Abbatiæ vel amicorum gratia, vel relaxatione debitorum indignis conceſſæ (inquit *Vuillelmus Malmeſburienſis.*) Domeſticis, externiſque motibus ac tempeſtatibus quaſſata Anglia eſt, *Stephano* regnante: Hinc à *Davide* Rege Scotorum, qui *Mathildi* fidem obſtrinxerat; hinc ab Anglis eidem Imperatrici faventibus; hinc à *Roberto* Glocestriæ Comite & *Mathilde* ipſa illius ſorore laceſſita. His Angliæ cum exercitu imminentibus, Arces à quibuſdam Epiſcopis ædificatas ſibi reddi juſſit Rex Stephanus: capti Epiſcopi Sareſberienſis & Lincolnienſis, poſſeſſiones eorum & Caſtella occupata. Magnas hoc factum turbas excitavit: alii à Rege, alii ab Epiſcopis ſtabant. *Henricus* Vvintonienſis Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ in Anglia Legatus, Regis frater, Epiſcoporum cauſam contra ipſum propugnavit, contendens: *Si Epiſcopi tramitem juſtitiæ in aliquo tranſgrederentur, non eſſe Regis; ſed Canonum Judicium. Sine publico & Eccleſiaſtico Concilio illos nulla poſſeſſione privari debuiſſe: Regem id non ex rectitudinis zelo; ſed commodi ſui compendio feciſſe, qui*

Stephani Regis & Epiſcoporum diſſidium.

Caſtella non Eccleſiis, ex quarum ſumptibus, & in quarum terris conſtructa erant, reddiderit; ſed Laicis, eiſdemque parum religioſis contradiderit. Quamobrem ex Canonum ſeveritate agendum ratus, congregavit Synodum, Regem de ſatisfactione convenit, conteſtatus ſe *Canonum executioni, nec pro Regis amicitia, nec pro damno poſſeſſionum, nec etiam pro capitis periculo defuturum.* Rex mittit Comites, qui cauſam ejus in Synodo agunt, injurias ejus Majeſtati ab Epiſcopis *Rogerio* Sareſberienſi & *Alexandro* Lincolnienſi illatas exponunt. Regem compertum habuiſſe quod *Rogerius* ejus hoſtibus faveret; famâ vulgari, quòd ad Imperatricem cum ſuis nepotibus eſſet defecturus, eique arces traditurus. *Ipſum captum, non ut Epiſcopum, ſed ut Regis ſervientem, qui & procurationes ejus adminiſtraret, & ſolidatas acciperet.* Caſtella per vim Epiſcopis non erepta, ſed ſponte dedita, ut calumniam de tumultu quem in Curia concitaverant, evaderent. Pecunias in Caſtellis inventas, Regis eſſe, quas nimirum tempore *Henrici* Regis ex Fiſci Regii redditibus *Rogerius* Epiſcopus collegerat. Negat *Rogerius* ſe *Stephani* Regis Miniſtrum aliquando fuiſſe, inſtat ut ſibi jus reddatur à Synodo, alioqui ad ſuperius tribunal ſe cauſam delaturum. Legatus, quæ contra Epiſcopos objiciebantur, priùs in Synodo proponi debuiſſe ait, tum in accuſationum veritatem inquiri, priùs quàm ſententia contra Canones in eos diceretur. Proinde æquum eſſe ut Rex ipſis ablatas poſſeſſiones reſtituat, ſecundùm morem forenſium Judiciorum. Adfuit poſtridie Synodo Rothomagenſis Archiepiſcopus & pro Rege contra Epiſcopos acriter peroravit, dicens, *Se concedere ut Caſtella Epiſcopi haberent, ſi ſe jure habere debere per Canones probare poſſent; quod quia non poſſent, extremæ improbitatis eſſe contra Canones niti velle. Et eſto*, inquit, *juſtum ſit ut habeant: Certè quia ſuſpectum eſt tempus, ſecundum morem aliarum gentium, Optimates omnes claves munitionum ſuarum debent voluntati Regis contradere, qui pro omnium pace debet militare.* Albricus Regis Advocatus, ejus nomine duriſſima quæque minatus eſt Epiſcopis, ſi aliquos ex ſuis contra ejus Majeſtatem Romam mitterent: quin etiam ut illorum conatus frangeret, eodem nomine Sedem Apoſtolicam appellavit. *Quapropter ita diſceſſum eſt, ut nec Rex cenſuram Canonum pati vellet, nec Epiſcopi eam conſultum exerere ducerent duplici ex cauſa: ſeu quia Principem excommunicare ſine Apoſtolici licentia temerarium eſſet, ſeu quoniam audirent, quidam etiam viderent gladios circa ſe nudari. Non omiſerunt tamen Legatus & Archiepiſcopus, quin tenorem officii ſui proſequerentur. Suppliciter enim pedibus Regis in cubiculo affuſi, oraverunt ut miſereretur Eccleſiæ, miſereretur animæ & famæ ſuæ, ne pateretur fieri diſſidium inter Regnum & Sacerdotium.* Ipſis reverenter aſſurrexit Princeps, facti invidiam diluit, nihil tamen ipſorum precibus conceſſit. Ita refert *Vuillelmus Malmeſburienſis.* Libro II. Hiſtoriæ Novellæ. *Mathildis* Imperatrix in Angliam trajiciens, urbes plurimas in deditionem accepit; ſed mox Anglorum à ſe alienavit animos arrogans fœmina. Bellum vario eventu geſtum. Interim *Gaufredus* Comes Andegavenſis, *Mathildis* maritus, mortuo *Euſtachio* Duce, *Stephani* Regis filio, Normanniam ſibi ſubegit, eòque Ducatu auxit *Henricum* ſuum ex *Mathilde* filium anno MCXLVIII. Is anno MCLI. duxit *Alienoram* à *Ludovico VII.* Rege Chriſtianiſſimo repudiatam, & dotali Aquitaniæ Ducatu potitus eſt. Poſt hæc, *Stephanum* Angliæ Regem bello aggreſſus, magnam

Gaufredi Comitis Andegavenſis bellum cum Stephano Rege.

ſignam ipſi cladem intulit. Proceres veteris Sacramenti memores *Henrico* Duci plerique omnes ſtudebant. Tandem cùm *Stephanus Henricum* Ducem filium appellaſſet, Regníque denunciaſſet heredem, ſervatis quandiu viveret Regis nomine & poteſtate, pax inter eos compoſita eſt anno Chriſti MCLIII. Chartam *Stephani* Regis, qua pacis conditiones continentur, exhibet *Joannes Bromton* in Chronico. Tuendæ Auctoritate Eccleſiaſtica pacis, infractores Cenſuris Eccleſiaſticis caſtigando, curam ſuſcepere partis utriuſque Epiſcopi, ut ex eadem Charta conſtat. Obiit Rex *Stephanus* anno MCLIV. Regni XIX. Octobri menſe. Eo Regnante, *Rievallis*, *Fontium*, & *Bellelandæ* Monaſteria, Ciſtercienſis Ordinis, in Anglia condita ſunt, de quibus legendus eſt *Guillelmus Neuburgenſis* Lib. I. *De Rebus Anglicis*; Capp. XIV. & XV. De Geſtis *Stephani* Regis legendi *Richardus* Prior Haguſtadenſis, *Vuillelmus Malmeſburienſis* Lib. VIII. *Rogerius Hovedenus*; *Guillelmus Neuburgenſis* Lib. I. *Henricus de Knigthon* Lib. II. de Eventibus Angliæ, *Joannes Bromton* in Chronico, *Matthæus Vveſtmonaſterienſis*, *Matthæus Paris*, *Polydorus Virgilius* Lib. XII. *Thomas de Vualſingham*, in Ypodigmate Neuſtriæ, &c.

Pax compoſita.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 190. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In Concilio Provinciali ſine conſenſu Papæ nequit Rex excommunicari.*

R. Hæc Propoſitio non eſt mea, ſed Albrici Advocati Stephani Angliæ Regis in Synodo Nationali, aut certè Vuillelmi Malmeſburienſis ita ſcribentis: *SEU quia Principem excommunicare ſine Apoſtolici licentia temerarium eſſet*, &c. Hiſtoriam refero, & verba Hiſtorici; dogma non conſtituo.

ARTICULUS VIII.

De Henrico II. & Henrico III.

Henricus Secundus.

STephano Angliæ Regi ſucceſſit *Henricus* Dux Normanniæ & Aquitaniæ, Andegavorum, Cenomanenſium, & Pictonum Comes, *Gaufridi* Comitis Andegavenſis, & *Mathildis* Imperatricis filius, *Henrici I.* Angliæ Regis ex filia *Mathilde* nepos, ingentis animi Princeps. *Ludovico VII.* Francorum Regi de Normannia, Aquitania, Andegavia, Cenomanis, & Turonibus Hominium præſtitit anno MCLV. Hominium accepit ipſe à Scotorum Rege *Malcolmo*. Leges *Henrici I.* Avi ſui toto Regno ſervari juſſit. Exteros omnes, Flandros præſertim, Regno ejecit. Anno MLVIII. ſecundò coronatus eſt apud Lincolniam. Anno ſequenti, in Paſchali Solemnitate tertiò coronatus eſt cum *Alienoride* conjuge: *Et cùm ad oblationem venirent, depoſuerunt coronas ſuas, & eas ſuper Altare obtulerunt; voventes Deo quòd numquam in vita ſua de cætero coronarentur.* Ita refert *Rogerius Hovedenus*. *Thomam* Cantuarienſem Archidiaconum, ſuadente *Theobaldo*, Archipræſule, Regni Cancellarium creavit *Henricus II.* anno MCLVII. codémque *Theobaldo* defuncto, Cantuarienſem Archiepiſcopum deſignavit anno MCLXII. Grave poſtea diſſidium Regem inter & Sanctum Archiepiſcopum ob Eccleſiæ Jura & libertatem pravis Legibus & conſuetudinibus violata ortum eſt, quod Regis famæ labem maximam aſperſit, *Thomæ* Coronam Martyrii procuravit. Hujus diſſidii Hiſtoriam, & omnia ad ipſam ſpectantia, ſingulari Diſſertatione exponemus. Anno Chriſti MCLXVII. obiit Ma-

Henrici Secundi & Cantuarienſis Archiepiſcopi Thomæ diſſidium, ob Eccleſiæ Jura pravis Legibus & conſuetudinibus à Rege violata.

A thildis Imperatrix, & Rothomagi in Cœnobio *Sanctæ Mariæ de Pratis*, ſepulta eſt, de qua iſtud ab incerto Autore editum Epitaphium in ſua Britannia vulgavit *Camdenus*:

Mathildis Imperatricis obitus.

Ortu magna, viro major, ſed maxima prole,
Hîc jacet Henrici filia, ſponſa, parens.

Filia ſcilicet *Henrici I.* Angliæ Regis, conjux *Henrici IV.* Germaniæ Imperatoris, mater *Henrici II.* Angliæ Regis. Hic ex *Alienora* uxore filios quatuor ſuſceperat, *Henricum*, *Gaufridum*, *Richardum*, & *Joannem*. *Henricum* natu majorem
B Regni Anglici & Normannici Ducatus heredem dixit; *Richardum* Aquitaniæ; *Gaufridum*, minoris Britanniæ, quam in poteſtatem redegerat, nulla *Joanni* relictâ provinciâ, qui propterea, *ſine terra*, nuncupatus eſt. *Henricus* patre ſuperſtite Angliæ Rex inauguratus & appellatus eſt. Poſtea coronata eſt *Margareta* conjux, *Ludovico VII.* Francorum Rege, cujus filia erat, urgente. Secundùm hæc, *Henricus* Senior Angliæ Rex vindicem numinis dexteram ſuper ſe ſenſit aggravatam, *Henrico* filio Rege Juniori, cum *Richardo* & *Gaufredo* fratribus in ſe conjuratis, ac bellum in Normannia, Aquitania, & Britannia moventibus. *Henrici Junioris*
C partes *Ludovicus* Rex Francorum tuebatur. *Henricus II.* hucuſque tot hoſtium domitor, qui nempè Vallenſes frænarat, *Gaufredum* fratrem, Chinone caſtrò munitiſſimo complanato, tumultuandi fecerat impotentem, qui ducto in Vvaſconiam exercitu, Cadurcum, arceſque plurimas receperat; qui Aremoricam Angliæ Regno adjunxerat, ſeu potiùs *Gaufrido* filio tradiderat, juncta ipſi Ducatus herede: Qui ſubegerat Hiberniam; ſe in ſummo diſcrimine poſitum vidit totius amittendi Regni; domeſticis, externíſque hoſtibus ſimul irruentibus. Hinc filii perduelles; inde Rex Francorum, cum Flandrenſi Comite; illinc Rex Scottorum, cum
D ſingulis exercitibus imminebant. *Henricus* in tantis conſtitutus anguſtiis, Deúmque ultionem de perſecutione *Sancti Thomæ* Cantuarienſium Archipræſulis repetere intelligens, ad Juſtitiam ejus Sancti Martyris interceſſione, & ſincera pœnitentia ac humilitate placandam animum convertit. Cantuariam itaque profectus, ex quo Eccleſiam in qua *Sancti Thomæ* corpus conditum eſt proſpexit, ex equo deſiliens, nudis pedibus, pannis laneis aſperiſque indutus, corde compunctus, tria milliaria confecit. Cúmque ad Sacrum locum perveniſſet, ſupplicem ſe abjecit ad Sepulchrum Martyris, uberes lachrymas fudit, à Sacerdotibus & Mona-
E chis Cantuarienſibus virgis cædi voluit, noctem in oratione, jejunio, & planctu, ad Sancti Martyris Sepulchrum proſtratus tranſegit, Eccleſiam Cantuarienſem multis donis ornavit, redditibus auxit: audita ſummo mane *Miſſa*, Londinum rediit. Hæc geſta anno Chriſti MCLXXIV. Humilem ac Pœnitentem Regem Deus contra hoſtes numero viribúſque formidandos adjuvit. Ipſa die qua ad Sepulchrum *S. Thomæ* proſtratus ſupplicabat, Scotiæ Rex ab exigua Anglorum Equitum manu captus eſt, & ad *Henricum II.* perductus, Scotorum acies mutuam in cædem ſævicre. Subinde
F Rothomagum *Henricus* advolavit, cujus obſidionem Rex Francorum cum *Henrico III.* Rege ejus filio perduelli urgebat. Copiis per medios hoſtium cuneos traductis, urbem ingreſſus, ipſos obſidionem ſolvere compulit. Septembri menſe, die Natali Deiparæ Virginis, Rex Francorum, Junior Angliæ Rex *Henricus III.* & *Henricus II.* Angliæ Rex Pater colloquio Giſortii habito inducias pepigere, à quibus excluſus eſt *Richardus*, qui in Pictavia

Henricus II. acta ad S. Thomæ Martyris tumulum pœnitentiâ, de hoſtibus victor evadit.

ctavia bellum etiamnum adverſùs patrem gerebat. Illuc properans cum copiis *Henricus* pater, ipſum ad veniam, gratiámque ſuam rogandam adegit. Colloquium alterum inter Principes indictum inter Turones & Ambaſium Caſtrum, pridie Kalendas Octobris habitum eſt. *Ludovicus VII.* Rex Chriſtianiſſimus, cum Baronibus Franciæ, pacis inter *Henricum II.* Anglorum Regem, & filios *Henricum III.* Regem, *Richardum* & *Gaufridum* arbiter fuit. Pacti conditiones *Henrico* Patri glorioſæ fuere, qui ditionum omnium, Angliæ ſcilicet, Scotiæ, Hiberniæ, Normanniæ, Aquitaniæ, Pictonum, Andegavorum, Cenomanorum, Aremoricæ ſupremum dominium, poſſeſſionem, adminiſtrationémque retinuit, quibuſdam caſtris dumtaxat ac redditibus filiis ad vitam ac dignitatem ſuſtentandam aſſignatis. *Richardus* & *Gaufridus* Hominium Patri præſtiterunt: *Henrico* ad idem faciendum parato, propter dignitatem Regiam Hominii ſervitutem condonavit, ſecuritate ab ipſo acceptâ. Pacta conventa apud *Rogerium Hovedenum*, poſteriori Annalium parte pag. 540. & 541. legere eſt. Anno MCLXXV. *Vuillelmus* Rex Scottorum libertate donatus, cum *Davide* fratre, & univerſis Præſulibus ac Proceribus ditionum ſuarum, fidelitatem juravit, hominiumque præſtitit Angliæ Regibus Patri & Filio, pacémque roboravit antea pactam dum Faleſiæ in cuſtodia teneretur. Anglicanæ Eccleſiæ jus in Scottorum Eccleſias aſſertum. Pactorum exemplar exhibet *Rogerius Hevedenus* pag. 545. & 546.

Ludovicus Septimus Rex Chriſtianiſſimus pacis inter Anglum & ejus filios arbiter.

Anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo-ſexto, *Henricus II.* Notingæ Conventum habuit, ubi Regno ſex in partes diviſo, in ſingulis tres Juſtitiæ Adminiſtros ac Præfectos itinerantes conſtituit, accepto ab ipſis Sacramento de Legum executione procuranda, quæ in Placitis, ſeu *Aſſiſis* (ut illa ætate loquebantur) Clarenduni, & Northanctonæ habitis conditæ fuerant ac promulgatæ. Has qui noſſe cupit, adeat *Rogerium Hovedenum*, pag. 549. Eodem anno *Joannam* filiam *Vuillelmo* Siciliæ Regi uxorem dedit. Chartam Dotalem exhibet *Rogerius* pag. 551. Eadem tempeſtate *Vivianus* S. R. E. Preſbyter Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus ab *Alexandro III.* in Scotiam, & circumjacentes Inſulas miſſus eſt, ut Eccleſiæ ſtatum in illis regionibus componeret. Qui cùm in Angliam appuliſſet licentiâ à Rege non petitâ, *Rex miſit ad eum Richardum Vvintonienſem, & Gaufridum Elienſem, Epiſcopos, ut interrogarent eum, cujus autoritate auſus erat intrare in Regnum ſuum ſine licentia ipſius. His igitur interrogationibus prædictus Cardinalis plurimum territus, de ſatisfactione juravit Regi, quòd ipſe nihil ageret in Legatione ſua contra voluntatem ipſius: & ſic data eſt ei licentia transeundi uſque in Scotiam.* Ita refert *Rogerius Hovedenus*.

Comitia Notingæ habita.

Henricus II. Legato Apoſtolico ſuccenſet, quòd ejus Regnum ſine Majeſtatis ſuæ licentiâ ingreſſus ſit.

Henrici II. Angliæ Regis amicitiam coluit *Manuel* Græcorum Imperator, qui prælii à Chriſtiano exercitu contra Soldanum Iconii commiſſi Relationem accuratam ad ipſum miſit anno ipſo MCLXXVI. quam ſuis Annalibus inſeruit *Rogerius de Hoveden* pag. 554. *Alfonſus* Caſtellæ, & *Sanctius* Navarræ, Reges, poſt multa prælia, quibus eorum controverſiæ de Caſtellis & terris aliquibus dirimi non potuerant, earum arbitrium *Henrico* Angliæ Regi detulerunt, qui ipſorum Oratoribus, querelis, & orationibus viſis & auditis, in Conventu Præſulum ac Procerum Regni ſui frequentiſſimo, Jus ipſis dixit. Omnia Inſtrumenta hancce cauſam ſpectantia *Rogerius Hovedenus* ad poſteritatis memoriam tranſmiſit, poſteriori parte Annalium, ad annum MCLXXVII.

Ab Alfonſo Caſtellæ & Sanctio Navarræ Regibus arbiter electus, eorum controverſias ſinit.

Eodem anno *Petrus* Tituli *Sancti Chryſogoni* Preſbyter Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo in Gallias miſſus eſt, habuítque in mandatis, ut Normanniæ & omnibus Regis Angliæ ditionibus Sacris Officiis & Sacramentis interdiceret, niſi *Aleſiam*, *Ludovici* Francorum Regis Filiam, jam viro maturam, à Filio ſuo *Richardo*, cui deſponſa fuerat, duci permitteret. Qua de re certior factus *Henricus*, Appellatione ad Summum ipſum Pontificem interjectâ, Legati conſilia eluſit. Sacram expeditionem juravit, initâ cum Rege Chriſtianiſſimo concordiâ. Inſtrumentum ea de re confectum, apud *Rogerium de Hoveden* pag. 570. legere eſt. Eodem anno vertente, Marchiæ Comitatum emit ab *Audeberto* Comite, qui ſæculo valedicere, & uni Deo vacare decreverat. Charta venditionis apud Grandem-montem data, legitur in Annalibus *Rogerii Hovedeni*, pag. 572.

Anno 1180. Leges à *S. Eduardo* Rege conditas, & à *Vuillelmo I.* renovatas, rurſus promulgavit *Henricus II.* Has *Rogerius* ad hunc annum recenſet. Anno 1183. *Henricum II.* inter & filios ejus *Henricum* & *Gaufridum* novum diſſidium ortum eſt, quòd Aquitaniæ Baronibus perduellibus contra patrem faverent. *Richardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Epiſcopi Roffenſis, Bajocenſis, Ebroïcenſis, Lexovienſis & Sagienſis, cum Normanniæ Abbatibus in Monaſterio Cadomenſi *S. Stephani* congregati, omnes qui pacem inter Regem & filios faciendam impedirent, diris omnibus Chriſtiano ritu devoverunt, uno Rege filio excepto *Henrico juniore*. Is eodem anno obiit prope Lemovicum, atque in extremis poſitus impietatem in patrem, cæteráque peccata, humillimâ pœnitentia expiavit. Corpus ejus Rothomagum delatum, in Eccleſia Metropolitana ſepultum eſt. Anno MCLXXXVI. *Gaufredus* Britanniæ Comes Regis *Henrici* filius, Pariſiis ab equo dejectus, & attritus obiit.

Mors Henrici Junioris Regis.

Anno MCLXXXIX. Cùm *Philippus Auguſtus* Rex Francorum Henrico Anglorum Regi bellum indixiſſet, *Joannes Anagninus* Cardinalis, Legatus Apoſtolicus ad pacem inter Reges componendam miſſus à *Clemente III.* Pontifice Maximo, *Interdictum* Regno Francorum minatus eſt, niſi *Philippus* cum Angliæ Rege pacem faceret. Rex Auguſtus reſpondit: *Quod Sententiam ſuam non timeret, nec teneret, cum nulla æquitate niteretur. Dicebat enim quòd non pertinet ad Eccleſiam Romanam in Regnum Franciæ per Sententiam, vel alio modo animadvertere, ſi Rex Franciæ in homines ſuos demeritos & Regno rebelles, cauſa injurias ſuas & Coronæ dedecus ulciſcendi inſurgit.* Ita refert *Rogerius Hovedenus*. Inſuperhabitis itaque Legati Apoſtolici minis, bellum Anglo intulit, plura oppida caſtraque, tandem Cenomanum, & Turones expugnavit. Rex Angliæ ad anguſtias redactus, pacem ad nutum Regis Francorum pepigit. Mox mœrore confectus ob filiorum defectionem, qui hanc adverſùs illum tempeſtatem excitarant, illis maledixit: ac febre ad mœrorem accedente, facta peccatorum exomologeſi, & Communione Corporis & Sanguinis Domini piè ſuſcepta, obiit Chinone in Octavis SS. Apoſtolorum *Petri* & *Pauli*, cùm annos XXXIV. menſes VII. & dies IV. regnaſſet. Corpus ejus in Fontis-Ebraldi Parthenone ſepultum eſt. Præclaras animi dotes nonnullis vitiis infuſcavit. Nam præter Sancti Cantuarienſium Archipræſulis vexationem, & Eccleſiaſticæ oppreſſionem libertatis, cujus diu multúmque reus fuit, in libidinem pronior erat, conjugalem modum

Legato Apoſtolico interdictum minitanti, niſi cum Anglorum Rege pacem faciat, liberè reſpondet Philippus Auguſtus.

Henrici II. obitus.

Ejus vitia, & virtutes.

dum excedens; venationis plus æquo amans; Judæorum fautor propter emolumenta quæ ex eorum fœnerationibus percipiebat; pecuniæ ſupra modum avidus. A *Guillemo Neuburgenſi* etiam notatur, quòd *Vacantes Epiſcopatus ut provenientia perciperet commoda, diu vacare voluit, & Eccleſiaſticis potiùs uſibus applicanda in Fiſcum redegit.* Cæterùm tuendæ publicæ pacis & juſtitiæ ſtudioſiſſimus fuit: viros Religioſos coluit; & res eorum æquo cum ſuis dominiis jure conſervari præcepit: Nullum grave onus ſubditis impoſuit, una decimatione excepta, quæ Hieroſolymitanæ cauſa expeditionis facta eſt. *Tributum more aliorum Principum, ſub cujuſlibet neceſſitatis obtentu, Eccleſiis ſive Monaſteriis numquam indixit: quibus etiam ab angariis & exactionibus publicis religioſo ſtudio Immunitatem ſervavit* (ut refert Vvilelmus Neuburgenſis Lib. III. Cap. XXVI.) » Antiquam inhumanam circa naufragos conſue» tudinem in ipſis Regni ſui initiis eximia pie» tate correxit: atque hujuſmodi hominibus ab » æquoreo diſcrimine liberatis humanitatis offi» cium exhiberi præcipiens, graves in eos pœ» nas ſanxit, qui fortè illis in aliquo moleſti eſſe, » vel de rebus eorum quippiam uſurpare præſumerent (inquit idem Autor.) *Alexandrum III.* Pontificem Maximum inter primos recipiendo, ejúſque partes adversùs Schiſmaticos tuendo, optimè de Eccleſia meritus eſt. Crucis inſigne ſumpſerat cum Francorum Rege, biennio pene antequam è vita excederet; ac votum implevisſet, niſi bellis ac negotiis domeſticis fuiſſet retardatus, ac tandem morte interceptus. *S. Hugonem*, quem ad Lincolnienſem Epiſcopatum ex Priore Carthuſiæ provexerat, ſumma veneratione proſecutus eſt. In Monaſterium Fontis Ebraldi, totúmque Ordinem munificentiſſimum ſe præbuit, quo nomine in Necrologio celeberrimi illius Parthenonis commendatur. Ejuſdem munificentiam in cæteros Ordines, domóſque Religioſas, Cluniacenſis Congregationis, Carthuſienſis, Præmonſtratenſis, Grandimotenſis, Ciſtercienſis, Militiæ Templi, & Hoſpitalis Hieroſolymitani, profuſáſque eleemoſynas ad pauperes & liberas fœminas omnium ditionum ſuarum honeſtè collocandas, teſtatur ipſius Teſtamentum anno 1182. conditum, quòd Chronico ſuo ad eum annum inſeruit *Gervaſius Dorobernenſis*. Mirum videtur ac inſolens, quod paulò ante de *Rogerii* Eboracenſis Archiepiſcopi Teſtamento decreverat. Gravi correptus infirmitate, imminentem præſentiens obitum, res ſuas in pauperum uſus diſtribuit: & inter alia *Vvillelmo* Remenſi Archiepiſcopo & cæteris Regni Francorum Epiſcopis pluſquam quingentas libras argenti miſit, pauperibus erogandas: ſimiliter Rothomagenſi Archiepiſcopo, & cæteris Epiſcopis Normanniæ: ſimiliter Cantuarienſi Archiepiſcopo & cæteris Epiſcopis Angliæ. Cùm autem Regi nuntiatus eſſet Archipræſulis obitus, *Miſit Miniſtros ſuos per Archiepiſcopatum Eboracenſem, præcipiens quòd univerſa, quæ prædictus Archiepiſcopus in infirmitate ſua diſtribuerat, confiſcarentur: ſicque factum eſt: Nam tota diviſa, quam ipſe in infirmitate ſua fecerat, per Præceptum Regis ad nihilum redacta eſt. Dicebat enim Dominus Rex, quòd præfatus Eboracenſis Archiepiſcopus judicium fecerat in vita ſua, quod de jure non liceret alicui viro Eccleſiaſtico diviſam facere, niſi priùs quàm ægrotare inciperet.* Ita refert *Rogerius Hovedenus* poſteriori parte Annalium ad annum MCLXXXI. Præter quem de *Henrici II.* Geſtis legendi ſunt Authores Vitæ *Sancti Thomæ* Cantuarienſis Archiepiſcopi &

A Martyris, *Guillelmus Neuburgenſis* Lib. III. de Rebus Anglicis, *Gervaſius Dorobernenſis* in Chronico: *Radulphus de Diceto* in Imaginibus Hiſtoriarum, *Joannes Bromton* in Chronico, *Henricus de Knigthon* Lib. II. de Eventibus Angliæ, *Matthæus Vveſtmonaſterienſis* in Floribus Hiſtoriarum, *Matthæus Paris*, *Polydorus Virgilius* Lib. XIII. &c.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 196. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Legatus Papæ redarguitur à Rege, Henrico II. quia in Angliam ingreſſus*
B *eſt ſine ejus licentia.*

R. Facti Quæſtio eſt, nec mea, ſed *Rogerii de Hoveden*, verba ſunt.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 198. hanc Propoſitionem notant RR. Cenſores: *Excommunicatio pro temporalibus negotiis Regum, nulla.*

R. Hæc Propoſito non eſt mea: factum dumtaxat refero ſingulare ex *Rogerio de Hoveden* probatæ fidei Hiſtorico. Legatus Apoſtolicus Interdictum Regno Francorum
C minatus eſt, niſi Philippus Auguſtus cum Angliæ Rege pacem faceret. Rex reſpondit: *Quòd ſententiam ſuam non timeret nec teneret, cùm nullâ æquitate niteretur. Dicebat enim quòd non pertinet ad Eccleſiam Romanam in Regnum Franciæ per ſententiam vel alio modo animadvertere, ſi Rex Franciæ in homines ſuos demeritos & Regno rebelles, cauſâ injurias ſuas & Coronæ dedecus ulciſcendi inſurgit.* Hæc Rogerius de Hoveden in Hiſtoria ſua refert. Nullam ex hoc Regis Auguſti Reſponſo infero conſequentiam; rem geſtam ſimpliciter enarro.

ARTICULUS IX.

De Richardo I.

D
RIchardi, cui cognomen *Cor Leonis*, in paternas ditiones ſucceſſio, ſubditis ſolatio fuit, qui tum illud uſurpare potuere:

Mira canam, Sol occubuit, nox nulla ſecuta eſt.

Namque, *Sol pater, & radius filius ejus erat*, (inquit *Rogerius Hovedenus.*) Normannici primum Ducatûs gladio à *Vvaltero* Archiepiſcopo Rothomagenſi accinctus, redemptis Caſtris & Ci-
E vitatibus, quas *Philippus Auguſtus* Rex Francorum ſuperiori bello expugnaverat, & *Henrico* Patri ſuo eripuerat, promulgato Edicto, omnes, quos pater in cuſtodiam tradiderat, libertate donavit. Mox in Angliam ſecundis ventis delatus, tertio Nonas Septembris, die Dominica, à *Balduino* Cantuarienſi Archiepiſcopo Londini Rex inauguratus eſt. Coronationis ejus Ordinem Ritúmque deſcribit *Rogerius* pag. 656. Judæis funeſta fuit ea dies, multis in ſeditione occiſis: non minor fuit in aliis Civitatibus circumciſorum hominum
F ſtrages. Regis voluntate facinus falsò excuſabatur: cui ſummopere diſplicuit. Anno milleſimo centeſimo nonageſimo, *Richardus* Angliæ, & *Philippus Auguſtus* Franciæ, Reges, mutua pace jurata ſacram expeditionem ſunt aggreſſi. Rex Francorum prior Meſſanam appulit nobilem Siciliæ civitatem. Illuc poſtea pervenit Angliæ Rex. Cives duorum hoſpitio Regum ſe gravatos iri arbitrati, Anglo portas clauſere. Urbem expugnavit *Richardus*, & à Meſſanenſibus obſides accepit, donec *Tancredus* Siciliæ Rex ſibi feciſſet ſatis. Concordia

Richardus & Philippus Auguſtus ad ſacram expeditionem fœderati.

inter Reges Franciæ & Angliæ renovata; Leges Clericis, Militibus, Nautis, Mercatoribus, Hieroſolymitanum iter profeſſis, ambobus à Regibus communi conſilio latæ, quas inter hæc obſervatione digna: *Nemo in toto exercitu ludat ad aliquod genus ludi pro lucro, exceptis Militibus & Clericis, qui in tota nocte & die nonniſi viginti ſolidos amittent.* Qui hanc ſummam excellerint, centum ſolidis mulctantor. Pacem deinde fecit *Richardus* cum *Tancredo* Siciliæ Rege, ea conditione ut Siciliæ Rex filiam ſuam *Arthuro* Britanniæ Duci, ipſius *Richardi* nepoti collocaret: accedente Summi Pontificis diſpenſatione, propter conſanguinitatem neceſſariâ. Id conſtat ex Conventorum Inſtrumento, & *Richardi* Regis Epiſtola ad *Clementem* Romanum Pontificem, à *Rogerio Hovedeno* deſcriptis poſteriori parte Annalium ad annum MCXC.

Richardi Regis præclarè geſta in Oriente.

Supremam Regni adminiſtrationem *Vuillelmo* Elienſi Epiſcopo, Regni Cancellario, diſcedens *Richardus* commiſerat, eique Legationem Apoſtolicam inſuper impetrarat à Romano Pontifice. Ille verò utraque poteſtate ad tyrannidem inſolenter abuſus eſt. Quamobrem à *Joanne* Regis fratre, Epiſcoporum & Optimatum conſilio, in ordinem eſt redactus, & è Regno expulſus. Regni verò adminiſtratio *Vualtero* Rothomagenſi Archiepiſcopo, viro prudenti & modeſto, quem Rex è Sicilia in Angliam remiſerat, ut Cancellarii in Miniſterio conſors eſſet, tradita eſt. Interim Cyprum Inſulam in poteſtatem redegit Angliæ Rex. Expugnata ſubinde à confœderato Chriſtianorum exercitu Ptolemaïde ſive Accone, Rex Francorum, noxium aërem cauſatus, in Gallias rediit. Interea Elienſis Epiſcopus à Regni adminiſtratione finibúſque pulſus, *Celeſtinum* appellavit Pontificem Maximum, qui ipſum in priſtinam dignitatem, honorem ac munus reſtitui juſſit, omnibuſque Angliæ Archiepiſcopis mandavit, ut dejectionis ejus authores, conſiliarios, complices & fautores anathemate confoderent. *Vuillelmus* Elienſis, Legationis Apoſtolicæ Auctoritate Epiſcopos ac Proceres plurimos excommunicavit, inprimis *Vualterum* Archiepiſcopum Rothomagenſem. At neque Mandatorum Apoſtolicorum, nec excommunicationis ab eo latæ ratio habita ulla eſt; quoniam de re temporali agebatur, & *Vuillelmus* Cancellarii dignitate ad tyrannidem abuſus erat, cùm in Eccleſiam tum in Proceres, Plebémque Anglicanam, & Regios Theſauros dilapidaverat. Quamobrem Rothomagenſis Archipræſul, Magiſtratuum Regni conſilio, omnes Epiſcopatus Elienſis reddittus in Fiſcum redegit, teſte *Rogerio Hovedeno*. *Richardus* Rex in Syria Saladinum premebat, cujus cum exercitu commiſſo prælio, inſignem victoriam reportavit, eumque adegit ad civitates plurimas evertendas, ne in Chriſtianorum confœderatorum poteſtatem venirent. *Richardus* Rex de Chriſtianæ rei in Syria promotione ob Chriſtianorum Ducum diſſenſionem deſperans, reditum adornavit, *Joppe* à Turcarum obſidione liberata, pactiſque cum Saladino in triennium induciis. *Henrico* Campaniæ Comiti, ſuo Regiſque Francorum nepoti, Regni Hieroſolymitani reliquias tradidit, annuente *Guidone Luſignano* olim Hieroſolymorum Rege; cui Cypri Regnum, ſub hominii ſibi præſtandi conditione contulit. Rediens, cùm naufragium vix evaſiſſet, ſæviorem in continenti expertus tempeſtatem eſt. A *Leopoldo* ſcilicet Auſtriæ Duce, privatæ injuriæ me-

Vuillelmus Elienſis Epiſcopus & Legatus Apoſtolicus ſacra & civili Auctoritate abutitur.

A more interceptus, *Henrico* Imperatori traditus eſt, qui eum in cuſtodia detinuit. Interim *Philippus* Rex Francorum Normanniam infeſtabat; *Joannes*, *Richardi* frater, Angliæ Regno inhians turbas excitabat, captivi Regis calamitate abuſi. *Celeſtinus* Pontifex *Henrico* Imperatori Cenſuras Eccleſiaſticas minatus eſt, niſi Regem Anglorum dimitteret; item Regi Francorum, niſi ejus ditionibus parceret. Pax tandem Imperatorem inter & *Richardum* conſtituta. Centum & quinquaginta mille marcis argenti redemit iſte libertatem, pecunia partim à fidelibus ſubditis liberaliter oblata, partim mutuo, partim ex Eccleſiarum theſauris ab Epiſcopis accepta, promiſſa ſub juramento nomine Regis reſtitutione. Id conſtat ex epiſtola *Richardi* Regis ad *Alienoram* Reginam Matrem, & Magiſtratus Angliæ, quam apud *Rogerium Hovedenum* pag. 726. legere eſt, & ex Forma compoſitionis inter *Henricum* Imperatorem & Regem Angliæ, apud eumdem Scriptorem pag. 728. In Angliam redux *Richardus*, ſecundò coronatus eſt, die XVII. Aprilis anni MCXCIV. Induciis deinde cum Rege Francorum pactis, Juſtitiæ Præfectos per ſingulos Angliæ Comitatus miſit. *Juſtitiarios errantes* vocat *Rogerius Hovedenus*. Promulgata Capitula, ex quorum præſcripto Jus dicerent, quæ idem Author ſuis Annalibus inſeruit pag. 744. & ſequentibus.

Richardus Rex in reditu à Leopoldo Auſtriæ Duce interceptus, & Henrico Imperatori traditus.

Juſtitiæ Præfecti per ſingulos Angliæ Comitatus à Richardo miſſi.

Anno MCXCVI. Pax *Richardum* Angliæ Regem inter & *Philippum Auguſtum* Francorum inita eſt haud diu duratura. Brevi ſiquidem elapſo tempore bellum redintegravit *Auguſtus*, & Albemarlam * obſidione cinxit. Anglus poſſeſſiones omnes & facultates Abbatum Cluniacenſis, Majoris Monaſterii, Sancti Dionyſii, & Prioris Caritatis, in ſuis ditionibus capi juſſit; illi namque fidejuſſores de pace ſervanda Regi Angliæ pro Rege Chriſtianiſſimo fuerant, & XV. millia marcarum argenti Anglo promiſerant, ſi *Philippus* Rex pacta conventa violaret: ut refert *Rogerius Hovedenus*. Anno MCXCVII. inter *Vualterum* Archiepiſcopum Rothomagenſem & Regem Angliæ ortum diſſidium eſt, quod Rex in Villa Andeliaco, quæ Rothomagenſis Eccleſiæ Patrimonium erat, arcem extruxiſſet abſque ejus aſſenſu. Hac de re legenda *Vualteri* Epiſtola querelarum plena ad *Radulfum* Decanum Londinenſem, apud *Radulfum de Diceto*. Injuriam damnumque Eccleſiæ, lato in totam Provinciam Interdicto, Archiepiſcopus ultus eſt. Cauſa *Celeſtini III.* Pontificis Maximi arbitrio à partibus permiſſa. Rex miſſis Oratoribus factum excuſavit, quòd Villa, Caſtrumque ipſi neceſſaria eſſent ad incurſus Regis Francorum in Normanniam prohibendos: & nihilominus Archipræſuli & Eccleſiæ Rothomagenſi juſtam compenſationem, proborum & ſapientum virorum judicio obtuliſſet. Archipræſulem cenſuræ præcipitis arguit Summus Pontifex, ipſique juſſit negotium cum Rege amicè componeret. Interdicto verò Normanniam abſolvit, *Regi licere* aſſerens *infirmiora terræ ſuæ munire, ne perinde damnum ſibi & ſuis contingat.* Richardus Rex, convocatis Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus & Baronibus Normanniæ, *Vualtero* Archipræſuli, ejúſque Succeſſoribus pro *. Andeliaco *Deppam* * cum appendicibus, *Locoverim*, * *Butilam*, * Sylvam *Alacris montis*, * & Molendina Rothomagenſis urbis in perpetuum conceſſit. Chartam Excambii deſcribunt *Rodulfus de Diceto* in Imaginibus Hiſtoriarum, & *Matthæus Paris* ad annum MCXCVII. Commutationem

* Aumale.

Diſſidium inter Vualterum Rothomagenſem Archiepiſcopum & Richardum Regem.

Celeſtinus III. Archiepiſcopo jubet ut negotium cum Rege amicè componat.

* *Andeli. Dieppe. Louviers. Loteliles. Alienmont.*

mutationem Pontificio Diplomate confirmavit A *Innocentius III.* In obſidione *Calaci*, * quòd Caſtrum eſt in Lemovicis, ſagitta in brachio percuſſus, malè curato vulnere, *Richardus* Rex occubuit. Corpus ejus ad *Fontem Ebraldi* ſepultum eſt: Cor in Metropolitana Eccleſia Rothomagenſi conditum. Chriſtianè obiiſſe, Chronicon *Joannis Bromton* teſtatur. Jam ab anno MCXCV. *Richardum* Regem mores in melius mutaſſe, *Rogerius Hovedenus* teſtis eſt.

* Chalus.

SCHOLION.

In hoc Articulò, pag. 203. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Non æſtimatur Excommunicatio Papalis in Anglia, quia cauſa erat temporalis.*

R. Hæc verba mea non ſunt: Scripſi tamen nullam habitam fuiſſe rationem Excommunicationis à Vvillelmo Elienſi Epiſcopo & Legato Apoſtolico in Epiſcopos & Proceres Anglicanos latæ in cauſa merè temporali, & ad Eccleſiæ Juriſdictionem non ſpectante. Refert *Rogerius de Hoveden* in Hiſtoria Anglicana, ego ex illo, ejuſque verba lectorum oculis ſubicio. Factum merè Hiſtori- B cum eſt: in jus eo loci non inquiro.

IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM XI. ET XII. SÆCULI DISSERTATIONES SELECTÆ.

DISSERTATIO I.

De Cauſa Berengarii.

ARTICULUS I.

De Berengarii Patria, Ingenio, Studiis, Moribus.

Berengarii patria.

BErengarius Sacramentariorum parens de quo imprælentiarum diſſerimus, patriam Turones habuit, ut *Theoduinus* Leodienſis, *S. Anſelmus*, *Bertoldus* Conſtantienſis, & alii teſtantur. Paulò ante annum milleſimum natum eſſe oportet. Adoleſcens ad Scholam Carnotenſem miſſus, & in *Fulberti*, qui iſtius poſtea Eccleſiæ creatus eſt Epiſcopus, diſciplinam traditus eſt, viri ſanctiſſimi & doctiſſimi. Inſigniter hallucinatus eſt *Gerſonius*, cùm *Berengarium* iſtum *Petri Abælardi* fecit Diſcipulum, qui annis poſt ipſum *Berengarium* plurimis obiit. *Berengarium* Andegavenſem Archidiaconum, Sacramentariorum parentem, cum *Berengario* Pictavenſi, qui pro *Abælardo* Præceptore ſuo Apologeticum ſcripſit, confudit Academiæ Pariſienſis doctiſſimus Cancellarius. Condiſcipulum habuit *Adelmannum*, qui Brixienſis poſtea Epiſcopus fuit. *Cùm juveniles in Scholis ageret annos, elatus ingenii levitate, ipſius Magiſtri ſenſum non adeo curabat, Condiſcipulorum pro nihilo reputabat, libros inſuper artium contemnebat. Sed cùm per ſe attingere Philoſophiæ altioris ſecreta non poſſet; neque enim homo ita acutus erat, ſed & tunc temporis liberales artes intra Galliam pene obſoleverant: novis ſaltem verborum interpretationibus ſingularis ſcientiæ laudem ſibi arrogare, & cujuſdam excellentiæ laudem venari, qualitercunque poterat, affectabat.* Verba ſunt *Guitmundi* Lib. I. *De Corporis & Sanguinis* A *Chriſti veritate in Eucharistia.* Sæpe adoleſcentem petulantis ingenii & ad novitates propenſi Præceptor Sanctiſſimus hortabatur ne à via regia, hoc eſt ab Apoſtolica Fide & SS. Patrum doctrina deflecteret, ut *Adelmannus* teſtatur in Epiſtola ad ipſum data. *Collactaneum te meum vocavi*, inquit, *propter dulciſſimum illud contubernium, quod cum te adoleſcentulo, ipſe ego majuſculus, in Academia Carnotenſi ſub noſtro illo venerabili Socrate* jucundiſſimè duxi: cujus de convictu gloriari nobis digniùs licet, quàm gloriabatur Plato, gratias agens naturæ, eò quòd in diebus Socratis ſui hominem ſe, & non pecudem peperiſſet. Nos enim ſanctiorem vitam ſalubrioremque doctrinam Catholiciſſimi & Chriſtianiſſimi hominis experti ſumus: & nunc ejus apud* B *Deum precibus adjuvari, & ſperare debemus: Neque enim putandus eſt memoriam, in qua nos tanquam in ſinu materno ſemper ferebat, amiſiſſe; aut verò caritas Chriſti, quâ ſicut filios amplectebatur, in eo extincta eſt. Sed abſque dubio memor noſtri, diligens pleniùs quàm cùm in corpore mortis hujus peregrinaretur, invitat ad ſe votis & tacitis precibus, obteſtans per ſecreta illa & veſpertina colloquia, quæ nobiſcum in hortulo juxta capellam de civitate illa, quam Deo volente Senator nunc poſſidet, ſæpius habebat: & obſecrans per lacrymas, quas interdum in medio ſermone prorumpens, exundante ſancti ardoris impetu emanabat, ut illuc omni ſtudio properemus* C *viam regiam directim gradientes, Sanctorum Patrum veſtigiis obſervantiſſimè inhærentes, ut nullum prorſus in diverticulum, nullam in novam & fallacem ſemitam deſiliamus, ne fortè in laqueos & ſcandala incidamus.* Triſtia de *Berengario* vaticinatus eſt morti proximus *S. Fulbertus*, cúmque nomine dæmonis qui multos corrumperet, deſignatum, expelli juſſit, ut conſtat ex veteri Fragmento, quod legitur in Bibliotheca Floriacenſi, ex *Villelmo Malmeſburienſi* Lib. III. de Geſtis Regum Anglo-

Berengarius S. Fulberti diſcipulus.

Gerſonius emendatur.

Berengarii ingenium.

Adelmanni Epiſtola ad Berengarium.

* Fulbertum ſic appellat.

 rum,

rum, & ex *Henrico de Knigton* Lib. I. *De E-* A *ventibus Angliæ* cap. 13.

Berengarius Scholæ Turonenſis S. Martini præfectus.

Poſt obitum *S. Fulberti*, *Berengarius* Turones redit, ubi Scholæ *S. Martini* præfectus eſt, ut teſtantur veteres membranæ Lauriacenſis Abbatiæ apud Andes, quæ in veteri Codice MS. Eccleſiæ Turonicæ *S. Martini* referuntur. Magnum ſibi nomen peperit inter divinæ Philoſophiæ ſectatores, ſi *Baldricum* Burgulienſem Abbatem audiamus, canentem:

Tota Latinorum facundia marcida floret,
Dum Berengario Turoni viguere Magiſtro.

Necromanticum fuiſſe *Berengarium* vulgavit fama mendax. Hanc illi notam inurunt Lauriacenſes membranæ ſupra laudatæ, *Guillelmus Nangiacus* in Chronico, Auctor Magni Chronici Belgici ad annum MXLVII. & *Polydorus Virgilius* Lib. IX. Hiſtoriæ Anglicanæ; ſed Auctores coævi & ſuppares illum ab hacce calumnia ſuo abſolvunt ſilentio. Levis erat literaturæ, ſed in ſummo bonarum artium ſquallore peritus pro tempore videbatur, donec *Lanfranci* doctrina ipſius imperitiam prodidit. Ejus ingenium, eruditionis tenuitatem, ſuperbiæ tumorem deſcribit *Guitmundus* Lib. I. *Factum eſt*, C inquit, *ut pompatico inceſſu, ſublimi præ cæteris ſuggeſtu, dignitatem Magiſtri potiùs ſimulans, quam rebus oſtendens, profunda quoque incluſione inter cucullum, ac ſimulatione longa meditationis, & vix tandem ſatis deſideratæ diu vocis, leniſſimo quodam quaſi plangore incautos decipiens, Doctorem ſeſe artium pene inſcius profiteretur: ſed poſtquam a Domino Lanfranco in Dialectica de re ſatis parva turpiter eſt confuſus: cùmque per ipſum D. Lanfrancum virum æquè doctiſſimum liberales artes Deus recaleſcere, atque optimè reviviſcere feciſſet, deſertum ſe iſte a Diſcipulis dolens,* D *ad eruitanda impudenter Divinarum Scripturarum Sacramenta, ubi ille adhuc adoleſcens, & aliis eatenus detentus ſtudiis, nondum adeò intenderat, ſeſe convertit. Sed & ibi inſipiens, & ea quorum novitate omnium corda permoveret, atque ad ſe omnium oculos traheret, ſtudioſè perquirens, maluit eſſe ſub aliqua admiratione hominum Hæreticus, quàm ſub oculis Dei privatè vivere Catholicus.* In Eccleſia *S. Martini* Turonenſis, Camerarii, ac Theſaurarii Dignitates geſſit, ut Lauriacenſes membranæ teſtantur. Turonibus relictis, Andes adiit, ubi ab *Euſebio* illius Urbis Epiſcopo amicè ſuſceptus, Archidiaconus & Theſaurarius E illius Eccleſiæ creatus eſt. Id teſtantur veteres Chartæ Inſignis Eccleſiæ *S. Mauritii* Andegavenſis, quibus ſubſcripſit annis MXLIX. & MLV. ut obſervat *Franciſcus de Roye* Anteceſſor Andegavenſis vir clariſſimus & eruditus in Commentario Canonis, *Ego Berengarius.* Andegavi hæreſim vulgavit, indormiente *Euſebio Brunone* illius urbis Epiſcopo, qui propterea hæreſeos accuſatus eſt ejuſdem cum *Berengario*, quem fovebat, ut ex Epiſtola *Deoduini* Leodienſis Epiſcopi ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum conſtat. F

Berengarius hæreſim vulgat Andegavi.

ARTICULUS II.

De Erroribus Berengarii.

QUinque erroris capita *Berengario* tribuuntur. Primum eſt quòd Baptiſma parvulorum everterit. Secundum, quòd legitima conjugia deſtruxerit, licitam eſſe cum fœminis omnibus ſcortationem, inverecundè effutiens. Tertium, quòd Chriſtum clauſis januis ad Diſcipulos ingreſſum negaverit. Quartum, quòd ſit inficiatus *Eucharistiam eſſe verè ſubſtantialiterque* B *Corpus & Sanguinem Domini, ſed ſola voce ſic appellari* aſſeruerit, *pro eo quòd tanquam umbra & figura ſignificativa ſit, Corporis & Sanguinis Domini*: ut conſtat ex Profeſſionibus Fidei ab ipſo editis, ex *Guitmundo* Averſano Epiſcopo, cujus ea verba ſunt, & ex aliis qui ejus de Hæreſi ſcripſerunt, vel eam impugnarunt. Quintum, quòd *Panem & vinum quæ ponuntur in Altari, per myſterium ſacræ orationis, & verba noſtri Redemptoris, ſubſtantialiter converti in veram & propriam Carnem & Sanguinem Chriſti* negarit, quod ex tertia Fidei Formula, cui in Romana Synodo anno MLXXIX. ſubſcribere coactus eſt, colli- C gitur. Non alio modo intelligenda ſunt *Hugonis* Lingonenſis Epiſcopi verba ad *Berengarium* ipſum ſcribentis: *Dicis in hujuſmodi Sacramento Corpus Chriſti ſic eſſe* (tanquam in ſigno videlicet) *ut panis & vini natura & eſſentia non mutetur: Corpuſque quod dixeras crucifixum, intellectuale conſtituis*, id eſt, ſola fide aſſeris manducari.

Quidam Berengarii diſcipuli Chriſti impanationem in Euchariſtia propugnarunt.

Falſum itaque eſt, quod *Berengario* nonnulli tribuunt, ipſum ſenſiſſe in Euchariſtia ſimul cum ſubſtantia panis & vini eſſe ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti, ſive Chriſtum ibi ſub pane latere. Is quidem Berengariano- D rum quorumdam fuit error, qui hanc fuiſſe ſubtiliorem *Berengarii* ſententiam jactitabant: ſed non ipſius *Berengarii* fuit opinio. Id ex *Guitmundo* lib. I. colligere eſt. *Non omnes*, inquit, *qui de iſtis Sacramentis errant, una incedunt via erroris. Nam Berengariani omnes quidem in hoc conveniunt, quia panis & vinum eſſentialiter non mutantur, ſed ut extorquere à quibuſdam potui, multùm in hoc differunt, quod alii nihil omnino de Corpore & Sanguine Domini Sacramentis iſtis ineſſe, ſed tantummodo umbras hæc & figuras eſſe dicunt. Alii verò rectis Eccleſiæ rationibus cedentes, nec tamen à ſtultitia recedentes, ut quaſi aliquo modo no-* E *biſcum eſſe videantur, dicunt ibi Corpus & Sanguinem Domini revera, ſed latenter contineri, & ut ſumi poſſint, quodammodo (ut ita dixerim) impanari. Et hanc ipſius Berengarii ſubtiliorem eſſe ſententiam aiunt.* Secundùm hæc intelligendum eſt quod idem *Guitmundus* lib. III. ſcribit: *Diligenter ſanè, ſi daretur locus, cum ipſo Berengario diſcutere vellem, cùm aliquos doceat nihil in cibo Altaris Domini Corporis & Sanguinis Chriſti, niſi umbram tantùm & figuram haberi; aliquibus verò tanquam ſubtiliùs quærentibus ſatisfaciens, ipſum ibi Chriſti Corpus eſſe reſpondeat, ſed impanatum latere: quid ſibi in priore* F *ſententia diſpliceat, ut ſatisfacturus quærentibus tranſmigret in alteram; aut quid in poſteriore abhorreat, ut redeat ad priorem? Migrando enim ad ſecundam, priorem reprobat: redeundo ad priorem, alteram damnat. Quo fit ut utramque defenſando, neutram teneat.... Exinde quoque id accidit, quod certiſſimè novimus, quòd Berengarius & ſui, ſi ab eruditis Catholicis de ſua fide diſcutiantur, id quod de Corpore Domini tenent, aut territi denegant, aut ſi profitentur, defendere non valent.*

Impanationem

Impanationem à quibuſdam *Berengarii* Sectatoribus potius quàm ab ipſo *Berengario* propugnatam, colligimus etiam ex *Algero* in Prologo librorum *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini* ſcribente: *Nec ſolum de veritate Corporis Chriſti, ſed & de Sacramento ipſius varii errores, variaque proveniunt hæreſes. Alii enim panem & vinum non mutatum, ſed ſolum Sacramentum, ſicut aquam Baptiſmatis, vel oleum Chriſmatis, Corpus Chriſti non verè, ſed figuratè vocari dicunt.* Qui Berengarii error fuit. *Alii autem dicunt, Panem non ſolum Sacramentum; ſed in pane Chriſtum quaſi impanatum, ſicut Deum in carne perſonaliter incarnatum.* Quem errorem cap. 6. & 8. lib. 1. refellit, nec ipſi *Berengario*, ſed aliis Erronibus ipſius Diſcipulis tribuit. *Quamvis autem*, inquit, *Sacramentum ſuperiùs à re Sacramenti, tanquam figura à veritate, ſatis diſtinctum ſit: errantes tamen quidam de quibuſdam Sanctorum verbis, dicunt ita perſonaliter in pane impanatum Chriſtum, ſicut in carne humana perſonaliter incarnatum Deum. Quæ hæreſis quia nova & abſurda eſt, rationibus & auctoritatibus, prout Deus aſpiraverit, radicitus eſt extirpanda.*

Prioribus erroribus abjectis, in illius duntaxat hæreſeos defenſionem incubuit ac propagationem, quæ realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & converſionis ſubſtantialis panis & vini in idem ſacratiſſimum corpus & ſanguinem, veritatem impugnat. Unde in Conciliis contra Berengarium celebratis, de una illa hæreſi quaſtio fuit. Qua de re ita ſcribit *Guitmundus* lib. 1. *Cùm igitur ſuperiores blaſphemias: primam quidem propter injurias matrum, cæterorùmque effectuum, ſecundam verò propter damnationem parvulorum ſuorum, nec aures etiam peſſimorum ſuſtinere poſſent: Ipſe verò in Scripturis Sacris locum tuendi eas nullum penitus inveniret, maximè diſputante contra eas copioſiſſimè B. Auguſtino, in hanc ſe defendendam totum contulit: ubi & quodam velut teſtimonio ſenſuum niti videbatur: nec tam copioſiſſimè ab aliquo SS. Patrum (quippe non indigente adeo temporibus illorum Eccleſia; cùm tamen quid inde tenerent perſpicuè & lucidiſſimè ſapientiſſimi eorum multi ſcripſerunt) contra hanc diſputatum ſentiebat. Aucupatis ergo nonnullis velut ratiunculis (Neque enim ulla unquam hæreſis ſine aliqua veriſimilitudine rationis invaleſcere potuit) adhibitis quoque paucis malè intellectis à ſe Capitulis Scripturæ Sacræ, quæ multis errantibus laqueus eſt mortis, per egenos Scholaſticos, jam per alimoniam quâ ſuſtentabat eos, & per ſuos dulces ſermones corruptos, quaquaverſum potuit, clanculò hujus tanti mali nefandiſſimum virus effundit* Ex Scriptis *Joannis Scoti Erigenæ*, quibus plurimum dabat operam, hauſit hæreſim, non ex libro *Joſephi Albonis* Judæi *De fundamentis Legis Moſaïcæ*, ut ſcripſit *Papirius Maſſonus* lib. 4. *De Epiſcopis Urbis*, in *Nicolao Secundo*. Repugnat enim ratio temporum, cùm *Joſephus Albo* librum ſuum non ſcripſerit ante annum MCCCCXXV. annis poſt *Berengarium* penè trecentis. Publicare cœpit hæreſim *Berengarius* anno circiter MXLVII. *Clemente II.* Summo Pontifice, ut teſtatur Fragmentum Hiſtoriæ Francicæ à *Roberto* Rege ad mortem *Philippi I.* editum à *Ducheſnio* ex veteri Exemplari Floriacenſi, Tomo IV.

Papirius Maſſonus emendatur.

ARTICULUS III.

Lantfrancum in partes trahere conatus eſt Berengarius, data ad ipſum Epiſtola.

CUm ignobiles tantùm Scholaſtici *Berengario* adhærerent, virum præſtantiſſimum *Lantfrancum* Beccenſis Priorem Cœnobii, trahere conatus eſt in partes, ſcripta ad ipſum familiari Epiſtola, quâ ipſi ſuadebat ne præproperam de *Joannis Scoti* doctrina ſententiam ferret: quam circa Sacramentum Altaris hæreticam à *Lanfranco* judicari, acceperat *Berengarius* ab *Ingelranno* Carnotenſi. Hanc cenſuram eximio *Lantfranci* ingenio indignam ſcripſit, ac palàm facere ipſum nondum Scripturam Sacram ſatis expendiſſe. Cupere ſe vehementer cum eo colloqui de hujuſmodi argumento coram auditoribus & judicibus congruis. Interim ipſum rogat ne ſuam admonitionem aſpernetur. *Pervenit ad me*, inquit, *diſplicere tibi, immo hæreticas habuiſſe ſententias Joannis Scoti de Sacramento Altaris, in quibus diſſentit à ſuſcepto tuò Paſchaſio. Hac ergo in re, ſi ita eſt, Frater, indignum feciſti ingenio, quod tibi Deus non aſpernabile contulit, præproperam ferendo ſententiam. Nondum enim adeo ſategiſti in Scriptura Divina cum tuis diligentioribus. Et nunc ergo, Frater! quantumlibet rudis in illa Scriptura, vellem tantùm audire de eo, ſi opportunum mihi fieret, adhibitis quibus velles, vel judicibus congruis: vel auditoribus. Quod quandiu non fit, non aſpernanter aſpicias quod dico. Si hæreticum habes Joannem, cujus ſententias de Euchariſtia probamus, habendus tibi eſt hæreticus Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, ut de cæteris taceam:* Hujus Epiſtolæ meminit ipſe *Berengarius* in altera quam ad *Aſcelinum* dedit. *Verba autem mea*, inquit, *de Joanne hæc fuerunt: Non pervidiſſe omnia illius; quæcunque autem vidiſſem ad eam rem pertinentia, recitare me poſſe ex ſcriptis illorum, quos præfixeram, habendos eſſe hæreticos in Epiſtola ad Lanfrancum, ſi Joannes ille hæreticus haberetur.* Hæc *Berengarii* Epiſtola, cùm in Clericorum Normannorum manus incidiſſet, perlectáque fuiſſet à pluribus, negotium *Lantfranco* faceſſivit, ipsùmque in ſuſpicionem erroris, aut favoris impenſi Novatori, adduxit vehementem, ut ex ipſius verbis diſcimus, inferiùs, cùm de Synodo Romana ſub *Leone IX.* contra *Berengarium* habita diſſeremus; referendis.

ARTICULUS IV.

Euſebius Bruno Andegavenſis Epiſcopus Berengarii hæreſi non favit.

HÆreſeos infamiam apud nonnullos ſubiit *Euſebius Bruno* Andegavenſis Epiſcopus, quòd *Berengarium* Archidiaconum ſuum errores publicantem non coërcuerit, non excommunicaverit, ac ejus Hæreſim atque excommunicationem cæteris Epiſcopis encyclica Epiſtola notas non fecerit. Nempe conniventibus oculis monſtri hujus irruptionem in Catholicam fidem non ſolùm aſpexiſſe exiſtimatus eſt ab aliquibus, ſed etiam eamdem peſtem cum ipſo afflaſſe in Eccleſiæ perniciem. De utroque *Deoduinus* ſive *Theoduinus* Leodienſis Epiſcopus ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum ſcripſit: *Fama ſupremos Galliæ fines prætergreſſa totam Germaniam pervaſit, jamque omnium noſtrûm replevit aures, qualiter Bruno Andegavenſis Epiſcopus, item Berengarius Turonenſis, antiquas hæreſes modernis temporibus introducendo, adſtruant Corpus Domini non tam Corpus eſſe, quàm umbram & figuram

guram Corporis Domini: legitima conjugia deſtruant: & quantum in ipſis eſt, baptiſma parvulorum evertant. Eumdem Præſulem ut hæreticum ſugillat *Durandus* Troarnenſis Abbas lib. *De Corpore & Sanguine Chriſti* Parte IX. ubi de Synodo Pariſios contra *Berengarium* congregata ſcribens, hæc habet: *Berengarius mala conſcientia perculſus terrore, ut juſſus erat, eò venire diſtulit, ſeque cum Brunone ſuo, Epiſcopo videlicet Andegavenſi, ſub quo Archidiaconi fungebatur honore, pro eo maximè continuit, quia eodem errore, utpote tanti viri credulus & ipſe noſcebatur involvi.*

Soli tamen famæ hac in parte mendaci nitebatur illa *Deoduini* & *Durandi* de *Brunone* Andegavenſi Antiſtite opinio; quem etſi à negligentiæ reatu, cujus cauſa fuit nimius illius in *Berengarium* amor, purgare difficile ſit: ab hæreſi tamen Berengariana penitus immunem probare facillimum eſt. Primò, quia cæterorum Auctorum, qui adversùs *Berengarii* hæreſim ſcripſerunt, nullus *Euſebium Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum Berengarianæ hæreſeos infamiâ infecit: Non *Hugo Lingonenſis*, non *Lanfrancus*, non *Guitmundus*, non *Algerus*. Secundò, quia Illuſtris ille Præſul nec ullo in Concilio, nec apud ullum Summum Pontificem de hæreſi delatus eſt. Immò cum aliis Eccleſiæ Gallicanæ Epiſcopis anno MXLIX. adfuit Synodo Remenſi à *Leone IX.* celebratæ, ut conſtat ex Actis illius Synodi. Tertiò, cùm *Theoduinus* ad *Henricum I.* Regem Chriſtianiſſimum ſcripſiſſet, *Brunonem* in iiſdem erroribus cum *Berengario* Archidiacono ſuo verſari, *Henricus* unà cum *Berengario Brunonem* damnari curaſſet in Synodo Pariſienſi, quæ adverſùs novam hereſim illius juſſione celebrata eſt anno Domini ML. niſi exploratum habuiſſet falſum eſſe quod de *Brunone Theoduinus* ſcripſerat; illúmque integerrimæ fidei Præſulem eſſe noſſet. Quartò, ſi vel leviſſima ſuſpicione hæreſeos fuiſſet aſperſus, ipſi Profeſſionem Fidei non minùs quàm ejus Archidiacono Pontifices imperaſſent. Quintò *Berengarius Magiſter hujus erroris* dicitur in Synodo Romana VI. ſub *Gregorio VII.* celebrata, nulla ob erroris conſortium invidia in *Brunonem* derivata eſt. Quin immò *Berengarium* poſt ejuratum errorem Sanctiſſimus Pontifex *Brunoni* Epiſcopo ſuo commendavit; quod certè minimè præſtitiſſet, ſi vel levi hæreſeos ſuſpicione Andegavenſis Epiſcopus laboraſſet. Sextò, idem Antiſtes fidei ſuæ integritatem luculenter probatam reliquit in Epiſtola ad *Berengarium* data, poſt ultimum Concilium Romanum in ejus cauſa habitum, cùm *Berengarius* ipſum per literas obteſtatus eſſet, *ut ſe & Ganfridum Martini* Clericum Andegavenſem *ſub Judice audiri faceret in libro B. Ambroſii de Sacramentis.* In illa ſcilicet Epiſtola, prolatis Chriſti Domini verbis, quibus Euchariſtiæ Sacramentum inſtituit, hujus Myſterii fidem dilucidè exponit ac luculenter propugnat. *Hujus verbi*, inquit, *per quod omnia facta ſunt, virtute & effectu, panem poſt conſecrantis in hac verba Sacerdotis ſacrationem, verum Corpus Chriſti, & vinum eodem modo verum Sanguinem eſſe credimus, & confitemur. Quòd ſi quis hoc qualiter fieri poſſit, inquirat, non ei ſecundùm naturæ ordinem, ſed ſecundùm Dei omnipotentiam reſpondemus: Et hoc, & omnia quæcunque voluit, fecit Deus in cœlo & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis. Neque enim qualiter ſecundùm naturæ ordinem Verbum Deus in principio apud Deum, de Spiritu Sancto & Virgine concipi, & quomodo poſt Reſurrectionem verum Corpus Domini Jeſu ad Diſcipulos clauſis januis intromitti & palpari potuit, qualibet verborum affluentia diſſerere poteſt: Et tamen ſecundùm Dei omnipotentiam in veritate facta eſſe, firmiſſimè & fideliſſimè credi neceſſarium eſt. Si verò aliquis,*

A *quid de hac re Patres Doctoréſque noſtri ſenſerint, quidve ſcriptum reliquerint, à nobis requiſierit, ad eorum libros, ſi ad hoc idoneus eſt, eum mittimus, ut quid ibi invenerit, diligenter legat, purè intelligat, & quod accommodatius Evangelicæ veritati ſenſerit, cum gratiarum actione & ſtudio fraternæ concordiæ ſibi eligat. Porrò nos non Patrum Scripta contemnentes, ſed nec illa quaſi Evangelium legentes, eorum ſententiis, ſalvâ quæ eis debetur reverentia, in tanta rei diſceptatione abſtinemus, ne ſi Patrum ſenſa aut aliquo eventu depravata, aut à nobis non benè intellecta, aut non plenè inquiſita, inconvenienter protulerimus, ſcandalum illud quod tantopere fugimus, in-*
B *curramus..... Cùm ſalubriter, & cum quiete pacis Chriſtianæ contenti vivere poſſimus, Sacroſanctiorum illorum verborum Chriſti, quæ ſuperiùs poſita ſunt, ſimplici compendio, ſufficienti ſanctæ fidei firmitate, quantùm nos ſentimus, & multos nobis ſatis ſuperiores viros ſentire cognoſcimus.* Ex quibus colligitur, *Euſebium Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum, *Berengarii* hæreſi non faviſſe.

ARTICULUS V.

Berengarii Hæreſim, ut primùm exorta eſt, Viri Doctiſſimi impugnarunt & confutarunt.

C Nulla unquam nata hæreſis eſt, cujus ad debellationem viros doctiſſimos periculoſis Eccleſiæ temporibus Deus non excitarit. Id quod ex omnium ſeculorum Hiſtoria compertum eſt, in Berengariana Hæreſi comprobatur. Adversùs *Berengarium* adhuc viventem ſcripſere, *Adelmannus* ejus olim ſub *S. Fulberto* Condiſcipulus, ex Scholaſtico Leodienſi, Brixienſis poſtmodum Epiſcopus; *Hugo* Epiſcopus Lingonenſis; *Lanfrancus*, Prior Cœnobii Beccenſis, deinde Cadomenſis Abbas, & Cantuarienſis demum Archiepiſcopus; *Du-*
D *randus* Abbas Troarnenſis in Neuſtria; *Guitmundus* ex Monacho Abbatiæ *Crucis S. Leufredi* in Normannia, Averſanus Archiepiſcopus. Poſt illos, & annis circiter quadraginta ab obitu *Berengarii*, in eamdem hæreſim ſcripſit *Algerus*, ex Leodienſis Eccleſiæ Scholaſtico Monachus Cluniacenſis. Ordinis Benedictini ſumma hæc eſt immortaliſque gloria, quòd quatuor Viros præſtantiſſimos, quatuor Catholicæ Fidei Defenſores eximios, ad propugnandam Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia veritatem, & panis ac vini in idem ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem Tranſſubſtantia-
E tionem, & ad *Berengarium* ejúſque Sectatores debellandos, Eccleſiæ ſuppeditaverit. *Berengarii naſcentem hæreſim oppugnant ac refellunt.*

Adelmannus librum non ſcripſit, ſed Epiſtolam ad *Berengarium*, ut eum revocaret ab hæreſi, quam ipſum publicaſſe audiverat. *Adelmannus.* *Avertat Dominus à te*, inquit, *ſemitas tales, & convertat pedes tuos in teſtimonia ſua: mendaces oſtendat qui famam tuam tam fœda labe maculare nituntur, ſpargentes uſquequaque, ut non ſolùm Latinas, verùm etiam Teutonicas aures, inter quas diu peregrinor, repleverint, quaſi te ab unitate Sanctæ Matris Eccleſiæ divulſeris, & de Corpore & Sanguine Domini, quod quotidie in univerſa terra ſuper Sanctum Altare immolatur, ali-*
F *ter quàm Fides Catholica teneat, ſentire videaris. Hoc eſt, ut illorum de te dictis utar, non eſſe verum Corpus Chriſti, neque verum Sanguinem, ſed figuram quamdam & ſimilitudinem.* Ipſum obſecrat *per miſericordiam Dei, per ſuaviſſimam memoriam Fulberti, ut pacem Catholicam diligat, neque conturbet rempublicam Chriſtianæ Civitatis benè compoſitam à Majoribus noſtris: Pro qua tot millia Martyrum contra Idololatriam & regnum diaboli fortiter certantes triumphaverunt, ſubindéque Sancti Doctores bella civilia ab Hæreticis commota ſalutaris eloquentiæ fluminibus*

fluminibus reſtinxerunt, itaque eam circumquaque munierunt, ut jam novus hoſtis nullus oboriri queat, qui adverſus eam aliquid nitens, non continuò mille jaculis deſuper ruentibus obruatur. Ideo confuſi ſunt omnes & defecerunt. Ubi enim ſunt Manichæi? Ubi Ariani? Quonam tota illa facto perditiſſimorum civium evaſit? Computruit etiam memoria eorum.. At verò Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, & alii plures beſtiarum talium oppreſſores, cum laudibus vivunt, quotidiéque ſplendidiùs efflorescunt. Bonum eſt, Frater, nobis parvulis ſub iſtorum Ducum titulis deliteſcere, quorum tam valida támque probabilis eſt apud Eccleſiaſticas aures auctoritas, ſanctarum virtutum fulgore, cœleſtis ſapientiæ luce præpollens, ut extremæ jam ſit dementiæ, vel de ratione fidei, vel de ordine rectè vivendi, eis in aliquo refragari.

Hæreſim verò *Berengarii* breviter, ſed fortiter impugnat ſolis Chriſti verbis, ductóque ab omnipotentia divina argumento. *Quis*, inquit, *hoc ita eſſe non credit, niſi qui aut Chriſto non credidit, aut ipſum hoc dixiſſe non credit? Sed de incredulis nihil ad nos. Dixiſſe autem Chriſtum, teſtes non duo tantùm aut tres, in quibus ſtat omne verbum; ſed quatuor probatiſſimi certiſſimique exiſtunt, duo ſcilicet ex Circumciſione & duo ex Præputio,* C *ut uterque populus ſuis ac legitimis auctoritatibus, ſive ad ſalutem, ſive ad judicium uteretur. Dixit utique, dixit ille qui dixit & facta ſunt. Qui enim dixit in principio,* Fiat lux, & facta eſt lux *de nihilo; non potuit dicendo de pane:* Hoc eſt Corpus meum, *ita fieri efficere? Et qui tacita virtute aquam vertit in vinum, non efficaciùs poterat (ſiquid tamen efficaciùs de Deo dici debet) ſonante vocaliter eadem virtute, vinum ipſum in Sanguinem ſuum transferre?*

Hugo Lingonenſis Epiſcopus.

II. *Hugo* Lingonenſis Epiſcopus brevem ſcripſit contra Berengarium *De Corpore & Sanguine Chriſti* Tractatum, ſed luculentum. *Berengarium* hortatur ut captivet intellectum in obſequium fidei, D & contra divinam omnipotentiam argumentari deſinat. *Proinde, ò in cunctis aliis Reverentiſſime Vir! aſſume tibi fidem, quia juſtus ex fide vivit. .....Ne ultra, quæſo, argumenteris de omnipotentia divina. Sicut enim non capis quomodo Verbum caro factum ſit, ſic non potes capere quomodo panis iſte mutetur in carnem, & vinum in ſanguinem transformetur; niſi te docuerit omnipotentiæ fides. Alioquin luctaris cum Deo, ſed non in brachiis Patriarchæ; ſed neque cum aurora: immò etiam tota tua hæc luctatio nocturna eſt, magiſque videtur eſſe inſidioſè luctantis, quàm amicabiliter amplexantis. Deſiſte* E *ergo fore erroris miles, deſiſte impugnare cœleſte Myſterium, perpende quòd Dei voluntas & verbum omni naturæ ſupereminet: & qui in facturis potens eſt, potentem transformare credas, ſicut ſcriptum eſt:* Mutabis ea, & mutabuntur. *Dei enim velle pro facto eſt.*

Durandus Troarnenſis.

III. *Durandi* Troarnenſis Abbatis Liber *De Corpore & Sangine Domini* contra Berengarianam Hæreſim novem partibus conſtat, multáque eruditione cùm ex Sacris Scripturis, tum è Sanctis Patribus, derivata, Fidei hoſtes conterit. *Cæterùm*, inquit, p. 1.) *ſi in cibo Dominico figura &* F *non ſubſtantiva veritas eſt; Chriſtus qui dixit:* Accipite & comedite, Hoc eſt Corpus meum, *verax non eſt. Si verax non eſt, nec Deus eſt. Si Deus non eſt, inanis eſt Sanctorum per orbem terræ prædicatio, inanis etiam Eccleſiæ Catholicæ Fides ac Profeſſio: in qua pretioſus Martyrum nequicquam fuſus eſt cruor, fruſtráque fortium labor Athletarum in theatro mundi, ipſo ſpectante, triumphum de hoſte reportavit: ac per hoc nihil eſt quod agimus, nihil omnino quod ſperamus.* Et infrà: *Sed tamen evidenti præconio veritatis, moderni Dogmatiſtæ Reſponſaléſque Satanæ re-* A *fragantur: & tam impia turpiúque libertate temeraria ſubmurmurando opinantur, quæ & ipſius aëris inficiant auras, ſibique faventium mentes hominum corrumpant & corda. Veruntamen ut tantæ perfidiæ notam caveant, confutationémque liberiùs ſubterfugiant, omnibus Divinis Tractatoribus auctoritatem derogant, B. Papæ Gregorio, Leoni Maximo, & cæteris quicunque præter paucos aliquid in authenticis Eccleſiæ Literis differendo laborarunt. Sed valde incompetens videtur & abſurdum, ut abjecti ſpurcique homines, qui neque honeſtate vitæ, neque ſcientiæ utilitate, aliquod Eccleſiæ Catholicæ contulerunt emolu-* B *mentum, eatenus convaleſcant, ut tot Patribus atque Doctoribus, quorum vità hactenus & inſtitutione florere dignoſcitur Fides Orthodoxa, prædicatione quoque & inſtantia ſuccreviſſe, atque in melius, Deo ſuffragante, diatim profeciſſe, fructum ſui laboris auferant.*

IV. Poſt *Durandum* Troarnenſem Abbatem, contra *Berengarium* ſcripſit *Lanfrancus* Beccenſis Cœnobii O. B. Prior, deinde Abbas *S. Stephani* Cadomenſis, tandem Cantuarienſis Archiepiſcopus. Librum ſuum, *De Corpore & Sanguine Domini*, ſcripſit poſt Romanam Synodum *Nicolai II.* C anno MLIX. contra *Berengarium* celebratam. Incipit: *Lanfrancus miſericordia Dei Catholicus, Berengario Catholicæ Eccleſiæ adverſario.* Huic *Lanfranci* Operi occaſionem dedit *Berengarii* Liber adversùs Romanam illam Synodum, & *Humbertum* Cardinalem & Sylvæ Candidæ Epiſcopum, nuper vita functum, contumelioſus: Quem *Lanfrancus* refellit. Fidem Eccleſiæ, & *Berengarii* Hæreſim compendio exponit. *S. Auguſtini* teſtimonia, quibus ille abutebatur, explicat. Eccleſiæ de Sacro-ſancta Euchariſtia Fidem ſic exponit: *Credimus terrenas ſubſtantias, quæ in Menſa Dominica per Sacerdotale miniſterium divinitus ſanctificantur, ineffabiliter, incomprehenſibiliter, mirabiliter,* D *operante ſuperna potentia, converti in eſſentiam Dominici Corporis, reſervatis ipſarum rerum ſpeciebus, & quibuſdam aliis qualitatibus, ne percipientes cruda & cruenta horrerent, & ut credentes Fidei præmia ampliora perciperent; ipſo tamen Dominico corpore exiſtente in cœleſtibus ad dextram Patris, immortali, inviolato, integro, incontaminato, illæſo: Ut verè dici poſſit, & ipſum corpus, quod de Virgine ſumptum eſt, nos ſumere, & tamen non ipſum. Ipſum quidem quantùm ad eſſentiam, veræque naturæ proprietatem, atque virtutem: non ipſum autem, ſi ſpectes panis vinique ſpeciem, cæteráque ſuperiùs com-* E *prehenſa. Hanc Fidem tenuit à priſcis temporibus, & nunc tenet Eccleſia, quæ per totum diffuſa orbem, Catholica nominatur.* Berengarii verò Hæreſim ſic delineat: *Tu credis panem vinúmque Dominicæ Menſæ inter conſecrandum quantùm ad ſubſtantiam immobilia permanere. Hoc eſt, Panem & vinum extitiſſe ante conſecrationem, & panem vinúmque exiſtere poſt conſecrationem. Chriſti carnem ac ſanguinem propterea vocari, quòd in memoriam crucifixæ carnis, & de latere effuſi ſanguinis in Eccleſia celebrentur: ut Dominicam Paſſionem per hoc admoniti ſemper recolamus*, &c. Hanc autem impugnat Hæreſim ex totius Eccleſiæ in oppoſito dogmate con- F ſenſu. *Si verum eſt*, inquit, *quod de corpore Chriſti tu credis & adſtruis: falſum eſt quod ab Eccleſia ubique gentium de eadem re creditur & adſtruitur. Omnes enim, qui Chriſtianos ſe & eſſe & dici lætantur, veram Chriſti carnem, verúmque ejus Sanguinem, utraque ſumpta de Virgine, in hoc Sacramento ſe percipere gloriantur.*

Lanfrancus.

V. Iiſdem temporibus *Guitmundus* Averſanus Archiepiſcopus tres libros ſcripſit *De Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Veritate*. In iis Hæreticos umbraticos (ita Berengarianos vocat) lu-

Guitmundus.

culentè refellit Scripturæ Sacræ & SS. Patrum teſtimoniis, necnon miraculorum auctoritate, quæ in Vitis Sanctorum præferuntur. Quas Hiſtorias immeritò à Berengarianis ut apocryphas rejici oſtendit, cùm ab Eccleſia recipiantur. *Sed hoc ipſo*, inquit, *quòd eis non placet, quod univerſali Eccleſiæ placuit, & obſtinatè reſpuunt quod libenter illa recepit: non pacificos ejus filios, ſed inimicos manifeſtos ſe probant. Quapropter qui ſe filios Eccleſiæ vel dici deſiderant, libros quos illa recipit, non recuſent.* Unum eſt in quo *Guitmundus* ab opinionibus nunc in Scholis Theologorum receptis aberrare videtur. Species nempe Sacramentales revera poſſe corrumpi negat, aut ab animalibus devorari, ſed ita duntaxat videri ſenſibus volente Deo, ad puniendam Miniſtrorum negligentiam, vel probandam populorum fidem, ſicut Chriſtus ſub hortulani & leproſi ſpecie viſus eſt, nulla in ipſo mutatione facta. Corpus verò Dominicum in cœlos rapi, cùm ſpeciebus hæc videntur contingere. Hujus ſententiæ teſtem appellat Martyrem *Tarſitium*: Qui cùm veneranda Dominici Corporis Sacramenta portaret, à Paganis fortè ſupervenientibus, & quidnam ferret exquirentibus, comprehenſus eſt. At ille mori potiùs quàm Sanctum dare canibus eligens, palmam pretioſæ mortis emeruit. Illi verò curioſſimè omnia ſcrutati, rapto cœlitus Dominico Corpore nihil penitus niſi ſola linteamina repererunt. Verumtamen aliquid contra Dominici Corporis in Euchariſtia veritatem colligi poſſe negat *Guitmundus*, etiamſi Euchariſtica Symbola corrumpantur, vel à brutis animantibus devorentur.

Guitmundi ſingularis opinio de ſpeciebus Sacramentalibus.

VI. Ante annum Domini MCXVII. *Rupertus* Tuitienſis Abbas libros XIV. Commentariorum in *Joannem* elucubravit, ut Corporis & Sanguinis Chriſti veritatem in Euchariſtia defenderet adverſùs Berengarianos, qui Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini ſolummodo ſignum eſſe rei ſacræ contendebant, ut ipſe ait in Epiſtola ad *Cunonem* Abbatem, cui hos libros dicavit.

Rupertus.

VII. *Algerus*, anno circiter Seculi XII. trigeſimo, in Berengarianam hæreſim ſcripſit libros tres *De Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*. Quo Opere magnam laudem promeritus eſt. De his poſtremis Auctoribus, *Lantfranco* ſcilicet, *Guitmundo* & *Algero*, hoc Elogium apud *Petrum Cluniacenſem* Epiſtola II. contra Petrobuſianos legere eſt: *Horum primus de veritate Corporis & Sanguinis Chriſti, quæ Sacramentorum velamine tegitur, bene, plene, perfectè. Sequens melius, plenius, perfectius. Ultimus optimè, pleniſſimè, perfectiſſimè diſſeruit: adeò ut nihil etiam ſcrupuloſiſſimo Lectori quærendum reliquerit. Iſtorum libri ſi à vobis legerentur, & lecti intelligerentur, vos verè à ſtulta pertinacia reſipiſcere cogerent, utpote qui multos errantes revocaverunt, multos dubios inſtruxerunt: multos etiam Fideles in rectæ Fidei regula confirmaverunt.* De ſpecierum Euchariſticarum corruptione cum *Guitmundo* cenſet *Algerus* Cap. I. Lib. II. *S. Auguſtino* teſtimonium tribuit, quod eſt *Paſchaſii*, Cap. 8. ejuſdem libri. Græcis affingit Stercoraniſtarum errorem, à quo alieni fuere, lib. II. Cap. I. Eccleſiæ præceptum à Chriſto eſſe ſcribit, in azymo conſecrare, quod falſum eſt. Sed hi nævi leviores ſunt, nec *Algeri* auctoritatem elevant.

Algerus.

Algeri nævi leviores.

ARTICULUS VI.

Berengarii Hæreſis in Concilio Romano ſub Leone IX. primùm damnata eſt.

HUic celebrando Concilio occaſionem dedit *Berengarii* ad *Lantfrancum* Epiſtola Romam perlata, ejus erroris de Euchariſtia ſummam continens. Celebratum eſt anno ML. ut *Hermannus Contractus* in Chronico teſtatur. Præfuit *Leo IX.* Pontifex Maximus. Lecta *Berengarii* Epiſtola, damnata Hæreſis, ipſe Communione privatus; *Lantfrancus* purgatus, qui, ob Epiſtolam *Berengarii* ad ipſum ſcriptam, in ſuſpicionem venerat. Hujus Concilii Hiſtoriam habemus ex *Lantfranco* in lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. 4. ubi ſic Hæreſiarcham alloquitur: *Tempore Sancti Leonis Papæ delata eſt Hæreſis tua ad Apoſtolicam Sedem. Qui cùm Synodo præſideret, ac reſideret ſecum non parva multitudo Epiſcoporum, Abbatum, diverſique ordinis à diverſis regionibus religioſarum perſonarum, juſſum eſt in omnium audientia recitari, quas mihi de Corpore & Sanguine Domini Literas tranſmiſiſti. Portitor quippe earum Legatus tuus, me in Normannia non reperto, tradidit eas quibuſdam Clericis; quas cùm legiſſent, & contra uſitatiſſimam Eccleſiæ Fidem animadvertiſſent, Zelo Dei accenſi, quibuſdam ad legendum eas porrexerunt, plurimis earum ſententias verbis expoſuerunt. Itaque factum eſt ut non deterior de te quàm de me orta fuerit ſuſpicio, ad quem videlicet tales Literas deſtinaveris, putantibus multis me fovere ac favere quæ à te dicerentur, vel gratia quà te diligerem, vel fide quà revera ita eſſe non dubitanter tenerem. Igitur cùm à quodam Remenſi Clerico Romam perlatas Recitator legeret, intellecto quòd Joannem Scotum extolleres, Paſchaſium damnares, communi de Euchariſtia Fidei adverſa ſentires, promulgata eſt in te damnationis ſententia privans te communione Sanctæ Eccleſiæ, quam tu privare Sancta ejus Communione ſatagebas. Poſt hæc præcepit Papa ut ego ſurgerem, pravi rumoris à me maculam abſtergerem, fidem meam exponerem, expoſitam plus ſacris auctoritatibus quàm argumentis probarem. Itaque ſurrexi; quod ſenſi, dixi, probavi; quod probavi omnibus placuit, nulli diſplicuit.* In eodem Concilio pleniorem Synodum indixit Summus Pontifex Vercellis celebrandam, ut idem *Lantfrancus* teſtatur. Eamdem Synodum Romanam commemorat Auctor Vitæ *Lamfranci*: Sed cum bis lapſum eſſe rectè obſervavit *Franciſcus de Roye* Anteceſſor Andegavenſis. 1. Quòd hoc Concilium *Leoni VIII.* tribuat: 2. Quòd *Berengarium* Clericos duos Reſponſales ad illud pro ſe miſiſſe ſcribat: cùm tamen in prima illa Synodo nec per ſe, nec per alios ſit auditus, ſed ſolùm in Vercellenſi, ad quam duos Clericos miſit: in Romana verò ex ſola damnatus ſit Epiſtola.

De eodem Concilio Anonymus Chiffletianus in Opuſculo *De Berengarii Damnatione multiplici*, ita ſcripſit: *Beringerius Andegavenſis Hæreſim ſui nominis condidit: & veritatem Dominici Corporis & Sanguinis contra Evangelicam veritatem abnegare præſumpſit. Videlicet aſſerens, panem & vinum, in Sacrificio Domini, non verè, nec eſſentialiter, ſed figuratè tantùm converti in Corpus & Sanguinem Dominicum. Quod Catholicæ Fidei & Evangelicæ veritati apertiſſimè adverſatur, uti SS. Patres docuerunt. Quapropter S. Leo Papa IX. eamdem Hæreſim ſuo tempore ad Apoſtolicam Sedem per literas ipſius Beringerii delatam, generali Synodi judicio diligentiùs ventilavit, & ventilatam Synodali Judicio damnavit. Ipſum quoque Beringerium Communione Eccleſiæ privavit, quam ipſe Dominici Corporis & Sanguinis Communione ſuis aſſertionibus voluit privare.*

Scripſit anno MLXXXVIII. A. P. Chifflettio editus eſt ex MS. Codice S. Augendi.

ART. VII.

ARTICULUS VII.

*Berengarius in Conventu Brionenſi * convictus*

* *Brione*, vulgò *Brione*, mediterraneam Neuſtriæ oppidum.

CUm in Neuſtriæ fines *Berengarius* irrepſiſſet, ibique ſuæ venenum Hæreſeos ſpargere niteretur, & *Guillelmum Nothum* Normanniæ Ducem trahere in partes, Dux annos dumtaxat XXIII. natus; ſed avitæ fidei vindex acerrimus, Conventum Virorum Sapientum & eruditorum Brionam, quod Neuſtriæ oppidum eſt, convocavit, in quo confutatus eſt *Berengarius*, cum Clerico ejus Sectatore, in cujus eloquentia plurimùm confidebat. Iſtum Conventum anno milleſimo quinquageſimo tertio habitum ſcribit *Durandus* Troarnenſis Abbas coævus Auctor. Sed vel mendum eſſe in numeris ortum ex oſcitantia ſcribarum neceſſe eſt, vel memoria lapſum Durandum. Nam Conventus Brionenſis habitus eſt paulò ante Synodum Vercellenſem, & eodem anno, ut colligitur ex eodem Durando: *Tunc quippe*, inquit, *inſtabat conſtituta dies Concilii poſtmodum Vercellis habiti.* At Concilium Vercellenſe anno milleſimo quinquageſimo-tertio celebrari non potuit à *Leone IX.* menſe Septembri: Siquidem Beneventi à Junio ad ſubſequentem Martium idem *Leo* commoratus eſt, ut ex ejus Vita *Franciſcus Royus* in Diſſertatione De Berengario, *Henſchenius* in Commentario prævio ad Vitam ejuſdem Pontificis, *P. Coſſartius* in Notis ad Conventum Brionenſem, & *P. Mabillonius* Veterum Analectorum Tom. II. pag. 479. colligunt. Itaque Vercellenſe Concilium ad annum milleſimum quinquageſimum referendum eſt, ut *Hermannus Contractus*, qui tunc ſcribebat, in Chronico teſtatur. Unum difficultatem faceſſit, quod *Berengarius* ante Brionenſem Conventum ad *Anſfredum* Pratellenſem Abbatem divertiſſe ſcribatur à *Durando*; Pratellenſis * autem Monaſterii ædificatio ad annum milleſimum quinquageſimum-tertium referatur in Chronico Beccenſi: ac proinde Brionenſis Conventus haberi non potuerit anno ML. Verùm Chronico Beccenſi *Vuillelmum Gemmeticenſem*, alióſque Auctores opponit *Franciſcus Royus* in ſuis Vindiciis, ex quibus intelligitur hoc Cœnobium ante annum ML. conditum fuiſſe. Idipſum probat *P. Coſſartius* ex Codice MS. *Gilberti Candelarii* Pratellenſis Monachi, cujus verba deſcribit *Arcturus* Monaſterienſis in *Neuſtria Pia.* Refert nimirum *Gilbertus*, *Einardum* Fontanellenſem Monachum à *Radulfo* Abbate ſuo ad regendum Pratellenſe Monaſterium miſſum eſſe, eique præfuiſſe annis decem. Obiit autem *Radulfus* ille Fontanellenſis * Abbas anno milleſimo quadrageſimo-ſeptimo. Igitur annis decem ante *Anſfredum* Abbatem conditum erat Pratellenſe Monaſterium. Idem probat *P. Mabillonius* ex Libro *De Miraculis Sancti Vulframni* à ſe edito Tom. I. Sæculi III. Benedictini. Ubi *Gradulphus* Abbas Fontanellenſis, qui *Anſfredum* Pratellis Abbatem primum præpoſuit, anno milleſimo quadrageſimo-ſeptimo obiiſſe memoratur ab Auctore coævo.

* *De Preaux.*

* *De Fontenelle*, vulgò *S. Vandrille.*

Brionenſis Conventûs Hiſtoriam verbis *Durandi Troarnenſis* in lib. *De Corpore & Sanguine Chriſti*, Parte IX. deſcribo. *Erroris hujus Auctor*, inquit, *videbatur*, *& caput quidam Berengarius*, *cui plures Francorum*, *nonnulli quoque Normannorum*, *quos aut ipſe docuerat*, *aut in diſcendi ſtudio aliquantiſper juverat*, *plurimùm favoris dependebant. Is autem Dominicæ Incarnationis anno* MLIII. *Normannorum finibus irrepſit*, *& ad Cœnobium*, *quod Pratellis nuncupatur*, *appulit: Catholicóque viro*, *qui idem ſtrenuè regebat Cœnobium*, *a quo & honeſtè ſa-*

A *tis exceptus fuerat*, *multa blaſphemus impiè delatravit: quod ipſe quoque*, *eodem Abbate Anſfredo nomine referente*, *dum apud me ſuper tanta impietate valde quereretur non multò poſt*, *agnovi. In multis itaque ſubtiliter ab eodem Abbate pertentatus*, *in multis perinde reprehenſibilis & perfidus eſt repertus. Qui inde digreſſus*, *Normannorum Principem feſtinus adiit*, *quem ſua quoque irretire perfidia ſubtiliter attentavit. Verùm ille*, *licèt ætate adoleſcentiæ necdum excederet annos*, *tamen illum*, *quia Catholica Fidei merito præditus erat & gratia*, *callidè ſuſpendit*, *ſecúmque*, *quoad Regni ſui ad mediterraneam deveniret Sedem Brionam vocabulo*, *detinuit: ubi*
B *undique coactis Catholicis ac Sapientibus viris*, *ſuper eadem re diſponebat conflictum haberi. Eò ergo ventum eſt*, *& res ſequenti die ventilanda propoſita. Cúmque multi ex tota Normannia Sapientes*, *qui plurimi & clari habebantur*, *conveniſſent*, *præfatum Hæreſiarcham Berengarium*, *cum alio quodam*, *quem ſecum adduxerat*, *Clerico*, *in cujus eloquentia victoriæ ſibi ſpem poſuerat*, *ita coram omnibus confutaverunt*, *atque evidenti ratione ſuperaverunt*, *quatenus eis ſilentium imponerent*, *verborúmque*, *quibus Fidem Catholicam tuebantur*, *aſſenſum ab eis extorquerent.*

Berengarius Romanam Eccleſiam & Summum Pontificem infamat.

Inde non abſque pudore reverſus *Berengarius*,
C Carnotum petiit, ubi à Clericis de Sacramento Altaris interrogatus, ſe reſponſurum data opportunitate promiſit. Nec multò poſt ad eos Literas ſcripſit, *In quibus multa abſurda*, *Fideique Catholicæ aliena anhelus declamavit; inter quæ Romanam Eccleſiam*, *Caput videlicet totius Chriſtianitatis*, *multa temeritate hæretico vocabulo denotavit: Cum qua Rectorem ejus*, *Dominum ſcilicet Papam Leonem*, *cujus Fides Catholica*, *ſpectabilis ſapientia*, *laudabilis habebatur induſtria*, *quem non excepit*, *pariter infamavit*, *ſéque ad utrumque convincendum*, *dum reſpondere differret*, *interrogantibus in-*
D *tendiſſe retulit. Tunc quippe inſtabat conſtituta dies Concilii poſtmodum Vercellis habiti.*

ARTICULUS VIII.

Berengarius in Concilio Vercellenſi iterum damnatus.

Vercellæ, vulgò *Verceil*, in Subalpinis. Epiſcop. ſub Metropoli Mediolanenſi.

INdictam Vercellis Synodum *Leo IX.* Pontifex Maximus Kalendis Septembris anni milleſimi quinquageſimi celebravit, ut colligitur ex Epiſtola
E ipſius XII. ad Britanniæ Principem data. Ad hanc Synodum *Berengarius* duos Clericos miſit erroris ſui fautores; ejus Hæreſis damnata, *Joannis Scoti* liber de Euchariſtia, quo patrono gloriabatur, lectus & proſcriptus. Hujus Hiſtoriam Synodi legimus apud *Lanfrancum* Lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. IV. *Dehinc*, inquit, *declarata eſt Synodus Vercellenſis*, *quæ proximo Septembri*, *eodem Præſidente Pontifice eſt celebrata Vercellis. Ad quam vocatus non veniſti: Ego vero præcepto ac precibus præfati Pontificis*, *uſque ad ipſam Synodum ſecum remanſi. In qua*, *in audientia omnium*, *qui*
F *de diverſis hujus mundi partibus illuc convenerant*, *Joannis Scoti liber de Euchariſtia lectus eſt*, *ac damnatus; ſententia tua expoſita ac damnata; Fides Sanctæ Eccleſiæ*, *quam ego teneo*, *& tenendam adſtruo*, *audita*, *& concordi omnium aſſenſu confirmata. Duo Clerici*, *qui Legatos tuos ſe eſſe dixerunt*, *volentes te defendere*, *in primo ſtatim aditu defecerunt*, *& capti ſunt. Ab hac ſententia numquam diſceſſit S. Leo in omnibus Conciliis ſuis*, *ſeu quibus ipſe ſuam præſentiam exhibuit*, *ſeu quæ per Legatos ſuos in diverſis Provinciis congregari conſtituit.* Ejuſdem Concilii meminit *Guitmundus* initio libri primi. Sed & *Anonymus*

Anonymus Chiffletianus ita ſcribit: *Ipſum* (Berengarium) *ad proximam tunc Synodum in proximo Septembri ab eo Vercellis celebrandam*, (Leo IX.) *vocavit audiendum. Ad hanc Synodum non ipſe Beringerius, ſed quidam ejus Fautores pervenerunt, qui ſe Legatos ejus eſſe aſſerentes, eumque defendere volentes, in primo aditu defecerunt. Domnus autem Apoſtolicus iterum Synodali Judicio Sententiam Beringerii, & librum Joannis Scoti de Corpore Domini, ſub anathemate damnavit.* Huic Synodo *Lanfrancum* adfuiſſe etiam teſtatur.

ARTICULUS IX.

Aſcelini, & Berengarii mutua Epiſtolæ.

De Saint Evroul.

CUm *Aſcelinus* Cœnobii *Sancti Ebrulphi* in Neuſtria, Ordinis Benedictini eruditus Monachus, cum *Berengario* congreſſus eſſet, cúmque adduxiſſet ad Orationis Gregorianæ datam à *Joanne Scoto* interpretationem improbandam, famáque vulgaſſet, damnatum ab ipſo *Berengario Joannem Scotum*; illam veluti maculam datis ad *Aſcelinum* literis eluere conatus eſt; in quibus inter alia hæc habebat: *Audivi nunc jactare Vuillelmum, quòd negare nequiverim hæreticum eſſe Joannem Scotum. Quod falſum eſſe, teſtis mihi es, ſi ſatis meminiſti verborum meorum: quamvis Hæreticum habeas tu quoque Joannem Scotum: quàm inconſideratè, quàm impiè, quàm indignè Sacerdotio tuo, non diutius te neſcire permittat ille, de quo Apoſtolus Fidelibus promittit*, Sed & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit. *Sapis enim contra omnes naturæ rationes; contra Evangelicam & Apoſtolicam Sententiam; ſi cum Paſchaſio ſapis, in eo quod ſolus ſibi confingit, Sacramento Dominici Corporis decedere penis omnino ſubſtantiam. Verba autem mea de Joanne hæc fuerunt: Non pervidiſſe omnia illius; quæ autem vidiſſem ad eam rem pertinentia, recitare non poſſe ex ſcriptis illorum, quos præfixeram habendos eſſe Hæreticos in Epiſtola ad Lanfrancum, ſi Joannes ille Hæreticus haberetur. Cæterùm ſi quid in illo viderem non ſatis delimatum, facilè me improbaturum eſſe.* Et infra: *Et nunc, quod apud Epiſcopos agere ſuſceperam, vellem, ſi mihi tutum fieret, ſaltem apud vos agere in audientia quorumcumque. Sed quamdiu non poſſum, obſecro per nomen Domini, ne falſum teſtem te facias, quòd Joannem illum ego damnaverim . . . . Quamquam totus in eo ſim, ne quis tranſgrediatur terminos Patrum, Evangeliſtæ, Apoſtoli, Ambroſii, Auguſtini, Hieronymi. Quod ita ſe habere, ſi mihi fiat copia tecum agere, luce clariùs pervidebis.*

Ad has *Berengarii* Literas *Aſcelinus* reſpondit, ſe dolere vehementer, quòd errorem priſtinum minimè depoſuiſſet: *Joannem Scotum* à ſe meritò ut Hæreticum damnari: *Berengarium* ipſum illius expoſitionem Gregorianæ Orationis improbaſſe in colloquio quod *Aſcelinus* & *Vuillelmus* cum illo habuere. *Joannem verò Scotum*, inquit, *nec inconſideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo habeo: quem toto niſu, totáque intentione ad hoc ſolùm tendere video, ut mihi perſuadeat, hoc videlicet quod in Altari conſecratur, neque verè Corpus, neque verè Sanguinem Chriſti eſſe. Hoc autem aſtruere nititur ex SS. Patrum Opuſculis, quæ pravè exponit. Quorum illam Sancti Gregorii » Orationem hic annotari ſufficiat:* Perficiant in » nobis tua, Domine, quæſumus, Sacramenta » quod continent: ut quæ nunc ſpecie gerimus, » rerum veritate capiamus. *Quam exponendo, » prædictus Joannes inter cætera Fidei noſtræ con» traria:* Specie, *inquis*, geruntur iſta, non A veritate. *Quod non catholicè dictum, ſi bene tuam vigilantiam novi, non ignoras: Præſertim cùm id in ſæpe dicto colloquio non negaveris, quando eamdem Orationem cum expoſitione ſua ex Joannis libro recitavi.* Et infra: *Per nomen Domini me obſecras, ne faciam me falſum teſtem, quòd Joannem nobiſcum damnaveris: Quod libenter obſervabo. Verùm de hoc teſtis ſum verus, quòd ſupra dictam illius expoſitionem in Oratione Gregoriana, ipſa veritate conſtrictus, nobiſcum improbaſti.*

In eadem Epiſtola Catholicam de Euchariſtia Fidem contra *Berengarii* Hæreſim tuetur *Aſcelinus* his verbis: *Cæterùm cùm Paſchaſio, aliiſque* B *Catholicis non ſolùm ſapio, ſed etiam veneror & amplector, verum Corpus, verumque Sanguinem Chriſti à Fidelibus in Altari ſumi ſub ſpecie panis & vini. Sed neque hoc, ut dicis, contra naturæ rationes ago: neque enim aliud naturam dixerim quàm Dei voluntatem. Porro voluntas Dei tam efficax eſt, & omnipotens, ut ejus velle ſolùm, fieri ſit: ac per hoc voluiſſe illum aliquid, feciſſe.* Omnia enim quæcumque voluit Dominus fecit. *Voluit autem panem & vinum, quod in Altari Spiritus-Sancti Conſecratione, per Miniſterium Sacerdotis conficitur, verè ſuam Carnem & Sanguinem potentialiter creari, creando verò quoti-* C *die myſticè immolari. Quod & ipſe patenter inſinuat in hujus Sacramenti exordio Diſcipulis ſuis dicens:* Accipite & comedite, Hoc eſt Corpus meum. *Ac ne leviter acciperent vel qualecumque corpus putarent (Membra enim Chriſti dicuntur quique Fideles, ac per hoc, corpus) adjecit claritudinem, & ait:* Quod pro vobis tradetur: « *Similiter & de Calice:* Qui pro vobis effunde- « tur. Tandem *Berengarium* hortatur *Aſcelinus* ut ad ſaniorem mentem redeat. *Evangelicæ*, inquit, *illius gallinæ alis nutriendum te humiliter ſubmittere non detrectes, ne præclarum illud ingenium quòd tibi* D *Deus conceſſit, infatuetur, & ideo foras ejiciatur, & ab omnibus conculcetur. Pudeat te patrocinari librum, quem Vercellis in Plenaria Synodo damnatum, te quoque propter eum Hæreſis maculâ notatum audivimus. Redi ergo, precor, ad Catholicam & Apoſtolicam Traditionem.*

ARTICULUS X.

Henricus I. Rex Chriſtianiſſimus Synodum Pariſiis contra Berengarium celebrandam indixit: cujus celebrationem ipſi diſſuadere conatus eſt Theoduinus. E

VErcellenſis Judicio Concilii cùm non pareret contumax *Berengarius*, *Henrico I.* Regi Chriſtianiſſimo eſſe è re Eccleſiæ viſum eſt, Synodum convocare, per quam ad ejurandam hæreſim jam à Romano Pontifice duabúſque Synodis damnatam adigeretur. Id cùm accepiſſet *Theoduinus* Leodienſis Epiſcopus, ad Regem ſcripſit, ejus pro fide piam ſolicitudinem laudans; ſed à Concilii celebratione ipſum deterrere aggreſſus eſt, ob rationes duas: primò quòd *Bruno* Andegavenſis Epiſcopus, qui Berengarianæ Hære- F ſeos conſcius & fautor ferebatur, damnari non poſſet abſque Sedis Apoſtolicæ Auctoritate: Secundò, quòd *Berengario* hæreſeos jam convicto & damnato nova concedenda non eſſet audientia in Quæſtione plenè jam eliquata. *Quos ad revincendum*, inquit, *& publicè confutandum, eo zelo, eoque fervore, quo erga Sanctam Eccleſiam divina inſpiratione plurimùm ſemper ardetis, aiunt Vos Concilium advocaſſe, ubi tandem illud nobiliſſimi totius Regni veſtri, heu nimis turpe opprobrium, de medio auferatis, & in æternum, ſi fieri poteſt, ab ipſa*

omnium

omnium hominum memoria deleatis. O pia voluntas, & verè Rege digniſſima! Quæ utinam effectum habere poſſet, ut in tanto ſacrilegio convictos, quod certè facillimum eſt, abſque ulla dilatione debita ultio conſequeretur. Sed deſperamus id fieri poſſe, cùm Bruno exiſtat Epiſcopus: Epiſcopum autem non oportet damnationis ſubire ſententiam præter Apoſtolicam Auctoritatem...... Ergo Majeſtatem tuam omnes exoratam vellemus, ut interim illorum impiam, ſacrilegam, & nefariam aſſertionem audire contemneretis: donec accepta Romanæ Sedis audientiâ, damnandi poteſtatem haberetis. Quamquam hujuſmodi homines nequaquam oporteat audire: neque tam eſt pro illis Concilium advocandum, quàm de illorum ſupplicio exquirendum. Tunc quippe Hæretici audiendi fuerunt, quando hæreſes ipſæ, & hujuſmodi quæſtiones, utpote quæ nondum ad unguem diſcuſſæ fuiſſent, in dubium venire potuerunt; ut per congreſſum certaminis pateſceret, utra pars ſtaret pro defenſione veritatis. Quod idem nunc profectò fieri non oportet, quia creberrimis SS. Patrum Conciliis, tum etiam venerabilium Doctorum clariſſimis Sententiis, ita omnia ſunt eliquata, ut ne minimum quidem reſederit de omni fæce dubitationis..... Quamobrem Brunonem & Berengarium, jam anathematizatos arbitramur. Quod ſi ita eſt, verè illis Concilii audientia deneganda eſt: & cum veſtris, cùmque noſtris Epiſcopis (ſi ita vobis videtur) cum amico veſtro Imperatore, cum ipſo Papa, quæ vindicta in eos ſtatuatur, deliberandum. Eſt enim juſtum ut quorum manus ſunt contra omnes, omnium manus etiam contra ipſos excitentur. Hanc Epiſtolam *Durando* Leodienſi Epiſcopo tribuit Cardinalis *Baronius*, ſed in eo corrigendus eſt. Illius enim eſſe non poteſt, utpote qui anno MXXV. obierit, ſex annis antequam *Henricus I.* regnaret. Sed eſt *Theoduini*, qui ejuſdem civitatis Epiſcopus creatus eſt anno MXLVIII. Quædam ſunt in hac *Theoduini* Epiſtola emendatione digna. Primùm, quòd *Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum Hæreſeos Auctorem cum *Berengario* faciat, à quo hanc labem §. IV. abſterſimus. Secundum, quòd Epiſcopum damnationis ſubire poſſe ſententiam negare videatur, niſi Provincialis aut Nationalis Synodus illam damnandi licentiam ac poteſtatem à Romano Pontifice acceperit: Quod eget explicatione. Si enim intellexit *Theoduinus*, Epiſcopos non poſſe deponi, & alios in eorum locum ordinari, præſertim cùm Hæreſeos aut Schiſmatis accuſantur, niſi ad Sedem Apoſtolicam Relatio mittatur, verè ſcripſit. Si verò intellexit Epiſcopos in Synodo Provinciali vel Nationali congregatos auctoritatem habere nullam ſuſcipiendi primam cognitionem cauſæ Epiſcopi hæreſeos accuſati, & ipſum deponendi, ſalvo jure appellationis ad Sedem Apoſtolicam; falſum ſcripſit, nec Epiſcoporum jura noverat. Namque Gallicanos Epiſcopos fidei controverſias ad hæc uſque tempora cognoviſſe ac judicaſſe, & Epiſcopos cùm violatæ fidei, tùm Canonum reos infractorum deponere potuiſſe ac depoſuiſſe, probant innumera Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Monumenta paſſim à nobis obſervata, quæ hîc non eſt opus congerere. Majores tamen illas cauſas ad Sedem Apoſtolicam referri, & ea inconſulta finitivam non ferri Sententiam, Canones totius mundi reverentia conſecrati, & beata conſuetudo impetrarunt. Júſque iſtud in Romani Pontificis divino Primatu fundatum eſt. Id unum fortè intellexit *Theoduinus*, cùm ſcripſit: *Epiſcopum non oportet damnationis ſubire Sententiam præter Apoſtolicam Auctoritatem.*

Baronius emendatur.

Quædam in Epiſtola Theoduini animadverſione digna.

S C H O L I O N.

In hoc Articulo, pag. 241. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Epiſcopi Galliæ primam cognitionem ſiuæ Epiſcoporum & rerum Eccleſiaſticarum habebant, ſalvo jure appellationis & ſententia definitiva.*

R. Scripſi re vera, Gallicanos Epiſcopos fidei controverſias ad hæc uſque tempora cognoviſſe ac judicaſſe, & Epiſcopos cùm violatæ fidei, tum Canonum reos infractorum deponere potuiſſe, idque innumeris Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Monumentis probari. *Majores tamen illas cauſas ad Sedem Apoſtolicam referri, & eâ inconſulta finitivam non ferri Sententiam, Canones totius Mundi reverentiâ conſecrati, & beata conſuetudo impetrarunt: juſque iſtud in Romani Pontificis divino Primatu fundatum eſt.* Cur hæc à RR. Cenſoribus notentur, fateor me non intelligere: niſi fortè vellnt Epiſcopos nullam Auctoritatem habere judicandi controverſias fidei, & ſuſcipiendi primam cognitionem cauſæ Epiſcopi hæreſeos accuſati, & ipſum deponendi in Synodo Provinciali vel Nationali. At contrarium cenſent Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana; contrarium demonſtrant innumera Antiquitatis Eccleſiaſticæ Monnmenta: Cæterùm de Romani Pontificis Auctoritate hîc loqui non poteram reverentiùs ac luculentiùs.

ARTICULUS XI.

Berengariana Hæreſis, cum ſuo Auctore, in Synodo Pariſienſi tertiò damnata eſt.

PAriſienſe Concilium ab *Henrico I.* Rege Chriſtianiſſimo indictum quidem ſcripſit Cardinalis *Baronius*, ſed celebratum non eſſe perſuaſum habuit. Nam *Henricum I. Theoduino* diſſuadenti aſſenſum præbuiſſe arbitratus eſt. Verùm aliter ſe res habet. Celebratum namque eſt XVII. Kalendas Novembris anni milleſimi quinquageſimi. *Berengario* juſſit Rex Chriſtianiſſimus ut coram Synodo ſe ſiſteret, *Ut aut ſua dicta Patrum auctoritate firmaret, multis ſibi obnitentibus; aut ſi ea defendere nequiret, in Catholicam, cui obviare non poſſet, Fidem prudenter tranſiret.* Adfuere Synodo Præſules magno numero, ſecundi etiam Ordinis Sacerdotes, & nobiles Laïci, necnon Rex Chriſtianiſſimus *Henricus*. Abfuit contumax *Berengarius*. Interea ſuggerente Aurelianenſi Epiſcopo, lectæ ſunt *Berengarii* Literæ, quas ad *Paulum* quemdam *familiarem ſuum* ſcripſerat. Is eſt *Paulus Metenſis Primicerius*, ut ex *Adelmanni* Epiſtola ad ipſum Berengarium colligitur. Harum *lectio* Literarum, *Quoniam nequiſſima ſordebant hæreſi, vehementer diſplicuit. Damnato proinde communi Sententia talium Auctore, damnatis ejus complicibus, cum Codice Joannis Scoti, ex quo ea, quæ damnabantur, ſumpta videbantur, Concilio ſoluto diſceſſum eſt: ea conditione, ut niſi reſipiſceret ejuſmodi perverſitatis Auctor, cum ſequacibus ſuis, ab omni Exercitu Francorum, præeuntibus Clericis cum Eccleſiaſtico apparatu, inſtànter quæſiti, ubicumque conveniſſent, eò uſque obſiderentur, donec aut conſentirent Catholicæ Fidei, aut mortis pœnas luituri caperentur.* Iſta refert *Durandus* Troarnenſis Abbas libro *De Corpore & Sanguine Chriſti*, Parte IX.

Emendatur Baronius.

Poſt Concilium Pariſienſe, *Berengarius* datis ad *Richardum* Abbatem Literis, ipſum obteſtatus eſt, quatenus apud *Henricum* Regem pro ſe intercederet, ut damnum injuſtiſſimè ſibi illatum (Sic enim loquebatur contumax Hæreſiarcha) aliqua munificentia compenſaret. Se præſto eſſe ut illius Majeſtati, & quibus vellet, ex Scripturis probaret *injuſtiſſimè damnatum Joannem Scotum, injuſtiſſimè nihilominus aſſertum Paſchaſium in Concilio Vercellenſi.* Clericos Carnotenſes perversè Regi expoſuiſſe Sententiam *Fulberti* glorioſæ memoriæ Epiſcopi

Tom. II. Spicilegii.

de Euchariſtia, quæ revera *Sancti Auguſtini* eſt. Regem noſſe oportere, *Quæ ſcripſit Joannes Scotus, monitu illum ſcripſiſſe precarioque Caroli Magni Anteceſſoris ſui: qui quantùm circa res gerendas perſtrenuus, tantùm circa Religionem devotus, ne ineruditorum, carnaliúmque illius temporis prævaleret ineptia. Erudito verò Joanni illi impoſuit colligere de Scripturis, quæ ineptiam illam converterent. Unde ferat oportet defuncto patrocinium contra calumnias nunc viventium, ni ſe malit exhibere indignum ſucceſſione & Sede illius Magnifici Anteceſſoris ſui.*

Ita Carolum Calvum vocabant.

ARTICULUS XII.

Berengariana Hæreſis, cum ſuo Auctore, quartò damnata eſt à Victore II. Pontifice Maximo in Synodo Florentina, deinde ab ejus Legatis in Synodo Turonenſi, aliiſque Gallicanæ Eccleſiæ.

I. LEoni IX. ſucceſſit *Victor II.* ejúſque ſtudia in novæ Hæreſcos damnatione æmulatus eſt, ut *Lamfrancus* teſtatur Cap. IV. Libri de Corpore & Sanguine Domini. *Ab hac ſententia,* inquit, *numquam diſceſſit S. Leo in omnibus Conciliis ſuis .... Quæ Sententia non effugit ſucceſſorem quoque ſuum fœlicis memoriæ Papam Victorem. Sed quicquid de hac re, ſeu cæteris, ipſe ſtatuit, ſtatuive præcepit, hoc etiam iſte ſua, atque omnium Conciliorum ſuorum auctoritate firmavit.* Ex his non immeritò colligit Annalium Eccleſiaſticorum Parens *Berengarium* à *Victore II.* damnatum in Florentino Concilio, quod anno milleſimo quinquageſimo-quinto celebratum eſt.

Concilium Turonenſe contra Berengarium.

II. Eodem anno Concilium Turonis habitum eſt, cui ejuſdem Pontificis interfuere Legati, præfuit Subdiaconus *Hildebrandus,* tum Legatus à Latere, ad Simoniacam Hæreſim, & Berengarianam averruncandas in Gallias miſſus. Ea in Synodo *Berengarius* errorem ſuum ejuravit ſubſcriptione data, & Sacramento firmata, & clementer à Legatis ſuſceptus eſt. Qua de re ita in *Berengarium* ſcribit *Lamfrancus* loco ſupra laudato: *Denique in Concilio Turonenſi, cui ipſius Victoris interfuere Legati, data eſt tibi optio defendendi partem tuam. Quam cùm defendendam ſuſcipere non auderes, confeſſus coram omnibus communem Eccleſiæ Fidem, juraſti te ab illa hora ita crediturum, ſicut in Romano Concilio te juraſſe eſt ſuperiùs comprehenſum.* De eadem Synodo *Guitmundus* Lib. III. ita ſcribit: *Eccleſia in ipſa domo quondam Romani Imperatoris, donum obtinet Salvatoris. Inde enim ipſa per B. Leonem Papam hæc Berengariana ſigmenta mox ſuo exortu damnavit. Deinde per hunc ipſum qui nunc præeſt, Dominum Gregorium Papam, tunc Archidiaconum ejuſdem Romanæ Sedis, in Concilio Turonenſi convicit: ipſumque Berengarium (ut videbatur) correctum, ac propriæ manus Sacramento ſatiſfacientem, clementer ſuſcepit.*

Hujus Concilii meminit *Euſebius Bruno* Andegavenſis Epiſcopus in Epiſtola ad *Berengarium*, eámque mediam inter alias duas collocat, quarum nulla apud alios Scriptores mentio, unam Turonicam, alteram Andegavenſem, juſſu *Fulconis* Andegavorum Comitis habitam, in quibus pariter confixa eſt Berengariana hæreſis. *Nos,* inquit, *totius Eccleſiæ ſcandalum jure meritóque exhorreſcimus, cùm ſalubriter & cum quiete Pacis Chriſtianæ contenti vivere poſſimus verborum Chriſti ſimplici compendio, & ſufficienti Sanctæ Fidei firmitate; quantùm nos ſentimus, & multos nobis ſatis ſuperiores viros ſentire cognoſcimus. Hoc conſilio querimonia, quæ in præſentia Domini Geraldi tunc Legati apud Turonum emerſit,*

A *ſedata eſt. Hoc conſilio eodem tumultus qui in audientia Domini Eldebranni in eadem civitate efferbuit, ſopitus eſt. Hac veridica Confeſſione exactioni Principis hujus noſtri, in Capellula cujus in veſtra Epiſtola mentionem feciſtis, ſatisfactum eſt; & rediviva peſtis, quæ, neſcio quorum improbitate exagitata, caput extulerat, Domini Biſontinenſis Archiepiſcopi, & Eruditorum qui adfuerunt, auctoritate calcata eſt.*

De eadem Synodo Turonenſi hæc habet Anonymus Chiffletianus: *Victor quoque Papa, & in Sede & in Auctoritate ſucceſſor Sancti Leonis Papæ, miſſo Legato in Gallias venerabili Hildebrando, tunc*
B *Archidiacono; ſed noſtri temporis Apoſtolico, Generalem Synodum Turonis congregavit: in qua ipſe Beringerius accepta optione defendendi ſe, cùm ſe penitus defendere non poſſet, ſub Jurejurando propriam hæreſim anathematizavit, & communem Sanctæ Eccleſiæ Fidem de veritate Corporis & Sanguinis Domini ſe deinceps ſervaturum ſub eodem Juramento promiſit, licèt poſtea ad eamdem hæreſim redierit.*

Hanc Synodum ſpectat *Durandus* Troarnenſis Abbas, ita ſcribens de Berengarianis in Concilio Pariſienſi damnatis: *Quamobrem territi, non multò poſt in Concilio ſuper Fidei ſuæ ſtatu conventi; ita ſe ſicut Eccleſia tenet Catholica, credere fideliter, &*
C *ſapere publicè profeſſi ſunt; delatiſque Sanctorum Pignoribus, ut omnibus ſatisfacerent, atque de veritate Fidei, quàm profeſſi fuerant, eos qui aderant certos facerent, Sacramentum dederunt.* Tum ſubdit, *Eos ad apoſtaſiam & vomitum priorem rediiſſe.* Turonenſi Concilio adfuiſſe *Lamfrancum*, & *profundiſſimis diſputationibus Berengarium palam eviciſſe*, teſtatur *Ordericus Vitalis* Libro IV. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.*

D

ARTICULUS XIII.

Nicolaus II. Pontifex Maximus Berengarii Hereſim in Synodo Romana damnavit: In qua Berengarius ejuravit errorem.

POſt *Victoris II.* obitum, & *Stephani X.* qui ipſi ſucceſſit, brevem Pontificatum, *Nicolaus II.* ad Romanæ & univerſalis Eccleſiæ regimen aſſumptus, Concilium centum & tredecim Epiſcoporum Romam convocavit, celebravítque anno milleſimo quinquageſimo-nono. In eo Concilio,
E quod *Lamfrancus, Guitmundus,* & *Algerus* commemorant, *Berengarius* præſens à *Lamfranco* convictus eſt, ut *Henricus de Cnygthon* lib. II. *De Eventibus Angliæ* Cap. V. teſtatur; necnon ab *Alberico* Caſſinenſi Diacono, qui & ibi librum *De Corpore Domini* contra ejus hæreſim edidit, ut refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi. Damnata hæreſis; *Berengarius* errorem ejuravit; libros perverſi dogmatis, præſertim librum *Joannis Scoti*, ex quo hæreſim hauſerat, in ignem conjecit; Formulæ Fidei quam *Humbertus* Cardinalis & Sylvæ Candidæ Epiſcopus edidit Summi Pontificis mandato, ſubſcripſit. De iſta Synodo ita ſcribit *Lam-*
F *francus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini.* Cap. I. *Non es contentus ut perverſus perverſa dicas, niſi etiam prava Scripta per pravos Diſcipulos tuos in diverſas regiones tranſmittas. Et cætera quidem à beatæ memoriæ Nicolao totius Chriſtiani nominis Summo Pontifice, & à centum tredecim Epiſcopis Romæ audita, examinata, atque damnata ſunt. Tu quoque inclinato corpore, ſed non humiliato corde, ignem accendiſti, libróſque perverſi dogmatis in medio ſancti Concilii in eum conjeciſti, jurans per id quod rebus omnibus incomparabiliter majus eſt, Fidem à Patribus, qui præſentes erant, traditam inviolabiliter*

violabiliter te ſervaturum, veterémque doctrinam tuam de Corpore & Sanguine Domini, ab illa die aliis non prædicaturum. Idem teſtatur *Anonymus Chiffletianus*, in Opuſculo *De Berengarii damnatione multiplici*.

Fidem porro Catholicam de Euchariſtiæ veritate in Synodo Romana *Nicolai II.* Berengarius ſub hac forma profeſſus eſt: *Ego Berengarius indignus Diaconus Eccleſiæ Sancti Mauritii Andegavenſis, cognoſcens veram, Catholicam, & Apoſtolicam Fidem, anathematizo omnem hæreſim, præcipuè eam de qua hactenus infamatus ſum, quæ aſtruere conatur: Panem & vinum, quæ in Altari ponuntur, poſt conſecrationem, ſolummodò Sacramentum, & non verum Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, nec poſſe ſenſualiter in ſolo Sacramento manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut Fidelium dentibus atteri. Conſentio autem Sanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Sedi, & ore & corde profiteor de Sacramentis Dominicæ Menſæ eam fidem tenere, quam Dominus & venerabilis Papa Nicolaus, & hæc Sancta Synodus, Auctoritate Evangelica & Apoſtolica tenendam tradidit, mihique firmavit: ſcilicet, Panem & vinum quæ in Altari ponuntur, poſt conſecrationem, non ſolum Sacramentum, ſed etiam verum Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, & ſenſualiter, non ſolum Sacramento, ſed in veritate, manibus Sacerdotum tractari, frangi, & Fidelium dentibus atteri: jurans per Sanctam & homouſion Trinitatem, & per hæc Sacroſancta Chriſti Evangelia. Eos vero qui contra hanc Fidem venerint, cum dogmatibus & ſectatoribus ſuis, æterno anathemate dignos eſſe pronuntio. Quòd ſi ego ipſe aliquando aliquid contra hæc ſentire, aut prædicare præſumpſero, ſubjaceam Canonum ſeveritati. Lecto & perlecto ſponte ſubſcripſi.* Iſtam Fidei Formulam referunt *Lantfrancus* Cap. II. & *Algerus* Lib. I. Cap. 19. & ex iis *Yvo Carnotenſis* in Decreto, & *Gratianus* in Canone *Ego Berengarius*, *De Conſecratione*, *Diſtinct.* *II.* Profeſſionem illam Fidei, ſubſcriptione *Berengarii* firmatam *Nicolaus II.* miſit per urbes Italiæ, Galliæ, & Germaniæ, & ad quæcumque loca fama ejus pravitatis pervenire potuerat, ut Eccleſiæ omnes, quæ ob illius hæreſim ſcandalum paſſæ fuerant, de ipſius converſione Deo gratias agerent. Ita refert laudatus *Lantfrancus*.

Quo ſenſu Chriſti Corpus in Euchariſtia frangi, Berengarius in Confeſſione ſua diceret?

De ſenſu verborum, quibus hac in Formula damnatur tanquam hæreſis dogma illud, quo aſſeritur, Corpus Chriſti *non poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo Sacramento, manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut dentibus Fidelium atteri*, variæ exortæ ſunt inter Catholicos quæſtiones. Una ex his fractionem Hoſtiæ ſacræ ſpectat. Nonnulli quippe hanc in ſigno ſeu ſpeciebus Sacramentalibus dumtaxat, alii in ipſo Chriſti Corpore illam exerceri ſentiebant. Illi in Euchariſtia poſt ſubſtantiæ converſionem panis ſpecies ſeu accidentia ſupereſſe aſſerebant, quæ revera frangerentur: negabant iſti. Primam ſententiam propugnavit *Magiſter Petrus Abalardus*, cui hoc nomine dicam erroris ſcripſit *Vualterius Abbas* Regalis Monaſterii *S. Victoris* Pariſienſis lib. III. *Contra quatuor Labyrinthos Franciæ*, id eſt, *Abalardum*, *Petrum Lombardum*, *Petrum Pictavenſem*, & *Gilbertum Porretanum*, Cap. XI. ubi ſic de ipſo loquitur: *Demum venit ad Berengarium. Hic enim Hæreticus aſſerebat, in figura & in Sacramento totum fieri, nihil in veritate. Poſtea vero convictus coram Nicolao Papa & pluribus Epiſcopis, confeſſus eſt, etiam & juravit, panem ſcilicet & vinum poſt conſecrationem, non ſolùm Sacramentum; ſed etiam verum Corpus & Sanguinem Chriſti eſſe; & ſenſualiter non ſolum Sacramento, ſed etiam veritate, manibus Sacerdotum tractari & frangi, & Fidelium dentibus atteri. Ecce Catholica fides. Iſte autem Scholaſticus ſic exponit:* Verè quidem ait, eſt, ſed in Sacramento tantùm. *Item ait:* Sanè dici poteſt fractio illa & partitio; non in ſubſtantia Corporis, ſed in ipſa forma panis Sacramentali fieri, ut vera fractio & partitio ſit ibi, quæ fit non in ſubſtantia, ſed in Sacramento, id eſt, in ſpecie... Ideóque illa Berengarii verba ita diſtinguenda ſunt, ut ſenſualiter, non modò Sacramento, ſed in veritate dicatur Corpus Chriſti tractari manibus Sacerdotum; frangi quoque & atteri dentibus. Verè quidem, ſed in Sacramento tantùm. Vera eſt igitur ibi attritio & partitio. *Ecce dum Catholicam Fidem, nulla prorſus diſtinctione indigentem, ſolùis ſibi argumentationibus diſtinguit, alterum ſe probat Berengarium. Nam ſicut ille aſſerebat, Omnia fiunt, ſed in Sacramento tantùm: ita & hic. Ille verò correctus addidit Sacramento, & fractioni, attritioni etiam dentium, veritatem quam negabat: iſte contra in omnibus veritatem ſubtrahit, dum aſſerit omnia fieri, non in ſubſtantia, ſed in ſpecie viſibili, & forma panis, & Sacramento tantùm.* In *Abalardum* haud æquus eſt *Vualterius*, cùm ipſi *Berengarii* errorem tribuit. Euchariſtiam verum Chriſti corpus contra *Berengarii* hæreſim profitebatur: Panem in ſubſtantiam Corporis Chriſti converſum; ſolam panis formam Sacramentalem ſeu ſpeciem viſibilem manere, cum Eccleſia aſſerebat: ſed fractionem & attritionem; non in ipſo ſacro Corpore, ſed in Symbolo ſeu ſpecie exerceri, quod ab annis quadringentis canit Eccleſia in Proſa Sanctiſſimi Sacramenti ab Angelico Doctore compoſita: *Nulla rei fit ſciſſura, ſigni tantùm fit fractura.*

Idem cum *Vualterio* ſenſit *Abbaudus* Abbas in Tractatu *De fractione Corporis Chriſti*, quem edidit vir doctiſſimus *Domnus Mabillonius* Tom. III. *Veterum Analectorum*. Sic enim ait: *Secundum fidem Evangelii quod dicit*, Benedixit & fregit; *Apoſtoli quoque qui dicit*; Panis quem frangimus: *Lucæ etiam Evangeliſtæ qui dicit*, Panis fractionis: *Conteſtamé nihilominùs ſpirituali ratione fultus, cordè credo, ore confiteor ad ſalutem, quia veraciter Corpus Chriſti manibus frangitur Sacerdotis........ Veruntamen ponamus aliquem conceſſiſſe, quòd verè non frangatur Corpus Chriſti, ut videamus qui fructus inde naſcatur. Dic ergo mihi, obſecro te, unde potero ſcire quòd verum loquatur Evangeliſta, cùm dicit*, Hoc eſt Corpus meum, *ſi fefellit quando dixit*, fregit? *Identidem ſi mentitur Apoſtolus dicens*, Panis quem frangimus; *unde credam quod verum dicat, quando ſequitur:* Communicatio Corporis Chriſti eſt? *Itaque qui verè frangi Corpus Chriſti non concedit, totam fidem tanti Sacramenti, quantùm in ſe eſt, fregit.* Non repugnare contendit, quòd verè frangatur nobis Chriſti Corpus, & nihilominus integrum in ſe maneat: ſicut puellam mortuam eſſe, & vivere non repugnat, quia hominibus mortua eſt, Deo vivit: unde Chriſtus ait: *Non eſt mortua puella, ſed dormit:* Evangeliſta autem: *Scientes quia mortua eſt.* Porro *Majorem contrarietatem habet mortuum eſſe, & non eſſe, quàm frangi quid, & integrum manere.* Præterea: *Apud nos localis diviſio, fractionis comprobatio eſt, quia membrum quod a ſe invicem disjunctum & localiter diviſum videmus, fractum eſſe tenemus. Porro apud Deum, ſicut veraciter dictum eſt, ſecundum tempus, Mille anni ſicut dies unus: ita æquè veraciter dici poteſt, ſecundum locum, Mille, ſive quotvis, aut certè omnia loca, apud Deum quaſi unus locus. Ei quippe qui ſemper ubique totus præſens eſt, localis abſentia nil abſentare, localis longinquitas nil longinquare, localis diviſio nil poteſt dividere. Quod ergo apud nos fractum eſt, quia localiter diviſum eſt: apud* Deum

Extat MS. in Bibliotheca Sancti Victoris.

Deum integrum manet, cui omnia loca unus locus eſt. Quod cùm etiam de aliis rebus corporalibus dici poſſit, quanto magis de illo corpore, quod perſonaliter illi ſubſtantiæ conjunctum eſt, quæ ſemper ubique tota præſens eſt? Accedit quòd *Apud nos membrum quod fractum & à corpore ſuo diviſum eſt, mortuum eſſe conſtat. Illius vero corporis etiam fracti qualibet particula non modo viva, ſed etiam vita eſt, ſi quis fideliter accipit. Quod ergo vim & pluſquam vim integri obtinet, etiam cum frangitur, integrum jure dici poteſt.* Fractionem verò in accidentibus exerceri negat *Abbaudus*, quia in eo errore eſt, quòd accidentia non maneant. *Cogitaveram*, inquit, *& illis aliqua reſpondere, qui dicunt ipſum Corpus non frangi, ſed in albedine ejus & rotunditate aliquid factitari: ſed recogitans ineptum eſſe in Evangelio Chriſti de albedine & rotunditate diſputare, amaturis talia auribus dimovens, Dialecticis aut certè pueris talia permiſi. Præſertim cum quivis facilè videat, albedinem ſeu rotunditatem ab ipſo corpore, quod vel album, vel rotundum eſt, ſeparari non poſſe, ita ut ab ipſo non fracto, hæc per ſe ſingulariter non frangantur.* Hæc iſto loco obſervare operæpretium duxi.

Error Abbaudi Abbatis, quòd accidentia panis & vini in Euchariſtia non maneant.

ARTICULUS XIV.

Berengarius poſt Romanam Synodum Nicolai II. ad ingenium reverſus, Hæreſim ut priùs docuit, Alexandri II. qui Nicolao ſucceſſit, paterna monitione inſuperhabita.

POſt Romanam Synodum reverſus in Gallias *Berengarius*, cùm *Henricum I* Regem. Chriſtianiſſimum hæreſeos hoſtem infenſiſſimum obiiſſe, ipſique ſucceſſiſſe *Philippum I.* vixdum ſeptennem cerneret, Hæreſim, quam pœnarum metu ejuraverat, rurſus docere cœpit. Fidei Profeſſionem in Romana Synodo propria ſubſcriptione ac juramento firmatam temeravit, librúmque edidit contra ſanctam Synodum, contra *Humbertum* Cardinalem, Auctorem Formulæ cujus ſubſcriptio ipſi fuerat imperata, contra Catholicam veritatem. Cujus libri confutationem ſuſcepit *Lanfrancus* eô quem ſcripſit *De Corpore & Sanguine Domini*, cujus Cap. 1. ubi commemoravit *Berengarii* Profeſſionem in Romana Synodo *Nicolai II.* editam, ſubdit: *Hujus propoſiti ſacrilegus violator, contra præfatam Synodum, contra Catholicam veritatem, contra omnium Eccleſiarum opinionem, Scriptum poſtea condidiſti: cui in hoc Opuſculo, confiſus de Chriſti miſericordia, reſpondere diſpoſui.*

Interea ad *Brunonem* Andegavenſem Epiſcopum ſcripſit *Berengarius*, eúmque obteſtatus eſt; ut ſibi publicam audientiam concederet. Negavit *Bruno*, cauſam ter in Provincia judicatam, & Synodi Sedis Apoſtolicæ Judicio finitam, retractandam non eſſe aſſerens. *Ac nullam aliam*, inquit, *de hac re diſputationem vel Controverſiam, nec accuſatores, nec defenſores, nec teſtes, nec Judices, nec Cauſidicos, nec auditores, me quærere, procurare, congregare aliquando ſciatis. Omnibus verò pro hac re, Conventum publicum aggregare volentibus, conſenſum non tribuam, confluentibus Humilitatis meæ perſonam ſubtraham, confligentibus audientiam, perſeverantibus communionem. Eſt enim cauſa ter Provincia noſtra Judicio terminata, quartò Sedis Apoſtolicæ Synodi ſententiâ extincta.*

Alexander II. qui *Nicolao II.* in Cathedra *S. Petri* ſucceſſit, cùm inaudiviſſet *Berengarium Romanos Pontifices, & Sanctam Romanam Eccleſiam* verbis & ſcriptis inſectari; Sanctum *Leonem IX.* non Pontificem, ſed Pompificem, & Pulpificem; Romanam Eccleſiam, vanitatis Concilium & Eccleſiam malignantium; Romanam Sedem, non Apoſtolicam, ſed Sedem Satanæ, dictis & Scriptis appellare; & hæreſim ſuam, poſt tot Synodicas damnationes & ejurationes, clanculò per Diſcipulos ſuos uſquequaque diſſeminare: *Literis eum ſatis amicè præmonuit, ut à Secta ſua ceſſaret, nec ampliùs Sanctam Eccleſiam ſcandalizaret. Ille autem ab incœpto deſiſtere noluit, hocque ipſum eidem Apoſtolico Literis ſuis remandare non timuit.* Ita refert *Anonymus Chiffletianus* in Opuſculo *De Berengarii damnatione multiplici.*

ARTICULUS XV.

Berengarii Hæreſis in Synodo Rothomagenſi damnata, in eâque aſſerta eſt Catholica de Euchariſtia Fides.

ANno Chriſti MLXIII. *Maurilius* Rothomagenſis Archiepiſcopus, adſtante *Vuillelmo* Normannorum Duce, cum omnibus Suffraganeis ſuis, in Eccleſia recèns inſtaurata Concilium habuit de caſtitate conſervanda, & cæteris SS. Patrum Inſtitutionibus, Paſtorum incuriâ negligenter poſtpoſitis, viriliter reſtituendis, ut teſtantur Acta Archiepiſcoporum Rothomagenſium ab Anonymo Cœnobii *S. Audoëni* ejuſdem urbis Monacho ſcripta ſub *Gregorii VII.* Pontificatu, & edita à *P. Mabillonio*, Tomo II. *Veterum Analectorum.* In eo Concilio Fides Catholica de Corpore & Sanguine Domini in Euchariſtia communi aſſenſu firmata eſt, & *Berengarii* Hæreſis damnata, ejúſque Sectatores anathemate confixi, his verbis: *Corde credimus, & ore profitemur, panem in Menſa Dominica propoſitum, panem tantùm eſſe ante conſecrationem: ſed in ipſa conſecratione ineffabili potentiâ Divinitatis converti naturam & ſubſtantiam panis in naturam & ſubſtantiam carnis; carnis verò non ullius alterius, ſed illius quæ concepta eſt de Spiritu Sancto, nata ex Maria Virgine, quæ etiam propter nos & propter noſtram ſalutem flagellis cæſa jacuit in ſepulchro, tertia die reſurrexit a mortuis, & ſedet ad dexteram Dei Patris. Similiter vinum, quod aquæ mixtum in Calice ſanctificandum proponitur, verè & eſſentialiter converti in eum ſanguinem, qui per lanceam militis de vulnere Dominici lateris in redemptionem mundi feliciter emanavit. Anathematizamus contra hanc ſanctam & Apoſtolicam Fidem ſuperbè atque hæreticè ſentientes, & impia temeritate garrientes.* Iſta conſtant ex *Veteri Formula celebrandi Concilii Provincialis in Eccleſia Rothomagenſi*, quam ex Libro Benedictionali ejuſdem Eccleſiæ, ſcripto XI. Sæculo, edidit *Mabillonius* Tomo II. *Veterum Analectorum.* In eodem Concilio decretum eſſe ut in poſterum ordinandi Epiſcopi hanc Fidei Formulam profiterentur, fidem facit *Ritus Ordinandi Epiſcopi in Metropoli Rothomagenſi*, ex eodem Libro ibidem editus.

ART. XVI.

ARTICULUS XVI.

Berengarii damnatio in Concilio Pictavienſi anno MLXXV, *rurſus conclamata eſt.*

GRegorio VII. Sedi Apoſtolicæ præſidente, anno milleſimo ſeptuageſimo-quinto, Idibus Januarii, Concilium Pictavis celebratum eſt, Præſide *Giraudo* Epiſcopo Engoliſmenſi, Sedis Apoſtolicæ Legato, in quo Fides Catholica de veritate Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia confirmata eſt, & *Berengarius* novo Anathemate confixus, ut *Chronicon Malleacenſe* commemorat. *Pictavis*, inquit, *fuit Concilium, quod tenuit Giraudus Legatus, de Corpore & Sanguine Domini, in quo Berengarius .... ferme interemptus eſt.*

ARTICULUS XVII.

Hæreſis Berengarii à Gregorio VII. in duabus Synodis Romanis damnata eſt: in quibus illam ſemel & iterum ejuravit, duplici Profeſſione Fidei edita.

ANno Domini MLXXVIII. *Gregorius VII.* in Feſto omnium Sanctorum Concilium habuit, ut Berengarianam cauſam, quam olim in Concilio Turonenſi judicaverat, dum Legatum Apoſtolicum in Galliis ageret, omnino finiret. In eo *Berengarium* Synodaliter conventum ut ab hæreſi ſua reſipiſceret, inducias ad proximè futuram Synodum obtinuiſſe, *Bertoldus Conſtantienſis* teſtatur. Fidei Profeſſionem interim edidit ſubdolis verbis conceptam, qua Patribus cùm ſatis non feciſſet, amplius rei examen ad Synodum anni ſequentis dilatum eſt. Fidei Profeſſio à *Berengario* in prima illa *Gregorii VII.* Romana Synodo edita ſic habet: *Profiteor panem Altaris poſt conſecrationem eſſe verum Corpus Chriſti, quod natum eſt de Virgine, quod paſſum eſt in Cruce, quod ſedet ad dexteram Patris: Et vinum Altaris, poſtquam conſecratum eſt, eſſe verum Sanguinem qui manavit de latere Chriſti. Et ſicut ore pronuntio, ita me in corde habere confirmo. Sic me adjuvet Deus, & hæc ſacra.* Hancce Fidei Formulam ex veteri Codice MS. *Berengarii* refert *Mabillonius* Tomo II. *Veterum Analectorum*, pag. 487.

Aliud Concilium anno ſequenti MLXXIX. menſe Februario, Indictione II. celebratum eſt ab eodem Pontifice, in quo *S. Bruno*, qui poſtmodum fuit Signinus Epiſcopus, & *Sanctus Vuolphemus* Abbas Brunnilerenſis, in *Berengarium* diſputarunt. Extat *S. Vuolphemi* Epiſtola ad *Meginhardum* Abbatem ſcripta contra *Berengarii* hæreſim, quam refert *Conradus* Monachus in ejus Vita apud *Surium* die 22. Aprilis. De hac Synodo ejus Acta in Regeſto *Gregorii VII.* & in Chronico Virdunenſi *Hugonis Flaviniacenſis* hæc habent: *Omnibus igitur in Eccleſia Salvatoris congregatis, habitus eſt ſermo de Corpore & Sanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, multis hæc, nonnullis illa prius ſentientibus. Maxima ſiquidem pars panem & vinum per ſacræ orationis verba, & Sacerdotis conſecrationem, Spiritu Sancto inviſibiliter operante, converti ſubſtantialiter in Corpus Dominicum de Virgine natum, quod & in cruce pependit, & in Sanguinem, qui de ejus latere militis effuſus eſt lancea, aſſerebat, atque auctoritatibus orthodoxorum Sanctorum Patrum, tam Græcorum, quàm Latinorum, modis omnibus defendebat. Quidam verò cæcitate nimia & longa perculſi, figuram tantùm ſubſtantiale illud corpus, in dextera Patris ſedens, eſſe, ſeque & alios decipientes quibuſ-*

A *dam cavillationibus conabantur adſtruere. Verùm ubi cœpit res agi, priùs etiam quàm tertia die ventum fuerit in Synodo, defecit contra veritatem niti pars altera: Nempe Sancti Spiritus ignis emolumenta palearum conſumens, & fulgore ſuo falſam lucem diverberando obtenebrans, noctis caliginem vertit in lucem. Denique Berengarius hujus erroris Magiſter, poſt longo tempore dogmatizatam impietatem, erraſſe ſe coram Concilio frequenti confeſſus, veniámque poſtulans & orans, ex Apoſtolica clementia meruit.* Fidem autem Catholicam de Euchariſtia ſub hac verborum Formula profeſſus eſt: *Ego Berengarius* B *corde credo, & ore confiteor, panem & vinum, quæ ponuntur in Altari per Myſterium ſacræ Orationis, & verba noſtri Redemptoris, ſubſtantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & poſt conſecrationem eſſe verum Chriſti Corpus, quod natum eſt de Virgine, & quod pro ſalute mundi oblatum in cruce pependit, & quod ſedet ad dexteram Patris; Et verum Sanguinem Chriſti, qui de latere ejus effuſus eſt, non tantùm per ſignum & virtutem Sacramenti, ſed in proprietate naturæ, & veritate ſubſtantiæ, ſicut in hoc brevi continetur, & ego legi, & vos intelligitis. Sic credo, nec contra hanc Fidem ulteriùs docebo. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei* C *Evangelia.* Iſta conſtant ex *Bertoldo Conſtantienſi* Auctore coævo, qui ſubdit Summum Pontificem præcepiſſe *Berengario* Auctoritate Dei omnipotentis, & Sanctorum Apoſtolorum *Petri & Pauli*, ut de Corpore & Sanguine Domini numquam ulteriùs cum aliquo diſputare, vel aliquem docere præſumeret, excepta cauſa reducendi ad fidem hanc eos, qui per ejus doctrinam ab ea receſſerant. Eadem refert *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, Cap. II. eamdémque *Berengarii* Confeſſionem deſcribit. Gallias repetenti *Berengario*, *Gregorius VII.* Apoſtolicæ Protectionis D Literas dedit ad *Radulfum* Turonenſem Archiepiſcopum, & *Euſebium* Epiſcopum Andegavenſem, ut eum ſua vice à *Fulconis* Comitis Andegavenſis infeſtationibus tuerentur. Dedit ipſi & alias Literas ad Fideles univerſos, quibus ipſum Hæreticum appellari prohibuit. Has ex MS. Codice Monaſterii *Sancti Albini* Andegavenſis edidit Vir Clariſſimus *Franciſcus Royus* in erudita Diſſertatione de Vita, Hæreſi, & Pœnitentia Berengarii. Poſteriores editæ ſunt Tom. II. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 508.

De duabus Synodis Romanis à *Gregorio VII.* in cauſa *Berengarii* celebratis, *Anonymus Chiffletianus* ita ſcribit: E *Quapropter Reverendiſſimus Papa Gregorius VII. Succeſſor Alexandri, iterum eidem Beringerio audientiam in duabus Synodis Generalibus Romæ conceſſit. Sed cùm ipſe Sectam ſuam Catholicæ Fidei contrariam denegare non poſſet; iterum ſub Juramento eamdem abdicare, & Fidem Catholicam profiteri delegit, ſicut in ſuperioribus Conciliis fecit.* Tum de Conciliis omnibus à ſe commemoratis ſubdit: *Tot igitur Conciliis Beringerianam Hæreſim damnatam percepimus, tum ex fidelium relatione virorum qui eiſdem Conciliis interfuerunt, tum ex* F *Regeſtis Romanorum Pontificum, tum ex Scriptis religioſorum virorum, qui de his fideliſſimè ſcripſerunt. Nam eadem Concilia noſtris temporibus infra* XL. *annos celebrata reperiuntur, quot anni ab exordio Pontificatus S. Leonis Papæ uſque in præſentem annum computantur, qui eſt ab Incarnatione Domini* MLXXXVIII. *Unde & adhuc multi vivunt, qui eiſdem Conciliis interfuerunt. Ultimæ quoque Generali Synodo ſub Gregorio Papa VII. anno Dominicæ Incarnationis* MLXXIX. *ipſi interfuimus, & vidimus quando Beringerius in media Synodo conſtitit, & Hæreſim de Corpore Domini coram omnibus propria*

manus ſacramento abdicavit ſub præſentia Gregorii Papæ, Henrici Patriarchæ Aquileienſis, & Reverendiſſimorum Epiſcoporum Petri Albanenſis, Beati Anſelmi Lucenſis, Landulfi de Piſa, Reginherii de Florentia, Hugonis Dienſis, Altmanni Patavienſis, & reliquorum centum quinquaginta Epiſcoporum, & Abbatum, & innumerabilium Clericorum.

ARTICULUS XVIII.

Poſt ultimam Synodum Romanam in ſua cauſa ſub Gregorio VII. habitam, aliquandiu in hæreſi, quam ficto animo ejuraverat, Berengarius perſtitit.

ID probat Concilii Burdegalenſis convocatio anno MLXXX. facta per *Hugonem* primùm Dienſem Epiſcopum, deinde Archiepiſcopum Lugdunenſem, Sedis Apoſtolicæ Legatum, *In quo Berengarius reddidit Fidei ſuæ rationem*; ut Chronicon Malleacenſe teſtatur. Non fuiſſet autem neceſſaria hujuſmodi Synodi celebratio, ſi *Berengarius* in ea quam profeſſus fuerat, Fide conſtans permanſiſſet.

Idem probat *Bertoldi* Conſtantienſis Preſbyteri teſtimonium ad annum MLXXXIII. ſcribentis: *Beringarius, novæ hæreſis de Corpore Domini auctor, eo tempore deficiens abiit in locum ſuum. Qui licèt eamdem hæreſim ſæpiſſimè in Synodo abjuravit, ad vomitum tamen ſuum canino more non expavit redire. Nam & in Romana Synodo canonicè convictus, hæreſim ſuam in libro à ſe deſcriptam combuſſit, & abjuratam anathematizavit; nec tamen poſtea dimiſit.*

Denique, quod palmare argumentum eſt, id probat Scriptum *Berengarii*, quo tertiam Fidei Profeſſionem reſcindit, ac ad ejus ſubſcriptionem metu ſupplicii ſe inductum teſtatur. Hanc probationem ex Codice MS. eruit doctiſſimus *P. Mabillonius.*

ARTICULUS XIX.

Berengarius Orthodoxus & Pœnitens obiit.

BErtoldi laudatum ſuperiùs teſtimonium ſuaderet *Berengarium* in hæreſi obiiſſe, niſi domeſtici Scriptores, aliique numero plures, auctoritate præſtantiores, ipſum Orthodoxum & Pœnitentem obiiſſe teſtarentur. Ejus rei fidem faciunt imprimis veteres Membranæ Laureacenſes: *Tunc*, inquiunt, *Berengarius Roma diſcedens, Turones venit, ibique in Inſula quæ S. Coſmæ dicitur, ſæculi pompis abrenuntians, fere per viginti & octo annos Domino militavit. Aliique plures Canonici Sancti Martini, Sancto Spiritu, necnon ſalutari ejus admonitione inſtructi, mutatis veſtibus ſeſe ad Inſulam contulerunt.* Error eſt in numeris, & legendum omnino videtur, *per octo annos*, non, *per viginti & octo*, cùm obierit anno octavo poſt Concilium Burdegalenſe, quod ultimum in ejus cauſa celebratum eſt, ſcilicet anno MLXXXVIII. die ſexto Januarii.

Idem probatur teſtimonio locupletiſſimo *Clarii* Floriacenſis Monachi in Chronico *S. Petri Vivi*, quod Monaſterium eſt apud Senonas, ad annum MLXXXIII. *Berengarius Turonenſis Magiſter*, inquit, *& ammirabilis Philoſophus, amator pauperum efflornit. Hic compoſuit Orationem illam, quæ ſic incipit:* Juſte Judex Jeſu Chriſte. *Poſt hæc, fidelis & verè Catholicus vitam finivit.* Chronicon autem ſuum ſcripſit *Clarius* ineunte Sæculo XII. paulò poſt obitum *Berengarii.*

Idem probatur teſtimonio *Vuillelmi Malmeſburienſis*, Lib. III. de Geſtis Regum Anglorum. *Porro*, inquit, *licèt Berengarius primum calorem juventutis aliquarum hæreſum defenſione infamaverit, ævo auſteriore ita reſipuit, ut ſine retractatione à quibuſdam habeatur Sanctus, innumeris bonis, maximè autem humilitate & eleemoſynis approbatus, largarum poſſeſſionum diſpertiendo Dominus, non abſcondendo & adorando famulus: fœmineæ venuſtatis adeo parcus, ut nullam conſpectui ſuo pateretur admitti, ne formam videretur delibaſſe oculo, quam non pruriebat animo. Non aſpernari pauperem, non adulari divitem; ſecundùm naturam vivere, habens victum & veſtitum, juxta Apoſtolum, his contentus eſſe.* Subjicit *Vuillelmus* Epitaphium tumulo *Berengarii* inſcriptum ab *Hildeberto* Cœnomanenſi poſtea Epiſcopo, in quo metas veræ laudis ille tranſilivit amore incitatus. Sic autem habet:

Quem modò miratur, ſemper mirabitur orbis,
Ille Berengarius non obiturus obit.
Quem ſacræ Fidei faſtigia ſumma tenentem,
Jani quinta dies abſtulit, auſa nefas.
Illa dies, damnoſa dies, & perfida mundo,
Qua dolor, & rerum ſumma ruina fuit.
Qua ſtatus Eccleſiæ, qua ſpes, qua gloria Cleri,
Qua cultor Juris Jure ruente ruit.
Quicquid Philoſophi, quicquid cecinere Poëtæ,
Ingenio ceſſit eloquióque ſuo.
Sanctior & major ſapientia majus adorta,
Implevit ſacrum pectus & ora Deo.
Pectus eam volvit, vox protulit, actio prompſit,
Singula Factori ſic ſtuduere ſuo.
Vir ſacer & ſapiens, cui nomen creſcit in auras,
Quo minor eſt quiſquis maximus eſt hominum.
Qui cenſus peperit, partos ſervavit honores:
Cui potior pauper divite, juſque lucro.
Cui nec deſidiam, nec luxum res dedit ampla,
Nec tumidum fecit multus & altus honos.
Qui nec ad argentum nec ad aurum lumina flexit,
Sed doluit quoties, cui daret hæc, aberat.
Qui non ceſſavit inopum fulcire ruinas,
Donec inops dando pauper & ipſe fuit.
Cujus cura ſequi naturam, Legibus uti,
Et mentem vitiis, ora negare dolis.
Virtutes opibus, verum præponere falſò,
Nil vacuum ſenſu dicere, nil facere.
Lædere nec quemquam, cunctis prodeſſe, favorem
Et populare lucrum pellere mente, manu.
Cui veſtis textura rudis, cui non fuit umquam
Ante ſitim potus, nec cibus ante famem.
Quem pudor hoſpitium ſtatuit ſibi, quámque libido.
Inceſtos ſuperat, tam ſuperavit eam.
Quem natura parens cùm mundo contulit, inquit,
Degenerant alii, naſcitur iſte mihi.
Quæque vagabatur & pene reliquerat orbem,
Incluſit ſacro pectore Juſtitiam.
Vir ſacer à puero, qui quantùm præminet orbi
Fama, tam fama præminet ipſe ſua.
Fama minor meritis cùm totum pervolet orbem,
Cùm ſemper creſcat, non erit æqua tamen.
Vir pius atque gravis, vir ſic in utroque modeſtus,
Livor ut in neutro rodere poſſit eum.
Livor enim deflet, quem carpſerat antea, nec tam
Carpſit & odit eum, quàm modò laudat, amat.
Quàm priùs ex vita, tam nunc ex morte gemiſcit,
Et queritur celeres hujus obiſſe dies.
Vir verè Sapiens, & parte beatus ab omni:
Qui cœlos anima, corpore ditat humum.
Poſt obitum vivam ſecum, ſecum requieſcam,
Nec fiat melior ſors mea ſorte ſua.

Hæc *Hildeberti* muſa paulò in laudes *Berengarii* profuſior, ut rectè notat *Vuillelmus Malmeſburienſis*, ipſum nihilominus Catholicum & Pœnitentem obiiſſe probat. Sortem enimverò meliorem peroptaſſet

A peroptaſſet *Hildebertus* ſorte viri in hæreſi defuncti & ad inferos detruſi. Subdit Vvillelmus Malmeſburienſis. *Berengarius planè quamvis ipſe ſententiam correxerit, omnes tamen, quos ex totis terris depravaverat, convertere nequivit. Adeo peſſimum eſt alios exemplo vel verbo a bono infirmare: Quia fortaſſis peccatum te gravabit alienum, cùm deletum fuerit tuum.* Et infra: *Quin & ipſe die Epiphaniorum moriens, gemitúque producto, recordatus, quot miſeros quondam adoleſcens primo erroris calore ſecta ſua infecerit: Hodie, inquit, in die Apparitionis ſuæ apparebit mihi Dominus meus Jeſus Chriſtus, propter pœnitentiam, ut ſpero, ad gloriam; vel propter alios,*
B *ut timeo, ad pœnam.*

Vvillelmo Malmeſburienſi circa Berengarii Pœnitentiam & pium obitum conſentiunt *S. Antoninus*, Chronici P. II. Tit. XVI. §. XX. *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali Lib. xxv. Cap. xxx. *Martinus Polonus* in Henrico II. Imperatore, *Philippus Jacobus Bergomenſis* in Supplemento Chronicorum Lib. xii. *Joannes Bromton* in Chronico &c.

Idem probatur ex *Baldrico* Burgulienſi primùm Abbate, Dolenſi deinde Epiſcopo, *Berengarii* æquali, qui ipſum hoc Encomio poſt mortem exornavit:

Tota Latinorum facundia marcida floret,
Dum Berengario Turoni viguere Magiſtro.
Porro Latinorum facundia florida marcet,
Invida ſors Turonis ubi tantum lumen ademit.
Clauditur in Iano tibi, Doctor, janua vitæ;
Vel magis in Iano patuit tibi janua vitæ.
En tua, magne Senex! jacet hoc ſub fornice gleba,
Ad reditum propriæ ſuſpirans conditionis:
Promittitque licèt veniam tibi ſpes meritorum,
Hanc tamen acceleret Lector pia vota vovendo.

Denique in Codice MS. *B. Martini* Turonenſis, *Berengarii* obitus his verbis adſcriptus eſt: *Obiit Magiſter Berengarius Grammaticus, fidelis & verè Catholicus, anno Domini* MLXXXVIII. *Philippi I. Francorum Regis anno* XXVIII. *Urbani Papæ anno IV.* Et Turonenſis Eccleſiæ *S. Martini* Canonici ipſi velut homini in Fide Catholica & Eccleſiæ communione defuncto, jam inde ab ejus obitu juſta perſolvunt, quotannis ad ejus tumulum, qui in Clauſtro *S. Coſmæ* viſitur, Feria III. Paſchæ convenientes, & Pſalmum *De profundis*, pro ejus requie canentes. Utinam Hæretici noſtrates, qui ejus auctoritate ac magiſterio gloriantur, ejus ad gremium Eccleſiæ reditum, & erroris emendationem imitentur: & *Qui Berengarium ſequuntur errantem, ſequantur pœnitentem!* Cum Berengario tamen haud ſepulta eſt ejus hæreſis. Unde *Urbanus II.* in Synodo Placentina anno milleſimo nonageſimo-quarto, hanc iterum damnare operæ-pretium exiſtimavit, ut *Bertoldus Conſtantienſis* Presbyter in Chronico teſtatur. *Hæreſis*, inquit, *Berengariana jam ab antiquo ſæpiſſimè anathematizata, iterum damnata eſt, & Sententia Catholicæ Fidei contra eamdem firmata, videlicet: Quòd panis & vinum, cùm in Altari conſecrantur, non ſolum figuratè, ſed etiam verè & eſſentialiter in Corpus & Sanguinem Domini convertantur.*

DISSERTATIO II.

De Diſſidio quod Gregorium VII. Pontificem Maximum cum Henrico III. Imperatore commiſit.

ARTICULUS I.

Henrici Regis crimina, Eccleſiæ & Reipublicæ offenſionem crearunt maximam, & Saxonum animos ab ipſo alienarunt.

HEnricus Regum Germaniæ eo nomine *Quartus*, Imperatorum *Tertius*, *Henrico* Patri in Regnum ſucceſſit quinquennis puer, ſub *Agnetis* Auguſtæ matris tutela anno Domini MLVI. Ut primùm adoleſcere cœpit, pravam exhibuit indolem, quam *Sanctus Anno* Colonienſis Archiepiſcopus emendare & ad rectum inflectere fruſtra conatus eſt, ipſum de Principum ſententia Matri eripiens, & ad Regnum juſtè ac piè adminiſtrandum inſtituere ſatagens. Cùm
C enim à Moderatore Sanctiſſimo manumiſſus eſt ac ſui juris eſſe cœpit, in omnis generis flagitia præceps ruit. Luxuria, tyrannis, crudelitas, avaritia, ſacrorum venundatio, Eccleſiaſticorum jurium uſurpatio, vitia ejus fuere. Hinc Eccleſiæ ſcandalum, Reipublicæ pernicies, Saxonum defectio. Ex antiquis & probatæ fidei Auctoribus hæc probanda.

Bruno in Hiſtoria Belli Saxonici *Vverinhero* Meſeburgenſi Epiſcopo nuncupatâ bellum illud deſcripturus, prout ab his qui rebus intererant potuerat cognoſcere, ita de *Henrici* Regis pueritia, adoleſcentia, & depravatis moribus præ-
D fatur: *Poſtquam Henricus Imperator ab hoc ſæculo fœlici morte migravit, filius ejus Henricus IV. infœliciter in hoc ſæculo relictus vitæ, Regnum Patris electione communi ſuſcepit. Quod cum adhuc decenter, utpote puerulus quinquennis, gubernare non potuit, ipſum cum Regni cauſa curandum Mater ipſius Agnes venerabilis Imperatrix accepit. Sed cùm procedente temporis curſu puer ætate quidem, ſed non ſapientia, vel apud Deum, vel apud homines proficeret, Matriſque monita Regio faſtu tumidus jam minus audiret; Anno Colonienſis Præſul venerandus, eum violenter Matri eripuit, eúmque cum omni dili-*
E *gentia, ſicut decebat Imperatoriam Prolem, non tam Regi quàm Regno proſpiciens, nutrire curavit. Adoleſcentiam ingreſſus, calle virtutum penitus abdicato, totis viribus poſt concupiſcentias ſuas ire diſpoſuit. Quod ut liberius facere potuiſſet, prius magiſterii illius auctoritatem à ſe penitus, excuſſit, & qui ad Regnum gubernandum fuiſſet electus, jam ſe ab aliquo gubernari eſt dedignatus. Igitur Rex ab Epiſcopo manumiſſus, cùm ſui juris eſſe cœpiſſet, tunc patefecit quam viam vitæ ſectari decreviſſet. Vepres enim libidinum eò fructuoſius in eo germinabant, quò eas nec ipſe, utpote igne primæ juventutis ardeſcens, & Regni*
F *luxùs deliciis affluens, ab agro ſui cordis evellebat, nec eas aliquis ab eo, Rege videlicet monitores aſpernante, extirpare ferro correptionis audebat.* Adelbertum Bremenſem Epiſcopum adulatorem & hypocritam, in juvenis Principis familiaritatem irrepſiſſe & ejus vitia foviſſe ſubdit. *Hac igitur*, inquit, *Epiſcopi non Epiſcopali doctrina Rex in nequitia confortatus, ivit per libidinum præcipitia ſicut equus & mulus, & qui multorum Rex erat populorum, thronum poſuit in ſe libidini cunctorum Reginæ vitiorum. Binas vel ternas ſimul concubinas habebat; nec his*

 contentus

contentus, cujuſcumque filiam vel uxorem juvenem & formoſam audierat, ſi ſeduci non poterat, ſibi violenter adduci præcipiebat. Narrat deinde quas Reginæ conjugi caſtiſſimæ & magni animi fœminæ ſtruxit inſidias, immiſſo in ejus cubiculum Aulico, qui furtivos amplexus ab ea rogavit. Quos cùm illa diſſimulans, & ex Regis malis artibus id oriri intelligens, ore tantùm eſſet pollicita, Rex in cubiculum Reginæ cum adultero noctu irrupit, ipſum tamen prævertens, ne fortè infidelitatis illius, ut ſperabat, teſtis non eſſet. Illa verò adultero foris relicto, januam citò clauſit, atque *Henricum*, quaſi ipſe adulter fuiſſet, ejus pudicitiæ ſtruens inſidias convocatis puellis, fuſtibus cædi juſſit, & undique contuſum ac ſemianimem è cubiculo ejecit. Addit Bruno: *Nobiles in hac terra mulieres, ipſe priùs eis turpiter abuſus, ſervili conjugio turpiùs dehoneſtavit.... Multa & magna in hoc genere ejus flagitia ſponte prætereo. Hoc tantùm hîc ultimum locum teneat, quod in eo juſtus Judex inultum non relinquat, ignominia videlicet quam ſorori ſuæ fecit, quòd eam manibus ſuis depreſſam tenuit, donec alius ex ipſius juſſu coactus, fratre præſente, cum ea concubuit: cui non profuit quòd Imperatoris filia, quòd ipſius utroque parente ſoror unica, quòd ſacro capitis velamine Chriſto fuerat deſponſata.* De ipſius crudelitate ſubdit Bruno: *Sed quia nefanda ſtupra nefandiora generare ſolent homicidia, ſicut ille non unam Berſabee libidinoſius ſtupravit, ita non unum Uriam crudelis interfecit. Tot enim in homicidiis immania perpetravit facinora, ut dubium ſit quæ major ſit ejus infamia libidinis inceſtæ, an crudelitatis immenſæ.* Cujus multa refert exempla idem Hiſtoricus.

De Sacrilega Epiſcopatuum nundinatione *Henrico* Regi familiari ſcribit idem Auctor: *Omnibus his malis hoc malum ſuperaddidit, quod cæteris omnibus malis & antiquis firmamentum quo vigerent, & novis quò ſurgerent, initium dedit. Epiſcopos enim non pro qualitate meritorum, ſecundùm canonum Decreta conſtituit; ſed ſi quis majorem pecuniam dedit, vel ipſe major ejus flagitiorum adulator extitit. Cùmque alicui ſic Epiſcopatum dediſſet: ſi ei alius plus daret, vel ejus magis facinora laudaret, illum priorem quaſi ſimoniacum fecit deponi, & iſtum ſecundum quaſi ſanctum in eodem loco conſecrari.*

Quod tyrannidem ſpectat, munitiones circumquaque in Saxonia extruxit, ut populos opprimeret. *Ab agricolis*, inquit Bruno, *ad militares, à terræ fructibus ad libertatem adimendam aſcendit; & Fridericum de Monte, qui inter liberos homines vel Nobiles eximius habebatur, famulum ſuum eſſe Rex aſſeruit. Vvillelmum quoque, qui propter nimium cultum ſui Rex de Lothes-Luvo appellabatur, tanta crudelitate proſequitur, quòd multa ei erant prædia; ſed non multa ſapientia, ut propter hos duos ab omni Saxonia præcipue facta ſit adverſùs Regem conjuratio..... Gens verò Suevorum, audita Saxonum calamitate, clam Legatos ſuos ad illos miſit & fœdus cum eis fecit, ut neuter populus ad alterius oppreſſionem Regi ferret auxilium.... Sigifridus Moguntinæ Sedis Archipræſul Vvernero Magdeburgenſi, & Burchardo Halberſtatenſi Epiſcopis Literas querimonia plenas miſit, quòd Rex in Epiſcopatu ſuo loca prædationibus ſuis faciendis apta elegiſſet, poſitiſque inibi caſtellis & præſidiis, multa mala rebus ſuæ Eccleſiæ faceret*, &c. *Eamdem querimoniam fecerunt ad invicem omnes pene Regni Teutonici Principes, ſed tamen palam nullus audebat fateri*, &c. *Ottonem denique virum prudentem & fortem, qui natus in Saxonia, Dux erat in Bavaria, omni calliditate deponere quærebat, quòd illum cum omnibus Bavaris Saxones adjuturum non dubitabat. Ergo quemdam nomine Einnonem pretio conduxit ut Ducem de Regis morte ſecum tractaſſe diceret, & hoc ſe, ſi negaret, ſingulari bello probaturum promitteret. Itaque certaminis illius conſtituto die, Otto ab amicis ſuis Epiſcopis, & aliis Principibus præmonetur, quod ſi Goſlariam veniret, ubi duellum fieri debebat, etiamſi adverſarium vinceret, tamen inde cum vita non rediret. Elegit ergo honore ſuo potiùs injuſtè privari, quàm tale Judicium ſubire, ubi ſciebat ipſi Juſtitiæ violentiam fieri. Igitur ad ſua receſſit, & efficiato ſibi Magno Duce Saxoniæ, per duos fere annos cum Rege crudele bellum geſſit.* Factam deinde pacem turbavit *Henrici* ſuperbia & tyrannis in Saxoniæ Principes. Cùm enim ejus mandato Goſlariam ad Comitia conveniſſent, indignè illos habuit, & ſolida die in Palatio expectantes relinquens, inſalutatos & contemptos remiſit. Hinc orta ſeditio, conflatus exercitus *Ottone* Duce Regem ad *Herteſburg* aggreſſus eſt, anno MLXXIII. Ne ab ingenti opprimeretur exercitu, prudenter fugit *Henricus*, vindictam de perduellibus in tempus differens magis opportunum. Validiori conſcripto exercitu, commiſſóque prælio anno MLXXV. ingentem Saxonum ſtragem edidit, victoriáque potitus, graviorem exercuit tyrannidem. De qua laudatus *Bruno* in Belli Saxonici Hiſtoria legendus eſt.

Lambertus Scafnaburgenſis, qui Hiſtoriam de Rebus Geſtis Germanorum ad annum MLXXVII. perduxit, de pravis *Henrici* Regis moribus, flagitiiſque ita loquitur, ad annum MLXXIII. *Colonienſis Archiepiſcopus. offenſus his quæ plurima præter æquum & bonum fiebant in Palatio, petiit à Rege vacationem deinceps dare ſibi à rerum publicarum adminiſtratione, cauſatus in ſenium jam vergentem ætatem, & laborioſis Regni negotiis minùs in dies ſufficientem. Quod Rex haud difficulter annuit, quia pravis libidinibus ſuis, & juvenilibus ineptiis jamdudum animadverterat eum graviter offendi, & plerumque, quantùm ſalvâ Regia dignitate poterat, pro virili portione obniti. Is ergo, ubi ſe in ſua recepit, Rex tanquam ſeveriſſimo Pædagogo liberatus, ſtatim in omnia genera flagitiorum, ruptis omnibus modeſtiæ & temperantiæ frenis, præcipitem ſe dedit; montes omnes, colliculóſque Saxoniæ & Thuringiæ caſtellis munitiſſimis extruxit præſidiúmque impoſuit. Quibus cùm victui neceſſaria minùs ſufficerent, permiſit ut ex proximis villis & caſtellis hoſtili more prædas agerent, & ad ipſa caſtella munienda circumquaque manentes cogerent, & impenſas affatim convectare, & per ſe ipſos ſervili manu deſudare. Verùm ne manifeſtæ tyrannidis notaretur, ſi contra innocentes atque in Regnum proprium tam barbara crudelitate graſſaretur, ut impietatem ſuam quadam religionis ſpecie palliaret, Archiepiſcopum Moguntinum modis omnibus inſtigavit, ut Decimationes Thuringiæ, ſicut ante plures annos inſtituerat, exigeret: pollicens ſe ei in exigendo ſumma ope affuturum, & dicto obtemperare nolentes, Regia Majeſtate coacturum, ea tamen pactione, ut ipſarum decimationum partem ſibi, quæ & Regia magnificentia, & tanto labore digna foret tribueret. Ita Epiſcopus vaniſſima ſpe animatus, Synodum indixit in Erphesfurd VI. Idus Martii. Statuto die aderat Rex, aderat Archiepiſcopus, ſtipatus uterque magno grege Philoſophorum, immo Sophiſtarum, quos ex diverſis locis ſummo ſtudio conſciverant, ut Canones ſibi non pro rei veritate, ſed pro Epiſcopi voluntate interpretarentur, & cauſam ejus, quomodo veris non poterant, ſophiſticis allegationibus roborarent. Aderant ergo cum Rege & Archiepiſcopo Moguntino Herimannus Bambergenſis Epiſcopus, Hecel Hildenſheimenſis, Eppo Citicenſis, Benno Oſnabrugenſis, qui non ad diſcutiendam juxta Eccleſiaſticas Leges cauſam fuerant evocati; ſed ut id quod Rex volebat, arte dictionis & ſententiarum pondere, poſtremò quaqua poſſent ratione & conſilio obtinerent. Quamquam plerique eorum id quòd Rex moliebatur,*

moliebatur, vehementiſſimè improbarent, ſed ne liberè, quod ſentiebant, eloquerentur, & Regis terrore, & privata Archiepiſcopi amicitia inhibebantur. Habebat præterea Rex circa ſe armatorum copias non modicas, quibus eos, ſi qui fortè negotium interturbare conarentur, militari manu coërceret. Multa contentione lis diſceptata eſt, Fuldenſi & Herveldenſi Abbatibus, *qui Eccleſias Decimales plurimas, & prædia infinita in Thuringia habebant*, cauſam vehementer agentibus. Itaque in eo res vertebatur, ut Thuringi improbata Synodo Sedem Apoſtolicam appellarent. *Sed Rex ſub atteſtatione nominis divini affirmabat, ſe in eum, ſi quis id præſumpſiſſet, capitali ſententia animadverſurum, & omnia quæ ejus eſſent, uſque ad internecionem diſſipaturum.*

Vexationes Saxonum & Thuringorum ab *Henrico* Rege ibidem commemorat Lambertus. *Interea*, inquit, *hi qui in Caſtellis ſupra memoratis erant, graviter nimis imminebant populo Saxoniæ & Thuringiæ, omnia quæ in villis & agris erant, in dies eruptione facta diripiebant, tributa & vectigalia ſylvarum & camporum importabilia exigebant, & plerumque ſub prætextu Decimarum totos ſimul greges abigebant: ipſos Provinciales & pleramque honeſto loco natos, & re familiari florentiſſimos, vilium mancipiorum ritu ſervire ſibi cogebant: filias eorum & uxores, conſciis & pene aſpicientibus maritis, violabant: nonnullas etiam vi in caſtella ſua raptas, & quanto tempore libido ſuggeſſiſſet, impudiciſſimè habitas, ad ultimum maritis cum ignominioſa exprobratione remittebant. Quorum ſi quis inter tanta mala ſuſpirare, & internum animi dolorem levi ſaltem querimonia ſolari atque evaporare auſus fuiſſet, ſtatim velut qui gravem injuriam Regi feciſſet, in vincula conjiciebatur, nec inde exire poterat, niſi totius ſupellectilis ſuæ diſtractione vitam ſalutémque ſuam redemiſſet. Cumque ex omnibus locis catervatim quotidie pro his Regiam Majeſtatem interpellarent, cum gravi contumelia rejiciebantur.* Tam gravi tyrannide exacerbati Saxones ſeditione facta uno animo ad recuperationem libertatis conſpirant. Conjurati Principes, Legatione ad Regem deſtinatâ, poſtulant, *Ut Caſtella, quæ ad everſionem Saxoniæ per ſingulos montes collèſque extruxerat, dirui juberet: Ut Principibus Saxonibus, quibus ſine legitima diſcuſſione bona ſua ademerat, ſecundùm Principum ſuorum Juriſdictionem ſatisfaceret: Ut relicta interim Saxonia, in qua jam a puero reſidens, otio atque ignavia pene emarcuiſſet, etiam alias Regni ſui partes inviſeret: Ut viliſſimos homines, quorum conſilio ſeque rémque publicam præcipitem dediſſet, de Palatio ejiceret, & Regni negotia Regni Principibus curanda atque adminiſtranda permitteret: Ut abdicato grege concubinarum, quibus incubabat, Reginam, quam ſecundùm Eccleſiaſticas Traditiones thori ſociam Regnique conſortem delegiſſet, conjugali loco haberet, & diligeret: Ut cætera flagitiorum probra, quibus Dignitatem Regiam adoleſcens infamaverat, nunc ſaltem maturo ſenſu & ætate abdicaret. Poſtremò per Deum rogant, ut juſta poſtulantibus ſponte annueret, nec ſibi magni cujuſquam atque inuſitati facinoris neceſſitatem imponeret: Si ita faceret, ſe promptiſſimo animo ei, ſicut hactenus, ſervituros, eo tamen modo quo ingenuos homines atque in libero Imperio natos Regi ſervire oporteret: Sin autem, Chriſtianos ſe eſſe, nec velle hominis qui fidem Chriſtianam capitalibus flagitiis prodidiſſet, communione maculari. Quod ſi armis cogere inſtituiſſet, ſibi quoque nec arma deeſſe, nec militaris rei peritiam: Sacramento ſe ei Fidem dixiſſe, ſed ſi ad ædificationem, non ad deſtructionem Eccleſiæ Dei Rex eſſe vellet; ſi juſtè, ſi legitimè, ſi more majorum rebus moderaretur; ſi ſuum cuique ordinem, ſuam dignitatem, ſuas leges tutas inviolatáſque manere pateretur: ſin iſta prior ipſe temeraſſet, ſe jam ſacramenti hujus religione non teneri, ſed quaſi cum barbaro hoſte & Chriſtiani nominis oppreſſore juſtum deinceps bellum geſturos, & quoad ultima vitalis caloris ſcintilla ſupereſſet, pro Eccleſia Dei, pro Fide Chriſtiana, pro libertate etiam ſua dimicaturos.* De Belli Saxonici initio, & variis utrinque nullo fructu Legationibus, agit ſubinde *Lambertus Scafnaburgenſis.*

Marianus Scotus coævus etiam Auctor, in Chronico ad annum MLXXV. de *Henrici* Regis criminibus ita ſcribit: *Unicam & dilectam Domini Sponſam, quantùm in ipſo fuit, per concubinarios, id eſt, hæreticos polluere & offuſcare veritus non eſt, dum ſpiritualia Eccleſiæ Officia, gratifica videlicet Sancti Spiritus munera, per iniqua contrariáque Fidei Catholicæ commercia, more Simonis, efficeret venalia. Hæc & his ſimilia nefanda & inaudita Henrici Regis flagitia videntes & audientes fieri viri Catholici per id temporis in Eccleſia conſtituti, cum Propheta Helia Domini zelo Zelantes pro domo Iſraël, directis Romam nuntiis, ad Alexandrum Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem, hæc ei & alia quamplurima, quæ in Regno Teutonico inſanientibus Simoniacis Hæreticis, Rege Henrico auctore & patrono, dicta & geſta ſunt, tam literis, quam viva voce gemendo ac dolendo conqueſti ſunt*, &c. *Interea Domino Alexandro Apoſtolico de medio ſublato, ſuſcepit Sedem Apoſtolicam Gregorius, qui & Hildebrandus, profeſſione Monachus. Iſte querimoniis & clamoribus Catholicorum juſtis adverſùm Henricum & ſcelerum ejus immanitatem auditis, zelo Dei accenſus, jam dictum Regem excommunicatum pronuntiavit, maximè propter Simoniam.* De iiſdem *Henrici* Regis criminibus fidem faciunt *Paulus Benriedenſis* in Vita *Gregorii VII.* Pœnitentiarius *S. Anſelmi Lucenſis*, in ejus Vita, & *Domnizo* Preſbyter in Vita *Mathildis*, coævi Authores.

ARTICULUS II.

Gregorius VII. Henricum Regem per Literas & Legatos amantiſſimè convenit, ut eum ad officium revocet, ſeque in ejus utilitates propenſiſſimum probat.

GRegorium VII. amore ſingulari *Henricum* Regem complexum eſſe, nec in eum ſeveritatem exercuiſſe, niſi tentatis omnibus benevolentiæ, manſuetudiniſque mediis, ejus Literæ, & illorum temporum Hiſtoriæ demonſtrant. Suum in eum amorem ſignificat Epiſtola IX. Lib. I. ad *Gottefredum* Ducem. *De Rege verò*, inquit, *mentem noſtram & deſiderium plenè cognoſcere potes; quòd quantùm in Domino ſapimus, neminem de ejus præſenti ac futura gloria aut ſolicitiorem, aut copioſiori deſiderio nobis proferri credimus. Eſt enim hæc voluntas noſtra, ut primùm oblata nobis opportunitate per Nuntios noſtros ſuper his quæ ad profectum Eccleſiæ, & honorem Regiæ Dignitatis ſuæ pertinere arbitramur, paterna eum dilectione & admonitione conveniamus. Quòd ſi nos audierit, non aliter de ejus quàm noſtra ſalute gaudebimus: quam tunc certiſſimè ſibi lucrari poterit, ſi in tenenda juſtitia noſtris monitis & conſiliis acquieverit. Sin vero nobis odium pro dilectione, omnipotenti autem Deo pro tanto honore ſibi collato, diſſimulando juſtitiam ejus, contemptum non ex æquo reddiderit, interminatio quâ dicitur:* « Maledictus homo qui prohibet gladium ſuum à ſanguine, » *ſuper nos, Deo providente non veniet. Neque enim liberum nobis eſt alicujus perſonali gratia legem Dei poſtponere, aut à tramite rectitudinis pro humano favore recedere, dicente Apoſtolo: Si hominibus placere vellem, ſervus Dei non eſſem.* Hæc

Epiſtola data eſt Romæ II. Nonas Maii MLXXIII.

Eamdem erga *Henricum* Regem caritatem teſtatur *Gregorii* Epiſtola ad *Beatricem* & *Mathildem* fœminas Principes, XI. Lib. I. *De Rege autem, ut antea in Literis noſtris accepiſtis, hæc eſt voluntas noſtra, ut ad eum religioſos viros mittamus, quorum admonitionibus, inſpirante Deo, ad amorem Sanctæ Romanæ & ſuæ Matris Eccleſiæ eum revocare, & ad condignam formam ſuſcipiendi Imperii inſtruere & expolire valeamus. Quod ſi Nos audire contempſerit, Nos tamen à Matre noſtra Romana Eccleſia, cuſtodiente Deo, exorbitare nec poſſumus, nec debemus. Et certe tutius nobis eſt defendendo veritatem pro ſui ipſius ſalute, ad uſque ſanguinem noſtrum, ſibi reſiſtere, quàm ad explendam ejus voluntatem, iniquitati, conſentiendo, ſecum ad interitum ruere.* Data eſt hæc Epiſtola VIII. Kalendas Junii ejuſdem anni.

Suam viciſſim erga Sanctum Pontificem obſervantiam Literis teſtatus eſt Rex *Henricus*, eodem anno datis: ſed haud ſinceram fuiſſe illam reverentiæ & obedientiæ ſignificationem, demonſtravit eventus. Hanc Epiſtolam, quam *Hugo Flaviniacenſis* refert in Chronico Virdunenſi, inſeruit *Goldaſtus* Tom. I. Conſtitutionum Imperialium. Sic autem habet: *Cùm Regnum & Sacerdotium, ut in Chriſto rite adminiſtrata ſubſiſtant, vicaria ſui ope ſemper indigeant, oportet, Domine mi, & Pater amantiſſime, quatenus ab invicem minimè diſſentiant, verùm potiùs Chriſti glutine conjunctiſſima, indiſſolubiliter ſibi cohæreant. Namque ſic & non aliter conſervatur in vinculo perfectæ caritatis & pacis, & Chriſtianæ concordia unitatis, & Eccleſiaſticæ ſimul ſtatus Religionis. Sed nos qui, Deo annuente, Regni jam aliquandiu ſortimur miniſterium, Sacerdotio per omnia jus & honorem non exhibuimus legitimum. Quippe nobis à Deo datæ poteſtatis vindicem non ſine cauſa gladium portavimus, nec tamen in reos, ut juſtum fuit, judiciariâ illum ſemper cenſurâ evaginavimus. Nunc autem divina miſeratione aliquantulum compuncti, & in nos reverſi, peccata noſtra priores veſtræ indulgentiſſimæ Paternitati nos accuſando confitemur, ſperantes de vobis in Domino, ut Apoſtolica veſtra Auctoritate abſoluti, juſtificari mereamur. Heu criminoſi nos, & infœlices! partim pueritiæ blandientis inſtinctione, partim poteſtativæ noſtræ & imperioſæ potentiæ libertate, partim etiam eorum, quorum ſeductiles nimium ſecuti ſumus conſilia ſeductoria deceptione peccavimus in cœlum, & coram vobis, & jam digni non ſumus vocatione veſtra filiationis. Non ſolùm enim nos res Eccleſiaſticas invaſimus, verùm quoque indignis quibuſlibet, & ſimoniaco felle amaricatis, & non per oſtium, ſed aliunde ingredientibus Eccleſias, ipſas vendidimus, & non eas (ut oportuit) defendimus. At nunc quia ſoli abſque veſtra auctoritate Eccleſias corrigere non poſſumus, ſuper his, (ut etiam de noſtris omnibus) veſtrum una conſilium & auxilium obnixè quærimus, veſtrum ſtudioſiſſimè præceptum ſervaturi in omnibus.*

Gregorius VII. his *Henrici* Regis Literis ſupra modum recreatus, ſpem de illius emendatione concepit maximam, & non ſolùm ſpiritali ipſius bono, ſed temporali Regni utilitati paterno affectu conſuluit. Audiens enim Saxones habitis in Gerſtengo Comitiis, Principum partem longè maximum in hanc ſententiam adduxiſſe, *Ut reprobato Rege, alium qui gubernando Regno idoneus eſſet, eligerent* quemadmodum refert *Lambertus Scafnaburgenſis:* Ipſos graviſſimis Literis ab eo conſilio deterruit, ſequeſtrem ſe pacis offerens, ſpondenſque ſe quamprimùm Legatos ad eam conciliandam miſſurum. Ac interim utrique parti inducias indixit. Id ex Epiſtola ipſius ad *Vvezelinum* Magdeburgenſem Archiepiſcopum, & alios Præſules ac Principes Saxoniæ, XXIX. libri I. diſcimus. *Inter cæteras*, inquit, *curarum anxietates, ea nos maximè ſolicitudo coarctat, quòd inter vos & Henricum Regem, veſtrum videlicet Dominum, tantam diſcordiam, & tam inimica ſtudia exorta eſſe cognovimus, ut exinde multa homicidia, incendia, deprædationes Eccleſiarum & pauperum, ac miſerabilem patriæ vaſtitatem fieri audiamus. Qua de re Regi miſimus, exhortantes, & ex parte Apoſtolorum Petri & Pauli eum admonentes, ut interim ſeſe ab armis, & omni bellorum infeſtatione contineat, donec tales ad eum ab Apoſtolica Sede Nuntios dirigamus, qui tantæ diſſenſionis cauſas & diligenter inquirere, & annuente Deo, ad pacem & concordiam æqua valeant determinatione perducere. Atque itidem vos exoratos; & Apoſtolica auctoritate commonitos eſſe volumus, ut ex veſtra parte, omni motione ſopita, eaſdem pacis inducias obſervetis, nec aliqua occaſione nobis cum Dei adjutorio adſtruendæ pacis impedimentum opponatis. Cum etenim nobis mentiri ſacrilegium; deſerere juſtitiam, animæ ſit naufragium; neminem veſtrùm dubitare volumus, quin ſuper hac re veritate diſcuſſa, quicquid æquum videbitur, providente Deo decernere, & ſtabili pactione ſtudeamus efficere; & quamcunque partem injurias & conculcatæ juſtitiæ violentiam pati cognoverimus, illi proculdubio omni timore, & reſpectu perſonalis gratiæ poſthabito, favorem, & Apoſtolicæ auctoritatis præſidia conferemus.* Data hæc Epiſtola XIII. Kalendas Januarii MLXXIII.

Secundùm hæc, Legationem in Germaniam miſit ad *Henricum* Regem *Gregorius VII.* anno MLXXIV. ad quam obeundam *Agnetem Auguſtam* ejus matrem, fœminam religioſiſſimam, & quatuor Epiſcopos, Oſtienſem nimirum, Præneſtinum, Curienſem & Comenſem elegit, qui nutantem & deformatum Eccleſiæ & Reipublicæ ſtatum componere ac reſtaurare ſatagerent. *Nec tamen*, inquit Lambertus Scafnaburgenſis ad hunc annum, *Cum Rege ſermonem communicare ſæpius rogati, conſenſerunt, donec ſecundùm Eccleſiaſticas Leges Pœnitentiam profeſſus, per judicium eorum anathemate abſolveretur, pro eo quòd propter venditas Eccleſiaſticas Dignitates, & ſimoniacæ hæreſeos inſimulatus fuiſſet apud Sedem Apoſtolicam. Itáque petierunt verbis Romani Pontificis, ut Synodum tenere intra Gallias, pace Epiſcoporum, ſinerentur. Vehementer hoc abnuerunt omnes Epiſcopi tanquam inuſitatum, longéque à ſuis rationibus alienum: nec ſe hujus auctoritatis privilegium ulli alii præterquam ipſi Romano Pontifici unquam delaturos affirmabant: ſiquidem intenderat Romanus Pontifex ut omnes Epiſcopos & Abbates, qui ſacros gradus pretio redemiſſent, diſcuſſione habita, deponeret. Jamque hac de cauſa Bambergenſem Epiſcopum, & alios nonnullos ab omni Divino Officio ſuſpenderat, donec coram venientes, injuſtum ſibi crimen hæreſeos digna ſatisfactione purgarent. Et Rex quidem cupidè id volebat odio Vvormatienſis Epiſcopi, & quorumdam aliorum, qui eum bello Saxonico offenderant, quos hac calumnia involvendos, & dignitatis ſuæ detrimenta paſſuros, certiſſima ſpe præſumpſerat; ſed quia per Legatos res tanta poſſe confici deſperabatur, conſultò in audientiam ipſius Romani Pontificis delata eſt.* Hæc Lambertus Schafnaburgenſis.

De eadem Legatione & ejus fructu *Paulus Benriedenſis* in Vita Gregorii VII. ita ſcribit. *Gregorius, ut decebat, paterna illum viſitavit commonitione, orans ut pro amore omnium Regis, etiam pro ſui ſtatus ſalute, ablatis quibus oportebat tantum Sanctæ Eccleſiæ filium, & membrum abſtinere, pedem retraheret, agnoſceretque Regem Regum ſuper ſe inſpectorem*

rum, qui cordium conſilia, & tenebrarum abſcondita cognoſcens, unicuique ſecundum opera reddit: rogans etiam ut Conſiliarios peſſimos, qui magis ſua, quàm eum, diligebant, dimitteret: quoniam talium conſiliis conſentire, nihil aliud eſſet quam mortem acquirere, Regnúmque ſubvertere, & in fabulam cunctis gentibus fieri velle, ſignificabat. Ad hoc Rex ipſe paruimper commotus, literas ſupplices, & magis, ut poſtea patuit, ſubdolas, emendationem promittentes miſit. Allatis itaque Literis, tota Eccleſia lætata eſt, ſperans Sacerdotium & Regnum Dei gratiâ coadunandum, ad purgandum omne quod in ipſa ſparſim incumbebat ſordidum. Tunc communi conſilio definitum eſt, ut pro tanta cauſa, tamque Deo digna ratione, Agnes Mater ejus Auguſta, unà cum venerabilibus Epiſcopis, Oſtienſi videlicet & Præneſtino, à latere Domini Papæ miſſis, Regem cum Apoſtolicis Literis adiret, ut tanta promiſſione percognita, certum finem malæ rei haſtenus commiſſæ imponere vellet. Quam Rex ipſe, cum memoratis Apoſtolicis Nuntiis honorificè ſuſcepit, reverſúſque ad cor, ut juſtum fuit, in omnibus Deo, & Sancto Petro ſatisfecit. Quicquid etiam Legati ſibi ſuperpoſuerunt, humillima mente portare promiſit, in manibus eorum, de cætero ſe cuſtodire, omnéſque ſimoniacos malóſque Conſiliarios & excommunicatos à ſe procul repellere, & Dei Eccleſiam, ſecundum Canonicam inſtitutionem per conſilium Papæ ordinandam componendámque dimittere. Regem à Legatis ad Pœnitentiam ſuſceptum, emendationem promiſiſſe, jurando per ſanctas Stolas, quas in collo gerebant, ſcribit *Gregorius VII.* in Epiſtola ad Germanos. De iiſdem *S. Anſelmi Lucenſis* Pœnitentiarius, in ejus Vita, Cap. III. & *Domnizo* Preſbyter in Vita *Mathildis* Comitiſſæ, legi poſſunt.

Non una hæc fuit *Agnetis Auguſtæ* Legatio, cùm enìm Rex *Henricus* haudquaquam promiſſis ſtaret, nec Decreto Pontificis & Synodi Romanæ anno MLXXIV. celebratæ, quo Inveſtituræ ſub pœna excommunicationis prohibebantur, ullatenus pareret, nec à Simoniaca nominatione ad Epiſcopatus abſtineret, nec pravos mores emendaret: Auguſtam *Gregorius* oravit ut ad eum rediret, cor ejus fortiùs pulſatura. De hac ſecunda Legatione *Paulus Benriedenſis* in Vita *Gregorii VII.* ita ſcribit: *Rex quoque reverſus eſt ad eadem volutabra quibus involvi conſueverat, credens nimirum magis ſuæ blandienti voluntati, maliſque Conſiliariis, quàm ſanæ religioni. Ad quod corrigendum Mater ejus Auguſta iterum à Sede Romana miſſa eſt. Cum quo tempore aliquo converſata, Sanctæ Matris Eccleſiæ erga illum affectum aperuit, &c. Moram autem faciente Regina, ſuas iterum Literas Papa miſit, ut inſtaret verbo, & liberationi Filii: ipſúmque rogavit, ut quemadmodum in literis olim ſibi miſſis continebatur, Legatorúmque in manibus promiſſio, & fides data oſtenderat; ſic ſe cuſtodiret, maximè à ſimoniaca hæreſi, qua inſudabat, ſpiritum ſuum cohiberet; excommunicatos Conſiliarios, quos pro ſalute ſua, Regnique ſtatu, Apoſtolica Sedes & Synodus juſtè damnaverat, procul abjiceret, ne in eamdem maledictionem incideret. Regina Romam revertens, Filium ad Dei juſtitiam & honorem inclinatum fore aſſeruit. Cui non multò poſt vacillanti, blandientes & idoneæ Literæ bis miſſæ ſunt.* Eadem Carmine *Domnizo* Preſbyter in Vita *Mathildis* exponit.

Hæ de quibus *Paulus Benriedenſis*, & *Domnizo* loquuntur Epiſtolæ, ſunt XXX. & XXXI. Libri ſecundi. Priori Epiſtola ipſi gratulatur, quòd Legatos Apoſtolicos audiens, quaſdam res Eccleſiaſticas correxerit, & debitam erga Sedem Apoſtolicam obſervantiam ſignificaverit. *Sed & illud*, inquit, *quod piæ memoriæ Agnes mater tua Imperatrix Auguſta apud nos conſtanter teſtificata eſt, iidémque Legati Epiſcopi atteſtati ſunt: ſimoniacam ſcilicet hæreſim funditus de Regno tuo extirpare, & inveteratum morbum fornicationis Clericorum toto anniſu corrigere velle, vehementer nos hilaravit. Filia quoque noſtra, fideliſſima veſtra, Beatrix Comitiſſa, & filia ejus Mathildis, non modicè nos lætificavere, ſcribentes nobis de amicitia & ſincera dilectione veſtra, quod libentiſſimè accepimus: quarum conſilio, ſed & perſuaſu dilectiſſimæ Matris veſtræ Auguſtæ, ad hoc inducti ſumus, ut has vobis Literas ſcriberemus.* Monet deinde ut pravos Conſiliarios & adulatores vitet. *Moneo autem te, Fili Excellentiſſime! & ſincera caritate exhortor, ut in his rebus tales tibi Conſiliarios adhibeas, qui non tua, ſed te diligant, & ſaluti tuæ, non lucro ſuo conſulant.* Monet præterea, ut Eccleſiæ Mediolanenſi, cui ſimoniacus invaſor ejus auctoritate fretus incubabat, jus ſuum reſtituere dignetur; niſi Legatos mittat qui certiſſimis documentis probent, Romanarum Synodorum Judicium immutari debere. *Porro*, inquit, *de cauſa Mediolanenſi, ſi viros religioſos & prudentes ad nos miſeris, quorum ratione & auctoritate clareſcat Sancta Romana Eccleſia his Synodali Judicio firmatum poſſe aut debere mutari Decretum, juſtis eorum conſiliis non gravabimur acquieſcere, & animum ad rectiora inclinare. Sin autem impoſſibile eſſe conſtiterit, rogabo & obſecrabo Sublimitatem tuam, ut pro amore Dei & reverentia S. Petri eidem Eccleſiæ jus ſuum liberè reſtituas: & tunc demum Regiam Poteſtatem rectè obtinere cognoſcas, ſi Regi Regum Chriſto ad reſtaurationem defenſionémque Eccleſiarum ſuarum faciendam Dominationis tuæ Altitudinem inclines.* Significat demum ſe Moguntino Archiepiſcopo *Sigefredo*, & Bambergenſi, Strazburgenſi, & Spirenſi Epiſcopis diem dixiſſe, ut coram Synodo proximè celebranda ſuæ promotionis geſtorúmque rationem reddant: poſtulátque ut ad ſiſtendum ſe Concilio Regia auctoritate cogantur, Data eſt hæc Epiſtola VII. Idus Decembris anni MLXXIV.

Quales Conſiliarii Principibus eligendi?

Alterâ Epiſtolâ ſummum in Regem Henricum amorem verbis ſuaviſſimis iterum ſignificat Pontifex: rogat ne Rex eos Conſiliarios audiat, qui diſcordiam inter ejus Majeſtatem & Sedem Apoſtolicam ſeminare nituntur: profectionem in Orientem ſe meditari ſcribit, ut Græcos, Armenóſque, rectam fidem doceat, ac illos ad Eccleſiæ Romanæ Communionem revocet. Illuc ſi pergat, Eccleſiam ipſi *Henrico* cuſtodiendam ac tuendam ait ſe relicturum, de quo multùm ſperat. Conſilium & auxilium rogat ab ipſius Majeſtate, & voluntatem erga ipſum propenſiſſimam teſtatur. *Sed quia*, inquit, *magna res magno indiget conſilio, & magnorum auxilio, ſi hoc Deus me permiſerit incipere, à Te quæro conſilium, & ut tibi placet auxilium: Quia ſi illùc favente Deo ivero, poſt Deum tibi Romanam Eccleſiam relinquo, ut eam & ſicut Sanctam Matrem cuſtodias, & ejus honorem defendas. Quid tibi ſuper his placeat, & quid Prudentia tua divinitus aſpirata decernat, mihi, quantocyùs potes, remittas. Nam ſi de te pluſquam plurimi putent, non ſperarem, verba hæc fruſtra proferrem. Sed quia forſan non eſt homo, cui de ſinceritate dilectionis meæ adhuc indubitanter credas, Spiritui Sancto, qui omnia poteſt, committo, ut menti tuæ ſuo more indicet quid tibi cupiam, quantumve te diligam: & eodem modo circa me tuam mentem componat, ut impiorum deſiderium depereat, & bonorum acreſcat.*

ART. III.

ARTICULUS III.

Henricus Rex Eccleſiaſticâ ſpernens Decreta, & in criminibus contumaciter perſeverans, acrius à Gregorio VII. reprehenditur. Ille reprehenſionis impatiens, Schiſmaticum contra Pontificem Conciliabulum Vvormatiam congregat: moxque aliud Conventiculum Papiam.

GRegorius VII. ex Synodi Romanæ II. anno MLXXIV. celebratæ ſententia quinque Regis *Henrici* Conſiliarios quòd in Epiſcopatuum & Abbatiarum nundinatione ſequeſtres eſſent, à Communione excluſerat: *Ottonem* Conſtantienſem Epiſcopum, quòd ſuæ Diœceſeos Clericis fœminas retinere contra Apoſtolica Decreta permiſiſſet, ad Synodum evocatum, & ſiſtere ſe recuſantem, pariter excommunicaverat: juſſerat Regi ut ab excommunicatorum familiaritate & conſortio abſtineret, ſimoniacas Inveſtituras dimitteret. Fruſtra verò hæc omnia. Quamvis enim Summo Pontifici promiſiſſet ejus ſe Mandatis ac Synodicis Decretis religiosè pariturum, atque ad emendationem propenſus videretur egregius ſimulandi artifex, quandiu ipſum Saxonum ingens validúſque exercitus premebat; reportatâ de illis victoriâ, rediit ad ingenium; excommunicatos fovit, ſimoniacas Epiſcopatuum collationes uſurpavit, illorum donationem etiam in ditionibus Pontificiis ſibi arrogavit. Hinc ad illum gravem Epiſtolam ſcripſit *Gregorius*, quæ eſt x. Libri tertii. Hâc ipſum arguit quòd excommunicatorum judicio Sedis Apoſtolicæ, ac Synodali cenſurâ, Communione ſe commaculet. Jubet ut, ſi ita eſt, iis à ſe rejectis & ad pœnitentiam compulſis, ab aliquo Epiſcopo pœnitentiam ipſe & abſolutionem petat. Miratur quòd Literis & Legationibus devotionem ſummam erga Sedem Apoſtolicam oſtendat, cui tamen re & factis aſperrimum, & Canonicis atque Apoſtolicis Decretis contrarium ſe probat. *Nam*, inquit, *ut de reliquis taceamus, quod de cauſa Mediolanenſi per Matrem tuam, per confratres noſtros Epiſcopos, quos ad te miſimus, nobis promiſeras, qualiter attenderis, aut quo animo promiſeris, res ipſa indicat; & nunc quidem ut vulnus vulneri infligeres, contra Statuta Apoſtolicæ Sedis tradidiſti Firmanam & Spoletanam Eccleſiam (ſi tamen ab homine tradi Eccleſia aut donari poteſt) quibuſdam perſonis nobis etiam ignotis, quibus non licet niſi probatis, & antè bene cognitis regulariter manum imponere.* Eumdem ad obedientiam Sedi Apoſtolicæ exhibendam hortatur. *Scimus enim*, inquit, *quoniam qui fidelem Deo obedientiam exhibere non rénuit, in his quæ Sanctorum Patrum Statuta ſequentes diximus, veluti ſi ab ore ipſius Apoſtoli accepiſſet, noſtra monita ſervare non ſpernit.* Synodi hoc anno contra Inveſtituras Romæ celebratæ Decretum inculcat. Illud nec gravius eſſe quàm par ſit, ſcribit, nec ipſi tantùm *Henrico* Regi & ejus ſubditis, ſed omnibus Principibus, populiſque Chriſtianis obſervandum. Monet ut Eccleſiæ opprimere deſinat libertatem. *Paterna te caritate monemus*, inquit, *ut Chriſti ſuper te imperium recognoſcens, honorem tuum ejus honori præponere quàm ſit periculoſum cogites, & libertatem Eccleſiæ, quam ſponſam ſibi cœleſti conſortio jungere dignatus eſt non jam tua occupatione impedias, ſed quò maximè creſcat, Deo omnipotenti & B. Petro, à quibus & tua mereatur amplificari gloria, auxilium tuæ virtutis fidei devotione exhibere incipiens. Quod nimirum pro collata tibi ex hoſtibus tuis victoria nunc te permaximè illis debitum fore, cognoſcere debes.* Data eſt hæc Epiſtola ſexto Idus Januarii, Indictione XIV. anno MLXXV.

Obedientia Sedi Apoſtolicæ exhibenda.

Cùm his Literis apud Regem *Henricum* nihil promoviſſet *Gregorius*, Legationem ad ipſum decrevit anno MLXXVI. de qua *Lambertus Scafnaburgenſis* ita ſcribit: *Rex Natalem Domini Goſlariæ celebravit.. Aderant præterea Hildebrandi Papæ Legati, denuntiantes Regi, ut ſecunda Feria ſecundæ hebdomadæ in Quadrageſima ad Synodum Romæ occurreret, de criminibus quæ objicerentur, cauſam dicturus: Alioquin ſciret ſe abſque omni procraſtinatione, eodem die de corpore ſanctæ Eccleſiæ Apoſtolico anathemate eſſe abſcindendum. Quæ Legatio Regem vehementer permovit: ſtatimque abjectis cum gravi contumelia Legatis, omnes, qui in Regno ſuo eſſent, Epiſcopos & Abbates, Vvormatiæ Dominica Septuageſimæ convenire præcepit, tractare cum eis volens ad deponendum Romanum Pontificem, ſi qua ſibi via, ſi qua ratio pateret. In hoc cardine totam verti ratus ſalutem ſuam, & Regni ſtabilitatem, ſi is non eſſet Epiſcopus.*

Conciliabulum Vuormatienſe.

De Actis Vvormatienſis Conciliabuli ſubdit Lambertus: *Rex ſtatuta die venit Vvormatiam: venerunt etiam Epiſcopi & Abbates ampliſſimo numero. Commodè quoque conficiendis tantis rebus intervenit quidem ex Cardinalibus Romanis, Hugo cognomento Blancus, quem ante paucos dies, propter ineptiam ejus & mores incónditos Papa de ſtatione ſua amoverat, deferens ſecum de vita & inſtitutione Papæ ſcenicis figmentis conſimilem tragœdiam: ſcilicet unde oriundus, qualiter ab ineunte ætate converſatus, quàm perverſo ordine Sedem Apoſtolicam occupaverit, quæ ante Epiſcopatum, quæ poſt acceptum Epiſcopatum, memoratu quoque incredibilia flagitia commiſerit. Hujus auctoritatem tanquam divinitus ſibi deſtinatam gratiſſimè amplexati, & promptiſſimè ſecuti, ſententiam promulgarunt, quòd Papa eſſe non poſſit, nec ullam juxta Privilegium Romanæ Sedis, ligandi aut ſolvendi poteſtatem habeat, vel aliquando habuerit, qui tantis vitam probris ac criminibus commaculaverit. Cùmque cæteri omnes damnationi ejus, nihil hæſitantes, ſubſcriberent, Adelbero Vvirtzburgenſis Epiſcopus, & Herimannus Metenſis Epiſcopus aliquandiu reſtiterunt dicentes: Incongruum valde & contra Canonum ſcita eſſe ut Epiſcopus aliquis abſens, abſque generali Concilio, ſine legitimis & idoneis accuſatoribus & teſtibus, necdum probatis criminibus quæ objicerentur, condemnaretur: Nedum Romanus Pontifex, adversùs quem nec Epiſcopi, nec Archiepiſcopi cujuſquam recipienda ſit accuſatio. Sed Villelmus Trajectenſis Epiſcopus, qui cauſam Regis pertinaciùs tuebatur, vehementer imminebat, ut aut cum cæteris in damnationem Papæ ſubſcriberent, aut Regi, cui ſub jurejurando fidem ſpopondiſſent, protinus renuntiarent. Is eo tempore Regi admodum carus acceptúſque erat, eique Rex omnium quæ privatim vel publicè agenda erant, poſt ſe ordinationem delegaverat, vir ſecularibus literis apprimè eruditus, ſed faſtu nimio inflatus, vix ſe ipſe ferebat. Igitur ex nomine omnium qui convenerant, Epiſcoporum & Abbatum, plenæ contumeliarum Literæ Romam deſtinantur, quibus denuntietur Romano Pontifici, ut Pontificatu quem contra Eccleſiaſticas Leges uſurpaſſet, ſeſe abdicet; ſciatque poſt eam diem, quicquid agat, jubeat, decernat, irritum haberi.*

De eadem Prædatoria Synodo *Paulus Benriedenſis* in Vita Gregorii VII. ita ſcribit: *Rex gravi mœrore & timore correptus, hac illácque mente furibunda tranſcurrens, omnes ſuos nequam Conſiliarios advocavit ..... Inter quos Moguntinus fuit Archiepiſcopus, & reliqui qui ſub ipſo degebant Suffraganei. Facta verò tali conventione, ſtatuerunt, ut Imperialis Conſtitutio cunctos in ſuo Regno manentes Epiſcopos,*

curſoribus

Sigefridus Moguntinus Archiepiſcopus Schiſmaticus.

A *curſoribus ubique miſſis, ante ſuam præſentiam juberet aſſiſtere; & coadunatis omnibus, Anathemati, quod Moguntinus Hæreticus contra B. Petri Vicarium, imò in Dominum & Apoſtolum ejus componeret ſubſcriberent. Quòd ſi fortè motus aliqua reverentia quis eorum ſe ſubtrahere vellet, rebus omnibus & dignitate privatus, ut Regalis Majeſtatis obnoxius, capitalem ſubiret ſententiam. Interea Legatis undique miſſis; ab Urbe quidam Hugo olim Cardinalis, tunc autem inter Epiſcopos hæreticos præcipuum caput, qui jam tertiò ab Apoſtolica Sede damnatus fuerat, quia quoſdam Simoniacos reconciliare* B *præſumpſerat, fictitiis ſuis Literis Archiepiſcoporum & Epiſcoporum perſonas repræſentans, advenit, laudans omnia quæ ſuper Dominum Papam compoſuerant; projectis in medium aliis Epiſtolis, ſub omnium Cardinalium, Senatûſque ac populi nomine titulatis, quibus ſignificabantur quædam proclamationes ad præſentiam Regiam delatæ; ubi etiam continebantur poſtulatio novi Pontificis, & abjectio legitimi Paſtoris: ſubintulit etiam multas inimicitias quas patiebatur à Normannis, & à circumjacentibus Comitibus, ab ipſis etiam traditoribus in Urbe manentibus. Quibus viſis, Rex non modicè lætatus, & ad opus componen*C*dum fomentum deſideratum accepit. Adductis itaque in medium diabolicis Pontificibus, Anathema ſuper Dominum Papam, imò ſuper ſeipſos protulerunt. Miſſis etiam in Longobardiam & Marchiam à latere Regis tam nuntiis, quàm apicibus, viſum eſt ut Anathemati facto ſubſcriberent. Congregatis ergo omnibus Papiæ ex præcepto Regis, & magis ex propria malevolentia & odio, ut res patuit, anathemati ſubſcripſerunt. Nam ad oſtendendum malæ voluntatis cumulum, poſitis Sacroſanctis Evangeliis, juramento firmaverunt, nullo modo ſe deinceps Gregorium pro Papa habituros, vel obedientiam exhibituros. Miſſis & aliis nuntiis, idem effecerunt. Scripſit autem idem Rex Romam Literas omni injuria inhoneſtas, falſitatéque repletas, præcipiens Domino Papæ ut de Sede* D *ſurgeret, Eccleſiámque dimitteret: vocans eum perjurum, invaſorem, & Regiæ Dignitatis diminutorem, maximè ſimoniacis Longobardiæ elaborantibus. Statuerunt etiam ut non ante Literæ darentur & verba, quàm Synodus quæ congregata in Romana fuerat Eccleſia, pleniùs hoc audire poſſet, quod etiam factum eſt. Nam & Papa Synodum faciente quidam Parmenſis Clericus Domini Apoſtolici ad injuriam, cum eiſdem Literis præſentare ſe non abhorruit, & eaſdem blaſphemias in facie totius Eccleſiæ & Conventus proferre non formidavit.... Poſtquam verò finito hymno, facturus ſermones exhortationis omnibus Papa* E *conſederat; ille Præcurſor Antichriſti ſic eumdem Pa-*
» *pam alloquitur:* Dominus meus Rex, & Epiſcopi
» omnes Ultramontani & Italici, præcipiendo
» mandant ut invaſam Sedem B. Petri, & Roma-
» nam Eccleſiam amodo dimittas: Non eſt enim
» dignum ſine præcepto illorum & Imperiali do-
» no tantum honorem ſcandere. *Et converſus Cle-*
» *ro Romano dixit:* Vobis dicitur, Fratres, ut ad
» futuram Pentecoſtes Solemnitatem Regio conſ-
» pectui vos repræſentetis, ſuſcepturi de manibus
» Regis Papam & Patrem: quia hic non Papa;
» ſed lupus eſſe dinoſcitur rapax. *Ad cujus verba* F *mox Joannes Portuenſis Epiſcopus, morum honeſtate & religione vir præclarus, facto impetu ſurgens, immenſa voce clamavit;* Capiatur. *Tunc Præfectus, facto impetu, cum Judicibus, Militibus, & Romanis Nobilibus, tantum Impoſtorem, evaginatis in ipſa Eccleſia Salvatoris gladiis, ante Domini Papæ præſentiam interimere voluit: & feciſſet, niſi pius Pater ſe ſuper eum projeciſſet, omnibus de ejus morte clamantibus.* Eadem inculto, ſed veraci carmine *Domnizo* Presbyter à *Tengnagel* editus commemorat.

Idem teſtatur Pœnitentiarius S. *Anſelmi Lucenſis* in ejus Vita.

De eodem Conciliabulo ita ſcribit *Hugo* Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi: *Quanti ſcripta aut verba per Legatos miſſa* Henricus Rex *fecerit, ejus declarant facta: cum non ſolum a perpetratis criminibus ad emendationem ſevocari non potuit, ſed furore conſcientiæ mordacis arreptus, non prius deſtitit, donec omnes penè Epiſcopos Italiæ & Teutonicarum partium, quotquot potuit, circa Chriſti fidem naufragare fecit, dum eos debitam B. Petro, & Apoſtolicæ Sedi obedientiam abnegare coëgit. Quia verò juſtus diviti favere neſcit, nec facit quicquam commendandi ſe cauſa, eum qui a vero devius ſuperbiebat, potenter Domnus Papa redarguebat, ſciens eam eſſe veritatis regulam, non accipere perſonam potentis in judicio, ideóque quorum crimina agnoverat, libera in eorum increpatione ferebatur voce. At ille reprehendi à quoquam aut corrigi iniquè ferens, occaſionéſque ab amico recedendi quærens, quia non poteſt eſſe participatio juſtitiæ cum iniquitate, introitum ejuſdem Beatiſſimi Papæ Gregorii culpare cœpit, ut culpas ſimoniæ, quas ab eodem in ſe puniri timebat, in illum reflecteret. Auſus eſt etiam de expulſione ipſius Romani Pontificis,* quem, *ut ait Symmachus Papa,* ſuo Deus ſine quæſtione reſervavit arbitrio, *ſtipatus factioſorum officio tractare, & cui conceſſum eſt peccatorum vincula ſolvere, criminum compedes frangere, hunc peccator ſuperbiens conatus eſt, proh pudor! à Sede Judiciaria propellere, ut poſſet ſibi conſimilem de ſuis conſentaneis in ejus loco ſubrogare: ſed non eſt conſilium contra Deum. Verùm novi Dogmatiſtæ Judicia Apoſtolica ſpernunt, Scripturas Sanctas abjiciunt, de corde ſuo prophetantes, & mercedem ſcelerum, traditi deſideriis cordium ſuorum, in ſuimet à Chriſto abjectione recipientes. Hi igitur Concilio Vuormatiæ habito, ubi omnis quam patimur calamitas exorta eſt, abjecerunt à ſe jugum diſciplinæ, cùm nullam adhuc in illos Domnus Papa Anathematis deſtinaſſet ſententiam, & ſanctæ obedientiæ Libellum repudii conſcripſerunt, Prælationi Sedis Apoſtolicæ ſuperba & repentina temeritate abrenuntiantes. Conventus hic inter Nativitatem Dominicam, & ſequentem Quadrageſimam habitus eſt, ita diſtantibus ſpatiis, ut quæcunque ibi gererentur, Romam tempore Synodi referri poſſent. Die verò Natalitio Andreæ Apoſtoli, ante ipſam diei feſtivitatem apud Bavemberg Henrico poſito, tanta adhuc inter Regnum & Sacerdotium vigebat concordia, ut deſtitutio Pontificis urbis ipſius, & ſubſtitutio alterius, obedientiæ Domni Papæ deputaretur. Ille igitur qui ante Nativitatem Dominicam tanta in Eccleſia magnificentiæ erat, ut ad nutum illius mutationes ordinum fierent, paucis poſt Nativitatem diebus inconventus & inauditus proſcriptus eſt; & quantum ad illos depoſitus. Ex die enim qua tanti ab hominibus habitus eſt, nullam eorum Legationem accepit, uſque dum illa veniret qua dictum eſt: Deſcende, deſcende; interdicimus tibi jus omne Papatus.* Prolixiùs de eodem Conventiculo agit *Bruno Merſemburgenſis* in lib. *De Bello Saxonico* & Schiſmatici Principis Literas Romam tranſmiſſas exhibet.

De eodem Conciliabulo Marianus Scotus ad annum MLXXVII. ita ſcribit: *In Concilio XXIV. Epiſcoporum, Abbatum, multorúmque Clericorum, Vuormatiæ menſe Martio facto, præſente Henrico Rege, decretum eſt ut bannum Hildebrandi Papæ nullus curaret, nec Papa eſſet.*

ARTICULUS IV.

Henricum Germaniæ Regem Gregorius VII. in Romana Synodo anni MLXXVI. *excommunicavit; ſed Regia Dignitate non omnino privavit.*

HEnricum Regem tam ſæpe, tam amanter, tam paternè, per Epiſtolas, per Legatos, per *Agnetem* Auguſtam matrem, admonitum, rogatum, reprehenſum de Simonia, de uſurpata Epiſcopatuum donatione, de patrocinio excommunicatis impenſo, de libidine, crudelitate, tyrannide, cùm non ſolùm in ſceleribus perſeverare, cùm non ſolùm ſuas adminitiones, preces, increpationes, minas, & Sedis Apoſtolicæ Decreta contemnere; non ſolùm contumeliis Chriſti Vicarium, & *S. Petri* Succeſſorem inſectari, ſed Schiſma facere, Germaniæque Epiſcopos quamplures & Longobardiæ non paucos ab obedientia ſua abſtraxiſſe, videret *Gregorius VII.* diutiùs diſſimulare non debuit, ſed armis ſpiritualibus, quæ Chriſtus Eccleſiæ ſuæ reliquit, Eccleſiam, ſuámque dignitatem tueri; & Anathemate confodere cùm Regem ipſum, tum Schiſmatis Incentores. Id præſtitit in Romana Synodo anni MLXXVI. contumelioſa *Henrici* Legatione ſuſcepta, lectiſque Literis inſolentiſſimis, ut refert Lambertus Scafnaburgenſis. *Legati*, inquit, *ut juſſi fuerant, ſummo conatu iter accelerantes, pridie quàm Synodus indicta celebraretur, Romam ingreſſi, Literas tradunt: tunc cæteram Legationem, ſicut in mandatis habebant, verbo non minus contumelioſe, quàm ſcripto, exequuntur. Papa nihil permotus atrocitate nuncii, poſtera die, cum Clerus & populus ad Synodum frequens confluxiſſet, in auribus omnium Literas recitari facit, & ſic cunctis, qui convenerant, Epiſcopis id fieri decernentibus, Regem excommunicat, & cum eo Archiepiſcopum Moguntinum Sigefridum, Epiſcopum Trajectenſem Vuillelmum, Epiſcopum Bambergenſem Robertum: cæteris, qui conſpirationis hujus participes extiterant, diem ſtatuit, qua, niſi Romæ præſentati cauſam dicerent, novæ hujus & inuſitatæ contra Sedem Apoſtolicam rebellionis ſimilem cæteris excommunicationis ſententiam ſortirentur.*

De eadem Synodo, & Henrici excommunicatione ita ſcribit *S. Anſelmi Lucenſis* Pœnitentiarius in ejus Vita, cap. III. *Cum igitur diſſimulare ampliùs tanti facinoris malitiam non poſſet Apoſtolicus, excommunicavit tam ipſum, quam omnes ejus fautores, atque omnem ſibi Regiam Dignitatem interdixit, & obligatos ſibi Sacramentis ab omni debito fidelitatis abſolvit: quia quod verecundum etiam eſt dicere, præter hæreticam quam prælibavimus culpam, aderant in Sancto Concilio nuntii illius ſic audentes latrare: Præcipit Dominus noſter Rex, ut Sedem Apoſtolicam & Papatum, utpote ſuum, dimittas, nec locum hunc ſanctum ultrà impedias .... Igitur quem ſui ſolius Judicio Dominus reſervavit, hic non ſolum judicare, verum etiam ſuum dicere, & quantum in ipſo eſt, audet damnare: quam ob cauſam omnis illa Sancta Synodus jure indignata, Anathema illi conclamat atque confirmat.* Idem incomptâ musâ, ſed fideli *Domnizo* Preſbyter canit in Vita *Mathildis* Comitiſſæ.

Paulus Bernriedenſis in Vita *Gregorii VII.* refert graviſſimam Sancti Pontificis Orationem ad Patres in Synodo congregatos, quâ abſoluta, Sancta & Magna Synodus dixit: *Tua, Sanctiſſime Pater, cenſura, quem ad regendum noſtri temporis ſeculum divina peperit clementia, contra blaſphemum, invaſorem, tyrannum, deſertorem, talem ſententiam proferat, quæ hunc conterat, & futuris ſeculis tranſgreſſionis cautelam conferas, &c. Tandem omnibus acclamantibus, definitum eſt, ut honore Regio privaretur, & Anathematis vinculis tam prænominatus Rex, quàm omnes aſſentanei ſui colligarentur. Accepta itaque fiducia Dominus Papa ex totius Synodi conſenſu & judicio protulit Anathema.* Hanc *Gregorii VII.* Synodique Romanæ in *Henricum* Regem ſententiam referunt *Paulus Bernriedenſis* in ejus Vita, & *Bruno* in Lib. de Bello Saxonico, legitúrque Tomo IX. Conciliorum Editionis P. *Labbe* pag. 355. Incipit his verbis: *Beate Petre Apoſtolorum Princeps!* & poſt longam ſatis invocationem ſic habet: *Hac itaque fiducia fretus, pro Eccleſiæ tuæ honore & defenſione, ex parte omnipotentis Dei Patris & Filii, & Spiritus Sancti, per tuam poteſtatem & auctoritatem, Henrico Regi filio Henrici imperatoris, qui contra tuam Eccleſiam inaudita ſuperbia inſurrexit, totius Regni Teutonicorum & Italiæ gubernacula contradico, & omnes Chriſtianos à vinculo Juramenti quod ſibi fecere, vel facient, abſolvo, & ut nullus ei ſicut Regi ſerviat, interdico. Dignum eſt enim ut qui ſtudet honorem Eccleſiæ tuæ imminuere, ipſe honorem amittat quem videtur habere. Et quia ſicut Chriſtianus contempſit obedire, nec ad Dominum rediit quem dimiſit, participando excommunicatis & multas iniquitates faciendo, meáque monita, quæ pro ſua ſalute ſibi miſi, te teſte, ſpernendo, ſéque ab Eccleſia tua, tentans eam ſcindere, ſeparando, vinculis eum Anathematis vice tua alligo.* Suſpenſum dumtaxat à Regni adminiſtratione *Henricum* iſtius Concilii, Romanique Pontificis ſententia, non depoſitum, probat Hiſtoriæ ſeries: nec aliud ibi ſignificat ſubditorum abſolutio à Juramento fidelitatis, aut depoſitionis nomen quo utuntur Hiſtorici. Exauctoratum namque penitus non fuiſſe Henricum ante annum MLXXX. in ſeptima Synodo Romana *Gregorii VII.* Acta iſtius Synodi, & lata in ea ſententia demonſtrant.

Id ampliùs confirmant *Gregorii VII.* Epiſtolæ poſt iſtam Synodum ſcriptæ, in quibus *Henricum Regem* appellat. Epiſtola I. Libri IV. ad univerſos Romani Imperii Chriſtianos ſcripta VIII. Kalendas Auguſti, indictione XIV. *Veſtra Fraternitas minimè ignorat, quanto tempore Sancta Eccleſia inauditas pravitates, & diverſas iniquitates Regis*, &c. *Quicunque ex his reſipuerit, qui prædictum Regem non erubuerunt omnipotenti Deo præponere*, &c. *Quicunque Epiſcoporum vel Laicorum, timore vel gratia humana ſeducti à communione Regis ſe non ſubtraxerunt*, &c. *Iſti animam ſuam & Regis odio habent*, &c. Epiſtola II. ejuſdem libri ad *Herimannum* Epiſcopum Metenſem ſcripta VIII. Kalendas Septembris: *Epiſcopi qui ſint excommunicati, Sacerdotes, vel Laici, non eſt opus ut à me quæratis, quia indubitanter illi ſunt, qui excommunicato Regi Henrico, ſi fas eſt dici Rex, communicare cognoſcuntur .... Neque timent ſuo favore ad iram Dei omnipotentis eumdem Regem impellere ..... Licentiam dedimus his Epiſcopis excommunicatos à nobis abſolvere, qui non timuerunt ſe à communione Regis abſtinere. De ipſo autem Rege omnino contradiximus, ut nullus eum præſumat abſolvere, quouſque illius certa pœnitentia & ſincera ſatisfactio nobis per idoneos teſtes fuerit notificata.* Epiſtola VI. ad *Henricum* Leodienſem Epiſcopum ſcripta V. Kalendas Novembris Indictione XV. *Quicunque Regi excommunicato ſcienter communicans, ſine pœnitentia & ſatisfactione diſceſſit*, &c. Epiſtola VII. ad Henricum, Ardericum, & Vuifredum data ſecundo Kalendas Novembris: *De conſpiratione autem Hæreticorum, & Regis*, &c. *Niſi ad ſatisfactionem veniat Rex, alium Regem palam dicant eligere*, &c. Epiſtola VIII. data Kalendis Novembris: *Rodulfus Senenſis Epiſcopus, ſine noſtra licentia Regem excommunicatum adiens*, &c. Epiſtola XII. data Canuſii V. Kalendas Februarii anni MLXXVII. *Interim verò Regem adventare*

ventare certè cognovimus, &c. Ibidem *Henricus* ad *Gregorii* pedes demiſſus, hoc ipſi Juramentum præſtitit, ut ab excommunicatione abſolveretur: *Ego Henricus Rex*, &c. His conditionibus abſolutum Lambertus Scafnaburgenſis refert, *Ut die & loco quemcumque Papa deſignaſſet, evocatis ad generale Concilium Teutonicis Principibus præſto eſſet, & accuſationibus quæ intenderentur, ipſo Papa (ſi ita expedire videtur) cognitore cauſarum aſſidente; & ad ejus Sententiam, vel retineret Regnum, ſi objecta purgaſſet; vel æquo animo amitteret, ſi (probatis criminibus) Regio deinceps honore indignus, juxta Eccleſiaſticas Leges decerneretur: Nullam, ſive retento, ſive amiſſo Regno, hujus injuriæ vindictam à quopiam hominum exacturus. Uſque ad eam autem diem, qua cauſa ejus legitimè diſcuſſa terminaretur, nulla Regii cultus ornamenta, nulla Regiæ dignitatis inſignia ſibi adhiberet, nihil circa rerum publicarum adminiſtrationem juxta conſuetudinem ſuam ageret; nihil quod ratum fore oporteat decerneret; poſtremò præter Regalium ſervitiorum exactionem, quibus neceſſariò ipſe & ſui ſuſtentandi eſſent, nihil Regium, nihil publicum uſurparet.*

Eodem anno MLXXVII. ſecundo Kalendas Junii ſcripſit ad Germanos in hæc verba: *Legatis noſtris, Bernardo S. R. E. fideli filio & Diacono, itemque Bernardo Abbati Religioſo Maſſilienſis Monaſterii, præcipimus ut utrumque Regem, Henricum videlicet & Rodulfum, aut per ſe, aut per idoneos Nuntios admoneant, quatenus viam mihi pro diſcutiendo negotio, quod peccatis facientibus inter eos ortum eſt, ad vos, Deo favente, ſecurè veniendi præbeant ...... Uterque namque Rex a nobis, imò ab Apoſtolica Sede, cui, licèt indigni præſidemus, adjutorium requirit.* Quæ omnia liquidò oſtendunt, *Henricum* Regem in Synodo Romana anni MLXXVI. non fuiſſe penitus à Gregorio VII. exauctoratum.

Latam à Pontifice & Synodo legitima in Regem excommunicationis Sententiam Epiſcopi Aulici & Schiſmatici, eodem Anathemate obſtricti ſpernebant, & Principibus populóque nullam & irritam eſſe, perſuadere nitebantur, multa in Pontificem declamantes. Quamobrem paulópoſt ad Teutonicos Literas dedit *Gregorius VII.* quibus latæ Sententiæ probat æquitatem. Exponit quàm ſæpè, quam ſollicitè, quàm amanter *Henricum* monuerit, obſecrarit, reprehenderit per Epiſtolas, per Legatos, de Simonia, aliiſque flagitiis: Quomodo hortatus ſit juſſeritque ut ſacrilegos Miniſtros ab Apoſtolica Sede excommunicatos, à domo, à conſiliis, & omni communione ſua expelleret. Quomodò pœnitentiam profeſſus coram Legatis Apoſtolicis, ab iiſque abſolutus, ſolemnia de morum emendatione, & adjutorio Romano Pontifici præſtando in reformatione Eccleſiæ promiſſa violaverit. Quomodo novas admonitiones, Legationes, mináſque anathematis ſpreverit, atque ad criminum cumulum Epiſcopos pene omnes in Italia, in Teutonicis verò partibus quotquot potuit, circa fidem Chriſti naufragare fecit; dum eos debitam B. *Petro* & Apoſtolicæ Sedi obedientiam & honorem abnegare coëgit. Ideo ſe ex Synodi conſenſu ipſum excommunicaſſe teſtatur. *Cùm igitur*, inquit, *iniquitatem ejus ad ſummum prodiiſſe vidimus, pro his cauſis, videlicet primùm, quod ab eorum communione, qui pro ſacrilegio & reatu ſimoniacæ hæreſis excommunicati ſunt, ſe abſtinere noluit. Deinde, quòd pro crimino ſis actibus vitæ ſuæ, pœnitentiam non dico ſuſcipere, ſed nec promittere quaſi voluit, mentita ea fide quam in manus Legatorum noſtrorum promiſerat; necnon quòd Corpus Chriſti, id eſt, unitatem Sanctæ Eccleſiæ, ſcindere non expavit: Pro his, inquam, culpis Synodali judicio eum excommunicavimus, ut quem mites non potuimus, vel ſeveri*

A *ad viam ſalutis, (Deo adjuvante) revocare valeamus: aut (ſi quod abſit) nec diſtrictionis quaſi cenſuram pertimuerit, noſtra ſaltem anima negligentiæ aut timoris diſcrimini non ſuccumbat. Si quis igitur hanc Sententiam injuſtè vel irrationabiliter prolatam eſſe putaverit, ſi talis eſt ut ſacris Regulis intelligentiæ ſenſum præbere non velit, nobiſcum inde agat, & non quid nos, ſed divina auctoritas doceat, quid decernat; quid conſona vox Sanctorum Patrum judicet, patienter audiens acquieſcat. Nos tamen non æſtimamus quemquam Fidelium, qui Eccleſiaſtica Statuta noverit, hoc errore teneri, ut non hoc, etſi publicè affirmare non audeat, vel in corde* B *ſuo rectè factum eſſe perhibeat. Quanquam etſi nos, (quod Deus avertat) non ſatis gravi de cauſa, aut minùs ordinatè eum hujuſmodi vinculo ligaverimus, ſicut SS. Patres aſſerunt, non idcirco ſpernenda eſſet Sententia, ſed abſolutio cum omni humilitate quærenda.* Hanc Epiſtolam in Actis *Gregorii VII.* à *Paulo Benriedenſi* conſcriptis, & apud *Brunonem Merſeburgenſem* in Commentariis *De Bello Saxonico*, legere eſt.

Ad eumdem annum pertinent Epiſtolæ I. II. & III. Libri IV. Regeſti Gregoriani. Prima, quam *Ad univerſos Chriſtianos* inſcripſit, ipſos monet ut *Henricum* Regem ad Pœnitentiam provocent: C quòd ſi audire noluerit, Dominum homini præponant, & univerſali Eccleſiæ viriliter ſuccurrant: Eorum verò, qui ſe à Regis communione non ſubtraxerint, communionem & amicitiam ejurent. Secunda, quæ ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum data eſt, reſpondet excommunicatos eſſe, quicunque *Henrico* Regi excommunicato communicant. Eorum errorem & fatuitatem refellit, qui Regem excommunicari non debere contendunt. Chriſtum ubi poteſtatem ligandi & ſolvendi *S. Petro* & ejus Succeſſoribus dedit, Reges non excepiſſe, nec ab ejus poteſtate illos ſubtraxiſſe probat. Lapſos, qui à Regis communione ſe ſubtra- D xerunt, abſolvi permittit. Regem ipſum à quoquam abſolvi prohibet, donec ejus ſincera pœnitentia & ſatisfactio Sedi Apoſtolicæ innoteſcat, & abſque ſuo mandato. Epiſtola III. Epiſcopos, Principes, plebémque Teutonicam ab Eccleſia ſtantem convenit: Jubet *Henricum* Regem, ſi Pœnitentiam egerit, ſuſcipiant; pravos Conſiliarios ab ipſo removeant; Eccleſiæ conſulant libertati. *Procul*, inquit, *ab eo pravi removeantur Conſiliarii, qui pro Simoniaca hæreſi excommunicati, non erubuerunt Dominum ſuum propria lepra contaminare, & per di-* E *verſa crimina eum ſeducendo, ad ſcindendam Sanctam Eccleſiam provocare. Adhibeantur illi Conſiliarii, qui non ſua tantùm, ſed eum diligant, & ſeculari lucro per omnia Deum præponant. Non ultra putet Sanctam Eccleſiam ſibi ſubjectam ut ancillam, ſed prælatam ut Dominam. Non inflatus ſpiritu elationis conſuetudines ſuperbiæ contra libertatem Sanctæ Eccleſiæ inventas defendat, ſed obſervet SS. Patrum doctrinam, quam pro ſalute noſtra eos docuit poteſtas divina.* Vetat interim ne ullus Epiſcopus eum abſolvat abſque Sedis Apoſtolicæ conſenſu & iterato reſponſo. Si Pœnitentiam non egerit, de F novi Regis electione deliberandum, adhibito conſilio *Agnetis Auguſtæ*.

Scholion

In hoc Articulo, pag. 298. Edit primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Henricus non fuit depoſitus e Regno, ſed ſolum ſuſpenſus ab adminiſtratione Regni.*

R. Henricum Germaniæ Regem à Gregorio VII. in Romana Synodo anni milleſimi ſeptuageſimi ſexti excommunicatum fuiſſe, & à Regni adminiſtratione ſuſpenſum, ſed tunc temporis non fuiſſe depoſitum dixi, & probavi. Meræ Hiſtoriæ Quæſtio eſt.

ARTICULUS V.

Henricus Germaniæ Rex ſimulatâ Pœnitentia abſolutionem impetrat à Gregorio VII.

Gregorii VII. Literæ Epiſcopis, Principibus, Proceribúſque Teutonicæ gentis quamplurimis perſuaſere, juſtam eſſe excommunicationis in *Henricum* latam Sententiam. Unde ab ejus communione receſſerunt. Ipſos ad id non leviter movit *Vvilleloi* Trajectenſis Epiſcopi miſer obitus, damnatióque æterna ob defenſas Regis partes morientis ore denuntiata; de qua Lambertus Scafnaburgenſis ita ſcribit: *Vvillelmus Trajectenſis Epiſcopus cauſam Regis contra bonum & æquum obſtinatè tuebatur, & ſtudio partium Regis, multa in injuriam Romani Pontificis, omnibus penè diebus ſolemnibus, inter Miſſarum ſolemnia, rabido ore declamabat, perjurum eum, adulterum, & Pſeudoapoſtolum appellans: & tam à ſe, quàm à cœteris Epiſcopis ſæpe numero excommunicatum pronuntians. Is brevi poſtea quàm Rex exactis Paſchalibus Feriis Trajecto diſceſſerat, repente graviſſima ægritudine correptus eſt. Cùmque per acerrimos cruciatus animæ & corporis urgeretur, miſerabili ejulatu coram omnibus qui aderant vociferabatur, Juſto Dei Judicio ſe & præſentem vitam amiſiſſe, & æternam, quòd Regi ad omnia quæ perperam intendiſſet, operam ſuam ſummo annîſu præbuiſſet, atque in ſpem gratiæ ejus Romano Pontifici Sanctiſſimo & Apoſtolicarum virtutum viro graves contumelias ſciens & prudens innocenti irrogaſſet. In hanc vocem (ut aſſerunt) ſine communione, ſine ulla ſatisfactione expiravit.* Addit *Bruno* in Commentario De Bello Saxonico, ipſum poſt mortem Abbati Cluniacenſi apparuiſſe, ac æternam damnationem ſuam denuntiaſſe; ſed & multos alios *Henrici* familiares miſerè obiiſſe, ut nemini dubium eſſet ipſos inobedientiæ erga Romanum Pontificem, adulationis erga Regem, & Schiſmatis pœnas dare vindice Deo.

His exemplis perterriti Principes nonnulli, partim privatarum utilitatum ſtudio, partim Religionis obtentu, partim publicæ calamitatis commiſeratione, ab *Henrico* Rege defecerunt. *Rodulfus* Dux Suevorum, *Vvelfo* Dux Bajoariorum, *Bertoldus* Dux Carentinorum, *Adelbero* Epiſcopus Vvirtzburgenſis, *Adelbertus* Vvormatienſis, & alii, Ulmam congregati, ſtatuerunt ut omnes qui publicæ rei conſultum vellent XVII. Calendas Novembris Triburiam convenirent, & variis cladibus, quibus per multos jam annos Pax Eccleſiaſtica turbabatur, tandem aliquando malorum pertæſi finem facerent. Hoc Sueviæ, hoc Bajoariæ, Saxoniæ, Lotharingiæ, Franciæ Teutonicæ Principibus denuntiarunt, univerſóſque in commune per Deum obteſtabantur, ut omni excuſatione remota, omni privatæ rei ſolicitudine poſthabita, hanc ſinguli communibus commodis vel extremam operam impenderent. A Rege cum cœteris defecit Moguntinus Archiepiſcopus, ipſi antea dedititiſſimus. Stata die Sueviæ & Saxoniæ Principes Triburiam juxta condictum convenerunt ampliſſimo numero, obſtinatis mentibus ad ſummovendum à Regni adA miniſtratione *Henricum*, & alium creandum, in quem communis electio conſenſiſſet. Aderant Sedis Apoſtolicæ Legati, *Sigebardus* Patriarcha Aquileienſis, & *Altmannus* Patavienſis Epiſcopus, *Vir Apoſtolicæ converſationis, & magnarum in Chriſto virtutum*, Laïcique nonnulli (qui magnis opibus relictis, ultro ſe ad privatam tenuémque vitam contulerant) miſſi à Romano Pontifice, ut palam omnibus per Gallias conteſtarentur, juſtis de cauſis excommunicatum eſſe Regem *Henricum*, & ad eligendum alium Regem Apoſtolici conſenſus & auctoritatis ſuffragium pollicerentur. Hac de re ſeptem diebus ſolidis deliberatum eſt. Legati B quos miſerat *Henricus*, repulſi. Confœderatorum exercitus Regem in Villa *Oppenheim* ſtantem aggredi ſtatuerat: Rex eorum impetum antevertere meditabatur. Rebus in ſummo diſcrimine utrinque poſitis, Suevis & Saxonibus viſum eſt, Regem per Legatos convenire, qui ei dicerent: *Tametſi nec in bello, nec in pace ulla unquam ei Juſtitiæ vel Legum cura fuerit, ſe Legibus cum eo agere velle; & cùm crimina, quæ ei objiciantur, omnibus conſtent luce clariora, ſe tamen rem integram Romani Pontificis cognitioni reſervare: acturos ſe cum eo ut in Purificatione Sanctæ Mariæ Auguſtam occurrat, ibique celeberrimo Conventu habito Principum totius Regni,* C *diſcuſſis utrarumque partium allegationibus, ipſe ſuo Judicio vel addicat vel abſolvat accuſatum. Quòd ſi ante diem anniverſarium excommunicationis ſuæ, ſuo præſertim vitio, excommunicatione non abſolvatur, abſque retractatione in perpetuum causâ ceciderit, nec Legibus deinceps Regnum repetere poſſit, quod Legibus ultra adminiſtrare annuam paſſus excommunicationem non poſſit: ſi oblatam conditionem gratanter amplexetur, & Romano Pontifici per omnia ſubditum ſe, dictóque obtemperantem fore polliceatur, hinc ſe experimentum capturos: omnes quos ille excommunicavit, extemplo à convictu contuberniòque* D *ſuo amoveat; Ipſe in urbem Spirenſium, dimiſſo exercitu ſecedat, ibique ſolo Verdonenſi Epiſcopo, paucíſque Miniſtris, quos tamen ſententia Principum ab hac excommunicatione integros incorruptóſque probaverit, contentus, privatam interim vitam agat, Eccleſiam non ingrediens, nihil circa publica negotia ſuo jure diſponens, nulla Regiæ dignitatis inſignia ſibi juxta ſolitum adhibens, uſque ad Synodicam cauſæ ſuæ examinationem. Præterea, civitatem Vvormatienſem, abducto præſidio, Epiſcopo Vvormatienſi reſtituat, datis inſuper ſacramentis & obſidibus, ne quid deinceps rebellionis vel inſidiarum ab civibus timere de-* E *beat: Porro ſi quid horum prævaricetur, tum ſe omni culpa, omni Jurisjurandi Religione, omni perfidiæ infamia liberatos, non expectato ulteriùs Romani Pontificis Judicio, quid Reipublica expediat, communi conſilio viſuros. Rex cujus omnis ſpes, omnéſque copiæ in arctum coactæ fuerant, gratulatus admodum quòd aliqua, quantumvis fœda conditione urgentem ad præſens calamitatem declinaſſet, promptiſſimè per omnia obedientiam pollicetur*, &c. Ita refert Lambertus Scafnaburgenſis ad annum MLXXVI.

Conditiones à confœderatis Principibus Henrico Regi præſcriptæ.

Si per annum excommunicatus maneat ſuo vitio, in perpetuum Regno caſurum.

Conditiones à confœderatis Principibus ſibi præſcriptas Rex *Henricus* implevit, hac una excepta, F quòd Pontificem Auguſtæ non expectavit, ſed ad eum in Italiam profectus eſt, ut abſolutionem ab excommunicatione ab ipſo impetrare conaretur; ne Regno prorſus excideret abſque ulla ſpe reſtitutionis, ſi anno integro in excommunicatione ſordeſceret. *Paucis ante Natale Domini diebus*, (inquit Lambertus Scafnaburgenſis) *Spirenſi urbe diſcedens, cum uxore & filio parvulo iter aggreſſus eſt, nec quiſquam ex omnibus Teutonicis vir ingenuus comitatus eſt Regno excedentem, præter unum, & ipſum nec genere, nec opibus conſpicuum. Cùmque impenſis tam longi itineris egeret, multiſque ſupplicaret,*

plicaret, quibus incolumi Republicâ ſæpe-numero profuerat, pauci admodum erant, qui neceſſitatem ejus aliquatenus relevarent...... Similiter quoque cæteri excommunicati obtinendæ citiùs abſolutionis ſtudio ardentiſſimè iter accelerabant in Italiam; nec tamen in ſocietatem itineris Regem admittere, Principum, vel potiùs Romani Pontificis metu abſterriti patiebantur. Interim *Gregorius VII.* Roma diſcedens, Auguſtam properabat, quo fuerat à Germaniæ Principibus invitatus, ut Eccleſiæ Imperiíque negotia componeret; cùm nuntius ad eum perlatus eſt, *Henricum* Regem ſuperatis Alpibus in Longobardiam veniſſe. De cujus conſiliis incertus, Canuſium ſe recepit, *Mathildis* Comitiſſæ Caſtrum munitiſſimum, non longè à Rhegio civitate. Illuc Epiſcopi Teutonici & Laïci quos excommunicaverat, quóſque Rex Aula ſua extrema neceſſitate compulſus, ejecerat, pervenere, ac abſolutionem ab ejus Sanctitate, *nudis pedibus, & laneis ad carnem induti*, ſupplices poſtulabant. Ille his qui veraciter peccatum ſuum agnoſcerent & deflerent, non eſſe aiebat miſericordiam denegandam, *Sed longam inobedientiam, & diu concretam peccati rubiginem diuturnioris Pœnitentiæ igne exuri & excoqui oportere: quapropter ſi eos verè facti pœniteret, æquo animo paterentur quodcumque ſanandis vulneribus eorum adhiberet Eccleſiaſticæ correptionis cauterium, ne ex facilitate indulgentiæ culpa quæ adversùs Sedem Apoſtolicam atrox & vehemens præſumpta fuiſſet, vel parva, vel nulla videretur. Illis paratos ſe profitentibus ad omnia quæ impoſuiſſet ſufferenda, Epiſcopos omnes à ſe invicem ſeparatos præcepit ſingulis cellis ſolitarios includi, nec ullum cum aliquo habere colloquium; ad veſperam autem cibi & potus mediocri menſura refici. Laïcis quoque pro ætatis vel virium conſideratione congruentem ſingulis pœnitentiam indixit. Ita per aliquot dies examinatos tandem ad ſe vocavit, & leniter pro admiſſis objurgatos, excommunicatione abſolvit, abeuntibúſque id ante omnia repetens, iterum iterúmque præcepit, ne Regi Henrico, donec Sedi Apoſtolicæ ſatisfeciſſet, aliquatenus communicarent, aut ei ad evertendum ſtatum Reipublicæ turbandamque pacem Eccleſiaſticam, in aliquo operam ſuam accommodarent.* Ita refert Lambertus Scafnaburgenſis.

Paulò poſt Canuſium pervenit *Henricus* Rex itinere difficillimo, media hyeme, eâque aſperrima, confecto. *Mathildem* Comitiſſam, *Adelaidem* ſocrum, filiúmque ejus *Amedæum* Comitem, *Azzonem* Marchionem Eſtenſem, & *Hugonem* Cluniacenſem Abbatem interceſſores apud Summum Pontificem adhibet, ut abſolutionem obtineat. Recuſat primò *Gregorius*, ipſum adeſſe jubens Auguſtanis Comitiis, ubi auditis Principibus ejus accuſatoribus, æquam de ſingulis ſententiam ferat juxta Eccleſiæ Leges. Inſtant Illuſtriſſimi Sequeſtres, Regem Sanctitatis ipſius Judicium nuſquam terrarum ſubterfugere, ſed urgere diem anniverſarium excommunicationis, & Principes Regni hac expectatione ſuſpenſos attentóſque anxiè rei eventum præſtolari, *Ut ſi ante hanc diem excommunicatione non abſolvatur, deinceps juxta Palatinas Leges indignus Regio honore habeatur, nec ultra pro aſſerenda innocentia ſua audientiam mereatur: Proinde obnixè petere, ut ſolo interim anathemate abſolvatur, & Communionis Eccleſiaſticæ gratiam recipiat, reſponſurus ex integro, quacumque die, quocumque loco Papa præcipiat, tanquam nihil hac conventione actum ſit, omnibus, quæ accuſatores ejus objeciſſent, criminibus, & juxta ſententiam ejus, Regnum vel retenturus, ſi objecta purgaſſet, vel æquo animo, ſi cauſa cecidiſſet, amiſſurus.* Diu reſtitit Pontifex, ſed victus tandem precibus, reſpondit: *Si veraciter eum facti pœ-*

A *nitet, coronam & cætera Regni inſignia noſtræ poteſtati dedat, & ſe Regio nomine & honore deinceps indignum profiteatur.* Duriorem conditionem Legatorum precibus Pontifex condonavit, permiſitque ut veniam poſtulaturus coram ejus Sanctitate ſe ſiſteret. *Venit ille ut juſſum fuerat, & cùm caſtellum illud triplici muro ſeptum eſſet, intra ſecundum murorum ambitum receptus, foris derelicto omni comitatu ſuo, depoſito cultu Regio, nudis pedibus, jejunus mane uſque ad veſperam perſtabat Romani Pontificis ſententiam præſtolando. Hoc ſecundo, hoc tertio die fecit. Quarto demum die in conſpectu ejus admiſſus,*
B *his poſtremò conditionibus excommunicatione abſolutus eſt ut die & loco quem Papa deſignaſſet, evocatis ad generale Concilium Teutonicis Principibus præſto eſſet, & accuſationibus quæ intenderentur, reſponderet, ipſo Papa, ſi ita expedire videretur, cognitore cauſarum aſſidente; & ad ejus ſententiam vel retineret Regnum, ſi objecta purgaſſet, vel æquo animo amitteret, ſi probatis criminibus Regio deinceps honore indignus juxta Eccleſiaſticas Leges decerneretur: Nullam ſive retento, ſive amiſſo Regno, hujus injuriæ vindictam à quopiam hominum in perpetuum exacturus: uſque ad eam autem diem quâ cauſa ejus legitimè diſcuſſa terminaretur, nulla Regii cultus orna-*
C *menta, nulla Regiæ Dignitatis inſignia ſibi adhiberet; nihil circa rerum publicarum adminiſtrationem, juxta conſuetudinem, ſuo jure ageret; poſtremò præter Regalium ſervitiorum exactionem, quibus neceſſariò ipſe & ſui ſuſtentandi eſſent, nihil Regium, nihil publicum uſurparet: Omnes etiam qui ei ſub Jurejurando fidem dixiſſent, ab hujus Sacramenti vinculo, apud Deum & apud homines interim liberi expeditique manerent: Rutbertum Bambergenſem Epiſcopum, & Udalricum de Cosheim, & cæteros, quorum conſiliis ſe Remque publicam prodidiſſet, à ſua in perpetuum familiaritate amoveret. Quòd ſi*
D *purgatis quæ objicerentur, potens confortatúſque in Regno perſtitiſſet, ſubditus Romano Pontifici ſemper dictóque obtemperans foret, & ad corrigenda quæcumque in Regno ejus contra Eccleſiaſticas Leges prava conſuetudine inoleviſſent, conſentiens ei, & pro virili portione cooperator exiſteret. Ad ultimum, ſi quid horum prævaricaretur, irritam fore hanc, quæ nunc tantopere expetita ſit, Anathematis abſolutionem: quin imò jam pro convicto confeſſóque habendum eſſe, nec ultra pro aſſerenda innocentia ſua audientiam impetraturum, Principéſque Regni Jurisjurandi religione liberatos, Regem alium, in quem communis electio conſenſiſſet, creaturos eſſe.* Ita refert Lam-
E bertus Scafnaburgenſis: additque Regem lubenti animo has conditiones accepiſſe, nec tamen promittenti fidem temerè adhibitam, ſed Cluniacenſem Abbatem, (quoniam jurare, Monaſticæ profeſſionis obtentu, detrectabat) fidem ſuam coram Deo interpoſuiſſe, Epiſcopos quoque Citicenſem & Vercellenſem, & *Azzonem* Marchionem, cæteróſque Principes qui pro Rege interceſſerant, coram Sanctorum Reliquiis jurejurando confirmaſſe, facturum eum eſſe quæ pollicebatur.

Idem teſtatur Gregorius VII. in Epſtola ad Germanos XII. Libri IV. *Interim*, inquit, *Regem ad-*
F *ventare cognovimus: qui etiam priuſquam intraſſet Italiam, ſupplices ad nos Legatos præmittens, per omnia ſe ſatisfacturum Deo, & Sancto Petro, ac nobis obtulit, & ad emendationem vitæ ſuæ omnem ſe ſervaturum obedientiam repromiſit, dummodo apud nos abſolutionis & Apoſtolicæ benedictionis gratiam impetrare mereretur: quod cùm diu multis conſultationibus differentes acriter eum de ſuis exceſſibus per omnes qui intercurrebant Nuntios redargueremus, tandem ſemetipſum nihil hoſtile aut temerarium oſtentans, ad oppidum Canuſii, in quo morati ſumus, cum paucis advenit, ibique per triduum ante portam,*

Quo habitu Rex Henricus Abſolutionem à Gregorio ſeptimo poſtulaverit? Quibus conditionibus obtinuerit?

 depoſito

depoſito omni Regio cultu, miſerabiliter, utpote diſcalceatus, & laneis indutus perſiſtens, non priùs cum multo fletu Apoſtolicæ miſerationis auxilium & conſolationem implorare deſtitit, quam omnes qui ibi aderant, & ad quos rumor ille pervenit, ad tantam pietatem & compaſſionis miſericordiam movit, ut pro eo multis precibus & lachrymis intercedentes, omnes quidem inſolitam mentis noſtræ duritiam mirarentur; nonnulli vero in nobis non Apoſtolicæ ſeveritatis gravitatem, ſed quaſi tyrannicæ feritatis crudelitatem eſſe clamarent. Denique inſtantia compunctionis ejus, & tanta omnium, qui ibi aderant, ſupplicatione devicti, tandem eum relaxato anathematis vinculo, in Communionis gratiam, & ſinum Sanctæ Matris Eccleſiæ recepimus, acceptis ab eo ſecuritatibus quæ inferiùs ſcriptæ ſunt, quarum etiam confirmationem per manus Abbatis Cluniacenſis, & filiarum noſtrarum Mathildis, & Comitiſſæ Adelaidæ, & aliorum Principum, Epiſcoporum, & Laicorum, qui nobis ad hoc utiles viſi ſunt, recepimus.

Gregorius VII. à falſis accuſationibus & calumniis ſe purgat per Corpus Domini.

Abſoluto *Henrico*, Pontifex Miſſarum ſolemnia celebravit, & ſub tempus Communionis ipſum cum reliqua multitudine ad Altare evocavit, præferenſque manu Corpus Dominicum: *Ego*, inquit, *jampridem à te, tuiſque fautoribus Literas accepi, quibus me inſimulabas Sedem Apoſtolicam per ſimoniacam hæreſim occupaſſe, & aliis quibuſdam tam ante Epiſcopatum, quàm poſt acceptum Epiſcopatum criminibus vitam maculaſſe, quæ mihi, ſecundum ſcita Canonum, omnem ad Sacros Ordines acceſſum obſtruxerint. Et licèt multorum idoneorum certè teſtium aſtipulatione crimen refellere queam, ego tamen, ne humano potiùs quàm divino niti videar teſtimonio, ut ſatisfactionis compendio omnem omnibus ſcandali ſcrupulum de medio auferam, ecce Corpus Dominicum, quod ſumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, ut omnipotens Deus ſuo me hodie Judicio vel abſolvat objecti criminis ſuſpicione, ſi innocens ſum, vel ſubitanea interimat morte, ſi reus.* Hæc & alia verba terribilia præfatus, quibus Deum cauſæ ſuæ æquiſſimum judicem, & innocentiæ aſſertorem adeſſe precabatur, Sacram Euchariſtiam liberè ſumpſit. Tum ad Regem converſus: *Fac ergo*, inquit, *fili! ſi placet, quod me facere vidiſti. Si te innocentem noſti, & exiſtimationem tuam ab æmulis per calumniam falſis criminationibus impeti, libera compendiosè & Eccleſiam Dei ſcandalo, & te ipſum longæ concertationis ambiguo, & ſume hanc reſiduam partem Dominici Corporis, ut comprobata Deo teſte innocentia tua, obſtruatur omne os adversùm te iniqua garrientium, & me deinceps cauſæ tuæ advocato, & innocentiæ tuæ vehementiſſimo aſſertore Principes tibi reconcilientur, Regnum reſtituatur, omnes quibus jamdiu Reſpublica vexatur, bellorum civilium tempeſtates in perpetuum ſopiantur.* Horrendum examen ſubterfugit *Henricus*, cauſatus abſentiam Principum, qui in adverſis fidem ſibi integram ſervarant, quibus inconſultis, & potiſſimùm abſentibus accuſatoribus, irrita foret, nec quicquam virium apud incredulos habitura tam inſolita purgatio: Ideóque Pontificem rogavit, ut cauſam generalibus Comitiis diſcutiendam ſervaret. Annuit Pontifex, expletóque ſacro Miniſterio, Regem convivio excepit, & ad ſuos diligenter commonitum dimiſit. Iſta conſtant ex Lamberto Scafnaburgenſi, cui *Domnizo* in Vita *Mathildis* Comitiſſæ ſuffragatur. Eadem teſtantur *Paulus Benriedenſis* in Vita Gregorii VII. & *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi, coævi pariter Authores.

Scholion.

Ad hunc Articulum, pag. 307. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appoſuerunt: *Fatetur Natalis quòd ſordeſcentes in Excommunicatione privantur Regno irremediabiliter.*

R. Propoſitio iſta generalis, non eſt mea: ſed hanc à confœderatis Germaniæ Principibus Henrico Regi præſcriptam conditionem, ſecundum Imperii Leges, ut ſi anno integro in Excommunicatione ſordeſceret, Regno prorſus excideret abſque ulla ſpe reſtitutionis, ex *Lamberto Scafnaburgenſi* refero, verbis illius Hiſtorici deſcriptis: ideoque Henricum in Italiam citò profectum eſſe, ut Abſolutionem à Gregorio VII. impetrare conaretur. Quid verò in iſtius facti commemoratione cenſura dignum?

ARTICULUS VI.

Henrico Rege fidem Deo & Chriſti Vicario datam & juramento confirmatam violante, Germaniæ Principes Rodulphum Sueviæ Ducem in Regem elegerunt.

Nondum *Henricum* Regem anathemate ſolutum *Gregorius VII.* dimiſerat, cùm *Epponem* Citicenſem Epiſcopum ante eum præmiſit, ut eos qui ipſi excommunicatione adſtricto communicaverant, ab excommunicatione pariter abſolveret. Ejus legationem & Apoſtolicam Auctoritatem ſuperbè ac procaciter contempſerunt Schiſmatici Longobardiæ Antiſtites ac Proceres, ſibi abſolutione non eſſe opus conteſtati, cùm excommunicatio à Pontifice lata nulla eſſet; Regem verò accuſantes ignaviæ, indignúmque Regno proclamantes, qui Majeſtatem Regiam fœdiſſima ſubjectione dejeciſſet, ac Auctoritatem Eccleſiæ, Reipublicæ dignitatem prodidiſſet. Hanc ob cauſam eo abdicato, filium ejus, licèt impubem adhuc & Regni negotiis immaturum, Regem creaturos, & cum eo Romam euntes, Pontificem electuros alterum, per quem & ipſe protinus Imperator conſecraretur, & omnia *Gregorii* Acta reſcinderentur. Fruſtra Rex ſe extrema neceſſitate compulſum communis commodi ratione, abſolutionem à Pontifice tam duris conditionibus recepiſſe, miſſis circumquaque Aulicis perſuadere nitebatur. Adeo alienati ab ipſo erant animi, ut Longobardi nec in civitates ſuas eum reciperent, nec fauſtis acclamationibus proſequerentur, nec obviàm ei procederent; ſed foris in ſuburbanis locis caſtra ponere, & modica annona contentus eſſe cogeretur, & præſidiis appoſitis ejus milites coërcerentur, ne in villas & agros prædabundi excurrerent. Territus Rex inſolita rerum facie, initum cum Romano Pontifice fœdus abrupit, ut Longobardos ſibi devinciret; pravos Conſiliarios dudum excommunicatos revocavit, Summo Pontifici velut omnium malorum, quæ in Republica accidiſſent, auctori palam detrahere cœpit. *Dein conditiones omnes, & univerſa Eccleſiaſticarum Legum vincula, quibus eum Pontifex Apoſtolica Auctoritate in ſalutem obſtrinxerat, contemptim tanquam aranearum telas dirupit, abjectiſque omnibus timoris Dei habenis, in omne quod animus ſuggeſſiſſet, effrænata libertate ferebatur,* (inquit Lambertus Scafnaburgenſis.)

Interea confœderati Germaniæ Principes Comitia ad III. Idus Martii in *Forcheim* indixerunt, ut rebus Imperii providerent, quarum ab adminiſtratione ſuſpenſus adhuc erat *Henricus*: Romanum Pontificem ad eum Conventum invitavere. Is Regem per Legatos convenit, ut promiſſorum ac juramenti memor, indictis Comitiis ſe ſiſteret, & ad crimina, quibus innocens (ut ipſe aſſerebat) à

à calumniatoribus ſuis erat impetitus, *ſe cognitore & Judice præſidente*, reſponderet: Multùm rebus ſuis ſaluique, & apud Deum, & apud homines collaturum, ſi Eccleſiam ſcandalis, Rempublicam bellis civilibus, ſeipſum fœdiſſimæ exiſtimationis macula liberaret: præſertim cùm ea die, *diſcuſſis ſynodicè, quæ adverſum eum afferantur, cauſis, vel recepturus eſſet Regnum, vel ſine omni deinceps retractatione amiſſurus.* Legatis reſpondit *Henricus*, ſe multis & magnis Reipublicæ negotiis implicitum, non poſſe tam citò infectis rebus Italiâ excedere: præterea diem conventui habendo ſtatutum è vicino imminere, ſeque tam brevibus induciis tantum iter conficere non poſſe. Pontifex de ejus perfidia & tergiverſatione certus, ad confœderatos Germaniæ Principes Legatos miſit, *Bernardum* Cardinalem, & *Bernardum* Maſſilienſem Abbatem, qui ipſis nuntiarent, ſe conatum fuiſſe ut die & loco ſtatutis, communibus Sanctæ Eccleſiæ utilitatibus tractandis præſto eſſet, ſed *Henrici* diligentiâ ita circumventum, ita omnes, per quas tranſitus eſſe potuiſſet, itinerum anguſtias præoccupatas, ut nec tutò in Germaniam proficiſci, nec tutò Romam redire poſſet: proindè ſuis interim rebus & Regno Germaniæ conſulerent: donec (ſi Deus vellet) adempta itineris difficultate, ipſe venire, & collatis in medium conſiliis, quid utilitati, quid paci Eccleſiaſticæ expediret, ſecundùm Eccleſiæ Leges decernere poſſet. Ita refert *Lambertus Scafnaburgenſis*, & iſtius Legationis commemoratione Hiſtoriam ſuam abſolvit.

Saxoniæ, Germaniæ, Sueviæque Principes ſtata die ad Comitia in *Forcheim* convenerunt, ſummóque conſenſu *Rodolphum* Sueviæ Ducem in Regem elegere, his conditionibus, ut Epiſcopatus non pro pretio nec amicitia daret, ſed unicuique Eccleſiæ de ſuis electionem (ſicut jubent Canones) permitteret. Statutum etiam eſt, ut Germaniæ Regnum non hereditario jure, ſed Ordinum electione deinceps obtineretur. *Rodulphum* pene invitum Regni gubernacula ſuſcepiſſe, *Paulus Benriedenſis* teſtatur, cùmque commendat ut ſingularis eximiæque modeſtiæ virum. *Rodolphum Ducem Suevorum, fruſtra multùm renitentem, fruſtráque vel unius horæ inducias ad conſulendum petentem, Regia Dignitate ſublimaverunt, virum ſanè in humilitate præcipuum, Regio honori, ætate & moribus idoneum.* Qui Moguntiam ductus, à *Sigefrido* Moguntino Archiepiſcopo, coram Sedis Apoſtolicæ Legatis unctus eſt, VII. Kalendas Aprilis, anno Domini MLXXVII. (Ex Brunone in Commentario de Bello Saxonico, Mariano Scoto, Bertoldo Conſtantienſi, & Paulo Benriedenſi in Actis Gregorii VII.)

SCHOLION.

Ad hanc Articulum pag. 315. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem mihi imputant: *Papa omnium malorum autor.* Hoc non dicit ex propriis (inquiunt) ſed tamen non rejicit.

R. Hæc Propoſitio non eſt mea: abſit ab ore, & mente, ſcriptiſve meis. Hanc execror: cùm verò id dictum obſervem ab *Henrico* Summo Pontifici Gregorio VII. *detrahente*, ſatis rejicio. En verba mea: *Summo Pontifici velut malorum omnium, quæ in Republica accidiſſent, autori detrahere cœpit.* Et aliunde me damnare quæcumque ab Henrico contra reverentiam *Gregorio VII.* Sanctiſſimo Pontifici debitam geſta vel dicta ſunt, ſatis indicat ipſe Articuli titulus, cujus hæc ſunt verba: *Henrico Rege fidem Deo & Chriſti Vicario datam & juramento confirmatam violante, Germaniæ Principes Rodulphum Sueviæ Ducem in Regem elegerunt.*

ARTICULUS VII.

Rodulphus abſque Gregorii VII. Pontificis Maximi conſilio Germaniæ Rex electus eſt.

QUamvis *Rodulphum*, *Gregorii VII.* conſilio, Germaniæ Regem electum, ejúſque auctoritate confirmatum quidam Auctores ſcripſerint, ſcilicet Marianus Scotus, Albertus Stadenſis, & Hemoldus Preſbyter, Lib. 1. Cap. 28. ac de ipſo dixerit Otto Friſingenſis Lib. 6. Cap. 35. *Romanus Pontifex Regem ſæpe vocatum excommunicavit, ejúſque (ut dicitur) conſilio & auctoritate Rudolphus Alemanorum Dux à quibuſdam Principibus Rex creatur:* Quod Lib. 1. de Geſtis Friderici, Cap. 7. confirmat: Id tamen falſum eſſe contendo, ductus teſtimonio ipſius *Gregorii VII.* in Sententia exauctorationis adversùs *Henricum* Regem lata in Synodo Romana VII. in qua de illo ſic loquitur: *Quem ego videns humiliatum, multis ab eo promiſſionibus acceptis de ſuæ vitæ emendatione, ſolam ei Communionem reddidi; non tamen in Regno, à quo eum in Romana Synodo depoſueram, inſtauravi.... Et hac ideo detinui, ut inter eum & Epiſcopos, vel Principes Ultramontanos, juſtitiam facerem, vel pacem componerem, ſicut ipſe Henricus juramento per duos Epiſcopos mihi promiſit. Prædicti autem Epiſcopi & Principes Ultramontani, audientes illum non ſervare mihi quod promiſerat, quaſi deſperati de eo, ſine meo conſilio, vobis teſtibus, elegerunt Rodulphum Ducem in Regem.*

Idem confirmat *Hugo* Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi: *Epiſcopi*, inquit, *& Principes Ultramontani, audientes illum non ſervare quod promiſerat, quaſi de eo deſperati, abſque Domini Papæ conſilio elegerunt ſibi Rodulphum Ducem in Regem.* Subdit idem Chronologus: *Rodulphus igitur feſtinanter miſſo nuntio, indicavit ſe quidem coactum Regni gubernacula ſuſcepiſſe; tamen ſe paratum Domino Papæ in omnibus obedire. Et eumdem ſemper promittens ſermonem, adjecit, etiam filio ſuo dato obſide, itémque fidelis ſui Ducis Bertoldi filio, quod promittebat Sacramento firmare. Interea etiam Henricus precabatur, ut contra Rodulphum eum adjuvaret. Cui Domnus Papa reſpondit, ſe libenter facturum, audita utriuſque partis ratione, ut ſciret cui juſtitia magis faveret.* Quam reſponſionem contempſit, viribus nimiùm ſuis fidens *Henricus*. Pontifex tamen iter in Germaniam meditabatur, ut novi Regis electione auctum belli civilis incendium reſtingueret, ac Eccleſiæ, Imperiíque ſtatum componeret. Quamobrem juſſit *Bernardo* Cardinali, & alteri *Bernardo* S. Victoris Maſſilienſis Abbati, ſuis in Germaniam Legatis, ut aſſecurari ſibi vias ab *Henrico* & *Rodulpho* curarent, ſibique ducatum & adjutorium ad iter tutò conficiendum provideri. Datas ad laudatos Legatos ea de cauſa à *Gregorio VII.* Literas Chronico ſuo Virdunenſi inſeruit *Hugo* Flaviniacenſis Abbas. (Epiſt. xxiii. lib. iv.) *Quocirca*, (inquit Pontifex) *monemus vos & ex parte B. Petri præcipimus, ut fulti auctoritate hujus noſtri præcepti, noſtráque vice ab eodem Principe Apoſtolorum accincti, utrumque Regem, Henricum atque Rodulphum,* * *quatenus viam nobis illuc ſecurè tranſeundi aperiant, & adjutorium atque ducatum per tales perſonas de quibus vos bene confidatis, præbeant, ut iter nobis, Chriſto protegente, pateat. Deſideramus enim cum conſilio Clericorum & Laïcorum ejuſdem Regni, qui Deum timent & diligunt, cauſam inter eos, Deo favente, diſcutere, & cujus parti ad Regni gubernacula magis juſtitia faveat, demonſtrare.... Quapropter, ſi alteruter Regum huic noſtræ voluntati & deliberationi parere & ad veſtra monita locum dare renuerit, ſuamque*

* Mencatis

ſuimque ſuperbiam cupiditatis face accendens, ad deſolationem totius Romani Imperii anhelare tentaverit, omnibus modis, omnique ingenio uſque ad mortem, ſi oportet, noſtra vice, immo B. Petri auctoritate reſiſtite, & totius Regni gubernacula contradicendo, tam illum, quam omnes ſibi conſentientes, à participatione Corporis & Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & à liminibus Sanctæ Eccleſiæ ſeparate, illud ſemper habentes in memoria, quia ſcelus idololatriæ incurrit, qui Apoſtolicæ Sedi obedire contemnit. .... Alteri autem, qui noſtræ juſſioni humiliter paruerit, convocato Concilio omnium Clericorum & Laicorum, quos advocare poteritis, conſilium & adjutorium in omnibus præbete, & in Regia Dignitate, per Auctoritatem BB. Apoſtolorum Petri & Pauli, noſtra vice confirmate. Aliam ejuſdem argumenti Epiſtolam à *Gregorio VII.* ad Teutonicos datam deſcribit *Hugo Flaviniacenſis.* Ex quibus perſpicuum eſt, ſanctiſſimi Pontificis conſilio *Rodulphum* electum non fuiſſe, nec illius electionem confirmatam ante VII. Synodum Romanam, in qua *Henricus* prorſus exauctoratus eſt: imò ipſum à *Gregorio VII.* Regem interim appellatum & habitum fuiſſe: *Utrumque Regem, Henricum atque Rodulphum*, &c. *Quapropter ſi alteruter Regum*, &c.

Quaſi ſcelus idololatriæ incurrit, qui Sedi Apoſtolicæ obedire contemnit.

Epiſt. xxiv. Lib, iv.

Has etiam Epiſtolas deſcribit *Bruno* in Commentario *De Bello Saxonico*, & *Gregorium VII.* inconſtantiæ perperàm accuſat, falsòque ſcribit, ipſum novi Regis electionem conſenſu ſuo firmaſſe. *Interea*, inquit *Dominus Apoſtolicus*, *Apoſtolici vigoris oblitus, multùm eſt à priore ſententia mutatus. Nam qui priùs Henricum cum omnibus ſuis adjutoribus Apoſtolica ſeveritate excommunicaverat, eique regnandi poteſtatem potenter interdixerat, & omnes qui ei Fidelitatem juraſſent, à juramenti nodis Apoſtolica Auctoritate abſolverat, & electionem novi Regis conſenſu ſuo confirmaverat, nunc per Literas mandavit, ut Concilio facto Rex uterque convocatus audiatur, & quem juſtitia regnare permiſerit, altero depoſito, tutus in Regno confirmetur.* Subdit *Bruno*, Saxones ſuos, his Literis acceptis, *à magna ſpe, quam in Apoſtolica petra poſuerant, excidiſſe, quod priùs cœlum ſtare, vel terram crediderant cœli modo moveri, quàm Cathedram Petri amittere conſtantiam Petri. Has igitur ei Literas remiſerunt, quibus eum ancillæ (præſentis ſcilicet vitæ timore) perterritum, quaſi voce galli clamantis excitare, & reſpectu Chriſti confortatum, ad priſtinæ virtutem conſtantiæ revocare voluerunt.* Saxonum ad *Gregorium VII.* Literas *Bruno* deſcribit, in quibus hæc palmaria: *Cùm illa Anathematis abſolutio per Epiſtolam veſtram nobis innoteſceret, de ſententia Regni, quæ in eum proceſſit, nihil mutatum eſſe intelleximus; ſed ne nunc quidem, ſi mutari poſſit, intelligimus. Abſolutio enim illa juramentorum qualiter caſſari poſſit, nullo modo percipere valemus. Sine ſacramentorum autem obſervatione Regiæ Dignitatis Officium nequaquam adminiſtrari poteſt. Ergo cùm jam ultra anni terminum ſine Rectore eſſemus, in locum de quo prævaricatus eſt ille, alius Principum noſtrorum electione ſubrogatus eſt. Cùmque de electo nobis Rege ſpes magna ad refocillandum Imperium ſuccreſceret, ecce ex inſperato Literæ veſtræ advenientes, duos in uno Regno Reges pronuntiant, duobus Legationem decernunt. Quam Regii nominis pluralitatem, & Regni diviſionem, diviſio quoque populi, & ſtudia partium ſubſecuta ſunt: quippè cum in Epiſtolis veſtris illius prævaricatoris perſonam ſemper præponi cernerent, & ab eo ſicut à potente exigi, quatenus ducatum vobis in has partes ad diſcutiendas cauſas præberet. Cujus diſcuſſionis qualis modus ſit, mirabile eſt in oculis noſtris, ſcilicet ut is qui jam Synodali Judicio, nulla conditione interpoſita depoſitus eſt, alio in eamdem Dignitatem Apoſtolica Auctoritate firmato, nunc tandem ad rationem ponatur, & quod finitum eſt, denuo incipiatur, & de re indubitabili, quæſtio moveatur.* Alteram, & tertiam Saxonum ad *Gregorium VII.* Epiſtolam ejuſdem argumenti deſcribit *Bruno*, quam in Romana Synodo recitari juſſerunt, qua *Henricum* ob contumaciam, & nova crimina, Legationis quoque Apoſtolicæ violationem, à *Bernardo* Cardinali Legato rurſus excommunicatum, & à Regni gubernaculis ſummotum, ac *Rodulphum* in Regia Dignitate, *Auctoritate Apoſtolica* confirmatum teſtantur.

Gregorii VII. mentem, vimque ac ſenſum Sententiæ ab ipſo in *Henricum* Regem latæ Saxones, & eorum Hiſtoricus *Bruno*, non ſunt aſſecuti. Suſpenſionem etenim à Regni adminiſtratione, & abſolutionem ſubditorum à juramento fidelitatis ad tempus, exauctorationem abſolutiſſimam intellexerunt. Uno verbo, proviſoriam & interlocutoriam Sententiam, peremptoriam eſſe perperam exiſtimavere. Ipſi ſanè Pontifici, quo nullus eſt Decretorum ipſius melior Interpres, magis credendum eſt. Sed & Auctor Vitæ *Henrici IV.* diſertè teſtatur *Gregorii VII.* conſilio & auctoritate *Rodulphum* Regem creatum non fuiſſe; illum ſiquidem ſolùm accuſat, quod ejus electionem ſilentio ſuo comprobaverit. *Iſte Rodulphus*, inquit, *Dux eximius, vir magnæ auctoritatis & laudis in toto Regno, veri rectique tenax, fortis in armis, denique ſpectatus in omni genere virtutum: Iſte, inquam, avaritià victus, & ſupplantator Domini ſui factus, fidem incerto poſtpoſuit honori. Fuere tum qui dicerent, ab Apoſtolico eum immiſſum, nec unquam tantæ virtutis virum avaritiæ magis quam conſilio ceſſiſſe. Et hoc in argumentum ſumebant, quòd Apoſtolicus tacuit, dum poſt abſolutionem Regis Rodulphus Regnum invaſit, juxta illud Comici; Qui tacet, ſatis laudat.*

Verùm *Gregorium VII. Rodulphi* electionem non procuraſſe, neque confirmaſſe, luculenter probat Synodi quartæ Romanæ, eo Præſide celebratæ anno MLXXVIII. Decretum. *Quoniam*, inquit, *lis & perturbatio Regni in maximum Sanctæ Eccleſiæ periculum & detrimentum quotidie redundare cernuntur, placet nobis elaborare pro viribus, quatenus idonei tam religione, quàm etiam ſcientia pollentes Nuntii è latere Apoſtolicæ Sedis ad partes illas mittantur, qui omnes religioſos & juſtitiæ amatores in Teutonici Regni partibus commorantes Clericalis & Laicalis Ordinis viros, & ad hoc opus idoneos convocent, cum quibus aut finem & pacem juſtè componant, aut veritate præcognita, cui parti magis juſtitia faveat, ad plenum addiſcere valeant: quatenus pars injuſta deſiſtat, & Apoſtolica Auctoritate munita juſtitia vigoris & auctoritatis robur obtineat. Verùm quoniam nonnullos diabolico inſtinctu collectos, tyrannidis ſuæ facibus accenſos, turpis lucri avaritiæ mancipatos, diſcordiam potiùs quàm pacem fieri & videre deſiderantes, fore non ignoramus; ſtatuimus ut nulla unquam perſona alicujus potentiæ, ſive Rex, aut Archiepiſcopus, Epiſcopus, Dux, Comes, Marchio, ſive Miles, aliqua præſumptione temerariòve auſu, fraude, dolòve, ſeu aliqua perturbatione, Legatis noſtris obſiſtere & contraire, ne juſtitiam & finem componant, pertentent. Quicumque autem temerario auſu hujus noſtræ Conſtitutionis violator extiterit, Legatiſque noſtris ad hanc pacem componendam enitibus fraudem opponere tentaverit, vinculo eum Anathematis alligamus.* Decretum porro Synodi ſupradictum iis, quorum intererat, ſignificavit *Gregorius VII.* data ad Germanos Epiſtola xv. libri v. Alteram dedit ad *Udonem* Trevirenſem Archiepiſcopum, qua ipſum hortatur ut pro componenda pace laboret, ac ſignificato Sedis Apoſtolicæ conſilio & Decreto de pace, & requiſitis

Gregorius VII. imperii pacem optat.

quiſitis utrinque reſponſionibus, Romam veniat, ut Pontifex Legatos ſine periculo, & cum ſpe fructus mittere valeat.

His *Gregorii VII.* Literis effectum eſt, ut Rex uterque Legatos Romam mitteret, ſecuritatem Sedis Apoſtolicæ Legatis ad collationem de pace in Germania habendam mittendis, ſuo nomine juraturos. Id præſtitum in Romana Synodo V. anno MLXXVIII. decimo-tertio Kalendas Decembris celebrata, ut conſtat ex Actis, & ex Paulo Benriedenſi in Vita Gregorii VII. ſcribente: *Anno ab Incarnatione Domini* MLXXVIII. *Pontificatus verò Domini Gregorii VII. Papæ ſexto, decimo-tertio Kalendas Decembris, Indictione II. congregata eſt Synodus Romæ in Eccleſia Salvatoris, in qua juraverunt Legati Henrici & Rodulphi, quiſque pro Domino ſuo, quòd nullis dolis colloquium Legatorum Sedis Apoſtolicæ in Teutonico Regno habendum impedient.*

Anno MLXXIX. menſe Februario, Sextam Romæ Synodum habuit *Gregorius VII.* in qua Legati Re» gis *Rodulphi* contra *Henricum* proclamarunt, » quòd nulli loco, nullique perſonæ parcens, Re» gionem Tranſalpinam contereret & conculca» ret; neminem debitus honor vel reverentia tue» retur; & ceu vilia mancipia non modò Sacerdo» tes, ſed etiam Epiſcopi & Archiepiſcopi cape» rentur, vinculiſque manciparentur, partimque » trucidarentur. Decreverunt ergo quamplures » Concilii, in illius tyrannidem gladium Apoſto» licum debere evaginari: ſed diſtulit Apoſtolica » manſuetudo, inquit *Paulus Benriedenſis* in Actis Gregorii VII. Ad eam manſuetudinem per ſe propenſus Pontificis animus magis inflexus eſt Sacramento ab Oratoribus *Henrici* & *Rodulphi* Regum præſtito, quo Dominorum ſuorum nomine jurarunt, ipſos miſſis novis Oratoribus, Legatis Romanæ Sedis ſecurum iter procuraturos, & eorum judicio parituros. Hujuſmodi juramentorum formula extat in Actis Synodi, & à Paulo Benriedenſi in Vita Gregorii VII. deſcribitur. Miſſi ſunt de conſenſu Patrum in Germaniam Legati, *Petrus Igneus* Albanenſis Epiſcopus S. R. E. Cardinalis, vir ſanctiſſimus, & *Udalricus* Patavinus Antiſtes, ut *Bertoldus* in Chronico, & *Hugo Flaviniacenſis* teſtantur. At *Paulus Benriedenſis*, cui præ illis credendum eſt, *S. Altmannum* Paſſavienſem Epiſcopum, qui & Patavienſis ab illius ævi Scriptoribus vulgò dicitur, *Petro Igneo* in iſta legatione ſocium adjungit, & ut *Gregorii VII.* manſuetudinem, ſummumque ſtudium pacis demonſtret; iſtud fragmentum refert Epiſtolæ quam ad ipſos dedit: *Sic vos utrique parti communes, & ab omni ſuſpicionis nævo, quantum in vobis eſt, cum divinæ gratiæ adjutorio exhibete immunes, ut juſtitiæ ſemper, & nullo modo partibus faveatis, ſicut habetis formam noſtram: qui videlicet, poſtquam judicium tanti hujus negotii in manu B. Petri commiſſum eſt, nihil aliud teſtibus vobis intendimus, niſi ut per juſtitiæ ſemitam incedamus. Ad nullam partem ſinceritatem Apoſtolicæ diſcretionis inflexìmus, nullis promiſſionibus aut terroribus ceſſimus, nec aliud umquam, Deo protegente, acturos nos eſſe confidimus.* Adversùs hæc verò nec *Sigebertus* ad annum MLXXVII. nec Autor Apologiæ pro *Henrico*, ſtudiis partium abrepti, eorùmque hac in parte exſcriptores, *Matthæus Paris*, *Godefridus Viterbienſis*, *Helmoldus*, & *Albertus Stadenſis* audiendi ſunt: Cùm enim de *Gregorii VII.* Geſtis agitur, nullus (ut opinor) teſtis ipſi *Gregorio* Pontifici ſanctiſſimo anteponendus.

Gregorii VII. animus ad manſuetudinem per ſe propenſus.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 318. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Injecto Papa eligitur Rex à Germanis.*

R. *Rodulfum* abſque *Gregorii VII.* conſilio Germaniæ Regem electum, firmis argumentis probavi. Mera facti Quæſtio eſt. At, inquiunt RR. Cenſores, *Id autem Natalis, ut fundet ſuam opinionem, non pertinere ad Papam conſtituere Reges.* R. Non hæc privata opinio mea, ſed Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ.

ARTICULUS VIII.

Gregorius VII. Henricum Regem in eadem & graviora crimina prolapſum excommunicavit, & exauctoravit.

ANno Chriſti milleſimo octogeſimo, Indictione III. *Gregorius VII.* Concilium Romæ celebravit, quod inter ejus Concilia ſeptimum numeratur. Ad quod Legati *Rodulphi* Regis & Teutonicorum Principum, novas querimonias adversùs *Henricum* Regem protulerunt; 1. Quòd Regni adminiſtrationem contra Sedis Apoſtolicæ interdictum uſurpaſſet. 2. Quòd tyrannidem exerceret, omnia circumquaque ferro, præda, incendiis devaſtans. 3. Quòd Epiſcopos ſuæ nequitiæ repugnantes & Sedi Apoſtolicæ addictos crudeliter è Sedibus ſuis expuliſſet, ac in eorum locum fautores ſuos intruſiſſet. 4. Quòd Magdeburgenſem Archiepiſcopum occidiſſet, Vormatienſem adhuc in vinculis detineret. 5. Quòd multa hominum millia ejus factione cæſa eſſent, quamplures Eccleſiæ ablatis Reliquiis incenſæ & penitus deſtructæ. Poſtremò quòd colloquium, quod pro inquirenda juſtitia & pace componenda fieri decreverat Apoſtolica Sedes, ipſe contra fidem Sacramenti ab Oratoribus ſuis, nomine ſuo præſtiti impediviſſet. His excitatus Pontifex, Sententiam excommunicationis & exauctorationis in *Henricum* Regem protulit, *Auſcultante atque aſpirante Concilio* (inquit Paulus Benriedenſis.) Hæc Sententia incipit his verbis: *Beate Petre Princeps Apoſtolorum, & tu Beate Paule Doctor Gentium, dignamini, quæſo, aures veſtras ad me inclinare.* Verba Sententiæ palmaria hæc ſunt: *Ego, ſicut vos mihi teſtes eſtis, uſque hodie nullam partem diſpoſui adjuvare, niſi eam cui plus juſtitia faveret. Et quia putabam quòd injuſtior pars colloquium nollet fieri, ubi juſtitia ſuum locum ſervaret, excommunicavi & anathemati alligavi omnes perſonas, ſive Regis, ſive Ducis, aut Epiſcopi, aut alicujus hominis, qui colloquium aliquo ingenio impediret ut non fieret. Prædictus autem Henricus, cum ſuis fautoribus, non timens periculum inobedientiæ, quod eſt ſcelus idololatriæ, colloquium impediendo, excommunicationem incurrit, & ſeipſum Anathematis vinculo alligavit, magnamque multitudinem Chriſtianorum morti tradi, & Eccleſias fecit diſſipari, & totum pene Teutonicorum Regnum deſolationi dedit. Quapropter confidens de Judicio & miſericordia Dei, ejùſque piiſſimæ Matris ſemper Virginis Mariæ, fultus veſtra auctoritate, ſæpe nominatum Henricum, quem Regem dicunt, omnéſque fautores ejus, excommunicationi ſubjicio, & anathematis vinculis alligo: & iterum Regnum Teutonicorum, & Italiæ ex parte omnipotentis Dei & veſtra, interdicens ei, omnem poteſtatem & dignitatem illi Regiam tollo, & ut nullus Chriſtianorum ei ſicut Regi obediat, interdico: omnéſque qui ei juraverunt, vel jurabunt de Regni dominatione, a juramenti promiſſione abſolvo. Ipſe autem Henricus cum ſuis fautoribus in omni congreſſione belli nullas vires nullám-*

que in vita ſua victoriam obtineat. Ut autem Rodulphus Regnum Teutonicorum regat & defendat, quem Teutonici elegerunt ſibi in Regem, ad veſtram fidelitatem ex parte veſtra dono, largior & concedo omnibus ſibi fideliter adhærentibus abſolutionem omnium peccatorum.... Sicut enim Henricus pro ſua ſuperbia, inobedientia, & falſitate à Regni Dignitate juſtè abjicitur, ita Rodulpho pro ſua humilitate, obedientia, & veritate, poteſtas & dignitas Regni conceditur. Extat hæc Sententia in Collectionibus Conciliorum, in Actis Romanæ Synodi VII. ſub Gregorio VII. in cujus etiam Vita illam exhibet *Paulus Benriedenſis.* Eamdem Chronico ſuo Virdunenſi *Hugo Flaviniacenſis* inſeruit. Secundùm hæc *Gregorius* coronam *Rodulpho* Regi miſit cum hac inſcriptione:

Roma dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho.

Ita refert *Otto* Friſingenſis lib. 1. de Geſtis Friderici I. Imperatoris, cap. VII. De his quoque *Gotfridus Viterbienſis* in Chronico, parte XVII. legendus eſt.

S c h o l i o n.

In hoc Articulo, pag. 328. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa exauctorando Regem, dicit Auctoritate Concilii id ſe facere.*

R. Non ego loquor eo loci, ſed Gregorius VII. Romanæ Synodo præſidens: *Fultus*, inquit, *veſtra Auctoritate*, &c. Si RR. Cenſoribus diſplicet quòd ita locutus ſit Gregorius VII. id imputari mihi non debet, qui Leges Hiſtoriæ ſecutus ſum, & Sententiam retuli, prout edita eſt in Collectionibus Conciliorum, in Actis Romanæ Synodi VII. ſub Gregorio VII. & in ejus Vita à Paulo Benriedenſi ſcripta, & ab Hugone Flaviniacenſi in Chronico Virdunenſi.

ARTICULUS IX.

Gregorius VII. Romanorum primus Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem, contra Patrum doctrinam, immo contra Verbum Dei. Hæcque privati Doctoris opinio, non Apoſtolicæ Sedis definitio.

ID aſſerit diſertè *Otto Friſingenſis*, nobilis, doctus, & probatus Hiſtoricus lib. VI. cap. XXXV. *Lego*, inquit, *& relego Romanorum Regum & Imperatorum geſta, & nuſquam invenio quemquam eorum ante hunc à Romano Pontifice excommunicatum, & Regno privatum: niſi fortè quis pro anathemate habendum dicat, quòd Philippus ad breve tempus à Romano Epiſcopo inter Pœnitentes collocatus, & Theodoſius à B. Ambroſio propter cruentam cædem à liminibus Eccleſiæ ſequeſtratus ſit.* Et cap. XXXVI. *Quanta autem mala, quot bella, bellorumque diſcrimina inde ſubſecuta ſint, quoties miſera Roma obſeſſa, capta, vaſtata, quòd Papa ſuper Papam, ſicut Rex ſuper Regem poſitus fuerit, tædet memorare. Denique tot mala, tot ſchiſmata, tot tam animarum, quàm corporum pericula, hujus tempeſtatis turbo involvit, ut ſolus ex perſecutionis immanitate, ac temporis diuturnitate, ad humanæ miſeriæ infœlicitatem ſufficeret comprobandam. Unde à quodam Eccleſiaſtico Scriptore denſiſſimis Ægypti tenebris comparatur.*

Et lib. 1. de Geſtis Friderici Imperatoris, cap. I. *Cùm ſub Imperatore Henrico, qui inter Reges Quartus, inter Imperatores Tertius ejus nominis invenitur, Imperium graviſſimè ſciſſum fuiſſet, partèque maxima Optimatum Principi ſuo rebellante, tota pene Regni latitudo ferro, flamma fœdaretur: Gregorius VII. qui tunc urbis Romæ Pontificatum tenebat, eumdem Imperatorem tanquam à ſuis deſtitutum, Anathematis gladio feriendum decernit. Cujus rei novitate eò vehementiùs indignatione motum ſuſcepit Imperium, quò numquam ante hæc tempora hujuſmodi Sententiam in Principem Romanorum promulgatam cognoverat.*

Idem aſſerit *Sigebertus*, Monachus Gemblacenſis, cujus teſtimonio etſi parum tribuam in his quæ *Gregorium VII.* ſpectant, quia Henricianis partibus penitus addictus fuit; audiendus tamen eſt cùm probos & eruditos Authores conſentientes habet. Sic porro ſcribit in Chronico ad annum MLXXXIX. agens de Urbani II. electione: *Nimirum (ut pace omnium bonorum dixerim) hæc ſola novitas, (non dicam hæreſis) necdum in mundo emerſerat, ut Sacerdotes illius qui dixit Regi, Apoſtata, & qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, doceant quòd malis Regibus nullam debeant ſubjectionem. Et licèt ei Sacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem, nec perjuri dicantur qui contra Regem ſenſerint, imò qui Regi paruerit, pro excommunicato habeatur; qui contra Regem fecerit, à noxa injuſtitiæ & perjurii abſolvatur.* Verba Sigeberti deſcripſit & ſua fecit *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali, lib. XXV. cap. LXXXIV.

Idem aſſerit *Gotfridus Viterbienſis* Chronicorum parte XVII. *Ante hunc Imperatorem*, inquit, *non legimus aliquem à Romano Pontifice excommunicatum, aut Imperio privatum.*

Idem aſſerit *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ad annum MCVI. *Henricum iſtum*, inquit, *hominem perverſum, & juſto judicio ab Eccleſia ejectum, omnibus revera ſuo tempore conſtabat manifeſtum... Ipſe autem primus eſt inter omnes Imperatores per Papam depoſitus. Scholaſtici certant, & adhuc ſub Judice lis eſt, utrum Papa Imperatorem poſſit deponere. Quam quæſtionem, cum ad nos non pertineat, indiſcuſſam relinquamus.*

Idem aſſerit *Onuphrius Panuinus* vir doctiſſimus O. A. Lib. IV. De varia Creatione Romanorum Pontificum: *Nam etſi*, inquit, *ante Romani Pontifices, tanquam Religionis Chriſtianæ capita, Chriſtique Vicarii, & Petri Succeſſores colerentur, non tamen auctoritas eorum ultra protendebatur, quàm in Fidei dogmatibus vel aſſerendis, vel tuendis. Cæterùm Imperatoribus ſuberant; ad eorum nutum omnia fiebant; ab iis creabantur: De iis judicare vel quicquam decernere non audebat Papa Romanus. Primus omnium Romanorum Pontificum Gregorius VII. armis Normannorum fretus, opibus Comitiſſæ Mathildis, mulieris per Italiam potentiſſimæ confiſus, diſcordiiſque Germanorum Principum bello civili laborantium inflammatus, præter Majorum morem, Cæſarem ipſum, à quo, ſi non electus, ſaltem confirmatus fuerat, non dico excommunicare, ſed etiam Regno Imperioque privare auſus eſt. Res ante ea ſæcula inaudita. Nam fabulas quæ de Arcadio, Anaſtaſio, & Leone Iconomacho circumferuntur, nihil moror.*

Hanc ſibi exauctorandi Reges poteſtatem non tribuit *Nicolaus I.* qui Sacerdotium olim cum Imperio conjunctum fuiſſe docet, ſed veri Regis & Pontificis adventu factam fuiſſe & dignitatum & munerum diviſionem, non verò ſubjectionem aut ſubordinationem. Ita ſcribit ad *Michaëlem* Græcorum Imperatorem: *Sed cùm ad verum ventum eſt Regem atque Sacerdotem, ultra ſibi nec Imperator Jura Pontificatûs arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorum uſurpavit. Quoniam idem Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus ſic actibus propriis & dignitatibus diſtinctis officia Poteſtatis utriuſque diſcrevit, ut & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro curſu temporalium tantummodo rerum Imperialibus Legibus uterentur: Quatenus*

Veterum Pontificum exemplis ac ſententiæ repugnant Gregorii VII. factum & privata opinio in depoſitione Henrici Regis.

tenus ſpiritalis actio carnalibus diſtaret incurſibus: & ideo militans Deo minimè ſe negotiis ſecularibus implicaret: ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſecularibus implicatus.

Hanc ſibi exauctorandi Reges poteſtatem non tribuit *Gregorius II.* Sanctiſſimus Pontifex qui ad *Leonem Iſauricum* Imperatorem ſcribebat: *Eccleſiæ præpoſiti ſunt Pontifices à Reipublicæ negotiis abſtinentes: & Imperatores ergo ſimiliter ab Eccleſiaſticis abſtineant, & quæ ſibi commiſſa ſunt, capeſſant.* Et in altera ad eumdem Epiſtola: *Quemadmodum,* inquit, *Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet, ac Dignitates Regias deferendi, ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones in Clero peragendi, &c. Vides, Imperator, Pontificum & Imperatorum diſcrimen. Si quiſpiam te offenderit, domum ejus publicas & ſpolias, ſolam illi vitam relinquens, tandémque illum etiam vel ſuſpendio necas, vel capite truncas, vel relegas, eúmque longè à liberis, & ab omnibus cognatis & amicis ſuis amandas: Pontifices non ita, ſed ubi peccarit quis & confeſſus fuerit, ſuſpendii vel amputationis capitis loco, Evangelium & crucem ejus cervicibus circumponunt, eúmque tamquam in carcerem in ſecretaria ſacrorúmque vaſorum æraria conjiciunt, in Eccleſiæ Diaconia & in Cathecumena ablegant, ac viſceribus ejus jejunium, oculiſque vigilias, & laudationem ori ejus indicunt: cúmque probè caſtigarunt, tunc pretioſum illi Corpus Domini impartiunt, & Sancto illum Sanguine potant: & cùm illum vas electionis reſtituerint, ac immunem peccati, ſic ad Dominum purum & inſontem tranſmittunt.... Perſequeris nos ac tyrannicè vexas militari carnalique manu: Nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus non habemus, invocamus Principem exercitûs omnis creaturæ ſedentem in cœlis Chriſtum.*

Hanc ſibi poteſtatem non tribuit *S. Martinus I.* nec ipſam exercuit adversùs *Conſtantem* Imperatorem, quamvis ab ipſo vexatus, quamvis orthodoxam Fidem ab ipſo peti videns, & Monothelitarum hæreſim ejus Typo aſſeri: Et in Epiſtola ad *Theodorum* de exilio ſuo ita ſcribit: *Quod autem præparati non fuerimus ad repugnandum, meiiùs judicavi decies mori, quam uniuſcujuſque ſanguinem in terram fundi.. Eadem itaque hora dedi me ipſum ad exhibendum Imperatori, & non reſiſtendum.*

Hanc ſibi non tribuit *Pelagius I. ad Childebertum* Regem ſcribens: *Quanto nobis ſtudio ac labore ſatagendum eſt, ut pro auferendo ſuſpicionis ſcandalo, obſequium Confeſſionis noſtræ Regibus miniſtremus, quibus nos etiam ſubditos eſſe Sancta Scriptura præcipiunt?*

Hanc ſibi non tribuit *S. Gregorius Magnus,* qui Imperatorem *Mauritium* Dominum ſuum appellabat, ſéque ejus juſſioni ſubditum profitebatur, Lib. II. Epiſtola LXII. *Ego verò,* inquit, *hæc Dominis meis loquens, quid ſum niſi pulvis & vermis? Ego quidem Juſſioni ſubjectus, eamdem Legem per diverſas terrarum partes tranſmitti feci; & quia Lex omnipotenti Deo minimè concordat, ecce per mea ſuggeſtionis paginam Sereniſſimis Dominis nuntiavi. Utrobique ergo quod debui exſolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quod ſenſi, minimè tacui.* Et in eadem Epiſtola Chriſtum inducit qui ſic Imperatorem alloquatur: *Ego Sacerdotes meos tuæ manui commiſi, & tu à meo ſervitio Milites tuos ſubtrahis.* Ibidem: *Poteſtas Dominorum meorum pietati cœlitus data eſt ſuper omnes homines.*

Hanc poteſtatem exauctorandi Reges ſibi non tribuit *S. Silverius,* qui calumniis opreſſus, è Sede dejectus eſt juſſu *Juſtiniani* Imperatoris: & in exilium Pataram Lyciæ civitatem deportatus. Hanc ſibi non tribuit *Agapetus* erga *Theodatum* Regem Gotthorum, qui ipſum Conſtantinopolim ad Imperatorem *Juſtinianum* coëgit proficiſci, facultatibus ad conficiendum iter neceſſariis ita deſtitutum, ut ſacra vaſa Regiis Arcanis ipſum oppignerare neceſſe fuerit. Hanc ſibi non tribuit *S. Joannes Primus,* qui à *Theodorico* Rege Gotthorum Ariano Conſtantinopolim miſſus, ut *Juſtinum* Imperatorem à vexandis in Oriente Arianis deterreret, Romam redux ab eo in vincula conjectus eſt; ibique ærumnis confectus, Martyr obiit.

Hanc ſibi non tribuit *Symmachus* adversùs *Anaſtaſium* impium Imperatorem, Hæreticis faventem, & *Acacio* communicantem: & Libello famoſo ab ipſo impetitus, ſolam poteſtatem excommunicandi Imperatorem ſibi vindicat, non ipſum exauctorandi, ut conſtat ex Epiſtola Apologetica quam ad ipſum ſcripſit, in qua Pontificiam cum Imperatoria comparans dignitatem ſolam diſpenſationem ſpiritualium Pontificibus tribuit, ac Imperatoribus parendum eſſe docet ab ipſis Summis Sacerdotibus, niſi aliquid contra Dei Legem præcipiant. *Conferamus,* inquit, *honorem Imperatoris cum honore Pontificis, inter quos tantùm diſtat, quantùm ille rerum humanarum curam gerit, iſte divinarum. Tu, Imperator! à Pontifice baptiſmum accipis, Sacramenta ſumis, orationem poſcis, benedictionem ſperas, pœnitentiam rogas: Poſtremò tu humana adminiſtras, ille tibi divina diſpenſat. Itaque, ut non dicam ſuperior, æqualis certè honor eſt,.. Fortaſſis dicturus es,* Omni Poteſtati nos ſubditos eſſe debere. *Nos quidem Poteſtates humanas ſuo loco ſuſcipimus, donec contra Deum ſuas erigunt voluntates. Cæterùm ſi omnis poteſtas à Deo eſt, magis ergo quæ rebus eſt præſtituta divinis. Defer Deo in nobis, & nos Deo deferemus in te.*

Hanc auctoritatem deponendi Reges ſibinon tribuit *Gelaſius I.* qui ad *Anaſtaſium* Imperatorem ſcribens, docet illum præſidere humano generi dignitate, quamvis in perceptione Sacramentorum Sacerdotibus ſubdatur. *Duo ſunt,* inquit, *Imperator Auguſte! quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas ſacra Pontificum, & Regalis Poteſtas. In quibus tantò gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis Regibus hominum in divino reddituri ſunt examine rationem. Noſti enim, Fili Clementiſſime, quòd licèt præſideas humano generi dignitate, rerum tamen Præſulibus divinarum devotus colla ſubmittis, atque ab eis cauſas tuæ ſalutis expetis, inque ſumendis cœleſtibus Sacramentis, eiſque ut competit diſponendis, ſubdi te debere cognoſcis Religionis ordine, potius quam præeſſe.* Et lib. *De Anathemate,* duo eſſe ait, *quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritatem ſacram Pontificum, & Regalem Poteſtatem, &c. Quantum ad ordinem pertinet diſciplinæ, ejus cui Imperium ſuperna diſpoſitione collatum cognoſcunt, Legibus ipſos quoque parere Religionis Antiſtites.*

Hanc ſibi non tribuit auctoritatem *Felix Tertius* adversùs *Zenonem* Imperatorem, qui Eutychianis favebat, *Acacium* tuebatur, *Henoticon* ediderat cauſæ fidei valde noxium, & Sedis Apoſtolicæ Legatos violaverat; ſed ſolùm apud ipſum de ipſomet conqueſtus eſt, ſuaſitque ut *Petri Moggi & Acacii* damnationi acquieſceret, nec Eccleſiæ libertatem opprimeret, ſed eam ſineret uti Legibus ſuis, ejúſque Decretis voluntatem ſuam in cauſis Dei ſubderet. *Puto,* inquit, *quòd vobis ſine ulla dubitatione ſit utile, ſi Eccleſiam Catholicam veſtri tempore Principatus ſinatis uti Legibus ſuis; nec libertati ejus quemquam permittatis obſiſtere, quæ Regni vobis reſtituit poteſtatem* (Baſiliſco ſcilicet Tyranno à Catholicis repulſo) *Certum eſt enim hoc rebus veſtris eſſe ſalutare, ut cùm de cauſis Dei agitur, juxta ipſius conſtitutum, Regiam voluntatem*

Sacerdotibus Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre: & Sacroſancta per eorum Præſules diſcere potiùs, quàm docere: Eccleſiæ formam ſequi, non huic humanitus ſequenda Jura præfigere: Neque ejus Sanctionibus velle dominari, cui Deus voluit Clementiam tuam piæ devotionis colla ſubmittere; ne dum menſura cœleſtis diſpoſitionis exceditur, eatur in contumeliam diſponentis.

Hanc ſibi poteſtatem adversùs *Valentem* Imperatorem Arianum *S. Damaſus* non tribuit, quamvis in Catholicos crudeli perſecutione graſſaretur. Hanc ſibi adversùs *Julianum Apoſtatam*, & *Conſtantium* Imperatorem Arianum non tribuit *S. Liberius*. Nam de Juliano *S. Gregorius Nazianzenus* ſcribit, ipſum *Dei Clementia* dumtaxat, & *Lachrymis Chriſtianorum* coërcitum fuiſſe; *cùm ſolum hoc contra Perſecutorem haberent remedium* (Oratione I. adversùs Julianum) Et *S. Auguſtinus* in Pſalmum cxxiv. explicans illa verba, *Non relinquet Dominus virgam peccatorum ſuper ſortem Juſtorum*, de Chriſtianis ſub Imperio *Juliani* militantibus ait: *Milites Chriſtiani ſerviebant Imperatori infideli. Ubi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum qui in cœlo erat. Quando volebat ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, Producite aciem, ite contra illam gentem, ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant Dominum æternum à Domino temporali; tamen ſubditi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali.*

Quòd verò *Conſtantium* ſpectat, illi ſe ſubditum profitebatur *Liberius* in iis quæ contra Dei & Eccleſiæ Leges non pugnarent, ut conſtat ex illius colloquio cum ipſo *Conſtantio*, apud *Theodoretum* Lib. II. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. XVI. Valeſianæ Verſionis: *Conſtantius Imperator dixit: Nos, quoniam & Chriſtianus es, & Epiſcopus noſtræ civitatis, idcirco te evocandum duximus, & admonendum, ut nefariæ dementiæ impii Athanaſii communionem abjicias....... Unum eſt quod quæritur. Te namque, ubi Eccleſiarum communionem fueris amplexus, Romam remittere volo. Aſſentire igitur paci & ſubſcribe, atque ita Romam revertere. Liberius dixit: Fratribus qui Romæ ſunt jam vale dixi. Potiores enim ſunt Eccleſiaſticæ Leges, quàm domicilium Romæ. Imperator dixit: Ergo trium dierum ſpatium habes ad deliberandum utrum ſubſcribens, Romam redire velis, aut ad cogitandum quem in locum cupias deportari. Liberius dixit: Trium dierum aut menſium intervallum non mutat ſententiam. Itaque mitte me quò voles. Biduo poſt Imperator, cùm Liberium accivisset, atque is de ſententia non decederet, eum Beræam Thraciæ relegari præcepit.*

Eumdem Principem his verbis convenit *Oſius* Cordubenſis Epiſcopus: *Tibi Deus Imperium commiſit, Nobis quæ ſunt Eccleſiæ concredidit: Et quemadmodum qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ ad te trahens, magno crimini obnoxius fias.* Datæ, *ſcriptum eſt*, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo, *Neque igitur fas eſt nobis in terris Imperium tenere, neque tu thymiamatum & Sacrorum Poteſtatem habes, Imperator!*

Supremam Regum in temporalibus poteſtatem probat ſacra Traditio.

Hanc ſibi deponendi Reges Poteſtatem non tribuebant Summi Pontifices tribus prioribus Eccleſiæ ſæculis ſub Ethnicorum Imperatorum perſecutionibus gementes, & ipſis nihilominus in iis quæ contra Dei Leges non erant, obedientiam præſtantes. Hæc enim erat Eccleſiæ doctrina, ut conſtat ex Origene in Epiſtolam ad Romanos, cap. 13. lib. noni. Ex *Tertulliano*, Lib. de *Idololatria*, cap. 15. *Reddenda ſunt*, inquit, *Cæſari, quæ ſunt Cæſaris. Bene quod appoſuit. Et quæ ſunt Dei, Deo. Quæ ergo ſunt Cæſaris? Scilicet de quibus tunc*

A *conſultatio movebatur, præſtandúſne eſſet cenſus Cæſari, an non? Ideo & monetam oſtendi ſibi Dominus poſtulavit, & de imagine, cujus eſſet, requiſivit; & cùm audiſſet, Cæſaris: Reddite, ait, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. Id eſt, imaginem Cæſaris Cæſari, quæ in nummo eſt; & imaginem Dei Deo, quæ in homine eſt: ut Cæſari quidem pecuniam reddas, Deo temetipſum. Alioquin quid erit Dei, ſi omnia Cæſaris?* Et infra: *Igitur*, inquit, *quod attineat ad honores Regum vel Imperatorum, ſatis præſcriptum habemus, in omni obſequio eſſe nos oportere, ſecundum Apoſtoli præceptum ſubditos Magiſtratibus, & Principibus, & Poteſtatibus, ſed intra limi-*
B *tes diſciplinæ, quouſque ab idololatria ſeparamur. Propterea enim & illud exemplum trium Fratrum præcucurrit, qui aliàs obſequentes erga Regem Nabuchodonoſor, honorem Imaginis ejus conſtantiſſimè reſpuerunt, probantes Idololatriam eſſe quicquid humani honoris modum ad inſtar divinæ ſublimitatis extollit. Sic & Daniel cætera Dario ſubnixus, tandiu fuit in officio, quandiu à periculo diſciplinæ vacaret. Nam id ne ſubiret, non magis leones Regios timuit, quàm illi Regios ignes.*

Et in Apologetico adversùs Gentes, Cap. xxix. & xxx. *Nos* (inquit) *pro ſalute Imperatorum Deum invocamus æternum, Deum verum, Deum*
C *vivum, quem & ipſi Imperatores propitium ſibi præter cæteros malunt. Sciunt quis illis dederit Imperium; ſciunt quà homines, quis & animam, ſentiunt eum Deum eſſe ſolum, in cujus ſolius poteſtate ſunt, à quo ſunt ſecundi, poſt quem primi, ante omnes, & ſuper omnes Deos. Quidni? Cùm ſuper omnes homines, qui utique vivunt, & mortuis antiſtant. Recogitant quouſque vires Imperii ſui valeant, & ita Deum intelligunt, adversùs quem valere non poſſunt, per eum valere ſe cognoſcunt. Cœlum denique debellet Imperator, cœlum captivum triumpho ſuo invehat, cœlo mittat excubias; cœlo vectigalia imponat. Non*
D *poteſt: Ideo magnus eſt, quia cœlo minor eſt. Illius enim eſt ipſe, cujus & cœlum eſt, & omnis creatura. Inde eſt Imperator, unde & homo antequam Imperator; inde Poteſtas illi, unde & ſpiritus.*

Et Cap. xxxiii. *Sed quid ego ampliùs de Religione atque Pietate Chriſtiana in Imperatorem? Quem neceſſe eſt ſuſcipiamus, ut eum quem Dominus noſter elegit. Ut meritò dixerim, Noſter eſt magis Cæſar, ut à noſtro Deo conſtitutus. Itaque in eo plus ego illi operor ad ſalutem, quòd non ſolùm ab eo poſtulo eam, qui poteſt præſtare, aut quod talis poſtulo, qui merear impetrare; ſed etiam quòd temperans Majeſta-*
E *tem Cæſaris infra Deum, magis illum commendo Deo, cui ſoli ſubjicio; ſubjicio autem, cui non adæquo..... Intereſt hominis, Deo cedere. Satis habeat appellari Imperator. Grande & hoc nomen eſt, quod à Deo traditur.*

Et Lib. ad *Scapulam*, Cap. I. *Chriſtianus nullius eſt hoſtis, nedum Imperatoris: quem ſciens à Deo ſuo conſtitui, neceſſe eſt ut & ipſum diligat, & revereatur, & ſalvum velit, cum toto Romano Imperio, quouſque ſæculum ſtabit; tandiu enim ſtabit. Colimus ergo & Imperatorem ſic quomodo & nobis licet, & ipſi expedit, ut hominem à Deo ſecundum, & quicquid eſt à Deo conſecutum, & ſolo Deo mi-*
F *norem. Hoc & ipſe volet. Sic enim omnibus major eſt, dum ſolo vero Deo minor eſt.*

Idem conſtat ex *S. Irenæo* Lib. v. adversùs Hæreſes, Cap. xxiv. *Ad utilitatem Gentilium*, inquit, *terrenum Regnum poſitum eſt à Deo, ſed non à Diabolo, qui numquam omnino quietus eſt, imò qui nec ipſas quidem Gentes vult in tranquillo agere, ut timentes Regnum humanum, non ſe alterutrum homines vice piſcium conſumant, ſed per Legum poſitiones repercutiant multiplicem Gentilium injuſtitiam. Et ſecundùm hoc Miniſtri Dei ſunt, qui tributa exigunt à nobis*,

à nobis, in hoc ipſum ſervientes, quæ ſunt Poteſtates à Deo ordinatæ. Manifeſtum eſt quoniam mentitur Diabolus dicens; Mihi tradita ſunt, & cui volo, do ea. Cujus enim juſſu homines naſcuntur, hujus juſſu & Reges conſtituuntur, apti his qui illo tempore ab ipſis regantur.

Idem conſtat ex *S. Juſtino Martyre*, in Apologia ad Antoninum Pium. *Cæterùm* (inquit) *eos qui minùs conſentaneam præceptis ejus* (Chriſti ſcilicet) *agunt vitam, Chriſtianique tantummodo dicuntur, à vobis quoque puniri rogamus. Vectigalia ſanè & collationes eis qui à vobis ſunt ordinati exactoribus, præ omnibus ubique inferre contendimus, quemadmodum ab eo ſumus inſtituti. Illo namque tempore accedentes quidam, percunctati ſunt ex illo, an Cæſari vectigalia pendere oporteat? Qui reſponſum hoc ab eo retulere: Dicite, inquit, mihi, cujus imaginem nummus habet? Qui ubi dixiſſent, Cæſaris:* Reddite igitur, *ait*, quæ Cæſaris ſunt Cæſari, & quæ Dei Deo. *Proinde nos ſolum Deum adoramus, & vobis in rebus aliis læti inſervimus; Imperatores ac Principes hominum eſſe profitentes, & ſimul precantes ut cum Imperiali poteſtate ſanam quoque mentem obtinere comperiamini. Quòd ſi nos hæc ita precantes, atque omnia noſtra in propatulum proferentes non curaveritis, aut reſpexeritis: Nihil nos quidem capiemus detrimenti, credentes, ac potiùs certò perſuaſum habentes, unum quemque pro factorum ſuorum meritis pœnas per ignem perpetuum daturum, juxtàque analogiam & comparationem acceptæ à Deo poteſtatis, rationem ab eo exactum iri.*

Idem conſtat ex *Theophylo Antiocheno* Lib. ad Autolycum: *Quæ cùm ita ſint*, inquit, *magis honorabo Regem ſive Cæſarem, non tamen eum adorando, verùm pro eo orando Deum, qui vere verus Deus eſt, adorabo, ſciens Cæſarem ab ipſo eſſe ordinatum. Dices ergo mihi: Quare Regem ſive Cæſarem adorare recuſas? Quia non ad id inſtitutus eſt ut adoretur, ſed ut legitimo, qui ipſi congruit, honoretur honore. Rex enim, ſive Cæſar, Deus non eſt, ſed meminerit ſe eſſe hominem à Deo in hanc Dignitatem promotum, non ut adoretur, ſed ut juſtè, quemadmodum Juſtitia exigit, judicet. Nam Regnum ſive Imperium, rerùmque adminiſtratio ipſi à Deo commiſſa & demandata eſt. Hinc Cæſar ſive Rex, neminem ſubjectorum aut Regem aut Cæſarem appellari vult. Regium enim ſive Cæſareum nomen ipſi ſoli competit, nec alius id vendicare audet... Regem quidem ſive Cæſarem honora, honora, inquam, magna cum benevolentia, ſubjectus ei exiſtens, & orans pro eo. Hæc enim faciens, Dei voluntatem exequeris. Nam divinæ Legis hic tenor eſt: Honora, fili mi, Deum & Regem, nec cuiquam eorum inobediens ſis. Subitò enim hoſtes ſuos ulciſcentur.*

Idem conſtat ex *Athenagora* in Apologia pro Chriſtianis, ad Imperatores Aurelium Antoninum & L. Aurelium Commodum. *Ut calumnias refellam*, inquit, *Religionis noſtræ rationes expono. Vos quidem in ſumma Imperii Majeſtate adeo conjunctis animis orbem gubernatis, ut inde cœleſtis etiam Regni contemplationem clariùs animo quis complecti queat. Ut vobis enim Patri & Filio in poteſtate ſunt omnia, Regno divinitus in vos collato,* (Regis enim Anima, *inquit Spiritus Propheticus*, in manu Dei eſt.) *ſic uni Deo & Filio ejus, hoc eſt, Verbo inſeparabili, ſubjecta ſunt omnia.*

Prioribus illis Patribus alios adjungo, qui ſub Chriſtianis Imperatoribus floruerunt, quorum eadem fuit de ſuprema Regum poteſtate doctrina: *Optatum Milevitanum* Lib. III. adversùs Parmenianum: *Meritò Paulus docet orandum eſſe pro Regibus & Poteſtatibus: etiamſi talis eſſet Imperator qui gentiliter viveret. Quantò quod Chriſtianus, quantò quòd Deum timens, quantò quod Religioſus, quantò quòd miſericors, ut ipſa res probat?.... Carthagine Principatum ſe tenuiſſe crediderat, & cùm ſuper Imperatorem non ſit niſi ſolus Deus qui fecit Imperatorem, dum ſe Donatus ſuper Imperatorem extollit, jam quaſi hominum exceſſerat metas, ut ſe ut Deum non hominem æſtimaret, non verendo eum, qui poſt Deum ab hominibus timeatur.*

S. Joannem Chryſoſtomum in Epiſtolæ ad Romanos Cap. XIII. Homilia XXIII. *Interea vero eas rationes quas commemoravi, non movet: Sed eas quæ Poteſtatibus ex debito obedire jubent, oſtendens quòd iſta imperentur omnibus & Sacerdotibus & Monachis, non ſolùm ſecularibus: id quod ſtatim in ipſo exordio declarat, cùm dicit:* Omnis anima Poteſtatibus ſuperminentibus ſubdita ſit: *etiamſi Apoſtolus, ſi Evangeliſta, ſi Propheta, ſive quiſquis tandem fueris; neque enim pietatem ſubvertit iſta ſubjectio. Eſt autem primæ conſtitutionis hujus juſtitia, quæ à fidelibus cogitationibus ac mentibus ſatis decora & honeſta, nimirum quòd à Deo ordinata ſint iſta. Non enim eſt poteſtas niſi à Deo..... Sed etiam ſi cum timore ut te Principi ſiſtas opus ſit, non putes ex eo cognominationem tuam dehoneſtari: Deus enim iſta exigit, ut creatus ab eo Princeps vires ſuas habeat.*

S. Ambroſium in Pſalmum XL. dicentem: *David quaſi Rex Legibus non tenebatur humanis: Deo tamen obnoxium ſe pro peccatis ſuis eſſe cognoſcit.* Et in Apologia pro Davide: *Nullis David Legibus tenebatur, quia liberi ſunt Reges à vinculis delictorum: nec enim ullis ad pœnam vocantur legibus, tuti Imperii Majeſtate.*

S. Hieronymum Epiſtola XXII. *Ad Dominum*, inquit, *pœnitens David loquitur;* Tibi ſoli peccavi. *Rex enim erat, alium non timebat.*

S. Auguſtinum Lib. V. *de Civitate Dei*, Cap. XXI. *Quæ cùm ita ſint*, inquit, *non tribuamus dandi Regni atque Imperii poteſtatem niſi Deo vero, qui dat fœlicitatem in Regno Cœlorum nonniſi ſolis piis; Regnum verò terrenum & piis & impiis, ſicut ei placet, cui nihil injuſtè placet..... Qui Mario, ipſe Caio Cæſari; qui Auguſto, ipſe & Neroni; qui Veſpaſianis, vel patri vel filio, ſuaviſſimis Imperatoribus, ipſe & Domitiano crudeliſſimo. Et ne per ſingulos ire neceſſe ſit, qui Conſtantino Chriſtiano, ipſe Apoſtatæ Juliano.*

S. Fulgentium Lib. I. ad *Traſimundum* Regem, Cap. II. *Quocirca cùm pro noſtra fide, in quantùm facultatem divinitus accepimus, liberè reſpondemus, nulla contumaciæ ſeu contumeliæ debemus ſuſpicione notari: cùm nec noſtræ humilitatis, nec Regiæ ſimus Dignitatis immemores, ſciamúſque Deo timorem, honorem Regibus exhibendum, Apoſtolica ita nos præmonente doctrina:* Reddite omnibus debita... Cui timorem, timorem; cui honorem, honorem. *Hujus timoris honoriſque manifeſta nobis B. Petrus aperuit diſcretione notitiam, dicens:* Sicut ſervi Dei omnes honorate, fraternitatem diligite; Deum timete, Regem autem honorificate. *Non autem parum Clementiæ tuæ dilectionis exhibet & honoris, quiſquis interroganti tibi hoc reſpondet, quod ad fidem pertinet veritatis. Competens igitur Manſuetudini tuæ deferimus honoris obſequium, cui Regalis apicem culminis divina cernimus largitate collatum. Nec tamen quemquam ſapientem fugit, quantò ſempiternus ille Rex Regum & Dominus Dominantium timore debeat ſuſpici, qui temporales etiam Reges præcipit honorari. Hunc ſi quis parum metuit, valde contemnit: Hujus qui non memorat honorificentiam, auget injuriam.*

Arnobium Juniorem, cui *Caſſiodorus*, *Euthymius*, & Gloſſa concinunt, in Pſalmum L. *Rex ſub nullo alio niſi ſub Deo ſolo agens, ipſum ſolum ſuper poteſtatem ſuam metuens, Deo ſoli peccavit.*

S. Gregorium Turonenſem in Concilio Pariſienſi anno DLXXVII. his verbis *Chilpericum* compellantem: *Si quis de nobis, ô Rex! juſtitiæ tramitem tranſcendere voluerit, à te corrigi poteſt. Si verò tu exceſſeris, quis te corripiet? Loquimur tibi, ſed ſi volueris, audis; ſi autem nolueris, quis te condemnabit, niſi is qui ſe pronuntiavit eſſe Juſtitiam?* Ita refert ipſe lib. V. Hiſtoriæ Francorum, cap. XIX.

Hincmarum Archiepiſcopum Remenſem Epiſtola XLI. ad *Hadrianum II.* Pontificem Maximum, in qua ubi de neceſſitate communicandi cum Rege multa præmiſit, hæc ſubdit: *Quæ omnia ſicut non ad accuſandum, ſic nec ad excuſandum in advocatione præfati Regis depromo, neque ad reſiſtendum veſtræ auctoritati, neque ad contradicendum veſtræ præceptioni, ſed conſulendum qualiter nos Epiſcopi, & ego præcipuè in quem tantam comminationem intentaſtis, erga Regem noſtrum gerere debeamus, cùm B. Auguſtinus Apoſtoli exponens ſententiam dicat: Apoſtolica, inquit, doctrina, ut omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit, & ut reddantur omnibus omnia, cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal,* &c. *ſalvo Domini noſtri cultu, conſtitutionis humanæ Principibus reddamus, quando & ipſe Dominus, ut nobis ſacræ hujus doctrinæ præberet exemplum, pro capite hominis, quo erat indutus, tributum ſolvere non dedignatus eſt. Jubentur etiam ſervi Chriſtiani, & Fideles boni Dominis ſuis temporalibus æquanimiter fideliterque ſervire, quos judicaturi ſunt, ſi uſque in finem iniquos invenerint; aut cum quibus regnaturi ſunt, ſi & illi ad verum Deum converſi fuerint. Omnibus tamen præcipitur ſervire humanis Poteſtatibus atque terrenis, quouſque poſt tempus præfinitum, ab iſtius ſæculi confuſione, tanquam de captivitate Babyloniæ, ſicut Jeruſalem liberetur Eccleſia. Ex cujus captivitatis occaſione ſi etiam terreni Reges, deſertis Idolis, pro quibus perſequebantur Chriſtianos, unum verum Deum & Chriſtum Dominum cognoverint & colant, pro quibus Paulus Apoſtolus jubet orare Eccleſiam, cùm perſequerentur Eccleſiam, ut ſecuram & tranquillam vitam agamus cum omni pietate & caſtitate, ſicut & ille populus in Babyloniam ductus per Jeremiam jubetur orare pro Rege Babyloniæ. Et B. Petrus dicit:* Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Dominum, ſive Regi, quaſi præcellenti. *Et item,* Dominum timete, Regem honorificate. *Omni humanæ creaturæ, inquit Doctor ſagaciſſimus, omni dignitati hominum, omni perſonæ, omni principatui, cui vos divina diſpoſitio ſubdi voluerit. Hoc eſt enim quod ait:* Propter Dominum, quia non eſt poteſtas niſi à Deo: Et qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. *Et item S. Auguſtinus in Sermone Evangelii S. Joannis: Leguntur, inquit, Leges manifeſtæ, ubi præceperunt Imperatores, eos qui præter Catholicæ Eccleſiæ Communionem uſurpant ſibi nomen Chriſtianum, nec volunt in pace colere pacis Autorem, nihil nomine Eccleſiæ audeant poſſidere. Sed quid, inquiunt, nobis & Imperatori? Sed jam dixi, de jure humano agitur: & tamen Apoſtolus voluit ſerviri Regibus, voluit honorari Reges, & dixit:* Regem reveremini. *Noli dicere, Quid mihi & Regi? Noli dicere poſſeſſiones tuas, qui & ipſa humana jura renunciaſti, quibus poſſidentur poſſeſſiones. Et ſi per jura Regum poſſidentur poſſeſſiones, non poſſunt ut Regi de Eccleſiaſticis poſſeſſionibus obſequium non exhibeant, ſicut Anteceſſores mei ſuis Anteceſſoribus exhibuerunt. Quapropter, Domne Pater Reverendiſſime, conſulite ſecundum Privilegium Sedis veſtræ ſubjectioni noſtræ, nec alia nobis cujuſcunque ſuggeſtione mandetis, unde inter Epiſcopalem auctoritatem & Regalem poteſtatem, inter Eccleſiam & Rempublicam tantum ſcandalum poſſit oriri, quod facilè ac ſine diſpendio Religionis vel detrimento Eccleſiaſticarum rerum poſtea non poſſit ſedari: quia ſicut Abraham dixit ad Dominum:* Abſit hoc à te, Domine, non eſt hoc tuum, qui judicas omnem terram. *Et hanc meæ ſubjectionis humillimam ſuggeſtionem ex benignitate ſuſcipite, qua primus Apoſtolorum non ſolùm minoris ſui Apoſtoli redargutionem pro ſimulatione ſuſcepit, verùm & minorum ſuorum quæſtionem, cur ad Præputiatos intraverit, ſatisfacere ac lenire curavit.* Hæc ſanè omnia *Gregorii VII.* ſententiam evertunt, remque novam & antea prorſus inauditam fuiſſe demonſtrant, Imperatoris ſive Regis à Romano Pontifice tentatam exauctorationem.

Supremam Regum in temporalibus poteſtatem Scriptura Sacra probat.

Adversùs eamdem ſententiam militant, eámque funditus demoliuntur Scripturæ Sacræ teſtimonia. *Regnum meum non eſt de hoc mundo* (inquit Chriſtus) Et, *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Apoſtolus ad Romanos Cap. XIII. *Omnis*, inquit, *anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas niſi à Deo. Quæ autem ſunt à Deo, ordinata ſunt. Itaque qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Idem docet Apoſtolorum Princeps, Epiſtola 1. Cap. II. *Subjecti*, inquit, *eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum; ſive Regi, quaſi præcellenti; ſive Ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum, quia ſic eſt voluntas Dei*, &c. *Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, Regem honorificate. Servi, ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis.*

Quid Gregorium in opinionem contrariam inducere potuerit?

Fatendum tamen eſt, mutatum *Gregorio VII.* & quibuſdam aliis Pontificibus, ac Authoribus, viſum eſſe Imperii ſtatum, & Imperatoriæ conditionem dignitatis, ex quo Imperium ad Germanos tranſlatum eſt, & Electores inſtituti; electioniſque examen & confirmatio ad Romanum Pontificem devoluta; nec ante inaugurati Imperatores, quàm honorificentiam, obedientiam, protectionem & conſervationem Jurium, & Privilegiorum, interdum & fidelitatem, Romanæ Eccleſiæ & ejus Capiti juraſſent. Abhinc enim magis obnoxios factos fuiſſe Apoſtolicæ Sedi & Romanis Pontificibus, ſunt opinati. Sunt præterea Jura quædam mixta, quæ eximiâ illâ dignitate Protectoris & Defenſoris Eccleſiæ Romanæ innituntur, & quæ Imperatoribus Paganis, Hæreticis, Schiſmaticis, legitimè Excommunicatis, non conveniunt: quibus adeo juribus ipſos exui poſſe, *Gregorius VII.* aliique Pontifices nonnulli ſenſere. Quæ quidem tolerabilior opinio eſt, nec Scripturæ Sacræ laudatis oraculis & SS. Patrum teſtimoniis repugnans. Sed terris, dominio, juribúſque merè temporalibus ipſos privari nunquam ab Eccleſia poſſe, quacunque de cauſa, niſi ſint ejus beneficiarii, hæc ipſa oracula & teſtimonia non probant tantùm, ſed demonſtrant. Scripturæ itaque Sacræ, Traditioni, & veterum Pontificum ante *Gregorii VII.* tempora exemplis omnino conſentaneum dogma eſt, nullam Eccleſiæ in temporalia Regum vel Principum, qui non ſunt ipſius Beneficiarii, vel indirectam convenire poteſtatem. A Veterum ſententia *Gregorius VII.* & qui ejus opinionem ſunt ſecuti, receſſere. Hos inter *Joannes Sareſberienſis* numerandus, in Epiſtola ad *Vuillelmum* Suppriorem Cantiæ, quæ inter Epiſtolas *S. Thomæ Cantuarienſis* à P. *Lupo* editas eſt LXXXIX. Libri II. ubi de *Alexandri III.* Actis contra *Fredericum I.* Imperatorem ita ſcribit: *Abſtulit ei etiam Regiam Dignitatem, ipſúmque Anathemate condemnavit, & inhibuit auctoritate Dei ne vires ullas amodo in bellicis congreſſionibus habeat, aut de Chriſtiano aliquo victoriam conſequatur, aut alicubi quiete & pace gaudeat, donec fructus pœnitentiæ condignos operetur. In quo ſecutus eſt exemplum Gregorii VII.*

Deceſſoris

Deceſſoris ſui, qui noſtra ætate Henricum Imperatorem, Eccleſiæ Privilegia convellentem deponens, in Concilio Romano ſimili Sententia condemnavit. Et quidem illa Sententia effectum ſortita eſt, & hanc de Privilegio Petri latam videtur ipſe Dominus confirmaſſe. Quoad execrationem, excommunicationem, dirarum imprecationem, *Gregorii VII.* in *Henricum* Imperatorem, & *Alexandri III.* in *Fredericum I.* juſtas fuiſſe Sententias, & Privilegio *B. Petri* latas fatentur omnes, quibus non eſt ignotum Principes illos Schiſmaticos fuiſſe. At quoad exauctorationem, eodem Privilegio & æquitate latam non conſentiunt Catholici Theologi. Poteſtatem ligandi & ſolvendi animas, *S. Petro*, & ejus Succeſſoribus Romanis Pontificibus, in tota quà latè patet Eccleſia, à Chriſto conceſſam; poteſtatem dirimendi controverſias Fidei, omneſque cauſas majores judicandi; Canones interpretandi, temperandique; & eorum executionem omnibus & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Preſbyteris, cæteriſque Clericis, ac Fidelibus toto orbe Chriſtiano imperandi: Eorum contumaces infractores cenſuris plectendi, ſecundùm eoſdem Canones, & mores Eccleſiarum antiquos, receptos, & probatos: non item exauctorandi Reges vel Imperatores, Romano Pontifici directè vel indirectè convenire, omnes propugnant. Gregorium VII. Alexandrum III. Gregorium IX. &c. ex eo in contrariam adductos ſententiam, quòd Imperatores fiduciarios Eccleſiæ Romanæ factos eſſe, falsò perſuaſum haberent. Qua etiam in opinione (quoad Imperatores Teutonicos, non quoad Reges Francorum, Hiſpanorum, Anglorum, cæteróſque ſupremos Principes) fuit *Arnulphus* Lexovienſis Epiſcopus, in Concilio Turonenſi ſub *Alexandro III.* è ſacro ſuggeſtu perorans. *Si ad veteres* (inquit) *recurramus hiſtorias, certum erit Prædeceſſores ejus Imperium non de alio jure, quàm de ſola Sanctæ Romanæ Eccleſiæ gratia percepiſſe. Nihil igitur plus juris vendicare Principes poſſunt, quam quod in eos contulit dignatio largientis.*

Anonymus in eleganti Tractatu *De poteſtate Papæ*, edito ad calcem Hiſtoriæ celebris Diſſidii inter *Bonifacium VIII.* & *Philippum Pulchrum* Regem Francorum, cujus tempore ſcribebat, pariter obnoxios eſſe negat Romanæ Eccleſiæ Chriſtianiſſimos Reges ac Imperatores. *Ad* XIV. (inquit) *ubi dicitur de confirmatione Imperatorum per Papam, dicunt aliqui, quòd ſicut Cardinalis Oſtienſis conſecrat Papam; & tamen poſt conſecrationem nullam juriſdictionem ſpiritualem habet ſuper ipſum Papam: E ita Papa confirmat Imperatorem, & etiam coronat; & tamen poſt confirmationem & coronationem, nullam juriſdictionem temporalem ſuper ipſum habet. Ego dico, quòd quicquid ſit de Imperatore, nunquam tamen ſuper Regem Franciæ habet Papa vel habuit aliquam temporalem juriſdictionem. Et hoc quia idem Rex habet Regnum, non per electionem, ſed per ſucceſſionem, nec unquam recipit à Papa confirmationem, vel coronationem*, &c.

Idem ſenſiſſe videtur *F. Joannes de Pariſiis* Ordinis FF. Prædicatorum Theologus Pariſienſis, lib. F *De Poteſtate Regia & Papali*, eodem tempore edito, cap. XVI. *Quod dicitur octavo* (inquit) *quòd Papa deponit Imperatorem: Reſpondeo, verum eſt, illum quem ipſe poſuit, qui ab ipſo accepit feudum; & ex cauſa rationabili. Tamen iſta argumenta ſunt de facto, & dicunt quid factum, non tamen quid fieri debeat.* Qua de re plura dixerat cap. XV. hoc exemplo concludens: *Legitur etiam, quod tempore Henrici Imperatoris, Romani juraverunt, non ſe Papam electuros ſine Imperatoris aſſenſu. Eſt igitur hoc obſervandum? Conſtat quod non. Hæc autem induxi, ut appareat, quia non* A *oportet ex talibus factis ſingularibus, quæ variis cauſis fieri poſſunt, argumenta juris ſumere.*

Anonymus qui *Somnium Viridarii* Carolo V. in Gallia regnante edidit, eodem penè modo loquentem inducit Militem. *Et quod dicitur, quòd Princeps ſecularis, ſeu Principes ſeculares, non poſſunt aliunde leges accipere, niſi priùs per Papam fuerint approbatæ: hoc poſſet concedi de Imperatore, quem Papa confirmat & coronat, & in quem Papa de Græcis poteſtatem tranſtulit Imperialem. Hoc autem non concederetur de Rege Franciæ, quem nec confirmat, nec coronat; nec ſibi quoad temporalia, ſubeſt in aliquo: Immo econtra, Eccleſia Gallicana ſubeſt Regi* B *Franciæ quoad temporalia. Et docet etiam experientia, quòd Reges Franciæ à tanto tempore quòd non eſt memoria in contrarium, Leges & Conſtitutiones Regales fecerunt, quæ nunquam per Romanum Pontificem, ſicut nec oportet, fuerunt approbatæ.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 329. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Gregorius VII. Romanorum primus Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem, contra Patrum Doctrinam, immo contra verbum D...*

C R. Quòd Romanorum primus Pontificum hanc auctoritatem ſibi tribuerit *Gregorius VII.* teſtantur Otto Friſingenſis, Sigebertus, Gotfridus Viterbienſis, Trithemius, Vincentius Bellovacenſis, Onuphrius Panvinus, quorum verba deſcripſi. Hæc mera facti quæſtio. Quod verò contra Patrum Doctrinam, immo contra verbum Dei hanc ſibi tribuerit auctoritatem, Doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ. Sanctiſſimus quidem Pontifex non exiſtimavit opinionem ſuam doctrinæ Patrum & verbo Dei eſſe contrariam; id enim ſi exiſtimaſſet, illam ſecutus non eſſet, nec ad praxim revocaſſet. Quòd verò modum loquendi Sacræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis hîc uſurpaverim, oſtendet propoſitionis meæ collatio cum ejuſdem Facultatis. Cenſuris in Librum *Antonii Sanctarelli* die 1. Aprilis 1626. & in Theſes *Franciſci Malagola* D die 4. Novembris 1682. editus. Excuſandus Gallus, opinionem ſequens in Gallorum omnium animis penitus inſitam; excuſandus Doctor Facultatis Pariſienſis, verbis ejuſdem Facultatis adhibens ad illius Sententiam exprimendam.

ARTICULUS X.

Nullius ſunt ponderis Argumenta, quibus novam illam ac ſingularem opinionem ſuam de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici & Eccleſiæ à ſe attributâ, probare nititur Gregorius VII. in Epiſtola ad Herimannum.

E ILlam exauctorandi Reges, & Subditos abſolvendi à juramento fidelitatis poteſtatem Sedi Apoſtolicæ convenire, probandum ſibi ſumit *Gregorius VII.* in Epiſtola ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum, qui ab ejus Sanctitate hujus quæſtionis elucidationem rogaverat, ut adverſariis reſpondere poſſet. Verùm, quibus nititur, momenta debilia ſunt. Primum petitur ex Chriſti verbis ad *S. Petrum*, Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam: & tibi dabo* F *claves Regni cœlorum: Et quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* A qua poteſtate Reges non ſunt excepti, cùm ſint de ovibus quas Filius Dei *B. Petro* commiſit.

Ligandi & ſolvendi poteſtas S. Petro & ejus ſucceſſoribus à Chriſto tradita, ad ſolas animas pertinet.

Verùm hæc ratio, qua *Gregorius VII.* ſuam ut privati Doctoris opinionem probat, nullius ponderis eſt, ſi adhibeatur locus ille Evangelicus ad aſſerendam Eccleſiæ poteſtatem in temporalia Regum qui ipſius Eccleſiæ non ſunt feudatarii, & ad probandum quòd Romano Pontifici conveniat auctoritas abſolvendi ſubditos à Sacramento fidelitatis

litatis. De ſolis namque peccatis, & cenſuris, Pœnitentiis & Remiſſionibus, intelligenda eſt Chriſti Sententia ligandi & ſolvendi poteſtatem *S. Petro*, & in ipſo omnibus Pontificibus tribuentis. Ita hunc locum exponunt Patres, quorum loca indicare ſatis erit: Origenes Tractatu I. in Caput XVI. Matthæi, S. Cyprianus Epiſtola XXXVII. ad Lapſos, & Lib. de Unitate Eccleſiæ, S. Hilarius Capite XVIII. in Matthæum, S. Pacianus in Epiſtola ad Sympronianum, S. Ambroſius lib. I. de Pœnitentia, Cap. II. & Enarratione in Pſalmum XXXVIII. Amphilochius in Oratione de Pœnitentia, S. Joannes Chryſoſtomus lib. III. de Sacerdotio, Homilia LV. in Matthæum, & Sermone I. de utilitate lectionis Scripturæ Sacræ; S. Hieronymus in Caput XVIII. Matthæi; S. Auguſtinus in Pſalmum CI. Concione II. Sermone VIII. de Verbis Domini ſuper Matthæum, & Homilia XXVII. inter quinquaginta; S. Leo Sermone II. in Anniverſario ſuæ Creationis, & Sermone II. de Natali SS. Apoſtolorum Petri & Pauli; S. Gregorius Magnus Homilia XXVI. in Evangelia; Venerabilis Beda in Caput XVI. S. Matthæi, & in XXI. S. Joannis, &c. Hi (inquam) omnes poteſtatem ligandi & ſolvendi *S. Petro* & Eccleſiæ traditam ad ſola peccata extendunt, ſoliſque animabus circumſcribunt. Philippus Celeſtini I. in Concilio Epheſino Legatus Actione III. ejuſdem loci expoſitionem genuinam & per traditionem in Eccleſia Romana conſervatam ſuggerit: *Seculis omnibus notum eſt*, inquit, *quod B. Petrus claves Regni cœleſtis accepit, ſolvendique ac ligandi peccata poteſtas ipſi data eſt.* Eamdem expoſitionem confirmat S. *Gregorius Magnus* in libro Sacramentorum in Feſto Cathedræ S. Petri hanc Orationem præſcribens: *Deus qui Beato Apoſtolo tuo Petro collatis clavibus Regni cœleſtis animas ligandi atque ſolvendi Pontificium tradidiſti, concede ut interceſſionis ejus auxilio à peccatorum noſtrorum nexibus liberemur.* Ita hanc Orationem exhibet Romana Editio Operum *S. Gregorii*, quæ *Gregorio XIII.* Pontifice Maximo curata, eique dicata eſt. Ad Gregorianam Orationem reſpectum habet B. *Petrus Damiani* Sermone I. de S. Joanne Evangeliſta, dicens: *Tacet is cui portæ inferi non prævalent, qui ligandi animas atque ſolvendi obtinet principatum.* Ad eamdem Orationem attendebat *Julius II.* in Diplomate XXIII. quod *Seraphinus Cherubinus* in Bullario refert: *Liquet omnibus fidei cultoribus*, inquit, *Beatum Petrum ab ipſo Salvatore noſtro Jeſu Chriſto Apoſtolorum Principem fuiſſe conſtitutum, eique ligandi ac ſolvendi animas cœleſti privilegio traditam eſſe poteſtatem.* Gregorianam Orationem iiſdem verbis exhibent Miſſale Romanum Pariſiis editum anno MDXX. typis *Franciſci Reginaldi*; Miſſale Romanum idem a *Paulo III.* reformatum anno MDXLIII. & Lugduni editum anno ſequenti, typis *Guillelmi Rovilli*, Breviarium Romanum Pariſiis editum anno MDXLIII. typis *Thielmani Kerveri*: idem Breviarium per *Franciſcum* Cardinalem *Guinognium* emendatum, & Pariſiis editum anno MDLXVI. typis *Guillelmi Merlini*: Diurnum Monaſticum, juxta ritum Monachorum Ordinis Benedictini Congregationis Caſinenſis, aliàs Sanctæ Juſtinæ de Padua, quod ex Decreto Capituli Generalis anno MDLXXXIV. reformatum, & à *Gregorio XIII.* approbatum, typis excuſum eſt Venetiis apud *Juntas* anno MDC. & Miſſale Ambroſianum, editum anno MDCXLVIII. Quæ cùm ita ſint, verba illa Chriſti, *Quæcunque ligaveritis*, &c. de poteſtate abſolvendi ſubditos à Sacramento fidelitatis quo Regi ſunt adſtricti, intelligi non debent; & qui ſic intelligeret, ac exponeret, peccaret contra Decretum Synodi Tridentinæ, &

A contra Profeſſionem Fidei ab ipſo præſcriptam. Decrevit ſcilicet Sancta Synodus Seſſione IV. *Ut nemo ſuæ prudentiæ innixus in rebus Fidei & morum ad ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, Sacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum quem tenuit & tenet Sancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum, aut etiam contra unanimum conſenſum Patrum, ipſam Scripturam Sacram interpretari audeat; etiamſi hujuſmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent: qui contravenerint, per Ordinarios declarentur, & pœnis à Jure ſtatutis puniantur.* B Gregorius verò VII. qui hoc loco uſus eſt: ea ratione poſſet fortaſſis excuſari, quòd illum adhibuiſſe duntaxat videatur ad probandum poteſtatem excommunicandi Reges, æquè ac cæteros peccatores contumaces, Eccleſiæ à Chriſto traditam, non autem ad probandum poteſtatem abſolvendi ſubditos à Sacramento fidelitatis, & ſupremos Principes, Eccleſiæ nullatenus feudatorios exauctorandi. Cùm enim utrumque Apoſtolicæ Sedi vindicare nitatur *Gregorius* in illa ad *Herimannum* Epiſtola, ſatis eſt ut ejus probationes ad alterutrum referantur. Id verba ejus oſtendunt: *Quòd autem poſtulaſti te quaſi noſtris ſcriptis juvari ac præmuniri contra illorum* C *inſaniam, qui nefando ore garriunt auctoritatem Sanctæ & Apoſtolicæ Sedis non potuiſſe Regem Henricum, hominem Chriſtianæ legis contemptorem, Eccleſiarum videlicet & Imperii deſtructorem, atque Hæreticorum fautorem & conſentaneum, excommunicare, nec quemquam à Sacramento fidelitatis ejus abſolvere, non adeo neceſſarium nobis videtur, cùm hujus rei tam multa & certiſſima documenta in Sacrarum Scripturarum paginis reperiantur.*

Non minùs abuſus eſt *Gregorius VII.* autoritate Apoſtoli I. ad Corinthios 6. dicentis: *Neſcitis quoniam Angelos judicabimus, quantò magis ſecularia?* D Propriam enim Sacerdotum poteſtatem eo loci *S. Paulus* non innuit, ſed communem Fidelium omnium in judicandis fratrum litibus, quæ de ſecularibus rebus moventur, facultatem, ſi ad ipſos cauſarum hujuſmodi arbitrium deferatur. Sanè ſi quotquot Angelos apoſtatas judicaturi ſunt, de Regibus judicium ferre poſſint; non modò Pontifex, ſed privatus quiſque de Fidelium grege, poterit de Regiis capitibus decernere; quo quid abſurdius?

Secundum momentum quod profert Gregorius VII. in illa Epiſtola, eſt *S. Gregorii Magni* auctoritas in Epiſtola ad Senatorem ſcribentis: *Si quis* E *verò Regum, Sacerdotum, Judicum, atque ſecularium perſonarum, hanc Conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens, contra eam venire tentaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe divino Judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat: & niſi ea quæ ab illo ſunt malè ablata, reſtituerit, vel dignâ pœnitentiâ illicitè acta defleverit, à ſacratiſſimo Corpore ac Sanguine Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in æterno examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat.* Ex quo loco ita colligit Gregorius VII. *Quòd ſi B. Gregorius Doctor utique mitiſſimus, Reges qui ſtatuta ſua ſuper unum Xenodochium violarent, non modò deponi, ſed etiam ex-* F *communicari, atque in æterno examine damnari decrevit, quis nos Henricum non ſolùm Apoſtolicorum Judiciorum contemptorem, verùm etiam ipſius matris Eccleſiæ, quantùm in ipſo eſt, conculcatorem depoſuiſſe & excommunicaſſe reprehendat, niſi fortè ſimilis ejus?*

Sed iſta probatio infirma eſt. Nam etſi Epiſtolam illam ut genuinam *S. Gregorii* admittamus: etſi clauſulam illam *Si quis verò Regum*, &c. additiciam non eſſe demus. (Quod tamen viri plerique doctiſſimi contendunt, quòd *S. Gregorius* eam in

ſimilibus

ſimilibus Privilegiis non uſurpaverit) inde colligi non poteſt S. *Gregorium* Sedi Apoſtolicæ tribuiſſe auctoritatem deponendi Reges, & abſolvendi ſubditos à Sacramento fidelitatis. Illa namque verba ſunt imprecantis, non imperantis, decernentis, ſeu judicantis; ſicut illa: *In æterno examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat.* Hujus generis eſt imprecatio illa Gregorii VII. in Sententia adversùs Henricum Regem lata: *Ipſe Henricus cum ſuis fautoribus in omni congreſſione belli nullas vires, nullámque in vita ſua victoriam obtineat.* Non abſimiles imprecationes illi S. *Gregorii* (ſi tamen ejus eſt) legi obſervavi jam olim in Conciliis Toletanis IV. Canone LXXV. VI. Canone III. & VII. Canone I. & in Teſtamento Sanctæ *Radegundis* apud *Gregorium* Turonenſem lib. IX. cap. XLII. & in Teſtamento *S. Remigii* nomine apud *Flodoardum* inſcripto, lib. I. Hiſtoriæ Eccleſiæ Remenſis, cap. XVIII. His adde *Aredii* Abbatis Attanenſis Teſtamentum, qui Donationis ſuæ violatoribus ſic imprecatur: *Si quis contra hoc Teſtamentum noſtrum venire voluerit ..... Et hic & in æternum per virtutes Sancti & Beati Domini Martini ſit excommunicatus & anathematizatus, & veniat illi maledictio quam Pſalmus continet in Judam Scariotis centeſimus-octavus.* Editum eſt à D. *Mabillonio* Tom. II. *Veterum Analectorum.* Solemnes olim fuiſſe in Fundationibus & Donationibus hujuſmodi imprecationes, probant Formulæ *Marculfi.* Prima libri II. ſic habet: *Si quis hanc voluntatem meam per quaſlibet adinventiones ſeu propoſitiones, ſicut mundus cottidie artibus & ingeniis expolitur, vel repetitor, convulſor etiam, aut tergiverſator extiterit, Anathema ſit. Et tam qui fecerit, quam qui faciendo conſenſerit, Anathema ſit. Et ſicut Dathan & Abiron hiatu terræ abſorpti ſunt, vivens in infernum deſcendat, & cum Gieſi fraudis mercatore, & in præſenti & in futuro ſeculo partem damnationis excipiat, & tunc veniam conſequatur, quando conſecuturus eſt & Diabolus,* &c. Similes continent imprecationes, *Villelmi* Comitis Teſtamentum de conſtructione Cœnobii Cluniacenſis, & alia pleraque Monumenta, quæ vir doctiſſimus Dominus *Mabillonius* indicat libro II. exquiſiti Operis *De Re Diplomatica*, Cap. VIII. Sanè hujuſmodi Execrationum formulas Reges ac Principes viros & fœminas in ſuis Diplomatibus XI. & XII. Seculo uſurpaſſe legimus, nec tamen ullam in aliorum Regum aut Principum, vel Pontificum, ad quos etiam illas pertinere volunt, temporalia ſibi tribuunt poteſtatem. Exemplo ſit *Agnetis* Comitiſſæ Pictavenſis Diploma in gratiam Angeriacenſis* Monaſterii anno circiter MXXXII. datum. *Si quis*, inquit, *in poſterum Rex aut Princeps, aut Dux, Comes, Vicecomes, aut qualibet perſona Eccleſiaſtica, vel ſecularis, hujus noſtræ Conſtitutionis Decretum reſcindere voluerit ..... Hereditatis & Honoris noſtri Dignitate perpetuò careat.* Idem conſtat ex Diplomate *Ranimiri* Aragonum Regis dato *Sancti Joannis Baptiſtæ* Cœnobio, ſecundùm Aragonenſis Decretum Synodi anno circiter MLXII. *Quicunque futurorum Regum, Succeſſorum noſtrorum, tranſgredientes & deviantes ab hoc Regali ſimul & Pontificali Decreto, tentaverit diſſolvere hanc Scripturam; in præſenti ſeculo omnipotens Deus, qui eſt juſtus Judex & Regum Rex, diſſolvat & dividat Regalem honorem & potentiam Regni eorum, átque illud ſe diligentibus & timentibus, & noſtra Decreta ſervantibus: Et in futuro ſeparati à conſortio omnium Chriſtianorum, interpellante pro eis Beato Joanne Baptiſta cum omnibus Sanctis, participentur in ſocietate cum Dathan & Abiron, & Juda Traditore in inferno inferiori, luentes pœnas perpetui incendii ſine fine per æterna ſecula. Amen.* Idem probat *Alfonſi*

Solemnes imprecationum formulæ non ſolùm in Pontificum Diplomatibus, ſed in Principum virorum ac fœminarum Donationibus, teſtamentis, &c. uſurpatæ.

a Saint Yrier. Attanum, Monaſterium ab eo fundatum in Diœceſi Lemovicenſi, vulgò S. Yrier de la Perche.

* S. Jean d'Angeli, in Diœceſi Santonenſi.

A Toloſani Comitis Charta de Portatico: *Si quis*, inquit, *homo vel fœmina hoc donum & hanc libertatem irrumpere voluerit, ſit maledictus & excommunicatus, & ira Dei veniat ſuper eum: & terra abſorbeat eum, ſicut Dathan & Abiron abſorbuit: deinde & inferni pœnas patiatur. Et etiam totus Toloſanus Populus cum gladiis, & baculis, & lapidibus, ſuper eum irruat, & interficiant eum omnes homines turpiter.* Quamvis igitur S. *Gregorio* tribuantur imprecationes illæ quæ in Privilegio Auguſtodunenſi leguntur, non ſequitur quòd poteſtatem deturbandi Reges Romano Pontifici convenire ſenſerit, ſicut Principes viri & fœminæ non ſenſerunt ſibi B convenire poteſtatem excommunicandi, licet excommunicationem ſuarum Donationum, Teſtamentorum, aut Privilegiorum violatoribus imprecati ſint: Nec Synodi, Pontifices, Epiſcopi, Reges, aut Reginæ penes ſe poteſtatem eſſe delendi aliquem de libro vitæ, decernendi ut vivus abſorberetur à terra, ut *Dathan* & *Abiron*, vel damnandi ad Inferos, ſicut *Judam Traditorem*, exiſtimarunt, quia has pœnas Decretorum ſuorum, Edictorum, Donationum, Teſtamentorum, Privilegiorum violatoribus imprecati ſunt & à Deo comminati. Sic & Græcorum Imperatores Legibus ſuis graves execrationes inſeruere adversùs eaC rum violatores: nempe ut *Deum hic ſibi adverſantem inveniant, & cœleſtes Poteſtates infeſtas: ante diem de hac præſenti vita migrent, atque etiam futura jacturam faciant: denique ut ſemen eorum perpetuam ignominiam ſentiat, ac panem mendicet.* Sic habet Novella I. *Leonis* & *Alexandri* Imperatorum in Jure Græco-Romano. Nec tamen hæc omnia pœnarum genera infligere ſe poſſe deliraabant. Ita licèt *S. Gregorius* ex uſu Pſalmi CVIII. cujus hic verſus, *Et Epiſcopatum ejus accipiat alter*, depoſitionis comminationem continet, Regibus, Sacerdotibus, Judicibus, Perſoniſque cœteris ſeD cularibus, Dignitatis & Honoris jacturam interminatus ſit, inde non conficitur poteſtatem exauctorandi Reges, aut quamlibet in eorum temporalia auctoritatem, penes Romanum Pontificem reſidere, vel eam fuiſſe *Sancti Gregorii* mentem. Senſum itaque *S. Gregorii* non eſt aſſecutus *Gregorius VII.* qui ex verbis imprecantis colligebat ipſum decreviſſe ut deponerentur Reges, qui Xenodochii Privilegium violarent. Nec ſanè veriſimile eſt voluiſſe *S. Gregorium* Principes ſupremos, quibus ipſe, quantumvis iniquis, maximam reverentiam exhibere conſuevit, pro delicto comparatione aliorum criminum minùs gravi, nempe ſi E Privilegium Auguſtodunenſi Xenodochio conceſſum violarent, ſuis dominiis, dignitatibus atque honoribus per Sententiam decretoriam privare: ex qua privatione maximæ in Republica perturbationes, cædéſque innumeræ conſequi ſolent, ut ſatis probat *Gregorii VII.* & *Henrici IV.* Germaniæ Regis Hiſtoria: Qui tamen *S. Gregorius* diſertè ſcripſit Epiſtola II. Lib. VII. Dei metum obſtitiſſe *ne in mortem cujuſlibet hominis ſe miſceret:* Ideoque ſe noluiſſe, licèt de facto poſſet, Longobardorum Reges ac Duces, acerbè vexantes EccleF ſiam, perdere. Lege quæ de hacce clauſula obſervavi in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Seculi VI. Cap. 4. Art. XVI. ubi de Scriptis *S. Gregorii Magni*: ubi etiam innui, hæc verba: *Si quis Regum, Sacerdotum*, &c. reſpectivè intelligi poſſe; ut Sacerdotibus quidem ſub pœna exauctorationis prohibeat, ne quid contra Privilegium Auguſtodunenſe moliantur; Regibus verò, Judicibus, aliiſque ſecularibus perſonis, ſub pœna excommunicationis. Quæ ſanè expoſitio appoſita & ſatis commoda eſt.

Tertium momentum quo nititur Gregorius VII. eſt

eſt exauctoratio Childerici III. Regis Francorum ex Merovingia ſtirpe poſtremi. *Zacharias*, inquit, *Regem Francorum, non tam pro ſuis iniquitatibus, quam eò quòd tantæ poteſtati non erat utilis, à Regno depoſuit, & Pippinum Caroli Magni Patrem in ejus loco ſubſtituit; omnéſque Francigenas à Juramento fidelitatis, quod illi fecerant abſolvit.* At depoſitionem *Childerici* à *Zacharia*, & abſolutionem Francorum à Juramento quo fidem ſuam ipſi obſtrinxerant, fabuloſam eſſe, luculentis argumentis demonſtravi Diſſertatione II. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi VIII. *Gregorio* itaque VII. obreptum eſt, falſaque documenta ipſi ſubminiſtrata fuere, vel potiùs undequaque corraſa ab eo qui ipſi erat ab Epiſtolis. Sanè ſibi in his præcipuè rebus obrepi potuiſſe *Gregorius VII.* non ægrè faſſus eſſet, qui in Epiſtola ad *Hugonem* Epiſcopum XXXI. Libri IX. ſcribit: *Noveris Prudentia tua, quia multa tanquam à nobis deferuntur, & ſcripta & dicta, nobis neſcientibus. Multa etiam ſubripi poſſunt nimis ad ſingula intentis, utpote diviſis ad plurima, & intentis ad maxima, quibus vehementer arctamur. Unde in hac cauſa, quod profectò minimè recordamur, ſi quid forte ſubreptum fuit, optatò magis amamus corrigere, quàm ab æquitate & rationis tramite deviare, vel aliis corrigenda relinquere.*

Falſa & apocrypha documenta Gregorio VII. ſubminiſtrata.

Neque hæc ſolùm de *Childerici* exauctoratione à *Zacharia* narratio, ſed & alia iſtius Epiſtolæ ad *Herimannum* capita, probant Sancto Pontifici non licuiſſe per otium diſcutere accurato criterio omnia momenta, quibus privatam illam ſuum, non Sedis Apoſtolicæ, de poteſtate exauctorandi Reges Sententiam confirmare nititur. I. Laudat Epiſtolam *Julii I.* ad Orientales, non quam refert *S. Athanaſius*, ſed quæ venerando *Julii* nomini ſuppoſita probatur ex falſa nota Conſulatus; & ex illis ipſis verbis quæ *Gregorius VII.* laudat: *Habet enim poteſtatem Romana Eccleſia ſingulari Privilegio conceſſam, aperire & claudere januas Regni Cœleſtis quibus voluerit.* Non enim pro ſua voluntate, ſed pro ſubjectorum meritis ligare & ſolvere Sacerdotes debent, ut *S. Gregorius* Magnus docet Homilia XXVI. in Evangelia. *Sæpe*, inquit, *in ſolvendis ac ligandis ſubditis ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur; unde fit ut ipſe hac ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privet, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubditorum moribus exercet. . . . . Cauſæ ergo penſandæ ſunt, & tunc ligandi atque ſolvendi poteſtas exercenda.* Aliud ſenſiſſe Julium I. incredibile eſt.

Secundò profert *Gregorius VII.* Epiſtolam *Clementis* Romani ad *S. Jacobum*, quæ certè ſuppoſititia eſt, cùm *S. Jacobus* multis annis obierit antequàm *S. Clemens* Pontifex renuntiaretur. Nec tamen *Gregorio VII.* hæc Epiſtola favet. Epiſcopum enim *In aliqua occupatione, mundialis negotii occaſione perplexum eſſe* vetat: quem *Judicem aut cognitorem ſecularium negotiorum ordinare non vult Chriſtus.* Cum itaque Regis deſtitutio vel creatio negotium ſit inter ſecularia maximè perplexum, Pontificibus, ex autore iſtius Epiſtolæ, non convenit.

Tertiò, aſſerit *Innocentium* Papam *Arcadium* Imperatorem excommunicaſſe, quia conſenſerat ut *S. Joannes Chryſoſtomus* à Sede expelleretur. At æqualium ſuppariúmque Scriptorum de hujuſmodi excommunicatione ſilentium ipſam fictitiam eſſe probat, *Idatii*, inquam, & *Proſperi* in Chronicis, *Socratis*, *Sozomeni*, *Theodoreti* in Hiſtoria & *Palladii* in Vita *S. Joannis Chryſoſtomi.* Et quæ ad ipſam aſſerendam obtrudi poteſt *Innocentii* ad *Arcadium* Epiſtola, poſt *Dionyſii Exigui* ætatem conficta eſt, qui ipſam in Codicem Canonum retuliſſet, uti complures alias ejuſdem Pontificis, in quarum nonnullis de *S. Joanne Chryſoſtomo* mentionem facit. Denique *Eudoxia*, quæ ſimul excommunicata dicitur, ante tres annos obierat, quo tempore grando inſolitæ magnitudinis Conſtantinopoli decidit, ut conſtat ex *Socrate*, *Sozomeno*, *Marcellino*, *Zoſimo*, & Faſtis Græcis. Hujus Epiſtolæ & Fabulæ architectum *Georgium Alexandrinum* Monachum, qui ad annum DCXX. vixit, & *Photium*, *Glycam*, *Nicephorum* ab ipſo deceptos, viri eruditi cenſent.

Quartò, *Gregorius VII.* aſſerit, *Theodoſium Magnum* Imperatorem à *S. Ambroſio* excommunicatum fuiſſe, & ab Eccleſia excluſum: quod æquè falſum eſt. Pœnitentiæ quidem *Theodoſium* addixit *S. Ambroſius*, & quoad uſque illam implevíſſet, aditu Mediolanenſis Eccleſiæ illum prohibuit, ſed ab Eccleſia ſimpliciter non excluſit, quem non invenit contumacem. Lege quæ de hoc Hiſtoriæ capite obſervavi in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Seculi IV. Cap. ultimo §. V. Quamquam etſi Communione à *S. Ambroſio* privatus fuiſſet *Theodoſius*, perperam inde colligeretur Reges à Romano Pontifice aut ab Epiſcopis, vel Synodis exauctorari poſſe. Imò *S. Ambroſius* Theodoſium *Auguſtiſſimum Imperatorem* vocavit, *& verecundia qua potuit, Imperiali arbitrio ſatisfecit*, ut Epiſtola 59. Lib. 7. profitetur.

Quintò, *S. Gregorium* laudans in Epiſtola ad *Mauricium* Imperatorem, XXXI. Libri IV. nec ejus verba refert, nec ſenſum exprimit. Sic habet nempe Gregorius VII. *Hæc, ſicut B. Gregorius in Epiſtola ad Mauritium Imperatorem directa commemorat, Conſtantinus Magnus Imperator, omnium Regum & Principum fere totius orbis dominus, evidenter intelligens, in Sancta Nicæna Synodo poſt omnes Epiſcopos ultimus reſidens, nullam Judicii Sententiam ſuper eos dare præſumpſit: ſed illos etiam Deos vocans, non ſuo debere ſubeſſe Judicio, verùm ſe ad illorum pendere arbitrium judicavit.* Sic autem S. Gregorius Magnus: *Eccleſiaſtica quoque teſtatur Hiſtoria, quia cùm Piæ Memoriæ Conſtantino Principi ſcripto oblatæ accuſationes contra Epiſcopos fuiſſent, libellos quidem accuſationis accepit, & eoſdem, qui accuſati fuerant, Epiſcopos convocans, in eorum conſpectu libellos, quos acceperat, incendit, dicens: Vos Dii eſtis à vero Deo conſtituti, ite, & inter vos cauſas veſtras diſcutite, quia dignum non eſt ut judicemus Deos.*

Sextò, ex Paſtorali *S. Ambroſii* hæc verba laudat: *Honor, Fratres, & Sublimitas Epiſcopalis, nullis poterit comparationibus adæquari. Si Regum fulgori compares, & Principum Diademati, longè erit inferior, quàm ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares: Quippe cùm videas Regum colla & Principum ſubmitti genibus Sacerdotum, & exoſculata eorum dextera, eorum orationibus credant ſe communiri.* At nec Paſtorale *S. Ambroſius* edidit, nec in aliis ejus Operibus hæc verba reperiuntur. Et hæc cujuſcunque ſint verba, ad Imperatoris exauctorationem trahi non poſſe, evidens eſt.

Denique, ex *Symmachi* Papæ Decretis hæc laudat: *Beatus Petrus perennem meritorum dotem cum hereditate innocentiæ miſit ad poſteros. . Quis enim Sanctum eſſe dubitet, quem apex tantæ Dignitatis attollit? In quo ſi deſint bona acquiſita per meritum, ſufficiunt quæ à loci Deceſſore præſtantur.* At in *Symmachi* Decretis hæc non habentur, ſed in Libello Apologetico *Ennodii* pro Romana Synodo. Quanquam ad *Symmachum* aliqua ratione pertinere dici poſſint, quia Libellum *Ennodii Symmachus* cum altera Synodo approbavit, eíque canonicam auctoritatem contulit, dicens: *Juxta veſtram omnium fiat voluntatem, & ut judicatis, Apoſtolicâ auctoritate, & inter Apoſtolica habeatur Decreta, & ſicut cætera Apoſtolica, ab omnibus teneatur, Decreta.* Innocentiam

tiam tamen ac ſanctimoniam perſonalem Pontificibus Maximis hoc *Ennodii* teſtimonio vindicare noluit *Gregorius*, ſed meritum ſummæ Dignitatis, & Officium extollere. Ut enim de experimentis nihil dicam, quibus Pontifices univerſos *Sancti Petri* ſanctimoniam in ſe non expreſſiſſe demonſtratur; qui ſanctiores ſunt, agnoſcunt ſe homines eſſe circumdatos infirmitate, pro ſuis populique peccatis Deo hoſtias offerunt, ſaluti ſuæ eò magis timent, quo ſe in excelſiori loco poſitos vident, & ſeveriorem à ſe ad Tribunal Chriſti exigendam rationem profitentur. Nec aliud de ſe ſenſiſſe *Gregorium VII.* Pontificem Sanctiſſimum verſimile eſt.

Pauci, quos facti ſui approbatores habuit, vel ſuaſores, *Gregorius VII.* vel quos Schiſmatis execratio juſtiſſima in aliud extremum præcipites egit, ſcilicet defectionem à Rege; nimirum *Altmannus*, Pataviensis Epiſcopus, *Anſelmus* Lucenſis, *Gebhardus* Saliſburgenſis, *Stephanus* Halberſtatenſis, melioribus rationibus *Gregorium* non defendunt, quàm ſuum ipſe factum tuitus eſt in Epiſtola ad *Herimannum* mox diſcuſſa. *Gebhardi* Orationem coram utriuſque partis, Regiæ ſcilicet ac Pontificiæ Epiſcopis & Proceribus habitam anno MLXXXI. refert *Bruno* in Commentario *De Bello Saxonico*, pag. 151. Tom. Scriptorum Rerum Germanicarum Editionis *Freheri*. Ejuſdem ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum Epiſtolam, qua perjurii ac perduellionis crimen ab Imperatoriis *Gregorio VII.* & ejus fautoribus objectum diluere nititur, apud *Tengnagellum*, inter *Vetera Monumenta contra Schiſmaticos*, legere eſt. *S. Anſelmum Lucenſem* ſcripſiſſe pro *Gregorio*, docet ejuſdem *Anſelmi* Pœnitentiarius in ejus Vita. *Stephani* Halberſtatenſis Epiſtolam ad *Walramum* Naumburgenſem Epiſcopum, nomine *Ludovici* Thuringiæ Comitis, pro *Gregorio*, idem *Tengnagellus* edidit. Sed pro *Henrici* Imperatoris juribus contra novum, & undecim pene ſeculorum ſpatio inauditum *Gregorii VII.* factum ſcripſere (ut *Bennonem* non nominandum omittam) *Wenericus* Vercellenſis Epiſcopus, vir eruditus & eloquens. Librum ſuum ſub perſona *Theodorici* Virdunenſis ad *Gregorium* ipſum *De diſcordia Regni & Sacerdotii* inſcripſit. *Walramus*, ſeu *Walerannus* Naumburgenſis Epiſcopus, Apologiam ſcripſit pro *Henrico* contra *Gregorium VII.* quam *Ulrichus Huttenus* edidit, ac *De unitate Eccleſiæ*, inſcripſit, eruditum ſanè ac amplectendum opus, niſi contumeliis in Sanctum Pontificem fœdatum eſſet. Hunc Librum *Wenerico* Vercellenſi Epiſcopo nonnulli perperam tribuunt: Non enim *Theodorici* Virdunenſis nomine conſcriptus eſt, nec ad *Gregorium VII.* directus, nec *De diſcordia Sacerdotii & Imperii* inſcribitur, ut *Wenerici* Liber inſcriptus erat, *Sigeberto* & *Trithemio* teſtibus: Nec Apologia illa characteres habet, quibus *Wenerici* Librum *Sigebertus* deſignat in Catalago Scriptorum Eccleſiaſticorum cap. 161. *Wenericus*, inquit, *Vercellenſis Epiſcopus ſcripſit Librum ſub perſona Theodorici Virdunenſis Epiſcopi ad Hildebrandum ſive Gregorium Papam*, De diſcordia Regni & Sacerdotii, *non eum increpans*, *ſed ut ſeniorem obſecrans & patrem*, *& amicabili inductione*; *quaſi affectu docentis ſuggerens ei omnia*, *quæ contra Jus Legum*, *& fas Religionis eum feciſſe & dixiſſe divulgabat loquax fama.* Denique *Wenericus* obiit anno MLXXVII. *Gregorio VII.* ſuperſtite: Auctor verò Apologiæ, qua de loquimur, ad ſcribendum aggreſſus eſt anno poſt ejus obitum octavo, ut ipſe teſtatur. *Henricum* Imperatorem pariter tuiti ſunt contra *Gregorium VII. Otbertus* Leodienſis Epiſcopus cum ſuo Clero, & *Sigebertus* Cœnobii Gemblacenſis eruditus Monachus. *Gregorii VII.* Epiſtolam ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum *Sigebertus* ſcripto confutavit, ut ipſe teſtatur Cap. ultimo Libri *De Scriptoribus Eccleſiaſticis.* Æterno quidem digni ſunt vituperio Authores illi, quòd Schiſmate *Henrici IV.* ſe polluerint, & Pſeudopontifici adhæſerint contra *Gregorium VII.* ſed laude digni, quod ejuſdem *Henrici* Domini ſui Majeſtatem ac Jura tuiti ſint, ſi id ſervata unitate, caritate, & reverentia erga Sedem Apoſtolicam & legitimum Pontificem feciſſent. Cœterùm potiores ipſorum fuiſſe, quàm *Gregorii VII.* & paucorum in ejus ſtudia abreptorum, rationes, & magis conſentaneam Scripturæ Sacræ, Traditioni, & exemplis Sanctorum Pontificum, qui ante *Gregorium VII.* ſederant in *S. Petri* Cathedra, ſententiam, conſtat ex his quæ ſuperiùs diximus. Ne ad vim illarum *Gregorius VII. Anſelmus Lucenſis*, & alii nonnulli attenderent, ac earum pondere vincerentur, humani ingenii tenebræ, opinio præconcepta, *Henrici* flagitia, tyrannis, ſchiſma, prohibuere. At earum examen modeſtia & reverentia tranquillis temporibus à *Gregorio VII.* Pontifice alioqui Sanctiſſimo facilè impetraſſent. Id conjicere fas eſt ex ejus voluntate ad manſuetudinem erga Reges aliàs propensâ, cujus ſpecimen promicat in Epiſtola V. Libri IX. ad *Hugonem* Dienſem Epiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatum, qui *Guillelmum I.* Angliæ Regem duriùs tractaverat. *Præfatum Regem* (inquit) *in talibus ulteriùs ſine aſſenſu noſtro non exaſperet. Videtur enim nobis multò meliùs atque faciliùs, lenitatis dulcedine, ac rationis oſtenſione, quàm auſteritate vel rigore Juſtitiæ illum Deo lucrari, & ad perpetuum Beati Petri amorem poſſe provocari.* Accedit, quòd non tam proprio motu, quàm Cardinalium quorumdam & Aulicorum impulſu *Henrici* Regis exauctorationem aggreſſus eſt, teſte *Helmoldo* Presbytero in Chronico Sclavorum Lib. I. Cap. XXXIII. *Videntes* (inquit) *Cardinales, & ii qui de Curia ſunt, quia præ timore Sedis Apoſtolicæ contremiſcunt Poteſtates, & curvantur ii qui portant orbem, ſuggerunt Apoſtolico ut transferat Regnum ad alium virum, dicentes, Indignum eſſe ut talis regnet qui de publicis convictus eſt facinoribus.* Gravia verò mala *Gregorii* factum Eccleſiæ peperiſſe teſtatur. *Diſputaverint*, inquit, *de his, qui ſciverint, vel auſſi fuerint. Unum dicere licet, quòd Romana Eccleſia adhuc hodie luit factum illud.*

Gregorii VII. voluntas ad manſuetudinem erga Reges aliàs propenſa.

Non tam proprio motu, quàm aliorum impulſu, Henrici Regis exauctorationem aggreſſus eſt Gregorius VII.

Sanè dicere non potuit *Gregorius VII.* de opinione, factôque ſuo, quod *S. Leo* ad *Theodoretum* ſcribebat de ſuis contra Eutychianam hæreſim ad *Flavianum* Literis: *Quæ noſtro priùs Miniſterio Dominus definierat, univerſæ Fraternitatis irretractabili firmavit aſſenſu, ut verè à ſe prodiiſſe oſtenderet, quod priùs à Prima omnium Sede formatum, totius Chriſtiani orbis Judicium recepiſſet.* Exceptis enim paucis Præſulibus, *Mathildæ* Comitiſſa Religioſiſſima, aliiſque devotis fœminis, quæ *Gregorii* partes contra *Henricum* ſequebantur; & Saxonibus conjuratis, Chriſtianus orbis reliquus *Gregorii VII.* Sententiam, quatenus Imperatorem exauctorabat, non ſolùm de jure, ſed etiam de facto nullam exiſtimavit. Sed nec id ceu dogma fidei docuit aut credendum propoſuit *Gregorius VII.* quòd poteſtas exauctorandi Reges Romano Pontifici conveniat.

Gregorii VII. opinionem & factum Eccleſia univerſa non approbavit.

Nec ipſe definivit, ſeu credendum propoſuit Fidelibus, poteſtatem exauctorandi Reges Romano Pontifici competere.

Author Anonymus Apologiæ pro *Henrico*, ſeu Hiſtoriæ de ejus Vita, quam edidit *Urſtitius* inter illuſtres Rerum Germanicarum Hiſtoricos: *Qua ſurreptione*, inquit, *deluſus Apoſtolicus*, *ſimul & honore creandi Regis*, *quem ſibi fallaciter obtulerant*, *impulſus*; *Regem Banno innodavit . . . Abſolvit omnes à Juramento*, *qui fidem Regi juraverant . . . Quod factum multis diſplicuit*, *& aſſerebant*, *tam inefficaciter*, *quàm illicitè factum*, *quod factum eſt.*

Iralis,

Italis, poſtquam *Henricum* anno MLXXVII. *Gregorio* colla ſubmiſiſſe audierunt, & promiſiſſe quòd *Ad ejus Sententiam vel retineret Regnum, ſi objecta purgaſſet, vel æquo animo amitteret, ſi probatis criminibus, Regio deinceps honore indignus judicaretur: Interim vero nulla Regia Dignitatis Inſignia ſibi adhiberet, nihil circa rerum publicarum adminiſtrationem juxta conſuetudinem ſuo jure ageret:* Cùm, inquam, *Henricum* Regem tam indecoras conditiones accepiſſe audiverunt, ipſos Lambertus Scafnaburgenſis *fremuiſſe* refert, ac proclamaſſe, ipſum *fœdiſſima ſubjectione ſua fidem planè Catholicam, auctoritatem Eccleſiæ, dignitatem Reipublicæ prodidiſſe: tantùmque odium è brevi conflaverunt*, ut ipſum ad Majeſtatem tuendam contra Pontificis conatus coëgerint.

Anonymus Hiſtoriæ Franciæ Scriptor Monachus Floriacenſis in annum MCX. deſinens, apud *Duchesnium* Tom. IV. non ſolùm *Gregorii VII.* factum non approbat, ſed nec à Gallicana Eccleſia, in qua ſcribebat, coævus *Gregorio VII.* & *Henrico IV.* approbatum fuiſſe ſatis innuit, ita ſcribens: *Gregorius magna Synodo Romæ congregata, Henricum Imperatorem de quibuſdam criminalibus ad ſe delatis accuſabat. Imperator audiens ſe criminari, legitimam purgationem offert. Papa autem purgationem ejus negat ſe recepturum, ſed eum (cùm Imperio dignus non ſit) anathemate feriendum, niſi coronam Imperii deponeret. Quo nolente Imperium deponere, contra voluntatem totius penè Concilii, eum excommunicavit. Quæ res totum Eccleſiæ ſtatum turbavit*, &c. Tria docet ille Author, I. *Henricum* Imperatorem ſæpiùs accuſatum, legitimam ſemper purgationem & ſatisfactionem obtuliſſe, quam Papa repulerit. Secundò, à Papa contra totius penè Concilii voluntatem excommunicatum fuiſſe. Tertiò, excommunicatione illa totum Eccleſiæ ſtatum turbatum fuiſſe. At ſi *univerſæ Fraternitatis aſſenſu*, ſive *totius orbis Chriſtiani Judicio* recepta ac firmata fuiſſet *Gregorii VII.* in *Henricum IV.* Sententia & nova ejus de Eccleſiæ poteſtate in temporalia Regum opinio, totus Eccleſiæ ſtatus propterea turbatus non fuiſſet.

Præterea *Henricum IV.* inſuperhabita *Gregorii VII.* Sententia, in toto orbe Chriſtiano pro Imperatore agnitum habitúmque fuiſſe, colligitur ex omnibus Autoribus qui de bello ſacro ſcripſere. Hi nempe ipſum, etſi *Gregorii* Papæ Sententiâ confoſſum, ſemper *Imperatorem* appellant aut Regem: quod minimè ipſos facturos, ſi Sententiam illam ratam fuiſſe exiſtimaſſent, vel unum Cardinalis *Baronii* exemplum probat. Illos Autores appellare, & eorum loca indicare ſatis erit, ſcilicet *Anonymum* & *Fulcherium, ad annum* MXCV. *Albertum Aquenſem*, Lib. I. Cap. VII. *Guibertum Novigentinum* Abbatem Lib. III. Cap. II. *Guillelmum Tyrium* Lib. I. Cap. XIII. & XIV. Lib. VIII. Cap. XXIV. Lib. IX. Cap. VIII. Quo poſtremo loco ita ſcribit: *Saxonum populus, inter Germanicas nationes ferociſſimus, Romani Imperii juga ferre detrectans, & liberioribus habenis, excuſſâ diſciplinæ regulâ vagari cupiens, à Domino Imperatore Henrico defecerat: inque ſuâ adeo erat obſtinatus proterviâ, ut contra prædictum Auguſtum, Regem ſibi crearet, quemdam Comitem Radulphum nomine... Hâc injuriâ permotus Imperator, univerſos Imperii Principes ad ſe generaliter fecit evocari... Illi verò omnes Imperii gloriam æmulantes, certatim ſeipſos exponunt... Ex condicto igitur & Domini Imperatoris mandato, ad locum deſtinatum, die præfixa, infinita millia ſecum trahentes, adſunt de univerſis Imperii finibus tam Eccleſiaſtici quàm cæteri Principes, Saxonum regionem violenter ingreſſuri, & exacturi de tantis injuriis vindictam... Dux Godefridus, cum Aquila præcedens Imperatorem, verſus aciem, cui præerat Pſeudo-Rex Radulfus, contendens illuc aciem, cui præerat Imperator, direxit.* Si *Henricus* à *Gregorio VII.* excommunicatus & exauctoratus, Rex & Imperator fuit: Si *Rodulfus* ab eodem Pontifice Rex confirmatus *Pſeudo-Rex* habitus eſt, exauctorationis Sententiam a *Gregorio* latam, non ſolùm de jure, ſed etiam de facto, nullam & irritam fuiſſe, rectè ex *Guillelmo* Tyrienſi Archipræſule colligitur.

III. Deſiderius Caſſinenſis Abbas, quem Succeſſorem optavit, habuítque *Gregorius VII. Henrici* iterato anathemate confixi Literis acceſſitus anno MLXXXIII. ipſi reſpondit, *Pro ſalutatione debitum fidelitatis obſequium in fronte Epiſtolæ ſcribens.* Oranti Henrico: *Ut de acquirenda Imperii corona ipſi ſibi fautor exiſteret, facturum ſe pro viribus promiſit... Accepto ab Imperatore Præcepto aureâ munito Bullâ, de poſſeſſione totius Monaſterii, petitâ remeandi licentiâ, ad filios ſuos tandem atque ad Monaſterium rediit.* Ita refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi, Lib. III. Cap. XLIX. At ſi omni juramenti vinculo ſe, ac cæteros Imperatoris ſubditos, ſolutos exiſtimaſſet *Deſiderius* Abbas; nullum ipſi *fidelitatis obſequium* præſtitiſſet, Præcepta de Monaſterii poſſeſſione ab ipſo non poſtulaſſet; ſiquidem omni præcipiendi jure illum carere agnoviſſet. Cùm igitur Imperatorem conſtanter coluerit, *debitum fidelitatis obſequium* ipſi voverit, ab eo *Præceptum* ſeu Privilegium *de Monaſterii poſſeſſione* impetraverit, exauctorationem à *Gregorio VII.* factam, *cui cuncta Literis ſuis ſignificavit, & quid ſibi eſſet agendum, ut moneret oravit*, ipſomet *Gregorio* conſentiente, vel diſſimulante, nullam & irritam cenſuit. Atque eadem fuit Caſſinenſium omnium Monachorum ſententia.

IV. *Otto* Bambergenſis Epiſcopus Inveſtituram ab *Henrico* Imperatore acceptam in manibus *Paſchalis II.* abjurans, datis ad ejus Sanctitatem Literis, eumdem *Henricum* Dominum ſuum & Imperatorem appellat anno MCII. *In obſequio*, inquit, *Domini Imperatoris per aliquot annos degens, & gratiam in ejus oculis inveniens, ſuſpectam habens in manu Regis inveſtituram, ſemel & iterum cùm dare vellet, renui Epiſcopatum; nunc verò jam tertiò in Bambergenſi Epiſcopatu me ordinavit: In quo tamen minimè permanebo, niſi veſtræ placeat Sanctitati per vos me inveſtire & conſecrare.* Paſchalis Ottonem ſua communione, benevolentia, literis dignatus eſt, ipſum non reprehendit quod *Henricum* à *Gregorio VII.* exauctoratum, & à ſe novo anathemate percuſſum, ceu Imperatorem coleret: non poſtulavit ut ejus Imperium excuteret, ut ipſi parere deſineret: ſatis habuit quòd Sedem Apoſtolicam, ſéque legitimum Pontificem veneraretur, & acceptam ab Imperatore Inveſtituram ejuraret. Itaque non ſolùm *Otto*, ſed *Paſchalis* ipſe Sententiam exauctorationis à *Gregorio* VII. in *Henricum* latam, nullam & irritam eſſe ac ſemper fuiſſe cenſebant. *Ottonis* Epiſtolam & *Paſchalis* Reſponſum, in ejus Actis legere eſt apud *Caniſium* Tom. II. *Antiquæ Lectionis*.

V. *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici VI.* de *Henrico V.* ita ſcribit: *Henricus Imperator, vir affectus paterni, & totius humanitatis expers, genitorem Henricum crudeliſſimè perſecutus, exheredavit; & (ut ferebatur) nequiſſima captione tenens, inimicorum verberibus & injuriis, ut Inſignia Regalia redderet, nec aliquid in toto Regno proprium retineret, impiiſſimè coëgit.* Si exauctorationem *Henrici* Imperatoris à *Gregorio VII.* factam *Sugerius* Abbas juſtam exiſtimaſſet, & vim aliquam habuiſſe, non ſcripſiſſet *Henricum* Seniorem fuiſſe à filio exheredatum, ſed à violenta Regni uſurpatione depulſum;

ſum: nec injuriâ coactum dixiſſet ut Inſignia Regalia redderet, quæ injuriâ potiùs retinere dicendus erat, ſi juſtè fuiſſet exauctoratus. Itaque *Sugerius* Abbas Sententiam exauctorationis in *Henricum* à *Gregorio VII.* latam, injuſtam ac irritam exiſtimavit: idemque fuiſſe omnium Galliæ Præſulum de hoc *Gregorii* facto Judicium veriſimile eſt.

VI. In Galliis & Germania communem non fuiſſe opinionem quòd Romanus Pontifex Imperatorem exauctorare, ejuſque ſubditos à juramento fidelitatis abſolvere poſſet; adeóque *Gregorii VII.* Sententiam, quatenus Imperatoris exauctorationem decernebat, & ſubditos juramenti vinculo, quo ejus Majeſtati erant obſtricti, ſolvebat, nullam & irritam habitam fuiſſe, ex eo colligitur, quòd *Herimannus* Metenſis Epiſcopus à *Gregorio* poſtulaverit doceri, quomodo nova illa & inaudita autoritas quam ſibi tribuebat, adversùs eos qui ipſam negabant, probari poſſet. *Quod autem poſtulaſti* (inquit *Gregorius* Epiſt. XXI. lib. VIII.) *te quaſi noſtris ſcriptis juvari ac præmuniri contra illorum inſaniam, qui nefando ore garriunt, auctoritatem Sanctæ & Apoſtolicæ Sedis non potuiſſe Regem Henricum..... excommunicare, nec quemquam à Sacramento fidelitatis ejus abſolvere, non adeo neceſſarium nobis videtur*, &c. Poteſtatem excommunicandi Principes ſceleribus obſtrictos nullus tunc negabat: id negabant unum Germaniæ & Galliæ Præſules ac viri eruditi, abſtinendis ſuo merito Principibus Regiam poteſtatem tolli poſſe, & ſubditos à juramento fidelitatis abſolvi.

VII. Quodnam fuerit orbis Chriſtiani Judicium de ſua in *Henricum* Imperatorem exauctorationis Sententia, teſtatur ipſe *Gregorius VII.* Epiſtola III. Libri VII. ad Germanos ſcripta: *Quotquot*, inquit, *Latini ſunt, omnes cauſam Henrici, præter admodum paucos, laudant ac defendunt, & pernimiæ duritiæ ac impietatis circa eum me redarguunt.*

VIII. *Rodulphus* ipſe ex Suevorum Duce à Saxonibus aliiſque conjuratis ad Regnum evectus, cùm infœliciter ad Elſtram dimicaſſet, vulneratus in manu dextra, mortique proximus, ad familiares ſuos dixit: *Videtis manum dextram meam de vulnere ſauciam. Hac ego juravi Domino Henrico ut non nocerem ei, nec inſidiarer gloriæ ejus; ſed juſſio Apoſtolica, Pontificúmque petitio me ad id deduxit, ut juramenti tranſgreſſor honorem mihi indebitum uſurparem. Quis igitur nos finis exceperit, videtis, quia in manu unde juramenta violavi, mortale hoc vulnus accepi. Viderint ergo ii qui nos ad hoc inſtigaverunt, qualiter nos duxerint; ne forte deducti ſimus in præcipitium æternæ damnationis.* Ita refert *Helmoldus* Chronici Sclavorum lib. I. cap. XXIX. Agnovit itaque *Rodulfus*, *Henrici IV.* æmulus, ejus exauctorationem à *Gregorio VII.* factam, nullam eſſe, ac Regnum à Saxonibus ſibi iniquè delatum, à Pontifice injuriâ confirmatum: ſéque defectionis pœnas, vindice Deo, luere.

Non ignoro *Brunonem* in lib. de Bello Saxonico ſcribere, forti animo occubuiſſe *Rodulfum*, cúmque ſuos victores eſſe cognoviſſet, dixiſſe: *Nunc lætus patiar vivus & moriens, quicquid voluerit Dominus:* ut illos, quos de ſua morte videbat dolentes, conſolaretur: ſéque ex hoc vulnere non moriturum, fidenter pollicitum fuiſſe. Sed prætterquàm quod *Bruno* Saxonicus *Rodulphi* partibus devotus erat; cum *Helmoldo* conciliari poteſt: Fieri enim potuit ut initio de victoria lætus ac benè de vita ſperans, has fiduciæ plenas voces emiſerit; ſanitate deſperata, perduellionis ſuæ horrore perculſus, indebitum à ſe honorem uſurpatum fuerit confeſſus, & Romani Pontificis juſſione ac Epiſcoporum conſilio ad id ſe inſtigatum dixerit: Romani (inquam) Pontificis juſſione, qui ejus electionem confirmando, & coronam mittendo, animos ipſi ad umbratilem Majeſtatem pertinaciter tuendam addiderat, quamvis abſque ejus conſilio Germaniæ Rex electus fuiſſet à perduellibus.

IX. *Hermannus* poſt mortem *Rodulfi* Rex ſalutatus, Regium nomen & inſignia ſe uſurpaſſe agnovit, eáque depoſuit, *Henrico* Imperatori cedens. De ipſo Chronicon Hildensheimenſe hæc habet: *Anno* MLXXXII. *Indictione* IV. *Herimannus Regnum invadit.* MLXXXIII. *Indict.* V. *Roma capta eſt ab Henrico Rege... Herimannus, qui Regnum invaſerat, orientalem Franciam hoſtiliter ingreditur.....* MLXXXVI. *Indict.* VIII. *Saxones cum Suevis Wirceburch obſederunt, ad cujus liberationem Imperator cum magna manu venit... Herimannus nomen Regium deponit, & ipſe mox perit.* Idem habent Additiones ad *Lambertum Scafnaburgenſem.*

X. Saxones perduelles inconſtantiâ ſuâ teſtati ſunt *Henricum* Romanorum Pontificum fulminibus attritum, legitimum Imperatorem eſſe. *Henricum* enim, *quem multoties abjuraverant, receperunt*; anno MLXXXVII. ut *Bertoldus* teſtatur. *Henricus, Rex, defuncto Hermanno, pacificè Saxoniam ingreditur*, (inquit *Dodechinus* Abbas.)

XI. Anno MCII. Ad *Walerannum* Nevuburgenſem Epiſcopum Epiſtolam de Azymo & Fermentato ſcripſit *S. Anſelmus*, his verbis præfatus: *Scienti breviter loquor, ſi certus eſſem Prudentiam veſtram non favere Succeſſori Julii Cæſaris, & Neronis, & Juliani Apoſtatæ*, (Henrico) *contra Succeſſorem & Vicarium Petri Apoſtoli* (Paſchalem II.) *libentiſſimè vos ut amiciſſimum & reverendum Epiſcopum ſalutarem.* S. Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus tam agnoſcebat *Henricum* Succeſſorem Julii Cæſaris, & Neronis, & Juliani Apoſtatæ in Imperio, quàm agnoſcebat *Paſchalem II.* Succeſſorem S. Petri in Pontificatu: quamvis Imperatorem non ſolùm dignitatis, ſed & impietatis ac furoris Neronis & Juliani heredem ſignificaret, quatenus Schiſmate nefario Eccleſiam Chriſti lacerabat, ac legitimos Pontifices perſequebatur. Atque id unum in *Waleranno* reprehendebat, quòd *Henrico* faveret ut Schiſmatico, non ut Imperatori dumtaxat.

XII. Quid *Innocentius III.* doctiſſimus Pontifex de *Gregorii VII.* opinione ſenſerit, colligi poteſt ex Cap. *Per venerabilem, Qui filii ſint legitimi*, Lib. IV. Decretalium, quo Regem Chriſtianiſſimum nullum in terris Superiorem ac Judicem in temporalibus agnoſcere profitetur. Idem verò Judicium de aliis Principibus ſupremis, & nullatenus Eccleſiæ fiduciariis ferendum eſt. *Inſuper*, inquit, *cùm Rex Superiorem in temporalibus minimè recognoſcat, ſine juris alterius læſione in eo ſe juriſdictioni noſtræ ſubjicere potuit.*

XII. Sancto *Thomæ* Doctori Angelico perperam invidioſam hanc & erroneam opinionem nonnulli tribuunt poſt Cardinalem *Perronium* in Oratione ad III. Regni Ordinem. Profert Vir Illuſtriſſimus & doctiſſimus Sancti Doctoris locum ex Secunda Secundæ, Quæſt. X. Art. X. ubi ait, de Infidelium ſupra Fideles dominio differens: *Poteſt tamen juſtè per Sententiam vel Ordinationem Eccleſiæ Auctoritatem Dei habentis, tale jus dominii vel prælationis tolli: quia Infideles merito ſuæ infidelitatis, merentur poteſtatem amittere ſuper Fideles, qui transferuntur in filios Dei. Sed hoc quidem Eccleſia quandoque facit, quandoque autem non facit.* Profert alterum locum ex Quæſtionis XII. Articulo ſecundo, ubi ait: *Quàm citò aliquis per Sententiam denuntiatur excommunicatus propter apoſtaſiam à fide, ipſo facto ejus ſubditi ſunt abſoluti à dominio ejus, & juramento fidelitatis quo ei tenebantur.* Verùm (ut aliàs probavi, neque hìc repetere inutile erit aut faſtidio ſum; cùm in paucorum manibus mea illa Epiſtola verſetur)

Expenditur S. Thomæ ſententia de poteſtate Eccleſiæ in temporalia Regum.

In Epiſt. ad P. Franciſcum Mahaum Ord. Præd.

Tttt iij

Theologum Pariſienſem, De novis Launoii contra Summam S. Thomæ objectionibus.

verſetur) non is eſt *S. Thomæ* ſenſus, quem ipſi A Cardinalis *Perronius*, & alii quidam aſſingunt. Obſcuram eſſe hâc in quæſtione Doctoris Angelici mentem, viri alii eruditi ſenſere. *Joannes Barclaius*, in Examine Præfationis *Bellarmini*, ſic ea de re Cardinalem alloquitur: *Tu ipſe fateris, non facilè poſſe ſciri, quid de iſta re ſenſerit* (S. Thomas) *Ais enim lib. 5. de Romano Pontifice, cap. 1. De Sancto Thoma quid ſenſerit, non eſt tam certum. Tunc refers eum videri directam poteſtatem aſtruere, quia in fine ſecundi Sententiarum, dicit, in Papa eſſe apicem utriuſque poteſtatis; videri etiam pro indirecta facere, quia in Secunda ſecundæ Quæſt. XL. Art. II. dicit Prælatos poſſe diſponere de bellis, quatenus ordinantur ad bonum ſpirituale. Addo ego* (inquit Barclaius) *videri pro neutra facere, cùm in Primam ad Corinthios ſcribat: Apoſtolum nihil omnino juſſiſſe contra ſubjectionem quæ debetur Principibus, quia hoc eſſet contra Jus Divinum.*

Intelligendus eſt itaque *S. Thomas*, (ſi tamen duo ejus loca à *Perronio* Cardinali laudata Principes æquè ſpectent) de Principibus Infidelibus & Apoſtatis: quorum ditiones fiduciariæ ſunt Eccleſiæ, vel Principibus Catholicis. Eos enim vel dominio privare poteſt Eccleſia, vel Catholicos C Principes, quorum fiduciarii ſunt, ſpiritualibus pœnis adigere ad eos exauctorandos, ſi poteſtate ſuâ in Religionis everſionem, & nominis Chriſtiani perſecutionem abutantur. Si verò ſupremi ſint & Monarchæ, nullum jus ipſos abdicandi Principatu ac dominio tribuit Eccleſiæ *S. Thomas*: Quia Jus Divinum Eccleſiaſticâ Lege deſtrui non poteſt. Porro Juris Divini eſſe cenſet ut ſupremis Principibus ſemper ſubſint ac pareant ſubditi in omnibus quæ divinæ legi non adverſantur, nec ab eorum juriſdictione eximi umquam poſſint. Audienda ejus expoſitio in illa verba Capitis 6. Epiſtolæ 1. ad Corinthios: *Audet aliquis veſtrùm habens negotium adversùs alterum, judicari apud iniquos, & non* D *apud Sanctos?* In quæ ita ſcribit Lectione 1. *Sed » videtur eſſe contra id quod dicitur* 1. Petri 1. Sub» diti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, » ſive Regi tanquam præcellenti, ſive Ducibus » tanquam ab eo miſſis. *Pertinet enim ad Auctoritatem Principis judicare de ſubditis. Eſt ergo contra Jus Divinum, prohibere quòd ejus Judicio non ſtetur, ſi ſit Infidelis. Sed dicendum, quòd Apoſtolus non prohibet quin Fideles ſub Infidelibus Principibus conſtituti, eorum Judicio compareant, ſi vocentur: Hoc enim eſſet contra ſubjectionem quæ debetur Principibus: Sed prohibet quòd Fideles non eligant voluntariè Infidelium Judicium.*

Neque huic obeſt explicationi primus locus ex E Secunda Secundæ Quæſt. X. Art. X. prolatus. I. Quia de Principibus *S. Thomas* ibi non loquitur, ſed de aliis dominis, quorum ſervos eximi poſſe docet à ſervitute ut primùm baptizati ſunt, ſi ita ſtatueret Eccleſia; ſicut ſervi Judæorum jure Eccleſiaſtico à ſervitute liberantur ut primùm Chriſtiani fiunt. Hanc eſſe Doctoris Angelici mentem, conſtat ex Articuli contextu. *In illis*, inquit, *Infidelibus qui etiam temporali ſubjectione ſubjiciuntur Eccleſiæ & membris ejus, hoc Jus Eccleſia ſtatuit: Ut ſervus Judæorum, cùm fuerit factus Chriſtianus,* F *ſtatim à ſervitute liberetur, nullo pretio dato, ſi fuerit vernaculus, id eſt, in ſervitute natus. Et ſimiliter ſi Infidelis exiſtens emptus fuerit ad ſervitium. Si autem fuerit emptus ad mercationem, tenetur eum infra tres menſes exponere ad vendendum. Nec in hoc injuriam facit Eccleſia: quia cùm ipſi Judæi ſint ſervi Eccleſiæ, poteſt diſponere de rebus eorum. Sicut etiam Principes ſæculares multas leges ediderunt circa ſuos ſubditos in favorem libertatis. In illis verò Infidelibus, qui temporaliter Eccleſiæ, vel ejus membris*

Cap. 1. & 2. Extra, De Judæis, & Saracenis.

non ſubjacent, prædictum Jus Eccleſia non ſtatuit, licèt poſſet ſtatuere de jure: & hoc facit ad ſcandalum vitandum. Sicut etiam Dominus Matthæi 17. *oſtendit, quòd poterat ſe à tributo excuſare, quia liberi ſunt filii; ſed tamen mandavit tributum ſolvi, ad ſcandalum vitandum. Ita etiam & Paulus cùm dixiſſet, quòd ſervi dominos ſuos honorarent, ſubjungit, Ne nomen Domini, & doctrina blaſphemetur.*

Secundò, cùm ait S. Thomas: *Prædictum Jus Eccleſia non ſtatuit, licèt poſſet inſtituere de jure:* Non affirmat diſertè Eccleſiam id poſſe, cùm id facere non poſſit, quod graviſſimi ſcandali præbet B occaſionem; neque eſſe in cauſa ut nomen Domini & doctrina blaſphemetur, quod ex hujuſmodi ſtatuto conſequens fore Doctor Angelicus affirmat: ſed ex hypotheſi & figurâ quadam conceſſionis argumentum informat. Id eſt, Etiamſi jus illud inſtituere poſſet Eccleſia (quod tamen non poteſt) id non facit, *Propter vitandum ſcandalum, & ne nomen Domini & doctrina blaſphemetur*: quod Jure Divino cavere tenetur.

Tertiò *S. Thomas* dominium præexiſtens Infidelium ſuper Fideles ſolvi negat ex eò quòd ſubditi Chriſtianis Sacris initientur: *Quia dominium & prælatio introducta ſunt ex jure humano. Diſtinctio autem Fidelium & infidelium eſt ex jure divino. Jus autem divinum, quod eſt ex gratiâ, non tollit jus humanum, quod eſt ex naturali ratione. Ideo diſtinctio fidelium & infidelium ſecundum ſe conſiderata, non tollit dominium & prælationem infidelium ſupra fideles.* Quod autem ſubdit, *Poſſe per ſententiam Eccleſiæ tale jus dominii tolli*, de illis intelligitur Infidelibus, *qui etiam temporali ſubjectione ſubjiciuntur Eccleſiæ & membris ejus*: ut ipſe exponit, non de aliis. Cùm enim ad Sententiam ferendam neceſſe ſit ut is ſubditus ſit in quem fertur, is ſuperior qui ferendi auctoritatem ſibi ſumit: alioquin uſurpata auctoritas eſt, ac per ſe irritum Judicium: Et in Infideles *qui etiam temporali ſubjectione non ſubjiciuntur Eccleſiæ*, nullam habeat illa temporalem actoritatem; alioquin auctoritatem haberet in illos qui ſibi non ſunt ſubjecti, quod pugnat in terminis: ſequitur evidenter quòd in illos Infideles Sententiam ferre non poſſit, quâ ipſos dominiis ſuis ac rebus temporalibus exuat. Propterea cùm ſibi objeciſſet *S. Thomas* Chriſtianos aliquos fuiſſe de *Neronis* familiâ, ſecundùm illud Apoſtoli ad Philippenſes 4. *Salutant vos omnes Sancti, maximè autem qui de Cæſaris domo ſunt*: Reſpondet, *Quòd illa Prælatio Cæſaris præexiſtebat diſtinctioni Fidelium ab infidelibus. Unde non ſolvebatur per converſionem aliquorum ad fidem, & utile erat quod aliqui Fideles locum in familia Imperatoris haberent, ad defendendum alios Fideles.* Quamquam non ejuſdem Juris ſit ut quis de Principis domo ſit, & in ejus Aula militet, ac ut ejus ſit ſubditus: Jure enim Divino ſubditus eſt, eique fidelitatem debet, honorem, tributa, vectigalia, obedientiam in iis omnibus quæ contra Deum & Religionem non ſunt, nec humana poteſtas ulla vinculum iſtud ab ipſo Numine adſtrictum ſolvere poteſt: ſed quòd in Aula Principis verſetur, ac inter ejus domeſticos ſit adſcriptus, humani juris eſt; idque prohibere poſſet Eccleſia: niſi Principi aut Reipublicæ omnino neceſſaria eſſent domeſtica Chriſtianorum hominum obſequia ac miniſteria, & qua pollet in ipſos auctoritate, juberet ut in Aula manerent, ſibique ſalvâ religione miniſtrarent; Dominium verò vel prælationem Infidelium ſuper Fideles de novo inſtitui, ipſis conniventibus, aut (quod deterius eſt) procurantibus Chriſtianis, jure prohibet Eccleſia, ut docet S. Thomas: *Cederet enim hoc in ſcandalum & in periculum fidei. De facili enim illi qui ſubjiciuntur aliorum Juriſdictioni, immutari poſ-*

ſunt

ſunt ab eis quibus ſubſunt, ut ſequantur illorum imperium, niſi illi qui ſubſunt, fuerint magnæ virtutis. Et ſimiliter Infideles contemnunt fidem, ſi Fidelium defectus cognoſcant. Et ideo Apoſtolus prohibuit ut Fideles non contendant judicio coram Judice infideli. Et ideo nullo modo permittit Eccleſia, quòd Infideles acquirant dominium ſuper Fideles, vel qualitercumque eis præficiantur in aliquo Officio.

Neque etiam huic doctrinæ incommodat locus alter à *Perronio* Cardinali prolatus ex Articulo II. Quæſtionis XII. De fiduciariis namque Eccleſiæ Principibus explicari commodè poteſt, in quos non ſolùm ſpiritualem, ſed temporalem auctoritatem habet: ac proindè non ſolùm illos excommunicare poteſt ſi à Chriſtiana & Catholica Religione deficiant, ſed etiam illorum ſubditos ab eorum *dominio, & Juramento fidelitatis*, quo illis tenebantur, abſolvere. Prætereà, duplex eſſe dominium nemo neſcit, ſimplex unum, mixtum alterum. Simplex dicimus, quod res merè temporales ſpectat; quod legum ad quietem & tranquillitatem Reipublicæ ferendarum poteſtatem involvit, quod tributorum & vectigalium imponendorum, conſcribendi exercitus, coërcendi ſubditos, puniendi maleficos, &c. jus & auctoritatem complectitur. Quo jure Principum ſupremorum neminem, quamvis excommunicatum, quamvis à Chriſtiana & Catholica Religione Apoſtatam, quamvis Ethnicum, quamvis Tyrannum & Chriſtiani Perſecutorem nominis, privare Eccleſia poteſt: Neque verò hanc ipſi tribuit auctoritatem *S. Thomas*. Dominium mixtum vocamus, quo Principes Chriſtiani & Catholici rebus etiam Eccleſiaſticis protectionis titulo moderantur, & exterioris in Eccleſia Politiæ curam gerunt, Leges ferunt de Epiſcopis, Clericis, & Monachis; Concilia Nationalia convocant, Oecumenicis per Legatos interſunt, aut ſua ipſi præſentia ſacros illos Conventus cohoneſtant; ad Eccleſiaſtica Beneficia nominant, quædam etiam conferunt, aliquibus in Regnis; executioni Canonum invigilant, eam promovent, in eorum violatores civiles etiam pœnas decernunt. Jus illud mixtum *Conſtantinus Magnus* ſpectabat, cùm ad Epiſcopos diceret: *Vos quidem in iis quæ intra Eccleſiam ſunt, Epiſcopi eſtis: Ego verò in iis quæ extra geruntur, Epiſcopus à Deo ſum conſtitutus.* Propterea & *Euſebius Cæſarienſis* de illo ſcribit: *Verùm Eccleſiæ Dei præcipuè curam gerens, cùm per diverſas Provincias quidam inter ſe diſſentirent, ipſe velut communis omnium Epiſcopus a Deo conſtitutus, Miniſtrorum Dei Concilia congregavit. Nec dedignatus adeſſe & conſidere in medio illorum Conventu, cognitionis particeps fuit; ea quæ ad pacem Dei pertinent, cunctis procurans.* Hoc porro jure Eccleſia Principem Apoſtatam privare, & privatum declarare poteſt merito infidelitatis. Nec aliud intendit *S. Thomas* cùm ait: *Quàm citò aliquis per Sententiam denuntiatur excommunicatus propter apoſtaſiam à fide, ipſo facto ejus ſubditi ſunt abſoluti à dominio ejus, & juramento fidelitatis, quo ei tenebantur:* In iis ſcilicet quæ politiam exteriorem Eccleſiæ, mixtique dominii jura ſpectant, non in rebus merè civilibus, & ſimplicis jura dominii ſpectantibus. Sicut, ſecundùm hodiernam etiam Eccleſiæ Diſciplinam, Jure Patronatus excidunt viri nobiles, quibus id competit, ſi Hæretici fiant; vel in iis potiùs ſuſpenditur jùs illud & poteſtas nominandi ad Eccleſiaſtica Beneficia: cæteris verò feudorum juribus merè temporalibus non privantur, nec privari vel indirectè poſſunt. Alioqui non ſolus Pontifex Romanus, ſed quilibet ruris Curatus, villæ ſuæ pagique Dominum feudis ſuis, ac terris privare poſſet, ſi Paſchalem Communionem prætermittat, immo ſi tribus Dominicis continuis, abſque le-

Apud Euſeb. lib. IV. De vita Conſtantini, cap. 24. Et lib. I. c. XIV. Verſ. Valeſii.

A gitima excuſatione, à Miſſa Parochiali abſit: quibus in caſibus eum, ut Parochianos cæteros, excommunicatum denuntiat. Quo quid abſurdius ac ineptius excogitari poteſt?

Majorem præ ſe ferre difficultatem videtur *S. Thomæ* ad objectionem primam Reſponſio. Objecerat ſibi, Chriſtianos Milites *Juliano Apoſtatæ* paruiſſe, & ad ejus nutum pugnaſſe, nequaquam prohibente Eccleſia. Reſpondet, *Quòd illo tempore Eccleſia in ſuâ novitate nondum habebat poteſtatem terrenos Principes compeſcendi, & ideo toleravit Fideles Juliano Apoſtatæ obedire in his, quæ non erant* B *contra fidem, ut majus periculum fidei vitaretur.* Quibus verbis innuere videtur, non paſſuram Eccleſiam ut Fideles Imperatori Apoſtatæ obedirent, ſi majoribus viribus inſtructa fuiſſet.

Explicari tamen commodè poſſunt verba ſupra laudata, eo ſenſu, quòd Eccleſia terrenos Principes compeſcere facilè non poſſet, Sententiam excommunicationis contra ipſos ubique promulgando, & omnibus inhibendo Chriſtianis, ne cum Imperatore Apoſtata communicarent: quia perſecutionem in Chriſtianos atrociorem excitaſſet impius Princeps, ſi diris eum palam ac ſolemniter devoviſſet Eccleſia. Et ideo toleravit ut Fideles illi obe- C dirent; quia id prohibere nec poterat, nec debebat; pacemque cum ipſo, quantùm in ſe erat, ſervavit, ne impotentem ejus animum vehementiùs exacerbaret, ſicque majus periculum Religioni Chriſtianæ crearetur. Niſi ſic intelligatur *S. Thomas*, non video quis verborum illius ſenſus eſſe poſſit. Quam enim poteſtatem tunc Eccleſiæ defuiſſe ſignificaret ad Principes Apoſtatas compeſcendos? An ſpiritualem? At eamdem habuit adoleſcens Eccleſia, quàm adulta? An temporalem, quòd minor eſſet Chriſtianorum numerus, quàm ut Principes armis coërcere poſſet, ac ad officium D revocare? Sed nec talem poteſtatem Eccleſiæ de jure uſquam tribuit *S. Thomas:* & illam habebat de facto tempore *Juliani Apoſtatæ*. Plures enim in exercitibus Imperii conſcripti erant Chriſtiani Milites, quàm Ethnici, ut conſtat ex *Theodoreto* Lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. I. referente quòd *Jovianus* poſt *Juliani* mortem ab exercitu creatus Imperator, dixerit: *Ego cùm Chriſtianus ſim, talibus viris imperare non poſſum, nec Juliani exercitum regere, nefariæ doctrinæ præceptis imbutum. Ejuſmodi enim homines divina gratia deſtituti, facilè ab hoſtibus capiuntur, & ludibrio iiſdem eſſe ſolent. His auditis,* E *omnes uno conſenſu Milites hoc dixerunt: Ne dubites, Imperator, neve Imperium noſtrum velut improbum refugias. Imperabis enim Chriſtianis hominibus, & qui in pia diſciplina ſunt educati: Nam qui inter nos ætate ſunt provectiores, ipſum Conſtantinum doctorem habuerunt. Qui autem illos proximè ſequuntur, à Conſtantio inſtituti ſunt. Hujus verò nuper mortui breve Imperii tempus fuit, nec ſatis idoneum ad labem in deceptorum hominum mentibus altiùs defigendam.*

Idem conſtat ex *S. Gregorio Nazianzeno* Oratione III. quæ prima eſt adverſùs Julianum. *Uſque adeò,* inquit, *majori cura animique ſtudio & contentione in perniciem noſtram incumbebat, ut Perſicum bellum in-* F *ſtar nugarum & ludi cujuſdam haberet. Nec perſpiciebat quòd prioribus quidem perſecutionibus idcirco parva perturbatio & convulſio ſequebatur, quia nondum dogma noſtrum ad multos propagatum erat. Sed in paucis adhuc hominibus veritas hærebat, ſplendoremque deſiderabat. Nunc autem ſalutari doctrinâ longè lateque fuſâ, & apud nos præſertim dominante, Religionem Chriſtianam immutare, atque in diverſum movere conari, nihil aliud fuerit, quàm Romanorum Imperium convellere, ac de rerum ſumma periclitari.*

Nec Militibus Chriſtianis animi fortitudo, & zelus pro Chriſtiana fide ardens, intrepidus, invictus

ctus deerat, ut aliquid audax in *Julianum* aggrederentur, ſi id per Religionem & Jus Divinum licuiſſet. Plurimi ſiquidem ex illis ab ipſo decepti, cùm thus die largitionis Imperatoriæ in ignem conjeciſſent, nec Chriſtum negantes, nec de Idolis cogitantes; animadverſâ fraude, per forum cucurrerunt, atque in hæc verba exclamarunt: *Chriſtiani, Chriſtiani animo ſumus: audiant omnes mortales, & ante omnes Deus, cui & vivimus, & moriemur. Fidem datam, Chriſte Salvator, non fregimus: Beatam Confeſſionem non abjuravimus. Si quid manus peccavit, mens certè minimè ſecuta eſt. Imperatoris fraude circumventi, non auro ſauciati ſumus: impietatem exuimus, per cruorem purgamur.* Moxque ad Imperatorem convolantes, auro projecto exclamarunt: *Non dona accepimus, Imperator! ſed morte damnati ſumus. Non honoris causâ vocati, ſed ignominiâ notati ſumus. Da hoc beneficium Militibus tuis; Chriſto nos macta atque obtrunca, cujus unius Imperio ſubjicimur. Ignem igni repende: pro cinere illo in cinerem nos redige. Alios auro dona, quos accepiſſe poſtea non pœniteat. Nobis ſatis ſuperque eſt Chriſtus, quem inſtar omnium habemus.* Ita refert *S. Gregorius Nazianzenus* loco ſupra laudato. Quæ cùm ita ſint, veriſimile eſt *S. Thomam* qui ejus Opera legerat, ejúſque auctoritatem & doctrinam commendaverat I. P. Quæſt. LXI. Art. II. dicens: *Quamvis contrarium non ſit reputandum erroneum, præcipuè propter ſententiam Gregorii Nazianzeni, cujus tanta eſt in doctrina Chriſtiana auctoritas, ut nullus umquam ejus dictis calumniam inferre præſumpſerit, ſicut nec Athanaſii documentis:* Veriſimile (inquam) eſt *S. Thomam* non exiſtimaſſe, poteſtatem de facto Eccleſiæ defuiſſe ad coërcendum *Julianum Apoſtatam*, ipſum exuendo Imperio, & convertendo in ipſum exercitus; ſed defuiſſe de jure. Unde unâ *Dei clementiâ, & lachrymis Chriſtianorum, quæ multæ tam & à multis erant effuſæ; cùm ſolum hoc contra perſecutorem haberent remedium,* Julianus coërcitus eſt; ſupereſt itaque ut illo, quem dixi, ſenſu *S. Thomæ* verba intelligantur.

Neque verò colligi poteſt Angelicum Doctorem Summo Pontifici poteſtatem vel indirectam in temporalia ſupremorum Principum tribuiſſe, quia ipſum *Utriuſque poteſtatis apicem tenere, ſcilicet ſpiritualis, & ſæcularis*, ſcripſit in II. Sententiarum Diſt. XLIV. Quæſt. II. Art. IV. in Reſp. ad IV. objectionem. Palam enim eſt, ipſum utriuſque poteſtatis apicem Romanis Pontificibus tribuiſſe in ſolis Eccleſiæ Romanæ ditionibus, ſive in illis Provinciis, Civitatibus, Caſtris, quæ Regũ Chriſtianiſſimorum præſertim, ſeu aliorum etiam munificentiâ poſſident ut Domini temporales & Principes ſupremi. Qui hoc loco abuſus eſt doctiſſimus Cardinalis *Bellarminus*, & qui poſt ipſum eodem inauſpicatò abutuntur, unam *S. Thomæ* voculam ſunt aucupati, nec locum integrum ſatis expenderunt, in quo Sanctus Doctor poteſtatem utramque ſuis à Deo limitibus circumſcriptam eſſe docet; nec ſæcularem poteſtatem ſpirituali à Deo eſſe ſuppoſitam, niſi in his dumtaxat quæ ad ſalutem animæ pertinent. *Ad quartum*, inquit, *dicendum, quòd poteſtas ſpiritualis & ſæcularis utraque deducitur à poteſtate divina. Et ideo in tantum ſæcularis poteſtas eſt ſub ſpirituali, in quantum eſt ei à Deo ſuppoſita; ſcilicet in his quæ ad ſalutem animæ pertinent: Et ideo in his magis eſt obediendum poteſtati ſpirituali, quàm ſæculari. In his autem quæ ad bonum civile pertinent, eſt magis obediendum poteſtati ſæculari quàm ſpirituali; ſecundùm illud Matthæi* 22. Reddite quæ ſunt Cæſaris Cæſari, *&c. Niſi fortè poteſtati ſpirituali etiam ſæcularis poteſtas conjungatur: Sicut in Papa, qui utriuſque poteſtatis apicem tenet, ſcilicet ſpiritualis & ſæcularis:* In ditione ſcilicet Eccleſiæ Romanæ temporali, quæ *Status Eccleſiaſtici* nomine vulgò exprimitur; in terris ejuſdem Eccleſiæ fiduciariis: non verò in ditionibus Principum ſupremorum, quale eſt Regnum Galliæ, ditioque omnis Regi Chriſtianiſſimo ſubdita. De *S. Thomæ* hac in controverſia mente uberiùs & accuratiùs differere operæ pretium exiſtimavi, ne *Gregorii VII.* privatam opiniunculam, ſeu ipſius ut privati doctoris errorem ſecutus videatur: & quòd ægrè ſemper ſim paſſus, tam periculoſæ, tam falſæ, tam meritò damnatæ à Sacra Facultate Pariſienſi doctrinæ invidiam labémque in Doctorem Angelicum à nonnullis derivari.

Gregorii VII. ſanctitas privatæ illius opinionis non probat veritatem.

XIII. Gregorii VII. Sanctitatem in Romano Martyrologio celebratam fruſtra quis opponeret, ut juſtè ipſum Sententiam exauctorationis in *Henricum* Imperatorem tuliſſe probaret. Quis enim neſcit eam eſſe humanæ infirmitatis conditionem, eas humanæ mentis tenebras, ut ipſi viri ſancti quandoque in errores impingant, & ſervato æquitatis affectu, zelo immodico abrepti, ab æquitatis tramite deflectant. *S. Petrus* in privata quadam opinatione ſua erravit, in privatis actionibus lapſus eſt, impegit in leviora quædam vitia *converſationis, non prædicationis.* A *S. Paulo* meritò reprehenſus eſt, quòd ad veritatem Evangelii non rectè ambularet. *S. Ambroſius* ad *Theodoſium* Imperatorem ſcribebat Epiſtola XXIX. Lib. V. *Novi te pium, clementem, mitem, atque tranquillum, fidem ac timorem Domini cordi habentem, ſed plerumque aliqua nos fallunt. Habent aliqui Zelum Dei, ſed non ſecundùm ſcientiam.* Sanctitatem itaque *Gregorii VII.* colimus: at novam & ſingularem opinionem quam invexit de poteſtate Eccleſiæ in temporalia Regum, ſalvâ quæ ipſius dignitati, ac eximiis virtutibus atque miraculis debetur reverentia, ut falſam, & Scripturæ Sacræ atque Traditioni diſſentaneam, nec Eccleſiæ Judicio & aſſenſu receptam, deſerimus, rejicimus. Quòd *Henricum* Imperatorem exauctoravit, bono animo ipſum feciſſe, piè credimus. Rectam enim ipſius intentionem vitæ ſanctitas, & patrata etiam poſt mortem miracula comprobant: ſed more & conſilio humano nihilominus erravit, *Ex Cathedra* non loquens, id eſt, ex *Eccleſiæ Romanæ omnium maximæ & antiquiſſimæ* doctrina, *& Traditione quam habet ab Apoſtolis, & quæ per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenit uſque ad nos*, ut ait *S. Irenæus* Lib. III. adversùs Hæreſes, Cap. III. nec ex doctrina etiam Eccleſiarum cæterarum, quibus cum Romana eſt *Communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & conteſſeratio hoſpitalitatis, quæ jura non alia ratio regit, quam ejuſdem Sacramenti una Traditio:* & quæ *In eadem fide conſpirantes, non minùs Apoſtolicæ deputantur, pro conſanguinitate doctrinæ:* ut loquitur *Tertullianus* Lib. *De Præſcriptionibus adversùs Hæreſes.* Locum itaque hîc habeat præclara illa *Vincentii Lirinenſis* Regula: *Quidquid, quamvis ille ſanctus & doctus, quamvis Epiſcopus, quamvis Confeſſor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes ſenſerit,* (ut planè ſenſit *B Gregorius VII.* de poteſtate Romanorum Pontificum, & Eccleſiæ in temporalia Regum) *id inter proprias, & occultas, & privatas opiniunculas, à communis, publicæ & generalis ſententiæ auctoritate ſecretum ſit.* Opinationem illam, factúmque Sancti Pontificis, *Nævum* fuiſſe dicimus *in candore ſanctæ animæ, quem caritatis ubera contegebant*; ut de Rebaptizantium errore in *S. Cypriano* dixit *S. Auguſtinus.* Et quod de *S. Leone IX.* ſeſe bellis contra Normannos immiſcente ſcripſit *B. Petrus Damiani* ad *Oldericum* Firmanum Epiſcopum; de *Gregorio VII.* Sancto pariter Pontifice ſibi poteſtatem deponendi Reges tribuente, & depoſitionis Sententiam in *Henricum*

IV.

IV. ferente dicere liceat : *Quoniam nec Petrus ob hoc Apoſtolicum obtinet Principatum, quia negavit : nec David idcirco Prophetiæ meretur oraculum, quia thorum alieni viri invaſit, cùm mala vel bona non pro meritis conſiderentur habentium, ſed ex propriis debeant qualitatibus judicari. Numquid hoc legitur vel egiſſe, vel Literis docuiſſe Gregorius, qui tot rapinas ac violentias à Longobardorum eſt feritate perpeſſus? Num Ambroſius Bellum Arianis ſe ſuámque Eccleſiam infeſtantibus intulit? Numquid in arma Sanctorum quiſpiam traditur inſurrexiſſe Pontificum?... Inter Regnum & Sacerdotium propria cujuſque diſtinguuntur officia, ut & Rex armis utatur ſæculi, & Sacerdos accingatur gladio ſpiritus, qui eſt Verbum Dei.* Hæc Petrus Damiani *Gregorio VII.* coævus, & ipſe Sanctus.

Sancti Franciſci Saleſii ſententia de Pontificia & Regia poteſtate.

XIV. Recentioris ævi Sanctum Epiſcopum, ſed antiquæ doctrinæ & traditionis Interpretem & Sectatorem *B. Petro Damiani* ſubjungo, *S. Franciſcum Saleſium*, Genevenſium Antiſtitem, Epiſtola XLVIII. Lib. VII. in qua ſuam de Regia & Pontificia poteſtate Sententiam his verbis exprimit :

Les Rois & tous les Princes Souverains ont une Souveraineté temporelle, en laquelle le Pape ny l'Egliſe ne prétendent rien, ny ne leur en demandent aucune ſorte de reconnoiſſance temporelle : en ſorte que le Pape eſt Tres-Souverain Paſteur & Pere ſpirituel : Le Roy eſt Tres-Souverain Prince & Seigneur temporel. L'autorité de l'un n'eſt point contraire à l'autre ; ains elles s'entreportent l'une l'autre. Car le Pape & l'Egliſe excommunient, & tiennent pour Heretiques ceux qui nient l'autorité ſouveraine des Rois : & les Rois frappent de leur épée ceux qui nient l'autorité du Pape & de l'Egliſe : ou s'ils ne les frappent pas, c'eſt en attendant qu'ils s'amandent & s'humilient. Quæ ſic Latinè redduntur : *Reges ac Supremi Principes ſupremam in temporalibus dominationem habent, in qua nec Romanus Pontifex, nec Eccleſia, aliquid penitus ſibi tribuunt, nec ipſos propterea ſibi obnoxios eſſe volunt. Adeo ut Pontifex ſit Supremus Paſtor & Pater ſpiritualis : Rex vero Supremus Princeps & Dominus temporalis. Unius autoritas alteri non adverſatur, imò mutuam ſibi ferunt opem. Pontifex enimvero & Eccleſia feriunt illos Anathemate, & ut Hæreticos execrantur, qui Supremam Regum ac Principum autoritatem negant : Reges autem ſuo illos gladio feriunt, qui Romani Pontificis & Eccleſiæ impugnant autoritatem : Aut ideo illis parcunt, ut interim ad emendationem ac ſubjectionem adducantur.* Et Epiſtola LIX. *Je n'ay pas même trouvé à mon gouſt certains Ecrits d'un Saint & tres-excellent Prélat, eſquels il a touché du pouvoir indirect du Pape ſur les Princes.* Id eſt : *Nec mihi quidem placuere Scripta quædam Sancti & præſtantiſſimi Præſulis, in quibus poteſtatem indirectam Romani Pontificis in Principes aſſeruit.*

Sacræ Facultatis Pariſienſis Declarationes & Cenſuræ.

Rata ſit igitur ac firma Declaratio Sacræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis, anno MDCLXIII. edita : *Non eſt doctrina Facultatis, quòd Summus Pontifex aliquam in temporalia Regis Chriſtianiſſimi auctoritatem habeat. Immò Facultas ſemper obſtitit etiam iis, qui indirectam tantummodo eſſe illam auctoritatem voluerunt.*

Eſt doctrina Facultatis ejuſdem, quòd Rex Chriſtianiſſimus nullum omnino agnoſcit, nec habet in temporalibus dominum præter Deum.

Doctrina Facultatis eſt, quòd ſubditi fidem & obedientiam Regi Chriſtianiſſimo ita debent, ut ab iis nullo prætextu diſpenſari poſſint.

Doctrinam hanc ſuam, immo Eccleſiæ, Verbo Dei, & SS. Patrum doctrinæ conſonam, occaſione datâ, Sacra Facultas ſemper propugnavit, & contra quoſvis contrarium aſſerentes vindicavit. Quod ex ipſius Cenſuris & Doctrinali Judicio multiplici compertum eſt. Inſtar omnium ſit Cenſura lata in Librum *Antonii Sanctarelli*, inſcriptum *De Hæreſi, Schiſmate, Apoſtaſia, ſollicitatione in Sacramento Pœnitentiæ, & de Poteſtate Summi Pontificis in his delictis puniendis.* Quo in libro, Tractatu *De Hæreſi*, Capp. 30. & 31. aſſerebat Author : *Summum Pontificem poſſe pœnis temporalibus punire Reges & Principes, eóſque deponere, & ſuis Regnis privare ob crimen Hæreſis ; eorúmque ſubditos ab illorum obedientiâ liberare, eámque ſemper in Eccleſia fuiſſe conſuetudinem.* Et propter alias etiam cauſas ; *ut, pro delictis : ſi expedit : ſi Principes ſint negligentes : propter inſufficientiam & inutilitatem ſuarum perſonarum.* Item, *Pontificem jus & poteſtatem habere in ſpiritualia ſimul & omnia temporalia : & in eo eſſe de Jure Divino utramque poteſtatem, ſpiritalem & temporalem : Credendum eſſe, Eccleſiæ Summóque ejus Paſtori conceſſam eſſe facultatem puniendi pœnis temporalibus* (Principes) *tranſgreſſores Legum Divinarum & humanarum, præſertim ſi crimen fuerit hæreſis.* Verba etiam Chriſti, *Quodcumque ligaveris ſuper terram ; &c.* non tantùm de poteſtate ſpiritali, ſed etiam de temporali explicabat. Sacra porro Facultas anno Domini MDCXXVI. die I. Aprilis, in ſolemnibus Comitiis, poſt Miſſam de Spiritu Sancto, auditâ relatione Magiſtrorum ad examen iſtius libri Selectorum, auditis omnium & ſingulorum Doctorum maturis deliberationibus, improbavit & damnavit doctrinam his propoſitionibus contentam, *Tanquam novam, falſam, erroneam, Verbo Dei contrariam, Pontificiæ Dignitati odium conciliantem, ſchiſmati occaſionem præbentem, ſupremæ Regum Auctoritati à Deo ſolo dependenti derogantem, Principum infidelium & hæreticorum converſionem impedientem, pacis publicæ perturbativam, Regnorum, Statuum, Rerúmque publicarum everſivam, ſubditos ab obedientia & ſubjectione revocantem, & ad factiones, rebelliones, ſeditiones, & Principum parricidia excitantem.*

Eamdem Cenſuram renovavit Sacra Facultas diebus IV. Novembris, I. & VII. Decembris, anni MDCLXXXII. eaſdémque notas inuſſit Titulo, quem *F. Franciſcus Malagola* Prædicator Italus, quibuſdam Theſium ſuarum, pro Majore Ordinaria, clanculùm appoſuerat : In quo utriuſque poteſtatis Eccleſiaſticæ & ſæcularis apicem S. Petro & ejus Succeſſoribus Romanis Pontificibus tribuebat his verbis : *Dei Vicario, &c. Omnia liganti & ſolventi ſuper terram & in cœlis, id eſt, tenenti apicem utriuſque poteſtatis.* Ipſum verò Baccalaureum, qui doctrinam hanc in *Sanctarello* proſcriptam rurſus excitare molitus eſt, à ſuis Fratribus Prædicatoribus Majoris Conventus & Collegii Pariſienſis prædamnatum, & ad Aulam ſimul ac Facultatem delatum (Ut illorum erga veritatem ſincerámque doctrinam ſtudium, & debita Regi Chriſtianiſſimo fides ac obſervantia, quibus, Deo dante, deerunt nuſquam, poſtulabant) eadem Sacra Facultas ut *infracti Sacramenti reum, contumelioſum in Regiam Majeſtatem, Facultatis & Decretorum ab illa ſancitorum contemptorem*, ab Ordine Theologico penitus proſcripſit, & è Baccalaureorum ſuorum albo expunxit : Cenſurámque in ipſum latam, cum Cenſura *Sanctarelli* publici juris fieri decrevit. Harum vero Cenſurarum doctrinæ, non atramento ſolùm, ſed toto profuſo ſanguine, ſi opus eſſet, ſubſcriberemus : Quâ ſemel in controverſiam vocatâ, de concordia Sacerdotii & Imperii, qua nihil antiquius Catholicis eſſe debet ; de Regiæ Majeſtatis honore ac Juribus à Deo ipſi collatis, quibus nihil auguſtius ; de pace Regnorum & publica tranquillitate, quâ nihil optabilius, prorſus actum eſſe compertum eſt.

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 352. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Nullius ſunt ponderis argumenta, quibus novam illam ac ſingularem opinionem ſuam de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici & Eccleſiæ à ſe attributa probare nititur Gregorius VII. in Epiſtola ad Herimannum.*

R. Hæc eſt omnium Galliæ Theologorum concors ſententia; unus pro cæteris loquatur *Franciſcus Feu* Doctor Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Parochiæ SS. Gervaſii & Protaſii in hac Regia Urbe Rector digniſſimus, in Tractatu *De Legibus* nuper edito, Quæſt. IV. Art. IV. pag. 143. *Cùm*, inquit, *Herimannus* ſive *Hermannus Metenſis Epiſcopus, natione Saxo, & Rodulpho addictus, ad Gregorium VII. ſcripſiſſet, non ſibi ſuppetere momenta, neque ex ſacris Codicibus, neque ex antiquis Patribus accepta, quibus Pontificiam poſſet propugnare ſententiam, quamvis & ipſi patrocinaretur; ideoque rogaſſet argumenta, quibus eam ſententiam licèt ſibi ignotam defenderet, & à ſe novitatis illius amoveret invidiam: nullam tamen Gregorius reddere potuit hujus ſententiæ rationem; nec ipſam laudandam eſſe Romanarum Synodorum auctoritatem exiſtimavit Epiſt. XX. Libri VIII.... Verùm ut Hermanni vota expleret, à Theologis Romanis viris admodum eruditis, quos per quatuor aut quinque annos huic adhibuerat ſtudio, recèns excogitatas argumentationes ſcripſit. Attamen nulla tum e veteri Eccleſia, tum è Romanæ Eccleſiæ ſcriniis repeti potuerant monumenta, quibus ſententiam tueretur; nihilque quod hac in parte faveret, Sedis Apoſtolicæ traditio reſerebat..... Cæterùm ligandi poteſtas S. Petro data quidem fuit à Chriſto, ut aiebat Gregorius; ſed quis propterea Veterum inde collegit cum Gregorio Regum abdicandorum poteſtatem? Ex unanimi ſane Patrum conſenſione Principes Eccleſiaſticæ ſolicitudini demandati ſunt cæterarum inſtar ovium; ſed an ideo bonis ſuis oves ab Eccleſia ſpoliari poſſunt? Quis antiquorum ita cogitavit? Quis ex illis dixit unquam in eo poſitum eſſe Paſtoris officium? Nullus profectò. Ne verò Scripturæ Propheticæ & Novi Teſtamenti teſtimonia congeramus in re minime obſcura, Gregorius ipſe Paſtoris officium longè alia ratione definit:* Paſtorale officium (*inquit Epiſt. ad Suenium Danorum Regem*) in dilectione Dei & proximi, quaſi in fundamento conſiſtit. *Nihil autem a proximi dilectione magis alienum, nihil ad deſtruendam orbis tranquillitatem magis eſt idoneum, quam oves lana ſua ſpoliare, quamque Principibus auferre ditiones. Utinam ergo tanti nominis Pontifici per otium licuiſſet, quæ quatuor vel ampliùs annorum labore illi Theologi congeſſerant, expendere! Aliam ſanè cum Antiquis conſtitutionem ex illis Chriſti verbis collegiſſet....* Et pag. 150. *Quàm ergo fuiſſet optabile, ut tanti nominis Pontifex potuiſſet Monumentorum illorum veritatem & pondus perpendere! Ab eo ſane didiciſſent Theologi Romani, ad comparanda ſibi jura, quæ divinitus collata non fuerunt, humanis fictionibus Eccleſiam non egere; tantæque amplitudinis eſſe Eccleſiæ collatam à Deo poteſtatem, ut hoc unum in votis eſſe debeat, fideles nimirum & prudentes ſint illius Auctoritatis Adminiſtri.* Hæc vir doctiſſimus, cui nemo eſt in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor, qui hac in re non conſentiat.

Scholion II.

In eodem Articulo, pag. 386. Edit. primæ, Religioſi Cenſores velut meam Propoſitionem notant: *Poteſt Parochus Parochianos excommunicare, ſi tribus Dominicis continuis, abſque legitima excuſatione, à Miſſa Parochiali abfuerint.*

R. Parochum excommunicare poſſe Parochianos non ſcripſi, ut mihi affingitur, ſed *Excommunicatos denuntiare, qui tribus Dominicis continuis, abſque legitima excuſatione, à Miſſa Parochiali abfuerint.* Excommunicationis ſententiam ferre poſſunt Summus Pontifex, ejúſque Legati, Epiſcopi, & Prælati Auctoritatem quaſi Epiſcopalem habentes: at Excommunicationem ab Epiſcopis latam Parochi denuntiant juxta Ritualium præſcriptum. Hæc Eccleſiæ Gallicanæ Diſciplina, Synodorum Provincialium Conſtitutionibus & Diœceſanarum Decretis; nec-non Cleri Gallicani in Comitiis generalibus congregati ſtatutis confirmata.

Scholion III.

Ad eundem Articulum, pag. 391. hanc notam appinxerunt Religioſi Cenſores: *De Beato Petro male loquitur.*

R. Scripſi S. *Petrum in privata quadam opinatione ſua erraſſe, in privatis actionibus lapſum, impegiſſe in leviora quadam vitia converſationis, non prædicationis: à Sancto Paulo meritò reprehenſum, quod ad veritatem Evangelii non rectè ambularet.* Hæc tantùm eo loci. Hoc eſt malè loqui de S. Petro, judicio RR. Cenſorum, quamvis iſta locutus ſit S. Paulus Epiſtolæ ad *Galatas* Cap. II. quamvis iſta locuti ſint Tertullianus, SS. Cyprianus, Auguſtinus, Gregorius, Thomas, ipſe Cardinalis Bellarminus. Lib. I. *De Romano Pontifice*, Cap. XXVIII. & Lib. IV. Cap VIII.

ARTICULUS XI.

Henricus Gregorii VII. & Romanæ Synodi Sententia auctoratus, inita de illius depoſitione in Conventiculis Ultrajectino & Moguntino conſilia, in Brixienſi Conciliabulo impiè mandat executioni, Guibertum Ravennatem in Sedem Apoſtolicam intrudens.

Ultrajectinum Conciliabulum.

Ultrajectum, vulgò, Utrecht ad Rheni veterem alveum, urbs Belgicæ ſecundæ, & cognominis Provinciæ Metropolis.

Tantùm abeſt ut *Gregorii VII.* Sententia impium Regem ad pœnitentiam adduxerit, ut potiùs hoc fulmine percuſſus, in Schiſma præcipitaverit, omnibúſque ſtudiis vicem Pontifici reddere fuerit conatus. Id Ultrajecti primùm, deinde Moguntiæ molitus eſt. De Ultrajectino Conciliabulo *Hugo* Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi ita ſcribit: *Ubi ad aures Henrici Regis & fautorum ejus, Anathema à Domino Papa factum perſonuit, infremuit factioſorum ſtrepitus, ac in Beati Petri Vicarium turpia ac nefanda concrepans, intonuit, dicentium, magum eſſe, impoſtorem, hæreticum, homicidam, fornicarium, & ſi quid aliud adverſatur ſanæ doctrinæ. Non debere Regem, Imperatoris filium, qui non ſine cauſa gladium portaret, qui Romanæ Reipublicæ Patritius, tutor ac defenſor eſſe deberet, tantam pati Sanctæ Dei Eccleſiæ conculcationem, ut homo omnium peripſema, pro ſuis ſceleribus juſtè puniendus, & meritò ab Eccleſia exturbandus, ſummam illam Regii nominis Majeſtatem impugnaret.... Cùm in hoc omnis perſtreperet Aula, decretum eſt communi conſilio, ut ille qui reverendam à ſæculis Regiam Majeſtatem ab Eccleſia extorrem pronuntiaverat, ab Eccleſiæ corpore ſegregaretur. Et Romanæ Eccleſiæ Pontifex, qui ſupra omnes eſt, ab his qui ei ſubeſſe debebant, excommunicationi adjudicatus eſt. O dementia incomparabilis! Quis rogo, Imperatorum, quis Regum, ad tantam proſilire auſus eſt protervam audaciam, ut Clavigeri cœleſtis Vicarium, cujus lingua eſt clavis cœli, canonicè electum, ab omni Chriſti civitate ſuſceptum, bene viventem, recta docentem, ab Eccleſia alienandum pronuntiaverit? Conventus hic apud Ulterius-Trajectum habitus eſt, ubi contra Deum & hominem eſt diſputatum. Dies erat Sabbathi, & veſpere Sabbathi, ipſa nocte Dominicæ diei illuceſcente, in Concilio malignantium conſtitutum eſt, & deliberatum, ut in craſtino ad Miſſas, in omnium audientia Papa excommunicaretur.* Ante annum octogeſimum ſupra milleſimum Conciliabulum iſtud celebratum eſt.

Moguntinum Conciliabulum.

Alterum, ſcilicet Moguntinum, *Sigebertus* ad annum MLXXIX. commemorat his verbis: *Henricus Imperator in Pentecoſte Conventu habito Moguntiæ, decrevit Hildebrandum à Papatu eſſe deponendum: & Longobardiam petens, Guibertum Ravennæ Epiſcopum pro Hildebrando Papam deſignat.*

Tertium

Conciliabulum Brixienſe. Brixia, urbs Longobardiæ, Venetæ Ditionis, vulgò *Breſſa* Epiſcop. ſub Metropoli Mediolanenſi.

Tertium Conciliabulum frequentius ac celebrius apud Brixiam Noricam ab *Henrico* Rege celebratum eſt, in quo, pluribus in *Gregorium VII.* atrociſſimis calumniis confictis, Schiſmaticus Princeps, cum Epiſcopis conjuratis, ejus obedientiam ejuravit, & *Guibertum* Ravennatem Epiſcopum Romanum Pontificem coronari juſſit, anno 1080. A die vigeſima quinta Junii, ad diem uſque ſextant Julii duravit Schiſmaticus Conventus. Triginta Epiſcopi adfuere, teſte *Mariano Scoto:* præfuit exauctoratus Cardinalis *Hugo Candidus*, teſte *S. Anſelmi Lucenſis* Pœnitentiario, in ejus Actis. *Hugo Flaviniacenſis* de Brixienſi Pſeudo-Synodo ita ſcribit: *Guibertus invaſit Sedem Apoſtolicam, à damnatis & excommunicatis, ſuique ſimilibus, in Apoſtaticum, non in Apoſtolicum electus. Quæ conſpiratio primùm facta eſt apud Brixiam, ubi congregati aliqui Epiſcoporum è Synagoga Satanæ, traditi in reprobum ſenſum, & contra fidem quæ eſt confeſſio Petri, & Sanctam Sedem ejus Romanam Eccleſiam, turpia & nefanda jacientes, ad plenitudinem damnationis ſuæ elegerunt Guibertum Hæreſiarcham de ſui ſimilibus, & deſperatâ ſuperbiâ Apoſtolicum eum vocantes, Apoſtatam, non Apoſtolicum effecerunt. Qui idcirco omnium Fidelium odio dignior eſt, quia cùm à Principibus, Henrico ſcilicet Rege depoſito, & cæteris hujus perditionis Miniſtris quæſitum eſſet, quis ad impugnandum ſanctum virum, Papam videlicet Gregorium, falſitatis vexillum ſuſciperet, nemo omnium tam audax, tam præſumptor, tam deſperatus vel perditus inventus eſt, qui naufragium fidei ſubire deligeret, præter eum ſolum, &c.*

Guiberti Antipapæ intruſio.

De *Guiberto* Antipapa & ejus intruſione *S. Gebhardus* Saliſburgenſis Archiepiſcopus ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum ita ſcribit, eodem *Hugone Flaviniacenſi* referente: *Guibertus, quondam Ravennas Archiepiſcopus, cùm obedientiam, quam Apoſtolicæ Sedi juramento promiſerat, non attendere, ſed contra ipſam omnimodis ſuperbire ſtuduiſſet, in Romana Synodo irrecuperabiliter depoſitus, & anathematizatus eſt ab Apoſtolica Sede, & ab Epiſcopis totius Eccleſiæ. Nec hoc ſemel in una Synodo, ſed in omnibus Synodis, quotquot jam ſeptennio Romæ celebratæ ſunt. Hic igitur ita in perjuriis inveteratus, & pro iiſdem irrecuperabiliter depoſitus, & anathematizatus, Sedem, Romani Pontificis, cui obedientiam juravit, per manus anathematizatorum, utpote ſibi ſimilium, invaſit, legitimo Paſtore adhuc eidem Sedi præſidente. Ipſorum autem excommunicatorum nullus eum conſecrare, vel potiùs execrare præſumpſit, præter Mutinenſem & Aretinum Exepiſcopos, qui ambo pro ſuis criminibus jam annis tribus officio & communione caruerunt. Sed hi, etiamſi officium & communionem haberent, & Romana Sedes Paſtore vacaret, nullum tamen eidem Sedi Pontificem ordinare poſſent. Hujus enim Ordinationis privilegium ſolis Cardinalibus Epiſcopis, Albanenſi, Oſtienſi, Portuenſi, à Sanctis Patribus eſt conceſſum. Ergo Mutinenſis & Aretinus Epiſcopi, juxta teſtimonium Sanctiſſimi Papæ Innocentii, non benedictionem, ſed damnationem quam habuerunt, ſuo Ravennati imponere potuerunt. Nec illum in Romanum Patriarcham, ſed in perditiſſimum Hæreſiarcham promoverunt.*

De eodem Conciliabulo in Actis *Sancti Anſelmi Lucenſis* hæc leguntur: *Mortuo autem in Fide Catholica Rege Rodulpho, audet* Henricus, *convocatis aliquot Hæreticis Epiſcopis, vivente Papa Gregorio, cui obediens factus eſt etiam Jurejurando, nullo habito Univerſali Concilio, abſque Judicio: audet certè in Papam eligere Vvibertum, Ravennatem quondam Epiſcopum; tunc autem multis jam annis excommunicatum ... Roma non quæritur, nec Romanus aut Clerus, aut populus. Unus quidem adfuit Hugo Can-*

A *didus nomine, nigerrimus mente, Cardinalis olim, ſed dudum jam pro ſuis ſceleribus juſtè excommunicatus, & abjectus. Hic damnatus damnatum, perjurus perjurum, parricida laudat parricidam. In loco ſiquidem horrido & aſperrimo, in mediis nivalibus Alpibus, ubi fames aſſidua, & frigus penè ſemper continuum, locus ipſe vicus eſt pro civitate, qui Brixanerium vocatur, altiſſimis circumdatus ſcopulis, ubi etiam vix nomen obtinetur Chriſtianitatis: Hic Principalis Eccleſiæ Privilegia, hic Summi Sacerdotis Jura; hic Sanctorum Patrum Inſtituta; hic omnia evacuantur Canonica Decreta. Nimirum ſi qui rogarent, ut alium cœlis imponeret Deum, quan-*
B *tùm in ipſo erat, æſtimo, faceret, atque confirmaret.*

De eodem Conventu ſcribit *Otto Friſingenſis* Lib. I. De Geſtis Friderici Imperatoris, Cap. I. *Pluribus ex Italia, Gallia, Germania, apud Bajoariæ civitatem Brixinorum in ipſo Pyrenæo, haud procul ab Valle Tridentina ſitam, coadunatis Epiſcopis, Princeps Curiam magnam celebravit. Ubi omnibus advenientibus, injurias ſibi à Romana Eccleſia irrogatas affectuosè conqueritur, quòd videlicet ipſo inconſulto, (qui, tanquam Rex & Patritius, primus in electione Epiſcopi ſuæ Urbis eſſe deberet) Romani ſibi Pontificem præfeciſſent; cùm à Patre ſuo Imperatore*
C *plures ibidem quaſi ſine electione inthronizati fuerint. Hac querimonia omnium animi eò faciliùs contra Romanam Eccleſiam inclinari poterant, quo & Laici ſæcularis honoris conſideratione accenſi, & Epiſcopi conſilio Clericorum ſuorum, quibus recenter connubia ab eodem Pontifice inhibita fuerant, inflammati, voluntati Principis accedebant. His igitur acclamantibus, præfata electio ab eis caſſanda judicatur, Guibertuſque Ravennatenſium Archiepiſcopus, Clemens vocatus, aſſenſu Principis, Urbis Epiſcopus creatur, Gregoriuſque VII. ab ipſis Pſeudo-Monachus, vel Necromanticus appellatus, exſufflatur. Unde com-*
D *muni conſilio prænominato Pontifici Scriptum conviciis & detractionibus plenum dirigere præſumpſerunt, inter cætera dicentes: Sicut hactenus ſolebas dicere, quòd nullus noſtrûm eſſet Epiſcopus, ita ſcias quòd nulli noſtrûm deinceps eris Apoſtolicus.*

Conradus à Liechtenavv Abbas *Urſpergenſis*, poſtquam *Bennonis*, quem perperàm *Brunonem* Cardinalem appellat, calumnias in *Gregorium VII.* retulit, de Brixienſi Conciliabulo hæc habet: *Anno Domini* MLXXX. *cùm apud Brixiam Noricam triginta Epiſcoporum Conventus, necnon & Optimatum exercitus non ſolùm Italiæ, ſed & Germaniæ,*
E *juſſu Regis Henrici congregaretur, factus eſt omnium conſenſus adverſùs Hildebrandum Papam, cognominatum Gregorium VII. quem Pſeudo-Monachum, totiuſque veſaniæ peſtiferum Principem, & præcipuè Sanctæ Romanæ Sedis invaſorem affirmantes, ab Apoſtolica Sede depellendum, quamvis abſentem dijudicabant, & Vvigbertum Ravennenſem Archiepiſcopum ipſi ſubrogandum eligebant. Hujus Decreti concluſio hæc eſt: Quia, inquiunt, illum conſtat non à Deo electum, ſed à ſeipſo in fraude ac pecunia impudentiſſimè objectum; qui Eccleſiaſticum ſubvertit ordinem; qui Chriſtiani Imperii perturbavit Regnum; qui Regi Catholico ac pacifico corporis & animæ in-*
F *tentat mortem; qui perjurum defendit Regem; qui inter concordes ſeminavit diſcordiam, inter pacificos lites, inter fratres ſcandala, inter conjuges divortia; & quicquid quietè inter piè viventes ſtare videbatur, concuſſit: Nos auctore Deo congregati in unum, Legatis ac Literis freti decem & novem Epiſcoporum, die ſancto præteritæ Pentecoſtes Moguntiæ congregatorum, contra eundem Hildebrandum procaciſſimum, ſacrilegia ac incendia prædicantem, perjuria & homicidia defendentem, Catholicam & Apoſtolicam Fidem de-*

de Corpore & Sanguine Domini in quæſtione ponentem, Hæretici Berengarii antiquum diſcipulum, divinationum ac ſomniorum cultorem, manifeſtum necromanticum, pythonico ſpiritu laborantem, & idcirco à vera fide exorbitantem, judicamus canonicè deponendum & expellendum: & niſi ab ipſa Sede, his auditis, deſcenderit, in perpetuum condemnandum. Lata eſt hæc Sententia XII. Kalendas Julii, Feria V. Indictione III.

ARTICULUS XII.

Nullo rationis fuco obducta erat Synodi Schiſmaticæ Brixienſis in Gregorium VII. Sanctiſſimum Pontificem Sententia.

Gregorium VII.* velut intruſum in Sedem S. Petri tractavit Pſeudoſynodus. *Nicolai II.* Decreto ſe niti gloriabantur *Henricus* & in Schiſmate conjurati Antiſtites, quo ſtatutum eſſet, Romanum Pontificem abſque Regis electione creari legitimè non poſſe: at evidens erat iſtius fundamenti falſitas, & inanitas. Nam ſolam Regii conſenſus neceſſitatem Decreto ſuo firmavit *Nicolaus*: at *Henricus* abſolutæ jus nominationis & inſtitutionis ſibi tribuit. Verba *Nicolai* in ſuo Decreto hæc ſunt: *Eligatur ſalvo debito honore & reverentia dilecti filii noſtri Henrici, ſicut jam ei conceſſimus, & Succeſſoribus illius, qui ab Apoſtolica Sede perſonaliter hoc jus impetraverint.* Gregorius VII. Pontificiæ poſſeſſionem Dignitatis non inierat ante conſenſum & approbationem *Henrici* Regis: adeóque nihil ex ea parte adverſùs illius electionem poterat objici. Decretum *Nicolai II.* circumferebatur ab *Henricianis*, quaſi jus plenum ac abſolutum eligendi Romanum Pontificem *Henrico* & ejus Succeſſoribus tribuiſſet: ſed *Guibertus* illud fœdè interpolaverat ut Regi adularetur, ſibique ad invadendum ejus Auctoritate Pontificatum viam pararet. Præterea, Henricus ab eo Privilegio excidiſſe videbatur; quo in Eccleſiæ perniciem ipſe, vel ejus potiùs Miniſtri abuſi fuerant, *Cadaloum* Parmenſem in Sedem Apoſtolicam contra *Alexandrum II.* intrudendo. *Privilegium* autem *meretur amittere, qui ſibi conceſſa abutitur poteſtate.* Nec *Alexandrum II.* tantùm, ſed ipſum *Nicolaum* Privilegii auctorem è Sede Pontificia detrudere conati fuerant, quòd Archiepiſcopum Colonienſem acriùs corripuiſſet. Ita reſpondet *S. Anſelmus* Lucenſis Epiſcopus Lib. II. contra *Guibertum* Antipapam. *Quod ſi admittendum eſt*, inquit, *ut ratione factum dicatur, objicimus ad hoc confutandum, præfatum Regem, & Optimates ejus, ſe ea Conſtitutione indignos feciſſe. primùm quia poſtea præfatum Nicolaum, Colonienſem Archiepiſcopum pro ſuis exceſſibus corripuiſſe, graviter tulerunt, eúmque hujus gratiâ, quantùm in ſe erat, à Papatu depoſuerunt, & nomen ejuſdem in Canone Conſecrationis nominari vetuerunt; ideóque Decretum ejus de jure irritum eſſe debebit, quia cùm à toto orbe Papa haberetur, juxta eorumdem ſententiam eiſdem Papa non fuit: quaſi non ex Dei, ſed ex eorum tantùm penderet voluntate quempiam quidlibet eſſe vel non eſſe. Romanus enim Pontifex, ut Sapientes norunt, non modò deponi, ſed etiam nullo Chriſtiano Jure à quolibet poteſt judicari.*

Deinde quia cùm in eodem Decreto cautum eſſet, ut Romani Pontificis electio à Romano Clero & Populo ageretur; & poſtea Regi notificaretur, ipſi præfatum Decretum violantes, elegerunt, quod eis non licebat, prius Cadaloum Parmenſem, poſtea Vvicbertum Ravennatem, induentes eos Apoſtolicis Inſignibus, vocantes Apoſtolicos apoſtatas, Antichriſti Prædeceſſores. Præterea præfatus Vvicbertus, aut ſui, ut ſuæ parti favorem adſcriberent, quædam in eodem Decreto addendo, quædam mutando, ita illud reddiderunt à ſe diſſidens, ut aut pauca, aut nulla exemplaria ſibi concordantia valeant inveniri.

Reſpondet ſecundò *Sanctus Anſelmus*, *Nicolai Secundi* Decretum repugnare Canonibus VII. & VIII. Concilii. Synodus VII. Canone III. ſtatuit *Ut omnis electio Epiſcopi, vel Preſbyteri, aut Diaconi, à Principibus facta, irrita maneat, ſecundùm Regulam, quæ dicit: Si quis Epiſcopus ſæcularibus Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur, & ſegregetur, omnéſque qui illi communicant.* Octava Synodus ita ſtatuit; *Promotiones & conſecrationes Epiſcoporum, concordans prioribus Conciliis, electione ac Decreto Epiſcoporum fieri, hæc Sancta & univerſalis Synodus definivit & ſtatuit, atque jure promulgavit, neminem Laïcorum Principum, vel Potentum ſemet inſerere electioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuſlibet Epiſcopi . . . . . . Quiſquis autem Sæcularium Principum, aut Potentum, aut alterius dignitatis Laicus, adverſus communem & conſonantem atque Canonicam electionem Eccleſiaſtici Ordinis agere tentaverit, Anathema ſit.* Porrò Nicolaum II. Oecumenicarum Synodorum Decreta reſcindere non potuiſſe, docet *Sanctus Anſelmus* Lucenſis: *Sed ut tandem*, inquit, *invincibili gladio feriamus, præfatus Nicolaus, unus ſcilicet Patriarcha, cum quolibet Epiſcoporum Concilio, non potuit abrumpere, imò nec mutare, non obviantia fidei Decreta præfata Sanctorum quinque Patriarcharum, ſcilicet Romani, Alexandrini, Antiocheni, Jeroſolymitani, Conſtantinopolitani: & ut ex numero præfatis Synodis appoſito colligi poteſt, Sanctorum Patrum numero CCL. & amplius.*

Romanum Pontificem non poſſe reſcindere Conciliorum Generalium Decreta, docet S. Anſelmus Lucenſis.

Addit Sanctus Anſelmus, *Gregorium VII.* jure merito reſcidiſſe memoratum *Nicolai II.* Decretum, quia, ut ait *Hilarus* Papa: *Illud quod quiſque commiſit Epiſcopus illicitè, aut à Deceſſoribus invenit admiſſum, ſi proprium vult vitare periculum, damnabit. Nam in ſe, quicquid in alio non reſecabit, inveniet.* Et, ut ait *Gelaſius*, Creſconio, Joanni, & Meſſalæ ſcribens: *Deceſſorum Statuta, ſicut legitima & juſta Succeſſorem cuſtodire convenit, ita debet etiam malè facta corrigere.* Et *Pelagius Armentario* ſcribit: *Poſteaquam Eccleſiæ Jura documentorum quoque intercedentium fuerint auctoritate firmata, nullatenus ab his diſcedendi liberam Pontifex, vel ſi velit, permittatur habere licentiam.* Et Sanctus Gregorius: *Imperiali*, inquit, *Conſtitutione ſancitum eſt, ut ea quæ contra Leges fiunt, non ſolùm inutilia, ſed etiam pro infectis habenda ſint.* Idem ex Romanis Legibus confirmatur: *Id tantùm*, inquiunt, *de Sacra Reſponſione ſubſtantiam mutuetur, quod Legum auxilia proſequuntur.* Item: *Generale præceptum beneficio ſpeciali anteferendum eſt.* Item: *Contra Jus Reſcripta non valeant, quocumque modo fuerint impetrata. Quod enim publica Jura præſcribunt, magis Judices ſequi debent.* Item: *Perſonalia Reſcripta, quæ cum Jure concordant, valeant more Veterum, & negotii de quo loquitur noſtra Reſcriptio finis latæ ſententiæ terminis cenſeatur. Special: autem ſi quid Legibus ac Juri importat injuriam, abolitum extirpetur.* Item: *Illa Sacra uniuſcujuſque ſupplicantis deſiderio conceſſa prævaleant, & effectui mancipentur, quæ cum Juris & Legum ratione concordant: Ea verò quæ ſubreptione, vel falſis precibus forſitan impetrantur,*

Romanum Pontificem reſcindere poſſe Deceſſorum ſuorum Decreta, ſi injuſta ſint, & Eccleſiæ incommoda, docet idem ſanctus Epiſcopus.

Romanum Pontificem, Decreta, non ex Cathedra, id eſt, non accedente Eccleſiæ conſenſu condentem, infallibilem non eſſe, docet S. Anſelmus Lucenſis, idque aſſerendo, Sedis Apoſtolicæ honori non derogari

trantur, , *nullum ſupplicantibus ferant remedium.* Ex quibus ita colligit S. Anſelmus Lucenſis: *His itaque decurſis patet, præfatum Decretum nullius momenti eſſe, nec unquam aliquid jurium habuiſſe. Et hæc dicens, non præjudico Beatæ memoriæ Papæ Nicolao, nec quicquam ejus honori derogo, Patrum ſententias Dei Spiritu conditas ſequendo. Homo quippe fuit; eique, ut contra fas ageret, ſurripi potuit. Nec mirum hoc eidem contigiſſe, cùm quidam ipſius Deceſſor inveniatur quiddam decreviſſe, & meliori uſus conſilio poſtea immutaſſe. Siquidem Bonifacius II. legitur Decreto conſtituiſſe, Vigilium Diaconum ſibi in Pontificatu ſuccedere. Quod quia Romano Clero viſum eſt Canonibus adverſari, præſente Clero ab eodem ſuppoſitum eſt igni ante Confeſſionem B. Petri Apoſtoli. Et certè præfatus Nicolaus divino metu concuſſus hoc idem feciſſet, ſi tot Patrum Sententias in unum collectas vidiſſet, eáſque ſuo Decreto tam concorditer adverſari perpendiſſet.*

Eodem modo reſpondit iis, qui *Gregorii VII.* electionem impugnabant, *Deſiderius* Abbas Caſſinenſis, ut refert *Leo Oſtienſis* in Chronico, cap. I. *Cùm illi*, inquit, *oſtendiſſent Privilegium Nicolai Papæ, quod cum Hildebrando Archidiacono, & Epiſcopis* CXXV. *fecerat, ut nunquam in Romana Eccleſia ſine Imperatoris nutu Pontifex fieret: quod ſi contingeret fieri, ſciret ſe hujuſmodi non pro Papa habendum, ſed anathematizandum; Deſiderius hujuſmodi rationibus occurrit, dicens, Neque Papam, neque Archidiaconum, neque Epiſcopum aliquem, ſeu Cardinalem, vel quemlibet omnino hominem, licitè id facere potuiſſe. Sedes enim*, inquit, *Apoſtolica Domina eſt noſtra, non ancilla, nec alicui ſubdita, ſed omnibus prælata: Et ideo nulla omnino ratione ſub jugum à quoquam mitti poteſt. Quod à Nicolao Papa factum eſt, injuſtè profectò ac temerè præſumptum eſt. Non tamen cujuſque ſtultitia vel temeritate amittit Eccleſia dignitatem ſuam, neque vos id ſentire ulla ratione debetis, neque, favente Deo, ultra continget, ut ex Alemanni Regis nutu Papa ordinetur.*

Sedes Apoſtolica ſub jugum à nemine mitti poteſt

Non ſolùm intruſionem, ſed nefaria crimina *Gregorio VII.* objiciebant Schiſmatici, quæ *Benno* Pſeudo-Cardinalis in virulentum Opus ſuum congeſſit, & quæ vel commemorare piget. Putidas enim calumnias, fuiſſe probant *Gregorii* vindicata ſanctitas, patrata ab ipſo miracula, graviorum teſtimonia Scriptorum. Lambertus Schafnaburgenſis: *Papa*, inquit, *tam eximiè, tamque Apoſtolicè vitam inſtituebat, ut nec minimam ſiniſtri rumoris maculam converſationis ejus ſublimitas admitteret... Signa etiam & prodigia, quæ per orationes Papæ frequentius fiebant, & zelus ejus ferventiſſimus pro Deo, & pro Eccleſiaſticis Legibus, ſatis eum contra venenatas detractorum linguas communiebat.*

Gregorii VII. Sanctitas à calumnia vindicatur.

Ejus elogium.

S. Anſelmi Lucenſis Pœnitentiarius in ejus Vita, *Gregorii VII.* ſanctitati teſtimonium perhibet: *Cùm*, inquit, *de omnibus finibus ſeculi ad eum fieret concurſus, rite omnibus ſatisfecit: Veritas verò & juſtitia nunquam ori ejus defuit; imò quod magis eſt mirandum, in ipſis ſecularibus negotiis ſæpius exceſſit mente, exhilarato ſpiritu ſuo cœleſti contemplatione: qui, ſi privatus interdum extiterit, revelationibus etiam divinis jucundatus eſt, & confortatus.* Et infra, de illius miraculis ſcribit: *Miracula, quæ per eum operatus eſt Dominus, alia quidem vidimus, alia ab idoneis teſtibus audivimus.* Et cap. v. Summam virtutum *S. Anſelmi* in eo ponit, quòd *Gregorium VII.* Magiſtrum ſuum fuerit imitatus: *Ante omnia*, inquit, *id ſtudii ſemper habuit, quatenus primum Magiſtrum ſuum, Papam Gregorium imitaretur in omnibus, adeo ut diſcrepare ab illo prorſus nollet etiam in aliquo. Ille fons erat, hic quaſi rivus*

A *bonus ab eo fluebat, & aridam irrigabat: Ille ut caput totum corpus gubernabat, iſte quaſi manus ſtudioſa, quod injunctum eſt, peragebat: Ille ſicut ſol illuminavit omnia, iſte velut ſplendor declaravit ſingula. Ille moriens Mitram capitis ſui tranſmiſit iſti, tanquam poteſtatem ſuam ligandi & ſolvendi, ſed & miracula, credo, faciendi: Nam non multo poſt, cognoſcentibus nobis omnibus, per ipſius conſilium, & fidem magnam, præclara quædam fecit Deus per eamdem Mitram mirabilia. Inter alia enim Reverendiſſimus Dominus Ubaldus, Mantuanus ſcilicet Epiſcopus, multis jam annis graviſſimè ſpleneticus, toto corde ulceratus, appoſitâ eadem Mitrâ, ubi major*
B *ingruerat dolor, priſtinæ redditus eſt ſanitati.*

S. Ipſe *Anſelmus* in Commentario ſuper Pſalmos, in ſecundum Pſalmum, ad illa verba: *Aſtiterunt Reges terræ & Principes convenerunt in unum adverſùs Dominum, & adverſùs Chriſtum ejus*; ita ſcribit de Henriciano Schiſmate, & perſecutione *Gregorio* VII. *illata*: *Reges terræ, membra videlicet ejus qui regnat ſuper omnes filios ſuperbiæ, non ſolùm venerunt, ſed & aſtiterunt, & exercitu ſuo Romanam Eccleſiam obſederunt: & Principes Sacerdotum conſpirantes convenerunt in unum contra S. Petrum, & contra Vicarium ejus Gregorium; imò ipſum qui dicit*, Qui vos tangit, me tangit, *iterum*
C *crucifigunt Filium Dei. Nonne tibi videntur Principes Sacerdotum in domo Pilati colligere Concilium ut Chriſtum morti tradant, cùm tot falſos teſtes contra Summum Pontificem Henricus adornavit; cùm omnes clamant*, Reus eſt mortis. *Nonne iterum Barrabas eligitur, & Chriſtus ſub Pilato morti addicitur, cum Ravennas Guibertus eligitur, & Papa Gregorius reprobatur? Nonne tibi videtur iterum Pilatus manus ſuas laviſſe, & dixiſſe*; « Mundus ego « ſum à ſanguine hujus: Nullam in eo cauſam in- « venio, *quando ſimulatâ pœnitentiâ Henricus adoravit Summum Pontificem; deinde falſis Epiſcopis ſuis dixit*; Secundùm legem veſtram judicate eum? «
D *Amplius*, Dirumpamus vincula eorum, &c. Op- « primamus, *inquiunt*, virum juſtum, quoniam « contrarius eſt operibus noſtris. Si enim dimiſeri- « mus eum ſic, venient Romani, & tollent noſ- « trum locum, & gentem: *Si Papa Gregorius vi- « xerit, mittet contra nos Prædicatores veritatis, qui diſcutientes vitam & actus noſtros, eripient oves Chriſti de manibus noſtris, & juſti diripient ſpolia noſtra, & dimittent Eccleſiam facientibus fructum in ea.* Hæc refert *Paulus Benriedenſis* ſuppar *Gregorii* VII. in Actis, in quibus ipſius ſanctitatem & miracula commendat.

E *Hugo Flaviniacenſis* in Chronico Virdunenſi veras cauſas aperit conjurationis, ſchiſmatis, perſecutionis adverſùs *Gregorium* VII. ab *Henrico* Rege & ejus fautoribus excitatæ. *Ob hanc igitur cauſam*, inquit, *quia ſcilicet Sanctam Dei Eccleſiam caſtam eſſe volebat, liberam, atque Catholicam; quia de ſanctuario Dei ſimoniacam & Neophytorum hæreſim, & fœdam libidinoſæ contagionis pollutionem volebat expellere, membra diaboli cœperunt in eum inſurgere, & uſque ad ſanguinem præſumpſerunt in eum manus injicere; & ut eum morte vel exilio con-*
F *funderent, multis eum modis conati ſunt dejicere. Sic ſurrexit inter Regnum & Sacerdotium contentio, accrevit ſolitò gravior Sanctæ Dei Eccleſiæ tribulatio. Henricus enim Henrici Imperatoris filius, adverſùs Deum, & Matrem omnium Catholicorum Romanam Eccleſiam ſuperbè tumidus, quia vita ejus prava Sanctorum Patrum Decretis, & Canonicis adverſabatur Inſtitutis, adverſùs Deum, & adverſùs Chriſtum ejus inſurrexit, Eccleſiaſticis Sanctionibus impiè factus rebellis, membra diaboli contra eum incitando, & omnes, quos potuit, minis, blanditiis, terroribus, contra eum armando, facta cum multis Epiſcopis Lo-*

charienſibus; *& Tranſrhenenſibus compoſitione.* Et infra, loquens de Sanctiſſimi Pontificis ſeceſſu Salernum, ait: *Confortabatur autem in Domino, & proſperabatur in ſpiritu, quia ſicut omnia adverſa habet qui ſibi diſplicet, ita & quem non remordet conſcientia pura, ſimplex, lucida, nullo bono indiget. Rememorabatur Prædeceſſorum ſuorum Romanorum Pontificum, Gregorii, Leonis, & aliorum, qui quantò perfectiores in via Dei fuerunt, tantò à Romanis graviùs inſectati ſunt, & ideo digni inventi ſunt. Simplex oculus corpus reddebat lucidiſſimum. Incedebat ſecurus per juſtitiæ ſemitas, cui teſtimonium perhibebat conſcientia, quòd pro defenſione veritatis patiebatur, ideo non tribulabatur. Videbat & ſolicitus ſecum retractabat, quia ſi Papa cum Deo eſſe vult, pauper & inops efficietur: qui autem volet eſſe cum ſeculo, ut quærat quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu, à ſimonia manum non cohibeat, iniquitati faveat, congregandis pecuniis inhiet, hic ditabitur opibus, & ſuperabundabit. Ideo paupertatem Chriſti non habentis in corde pravorum ubi caput reclinet, tantò magis appetebat, quantò mammonæ furentis & illicientis fallaces & non veras aſpernabatur divitias. Aſtringebatur enim in utroque humero velamine ſuperhumeralis, qui contra adverſa & proſpera virtutum ſemper ornamento muniebatur, & ad ſola, quæ anteriora ſunt, nitens, in nullo delectationis infima latere flectebatur.*

Gregorii VII. ſanctitati teſtimonium etiam perhibet *Otto Friſingenſis*, lib. VI. Chronici Cap. XXXIV. ubi de ipſo ita ſcribit: *Ipſe qui per multum temporis ad libertatem Eccleſiæ obtinendam privatus laboraverat, jam ad Sacerdotalem Dignitatem provectus, à cœpto deſiſtere indignum ducens, tam ob hoc, quàm pro ſimonia extirpanda, ac incontinentia Clericorum reprimenda, plurimùm deſudabat. Denique non ſolùm Regem pro hujuſmodi ad Synodalia Reſponſa crebrò vocavit, ſed & datis Decretis, Clericorum, à Subdiaconatu & ſupra, connubia in toto orbe Romano cohibuit: formaque gregis factus, quod verbo docuit, exemplo demonſtravit: ac fortis per omnia Athleta, murum ſe pro domo Domini ponere non timuit.* Et Cap. XXXVI. de illius obitu ita loquitur: *Porro Gregorius Salerni manens, appropinquante vocationis ſuæ tempore, dixiſſe fertur:* » Dilexi juſtitiam, & odi iniquitatem; propterea morior in exilio. *Quia ergo in Principe ſuo Regnum ab Eccleſia præciſum graviter percuſſum fuit, Eccleſia quoque tanto Paſtore, qui inter omnes Sacerdotes & Romanos Pontifices præcipui Zeli ac auctoritatis erat, orbata, dolorem non modicum habuit.*

Ejuſdem Pontificis ſanctitatem commendat *Bertoldus* Conſtantienſis Preſbyter, in Appendice ad Chronicon Hermanni Contracti. *Sed jam*, inquit, *Deus omnipotens famulum ſuum Gregorium Papam nolens diutius laborare, imò pro laboribus ſuis dignè remunerare volens, de hujus vitæ ergaſtulo eum vocavit: Nam aliquanto tempore graviter corpore infirmatus, ſed in defenſione juſtitiæ uſque ad mortem firmiſſimus, Salerni diem clauſit extremum. De cujus obitu omnes Religioſi utriuſque ſexûs, & maximè pauperes, doluerunt. Erat enim Catholicæ Religionis ferventiſſimus inſtitutor, & Eccleſiaſticæ libertatis ſtrenuiſſimus defenſor. Noluit ſanè ut Eccleſiaſticus Ordo manibus Laicorum ſubjaceret, ſed eiſdem & morum ſanctitate, & Ordinis dignitate præemineret. Poſtquam autem in gubernatione Sedis Apoſtolicæ, imò totius Eccleſiæ, duodecim annos & unum menſem legitimè decertavit, tandem ex hac luce anno* MLXXXV. *Indictione octava*, VIII. *Kalendas Junias ſubtractus, ſupernæ vocationis bravium accepiſſe non dubitatur.*

Ejuſdem Pontificis integritatem ac ſanctimoniam prædicat *Guillelmus Apulienſis*, libro V. Rerum in Apulia ac Regno Neapolitano Normannicarum:

Vir venerabilis hoc in tempore Papa Salerni
Gregorius moritur, quem nec perſona, nec auri
Unquam flexit amor, juſtum ſervare rigorem
Semper propoſuit: non cor dare læta valebant
Aſque modo lætum, nec triſtia reddere mœſtum.
Solator mœſti, lucis via, doctor honeſti,
Legibus arcebat tumidos, humileſque fovebat.
Terror iniquorum, clypeus fuit ille proborum.
Atque ſalutiferi ſpargendo ſemina verbi,
Nunquam ceſſavit populum revocare Fidelem.
A vitiis, ad eos quibus itur ad æthera mores:
Vitàque doctrinæ non diſcordare ſolebat;
Non fuit inſtabilis vel arundineæ levitatis.

Vuillelmus Malmeſburienſis lib. III. *de Geſtis Regum Anglorum*, in *Vuillelmo I. Gregorii VII.* ſanctitatem fuiſſe tantam teſtatur, ut & cordium arcana interdum noverit, & viſionibus divinis recreatus ſit, & miracula patraverit, dum adhuc Romanæ Eccleſiæ Archidiaconus eſſet. Quæ ſe ab eo accepiſſe teſtatur Author, qui ea ex ore *S. Hugonis* Cluniacenſis Abbatis audiviſſe jurabat. De ejus verò obitu mentionem faciens, ait: *Ita obiit vir apud Deum fœlicis gratiæ, apud homines auſteritatis fortaſſis nimiæ.* Alios omitto Scriptores graviſſimos à Cardinali *Bellarmino*, & à P. *Gretſero* S. J. Profeſſore in Apologia *Gregorii VII.* laudatos. Ipſorum namque teſtimoniis illuſtrius eſt ac firmius illud Romanæ Eccleſiæ in ſuo Martyrologio, ad diem Maii XXV. *Salerni depoſitio Beati Gregorii Papæ Septimi, Eccleſiaſticæ libertatis propugnatoris ac defenſoris acerrimi.*

Ex quibus omnibus exploratum eſt, meras eſſe calumnias atque convitia, quæ à *Bennone* Pſeudo-Cardinali Schiſmatico referuntur, & quæ à conjuratis Schiſmaticis objecta ſunt *Gregorio VII.* crimina. Nec magis audienda contra Gregorium *Anna Comnena* maledica fœmina, quæ *Henrici* Imperatoris Legatos ab ipſo violatos, & flagris proſciſſos mentitur. Odium porro *Annæ in Gregorii* nomen inde ortum eſt, quòd *Robertus Guiſcardus*, *Alexii Comneni* Græcorum Imperatoris, *Annæ* patris, hoſtis infenſiſſimus, qui Aulonem, Dyrrachium, omnem Epyrum ſubjugaverat, & Conſtantinopolim ipſam obſidione cinxerat, *Gregorii VII.* ſtudioſiſſimus eſſet, ejúſque partes contra *Henricum* Regem acerrimè tueretur. Præterea ſchiſmaticam *Annam* fuiſſe, cui proinde contra *Gregorium VII.* ſcribenti nulla fides, hæc ejus verba demonſtrant: *Hæc Summus Pontifex, & in orbem terrarum univerſum univerſalis Chriſti Vicarius fecit. Nam eos illi titulos Latini ſui tribuunt: in his quoque pro cætera inſolentia ſua mentientes. Tranſlatis enim è vetere Roma Sceptris in noſtram Urbem Regiam, Pontificatus quoque primaria dignitas illic defecit: Eccleſiaque Primatus jam olim à Principibus, qui hîc regnarunt, Conſtantinopolitano adjudicatus Throno eſt.*

Anna Comnena Schiſmatica femina, contra Gregorium VII. non audienda.

III. Verùm, etſi intruſus, etſi multorum criminum reus fuiſſet *Gregorius*, indiſcuſsâ causâ, abſque univerſali Synodo, violatis omnibus Juris Regulis, Pontificem cui tota parebat Eccleſia, deponere, & alium in ejus locum intrudere nefas erat. *S. Gebhardum* Saliſburgenſem Archiepiſcopum, hæc urgentem in Epiſtola ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum, à *Tengnagello* edita audiamus. *Verè*, inquit, *Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam ante tempus judicaverint, qui tam inordinatè non ſolùm ſententiam Summi Pontificis, ſed & ipſum condemnantes judicaverunt, ſententiâ indiſcuſſâ, autorem*

Sententiæ in Gregorium VII. à Brixienſi Conciliabulo latæ, nullitas multiplex.

torem ſententiæ inauditum, inconvictum, nec confeſſum; ſed neque conventum vel commonitum. Sententiam quidem, quæ tali tempore à Synodo Romana promulgata eſt, quando nulla de Præſidente contradictio fuit: Ipſum Præſidentem, cui tunc temporis, non ſolùm ea, quæ in iſtis partibus eſt, Eccleſia, ſed illa quæ in toto orbe diffuſa eſt, debitam ſubjectionem exhibuit. Illum, inquam, ſuo, & non Synodali judicio refutaverunt; & alium, qui paulo ante à Sede Apoſtolica damnatus eſt, eidem Sedi, quæ illum damnaverat, Pontificem deſignaverunt, Romanâ Eccleſiâ nec conſcia, nec conſentiente. Quid igitur Canonum teſtimoniis ad improbanda hæc Judicia indigemus, quæ nec ſimilitudinem ſenſatorum judiciorum tenent, ſed quaſi prima fronte plena blaſphemiæ apparent? Nam, ut verum fateamur, nihil in Sanctorum Patrum ſcriptis contrà hujuſmodi præſumptiones ſpecialiter edictum nos inveniſſe meminimus, quia inſaniæ non erat lex ponenda. Ex abundanti autem ab antiquis Doctoribus ſtatutum eſt contra illas imperitorum Epiſcoporum infeſtationes, quæ etſi ab adverſantium inſidiis procedant; nonnullam tamen æquitatis imaginem prætendunt, ſcilicet induciis, evocationibus, diſcuſſionibus, aliiſque juxta tenorem judiciorum. Ad iſtorum cautionem diſtinguendam, ſi auctoritas à nobis requiritur, non Scripturarum excerpta, ſed volumina opponimus, ſicut eſt liber Decretorum Pontificalium, qui pene totus in talium diſcuſſione cuditur. Sed ne nihil horum ad præſens induxiſſe videamur, illud ſaltem B. Gregorii inſeramus, quod ad Joannem Defenſorem euntem in Hiſpanias ſcribit de Stephano Epiſcopo, qui injuſtè eſſe ſe depoſitum conqueſtus eſt. Primùm, *inquit*; diligenter quærendum eſt, ſi judicium ordinabiliter eſt habitum, ſi alii accuſatores, alii teſtes fuerunt; deinde cauſarum qualitas, ſi accuſato præſente, ſub jurejurando teſtimonium contra eum dictum eſt, ſi reſpondendi locum habuit, ſi examinatio perſonarum accuſantium ac teſtificantium regulariter facta eſt. Quòd ſi fortè hæc ſolenniter acta non ſunt, omnibus modis in Eccleſia ſua revocetur. Hi verò, qui eum contra Dei timorem, & ſtatuta Canonum condemnaverunt, ad agendam pœnitentiam mittendi ſunt ſex menſibus. *Videant ergo prædictorum Judiciorum Mediatores, ſi in Romani Præſulis refutatione vel unum de illis Sancti Viri præceptis obſervaverint, quæ ille in unius cujuſlibet Epiſcopi diſcuſſione obſervanda eſſe decrevit.*

Huc accedit, quòd multis Sanctorum Statutis definitum eſt, ut nullus Epiſcopus, niſi in legitima Synodo, & ſuo tempore, Apoſtolica Auctoritate, convocatâ, judicari aut damnari poſſit: & quòd ſine Primæ Sedis auctoritate Concilia rata eſſe non poſſint. Mirandum igitur eſt, viros prudentes adeo nota oblivioni tradidiſſe, qui nulla exiſtente Synodo, illum Epiſcopum judicantes reprobaverunt, ſine cujus auctoritate, nec Epiſcopum aliquem damnare, nec Generale Concilium licet congregare. Ecce novus ordo judiciarius, ecce matura Domini Sacerdotum judicia. Tum de *Guiberti* intruſione ſic loquitur *S. Gebhardus*, illámque ſubſiſtere, ſecundùm Canones, nullatenus poſſe demonſtrat: *De illo autem quid dicamus, qui ad ſupplendum hujus depoſiti locum tam providè deligentium diſpoſitione erectus eſt? Verè de illo hoc dicimus, veriſque teſtibus approbamus, quòd etſi jam pro ſuis reatibus nec damnatus eſſet, nec damnandus, ſed & Sedem illam vacantem inveniſſet, cui nunc, ſuperſtite Pontifice, adulterinus invaſor deputatus eſt, tamen, teſte Beato Leone, nulla ratio ſineret ut inter Epiſcopos haberetur, quem nec Clerus elegit, nec populus expetivit. Cùmque ejuſdem Leonis, atque Celeſtini ſententiis definitum ſit, ut nullus invitis Epiſcopus detur; quanto minùs illi Eccleſiæ*

A *nolenti Epiſcopus aliunde ſuperponendus erat, quæ ſui incolumitate Pontificis & concordia potita eſt?* Tandem convitia pro accuſationibus accipienda non eſſe ait: ſed etſi vera ſupponerentur *Gregorii* crimina, ipſi nihilo ſecius obediendum eſſe, quia non vitæ, ſed Miniſterii ac Dignitatis ratione obedientia præſtatur. *Sed his*, inquit, *quæ ad rem pertinent, omiſſis, convitia & vituperationes, ut dicitur in Dominum Apoſtolicum dictitant; quid hoc noſtra intereſt? Si de vita illius agitur, nos non pro vita ſua conſideratione illi obedimus, ſed pro miniſterio collatæ in illum Dignitatis: Nam meritorum ſuorum quali-* B *tas Sacerdotali Officio non præjudicat. Quapropter quantumlibet doctè, quantumlibet artificioſè in reprehenſiones illius invehantur, tamen convitia pro accuſatione recipienda non ſunt. Ipſi enim, ut Sapientes norunt, probè, hunc verè confuſum & præpoſterum ordinem eſſe, ſi illum, quem ſine accuſatione vel diſcuſſione prædamnaverunt, nec tandem, poſt factum Judicium, accuſent & diſcutiant.*

IV. Schiſma excuſabant *Henricus* Rex, & Antiſtites conjurati: Sedi Apoſtolicæ debitam exhibere ſe reverentiam profitebantur, eique eſſe conjunctiſſimos ac devotiſſimos; *Hildebrandum* verò qui C in ea ſedebat indignus, jure-meritò ſe dejeciſſe, quòd in Regem, & Epiſcopos, inauditam damnationis Sententiam protuliſſet. Verùm inanes eſſe illius excuſationis præſtigias oſtendit S. Gebhardus. *Sed hæc omnia*, inquit, *novi Doctores fidelitati attribuunt, dicentes, ſe quidem B. Petro, atque Sedi Apoſtolicæ devotos exiſtere; Sedenti autem ſuper Sedem illam inſolitas injurias meritò irrogare, qui in homines immeritos, Regem ſcilicet & Epiſcopos, tam inſolitam damnationis Sententiam promulgavit. Quibus reſpondendum eſt: Quòd etſi in illis Synodalibus Judiciis diſtrictio manſuetudinem exceſſiſſet; ita ut Dominus Apoſtolicus plus ſolitò, & non pro materia ſuper eos manum congravarit; decuerat tamen Ortho-* D *doxos Epiſcopos Catholico ſuadere Principi, quatenus ſic injuriam ſuam ulciſceretur, ne divinam ultionem in ſe provocaret, ne Eccleſiæ Regulas penitus confunderet, ne cædibus, incendiis, vaſtationibus id ageret, quod Eccleſiaſticis diſcuſſionibus agendum erat.*

Henrici Regis, & conjuratorum in Gregorium VII. Epiſcoporum, inanes excuſationum præſtigiæ.

Addit *S. Gebhardus*, quòd etſi Chriſtianæ Religionis eſſet, hujuſmodi injurias ſic ulciſci, Schiſma tamen excuſare non poſſent, quia Schiſma ante moliti fuerant in Conciliabulo Vvormatienſi, quàm *Gregorius VII.* ullam excommunicationis Sententiam tuliſſet. *Cùm enim*, inquit, *primùm ad initiandam hanc rem Vvormatiæ confluxiſſent, nul-* E *lam adhuc Dominus Papa excommunicationis, vel Anathematis Sententiam deſtinavit; ſed ipſi primitias diſcordiarum, ipſo ignorante, & nihil minùs putante, Prælationi ſuæ ſuperbâ & repentina temeritate renuntiaverunt.*

V. Pontificem imprudentiæ accuſabant pleríque paulò modeſtiores, aiebántque ipſum ſapienti œconomia tolerare ac diſſimulare debuiſſe crimina *Henrici* Regis, & Epiſcoporum ne diſſidium excitaret, facilè (ut probavit eventus) in Schiſma erupturum. Sed *Henricum*, & Schiſmaticos Epiſcopos hæc ratio nequaquam juvat. Eſto enim, imprudenter, immò injuſtè Sententiam Anathematis F in eos tuliſſet Pontifex, non ideo Schiſma facere licitum erat, ejúſque obedientiam ejurare. Sed nec æquitatem violavit, nec in prudentiæ Leges peccavit *Gregorius VII.* Anathemate confodiendo Principem, & Antiſtites, ſimoniacæ hæreſeos labe inquinatos, in crimine pertinaces: Principem in ſentinam vitiorum prolapſum; Antiſtites ejus ſceleribus conniventes: Principem Eccleſiæ libertati, & Romanæ Sedi infeſtum; Epiſcopos adulatores, eíque pravis conſiliis ignavè ſervientes: Principem Schiſmaticum; Antiſtites ipſi ad Schiſma faciendum

Contra prudentiæ leges non peccavit Gregorius VII. excommunicando Henricum Germaniæ Regem, & Epiſcopos illius fautores.

ciendum confœderatos. Nam, ut ait Innocentius I. *Error, cui non reſiſtitur, approbatur; & veritas, cùm minimè defenſatur, opprimitur.... Negligere quippe, cùm poſſis deturbare perverſos, nihil eſt aliud quàm fovere.* Et ut ait S. Ambroſius: *Conſentire, eſt non ſolùm ſcienter mala fieri permittere, ſed etiam malè facta non perſequi.* Et S. Auguſtinus: *Quiſquis metu cujuſlibet Poteſtatis veritatem occultat, iram Dei ſuper ſe provocat, quia magis timet hominem, quàm Deum.* Et S. Gregorius: *Qui non corrigit reſecanda, committit.* Hinc idem in Moralibus ait: *Plerumque quieti atque inconcuſſi relinquimur, ſi obviare pravis pro juſtitia non curamus. Sed ſi ad æternæ vitæ deſiderium animus exarſit, ſi verum lumen jam intrinſecùs reſpicit, ſi in ſe flammam ſancti fervoris accendit, in quantum locus admittit, in quantum cauſa exigit, debemus pro defenſione Juſtitiæ noſmetipſos objicere, & perverſis ad injuſta prorumpentibus, etiam cùm ab eis non quærimur, obviare. Nam cùm juſtitiam, quam amamus, in aliis feriunt, nos nihilominus ſua percuſſione confodiunt, etiamſi venerari videantur.* Hæc Patrum loca, quæ *S. Anſelmus Lucenſis* urget Lib. II. *Adverſus Guibertum Antipapam*, evincunt *Gregorium* VII. non potuiſſe Imperatori & Aulicis Epiſcopis connivere, ſalvo officio: ſiquidem de Eccleſiæ fide, caſtitate, & libertate agebatur; fide, contra ſimoniacam hæreſim; caſtitate, contra Clericorum incontinentiam; libertate, contra Principem Eccleſiæ Jura tyrannicè uſurpantem, tuendis. Unde Sanctus idem *Anſelmus* lib. I. ita Guibertinos & Henricianos compellat: *Vos Eccleſiæ Catholicæ, quam invaſiſtis per totum Regnum, quod quia intus cecidit, foris diu ſtare non poterit, membra diſtrahitis, & in ſervitutem redactam, quaſi vile mancipium in veſtrum dominium redigitis, & Divini Juris libertatem veſtro obſequio mancipatis, dicentes, Omnia Imperatoris juri eſſe ſubjecta, Epiſcopatus, Abbatias, omnes omnino » Dei Eccleſias, cum Dominus dicat:* Eccleſiam » meam, columbam meam, oves meas. *Paulus » dicit:* Nemo aſſumit ſibi honorem, niſi qui vo» catus eſt à Deo tanquam Aaron. *In parte tua quis præficitur, niſi quem aut gratia, exhauſto fœnore, vel munus à manu, vel munus à lingua, vel munus ab obſequio attraxerit? Quis moribus, quis honeſtate, quis vitæ integritate eligitur? Perſequendi ſunt itaque lupi, vitandi ſunt univerſi, qui, ad hoc ut Hæretici fiant, promoventur, qui lepram Gieſi cum divitiis ſuis poſſident, & mala quæſita mercede, non tam patrimonium facultatum, quàm theſaurum criminum congregarunt.*

Henrico Regi & Aulicis Epiſcopis, ſalvo officio, connivere non poterat Gregorius VII.

Guibertus tam Antipapa fuit, quàm Novatianus.

VI. Schiſmatis itaque labem purgare nulla ratione poterant *Henricus* Rex, & ejus partiarii: & *Guibertus* Ravennas olim Epiſcopus, *Clemens* III. nuncupatus, tam Antipapa fuit, quàm Novatianus, ut disertè probat *S. Anſelmus Lucenſis* ad ipſum ſcribens. *Noli itaque dicere*, inquit, *quia univerſalis Eccleſiæ curam ſuſcepimus, quomodo enim tibi commiſſa eſt Eccleſia, quem conſtat non intraſſe per oſtium, quod Chriſtus eſt; ſed aliunde aſcendiſſe ut furem? Apoſtolica enim & univerſalis Eccleſia ſuum habebat Paſtorem. Ut enim de Beato Gregorio Patre noſtro dicam, quæ de Cornelio ſcripſit Cyprianus:* » Factus eſt Epiſcopus de Dei & Chriſti ejus ju» dicio, de Clericorum pene omnium, *(& ut ve» rius dicam) omnino omnium*, teſtimonio; de ple» bis, quæ tunc adfuit, ſuffragio: de Sacerdotum » antiquorum & virorum bonorum collegio, cùm » nemo ante ſe factus eſſet, cùm *Alexandri* locus, » & cùm locus *Petri*, vel gradus Cathedræ Sacer» dotalis vacaret. Quô occupatô, & de Dei vo» luntate, atque omnium noſtrûm conſenſu ordi» nato, quiſquis jam Epiſcopus fieri voluerit, fo» ras fiat neceſſe eſt, nec habeat Eccleſiaſticam Ordinationem, qui Eccleſiæ non tenet unitatem. « Quiſquis ille fuerit, licèt multùm de ſe jactans « & ſibi plurimùm vindicans, profanus eſt, alie- « nus eſt, foris eſt: & cùm poſt primum ſecundus « eſſe non poſſit, quiſquis poſt unum, qui ſolus « eſſe debet, factus eſt, non ſecundus ille, ſed « nullus eſt. Hæc, quæ lib. I. *S. Anſelmi* contra « *Guibertum* leguntur, refert Urſpergenſis Abbas in Chronico, ſubditque ad tam illuſtris teſtimonii vim ac pondus demonſtrandum: *Hæc priori ſententiæ* (Henricianorum ſcilicet) *valde contraria ſcripſit Anſelmus Epiſcopus, vir literis apprimè eruditus, ingenio acutiſſimus, facundia præcipuus, &, quod omnibus majus eſt, in Dei timore, & ſancta converſatione nominatiſſimus: adeo ut tam in vita, quàm poſt mortem, referatur miraculis clarus.*

Auctor Anonymus, ſed coævus Vitæ *Henrici* Imperatoris, quæ Panegyricus potiùs dicenda eſt ab homine illi penitus addicto ſcriptus, quàm Hiſtoria ab omni fuco aſſentationis aliena, Schiſma ipſius, & *Gregorii VII.* exauctorationem, ac *Guiberti* intruſionem excuſare non eſt auſus, nec fictitia illa crimina *Gregorio* objicere, quæ *Benno* & alii Schiſmatici commenti ſunt. Ita nempe ſcribit: *Cernens autem Rex Apoſtolicum ad hoc tendere, ut ſe Regno privaret, nec aliâ ſuâ obedientiâ contentum, niſi ut Regno renuntiaret, ex obedientia in rebellionem, ex humilitate in tumorem relabi coactus, hoc Apoſtolico facere parabat, quod Apoſtolicus ſibi facere intenderat. Ceſſa, obſecro, Rex glorioſe, ceſſa ab hoc molimine, ut Eccleſiaſticum Caput de ſuo culmine dejicias, & in reddenda injuria te reum facias: Injuriam pati fœlicitatis eſt; reddere, criminis. Quærebat itaque Rex cauſas & occaſiones qualiter eum ejiceret: inventúmque eſt eum Romanam Sedem olim abjuratam inſediſſe: quam idcirco abjuraverit, quia ad eam, dum Archidiaconus eſſet, adhuc vivente Domino ſuo, per ambitionem aſpirare voluerit. Utrum hæc vera ſint, an falſa, parum comperi: alii aſſerebant, alii figmentum eſſe dicebant: utriſque Roma fuit in argumentum: His, quòd Roma mundi domina nunquam pateretur tale nefas; illis, quòd ea cupiditatis ancilla facilè permitteret, ob pretium, omne nefas. Mihi autem in medio res relinquenda eſt, cùm incerta nec poſſim defendere, nec auſim affirmare.*

VII. *Guibertus* Antipapa, miſſis in varias regiones Legatis, Eccleſias præcipuas in partem ſuam trahere fruſtra conatus eſt. Anglicanam imprimis tentavit, quæ in obedientia *Gregorii VII.* conſtans permanſit, quamvis hæſitare nonnihil viſa ſit, cauſâ nondum diſcuſſâ, ut ex Epiſtola B. *Lanfranci* Cantuarienſis Archiepiſcopi ad quemdam Guiberti Antipapæ Legatum compertum eſt. *Non probo*, inquit, *quòd Papam Gregorium vituperas, quòd Hildebrandum eum vocas, quòd Legatos ejus ſpinoſulos nominas, quòd Clementem tot & tantis præconiis tam præproperè exaltas. Scriptum eſt enim, Non eſſe laudandum in vita ſua hominem, nec detrahendum proximo ſuo. Adhuc incognitum eſt humano generi quales nunc ſint, & quales futuri ſint in conſpectu Dei. Credo tamen quòd Imperator ſine magna ratione non eſt tantam rem aggreſſus patrare, nec ſine magno auxilio Dei tantam potuit victoriam conſummare. Non laudo ut in Anglicam terram venias, niſi à Rege Anglorum licentiam veniendi priùs accipias. Nondum enim Inſula noſtra priorem refutavit, nec utrum huic obedire debeat, ſententiam promulgavit. Auditis utrinque cauſis, ſi ita contigerit, perſpicaciùs, quid fieri oporteat, provideri valebit.*

SCHOLION.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 406. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem velut meam notant: *Papa non poteſt reſcindere Canones Conciliorum generalium.*

R. Non ita ſcripſi. Quæſtionem Juris eo loci non attingo, ſed *S. Anſelmi Lucenſis* Epiſcopi reſponſionem ad Nicolai II. Pontificis Maximi Decretum refero, quo nitebantur Henricus Germaniæ Rex, & Antiſtites in Schiſmate adverſus *Gregorium VII.* conjurati. Eo Decreto ſtatutum eſſe dicebant, Romanum Pontificem abſque Regis electione creari legitimè non poſſe. Multas Reſponſiones affert *S. Anſelmus Lucenſis* Libro II. *contra Guibertum Antipapam*. Secunda eſt, *Nicolai II.* Decretum repugnare Canonibus ſeptimi & octavi Concilii generalis. Porrò *Nicolaum II. Oecumenicarum Synodorum Decreta reſcindere non potuiſſe, docet S. Anſelmus Lucenſis.* Hæc verba mea. Tum ejuſdem Sancti & Canonum peritiſſimi Præſulis verba ſubjicio. Quid S. Anſelmus reſponderit, meræ facti & Hiſtoriæ quæſtio eſt. Si ejus Reſponſa, quæ *Gregorius VII.* approbavit, Religioſis Cenſoribus improbanda videantur, illa mihi non imputent hiſtoricè dumtaxat referenti, non dogma ſtatuenti. Quamquam & ipſa propoſitio, quam mihi affingunt, innoxia ſit, cùm ſit doctrina Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 407. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam propoſitionem notant: *Papæ Decreta ut ſint ex Cathedra & infallibilia, debent eſſe ex conſenſu Eccleſiæ.*

R. Neque hic Juris quæſtionem attingo, utrum ſcilicet Romanus Pontifex ſit vel non ſit infallibilis? Sed *S. Anſelmi Lucenſis* Reſponſa refero ac deſcribo. Ejus verbis tota illa pagina impleta eſt. Sola nota iſta marginalis mea eſt: *Romanum Pontificem Decreta, non ex Cathedra, id eſt, non accedente Eccleſiæ conſenſu condentem, infallibilem non eſſe, docet S. Anſelmus Lucenſis, idque aſſerendo, Sedis Apoſtolicæ honori non derogari.* Facti dumtaxat Quæſtionem ſpectat hæc obſervatio, quid nimirum ſenſerit S. Anſelmus Lucenſis? Ejus verba profero ac deſcribo. expendendum eſt an cum obſervatione mea conveniant. Convenire nemo, ut ſpero, diffitebitur, qui ſine præjudiciis contulerit.

SCHOLION III.

Ad eumdem Articulum, pag. 408. Edit. primæ, hanc notam appoſuerunt Religioſi Cenſores: *Refert ex Deſiderio:* QUOD A NICOLAO PAPA FACTUM EST, INIUSTE PRORSUS AC TEMERE PRÆSUMTUM EST. NON TAMEN CUIUSQUE STULTITIA VEL TEMERITATE AMITTIT ECCLESIA DIGNITATEM SUAM. Quæ, (inquiunt iidem Cenſores,) *non tam dicit Alexander ut Gregorium VII. defendat, quàm ut oſtendat Pontifices ſtultè ac temerè multa decernere.*

R. *Gregorium VII.* in Sedem Apoſtolicam intruſum fuiſſe, Schiſmatici effutiebant. Reſponſiones *S. Anſelmi* Lucenſis Epiſcopi, & *Deſiderii* Caſſinenſis Abbatis, pietate, eruditione, zelo pro Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ dignitate & honore ſpectatiſſimi, quem *Gregorius VII.* optavit habuitque ſucceſſorem *Victorem III.* ipſius Gregorii VII. electionem contra Schiſmaticos vindicantium, affero. Id cùm mihi juſtè vitio verti non poſſit, Religioſi Cenſores Dei jura uſurpantes, qui ſcrutatur conſilia cordium, de animo meo & intentione judicant. *Quæ non tam dicit* (inquiunt) *ut Gregorium VII. defendat, quàm ut oſtendat Pontifices ſtultè ac temerè multa decernere.* Hæc verò mens mea non fuit; Teſtis Deus eſt, cui ſervio, idemque meus ac Cenſorum meorum judex, ſcit quia non mentior, teſtimonium mihi perhibente conſcientiâ meâ: Neque id ſcripſi, nec dixi, nec cogitavi. Qui meam in Sedem Apoſtolicam obſervantiam, & vivendi rationem noverunt, id mihi affingi dolebunt. Quàm ſincero animo *Gregorium VII.* defenderim, totius Articuli XII. in quo hæc à Religioſis Cenſoribus notantur, lectio æquis judicibus perſuadebit. Sic inſcribitur: *Nullo rationis fuco obducta erat Schiſmatica Synodi Brixienſis in Gregorium VII. Sanctiſſimum Pontificem ſententia.* Non ſolùm illius electionem vindico Scriptorum coævorum & ſuppariorum teſtimoniis, quorum verba fideliter, plenè, ſtudiosè refero, ſcilicet S. Anſelmi Lucenſis, Deſiderii Caſſinenſis Abbatis; Pœnitentiarii S. Anſelmi in ejus Vita, Hugonis Flaviniacenſis, Ottonis Friſingenſis, Bertoldi Conſtantienſis Presbyteri, Guillelmi Apulienſis, Vvillelmi Malmesburienſis, S. Gebhardi Salisburgenſis Archiepiſcopi, Pauli Bernriedenſis; Romani Martyrologii, &c. Sed etiam ab impudentiæ labe eumdem Gregorium VII. purgo pro mea virili parte, his verbis: *Sed nec æquitatem violavit, nec in prudentiæ leges peccavit Gregorius VII. anathemate confodiendo Principem & Antiſtites, Simoniacæ hæreſis labe inquinatos, & in crimine pertinaces; Principem in ſentinam vitiorum prolapſum, Antiſtites ejus ſceleribus conniventes: Principem Eccleſiæ libertati & Romanæ Sedi infeſtum, Epiſcopos adulatores, ejuſque pravis conſiliis ignavè ſervientes; Principem Schiſmaticum; Antiſtites ipſi ad Schiſma faciendum confœderatos.* Et infra: *Hæc (inquam) Patrum loca, quæ S. Anſelmus Lucenſis urget Lib. II. Adverſus Guibertum Antipapam, evincunt Gregorium VII. non potuiſſe Imperatori & aulicis Epiſcopis connivere ſalvo officio: ſiquidem de Eccleſiæ fide, caſtitate, & libertate agebatur: fide, contra Simoniacam hæreſim, caſtitate, contra Clericorum incontinentiam; libertate, contra Principem Eccleſiæ jura tyrannicè uſurpantem tuendis.* Qui ita ſcripſit, non ſincerè defendit Gregorium Septimum?

ARTICULUS XIII.

Gregorius VII. Anathematis Sententiam in Henricum Regem & Guibertum Antipapam judè confirmavit, cùm fruſtra pacis vias tentaſſet.

ANno Chriſti M.LXXXI. *Gregorius VII.* Synodum Romæ celebravit, quæ inter Synodos ab eo celebratas octava numeratur, in qua *Henricum dictum Regem, & omnes fautores ejus, qui in præterita excommunicatione animum induraverant, iterum excommunicavit*, ut conſtat ex Actis. Eodem anno *Henricus*, *Rodulpho* Rege devicto cæſoque, Romam cum numeroſo exercitu ſe contulit, Urbem expugnaturus, & *Guibertum* in Sede *S. Petri* collocaturus. Verùm à Pontificiis, & *Mathildis* Comitiſſæ copiis repulſus eſt, ut colligitur ex Chronici Caſſinenſis Lib. III. cap. 49. & ex Abbate Urſpergenſi in Chronico, ad eum annum. Anno MLXXXII. irrito iterum conatu Romam obſedit, ut refert *Bertoldus* in Chronico. Anno MLXXXIII. Roma ab *Henrico* tertia obſidione fatigata eſt, Leoniana Urbs expugnata, & Baſilica *S. Petri* occupata, non abſque clade ingenti Henriciani exercitus, cujus pars maxima, qua gladio, qua peſtilentia periit. Hinc de pace cum Romanis haud ægrè collocutus eſt *Henricus*. Inter eos convenit ut *Gregorius* Papa Synodum menſe Novembri proximo Romæ colligeret, in qua Regni cauſa retractaretur, & cujus ſtatutis cùm *Henricus* tum Romani parerent. *Henricus* ituris & redituris ad illam Synodum ſecuritatem Jurejurando fecit. Illam indixit Pontifex: Sed perfidus *Henricus* Teutonicorum Principum Legatos, & *Ottonem* Oſtienſem Epiſcopum in Germaniam à *Gregorio* miſſum, *Hugonem* Archiepiſcopum Lugdunenſem, *Anſelmum* Lucenſem, *Reginaldum* Comanum, ad Synodum euntes intercepit, violavit, detinuit, vexavit; ut teſtatur *Bertoldus* in Chronico. Anno MLXXXIV. ante Pentecoſten, *Henricus* veterem Romam expugnavit, & *Guibertum* Ravennatem à Mutinenſi & Ariminenſi Epiſcopis dudum depoſitis & excommunicatis inaugurari juſſit, ac in Baſilicæ Vaticanæ poſſeſſionem miſit, ut *Bertoldus*, & *Leo Oſtienſis* teſtantur. Lateranenſem Baſilicam tenebat *Gregorius VII.* ipſique pars Romanorum maxima adhærebat, pars Antipapæ, in gratiam *Henrici* Regis, ut *Joannes Victorinus* in Memoriali Hiſtorico refert. *Romæ*, inquit, *facta eſt diſſenſio magna, his qui pro Imperatore erant, dicentibus Hildebrandi depoſitionem eſſe juſtam, quia reus erat Majeſtatis, ob hoc quòd contra Imperatorem ordinaverat alium, rebellandique contra ipſum audaciam aſſumpſerat. aliis dicto Papæ faventibus, quòd licet dictum crimen*

commiſiſſet, tamen non poterat de jure deponi niſi in Concilio Generali.

Qui à Gregorii partibus ſtabant Romani, ipſum obteſtati ſunt, ut Eccleſiæ & Reipublicæ tot malis attritæ miſertus, *Henrici* cauſam, ac ſuas in eum Sententias in frequenti Synodo retractari paternâ clementiâ ſineret. Annuit Pontifex ad pacem propenſiſſimus, & Synodum indixit in Menſem Novembrem proximum. Eò ſpectat ipſius Epiſtola *Ad Univerſos Fideles* inſcripta, quæ eſt XXVIII. libri noni. *Notum*, inquit, *facimus vobis, cariſſimi fratres & filii, nos admodum deſiderare, & Apoſtolica Auctoritate velle ſancire, ut generalis Synodus congregetur in loco tuto & ſecuro, ſicque opportuno, ut ad eam poſſint undique terrarum Clericalis Ordinis & Laicalis amici vel inimici ſine timore convenire. Diſponimus enim tractare, & diligenti excuſſione detectum in faciem orbis ex occultis tergiverſationum ſuarum antris extrahere, quicunque ille eſt, qui tantorum malorum, quæ jampridem in Chriſtianam Religionem graſſantur & fæviunt, cauſa & auctor extitit. Cujus etiam impietas & inaudita temeritas hactenus obſtitit & proturbavit ne inter Pontificatum & Regnum divina pax & recta concordia fieret: Quam pacem, opitulante Domino, ſicut Chriſtiana devotio cupit & poſtulat, in eodem Concilio inſtaurare & confirmare optamus. In qua Synodo præterea, ſecundum SS. Patrum Decreta, parati erimus, quod juſtum eſt, facere, & iniquorum nequitiam revelantes, de his quæ Apoſtolicæ Sedi objiciuntur, & unde quidam Fratrum ſubmurmurant, ipſius innocentiam evidenter oſtendere: Ita tamen ut ante omnia res Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, quibus exſpoliata cognoſcitur, ſi dignum eſt, reſtituantur.... Vos itaque, quos aut tantæ calamitates movent, aut divini timoris reſpectus ad Deo dignam pacem & concordiam animat, nitimini & ſummopere laborate, ut Synodus fieri poſſit: quatenus Sanctæ Eccleſiæ Caput, totúmque corpus, quod impiorum procelloſis fraudibus & machinationibus fluctuat nimium & titubat, communi omnium bonorum conſenſu & robore quieſcat de cætero, & ſtabiliter conſolidetur.*

Hæc Synodus inter Gregorianas nona fuit, in quâ Pontifex, ne *Henricum* rurſus nominatim anathemate confoderet, vix à Patribus exoratus, omnes, qui aditum ad Apoſtolicam Sedem Fidelibus intercluderent, excommunicavit, ut *Bertoldus* teſtatur. Interim Romani *Henrico* jurarunt ſe effecturos ut *Gregorius* Papa eum Imperatorem coronaret, aut alius, quem expulſo *Gregorio* eligerent. Imprudens Juramentum ſolvit Pontifex, pactus *Henrico*, ſi vellet Eccleſiæ facere ſatis, cum juſtitia; ſin autem, cum maledictione coronam ſe daturum. Ipſi ergo Romani Proceres nuntiarunt, ut Deo, Eccleſiæ, & Pontifici ſatisfaciens, coronam cum juſtitia recepturus de Synodi Sententia, veniret; ſin autem, de Caſtello S. Angeli ſibi per virgam demiſſam à Papa reciperet. Utrumque recuſavit ſuperbus Princeps: ingentem pecuniæ vim, quam *Alexius* Comnenus Græcorum Imperator ad ipſum miſerat, ut *Robertum Guiſchardum* Calabriæ & Apuliæ Ducem bello laceſſeret, ad conciliandum ſibi Romanum vulgus profudit, quo juvante, Lateranenſe Palatium occupavit, & ab Antipapa *Guiberto* Imperator coronatus eſt ipſa die Reſurrectionis Dominicæ, anno MLXXXIV. *Gregorius*, qui Caſtrum S. Angeli, Tiberinos pontes, munitiſſima Urbis præſidia tenebat, Romanæ nobilitatis armis defenſus, collecta Synodo iterum Sententiam Anathematis in *Guibertum* Antipapam, & *Henricum*, & omnes eorum fautores promulgavit. Decima hæc fuit *Gregorii VII.* Synodus. Iſta conſtant ex *Bertoldo* Conſtantienſi Preſbytero, in Chronico. *Henricus* excommunicationum fulmina parvipendens, bellicas machinas Arci Sancti Angeli admovere cœpit, ac in ejus expugnationem totis viribus incumbere. Id ubi *Roberto* Duci, qui Conſtantinopolim obſidebat, nuntiatum eſt, *Boadmundo* filio in ipſa expeditione relicto, ad Summi Pontificis liberationem advolavit, cúmque ex Arce eductum, Caſſinum, & inde Salernum duxit, ubi diem obiit extremum.

ARTICULUS XIV.

De Pſeudoſynodis Moguntina & Berchacenſi, ab Henrico Imperatore convocatis.

ANno MLXXXV. Moguntiæ apud *S. Albanum*, juſſu *Henrici* Imperatoris celebrata eſt Synodus, cui ipſe cum Legatis *Clementis* Antipapæ interfuit, & univerſos Epiſcopos compulit ut *Gregorii VII.* depoſitionem, & *Guiberti* Ordinationem ſcripto approbarent. *Herimannus* Metenſis Epiſcopus, aliique *Gregorio Septimo* fideles, depoſiti. Pax Dei, ſive induciæ adversùs bella privata imperatæ. Iſta conſtant ex *Sigeberto*, ex Abbate Urſpergenſi, & ex Chronico *Sancti Trudonis*. Hujus Synodi Acta *Vvaltramus*, ſeu (ut aliis placet) Venericus, in libro *De Unitate Eccleſiæ* prolixè deſcribit, docétque *Hermannum* Germaniæ Regem, qui in *Rodulphi* locum à Principibus electus fuerat, ibi damnatum ut reum Majeſtatis, & hoſtem Eccleſiaſticæ pacis.

Eodem anno Conventus alter communi partium conſenſu, id eſt, Germanorum Antiſtitum qui *Henrico*, & qui *Gregorio* adhærebant, in Berbac Thuringiæ loco condictus eſt, in quo à viris ſapientiſſimis Canonum auctoritate probaretur, cui parti Juſtitia faveret: Imperatore tamen abſente. *Vvecilo* Moguntinus Archiepiſcopus partes Imperatoris, *S. Gebhardus* Saliſburgenſis cauſam Pontificis tuitus eſt. Hujus Colloquii Acta memoriæ prodidit Abbas Urſpergenſis. *Affirmat*, inquit, *proponente priùs Vvecilone, Imperatorem non injuſto judicio, tam Regno, quàm Communione, Apoſtolici Sententia privatum. Contra Vvecilo Dominum ſuum præjudicium non minùs à Papa, quam à Principibus paſſum contendit, dum ipſo apud Canuſium in ſatisfactione poſito, immò jam à Papa in Communionem recepto, alterum ſuper ſe Regem elevarunt. Adjecit quòd Imperator diu jam à Saxonia depulſus, & regnandi copiâ, etiam ab illa diſſenſione, quæ ante Rudolphum facta præſcribitur, ſpoliatus, nec vocari, nec judicari, nec damnari canonicè debuiſſet. Hoc Gebhardus improbare nitens, aſſeruit neminem per hoc divinis abſolutum legibus, ſi fortè ſua qualibet re familiari fuerit ſpoliatus: quantò minus Rex, qui Saxoniâ, quæ non ſuum duntaxat prædium, ſed Domini ſit Regnum, qui, Daniele, vel ipſo Nabuchodonoſor teſte, cuicunque voluerit, dat illud: cùm etiam ante amiſſam Saxoniam, priùs ab Alexandro, dehinc ab Hildebrando vocatus, ſatisfacere contempſiſſet. Sic itaque utrimque parte ſua favente atque acclamante, diſceſſum eſt. Notum tamen eſt, quòd eamdem Sententiam Adverſarii Imperatoris tanto inſequebantur Zelo, ut habito poſtmodum in Quintilnoburg Concilio, ubi Otto Epiſcopus Oſtienſis interfuit, Legatus Hildebrandi Papæ, Hæreſim Vvecilonis, ipsúmque Hæreſiarcham appellarent, contra fidem ſcilicet illum dogmatizaſſe culpantes, Quòd quandiu quis ſuis ſpoliatus ſit rebus, divinis non ſubjaceat legibus.* Eadem commemorat *Vvaltramus*, aut (ſi malis) *Venericus*, Lib. *De Unitate Eccleſiæ.*

ARTICULUS XV.

Colloquio Berebacenſi Quintilineburgenſem Synodum prudenter oppoſuit Otto Oſtienſis Epiſcopus, Gregorii VII. Legatus.

Quintilineburgum vulgo Quedlinburg, Abbatia celebris, in Diœceſi Halberſtatenſi in Saxonia.

QUia Henricianarum partium Epiſcopi Sententias à *Gregorio* Papa contra *Henricum* Regem latas in Berebacenſi Conventu retractari voluerant, *Otto* Sedis Apoſtolicæ Legatus Synodum frequentem Quintilineburgi celebravit cum Epiſcopis & Abbatibus Germaniæ, qui in *Gregorii VII.* communione & obedientia permanſerant, quorum præcipui erant *S. Gebhardus* Saliſburgenſis, & *Hartuicus* Magdeburgenſis, Archiepiſcopi. Hujus Synodi Decreta ſtrictim attigimus in Synopſi: nunc paulò uberius tractanda ſunt, quæ cauſam *Gregorii VII.* & *Henrici* Regis ſpectant. Id autem non aliis quàm *Bertoldi* Conſtantienſis Preſbyteri, coævi Scriptoris verbis exequar. *Cum omnes*, inquit, *juxta ordinem ſuum conſediſſent, prolata ſunt in medium Decreta Sanctorum Patrum de Primatu Sedis Apoſtolicæ, quòd nulli unquam liceat ejus judicium retractare, & de ejus judicio judicare. Quod totius Synodi publica profeſſione laudatum & confirmatum eſt. Et hoc utique contra Henricianos, qui Fideles Sancti Petri conſtringere voluerunt, ut excommunicationem Domini Papæ Gregorii ſuper Henricum cum illis retractare præſumerent. Quidam autem Bambergenſis Clericus, nomine Cunibertus Romani Pontificis Primatui derogare volens, in mediam Synodum ſe contulit, aſſerens Romanos Pontifices hunc ſibi Primatum adſcripſiſſe, non aliunde conceſſum hæreditaſſe, videlicet ut nullus de eorum Judicio judicare debeat, ne illi alicujus Judicio ſubjaceant. Qui cùm apertè à tota Synodo confutaretur; præcipuè tamen a quodam Laico convictus eſt per illud Evangelicum:* Non eſt diſcipulus ſupra Magiſtrum. *Cùm enim hoc generaliter in omnibus Eccleſiaſticis Ordinibus obſervandum deputetur, ne major a minore judicetur, quis hoc Vicario Sancti Petri denegare potuit, quem omnes Catholici pro Domino & Magiſtro venerantur?*

Sedis Apoſtolicæ judicium retractare, & de ejus judicio judicare, nemini homini licet.

Gerſonium contra P. Lupum Chriſtianum defendimus.

Spongiâ verò indiget *P. Lupi Chriſtiani* hæc in Scholiis Obſervatio: *Oppoſitus error eſt novellum commentum Joannis Gerſonii, ipſam ob cauſam peſſimè meriti.* Nam venerabilis *Gerſonius* non aſſeruit Romani Pontificis Perſonam vel Acta poſſe in quavis Synodo judicari, ſed tantùm in Synodo Oecumenica; quæ Sacræ Facultatis Pariſienſis Sententia eſt; cui nihilominus ea gloria debetur, quòd Romani Pontificis Primatum *Jure Divino* inſtitutum contra *Lutherum* conſtanter aſſeruerit, contra *Antonium de Dominis* vindicaverit. Articulus XXII. Sacræ Facultatis contra *Lutherum* ſic habet: *Certum eſt Concilium Generale legitimè congregatum, Univerſalem repræſentans Eccleſiam, in fidei & morum determinationibus errare non poſſe.* Articulus XXIII. *Nec minus certum eſt unum eſſe Jure Divino Summum in Eccleſia Chriſti militante Pontificem, cui omnes Chriſtiani parere tenentur. Qui quidem poteſtatem habet & Indulgentias conferendi.* At *Cunibertus* Bambergenſis Clericus, Romani Pontificis Divinum Primatum impugnabat, aſſerebâtque Privilegium illud, ut Sedis Apoſtolicæ Judicium ab aliis unius Provinciæ vel Nationis Epiſcopis, extra Generalem Synodum congregatis, ad examen revocari jure non poſſit, ac illegitimum irritúmque declarari, non eſſe Pontificii Primatûs appendicem, ſed meram uſurpationem. Quamobrem hæc turbulenti hominis tam inſolens aſſertio, meritò à Patribus Quin-

A tilineburgenſis Synodi damnata eſt. Immerito itaque à P. *Chriſtiano Lupo* vapulavit *Gerſonius*, & in illo tota Facultas Pariſienſis, cujus Sententia de Concilii verè Oecumenici ſuper Summos Pontifices eminentia, cum *Cuniberti* Bambergenſis Clerici, & Antiſtitum, qui Schiſmati Henriciano adhærebant, errore commune nihil habet: immò illam Decretis Conciliorum Generalium Conſtantienſis & Baſileenſis à *Martino V.* & *Eugenio IV.* confirmatis niti, Pariſienſes Theologi propugnant.

Quis ſit ſenſus Canonum, qui rebus ſuis ſpoliatos judicari vetant ante reſtitutionem in integrum?

In eadem Synodo, Secta *Vvecilonis* Archiepiſcopi Moguntini, Anathemate damnata eſt,
B qui aſſerebat, *Seculares ſuis rebus exſpoliatos Eccleſiaſtico non ſubjacere Judicio, nec excommunicari poſſe pro ſuis exceſſibus: Quique excommunicatos abſque Reconciliatione recipi poſſe contendebat*: ut teſtatur *Bertoldus*. Aliquo rationis fuco illita erat *Vvecilonis* aſſertio, & *Symmachi* Papæ Decretis niti videbatur, in Quinta ſua Synodo ita ſtatuentis: *Nullos Epiſcopos ſuis rebus exſpoliatos, vel à Sedibus ſuis vi aut dolo, aut quocunque ingenio pulſos, ſicut & vos de nobis judicaſtis, aut ad Synodum tam Provincialem, quam Generalem poſſe convocari, aut in aliquo judicari, antequam cuncta, quæ eis ablata ſunt, legibus*
C *poteſtati eorum pacificè per omnia redintegrentur, decernimus.* Henricum Regem ſpoliatum judicaverat *Gregorius VII.* ideo *Vvecilo*, & confœderati in Schiſmate Epiſcopi aſſerebant, eum ante omnia in Regnum reſtitui debuiſſe. Verùm cùm univerſalis eſſet *Vvecilonis* propoſitio, & ad eos etiam extenderetur, qui, ſervato juris ordine, ſpoliati fuiſſent (quomodo præſumebatur ſpoliatus *Henricus*) ideo Synodus Quintilineburgenſis illam ceu hæreticam damnavit. Canones enim qui ſpoliatos, ante reſtitutionem in integrum, judicari vetant, intelliguntur de iis qui
D ſpoliati ſunt ſine vocatione & judicio. Vocatus autem fuerat *Henricus*; ſimoniæ, tyrannidis in Eccleſiam, & ſchiſmatis convictus; contumax damnatus fuerat: unde ipſi Canones minimè ſuffragabantur. Hunc eſſe veterum Canonum ſenſum declaravit *Urbanus II.* in Concilio Claromontano, de quo *Goffridus* Vindocinenſis Abbas Epiſtola XXXIX. Libri II. ſcribit: *Novimus, qui præſentes eramus, Dominum Papam Urbanum in Arvernenſi Concilio ſuper hoc diffinitivam, & ab omnibus qui aderant, Epiſcopis & Abbatibus laudatam dediſſe Sententiam,*
E *ut quicumque ſine vocatione & judicio exſpoliarentur, etiam ſine vocatione & judicio inveſtirentur.*

Vveccelianæ Hæreſeos caput alterum, quo Excommunicationis Sententiam nihili faciendam eſſe docebat, cùm nulla prætenditur, nec de abſolutione eſſe curandum, Synodus Quintilineburgenſis proſcripſit Canone I. cujus hæc ſunt verba: *Statutum eſt, ut quicumque ab Epiſcopo ſuo, nec officio nec communione privato excommunicatus eſſet, etſi injuſtè, nullatenus tamen reciperetur ad Communionem, niſi abſolutus Eccleſia-*
F *ſtico more.*

SCHOLION I.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 432. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Venerabilis Gregorius non aſſerit Romani Pontificis perſonam vel Acta poſſe in quavis Synodo judicari, ſed tantum in Synodo Oecumenica, quæ eſt Sententia Facultatis Pariſienſis.*

R. Hæc mera quæſtio facti: Juris quæſtionem eo loci nullatenus attingo.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 433. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc velut meam Propoſitionem notant: *Hæc Sententia nititur Decretis Concilii Conſtantienſis & Baſileenſis, à Martino Quinto & Eugenio Quarto confirmatis.*

R. Innoxia Propoſitio. Non ita tamen ſcripſi: *Sed, Facultatis Pariſienſis Sententia de Concilii verè Oecumenici ſuper Summos Pontifices eminentia, cum Cuniberti Bambergenſis Cleri, & Antiſtitum qui Schiſmati Henriciano adhærebant, errore commune nihil habet: Immo illam Decretis Conciliorum Generalium Conſtantienſis & Baſileenſis à Martino Quinto & Eugenio Quarto confirmatis nixi, Pariſienſes Theologi propugnant.* Et hæc mera facti quæſtio eſt.

ARTICULUS XVI.

Excommunicationem à Judice legitimo, ſervatis Juris Regulis latam, eſſe metuendam, eâque ligatum ad Communionem non eſſe recipiendum, niſi ſit abſolutus Eccleſiaſtico more, Synodus Quintilineburgenſis contra Vvecelianos rectè judicavit ac decrevit, ſecundum Gregorium VII.

NIcænis, aliarúmque penè infinitarum Synodorum Canonibus nititur Synodi hujuſce Decretum, qui ab uno Epiſcopo excommunicatos, ab alio recipi tam ſeverè prohibuerunt. Nititur Gelaſii I. Pontificis Maximi Decretis & doctrina, in Tomo *De Sententia Anathematis*, ubi docet abſolutionem Anathematis Imperiali Sententia fieri non poſſe, etiam ſi Epiſcoporum ſequatur aſſenſus. *Chriſtus*, inquit, *ſic actionibus propriis, dignitatibúſque diſtinctis officia poteſtatis utriuſque diſcrevit, ut & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium curſu rerum Imperialibus diſpoſitionibus uterentur, quatenus ſpiritalis actio à carnalibus diſtaret incurſibus, & ideo militans Deo minimè ſe negotiis ſecularibus implicaret: ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſecularibus implicatus... Quò manifeſtiùs approbatur, Alexandrinum Petrum per Imperialem tantummodo Sententiam nullo modo potuiſſe prorſus abſolvi: ubi ſi Pontificum quoque ſociatur aſſenſus, quærimus utrum præceſſerit an fuerit ſubſecutus. Si ſubſecutus eſt, nihilominus ad id reditur, ut abſolutio ſeculari Poteſtate præcepta, & principaliter inchoata, valere non poſſit, Pontificúmque ſecutus aſſenſus, adulationis potiùs fuerit, quàm legitimæ ſanctionis. Si præceſſit, doceatur à quibus, & ubi ille ſit geſtus, ſi ſecundum Eccleſiæ Regulam celebratus, ſi paterna traditione profectus, ſi majorum more prolatus, ſi competenti examinatione depromptus... Si ad Primam Sedem, cujus intererat Sententia, quâ Petrus tenebatur obſtrictus, ſecundùm Eccleſiæ Regulas, eſt relatum. Si eadem, quæ ligavit, abſolvit: Si illa, quæ ligaverat, non reſolvente, imo etiam neſciente, potuiſſet diſſolvi. Si hæc geſta non ſunt, quo more, quo ritu, Alexandrinus Petrus prætenditur abſolutus, cùm nec à Pontificibus legitimè, & Eccleſiaſticis Legibus fuerit expeditus: nec à ſeculari Poteſtate potuerit præter Eccleſiæ traditionem prorſus abſolvi?*

A Nititur idem Decretum autoritate & doctrina *S. Gregorii Magni* Homilia XXVI. in Evangelia: *Sub magno*, inquit, *moderamine Paſtores Eccleſiæ vel ſolvere ſtudeant, vel ligare. Sed utrum juſtè, an injuſtè obliget Paſtor, Paſtoris tamen Sententia gregi timenda eſt: ne is qui ſubeſt, & cum injuſtè fortaſſe ligatur, ipſam obligationis ſuæ Sententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo vel abſolvere indiſcretè timeat, vel ligare. Hic autem, qui ſub manu Paſtoris eſt, ligari timeat vel injuſtè, nec Paſtoris ſui Judicium temere reprehendat; ne, & ſi injuſtè ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa, quæ non erat, fiat.*

B Nititur auctoritate *Nicolai I.* Epiſtola X. ad Clerum Conſtantinopolitanum ſcripta, in qua de *Gregorio Syracuſano* ita loquitur: *Ante audientiam, excommunicatus communicare, & vetita uſurpare præſumpſit, & damnatus, de ſacro miniſterio, non ſolùm aliquid, verum etiam multa juxta priorem conſuetudinem tetigit: quod certè Gregorius agere omnino non debuit, etiam ſi nulla commiſſa exiſterent, pro quibus damnari potuiſſet. Quia Prælati Judicium ſemper inferioribus formidandum eſt, ne ſi ei non obedierint, licèt ab eo fortaſſis injuſtè ligentur, ipſam obligationis ſuæ Sententiam ex alia culpa, id eſt, inobedientia mereantur.*

C *S. Gebhardus* Saliſburgenſis Archiepiſcopus in Epiſtola ad *Herimannum* Epiſcopum Metenſem, eamdem doctrinam luculenter propugnat. *Nos igitur*, inquit, *& qui noſtræ partis ſunt, quibus etiam Eccleſiæ diſciplina commiſſa eſt, ipſi Eccleſiæ in hoc ſatisfacimus; quia nihil docuimus, vel docemus, præter id quod didicimus. Si inquirimur, unde, à quibus didicerimus; certè multos, & nequaquam obſcuri nominis noſtræ doctrinæ adſtipulatores habemus. Apoſtoli nos docuerunt, Apoſtolorum Succeſſores, Apoſtolicæ Sedis Pontifices: præter illos, imò ſecundùm illos, aliorum Patrum copioſa multitudo...* D *Quorum Sanctionibus, non ignorantia, vel negligentiâ; ſed ſtudio reluctari, quid aliud eſt quàm Spiritum qui per eos locutus eſt, blaſphemare? Iſtis ſine dubio, & non nobis adverſantur, quicumque ab excommunicatis, ante canonicam examinationem non abſtinent, & non abſtinendum docent. Talia enim prædictos Patres concordi & aſſidua prohibitione vetaſſe non ſolùm hi ſciunt, qui ex ſcriptis illorum acceperunt, verum etiam rudes & illiterati, qui etſi legem ignorant, tamen ea quæ legis ſunt, ex inveterata, & nunquam mutata conſuetudine didicerunt.* S. Gebhardo conſentit Bernaldus Conſtantienſis Pre- E ſbyter in Libro *De periculoſa excommunicatorum communione vitanda*, quem ipſi dicavit; & quem cum aliis Monumentis edidit *Sebaſtianus Tengnagel.*

Synodi Quintilineburgenſis de vitandis excommunicatis Decretum, & de ferenda humiliter excommunicatione ab iis, qui hoc vinculo ſunt ligati, donec ab Eccleſia ſoluti ſint, *Paſchalis II.* in prima ſua Synodo confirmavit, hanc præſcribens cunctis Fidelibus Profeſſionem: *Anathematizo omnem Hæreſim, præcipuè eam, quæ ſtatum præſentis Eccleſiæ perturbat, quæ docet & aſtruit Anathe-* F *ma contemnendum, & Eccleſiæ ligamenta ſpernenda eſſe.*

In hunc errorem impegit Leodienſis Eccleſiæ Schiſmaticus Clerus in Epiſtola adversùs laudatum Pontificem ſcribens: *Qui excommunicatur Spiritus Sancti Judicio, utique repellendus eſt à Dei domo: Quotieſcumque autem aliquis excommunicatur, aut ex cauſa, aut ex perſonæ præjudicio, quis dicat hunc excommunicatum eſſe Spiritus Sancti Judicio? Dicitis cum Gregorio:* Quoquo modo liget Paſtor, « timeat grex vinculum Paſtoris. *Dicimus & nos cum* « *Gregorio:* Ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privat, « qui

» qui ſubjectos pro ſuo velle, & non pro eorum » merito ligat & ſolvit. *Dicitis: Quoquo modo excommunicatus, ſi morte prævenitur, damnatur. Hic nobis ſuccurrit Romanæ Eccleſiæ Auctoritas: Gregorius enim ſcripto & facto auctorizavit, quòd poteſt Romanus Præſul abſolvere excommunicatum injuſtè ab aliquo. Sic hoc poteſt Romanus Præſul, quis neget etiam Deum poſſe abſolvere, ſi quem Præſul Romanus injuſtè excommunicaverit? Nemo enim lædi poteſt ab alio, niſi priùs lædatur à ſemetipſo.*

Fatendum quidem eſt Deum abſolvere quos Epiſcopus, vel Pontifex injuſta excommunicatione ligat, neque quoad hoc caput falſa eſt Leodienſium doctrina; ſed eſt *S. Hieronymi* verba Chriſti, *Quæcumque ligaveris* &c. explicantis: *Iſtum locum,* inquit, *Epiſcopi & Preſbyteri non intelligentes, aliquid ſibi de Phariſæorum aſſumunt ſupercilio, ut vel damnent innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrentur: cùm apud Deum non ſententia Sacerdotum, ſed reorum vita quæratur.*

Eſt *S. Gregorii*, Homilia XXVI. in Evangelia dicentis: *Sæpe in ſolvendis ac ligandis ſubditis, ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur Paſtor. Unde fit ut ipſe hac ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privet, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubditorum moribus exercet. Sæpe fit ut erga quemlibet proximum odio vel gratia moveatur Paſtor. Judicare autem de ſubditis dignè nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua vel odia, vel gratiam ſequun-* » *tur. Unde rectè per Prophetam dicitur:* Mortifi- » cabant animas quæ non moriuntur, & vivifi- » cabant animas quæ non vivunt. *Non morientem quippe mortificat, qui juſtum damnat, & non victurum vivificare nititur, qui reum à ſupplicio abſolvere conatur.*

Eſt *S. Niconis* in Epiſtola ad *Encliſtium*, ſcribentis: *Scias autem, Pater! quòd Divinæ Scripturæ cum divinis Canonibus definiunt, quòd injuſtæ quæ imponuntur punitiones, apud Deum non ligant, etiamſi Pontifex eas impoſuerit. Qui itaque inconſideratâ ſententiâ & intemperante animo aliquem à Fidelibus ſeparavit, eum non ſolùm non attingit, ſed in ejus etiam caput recurrit, ſicut Sanctæ quoque Synodi pronuntiant. Sed illæ pœnæ ligant, quæ ſecundùm Canones & Leges ſunt impoſitæ, non autem quæ ſecundùm propriam voluntatem. Qui enim pœnam præter rationem imponit, ipſe eſt ſegregatus, & ipſe debet eam pœnam obſervare, ſicut & divini Canones decernunt. Deus eum, qui injuſtè alligatus eſt, defendit & ulciſcitur.*

Congruit hæc ſententia Canoni *Si quis non*, qui ex *Origene* Homilia XIV. in Leviticum, ſumptus eſt, & legitur Cauſa XXIV. Quæſt. III. *Si quis non recto judicio eorum, qui præſunt Eccleſiæ, depellatur, & foras mittatur; ſi ipſe non ante exiit, hoc eſt, ſi non ita egit ut mereretur exire, nihil læditur in eo quòd non recto judicio videtur ab hominibus expulſus. Et ita fit ut interdum ille qui foras mittitur, intus ſit; & ille foris, qui intus retineri videtur.*

Congruit Canoni *Illud planè*, qui contextus eſt ex variis *S. Auguſtini* locis, & loco laudato Decreti legitur: *Illud planè non temerè dixerim, quòd ſi quiſquam Fidelium fuerit anathematizatus injuſtè, potiùs ei oberit qui facit, quàm qui hanc patitur injuriam. Spiritus enim Sanctus habitans in Sanctis, per quem quiſque ligatur aut ſolvitur, immeritam nulli ingerit pœnam.*

Congruit *Innocentio III.* Cap. *A Nobis*, *De Sententia Excommunicationis*, ita decernenti: *Judicium Dei veritati quæ non fallit, nec fallitur, ſemper innititur: Judicium autem Eccleſiæ nonnumquam opinionem ſequitur, quam & fallere ſæpe contingit, & falli: propter quod contingit interdum, ut qui ligatus eſt apud Deum, apud Eccleſiam ſit ſolutus; & qui liber eſt apud Deum, Eccleſiaſtica ſit Sententia innodatus.*

Verùm injuſta etiam excommunicatio metuenda eſt, nec priùs ad Communionem accedere debet vel admitti excommunicatus, quàm Eccleſiæ Auctoritate vinculum illud ſolutum ſit; quod *Vvecelliani*, & Leodienſes non eſſe neceſſarium contendebant. Ipſis favere fortaſſis videbitur Canon, *Cui eſt*, quo *Gelaſius* Papa ſic decernit: *Cui eſt illata Sententia, ſi injuſta eſt, tanto eam curare non debet, quantò apud Deum & Eccleſiam ejus neminem poteſt gravare iniqua Sententia. Ita ergo eâ ſe non abſolvi deſideret, quâ ſe nullatenus perſpicit obligatum.* At de excommunicatione palam injuſta Canon laudatus intelligitur, quæ ſcilicet vel à Superiore non fertur, vel poſt appellationem legitimam, vel in eum qui graviter non peccavit, neque contumax eſt, nec ſervato Juris ordine. Qua de re audiendus eſt *S. Thomas* Quæſt. XXII. Supplementi, Art. IV. qui ex IV. Sententiarum, Diſtinct. XVIII. Quæſt. II. ſumptus eſt. *Excommunicatio*, inquit, *poteſt dici injuſta dupliciter. Uno modo ex parte excommunicantis, ſicut cùm ex odio, vel ex ira aliquis excommunicat: & tunc excommunicatio nihilominus habet effectum ſuum, quamvis ille, qui excommunicat, peccet: quia iſte juſtè patitur, quamvis iſte injuſtè faciat. Alio modo ex parte ipſius excommunicationis, vel quia cauſa excommunicationis eſt indebita; vel quia fertur ſententia, juris ordine prætermiſſo: & tunc ſi ſit talis error ex parte ſententiæ, qui nullam eſſe faciat, non habet effectum, quia non eſt excommunicatio. Si autem talis error non annullet ſententiam, habet effectum ſuum, & debet excommunicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum: vel abſolutionem petere debet ab excommunicante, vel ad ſuperiorem Judicem recurrere. Si autem contemneret, eo ipſo mortaliter peccaret.* Sed abſurdus error eſt, *Ut ſi quis excommunicatus, injuſtè ſe excommunicatum nudis tantùm verbis aſſerit* (ut Henriciani aſſerebant) *excommunicatoris ſententia protinus irrita judicetur. Si ſtabit hæc conſequentia, jam à nullo excommunicato abſtinendum, quia nullus eorum ſe juſtè judicatum eſſe fatetur. Sed non eſt æqua partitio, ut ita ſubjecti audiantur, quatenus Prælati inauditi præjudicium patiantur:* inquit *S. Gebhardus* Saliſburgenſis Epiſcopus, in Epiſtola ad *Herimannum* Metenſem Epiſcopum à *Sebaſtiano Tengnagel* cum aliis Monumentis antiquis edita.

ARTICULUS XVII.

Gregorium VII. morti proximum Sententiam in Henricum Regem latam reſcidiſſe, ipſúmque abſolviſſe, falsò ſcripſit Sigebertus.

De *Gregorii VII.* obitu ad annum MLXXXV. ita ſcribit Sigebertus: *Hildebrandus Papa, qui & Gregorius VII. apud Salernum exulans moritur. De hoc ita ſcriptum reperi: Volumus vos ſcire, qui Eccleſiaſticæ curæ ſoliciti eſtis, quod Dominus Apoſtolicus Hildebrandus, qui & Gregorius, nunc in extremis poſitus, ad ſe vocavit unum de duodecim Cardinalibus, quem multùm diligebat præ cæteris, & confeſſus eſt Deo, & Sancto Petro, & toti Eccleſiæ, ſe valde peccaſſe in Paſtorali cura, quæ ei ad regendum commiſſa erat, & ſuadente diabolo contra humanum genus odium & iram concitaſſe. Poſtea verò ſententiam, quæ in orbe terrarum effuſa eſt, pro augmento Chriſtianitatis cœpiſſe dicebat. Tunc demum miſit prædictum Confeſſorem ad Imperatorem, & ad totam Eccleſiam, ut optaret illi Indulgentiam, quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat, & tam cito induebat ſe Angelica veſte: & dimiſit ac diſſolvit vincula omnium bannorum ſuorum Imperatori, & omni populo Chriſtiano,*

vivis & defunctis, Clericis & Laicis, & juſſit ſuos abire de domo Desiderii, & amicos Imperatoris aſcendere.

Sed graviorum & coævorum etiam Auctorum teſtimonio refellitur *Sigebertus*. Primò *Pauli Benriedenſis* in Vita *Gregorii VII.* à *P. Gretſero* S. J. edita, ubi de ejus obitu agens, ita ſcribit: *Interea Pontifex Beatus Gregorius, ſuper his, quos excommunicarat, requiſitus, ſi quam diſpenſationem facere vellet, reſpondit: Præter Henricum Regem dictum, & Guibertum Apoſtolicæ Sedis invaſorem, & omnes illas principales perſonas, quæ aut conſilio, aut auxilio favent nequitiæ, vel impietati illorum, omnes abſolvo, & benedico, quicumque me hanc habere ſpecialem poteſtatem in vice Apoſtolorum Petri & Pauli credunt indubitanter.... Ubi verò in extremo poſitus erat, ultima verba ejus hæc fuerunt: Dilexi juſtitiam, & odi iniquitatem, propterea morior in exilio.*

Secundò, Pœnitentiarius *S. Anſelmi Lucenſis* in ejus Vita, ubi de ſancto ejus obitu agit, diſertè refellit *Sigebertum*. Sanctum quippe *Anſelmum* cum *Gregorio VII.* comparans, ita ſcribit: *Teſtamentum non fecit, quia, unde faceret, non habuit, imitatus etiam in hoc Magiſtrum, quem pauperem, & in exilio novimus defunctum: Qui etiam in extremis ſuis, ſicut ab ipſius Capellanis didicimus religioſis:* Poſt omnia, *inquit*, dilexi juſtitiam, & odio habui iniquitatem, idcirco morior in exilio. *Equidem quod in Vita ſua Magiſter & Diſcipulus docuerunt, hoc & in morte quaſi teſtamento confirmaverunt. Ille, quos obedientes ſibi vivens adhuc benedixit, moriens quoque Domino precibus commendavit: Henricianos verò penitus penitùſque, niſi poſt magnam demum pœnitentiam & converſionem, reprobavit. Hic præſentibus nobis in verbo Domini præcepit, ut in fide ac doctrina Beatiſſimi Papæ Gregorii permaneamus.*

Tertiò, *Hugo* Flaviniacenſis Abbas, in Chronico Virdunenſi, *Gregorii VII.* obitum his verbis commemorat: *Sciens ergo imminere diem vocationis ſuæ, longè ante convocatis Cardinalibus, Epiſcopis, & cæteris concaptivis, diem obitus ſui prædixit, conſummatiſque omnibus Eccleſiaſticæ Inſtitutionis Officiis, xv. Kalendas Junii prædictos Fratres ſub diſtricti judicii interminatione, & ſanctæ obedientiæ præcepto conſtrinxit, ut ſi qua in ſe corrigenda deprehendiſſent, nullatenus tacere præſumerent. Quibus collaudantibus & vitæ converſationem, & diſciplinam doctrinæ ſanctæ, moriùmque inſtitutionem, & ſecundùm ſcientiam ſancti Zeli fervorem, compulit eos Apoſtolica Auctoritate ſigillatim ſibi dexteras dare, promittentes quòd hæreticum illum invaſorem ſanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ numquam reciperent, niſi fortè canonicè reſipiſcens, puram Confeſſionem Cardinalibus Epiſcopis offerret, nudatus omni Eccleſiaſtici Ordinis dignitate: conteſtans, & affirmans, omnes ſimul in perpetuum condemnandos, quicumque communicare præſumpſiſſent Henrico Archipiratæ, uſurpatori Imperii, niſi depoſita dignitate Regni, ſecundùm præceptum eorum pœnitentiam ageret....... Et ſic ſpiritum Creatori tradens anno ab Incarnatione Domini* MLXXXV. *obiit Martyr & Confeſſor.*

Scholion.

Quæ in hac Diſſertatione paſſim ad Gregorii VII. ſanctitatem contra Schiſmaticos vindicandam protuli, Articulo præſertim XII. ſi *Bollandi* Continuatores animo ſedato, & à præjudiciis libero expendiſſent, æquiùs de me doctrinâque mea judicium tuliſſent, nec mihi gratis inſultaſſent in Commentario prævio ad Acta Sancti Gregorii VII. ad diem XXV. Maii §. 1. col. 2. Me *Profeſſionis oblitum meæ* dicunt, ubi de Gregorio VII. egi inter Selecta Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Capita, Sæculi XI. P. III. (partem ſecundam indicare debuiſſent) Cur verò? Quia Facultatis Theologicæ Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ doctrinam de ſuprema & à nemine homine, ſed à ſolo Deo dependente Regum auctoritate in iſta Diſſertatione propugnavi. Verùm ſi conſideratiùs ea quæ ſcripſi perpendiſſent, me reverentiæ Sedi Apoſtolicæ, & venerationi Gregorii VII. dignitati & ſanctitati debitæ non defuiſſe intellexiſſent. Quid enim colligi poteſt ex eo quod ſcripſi & probavi, *Gregorium VII. Romanorum Pontificum primum ſibi exauctorandorum Regum poteſtatem tribuiſſe contra Patrum doctrinam, immò contra verbum Dei*, niſi Sanctum illum Pontificem erraſſe ut Doctorem privatum, & in re quidem ad Fidem non pertinente? Non enim definivit & credendum Fidelibus propoſuit, Reges & Principes ſupremos à Romano Pontifice, aut ab Eccleſia, Regnis ſuis ac Ditionibus privari poſſe. Sic autem poſſe errare Pontificem, Bellarminus ipſe Cardinalis fatetur. Idem fatetur Auctor libri cui titulus eſt *Gallia Vindicata*, Romæ tanto plauſu excepti, Diſſertatione III. §. 1. pag. 42. *Dicimus*, inquit, *non omnia Pontificum ſcripta ad oracula & dogmata pertinere, ſed ea ſolùm quæ ut Pontifices ac Eccleſiæ Magiſtri, atque è Cathedra pronuntiant, hoc eſt, cùm rebus maturè diſcuſſis cauſam aliquam definiunt, jubéntque definita pro fidei veritatibus haberi, eoſque qui ſecus credunt haberi pro hæreticis volunt.* At Gregorius VII. non definivit Romanos Pontifices habere poteſtatem indirectam in temporalia Regum, nec juſſit opinionem illam ſuam pro fidei veritate haberi; nec eos qui ſecùs crederent, habendos eſſe pro hæreticis declaravit: igitur quod ſenſit, ſcripſit, & pronuntiavit de hac Quæſtione, non pronuntiavit ex Cathedra. *Pontifices* autem, cùm *ex Cathedra*, modo expoſito, non pronuntiant, *falli poſſe, communique mortalium conditioni erroribus obnoxiæ ſubjacere*, ultrò concedit Auctor ille Anonymus tum in *Gallia Vindicata*, tum in *Regali Sacerdotio*, quem librum ut ſuum agnoſcit: Denique ſanctiſſimos & prudentiſſimos Pontifices ut homines & doctores privatos falli poſſe, ut mirum non ſit Gregorium VII. in ea, de qua agitur, Quæſtione deceptum, diſcere potuiſſent Bollandi Continuatores ex Sancto Gregorio Magno Libro 1. Dialogorum, col. 21. ubi Petro dicenti, *Miror valde quod de tali viro ſubripi Pontifici tanto potuerit:* reſpondet Sanctus Gregorius: *Quid miraris, Petre, quia fallimur, qui homines ſumus? An mente excidit, quòd David qui Prophetiæ ſpiritum habere conſueverat, contra innocentem Jonathæ filium ſententiam dedit, cùm verba pueri mentientis audivit? Quid ergo mirum ſi ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui Prophetæ non ſumus? Multum verò eſt, quòd uniuſcujuſque Præſulis mentem curarum denſitas vaſtat. Cùmque animus dividitur ad multa, fit minor ad ſingula; tantóque ei in unaqualibet re ſubripitur, quantò latiùs in multis occupatur.* Quod autem ſpectat Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ doctrinam contra indirectam poteſtatem in temporalia Regum, quam ex Gregorii VII. facto & opinione plerique Italiæ & aliarum gentium Theologi Summo Pontifici tribuunt, nihil ſcripſi quòd non ſit ex ejuſdem Facultatis & Eccleſiæ Gallicanæ ſententiâ; quæ cùm à Romana Eccleſia nuſquam damnata ſit, me propterea laceſſere non debuerunt, mihique maledicere viri qui pietatem profitentur. Audiant eo de argumento diſſerentem M. *Franciſcum Feu* Doctorem Sorbonicum, & Parochiæ SS. Gervaſii & Protaſii in Regia Urbe Rectorem, in Tractatu *De Legibus* nuper edito, Quæſt. IV. Art. IV. R. (inquit) *Hanc abdicationem Gregorio adſcribendam eſſe, non Eccleſiæ, quæ in omnibus orbis Chriſtiani partibus in Officiis publicis ita profeſſa eſt à quarto ſæculo:* Non eripit mortalia, qui Regna dat cœleſtia. *Idcóque* "*in hanc Pontificis & Romanorum Synodorum Sententiam, ut adverſùs rem anterioribus ſæculis penitus inauditam reclamarunt utique tum privati, tum & Eccleſia. Illud enim Gregorii factum ut ſibi exoſum teſtificari non dubitarunt quotquot tunc temporis florebant Principes, ut referunt Authores Anonymi duo coætanei, quorum alter Francicam Hiſtoriam deducit ad annum milleſimum centeſimum decimum, & teſtatur in Synodo Romana Sententia Gregorii adverſùs Principes lata reluctatos fuiſſe omnes*

ferme

ſermò Epiſcopos. Ejuſmodi factum improbarunt quoque viri non mediocri doctrina & pietate commendabiles, ut Abbas Caſſinenſis in Italia, & in Francia Hugo Cluniacenſis, Sugerius Abbas S. Dionyſii, & alii. Uno verbo univerſalem hanc fuiſſe Latinorum reclamationem palam eſt vel ex ipſo Gregorii VII. teſtimonio, qui Epiſt. III. *Libri* VII. *ita ſcribit.* Quotquot Latini ſunt, omnes cauſam Henrici, præter admodum paucos, laudant ac defendunt; & duritiæ ac impietatis circa ipſum me redarguunt..... *Expertus eſt hoc in negotio, quod frequenter contingere poſſe non diffitetur, Lib.* IX. *Epiſt.* XXXI. *ad Hugonem Epiſcopum:* Multa, *inquit*, ſubripi poſſunt nimis ad ſingula intentis, utpote diviſis ad plurima, & intentis ad maxima, quibus vehementer arctamur. *Et licet nihil ſibi temerè hac in cauſa tunc temporis excidiſſe cenſeret; in hac ſua tamen propugnanda ſententia non* B *conſtitit: Sic enim loquitur in eadem Epiſtola:* In hac cauſa, quod minimè recordamur, ſi quid fortè ſubreptum fuit, optat magis animus corrigere, quàm ab æquitate & rationis tramite deviare, vel aliis corrigenda relinquere. *Hinc poſt electum à Saxonibus in Imperatorem Rodulfum, Bernardo Sedis ſua in Germania Legato juſſit anno* 1077. *ut Regem utrumque, Rodulphum ſcilicet & Henricum conveniret; commonefaceretque ad Chriſtiani ſanguinis imminentem declinandam effuſionem; velle Pontificem in Concilio judicare, cuinam Regia Dignitas competeret. Ex quibus hac conſectaria ſunt. Primò ipſi Gregorio non conſtare, an jure abdicatus fuiſſet Henricus, gravémque aliquam de illa abdicatione dubitandi ſuperfuiſſe rationem, rei ſcilicet novitatem. Secundò jure Regio Henricum revera non excidiſſe; cum ex illa Gregorii ad Bernardum Legatum Epiſtola, is adhuc eſſet ſub judice; &* C *Henricum ut Regem conveniri juſſerit, & ad pacifici judicii tribunal hortationibus curaverit adduci.* Hæc vir doctiſſimus.

DISSERTATIO III.

De Gregorii VII. Dictatu.

ARTICULUS UNICUS.

Gregorii VII. venerando nomini ſuppoſitum eſſe Dictatum oſtenditur contra P. CHRISTIANUM LUPUM.

PROPOSITIONES quaſdam ſeu Effata nullatenus cohærentia, non Epiſtolæ, non Tractatus, non Sermonis habentia rationem, aut ſpeciem, nulla notâ temporis conſignata, Gregorii Papæ Regeſtis inſerta ſunt inter Epiſtolam quinquageſimam quintam libri ſecundi ad Laudenſis Eccleſiæ filios, & quinquageſimam ſextam ad Manaſſen Remenſem Archiepiſcopum datam, cum quibus nullam prorſus connexionem habent. Illam farraginem, quam *Gregorii VII. Dictatum* inſcribere neſcio quis auſus eſt, Cardinalis *Baronius* ad VII. Synodum Romanam ab ipſo celebratam refert, nullius Auctoris teſtimonio, nulla ratione, imò nec probabili conjecturâ fultus. An illi Articuli numero XXVII. ſint genuinus Gregorii VII. fœtus, jam olim Viri Eruditi diſputant. *Joannes Launoius* in Epiſtola ad Magiſtrum *Antonium Faurum* Sacræ Facultatis Pariſienſis Theologum, Dictatum Gregorii VII. non eſſe probat, non quòd in eo multa non ſint quæ illius ingenio conveniant, ſed quòd ſint plurima quæ ab eo vehementer diſſentiunt.

Hujus generis eſt primus Articulus, quo dicitur *Romana Eccleſia à ſolo Domino fundata.* Quòd ſanè Patribus & veteribus Pontificibus repugnat, qui Romanam Eccleſiam à *SS. Petro & Paulo* fundatam aſſerunt; non quòd Chriſti auctoritate ac voluntate eam non fundaverint Apoſtoli Principes, ſed quia miniſterium ſuum in illius conditione ita interpoſuere, ut illius con- A ditores longè potiori jure quam Romulus ipſius Urbis conditor, dici poſſint. Unde *Sanctus Leo* Sermone in Natali Apoſtolorum *Petri & Pauli* ait: *Iſti ſunt viri, per quos tibi Evangelium Chriſti, Roma! reſplenduit, & quæ eras magiſtra erroris, facta es diſcipula veritatis. Iſti ſunt Patres tui, verique Paſtores, qui te Regnis cæleſtibus inſerendam multò meliùs multóque fœliciùs condiderunt, quàm illi quorum ſtudio prima mœnium tuorum fundamenta locata ſunt. Iſti ſunt, qui te ad hanc gloriam provexerunt, ut gens ſancta, populus electus, civitas Sacerdotalis & Regia per ſacram Beati Petri Sedem caput orbis effecta, latius præſideres religione divina, quàm do-* B *minatione terrena.* Gregorius itaque VII. dicturus non videtur, *Quòd Romana Eccleſia a ſolo Domino ſit fundata.*

Primatus quidem *Sancti Petri* à ſolo Chriſto eſt, non à Synodis, non ab Imperatoribus, non ab Urbis amplitudine: at inde conſequens minimè eſt ut Romana Eccleſia ſit à ſolo Chriſto fundata: ſiquidem non eſt juris divini quòd Sancti Petri Cathedra Romæ collocata ſit, ſed tantùm quòd Petri Succeſſores Eccleſiam univerſam Chriſti vice regant & Chriſtianos doceant ac paſcant univerſos, ſintque viſibilia corporis ejus myſtici in terris Capita: quod non minùs haberent, ſi S. Petrus C alibi Sedem fixiſſet.

Erit forſan qui alium primo illi Dictatus articulo ſenſum affingat, quòd nimirum unus Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus à Domino ſit inſtitutus, non aliarum item Eccleſiarum Epiſcopi. At hic ſenſus tam à *Gregorii VII.* mente, quàm à veritate alienus eſt. Tam enim alios Epiſcopos, quam ſeipſum, Deo auctore Eccleſiæ præeſſe ait, cum hoc tantùm diſcrimine, quòd illi particularibus Eccleſiis præſint, hic univerſam moderetur. De ſe ipſo ſcribens lib. III. Epiſt. XVIII. ad Simeonem Hiſpanorum Epiſcopum, ait: *Apoſtolica* D *enim Sedes, cui, quamvis immeriti, Deo auctore præſidemus, ipſo gubernante firma permanſit ab ipſis primordiis.* Et eadem loquendi formula utitur, cum de aliis Epiſcopis ſermo eſt. Sic libro VI. Epiſtola XXXIV. ad *Gebuinum* Lugdunenſem Archiepiſcopum ſcribit: *Poſtulaſti à nobis, quatenus dignitatem ab Anteceſſoribus noſtris conceſſam Eccleſiæ, cui Deo auctore præeſſe dignoſceris, confirmaremus.* Sic lib. I. Epiſtola XXII. ad Clerum & Plebem Carthaginenſem, *Cyriacum* ipſorum Archiepiſcopum, *vice Chriſti* ipſis præeſſe ſcribit: *Chriſti vicem*, inquit, *ſuper vos habenti, ex debito obedite....... Aliter verò ſi feceritis, in Chriſtum* E *peccatis, Chriſtum ſpernitis, Chriſti diſcipuli eſſe deſinitis, Apoſtolo reſiſtitis, qui ait:* Omnis anima « poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. *Cùm ergo mundanis poteſtatibus obedire prædicavit Apoſtolus, quanto magis ſpiritualibus, & vicem Chriſti inter Chriſtianos habentibus? Hæc gemens cogito, flens ſcribo: pervenit quidem ad aures noſtras, quoſdam veſtrûm irreligioſe in legem Chriſti, contra Chriſtum, Cyriacum venerabilem fratrem noſtrum, veſtrum verò Archiepiſcopum & Magiſtrum, imò vero veſtri Chriſtum, apud Saracenos ſic accuſaſſe.* Non ità ſanè ſcripſiſſet, qui alios omnes à Romano Epiſcopos à Chriſto immediatè inſtitutos non ſenſiſſet: F quamquam plenitudinem poteſtatis non habeant ut Summus Pontifex, illique ſubditi ſint: ac in ſuæ poteſtatis exercitio ipſi ut Capiti & Paſtorum omnium uni ſub Chriſto Paſtori ſubſint, ac parere ſecundùm Canones, teneantur.

Alter Dictatus Articulus eſt, quòd *Solus Romanus Pontifex jure dicatur Univerſalis.* At hic pariter probat Dictatum *Gregorii VII.* non eſſe, qui vel ſeipſum *Univerſalem* Epiſcopum appellari paſſus

Eccleſia Romana à SS. Petro & Paulo, Chriſti auctoritate & voluntate fundata.

Epiſcopos vice Chriſti Eccleſias ſuas regere, Gregorius VII. cenſet.

Solum Romanum Pontificem jure dici Univerſalem, ſcripturus non videtur Gregorius VII.

paſſus non eſſet, doctrinam *Sancti Gregorii Magni*, & *Sancti Leonis IX.* ſecutus. Noverat ſcilicet *Gregorium Magnum* Epiſtola xxxvi. libri i. ad *Eulogium* Alexandrinum, & *Anaſtaſium* Antiochenum, Patriarchas data, ſcripſiſſe: *Nullus unquam Deceſſorum meorum hoc tam profano vocabulo uti conſenſit: quia videlicet, ſi unus Patriarcha Univerſalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed abſit hoc, abſit à Chriſtiana mente, id ſibi velle quempiam arripere, unde Fratrum ſuorum honorem imminuere in quantulacumque parte videatur.* Et ejuſdem libri Epiſtola xxxviii. ad *Joannem* Epiſcopum Conſtantinopolitanum: *Certè*, inquit, *Petrus Apoſtolus primum membrum Sanctæ & univerſalis Eccleſiæ eſt: Paulus, Andreas, Joannes, quid aliud quàm ſingularium plebium capita? Et tamen ſub uno capite omnes ſunt membra Eccleſiæ. Atque ut cuncta brevi cingulo locutionis adſtringam, Sancti ante legem, Sancti ſub lege, Sancti ſub gratia, omnes hi perficientes Corpus Domini, in membris ſunt Eccleſiæ conſtituti, & nemo ſe unquam Univerſalem vocare voluit.* Et libro vi. Epiſtola xxx. ad Mauritium Imperatorem: *Ego autem fidenter dico, quia quiſquis ſe univerſalem Sacerdotem vocat, vel vocari deſiderat, in elatione ſua Antichriſtum præcurrit, quia ſuperbiendo ſe cæteris præponit.* Et libro vii. Epiſtola xxx. ad *Eulogium* Alexandrinum: *Indicare*, inquit, *veſtra Beatitudo ſtuduit, jam ſe quibuſdam non ſcribere ſuperba vocabula, quæ ex vanitatis radice prodierunt, & mihi loquitur dicens,* Sicut juſſiſtis. *Quod verbum juſſionis, peto, à meo auditu removete: Quia ſcio quis ſum, qui eſtis. Loco enim mihi Fratres eſtis, moribus Patres... In Præfatione Epiſtolæ, quam ad me ipſum qui prohibui direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum, Univerſalem me Papam dicentes, imprimere curaſtis. Quod, peto, dulciſſima mihi Sanctitas veſtra ultra non faciat: quia vobis ſubtrahitur, quod alteri, pluſquam ratio exigit, præbetur. Ego enim non verbis quæro proſperari, ſed moribus: Nec honorem eſſe deputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco. Meus namque honor eſt univerſalis Eccleſiæ, meus honor eſt fratrum meorum ſolidus vigor. Tunc ego verè honoratus ſum, cùm ſingulis quibuſque honor debitus non negatur. Si enim Univerſalem me Papam veſtra Sanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, quod me fatetur, univerſum. Recedant verba quæ vanitatem inflant, & caritatem vulnerant.*

Noverat *Gregorius VII. S. Leonem IX.* cujus obitum inter & aſſumptionem ſuam ad Pontificatum anni tantùm duodeviginti interceſſerant, ad *Michaëlem* Conſtantinopolitanum Epiſcopum ſcripſiſſe de nomine Univerſalis Patriarchæ: *Nomen iſtud à Sanctis Patribus in Chalcedonenſi Synodo, ob reverentiam Sanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Sedis, Sanctiſſimo Deceſſori noſtro Leoni Papæ & præclariſſimo Doctori, Succeſſoribúſque ejus fuit oblatum; ſed nec ab illo, nec ab ullo Succeſſorum ejus, conſtat hactenus receptum. Et cui, poſt Chriſtum Jeſum, hoc nomen poterat magis aptari, quàm Succeſſoribus Petri? ſed imitanda humilitas Reverendorum Pontificum, attendens, quòd ipſe Princeps Apoſtolorum non inveniatur dictus Univerſalis Apoſtolus, ſuperbum refutavit vocabulum penitus, quo videbatur par dignitas ſubtrahi cunctis per orbem Præſulibus, dum uni ex toto arrogaretur.* Quis igitur ſibi perſuadeat *Gregorium VII.* qui ſcripſit: *Sedem Apoſtolicam in ſuis Decretis & Conſtitutionibus à Canonicæ Traditionis concordia nuſquam diſcedere,* & *cavendum ſibi eſſe, ne quidquam contrarium Sanctis Patribus in exemplum & auctoritatem poſteris relinquatur:* Quis, inquam, ſibi perſuadeat, ipſum abſque ulla explicatione propoſitionem tam ambiguam, tam inſolitam, Deceſſoribus ſuis tam odioſam, inter Decreta ſua ſcribi voluiſſe, & ad poſteros tranſmitti? *Quòd ſolus Romanus Pontifex jure dicatur Univerſalis.* Nonne potiùs dixiſſet, ſolum Romanum Pontificem *Univerſalis Eccleſiæ Caput* jure appellari? quæ traditionis doctrina eſt, & quæ appellatio à *Paſchaſino* Lylibetano in Sententia contra *Dioſcorum* in Concilio Chalcedonenſi uſurpata fuit, conſentientibus Patribus.

Lib. II. Epiſt. 8.

Articuli de poteſtate deponendi Epiſcopos ſoli Romano Pontifici conveniente, abſque Synodo, non videntur à Gregorio VII. dictati.

Tertius Articulus Dictatûs eſt: *Quòd Romanus Pontifex ſolus poſſit deponere Epiſcopos, vel reconciliare.* Duplex iſtius Articuli ſenſus eſſe poteſt: Primus, quòd nullus poſſit Epiſcopos deponere aut reconciliare, niſi ſolus Papa: Secundus eſt, Papam id poſſe abſque Synodo. Poſterior iſte ſenſus, inquit *Chriſtianus Lupus* in Scholiis, ad viceſimum-quintum, Articulum pertinet, quo dicitur: *Abſque Synodali conventu Papam poſſe Epiſcopos deponere, & reconciliare.* Prior ſenſus pertinet ad huncce tertium Articulum. Uterque ab ingenio *Gregorii VII.* prorſus alienus eſt. Sanctorum Patrum & Deceſſorum ſuorum Decreta obſervare ſe profitebatur; nihil novi, nihil propria adinventione ſe ſtatuere. *Ad Sanctorum Patrum Decreta, doctrinámque recurramus* (inquit Epiſtola x. Libri iii.) *nihil novi, nihil adinventione noſtra ſtatuentes, ſed primam & unicam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ Regulam, & tritam Sanctorum viam, relicto errore, repetendam & ſectandam eſſe cenſemus.* Eccleſiis cæteris ipſarum Jura ſe integra conſervare debere ſcribit Epiſtola xvi. Libri iv. *Sicut*, inquit, *Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ jura & dignitates ſuas conſervari cupimus, ita & membris ejus, videlicet cæteris Eccleſiis, ex hujus providentia & auctoritate, oportere & digniſſimum eſſe perpendimus.* Porro nihil à Sententia Patrum tam alienum eſt, nihil Canonibus tam contrarium, nihil cæterarum Eccleſiarum Juribus tam adverſum, quàm aſſerere, neminem, præter Summum Pontificem, Epiſcopos deponere poſſe. Primam enim cauſarum Epiſcopalium cognitionem; primúmque Judicium, ad Provinciales ac Nationales Synodos, ab ipſis Eccleſiæ primordiis pertinuiſſe, quis in doctrina Antiquitatis Eccleſiaſticæ vel mediocriter verſatus diffiteri poſſit? Nonne *Paulus Samoſatenus* in Concilio Antiocheno, *Privatus* in Labeſitano, *Feliciſſimus* in Carthaginenſi, *Baſilides & Martialis* in Hiſpanienſi, *Saturninus* Arianus in Arelatenſi, *Inſtantius* Priſcillianiſta in Burdigalenſi, dejecti ſunt? Nonne hæc Diſciplina in Concilio Nicæno Canone quinto; in Antiocheno, Canonibus decimo-quarto & decimo-quinto; in Sardicenſi, Canonibus tertio, quarto, & ſeptimo; in Africanis pleríſque, quorum Canones exhibet Africanæ Eccleſiæ Codex, ſtabilita eſt? Nonne ab *Innocentio I.* in Epiſtola ad *Victricium* Rothomagenſem Epiſcopum confirmata? Nonne hæc diſciplina ſervata eſt in cauſa *Maximi* Valentinæ civitatis in Gallia Epiſcopi, ita decernente *Bonifacio I.* Pontifice Maximo, & Synodo Provinciali Jus ſuum ſervante? Nonne executioni mandata eſt à Concilio Rejenſi in cauſa *Armentarii*, anno quadringenteſimo trigeſimo-nono; à Concilio Arelatenſi in cauſa *Chelidonii*, anno quadringenteſimo quadrageſimo? Nonne *Hilarius* Papa Synodo Provinciæ jus iſtud aſſeruit in cauſa *Mamerti* Viennenſis Epiſcopi, qui Dienſi Eccleſiæ Epiſcopum conſecraverat; cùm Dienſis civitas Arelatenſi, non Viennenſi Metropoli obnoxia eſſet, ut conſtat ex iſtius Pontificis Epiſtola ad *Leontium* Arelatenſem Epiſcopum? Nonne in cauſa *Contumelioſi* Rejenſis Epiſcopi anno quingenteſimo

trigeſimo-

trigeſimo-quarto eadem Diſciplina ſervata eſt, approbantibus Summis Pontificibus *Joanne II.* & *Agapeto?* In cauſa *Saffaraci* in Concilio Pariſienſi ſecundo, anno quingenteſimo quinquageſimo-quinto? In cauſa *Emerii* Santonenſis Epiſcopi, anno quingenteſimo ſexageſimo-tertio? A Concilio Lugdunenſi in cauſa *Salonii*. Ebredunenſis, & *Sagittarii* Vapincenſis, Epiſcoporum, anno quingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo? & in Cabilonenſi, anno quingenteſimo ſeptuageſimo-quarto? A Concilio Pariſienſi quarto, anno quingenteſimo ſeptuageſimo-tertio, in cauſa *Promoti*, qui contra Canones, & contra Carnotenſis Epiſcopi Jura, in Caſtro Dunenſi Epiſcopus conſtitutus erat? Ab altera Synodo Pariſienſi, in cauſa *Prætextati* Rothomagenſis Archiepiſcopi, anno quingenteſimo ſeptuageſimo-ſeptimo? A Synodo Metenſi, in cauſa *Ægidii* Remenſis Archiepiſcopi, anno quingenteſimo nonageſimo? A Concilio Cabilonenſi in cauſa *Deſiderii* Viennenſis Epiſcopi, anno ſexcenteſimo tertio? A Synodo Matiſconenſi in cauſa *Agapii* & *Bobonis*, Dinienſis urbis Epiſcoporum, anno ſexcenteſimo quinquageſimo? Eamdem roboratam Diſciplinam & Canonicorum Judiciorum formam videre eſt in Codice Canonum, quem *Hadrianus I. Carolo Magno* dedit, quo Romana Eccleſia utebatur, qualemque *Dionyſius Exiguus* adornaverat; & in Codice altero, quem *Ingilramnus* Metenſis Epiſcopus *Hadriano I.* obtulit. In his, inquam, Codicibus plerique Canones & Capitula leguntur, quibus prima cauſarum Epiſcopalium cognitio Provinciarum Synodis vindicatur, ſalvo jure appellationis ad Sedem Apoſtolicam. Hæc diſciplina ſervata eſt in Concilio apud Theodonis-Villam celebrato in cauſa *Ebbonis*, anno octingenteſimo trigeſimo-quinto: in Concilio altero Gallicano celebrato in cauſa *Aldrici* Cenomanenſis Epiſcopi, qui è Sede ſua dejectus eſt, quamvis Romanam Sedem appellaſſet, ut conſtat ex Epiſtola *Gregorii IV.* ad univerſos Epiſcopos, quâ judicium quidem ultimum & finitivum cauſæ iſtius Sedi Apoſtolicæ vindicat, tum propter appellationem interjectam, tum quia criminales Epiſcoporum cauſæ ſunt è majoribus, quas ad Sedem Apoſtolicam, poſt Synodorum Provincialium Judicium referri priſca diſciplina exigit; ſed primam cognitionem, primúmque judicium ad Synodum Provinciæ jure pertinuiſſe non diffitetur. Eamdem diſciplinam *Leo Quartus*, obſervari voluit in cauſa Epiſcoporum minoris Britanniæ, qui ſimoniæ rei dicebantur: Juſſit, inquam, ut eorum cauſa judicaretur in Conciliis, ſalvo jure relationis & appellationis ad Sedem Apoſtolicam; ut conſtat ex ipſius Epiſtola ad Britanniæ Epiſcopos. De cauſa *Rothadi* Sueſſionenſis Epiſcopi Synodus Sueſſionenſis; de cauſa Laudunenſis *Hincmari* Synodus Duziacenſis judicavit: Uterque à Gallicanis Epiſcopis dejectus eſt. *Artaldi* & *Hugonis* de Remenſi Archiepiſcopatu contendentium, cauſa in Synodis Virdunenſi, anno nongenteſimo quadrageſimo-ſeptimo, & Moſomenſi, anno ſequenti, judicata eſt, & ſummotus *Hugo*, inſuperhabitis *Agapeti II.* Romani Pontificis, cui obrepſerat, de illius conſervatione mandatis, ut *Flodoardus* in Chronico teſtatur. *Arnulphus* Remenſis Archiepiſcopus à Gallicanis Epiſcopis in Concilio Remenſi anno nongenteſimo nonageſimo-ſecundo depoſitus eſt, & *Gerbertus* in ejus locum ordinatus. *Leo Nonus* finitivam dumtaxat ſententiam in depoſitionibus Epiſcoporum Sedi Apoſtolicæ reſervavit; examen verò cauſarum Epiſcopalium, primúmque Judicium Synodis Provincialibus & Nationalibus ſecundùm Canones ſervavit, *Qui omnium Eccleſiarum majores & difficiliores cauſas per ſanctam & principalem B. Petri Sedem à Succeſſoribus ejus diffiniendas* ſanxerunt. Id conſtat ex Epiſtola ipſius ad *Petrum* & *Joannem* Africanos Epiſcopos. Quæ cùm ita ſint, incredibile eſt *Gregorium VII.* qui *primam & unicam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ regulam, & tritam Sanctorum viam* ſectari ſe profitetur, & *nihil novi, nihil adinventione ſua ſtatuere, & ſingulis Eccleſiis jura ſua ſervare*, Articulum illum dictaſſe ac promulgaſſe, *Quòd ſolus Romanus Pontifex poſſit deponere Epiſcopos vel reconciliare.* Accedit, quòd *Gregorius VII.* annis ſingulis, quantum fas erat, Synodum celebrabat, ſecundùm antiquum Eccleſiæ Romanæ morem. Nullum erat gravioris momenti negotium, quod abſque Synodi Sententia finiret: Epiſcoporum cauſas in Synodis examinabat, judicabátque. Non videtur ergo dictaſſe alterum illum Articulum, *Quòd abſque Synodali Conventu Romanus Pontifex poſſit Epiſcopos deponere, vel reconciliare.*

Abſentes & inauditos Epiſcopos à Romano Pontifice damnari poſſe, Gregorius VII. non ſcripſit.

Articulus quintus Dictatûs eſt, *quòd abſentes Papa poſſit deponere.* Hunc à *Gregorio VII.* conditum, adduci non poſſum ut ſentiam. Etſi enim contumaces à quovis Judice ſuo etiam abſentes judicari poſſint, tamen Juri planè repugnat ut abſens & inauditus, nec contumax, judicetur ac deponatur. Hinc Synodus Mediolanenſis, apud *S. Athanaſium* in Epiſtola ad Solitarios, *Conſtantio* Imperiali Auctoritate dicenti: *Ego ſum Athanaſii accuſator, meo nomini credite*, reſpondet: *Quonam modo accuſator eſſe poſſis, non præſente reo? Eſto ut accuſator ſis, abſentia tamen rei facit ut in cauſa judicari non liceat. Non enim de re Romana Judicium eſt, quo tibi ut Imperatori fides habeatur; ſed de Epiſcopo agitur, & in hoc Judicio oportet pari jure cum reo & accuſatore agi. Quomodo autem accuſabis eum, qui ob longinquitatem loci adeſſe non potuit?* Et *Liberius* Pontifex in eadem Synodo eumdem Imperatorem his verbis convenit: *Judicia Eccleſiaſtica ſumma cum æquitate fieri debent. Quare, ſi placet Pietati tuæ, Judicium conſtitui jube, &, ſi condemnatione me diſſe videbitur Athanaſius, tum in illum juxta Eccleſiaſtici Ordinis formam Sententia proferetur. Alexandriam convenientes omnes, ubi & accuſatus, & accuſatores ſunt, & defenſor eorum, examinatâ cauſâ Sententiam proferamus.* Et Synodus Carthaginenſis quarta Canone XXX. ita ſtatuit: *Caveant Judices Eccleſiæ, ne abſente reo, cujus cauſa ventilatur, Sententiam proferant, quia irrita erit.* Hæc & alia momenta cùm proferat *Chriſtianus Lupus* in Scholiis, nullam vim eorum effugiendi viam apertam vidit; ſed reſpondet, *Deformata ac turbulenta Gregorii VII. tempora ac in ipſis graſſantia Epiſcoporum peſſima vitia poſtulaſſe in adductis Canonibus frequenter diſpenſari.* At viro erudito ac religioſo reponimus, perturbata tempora impetrare non potuiſſe à *Gregorio VII.* juris & æqui amantiſſimo Pontifice, qui cavendum ſummopere ſibi propoſuit, *Ne quidquam contrarium Sanctis Patribus in exemplum & auctoritatem poſteris relinqueret*, (ut ipſe ſcribebat ad *Sancium* Aragonum Regem, Epiſtola I. Libri II.) ut de eo quod ipſa naturalis æquitas, & jus gentium præſcribunt, ut nemo abſens & inauditus damnetur, non ſolùm diſpenſaret, ſed edito Decreto declararet Papam eo jure non teneri.

Hunc Articulum, quòd in eadem domo cum excommunicatis à Romano Pontifice manere non liceat, Gregorius VII. abſque exceptione non dictaſſe.

Sextus in Dictatu legitur Articulus, *Quod cum excommunicatis à Romano Pontifice nec in eadem domo debemus manere.* At *Gregorius VII.* uxores, liberos, ſervos, ancillas, in eadem cum maritis, parentibus, aut dominis excommunicatis domo neceſſariò manentes, eiſque communicantes, ab

Anathemate exemit in Concilio Romano IV. *Et quoniam*, inquit, *multos peccatis noſtris exigentibus, pro cauſa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim etiam nimia ſimplicitate, partim timore, partim etiam neceſſitate, devicti miſericordia, anathematis ſententiam ad tempus, prout poſſumus, opportune temperamus. Apoſtolica namque Auctoritate Anathematis vinculo hos ſubtrahimus, videlicet uxores, liberos, ſervos, ancillas, ſeu mancipia, necnon ruſticos & ſervientes, &c.* Non videtur itaque *Gregorius VII.* hunc Articulum abſque exceptione dictaſſe, quòd cum excommunicatis à Romano Pontifice nec in eadem domo debemus manere.

Solum Romanum Pontificem novas Leges condere poſſe Gregorius VII. non aſſeruit.

Septimus Articulus eſt, *Quòd ſoli Romano Pontifici liceat pro temporis neceſſitate novas Leges condere.* Poſſe Pontificem Maximum novas Leges condere in Eccleſia univerſa ſervandas, modò Conciliorum Oecumenicorum Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos non evertant, nec Eccleſiarum particularium Jura, ſive Canonibus, ſive probata & præſcripta conſuetudine firmata, minimè dubium eſt: quamquam ſe Leges potiùs antiquas renovare, & Canonum executionem urgere, quàm nova condere Decreta *Gregorius VII.* profeſſus ſit Epiſtola ſeptuageſima-ſeptima libri ſecundi. *Novit*, inquit, *Fraternitas tua, quia præcepta hæc non de noſtro ſenſu exculpimus. Sed antiquorum Patrum Sanctiones Spiritu-Sancto prædicante prolatas officii noſtri neceſſitate in medium propalamus, ne pigri ſervi ſubeamus periculum, ſi Dominicam pecuniam, quæ cum fœnore repoſcitur, ſub ſilentio abſcondamus. Quamquam huic Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſemper licuit, ſemperque licebit, contra noviter increſcentes exceſſus nova quoque Decreta atque remedia procurare, quæ rationis & auctoritatis edicta Judicio, nulli hominum ſit fas ut irrita refutare.* Sed ſoli Romano Epiſcopo jus condendi novas leges non tribuit ſapientiſſimus Pontifex. Noverat enim Epiſcopos pro ſuis Diœceſibus, Metropolitanos & Synodos Provinciales pro ſuis Provinciis; Nationales pro tota gente, novas Leges condere poſſe novis emergentibus cauſis; cùm auctoritas illa pertineat ad eximiam illam poteſtatem regendi Eccleſiam Dei, & paſcendi gregem, qui in ipſis eſt, quæ à Chriſto immediatè accepta eſt. Noverat Epiſcopos in Conciliis Oecumenicis proprio Jure, ut Judices, Decreta Legéſque condere de Chriſtiana Diſciplina, & moribus. Cùm itaque ita comparatus eſſet, ut cæteris Epiſcopis & Eccleſiis propria jura nollet eripere, ſed intemerata ſervare, non videtur dictaſſe hunc Articulum: *Quod ſoli Romano Pontifici liceat pro temporis neceſſitate novas Leges condere*: immò probaturus videtur hanc propoſitionem, quam poſtea Cardinalis *Cuſanus* fortiter propugnavit Lib. II. *Concordantiæ Catholicæ*, Cap. XII. *Romanus Pontifex in condendis Statutis generalibus non eam habet poteſtatem, quam quidam adulatores ei contribuunt, ſcilicet, quòd ipſe tantùm ſtatuere habeat, aliis conſulentibus.* Et iſtam propoſitionem, quàm Sacra Facultas Pariſienſis à *Joanne Saraceno* propugnatam damnavit; *Quandocumque in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem ſtatutis, in ſolo reſidet Summo Pontifice*; Gregorium VII. damnaturum pariter fuiſſe auguror, ſi ejus tempore à quopiam aſſerta fuiſſet.

Solum Papam imperialibus inſignibus uti poſſe, Gregorius VII. non ſcripſit.

Octavus Articulus eſt, *Quod ſolus Papa poſſit uti Imperialibus inſigniis.* Gregorius VII. modeſtiſſimus & humillimus Pontifex Imperialia ornamenta, quæ Romani Pontifices non ſumpſerunt, antequam Regum Chriſtianiſſimorum munificentia urbium & Provinciarum fierent Domini, omnibus Regibus non detraxit, nec detrahere voluit. Non eſt igitur veriſimile ipſum dictaſſe hunc Articulum; *Quòd ſolus Papa poſſit uti Imperialibus inſigniis.* Arnulfus Lexovienſis Epiſcopus in Opuſculo adversùs *Gerardum* Engoliſmenſem Epiſcopum, Schiſmati *Petri Leonis* adhærentem, Cap. IV. de Romano Pontifice *Innocentio II.* ſcribit: *Quibus veſtibus induatur, jam non ex ipſius pendet arbitrio, ſed Sanctorum Patrum antiqua conſtitutione decretum eſt.* At Sanctorum Patrum antiqua conſtitutio atque traditio non probat *ſolum Papam poſſe uti Imperialibus inſigniis.* Clodoveus Magnus Regum Chriſtianiſſimorum primus coronam auream gemmis pretioſis diſtinctam, donum *B. Petro* Apoſtolo miſit, *Flodoardo* teſte, in Eccleſiæ Remenſis Hiſtoria. *Hormiſdam* qui tunc Eccleſiæ Romanæ præſidebat, & illius ad *Leonem III.* Succeſſores, ipſa uſos eſſe, nulla monumenta produnt. Veriſimile eſt non uſos corona Pontifices, donec Reges Chriſtianiſſimi plurium civitatum, Provinciarum, ac ipſius Romæ temporale Dominium Eccleſiæ Romanæ donarunt. Ut ut eſt, una dumtaxat corona ante *Bonifacium VIII.* utebantur: alteram ille adjecit: tertiam demùm addidit *Urbanus V.*

Solius Papæ nomen in Eccleſiis non recitabatur tempore Gregorii VII.

Articulus decimus eſt, *Quòd Papæ ſolius nomen in Eccleſiis recitetur.* Contrarium in uſu fuiſſe teſtatur *Gregorii VII.* coævus Apologiſta, jam ante *S. Gregorii Magni* tempora, de quibus ita ſcribit Cap. II. *Conſuetudo eo tempore, ut quilibet in aliqua Patriarchalium Sedium noviter ordinatus, ſe prædictas quatuor Synodos cuſtodire, reliquis Sedibus tranſmiſſa Epiſtola profiteretur, antequam nomen ejus apud reliquas Sedes in Diptychis deſcribi mereretur. Nomen videlicet Prædeceſſoris ejus, licèt defuncti, reliquæ Sedes computabant inter viventes, donec ipſius noviter inthronizati Præſulis Synodicam reciperent Epiſtolam.* Proprii nomen Epiſcopi recitari ſolitum, in Epiſtola ad Centumcellarum Epiſcopum teſtatur *Pelagius I.* idémque conſtat ex *Carolo Magno* in Capitulari Epiſcoporum, ex Auctore libri de Divinis Officiis *Alcuino* adſcripti, ex *Amalario* & *Walfrido Strabone.* Nomen Imperatoris exprimi jubent idem Capitulare, ſexta Synodus Arelatenſis, tertia Turonenſis, ſecunda Cabilonenſis. Proprii nomen Antiſtitis in Canone Miſſæ poſt nomen Papæ fuiſſe recitatum tempore *S. Gregorii Magni*, prout nunc recitatur, ex eo colligere eſt, quod aliorum etiam Epiſcoporum nomina, pro Eccleſiæ cujuſque more, poſſent commemorari, ut disertè probat Epiſtola *S. Gregorii* ad *Conſtantium* Mediolanenſem Archiepiſcopum, XXXVII. Libri III. *Quod ſcripſiſti*, inquit, *quia ſcandalizantur plurimi, quia fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Joannem Ravennatis Eccleſiæ inter Miſſarum ſolemnia nominatis, requirenda vobis conſuetudo antiqua eſt. Et, ſi conſuetudo fuit, modò à multis hominibus reprehendenda non eſt. Si vero conſuetudo non fuit, fieri non debet unde quibuſdam ſcandalum moveri poſſit. Tamen ſollicitè perquirere ſtude, ſi idem Joannes frater & Coëpiſcopus noſter vos ad Altare nominet. Quod minimè dicunt fieri. Et ſi ille veſtri nominis memoriam non facit, quæ neceſſitas cogat ignoro, ut vos illius faciatis. Quod quidèm ſi ſine aliquorum ſcandalo fieri non poteſt, vos tale aliquid facere valde laudabile eſt, quia charitatem, quam erga fratres veſtros habetis, oſtenditis.* Mos Eccleſiarum Latinarum nomen Regis addentium Apoſtolica traditione nititur, præcipiente Apoſtolo I. ad Timotheum II. ut fiant orationes pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt. Unde *Tertullianus* in Libro *Ad Scapulam*, Cap. II. *Sacrificamus*, inquit, *pro ſalute Imperatoris, ſed Deo noſtro & ipſius, ſed quomodo præcepit Deus pura prece.*

precæ. Et Cap. xxx. Apologetici; *Nos enim pro ſalute Imperatorum Deum invocamus æternum . . . . . Oramus pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam. Imperium ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, orbem quietum, & quæcumque hominis & Cæſaris vota ſunt.* Et Origenes Lib. VIII. contra Celſum: *Laboramus*, inquit, *pro Imperio Romano, dum juſtè viventes pro eo vota facimus.* Et *S. Dionyſius Alexandrinus* apud *Euſebium* Lib. VII. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Cap. II. *Nos*, inquit, *unum Deum verum omnium opificem, qui Valeriano & Gallieno Sacratiſſimis Auguſtis Imperium tradidit, colimus & adoramus. Huic continuas preces offerimus pro Imperio illorum, ut ſtabile & inconcuſſum permaneat.* S. Agobardus in Epiſtola ad Ludovicum Pium *De Judaicis ſuperſtitionibus*, hanc Regii nominis in Sacrificio recitationem, ſolitam interceſſionem appellat, & S. Ambroſii tempore in Mediolanenſi Eccleſia frequentatam ſcribit: *Ambroſius*, inquit, *Theodoſium prævaricatorem judicavit, tam injuſta contra Eccleſiam perpetrantem; & niſi ſibi locum audientiæ reſervaſſet, ſolitam pro eo interceſſionem ſe omiſſurum teſtatus.* In Eccleſiis Orientalibus Imperatoris nomen è Sacris Diptychis recitatum fuiſſe teſtatur *Dioſcorus* Eccleſiæ Romanæ Diaconus, & *Hormiſdæ* Pontificis ad *Juſtinum* Imperatorem Legatus, in Relatione ad ipſum miſſa: *Deleta ſunt*, inquit, *de Diptychis Zenonis & Anaſtaſii nomina. Et hoc non ſolum in ipſa ſola Eccleſia in qua Epiſcopus manet, verùm etiam per omnes Eccleſias, cum magna diligentia.* In iis Liturgiis, quæ *S. Petri*, & *S. Marci* nominibus circumferuntur, pro Rege, & pro Religioſiſſimis Auguſtis oratur. In antiqua Miſſa Latina, quam *Matthæus Flaccus Illyricus* Argentinæ primùm vulgavit, & circa annum ſeptingenteſimum in uſu fuiſſe conjecit, quamvis infra Actionem, ſive in Canone, ſolius Papæ nomen recitatum indicetur, & aliorum generalis tantùm facta commemoratio hoc modo: *In primis cum famulo tuo Papa noſtro N. & pro omnibus orthodoxis, atque Apoſtolicæ Fidei cultoribus Pontificibus, & Abbatibus, Gubernatoribus, & Rectoribus Eccleſiæ Sanctæ Dei, & pro omni populo Sancto Dei:* In Oblatione tamen ſpecialis memoria fiebat Antiſtitis ac Regis hoc modo: *Tibi Domino Creatori meo offero hoſtiam placationis & laudis pro me, & pro Rege noſtro, & Antiſtite noſtro, ac pro cuncto populo Chriſtiano, peto Domine, ut des nobis vitam æternam.* Offerentium nomina recitari quondam ſolita, *Innocentius I.* ad *Decentium* Eugubinum ſcribens teſtatur. *Priùs*, inquit, *oblationes ſunt commendandæ, quam eorum nomina, quorum ſunt oblationes, edicenda, ut inter Sacra Myſteria nominentur, non inter alia, quæ ante præmittimus, ut ipſis Myſteriis viam futuris precibus aperiamus.* Author Libri de Eccleſiaſticis Officiis *Alcuino* quondam adſcripti, Cap. XL. Liberum fuiſſe Sacerdoti teſtatur eos nominare in Canone, quos vellet è numero Fidelium, ipſos ut Deo ſpecialiùs commendaret. *Manifeſtum eſt*, inquit, *quòd quaſi quidam locus ſit, ubi aliquibus ſpecialiter nominatis, etiam cæterorum, qui adſiſtunt in Eccleſia, commemoratio adjungatur. In quo loco liberum eſt Sacerdoti, quos deſideraverit, peculiariter nominare, & nominatim Deo commendare. Aut certè illud ab Antiquis eſt obſervatum, ut ibi offerentium nomina recitarentur. Priùs ergo oblationes ſunt commendandæ, & tunc eorum nomina, quorum ſunt, edicenda; ut inter ſacra Myſteria nominentur.* Denique Auctor *Micrologi*, qui ſub *Gregorii VII.* Pontificatu vixit, de Romano ſui temporis Ordine ita ſcribit, Cap. XIII. *Ordo, ubi dicitur*, Memento, Domine, famulorum, famularúmque tuarum, *nobis concedit, ut omnium vivorum commemoremus nomina, quoſcumque voluerimus.* Quibus omnibus accuratè diſcuſſis, quis non videat, extra omnem veri ſpeciem eſſe, quod *Gregorius VII.* hunc dictaverit atque promulgaverit Articulum: *Quòd ſolius Papæ nomen in Eccleſiis recitetur.*

Articulus undecimus eſt: *Quòd unicum eſt nomen in mundo*; id eſt (ut *Baronius* Cardinalis explicat) ut unus in toto Chriſtiano orbe Romanus Pontifex Papa vocaretur, nec alium Epiſcopum Papam appellare liceret. *Gregorium VII.* qui ſe traditionem & ſtatuta Patrum ſequi, neque nova aut ſua proferre ſe paſſim gloriatur, hunc Articulum dictaſſe nemo ſibi perſuadebit, qui ab Eccleſiæ exordiis Papæ nomen Epiſcopis omnibus commune fuiſſe noverit: *S. Cyprianum* à Romano Clero Papam fuiſſe appellatum, ſicque ſuas ad eum Literas inſcripſiſſe: *Cypriano Papæ Preſbyteri & Diaconi Romæ conſiſtentes.* Preſbyteros & Diaconos Alexandrinos, quorum Epiſtola extat apud *S. Athanaſium* in libro de Synodis Arimini & Seleuciæ, ad *S. Alexandrum* Epiſcopum ſuum ſcripſiſſe: *Beato Papæ Epiſcopo Alexandro.* Rufinum in Expoſitione Symboli ad *Laurentium* ipſum ita compellare: *Mihi quidem, fideliſſime Papa Laurenti, ad ſcribendum animus non tam eſt cupidus, quam nec idoneus.* S. Hieronymum Literas ad *S. Auguſtinum* ſuas ſic inſcripſiſſe: *Domino verè Sancto & Beatiſſimo Papæ Auguſtino.* S. Auguſtinum ſuas ad *Aurelium* Epiſcopum pariter inſcripſiſſe, *Papæ Aurelio.* Sidonium Apollinarem ſuas omnes ad Epiſcopos datas, (ſunt autem plurimæ) inſcripſiſſe, *Domino Papæ N.* & his verbis concluſiſſe: *Memor noſtri eſſe dignare, Domine Papa.* Concilium Turonenſe II. Canonibus XX. & XXI. *Avitum* Viennenſem Epiſcopum appellare *Papam Avitum.* Fortunatum Pictavenſem in Carminibus *Leontium* Burdigalenſem, *Euphronium* Turonenſem, & alios Epiſcopos, Papæ nomine inſignire. Idem nomen tribui Epiſcopis, in Epiſtolis antiquis ad pleróſque illorum datis, quas exhibet *Duchesnius* Tomo I. Hiſtoriæ Francorum. *Marculphum* Monachum *Landerico* Pariſienſi Epiſcopo duos Formularum Libros dicantem, eamdem inſcriptionem uſurpaſſe: *Reverentiſſimo Papæ Landerico, &c.*

Veteres Epiſcopi Papæ appellati.

Articulus XXIII. (ut cæteros omittam) eſt, *Quòd Romanus Pontifex, ſi canonicè fuerit ordinatus, meritis Beati Petri indubitanter efficitur Sanctus, teſtante Sancto Ennodio Papienſi Epiſcopo, ei multis Sanctis Patribus faventibus, ſicut in Decretis Beati Papæ Symmachi continetur.* De Pontificalis Officii ſanctitate, non de perſonali ſanctimonia locutus eſt *Ennodius* in Apologetico, contra *Symmachi* Papæ adverſarios, qui donum etiam ac privilegium impunè peccandi Pontificibus tribui ironicè dicebant. *Non nos*, inquit, *Beatum Petrum, ſicut dicitis, à Domino cum Sedis Privilegiis, vel Succeſſores ejus, peccandi judicamus licentiam ſuſcepiſſe. Ille perennem meritorum dotem cum hereditate innocentiæ miſit ad poſteros. Quod illi conceſſum eſt pro actuum luce, ad illos pertinet, quos par converſationis ſplendor illuminat. Quis enim Sanctum eſſe dubitet, quem apex tantæ Dignitatis attollit? In quo ſi deſint bona acquiſita per meritum, ſufficiunt quæ à loci Deceſſore præſtantur. Aut enim claros ad hæc faſtigia erigit, aut qui eriguntur, illuſtrat.* Verùm Auctor Dictatus de vitæ Sanctitate loqui videtur, cùm ait: *Romanus Pontifex, ſi canonicè fuerit ordinatus, meritis Beati Petri indubitanter efficitur Sanctus.* Quod à *Gregorio VII.* aſſertum non fuiſſe veriſimile eſt, qui noverat pleroſque Pontificum, qui decimo præſertim ſæculo Eccleſiam rexerunt, ſanctos non fuiſſe, de quibus doctiſſimus Cardinalis *Baronius* ad annum DCCCXCVII, ſcripſit,

Quæ ſanctitas Romano [illegible] ita controverſiam conveniat?

ſcripſit, *Vitâ turpiſſimos, moribus perditiſſimos, uſquequaque fœdiſſimos fuiſſe:* & tunc Eccleſiam Romanam *veſtimentis exutam gloriæ atque lætitiæ, mœrentem ac lugentem, ſediſſe in triſtitia Dominam gentium.* Cui *etſi interdum deforme valde tunc contigerit apponi caput, tolerandum tamen ipſi fuit.*

Denique nullus Auctor Gregorio VII. coævus aut ſuppar hujus Dictatus meminit, aut ipſi hæc Effata adſcribit. Nullus ex ejus adverſariis, hominibus Schiſmaticis, de illis quæſtionem adversùs ipſum movit, quod certè præſtitiſſent, & in primis *Benno* ille maledicentiſſimus Pſeudo-Cardinalis & atrociſſimus calumniator. Nuſquam *Gregorius* ipſe in ſuis Epiſtolis Dictatum laudat aut vindicat, ut alia ſua Decreta: propoſitionum adeo ſingularium nullum in ejus Regeſto veſtigium: (De illis loquor quas proximè expendi.) Hinc itaque conficitur, Dictatum eſſe *Gregorio VII.* ſuppoſitum.

Scholion I.

Iſti Articulo, pag. 445. Edit. primæ Religioſi Cenſores hanc Notam appinxerunt: *Rejicit contra Baronium, adhærens Launoio, Dictatum Gregorii VII.*

R. Hæc mera Criticæ quæſtio, non dogmatis. Nec *Baronio*, nec *Launoio*, quem ſæpius refello quàm Eminentiſſimum Annalium Eccleſiaſticorum Parentem; ſed uni me adhærere profiteor veritati.

Scholion II.

In eodem Articulo, pag. 446. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Non eſt juris divini quòd Sedes Sancti Petri ſit Romæ poſita, ſed id debetur Petro; & ſic eſt falſum quòd Romana Eccleſia ſit à ſolo Deo fundata.*

R. Admirabilis eſt Religioſorum Cenſorum Theologia, qui Romanam Eccleſiam à ſolo Deo, non *à SS. Apoſtolis Petro & Paulo Chriſti auctoritate ac voluntate fundatam* (ut ego loquor) contendunt; quaſi divini juris ſit, ut Romæ collocata ſit Sancti Petri Sedes; quaſi Romæ ex inſtitutione Chriſti ita ſit affixa, ut aliò transferri non poſſit à Summo Pontifice, ſicut olim Avenionem tranſlata eſt; aut quaſi S. Petrus Antiochiæ ſedens, ante quàm Romanam fundaviſſet Eccleſiam, totius Eccleſiæ ſeu Fidelium omnium Paſtor & Rector vice Chriſti non eſſet. *Primatus quidem Sancti Petri à ſolo Chriſto eſt* (inquam eo loci) *non à Synodis, non ab Imperatoribus, non ab Urbis amplitudine: ut inde conſequens minimè eſt ut Romana Eccleſia ſit à ſolo Chriſto fundata: ſiquidem non eſt juris divini quòd Sancti Petri Cathedra Romæ collocata ſit, ſed tantùm quòd Petri Succeſſores Eccleſiam univerſam Chriſti vice regant, & Chriſtianos doceant ac paſcant univerſos, ſintque viſibilia Corporis ejus myſtici in terris capita; Quod non minùs haberent, ſi Sanctus Petrus alibi Sedem fixiſſet.* Epiſcopatus igitur, Summus Pontificatus, & Primatus Sancti Petri, atque Succeſſorum ejus in Eccleſiæ univerſalis Regimine à Chriſto immediatè inſtitutus eſt: ſed Romanus Epiſcopatus fundatus eſt à Sancto Petro, Dei providentiâ, Chriſti voluntate, Spiritus-ſancti directione.

Scholion III.

In eodem Articulo, pag. 451. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Nihil tam alienum eſt à Canonibus, & contrarium cæterarum Eccleſiarum juribus, quàm dicere Epiſcopos à ſolo Papa deponi poſſe.*

R. Id ſummatim probavi ex præclaris Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Monumentis eò loci & tribus paginis ſequentibus: Hæc Sacræ Facultatis Pariſienſis, Eccleſiæ Gallicanæ, Eruditorum omnium in his plagis ſententia eſt. Cauſas tamen appellantium Epiſcoporum ſupremo ultimoque judicio finire poteſt Summus Pontifex ſecundùm Canones Sardicenſes: & de majoribus illis negotiis ſecundùm Canones ac mores antiquos, ad ejus ſanctitatem neceſſariò referendum eſt.

Scholion IV.

In eodem Articulo, pag. 457. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa poteſt condere Leges, modò Conciliorum Generalium Canones non evertant, nec Eccleſiarum particularium jura, ſive Canonibus, ſive præſcripta conſuetudine firmata.*

R. Doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ. Summam ſcilicet à Chriſto poteſtatem in univerſà Eccleſia accepit Romanus Pontifex *in ædificationem, non in deſtructionem* (ut loquitur Apoſtolus I: ad Corinthios X.) *Ille non in deſtructionem paterna ſententia, ſed potiùs in defenſionem atque ultionem, primam accepit & maximam poteſtatem; nec aliquid contra veritatem, ſed pro veritate plus cæteris Conſacerdotibus poteſt. Paulus enim dicit Apoſtolus: Non enim poſſumus aliquid adversùs veritatem, ſed pro veritate.* Verba ſunt Facundi Hermianenſis, Lib. II. Cap. VI. Hinc Gelaſius I. ad Lucaniæ Epiſcopos ſcribebat, Cap. XI. *Cùm nobis contra ſalutarium reverentiam Regularum cupiamus temerè nihil licere, & cùm Sedes Apoſtolica ſuperior his omnibus, favente Domino, quæ paternis ſunt Canonibus præfixa, pio devotóque ſtudeat tenere propoſito, ſatis indignum eſt quemquam vel Pontificum vel Ordinum ſubſequentium hanc obſervantiam refutare, quàm Beati Petri Sedem & ſequi videat, & docere; ſatiſque conveniens ſit ut totum corpus Eccleſiæ in hac ſibimet obſervatione concordet, quam illic vigere conſpiciat, ubi Dominus totius Eccleſiæ poſuit Principatum.* Et Leo Quartus, apud Gratianum, Cauſa XXV. Quæſt. II. Cap. Quod verò: *Ideo*, inquit, *permittente Domino paſtores hominum ſumus effecti, ut quod Patres noſtri, ſive in ſanctis Canonibus, ſive in mundanis affixere Legibus, excedere minimè debeamus. Contra eorum quippe ſaluberrima agimus inſtituta, ſi quod ipſi divino inſtituerunt conſulto, intactum non conſervamus.* 2. Cor.

Scholion V.

In eodem Articulo, pag. 458. Edit. primæ, Religioſi Cenſores has Propoſitiones notant: *Iſta Propoſitio à Facultate Pariſienſi proſcripta eſt:* “Quandocumque in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem Statutis in ſolo reſidet Summo Pontifice.” *A Gregorio VII. fuiſſet etiam damnata, ſi ejus temporibus aſſerta fuiſſet.*

R. Propoſitionem iſtam olim à Sacra Facultate Pariſienſi damnatam, cùm eam *Joannes Saracenus* propugnaſſet, ejuſdem Facultatis Tabularia, Commentarii, & edita Cenſura teſtantur. Facti & hiſtoriæ res eſt. Eamdem Gregorium VII. damnaturum pariter fuiſſe, ſi ejus temporibus à quopiam aſſerta eſſet, non affirmo, ſed auguror, non levibus ductus conjecturis, quas eo loci propoſui.

Scholion VI.

In Eodem Articulo, pag. 459. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Pontifices non utebantur Regiâ Coronâ, quouſque à Regibus Galliæ ipſis donatæ fuerunt plures Civitates & Provinciæ.*

R. Id *veriſimile* eſſe dixi: modeſtiùs loqui non poteram.

DISSERTATIO IV.

De Inveſtituris Epiſcopatuum & Abbatiarum: Et de Synodo Oecumenica Lateranenſi Prima.

ARTICULUS I.

Quid ſit Inveſtitura legitima? Quæ ejus origo? Quis ſtatus in Germania, Gallia, & Anglia, ante Gregorii VII. Pontificatum.

Inveſtituræ definitio.

I. INveſtitura eſt conſenſus ab Imperatore vel Rege adhibitus electioni factæ alicujus ad Epiſcopatum, vel Abbatiam, & conceſſio bonorum Eccleſiaſticorum ſolemni quodam ritu facta.

Inveſtiturarum origo.

Inveſtiturarum origo fuit munificentia Principum erga Eccleſias, quibus non ſolùm prædia & latifundia, ſed Regalia ſive Feuda Majeſtati ſuæ obnoxia conceſſerunt. Unde factum eſt ut bona hujuſcemodi conditionem Feudorum ſequerentur, nec eorum poſſeſſionem adire poſſent electi Epiſcopi, niſi Princeps eorum electionem gratam haberet, ac ſecundùm hominium & Juramentum fidelitatis ab iis præſtitum, ipſis hujuſcemodi bona fruenda concederet aliquo ſigno externo, ſolennique ritu, puta per virgam paſtoralem & annulum, aut per ſceptrum, ſeu aliud quodvis inſtrumentum. Et quia Feuda illa, ſive Regalia, præcipua ſunt & nobiliſſima Eccleſiarum bona, ad eorum conditionem cætera evehi cenſentur, & iiſdem conditionibus ſubjacere. Unde Reges omnium bonorum Eccleſiaſticorum Inveſtituram electis, & à ſua Majeſtate probatis Epiſcopis abſque diſcrimine conceſſerunt. Quòd autem Principes Feuda Eccleſiis nobiliſſima & ditiſſima conceſſerint, non unus pietatis motus, ſed publicæ etiam utilitatis reſpectus effecit. Sperabant nimirum fore ut Epiſcopi, qui Feudorum poſſeſſione ipſorum vaſſalli fiebant, fidem ipſis juratam religioſiùs obſervarent, ipſóſque juvarent adversùs hoſtes, ac perduelles, non ſolùm copiis, quas olim ſuppeditàre tenebantur, ſed excommunicationum fulminibus. Iſtud fuiſſe *Caroli Magni* conſilium, cùm Feudis nobiliſſimis pleráſque Germaniæ & Galliæ ditavit Eccleſias, indicat *Vuillelmus Malmeſburienſis* Lib. V. de Geſtis Regum Anglorum. *Carolus Magnus* (inquit) *pro contundenda gentium illarum* (Germanorum ſcilicet) *ferocia, omnes penè terras Eccleſiis contulerat, conſilioſiſſimè perpendens, nolle ſacri Ordinis homines tam facilè quam Laicos, fidelitatem Domini rejicere. Præterea, ſi Laici rebellarent, illos poſſe excommunicationis auctoritate, & potentia ſeveritatis compeſcere.* Ita Eccleſiæ Libertas opum acceſſione imminui viſa eſt, dum & Regii aſſenſus neceſſitas ad electorum Antiſtitum conſecrationem inducta, & vaſſallitium, ſeu nobile quoddam ſervitutis genus ipſis impoſitum, quam Hominio & Juramento fidelitatis profiteri tenebantur. Sed revera nova illa ſervitus majorem ipſi dignitatem ac libertatem peperit: ſiquidem Epiſcopi Vaſſalli Regum effecti ſunt ut multorum Domini fierent. Præclarè id edíſſerit *Helmoldus* Preſbyter in Chronico Sclavorum Lib. I. Cap. 69. & 70. ubi de *Vicelini* Aldeburgenſis Epiſcopi Inveſtitura agit. *Inveſtitura Pontificum* (inquit, ſeu potiùs apud ipſum *Hartuvicus* Hamaburgenſis Epiſcopus) *Imperatoria tantum Dignitati permiſſa ſunt, quæ ſola exA cellens, & poſt Deum in filiis hominum præeminens, hunc honorem non ſine fœnore multiplici conquiſivit. Neque Imperatores digniſſimi levitate uſi ſunt, ut Epiſcoporum domini vocarentur; ſed compenſaverunt noxam hanc ampliſſimis Regni divitiis, quibus Eccleſia copioſius aucta, decentiùs honeſtata, jam non vile reputet ad modicum ceſſiſſe ſubjectioni; nec erubeſcat uni inclinari, per quem poſſit in multos dominari.*

Inveſtiturarum uſus in Germania ante Gregorii VII. tempora.

II. Inveſtiturarum uſus in Germania penes tres *Ottones*, & *S. Henricum*, Imperatores fuit; idque Eccleſia conniventibus aſpexit oculis, quamvis interdum fines ſuos excurrerent, & per tradi- B tionem baculi paſtoralis, quod ſpiritalis poteſtatis inſigne eſt, Epiſcopatus concederent; quoniam digniſſimos Epiſcopos Eccleſiis præficiebant, nec Electionum Canonicarum opprimebant libertatem, & novos in dies Epiſcopatus Regia munificentia fundabant, dotabántque. Hujus rei probationes profero ex *Ditmaro* Epiſcopo Merſeburgenſi, in Chronico. Is nimirum Lib. II. pag. 24. de *Boſone* piiſſimo Cœnobii *S. Emmerammi* Ratiſponenſis Monacho, cujus miniſterio Magnus *Otto* in rebus Palatinis utebatur, ita ſcribit: *Et quia is in Oriente innumeram Chriſto plebem prædicatione aſſidua, & baptiſmate vindicavit, Im-* C *peratori placuit, electionémque de tribus conſtituendis Epiſcopatibus ei dedit, Miſnenſis, Cicenſis, atque Merſeburgenſis. Præ his omnibus, eò quòd pacifica erat, Merſeburgenſem ab Auguſto expoſcens Eccleſiam, quamdiu vixit, ſtudioſe eamdem rexit.* De *Ottone II.* ſcribit idem Auctor Lib. II. ipſum eligendi libertatem Epiſcopi Capitulo Magdeburgenſi conceſſiſſe. *Licentiam*, inquit, *Archiepiſcopum eligendi, Confratribus Domino famulantibus Magdeburg, Præcepto Imperiali, præſenti Archiepiſcopo dedit Adelberto, & cum uno libro, qui hodie ibidem eſt, in quo ſua, Imperatricíſque Theophanu* D *imago auro ſplendet formata, munus affirmavit. Quod gratiâ Cæſaris, & in præſentia ejus, Archiepiſcopus præparatus ad Miſſam, cùm, prælecto Evangelio, more ſolito optimè prædicaſſet, recitato coram Præcepto Imperiali, quo electio continebatur, oſtendit, eumdémque quicumque temerarius hoc auderet infringere, terribili excommunicatione damnavit.* Idem pag. 28. commemorato *Geronis* Colonienſis Archiepiſcopi obitu, ſcribit: *Hujus vice Vuarinus electione, & Imperatorio munere protinus ungitur. Mortuo quoque Roberto Moguntinæ Sedis Archipræſule, Imperator Cancellarium ſuimet nomine Vuilligiſum, multis hoc ob vilitatem ſui generis renuenti-* E *bus, eidem præficit. Eccleſia. Sciebat enim, Petro atteſtante, Quòd non eſt perſonarum acceptor Dominus.* Idem Lib. IV. pag. 41. narrat quomodo poſt obitum Hillibardi Halberſtatenſis Epiſcopi, *cùm* Canonici *in electione convenire non poſſent, prapoſitus eſt his de Capella Regis Arnulphus, & Idibus Decembris ordinatus.* Idem in eodem lib. pag. 47. de *Erpone* & *Racone Ottonis III.* Capellanis ita ſcribit: *Voluit quoque Imperator Capellanos ſuimet Herponem de Halberſtat, ac Raconem de Bremel, Epiſcopali gradu ſublimare, & his in lecto ob infirmitatem validam jacentibus, Paſtora-* F *lem Baculum dedit, ſed uterque ſine Sacerdotali unctione diſceſſit.* Idem libro v. pag. 57. & 58. *Tagmonem*, poſt *Giſileri* obitum, commendatione *S. Henrici* Imperatoris, Magdeburgenſem Archiepiſcopum electum, & ab eodem Principe inveſtitum teſtatur, quamvis Capitulum jam in *Vualtherdi* Præpoſiti electionem conſpiraſſet. *Rex*, inquit, *corpus Archiantiſtitis præcedens, uſque ad Magdaburg ſubſequitur, præmittens eò Capellanum ſuimet Vuigbert, ut de electione Tagmonis unanimem*

unem Confratrum voluntatem impetraret. Sed Præpoſitus ejuſdem civitatis, Vvaltherd nomine, convocatis in unum Confratribus univerſis, obitum Senioris, & adventum Regis pariter indixit, obſecrans ut invicem unum aliquem inquirerent, cum quo antiquam eligendi conſuetudinem retinerent, cui ab omnibus illico reſpondetur; Eumdem ſe communiter velle in Dominum, divina ad hoc favente gratia, habere. Hoc cum magna, ut decuit, humilitate, idem ſuſcipiens, veniam proſtratus petiit.... Arnulphus Epiſcopus à Rege ad Confratres & ad Milites admodum triſtes, gratiâ Tagmonem eligendi, mittitur. Cui legationem ſuam cunctis ordine pandenti, Vvalterdus reſpondens præ omnibus: Scimus, inquit, quid veſter Senior intendat. Volumus, ſi licet fieri, poteſtatem habere eligendi, & cuncti præſentes hì me, quamvis indignum, voluerunt in vacuum ſuccedere. Detrimentum Eccleſiæ fieri noſtræ multùm veremur, quod ne eveniat, Regiam Pietatem, ac veſtram petimus interceſſionem.... His dictis, Præſul egreſſus, Regiis omnia inſtillavit auribus. Qui mox Præpoſitum vocans, multúmque ei promittens, & ſui licentiam ac Conſociorum in electione, Tagmonis gratiam acquiſivit. Confeſtim in majorem convenientibus Eccleſiam cunctis, Rex baculo Arnulphi Præſulis Clerum & populum Tagmoni, venerando Patri, cum redditura Summo Judici ratione, commiſit, eumdémque in Cathedram Epiſcopalem ipſe conſtituit, aſtantibus univerſis, & laudes Domino canentibus. Idem lib. VI. pag. 60. Epiſcopatum Merſeburgenſem ab eodem *S. Henrico* Rege inſtauratum memorans, ita ſcribit: *Convocans ad ſe omnes Regni Primates, dedit Epiſcopatum ſanctæ Merſburgenſis Eccleſiæ Capellano ſuimet nomine Vvigberto, cum Archiantiſtitis baculo Tagmonis.* Idem pag. 64. de Bambergenſis Epiſcopatus fundatione ab eodem Rege facta, & primi Epiſcopi inſtitutione agens: *Eberhardo*, inquit, *tunc Cancellario cura Paſtoralis à Rege committitur, & hic à præfato Archipræſule eodem die conſecratur.* Idem pag. 68. de Trevirenſis Archiepiſcopi *Ludolphi* obitu, & Succeſſoris creatione ita ſcribit: *Mortuo Trevirenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo venerabili Ludolpho, Capellanus ejuſdem* (Henrici nempe Regis) *Athelbero, frater Reginæ, & immaturus Juvenis, plus timore Regis, quàm amore religionis, communiter eligitur. Rex autem ut hoc audivit, prioris non immemor in germano ejuſdem Thiedrico non præmeditatæ conſtitutionis, uxorem dilectam, cæteróſque ſuimet familiares, de Epiſcopatu eodem impetrando ſolicitos ſprevit, & Meingaudo, Villigiſi Archipræſulis Camerario, nobili ſecundùm carnem viro, eumdem dedit.* Hinc Treviris orta ſeditio. *Tali præſumptione Rex commotus, illò cum exercitu properat, Archiantiſtitem inthronizatum ibidem conſecrari, Athelberonémque excommunicari præcipiens.*

Idem *Ditmarus* de ſua in Merſeburgenſem Epiſcopum deſignatione & Inveſtitura ita ſcribit pag. 69. *Antiſtes ad Capellam Brunonis Epiſcopi, ubi Rex eumdem expectabat, me duxit, & paratus ad Miſſam, Regi me per manus tradidit. Qui ut cum electione præſentium Paſtoralem mihi curam immerito commiſit cum baculo, & proſtratus veniam petii, Cantor Introitum incœpit, Venite benedicti Patris mei.* Idem pag. 74. *Vvaltherdum* Magdeburgenſis Eccleſiæ Præpoſitum, defuncto Archiepiſcopo *Tagmone*, deſignatum Archiepiſcopum commemorat, primùm conſenſu unanimi ſub beneplacito Regis, non canonica electione, quam Rex prohibuerat; deinde vera electione, cujus auctor fuit ipſe *Ditmarus*, ut Eccleſiæ libertatem ſartam tectam præſtaret, id optimo Principi non ingratum fore confidens. Nec eum ſpes fefellit: gratam enim Rex habuit electionem, & *Vvaltherdo* Inveſtituram conceſſit. *Ego*, inquit Ditmarus, *hæc omnia in Merſeburg ſerò comperiens, in ipſo Depoſitionis die, orto jam ſole adveniebam, & cum in Eccleſia majori pauca orationis verba effunderem, veni ad refectorium, ubi Præpoſitus cum univerſis Confratribus atque Militibus ſedens, de electione tractabat. In quorum præſentia ego ſtans, multùm flevi, turbatus dolore vehementi, & ſalutatis omnibus, ſedebam, & quod ab his tunc eſſet diſpoſitum, interrogabam. Ad hæc Vvalterdus: Miſi, inquit, Legatum meimet ad Regem, qui hæc ei, quæ nobis acciderunt, mala indicaret, & voluntatem ſuam in rebus faciendis inquireret: & hic ad nos Henricum Antiſtitem miſit, ut electio à nobis non fiat, ſed tantum conſenſus unanimis, & hoc indicetur ei. Nunc autem omnium pietas præſentium me, quamvis ad hoc indignum, decernit, ſi Dominus conſentit, & ſi vult Rex. Cui ſic protinus reſpondebam: Sum unus ex his qui electionis hujus ac conſecrationis participes eſſe debent, & hoc vobis conſilium do, ac illud adjuvare, in quantum poſſum volo. Senior meus imperet quod velit; Vos autem quod accepiſtis à Deo & Anteceſſoribus ſuis, videte ne perdatis. Te autem Fratrem primus eligo mihi ad Archiantiſtitem, non charitate tua, ſed utilitate certa in te agnita: & præſentium mentem nunc ſingulariter ſcire deſidero. A quibus hoc unum percepi reſponſum: Vvalterdum nobis in Dominum, & ad Archiantiſtitem eligimus.* Et infrà: *In Urbem*, inquit, *vocati, ivimus uſque ad caminatam Regis, & ibi ſolus intromittitur Vvaltherdus, & ibi uſque ad tertiam ſoli colloquebantur; & egreſſus tunc Vvaltherdus, annulum portat in manu ſua, & oſtendens nobis: Ecce habetis, inquit, pignus ſubſecuturæ pietatis. Et tunc omnes nos in præſentiam venientes, examinatione Regis, ipſo primitus eum laudante, prædictum Patrem elegimus, & optimi quique aſpirabant, & mox à Rege accepit Baculum Paſtoralem. Poſt Sacramentum Regiæ Poteſtati exhibitum, introductus eſt ad Eccleſiam... In proximo Sabbatho Archipræſulem Vvaltherdum Arnulphus Præſul juſſu Regis inthronizavit. Poſtera die unctus eſt Vvaltherdus.* Sic Inveſtituræ ſolemnia fiebant ante conſecrationem. Idem pag. 79. *Geronem* Vualtherdo ſuffectum interceſſione Regis memorat, ſalvo in poſterum electionis jure, ab eóque Inveſtituram accepiſſe. *Poſtera die Rex ad Magdaburg veniens, in Refectorio Fratrum omnes nos convenire præcepit. Ibi tunc Regali petitione, & ſalva in poſterum electione, Gero communiter eligitur... Baculum a Rege accepit Paſtoralem, & mox inthronizatus, ab Eido unctus eſt Epiſcopo.* Idem pag. 81. narrat quomodo *Lievizone* Archiepiſcopo Bremenſi defuncto, *Oddo*, quem cum Cleri conſenſu deſignaverat Succeſſorem, *Clericis comitantibus ac Laicis, ſupplex venit, & Regis gratiam ad completionem electionis per fidos interceſſores poſtulavit. Quos Rex nullatenus audit, ſed Capellano ſuimet Unuano, cum laude advenientium, etſi non ſpontanea, Epiſcopatum dedit.* Alios etiam Epiſcopos à *S. Henrico*, poſtquam Imperator inauguratus eſt, conſtitutos, *Ditmarus* idem lib. VII. commemorat.

Inveſtiturarum uſus in Galliis.

III. Regii aſſenſus neceſſitas in Ordinationibus Epiſcoporum in Galliis inducta Canone X. Concilii Aurelianenſis V. anno Chriſti DXLIX. ſub *Clodoveo Magno* Rege Chriſtianiſſimo, & Edicto *Clotarii II.* confirmata in Synodo Pariſienſi anno Chriſti DCXV. Regúmque primæ Dynaſtiæ facta, tam antiquum in Galliis Inveſtiturarum uſum probant, quam antiqua eſt Monarchia Chriſtianiſſima. Nullos enim Epiſcopos fuiſſe, niſi quos

Reges

Reges vel ipſi conniventе Eccleſia, nominarunt, vel à Clero, civibúſque expeditos probarunt, Hiſtoriæ noſtræ monumenta teſtantur. Scriptor antiquus Vitæ *S. Romani* Epiſcopi Rothomagenſis tradit eum Baculum Paſtoralem accepiſſe à *Clodoveo II.* anno DCXXIII. ſtatimque in Sede Epiſcopali collocatum fuiſſe. *Rex*, inquit, *convocatis tam Epiſcopis, quàm Abbatibus, Baculum illi contulit Paſtoralem. Inthronizatur ergo Pontificali apice.* Nicetius Treveris *Theodorici* Regis juſſu, populique conſenſu, Epiſcopus ordinatus eſt. *Quintianus*, eóque defuncto, *Gallus* Arvernis ab eodem Rege dati Epiſcopi, ut docet *Gregorius Turonenſis.* Ita *Germanum* Pariſienſem Childeberti, *Ommatium* Turonenſem Clodomeris, *Medardum* Viromandenſem, *Eufronium* rurſus Turonenſem, & *Domnolum* Cenomanenſem, Clotarii Regis juſſu vel aſſenſu creatos Epiſcopos idem *Gregorius* & *Fortunatus*, commemorant. Idem probant Formulæ Antiquæ de Epiſcopatu, quarum olim uſus fuit ſub Merovingiæ familiæ Regibus, quas apud *Marculphum* lib. I. & in Appendice Tomi II. Conciliorum Galliæ P. *Jacobi Sirmondi*, & in Baluziana Capitularium Editione legere eſt. Harum enim aliæ populi ad Regem preces continent, hunc aut illum ſibi Epiſcopum dari ſupplicantis; aliæ Præceptum Regis de collato Epiſcopatu: aliæ Indiculos ad Metropolitanum & Epiſcopos pro novi Epiſcopi Ordinatione. Præceptum Regis de Epiſcopatu, ad Epiſcopum deſignatum ſic habet: *Cum conſilio & voluntate Pontificum, Procerumque noſtrorum, juxta voluntatem & conſenſum Cleri & plebium ipſius civitatis, in ſupradicta urbe Ill. Pontificalem in Dei nomine vobis commiſimus Dignitatem. Propterea per præſens Præceptum decernimus ac jubemus, ut ſupradicta urbs, vel res Eccleſiæ ipſius, & Clerus, ſub veſtro arbitrio & gubernatione conſiſtant.*

Uſum Inveſtiturarum ſub ſecunda Regum noſtrorum Dynaſtia probat Epiſtola *Hincmari* ad *Ludovicum III.* Francorum Regem, quæ XII. eſt, Tomo II. Operum ipſius: *Epiſcopi*, inquit, *talem eligant, qui & Sanctæ Eccleſiæ utilis, & Regno proficuus, & vobis fidelis ac devotus cooperator exiſtat: & conſentientibus Clero & Plebe, eum vobis adducant, ut ſecundùm miniſterium veſtrum, res & facultates Eccleſiæ, quas ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendavit, ſuæ diſpoſitioni committatis, & cum conſenſu ac literis veſtris, eum ad Metropolitanum Epiſcopum, & Coëpiſcopos ipſius Diœceſeos, qui eum ordinare debent, tranſmittatis.*

Sub tertia Regum noſtrorum Dynaſtia, uſque ad *Gregorii VII.* Pontificatum, obtinebat Inveſtiturarum uſus. *Arnulphus* in Concilio Remenſi anno nongenteſimo octogeſimo-nono electus eſt ejuſdem urbis Archiepiſcopus ab Epiſcopis, cum omni Clero, diverſi Ordinis populo acclamante, *Orthodoxis Regibus conſentientibus.* Gerbertus in depoſiti locum *Arnulphi* anno nongenteſimo nonageſimo-primo ab ejuſdem Provinciæ Epiſcopis electus eſt, *favore & conniventia utriuſque Principis, Domni Hugonis Auguſti & Excellentiſſimi Regis Roberti.* Franco Pariſienſis Eccleſiæ Decanus, & Regis *Roberti* Cancellarius, *Azelino* ſponte abdicanti in Pariſienſi Epiſcopatu ſubſtitutus eſt, *eligente Clero, ſuffragante populo, dono Regis, approbatione Romani Pontificis, per manum Metropolitani Senonenſis*: ut ſcribit *Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola VIII. De eodem *Francone* ſcribit ad Regem Epiſtola LXXXVIII. *Ex parte Celſitudinis veſtræ dictum eſt nobis, quòd Domnum Franconem Pariſienſi Eccleſiæ dare vultis Epiſcopum, & ad hoc peragendum noſtræ humilitatis habere favorem.* Inveſtituras concedebant Chriſtianiſſimi Principes, ſalva tamen electionum libertate. *Philippus I.* avi ſanctiſſimi jure utebatur, ſed ejus in conceſſione Inveſtiturarum non omnino imitabatur integritatem ac religionem. Donum enim Epiſcopatus (ſic ea ætate loquebantur) gratis omnino non conferebat, ſi vera ſunt quæ de ipſo ſcripſit *Gregorius VII.* ad *Roclenum* Cabilonenſem Epiſcopum, Epiſtola XXXV. libri primi. *Inter cæteros*, inquit, *noſtri hujus temporis Principes, qui Eccleſiam Dei perverſa cupiditate venundando diſſipaverunt, & matrem ſuam ancillari ſubjectione penitus conculcarunt, Philippum Regem Francorum Gallicanas Eccleſias in tantum oppreſſiſſe, certa relatione didicimus, ut ad ſummum tam deteſtandi hujus facinoris cumulum perveniſſe videatur. Quam rem de Regno illo tantò profectò tulimus moleſtiùs, quantò & prudentia, & religione, & viribus, noſcitur fuiſſe potentius, & erga Romanam Eccleſiam multò devotius. Et nos quidem tam generalis noſtræ curæ ſolicitudinis, quàm ipſarum deſtructio Eccleſiarum vehementer accenderat, ut in tam audaces ſanctæ religionis exceſſus ſeveriùs animadvertere deberemus. Sed quoniam ante-actis diebus per familiarem ſuum Cubicularium, videlicet Albericum, ad noſtri cenſuram judicii & vitam corrigere, & Eccleſias ordinare, firmiter nobis reſpondit, rigorem canonicum interim exercere diſtulimus. Hujus ergo promiſſionis fidem in Matiſconenſi Eccleſia Paſtoris regimine diu deſolata, & ad nihilum pene redacta, imprimis volumus experiri; ut ſcilicet Auguſtodunenſem Archidiaconum, unanimi Cleri & populi conſenſu, ipſius etiam, ut audivimus, Regis aſſenſu, electum, Epiſcopatùs dono gratis, ut decet, conceſſo, Eccleſiæ præfici patiatur.* In Ordinationibus itaque Epiſcoporum hic ſervandus erat ordo: Præcedere debebat electio, ſeu Cleri & Populi conſenſus; tum accedere aſſenſum Regis oportebat, qui electionem probaret: ſecundùm hæc Epiſcopatûs donum, ſeu Inveſtitura, quæ gratis omnino fieri debebat; Conſecratio denique ſequebatur. His finibus ſi ſe continuiſſent Germaniæ Reges & Imperatores *Henrici*, nullam de Inveſtituris quæſtionem Romani Pontifices intuliſſent.

IV. Iidem mores in Anglia obtinebant ante *Gregorium VII.* In Glaſtonienſis Cœnobii Privilegiis apud *Vuillelmum Malmeſburienſem*, lib. II. de Geſtis Regum Anglorum c. 8. *Rex Edgarus Monachis electionem ſui Abbatis perpetuo manere cenſet: ſibi verò ſuiſque heredibus, tribuendi Fratri electo Paſtoralem Baculum, poteſtatem retinuit*: S. Ulſtanus Vvigornienſis Epiſcopus Inveſtituram à ſancto Rege *Eduardo* acceperat. Unde cùm in Synodo Vveſtmonaſterienſi, cui præerat *Lanfrancus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, *Simplicitatis & illiteraturæ accuſatus, & quaſi homo idiota, qui linguam Gallicanam non noverat, nec Regiis Conſiliis intereſſe poterat*, Vvillelmo Conqueſtore, novo Rege, conſentiente, fuiſſet depoſitus, juſſúſque à Lanfranco *ut baculum cum annulo reſignaret*, reſpondit: *Verè ſcio, quia nec hoc honore dignus ſum, nec oneri, nec huic par labori: ſed non æquum eſt ut tu Paſtoralem exigas virgam, quam non tradidiſti: tuæ ſententiæ tamen cedens, baculum reſignabo. Rectiùs verò me facturum arbitror, ſi illum Sancto reddam Eduardo, cujus baculum auctoritate ſuſcepi.* Tum ad Sancti Regis ſepulchrum ſe contulit, ſicque compellavit jam cum Chriſto regnantem: *Tu ſcis, Sanctiſſime Rex Eduarde, quàm invitus hoc onus ſuſceperim, quoties me, cùm quærerer, abſentaverim, nec diffi-*

Inveſtiturarum uſus in Angliâ.

teor

teor quin inſipiens factus ſim, ſed tu me coëgiſti. Nam licèt Fratrum non deeſſet electio, plebis petitio, voluntas Epiſcoporum, & gratia Procerum, his tamen omnibus tua præponderabat auctoritas, tua voluntas. Sed ecce nunc novus Rex, nova Lex, novus Pontifex, novas Sententias promulgat. Te erroris arguunt, qui me Pontificem feciſti: me arrogantiæ & confidentiæ, qui conſenſi. Non tamen illis qui exigunt quod non dederunt, ſed tibi baculum reſigno qui dediſti; tibi curam eorum dimitto, quos mihi commendaſti. Ita refert *Matthæus Paris* ad annum MXCV. quo *S. Vulſtanus* ad Dominum migravit.

Inveſtituras etiam concedebat *Vuillelmus Conqueſtor* de quo ſcribit *Ordericus Vitalis* lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ad annum MLXX. *Multimoda honeſtatis ſtudio in multis Rex Guillelmus laudabilis claruit: maximéque in Miniſtris Dei veram religionem ſemper amavit. Nam dum Paſtor quilibet completo vitæ ſuæ termino, de mundo migraret, & Eccleſia Dei proprio viduata Rectore lugeret, ſolicitus Princeps prudentes Legatos ad orbatam domum mittebat, omnéſque res Eccleſiæ, ne à profanis diſſiparentur, deſcribi faciebat. Deinde Præſules, & Abbates, alióſque ſapientes Conſiliarios convocabat: & eorum conſilio, quis melior & utilior, tam in divinis rebus, quàm in ſecularibus, ad regendam Dei domum videretur, ſummopere indagabat. Denique illum, quem pro vitæ merito, & ſapientiæ doctrina proviſio Sapientum eligebat, benevolus Rex diſpenſatorem & Rectorem Epiſcopatûs vel Abbatiæ conſtituebat. Hanc nimirum obſervationem quinquaginta ſex annis cuſtodivit, quibus regimen in Ducatu Normanniæ, ſeu Regno Angliæ tenuit: & inde religioſum morem & exemplum poſteris dereliquit. Simoniacam hæreſim omnimodis abhorrebat: & ideo in eligendis Abbatibus vel Epiſcopis, non tam opes ſeu potentiam, quàm ſanctitatem & ſapientiam perſonarum conſiderabat.*

Ingulphus Abbas Crovulandenſis *Vuillelmo I.* coævus, de eodem more ita ſcribit: *A multis annis retroactis, nulla electio Prælatorum erat merè libera & canonica. Sed omnes Dignitates tam Epiſcoporum, quàm Abbatum, per annulum & baculum, Regis Curia pro ſua complacentia conferebat.* Subjicit exemplum *Vulgati* Abbatis Vvegelandenſis, quem Rex *Eduardus* Confeſſor Crovulandenſem Abbatem traditione Baculi Paſtoralis inveſtivit. *Gervaſius* Dorobernenſis Monachus in Imaginationibus de diſcordiis inter Monachos Dorobernenſes & *Baldeuvinum* Archiepiſcopum pag. 1327. de *Lanfranco* ſcribit: *Petivit Regem* (Vvillelmum I.) *ut ſibi donationem Abbatiæ* (S. Auguſtini Cantuarienſis) *concederet, ſicut omnes Prædeceſſores ſuos conſtat habuiſſe. Reſpondit Rex & dixit, Se velle omnes Baculos Paſtorales Angliæ in manu ſua tenere. Lantfrancus ad hæc miratus eſt, ſed propter majores Eccleſiæ Chriſti utilitates, quas ſine Rege perficere non potuit, ad tempus ſiluit.*

Scholion I.

In hoc Articulo, pag. 468. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Servitus inveſtiturarum majorem Eccleſiæ contulit honorem.*

R. *Illa* (inquam) *ſervitus majorem Eccleſiæ dignitatem ac libertatem peperit: Siquidem Epiſcopi vaſſalli Regum effecti ſunt, ut multorum Domini fierent.* Hanc rationem *Helmoldi* Presbyteri verbis confirmo in Chronico Sclavorum Quid in hac obſervatione contra fidem aut bonos mores pugnat?

Scholion II.

In eodem Articulo, pag. 475. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Quàm antiqua eſt Monarchia Gallicana, tam antiqua eſt neceſſitas aſſenſus Regii ad Epiſcopos ordinandos.*

R. Facti quæſtio eſt. Propoſitionis veritatem probat Canon decimus Concilii Aurelianenſis V. ſub Clodoveo Regum Chriſtianiſſimorum primo, aliaque Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ præclara Monumenta, eo loci à me indicata. De neceſſitate extrinſeca loquor, quæ ex Canonibus & legibus necnon ex Eccleſiæ Regni conſuetudine exſurgit: non de neceſſitate intrinſeca, quaſi ad Epiſcopalis Ordinationis ſubſtantiam neceſſarius fuerit Regum aſſenſus; aut irrita fuerit Ordinatio; quæ ſine Regio aſſenſu celebrata fuiſſet. Perſpicuum eſt hanc non eſſe mentem meam: Neque in re tam clara opus eſſet explicatione, niſi fortè alia idea Religioſorum Cenſorum mentem pulſaſſet.

ARTICULUS II.

Cùm Henricus IV. & Henricus V. Germaniæ Reges, aliique Principes Inveſtituris ad opprimendam Sacrarum Electionum libertatem, & ad ſacrilegam Epiſcopatuum, Abbatiarúmque nundinationem abuterentur, ipſarum uſum jure prohibuit Eccleſia.

QUin Eccleſia libertatem tuendi ſuam jus habeat, diffiteri nemo poteſt qui ſe filium Eccleſiæ profitetur. Cùm enim Chriſtus ipſi libertatem ſanguine ſuo pepererit, & Regis gloriæ ſponſa ſit, domináque gentium, auctoritate quâ donata eſt à Chriſto poteſt uti contra quoſvis Chriſtiani nominis homines, etiam contra Principes, qui ſuam opprimere libertatem nituntur. Poteſt adversùs eos Leges condere, ſi fines temporalis poteſtatis excurrant, & in Eccleſiæ jura involent: poteſt eos excommunicationum fulminibus arcere, niſi à cœptis deſiſtant; poteſt, quos olim in ipſis toleravit, mores emendare, immutare, prohibere, damnare, ſi jure non nitantur, in manifeſtos degenerent abuſus, erroríſque aut ſcandali anſam præbeant, multò magis ſi aliquod nefas contra Jus Divinum aut Canonicum adjunctum habeant. Poteſt denique Canones antiquos innovare, & eorum executionem imperare. Porro Inveſtiturarum uſus temporibus *Gregorii VII.* apud Germanos degeneraverat in tyrannidem, qua Sacrarum Electionum libertas opprimebatur, vænales fiebant Epiſcopatus & Abbatiæ, Principes ad ſacras hujuſmodi Præfecturas homines indigniſſimos plerúmque promovebant, accepto pretio; Epiſcopatus per annulum & baculum, quæ ſpiritalis inſignia ſunt poteſtatis, conferebant. *Henrici IV.* his in rebus tyrannidem *S. Anſelmus* Lucenſis Epiſcopus lib. I. paucis exponit, ſic Antipapam *Guibertum* compellans: *Rex tuus ſine intermiſſione vendit Epiſcopatus, Edicta proponens, ut nullus habeatur Epiſcopus, qui à Clero electus, vel à populo fuerit expetitus, niſi præceſſerit honor Regius, quaſi ipſe ſit hujus oſtii Oſtiarius.*

Inveſtiturarum Germanicarum abuſus.

Oſtiarius, *de quo Veritas dicit*: *Huic Oſtiarius aperit.* Et infrà: *Vos*, inquit, *Eccleſiæ Catholicæ, quam invaſiſtis per totum Regnum, membra diſtrahitis, & in ſervitutem redacta, quà vile mancipium, in dominium veſtrum redigitis, & divini juris libertatem veſtro obſequio mancipatis, dicentes; omnia Imperatoris juri eſſe ſubjecta, Epiſcopatus, Abbatias, omnes omnino Dei Eccleſias, cùm Dominus dicat*,
» Eccleſiam meam, columbam meam, oves meas.
» *Paulus dicit*, Nemo aſſumit ſibi honorem, niſi
» qui vocatus eſt à Deo tanquam Aaron. *In parte tua quis præficitur, niſi quem aut gratia, exhauſto fœnore, vel munus à manu, vel munus à lingua, vel munus ab obſequio attraxerit? Quis moribus, quis honeſtate, quis vitæ integritate eligitur? Perſequendi ſunt itaque lupi*, &c.

Et in ipſo libri II. exordio: *Opitulante*, inquit, *Domini noſtri clementia, qui nos & ſermones noſtros ſuo mirabili nutu regit atque diſponit, accingimur reſpondere his qui dicunt, Regali Poteſtati Chriſti Eccleſiam ſubjacere, ut ei pro ſuo libito, vel prece, vel pretio, vel gratis, liceat Paſtores imponere; ejúſque poſſeſſiones vel in ſua, vel in cujus libuerit jura transferre.*

Quàm verò falſa ſit ac damnanda hæc opinio, multis probat S. Anſelmus, primò ex Canonibus, qui Apoſtolorum nomine inſcribuntur, quorum unus ſtatuit, *Si quis Epiſcopus ſecularibus Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur & ſegregetur, omnéſque qui illi communicant.*

Secundò, ex conſuetudine ab Apoſtolis derivata, *Ut decedente cujuſlibet Eccleſiæ Pontifice, Clerus & populus ejuſdem, communi deliberatione, de ſuo, vel alterius Eccleſiæ Clero ſibi Paſtorem præficerent.*

* Inveſtituræ, prout à Germaniæ Regibus exercebantur temporibus Gregorii VII. & proximè ſequentium Pontificum, Sacris Canonibus repugnabant.

» * Tertiò quia hanc conſuetudinem ab Apoſto-
» lis traditam nullatenus violare præſumpſerunt
» Chriſtianiſſimi Imperatores, Conſtantinus, Con-
» ſtans, Valentinianus, Theodoſius, Arcadius,
» Honorius, Carolus, Ludovicus, & his Imperio
» & religione conſimiles, qui vel à ſe vel ab aliis
» ædificatas Eccleſias ampliſſimis donis ditaverunt,
» & in Clero & rebus Eccleſiarum nullum ſibi do-
» minium vel judicium vindicare voluerunt: imò
» ne quis ſibi vendicaret, quidam eorum Legibus
» vetuerũt. At contra Zenon, & Anaſtaſius, Impe-
» ratores Eutychianiſtæ, hi leguntur priùs ſanctam
» Dei Eccleſiam ſibi ſubdidiſſe, ita ut Catholicos
» Epiſcopos relegarent, & Apoſtolica Traditione
» poſtpoſita, ſibi conſentaneos in eorum Sedibus
» ſubrogarent.

Quartò quia Inveſtiturarum Germanicarum, electiones ſacras excludentium, uſus trecentis decem & octo Nicæni magni Concilii Patribus repugnabat, qui Canone VI. ita decreverunt: *Per omnia autem manifeſtum eſt, quia ſi quis præter voluntatem & conſcientiam Metropolitani Epiſcopi fuerit ordinatus, hunc Concilium Magnum & Sanctum cenſuit non debere eſſe Epiſcopum. Sanè ſi communi omnium conſenſu rationabiliter probato ſecundùm Eccleſiaſticam Regulam, duo vel tres animoſitate ducti per contentionem contradicunt, obtineat plurimorum Sacerdotum ſententia.*

Repugnabat Antiocheno Concilio, Canonibus XIX. & XXIII. *Servetur autem*, inquit, *jus Eccleſiaſticum, id continens, oportere non aliter fieri, niſi cum Synodo & Judicio Epiſcoporum, qui poſt obitum quieſcentis, poteſtatem habent eum qui dignus extiterit, promovere.*

Repugnabat *Celeſtini I.* Decreto ſtatuentis ut *Nullus invitis detur Epiſcopus, Cleri, Plebis, & Ordinis conſenſus & deſiderium requiratur.* Et Decreto *S. Leonis* ad Anaſtaſium Theſſalonicenſium Epiſcopum ſcribentis: *Cùm ergo de Summi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri plebiſque conſenſus concorditer poſtulaverit, ita ut ſi in alium fortè perſonam partium ſe vota diviſerint, Metropolitani judicio is alteri præponatur, qui majoribus & ſtudiis juvatur, & meritis; tantùm ne ullus invitis, & non petentibus ordinetur, ne civitas Epiſcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, cui non licuerit habere quem voluit... Nulla ratio ſinit ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec à Clericis ſunt electi, nec à plebe expetiti, nec à Provincialibus, cum Metropolitani Judicio conſecrati.* Et Decreto *Symmachi* Papæ ac Romanæ Synodi ducentorum & octodecim Epiſcoporum ita ſtatuentis: *Non placuit aliquos ad ſtatuendum aliquid in Eccleſia habere aliquam poteſtatem, quibus ſubſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi... Defuncto Pontifice, ſi in unum totius inclinaverit Eccleſiaſtici Ordinis electio, conſecretur Epiſcopus. Si vero, ut fieri ſolet, ſtudia cœperint eſſe diverſa, vincat ſententia plurimorum.*

Repugnabat VII. Synodo Oecumenicæ, Canone III. cujus hæc ſunt verba; *Omnis electio à Principibus facta Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi, irrita maneat, ſecundùm Regulam quæ dicit*: Si quis « Epiſcopus Secularibus Poteſtatibus uſus, Eccle- « ſiam per ipſas obtineat, deponatur, & ſegregen- « tur omnes qui illi communicant. *Oportet enim ut* « *qui provehendus eſt in Epiſcopum, ab Epiſcopis eligatur, quemadmodum à Sanctis Patribus, qui apud Nicæam convenerunt, in Regula definitum eſt, quæ dicit*: &c. Nec omittenda eſt *Gregorii II.* aurea ſententia Epiſtola II. ad *Leonem Iſaurum* ſcribentis: *Quemadmodum Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet, ac Dignitates Regias deferendi, ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones in Clero peragendi.* Clara ſententia eſt: Tam non poteſt Princeps Laïcus Beneficia & Dignitates Eccleſiaſticas auctoritate propria conferre, abſque conceſſione Eccleſiæ, quàm non poteſt Epiſcopus aut Summus Pontifex Palatinas Dignitates & Reipublicæ Magiſtratus auctoritate propria conferre, abſque conceſſione Regis.

Repugnabat VIII. Synodo Oecumenicæ, Canone XII. ita decernenti; *Apoſtolicis & Synodicis Canonibus promotiones & conſecrationes Epiſcoporum, & potentia, & præceptione Principum factas interdicentibus, concordantes, definimus, & Sententiam nos quoque proferimus, ut ſi quis Epiſcopus, per verſutiam vel tyrannidem Principum, hujuſmodi Dignitatis conſecrationem ſuſceperit, deponatur omnimodis, utpote qui non ex voluntate Dei, & ritu ac Decreto Eccleſiaſtico, ſed ex voluntate carnalis ſenſus, ex hominibus, & per homines, Dei donum poſſidere voluit, vel conſenſit.* Et Canone XXII. *Promotiones atque conſecrationes Epiſcoporum, concordans prioribus Conciliis, electione ac Decreto Epiſcoporum Collegii fieri, Sancta hæc & Univerſalis Synodus definit & ſtatuit: atque jure promulgat, Neminem Laïcorum Principum vel Potentum ſemet inſerere electioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuſlibet Epiſcopi; ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confuſio vel contentio, præſertim cùm nullam in talibus poteſtatem quemquam Poteſtativorum, vel cæterorum Laïcorum habere conveniat, ſed potiùs ſilere ac attendere ſibi, uſquequo regulariter à Collegio Eccleſiaſtico ſuſcipiat finem electio futuri Pontificis. Si verò quis Laïcorum ad concertandum & cooperandum ab Eccleſia invitatur, licet hujuſmodi cum reverentia, ſi fortè voluerit, obtemperare ſe aſciſcentibus; taliter enim ſibi dignum Paſtorem regulariter ad Eccleſiæ ſuæ ſalutem promoveat. Quiſquis autem ſecularium Principum & Potentum, vel alterius Dignitatis Laïcus, adversùs communem & conſonantem, atque canonicam electionem Eccleſiaſtici Ordinis agere tentaverit, Anathema ſit, donec obediat ac con-*

ſentiat, quod Eccleſia de electione ac ordinatione proprii Præſulis ſe velle monſtraverit. His momentis Inveſtituras, quales à Germaniæ Regibus, & ab aliis Principibus interdum, Gregorii VII. temporibus, uſurpabantur, meritò prohibendas ac damnandas fuiſſe probat *S. Anſelmus* Epiſcopus Lucenſis.

Germaniæ Reges conſuetudine ſe fruſtra tuebantur.

Regni ſui conſuetudine Principes ſeſe tuebantur; ſed nec antiqua erat conſuetudo, immò recens uſurpatio, quòd Epiſcopatus & Abbatias donarent oppreſsâ electionum libertate; & conſuetudo, quæ tolerante Eccleſia obtinuerat, ut Inveſtituras concederent, etiam per annulum & baculum, ab ea[illegible]erat reſecari, cùm non ſolùm priſcis moribus & ſanctiori conſuetudini multorum ſeculorum uſu firmatæ, ſed Synodorum Oecumenicarum Canonibus, & Summorum Pontificum Decretis, totius mundi reverentiâ conſecratis, repugnaret, ac ſimoniæ, ambitionis, ac omnimodæ Chriſtianæ Diſciplinæ everſionis eſſet occaſio. Qua de re *S. Anſelmum Lucenſem* differentem audire præſtat. *De numero verò annorum*, inquit, *quibus hæc damnabilis conſuetudo permanſiſſe dicitur, ut ſeculi Poteſtas pro ſuo libitu Pontifices promoveat, jure cauſari non poteſt. Nam de diverſis conſuetudinibus illa potiſſimùm ſequenda eſt, quæ cum originem ſumeret, Catholicos Patres, ſuorum priorum Patrum veſtigia ſectantes, auctores habuit: Sicut Patres Septimæ & Octavæ Synodi ſecuti ſunt Statuta Sanctorum Patrum Romanorum Pontificum; & illi conſuetudinem ab Apoſtolorum temporibus per omnes Eccleſias obſervatam. Ea verò perverſitas, quæ à ſeculi Principibus ſuperinducta eſt, non præjudicat eidem ſanctæ conſuetudini, quantolibet temporum obtinueris curriculo. Alioqui Dominus Deus noſter culpandus eſt, qui filios Iſraël longiſſima conſuetudine ſub ſervitute detentos liberavit, & humanum genus ſub diaboli ſervitute longa conſuetudine detentum, poſt quinque millium annorum curricula, propria morte redemit. Præterea, cùm Veteris & Novi Teſtamenti legibus adulterium inhibitum ſit, ſi qui Reges adulterium commiſerint, numquid eorum auctoritate poſteri Reges adulterari ſibi licitum putabunt? Abſit. Et quidem certum eſt, Regum contra Leges commiſſa nullatenus ſequenda eſſe: Leges verò ab eiſdem calcatas, in ſuo ſtatu manere debere, &c. Si autem omnis plantatio, quam Pater Cœleſtis non plantavit, eradicabitur, & ſi, ut prædictum eſt, quod ab infidelibus & Hæreticis actum fuerit, omnino caſſabitur, numquid hæc impietas Eutychianiſtarum Imperatorum caſſari & eradicari non debet? Certè quiſquis Eccleſiaſticus pro ſuo officio vehementer non accenditur, ut tanta pravitas à Dei domo radicitus evellatur, zelo ejuſdem domûs Dei non comeditur, & apud Deum canis mutus latrare non valens, reputatur. Quis enim non advertat hanc peſtem ſeminarium eſſe ſimoniacæ hæreſeos, & totius Chriſtianæ Religionis lamentabilem deſtructionem? Nempe cùm Dignitas Epiſcopalis à Principe adipiſci poſſe ſperatur contemptis ſuis Epiſcopis, ac Clericis, Eccleſia Dei deſeritur: & ab aliis quidem ingens pecunia Aulicorum marſupiis infunditur, ut eorumdem ſuffragia ad tam nefariam promotionem mereantur: ab aliis, infinitæ pecuniæ diſpendio, plus decennio in ſeculari Curia deſervitur, æſtus, pluviæ, frigora, & cætera incommoda patientiſſimè tolerantur: ab aliis autem vel ſui Paſtoris, vel cujus honorem ambiunt, mors inceſſanter optatur: ab alio alii vehementer invidetur, dum, quod ſibi ſperat, ab eo ſurripi poſſe putatur: imò, proh dolor! in tantum Dei injuriam interdum proſilitur, ut & ſervis, & fornicariis, Dignitas iſta præſtetur. Tales quippe cùm adepti fuerint quod taliter expetierunt, peccantes ſeculi Poteſtates nullatenus præſumunt redarguere, quoniam ab illis ſe promotos fuiſſe meminerunt; imò, ne redarguere præſumerent, promoti fuerunt. Et hi lac quidem & lanam accipiunt, ſed perditiſſimè viventes, omnium ſalutem negligunt. Sic quippe impletur quod ſcriptum eſt:* Ruina populi, « Sacerdotes mali. *Et item:* Et erit ſicut populus, « ita & Sacerdos. *Sacerdotes quippe à populo non videntur diſtare, cùm quiſque certatim ſe popularibus actionibus ſtudet implicare. Nam cum nemo Deo militans implicet ſe ſecularibus negotiis, quidam eorum, non Canonum, ſed canum & accipitrum ſtudia, & reliquos mundi luxus exercent. Quidam autem, quaſi Deus laudet in Sacerdote, quod reprehendit in divite, amiciuntur peregrinorum pellibus, & relictis ſuis Cathedralibus Eccleſiis, aſſiſtunt Imperatoribus, cùm Canones Spiritu Dei conditi prohibeant Pontificibus Palatia Regis adire, ſed, ſi qua ſuggerenda ſunt, per ſuos Diaconos potiùs intimare. Cùmque iidem Sacri Canones prohibeant ſub interminatione, quemque Pontificum à ſua Cathedrali Eccleſia tribus Dominicis diebus abeſſe, alios quidem eorum vix ter aut quater in anno, & hos vix anno integro, contingit eaſdem reviſere. Et ut ſoli non peccent, ſed fiant (ut ſcriptum eſt)* laqueus Juvenum, *dant exemplum Clericis ſuas iidem Eccleſias deſerere, & ſub ſpe Epiſcopandi, Regum Curiæ militare.*

Addit *S. Anſelmus Lucenſis*, Chriſtianiſſimos Imperatores nihil Juris in electionibus Epiſcoporum ſibi vendicare voluiſſe: Hancque *Caroli* & *Ludovici Pii* Imperatorum Legem profert in Capitularibus: *Sacrorum Canonum non ignari, ut in Dei nomine Sancta Eccleſia ſuo liberiùs potiatur honore, aſſenſum Ordini Eccleſiaſtico præbemus, ut ſcilicet Epiſcopi per electionem Cleri & Populi, ſecundum Statuta Canonum, de propria Diœceſi, remotâ perſonarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur, ut verbo & exemplo ſibi ſubjectis prodeſſe valeant.* De qua pientiſſimorum Imperatorum Conſtitutione ita diſſerit: *Conſtitutio hæc tam conſonantiſſima Sanctorum Patrum Conſtitutionibus eſſe perpenditur, ut ſi vel à Nicæna, vel qualibet etiam Univerſalium Synodorum promulgaretur, non minùs Spiritu Dei per iſtorum ora, quam per eamdem prolata crederetur. Hæc quippe docet, hunc eſſe honorem, hanc eſſe libertatem Sanctæ Eccleſiæ, Clerum ſcilicet ejuſdem & Populum ſibimet Pontificem eligere debere: Hæc in electione Canonum ſtatuta ſervanda eſſe commemorat: Hæc ſimoniacam hæreſim prohibendo impugnat: Hæc vitæ meritum & ſapientiam Paſtoris electione quærenda demonſtrat: & breviſſimè videtur tangere, quod Beatus Gregorius ſcribit de Pontifice:* Ut quiſquis perpendere « debeat qualiter ad Pontificatum veniat, & ritè « veniens qualiter doceat, & rectè docens quali- « ter vivat. «

Oppreſſam electionum canonicarum libertatem præpoſtero Inveſtiturarum uſu, *Henrico IV.* Germaniæ Principes coram *Gregorio VII.* Pontifice Maximo objecerunt, ut refert *Helmoldus* in Chronico Sclavorum Lib. I. Cap. XXVIII. *Qualiter omnem in ſtatuendis Epiſcopis Canonicæ Electionis libertatem adimeret, ponens per violentiam Epiſcopos quos voluiſſet.* Ejuſdem in Diſciplinam Eccleſiaſticam tyrannidis *Henricum V.* ejus filium Germaniæ Epiſcopi coram *Paſchali II.* accuſarunt, ut idem Auctor Cap. XXXII. commemorat. *Meminiſti*, inquit, *qualiter Epiſcopatus, Abbatias, & omnia Eccleſiæ Regimina feciſti venalia: nec fuit in conſtituendis Epiſcopis ulla legitimæ electionis facultas, ſed ſola pecuniæ ratio.* Inveſtituras ob illos abuſus prohibendas ſenſerat *Gregorius Sextus*, ſi verè hanc habuit paulò ante obitum orationem, quam ipſi tribuit *Vuillelmus Malmesburienſis* Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum, in qua hæc inter alia dixit: *Laudatus eſt Prædeceſſor noſter Adrianus I.*

I. quòd Inveſtituras Eccleſiarum Carolo Magno conceſſerit, ut nullus electus conſecraretur ab Epiſcopo, niſi priùs à Rege inſigniretur & annulo & baculo. Contra laudantur in noſtri ſeculi Pontificibus, quòd has donationes tulerunt Principibus. Poterat tunc rationabiliter concedi, quod nunc laudabiliter debet auferri. Cur ita? Quòd erat animus Magni adversùs avaritiam invictus, nec facilè aditum inveniſſet aliquis, niſi intraſſet per oſtium. Præterea, per tot terrarum interſtitia, nequibat requiri Sedes Apoſtolica, ut unicuique electo accommodaret aſſenſum ſuum, dum eſſet prope Rex qui nihil per avaritiam diſponeret, ſed juxta ſacra Canonum ſcita religioſas perſonas Eccleſiis introduceret. Nunc omnia Palatia Regum luxus & ambitus occupavit. Quare meritò libertatem ſuam Sponſa Chriſti aſſeverat, ne illam tyrannis ambitioſo uſurpatori proſtituat. Conceſſionem illam *Carolo Magno* ab *Adriano I.* factam, figmentum eſſe olim obſervavi: nec forſan verius eſt ſic *Gregorium VI.* peroraſſe: ſed omnino verum eſt, Eccleſiam Inveſtiturarum uſum jure prohibuiſſe Principibus, quia eorum nequitiâ in tyrannidem verſum erat, qua Eccleſiæ libertas opprimebatur.

ARTICULUS III.

Inveſtituras primus prohibuit, damnavitque Gregorius VII. in frequentibus Synodis.

CUm tot mala ex Inveſtituris, quarum uſum Deceſſores ſui in Principibus toleraverant, ſuis temporibus in Eccleſiam redundare *Gregorius VII.* Pontifex Sanctiſſimus, & Eccleſiaſticæ libertatis defenſor acerrimus conſpiceret, earum uſum ſub Anathemate prohibuit, ut paucis memorat *Vuillelmus Malmeſburienſis*, Lib. III. de Geſtis Regum Anglorum, in Vuillelmo I. *Hic*, inquit, *quod alii muſſitaverant, palam extulit, excommunicans electos, qui inveſtituras Eccleſiarum de manu Laici per annulum & baculum acciperent.* De ejuſdem Pontificis in Henricum IV. Germaniæ Regem Decretis, *Vuillelmus Tyrius* Archiepiſcopus Libro I. Hiſtoriæ Cap. XIII. ita ſcribit: *Porrò per annos ante aliquot Henricus Theutonicorum Rex, & idem Romanorum Imperator, à Domino Gregorio Papa VII. paſſus fuerat quæſtionem & controverſiam non modicam ſuper annulo defunctorum Epiſcoporum & baculo. Inoleverat enim conſuetudo, præſertim in Imperio, quòd defungentibus Eccleſiarum Prælatis, annulus & virga Paſtoralis ad Dominum Imperatorem dirigebatur. Unde poſtmodum unumquemlibet de familiaribus & Capellanis ſuis inveſtiens, ad Eccleſiam vacantem dirigebat, ut ibi Paſtoris fungeretur officio, non expectata Cleri electione. Quod Dominus Papa contra omnem fieri honeſtatem conſiderans, & jura in eo facto conculcari Eccleſiaſtica perpendens, ſemel, ſecundò, ac tertiò eumdem Imperatorem commonuit, ut à tam deteſtabili deſiſteret præſumptione. Quem præceptis ſalutaribus commonitum cum revocare non poſſet, vinculo Anathematis innodavit.*

Oeconomiâ ergo *Henricum* Regem primùm uſus eſt Sanctiſſimus Pontifex: tum causâ maturè diſcuſsâ, cùm uſum Inveſtiturarum, qualis ab eo uſurpabatur, manifeſtam eſſe tyrannidem, & ſubverſionem Canonum, Eccleſiaſticæque libertatis oppreſſionem conſpexiſſet, collecta Synodo, ipſum damnavit, atque ſub Anathemate prohibuit anno MLXXV. Teſtis eſt *Hugo* Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi, Tom. I. Bibliothecæ novæ MSS. P. *Labbe* S. J. ubi de *Anſelmo* Lucenſi, & *Hugone* Dienſi deſignatis Epiſcopis ita ſcribit: *Cùm ergo Romæ poſiti præſtolarentur diem conſecrationis ſuæ, venerunt Nuntii Regis Henrici Romam, rogantes, ne contra morem Prædeceſſorum ſuorum Dominus Papa eos conſecrare vellet, qui Epiſcopatus electionem ſolam, non autem donum per Regiam acceperant Inveſtituram. At ipſe convocatis Cardinalibus, Legationem Regis aperuit, & quid ſibi ad hoc reſpondendum, quid eſſet faciendum, admonuit. Quibus reſpondentibus, Uſum Eccleſiæ hunc eſſe, hunc haberi pro Lege, cùm auctoritas eis nulla ad hoc ſuffragaretur, in Lucenſi tamen Electo eis adquievit, ut conſecrationem ejus differret, donec Inveſtituram Epiſcopatus ex Regio dono accepiſſet. In Dienſi verò adquieſcere noluit, ſed eum prima Quadrageſimæ hebdomada, Sabbatho in Presbyterum, & Dominica conſecravit in Epiſcopum. Et quia vidit hoc Sanctorum Patrum adverſari Decretis, ut in Canonica Electione Epiſcopi prævaleret donum Regis, immo multoties ipſam Electionem immutaret, vel potiùs irritam faceret, in Romana Synodo L. Epiſcoporum, conſidente Presbyterorum & Abbatum multitudine, juxta Decreta Pontificalia & Inſtitutiones Canonicas, ne hoc amplius à quoquam præſumeretur, prohibuit ſub interminatione Anathematis.*

Decretum ſubjicit *Hugo* à Summo Pontifice & Synodo conditum his verbis: *Si quis deinceps Epiſcopatum vel Abbatiam de manu alicujus Laïcæ Perſonæ ſuſceperit, nullatenus inter Epiſcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Epiſcopo vel Abbati audientia concedatur. Inſuper ei gratiam B. Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus, quoaduſque locum, quem ſub crimine tam ambitionis, quam inobedientiæ, quod eſt ſcelus idololatriæ, cepit, deſeruerit. Similiter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis Dignitatibus conſtituimus. Item ſi quis Imperatorum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel qualibet ſæcularium Poteſtatum, aut perſonarum, Inveſtituram Epiſcopatus, vel alicujus Eccleſiaſticæ Dignitatis, dare præſumpſerit, ejuſdem Sententiæ vinculo ſe adſtrictum ſciat.* Recenſito *Gregorii VII.* & Romanæ Synodi Decreto, ſubdit Hugo Flaviniacenſis: *Secutus eſt autem in hoc Patrum exempla, licèt jam per multa annorum curricula damnabilis hæc conſuetudo inoleviſſet & in uſum converſa eſſet.* Idque probat Nicæni Concilii, & VII. atque VIII. Synodorum Oecumenicarum prolatis Canonibus; quibus Decretum iſtud *Gregorii VII.* conſentaneum eſt. Tandemque ſic concludit: *In electione igitur & conſecratione Domini Dienſis evidenter oſtenditur operata divinitas, quia per hanc occaſionem, Sanctæ Dei Eccleſiæ ſub Papatu Domini Gregorii multis retrò annis obnubilata Electionis Eccleſiaſticæ ſplenduit veritas. Viderint igitur viri cordati, quid juris Imperatoribus, Regibus, & Principibus, in electione Pontificis reſervetur.*

Primum Gregorii VII. contra Inveſtituras Decretum.

Hoc primum contra Inveſtituras Decretum *Hugo Flaviniacenſis*, & ad eo decepti Conciliorum Editores primæ Synodo Romanæ *Gregorii VII.* perperam tribuunt, quod in ſecunda conditum colligitur manifeſtè ex ejus Epiſtola ad *Henricum* Regem, X. Lib. III. Ex ea diſcimus, *Henricum* Decreto Pontificis & Synodi vehementer commotum, ac de imminutis Regni ſui Juribus conqueſtum eſſe, nec ipſi parere voluiſſe. Unde hanc ad ipſum Epiſtolam ſcripſit *Gregorius*, qua Decreti ſui vindicat æquitatem, Regem ad obedientiam hortatur, paratum ſe eſſe declarat ad temperandam Sententiam, ſi miſſis ad Sedem Apoſtolicam viris prudentibus & religioſis oſtendat qua ratione id ſalvo Dei honore, & officio ſuo facere poſſit. *Congregatâ*, inquit, *hoc anno apud Sedem Apoſtolicam Synodo, cui nos ſuperna diſpenſatio præſidere voluit, cui etiam nonnulli tuorum interfuere Fidelium, videntes ordinem Chriſtianæ Religionis multis jam labefactatum temporibus, & principales ac proprias lucrandarum animarum cauſas diu prolapſas, & ſuadente diabolo conculcatas, concuſſi periculo & manifeſta perditione Dominici gregis, ad Sanctorum Patrum Decreta, doctrinámque*

Decretum illud non ad primam Gregorii VII. Romanam Synodum, ſed ad ſecundam referendum eſt.

Ctrinæ atque recurrimus, nihil novi, nihil adinventione noſtra ſtatuentes, ſed primam & unicam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ regulam; & tritam Sanctorum viam, relicto errore repetendam & ſectandam eſſe cenſuimus. Neque enim alium noſtræ ſalutis & æternæ vitæ introitum Chriſti ovibus, eorúmque Paſtoribus patere cognoſcimus, niſi quem ab ipſo monſtratum, qui di- » *xit*, Ego ſum oſtium; per me ſi quis introierit, » ſalvabitur, & paſcua inveniet: *& ab Apoſtolis prædicatum, & à Sanctis Patribus obſervatum, in Evangelica & in omni Divinarum Scripturarum pagina didicimus. Hujus autem Decreti, quod quidam dicunt, humanos divinis honoribus præponentes, importabile pondus, & immenſam gravitudinem; nos autem magis proprio vocabulo, recuperandæ ſalutis neceſſariam veritatem vocamus & lucem, non ſolum à te, vel ab his qui in Regno tuo ſunt, ſed ab omnibus terrarum Principibus & populis, qui Chriſtum confitentur & colunt, devote ſuſcipiendam & obſervandam adjudicamus. Quanquàm hoc multùm deſideremus, & te permaximè deceret, ut ſicut cæteris gloria, honore, virtutéque potentior, ita eſſes & in Chriſti devotione ſublimior. Attamen ne hæc ſupra modum tibi gravia aut iniqua viderentur, per tuos Fideles tibi mandavimus ne pravæ conſuetudinis mutatio te commoveret, mitteres ad nos, quos ſapientes & religioſos in Regno tuo invenire poſſes: qui ſi aliqua ratione demonſtrare vel adſtruere poſſent, in quo, ſalvo Æterni Regis honore, & ſine periculo animarum noſtrarum, promulgatam Sanctorum Patrum poſſemus temperare Sententiam, eorum conſiliis condeſcenderemus. Quod quidem, etſi a nobis tam amicabiliter monitus non fuiſſes, æquum tamen fuerat, ut priùs in quo te gravaremus, aut tuis honoribus obſtaremus, rationabiliter a nobis exigeres, quàm Apoſtolica Decreta violares.... Sed quia dum adhuc longa Dei patientia ad emendationem te invitat, creſcente intelligentia tua ad obedientiam mandatorum Dei cor & animum tuum flecti poſſe ſperamus; paterna te caritate monemus, ut Chriſti ſuper te Imperium recognoſcens, honorem tuum ejus honori præponere quàm ſit perículoſum, cogites, & libertatem Eccleſiæ, quam ſponſam ſibi cœleſti conſortio jungere dignatus eſt, non jam tua occupatione impedias, ſed, quo maximè creſcat, Deo omnipotenti & B. Petro, a quibus & tua mereatur amplificari gloria, auxilium tuæ virtutis fideli devotione exhibere incipias.*

Suum iſtud & Secundæ Synodi Romanæ, cui præfuerat, Decretum, executioni, quantùm in ſe erat, mandari curavit *Gregorius VII.* ut conſtat ex Epiſtola ipſius ad *Hugonem* Dienſem Epiſcopum ſcripta quarto Idus Maii, anni MLXXVI. quæ eſt XXII. Libri IV. qua præcipit, ut cauſa *Gerardi* Cameracenſem ad Epiſcopatum electi, qui Inveſtituram ab *Henrico* Germaniæ Rege acceperat, ignorans & Regem excommunicatum, & Inveſtituram hujuſmodi à Pontifice prohibitam, congregata Synodo, *cum conſenſu & conſilio Regis Francorum, ſi fieri poteſt*, diſcutiatur, ejúſque credatur Sacramento, ſi ſe ignoraſſe juret Decretum Pontificis & Synodi adversùs Inveſtituras, Regíſque excommunicationem. Ipſum enim venia dignum eſſe, ſi ita ſe res habeat, maximè cùm donum Epiſcopatus à Rege acceptum in manibus Pontificis reſignaverit. Cæterùm Legato ſuo dat in mandatis, ut congregata Synodo, Metropolitanis, & quibuſvis Epiſcopis ſub pœna Anathematis prohibeat ne eos conſecrent Epiſcopos, qui Inveſtituram à Laïcis acceperint. *Si igitur*, inquit, *divina clementia huic noſtræ diſpoſitioni effectum dederit, inter cætera quæ tua Fraternitas agenda ſuſcepit, hoc attentiſſimè perpendat, & exequi ſtudeat, ut congregatis omnibus, & in Conventu reſidentibus, manifeſta & perſonanti denuntiatione interdicat, ut pro conſervanda deinceps in promovendis Epiſcopis Canonica & Apoſtolica Auctoritate, nullus Metropolitanorum, aut quivis Epiſcoporum, alicui, qui à Laica perſona donum Epiſcopatûs acceperit, ad conſecrandum illum imponere manum audeat, niſi Dignitatis ſuæ honore officióque carere & ipſe velit. Similiter etiam ut nulla Poteſtas, aut aliqua perſona, de hujuſmodi honoris donatione vel acceptione ulteriùs ſe intromittere debeat. Quod ſi præſumpſerit, eadem Sententia & animadverſionis cenſura, quam Beatus Adrianus Papa in Octava Synodo de hujuſmodi præſumptoribus, & ſacræ auctoritatis corruptoribus ſtatuit atque firmavit, ſe adſtrictum ac ligatum fore cognoſcat. Quo Capitulo ſcripto, atque in præſentia omnium lecto, ad collandationem & confirmationem ejus univerſum cœtum illius Conſeſſûs admoneas. Eos autem, qui poſt recenſitam a nobis hujus Decreti auctoritatem, Inveſtituram Epiſcopatûs per manus ſecularium Dominorum & Poteſtatum ſuſceperunt, & qui eis in Ordinationem manum imponere præſumpſerunt, ad nos ſuper hac re rationem reddituros venire Apoſtolica Auctoritate commoneas, atque præcipias.*

Alterum Gregorii VII. contra Inveſtituras Decretum.

Inveſtiturarum Canonica prohibitio atque damnatio in Synodo Romana Quinta, eodem Præſide *Gregorio VII.* confirmata eſt anno MLXXVIII. Canone II. cujus hæc ſunt verba: *Quoniam Inveſtituras Eccleſiarum, contra Statuta SS. Patrum, à Laïcis perſonis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in Eccleſia oriri, ex quibus Chriſtiana Religio conculcatur: decernimus ut nullus Clericorum Inveſtituram Epiſcopatus, vel Abbatiæ, vel Eccleſiæ, de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus Laïcæ perſonæ, viri vel fœminæ, ſuſcipiat. Quod ſi præſumpſerit, recognoſcat inveſtituram illam Apoſtolica auctoritate irritam eſſe, & ſe, uſque ad condignam ſatisfactionem, excommunicationi ſubjacere.*

Gregorii VII. Decretum contra Inveſtituras.

Eidem Decreto novum robur addidit Synodus Romana VII. ſub eodem Pontifice, anno MLXXX. Canonibus I. & II. Et primus quidem ſic habet: *Sequentes Statuta Sanctorum Patrum, ſicut in prioribus Conciliis, quæ, Deo miſerante celebravimus, de Ordinatione Eccleſiaſticarum Dignitatum ſtatuimus, ita & nunc Apoſtolica Auctoritate decernimus ac confirmamus, ut ſi quis deinceps Epiſcopatum vel Abbatiam de manu alicujus Laïcæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus inter Epiſcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei, ut Epiſcopo ſeu Abbati audientia concedatur. Inſuper etiam ei gratiam S. Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus, quouſque locum, quem ſub crimine tam ambitionis quàm inobedientiæ, (quod eſt ſcelus idololatriæ) cepit, reſipiſcendo non deſeris. Similiter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis Dignitatibus conſtituimus.*

Alter Canon ſic habet: *Item ſi quis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quælibet ſecularium Poteſtatum aut perſonarum, Inveſtituram Epiſcopatuum, vel alicujus Eccleſiaſticæ Dignitatis dare præſumpſerit, ejuſdem Sententiæ vinculo ſe obſtrictum eſſe ſciat. Inſuper etiam, niſi reſipiſcat, & Eccleſiæ propriam libertatem dimittat, divinæ animadverſionis ultionem in hac præſenti vita, tam in corpore ſuo, quàm cæteris rebus ſentiat, ut in adventu Domini ſpiritus ſalvus fiat.*

ARTICULUS IV.

Gregorii VII. Decreta adverſus Inveſtituras Victor III. innovavit atque confirmavit.

IN Sedem Romanam *Gregorio VII.* ſucceſſit *Deſiderius* Caſſinenſis Abbas, *Victor III.* appellatus, ſimúlque in ejus ſtudia pro reſtauranda ſacra Diſciplina, & vindicanda Eccleſiæ libertate. Is cùm nec *Henricum* Germaniæ Regem, nec *Philippum* Gallorum, nec Anglorum *Vuillelmum*, Sanctiſſimi Deceſſoris ſui Decretis contra Inveſtituras parere accepiſſet, (quamquam longè diſpar eſſet illorum cauſa Principum: Siquidem ſolus Germaniæ Rex libertatem electionum penitus opprimebat) ea Decreta innovavit & confirmavit in Synodo Beneventana, quam celebravit anno Chriſti MLXXXVII. Ejus Acta refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi, Lib. III. Cap. LXXI. Canon Inveſtituras prohibens his verbis conceptus eſt. *Conſtituimus etiam, ut ſi quis deinceps Epiſcopatum vel Abbatiam, de manu alicujus Laicæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus Epiſcopus vel Abbas habeatur, neque ulla ei ut Epiſcopo vel Abbati adhibeatur reverentia. Inſuper ei Beati Petri gremium, & Eccleſiæ introitum interdicimus, quouſque locum, quem ſub tanto crimine ambitionis & inobedientiæ, (quod eſt ſcelus idololatriæ) cepit, reſipiſcendo non deſerit. Similiter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis Gradibus, Dignitatibúſque conſtituimus. Si quis item Imperatorum, Regum, Ducum, Principum, Comitum, vel cujuſvis Poteſtatis ſæcularis, Epiſcopatum, vel quamvis aliam Eccleſiaſticam Dignitatem, dare præſumpſerit, ejuſdem Sententiæ vinculo ſe adſtrictum noverit: Cum trecenti decem & octo Patres in Concilio Nicæno omnes hujuſmodi vendentes & ementes excommunicaverint, cenſentes, ut qui dat, & qui recipit, Anathema ſit. Cum hujuſmodi igitur Epiſcopis, Abbatibus, aut Clericis reliquis, qui communicat, vel orat, vel ipſorum audit Miſſas, unà excommunicationis ſententiâ plectitur; quia nec Sacerdotes quidem rite putari poſſunt.* Simoniacas præſertim Inveſtituras hoc Victoris III. Decreto peti manifeſtum eſt.

Beneventana Synodus cōtra Inveſtituras.

ARTICULUS V.

Urbanus II. Deceſſorum exemplo Inveſtituras proſcripſit.

ANno milleſimo octogeſimo-nono, *Urbanus II.* in ſtudium Deceſſorum pro Eccleſiæ Diſciplina & libertate reſtituendis atque propugnandis ſuccedens, in Synodo, quam Melfiæ in Apulia celebravit, hoc promulgavit adverſùs Inveſtituras Decretum: *Illud ſummopere & Apoſtolicæ Auctoritatis privilegio providentes, interdicimus: ut nullus in Clericali Ordine conſtitutus, nullus Monachus, Epiſcopatûs, aut Abbatiæ, aut cujuſlibet Eccleſiaſticæ Dignitatis Inveſtituram de manu Laïci ſuſcipere audeat. Quod ſi præſumpſerit, depoſitione mulctetur.* Inter Canones Melfitanos octavus eſt.

Inveſtituræ ab Urbano II. damnatæ in Concilio Melfitano.

Idem Pontifex in Concilio Claromontano, anno milleſimo nonageſimo-quinto rurſus Inveſtituras damnavit, ut conſtat ex Breviario Canonum XV. & XVI. è *Lamberti* Attrebatenſis Codice edito. Statuit nempe XV. *Ut nullus Eccleſiaſticum aliquem honorem à Laïcali manu recipiat*, XVI. verò interdicit, *Ne Reges, vel alii Principes aliquam Inveſtituram de Eccleſiaſticis honoribus faciant.* XVII. vetat *Ne Epiſcopus vel Sacerdos Regi vel alicui Laïco in manibus ligiam fidelitatem faciat.* Alio ordine à Vuillelmo Malmeſburienſi referuntur, & paulò aliis verbis. Primus namque Canon collectionis ipſius his verbis conceptus eſt: *Quòd Eccleſia Catholica ſit in fide caſta, & ab omni ſervitute ſæculari libera.* Secundus verò iſtis: *Ut Epiſcopi, vel Abbates, vel aliquis de Clero, aliquam Eccleſiaſticam Dignitatem de manu Principum, vel quorumlibet Laïcorum, non accipiat.*

In Claromontano.

In Romana denique Synodo anno milleſimo nonageſimo nono celebrata Inveſtituras rurſus prohibuit *Urbanus II.* excommunicatione in dantes & accipientes decreta: Necnon etiam in eos qui pro Eccleſiaſticis honoribus Laïcis homagium præſtarent. Teſtes ſunt *Eadmerus lib. 2. Hiſtoriæ Novorum*, & *Rogerius de Hoveden* parte I. Annalium. *Anno*, inquit, *milleſimo nonageſimo-nono, Urbanus Papa, tertia hebdomada Paſchæ magnum Concilium tenuit Romæ, in quo excommunicavit omnes Laïcos Inveſtituras Eccleſiarum dantes; & omnes eaſdem Inveſtituras de manibus Laïcorum accipientes; nec non omnes in officium ſic dati honoris conſecrantes. Excommunicavit etiam eos, qui pro Eccleſiaſticis honoribus Laïcorum homines fiunt: dicens nimis execrabile videri, ut manus quæ in tantam eminentiam excreverint, ut, quod nulli Angelorum conceſſum eſt, Deum cuncta creantem ſuo ſignaculo creent, & eumdem ipſum, pro ſalute totius mundi, Dei Patris obtutibus offerant, in hanc ignaviam vel ſtultitiam detrudantur, ut ancillæ fiant earum manuum, quæ diebus ac noctibus obſcœnis contactibus inquinantur, ſive rapinis ac injuſtæ ſanguinis effuſioni addictæ maculantur. Et ab omnibus acclamatum eſt: Fiat, fiat.* Huic Concilio præſens erat *S. Anſelmus*, & ejus comes ac diſcipulus Eadmerus. *His*, inquit, *præſentes fuimus, hæc conſpeximus, his ab univerſis; Fiat, fiat, acclamari audivimus.*

In Romano.

Eadem penè Eadmeri, & Rogerii verba ſunt, & Rogerius ab Eadmero accepit.

ARTICULUS VI.

Urbani II. & Deceſſorum contra Inveſtituras Decretis nec Henricus Imperator, nec Vuillelmus II. & Henricus Angliæ Reges, paruere: paruit verò Philippus Rex Francorum: haud tamen dimiſsâ Regalium ſeu Feudorum Inveſtiturâ legitimâ.

HEnricum Imperatorem Pontificiis ac Synodicis *Gregorii VII. Victoris III.* & *Urbani II.* Decretis minimè paruiſſe, conſtat ex novis Decretis quibus ipſum urgeri oportuit à *Paſchali II.* *Urbani* Succeſſore ut Inveſtituras dimitteret; conſtat ex ipſius excommunicatione ab eodem renovatâ; conſtat ex eo quòd ejus corpus poſt mortem effoſſum, Chriſtianâ ſepulturâ indignum judicatum fuerit, quòd in ſchiſmate & excommunicatione obiiſſet.

Leodienſis Cleri, qui *Henrico* adhærebat, Epiſtola adverſùs *Paſchalem II.* Inveſtituras tuetur ut Jus Regium conſuetudine firmatum: *Dominus noſter Epiſcopus*, (inquiunt Leodienſes) *communicat Regi & Imperatori ſuo, cui ex Regalibus ejus acceptis juravit fidelitatem. Nimirum effluxit tempus quo hæc conſuetudo incœpit, & ſub hac conſuetudine migraverunt à ſæculo ſancti & reverentes Epiſcopi, reddentes Cæſari, quæ erant Cæſaris, & Deo quæ erant Dei. Sed quid dicit Ambroſius ſuper Lucam?* Si Chriſtus, *inquit*, non habuit imaginem Cæſaris, cur dedit cenſum? Non de ſuo dedit, ſed reddidit mundo, quod erat mundi. Et tu, ſi non vis obnoxius eſſe Cæſari, noli habere quæ mundi ſunt. Si habes divitias, obnoxius es Cæſari. Si vis igitur nihil debere Regi terreno, dimitte omnia, & ſequere Chriſtum. *Item Auguſtinus Tract. VI. ſuper Joannem:* Apoſtolus voluit ſerviri Regibus, voluit honorari

teor quin inſipiens factus ſim, ſed tu me coëgiſti. Nam licèt Fratrum non deeſſet electio, plebis petitio, voluntas Epiſcoporum, & gratia Procerum, his tamen omnibus tua præponderabat auctoritas, tua voluntas. Sed ecce nunc novus Rex, nova Lex, novus Pontifex, novas Sententias promulgat. Te erroris arguunt, qui me Pontificem feciſti: me arrogantiæ & confidentiæ, qui conſenſi. Non tamen illis qui exigunt quod non dederunt, ſed tibi baculum reſigno qui dediſti: tibi curam eorum dimitto, quos mihi commendaſti. Ita refert *Matthæus Paris* ad annum MXCV. quo *S. Vulſtanus* ad Dominum migravit.

Inveſtituras etiam concedebat *Vuillelmus Conqueſtor* de quo ſcribit *Ordericus Vitalis* lib. IV. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ad annum MLXX. *Multimoda honeſtatis ſtudio in multis Rex Guillelmus laudabilis claruit: maximèque in Miniſtris Dei veram religionem ſemper amavit. Nam dum Paſtor quilibet completo vitæ ſuæ termino, de mundo migraret, & Eccleſia Dei proprio viduata Rectore lugeret, ſolicitus Princeps prudentes Legatos ad orbatam domum mittebat, omniéſque res Eccleſiæ, ne à profanis diſſiparentur, deſcribi faciebat. Deinde Præſules, & Abbates, alióſque ſapientes Conſiliarios convocabat: & eorum conſilio, quis melior & utilior, tam in divinis rebus, quàm in ſecularibus, ad regendam Dei domum videretur, ſummopere indagabat. Denique illum, quem pro vitæ merito, & ſapientiæ doctrina proviſio Sapientum eligebat, benevolus Rex diſpenſatorem & Rectorem Epiſcopatûs vel Abbatiæ conſtituebat. Hanc nimirum obſervationem quinquaginta ſex annis cuſtodivit, quibus regimen in Ducatu Normanniæ, ſeu Regno Angliæ tenuit: & inde religioſum morem & exemplum poſteris dereliquit. Simoniacam hæreſim omnimodis abhorrebat: & ideo in eligendis Abbatibus vel Epiſcopis, non tam opes ſeu potentiam, quàm ſanctitatem & ſapientiam perſonarum conſiderabat.*

Ingulphus Abbas Crovulandenſis *Vuillelmo I.* coævus, de eodem more ita ſcribit: *A multis annis retroactis, nulla electio Prælatorum erat merè libera & canonica. Sed omnes Dignitates tam Epiſcoporum, quàm Abbatum, per annulum & baculum, Regis Curia pro ſua complacentia conferebat.* Subjicit exemplum *Vulgati* Abbatis Vvegelandenſis, quem Rex *Eduardus* Confeſſor Crovulandenſem Abbatem traditione Baculi Paſtoralis inveſtivit. *Gervaſius* Dorobernenſis Monachus in Imaginationibus de diſcordiis inter Monachos Dorobernenſes & *Baldeuvinum* Archiepiſcopum pag. 1327. de *Lanfranco* ſcribit: *Petivit Regem* (Vvillelmum I.) *ut ſibi donationem Abbatiæ* (S. Auguſtini Cantuarienſis) *concederet, ſicut omnes Prædeceſſores ſuos conſtat habuiſſe. Reſpondit Rex & dixit, Se velle omnes Baculos Paſtorales Angliæ in manu ſua tenere. Lanfrancus ad hæc miratus eſt, ſed propter majores Eccleſiæ Chriſti utilitates, quas ſine Rege perficere non potuit, ad tempus ſiluit.*

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 468. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Servitus inveſtiturarum majorem Eccleſiæ contulit honorem.*

R. *Illa* (inquam) *ſervitus majorem Eccleſiæ dignitatem ac libertatem peperit: Siquidem Epiſcopi vaſſalli Regum effecti ſunt, ut multorum Domini fierent.* Hanc rationem *Helmoldi* Presbyteri verbis confirmo in Chronico Sclavorum Quid in hac obſervatione contra fidem aut bonos mores pugnat?

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 475. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Quàm antiqua eſt Monarchia Gallicana, tam antiqua eſt neceſſitas aſſenſus Regii ad Epiſcopos ordinandos.*

R. Facti quæſtio eſt. Propoſitionis veritatem probat Canon decimus Concilii Aurelianenſis V. ſub Clodoveo Regum Chriſtianiſſimorum primo, aliaque Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ præclara Monumenta, eo loci à me indicata. De neceſſitate extrinſeca loquor, quæ ex Canonibus & legibus necnon ex Eccleſiæ Regni conſuetudine exſurgit: non de neceſſitate intrinſeca, quaſi ad Epiſcopalis Ordinationis ſubſtantiam neceſſarius fuerit Regum aſſenſus, aut irrita fuerit Ordinatio; quæ ſine Regio aſſenſu celebrata fuiſſet. Perſpicuum eſt hanc non eſſe mentem meam: Neque in re tam clara opus eſſet explicatione, niſi fortè alia idea Religioſorum Cenſorum mentem pulſaſſet.

ARTICULUS II.

Cùm Henricus IV. & Henricus V. Germaniæ Reges, aliique Principes Inveſtituris ad opprimendam Sacrarum Electionum libertatem, & ad ſacrilegam Epiſcopatuum, Abbatiarúmque nundinationem abuterentur, ipſarum uſum jure prohibuit Eccleſia.

QUin Eccleſia libertatem tuendi ſuam jus habeat, diffiteri nemo poteſt qui ſe filium Eccleſiæ profitetur. Cùm enim Chriſtus ipſi libertatem ſanguine ſuo pepererit, & Regis gloriæ ſponſa ſit, domináque gentium, auctoritate quâ donata eſt à Chriſto poteſt uti contra quoſvis Chriſtiani nominis homines, etiam contra Principes, qui ſuam opprimere libertatem nituntur. Poteſt adversùs eos Leges condere, ſi fines temporalis poteſtatis excurrant, & in Eccleſiæ jura involent: poteſt eos excommunicationum fulminibus arcere, niſi à cœptis deſiſtant; poteſt, quos olim in ipſis toleravit, mores emendare, immutare, prohibere, damnare, ſi jure non nitantur, in manifeſtos degenerent abuſus, errorîſque aut ſcandali anſam præbeant, multò magis ſi aliquod nefas contra Jus Divinum aut Canonicum adjunctum habeant. Poteſt denique Canones antiquos innovare, & eorum executionem imperare. Porro Inveſtiturarum uſus temporibus *Gregorii VII.* apud Germanos degeneraverat in tyrannidem, qua Sacrarum Electionum libertas opprimebatur, vænales fiebant Epiſcopatus & Abbatiæ, Principes ad ſacras hujuſmodi Præfecturas homines indigniſſimos plerúmque promovebant, accepto pretio; Epiſcopatus per annulum & baculum, quæ ſpiritalis inſignia ſunt poteſtatis, conferebant. *Henrici IV.* his in rebus tyrannidem *S. Anſelmus* Lucenſis Epiſcopus lib. I. paucis exponit, ſic Antipapam *Guibertum* compellans: *Rex tuus ſine intermiſſione vendit Epiſcopatus, Edicta proponens, ut nullus habeatur Epiſcopus, qui à Clero electus, vel à populo fuerit expetitus, niſi præceſſerit honor Regius, quaſi ipſe ſit hujus oſtii Oſtiarius.*

Inveſtiturarum Germanicarum abuſus.

Oſtiarius, *de quo Veritas dicit: Huic Oſtiarius aperit.* Et infrà: *Vos*, inquit, *Eccleſiæ Catholicæ, quam invaſiſtis per totum Regnum, membra diſtrabitis, & in ſervitutem redacta, quà vile mancipium, in dominium veſtrum redigitis, & divini juris libertatem veſtro obſequio mancipatis, dicentes; omnia Imperatoris juri eſſe ſubjecta, Epiſcopatus, Abbatias, omnes omnino Dei Eccleſias, cùm Dominus dicat,* » Eccleſiam meam, columbam meam, oves meas. » *Paulus dicit*, Nemo aſſumit ſibi honorem, niſi » qui vocatus eſt à Deo tanquam Aaron. *In parte tua quis præficitur, niſi quem aut gratia, exhauſto fœnore, vel munus à manu, vel munus à lingua, vel munus ab obſequio attraxerit? Quis moribus, quis honeſtate, quis vitæ integritate eligitur? Perſequendi ſunt itaque lupi*, &c.

Et in ipſo libri II. exordio: *Opitulante*, inquit, *Domini noſtri clementia, qui nos & ſermones noſtros ſuo mirabili nutu regit atque diſponit, accingimur reſpondere his qui dicunt, Regali Poteſtati Chriſti Eccleſiam ſubjacere, ut ei pro ſuo libito, vel prece, vel pretio, vel gratis, liceat Paſtores imponere; ejúſque poſſeſſiones vel in ſua, vel in cujus libuerit jura transferre.*

Quàm verò falſa ſit ac damnanda hæc opinio, multis probat S. Anſelmus, primò ex Canonibus, qui Apoſtolorum nomine inſcribuntur, quorum unus ſtatuitur, *Si quis Epiſcopus ſecularibus Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur & ſegregetur, omnéſque qui illi communicant.*

Secundò, ex conſuetudine ab Apoſtolis derivata, *Ut decedente cujuſlibet Eccleſiæ Pontifice, Clerus & populus ejuſdem, communi deliberatione, de ſuo, vel alterius Eccleſiæ Clero ſibi Paſtorem præficerent.*

» * Tertiò quia hanc conſuetudinem ab Apoſtolis traditam nullatenus violare præſumpſerunt Chriſtianiſſimi Imperatores, Conſtantinus, Conſtans, Valentinianus, Theodoſius, Arcadius, Honorius, Carolus; Ludovicus, & his Imperio & religione conſimiles, qui vel à ſe vel ab aliis ædificatas Eccleſias ampliſſimis donis ditaverunt, & in Clero & rebus Eccleſiarum nullum ſibi dominium vel judicium vindicare voluerunt: imò ne quis ſibi vendicaret, quidam eorum Legibus vetuerũt. At contra Zenon, & Anaſtaſius, Imperatores Eutychianiſtæ, hi leguntur priùs ſanctam Dei Eccleſiam ſibi ſubdidiſſe, ita ut Catholicos Epiſcopos relegarent, & Apoſtolica Traditione poſtpoſita, ſibi conſentaneos in eorum Sedibus ſubrogarent.

* Inveſtituræ, prout à Germaniæ Regibus exercebantur temporibus Gregorii VII. & proximè ſequentium Pontificum, Sacris Canonibus repugnabant.

Quartò quia Inveſtiturarum Germanicarum, electiones ſacras excludentium, uſus trecentis decem & octo Nicæni magni Concilii Patribus repugnabat, qui Canone VI. ita decreverunt: *Per omnia autem manifeſtum eſt, quia ſi quis præter voluntatem & conſcientiam Metropolitani Epiſcopi fuerit ordinatus, hunc Concilium Magnum & Sanctum cenſuit non debere eſſe Epiſcopum. Sanè ſi communi omnium conſenſu rationabiliter probato ſecundum Eccleſiaſticam Regulam, duo vel tres animoſitate ducti per contentionem contradicunt, obtineat plurimorum Sacerdotum ſententia.*

Repugnabat Antiocheno Concilio, Canonibus XIX. & XXIII. *Servetur autem*, inquit, *jus Eccleſiaſticum, id continens, oportere non aliter fieri, niſi cum Synodo & Judicio Epiſcoporum, qui poſt obitum quieſcentis, poteſtatem habent eum qui dignus extiterit, promovere.*

Repugnabat *Celeſtini I.* Decreto ſtatuentis ut *Nullus invitis detur Epiſcopus, Cleri, Plebis, & Ordinis conſenſus & deſiderium requiratur.* Et Decreto *S. Leonis* ad Anaſtaſium Theſſalonicenſium Epiſcopum ſcribentis: *Cùm ergo de Summi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri plebiſque conſenſus concorditer poſtulaverit, ita ut ſi in alium fortè perſonam partium ſe vota diviſerint, Metropolitani judicio is alteri præponatur, qui majoribus & ſtudiis juvatur, & meritis, tantùm ne ullus invitis, & non petentibus ordinetur, ne civitas Epiſcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, cui non licuerit habere quem voluit... Nulla ratio ſinit ut inter Epiſcopos habeantur, qui nec à Clericis ſunt electi, nec à plebe expetiti, nec à Provincialibus, cum Metropolitani Judicio conſecrati.* Et Decreto *Symmachi* Papæ ac Romanæ Synodi ducentorum & octodecim Epiſcoporum ita ſtatuentis: *Non placuit aliquos ad ſtatuendum aliquid in Eccleſia habere aliquam poteſtatem, quibus ſubſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi... Defuncto Pontifice, ſi in unum totius inclinaverit Eccleſiaſtici Ordinis electio, conſecretur Epiſcopus. Si vero, ut fieri ſolet, ſtudia cœperint eſſe diverſa, vincat ſententia plurimorum.*

Repugnabat VII. Synodo Oecumenicæ, Canone III. cujus hæc ſunt verba; *Omnis electio à Principibus facta Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi, irrita maneat, ſecundum Regulam quæ dicit:* « Si quis Epiſcopus Secularibus Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur, & ſegregentur omnes qui illi communicant. *Oportet enim ut qui provehendus eſt in Epiſcopum, ab Epiſcopis eligatur, quemadmodum a Sanctis Patribus, qui apud Nicæam convenerunt, in Regula definitum eſt, quæ dicit:* &c. Nec omittenda eſt *Gregorii II.* aurea ſententia Epiſtola II. ad *Leonem Iſaurum* ſcribentis: *Quemadmodum Pontifex introſpiciendi in Palatium poteſtatem non habet, ac Dignitates Regias deferendi, ſic neque Imperator in Eccleſias introſpiciendi, & electiones in Clero peragendi.* Clara ſententia eſt: Tam non poteſt Princeps Laïcus Beneficia & Dignitates Eccleſiaſticas auctoritate propria conferre, abſque conceſſione Eccleſiæ, quàm non poteſt Epiſcopus aut Summus Pontifex Palatinas Dignitates & Reipublicæ Magiſtratus auctoritate propria conferre, abſque conceſſione Regis.

Repugnabat VIII. Synodo Oecumenicæ, Canone XII. ita decernenti; *Apoſtolicis & Synodicis Canonibus promotiones & conſecrationes Epiſcoporum, & potentia, & præceptione Principum factas interdicentibus, concordantes, definimus, & Sententiam nos quoque proferimus, ut ſi quis Epiſcopus, per verſutiam vel tyrannidem Principum, hujuſmodi Dignitatis conſecrationem ſuſceperit, deponatur omnimodis, utpote qui non ex voluntate Dei, & ritu ac Decreto Eccleſiaſtico, ſed ex voluntate carnalis ſenſus, ex hominibus, & per homines, Dei donum poſſidere voluit, vel conſenſit.* Et Canone XXII. *Promotiones atque conſecrationes Epiſcoporum, concordans prioribus Conciliis, electione ac Decreto Epiſcoporum Collegii fieri, Sancta hæc & Univerſalis Synodus definit & ſtatuit: atque jure promulgat, Neminem Laïcorum Principum vel Potentum ſemet inſerere electioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuſlibet Epiſcopi; ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confuſio vel contentio, præſertim cùm nullam in talibus poteſtatem quemquam Poteſtativorum, vel cæterorum Laïcorum habere conveniat, ſed potiùs ſilere ac attendere ſibi, uſquequo regulariter à Collegio Eccleſiaſtico ſuſcipiat finem electio futuri Pontificis. Si verò quis Laïcorum ad concertandum & cooperandum ab Eccleſia invitatur, licet hujuſmodi cum reverentia, ſi fortè voluerit, obtemperare ſe aſciſcentibus; taliter enim ſibi dignum Paſtorem regulariter ad Eccleſiæ ſuæ ſalutem promoveat. Quiſquis autem ſecularium Principum & Potentum, vel alterius Dignitatis Laïcus, adversùs communem & conſonantem, atque canonicam electionem Eccleſiaſtici Ordinis agere tentaverit, Anathema ſit, donec obediat ac conſentiat;*

ſemiſit, quod Eccleſia de electione ac ordinatione proprii Præſulis ſe velle monſtraverit. His momentis Inveſtituras, quales à Germaniæ Regibus, & ab aliis Principibus interdum, Gregorii VII. temporibus, uſurpabantur, meritò prohibendas ac damnandas fuiſſe probat *S. Anſelmus* Epiſcopus Lucenſis.

Germaniæ Reges conſuetudine ſe fruſtra tuebantur.

Regni ſui conſuetudine Principes ſeſe tuebantur; ſed nec antiqua erat conſuetudo, immò recens uſurpatio, quòd Epiſcopatus & Abbatias donarent oppreſsâ electionum libertate; & conſuetudo, quæ tolerante Eccleſia obtinuerat, ut Inveſtituras concederent, etiam per annulum & baculum, ab ea [illegible]erat reſecari, cùm non ſolùm priſcis moribus & ſanctiori conſuetudini multorum ſeculorum uſu firmatæ, ſed Synodorum Oecumenicarum Canonibus, & Summorum Pontificum Decretis, totius mundi reverentiâ conſecratis, repugnaret, ac ſimoniæ, ambitionis, ac omnimodæ Chriſtianæ Diſciplinæ everſionis eſſet occaſio. Qua de re *S. Anſelmum Lucenſem* diſſerentem audire præſtat. *De numero verò annorum*, inquit, *quibus hæc damnabilis conſuetudo permanſiſſe dicitur, ut ſeculi Poteſtas pro ſuo libitu Pontifices promoveat, jure cauſari non poteſt. Nam de diverſis conſuetudinibus illa potiſſimùm ſequenda eſt, quæ cum originem ſumeret, Catholicos Patres, ſuorum priorum Patrum veſtigia ſectantes, auctores habuit: Sicut Patres Septimæ & Octavæ Synodi ſecuti ſunt Statuta Sanctorum Patrum Romanorum Pontificum; & illi conſuetudinem ab Apoſtolorum temporibus per omnes Eccleſias obſervatam. Ea verò perverſitas, quæ à ſeculi Principibus ſuperinducta eſt, non præjudicat eidem ſanctæ conſuetudini, quantolibet temporum obtinueris curriculo. Alioqui Dominus Deus noſter culpandus eſt, qui filios Iſraël longiſſima conſuetudine ſub ſervitute detentos liberavit, & humanum genus ſub diaboli ſervitute longa conſuetudine detentum, poſt quinque millium annorum curricula, propria morte redemit. Præterea, cùm Veteris & Novi Teſtamenti legibus adulterium inhibitum ſit, ſi qui Reges adulterium commiſerint, numquid eorum auctoritate poſteri Reges adulterari ſibi licitum putabunt? Abſit. Et quidem certum eſt, Regum contra Leges commiſſa nullatenus ſequenda eſſe: Leges verò ab eiſdem calcatas, in ſuo ſtatu manere debere, &c. Si autem omnis plantatio, quam Pater Cœleſtis non plantavit, eradicabitur, & ſi, ut prædictum eſt, quod ab infidelibus & Hæreticis actum fuerit, omnino caſſabitur, numquid hæc impietas Eutychianiſtarum Imperatorum caſſari & eradicari non debet: Certè quiſquis Eccleſiaſticus pro ſuo officio vehementer non accenditur, ut tanta pravitas à Dei domo radicitus evellatur, zelo ejuſdem domûs Dei non comeditur, & apud Deum canis mutus latrare non valens, reputatur. Quis enim non advertat hanc peſtem ſeminarium eſſe ſimoniacæ hæreſeos, & totius Chriſtianæ Religionis lamentabilem deſtructionem? Nempe cùm Dignitas Epiſcopalis a Principe adipiſci poſſe ſperatur contemptis ſuis Epiſcopis, ac Clericis, Eccleſia Dei deſeritur: & ab aliis quidem ingens pecunia Aulicorum marſupiis infunditur, ut eorumdem ſuffragia ad tam nefariam promotionem mercantur: ab aliis, infinitæ pecuniæ diſpendio, plus decennio in ſeculari Curia deſervitur, æſtus, pluviæ, frigora, & cætera incommoda patientiſſime tolerantur: ab aliis autem vel ſui Paſtoris, vel cujus honorem ambiunt, mors inceſſanter optatur: ab alio alii vehementer invidetur, dum, quod ſibi ſperat, ab eo ſurripi poſſe putatur: imò, proh dolor! in tantam Dei injuriam interdum proſilitur, ut & ſervis, & fornicariis, Dignitas iſta præſtetur. Tales quippe cum adepti fuerint quod taliter expetierunt, peccantes ſeculi Poteſtates nullatenus præſumunt redarguere, quoniam ab illis ſe promotos fuiſſe meminerunt; imò, ne redarguere præſumerent, promoti fuerunt. Et hi lac quidem & lanam accipiunt, ſed perditiſſimè viventes, omnium ſalutem negligunt. Sic quippe impletur quod ſcriptum eſt:* Ruina populi, Sacerdotes mali. *Et item:* Et erit ſicut populus, ita & Sacerdos. *Sacerdotes quippe à populo non videntur diſtare, cùm quiſque certatim ſe popularibus actionibus ſtudet implicare. Nam cùm nemo Deo militans implicet ſe ſecularibus negotiis, quidam eorum, non Canonum, ſed canum & accipitrum ſtudia, & reliquos mundi luxus exercent. Quidam autem, quaſi Deus laudet in Sacerdote, quod reprehendit in divite, amiciuntur peregrinorum pellibus, & relictis ſuis Cathedralibus Eccleſiis, aſſiſtunt Imperatoribus, cùm Canones Spiritu Dei conditi prohibeant Pontificibus Palatia Regis adire, ſed, ſi qua ſuggerenda ſunt, per ſuos Diaconos potiùs intimare. Cùmque iidem Sacri Canones prohibeant ſub interminatione, quemque Pontificum à ſua Cathedrali Eccleſia tribus Dominicis diebus abeſſe, alios quidem eorum vix ter aut quater in anno, & hos vix anno integro, contingit eaſdem reviſere. Et ut ſoli non peccent, ſed fiant (ut ſcriptum eſt)* laqueus Juvenum, *dant exemplum Clericis ſuas itidem Eccleſias deſerere, & ſub ſpe Epiſcopandi, Regum Curiæ militare.*

Addit *S. Anſelmus Lucenſis*, Chriſtianiſſimos Imperatores nihil Juris in electionibus Epiſcoporum ſibi vendicare voluiſſe: Hancque *Caroli* & *Ludovici Pii* Imperatorum Legem profert in Capitularibus: *Sacrorum Canonum non ignari, ut in Dei nomine Sancta Eccleſia ſuo liberiùs potiatur honore, aſſenſum Ordini Eccleſiaſtico præbemus, ut ſcilicet Epiſcopi per electionem Cleri & Populi, ſecundùm Statuta Canonum, de propria Diœceſi, remotâ perſonarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur, ut verbo & exemplo ſibi ſubjectis prodeſſe valeant.* De qua pientiſſimorum Imperatorum Conſtitutione ita diſſerit: *Conſtitutio hæc tam conſonantiſſima Sanctorum Patrum Conſtitutionibus eſſe perpenditur, ut ſi vel à Nicæna, vel qualibet etiam Univerſalium Synodorum promulgaretur, non minùs Spiritu Dei per iſtorum ora, quam per eamdem prolata crederetur. Hæc quippe docet, hunc eſſe honorem, hanc eſſe libertatem Sanctæ Eccleſiæ, Clerum ſcilicet ejuſdem & Populum ſibimet Pontificem eligere debere: Hæc in electione Canonum ſtatuta ſervanda eſſe commemorat: Hæc ſimoniacam hæreſim prohibendo impugnat: Hæc vitæ meritum & ſapientiam Paſtoris electione quærenda demonſtrat: & breviſſimè videtur tangere, quod Beatus Gregorius ſcribit de Pontifice:* « Ut quiſquis perpendere debeat qualiter ad Pontificatum veniat, & ritè veniens qualiter doceat, & rectè docens qualiter vivat. »

Oppreſſam electionum canonicarum libertatem præpoſtero Inveſtiturarum uſu, *Henrico IV.* Germaniæ Principes coram *Gregorio VII.* Pontifice Maximo objecerunt, ut refert *Helmoldus* in Chronico Sclavorum Lib. I. Cap. XXVIII. *Qualiter omnem in ſtatuendis Epiſcopis Canonicæ Electionis libertatem adimeret, ponens per violentiam Epiſcopos quos voluiſſet.* Ejuſdem in Diſciplinam Eccleſiaſticam tyrannidis *Henricum V.* ejus filium Germaniæ Epiſcopi coram *Paſchali II.* accuſarunt, ut idem Auctor Cap. XXXII. commemorat. *Meminiſti*, inquit, *qualiter Epiſcopatus, Abbatias, & omnia Eccleſiæ Regimina feciſti venalia; nec fuit in conſtituendis Epiſcopis ulla legitimæ electionis facultas, ſed ſola pecuniæ ratio.* Inveſtituras ob illos abuſus probibendas ſenſerat *Gregorius Sextus*, ſi verè hanc habuit paulò ante obitum orationem, quam ipſi tribuit *Vuillelmus Malmesburienſis* Lib. II. de Geſtis Regum Anglorum, in qua hæc inter alia dixit: *Laudatus eſt Prædeceſſor noſter Adrianus*

I.

I. quòd Inveſtituras Eccleſiarum Carolo Magno conceſſerit, ita ut nullus electus conſecraretur ab Epiſcopo, niſi priùs à Rege inſigniretur & annulo & baculo. Contra laudatur in noſtri ſeculi Pontificibus, quòd has donationes tulerunt Principibus. Poterat tunc rationabiliter concedi, quod nunc laudabiliter debet auferri. Cur ita? Quòd erat animus Magni adverſus avaritiam invictus, nec facilè aditum inveniſſet aliquis, niſi intraſſet per oſtium. Præterea, per tot terrarum interſtitia, nequibat requiri Sedes Apoſtolica, ut unicuique electo accommodaret aſſenſum ſuum, dum eſſet prope Rex qui nihil per avaritiam diſponeret, ſed juxta ſacra Canonum ſcita religioſas perſonas Eccleſiis introduceret. Nunc omnia Palatia Regum luxus & ambitus occupavit. Quare meritò libertatem ſuam Sponſa Chriſti aſſeverat, ne illam tyrannis ambitioſo uſurpatori proſtituat. Conceſſionem illam *Carolo Magno* ab *Adriano I.* factam, figmentum eſſe olim obſervavi: nec forſan verius eſt ſic *Gregorium VI.* peroraſſe: ſed omnino verum eſt, Eccleſiam Inveſtiturarum uſum jure prohibuiſſe Principibus, quia eorum nequitiâ in tyrannidem verſum erat, qua Eccleſiæ libertas opprimebatur.

ARTICULUS III.

Inveſtituras primus prohibuit, damnavitque Gregorius VII. in frequentibus Synodis.

CUm tot mala ex Inveſtituris, quarum uſum Deceſſores ſui in Principibus toleraverant, ſuis temporibus in Eccleſiam redundare *Gregorius VII.* Pontifex Sanctiſſimus, & Eccleſiaſticæ libertatis defenſor acerrimus conſpiceret, earum uſum ſub Anathemate prohibuit, ut paucis memorat *Vuillelmus Malmesſburienſis*, Lib. III. de Geſtis Regum Anglorum, in Vuillelmo I. *Hic*, inquit, *quod alii muſſitaverant, palam extulit, excommunicans electos, qui inveſtituras Eccleſiarum de manu Laici per annulum & baculum acciperent.* De ejuſdem Pontificis in Henricum IV. Germaniæ Regem Decretis, *Vuillelmus Tyrius* Archiepiſcopus Libro I. Hiſtoriæ Cap. XIII. ita ſcribit: *Porro per annos ante aliquot Henricus Theutonicorum Rex, & idem Romanorum Imperator, à Domino Gregorio Papa VII. paſſus fuerat quæſtionem & controverſiam non modicam ſuper annulo defunctorum Epiſcoporum & baculo. Inoleverat enim conſuetudo, præſertim in Imperio, quòd defungentibus Eccleſiarum Prælatis, annulus & virga Paſtoralis ad Dominum Imperatorem dirigebatur. Unde poſtmodum unumquemlibet de familiaribus & Capellanis ſuis inveſtiens, ad Eccleſiam vacantem dirigebat, ut ibi Paſtoris fungeretur officio, non expectata Cleri electione. Quod Dominus Papa contra omnem fieri honeſtatem conſiderans, & Jura in eo facto conculcari Eccleſiaſtica perpendens, ſemel, ſecundò, ac tertiò eumdem Imperatorem commonuit, ut à tam deteſtabili deſiſteret præſumptione. Quem præceptis ſalutaribus commonitum cum revocare non poſſet, vinculo Anathematis innodavit.*

Oeconomiâ ergà *Henricum* Regem primùm uſus eſt Sanctiſſimus Pontifex: tum causâ maturè diſcuſsâ, cùm uſum Inveſtiturarum, qualis ab eo uſurpabatur, manifeſtam eſſe tyrannidem, & ſubverſionem Canonum, Eccleſiaſticæque libertatis oppreſſionem conſpexiſſet, collecta Synodo, ipſum damnavit, atque ſub Anathemate prohibuit anno MLXXV. Teſtis eſt *Hugo* Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi, Tom. I. Bibliothecæ novæ MSS. P. *Labbe* S. J. ubi de *Anſelmo* Lucenſi, & *Hugone* Dienſi deſignatis Epiſcopis ita ſcribit: *Cùm ergo Romæ poſiti præſtolarentur diem conſecrationis ſuæ, venerunt Nuntii Regis Henrici Romam, rogantes, ne contra morem Prædeceſſorum ſuorum Dominus Papa eos conſecrare vellet, qui Epiſcopatus electionem ſolam, non autem donum per Regiam acceperant Inveſtituram. At ipſe convocatis Cardinalibus, Legationem Regis aperuit, & quid ſibi ad hoc reſpondendum, quid eſſet faciendum, admonuit. Quibus reſpondentibus, Uſum Eccleſiæ hunc eſſe, hunc haberi pro Lege, cùm auctoritas eis nulla ad hoc ſuffragaretur, in Lucenſi tamen Electo eis adquievit, ut conſecrationem ejus differret, donec Inveſtituram Epiſcopatus ex Regio dono accepiſſet. In Dienſi verò adquieſcere noluit, ſed eum prima Quadrageſimæ hebdomada, Sabbatho in Preſbyterum, & Dominica conſecravit in Epiſcopum. Et quia vidit hoc Sanctorum Patrum adverſari Decretis, ut in Canonica Electione Epiſcopi prævaleret donum Regis, immo multoties ipſam Electionem immutaret, vel potiùs irritam faceret, in Romana Synodo L. Epiſcoporum, conſidente Preſbyterorum & Abbatum multitudine, juxta Decreta Pontificalia & Inſtitutiones Canonicas, ne hoc ampliùs à quoquam præſumeretur, prohibuit ſub interminatione Anathematis.*

Decretum ſubjicit *Hugo* à Summo Pontifice & Synodo conditum his verbis: *Si quis deinceps Epiſcopatum vel Abbatiam de manu alicujus Laïcæ Perſonæ ſuſceperit, nullatenus inter Epiſcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Epiſcopo vel Abbati audientia concedatur. Inſuper ei gratiam B. Petri, & introitum Eccleſiæ interdicimus, quoadusque locum, quem ſub crimine tam ambitionis, quàm inobedientiæ, quod eſt ſcelus idololatriæ, cepit, deſeruerit. Similiter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis Dignitatibus conſtituimus. Item ſi quis Imperatorum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel qualibet ſecularium Poteſtatum, aut perſonarum, Inveſtituram Epiſcopatus, vel alicujus Eccleſiaſticæ Dignitatis, dare præſumpſerit, ejuſdem Sententiæ vinculo ſe adſtrictum ſciat.* Recenſito *Gregorii VII.* & Romanæ Synodi Decreto, ſubdit Hugo Flaviniacenſis: *Secutus eſt autem in hoc Patrum exempla, licèt jam per multa annorum curricula damnabilis hæc conſuetudo inoleviſſet & in uſum converſa eſſet.* Idque probat Nicæni Concilii, & VII. atque VIII. Synodorum Oecumenicarum prolatis Canonibus; quibus Decretum iſtud *Gregorii VII.* conſentaneum eſt. Tandemque ſic concludit: *In electione igitur & conſecratione Domini Dienſis evidenter oſtenditur operata divinitas, quia per hanc occaſionem, Sanctæ Dei Eccleſiæ ſub Papatu Domini Gregorii multis retrò annis obnubilata Electionis Eccleſiaſticæ ſplenduit veritas. Viderint igitur viri cordati, quid juris Imperatoribus, Regibus, & Principibus, in electione Pontificis reſervetur.*

Primum Gregorii VIII contra inveſtituras Decretum.

Hoc primum contra Inveſtituras Decretum *Hugo Flaviniacenſis*, & ab eo decepti Conciliorum Editores primæ Synodo Romanæ *Gregorii VII.* perperam tribuunt, quod in ſecunda conditum colligitur manifeſtè ex ejus Epiſtola ad *Henricum* Regem, X. Lib. III. Ex ea diſcimus, *Henricum* Decreto Pontificis & Synodi vehementer commotum, ac de imminutis Regni ſui Juribus conqueſtum eſſe, nec ipſi parere voluiſſe. Unde hanc ad ipſum Epiſtolam ſcripſit *Gregorius*, qua Decreti ſui vindicat æquitatem, Regem ad obedientiam hortatur, paratum ſe eſſe declarat ad temperandam Sententiam, ſi miſſis ad Sedem Apoſtolicam viris prudentibus & religioſis oſtendat qua ratione id ſalvo Dei honore, & officio ſuo facere poſſit. *Congregatâ*, inquit, *hoc anno apud Sedem Apoſtolicam Synodo, cui nos ſuperna diſpenſatio præſidere voluit, cui etiam nonnulli tuorum interfuere Fidelium, videntes ordinem Chriſtianæ Religionis multis jam labefactatum temporibus, & principales ac proprias lucrandarum animarum cauſas diu prolapſas, & ſuadente diabolo conculcatas, concuſſi periculo & manifeſta perditione Dominici gregis, ad Sanctorum Patrum Decreta, doctrinámque*

Decretum illud non ad primam Gregorii VII. Romanam Synodum, ſed ad ſecundam referendum eſt.

ARTICULUS IV.

Gregorii VII. Decreta adverſus Inveſtituras Victor III. innovavit atque confirmavit.

IN Sedem Romanam *Gregorio VII.* ſucceſſit *Deſiderius* Caſſinenſis Abbas, *Victor III.* appellatus, ſimúlque in ejus ſtudia pro reſtauranda ſacra Diſciplina, & vindicanda Eccleſiæ libertate. Is cùm nec *Henricum* Germaniæ Regem, nec *Philippum* Gallorum, nec Anglorum *Vvillelmum*, Sanctiſſimi Deceſſoris ſui Decretis contra Inveſtituras parere accepiſſet, (quamquam longè diſpar eſſet illorum cauſa Principum: Siquidem ſolus Germaniæ Rex libertatem electionum penitus opprimebat) ea Decreta innovavit & confirmavit in Synodo Beneventana, quam celebravit anno Chriſti MLXXXVII. Ejus Acta refert *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi, Lib. III. Cap. LXXI. Canon Inveſtituras prohibens his verbis conceptus eſt. *Conſtituimus etiam, ut ſi quis deinceps Epiſcopatum vel Abbatiam, de manu alicujus Laicæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus Epiſcopus vel Abbas habeatur, neque ulla ei ut Epiſcopo vel Abbati adhibeatur reverentia. Inſuper ei Beati Petri gremium, & Eccleſiæ introitum interdicimus, quouſque locum, quem ſub tanto crimine ambitionis & inobedientiæ, (quod eſt ſcelus idololatriæ) cepit, reſipiſcendo non deſerit. Similiter etiam de inferioribus Eccleſiaſticis Gradibus, Dignitatibúſque conſtituimus. Si quis item Imperatorum, Regum, Ducum, Principum, Comitum, vel cujuſvis Poteſtatis ſæcularis, Epiſcopatum, vel quamvis aliam Eccleſiaſticam Dignitatem, dare præſumpſerit, ejuſdem Sententiæ vinculo ſe adſtrictum noverit: Cùm trecenti decem & octo Patres in Concilio Nicæno omnes hujuſmodi vendentes & ementes excommunicaverint, cenſentes, ut qui dat, & qui recipit, Anathema ſit. Cum hujuſmodi igitur Epiſcopis, Abbatibus, aut Clericis reliquis, qui communicat, vel orat, vel ipſorum audit Miſſas, unà excommunicationis ſententiâ plectitur: quia nec Sacerdotes quidem ritè putari poſſunt.* Simoniacas præſertim Inveſtituras hoc Victoris III. Decretô peti manifeſtum eſt.

Beneventana Synodus contra Inveſtituras.

ARTICULUS V.

Urbanus II. Deceſſorum exemplo Inveſtituras proſcripſit.

ANno milleſimo octogeſimo-nono, *Urbanus II.* in ſtudium Deceſſorum pro Eccleſiæ Diſciplina & libertate reſtituendis atque propugnandis ſuccedens, in Synodo, quam Melfiæ in Apulia celebravit, hoc promulgavit adversùs Inveſtituras Decretum: *Illud ſummopere & Apoſtolica Auctoritatis privilegio providentes, interdicimus: ut nullus in Clericali Ordine conſtitutus, nullus Monachus, Epiſcopatus, aut Abbatiæ, aut cujuſlibet Eccleſiaſticæ Dignitatis Inveſtituram de manu Laici ſuſcipere audeat. Quod ſi præſumpſerit, depoſitione mulctetur.* Inter Canones Melfitanos octavus eſt.

Inveſtituræ ab Urbano II. damnatæ in Concilio Melfitano.

Idem Pontifex in Concilio Claromontano, anno milleſimo nonageſimo-quinto, rurſus Inveſtituras damnavit, ut conſtat ex Breviario Canonum XV. & XVI. è *Lamberti* Atrebatenſis Codice edito. Statuit nempe XV. *Ut nullus Eccleſiaſticum aliquem honorem à Laicali manu recipiat*, XVI. verò interdicit, *Ne Reges, vel alii Principes aliquam Inveſtituram de Eccleſiaſticis honoribus faciant.* XVII. vetat *Ne Epiſcopus vel Sacerdos Regi vel alicui Laico in manibus ligiam fidelitatem faciat.* Alio ordine à Vvillelmo Malmeſburienſi referuntur, & paulò aliis verbis. Primus namque Canon collectionis ipſius his verbis conceptus eſt: *Quòd Eccleſia Catholica ſit in fide caſta, & ab omni ſervitute ſæculari libera.* Secundus verò iſtis: *Ut Epiſcopi, vel Abbates, vel aliquis de Clero, aliquam Eccleſiaſticam Dignitatem de manu Principum, vel quorumlibet Laicorum, non accipiat.*

In Claromontano.

In Romana denique Synodo anno milleſimo nonageſimo nono celebrata Inveſtituras rurſus prohibuit *Urbanus II.* excommunicatione in dantes & accipientes decreta: Necnon etiam in eos qui pro Eccleſiaſticis honoribus Laïcis homagium præſtarent. Teſtes ſunt *Eadmerus lib. 2. Hiſtoriæ Novorum, & Rogerius de Hoveden* parte I. Annalium. *Anno*, inquit, *milleſimo nonageſimo-nono, Urbanus Papa, tertia hebdomada Paſchæ magnum Concilium tenuit Romæ, in quo excommunicavit omnes Laïcos Inveſtituras Eccleſiarum dantes; & omnes eaſdem Inveſtituras de manibus Laïcorum accipientes; nec non omnes in officium ſic dati honoris conſecrantes. Excommunicavit etiam eos, qui pro Eccleſiaſticis honoribus Laïcorum homines fiunt: dicens nimis execrabile videri, ut manus quæ in tantam eminentiam excreverint, ut, quod nulli Angelorum conceſſum eſt, Deum cuncta creantem ſuo ſignaculo creent, & eumdem ipſum, pro ſalute totius mundi, Dei Patris obtutibus offerant, in hanc ignaviam vel ſtultitiam detrudantur, ut ancillæ fiant earum manuum, quæ diebus ac noctibus obſcœnis contactibus inquinantur, ſive rapinis ac injuſtæ ſanguinis effuſioni addictæ maculantur. Et ab omnibus acclamatum eſt: Fiat, fiat.* Huic Concilio præſens erat *S. Anſelmus*, & ejus comes ac diſcipulus Eadmerus. *His*, inquit, *præſentes fuimus, hæc conſpeximus, hæc ab univerſis; Fiat, fiat, acclamari audivimus.*

In Romana.

Eadem penè Eadmero, & Rogerius verba ſunt, & Rogerius ab Eadmero accepit.

ARTICULUS VI.

Urbani II. & Deceſſorum contra Inveſtituras Decretis nec Henricus Imperator, nec Vvillelmus II. & Henricus Angliæ Reges, paruere: paruit verò Philippus Rex Francorum: haud tamen dimiſsâ Regalium ſeu Feudorum Inveſtiturâ legitimâ.

HEnricum Imperatorem Pontificiis ac Synodicis *Gregorii VII. Victoris III. & Urbani II.* Decretis minimè paruiſſe, conſtat ex novis Decretis quibus ipſum urgeri oportuit à *Paſchali II. Urbani* Succeſſore ut Inveſtituras dimitteret; conſtat ex ipſius excommunicatione ab eodem renovatâ; conſtat ex eo quòd ejus corpus poſt mortem effoſſum, Chriſtianâ ſepulturâ indignum judicatum fuerit, quòd in ſchiſmate & excommunicatione obiiſſet.

Leodienſis Cleri, qui *Henrico* adhærebat, Epiſtola adversùs *Paſchalem II.* Inveſtituras tuetur ut Jus Regium conſuetudine firmatum: *Dominus noſter Epiſcopus*, (inquiunt Leodienſes) *communicat Regi & Imperatori ſuo, cui ex Regalibus ejus acceptis juravit fidelitatem. Nimirum effluxit tempus quo hæc conſuetudo incæpit, & ſub hac conſuetudine migraverunt à ſæculo ſancti & reverentes Epiſcopi, reddentes Cæſari, quæ erant Cæſaris, & Deo quæ erant Dei. Sed quid dicit Ambroſius ſuper Lucam?* Si Chriſtus, *inquit*, non habuit imaginem Cæſaris, cur dedit cenſum? Non de ſuo dedit, ſed reddidit mundo, quod erat mundi. Et tu, ſi non vis obnoxius eſſe Cæſari, noli habere quæ mundi ſunt. Si habes divitias, obnoxius es Cæſari. Si vis igitur nihil debere Regi terreno, dimitte omnia, & ſequere Chriſtum. *Item Auguſtinus Tract. VI. ſuper Joannem:* Apoſtolus voluit ſerviri Regibus, voluit honorari

» Reges, & dixit, *Regem reveremini.* Nolite di- » cere, Quid mihi & Regi ? Quid tibi ergo & » poſſeſſioni ? Per jura Regum poſſidentur poſſeſ- » ſiones: per Imperatores & Reges ſæculi, Deus » jura humana diſtribuit generi humano. *Igitur ex verbis iſtorum, & aliorum Sanctorum Patrum, conſulant ſibi Epiſcopi Regibus & Imperatoribus obnoxii, & eorum regalibus acceptis, ne proprio gladio, id eſt, eorum beneficiis, eos interficiant.*

Eadem tempeſtate, *Vvaltramus* Naumburgenſis Epiſcopus, edito *De Inveſtituris* Tractatu, illarum uſum propugnavit, aſſerens Inveſtituram à Regibus concedi ratione bonorum temporalium ad Eccleſias pertinentium ; & parum referre an fiat verbo, diplomate, aut baculo, quia Epiſcopus die conſecrationis ſuæ baculum & annulum collocat ſuper Altare, illáque Pontificalis Auctoritatis Inſignia recipit velut à *S. Petro.* Cæterùm non incongruè dari Inveſtituram per baculum qui ſpiritalis ſimul & temporalis poteſtatis indicium eſt. *Servanda eſt*, inquit, *antiqua Conſtitutio, ne puſilli Chriſti ſcandalizentur. Nil enim refert, ſive verbo, ſive Præcepto, ſive Baculo, ſive alia re quam in manu tenuerit, inveſtiat aut inthronizet Rex & Imperator Epiſcopum: qui die conſecrationis veniens, annulum & baculum ponit ſuper Altare, & in curam Paſtoralem ſingula ſuſcipit à ſtola & ab auctoritate S. Petri. Sed congruum magis eſt per Baculum, qui eſt duplex, id eſt, temporalis, & ſpiritualis. Operarius enim in ſeminandis ſpiritualibus dignus eſt mercede ſua, non in accipiendis temporalibus, juxta quod* » *Paulus ait :* Si ſpiritualia vobis ſeminamus, non » eſt magnum ſi carnalia *(id eſt temporalia)* à vobis metamus. *Præcedens Inveſtitura per Regem in fundis & rebus Eccleſiæ contra tyrannos & raptores quieta & pacifica reddit omnia. Sequitur autem conſecratio, ut bannus Epiſcopalis banno Regali conveniens, in communem ſalutem operetur. Et ſi Epiſcopis faciendum eſt Regibus hominium & ſacramentum de Regalibus, apertius eſt ante conſecrationem, cum Paulus Apoſtolus dicat : Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.* Editus eſt *Vvaltrami* Tractatus à *Goldaſto*, in Apologia pro Henrico IV.

Vvillelmus II. Angliæ Rex Inveſtituras ſemper retinuit.

II. *Vvillelmus II.* Angliæ Rex Inveſtituras ſemper retinuit. Cùm gravi infirmitate detineretur, & peccata ſua apud *S. Anſelmum* depoſuiſſet, rogatus à bonis quibuſque ut Cantuarienſem Eccleſiam, inſtituendo illi Paſtorem, ſolveret à priſtina viduitate, lubens annuit. *Cunctis ad nutum Regis pendentibus, prænuntiavit ipſe, & concordi voce ſequitur acclamatio omnium, Abbatem Anſelmum tali honore digniſſimum. Expavit Anſelmus ad hanc vocem, & expalluit : Cùmque raperetur ad Regem ut per Virgam Paſtoralem Inveſtituras Archiepiſcopatus de manu ejus ſuſciperet, toto conamine reſtitit, idque multis obſiſtentibus cauſis, nullatenus fieri poſſe aſſeruit. . . . . . Rege ei Baculum porrigente, manum contra clauſit, & eum ſuſcipere nequaquam conſenſit. Epiſcopi verò digitos ejus ſtrictim volæ infixos erigere conati ſunt, quo vel ſic manui ejus Baculus ingereretur,* &c. *Clauſæ manui ejus Baculus appoſitus eſt, & Epiſcoporum manibus cum eadem manu compreſſus atque retentus. Acclamante autem multitudine, Vivat Epiſcopus, vivat ; Epiſcopi cum Clero Hymnum* Te Deum laudamus, *decantare cœpere, electúmque portaverunt Pontificem potiùs quàm duxerunt in vicinam Eccleſiam. . . . . . Cùm decurſo non exiguo tempore, clamorem omnium de Eccleſiarum deſtructione conquerentium Rex ampliùs ferre nequiret, Virum ad ſe Vvintoniæ, adunato ſibi Conventu Nobilium venire fecit ; ac multis bonis, & Eccleſiæ Dei profuturis promiſſionibus illectum, Primatum Eccleſiæ Anglorum ſuſcipere ſuaſit, atque perſuaſit. Ille igitur more & exemplo Prædeceſſoris ſui inductus, pro uſu terræ Homo Regis factus eſt, & ſicut Lanfrancus ſuo tempore fuerat, de toto Archiepiſcopatu ſaiſiri juſſus eſt.* Ita refert *Eadmerus* Lib. I. *Hiſtoriæ Novorum.*

Nec ſolùm Inveſtituras retinebat, ſed & fructus vacantium Eccleſiarum *Vvillelmus II.* percipiebat, ſuóſque in uſus convertebat. Et propterea diu illas vacare ſinebat, ut Regaliæ prætextu redditibus illarum diutius frueretur. Hinc ipſum ita convenit *Sanctus Anſelmus*, referente *Eadmero*, Lib. I. Hiſtoriæ Novorum : *Eſt & aliud, cui tuam induſtriam intendere vellem, & intendendo conſilii tui manum extendere. Abbatiæ quamplures ſunt in hac terra ſuis Paſtoribus deſtitutæ. Quamobrem Monachi relicto ordine ſuo, per luxus ſæculi vadunt, & ſine Confeſſione de hac vita exeunt. Unde conſulo, precor, moneo, quatenus tanta re diligenter inſpecta, ſecundùm voluntatem Dei, Abbates illis inſtituas, ne in deſtructione Monaſteriorum & perditione Monachorum, tibi, quod abſit, damnationem acquiras.* Non potuit ampliùs ſpiritum ſuum Rex cohibere, inquit Eadmerus, ſed oppidò turbatus, cum iracundia : dixit : *Quid ad te ? Numquid Abbatiæ non ſunt meæ ? Hem, tu quod vis agis de villis tuis ; & ego non agam quod volo de Abbatiis meis ?* Cui Anſelmus : *Tuæ quidem ſunt, ut illas quaſi Advocatus defendas atque cuſtodias, non tuæ autem ut invadas aut devaſtes. Dei ſcimus eas eſſe, ut ſui Miniſtri inde vivant, non quò expeditiones & bella tua inde fiant. Denique villas & quamplures redditus habes, unde pleniter adminiſtrare tua potes. Eccleſiis, ſi placet, ſua dimitte.* Cui Rex : *Pro certo noveris mihi valde contraria eſſe quæ dicis. Nec enim Anteceſſor tuus auderet ullatenus Patri meo talia dicere ; & nihil faciam pro te.*

Urbanum II. ceu legitimum Pontificem non agnoſcebat Anglia, donec *Vvalterus* Albanenſis Epiſcopus, ab eo miſſus in Inſulam Legatus, apud Regem effecit ut illum ceu *Beati Petri* Succeſſorem & Chriſti Vicarium coleret, atque in toto Regno coli juberet, ut *Eadmerus* teſtatur. Oeconomiâ cum feroce Principe utendum fuit, ac revera uſus eſt *Urbanus II.* ipſúmque minimè urſit ut Inveſtituras dimitteret, tolerandum aliquamdiu abuſum ratus, Schiſmatis metu. Nec *Sanctus Anſelmus* ipſi quæſtionem hac de re intulit, aliunde ab eo vexatus ob negatam pecuniæ ſummam, & ob appellatum *Urbanum* Pontificem antequam id Edicto ſanciviſſet. Nec ſpes affulgebat ulla fore ut Inveſtituras dimitteret, ſecundùm Pontificum, Synodorúmque Decreta, qui Conſuetudinum, quantumvis pravarum, Regni ſui adeo tenax erat, ut in Majeſtatem ſuam committere, ſibíque coronam eripere conteſtaretur, quicumque eas violaret : nec Epiſcopos Regni ſui Summum Pontificem appellare, & abſque ſua licentiâ Romam proficiſci permittebat, quia Regni Conſuetudines id vetabant, quas ſe ſervaturos promittebant Epiſcopi, cùm Inveſtituram à Rege accipiebant, ut colligitur ex colloquio Regis & Epiſcoporum ac Procerum cum *Sancto Anſelmo*, apud *Eadmerum* lib. II. *Hiſtoriæ Novorum.*

Querelæ ad Urbanum II. delatæ de Vvillelmo II. Anglorum Rege.

In Concilio Barenſi, querelæ ad *Urbanum II.* de *Vvillelmo II.* Angliæ Rege delatæ ſunt, quas Pontifex Synodo coram expoſuit ; accuſatus eſt, generatim venditionis & oppreſſionis Eccleſiarum, parúmque abfuit ne excommunicaretur : at de Inveſtituris nulla tunc facta mentio eſt. *Procedente deinceps ratione*, inquit Eadmerus, *de Rege Anglorum ſermo conſeritur, & ſiniſtra quædam de ipſo publicè prædicantur, Anſelmo inter illa demiſſo vultu ſedente, & loquentes nullo favore proſequente. Tandem*

dem de venditione & oppreſſione Eccleſiarum, de quibus inter alia vituperabatur, necne de injuriis Anſelmo illatis, Apoſtolicus acriter queſtus eſt. Quem
» propterea, *inquit*, etiam, Regni ſui fecit extor-
» rem, quoniam à B. Petri fidelitate & obedientia
» nequivit ſeparare. *Et adjecit :* Ecce vita illius
» Tyranni qualis ad Apoſtolicam Sedem ſæpe de-
» lata eſt. Cui pro correctione ſua multa multoties
» cohortatoriâ ſimul & caſtigatoriâ ſuaſione verba
» mandavimus : ſed afflictio atque depulſio tanti
» viri, quem coram videtis, ſatis innuit quantùm
» profecimus. Ad hæc, Fratres, quid ſentitis, quid
» decernitis ? *Dixerunt :* Sententia plana eſt, &
» Judicium evidens. Si enim ſemel, ſi ſecundò, ſi
» tertiò vocaſti, & renuit audire, renuit diſcipli-
» nam accipere ; reſtat ut gladio S. Petri ſub Ana-
» thematis ictu percuſſus, quod meruit ſentiat, do-
» nec à ſua pravitate diſcedat. *Reſpondit :* Ita eſt.
Audiens hæc Anſelmus, illico ſurrexit, & flexis genibus coram Papa præfatum Regem jam tunc excommunicare parato, vix obtinuit ne in Regem faceret, quod communis omnium Sententia promulgavit. Ita refert *Eadmerus* lib. II. *Hiſtoriæ Novorum.*

In poſtrema Synodorum ſuarum Romæ celebrata *Urbanum II.* Inveſtituras & Hominii exactionem ab Epiſcopis & Abbatibus, latâ in dantes, accipientes, & conſecrantes, Anathematis Sententiâ, prohibuiſſe ac damnaſſe diximus. Defuncto paulò poſt *Urbano*, & nuntio de ejus obitu in Angliam perlato, gavisus eſt velut de fauſto eventu Rex *Vuillelmus*, dicens : *Dei odium habeat, qui inde curat.* Et quis *Urbano* ſucceſſiſſet interrogans, cùm *Anſelmo* ſimillimum audiſſet, nullam apud ſe ejus auctoritatem fore juravit : *Nec enim putabat*, inquit Eadmerus, *Apoſtolicum Orbis poſſe in Regno ſuo eſſe cujuſlibet juris, niſi permiſſum à ſe.* Poſt aliquot menſes, repentina morte ſublatus eſt *Rex Vuillelmus*, in Eccleſiæ quidem communione toleratus, cæteroquin impenitens. Ex hac rerum geſtarum ſerie, quibus interfuit, qui illarum Hiſtoriam ſcripſit *Eadmerus*, conſtat Decreta Pontificia & Synodica contra Inveſtituras in Anglia recepta non fuiſſe ſub Gregorii VII. Victoris III. & Urbani II. Pontificatu, nec uſquam ipſis parere voluiſſe *Vuillelmum II.*

Henrici in Regnum *Vuillelmi* fratris ſucceſſio, ſpem fecit maximam fore ut Eccleſia paululum reſpiraret, ac libertatem recuperaret ; maximè cùm ipſo inaugurationis ſuæ die juraſſet, *Omnes oppreſſiones & iniquitates quæ ſub Fratre ſuo emerſerant, in omni ſua Dominatione, tam in Eccleſiis, quàm in ſæcularibus negotiis, ſe prohibiturum & ſubverſurum.*

Interim *S. Anſelmus* Roma in Angliam redux, *Henricum* Regem Serberiæ agentem convenit ; qui ipſum cum gaudio excepit, ac Inaugurationis maturationem ſuæ excuſavit, quòd ipſo, cujus juris erat, minimè expectato, illam perfici juſſiſſet. Tum *poſtulatus eſt Anſelmus, pro conſuetudine Anteceſſorum ſuorum, Regi Hominium facere, & Archiepiſcopatum de manu ejus recipere. Quibus cùm ille nequaquam ſe aut velle, aut poſſe aſſenſum præbere reſponderet, interrogantibus quare, ſtatim quid ſuper his, & quibuſdam aliis in Romano Concilio acceperit, manifeſta relatione innotuit ; itáque ſubinferens,*

Eadmerus lib. III. Hiſtoriæ Novorum.

Henrico I. Angliæ Regi in cauſa Inveſtiturarum S. Anſelmus reſiſtit.

» *ait :* Si Dominus Rex iſta ſuſcipere, & ſuſ-
» cepta ſervare voluerit, bene inter nos & firma
» pax erit. Sin autem, non video remanere meum
» in Anglia utile fore vel honeſtum ; præſertim
» cùm, ſi Epiſcopatus aut Abbatias dederit, pri-
» vari me penitus tam à ſui, quàm & eorum qui
» ſuſceperint, communione neceſſe ſit. Nec enim
» ea de cauſa Angliam redii, ut ſi ipſe Romano
» Pontifici obedire nolit, in ea reſideam. Unde
» quid velit, precor, edicat, ut ſciam quò me vertam. His auditis, graviter commotum eſſe Regem, *Eadmerus* teſtatur. *Grave quippe*, inquit, *ſibi viſum eſt Inveſtituras Eccleſiarum, & Hominia Prælatorum perdere ; Grave nihilominus Anſelmum à Regno ipſo nondum in Regno plenè confirmato, pati diſcedere. In uno ſiquidem videbatur ſibi quaſi dimidium Regni perdere : in alio verebatur, ne fratrem ſuum Robertum, qui tunc de Jeruſalem Normanniam redierat, Anſelmus adiret, & eum in Apoſtolicæ Sedis ſubjectionem deductum, quod facillimum factu ſciebat, Regem Angliæ faceret. De verbis igitur altrinſecus motis induciæ uſque Paſcha petitæ ſunt, quatenus utrinque Romam mitterentur, qui Decreta Apoſtolica in priſtinum Regni uſum mutarent : & interim Eccleſiis Angliæ in quo erant ſtatu manentibus, Anſelmus, redditis terris, quas Rex mortuus Eccleſiæ Cantuarienſi abſtulerat, ſuis omnibus reveſtiretur ; ſicque fieret, ut ſi à ſententia flecti Papa nequiret, totius negotii ſumma in eum, quo tunc erat, ſtatum rediret.* Annuit Anſelmus, ne pravæ de ſe ſuſpicionis anſam Regi præberet : quamvis hæc omnia fruſtra fore prævideret, nec Romanum Pontificem Deceſſorum ſuorum, ac Synodorum contra Inveſtituras Decreta deſtructurum. Quæ verò poſt hæc *Paſchalis II.* cum *Henrico* Rege, quid *S. Anſelmus* egerit, in iſtius Diſſertationis progreſſu ediſſeram.

III. Sedis Apoſtolicæ ac Synodorum Decretis *Philippus I.* Rex Francorum paruit, ſolemnem dimittens Inveſtituram, quæ annuli & baculi Paſtoralis traditione fiebat, liberáſque Epiſcoporum Electiones eſſe ſinens, quàmvis Regalium ſeu Feudorum, pro ſuo jure, Inveſtituram abſque hac ſolemnitate concederet, eorúmque ratione juramentum fidelitatis, non ſolemne hominium exigeret. Id conſtat ex *Yvone* Carnotenſi Epiſcopo, Epiſtola ſexageſima, ad Lugdunenſem Archiepiſcopum Sedis Apoſtolicæ Legatum *Hugonem* data. Præceperat ille *Yvoni* & Comprovincialibus Epiſcopis, ut à conſecratione *Daimberti* Senonenſis Archipræſulis electi abſtinerent duplicem ob cauſam : primam, quòd ſibi ante conſecrationem præſentari, ac ſubjectionem & obedientiam tanquam Primati profiteri deberet ; ſecundam, quòd Inveſtituram Epiſcopatus de manu Regis accepiſſet, contra Pontificum & Synodorum Decreta. Quòd primùm impedimentum ſpectat, reſpondet *Yvo*, ad illam Primati obedientiæ Profeſſionem Epiſcopos ante conſecrationem non teneri : nec jus iſtud in Senonenſi Provincia, aut in aliis, antiquitatem inſtituiſſe, vel conſuetudinem ſervaſſe. Quòd ſecundum attinet, *Daimbertum* Inveſtituram à Rege accepiſſe negat : quamvis conceſſio Epiſcopatus poſt canonicam electionem quovis modo à Rege facta, fidei vel religioni minimè obeſſet, cùm traditio baculi & annuli à Principibus, nullam ſacramenti ſpeciem gerat. Hujuſmodi Conceſſionem & Inveſtituram ab Eccleſia non eſſe improbatam, ſed ſolam Canonicarum Electionum oppreſſionem, & corporalem Inveſtituram per traditionem annuli & baculi, ab *Urbano II.* fuiſſe prohibitam ac damnatam. Octavam Synodum prohibuiſſe quidem Principibus, ne electioni, ad ejus opprimendam libertatem ſe immiſcerent, non verò ne Epiſcopatus, poſt legitimam electionem concederent. Parum autem referre quo ſigno fieret hujuſmodi conceſſio, cùm Reges nihil ſpirituale dare ſe perſuaſum habeant, ſed ſolam Feudorum poſſeſſionem, quæ Regibus accepta referri debet, qui munificentia ſua Eccleſias ditarunt. *Quod autem ſcripſiſti*, inquit, *prædictum Electum Inveſtituram Epiſcopatus de manu Regis accepiſſe, nec relatum nobis*

Sedis Apoſtolicæ ac Synodorum Decretis in cauſa Inveſtiturarum paruit Rex Chriſtianiſſ. Philippus I.

Yvo Carnotenſis Inveſtituras excuſat prout à Regibus Chriſtianiſſimis exercebantur.

bis ab aliquo qui viderit, nec cognitum. Quod tamen ſi factum eſſet, cùm hoc nullam vim Sacramenti generat, in conſtituendo Epiſcopo vel admiſſum, vel omiſſum, quid fidei, quid ſacræ Religioni officiat, ignoramus: Cum poſt Canonicam electionem Reges ipſos Apoſtolica Auctoritate à conceſſione Epiſcopatuum prohibitos minimè videamus. Legimus enim ſanctæ recordationis Summos Pontifices aliquando apud Reges pro Electis Eccleſiarum, ut eis ab ipſis Regibus concederentur Epiſcopatus ad quos electi erant, interceſſiſſe: aliquorum, quia conceſſiones Regum nondum conſecuti fuerant, conſecrationes diſtuliſſe. Quorum exempla ſuppoſuiſſemus, niſi prolixitatem Epiſtolæ vitaſſemus. Domnus quoque Papa Urbanus Reges tantùm à corporali Inveſtitura excludit, quantùm intelleximus, non ab electione, in quantum ſunt caput populi, vel conceſſione: Quamvis Octava Synodus ſolùm prohibeat eos intereſſe electioni, non conceſſioni. Quæ conceſſio ſive fiat manu, ſive nutu, ſive lingua, ſive virga, quid refert? Cum Reges nihil ſpirituale ſe dare intendant ſed tantùm aut votis petentium annuere, aut Villas Eccleſiaſticas, & alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent Eccleſiæ, ipſis Electis concedere. Unde Auguſtinus ſuper Joannem, Tract. VI. » Quo jure defendis Villas Eccleſiæ, divino, an humano? Divinum jus in Scripturis habemus, humanum in Legibus Regum. » Unde quiſque poſſidet quod poſſidet? Nonne » jure humano? Nam jure divino Domini eſt terra & plenitudo ejus. Jure humano dicitur, Hæc » villa mea eſt, hæc domus mea eſt, hic ſervus » meus eſt. Tolle jura Imperatorum, quis audet » dicere, Hæc villa mea eſt, meus eſt iſte ſervus, » mea eſt iſta domus? *Item:* Noli dicere, Quid » mihi & Regi? Quid tibi ergo & poſſeſſioni? Per » jura Regum poſſidentur poſſeſſiones. Dixiſti, » Quid mihi & Regi? Noli dicere poſſeſſiones » tuas, quia ad ipſa jura renuntiaſti humana, quibus poſſeſſiones poſſidentur.

Addit *Yvo Carnotenſis*, Hæc cùm æterna Lege ſancita non ſint, poſſe ab Eccleſia conniventibus oculis aſpici & tolerari, vel ſeveriùs emendari. *Quòd ſi hæc æterna lege ſancita eſſent, non eſſet in manu Præſidentium, ut ea in quibuſdam diſtrictè judicarent, in quibuſdam miſericorditer relaxarent, ipſis in honore accepto permanentibus, contra quos iſta loquuntur. Nunc verò quia ea illicita maximè facit Præſidentium prohibitio, licita quoque eorumdem pro ſua æſtimatione remiſſio; videmus nullos, aut penè nullos pro hujuſmodi tranſgreſſione damnatos, plurimos autem vexatos, plurimas Eccleſias ſpoliatas, plurima ſcandala exorta, diviſum Regnum & Sacerdotium, ſine quorum concordia res humanæ nec incolumes eſſe poſſunt, nec tutæ*, &c.

Altero momento probatur *Philippum I.* Francorum Regem *Urbani II.* & Synodorum ab eo celebratarum, Claromontanæ præſertim Decretis contra Inveſtituras paruiſſe; quòd nimirum *Paſchalis II. Urbani* Succeſſor in Gallias confugerit, *Ludovici Craſſi* Regis præſidium adversùs *Henricum V.* Imperatorem imploraturus, qui uſum Inveſtiturarum contra Pontificia & Synodica Decreta & Anathema pertinaciter retinebat. Quod ſanè *Paſchalis* non feciſſet, ſi Rex Galliarum tum temporis ſolemnem Inveſtituram, prout erat ab *Urbano II.* damnata, æquè ac ipſe Imperator, uſurpaſſet. Nec *Sugerius* Abbas *S. Dionyſii* in Vita *Ludovici Craſſi* colloquium *Paſchalis II.* cum Legatis Imperatoris approbaſſet, dicentis: *Si virgæ & annulo inveſtiatur, cùm ad Altaria ejuſmodi pertineant, contra Deum uſurpare: ſi ſacratas Corpori & Sanguini Dominico manus, Laici manibus gladio ſanguinolentis obligando ſupponant, Ordini ſuo & ſacræ Unctioni derogare.* Has, inquam, propoſitiones *Paſchalis II.* non approbaſſet *Sugerius Ludovico* Regi addictiſſimus, nec *cervicoſos* Imperatoris Legatos appellaſſet his obſiſtentes, ſi Rex Francorum adhuc Inveſtituram per annulum & baculum, ante electionem, immo ſine electione conceſſiſſet: ac Hominium ſolemne ab Epiſcopis & Abbatibus exegiſſet.

Denique concordia Regnum inter & Sacerdotium violata non eſt in Galliis, Inveſtiturarum occaſione, ut in Germania, ut teſtatur *Yvo Carnotenſis* Epiſtola ducenteſima trigeſima-octava ad Summum Pontificem Paſchalem. *Regnum*, inquit, *Francorum præ cæteris Regnis Sedi Apoſtolicæ ſemper fuit obnoxium: & idcirco quantùm ad ipſas Regias perſonas pertinuit, nulla fuit diviſio inter Regnum & Sacerdotium. Quod ergo hactenus cum pace & utilitate Eccleſiæ obſervatum eſt, humiliter petimus ut de cætero obſervetur, & Regni Francorum pax & Summi Sacerdotis, nulla ſubreptione diſſolvatur.* At veriſimile non eſt quòd tam fauſta Regni & Sacerdotii concordia conſervata fuiſſet, niſi Reges Francorum Decretis Pontificiis fuiſſent obſecuti, & Inveſtiturarum ſolemnem morem per traditionem annuli & baculi Paſtoralis dimiſiſſent. Ipſos tamen uſos ſemper fuiſſe jure ſuo approbandi electionem factam, & bona Eccleſiaſtica Electo concedendi; nec ipſis propterea negotium faceſſiviſſe Romanos Pontifices, colligitur ex Epiſtola CIV. *Yvonis Carnotenſis* ad *Paſchalem II.* data, in qua de *Galone* ad Epiſcopatum Bellovacenſem electo ita ſcribit: *Rex non vult electioni aſſenſum præbere, nec Electo bona Epiſcopalia dimittere.*

SCHOLION I.

Huic Articulo, pag. 505. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Affert quaſdam rationes pro Inveſtituris, quibus non reſpondet.*

R. De Inveſtituris hiſtoricè tantùm tracto, non Theologicè. Quid geſtum, dictum & ſcriptum ſit hac in cauſa, ſive pro Inveſtituris, ſive contra Inveſtituras, refero bona fide. Quod ab Eccleſia latum eſt ea de controverſia Judicium, veneror & amplector.

SCHOLION II.

Ad eumdem Articulum, pag. 512. hæc notant Religioſi Cenſores: *Excuſat Inveſtituras eo modo quo fiebant à Regibus Galliæ, relicta libertate electionis, data dumtaxat poſſeſſione temporalium: Quod verò detur baculo vel alio ſigno, parum intereſt, dum Rex non intendat conferre aliquid ſpirituale.*

R. Non ego ſolus excuſo: excuſat *Ivo* Carnotenſis Epiſcopus, ſanctiſſimus & doctiſſimus, Epiſtola LX. ad *Hugonem* Lugdunenſem Archiepiſcopum & Sedis Apoſtolicæ Legatum. *Ivonis* rationes & verba refero paginis ſequentibus, ſcilicet pag. 513. & 514.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores, pag. 514. Edit. primæ: *Poſſunt ea tolerari, quæ ſola lege humana prohibentur.*

R. Hæc Propoſitio vera eſt & innoxia. Ab eo enim qui legem condidit, vel cujus eſt ad legis obſervantiam cogere ſubditos, vel eam moderari aut remittere, poſſe tolerari ea quæ ſola lege humana prohibentur, certiſſimum eſt. Verùm nec ea Propoſitio legitur loco à RR. Cenſoribus notato. Sic tantum ego: *Addit Ivo Carnotenſis, Hæc cùm æterna lege ſancita non ſint, poſſe ab Eccleſia conniventibus oculis aſpici & tolerari, vel ſeveriùs emendari.* Ivonis Carnotenſis verba ſubjicio.

ARTICULUS VII.

Paſchalis II. Henricum I. Angliæ Regem ad Inveſtituras dimittendas compulit: Hominium verò ut ab Epiſcopis pro Feudis ſive Regalibus exigeret, ſecundùm Regni mores, prudenti Oeconomia permiſit.

Henrici I. Angliæ Regis ad Paſchalem II. legatio & S. Anſelmi literæ, rogantes ut Deceſſoris ſui Decreta contra Inveſtituras & hominia Epiſcoporum temperaret.

CUm Serberiæ inter *S. Anſelmum* & *Henricum I.* Angliæ Regem de mittendis utrinque nunciis pro Inveſtiturarum negotio conveniſſet, *S. Anſelmus* per ſuos ad *Paſchalem II.* his verbis reſcripſit (Epiſtola 11. Lib. IV.) *Quoniam de Sedis Apoſtolicæ Auctoritate pendent filiorum Eccleſiæ directiones, & conſilia: idcircò ad veſtræ Paternitatis recurro præceptum & conſilium... Mortuo Rege Guilelmo, cujus violentia per triennium exulavi ab Anglia, cum magno deſiderio ſum à Domino meo Rege Henrico, & à Principibus ejus, & ab Eccleſia Anglorum revocatus, & cum magno gaudio ſuſceptus. Qui poſtquam intellexerunt Inſtitutionem, quam audivi fieri in Romano Concilio à venerabilis memoriæ Prædeceſſore veſtro Papa Urbano, Ne ſcilicet aliquis ſuſciperet Inveſtituram Eccleſiæ de manu Laïci, & ut Epiſcopus vel Abbas homo ejus fieret: ſenſi & audivi quia nullo modo eam Rex & Principes ejus vellent ſuſcipere. Qua de re mihi neceſſarium veſtræ Celſitudinis conſilium expecto.*

Aliis etiam ad eundem Pontificem literas dedit, quibus ejus Sanctitatem rogavit, ut, ſi fas eſſet, Deceſſoris ſui contra Inveſtituras & Hominia Sententiam temperaret, ad fovendam Regnum inter & Sacerdotium concordiam. *Poſtquam*, inquit, *revocatus à Rege Angliæ qui nunc eſt, ad Epiſcopatum redii, oſtendi Decreta Apoſtolica, quæ in Romano Concilio præſens audivi, Ne ſcilicet Laïcus Inveſtituras Eccleſiarum daret, neque aliquis de manu ejus acciperet, aut pro hoc homo ejus fieret, nec aliquis hæc præſumentem conſecraret; qui verò hæc tranſgrederetur, excommunicationi ſancti Concilii ſubjaceret. Quod audientes Rex & Principes ejus, ipſi etiam Epiſcopi quanta mala hinc proceſſura, quid potiùs ſe facturos, quàm hæc Decreta ſuſcepturos acclamaverunt, gravor dicere; dicant Legati præſentes qui audierunt. Tandem in me converſi uno ſenſu omnes pariter affirmaverunt: Me poſſe extinguere omne malum, quod ex his Decretis proceſſerit, aſſeverant, ſi precibus Epiſcoporum meas vellem aſſociare, quatenus Celſitudini veſtræ placeret prædictam Sententiam mitigare. Quod ſi facere recuſarem, omne malum quod inde eveniret, mihi imputandum ſine ulla mea excuſatione judicarent. Ne igitur aliquid videar contemnere, aut meo ſolo ſenſu, vel propria voluntate quicquam facere, nec illos audeo non audire, nec de veſtræ Sanctitatis diſpoſitione aliquatenus volo exire. Servata igitur apud me reverentia & obedientia Sedis Apoſtolicæ, precor ut, quantum Dignitas veſtra ſecundùm Deum permittit, petitioni prædictæ, quam vobis Legati exponent, juxta ſapientiam veſtram condeſcendatis, & quid me jubeatis in hac re facere, quicquid futurum ſit, per Legatos præſentes certum me faciatis.*

Paſchalis II. in prohibendis Inveſtituris & hominiis Epiſcoporum invicta conſtantia.

Apud *Paſchalem II.* Eccleſiaſticæ libertatis defenſorem acerrimum, & Decretorum, quæ à ſuis Deceſſoribus & frequentibus Synodis contra Inveſtituras condita erant, tenaciſſimum, promovere nihil potuit *Henrici* Regis Legatio, nihil obtinere Epiſcoporum, & ipſius Archipræſulis *S. Anſelmi* preces. Regii Oratores has ad ejus Majeſtatem Pontificis Literas retulerunt: *Legationis tuæ verba, Fili Cariſſime, gratanter excepimus, ſed vellemus obedientiam promittentis. In quibus nimirum Sancta Romana Eccleſia illa in Regno tuo pollicebaris, quæ tempore patris tui habuerat, eos requirens honores, quos tempore Anteceſſorum noſtrorum pater tuus habuerat. Quæ profectò omnia grata in ſuperficie viderentur, interiùs requiſita, & Legati tui vocibus expoſita, gravia & vehementiſſima apparuerunt. Quærebas enim ut tibi Epiſcoporum Abbatumque per Inveſtituram conſtituendorum jus & facultas à Romana indulgeretur Eccleſia, & quod per ſe ſolum fieri omnipotens Dominus perhibet, hoc Regiæ poteſtatis fieret. Ait enim Dominus:* Ego ſum oſtium; per me ſi quis introierit, ſalvabitur. *Cùm autem Eccleſiæ oſtium Reges eſſe arrogant, fit profectò ut qui per eos Eccleſiam ingrediuntur, non Paſtores, ſed fures & latrones habeantur, eodem Domino dicente:* Qui non intrat per oſtium in ovile ovium ſed aſcendit aliunde, fur eſt & latro. *Et quidem ſi à nobis magnum aliquid tua Dilectio poſtularet, quod cum Deo, cum juſtitia, cum noſtri ordinis ſalute concedi poſſet, utique concederemus. Hoc verò tam grave, tam indignum eſt, ut nulla ratione Catholica id admittat Eccleſia. Faciliùs ad extrema qualibet B. Ambroſius cogi potuit, quàm Imperatori Eccleſiæ permittere poteſtatem. Reſpondit enim: Noli gravare te, Imperator, ut putes in ea quæ divina ſunt Imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere, ſed ſi vis diutiùs imperare, eſto Deo ſubditus. Scriptum eſt:* Quæ Dei Deo, quæ Cæſaris Cæſari. *Ad Imperatorem Palatia pertinent, ad Sacerdotem Eccleſiæ: publicorum tibi mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum. Quid tibi cum adultera? Adultera eſt enim, quæ non eſt legitimo conjugio copulata. Audis, ô Rex, adulteram Eccleſiam nuncupari, quæ non legitimè nupſerit. Eccleſiæ ſiquidem ſponſus unuſquiſque æſtimatur Epiſcopus... Si Eccleſiæ filius es, permitte matri tuæ legitimum ſortiri conjugium; ut non per hominem, ſed per Deum & hominem Chriſtum, legitimo ſponſo copuletur. Per Deum enim Epiſcopos eligi, cùm canonicè eliguntur, teſtatur Apoſtolus dicens:* Nec quiſquam ſibi ſumit honorem, ſed qui à Deo vocatur tanquam Aaron. *Et B. Ambroſius:* Meritò, *inquit*, creditur quòd divino eſſet electus judicio quem omnes poſtulaviſſent. *Et poſt pauca.* Ubi univerſorum poſtulatio congruit, dubitare nos non oportet, ibi Dominum Jeſum & voluntatis auctorem, & petitionis arbitrum fore, & ordinationis Præſulem, & largitorem gratiæ. *Præterea Propheta David ad Eccleſiam loquens ait:* Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii, conſtitues eos Principes ſuper omnem terram. *Eccleſia filios genuit, Eccleſia Principes ſtatuit.... Monſtruoſum profectò eſt, ut patrem filius generare, homo Deum creare debeat. Sacerdotes namque in Scripturis Sanctis Deos vocari, tanquam Dei Vicarios manifeſtum eſt... Propter hoc Sancta Romana Eccleſia & Apoſtolica per Prædeceſſores noſtros Regiæ uſurpationi & Inveſtituræ abominabili vivaciter obviare curavit, & graviſſimis perſecutionibus per Tyrannos affecta uſque ad tempora noſtra, non deſtitit. Confidimus autem in Domino, quoniam nec in nobis confidentiæ ſuæ virtutem Eccleſiæ Princeps Petrus & Epiſcoporum primus amittet. Porrò ſæcularium Poteſtatum & Regum in Eccleſia quod ſit officium, exponit Apoſtolus Paulus dicens:* Dei enim Miniſter eſt tibi in bonum. Non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim Miniſter eſt, vindex in ira ei qui malè agit.... *Inter iſta, Rex, nullius tibi perſuaſio profana ſurripiat, quaſi aut poteſtati tuæ aliquid diminuere, aut nos in Epiſcoporum promotione aliquid nobis velimus ampliùs vendicare. Immò ſi ab hoc propter Deum deſiſtas, quod contra Deum eſſe manifeſtum eſt, quod cum Deo nec tu exercere, nec nos concedere cum noſtra ſeu tua ſalute poſſumus, quicquid deinceps poſtulaveris, quod cum Deo poſſumus, libentiùs indulgebimus, & ho-*

nori

nori tuo, & ſublimationi propenſius inſiſtemus. Nec exiſtimes quod poteſtatis tua columen infirmetur, ſi ab hac profana uſurpatione deſiſtas. Immò tunc validiùs, tunc robuſtiùs, tunc honorabiliùs regnabis, cùm in Regno tuo divina regnabit auctoritas. Hanc *Paſchalis II.* Epiſtolam exhibet *Eadmerus* Lib. III. *Hiſtoriæ Novorum.*

Narrat idem auctor perpetuus *S. Anſelmi* comes, quomodo Rex ipſum ad Aulam vocavit, de negotio, quo de induciæ datæ fuerant, reſponſurum, atque *Exegit ab eo ut Homo ſuus fieret, & eos quibus Epiſcopatus vel Abbatias ſe daturum dicebat, pro more Anteceſſorum ſuorum conſecraret, aut terram ſuam ſine retractatione & feſtinanter exiret.* Anſelmum verò reſpondiſſe: *Dixi quemadmodum Romano Concilio interfuerim, quidque ibi à Sede B. Petri acceperim. Si ergo excommunicationi, cujus in hoc Regno Relator extiti, memet alicujus rei cauſa ſubjicio: cui, quæſo, deinceps adhærere potero, meo judicio excommunicatus? Nuncii hæc ipſa mutare directi, infecto negotio reverſi ſunt. Horum igitur quæ cum ſalute & honeſtate mea nequeo tranſgredi, me tranſgreſſorem fieri non videtur ſani conſilii. Rex repoſuit: Quid ad me? Uſus Anteceſſorum meorum nolo perdere, nec in Regno meo, qui meus non ſit, quemquam ſuſtinere.* Anſelmus his nequaquam turbatus, in Eccleſiam ſuam ſeceſſit, ad omnia pro Eccleſiæ Diſciplina & libertate, ac pro obedientia Sedi Apoſtolicæ debita, conſtanti animo perferenda paratiſſimus.

Haud multò poſt, amicas in ſpeciem pacificáſque Literas à Rege accepit, quibus eum rogabat ut ad ſe veniret, alio conſilio negotium Inveſtiturarum moderari volentem. Vvintoniam itaque cum aliis Epiſcopis ac Principibus, *Anſelmus* convenit; qui ab ipſo impetrarunt, ut novis datis induciis, novi Nuncii ſolertiores Romam mitterentur, qui Summo Pontifici denuntiarent, niſi à Sententia diſcederet, *Anſelmum* cum ſuis ex Anglia pulſum iri, ipſum verò *totius Regni ſubjectionem, & commodum quod inde ſingulis annis habere ſolebat*, Denarium ſcilicet S. Petri, *perditurum.* Miſſi ſunt à Rege tres Epiſcopi, ab *Anſelmo* Monachi duo. Romam ubi pervenere, Pontificem obteſtati ſunt ut auſteriorem Deceſſoris ſui temperando Sententiam, Anglicanæ Eccleſiæ paci proſpiceret, nec Regem erga Sedem Apoſtolicam bene affectum ſeveritate nimia, & pertinaci negatione Inveſtiturarum offenderet, atque ad extrema compelleret. Reſpondit propoſiti tenax Pontifex: *Se nec pro capitis ſui redemptione hoc facturum.* Dixitque indignabundus: *Decreta & Inſtitutiones Sanctorum Patrum, minis actus unius hominis diſſiparem?* Mox ad Regem *Henricum* Literas dedit, urbaniſſimas quidem, & paternum amorem ſpirantes, ſed ipſum vehementer urgentes ut Inveſtituras dimitteret: quin etiam Judicio Sancti Spiritus illarum uſum ipſi, ut & Principibus cæteris, interdicens. *Deſeruiſti*, inquit, *Fratris tui Regis impietatem, quam divino conſpicis Judicio terribiliter vindicatam, Eccleſias libertati reſtituiſti, Clerum honorare cœpiſti, & Cleri Principes Epiſcopos, immò in his Chriſtum Dominum venerari. Confidimus itaque quia uſque in finem eadem ſapies, & in eadem probitate perſiſtes; niſi ſunt aliqui perverſæ mentis homines, qui cor Regum, per Epiſcoporum & Abbatum Inveſtituras divinæ indignationi aptare conantur. Quorum in hac parte conſilia tanquam virus tibi ſunt vitanda, ne illum offendas per quem Reges regnant, & Potentes juſta decernunt. Quem profectò ſi propitium habueris, feliciter regnabis, poteſtatémque integram & divitias obtinebis. Quem ſi, quod abſit, offendis, non Procerum conſilia, non Militum ſubſidia, non arma, non divitiæ, ubi ſubvertere cœperit, poterunt ſubvenire. Porro in honore Domini, in Eccleſiæ libertate, nos familiares, nos adjutores habebis. Nec opineris quia quiſquam nos à tua divellet amicitia, ſi ab Inveſtituris abſtinueris, ſi honorem debitum, & libertatem à Domino inſtitutam Eccleſiæ conſervaveris. Eccleſiarum ſiquidem Inveſtituras nos Sancti Spiritus Judicio Regibus & Principibus, immò Laïcis omnibus interdicimus. Nec enim decet ut à filio mater in ſervitutem addicatur; ut Sponſum, quem non optavit, accipiat.*

Solennis illa Inveſtiturarum interdictio à *Paſchali II.* facta eſt in Synodo Lateranenſi anno milleſimo centeſimo ſecundo celebrata, de qua idem Pontifex in Epiſtola eodem tempore ad *S. Anſelmum* data ita ſcribit: *Qua de re in Synodo nuper ad Lateranenſe Conſiſtorium celebrata, Patrum noſtrorum Decreta renovavimus, ſancientes & interdicentes, ne quiſquam omnino Clericus de manu Laici Eccleſias, vel Eccleſiaſtica bona ſuſcipiat. Hæc eſt enim ſimoniacæ pravitatis radix, dum ad percipiendos honores Eccleſiæ, ſæcularibus perſonis inſipientes homines placere deſiderant. Idcirco Sanctorum Conciliorum veneranda majeſtas ſæcularium Principum poteſtatem ab Eccleſiaſticis electionibus decrevit arcendam: ut ſicut per ſolum Chriſtum prima in baptiſmo Eccleſiæ janua, ultima in morte vitæ aperitur æterna; ita per ſolum Chriſtum ovilis Chriſti Oſtiarius ſtatuatur, per quem Chriſti ovibus, non pro mercedibus ovium, ſed pro Chriſto ingreſſus & egreſſus ad vitam perducatur æternam..... Hæc ita doceas, ſicut ſcis tuo Primatui expedire.*

Paſchalis II. Inveſtituras in Synodo Lateranenſi prohibet.

Epiſcopis, qui à Rege, & Monachis, qui ab *Anſelmo* Romam directi fuerant, reverſis, Rex Principibus Londoniæ congregatis, *Anſelmum* per internuntios convenit, ut ſibi Conſuetudines Paternas non negaret, aut Regno excederet. Petiit ille ut Literæ Summi Pontificis, cùm ad Regem, tum ad ſeipſum, de præſenti negotio datæ legerentur: tum ſe, quantùm ſalvo officio & Sedis Apoſtolicæ reverentia, fas eſſet, ejus obtemperaturum Majeſtati. Conditionem, quoad Literas ad ſe datas, Rex eluſit. Palam perlectæ ſunt quæ ad *Anſelmum* directæ: Jamque Regem causâ cecidiſſe Procerum Conſeſſus exiſtimabat; cùm adulatores & mercenarii Epiſcopi, qui Romam Regis Oratores iverant, eam opinionem prohibuere, inſigni mendacio Principi gratificati, & Eccleſiæ libertatem nefariè prodentes. Aſſeruerunt quippe, ſe alia Romæ à Summo Pontifice verbis accepiſſe, quàm Literæ ad *Anſelmum*, vel etiam ad Regem directæ continerent. *Requiſitique*, inquit, *Eadmerus* Lib. III. Hiſtoriæ Novorum, *conteſtati ſunt in Epiſcopali veritate, Papam ipſum Regi verbis puris mandaſſe per ſe, Quoniam quamdiu in aliis vitam boni Principis ageret, de Eccleſiarum Inveſtituris æquanimiter illum toleraret, nec eum ullo excommunicationis vinculo necteret, ſi religioſas perſonas per dationem Virgæ Paſtoralis eis inveſtiret. Cur autem hanc tanti doni dignitatem ei per Chartæ inſcriptionem noluerit delegare, eam ferebant cauſam [illegible] videlicet, ne in aliorum notitiam Principum prolata, ipſi eam ſibi uſurparent, Romani Pontificis Auctoritate contemptâ.*

Adulatores Epiſcopi Eccleſiæ libertatem nefariè produnt.

Contra, qui miſſi fuerant ab *Anſelmo* Archipræſule, conteſtabantur Papam nihil cuilibet verbis mandaſſe, quod Literis aliquatenus adverſaretur: Quibus reponebant Epiſcopi, ſe clam illis alia egiſſe, palam alia. Inde orta inter Proceres diſſenſio. Quidam enim Scriptis ſigillo Summi Pontificis munitis, & Monachorum relationi credendum eſſe propugnabant: Alii verò trium Epiſcoporum aſſertionibus, quàm vervecum pellibus atramento denigratis, & plumbi maſſula oneratis, potiùs cedendum eſſe, *abjecto Monachellorum teſtimonio, qui, ubi ſæculo ſe abrenuntiare profeſſi ſunt,*

ſint, omne (inquiebant) *ſæcularis negotii teſtimonium perdiderunt.* Balduinus Monachorum primarius reſpondit, negotium iſtud ſæculare non eſſe. Præterea Literarum Apoſtolicarum teſtimonio ipſos convinci. Repoſuere fraudulenti Præſules: *Teſtimonium Monachorum contra Epiſcopos non recipimus, & ovinæ pellis reciperemus? Væ, væ* (dixerunt Viri Religioſi) *nonne & Evangelia pellibus ovinis inſcribuntur?* Tam pertinax contentio magnas in anguſtias *Anſelmum* conjecit. Grave namque videbatur Literis Apoſtolicis derogare fidem: Gravis aliunde ſcandali fomes, Antiſtitum relationem, in Epiſcopali veritate illam eſſe veram conteſtantium, adverſa fronte refellere. Literarum porrò à *Paſchali II.* ad *Anſelmum* ſcriptarum verba hæc erant: *Adverſus illam venenoſam ſimoniacæ pravitatis radicem, Eccleſiarum videlicet Inveſtituram, quàm validè, quàm robuſtè, quàm ſeverè Patres noſtri præteritis temporibus deviaverint, Sapientiæ tuæ ſatis eſt manifeſtum. Reverendæ in Chriſto memoriæ Prædeceſſoris noſtri Domini Urbani tempore apud Barum collecto venerabili Epiſcoporum & Abbatum ex diverſis partibus Concilio, in quo tua Religio & Nos ipſi interfuimus, ſicut qui nobiſcum aderant reminiſcuntur, in eamdem peſtem excommunicationis eſt prolata Sententia. Et nos eumdem cum Patribus noſtris Spiritum habentes, idem ſapimus, & eadem teſtamur.* Hæc Epiſtola data eſt Beneventi II. Idus Decembris MCII.

Rex Apoſtolicarum Literarum nulla prorſus habita ratione, faventibus & incitantibus ejus Majeſtatem Epiſcopis, regníque Proceribus, *Anſelmum* Archipræſulem urgebat, ut abſque ulla cunctatione *ſibi Hominium faceret, & eos quibus ſe daturum protinus Epiſcopatus dicebat, conſecraturum ſponderet, ſervata in omnibus Anteceſſorum conſuetudine.* Reſpondit *Anſelmus*, in hac Epiſcoporum & Literarum Apoſtolicarum varietate ac diſſenſione ſuius eſſe Romanum Pontificem conſulere, quàm in re tam ambigua præcipitare ſententiam. Tum qui Romam à Rege miſſi fuerant Epiſcopi, relationem ſuam conſtantiſſimè confirmarunt, ad omnia probanda ſe paratos conteſtati, appellato etiam Summi Pontificis teſtimonio. *Anſelmus* litem hoc in Conventu minimè finiendam diutius inpræſentiarum conteſtari nolens, ad Procerum ſententiam inclinatus eſt, atque in eorum gratiam ſpopondit, ſi Rex interim Inveſtituras Eccleſiarum daret, ſe licèt nec approbante, nec concedente, ſe nec danti, nec accipienti communionem ſubtracturum ſuam, donec reverſis Nunciis Romam deſtinandis, de Summi Pontificis voluntate certior factus eſſet. Se tamen ſic Inveſtitorum conſecraturum neminem, aut conſecrandi licentiam aliis conceſſurum. Sic utrinque ſopitâ ad tempus controverſiâ, Rex per dationem virgæ Paſtoralis duos è Clericis ſuis duobus Epiſcopatibus inveſtivit. Ita refert *Eadmerus* lib. III. *Hiſtoriæ Novorum.*

S. Anſelmi invicta conſtantia.

Anno milleſimo centeſimo-ſecundo, media pene Quadrageſima, *Henricus* Rex *Anſelmi* Archipræſulis iterum tentavit conſtantiam, miniſque frangere conatus eſt. Reſpondit ille Nuncios, quos ad Sedem Apoſtolicam miſerat, reverſos eſſe, Literáſque à Romano Pontifice retuliſſe, quas inſpici oporteret, ſi fortè Regis voluntati faverent, aut *Anſelmum* ipſum illi condeſcendere ſinerent. Se ambages hujuſmodi ultra non laturum *Henricus* repoſuit, finalem ſe velle ſententiam *Quid mihi*, inquit, *de meis cum Papa? Quæ Anteceſſores mei in hoc Regno poſſederunt, mea ſunt. Hæc ſi quis auferre mihi voluerit, quòd inimicus meus ſit, omnis qui me diligit, certiſſimè noverit.* Ad quæ intrepidus *Anſelmus*: *Nihil*, inquit, *eorum quæ ipſius eſſe ſcio, ipſi tollo, aut tollere volo. Verumtamen noverit, quod nec pro redemptione capitis mei conſentiam ei de iis quæ præſens audivi in Romano Concilio prohiberi, niſi ab eadem Sede Interdictorum abſolutionis Sententia prodeat, a qua conſtitutionis ipſorum vinculum prodiit.* Regis obſtinatio, *Anſelmi* conſtantia; illius impetus, iſtius fervor, Eccleſiæ, ipſique *Anſelmo* graviora mala portendebant. Proceres eorum præſenſione illachrymari; Eccleſia precibus ad Chriſtum fuſis ea deprecari. Interim Rex, minis ac imperio in preces converſis, *Anſelmum* urgere ut ipſe Romam pergat, &, quod alii nequivere, à Summo Pontifice impetrare ſatagat, *Ne ipſe perdendo ſuorum Jura Anteceſſorum, eis vilior fiat.* Inducias ad Paſcha uſque poſtulat Sanctus Archipræſul, ut audito Epiſcoporum, Regníque Primatum conſilio, conveniens det reſponſum.

S. Anſelmus Romam cum Regis Oratore proficiſcitur.

Celebrato Paſchate ad Aulam redit *Anſelmus*. Procerum Setentiam de præſenti negotio rogat. Ipſi perſuadent ut procurandæ cauſa pacis Romam ſe conferat cum Regis Oratore, ipſique preces Principis, & Regni negotia coram Summo Pontifice exponenti, teſtimonio ſuo, ſi vera dixerit, ſuffragetur. Annuit Sanctus Archipræſul, & profectionem maturat. Cauſa feſtinandi hæc fuit. Literas à *Paſchali II.* recèns acceperat, quarum lectionem Rex, nec per ſe, nec per Miniſtros audire voluit. Metuebat *Anſelmus*, ne Pontificis Reſponſa Epiſcoporum aſſertionibus contraria eſſent, & ne aliquos Abbates à Rege inveſtitos, & Epiſcopos qui ipſos inauguraverant, excommunicaſſet, à quorum communione ſi ſubtrahere ſe teneretur, magis inflammaretur præſens diſſidium, graviúſque ſcandalum oriretur. Pontificias quippe Literas nondum inſpexerat, cavens ne ſi fortè Rex, mutato conſilio, eas inſpiciendas requireret, ſigillóque excluſas reperiret, aliquid haberet quod earum auctoritati non injuriâ objicere poſſet. Has ob cauſas profectionem acceleravit prudentiſſimus Archipræſul, & ab Anglia ſolvit V. Kalendas Maii, anno MCIII.

Literas porrò *Paſchalis* Papæ non ante reſeravit, quàm Beccum perveniſſet. His Epiſcopos à Rege anno ſuperiori ad Sedem Apoſtolicam miſſos, mendacii & fraudis palam arguebat, damnabátque, longè ſe abfuiſſe aſſerens ab Inveſtituris ejus Majeſtati quoquo modo permittendis, quæ illicitæ prorſus eſſent, ac meritò damnatæ. Epiſcopos verò mendaces, & Eccleſiaſticæ libertatis, Regiæque ſalutis proditores excommunicabat, donec Eccleſiæ Romanæ, cui affinxerant, ſatisfacerent. Eos tandem qui intra memoratas inducias Inveſtituram a Rege, & ſecundùm ejus mandata, conſecrationem ab Epiſcopis acceperant, unà cum Conſecratoribus, à communione ſummovebat. Harum Literarum, quas *Eadmerus* Lib. III. *Hiſtoriæ Novorum* exhibet, referre verba operæ pretium exiſtimo.

Paſchalis II. excommunicat Epiſcopos qui ejus Sanctitati falſum Reſponſum affinxerant, necnon eos qui Inveſtituram à Rege interim acceperant, & eorum Ordinatores.

Paſchalis Epiſcopus Servus Servorum Dei, Anſelmo Cantuarienſi, venerabili Fratri & Coëpiſcopo: ſalutem & benedictionem. Suaviſſimas Dilectionis tuæ ſuſcepimus Literas, caritatis calamo ſcriptas. Neque enim aliud cartæ calamus indidit, quam quod de fonte caritatis intinxit. In his reverentiam devotionis tuæ complectimur, & perpendentes fidei tuæ robur, & piæ ſollicitudinis inſtantiam, exultamus, quia gratia Dei tibi præſtante auxilium, te nec minæ concutiunt, nec promiſſa ſuſtollunt. Dolemus autem, quia cùm Fratres noſtros Epiſcopos Legatos Regis Anglorum benignè ſuſcepiſſemus, quæ nec diximus eis, nec cogitavimus, redeuntes ad propria, retulerunt. Audivimus enim eos dixiſſe, quod ſi Rex in aliis bene ageret, Nos Inveſtituras Eccleſiarum

nec prohibere, nec factas excommunicare, & quòd ideo nolebamus cartæ committere nec ſub has occaſione & cæteri Principes in nos inclamarent. Unde Jeſum, qui renes & corda ſcrutatur, in animam noſtram teſtem inducimus, ſi ex quo hujus Sanctæ Sedis curam cœpimus gerere, hoc immane ſcelus vel deſcendit in mentem. Et hoc Deus avertat à nobis ut eſt, & non ſurrependo inſiciat nos, ut aliud habeamus ore promptum, aliud ore reconditum; cum contra mendaces Propheta imprecetur, dicens: Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa. *Si verò noſtro ſilentio pateremur Eccleſiam felle amaritudinis, & impietatis radice pollui, qua ratione poſſemus apud internum Judicem excuſari, cùm Dominus ſub ſpecie Sacerdotum dicat Propheta:* Speculatorem te dedi domui Iſraël: *Non bene cuſtodit urbem, qui in ſpecula poſitus, dum non obſiſtit, eam hoſtibus diripiendam exponit. Si ergo virgam Paſtoralitatis ſignum, ſi Annulum ſignaculum fidei tradit Laïca manus, quid in Eccleſia Pontifices agunt? Eccleſiæ honor atteritur, ſolvitur Diſciplinæ vigor, & omnis Religio Chriſtiana conculcatur; ſi quod novimus Sacerdotibus ſolis deberi, Laïca patiamur temeritate præſumi. Non eſt Laïcorum Eccleſiam tradere, nec filiorum matrem adulterio maculare. Jure ergo privandus eſt patrimonio, qui matrem polluit adulterio, nec meretur Eccleſiaſticæ benedictionis conſortium, qui eam impia infeſtatione inſequitur. Laïcorum enim eſt Eccleſiam tueri, non tradere. Ozias quidem cùm illicitum ſibi Sacerdotium vendicaret, lepra percuſſus eſt. Filii quoque Aaron, quia alienum ignem impoſuerunt, igne divino conſumpti ſunt. Alienum eſt ab Eccleſia, & à ſacris Canonibus eſt inhibitum, ne Principes & ſæculares viri Inveſtituras non ſolùm non dare, ſed nec electioni Epiſcoporum ſe audeant violenter inſerere. In Septima quippe Synodo, ut noſtis, ſcriptum eſt:* Sancta & univerſalis Synodus definivit, Neminem Laïcorum Principum, Potentumve ſemet inſerere Electioni Epiſcoporum, vel Promotioni eorum. *Si ergo filii Aaron, quia ignem alienum intulerunt, corporaliter puniti ſunt; iſti qui à Laïcis, à quibus alienum eſt, Eccleſiam ſuſceperunt, ſpirituali gladio feriuntur. Epiſcopos autem, qui veritatem in mendacio invocarunt, ipſa veritate, quæ Deus eſt, in medium introducta, à Beati Petri gratia, & à noſtra ſocietate excludimus, donec Romanæ Eccleſiæ ſatisfaciant, & reatus ſui pondus agnoſcant. Quicumque verò intra prædictas inducias Inveſtituram ſeu Conſecrationem acceperunt, à conſortio Fratrum & Ordinatores & Ordinatos alienos habemus: nec eis ad excuſationem deceptio ſufficit, quia & Propheta ab alio Propheta deceptus, nec ideo mortem evaſit.*

Henrici Anglorum Regis Orator à Paſchali II. auditur.

Romam ubi pervenit *Anſelmus*, à *Paſchali II.* perhonorificè ac peramanter ſuſceptus eſt. Cauſæ, propter quam advenerat, diſcutiendæ ac finiendæ dies conſtituta. In Sacrum Conſiſtorium intromiſſus Archipræſul Sanctiſſimus. Adfuit unà *Vvillelmus* Exonienſis Epiſcopus electus, homo facundus & vehemens, à Rege miſſus *Henrico*, ut Paternas Conſuetudines & uſus ipſi confirmari Auctoritate Apoſtolicâ obtineret. *Exponit ſtatum Regni, Regiámque in Romanos munificentiam, unde ampliori quadam & digniori præ cæteris ſublimitate ex Apoſtolicæ largitione Reges Anglorum probat antiquitus uſos, eaque re non ſolùm moleſtum & indecens fore huic ſuorum Anteceſſorum Jura perdere; verum etiam magno Romanis hoc ipſum damno futurum, ſi contingeret, & dum fortè locum recuperandi inventuri non eſſent, ab eis ſerò lugendum.* Vehemens hominis oratio pleróſque Romani Cleri Proceres ad favendum Anglorum Regi moverat. Silebat *Anſelmus*, Summus Pontifex attentas utrique parti aures præbens, momenta cauſæ tacitus expendebat, ut jus matura deliberatione diceret. Cujus ex ſilentio & Romanorum favore, certum omen victoriæ ſumens *Vvillelmus*, has in voces impetu erupit: *Quicquid hinc inde dicatur, volo norint quicumque aſſiſtunt, Dominum meum Regem Anglorum nec pro amiſſione Regni ſui paſſurum ſe perdere Inveſtituras Eccleſiarum.* Territum his minis Pontificem Inveſtituras Domino ſuo conceſſurum ſperabat. Sed terreri neſcius *Paſchalis*, contentiori voce reſpondit: *Si quemadmodum dicis, Rex tuus nec pro Regni amiſſione patietur Eccleſiarum donationes amittere: ſcias, ecce coram Deo dico, quia nec pro redemptione ſui capitis eas illi aliquando Paſchalis Papa impunè permittet habere.* Summo applauſu exceptum Pontificis Reſponſum eſt, omnibúſque hæc inſedit Sententia, ut & Regi reſponderetur quod illum ad bene agendum paulatim demulceret, & aliorum offenſam Principum exinde Roma non incurreret. *Itaque*, inquit Eadmerus, *Romanorum conſilio Papa nonnullos paternos uſus, interdictis omnino Eccleſiarum Inveſtituris, Regi conceſſit, eúmque ab excommunicatione quam Anteceſſorem ſuum feciſſe diximus, immunem ad tempus conſtituit, eis duntaxat, qui à manu ipſius Inveſtituras ſuſceperant, vel deinceps ſuſciperent, uſque ad dignam tanti reatus ſatisfactionem, pro ſervanda Eccleſiaſtici Diſciplinæ rigoris, ſub excommunicationis catena retentis. Satisfactionem ſanè Inveſtitorum cenſuræ ac diſpoſitioni Anſelmi Papa delegavit.* Causâ hoc pacto compoſitâ, Anſelmus Apoſtolica Benedictione, & Primatus Cantuarienſis confirmatione donatus, Roma diſceſſit. Paululum poſt ipſum moratus eſt *Vvillelmus*, ſimulatâ voti religione, quo ſe ad *S. Nicolai* corpus Bari venerandum obſtrinxiſſet: revera autem ut abſente *Anſelmo*, Summum Pontificem ad aliquid de Sententia remittendum adduceret. Sed ſpes cum fruſtrata eſt, nec aliud retulit quàm ſuaſorias Literas Regi deferendas, ne nihil egiſſe videretur. His Literis, ubi Regi ſoſpitatem, victorias, ac filium ex Regina conjuge recèns ſuſceptum gratulatus eſt Pontifex, his cum verbis peramanter urget, ut Inveſtituras dimittat: *Opportunum rati ſumus nunc tibi præcepta & voluntatem Dei validius inculcare, cùm amplioribus beneficiis Deo te plurimum perſpicis debitorem. Nos quoque divinis beneficiis benignitatem noſtram penes te ſociare optamus, ſed grave nobis eſt, quia id à nobis videris expetere, quod præſtare omnino non poſſumus. Si enim aut conſentiamus, aut patiamur Inveſtituras à tua Excellentia fieri, & noſtrum proculdubio, & tuum erit immane periculum. Quâ in re contemplari te volumus, quid aut non faciendo perdas, aut faciendo conquiras. Nos enim in prohibitione hac nihil ampliùs obedientiæ, nihil liberalitatis per Eccleſias nanciſcimur. Nec tibi debitæ Poteſtatis aut Juris ſubtrahere quicquam nitimur, niſi ut erga te Dei indignatio minuatur, & ſic tibi proſperæ cuncta contingant. Ait enim Dominus:* Honorificantes me honorificabo. Qui me autem contemnunt, erunt ignobiles. *Dices, Mei hoc Juris eſt. Non utique, non eſt Imperatorium, non eſt Regium, ſed Divinum. Solius illius eſt qui dixit:* Ego ſum oſtium. *Unde pro ipſo rogo te, cujus hoc munus eſt, ut ipſi hoc reddas. Ipſi dimittas, cujus amori etiam quæ tua ſunt debes. Nos autem cur tuæ obniteremur voluntati, cur obſiſteremus gratiæ, niſi Dei in hujus negotii conſenſu ſciremus voluntati obviare, gratiam amittere? Cur tibi quicquam negarem quod cuiquam eſſet mortalium concedendum, cùm beneficia de te ampliora ſumpſerimus? Perſpice, Fili Cariſſime, utrum decus an dedecus tibi ſit, quòd Sapientiſſimus ac Religioſiſſimus Anglicanorum Epiſcoporum Anſelmus Cantuarienſis Epiſcopus propter hoc tuo lateri adhærere, tuo veretur in Regno conſiſtere... Redi ergo, Fili Cariſſime, ad cor tuum, propter miſericordiam Dei, & propter amorem Unige-*

Paſchalis II. in negandis Anglorum Regi Inveſtituris firmus perſeverat.

niti

nibi deprecamur, revoca Paſtorem tuum, revoca Patrem tuum. Et ſi quid adverſùs te gravius geſſerit, ſiquidem Inveſtituras averſatus fueris, nos juxta voluntatem, quantùm cum Deo poſſumus, moderabimur. Datæ ſunt hæ Literæ Romæ IX. Kal. Decembris MCIII.

Diſſidium inter Angliæ Regem & S. Anſelmum, illi adverſùs Sedis Apoſtolicæ Decreta parere recuſantem, recrudeſcit.

Cùm Lugdunum perveniſſet *S. Anſelmus*, ipſi à *Vvillelmo de Vvarlevvaſt* Regis *Henrici* Oratore Majeſtatis ejus nomine prohibitum eſt ne in Angliam rediret, niſi Hominium ipſi præſtare, & Epiſcopatus vel Abbatias de manu ejus accipientibus communicare, eóſque conſecrare vellet. Cui hac in re cùm morem gerere ſe non poſſe conteſtaretur, Lugduni ſubſtitit. Rex auditis à *Vvillelmo* quæ Romæ geſta erant, *omnes reddi:us Archiepiſcopatus Cantuarienſis in ſuos uſus redigi præcepit.* Anno integro & quatuor menſibus Lugduni moratus eſt exul *S. Anſelmus* apud *Hugonem* illius civitatis Archiepiſcopum ſibi imprimis amicum. Abſente Archipræſule ſanctiſſimo, fœdam cernere erat in Anglia Chriſtianæ Diſciplinæ prolapſionem. Curiales, quibus nec electio Canonica, nec juſtitia ſuffragabatur, ad ſacras Dignitates promoveri, Eccleſias in ſervitutem redigi, opprimi pauperes, gemere viduas, rapi virgines, impunè nubere Sacerdotes. Tot malorum inundatio pios quoſdam impulit ut Regem adirent, ipſúmque rogarent ut ſanctum Archipræſulem revocaret. Optatiſſimum eſſe ſibi ejus reditum ſignificavit Henricus, *ſic tamen ut Paternarum Conſuetudinum nihil ſibi ab eo ulteriùs derogari, ullà ratione pateretur.* Interim novos Legatos Romam direxit, qui *Paſchalem II.* ad hoc deducere niterentur ut *Anſelmum* in Angliam redire, & Regiæ voluntati morem gerere juberet. At illi infecto negotio rediere.

Paſchalis II. Regis Conſiliarios, qui ad retinendas Inveſtituras ipſum impellebant, & Epiſcopos ab eo Inveſtitos à Communione removet ex Romanæ Synodi ſententia.

Anno MCV. quem duobus characteribus deſignat *Eadmerus*, quòd nempe ſecundus annus eſſet adventus *S. Anſelmi* Roma Lugdunum, & quòd *Galo* Pariſienſis Epiſcopus Roma redierit, *Paſchalis II.* Concilium Romæ celebravit, in quo excommunicavit Comitem de Mellento, & alios Regis Angliæ Conſiliarios, qui ipſum ad retinendas Inveſtituras impellebant, necnon eos qui ab ejus Majeſtate fuerant inveſtiti. Id diſcimus ex Epiſtola Pontificis ad *S. Anſelmum*, quam refert *Eadmerus* lib. IV. Hiſtoriæ Novorum. *In Concilio*, inquit, *nuper habito, ex communi Fratrum & Coëpiſcoporum ſententia deliberatum eſt, & Regis Conſiliarios, qui ad Inveſtituræ flagitium illum impellunt, & eos qui ab eo Inveſtiti ſunt, ab Eccleſiæ liminibus repellendos, quia de libera facere conantur ancillam. Quam nimirum Sententiam Nos Sancti Spiritus Judicio in Comitem de Mellento & ejus complices promulgavimus: & eamdem ipſam in eos qui ſunt Inveſtiti a Rege, ejuſdem Sancti Spiritus Judicio confirmamus. Regis verò Sententia ea ex cauſa dilata eſt, quia ſuos ad Nos Nuncios in præterito Paſchæ tempore debuit deſtinare.*

S. Anſelmus videns ſe fruſtra Romani Pontificis opem Lugduni præſtolari, nec aliud præter conſolatorias Literas Româ interdum recipere, fruſtra quoque ter ad Regem ſcripſiſſe pro rerum ſuarum recuperatione, ipſum Cenſuris Eccleſiaſticis ad juſtitiam compellere decrevit. Sed cum Comitiſſa Bleſenſis *Vvillelmi I.* filia, religioſiſſima fœmina, precata eſt ut fulmen terribile ſuſpenderet; ſéque pacis conciliatricem inter ipſum & Regem interpoſuit. Colloquium inter eos habitum eſt in Normannia, in Caſtro cui nomen *Aquila.* Rex ſanctum Archipræſulem maxima cum amicitiæ ſignificatione ſuſcepit, Eccleſiæ redditus in fiſcum redactos ipſi reſtituit, liberámque bonorum omnium ipſi permiſit fruitionem: annuit etiam ut in Angliam rediret, modò tamen nulli eorum qui à ſe Inveſtituras Eccleſiarum ſuſceperant, vel eos conſecrarant, communionem ſuam ſubtraheret. Quam conditionem, utpote Sedis Apoſtolicæ Decretis contrariam, accipere noluit *Anſelmus*, & in Francia manere maluit, donec Legati Romam ex condicto mittendi, reverſi fuiſſent. Rex ſe negotium maturaturum ſpopondit, effecturúmque ut in proxima Chriſti Nativitate in Angliam redux eſſet. Pace cum *Anſelmo* inita, ſibi gratulabatur. *Jam enim*, inquit Eadmerus, *multis in locis per Angliam, Franciam, atque Germaniam fama vulgaverat ipſum ab Anſelmo proximè excommunicandum, & idcirco ei, utpote Poteſtati adeo non amatæ, multa mala ſtruebantur, quæ illi à tanto Viro excommunicatò efficaciùs inferendæ putabantur. Quod ille ſciens, verſam à ſe Viri Sententiam magnificè lætabatur.* Hæc geſta ſunt anno tertio poſtquam *S. Anſelmus* Anglia exceſſerat, adeòque MCV. undecimo Kalendas Auguſti.

Oratorem Romam mittere diſtulit Rex *Henricus* aliis diſtentus negotiis, & poſt aliquot menſes data ad *S. Anſelmum* Remis agentem Epiſtola, moras excuſavit, rogans ut cum *Vvillelmo de Vvarlevaſt* Oratore ſuo *Balduinum de Tornaio* Romam dirigeret ad communem cauſam tractandam & finiendam. Ægerrimè tulit *Anſelmus* rem ita protrahi, nullúmque à Rege definitum conſtitui tempus infra quod Oratorem mitteret; quæ dilatio Anglicanæ Eccleſiæ detrimentum graviſſimum inferebat. Operæ itaque pretium duxit literis ejus Majeſtatem urgere, quas refert *Eadmerus* lib. IV. *Hiſtoriæ Novorum*, in quibus hæc inter alia: *Quod ſuppliciter me rogatis ut non mihi diſpliceat quòd Legatus veſter Romam mittendus tamdiu moratur: utique veſtram precem, quantùm in me eſt, contemnere non debeo; ſed cauſa magis Dei eſt, quàm mea; unde corde fideli & benigno animo vobis dico, quod tacere non debeo. Mihi quidem aliquid diſplicere niſi cùm propter Deum diſplicet, non eſt magnum; ſed diſplicere Deo aliquid, nullatenus eſt contemnendum. Utique non parùm diſplicet Deo Epiſcopum ſpoliari rebus ſuis, quod jam gratia Dei vobis inſpirante correxiſtis; ſed Epiſcopum ſegregari à ſuo Officio, & Eccleſiam à ſuo Epiſcopo, ſine cauſa quam Deus approbet, minùs grave judicatis. Expedit itaque animæ veſtræ ut ſatagatis, ut ego qualiſcunque ſim Epiſcopus Eccleſiæ, quam Deus Regiæ veſtræ Poteſtati cuſtodiendam commendavit, & Regno veſtro in pace veſtra celeriùs reſtituar, & mihi opportunitas utendi ſecundùm poſſibilitatem meam Officio, pro quo ibi poſitus ſum, diutiùs non impediatur. Valde quoque mihi timendum eſt, ne Deo diſpliceat, & me Dominus Papa juſtè reprehendat, quia poſtquam vos & ego ſimul convenimus apud caſtrum quod vocatur Aquila, in tam longo tempore non miſi illi Legatum noſtrum, per quem quid de tanta re inter nos factum, & quid agendum eſſet, cognoſceret, & ego ejus conſilium & juſſionem acciperem. Quapropter periculoſum eſt mihi diu expectare veſtrum Legatum, quem ante proximam Nativitatem Domini, ſicut in verbis veſtris intellexi, Romam rediturum ſperavi, præſertim cùm neſcio quo conſilio, quàve ratione nullum terminum modo mihi conſtituitis. Quoniam igitur plus mihi debet eſſe quòd ego Eccleſiæ mihi commiſſæ præſens eſſe nequeo, quàm de ulla terrena poſſeſſione; precor ut mihi aliquem proximum terminum nominetis per Literas veſtras, quando poſſim Legatum veſtrum Romam iturum expectare: quia ego non poſſum differre ultra proximam Nativitatem Domini quin meum Legatum mittam.*

Paſchalis II. negotium Inveſtiturarum pro Eccleſiæ Anglicanæ bono pacis componit.

Auditis Romæ Regis *Henrici* & *Anſelmi* Archiepiſcopi Legatis, *Paſchalis* Pontifex negotium Inveſtiturarum, quod Anglicanam diu turbarat Eccleſiam compoſuit, *Urbani* Deceſſoris ſui Senten-

 tiam

tiam temperando, & *Anſelmo* permittendo ut eos qui à Rege Inveſtituras acceperant, aut Inveſtitos conſecrarant, aut Hominia fecerant, in communionem, præmiſſa ſatisfactione ſuſciperet, ac nondum conſecratos, niſi aliud obeſſet impedimentum, inauguraret. Regi verò ut Hominia fierent ſecundùm Regni conſuetudinem, permiſit, modò ſolennem Inveſtituram per Annulum & Baculum dimitteret. Iſta diſcimus ex Literis *Paſchalis II.* ad *S. Anſelmum* ſcriptis, quibus & Regis obedientiam ipſi gratulatur, & quomodo cauſam communionis finierit Regiæ voluntati nonnihil condeſcendendo, certiorem ipſum facit. *Quòd autem*, inquit, *& Regi, & iis qui obnoxii videntur adeo condeſcendimus, eo affectu & compaſſione factum noveris, ut eos, qui jacebant, erigere valeamus. Qui enim ſtans jacenti ad ſublevandum manum porrigit, nunquam jacentem eriget, niſi & ipſe curvetur. Cæterùm quamvis caſui propinquare inclinatio videatur, ſtatum tamen rectitudinis non amittit. Te autem, Frater in Chriſto venerabilis & cariſſime, ab illa prohibitione, ſive, ut tu credis, excommunicatione abſolvimus, quam ab Anteceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Urbano Papa adverſus Inveſtituras aut Hominia factam intelligis. Tu verò eos qui Inveſtituras acceperunt, aut Inveſtitos benedixerunt, aut Hominia fecerunt, cum ea ſatisfactione, quæ tibi per communes Legatos, Vuillelmum & Balduinum, viros Fideles ac veridicos ſignificamus, Domino cooperante, ſuſcipito, & eos vice noſtræ auctoritatis abſolvito, quos vel ipſe benedicas, vel a quibus volueris, benedici præcipias, niſi aliud in eis fortè repereris, propter quod a ſacris honoribus ſint repellendi.... Si qui verò deinceps, præter Inveſtituras, Eccleſiarum Prælationes aſſumpſerint, etiamſi Regi Hominia fecerint, nequaquam ob hoc à benedictionis munere arceantur, donec per omnipotentis Domini gratiam ad hoc omittendum cor Regium tuæ prædicationis imbribus molliatur. Præterea ſuper Epiſcopis, qui falſum, ut noſti, a nobis rumorem retulerunt, cor noſtrum vehementiùs aggravatur, quia non ſolùm nos læſerunt, ſed multorum ſimplicium animas deceperunt, & Regem adverſùs caritatem Sedis Apoſtolicæ impulerunt. Unde & inultum eorum flagitium, Domino cooperante, non patimur. Verumtamen quia Filii noſtri Regis inſtantia pro eis nos pulſat attentiùs, etiam ipſis communionis tuæ participium non negabis, donec veniendi ad nos præceptum accipiant.*

> Sacri Regiminis Regula. Caritas & prudentia remittere aliquid de Canonica ſeveritate interdum ſuadent.

> Rex Henricus cum S. Anſelmo concordiam init. & Paſchalis II. Decretis morem gerit.

Anno MCVI. in Feſto Aſſumptionis *B. Mariæ*, Rex *Henricus* Beccum ſe contulit, ibique cum *S. Anſelmo* collocutus, *Eccleſias Angliæ*, quas *Vuillelmus Rex* Frater ſuus *ſub cenſum primus redegerat, liberas ab eadem exactione in manus Anſelmi reddidit. Et ſe de ipſis, dum viveret, nihil accepturum, quandiu eſſent ſine Paſtore, promiſit.* Omnes præterea redditus Archiepiſcopatus, exulante *Anſelmo* perceptos, ſe reſtituturum, ut primùm in Angliam redux eſſet, dato vadimonio pollicitus eſt. De aliis denique capitibus Eccleſiæ jura ac libertatem ſpectantibus inter ipſos convenit, *Eadmero* teſte: Moxque in Angliam *S. Anſelmus* reverſus eſt.

Anno MCVII. Kalendis Auguſti, *Conventus Epiſcoporum, Abbatum, Procerum Regni, Londoniæ in Palatium Regis factus eſt. Et per tres continuos dies, abſente Anſelmo, inter Regem & Epiſcopos ſatis actum de Eccleſiarum Inveſtituris, quibuſdam ad hoc nitentibus ut Rex eas faceret more Patris ac Fratris ſui, non juxta præceptum & obedientiam Apoſtolici. Nam Papa in Sententia quæ exinde promulgata fuerat, firmus ſtans, conceſſerat Hominia quæ Urbanus Papa æque ut Inveſtituras interdixerat, ac per hoc Regem ſibi de Inveſtituris conſentaneum fecerat. Dehinc præſente Anſelmo, aſtante multitudine, annuit Rex & ſtatuit, ut ab eo tempore in reliquum nunquam per dationem Baculi Paſtoralis, vel Annuli, quiſquam Epiſcopatu vel Abbatia per Regem vel quamlibet Laicam manum inveſtiretur in Anglia; concedente quoque Anſelmo ut nullus in Prælationem electus, pro Hominio quod Regi faceret, Conſecratione ſuſcepti honoris privaretur. Quibus ita diſpoſitis, pene omnibus Eccleſiis Angliæ, quæ ſuis erant Paſtoribus diu viduatæ, per conſilium Anſelmi ac Procerum Regni, ſine omni Virgæ Paſtoralis aut annuli Inveſtitura, Patres a Rege ſunt Inveſtiti.* Verba ſunt *Eadmeri* lib. IV. *Hiſtoriæ Novorum.*

Poſt aliquot menſes, Rex *Henricus* Angliæ ſolicitè percontabatur quomodo *Paſchalis* Papa erga Germaniæ Regem *Henricum* V. ſe gereret in cauſa Inveſtiturarum; & æmulatione ductus, ægrè ferebat quod Inveſtituras impunè concedere ſineretur; Pontificem accuſabat acceptionis perſonarum; ſeque reſumpturum, quas dimiſerat, minabatur. Qua de re *Paſchalem* certiorem fecit *S. Anſelmus* datis ad ipſum Literis. *Rex Angliæ conqueritur*, inquit, *quod ſuſtinetis Regem Teutonicum dare Inveſtituras Eccleſiarum ſine excommunicatione, & ideo minatur ſine dubio ſe reſumpturum ſuas Inveſtituras, quoniam ille ſuas tenet in pace. Videat igitur Prudentia veſtra ſine dilatione quid inde agere debeatis, ne quod tam bene ædificaſtis, irrecuperabiliter deſtruatur. Rex enim noſter diligenter inquirit, quid de illo Rege facitis.* Reſpondit Pontifex datis ad Anſelmum Literis: *Quod ſignificaſti, ſcandalizari quoſdam, quòd Regem Teutonicum dare Inveſtituras Eccleſiarum toleramus: nec toleraſſe nos aliquando, nec toleraturos ſcias. Expectavimus quidem ut ferocia Gentis illius edomaretur. Rex verò ſi in paternæ nequitiæ tramite perſeveraverit, Beati Petri gladium, quem jam educere cepimus, proculdubio experietur.* Has Epiſtolas exhibet *Eadmerus* lib. IV. *Hiſtoriæ Novorum*; quo ab Auctore *S. Anſelmi* diſcipulo & comite individuo, totam rerum hac in cauſa Inveſtiturarum in Anglia geſtarum ſeriem accepimus. Legi poſſunt & *Vuillelmus Malmeſburienſis* lib. I. de Geſtis Pontificum Anglorum, in Archiepiſcopis Dorobernenſibus, & *Rogerius de Hoveden* Parte I. Annalium, in *Henrico I.* Quòd enim ſingulare nihil habeant, ſed quicquid ea de cauſa ſcripſere, ex *Eadmero* hauſerint, ideo ab illorum verbis referendis abſtinui.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 521. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hæc verba notant: *Pertinax Romani Pontificis negatio.*

R. Verbum iſtud, *Pertinax*, non eſt meum, ſed Epiſcoporum Angliæ, ab Henrico I. Rege Romam miſſorum ad Paſchalem II. in cauſa Inveſtiturarum. *Pontificem obteſtati ſunt* (inquam) *ut auſteriorem Deceſſoris ſui temperando ſententiam, Anglicanæ Eccleſiæ paci proſpiceret, nec Regem erga Sedem Apoſtolicam bene affectum ſeveritate nimia & pertinaci negatione Inveſtiturarum offenderet, atque ad extrema compelleret. Reſpondit propoſiti tenax Pontifex*, &c. Paſchalem II. ex me ipſo verbiſque meis loquens, non pertinacem, ſed *tenacem propoſiti*, id eſt, conſtantem Pontificem voco, quo ſenſu ab omnibus qui Latinè loqui ſciunt, uſurpantur hæ voces, ut patet ex illo Horatii: *Juſtum & tenacem propoſiti virum*, &c.

ARTICULUS VIII.

Paſchalis II. Inveſtituras in Concilio Guaſtallenſi damnavit.

ANno milleſimo centeſimo-ſexto, XI. Kalendas Novembris, *Paſchalis II.* Pontifex Maximus Guaſtallæ, quæ Villa eſt in Longobardia ad ripam Padi fluminis, Synodum cum diverſarum Provinciarum Epiſcopis celebravit, præſentibus etiam *Henrici V.* Germaniæ Regis Legatis. Cujus Synodi *Domnizo* Presbyter in Vita Magnæ Comitiſſæ *Mathildis*, & *Conrardus* Urſpergenſis Abbas in Chronico, meminerunt. Ex *Cencii Camerarii* MS. Codice Vaticano edita eſt. In ea verò poſt ſanctionem de Epiſcopis & Clericis in ſchiſmate ordinatis in ſuis Ordinibus ſuſcipiendis, diſpenſatione ob Chriſtianam pacem neceſſaria, celebre contra Inveſtituras Decretum editum eſt his verbis conceptum: *Jamdiu à pravis hominibus, tam Clericis quàm Laicis, Catholica eſt Eccleſia conculcata: unde plura temporibus noſtris ſchiſmata & hæreſes emerſerunt. Nunc autem per Dei gratiam hujus nequitiæ deficientibus Auctoribus, in ingenuam libertatem reſurgit. Unde providendum ut horum ſchiſmatum cauſæ penitus abſcindantur. Patrum ergo noſtrorum Conſtitutionibus, conſentientes, Eccleſiarum Inveſtituras a Laïcis fieri omni modo prohibemus. Si quis autem hujus Decreti temerator extiterit, tanquam maternæ injuriæ reus, Clericus quidem ab ejuſdem Dignitatis conſortio repellatur, Laïcus verò ab Eccleſiæ liminibus arceatur.*

ARTICULUS IX.

Catalaunum ad Matronam Chalons, ſur Marne, in Campania, urbs Epiſcop. ſub Metropoli Remenſi.

Inter Paſchalem II. & Henrici Germaniæ Regis Legatos Colloquium de Inveſtituris Catalauni in Gallia habitum eſt. Deinde Concilium Trecis ab eodem Pontifice celebratum, in quo Inveſtitura iterum proſcripta.

DEcreverat *Paſchalis II.* in Germaniam poſt Synodum Guaſtallenſem proficiſci, ut Eccleſiæ ſtatum componeret, ſed ob inſidias Germanorum, quibus ſuum contra Inveſtituras Decretum odioſum prorſus fore monitus eſt, in Gallias *ad Philippum* & *Ludovicum* Reges ſe conferre ſatius duxit, quorum tuitionem contra *Henricum* Germaniæ Regem flagitaret. Ita refert Abbas Urſpergenſis in Chronico ad annum milleſimum centeſimum ſeptimum. *Suggerentibus quibuſdam*, inquit, *quòd non facilè gens noſtra Decretum illud recipiat, quod quamlibet Inveſtituram Eccleſiaſticam Laïcis à manibus vetat; necnon & animoſum cor Regis adoleſcentis, quod nondum per omnia Dominico jugo ſit habile; hæc, inquam, multaque id genus Vir Dei conſiderans, necdum ſibi oſtium Germanicis in partibus apertum eſſe cum gemitu pronuntians, profectionem ſuam cum Hiſpaniarum Legatis per Burgundiam ad Gallias convertit, & Natalis Dominici gaudium ſua præſentia Cluniacenſibus multùm ampliavit. Inde ſecedens, ab univerſis finium illorum Eccleſiis, ut verè Chriſti diſcipulus & Apoſtolorum Vicarius, ingenti honore ſuſcipitur, dignâ reverentiâ tractatur, non aliter quàm legifer de cœlo miſſus, auditur.*

Paſchalis II. in Gallias venit, conſilium & auxilium contra Germaniæ Regem in negotio Inveſtiturarum quæſiturus.

De adventu *Paſchalis* Papæ in Gallias, deque rebus ibi geſtis, ac de Colloquio Catalaunenſi, teſtem oculatum audiamus *Sugerium* Sandionyſianum tunc Monachum, ac deinde Abbatem, in Vita *Ludovici Groſſi* Regis cap. IX. Venerandæ, inquit, memoriæ Univerſalis & Summus Pontifex *Paſchalis* ad partes Occidentales cum multis & ſapientiſſimis viris Epiſcopis & Cardinalibus, & Romanorum Nobilium comitatu, venit ut Regem Francorum, & filium Regem deſignatum Ludovicum, & Eccleſiam Gallicanam conſuleret ſuper quibuſdam moleſtiis, & novis Inveſtituræ Eccleſiaſticæ querelis, quibus eum & infeſtabat, & magis infeſtare minabatur Henricus Imperator, vir affectus paterni, & totius humanitatis expers, qui & genitorem Henricum crudeliſſimè perſecutus exheredavit: & ut ferebatur, nequiſſima captione tenens, inimicorum verberibus & injuriis ut Inſignia Regalia, videlicet coronam, ſceptrum, & lanceam ſancti Mauritii redderet, nec aliquid in toto Regno proprium retineret, impiiſſimè coëgit. Equidem deliberatum eſt Romæ propter Romanorum conductitiam perfidiam, de præfatis, imò de omnibus quæſtionibus, tutius Regis, & Regis filii, & Eccleſiæ Gallicanæ in Francia, quam in Urbe diſceptare naufragio. Venit itaque Cluniacum, à Cluniaco ad Charitatem, ubi celeberrimo Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & Monaſtici Ordinis Conventu eidem nobili Monaſterio ſacram Dedicationis impoſuit. Affuerunt & nobiliores Regni Proceres, inter quos & Dapifer Regis Franciæ nobilis Comes de Rupeforti Domino Papæ miſſus occurrit, ut ei tanquam Patri ſpirituali, per totum Regnum, ejus beneplacito deſerviret. Cui Conſecrationi & nos ipſi interfuimus, & contra Dominum Epiſcopum Pariſienſem Galonem, multis querimoniis Eccleſiam B. Dionyſii agitantem, in conſpectu Domini Papæ viriliter ſtando, aperta ratione & Canonico Judicio ſatisfecimus. Cúmque Turonis apud S. Martinum, ut mos eſt Romanus, Phrygium ferens, *Lætare Jeruſalem*, celebraſſet, ad venerabilem B. Dionyſii locum, tanquam ad propriam B. Petri Sedem, benevolus & devotus devenit. Qui glorioſè & ſatis Epiſcopaliter receptus, hoc unum memorabile, & Romanis inſolitum, poſteris reliquit exemplum, quòd nec aurum, nec argentum, nec pretioſas Monaſterii margaritas, quod multùm timebatur, non tantùm non affectabat, ſed nec reſpicere dignabatur. Sanctorum Pignoribus humillimè proſtratus, lachrymas compunctionis offerebat, holocauſtum ſeipſum Domino & Sanctis ejus toto animo inferebat, & ut de veſtimentis Epiſcopalibus B. Dionyſii ſanguine madefactis ad patrocinandum aliqua ei daretur portiuncula, ſuppliciter exoravit: *Ne diſpliceat*, inquiens, *ſi de veſtimentis ejus nobis vel parum reddideritis, qui eum vobis Apoſtolatu Galliæ inſignitum abſque munere deſtinavimus.* Occurrit itaque ei ibidem Rex Philippus, & Dominus Ludovicus filius ejus gratanter & votivè, amore Dei Majeſtatem Regiam pedibus ejus incurvantes, quemadmodum conſueverunt ad ſepulchrum Piſcatoris Petri Reges ſubmiſſo diademate inclinari. Quos Dominus Papa manu erigens, tanquam devotiſſimos Apoſtolorum filios ante ſe redire fecit. Cum quibus de ſtatu Eccleſiæ ut ſapiens ſapienter agens, familiariter contulit; eóſque blandè demulcens, B. Petro, ſibíque ejus Vicario ſupplicat opem ferre, Eccleſiam manu tenere, Tyrannis, & Eccleſiæ hoſtibus, & potiſſimùm Henrico Imperatori audacter reſiſtere. Qui amicitiæ, auxilii, & conſilii dextras dederunt, Regnum expoſuerunt, & qui cum eo Catalaunum

Colloquium Catalaunenſe in cauſa Inveſtiturarum.

Catalaunum Imperatoris Legatis occurrere feſtinent, Archiepiſcopos, & Epiſcopos, & Abbatem S. Dionyſii Adam, cum quo & nos fuimus, conjunxerunt. Ubi cùm Dominus Papa aliquantiſper demoraretur, ex condicto ipſi Imperatoris Henrici Legati non humiles, ſed rigidi & & contumaces, cùm apud Sanctum Memmium * hoſpitia ſuſcepiſſent; relicto inibi Cancellario Alberto, cujus oris & cordis unanimitate ipſe Imperator agebat, ceteri ad Curiam multo agmine, multo faſtu, ſummè phalerati devenerunt. Hi ſiquidem erant Archiepiſcopus Treverenſis, Epiſcopus Halberſtatenſis, Epiſcopus Monaſterienſis, Comites quamplures, & cui gladius ubique præferebatur Dux Vvelſo, vir corpulentus, & tota ſuperficie longi & lati admirabilis & clamoſus: qui tumultuantes magis ad terrendum, quàm ad ratiocinandum miſſi viderentur. Singulariter & ſolus Treverenſis Archiepiſcopus, vir elegans & jucundus, eloquentiæ & ſapientiæ copioſus, Gallicano coturno exercitatus, tacitè peroravit, Domino Papæ & Curiæ ſalutem & ſervitium ex parte Domini Imperatoris deferens, ſalvo jure Regni. Et proſequens de Mandatis: *Talis eſt*, inquit, *Domini noſtri Imperatoris, pro qua mittimur, cauſa. Temporibus Anteceſſorum noſtrorum Sanctorum & Apoſtolicorum virorum, Magni Gregorii & aliorum, hoc ad Jus Imperii pertinere dinoſcitur, ut in omni Electione hic ordo ſervetur, antequam Electio in palam proferatur, ad aures Domini Imperatoris perferre, &, ſi perſonam deceat, * aſſenſum ab eo antè factam electionem aſſumere: deinde in Conventu, ſecundùm Canones, petitione populi, electione Cleri, aſſenſu Honoratoris * proferre; conſecratum liberè nec ſimoniacè ad Dominum Imperatorem pro Regalibus, ut Annulo & Virga inveſtiatur, redire, Fidelitatem & Hominium facere. Nec mirum, etenim Civitates & Caſtella, Marchias, Thelonea, & quæque Imperatoriæ Dignitatis, non aliter debere occupare. Si hæc Dominus Papa ſuſtineat, proſperè & bona pace Regnum & Eccleſiam ad honorem Dei inhærere.* Super his igitur Dominus Papa conſultè Oratoris Epiſcopi Placentini voce reſpondit: *Eccleſiam pretioſo Jeſu Chriſti Sanguine redemptam & liberam conſtitutam, nullo modo iteratò ancillari oportere. Si Eccleſia eo inconſulto, Prælatum eligere non poſſit, caſſata Chriſti morte ei ſerviliter ſubjacere: ſi virga & annulo inveſtiatur, cùm ad Altaria ejuſmodi pertineant, contra Deum ipſum uſurpare: ſi ſacratas Dominico Corpori & Sanguini manus Laïcis manibus gladio ſanguinolentis obligando ſupponant, Ordini ſuo & ſacræ unctioni derogare.* Cùmque hæc & his ſimilia cervicoſi audiſſent Legati, Teutonico impetu frendentes tumultuabant, & ſi tutò auderent, convitia eructarent, injurias inferrent. *Non hic*, inquiunt, *ſed Romæ gladiis determinabitur querela.* Verùm Papa quamplures viros approbatos & peritos ad Cancellarium miſit, qui eum ſuper his compoſitè & placidè convenirent, & audirentur & audirent, & ad pacem Regni cum operam dare obnixè exorarent. Hæc *Sugerius*, quæ geſta ſunt anno milleſimo centeſimoſeptimo.

* S. Menge.

* Id eſt ſi perſona grata ſit Regi.

* forſan, Honoratorum.

Trecenſe Concilium contra Inveſtituras a Paſchali II. celebratum.

Subdit de Concilii Trecenſis celebratione: *Quibus recedentibus, Dominus Papa Trecas venit, diu ſubmonitum Univerſale Concilium honorificè celebravit; & cum amore Francorum, qui multùm ſervierant, & timore & odio Teutonicorum, ad S. Petri Sedem proſperè remeavit.* In eo Concilio *Paſchalem II.* Deceſſorum ſuorum Decreta contra Inveſtituras confirmaſſe teſtatur Abbas Urſpergenſis. *Circa Aſcenſionem Domini*, inquit, *Concilium non modicum apud Trecas habuit, ubi inter multa, quæ pro tempore & neceſſitate corrigenda erant, correxit; Sententiam de liberâ Paſtorum electione, & de coercenda Laïcorum in Eccleſiaſticas Dignitates præſumptione, juxta Prædeceſſorum ſuorum Decreta promulgavit.* Addit, *Henricum* Regem Legatos ad Summum Pontificem miſiſſe, *per quos, tam ipſi, quàm univerſa Synodo poteſtatem conſtituendorum Epiſcoporum Privilegiis Apoſtolicis Carolo Imperatori conceſſam notificaret. Super qua quæſtione, quia in alieno Regno quicquam diffiniri Henricus non patitur, inducias ſibi totum ſequentis anni ſpatium Romam veniendi, & eamdem cauſam generali Concilio ventilandi, concedunt.*

ARTICULUS X.

Paſchalis II. in Italiam redux Inveſtituras iterum iterùmque damnavit, in Synodis Beneventana, & Romana.

Concilium Beneventanum, à *Paſchali II.* menſe Octobri anni milleſimi centeſimi octavi celebratum, *Petrus Diaconus* lib. IV. Chronici Caſſinenſis, cap. XXXV. commemorat: *In quo, Prædeceſſorum veſtigia ſecutus, conſtituit; ut ſi quis Eccleſiaſtica Beneficia de manu Laïcorum acciperet, uterque communione privaretur, & qui ſcilicet daret, & qui acciperet.*

Anno milleſimo centeſimo decimo, alteram Synodum Romæ in Eccleſia Lateranenſi ab eodem Pontifice III. Nonas Martii celebratam refert Chronicon *Sancti Petri Vivi* Senonenſis eo, quod editum eſt, auctius; in qua iſtud contra Inveſtituras Decretum editum eſt: *Conſtitutiones ſanctorum Canonum ſequentes, ſtatuimus, ut quicumque Clericorum ab hac hora Inveſtituram Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticæ Dignitatis de manu Laici acceperit, & qui ei manum impoſuerit, gradus ſui periculo ſubjaceat, & communione privetur. Si quis ergo Principum, vel aliorum Laïcorum, diſpoſitionem ſeu donationem rerum ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum ſibi vendicaverit, ut ſacrilegus judicetur. Clerici verò ſeu Monachi, qui eas per illorum poteſtatem ſuſceperint, excommunicationi ſubjaceant. Sunt præterea quidam, qui vel violentia, vel favore, non permittunt Eccleſias regulariter ordinari: Hos etiam decernimus ut ſacrilegos judicandos. Qui verò Eccleſias eorum violentia, vel poteſtativo favore ſuſceperint, excommunicationi ſubjiciantur.* Germaniæ Rex Inveſtituram per dationem Annuli & Baculi, diſpoſitionem & donationem rerum Eccleſiaſticarum vacante Sede; & auctoritatem conſtituendi Epiſcopos abſque Canonica Electione, vel inclinandi, quò vellet, Electorum ſuffragia, uſurpabat. Quæ omnia *Paſchalis II.* & Synodi Romanæ Decreto damnata ſunt.

ART. XI.

ARTICULUS XI.

Paſchalis II. cum Henrico Germaniæ Rege Pactionem fecit, ut Epiſcopi Regalia ipſi dimitterent; ille vero Inveſtituris renuntiaret. Pactum violavit Henricus, & Privilegium Inveſtiturarum à Pontifice extorſit.

ANno milleſimo centeſimo decimo, Rex *Henricus* numeroſo coacto exercitu, in Italiam irrupit, *Anteceſſorum ſuorum Dignitates & Jura* (ſic enim loquebatur) *ſimul & Imperii coronam*, à Romano Pontifice armata manu poſtulaturus. Nuntios Romam præmiſit, *Paſchalis II.* exploraturos animum. Pontifex, Eccleſiæ, Urbi, populóque Romano metuens à feroci Principe, *Petrum Leonis*, alióſque viros prudentes miſit, cum ejus Oratoribus de pace tractaturos. De tanto negotio in Porticu *S. Petri* inter ipſos deliberatum. *Convenit ut Imperator die Coronationis ſuæ, omne malè uſurpatum Eccleſiaſticum Jus, in manibus Pontificis, aſtante Clero & Populo, per ſcriptum deponeret*: Cum Papa idipſum faceret *de Regalibus*: idque Sacramento firmaret. *Dimitteret Eccleſias liberas cum oblationibus & poſſeſſionibus ſuis, quæ ad Regnum non pertinent. Abſolveret Papa à Juramentis Populos, qua contrà Epiſcopos facere compulſi ſunt. Patrimonia Poſſeſſioneſque B. Petri reſtitueret, ſicuti à Carolo, Ludovico, Henrico, aliiſque Imperatoribus conceſſa ſunt libera, ſervarétque ea B. Petro pro Juribus.* Juravit etiam ſe nullas inſidias ſtructurum Pontifici, aut ejus Fidelibus, vel obſidibus. Quas conditiones ubi Rex impleviſſet, *Papa juberet Epiſcopis adſtantibus in die Coronationis ejus, ut Regalia Imperatori dimitterent, quæ à temporibus Caroli, Ludovici, Henrici, aliorúmque Prædeceſſorum, ad Regnum pertinebant: Scripto firmaret ſub anathematis pœna, ne quis eorum vel præſentium, vel abſentium, vel ſucceſſores eorum, Regni ſe intromitterent Juribus: neque invaderent Civitates, Ducatus, Comitatus, Monetas, vectigalia, mercata, &c. Imperatorem cum honore & benignè ſuſciperet, & more Prædeceſſorum ipſius, Catholicorum Imperatorum coronaret, &c.* Ita refert *Petrus Diaconus* in Chronici Caſſinenſis Libro quarto, Cap. XXXVII. Legatur & *Dodechinus* Abbas in Appendice ad Chronicon *Mariani Scoti*.

Epiſt. XXII. Hac facta Pactione *Paſchalis II.* ſcripſit ad *Henricum* Regem his verbis: *Divinæ Legis inſtitutionibus ſancitum eſt, & Sacris Canonibus interdictum, ne Sacerdotes curis ſecularibus occupentur, neve ad Comitatum,* niſi pro damnatis eruendis, atque pro aliis qui injuriam patiuntur, accedant... In veſtri autem Regni partibus, Epiſcopi vel Abbates adeo curis ſecularibus occupantur, ut Comitatum aſſiduè frequentare, & militiam exercere cogantur... Miniſtri verò Altaris, Miniſtri Curiæ facti ſunt; quia civitates, Ducatus, Marchionatus, monetas, turres,* & cætera ad Regni ſervitium pertinentia, à Regibus acceperunt. Unde etiam mos Eccleſiæ inolevit, ut electi Epiſcopi nullo modo Conſecrationem acciperent, niſi per manum Regiam inveſtirentur. Aliquando etiam vivis Epiſcopis inveſtiti ſunt. His & aliis plurimis malis, quæ per Inveſtituram plerumque contigerant, Prædeceſſores noſtri Gregorius VII. & Urbanus II. fœlicis recordationis Pontifices excitati, collectis frequenter Epiſcopalibus Conciliis, Inveſtituras illas manus laicæ damnaverunt, & ſi qui Clericorum per eam tenuiſſent Eccleſias, deponendos; datores quoque Communione privandos perçenſuerunt, juxta illud Apoſtolicorum Canonum Capitulum, quod ita ſe habet*: » Si quis Epiſcopus ſeculi Poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur, & ſegregetur, omnéſque qui illi communicant. *Tibi itaque, fili cariſſime Henrice Rex, & Regno, Regalia illa dimittenda præcepimus, quæ ad Regnum manifeſtè pertinebant tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, & cæterorum Prædeceſſorum tuorum. Interdicimus etiam, & ſub anathematis diſtrictione prohibemus, ne qui Epiſcoporum ſeu Abbatum, præſentium vel futurorum, eadem Regalia invadant, id eſt, Civitates, Ducatus, Marchias, Comitatus, Monetas, Teloniuim, Advocatias, Jura Centurionum, & Curtes quæ Regni erant, cum pertinentiis ſuis, Militiam & Caſtra: & ne ſe deinceps, niſi per gratiam Regis, de ipſis Regalibus intromittant.... Porro Eccleſias cum oblationibus, & hereditariis poſſeſſionibus, quæ ad Regnum manifeſtè non pertinebant, liberas manere decrevimus: ſicut in die Coronationis tuæ omnipotenti Domino in conſpectu totius Eccleſiæ promiſiſti.* Iſtud *Paſchalis II.* temperamentum amplecti viſus eſt *Henricus*, quod inter utriuſque Legatos Pactione ſolenni & Juramento firmatum eſt, ut diximus, ea conditione ut ab Epiſcopis & Proceribus Germaniæ rata haberetur; quos nuſquam præbituros aſſenſum certò ſciebat, nuſquam accepturos conditionem de Regalibus dimittendis, ut teſtatur *David* Scottigena Capellanus & Hiſtoriographus *Henrici V.* ab Abbate Urſpergenſi laudatus.

* Id eſt, ad Aulam.

* Seu potius Curtes, ut habet Chronicon Caſſinenſe.

Anno MCXI. Romam pervenit *Henricus*, ibique ſolenni ritu & magnifico apparatu exceptus eſt, extra Urbem à populo, ad januam à Clero, ad ſuperiores gradus Baſilicæ *S. Petri*, ab ipſo *Paſchali* Papa, & Cardinalibus ac Epiſcopis. Pontificem ut vidit *Henricus*, ad ejus pedes corruit, móxque ſurgere juſſus, *in ore, fronte, oculis, ei pacis oſculum dedit*, ſtratoríſque implevit officium. Móxque *dexteram Pontificis tenens*, magno cum populi gaudio ad Portam Argenteam perductus, ibi ex libro Profeſſionem Imperatoriam fecit, & à Pontifice Imperator deſignatus eſt, rurſúmque ipſum oſculatus, cùm Lavicanus Epiſcopus primam Orationem ex more ſuper ejus Majeſtatem fudiſſet, in Arcem Porphyreticam pervenere, ſimúlque conſederunt. *Pontifex inſtaurari Eccleſiaſticum Jus, & cætera quæ in Conventionis Charta ſcripta fuerant, petiit: paratus & ipſe, quæ pollicitus fuerat, exequi.* Paululum ſeceſſit *Henricus* cum Epiſcopis & Proceribus ſuis de negotio tractaturus. Illi habita cum Imperatore deliberatione, Pontifici reſponderunt; *Conventionem*, cujus executionem urgebat, *firmari juſtè legitiméque non poſſe.* Fruſtra ipſis repoſuit Pontifex, *Cæſari quæ Cæſaris ſunt eſſe reddenda*: &, *Nemo militans Domino, implicat ſe negotiis ſecularibus*: & juxta B. Ambroſium, *A Sacerdotali Officio, qui talia gerat, alienum eſſe*. Nec ipſis unquam perſuadere potuit ut Regalibus, aut *Henrico* ut Inveſtituris, renuntiarent.

Paſchalem, niſi his conditionibus impletis, ipſum coronare abnuentem, cum Cardinalibus & Epiſcopis non paucis, captivum ſub militari cuſtodia detinuit *Henricus*: pluréſque ex honoratioribus, & plebe, qui obviàm ipſi proceſſerant, ſpoliari, vinciri, cædi juſſit. Quo factum eſt, ut Romani in furorem verſi, Germanos, quotquot in Urbe occurrebant, cæciderint, ipſo etiam *Henrico* vulnerato & fugato. Iſta conſtant ex Chronico Caſſinenſi, Lib. IV. Capp. XXXIX. & XL. ex *Sugerio* Abbate in Vita *Ludovici Groſſi* Regis, ex Epiſtola *Joannis* Tuſculani Epiſcopi, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicarii, dum captivus detineretur *Paſchalis*, ad *Richardum* Epiſcopum Albanenſem, & ex *Ottone Friſingenſi* Lib. VII. Chronicorum Cap. XIV. Detentionis Pontificis & Cardinalium, auctor fuit *Albertus* natione Lotharingus, *Henrici* Cancellarius, Moguntinus deinde Archiepiſcopus, *tunc inter primos ejus præcordialis*

Conſiliarius. Quem tamen poſteà *in carcere poſitum, diverſis tormentis, & incredibili famis inedia affixit, ipſumque de amiciſſimo inimiciſſimum, ac Regni ſui peſtiferum hoſtem, divino Judicio, uſque ad vitæ terminum ſenſit* (inquit *Otto Friſingenſis.*) Crudelem pugnam Romanos inter ac Germanos commiſſam, eámque diem atram & cruentam utriſque fuiſſe, Caſſinenſe Chronicon memorat.

Immotus erat in calamitate Pontificis animus, cui Jurium Eccleſiaſticorum conſervatio vitâ ipsâ antiquior erat: quamvis *Henricus* Imperator *Non Eccleſiæ jura, non Officia quælibet, ſed Regalia ſola ſe dare aſſereret,* (inquit *Petrus Diaconus* Lib. IV. Chronici Caſſinenſis Cap. XLII.) Verùm inconcuſſam ad mala propria *Paſchalis* mentem, aliorum captivorum vexatio; Urbis, quam Henricus continuis incurſibus infeſtabat, periculum; Schiſmatis denique ſcandalum quod Eccleſiæ imminebat univerſæ, ad annuendum *Henrici* votis inflexerunt. Sacramento itaque ſe obſtrinxit *Paſchalis*, nunquam ſe *Henricum* in Jure Inveſtiturarum turbaturum, aut cum anathemate percuſſurum ob vim ſibi ſuiſque illatam. Deinde Privilegium Inveſtiturarum manu ſua ſubſcriptum, & annulo Pontificio obſignatum, eidem *Henrico* concedere coactus eſt. Poſt hæc, ad Baſilicam *S. Petri* perductus, illum corona Imperii ornavit, portis omnibus Romanæ Urbis, ſeditionis metu, obſeratis. Cúmque ad Hoſtiæ confractionem in Miſſarum ſolemniis veniſſet, partem ipſe ſumens, reliquam Imperatori tradidit, dicens: *Sicut pars iſta Vivifici Corporis diviſa eſt: ita diviſus ſit à Regno Chriſti & Domini, qui Pactum iſtud rumpere ac violare tentaverit.* Ita refert *Petrus Diaconus*, Chronici Caſſinenſis Lib. IV. Cap. XLII. Privilegii porro quod à *Paſchali II.* de retinendo Inveſtiturarum Jure *Henricus* Imperator extorſit, hic tenor erat: *Illud igitur Dignitatis Privilegium quod Prædeceſſores noſtri veſtris Prædeceſſoribus Catholicis Imperatoribus conceſſerunt, nos quoque Dilectioni tuæ concedimus, & præſentis Privilegii pagina confirmamus: ut Regni tui Epiſcopis & Abbatibus, liberè præter violentiam & ſimoniam electis, Inveſtituram Virgæ & Annuli conferas. Poſt Inveſtitionem verò, canonicè Conſecrationem accipiant ab Epiſcopo ad quem pertinuerit. Si quis autem à Clero vel populo, præter aſſenſum tuum electus fuerit, niſi à te inveſtiatur, à nemine conſecretur; exceptis nimirum illis, qui vel in Archiepiſcoporum, vel in Romani Pontificis ſolent diſpoſitione conſiſtere. Sanè Archiepiſcopi vel Epiſcopi libertatem habeant à te inveſtitos Epiſcopos vel Abbates canonicè conſecrandi. Prædeceſſores enim veſtri Eccleſias Regni ſui tantis Regalium ſuorum beneficiis ampliarunt, ut Regnum ipſum maximè Epiſcoporum vel Abbatum præſidiis oporteat communiri, & populares diſſenſiones quæ in electis omnibus ſæpe contingunt, Regali oporteat Majeſtate compeſci,* &c. Integrum Privilegium legere eſt apud *Vuillelmum Malmeſburienſem* Lib. V. de Geſtis Regum Anglorum. Illud autem, ſicut & prævias conventiones utrinque factas, ſe deſcripiſſe profitetur ex Commentariis *Davidis* Scottigenæ, Bancornenſis Epiſcopi, quem tamen *in Regis gratiam, magis quàm Hiſtoricum deceret, proclivem fuiſſe, nec Hiſtoriam, ſed Panegyricum ſcripſiſſe,* monet. Unde Abbati Urſpergenſi in hujus diſſidii Hiſtoria minùs credere par eſt, *quia Davidi* illi nimis tribuit, eique faciliùs credidit, ut conſtat ex ipſius verbis: *Providerat autem Rex nulli à ſeculo Regum ſecundus, ſciens Romanam Rempublicam olim non tantùm armis, quantùm ſapientia gubernari conſuetam, ſe non ſolùm armatis, ſed etiam literatis viris neceſſariò muniri, paratis ſcilicet ad rationem omni poſcenti reddendam. Inter quos claruit quidam Scottigena nomine David, quem Scholas Vvirciburg Regentem pro morum probitate Rex [illegible] Capellanum aſſumpſit. Hic itaque juſſus à Rege, totam hujus expeditionis ſeriem, rerúmque in illa geſtarum, ſtylo tam facili, qui penè nihil à communi loquela differat, tribus libris digeſſit: Igitur juxta praſcripti teſtimonium Hiſtoriographi,* &c.

Memoratæ perſecutionis ab *Henrico* Imperatore in *Paſchalem II.* Eccleſiámque Romanam excitatæ hiſtoriam metro deſcripſit *Gotfridus Viterbienſis*, Conrado III. Friderico I. & Henrico VI. Imperatoribus à Secretis, Chronicorum Parte XVII. rationéſque attexuit, quibus Eccleſia & Imperium Jura ſua tuerentur. Hiſtoricorum hujuſmodi Carminum lectionem haud injucundam fore cùm exiſtimem, illa ſubjicere velim, ne alibi quærere gravetur ſtudioſus Lector.

Cùm foret Henrico ſubjecta per omnia Roma,
Unctus Apoſtolicis manibus ſumptâque corona,
Cepit Apoſtolicum, rumor in Urbe ſonat.
Bella parat populus, ſuccurrit ab Urbe Senatus,
Prævalet Henricus, pars Præſulis exſpoliatur.
Papa caret manto captus ab hoſte ſuo.
Quæſtio nunc oritur, cur carcere Papa tenetur?
Reſpondetur eis, quia ſuſtulit omnia Præſul,
Abſtulit Imperio Pontificale decus.
Nam bona Pontificum, quæ nititur ipſe tenere,
Contulit Imperium, quæ debeo Cæſar habere:
Amodo qui teneat, Cæſare dante feret.
Annulus & Baculus de noſtro munere venit,
Undique Pontifices Regum ſunt munere pleni;
Cæſaris officium quomodo Papa gerit?
Retulit Eccleſia; ſi quærimus æqua fateri,
Annulus & Baculus nunquam de Cæſare venit;
Nam Deus Eccleſiis cœlitus iſta dedit.
Omnia quæ Reges per tempora priſca dederunt,
Non modo ſunt Regum, ſed cui data jure fuerunt:
Nec Deus hoc patitur, nec tua Jura ferunt.
Cùm tua ſit Regni, tua ſit cuſtodia Juris,
Cæſaribus noſtris mala das exempla futuris.
In Sanctum Domini dum feritate furis.
Conditor es Juris, qui ſpernere Jura videris.
Jam neque Jura Dei, neque Regia Jura vereris,
Eccleſiam crucias, qui cruciandus eris.
Dedecus eſt fontem Juris confundere Legem,
Et magis eſt timidum Cœlorum ſpernere Regem:
Cùm Sacra Jura neges, triſtia Regna reges.
Cur Laïcus quæris tradi ſibi munera cœli?
Ut Deus inſtituit, Electio conſona Cleri
Judicio Cœli libera ſemper erit.
Tu tua ſi repetis, repetis quæ tu tribuiſti:
Hæc cùm non dederis, cur tollere propoſuiſti?
Tradere te decuit, tollere nulla mihi.
Si quodcunque datur, ratio monet ut repetatur,
Dos tua tollatur, nobis quoque noſtra feratur.
Hoc ita ſi cupias, quærimus eſſe ratum.
Imperium dedimus, tu pauca dediſſe videris;
Ex ope Pontificis Cæſar Romanus haberis;
Vincula Pontifici quâ ratione geris?
Quicquid agat Præſul, quicquid ſacra turba fatetur,
Reddere cogetur quod Cæſaris eſſe videtur
Illud & in ſcriptis firmat uterque ſecus.
Annulus & baculus, vel cætera quæ memorantur,
Cæſaris ad Juſſum penitus reddenda parantur,
Papáque Paſchalis ſic ſpoliatus abit.

ARTICULUS XII.

Ab Eccleſia Romana & Gallicana improbatum ac damnatum eſt Privilegium de Inveſtituris à Paſchali II. conceſſum Henrico Imperatori contra Canones, & Prædeceſſorum Pontificum Decreta. Pontifex à Sapientoribus excuſatus. Plerique Inveſtiturarum propugnandarum pertinaciam Hæreſim eſſe aſſerebant: Conſultiùs ac doctiùs negabant alii. Henriciana itaque Hæreſis hac in materia fictitia videtur.

I. Cum *Paſchalis II.* in Urbem poſt Pactionem cum *Henrico* Imperatore initam regreſſus eſſet, invenit ibi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, univerſúmque Clerum Romanum à ſe averſum, & valdè improbantem fœdus illud, quod recèns cum *Henrico* Imperatore pepigerat, contra Canones, & Prædeceſſorum Pontificum Decreta, non accedente etiam canonico Romanæ Eccleſiæ conſenſu, paucorum duntaxat Cardinalium adhibito conſilio. Parum abfuit quin apertum in ſchiſma erumperet illa diſſenſio: Nam abſente poſtmodum Pontifice convenientes in unum, Præſide *Joanne* Cardinali Epiſcopo Tuſculano, confirmarunt Decreta *Gregorii VII.* & *Urbani II.* contra Laïcorum Inveſtituras, nihilque roboris obtinere decreverunt, quicquid adversùs ea ab ipſo *Paſchali*, & ipſi inhærentibus Cardinalibus, quovis prætextu actum fuiſſet. *Paſchalis* autem qui paulò ante ab Urbe receſſerat, has ad eos Literas dedit, quas ex MS. Vaticanæ Bibliothecæ deſcripſit Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens Tomo XII. ad annum MCXI. Sic autem habent: *Id quod in perſonam noſtram, imò in Patrem veſtrum, præter ipſius Eccleſiæ Judicium atque præſentiam vos egiſtis; etſi vobis ex Zelo Dei viſum ſit, non tamen, ut mihi videtur, canonico tramite inceſſiſtis. Non enim caritas, ſed æmulatio id dictaſſe perſpicitur. Nos tamen confiſi de miſericordia divina, pro animæ noſtræ ſalute cogitamus; & commiſſum quod pro fratribus atque filiis, pro excidio Urbis & univerſæ Provinciæ fecimus, emendare curabimus, ut quod terreni in me quoque correxiſſe oſtendatur Eccleſiæ. Vos autem pro Eccleſia in Eccleſia agite, ut illum Eccleſiæ Dei zelum, quem habetis, & habere oſtenditis, ipſa experiatur Eccleſia.* Datæ ſunt Literæ Terracinæ III. Nonas Julii anno MCXI.

Bruno Signinus Epiſcopus Privilegium à Paſchali II. conceſſum palàm improbat; & conceſſionem vel retentionem Inveſtiturarum hæreſim eſſe contendit.

II. *Bruno* Signinus Epiſcopus & Caſſinenſis Abbas, vir inſignis ſanctimoniæ, *Guala* Regino Epiſcopo, *Roberto* Paſienſi, aliiſque Cardinalibus & Epiſcopis adjunctis, *Paſchali II.* imminebat ut Privilegium Imperatori conceſſum reſcinderet, cúmque Anathemate configeret; alii Privilegium illud tuebantur. Magna animorum diſſenſione ac pertinaciâ de illo diſputari cœptum. *Paſchalis* Brunoni quaſi hujus diſſidii & ſcandali incentori ac ſignifero graviter ſuccenſuit. Ille Pontificem convenit, ſuam agendi rationem excuſaturus. Se ejus Sanctitatem colere & ex animo diligere conteſtatus eſt, nec ullum alium ipſo vivente, ſuſcepturum Pontificem, ſed præ illo diligere Deum, cujus amori omnis humana neceſſitudo, ipſéque parentum amor poſtponendus eſt. Ideóque ſe improbare Privilegium de retinendis Inveſtituris *Henrico* Imperatori conceſſum ut contrarium pietati, religioni, fidei. Illud repugnare Apoſtolorum Decretis, quibus qui contradicit, Hæreticus eſt. *Fœdus autem illud*, inquit, *adeo fœdum, tam violentum, tam cum proditione factum, tam omni pietati religionique contrarium, ego non laudo. Quis enim illud laudet, in quo violatur fides, Eccleſiæ libertas amittitur, Sacerdotium tollitur, unicum & ſingulare oſtium Eccleſiæ clauditur, multa oſtia aperiuntur, per quæ qui intrat, fur & latro? Habemus Canones, habemus Sanctorum Patrum Conſtitutiones ab Apoſtolorum temporibus ad te uſque perductas. Via regia incedendum eſt, neque ab ea in aliquam partem declinandum. Apoſtoli illos omnes damnant, & à Fidelium communione ſejungunt, qui per ſecularem Poteſtatem Eccleſiam obtinuerint. Laici enim, quamlibet religioſi ſint, nullam tamen diſponendæ Eccleſiæ facultatem ſunt conſecuti. Hæc enim Apoſtolorum Conſtitutio ſancta eſt; cui qui contradicit, Catholicus non eſt. Omnis autem qui hæreſim tuetur, Hæreticus eſt. Nemo hanc non eſſe hæreſim dicere poteſt, quam Sancta & Apoſtolica Eccleſia in multis Conciliis hæreſim nominat, & cùm ſuis auctoribus damnat.* Largiter erravit *Bruno*, cùm Inveſtiturarum conceſſionem, vel retentionem, Hæreſeos nomine infamavit, & obliquè Hæreſeos notam *Paſchali II.* ob conceſſum Imperatori Privilegium inuſſit. Inveſtituras velut hæreſim à Conciliis damnatas, Vir Sanctus oſtendere non potuiſſet. Simoniam quidem Hæreſim appellarunt, ac velut Hæreſim damnarunt Pontifices & Concilia (quamquam impropriè & communiori quadam ſignificatione iſtud nomen uſurparint) quia Simoniacorum parens *Simon Magus* Hæreſiarches fuit, exiſtimans *Donum Dei pecuniâ poſſideri*. At Inveſtituris, modò à ſimoniaca labe puræ eſſent, Hæreſeos notam olim impactam probare non valuiſſet Signinus Antiſtes. Apoſtolicis quidem Decretis contrariam Inveſtiturarum uſurpationem verè dixit; quia Canones Apoſtolorum nomine inſcripti, quibus ſub pœna Anathematis prohibetur ne quis per ſeculares Poteſtates Eccleſiam obtineat, Apoſtolicam hoc in capite aliiſque pluribus doctrinam ac traditionem continent, quamquam non ſint ab Apoſtolis conditi. Sed in eo deceptus eſt, quòd Hæreſim eſſe contenderit quicquid Apoſtolorum Decretis contrarium eſt: Cùm Apoſtolicæ Conſtitutiones aliæ Fidem, aliæ ſolam Diſciplinam & Politiam Eccleſiæ, vel ſacros Ritus ſpectent. Illi porro ſoli Hæretici ſunt, qui Apoſtolicis Decretis Fidem ſpectantibus pertinaciter refragantur.

Paſchalis II. Brunonem amovet à Caſſinenſis Abbatiæ regimine.

Suſpectum Pontifici *Brunonem* fecit libertas conſtantior. Metuebat enim ne ſanctitatis ipſius opinio, & zelus multos traheret in partes, præſertim è Caſſinenſibus Monachis, nobiliſſima portione gregis Chriſti. Quamobrem illum ab iſtius Cœnobii regimine removere decrevit, quod cum Epiſcopatu retinere, abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione, non poterat. *Niſi illum*, inquit, *à Monaſterii adminiſtratione removero, ipſe ſuis argumentis Eccleſiæ mihi regimen tollet. Quapropter eidem Abbati direxit Epiſtolam, qua vetuit ne ultra Epiſcopus ſimul eſſet atque Abbas: neque enim ultra ferre Apoſtolicam Sedem Epiſcopum aliquem Monaſterio praeſſe tam celebri. Fratribus etiam per Leonem Oſtienſem Epiſcopum & hujus Cœnobii Monachum Literas miſit, mandans ne ipſi Viro ulteriùs obedirent, ſed ſecundùm Deum ſibi regulariter Abbatem eligerent. Sin autem ſecus agerent, in omnibus Monaſterii Cellis Abbates ipſe ſtatueret.* Ita refert *Petrus Diaconus* Lib. IV. Chronici Caſſinenſis cap. 44.

Conon Cardinalis Sedis Apoſtolicæ Legatus Concilium Hieroſolymis celebrat, & in Henricum Imperatorem fert excommunicationis ſententiam.

III. Quemadmodum *Conon* Cardinalis Epiſcopus Prænestinus, Apoſtolicæ Sedis Legatus in Orientem, auditis facinoribus *Henrici* Imperatoris in Romanam Eccleſiam & Summum Pontificem, coacto Hieroſolymis Concilio excommunicationis Sententiam in illum tulit, eámque in Græcia, Hungaria, Saxonia, Lotharingia, Francia, collectis prædictarum Eccleſiarum Conciliis renovando confirmavit, ut conſtat ex Actis poſtremi Concilii Lateranenſis ſub *Paſchali* Papa relatis ab Ab-

hæc Urſpergenſi in Chronico ad annum MCXVI. ita *Guido* Viennenſis Archiepiſcopus, & ipſe Sedis Apoſtolicæ Legatus, coacto in Metropoli ſua Concilio, Privilegium, quod *Henricus* Imperator à *Paſchali* Papa extorſerat, reſcidit, ipſúmque Imperatorem feriit Anathemate, Kalendis Octobris anno milleſimo centeſimo-duodecimo. Aderant S. *Hugo* Gratianopolitanus, & S. *Godefridus* Ambianenſis, Epiſcopi. Hæc porro Decreta contra Inveſtituras; contra Privilegium à *Paſchali II.* conceſſum, & contra *Henricum* Imperatorem edidit Synodus Viennenſis:

Item præſul Guido Archiepiſcopus in Concilio Viennenſi, Inveſtituram ſeu hæreſim execratur, Privilegium à Paſchali II. Imperatori conceſſum damnat.

Inveſtituram Epiſcopatuum & Abbatiarum, & omnium Eccleſiaſticarum rerum de manu Laica, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ auctoritatem ſequentes, Hæreſim eſſe judicamus.

Scriptum illud, ſeu Privilegium, quod à Domno Paſchali Papa violenter Henricus Rex de Inveſtituris, de anathemate in perſona ſua, non ſponte extorſit, in virtute Sancti Spiritus damnamus, atque irritum eſſe, & nullius beatæ memoriæ judicamus fieri.

Henricum Teutonicorum Regem, qui ſimulata pace Romam veniens, poſt data ſacramenta Domno Papæ Paſchali, vitæ, membrorum, malæ captionis, refutationis Inveſtiturarum, eundem Dominum Papam in Sede Apoſtolica ante corpus B. Petri, poſt oſculationem pedis, oris, & faciei, proditione, perjurio, & ſacrilegio, velut alter Judas, cum Cardinalibus, & Epiſcopis, Archiepiſcopis, & multis Romanorum Nobilibus tradidit, cepit, & raptum in caſtra Inſignibus Apoſtolicis exuit, & indignè atque inhoneſtè irriſum tractavit, & ab eo nefandiſſimum & deteſtabile Scriptum violenter extorſit, excommunicamus, anathematizamus, & à gremio Sanctæ Matris Eccleſiæ ſequeſtramus, donec his omnibus abrenuntiatis, plenam ſatisfactionem Eccleſiæ exhibeat.

Synodicam ad *Paſchalem* Epiſtolam dedit Archipræſul Viennenſis, ſuo, & aliorum qui Concilio interfuerant, Epiſcoporum nomine; qua ipſum rogarunt ut Synodalia Decreta confirmaret; quod ſi renueret, ſe ab ejus obedientia minati ſunt receſſuros. *Et nunc*, inquiunt, *Domne Pater, veſtram, ſicut dignum eſt, Majeſtatem ſuppliciter exoramus, ut quod pro Sancta Eccleſiæ fidei robore, pro Dei, & veſtro honore fecimus, Auctoritate Apoſtolica ſolemniter confirmetis. Cujus confirmationis argumentum per apertas nobis Literas ſignificare dignemini, quas etiam (ut gaudium noſtrum ſit plenum) alter alteri deſtinare poſſimus. Et quoniam Principum terræ pars maxima, & univerſi fere populi multitudo in hac re nobiſcum ſentit: In remiſſionem peccatorum ſuorum omnibus injungatis, ut, ſi neceſſe fuerit, auxilium nobis & patriæ unanimiter ferant: Illud etiam cum debita reverentia veſtræ ſuggerimus Pietati, quòd ſi nobiſcum in his ſteteritis, ſi hoc, ſicut rogamus, confirmaveritis, ſi deinceps ab ipſius crudeliſſimi Tyranni, & Nunciorum ejus Literis, locutione, muneribus abſtinueritis, unanimiter nos, ſicut decet, habebitis filios & fideles. Si verò, quod minimè credimus, aliam viam aggredi cœperitis, & noſtræ Paternitatis aſſertiones prædictas roborare nolueritis: propitius ſit nobis Deus, quia nos à veſtra ſubjectione & obedientia repelletis.*

In duobus peccarunt hujus Synodi Præſules: Primùm quòd Inveſtituras Hæreſim eſſe judicarint & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſe in hoc auctoritatem ſequi gloriati ſint. Non enim verbo Dei, ſed Eccleſiæ duntaxat Decretis contrariæ erant Inveſtituræ Epiſcopatuum de manu laïca: adeóque non erant veri nominis Hæreſis. Nec Romana Eccleſia illas uſquam Hæreſim eſſe judicarat, ſed uſurpationem duntaxat, & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, Canonúmque Spiritu Dei conditorum violationem. Secundò, in eo peccarunt, quòd Romano Pontifici minas in-

A tentarint ſe ab ejus obedientia receſſuros, niſi Synodi Statuta confirmaret, quod peſſimi ſanè exempli eſt.

Longè modeſtiùs ſenſit ac veriùs *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus, qui Sententiam eorum qui Inveſtituras defendere volebant contra Eccleſiæ Decreta, Schiſmaticam tantùm, non Hæreticam cenſet: & Summum Pontificem *Paſchalem II.* familiaribus & caritatem ſpirantibus Literis admonendum eſſe ut ſe judicet, ac Privilegium Imperatori perperam & contra Eccleſiæ utilitates ac libertatem conceſſum revocet: quod ſi fecerit, gratiæ Deo erunt agendæ: ſin minùs, non ideo tamen eſſe judicandum; nec ejus præceptis *ad Cathedram* pertinentibus, id eſt, fidei, unitatis, & Chriſtianæ diſciplinæ conſervationem, morum emendationem, executionem Canonum, eorúmque inter-

Sententiam Inveſtituras defendentium, Schiſmaticam quidem eſſe, non tamen Hæreticam, cenſet Yvo Carnotenſis.

B pretationem ac diſpenſationem, majorúmque cauſarum Judicia ſpectantibus, & *ex B. Petri Privilegio ac æquitate* latis (ut loquitur *S. Leo*) negandam eſſe propterea obedientiam. Quamquam verò erraverit in regimine, excuſandum tamen quòd coactus Privilegium Eccleſiæ noxium conceſſerit, ac verenda Patris velanda, compatiendúmque capiti infirmitate laboranti. Ita ſcribit ad *Henricum* Angeriacenſem Abbatem Epiſtolà ducenteſima trigeſima-tertia. *De Inveſtituris*, inquit, *Eccleſiarum quas laici faciunt, Sententiam, præcedentium Patrum Gregorii & Urbani, quantùm in me eſt, laudo atque confirmo. Quocumque autem nomine ta-*

C *lis pervaſio propriè vocetur, eorum Sententiam qui Inveſtituras laicorum defendere volunt Schiſmaticam judico. Nec iſta contra Domnum Papam dico: quia quibuſdam Literis mihi ſcripſit, ſe coactum feciſſe quod fecit, & adhuc prohibere quod prohibuit, quamvis quædam nefanda quibuſdam nefandis ſcripta permiſerit. Et quia verenda Patris debemus potius velare quàm nudare, familiaribus & caritatem redolentibus Literis admonendus mihi videtur ut ſe judicet, aut factum ſuum retractet. Quod ſi fecerit, referamus Deo gratias, & gaudeat nobiſcum omnis*

D *Eccleſia, quæ graviter languet, dum caput ejus laborat tanta debilitatum moleſtia. Si autem in hoc languore inſanabiliter ægrotaverit, non eſt noſtrum judicare de Summo Pontifice. Habemus enim Evangelicam Sententiam, quæ ſecuros nos facit:* Super « Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi: « Quæ dicunt, ſervate & facite: Secundùm verò « opera eorum nolite facere. *Vult enim hæc Sententia Præcepta Præſidentium ad Cathedram pertinentia obedienter impleri (etiamſi tales ſint quales erant Phariſæi) non eos factioſa conſpiratione à*

Epiſcoporum Viennenſis Concilii, aut aliorum, non erat judicare de ſummo Pontifice.

E *ſuis Sedibus removeri. Si verò ea præcipiant quæ ſint contra doctrinam Evangelicam vel Apoſtolicam, ibi eis non eſſe obediendum, exemplo docemur Pauli Apoſtoli, qui Petro ſibi prælato, non rectè incedenti ad veritatem Evangelii, in faciem reſtitit, non tamen eum abjecit. Ubi enim ſuccumbunt humana judicia, divina eſt expetenda miſericordia; quatenus inſitorum conſervata pace ramorum, & ipſi qui præciſi ſunt unitati Eccleſiæ ſtudeant reformari, & inſitorum ramorum ſocietate lætari. Alioquin nec præciſi inſerentur, nec inſerti fructificare aut florere in tanta turbinum concuſſione permit-*

F *tentur. Hæc de propoſita quæſtione reſpondeo, majorum Sententiis non præjudicans, quæ paci Eccleſiæ conſulant & ædificationi.*

Majorum religionem & obſervantiam erga Sedem Apoſtolicam imitabantur *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus, & Provinciæ Senonenſis Præſules, cùm ſibi integrum & fas non eſſe exiſtimabant, de Summi Pontificis Actis ac perſona judicium ferre. Epiſcopi namque Gallicani in Concilio Romano in cauſa *Leonis III.* unà cum Italis ſedentes, præſente etiam *Carolo Magno* Francorum Rege, in has

has voces eruperunt: *Nos Sedem Apoſtolorum, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, judicare non audemus. Nam & ab ipſa nos omnes, & ab ejus Vicario judicamur; ipſa autem à nemine judicatur; quemadmodum antiquitus mos fuit. Sed ſicut ipſe Summus Pontifex cenſuerit, canonicè obediemus.* Ita refert *Anaſtaſius Bibliothecarius* in Vita *Leonis III.* Archipræſul autem Viennenſis *Guido*, & alii Præſules in Synodo Viennenſi congregati, antiquum Viennenſium Archiepiſcopum *Avitum* non imitabantur, nec ejus doctrinam ſequebantur, ad Senatores Urbis Romæ ex Eccleſiæ Gallicanæ ſententia ſcribentis de cauſa *Symmachi* Pontificis Maximi: *Non facilè datur intelligi, quâ vel ratione, vel lege ab inferioribus eminentior judicetur..... Reddet rationem qui ovili dominico præeſt, quâ commiſſam ſibi agnorum curam adminiſtratione diſpenſet. Cæterùm non eſt gregis Paſtorem proprium terrere, ſed Judicis.*

V. Viennenſis Concilii Decretis ad *Paſchalem II.* relatis illa confirmavit Pontifex data ad *Guidonem* Viennenſem Archiepiſcopum, Legatúmque ſuum Epiſtola, cujus exemplum ex Codice Sancti Petri Catalaunenſis à *P. Sirmondo* deſcriptum, in Labbeana Conciliorum Editione Tomo X. vulgatum eſt. Data eſt hæc Epiſtola XIII. Kalendas Novembris ejuſdem anni. Cæterùm etſi Concilii hujus Decreta abſque exceptione confirmaverit *Paſchalis II.* illud tamen quo Inveſtitura ſacrarum Dignitatum de manu Laïca judicatur Hæreſis, haud cenſendus eſt approbaſſe, niſi fortè Hæreſeos nomen minùs propriè & latiori quadam ſignificatione à Patribus acceptum intellexerit: ſiquidem in Concilio Lateranenſi, quod anno milleſimo centeſimo decimo-ſexto celebravit, ferre non potuit *Brunonem* Signinum Epiſcopum in priori ſententia pertinacem, & palam propugnantem, Privilegium de retinendis Inveſtituris *Henrico* Imperatori conceſſum, Hæreſim continere, ut ex Actis Concilii, conſtat, de quibus infra dicemus.

Joannes Lugdunenſis Archiepiſcopus Concilium indicit.

VI. Sub idem tempus, *Joannes* Archiepiſcopus Lugdunenſis, Galliarum Primatem agens, Nationale Concilium apud *Anſam* celebrandum indixit, in quo de Fide & Inveſtituris Laïcorum ageretur; ad illúdque convocavit Provinciæ Senonenſis Epiſcopos. Qui adeſſe noluerunt, & diſſenſum excuſarunt Synodica Epiſtola, quam ex omnium Sententia ſcripſit *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus. Prima ratio cur ad eam Synodum ire detrectent, ea eſt, quòd nuſquam reverenda Patrum ſanxerit auctoritas, nuſquam hoc ſervare conſueverit Antiquitas, ut Primæ Sedis Epiſcopus alienæ Provinciæ Epiſcopos vocaret ad Concilium, niſi id Apoſtolica Sedes juberet, aut una de Provincialibus Eccleſiis, pro cauſis quas intra Provinciam terminare non poterat, Primæ Sedis audientiam appellaret.

Senonenſis Provinciæ Epiſcopi multis de cauſis adeſſe renuunt.

Yvonis Carnotenſis Epiſtola omnium nomine ad Joannem Archiepiſc. Lugdunenſem ſcripta.

Secunda ratio petitur ex argumento Concilii, in quo de Inveſtituris agendum erat, quas quidam inter Hæreſes cenſebant. Improbant autem Synodi celebrationem hanc ob cauſam: quia excuſandum potiùs eſt quàm propalandum Romani Pontificis facinus, qui Inveſtituras Imperatori coactus conceſſit, & priora Decreta ſua confirmare paratus eſt. *Præterea*, inquiunt, *quia in hoc Concilio de Inveſtituris Laïcorum, quas quidam inter Hæreſes computant, tractare diſponitis, potiùs pudenda Patris veſtri nudabitis, quæ publicanda non eſſent in Geth, nec in compitis Aſcalonis, deridenda exponetis, quàm poſt dorſum ea*

Paſchalis II. factum excuſant.

A *velando benedictionem paternam vobis acquiratis. Quod enim propter vitandam populi ſtragem paternè in ſe admiſit Summus Pontifex, coëgit neceſſitas, non approbavit voluntas. Quod inde conſtat, quia poſtquam evaſit periculum, ſicut ipſe quibuſdam noſtrûm ſcripſit, quod juſſerat, juſſit; quod prohibuerat, prohibuit: quamvis quibuſdam nefandis, urgente periculo, quædam nefanda ſcripta permiſerit. Sic Petrus trinam negationem trina confeſſione purgavit, & Apoſtolus manſit. Sic Marcellinus Papa* * *deceptus à profanis coram fano thurificavit, & tamen à fratribus minimè judicatus, poſt paucos*

B *dies martyrio coronari promeruit. Sic Aaron in eremo moram faciente Moïſe, in monte propter importabilem populi ſeditionem vitulum fuſilem fieri permiſit, quem populus inſipiens adoravit: cùm tamen non eſſet ſeductus à populo, ut Deum eſſe crederet, vel divinæ cultura reverentiam ei exhiberet. Meruit tamen veniam tantus exceſſus, & Domino jubente per manum Moyſi ad ſummum Sacerdotium eſt ſublimatus. Sic Moyſes ipſe, qui cum Domino loquebatur ſicut ad amicum amicus, Deum tamen offendit, cùm propter murmur populi dicentis:* Numquid poterit « nobis ejicere aquam de petra hac? *Dubitare* « *coactus eſt, & aquam cum diſceptatione à Domino*

C *poſtulare. Sic Doctor Gentium, qui in Synagogis publicè clamabat;* Circunciſio nihil eſt, & Chriſtus nihil vobis proderit, ſi circuncidamini; *propter ſcandalum Judæorum circuncidi permiſit Timotheum, ut hac condeſcenſione Judæos lucrifaceret. Hac infirma probabili neceſſitate, vel provida diſpenſatione paſſi ſunt ſummi & ſancti viri, Deo bene utente malis noſtris; ut per hoc doceret eos ſeipſos agnoſcere, quatenus diſcerent infirma ſua ſibi adſcribere, & bona ſibi collata ad Dei gratiam referre.*

* Ex apocryphis Actis id ſumptum.

Secundùm hæc, *Paſchalis* Papæ œconomiam excuſant, qua *Henrici* Imperatoris excommuni-

D cationem differt, gravioris mali metu, nimirum Schiſmatis, ſecundùm Regulam à *Sancto Auguſtino* traditam. *Quòd ſi Papa*, inquiunt, *adhuc in Teutonicum Regem debitam ſeveritatem non exercet, credimus quia conſultè differt ſecundum quorumdam Doctorum judicia, qui conſulunt quædam admittenda pericula, ut poſſint vitari majora. Unde dicit Auguſtinus in tertio libro contra Parmenianum:* Hoc ſanitas obſervat Eccleſiæ, ut cum quiſque « fratrum, id eſt, Chriſtianorum intus in ſocie- « tate Eccleſiæ conſtitutorum, in aliquo tali « peccato fuerit deprehenſus, ut Anathemate di- « gnus habeatur; fiat hoc ubi periculum ſchiſ- «

E matis nullum eſt: atque id cum ea dilectione « fiat, de qua ipſe Apoſtolus alibi præcipit dicens: « *Ut inimicum eum non exiſtimetis, ſed corripite ut fratrem.* Ubi ſatis oſtendit, quòd cùm metus « iſte non ſubeſt, ſed omnino de frumentorum « ſtabilitate certa ſecuritas manet; id eſt, quan- « do ita cujuſque crimen notum eſt, & omni- « bus execrabile apparet, ut vel nullos prorſus, « vel non tales habeat defenſores per quos poſſit « ſchiſma contingere, non dormiat ſeveritas diſ- « ciplinæ. In qua tantò eſt efficacior emendatio «

F pravitatis, quantò diligentior conſervatio cari- « tatis, &c. «

Oeconomiâ quadam & diſpenſatione minimè damnanda Privilegium illud à *Paſchali II.* Imperatori concedi potuiſſe rectè ſcripſerunt *Yvo Carnotenſis* & cæteri Senonenſis Provinciæ Præſules: maximè cum electionum libertatem ſartam tectam eſſe decreviſſet, ab iíſque ſimoniam eliminari juſſiſſet, ſolam aſſenſus Regii neceſſitatem & Regalium Inveſtituram indulſiſſet, quæ in Galliis à *Clodovei Magni* temporibus ob-

 tinebat.

tinebat. Præſentis *Privilegii pagina confirmamus* (aii Paſchalis) *ut Regni tui Epiſcopis & Abbatibus, liberè præter violentiam & ſimoniam electis, Inveſtituram virgæ & annuli conferas*, &c. *Prædeceſſores enim veſtri Eccleſias Regni ſui tantis Regalium ſuorum beneficiis ampliarunt*, &c. (ut ſupra Artic. XI.)

Romanum Pontificem nullius hominis Judicio ſubjacere conteſtantur Provinciæ Senonenſis Epiſcopi.

Tertiam addunt rationem cur ad Concilium convenire non poſſint, quia nimirum de perſona Romani Pontificis agitur, quæ nullius hominum Judicio ſubjacet. *Non videtur*, inquiunt, *nobis utile conſilium ad illa Concilia convenire, in quibus non poſſumus eas perſonas, contra quas agitur, condemnare vel judicare: quia nec noſtro, nec illius hominum probantur ſubjacere Judicio. Unde nos conſtat eſſe immunes, ſi facta eorum oris gladio ferire formidamus, cùm ipſe Mediator obedire eis præcipiat, etiamſi tales ſint quales erant Phariſæi, ſi ea quæ ad Cathedram pertinent recta præcipiant, ea verò minimè faciant. Ex quibus omnibus hoc conſtare videtur, quatenus fœminalia Sacerdotalia pudendis ſuperponamus, ne verecunda noſtra deridenda inſidiatoribus noſtris exponamus, & unde quærimus reformare Eccleſiæ fortitudinem, in majorem incurramus debilitatem. Hæc dicentes, non inſtruimus Prudentiam veſtram, ſed excuſamus innocentiam noſtram; quia & principales Eccleſiæ Claves nolumus poteſtate ſua privare, quæcumque perſona vices Petri habeat, niſi manifeſte ab Evangelica veritate diſcedat.*

Jus congregandi ſynodos Provinciales, ſalvâ Romanæ Eccleſiæ reverentiâ, ſalvum eſſe Metropolitanis volunt.

Se tamen antiquo Juri Metropolitanorum derogare nolle profitentur, quo Provinciales Synodos convocare, & celebrare poſſunt, *Salva reverentia Romanæ Eccleſiæ. Quæ ſi ad præſens*, inquiunt, *non poteſt Satanam ſternere ſub pedibus ſuis; non obviabit tamen ſalubribus diſpoſitionibus veſtris, in quibus, ſecundum quod in prætaxato libro* (Sancti Auguſtini) *legitur, Quiſquis vel quod poteſt arguendo corrigit, vel quod corrigere non poteſt, ſalvo pacis vinculo excludit; vel quod ſalvo pacis vinculo excludere non poteſt, æquitate improbat, firmitate ſupportat, hic eſt pacificus,* » *& ab iſto maledicto quod Scriptura dicit:* Væ » his qui dicunt quod nequam bonum eſt, & quod bonum eſt nequam, &c. *omnino liber, prorſus ſecurus, penitus alienus. His Catholicorum Patrum terminis contenti, quæ poſſumus, ſecundum Decreta Patrum, ſalvo vinculo pacis corrigere volumus: Quæ autem corrigere non poſſumus, uſque ad meſſem, ſi neceſſe ſit, Domino docente, tolerare decrevimus.*

Factum *Paſchalis II.* excuſare pergunt, oſtendúntque illum concedendo Inveſtituras *Henrico* Imperatori, Decreta Deceſſorum ſuorum propriè loquendo non fuiſſe prævaricatum, quia id ſtudiosè non fecit, ſed ſubreptione fallente, vel neceſſitate cogente. *His verbis*, inquiunt, *excuſatos nos credimus, quòd à laceratione Domini Papæ linguas noſtras reprimimus: & ſi quid contra ſententiam ſuam, ſuorúmque Prædeceſſorum, de remiſſis Germanico Regi Inveſtituris feciſſe videtur, filiali caritate excuſamus. Non enim prævaricator eſt legis, qui delinquit in lege, aliqua fallente ſubreptione vel impellente neceſſitate: ſed qui legem impugnat ſtudiosè, & delictum ſuum non curat agnoſcere.*

Addunt, Summum Pontificem non modò non vituperandum, imò laudandum eſſe, ſi œconomiâ quadam Privilegium ſupra dictum Imperatori conceſſit, ut hoc Eccleſiaſticæ Diſciplinæ vulnere gravioribus malis obviàm iret. *Unde*, inquiunt, *hunc exceſſum ejus non tantùm non accuſamus, ſed dictante ratione approbamus, ſi imminente ſtrage populi, paterna caritate cum nonnullo vulnere ſuo ſe tantis periculis voluit objicere, ut majoribus morbis poſſet ſincera caritate ſubvenire. Nec ipſe primus, nec ſolus factus eſt diſpenſator Dominicorum præceptorum: quia Mediator Dei & hominum, cujus vita in terris diſciplina fuit morum, primò præcepit Diſcipulis ut non ferrent ſacculum, neque peram, quia tunc nulla neceſſitas urgebat. Imminente verò tempore Paſſionis ſuæ, ſciens eos panis penuriam paſſuros, cùm tranſirent de loco ad locum, temperavit præceptum, dans eis licentiam ut ferrent peram & ſacculum, non jam imperans cupiditati, ſed indulgens neceſſitati. Ita cùm Hæreſes diverſi generis pullularent per diverſas partes mundi, ut Catholici territi ſeveritate ſententiæ, Hæreticorum ſeductiones caverent, ſeveriſſimè præceptum eſt ut revertentes ab Hæreſi vel Clerici non fierent, vel Clerici non manerent. Pro cujus rigore Decreti cùm Eccleſia maxima damna pateretur, prudens diſcretio religioſorum voluit & docuit mutandam eſſe ſententiam, & ab Hæreſi revertentes & Catholicam unitatem profitentes fraternè ſuſcepit, & in Honoribus ſuis manere conceſſit; judicans melius eſſe ut fieret aliquod vulnus in cortice matris arboris, quod caritas ſanaret, quam Eccleſia de omnibus quos poſſet, membra ſua non colligeret.*

Inveſtituram hæreſim non eſſe propugnant, ſed alieni juris pervaſionem, & ſacrilegam præſumptionem.

Denique Inveſtituram Hæreſim dici non poſſe propugnant, cùm ad Fidei materiam nullatenus pertineat, & in ſola manuali actione dantis & accipientis verſetur. Si tamen aliquis Laïcus reperiretur adeo ſtolidus & vecors, ut perſuaſum haberet, ſe conferre aliquod Sacramentum aut effectum Sacramenti, cùm baculum & annulum tradit, illum Hæreticum eſſe cenſendum; non quidem ratione Inveſtituræ manualis, ſed ob diabolicam illam præſumptionem: Inveſtituram tamen illam manualem à Laïcis factam, invaſionem eſſe juris alieni, & ſacrilegam uſurpationem, quam reſcindere penitus oporteat, ſi id fieri poſſit abſque periculo ſchiſmatis. *Poſtremò*, inquiunt, *quòd quidam Inveſtituram Hæreſim vocant, cùm Hæreſis non ſit niſi error in fide: ſicut enim fides cordis eſt ad juſtitiam, oris autem confeſſio ad ſalutem: ita Hæreſis error eſt ad impietatem, profeſſio verò ejuſdem erroris eſt ad perniciem. Et fides & error ex corde procedunt; Inveſtitura vero illa de qua tantus eſt motus, in ſolis manibus eſt dantis & accipientis, quæ bona & mala agere poſſunt, credere vel errare in fide non poſſunt. Ad hæc, ſi Inveſtitura Hæreſis eſſet, ei renuntians ſine vulnere ad eam redire non poſſet. Videmus autem in partibus Germaniarum & Galliarum multas honeſtas perſonnas, purgato iſto nævo per quamlibet ſatisfactionem, paſtorales virgas reddidiſſe, & per manum Apoſtolicam refutatas Inveſtituras recepiſſe. Quod Summi Pontifices minimè feciſſent, ſi in tali Inveſtitura Hæreſim in Spiritum Sanctum latere cognoviſſent. Cùm ergo ea quæ æterna lege ſancita non ſunt, ſed honeſtate & utilitate Eccleſiæ inſtituta vel prohibita, pro eadem occaſione ad tempus remittuntur, pro qua inventa ſunt; non eſt inſtitutorum damnoſa prævaricatio, ſed laudabilis & ſaluberrima diſpenſatio. Quod cùm multi minùs ſtudioſi minimè attendant, ante tempus judicant, ſpiritus mobilis & ſpiritus immobilis non intelligentes differentiam. Si quis verò Laïcus ad hanc prorumpit inſaniam, ut in datione & acceptione virgæ putet ſe tribuere poſſe Sacramentum vel rem Sacramenti Eccleſiaſtici, illum prorſus judicamus Hæreticum, non propter manualem Inveſtituram, ſed propter præſumptionem diabolicam. Si verò congrua volumus rebus nomina dare, poſſumus dicere quod manualis illa Inveſtitura per Laïcos facta, alieni juris eſt pervaſio & ſacrilega præſumptio;*

præſumptio; quæ pro libertate Eccleſiæ & honeſtate, ſalvo pacis vinculo, ſi fieri poteſt, funditus abſcindenda eſt. Ubi ergo ſine ſchiſmate auferri poteſt, auferatur; ubi ſine ſchiſmate auferri non poteſt, cum diſcreta reclamatione differatur. Eſt inter *Yvonis Carnotenſis* Epiſtolas ducenteſima trigeſima ſexta.

Joannis Lugdunenſis Archiepiſc. Reſponſio ad literas Epiſcoporum Senonenſis Provinciæ.

VII. Huic verò Epiſtolæ reſpondet *Joannes* Lugdunenſis Archiepiſcopus datâ ad *Daimbertum* Senonenſem Archipræſulem Epiſtolâ, cujus hæc ſumma capita. Se Provinciæ Senonenſis Epiſcopos extra alienam Provinciam ad Concilium vocaſſe negat, ſed inferiora membra ad caput revocaſſe: quia eadem eſt Metropolitarum ad ſuos Primates, quæ Suffraganeorum ad ſuos Metropolitas habitudo: ut videlicet cauſæ quæ apud inferiores terminari nequeunt, apud Superiores diffiniantur, niſi ad Romanam audientiam appellatum fuerit, ſalvis tamen ſingularum Eccleſiarum privilegiis. Ad id quod ſcripſerant, non eſſe detegenda verenda patris, ait ipſos trepidaſſe ubi non erat timor. Satius enim eſſe cum pietate verecundorum filiorum benedici, quàm cum verecundia irreverentis filii maledici. Cauſati erant periculoſa tempora; *Joannes* reſpondet, quantò periculoſiora ſunt tempora, tantò ſervis Dei fortiùs adnitendum, ne cùm abundante iniquitate refrigeſcit caritas multorum, refrigeſcat & paucorum. Multitudinem & robur adverſariæ partis prædicaverant. Reſpondet ille, paucis Diſcipulis Chriſtum dixiſſe: *Confidite, ego vici mundum.* Si ergo doceat diffidendum, victoriam mundi ipſum prædicare, & Chriſti victoriam proſternere. Novum eſſe & inauditum philoſophandi genus, hortari contra fortes timidos; contra importunos deſides; fieri in bello fugaces, in pace verò audaces; in periculo ſecuros, in ſecuritate providos. Ad id tandem quod ſcripſerant, Inveſtituras Eccleſiaſticarum Dignitatum per Laïcos factas Hæreſes non eſſe, reſpondet *Joannes Lugdunenſis*, ipſos id efficaciter ſatis non probaſſe. *Quamvis enim*, inquit, *ſicut Catholica fides in corde, ita & hæreticus error in corde maneat: tamen ſicut ex Catholicis operibus Catholicum ſentimus, ita ex Hæreticis operibus Hæreticum cognoſcimus.* A fructibus eorum, *inquit Dominus*, cognoſcetis eos: & unaquæque arbor ex fructu ſuo cognoſcitur. *Et licèt exteriores Inveſtituras per Laïcos factas non ſatis propriè Hæreſis nomine cenſeamus; ſentire tamen ac defendere fieri debere, indubitata Hæreſis eſt.* Hæc *Joannis* Lugdunenſis Archiepiſcopi Epiſtola eſt inter Epiſtolas *Yvonis Carnotenſis* ducenteſima trigeſima-ſeptima.

Illi verò non aſſentimur contendenti Inveſtituram exteriorem in Hæreſim deſinere, ſi quis pertinaciter contendat eam licitè fieri poſſe. Id enim falſum exiſtimamus, convicti rationibus *Yvonis Carnotenſis*; niſi eo in caſu quo quis Laïcorum exiſtimaret, ſe Inveſtituras dando, Sacramentum aut effectum Sacramenti conferre: quod numquam ipſe *Henricus* Imperator ſibi perſuaſit. Ille ſiquidem *Non Eccleſiæ Jura, non Officia quælibet; ſed Regalia ſola ſe dare aſſerebat*, teſte *Petro Diacono*, lib. quarto Chronici Caſſinenſis, cap. XLII.

Goffridus Vindocinenſis cum Joanne Lugdunenſi Archiepiſcopo cenſet Inveſtituram hæreſim eſſe.

VIII. *Goffridus* Vindocinenſis Abbas Epiſtola VII. Lib. I. ad *Paſchalem II.* data, Opuſculo II. *De Ordinatione Epiſcoporum, & de Inveſtitura Laïcorum ad Petrum Leonis*, & Opuſculo III. *De Simonia & Inveſtitura Laïcorum ad Calixtum II. Pontificem Maximum*, Inveſtituram non minùs quàm ſimoniam Hæreſim eſſe contendit, quia

A Virga & Annulus ſunt Eccleſiæ Sacramenta, ſive ſpiritalis ſigna poteſtatis; quæ à ſolo Conſecratore Epiſcopus recipere poteſt; imò à Chriſto per Conſecratorem. Unde Laïcus, qui Inveſtituras Eccleſiarum per Baculum & Annulum tribuit, Chriſti poteſtatem uſurpat, & Filio Dei quodammodo ſe prædicat altiorem. *Laïcus*, inquit, *cùm Inveſtituram Eccleſiarum tribuit per Virgam & Annulum, quæ ſunt Eccleſiæ Sacramenta, ſicut ſal & aqua, oleum, & chriſma, & quædam alia ſine quibus hominum & Eccleſiarum conſecrationes fieri non poſſunt, ſibi jus Chriſti uſurpat &* B *poteſtatem, & quodammodo ſe Dei Filio prædicat altiorem. Nam dum illa Eccleſiæ Sancta Sacramenta ibi dantur ubi dari debent, & quibus & quando debent, à Dei Filio dantur, per Conſecratorem videlicet illius actionis Miniſtrum; ſicut in remiſſionem peccatorum Spiritus Sanctus dabatur per Petrum....... Laïcus autem quando contra Dei Filium ſic præſumit, ſi non ampliùs, non minus tamen quàm Simon Magus intumuit, & ipſe intumeſcit, qui in collatione Sacramentorum ſe Dei Filio anteponit: Et quia Deo Dei Filio non ſolùm ſui Patris æqualitatem demere nititur, ſed ſe ipſum Dei Filio ſuperiorem impia ſua actione ſignificare videtur, rectò nomi-* C *ne & ipſe Hæreticus, & ejus Inveſtitura Hæreſis appellatur.*

Inveſtituram tamen quæ fit propter poſſeſſiones Eccleſiaſticas, non propter res ſpirituales, damnandam non eſſe ait, quamvis inutile ſit iterum donare bona, quæ ſemel data ſunt. Verùm Inveſtituram illam per Annulum & Baculum à Laïco fieri non poſſe ante conſecrationem. Poſt electionem verò & conſecrationem minimè referre quonam id ſigno fiat. *In Eccleſiaſticis poſſeſſionibus*, inquit, *quamvis nec in Legibus, nec in Canonibus inveniatur, tamen propter ſcandalum & ſchiſma vitandum,* D *talis Regibus Inveſtitura conceditur, ut nec ipſi propter hoc pereant, nec Sancta Eccleſia detrimentum patiatur. Inveſtituram per Virgam & Annulum accipere niſi à ſuo conſecratore, manifeſtum eſt eſſe damnoſum: quia nulli Laïco licet illa Eccleſiæ Sacramenta dare, ſicut ei non licèt Epiſcopum conſecrare. Res etiam quæ ſemel Eccleſiæ datæ ſunt, Reges iterum eas dare, vel de ipſis inveſtire nec debent, nec convenienter poſſunt. Nam alicui dare quod habet, & de hoc inveſtire aliquem quod ille jam tenet, ſuperfluum eſt & vanum, non tamen videtur criminoſum. Alia utique eſt Inveſtitura quæ Epiſcopum perficit, alia verò quæ Epiſcopum paſcit. Illa ex Divino Jure ha-* E *betur; iſta ex Jure humano. Subtrahe Jus divinum, ſpiritualiter Epiſcopus non creatur. Subtrahe Jus humanum, poſſeſſiones amittit, quibus ipſe corporaliter ſuſtentatur. Non enim poſſeſſiones haberet Eccleſia, niſi ſibi à Regibus donarentur, & ab ipſis, non quidem divinis Sacramentis, ſed poſſeſſionibus terrenis inveſtiretur. Ex Jure divino Regibus quidem & Imperatoribus dominamur; ipſis tamen ex eodem Jure, quia Chriſti Domini ſunt, honorem debemus & reverentiam, ſicut dicit Apoſtolus:* Regem reveremini. *Ex Jure autem humano tantùm illis debemus, quantùm poſſeſſiones diligimus, quibus ab ipſis, vel à pa-* F *rentibus ſuis Eccleſia ditata & inveſtita dinoſcitur. Unde B. Auguſtinus ſuper Joannem ſic loquitur:* Noli dicere, Quid mihi & Regi? Quid tibi & « poſſeſſioni? Nam per Jura Regum poſſeſſiones « habentur, &c. *Poſſunt itaque ſive offenſione Reges, poſt Electionem Canonicam & Conſecrationem, per Inveſtituram Regalem, in Eccleſiaſticis poſſeſſionibus conceſſionem, auxilium & defenſionem Epiſcopo dare, quod quolibet ſigno factum extiterit, Regi, vel Pontifici ſeu Catholicæ Fidei non nocebit.* Nec propriè nec Theologicè loquitur *Goffridus Vindocinenſis*,

Inveſtituram tamen quæ fit ſolùm propter poſſeſſiones Eccleſiaſticas, damnandam non eſſe.

Goffridus Vindocinenſis refellitur.

cinenſis, cùm Annulum & Baculum Sacramenta vocat ſicut oleum & chriſma, cùm ad Sacramenti ſubſtantiam non pertineant. Hyperbolicè loquitur, cùm ait Laïcum qui illa tradit, ſe Filio Dei in collatione Sacramentorum anteponere: cùm Imperatores & Reges dantes Inveſtituras numquam ſibi perſuaſerint ſe conferre Sacramentum. Inveſtituram itaque Hæreſim eſſe, & Laïcos Inveſtituram dantes eſſe Hæreticos, non rectè probat Vindocinenſis Abbas. Sed ſuo ipſe principio luculenter refellitur: ſtatim enim Opuſculi initio hoc principium ſtatuit: *Firmiſſimè crede, quod nihil aliud propriè Hæreſis dicitur, niſi quod à Patris unitate Filium ſive Spiritum Sanctum conatur ſeparare, vel perſonarum alteram altera minorem vel majorem aſſerere.* Quod nequidem in mentem venit Principibus Inveſtituras uſurpantibus, aut Scriptoribus eas jure fieri propugnantibus. Quamquam definitio illa Hæreſeos à Goffrido Vindocinenſi tradita haud accurata ſit: ſecundùm quam ſequèretur ſolas *Arii* & *Macedonii* Hæreſes hoc nomine cenſendas.

Idem Abbas Epiſtola XI. Libri III. ad *Rainaldum* Andegavenſem Epiſcopum data, Inveſtituras ex duobus capitibus damnandas probat: primò quòd abſque Canonica electione Epiſcopatus vel Abbatiæ conferrentur à Laïcis Poteſtatibus: deinde quòd vix abſque ſimonia darentur: ideòque illis hæreſeos labem aſpergit. Cæterùm ſi præcedente electione canonica, & abſque ſimonia inveſtitura fieret, non videtur de illa tam ſeverè judicaturus, tam durè locuturus Goffridus Vindocinenſis. *Epiſcopus*, inquit, *ſine canonica electione, eſt quaſi arbor ſine radice. Arbor autem quæ radicem non habet, etiamſi folia habeat, fructum ferre nullatenus valet..... Tota utique Ordinatio Epiſcopi in ſola electione conſiſtit, & conſecratione, ſi tamen illam electio recta præceſſerit. Hæc autem priùs per ſemetipſum fecit Chriſtus, deinde verò Vicarii ejus. Et in Apoſtolis quidem à Chriſto facta ſunt, quoniam ab ipſo electi & conſecrati fuerunt: in aliis verò omnibus, à nullis aliis fieri licet, niſi à Vicariis Chriſti. Sunt autem Vicarii Chriſti Clerici in Electione, Epiſcopi in conſecratione. Cæteri omnes petere quidem Epiſcopum poſſunt; eligere verò vel conſecrare non poſſunt. Quicumque igitur alio modo, quaſi ſub nomine Pontiſicis, Eccleſiam vel Poteſtatem Eccleſiaſticam ſibi vendicare præſumit, hic jam non per oſtium intrat; ſed aliunde aſcendit: ut meritò non inter Epiſcopos computetur, ſed inter fures & latrones connumeretur. Inveſtituram, quam de manu laici accepiſtis per Paſtoralem Virgam, ſilere non debeo, nec loqui ſine dolore, quod ad majorem injuriam Sanctæ Eccleſiæ in occulto factum non fuit, ſed publicè. Qui autem cognoſcere voluerit, quid Catholica & Apoſtolica Eccleſia de Inveſtitura ſenſerit, quid docuerit, quid judicaverit, quid conſtituerit, legat in primo Capitulo illius Concilii, quod tempore Gregorii VII. Papæ factum eſt: & ibi omnes Clericos qui de manu laici Inveſtituram accipiunt, Hæreticos vocatos, & ideo damnatos eſſe & excommunicatos inveniet.* Memoria fefellit *Goffridum Vindocinenſem*. In Synodorum enim à *Gregorio VII.* celebratarum Decretis eos qui Inveſtituras de manu laïca ſuſciperent, excommunicatos legimus; Hæreticos verò appellatos non legimus.

Pergit ille: *Licet enim alia hæreſis de Inveſtitura dicatur, alia ſimoniaca: iſta tamen quæ de Inveſtitura dicitur, contra Sanctam Eccleſiam fortiùs jaculatur. Ibi enim inprimis omnis Eccleſiaſticus Ordo confunditur, quando hoc quod unicuique à ſuo Conſecratore in Eccleſia cum orationibus, quæ ibi conveniunt, dari debet, à ſæculari Poteſtate prius accipitur. Quod Sancti Apoſtoli non ſolùm interdixerunt; verùm etiam omnes illos, qui per ſæcularem Poteſtatem Eccleſiam obtinent, à Chriſto ſibi tradita poteſtate damnaverunt. Et meritò Apoſtoli judicio Spiritus Sancti hanc hæreſim in Eccleſiæ primipio damnare decreverunt, quam longo poſt tempore ex patre Diabolo naſcituram eſſe præviderunt.* Spectat Canonem XXXI. ex iis qui Apoſtolis ſunt adſcripti.

Cùm igitur Laïco Inveſtitura, & omnis diſponendarum Eccleſiaſticarum rerum facultas à Spiritu Sancto qui in Apoſtolis loquebatur, negata ſit penitus & interdicta; qui Inveſtituram à Laïco ſuſcipit, non jam contra Apoſtolos tantum, immò contra Dominum Apoſtolorum, quod ſanctum eſt, canibus exponit. Inveſtitura enim de qua loquimur, Sacramentum eſt, id eſt, ſacrum ſignum, quo Princeps Eccleſiæ, Epiſcopus ſcilicet, à cæteris hominibus ſecernitur pariter atque dinoſcitur, & quo ſupra Chriſtianum gregem cura Paſtoralis ei tribuitur. Hanc Inveſtituram ab illo ſolo ſuſcipere debet, à quo & conſecrationem habet. Illum ſiquidem priùs oportet conſecrari; deinde verò tanquam Ducem Eccleſiæ ſacris Inſignibus decorari. Si quis autem cuilibet ſæculari Poteſtati iſta licere putat, errat. Quod ſi defendere nititur, Apoſtolorum doctrinam, & Sancti Spiritus ſenſum annullare deſiderat, unde hæreticus eſſe nullatenus dubitatur. Hæc præterea Hæreſis de Inveſtitura, ſi rectè perſpiciatur, etiam Hæreſis Simoniaca eſſe viva & vera ratione probatur. Nam quæ ſæcularis Poteſtas ſibi vindicare nititur Inveſtituram, niſi ut per hoc aut pecuniam extorqueat, aut, quod eſt gravius, ſibi inordinatè ſubjectam efficiat Pontificis perſonam?..... Hac utique non tam humana quàm diabolica malignitate Eccleſia Catholica Fidem, libertatem, & caſtitatem amittit, ſine quibus nulla ratione ſubſiſtit.

IX. *Goffridum Vindocinenſem*, & alios, Inveſtituras hæreſeos nomine damnantes, non ſolùm refellunt momenta graviſſima ſuperiùs prolata, ſed illud maximè, quòd Concilia hac in cauſa celebrata, & Summi Pontifices Gregorius VII. Victor III. Urbanus II. Paſchalis II. & Calixtus II. qui illas damnavere, nuſquam earum defenſoribus hæreſeos notam inuſſerint. Quod ex eorum Decretis ac Sententiis hac in Diſſertatione laudatis compertum eſt. Quamobrem Aulicorum *Henrici* Imperatoris temeraria verba & petulantes diſputationes occaſionem multis dediſſe Inveſtituras Hæreſeos nomine ſugillandi, colligitur ex *Laurentio de Leodio*, in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium, Tom. XII. *Spicilegii Dacheriani*, ubi *Richardum* Epiſcopum commemorat, Privilegium de Inveſtituris, quod à *Paſchali II.* extorſerat *Henricus* Imperator, ad Monaſterium *S. Vitoni* * detuliſſe, accerſitis Monachis legiſſe, ipſiſque tribulationes & exilia, quæ pro Eccleſiæ cauſa paſſi fuerant, inſultando exprobraſſe. Tum ſubdit Hiſtoricus: *Quoſdam comites ejus os ſuum in cœlum elevaſſe, grandia de Rege diſputaſſe, eum Regem pariter & Summum Sacerdotem, quod nec apud ullos Hæreticos dictum invenitur, prædicaſſe; ejus juris eſſe ut Præſules faciat, vel deponat, dialecticaſſe.* Quin ſimilia antea effutierint Aulici quidam, non dubito: & hujuſmodi hominum temerarios ſermones fuiſſe in cauſa cur hæreſeos infame nomen Inveſtituris à pleriſque tribueretur, conjicio: quamvis *Henricus* ipſe Imperator *Non Eccleſiæ Jura, non Officia qualibet, ſed Regalia ſola* ſe dare aſſereret; ut ex *Petro Diacono* ſuperiùs obſervavi.

* *S. Venni de Verdun O. B.*

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 564. Edit. primæ, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *In Concilio proteſtantur Epiſcopi ſe receſſuros ab obedientia Papæ, niſi damnet Inveſtituras.*

R. Loquor eo loci de Epiſcopis in Concilio Viennenſi, cui præerat *Guido* Archiepiſcopus & Sedis Apoſtolicæ Legatus in cauſa Inveſtiturarum congregatis. Quid geſſerint, quid decreverint, quid minati ſint refero. Quod autem notant Religioſi Cenſores, non ſimpliciter à me refertur (quod mihi tamen vitio verti non deberet, cùm ſit mera facti quæſtio) ſed vehementer improbatur his verbis: *Secundò* (inquam) *in eo peccarunt, quod Romano Pontifici minas intentarint, ſe ab ejus obedientia receſſuros, niſi Synodi ſtatuta confirmaret; quod peſſimi ſanè exempli eſt.*

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 565. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Quanquam Papa erraverit in Regimine, excuſandus tamen, quòd Privilegium Eccleſiæ noxium conceſſerit: ut verenda Patris velanda: compatiendum Capiti infirmitate laboranti.*

R. *Ivonis* Carnotenſis Epiſcopi Sententiam de Privilegio à Paſchali II. conceſſo Imperatori in cauſa Inveſtiturarum, eo loci refero, ejuſdemque Ivonis ſancti & Juris Canonici peritiſſimi Præſulis verba ſumma fide deſcribo, de meo nihil addens. Non mea igitur, ſed S. Ivonis Carnotenſis verba reprehendunt RR. Cenſores.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 567. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Acta Concilii Viennenſis approbavit Papa, non tamen credendum eſt ea approbaſſe pro ea parte qua dicit Inveſtituras eſſe Hæreſim.*

R. Id ex Romanæ Synodi Actis, quam anno milleſimo ducenteſimo decimo-ſexto celebravit *Paſchalis II.* de quo ſermo eſt, luculentè probo & hic & Articulo XIII. pag. 590. ejuſdem Editionis. Nullus alius melior interpres Pontificiæ mentis, quàm Pontifex ipſe. Sed & *Ivo Carnotenſis* Inveſtituras Hæreſim non eſſe propugnavit, idemque cum eo ſenſerunt Senonenſis Provinciæ Epiſcopi, quorum nomine ſcripſit ille Synodicam Epiſtolam ea in cauſa ad *Joannem* Lugdunenſem Archiepiſcopum. Cæterùm hæc mera facti & hiſtoriæ quæſtio.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 568. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem velut meam notant: *Inveſtituras tanquam hæreſim damnare, idem eſt ac declarare Papam hæreticum.*

R. Hæc Propoſitio ibi non legitur, ſed hæc tantùm *Ivonis Carnotenſis* verba, ex quibus illam fabricari ſe poſſe exiſtimarunt Religioſi Cenſores: *Quia in hoc Concilio de Inveſtituris Laicorum, quas quidam inter hæreſes computant, tractare diſponitis, potiùs pudenda Patris veſtri nudabitis, quàm poſt dorſum ea velando Benedictionem paternam vobis acquiratis. Quod enim propter vitandam populi ſtragem paternè in ſe admiſit Summus Pontifex, coëgit neceſſitas, non approbavit voluntas.* Hæc Ivo Carnotenſis.

SCHOLION V.

Ad eumdem locum hanc notam apponunt Religioſi Cenſores: *Exempla plura affert Pontificum & Sanctorum qui erraverunt.*

R. Illa non affero, ſed *Ivo Carnotenſis*, cujus Epiſtolæ in cauſa Inveſtiturarum ad *Joannem* Lugdunenſem Archiepiſcopum ſcriptæ ſuo & Comprovincialium Provinciæ Senonenſis nomine, ſummam exhibeo per modum hiſtoriæ. An Ivonem Carnotenſem Cenſoria animadverſione dignum putant, quod Moyſis, Aaronis, & S. Petri peccata commemoraverit, quæ & Spiritus-Sanctus commemorari voluit in Scriptura Sacra? De Pontificum erroribus eo loci nulla mentio. Marcellini dumtaxat thurificationem Ivo Carnotenſis obiter commemorat, quod *ex Apocryphis Actis* illum ſumpſiſſe, obſervo ad marginem.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, pag. 572. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Papa non eſt prævaricatus, quamquam fecerit contra Decreta Anteceſſorum, quia ſtudiosè non fecit, ſed ſubreptione fallente, vel neceſſitate cogente.*

R. *Paſchalis II.* qui Henrico Imperatori Inveſtituras conceſſerat, factum ſic excuſant Ivo Carnotenſis & cæteri Provinciæ Senonenſis Epiſcopi. *Non enim*, inquiunt, *prævaricator eſt legis, qui delinquit in lege, aliqua fallente ſubreptione, vel impellente neceſſitate; ſed qui legem impugnat ſtudiosè, & delictum ſuum non curat agnoſcere.* Hæc illi.

ARTICULUS XIII.

Privilegium Inveſtiturarum à ſe Henrico Imperatori conceſſum reſcidit Paſchalis II. damnavitque ceu Privilegium contra Spiritum Sanctum & Canonicam Inſtitutionem indultum, in duabus Synodis Romæ celebratis, annis MCXII. *&* MCXVI. *& inſigne magnanimæ humilitatis exemplum Succeſſoribus, omnibúſque Epiſcopis dedit.*

CUm *Paſchalis II.* nobiliſſima Eccleſiæ membra adversùm ſe commota cerneret ob Privilegium Inveſtiturarum *Henrico* Imperatori conceſſum, & ab omnibus Eccleſiaſticæ libertatis ſtudioſis urgeretur ut illud revocaret, Concilium in Baſilicam Lateranenſem congregavit anno Domini milleſimo centeſimo duodecimo, quinto Kalendas Aprilis, in quo ſeipſum accuſavit, factúmque ſuum Fratrum Conſilio ac Judicio corrigendum ſubdidit. *Scriptum illud*, inquit, *quod magnis neceſſitatibus coactus, non pro vita mea, non pro ſalute aut gloria, ſed pro ſolis Eccleſiæ neceſſitatibus, ſine Fratrum conſilio aut ſubſcriptionibus feci, ſuper quo nulla conditione, nulla promiſſione conſtringimur, ſicut pravè factum cognoſco, ita pravè factum confiteor, & omnino corrigi Deo præſtante deſidero: cujus correctionis modum Fratrum qui convenerunt conſilio judicióque conſtituo; ne fortè per hoc in poſterum detrimentum aliquod Eccleſiæ, aut animæ meæ præjudicium relinquatur. Tunc communi omnium favore laudatum eſt, ut Fratres omnes qui donum à Deo ſapientiæ ſcientiæque perceperant, maturius ſuper hoc conſilium communi collatione uſciperent, quid ſequenti die per inſpirationem Spiritus Sancti reſponderent.*

Ultima die Concilii, Profeſſionem Fidei coram Patribus edidit ſub hac formula: *Amplector omnem Divinam Scripturam, ſcilicet Veteris & Novi Teſtamenti, Legem à Moyſe ſcriptam, & à Sanctis Prophetis. Amplector quatuor Evangelia, ſeptem Canonicas Epiſtolas, Epiſtolas glorioſi Doctoris B. Pauli Apoſtoli, Sanctos Canones Apoſtolorum, quatuor univerſalia Concilia, ſicut quatuor Evangelia, Nicænum, Epheſinum, Conſtantinopolitanum, Chalcedonenſe, & Antiochenum Concilium, & Decreta Sanctorum Patrum Romanorum Pontificum, & præcipuè Decreta Domini mei Papæ Gregorii VII. & beatæ memoriæ Papæ Urbani: quæ ipſi laudaverunt, laudo; quæ ipſi tenuerunt, teneo: quæ confirmaverunt, confirmo: quæ damnaverunt, damno; quæ repulerunt, repello; quæ interdixerunt, interdico; quæ prohibuerunt, prohibeo in omnibus & per omnia, & in iis ſemper perſeverabo.* Profeſſio Fidei à Paſchali II. edita in ſynodo.

Tum *Girardus* Engoliſmenſis Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ per Aquitaniam Legatus, Summi Pontificis totiúſque Concilii aſſenſu, hanc Sententiam promulgavit: *Privilegium illud, quod non eſt Privilegium, neque verò debet dici Privilegium, pro liberatione captivorum & Eccleſiæ à Domino Paſchale Papa per violentiam Regis Henrici extortum, nos omnes in hoc Sancto Concilio cum Domino Papa congregati, Canonica Cenſura, & Eccleſiaſtica Auctoritate, Judicio Sancti Spiritus damnamus, & irritum eſſe judicamus,*

atque omnino caſſamus, & ne quid Auctoritatis & efficacitatis habeat, penitus excommunicamus. Et hoc ideo damnatum eſt, quòd in eo Privilegio continetur, quòd electus canonicè à Clero & populo, a nemine conſecretur, niſi priùs à Rege inveſtiatur. Quod eſt contra Spiritum Sanctum, & Canonicam Inſtitutionem. Perlectâ verò hac Sententiâ, ab univerſo Concilio acclamatum eſt: *Amen, Amen, Fiat, Fiat.* Iſta conſtant ex Actis Synodi relatis à *Vuillelmo Malmeſburienſi* Lib. v. de Geſtis Regum Anglorum, pag. 168. & à *Conrardo* Urſpergenſi Abbate in Chronico ad annum MCXII. Ejuſdem Concilii hiſtoriam preſſiùs deſcribit *Petrus Diaconus* in Chronico Caſſinenſi, Lib. IV. Cap. XLVII. Eamdem quoque metro perſequitur *Goifridus Vuerbienſis* Chronici Parte 17. pag. 507. & 508. narrátque Pontificem Inſignia depoſuiſſe, Judicio Synodi ſe ſubjeciſſe, & ad Pontificatum abdicandum paratum fuiſſe, ut Eccleſiæ, cujus de libertate violata incuſabatur, ſatisfaceret.

Paſchalis II. Pœnitentia & humilitas.

Tunc ait, ô Patres! à Cæſare ſcripta notate,
Et quodcumque placet, ſuper his Decreta parate;
Me quoque Pontificem non fore, juſſa date.
Peccatis mala veſtra meis veniſſe notavi,
Officiis me deſtitui dignum reputavi;
Me quoque depoſui ne pereatis, ait.
Hæc ait, & Mitram rejicit, mantúmque reliquit:
Ordinet Eccleſia ſine me quicquid placet, inquit:
Moréque Pontificis judicet ipſa ſibi.

De eadem Synodo, & *Paſchalis II.* Pœnitentia audiendus *Sugerius* Abbas in Vita *Ludovici Groſſi* Francorum Regis, Cap. IX. *Aliud etiam*, inquit, *de manu Domini Papæ, ut deinceps inveſtiret, ſurreptitium Privilegium extorſit* (Henricus Imperator) *quod idem Dominus Papa in magno Concilio trecentorum & eo ampliùs Epiſcoporum, Judicio Eccleſiæ, nobis audientibus conquaſſavit, & perenni Anathemate irritum reduxit. Verùm ſi quærit quis, quare Dominus ita tepidè fecerit, noverit quia Eccleſia percuſſo Paſtore & Collateralibus, languebat, & pene eam Tyrannus ancillans, quia non erat qui reſiſteret, tanquam propriam occupabat. Cui certum facto dedit experimentum, quod cùm Fratres Eccleſiæ columnas ad tuitionem & Eccleſiæ reparationem quomodocumque ſolvi feciſſet, pacémque Eccleſiæ qualemcumque reformaſſet; ad eremum ſolitudinis confugit, morámque ibidem perpetuam feciſſet, ſi univerſalis Eccleſiæ & Romanorum violentia coactum non reduxiſſet. Verùm Dominus Jeſus Chriſtus Redemptor & Defenſor Eccleſiæ ſuæ, nec eam diutius conculcari, nec Imperatorem impune ferre ſuſtinuit. Qui etenim nec tenti nec fide obligati fuerant, cauſam Eccleſiæ fluctuantis ſuſcipientes, Domini deſignati Ludovici ſuffragio & conſilio, in Gallicana celebri Concilio collectâ Eccleſia, Imperatorem Tyrannum Anathemate innodantes, mucrone B. Petri perfoderunt.* De Concilio Vienenſi loquitur, de quo Paragrapho ſuperiori diximus.

Pontificiæ poteſtatis plenitudinem *Paſchalis II.* non objecit, ἀνευθυνίαν ſibi uni non tribuit, errorem confeſſus eſt quòd à Synodorum & Anteceſſorum ſuorum Decretis defeciſſet. Intellexit namque
» prudentiſſimus & humillimus Pontifex, Non
» in deſtructionem Paternorum Canonum Pri-
» mam & Maximam ſe accepiſſe à Chriſto Pote-
» ſtatem; neque adversùs veritatem, ſed pro veri-
» tate plus cæteris Conſacerdotibus poſſe; ut ait
» *Facundus* Hermianenſis Epiſcopus. Attendit ad Sententiam *Innocentii I.* in Epiſtola ad Clerum Conſtantinopolitanum ſcribentis: *Longè præſtiterit vel ea condemnare quæ rectè facta ſunt, quam ea robur ullum ſortiri, quæ adversùs Canones geſta ſunt.* Attendit ad Sententiam *Zoſimi* Epiſtola VI. ad *Aurelianum* ſcribentis: *Cùm adversùs Patrum Statuta venitur, non tantùm illorum prudentiæ atque ſententiæ, qui*

A *in ævum victura ſanxerunt, ſed ipſi quodammodo Fidei & Catholicæ diſciplinæ irrogatur injuria. Quid enim tam ſanctum ac venerabile eſt, quàm penitus non exorbitare ab itinere Majorum, quorum Canonica Inſtituta velut quædam fundamenta ſunt, ferendis fidei jacta ponderibus?* Attendit ad Sententiam *Bonifacii I.* Epiſtola III. ſcribentis: *Convenit nos Paternarum Sanctionum diligentes eſſe cuſtodes.* Attendit ad Sententiam *S. Leonis Magni* ad *Marcianum Auguſtum* ſcribentis: *Privilegia Eccleſiarum, Sanctorum Patrum Canonibus inſtituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa Decretis, nulla poſſunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. In quo opere, auxiliante Chriſto, fide-*
B *liter exequendo, neceſſe eſt me perſeverantem exhibere famulatum; quoniam diſpenſatio mihi credita eſt, & ad meum tendit reatum, ſi Paternarum Regulæ Sanctionum, me, quod abſit, connivente violentur.* Et Epiſtola LXXVIII. ſive (CXXXII. Editionis *Quenellii*) ad Leonem Auguſtum: *Secundùm Apoſtolum, ſi quæ deſtruxi, hæc ædifico, prævaricatorem me conſtituo, & eis me ultionum conditionibus ſubdo, quam non ſolùm auctoritas beatæ memoriæ Principis Marciani, ſed etiam ego mea conſenſione firmavi.* Attendit ad Sententiam *Hilari* Papæ Epiſtola IV. ad quoſdam Epiſcopos Gallicanos ſcribentis: *Nihil adversùm venerandos Canones, nihil contra ſanctæ me-*
C *moriæ Deceſſoris mei Judicium valeat, quicquid obreptum nobis eſſe conſtiterit. Nolumus namque Eccleſiarum Privilegia, quæ ſemper ſunt ſervanda confundi; quia per hoc non minùs in ſanctarum traditionum delinquitur ſanctiones, quàm in injuriam ipſius Domini proſilitur.* Attendit ad Sententiam *Gelaſii I.* ad Epiſcopos Lucaniæ ſcribentis: *Cùm nobis contra ſalutarium reverentiam Regularum cupiamus temerè nihil licere, &c.* Et Epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ: *Confidimus quòd nullus jam veraciter Chriſtianus ignoret, uniuſcujuſque Synodi Conſtitutum, quod univerſalis Eccleſiæ probavit aſſenſus, nullam magis exequi*
D *Sedem præ cæteris oportere quàm Primam, quæ unamquámque Synodum & ſua auctoritate confirmat, & continuatâ moderatione cuſtodit.* Attendit ad Sententiam *Symmachi* Papæ ad *Æonium* Arelatenſem Epiſcopum ſcribentis: *Dum ad Trinitatis inſtar, cui una eſt & individua poteſtas, unum ſit per diverſos Antiſtites Sacerdotium; quomodo priorum Statuta à ſequentibus convenit violari? Huc accedit, quòd ſi hæc eveniat ſententiarum varietas, ad ipſam ſacroſanctam credimus religionem pertinere; cujus omnis poteſtas infringitur, niſi univerſa quæ à Domini Sacerdotibus ſemel ſtatuuntur, perpetua ſint. Quod aliàs contin-*
E *gere poterit, ſi ſucceſſor deceſſoris actibus non tribueris infirmitatem, & roborando quæ geſta ſunt, faciat rata quæ geſſerit. Quanta enim Vicariis B. Petri judicabitur reverentia, ſi quæ in Sacerdotio præcipiunt, iis tranſeuntibus diſſolvantur?* Attendit ad Sententiam *S. Gregorii Magni* Lib. v. Epiſtola XII. ſcribentis: *Juſtitiæ ac rationis ordo ſuadet, ut qui ſua à ſucceſſoribus deſiderant mandata ſervari, deceſſoris ſui procul dubio voluntatem & Statuta cuſtodiant.* Attendit ad ſolemnem Profeſſionem Romanorum Pontificum, ante ipſorum Inaugurationem olim edi ſolitam, quâ promittebant, *Diligentiùs & vivaciùs omnia Decreta Prædeceſſorum Apoſtolicorum Pontificum, quæ-*
F *que Synodaliter ſtatuerunt, & probata ſunt, confirmare, & indiminutè ſervare, & ſicut ab eis ſtatuta ſunt, in ſui vigoris ſtabilitate cuſtodire. Diſciplinam & ritum Eccleſiæ à Sanctis Prædeceſſoribus traditum, illibatum cuſtodire.* Sic habet *Liber Diurnus Romanorum Pontificum.* Hæc animo recolens *Paſchalis II.* ſe peccaſſe faſſus eſt, Privilegium de Inveſtituris, contra Conciliorum & Prædeceſſorum ſuorum Decreta, Imperatori concedendo; Eccleſiæ ſatisfecit; Synodi Judicio inſigni humilitatis exemplo ſe ſubjecit, *S. Petrum* imitatus, qui *S. Pauli* reprehenſionem haud

haud moleſtè tulit, *Quatenus qui primus erat in Apoſtolatus culmine, eſſet & primus in humilitate*: & *Omnia dona quæ acceperat, quaſi à memoria repulit, ut unum fortiter humilitatis donum teneret.* Verba ſunt S. *Gregorii Magni* Homilia XVIII. in Ezechielem.

Privilegium Henrico Imperatori conceſſum iterum damnat Paſchalis II. in altera Synodo.

Idem Privilegium *Henrico* Imperatori conceſſum turſus damnavit *Paſchalis II.* in altera Synodo Lateranenſi anno milleſimo centeſimo decimo-ſexto. *Poſtquam*, inquit, *Dominus de ſervo ſuo fecit quod voluit, & me Populumque Romanum tradidit in manus Regis, videbam quotidie paſſim fieri rapinas & incendia, cædes & adulteria. Hæc & ejuſmodi mala cupiebam avertere ab Eccleſia & populo Dei: & quod feci, pro liberatione Populi Dei feci. Feci autem ut homo, quia pulvis ſum & cinis. Fateor me malè egiſſe, ſed rogo vos omnes, orate pro me ad Deum, ut indulgeat mihi. Illud autem malum Scriptum, quod in tentoriis factum eſt, quod pro pravitate ſui Privilegium dicitur, condemno ſub perpetuo Anathemate, ut nullius umquam ſit bonæ memoriæ, & rogo vos omnes ut idem faciatis. Tunc ab univerſis acclamatum eſt: Fiat, Fiat.*

Privilegium illud Hæreſim continere, perperam ait Bruno Signinus Epiſcopus.

Bruno Signinus Epiſcopus zelum ac lætitiam continere non valens, has in voces erupit: *Gratias agamus omnipotenti Deo, qui Dominum Papam Paſchalem, qui præſenti Concilio præſidet, audivimus proprio ore damnantem illud Privilegium, quod pravitatem & hæreſim continebat.* Contentioni locum dedit illa Hæreſeos accuſatio. Quidam enim cavillatoriè ſubjunxit: *Si Privilegium illud Hæreſim continebat, qui illud fecit Hæreticus fuit.* Id impatienter ferens *Joannes* Cajetanus Epiſcopus, Signino reſpondit: *Tune hic & in Concilio, nobis audientibus, Romanum Pontificem appellas Hæreticum? Scriptum quod fecit Dominus Papa, malum quidem fuit, ſed Hæreſis non fuit.* Adjecit alter: *Immo nec malum dici debet; quia ſi liberare Populum Dei bonum eſt, quod Dominus Papa fecit, bonum fuit.* Ferventem contentionem indicto ſilentio ægrè ſedavit *Paſchalis*, dixitque: *Fratres & Domini mei, audite: Eccleſia iſta numquam habuit Hæreſim, immo hic omnes Hæreſes conquaſſatæ ſunt.... Pro hac Ec- » cleſia Filius Dei in Paſſione ſua oravit, cum dixit: » Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua.*

Romanam Eccleſiam Hæreſis numquam infecit.

Altera Seſſione Pontifex in communem Eccleſiæ cauſam incumbens, ſupremam bonorum Eccleſiaſticorum diſpenſationem & Auctoritatem ipſa quibus vellet Miniſtris ſuis conferendi, Eccleſiæ aſſeruit, ac *Gregorii VII.* Sententiam contra Inveſtituras confirmavit. *Eccleſia primitiva*, inquit, *Martyrum tempore floruit apud Deum, & non apud homines. Dein ad fidem converſi ſunt Reges, Imperatores, Romani Principes, qui matrem ſuam Eccleſiam ſicut boni filii honeſtaverunt, conferendo Eccleſiæ Dei prædia & allodia, ſæculares honores & dignitates, Regalia quoque Jura & Inſignia, quemadmodum Conſtantinus, cæterique Fideles: & cœpit Eccleſia florere tam apud homines, quam apud Deum. Habeat ergo Mater & Domina noſtra Eccleſia ſibi à Regibus ſive Principibus collata; diſpenſet & tribuat ea filiis ſuis, ſicut ſcit, & ſicut vult.* Ita refert Abbas Urſpergenſis, ſubditque: *Privilegium Inveſtituræ, quod in tentoriis conceſſiſſe videbatur, obliterare volens, iterans Sententiam Papæ Gregorii VII. Inveſtituram Eccleſiaſticarum rerum a laica manu rurſus excommunicavit ſub anathemate dantis & accipientis.* Tandem confirmavit quicquid *Conon* Præneſtinus Epiſcopus, & *Guido* Archiepiſcopus Viennenſis, Sedis Apoſtolicæ Legati, ejuſdem Sedis Auctoritate, in cauſa Inveſtiturarum, & *Henrici* Imperatoris, in ſuis Synodis decreverant. Iſta conſtant ex Actis ab Urſpergenſi Abbate deſcriptis in Chronico ad annum MCXVI.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag.[a] 583. Edit. primæ, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Papa ſe accuſat coram Concilio, & ſe corrigendum ſubdit.*

R. Mera facti quæſtio eſt. Facti porrò iſtius veritatem probant Acta Concilii Lateranenſis ab ipſo Paſchali II. in cauſa Inveſtiturarum congregati anno Chriſti milleſimo centeſimo duodecimo, aliaque Hiſtoriæ Monumenta à me prolata. Nihil ex cerebro meo finxi; ſed quod geſtum eſt, ex probatis Actis, & fide dignis Authoribus commemoravi.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 586. Edit. primæ, hæc reprehendunt Religioſi Cenſores: *Pontificiæ Auctoritatis plenitudinem Paſchalis non objecit, ἀπόδοσιν ſibi uni non tribuit, errorem confeſſus eſt, quòd à Synodorum & Anteceſſorum ſuorum Decretis defeciſſet.* Refert Alexander "Decreta Canonum (inquiunt) ex quibus ſequi videtur, " Decreta Pontificum contra Canones nulla eſſe. "

R. Hæc rurſus mera facti quæſtio. Quid ſenſerit ac geſſerit Paſchalis II. commemoro; quid ipſum movere potuerit ut ita ſentiret, atque ita ſe gereret, expono. Nihil inde colligo quod Pontificiæ Poteſtatis plenitudinem, id eſt, ſummam auctoritatem S. Petro & ejus Succeſſoribus à Chriſto datam, nihil quod vim Pontificiorum Decretorum labefactet; ſed Paſchalis II. ſummam humilitatem commendo. *Hæc, inquam, animo recolens Paſchalis II. ſe peccaſſe faſſus eſt, Privilegium de Inveſtituris contra Conciliorum & Prædeceſſorum ſuorum Decreta Imperatori concedendo; Eccleſiæ ſatisfecit, Synodi judicio inſigni humilitatis exemplo ſe ſubjecit, S. Petrum imitatus, qui S. Pauli reprehenſionem haud moleſtè tulit.* QUATENUS QUI PRIMUS ERAT IN APOSTOLATUS CULMINE, ESSET ET PRIMUS IN HUMILITATE. De honore & obedientia ſanctæ Sedi Apoſtolicæ, & in ea ſedenti Summo Pontifici debitis, ne leviſſimum quid detrahi velim.

ARTICULUS XIV.

Eccleſiæ Decreta contra Inveſtituras Laïcæ Poteſtates fucatâ obedientiâ, imo fraude eludere quibuſdam in locis conatæ ſunt, Baculum quidem Paſtoralem & Annulum Electis Prælatis non tradentes, ſed prohibentes ne illa ex Altari reciperent, niſi ab ipſis ritu ſolemni eò ducerentur.

HAnc Laïcorum fraudem ex Charta veteri Cœnobii *Sancti Michaelis* ad Moſam anno MCXVII. ſcriptâ diſcimus, quæ inſcribitur *Notitia de libertate Baculi Paſtoralis in eodem Cœnobio*, edita à Dom. *Mabillonio* viro eruditiſſimo O. B. Lib. VI. *De Re Diplomatica*, Cap. CLXV. cujus verba Hiſtoriam iſtam illuſtrantia ſubjicere malim, quàm verbis ipſe meis rei geſtæ ſeriem exponere. *In nomine Sanctæ Trinitatis & individuæ Unitatis. Deducente nos omnium bonorum ductore Spiritu Sancto, exultationem noſtram Fratribus noſtris in hanc Eccleſiam nobis ſucceſſuris inſinuemus, ut & ipſi ſcilicet habeant unde nobiſcum exultent, & ſibi caveant, ne reducto conſuetudinis illicitæ jugo, ſe ipſos pariter & fratres ſibi ſucceſſuros, unde nos exultemus, contriſtent. Igitur in hac Eccleſia, ſicut & in cæteris, in quibus ſæcularis Dignitas ſuam exercere nititur poteſtatem, mos antiquus obtinuerat, ut quoties Abbas moreretur, alter in loco illius, niſi baculum de manu Advocati Eccleſiæ ſuſciperet, nullatenus ſubſtitueretur. Hæc illicita conſuetudo adeo inoleverat, ut quidam Abbas nomine Sigifridus, quamvis cæteris quos memoria noſtra ſibi revocare potuit religioſior, tamen de manu fœminæ, videlicet venerabilis Comitiſſæ Sophiæ ſuſcepiſſet. Qui tandem ad ſe reverſus, & melius Sacrorum Canonum Inſtitutionibus informatus, Romam pœnitentiâ ductus petiit, Baculum beatæ memoriæ Gregorio VII. qui & Hildebrannus, crimen ſuum confitens reddidit. Quem tamen, cogente vix Apoſtolico, quia ejuſdem viri Religio ad notitiam ejus pervenerat, iterum recepit: & ſic*

Abbas laudabilis vitæ uſque in finem perſeveravit. Sed venerabilis prædicta Comitiſſa audiens ſe contemptam, ſe deſpectam, vehementer ſuper hoc gratulatur: ac deinceps in dilectione Viri Religioſi plurimum pro tali contemptu caritatis vinculis adſtringebatur. Sed & ipſa hoc exemplo ſe peccaſſe cognoſcens, Romam perrexit, atque eidem Apoſtolico reatum ſuum confitens, abſoluta repatriavit. Iſtâ autem membris corporis exutâ, ingens altercatio inter Comitem Theodoricum, prædictæ Sophiæ filium, & Monachos exoritur: dum hic ſcilicet, juxta conſuetudinem dignitatis Prædeceſſorum ſuorum, Abbatem ſubſtituere nitebatur: Monachi autem Sacrorum Canonum Decretis, quibus jam per prædictum Abbatem edocti fuerant, obviare verebantur. Sed utrarumque partium Mediatoribus hanc litem ſedare cupientibus, viſum eſt ut Baculus ſuper Altare à Comite Theodorico poneretur, & Abbas ejus conductu ad eum ſuſcipiendum adduceretur; ſatis in hoc decepti, ut quaſi ſic ſuam Comes non amitteret dignitatem, nec Monachi ſuam viderentur violare religionem: cùm ſacri Canones manum rariùs nominent, quando Catholicis prohibent accedere ad Eccleſias per ſæcularem Poteſtatem: & frequentiùs præcipiant eorum omnino vitare in conductu dignitatem. Tali ergo deceptus errore Abbas Ornatus, necnon Abbas Ulricus, Baculum uterque ſuper Altare Advocati conductu ſuſcepit: & hæc illicita nec memoriâ digna conditio in hac Sancti Michaëlis Eccleſia uſque ad electionem Domini Abbatis Lanzonis perſeveravit. Igitur prædicto Abbate Ulrico carnis clauſtra egreſſo, quidam Fratrum ſpiritu ferventes, atque ſacrorum Canonum ſtudioſi ſervatores, hujus miſerandæ conditionis peſtem diu in Eccleſia lactuatam, diu nutritam, diu roboratam, vehementer ingemuerunt; atque aſſumpto fidei clypeo, adverſus eam pro poſſe decertare ſe ipſos & univerſam Eccleſiam excitaverunt; ſic ſcilicet, ut priuſquam Advocatus occurreret, Abbatem ſibi Lanzonem nomine præficerent, & ad Altare, abſque ullo laïcali conductu, ad Baculum ſuſcipiendum deducerent, & ſoli, ſine ſæculari Dignitate, in Sede collocarent. Sed his ita geſtis, aures univerſorum qui antiquæ conſuetudinis Eccleſiæ & Advocatorum notitiam habuerant, quaſi re inaudita concutiuntur, corda omnium in ſtuporem vertuntur. Monachi hoc præſumpſiſſe auſi, nimiâ inſipientiâ & etiam inſolentiâ notantur. Comes etiam Reynaldus, prædicti Comitis Theodorici filius, tunc temporis Eccleſiæ Advocatus, hoc audito furore commotus cum Principibus regionis ad Eccleſiam venit, qui Monachos dignitatem ſuam injuſtè ſibi ſubtraxiſſe ſatis indignando conquerebatur. Quod niſi celeriter corrigeretur, ſic ſcilicet ut Abbas de ſe egrederetur; multis aſſertionibus affirmabat, quòd Eccleſiam oppreſſionibus quibus poſſet, perſequeretur. Sed tamen eo virorum prudentium conſilio mitigato, dies determinatur, in quo Jus ſuum antiquum omnibus convenientibus recitaret, & injuriam quam à Monachis perpeſſus fuerat, revelaret. Interim ab utraque parte conſilium requiritur Epiſcoporum. Die determinato fit Conventus Abbatum, Monachorum, Clericorum, laïcorum. Res utriuſque partis in Judicio ponitur: ſed Monachi nihil ſuperbè, nihil inſolenter, ſed religioſè, ſed prudenter feciſſe quod fecerant, inveniuntur. Auctoritas enim Sacrorum Canonum in medio deducitur, quæ ſub anathemate prohibet, ne quis per ſæcularem Dignitatem Curam Paſtoralem aggrediatur. Sic enim in Canone Apoſtolorum reperitur. » Si quis ſæcularibus Poteſtatibus uſus, » Eccleſiam per ipſas obtineat, deponatur, & abjiciatur; omnéſque qui illi communicant. Item ex » Antiocheno Concilio: Si quis per ſæcularem Dignitatem Eccleſiam Domini obtinuerit, abjiciatur » & ipſe & Ordinator ejus, & modis omnibus à » Communione ſeparentur, & ſint ſub Anathemate; ſicut Simon Magus à Petro. Item ex Synodo « à CCXL. Patribus habita ſub Nicolao I. Pontifice: « Quiſquis ſæcularium Principum aut Potentum, « aut alterius laïcæ Dignitatis, adverſus communem « & conſonantem atque Canonicam electionem « Eccleſiaſtici Ordinis agere tentaverit, Anathema « ſit, donec obediat atque conſentiat quod Eccleſia « de electione & ordinatione proprii Paſtoris « ſe velle monſtravit. His atque plurimis aliis te- « ſtimoniis, quæ prolixitas adhibere prohibuet atque virorum religioſorum conſiliis, Comes Raynaldus non tantùm Monachorum, ſed & ſuum periculum diſcens, ſi quod Jus circa Paſtoralem curam retentaret; indignationem tandem flexit: & quoniam non malitioſè, ſed pro ſua religione Monachos decertaſſe cognovit, Jus illud antiquum, quod à Progenitoribus ſuis retinere quærebat, inſpirante ſibi Spiritu Sancto guirpivit....... Sit igitur deinceps cautela Fratrum Religioſorum, ut quoties Abbas eligendus fuerit, ſine ſæculari pompa, ſine Conventu omnino laïcorum, Clericorum, ſoli Capitulum habeant, ſoli Patrem ſibi cum timore Dei eligant; electum ſoli ad Altare, ad ſuſcipiendum Baculum deductum conſtituant, conſtituto obedientiam promittant. His expletis, Abbas ad publicum exeat, fidelitates ſuas juxta conſuetudinem, à quibus debet, ſuſcipiat. Quòd ſi Comes in villa fuerit, vel cùm advenerit, duo de Fratribus, vel tres ad eum pergant, ut quem ſoli Abbatem conſtituerint, ei nominent, omnino nihil aliud dicentes: Illum Dominum nobis conſtituimus Abbatem, precamur ſicut Advocatum Eccleſiæ, ut eum diligatis, & conſilium ei detis, & in neceſſitatibus ſuis ſubveniatis. Si autem obliti ſuæ religionis aliter egerint, unde jugum antiquitatis execrandæ ſuper ſe vel ſuper poſteros revocent, vinculis Anathematis Sacrorum Conciliorum, quæ ut Evangelia ſunt veneranda, ſeſe adſtrictos non ignorent.

ARTICULUS XV.

Gelaſius II. Controverſiam Inveſtiturarum componere noluit, aut Henricum Imperatorem ab Anathemate abſolvere, abſque Judicio Synodi.

AUdito *Paſchalis II.* obitu, ſtatim Romam advolavit *Henricus* Imperator; *Gelaſium II.* qui ipſi ſucceſſerat, ex Urbe egredi compulit: & pacem ab ipſo minis & terroribus extorquere conatus eſt, extrema quæque intentans, niſi pacis ſecuritatem daret, ac juramento firmaret. Reſpondit Pontifex Magnanimus: *De Controverſia quæ inter Eccleſiam & Regnum eſt, vel conventioni, vel juſtitiæ libenter acquieſcimus, loco & tempore competenti, videlicet Mediolani, vel Cremonæ, in proxima Beati Lucæ Feſtivitate, Fratrum noſtrorum Judicio, qui à Deo ſunt Judices conſtituti in Eccleſia, & ſine quibus hæc cauſa tractari non poteſt. Et quoniam Dominus Imperator à nobis ſecuritatem quærit: Nos verbo & ſcripto eam promittimus, niſi ipſe eam interim impediat. Alias enim ſecuritatem facere, nec honeſtas Eccleſiæ, nec conſuetudo eſt.* Id conſtat ex Epiſtola *Gelaſii II.* ad Gallos. Qua in Epiſtola inſigne monumentum habemus ad probandum Epiſcopos Jure divino in Conciliis ſedere Judices cauſarum Eccleſiaſticarum: *Fratrum noſtrorum Judicio*, inquit, *qui à Deo ſunt Judices conſtituti in Eccleſia, & ſine quibus hæc cauſa terminari non poteſt.* Itaque *Gelaſius II.* in Controverſia de Inveſtituris nihil innovavit, nec à Deceſſorum ſuorum Decretis vel tantilium deflexit.

Epiſcopi Jure divino ſedent in Conciliis cauſarum Eccleſiaſticarum Judices.

SCHOLION.

SCHOLION.

In hoc Articulo pag. 597. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant. *Epiſcopi jure divino in Conciliis ſedent judices controverſiarum Eccleſiaſticarum.*

R. Id à me opportunè obſervatum eſt in Epiſtolam *Gelaſii I.* ad Gallos in cauſa Inveſtiturarum ſcriptam, cujus verba deſcripſi. Id enim expreſſè aſſerit. Id conſtat ex Concilio Hieroſolymis celebrato ab Apoſtolis in controverſia de legalium ceremoniarum obſervantia: ſic enim in eo S. Jacobus primus Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſuffragatus eſt: *Propter quod ego judico non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad Deum, ſed ſcribere ad eos, ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulacrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.* (*Act. 15.*) Id conſtat ex Actis pleriſque Conciliorum, quibus Epiſcopi hunc in modum ſubſcribunt: Ego N. *Epiſcopus decernens* vel *definiens*, vel *judicans*, *ſubſcripſi*. Ea eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Eccleſiæ Gallicanæ doctrina. *Bellarminus* ipſe Cardinalis doctiſſimus lib. I. *De Conciliis & Eccleſia*, Cap. XVIII. *Epiſcopos in Conciliis non Conſiliarios ſed judices eſſe* probat, & ex Actis Apoſtolorum Cap. XV. veritatis illius probationem arceſſit. Et Cap. XVI. id probat, *ex conſuetudine Eccleſiæ, quæ eſt optima Scripturarum Interpres: nam cùm in omnibus Conciliis, quæ poſt Apoſtolica tempora ſunt celebrata, hunc ordinem obſervatum eſſe conſtet, ut ſoli Epiſcopi fuerint judices, idem omnino in Apoſtolico Concilio ſervatum credere debemus. Nec enim Eccleſia univerſa, ac præſertim primis illis temporibus, ab Apoſtolorum exemplo & Traditione diſceſſiſſet.*

ARTICULUS XVI.

Calliſtus II. Inveſtituras damnavit, & Henricum Imperatorem eas pertinaciter retinentem excommunicavit in Concilio Remenſi.

UT primùm conſecratus eſt *Calliſtus II.* Pontifex Maximus, Concilium indixit Remis celebrandum, ad pacem Imperii & Sacerdotii, ſi fieri poſſet, conciliandam. *Henricus* Imperator Epiſcoporum & Principum Germaniæ votis ſolicitatus in Conventu Triburienſi, & à civilibus diſcordiis ſibi metuens, *Semetipſum ibidem pollicebatur ob reconciliationem univerſalis Eccleſiæ præſentandum iri*: (inquit Abbas Urſpergenſis.) Celebratum eſt iſtud Concilium anno Chriſti milleſimo centeſimo decimo nono, XIII. Kalendas Novembris. Adfuere XIII. Archiepiſcopi, pluſquam ducenti Epiſcopi, Abbatum ingens numerus, Patres in univerſum quadringenti & viginti, ut *Heſſo Scholaſticus*, qui præſens aderat, & Abbas Urſpergenſis teſtantur. Præfuit *Caliſtus II.* Concilii locus erat Inſignis Eccleſia *Sanctæ Mariæ*, Metropolitana Sedes. Quæ verò ante Concilium in negotio pacis geſta fuerint, exponere eſt operæpretium, idque ex Commentariolo *Heſſonis Scholaſtici* teſtis rerum geſtarum oculati, ut hæc ejus verba probant: *Quod vidi & audivi, fideliter & quanto breviùs potui, pedeſtri ſermone deſcripſi.*

Calliſtus II. Statim poſt inaugurationem ſuam *Guillelmum de Campellis* Catalaunenſem Epiſcopum, & *Pontium* Abbatem Cluniacenſem, Argentinam * ad *Henricum* Imperatorem miſit, de pace & concordia inter Regnum & Sacerdotium cum eo acturos. Propenſum ad pacem animum ſibi eſſe ſignificavit Imperator, modò ſine imminutione Imperialis auctoritatis eam conciliari poſſe oſtenderent. Tum Catalaunenſis Epiſcopus: *Si veram pacem*, inquit, *Domine Rex, habere deſideras, Inveſtituram Epiſcopatuum & Abbatiarum omnimodis dimittere te oportet. Ut autem in hoc nullam Regni tui diminutionem pro certo teneas, ſcito me in Regno Francorum electum, nec ante conſecrationem, nec poſt conſecrationem aliquid ſuſcepiſſe de manu Regis: cui tamen de tributo, de militia, de telonio, & de omnibus quæ ad Rempublicam pertinebant, & antiquitus ſcilicet à Regibus Chriſtianis Eccleſiæ Dei donata ſunt, ita fideliter deſervio, ſicut in Regno tuo Epiſcopi tibi deſerviunt, quos huc uſque inveſtiendo, hanc diſcordiam, immo Anathematis ſententiam incurriſti..... Si ergo Inveſtituras dimittere volueris, & poſſeſſionem Eccleſiarum, & eorum, qui pro Eccleſiâ laboraverunt reddere, & veram pacem eis dare: laborabimus, opitulante Domino, huic contentioni finem imponere.* Conditiones accepit Imperator, re cum ſuo Conſilio communicatâ, modò fidem & juſtitiam apud Summum Pontificem inveniret, ac veram pacem ipſe & ſui, poſſeſſionéſque hujus occaſione diſſidii amiſſas reciperent. Catalaunenſi Epiſcopo ſecuritatem poſtulante, Imperator ſe propoſita Capitula rata habiturum & executioni mandaturum, data ſubſcriptione ſub teſtimonio fidei Chriſtianæ promiſit; paritérque poſt ejus Majeſtatem Lauſanenſis Epiſcopus, Palatinus Comes, cœteríque viri illuſtres tum Clerici cùm Laïci, qui erant in Comitatu, Conventioni ſubcripſere. Id cùm ad Pontificem Pariſiis tum agentem Catalaunenſis Epiſcopus & Cluniacenſis Abbas retuliſſent, lætitiâ incredibili affectus eſt, & communicato cùm Epiſcopis & Cardinalibus ſibi adſiſtentibus conſilio, eoſdem cum Epiſcopo Oſtienſi & *Gregorio* Cardinalibus remiſit ad Imperatorem, cui Virdunum inter & Mediomatricum occurrerunt, nuntiaverúntque Summum Pontificem ipſum ad Communionem & Pacem lubentiſſimè recepturum, promiſſa modò exequi vellet, diémque dicere quo illa eſſet ante finem Concilii impleturus. Ille Pacta conventa iterum propria ſubſcriptione firmavit, idemque fecere Proceres. Mutuam quoque Conventionem *Callixti* Legati firmarunt. Stata dies Feria ſexta nono Kalendas Novembris, quâ Imperator, Moſomi, coram Summo Pontifice, ſine fraude Pacta exequeretur. Hic porro mutuæ Conventionis tenor erat:

Ego Henricus, Dei gratiâ Romanorum Imperator Auguſtus, pro amore Dei, & B. Petri & Domini Papæ Calixti, dimitto omnem Inveſtituram omnium Eccleſiarum, & do veram pacem omnibus, qui, ex quo diſcordia iſta cœpit, pro Eccleſia in guerra fuerunt, vel ſunt: Poſſeſſiones autem Eccleſiarum, & omnium qui pro Eccleſia laboraverunt, quas habeo reddo; quas autem non habeo, ut rehabeant, fideliter adjuvabo: Quod ſi quæſtio inde emerſerit; quæ Eccleſiaſtica ſunt, Canonico; quæ autem ſecularia ſunt, ſeculari terminentur Judicio.

Ego Calliſtus Secundus, Dei gratia Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus Catholicus, do veram pacem Henrico Romanorum Imperatori Auguſto, & omnibus qui pro eo contra Eccleſiam fuerunt, vel ſunt: Poſſeſſiones eorum, quas pro guerra iſta perdiderunt, quas habeo, reddo, quas non habeo, ut rehabeant, fideliter adjuvabo. Quòd ſi quæſtio inde emerſerit; quæ Eccleſiaſtica ſunt, Canonico; quæ ſecularia ſunt, ſeculari terminentur Judicio.

His utrinque firmatis, Legati ad Pontificem jam Remis agentem rediere, ac rei geſtæ ſeriem ipſi ante Synodum expoſuere. Cœpta eſt, ut dixi, XIII. Kalendas Novembris. *Calliſtus II.* luculentâ Oratione exorſus eſt, in qua multa de pace præclarè dixit, ſéque ad eam Eccleſiæ & Imperio procurandam omnibus eniti ſtudiis ſignificavit. *Hanc*, inquit, *virtutem quam appeto, quam ex Sanctarum auctoritate Scripturarum, & generali approbatione publicæ commoditatis ſummoperè laudo, toto niſu inquirere, & in tota Dei Eccleſia, ipſo juvante, diffundere vivaciter laborabo.* Ita refert *Ordericus Vitalis* lib. XII. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.* Se quoque nihil non acturum declaravit ad *Simoniacam Hæreſim*, quæ maximè per Inveſtituras contra Eccleſiam Dei innovata erat,

Marginalia: *Strasburg.* — De pace & concordia Sacerdotium inter & Imperium agit Calliſtus II. — Pacta conventa.

erat, conſilio & auxilio Patrum, eliminandam, ut refert *Heſſo Scholaſticus*. Tum Oſtienſis, & Catalaunenſis Epiſcopi, qui ad Imperatorem pro negotio pacis miſſi fuerant, jubente Papa Legationis ſuæ exitum & Pacta utrinque firmata coram ſacro Conſeſſu expoſuere. Die Concilii altera, Pontifex in craſtinum ſe Moſomum* profecturum ſignificavit ad colloquium cum Imperatore, prout inter ipſos convenerat, ineundum, & pacem Eccleſiæ concludendam; ſe verò quantocyus rediturum ad conventionem pacis Patrum ſententiâ confirmandam, ſi fieret; vel ad fraudis auctorem, ſi promiſſis non ſtaret, Eccleſiæ fulminibus conterendum eorum Judicio. *Et ſicut*, inquit, *conventionem pacis, ſi fiat, vobiſcum & per vos confirmare optamus, ſic in commentorem fraudis, ſi infidelis evaſerit, Judicio Spiritus Sancti & veſtro, gladium B. Petri vibrare tentabimus.* Publicas interim ſupplicationes indixit, ad fauſtum negotii exitum à Deo, cujus in manu cor Regis eſt, impetrandum. Cùm Pontifex Moſomum perveniſſet, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, cæteróſque viros ſapientes, quos ſecum maximo numero duxerat, in Cameram vocavit, & Pacta utrinque conventa legi ac expendi juſſit. In ſcripto Imperatoris, Epiſcopi illa verba ſcrupuloſiùs examinarunt: *Dimitto omnem Inveſtituram omnium Eccleſiarum.* Quæ ſufficere viſa ſunt, ſiquidem Imperator ſincerè ageret: ſin minùs, determinatione indigere, ne fortè aut poſſeſſiones antiquas Eccleſiarum ſibi vendicare, aut Epiſcopos de iiſdem iterum inveſtire conaretur. In Scripto Summi Pontificis hæc verba ponderarunt: *Do veram pacem Regi, & omnibus qui cum eo in guerra iſta fuerunt, vel ſunt.* Timebant nempe ne fortè his verbis ampliùs intelligerent, quàm reddendam Eccleſiæ communionem; & Eccleſia ſuſcipere cogeretur, quos aut ſuperpoſitos legitimis Paſtoribus, aut canonicè depoſitos, ſine gravi offenſione ſuſtinere non poſſet.

* Moſomo, urbe Campaniæ, in Diœceſi Rhemenſi.

Omnibus accuratè diſcuſſis, Pontifex Oſtienſem Epiſcopum, *Joannem* Preſbyterum Cardinalem, Epiſcopos Vivarienſem & Catalaunenſem, Cluniacenſem Abbatem, alióſque miſit ad Caſtra Imperatoris *Henrici*, qui Pacta conventa ipſius Majeſtati repræſentarent, utque ea impleret, urgerent. Fecere ut habebant in mandatis. Audacter negavit *Henricus* horum quidpiam ſe promiſiſſe. Ipſum omnium qui aderant teſtimonio, & propriæ manus ſubſcriptione convicit Catalaunenſis Antiſtes. Conqueſtus eſt tantùm ſe *eorum conſilio* pollicitum fuiſſe, *quod abſque diminutione Regni exequi non valeret.* Repoſuit Epiſcopus: *In promiſſis noſtris, Domine Rex, per omnia fideles nos invenies. Non enim Dominus Papa ſtatum Imperii aut coronam Regni, ſicut quidam ſeminatores diſcordiæ obloquuntur, in quolibet imminuere attentat: immo palam omnibus denuntiat, ut in exhibitione Militiæ, & cæteris omnibus, in quibus Tibi & Anteceſſoribus tuis ſervire conſueverant, modis omnibus deſerviant. Si autem in hoc Imperii ſtatum imminui exiſtimas, quod ulterius Tibi Epiſcopatus vendere non liceat: hoc potiùs Regni tui augmentum ac profectum ſperare debueras, ſi quæ Domino Deo contraria ſunt, pro ejus amore abjicias.*

His nonnihil mitigatus Imperator, inducias in craſtinum rogavit, ut cum Principibus de cauſa tanti momenti conferret, & ad promiſſorum executionem, ſi poſſet, eorum corda inflecteret. Proceres cum Pontificis egere Legatis de modo quo Imperator ad abſolutionis gratiam ſuſciperetur, intercedentes ne palam ac nudis pedibus veniam exoraret. Sabbatho novas inducias poſtulavit *Henricus*, donec generale colloquium cum Regni Principibus haberet, quorum abſque conſilio Inveſtituras dimittere non audebat. Miſſi Pontificii comperendinatûs impatientes, ac ſubodorati Imperatorem, qui triginta millium hominum exercitu vallatus erat, occaſionem opperiri obſidendi & capiendi Summi Pontificis, ad ipſum confeſtim rediere. Ille ab inſidiis ſibi cavens, ad aliud Caſtrum Comitis Trecenſis, ſubitò cum ſuis tranſivit. Nuntium ad Comitem rurſus miſit Imperator, ipſum rogans ut Pontificem die Dominica detineret (Sabbathum enim erat) ſe verò ſecunda Feria Pacta conventa impleturum. Fraudis enim certus *Callixtus*, ait: *Feci, Fratres, pro deſiderio pacis, quod ab Anteceſſoribus noſtris factum nunquam audivi. Generalem Synodum congregatam, & Fratres multos quaſi deſolatos reliqui, ad hominem iſtum cum multo labore perveniens, quæ pacis ſunt in eo non inveni. Unde nullatenus eum ulteriùs expectabo, ſed ad Fratres noſtros, & ad Concilium, quantò citius potero, regrediar. Si autem in Concilio, vel poſt Concilium veram pacem Deus nobis dederit, paratus ero ſuſcipere & amplecti.* Tum itineri antè diem ſe committens, tanta velocitate Remos properavit, ut viginti leucis peragratis, eadem die Miſſam ea in Urbe celebraverit, ac Leodienſem Epiſcopum conſecraverit. Feria ſecunda, Patribus in Concilio congregatis, cauſæ de qua agebatur ſtatum, & Imperatoris fraudes expoſuit; ac ob nimiam defatigationem infirmatus, ad Feriam uſque quartam quievit. Feria quarta, Canones quinque, quos condiderat, pleno in Conſeſſu legi juſſit. Qui ſimoniacam hæreſim petebant, ſummo conſenſu ſunt approbati. Circa illum quo Inveſtituræ Eccleſiarum Laïcis interdicebantur, non levis orta contentio eſt. His nempe verbis conceptus erat: *Inveſtituram omnium Eccleſiarum, & Eccleſiaſticarum poſſeſſionum, per manum Laïcam fieri, modis omnibus prohibemus.* Cujus occaſione Decreti tantum murmur quorumdam Clericorum, & multorum Laïcorum inſonuit, ut diem uſque ad veſperam ſub gravi contentione pertraherent. Ipſis enim videbatur Summum Pontificem hocce Canone decimas & cætera Beneficia Eccleſiaſtica, quæ antiquitus Laïci tenuerant, minuere velle, vel auferre. Quibus ut faceret ſatis, concluſionem Concilii in craſtinum diſtulit, ut *communi conſilio Decretum temperaret*, ipſumque cum cæteris unanimi omnium aſſenſu & *autoritate confirmaret.*

Feria V. invocato ritu ſolemni Spiritu Sancto, *Callixtus II.* de præſenti cauſa luculenter peroravit, eóſque perſtrinxit qui pridiè contra Synodica Decreta tumultuati fuerant. *Scimus*, inquit, *quia, Dominus Jeſus cum propoſuiſſet Diſcipulis*: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis « ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: « *Scandalizati ſunt multi*, & abierunt retrorſum, *nec poſtea ſequebantur eum: ſic & nos etiam heri propoſuiſſemus quædam pro libertate Eccleſiæ, ſcandalizati ſunt quidam infideles. Unde & nos cum auctoritate Apoſtolica dicimus*: Si infidelis diſcedit, diſcedat, « *& det locum Fidelibus, quæ Eccleſiaſtica ſunt, & libertati Eccleſiæ neceſſaria pertractare. Vobis autem qui locum & Officium Apoſtolorum in Eccleſia Dei tenetis, dicimus quod Dominus dixit ad duodecim*: *Nunquid & vos vultis abire?* Hac Summi Pontificis oratione murmur omne contra Synodica Decreta compreſſum, nullúſque ampliùs mutire auſus. Qui tamen Decretum illud, quod murmuris anſam dederat, ſaniori conſilio temperavit, & in hanc formam redactum Concilio legi juſſit: *Epiſcopatuum & Abbatiarum Inveſtituram per manum Laïcam fieri penitus prohibemus. Quicumque igitur Laïcorum deinceps inveſtire præſumpſerit, Anathematis ultioni ſubjaceat. Porro qui inveſtitus fuerit, honore quo inveſtitus eſt, abſque ulla recuperationis ſpe*

Callixtus II. Remos reverſus, Inveſtituras damnat, & Henricum Imperatorem excommunicatione ferit.

Epiſcopos locum & officium Apoſtolorum in Eccleſia tenere docet Callixtus II.

Tergiverſatur Imperator & moras trahit ut Pontificem intercipiat.

ſpe omnimodis careat. Ita conceptus Canon omnibus placuit, & cum cœteris ſummo conſenſu promulgatus eſt. Secundùm hæc, *Henricus* Imperator, & *Burdinus* Antipapa, ſolenniter ſunt excommunicati, & Juramento fidelitatis à Summo Pontifice abſoluti, quicumque Imperatori obſtricti erant, niſi fortè reſipiſceret, & Eccleſiæ Dei ſatisfaceret. Iſta conſtant ex *Heſſonis Scholaſtici*, qui rebus geſtis interfuit, Commentariolo, quem primùm edidit *Tengnagellus.* Remenſis iſtius Synodi meminit & *Laurentius de Leodio* in Hiſtoria Epiſcoporum Virdunenſium.

Concilii Decreta *Henrico* Imperatori, cùm non longè abeſſet, ex Concilio primùm per honeſtas perſonas, tum per ipſum Pontificem miſſa fuiſſe, *Rogerius de Hoveden* ſcribit parte prima Annalium Anglicanorum pag. 475. *Ut ante ſeparationem Concilii notum eſſet, utrum Eccleſiis per Regnum & ſingulas quaſque ſibi ſubjectas Provincias conſentiat canonicas electiones, videlicet ut Epiſcopi & Abbates eligantur ab Eccleſia: & liberas conſecrationes, ut ubi & à quibus oporteat, electi conſecrentur: Ut non per Inveſtituram Paſtoralis Virgæ & Annuli, ſed per oſtium, id eſt, Chriſtum ingrediantur: & Inveſtituram rerum Eccleſiaſticarum nihil omnino ſibi Laïcalis exigat Perſona.* Ad hæc illum reſpondiſſe: *Nihil in his ſe prætermiſſurum quod ſui Juris eſſet, ſuoriumque ſibi contulit antiqua conſuetudo Progenitorum. Quandoque tamen flexus auctoritate generalis Concilii,* (inquit Rogerius de Hoveden) *tria illa priora conceſſit: ultimum verò, ſcilicet Inveſtituram rerum Eccleſiaſticarum, concedere noluit. Quapropter, reverſo ad Concilium Papa, excommunicandus decernitur.*

Rogerius de Hoveden refellitur.

Falsò ſcribit *Rogerius* Synodica Decreta ad Imperatorem miſſa eſſe, & tria Capitula ſupra memorata, ſeu tres conditiones Decretum de Inveſtituris ſpectantes, gratas habuiſſe, quartam verò quæ rerum etiam Eccleſiaſticarum Inveſtituram prohibebat, reſpuiſſe, & ideo fuiſſe excommunicatum. Canon enimverò qui contra Inveſtituras conditus eſt, Eccleſiaſticarum poſſeſſionum Inveſtituram Laïcis Principibus non prohibet, ut *Rogerius* ſcribit, cùm hancce clauſulam emendaverit *Calixtus II.* antequam Canones promulgarentur, teſte *Heſſone Scholaſtico*, qui rebus tunc geſtis intererat. Qua ergo ratione excommunicatus fuiſſet Imperator, quòd ultimum Capitulum ſeu conditionem, ſcilicet rerum Eccleſiaſticarum Inveſtituram concedere noluiſſet? Præterea, Canones propoſitos, lectos, ac diſcuſſos fuiſſe Feria Quarta, & diſſidium ortum occaſione illius Capitis quod poſſeſſionum Eccleſiaſticarum Inveſtiturâ & conceſſione Laïcis interdicebat; Feriâ verò quintâ clauſulam illam expunctam, & approbatos promulgatóſque Canones, ac demum excommunicatum Imperatorem, conſtat ex Commentario *Heſſonis Scholaſtici*; non ergo ita res ſe habuere ut ſcribit *Hovedenus*: Non miſſi ſunt, inquam, ad Imperatorem Canones, non ille tria priora capita Decreti contra Inveſtituras conditi conceſſit, & excommunicatus eſt quòd quartum admittere noluiſſet. Denique injuſtè fuiſſet excommunicatus ob retentas Inveſtituras; ſiquidem dimiſerat Inveſtituram per Virgam & Annulum, & liberas electiones, conſecrationéſque canonicas permittebat, (ſi *Rogerio* fides) quam verò retinebat Feudorum & Regalium Inveſtituram, *Ludovicus VI.* Rex Francorum, Concilio præſens, pariter retinebat, ſecundùm morem Regum Anteceſſorum. Ob aliam itaque cauſam in Concilio Remenſi excommunicatus non fuit *Henricus* Imperator, quàm ob pertinaciam in retinendis Inveſtituris per Annulum & Baculum, & in conſtituendis ſuo quaſi jure Epiſcopis, nulla canonicæ electionis habita ratione, contra Pacta conventa.

Par non erat communiſque cauſa Regis Francorum & Henrici Imperatoris quoad Inveſtituras.

Hinc patet ſolutio quæſtionis quam proponit Illuſtriſſimus Archipræſul *Petrus de Marca* lib. VIII. *De Concordia Sacerdotii & Imperii* Cap. XXI. Cur *Ludovicus VI.* Rex Chriſtianiſſimus excommunicationi *Henrici* Imperatoris conſenſerit, qua ipſe æquè involvi videbatur, cùm pariter Inveſtituras daret, non quidem Epiſcopatuum, neque per ſolemnem traditionem Annuli, & Baculi, ſed rerum & poſſeſſionum Eccleſiaſticarum? Reſpondet Vir doctrina æquè ac dignitate Illuſtris; Bona Eccleſiarum duplicis eſſe generis; quædam vocari Regalia, id eſt, Feuda quæ Regi debent ſervitium quaſi à vaſſallo; alia verò eſſe latifundia & domania, quæ Eccleſiis data fuerunt, & quæ jure homagii non tenentur. Olim quidem Reges Inveſtituras & conceſſiones univerſi patrimonii Eccleſiaſtici dediſſe; ſed in Pactis inter *Paſchalem II.* & *Henricum* Imperatorem initis, antequam *Paſchalis* in carcerem conjiceretur, conventum fuiſſe ut Imperator ſolam Feudorum Inveſtituram concederet, quæ immediatè pertinerent ad Imperium: quoad alia verò bona, ſcilicet oblationes & hereditarias poſſeſſiones, Eccleſiis antiqua libertas ſervaretur (ut conſtat ex Epiſtola XXII. ejuſdem Paſchalis.) Ait itaque Dominus *De Marca*, Concilium Remenſe, cùm decernit ne Inveſtituram rerum Eccleſiaſticarum ullo pacto ſibi Laïcalis exigat perſona, intelligendum eſſe de rebus merè Eccleſiaſticis, id eſt, de iis quæ ratione Feudi Regi ſervitium non debent ac homagium. *Henricus* autem Imperator non earum duntaxat rerum conceſſiones & Inveſtituras ſibi arrogabat, quæ Imperio feudatariæ eſſent, ſed omnium univerſim patrimoniorum Eccleſiæ. At *Ludovicus VI.* ſolam Feudorum Inveſtituram retinebat, abſque traditione Baculi & Annuli; aliorum verò bonorum Eccleſiaſticorum Inveſtituras dimiſerat, ut ad *Calliſti II.* voluntatem ſe accommodaret. Unde concludit, Galliarum Regem eodem Anathemate non fuiſſe involvendum cum *Henrico*; neque ullam rationem prohibere potuiſſe quominus Imperatoris excommunicationi aſſenſum præberet.

Præclara hæc quidem, ſed minimè nobis neceſſaria. Opus autem erat doctiſſimo Archipræſuli hac diſtinctione, ut difficultatem ex Canone Concilii Remenſis ortam ſolveret, quia iſto Canone prohibitam quoque Principibus Eccleſiaſticarum poſſeſſionum Inveſtituram exiſtimabat, *Rogerio de Hoveden* falſa ratione deceptus; nec genuinos & emendatos Concilii iſtius Canones viderat, quales ex pervetuſto Codice MS. Illuſtriſſimi Viri *Petri Seguierii* Galliarum Cancellarii edidit Vir Clariſſimus *Stephanus Baluzius*, ad calcem Capitis XXI. libri VIII. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Illuſtriſſimi ſui Mœcenatis. Non licuerat etiam doctiſſimo Archiepiſcopo legere Commentariolum *Heſſonis Scholaſtici* de rebus in Concilio Remenſi geſtis; ex quibus monumentis facilè perſpexiſſet, Concilium Remenſe non prohibuiſſe Principibus Inveſtituram rerum ſive poſſeſſionum Eccleſiaſticarum, ſed ſolam Inveſtituram Epiſcopatuum & Abbatiarum: quam quia dimiſerat Rex Chriſtianiſſimus, dimittere verò nolebat *Henricus* Imperator, par non erat utriuſque cauſa.

Addiderim, difficulter probari poſſe Reges noſtros in concedendis poſſeſſionum Eccleſiaſticarum Inveſtituris ea diſtinctione uſos, Regalium, & latifundiorum: Immò potiùs certum eſſe ipſos omnium rerum Eccleſiaſticarum poſſeſſionem Regaliæ jure conceſſiſſe, etiam poſt Concilium Lateranenſe, in quo Inveſtiturarum controverſia finita eſt. Id colligitur ex *S. Bernardo* Epiſtola CLXX. ad *Ludovicum VII.* Regem, de quodam Monacho, qui ad Epiſcopatum Lingonenſem electus erat, ſcribente,

ri ob honorem Regni conceſſit *Callixtus.* Pacta ſcripto tradita, & mutuis firmata ſubſcriptionibus fuere ad robur memoriámque ſempiternam: Is autem erat Scriptorum tenor:

Pacta conventa Pontificem inter & Imperatorem.

Ego Henricus Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus, pro amore Dei, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Domini Papæ Callixti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo, & Sanctis ejus Apoſtolis Petro & Paulo, Sanctæ Catholicæ Eccleſiæ omnem Inveſtituram per Annulum & Baculum, & concedo in omnibus Eccleſiis fieri electionem & liberam conſecrationem. Poſſeſſiones & Regalia Beati Petri, quæ à principio hujus diſcordiæ, uſque ad hodiernam diem ablata ſunt, quæ habeo, eidem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ reſtituo: quæ autem non habeo, ut reſtituantur fideliter juvabo. Poſſeſſiones etiam omnium aliarum Eccleſiarum, & Principum, & aliorum tam Clericorum quàm Laïcorum, conſilio Principum & juſtitia, quæ habeo, ut reddantur fideliter juvabo: Et do veram pacem Domino Papæ Callixto, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & omnibus qui in parte ipſius ſunt, vel fuerunt; & in quibus Sancta Romana Eccleſia auxilium poſtulaverit, fideliter juvabo.

Ego Callixtus ſervus ſervorum Dei, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratia Romanorum Imperatori Auguſto, concedo electiones Epiſcoporum & Abbatum Teutonici Regni, quæ ad Regnum pertinent, in præſentia tua fieri abſque ſimonia & aliqua violentia: ut ſi qua inter partes diſcordia emerſerit, Metropolitani & Provincialium conſilio vel judicio, ſaniori parti aſſenſum & auxilium præbeas. Electus autem Regalia per ſceptrum à te recipiat, exceptis omnibus quæ ad Romanam Eccleſiam pertinere noſcuntur; & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis vero partibus Imperii conſecratus, infra ſex menſes Regalia per ſceptrum à te recipiat. De quibus verò mihi querimoniam feceris, ſecundùm Officii mei debitum, auxilium meum præſtabo. Do tibi veram pacem, & omnibus qui in parte tua ſunt, vel fuerunt tempore hujus diſcordiæ. Data anno milleſimo centeſimo vigeſimo ſecundo, nono Kalendas Octobris.

His Pactis, propter infinitæ multitudinis Conventum, loco campeſtri juxta Rhenum lectis, Epiſcopus Oſtienſis Imperatorem, cum Exercitu, Proceribus, omnibuſque ſchiſmatis olim labe pollutis, ab excommunicatione abſolvit; & Sancta Communione, paciſque oſculo ipſum donavit.

Conventus Bambergenſis.

Alterum quoque Conventum paulòpoſt, ſcilicet in Feſto *S. Martini*, Bambergæ habuit Imperator, in quo à Principibus qui priori non interfuerant, Sacerdotii & Imperii concordia ſummo conſenſu & applauſu confirmata eſt. Ex iſto Conventu proprios Oratores, cùm uno ex Romanis, ad *Callixtum II.* conſanguineum ſuum, jam ſibi conjunctiſſimum, direxit Imperator, gratiſſima nuncia, munerágue honorifica ferentes, ut teſtatur Abbas Urſpergenſis in Chronico ad annum MCXX. ubi accuratiſſimè tradit compoſitionis hujus Hiſtoriam, & Pacta conventa deſcribit, quæ pariter apud *Vuillelmum Malmeſburienſem* pag. 169. & 170. legere eſt. Quæ etiam exhibet Codex Vaticanus ab Eminentiſſimo Annalium Eccleſiaſticorum Parente laudatus.

Pacta Conventa ſummo Principum conſenſu confirmatur.

Cùm fauſta pacis initæ Sacerdotium inter & Imperium nuncia *Callixtus II.* accepiſſet, *Henrico* Imperatori obedientiam per Literas gratulatus eſt: eúmque oravit ut quantocyus Sedis Apoſtolicæ Legatos cum ſuis Oratoribus ad Concilium Generale jam indictum remitteret, in quo tanti momenti negotium conſummaretur. Literæ incipiunt: *Omnipotenti Domino.* In iis obſervanda hæc verba, quæ Sacerdotii & Imperii diſcordiam infinitorum malorum cauſam eſſe docent, eorumdem verò concordiam bonorum omnium incrementum: *Age ergo, Fili Cariſſime! ut tu nobis, & nos te fruamur in Domino: Perpendat Imperialis Excellentia tua, quantùm diuturna Eccleſiæ Imperiique diſcordia Europæ Fidelibus intulerit detrimentum, & quantùm noſtra pax afferre poterit boni fructûs, Domino cooperante, incrementum.* De Legatis verò ad Concilium mittendis ità ſcribit: *De iis autem quæ viva voce referenda prædictis fidelibus tuis Nunciis commiſiſti, per eoſdem quid nobis & noſtris videatur Fratribus, reſpondemus. Legatos itaque noſtros, qui apud vos ſunt, benevolentiæ veſtræ attentiùs commendantes, rogamus, ut quia Concilium indictum à Nobis accelerat, citò eos ad Nos, Domino largiente remittas. Tuos verò Legatos ita inſtructos dirigas, ut juxta promiſſum tuum Regalia in integrum Eccleſiæ Romanæ reſtituant.* Datæ ſunt hæ Literæ Idibus Decembris anni MCXXII.

Lateranenſis Concilii convocatio.

Concilium Oecumenicum Lateranenſe Primum ſolius Romani Pontificis auctoritate convocatum, probant hæc *Callixti II.* verba: *Ut quia Concilium indictum à nobis accelerat*, &c. Ipſi præfuit *Callixtus* ipſe Pontifex Maximus. Conciliorum Oecumenicorum in Occidente celebratorum primum iſtud fuit; *Nonum* inter Oecumenica numeratur: Lateranenſe appellatur à loco in quo celebratum eſt, ſcilicet à Baſilica Lateranenſi.

Præſes.

Tempus.

Celebrationis annum milleſimum centeſimum vigeſimum ſecundum à *Baronio* & *Binio* perperam notatum *P. Gabriel Coſſartius* S. J. Profeſſor doctiſſimus obſervat, & anno ſequenti, nempe milleſimo centeſimo vigeſimo-tertio habitum demonſtrat. Primò, quia *Sugerius*, qui ipſi interfuit, jam Abbas factus *S. Dionyſii*, & quidem *ſequente Ordinationis ſuæ anno*, ut ipſe teſtatur in Vita *Ludovici Craſſi* Regis, inauguratus non fuit Abbas ante annum milleſimum centeſimum vigeſimum ſecundum, quo *Adamum* ejus Deceſſorem obiiſſe vetera Inſtrumenta plurima teſtantur.

Secundò, *Robertus de Monte* Concilium Romanum, quo controverſia de Inveſtituris compoſita eſt, quod certè aliud non eſt à Lateranenſi Primo, anno milleſimo centeſimo vigeſimo-tertio celebratum teſtatur. *Anno*, inquit, MCXXIII. *Concilium Romæ celebratur; pax inter Regnum & Sacerdotium reformatur, & Jus Inveſtiturarum Epiſcopalium ab Imperatore exfeſtucatur.*

Tertiò, *Falconis Beneventani Chronicon* his characteribus Concilium iſtud conſignat: *Anno* MCXXIII. *Dominicæ Incarnationis, & quinto anno Pontificatus Domini Callixſii II. Summi Pontificis & Univerſalis Papæ, menſe Martio, primæ Indictionis.*

Numerus Patrum.

Trecentos & ampliùs Epiſcopos adfuiſſe teſtatur *Sugerius* Abbas. *Pandulphus* in Vita *Callixti II.* nongentos & nonaginta ſeptem, partim Epiſcopos, partim Abbates, ad hanc Synodum conveniſſe ſcribit.

Acta.

In ea auditi ſunt *Henrici* Imperatoris Legati, & hoc divinæ Scripturæ præconio collaudati: *Quam ſpecioſi pedes evangelizantium bona!* Pacta in conventu Vormatienſi inter Imperium & Eccleſiam Romanam concordata, quæ incipiunt, *Ego Henricus*, &c. *Ego Callixtus*, &c. totius Synodi Judicio confirmata ſunt, & ab Imperatore per ſuos Oratores coram Patribus ratihabita & executioni mandata; ſicque pax optatiſſima Regnum inter & Sacerdotium coaluit, de qua *Otto Friſingenſis*, Chronicorum lib. VII. cap. XVI. ita ſcribit: *Igitur Romano Imperio multis modis in ſe attrito, Imperator propter Anathema deficere à ſe Regnum videns, pa-*

triſque metuens exemplum, congregato juxta Vvormatiam maximo Principum Conventu, Inveſtituram Epiſcoporum Legato Sedis Apoſtolicæ Lamberto, qui poſtmodum Summus Pontifex factus, Honorius eſt dictus, reſignavit, per eumque ab Anathematis vinculo abſolutus eſt. Privilegium ergo de hoc Eccleſiæ ſcribitur: ac ipſi rurſum, ut Electi, tam Ciſalpini, quàm Tranſalpini, non priùs ordinentur Epiſcopi, quam Regalia de manu ejus per Sceptrum ſuſcipiant, Scripto confirmatur. Hoc pro bono pacis ſibi ſoli, & non Succeſſoribus datum dicunt Romani. Exhinc Eccleſia libertate ad plenum reſtituta, pacéque ad integrum reformata, in magnum montem creviſſe ſub Callixto Papa II. invenitur. Unde de ipſo Romæ ſcriptum eſt:

Ecce Calixtus honor patriæ, decus Imperiale,
Burdinum nequam damnat, pacémque reformat.

De eadem pace *Gotfridus Viterbienſis* Chronicorum parte XVII, pag. 509. ita canit:

Reddit Apoſtolico Cæſar quæcumque rogavit,
Pax bona conficitur, ſublata Deo reparavit;
Jura ſuæ partis lætus uterque trahit.

Canones. In eadem Synodo, Chriſtianæ & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtaurandæ gratiâ, & Sacrarum Expeditionum Hieroſolyma & in Hiſpaniam contra hoſtes Chriſtiani nominis promovendarum, Canones conditi fuere. Duos ſupra viginti vulgatæ Conciliorum Editiones exhibent. Septemdecim duntaxat vetus Codex MS. Monaſterii Anianenſis in Diœceſi Monſpelienſi, ex quo illos edidit Clariſſimus *Baluzius* ad calcem XXI. Capitis Libri VIII. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Illuſtriſſimi Archipræſulis *Petri de Marca*. Sed duo interdum vulgatæ Editionis Canones in unum rediguntur, quamvis & aliqui deſint. Decem & ſeptem duntaxat, in Codice Vaticano, qui continet Collectionem *Anſelmi*, haberi obſervat *Baronius*. At alius eſt in Anianenſi & Vaticano Canonum ordo, lectiones interim diverſæ, & aliqui deſunt in Anianenſi, quos Vaticanus repræſentat.

ARTICULUS XX.

De Canonibus Concilii Lateranenſis Primi.

VUlgatam Editionem Conciliorum ſecutus, quæ duos ſupra viginti Canones exhibet, eorum Synopſim ſubjicio. *Primus* Simoniacas Ordinationes & promotiones prohibet ſub periculo gradus & dignitatis iis qui ſic ordinati fuerint, vel promoti. Deſcriptus eſt ad verbum ex Concilio Toloſano *Calixti II.* anno MCXIX. celebrato. *Secundus*, Præpoſitos, Archipreſbyteros, Decanos, ex Preſbyteris: Archidiaconos ex Diaconis aſſumi jubet. Et hic etiam ex Toloſana Synodo ſumptus eſt, & in iſta repetitus atque confirmatus. *Tertius*, Preſbyteris, Diaconis, Subdiaconis, concubinatum & uxorum contubernia penitus interdicit, aliarúmque mulierum cohabitationem, præter matrem, ſororem, amitam, aut alias hujuſmodi, de quibus nulla juſtè poſſit oriri ſuſpicio, juxta Canones Nicænos. *Quartus*, Poſſeſſionum Eccleſiaſticarum diſpenſationem, vel donationem, Principibus, aliiſque laïcis vetat ſub pœna ſacrilegii. *Quintus*, Conſanguineorum matrimonia divinis humaníſque Legibus prohibita, infamiâ dam-

A nat. *Sextus*, Ordinationes à *Burdino* Antipapa; ex quo à Romana Eccleſia damnatus eſt, vel ab Epiſcopis poſtea per ipſum conſecratis factas, mittit in irritum. *Septimus*, Curam animarum, vel Præbendas Eccleſiæ, ab Archidiacono, Archipreſbytero, Præpoſito, vel Decano conferri vetat ſine judicio vel conſenſu Epiſcopi, ſub pœna excommunicationis. *Octavus*, Beneventanæ civitatis, quæ Schiſmatis tempore multis incurſibus & invaſionibus patuerat, ſecuritati conſulit, vibrato in eos, qui ipſam invadere deinceps auſi fuerint, Anathemate. *Nonus*: A ſuis Epiſcopis excommunicatos, ab aliis ad communionem admitti vetat.
B *Decimus*: De Sacris Expeditionibus, ad Orientalis, & Hiſpanicæ Eccleſiarum defenſionem contra Infideles, decernit. Indulgentias concedit Cruce ſignatis, & omnibus qui aliquid ad ſacram militiam contulerint, & eorum familias ac bona in protectionem *B. Petri* & Romanæ Eccleſiæ ſuſcipit, ſicut jam ab *Urbano II.* in Concilio Claromontano ſtatutum fuerat, latâ in prædones ac invaſores excommunicationis ſententiâ. Cruce verò ſignatos, qui Sacræ Militiæ ſignum ac propoſitum abjecerant, quoniam voti religione & ſolemni quadam profeſſione ſe pro Chriſtianorum defenſione, & Religionis tuitione devoviſſe cenſebantur, Crucem
C reſumere, & Hieroſolymitanum vel Hiſpanicum iter infra annum perficere jubet, ſub pœna excommunicationis. Quin & Divina Officia in eorum terris, ſi viri Principes, aut provinciarum, urbium, caſtrorum, vel pagorum Domini ſint, interdicit, præter infantium Baptiſma, & morientium Pœnitentias. Sed & alia ratio palam eſt cur ad reſumendam Crucem Anathemate cogerentur, qui illam abjecerant. Graviſſimorum ſcilicet criminum rei, homicidæ, raptores, incendiarii, adulteri, &c. Pœnitentiæ Canonicæ loco tam difficilem expeditionem aggrediebantur & adornabant, erátque tam
D arduum opus, ſatisfactionis pro peccatis illis impoſitæ vel imponendæ commutatio, ut conſtat ex Oratione *Urbani II.* in Claromontano Concilio, quam refert *Vvillelmus Tyrius* Lib. 1. *De bello Sacro.* Sicut ergo qui Pœnitentiam profeſſi fuerant, vel ad eam publicè peragendam propter crimina damnati, ad eam implendam Cenſuris Eccleſiaſticis cogi poterant: ita qui Sacræ Militiæ nomen dederant, & poſtmodum ab itineris Hieroſolymitani vel Hiſpanici propoſito defecerant, ad tam egregium opus, quod ipſis in Pœnitentiam impoſitum erat, reſumendum & exequendum, excommunicationis & interdicti pœnis à Sancta Synodo
E Lateranenſi Prima ſunt compulſi. Hunc porro fuiſſe, quem diximus, Sacrarum illarum Expeditionum finem, docet inter alios *Petrus Diaconus* Lib. IV. Chronici Caſſinenſis, Cap. XI. *Fertur*, inquit, *iſta commotio apud Gallias occaſione quorumdam Pœnitentium principia ſumpſiſſe. Qui cùm de innumeris ſceleribus digne apud ſuos pœnitere non poſſent, & inter notos ſine armis vivere vehementer erubeſcerent, auctoritate atque conſilio ſanctæ memoriæ Urbani Papæ, prudentis & verè Apoſtolici viri, qui tunc pro Eccleſiæ negotiis illas adierat partes, trans*
F *mare, ad eruendum ex Infidelium manibus Sanctum Sepulchri Chriſti locum, in pœnitentiam & remiſſionem peccatorum ſuorum fide promptiſſimè ſe ire ſpoponderant; certi omnino redditi, quicquid periculorum incommodorúmque ſubiiſſent, à Domino pœnitentiæ loco ſuſcipiendum, dum tamen ſe à priſtinis nequitiis jam continerent.*

Canon duodecimus Lateranenſis, quo de agimus, Concilii, vetat ne Porticanorum ſine heredibus morientium bona pervadantur. *Illam*, inquit Pontifex, *pravam defunctorum Porticanorum conſuetudinem*,

Cur Cruce ſignati qui Sacræ Militiæ ſignum & propoſitum abjecerant, ad illud reſumendum ſub pœna excommunicationis compellantur?

dinem, quæ hactenus ibi fuit; ex Fratrum noſtrorum, & totius Curiæ conſilio, necnon & voluntate atque conſenſu Præfecti, removendam cenſemus: ut Porticanorum habitatorum ſine heredibus morientium bona, contra morientium deliberationem, minimè pervadantur; ita tamen ut Porticani in Romana Eccleſia, & noſtra noſtrorúmque Succeſſorum obedientia & fidelitate permaneant. Canon iſte in Anianenſi Codice deeſt: legitur tamen in Vaticano, ut minimè dubium ſit quin ad iſtud Concilium pertineat. Cæterùm non levis difficultas eſt, qui ſint *Porticani habitatores*, quos iſte Canon ſpectat. Quidam Portuenſes, ſeu Portus Romani incolas intelligunt, qui ævo ſequiori Porticani dicti ſint, ſicut Africani, Anglicani, Gallicani, Corſicani, &c. utque ſenſum aperiant Lateranenſis hujus Canonis, obſervant, Præfectum Urbis Jus exercuiſſe in Præfectum Annonæ, & Curatorem Portus, cujus munus erat *Portum Claudii* ad Oſtia Tyberina reſtaurare, curam mercium, quæ inibi exponebantur, gerere, incolas & extraneos ab injuriis vindicare. Jus quoque fuiſſe Præfecto in Centurionem Portus, qui cum Militibus Portum tuebatur, ex Codice Theodoſiano colligunt. Obſervant ſecundò, Urbis Præfectum facultates eorum publicaſſe, qui offenſam contrahebant propter operas Portuenſes (ex *S. Ambroſio* Epiſtola LXII. Libri VIII. ad *Euſebium* Epiſcopum Bononienſem data.) Quin etiam vindicaſſe Præfectum bona eorum, qui ſine liberis decederent; & illis qui ab inteſtato & ſine herede moriebantur, ſucceſſiſſe in Civitate Leonina: idque Juris aboleviſſe *Callixtum II.* Pontificem Maximum anno MCXXIII. Bulla data Albæ V. Idus Julii, Indictione I. Pontificatus V. Unde cùm in Portu quoque ſuper bonis Porticanorum idem Jus uſurparet, eam conſuetudinem *Callixtus* quoque ſuſtulit Lege lata in Concilio Lateranenſi I. De Militibus qui Portum Romanum tuebantur agi, verba illa innuere videntur: *Ita tamen ut Porticani in Romana Eccleſiæ, & noſtra Succeſſorúmque obedientia & fidelitate permaneant*; ad eum ſenſum quo in Civitate Centumcellenſi conſiſtentes *Devotiſſimi Milites* dicuntur Canone, *Principali*, Diſt. LXIII. *Principali Devotiſſimorum Militum, qui in Civitate Centumcellenſi conſiſtunt Relatione ad nos directa, Sacram ſe inſinuant Clementiſſimi Principis impetraſſe, quæ eis Presbyterum, Diaconum, & Subdiaconum fieri debere conſtituit.* Sic in Civitate Portuenſi milites habitabant, qui ipſam tuerentur; qui Romano Pontifici fidelitatem & obedientiam debebant *Callixti* temporibus. Horum bona Præfectus Urbis Romæ ſibi vendicabat, cùm abſque herede moriebantur. Pravum hunc morem tollere voluit *Callixtus II.* ſed ut Lex ferenda executioni facilè & pacificè mandaretur, neceſſarius erat Præfecti, cujus maximè intererat, conſenſus, qui propterea exprimitur in Canone de quo agimus: *Necnon & voluntate atque conſenſu Præfecti.* Hunc eſſe Canonis iſtius ſenſum conjiciebat doctiſſimus Vaſionenſium Epiſcopus & Vaticanæ Baſilicæ Vicarius *Joſephus Suarez*, à D. *Joanne Ciampino* Literarum Apoſtolicarum à Secretis, & de Parco majori Abbreviatore, ſententiam rogatus.

Qui ſint Porticani?

Alii negant, & quidem rectiùs, vocem *Porticanos* de Portuenſibus intelligi poſſe, quòd Pontificia Diplomata & Conſtitutiones tam Prædeceſſorum, quàm Succeſſorum *Callixti II.* Oſtienſis Portus incolas, nunquam *Porticanos*, ſed invariabili vocabulo *Portuenſes* appellarint. Quamobrem Porticanorum nomen à Porticibus derivari arbitrantur: & obſervant Romæ ante Barbarorum vaſtationes & incendia ingentes fuiſſe Porticus, ubi peregrini recipiebantur, quorum aliquæ à Baſilica *S. Pauli* uſque ad Portam Urbis pertinebant, ut colligitur ex *Procopio* Lib. II. *De Bello Gottico*; aliquæ à Baſilica Principis Apoſtolorum uſque ad Molem Hadriani, ut refert *Sigonius* in Hiſtoria Italiæ ad annum MCXLV. *Porticanos* itaque dictos, qui in Porticibus habitabant, advenas & peregrinos. Horum morientium bona Præfectum Urbis pervadere ſolitum *Callixti* temporibus. Tunc enim Præfectorum ſumma erat auctoritas & penè à Romanis Pontificibus independens, quia Imperatoribus juramento fidelitatis erant obſtricti, & ab eo Præfecturæ Dignitatem tenebant, uſque ad *Innocentii Tertii* tempora, qui Præfectum ad ligiam fidelitatem recepit, & conſuetudines quas hucuſque Præfecti uſurpaverant contra Jura temporalia Romani Pontificis, contra Eccleſiæ libertatem, ac Reipublicæ bonum, abrogavit, ut ex ejus Vita & Literis compertum eſt. Conſuetudinem itaque pravam, quâ Porticanorum habitatorum, id eſt, peregrinorum & advenarum, ſeu mercatorum, (Nam in Porticibus merces venales proſtabant) ſeu alterius conditionis hominum, in Porticibus habitantium, bona Urbis Præfectus ſibi vendicabat, cùm Romæ abſque herede moriebantur, abolevit *Callixtus II.* in Concilio I. Lateranenſi Canone II. de Sententia Patrum, de totius Curiæ conſilio, de ipſius Præfecti voluntate atque conſenſu. Adjecta conditio eſt: *Ita tamen ut Porticani in Romana Eccleſiæ & noſtra Succeſſorúmque noſtrorum obedientia & fidelitate permaneant:* Quia forſan ab obedientia Eccleſiæ & legitimi Pontificis defecerant tempore poſtremi ſchiſmatis, à Præfecto Urbis in partes *Burdini* Antipapæ tracti. Hunc eſſe Canonis iſtius ſenſum conjiciebat vir doctiſſimus *Dominicus Galeſius* Rubenſis Epiſcopus. Quam ſententiam olim propugnaverat vir maximus *Antonius Auguſtinus* Tarraconenſis Archiepiſcopus Lib. II. *De Emendatione Gratiani* Dialogo V. *pag.* 279. *Edit. Baluzii.* Huncce Canonem explicans: *Fratres*, inquit, *interpretor Cardinales & Epiſcopos; Curiam verò, Curiam Romanam, non Clericorum, ſed Civium Romanorum; Præfectum autem, Urbis Romæ Præfectum. Porticanos ſuſpicor fuiſſe ineptè dictos, non à Porticibus, ſed à Portu Oſtienſi & aliis, qui portoria exigerent. Conſuetudo prava fuiſſe videtur ut eis morientibus ſine hæredibus, eorum bona diriperentur.* De voce *Porticani*, plura videre poterit ſtudioſus Lector in Hierolexico ſive Sacro Dictionario *Dominici Macri*, & *Caroli* ejus fratris Romæ edito Typis *Pontii Bernardon* anno MDCLXXVII.

Canon XIII. Concilii Lateranenſis I. Treugæ, id eſt, induciarum à privatis bellis auctoritate Eccleſiæ indictarum infractores, ſi poſt tertiam monitionem ſatisfacere contempſerint, ab Epiſcopo excommunicationis Sententia percelli ſtatuit, cum Metropolitani conſilio, aut cum duobus vel uno ſaltem vicinorum Epiſcoporum ferenda, & per ſcripturam Epiſcopis circumquaque denuntianda. *Decimus-quartus*, oblationes Eccleſiis factas à Laïcis vendicari prohibet ſub pœna Anathematis: Eccleſiáſque incaſtellari, id eſt; à viris potentibus ut rem proprii dominii uſurpari; aut in ſervitutem redigi vetat. *Decimus quintus*, monetam falſam cudentes, aut ſtudioſè expendentes, tanquam maledictos, pauperum oppreſſores, & Reipublicæ perturbatores, à Communione removendos edicit. *Decimus-ſextus*, eamdem pœnam decernit in eos qui peregrinis Romam aut alia loca ſacra devotionis causâ adeuntibus moleſtiam intulerint, aut eos novis teloneorum vel pedagiorum exactionibus vexaverint. *Decimus-ſeptimus*,

 Abbatibus

Abbatibus & Monachis prohibet publicas Pœnitentias dare, infirmos viſitare, ad Sacramenta ſcilicet ipſis adminiſtranda, Unctiones facere, & Miſſas publicas cantare. Jubet verò ut Chriſma, & Oleum infirmorum, Conſecrationes Altarium, Ordinationes Clericorum, ab Epiſcopis accipiant, in quorum ſunt Diœceſibus conſtituti. Canon iſte qui in Codice Anianenſi eſt decimus-ſextus, aliis quoque verbis in eo exhibetur: *Sanctorum etiam Patrum veſtigiis inhærentes, generali Decreto ſancimus, ut Monachi propriis Epiſcopis, cum omni humilitate ſubjecti exiſtant, & eis ut Magiſtris & Eccleſiæ Dei Paſtoribus debitam obedientiam & devotam in omnibus ſubjectionem exhibeant. Publicas Miſſarum ſolemnitates nuſquam celebrent. A publicis etiam Infirmorum viſitationibus, Inunctionibus, ſeu etiam Pœnitentiis, quod ad illorum nullatenus officium pertinet, ſeſe omnino abſtineant. In Eccleſiis verò quibus miniſtrare noſcuntur, Preſbyteros non niſi per manum ſui Epiſcopi habeant, qui ei de animarum cura ſuſcepta reſpondeant.*

Publicarum Miſſarum celebratio, & publicæ viſitationes infirmorum ad Sacramenta illis adminiſtranda, Monachis prohibentur.

Decimus octavus, Preſbyteros Parochialibus Eccleſiis ab Epiſcopis præfici ſtatuit, de animarum cura ipſis rationem reddituros: eos verò qui decimas & Eccleſias à laicis abſque conſenſu Epiſcoporum ſuſceperint, canonicæ obnoxios declarat ultioni. *Decimus-nonus*, ſervitia, ſeu contributiones, quas Monaſteria vel eorum Eccleſiæ à tempore *Gregorii VII.* præſtare conſueverant, confirmat. Poſſeſſiones Eccleſiarum tricennales Abbatibus & Monachis prohibet. *Vigeſimus*, eos qui Eccleſiis, earúmque bonis, ac perſonis, videlicet Clericis, Monachis, Converſis, aratoribus, moleſtiam creaverint, Anathemate ferit. *Vigeſimus-primus* Preſbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Monachis, prohibet ne concubinas habeant, aut matrimonia contrahant: Contracta dirimit: Contrahentes ad Pœnitentiam cogendos, ſecundùm Canones, edicit. Canon iſte, qui in Anianenſi Codice deeſt, uti & præcedens, videtur in altera Synodo conditus, & huicce Lateranenſi falsò adſcriptus, quæ ſanè duos ejuſdem argumenti Canones non condidiſſet. At Canon tertius vulgatarum editionum, qui in Codice Anianenſi ſeptimus eſt, Preſbyteris, Diaconibus vel Subdiaconibus, *concubinarum & uxorum contubernia* penitus interdicit. Quorſum ergo Canone XXI. idem prohibuiſſet? *Canon vigeſimus-ſecundus*, alienationes poſſeſſionum Ravennatis Exarchatus, & bonorum Eccleſiaſticorum quocumque modo & à quibuſvis factas damnat, irritáſque declarat: Ordinationéſque ab Epiſcopis ſeu intruſis, ſeu canonicè electis, ſine communi conſenſu Clericorum Eccleſiæ, ſive per Simoniam factas, pariter irritas judicat: non quidem quoad ſubſtantiam ipſam (ut ita loquar) Ordinum, & Characterem; ſed quoad executionem, locum & Privilegia quibus carere furtim aut ſimoniacè Ordinatos decernit Sancta Synodus.

Canon XXI. ad alteram Synodum pertinere videtur.

Scholion

In hoc Articulo, pag. 624. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Hoc tempore Præfectorum Urbis ſumma erat auctoritas, & pene à Romanis Pontificibus independens.*

R. Et hæc mera facti quæſtio. De *Callixti II.* tempore agitur. Tunc temporis ſummam fuiſſe Præfectorum Urbis auctoritatem obſervavi, & pene à Romanis Pontificibus independentem, quia Imperatoribus juramento fidelitatis erant obſtricti, & ab iis Dignitatem Præfecturæ tenebant, uſque ad *Innocentii Tertii* tempora, qui Præfectum ad ligiam fidelitatem recepit, & conſuetudines quas huc uſque Præfecti uſurpaverant contra jura temporalia Romani Pontificis, contra Eccleſiæ libertatem, ac Reipublicæ bonum, abrogavit, ut ex ejus Vita & literis compertum eſt. In Geſtis quidem Innocentii III. ab Authore coætaneo conſcriptis, hæc leguntur: *Sequenti die poſt Conſecrationem ſuam Petrum Urbis Præfectum ad ligiam fidelitatem recepit, & per mantum, quod illi donavit, de Præfectura eum publicè inveſtivit, qui uſque ad id tempus juramento fidelitatis Imperatori fuerat obligatus, & ab eo Præfecturæ tenebat honorem.* Hæc Innocentii III. Vita. Idem conſtat ex Epiſtola ejus XXIII. Lib. I. & Epiſtola DLXXVII. Edit. *Baluzii.* Rem in Hiſtoria obſervatione dignam commemoravi, & ex probatis confirmavi monumentis. Cur mihi propterea moleſti ſunt Religioſi Cenſores? Non conſiderarunt hæc ante me obſervaſſe *Dominicum Galeſium* Epiſcopum Rubenſem, quem non ſine honoris præfatione citavi; quam *Galeſii* Obſervationem *Hierolexico* ſuo Romæ edito, & à Reverend. P. *Capiſucchi* Sacri Palatii tunc temporis Magiſtro, poſtea S. R. E. Cardinali, approbato, inſeruerunt *Dominicus & Carolus Macri* fratres, verbo *Porticani*, pag. 483. col. 1. ſed & *Odoricus Raynaldus* in Annalibus Eccleſiaſticis, ad annum 1198. num. 13. idem refert.

DISSERTATIO V.

De GOFFRIDI *Vindocinenſis Abbatis*, *&* MARBODI *Redonenſis Epiſcopi Epiſtolis*, ROBERTO DE ARBRISELLO *inſcriptis.*

De *Goffridi Vindocinenſis Abbatis* Epiſtola *Fratri Roberto* inſcripta egit vir doctiſſimus *P. Bollandus* S. J. in Commentario prævio ad Vitam *B. Roberti de Arbriſello*, ad diem XXV. Februarii. Idem argumentum tractavit *P. Joannes A Manu Firma* Fontebraldenſis Monachus in Diſſertatione duplici *De Epiſtola contra B. Robertum de Arbriſello confictâ.* Neutri attingere placuit Epiſtolam, quæ ſub *Marbodi* Redonenſis Epiſcopi nomine ad eundem venerabilem virum ſcripta circumfertur. Utramque hac in Diſſertatione expendam, ubi præmonuero, Magiſtrum *Robertum de Arbriſello*, cui ſunt inſcriptæ, virum fuiſſe pietate, doctrina, & zelo ſalutis animarum inſignem, in villa *Arbriſello*, Diœceſeos Redonenſis, in Aremorica, natum anno circiter MXLVII. obiiſſe Urſani in Diœceſi Bituricenſi, in Ordinis à ſe conditi Parthenone, anno MCXVII. Galliam Eccleſiamque univerſam Sanctitate ſua illuſtravit, & Apoſtolicis ædificavit virtutibus. Chriſti bonus odor fuit vivens mortuúſque: at Muſcæ morientes perdere conatæ ſunt pretioſi ſuavitatem unguenti. Calumniam paſſus eſt à nebulonibus, præſertim à *Roſcelino* Hæretico, & ab æmulis, quos ipſi virtutum ſplendor, populorum ad ejus conciones incredibilis concurſus, vitæ ſeverioris ſtudium, acerrima & ferventiſſima vitiorum reprehenſio, novi inſtitutio Ordinis, mulierum comitatus & ad vitam religioſam converſio, ſumma apud Eccleſiæ ſeculique Principes gratia & auctoritas pepererunt. Sed Solis inſtar qui offuſas nebulas diſſipat, radióſque ſplendidiores diffundit,

Venerabilis Roberti de Arbriſello elogium.

fundit, Sanctiſſimi Viri fama calumniis ſuperior atrociſſimis, de invidia & oblivione triumphavit: Ut quod de Joſia (*Eccleſiaſtici* 49.) ſcriptum eſt, de Venerabili Fontebraldenſis Ordinis Parente non immeritò prædicari queat. *Memoria ejus in compoſitionem odoris facta opus pigmentarii. In omni ore quaſi mel indulcabitur ejus memoria, & ut muſica in convivio vini. Ipſe eſt directus divinitus in pœnitentiam gentis, & tulit abominationes impietatis. Et gubernavit ad Dominum cor ipſius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.* Ejus Vitam *Baldricus* Dolenſis in Aremorica Epiſcopus, & Anonymus Fontis-Ebraldi Monachus ipſi coævus, ejuſque diſcipulus, * ſcripſere. Utramque *P. Bollandus* edidit inter Acta Sanctorum menſis Februarii, ad diem xxv. & in Commentario ad eamdem Vitam prævio varia ejuſdem Beati Viri collegit elogia; quæ *P. Joannes à Manu Firma* in Diſſertationem quoque ſuam congeſſit. Legi etiam de his poteſt *P. Nicquettus* S. J. Preſbyter in Fontebraldenſis Ordinis Hiſtoria. Nos, quod inſtituti noſtri eſt, Criticam de *Gofridi Vindocinenſis*, & *Marbodi* Epiſtolis, Venerabilem *Robertum de Arbriſello*, & Sacrum Ordinem Fontis-Ebraldi ſpectantibus, Diſſertationem aggrediamur.

* *Andream* ejus Capellanum & Confeſſarium recentiores vocant.

ARTICULUS I.

GOFFRIDI VINDOCINENSIS *Abbatis Epiſtola* FRATRI ROBERTO *inſcripta diſcutitur; illi aſſeritur contra recentiores quoſdam Authores. Ejuſque doctiſſimus Editor* P. SIRMONDUS *vindicatur à calumnia.*

QUadrageſima-ſeptima illa eſt Libri IV. ſic inſcripta: *Goffridus Vindocinenſis Monaſterii humilis ſervus, ſuo in Chriſto multùm dilecto Fratri Roberto, ſervare modum diſcretionis, & terminus, quos Patres poſuerunt, eſſe contentum.* Sic autem habet:

Novit, Cariſſime, & bene novit tua Dilectio, aliquid aliter agere eſſe humanæ imperfectionis: & quod aliter actum eſt, nolle corrigere, diabolicæ præſumptionis. In nullo agere præter id quod eſt agendum, eſt Angelica perfectio, quam habere minimè poteſt, quamdiu hic ſumus, noſtra conditio. Dum igitur non habemus perfectionem Angeli, nullatenus habeamus præſumptionem Diaboli. Hæc idcirco, Venerabilis Frater, propoſuimus, quia te talia egiſſe, & adhuc agere, fama diſcurrente ſiniſtra, audivimus; quæ ſi vera ſunt, ut nulla excuſatione illa defendas, ſed cum omni feſtinatione corrigas, tuam ſimplicitatem germanæ caritatis viſceribus commonemus. Audivimus enim quoniam circa ſexum fœmineum, quem regendum cepiſti, duobus modis altero alteri prorſus contrario te ita ſollicitum reddis, quod modò in utroque modum diſcretionis penitus excedis. Fœminarum quaſdam, ut dicitur, nimis familiariter tecum habitare permittis: quibus privata verba ſæpius loqueris: & cum ipſis etiam & inter ipſas, noctu frequenter cubare non erubeſcis. Hinc tibi videris, ut aſſeris, Domini Salvatoris dignè bajulare Crucem, cum extinguere conaris malè accenſum carnis ardorem. Hoc ſi modo agis, vel aliquando egiſti, novum & inauditum, ſed infructuoſum genus Martyrii inveniſti.

Et infra: *Tu quidem in mundo quaſi montem excelſum aſcendiſti: ac per hoc in te linguas & oculos hominum convertiſti. Ergo ſtans in monte, vide ne corruas: nec per martyrium Martyribus Sanctis penitus ignotum, religioſæ vitæ principio notam infamiæ derelinquas. Nulla etiam tua actione Mundo, qui pene totus te ſequitur, ſuſcites ſcandalum. Nam fieret tibi damnatio gravior ruina plurimorum. Mulierum quibuſdam, ſicut fama ſparſit, & nos ante diximus, ſæpe privatim loqueris, & earum accubitu novo quodam Martyrii genere cruciaris. Illis ſiquidem te ſemper ſermone jucundum oſtendis, & alacrem actione: omnéque genus humanitatis exhibes: nulla ſervata parcitate. Aliis vero, ſi quando cum ipſis loqueris, ſemper locutione nimis durus appares, nimis diſtrictus correctione: illas etiam fame & ſiti ac nuditate crucias, omni relicta pietate. Quòd ſi ita eſt, in utroque vehementer offendis, & modum totius diſcretionis tranſgrederis, &c.* Denique ita Epiſtolam concluſit Author: *Vale, & nos tuarum ſanctarum precum, ſuppliciter precamur, participes effice.*

Hanc Epiſtolam à *Goffrido* Vindocinenſi ad Venerabilem *Robertum de Arbriſello* ſcriptam negat vir eruditus *Bollandus* in Commentario prævio ad ejuſdem *B. Roberti* Vitam; quòd tempus facilè aſſignari non poſſit, quo illam ſcripſerit. Nec enim tempore *Urbani II.* quo nullas adhuc fœminas *Robertus* congregaverat: maximè, cùm idem Pontifex ipſum Concionatorem Apoſtolicum inſtituerit, & Andegavis coram ſe concionari juſſerit; quod certè non præſtitiſſet, ſi jam ſiniſtri illi rumores contra ipſius famam vulgati fuiſſent. Nec etiam Abbatiâ *Fontis-Ebraldi* jam condi cœptâ, & Sanctimonialibus congregatis, licèt clauſtro nedum incluſis. Tunc enim *Goffridus Vindocinenſis* Fontem-Ebraldi frequentabat, & tam familiari Sanctimonialium fruebatur caritate, colloquio, miniſterio, ut inter ipſarum manus gibbum ſeu tumorem, qui ſibi in dorſo ſuccreverat, ſecari permiſerit, ut ipſe ſcribit Epiſtola XXXII. Lib. IV. in qua & *Dilectas Deo Sanctimoniales Fontis-Ebraldi* vocat. Conferantur & Epiſtolæ XXIV. & XXVI. libri primi. Quamobrem extra omnem veri ſpeciem eſſe ait, quòd probroſam illam & duriorem Epiſtolam ad Venerabilem *Robertum de Arbriſello* ſcripſerit, quem monere coram poterat, ſi tale propudium fama de ipſo ſparſiſſet. Longè minùs veriſimile eſſe, quòd Epiſtolam viri ſibi amiciſſimi, & *Dilectarum Deo Sanctimonialium* famæ derogantem, inter adverſaria ſervaſſet, ad memoriam poſteritatis traducendam. Nec etiam credibile eſſe, quòd Vindocinenſis Abbas Venerabilem *Robertum*, & Sanctimoniales Fontis-Ebraldi tam ſincera dilectione coluiſſet, ipſiſque fuiſſet adeo familiaris, ſi ipſius illarúmque famam tam publicum dedecus contaminaſſet.

Tandem perfecto jam Fontis-Ebraldi clauſtro, & Sanctimonialibus incluſis, audire non potuit *Goffridus* Abbas, *fama diſcurrente* ſiniſtra, multò minus dubitare, an verum eſſet propudium illud de Venerabili *Roberto* (ſi Superis placet) vulgatum; cùm Ordinis Conſtitutiones ad amuſſim ſervarentur, quibus ſancitum erat, ut ne quidem ad lectum decumbentis Abbatiſſæ & Sanctimonialium accedere Sacerdotes poſſent, earum Confeſſiones excepturi; & ſacram Communionem adminiſtraturi, ſed infirmis ad Oratorium delatis ſacrum miniſterium obirent. Has rationes ſuas fecit P. *A Manu Firma* Fontebraldenſis Profeſſor.

At videbitur forſan aliis aſſignari poſſe tempus, quo hanc ſcripſerit Epiſtolam *Goffridus*, cùm ſcilicet *Robertum de Arbriſello* concionantem innumera ſexus utriuſque multitudo ſequebatur; vel cùm ædificari cœptum eſt Fontis-Ebraldi Monaſterium, antequam illæ omnis generis fœminæ, virgines, viduæ, meretrices ad meliorem frugem converſæ, votis ſeſe obſtrinxiſſent, aut certè antequam clauſtris ſeptæ eſſent. Licèt enim bis aut ter forſan illuc ſe contulerit *Goffridus* Abbas, Magiſtrum *Robertum de Arbriſello* & *Deo dilectas Sanctimoniales* inviſurus; potuit tamen abſens audire calumniam, ſeu famam ſiniſtram à nebulonibus quibuſdam contra Virum Sanctum & ſanctas vel pœnitentes ejus

alumnas vulgatam, à paucis nimiùm credulis (ut ſunt hominum mentes ad fidem maledictis adhibendum proclives) exceptam ; & de hujuſmodi probro, quod contra ipſum, illáſque, fama diſcurrente ſiniſtra, jactabatur, illum amicè commonere per Epiſtolam, quem adire tunc non poſſet. Hanc verò in adverſariis non ſervavit, ut poſteritati innoteſceret ; ſed collectis poſtquam è vita migravit, ejus Epiſtolis, hæc etiam inter cæteras inventa eſt, & à doctiſſimo Patre *Sirmondo* bona fide cum illis edita.

Goffrido Vindocinenſi ſuppoſitam hanc Epiſtolam conjicit *Bollandus*, quòd in Codice MS. Opuſculorum & Epiſtolarum ipſius, qui in Cœnobio Vindocinenſi aſſervatur, ea non extet, quod teſtati ſunt ac propria manu ſubſcripſerunt Prior ac Supprior ejuſdem Cœnobii, rogante *Joanna Baptiſta de Borbonio* Fontis-Ebraldi Abbatiſſa. Addit P. *Joannes A Manu-Firma* Monachus Fontebraldenſis, Diſſertatione I. in Epiſtolam contra *B. Robertum* confictam, Articulo IV. Vindocinenſem Codicem autographum eſſe *Goffridi* Abbatis, cùm paginâ quartâ depictus ſit indutus caſula in cuſpidem deſinente, altero genu nixus, cum hac epigraphe : *Hic eſt Goffridus peccator* ; quam eo defuncto nemo appingere auſus eſſet.

Verùm in Codice MS. Vindocinenſi hanc de qua agitur Goffridi Abbatis ad Robertum de Arbriſello Epiſtolam extare certò ſcimus, ſed mutilam, titulo ſcilicet ac duodecim circiter primis lineis truncatis, abſciſſo folio Codicis maligna manu. Hinc factum ut Prior ac Supprior Vindocinenſes, re non ſatis conſiderata, ſoliſque Epiſtolarum perlectis inſcriptionibus, putaverint illam ad Robertum de Arbriſello deeſſe, idque Sereniſſimæ Abbatiſſæ Fontis-Ebraldi per litteras teſtificati ſint. Sed & Cœnomanenſis Codex antiquitate venerandus, hanc, de qua diſſerimus, Epiſtolam exhibet eadem manu ſcriptam qua cæteras ; *Goffridi* ingenium ſtylúmque ſapit ; *Multùm dilecto Fratri Roberto* inſcripta eſt. Elenchus Codicis *Robertum de Arbriſello Sanctimonialium de Fonte Ebraldi Procuratorem* deſignat. Qui quamvis alia manu deſcriptus ſit ac reliquus Codex, & in eo venerabilis *Robertus Procurator*, non *Fundator Fontis-Ebraldi* nuncupetur, ſatis aliunde manifeſtum eſt Epiſtolam ad alium *Robertum* non referri, cùm uni Fontebraldenſis Ordinis Conditori hæc conveniant omnia, quòd *ſexum fœmineum regendum cepiſſet* : quòd *in mundo quaſi montem excelſum aſcendiſſet, ac per hoc in ſe linguas & oculos hominum convertiſſet.* Nam inter viros ſanctos & Apoſtolicos Prædicatores *Bernardum*, *Vitalem*, & *Robertum de Arbriſello* convenerat, ut *Robertus quidem fœminarum communi labore ad meliora converſarum ſolicitudinem gereret ; Bernardus verò & Vitalis maribus propenſiùs providerent. Robertus itaque famoſiſſimum illud Monaſterium fœminarum de Fonte-Ebraldi conſtruxit, & Regularibus diſciplinis informavit* (inquit, *Guillelmus Neuburgenſis* lib. I. *De Rebus Anglicis* cap. xv.) Et cur Sanctimonialium Fontis-Ebraldi Procurator æquè ac Fundator dictus non fuiſſet venerabilis *Robertus de Arbriſello*, de quo ſcribit *Baldricus* Dolenſis Epiſcopus in ejus Vita : *Ad cibos exquirendos exibat Robertus, mater apis, apis prudentiſſima*, &c. & qui Diſcipulos his verbis allocutus eſt, teſte altero Scriptore Vitæ ejus Anonymo : *Deliberate vobiſcum, utrum permanere velitis in veſtro propoſito, ut ſcilicet pro animarum veſtrarum ſalute, obediatis Ancillarum Chriſti præcepto. Scitis enim, quia quæcumque, Deo cooperante, alicubi ædificavi, earum potentatui atque dominatui ſubdidi.* Non eſt itaque de his minutiis vitilitigandum, ſed fatendum eſt *P. Sirmondum* bona fide, nec abſque criterio, hanc de qua agimus Epiſtolam inter cæteras *Goffridi* Vindocinenſis Abbatis ex Codice Cenomanenſi edidiſſe. Cenomanenſis Codicis integritatem, & *Sirmondi* judicium confirmat Codex MS. Bibliothecæ Sanctæ Crucis, quæ Minorum Conventualium domus eſt Florentiæ, in quo extant *Goffridi Vindocinenſis* Epiſtolæ, ex quibus quadrageſima-tertia eſt. *Ad Robertum de Arbriſello Sanctimonialium de Fonte-Ebraldi Procuratorem.* Codex ſcriptus eſt Authoris ætate, teſte Dom. *Joanne Mabillonio* in Itinere Italico. Idem confirmat Codex alter MS. in *Chriſtinæ* Suecorum Reginæ Bibliotheca ab eodem *P. Mabillonio* viſus, Epiſtolas *Goffridi* Abbatis Vindocinenſis pariter continens, & has inter Epiſtolam *Ad Robertum de Arbriſello*, cujus nomen ſolâ primâ litera R. deſignatur. Scriptus eſt Codex ipſius Goffridi ætate. Sanè licèt *P. Joannis à Manu Firma* Fontebraldenſis Monachi ſtudium in vindicanda venerabilis parentis ſui *Roberti de Arbriſello* fama plurimùm laudem, probare non poſſum quòd *P. Sirmondum* pietate non minùs quàm eruditione præſtantem, & prudentia conſpicuum ſingulari, impietatis, & imprudentiæ accuſet, ceu qui libellum famoſum in lucem ediderit. *Reſpondeo* (inquit pag. 47.) *impiè judicium hoc imprudens pervulgatum eſſe edita in lucem cum notis hac ignominioſa beato Roberto Epiſtola. Nam qui legit libellum famoſum, graviter peccat, cum ſacris interdicatur. Igitur graviſſimè peccabit, qui illum tradit legendum ; ſed qui edidit in lucem cum Notis, probroſam hanc in B. Robertum Epiſtolam, omnibus legendum dedit libellum famoſum. Quid itaque certiùs quàm eum graviſſimè peccaſſe, imò impietate Chamum ſuperaſſe?* &c. Et prolata quadam *Vincentii Lirinenſis* ſententia, ſubdit : *Si tantum ex Vincentio Lirinenſi ſit peccatum, crimen ab alio verè patratum in lucem proferre, quantum peccatum erit, crimen falsò alieni impoſitum, uti Sirmondus pervulgavit, pervulgare? Adeo atrox, adeo immane, adeo horrendum eſt, ut illius conſcius olim morte mulctaretur.* Declamationem illam in *Sirmondum* Religioſos inter eruditóſque viros celeberrimum contumelioſam, quis æquo animo ferre poſſet ? An impietatis reus eſt, qui ex Codice MS. optimæ notæ inter alias Authoris alicujus Epiſtolas & illam edit, quæ ejuſdem nomen præfert, ac eodem ſtylo ſcripta, eadem manu exarata eſt ? An imprudenter vulgatur Epiſtola, quam qui ſupprimeret, malæ fidei reum ſe probaret ? Quod à *P. Sirmondi* ingenuitate, & animi candore alieniſſimum erat. An libellum famoſum vulgaſſe dici poteſt, qui vulgavit Epiſtolam commonitoriam, quam amicus ſcripſit ad amicum, de ſiniſtris rumoribus qui adversùs ipſius famam jactabantur ?

P. Sirmondum palinodiam recantaſſe, idémque feciſſe *Theophilum Raynaldum* in *Triade Fortium*, opponit Fontebraldenſis Theologus *P. Joannes A Manu firma* Articulo VI. Diſſertationis I. Palinodiæ *Sirmondi* teſtem laudat *Bollandum* S. J. in Commentario prævio ad Vitam *B. Roberti de Arbriſello*, ſcribentem ſe à viro quodam ſincero & gravi ejuſdem Societatis accepiſſe, illum omnino poſtea judicaſſe, eam Epiſtolam *Goffridi* germanum fœtum non eſſe, re maturiùs conſiderata, ac deliberaſſe, ſi *Goffridi* Opuſcula denuo prælo mandaret, eam Epiſtolam expungere. *Theophili Raynaldi* verba profert priorem ſententiam retractantis. Tum de utroque Authore ſubdit : *Conjecturarum ſuarum inanitatem & calumniarum atrocitatem contemplans uterque conſideratiùs, conſcientiâ æſtu, & pœnitentiâ ductus (ut credibile, aut ſaltem probabile eſt) quicquid falsò, imprudenter, & inverecun-*

dè

dicta in B. Robertum effutierat junior, ſenior retractavit.

P. Theophilum Raynaldum mitto, in cujus libris nonnulla retractatione indiguiſſe, in Religioſos quoſdam Ordines ſtylo ſcripta duriori, notum eſt. In poſtrema omnium ipſius Operum editione Opuſcula quædam hujuſmodi, Piiſſima Sapientiſſimaque Societas Jeſu ſe *non agnoſcere tanquam ſua*, præfixâ cenſurâ palam conteſtata eſt: Nec dubito quin pariter improbaſſet, quæ in famam Venerabilis *Roberti de Arbriſello*, & Fontebraldenſis Ordinis idem *P. Theophilus* duriora ſcripſerat, niſi ipſe vulnus illatum curaviſſet. At de *P. Sirmondo* aliud ferendum judicium eſt, qui nec falſitatis accuſari juſtè poteſt, cùm Epiſtolam *Goffridi Vindocinenſis* ad *Robertum* nec confinxerit, nec interpolaverit, neque Notis aut Commentariis eidem Venerabili Viro, vel Sanctimonialibus aut Monachis Fontis-Ebraldi contumelioſis illuſtraverit, ſed ea fideliter & ingenuè reddiderit, quæ in Cœnomanenſi Codice Abbatiæ *De Cultura Dei* leguntur: Nec imprudentiæ & inverecundiæ abſque injuria poteſt inſimulari, vel calumniarum atrocium reus agi, qui *Goffridi* Vindocinenſis Opera publici juris faciens, quo nomine, aliiſque plurimis de ſacris Literis optimè meritus eſt, Epiſtolam edidit, quam abſque fraude ſupprimere non poterat. Palinodiæ *Sirmondi* teſtis unus, iſque Anonymus à *P. Bollando* profertur. Ex viris pleriſque eruditis omnium Ordinum & Religioſiſſimæ inprimis Societatis Jeſu, qui Pariſiis doctiſſimo *Sirmondo* familiariter uſi ſunt, quorum aliqui ſunt etiamnum ſuperſtites, nullus eſt qui *conſcientia actum*, & *pœnitentia ductum*, *deliberaſſe* aſſerant *eam Epiſtolam expungere, ſi Goffridi Opuſcula denuo prælo mandaret.* Et cur vir æquè ingenuus ac eruditus, qui tot Obſervationes in adverſariis reliquit, cujus tot Notæ poſthumæ habentur, ſuam illam pœnitentiam aliquâ ſaltem Notulâ teſtatus non fuiſſet? At nullius criminis neceſſaria pœnitentia non erat.

Rationes R. P. A Manu-Firma refelluntur.

Quatuor ex Capitibus probare nititur *P. Joannes A Manu Firma* hanc Epiſtolam *Goffridi Vindocinenſis* non eſſe: Primùm quòd ingratum Epiſcopum vituperaverit *Goffridus* * qui à Monacho hoſpitio ſuſceptus, *cœpit ab ipſo innocentis hoſpitis famulo ejus vitam, non approbando, prout dignum fuerat, ſed reprobando inquirere; & quibus poterat verbis vas caritate plenum conabatur incruſtare.* Idem autem ſceleris genus patraſſet *Goffridus* Abbas, ſi hanc ſcripſiſſet Epiſtolam: *Roberti* enim vitam non reprobando ſolùm, ſed etiam irridendo inquiſiſſet.

* Epiſt. iv. Lib. iii.

At deficere hoc ratiocinium videtur; cùm aliud ſit de alicujus vita & moribus alios interrogare maledicendo, utque ipſi noceas; aliud amicum monere de ſiniſtris rumoribus qui adversùs ipſum ſparguntur, ut ab iis caveat, eàque emendet quæ carpuntur à nonnullis, ſi vera ſint. Primum invidiæ, odiique fructus eſt, ſecundum pietatis & caritatis: Illud ſcelus eſt ingrati Epiſcopi, quem meritò *Goffridus* reprehendit: iſtud amici officium, quod Religioſus Abbas erga Venerabilem *Robertum* implevit.

Secundum argumentum Patris *A Manu-Firma* ex eo petitur, quòd *Goffridus Vindocinenſis* non fuerit is qui ſiniſtra apud populum diſcurrente fama moveretur; ſed potiùs quemlibet ſimilem rumorem ſpreverit ſemper ac damnaverit, ut patet ex Epiſtola XLVI. hanc de qua agimus immediatè præcedente, in qua ſcribit: *Mandaſtis nobis, quod dictum vobis fuerat, quod Herbertus Preſbyter de Saviniaco quamdam maritatam tenebat, cujus maritum nocte graviter vulneravit, eò quòd propriæ uxori adulterini amoris habenas non relaxabat...... Nos tamen non decet, & ſecundum canones nulli licet in incerta re ſententiam dare....... Nec iſta nobis, ſed ab Epiſcopo ſuo ſunt examinanda.* Nonne igitur multòmagis injurioſum de Beato *Roberto* ſpreviſſet & damnaſſet rumorem?

Fateor *Goffridum Abbatem* proclivem non fuiſſe ad credendum ſiniſtræ famæ per ora vulgi diſcurrenti: nec etiam fidem adhibuit ſiniſtris rumoribus, quos malè feriati nebulones adversùs virum religioſiſſimum ſibique amiciſſimum *Robertum de Arbriſello* diſſeminarant; ſed ipſum nihilominus admonuit; quod niſi præſtitiſſet, veri amici officio defuiſſe non immeritò videretur. Non credebat *Goffridus Herbertum* Preſbyterum reum eſſe criminum quæ ipſi fama affingebat, & tamen in ipſa Epiſtola qua id profitetur, ſcribit: *Si vera ſunt hæc, quæ de Preſbytero fama ſparſit, valde nequam eſt Preſbyter qui talia fecit.* Quidni ergo ſiniſtræ famæ contra *Robertum de Arbriſello* diſcurrenti minimè credens, ſcribere ad ipſum potuit eadem cautione? *Quæ ſi vera ſunt, ut nulla excuſatione illa defendas, ſed cum omni feſtinatione corrigas, tuam ſimplicitatem germanæ caritatis viſceribus commonemus: Audivimus enim, &c. Fœminarum quaſdam, ut dicitur, &c. Hoc ſi modò agis, vel aliquando egiſti, &c. Mulierum quibuſdam, ſicut fama ſparſit, ſæpe privatim loqueris, &c. Quod ſi ita eſt, in utroque vehementer offendis, &c. Goffridum Vindocinenſem* non crediſiſſe ſiniſtræ hujuſmodi famæ, hic loquendi modus manifeſtè probat, idque magis ſuadet Epiſtolæ finis: *Vale*, inquit, *& nos tuarum ſanctarum precum, ſuppliciter precamur, participes effice.* Nemo verò ejus ſanctas preces exiſtimaret, aut iis ſe commendaret, quem cum fœminis & inter fœminas noctu cubare, & novum illud Martyrii genus inveniſſe crederet.

Tertium argumentum Patris *A Manu-Firma*, ex eo petitur, quòd poſt obitum etiam *Roberti de Arbriſello* frequenter ad Fontem-Ebraldi *Goffridus* Vindocinenſis Abbas diverterit, & concordiæ initæ inter *Petronillam* Abbatiſſam, & *Adamum de Rupe-Forti* Dynaſtam Credonenſem * ſubſcripſerit. Ipſum autem paſſa non fuiſſet *Petronilla*, imò ipſum repudiaſſet, exploſiſſet, inſectata fuiſſet vehementiùs, ſi hanc ſcripſiſſet Epiſtolam Venerabili *Roberto* & Ordini injurioſam.

* Seigneur de Craon.

At cùm perſpectam haberet *Petronilla* ſinceram *Goffridi* Vindocinenſis adversùs *B. Robertum de Arbriſello*, ejúſque filias caritatem multis teſtimoniis probatam; cùm probè noſſet Epiſtolam, de qua agimus, eadem Chriſti caritate urgente ab ipſo ſcriptam fuiſſe ad Magiſtrum *Robertum*; cùm gratias ipſi haberet maximas, quòd ſiniſtræ famæ fidem non adhibuiſſet, imò cognita venerabilis viri & dilectarum Deo Sanctimonialium innocentia & caritate, ipſas, & poſt Magiſtri obitum, coleret atque tueretur; mirum eſſe debet nemini, quòd ipſum ùt unum è præcipuis Monaſterii ſui ac Ordinis amicis ac patronis *Petronilla* honorificè ſuſceperit, ejúſque arbitrio ſuam cum Domino Credonenſi controverſiam commiſerit. *Goffridi* in Venerabilem *Robertum de Arbriſello*, ejúſque filias ac filios obſervantiam, caritatem, beneficentiam, probat Charta Societatis cum ipſis initæ anno MCXIV. quam ex Chartulario Majoris Monaſterii Fontis-Ebraldi profert *P. Bollandus* in Commentario prævio ad *B. Roberti* Vitam, §. VI. Num. LVIII. cujus hic tenor eſt: *Notum facimus ita futuris, ſicut præſentibus, quòd Dominus Goffridus Abbas Vindocinenſis, ante omnes & ſupra omnes Abbates, hujus loci, qui Fons-Ebraudi dicitur, familiaritatem habet & beneficium: & cùm ipſe obierit per ſingulos annos ipſi ſolemniter celebrabimus Anniverſarium.*

De

De Fratribus autem Vindocinenſis Monaſterii, de quibus bene habuerimus, tantum faciemus, quantum pro nobiſmetipſis. Ipſe verò Dominus Abbas partem telonei quam apud S. Florentium habebat de ſale, noſtro Monaſterio donavit in perpetuum, & habendam conceſſit. Facta ſunt hæc in Capitulo Fontis-Ebraldi, præſentibus Domino Goffrido Abbate Vindocinenſi, & Domno Roberto Magiſtro noſtro, anno CIↃCXIV. *Indict.* VII. Charta hæc luculentum argumentum præbet, quo demonſtretur, *Goffridum Vindocinenſem* ſinceræ ſtudio charitatis commonefeciſſe *Robertum de Arbriſello* ſibi in Chriſto dilectiſſimum, de propudio, quod fama diſcurrente ſiniſtra de ipſo inaudiverat, ſed mendaci famæ fidem adhibuiſſe nullam, & comperta calumniæ tam immanis falſitate, Venerabilem Magiſtrum, & dilectis Deo Sanctimoniales Fontis-Ebraldi ferventiore caritate fuiſſe proſecutum, ſocietatem cum ipſis iniviſſe, ipsáſque beneficiis auxiſſe.

Quartum argumentum Patris *A Manu Firma* ex eo petitur quòd hujus Author Epiſtolæ, ſe ea quæ ſcribit, fama diſcurrente ſiniſtra audiviſſe teſtetur. Porro (inquit) ſiniſtra numquam de B. *Roberto* diſcurrit fama. Si enim probroſus hujuſmodi de illo ſparſus eſſet rumor, quomodo *bonæ memoriæ, fœlicis recordationis*, & *memoria dignus* fuiſſet nuncupatus? Quomodo acceptus fuiſſet Regibus & Principibus, Epiſcopis & Clericis, Conſulibus, & quibuſlibet popularibus? Quomodo Summorum Pontificum, Legatorum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & celeberrimorum Scriptorum teſtimoniis & laudibus celebratus?

Equidem ſi fama illa ſiniſtra vera fuiſſet, ſi virorum proborum innixa teſtimonio, ſi publica, & omnium animos occupaſſet, ſi præclarum Venerabilis *Roberti de Arbriſello* nomen infuſcaſſet, imminuiſſetque ſummam, quæ de illius caſtitate & ſanctimonia apud bonos omnes erat, opinionem; iſtud Patris *A Manu-Firma* non infirmum eſſet argumentum: ſed cùm fama illa ſiniſtra tenebriones quoſdam ac nebulones dumtaxat authores habuerit; cùm fuerit omninò mendax, cùm pauci fidem ipſi adhibuerint, cùm facilè fuerit diſſipata, ac Beati Viri ſanctitas longè latéque nota & celebrata putidis illis calumniis ſuperior extiterit: nihiloſecius acceptus fuit Regibus & Principibus, Epiſcopis & Clericis, Conſulibus & Plebi: nihiloſecius Summorum Pontificum, Præſulum, & illuſtrium Scriptorum teſtimoniis celebratus eſt. Si Sancti Illuſtriores & maximis præconiis ſua ætate, ſecutiſque ſæculis ornati, calumniam paſſi ſunt, cur ab hac ſorte immunem Magiſtrum *Robertum de Arbriſello* Pater *A Manu-Firma* contendit, eiſque dicam ſcribit impietatis & impudentiæ, qui *fama diſcurrente ſiniſtra*, probra quædam de ipſo audiviſſe *Goffridum Vindocinenſem* aſſerunt? Cur falſi poſtulat *Goffridi* Epiſtolam hac ratione, quòd nuſquam fama ſiniſtra de Venerabili *Roberto* diſcurrerit: Quia ſi diſcurriſſet, numquam tot fuiſſet præconiis celebratus? nullius certè momenti hæc ratio, nec beati viri cauſam tuetur ſatis. Quis enim majoribus præconiis celebratus eſt quàm Chriſtus: quem alii *Eliam*, alii *Jeremiam*, aut *unum ex Prophetis*; alii *Prophetam Magnum*, alii Magiſtrum *qui à Deo venit*: hi *benè omnia feciſſe*; iſta è medio turbarum proſiliens, *Beatum ventrem qui eum portavit*: illi *Meſſiam, Salvatorem, Filium Dei Vivi* prædicabant: Indéne colliget Pater *A Manu Firma*, qui majori erga Chriſtum amore ac pietate proculdubio flagrat, quàm erga Venerabilem *Robertum*, ſiniſtram famam de Chriſto non diſcurriſſe? Id ne aſſerat, Evangelium prohibebit. Joannis VII. *Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant, Quia bonus eſt. Alii autem dicebant; Non, ſed ſeducit turbas.* Legis infractorem, violatorem Sabbati, vini potatorem, in Beelſebud dæmonia ejicentem, Scribæ & Phariſæi blaſphemaverunt. Et *Si patrem-familias Beelſebud vocaverunt, quantòmagis domeſticos ejus?* Chriſtiana Religio ſanctiſſima eſt, priorúmque ſæculorum Chriſtiani flagrantibus perſecutionibus ſanctiſſimè vivebant: & *S. Lucæ* teſtimonio in Actis Apoſtolorum, & priſcorum Patrum præconiis celebrantur: Indéne colliget Fontebraldenſis Theologus, ſiniſtram famam de primis Chriſtianis non diſcurriſſe? Ipſum forſan prohibebunt Chriſtianæ Religionis celebres Apologiſtæ, Athenagoras, Juſtinus, Tertullianus, Minucius Felix. *Dicimur ſceleratiſſimi*, inquit Tertullianus, *de ſacramento infanticidii, & pabulo inde, & poſt convivium inceſto, quod everſores luminum canes, lenones ſcilicet, tenebras, tum & libidinum impiarum inverecundiam procurent. Dicimur tamen ſemper, nec vos quòd tamdiu dicimur, eruere curatis. Ergo aut eruite, ſi creditis, aut nolite credere, qui non eruiſtis.* Et Cap. XL. *At è contrario illis nomen factionis accommodandum eſt, qui in odium bonorum & proborum conſpirant, qui adverſùm ſanguinem innocentium conclamant, prætexentes ſanè ad odii defenſionem illam quoque vanitatem, quòd exiſtiment omnis publicæ cladis, omnis popularis incommodi Chriſtianos eſſe cauſam. Si Tiberis aſcendit ad mœnia, ſi Nilus non aſcendit in arva, ſi cœlum ſtetit, ſi terra movit, ſi lues, ſtatim, Chriſtianos ad leonem.* S. Cornelius *S. Cypriani* aliorúmque Scriptorum Eccleſiaſticorum laudibus celebratus eſt. An inde colliget Fontebraldenſis Profeſſor, ſiniſtram famam nuſquam de ipſo diſcurriſſe? Ipſi hoc ratiocinium prohibebit, quam laudat, *S. Cypriani* Epiſtola LII. ad Antonianum. *Etiamſi*, inquit, *Majeſtas Domini protegentis & bonitas, Sacerdotem, quem fieri voluit, factum quoque protexit: tamen Cornelius, quantùm ad ejus devotionem pertinet & timorem, paſſus eſt quicquid pati potuit, & Tyrannum armis & bello poſtmodum victum, prior Sacerdotio ſuo vicit. Quod autem quædam de illo inhoneſta & maligna jactantur, nolo mireris: cùm ſcias hoc eſſe opus ſemper diaboli, ut ſervos Dei mendacio laceret, & opinionibus falſis glorioſum nomen infamet, ut qui conſcientiæ ſuæ luce clareſcunt, alienis rumoribus ſordidentur. Exploraſſe autem Collegas noſtros ſcias, & veriſſimè comperiſſe, nulla illum Libelli, ut qui jam jactant, labe maculatum eſſe*, &c. Nonne contra *S. Cyprianum*, Pontificum, Romani Cleri, Martyrum, Confeſſorum, Virginum ſacrarum præconiis ſuo tempore celebratum, ſiniſtra fama ab obtrectatoribus ſparſa eſt, ut ipſe teſtatur Epiſtola LXIX. ad *Florentium Pupianum*, cujus hæc ſunt verba: *Ego te, Frater! credideram tandem jam ad pœnitentiam converti, quòd in præteritum tam infanda, tam turpia, tam etiam Gentilibus execranda, aut audiſſes de nobis temerè aut credidiſſes .... Prævaluit apud te contra divinam ſententi[illegible] & contra conſcientiam noſtram fidei ſuæ viribus nixam, inimicorum & malignorum commentum, quaſi apud lapſos & profanos, & extra Eccleſiam poſitos, de quorum pectoribus exceſſerit Spiritus Sanctus, eſſe aliud poſſit niſi mens prava, & fallax lingua, & odia venenata, & ſacrilega mendacia.* Quidni ergo & contra *Robertum de Arbriſello* fama ſiniſtra vulgata ſit, quæ *Goffridum Vindocinenſem* impulerit ad eam ſcribendam Epiſtolam de qua agimus, ad eumdem Venerabilem Virum, ſibíque amiciſſimum? Etſi famæ tam mendaci non crediderint *Goffridus*, boníque omnes, utpote à viris improbis ſparſæ, quibus mens prava, & fallax lingua, & odia venenata, & ſacrilega mendacia. Quid *S. Athanaſium*, Magnum *Euſtathium* Antiochenum Patriarcham, quid S.

Apolog. cap. VII.

Chryſoſtomum

Chryſoſtomum commemorem; contra quos, licèt tanta in opinione ſanctitatis eſſent, totóque orbe celebres, fama nihilominus ſiniſtra diſcurrit? Quid *S. Hieronymum* caſtiſſimum Doctorem, qui ut homo parum pudicus à multis traductus eſt, quòd Matronas & Virgines quaſdam Romanas, pietate & ſacrarum Scripturarum ſtudio præſtantes, aſſiduè viſeret, ut eas in via Chriſtianæ perfectionis dirigeret, ipſiſque ſacras Literas exponeret? Id ipſe teſtatur Epiſtola XCIX. ad Aſellam. *Licèt*, inquit, *me ſceleratum quidam putent, & omnibus flagitiis obrutum, & pro peccatis meis hæc etiam parva ſint: tamen tu bene facis, quòd ex tua mente etiam malos bonos putas.... Oſculabantur mihi manus quidam & ore vipereo detrahebant... Penè certè triennium cum eis vixi. Multa me Virginum crebrò turba circumdedit. Divinos libros, ut potui, nonnullis ſæpe diſſerui. Lectio aſſiduitatem, aſſiduitas familiaritatem, familiaritas fiduciam fecerat. Dicant quid umquam in me aliter ſenſerint, quàm Chriſtianum decebat? Pecuniam cujuſquam accepi? Munera vel parva, vel magna non ſprevi? In manus meas æs alicujus inſonuit? Obliquus ſermo, oculus petulans fuit? Nihil mihi aliud objicitur niſi ſexus meus; & hoc numquam objicitur, niſi cùm Hieroſolymam Paula & Melania proficiſcuntur.... Antequam domum Sanctæ Paulæ noſſem, totius in me Urbis ſtudia conſonabant: omnium pene judicio dignus Summo Sacerdotio decernebar. Beatæ memoriæ Damaſus meus ſermo erat: dicebar ſanctus, dicebar humilis & diſertus. Numquid domum alicujus laſcivioris ingreſſus ſum? Numquid me veſtes ſericæ, nitentes gemmæ, picta facies, auri rapuit ambitio? Nulla fuit alia Romæ Matronarum, quæ meam poſſet edomare mentem, niſi lugens atque jejunans, ſqualens ſordibus, fletibus pene cæcata, quam continuis noctibus miſericordiam Domini deprecantem Sol ſæpe deprehendit; cujus canticum Pſalmi, ſermo Evangelium, deliciæ continentia, vita jejunium? Nulla me potuit alia delectare, niſi quam manducantem numquam vidi? Sed poſtquam eam pro ſuæ merito caſtitatis venerari, colere, ſuſpicere cœpi, omnes me illico deſeruere virtutes. O invidia primùm mordax tui! O Satanæ calliditas ſemper ſancta perſequens!... Maleficum quidam me garriunt: titulum fidei ſervus agnoſco. Magum vocant & Judæi Dominum meum. Seductor Apoſtolus dictus eſt.... Quotam partem anguſtiarum perpeſſus ſum, qui cruci milito? Infamiam falſi criminis imputarunt: ſed ſcio per bonam & malam famam perveniri ad Regna cœlorum.* Quid S. Gilbertum Sempringhamenſem, Venerabili *Roberto de Arbriſello* ſupparem, in cujus Ordinem fœdæ calumniæ in Anglia vulgatæ ſunt, à quibus Sanctimoniales & Canonicos iſtius Ordinis vindicavit *Villelmus Norvvicenſis* Epiſtola ad *Alexandrum III.* P. M. ſcripta, quam *J. Picardus* in Notis ad lib. I. *Vvillelmi Neuburgenſis* edidit? Quid denique propinquiores noſtris temporibus Sanctos commemorem, Seraphicam Virginem *Thereſiam*, majoris Dei gloriæ ferventiſſimum æmulatorem *Ignatium de Loiola* piiſſimæ ac celeberrimæ *Societatis Jeſu* Fundatorem, Sanctum *Joannem à Cruce*, quorum fama calumniis lacerata eſt? Ea ſanè omni tempore dæmonis vafrities fuit, ut ſcitè obſervat *P. Bollandus* loco ſupra laudato, ut quos videret viros præſtantes virtute ac ſcientia, ad aliorum procurandam ſalutem incumbere, neque ullis ipſius circumveniri fraudibus, revocarique à propoſito colendæ & aliis inculcandæ pietatis poſſe; iis infamiam aliquam inurere conaretur, doctrina eorum aut moribus in ſuſpicionem adductis: ita futurum ratus, ut ſi quæ erroris, aut etiam ignorantiæ opinio, ſi quæ cupiditatis, ſi quæ libidinis, aut certè levitatis, excitata foret; continuò ſpernerentur, vitarentur, & quæ antea A ſeminarant ſalutaria conſilia abjicerentur. Præcipuè tamen ſi quis fœminis ad ſanctiorem vitam informandis operam navàre cœperit; infamiâ eum turpitudinis alicujus notare ſatagunt dæmonis hoc in negotio adminiſtri. Nam cùm ſint fœminæ naturâ magis verecundæ, ac timidæ, illicò ſi quid tale audierint, verebuntur ne ſubdolis ſermonibus vel pudori ſuo ſenſim labes inferatur, vel honeſtati certè nominis probrum conſciſcatur. Hæc vir eruditus. Quæ cùm ita ſint miror cur Fontebraldenſis Profeſſor ſiniſtram famam de Venerabili Magiſtro *Roberto de Arbriſello* numquam diſcurriſſe contendat, hoc argumento fretus adeo B fragili: Si probroſus hujuſmodi de illo ſparſus eſſet rumor, quomodo bonæ memoriæ, fœlicis recordationis, & memoria dignus nuncupatus? Quomodo acceptus Regibus & Principibus, Epiſcopis & Clericis, Conſulibus & quibuſlibet popularibus? Quomodo Summorum Pontificum, Legatorum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & celeberrimorum Scriptorum teſtimoniis & laudibus celebratus? Ac eò vehementius iſtud Viri Religioſi miror ratiocinium, quòd qui tam confidenter aſſeruit ac probandum ſibi ſumpſit *Siniſtram de Venerabili Roberto de Arbriſello nuſquam diſcurriſſe famam*, paulò poſt velut ſui oblitus ita ſcribat: *Quæres, cum* C *tantus taliſque fuerit Beatus Robertus, quomodo in ſuſpicionem adductus? Quomodo infamia tantæ turpitudinis fuit notatus? Quomodo traductus à Roſcelino ut homo parum pudicus? Reſpondeo id contigiſſe ex antiqua Satanæ malignitate, &c.*

Magiſtri Petri Abalardi teſtimonio probare nititur Fontebraldenſis Profeſſor, Epiſtolam XLVII. *Goffridi Vindocinenſis* Multùm dilecto Fratri *Roberto* inſcriptam, ipſius non eſſe, ſed à *Roſcelino* Hæretico ſub ejus nomine ſceleratè confictam. Ita nimirum ſcripſit *Abælardus* Epiſtola XXI. ad G. Pariſienſem Epiſcopum: *Interea Deo gratias refero, quòd ſummum Dei inimicum & fidei labefactorem, in fide contrarium perfero, & pro fide qua* D *ſtamus dimicare compellor; & quòd numero bonorum hominum jam eſſe videor ex ejus infeſtatione, quem ſolis bonis ſemper conſtat eſſe infeſtum, cujus tam vita quàm diſciplina omnibus eſt manifeſta. Hic contra egregium illum Præconem Chriſti Robertum de Arbriſello contumacem auſus eſt Epiſtolam confingere; & contra illum magnificum Eccleſiæ Doctorem Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum adeo per contumelias exarſit, ut ad Regis Anglici Imperium ab Anglia turpiter impudens ejus contumacia ſit ejecta, & vix tum cum vita evaſerit.*

Hæc Epiſtola non eſt Roſcelini Hæretici.

E Quamquam verò Patri *A Manu-Firma* hac in conjectura præiverint doctiſſimi viri *Bollandus*, & Cardinalis *Bona*, id confici non videtur ex Epiſtola mox laudata *Petri Abælardi*: ex qua id probatur unum, *Roſcelinum* Epiſtolam quamdam contumacem contra egregium Præconem Chriſti *Robertum de Arbriſello* confingere auſum eſſe. Sub cujus autem nomine ſit conficta, vel an conficta dicatur ob probra quæ Venerabili *Roberto* affingebat, an etiam quòd alieno nomine inſcripta eſſet, liquidò ex *Abælardi* verbis colligi non poteſt. Certè cùm Epiſtola *Petri Abælardi* ad Pariſienſem Epiſcopum F G. inſcripta ſit, id eſt, *Gaufridum*, ut Fontebraldenſis Profeſſor interpretatur, vel *Guillelmum*, *Galonem*, aut *Girbertum*, qui æquè hac litera initiali G. deſignari poſſunt, contumacem, de qua loquitur Epiſtolam contra *Robertum de Arbriſello* confictam eſſe à *Roſcelino* conſtat, vivente & florente *Goffrido Vindocinenſi*. Porrò quamvis *Roſcelinus* eſſet benè naviterque impudens, non erat ita ſenſu deſtitutus, ut Epiſtolam ſub nomine Abbatis & Cardinalis florentiſſimæ pietatis & doctrinæ, adhuc viventis confingeret; quam ſuam eſſe ſtatim negaturus

Chronicon S. Sergii vocat *Virum Religioſum & Deo dignum?* Sanè ſi qui ex dictis factiſque Religioſi Viri Magiſtri *Roberti de Arbriſello* ſcandalum paſſi ſunt, ſimiles Phariſæis erant, quibus Chriſti doctrina & opera ſcandalo fuere ob ipſorum malitiam ac cæcitatem: de quibus cùm ipſum interrogarent Diſcipuli dicentes: *Scis quia Phariſæi audito hoc verbo, ſcandalizati ſunt?* Reſpondit: *Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus cæleſtis, eradicabitur. Sinite illos, cæci ſunt, & duces cæcorum.* Denique quàm longè eſſet Venerabilis *Robertus* à præbendo infirmis ſcandalo, *Baldricus*, docet in ejus Vita Cap. I. Num. x. narrans, quomodo poſt Redonenſis Epiſcopi mortem Canonicis exoſus, qui *probis ejus actibus invidebant, decrevit invidiæ cedere, & juxta Magiſtri ſui vocem, de civitate in civitatem fugere: Nolebat etenim cuilibet eſſe in ſcandalum, quod non ignorabat grande & grave piaculum.*

Epiſtola.

Pergit Author Epiſtolæ. *Mulierum cohabitationem, in quo genere quondam peccaſti, diceris plus amare, ut quaſi antiqua iniquitatis contagium novæ religionis exemplo circa eamdem materiam audeas expiare.*

Confutatio.

Putida calumnia eſt quòd mulierum cohabitatione & amore peccaſſet *Robertus de Arbriſello*, cùm prædicationis munus obire cœpit. Niſi enim integerrimæ famæ, & caſtiſſimæ converſationis fuiſſet, tam ſanctum officium ipſi non demandaſſet *Urbanus II.* Et verò quandonam hoc in genere peccaſſet? An adoleſcens? At, *Baldrico* teſte in ejus Vita, *Ab ipſa pueritia maturis moribus inoleſcere cœpit: Nec enim, ut aſſolet, juvenis, ætatis illius ſequebatur laſciviam: ſed nitidam, prout poterat, amplexabatur caſtitatem, & intrinſecus diligebat munditiem.* An cùm Pariſiis ſtuderet? At ſtudia Literarum cum ſtudiis pietatis & modeſtiæ, ipſum conjunxiſſe, idem Autor teſtatur. *Illis exercitiis*, inquit, *totus deſudabat: nec ob id converſationis approbatæ obſervantiam prætermittebat. Inter Conſcholares quamdam modificatæ ſeveritatis majeſtatem prætendebat; & quod de ſe futurum erat, id quibuſdam indiciis evidenter ſignificabat. Reddebat Scholaſticis quod Scholaſticorum erat, nec propterea ſe Dei ſervitio minùs coaptabat. Auſpicabantur de eo jam aliquid qui eum noverant, quoniam intuebantur in eo magnum quiddam.* Et qui *Silveſtro* Redonenſi Epiſcopo authores fuere ut ipſum ad Eccleſiæ ſuæ regimen advocaret, *de ejus ſeveritate & ſtudio* retulerunt, dixerúntque: *Apprime eruditus eſt, corpore vegetus, & morum honeſtate compoſitus*; ut idem *Baldricus* Præſul ſcribit. In iſtúdne peccatum inciderat Redonenſis Archipreſbyter? Quo tempore *In omnibus agendis Deum ante oculos habebat, in nullo deſidioſus erat, turpis lucri à ſe cupiditatem extricabat, & in ſingulis legaliter ſibimet imperabat. Inceſtas Sacerdotum & Laicorum copulationes dirimendo, omnibus vitiis viriliter reſiſtebat.* (Baldrici verba ſunt) Fortè mulieroſus evaſit Andegavi, quò poſt obitum *Silveſtri* Redonenſis Antiſtitis ſeceſſit? Nequaquam. Ibi enim non minùs exemplis ſanctiſſimus virtutem, quàm ſermone, expoſitione, vel ſcriptis literas docuit in Scholis inſtar Academiæ à *Marbodo* Andegavenſi nuper Archidiacono, tunc Epiſcopo Redonenſi erectis. *Baldricum* Epiſcopum audire præſtat ea de re ita ſcribentem in ejus Vita Cap. I. Num x. *Venit igitur Andegavum, ibique Scholaribus incubuit ſtudiis: nec propterea tepuit à Religione, ſiquidem divinæ poſt Lectionem aſſiſtebat Philoſophiæ: vitabat otioſus eſſe, nunc orationi, nunc vero lectioni deditus. Deſtinans itaque carnis illecebris auſteritate dominari, ſubtus ad carnem indutus eſt loricam: qua veſte duobus uſus eſt annis, antequam ad Eremum proceſſerit. Cibis interdum raris & vilibus utebatur, & interdum vigiliis occupabatur.* An mulierum cohabitatione delectari didicit in Eremo, in quam relictis Andegavis divertit, *hominum aſpernatus Collegium, factus contubernalis beſtiarum? In qua* (inquit) *Baldricus* Præſul in ejus Vita Cap. II. *Quantis inhumanitatibus in ſe totus ſævierit, quot & quantis cruciatibus ſe ipſe mactaverit, quàm diris concuſſionibus ſeſe extenuaverit, quis dignè recenſeat? Nam præter ea quæ extrinſeca videbantur, uti pilis porcorum cilicium induere, barbam ſine aqua radere, lectiſternium præter humum vix noſſe, vinum omnino cibóſque lautos & ſignatos neſcire, ſomnum permodicum naturali fragilitate compellente raro capere; quidam intrinſecus in eo erat conflictus, quidam mentis rugitus, quidam penetralium ſingultus, quem æſtimare poſſes crudelem & impium, cui nullum incidere poterat terminale remedium, quem multi ſuſurrabant imbecillitati luteæ eſſe impoſſibilem & nimium. Litigabat enim ejulatu incomparabili cum Deo, & totum ſe vovebat pro Sacrificio.* An prædicationis initio fœminarum conſuetudine peccavit? At ſi ita ſe res habuiſſet, ſanctiſſimi ejus ſodales *Bernardus* & *Vitalis* ipſi *fœminarum communi labore ad meliora converſarum ſolicitudinem* non demandaſſent, velut ſingulari ad id munus gratia divinitus donato: quod ipſos præſtitiſſe *Guillelmus Neuburgenſis* aſſerit. Tandem humilitate maximus *Robertus*, qui in ſuprema ægritudine vel leviſſima pueritiæ & adoleſcentiæ peccata publicè confeſſus eſt, non omiſiſſet, quòd mulierum cohabitatione & conſuetudine peccaſſet; veniam petiiſſet ſcandali, exomologeſim gravioris hujuſce delicti egiſſet.

Epiſtola.

Subdit Author Epiſtolæ: *Has ergo non ſolum communi* * menſa per diem, ſed & communi *accubitu per noctem dignaris, ut referunt, accubante ſimul & diſcipulorum grege, ut inter utroſque medius jacens utrique ſexui vigiliarum & ſomni leges præfigas. Has peregrinationis tuæ loquuntur eſſe pediſſequas, & diſputanti tibi jugiter aſſidere: ſed & diverſis in locis & diverſis regionibus, non parvum te aſſerunt habere numerum fœminarum per Xenodochia & diverſoria diviſarum, quas maribus non impunè permixtas, quaſi ad pauperum & peregrinorum obſequia deputaſti. Quod quàm periculosè ſit factum, (ut compendiosè dicam) vagitus infantium prodiderunt.*

* Hæc deſunt in MS. Victor.

Confutatio.

Mera probra, calumnia immanis! Venerabilis *Robertus de Arbriſello* Sanctimonialium caſtitatem diligentiſſimè ſepſit, eas à viris ſegregavit, clauſtro incluſit: quomodo ergo inter eas noctu dormivit, accubante ſimul diſcipulorum grege? Uni orationi ipſas conſecravit: Commentitia ergo Xenodochia illa, in quibus maribus permixtæ eſſent, quaſi ad pauperum & peregrinorum obſequia deputatæ. *Baldricum* veraciſſimum ac fideliſſimum Authorem, coævum, religione ac doctrina præſtantem, in ejus Vita Cap. III. audiamus. *Videns*, inquit, *ſubſequentium multitudinem dilatari, ne aliquid ageretur inconſultò, quoniam mulieres cum hominibus oportebat habitare: ubi poſſent ſine ſcandalorum ſcrupuloſitate converſari & vivere, deliberavit perquirere, & ſi quod deſertum contigiſſet reperire. Locus erat incultus & ſquallidus, ſpineis obſitus & vepribus, ab antiquo Fons. Euraudi nuncupatus, ab hominum cohabitatione ſequeſtratus ..... Silvulam hanc ſive dumetum, in quo Dei nova familia & novus exercitus habitaret & laboraret, elegit, & dono à quibuſdam poſſeſſoribus ...... Caſtrenſes illi cum Deo ſuo deſiderabant ſingulariter confabulari, ejúſque colloquio peroptabant recreari. Inde procedebant ad opera, ut de laboribus manuum ſuarum vivere poſſent, & numquam otioſi vivere præſumerent.*

Mulieres tamen ab hominibus ſegregavit, & inter clauſtrum eas velut damnavit, quas orationi deputavit; homines verò laboribus mancipavit. Non ſine diſcretione id agere videbatur, quia ſexum teneriorem & imbecilliorem commendabat pſalmodiæ & theoriæ; fortiorem autem applicabat exercitiis vitæ actualis. Laici & Clerici mixtim ambulabant: excepto quod Clerici pſallebant, & Miſſas celebrabant: Laici laborem ſpontanei ſubibant. Omnibus ſilentium certis temporibus indicebatur. Blandè reſpondere, & non jurare jubebantur: & omnes amore fraterno conglutinabantur. Nulla inter eos amaritudo, nulla invidentia, diſcordia nulla. Flexo collo, demiſſo vultu incedebant, garrulitatem vitabant, vaniloquium neſciebant. Et Cap. IV. *Clauſtra & clauſtra præparabantur: nec tamen tria vel quatuor tantis mulierum collegiis ſuffecerunt. Diviſi ſunt homines à mulieribus: & ſeorſum in locis remotioribus præparata ſunt eis domus & domus. Mulieres iterum ſegregavit ſagax Magiſter ab invicem: & rurſus per cellas & cuneos diſtinxit eas: catervatim collocavit illos & illas, quoniam alteruter numerus in ſimplicitatem extendebatur. In clauſtra majori pluſquam trecentas inſimul collocavit: alias vel centenas, vel ſexagenas, per alterius quantitatis turmas commendavit, alibi plus, alibi minus: necnon & homines per diſcretos delegavit manipulos.* Venerabilis *Roberti de Arbriſello*, & Fontebraldenſis Ordinis deſcripta à *P. Bollando* præconia, propudioſum illum inter mulieres accubitum, & Sanctimonialium cum viris permixtionem, cujus fœditatem vagitus infantium prodidiſſe dicuntur ab Autore Epiſtolæ, quam expendimus, commentum eſſe & calumniam à diaboli miniſtris fabricatam atque vulgatam certiſſimè probant. Scilicet, ille quem Baldricus *Habitaculum Jeſu Chriſti, Templum, & organum Spiritus Sancti, Reſponſalem & Vicarium Altiſſimi* vocat: Ille quem *Spectatæ Religionis Virum* Summi Pontifices prædicant: Ille quem *Virum Apoſtolicum* Leodegarius Bituricenſis Archipræſul in Elogio Funebri appellat: quem Chronicon Sancti Sergii *Deo dignum*: Quem *Goffridus Groſſus* in Vita *Sancti Bernardi* Tironienſis Abbatis *Fortiſſimum Juſtitiæ Propugnatorem, ac totius iniquitatis & injuſtitiæ expugnatorem*; qui in Pictavenſi Concilio pro cauſa caſtitatis fortiter ſtetit adversùs Regem inceſtis nuptiis cum *Bertrada* pollutum, Epiſcopis ipſis turpiter diffugientibus, & quantùm in ipſo fuit, martyrium pertulit: Ille qui publicæ libidinis victimas in ipſis proſtibulis ad pœnitentiam, & ad amorem caſtitatis accendit: Ille *in quo & in ejus glorioſiſſima Congregatione Spiritum Sanctum* Monachi Sulienſes agnoſcunt: ille (inquam) adeo fuerit pudore deſtitutus, ut inter mulieres jacuerit, accubante ſimul diſcipulorum grege? An qui *numquam vel à prædicatione, vel ab oratione, quibuſlibet occaſiunculis avulſus eſt*, Baldrico teſte, tantum nefas commiſit?

Secundum criminationis caput eſt ab habitus novitate & inſolentia. *Cæterùm*, inquit, *de pannoſi habitus inſolentia plurimi te* * non immeritò *redarguendum putant, quoniam nec canonicæ Profeſſioni ſub qua militare cœpiſti, nec Ordini Sacerdotali, in quem promotus es, convenire videtur. Eſt enim ſingulis quibuſque Ordinibus ac Profeſſionibus apta quædam ac congruens diſtinctio habitus, qui ſi permutetur, publicum offendit judicium. Sapiens autem publicos mores non perturbabit, nec populum in ſe novitate* * vitæ *convertet*. Siquidem id agere debemus, quemadmodum dicit Seneca, &c...... *Quò igitur tibi abjecto habitu* * regulari * *opertum ad carnem cilicio, cum attrito pertuſóque birro, ſeminudo crure, barbâ prolixâ, capillis ad frontem circumciſis, nudipedem per vulgus incedere, & novum quaſi ſpectaculum præbere videntibus, ut ad ornatum Lunatici ſolam tibi jam clavam deeſſe loquantur? Hoc tibi non tam apud ſimplices, ut dicere ſoles, auctoritatem, quam apud ſapientes* * *tumoris ſuſpicionem comparat.*

[Epiſtola.]

[* Deeſt in MS. Victor.]

[* Deeſt in MS. Victor.]

[* In MS. Victor. hæc deſunt, nec Seneca laudatur.]

[* MS. Victor. furoris.]

[Confutatio.]

Novus habitus, vilis, ſquallidus, virum Apoſtolicum, Pœnitentiæ Prædicatorem, Vitæ Religioſæ Magiſtrum decebat. *Sordidæ veſtes, candidæ mentis indicia ſint: vilis tunica contemptum ſæculi probet: ita dumtaxat ne animus tumeat, ne habitus ſermóque diſſentiant:* (inquit S. Hieronymus *Ruſticum* inſtituens Monachum Epiſtola IV.) Sic olim Prophetæ, ſic S. Præcurſor, ſic Apoſtoli incedebant; ut tunc audirentur, cùm videbantur; ut etiam cùm eloquium conticeſceret, habitus ſonaret, ut ab occurſu ſuo vitia confunderent. Ita S. incedebat *Martinus*, teſte *Sulpitio Severo* in ejus Vita Cap. VII. plures Epiſcopos ejus electioni primùm repugnaſſe referens, dicentes: *Contemptibilem eſſe perſonam, indignum eſſe Epiſcopatu hominem vultu deſpicabilem, veſte ſordidum, crine deformem.* Quorum *A populo ſententiæ ſanioris irriſa dementia eſt, qui illuſtrem virum dum vituperare cupiunt, prædicabant. Sumpto Epiſcopatu, idem conſtantiſſimè perſeverabat, qui prius fuerat. Eadem in corde ejus humilitas, eadem in veſtitu vilitas erat.* Tantùm igitur abeſt ut reprehenſione dignus fuerit Venerabilis *Roberti de Arbriſello* habitus, inceſſus, victus, pœnitentem & Cruci Chriſti confixum hominem referens, ut potiùs laudes propterea maximas promeritus fuerit. De ejus auſteriori vivendi ratione ita ſcribit *Baldricus* Epiſcopus Cap. III. *Longo tempore non jumento cuilibet inſedit: nec vinum, nec cibos ſaporoſos guſtavit: Ipſe ſemper nudis pedibus incedebat, & tunicas & ſaccum aſperiores induebat, quouſque conſilio Sacerdotum, corpore jam fatiſcente, calceatus jumentum aſcendit, & corpuſculo parumper indulſit, non ut delectaretur, ſed ut ad laborem quoquo modo confortaretur: curam enim carnis facere cavebat in deſideriis. Jejunia ſæpe continuavit, orans frequenter pernoctavit, membra ſua diuturnâ maceravit inediâ, & nulla quemque exaſperavit moleſtiâ. Hypocriſim à ſe funditus extirpabat, facie hilaris & jucundus, ſimplex & blandus in reſpondendo, copioſus in diſtribuendo, ſibi modicum, Fratribus & Sororibus indulgebat multùm.*

Ob veſtium vilitatem, aſperitatem, ſingularitatem perperàm & impiè reprehenſum ab æmulis & maledicis hominibus Venerabilem *Robertum de Arbriſello*, confirmant exempla Sanctorum Virorum, qui Religioſos Ordines pariter condiderunt. Cæterùm hunc ab hypocriſi prorſus alienum fuiſſe, nec inanem gloriolam vili aſperóque habitu aucupatum, ejus tyrocinium oſtendit, cùm Andegavi degeret, ubi toto biennio quo *ferruginea veſte carnem domabat, delicatis deſuper tegebatur pannis, oculis & favori hominum ſe occultans, conſpectui verò Dei ſe dumtaxat manifeſtans. Favorales ſiquidem in omni vita ſua diſpexit nugas; & quaſi venenum omne blandiloquium aſpernatus eſt:* (inquit *Baldricus* Præſul.) Licèt ergo cilicio ad carnem indutus, *vili tunica, quæ mundi contemptum demonſtraret*, amictus inceſſerit, ex quo vitæ perfectioris inſtitutum aggreſſus eſt, ut ait Anonymus Fontis Ebraldi Monachus in ejus Vita: veriſimile tamen non eſt, quòd opertus pertuſo birro, & ſeminudo crure inceſſerit, ut Auctor iſtius Epiſtolæ ipſi improperat, eum de habitus inſolentia ſugillans. Nec etiam prolixam barbam nutriviſſe Venerabilem *Robertum* exiſtimo (quamquam id culpandum non fuiſſet) ſiquidem in ipſa Eremo *ſine aqua barbam radebat*, ut refert *Baldricus*.

Tertium

Tertium reprehenſionis caput ſpectat declamationem acriorem in vitia abſentium, etiam Virorum Eccleſiaſticorum, in concionibus quas ad Chriſtianas plebes habebat. *Porro*, inquit, *quòd in ſermonibus, quibus vulgares turbas & imperitos homines docere ſoles, non tantum præſentium (ut decet) vitia reprehendis*, a *ſed etiam abſentium quorumcunque, Eccleſiaſticorum non ſolùm Ordinum*; b *ſed etiam Dignitatum crimina, enumeras, carpis, laceras.* c *Tale mihi videtur ac ſi quis antidoto venenum admiſceat, vel ſi* d *eodem foramine, ſicut dicit S. Jacobus, dulcem & amaram aquam ſimul emanet. Hoc enim non eſt prædicare, ſed detrahere. Quænam autem ex abſentium perſonarum reprehenſione poſſit eſſe utilitas, vel quis inde ſpiritualis fructus proveniat,* e *non video: quoniam potius auditoribus idiotis peccandi quodammodo videris dare licentiam, cùm eis exempla proponis majorum, quorum ſe poſſint auctoritate tueri..... Abſentes* f *indignari magis poſſunt & conqueri, quàm ad emendationem tua promoveri detractione. At enim tibi fortè conducit, ut cùm vulgari opinione omnis Eccleſiæ Ordo viluerit, tu ſolus cum tuis habearis in pretio: Non enim deſunt qui hoc* g *taliter interpretantur. Sed hæc aſtutia veterem hominem ſonat, terrena, animalis, & diabolica eſt. Non decet profeſſionem tuam, non decet hanc peregrinationem, non decet hos pannos.* h *Quòd ſi te id captare negaveris, hoc tamen conſequutum eſſe negare non potes. Videmus egentes Presbyteros, à ſuis deſertos gregibus, velut indignos quibus offerant, quorum ſe commendent orationibus, à quibus accipiant injunctiones pœnitentiæ, quibus decimas ſolvant & primitias: qui omnes tuo* i *querantur præjudicio condemnatos. Videmus ad te turbas undique confluentes, tibi tuiſque, honores, quos propriis debebant Sacerdotibus,* k *impendere. Quos tamen (ut manifeſtum eſt) non Religionis amor, ſed ea quæ ſemper vulgo familiaris eſt curioſitas, & novorum cupiditas ducit: Neque enim apparet vita eorum emendatior. Ita fit ut aliena damna tuis ſerviant emolumentis.*

Epiſtola.
a Hæc deſunt in MS. Victor.
b Idem MS.
c Quod non decet.
MS. Victor. d ex eodem
MS Victor. e proſus
MS. Victor f verò.
MS. Victor. g tale.
h Hæc ſententia deeſt in MS. Victor.
MS. Victor. i querantur judicio.
MS. Victor. k impendentes.

Confutatio.

Clericorum Secularium invidiam in Concionatorem Apoſtolicum, & novum Ordinem, hanc effutiiſſe calumniam, omnino veriſimile eſt. Depravati erant Cleri mores: Sicut populus, ſic Sacerdos. Beneficiorum Eccleſiaſticorum nundinatio, ſacrilegæ Presbyterorum cum concubinis copulæ, Laïcorum in Eccleſias dominatio; vel potius tyrannis, & Eccleſiaſticarum uſurpatio facultatum, ac decimarum, inceſtæ conſanguineorum nuptiæ, vitia erant his temporibus longè lateque ſerpentia, ut conſtat ex Synodis ſub *Urbano II.* & *Paſchali II.* celebratis, ſub quorum Pontificatu Venerabilis *Robertus de Arbriſſello* Apoſtolici Concionatoris munus obiit. Ad hæc, odia pertinaciſſima, privatis bellis injurias ulciſcebantur: unde tot de *Treuga & pace* Canones. Adversùs vitia fervidus Prædicator declamabat, multos ad pœnitentiam adducebat, Clericos, Laïcos, Nobiles, pauperes, viros, mulieres, virgines, viduas, meretrices. Hinc in ipſum concitatam invidiam facilè crediderim, cùm à Presbyteris & Clericis incontinentibus & ſimoniacis, qui ſua vitia palam redargui ægrè ferebant; tum ab avaris, qui *ſua quærebant, non quæ Jeſu Chriſti*: nec Eccleſiæ miniſtrabant ut paſcerent oves, ſed ut ab illis paſcerentur: tum etiam à Laïcis nonnullis, qui in cœno vitiorum hærebant, & maximè ab iis qui *Philippo* Regi adulabantur, contra cujus inceſtas cum *Bertrada* nuptias in Concilio Pictavenſi fortiter ſteterat. Publica vitia palam arguere neceſſum erat. His tenebantur, & qui ad Apoſtolici Viri conciones confluebant plurimi, & qui illas declinabant aut ſpernebant indurati è ſacro præcipuè Ordine

A viri. Cæterùm ſummâ prudentiâ, æquè ac zelo in peccatores invectum eſſe Venerabilem Magiſtrum *Robertum de Arbriſſello*, non deſignaſſe quemquam, detraxiſſe nemini, conſtat ex Epiſcoporum, in quorum Diœceſibus concionabatur, approbatione; conſtat ex eo quòd *Regibus, Epiſcopis, Principibus, Clericis* probis, Deique & Eccleſiæ amantibus, & *quibuſlibet popularibus, acceptus erat*; ut *Baldricus* teſtatur. Prudentiam, fervorem, efficaciam, in ejus Concionibus fuiſſe conjunctas, idem Præſul teſtis eſt Cap. III. *In ſermocinando*, inquit, *contra peccatores videbatur invectivus, peccati verò*
B *deſertores affectu paterno conſolabatur: unde accidit ut multi publicani & publicanæ ipſi adhæſerint, atque toto poſſe obedierint .... Sermo ejus non poterat eſſe non efficax, quia, ut ita dixerim, omnia omnibus erat; pœnitentibus lenis, auſterus vitioſis, lugentibus blandus & facilis.* Quòd verò vitam eorum qui ipſum ſequebantur, emendatiorem non apparere ſcribit Author Epiſtolæ quam expendimus, calumnia eſt, his *Baldrici* Præſulis verbis confutata: *Ipſius*, inquit, *delibutum ſermonibus, in tantum peccatis abrenuntiantium crevit examen, ut numerus pene fuerit innumerus; quos alio nolebat cenſeri vo-*
C *cabulo, niſi Pauperes Chriſti. Multi confluebant homines cujuſlibet conditionis, conveniebant mulieres, pauperes & nobiles, viduæ & virgines, meretrices & maſculorum aſpernatrices. Nec jam innumeram copioſitatem præparata capiebant tuguriola.*

Anonymus B. *Roberti de Arbriſſello* Diſcipulus, in ejus Vita, narrans quomodo precibus Doleníium Monachorum, ad quos Urſano diverterat, concionem habuerit, ipſius in ſacro Miniſterio exequendo prudentiam, fervorem, manſuetudinem, efficaciam prædicat his verbis, Cap. V. Num. XXIII. *Quorum precibus largus Domini Seminiverbius commotus, altera die cum quibuſdam ex ſuis*
D *Sociis in Capitulum Monachorum ingreſſus eſt: ubi ultimum ſermonem, quem ad populum facturus erat, prolixè faciens, quàm dulciter, quàm piè, quàm miſericorditer, quàm devotè, quàm prudenter, quàm caritativè, quàm ſimpliciter, quàm diſcretè, auditores ſuos arguendo, obſecrando, increpando, declinare à malo, & facere bonum ipſe docuerit, etiam illi qui intereſſe meruerunt, fatentur ſe narrare non poſſe. Sed quid mirum, ſi hoc ſermocinium tam excellenter implevit, per quem Deus tot & tanta ſermocinia pene incomparabilia, teſtantibus illis qui audire meruerant, mundo præbuerat? Tantam namque præ-*
E *dicationis ſanctæ gratiam ei Dominus donaverat, ut cùm communem ſermocinationem populo faceret, unuſquiſque, quod ſibi conveniebat, acciperet. Non erat ejus prædicatio inefficax, ſed in tantum audientium corda conterebat, ut patenter daretur intelligi quis eſſet illic. Nimirum Spiritus Sanctus aderat, ſine cujus auxilio ſermo Doctoris exteriùs fruſtra laborat.*

Quartum accuſationis caput eſt, quòd abſque probatione cujuſlibet conditionis & ſexûs homines ad Religionem compelleret, ac paſſim admitteret: novóſque faciendo proſelytos, priorum ſa-
F lutem negligeret. *Jam vero*, inquit, *& illud qua ratione defendi poteſt, quòd cujuſlibet conditionis aut ætatis mares & fœminas, qui te prædicante, ſicut fit, ad horam compunguntur, paſſim,* a *& ſtatim ad Religionem profitendam adigis improbatos, cum dicat Apoſtolus: Probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt.* b B. quoque *Gregorius* c Papa *de non temere ad converſionem recipiendis*, d Fortunato ſcribens inter alia dicit: *Cùm grave ſit inexpertum obſequiis hominum ſociari: quis poſſit dicere quanto ſit gravius improbatos ad Dei ſervitium applicari? Inde ergo contingit, ut plerique ad priſtinos actus relapſi, duplicem incurrant damnationem. Quippe* e quorum-

Epiſtola.
MS. Victor. a paſſim admittis.
MS. Victor. b Improbatos ad nuntiandas.
c Hæc deſunt in MS. Victor.
d Illa deſunt in MS Victor.
MS. Victor. e ſi ea ſola

 dam

dam ultra curam non geris, *quos nulla coërces Regulæ diſciplinâ, ſed ſuo quemque permittis arbitrio; ſive tui nominis ſupra eos*, ut quidam putant *invocatione contentus, ſive novis* a ut tu perhibes *inhians lucris: Ne circa* b jam *acquiſitos damna temporum patiaris. Sufficere enim tibi dicis, ut referant, ſi vel una nocte peccatum impedias. Quæ quidem intentio in infinitum vadit, ut prioribus neglectis, de ſequentibus curam geras. Scilicet hoc modo, quantum creſcit numerus diſcipulorum, tantum augetur perditio neglectorum. Cujus te* c *principem fore timendum eſt, juxta quòd Dominus loquitur dicens:* » Vah! vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ, qui » circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſe- » lytum, & cùm factus fuerit, facitis eum duplò filium gehennæ. *Si autem pro uno proſelyto vah! facientibus, quid debetur tales plurimos facienti?*

MS. Victor. a non habet, ut quidam putant b Neque ut tu perhibes.

MS. Victor. c participem

Confutatio.

Virum apprimè *eruditum*, cui jam olim *Silveſter* Epiſcopus Rhedonenſis, eum Archipreſbyterum creans, dixerat: *Eſto, quæſo, in Reſponſis Eccleſiaſticis noſter Interpres: audiam te, & loqueris in me:* Virum qui ſemper *orationi aut lectioni deditus* erat: *Cum quo gratia Dei evidenter ambulabat: In ambiguis conſilium, in reſponſis promptum: Organum Spiritus Sancti, Reſponſalem & Vicarium Altiſſimi*, ut prædicat *Baldricus* Præſul: Virum cui Epiſcopi & Abbates de electione Abbatiſſæ conſulenti reſponderunt, teſte Anonymo: *Tuum, Cariſſime Pater! ſuper hac re potius tenendum eſt conſilium: præſertim cum pro certo ſciamus, inter cæteros noſtræ ætatis mortales tuum vigere conſilium: Te enim donavit Deus mundo conſiliatorem animarum:* Virum, inquam, doctrina, conſilio, experientiâ eximium, & à Spiritu Sancto illuſtratum, ad Religioſæ Vitæ profeſſionem cujuſlibet ætatis, ſexus, conditionis homines adegiſſe, calumnia eſt putidiſſima. Primævæ Fontis-Ebraldi Conſtitutiones, à Venerabili *Roberto* conditæ, probationis tempus decernunt, adeòque hanc evertunt calumniam. Inſigne quoque mendacium eſt, quòd eorum curam abjiceret, quos ad Vitam Religioſam adduxerat; vel quòd eos nullâ Regulâ coërceret. Commentum iſtud Anonymus ipſius Diſcipulus in ejus Vita Cap. II. ſubruit: his verbis: *Dedit Eremitarum lucerna Robertus Genti ſuæ Religioſæ quædam præcepta: ut videlicet tam viri quam mulieres unanimiter cuſtodirent Religionis ſuæ ſanctitatem, in locutione, in actu, in victu, atque veſtitu. . . . Si quis verò hæc mandata ad plenitudinem noſſe deſiderat, apud Fontem-Ebraldi, ubi tam pro amore tanti viri, quam pro magno munere ſcripta ſunt, humiliter requirat.* In hujus obſervantia Regulæ inſtituebantur Sorores ad Fontem-Ebraldi, ibíque diu probatæ, diverſas in Provincias ad ſacri propagationem Ordinis, novorúmque Monaſteriorum fundationem mittebantur, ut refert Anonymus Venerabilis *Roberti* Diſcipulus, in ejus Vita. Cap. III. *Nonnulla*, inquit, *habitacula in diverſis Provinciis, cooperante Deo, ædificaverat, in quibus Sanctimonialium cohortes, diutina Religione in Fontebraldenſi clauſtro probatas, juxta locorum competentiam includebat.* Falſiſſimum igitur eſt, quòd paſſim ad Religionem profitendam adigeret improbatos, nullâque ipſos Regulâ coërceret. Falſum non minùs quòd priorum curam abjiceret ſive negligeret, ut eos inſtitueret, quos poſteriùs acquiſierat. Enimvero (ut idem Author commemorat,) *Illa habitacula in quibus oves Dominicas, cum conſilio adjacentium Pontificum includebat, more boni Paſtoris frequenter viſitabat: ut ſi aliquando, diabolica ſuaſione, aliqua vitiorum fomenta pullularent, ea pro poſſe ſuo radicitus extirparet.* Id executus eſt & imminente obitu, ut ſcribit *Baldricus* in ejus Vita. *Annis revolutis & annis, quibuſdam indiciis ſenſit*

A *B. Robertus finem ſuum appropinquare, quia membris fatiſcentibus, corporis cœpit deſtitui viribus. Viſitatum & ſalutatum ire Fratres, diſpoſuit, & Sorores: & ibat. Confortabat omnes in Domino . . . . . Et hortabatur ne unquam tepeſcerent a bonis inſtitutis.* Quòd ſpectat peccatores ad meliorem quidem frugem converſos, ſed Vitam Religioſam minimè profeſſos, omnium gerere curam non poterat, cùm innumeros variis in Provinciis ad pœnitentiam adduxiſſet: ſed nec ipſi Apoſtoli omnium curam gerere poterant, quos Chriſto pepererant. *Paulus* plantabat, *Apollo* rigabat, Deus incrementum dabat. Ita Venerabilis *Robertus*, vir Apoſtolicus, B concionibus ferventiſſimis peccatores & peccatrices omnis ætatis & conditionis Chriſto iterum parturiit; curam verò ipſorum iis reliquit, ad quos ſpectabat, Eccleſiæ Paſtoribus. Quin ex tanto numero aliqui ad priſtinos actus ſint reverſi, qui in ſecularis vitæ periculis manſere, non dubito: ſed Viro Apoſtolico tribui non debet quòd non perſeveraverint, ſed eorum cupiditatibus, quæ ſementem verbi ſuffocarunt? Et cur Venerabilis *Robertus de Arbriſello* propterea accuſetur, cùm nec omnes ab Apoſtolis, vel ab ipſo Chriſto converſi perſeveraverint, ſed quidam ad priſtinos actus ſint relapſi?

C Pergit Autor Epiſtolæ. *Tuorum autem proſelytorum tantus eſt numerus, ut eos gregatim videamus per Provincias diſcurrentes, a Bigerricis veſtibus adopertos, barbarum prolixitate notabiles, qui per agros quidem (ut dicitur) calceati, in urbibus verò* b *nudis pedibus gradiuntur: à quibus ſi* c *quærant cauſam homines, Magiſtrum te eſſe reſpondent; nec addere ſolent cujus, ut ſcilicet hac ſola reſponſione tua pronuntietur excellentia. Et id quidem ſatis conſtat, illos homines eſſe, & ſecundùm hominem ambulare. Sed abſit hoc eos à tuo habere magiſterio, ut ſic agant, vel ſic loquantur quomodo mundus novit. Malumus* D d *culpas eorum tua imputari negligentia, quam tua auctoritate muniri.*

Epiſtola. MS. Victor. a Bigerrinis.

MS. Victor. addit, b & in ... MS. c ſi quærantur cauſa. Magiſtri ſe eſſe reſpondent.

MS. d Malumus enim.

Confutatio.

Venerabilis *Roberti de Arbriſello* diſcipulos per Provincias diſcurriſſe falſum eſt. Siquidem *ſilvulam Fontis-Ebraldi elegit, in qua Dei nova familia & novus exercitus habitaret & laboraret, & promiſcuos Chriſtianitatis tirones illuc induxit* (inquit *Baldricus*) in ejúſque manu *ſtabilitatem atque perſeverantiam Fontebraldenſi Eccleſiæ coram Deo & Sanctis ejus, omnes unanimiter atque ſpontaneè promiſerunt*, teſte Anonymo in ejus Vita: *& Obedientiam Ancillis Chriſti* voverunt. Cùm verò nova Monaſteria in diverſis Provinciis condebat, *ad eorum* E *ſervitium aliquos ex Fratribus deſtinabat:* Non igitur gregatim per Provincias diſcurrebant. Nec adeò inſolens erat ipſorum habitus, ſed honeſtus, quamquam vilis & ſtatus Religioſi paupertati atque pœnitentiæ conveniens. Qua de re ejus Diſcipulus Cap. II. Vitæ, ita ſcribit: *Noverat denique quam vilis tunica contemptum mundi demonſtrat: & ob hanc cauſam & ſe & ſuos ſibi ſubditos vilioribus indumentis veſtiri volebat. Dicebat enim nobis, illa veſtimenta omnibus Religioſis poſſe ſufficere, quæ frigus humanæ fragilitatis poſſent expellere, non quæ cor-* F *pus quandoque moriturum poſſent ornare; quod ſine dubio reprehenſione dignum eſt & ſeculare. Hæc tamen Regula de veſtimentis ab eo conſtituta eſt in noſtra Religione, ut juxta S. Benedicti Magiſterium, neque Fratres, neque Sorores noſtræ inculparentur de nativo veſtimentorum colore, vel groſſitate, aut latitudine.* Nudis pedibus per urbes, calceatos in agris, Fontebraldenſes Monachos ambulaſſe, æquè falſum. Si enim nudis pedibus aliquando incedebant in exordiis Ordinis & Venerabili Magiſtro vivente, id ejus exemplo faciebant. At ipſe non in urbibus tantùm, ſed *ſemper nudis pedibus incedebat, quouſque*

quouſque conſilio Sacerdotum, corpore jam fatiſcente: calceatus jumentum aſcendit (inquit *Baldricus.*) Accedit, quòd in urbibus, caſtellis, & vicis rari eſſent. In deſertis quippe locis Monaſteria B. *Robertus* ædificabat. *Deſpiciebat*, inquit Anonymus, *intra caſtella, vel vicos, Conventus ſuæ ſanctæ Religionis habere, nimirum apertè cognoſcens, propoſito ſanctæ Religionis talia nocere.* Venerabilem Robertum de Arbriſello *Magiſtrum* vocabant, *quia neque Dominus, neque Abbas vocitari volebat*, Baldrico teſte. Doctorem, Inſtitutorémque ſuum quidni *Magiſtrum* appellaſſent? *Heloiſſam* Paracleti Abbatiſſam ac Sanctimoniales *S. Bernardus*, *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, Epiſcopi & Pontifices Maximi arguendas non cenſuere, quòd Petrum Abælardum *Magiſtrum* appellarent: Cur itaque Venerabilis *Roberti de Arbriſello* diſcipuli reprehenduntur, quòd ipſum *Magiſtrum* vocarent? Ipſos ſecundùm hominem ambulaſſe, calumnia eſt. An *Pauperes Chriſti*, qui *cum Deo ſuo ſingulariter confabulari deſiderabant*, qui *numquam otioſi*, laborabant, qui *ſilentium certis temporibus* ſervabant, qui *amore fraterno conglutinabantur; inter quos nulla erat amaritudo, nulla invidentia, nulla diſcordia*; è quibus *Clerici pſallebant, & Miſſas celebrabant; qui demiſſo vultu incedebant, garrulitatem vitabant, vaniloquium neſciebant: Ad quos accedebant Principes & populi, novam Dei familiam pro parſimonia regulari marcidam & pallidam viſitaturi*: Quorum Cœnobio *Reges & Conſules larga donaria* conferebant: Qui *de his quæ mittebantur eleemoſynam faciebant copioſam, ſuſcipiebant pauperes, debiles non repellebant, nec leproſos, nec impotentes*, ut *Baldricus* Præſul teſtatur: iſtine ſecundùm hominem ambulaſſe, citra calumniam dici poſſunt?

Pergit Autor Epiſtolæ: *Taceo de Juvenculis, quas, ut ſupra dixi, ſine examine Religionem profeſſas, mutatâ veſte, per diverſas cellulas proximus incluſiſti, quarum rudimentis, vel ſi regulari cuſtodia cingerentur, non modicè timendum erat. Hujus igitur facti temeritatem miſerabilis exitus probat. Aliæ enim, urgente partu, fractis ergaſtulis elapſæ ſunt; aliæ in ipſis cellulis a pepererunt. Quod utique non accidiſſet, ſi tua prudentia rerum exitus metiretur.*

Epiſtola. — MS. Victor. a ergaſtulis.

Juvenculas ſine examine ad Profeſſionem religioſam à Venerabili Roberto de Arbriſello non admiſſas, ſuperiùs probatum eſt. Quòd in cellulis incluſæ, jacturam caſtitatis tanto cum ſcandalo paſſæ ſint, horrenda calumnia eſt. Dic enim, amabo, ſi quid ſimile contigiſſet, tantúſne Virginum & Matronarum honeſtiſſimarum numerus Ordini Fontis-Ebraldi nomen dediſſet? An præcipuum Monaſterium *Ampliori Religionis gratia* eminere ſcripſiſſet *Paſchalis II.* An *Maximam Religionis obſervantiam ibi ex longo tempore cuſtoditam* ſcripſiſſet *Gelaſius II.*? An *Monaſtici Ordinis diſciplinam ibi vigere* Callixtus II. teſtis oculatus prædicaſſet? Num ſuam erga Sanctimoniales Fontebraldenſes benevolentiam, *pro Religione & honeſtate* ipſarum ſignificaſſet, earúmque ſe precibus commendaſſet *Lucius II.*? An *Virgines Chriſti* Hildebertus appellaſſet, *Quarum exterior apud homines converſatio, apud Deum mentis puritas innoteſcebat*: b & quæ *ad promerendam ſervorum Dei gratiam ipſæ ſibi ſolæ ſufficerent?* An *tantum tantæ Religionis* locum, quem cùm in partibus illis in ſcholis eſſet; noviter incœptum viderat, *pro Dei voluntate fere ad quatuor aut quinque millia Sanctimonialium jam excreviſſe*, gaviſus & gratulatus eſſet *Sugerius* in Epiſtola ad *Eugenium III.* P. M. quam P. *Sirmondus* edidit in Notis ad *Goffridi Vindocinenſis* Epiſtolas? An Epiſcopi Venerabilem *Robertum* rogaſſent, ut novi Ordinis Monaſteria ſuis in Diœceſibus con-

Confutatio. — b E. Hildeberti Epiſtol. L. XX. ad Ileonorum II.

A deret, in eaque Sorores Fontis-Ebraldi traduceret? An Reges & Principes novas domos beneficiis auxiſſent? Num in Angliam & Hiſpaniam penetraſſent novi Inſtituti Religioſæ coloniæ, vocantibus faventibúſque Regibus, ac in locum Sanctimonialium ob pravos mores expulſarum fuiſſent ſubſtitutæ? An ipſas *Tota ſeculi voluptate caſtrata, in Dei fervere obſequio*, dixiſſet a *Villelmus Malmesburienſis*? An ipſas *ſub diſciplina ſua religiosè vivere, & ordinem tenere*, Chronicon Malleacenſe memoraſſet? Num Fontebraldenſes Sanctimoniales *Jacobus de Vitriaco* S. R. E. Cardinalis Cap. xx. *Occidentalis Hiſtoriæ*, inter eas enumeraſſet, *Quæ in honeſtate, & laudabilis converſa-*
B *tionis propoſito, & Religionis diſtrictione perſeverant?* Denique hanc plenè confutant calumniam Venerabilis *Roberti de Arbriſello* verba, *Leodegarium* Archiepiſcopum Bituricenſem in ſuprema ægritudine etiam atque etiam rogantis, ut corpus ſuum ad Fontem-Ebraldi deferri, ibique ſepeliri curaret. *Non rogo te* (inquit) *ut ſepelias me in Monaſterio, vel in Clauſtro; ſed tantùm inter Fraterculos meos in Fontis Ebraldi luto. Ibi etiam ſunt Preſbyteri mei, atque Clerici: ibi etiam ſunt Sanctæ Virgines, Viduæ, ac Continentes, die ac nocte in Dei laudibus perſeverantes: ibi ſunt mei dilectiſſimi infirmi atque infirmæ: ibi ſunt cariſſimi mei le-*
C *proſi, atque leproſæ meæ: ibi ſunt boni ſocii peregrinationis meæ: ibi ſunt illi qui paupertates & labores pro Chriſto mecum diu ſuſtinuere: ibi ſunt qui frigora & calores, miſerias & tribulationes pro animarum ſuarum ſalute patienter ſuſtinuerunt: Qui ad vocem prædicationis meæ, inſpirante Deo, & ſe & ſua reliquerunt: quorum alii corpore vivunt, alii vero in obedientia perſeverantes obierunt.*

a Lib. v. de Geſtis Regum Anglorum.

Ultimum reprehenſionis caput petitur à deſertione Abbatiæ *de Rota*, & Vitæ Canonicæ in qua ſtabilitatem voverat, & Canonicorum Regularium curâ poſthabitâ, ut Sororum regimini intenderet. *Ultimum*, (inquit Author Epiſtolæ,) *ſed à primo non diſcrepans, tuæ, ut putatur, reprehenſionis Capi-*
D *tulum eſt, de Profeſſione Vitæ Canonicæ & ſtabilitate loci prioris, ſuſceptáque cura regiminis ſuper Fratres ibidem profeſſos;* * *quia, omnia propter Sorores diceris contempſiſſe: ſupra quod vel rationabilem à tua Fraternitate petimus reſponſionem, vel certam tibi timemus damnationem. Et in hac quidem parte* * *multa contra te ſuppetit copia* * *dicendorum; ſed nos per te dicenda malumus expectare.*

Epiſtolæ — MS. Victor. * ſuper quo. — * Deeſt in MS. Victor. — * in eodem lego, diſcendorum.

Lege quidem communi Canonum, Profeſſionem Vitæ Canonicæ, ſtabilitatem loci prioris, & regimen Fratrum deſerere non poterat Venerabilis *Robertus de Arbriſello*; ſed *lege privata, quæ in-*
E *ſtinctu Spiritus Sancti in corde ſcribitur*, poterat, ut ait in cauſa ſimili *Stephanus* Abbas Sanctæ Genovefæ, & poſtea Tornacenſis Epiſcopus, Epiſtola LXXI. Quod ex *Urbani* Papæ Decreto colligit, dicentis: *Si quis in Eccleſia ſua ſub Epiſcopo populum retinet, ſi afflatus Spiritu Sancto, in aliquo Monaſterio vel Regulari Canonica ſalvare ſe voluerit, etiam Epiſcopo ſuo contradicente, eat liber auctoritate noſtra. Juſto enim non eſt lex poſita. Sed ubi Spiritus Domini, ibi libertas; & ſi Spiritu ducimini, non eſtis ſub lege.* Quod ad Religioſos etiam pertine-
F re colligit ex Concilio Triburienſi, in quo ſic ſtatutum eſt: *Virgines Sacræ, ſi pro lucro animæ ſuæ & propter diſtrictiorem vitam ad aliud Monaſterium pergere diſpoſuerint, & ibidem commanere decreverint, Synodus concedit: Si verò fugâ diſciplinæ aliud quæſierint, ad locum redire cogentur.* At Venerabilis *Robertus de Arbriſello* Abbatiam *de* * *Rota*, & regimen Fratrum deſeruerat propter diſtrictiorem vitam, utque liberiùs munus Apoſtolicum obire poſſet. Votum quidem ſtabilitatis ſub forma

Confutatio. — * La Roue.

forma vivendi certis Inſtitutionibus ordinata nuncupaverat: ſed commutationem hujuſmodi votorum fieri poſſe profitendo ſtrictioris ac perfectioris vitæ genus, certum eſt. *Votum quod commutationem non recipit, quaſi ſubſtantiale eſt & principale, vovere animam ſuam Deo. Cætera, ſicut eſt locus, Prælatus, habitus, forma vivendi, tanquam acceſſoria ſunt; ſed ab hominibus viventibus apponuntur, non quia ſine his ſalvari non poſſit anima quæ vovetur, ſed quia per hoc expeditior ſit ad ſalutem via:* (inquit idem *Stephanus* Abbas.) Nulli ergo reprehenſioni obnoxius fuit Venerabilis *Robertus de Arbriſello*, maximè cùm Summi Pontificis diſpenſatione, ex conſilio Andegavenſis Epiſcopi, in cujus Diœceſi ſita erat Abbatia, & cum ipſorum Canonicorum Regularium, quibus præerat, permiſſione, Abbatiâ ſe abdicaverit, ut prædicationi liberiùs vacaret. Ita refert *Baldricus* Epiſcopus in ejus Vitâ, Cap. II. *Ipſe*, inquit, *ampli pectoris, nulli deeſſe voluiſſet, ſi Fratrum voluntas & Ordo permiſiſſet. Cogitavit igitur ab eis diſcedere. Conſiderabat igitur quomodo id abſque eorum moleſtia poſſet implere. In præſentia Pontificis Andegavenſis, in cujus Diœceſi morabantur Canonici, ventum eſt: & juxta rei conſiderationem, & Domini Papæ juſſionem, ex Epiſcopi conſilio, & ex Clericorum permiſſione, Robertus liberè diſceſſit, ut liberiùs prædicationi vacaret, & expeditus quocumque & quibuſcumque poſſet, proficeret.* Non itaque propter Sorores, de quibus tunc non cogitabat, regimen Fratrum contempſerat, atque Abbatia ſe abdicaverat; ſed ob Concionatoris Apoſtolici munus ab *Urbano II.* ſibi demandatum, faciliùs exequendum, & ad animarum ſalutem plurimarum procurandam.

Epiſtola.

His verbis clauditur Epiſtola *Marbodo* adſcripta: *Orantem pro nobis* * *Religionem tuam Chriſtus cuſtodiat*, * *dilectiſſime Frater.*

* MS. Victor. *Sanctitatem tuam.* Vox, *dilectiſſime*, abeſt ab eodem MS.

Mirum ſanè, quòd hominis, de quo tot probra vulgari ſcribit Author Epiſtolæ, velut Sancti, vel Religioſi viri precibus ſe commendet, ſi vera eſſe credat. Sed ſi verè à *Marbodo* religioſiſſimo Epiſcopo ſcripta eſt, judicium de his, quæ contra Venerabilem *Robertum de Arbriſello* vulgabantur, ſuum ſuſpendit, nec ab alio doceri voluit, ſed ab ipſo, de veritate vel falſitate rumorum, qui contra præclaram ejus famam ab æmulis ſpargebantur & hoſtibus. *Sed nos*, inquit, *per te dicenda malumus expectare.*

Expenditur an hæc Epiſtola ſit *Marbodi.*

Dixi, ſi verè à *Marbodo* ſcripta eſt, quia graves conjecturæ non deſunt, quæ dubium faciant an à *Marbodo* Rhedonenſi Epiſcopo hæc Epiſtola ſcripta ſit ad Venerabilem *Robertum de Arbriſello*. Primò in MS. Regalis Abbatiæ *S. Victoris* Pariſienſis extat inter Epiſtolas *Hildeberti* Cænomanenſis Epiſcopi, Folio 117. verſo. Nota Manuſcripti eſt: E. D. Z. Epiſtolæ argumentum miniatis literis, ſed eadem manu ſcriptis, ſic proponitur: *Reprehendit quemdam, cujus Religio ſuſpecta habebatur.* Nec *Roberti de Arbriſello*, nec *Marbodi*, nec *Minimi Epiſcoporum*, vocabula in inſcriptione leguntur, ſed ſic habet: *Servo Dei non ſolùm rectè offerre, ſed & rectè dividere.* Secundò, *Marbodus* non poterat non noſſe Venerabilem *Robertum de Arbriſello*, & ſanctam ipſius converſationem perſpectam habere, qui quatuor annos, ſub *Silveſtro* Deceſſore ſuo, Eccleſiæ Rhedonenſis Archipreſbyter fuerat, ac Diœceſeos reformationem multùm promoverat: deinde in Scholis ab ipſo *Marbodo*, Andegavi, cùm illius Eccleſiæ Archidiaconus eſſet, erectis, ſolido biennio docuerat; poſtea Abbatiam *De Rota* in eadem Diœceſi Andegavenſi fundaverat, ibique Regulares Canonicos congregaverat; ac demùm in hac & finitimis Diœceſibus Sacras Conciones habebat Apoſtolicus Prædicator, in-

Religioſiſſimi illius Præſulis eſſe non videtur.

A numeros ſexus utriuſque homines ad meliorem frugem convertebat, & eximiarum circumquaque diffundebat odorem virtutum. At Epiſtolæ hujus Author Venerabilem *Robertum de Arbriſello* noſſe non videtur, de quo tam probroſa, tam falſa, tam fictitia ſcribit. Tertiò, *Marbodum* piiſſimum Præſulem tam immanes calumnias patulis auribus excepiſſe, & non tantùm duram, ſed petulantem, illuſoriam, inſultabundam Epiſtolam ad Sacerdotem, Concionatorem Apoſtolicum, Abbatem, virum ſanctitatis & doctrinæ famâ celebrem ſcripſiſſe, nemo ſibi facilè perſuadeat.

Nec Hildeberti Cænomanenſis Epiſcopi.

Nec etiam ab *Hildeberto* Cænomanenſi Epiſcopo, B cujus inter Epiſtolas extat in MS. Victorino, ſcriptam hanc Epiſtolam crediderim, quippe qui de Sanctimonialibus Fontis-Ebraldi, quarum famam hæc lacerat Epiſtola, tam magnificè ſenſerit, ut conſtat ex ejus Epiſtola LXIX. ad *Honorium II.* P. M. qua ipſum rogat ut *Henrici* Regis Anglorum Donationem Fontis-Ebraldi Parthenoni factam confirmet. *Hanc ad vos*, inquit, *Beatiſſime Pater! interventionem pro Virginibus Chriſti ſuſcepimus, quarum ſicut exterior eſt apud homines converſatio, ſic apud Deum, prout credimus, mentis puritas innoteſcit. Ea propter voluimus Ancillis Chriſti noſtrum deeſſe interventum.... In ſinu noſtro ſpes* C *bona repoſita eſt, pro eis a Patre filium exauditum iri, quæ ad promerendam ſervorum Dei gratiam ipſæ ſibi ſolæ ſufficiunt.*

Fuerit fortè Roſcelini, aut Clerici alicujus ſecularis egregiè maledici.

Sanè ſi Epiſtolam contumacem à *Roſcelino* Hæretico contra egregium Præconem Chriſti *Robertum de Arbriſello* confictam habemus, hanc potiùs eſſe crediderim quæ *Marbodo* à nonnullis tribuitur, quàm illam quæ inter *Goffridi Vindocinenſis* Epiſtolas à doctiſſimo *Sirmondo*, ex fide MS. Codicis Cœnomanenſis edita eſt.

Fœlicior erit fortaſſis conjectura, quòd Seculares Clerici, quorum plerique incontinentes erant, avari, D ſimoniaci, & quorum pravis moribus cauterium adhibere ſatagebat Vir Apoſtolicus, has de ipſo calumnias in vulgus ſparſerint: & quiſpiam ex illo Ordine invidentiæ œſtro percitus contumelioſam illam Epiſtolam ſcripſerit atque vulgaverit. Si enim Preſbyteri Normanni, eorúmque concubinæ in *S. Bernardi* Tironienſis Abbatis, contra ipſorum vitia publicamque fœditatem concionantis & agentis, necem conſpirarunt, quid de Britonum Preſbyterorum feritate tunc ſuſpicari non liceat, quos Baldricus *inceſtis copulationibus* fœdatos commemorat, & de quibus non minùs quàm de plebe intelligendum E eſt, quod ſcribit in Prologo Vitæ *B. Roberti* ad *Petronillam* Abbatiſſam? *Sarcinam grandem & gravem imbecillitati noſtræ, Domina Petronilla! impoſuiſti; cùm me & multa mundi fluctivagi inquietet procella, & maximè minoris Britanniæ, in qua cum ſcorpionibus habito, beſtialis geminàque circumvallaverit ferocitas.* Quòd verò à quopiam è Preſbyterorum ſecularium ordine hæc ſcripta ſit Epiſtola, & vulgatæ calumniæ, augurari licet ex querelis quas continet de imminuta Preſbyterorum Parochialium auctoritate, déque imminutis maximè oblationibus & decimis. *Videmus*, inquit, F *egentes Preſbyteros à ſuis deſertos gregibus, velut indignos quibus offerant, quorum ſe commendent orationibus, à quibus accipiant injunctiones Pœnitentiæ, quibus decimas ſolvant & primitias, qui omnes tuo ſe queruntur judicio condemnatos. Videmus ad te turbas undique confluentes, tibi, tuiſque honores, quos propriis debebant Sacerdotibus, impendere.... Itaque fit ut aliena damna tuis ſerviant emolumentis.* Preſbyterorum ſecularium ea tempeſtate murmur & invidentia in Regulares, *Urbanum II.* Pontificem Maximum, Synodique Nemauſenſis Patres impulit anno MXCVI. ad eorum *ſtultum dogma*

ma damnandum Canone ſecundo, *Qui magis Zelo amaritudinis, quam dilectionis inflammati, aſſerebant Monachos, qui mundo mortui ſunt, & Deo vivunt, Sacerdotali Officio indignos, neque Pœnitentiam, neque Chriſtianitatem, ſeu abſolutionem largiri poſſe per Sacerdotalis Officii iniunctam gratiam.* Et *decertantes contra Monachos* hac in re, *Sacerdotalis potentia arceri officio* præceperunt. Contra eumdem errorem ſtatuit Synodus Canone III. *Oportere eos, qui ſeculum reliquerunt, majorem ſolicitudinem habere pro peccatis hominum orare, & plus valere eorum peccata ſolvere, quàm Preſbyteros ſeculares: Quia ſecundùm Regulam Apoſtolicam vivunt. Iiſque fas eſſe prædicare, baptiZare, Communionem dare, ſuſcipere Pœnitentes, peccata ſolvere.* (Cùm nimirum ab Epiſcopis Sacra illa Miniſteria ipſis committuntur.) Iſtorum Erronum aliquem, quos *Urbanus II.* & Synodi Nemauſenſis Patres damnavere, petulantem hanc Epiſtolam, quæ *Marbodo* à nonnullis adſcribitur, contra Venerabilem *Robertum de Arbriſello* ſcripſiſſe, admodum veriſimile eſt. Neque tamen huic ita ſum addictus conjecturæ, ut ſi quis fœliciorem proferat, magiſque veriſimilem, illam ſequi non ſim paratiſſimus.

DISSERTATIO VI.

De Concilio Lateranenſi II. Oecumenico X.

CONcilium iſtud, quod inter Oecumenica X. numeratur, anno Chriſti MCXXXVIII. ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo convocatum, celebratum eſt Romæ in Baſilica Lateranenſi, ipſomet Præſide, anno MCXXXIX. media Quadrageſima. Adfuere mille circiter Patres, ut Abbas Urſpergenſis, & *Otto Friſingenſis* Lib. VII. Cap. XXXIII. teſtantur. Rationes convocandi Concilii tres omnino fuere: Prima Schiſma *Petri Leonis:* altera, Petrobuſianorum & *Arnaldi de Brixia* hæreſes: tertia, Collapſæ Diſciplinæ reſtauratio.

ARTICULUS I.

Schiſma PETRI LEONIS, *prima Ratio Concilii celebrandi.*

QUod Primum Caput ſpectat, paulò uberior de teterrimo illo Schiſmate ſermo habendus eſt. Electo *Innocentio II.* XVI. Kalendas Martii anno MCXXX. à factioſis in Sedem *S. Petri* intruſus eſt longè diſſimilis *Petrus*, *Leonis* cognominatus, qui *Anacletus II.* dici voluit. Legitimam *Innocentii* electionem, & *Anacleti* factionem Schiſmaticam graphicè deſcribit *Arnoldus* Bonævallis Abbas Lib. II. De Vita *S. Bernardi*, Cap. I. *Ea tempeſtate*, inquit, *Honorius Papa viam univerſæ carnis ingreſſus eſt: nec mora, in electione diſſidentibus Cardinalibus, & diviſâ Eccleſiâ, plures numero & ſaniores conſilio, vita probabiles, viri virtutum, Preſbyteri, Diaconi, Epiſcopi, Innocentium elegerunt, cujus vita & fama, ætas & ſcientia, digna Summo Sacerdotio habebatur. At vero pars altera infames auſus violentia, non ratione corroborans, Petrum Leonis ad hunc Apicem aſpirantem, fraudulentis machinationibus ſeorſum & præcipitanter nominavit Anacletum, & cæteris renitentibus, ordinavit. Qui verò in parte Catholica erant, Electum ſuum ſolemniter ordinatum collocarunt in Cathedra, & per loca illa, in quibus ſeſſiones habent ex antiqua conſuetudine Romani Pontifices, circumduxere, & pro tempore honor debitus*

Innocentii II. Electio vindicata.

Apoſtolicæ adfuit Dignitati. Ex tunc ſane circa Lateranenſe Palatium morabantur, nec erat jam eis tuta in domibus propriis manſio, cum eos acerrimè Petri ſatellites infeſtarent. Ibi etiam diu reſiſtere non valentes, per confœderatos ſibi quoſdam ex Nobilibus Romanis ad tempus in turribus eorum receptacula habuerunt. Sed nec in eis perſeveravit fidelitas. Nam in brevi aut vi, aut formidine temerariæ multitudinis, aut pretio corrupti ſunt. Nam Petro tam propria generis virtute, quam adhærentium ſibi affinitate multitudo tanta erat, ut fere tota cum civitas ſequeretur, vel pecunia, vel commodis obligata. Congregaverat ſane opes innumeras tam in exactionibus Curiæ quàm in Legationum negotiationibus, quas ad expectandas nundinas reſervarat. Inſuper & paterni cenſus ampla congeries, eatenus ſigillata, modò diſtributa in populum, ad fas & nefas venalem plebem armaverat. Quibus erogatis, donaria Regum in ornamentis Eccleſiæ ab ipſis evulſit Altaribus. Et cum calices frangere, & crucifixos aureos dividere, ipſi profani Chriſtiani vel timerent, vel erubeſcerent: Judæos aiunt eſſe quæſitos, qui ſacra vaſa & Imagines Deo dicatas audacter comminuerent. Igitur quiſque pro modo ſuo, ſecundùm majus & minus, conducti ad ſcelus, ſacramentis generalibus Petro vendiderunt aſſenſum, & in omnem ſanguinem manus expoſuerunt & arma; & quotidianis congreſſibus partem quæ cum Innocentio erat, maledictis inſectabantur & gladiis.

Interea nihil prætériit Pſeudopontifex *Anacletus* ut ſuas in partes Principes Chriſtianos pertraheret; ut fucum faceret Fidelibus nihil prætermiſit. Dedit imprimis Literas ad *Lotharium* Regem, ſed irrito conatu. In Eccleſiæ etenim unitate ac legitimi Pontificis obedientia perſtitit *Lotharius*, quamvis Anacletiani Cardinales, Proceréſque Romani, ad ejus Majeſtatem pro Antipapa ſcripſiſſent. Nec ad *Lotharium* duntaxat Romanorum Regem, ſed ad *Ludovicum VI.* Galliarum, Literas dedit per *Ottonem* Tudertinum Epiſcopum, quem Legationis munere adauxit, deferendas. Alium præterea Legatum in Gallias deſtinavit *Anacletus*, *Gregorium* Diaconum Cardinalem, in Provinciam Aquitaniæ, ſcripſitque officioſiſſimas Literas ad Monachos Cluniacenſes, probè ſciens magni fore ponderis, ſi eos Communioni ſuæ addixiſſet, quorum in Galliis magna erat ob pietatis & doctrinæ famam auctoritas. Has Literas Pſeudopontificis *Anacleti* ad diverſos datas, è Codice Caſſinenſi exſcripſit, Annalibúſque ſuis inſeruit *Baronius* Tomo XII. ad annum Chriſti MCXXX.

Verùm vanus fuit Antipapæ conatus. Nam Cluniacenſes *Innocentio* adhæſerunt, ejúſque electionem, quanto potuere zelo, propugnarunt. Teſtis eſt *Petrus* Venerabilis Abbas Cluniacenſis in Epiſtola ad *Innocentium* data, quæ libri tertii prima eſt. *Habetis*, inquit, *cum tota Eccleſia vobis à Deo commiſſa, & me in membris Chriſti ultimum, veſtramque pariter Cluniacum, qui quandiu fuerit ſpiritus in naribus noſtris, ad obediendum, ad collaborandum, fortaſſis etiam ad commoriendum parati erimus. Nulla certè mutabilium rerum permutatio nos mutare, nihil nos à Paſtore, nihil à Petro, nihil à Chriſto, quæ omnia in te uno habemus, ſeparare poterit.*

Porro judicium Cluniacenſium tanquam præproperum redarguit *Reimbaldus* Leodienſium Epiſcopus, quòd velut pendente adhuc lite, nec electionis utriuſque meritis ſatis diſcuſſis, *Innocentii* partes adeo ferventibus ſtudiis tuerentur; immo nec cum Anacletianis orare vellent. Hujus Præſulis Epiſtolam refert *Baronius* Tomo XII. Annalium pag. 197. Edit. Antuerpienſis.

Fruſtra quoque Orientis Imperatorem, fruſtra

Angliæ Regem, alioſque Principes tentavit *Anacletus*, fruſtra Sanctos Epiſcopos & Monachos ſollicitavit. *Non eſt conſilium contra conſilium Domini* (inquit *S. Bernardus* Epiſtola CXXVI.) *Velociter currit ſermo ejus, in conveniendo populos in unum, & Reges, ut Domino Papæ Innocentio ſerviant & obediant. Quis revocabit? Dei eſſe Judicium ſenſerunt & conſenſerunt Galterius Ravennas, Hildegarius Taraconenſis, Norbertus Magdeburgenſis, Conradus Salzburgenſis, Archiepiſcopi. Dei eſſe Judicium cognoverunt & acquieverunt Epiſcopi, Equipertus Monaſterienſis, Hildebrannus Piſtorienſis, Bernardus Papienſis, Landulphus Aſtenſis, Hugo Gratianopolitanus, Bernardus Parmenſis. Horum gloria ſpecialis & præcipua ſanctitas etiam hoſtibus reverenda, facilè nobis, qui minorem & meriti & officii tenemus locum, aut errare ſecum, aut ſapere perſuaſit. Taceo multitudinem cæterorum, Tuſciæ, Campaniæ, Longobardiæ, Germaniæ, & Aquitaniæ, Galliarum denique & Hiſpaniarum omnium, necnon & univerſæ Orientalis Eccleſiæ tam Archiepiſcoporum quàm Epiſcoporum, quorum nomina ſunt in Libro vitæ. ſed Epiſtolæ brevitas non admittit. Hi omnes unanimes, non conducti pecunia, non ſeducti fallacia, non illecti privato carnis vel cognationis amore, non tremore compulſi potentiæ ſecularis, ſed Dei procul dubio voluntatem ſicut non ignorantes, ita nec diſſimulantes, Petrum Leonis ingenuè refutaverunt, ac ſecuri Gregorium in Papam Innocentium ſuſceperunt. Noſtratum ſanè nemo ex nomine in his expreſſus eſt Literis, quia & omnes compendium non ferunt, & aliquorum invidioſa deſignatio adulationis notam non effugit. Non autem debeo prætermittere Sanctos, qui mundo mortui, Deo meliùs vivunt, quorum vita abſcondita eſt cum Chriſto in gloria, ubi certè ſtudiosè inquirunt, & non dubiè inveniunt beneplacitum Dei, qui ſolliciti ſunt quomodo placeant ei. Itaque Camaldulenſes, Vallumbroſani, Cartuſienſes, Cluniacenſes, & qui de Majori Monaſterio ſunt, mei quoque Ciſtercienſes, Caſtemblenſes, Cadumenſes, Tironenſes, & Saviniacenſes, univerſitas denique & unanimitas Fratrum tam Clericorum quàm Monachorum regularis vitæ probatæque converſationis, ſequentes Epiſcopos, tanquam greges Paſtores ſuos, Innocentio firmiter adhærent, ſincerè favent, humiliter parent, verum Apoſtolorum Succeſſorem fideliter recognoſcunt. Quid Reges & Principes terræ? Nonne in eodem ſpiritu una cum ſubjectis ſibi plebibus, Innocentium pariter amplectuntur, confitentes & ipſi Papam & Epiſcopum animarum ſuarum? Quis poſtremò in quocumque ordine vitæ illuſtris & boni nominis homo idipſum non ſapit? Et tamen adhuc iſti neſcio qua contentioſa importunitate & importuna contentione reclamant, vocant in cauſam orbem, & cum ſua paucitate univerſitatem flagitant judicari, & qui præjudicaverant in electione, de confirmatione rejudicare contendunt, tunc præpropere agentes, modò præpoſterè retractantes.*

S. Bernardus electionis Innocentii laudes

Nullus tamen partes *Innocentii* magis adjuvit quàm *Bernardus* ipſe. Extant plures illius Epiſtolæ ad Eccleſiæ ſeculique Principes, ſcriptæ pro *Innocentio* & contra *Anacletum*. Sed nulla ſanè luculentior illâ quam proximè laudavimus CXXVI. ad Epiſcopos Aquitaniæ data, in qua his verbis utriuſque electionis merita expendit. *Velimus, nolimus* (inquit) *impleri quandoque neceſſe eſt veritatem Spiritus Sancti, fierique illam quæ prophetico ſpiritu prænuntiata legitur in Scripturis diſceſſio, ſed væ homini per quem venit. Quis verò ille niſi homo peccati, qui ſuper electum a Catholicis Catholicum & canonicè, Locum Sanctum invaſit; quem tamen, non quia ſanctus, ſed quia ſummus eſt, affectavit. Invaſit, inquam, invaſit armis, igne, pecunia, non vitæ merito vel virtutum pervenit, in quo ſtat, & ſtat*

A *in quo pervenit. Nam illa quam jactat juratorum ſuorum non electio, ſed factio, umbra tantùm fuit, & occaſio & velamentum malitiæ. Dici poteſt electio, ſed impudenter, ſed mendaciter. Stat quippe Sententia authentica & Eccleſiaſtica, Poſt primam electionem non eſſe ſecundam. Celebratâ proinde primâ, quæ ſecundo præſumpta eſt, non eſt ſecunda, ſed nulla. Nam etſi quid minus fortè ſolemniter, minùſve ordinabiliter proceſſit in ea quæ præceſſit, ut hoſtes unitatis contendunt, nunquid tamen præſumi altera debuit, niſi ſanè priore priùs diſcuſſâ ratione, caſſatâ Judicio?*

Et infra: *Duo itaque ſunt de quibus contenditur,* B *quiſnam eorum rectiùs videatur Papa: Quorum primo quidem ſi perſonas compares, ut neutri ſanè vel derogare videar, vel adulari, dicam quod dici paſſim reperies, & neminem arbitror diffiteri: Quia videlicet Innocentii noſtri vita vel fama nec æmulum timet, cùm alterius nec ab amico tuta ſit. Dehinc ſi electiones diſcutias, noſtri iidem mox occurrit & promotione purior, & ratione probabilior, & prior tempore. Porro de tempore conſtat: reliqua duo merita probant & dignitas eligentium. Hanc enim, ni fallor, partem ſaniorem invenies, tam Epiſcopos quàm Cardinales Diaconos, ſive Preſbyteros, & quorum maximè intereſt de electione Summi Pontificis, &* C *quanti in eligendo juxta Patrum ſcita ſufficiant. Quid in conſecratione? Nonne Oſtienſem, ad quem ſpecialiter ſpectat, habemus? Cùm igitur & electus dignior, & electio ſanior, & actio ordinabilior teneatur, quâ iſti ratione, immò quâ contentione, contra jus & fas, & vota omnium bonorum, invitæ & renitenti Dei Eccleſiæ præficere alium, & illum deponere tentant? Horum conatui tam maligno, tam temerario, totis certè viribus renitendum eſſe videtis.*

Et Epiſtola CXXIV. ad *Hildebertum* Archiepiſcopum Turonenſem: *Ecce*, inquit, *Chriſtus Domini iſte Innocentius poſitus eſt in ruinam & in* D *reſurrectionem multorum. Nam qui Dei ſunt, libenter junguntur ei: qui autem ex adverſo ſtat, aut Antichriſti eſt, aut Antichriſtus. Cernitur abominatio ſtare in Loco Sancto, quem ut obtineret, incendit igni Sanctuarium Dei. Perſequitur Innocentium, & cum eo omnem innocentiam. Fugit ille nimirum à facie Leonis, ſicut dicit Propheta:* Leo rugiet, quis non timebit? ..... *Suffugit autem, non parcens vitæ ſuæ, ſed dans locum iræ; non ut mortem evaderet, ſed ut vitam acquireret .... Nec ſanè otioſa fuga Innocentii: Laborat quidem, ſed honeſtatur in laboribus ſuis; pulſus Urbe, ab Orbe ſuſcipitur ... Nunquid non omnes Principes cognoverunt quia ip-* E *ſe eſt verè Dei Electus? Francorum, Anglorum, Hiſpanorum, & poſtremò Romanorum Rex, Innocentium in Papam ſuſcipiunt, & recognoſcunt ſingularem animarum ſuarum Epiſcopum .....* Funiculus triplex difficilè rumpitur. *Electio meliorum, approbatio plurium, & quod his efficacius eſt, morum atteſtatio, Innocentium apud omnes commendant, Summum confirmant Pontificem.*

Unus è Gallicanis Epiſcopis *Gerardus* Engoliſmenſis *Anacleto* Pſeudopontifici adhæſit, à quo eam ob cauſam Legati munere per Aquitaniam F adauctus eſt. In eum acriter invehitur *S. Bernardus* Epiſtola CXXVI. ad Aquitaniæ Epiſcopos data. *Ut enim*, inquit, *ſimplicem referam breviter actionem, primus aut inter primos ſcribit Papæ Innocentio, Legationem poſtulat, non obtinet. Indignatur, reſilit ab illo, tranſit ad illum, ipſius ſe eſſe Legatum gloriatur .... An non grande peccatum, & delictum maximum ſuperba illa verecundia, quæ terram & cinerem pudet, non dico ſubjici, ſed non dominari? Propter hoc ergo reliquit homo illum ſuum Patrem Sanctum Innocentium, & Matrem ſuam Sanctam Eccleſiam Catholicam, & adhæret Schiſmatiarchæ ſuo,*

Gerardus Engoliſmenſis Epiſcopus Petri Leonis fautor.

ſuo, & ſunt duo in vanitate una. Percuſſerunt fœdus ad invicem.... Iſte illum Papam; ille hunc viciſſim Legatum ſcriptitat, ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum. Invicem ſe conſolantur, tuentur, commendant, quiſque tamen pro ſe, non pro invicem. Nimirum homines ſunt ſe ipſos amantes. Pari quidem ſtudio convenerunt in unum adverſus Dominum & adverſus Chriſtum ejus, ſed planè intentionibus non cohærent. Quærit magis ex alterutro uterque profectò quæ ſua ſunt, idque (quod audire nefarium eſt) in hæreditate Chriſti. Et infra: *Cæterùm quænam iſta præceps & frontoſa libido dominandi, ut pro obtentu vix annua, quod certè palam eſt, Legationis, primò quidem ſui nec parcat ſenio, nec deferat Sacerdotio; deinde nec lateri Salvatoris, quod in aqua & ſanguine colligendi unitate populi protulit redemptionem, ut quiſquis tentaret dividere quos ille colligerèt, & inde redimere, probaret ſeſe non Chriſtianum, ſed Antichriſtum, reus mortis & crucis Chriſti... Audet ſuis Sedibus pellere Sanctos, qui nolunt beſtiam adorare, quæ aperuit os ſuum in blaſphemias, blaſphemare nomen Domini, & tabernaculum ejus; Altare contra Altare erigere tentat; confundere faſque nefaſque non confunditur; Abbates Abbatibus, Epiſcopos Epiſcopis ſuperintrudere nititur, amovere Catholicos, promovere Schiſmaticos.*

Arnulfus Archidiaconus Sagienſis, De Seez, contra Anacletum pro Innocentio II. ſcribit.

* De Liſieux.

Tractatum *De Schiſmate* contra *Gerardum* Engoliſmenſem Epiſcopum, *Anacleti* Antipapæ Legatum, ſcripſit Arnulphus Sagienſis * Archidiaconus, deinde Lexovienſis * Epiſcopus, quem *Gofrido* Carnotenſi Epiſcopo, *Innocentii II.* Legato dicavit. In quo ejus, ac Pſeudopontificis mores, dolos, intentionem, graphicè deſcribit: egregias verò *Innocentii II.* dotes Summo Pontificatu dignas commendat. *Gerardum* ex Normannia, patrio ſolo, rei familiaris inopia pulſum, ut ad ignotæ gentis limina peregrinus & mendicus aſtaret, pueritiam ignobili quæſtu, adoleſcentiam ac juventutem incontinentiæ & avaritiæ ſordibus fœdaſſe ſcribit. Ad Epiſcopatum non vitæ probabilis merito, non præcedenti deliberatione, ſed caſu adductum, & cæcatum, ex præcedente diſcordia, mentium motu impellente provectum. Ubi inauguratus eſt, inſolentiâ, quam ante paupertas repreſſerat, efferri cœpiſſe, quos libuit inſectari, rapinis & exactionibus exinanire Provinciam, Judicia ſolâ munerum comparatione formare, Nobilium labefactare fortunas; Nepotibus ſuis rerum tradere ſummam, quaſi Platonem ſcientiâ, Catonem moribus, Scipionem genere ſuperarent. Sacra quæque pretio vendere. Nefandis criminibus connivere: quod probat exemplo Engoliſmenſis Abbatiſſæ, & Archidiaconi, quorum ſacrilegû inceſtum non modò diſſimulavit, ſed riſit.

Gerardi Engoliſmenſis fortuna & mores.

Cap. II. De Romanæ Eccleſiæ Legatione per ambitionem quæſita, per obreptionem impetrata, ſermonem facit. Mores illius Romanum Pontificem ait ignoraſſe, quod & ipſius hypocriſis, & diſtâtia locorum effecere. Spectaſſe Chriſti Vicarium illius in rebus gerendis induſtriam, quam plurima literarum ſcientia confirmaret, & utriuſque facundia ſermonibus ornaret. Commiſſâ ſibi auctoritate in illa gerenda Provincia abuſum ad cupiditatem & ambitionem explendam. *Ad hoc enim*, inquit, *Concilia celebrari Sanctorum Patrum ſanxit auctoritas, ut inde virtutum doctrina, malorùmque correctio proveniret, & velut exercitus ſui facultate conſpecta ipſam ſe pleniùs Eccleſia Mater cognoſceret, ut adverſum vitia ſeveriùs inſurgendo, inſtantium bellorum triumphos poſſet confidentiùs auſpicari. Te verò ad hoc ea convocaſſe quis dubitat, ut cupido animo tuo & libidini dominandi morem gereres; & cùm ſatietatem, diſcretè ſingularum cauſarum lucra non præſtant, ip-*

A *ſam plurium multitudo congregata conſtaret?*

Cap. III. *Petrum Leonis* Pſeudopontificem ſuis coloribus pingit *Arnulphus*. Hujus avum Judæum fuiſſe narrat, qui ſuſceptis Fidei Sacramentis, pecuniis, quas in Judaïſmo uſura multiplici corrogârat, jus Romani civis, & illuſtriores Urbis affinitates mercatus eſt. Adoleſcentem in Gallias miſſum ſtudiorum gratiâ, ſuperbum & petulantem fuiſſe, omníque intemperantiæ impudenter addictum, tantam ſibi pravis operibus & fœditate morum infamiam ſuſcitaſſe, ut ejus ortu, ambitione, famâque præcognitis, ipſum eſſe Antichriſtum univerſitas gentium paſſim crederet, & pu- B blicè teſtaretur: præſertim quòd ex Judæis ortus; quòd totius Urbis dominium Romanæ Sedis auſpicabatur obtentu, quòd vitiis deditus infamiam nulla virtute redimeret, & quòd infinitam patris & avi pecuniam deinceps poſſeſſurus eſſet. *Ruinam orbis*, appellatum, & hoc gloriatum nomine. Monaſticum habitum in Cœnobio Cluniacenſi ſuſcepiſſe, ut opprobria vitæ præteritæ ſanctitatis amictu velaret, ac virtutis exiſtimationem bonorum ſocietas quæſita referret. Cardinalem deinde creatum, & variis Legationibus functum, cupiditati ſuæ, potiùs quàm juſtitiæ ſatisfacere ſtuduiſ- C ſe: adeo ut illi ea tantùm bonos exitus habuiſſe negotia viderentur, quæ merces adjecta, & marſupii plenitudo ſubſecuta probaret. Lautè & luxurioſè vixiſſe, non apud divites tantùm, ſed apud inopes etiam Eccleſias, quibus poſtea id luere multis jejuniis & algoribus oporteret. Cúmque pauperes Epiſcopos & Abbates graviſſimis vexaſſet expenſis, in ipſa Eccleſiarum ornamenta graſſatum fuiſſe; ut planè Sponſam Domini ſpoliare, ſuiſque privare monilibus, auſu temerario videretur. Domi propriam Sororem, *Tropæam* nomine, nefario inceſtu polluiſſe, & nepotum ſuorum patrem, filiorum factum avunculum. Cùm Legationem in Galliis obiret, puellam virili veſte ami- D ctam circumduxiſſe, quæ ipſi in deliciis erat. Cujus rei teſtem Montiſpeſſulani populum & circumjectam appellat Provinciam. Inter meretricularum amplexus ſe Papam olim futurum jactitaſſe, &c.

Petri Leonis genus, fortuna, mores.

Capite IV. *Innocentii II.* Papæ Actus recenſet: ac primò corporis ejus habitudinem deſcribit, deinde mores commendat. *Vir*, inquit, *ſtatura mediocris, quem nec abjectum brevitas, nec immanem reddat immenſæ quantitatis exceſſus. Apparet in oculis ejus & vultu robuſta ſimplicitas, & quæ caſtitatem animi probet verecundia faciei. Quæ profectò fa-* E *cies tanta dignitate reſplendet, ut & ipſi quamdam reverentiam ingerat intuenti. Ei quoque hanc inter cætera munificentiæ ſua dona ſpecialem gratiam vis divina largita eſt, ut omnes ſe videntes manſueta ſibi benignitate conciliet, & dilectionem ſolo nanciſcatur aſpectu. Ipſius etenim oculis divinum quiddam ſuperna bonitas inſpiravit, quod plenum gratiæ, quod reverentia dignum, quod honori congruum generaliter arbitretur. Vox blanda, ſed non in nimiam tamen reſoluta mollitiem, ut & ſuavitatis favor, & magnitudinis non deſit auctoritas. Continua vultus alacritas,* F *riſus in ſermonis excurſu ſæpiſſimus, tanta tamen habitus honeſtate, ut verborum, vultûſque poſſit augere, non minuere dignitatem. Quod quidem eò magis allicit intuentes, quoniam id in ipſo quoddam illius æternæ jucunditatis videtur initium, cujus cùm in ipſo corpore quaſdam exiſtimo primitias accepiſſe. At ſi vita conſideretur integritas, & à primis annis ſub examen omnia redigantur, nihil deformatum crimine, nihil infamia condemnatum. In eo nil illiberale pueritia, nil adoleſcentia fluxum, nihil juventus infame, nil virilis ætas edidit indecorum. Inconcuſſa fides operationi bona fundamenta præſtruxit. Conſilio provi- dus,*

Innocentii II. effigies, egregiæque dotes corporis & animi.

S. Bernardus electionis Innocentii II. vindex

Angliæ Regem, alióſque Principes tentavit *Anacletus*, fruſtra Sanctos Epiſcopos & Monachos ſollicitavit. *Non eſt conſilium contra conſilium Domini* (inquit S. *Bernardus* Epiſtola C X X V I.) *Velociter currit ſermo ejus, in conveniendo populos in unum, & Reges, ut Domino Papæ Innocentio ſerviant & obediant. Quis revocabit? Dei eſſe Judicium ſenſerunt & conſenſerunt Gualterius Ravennas, Hildegarius Taraconenſis, Norbertus Magdeburgenſis, Conradus Salzburgenſis, Archiepiſcopi. Dei eſſe Judicium cognoverunt & acquieverunt Epiſcopi, Equipertus Monaſterienſis, Hildebrannus Piſtorienſis, Bernardus Papienſis, Landulphus Aſtenſis, Hugo Gratianopolitanus, Bernardus Parmenſis. Horum gloria ſpecialis & præcipua ſanctitas etiam hoſtibus reverenda, facilè nobis, qui minorem & meriti & officii tenemus locum, aut errare ſecum, aut ſapere perſuaſit. Taceo multitudinem cæterorum, Tuſciæ, Campaniæ, Longobardiæ, Germaniæ, & Aquitaniæ, Galliarum denique & Hiſpaniarum omnium, necnon & univerſæ Orientalis Eccleſiæ tam Archiepiſcoporum quàm Epiſcoporum, quorum nomina ſunt in Libro vitæ, ſed Epiſtolæ brevitas non admittit. Hi omnes unanimes, non conducti pecunia, non ſeducti fallacia, non illecti privato carnis vel cognationis amore, non tremore compulſi potentiæ ſecularis, ſed Dei proculdubio voluntatem ſicut non ignorantes, ita nec diſſimulantes, Petrum Leonis ingenuè refutaverunt, ac ſecuri Gregorium in Papam Innocentium ſuſceperunt. Noſtratum ſanè nemo ex nomine in his expreſſus eſt Literis, quia & omnes compendium non ferunt, & aliquorum invidioſa deſignatio adulationis notam non effugit. Non autem debeo prætermittere Sanctos, qui mundo mortui, Deo melius vivunt, quorum vita abſcondita eſt cum Chriſto in gloria, ubi certè ſtudioſè inquirunt, & non dubiè inveniunt beneplacitum Dei, qui ſollicití ſunt quomodo placeant ei. Itaque Camaldulenſes, Vallumbroſani, Cartuſienſes, Cluniacenſes, & qui de Majori Monaſterio ſunt, mei quoque Ciſtercienſes, Caſtemblenſes, Cadumenſes, Tironenſes, & Saviniacenſes, univerſitas denique & unanimitas Fratrum tam Clericorum quàm Monachorum regularis vitæ probatæque converſationis, ſequentes Epiſcopos, tanquam greges Paſtores ſuos, Innocentio firmiter adhærent, ſincerè favent, humiliter parent, verum Apoſtolorum Succeſſorem fideliter recognoſcunt. Quid Reges & Principes terræ? Nonne in eodem ſpiritu unà cum ſubjectis ſibi plebibus, Innocentium pariter amplectuntur, confitentes & ipſi Papam & Epiſcopum animarum ſuarum? Quis poſtremò in quocumque ordine vitæ illuſtris & boni nominis homo idipſum non ſapit? Et tamen adhuc iſti neſcio qua contentioſa importunitate & importuna contentione reclamant, vocant in cauſam orbem, & cum ſua paucitate univerſitatem flagitant judicari, & qui præjudicaverant in electione, de confirmatione rejudicare contendunt, nunc præproperè agentes, modo præpoſterè retractantes.*

Nullus tamen partes *Innocentii* magis adjuvit quàm *Bernardus* ipſe. Extant plures illius Epiſtolæ ad Eccleſiæ ſeculique Principes, ſcriptæ pro *Innocentio* & contra *Anacletum*. Sed nulla ſanè luculentior illâ quam proximè laudavimus CXXVI. ad Epiſcopos Aquitaniæ data, in qua his verbis utriuſque electionis merita expendit. *Velimus, nolimus* (inquit) *impleri quandoque neceſſe eſt veritatem Spiritus Sancti, fierique illam quæ prophetico ſpiritu prænuntiata legitur in Scripturis diſceſſio, ſed væ homini per quem venit. Quis verò ille niſi homo peccati, qui ſuper electum à Catholicis Catholicum & canonicè, Locum Sanctum invaſit; quem tamen, non quia ſanctus, ſed quia ſummus eſt, affectavit. Invaſit, inquam, invaſit armis, igne, pecunia, non vitæ merito vel virtutum pervenit, in quo ſtat, & ſtat in quo pervenit. Nam illa quam jactat juratorum ſuorum non electio, ſed factio, umbra tantùm fuit, & occaſio velamentum malitiæ. Dici poteſt electio, ſed impudenter, ſed mendaciter. Stat quippe Sententia authentica & Eccleſiaſtica, Poſt primam electionem non eſſe ſecundam. Celebratâ proinde primâ, quæ ſecundo præſumpta eſt, non eſt ſecunda, ſed nulla. Nam etſi quid minus fortè ſolemniter, minúſve ordinabiliter proceſſit in ea quæ præceſſit, ut hoſtes unitatis contendunt, nunquid tamen præſumi altera debuit, niſi ſanè priore prius diſcuſſâ ratione, caſſatâ Judicio?*

Et infra: *Duo itaque ſunt de quibus contenditur, quiſnam eorum rectiùs videatur Papa: Quorum primò quidem ſi perſonas compares, ut neutri ſane vel derogare videar, vel adulari, dicam quod dici paſſim reperies, & neminem arbitror diffiteri: Quia videlicet Innocentii noſtri vita vel fama nec æmulum timet, cùm alterius nec ab amico tuta ſit. Dehinc ſi electiones diſcutias, noſtri iidem mox occurrit & promotione purior, & ratione probabilior, & prior tempore. Porro de tempore conſtat: reliqua duo merita probant & dignitas eligentium. Hanc enim, ni fallor, partem ſaniorem invenies, tam Epiſcopos quàm Cardinales Diaconos, ſive Preſbyteros, & quorum maximè intereſt de electione Summi Pontificis, & quanti in eligendo juxta Patrum ſcita ſufficiant. Quid in conſecratione? Nonne Oſtienſem, ad quem ſpecialiter ſpectat, habemus? Cùm igitur & electus dignior, & electio ſanior, & actio ordinabilior teneatur, qua iſti ratione, immò qua contentione, contra jus & fas, & vota omnium bonorum, invitæ & renitenti Dei Eccleſiæ præficere alium, & illum deponere tentant? Horum conatui tam maligno, tam temerario, totis certè viribus renitendum eſſe videtis.*

Et Epiſtola CXXIV. ad *Hildebertum* Archiepiſcopum Turonenſem: *Ecce*, inquit, *Chriſtus Domini iſte Innocentius poſitus eſt in ruinam & in reſurrectionem multorum. Nam qui Dei ſunt, libenter junguntur ei: qui autem ex adverſo ſtat, aut Antichriſti eſt, aut Antichriſtus. Cernitur abominatio ſtare in Loco Sancto, quem ut obtineret, incendit igni Sanctuarium Dei. Perſequitur Innocentium, & cum eo omnem innocentiam. Fugit ille nimirum à facie Leonis, ſicut dicit Propheta:* Leo rugiet, quis non timebit? ..... *Suffugit autem, non parcens vitæ ſuæ, ſed dans locum iræ; non ut mortem evaderet, ſed ut vitam acquireret .... Nec ſanè otioſa fuga Innocentii: Laborat quidem, ſed honeſtatur in laboribus ſuis; pulſus Urbe, ab Orbe ſuſcipitur... Nunquid non omnes Principes cognoverunt quia ipſe eſt verè Dei Electus; Francorum, Anglorum, Hiſpanorum, & poſtremò Romanorum Rex, Innocentium in Papam ſuſcipiunt, & recognoſcunt ſingularem animarum ſuarum Epiſcopum .....* Funiculus triplex difficilè rumpitur. *Electio meliorum, approbatio plurium, & quod his efficacius eſt, morum atteſtatio, Innocentium apud omnes commendant, Summum confirmant Pontificem.*

Gerardus Engoliſmenſis Epiſcopus Petri Leonis fautor.

Unus è Gallicanis Epiſcopis *Gerardus* Engoliſmenſis *Anacleto* Pſeudopontifici adhæſit, à quo eam ob cauſam Legati munere per Aquitaniam adauctus eſt. In eum acriter invehitur S. *Bernardus* Epiſtola C X X V I. ad Aquitaniæ Epiſcopos data. *Ut enim*, inquit, *ſimplicem referam breviter actionem, primus aut inter primos ſcribit Papæ Innocentio, Legationem poſtulat, non obtinet. Indignatur, reſilit ab illo, tranſit ad illum, ipſius ſe eſſe Legatum gloriatur.... An non grande peccatum, & delictum maximum ſuperba illa verecundia, quæ terram & cinerem pudet, non dico ſubjici, ſed non dominari? Propter hoc ergo reliquit homo illum ſuum Patrem Sanctum Innocentium, & Matrem ſuam Sanctam Eccleſiam Catholicam, & adhæret Schiſmatiarchæ ſuo,*

ſuo, & ſunt duo in vanitate una. Percuſſerunt fœdus ad invicem .... Iſte illum Papam; ille hunc viciſſim Legatum ſcripſitat, ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum. Invicem ſe conſolantur, tuentur, commendant, quiſque tamen pro ſe, non pro invicem. Nimirum homines ſunt ſe ipſos amantes. Pari quidem ſtudio convenerunt in unum adverſus Dominum & adverſus Chriſtum ejus, ſed planè intentionibus non cohærent. Quærit magis ex alterutro uterque profectò quæ ſua ſunt, idque (quod audire neſarium eſt) in hæreditate Chriſti. Et infra: *Cæterum quænam iſta præceps & frontoſa libido dominandi, ut pro obtentu vix annuæ, quod certè palam eſt, Legationis, primò quidem ſui nec parcat ſenio, nec deferat Sacerdotio; deinde nec lateri Salvatoris, quod in aqua & ſanguine colligendi unitate populi protulit redemptionem, ut quiſquis tentaret dividere quos ille collegerit, & inde redimere, probaret ſeſe non Chriſtianum, ſed Antichriſtum, reus mortis & crucis Chriſti... Audet ſuis Sedibus pellere Sanctos, qui nolunt beſtiam adorare, quæ aperuit os ſuum in blaſphemias, blaſphemare nomen Domini, & tabernaculum ejus; Altare contra Altare erigere tentat; confundere faſque nefaſque non confunditur; Abbates Abbatibus, Epiſcopos Epiſcopis ſuperintrudere nititur, amovere Catholicos, promovere Schiſmaticos.*

Arnulfus Archidiaconus Sagienſis, *De Schiſ.* contra Antipapam pro Innocentio II. ſcribit.

* *De Lisieux.*

Tractatum *De Schiſmate* contra *Gerardum* Engoliſmenſem Epiſcopum, *Anacleti* Antipapæ Legatum, ſcripſit Arnulphus Sagienſis * Archidiaconus, deinde Lexovienſis * Epiſcopus, quem *Gefrido* Carnotenſi Epiſcopo, *Innocentii II.* Legato dicavit. In quo ejus, ac Pſeudopontificis mores, dolos, intentionem, graphicè deſcribit: egregias verò *Innocentii II.* dotes Summo Pontificatu dignas commendat. *Gerardum* ex Normannia, patrio ſolo, rei familiaris inopia pulſum, ut ad ignotæ gentis limina peregrinus & mendicus aſtaret, pueritiam ignobili quæſtu, adoleſcentiam ac juventutem incontinentiæ & avaritiæ ſordibus fœdaſſe ſcribit.

Gerardi Engoliſmenſis fortuna & mores.

Ad Epiſcopatum non vitæ probabilis merito, non præcedenti deliberatione, ſed caſu adductum, & cæcatum, ex præcedente diſcordia, mentium motu impellente provectum. Ubi inauguratus eſt, inſolentiâ, quam ante paupertas repreſſerat, efferri cœpiſſe, quos libuit infeſtari, rapinis & exactionibus exinanire Provinciam, Judicia ſolâ munerum comparatione formare, Nobilium labefactare fortunas; Nepotibus ſuis rerum tradere ſummam, quaſi Platonem ſcientiâ, Catonem moribus, Scipionem genere ſuperarent. Sacra quæque pretio vendere. Nefandis criminibus connivere: quod probat exemplo Engoliſmenſis Abbatiſſæ, & Archidiaconi, quorum ſacrilegũ inceſtum non modò diſſimulavit, ſed riſit.

Cap. II. De Romanæ Eccleſiæ Legatione per ambitionem quæſita, per obreptionem impetrata, ſermonem facit. Mores illius Romanum Pontificem ait ignoraſſe, quod & ipſius hypocriſis, & diſtãtia locorum effecere. Spectaſſe Chriſti Vicarium illius in rebus gerendis induſtriam, quam plurima literarum ſcientia confirmaret, & utriuſque facundia ſermonibus ornaret. Commiſſa ſibi auctoritate in illa gerenda Provincia abuſum ad cupiditatem & ambitionem explendam. *Ad hoc enim*, inquit, *Concilia celebrari Sanctorum Patrum ſanxit auctoritas, ut inde virtutum doctrina, malorùmque correctio proveniret, & velut exercitus ſui facultate conſpecta ipſam ſe pleniùs Eccleſia Mater cognoſceret, ut adverſùm vitia ſeveriùs inſurgendo, inſtantium bellorum triumphos poſſet confidentiùs auſpicari. Te verò ad hoc ea convocaſſe quis dubitat, ut cupido animo tuo & libidini dominandi morem gereres; & cùm ſatietatem diſcretè ſingularum cauſarum lucra non præſtant, ipſam plurium multitudo congregata conflaret?*

Cap. III. *Petrum Leonis* Pſeudopontificem ſuis coloribus pingit *Arnulphus*. Hujus avum Judæum fuiſſe narrat, qui ſuſceptis Fidei Sacramentis, pecuniis, quas in Judaïſmo uſura multiplici corrogarat, jus Romani civis, & illuſtriores Urbis affinitates mercatus eſt. Adoleſcentem in Gallias miſſum ſtudiorum gratiâ, ſuperbum & petulantem fuiſſe, omníque intemperantiæ impudenter addictum, tantam ſibi pravis operibus & fœditate morum infamiam ſuſcitaſſe, ut ejus ortu, ambitione, famâque præcognitis, ipſum eſſe Antichriſtum univerſitas gentium paſſim crederet, & publicè teſtaretur: præſertim quòd ex Judæis ortus; quòd totius Urbis dominium Romanæ Sedis auſpicabatur obtentu, quòd vitiis deditus infamiam nulla virtute redimeret, & quòd infinitam patris & avi pecuniam deinceps poſſeſſurus eſſet. *Ruinam orbis*, appellatum, & hoc gloriatum nomine. Monaſticum habitum in Cœnobio Cluniacenſi ſuſcepiſſe, ut opprobria vitæ præteritæ ſanctitatis amictu velaret, ac virtutis exiſtimationem bonorum ſocietas quæſita referret. Cardinalem deinde creatum, & variis Legationibus functum, cupiditati ſuæ, potiùs quàm juſtitiæ ſatisfacere ſtuduiſſe: adeo ut illi ea tantùm bonos exitus habuiſſe negotia viderentur, quæ merces adjecta, & marſupii plenitudo ſubſecuta probaret. Lautè & luxurioſè vixiſſe, non apud divites tantùm, ſed apud inopes etiam Eccleſias, quibus poſtea id luere multis jejuniis & algoribus oporteret. Cúmque pauperes Epiſcopos & Abbates graviſſimis vexaſſet expenſis, in ipſa Eccleſiarum ornamenta graſſatum fuiſſe; ut planè Sponſam Domini ſpoliare, ſuiſque privare monilibus, auſu temerario videretur. Domi propriam Sororem, *Tropæam* nomine, nefario inceſtu polluiſſe, & nepotum ſuorum patrem, filiorum factum avunculum. Cùm Legationem in Galliis obiret, puellam virili veſte amictam circumduxiſſe, quæ ipſi in deliciis erat. Cujus rei teſtem Montiſpeſſulani populum & circumjectam appellat Provinciam. Inter meretricularum amplexus ſe Papam olim futurum jactitaſſe, &c.

Petri Leonis genus, fortuna, mores.

Capite IV. *Innocentii II.* Papæ Actus recenſet: ac primò corporis ejus habitudinem deſcribit, deinde mores commendat. *Vir*, inquit, *ſtatura mediocris, quem nec abjectum brevitas, nec immanem reddat immenſæ quantitatis exceſſus. Apparet in oculis ejus & vultu robuſta ſimplicitas, & quæ caſtitatem animi probet verecundia faciei. Quæ profectò facies tanta dignitate reſplendet, ut & ipſi quamdam reverentiam ingerat intuenti. Ei quoque hanc inter cætera munificentiæ ſuæ dona ſpecialem gratiam vis divina largita eſt, ut omnes ſe videntes manſueta ſibi benignitate conciliet, & dilectionem ſolo naſciſcatur aſpectu. Ipſius etenim oculis divinum quiddam ſuperna bonitas inſpiravit, quod plenum gratiæ, quod reverentia dignum, quod honori congruum generaliter arbitretur. Vox blanda, ſed non in nimiam tamen reſoluta mollitiem, ut & ſuavitatis favor, & magnitudinis non deſit auctoritas. Continua vultus alacritas, riſus in ſermonis excurſu ſæpiſſimus, tanta tamen habitus honeſtate, ut verborum, vultûſque poſſit augere, non minuere dignitatem. Quod quidem eò magis allicit intuentes, quoniam id in ipſo quoddam illius æternæ jucunditatis videtur initium, cujus cùm in ipſo corpore quaſdam exiſtimo primitias accepiſſe. At ſi vita conſideretur integritas, & à primis annis ſub examen omnia redigantur, nihil deformatum crimine, nihil infamia condemnatum. In eo nil illiberale pueritia, nil adoleſcentia fluxum, nihil juventus infame, nil virilis ætas edidit indecorum. Inconcuſſa fides operationi bonæ fundamenta præſtruxit. Conſilio providus,*

Innocentii II. effigies, egregiæque dotes corporis & animi.

A *dus, benignus alloquio, facundia celebris, quam nec verborum faſtus elatam, nec multitudo faciat affluentem. Tantùmque apud omnes bonæ exiſtimationis ſervabatur & gratiæ, ut quod alias perrarum eſt, eſſet ei ante electionis ejus tempora nullus hoſtis. Cibi, potúſque tanta ſobrietas, ut illis non faſtidium, ſed abſtinentiæ modus terminator aſſiſtat. Veſtitus autem Apoſtolatus tempori ſanè conveniens, quem nec Profeſſio Clericalis excluderet, Cardinalatus Dignitas non horreret . . . Prædicta verò Cardinalatus Dignitas ab ipſo non impetrata quidem, ſed ob vitæ mundioris, & ſcientiæ purioris meritum ultro data. Cujus muneris ſic geſſit officia, ut ſuis ipſum laudibus ampliaret. Fiebat honos titulis ſui poſſeſſoris illuſtrior, nec tantùm propriâ, quantùm adminiſtratoris ſui* B *gloriâ præfulgebat . . . . Poſtremò ſi non ille humani generis perfidus Adverſator in Petro Leonis Eccleſiæ Dei præſtruxiſſet inſidias, nulla jam poſt Papam Honorium de ſucceſſione quæſtio ſupereſſet; cùm vir unicus unicæ Dignitati divinâ jam vi leretur providentiâ præformatus.* Narrat ibidem *Arnulphus*, quomodo *Innocentius* reluctatus ſit ne ad Summum Pontificatum eveheretur; neque conſenſiſſe, niſi minis excommunicationis compulſum.

Anno Ordinationis ſuæ primo in Gallias appulit *Innocentius II.* & congregato apud Clarummontem Concilio, *Petrum Leonis* Antipapam, cum ſui Schiſmatis conſortibus damnavit, *Ottone Friſingenſi* teſte Lib. VII. Cap. XVIII. Hoc prævenerat C Concilium *S. Hugonis* Gratianopolitani Epiſcopi, Comprovincialiúmque Antiſtitum zelus. Qui in Synodo Anicii habita Pſeudopontificem execrati erant, teſte *Guigone* Majoris Carthuſiæ Priore in Vita ſancti *Hugonis*.

Congregati interim erant in Stampenſi * Concilio Gallicanæ Eccleſiæ Epiſcopi, ut in commune decernerent, quid reciperent, quid damnarent, inquit Abbas Bonævallis in Vita *S. Bernardi*, Lib. II. *Neque enim*, ait, *Francia, cæteris regionibus proclivibus ad ſchiſmata, aliquando tali factione fœdata eſt, nec malignorum acquievit erroribus, nec* D *fabricata eſt in Eccleſia idolum, nec venerata in Petri Cathedra monſtrum. Neque enim in talibus cauſis Principalia aliquando eos tenuerunt Edicta, aut generalibus utilitatibus privata commoda prætulerunt; nec declinantes in partem, perſonis detulere, ſed cauſis. Convocato igitur apud Stampas Concilio, Abbas Clarævallenſis Bernardus ſpecialiter ab ipſo Francorum Rege & præcipuis quibuſque Sacerdotibus accerſitus, non mediocriter pavidus & tremebundus advenit; periculum quippe & pondus negotii non ignorans. In itinere tamen conſolatus eſt eum Deus,* E *oſtendens ei in viſu noctis Eccleſiam magnam concorditer in Dei laudibus concinentem. Unde ſperavit pacem ſine dubio proventuram. Ubi verò ad locum ventum eſt, celebrato priùs jejunio, & precibus ad Deum fuſis, cùm de eodem verbo tractaturi Rex & Epiſcopi cum Principibus conſediſſent, unum omnium conſilium fuit, una ſententia, ut negotium Dei Famulo imponeretur, & ex ore ejus tota cauſa penderet. Quod ille, timens licèt ac tremens, monitis tamen virorum fidelium acquieſcens, ſuſcepit; & diligenter proſecutus electionis ordinem, electorum merita, vitam & famam prioris electi, aperuit os ſuum, & Spiritus* F *Sanctus implevit illud. Unus ergo omnium ore locutus, ſuſcipiendum ab omnibus Summum Pontificem Innocentium nominavit, & ratum eſſe omnes pariter acclamarunt.*

* *D'Eſtampes.*

De eodem Concilio ita ſcribit *Arnulphus* Cap. V. Tractatus laudati: *Nuntiato in Galliis ſchiſmate, dum pro partibus vario favore multi multa loquuntur, fideliſque populus ancipiti raptatur errore, primus Regum Catholicus Princeps Rex Francorum Ludovicus occurrit. Is vocatis Epiſcopis, & omnibus* A *qui probatæ religionis in Galliis habebantur, convocato etiam Clero, Regnique majoribus, Concilium ſtatuit generale. Cùmque ſe Petro Leonis ob ſua & patris obſequia fateretur obnoxium, nihil tamen ſuper hoc Celſitudini Regiæ voluit arrogare: Epiſcopis, & Patribus qui ex Monaſtica Religione convenerant, omni tradita poteſtate, ut eis, & in eos omnis Diffinitio conferretur; eò quòd penès ſanctos Epiſcopos Eccleſiæ diſpenſatio tota conſiſtit; Abbates quos Divinitatis contemplatio recreat, divina latere conſilia non creditur.* Ibidem teſtatur *Girardum* Engoliſmenſem Epiſcopum, cùm huic intereſſe Concilio non poſſet, ad illud Nuntium cum literis deſtinaſſe, & *Innocentii* electioni fuiſſe ſuffragatum, B ſcripſiſſéque *cum ipſo ſtare juſtitiam, eò quòd planè vir eſſet honeſtatis egregiæ; & ipſius electio prima tempore, & à præcipuis Romanæ Eccleſiæ fuerat celebrata perſonis. Porro Petrum per opulentam manum Cathedram poſteriùs uſurpaſſe, virum adeo vita reprobatum & nomine, ut ſi ipſum etiam qualibet electionis forma defenderet, promoveri tamen vitæ qualitas & infamia minimè ſuſtineret.*

Mox cœptum de Stampenſi Concilio ſermonem reſumens, ſubdit: *Tandem ergo favore Divinitatis multis lachrymis implorato, dum utriuſque perſonæ merita, & proſequentia partes ſtudia conferuntur, inventus eſt Petrus indignior, adeo ut ex ipſius comparatione alteri perſonæ irrogari gravis injuria videretur.* C *Studia verò partium tanta dividebat imparitas, ut Petro nondum extra Urbis mœnia quiſquam favor, alterum infra Urbem quidem pars potior elegiſſet, & extra Urbem uſque ad fines terræ tota jam fere Patrem confiteretur Eccleſia. Sumpta igitur ex Magni Leonis Papæ Decreto ſententia, ubi ſe partium vota diviſerant, viſus eſt illis jure Canonico præferendus is, qui majoribus ſtudiis juvabatur & meritis. Qua nimirum ratione cùm in Papam Innocentium inſpirante Domino conveniſſent, ipſi ſtatim de obedientia tua & debita ſubjectione ſcripſiſti.* Addit, *Gerardum* poſtea ſententiam D mutaſſe, ob negatum ſibi ab *Innocentio* Legationis munus, & ad *Anacletum* defeciſſe, idque multis exaggerat, ipſum falſi crimine, & inconſtantiæ accuſans.

Capite VII. partem utramque ponderat fautorum meritis. Solam *Petri Leonis* familiam, Rogerium Siciliæ Pſeudo-Regem, & *Vuillelmum* Pictavenſem Comitem ab ejus partibus ſtare cum *Girardo* oſtendit: *Innocentio* verò parere Principes cæteros, & Religioſos Ordines Spiritu Dei illuſtratos. *Audi ergo*, inquit, *cum quibus habites, & quorum conſortia reſpuas. Infidelis univerſitas illa quam ſe-* E *queris, familia Petri Leonis eſt, nondum fermento Judaïcæ corruptionis penitus expiata. Et Tyrannus ille, quem altrix Tyrannorum Sicilia ſuſtinet, Dionyſii Succeſſor, Aulæ ipſius heres, & ominis, emptus inani Regis nomine . . . . Huic numero ſolus Pictavienſis Comes adjicitur, voluptatum vir, animalis homo, arcana ſpiritualium non attingens, ob repulſam petitionis illicitæ mancipatus errori. Sub qua paucitate ſi quis dixerit Sanctam Eccleſiam contineri, certè non derogata ſolùm Chriſti videtur hereditas, ſed penitus abrogata . . . . . . Partem verò noſtram, ſi tamen hæc tantilla cogat exceptio ut nomine partis univerſitas fe-* F *rè tota vocetur, omnis Imperator, omnis Rex, omnis Princeps, omnis homo denique profitetur, quicumque Chriſtiani nominis inſignitur honore. Sed ego, ſi qua fides eſt, favorem Principum populique, quos adhuc ſæcularis tenet affectio compeditos, in tam divino negotio negligenter attendo. Horum in hoc mihi conſenſus præcipuus eſt; horum me movet, motum trahit, tractum tenet auctoritas, quibus datum eſt noſſe Myſterium Regni Dei, quorum in cœlis eſſe jam ex parte converſatio perhibetur. Quales revera ſunt qui Car-*

thuſiæ

thuſia perpetuas nives inhabitant, & qui à Ciſtercienſi, vel Cluniacenſi Monaſterio profluentes lucis ſuæ radios undique diffuderunt. Hi enim à manibus ſuis & animo, ſaniore conſilio terrea removentes, aſpera veſte, cibo cùm raro, tum arido, vigiliis, multiſque laboribus corpus macerant, ad eam tantum retributionem totis viribus anhelantes, quam diligentibus ſe Gratia repromiſit. Horum ſancta converſatio, ſermo ſapiens, in divinis diſcretio perſpicax, quam denique nulla nubes terrenæ denſitatis offuſcat...... Horum ergo mentes promiſſus Spiritus Sanctus inhabitat, quas congrua ſibi templa paravit, & eas neceſſariò plena cognitione veritatis illuſtrat. Quoniam ſi Spiritus Deus eſt, Deus autem veritas, profectò ſub præſentia Spiritus non reſtat ignorantia veritatis. Hæc *Arnulphus* Sagienſis Archidiaconus, & Lexovienſis deinde Epiſcopus, cujus Tractatus à Domno *Luca Dacherio* Ordinis Benedictini erudito Monacho editus eſt Tomo II. *Spicilegii.*

Vulgrinus Bituricenſis Archiepiſcopus Innocentii II. cauſam egregiè tuetur.

Cùm *Girardus* Antipapæ Legatus Aquitaniæ Epiſcopos *Innocentio II.* adhærentes, ſibique reſiſtentes vexaret, nonnullóſque depoſuiſſet, ac Burdigalenſem Archiepiſcopatum abſque Suffraganeorum aſſenſu invaſiſſet, Xantonenſis, Petragoricenſis, & Pictavenſis Epiſcopi ad *Vulgrinum* Bituricenſem Archiepiſcopum, Aquitaniæ Primatem ſcripſere, obſecrantes ut eorum Eccleſiis ſuccurreret, ac *Girardum* ſchiſmatis ſigniferum coërceret. Non defuit officio *Vulgrinus* Archipræſul probatiſſimus, datiſque literis ad Burdigalenſis Provinciæ Epiſcopos, & ejuſdem Eccleſiæ Clerum ac Populum, eos in obedientia *Innocentii II.* confirmavit, & ad ſuſtinendam pro juſtitia & unitate Eccleſiæ perſecutionem excitavit: latam ab *Innocentio* contra *Girardum* promulgavit ſententiam: electionem ipſius à Burdigalenſis Eccleſiæ Canonicis violentia Comitis Pictavenſis factam irritam declaravit, & ne quis ei pareret, prohibuit. Hæc in primis verba obſervatione digna ſunt: *Sæpe accidit ut machinatione Hæreticorum & tyrannide Principum à Sedibus ſuis Catholici & Religioſi expellerentur Epiſcopi, nec tamen everti potuit Eccleſia Dei: quia enim ædificata eſt ſupra petram, non poſſunt adversùs eam portæ inferi prævalere. Quia igitur in partibus veſtris aperta eſt porta inferi, caveant omnes Catholici ne per eam corruant, & deſcendant in infernum viventes. Quò utique corruunt & deſcendunt, qui à Romana diſcedunt Eccleſia; qui putant Romanam Eccleſiam parietes eſſe vel marmora. Catholici Epiſcopi, & Catholici Cardinales, qui cum Domino Papa Innocentio perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, hi ſunt Romana Eccleſia; non illi perſecutores qui Sacram Sedem violenter tenendo violant, nec illi Schiſmatici, qui magis timuerunt hominem quàm Deum: qui adhærentes Petro Leonis, amiſerunt petram juſtitiæ, quæ conculcabit leonem & draconem, & citò conteret ſub pedibus ſuis omnem Satanæ poteſtatem. Vos autem, Fratres, fundamento petræ, ſuper quòd ædificare cœpiſtis, firmiter inhærete. Minas Principum, damna poſſeſſionum, vexationes corporum, (charitate foras mittente timorem) contemnite*, &c.

In altera Epiſtola ad eoſdem ita ſcribit: *Gratias agimus Deo pro vobis, quia fides veſtra annunciatur in univerſo mundo. Facti eſtis Eccleſiæ Dei exemplum, & ſpeculum virtutis & fidei. Renovata eſt in vobis Sanctorum Martyrum fortitudo. Aliis curvantibus genua ſua ante Baal, vos pro Fide Catholica fideliter dimicatis, & Deo præſtante virtutem, inventi eſtis in fide ſtabiles & in opere efficaces..... Quod nos quidem qui in regimine primæ Sedis, authore Deo, conſtituti ſumus, Domino Papæ Innocentio, ſicut Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Præſuli, & Catholico univerſalis Eccleſiæ Paſtori, ſincera devotione obedimus, nihilque eſt per quod ab ejus obedientia dimoveri*

A *poſſimus. In hac unitate nobiſcum perſeverant Patriarchæ & Primates, Metropolitani & Epiſcopi innumerabiles. In hac unitate permanet Dominus Rex Francorum, ſimiliter & Rex Anglorum, Rex Alemanorum, Rex Hiſpanorum, & Rex Hieroſolymorum, Duces ac Principes ferè totius orbis terrarum. Hæc eſt Catholica, hæc eſt univerſalis Eccleſia, quæ fulget in Oriente, & paret uſque in Occidentem.* Has Literas legere eſt Capite LXIII. Patriarchii Bituricenſis editi à *P. Philippo Labbe* Tomo II. Novæ Bibliothecæ Manuſcriptorum Librorum.

Poſt Concilia Remis & Leodii celebrata anno milleſimo centeſimo trigeſimo-primo, & Placentiæ, Piſiſque anno milleſimo centeſimo trigeſimo-quarto, in quibus Anathemate confixus eſt *Anacletus* Antipapa cum ſuis aſſeclis ac fautoribus, Aquitaniâ per *S. Bernardum* & *Gaufredum* Carnotenſem Epiſcopum Legatúmque Apoſtolicum ad *Innocentii* obedientiam revocatâ, anno milleſimo centeſimo trigeſimo-quinto; *Anacleto* è vivis ſublato, pacéque per *Victoris* alterius Antipapæ ceſſionem Eccleſiæ redditâ anno milleſimo centeſimo trigeſimo-octavo; Concilium Lateranenſe, quo de agimus, celebratum eſt ad firmandam Eccleſiæ pacem, anno milleſimo centeſimo trigeſimo-nono: in quo Acta *Petri Leonis* reſciſſa ſunt, & Ordinationes miſſæ in irritum Canone XXX. cujus hæc ſunt verba: *Ad hæc, Ordinationes factas à Petro Leonis, & aliis Schiſmaticis & Hæreticis, evacuamus, & irritas eſſe cenſemus.* Quo ſenſu Canon iſte ſit intelligendus, *Innocentii II.* verba in Mauriniacenſi Chronico relata indicant: *Et quicumque*, inquit, *per Girardum Engoliſmenſem ad Altaris officium acceſſerunt, Apoſtolica Auctoritate interdicimus ne ipſum impleant, & in illo Ordinis gradu perenniter demorantes, ad ſuperiorem non aſcendant.* Addit idem Chronographus, *Gaufridum* Carnotenſem Epiſcopum, & Legatum Apoſtolicum, totam Aquitaniam perluſtraſſe, & Altaria à *Girardo* Engoliſmenſi, vel *Gilone* Tuſculanenſi Epiſcopo Schiſmatico conſecrata, ſolemni ritu execratum fuiſſe, ac propriis manibus diruiſſe, aliáque extrui juſſiſſe.

Concilium Lateranenſe ſecundum.

Ordinationes à Petro Leonis factæ irritæ declarantur.

ARTICULUS II.

Petrobuſianorum, & Arnaldiſtarum Hæreſes; altera Concilii celebrandi Ratio.

DE *Petri de Bruis* & *Arnaldi de Brixia* erroribus in Synopſi ſatis ſupérque actum eſt. Damnati fuere Petrobuſiani in Concilio Toloſano, Præſide *Calixto II.* anno milleſimo centeſimo decimo-nono, octavo Idus Junii, Canone III. quo palam eſt eoſdem errores damnari, qui Petrobuſianis à *Petro* Venerabili Abbate Cluniacenſi tribuuntur. Porrò cum hunc Canonem Toloſanum inter ſuos retulerit Concilium iſtud noſtrum Lateranenſe, neceſſariò aſſerendum eſt Petrobuſianos in hoc Concilio iterum proſcriptos eſſe cum Arnaldiſtis. Nam *Arnaldum de Brixia* diſcipulum fuiſſe *Petri de Bruis*, & errorum ipſius inſtauratorem ac propagatorem, facilè conſtat. Canonis porro Lateranenſis XXIII. qui & Toloſanus tertius eſt, hæc ſunt verba: *Eos autem qui religioſitatis ſpeciem ſimulantes, Dominici Corporis & Sanguinis Sacramentum, Baptiſma puerorum, Sacerdotium, & cæteros Eccleſiaſticos Ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tamquam Hæreticos ab Eccleſia Dei pellimus, & damnamus, & per Poteſtates exteras coërceri præcipimus. Defenſores quoque ipſorum ejuſdem damnationis vinculo innodamus.* Hi Anabaptiſtarum & Calviniſtarum Patriarchæ.

ARTICULUS III.

Reſtauratio Chriſtianæ & Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, tertia Concilii celebrandi Ratio.

COllapſa erat diuturno Schiſmate Diſciplina, nec conditi olim Canones executioni mandabantur. Simonia, Clericorum incontinentia, bellorum privatorum, ludorúmque gladiatoriorum furor, conſanguineorum connubia, Beneficiorum abſque Canonica Inſtitutione poſſeſſio, Monachorum & Sanctimonialium diſſoluti mores, everſio Pœnitentialis Diſciplinæ, Eccleſiæ faciem turpiſſimum in modum deformabant. Hæc aliáque mala ſancta Synodus Oecumenica Lateranenſis Secunda, ejúſque Præſes *Innocentius II.* Canonibus octo ſupra viginti curarunt. (Alii enim duo Hæreticorum, & Schiſmaticorum damnationem continent.)

Summa Canonum Concilii Oecumenici Lateranenſis II.

Canon Primus, ſimoniacè Ordinatos ab Officio dejicit. *Secundus*, venditionem & emptionem Sacramentorum & rerum ſacrarum, atque Dignitatum Eccleſiaſticarum execratur, emptores honoribus privat malè partis, & cum ipſis venditores, & interventores, infamiæ nota percellendos edicit. *Et nec pro paſtu, nec ſub obtentu alicujus conſuetudinis ante, vel poſt, aliquid à quoquam exigi vel dari patitur, quoniam ſimoniacum eſt.*

Canon tertius, excommunicatos à ſuis Epiſcopis, ab aliis recipi vetat, ſub pœna excommunicationis.

Canon quartus, Clericos veſtium ſuperfluitate, colore, forma, & capillitio intuentium oculos offendentes, niſi ab Epiſcopis admoniti ſe correxerint, Eccleſiaſticis privandos Beneficiis decernit.

Canon quintus, Decretum Chalcedonenſis Concilii obſervari jubet, quo ſancitum eſt, *Ut decedentium bona Epiſcoporum à nullo omnino hominum diripiantur, ſed ad opus Eccleſiæ & Succeſſoris ſui in libera Oeconomi & Clericorum permaneant poteſtate. Ceſſet igitur de cætero illa deteſtabilis & ſæva rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præſumpſerit, excommunicationi ſubjaceat.* Simili pœnæ ſubjiciuntur, qui morientium Preſbyterorum vel Clericorum bona diripuerint. Canon iſte vigeſimus-ſecundus eſt Concilii Chalcedonenſis, cujus executionem Remenſis Synodus anno MCXXXI. Præſide *Innocentio II.* celebrata, jam ante imperaverat iiſdem verbis Canone III.

Canon ſextus decernit, ut qui in Ordine Subdiaconatus & ſupra uxores duxerint, aut concubinas habuerint, Officio & Eccleſiaſtico Beneficio careant.

Canon ſeptimus prohibet ne Sacerdotum conjugatorum aut concubinariorum Miſſas quis audiat; quod olim à *Gregorio VII. Urbano II.* & *Paſchali II.* fuerat interdictum. Majorum Clericorum, Canonicorum Regularium, & Monachorum Profeſſorum conjugia irrita declarat dirimíque jubet: contrahentes verò Pœnitentiæ addici.

Canon octavus, de Sanctimonialibus idem præcipit obſervari.

Canon nonus prohibet ne Monachi & Canonici Regulares Jus Civile & Medicinam gratiâ lucri temporalis addiſcant, & exerceant, & cauſarum Patronos agant; quod Imperialibus etiam Conſtitutionibus vetitum eſt. Si qui verò Epiſcopi, Abbates, aut Priores id permiſerint, eos ſpoliandos honoribus, & excommunicatione plectendos Concilium decernit.

Decimarum poſſeſſio ac retentio Laïcis vetita.

Canon decimus prohibet ne Laïci decimas vel Eccleſias retineant, quas niſi Eccleſiæ reſtituant, *ſacrilegii crimen* committunt, & *periculum æternæ damnationis* incurrunt; ſive *ab Epiſcopis*, ſive à *Regibus*, vel quibuſlibet perſonis eas acceperint. Qui Eccleſias tenent, nec Epiſcopis reſtituere volunt, excommunicatione feriuntur.

Idem Canon Decreta olim condita renovat, ne Decani, & Archidiaconi, niſi ex Preſbyteris vel Diaconis aſſumantur: his Dignitatibus privat, qui ordinari noluerint: vetat proinde ne adoleſcentibus, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcant, conferantur. Denique cavet ne Parochiales Eccleſiæ conductitiis Preſbyteris committantur, præcipítque ut unaquæque Eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat Sacerdotem. Pars prior iſtius Canonis, qua decimarum poſſeſſio Laïcis prohibetur, excripta eſt ex Concilio Romano V. ſub *Gregorio VII.* anno MCLXXVIII. cujus Canon VI. iiſdem verbis conceptus eſt. Concilium Claromontanum omnibus Laïcis interdixerat, ne Eccleſias vel Altaria retinerent: quem Canonem *Ordericus Vitalis* his verbis expreſſit: *Laïcus decimas nec vendat, nec retineat.* Concilium Rothomagenſe anno MXCVI. Canone V. vetuerat ne Laïci partem aliquam decimarum & oblationum retinerent. Nobiles enim cùm ad reſtituendas Eccleſiis decimas *Guillelmus Conqueſtor* adegiſſet, poſt ejus mortem jus aliquod ſibi in illarum partem vendicabant, ut antiquæ conſuetudinis reliquias. Hinc ſtatuit Synodus, *Ut omnes Eccleſiæ ita ſint ſaiſitæ de rebus ſuis, ſicut fuerunt tempore Guillelmi Regis, & cum eiſdem conſuetudinibus, & quòd nullus Laïcus participationem habeat in tertia parte decimæ, vel in ſepultura, vel in oblatione Altaris.* Concilium Nemauſenſe Canone VI. ita ſanxerat: *Laïcus qui oblationem Eccleſiæ, ſepulturam, decimam, aut terram ſanctuarii tenuerit, ab omnium Fidelium communione ſeparetur.* Idem confirmarat Concilium Pictavenſe, cui *Paſchalis II.* Legati præfuerunt, Canone XVI. Has omnes prohibitiones confirmat ſacra Synodus Lateranenſis II. Quia *Decimas in uſum pietatis conceſſas Canonica demonſtrat auctoritas.* Decimas olim *Carolus Martellus* invaſerat, Militibúſque ſuis contulerat. Eccleſiæ periculoſis temporibus decimas Defenſoribus ſuis conceſſerant. Interdum eas uſurparant Laïci, & earum confirmationem à Regibus obtinuerant: eáſque cæteris bonis ſuis ac feudis adjunxerant, & in unum veluti corpus cum illis redactas, tranſmiſerant ad hæredes. Originis tamen ſuæ conditionem ac naturam non ideo amiſerant, aut ex commixtione cum profanis bonis evaſerant ipſæ profanæ; ſicut bona Regii Domanii, cùm à Regibus oppignerantur, & iis fruenda conceduntur qui difficillimis temporibus Regii Ærarii penuriam ſuis facultatibus ſuppleverunt, aut aliàs de Regno & Rege ſunt benè meriti, non ideo excidunt à conditione ſua, aut in ſortem bonorum privatorum relabuntur. Unde ſicut Reges Domanii ſui bona ſive à Deceſſoribus Regibus alienata, ſive à Nobilibus olim uſurpata, Jure ſuo repetunt ac Domanio ſuo vendicant, quælibet diuturna poſſeſſione non obſtante, quia poſſeſſionis diuturnitas in his non præſcribit: ita Eccleſia Decimas à Laïcis poſſeſſas jure ſuo ſibi poterat vendicare ac repetere, ſive à Regibus, ſive ab Epiſcopis, ſive ab aliis conceſſæ eſſent, ſive ab ipſis aut ab eorum majoribus uſurpatæ: quia decimæ illæ bonorum Eccleſiaſticorum, & *in uſum pietatis conceſſorum*, naturam & conditionem non amiſerant, ipſarúmque diuturna poſſeſſio non prohibebat reverſionem, ſi eas Eccleſia repeteret. Bona enim Eccleſiæ alienata contra diſpoſitionem Canonum, aut uſurpata, repeti poſſunt: nec jus Eccleſiæ quælibet diuturna poſſeſſione præſcribitur. Decimas tamen quas Eccleſia Laïcis de ſe bene meritis in Feudum perpetuum conceſſerat,

conceſſerat, & quæ propterea *infeodatæ* appellantur, non complectitur iſte Canon.

Decreta De Treuga & Pace.

Canones undecimus & duodecimus, ſtatuunt de *Treuga & Pace*, ſive de induciis à bellis privatis, quorum furorem cum ſtatim ſiſtere non poſſet Eccleſia, quædam veluti repagula & obices appoſuit, Pacem abſolutiſſimam quibuſdam perſonis concedi jubens, aliis Treugam ſive inducias certis diebus quarum infractores Anathemate plecterentur. Pax omni tempore indulta Canone undecimo Concilii II. Lateranenſis, ratione Preſbyterorum, Clericorum, Monachorum, peregrinorum, mercatorum, ruſticorum euntium & redeuntium, agricolarum cum bobus, equis aratoribus, & ovibus: ratione verò cæterorum Treuga, id eſt, induciæ aliquot dierum imperatæ Canone XII. ſcilicet à Mercurii ſuprema die uſque ad diluculum diei Lunæ ſubſequentis, & ab Adventu Domini uſque ad octavas Epiphaniæ, & à Quinquageſima uſque ad octavas Paſchæ, ſub pœna excommunicationis: quam ſi Epiſcopi infligere negligerent, damnum incurrerent Dignitatis. Pax hujuſmodi decreta primùm fuit ab Epiſcopis Gallicanis anno circiter MCXXXIV. quo plurima *De reformanda pace* Concilia habita *Glaber Rodulphus* teſtatur lib. IV. Cap. V. *Erat*, inquit, *deſcriptio capitatim digeſta, quæ continebantur tam illa quæ prohibebantur, quàm illa quæ devota ſponſione omnipotenti Domino offerre decreverant. In quibus potiſſimùm erat de inviolabili pace conſervanda, ut ſcilicet viri utriuſque conditionis, cujuſcumque antea fuiſſent rei obnoxii, abſque formidine procederent armis vacui. Prædo namque aut invaſor alterius facultatis, Legum diſtrictione arctatus, vel donis facultatum, ſeu pœnis corporis acerrimè mulctaretur. Locis nihilominus ſacris omnimium Eccleſiarum honor & reverentia talis exhiberetur, ut ſi quis ad ea cujuſcumque culpæ obnoxius confugium faceret, illæſus evaderet, niſi ſolummodo ille qui prædicta pacis pactum violaſſet. Clericis ſimiliter omnibus, Monachis, & Sanctimonialibus, ut ſi quis cum eis per regionem pergeret, nullam vim ab aliquo pateretur.*

Anno MXLI. *Treuga Domini*, ſeu induciæ à bellis privatis, primùm per Aquitaniam, deinde ſenſim per alias Galliarum Provincias promulgatæ ſunt, ut idem *Glaber* teſtatur lib. V. cap. I. *Contigit verò*, inquit, *ipſo in tempore, inſpirante divina gratia, primitus in partibus Aquitanicis, deinde paulatim per univerſum Galliarum territorium, firmari pactum propter timorem Dei pariter & amorem. Taliter ut nemo mortalium à Feria quarta veſpere uſque ad ſecundam Feriam incipiente luce, auſu temerario præſumeret quippiam alicui homini per vim auferre, neque ultionis vindictam a quocumque inimico exigere, nec etiam à fidejuſſore vadimonium ſumere. Quod ſi ab aliquo fieri contigiſſet, contra hoc Decretum publicum, aut de vita componeret, aut à Chriſtianorum conſortio expulſus, patria pelleretur. Hoc inſuper placuit univerſis, veluti vulgò dicitur, ut Treuga Domini vocaretur. Quæ videlicet humanis non ſolùm fulta præſidiis, verùm etiam multoties divinis ſuffragata terroribus. Nam plerique veſani audaci temeritate præſcriptum pactum non timuere tranſgredi, in quibus protinus aut divina vindex ira, ſeu humanus gladius ultor extitit. Et hoc paſſim tam frequenter contigit, ut præ ſui multitudine ſingulatim non queant adnotari. Et hoc ſatis juſtè: Nam ſicut dies Dominicus propter Dominicam Reſurrectionem venerabilis habetur, & octavus cognominatur, ita quintus, ſextus, & ſeptimus, ob Dominicæ Cœnæ, & ejuſdem Paſſionis reverentiam, debent ab iniquis actionibus eſſe feriati. Contigit enim ut dum pene per totas Gallias hoc diſſidium firmiter cuſtodiretur, Neuſtriæ gens illud ſuſcipere recuſaret. Erat enim hujus rei occaſio diſſidium ſuperbiſſimi litigii, quod ortum fuerat inter Henricum Regem filium Roberti, & filios ſupradicti Odonis, qui viciſſim incendiis bella miſcentes inteſtina, ſibimet damna inferentes non modica, plurimas ſuorum ſtrages dederunt. Deinde quoque occulto Dei judicio cœpit deſævire in ipſorum plebibus divina ultio. Conſumpſit enim quidam mortifer ardor multos tam de Magnatibus, quam de mediocribus atque infimis populi: quoſdam verò truncatis membrorum partibus, reſervavit ad futurorum exemplum.*

Vuillelmus Conqueſtor hanc Pacem & Treugam in Anglia & Normannia ſancivit lege data, quæ conſilio Epiſcoporum & Baronum confirmata eſt in Concilio apud *Juliobonam* * celebrato anno MLXXX. teſte *Orderico Vitali* lib. V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, pag. 552. his verbis: *Pax Dei (quæ vulgò Trevia dicitur) ſicut ipſe Princeps Guillelmus eam initio conſtituerat, firmiter teneatur, & per ſingulas Parochias dictis excommunicationibus renovetur. Qui verò ſervare contempſerint, vel aliquatenus fregerint, Epiſcopi ſecundùm quod priùs ſtatutum eſt, judicando juſtitiam faciant. Si quis verò Epiſcopo ſuo inobediens fuerit, domino, in cujus terra habitat, Epiſcopus hoc demonſtret, & ille ſubdat eum Epiſcopali Juſtitiæ. Quod ſi & dominus facere contempſerit, Regis Vicecomes per Epiſcopum inde requiſitus, omni remota excuſatione faciat.* Eaſdem inducias in Barcinonenſi Comitatu decrevit *Raimundus Berengarius* Comes anno MLX. Hæc Decreta ab *Urbano II.* & Synodo Claromontana anno MXCV. & à *Paſchali II.* anno MCII. in Synodo Romana, recepta & amplificata ſunt. Eodem anno *Guillelmus* Auſcitanus * Archiepiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Pacem & Treugam juxta ſtatuta Romani Concilii in Provincia ſua promulgavit, ut teſtantur ejus Literæ ab Illuſtriſſimo Archipræſule *Petro de Marca* ex Codice MS. Laſcurrenſis * Capituli editæ in Hiſtoria Bearnenſi, & in Notis ad Concilium Claromontanum. Eadem hæc, de qua agimus, Synodus Lateranenſis Oecumenica II. ſub *Innocentii II.* & altera Lateranenſis pariter Oecumenica ſub *Alexandro III.* ut ſuo loco dicemus, confirmarunt. De his *Yvo* Carnotenſis Epiſcopus Epiſtola XC. ad *Daimbertum* Senonenſem Archiepiſcopum ſcribebat: *Trevia Dei non eſt communi lege ſancita, pro communi tamen utilitate hominum, ex placito & pacto civitatis ac patriæ Epiſcoporum & Eccleſiarum, ut noſtis, eſt auctoritate firmata. Unde judicia violatæ pacis modificari oportet ſecundùm pacta & diffinitiones quas unaquæque Eccleſia conſenſu Parochianorum inſtituit, & per ſcripturam vel bonorum hominum teſtimonium memoriæ commendavit.* Hujus pacis induciarùmque Conſtitutiones relatæ ſunt in Libros Decretalium ſub Titulo *De Treuga & Pace*. Unde mirari ſubit quòd Annalium Eccleſiaſticorum doctiſſimus Conditor ad annum MXXXIV. laudata ſuperiùs *Glabri* teſtimonia referens, Gallicanos Epiſcopos ſugillet ob certos Induciarum dies conſtitutos: & quòd hæc eorum Decreta de feriatione à ſtrepitu fori, & privatis diſſenſionibus, vir alioqui perſpicaciſſimus intellexerit: cùm de ultione injuriarum ferro, manúque, prædationibus & incendiis, actum fuiſſe, *Glabri* contextus evidenter probet. Sed de his ſatis: cœptam Canonum Lateranenſis Concilii II. enarrationem & expoſitionem perſequamur.

* L'Iſlebonne.

* D'Auch.

* De l'Eſcar.

Baronius emendatur.

Canon XIII. inſatiabilem fœneratorum rapacitatem damnat, *Divinis & humanis Legibus per Scripturam in Veteri & Novo Teſtamento abdicatam*; & fœneratores *ab omni Eccleſiaſtica conſolatione* ſequeſtrat; præcipitque ut *niſi cum ſumma cautela* non abſolvantur & ad Communionem recipiantur; ſed *in tota vita infames habeantur: & niſi reſipuerint,*

Uſura Divinis & Humanis Legibus damnata.

Uſurariorum pœnæ.

Chriſtiana

Chriſtiana ſepultura priventur. Utriuſque Teſtamenti Scriptura, adeóque Divino Jure uſuras prohiberi, rectè docet Sacra Synodus Lateranenſis. Nam quod Vetus Teſtamentum ſpectat, Levitici XXV. hanc Legem Deus tulit: *Pecuniam tuam non dabis fratri tuo ad uſuram.* Et Deuteronomii XXIII. *Fratri tuo abſque uſura id quo indiget commodabis.* Pſalmo XIV. Æterna Beatitudo iis dumtaxat promittitur, qui ſectantur munditiam, qui linguam veracem, qui innocuas manus habent, & pecuniam ſuam ad uſuram non commodant: *Domine! quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? &c. Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram, &c.* Ezechielis XVIII. inter viri juſti dotes neceſſarias ut verè ſit juſtus & vita vivat, hæc numeratur: *Si ad uſuram non commodaverit, & ampliùs non acceperit:* Et cap. 22. inter ſcelera propter quæ minatur Deus ſe indignationem ſuam ſuper Judæos effuſurum, uſuras numerat: *Munera acceperunt apud te ad effundendum ſanguinem, uſuram & ſuperabundantiam accepiſti.* Quod ſpectat Legem Evangelicam, inter præcepta legis naturæ Decalogo comprehenſa, & in Evangelio renovata, Matthæi XIX. iſtud legimus: *Non facies furtum:* cui præcepto uſura adverſatur; ſiquidem quod ex mutuo accipitur ultra ſortem legitimo titulo quæſitum non eſt; ſed res eſt aliena, invito domino extorta. Sicut enim à furti crimine non excuſatur ille cui viator cum minis poſtulanti pecuniam omnem tradit, ut vitam redimat; ita qui pecuniam commodans indigenti ab eo uſuras exigit, & extorquet, furti reus eſt: ſicut enim viator extra vitæ periculum, aut caſum illatæ violentiæ pecuniam ſuam non traderet homini qui armata manu petit; ita qui mutuò pecuniam accipiens aliquid ultra ſortem ſe daturum paciſcitur, extra has anguſtias poſitus id non faceret. Quamobrem invitus dare cenſetur. Denique *Lucæ VI.* Chriſtus hanc mutuum dandi Regulam Chriſtianis tradit: *Mutuum date, nihil inde ſperantes.* Quod non minùs præceptum eſt quàm inimicorum dilectio cui ſubjungitur: *Verumtamen diligite inimicos veſtros: benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes.* Nec ſolùm à paupere, ſed etiam à divite, aliquid ultra ſortem exigere Lege divina vetitum eſt, cùm in uſuræ prohibitione nulla apponatur exceptio, ſicut nec in prohibitione furti: quamvis uſuras à pauperibus exigere gravius peccatum ſit & immanius, quàm à divitibus; ſicut furari pauperi gravius atque crudelius eſt quam diviti; licèt utrumque ſit peccatum. Faceſſant itaque Jureconſulti quidam, qui uſuram Jure Divino prohibitam negant, & ad conſilia dumtaxat pertinere volunt quicquid in Scriptura Sacra adversùs uſuras continetur: vel immodicas quidem uſuras, non autem mediocres prohibitas eſſe; quæ *Molinæi* Auctoris damnati ſententia eſt. Longè aliter ſenſere Chriſtianæ Legis interpretes Eccleſiæque Patres SS. Baſilius, Gregorius Nyſſenus, Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, &c. Baſilius quidem in Pſalmum XIV. *Inhumanitas eſt maxima*, inquit, *ſi is qui egeſtate premitur, mutuum ad vitæ ſubſidium quærat, dans verò minimè ſorte contentus, ex miſeri calamitate proventus & opes ſibi excogitet. Dominus enim palam nobis præcipit:* Ne vultum avertas ab eo, qui abs te mutuum petit.... *Pecunias, dic mihi, & quæſtum quæris ex inope? Et ſi ille ditiorem te reddere potuiſſet, quid ad tuam januam quæſiviſſet? Ad auxilium cum advenerit requirendum, reperit hoſtem: auxiliare antidotum cùm quæſierit diligenter, in exitiale venenum incidit. Officium tuum fuerat, hominis depreſſi egeſtatem conſolari: tu contra potiùs adauges, fructum ex homine deſtituto acquirens: veluti ſi quis Medicus ad ægrotantes ingreſſus, loco reddendæ ſanitatis, id quod eis virium reſtabat, auferret. Et tu inopum calamitates materiam tibi conſtituis augendi proventus? Utque coloni ad ſatorum augmentum imbres expectant: ſic tu inopiam & publicam egeſtatem hominum, ut pecunia tibi ſuccreſcat, & fias lucroſior, exquiris. An ignoras quòd major tibi peccatorum exurgat acervus, quàm ſit acceſſus opum, quem ex uſuris venaris?*

Canonis Lateranenſis cum Sacra Scriptura & Traditione conſenſus.

Et infra: *Lepores aiunt ejus eſſe naturæ, ut ſimul & pariant, & nutriant, & ſuperfœtent: ſic & fœneratoribus pecuniæ ſimul tempore & dantur ad uſuram, & gignunt, & ſuperfœtant. Nondum enim in manus accepiſti, & præſentis menſis lucrum quæſtumve expoſtularis. Hæc rurſus pecunia data fœnori alterum malum eduxit, illud rurſus aliud; denique malum hoc in infinitum ſerpit..... Semina omnia tempore naſcuntur; animalia quoque tempore pariunt: fœnus verò hodie naſcitur, hodie parere incipit. Animalia item quæ citò pariunt, citò etiam à partu deſiſtunt. Pecuniæ verò cùm aviditate plus æquo habendi volucrem trahunt originem, infinitam acceſſionem tantò progredientem ulteriùs recipiunt. Unumquodque creſcentium, ubi ad juſtæ ſibique convenientis ſtaturæ magnitudinem pervenit, deſinit augeri: argentum verò avari omni tempore augeſcit. Animalia ubi ſuæ ſoboli ceſſerunt pariendi vices, non jam ulteriùs impregnantur: fœnori tradentium pecuniæ, & quæ ſuccreverunt, ſtatim pariunt, veteréſque renovantur.*

Et infra: *Iniqua prorſus mutui datio utrique, danti pariter & accipienti, huic quidem in pecunias, illi verò in ipſam animam damnum pœnámque afferens. Agricola acceptâ ſpicâ ſemen rurſus ſub radice non ſcrutatur: Tu verò fructus habes, nec deſinis ipſam redditum ſortem requirere. Sine terra plantas, ſine ſatione metis, cùm incertum ſit cui congreges... Igitur à volente accipere mutuò ne vultum avertas, nec pecuniam tuam dederis ad uſuram, ut tam ex Veteri quàm Nova Lege quæ conducibilia ſint edoctus, bona cum ſpe ad Dominum hinc emigres.*

S. Gregorius Nyſſenus Baſilii frater luculentam ac elegantem contra Uſurarios Orationem edidit, qua divina lege vetitas uſuras eſſe probat: *Ecquid reſpondebis*, inquit, *accuſatus incorrupto Judici, quando tibi dixerit: Habuiſti Legem, Prophetas, Evangelicas præceptiones; omnes audiviſti ſimul ingeminantes una voce caritatem & humanitatem, his quidem monentibus*, Fratri tuo non fœneraberis; « *aliis verò*, Pecuniam ſuam non dedit ad uſuram; « *aliis*, Si mutuum dederis fratri tuo, non urgebis « illum.... *Ad mutuum exhortor; altera enim donationis ſpecies eſt mutuum; ſed addo hoc dandum eſſe ſine fœnore, eoque modo quo Divina Oracula præcipiunt.* Addit, uſuram naturæ adverſari, cùm pecunia per ſe parere pecuniam non queat, quod tamen efficere vult fœnerator. *Tu verò*, inquit, *æris & auri, rerum parere non ſolitarum, ne quære fœtum, neque coge paupertatem ea quæ divitum ſunt præſtare, neque uſuras pendere illum, qui ſortem petit, aut neſcies quam mutui expoſcendi neceſſitas digna ſit miſericordia. Quapropter Divina Scriptura ubique uſuras prohibet.* Ibidem Uſurarium cum eo comparat, qui precibus victus, febricitanti poculum porrigit, ipſúmque perbrevi tempore exhilarat, dum poculum exhaurit; non longè poſt acerbiſſimam & decuplò graviorem febrim miſero parit. Sic & qui egeno pecuniam ſub fœnore commodat, neceſſitatem illius non ſublevat, ſed calamitatem auget. Tum deſcribit Uſurarii inhumanam avaritiam, qui abſque labore immanem pecuniam ex mutuo corrodit. *Vult omnia ſibi ſine ſatu & inarata progigni; cui quidem aratrum, eſt calamus; ager, charta; ſemen atramentum; pluvia tempus, quod illi pecuniæ fructus occultis incrementis adauget. Falx illi eſt repetitio; area, domus, in qua miſerorum fortunas*

nas ventilat. Cùm videt omnia eſſe alicujus propria, imprecatur hominibus calamitates, ut coacti ad ipſum confugiant: odit qui rebus ſuis contenti vivunt, & quos ſibi conſpicatur non eſſe obæratos, in hoſtium numero habet.

Idem S. Doctor Homilia IV. in *Eccleſiaſten* contra uſuras ſic loquitur: *Improbum fœnoris inventum, qui aliud latrocinium & parricidium nominaverit, non procul ab eo quod decet, aberraverit. Quid enim refert an clanculùm perfoſſis muris prædonis more aliena habeas, & prætereuntis cæde te eorum quæ habeat dominum conſtituas, an fœnoris neceſſitate acquiras ea quæ ad te non pertinent? ò malum vocabulum, fœnus ſit nomen latrocinii! ò acerbas nuptias! ò improbam conjunctionem, quam natura quidem non cognovit, avarorum autem morbus inter inanima innovavit! ò graves & moleſtos conceptus, ex quibus ejuſmodi fœtus, nempe fœnus, enaſcitur. Solummodò in rebus quæ ſunt, diſcernitur animatum per diſcrimen ſexus maſculini & fœminini.* » *Eis dixit Deus Creator:* Creſcite & multiplicamini; *ut per mutuam ex ſe inter ſe generationem augerentur & multiplicarentur quæ gignuntur animantia. Auri autem fœtus, nempe fœnus, ex quonam conſiſtit matrimonio, ex quanam perficitur conceptione? Cæterùm ex Propheta didici quæ ſit hujus fœtus* » *conceptio:* Ecce parturiit injuſtitiam, concepit » laborem, & peperit iniquitatem. *Hic eſt ille partus, quem parturiit quidem avaritia, parit iniquitas, obſtetricatur inhumanitas.*

Et in Epiſtola ad *Letoium* Melitinenſem Epiſcopum, Canone VI. *Apud Divinam Scripturam & fœnus & uſura ſunt prohibita, & per quamdam potentiam ad ſuam poſſeſſionem aliena traducere, etiamſi ſub contractus aut tranſactionis ſpecie hoc fortaſſe factum ſit.*

Sanctus Joannes Chryſoſtomus Sermone LXIII. Tom. V. Edit. *Frontonis Ducæi*, æquè uſuram à Deo prohibitam docet. Ita enim loquitur: *Qui hominibus prohibet uſuras ne exigant, ipſe exigit uſuras? Quid ita? Quoniam damnanda eſt uſura illa & accuſationi obnoxia, hæc autem laudabilis & commendatione digna* (uſura nimirum doctrinæ acceptæ) *Itaque uſura illa pecuniarum, & eum qui accipit, & eum qui ſolvit, damno afficit: Siquidem & ejus qui accipit, animam perdit; & ejus qui ſolvit, egeſtatem affligit. Quid enim crudelius fieri poteſt, quam cum ex proximi egeſtate quiſpiam quæſtum facit, & in fratrum calamitatibus lucra ſectatur? Cum quis benignitatis larvam geſtans, inhumanitatem omnem exercet, & qui porrigere manum debuerat, eum in barathrum propellit, qui ſubſidio indigebat*, &c.

S. Ambroſius Libro de Tobia. Cap. II. *Fœnus jure execrabile* dicit, & *Lege prohibitum*: ideóque *Tobiam* hoc fugiſſe, *qui monebat filium ne præceptum Domini præteriret, ut ex ſubſtantia ſua eleemoſynam faceret, non pecuniam fœneraret.* Et Cap. III. fœneratoris immanitatem his verbis deſcribit: *Numeratur pecunia, addicitur libertas, abſolvitur miſer minore debito, majore ligatur. Talia ſunt veſtra, divites! beneficia. Minus datis, & plus exigitis. Talis humanitas, ut ſpolietis, etiam dum ſubvenitis. Fœcundus vobis etiam pauper eſt ad quæſtum .... Ille medicamentum quærit, vos offertis venenum. Panem implorat, gladium porrigitis. Libertatem obſecrat, ſervitutem irrogatis. Abſolutionem precatur, infamis laquei nodum ſtringitis.*

Et Cap. IV. *Hanc præcipuè injuſtitiam deplorat* » *S. David, dicens:* Vidi iniquitatem & contra» dictionem in civitate, & non defecit de plateis » ejus uſura & dolus. *Itaque cùm proditionem Judæ ſubjiceret, hoc præmiſit: ſive quod ultra ſacrilegii invidiam, conjuratis Dominicæ necis fœnoris crimen acceſſerit, ſive quod tantum ſacrilegium ſatis abundè quæ uſura fœnoris ultum. Mali fœneratores qui dederunt pecuniam ut interficerent auctorem ſalutis: Mali & iſti, qui dant ut interficiant innocentem. Eſt iſte quoque qui pecuniam acceperit, ut proditor Judas, laqueo ſe ipſe ſuſpendit. Ipſum Judam hoc maledicto putavit eſſe damnandum, ut ſcrutaretur fœnerator omnem ſubſtantiam ejus: quia quod præſcriptio Tyrannorum, aut latronum manus operari ſolet, hoc ſola fœneratoris nequitia conſuevit auferre.*

Cap. V. *Pecunia fœneratoris, fluctus eſt quidem maris, non fructus: nunquam quieſcit, labitur, velut ſcopulo illiſa, ita præmium debitoris percutit, & continuò relabitur eò unde proceſſit. Cum murmure venit, cum gemitu revertitur. Frequenter tamen placidum ſtat ventis mare, ſemper fœnoris unda jactatur. Mergit naufragos, exſpuit nudos, inſepultos relinquit. Nummum ergo petis, & naufragium ſuſcipis.*

Cap. VI. *Nihil intereſt inter funus & fœnus, nihil inter mortem diſtat & ſortem. Perſonat funebrem ululatum fœnoris uſura.*

Cap. XIV. *Non novum, nec perfunctorium hoc malum eſt, quod veteris atque divinæ præſcripto Legis inhibetur. Populus qui deſpoliaverat Ægyptum, qui pede tranſierat mare, monetur à fœnoris pecunia cavere naufragia. Et cùm de aliis peccatis ſemel aut multùm iterata admonitione præſcripſerit, de fœnore ſæpiùs intimavit. Habes in Exodo:* Quòd ſi pe« cuniam fœneraveris pupillo, orphano, paupe« ri, apud te non ſuffocabis eum, non impones « illi uſuram. *Oſtendit quid ſit ſuffocare*, id eſt, *uſu« ram imponere. Strangulas enim, & quod pejus eſt, animam laqueat creditoris. Quo ſermone & prædonis violentiam, & deformis nodum mortis expreſſit. ... Hoc quoque foris ſerò eſt dictum à quibuſdam eorum Prudentibus. Quid eſt*, inquit, *fœnerari? Hominem occidere. Sed utique non Cato prior quàm Moyſes qui Legem accepit .... In Deuteronomio* * *quoque ſcriptum eſt: Non exiges à fratre tuo uſuram pecuniæ, & uſuram eſcarum, & uſuram omnium rerum quaſcumque fœneraveris fratri tuo. Vides quantum pondus in verbis ſit: Noli*, inquit, *exigere uſuram à fratre tuo: cum quo habere debes omnia communia, ab eo tu uſuram exigis? Frater tuus eſt, conſors naturæ & cohæres gratiæ. Noli ab eo exigere ampliùs, à quo durum eſt repetere quod dederis, niſi cum habuerit unde ſolvat. Et quia plerique refugientes præcepta Legis, cùm dederint pecuniam negotiatoribus, non in pecunia uſuras exigunt, ſed de mercibus eorum tanquam uſuram emolumenta percipiunt, ideo audiant quid Lex dicat: Neque uſuram*, inquit, *eſcarum accipies, neque omnium rerum quas fœneraveris fratri tuo. Fraus enim iſta & circumſcriptio Legis eſt, non cuſtodia. Et putas te piè facere, quia à negotiatore velut mutuum ſuſcipis? Inde ipſe fraudem facit in mercium pretio, unde tibi ſolvit uſuram. Fraudis illius tu auctor, tu particeps, tibi proficit quicquid iſte fraudaverit. Et eſca uſura eſt, & veſtis uſura eſt & quodcumque ſorti accedit, uſura eſt. Quod velis ei nomen imponas, uſura eſt.* Cap. 23.

Cap. XV. occupat objectionem ex *Deuteronomii* Cap. XXIII. petitam, qua fœnus erga fratres duntaxat, non erga alienigenas prohibetur. Ad Evangelium attendendum eſſe reſpondet, quod eſt plenius: Hunc tamen locum uſuræ non favere: ſiquidem Scriptura uſuras non permittit erga alienigenas, niſi publicos hoſtes, & jure belli. *Legis ipſius*, inquit, *verba conſidera*; Fratri tuo non fœnerabis ad uſuram, ſed ab alienigena exiges. *Quis erat tunc alienigena, niſi Amalech, niſi Amorrhæus, niſi hoſtes? Ibi*, inquit, *uſuram exige. Cui meritò nocere deſideras, cui jure inferuntur arma, huic legitimè indicantur uſuræ. Quem bello non potes vincere, de hoc citò potes centeſimâ vindicare te. Ab hoc uſuram exige, quem non ſit crimen occidere. Sine*

ferro dimicat, qui uſuram flagitat: Sine gladio & de hoſte ulciſcitur, qui fuerit uſurarius & exactor inimici. Ergo ubi jus belli, ibi etiam jus uſuræ. Frater autem tuus omnis, fidei primùm, deinde Romani Juris eſt populus. Denique in Levitico præſcripſit etiam Lex uſuram à fratre non eſſe poſcendam. Sic enim » *habes:* * Et vivet frater tuus tecum: pecuniam » tuam non dabis illi in uſuram, & in amplius re» cipiendum non dabis illi eſcas tuas. *Generaliter hæc Sententia Dei omne ſortis excludit augmentum. Unde & David & benedictum æſtimavit, & cœleſti habitatione dignum, qui pecuniam non dedit ad uſuram. Si ergo qui non dedit, benedictus: ſine dubio maledictus, qui ad uſuram dedit.*

Sanctus Hieronymus Lib. VI. Commentariorum in *Ezechielem*, ad Caput XVIII. eamdem doctrinam tradit: *In principio Legis*, (inquit) *à fratribus tantùm fœnus tollitur: In Propheta ab omnibus uſura prohibetur, dicente Ezechiele:* Pecuniam ſuam non dedit ad uſuram. *Porro in Evangelio virtutis augmentum eſt præcipiente Domino:* Fœneramini his à quibus non ſperatis recipere. *Sequitur:* Et ampliùs non acceperit. *Putant quidam uſuram tantùm eſſe in pecunia. Quod prævidens Scriptura Divina, omnis rei aufert ſuperabundantiam, ut plus non recipias quàm dediſti. Solent in agris frumenti & milii, vini & olei, cæterarùmque ſpecierum uſuræ exigi, ſive, ut appellat ſermo divinus, ſuperabundantia: verbi gratia, ut hyemis tempore demus decem modios, & meſſe recipiamus quindecim, hoc eſt, ampliùs partem mediam..... Solent argumentari ac dicere: Dedi unum modium, qui ſatus fecit decem modios. Nonne juſtum eſt, ut medium modium de meo plus accipiam, cum ille mea liberalitate novem & ſemis de meo* » *habeat?* Nolite errare, *inquit Apoſtolus*, Deus » non irridetur. *Reſpondeat enim nobis breviter fœnerator miſericors, utrum habenti dederit, an non habenti. Si habenti, utique dare non debueras, ſed dedit non habenti. Ergo quare plus exigit quaſi ab habente? Alii pro pecunia fœnerata ſolent munuſcula accipere diverſi generis, & non intelligunt uſuram appellari & ſuperabundantiam, quicquid illud eſt, ſi ab eo quod dederint, plus acceperint.*

S. Auguſtinus Epiſtola LIV. ad *Macedonium*, de reſtitutionis obligatione diſſerens, uſurarios, ceu fures, ad pecunias uſuris partas reſtituendas teneri docet. *Quid dicam, de uſuris* (inquit) *cum etiam ipſæ Leges & Judices reddi jubent? Aut crudelior eſt qui ſubtrahit aliquid vel eripit diviti, quam qui trucidat pauperem fœnore? Hæc atque hujuſmodi malè utique poſſidentur.*

Et Enarratione in Pſalmum XXXVI. *Nolo ſitis fœneratores, & ideo nolo, quia Deus non vult.... Unde apparet Deum hoc nolle? Dictum eſt alio loco:* Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram. *Et quam deteſtabile ſit, quam odioſum, quam execrandum, puto quia & ipſi fœneratores noverunt. Rurſus autem ego ipſe, immo Deus noſter, qui te prohibet eſſe fœneratorem, jubet te eſſe fœneratorem, & dicitur tibi:* *Fœnera Deo.... Si fœneraveris homini, id eſt, mutuam pecuniam tuam dederis, à quo aliquid plus quàm dediſti expectes accipere, non pecuniam ſolam; ſed aliquid plus quàm dediſti, ſive illud triticum ſit, ſive vinum, ſive oleum, ſive quodlibet aliud, ſi plus quàm dediſti expectas accipere, fœnerator es, & in hoc improbandus, non laudandus.* Alia contra Uſurarios ex Traditionis doctrina proferre poſſem; ſed hæc ſatis ſunt ad demonſtrandum Lateranenſis Canonis cum Scriptura Sacra & Traditione conſenſum. Ad alios Canones pergo.

Canon XIV. deteſtabiles illas nundinas, vel ferias prohibet, ad quas milites ex condicto convenire ſolebant, & ad virium oſtentationem congredi. Hujuſmodi Gladiatoribus, ſi ibi mortui A fuerint, Chriſtianam ſepulturam negari jubet, quamvis Pœnitentia & Viaticum rogantibus conceſſa fuerint.

Violenta manus injectio, in Clericum aut Monachum, caſus jam primùm Apoſtolicæ Sedi univerſali Lege reſervatur.

Canon XV. Violentas manus in Clericum aut Monachum injicientes excommunicat, Abſolutionémque reſervat Sedi Apoſtolicæ, præterquam urgente mortis periculo. Vetat etiam eos comprehendi, qui ad Eccleſiam aut Cœmeterium confugerint, ſub eadem pœna. Etſi graviſſimorum criminum rei Romam interdum ante hæc tempora ad Abſolutionem impetrandam confugerint: nondum tamen Lege lata criminum quorumdam Abſolutionem Sedi ſuæ reſervarant Summi Pontifices: id primùm factum ab *Innocentio II.* & Synodo Lateranenſi Oecumenica II. hocce condito Canone.

Beneficia hereditario jure poſſidere nefas.

Canon XVI. Beneficia hæreditario jure prohibet poſſideri: quod ſi quis tentaverit, debita pœna mulctabitur, & poſtulatis carebit. *Quoniam honores Eccleſiaſtici, ſanguinis non ſunt, ſed meriti: & Eccleſia Dei non hereditario jure aliquem, neque ſecundùm carnem, Succeſſorem expectat, ſed ad ſua Regimina & Officiorum ſuorum diſpenſationes, honeſtas, ſapientes, & religioſas perſonas expoſcit.* Sanè C vocationem inprimis neceſſariam ad Eccleſiaſtica Beneficia obtinenda, Apoſtoli verba probant, ad Hebræos V. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Maledicti ergo qui dixerunt: *Hereditate poſſideamus ſanctuarium Dei.* Hunc abuſum Sæculo XII. frequentem *S. Bernardus* Declamatione in illud Evangelii, *Ecce nos reliquimus omnia*, graviter exagitat. *Si quis*, inquit, *vocaverit nos in honorem Cleri, convenire velim conſcientias ſingulorum, ut ſecundùm præceptum Domini ad cor Hieruſalem loquar. Huic enim parvulo adhuc aut forſitan necdum nato, Eccleſiaſtica jam Beneficia provida ſanè parentum ſolicitudo parabat. Hunc nos, inquiens, illi vel illi tradamus* D *Epiſcopo, apud quem habemus gratiam, aut cui fortè ſervimus, ut ditetur de bonis Domini, nec inter tot liberos noſtra dividatur hereditas. Illum Præpoſitus aut Decanus, ut ſibi ſuccederet, pluſquam materno educavit affectu, in deliciis nutriens & delictis. Ille dignus Archidiaconatu, utpote filius Principis, magis autem ſi ſit Epiſcopi conſobrinus, in quo nimirum tota eſt Epiſcopata progenies*, &c.

Malum iſtud Chriſtiani Sacerdotii Inſtitutioni palam adverſatur, de quo *S. Leo* Sermone II. in Anniverſario Aſſumptionis ſuæ dicebat: *Denique cùm hujus divini Sacerdotii Sacramentum etiam ad humanas pervenit functiones, non per generationum* E *tramitem curritur, nec quod caro & ſanguis creavit, eligitur: ſed ceſſante privilegio patrum, & familiarum ordine prætermiſſo, eos Rectores Eccleſia accipit, quos Spiritus Sanctus præparavit: ut in populo adoptionis Dei, cujus univerſitas Sacerdotalis atque Regalis eſt, non prærogativa terrenæ originis obtineat unctionem, ſed dignatio cœleſtis gratiæ gignat Antiſtitem.*

Inceſtæ Conſanguineorum Nuptiæ.

Canon XVII. Conſanguineorúm inceſtas conjunctiones in uſum verſas prohibet, quas *Sanctorum Patrum Inſtituta, & Sacroſancta Dei deteſtatur Eccleſia*; & Leges ſæculi de tali contubernio natos F infames pronuntiant, & ab hereditate repellunt. Hoc & ſuperiori ſæculo malum illud longè latéque graſſabatur & repetitis Canonibus illud eradicare opus fuit?

Incendiarii excommunicantur. Quibus conditionibus abſolvendi?

Canon XVIII. Incendiarios, quæ tunc peſtis privatorum occaſione bellorum immaniter graſſabatur; & qui ipſos præcepto vel conſilio ad id ſceleris impulerint, aut auxilium præbuerint, excommunicatione ferit, & Chriſtiana privandos edicit ſepultura, nec abſolvendos niſi reſarcito damno; & impoſito in Pœnitentiam belli ſacri

cri per annum labore Hieroſolymis aut in Hiſpania.

Canon XIX. Epiſcopum qui temerè, & abſque cautione hujuſmodi Incendiarium abſolverit, ad damnum reſarciendum adſtringit, & ab Officio per annum ſuſpendit. De hoc tamen aliiſque criminibus ut ultionem repetant Principes, & ſecundùm Leges jus dicant, nequaquàm ſe prohibere, Synodus *Canone XX.* declarat.

Canon XXI. Preſbyterorum filios ab altaris miniſterio removet, niſi Monaſticam aut Canonicam Vitam fuerint profeſſi.

Canon XXII. Sacerdotes admonet, ut circa falſas Laïcorum Pœnitentias invigilent; & quæ ſit falſa pœnitentia, docet. *Sanè*, inquiunt Patres, *quia inter cætera unum eſt quod Sanctam maximè conturbat Eccleſiam, falſa videlicet Pœnitentia; Confratres noſtros & Preſbyteros admonemus, ne falſis Pœnitentiis Laïcorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem Pœnitentiam eſſe conſtat, cùm ſpretis pluribus, de uno ſolo pœnitentia agitur; aut cùm ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio... Falſa etiam fit Pœnitentia, cùm Pœnitens ab Officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod ſine peccato agi nulla ratione prævalet: aut ſi odium in corde geſtetur, aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfiat, aut ſi offendenti offenſus non indulgeat: aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat.*

Falſa Pœnitentia.

Canon XXIV. pretium pro Chriſmate, Oleo ſacro, & Chriſtiana Sepultura vetat exigi.

Canon XXV. Beneficia de manu laïca vetat accipi; qui acceperint, indignè acceptis privari decernit: quia *Laïci, juxta Decreta SS. Patrum, quamvis religioſi ſint, nullam tamen habent diſponendi de Eccleſiaſticis facultatibus poteſtatem.* Id frequentibus quoque Conciliis antea vetitum hoc & ſuperiori ſæculo. Jus præſentationis Patronis Laïcis competens Canon iſte non petit; ſed jus abſolutum collationis & inſtitutionis Eccleſiæ examini & confirmationi non ſubjectæ, quam Magnates uſurpabant.

Canon XXVI. Quaſdam ſub habitu Sanctimonialium fœminas, nec *S. Baſilii*, nec *S. Benedicti*, nec *S. Auguſtini* Regulam ſervantes, in privatis domibus habitare, & viros hoſpitio excipere, ſub pœna Anathematis prohibet.

Canon XXVII. Vetat Sanctimonialibus ne in unum Chorum ad pſallendum cum Monachis aut Canonicis conveniant.

Canon XXVIII. Cavet ne defunctis Epiſcopis, Eccleſiæ vacent ultra tres menſes, ſecundùm Sanctiones Patrum: & ſub Anathemate interdicit ne Cathedralis Eccleſiæ Canonici ab electione Epiſcopi Religioſos Viros excludant; alioquin irrita eſto.

Canon XXIX. Immanem Balliſtariorum & Sagittariorum artem adversùs Chriſtianos exerceri, ſub excommunicationis pœna prohibet. Hæc Lateranenſis Concilii II. Oecumenici X. Decreta Diſciplinam ſpectantia.

DISSERTATIO VII.

De Varia PETRI ABÆLARDI *Fortuna, Erroribus, Damnatione, & Pœnitentia.*

ARTICULUS I.

De ABÆLARDI *Inſtitutione, ac Magiſterio.*

PETRUS ABÆLARDUS, oppido quodam oriundus, quod in ingreſſu minoris Britaniæ poſitum, ab urbe Nannetica, versùs Orientem,

A octo circiter milliariis remotum, *Palatium* appellatur; Parentibus piis, *Berengario* & *Lucia* ortus eſt. Pater militari cingulo inſignitus, & in literarum ſtudium nihilominus propenſus, filios ante literis inſtrui quàm armis curabat. Hic ad Profeſſionem Monaſticam provecta jam ætate converſus eſt: quem in ſacro propoſito æmulata eſt *Lucia* conjux. *Petrus Abælardus* ingenio ad literas facili præditus, militaris gloriæ pompam cum hereditate primogenitis fratribus derelinquens, Martem abdicavit, ut Minervæ gremio educaretur: & Dialecticarum rationum armatura inſtructus, diverſas

B diſputando perambulavit Provincias, ubicumque hujus artis vigere ſtudium audierat, Peripateticorum æmulator factus. Tandem Pariſios pervenit, ubi *Guillelmi Campellenſis*, Pariſienſis Eccleſiæ Archidiaconi, Peripateticæ Philoſophiæ celeberrimi Profeſſoris fuit auditor. Ipſi primùm gratus, poſtea ob diſputandi vim, qua illum ſæpe in Scholis ſuperare videbatur, graviſſimus extitit. Ex auditore, non multò poſt Scholarum Regens evaſit, adhuc adoleſcens *Abælardus*. Meloduni,* ac deinde Corbolii* Scholas poſuit. Dialecticæ artis Magiſterio nomen ſibi peperit ampliſſimum: ſed maximam ſubiit *Guillelmi* Præceptoris invidiam, quem ſuis ita con-

* Meluni. * Corbeil.

C ſtrinxit argumentis, ut veterem de unitate eſſentiali naturæ univerſalis in omnibus individuis ſententiam deponere cogeretur. Poſt hæc, cedente Pariſiis *Guillelmo Campellenſi*, qui Canonicorum Regularium Ordini nomen dederat, *Abælardus* in Monte *Sanctæ Genovefæ* Scholarum ſuarum caſtra conſtituit; ſed *Guillelmus*, qui Cathedram ſuam alteri reſignaverat, poſtmodum cum Fratribus reverſus, æmulum paſſus eſt, quem olim diſcipulum habuerat.

D Intermiſſis poſtea Philoſophiæ exercitationibus, Britanniam ob domeſtica negotia repatriavit. Inde redux, *Guillelmo* Præceptore quondam ſuo ad Epiſcopatum aſſumpto, *Anſelmum Laudunenſem* in Theologicis audivit, cujus ingenii caracteres deſcribit non ineleganter. *Acceſſi*, inquit, *ad hunc Senem, cui magis longævus uſus, quàm ingenium vel memoria nomen comparaverat. Ad quem ſi quis de aliqua quæſtione pulſandum accederet incertus, redibat incertior. Mirabilis quidem erat in oculis auſcultantium, ſed nullus in conſpectu quæſtionantium. Verborum uſum habebat mirabilem, ſed ſenſu contemptibilem, & ratione vacuum. Cùm ignem accenderet,*

E *domum ſuam fumo implebat, non luce illuſtrabat. Arbor ejus tota in foliis, aſpicientibus à longè conſpicua videbatur, ſed propinquantibus & diligentiùs intuentibus infructuoſa reperiebatur. Ad hanc itaque cùm acceſſiſſem, ut fructum inde colligerem, deprehendi illam eſſe ficulneam, cui maledixit Dominus, ſeu illam veterem quercum, cui Pompeium Lucanus comparat, dicens:*

Stat magni nominis umbra
Qualis frugifero quercus ſublimis in agro.

F Deinde *Anſelmi* lectiones parvipendens *Abælardus*, derepente Sacrarum Literarum expoſitionem ab *Ezechiele* auſpicatus eſt, tanta quidem cum laude, ut Magiſtri Scholas vacuaret. Hinc *Alberici Remenſis*, & *Lotulphi Lombardi*, crudelis in *Petrum* condiſcipulum ſuum invidia. Horum ſuggeſtione ipſi docendi munere interdixit *Anſelmus*. Quam ob rem *Abælardus* Pariſios reverſus eſt, ubi ſcholis apertis, explanationem *Ezechielis* Lauduni inceptam, ſummo cum applauſu conſummavit. His exercitationibus, & pecuniam non modicam, & famam celeberrimam ſibi comparavit. Iſta con-

 ſtant

ſtant ex ipſo *Abælardo* in Epiſtola de Hiſtoria calamitatum ſuarum, ad Amicum data.

ARTICULUS II.

De PETRI ABÆLARDI *Amoribus.*

QUi antea continentiſſimè vixerat *Abælardus*, tandem amore captus eſt *Heloiſſæ* nobilis virginis. *Fulberti* Canonici Inſignis Eccleſiæ Pariſienſis hæc neptis erat, formâ præſtans, doctrinâ præſtantior, toto Regno ob eximias dotes celebris. *Abælardus*, cui juventus, formæ gratia, doctrinæ celebritas, cantus & carminum ars ſuaviſſima, perſuaſerant, nullam ipſum repulſam paſſurum à quacumque fœminarum quam amore ſuo dignaretur, occaſionem quæſivit qua puellam ſibi domeſtica & quotidiana converſatione familiarem efficeret. Induſtria itaque ſua egit, ut *Fulbertus* in domum ſuam ipſum ſub quocumque procurationis pretio ſuſciperet, ne domeſtica familiæ cura, inquiebat, ipſum à ſtudiis impediret, utque modum impenſis poneret. *Fulbertum* ad annuendum ejus votis, cùm avaritia, tum Neptis ad majorem eruditionem promovendæ ſtudium impulere. Suſcepit itaque Magiſtrum *Abælardum*, ipſique Neptim chariſſimam ampliori literatura imbuendam tradidit. Nec multò poſt optatis potitus eſt *Abælardus*. Audias ipſum amores ſuos deſcribentem in Epiſtola de Hiſtoria calamitatum ſuarum ad Amicum. *Primùm*, inquit, *domo una conjungimur, poſtmodum animo. Sub occaſione itaque diſciplinæ, amori penitus vacabamus, & ſecretos receſſus, quos amor optabat, ſtudium lectionis offerebat. Apertis itaque libris, plura de amore, quàm de lectione verba ſe ingerebant*, &c. *Quid denique? Nullus à cupidis intermiſſus eſt gradus amoris & ſi quid inſolitum amor excogitare potuit, eſt additum ..... Et quò me amplius hæc voluptas occupaverat, minùs Philoſophiæ vacare poteram, & Scholis operam dare ..... Quem etiam ita negligentem & tepidum lectio tunc habebat, ut jam nihil ex ingenio, ſed ex uſu cuncta proferrem: nec jam niſi recitator priſtinorum eſſem inventorum; & ſi qua invenire liceret, Carmina eſſent amatoria, non Philoſophiæ ſecreta.*

Concepit interim *Heloiſſa*, & ab *Abælardo* è domo avunculi furtim ſublata in Britanniam, apud illius ſororem filium peperit, quem *Aſtrolabium* nominavit. Quanta ob furtivum Neptis receſſum, & ereptum pudorem, exarſerit in *Abælardum* ira *Fulbertus*, cogitare facile eſt. Placare ipſum non potuit, niſi uxorem faceret ex amica. Multis dilectum ſuum à connubii ſubeundis vinculis *Heloiſſa* deterruit. Primò, quòd nec iſta conditione exulceratum avunculi animum placaret. Secundò, quòd inglorium illi foret uni ſe fœminæ dicare, quem omnibus natura creaverat. Tertiò, quòd moleſtiis maximis ſtipatum eſſet matrimonium. Quartò, quòd *Theophraſto* teſte, uxor non ſit ducenda Sapienti; & quòd *Cicero* rogatus ab *Hircio*, ut poſt repudium *Terentiæ*, ſororem ejus duceret, dixerit; ſe non poſſe uxori & Philoſophiæ pariter operam dare (ut refert S. *Hieronymus* Lib. I. adversùs *Jovinianum*.) Quintò exemplo veterum Philoſophorum, qui non tam relinquentes ſæculum, quàm fugientes, omnes ſibi voluptates interdixere, ut in unius Philoſophiæ requieſcerent amplexibus: & Philoſophiæ deſiderio eadem ſuſtinuerunt, quæ nunc ex amore Dei ſuſtinent Monachi. Sextò, quòd ipſe honeſtæ converſationis » ſtatus illi matrimonium diſſuadere deberet. Quæ » enim, inquiebat, conventio Scholarium ad pe» diſſequas, ſcriptoriorum ad cunabula, Librorum ad colos; ſtilorum ſive calamorum ad fuſos? «

A Quis denique ſacris vel Philoſophicis meditationibus intentus, pueriles vagitus, nutricum « quæ hos mitigant nænias, tumultuoſam familiæ « tam in viris, quàm in fœminis turbam ſuſtinere « poterit? Ultimò, quia Clericus & Canonicus « cùm eſſet, indecorum erat ut ſeſe nuptiis implicaret, ac obſcœnis voluptatibus irrevocabiliter immergeret. Sed fruſtra his rationibus *Abælardum* ſuum à propoſito matrimonii revocare tentavit *Heloiſſa*; unde ipſi morem gerens, velut prophericè illachrymando ac ſuſpirando, ait: *Unum ad ultimum reſtat, ut in perditione duorum minor non ſuccedat dolor, quàm præceſſit amor.*

B Pariſios itaque reducta *Heloiſſa*, *Abælardo* ſuo nuptiali benedictione confœderata eſt. Initum matrimonium, quod diſſimulare propoſuerant, *Fulberto* puellæ avunculo conſentiente, cùm ab ipſo, tum ab ejus domeſticis divulgari cœpit, præter fidem Magiſtro *Petro* datam. Se uxorem palam negabat *Heloiſſa*, ne famæ & fortunæ Dilecti ſui officeret. Multis eam ob rem contumeliis ipſam afficiebat *Fulbertus*. Id cùm *Abælardus* agnoviſſet, illam ad Monaſterium Argenteoli prope Pariſios, ubi olim puellula educata fuerat atque *Argentolii.*
C erudita, tranſmiſit: ipſique ut Monaſticis veſtibus, excepto velo, indueretur, autor fuit. Id facilè perſuaſit avunculo *Heloiſſæ*, ejúſque conſanguineis, ſibi illuſiſſe *Abælardum*, eámque Monialibus adſcripſiſſe, ut hoc pacto ab illa ſe expediret. Fictitiam ulti ſunt injuriam inflicto ipſi pudendo acerbóque vulnere, quo Eunuchus effectus eſt. Iſta conſtant ex Epiſtola I. ipſius ad Amicum, de ſuarum calamitatum hiſtoria.

D

ARTICULUS III.

De PETRI ABÆLARDI *&* HELOISSÆ *Converſione.*

ABælardus ob inflicti vulneris infamiam pudore ſuffuſus, potiùs quàm devotione excitatus (ut ipſe teſtatur) ad monaſticorum latibula clauſtrorum ſeceſſit, ac in Abbatia S. *Dionyſii* ſacrum ſuſcepit habitum: *Heloiſſa* verò benedictum ab Epiſcopo Velum in Monaſterio Argenteolenſi, in quo Prioriſſa poſtmodum fuit. Inde verò pulſis Monialibus à Monachis Sancti *Dionyſii* illum lo-
E cum ſibi vendicantibus, in Oratorio *Paracleti*, quod à *Petro Abælardo* conſtructum fuiſſe inferiùs dicemus, azylum invenit tutiſſimum, ac illi Abbatiæ initium dedit, eamque rexit ut prima Diaconiſſa ſive Abbatiſſa. Quod Oratorium *Innocentius II.* Pontifex Maximus ipſi & Sororibus in perpetuum confirmavit Pontificio Diplomate. Plures extant *Abælardi* ad *Heloiſſam*, & *Heloiſſæ* ad *Abælardum* Epiſtolæ, quæ utriuſque ſummam eruditionem teſtantur. Imprudentèr ac muliebri levitate *Heloiſſa* in ſecunda ſua Epiſtola ad *Petrum*, præteritorum amorum inſaniam in memoriam revocat ac deſcribit his verbis: *Etſi uxoris nomen*
F *ſanctius ac validius videtur, dulcius mihi ſemper extitit amicæ vocabulum; aut ſi non indignaris, concubinæ vel ſcorti: ut quo me videlicet pro te amplius humiliarem, ampliorem apud te conſequerer gratiam, & ſic etiam excellentiæ tuæ gloriam minùs læderem ..... Deum teſtem invoco, ſi me Auguſtus univerſo præſidens mundo matrimonii honore dignaretur, totúmque mihi orbem confirmaret in perpetuum poſſidendum, charius mihi & dignius videretur tua dici meretrix, quàm illius Imperatrix.* Majorem præſe ferunt gravitatem, ſapiunt modeſtiam, pietatem ſpirant, *Abælardi* ad Chariſſimam ſuam Epiſtolæ poſt converſionem datæ. Cæterùm ſexus levitati condonandus eſt ſtylus *Heloiſſæ* liberior, quæ nihilominus

nihilominus vitam ad omnem virtutis normam religioſè inſtituit; ut teſtatur Abælardus. *Tantam autem gratiam*, inquit, *in oculis omnium illi Sorori noſtræ, quæ cæteris præerat. Dominus annuit, ut eam Epiſcopi quaſi filiam, Abbates quaſi ſororem, Laïci quaſi matrem diligerent: & omnes pariter ejus religionem, prudentiam, & in omnibus incomparabilem patientiæ manſuetudinem admirabantur. Quæ quanto rariùs ſe videri permittebat, ut ſcilicet clauſò cubiculo ſacris meditationibus atque orationibus puriùs vacaret: tanto ardentiùs ejus præſentiam, atque ſpiritualis colloquii monita, hi qui foris ſunt efflagitabant.* Ipſius pietatem ac eruditionem etiam commendat in adhortatoriâ ad ſtudium literarum Epiſtola, ſcripta ad Sanctimoniales Paracletenſes: *Magiſterium*, inquit, *habetis in Matre, quod ad omnia vobis ſufficere, tam ad exemplum ſcilicet virtutum, quam ad doctrinam literarum poteſt: quæ non ſolùm Latinæ, verùm etiam tam Hebraïcæ, quàm Græcæ non expers literaturæ, ſola hoc tempore illam trium linguarum adepta peritiam videtur, quæ ab omnibus in B. Hieronymo tanquam ſingularis gratia prædicatur.* Hinc Antiſtites, Magnates, Fideléſque cœteri, Paracletenſe Monaſterium bonis plurimis infra annum auxere. *Heloiſſam* aliquando inviſit *S. Bernardus*, eámque & Sorores ſacris adhortationibus corroboravit, ut teſtatur *Abælardus* in Epiſtola ad eumdem Sanctum Abbatem. Eamdem impensè coluit ac præconiis ornavit *B. Petrus Mauricius* Cluniacenſis Abbas, ipſique gratulatus eſt quòd *Pro Logica Evangelium, pro Phyſica Apoſtolum, pro Platone Chriſtum, pro Academia Clauſtrum, tota jam & verè Philoſophica mulier elegiſſet.*

ARTICULUS IV.

De PETRI ABÆLARDI *Perſecutionibus*

GRaviſſimas à falſis Fratribus, & ab æmulis *Alberico* & *Lotulpho* perſecutiones paſſus eſt *Abælardus*, quas luctuoſo ſtylo exponit in Hiſtoria ſuarum calamitatum. Hi enim livore tabeſcentes ob famam quam pepererat Magiſtro *Petro* Liber *De Trinitate*, ab ipſo compoſitus, eum ubique velut Hæreticum, & trium Deorum aſſertorem infamarunt. Qui rumor de ipſo longè latéque ſparſus, Concilus in illum congregatis occaſionem dedit. Infenſos verò habuit *S. Dionyſii* Monachos, quòd ſecularem ipſorum vitam, moréſque irreligioſos liberiùs argueret. Ipſorum magis inflammavit invidiam vindicata in privato colloquio *Venerabilis Bedæ* ſententia, qua aſſeruit, *Dionyſium Areopagitam* Corinthiorum potiùs quàm Athenienſium fuiſſe Epiſcopum. Ex qua conſequens videbatur, *Dionyſium* Galliarum Apoſtolum Areopagitam non eſſe, quem Athenienſium Epiſcopum ejus Acta teſtantur. Hinc gravis in *Abælardum* tumultus. Sandionyſiani Monaſterii, immo Regni Francorum hoſtis conclamatur, quòd ei honorem auferat quo ſingulariter gloriatur, de Apoſtolatu *Dionyſii Areopagitæ*. Ille contentionem excuſat, Areopagitam ſe minimè inficiatum profitetur. Diſciplinam Regularem, ſi quid deliquerit, ſibi imponi fruſtra rogat. Abbas congregatis Senioribus comminatur ſe ad Regem quantocyus miſſurum, qui de ipſo vindictam ſumat, tanquam Regni ſui gloriam & coronam ei auferente. Et interim Magiſtrum *Petrum* diligenter obſervari jubet, donec illum Regi tradat. Hinc ſibi fugâ conſulit *Abælardus*, ac in terram Comitis *Theobaldi* ſe recipiens, in Caſtro Pruvini* moratus eſt, in Cella quadam Trecenſium Monachorum. Inde ſecedendi in aliquam ſolitudinem, ubi Monaſticè viveret, obtentâ licentiâ ab Abbate Sandionyſiano, de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, ad amœniſſimam Trecenſis agri ſolitudinem ſe contulit, ibique liberaliter ſibi conceſſâ à quibuſdam terra, annuente Epiſcopo Trecenſi, Oratorium in nomine Sanctæ Trinitatis ex calamis primum & culmò conſtruxit. Id cùm Scholaſtici cognoviſſent, cœperunt undique concurrere, & relictis civitatibus & caſtellis, ſolitudinem inhabitare; pro domibus ſibi conſtruere tuguriola; pro delicatis cibis, herbis agreſtibus & pane cibario victitare: pro mollibus ſtratis, culmum ſibi & ſtramen comparare; & pro menſis glebas erigere. Cùm verò ingentem eorum cœtum dictum Oratorium capere non poſſet, illud amplificarunt; & ex lapidibus & lignis conſtruentes, meliorem in formam redegere. Quod cùm in nomine Sanctæ Trinitatis fundatum, ac poſtea dedicatum eſſet: quia tamen ibi profugus ac vexatus *Abælardus*, divinæ gratiâ conſolationis aliquantulum reſpiraverat; in memoriam tam inſignis beneficii, *Paracleti** nomen ipſi indidit. Ea ex appellatione calumniam paſſus eſt, quaſi præter Eccleſiæ morem uni duntaxat Sanctiſſimæ Trinitatis Perſonæ templum conſecraſſet. Hanc accuſationem diſertè diluit, oſtendens primò ſe toti Trinitati Oratorium dicaſſe, cui *Paracleti* nomen apprimè convenit, licet *Spiritus Paracleti* nomen tertiam ſolùm deſignet perſonam, ſecundùm illud *Joannis XIV.* ubi Chriſtus ait: *Rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis.* Et Apoſtolum II. ad Corinthios I. vocare Deum Patrem, *Deum totius conſolationis*, quod *Paracleti* nomen ſignificat. Secundò oſtendit, quòd etiamſi ſoli Spiritui Sancto Oratorium ſuum dicaſſet, nihil feciſſet adverſum rationi: Siquidem ratio ſuadet, illi perſonæ templum corporeum ſingulari quadam ratione poſſe conſecrari, cui ſpeciatim Apoſtolus templum tribuit ſpirituale, dicens: *An neſcitis quia corpora veſtra templum ſunt Spiritus Sancti?* Et certè cujus perſonæ rectiùs Eccleſia dici poteſt, quàm ejus cujus operationi cuncta quæ in Eccleſia miniſtrantur beneficia ſpecialiter aſſignantur? (inquit ille.)

* Provins.

* Le Paraclet, Monaſterium Virginum, in Diœceſi Trecenſi.

1. Cor. 6.

E Paracletenſi Oratorio, ad Abbatiam *S. Gildaſii* Rivenſis,* in Diœceſi Venetenſi, in Britannia minore, concordi Fratrum electione aſſumptus, multos in Præfectura illa Monaſtica labores, multa pericula paſſus eſt. Maximè angebatur vir pius, certus quòd ſi Monachos indiſciplinatos ad regularem vitam compellere tentaret, ſecurus vivere non poſſet: Si verò id pro viribus non ageret, damnationis æternæ ſubiret periculum (ut ipſe ait.) Præter hæc, ipſi imminebat continua vexatio à Principe, ſeu potius Tyrannulo illius regionis, qui ex diſſolutione Monachorum occaſionem nactus, omnia loca Monaſterio adjacentia in proprios uſus redegerat, ac gravioribus exactionibus Monachos ipſos, quàm tributarios Judæos exagitabat. Porro quanta ſit ab effrænatis Monachis perpeſſus *Abælardus*, quoties veneno etiam in ſacrum calicem injecto, & in ipſo Altaris Sacrificio appetitus, quoties gladio minaci perterritus, nemo facilè credet, niſi qui ejus querimonias audierit in priori ad Amicum Epiſtola, ubi poſt multa hæc ſcribit: *Quotidie quaſi cervici meæ gladium imminentem ſuſpicio, ut inter epulas vix reſpirem, ſicut de illo legitur, qui cùm Dionyſii Tyranni potentiam atque opes conquiſitas maximæ imputaret beatitudini, filo latenter appenſum ſuper ſe gladium reſpiciens, quæ terrenam potentiam fœlicitas conſequatur, edoctus eſt. Quod nunc quoque ipſe de paupere Monacho in Abbatem promotus inceſſanter experior, tanto ſcilicet miſerior, quantò ditior effectus: ut noſtro quoque exemplo, eorum qui id ſponte appetunt, ambitio refrænetur.*

* De Ruys.

Denique detractorum linguis vexatus eſt *Abælardus*. Cùm enim ad Paracletenſe Monaſterium, quod Chariſſimæ ſuæ *Heloiſſæ* conceſſerat, identidem reverteretur, ipſam & Sorores conſiliis ſuis ſublevaturus, id ipſi crimini verterunt obtrectatores peſſimi; ac priſtinæ voluptatis deſiderio, carnalique amori tribuerunt, quod ex unius caritatis impulſu factitabat. Qua de re graviter conqueritur in fine prioris Epiſtolæ ad Amicum, ubi & maximam ſe conſolationem percepiſſe ſignificat ex illis *S. Hieronymi* verbis ad *Aſellam* ſcribentis Epiſtola XCIX. *Nihil mihi objicitur niſi ſexus meus; & hoc nunquam objiceretur, niſi cùm Hieroſolymam Paula proficiſcitur. Antequam domum Sanctæ Paulæ noſſem, totius in me Urbis ſtudia conſonabant: omnium pene judicio dignus Summo Sacerdotio decernebar. Sed ſcio per bonam & malam famam pervenire ad Regna cœlorum.* Iſta diſcimus ex ipſo *Abælardo* in Epiſtola Hiſtorica de ſuis calamitatibus, ad Amicum.

ARTICULUS V.

De PETRI ABÆLARDI *Erroribus.*

PEtri *Abelardi* errores *S. Bernardus*, Epiſtola CXC. ad *Innocentium I. Guillelmus* Abbas *S. Theodorici* in Diſputatione adversùs ipſum *Abælardum*, *Gaufrido* Carnotenſi Epiſcopo, & *S. Bernardo* Claræavallenſi Abbati dicata, Anonymus in Diſputatione adversùs eumdem tribus libris comprehenſa, Tomo III. Bibliothecæ Ciſtercienſis, & *Otto Friſingenſis*, lib. I. *De Geſtis Frederici*, Cap. XLVII. commemorant.

I. *Ponebat in Trinitate gradus, in majeſtate modos, numeros in æternitate. Conſtituebat Deum Patrem plenam eſſe potentiam, Filium quamdam potentiam, Spiritum Sanctum nullam potentiam. Atque hoc eſſe Filium ad Patrem, quod quamdam potentiam ad potentiam, quod ſpeciem ad genus, quod materiatum ad materiam, quod hominem ad animal, quod æreum ſigillum ad æs.* (Ex S. Bernardo, ex Guillelmo Abbate S. Theodorici, & ex Anonymo.)

Secundò aſſeruit *Spiritum Sanctum procedere quidem ex Patre & Filio, ſed minimè de Patris eſſe Filiive ſubſtantia.* (Ex S. Bernardo, aliiſque mox laudatis Autoribus.)

Tertiò negabat *Diabolum umquam jus aliquod in homine habuiſſe, & Filium Dei carnem aſſumpſiſſe ut hominem liberaret.* Nec Deum ob aliud in carne docebat apparuiſſe, quàm *ob noſtram verbo & exemplo inſtitutionem; non ob aliud paſſum eſſe & mortuum, quàm ob ſuæ erga nos caritatis oſtenſionem & commendationem.* (Ex S. Bernardo, & aliis ſupra laudatis Autoribus.)

Quartò, *Spiritum Sanctum eſſe animam mundi* aſſerebat. (Ex Abbate S. Theodorici, & Anonymo.)

Quintò, *Chriſtum Deum & hominem non eſſe tertiam perſonam in Trinitate: ſive, Deum propriè hominem dicendum non eſſe.* (Ex iiſdem.)

Sextò, *Quòd libero arbitrio, ſine adjuvante gratia bene poſſumus & velle & agere.* (Ex Abbate S. Theodorici.)

Septimò, *in Sacramento Altaris remanere in aëre formam prioris ſubſtantiæ.* (Ex eodem.)

Octavò, *Ab Adam non trahi originalis peccati culpam, ſed pœnam.* (Ex eodem.)

Nonò, *Nullum eſſe peccatum, niſi in conſenſu, & contemptu Dei* (Ex eodem.)

Decimò, *Concupiſcentia, delectatione, & ignorantia, nullum peccatum committi.* (Ex eodem.)

Undecimò, *Suggeſtiones diabolicas per Phyſicam*

A *fieri in hominibus:* Id eſt, contactu lapidum & herbarum, prout illorum ſagax malitia novit harum rerum vires diverſas diverſis incitandis vitiis convenire (Ex eodem.)

Duodecimò, *Fidem diffiniebat æſtimationem rerum quæ non videntur. Quaſi* (inquit S. Bernardus) *cuique in ea ſentire & loqui quæ libeat, liceat; aut pendeant ſub incerto in vagis ac variis opinionibus noſtræ Fidei Sacramenta, & non magis certa veritate ſubſiſtant. . . . Sed abſit ut putemus in fide vel ſpe noſtra aliquid, ut iſ putat, dubia æſtimatione pendulum, & non magis totum quod in ea eſt, certa ac*

B *ſolida veritate ſubnixum, oraculis & miraculis divinitus perſuaſum, ſtabilitum & conſecratum partu Virginis, Sanguine Redemptoris, gloria Reſurgentis. Teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis. Si quo minùs ipſe poſtremò Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quòd filii Dei ſumus. Quomodò ergo fidem dicere quis audet æſtimationem, niſi qui Spiritum iſtum nondum accepit, quive Evangelium aut ignoret, aut fabulam putet?* &c.

Alios quoque errores ipſi objectos fuiſſe, conſtat ex illius Epiſtola Apologetica *Univerſis Eccleſiæ ſanctæ filiis* inſcripta. Nempè.

C XIII. Quòd limites præſcriberet omnipotentiæ divinæ, aſſerendo Deum plura facere non poſſe quàm fecerit, aut aliquando facturus ſit.

XIV. Quòd animæ Chriſti deſcenſum ad inferos inficiaretur.

XV. Quòd adventum in fine ſeculi ad judicandos homines poſſe etiam attribui Patri dixiſſet.

XVI. Quòd poteſtatem ligandi atque ſolvendi Apoſtolis à Chriſto conceſſam diffiteretur.

XVII. quòd Deum mala nuſquam impedire diceret, voluntates hominum immutando.

XVIII. quòd crucifixores Chriſti non peccaſſe ſcripſiſſet.

XIX. Quòd Spiritum timoris Domini in Chri-

D ſto non fuiſſe; & timorem Domini caſtum in futuro ſeculo non futurum ſentiret.

Has propoſitiones ſpectabat *S. Bernardus* ad Epiſcopos & Cardinales Romanæ Curiæ de *Abelardo* ſcribens, Epiſtola CLXXXVII. *Legite, ſi placet, librum Petri Abælardi, quem dicit Theologiæ, ad manum eſt enim, cum, ſicut gloriatur, à pluribus lectitetur in Curia, & videte qualia ibi de Sancta Trinitate dicantur, de genitura Filii, de Proceſſione Spiritus Sancti, & alia innumera Catholicis auribus & mentibus inſueta. Legite & alium quem dicunt Sententiarum ejus, necnon & illum qui inſcribitur: Scito te ipſum: & animadvertite quanta & ibi ſilveſcant*

E *ſegetes ſacrilegiorum atque errorum, quid ſentiat de anima Chriſti, de perſona Chriſti, de deſcenſu Chriſti ad inferos, de Sacramento Altaris, de poteſtate ligandi atque ſolvendi, de originali peccato, de concupiſcentia, de peccato delectationis, de peccato infirmitatis, de peccato ignorantiæ, de opere peccati, de voluntate peccandi. Et ſi quidem judicatis me juſtè moveri, movemini & vos, ac ne fruſtra moveamini, agite pro loco quem tenetis, pro dignitate qua polletis, pro poteſtate quam accepiſtis.* Hos omnes errores ſibi malitiâ vel ignorantiâ affictos, ſcripſit *Petrus Abælardus* in Apologia, ſeu Confeſſione Fidei; & ſe

F umquam ſcripſiſſe librum aliquem negavit, qui *Sententiarum* diceretur. Quæ ipſius excuſatio, quia *S. Bernardi* accuſatio eſt, §. ſequenti diligentiùs erit expendenda. Incongrua exempla ad res fidei exponendas *Abælardum* uſurpaſſe, certum eſt. Unum refert inter cætera quibus ille uſus eſt, *Otto Friſingenſis*, lib. I. *De Geſtis Frederici*, cap. XLVII. illum nempe dixiſſe: *Sicut eadem oratio eſt propoſitio, aſſumptio, & concluſio: ita eadem eſſentia eſt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus.*

ART. VI.

ARTICULUS VI.

Pleróſque in errores verè inpegit Abælardus, *quos ipſi* S. Bernardus & Guillelmus *Abbas* S. Theodorici *tribuunt: Quamvis in quibuſdam Capitibus potius in modo loquendi, quàm reipſa ab Eccleſiæ doctrina aberraſſe videatur.*

I. PRima propoſitio, quòd ſcilicet Pater ſit plena potentia, Filius quædam potentia, Spiritus Sanctus nulla potentia, &c. habetur in ejus *Introductione ad Theologiam*, Lib. I. pag. 1082. & 1083. *Sicut*, inquit, *ex ære ſigilum eſt æreum, & ex ipſo quodammodo generatur: ita ex ipſa Dei Patris ſubſtantia Filius habet eſſe, & ſecundum hoc ex ipſo dicitur genitus. Ut enim ex ſupra poſitis jam dudum oſtendimus, ſpecialiter nomine Patris divina potentia declaratur, ſicut nomine Filii divina ſapientia ſignificatur. Eſt autem divina ſapientia, quædam (ut ita dicam) ipſius Dei potentia, qua videlicet ab omni ſibi fallacia vel errore providere poteſt ..... Cùm igitur ſapientia quædam (ut dictum eſt) ſit potentia, ſicut æreum ſigillum eſt quoddam æs; liquet profectò divinam ſapientiam ex divina potentia eſſe ſuum habere, ad eam ſcilicet ſimilitudinem, qua æreum ſigillum ex ære dicitur eſſe, quod eſt ejus materia; vel ſpecies ex genere, quod quaſi materia ſpeciei dicitur eſſe, ut animal hominis. Sicut enim ex eo quod eſt æreum ſigillum, exigit neceſſariò ut æs ſit, & ex eo quod homo, ut animal ſit, ſed non è contrario: ita divina ſapientia, quæ eſt potentia diſcernendi, exigit quod ſit divina potentia, non è contrario. Quippe ut æs tam ad æreum ſigillum quàm ad alia ſe habet, & animal tam ad hominem quàm ad alia ſit, & potentia divina tam ad diſcernendum, quàm ad operandum ſe habet. Et ſicut æreum ſigillum de ipſa æris ſubſtantia vel eſſentia dicitur eſſe, cùm eſſe videlicet æreum ſigillum ſit eſſe æs quoddam; & eſſe hominem, id eſt animal rationale, ſit eſſe animal quoddam: ita & divina ſapientia de divinæ potentiæ dicitur eſſe ſubſtantia: cum videlicet eſſe ſapientiam, id eſt, potentiam diſcernendi, ſit eſſe quamdam potentiam; quod eſt Filium de ſubſtantia Patris eſſe, vel ab ipſo genitum eſſe. Nam & ſpecies ex genere quaſi gigni, vel creari, Philoſophi dicunt, ſecundùm hoc ſcilicet quòd ex ipſo eſſe contrahunt.* Hunc etiam *Abælardi* locum proferunt *S. Bernardus*, *Guillelmus S. Theodorici* Abbas, & Anonymus.

Pag. 1085. ejuſdem libri, diſſerens de Spiritu Sancto, ait: *Benignitas quippe ipſa, quæ hoc nomine demonſtratur, non eſt aliqua in Deo potentia ſive ſapientia; cùm videlicet ipſum benignum eſſe, non ſit in aliquo eſſe ſapientem aut potentem. Sed hæc ejus bonitas magis ſecundum ipſum caritatis effectum, ſive effectus accipienda eſt. Caritas autem, teſte Gregorio, minùs quàm inter duos haberi non poteſt. Nemo enim, inquit, ad ſemetipſum caritatem dicitur habere, ſed dilectionem in alterum extendit, ut eſſe caritas poſſit: procedere itaque Dei eſt, ſeſe ad aliquam rem per affectum caritatis quodammodo extendere, ut eam videlicet diligat, ac ei per amorem ſe conjungat.* Hunc etiam locum proferunt Abbas *S. Theodorici* & Anonymus.

Abælardi mentem aſſecuti non videntur *S. Bernardus*, Abbas *S. Theodorici*, & Anonymus, qui ipſi tribuunt, quòd Filium Dei *Semipotentiam* eſſe dixerit, Spiritum Sanctum non eſſe omnipotentem, adeóque non eſſe Deum ſenſerit cum *Macedonio*. Disertè namque docuit *Abælardus*, tres perſonas eadem omnipotentia æqualiter præditas eſſe, quamvis potentia Patri ſpeciatim attribuatur, ſicut ſapientia Filio, & bonitas Spiritui Sancto. Lib. I. pag. 988. & 989. *Juxta proprietates*, inquit, *trium perſonarum, quædam ſpecialiter ac tamquam propriè de aliqua earum dici vel accipi ſolent, quæ tamen juxta earum naturam, ſingulis ineſſe non ambigimus, ut ſapientia Filio, caritas Spiritui Sancto ſpecialiter attribuitur: Cùm tamen tam Pater, quàm Spiritus Sanctus, ſeu etiam tota Trinitas ſapientia ſit, & ſimiliter tam Pater ipſe, quàm Filius, caritas dici poſſit. Sic etiam juxta perſonarum proprietates, quædam opera ſpecialiter alicui perſonæ attribuuntur, quamvis indiviſa totius Trinitatis opera prædicentur, & quicquid ab una earum fit, à ſingulis fieri conſtet. Sic & juxta ipſam Patris proprietatem; ſpecialiter ei & maximè, quæ ad potentiam pertinent, aſſignari ſolent, cùm ex ipſius, ut dictum eſt, nomine divina ſpecialiter potentia deſignetur: & eo ipſo quòd ſolus ipſe ingenitus dicitur, hoc eſt, à ſe ipſo, non ab alio exiſtens; quædam ei ſecundùm ſubſtantiæ modum propria maneat potentia. Ut cùm videlicet ipſe Pater omnia facere poſſit quæ Filius & Spiritus Sanctus, hoc inſuper habeat ut à ſe ipſo ſolus ipſe queat exiſtere, nec neceſſe habeat ab alio eſſe. Non minùs tamen aut Filium, aut Spiritum Sanctum, omnipotentem prædicamus, quàm Patrem.* Et infrà: *At verò cùm unaquæque trium perſonarum inde omnipotens dicatur, quòd quicquid earum quæcumque velit efficere, poſſit complere: non tamen neceſſe eſt eodem modo ſe penitus habere unam, quo alteram, cùm in ſuis proprietatibus diverſæ ſint. Solus quippe Pater poteſt eſſe Pater ſive ingenitus, & ſolus Filius genitus, ſicut & ſolus Spiritus Sanctus procedens. Quicquid itaque una perſona facere poteſt, & alia poteſt; & ideo unaquæque omnipotens dicitur: Sed non quicquid una eſſe poteſt, vel cujus modo una eſſe poteſt, neceſſe eſt alteram eſſe.*

Quamobrem *Abælardus* in Apologia ſeu Confeſſione Fidei, hunc ſenſum à ſe omnino alienum profitetur. *Quod igitur*, inquit, *mihi vel per malitiam impoſitum eſt quòd ſcripſerim; Quia Pater plena potentia, Filius quædam potentia, Spiritus Sanctus nulla potentia: hæc ego verba non tam hæretica quàm diabolica, ſicut juſtiſſimum eſt, abhorreo, deteſtor, & ea cum ſuo Autore pariter damno. Quæ ſi quis in meis reperiat ſcriptis, non ſolum me hæreticum, verùm etiam Hæreſiarcham profiteor.*

Adversùs *Abælardum* expoſtulat Anonymus initio libri I. quòd ſanctæ Religionis & magni nominis Abbatem, *S. Bernardum* ſcilicet, inſimulet falſa finxiſſe, nempe quòd in Theologia ſua ſcripſerit, Filium eſſe quamdam potentiam; Spiritum Sanctum nullam. Atque juſta eſt iſta expoſtulatio: id enim ſe ſcripſiſſe perperam negat *Abælardus*, quamvis eo ſenſu non aſſeruerit, quem ipſi adverſarii tribuebant, negando nimirum Patrem & Filium & Spiritum Sanctum æquè omnipotentes eſſe. Incongruis quidem ſimilitudinibus æris & ſigilli, ſpeciei & generis, ad exponendum Sanctiſſimæ Trinitatis Myſterium uſus eſt: abſonos & inſuetos in Eccleſia loquendi modos uſurpavit, ut ipſi rectè *S. Bernardus*, & Abbas *S. Theodorici* objiciunt: Sed non ideo in Sabellianam aut Arianam hæreſim impegit, non Trinitatem deſtruxit, non blaſphemiam dixit in Spiritum Sanctum, non Deorum novorum annuntiator fuit, ut maximi illi viri fervore diſputationis abrepti ipſi improperarunt. Æquior eſt hæc *Guillelmi* Abbatis S. Theodorici cenſura: *Hæc eſt*, inquit, *nova novi Theologi Ebeologia de Patre & Filio, Sanctæ Chriſtianæ Fidei ſimplicitatem alienis veſtiens exuviis reluctantem, & obſcuriorem efficiens, dum nititur facere clariorem. Cùm etenim in fide Trinitatis pro Patre & Filio producuntur nobis potentia gerendi ac diſcernendi; tamquam filius de Patre, ſpecies de genere, materiatum de materia, quaſi cacophaton videtur ingerere auribus Fidelium ipſa novitas tam verborum,*

quàm

quàm ſenſuum, & bonorum euphoniâ nominum amiſsâ, ipſa quaſi reſilit ab intellectu... Miror etiam vehementer, cùm in hac ipſa Theologia ſua bene & catholicè ſæpe prædicet homouſion Trinitatem, Filium per omnia ſimilem Patri & conſubſtantialem: quid ſibi velit hæc æris & ſigilli ſimilitudo, quæ per omnia ad hoc videtur niti, ut inter Patrem & Filium inæqualitatis appareat diſſimilitudo.

Eumdem errorem circa omnipotentiam Patris & Filii *Abelardo* objicit *Gualterus* Epiſcopus Laudunenſis, in Epiſtola ad ipſum data, quæ Tom. II. *Spicilegii Dacheriani* edita eſt pag. 473. ubi de ejus Introductione ad Theologiam ita ſcribit: *Quædam etiam ibi legi, quæ videntur à fide Catholica diſcrepare; ubi ſcilicet majorem omnipotentiam eſſe Patris, & Filii minorem, videmini affirmare his verbis:* Si potentiam tam ad naturam ſubſiſtendi, quàm ad efficaciam operationis referamus, inveniemus ad proprietatem perſonæ Patris ſpecialiter attinere potentiam, quæ non ſolùm cum cæteris duabus perſonis æquè omnia efficere poteſt, verùm etiam ipſa ſola à ſe non ab altero exiſtere habet: & ſicut ex ſe habet exiſtere, ita etiam ex ſe habet poſſe. Cæteræ verò perſonæ ſicut ab ipſo Patre habent eſſe, ita & ab ipſo habent poſſe quod volunt efficere. *Et poſt pauca*: Per Filium quippe intelligimus divinam Sapientiam: Sapientia autem cùm ſit quædam potentia diſcernendi, ſcilicet quaſi quædam portio eſt divinæ omnipotentiæ, ſicut quilibet filius quædam propriè patris portio eſſe dicitur. *Hæc verba in Tractatu veſtro legi. Quis autem ex verbis veſtris diligenter attendens nequeat manifeſtè concipere, quòd omnipotentiam dicitis Patri convenire, non ſolùm in hoc quòd omnia facere poteſt, ſed inſuper in hoc quod ex ſe habet exiſtere & poſſe, non ex alio? Si verò in his duobus conſiſtit omnipotentia Patris, tunc nimirum Filius, qui de alio eſt, cùm altero de prædictis careat, id eſt, non à ſe eſſe vel poſſe habeat, ſed à Patre, & alterum ſolummodo habeat, id eſt, poſſe quodcumque vult facere, inæqualem & minorem habet potentiam, & ſicut verba veſtra teſtantur, partialem: velut cùm humana potentia partim ex divitiis, partim ex ſtrenuitate proveniat, profectò minoris eſt potentiæ qui ſolas habet divitias, & majoris qui cum ſtrenuitate æquales poſſidet divitias.*

Secunda propoſitio, quòd nempe Spiritus Sanctus non ſit de Patris & Filii ſubſtantia, aſſeritur à *Petro Abelardo* lib. II. Introductionis ad Theologiam, pag. 1085. & 1086. *Cùm itaque*, inquit, *tam Filius quàm Spiritus Sanctus ex Patre ſit, hic quidem genitus, ille procedens, differt in eo generatio ipſa à proceſſione, quòd is qui generatur, ex ipſa Patris ſubſtantia eſt, cùm ipſa, ut dictum eſt, ſapientia, hoc eſt ipſum eſſe habeat, ut ſit quædam potentia. Ipſe vero caritatis affectus magis ad benignitatem animi, quàm ad potentiam attineat: unde bene Filius ex Patre gigni dicitur, hoc eſt, ex ipſa Patris ſubſtantia propriè dicitur eſſe... Non ignoramus nonnullos Eccleſiaſticorum Doctorum aſtruere Spiritum quoque Sanctum ex ſubſtantia Patris eſſe, hoc eſt, ab eo ſic eſſe, ut etiam ipſe unius ſit ſubſtantiæ cum Patre; propriè tamen non dicimus ex ſubſtantia Patris eſſe: Solus Filius dicendus eſt. Spiritus verò quamvis ejuſdem ſubſtantiæ ſit cum Patre & Filio, unde etiam Trinitas ὁμοούσιος, id eſt, unius ſubſtantiæ prædicatur: minimè tamen ex ſubſtantia Patris aut Filii, ſi propriè loquimur, eſſe dicendus eſt, quòd oporteret ipſum ex Patre vel Filio gigni: ſed magis ex ipſis habet procedere, quod eſt Deum ſe per caritatem ad alterum extendere: quodammodo etenim per amorem unuſquiſque à ſe ipſo ad alterum procedit: cùm propriè nemo ad ſe ipſum caritatem habere dicatur, aut ſibi ipſi benignus eſſe, ſed alteri. Maximè autem*

A *Deus cùm nullius indiget, erga ſe ipſum benignitatis affectu commoveri non poteſt, ut ſibi aliud ex benignitate impendat, ſed erga creaturas tantùm, quæ divina gratiæ beneficiis indigent, non ſolùm ut ſint, ſed ut bene ſint.*

Hunc locum ſpectat *S. Bernardus* in Epiſtola ad Innocentium II. *Miror*, inquit, *hominem acutum & ſciolum (ut quidem ſibi ipſe videtur) quomodo cùm Spiritum Sanctum fateatur Patri & Filio conſubſtantialem, neget tamen ex Patris Filiique prodire ſubſtantia, niſi fortè illos ex ipſius procedere velit. Quod quidem inauditum eſt & nefandum. Si autem*
B *nec is de illorum, nec illi de hujus ſubſtantia ſunt, ubi quæſo conſubſtantialitas? aut ergo fateatur cum Eccleſia Spiritum Sanctum de ſubſtantia illorum eſſe, à quibus non negat procedere, aut certe cum Ario conſubſtantialitatem deneget, & prædicet apertè creationem. Deinde, ſi Filius de ſubſtantia Patris eſt, Spiritus Sanctus non eſt, differant neceſſe eſt à ſe invicem, non ſolùm quia Spiritus Sanctus genitus non eſt, quod Filius eſt; ſed etiam quòd Filius de ſubſtantia Patris eſt, quod Spiritus Sanctus non eſt. Quam quidem poſteriorem differentiam Fides Catholica huc uſque neſcivit.*

C Hunc eumdem locum profert *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici* in Diſputatione adversùs *Petrum Abelardum*, Cap. IV. ſicque de ipſo cenſet: *Hæc eſt Theologia Magiſtri Petri de Spiritu Sancto, hoc de eo prædicat, & utinam non contra eum! Ad libitum ſuum ſumma ſibi eſſentiæ format effigiem: à forma verò fidei ab Apoſtolis tradita, à Spiritu Sancto per ipſos formata, & omnibus commendata Fidelibus, aufert quæ vult, apponit quæ vult, nova faciens omnia; nova verba, nova dogmata, quorum nonniſi ipſe ſibi auctor eſt.* Sequi porro oſtendit ex ejus aſſertione, Spiritus Sancti proceſſionem non
D tam *ſubſtantialem* eſſe, quàm *affectualem*: & Spiritum Sanctum *qualitatem* quamdam Dei potius eſſe, quàm *perſonam*, ſi benignitas eſt ſive affectus Dei in creaturas. Si proceſſio Spiritus Sancti in creaturam tantummodo eſt, remota creatura, Proceſſionem non eſſe. Tandem, Spiritum Sanctum procedere ex Patre & Filio, eſſe procedere ex eo quod ſunt; adeòque ex ipſorum ſubſtantia. Perperam itaque & falſiſſimè ſcripſit *Abelardus* in Apologia ſua ſive Confeſſione Fidei: *Quiſquis me ſcripſiſſe aſſerit, quòd de ſubſtantia Patris Spiritus Sanctus etiam non ſit, malitia vel ignorantia maxima fuit.*

Tertius eror *Abelardi* legitur libro II. Com-
E mentariorum ipſius in Epiſtolam ad Romanos, pag. 550. & 551. *Primò itaque*, inquit, *videtur quærendum qua neceſſitate Deus hominem aſſumpſerit, ut nos ſecundùm carnem moriendo redimeret, vel à quo nos redemerit, qui nos vel juſtitia, vel poteſtate captos tenet: & qua juſtitia nos ab ejus poteſtate liberaverit, qui præcepta dederit, quæ ille ſuſcipere vellet, ut nos dimitteret. Et quod dicitur, quod à poteſtate Diaboli nos redemerit, qui per tranſgreſſionem primi hominis, qui ſe ei ſponte obediendo ſubjecerat, jure quodam, omnem quoque ejus poteſtatem*
F *poſſidebat, ac ſemper poſſideret, niſi liberator veniret. Sed cùm ſolos electos liberaverit, quando eos Diabolus poſſidebat, ſive in hoc ſeculo, ſive in futuro, magis quàm modo? Numquid & pauperem illum qui in ſinu Abrahæ requieſcebat, ſicut divitem damnatum Diabolus cruciabat, licèt minùs eum torqueret; aut & in ipſum Abraham dominium habebat, cæteróſque electos? His itaque rationibus convinci videtur, quòd Diabolus in hominem quem ſeduxit, nullum jus ſeducendo acquiſierit, niſi fortè (ut diximus) quantum ad permiſſionem Domini pertinebat, qui eum illi quaſi carcerario vel tortori ſuo, ad puniendum tradiderat..... Quæ itaque neceſſitas,*

A *tas, aut quæ ratio, vel quid opus fuit, cùm ſola viſione ſua divinæ miſeratio liberare hominem à Diabolo potuiſſet: Quid, inquam, opus fuit, propter redemptionem noſtram, Filium Dei carne ſuſcepta, tot & tantas inedias, opprobria, flagella, ſputa, denique ipſam crucis aſperrimam & ignominioſam mortem ſuſtinere? Nobis autem videtur, quod in hoc juſtificati ſumus in ſanguine Chriſti, & Deo reconciliati, quòd per hanc ſingularem gratiam nobis exhibitam, quòd Filius ſuus noſtram ſuſceperit naturam, & in ipſo nos tam verbo quàm exemplo inſtituendo uſque ad mortem perſtitit, nos ſibi ampliùs per amorem adſtrinxit: ut tanto divinæ gratiæ accenſi beneficio, nil jam tolerare propter ipſum vera reformidet* B *caritas. Redemptio itaque noſtra eſt illa ſumma in nobis per paſſionem Chriſti dilectio, quæ nos non ſolùm à ſervitute peccati liberat, ſed veram nobis filiorum Dei libertatem acquirit, ut amore ejus potius quàm timore cuncta impleamus.* Hunc locum indicat *S. Bernardus* in Epiſtola ad *Innocentium II.*

Cap. 7. Alium ejus locum profert Abbas *S. Theodorici* * quo eumdem errorem inſolentiùs propugnat his verbis: *Sciendum eſt quòd Doctores noſtri poſt Apoſtolos in hoc conveniunt, quòd Diabolus dominium & poteſtatem habebat ſuper hominem & jure eum poſſidebat: ideo ſcilicet quòd homo ex libertate arbitrii quam habebat, ſponte Diabolo conſenſit.* C *Aiunt namque, quod ſi aliquis aliquem vicerit; victus jure ſervus victoris conſtituitur. Ideo, ſicut dicunt Doctores, hac neceſſitate incarnatus eſt Filius Dei; ut homo qui aliter liberari non poterat, per mortem innocentis jure liberaretur à jugo Diaboli. Sed, ut nobis videtur, nec Diabolus unquam in homine habuit jus aliquod, niſi fortè Deo permittente, ſicut carcerarius: nec Filius Dei, ut homines liberaret, carnem aſſumpſit.* Hunc etiam locum profert *S. Bernardus*, & in quodam libro Sententiarum ipſius ſe legiſſe teſtatur, ſicque *Abælardum* exagitat: *Quid in his verbis*, inquit, *intolerabilius judicem, blaſphemiam, an* D *arrogantiam? Quid damnabilius, temeritatem, an impietatem? An non juſtiùs os loquentis talia fuſtibus tunderetur, quàm rationibus refelleretur? Nonne omnium meritò in ſe provocat manus, cujus manus contra omnes? Omnes*, inquit, *ſic; ſed non ego ſic. Quid ergo tu, quid melius affers? Quid ſubtilius invenis? Quid ſecretius tibi revelatum jactas, quod prætererit ſanctos, effugerit ſapientes? An quod Filius Dei non ut hominem liberaret, hominem induit? Hoc planè nemini, te excepto, videtur; tu videris ubi videris. Ego Prophetas & Apoſtolos audio, obedio Evangelio, ſed non Evangelio ſecundùm Petrum*, &c. E

Negavit quidem *Abælardus* aliquem librum à ſe editum, qui *Sententiarum* diceretur: ſed locum illum à *S. Bernardo* confictum credere ſanctitas ipſius vetat. Sumptus eſt itaque ex libro *Abælardi*, qui ſic appellabatur, quòd fortè inſcriptione careret, ac ſententias nihilominus ipſius de rebus Theologicis contineret. Denique hæc verba à *S. Bernardo* & à *Guillelmo* Abbate S. Theodorici prolata, ſua eſſe non negavit *Abælardus*, ſed errorem retractavit his verbis: * *Solum Filium Dei incarnatum profiteor, ut nos à ſervitute peccati & à jugo Diaboli liberaret, & ſupernæ aditum vitæ morte ſua* F *nobis reſeraret.*

Quarta propoſitio *Abælardi*, qua Spiritum Sanctum eſſe animam mundi aſſeruiſſe dicitur, ut ipſi objicit *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici*, Cap. V. ſcripta videri poſſet Lib. I. Introductionis ad Theologiam pag. 1027. Verùm eam opinionem recitat ſolùm ex Platone, Macrobio, & aliis Philoſophis, qui mudi divinam quamdam animam admiſerunt. Illorum verò verba Catholicum in ſenſum inflectit Abælardus. *Quòd ſi*, inquit, *ad involucrum iſta deflectamus, quæ de anima mundi à Philoſophis* A *dicta ſunt, facile eſt rationabiliter cuncta accipi, nec à ſacræ fidei tenore exorbitare. Conferant animæ humanæ corporibus noſtris animalem vitam, conferat anima mundi. Niſi fallor, Spiritum Sanctum intellexerunt Philoſophi, ipſis animabus noſtris vitam ſpiritalem, diſtributione ſcilicet ſuorum donorum, ut ſicut ſingulæ animæ vita corporum, Spiritus autem Sanctus vita animarum, quas vegetando ad profectum bonorum operum promovet. Quod itaque modò animæ noſtræ corpora Sancti Spiritus dicendæ ſunt, quas ipſe per aliquod gratiæ ſuæ donum quaſi templum inhabitat, & virtutibus vivificat. Unde & illud eſt Auguſtini Sermone VI. de Verbis Domini:* « Sicut « B vita corporis anima eſt, ſic vita animæ Deus: Sicut expirat corpus cùm animam emittit, ita « anima cùm Deum amittit. Deus amiſſus, mors « animæ; anima amiſſa, mors corporis. Mors cor- « poris neceſſaria, mors animæ voluntaria. *Sed & illud quod aiunt, Animam totam ſingulis corporibus infuſam omnia vivificare, atque animæ quæ ad vivificandum idonea reperit, nulla illorum duritia vel diverſitas, natura impediente, pulchrum involucrum eſt, quia Charitas Dei, quam Spiritum Sanctum dicimus, cordibus humanis per fidei ſive rationis donum primitus infuſa, quædam vivificat ad bonorum operum fructum nos promovendo, ut vitam* C *aſſequamur æternam: & in quibuſdam, ipſe Spiritus vacare dicitur, pravitatis eorum duritia repugnante. Hanc autem animæ videlicet mundanæ doctrinam præcipuè diligentiſſimus Philoſophorum in expoſitione Macrobius reliquit.*

Quintus error *Abælardi* legitur Libro III. Introductionis ad Theologiam, pag. 1128. *Cùm ergo* (inquit) *& nunc ſicut ante, juxta ipſam veritatis aſſertionem, Spiritus ſit Deus, nec unquam, quod Spiritus eſt, corporeum fiat, aut partes recipiat; quomodo propriè vel Verbum dicitur fieri caro, vel Deus homo; cum Verbum ipſum nunc etiam ſit Spiritus,* D *quia eſt Deus, ſicut & ante Incarnationem fuerat: Homo quippe res corporea eſt, & membris compoſita ac diſſolubilis: Deus verò nec corporea res eſt, nec partibus conſtat, ut diſſolvi poſſit. Deus igitur nec caro, nec homo eſſe propriè dicendus eſt. Alioquin & homo è contrario propriè dicendus eſſet Deus. Unde aliquid creatum, vel quod non ſemper fuit, concedi oportet Deum eſſe, cùm videlicet conſtet hominem creaturam eſſe, atque initium habere. Abſit autem ut aliquam rem Deum eſſe ponamus, quæ non ſemper extiterit, aut non ſemper Deus fuerit. Hoc quippe eſt Deum novum vel recentem confiteri. A qua quidem* E *perverſitate Deus nos inhibens, ait: Iſraël ſi audieris me, non erit in te Deus recens.* Alium *Abælardi* locum profert *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici* cap. VIII. Diſputationis ſuæ, qui ſic habet: *Sciendum eſt quòd licèt concedamus, quòd Chriſtus tertia ſit perſona in Trinitate: Non tamen concedimus, quòd hæc perſona quæ Chriſtus eſt, ſit tertia perſona in Trinitate.* Quamobrem ipſi improperat eruditus Abbas, quòd Deum ab homine ſecernat, ſicut *Neſtorius*. Et Catholicam fidem docere aſſerit, Chriſtum filium hominis in ipſa natura humanitatis ſuæ, ſed non ex ipſa, ſecundùm eam quam cum Deo habet F unionem, tertiam eſſe in Trinitate Perſonam: quia ſicut incarnatus Deus factus eſt Filius hominis propter hominem aſſumptum: ſic aſſumptus homo factus eſt Filius Dei propter aſſumentem Deum. Oſtendit denique ex *Abælardi* ſententia ſequi, Chriſtum hominem Deum, eſſe quartam in Deo perſonam.

Abælardum hoc in capite erraſſe Dialectica ſubtilitate certum eſt, & loquendi modum Neſtorianum uſurpaſſe; quamvis revera fuerit ab errore *Neſtorii* remotiſſimus; cùm duarum naturarum in una perſona unionem profeſſus ſit. *Cum dicitur*, inquit,

inquit, *Deus fieri caro, vel Deus homo eſſe, ſic accipiendum eſt, ut divina ſubſtantia humanæ ſociari in perſonam unam intelligatur, non illa effici cui ſociatur, ſicut nec anima hominis caro ſit cui unitur, nec in ejus naturam convertitur .... Sicut ergo in Deo una eſt ſubſtantia, ſed diverſæ perſonæ: ita è contrario in Chriſto una eſt perſona, ſed diverſæ ſubſtantiæ, divina ut dictum eſt, atque humana, quarum nequaquam una in alteram eſt mutata, ſed utraque propriam naturam retinet in illa unione perſonæ, & ambæ in naturis ſuis permanent impermixtæ.* In Apologia Chriſtum *tertiam in Trinitate perſonam* confitetur.

Sextus error, circa gratiæ divinæ neceſſitatem, ab ipſo aſſeritur Lib. IV. Expoſitionis Epiſtolæ ad Romanos, ubi nullam aliam gratiam, præter fidem, ad benè operandum & ad perſeverandum neceſſariam docet: nec ad ſingulos actus bonos nova

Erronea Abælardi doctrina de gratia.

gratia opus eſſe. Pag. 652. 653. & 654. *Rectè autem quærendum arbitror*, inquit, *etſi injuriæ Deus argui non poſſit, quòd aliquibus gratiam ſuam dare nolit: Quomodo tamen iniquis hominibus, quibus ipſe gratiam dare noluit ut ſalvarentur, imputandum ſit quod damnantur, ut videlicet ſuâ culpâ damnari dicantur? Aut ſi nulla eorum culpa eſt, quo merito ſuo ipſi damnari dicantur à Deo, qui unicuique reddit ſecundum opera ejus? Sed quæ rurſus culpa eſt hominis ſi non ſalvetur, cui Deus gratiam per quam ſalvaretur, nunquam dare voluit, nec ipſe ſine illa potuit? Sed fortaſſe quis dicat, quod culpa ejus ſit quòd Deus gratiam ei dare illam noluerit, quam illi æqualiter obtulit, ſicut & juſtis, ſed oblatam ipſe accipere noluit. Ad quod reſpondeo, quod nec ipſum accipere ſine gratia Dei poteſt eſſe. Quia quidem gratiam accipiendi oblatum donum, cùm Deus illi eam dare noluit, nec ipſe ſine hac gratia queat illud accipere, falsò id culpæ ejus adſcribitur, quòd oblatam gratiam non accepit: veluti ſi Medicus ad infirmum veniens potionem offerret qua curari ille poſſet, ſed nequaquam infirmus ad ſuſcipiendum medicamentum erigere ſe valeret, niſi ipſe quoque Medicus eum ſublevaret: quæ eſt culpa infirmi, ſi curationem oblatam non ſuſcipit, aut quæ eſt commendatio Medici in offerendo, ſi efficaciam medicaminis auferat non ſublevando? Dicimus itaque non eſſe neceſſe in ſingulis bonis operibus novam nobis gratiam à Deo impertiri, ut nequaquam ſcilicet bona operari vel velle poſſimus ſine novo divinæ gratiæ præeunte dono; ſed ſæpe Deo æquale gratiæ ſuæ donum aliquibus diſtribuente, non eos tamen æqualiter operari contingit, immò ſæpe eum minùs operari, qui plus gratiæ ad operandum ſuſceperit. Ut enim de amore vel deſiderio temporalium rerum evenit, ita de veris & æternis bonis accidit. Venit Prepotens aliquis, & opes ſuas aliquibus egenis pariter, in mercede exponit atque offert, ſi quod eis præcipit impleverint. Alius itaque ex eis deſiderio oſtenſæ & promiſſæ ſibi mercedis accenſus, laborem operis arripit, ac perficit. Alius autem cum piger ſit ac magni laboris impatiens, tantò minùs deſiderio illo accenditur, quantò ampliùs laboris magnitudine deterretur; ac ſæpe id evenit, ut qui fortior eſt corpore, ignavior ſit mente, & qui pauperior eſt, pigrior exiſtat. Quid eſt ergo quòd cùm æqualiter oſtenſæ ſint & oblatæ pro mercede utriuſque divitiæ, alius deſiderio earum accenſus, laborem tolerat ut ditetur, alius laborare negligit, & diutinam magis eligit paupertatem, quam ad horam ſuſtinere laborem? Quid eſt hoc, quæſo, niſi hujus probitas, & illius ignavia? Quid ampliùs uni quàm alteri dives ille fecit, qui utriſque pariter parem mercedem exhibuit & promiſit? In iſto, inquies, tamen deſiderium accendit, ut laboris eum patientem efficeret & conſummatorem. Sed hoc, inquam, ex actione illa divitis conſecutum eſt, non aliquid de ipſa actione eſt, id eſt, non ejus aliqua pars eſt. Quod ergo impedimentum in altero habuit, quod ſimiliter eum non permovet? Nullum profectò oſtendere poteris, niſi ignaviam ejus qui laborem renuit. Sic & Deo nobis quotidie Regnum cælorum offerente, alius Regni ipſius deſiderio accenſus in bonis perſeverat operibus, alius in ſua torpeſcit ignavia. Æquè tamen Deus utriſque offert illud, & quod ſuum eſt efficit, tantumque erga utrumque operatur Regni ipſius beatitudinem exponendo & promittendo, quod ad deſiderium uniuſcujuſque accendendum ſufficiat, abſque nova alia gratia appoſita. Quo enim major eſſe merces cognoſcitur magis unumquodque naturaliter ſuo allicitur deſiderio; præſertim cùm ad ipſum obtinendum ſola ſufficiat, multóque minori impenſa vel ſudore ſeu diſcrimine ab omnibus perveniri poſſit, quàm ad acquiſitionem terrenorum Regnorum. Ad deſiderium itaque noſtrum in Deo accendendum, & ad Regnum cæleſte concupiſcendum, quam praire gratiam neceſſe eſt, niſi ut beatitudo illa ad quam nos invitat, & via qua pervenire poſſimus, exponatur atque trddatur? Hanc autem gratiam tam reprobis ipſe quàm electis pariter impertit, utroſque de hoc inſtruendo æqualiter, ut ex eadem fidei gratia, quam perceperunt, alius ad bona opera incitetur, alius per torporis ſui negligentiam inexcuſabilis reddatur. Hæc itaque fides, quæ in iſto per dilectionem operatur, in illo iners & ſegnis atque otioſa vacat; Gratia Dei eſt quæ unumquemque electum prævenit, ut bene velle incipiat, ac rurſus bonæ voluntatis exordium ſubſequitur, ut voluntas ipſa perſeveret: Nec neceſſe eſt ut per ſingula, quæ quotidie nova ſuccedunt opera, aliam Deus gratiam præter ipſam fidem exponat, qua videlicet credimus, pro hoc quod facimus tantum nos præmium adepturos. Nam & negotiatores ſeculi, cùm tot ac tantos ſuſtineant labores, una ſpe mercedis terrenæ, quam ab initio conceperunt, omnia tolerant, & cùm diverſa operentur, non diverſa ſpe ad illa promoventur, ſed una & eadem trahuntur.*

Alium ejuſdem *Abelardi* locum profert *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici* Cap. VI. Diſputationis ſuæ, qui ſic habet: *Quæritur etiam, utrum omnes homines ita ſola miſericordia Dei ſalventur, ut nullus ſit qui bonam voluntatem habere poſſit, niſi gratia præveniente Dei, quæ cor moveat, & bonam voluntatem inſpiret, & inſpiratam multiplicet, multiplicatam conſervet. Quod ſi ita eſt, ſcilicet ut homo nihil ex ſe boni operari poſſit; ut aliquo modo ad divinam gratiam ſuſcipiendam per liberum arbitrium ſine auxilio gratiæ ſe erigere non poſſit: Non videtur ratio, quare ſi peccaverit, puniatur ..... Sed quia ita non eſt, ſed longè aliter, dicendum eſt prout veritas ſe habot: Dicendum eſt igitur quod homo per rationem à Deo quidem datam gratiæ appoſitæ cohærere poteſt: nec Deus plus facit iſti qui ſalvatur, antequam cohæreat gratiæ, quàm illi qui non ſalvatur. Sed ſicut qui lapides pretioſos exponit venales, & deſiderium videntium excitat ad emendum; ſimiliter Deus gratiam ſuam apponit omnibus, conſulit ſcripturis, & exemplis provocat: ut homines per libertatem arbitrii quam habent, gratiæ cohæreant. Qui prudens eſt, per libertatem arbitrii ſui cohæret gratiæ: piger & carnalis, quamvis per liberum arbitrium poſſit, negligit, & ideo negligitur à Deo. Quòd autem, ſicut mortuus Lazarus non potuit reviviſcere niſi Deo ſuſcitante, ſic ad bene volendum non poſſe ſurgere hominem, niſi gratia vivificante, dicitur aut creditur: Ideo vivificatio iſta tribuitur gratiæ: Quia ratio qua homo intelligit à malo abſtinendum & bene agendum, eſt à Deo. Et ideo hoc inſpirante Deo agere dicitur, quia Deus per rationem quam dedit homini, facit eum peccatum ipſum agnoſcere.* Gratiam ad ſingulos actus neceſſariam non eſſe docuit his in locis *Abelardus*: Ipſam in lege & doctrina duntaxat poſitam: omnibus æqualiter dari, & homines

mines per liberum arbitrium ipſi adhærere, vel eam negligere: Nec alio ſenſu dici hominem ſurgere non poſſe niſi gratia vivificante, quàm quia Deus per rationem homini inditam efficit ut ipſe peccatum agnoſcat. De hac doctrina æquiſſima *Guillelmi* Abbatis cenſura eſt: *Hæc planè Pelagiana hæreſis.* Eúmque errorem luculentiſſimis aliquot *S. Auguſtini* teſtimoniis ibidem refellit. Hunc retractavit errorem *Abælardus* in Apologia ſive Confeſſione Fidei: *Gratiam Dei*, inquit, *ita omnibus neceſſariam profiteor, ut nec naturæ facultas, nec arbitrii libertas ſine illa ſufficere poſſit ad ſalutem. Ipſa quippe gratia nos prævenit ut velimus, ipſa ſubſequitur ut poſſimus, ipſa nos conſociat ut perſeveremus.*

Septima propoſitio, quæ eſt de accidentibus panis & vini in aëre manentibus, ſubſtantiâ panis & vini mutatâ in Corpus & Sanguinem Chriſti, non ſpectat dogma fidei. Namque præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, Tranſſubſtantiationem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti, accidentium denique ſeparatorum exiſtentiam profitebatur *Abælardus.* An autem in aëre circumſtante, vel in Chriſti corpore exiſtant, ad fidem nihil attinet. Hac de re *Guillelmus* Abbas *S. Theodorici* Cap. IX. Diſputationis ſuæ: *Nobis verò videtur* (inquit) *quòd accidentia illa, ſive prioris forma ſubſtantiæ, quæ (ut puto) non niſi conſonus in unum accidentium concurſus eſt, ſi ibi eſt, in Corpore Domini eſt, non formans illud, ſed virtute operantis in ea ſapientiæ Dei aptans illud, & modificans, ut ſecundum ritum myſterii & modum Sacramenti, habile fiat, & tractabile, & guſtabile in forma aliena, quod non poterat eſſe in propria: agens exteriùs ut tractari poſſit & ſumi corporaliter; agente interiore gratia ut ſumatur incorruptibiliter & credenti ſapiat, & amantem vivificet & nutriat ſpiritualiter.* Sed non minùs errat *Guillelmus* Abbas, aſſerens accidentia panis & vini eſſe in Corpore & Sanguine Chriſti, quàm *Abælardus* affirmans eſſe in aëre. Utramque opinionem refellit *S. Thomas* III. Parte Quæſt. LXXVII. Articulo I. In quo ergo ſubjecto ſunt? In nullo.

Octavus error de peccato originali habetur Lib. II. Expoſitionis Epiſtolæ ad Romanos pag. 586. ubi illud Apoſtoli, *In quo omnes peccaverunt*, ita exponit: *Id eſt, pœnam peccati incurrerunt*, pag. 589. *Per peccatum Adæ multos dicit, non omnes conſtitui peccatores, id eſt, æternæ pœnæ tradi*, pag. 592. *Cum itaque dicimus homines cum originali peccato procreari & naſci, atque hoc ipſum originale peccatum ex primo parente contrahere: magis hoc ad pœnam peccati, cui videlicet pœnæ obnoxii tenentur, quam ad culpam animi & contemptum Dei referendum videtur. Qui enim nondum libero uti arbitrio poteſt, nec ullum adhuc rationis exercitium habet, nulla eſt, ei tranſgreſſio, nulla negligentia imputanda, nec ullum omnino meritum quo præmio vel pœna dignus ſit, magis quàm beſtiis ipſis quando in aliquo vel nocere vel juvare videntur.*

Hunc errorem *Abælardus* in Apologia ſeu Confeſſione Fidei retractavit. *Ex Adam*, inquit, *in quo omnes peccavimus, tam culpam, quàm pœnam nos contraxiſſe aſſero: quia illius peccatum noſtrorum quoque peccatorum omnium origo extitit atque cauſa.*

Nonus error cum octavo connexus, quo peccatum non eſſe ſtatuit niſi in contemptu Dei, legitur in eodem libro pag. 591. *Pluribus autem modis*, inquit, *peccati nomen Scriptura Sacra accipit, uno quidem modo & propriè pro ipſa animæ culpa, & contemptu Dei, id eſt, prava voluntate noſtra, qua rei apud Deum ſtatuimur. Altero autem modo peccatum dicitur ipſa peccati pœna, quam per ipſam incurrimus . . . . . . Tertio autem modo ipſe Chriſtus ab Apoſtolo peccatum dicitur, id eſt, hoſtia pro peccato.*

Error decimus & decimus-octavus de ignorantia, legitur in ſolutione Problematis XIII. ab *Heloiſſa* propoſiti, pag. 407. *Quod autem dictum eſt:* « Quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: *Sic accipe, quòd nullus, qui* « *non per malitiam, ſed per errorem detraxerit honori Chriſti propter hoc damnabitur: cùm hæc ignorantia invincibilis ſimilem illum faciat illis, pro quibus Dominus in Paſſione ſua, ſive Stephanus oraverit. Pietati quippe atque rationi convenit, ut quicumque lege naturali creatorem omnium ac remuneratorem Deum recognoſcentes, tanto illi zelo adhærent, ut per conſenſum, qui propriè peccatum dicitur, eum nitantur nequaquam offendere, tales arbitremur minimè damnandos eſſe.* Hunc locum ejuſdem profert *Guillelmus* Abbas Cap. XIII. Diſputationis ſuæ. *Judæi qui Stephanum lapidaverunt, & Dominum crucifixerunt, non peccaverunt: imò plus peccaviſſent, ſi contra conſcientiam æſtimationis ſuæ ei peperciſſent.*

Luc. 12. 10.

Peccati philoſophici hæreſis a P. Abælardo aſſerta, & retractata.

Hos errores retractavit *Abælardus* in Apologia ſeu Confeſſione Fidei. *Mala*, inquit, *per ignorantiam facta, culpæ ſunt adſcribenda: maximè cum per negligentiam noſtram contingat nos ignorare, quæ nobis neceſſarium erat prænoſſe: qualis ille fuit de quo Pſalmiſta dicit:* Noluit intelligere ut bene ageret. « Pſal. 35. 4.
Crucifixores Chriſti in ipſa crucifixione graviſſimum peccatum fateor commiſiſſe.

Undecimum errorem de ſuggeſtione Diaboli per phyſicas impreſſiones, aſtruxit *Abælardus* his verbis à *Guillelmo S. Theodorici* Abbate, Cap. X. prolatis: *De ſuggeſtione Diaboli ſolet quæri, quomodo poſſit ſuggerere hominibus, cùm nec verbis nec ſignis hoc faciat. Ad quod dicimus, quia facit hoc per Phyſicam rerum, lapidum vel herbarum: quia ſicut in natura quorumdam lapidum eſt ferrum trahere, vel libidinem extinguere: ita quidam lapides ſunt vel herbæ, quibus libido, ira, & cætera vitia excitantur. Quando ergo Diabolus vult ſuggerere alicui libidinem, vel iram, vel alia vitia, apponit ei lapidem illum, ſive herbam, quam ſcit talem habere virtutem.*

Duodecimum errorem, quo Fidem diffiniebat æſtimationem rerum quæ non videntur, legere eſt initio Introductionis ipſius ad Theologiam: *Eſt quippe Fides*, (inquit) *exiſtimatio rerum non apparentium, hoc eſt, ſenſibus corporis non ſubjacentium.* At nomine exiſtimationis, cognitionem dubiam & fluctuantem non intellexit *Abælardus*, ſed firmam perſuaſionem, adhæſionémque dogmatibus à Deo revelatis, & convictionem, quam *argumenti* nomine ſignificat Apoſtolus, fidem diffiniens. *Sperandarum ſubſtantiam rerum, argumentum non apparentium.* Hanc enim Apoſtoli diffinitionem *Abælardus* etiam uſurpat; quamvis Fidem minùs propriè *exiſtimationem* appellet.

Decimus-tertius error limites præſcribens omnipotentiæ divinæ, legitur Lib. III. Introductionis ad Theologiam, ubi exponens illa Chriſti verba: *An putas quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plus quam duodecim legiones Angelorum?* Matt. 26. 53. hæc habet pag. 1117. *Nequaquam concedendum eſt, quòd vel tunc Dominus orare poterat quod orandum non erat, vel Pater ei in hoc ſubvenire, in quo ſubveniendum non eſſet . . . . Non itaque ex hoc Dominico dicto cogi poſſumus eum aliquid poſſe facere quod numquam faciat, de quo potiùs ſentiendum videtur, id ſolummodo eum poſſe facere, quod ab eo fieri oportet. Nihil autem ab eo fieri oportet, quod numquam ab eo fiet. Alioquin optimè bonus non eſſet, ſi quid facere dimitteret, quod à ſe opportunè faciendum eſſe præſciret . . . . . Primum itaque atque opportunè de Deo dictum eſt, quòd ei ſubeſt poſſe cùm voluerit, ut ſcilicet in ſingulis faciendis ita ejus poteſtas*

& voluntas ſe comitentur, ut quod velit poſſit, nec poſſit etiam tunc facere, quando ut fiat non vult: veluti modò pluviam facere non vult, qui hoc ideo fieri non vult modò, quia id modò fieri non convenire, nec hoc tempus pluviæ idoneum cenſet; quadam utique rationabili de cauſa, licèt nobis occulta. Si igitur pluviam nunc facere poſſit aut velit, eo utique tempore id facere poteſt, aut etiam vult, in quo id eum facere non oportet, quod ab omni diſſonat ratione. Quantum igitur æſtimo, cùm id tantùm Deus facere poſſit, quod eum facere convenit, nec eum quidquam facere convenit, quod facere prætermittat: Profectò id ſolùm eum poſſe facere arbitror, quod quandoque facit; licèt hæc noſtra opinio paucos aut nullos habeat aſſectatores, & plurimùm dictis Sanctorum, & aliquantulum à ratione diſſentire videatur. Hoc quippe, inquiunt, æſtimare, multùm derogat divinæ excellentiæ, ut videlicet id ſolummodo facere poſſit, quod quandoque facit, & id ſolùm dimittere, quod dimittit: cùm nos etiam ipſi qui longè impotentiores ſumus, multa etiam facere & dimittere poſſumus; quæ nequaquam facimus vel dimittimus. Quibus quidem reſpondeo. Non ideo nos potentiores vel meliores æſtimari debere, quia quædam facere poſſumus, quæ ille facere non poteſt, ut comedere, vel ambulare, vel denique peccare; quod à potentia Divinitatis penitus eſt remotum, & ab ejus dignitate prorſus alienum. Quod denique attinet Deum illa etiam poſſe facere, quæ numquam faciat, vel quæ hunc facere minimè conveniat? Nam & quod nos quædam facere poſſumus, quæ facere non debemus, infirmitati potiùs noſtræ quàm dignitati adſcribendum eſt, qui omnino meliores eſſemus, ſi ea tantùm quæ facere debemus, facere poſſemus, nec quidquam à nobis inhoneſtè fieri poſſet.

Ad id verò quod objiciebatur, eos à Deo ſalvari poſſe qui non ſalvantur; & inde conſequens eſſe ut Deus aliqua facere poſſit quæ non facit, reſpondet *Abælardus*, id rectè non colligi. *Quippe*, inquit, *cùm dicimus eum poſſe à Deo ſalvari, ad facilitatem humanæ naturæ poſſibilitatem reducimus, ac ſi videlicet diceremus, Naturæ hominis non hoc repugnare ut ipſe ſalvetur, qui in ſe ita mutabilis eſt, ut tam ſalvationi ſuæ, quam damnationi conſentiat. Cùm autem dicimus, Deum illum poſſe ſalvare, qui minimè ſalvandus eſt, ad ipſam Divinitatis naturam poſſibilitatem reducimus; ut videlicet naturæ Dei non repugnet, quin eum ſalvet. Quod omnino falſiſſimum eſt. Prorſus quippe naturæ divinæ repugnat id eum facere, quod ejus derogat dignitati, & quod eum facere minimè convenit.*

Pag. 1112. *Si ponamus*, inquit, *ut plura vel pauciora Deus facere poſſit, vel ab his quæ facit ceſſare, profectò multùm ſummæ ejus bonitati derogabimus. Conſtat quippe eam nonniſi bona facere poſſe: ſi autem bona, cùm poſſit, non faciat, & ab aliquibus quæ facienda eſſent, ſe retrahat, quis eum tamquam æmulum, vel iniquum non arguat?... Quam etiam rationem Sancti ſecuti videntur, cùm Deum Patrem probarent Filium tam bonum genuiſſe quantum potuit, ut ei æqualis eſſet. Unde Auguſtinus lib. Octoginta » trium Quæſtionum*, Cap. LXIII. Deus, *inquit*,
» quem genuit, quoniam meliorem ſe generare
» non potuit (nil enim Deo melius) debuit æqua-
» lem. Si enim voluit & non potuit, infirmus eſt;
» ſi potuit & noluit, invidus eſt.... *Hac itaque ratione quæ convincitur, quia Deus Pater tam bonum generat Filium quantum potuit, cùm videlicet aliter reus eſſet invidiæ: clarum eſt omnia quæ facit, quantum poteſt, egregia facere, nec ullum commodum quod conferre poſſit, ſubtrahere velle.*

Ibidem: *Hinc eſt illa Platonis veriſſima ratio, qua ſcilicet probat Deum nullatenus mundum meliorem potuiſſe facere, quàm fecerit.*

Hunc errorem *Abælardus* retractavit in Apologia ſive Confeſſione Fidei: *Deum*, inquit, *ea ſolummodo poſſe facere credo, quæ ipſum facere convenit: & quòd multa facere poteſt, quæ numquam faciet.*

Error decimus-quartus circa deſcenſum animæ Chriſti ad Inferos, legitur in Expoſitione Symboli Apoſtolici pag. 378. *Ipſa quoque anima*, inquit, *quæ in carne paſſa fuerat, ad Inferos dicitur deſcendiſſe, quia Paſſionis illius efficaciam Juſti ſenſerunt antiqui, per eam à pœnis liberati. Non enim anima vel ſpiritus aliquis, ut B. meminit Auguſtinus, loco movetur, ſed ſolummodò corpus. Sicut ergo Deus qui ubique eſt, deſcendere quoque dicitur ſecundùm aliquem ſuæ operationis effectum; ita & Anima illa, ſecundùm efficaciam propriæ Paſſionis, quam habuit in electis, deſcendiſſe liberando dicitur.*

Hunc errorem retractavit *Abælardus*, at id ſe ſcripſiſſe falsò negavit. *Sic & Animam Chriſti*, inquit, *non per ſe ad inferos deſcendiſſe, ſed per potentiam, omnino à meis verbis & ſenſu remotum eſt.*

Errores decimum-quintum, & decimum-ſextum, in ejus Operibus invenire non licuit: & illos abjurat in Apologia ſeu Confeſſione Fidei. *Adventum*, inquit, *Filii in fine ſæculi, poſſe attribui Patri, numquam (ſciat Deus) in mentem meam venit, nec ſe verbis meis aſſeruit.*

Poteſtatem ligandi atque ſolvendi Succeſſoribus Apoſtolorum omnibus, ut ipſis æquè Apoſtolis conceſſam eſſe profiteor, & tam indignis, quàm dignis Epiſcopis, quamdiu eos Eccleſia ſuſceperit.

Decimus-ſeptimus, quo Deum mala nuſquam impedire aſſerit, lib. III. Introductionis ad Theologiam, pag. 1117. legitur. *Quis*, inquit, *conſentire malo dicendus eſt, niſi is per quem illud opportunè diſturbari poteſt? Cùm autem, ſicut & beatus meminit Auguſtinus, mala etiam fieri bonum ſit, quæ Deus quoque optimè ordinat, nequaquam ab eo ea diſturbari convenit, ne fiant, quæ, ipſo etiam atteſtante, fieri neceſſe eſt, ac dicente:* Neceſſe eſt enim veniant ſcandala. Væ autem, &c. *Cùm itaque* Matt. 18.7 *ſcandala quæ bonum eſt fieri, diſturbare opportunè non poſſit, aut omnino etiam non poſſit qui nihil contra rationem poteſt, profectò nullatenus conſentire peccatis dicendus eſt.*

Hunc errorem *Abælardus* retractat his verbis: *Mala Deum impedire frequenter fateor: quia non ſolùm effectum malignantium prævenit, ne, quod volunt, poſſint: verùm etiam voluntates eorum mutat, ut à malo, quod cogitaverunt, penitus divertant.*

Poſtremum errorem, qui *Abælardo* objectus eſt, de Spiritu timoris Domini in Chriſto non permanente, in ejus Operibus non invenio, & ſuam circa iſtud caput mentem planè Catholicam aperit in Apologia, his verbis: *Multa de Chriſto dicuntur, quæ non tam ſecundùm caput, quàm ſecundùm corpus ipſius, quod eſt Eccleſia, ſunt accipienda; ut ille Spiritus timoris, qui eſt initium ſapientiæ, quem videlicet timorem perfecta caritas foras mittit. Hujus ergo timoris ſpiritum in anima Chriſti, qui perfectiſſimam habuit caritatem, numquam fuiſſe credendum eſt, qui tamen in inferioribus membris non deeſt. Tantæ quippe perfectionis, & tantæ ſecuritatis anima illa extitit per ipſam Verbi unionem, ut ſciret nil omnino ſe committere poſſe unde pœnas incurreret, vel Deum offenderet. Caſtum quippe timorem in ſæculum ſæculi permanentem, qui propriè reverentia caritatis dicitur, tam ipſi animæ Chriſti, quàm electis Angelis & hominibus ineſſe ſemper recognoſco. Unde & de ipſis ſupernis Spiritibus ſcriptum eſt: Adorant Dominationes, tremunt Poteſtates.*

HOLION.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 35. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Ad fidem nihil attinet quòd Accidentia Euchariſtiæ ſint in Chriſto, vel in aere circumſtante.*

R. Id fidem non ſpectare ſcitè ſcripſi, ſed utramque tamen opinionem erroneam eſſe. *Non minùs* (inquam) *errat Guillelmus Abbas, aſſerens accidentia panis & vini eſſe in Corpore & Sanguine Chriſti, quàm Abalardus affirmans eſſe in aere. Utramque opinionem refellit S. Thomas. In quo ergo ſubjecto ſunt? In nullo.* Præſentia quidem realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia; Tranſſubſtantiatio panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti, manentibus dumtaxat ſpeciebus, ſive accidentibus, dogmata Fidei ſunt: ſed utrum accidentia illa Corpus & Sanguinem Chriſti afficiant, vel aëri circumſtanti adhæreant, aut in nullo omnino ſubjecto ſint alieno, dogma fidei non eſt. Sola tamen poſtrema Sententia vera eſt, & à Theologis omnibus propugnatur; duæ priores erroneæ ſunt. Unde inter Articulos *Joannis Vuicleff* XLV. à Concilio Conſtantienſi damnatos ſecundus eſt: *Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem Sacramento.* Inter Articulos Vuiclefi, alii notoriè ſunt hæretici, alii non Catholici, ſed erronei, alii ſcandaloſi & blaſphemi, quidam piarum aurium offenſivi, nonnulli temerarii & ſeditioſi, ut ſacra Synodus Conſtantienſis declarat. Hic Articulus, *Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem Sacramento*, in ſenſu Vuiclefi, qui accidentia panis ſine panis materialis ſubſtantia manere negabat, & ſubſtantias panis & vini in Sacramento Altaris manere aſſerebat, hæreticus eſt. Accidentia enim ſive ſpecies panis & vini manere ſine panis & vini ſubſtantia, dogma fidei eſt ex Tranſſubſtantiationis fide conſequens: ſed utrum ſint in alieno ſubjecto, putà in aëre circumſtanti, ad fidem non pertinet, cùm Quæſtio Philoſophica ſit utrum accidens ex uno ſubjecto migrare poſſit in aliud. Error tamen eſt aſſerere cum Abælardo, Accidentia panis poſt Tranſſubſtantiationem illius in Corpus Chriſti, reſidere in aere tamquam in ſubjecto. Notum eſt quid Carteſiani Philoſophi de accidentibus ſentiant, quorum opinionem etſi falſam & erroneam eſſe exiſtimem, nemo tamen dixerit eſſe hæreticam. Siquidem iſtius Sectæ Philoſophi Catholici credunt & profitentur *Mirabilem illam & ſingularem Converſionem totius ſubſtantiæ panis, in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, manentibus dumtaxat ſpeciebus panis & vini, quam quidem converſionem Catholica Eccleſia aptiſſimè Tranſſubſtantiationem appellat*; ut definivit Sacra Synodus Tridentina Seſſione XIII. Canone ſecundo. Et tamen aliter de accidentibus ſentiunt quàm vulgus Philoſophorum, immo nulla agnoſcunt accidentia.

ARTICULUS VII.

ABÆLARDUS *in Concilio Sueſſionenſi damnatus eſt; quod nec anno* MCXVI. *nec anno* MCXXXVI. *ſed anno* MCXXI. *figi debet.*

PEtrum *Abalardum* ad Eccleſiæ tribunal, ceu multiplicis erroris contra Fidem Catholicam reum, detulerunt ejus æmuli *Albericus & Lotulphus*, Scholarum Remenſium Regentes. *Radulphum* ejuſdem Urbis Archiepiſcopum adversùs ipſius novitates impulere. Qui re cum *Conone* Prænestino Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ in Galliis Legato communicata, Sueſſionenſe Concilium convocari curavit ad cognitionem cauſæ. *Abalardo* dicta dies, ipſique juſſum, ut ſuum de Trinitate librum, qui offenſionis materia erat, Synodo exhiberet. Stitit ſe coram Legato Apoſtolico *Abalardus*, ipſique Libellum examinandum & dijudicandum tradidit, ad correctionem vel ſatisfactionem ſe paratiſſimum profeſſus, ſi quid à Fide Catholica devium ſcripſiſſet. *Gauffridus* Carnotenſis Epiſcopus ipſi favit, inſtititque plurimùm ut ſcriptis ejus prolatis, interrogaretur, ac libera facultas reſpondendi ipſi concederetur, ne vir ingenii & doctrinæ famâ celebris, præjudicio videretur oppreſſus. Suaſit deinde, ut ad Abbatiam *S. Dionyſii* remitteretur, ibique majore Præſulum ac eruditorum virorum cœtu congregato, cauſa diſcuteretur. Sed ſanioris conſilii viſum eſt, ut homini Dialectico & ſophiſmatibus inſtructo, cæterùm Novatori, & erroris multiplicis ex libro ſuo ſatis convicto, ſilentium imponeretur, Fideique Profeſſionem edere, ac librum palam comburere cogeretur. Id ex Synodi ſententia factum eſt. Poſt aliquas cum æmulis ſuis diſceptationes, ad Concilium vocatus, compulſus eſt Decreto Patrum Librum flammis tradere; ac Fidem ſuam coram omnibus exponere. Cúmque propriis verbis profiteri vellet, Patres juſſere, ut *Symbolum S. Athanaſii* ex ſcripto recitaret, quò magis hominis Novatoris, in Dialectica nimiùm confidentis, ſuperbiam retunderent. Mox Abbati *Sancti Medardi* traditus eſt, ejus Clauſtro, velut carcere, concludendus. Inde tamen poſt eductum, Legatus Apoſtolicus ad Sandionyſianum Cœnobium remiſit. Hujus Concilii Hiſtoriam diſcimus ex *S. Bernardo* in Epiſtola ad *Yvonem* Cardinalem CXCIII. ex *Ottone Friſingenſi* lib. I. *De Rebus Geſtis Frederici* Cap. XLVII. & uberrimè ex Epiſtola I. ipſius *Abælardi* de calamitatibus ſuis ad Amicum: quamquam teſtis in propria cauſa ſit plurimùm ſuſpectus. Satis fuiſſe viſum Synodo ad libri damnationem, quòd Romani Pontificis & Eccleſiæ Autoritate nequaquam approbatus, in publicum emiſſus eſſet, ex ipſius *Abalardi* teſtimonio colligitur. *Dicebant*, inquit, *ad damnationem Libelli ſatis hoc eſſe debere, quod nec Romani Pontificis, nec Eccleſiæ Autoritate commendatum legere publicè præſumpſeram, atque ad tranſcribendum jam pluribus eum ipſe præſtitiſſem. Perutile futurum Fidei Chriſtianæ, ſi exemplo mei multorum præſumptio præveniretur.*

Abalardi Liber in Synodo damnatus, quòd nec Romani Pontificis, nec Eccleſiæ Auctoritate approbatus eſſet.

Joannes Picardus S. Victoris Pariſienſis Canonicus, in Notis ad Epiſtolam *S. Bernardi* CXC. Sueſſionenſem illam Synodum ad annum MCXVI. refert, Quia, inquit, Tabulæ Arroaſiæ, quæ Abbatia eſt in Diœceſi Attrebatenſi, *Cononem* Sedis Apoſtolicæ Legatum, qui Concilio iſti præfuit, obiiſſe memorant anno MCXVII. quinto Idus Auguſti. *Binius* anno MCXXXVI. illud collocat, ſuámque hanc epocham ex *Ottone Friſingenſi* colligere ſibi videtur lib. I. *De Geſtis Frederici* Cap. XLVII. Verùm ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum-primum longè probabiliùs refertur. Ex *Abalardo* enim, in Hiſtorica ſuarum calamitatum Relatione, conſtat celebratum eſſe aliquantò poſt mortem *Guilelmi Campellenſis*, Epiſcopi Catalaunenſis, quem obiiſſe anno milleſimo centeſimo vigeſimo-primo, octavo Kalendas Februarii, ex Tabulis *S. Stephani* Catalaunenſis, & ex *Alberico* certum eſt. Secundò, ex eodem *Abælardo* intelligimus, celebratum fuiſſe Concilium iſtud Sueſſionenſe paulò ante obitum *Adami* Sandionyſiani Abbatis ipſi ſubinfenſi. Vivere autem deſiit *Adamus* Abbas anno milleſimo centeſimo vigeſimo-tertio. Probabilius itaque ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum-primum, quàm ad annum milleſimum centeſimum decimum-ſextum refertur illa Synodus. Tertiò, *Gaufridus* Carnotenſis Epiſcopus, maximum jam nomen inter Antiſtites Gallicanos obtinuerat, qui *Abalardi* patrocinium in Concilio Sueſſionenſi ſuſcepit, (ut ipſe teſtatur in Epiſtola de ſuis calamitatibus ad Amicum.) *Gaufridus* verò onus Epiſcopale non ſubiit, niſi anno milleſimo centeſimo decimo-ſexto. Quamobrem probabilius eſt poſt aliquot annos celebratum fuiſſe Concilium Sueſſionenſe. Quod verò ante annum milleſimum centeſimum trigeſimum-ſextum habitum fuerit, probat tum obitus *Guillelmi Campellenſis* anno milleſimo centeſimo vigeſimo-

primo conſignatus, qui paulò ante Concilium iſtud defunctus eſt, tum *Radulphi Viridis* Remenſis Archiepiſcopi, qui huic Synodo interfuit, & damnationis *Abælardi* promotor fuit & author, ſuprema dies anno milleſimo centeſimo vigeſimo-quarto notata. Præterea, Concilium Senonenſe contra eumdem *Abælardum* convocatum eſt anno milleſimo centeſimo quadrageſimo. Porro longe plures annos quàm quatuor inter Concilium Sueſſionenſe & Senonenſe interceſſiſſe conſtat ex rerum à Petro Abælardo geſtarum ſerie. Nam poſt Concilium Sueſſionenſe per dies aliquot in Monaſterio *S. Medardi* recluſus eſt. Inde in Abbatiam Sandionyſianam remiſſus, ibique aliquamdiu commoratus, maximam apud *Adamum* Abbatem ſubiit invidiam, ab eóque vexatus eſt, propter aſſertam Venerabilis *Bedæ* ſententiam de *S. Dionyſio* Corinthiorum Epiſcopo, eodémque Areopagita. Fugere exinde coactus, ex Sandionyſiano Cœnobio, ad terram Comitis *Theobaldi* proximam, in caſtro *Pruvini* aliquamdiu etiam manſit, in Cella Trecentium Monachorum. Poſtea licentiam ſecedendi in aliquam ſolitudinem obtinuit à *Sugerio* Abbate. Seceſſit in eremum pagi Trecenſis, ad fluviolum *Arduconem*, ubi extructo *Paracleti* Oratorio, multis annis ſacram doctrinam docuit. Poſtea ad Abbatiam Rivenſem *Sancti Gildaſii* aſſumptus, plures ibi perſecutiones paſſus eſt à perditiſſimis Monachis. Interea Sanctimonialibus Argenteolo pulſis, è Britannia rediit ad Paracletenſe Oratorium, quod cum omnibus annexis dilectæ ſuæ *Heloiſſæ*, ac Sociabus conceſſit & donavit. Rediit in Abbatiam ſuam Rivenſem: Pluries ad Paracletenſe Monaſterium reverſus eſt, ut chariſſimis ſuis ſubveniret. Porro hæc omnia contigiſſe intra annos quatuor, nemo facilè credet. Non eſt igitur celebrata Synodus Sueſſionenſis anno milleſimo centeſimo trigeſimo-ſexto, ut *Binius* opinatus eſt; ſed probabiliùs refertur ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum-primum. Enimvero juvenis adhuc erat *Abælardus* tempore Sueſſionenſis Concilii, nec multos annos à ſua & *Heloiſſæ* converſione numerabat. Tempore verò Concilii Senonenſis jam agebat ſenectutem, ut teſtatur *Petrus Venerabilis* Cluniacenſis Abbas, in Epiſtola ad *Innocentium II.* pro *Petro Abælardo*.

Fruſtra verò ſententiæ ſuæ præſidium ex *Ottone Friſingenſi* quærit *Binius*. Nam de *Abælardo*, deque illius doctrina & multiplici damnatione *Otto Frinſingenſis* * non agit, niſi ex occaſione *Gilberti Porretani*, cui confutando & convincendo *S. Bernardus* ſtuduerat. Cùm autem ab eodem ſancto Abbate convictus ante fuiſſet *Petrus Abælardus* in Concilio Senonenſi anno milleſimo centeſimo quadrageſimo, inde factum eſt ut ejus meminerit occaſione data, nec obſervata ratione temporis; ſatis habens monere, ea quæ de *Abælardo* narrat, ante annum milleſimum centeſimum quadrageſimum-octavum, quo *Gilbertus Porretanus* damnatus eſt, contigiſſe.

* Cap. xxvii. lib. 1 De Geſtis Friderici.

Objiciet quiſpiam, *Guillelmum* Catalaunenſem Epiſcopum adhuc ſuperſtitem fuiſſe anno milleſimo centeſimo quadrageſimo; ſiquidem Epiſtolæ Synodicæ Concilii Senonenſis contra *Abælardum* illo anno celebrati ſubſcripſit: adeóque nutare opinionis noſtræ fundamentum, quæ Sueſſionenſe Concilium ad annum milleſimum centeſimum vigeſimum-primum refert, eò quod *Guillelmus Campellenſis*, Catalaunenſis Epiſcopus cujus poſt mortem habitum eſt, eo anno octavo Kalendas Februarias obierit. Sed hæc objectio facilè diluitur, obſervando, quod res eſt, in Synodica Senonenſis Concilii, pro *Guillelmo*, legendum eſſe *Gaufridum* Catalaunenſem Epiſcopum, qui ex Abbate *S. Medardi* Sueſſionenſis, Pontificias Catalaunenſis Eccleſiæ Infulas conſecutus eſt anno milleſimo centeſimo trigeſimo-primo, obiitque anno milleſimo centeſimo quadrageſimo-ſecundo, ut conſtat ex Chronico *Alberici*, & ex ſerie Catalaunenſium Epiſcoporum Tomo II. *Galliæ Chriſtianæ*. Inde autem errorem contigiſſe veriſimile eſt, quòd cùm propria nomina primis tantùm literis notarentur, Librarius qui vidit G. ſcripſit *Guillelmum* pro *Gaufredo*.

Quod ſpectat *Aroaſiæ* Tabulas, *Cononis* Prænestini Epiſcopi & Sedis Apoſtolicæ Legati, qui Concilio Sueſſionenſi præfuit, obitum anno milleſimo centeſimo decimo-ſeptimo, V. Idus Auguſti conſignantes; quo momento fretus *Joannes Picardus* hanc Synodum ad annum milleſimum centeſimum decimum-ſextum retulit: Tabulas illas mendoſas eſſe certiora monumenta probant. Enimverò *Cononem* Præneſtinum Epiſcopum, qui jam Legatione fungebatur in Galliis *Paſchali II.* Pontifice, qui munus idem geſſit ſub *Gelaſio II.* ac demum ſub *Callixto II.* præfuitque Concilio Colonienſi anno milleſimo centeſimo decimo-nono ut docet *Anſelmus Gemblacenſis* (quamquam Colonienſe iſtud & Frideſlarienſe ab eo celebrata anno milleſimo centeſimo decimo-octavo tradat Urſpergenſis Abbas) Anno milleſimo centeſimo vigeſimo, xv. Kalendas Novembris, præfuiſſe Synodo Bellovacenſi, in qua inter alia de corpore *Sancti Arnulphi* Sueſſionenſis Epiſcopi è terra levando actum eſt, *Liſiardus* ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus in ejus Vita Cap. XV. & Chronicon Senonenſe *S. Petri Vivi*, teſtantur. Præceptum *Ludovici Craſſi* Regis Francorum, quo Eccleſiam *Cergiaci* réſque ad eam pertinentes Abbatiæ Sandionyſianæ donavit eodem anno datum eſt præſente *Conone* Sedis Apoſtolicæ Legato. *Communicato*, inquit, *cum Palatinis noſtris conſilio, ad ipſam ſanctiſſimorum Martyrum* (Dionyſii ſcilicet ac Sociorum) *Baſilicam cum Conjuge noſtra acceleravimus, & præſente venerabili Epiſcopo Domino Conone Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Legato, quoniam jure & conſuetudine Regum Francorum demigrantium, inſignia Regni ipſi Sancto Martyri tamquam Protectori ſuo referuntur, Coronam Patris noſtri ei reddidimus, pro dilatione redditionis ſatisfecimus, & tam pro ſalute animæ noſtræ, quam pro Regni adminiſtratione, Conjugis & Prolis conſervatione, Eccleſiam de Cergiaco, ſicut liberè poſſidebamus cum decimis & omnibus ad eam pertinentibus, Eccleſiæ reſtituendo, ipſis Sanctis Martyribus contulimus..... Actum publicè anno Incarnati Verbi* MCXX. *Adelaidis autem Regina V. concedente Philippo filio noſtro.* Eodem anno *Cononem* ad Cœnobium Mauriniacenſe divertiſſe, Chronicon Mauriniacenſe teſtatur. Immo Pontificio Diplomati *Callixti II.* anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo-ſecundo ſubſcripſiſſe, docent *Ciaconius* noſter & *Ferdinandus Ughellus*. Quæ cùm ita ſint, Aroaſiæ Tabulas mendaces eſſe perſpicuum eſt, quæ *Cononis* Præneſtini Epiſcopi, & Sedis Apoſtolicæ in Galliis Legati obitum referunt ad annum milleſimum centeſimum decimum-ſeptimum.

Arroaſiæ Abbatia Ordinis Auguſtiniani, in Diœceſi Atrebatenſi.

ART. VIII.

ARTICULUS VIII.

Abælardus ad Concilium Senonenſe poſt annos undeviginti vocatus, Romanum Pontificem appellavit. Ejus nihilominus errores damnati fuere a Gallicanis Epiſcopis: Et ad Sedem Apoſtolicam miſſa Relatio: Quâ acceptâ, eadem prava dogmata damnavit Innocentius II. *Et Abælardo ceu Hæretico ſilentium impoſuit.*

Extincto *Petri Leonis* ſchiſmate, anno milleſimo centeſimo quadrageſimo, Concilium Senonis celebratum eſt in cauſa *Petri Abalardi*; qui coram Archiepiſcopo Senonenſi ab adverſariis ſuis conventus, ac velut hæreſeon aſſertor paſſim diffamatus, ipſum rogavit ut ſuam exponere doctrinam, & ab hoſtium calumniis & objectionibus vindicare publico in conſeſſu ſibi liceret. Ad Synodum invitatus eſt *S. Bernardus* Clarævallenſis Abbas, ut *Abalardi* errores confutaret. Stata die adfuere Præſules, viri omnium Ordinum eruditi, celeberrimique congreſſus teſtis futurus *Ludovicus VII.* Rex Chriſtianiſſimus. *Abalardo* ſtante coram Synodo, prolata ſunt Capitula ex ipſius libris excerpta. Quæ dum legerentur, Concilio ſe ſubduxit, Romanum Pontificem appellans. Seditionis popularis metu ipſum appellaſſe ſcribit *Otto Friſingenſis*: quod nequaquam veriſimile eſt: cùm Rege Chriſtianiſſimo, *Theobaldo* Comite, plurimiſque Viris Nobilibus præſentibus, nihil eſſet à populo metuendum. Ob Sedis Apoſtolicæ reverentiam, *Abalardus* Pontificis Maximi Judicio ſervatus eſt, nihilque in ejus perſonam ſtatutum fuit à Patribus. Sed pro jure interim ſuo, prava illius dogmata damnarunt, ac de omnibus Relationem ad *Innocentium II.* miſere, ipſum urgentes ut, pro ſui Primatus officio, errores pariter damnaret, ac Synodi confirmatâ Sententiâ, Novatorem hominem coërceret. Iſta conſtant ex *Gofrido* Clarævallenſi Monacho in Vita *S. Bernardi*, Lib. III. Cap. V. & ex *Ottone Friſingenſi* Lib. I. *De Geſtis Frederici*, Cap. XLVIII. ubi etiam exhibet Epiſtolam *Samſonis* Remenſis Archiepiſcopi, *Joſſelini* Sueſſionenſis, *Gaufrêdi* Catalaunenſis, & *Alviſi* Attrebatenſis Epiſcoporum ad *Innocentium II.* quæ brevem cauſæ *Abalardi* expoſitionem, & Synodi geſta complectitur. *Petrus Abalardus*, (inquiunt) *Chriſtianæ Fidei meritum evacuare nititur, dum totum quod Deus eſt humana ratione arbitratur ſe poſſe comprehendere: Aſcendit uſque ad cælos, & deſcendit uſque ad abyſſos. Nihil eſt quod lateat eum, ſive in profundum inferni, ſive in excelſum ſupra. Homo eſt magnus in oculis ſuis, diſputans de fide contra fidem, ambulans in magnis & mirabilibus ſuper ſe, ſcrutator majeſtatis, hæreſum fabricator. Jamdudum fecerat librum de Sancta Trinitate, ſed ſub Legato Romanæ Eccleſiæ igne examinatus eſt, quia inventa eſt in eo iniquitas. Maledictus qui readificat ruinas Jericho. Surrexit à mortuis liber ille, & cum eo multorum hæreſes quæ dormierant, ſurrexerunt & apparuerunt multis. Denique jam extendit palmites ſuos uſque ad mare, & uſque ad Romam propagines ejus. Hæc gloriatio hominis illius, quòd liber ſuus in Curia Romana habet ubi caput ſuum reclinet: hinc confortatus & confirmatus eſt error illius. Proinde cum fiducia prædicat verbum iniquitatis uſquequaque. Propterea cùm in conſpectu Epiſcoporum ſuper his eum argueret Abbas Clarævallenſis, zelo juſtitiæ & fidei armatus: ille nec confeſſus eſt, nec negavit, ſed à die, à loco, & Judice, quem ipſe ſibi elegerat, ſine læſione, ſine gravamine, ut prolongaret iniquitatem, Sedem Apoſtolicam appellavit. Epiſcopi qui propter hoc in* A *unum convenerant, veſtræ Reverentiæ deferentes, nihil in perſonam ejus egerunt: ſed tantummodo Capitula a Sanctis olim Patribus condemnata, medicinali neceſſitate, ne morbus ſerperet, abjudicaverunt. Quia ergo homo ille multitudinem trahit poſt ſe, & populum habet qui ſibi credat, neceſſe eſt ut huic morbo celeri medicina occurratis... Proceſſimus nos in hoc negotio, quouſque auſi ſumus. Tuum, Beatiſſime Pater! eſt de cætero providere, ne aliquâ hæreticâ pravitatis macula decor Eccleſiæ contaminetur. Tibi commiſſa eſt Sponſa Chriſti! ô Amice Sponſi. Tuum eſt eamdem uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.* B A *Sancto Bernardo* ſcriptam hanc Epiſtolam ſtylus loquitur.

S. Bernardus damnationis Abælardi Promotor.

Sed & ipſe nomine ſuo ſcripſit ad *Innocentium II.* Epiſtolas duas, ſcilicet CLXXXIX. & CXC. de cauſa *Abalardi*. In priori de *Abalardi* ſtudio in novitatem, déque ejus erroribus, ita ſcribit: *Stultè mihi dudum requiem promittebam, ſiquidem leonina rabies quieviſſet, & pax Eccleſiæ redderetur. Nam ecce illa quievit, ſed non ego. Leonem evaſimus, ſed incidimus in draconem, qui non minùs forſan noceat ſedens in inſidiis, quàm ille rugiens de excelſo. Quamquam non jam in inſidiis, cujus virulenta folia utinam adhuc laterent in ſcriniis, & non in triviis legerentur!...* C *Novum cuditur gentibus & populis Evangelium, nova proponitur Fides... De virtutibus & vitiis non moraliter, de Sacramentis Eccleſiæ non fideliter, de arcano Sanctæ Trinitatis non ſimpliciter, nec ſobriè diſputatur: ſed cuncta nobis in perverſum, cuncta præter ſolitum, & præter quàm accepimus, miniſtrantur. Procedit Golias procero corpore, nobili illo ſuo bellico apparatu circummunitus, antecedente quoque ejus armigero Arnaldo de Brixia,* &c. *Denique in ſugillationem Doctorum Eccleſiæ, magnis effert laudibus Philoſophos; adinventiones illorum & ſuas novitates, Catholicorum Patrum doctrinæ præfert & fidei: & cùm omnes fugiant à facie ejus,* D *me omnium minimum expetit ad ſingulare certamen.*

Tum geſta in Synodo Senonenſi refert: *Scripſit mihi*, inquit, *ſolicitante quidem ipſo, Archiepiſcopus Senonenſis, diem ſtatuens congreſſionis, quo ille in præſentia ejus & Coëpiſcoporum ſuorum deberet, ſi poſſet, ſtatuere prava dogmata ſua, contra quæ ego auſus mutire fuiſſem. Abnui, tum quia puer ſum, & ille vir bellator ab adoleſcentia: tum quia judicarem indignum, rationem fidei humanis committi ratiunculis agitandam, quam tam certa ac ſtabili veritate conſtet eſſe ſubnixam. Dicebam ſufficere ſcripta ejus* E *ad accuſandum eum, nec mea referre, ſed Epiſcoporum, quorum eſſet miniſterii de dogmatibus judicare.*

Indignum eſt rationem fidei humanis agitandam ratiunculis committere.

Epiſcoporum eſt de dogmatibus judicare.

Ille nihilominus, immo eò ampliùs levavit vocem, vocavit multos, congregavit complices.... Diſſeminavit ubique, ſe mihi die ſtatuto apud Senonas reſponſurum. Exiit ſermo ad omnes, & non potuit me latere. Diſſimulavi primùm, nec enim ſatis rumore populari movebar. Cedens tamen (licèt vix, ita ut flerem) conſilio amicorum, qui videntes quomodo ſe quaſi ad ſpectaculum omnes pararent, timebant ne de noſtra abſentia & ſcandalum populo, & cornua creſcerent adverſario: Et quia error magis confirmaretur, cùm non eſſet qui reſponderet aut contradiceret, F *occurri ad locum & diem, imparatus quidem & immunitus, niſi quòd illud mente volvebam:* Nolite præmeditari qualiter reſpondeatis. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. *Et illud:* Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo. *Convenerant autem præter Epiſcopos & Abbates, plurimi Viri Religioſi, & de civitatibus Magiſtri Scholarum, & Clerici literati multi: & Rex præſens erat. Itaque in præſentia omnium Adverſario ſtante ex adverſo, producta ſunt quædam Capitula*

Luc. 21, 14. Pſal. 117, 6.

pitula de libris ejus excerpta. Quæ cùm cœpiſſent legi, nolens audire, exivit, appellans ab electis Judicibus, quo non putamus licere. Porro Capitula judicio omnium examinata, inventa ſunt fidei adverſantia, contraria veritati. Hæc pro me, ne levitate, aut certè temeritate uſus, in tanto negotio putarer. Verùm tu, ò Succeſſor Petri! judicabis an debeat habere refugium ad Sedem Petri, qui Petri fidem impugnat. Tu, inquam, Amice Sponſi, prævidebis quomodo liberes Sponſam à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Hanc Epiſtolam per *Nicolaum* Claræyallenſem Monachum ad *Innocentium II.* miſit *Sanctus Bernardus*.

Cauſæ Fidei ad Sedem Apoſtolicam referendæ.

Romanæ Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ fides deficere non poteſt.

Luc. 22. 32.

Sed & aliam ſcripſit prolixiorem ad eumdem Pontificem, quæ confutationem errorum *Abelardi* complectitur. Incipit his verbis, quæ ipſius & Eccleſiæ Gallicanæ ſententiam de Sedis Apoſtolicæ Privilegiis exprimunt: *Oportet ad veſtrum referri Apoſtolatum, pericula quæque & ſcandala emergentia in Regno Dei, ea præſertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potiſſimùm reſarciri damna fidei, ubi fides non poſſit ſentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa Sedis. Cui » enim alteri aliquando dictum eſt: Pro te rogavi, » Petre, ut non deficiat fides tua?*

Scripſit etiam Abbas ſanctiſſimus ad Cardinales S. E. R. eadem de cauſa Epiſtolam CLXXXVII. quæ incipit his verbis: *Nulli dubium, quin ad vos ſpecialiter ſpectet tollere ſcandala de Regno Dei, ſurgentes ſuccidere ſpinas, ſedare querelas.* Scripſit ſpeciatim ad *Guidonem de Caſtello* Cardinalem, *Abalardi* quondam diſcipulum, ut eum à favore ipſi commodando deterreret. Epiſtola incipit his verbis: *Injuriam facio vobis, ſi aliquem à vobis ita diligi credam, ut cum eo pariter ejus errores diligatis.* De *Abelardi* verò novitatibus hæc habet: *Magiſter Petrus in libris ſuis profanas vocum novitates inducit & ſenſuum, diſputans de fide contra fidem, verbis Legis Legem impugnat. Nihil videt per ſpeculum & in ænigmate, ſed facie ad faciem omnia intuetur, ambulans in magnis & in mirabilibus ſuper ſe.... Ego non eum accuſo apud Patrem: eſt qui eum accuſet Liber ſuus, in quo ſibi malè complacuit. Cùm de Trinitate loquitur, ſapit Arium; cùm de Gratia, ſapit Pelagium; cùm de perſona Chriſti, ſapit Neſtorium. Minùs de veſtra æquitate præſumo, ſi diu vos rogavero, ut in cauſa Chriſti nullum Chriſto præponatis. Illud autem ſcitote: quia expedit vobis, quibus poteſtas data eſt à Domino; expedit Eccleſiæ Chriſti; expedit etiam illi homini, ut ei ſilentium imponatur, cujus maledictione os plenum eſt, & amaritudine, & dolo.*

Vehemens S. Bernardi in Abælardum Invectiva.

Scripſit denique ad *Yvonem* Cardinalem Epiſtolam CXCIII. qua *Abelardum* ita pingit: *Magiſter Petrus Abalardus, ſine Regula Monachus, ſine ſolicitudine Prælatus, nec Ordinem tenet, nec tenetur ab Ordine. Homo ſibi diſſimilis eſt, intus Herodes, foris Joannes, totus ambiguus, nihil habens de Monacho præter nomen & habitum.... Iniquitatem in excelſo loquitur, integritatem fidei, caſtitatémque Eccleſiæ corrumpit. Tranſgreditur terminos quos poſuerunt Patres noſtri, de fide, de Sacramentis, de Trinitate diſputans & ſcribens: Singula pro ſua voluntate mutat, auget, & minuit. In Libris & in Operibus ſuis oſtendit ſe fabricatorem mendacii, & cultorem perverſorum dogmatum, Hæreticum ſe probans non tam in errore, quàm in pertinacia & defenſione erroris. Homo eſt egrediens menſuram ſuam, in ſapientia verbi evacuans virtutem Crucis Chriſti. Nihil neſcit omnium quæ in cœlo & quæ in terra ſunt, præter ſeipſum. Damnatus eſt Sueſſione cum Opere ſuo coram Legato Romanæ Eccleſiæ. Sed quaſi non ſufficeret ei illa damnatio, iterum facit unde iterum damnetur, & jam noviſſimus error pejor eſt priore:* Quin zelus fidei paulo acriorem in mores *Petri Abelardi* invectivam à *S. Bernardo* extorſerit initio iſtius Epiſtolæ, nullus dubito.

Acceptis Concilii Senonenſis, & *S. Bernardi* Literis, *Innocentius II.* Pontifex Maximus errores *Abalardi*, ſecundùm Judicium à Gallicanis Epiſcopis latum, damnavit, eique velut Hæretico perpetuum indixit ſilentium. *Innocentii* Reſcriptum ad Senonenſem & Remenſem Archiepiſcopos, eorúmque Suffraganeos, & *S. Bernardum*, extat inter ejuſdem Sancti Abbatis Epiſtolas CXCIV. & in Collectionibus Conciliorum, inter Acta Concilii Senonenſis. *Dolemus*, inquit, *quoniam ſicut Literarum veſtrarum inſpectione, & miſſis à Fraternitate veſtra nobis errorum Capitulis cognovimus, in noviſſimus diebus, quando inſtant tempora periculoſa, Magiſtri Petri Abalardi pernicioſa doctrina, & prædictorum Hæreſes, & alia perverſa dogmata Catholicæ Fidei obviantia pullulare cœperunt. Verùm in hoc maximè conſolamur, & omnipotenti Deo gratias agimus, qui in partibus veſtris pro Patribus tales filios ſuſcitavit, & tempore Apoſtolatus noſtri in Eccleſia ſua tam præclaros voluit eſſe Paſtores, qui novi Hæretici calumniis ſtudeant obviare, & immaculatam Sponſam* Uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. *Nos itaque qui in B. Petri Cathedra (cui à Domino eſt dictum;* Et tu aliquando converſus, confirma Fratres tuos) *licèt indigni, reſidere conſpicimur: Communicato Fratrum noſtrorum Epiſcoporum & Cardinalium conſilio, deſtinata nobis à veſtra Diſcretione Capitula, & univerſa ipſius Petri perverſa dogmata, Sanctorum Canonum auctoritate, cum ſuo Autore damnavimus: Eique tamquam Hæretico perpetuum ſilentium impoſuimus. Univerſos quoque erroris ſui Sectatores & Defenſores à Fidelium conſortio ſequeſtrandos, excommunicationiſque vinculo innodandos eſſe cenſemus.*

2. Cor. 11. 2.
Luc. 22. 32.

Extat alia breviſſima *Innocentii II.* Epiſtola ad eoſdem Archiepiſcopos, ad calcem Concilii Oecumenici Lateranenſis ſub *Innocentio II.* ex veteri exemplari Monaſterii Claræyallenſis tranſcripta; qua *Arnaldum de Brixia*, & *Abelardum*, *perverſi dogmatis fabricatores, & Catholicæ Fidei impugnatores, in Religioſis locis ſeparatim includi* jubet, *& libros erroris eorum, ubicumque reperti fuerint, igne comburi.* Sic erga Novatores agendum. Concilii Senonenſis, & damnationis *Abalardi*, cùm à Gallicanis Præſulibus, tum ab *Innocentio II.* Pontifice Maximo, præter Autores laudatos meminere *Vincentius Bellovacenſis* in Speculo Hiſtoriali Lib. XXVII. Cap. XIII. *S. Antoninus*, *Trithemius* lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis & in Chronico Hirſaugienſi, *Joannes Nauclerus*, Vol. III. Generatione XXXIX. *Paulus Æmilius* Lib. V. Hiſtoriæ Francorum in *Ludovico Juniore*, *Helinandus*, *Joannes Canonicus S. Victoris* ad mœnia Pariſiorum, &c.

ARTICULUS IX.

Apologeticum pro PETRO ABÆLARDO *ſcripſit* BERENGARIUS *Pictavenſis ejus Diſcipulus. Verùm contumelioſo in* S. BERNARDUM *& Concilium Senonenſe Libello nulla fides.*

PRima petulantiſſimi Autoris in *S. Bernardum* contumelia hæc eſt, quòd ab ipſa adoleſcentia protervus eſſet; quòd ingenii ſui acumen in mimicis cantiunculis, & rithmicis modulis oſtentaret; quòd illum commentandi & nugandi uſum ad Sacrarum Scripturarum expoſitionem accerſeret.

Secunda, quòd vir ſanctitatis & miraculorum opinione celebris, reprehenſionis idoneam occaſionem in *Petro Abælardo* nanciſci maluerit, quàm ejus reſipiſcentiam procurare. At *Berengarium* mendacii convincit *Gofridus* Lib. III. Vitæ *Sancti Bernardi* Cap. v. ubi ſcribit: *Solita bonitate & benignitate deſiderans errorem corrigi, hominem non confundi, ſecreta illum admonitione convenit. Cum quo etiam tam modeſtè tamque rationabiliter egit, ut ille compunctus, ad ipſius arbitrium correcturum ſe promitteret univerſa. Cæterùm reſiliit a propoſito ſaniori.*

S. Bernardus à calumniis & ſatyra Petri Pictavenſis vindicatur.

Tertia, quòd *Abælardi* appellationi ad Sedem Apoſtolicam non detulerit Sanctus Bernardus. *Inter tot itaque & tantas anguſtias*, inquit, *deprehenſus Abælardus, ad Romani examinis confugit aſylum. Filius ſum*, inquit, *Romanæ Eccleſiæ: volo cauſa mea quaſi impii judicetur. Cæſarem appello. At Bernardus Abbas, in cujus brachio fidebat Præſulum multitudo, non dixit ut Præſes qui tenebat Paulum in vinculis: Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem ibis: ſed, Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem non ibis. Renuntiavit enim quæ geſta fuerant Apoſtolico, & ſtatim a Romana Sede Literæ damnationis in Petrum per Gallicanam Eccleſiam volaverunt.* At putida illa calumnia eſt, quia ob reverentiam Sanctæ Sedis quam appellaverat *Abælardus*, nihil in ejus perſonam decrevere Senonenſis Concilii Patres, ſed ejus tantùm errores damnarunt, quod juris ipſorum erat (ut conſtat ex Epiſtola Synodica ad *Innocentium.*)

Quarta calumnia, quòd abſens, & inauditus, & inconvictus damnatus ſit *Abælardus*, cujus os *Promptuarium rationis, tubam fidei, & hoſpitium Trinitatis*, hyperbolicè & adulatoriè vocat. Sed eſto, inauditus damnatus ſit, quia contumax, & electos Judices fugiens, quod Canones vetant; an ideo inconvictus, cujus errores in libris ab ipſo editis ita manifeſti, ut *Berengarius* ipſe, in Epiſtola ad Epiſcopum Mimatenſem, fateatur *Ejus Capitula non ſanè ſonare, ac ſe noluiſſe illorum eſſe Patronum, quia in Sententiam Abbatis*, (nempe S. Bernardi) *pedibus ivit.*

Quinta calumnia, quòd verba illa *S. Bernardi* in Epiſtola ad Innocentium II. *Non debet refugium invenire apud Sedem Petri, qui fidem impugnat Petri*; rancori animi ejus in *Abælardum* tribuat, & poſt nonnulla in Magiſtri prolata defenſionem, concludat his verbis: *Deberet ergo refugium apud Sedem Petri invenire, ſi non illecebra eloquii tui clauſiſſent viſcera miſericordiæ Romanæ Eccleſiæ. Sed dum tu Petro clementiæ oſtium obſtruis, conceptæ veſaniæ ſignanter impetum prodis.* At falſum eſt quod viſcera miſericordiæ Romanæ Eccleſiæ *Abælardo* clauſerit *S. Bernardus*, & quòd ex animi rancore in ipſum ſcripſerit, qui ejus tantùm infenſus fuit erroribus, perſonæ verò nequaquam. Nonne enim ipſum non eſt amplexus, pacémque cum illo iniit, ſopitis prioribus querelis, cùm fidem ſuam expoſuit, erroréſque ſuos emendavit, ut teſtatur *Petrus Cluniacenſis* in Epiſtola ad *Innocentium II.* pro *Abælardo* ſcripta? Immò *Abælardus* ipſe in Apologia ſua, ſeu Confeſſione Fidei, *S. Bernardum* dulci *Amici* nomine indicat.

Sexta contumelia, quòd imprudenter egerit *Sanctus Bernardus*, hæreſeos crimen *Abælardo* impingens, qui ſcriptis ipſe ſuis quædam tradidit perenni ſepelienda ſilentio. Et quòd in Indiculo errorum *Petri Abælardi*, non propria ipſius dogmata, ſed nefandi Commenti Capitula ſcripſerit. Quædam tamen ex his Capitulis aſſeruiſſe & ſcripſiſſe *Abælardum* fatetur, ſed alio ſenſu. *Hæc & alia*, inquit, *Indiculus tuus continet, quorum quædam, fateor, Petrus & dixit & ſcripſit: quædam verò neque protulit, neque ſcripſit. Quæ autem dixerit, & quæ non dixerit, & quàm Catholica mente ea quæ dixerit ſenſerit, ſecundus accepti Operis Tractatus Chriſtiana diſputatione ardenter & impigrè declarabit.*

Septimò *S. Bernardum* carpit, quòd expoſitionem Cantici Canticorum poſt Origenem, S. Ambroſium, Reticium Auguſtodunenſem, & Venerabilem Bedam aggreſſus, nihil novi protulerit, ſed ſenſum alienum verbis ſuis veſtierit, & mediocri genere dicendi ſit uſus. Facetè, ſed temerè, ipſum arguit, quod inter *Canticorum Salomonis* Commentarios, mortem ſui fratris inducat, in ejúſque funeris proſecutione duos pene quaterniones conſumat, luctum ingerens nuptiis Sponſi, & tuba funebri clangens diſcumbente Sponſo in Sponſæ gremio, & Juvenculis Sponſi Sponſæque Juvenculabus alterna jucunditate plaudentibus, ut Tragœdiam potiùs quàm Epithalamium ſapiat ejus Commentatio, Cantica in Elegos, Carmina in Threnos ſorte miſerabili convertens. Sed quid vitii fuit, aut mimicâ *Berengarii* ironiâ dignum, fratrem plangere in ipſis Sponſi nuptiis, qui in lachrymis, doloribus, ſanguinis effuſione & morte nuptiarum fœdus ſanxit cum Sponſa? Vitio id quidem ac defectui artis verti poſſet in Panegyrica Oratione, in qua ſacrarum dumtaxat nuptiarum amorúmque laudem ſuſcepiſſet. At quòd in expoſitione myſticè ſenſus, & in adhortatione morali ad Conventum Fratrum ſuorum, paululùm ab inſtituto ſuo diverterit Sanctus Abbas, nemo ſanæ mentis reprehendere poteſt, cùm dolor vehemens artis regulas neſciat, nec ſit vehementior & juſtior, quam qui ex morte oritur amantiſſimi fratris.

Octava calumnia eſt quòd originem animarum de cœlo *S. Bernardus* aſſeruerit in Cantica Canticorum ſcribens, atque ita lapſus ſit in *Origenis* errorem. Id enim tantùm abeſt ut aſſeruerit; quin immò illud ſtatuit diſcrimen inter Verbum Dei, quod eſt Dei imago, & animam quæ imago non eſt, ſed ad imaginem Dei, quod illud de ſubſtantia Dei eſt, hæc verò non eſt de ſubſtantia Dei; ſed dotes prope divinas habet, vel à creatione, vel à Dei dignatione, id eſt, gratiâ. *Verbum*, inquit, *eſt Veritas, eſt Sapientia, eſt Juſtitia: & hæc imago. Cujus? Sapientiæ, Juſtitiæ, & Veritatis. Eſt enim imago hæc Juſtitia de Juſtitiâ, Sapientia de Sapientia, Veritas de Veritate, quaſi de Lumine Lumen, de Deo Deus. Harum rerum nihil eſt anima, quoniam non eſt imago. Eſt tamen earum capax appeténſque, & inde fortaſſis ad imaginem. Celſa creatura, in capacitate quidem, majeſtatis; in appetentia autem, rectitudinis inſigne præferens. . . . . . . Sed dico: nihilne ergo amplius habet imago ab anima quæ ad imaginem eſt, quia & huic magnum rectúmque aſſignamus? Et plurimùm. Hæc ad menſuram accepit, illa ad æqualitatem. An non plus hæc? Adverte & aliud. Huic utrumque aut creatio, aut dignatio contulit: illi generatio. Atque id magnificentius eſſe non dubium eſt. Sed ne hoc quidem eminentius eſſe quis abnuat, quòd cum à*

Deo huic ; illi & de Deo utrimque ſit, id eſt, de Dei ſubſtantia. Eſt enim conſubſtantialis Deo imago ſua. (Sermone LXXX. in Cantica.) Sicubi verò dixerit, Animæ originem cœleſtem eſſe ; id intelligi ſolùm voluit, quòd à Deo immediatè creetur, non cum corpore à parentibus ex ſemine traducatur : & quòd ad Dei imaginem facta ſit : quo ſenſu dixit Apoſtolus ; *Genus ergo cùm ſimus Dei, &c.* Quis verò non videat, *S. Bernardum* ineptè, imperitè, malitiosè, Origenianæ Hæreſeos à *Berengario* accuſari propter hæc verba : *Meritò dixit Apoſtolus, Noſtra converſatio eſt in Cœlis?*

Nonò, vellicat Sententiam S. *Bernardi* in libro *De Diligendo Deo*, ſcribentis : Modum diligendi Deum eſſe, *diligere ſine modo.* Id impoſſibile clamat Berengarius. *Cum enim ſtabile fixùmque ſit, Deum ea magnificentia eſſe præditum, ut nequaquam noſtra in illum dilectio ejus dignitati æquipollenter reſpondere ſufficiat, quomodo ſine modo diligemus, quem cum modo diligere non valemus? Quomodo porrigetur dilectio ultra modum, cùm ſemper remaneat citra modum?* At inſcitiam ſuam & malevolentiam prodit *Berengarius.* Non enim eo ſenſu Deum diligi debere ſine modo *S. Bernardus* dixit, quaſi dilectio noſtra infinita eſſe poſſit aut debeat, ſed quòd nuſquam nimius eſſe poſſit amor, quo Deum proſequimur, immò nec uſquam divinæ bonitati conveniens. Quamobrem ipſum diligere debemus quantùm poſſumus, & ſemper eniti ut magis amemus, cui nos totos debemus. *Illum*, inquit, *ratio urget & juſtitia naturalis, totum ſe tradere illi à quo ſe totum habet, & ex ſe toto debere diligere. Mihi profectò fides tantò plus indicit amandum, quantò & eum me ipſo pluris æſtimandum intelligo : quippe qui illum non ſolùm mei, ſed ſui quoque ipſius teneo largitorem. . . Ut quid non amaret opus artificem, cùm haberet unde id poſſet? Et cur non quantùm omninò poſſet, cùm nihil omnino niſi ejus munere poſſet? . . . Quod ſi totum me debeo pro me facto, quid addam jam & pro refecto, & refecto hoc modo? Nec enim tam facilè refectus, quàm factus. Si quidem non ſolùm de me, ſed de omni quoque quod factum eſt, ſcriptum eſt,* Dixit, & facta ſunt. *At verò qui me tantùm & ſemel dicendo fecit, in reficiendo profectò & dixit multa, & geſſit mira, & pertulit dura, nec » tantùm dura, ſed & indigna.* Quid ergo retribuam » Domino pro omnibus quæ retribuit mihi ? *In primo opere me mihi dedit, in ſecundo ſe. Et ubi ſe dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus, me pro me debeo, & bis debeo. Quid Deo retribuam pro ſe? . . . Cùm dilectio quæ tendit in Deum, tendat in infinitum & immenſum, quiſnam quæſo debeat eſſe noſtri finis vel modus amoris? Quid quòd amor ipſe noſter non jam gratuitus impenditur, ſed rependitur debitus? Amat immenſitas, amat æternitas, amat ſupereminens ſcientiæ caritas, amat Deus cujus magnitudinis non eſt finis, cujus ſapientiæ non eſt numerus, cujus pax exuperat omnem intellectum, & vicem rependimus cum menſura? Deus meus, adjutor meus, diligam te pro dono tuo, & modo meo minus quidem juſto, ſed planè non minùs poſſe meo. Qui etſi quantùm debeo non poſſum, tamen ultra quàm poſſum. Potero verò plus, cùm plus donare dignaberis, numquam tamen prout dignus haberis.*

Inſolens Bernardi Pictavenſis in Concilii Senonenſis Patres declamatio.

Nec verò Patribus Concilii Senonenſis quàm *S. Bernardo* æquior eſt *Berengarius*, in quos effræni ſtylo debacchatur. E multis pauca hæc audi : *Poſt prandium*, inquit, *allatus eſt Liber Petri & cuidam præceptum eſt, ut voce clamoſa Petri Opuſcula perſonaret. At ille odio Petri animatus, & vitis germine irrigatus : non illius qui dixit,* Ego ſum vitis vera, *ſed illius qui Patriarcham nudum ſtravit in area, ſonoriùs quàm poſtulatum fuerat, exclamavit. Poſt aliqua, Pontifices inſultare, pedem pedi applodere, ridere, nugari conſpiceres ; ut facilè quilibet judicaret, illos non Chriſto vota perſolvere, ſed Baccho. Inter hæc ſalutantur ſcyphi, pocula celebrantur, laudantur vina, Pontificum guttura irrigantur. . . . . Deniquexcùm aliquid ſubtile divinùmque ſonabat, quod auribus Pontificum erat inſolitum, audientes omnes diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in Petrum : & oculos talpæ habentes, in Philoſophum. Hoc, inquiunt, ſinemus vivere monſtrum? Moventéſque caput quaſi Judæi, Vah! inquiunt,* ecce qui deſtruit templum Dei. *Sic judicant verba luminis cæci, ſic virum ſobrium damnant ebrii, ſic contra organum Trinitatis diſſerunt calices facundi. Sic contra ſimplicem diſputant cornuti. Sic Sanctum canes, ſic margaritas porci corrodunt. Sic ſal terræ infatuatur, ſic legis fiſtula obturatur. . . . . Biberat Epiſcoporum ſobrietas ſanguinem uvæ meraciſſimum, cujus integritatem aqua non devirginaverat : cujus calor ita inceſſerat cerebris, ut in ſomni lethargiam omnium oculi ſolverentur. Inter hæc ſonat Lector, ſtertit auditor. Alius cubito innititur, ut det oculis ſuis ſomnum. Alius ſuper molle cervical dormitionem palpebris ſuis molitur. Alius ſuper genua caput reclinans, dormitat. Cùm itaque Lector in Petri ſatis aliquod reperiret ſpinetum, ſurdis exclamabat auribus Pontificum : Damnatis? Tunc quidam vix ad extremam ſyllabam expergefacti, ſomnolenta voce, capite pendulo, Damnamus, aiebant. Alii verò damnantium tumultu excitati, decapitata prima ſyllaba, Namus, inquiunt. Verè natis, ſed natatio veſtra procella ; natatio veſtra, merſio. Sic milites dormientes teſtimonium perhibent,* Quia nobis dormientibus, vene- « runt Apoſtoli, & tulerunt corpus. *Qui vigila- « verat in Lege Domini die ac nocte, nunc damnatur à Sacerdotibus Bacchi.* Hæc & alia æquè inſolentia *Berengarius* Scholaſticus.

Berengarius ſenior & prudentior factus, cum S. Bernardo ſenſit, ejuſque ſanctitatem reveritus eſt.

Hic tamen effrænem ſtyli ſui in *S. Bernardum* licentiam temperavit, ſenior & paulò ſapientior factus, in Epiſtola ad Epiſcopum Mimatenſem. *Neque*, inquit, *æſtimet me quiſpiam ad injuriam ejus ſtylum per ceram trahere, qui, meo judicio, noſtrorum temporum eſt Martinus. Simpliciter, & ſine vulpe candido pectori veſtro loquor. Ego ita ſentio de Abbate, quòd ſit lucerna ardens & lucens, ſed tamen in teſta eſt. Quod dedecus infigitur auro cùm laudatur, ſi ejus ſcoria improbetur? Laudatis Abbatem? Magis ego laudo. Cur igitur inquietiùs contra eum ſcribis, de quo tam bene ſentis? Porrigite patulas aures, ut ebibant rationem. Damnaverat Abælardum Præceptorem meum, virum fidei buccinam, legis armarium, in morum via pede regio gradientem. Damnaverat, inquam, Abælardum, & vocem ejus ſine audientia ſtrangulaverat. Eram ea tempeſtate adoleſcens, nondùmque impuberes malas nubes lanuginis adumbrabat, erátque mihi velut Scholaſtico animus in ficta cribro materia declinare. Porro veri certaminis arridente vena, pectus appuli ut purgarem Abælardum, Abbatiſque confutarem audaciam. Sed non, inquiunt, à te Theologum talem argui oportebat. Tu enim beſtia es, & montes tangere non debes. Parciùs iſta, Fratres : Mementote vos hoc objicere viro. In quo audet Abbas? Audet in literis, audeo & ego. Audet in Theologicis, audeo ego. Audet in fide, audeo & ego. Audet in ſanctitate, hîc non audeo ego. Quid ergo peccavi, ſi fidelis fidelem, minor majorem, ſecularis Religioſum redargui? Momordi, fateor, non Contemplativum, ſed Philoſophum ; non Confeſſorem, ſed Scriptorem ; non mentem, ſed linguam ; non præcordia, ſed ſtylum ; non meditationes viri, ſed ſomnum. Legant eruditi viri Apologeticum quem edidi, & ſi Dominum Abbatem juſtè non argui, licenter me redarguant. . . . . Sed cur, inquiunt, expleto primo Volumine, ſecundum (ut ſpoponderas) non texis?*

Quia

Quia proceſſu temporis meum ſapere crevit : & in ſententiam Abbatis, pedibus (ut dicitur) ivi. Nolui eſſe Patronus Capitulorum objectorum Abalardo, quia etſi ſanum ſaperent, non ſanè ſonabant. Poſtquam igitur, inquiunt, à ſecundo libro manus torpuit, quare primum non raſiſti? Feciſſem hoc, inquam, niſi caſſa eſſet induſtria. Remanerent enim viva exemplaria, quæ jam per totam Franciam & Italiam concurrerunt. Si igitur, inquiunt, Apologiam illam jugulare non potes, damna vel vivam. Characterem rei fronti ejus infige, ut omnis qui legerit, ſciat te ætate, non malitia peccaſſe. Damnabo, inquam, tali conditione, ut ſi quid in perſonam hominis Dei dixi, joco legatur, non ſerio. Berengarii Pictavenſis Apologeticus, & Epiſtola ad Epiſcopum Mimatenſem, extant inter *Abalardi* Opera.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 59. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant verbis ſuis interpolatam, non meis conceptam : *Epiſcopi de jure, non obſtante appellatione ad Summum Pontificem, debent damnare doctrinam erroneam.*

R. Non ſic ego ſcripſi, ſed : *Ob reverentiam* (inquam) *Sanctæ Sedis, quam appellaverat Abalardus, nihil in ejus perſonam decrevere Senonenſis Concilii Patres ; ſed ejus tantum errores damnaverunt, quod juris ipſorum erat.* Quòd errores Abælardi Concilii Senonenſis Patres damnaverint, facti res eſt, hiſtorica veritas. Quod juris Epiſcoporum id eſſet, *Innocentius II.* Pontifex Maximus & *S. Bernardus* agnoverunt.

ARTICULUS X.

PETRUM ABÆLARDUM S. BERNARDO, *&* *deinde* INNOCENTIO II. *Summo Pontifici reconciliavit* PETRUS VENERABILIS *Abbas Cluniacenſis : Eumque Cluniaci ſuſcepit.*

TEſtem hujus rei profero *Petrum* ipſum Cluniacenſem Abbatem in Epiſtola ad *Innocentium II.* pro Petro Abælardo, cujus hic tenor eſt. *Magiſter Petrus, Sapientiæ veſtræ, ut credo, optimè notus, nuper à Francia veniens, per Cluniacum tranſitum fecit : Quæſivimus quò tenderet ; Gravatum ſe vexationibus quorumdam, qui ſibi, quod valde abhorrebat, Hæretici nomen imponebant, Majeſtatem Apoſtolicam ſe appellaſſe, & ad eam confugere velle, reſpondit. Laudavimus propoſitum, & ut ad notum & commune refugium confugeret, admonuimus. Juſtitiam Apoſtolicam, quæ nulli etiam extraneo vel peregrino defuit, ſibi non defuturam diximus. Miſericordiam ipſam, ubi ratio poſtularet, ſibi occurſuram promiſimus. Venit interim Dominus Ciſtercienſis Abbas, & de pace ipſius, & Domini Claravallenſis, cujus cauſa appellaverat, nobiſcum & cum ipſo pariter egit. Dedimus & nos operam paci ejus : &, ut ad illum cum ipſo iret, hortati ſumus. Addidimus hoc monitis noſtris, ſi qua Catholicas aures offendentia aut ſcripſiſſet, aut dixiſſet ; hortatu ejus & aliorum bonorum & ſapientum, & à verbis ſuis amoveret, & à libris abraderet. Et factum eſt ita. Ivit, rediit, cum Domino Claravallenſi, mediante Ciſtercienſi, ſopitis prioribus querelis, ſe pacificè conveniſſe, reverſus retulit. Interim à nobis admonitus, magis autem à Deo (ut credimus) inſpiratus, dimiſſis Scholarum & ſtudiorum tumultibus, in Cluniaco veſtra ſibi perpetuam manſionem elegit. Quod nos ſenectuti ejus, debilitati ejus, religioni ejus congruere putantes ; & ſcientiam ejus, vobis ex toto non incognitam, magnæ Fratrum noſtrorum multitudini proficere poſſe credentes, voluntati ejus aſſenſimus : &, ſi ſic benignitati veſtræ beneplacitum eſſet, benignè & cum gaudio nobiſcum, veſtris, ut noſtis, per omnia remanere conceſſimus. Rogo igitur ego qualiſcumque, tamen veſter, rogat devotiſſimus vobis Cluniacenſis Conventus, rogat ipſe per ſe, per nos, per præſentium latores filios veſtros, per has, quas ut ſcriberem, rogavit, Literas : ut reliquos dies vitæ & ſenectutis ſuæ, qui fortaſſe non multi ſunt, in Cluniaco veſtra eum conſummare jubeatis, & ne à domo, quam velut paſſer ; ne à nido, quem velut turtur inveniſſe ſe gaudet, aliquorum inſtantia aut expelli, aut commoveri valeat, more quo omnes bonos colitis, & etiam iſtum dilexiſtis, ſcuto defenſionis Apoſtolicæ protegatis.*

ARTICULUS XI.

PETRUM ABÆLARDUM, *præſertim poſt Fidei ſuæ expoſitionem, & errorum emendationem, Hæreticis immeritò quis accenſeret.*

ILle ſiquidem non eſt cenſendus Hæreticus, qui, ſi in aliquos errores impingat imprudens ; illos pertinaciter non propugnat, ſed ad illorum emendationem paratus eſt ; immò illos reipſa corrigit : porro nuſquam errores ſuos pertinaciter propugnavit *Abalardus* ; ad illorum emendationem parato ſemper fuit animo ; & illos reverà correxit. Quam ob rem non eſt Hæreticis accenſendus. Paratus, inquam, ſemper fuit ad ſuorum correctionem errorum, ut ipſe in Prologo Introductionis ſuæ ad Theologiam profitetur. *In quo quidem opere*, inquit, *ſi culpis meis exigentibus, à Catholica, quod abſit, exorbitavero intelligentia vel locutione ; ignoſcat ille mihi, qui ex intentione opera penſat, parato ſemper ad ſatisfactionem de malè dictis vel corrigendis vel delendis ; cùm quis me Fidelium vel virtute rationis, vel auctoritate Scripturæ correxerit.* Et poſtquam aliqua Scripturæ Sacræ Oracula protulit, quæ docent, Sapientem ſe corripientes amare ; & *Sancti Auguſtini* exemplum qui plura in Scriptis ſuis erroneè poſita retractavit, hæc ſubdit : *Tanti itaque viri inſtructus exemplo, ſi qua fortè per errorem proferam, nulla in his per contentionem defendam, aut per elationem præſumam. Ut ſi nondum ignorantiæ vitio caream, hæreſis tamen crimen non incurram. Non enim ignorantia hæreticum facit, ſed magis ſuperba obſtinatio : Cùm quis videlicet ex novitate aliqua nomen ſibi comparare deſiderans, aliquid inuſitatum proferre gloriatur, quod adversùs omnes defendere inopportunè nititur : ut vel cæteris ſuperior, vel nullis habeatur inferior. Unde Gennadius Maſſilienſis Lib. de Fide Eccleſiaſticorum Dogmatum, ait :* Quolibet quis acquieſcat modo, non eſt Hæreticus, niſi contentione Hæreticus fiat. *Auguſtinus in Epiſtola ad Optatum :* Si de anima falſitatis aſſertio proferatur, & falſitas mendacem, & falſitatis inopportuna defenſio Hæreticum facit. *Rurſus idem ſuper Geneſim :* Non ob aliud ſunt Hæretici, niſi quòd Scripturas Sacras non rectè intelligentes, ſuas falſas opiniones contra earum veritatem pertinaciter aſſerunt. *Qui & in Libro de Utilitate credendi, Hæreticum diligenter deſcribens :* Hæreticus, *inquit*, eſt (ut mea fert opinio) qui alicujus temporalis commodi, & maximè gloriæ causâ, falſas ac novas opiniones vel gignit, vel ſequitur. *Item idem in XVIII. de Civitate Dei :* Qui in Eccleſia aliqua prava ſapiunt, ſi correcti contumaciter reſiſtunt, & ſua peſtifera dogmata emendare nolunt, ſed & defendere perſiſtunt, Hæretici fiunt. *Rurſus idem de Unico Baptiſmo, Lib. IV.* Iſtum Hæreticum nondum dico, niſi manifeſtatâ ſibi doctrinâ Catholicâ, fidei reſiſtere maluerit, & illud quod tenebat elegerit. Hæc *Abalardus*.

Id confirmat Epiſtola illius ſ.u Confeſſio Fidei ad *Heloiſſam* directa, in qua hæc habet : *Nolo ſic eſſe Philoſophus, ut recalcitrem Paulo. Non ſic eſſe Ariſtoteles, ut ſecludar à Chriſto. Non enim aliud nomen eſt ſub cœlo, in quo oporteat me ſalvum fieri. Adoro Chriſtum in dextera Patris regnantem. Amplector eum ulnis fidei in carne Virginali de Paracleto ſumpta glorioſa divinitus operantem. Et ut trepida ſolicitudo cunctæque ambages à corde tui pectoris explodantur, hoc de me teneto, quòd ſuper illam Petram fundavi conſcientiam meam, ſuper quam Chriſtus ædificavit Eccleſiam ſuam. Cujus Petræ titulum tibi breviter aſſignabo. Credo in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, unum naturaliter & verum Deum: qui ſic in perſonis approbat Trinitatem, ut ſemper in ſubſtantia cuſtodiat unitatem. Credo Filium per omnia Patri eſſe coæqualem, ſcilicet, æternitate, poteſtate, voluntate, & opere. Nec audio Arium, qui perverſo ingenio actus, immò dæmoniaco ſeductus ſpiritu, gradus facit in Trinitate, Patrem majorem, Filium dogmatizans minorem : oblitus Legalis præcepti :* Non aſcendes, *inquit Lex*, per gradus ad meum altare. *Ad altare quippe Dei per gradus aſcendit, qui prius & poſterius in Trinitate ponit. Spiritum etiam Sanctum Patri & Filio conſubſtantialem & coæqualem per omnia teſtor ; utpote quem bonitatis nomine deſignari, Volumina mea ſæpè declarant. Damno Sabellium, qui eamdem perſonam aſſerens Patris & Filii, Patrem paſſum autumnavit. Credo etiam Filium Dei factum eſſe Filium hominis, unámque perſonam ex duabus, & in naturis duabus conſiſtere. Qui poſt completam ſuſceptæ humanitatis diſpenſationem, paſſus eſt, & mortuus, & reſurrexit, & aſcendit in cœlum, venturúſque eſt judicare vivos & mortuos. Aſſero etiam in Baptiſmo univerſa remitti delicta ; gratiáque nos egere, qua & incipiamus bonum, & perficiamus : Lapsóſque per Pœnitentiam reformari. De carnis autem reſurrectione quid opus eſt dicere, cùm fruſtra glorier me Chriſtianum, ſi non credidero reſurrecturum?*

Quòd verò errores ſuos correxerit *Abælardus*, teſtis eſt *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis, in ea quam ſupra laudavimus Epiſtola ſcribens eum cum *S. Bernardo*, *ſopitis prioribus querelis pacificè conveniſſe.* Nullæ autem erant *S. Bernardi* adversùs *Abælardum* querelæ niſi ob ejus errores. Neceſſe igitur fuit ut ipſos retractaret, ad *S. Bernardum* ſibi conciliandum.

Teſtis eſt etiam *Otto Friſingenſis*, lib. I. *De Geſtis Frederici*, Cap. XLIX. *Petrus*, inquit, *damnationem ſui dogmatis à Romana Eccleſia confirmatam cognoſcens, ad Cluniacenſe Cœnobium ſe contulit, Apologeticum ſcribens, prædictorum Capitulorum partim verba, ex toto autem ſenſum abnegans.*

Sed nullum eſt teſtimonium hac in cauſa locupletius, quàm ejus Apologeticus ſeu Confeſſio Fidei, *Univerſis Eccleſiæ Sanctæ Filiis* inſcripta. *Notum Proverbium eſt*, inquit, *Nil tam tam bene dictum, quod non poſſit depravari : & (ut B. meminit Hieronymus) qui multos ſcribit libros, multos ſumit Judices. Ego quoque cùm pauca ſcripſerim, parva, vel ad comparationem aliorum, nulla, reprehenſionis notam effugere non potui : cùm tamen in his de quibus graviter accuſor, nullam (ſcit Deus) meam cognoſcam culpam, nec, ſi qua fuerit, procaciter defendam. Scripſi fortè aliqua per errorem, quæ non oportuit : ſed Deum teſtem & judicem in animam meam invoco, quia in his de quibus accuſor, nil per malitiam aut per ſuperbiam præſumpſi. Multa in Scholis multis locutus ſum, nec unquam aquas furtivas, vel panem abſconditum habuit mea doctrina. Palam locutus ſum ad ædificationem fidei, ſive morum, quod mihi ſalubre viſum fuit : & quæcumque ſcripſi, libenter omnibus expoſui, ut eos judices, non diſcipulos haberem. Quod ſi uſpiam per multiloquium exceſſi, ut ſcriptum eſt :* In multiloquio non effugies peccatum : *Nunquam importuna defenſio me effecit Hæreticum, paratus ſemper ad ſatisfactionem de malè dictis meis corrigendis, ſive delendis : In quo certè propoſito uſque in finem perſeverabo.... Agnoſcat ergo fraterna caritas me qualemcumque filium Eccleſiæ, cum ipſa integrè cuncta quæ recipit, recipere ; cuncta quæ reſpuit, reſpuere : nec me unquam unionem fidei ſcidiſſe ; quamvis impar cæteris morum qualitate.* Tum ſigillatim Catholica Dogmata Capitulis erroneis à ſe aſſertis vel ſibi objectis contraria profitetur.

ARTICULUS XII.

Poſt errorum emendationem, ſanctè vixit, obiitque MAGISTER PETRUS ABÆLARDUS.

SAnctæ ipſius vitæ & obitus teſtem profero omni exceptione majorem *Petrum Venerabilem* Abbatem Cluniacenſem in Epiſtola ad *Heloiſſam* Paracletenſem Abbatiſſam, in qua poſtquam ipſum *verè Chriſti Philoſophum* prædicavit, hæc ſubdit : *Non recolo vidiſſe me illi in humilitatis habitu & geſtu ſimilem : in tantum ut nec Germanus abjectior, nec ipſe Martinus bene diſcernenti pauperior appareret. Cùmque in magno illo Fratrum noſtrorum grege, me compellente, gradum ſuperiorem teneret, ultimus omnium veſtitu incultiſſimo videbatur. Mirabar ſæpe, & in Proceſſionibus eo me cum reliquis pro more præcedente, pene ſtupebam, tanti támque famoſi nominis hominem ſic ſeipſum contemnere, ſic ſe abjicere poſſe. Et quia ſunt quidam Religionis Profeſſores, qui ipſum, quem gerunt, habitum religioſum nimis cupiunt eſſe ſumptuoſum : erat ille prorſus parcus in iſtis, & cujuſcumque generis ſimplici veſte contentus, nihil ultra quærebat. Hoc & in cibo, hoc & in potu, hoc & in omni cura corporis ſui ſervabat. Et, non dico ſuperflua, ſed & cuncta niſi valde neceſſaria, tam in ſe, quàm in omnibus, verbo pariter & vita damnabat. Lectio erat ei continua, oratio frequens, ſilentium juge, niſi aut Fratrum familiaris collatio, aut ad ipſos in Conventu de divinis publicus ſermo, eum loqui urgebant. Sacramenta cœleſtia, immortalis Agni ſacrificium Deo offerendo, prout poterat, frequentabat : immò poſtquam literis & labore meo Apoſtolicæ gratiæ redditus eſt, pene continuabat. Et quid multa? Mens ejus, lingua ejus, opus ejus, ſemper divina, ſemper Philoſophica, ſemper eruditoria meditabatur, docebat, fatebatur. Tali nobiſcum vir ſimplex, & rectus, & timens Deum, & recedens à malo : Tali, inquam, per aliquantum temporis converſatione ultimos vitæ ſuæ dies conſecrans Deo, pauſandi gratia, (Nam plus ſolito ſcabie & quibuſdam corporis incommoditatibus gravabatur) à me Cabilonem miſſus eſt. Nam propter illius ſoli amœnitatem, qua cunctis pene Burgundiæ noſtræ partibus præeminet, locum ei habilem, prope urbem quidem, ſed tamen Arari interfluente provideram. Ibi juxta quod incommoditas permittebat, antiqua ſua revocans ſtudia, libris ſemper incumbebat : Nec (ſicut de magno Gregorio legitur) momentum aliquod præterire ſinebat, quin ſemper aut oraret, aut legeret, aut ſcriberet, aut dictaret. In his ſacrorum Operum exercitiis eum adventus illius Evangelici Viſitatoris reperit, nec eum, ut multos, dormientem, ſed vigilantem invenit. Invenit eum verè vigilantem, & ad æternitatis nuptias, non ut fatuam, ſed ut ſapientem virginem evocavit. Attulit enim ille ſecum* lampadem

Magiſtri Petri Abælardi elogium.

lampadem plenam oleo, hoc eſt, conſcientiam refertam ſanctæ vitæ teſtimonio. Nam ad ſolvendum commune mortalium debitum morbo correptus, eoque ingraveſcente, in brevi ad extrema perductus eſt. Tunc vero quàm ſanctè, quam devotè, quam Catholicè, primo Fidei, dehinc peccatorum Confeſſionem fecerit; quanto inhiantis cordis affectu Viaticum peregrinationis ac vitæ æternæ pignus, Corpus ſcilicet Redemptoris Domini acceperit; quàm fideliter corpus ſuum & animam hic & in æternum ipſi commendaverit, teſtes ſunt Religioſi Fratres, & totus illius Monaſterii, in quo corpus Sancti Martyris Marcelli jacet, Conventus. Hoc Magiſter Petrus fine dies ſuos conſummavit: & qui ſingulari ſcientia Magiſterio toti pene orbi terrarum notus, & ubique famoſus erat; in illius diſcipulatu, qui dixit: Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde, *mitis & humilis perſeverans; ad ipſum (ut dignum eſt credere) ſic tranſivit. Hunc ergo, Venerabilis & Chariſſima in Domino Soror, cui poſt carnalem copulam tanto validiore, quantò meliore divinæ charitatis vinculo adhæſiſti; cum quo & ſub quo diu Domino deſerviſti: Hunc, inquam, loco tui, vel ut te alteram in gremio ſuo confovet, & in adventu Domini, in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendentis de cœlo, tibi per ipſius gratiam reſtituendum reſervat.*

Matth. 11. 29.

De eodem Chronicon Cluniacenſe, in Petro Venerabili: *Abælardus*, inquit, *Petrus nomine, ab erroribus fidei per Venerabilem Petrum Abbatem noſtrum, & Sanctum Bernardum Abbatem Claravallenſem revocatus, quā antea de fide dogmatizaverat perſidè* (ſupple, *abjurans*) *Monachus Cluniacenſis factus eſt. Et deinde mens ejus, lingua ejus, opus ejus ſemper divina fuere.* Obiit anno MCXLII. undecimo Kalendas Maii, ætatis LXIII. Ejus corpus *Heloiſſæ* Abbatiſſæ à *Petro Venerabili* Abbate Cluniacenſi conceſſum, ad Monaſterium Paracletenſe delatum eſt. Miſit ad eamdem Religioſam Heroinam Venerabilis Abbas Magiſtri *Petri* abſolutionem, ejus tumulo appendendam. Erat his verbis concepta: *Ego Petrus Cluniacenſis Abbas, qui Petrum Abælardum in Monachum Cluniacenſem recepi, & corpus ejus furtim delatum Heloiſſæ Abbatiſſæ & Monialibus Paracleti conceſſi, autoritate omnipotentis Dei & omnium Sanctorum, abſolvo eum pro officio ab omnibus peccatis ſuis.* Abſolutiones hujuſmodi per modum ſuffragii Defunctis Fidelibus tribuebantur.

Miſit etiam Epitaphium duplex, quo Magiſtri *Petri Abælardi* ingenium, eruditio, pietas celebrantur.

PRIMUM EPITAPHIUM.

Gallorum Socrates, Plato maximus Heſperiarum,
Noſter Ariſtoteles, Logicis quicumque fuerunt,
Aut par, aut melior, ſtudiorum cognitus orbi
Princeps, ingenio varius, ſubtilis & acer:
Omnia vi ſuperans rationis, & arte loquendi,
Abælardus erat: ſed tunc magis omnia vicit,
Cùm Cluniacenſem Monachum, morémque profeſſus,
Ad Chriſti veram tranſivit Philoſophiam.
In qua longevæ bene complens ultima vitæ,
Philoſophis quandoque bonis ſe connumerandum
Spem dedit, undenas Maio revocante Kalendas.

EPITAPHIUM ALTERUM.

Petrus in hac petra latitat, quem mundus Homerum
Clamabat, ſed jam ſydera ſydus habent.
Sol erat hic Gallis, ſed eum jam fata tulerunt;
Ergo caret regio Gallica Sole ſuo.
Ille ſciens quicquid fuit ulli ſcibile, vicit
Artifices, artes abſque docente docens.
Undecimæ Maii Petrum rapuere Kalendæ,
Privantes Logices atria Rege ſuo.
Eſt ſatis in tumulo; Petrus hic jacet Abælardus,
Cui ſoli patuit ſcibile quicquid erat.

Varia reliquit Opera, ex quibus extant Epiſtolæ variæ, Expoſitiones in Orationem Dominicam, in Symbolum Apoſtolorum, & in Symbolum *S. Athanaſii*, Solutiones Problematum ab *Heloiſſa* propoſitorum, Commentariorum in Epiſtolam ad Romanos libri quinque, Sermones ad Virgines Paracletenſes per totum annum legendi; *Introductionis ad Theologiam* libri tres, quorum poſtremus eſt imperfectus. Liber adversùs Hæreſes, quem tamen ſtylus negare videtur *Abælardo*; & *Inſtitutio* ſeu *Regula Sanctimonialium*, rogante *Heloiſſa* Virginibus Paracletenſibus ſcripta. Edita ſunt ab Illuſtri Viro *Franciſco Amboeſio*. In iis præter errores olim ipſi objectos & damnatos, Theologi Pariſienſes, quorum Cenſura in limine Operum eſt edita, nonnullos alios nævos notarunt: quos inter non minimus eſt, quòd *S. Norberto* inſultat in Sermone de *S. Joanne Baptiſta*, quaſi mortui ſuſcitationem fruſtra tentaſſet, & ad excuſationem populum objurgaſſet, quòd infidelitate ſua poſuiſſet obicem miraculo. Non mirum quòd *Norberto* adhuc vivente, adeóque ejus ſanctitate nondum vindicata, id de ipſo effutierit, quem ſuis erroribus adverſum cum *S. Bernardo* fuerat expertus: de quibus in Epiſtola Hiſtorica de ſuis calamitatibus ad Amicum ita ſcripſit: *Priores Æmuli, cùm per ſe jam minùs valerent, quoſdam adverſùm me novos Apoſtolos, quibus mundus plurimùm credebat, excitaverunt. Quorum alter Regularium Canonicorum vitam, alter Monachorum ſe reſuſcitaſſe gloriabatur. Hi prædicando per mundum diſcurrentes, & me impudenter, quantum poterant, corrodentes, non modicè tam Eccleſiaſticis quibuſdam, quàm ſecularibus Poteſtatibus contemptibilem ad tempus effecerunt, & de mea tam fide quam vita adeo ſiniſtra diſſeminaverunt, ut ipſos quoque amicorum noſtrorum præcipuos à me averterent; & qui adhuc priſtini amoris erga me aliquid retinerent, hoc ipſi modis omnibus metu illorum diſſimularent.* Sed hanc, aliáſque vitæ prioris culpas, Scriptorúmque nævos Pœnitentiâ eluit *Abælardus*. In Cœnobio Pariſienſi *S. Germani a Pratis* extat liber *Abælardi*, qui vulgò, *Sic & Non* appellatur, cujus inſcriptionem ſic effert vetus Codex MS. *Incipiunt Sententiæ ex Divinis Scripturis collectæ, quæ contrariæ videntur; pro qua quidem contrarietate, hæc compilatio Sententiarum, Sic & Non appellatur.* Fortè ad hunc librum reſpexit *S. Bernardus*, cùm librum Sententiarum *Petri Abælardi* citavit.

Abælardi opera.

DISSERTATIO VIII.

De Contentione inter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & Gallicanos Præſules exorta in Concilio Remenſi, anno MCXLVIII. *occaſione Symboli contra* GILBERTI PORRETANI *Errores ab iſtis editi: In qua Epiſcoporum, & Romani Pontificis Jura in Judicio cauſarum Fidei explicantur.*

FIdei Symbolum in Synodo Remenſi contra *Gilberti Porretani* errores à Gallicanis Præſulibus editum diximus in Synopſi, cap. II. Art. X. Inde ortam contentionem Cardinales inter & Gallicanos Epiſcopos narrat *Otto Friſingenſis* lib. I. *De Geſtis Frederici I.* Cap. LVII. his verbis: *Quod Gallicanæ Eccleſiæ factum tam graviter ſacer Cardinalium Senatus accepit, ut cum magna mentis indignatione Curiam intraret, ac tanquam unum corpus effecti, una omnes voce Pontifici ſuo dicerent: Scire debes, quòd à nobis per quos tanquam per Cardines univerſalis Eccleſiæ volvitur axis, ad regimen totius Eccleſiæ promotus, à privato univerſalis Pater effectus, jam deinceps te non tuum, ſed noſtrum potius eſſe oportere: nec privatas & modernas amicitias antiquis & communibus præponere, ſed omnium utilitati conſulere, Romanæque Curiæ culmen ex Officii tui neceſſitudine curare & obſervare debere. Sed quid fecit Abbas tuus,* * *& cum eo Gallicana Eccleſia? Qua fronte, quo auſu cervicem contra Romanæ Sedis Primatum & apicem erexit? Hæc eſt enim ſola quæ claudit, & nemo aperit; aperit, & nemo claudit. Ipſa ſola de Fide Catholica diſcutere habens, à nullo, etiam abſens, in hoc ſingulari honore pati præjudicium poteſt. Sed ecce Galli iſti, etiam faciem noſtram contemnentes, ſuper Capitulis, quæ his diebus, nobis aſſidentibus agitata ſunt, tanquam finitivæ Sententiæ ultimam manum apponendo, nobis inconſultis Fidem ſuam ſcribere præſumpſerunt. Certè ſi in Oriente, utpote Alexandria vel Antiochia, coram omnibus Patriarchis hujuſmodi tractaretur negotium, nihil firma ſtabilitate ſolidum ſine noſtra finiri valeret auctoritate: Quin immo, juxta antiquorum Patrum ſtatuta, vel exempla, Romano ſervaretur examini terminandum. Quomodo ergo iſti in noſtra præſentia uſurpare audent, quod etiam remotioribus & majoribus non licet? Volumus igitur huic tam temerariæ novitati celeriter aſſurgas, ipſorùmque contumaciam punire non differas. Quos Romanus Pontifex blando mitigans eloquio, Abbate ad ſe vocato, de facto, qualitatéve facti ſolerter inquirit. Cui ille humiliter & cum reverentia reſpondit; Se vel Dominos Epiſcopos nihil de præfatis Capitulis definiſſe: ſed quia ab Epiſcopo Pictavino audierat ut Fides ſua ſcriberetur: idcirco quia ſolus nollet, illorum auctoritate ac teſtimonio ſimpliciter ſe quod ſentiret expoſuiſſe. Hocque tam humili quàm modeſto ipſius reſponſo prædicta Cardinalium indignatio conquievit: Ita tamen ut præfatum Scriptum, tanquam inconſultâ Curiâ prolatum, velut auctoritatis pondere carens, pro Symbolo in Eccleſia, quod in Conciliis contra hæreſes congregatis fieri ſolet, non haberetur.*

* *S. Bernardus.*

Non eſt privatarum Eccleſiarum, Symbolum condere univerſæ Eccleſiæ proponendum.

II. Ex hoc facto quidam perperàm colligunt, cauſarum Fidei Judicia non ad Epiſcopos quoſlibet, ſed ad unum Romanum Pontificem cum Collegio Dominorum Cardinalium pertinere. At id ex iſta Cardinalium expoſtulatione nequaquam conſequens eſt, ſed ſolùm quòd finitivam ſenten-
A tiam in cauſis Fidei dicere, Juris ſit Romani Pontificis: Nec Fidei Symbolum Eccleſiæ proponendum univerſæ Epiſcopis edere liceat, S. R. E. Cardinalibus & Summo Pontifice inconſultis, maximè in Synodo, cui adſunt. At Epiſcopi Gallicani *Eugenio III.* Pontifici Maximo & S. R. E. Cardinalibus præſentibus, Fidei Formulam ſive Symbolum edidiſſe iiſdem inconſultis videbantur. Unde non abſque ratione aliqua adversùs ipſos expoſtularunt Cardinales. Qui tamen ſtatim acquieverunt, cùm audivere, non eo fine conditum eſſe Symbolum hujuſmodi à Præſulibus Gallicanis, ut toti proponeretur Eccleſiæ, verùm ut *Gilberto Por-*
B *retano* roganti Fidem ſuam conſignarent. Id *Eugenio III.* ſignificat *S. Bernardus*, teſte *Ottone Friſingenſi*, ejúſque reſponſo Cardinalium indignatio conquievit: *Ita tamen ut præfatum Scriptum, tanquam inconſultâ Curiâ prolatum, velut auctoritatis pondere carens, pro Symbolo in Eccleſia, quod in Conciliis contra hæreſes congregatis fieri ſolet, non haberetur.* Juris enimverò Eccleſiarum privatarum non eſt Fidei Formulam aut Symbolum condere, quod Fidelibus univerſis proponatur, abſque conſcientia & auctoritate Romani Pontificis, cujus eſt Fidei controverſias finire, & generalia Decreta cùm de Fide, tum de Chriſtiana morum diſ-
C ciplina Eccleſiis condere. Dubia namque circa Fidem & Diſciplinam emergentia, inter majores & difficiliores cauſas cenſentur, quas Romano Pontifici beata conſuetudo ſervavit. Siquidem, ut præclarè diſſerit *S. Thomas* Secunda Secundæ, Quæſt. I, Art. X. *Nova editio Symboli neceſſaria eſt ad vitandum inſurgentes errores. Ad illius ergo auctoritatem pertinet editio Symboli, ad cujus auctoritatem pertinet finaliter determinare ea quæ ſunt Fidei, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneantur. Hoc autem pertinet ad auctoritatem Summi Pontificis, ad quem majores & difficiliores Eccleſiæ quæſtiones referuntur; ut dicitur in Decretalibus, Extra, De Baptiſmo, Cap.*
D *Majores. Unde & Dominus Lucæ XXII. Petro dixit, quem Summum Pontificem conſtituit:* Ego pro te « rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu « aliquando converſus, confirma fratres tuos. « *Et hujus ratio eſt, quia una fides debet eſſe totius Eccleſiæ, ſecundùm illud* 1. *Corinth.* 1. Idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis Schiſmata. « *Quod ſervari non poſſet, niſi quæſtio de Fide exorta determinetur per eum qui toti Eccleſiæ præeſt, ut ſic ejus ſententia à tota Eccleſia firmiter teneatur. Et ideo ad ſolam auctoritatem Romani Pontificis* (non excluſâ tamen Concilii Generalis divina ſupremá-
E que auctoritate) *pertinet nova editio Symboli; ſicut & omnia alia quæ pertinent ad totam Eccleſiam, ut congregare Synodum Generalem, & alia hujuſmodi.*

Nova editio Symboli, jus eſt Romani Pontificis, non excluſo Concilio Generali.

III. Dixi, non excluſa Concilii Generalis divina ſupremâque auctoritate: 1. Quia Chriſtus Eccleſiæ ſuæ, quam Generale Concilium repræſentat, auctoritatem dedit finiendi controverſias Fidei, ac indeficientis judicii privilegium ipſi contulit, ut Scriptura Sacra docet: Matthæi 16. *Super hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Matthæi 18. *Dic Eccleſiæ. Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethni-*
F *cus & publicanus.* Joannis 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum.* 1. ad Timotheum 3. *Ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei Vivi, columna & firmamentum veritatis.* Actuum 15. *Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis.* Quæ Eccleſiæ indeficientia, dogma fidei eſt. II. Quia auctoritatem finiendi controverſias fidei, ligandi & ſolvendi, oves paſcendi, Chriſtus *S. Petro* tribuit, quatenus Eccleſiæ perſonam gerebat; adeó-
que

que non ſoli Petro, ſed Eccleſiæ hanc poteſtatem contulit. *S. Auguſtini* principium eſt variis in locis, & præſertim Sermone CVIII. de diverſis. *Penè ubique*, inquit, *ſolus Petrus totius Eccleſiæ meruit geſtare perſonam: Propter ipſam perſonam quam totius Eccleſiæ ſolus geſtabat, audire meruit:* Tibi dabo claves Regni cœlorum. HAS ENIM CLAVES NON HOMO UNUS, SED UNITAS ACCEPIT ECCLESIÆ. *Hinc ergo Petri excellentia prædicatur, quia ipſius univerſitatis & unitatis Eccleſiæ figuram geſſit, quando ei dictum eſt: Tibi trado quod omnibus traditum eſt. Nam ut noveritis Eccleſiam accepiſſe claves Regni Cœlorum, audite in alio loco quid Dominus dicat omnibus Apoſtolis ſuis,* » Accipite Spiritum Sanctum. *Et continuò:* Si cui » dimiſeritis peccata, dimittentur ei: ſi cujus te» nueritis, tenebuntur. *Hæc ad claves pertinet, de* » *quibus dictum eſt:* Quæ ſolveritis in terra, ſolu» ta erunt in cœlo: & quæ ligaveritis in terra, » ligata erunt in cœlo. *Sed hoc Petro dixit, ut ſcias quia Petrus univerſæ Eccleſiæ perſonam tunc gerebat,* &c. *Columba ligat, columba ſolvit,* &c. *Meritò etiam poſt Reſurrectionem Dominus ipſi Petro oves ſuas commendavit paſcendas: Non enim inter Diſcipulos ſolus meruit paſcere Dominicas oves: ſed quando Chriſtus ad unum loquitur, unitas commendatur, & Petro primitus, quia in Apoſtolis Petrus eſt primus.* III. Quia *S. Leo Magnus* Summi Pontificis Decreta, fidem etiam ſpectantia, univerſalis Synodi aſſenſu confirmari docet, ad *Theodoretum* ſcribens: Epiſtola LXXIII. ſive XCIII. edit. Queneſlii. *Quotieſcunque*, inquit, *divina gratia adminiſtrante, illos, qui foris ſunt, fonte doctrinæ aut ſubmergimus, aut purgamus, in nullo ab illis, quas Spiritus Sancti divinitus in Chalcedonenſi Concilio protulit, fidei regulis recedentes, inter utrumque hoſtem novellæ perfidiæ ſermonem noſtrum cum omni cautela libremus: Non jam, quod abſit, tanquam de dubiis diſceptantes, ſed auctoritate ſumma, quæ bene definita ſunt, adſtruentes:* CUM ET IN APOSTOLICÆ SEDIS EPISTOLA UNIVERSALIS SANCTÆ SYNODI ASSENSU FIRMATA, *tanta divinæ auctoritatis teſtimonia noverimus eſſe congeſta; ut nullus queat ulterius dubitare, niſi qui ſibimetipſi errorum tenebras inferre maluerit,* &c. IV. Quia Conſtantienſis Seſſione IV. & Baſileenſis Seſſione III. Oecumenicarum Synodorum Decretis, à *Martino V.* & *Eugenio IV.* Summis Pontificibus confirmatis, divina illa ſupremáque Conciliorum Generalium in finiendis fidei controverſiis, aliiſque cauſis Eccleſiaſticis auctoritas aſſeritur & confirmatur. V. Quia *S. Thomas* in ipſo, quem laudavi, Articulo, Concilii Generalis auctoritati non derogat, ſed Pontificiam cum ipſa conjungit; ut ex Argumento præliminari, & ex reſponſione ad ſecundum compertum eſt. *Sed contra eſt* (inquit) *quòd editio Symboli facta eſt in Synodo Generali. Sed hujuſmodi Synodus auctoritate ſolius Summi Pontificis poteſt congregari, ut habetur in Decretis Diſt.* XVII. *Ergo editio Symboli ad auctoritatem Summi Pontificis pertinet.* Et in Reſponſione ad ſecundam objectionem: *Dicendum*, inquit, *quòd prohibitio & ſententia Synodi* (Epheſinæ de alio Symbolo non edendo) *ſe extendit ad privatas perſonas, quarum non eſt determinare de fide. Non enim per hujuſmodi ſententiam Synodi Generalis, ablata eſt poteſtas ſequenti Synodo novam editionem Symboli facere; non quidem aliam fidem continentem, ſed eamdem magis expoſitam. Sic enim quælibet Synodus obſervavit, ut ſequens Synodus aliquid exponeret ſupra id quod præcedens Synodus expoſuerat, propter neceſſitatem alicujus hæreſis inſurgentis. UNDE PERTINET AD SUMMUM PONTIFICEM, CUJUS AUCTORITATE SYNODUS CONGREGATUR, ET EJUS SENTENTIA CONFIRMATUR.*

Summi Pontificis cum Concilio generali auctoritas.

Ex quibus Angelici Doctoris verbis perſpicuum eſt, ipſum novi Symboli editionem *ad ſolam auctoritatem Summi Pontificis pertinere*, dixiſſe, non excludendo Synodum Oecumenicam; non excludendo etiam *Divinam Epiſcoporum Auctoritatem*, de controverſiis fidei in Synodis judicantium: ſed Auctoritatem utramque conjungendo, Summi Pontificis, & Synodi, quam Summus Pontifex congregat, & auctoritate ſua confirmat.

Juris eſt Epiſcoporum de cauſis Fidei judicare.

IV. Hoc unum etiam voluere S. R. E. Cardinales in Concilio Remenſi, cùm dixere; *Sedem Romanam ſolam de Fide Catholica diſcutere habere.* Sed non ſunt inficiati, juris eſſe Epiſcoporum, cognoſcere fidei cauſas, ac de iis Judicium ferre: ſiquidem eum ob finem ipſos ad Synodum Remenſem *Eugenius III.* convocaverat. Sic *Petri Abælardi* errores in Concilio primùm Sueſſionenſi anno MCXXI. & Senonenſi anno MCXL. ab Epiſcopis Gallicanis fuerant damnati: Quibus ob hujuſmodi damnationem *Innocentius II.* gratulatus eſt. Ad quem ſcribens *S. Bernardus* ait, *Eſſe miniſterii Epiſcoporum de dogmatibus judicare.* Sic *Berengarii* hæreſis in Concilio Pariſienſi anno ML. & Turonenſi anno MLV. ab ejuſdem Eccleſiæ Gallicanæ Præſulibus proſcripta. Sic *Goteſcalci* errores in Synodo apud *Cariſiacum* anno DCCCLIII. quatuor celeberrimis Capitulis confixerunt. Prædamnatus fuerat gyrovagus ille Monachus in Synodo altera ibidem celebrata anno DCCCXLIX. & in Moguntina anno ſuperiori. Sic *Elipandi* & *Felicis*, hæreſim damnaverat Synodus Francofordienſis anno DCCXCIV. Sic de proceſſione Spiritus Sancti à Filio ſtatuerat Synodus Gentiliacenſis anno DCCLXVII. Ita *S. Gregorius Magnus* ad *Virgilium* Arelatenſem Archiepiſcopum ſcripſerat lib. IX. Epiſt. XLIX. ut, ad Simoniacam Hæreſim damnandam & extirpandam, Synodum congregaret: *Quatenus*, (inquit,) *meliùs ab omnibus caveatur, quod autore Deo, omnium fuerit conſtitutione damnatum.* Ita Monothelitarum hæreſim damnarunt à *S. Martino I.* Pontifice Maximo admoniti Gallicani Præſules. Datâ quippe ad *S. Amandum* Trajectenſem Epiſcopum Epiſtola, juſſerat ipſos convenire, ut abominandam hæreſim pariter configerent, conſenſu ſuo confirmantes latam à Romana Synodo & ab ipſo Pontifice ſententiam. *Confirmantes* (inquit) *atque conſentientes eis, quæ pro Orthodoxa Fide, & deſtructione Hæreticorum veſaniæ nuper exortæ à nobis ſtatuta ſunt.* Ita Semipelagianorum errorem in Concilio II. Arauſicano damnaverant anno DXXIX. necnon in Valentino: & eorum Definitiones *Bonifacius II.* Pontifex Maximus approbaverat, datâ ad *S. Cæſarium* Epiſtola. *Quod etiam* (inquit) *Fraternitatem tuam, habita collatione cum quibuſdam Sacerdotibus Galliarum, juxta Fidem gaudemus ſenſiſſe Catholicam, in his ſcilicet, in quibus uno conſenſu definierunt, Fidem qua in Chriſto credimus, gratiâ Divinitatis præveniente conferri.* Ita Prædeſtinatianam hæreſim confoderant in Concilio Arelatenſi anno CCCCLXXV. Ita *S. Leo* Gallicanorum Præſulum rogavit ſententiam de celebri illa ſua ad *S. Flavianum* Epiſtola contra *Eutychetem* ſcripta, eóſque etiam Judices in Fidei cauſa agnovit, Epiſtola LII. vel LXXVII. ſecundùm editionem Queneſlii. *Optaſſemus*, inquit, *Fraternitatis veſtræ literas, eo tempore quo promiſeratis, accipere, ut* [illegible] *ad Orientem Fratribus noſtris, quos ad Sanctam Synodum, vice noſtra, pro Catholicæ Fidei defenſione direximus, etiam veſtræ ſententiæ Profeſſio jungeretur,* &c. Sic Italiæ Epiſcopi, *S. Leonis* Epiſtolam à Gallis noſtris mutuati, poſtquam ipſam pariter ad Traditionem examinarunt, ipſi cum veneratione ſubſcripſere, & hæreſim habitâ Synodo confixere, ut conſtat

ſtat ex Epiſtola *Euſebii* Mediolanenſis Archiepiſcopi ad eumdem S. Pontificem data. *Et quia*, inquit, *omnia Majorum Fidei nobis antiquitus tradita tota puritate conveniunt; placuit omnibus quorum ſubſcriptio ſubter annexa nomina poterit declarare; eos qui impiè de Incarnationis Dominicæ Sacramento ſentiunt ..... ſuo etiam conſenſu, auctoritatis veſtræ præcedente Sententia, damnatione congrua perſequendos.* Ita Priſcillianiſtarum cauſam in Concilio Burdegalenſi Gallicani Præſules judicarunt anno CCCLXXXV. quorum nimiam facilitatem arguit *Severus Sulpitius*, quòd Priſcillianum ad Principis Tribunal appellantem dimiſiſſent: *Quia* (inquit) *aut Sententiam inrefragantem ferre debuerant, aut, ſi ipſi ſuſpecti habebantur, aliis Epiſcopis audientiam reſervare, non cauſam Imperatori permittere.* Ita miſſam in Gallias *Potamii* & *Oſii* blaſphemiam, ſeu Sirmienſem infideiis Fidei impietatem, non ſolùm non ſuſcepit, ſed nunciatam etiam ſignificatámque damnavit Eccleſia Gallicana, teſte *S. Hilario* in lib. *De Synodis.* Ita plerique ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopi contra Montaniſtas Judicium tulere, anno circiter CLXXVII. ut refert *Euſebius* lib. V. *Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ* Cap. III.

Epiſcopi, etiam extra Concilia Generalia, cauſarum fidei Jure divino judices.

V. Nec in Gallicana tantùm, ſed in aliis pariter Eccleſiis, Epiſcopi, etiam extra Concilia Oecumenica, quibus hac formula ſubſcribunt: *Ego N. Definiens*, vel, *Judicans ſubſcripſi*, cauſas Fidei, cognoverunt & judicarunt. Sic Eutychiana hæreſis à *Flaviano* & Coëpiſcopis in Concilio Conſtantinopolitano damnata. Sic Pelagiana in Synodis Palæſtina & Africanis, in quibus *Innocentius I.* auctoritatem judicandi de fidei controverſiis agnovit, finitivam dumtaxat Sedi Apoſtolicæ ſervans Sententiam, poſt Synodorum Relationem. His quippe verbis ad Patres Concilii Carthaginenſis ſcribit Epiſtola XXIV. *Inquirendo de his rebus, quas omni cum ſolicitudine decet à Sacerdotibus, maximè à vero juſtóque & Catholico tractari Concilio, antiquæ traditionis exempla ſervantes, & Eccleſiaſticæ memores Diſciplinæ veſtræ Religionis vigorem non minus nunc in conſulendo*, QUAM ANTEA CUM PRONUNTIARETIS, *vera ratione firmatis, qui ad noſtrum referendum approbaſtis eſſe Judicium, ſcientes quid Apoſtolicæ Sedi debeatur, à qua ipſe Epiſcopatus, & tota auctoritas nominis hujus emerſit. Quam ſequentes, tam mala jam damnare novimus, quàm probare laudanda. Vel id verò quòd Patrum Inſtituta Sacerdotali officio cuſtodientes, non cenſetis eſſe calcanda: Quod illi non humanâ, ſed divinâ decrevere ſententiâ, ut quicquid quamvis de diſjunctis, remotiſque Provinciis ageretur*, NON PRIUS DUCERENT FINIENDUM, NISI AD HUJUS SEDIS NOTITIAM PERVENIRET, UT TOTA HUJUS AUCTORITATE, JUSTA QUÆ FUERIT, PRONUNTIATIO FIRMARETUR: *Indéque ſumerent ceteræ Eccleſiæ (velut de natali ſuo fonte aqua cunctæ procederent, & per diverſas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manarent) quid præcipere, quos abluere, quos veluti in cœno inemundabili ſordidatos, mundis digna corporibus unda vitaret.*

Finitivum cauſarum fidei judicium ad Sedem Apoſtolicam pertinet.

Ita *Siricius* cùm Synodi Capuenſis Patres, tum Epiſcopos ab ea deputatos, in cauſa *Bonoſi* Judices agnovit, Epiſtola ad *Anyſium*, & cæteros Illyrici Epiſcopos. *Accepi*, inquit, *literas veſtras de Bonoſo, quibus vel pro veritate, vel pro modeſtia, noſtram ſententiam ſciſcitari voluiſtis. Sed cùm hujuſmodi fuerit Concilii Capuenſis Judicium, ut finitimi Bonoſo atque Accuſatoribus ejus Judices tribuerentur, & præcipuè Macedones, qui cum Epiſcopo Theſſalonicenſi de ejus factis cognoſcerent, advertimus quòd nobis judicandi forma competere non poſſit. Nam ſi integra eſſet hodie Synodus, rectè de iis quæ comprehendit veſtrorum Scriptorum ſeries, decerneremus. Veſtrum eſt igitur, qui hoc recepiſtis Judicium, Sententiam ferre de omnibus, nec refugiendi vel elabendi, vel accuſatoribus ejus, vel accuſato copiam dare. Vicem enim Synodi recepiſtis, quos ad examinandum Synodus elegit. Denique cùm Bonoſus Epiſcopus poſt Judicium veſtrum miſiſſet ad Fratrem noſtrum Ambroſium, qui ejus ſententiam conſuleret, interdictam ſibi Eccleſiam irrumpere atque ingredi: reſponſum eſt ei, quod nihil temerandum foret, ſed omnia modeſtè, patienter, ordine gerenda: neque contra Sententiam tentatum aliquid, ut quod videretur vobis Juſtitiæ convenire, ſtatueretis, quibus hanc Synodus dederat auctoritatem. Ideo primum eſt ut ii judicent, quibus judicandi facultas eſt data. Vos enim totius, ut ſcripſimus, Synodi vice decernitis: Nos quaſi ex Synodi auctoritate judicare non convenit.*

Sic *Euſtathii* prava dogmata in Gangrenſi Concilio: Sic Ariana perfidia in Alexandrino: ſic *Pauli Samoſateni* impietas in Antiocheno proſcripta eſt. Ita quæſtionem de Baptiſmate Hæreticorum *S. Cyprianus* cum Epiſcopis Africanis; *Firmilianus* cum Epiſcopis Cappadociæ, vicinarúmque Provinciarum, agitarunt: quibus etſi Romani meritò errorem objecerint, nunquam tamen incompetentiam. Quid de omnibus pene antiquis hæreſibus dicam, quæ ab Epiſcopis damnatæ ſunt in illis Provinciis in quibus ortæ erant? Tandem Apoſtolorum Succeſſores Epiſcopos eſſe, Catholicorum nemo dubitaverit. Illi verò controverſiam de Legalibus exortam cum *S. Petro* judicarunt. *Ego judico* (inquit S. Jacobus) *non inquietari eos, qui ex Gentibus convertuntur ad Deum, ſed ſcribere ad eos, ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulacrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine. Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis* (inquiunt Apoſtoli) *nihil ultra imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria, ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione.* Quæ poteſtas Jure Divino Apoſtolis & Epiſcopis, qui ipſis ſuccedunt, competit, & miſſionis divinæ privilegio, Chriſto Domino dicente: * *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Quamobrem *Gelaſius II.* Epiſcopos à Deo Judices omnium cauſarum Eccleſiaſticarum conſtitutos eſſe profeſſus eſt in Epiſtola ad Gallos. *De controverſia*, inquit, *quæ inter Eccleſiam & Regnum eſt, vel conventioni, vel juſtitiæ libenter acquieſcimus*, *FRATRUM* NOSTRORUM JUDICIO, QUI A DEO SUNT JUDICES IN ECCLESIA CONSTITUTI, *& ſine quibus hæc cauſa tractari non poteſt.*

An. 51

Joann. 20.

Epiſcopi Judices à Deo in Eccleſia conſtituti.

VI. In eadem poſtea ſententia fuit *Alexander III.* ad quem cùm relatum eſſet, *Petrum Lombardum*, quondam Epiſcopum Pariſienſem, Magiſtrum Sententiarum nuncupatum, in quibuſdam ſcriptis ſuis errores contra fidem adſtruxiſſe, & inter alios, *Quòd Chriſtus, ſecundùm quòd homo, non eſt aliquid*: ad *Vuillelmum* Senonenſem Archiepiſcopum Litteras dedit, ut ſuæ Provinciæ Epiſcopis, aliiſque Viris Religioſis Pariſios congregatis, hunc errorem in Synodo damnaret, ac in Scholis Theologicis doceri prohiberet. Epiſtolæ verba ſubjicio. *Cùm in noſtra olim eſſes præſentia conſtitutus, tibi vivâ voce injunximus, ut Suffraganeis tuis Pariſius tibi adſcitis, abrogationem pravæ doctrinæ Petri quondam Pariſienſis Epiſcopi, quâ dicitur, Quòd Chriſtus ſecundùm quòd eſt homo, non eſt aliquid, omnino intenderes, & efficacem operam adhiberes. Inde ſiquidem eſt quòd Fraternitati tuæ per Apoſtolica Scripta mandamus, quatenus, quod tibi, cùm præſens eſſes, præcepimus, Suffraganeos tuos Pariſios convoces, & unà cum illis, & aliis Viris Religioſis & prudentibus, præſcriptam doctrinam ſtudeas penitus abrogare,*

abrogare: & à Magiſtris Scholaribus ibidem in Theologia ſtudentibus, Chriſtum, ſicut perfectum Deum, ſic & perfectum hominem, ex anima & corpore conſiſtentem, præcipias edoceri: Univerſis firmiter & diſtrictè injungens, quod doctrinam illam de cætero nunquam docere præſumant, ſed ipſam penitus deteſtentur. Hanc Epiſtolam è Concilio Lateranenſi III. datam ſignificat *Matthæus Paris*, ad annum MCLXXIX. Verùm emendanda eſt ejus Chronologia. Siquidem Concilii Lateranenſis tempore, non *Vuillelmus*, ſed *Guido* Senonenſis Eccleſiæ Sacris præerat. Jam enim ad Archiepiſcopatum Remenſem migraverat *Vuillelmus* ab anno MCLXXV. ut conſtat ex Chronico *Alberici*. Porro in Epiſtola *Alexandri III.* duo ſunt obſervatione digna: Primum, quòd Pontifex Metropolitanorum auctoritatem in ſuis Provinciis ſartam tectam eſſe voluerit, primámque cauſarum Eccleſiaſticarum cognitionem ad ipſos deferri. Secundò, quod Archiepiſcopos ac Epiſcopos controverſiarum fidei Jure Divino Judices agnoverit in Synodis Provincialium ſuarum; quamvis ad Sedem Apoſtolicam de his referre debeant, cujus demum Judicio finiuntur.

VII. Quæ cùm ita ſint, evidens eſt falsò ac perperam quoſdam ex facto & expoſtulatione DD. Cardinalium adversùs Gallicanos Præſules in Synodo Remenſi adversùs *Guilbertum Porretanum* congregata, colligere, Judicium controverſiarum fidei ad Epiſcopos non pertinere, ſed ad unum Romanum Pontificem. Ad hunc tamen ſpectat confirmatio Judicii ab Epiſcopis lati; ad quem proinde hujuſmodi cauſas referre debent. Ejúſque eſt Fidei Formulam Chriſtianis univerſis proponere, & finitivam ferre ſententiam, cui parere omnia Catholicæ Eccleſiæ membra teneantur, & certò perſuaſum habere, ejus Decretis & Conſtitutionibus, de his quæ ad fidem pertinent, ſeu quæ ad ſalutem æternam neceſſaria ſunt, EX CATHEDRA editis, id eſt, ACCEDENTE ECCLESIÆ CONSENSU firmatis, nullum errorem ſubeſſe poſſe, cùm Eccleſiam indeficientis Judicii privilegio à Chriſto donatam fides doceat. Hæc *S. Thomæ* doctrina eſt Quodlibeto IX. Articulo XVI. *Dico ergo*, inquit, *quòd Judicium eorum, qui præſunt Eccleſiæ, poteſt errare in quibuſdam, ſi perſonæ eorum tantum reſpiciantur: tamen ſi conſideretur divina providentia, quæ Eccleſiam ſuam Spiritu Sancto dirigit, ut non erret, ſicut promiſit Joannis XIV.* quòd Spiritus adveniens docebit omnem veritatem, *de neceſſariis ſcilicet ad ſalutem:* CERTUM EST QUOD JUDICIUM ECCLESIÆ UNIVERSALIS ERRARE, IN HIS QUÆ AD FIDEM PERTINENT, IMPOSSIBILE EST. *Unde magis ſtandum eſt ſententiæ Papæ, ad quem pertinet determinare de Fide, quam in Judicio profert* (ſecundùm Traditionem ſcilicet Eccleſiæ Romanæ, cui Apoſtoli *Petrus* & *Paulus* totam doctrinam Fidei cum ſanguine profuderunt; ſecundùm quam ipſum judicaſſe, accedens Eccleſiæ conſenſus teſtatur ac manifeſtè probat) *quam quorumlibet Sapientum Hominum in Scripturis opinioni.*

Confirmatio Judicii in cauſis fidei ab Epiſcopis lati pertinet ad Romanum Pontificem.

Ejus Definitioni ex Cathedra editæ nullus error ſubeſſe poteſt.

VIII. Id verbis pariter & exemplis docuere homines ſanctiſſimi & Scripturarum Sacrarum ſapientia ſpectatiſſimi. *S. Hieronymus* ex Oriente ad *Damaſum* Papam ſcribens Epiſtola LVII. *Quoniam vetuſto Oriens inter ſe populorum furore colliſus, indiſciſſam Domini tunicam, & deſuper textam, minutatim per fruſta diſcerpit: & Chriſti vineam exterminant vulpes: ut inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficile ubi fons ſignatus, & hortus ille concluſus ſit, poſſit intelligi: Ideo mihi Cathedram Petri, & Fidem Apoſtolico ore laudatam, cenſui conſulendam. inde nunc animæ meæ poſtulans cibum, unde olim Chriſti veſtimenta ſuſcepi. Profligato à ſobole mala patrimonio,* APUD VOS SOLOS INCORRUPTA PATRUM SERVATUR HEREDITAS. *Ibi ceſpite terra fœcunda, Dominici ſeminis puritatem centeno fructu refert: hic obruta ſulcis frumenta in lolium avenáſque degenerant. Nunc in Occidente Sol juſtitiæ oritur: in Oriente autem Lucifer ille qui ceciderat, ſupra ſidera poſuit thronum ſuum. Vos eſtis lux mundi, vos ſal terræ, vos aurea vaſa & argentea: hic teſtacea vaſa vel lignea, virgam ferream, & æternum operiuntur incendium.... Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens, Beatitudini tuæ, id eſt, Cathedræ Petri, Communione conſocior: ſuper illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio.... Quicumque tecum non colligit, ſpargit: hoc eſt, qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt.... Obteſtor Beatitudinem tuam per Crucifixum mundi ſalutem, per ὁμοούσιον Trinitatem, ut mihi Epiſtolis tuis ſive tacendarum, ſive dicendarum hypoſtaſeon detur auctoritas.... Simul etiam cui apud Antiochiam debeam communicare, ſignifices.*

IX. *S. Auguſtinus* lib. 1. contra duas Epiſtolas Pelagianorum, his verbis compellat *Bonifacium I.* Pontificem Maximum, cui Opus illud ſuum nuncupat: *Hæc ergo, quæ iſtis duabus Epiſtolis illorum, iſta diſputatione reſpondeo, ad tuam potiſſimum dirigere Sanctitatem, non tam diſcenda, quam examinanda, & ubi forſitan aliquid diſplicuerit, emendanda, conſtitui.*

S. Anſelmus Cantuarienſis Archiepiſcopus, in Epiſtola nuncupatoria libri *De Fide Trinitatis & De Incarnatione Verbi*, ad *Urbanum II.* Pontificem Maximum: *Quoniam divina providentia veſtram elegit Sanctitatem, cui vitam & fidem Chriſtianam cuſtodiendam, & Eccleſiam ſuam regendam committeret, ad nullum alium rectius refertur, ſi quid contra Catholicam Fidem oritur in Eccleſia; ut ejus auctoritate corrigatur: nec ulli alii tutius, ſi quid contra errorem reſpondetur, oſtenditur: ut ejus prudentiâ examinetur. Quapropter ſicut nulli dignius poſſum, ita nulli libentius præſentem Epiſtolam, quam veſtræ deſtino Sapientiæ: quatenus ſi quid in ea corrigendum eſt, veſtrâ cenſurâ caſtigetur; & quod regulam veritatis tenet, veſtrâ auctoritate roboretur.*

S. Thomas In Epiſtola Dedicatoria *Catenæ Aureæ* ad *Urbanum IV.* Pontificem Maximum: *Suſcipiat Veſtra Sanctitas præſens Opus, veſtro diſcutiendum corrigendúmque Judicio, veſtræ ſollicitudinis & obedientiæ meæ fructum, ut dum à vobis emanavit præceptum, & vobis reſervetur finale Judicium, ad locum, unde exeunt, flumina revertantur.*

XII. Prioris loci Sententiæ conſentanea ſunt quæ docet idem Scholarum Theologicarum Angelus Secunda Secundæ, Quæſt. II. Articulo VI. in Reſponſione ad tertiam objectionem. *Dicendum* inquit, *quòd minores non habent fidem implicitam in fide majorum, niſi quatenus majores adhærent doctrinæ divinæ.... Unde humana cognitio non fit Regula Fidei, ſed veritas divina: à qua ſi aliqui majorum deficiant, non præjudicat fidei ſimplicium, qui eos rectam fidem habere credunt: niſi pertinaciter eorum erroribus in particulari adhæreant, contra Univerſalis Eccleſiæ fidem, quæ non poteſt deficere, Domino dicente, Lucæ 22. EGO PRO TE ROGAVI, PETRE, UT NON DEFICIAT FIDES TUA.* Hæc *S. Thomas*. Obſervatione dignum eſt, iſtud Chriſti Domini Oraculum, non de fide *Petri*, quatenus ſingularis perſona eſt, ſed de Fide univerſalis Eccleſiæ ab Angelico Doctore explicari.

Et Quæſtione XI. Articulo II. in Reſponſione ad

ad tertiam objectionem. *Sic ergo*, inquit, *aliqui Doctores videntur diſſenſiſſe, vel circa ea quorum nihil eſt ad fidem, utrum ſic vel aliter teneantur: vel etiam in quibuſdam ad fidem pertinentibus, quæ nondum erant per Eccleſiam determinata. Poſtquam autem eſſent auctoritate Univerſalis Eccleſiæ determinata, ſi quis tali Ordinationi pertinaciter repugnaret, Hæreticus cenſeretur. Quæ quidem auctoritas principaliter reſidet in ſummo Pontifice. Dicitur enim Cauſa* xxiv. *Quæſt.* 1. *QUOTIES ſidei ratio ventilatur, arbitror omnes Fratres noſtros & Coëpiſcopos, nonniſi ad Petrum, id eſt, ad ſui nominis & honoris authorem referre debere.* Quæ verba ſunt *Innocentii I.* in Epiſtola ad Synodum Milevitanam. Illos demum Hæreticos habet *S. Thomas*, qui dogmatibus univerſalis Eccleſiæ auctoritate determinatis pertinaciter repugnant. Id à *S. Auguſtino* didicecerat, qui *S. Cypriani*, & Coëpiſcoporum Africanorum errorem de iterando eorum baptiſmate qui ab Hæreticis baptizati eſſent, venialem fuiſſe docet, quantumvis *Stephanus* 1. Pontifex Maximus nihil innovandum judicaſſet, ſed illud duntaxat ſequendum quod traditum erat, ut redeuntibus ab hæreſi manus imponeretur in Pœnitentiam: quia nondum univerſalis Eccleſiæ conſenſu hæc finita erat controverſia, & eliquata veritas. Lib. 1. *De Baptiſmo contra Donatiſtas*, cap. 18. *Reſtat*, inquit, *ut hoc de Baptiſmo piè credamus, quod univerſa Eccleſia à ſacrilegio Sciſmatis remota cuſtodit. In qua tamen, ſi aliud alii, & aliud alii adhuc de iſta quæſtione ſalva pace ſentirent, donec Univerſali Concilio unum aliquid eliquatum ſincerumque placuiſſet, humanæ infirmitatis errorem cooperiret Charitas unitatis, ſicut ſcriptum eſt, quia Charitas cooperit multitudinem peccatorum. Quia enim abſente cætera inaniter habentur, eadem præſente quædam venialiter non habentur. Extant B. Martyris Cypriani in ejus Literis magna documenta, ut ad illum jam veniam, de cujus ſibi auctoritate iſti carnaliter blandiuntur, cum ejus Charitate ſpiritualiter perimantur. Nam illis temporibus, antequam Plenarii Concilii Sententia, quid in hac re ſentiendum eſſet, totius Eccleſiæ conſenſio confirmaſſet, viſum eſt ei cum ferme* LXXX. *Coëpiſcopis ſuis Africanarum Eccleſiarum, Omnem hominem qui extra Eccleſiæ Catholicæ Communionem baptizatus fuiſſet, oportere ad Eccleſiam venientem denuo baptizari.*

Illud etiam ponderandum eſt quod ait S. Thomas: *Quæ quidem auctoritas principaliter reſidet in Summo Pontifice.* Principaliter, inquit, non totaliter. Principaliter, quia nobilius Eccleſiæ membrum eſt, & miniſteriale caput; prærogativam habet ſuffragii in Conciliis Oecumenicis, quæ illius auctoritate congregantur, & ejus Sententiâ confirmantur, ut docet idem *S. Thomas*, & ſic finitiva de controverſiis fidei Sententia ad ipſum pertinet. Non totaliter, quia in cæteris etiam Epiſcopis, & in Synodo Oecumenica reſidet divina illa auctoritas. Sic anima principaliter in corde vel in cerebro reſidet, non totaliter: quia per totum corpus, membráque omnia vis ejus informatrix, quæ ipſa eſt animæ ſubſtantia diffunditur: Sic in Monarchiis quibuſdam Ariſtocratiâ temperatis, regiminis auctoritas principaliter in Rege reſidet, non totaliter; quia Regni etiam Ordinibus & Comitiis convenit. Sic auctoritas dirimendi controverſias fidei, in Romano Pontifice principaliter; in Eccleſia Univerſali, & Synodo Oecumenica ipſam repræſentante, totaliter reſidet: ſicut Epiſcopatus apex, poteſtatis plenitudo, & Apoſtolicus Principatus Romano Pontifici convenit. ſed ab ipſo totaliter non habetur Epiſcopatus; alioqui nullus alius Epiſcopus eſſet.

Auctoritas dirimendi controverſias fidei, in Romano Pontifice principaliter reſidet.

Enimverò *Epiſcopatus unus eſt, cujus à ſingulis in ſolidum pars tenetur* (inquit, S. *Cyprianus* Lib. *De Unitate Eccleſiæ.*)

XIV. Laudatis *S. Thomæ* locis alterum addo ex Quæſtione xxv. Supplementi, Articulo 1. in Argumento, ſed contra. *Præterea*, inquit, UNIVERSALIS ECCLESIA NON POTEST ERRARE; *quia ille qui in omnibus exauditus eſt pro ſua reverentia, dixit* PETRO, *ſuper cujus Confeſſione Eccleſia fundata eſt*: EGO ROGAVI PRO TE, UT NON DEFICIAT FIDES TUA. *Sed Eccleſia univerſalis Indulgentias approbat & facit: Ergo Indulgentiæ aliquid valent.* Auctoritas rurſus univerſali Eccleſiæ, non ſingularibus *S. Petri*, aut Succeſſorum perſonis tribuit *S. Thomas*; nec aliud ibi colligit ex illis Chriſti Domini verbis: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Alibi tamen, ſcilicet Commentario in Cap. xvi. *S. Matthæi*, illa pertinere aſſerit ad Eccleſiam Romanam, ad fidem *S. Petri*, & ad totam Eccleſiam Occidentalem. Explicat Chriſti verba: *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*: atque: *Et qui ſunt portæ inferi? Hæretici, tyranni, dæmones, peccata. Et quamvis aliæ Eccleſiæ vitiari poſſint per Hæreticos; Eccleſia tamen Romana non fuit Hæreticis depravata, quia ſupra Petram erat fundata. Unde in Conſtantinopoli fuerunt Hæretici, & labor Apoſtolorum amiſſus erat: Sola Petri Eccleſia inviolata permanſit. Unde Lucæ* 22. Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat Fides tua. ET HOC NON SOLUM REFERTUR AD ECCLESIAM PETRI, SED AD FIDEM PETRI, ET AD TOTAM OCCIDENTALEM ECCLESIAM. *Unde credo quòd Occidentales majorem reverentiam debent Petro, quam aliis Apoſtolis.*

Univerſalis Eccleſiæ judicium indeficiens.

Habetur in editis vituperari, ſed mendum eſſe nemo non videt.

Romanæ Eccleſiæ fides deficere non poteſt.

Sanè deficere non poſſe Romanæ Eccleſiæ Fidem, *quæ annuntiatur in univerſo mundo*, in quo *etſi loquelæ diſſimiles ſunt, tamen virtus traditionis una & eadem eſt*, ut ait *S. Irenæus* Lib. 1. c. 3. Illam Fidem quam *S. Petrus* confeſſus eſt: quam Apoſtoli Romanæ Eccleſiæ cum ſanguine profuderunt, quam Eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo accepit, ut loquitur *Tertullianus*. Eam Fidem, quæ tam integra, tam illibata ad hanc uſque diem in Eccleſia Romana ſervata eſt, ut etiamnum vera ſint, & perpetuæ veritatis futura, quæ ſcripſit *S. Irenæus* Lib. III. c. 3. *Maximæ & antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis Traditionem, & annuntiatam hominibus fidem, per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem uſque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per ſui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam ſententiam, præter quàm oportet, colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam, propter potentiorem Principalitatem, neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt eos qui ſunt undique Fideles; in qua ſemper ab his qui ſunt undique, conſervata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis Traditio.* Hanc fidem Eccleſiæ Romanæ, quatenus per *B. Petri* Sedem caput orbis effecta eſt, ut ait *S. Leo*, & *OMNIUM ECCLESIARUM MATER ET MAGISTRA* evaſit, ut loquuntur Concilia Oecumenica. Fidem illam cujus profeſſione CATHOLICI ROMANI dicimur & ſumus: de qua Sacra Synodus Tridentina Seſſione III. hoc Oraculum protulit: *Symbolum Fidei, quo Sancta Romana Eccleſia utitur, tanquam principium illud in quo omnes qui fidem Chriſti profitentur, neceſſario conveniunt, ac fundamentum firmum & unicum, contra quod portæ Inferi nunquam prævalebunt, totidem verbis, quibus in omnibus Eccleſiis legitur, exprimendum eſſe cenſuit:*

Apoſtolica Traditio in Romana Eccleſia ſemper conſervata.

cenſuit : Hanc, inquam, Fidem deficere non poſſe, non unus cenſuit *S. Thomas*, ſed XI. & XII. ſeculi, quorum tractamus Hiſtoriam, Doctores affirmarunt. Ex quorum etiam doctrina colligitur, auctoritatem finiendi controverſias fidei ad Romanam Eccleſiam & Summum Pontificem pertinere.

Auctoritas finiendi controverſias fidei ad Eccleſiam Romanam & ſummum Pontificem pertinet.

XV. *Lanfrancus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, de Eccleſiæ ſuæ Primatu contra Eboracenſem Archiepiſcopum diſputans in Synodo anno MLXXII. *Romana*, inquit, *Eccleſia quaſi totum eſt omnium, cæteræ Eccleſiæ quaſi ejus partes. Sicut enim quodam intuitu homo eſt genus individuorum ſuorum, & tamen in unoquoque individuo ineſt totius hominis tota proprietas : ita quodam reſpectu Sedes Romana eſt genus & totum omnium Eccleſiarum : & tamen in unaquaque Eccleſia totius Chriſtianæ Fidei tota regnat integritas.* Refert *Vuillelmus Malmeſburienſis* Lib. I. *De geſtis Pontificum Anglorum.*

Romana Eccleſia eſt quaſi totum omnium Eccleſiarum.

Omnes cauſæ fidei ad Romanum Pontificem referendæ.

XVI. *S. Bernardus* ſcribens ad *Innocentium II.* Pontificem Maximum occaſione errorum *Petri Abalardi* in Synodo Senonenſi damnatorum : *Oportet* (inquit) *ad veſtrum referri Apoſtolatum pericula quæque & ſcandala emergentia in Regno Dei, ea præſertim quæ de Fide contingunt. Dignum namque arbitror, ibi reſarciri damna Fidei, ubi non poſſit Fides ſentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa Sedis. Cui enim alteri aliquando dictum eſt* ; Ego rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua ? *Ergo quod ſequitur, à Petri Succeſſore exigitur* : Et tu aliquando converſus, confirma fratres tuos. *Id quidem modo neceſſarium. Tempus eſt ut veſtrum agnoſcatis, Pater amantiſſime, Principatum, probetis Zelum, miniſterium honoretis. In eo planè Petri impletis vicem, cujus tenetis & Sedem, ſi veſtra admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis, ſi veſtra auctoritate conteritis fidei corruptores.*

Venerabilis *Guigo* Carthuſiæ Majoris Prior, ſuo & Fratrum nomine ad *Innocentium II.* ſcribebat : *Non pars una, ſed totus pene orbis eſt veſtra Diœceſis. Nam ſicut Deus eſt unus, Mediator unus, Mundus unus, Sol unus, & ut minora inferamus, in animalibus cunctis caput unum : ita B. Petri Vicarius, id eſt, Papa, non poteſt eſſe niſi unus. Univerſo itaque mundo rigorem diſciplinæ, rectitudinem juſtitiæ, lumen doctrinæ, & ipſius, quam nomine quoque præfertis, irreprehenſibilis debetis exemplar innocentiæ.* Refertur hæc Epiſtola in Chronico Mauriniacenſi. Porro ſi totus orbis Chriſtianus Romani Pontificis Diœceſis eſt, ſi univerſo mundo lumen doctrinæ debet ; Epiſcopi & Synodi regionum Symbolum Fidei condere, & Chriſtianis omnibus proponere non poſſunt abſque Summi Pontificis & Romanæ Eccleſiæ auctoritate. Quamobrem, ut ſuperiùs diximus, S. R. E. Cardinales non ideo Gallicanis Epiſcopis ſuccenſebant, quòd de fidei controverſiis judicaſſent (id enim ipſorum Juris erat) ſed quòd Symbolum inconſulto Romano Pontifice, & ipſius Cardinalibus Synodo præſentibus, ſeorſim congregati condidiſſent, atque ita officio erga communem *Matrem & Magiſtram* ſuo defuiſſe viderentur.

Totus orbis eſt Romani Pontificis Diœceſis.

XVIII. Eodem ſeculo *Potho* Prumienſis Monachus & Preſbyter Lib. III. *De Statu Domus Dei*, docet Romanæ Eccleſiæ & Summi Pontificis documenta in confirmatione Fidei, & eruditione Sacræ Religionis eſſe amplectenda, ſecundùm Traditionem Patrum ; & majora negotia, inter quæ controverſiæ Fidei, & ordinatio Symboli, principem locum tenent, ad Sedem Apoſtolicam eſſe referenda. *Eccleſiaſtica*, inquit, *Diſciplina inſtrumentum, eſt canonicæ auctoritatis Privilegium, quod in Apoſtolica Sede fundatur, ubi divinæ voluntatis inſtitutio omnibus principaliter Eccleſiæ Prælatis, eorumque ſublimius traditur, ubi firmamentum diſpenſationis Eccleſiæ ſpecialiter collocatur. Hoc namque Privilegium B. Petro Apoſtolorum Principi cœleſti decreto principaliter traditum atque firmatum, Sancti Patres cum magna veneratione ſuſcipientes, atque Sanctam Romanam Eccleſiam ſervantes, tam in Generalibus Conciliis, quàm & in cæteris ſcripturis & geſtis ſuis, Univerſalem Matrem appellaverunt : & ſicut ejus documenta in confirmatione Fidei, & eruditione Sacræ Religionis, ita etiam Judicia ſuſceperunt, in hoc conſentientes, & quaſi uno ſpiritu & una voce concordantes, omnes majores res & præcipua negotia, necnon omnium Eccleſiarum Judicia, ad eam quaſi ad Matrem & Caput referri debere ; ab ea nuſquam appellari. Judicia ejus à nemine retractari aut refelli debere vel poſſe.*

Romanæ Eccleſiæ documenta & judicia in confirmatione fidei ſuſcipienda.

Judicia ejus à nemine retractanda.

XIX. *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus *S. Bernardo* coævus, in Dialogis Eugenio III. dicatis anno MCXLV. Lib. III. cap. [illegible]. *Eccleſiaſtica*, inquit, *Regula jubet nullum ea debere habere vigorem quæ præter Romani Pontificis ſententiam præſumuntur, & quæ ab eo Apoſtolica auctoritate ac ſubſcriptione non firmantur.*

Judicia quæſtionum fidei majorumque omnium cauſarum nullius ſunt roboris, ſi præter ſententiam Romani Pontificis præſumantur.

Et cap. X. *Dominus Jeſus, non Andreæ, non Joannis, non Jacobi, nec alicujus alterius, ſed ſolius Petri naviculam aſcendit, & ſedens docebat turbas, figuraliter oſtendens, à Sancta Romana Eccleſia, cui præſiciendus erat Petrus Princeps Apoſtolorum, Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam in turbas populorum per omnem mundum profluxuram. . . . inter Apoſtolos ætate ſenior, fide certior, in audiendis verbis vitæ æternæ ſimplicior, unde &* Barjona, *id eſt*, Filius Columbæ *appellatus eſt ; in dandis reddendiſque reſponſis inter Chriſtum & Apoſtolos promptior ; in ſanandis infirmis, etiam ſui corporis umbra : efficacior ; qui etiam poſt Aſcenſionem Domini, vice Chriſti illam novellam & primitivam ſuſcepit Eccleſiam. Ipſe Ananiam & Saphiram Spiritui Sancto mentientes, ſpiritu oris ſui extinctos, ab Eccleſia, & ab illa Sancta Societate ſequeſtravit. Ipſe Simonem Magum cum pecunia ſua damnavit, & Primatum ſui Apoſtolatus, inter cæteros Apoſtolos humiliter major, ubique virtutibus & miraculis, cooperante Domino, honorificavit. Quocirca nulli Fidelium convenit aliquatenus dubitare, ſeu in quæſtionem ponere, ſed firmiſſimè tenere, quòd Petrus à Domino Princeps Apoſtolorum ſit conſtitutus. Quemadmodum autem ſolus Romanus Pontifex vice Petri vicem gerit Chriſti ; ita ſanè cæteri Epiſcopi vicem gerunt Apoſtolorum ſub Chriſto, & vice Chriſti ſub Petro, & vice Petri ſub Pontifice Romano ejus Vicario : nec in hoc aliquatenus derogatur alicui Apoſtolorum, ſi unicuique humiliter ſuum attribuitur officium.*

Sicut Romanus Pontifex vices Chriſti gerit, ſic Epiſcopi cæteri vices gerunt Apoſtolorum.

Et cap. XII. *Certum eſt, & nulli, qui ſani ſit capitis, dubium, quòd ſicut una eſt Eccleſia, ita & unius Eccleſiæ unum caput eſt in terris ; & hic eſt Romanus Pontifex, quem non ſolum auctoritas humani Imperii, ſed majeſtas divini Judicii, principaliter omnibus preeſſe voluit : . . . . Quod autem dixiſti, Hæreſes hic exortas, hic eſſe mortuas ; & hoc dixiſti factum eſſe auctoritate Sanctorum Patrum qui fuerunt in Oriente, & qui in Nicæno Concilio, & in aliis multis Conciliis congregati ſunt : miror tuam prudentiam, quòd hoc adſcribas membris, quod erat Capitis ; & quòd Aſſidentibus hoc attribuas, quod conſtat eſſe Præſidentis. Qui videlicet SS. Patres, qui iiſdem Conciliis interfuerunt, ſi hodie omnes viverent, nullus eorum, nec omnes quidem ſimul, aliquam auctoritatem alicujus Concilii ſibi uſurparent : Quin potius omnem Conciliorum auctoritatem Romano Pontifici recognoſcerent, aut in propria perſona Præſidenti, aut per Legatos ſuos univerſa confirmanti. Eccleſiaſtica namque Re-*

Romani Pontificis ſumma in Conciliis auctoritas.

gula, quam ipſi non ignoraverunt, ita jubet: NON OPORTERE PRÆTER SENTENTIAM ROMANI PONTIFICIS CONCILIA CELEBRARI. Sciendum eſt ergo quòd hæreſes hîc exortæ ſunt, Græcorum quidem errore; ſed & hîc quidem deſtructæ ſunt, non Græcorum, ſed Romanorum Pontificum auctoritate. Quod ex Hiſtoria Eccleſiaſtica luculenter probat, ſubditque: Ecce vides quaſlibet hæreſes hîc & ubique exortas, à Petra Fidei per Petrum Apoſtolum colliſas & deſtructas. Itaque non ſolùm ex prædictis; verùm etiam ex aliis multis Conciliis per Orientem celebratis, nec non etiam ex plurimis Africanorum Conciliis, in quibus variæ hæreſes damnatæ ſunt, CONSTAT ROMANAM ECCLESIAM DUO DIVINA PRIVILEGIA DIVINITUS HABERE, VIDELICET PRÆ OMNIBUS INCORRUPTAM PURITATEM FIDEI, ET SUPER OMNES POTESTATEM JUDICANDI. Nechites Archiepiſcopus Nicomediæ dixit: Nos in hoc Archivo Agiæ Sophiæ antiqua Romanorum Pontificum Geſta, & Conciliorū habemus Actiones, in quibus hæc eadem quæ dixiſti de auctoritate Romanæ Eccleſiæ reperiuntur: & ideo non parva verecundia nobis eſſet, ſi ea negaremus, quæ apud nos à Patribus noſtris ſcripta præ oculis habemus.

Duo Romanæ Eccleſiæ divina Privilegia.

S. Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus & Martyr, Epiſtola XCVII. libri I. ad omnes Epiſcopos Angliæ data: Si curamus (inquit) eſſe quod dicimur, & noſtri nominis, qui appellamur Epiſcopi & Pontifices, noſſe volumus ſignificationem, oportet nos jugi ſolicitudine conſiderare & imitari veſtigia illius, qui Pontifex in æternum à Deo conſtitutus, ſeipſum pro nobis Patri obtulit in ara Crucis, & de ſumma Cœlorum omnium ſpecula actus & actuum intentiones jugiter ſpeculatur.... Vices enim illius in terris gerendas ſuſcepimus, adepti ſumus gloriam nominis, honorem fructúſque laborum ſpiritualium temporaliter poſſidemus, Apoſtolis & Apoſtolicis Viris in Eccleſiarum faſtigiis ſuccedentes, ut noſtro miniſterio peccati & mortis deſtruatur imperium, & in fide & profectu virtutum coaleſcens ædificium Chriſti, creſcat in templum ſanctum in Domino... Initio naſcentis Eccle-

Epheſ. 4. 11.

» ſiæ, ſicut B. docet Apoſtolus, Chriſtus cœlos aſ» cendens, ut adimpleret omnia, quoſdam quidem » dedit Apoſtolos, quoſdam Prophetas, alios » Evangeliſtas, alios Paſtores & Magiſtros, ad in» ſtructionem Sanctorum, in opus Miniſterii, in » ædificationem Corporis Chriſti. Neque enim omnia uni committenda erant officia, ſed unumquodque ſuo donandum erat officio: ita tamen ut Caput in quo velut in arce & quodam capitolio virtutum omnes congeruntur ſenſus, & univerſis & ſingulis provideret; & ei viciſſim omnia famularentur pro ratione ſuæ conditionis. Doctor Gentium, qui gloriatur ſe non ab homine neque per hominem Evangelium didiciſſe, ſed inſtructum à Chriſto, aſcendit Hieroſolymam, cum Eccleſiarum Principe de fide contulit, ne fortè in vacuum curreret, vel cucurriſſet. Et ut plurimis patet exemplis, ſingula Evangelii flumina ad mare, unde orta ſunt, redeunt, ut iterum fluant. Siquidem fons Paradiſi unus eſt, ſed in plura reſcinditur flumina, ut undique irriget terram. Quis Romanam Eccleſiam caput omnium Eccleſiarum, fontem Catholicæ doctrinæ ambigit eſſe? Quis Claves Regni Cœlorum Petro traditas eſſe ignorat? Nonne in fide & doctrina Petri totius Eccleſiæ ſtructura conſurgit, donec occurramus omnes Chriſto in virum perfectum, in unitatem fidei, & agnitionem Filii Dei? Neceſſe quidem eſt multos eſſe qui plantent, multos qui irrigent, quoniam hoc exigit proceſſus verbi, & dilatatio populorum. Sed quicumque ſit qui rigat aut plantat, Deus nulli dat incrementum, niſi illi qui plantavit in fide Petri, & doctrinæ ipſius acquieſcit. Sanè ad eum maxima populi Judicia referuntur, à Roma-

Romana Eccleſia caput omnium Eccleſiarum, & fons Catholicæ doctrinæ.

no examinanda Pontifice: & diſpoſiti ſub eo Matris Eccleſiæ Magiſtratus, quatenus in partem ſolicitudinis acciti ſunt, creditam exercent poteſtatem. Ut Sacerdos, quod in plebe ſibi commiſſa expedire non poteſt, ad Epiſcopum referat; qui negotia ſupra ſe ad Archiepiſcopum reducit, aut Primatem; à quibus quicquid maximum fuerit, Romano Pontifici reſervatur. Ordinem hunc Petrus docuit. Hunc uſque modò Catholica ſervavit Eccleſia, nec unquam, auctore Domino, quicquid moliatur iniquitas, ſubvertetur.

Iſti verò XI. & XII. Sæculi Patres cum antiquioribus de fidei puritate & integritate in Catholica Apoſtolica Romana Eccleſia, cœterarum Matre & Magiſtra, Matrice & originali Fidei, Centro Communionis, Traditionis Fonte, ab ejus per S. Petrum fundatione, ſingulari Chriſti munere ſervata, & uſque ad finem mundi ſervanda, ſenſere. Cum Origene, Tom. 12. in Matthæum, Huetianæ Editionis, ubi hæc verba Chriſti ad S. Petrum explicans, Tu es Petrus: Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: Et portæ inferi non prævalebunt adversùs eam: hæc habet: Quam autem; Eam? An enim Petram ſuper quam Chriſtus ædificat Eccleſiam? An Eccleſiam? Ambigua quippe locutio eſt. An quaſi unam eamdemque rem, Petram & Eccleſiam? Hoc ego verum eſſe exiſtimo: Nec enim adversùs Petram ſuper quam Chriſtus Eccleſiam ædificat, nec adversùs Eccleſiam portæ Inferi prævalebunt. Et paulò poſt: Eccleſia verò tanquam Chriſti ædificium, qui ſapienter ædificavit domum ſuam ſuper Petram, portarum Inferi capax non eſt, prævalentium quidem adversùs quemcunque hominem qui extra Petram & Eccleſiam fuerit, ſed invalidarum adversùs illam. Et infra: Exiſtimo his verbis: Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam, convenienter id eſſe ſubnexum: Dabo tibi Claves Regni Cœlorum: Nam qui contra Inferi portas munitus eſt, ut adversùs eum non prævalerent, dignus eſt qui ab ipſo Verbo Claves Regni Cœlorum accipiat, &c. Subdit denique: Vide autem quanta vi polleat Petra, ſuper quam à Chriſto ædificatur Eccleſia: & quicumque dicit: Tu es Chriſtus Filius Dei Vivi, ut illius Judicia firma maneant, quaſi Deo in illo judicante, ut in ipſo Jure dicendo Portæ Inferi adversùs eum non prævaleant.

Conſenſus Patrum undecimi & duodecimi Sæculi cum ſuperiorum ſæculorum Patribus de perpetua fidei puritate & integritate in Romana Eccleſia.

Nec adversùs Eccleſiam, nec adversùs Petram, ſuper quam à Chriſto fundata eſt, portæ Inferi prævalebunt.

Senſere cum S. Joanne Chryſoſtomo Homilia LV. in Matthæum, explicante illa Chriſti verba: Et ego dico tibi quia tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: ID EST, (inquit) Fidem atque confeſſionem. Et Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. Si verò adversùs Eccleſiam non prævalebunt, multò minùs adversùs me prævalebunt. Ego autem dabo tibi Claves Regni Cœlorum... « Se ipſum his duabus pollicitationibus Filium eſſe Dei revelat & oſtendit. Nam quæ Deus concedere ſolus poteſt, peccatorum ſcilicet remiſſionem, & ut Eccleſia tot tantiſque fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat, cujus Caput & Paſtor Piſcator homo atque ignobilis, terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate ſuperet: hæc, inquam, omnia, quæ ſolius Dei ſunt, ſe pollicetur daturum. Ita & Pater ad Jeremiam dicebat: Sicut columnam ferream, & ſicut murum « æneum poſui te. Sed ipſum quidem genti uni Pater, hunc autem univerſo terrarum orbi Chriſtus præpoſuit. Quare libenter ab his quærerem, qui dignitatem Filii minorem quàm Patris dicunt, quænam ſibi majora dona videantur, quæ Pater, aut quæ Filius Petro largitus eſt. Pater quidem revelationem Filii ſui dedit: Filius autem partim ut tam Patris quam Filii revelationem ubique terrarum ſeminaret: Partim ut quamvis homo eſſet mortalis, cœleſti tamen poteſtate polleret, & claves haberet Regni Cœlorum: Ita Petrus Eccleſiam per univerſum orbem amplificatam Cœlo etiam ipſo validiorem monſtravit. Tranſibunt (inquit) cœlum & terra: « verba autem mea non tranſibunt. «

Senſere

Senſere cum *S. Petro Chryſologo* ad *Eutychetem* ſcribente: *B. Petrus qui in propria Sede vivit & præſidet, præſtat quærentibus Fidei veritatem.*

Soliditas Fidei, quæ in S. Petro laudata eſt, perpetua eſt.

Cum *S. Leone* Sermone II. in Anniverſario die Aſſumptionis ſuæ. *Soliditas*, inquit, *illius Fidei, quæ in Apoſtolorum Principe eſt laudata, perpetua eſt. Et ſicut permanet quod in Chriſto Petrus credidit: ita permanet quod in Chriſto Petrus inſtituit.* Et infra: *Si quid itaque à nobis rectè agitur, rectéque diſcernitur: Si quid à miſericordia Dei quotidianis ſupplicationibus obtinetur; illius eſt operum atque meritorum, cujus in Sede ſua vivit poteſtas, & excellit auctoritas. Hoc enim obtinuit, dilectiſſimi, illa confeſſio, quæ à Deo Patre Apoſtolico inſpirata cordi, omnia humanarum opinionum incerta tranſcendit, & firmitatem Petræ, quæ nullis impulſionibus quateretur, accepit. In univerſa namque Eccleſia:* Tu es Chriſtus Filius Dei Vivi, *quotidie Petrus dicit: & omnis lingua quæ confitetur Dominum, Magiſterio ejus vocis imbuitur. Hæc fides Diabolum vincit, & captivorum ejus vincula diſſolvit. Hæc erutos mundo inſerit Cœlo, & portæ Inferi adverſus eam prævalere non poſſunt. Tanta enim divinitus ſoliditate munita eſt, ut eam neque hæretica unquam perrumpere pravitas, nec pagana potuerit ſuperare perfidia.* Et Sermone III. explicans, illa Chriſti verba ad S. Petrum: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus*, &c. hæc habet: *Id eſt, cum ego ſim inviolabilis Petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum: ego fundamentum præter quod nemo poteſt aliud ponere: tamen tu quoque Petra es, quia mea virtute ſolidaris, ut quæ mihi poteſtate ſunt propria, ſint tibi mecum participatione » communia.* Et ſuper hanc Petram ædificabo Eccle- » ſiam meam, & portæ Inferi non prævalebunt ad- » verſùs eam. *Super hanc*, inquit, *fortitudinem æternum extruam templum, & Eccleſiæ meæ cœlo inferenda ſublimitas, in hujus fidei firmitate conſurget. Hanc confeſſionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt: vox enim iſta, vox vitæ eſt .... Propter » quod dicitur Beatiſſimo Petro:* Tibi dabo Claves » Regni Cœlorum. Et quæcumque ligaveris ſu- » per terram, erunt ligata & in cœlis. Et quæcum- » que ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœ- » lis. *Tranſivit quidem etiam in alios Apoſtolos jus poteſtatis iſtius, & ad omnes Eccleſiæ Principes Decreti hujus conſtitutio commeavit: ſed non fruſtra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc ſingulariter creditur, quia cunctis Eccleſiæ Rectoribus Petri forma præponitur. Manet ergo Petri Privilegium, ubicumque ex ipſius æquitate fertur Judicium ...... Inſtante autem Paſſione ſua Dominus, quæ Diſcipulorum erat turbatura conſtan- » tiam, Simoni inquit:* Simon, ecce Satanas expo- » ſtulavit vos, ut cerneret ſicut triticum. Ego au- » tem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et » tu aliquando converſus confirma fratres tuos, ut » non intretis in tentationem. *Commune erat omnibus Apoſtolis periculum de tentatione formidinis, & divinæ protectionis auxilio pariter indigebant; quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere: & tamen ſpecialis à Domino Petri cura ſuſcipitur, & pro fide Petri propriè ſupplicatur, tanquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Chriſtum Petro tribuitur, per Petrum Apoſtolis conferatur.*

Matt. 16.

S. Petri privilegium.

Luc. 22. 31.

Chriſtus propriè Patri ſupplicat pro fide Petri.

Firmitas per Chriſtum Petro, per Petrum Apoſtolis reliquis collata.

Senſere cum *Agathone* Pontifice Maximo, in Epiſtola Dogmatica ad Imperatores lectâ Actione IV. Synodi Sextæ Generalis, & approbatâ Actione VIII. unanimi Patrum conſenſu, quam & aliquis *tanquam ex Spiritu Sancto dictatam per os Sancti ac Beatiſſimi Principis Apoſtolorum Petri*, ſe recipere profeſſus eſt. *Hæc eſt*, inquit Agatho, *vera fidei regula, quam & in proſperis & in adverſis vivaciter tenuit ac defendit hæc ſpiritualis mater veſtri tranquilliſſimi Imperii, Apoſtolica Chriſti Eccleſia; quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apoſtolicæ Traditionis nunquam erraſſe probabitur, nec hæreticis novitatibus depravata ſuccubuit, ſed ut ab exordio fidei Chriſtianæ percepit ab auctoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti Principibus, illibata fine tenus permanet, ſecundùm ipſius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, quam ſuorum Diſcipulorum Principi in ſacris Evangeliis fatus eſt:* Petre, Pe- « tre, (*inquiens*) ecce Satan expetivit ut cribraret « vos, ſicut qui cribrat triticum: Ego autem pro te « rogavi, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquan- « do converſus, confirma fratres tuos. *Conſideret* « *itaque veſtra tranquilla Clementia, quoniam Dominus & Salvator omnium, cujus fides eſt, qui fidem Petri non defecturam promiſit, confirmare eum fratres ſuos admonuit, quod Apoſtolicos Pontifices meæ exiguitatis Prædeceſſores, confidenter feciſſe ſemper, cunctis eſt cognitum: quorum & Puſillitas mea, licèt impar & minima, pro ſuſcepto tamen divina dignatione miniſterio, pediſſequa cupit exiſtere.*

Romana Eccleſia à tramite Apoſtolicæ Traditionis nunquam aberravit.

Senſere cum VIII. Synodo Oecumenica, quæ Libellum ab *Hadriano II.* Pontifice Maximo ad ſe miſſum, & ab omnibus Epiſcopis ſubſcribendum, approbavit Actione I. Quo in Libello hæc leguntur: *Prima ſalus eſt rectæ fidei regulam cuſtodire; deinde à conſtitutis Dei & Patrum nullatenus deviare. Unum quippe horum ad fidem pertinet, alterum ad opus bonum. Sicut enim ſcriptum eſt:* Sine fide impoſſibile eſt placere Deo: *ſic rurſus legitur:* Fides ſine operibus mortua eſt. *Et quia non poteſt Domini noſtri Jeſu Chriſti prætermitti ſententia, dicentis:* Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam; *hæc quæ dicta ſunt, rerum probantur effectibus: Quia in Sede Apoſtolica immaculata eſt ſemper Catholica ſervata Religio, & ſancta celebrata doctrina.* Et infra: *Sequentes in omnibus Apoſtolicam Sedem, & obſervantes ejus omnia Conſtituta ſperamus, ut in una Communione, quam Sedes Apoſtolica prædicat, eſſe mereamur, in qua eſt integra & vera Chriſtianæ Religionis ſoliditas; promittentes etiam* SEQUESTRATOS A COMMUNIONE ECCLESIÆ CATHOLICÆ, ID EST, NON CONSENTIENTES SEDI APOSTOLICÆ, EORUM NOMINA INTER SACRA NON RECITANDA ESSE MYSTERIA.

Hebr. 11. 6.

Iacobi 2. 17.

Matt. 16. 18.

Catholici non ſunt, qui Sedi Apoſtolicæ in fide non conſentiunt, nec ei Communione junguntur.

Senſere cum *S. Leone IX.* Pontifice Maximo in Epiſtola ad *Michaëlem* Conſtantipolitanum Patriarcham, & *Leonem* Acridanum Epiſcopum, cap. VII. ſcribente: *Taliter Sancta Eccleſia ſuper petram, id eſt, Chriſtum, & ſuper Petrum ædificata, quia inferi portis, diſputationibus ſcilicet Hæreticorum, quæ vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret ſuperanda. Sic pollicetur ipſa Veritas, per quam ſunt vera quæcumque ſunt vera:* Portæ inferi non prævalebunt adverſùs eam. *Cujus promiſſionis effectum ſe precibus impetraſſe à Patre idem Filius proteſtatur, dicendo ad Petrum:* Simon! ecce Satanas expeti- « vit vos, ut cribraret ſicut triticum? Ego autem ro- « gavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu ali- « quando converſus, confirma fratres tuos. *Erit er-* « *go quiſquam tantæ dementiæ, qui orationem illius, cujus velle eſt poſſe, audeat in aliquo vacuam putare? Nonne à Sede Principis Apoſtolorum, Romana videlicet Eccleſia, tam per eumdem Petrum, quàm per Succeſſores ſuos, reprobata, & convicta, atque expugnata ſunt omnium Hæreticorum commenta; & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec uſque in finem deficiet, confirmata?* Legatur & Epiſtola V. ad *Petrum* Antiochenum Epiſcopum.

Omnes Hæreſes tam per S. Petrum quàm Succeſſores ejus reprobatæ & expugnatæ.

Luc. 22. 31, 32.

S. Petri Fides hactenus non defecit, nec in finem uſque deficiet.

Ex Eccleſiæ conſenſu innoteſcit Romanum Pontificem Eccleſiæ ſuæ fidem ac traditionem in Judicio controverſiarum fidei ſecutum eſſe.

XXII. Rogabit quiſpiam: Qua ratione innoteſcet Romanum Pontificem Eccleſiæ ſuæ fidem ac traditionem in Judicio controverſiarum fidei eſſe ſecutum? Reſpondeo, id compertum iri cùm ex ipſius Eccleſiæ Romanæ, tum ex aliarum Eccleſiarum, quæ cum ipſa communicant, conſenſu. Nam *Tot ac tantæ Eccleſiæ, una eſt illa ab Apoſtolis prima, ex qua omnes. Sic omnes primæ & Apoſtolicæ, dum una omnes probant unitatem: dum eſt illis communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & conteſſeratio hoſpitalitatis, quæ jura non alia ratio regit, quam ejuſdem Sacramenti una traditio. Hinc igitur dirigimus præſcriptionem, ſi Dominus Jeſus Chriſtus Apoſtolos miſit ad prædicandum, alios non eſſe recipiendos Prædicatores, quam Chriſtus inſtituit; quia nec alius Patrem novit niſi Filius, & cui Filius revelavit; nec aliis videtur revelaſſe Filius, quàm Apoſtolis quos miſit ad prædicandum, utique quod illis revelavit. Quid autem prædicaverint, id eſt, quid Chriſtus illis revelaverit, & hic præſcribam non aliter probari debere, niſi per eaſdem Eccleſias, quas ipſi Apoſtoli condiderunt, ipſi eis prædicando, tam viva, ut aiunt, voce, quam per Epiſtolas poſtea. Si hæc ita ſunt, conſtat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Eccleſiis Apoſtolicis matricibus & originalibus fidei conſpiret, veritati deputandam, ſine dubio tenentem quod Eccleſiæ ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo accepit: omnem verò doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ ſapiat contra veritatem Eccleſiarum, & Apoſtolorum, & Chriſti, & Dei.* Verba ſunt *Tertulliani* lib. *De Præſcriptionibus.* Cùm itaque Romani Pontificis de Fide Decreta, Romanæ Eccleſiæ, & communicantium cum ipſa Eccleſiarum ſtudiis conſonantibus ſuſcipiuntur, vel in Concilio univerſalem Eccleſiam repræſentante, vel extra Concilium communi conſpiratione, tunc Dominus, *Quæ* Vicarii ſui *prius miniſterio definierat*, UNIVERSÆ FRATERNITATIS IRRETRACTABILI FIRMAT ASSENSU: UT VERE A SE PRODIISSE OSTENDAT, QUOD PRIUS A PRIMA OMNIUM SEDE FORMATUM TOTIUS CHRISTIANI ORBIS JUDICIUM RECEPERIT, UT IN HOC QUOQUE CAPITI MEMBRA CONCORDENT: Verba ſunt *Sancti Leonis* Epiſtola XCIII. Edit. *Quenellii*, ad Theodoretum Epiſcopum ſcripta, aliàs LXIII.

Ita ex Eccleſiæ conſenſu ad *Hadriani I.* Pontificis Maximi Sententiam contra *Elipandi* & *Felicis* hæreſim accedente, probavit *Carolus Magnus* in Epiſtola ad ipſum *Elipandum* & alios Hiſpaniæ Epiſcopos data, qui Majeſtatis ipſius arbitratui cauſæ cognitionem ſuæ detulerant, ipſos jam ut Hæreticos habendos, vitandos, execrandos, niſi errorem de adoptiva Chriſti filiatione abjurarent. *Fraterna cogente caritate*, (inquit Rex Magnus) *juſſimus Sanctorum Patrum Synodale ex omnibus undique noſtræ ditionis Eccleſiis congregari Concilium, quatenus ſancta omnium unanimitas firmiter decerneret, quid credendum ſit de adoptione carnis Chriſti, quam nuper novis aſſertionibus, & ſanctæ Dei univerſali Eccleſiæ antiquis temporibus inauditis, vos ex veſtris ſcriptis, intuliſſe cognovimus. Imò & ad Beatiſſimum Apoſtolicæ Sedis Pontificem, de hac nova inventione, noſtræ devotionis ter quaterque direximus Miſſos: ſcire cupientes quid Sancta Romana Eccleſia Apoſtolicis edocta Traditionibus, de hac reſpondere voluiſſet inquiſitione. Necnon & de Britanniæ partibus aliquos Eccleſiaſticæ Diſciplinæ viros convocavimus, ut ex multorum diligenti conſideratione veritas Catholicæ Fidei inveſtigaretur, & probatiſſimis Sanctorum Patrum hinc inde roborata teſtimoniis, abſque ullâ dubitatione teneatur. Idcirco vobis per ſingulos Libellos dirigere curavimus, quid prædictorum Patrum pia unanimitas & pacifica perſcrutatio Auctoritate Eccleſiaſtica inveniret, ſtatuiſſet, confirmaret. Primò quid Dominus Apoſtolicus, cum Sancta Romana Eccleſia, & Epiſcopis illis in partibus quaquaverſum commorantibus, & Catholicis Doctoribus ſentiret, ſub unius Libelli tenore ſtatuimus. Deinde ſecundo loco, quid Eccleſiaſtici Doctores & Sacerdotes Eccleſiarum Chriſti de propinquioribus Italiæ partibus, cum Petro Mediolanenſi Archiepiſcopo, & Paulino Forojulianenſi vel Aquileianenſi Patriarcha viris in Domino valde venerabilibus, intelligi vel firmiter credi voluiſſent, ſuis propriis reſponſionibus exaratum poſuimus Libellum: quia ipſi quoque præſentes noſtro Synodali Conventui adfuerunt. Poſt hæc, tenet & tertius Libellus orthodoxam Sanctorum Patrum Epiſcoporum, & virorum venerabilium fidem, qui, in Germaniæ, Galliæ, & Britanniæ partibus, dignis Deo deſerviunt officiis: veſtriſque objectionibus Sanctarum Scripturarum teſtimoniis roboratas obtinet reſponſiones. Dehinc quarto loco meæ propriæ unanimitatis cum his ſanctiſſimis prædictorum Patrum Decretis, & Catholicis Statutis conſenſum ſubnexui, ſicut voſmetipſi in veſtra Epiſtola, quam meo ſpecialiter aſſignaſtis nomini, rogare curaſtis: Id eſt, ne paucorum ſubdolis aſſertionibus conſentirem, ſed plurimorum teſtimoniis roboratam fidem firmiter tenerem.* POST HANC VERO CORREPTIONEM, SIVE ADMONITIONEM APOSTOLICÆ AUCTORITATIS, ET SYNODALIS UNANIMITATIS, SI NON RESIPISCITIS AB ERRORE, SCITOTE OMNINO VOS PRO HÆRETICIS HABENDOS, *NEC ULLAM VOBISCUM COMMUNIONEM PRO DEO AUDEMUS HABERE.* Hæc *Carolus Magnus.* Iſtam porro doctrinam Sacra Facultas Pariſienſis, cæteræque Galliarum Academiæ, ſequi ſe profitentur, cùm docent: *Romanum Pontificem non eſſe infallibilem, nullo Eccleſiæ conſenſu accedente.*

Legatus quæ hac de argumento ſcripſi Diſſert. II. in Hiſtor. Eccleſ. Sæculi VII.

Romana Eccleſia in cauſis fidei & dubiæ diſciplinæ conſulenda.

XXIII. Id tamen minimè prohibet, quin Romanam Eccleſiam, & Sedem Apoſtolicam, in qua fides prædicatur, & unitas ſervatur Eccleſiæ, in cauſis fidei & dubiæ diſciplinæ conſulendam cenſeant, & ejuſmodi *Majora negotia*, ac *difficiles cauſas*, ad eam, *poſt Epiſcopale Judicium*, referendas; ut loquitur *Innocentius I.* in Epiſtola ad *Victricium* Rothomagenſem Epiſcopum, & in Epiſtola ad Concilium Milevitanum: cui conſentiunt *Zoſimus* ad Epiſcopos Galliæ ſcribens, *Bonifacius I.* Epiſtolâ II. ad eoſdem, *Sanctus Leo* in Epiſtola ad *Anaſtaſium* Theſſalonicenſem Epiſcopum, *Hilarius* Epiſtola VIII. *Vigilius* Epiſtola VII. ad *Auxanium* Arelatenſem Epiſcopum, *Sanctus Gregorius* Epiſtola LII. Lib. IV. ad univerſos Galliarum Epiſcopos data; *Gregorius IV.* Epiſtola ad univerſos Epiſcopos Galliæ & Germaniæ, de cauſa *Aldrici* Cenomanenſis Epiſcopi; *Leo IV.* in Epiſtola ad Epiſcopos Britanniæ, cujus verba refert *Gratianus* Diſtinct. XX. C. I. *Nicolaus I.* paſſim, *Joannes VIII.* Epiſtola XCIII. ad Arelatenſem Epiſcopum, *Leo IX.* Epiſtola IV. ad *Petrum* & *Joannem* Epiſcopos datâ, &c.

Romani Pontificis Decreta in Quæſtionibus fidei ad omnes & ſingulas Eccleſias pertinent, iiſque ab omnibus Chriſtianis parendum eſt.

Nec etiam id prohibet, quin cenſeant eædem Academiæ, & quotquot in Galliis Catholicè ſentiunt, in Quæſtionibus fidei præcipuas Summi Pontificis eſſe Partes, ejúſque Decreta ad omnes & ſingulas Eccleſias pertinere, iiſque obedientiam à Chriſtianis omnibus deberi. Et *Sancti Aviti* Viennenſis Epiſcopi, Gallicanorúmque Præſulum,

Præſulum, quorum nomine ad *Hormiſdam* ſcribebat, obſervantiam erga Sedem Apoſtolicam, & divinum Romani Pontificis Primatum, non ſolùm commendant, ſed intimo gerunt animo, ac palàm profitentur. Verba Sancti & eruditi Epiſcopi adſcribo. *Diverſorum fida relatione comperimus de reconciliatione vel concordia Eccleſiæ Romanæ jactare ſe Græciam: quod ſicut amplectendum, ſi veraciter dicitur, ita verendum eſt ne callidè ſimuletur. Quæſumus ergo ſervitio meo juncto, ut quid filiis veſtris Fratribus meis, id eſt, Gallicanis, ſi conſulant, reſpondere debeam, inſtruatis: Quia jam ſecurus, non tacam de Viennenſi, ſed* DE TOTIUS GALLIÆ DEVOTIONE POLLICEAR, OMNES VESTRAM SUPER STATU FIDEI CAPTARE SENTENTIAM. *Orate ut ſic nos prædictorum Profeſſio fucata non fallat, ſicut ab unitate, quam regitis, veritas comperta non ſeparat.* Scripta eſt hæc Epiſtola anno DXVII. atque inter Epiſtolas *Aviti* à *P. Sirmondo* editas LXXXVII.

Ita cenſet Eccleſia Gallicana.

XXIV. Denique Pariſienſes, & cæteri Galliarum Theologi, ſex illa *S. Thomæ* pronuntiata in Opuſculo adversùs errores Græcorum, contra Hæreticos & Schiſmaticos Pontificiæ Majeſtatis hoſtes omni virium ac ſtudiorum contentione tuentur:

(Sex S. Thomæ pronuntiata de Romani Pontifi ii Summa Auctoritate.)

S. Thomas. I. *Romanus Pontifex Succeſſor Petri, & Chriſti Vicarius, eſt Primus & Maximus omnium Epiſcoporum.*

II. *Summus Pontifex in tota Eccleſia Chriſti univerſalem Prælationem obtinet.* Ait quidem S. Thomas, *In totam Eccleſiam:* ſed hoc loquendi modo idem intelligit ac, per totam Eccleſiam, ubique, in toto orbe Chriſtiano, ut ex probationibus ipſius, ſeu ex verbis Patrum ab ipſo prolatis, compertum eſt. Unde ſic ejus pronuntiatum exprimere malui, quàm æquivocationi & calumniæ expoſitum relinquere. Hunc ſenſum approbat, proponitque ut dogma fidei *Martinus V.* Pontifex Maximus in Concilio Conſtantienſi, in Bulla contra errores *Joannis Vvicklef* & *Joannis Hus*, quâ inter cætera quemvis de his erroribus ſuſpectum interrogari jubet: *Utrum credat quòd Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine expreſſo, ſit Succeſſor Beati Petri* HABENS SUPREMAM AUCTORITATEM IN ECCLESIA DEI.

S. Thomas. III. *Romanus Pontifex habet in Eccleſia plenitudinem poteſtatis.* Quæ tamen non eſt ita ſimpliciter intelligenda, ſicut eſt illa ſupremæ auctoritatis, quæ Deo omnipotenti convenit, *Apud quem non eſt impoſſibile omne verbum:* Nec eſt illa plenitudo poteſtatis Excellentiæ, quam in Chriſto prædicamus; cùm novos articulos fidei condere, & Sacramenta inſtituere, vel abrogare non poſſit: ſed eſt plenitudo poteſtatis miniſterialis, quanta ſcilicet neceſſaria eſt ad regimen univerſalis Eccleſiæ, ad ſalutem Fidelium procurandam: ut exponit Cardinalis *De Turrecremata* lib. II. *De Eccleſia*, Cap. LIII. Ad quam plenitudinem poteſtatis pertinet, ſecundùm eumdem Angelicum Doctorem, Quodlibeto IV. Quæſt. VIII. Art. II. ut in Eccleſia univerſa de Canonibus diſpenſet. *Papa*, inquit, *habet plenitudinem poteſtatis in Eccleſia: ita ſcilicet quòd quæcumque ſunt inſtituta per Eccleſiam, vel Eccleſiæ Prælatos, ſunt diſpenſabilia à Papa. Licèt diſpenſare non debeat, niſi ex magna & evidenti causâ.* Et, ut ait idem S. Doctor Secunda Secundæ, Quæſt. LXXXIX. Art. XII. *Omnis diſpenſatio debeat fieri ad honorem Chriſti, & ad utilitatem Eccleſiæ.*

S. Thomas. IV. *Sanctus Petrus eſt Chriſti Vicarius, & Romanus Pontifex Sancti Petri Succeſſor in eadem poteſtate ei à Chriſto collata.*

S. Thomas. V. *Ad Summum Pontificem pertinet, quæ fidei ſunt determinare.* At non ipſi ſoli judicandi convenit auctoritas, quamvis in judicio quæſtionum fidei præcipuæ ſint ejus partes, & ad eum finitiva pertineat ſententia, qui extra Synodum Decreta fidei condere poteſt, quibus parere Chriſtiani omnes tenentur: quorum auctoritate, (accedente Eccleſiæ conſenſu) Hæreſes etiam abſque Synodo Oecumenica, opprimuntur: & qui Synodorum etiam Oecumenicarum Decreta auctoritate ſua confirmat. Uni (inquam) Romano Pontifici Auctoritatem judicandi controverſias fidei non tribuit *S. Thomas*, nec tribuet quiſquis Verbo Dei & Traditioni fideliter adhærebit. Epiſcopis enimvero & Conciliis Provincialibus, Nationalibus, & præſertim Oecumenicis, Jus illud ac auctoritatem competere, Scriptura Sacra & Traditio docent, ut ſuperiùs demonſtratum eſt. Hæc ſemper Sacræ Facultatis Pariſienſis ſententia fuit, cujus nomine *Petrus de Alliaco*, poſtea Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, cum aliis ab eadem Deputatis Doctoribus contra *F. Joannem de Monteſono*, ſcribebat; hanc propoſitionem: *Ad ſolum Summum Pontificem pertinet eorum quæ tangunt fidem, examinatio & deciſio, continere manifeſtam hæreſim, immò multas hæreſes. Primò quia per illam Excluſionem excluditur univerſalis Eccleſia, & Generale Concilium eam repræſentans, quod eſt Hæreticum..... Secundò, per illud excluditur Sedes Apoſtolica, quod eſt contra ipſum, & eſt manifeſtè Hæreticum.... Tertiò, Excluduntur Epiſcopi Catholici ab omnimoda cognitione, examinatione, & deciſione eorum quæ ſunt fidei, quod eſt contra Jus tam Divinum, quam humanum,* &c.

Romanis Pontificis Conſtitutionibus ac Decretis Hæreſes abſque Concilio Oecumenico damnantur & opprimuntur.

Propoſitiones a Sacra Facultate Pariſienſi damnatæ.

Eadem Sacra Facultas menſe Martii anni MCCCCXXIX. has Propoſitiones à *F. Joanne Sarrazin* aſſertas confixit.

1. *Omnes Poteſtates Juriſdictionis Eccleſiæ, aliæ à Papali Poteſtate, ſunt ab ipſo Papa, quantùm ad inſtitutionem & collationem.*

2. *Hujuſmodi Poteſtates non ſunt de Jure Divino, nec immediatè inſtitutæ à Deo.*

3. *Non invenitur Chriſtum tales Poteſtates, ſcilicet alias à Papali, expreſſè ordinaſſe, ſed tantùm ſupremam, cui commiſit Eccleſiæ fundationem.*

4. *Quandocumque in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem Statutis, in ſolo Summo reſidet Pontifice.*

Dictus autem *F. Joannes Sarrazin*, Sacræ Facultatis Judicio ſe ſubjecit, veritates erroneis Propoſitionibus ſuis contrarias in ſolemni Magiſtrorum Conventu aſſeruit, & hanc inter cæteras: *Quandocumque in aliquo Concilio aliqua inſtituuntur, tota auctoritas dans vigorem Statutis reſidet non in ſolo Summo Pontifice, ſed principaliter in Spiritu Sancto, & Eccleſia Catholica.*

Eadem Sacra Facultas anno MDCLV. Januario menſe, Magiſtro *Franciſco Guillou* Baccalaureo, hanc propoſitionum quarumdam in ſuis Theſibus Minoris Ordinariæ contentarum Declarationem & expoſitionem imperavit: *Agnoſco & fateor, Epiſcoporum Juriſdictionem eſſe Juris Divini, & eſſe immediatè à Chriſto, eóſque in Conciliis Generalibus vere eſſe Judices; atque in iis, ex eorum Judiciis Summum Pontificem pronuntiare.*

Anno MCLXIV. die I. Aprilis, eadem Sacra Facultas Propoſitiones larvati Auctoris qui de Romano Pontifice in libro quodam ſuo ſcripſerat: *Ejus eſt unius emergentia circa fidem dubia infallibilis veritatis oraculo tollere & explanare*, &c. hâc Cenſurâ

Cenſurâ confixit: *Hæ Propoſitiones, quatenus excludunt ab Eccleſia Infallibilitatem activam, ſeu auctoritatem emergentia circa fidem dubia, infallibilis veritatis oraculo tollendi & explanandi, falſæ ſunt, temerariæ, ſcandaloſæ, & hæreticæ.*

Christianus Lupus refellitur.

Meritò itaque Propoſitionem illam rejicimus, ac improbamus, quæ in Indice rerum in *S. Thomæ Cantuarienſis* Epiſtolis à *P. Lupo* editis contentarum, majuſculis exarata characteribus eſt ad fucum lectoribus incautis faciendum: *ROMANI PONTIFICIS SOLIUS PERSONA SOLA EST JUDEX CONTROVERSIARUM.* Notat *P. Lupus*, ſeu quiſquis eſt Author Indicis, paginas 356. & 465. ut à *S. Thoma Cantuarienſi* & à *Joanne Sareſberienſi* Propoſitionem illam aſſertam indicet. Verùm nihil hujuſmodi [illegible]tur his in locis. In priori quidem *S. Thomas* ad *Alexandrum III.* ſcribit: *Veſtri oris dumtaxat expectamus Judicium, aut illius qui ſpiritum Principum auferre conſuevit, & liberare pauperem à Potente.* Sed inerudité & abſurdè ex his verbis colligitur, *Romani Pontificis ſolius perſonam ſolam eſſe Judicem controverſiarum.* Ibi enim de controverſiis fidei, aut de cæteris omnibus non agit *S. Thomas*, ſed de cauſa ſua, cujus unus Romanus Pontifex Judex erat, à quo finitiva ſententia expectanda eſſet, cùm ad eum per appellationem eſſet devoluta, nec Generale Concilium eſſet convocatum: ab Epiſcopis verò Angliæ judicari non poſſet. Non verò negavit *Sanctus Thomas Cantuarienſis*, quin cauſa ſua, vel in Synodo Plenaria totius Occidentis, vel in Oecumenica judicari ab Epiſcopis poſſet, Romano Pontifice Præſide, prærogativam ſuffragii obtinente, & Synodi Judicium confirmante. Nec aliud etiam colligitur ex loco poſteriori, ex illis nempe verbis *Joannis Sareſberienſis* ad eumdem Pontificem ſcribentis: *Miſeris Cantuarienſibus, ad quos inter Deum & ſe Mediatores confugiendum eſt niſi ad Romanam Eccleſiam, ubi viget divinæ Legis cuſtodia, & totius Sacerdotii Principatus? Nam ſi illa poſt Deum decreverit ſalvare nos, continuò liberabimur. Si manus erexeritis, ſternetur Amalech. Et qui vos Pharaoni dedit in Deum, dejiciet omnes adverſarios Eccleſiæ à facie noſtra.* De libertate Eccleſiæ; de ſacris Canonibus, de Juribus Archiepiſcopi & Cantuarienſis Eccleſiæ vindicandis agebatur. Nemo verò negaverit Romanum Pontificem ratione Divini Primatus horum eſſe tutorem ac vindicem: ac in eos qui libertatem Eccleſiæ, qui Canones, qui jura Epiſcoporum violant, poſſe ex eorumdem præſcripto Canonum agere, & in promptu habere ulciſci omnem inobedientiam. Id unum *ab Alexandro III. S. Thomas Cantuarienſis*, & *Joannes Sareſberienſis* expectabant.

S. Thomas.

VI. Denique Angelici Doctoris pronuntiatum in laudato contra Græcos Opuſculo, quod etiam amplectimur ac profitemur, illud eſt: *Subeſſe Romano Pontifici eſt de neceſſitate ſalutis.* Sive, ſecundùm præſcriptam à *Pio IV.* Pontifice Maximo Profeſſionis Fidei Formulam, totius orbis Chriſtiani reverentiâ conſecratam: *Sanctam Catholicam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam, omnium Eccleſiarum Matrem & Magiſtram agnoſco: Romanoque Pontifici Beati Petri Apoſtolorum Principis Succeſſori, ac Jeſu Chriſti Vicario, veram obedientiam ſpondeo ac juro.*

Catholici omnes Theologi Primatum Romani Pontifici jure divino inſtitutum, ut dogma fidei, ſummo cenſu prædicant: quæſtiones verò nonnullæ in quibus diſſentiunt de Romano Pontifice, ad humanas opiniones pertinent.

XXV. Etſi verò in aliis capitibus, quæ ſalvâ fide Primatus, *Jure Divino* Romano Pontifici convenientis, inter Catholicos; ſalvâ etiam pace fraternæ charitatis, more Chriſtiano, modeſtéque diſceptantur: Utrùm ſcilicet Concilium Oecumenicum ſit Pontifice Romano ſuperius? Utrùm Romanus Pontifex inconſultâ Eccleſia, & nullo ipſius accedente conſenſu, ſit infallibilis? Utrùm poteſtatem nullam habeat, vel indirectam, in Regum temporalia? Quid ſit Pontificem EX CATHEDRA pronuntiare? &c. A pleriſque exterarum gentium Theologis, Gallicani Doctores diſſentiant: nihil propterea de obſervantia erga Sedem Apoſtolicam, & *S. Petri* in ea Succeſſores remittere cenſendi ſunt, aut ejuſdem Sanctæ Sedis imminuere Majeſtatem. Cùm enim tria ſint velut finitima ſibi« met in animis hominum, diſtinctione digniſſi« ma, credere, intelligere, opinari: & *Quod* « *credimus, auctoritati; quod intelligimus, rationi; quod opinamur, errori* debeamus; ut Sanctus Auguſtinus docet lib. *De Utilitate credendi*: certúmque ſit ejuſmodi quæſtiones ad fidem non pertinere, ipſo Cardinali *Bellarmino* teſte: Nec etiam in his locum habeat demonſtratio: ſupereſt ut ad humanas opiniones revocentur. Quid verò, amabo, ſummæ poteſtati *Sancto Petro*, & ejus Succeſſoribus, Romanis Pontificibus à Chriſto collatæ dignitatis & ſplendoris accedit, ex eo quòd hæ vel illæ opiniones propugnentur à Catholicis Theologis? Cùm ſacer ille Pontificiæ poteſtatis apex, ejúſque Jura ac Privilegia innata & inſita, non humanis opinionibus nitantur, ſed Scripturæ Sacræ & Traditionis oraculis comprobentur. Sanè ſi Deus non ſolum mundum, ſed ſe ipſum diſputationibus noſtris tradidit, permittitque: Unde Theologi tot de potentia Dei quæſtiones in Scholis agitant, quærendo num Deus hæc vel illa poſſit abſolutâ potentiâ, negandóque de plurimis; quamvis Deum omnipotentem credant univerſi: Quid mirum ſi Romani Pontifices, Chriſti Vicarii, permittant ut Theologi Catholici de ſuæ poteſtatis extenſione, modo, vel uſu, modeſtè diſceptent, dum nihilominus in confeſſione Primatus Jure Divino *S. Petro* à Chriſto collati, & ad ejus Succeſſores tranſmiſſi, conveniunt; ac de illis dumtaxat diſſident, quæ ſummam fidei non ſpectant? In quibus tamen Scholarum controverſiis contentiones, ſciſſuræ, ſcandaláque fratrum, omnibus æquè vitanda ſunt, illudque Apoſtoli animo tenendum & opere ipſo implendum: *Si quis inter vos contentioſus videtur, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.* 1. Cor. 11.

II. Ad Cor. 13.

Auctor omnia ſcripta ſua ac pronuntiata examini ac Judicio Summi Pontificis ſubjicit.

Quamquam verò illas dumtaxat opiniones amplectar ac propugnem, quas veras ſeu probabiliores exiſtimo, illud etiam Apoſtolicum uſurpans: *Non poſſumus aliquid adverſus veritatem, ſed pro veritate*: Errare tamen me poſſe vel nolentem, quod humanum eſt, cùm probè noverim: quæcumque hac in Diſſertatione, cæteriſque, ac in toto Opere ſcripſi, vel Deo dante ſum ſcripturus, * *Majorum meorum, & præcipuè Romani Pontificis*, examini ac Judicio ſubjecta velim. *Nec enim mea mihi, ſed illorum placere debet ſententia, quibus & de me, & de mea ſententia judicare deſuper datum eſt: Et decet nos imitari non ſolum docendi diligentiam, ſed etiam diſcendi modeſtiam.*

* Hæc verba mutuor ab *Anſelmo* Havelburgenſi Epiſcopo, Lib. III. *Dialogorum*, cap. 15.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, pag. 138. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Symbolum Eccleſiæ particulares facere poſſunt, ſicut de rebus fidei judicare, non ita tamen quod omnes obliget.*

R. Non ita ſcripſi; ſed: *Juris Eccleſiarum privatarum non eſt, Fidei formulam ſeu Symbolum condere, quod Fidelibus univerſis proponatur, abſque conſcientia & Auctoritate Romani Pontificis, cujus eſt Fidei controverſias finire, & generalia Decreta cum de Fide, tum de Chriſtiana morum Diſciplina Eccleſiis condere. Dubia namque circa Fidem & Diſciplinam emergentia inter maximas & difficiliores cauſas cenſentur, quas Romano Pontifici beata conſuetudo ſervavit.* Nihil ad Summi Pontificis aſſerendum Primatum & Auctoritatem magnificentius ac luculentius dici poteſt. Mirum quod hunc locum reprehendant RR. Cenſores. Diſplicet illis dubio procul, quòd judicium cauſarum Fidei ad Epiſcopos pertinere propugnem, ſive in Synodis Provincialibus & Nationalibus, ſive in Generalibus, ſive etiam in ſuis Diœceſibus, cùm in iis errores aliqui contra fidem oriuntur: ſed hæc eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis, Eccleſiæ Gallicanæ, Sedis Apoſtolicæ, Eccleſiæ univerſæ doctrina.

SCHOLION II.

In eadem Diſſertatione, pag. 139. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Concilii Generalis divina ſupremáque auctoritas eſt.*

R. Ita declaravit ſacrum Concilium Conſtantienſe, confirmavit *Martinus V.* PPontifex Maximus. Hæc Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ doctrina, quam Petrus de Alliaco, & Venerabilis Gerſonius in Concilio Conſtantienſi, quam Theologi & Epiſcopi Galli in ipſo Concilio Tridentino, conſtanter propugnarunt, quam & aliarum gentium Theologi & Canoniſtæ plures & doctrina celebres tuentur, Cardinalis *Cuſanus*, *Panormitanus*, Magiſter ejus Cardinalis Florentinus, *Toſtatus* Epiſcopus Abulenſis, *Joannes Driedo* lib. IV. *De Dignitatibus*, cap. IV. *Dionyſius Carthuſianus* lib. I. *De Auctoritate Papæ & Concilii*, cap. XXXI. *Thomas Illyricus* Ordinis FF. Minorum in *Clypeo Papali*, quem adversùs Lutherum edidit, & *Hadriano VI.* dicavit, Colonienſis Academia, in Tractatu *De Poteſtate Papæ & Concilii*, quem ad *Theodoricum* Colonienſem Epiſcopum ſcripſit; Cracovienſis Academia, in Tractatu ſuo *De Auctoritate Conciliorum*, quem anno 1441. ad *Uladiſlaum* Poloniæ & Hungariæ Regem exaravit. Opinionem à Catholicis Academiis pluribus & celeberrimis, à Theologis & Canoniſtis omnium gentium & Ordinum inſignibus propugnatam, non eſt cur reprehendant Religioſi Cenſores.

SCHOLION III.

Religioſi Cenſores ibidem hanc Propoſitionem velut meam reprehendunt: *Eccleſiæ, id eſt, Concilio Generali, data infallibilitas Judicii, & finiendi controverſias.*

R. Tò, *id eſt*, ibi non legitur, hæc explicatio non eſt mea. Eccleſiam enim extra Concilium Generale auctoritatem habere finiendi controverſias fidei, judiciique indeficientis privilegio à Chriſto donatam, qui cum ipſa *eſt omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*; à Spiritu Sancto illuminatam, qui *docet illam omnem veritatem*: eſſe ſemper *columnam & firmamentum veritatis*, quamvis non ſit in Concilio congregata, credo & propugno. Sed ita ſcripſi eo loci: *Chriſtus Eccleſiæ ſuæ, quam Generale Concilium repræſentat, auctoritatem dedit finiendi controverſias fidei, ac indeficientis judicii privilegium ipſi contulit, ut Scriptura Sacra docet.* Iſta autem Propoſitio quoad omnes partes dogma Catholicum eſt.

SCHOLION IV.

In eadem Diſſertatione, pag. 140. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Poteſtas oves paſcendi data fuit S. Petro, quatenus Eccleſiæ perſonam gerebat, & ideo non ſoli Petro, ſed Eccleſiæ data eſt.*

R. Sancti Auguſtini principium eſt, cujus verba ibidem refero.

SCHOLION V.

In eadem Diſſertatione, pag. 141. hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Papæ Decreta à Concilio Generali confirmantur.*

R. Non ita ſcripſi; ſed: *S. Leo Magnus* (inquam) *Summi Pontificis Decreta, Fidem etiam ſpectantia, univerſalis Synodi aſſenſu confirmari docet.* Facti quæſtio eſt: An S. Leonis ſenſum ſim aſſecutus, hæc Sancti Pontificis ad Theodoretum ſcribentis verba demonſtrant. APOSTOLICÆ SEDIS EPISTOLA UNIVERSALIS SANCTÆ SYNODI ASSENSU FIRMATA. Id tamen non impedit quin Romanus Pontifex jus habeat congregandi Concilia, illis per ſe vel per Legatos præſidendi, & illa confirmandi, ut occaſione data propugno. Quæ ſententia mea ſemper fuit.

SCHOLION VI.

Ibidem hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores; *Conciliorum Conſtantienſis & Baſileenſis approbata Decreta.*

R. Conſtantienſis Synodi Decreta *Martinum V.* Baſileenſis, ad Seſſionem ſaltem XVIII. Eugenium IV. approbaſſe & confirmaſſe, horum Pontificum Diplomata probant, ipſis Conciliis inſerta. De Seſſionis tertiæ Baſileenſis Concilii Decretis, non de iis quæ tranſlato Ferrariam, ac deinde Florentiam Concilio edita ſunt, loquor eo loci. Sic loquuntur Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana.

SCHOLION VII.

Ad eamdem Diſſertationem, pag 141. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam appoſuerunt: *Divi Thomæ extorta explanatio: AD ſolum Papam pertinet condere Symbolum, non excludendo Concilium Generale, & divinam Epiſcoporum Auctoritatem.*

R. Religioſis Cenſoribus videtur contorta, aliis viris eruditis nulloque præjudicio præoccupatis plana & naturalis fortè videtur, quemadmodum viſa eſt & mihi. *Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet.* An ſic vel aliter intelligendus ſit S. Thomas, mera criticæ quæſtio eſt.

SCHOLION VIII.

Ibidem hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Epiſcopi in diverſis Conciliis de rebus Fidei judicaverunt; unde eorum auctoritas non excluditur, quia divina.*

R. Juris eſſe Epiſcoporum cognoſcere Fidei cauſas ac de illis Judicium ferre, ex multis factis, exemplis & monumentis Antiquitatis Eccleſiaſticæ confirmo totis ſex paginis ſequentibus. Divinam eſſe Epiſcoporum Auctoritatem, ſive à Chriſto immediatè inſtitutam, doctrina eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ, ne plura dicam impræſentiarum. Theologorum Hiſpanorum & Gallorum concors erat ſententia in Concilio Tridentino, de Auctoritate Epiſcoporum jure divino inſtituta. Hanc poſtremò tradiderat *Franciſcus Victoria* Dominicanus, Theologus præſtantiſſimus, & Theologiæ Scholaſticæ in Hiſpania ſeminator. Hinc variæ concertationes ortæ. Hanc ſententiam Summum Pontificem improbaſſe ac rejeciſſe falsò ſcripſit *Petrus Suavis Polanus.* Quæſtionem Concilium non finivit, quòd ea non inter Catholicos & Hæreticos controverſa eſſet, ſed inter Catholicos Theologos diſceptaretur. Ita refert *Palavicinus* in Hiſtoria Concilii Tridentini, Lib. XIX. Cap. VI. & Cap. VIII. & Lib. XXI. Capp. XII. & XIII. Verùm hac ſepoſita Quæſtione, utrum Epiſcoporum Auctoritas & juriſdictio ſit à Chriſto immediatè inſtituta: certum ſemper eſt eorum Auctoritatem *Divinam* eſſe, ſiquidem *Ordinatione Divina* ſunt inſtituti, ut ſacra Synodus Tridentina loquitur Seſſione XXIII. Canone ſexto. Quid igitur cauſæ cur hanc Propoſitionem reprehendant RR. Cenſores, *Epiſcoporum Divina Auctoritas.*

SCHOLION IX.

In eadem Diſſertatione, pag. 147. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Cardinales Concilio Provinciali Galliæ Romani cleri reſtitutionem attribuerunt, non incompetentiam judicandi.*

R. De Concilio Provinciali Galliæ ne verbum quidem ullum habetur eo loci. En verba mea : *Quæſtionem de Baptiſmate hæreticorum S. Cyprianus cum Africanis Epiſcopis ; Firmilianus cum Epiſcopis Cappadociæ, aliarúmque Provinciarum agitarunt : quibus etſi Romani meritò errorem objecerint, numquam tamen incompetentiam.* Quid in hac Obſervatione veritati contrarium ? Si hunc locum attentè legiſſent RR. Cenſores, Concilia Africæ & Cappadociæ non exiſtimaſſent eſſe Concilia Provincialia Galliæ. Conciliis Nationalibus & Provincialibus incompetentiam de Fidei controverſiis judicandi objici debuiſſe ſentiunt à Romana Eccleſia : ſed alia eſt Romanæ Eccleſiæ, ſicut & Gallicanæ ſententia.

Scholion X.

In eadem Diſſertatione, pag. 149. hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores : *Alexander III. dicit, quòd Epiſcopis in ſuis Provinciis competit jure divino poteſtas judicandi.*

R. Mera hæc facti quæſtio. Hanc *Alexandri III.* fuiſſe ſententiam, ex ejus Epiſtola ad *Vuillelmum* Senonenſem Archiepiſcopum probari. Cæterùm Propoſitionem meam mutilarunt RR Cenſores, ut jus Sedis Apoſtolicæ ſiluiſſe vel minuiſſe videter. *Epiſcopos* (inquam) *Controverſiarum Fidei jure divino Judices agnovit in Synodis Provinciarum ſuarum : Quamvis ad Sedem Apoſtolicam de his referre debeant, cujus demum judicio finiuntur.*

Scholion XI.

Diſſertationis ejuſdem pag. 150. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant : *Finitiva Sententia Papæ omnes parere debent ex Cathedra edita, id eſt, accedente Eccleſiæ conſenſu firmata, cui nullus ſubeſſe poteſt error : quia Eccleſia ex Privilegio Chriſti eſt indeficientis judicii.*

R. De Summi Pontificis Auctoritate eo loci magnificè loquor. Illi tribuo quicquid Fides Catholica tribuendum docet. Indeficientis etiam judicii Privilegium illi aſſero, cùm loquitur *Ex Cathedra*, ut vulgò aiunt Theologi. Cæterùm cùm inter Theologos non conveniat quid ſit illud, *Ex Cathedra loqui*, Sacræ Facultatis Pariſienſis, in qua ſum inſtitutus, opinionem & explicationem ſequor, Pontificum Decreta Ex *Cathedra* edita dicens, quæ *Accedente Eccleſiæ conſenſu* firmantur. *His nullum errorem ſubeſſe poſſe*, verè ac religioſè affirmo ; *cùm Eccleſiam indeficientis judicii Privilegio à Chriſto donatam fides doceat.* An ſolum Pontificem Romanum, non Eccleſiam, infallibilem eſſe volunt Religioſi Cenſores ? Contrarium cenſent Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana. Eccleſiam indeficientis judicii privilegio à Chriſto donatam, dogma Fidei eſt.

Scholion XII.

Hanc rurſus Propoſitionem ibidem notant Religioſi Cenſores : *Sententiæ Papæ ſtandum eſt, judicantis ſecundùm Traditionem, quod apparet ex conſenſu Eccleſiæ accedente.*

R. *Secundùm Traditionem Eccleſiæ Romanæ, cui Apoſtoli Petrus & Paulus totam doctrinam fidei cum ſanguine profuderunt*, judicium de fidei controverſiis ferre debere Romanum Pontificem, rectè ſcripſi. Utrùm porro ſecundùm hanc traditionem judicaverit, *Accedentem Eccleſiæ conſenſum teſtari ac manifeſtè probare.* Indeficientis judicii in Summo Pontifice Privilegium, ex Eccleſiæ conſenſu velut ex argumento, ſigno, & teſtimonio, quo manifeſtè probetur, non velut ex cauſâ à qua derivetur, repeto. Hoc eſt quod *Silveſter Prierias* Ordinis Prædicatorum, Sacri Palatii Magiſter in Summa, verbo *Concilium*, ſcripſit : *Sicut non errat Eccleſia perſeveranter, ita nec Papa quamdiu eſt caput Eccleſiæ, & ut caput Eccleſiæ, id eſt, utens adjutorio membrorum Eccleſiæ, per Concilia, & orationes, & hujuſmodi.* Hoc eſt, quod *Joannes Viguerius* Ordinis Prædicatorum Profeſſor Conventus Toloſani ſcripſit in *Inſtitutionibus Theologicis*, ubi de poteſtate condendi Symbolum tractat. *Summus Pontifex* (inquit) *ut privata perſona errare poteſt, non tamen ut eſt Summus Pontifex. Ideo ſi ut privata perſona Symbolum edere tentaret, non eſſet Symbolum, maximè ubi à vera fide deviaret. Si autem procedat & pronuntiat ut Summus Pontifex, quando obſervat Ritum in Conciliis Apoſtolorum & Sanctorum Patrum definitionibus obſervari ſolitum, ut puta quando vocat Concilia Epiſcoporum, & inſtat inſtaréque facit orationibus, & invocat Spiritum Sanctum, cujus aſſiſtentia Eccleſiæ promiſſa eſt, imò & ipſemet talibus Congregationibus aſſuturum ſe pollicitus eſt, non patitur ipſum errare : & ſic quod Papa ut Papa facit, Concilium ritè congregatum, quod repræſentat univerſalem Eccleſiam facit. Sedes enim Romana Concilio ritè congregato directa in determinationibus fidei & morum ſic confirmata eſt, ut errare non poſſit.* Inſtitutiones Theologicæ Viguerii Romæ non ſunt improbatæ, licèt ita ſenſerit ac ſcripſerit. Ego verò Concilii congregationem neceſſariam non eſſe cenſeo, ut Summi Pontificis Decreta ſecundùm Traditionem edita & ab infallibili oraculo profecta cenſeantur : ſatis eſſe exiſtimo, ut Eccleſiæ conſenſus accedat vel antecedens, vel conſequens, etiam extra Concilium.

Scholion XIII.

Pag. 153. ejuſdem Diſſertationis, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant. *S. Thomas hanc ſententiam Chriſti, Rogavi pro te Petre, &c. explicat de Eccleſia, non de perſona Petri.*

R. Non de fide S. Petri, *quatenus ſingularis* & privata *perſona eſt, ſed de fide univerſalis Eccleſiæ*, illud Chriſti Domini oraculum à S. Thoma explicari dixi. Facti quæſtio eſt. S. Thomæ teſtimonia protuli. Addidi pag. 156. S. Thomam Commentario in Cap. XVI. Sancti Matthæi, illa Chriſti verba, *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*, referre *Non ſolùm ad Eccleſiam Petri, ſed ad Fidem Petri, & ad totam Occidentalem Eccleſiam. Ad Fidem, quæ tam integra, tam illibata ad hanc uſque diem in Eccleſia Romana ſervata eſt, ut etiamnum viva ſit, & perpetuæ veritatis futura, quæ ſcripſit S. Irenæus :* Ad hanc Eccleſiam propter potentiorem principalitatem " neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam...... in qua " ſemper conſervata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis Traditio. " *Hanc*, inquam, *fidem Eccleſia Romana, quatenus per B. Petri Sedem caput orbis effecta eſt, & omnium Eccleſiarum mater & magiſtra evaſit : Fidem illam, cujus profeſſione Catholici Romani dicimur & ſumus.... Hanc fidem deficere non poſſe, non unus cenſuit S. Thomas, ſed XI. & XII. ſæculi, quorum tractamus hiſtoriam, Doctores affirmant. Ex quorum etiam doctrina colligitur, auctoritatem finiendi Controverſias fidei ad Romanam Eccleſiam & Summum Pontificem pertinere.* Hæc & alia quæ ſequentibus viginti paginis ſubjunxi ad utramque illam veritatem confirmandam teſtimonia Patrum & Autorum Eccleſiaſticorum ſelecta, luculenta, egregia diſſimularunt RR. Cenſores. Sententiam illam Chriſti, *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, eo modo explico, quo explicuit Thomas Valdenſis lib. II. Doctrinalis Fidei, cap. XIX. *Hæc eſt Eccleſia Chriſti Catholica & Apoſtolica, Mater credentium populorum, quæ fidem habet indefectibilem ſecundùm promiſſum Chriſti ad Petrum, qui tunc figuram geſſit Eccleſiæ : Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, &c.* Eo modo explico, quo explicuit Joannes à Turrecremata Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis lib. II. Summæ, *De Eccleſia*, Cap. CIX. *Tanta*, inquit, *ſoliditate veritatis Apoſtolicum Thronum Clementia Divinitatis firmavit, quòd judicium ejus in his quæ fidei ſunt errare à veritate non poſſit. Decebat ſanè ut Sedes illa, quæ ſuperni diſpoſitione conſilii Magiſtra fidei & Cardo omnium inſtituebatur Eccleſiarum, in his quæ fidei ſunt hominumque neceſſaria ſaluti, ab ipſo omnium autore Deo cujus providentia in ſui diſpoſitione non fallitur, hoc ſingulari infallibilitatis munere donaretur : in cujus rei ſacramentum primò illius Sedis Pontifici divina diſpenſatione nomen firmitatis imponitur, ſcilicet Petrus, quod Syrâ linguâ rupes interpretatur.* Et infra : *Apoſtolicæ Sedis judicium in his quæ fidei ſunt eſſe indefectibile, manifeſtè probatur ex promiſſione illa Chriſti, quâ Petro pro Sede ſua loquens, ait Lucæ XXII. EGO pro te rogavi ut non deficiat fides tua,* &c. Et infra. *Illa Magiſtra & Regina omnium Eccleſiarum Romana Eccleſia, cui dictum eſt, EGO pro te rogavi ut non deficiat fides tua.....* Hunc locum explicui ut *Joannes Driedo* Theologus Lovanienſis lib. *De Eccleſiaſticis Dogmatibus* cap. III. p. III. in Reſp. ad primum : *Sic verba Chriſti ad Petrum dicta*, Ego rogavi pro te, " Petre, ut non deficiat fides tua, *accipienda ſunt ut* " *intelligantur, non Petro ſoli, ut privatæ perſonæ, ſed ut futuro Eccleſiæ univerſalis Paſtori ; & ideo quod Petro promittitur, dignitati Cathedræ Petri promittitur : proinde & intelligitur promiſſum omnibus, qui Petro in dignitate Paſtorali ſuccedunt, cùm in Petro intelligantur & ipſi & omnes Succeſſores illius. Rurſus intelliguntur de fide permanſura, non apud perſonam Petri & Succeſſorum ejus, ſed apud Sedem, Dignitatem Paſtoralem, Cathedram ſive Eccleſiam Petri. Sic ſenſus erit,* Ut non deficiat fides tua, " *ut non prorſus pereat fides à Sede tua, à Cathedra tua,*

intelligendo

intelligendo Sedem, Cathedram, ſeu Eccleſiam, non ſolùm univerſaliter, ſed ſpecialiter futuram ad curam Petri & Succeſſorum illius. Quo fit ut verba Chriſti dicta Petro ex conſequenti dicta intelligantur Romanæ Sedi, cui præſidet Epiſcopus, qui Petro legitima electione ſuccedit. Non eſt igitur arbitrandum abſurdum, ſi Chriſtus ſpecialiter videtur oraſſe pro Diœceſi ipſius Petri & Succeſſorum ejus; talem ſiquidem intelligentiam habuerunt Cyprianus, Bernardus, cæterique Patres, arbitrantes apud Eccleſiam Romanam fidem non perituram uſque in conſummationem ſeculi. &c.

SCHOLION XIV.

Pag. 154. Diſſertationis ejuſdem, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In S. Cypriano fuit venialis error de Baptiſmo, quia nondum fuerat in Concilio Generali definitum, quamquam Papa declaraſſet ſtandum Traditioni.*

R. Scripſi dumtaxat hanc fuiſſe *S. Auguſtini* Sententiam, cujus verba protuli ex libro I. *De Baptiſmo*, cap. XVIII. An ita docuerit *S. Auguſtinus*, mera facti quæſtio eſt.

SCHOLION XV.

Pag. 155. ejuſdem Diſſertationis, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *In Papa reſidet auctoritas definiendi res fidei principaliter, non totaliter.*

R. Auctoritatem illam *principaliter in Summo Pontifice reſidere*, S. Thomas docet. Hinc conſequens eſt, ut totaliter in ipſo non reſideat: ſicut cùm dicimus, Animam eſſe principaliter in corde vel in cerebro, conſequens eſt in his non eſſe totaliter. Sic (inquam) auctoritas judicandi de Controverſiis Fidei in Summo Pontifice reſidet *principaliter, quia nobilius Eccleſiæ membrum eſt, & miniſteriale Caput, prærogativam habet ſuffragii in Conciliis Oecumenicis, quæ illius Auctoritate congregantur, & ejus ſententiâ confirmantur, & ſic finitiva de controverſiis fidei ſententia ad ipſum pertinet. Non totaliter, quia in cæteris etiam Epiſcopis, & in Synodo Oecumenica reſidet divina illa Auctoritas.* Num Auctoritatem judicandi controverſias fidei, non ſolùm principaliter, ſed totaliter in Romano Pontifice reſidere RR. Cenſores volunt? Nullam ſcilicet Epiſcopis, & Synodis, etiam generalibus, in Spiritu Sancto legitimè congregatis hanc in rem à Chriſto collatam? Sed hanc doctrinam Scripturæ Sacræ, Traditioni, Doctrinæ Romanæ & univerſalis Eccleſiæ contrariam Sacra Facultas Pariſienſis cenſet. Joannes de Turrecremata Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, lib. III Summæ *De Eccleſia*, cap. LXIV. ſcripſit: *In materia fidei jam definita per Apoſtolicam Sedem potiùs ſtandum eſt judicio Papæ, quàm Patrum Concilio, juxta B. Hieronymum in Cap. HÆC eſt fides: In materia autem nondùm ab Eccleſia definita magis regulariter ſtandum foret judicio Patrum totius Concilii, quàm judicio Romani Pontificis. Colligitur ex Cap. ANASTASIUS.* Id autem non ſcripſiſſet, ſi auctoritatem judicandi controverſias fidei in Summo Pontifice totaliter reſidere ſenſiſſet, ita ut in Epiſcopis & Conciliis nullatenus reſideat.

SCHOLION XVI.

Pag. 159. ejuſdem Diſſertationis, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Cardinales non ideo Gallicanis Epiſcopis ſuccenſebant, quòd de fidei controverſiis judicaſſent; id enim ipſorum juris erat.*

R. Id à me luculenter probatum. Id juris Epiſcoporum eſſe quamvis in hujuſmodi judicio præcipuæ ſint Romani Pontificis partes, quia ſummus eſt controverſiarum fidei judex, & ad Eum referri debet Epiſcoporum judicium, & ejus Auctoritate controverſiæ fidei finiuntur, cenſent Sacra Facultas Pariſienſis & Eccleſia Gallicana.

SCHOLION XVII.

Pag. 178 ejuſdem Diſſertationis, id reprehendunt Religioſi Cenſores: *Hanc Propoſitionem Facultas Pariſienſis tamquam erroneam damnavit: TOTA auctoritas dans vigorem ſtatutis Concilii Generalis non reſidet in ſolo Summo Pontifice.*

R. Facti quæſtio eſt, cujus veritatem Sacræ Facultatis Regeſta & Tabularia teſtantur.

DISSERTATIO IX.

De Concilio Lateranenſi III. Oecumenico XI.

ARTICULUS I.

Concilii Indictio Ab ALEXANDRO III. *Pontifice Maximo facta.*

CUm *Fredericus I.* ſchiſma ejuraſſet, jamque toto orbe Chriſtiano legitimus Pontifex coleretur *Alexander III.* Concilium Oecumenicum Romæ celebrandum indixit. Convocatio fieri cœpta eſt anno MCLXXVII. ut teſtatur *Vuillelmus Tyrius*, Lib. XXI. de Bello ſacro, Cap. XXVI. *Anno*, inquit, *ab Incarnatione Domini* MCLXXVIII. *qui erat Regni Domini Balduini IV. annus V. menſe Octobri, cùm anno præcedente indicta eſſet per univerſum Latinorum orbem Romæ Synodus Generalis, ad eamdem Synodum vocati profecti ſunt de noſtro Oriente, ego Vuillelmus Tyrienſis Archiepiſcopus*, &c. Epiſtolam ad Epiſcopos & Abbates Tuſciæ ea de re miſſam anno MCLXXVIII. ad Orientales primùm, deinde ad aliarum regionum Antiſtites ſcriptam veriſimile eſt. Hujuſmodi namque Literas convocatorias Synodorum, eaſdem ad univerſos orbis Chriſtiani Epiſcopos datas fuiſſe, ſolà inſcriptione mutata, norunt Antiquitatis Eccleſiaſticæ periti. Per Subdiaconos mittebantur. Sic *Octavianum* Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum ad Rothomagenſem Provinciam ab *Alexandro III.* miſſum, ut Archiepiſcopum, & Suffraganeos ipſius, Abbateſque convocaret; & alios pariter Subdiaconos ad cæteras orbis Chriſtiani Provincias ob eamdem cauſam miſſos, *Robertus de Monte* ad annum MCLXXIX. commemorat. Qui tamen uno anno tardiùs convocationis & celebrationis iſtius Concilii figit epocham. In Literis convocationis ſignificat *Alexander*, Concilia Generalia cumprimis utilia eſſe, quia non poſſent facilè plenum robur habere, quæ particulariter extra Concilium Oecumenicum decernerentur. *Quia*, inquit, *in Eccleſia Dei correctione videmus quamplurima indigere, tam ad emendanda quæ digna emendatione videntur, quam ad promulganda quæ ſaluti Fidelium viſa fuerint expedire: de diverſis partibus perſonas Eccleſiaſticas decrevimus evocandas, quarum præſentia & conſilio quæ fuerint ſalubria ſtatuantur; & quod bonum, ſecundùm conſuetudinem antiquorum Patrum provideatur, & firmetur à multis. Quod ſi particulariter fieret, non facilè poſſet plenum robur habere. Quocirca per Apoſtolica vobis Scripta mandamus, quáliter huic noſtræ diſpoſitioni plenis deſideriis cooperari curetis, & prima Dominica advenientis Quadrageſimæ, ad Urbem Romam, ducente Domino veniatis, & cooperante Sancti Spiritus gratia, tum in corrigendis enormitatibus, tum in ſtatuendis quæ Deo grata fuerint, communi ſtudio, quod fuerit agendum, agatur, & uno humero ſublevemus Arcam Domini, atque uno ore honorificemus Deum, & Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Conciliorum Generalium utilitas.

ARTICULUS II.

Concilii tempus, Locus, Præſes, Numerus Epiſcoporum.

Concilium Lateranenſe III. Oecumenicum XI. celebratum eſt anno Chriſti milleſimo, centeſimo, ſeptuageſimo nono, ipſius *Alexandri XX. Friderici* Imperatoris XXV. ut colligitur ex *Ottone Friſingenſi* lib. VII. Chronicorum Cap. ultimo, ſcribente: *Alexander univerſalis totius Eccleſiæ Pater canonicè confirmatus eſt, qui ſecundo confirmationis ſuæ anno maximum Romæ Concilium congregavit*, &c. Annus confirmationis *Alexandri III.* quo ſcilicet *Frederico* Imperatore ſchiſma ejurante, à toto orbe Chriſtiano legitimus Pontifex agnitus eſt, & quovis æmulo ſublato, ſedit pacificè, fuit milleſimus centeſimus ſeptuageſimus ſeptimus; annus igitur Lateranenſis Concilii fuit milleſimus centeſimus ſeptuageſimus-nonus. Hanc epocham confirmant *Matthæus Paris*, *Vvillelmus Tyrius*, *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, *Helmoldus* in Chronico Sclavorum, Lib. 2. Cap. 28. & *Albertus Stadenſis*, in Chronico. Falsò itaque ſcribit Abbas Urſpergenſis in Chronico: *Anno Domini milleſimo centeſimo octogeſimo ſecundo, Alexander Papa celebravit Concilium Generale in Baſilica Lateranenſi, circa Kalendas Aprilis, licèt alibi reperiatur quòd ipſum celebraverit anno Domini milleſimo centeſimo, ſeptuageſimo nono. Sed poteſt eſſe quòd tunc cum aliquibus Epiſcopis Italiæ Synodum habuerit.* Celebrata eſt iſta Synodus Romæ, in Baſilica Lateranenſi, unde Lateranenſis III. nuncupatur, & inter Oecumenicas numeratur undecima. Ipſi præfuit *Alexander III.* Adfuerunt trecenti Epiſcopi, teſte *Vvillelmo Tyrio* lib. XXI. *De bello ſacro* cap. XXV. Decem ſupra trecentos numerat *Matthæus Paris* in Hiſtoria Anglorum ad annum 1179. Sed Tyrio Archipræſuli, qui unus erat è Patribus, magis credendum. E Gallicana Eccleſia magno numero adfuere, quorum nomina Sedéſque docet Fragmentum Actorum editum à J. *Picardo* in Notis ad *Guillelmum Neuburgenſem* pag. 737. & à D. *Luca Dacherio*, Tom. XII. *Spicilegii* pag. 638. demum in Collectione Labbeana Conciliorum. Inchoata eſt Synodus quinta die Martii. In ea de Schiſmaticorum damnatione, & de mediis prohibendi in poſterum ſchiſmatis, de damnatione Valdenſium & Albigenſium Hæreticorum; & de reſtauranda Diſciplina actum eſt.

ARTICULUS III.

Concilii celebrandi prima ratio fuit damnatio Schiſmaticorum.

Rolandus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cancellarius poſt *Hadriani IV.* obitum à Cardinalibus viginti tribus electus Pontifex, & *Alexander III.* appellatus, æmulam paſſus eſt *Octavianum*, qui tribus tantùm ſuffragiis munitus, Pontificiæ Dignitatis Inſignia temerè aſſumpſit, & *S. Petri* Sedem invaſit, impoſito ſibi nomine, *Victoris IV.* Ut primùm conſecratus eſt *Alexander* Legatos miſit ad *Fredericum I.* Imperatorem, qui tunc obſidionem Cremenſem urgebat. Quos ille non ſolùm ſuperbè & contemptim excepit, Literáſque Pontificis aſpernatus eſt, ſed & ſuſpendium ipſis intentavit ſacrilegus. Id conſtat ex Actis *Alexandri III.* ex Codice Vaticano ab Annalium Eccleſiaſticorum Parente laudatis. Scripſit etiam novus Pontifex ad *Gerardum* Epiſcopum, & Canonicos, ac Magiſtros Bononienſes, Epiſtolam qua Jus elec-

Schiſma Octaviani. Fredericus I. Antipapæ Protector.

A tionis ſuæ expoſuit. Hanc exhibet *Radevicus* Lib. II. *De Geſtis Frederici* Cap. LI. Literas etiam Encyclicas ad omnes Epiſcopos, & Principes, & inprimis ad *Fredericum*, & ejus Curiam, ſcripſerunt, cùm *Victor* Antipapa, tum Cardinales ipſi adhærentes, quibus fucum facere ſunt conati & electionem ſuam legitimam comprobare; *Alexandri*, quaſi intruſionem, cum execratione ſugillare. Has Literas exhibet *Radevicus* cap. L. & LII. ejuſdem libri. Scripſerunt pariter ad Imperatorem *Alexandri* Cardinales, ipsúmque obſecrarunt, ut Eccleſiam Romanam tueretur à Schiſmaticis, prout ex officio Dignitatis Imperialis tenebatur. Hanc Epi-

B ſtolam apud *Radevicum* cap. LIII. legere eſt. *Fredericus* in partes *Octaviani* propenſior, ſtudiis omnibus in id incubuit, ut Sedem ipſi confirmaret, ſibique inviſum *Alexandrum* excluderet. Specie igitur conciliandæ Eccleſiaſticæ pacis, Concilium indixit Papiæ celebrandum, ſeu Curiam potiùs, ad quam totius Imperii, & aliorum Regnorum Epiſcopos & Abbates convocavit, ipsúmque adeſſe juſſit *Alexandrum*, cum Cardinalibus qui eum elegerant, ut electionis utriuſque merita diſcuterentur, ac declararetur quis illorum regimen univerſalis Eccleſiæ jure deberet obtinere. Scripſit etiam ea de re ad Ultramontanos Epiſcopos. Epiſtolas

Papienſe Conciliabulum ab Imperatore ſchiſmatico congregatum.

C exhibet *Radevicus* Lib. II. Capp. LV. & LVI. Miſſi Romam ab Imperatore Verdenſis & Pragenſis Epiſcopi, Literas ipſius *Alexandro III.* tradidere, ipſum ut Pontificem nequaquam reveriti. Sed nec *Fredericus* ipſum in ſuis Literis alio nomine quàm *Rolandum* Cancellarium, *Octavianum* verò Romanum Pontificem appellabat, præjudicatâ cauſâ, cujus ad examen Synodum ſe convocare ſimulabat. *Alexander* inito cum Fratribus conſilio reſpondit, ſe Imperatorem venerari ut *Advocatum & ſpecialem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Defenſorem*, eúmque præ cæteris orbis Chriſtiani Principibus, niſi

D per ipſum ſtaret, in honore habiturum; ſalvo tamen in omnibus Regis Regum honore. Cæterùm ejus Majeſtatem fines ſuos excurrere, dum ſibi tribuit auctoritatem Concilium convocandi *ſine conſcientia Romani Pontificis*, ipsúmque Pontificem ad præſentiam ſuam, *ſicut homo ſuper illum poteſtatem habens*, præcipit convenire. *B. Petro & per eum Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, cujus ipſe per Deum magiſter exitit & fundator, hoc Privilegium legitimè à Domino Jeſu Chriſto, Sanctiſque Patribus traditum eſſe, & per proſpera & adverſa, etiam cum ſanguinis effuſione, uſque ad hæc tempora conſervatum, ut univerſarum Eccleſiarum cauſas ipſius auctoritate diſcuteret ac finiret; ipſa verò nullius unquam*

Alexandri III. magnanimitas.

E *Judicio ſubjaceret.* Unde ſe non paſſurum ut Eccleſiæ libertas opprimatur, nec ſibi integrum eſſe ad Curiam ab Imperatore convocatam accedere, ejúſque Sententiam ſubire, ſed potiùs extrema quæque toleraturum. *Ad Curiam ejus*, inquit, *vel ad Sententiam accedere, Canonica Traditio, & reverenda Patrum auctoritas non permittit. Unde cùm nec in minoribus Eccleſiis Advocati earum & ſingulares Principes, vocationes, diſceptationes, ac deciſiones hujuſmodi cauſarum ſibi aut Curiis ſuis uſurpent, ſed ſuorum Metropolitanorum, aut Apoſtolicæ Sedis ſemper notitiam & definitionem habere expec-*

F *tent: divina videtur animadverſione digniſſimum, & ab omni Eccleſia tantò durius arguendum, quantò amplius ad univerſalis Eccleſiæ periculum redundaret, ſi per ignorantiam noſtram, aut puſillanimitatem ſpiritus, à Capite (quod Deus avertat) diebus noſtris iſte morbus inciperet, & nos Eccleſiam pretioſo Sanguine Chriſti redemptam, in ſervitutem redigi ſineremus. Ergo pro cujus libertate tuenda Patres noſtri proprium ſanguinem effuderunt; & nos ipſi, ad eorum exemplum, exigente neceſſitatis articulo, ex-*

trema

trema audemus pericula ſuſtinere. Ob generoſum *Alexandri* reſponſum indignati Imperatoris Nuntii, ad *Octavianum* Signiæ degentem acceſſerunt, ipsúmque Imperatoris & Curiæ ipſius nomine, velut legitimum Pontificem ſalutavere. Iſta conſtant ex Actis *Alexandri III.* quæ *Baronius* ex Vaticano Codice ſæpe laudavit.

Arnulfus Lexovienſis Epiſcopus Alexandri III. legitimam electionem tuetur, & Gallicanam Anglicanamque Eccleſiam in ejus obedientia confirmat.

Interim cæteros Principes ad ſuum colendum Antipapam trahere conatus eſt *Fredericus*, atque imprimis Sereniſſimum Magnæ Britanniæ Regem *Henricum II.* & Chriſtianiſſimum Regem *Ludovicum VII.* ſed fruſtra. Siquidem *Arnulphus* Lexovienſis in Normania Epiſcopus, vir cui pietas & eruditio magnam apud Regem *Henricum* gratiam & auctoritatem conciliarant, ejus Majeſtatem adiit, ſtatim atque certior factus eſt de rebus in *Alexandri III.* electione geſtis, ejúſque occupavit animum adversùs Antipapam, & ad *Alexandri* obedientiam inclinavit. Edicto ſolemni ſuam legitimo Pontifici adhæſionem, & execrationem ſchiſmatis profiteri, eamdémque obedientiam imperare ſubditis decreverat; ſed ab Imperatore rogatus ut *Alexandri* ſuſceptionem differret, ab Edicto promulgando abſtinuit, ſatis eſſe judicans ſuam opere & exemplo ſignificare voluntatem. Id diſcimus ex Epiſtola *Arnulphi* ad Alexandrum III. *Ex quo*, inquit, *promotionis veſtræ auribus noſtris veritas, & oppoſitæ præſumptionis error innotuit, feſtinavi ad noſtri notitiam Principis id perferre, ut vacantem animum ejus favore veſtro quibus debebam perſuaſionibus occuparem.... Heſit ille aliquandiu, ſed ſtatim operante Spiritus Sancti gratia confirmatus, nullum ſe alium quàm vos ſuſcepturum, hilari conſtantia, conſtantique ſimul hilaritate promiſit. In quo cùm proximè de differenda veſtra ſuſceptione Imperatoris Literas accepiſſet, cui, diſcurrentibus invicem Literis & Legatis, plurima videtur caritate conjunctus, ne preces ejus ſpreviſſe, & in præjudicium ejus feſtinaſſe videretur, generale quidem ſuppreſſit Edictum, ſed nequaquam manus aut linguam à literarum nominiſque veſtri veneratione continuit, neque quemquam noſtrûm voluit continere. Arbitratus eſt ſiquidem minus valituram pro vobis Edicti jactantiam, quàm operis veritatem. Firma apud eum eſt & indubitata veſtri Apoſtolatus auctoritas, atque in quamcunque partem cor prædicti Principis fuerit inclinatum, iſte procul dubio non ſequetur errantem.*

Tom. XXII. Biblioth. Patrum Edit. Lugdun.

Cardinalibus etiam, qui *Alexandrum III.* elegerant, gratulatus eſt *Arnulphus* Lexovienſis, datis ad eos literis, quibus *Octaviani* Antipapæ, & ejus Electorum vitia, & Schiſmatis fœditatem palàm oſtendit. *Si enim*, inquit, *eos quos ab unitate Catholica profana ſejunxit ambitio, numerus vel opinio, vel qualibet electionis forma defenderet, aliqua fortaſſis erroris materia contrahi potuiſſet. Sed tres tantùm de tota univerſitate ſeducti ſunt, & hi ſanè quos magis ſupportare videbatur Eccleſia, quàm in aliquo de eorum induſtria gloriari, quia ſcilicet eos nec virtutis elegantia, nec literarum peritia commendabat. Nunquid enim is qui inter eos ætate præcedebat & ordine (Tuſculanum loquor) horam quietis & prandii ſolitus obſervare, Epicurus alter reputabatur ab omnibus, omnium negligens, niſi alicujus fortè quod oblata futuri proventus auſpicatio præveniret? Quod adeo verum eſt, ut cæteris laborantibus, ſolus præmaturè, ſicut dicitur, ab electione diſceſſerit, quoniam hora prandii videbatur inſtare, ne avidus deſiderio ſuo fraudaretur exactor, & inania adversùs negligentes manus inciperent viſcera murmurare. Alius affectatæ Cancellariæ confuſus opprobrio, & alienæ Prælationis honore dejectus, conceptum de invidia perſonale odium in Eccleſiam convertere temeraria malignitate præſumpſit. Tertius verò ſolius inter alios periturà privilegio carnis exultans, arbitratus eſt nihil negandum ſanguini, nihil ſacris Canonibus deferendum. Neque enim poteſt debitam eis exhibere reverentiam, quos ignorat: Ideóque ſimilem ſibi brutum brutus elegit, ut in utroque ſibi invicem de pari literarum imperitia reſponderent. Sed & Apoſtolicæ ſeveritatis eos diſciplina terrebat, ne eorum præcipitem cohiberet audaciam, & vagos temerariæ cupiditatis frænaret excurſus. Hic numerus, hæc tanta peritia, hoc tam venerabile ſanctúmque Collegium, Eccleſiam Dei, renitentibus univerſis affectavit ad propriam pertrahere voluptatem, & à dexteris Regis, ad deteſtabiles Satanæ transferre complexus. Viſa tamen totius ferè univerſitatis concordiâ deſperati, ad unitatem ſtatim redituri fuerant vel inviti: ſed ſtupentibus ipſis, ideóque ceſſantibus, Schiſmatici majoris diutius effrænata non tulit ambitio, præparatóque furtim, ſicut dicitur, Pluviali de manibus offerentis arrepto, in humeros ſuos tanta feſtinatione conjecit, ut hærentibus collo fimbriis, pavimentum lamberet pars ſuperior indumenti. Sic indutus, ad Cathedram, nullo adhuc etiam prædictorum comitante, cucurrit nomen ipſe ſibi Victoris acclamans, & ad ſuffragandum ſibi & decantandas laudes, præparator impudenter exhortans..... Diſcurrentibus igitur armatis, cœpit per Eccleſiam quaſi quædam theatralis ſcœna diſponi, dum parietes fulgor illuſtraret armorum, & laſciva quaſi triumphantium acclamatio reſultaret. Horum manibus deniquè pluviali compoſito, ad Palatium uſque perductus eſt, comitantibus his, pauciſque Sacerdotibus, quorum infamis quæſtus eſt ſimplicitatem peregrinorum eludere, & aſſiduis Altare B. Petri ſacrilegiis infeſtare. Porro hæc initia ejus non ſunt meliore gaviſa proceſſu, ſi quis vel emendicatæ execrationis ordinem, vel redemptam Laïcæ gratiam Poteſtatis exquirat.*

Deinde partis alterius, merita expendit, immo univerſitatis *Alexandrum III.* colentis. *Sed*, inquit, *neque nomen partis tantilla eorum meretur exceptio, nec univerſitatem noſtram partis decet appellatione cenſeri, quia perditorum ſegregatio numerum non minuit electorum, nec detrimentum ſentit area Domini, ſi granis manentibus, paleæ ventilabro purgante diſcedant. Igitur omnia recenſenti manifeſtum, quod ſanctitatis Zelus conſecravit initia, proceſſum juncta prudentiæ fortitudo direxit, patientia debito conſummabit effectu, pacem Deo volente perſeverantiæ fides inconcuſſa præſtabit. Nihil hic carnale, nihil terrenum, nihil veſtri ad privatam utilitatem oculi reſpexerunt, ſed ad commune bonum & honorem Eccleſiæ totis vos conſtat anhelaſſe deſideriis, totis viribus inſudaſſe.*

Venit interea dies Papienſi Conventui ſtatuta. *Anno MCLX.* Adfuere duntaxat XLIV. aut ſecundùm *Radevicum*, quinquaginta Archiepiſcopi & Epiſcopi, ad parendum Imperatoris voluntati plerique devotiſſimi. De quorum ſtudiis certus *Fredericus*, ſpeciem quamdam libertatis reliquit Synodo, & à cognitione cauſæ ſe ſubtraxit, ne ſeculari, non Eccleſiaſtico Judicio finita diceretur. Quamobrem conſidentes Epiſcopos compellavit his verbis: *Quamvis noverim officio ac dignitate Imperii penes nos eſſe poteſtatem congregandorum Conciliorum, præſertim in tantis Eccleſiæ periculis: auctoritatem tamen definiendi hujus maximi negotii veſtræ prudentiæ veſtræque poteſtati committo. Deus enim conſtituit vos Sacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque judicandi. Et quia in his quæ ad Deum ſunt, non eſt noſtrum de vobis judicare, tales vos & taliter in hac cauſa hortamur habere, tanquam ſolius Dei de vobis expectantes Judicium.* Conciliabulum Papienſe ſecundùm *Octavianum* Sententiam dixit, *Alexandro* reprobato: quam *Fredericus* confirmavit, ſcripta ad *Eberardum* Saltzburgenſem Archiepiſcopum, & Suffraganeos ejus Epiſtola, quæ incipit his verbis:

Si ſacro Concilio Papiæ interfuiſſetis, &c. Encyclicas etiam Literas per univerſum Chriſtianum orbem direxere Conciliabuli Præſides, quibus confirmatam *Victori* ab Eccleſia Pontificiam Dignitatem ſignificabant. Incipiunt his verbis: *Quia Sedis Apoſtolicæ turbatio*, &c. Scripſit etiam Bambergenſis Epiſcopus ad cognominem Saltzburgenſem Archiepiſcopum Epiſtolam, cujus hoc eſt exordium: *Convenientibus in unum Papiæ Epiſcopis*, &c. Has Literas, necnon Epiſtolam Canonicorum *S. Petri* pro parte *Victoris* Antipapæ, ad Imperatorem & Papienſis Conventûs Præſules, exhibet *Radevicus* lib. II. de Geſtis Frederici I. à Cap. LXIII. ad LXXII. quæ mendaciis paſſim ſcatent. Egregia verò Schiſmaticorum pro Antipapæ cauſa tuenda ratio, quòd prior *Octavianus* immantatus fuiſſet (ut loquuntur) ſeu Pontificiis Inſignibus ornatus! Quaſi violenta poſſeſſio jus legitimè electi *Alexandri* reddere caſſum & irritum valuiſſet. Hujus ineptiam rationis demonſtrat *Arnulphus Lexovienſis* in Epiſtola ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Angliæ. *Unde etiam*, inquit, *ſibi mentiendi cauſam componit iniquitas, aſſerens Octavianum, priuſquam alter elegeretur, per novem dies Apoſtolatus Cathedram ſolitarium inſediſſe: quaſi ille ab initio, licèt renuerit, non fuiſſet electus, unquſque violenta poſſeſſio ſanctificare injuſtitiam, & ambitionis audaciam valeat expiare.* De Papienſi Conciliabulo lege *Guilielmum Neuburgenſem*, lib. II. de Rebus Anglicis, cap. IX. Lege & Epiſtolam LIX. Joannis Sareſberienſis. *Quicquid*, inquit, *Papiæ geſtum, tam æquitati, quàm legitimis Conſtitutionibus, & Sanctionibus Patrum invenitur adverſum.... Univerſalem Eccleſiam quis particularis Eccleſiæ ſubjecit judicio? Quis Teutonicos conſtituit Judices nationum? Quis hanc brutis, impetuoſis hominibus auctoritatem contulit, ut pro arbitrio Principem ſtatuant ſuper capita filiorum hominum?..... Scena theatralis hæc ſpecies eſt, potius quàm reverendi imago Concilii. Quid quod Regnorum & Provinciarum magnus, falſus tamen collectus eſt numerus, ut ſubſcriptores ignaros rerum faciìius ſecum in præcipitium trahant? Quis ad illius Concilii ſtatuta moveatur, ubi ſedere Patres cenſere parati, ſi Regnum, ſi templa petat, jugulumque Senatus, paſſuraſque infanda nurus, & ſi quid tyrannicum atrocius excogitari poteſt? Et quidem benè cùm Eccleſia actum eſt, quod Cæſar qui aderat, plura jubere erubuit, quàm ipſa pati.*

De Papienſis Conciliabuli geſtis certior factus *Alexander*, Arnulphum Lexovienſem Epiſcopum de iiſdem admonuit, ipſique juſſit ut apud Regem & Præſules Angliæ, necnon apud vicinos & circumpoſitos Epiſcopos, & primarios omnium Ordinum viros, cauſam ſuam, immo Sedis Apoſtolicæ, & univerſalis Eccleſiæ tueretur, atque unitatem Eccleſiaſticam promoveret. Iſtæ *Alexandri III.* Literæ his verbis incipiunt: *Literas à tua nobis Prudentia deſtinatas*, &c. De Papienſi Conciliabulo hæc habent inter alia: *Cæterùm ut prædictus Imperator Eccleſiam Dei ſuæ videretur ſubjungare & ſupponere ditioni, & eam in ſupremam redigere ſervitutem, memorato Apoſtatico Pontificalia inſignia reddidit, & eum de Papatu, quod eſt à ſeculis inauditum, per annulum (prout dicitur) inveſtivit. Quoſdam etiam Epiſcopos, aliis diſcretioribus & honeſtioribus occultè de illo Conciliabulo fugientibus, reverentiam exhibere laicali violentia; & tyrannica oppreſſione coëgit.*

Partes ſibi commiſſas egregiè implevit *Arnulphus*, data ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Anglicanos Epiſtola, quæ incipit his verbis: *Quanta tempeſtate laboret Eccleſia*, &c. De ſervili Antipapæ ambitione, qui uſurpata Pontificatûs inſignia depoſuerat ad pedes Imperatoris, & poſtea de manu ipſius receperat, hæc habet: *Cæterùm hic blanda Schiſmatici deſperantis humiliatione ſeductus eſt, dum ille perſonam ſuam arbitrio ejus exponit, & cauſam; neque ſe quidquam fore, niſi de ſola ipſius voluntate præſumit. Unde & ad pedes ejus ipſa dicitur Apoſtolatûs Inſignia reſignaſſe, poſteàque de manu ipſius Inveſtituram accepiſſe per annulum: ut veteri ſcilicet quæſtione compoſita, Regnum planè de Sacerdotio, de ſpiritualibus temporalia, de Eccleſiaſticis viderentur ſecularia triumphaſſe. Indignum facinus, omnibuſque ſeculis deteſtanda malitia, Ordinationem ſcilicet divinam qualibet temeritate convertere, & redemptam Sanguine Chriſti perimere libertatem.* Tum de Papienſi Conciliabulo ſubdit: *Prædictus itaque Princeps, negotium ſuum tanquam ſub umbra pietatis exercens, Eccleſiaſticum congregavit ſeculari poteſtate Conventum, ut præſumptionem Schiſmatici illius proprio roboraret aſſenſu, & quos poſſet, ad obedientiam illius tyrannicæ poteſtatis terroribus inclinaret: ea ſiquidem intentione, ut utriuſque gladii virtute comminuta, priſtinam reformet imperii Majeſtatem, ut utriuſque invicem cooperante potentia, omnia Regna propriæ ſubjiciat ditioni. Porro illi quos Schiſmatico conciliaverat neceſſitas, aut voluntas, falſitatis & blaſphemiæ Symbolum conſcripſerunt: ut quod de veritate non poſſunt, ſaltem conquiſitæ multitudinis ſuffragio prævalere credantur. Quod ſcriptum ſi fortè contigerit ad Sapientiæ veſtræ venire conſpectum, multa plenum falſitate credatis: licèt etiam, ſi abſolutam contineret in omnibus veritatem, nihil, quod ibi diſpoſitum ſit, aliquem de jure ſortiretur effectum. Neque enim arbitrium dici poteſt, ad quod voluntaria partium compromiſſio non adſtringit, nec Judicialis Sententia, quæ nec ab ordinaria Juriſdictione, nec à delegata procedit. Sed & cauſam communem privata auctoritate decidere, qua arrogantia præſumpſerunt, nobiſque tanquam inferioribus imponere Magiſtratum, quos divina bonitas pares Ordine, & etiam ſpectabiles conſtituit Dignitate? Sed neque cauſa dici debet, ubi inter conſentientes nullum potuit eſſe litigium: neque ſine contradictione quæſtio vel formari potuit, vel abſolvi. Ad hæc, ſi quod de Octaviano factum eſt, ab initio fortè non valuit, ex poſt facto iſtorum nullo jure valuit confirmari: Cùm ipſe jam ab eo, qui poterat, condemnationis Sententiam, debitique pœnam Anathematis excepiſſet.*

Ibidem locupletiſſimum de Eccleſia Gallicana quæ *Alexandrum III.* ceu legitimum Pontificem ſuſceperat, teſtimonium perhibet Arnulphus. *Benedictus*, inquit, *Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui Eccleſiæ Gallicanæ ſolitam miſericordiam benignus impendit, ut eam ſemper & agnitione veritatis illuſtret, & pedes ejus à Juſtitiæ tramite nullatenus aberrare permittat. Sicut enim omnes, quos ad oppreſſionem Romanæ Eccleſiæ rabida Teutonici furoris provexit invidia, virtus Altiſſimi manifeſta dejecit: ſic omnibus quos devotio Gallicana ſuſcepit, victoriam ſemper contulit & triumphum. Cùmque multis conſtet cæteras regiones abundaſſe portentis: ſola Gallia monſtra non habuit, ſed ſinceritate fidei, doctrinæ veritate, virtutum quoque titulis, & plurima operum exhibitione præfulſit. Unde nunc quoque perſonarum penitus qualitate diſcuſſa, factiſque electionum plenius exploratis, in perſonam Sanctiſſimi Patris Alexandri, de verè Catholici & Sereniſſimi Regis ſui beneplacito convenerunt, Literáſque ejus & Nuncios paſſim & ſuſcipiunt, & honorant.* Laus Eccleſiæ Gallicanæ.

Non deerant in utroque Regno, Galliæ & Angliæ, viri Politici, filii hujus ſeculi, qui Neutralitatem Regibus ſuaderent; non eſſe feſtinandum hac in cauſa; ſpectandam eſſe pacato animo Romanorum, Germanorúmque contentionem, expectandum donec litem alterius Electi mors dirimeret. Sufficere Communionem cum Epiſcopis in quolibet

Concilia Bellovaci, & apud Novum Mercatum celebrata.

quolibet Regno, donec Deus voluntatem ſuam ſignis evidentioribus declaraſſet; Romanam Eccleſiam ſemper oneroſam fuiſſe Principibus: Commodum eſſe ut jugum occaſione data aliquandiu excuteretur, ut Romana plecteretur ambitio. Sed ſaniora vicere conſilia Epiſcoporum & Abbatum, quos Rex Chriſtianiſſimus Bellovacum, Rex Angliæ apud Novum Mercatum * congregarat. * Illi enim Antipapam, Schiſmaticamque factionem triumphaturam certi, ſi *Alexandri III.* ſuſceptio differretur, neque in cauſa unitatis Eccleſiaſticæ adeo evidenti cunctandum, ejus obedientiam ſunt amplexi, reprobato Antipapa *Victore*, quanquam ejus, & *Frederici* Auguſti Legati adeſſent, electionem ejus propugnantes. Sed ſtabant pro Juſtitia Legati *Alexandri III.* quorum præclaras dotes *Arnulphus* Lexovienſis prædicat in Epiſtola ad Cardinales Romanæ Eccleſiæ, ex qua & cauſæ ſtatum in utroque Regno, proximè à nobis deſcriptum, didicimus. *Venerabilibus*, inquit, *Patribus noſtris, Sedis Apoſtolicæ Legatis aſſiſtimus, cum eis toto ſtudio Sanctæ Romanæ Eccleſiæ utilitatibus inſiſtentes. In quibus tanta refulget Apoſtolicæ ſanctitatis & doctrinæ perfectio, ut eis plus gratiæ merita contrahant, quam terroris reverentia diſciplinæ. Viri ſunt quorum ſanctitatem miratur populus, ſapientiam Clerus uſquequaque collaudat, ad virtutem ſeveritatis Principes expaveſcunt. Ad ſummam, tamen omne opus ſuum manſuetudine temperant, ut neque ſeveritas diſciplinæ pereat, & in omni parte Sanctæ Romanæ Eccleſiæ gratia convaleſcat... Convenerant ex mandato Regum venerabiles de Regno utriuſque perſonæ, ut de Romani Pontificis ſuſceptione tractarent, de quo nihil adhuc publicè fuerat conſtitutum. Stabant itaque Fratres illi cauſam Eccleſiæ non ſine magno diſcrimine proſequentes, quoniam apud pleroſque favor iniquitatis convaluerat, adeo ut qui manifeſta repudium veritatis ſuggerere non audebant, differendum potiùs ſeculari quadam aſtutia prædicarent. Eventum ſcilicet rei dubiæ potiùs expectandum, quàm ſubjiciendam fortuitis caſibus tantorum Principum Majeſtatem. Non oportere eos temeritate nimiæ feſtinationis involvi, quos ſecuriùs illæſos ſola poterat expectatio conſervare. Romanam Eccleſiam ſemper oneroſam extitiſſe Principibus, jugum aliquando data occaſione ponendum, donec cupiditatis pœnas ambitio deteſtanda luiſſet. Solvendum morte alterutrius quæſtionis incertum, atque interim poſſe Religionem Epiſcoporum per ſingula Regna ſufficere, donec divina voluntas ſignis evidentioribus appareret. Accedebat Legatorum Imperatoris, & Cardinalium, maledicti ſcilicet Joannis, & Guidonis inſtantia, quibus dari videbatur de modica dilatione triumphus, ſi Fratres veſtros vel ad modicum tempus qualibet dilatio ſuſpendiſſet. Præterea cùm animos Regum in favorem Domini noſtri omnium conſcientia crederet inclinatos, in partes Imperatoris ceſſiſſe dilatione præſtita crederentur, & pauſo minùs detrimenti ſuſpicio, quàm notitia fortè veritatis afferret.*

Anno 1161.

Novum Mercatum, vulgò Neufmarché, Normanniæ Caſtrum, nunc vicus exiguus in Diœceſi Rotomagenſi.

Politica conſilia Religioni ſæpe adverſa.

Synodorum Bellovaci & apud Novum Mercatum habitarum ſola ſupereſt memoria apud *Robertum de Monte*, in Appendice ad Sigebertum. *Anno*, inquit, MCLXI. *menſe Julio, Henricus Rex Anglorum congregavit omnes Epiſcopos Normanniæ, & Abbates, & Barones, apud Novum Mercatum: & Ludovicus Rex Francorum adunavit ſuos Belvaci, & ibi tractatum eſt de receptione Papæ Alexandri, & refutatione Victoris: & conſenſerunt Alexandro, reprobato Victore.*

Gallicana & Anglicana Eccleſia Alexandrum III. ut legitimum Pontificem recipit & colit.

Quoniam verò hæc potius Comitia Politica, quàm veri nominis Concilia videbantur, in quibus Barones cum Præſulibus conſidebant: Religioſiſſimi Principes operæ pretium duxerunt Concilium ex utroque Regno Toloſam convocare, in quo majori ſolemnitate diſcuſſâ cauſâ, legitimus Pontifex Publico Edicto colendus ſanciretur, & Schiſmatici diris omnibus devoverentur. De iſta Synodo *Gerochus* Reicherſpergenſis in Bavaria Præpoſitus lib. 1. *De Inveſtigatione Antichriſti*, hæc habet: *Interim dum hæc ſcribimus, & ad præferendam partem Victoris, pro reverentia maximè Concilii Papiæ celebrati, articulum jam ferè inclinamus... alii de novi rumores per certos internuntios advolitant, in occiduis partibus, Regno videlicet Franciæ, civitate Toloſa, celebratum eſſe Concilium, cui centum Patres inter Epiſcopos & Abbates interfuerunt, una cum Regibus Franciæ & Angliæ, quorum ſtudio iidem Patres convenerunt. Ubi & Octaviani, quem Victorem dicunt, ſimul & Alexandri Papæ, atque Imperatoris Auguſti Frederici, necnon & Regis Hiſpaniæ Legati aderant. Illic ſanè utriuſque partis defenſoribus ſufficienter auditis, eidem Concilio tandem in Alexandrum complacuit. Octavianus verò qui & Victor, ab univerſo Concilio, cum ſuis principalibus defenſoribus excommunicatus eſt.* Gerochi Fragmentum edidit *Sebaſtianus Tenghagellius* cum aliis Veteribus contra Schiſmaticos Monumentis.

Concilium Toloſanum.

De eodem Concilio legenda *Faſtredi* Claræ vallenſis Abbatis Epiſtola ad *Omnibonum* Veronenſem Epiſcopum, ex qua etiam ſingularia quædam ad Hiſtoriam Papienſis Conciliabuli ſpectantia diſcimus: ſcilicet ante illius celebrationem *Fridericum* ſuſcepiſſe *Octavianum* in Papam per Nuncios ſuos, & Literas auro bullatas. Secundò, mentitos fuiſſe Schiſmaticos, qui centum quinquaginta tres Epiſcopos Papiam conveniſſe; & pro *Victore* ſubſcripſiſſe gloriabantur: Nam quadraginta quatuor duntaxat adfuerant: *Qui ad Imperatoris vocem, qui ſe profitebatur Laicum, & talem ad quem non pertinet judicare de Curia Romana, nec diſcutere electionem Summorum Pontificum, omnes cum Vvillelmo Papienſi, Preſbytero Cardinali S. Petri ad Vincula, qui neutri parti adhæſerat* (& qui Legatione fungebatur in Galliis Alexandri III. nomine, cùm Synodus Toloſana habita eſt) *diutina deliberatione conſilium habuerunt, ſe neutrum ſuſcepturos, eò quòd pauci eſſent de tota Eccleſia: quouſque vel communis omnium, vel plurium Regnorum Synodus conveniret: vel manifeſtiùs appareret, quem eorum major & ſanior pars Eccleſiæ ſequeretur: & idem ſe conſulturos Imperatori. Imperator autem non conſenſit, ſed quos potuit, minis & precibus ſingillatim vocatos coëgit ſuſcipere, quem ipſe ante ſuſceperat: abſentibus tamen de numero ſupradicto, ſicut idem Vvillelmus Cardinalis manifeſtè aſſeruit, viginti quatuor, ex quibus unus fuit Papienſis Epiſcopus, in cujus civitate iſta fiebant.*

Subdit Faſtredus de Synodo Toloſana: *Communi itaque conſilio prædictorum Regum, & totius ipſorum Eccleſiæ, reprobatus eſt Schiſmaticus Octavianus; ſuſceptus Alexander Papa, & Legati ejus, condigno honore & reverentia.*

Ejuſdem Synodi meminit *Guillelmus Neubrigenſis*, Lib. II. *De Rebus Anglicis*. Cap. IX. *Guidonem Cremonenſem* Cardinalem Schiſmaticum, pro *Victore* Antipapa; *Guillelmum* Cardinalem Catholicum & Epiſcopum Papienſem, pro *Alexandro III.* coram Patribus peroraſſe commemorat. *Denique*, inquit, *in illo altercationis mutuæ quaſi duello totius ita negotii veritas claruit, ut neuter ulteriùs Princeps cunctaretur, repudiata parte Octaviani, Dominum Alexandrum recipere, & cum Regnis ſibi ſubditis, in eis quæ Dei ſunt de cætero tanquam Patri parere. Prænominatis ergo Schiſmaticis cum dedecore & confuſione diſcedentibus, Principes & Pontifices noſtri, latâ ſolemniter in Schiſmaticos excommunicationis Sententiâ, ſolverunt Conventum.*

Jam quidem antea Galliæ Angliæque Reges *Alexandrum* ceu legitimum Pontificem colebant, ſed

ſolemne

ſolenne de obedientia ipſi ab omnibus ſuæ ditioni ſubditis præſtanda diſtulerant Edictum, quia ut ait *Arnulfus Lexovienſis* in Epiſtola ad Epiſcopos Angliæ: *Solent Principes Dominique terrarum majora negotia quadam ſemper mora ſuſpendere, ut dilatione creſcat auctoritas, & major lætitia deſideria protracta conſummet.* Quemadmodum autem apud Anglos & Normannos, finitimáſque Provincias, *Arnulphus* Lexovienſis Epiſcopus; ita *Vuillelmus* Senonenſis in Galliæ meditullio, & *Petrus* Tarentaſiæ Archiepiſcopus Sanctiſſimus apud Allobroges, regionéſque vicinas, *Alexandri III.* electionem provexerunt, atque tuiti ſunt. *De Vuillelmo* teſtem habemus *Petrum Bleſenſem: de Petro Tarentaſienſi*, ejus Acta apud *P. Henſchenium* Lib. I. ad diem VIII. Maii fidem faciunt.

Politicæ Regula.

Nazarena Synodus Anno MCLX.

Hæc Occidentis Concilia in cauſa *Alexandri III.* habita præceſſit Nazarena Synodus * ab *Amalrico* Patriarcha Hieroſolymitano habita, in qua Palæſtinæ Epiſcopi *Alexandrum III.* ceu legitimum Pontificem receperunt & coluerunt, *Octaviano*, & ejus fautoribus Anathemate confixis. Epiſtolam Synodicam hujus Concilii ad *Alexandrum* Papam directam edidit *Sebaſtianus Tengnagellus* inter Vetera Monumenta contra Schiſmaticos. Legationis ab *Alexandro III.* ad Orientis Eccleſias miſſæ meminit *Guillelmus Tyrius* Lib. XVIII. *De Bello Sacro*, Cap. XXIX.

Ann. MCLXI. Conciliabulum Laudenſe Laus Pompeia, vulgò Lodi, in Longobardia, urb. Epiſcopalis ſub Metropoli Mediolanenſi.

Papienſis Acta Conciliabuli, & *Victoris* Antipapæ electionem, ſeu potiùs intruſionem, à Schiſmatica factione ſua confirmari curavit *Fredericus* in altero apud Laudam Conciliabulo, anno MCLXI. Hujus Acta memorat *Otto Morena* in Chronico Laudenſi. Hunc Hiſtoricum Antipapæ *Victori* adhæſiſſe palam eſt. Mendacia audacter ſcribit, quorum iſtud ſit ſpecimen: *Fuere*, inquit, *in ipſo Concilio recitatæ Literæ excuſatoriæ Regis Daciæ, & Regis Norvegiæ, & Regis Hungariæ, & Regis Bohemiæ, & ſex Archiepiſcoporum, & viginti Epiſcoporum, multorúmque Abbatum, tam Claravallenſium, quàm aliarum Congregationum, atque Præpoſitorum, in quibus omnibus Literis continebatur, ipſos Reges cum univerſis eorum Provinciis, & prædictos Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & Præpoſitos, velle ſe tenere præfatum Dominum Victorem pro Papa & Domino; & ſe velle ratum habere totum quod Dominus Victor ſtatuit in ipſo Concilio cum aliis ſibi præſentibus.* Hæc verò falſi convincit *Arnulphi Lexovienſis* teſtimonium, qui Francorum, Anglorum, Hiberniæ, Hiſpaniæ, & Norvegiæ Regna ſtatim *Alexandro III.* adhæſiſſe ſcribit in Epiſtola ad Cardinales. Eumdem Chronologum falſi convincit *Faſtredus* Claræ-vallenſis Abbas in Epiſtola ad *Omnibonum* Veronenſem Epiſcopum. Hæc enim locupletiſſimum teſtimonium de Claræ-vallenſibus præbet, quòd *Victoris* Antipapæ factioni minimè faverint, ſed *Alexandro III.* conſtanter paruerint.

Synodus Monſpelienſis.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo ſexageſimo-ſecundo, *Alexander III.* ad ſolitum Summorum Pontificum in rebus adverſis Azylum, in Gallias ſcilicet ad Regem Chriſtianiſſimum confugit. Synodum habuit apud Montempeſſulanum cum aliquot Archiepiſcopis & Epiſcopis Gallicanis, in qua *Victorem* Antipapam & ejus complices excommunicavit. Hujus Synodi meminit ipſe *Alexander* in Epiſtola ad *Omnibonum* Veronenſem Epiſcopum. Pariſios deinde profectus, Concilium anno ſequenti Turonis celebrandum indixit.

Synodus Turonenſis.

Anno milleſimo centeſimo ſexageſimo-tertio, Synodus Turonenſis celebrata eſt, *Alexandro III.* Præſide, duodecimo Kalendas Julii, in Eccleſia *S. Mauritii*. Adfuere ſeptemdecem Cardinales, Epiſcopi centum viginti quatuor, Abbates quadringenti & quatuordecim. Ad dexteram Summi Pontificis *S. Thomas* Cantuarienſis Archiepiſcopus ſedebat. Coram Patribus Sermonem habuit juſſu *Alexandri III. Arnulphus* Lexovienſis Epiſcopus; cujus iſtud Exordium: *Hodiernum Sermonem Domini & Patres mei, mihi Domini noſtri qui præſidet, Romani videlicet Pontificis injungit auctoritas. Et ego quidem munus injunctum magis de neceſſitate obedientiæ, quàm de animi voluntate ſuſcipio. Mallem ut in alium declinaſſet iſta dignatio, cujus & vita commendabilior eſſet, & major tam ſcientiæ quam eloquentiæ plenitudo. Quis enim ego ſum, qui in auribus tot, tam prudentium, tam venerabilium perſonarum, quemlibet mihi debeam uſurpare Sermonem? Sed & quis ego ſum, qui mandato Romani Pontificis audeam obviare? &c.* De unitate, & libertate Eccleſiæ diſſerit, ſine quibus Eccleſia conſiſtere non poteſt; & quarum primam tunc temporis ſcindere nitebatur Schiſmaticorum ambitio; alteram quærebat auferre violentia Tyrannorum; ſed fruſtra. *Impoſſibile ſiquidem eſt, ſpirituale Eccleſiaſticæ unitatis ſcindere Sacramentum, quod inter Chriſtum & Eccleſiam, ipſo Patre autore, indiſſolubili fœdere connexum eſt, & firmatum. Impoſſibile eſt ſuam Eccleſiæ Dei tollere libertatem, quam Dominici Sanguinis conſecravit effuſio.* Eo in Concilio, Papienſis Acta Conciliabuli damnata ſunt, *Victor* Antipapa & ejus fautores excommunicati, decem Canones conditi, quorum nonus irritas *Octaviani* ſeu *Victoris* Antipapæ, & aliorum Schiſmaticorum Ordinationes declarat his verbis: *Ordinationes factas ab Octaviano, & aliis Schiſmaticis & Hæreticis, evacuamus, & irritas omnes eſſe dicimus & decernimus.* Hujus Synodi meminere Acta *Alexandri III. Robertus de Monte* in Appendice ad Chronicon Sigeberti, *Guillelmus* Neuburgenſis Lib. II. de Rebus Anglicis, Cap. XIV. & XV. qui & Canones illius deſcribit; *Matthæus Paris* in Hiſtoria Anglicana, *Romualdus* Salernitanus Archiepiſcopus, in Chronico, Vezeliacenſis Hiſtoria Lib. IV. &c.

Eccleſiæ libertatem Dominici ſanguinis conſecravit effuſio.

Schiſmaticorum Ordinationes irritæ declarantur.

Schiſma in Conciliabulo Herbipolitano confirmatum.

Herbipolis, vulgò Vurtzbourg, in Franconia, urbs Epiſcopalis, ſub Moguntina Metropoli.

Mortuo Victore Antipapa, ipſi ſubſtitutus eſt à Schiſmaticis in Cathedra peſtilentiæ *Guido* Cremenſis, quem *Paſchalem III.* appellarunt. Ad ipſius intruſionem confirmandam Conciliabulum Herbipoli *Fredericus* Imperator indixit, anno milleſimo centeſimo ſexageſimo-ſexto. Ibi ſuper Sacras Reliquias juravit Sacrilegus & Schiſmaticus Princeps, ſe nunquam *Alexandrum III.* pro Pontifice legitimo ſuſcepturum, nec fautoribus ejus gratiam redditurum ſuam, nec ejus Succeſſori, quem pars ipſius eligeret in Papam, pariturum, ſemper verò ſe adhæſurum *Paſchali*, eíque obedientiam & honorem exhibiturum: & nunquam ſe abſolutionem ab hoc juramento poſtulaturum, aut oblatam recepturum, ſuúmque in Imperio Succeſſorem eodem juramento obſtringi voluit. Idem juramentum quadraginta Epiſcopi ſuper Sancta Evangelia præſtiterunt. Idipſum jurarunt ſeculares Principes. Id docent ipſius *Frederici* Encyclicæ Literæ, quas ex Codice Vaticano deſcripſit Annalium Eccleſiaſticorum Parens, & ex eo Conciliorum Collectores.

Romana Synodus.

Anno Chriſti milleſimo centeſimo ſexageſimo-octavo, *Alexander III.* Romæ Synodum habuit in Lateranenſi Baſilica, in qua *Fredericum* Imperatorem in promovendo & fovendo Schiſmate pertinacem excommunicavit, immò & exauctoravit, ut *Joannes Sareſberienſis* teſtatur in Epiſtola ad Cantiæ Suppriorem. Ejus verba Diſſertatione II. circa finem Articuli IX. protuli.

Anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo, mortuo *Guidone Cremenſi*, tertius Antipapa ſubſtitutus eſt à Schiſmatica factione, ſcilicet *Joannes Strumenſis* Abbas.

Anno

Fredericus I. cum iis quos in partes traxerat, ad Eccleſiæ unitatem redit.

Anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo-ſeptimo, *Fredericus* Auguſtus ejurato Schiſmate, cum Epiſcopis & Principibus ſibi adhærentibus ad Eccleſiæ unitatem rediit, & *Alexandrum III.* ceu legitimum Pontificem coluit. Pax Venetiis inita eſt. *Alexandri* Acta, & Epiſtolæ ad Capuanum Archiepiſcopum & *Petrum* Caſſinenſem Abbatem, ad *Richardum* Cantuarienſem, ad *Rogerium* Eboracenſem, & *Hugonem* Dunelmenſem; item Literæ *Frederici* & Principum ad *Alexandrum*, teſtes ſunt tunc initæ & confirmatæ pacis Imperium inter ac Sacerdotium. Teſtes ſunt & *Vuillelmus Tyrius* Lib. XVIII. de Bello Sacro, Cap. XXVI. *Mattheus Paris*, & *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis, *Romualdus* Archiepiſcopus Salernitanus in Chronico, &c. Literas hac de re datas ab *Alexandro III.* & à *Frederico* Imperatore, Conciliorum Collectio ſub titulo Concilii Veneti exhibet.

Concilii Lateranenſis III. Decreta contra ſchiſmaticos.

Anno MCLXXIX. Decretum editum eſt in Oecumenica Synodo Lateranenſi III. Canone II. quo Pſeudopontificum Ordinationes irritas Patres dixerunt: *Quod à Prædeceſſore noſtro felicis memoriæ Innocentio factum eſt* (inquit Pontifex cum Patribus,) *innovantes, Ordinationes ab Octaviano & Guidone Hæreſiarchis, necnon & Joanne Strumenſi qui eos ſecutus eſt, & ab ordinatis ab eis, irritas eſſe cenſemus: adjicientes etiam, ut ſi qui Dignitates Eccleſiaſticas, ſeu Beneficia per prædictos Schiſmaticos receperunt, careant impetratis … Illos autem qui ſponte juramentum de tenendo Schiſmate præſtiterint, à Sacris Ordinibus & Dignitatibus decrevimus manere ſuſpenſos.*

Schiſmatici ad Eccleſiæ Communionem ante non ſunt recepti, quam Schiſma ſub præſcripta Formula ejuraſſent. His porro verbis concepta erat: *Ego anathematizo, & recuſo omnem hæreſim extollentem ſe adversùs Sanctam Romanam Eccleſiam Catholicam; præcipuè verò Schiſma Octaviani, Guidonis & Joannis: & Ordinationes eorum irritas judico, & eis contradico: & modo inantea me obediturum juro, & promitto fidelitatem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Domino meo Alexandro, & Succeſſoribus ejus juſtè intrantibus; ipſiſque ſerviam abſque omni malo ingenio, contra omnem hominem, ſecundum Ordinem meum. Conſilia ejus quæ mihi ſcripto certo mandaverit, vel ipſe commiſerit, nulli hominum pandam, nec etiam pro periculo corporis atque membrorum: Legatum Eccleſiæ Romanæ honorabo, & ducam & reducam; & juvabo expenſis. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.* Ita referunt *Albertus Stadenſis* in Chronico, & *Albertus Kranſius* in Metropoli, Lib. VII. Cap. III.

Nulla eſt Romani Pontificis electio, in quam duæ partes Cardinalium non conſpiraverint.

In eadem Synodo celebre Decretum editum eſt, vitandis in poſterum Schiſmatibus opportunum, ut nulla Romani Pontificis electio cenſeretur, in quam duæ partes Cardinalium non conſpiraſſent. Eſt Canon primus, his verbis conceptus: *Licèt de evitanda diſcordia in electione Summi Pontificis manifeſta ſatis à noſtris Prædeceſſoribus Conſtituta manaverint: tamen quia ſæpe poſt illa per improbæ ambitionis audaciam, gravem paſſa eſt Eccleſia ſciſſuram: nos etiam ad malum hoc evitandum, de conſilio Fratrum noſtrorum, & Sacri approbatione Concilii, aliquid decrevimus adjungendum. Statuimus igitur, ut ſi fortè inimico homine ſuperſeminante Zizania, inter Cardinales de ſubſtituendo Pontifice non potuerit concordia plena eſſe, & duabus partibus concordantibus, tertia pars noluerit concordare, aut ſibi alium præſumpſerit ordinare: Ille Romanus Pontifex habeatur, qui à duabus partibus fuerit electus & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confiſus, quia rem non poteſt, ſibi nomen Epiſcopi uſurpaverit, tam ipſe quàm qui eum receperint, excommunicationi ſubjaceant, & totius ſacri Ordinis*

A *privatione mulctentur, ita ut Viatici eis etiam, niſi tantùm in ultimis Communio denegetur: & niſi reſipuerint, cum Dathan & Abiron, quos terra vivos abſorbuit, accipiant portionem. Præterea ſi à paucioribus aliquis, quàm à duabus partibus fuerit electus ad Apoſtolatus officium, niſi major concordia interceſſerit, nullatenus aſſumatur, & prædictæ pœnæ ſubjaceat, ſi humiliter noluerit abſtinere. Ex hoc tamen nullum Canonicis Conſtitutionibus, & aliis Eccleſiaſticis præjudicium generetur, in quibus majoris & ſanioris partis debet Sententia prævalere: quia quod eis in dubium venerit, Superioris poterit Judicio diffiniri. In Romana verò Eccleſia aliquid ſpeciale* B *conſtituitur, quia non poteſt recurſus ad Superiorem haberi.*

Epiſt XXX. Appendicis II.

Inter cæteras Eccleſias, Gallicana; inter cæteros Principes Chriſtianos, Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus VII.* Eccleſiæ unitatem, júſque legitimi Pontificis, hoc in Schiſmate majori ſtudio, ardore, conſtantia tuiti ſunt, ut conſtat ex gratulatoriis *Alexandri III.* Literis ad eumdem Chriſtianiſſimum Regem Ludovicum. *Quantùm*, inquit, *Illuſtres & Magnifici Proavi & Progenitores tui Reges Francorum Sacroſanctæ Eccleſiæ devoti ſemper & obedientes extiterint, quanta ei commoda & devotionis obſequia exhibuerint, nos ex multis & magnificis* C *utilitatibus, quæ per eos Sanctæ Dei Eccleſiæ provenerunt, manifeſtè cognovimus: & Fratres noſtri, qui diutius ſunt in Romana Eccleſia converſati, idipſum pleniùs agnoverunt. Tu verò Progenitorum tuorum laudabilis imitator exiſtens, ut ita paternarum virtutum, ſicut & Regni heredem te veraciter exhiberes: ad eorum exemplum, ſingularem & unicam matrem tuam Sacroſanctam Romanam Eccleſiam, ex quo Excellentiæ tuæ Regnum à Deo commiſſum eſt gubernandum, propenſiùs dilexiſti, in preſſuris & neceſſitatibus ſuis ei fideliter adſtitiſti; & nihil unquam fuit, quod à devotione & ſubventione ipſius Regium potuerit animum revocare. Illo ſiquidem Friderico qui pro ſui* D *officii debito Advocatus Eccleſiæ ac Defenſor deberet exiſtere, adverſus eam crudeliter ſæviente: Tu, ſicut Princeps Chriſtianiſſimus, eam diligis & honoras, & ipſam ſincero veneratis affectu. Quæ uſque in omni tribulatione ſua, tam apud Prædeceſſores tuos, quàm apud te ipſum, & optatæ portum quietis obtinuit, & refugium ſemper opportunum invenit. Gallicana quoque Eccleſia inter omnes alias orbis Eccleſias, quacumque alia provenientibus ſcandalis in tribulatione nutaſſent, numquam à Catholicæ Matris unitate receſſit, numquam ab ejus ſubjectione & reverentia ſe ſubtraxit; ſed tanquam devotiſſima* E *filia, firma ſemper & ſtabilis in ejus devotione permanſit. Unde ipſa Mater omnium & Magiſtra Romana Eccleſia Progenitores tuos, & Te ipſum inter cæteros orbis Principes; Gallicanam quoque Eccleſiam, ſpeciali & ſingulari prærogativa dilexit: ad honorem, incrementum, & exaltationem veſtram intendit: & in omnibus, in quibus ſecundum Deum potuit, veſtræ ſatisfaciens voluntati, perſonas veſtras propenſiùs honoravit. Nullum ſiquidem in toto orbe terrarum Principem eſſe credimus, quem Anteceſſores noſtri, & nos ipſi, ampliori affectione diligere teneamur, & cui magis* F *à nobis ſit, quàm tuæ Celſitudini deferendum. Firmiter namque in cordis armario retinemus, & tam ex publica fama, quam ex Archiepiſcoporum & Epiſcoporum Regni tui, & dilectorum filiorum noſtrorum, Henrici, Vuillelmi, & Odonis Cardinalium, quos pro neceſſitate Eccleſiæ, pro honore quoque & utilitate Regni & tua ad partes illas deſtinavimus, tranſmiſſa relatione cognovimus, qualiter ad receptionem noſtram, quicquid alii facerent, Regium animum ab ipſo principio efficaciter induxiſti. Et alii ſunt exemplo tuo ad illud idem vehementiùs provocati, & in noſtra devotione ſucceſſi.*

Gallicana Eccleſia, & Reges Chriſtianiſſimi ſemper in unitate, & obſervantia ac devotione erga Romanam Eccleſiam conſtantes.

Romanæ Eccleſiæ in Reges Chriſtianiſſimos & Gallicanam Eccleſiam propenſio.

Scholion.

Ad hunc Articulum, pag. 93. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Laudat Eccleſiam Gallicanam, quòd numquam erret, nec à juſtitia deflectat. Sic laudat Eccleſiam Gallicanam ut Romanam; & ut appareat in præſenti negotio eam non errare.*

R. Quæ in laudem Eccleſiæ Gallicanæ leguntur eo loci, non mea ſunt, ſed *Arnulfi* Lexovienſis Epiſcopi verba, qui *Alexandri III.* electionem contra Octavianum Antipapam egregiè tuitus eſt, atque unitatis Eccleſiaſticæ negotium totis viribus promovit. Præſulis iſtius Religioſiſſimi literas ad Epiſcopos Anglicanos hac in cauſa datas recenſeo, ex iiſque deſcribo quæ ad hoc Hiſtoriæ caput ſpectant. Intertextam Gallicanæ Eccleſiæ commendationem ſupprimere non debui. Hæc tamen referens, tam non æquo Gallicanam Eccleſiam Romanæ, *omnium Eccleſiarum*, adeoque & Gallicanæ, *Matri & Magiſtræ*, quàm non æquat Arnulfus, quàm non æquat Cardinalis *Baronius*, hanc Arnulfi Epiſtolam, & hæc ipſa in laudem Eccleſiæ Gallicanæ verba referens ad annum 1160. Num. 64. Nec magis reſpexi, cùm hæc ſcriberem, negotia quæ tum Clero Gallicano cum Romana Curia erant, quàm ea reſpexerint olim Arnulfus, & Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens. In ſcriptis meis reprehendunt RR. Cenſores, quæ *Baronius* Annalibus ſuis Eccleſiaſticis inſeruit, & cum res ipſas reprehendere non poſſint, intentionem meam criminantur, Dei jura, qui ſolus eſt cordium ſcrutator & judex, uſurpantes.

ARTICULUS IV.

Concilii celebrandi ratio altera fuit damnatio Vualdenſium Hæreticorum.

De Vualdenſium erroribus, qui duodecimo inclinante ſeculo graſſabantur, in Synopſi egimus. Contra ipſos *Alexander III.* gladium Apoſtolicum diſtrinxit, in Concilio primùm Turonenſi anno MCLXIII. deinde in Oecumenico Lateranenſi III. Canon quartus Synodi Turonenſis vetat ne quis eis receptaculum præbeat, aut præſidium, nec ullum cum eis etiam in venditione vel emptione commercium habeat, ſub pœna excommunicationis. Et Catholicis Principibus præcipit, ut depreheſos in carcerem conjiciant, & bonorum proſcriptione mulctent. Canonis verba ſubjicio. *In partibus Toloſæ damnanda hæreſis dudum emerſit, quæ paulatim more cancri ad vicina loca ſe diffundens, per Guaſconiam & alias Provincias quamplurimos jam infecit. Quæ dum in modum ſerpentis intra ſuas evolutiones abſconditur, quantò ſerpit occultiùs, tantò graviùs Dominicam vineam in ſimplicibus demolitur. Unde contra eos, Epiſcopos & omnes Domini Sacerdotes in illis partibus commorantes vigilare præcipimus, & ſub interminatione Anathematis prohibere, ut ubi cogniti fuerint illius hæreſis ſectatores, nec receptaculum quiſquam eis in terra ſua præbere, aut præſidium impertire præſumat. Sed nec in venditione aut emptione aliqua cum eis omnino commercium habeatur: ut ſolatio ſaltem humanitatis amiſſo, ab errore viæ ſuæ reſipiſcere compellantur. Quiſquis autem contra hæc venire tentaverit, tanquam particeps iniquitatis eorum, Anathemate feriatur. Illi verò ſi deprehenſi fuerint, per Catholicos Principes cuſtodiæ mancipati, omnium bonorum amiſſione mulctentur. Et quoniam de diverſis partibus in unum latibulum crebrò conveniunt, & præter conſenſum erroris, nullam cohabitandi cauſam habentes, in uno domicilio commorantur: talia Conventicula & inveſtigentur attentiùs, & ſi vera fuerint, canonica ſeveritate vetentur.*

Canon verò vigeſimus ſeptimus Concilii Lateranenſis III. idem decernit, ac eorum inſuper ſubditos abſolvit à debito fidelitatis & hominii, & totius obſequii. Et quoniam ferro & igne in Catholicos, & in Eccleſias ac Monaſteria graſſabantur; Fidelibus præcipit ut contra ipſos arma ſumant, Indulgentiámque concedit pugnaturis ſacra Synodus, & eos ſub Eccleſiæ protectione ſuſcipit, non ſecus ac eos qui Sepulchrum Dominicum viſitant. Bonorum verò confiſcatione, immò & ſervitute, ſi ita viſum fuerit Principibus, hujuſmodi Hæreticos, & eorum fautores plecti ſtatuit. Canonis verba adſcribo. *Sicut ait Beatus Leo, licèt Eccleſiaſtica Diſciplina Sacerdotali contenta judicio, cruentas non efficiat ultiones; Catholicorum tamen Principum Conſtitutionibus adjuvatur, ut ſæpe quærant homines ſalutare remedium, dum corporale ſuper ſe metuunt evenire ſupplicium. Ea propter quia in Guaſconia, Albigeſio, & partibus Toloſanis, & aliis locis, ita Hæreticorum, quos alii Catharos, alii Patarenos, alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant, invaluit damnata perverſitas, ut jam non in occulto, ſicut aliqui, nequitiam ſuam exerceant, ſed ſuum errorem publicè manifeſtent, & ad ſuum conſenſum ſimplices attrahant & infirmos: eos, & defenſores eorum, & receptores, Anathemati decernimus ſubjacere: & ſub Anathemate prohibemus, ne quis eos in domibus vel in terra ſua tenere, vel fovere, vel negotiationem cum eis exercere præſumat. Si autem in hoc peccato deceſſerint, non ſub noſtrorum Privilegiorum cuilibet indultorum obtentu, aut ſub aliacumque occaſione, aut oblatio fiat pro eis, aut inter Chriſtianos recipiant ſepulturam.*

Damnat Synodus & nefarios prædones ex Belgio, ſeu Brabantia, Aragonia, Navarra, &c. turmatim erumpentes, parte Canonis altera. *De Brabantionibus* a *& Aragonenſibus, Navarris,* b *Baſcolis,* c *Coterellis &* d *Triaverdinis, qui tantam in Chriſtianos immanitatem exercent, ut nec Eccleſiis nec Monaſteriis deferant, non viduis & pupillis, non ſenibus & pueris, nec cuilibet parcant ætati, aut ſexui, ſed more Paganorum omnia perdant & vaſtent, ſimiliter conſtituimus, ut qui eos conduxerint, vel tenuerint, vel foverint per regiones in quibus taliter debacchantur, in Dominicis & aliis ſolemnibus diebus, per Eccleſias publicè denuntientur, & eadem omnino Sententia & pœna cum prædictis Hæreticis habeantur adſtricti, nec ad communionem recipiantur Eccleſiæ, niſi ſocietate illa peſtifera & hæreſi abjuratis. Relaxatos autem ſe noverint à debito fidelitatis & hominii, ac totius obſequii, donec in tanta iniquitate permanſerint, quicumque illis aliquo pacto tenentur annexi. Ipſis autem, cunctiſque Fidelibus, in remiſſionem peccatorum injungimus, ut tantis cladibus ſe viriliter opponant, & contra eos armis populum Chriſtianum tueantur.* Illam tamen abſolutionem à Sacramento vel debito fidelitatis & hominii ac totius obſequii, conceſſam ne exiſtimes ſubditis Principum Supremorum, ſi fortè in Hæreſim lapſi eſſent, aut Hæreticis eſſent fœderati. Hanc ſpeciem Canon non attingit: ſed de Dominis ſubalternis oppidorum, pagorum, aut caſtrorum, ſeu de Toparchis intelligi debet; quos tamen Sacra Synodus ſuis Toparchiis, Dominiis & bonis auctoritate ſua non privat, vel eorum ſubditos à debito fidelitatis & hominii abſolvit, ſed conſenſu Principum & Dominorum principalium, quibus ipſi jure feudi obnoxii ſunt: & declarat quid mereantur, & quas ipſis pœnas infligere Principes debeant. Id indicant verba ſequentia: *Confiſcentúrque eorum bona, & liberum ſit Principibus hujuſmodi homines ſubjicere ſervituti.* Idem probant verba Canonis vigeſimi-quarti contra eos qui Saracenis arma ſubminiſtrant, aut in eorum pyraticis navibus nauclero agunt: *Tales igitur à Communione Eccleſiæ præciſos, & excommunicationi pro iniquitate ſubjectos, & rerum ſuarum per ſeculi Principes Catholicos & Conſules civitatum, privatione mulctari, & capientium*

a De *Brabantionibus*, lege Notas *Ioannis Picardi* in lib. 2. *Guillelmi Neubrigenſis* pag. 735. & in lib. V. pag. 779.
b *Baſcoli*, vulgò *les Baſques*.
c *Coterellos* appellatos, ejuſmodi prædones, quòd majoribus cultellis armati eſſent, quos Toloſani vulgò *Cotterels* vocant, cenſet *Marca*, lib. 6. Hiſtoriæ Bearnenſis, cap. 14.
d *Triaverdini*, Fortè legendum *Triacedini*, monet *Cangius* in Gloſſario, ac prædones illos ita vocatos, quòd ſicis tria lemellis uterentur, ſeu pugionibus quibus triplex lamella ſeu lamina ferrea eſſet.

Concilium Lateranenſe III. ſubditos Principum ſuâ premorum in Hæreſim lapſorum, à debito fidelitatis & obedientiæ non abſolvit.

pientium ſervos, ſi capti fuerint, fore cenſemus. Sacra itaque Synodus auctoritatem ſibi non tribuit privandi Hæreticos bonis ſuis ac dominiis, vel ipſos addicendi ſervituti, aut alias pœnas temporales ipſis infligendi, præter eas quæ ſunt fori ſpiritualis; ſed Principes adhortata eſt, ipſiſque juſſit, ut gladio ad vindictam malefactorum ſibi à Deo collato, ut ejus Miniſtri, peſtes hujuſmodi compeſcant.

Parcior olim Indulgentiarum Eccleſia.

Pergit Canon de Cruce ſignatis ſeu qui bello ſacro contra Hæreticos nomen dederint: *Qui autem in vera Pœnitentia ibi deceſſerint, & peccatorum indulgentiam, & fructum mercedis æternæ ſe non dubitent percepturos. Nos etiam de miſericordia Dei, & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli auctoritate confiſi, fidelibus Chriſtianis qui contra eos arma ſuſceperint, ad Epiſcoporum, ſeu aliorum Prælatorum conſilium, ad eos decertando expugnandos, biennium de pœnitentia injuncta relaxamus: aut ſi longiorem ibi moram habuerint, Epiſcoporum diſcretioni quibus hujus rei cauſa fuerit injuncta, committimus, ut ad eorum arbitrium, ſecundùm modum laboris, major eis indulgentia tribuatur.* Indulgentia Plenaria iis tantùm conceditur, qui in ſacra expeditione occumbunt (Tunc enim parcior erat Indulgentiarum hujuſmodi Eccleſia.) Aliis biennium duntaxat de injuncta Pœnitentia relaxat, aut, ſecundùm modum laboris, relaxandam Epiſcopis committit Synodus.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 110. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc propoſitionem ſuis verbis conceptam notant: *Concilium generale abſolvit ſubditos Hæreticorum à dominio, ſed hoc non facit Concilium de ſupremis Dominis, ſed ſubordinatis Regibus: Neque auctoritate propria id facit, quæ non excedit ordinem ſpiritualem, ſed inſinuat quid à Principibus temporalibus fieri poteſt circa ipſos.*

R. De ſenſu Canonis XXVII. Concilii Lateranenſis III. ago. *Illam tamen Abſolutionem à Sacramento vel debito fidelitatis & hominii ac totius obſequii* (inquam) *conceſſam ne exiſtimes ſubditis Principum ſupremorum, ſi fortè in Hæreſim lapſi eſſent, aut Hæreticis eſſent fœderati. Hanc ſpeciem Canon non attingit*, &c. Quid Synodus decreverit ac ſenſerit expono & probo ex ipſius verbis. Meræ Criticæ quæſtio eſt. Juris quæſtionem eo loci non attingo, circa quam nota eſt Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ ſententia.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 111. Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Indulgentiæ plenariæ hoc tempore non erant ita frequentes.*

R. Hiſtoriæ res eſt, ex ipſomet Canone XXVII. Concilii Lateranenſis, cujus verba mox deſcripſi, perſpicua & evidens. De parciori conceſſione Indulgentiarum tempore *Alexandri III.* legere potuiſſent Religioſi Cenſores Cardinalem *Baronium* ad annum 1177. Num. LXXVI. ubi obſervat, *Alexandrum III.* cum Altare majus Eccleſiæ primariæ Ferrarienſis dedicavit, *Quibuſlibet verè pœnitentibus & confeſſis in feſtivitate Dedicationis ipſius Altaris illud viſitantibus annum unum de criminalibus, & ſeptimam partem venialium relaxaſſe* .... *Quibus videas* (inquit Baronius) *uſum ejus temporis concedendi per Romanos Pontifices Indulgentias, quæ unius anni terminum non excederant, præter-quàm in Expeditione Terræ Sanctæ, ut conſtat ex aliis aliorum etiam Pontificum Diplomatibus. Quibus redarguuntur Scripta, quibus proditur conceſſum ab eodem Pontifice primis diebus Dominicis ſingulorum menſium Anconitanis tantùm Indulgentiarum, quantùm arenæ poſſent capere ambæ manus ſimul junctæ. Quæ digna riſu*, &c. Hæc Baronius.

ARTICULUS V.

Tertia Concilii celebrandi ratio, reſtitutio fuit Eccleſiaſticæ Diſciplinæ.

QUa tempeſtate convocatum eſt Concilium III. Lateranenſe, labefactata penitus erat Eccleſiæ Diſciplina. Regnabat in Eccleſiis & Monaſteriis ſimoniaca labes, vigebat in Eccleſiaſticis avaritia & faſtus; in Laïcis uſurarum cernere erat voraginem; perverſus erat ordo Judiciorum Eccleſiaſticorum; Beneficiis præficiebantur juvenes & indigni, ac in Clericis ſpiritalis polygamia horrendum in modum graſſabatur. His, aliiſque malis opportunum adhibuit remedium cum Sacra Synodo Oecumenica *Alexander III.* Pontifex Maximus, Canonibus viginti-ſeptem in eum finem conſtitutis.

Summa Canonum Concilii Oecumenici Lateranenſis III.

Primus, electionem Summi Pontificis Canonicam ac legitimam non fore in poſterum decernit, niſi duæ partes Cardinalium ad eamdem conſpirent. Hunc ſupra deſcripſimus Art. III.

Secundus, Pſeudopontificum, aliorúmque Schiſmaticorum Ordinationes, & alienationes ſeu invaſiones bonorum Eccleſiaſticorum, irritas decernit.

Ætas & qualitates ordinandorum, ſive promovendorum ad Eccleſiaſticas Dignitates & beneficia.

Tertius, conditiones præſcribit promovendis ad regimen Eccleſiarum neceſſarias, ſcilicet: *Ut nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui jam trigeſimum ætatis annum egerit, & de legitimo ſit matrimonio natus, qui etiam vita & ſcientia commendabilis demonſtretur.* Quæ autem habebat Beneficia, vacare declarat, cum electus Antiſtes confirmationem electionis acceperit, ac tempus infra quod Epiſcopum conſecrari Canones jubent, elapſum fuerit: túncque Collatorem poſſe de illis diſponere. Statuit idem Canon, ut inferiora Miniſteria, puta Decanatus, Archidiaconatus, & alia quæ animarum curam annexam habent, & Parochialium Eccleſiarum regimen, niſi qui vigeſimum quintum ætatis annum attigerit, & qui *ſcientia & moribus exiſtat commendandus*, nemo accipiat. Si verò Archidiaconus in Diaconum, Decanus, aut Curatus in Presbyterum, præfixo à Canonibus tempore non fuerint ordinati, illos Beneficio excidere declarat: Clericos, qui contra formam iſtam elegerint, eligendi poteſtate privatos, & ab Eccleſiaſticis Beneficiis triennio ſuſpenſos.

Juvenum ad Eccleſiaſticas Dignitates promotio, corruptela erat duodecimo ſeculo frequens; adversùs quam *S. Bernardus* ad *Henricum* Senonenſem Archiepiſcopum ſcribebat, Epiſtola XLII. *Scholares pueri, & impuberes adoleſcentuli, ob ſanguinis dignitatem promoventur ad Eccleſiaſticas Dignitates, & de ſub ferula transferuntur ad principandum Presbyteris; lætiores interim quòd virgas evaſerint, quàm quòd meruerint principari: nec tam illis blanditur adeptum, quàm ademptum imperium.* Hildebertus Cenomanenſis Epiſcopus Juveni qui in Andegavenſem Epiſcopum electus fuerat, & cui (præter cæteros electionis defectus) ætas Canonibus præſcripta deerat, ſuaſit ut cederet, nec ejus conſecrationi adeſſe voluit. Sic autem ad illum ſcripſit Epiſtola XII. *In Summis Sacerdotibus ætas integra poſtulatur, unde nec periculum religio metuat, nec reverentiam dignitas amittat. Hinc eſt quòd Ezechieli in trigeſimo anno cœli aperiuntur, & videt viſiones Domini, & prophetat. Prius ætas Prophetæ deſcribitur, ut quibus annis prædicatio committi debeat, oſtendatur. Chriſtus quoque Joannem ſupra Petrum dilexit: Petro tamen, non Joanni conceſſa eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi. Qui enim per Iſaiam dixerat*, Auferte offendicula de via populi

mei: *coram Diſcipulis offendiculum ponere noluit, nec majoribus anteponere juvenem: quamvis eum prærogativa caſtitatis ſibi præ cæteris fecerat familiarem. Detulit igitur ætati, non meritis; nec prætulit conjugatum virgini, ſed provectiorem juniori. Denique Lucæ docente, didicimus, quòd Beatiſſima Virgo Maria Chriſtum invenit in templo ſedentem in medio Doctorum, audientem illos & interrogantem. Donec annorum defuit integritas, Doctor omnium fines Diſcipuli non exceſſit: ubi verò pleni dies acceſſerunt, factus eſt Magiſter pro debito, qui fuerat diſcipulus pro exemplo. His omnibus impreſſa eſt Eccleſiæ forma quam ſequatur, certúſque limes ætatis appoſitus, infra quem fieri Epiſcopum, facto cedit ad judicium.*

Eamdem corruptelam in *Rogerio* Eboracenſi Archiepiſcopo perſtringit *Guillelmus Neuburgenſis* lib. III. de Rebus Anglicis, Cap. V. *Pro perſonis*, inquit, *ſpectabilibus, quibus tamquam quibuſdam monilibus Eboracenſis olim refulſit Eccleſia, titulavit imberbes, & quoſdam etiam agentes ſub ferula, aptos magis pro ætate ædificare caſas, & ploſtello adjungere mures, ludere par impar, equitare in arundine longa, quàm perſonas gerere in Eccleſia Magnatum: ut ſcilicet uſque ad annos viriles curam agens Titulatorum, univerſa perciperet commoda Titulorum.* Prudenter itaque *Alexander III.* & Concilii Lateranenſis Patres ſanxerunt, ut juxta Canones, nemo Epiſcopus ordinaretur, niſi qui trigeſimum ætatis annum: Decanus, Archidiaconus, Curatus, &c. niſi qui vigeſimum quintum attigiſſet, ac vita & ſcientia eſſet commendatus.

Canon quartus Lateranenſis Concilii prohibet ne Prælati ſubditos ſuos graventin Viſitationibus: atque hanc ob cauſam prohibet ne Archiepiſcopi quadraginta vel quinquaginta equorum numerum excedant; Cardinales, viginti-quinque; Epiſcopi, triginta; Archidiaconi, quinque aut ſeptem; Decani ſub ipſis conſtituti, duobus equis ſint contenti. Quod tamen ſecundùm *tolerantiam* dictum, in illis duntaxat locis permittit obſervari, in quibus ampliores ſunt redditus, & Eccleſiæ facultates. In pauperioribus autem locis eam teneri jubet menſuram, ut ex Majorum acceſſu minores non graventur.

Ordinandorum Titulus.

Canon quintus, aliquem ſine certo Titulo prohibet ordinari Presbyterum vel Diaconum. Epiſcopum qui aliquem ſine Titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, ordinaverit, obligat ad neceſſaria ei ſubminiſtranda, donec ei in aliqua Eccleſia convenientia ſtipendia militiæ Clericalis aſſignet: niſi Ordinatus ex patrimonio, vel propriis bonis vivere poſſit. Canonem integrum adſcribo. *Epiſcopus, ſi aliquem ſine certo Titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, tamdiu neceſſaria ei ſubminiſtret, donec in aliqua ei Eccleſia convenientia ſtipendia Militiæ Clericalis aſſignet, niſi fortè talis, qui ordinatur, extiterit, qui de ſua, vel paterna hereditate ſubſidium vitæ poſſit habere.* Neminem abſque Titulo ordinari ſanxit Eccleſia; cùm ut Clericis vagandi ſubtraheretur occaſio, & ut perpetuò divinis Miniſteriis intenderent, in Eccleſiis, quibus erant in ipſa Ordinatione addicti, reſidentes: tum ut ex ſuo Titulo neceſſaria ad victum & veſtitum haberent, nec mendicare cum Eccleſiæ dedecore cogerentur. In hoc verò quem exponimus, Canone, tituli patrimonialis mentio primùm occurrit, ante hæc tempora ignoti. Relatus eſt hic Canon in libros Decretalium, Titulo *De Præbendis & Dignitatibus*, Cap. *Epiſcopus*. Huic geminum eſt Cap. *Non liceat*, ibidem, cujus hæc ſunt verba: *Non liceat ulli Epiſcopo ordinare Clericos, & eis nullas alimonias præſtare: ſed duorum alterum eligat: vel non faciat Clericos; vel ſi fecerit, det illis unde vivere poſſint.* Id confirmavit poſtea *Innocentius III.* Cap. *Cùm ſecundùm Apoſtolum*, ibidem. *Licet*, inquit, *Prædeceſſores noſtri Ordinationes eorum, qui ſine certo Titulo promoventur, in injuriam Ordinantium irritas eſſe voluerint, & inanes: Nos tamen benigniùs agere cupientes, tamdiu per Ordinatores, vel Succeſſores eorum, provideri volumus Ordinatis, donec per eos Eccleſiaſtica Beneficia conſequantur.* Quam ob rem jubet Epiſcopo Zamorenſi, ut Subdiacono, quem ejus Deceſſor ordinaverat, tamdiu vitæ neceſſaria ſubminiſtret, donec in Zamorenſi Eccleſia, vel in altera, competens Beneficium Eccleſiaſticum fuerit aſſecutus: quod niſi præſtet, Cenſuris Eccleſiaſticis ad id compelletur. Idem ſtatuit Cap. *Accepimus*, Tit. *De ætate & qualitatibus Ordinandorum.* De Presbyteris tantùm & Diaconis Canonem Concilii Lateranenſis eſſe intelligendum probat *Stephanus Tornacenſis* Epiſtola CXCIV. ad aliquem ex *Alexandri III.* Succeſſoribus ſcripta, qui Epiſcopos novis mandatis adigere volebat ad Clericos omnes, quos ordinaverant ſuſtentandos, vel ad Beneficia ipſis conferenda.

Prima Patrimonialis tituli mentio.

Judiciorum ordo.

Canon ſextus Ordinem Judiciorum Eccleſiaſticorum moderatur: prohibetque ne Epiſcopi, & Archidiaconi, ſuſpenſionis vel excommunicationis Sententiam ferant in ſubditos, niſi canonica monitione præmiſſa: Subditis verò ne ante conteſtationem litis ad Superiorem Judicem appellent. Legitimè verò appellantibus, certum præfigi tempus jubet ad appellationem perſequendam. Infra quod ſi cauſam agere ad ſuperioris Judicis tribunal neglexerint, Epiſcopus jure ſuo utatur. Qui verò interjecta appellatione, ſe ſubduxerit, impenſarum ſolutione multatur. Monachis præſertim & Religioſis quibuſque Viris prohibet, ne *contra regularem Prælati ſui & Capituli diſciplinam* appellare præſumant.

Appellatio contra Regularem Diſciplinam Monachis interdicta.

Simoniacas exactiones conſuetudo non excuſat.

Canon ſeptimus Simoniacas exactiones pro Sacramentorum adminiſtratione, vel Beneficiorum collatione damnat & prohibet: neque conſuetudinem ipſas à Simoniaca labe purgare docet. *Putant*, inquit, *plures ex hoc ſibi licere, quia legem mortis de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur: non ſatis, quia cupiditate cæcati ſunt, attendentes, quòd tanto graviora ſunt crimina, quantò diutius animam infœlicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, & vel pro perſonis Eccleſiaſticis deducendis ad Sedem, vel Sacerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiam aliis Sacramentis aliquid exigatur, diſtrictiùs inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum Giezi ſe noverit habiturum: cujus factum turpis muneris exactione imitatur.* Iſte porro Canon Lateranenſis Concilii tranſcriptus eſt Libro V. Decretalium Tit. III. *De Simonia*, Cap. *Cùm in Eccleſia.* Vetuit etiam *Alexander III.* Epiſcopis, ſub periculo gradus, ne pro Chriſmate nummos ab Eccleſiis extorquerent, qualicumque conſuetudine hanc exactionem tueri, & qualicumque nomine ipſam honeſtare conarentur. *Audivimus*, inquit, *quòd nummos pro Chriſmate ab Eccleſiis extorquetis: quos nunc Cathedraticum, aliquando Paſchalem præſtationem, interdum Epiſcopalem conſuetudinem appellatis. Quia verò hoc ſimoniacum eſſe cognoſcitur; Mandamus, quatenus prætextu alicujus conſuetudinis vel prælationis, præſcriptos denarios nullatenus exigatis: pro certo ſcituri, quòd ſi hoc præſumpſeritis, periculum Ordinis & Dignitatis poteritis non immeritò formidare.*

Exactiones pro ſepultura vetitæ.

Quod verò ſepulturas ſpectat, in Decreto *Gratiani* circa hæc tempora edito, Cauſa XIII. Quæſtione II. plura capita leguntur, quibus exactiones pro ſepultura prohibentur, ſcilicet C. *Quæſta eſt*, ſumptum ex S. Gregorio Magno Lib. VII. Regeſti, Indictione

dictione II. Epiſtola LV. *C. In Eccleſiaſtico*, ex Concilio Triburienſi, Canone XVI. *C. Præcipiendum*, ex Concilio Nannetenſi Canone VI. pro quo Gratianus Varenſe neſcio quod Concilium perperàm laudat. Si quid ergo, ſecundùm conſuetudinem piam, in Chriſtianorum funeribus exigit Eccleſia, eleemoſyna eſt pro redemptione peccatorum imperata, non pretium pro loco vel ſpatio ſepulturæ, ut ſcribebat *Paſchalis II.* ad Epiſcopum Auguſtodunenſem Norigaudum. *Statuimus*, inquit, *ut pro ſepulturæ quidem loco, vel ſpatio, nullum penitus ab aliquo pretium exigatur; pro redemtione vero peccatorum, morientes, in Eccleſia in qua Fidei Sacramenta acceperint, eleemoſynam dare, ſecundùm Apoſtolica Decreta ſtatuimus omnino & confirmamus. Si quis autem ad aliam vivens, ſive moriens, ſe conferre voluerit, de eo quod pro ſalute animæ ſuæ dare diſpoſuerit, ſecundùm Apoſtolica Decreta, Matrici Eccleſiæ partem relinquat.* Eadem Parochialium Eccleſiarum jura in Fidelium exequiis firmaverat multò ante Paſchalem II. *Leo III.* ſiquidem ipſius Decretum eſt quod in Appendice Concilii Lateranenſis III. Parte XLII. Tit. *De Sepulturis & Defunctorum voluntatibus*, Cap. II. legitur: *Nulli*, inquit, *denegamus propriam eligere ſepulturam, & etiam alienam. Sed quia dignus eſt operarius mercede ſua, tertiam partem judicii ſui illi Eccleſiæ cenſemus jure dari, in qua cœleſti pabulo a principio ſui exordii refectus cognoſcitur: ut (juxta Apoſtolum) ſint ſocii conſolationum, ut fuerunt paſſionum; & ſic demum ubicumque libitum fuerit, eligat ſepulturam. Aliter ne fiat, Auctoritate Domini noſtri, qui per Prophetam » locutus eſt, dicens:* Ne tranſgrediaris terminos » antiquos, quos poſuerunt Patres tui, *ſub Anathematis vinculo deteſtamur, & contradicimus.* Refertur etiam lib. III. Decretalium, Tit. *De Sepulturis*, C. *Nos inſtituta.* Tandem *Alexander III.* Deceſſorum ſuorum Decretis inhærens, ſtatuit ut ſi quis in infirmitate poſitus ſe & ſua Monaſterio tradit, ac ex illo morbo moritur, Eccleſia Parochialis Canonicam habeat de bonis illis portionem: ſecùs ſi Religionem ſanus ac vegetus profiteatur. *De his qui in infirmitate vel ſanitate cum bonis ſuis ad religioſa loca ſe transferunt, nihil tibi vel Eccleſiis, à quibus receperunt ſalutis pabula, relinquentes, hoc tuæ volumus Prudentiæ innoteſcere: Quod ſi in ægritudine ipſa ad Religionem tranſeant, dummodo de ægritudine illa decedant, de bonis ſuis ipſis Eccleſiis a quibus aſſumpti fuerint, Canonica debet Portio exhiberi. Si verò ad Religioſa loca ſe in ſanitate tranſtulerint, de his quæ locis ipſis conferunt, cogi non poſſunt aliquid præſcriptis Eccleſiis impertiri: quia liberum eſt eis tunc bona ſua, non ſolum Religioſis, ſed etiam quibuſlibet privatis conferre perſonis.* (Ibidem Cap. *De his.*) Ex quibus liquet, æquum eſſe ut à Fidelibus moribundis eleemoſynæ conferantur Eccleſiis in quibus ſepulturam eligunt, & Parochialibus etiam Eccleſiis, à quibus ſalutis pabula receperunt, ſi alibi ſepulturam eligant, & ad pias illas conſuetudines præſtandas ab Epiſcopis cogi poſſe, quamvis ſacri Canones vetent ne aliquid pro ſepultura exigatur.

Parochialium Eccleſiarum jura ad funebrem & ſepulchralem eleemoſynam exigendam.

Canon *Octavus* Concilii III. Lateranenſis vetat, ne *Eccleſiaſtica Miniſteria, ſeu etiam Beneficia, vel Eccleſiæ alicui tribuantur, ſeu promittantur, antequam vacent: ne deſiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum & Beneficium ſe crediderit ſucceſſurum. Cùm enim id etiam in ipſis Gentilium Legibus inveniatur prohibitum: turpe nimis eſt, & Divini plenum animadverſione judicii, ſi locum in Dei Eccleſia futuræ ſucceſſionis expectatio habeat, quam etiam damnare ipſi Gentiles homines curaverunt.* Præbendas porro & quælibet Eccleſiaſtica Beneficia vacantia, conferri jubet infra ſex menſes à die vacationis. Si conferre diſtulerit Epiſcopus, ubi ad ipſum ſpectat, jus ad Capitulum devolutum eſt: Si ad Capitulum electio pertinet, & infra tempus conſtitutum non elegerit, jus devolutum eſt ad Epiſcopum: Si ambo neglexerint, providebit Metropolitanus. Gratias Expectativas Canon iſte proſcribit, quarum tamen lues frequentior fuit ſequentibus ſæculis. Has damnavit Baſileenſe Concilium Seſſione XXXI. Quam Eccleſia Gallicana Avarici Biturigum congregata, quoad hoc Diſciplinæ caput, aliáque ſalubria Decreta, recepit, ac Pragmatica-Sanctione confirmavit *Carolus VII.* Rex Chriſtianiſſimus. Illas tandem penitus ſuſtulit Sacra Synodus Tridentina Seſſione XXIV. de Reformatione, Cap. XIX.

Gratiæ Expectativæ damnantur.

Tempus Beneficiorum collationi præfixum.

Canon Nonus, Templarios, & Hoſpitalarios S. Joannis Hieroſolymitani, aliòſque Viros Religioſos, qui indulta ſibi ab Apoſtolica Sede excedentes Privilegia, contra Epiſcopalem Auctoritatem multa præſumebant, coërcet: ipſiſque vetat primò, ne Eccleſias & Decimas de manu laïcorum, ſine Epiſcoporum conſenſu recipiant, jubétque ut dimittant hoc modo ſuſceptas. Secundò, præcipit ut excommunicatos & nominatim interdictos ab Epiſcopis, ipſi etiam vitent. Tertiò ſtatuit, ut in Eccleſiis quæ ad eos pleno jure non pertinent, inſtituendos Preſbyteros Epiſcopis præſentent: ut eis quidem de plebis cura reſpondeant: ipſis verò Fratribus pro rebus temporalibus reddant rationem. Quartò decernit, ut ſi ad Eccleſiam Interdicto ſubjectam venerint, nonniſi ſemel in anno ad Eccleſiaſticum admittantur Officium, nec tunc ibi corpora defunctorum ſepeliant. Quintò, eos qui ſe Religioſis Ordinibus non omnino tradiderunt, ſed ad ipſorum Fraternitatem admiſſi, propriis in ædibus commorantur, Immunitatum ipſis conceſſarum non eſſe participes declarat, ſed Epiſcoporum Diſciplinæ ac Judicio, non minùs quàm Diœceſanos reliquos, ſubjacere.

Privilegiorum moderatio.

Canon Decimus de Monaſtica ſtatuit Diſciplina: inprimis ne Monachi & Religioſi quique viri, *pretio recipiantur in Monaſterio.* Ei qui pro ſua receptione compulſus aliquid dederit, aſcenſus ad Sacros Ordines prohibetur. Qui acceperit, Officio privatur. Secundò, vetat ne peculium habeant. *Qui peculium habuerit, niſi ei ab Abbate pro injuncta fuerit adminiſtratione permiſſum, à Communione removeatur Altaris: & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, nec Oblatio pro eo fiat, nec inter Fratres recipiat ſepulturam.* Abbas circa hujus Decreti executionem negligens, Officii privatione mulctator. Priores Conventualibus Eccleſiis gratis præfici jubet, nec amoveri niſi manifeſtam & juſtam ob cauſam, nempe ob crimen, ob dilapidationem facultatum, aut pro neceſſitate majoris Officii gerendi. Exactionem pecuniæ pro ingreſſu Religionis *Alexander III.* ſeverè prohibuit, & Abbatem ac Monachos cujuſdam Cœnobii, qui pecuniam pro receptione Fratris extorſerant, ratione conſuetudinis, ad reſtitutionem compulit: Abbatem & Majores Monaſterii, ab Officiis ſuſpendit: Novitium in aliud Monaſterium transferri juſſit: (Cap. *Veniens*, Tit. *De Simonia*, Lib. V. Decretal.) *Veniens ad nos F. Preſbyter propoſuit, quod Abbas & Fratres Sancti R. noluerunt eum in Monachum recipere, quouſque triginta ſolidos dare convenit. Conventione autem facta, ſequenti die eum Monaſticum habitum induerunt; & iidem Monachi triginta ſolidos, Abbas verò decem, & familia duodecim pro paſtu (aſſerentes hoc eſſe de conſuetudine Monaſterii) poſtularunt. Quoniam ergo factum hujuſmodi pernicioſum videtur: Mandamus quatenus ſi ita eſſe inveneris, Abbatem & Monachos ad reſtituendam pecuniam præfato F. tam indignè acceptam, compellas:*

Pretii exactio pro ingreſſu Religionis, & peculium, Monachis & Religioſis quibuſque Viris prohibentur.

& Abbatem, & majores perſonas Monaſterii, pro tantæ pravitatis exceſſu, ab Officii executione ſuſpendens, præcipias dicto F. ut in alio Monaſterio, in habitu Monaſtico, Domino ſtudeat deſervire.

Clericorum continentia.

Canon XI. Continentiam Clericis imperat, utque mulierculas è domibus ſuis ejiciant; Officium alioqui & Beneficium Eccleſiaſticum amiſſuri. Idem Canon criminis nefarii reos, quod excidium quinque civitatibus intulit, ſi Clerici fuerint, ejicit à Clero, vel ad Pœnitentiam agendam in Monaſteria detrudit: Laïcos à Chriſtiana Communione removet. Vetat denique Clericis ne Monaſteria Virginum, *ſine manifeſta & neceſſaria cauſa*, frequentent; jubétque Epiſcopis ut illos arceant à periculoſa utrique ſexui familiaritate, & contumaces Beneficiis priventr.

Sæculares Magiſtratus gerere Clericis vetat Concilium Lateranenſe III.

Canon XII. Prohibet Clericis ne ad ſæcularia tribunalia cauſas agant, niſi proprias, vel Eccleſiæ; & ne litium procurationes ſuſcipiant, niſi pro miſerabilibus fortè perſonis & ex caritate: & ne procurationes villarum, aut *Juriſdictiones etiam ſæculares ſub aliquibus Principibus, vel ſæcularibus viris, ut Juſtitiarii eorum fiant, Clericorum quiſquam aſſumere præſumat. Si quis adversùs hoc tentaverit* (*quoniam contra doctrinam Apoſtoli eſt dicentis*, Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus) *& ſæculariter agit: ab Eccleſiaſtico fiat Miniſterio alienus pro eo quòd Officio Clericali neglecto, fluctibus ſæculi, ut Potentibus ſæculi placeat, ſe immergit.* Religioſis Viris eadem multò ſeveriùs prohibentur. Tunc non ferebat Eccleſiæ Diſciplina ut Clerici, præſertim Sacris Ordinibus initiati, ſæculares Magiſtratus gererent. Hinc Abrincatenſe Concilium in Neuſtria, paucis annis ante Lateranenſe III Oecumenicum, ſcilicet anno MCLXII. Canone XII. ita decernit: *Clerici Judices non ponantur ad Juriſdictiones ſæcularium Poteſtatum adminiſtrandas. Qui autem hoc præſumpſerint, è Beneficiis Eccleſiaſticis arceantur.* Huic præerant Concilio *Theodinus* & *Albertus* Cardinales, Sedis Apoſtolicæ Legati.

Petrus Bleſenſis in Tractatu *De Inſtitutione Epiſcopi*, pag. 452. luculenter oſtendit quàm ſit à Clericali Profeſſione alienum Magiſtratus ſæculares gerere. *Si te Curialium*, inquit, *& maximè Scacarii labyrinthis immerſeris, magna ſpiritualis exercitii diſpendia patieris. Nemo poteſt duobus Dominis ſervire, Deo & mammonæ. Non excidat a te quomodo in Tonſura capitis, quando electus es in ſortem Domini, renuntiaſti ignominiæ laicali. In die autem conſecrationis tuæ, ſuper abrenuntiatione ſæcularium emiſiſti vota quæ diſtinxerunt labia tua. Alligatus es verbis oris tui, ubi ad conſecrantis interrogationem ſine exceptione aliqua promiſiſti, quòd de cætero à terrenis negotiis, & à turpibus lucris te alienares, tuámque ſollicitudinem divinis ſemper negotiis mancipares. Quid tibi ad Scacarium? Quid tibi ad fiſcales reditus, ut vel horula brevi curam poſthabeas animarum?* Et Epiſt. XXVI. *Res*, inquit, *plena diſcriminis eſt in Clericis uſus Legum: totum enim hominem adeo ſibi vendicat, ut eum rei familiaris providentia fraudet, ſuſpendat à ſpiritualibus, à divinis avellat*, &c.

Beneficiorum pluralitas prohibetur. Reſidentia imperatur.

Canon XIII. Spiritalem polygamiam damnat; plura ab uno Clerico poſſideri Beneficia prohibet: iis tantùm qui reſidere poſſint & commiſſum Officium per ſeipſos exercere, illa conferri jubet; alioquin irritam Collationem pronuntiat, & Collatorem privat concedendi poteſtate. Totum adſcribere Canonem operæpretium eſt. *Quia nonnulli modum avaritiæ non ponentes, Dignitates diverſas Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias Parochiales contra Sacrorum Canonum Inſtituta nituntur acquirere; ita ut cum unum Officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vindicent plurimorum: ne id de cætero fiat, diſtrictiùs inhibemus. Cùm igitur Eccleſia, vel Eccleſiaſticum Miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſeipſum valeat exercere: Quod ſi aliter fuerit actum, & qui receperit, quod contra Sanctos Canones accepit, amittat; & qui dederit, largiendi poteſtate privetur.* Canon iſte inſertus eſt Lib. III. Decretalium Tit. *De Clericis non reſidentibus*, C. *Quia nonnulli.*

Canon XIV. eumdem abuſum perſtringit his verbis: *Quia in tantum jam quorumdam proceſſit ambitio, ut non duas, vel tres, ſed ſex aut plures Eccleſias perhibeantur habere, nec duabus debitam poſſint proviſionem impendere: per Fratres & Coëpiſcopos noſtros cariſſimos emendari præcipimus; & de multitudine Præbendarum Canonibus inimica, quæ diſſolutionis materiam & vagationis inducit, & certum continet periculum animarum: eorum, qui Eccleſiis dignè valeant deſervire, volumus Eccleſiaſticis Beneficiis indigentiam ſublevari.* Beneficiorum pluralitas multiplicem deformitatem habet. Primò quòd qui unius officium vix implere poteſt, plurium ſtipendia ſibi vendicet. Secundò, quòd Officium Sacrum propter quod Beneficium Eccleſiaſticum inſtitutum eſt, reſidentiam poſtulet Miniſtri Eccleſiaſtici. Reſidere autem in pluribus non poteſt. Tertiò, quòd juſtitiam diſtributivam lædat plurium Beneficiorum in unam perſonam coacervatio, ex quibus plurium Clericorum virtute & literis conſpicuorum poſſet inopia ſublevari. Quartò, quia fovet ambitionem & cupiditatem, diſſolutioniſque & vagationis occaſionem præbet. *Unde certum continet periculum animarum.* Canon iſte inſertus eſt Lib. III. Decretalium Tit. V. *De Præbendis & Dignitatibus*, C. *Quia in tantum.* Ibidem C. *Cum teneamur*, Mandatum Sedis Apoſtolicæ de conferendo alicui Beneficio, non adimpleri permittit, ſi aliud Beneficium habeat, ex quo valeat commodè ſuſtentari: niſi fortè in Literis Apoſtolicis id expreſſum eſſet. *Si Mandatum noſtrum*, inquit, *pro alicujus proviſione receperis, qui aliud Beneficium habeat, de quo valeat commodè ſuſtentari: niſi fortè in Literis ipſis de hoc mentio habeatur; aut ſi non poteſt ei ſine ſcandalo provideri, æquanimiter ſuſtinemus, ſi pro eo Mandatum noſtrum non duxeris exequendum.* Ibidem C. *Ad hæc licèt*, ita decernit: *Illud eſt omni rationi contrarium, ut unus Clericus in una vel diverſis Eccleſiis, plures Dignitates, vel Perſonatus obtineat: cùm ſingula Officia in Eccleſiis aſſiduitatem exigant Perſonarum.* Idem docet C. *Cùm non ignores*, decernitque ut electus ad ſecundam Eccleſiam primam dimittat. Et ad Epiſcopum Januenſem ſcribens: *Cum non ignores* (inquit) *quòd una Eccleſia unius debet eſſe Sacerdotis, mirabile gerimus & indignum, ſi uni perſonæ locum in pluribus Eccleſiis velis concedere, & in Epiſcopatu tuo inducere conſuetudinem Gallicanæ Eccleſiæ, quæ cùm unum ad plura recipiat Beneficia contra Sacrorum Canonum Inſtituta, non comprobatur à nobis, licèt non poſſit præ multitudine delinquentium emendari.* Refertur Lib. III. Collectionis II. Decretalium Tit. IV. *De Præbendis*, Cap. I.

Canonica Beneficiorum collatio à Laïcis fieri non poteſt ſine Eccleſiæ Auctoritate.

Canon XIV. Prohibet præterea Clericis, ne Eccleſias à Laïcis ſine proprii Epiſcopi Auctoritate recipiant, ſub pœna excommunicationis, immò & exauctorationis. *Preſbyter autem* (inquit) *ſive Clericus, qui Eccleſiam per laïcos, ſine proprii Epiſcopi Auctoritate, receperit tenendam, Communione privetur; & ſi perſtiterit, à Miniſterio Eccleſiaſtico & Ordine deponatur.* Eccleſiaſtica Beneficia abſque Canonica Inſtitutione legitimè poſſideri non poſſunt. Cùm ſpiritualia Miniſteria annexa habeant, ſpirituali tantùm auctoritate conferri poſſunt: ea

maximè

maximè quibus animarum cura, & Sacramentorum adminiſtratio, vel prædicandi munus, conjuncta ſunt, ut Epiſcopatus, Abbatia, Decanatus, vel Præpoſitura, Archidiaconatus, Pœnitentiarii vel Eccleſiaſtis Dignitas. Miſſio enimverò ad obeunda hujuſmodi Beneficiorum Miniſteria neceſſaria eſt, quæ non eſt à laïcis, ſed ab Eccleſia, & ab Eccleſiaſtica poteſtate, Chriſti nomine & auctoritate agente, qui dixit: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Poſſunt tamen laïci Jus conferendi Beneficia conceſſione & Auctoritate Eccleſiæ obtinere. Sic Francorum Anglorúmque Reges Beneficia in Eccleſiis vacantibus Regaliorum Jure conferebant, ut probat Cap. *Ex diligenti*, Extra, *De Jure Patronatus*, in I. Collectione Antiqua Decretalium ab *Antonio Auguſtino* edita; quod eſt *Alexandri III.* Archiepiſcopis, & Epiſcopis per Angliam conſtitutis, ſcribebat idem Pontifex Cap. *Relatum eſt*, ibidem, contra Collationes à laïcis abſque Privilegio factas: *Relatum eſt auribus noſtris, quòd nonnulli ambitione nimia tracti, occaſione laicæ recognitionis & potentiæ ſæcularis, in ſæculari foro, non requiſita Epiſcopi audientia, Patronatus Eccleſiarum, & Beneficia Eccleſiaſtica ſibi præſumant in veſtris Parochiis vendicare. Quoniam igitur hujuſmodi perſonæ non intrant per oſtium, ſed aliunde conſcendunt; ac per hoc indigni ſunt Paſtoris nomine vel prærogativa gaudere, mandamus atque præcipimus, quatenus eos quos Patronatus Eccleſiarum, & Eccleſiaſtica Beneficia prædicto modo conſtat adeptos, ſi commoniti minimè reſignaverint, niſi præſcriptione, aut Epiſcopali conceſſione muniti fuerint, ſublato appellationis diffugio, ab Officio reddatis, & Beneficiis alienos; & ſi nec ſic deſtiterint, vinculo Anathematis innodetis, & uſque ad dignum ſatisfactionem teneatis, & tenere faciatis adſtrictos.*

Eccleſiaſtica Juriſdictio.

Idem *Canon XIV.* Concilii Lateranenſis, Laïcos, qui Eccleſiaſticas perſonas, & ipſos etiam Epiſcopos ſuo Judicio ſtare compellunt, à Communione ſegregandos edicit. Laïcorum Magiſtratuum in Juriſdictionem Eccleſiaſticam excurſus Concilium Nemauſenſe anno MXCVI. Canone XIV. rapinam & ſacrilegium vocaverat: *Nec Clericos*, inquit, *nec Monachos ullus ad ſæculare cogat venire Judicium in Curiam ſuam; quoniam hoc rapina eſſet & ſacrilegium.* Concilium Remenſe ſub Eugenio III. anno MCXLVIII. ita ſanxerat: *Decernimus ut Laici Eccleſiaſtica terminare negotia non præſumant; & Epiſcopi, Abbates, Archidiaconi, & alii Eccleſiarum Prælati, de Eccleſiaſticis negotiis, vel de aliis quæ ſpiritalia eſſe noſcuntur, aliquorum Laïcorum Judicio non diſponant: nec propter eorum prohibitionem, Eccleſiaſticam dimittant Juſtitiam exercere.* Inter Conſuetudinum Regiarum Capita, *quæ S. Thomas Cantuarienſis* ardore tam ſancto, & invicta conſtantia impugnavit, unum illud erat: *Quòd Clerici teneantur ad ſæcularia Judicia.* Alexander III. ad Upſalenſem Archiepiſcopum, & ejus Suffraganeos, contra hanc Laïcorum audaciam his verbis ſcribebat: *Accedit ad hæc, quòd Clerici, ſive ipſi adverſus Laicos, ſive Laici adverſus eos litigantes experiri voluerint, Laïcorum Judicia ſubire, & ſecundùm ipſorum Inſtituta, ſive Leges agere, vel defendere ſe coguntur. Nec ſolùm inferioris Ordinis Clerici talibus injuriis fatigantur, verùm etiam vos ipſi, ſi juſtitiæ rigorem zelo Dei ſuccenſi aliquando exercetis: vel ad igniti ferri examen, vel ad aliquod æquè prohibitum & execrabile Judicium provocamini: nulla Canonibus qui id prohibent, vel Pontificali Dignitati exhibita reverentia*, &c.

Epiſt. XIX. Appendicis I.

Idem Pontifex ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum ſcribebat. *Et Reges Francorum ſanxerunt, ut hi quibus à Clericis injuria irrogatur, eos apud Eccleſiaſticos Judices debeant ſolummodo convenire. Idipſum præſertim ſuper his quorum injuria infra Sacros Ordines peragitur, de conſuetudine Regni tui, uſque ad hæc tempora accepimus obſervatum.*

Decimarum reſtitutio Laïcis imperatur.

Poſtrema pars Canonis XIV. prohibet *Ne laïci Decimas cum animarum ſuarum periculo detinentes, in alios laïcos poſſint aliquo modo transferre.* Si quis verò *receperit, & Eccleſiæ non tradiderit, Chriſtiana ſepultura privetur.* Inſerta eſt Lib. III. Decretalium Tit. XXX. *De Decimis*, Cap. *Prohibemus.*

Canon Lateranenſis Decimas infeodatas non ſpectat.

Infeodatas Decimas Canon iſte non ſpectat, quas nimirum laïci de Eccleſia bene meriti ante Concilium Lateranenſe, ejuſdem Eccleſiæ conceſſione in Feudum perpetuum poſſidendas acceperant. Quæcumque nunc poſſidentur à laïcis, infeodatæ cenſentur ante Concilii Lateranenſis tempora. Credere enim par eſt ea tempeſtate reſtitutas fuiſſe, quæcumque alio titulo poſſidebantur, nec inanem fuiſſe Lateranenſis Concilii Oecumenici Sanctionem, Decreta *Gregorii VII.* in Concilio Romano V. Lateranenſis Concilii Oecumenici ſub *Innocentio II.* Cap. X. Remenſis ſub *Eugenio III.* Cap. VIII. & Turonenſis ſub ipſo *Alexandro III.* Canone III. confirmantem. Utrum verò Decimas infeodatas laïci abſque Eccleſiæ conſenſu ad alios laïcos tranſmittere poſſint, aut Monaſteriis, vel quibus voluerint, Eccleſiis donare, alia quæſtio eſt. Si Jus Canonicum conſulamus, id fieri abſque Eccleſiæ conſenſu non poteſt, ut conſtat ex *Innocentio III.* Can. *Cùm Apoſtolica*, Lib. III. Decretalium Tit. *De his quæ fiunt a Prælatis*; ubi ita reſcribit: *Nam & in Lateranenſi Concilio eſt inhibitum, ne qualibet religioſa perſona Eccleſias & Decimas de manibus laïcorum, ſine conſenſu Epiſcoporum recipiat. Per quod indirectè datur intelligi quòd ſufficit conſenſus Epiſcopi, ut licitum Eccleſiæ ſit Decimas de manibus recipere laïcorum. Hoc autem de illis Decimis intelligimus, quæ laïcis in feudum perpetuo ſunt conceſſæ.* Idem colligitur ex Canone, *Ex parte*, Tit. *De Feudis.* At, ſi Gallicanam Juriſprudentiam attendamus, hujúſque Regni mores, non eſt neceſſarius novus Eccleſiæ conſenſus ut laïci de Decimis Infeodatis, prout ſibi placuerit, diſponant; quia Eccleſiæ conniventiâ ab antiquo factum eſt ut Decretales mox laudatæ vim in Gallis nullam haberent; in quibus Decimæ infeodatæ omnibus omnium commerciorum legibus ſubjiciuntur, venditionibus, pignorationibus, donationibus, dotibus, tranſactionibus, compromiſſis: & ad forum civile omnino ſpectant.

Bona per Eccleſias acquiſita Clerici tranſmittere non poſſunt ad hæredes.

Canon XV. Concilii III. Lateranenſis prohibet Clericis ne bona per Eccleſias acquiſita tranſmittant ad hæredes, vel quovis alio modo de illis diſponant; quæ ad Eccleſiam pertinent, ſecundùm antiquos Canones. *Cùm*, inquit, *in officiis caritatis illis primò teneamur obnoxii, à quibus nos beneficium cognoſcimus accepiſſe: è contrario Eccleſiaſtici quidam Clerici, cùm ab Eccleſiis ſuis multa bona perceperint, bona per Eccleſias acquiſita in alios uſus præſumunt transferre. Hoc igitur quia & antiquis Canonibus conſtat inhibitum, nos etiam nihilominus inhibemus. Indemnitati itaque Eccleſiarum providere volentes, ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint, penes Eccleſias eadem bona præcipimus remanere.* Inſertus eſt Lib. III. Decretalium Tit. XXI. *De Teſtamentis & ultimis voluntatibus*, Cap. *Cùm in Officiis.* Hanc diſciplinam confirmat *Alexander III.* ibidem Cap. *Ad hæc*, cujus hæc ſunt verba: *Præſentibus innoteſcat, quòd Clerici de mobilibus, quæ per Eccleſiam ſunt adepti, jure teſtari non poſſunt.*

Et Cap. *Quia nos*, Epiſcopo cuidam ita reſpondet: *Licet Clerici de his quæ paternæ ſucceſſionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio ſunt adepti, ſeu dono conſanguineorum, aut amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam, pervenerunt ad ipſos, liberè diſpo-*

nere

nere valeant: de his tamen quæ conſideratione Eccleſiæ perceperunt, nullum de Jure poſſunt facere teſtamentum.

Ibidem, Cap. *Relatum eſt*, rogatus utrum Canon Lateranenſis Concilii, de quo agimus, de immobilibus tantùm, vel etiam de mobilibus intelligendus eſſet, reſpondet, *Quòd generaliter bona quælibet per Eccleſiam acquiſita, ei debent, juxta Lateranenſe Concilium, poſt acquirentis obitum remanere..... Licèt autem mobilia per Eccleſiam acquiſita, de jure in alios pro morientis arbitrio transferri non poſſint; conſuetudinis tamen eſt non improbandæ, ut de his pauperibus & religioſis locis, & illis qui viventi ſervierant, ſive conſanguinei ſint, ſive alii, aliqua juxta ſervitii meritum conferantur. Cæterùm quæ ex hereditate, vel artificio, aut doctrina proveniunt, diſtribuantur pro arbitrio decedentis.*

Munus Officialis vendere nefas.

Idem Canon Lateranenſis prohibet, ne Decanos ad Juriſdictionem Epiſcopalem exercendam, ſub pretio ſtatuant, ſive ne hujuſmodi Eccleſiaſticos Magiſtratus vendant Epiſcopi: alioqui poteſtate hæc Officia conferendi privantor.

Canon XVI. ſtatuit, *Ut niſi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile fuerit oſtenſum, appellatione remota ſemper prævaleat & ſuum conſequatur effectum, quod à majori & ſaniori parte Capituli fuerit definitum.* Inſertus eſt Lib. III. Decretalium, Tit. XI. *De his quæ fiunt à majori parte Capituli*, Cap. *Cùm in cunctis.*

Quid agendum cùm Patroni plures in præſentatione ad Beneficium diſcordant?

Canon XVII. Medetur malo, quod ex Fundatorum ſeu Patronorum diſſenſione in Eccleſiam redundat; cùm ad plures præſentatio ſpectat, nec in ejuſdem Clerici nominationem conſpirant, ſed in plures partes dividuntur. Tunc enim illum Eccleſiæ præfici jubet Sacra Synodus, *qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur & probatur aſſenſu. Si autem hoc ſine ſcandalo fieri nequiverit, ordinet Antiſtes Eccleſiam, ſicut meliùs ſecundùm Deum viderit ordinandam. Idipſum etiam faciat, ſi de Jure Patronatûs quæſtio emerſit inter aliquos, & cui competat, infra quatuor menſes non fuerit definitum.* Relatus eſt in Lib. III. Decretalium Tit. XXXIX. *De Jure Patronatus*, Cap. *Quoniam in quibuſdam.*

Præbendæ Theologalis inſtitutio.

Canon XVIII. Statuit ut in ſingulis Eccleſiis Cathedralibus, Magiſtro, qui Clericos ejuſdem Eccleſiæ, & Scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod Beneficium aſſignetur, quo docentis neceſſitas ſublevetur, & diſcentibus via pateat ad doctrinam. Idem quoque in aliis Eccleſiis ac Monaſteriis reſtitui jubet, in quibus aliquid olim ad hoc deputatum eſt. Porro pro docendi licentia pretium exigi vetat: aut à docendi munere peritos, qui docere voluerint, repelli; ſub pœna privationis Beneficii.

Eccleſiarum immunitas.

Canon XIX. Publicos Magiſtratus & Conſules Civitatum perſtringit, qui Eccleſiis onera imponunt, & Juriſdictionem Eccleſiaſticam imminuunt, Id ne deinceps aggrediantur, ſub pœna excommunicationis prohibet. Niſi *Epiſcopus & Clerus tantam neceſſitatem vel utilitatem aſpexerint, ut abſque ulla coactione, ad relevandas communes neceſſitates, ubi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda.* Inſertus eſt Lib. III. Decretalium Tit. XLIX. *De Immunitate Eccleſiarum*, Can. *Non minus.*

Canon XX. Torneamenta, ſeu nundinas illas vel ferias, ad quas Milites ex condicto venire ſolebant, & ad oſtentationem virium congredi, prohibet: atque eos qui in hujuſmodi congreſſibus interfuerint, Eccleſiaſtica ſepultura privandos edicit: Quamvis Pœnitentia poſcentibus non negetur: Quod jàm in Concilio Lateranenſi II. ſub *Innocentio II.* & ab *Eugenio III.* fuerat conſtitutum. Inſertus eſt Lib. V. Decretalium Tit. XIII. *De Torneamentis*, Cap. *Felicis.*

A Canones XXI. & XXII. *Treugam & Pacem*, religioſè ſervari jubent: verùmque ne quiſquam novas Pædagiorum exactiones, ſine Regum & Principum Auctoritate, & conſenſu ſtatuere, aut de novo ſtatutas tenere, aut veteres augere præſumat, ſub pœna excommunicationis. Relati ſunt hi Canones in Lib. I. Decretalium Tit. XXXIII. *De Treuga & Pace*, C. *Treugas* & C. *Innovamus.*

Canon XXIII. Leproſis ſimul degentibus Eccleſiam, & Cœmeterium, propriùmque Preſbyterum concedit, atque Immunitatem à Decimis ſolvendis.

Canon XXIV. Excommunicationem decernit in Chriſtianos, qui Saracenis arma & alia ad Chri-
B ſtianos impugnandos neceſſaria ſubminiſtrant, aut in eorum navibus rectores fiunt. Eamdem pœnam ſtatuit in eos, qui piraticam in Chriſtianos exercent, aut naufragorum bona invadunt.

Canon XXV. Statuit ut *Uſurarii manifeſti nec ad Communionem admittantur Altaris, nec Chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam.* Qui autem Sacerdos eorum Oblationem acceperit, aut eos Chriſtianæ ſepulturæ tradiderit: & *ea quæ acceperit, reddere compellatur*; & donec ad arbitrium Epiſcopi ſui fecerit ſatis, *ab officii ſui maneat executione ſuſpenſus.* Canon iſte relatus eſt in lib. V. Decretalium Tit. XIX. *De Uſuris*, Cap. *Quia in*

Uſuræ damnatio, & Uſurariorum pœnæ.

C *omnibus.* Ibi & ſequenti Canone *Super eo*, Pontifex crimen uſurarum *utriuſque Teſtamenti paginâ* damnatum docet; neque ſuper hoc diſpenſationem aliquam fieri poſſe: *Quia cum Scriptura Sacra prohibeat pro alterius vita mentiri: multò magis prohibendus eſt quis, ne etiam pro redimenda vita captivi, uſurarum crimine involvatur.*

Uſurarum reſtitutio.

Idem Pontifex Cap. *Cùm tu*, ibidem, manifeſtos uſurarios ad Communionem recipiendos non eſſe ſtatuit, donec uſuras, non ſolùm poſt, ſed etiam ante Lateranenſis Concilii Decretum acceptas reſtituerint iis à quibus receperunt, vel eorum heredibus; vel, ſi nulli ſuperſtites ſint heredes, in pauperes
D erogaverint. *Sive ante*, inquit, *ſive poſt Interdictum noſtrum, uſuras extorſerint, cogendi ſunt per pœnam, quam ſtatuimus in Concilio, eas his, à quibus extorſerunt: vel eorum heredibus reſtituere; vel his non ſuperſtitibus, pauperibus erogare: dummodo in facultatibus habeant, unde ipſis poſſint eas reſtituere: cùm juxta verbum B. Auguſtini; Non remittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Illi autem, qui non habent ut facultatibus, unde uſuras valeant reſtituere, non debent illa pœna multari: Cùm eos nota paupertatis evidenter excuſet. Poſſeſſiones verò quæ de uſuris comparatæ ſunt, debent vendi, & ipſa-*
E *rum pretia his, à quibus uſuræ ſunt extortæ, reſtitui: ut ſic non ſolùm à pœna, ſed etiam à peccato poſſint* (*quod per uſurarum extorſionem incurrerant*) *liberari.*

Idem Cap. *Tua nos*, reſpondet, uſurariorum heredes ad uſurarum reſtitutionem eſſe compellendos. *Filii*, inquit, *ad reſtituendas uſuras, ea ſunt diſtrictione cogendi, quâ parentes ſui, ſi viverent, cogerentur. Idipſum etiam contra heredes extraneos credimus exercendum.*

Canon XXVI. Concilii Lateranenſis, excommunicationem in Chriſtianos decernit, qui Judæis
F ſervierint. Teſtimonium Chriſtianorum adversùs Judæos, in omnibus cauſis recipi jubet. Converſos ad fidem, à ſuis poſſeſſionibus excludi vetat.

Canon XXVII. Hæreticos Albigenſes, & eorum defenſores anathemate damnat, & ſacram expeditionem ad eos coërcendos indicit. His Canonibus Chriſtianam Diſciplinam ſanxit Sacra Synodus Oecumenica Lateranenſis III.

SCHOLION I.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 127. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Regi Galliæ Auctoritate Eccleſiæ competit jus conferendi Beneficia, quod Regalia dicitur.*

R. Jus conferendi Beneficia obtinere poſſe Laïcos conceſſione & Auctoritate Eccleſiæ obſervavi. *Sic (inquam) Francorum Anglorumque Reges Beneficia in Eccleſiis vacantibus Regaliorum jure conferebant, ut probat Cap.* Ex diligenti, Extr. De Jure Patronatus, *in Collectione 1. Decretalium ab Antonio Auguſtino edita, quod eſt Alexandri III.* Eccleſiam jus conferendi Beneficia Principibus indulſiſſe, ſive Jus Patronatus, ſive Regaliæ, innumera Monumenta probant, necnon Gallicanæ Eccleſiæ Mores, & uſus, quos Romana Eccleſia approbat. De Jure ipſo non de amplitudine & extenſione Juris iſtius, eo loci loquor.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 130. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Decimæ infeodatæ ... ad forum civile omnino ſpectant, quia Eccleſiæ conniventiâ factum eſt, ut Decretales in Gallia vim non habeant.*

R. Gallicanam Juriſprudentiam, Regnique mores ignorant, qui id reprehendunt Eccleſiæ conniventiâ factum eſſe, ut Decretales quædam Innocentii III. ſcilicet Cap. *Cùm Apoſtolica*, Extr. *De his quæ fiunt à Prælatis*, & Cap. *Ex parte*, Extr. *De Feudis*, quibus vetitum eſt ne Laïci de Decimis infeodatis, prout ſibi placuerit diſponant, vim non habere in Galliis, ubi contrarius viget uſus, intelligentibus Romanis Pontificibus, nec improbantibus, certiſſimum eſt. Quæſtiones ſunt facti. Cæterùm falsò mihi imputant iſti Cenſores quòd Decretales in Galliis vim non habere dixerim (quæ propoſitio indefinita eſt, & falſa) cùm de quibuſdam tantùm Decretalibus mox citatis id dixerim. Judicium de Decimis infeodatis ad ſæculares Judices in Galliis pertinere, ſive de petitione, ſive de poſſeſſione agatur, Galli omnes Juriſconſulti te?antur. Legi poteſt ea de re *Fevretius*, Lib. vi. *De Abuſu*, Cap. ii & Senatuſconſulta relata à *Papon*, Lib. i. Tit. v. à *Choppino*, Lib. i. Reſponſionum, Cap. liii. à *Loueto* litera C. & ejus Commentatore Num. 48. & litera D. Num. 8. & 19 & litera G. Num. 6. Sed & in Hiſpania, Reges Catholicos & eorum Officiales eſſe in poſſeſſione, & ſolitos eſſe judicare cauſas hujuſmodi decimarum, quia conſiderantur tamquam aliquid merè temporale & profanum, hoc ipſo quòd à laïcis jure dominii poſſideri poſſunt, teſtantur *Covarruvias Variarum Quæſtionum*, Cap. xxxv. *Oldradus* Conſilio xciii. *Joannes Guttieres*, *Practicarum Quæſtionum* Lib. i. Quæſt. xiv. *Alvarus Velaſcus*, *De jure Emphyteutico* Quæſt. i. *Caſtillo* ad Legem vi. Tauri; *Petrus Belluga* in Speculo Principum, Rub. XIII. § *Tractemus*, Camillus Borellus Notis in *Bellugam*, & in Tractatu *De Præſtantia Regis Catholici*. Eumque uſum Hiſpani Juriſconſulti confirmant Conſtitutione *Philippi II.* datâ Madriti anno 1569.

DISSERTATIO X.

De Cauſa S. THOMÆ CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI & Martyris.

ARTICULUS I.

De Cauſis quæ Sanctum Archipræſulem cum Rege Angliæ HENRICO II. commiſerunt. Unam ex illis cauſis fuiſſe JUS REGALIÆ, quod S. THOMAS CANTUARIENSIS ad exilium & Martyrium uſque impugnaverit, figmentum eſt.

Thomas, Cantuarienſis primùm Eccleſiæ Archidiaconus à *Theobaldo* Epiſcopo creatus, illius deinde conſilio Regni Cancellarius ab *Henrico II.* factus eſt, eique Principis ejus filii Inſtitutio commiſſa. Quo in munere non minùs Eccleſiæ quàm Regni utilitates promovit, conſiliis ſuis Regem, quantùm poterat, ab Eccleſiæ Juribus invadendis ac violanda libertate deterrens. Poſt obitum *Theobaldi*, agente Rege, Cantuarienſis Archiepiſcopus electus eſt anno MCLXII. Regis voluntati parere primùm recuſavit, ei ſe adverſarium fore prænuntians, propter *Eccleſiaſticam libertatem*. Sed *Henrici* Piſani Cardinalis & Sedis Apoſtolicæ in Anglia Legati perſuaſione, Dei voluntati, qui eum ad tuendam Eccleſiæ libertatem ad Primam Anglicanæ Eccleſiæ Sedem vocabat, tandem conſenſit: atque ab *Henrico* Principe Regis filio, paternæ voluntatis interprete, ab omni rationum de munere priſtino reddendarum onere abſolutus, Dominica poſt Pentecoſtem conſecratus eſt, Palliòque ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo inſignitus. Iſta conſtant ex Actis *S. Thomæ Cantuarienſis*, ab Auctoribus quatuor ipſi familiaribus conſcriptis, ſcilicet *Heriberto* Clerico, *Willelmo* Cantuarienſi Monacho, *Joanne Sareſberienſi*, & *Alano* Monacho; quæ deinceps nomine Hiſtoriæ Quadripartitæ laudabimus. Edita ſunt cum ejuſdem ſancti *Thomæ* Epiſtolis à viro doctiſſimo *Chriſtiano Lupo*.

Qui Chriſtianè & caſtè in Aula vixerat, Pontifex factus, vitam ad omnem ſanctitatis normam inſtituit: utque faciliùs pauperum egeſtatem ſublevaret, Cantuarienſis Eccleſiæ bona è Nobilium, qui ea invaſerant, manibus, Epiſcopali magnanimitate eripuit. Ea res multorum odia adversùs Archipræſulem Sanctiſſimum concitavit: quibus prævaluit ejus apud Regem gratia & Auctoritas. Sed caritatis & pacis inimicus non multò poſt ſemina diſcordiæ ſparſit Regnum inter & Sacerdotium.

Plurimas inter cauſas, quæ *S. Thomam* cum *Henrico* Rege commiſerunt, prima hæc fuit, quòd ſe Cancellarii munere abdicaverit. Rex enim cum Cantuarienſem Archiepiſcopum creari curaverat ea intentione, ut utrámque ſimul Dignitatem ſervaret, ejúſque Miniſterium Regno eſſet utilius, dum Eccleſiaſtica & Politica Poteſtas in eodem cònjunctæ, omnium Ordinum homines in officio continerent, & ad Regis honorem & commoda promovenda conſpirarent. At Sanctus Archipræſul ſibi integrum non eſſe exiſtimavit, ſæcularem gerere Magiſtratum, qui Aulicis rebus ipſum immergeret, ac animum ejus Regem inter & Eccleſiam divideret: paruitque Apoſtolico

NNnnn Oraculo

nere valeant : de his tamen quæ conſideratione Eccleſiæ perceperunt, nullum de Jure poſſunt facere teſtamentum.

Ibidem, Cap. *Relatum eſt*, rogatus utrum Canon Lateranenſis Concilii, de quo agimus, de immobilibus tantùm, vel etiam de mobilibus intelligendus eſſet, reſpondet, *Quòd generaliter bona quælibet per Eccleſiam acquiſita, ei debent, juxta Lateranenſe Concilium, poſt acquirentis obitum remanere..... Licèt autem mobilia per Eccleſiam acquiſita, de jure in alios pro morientis arbitrio transferri non poſſint; conſuetudinis tamen eſt non improbanda, ut de his pauperibus & religioſis locis, & illis qui viventi ſervierant, ſive conſanguinei ſint, ſive alii, aliqua juxta ſervitii meritum conferantur. Cæterùm quæ ex hereditate, vel artificio, aut doctrina proveniunt, diſtribuantur pro arbitrio decedentis.*

Munus Officialis vendere nefas. Idem Canon Lateranenſis prohibet, ne Decanos ad Juriſdictionem Epiſcopalem exercendam, ſub pretio ſtatuant, ſive ne hujuſmodi Eccleſiaſticos Magiſtratus vendant Epiſcopi: alioqui poteſtate hæc Officia conferendi privantor.

Canon XVI. ſtatuit, *Ut niſi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabile fuerit oſtenſum, appellatione remota ſemper prævaleat & ſuum conſequatur effectum, quod à majori & ſaniori parte Capituli fuerit definitum.* Inſertus eſt Lib. III. Decretalium, Tit. XI. *De his quæ fiunt à majori parte Capituli*, Cap. *Cùm in cunctis.*

Quid agendum cùm Patroni plures in præſentatione ad Beneficium diſcordant? *Canon XVII.* Medetur malo, quod ex Fundatorum ſeu Patronorum diſſenſione in Eccleſiam redundat; cùm ad plures præſentatio ſpectat, nec in ejuſdem Clerici nominationem conſpirant, ſed in plures partes dividuntur. Tunc enim illum Eccleſiæ præfici jubet Sacra Synodus, *qui majoribus juvatur meritis, & plurimorum eligitur & probatur aſſenſu. Si autem hoc ſine ſcandalo fieri nequiverit, ordinet Antiſtes Eccleſiam, ſicut meliùs ſecundum Deum viderit ordinandam. Idipſum etiam faciat, ſi de Jure Patronatus quæſtio emerſit inter aliquos, & cui competat, infra quatuor menſes non fuerit definitum.* Relatus eſt in Lib. III. Decretalium Tit. XXXIX. *De Jure Patronatus*, Cap. *Quoniam in quibuſdam.*

Præbendæ Theologalis inſtitutio. *Canon XVIII.* Statuit ut in ſingulis Eccleſiis Cathedralibus, Magiſtro, qui Clericos ejuſdem Eccleſiæ, & Scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod Beneficium aſſignetur, quo docentis neceſſitas ſublevetur, & diſcentibus via pateat ad doctrinam. Idem quoque in aliis Eccleſiis ac Monaſteriis reſtitui jubet, in quibus aliquid olim ad hoc deputatum eſt. Porro pro docendi licentia pretium exigi vetat: aut a docendi munere peritos, qui docere voluerint, repelli; ſub pœna privationis Beneficii.

Eccleſiarum immunitas. *Canon XIX.* Publicos Magiſtratus & Conſules Civitatum perſtringit, qui Eccleſiis onera imponunt, & Juriſdictionem Eccleſiaſticam imminuunt, Id ne deinceps aggrediantur, ſub pœna excommunicationis prohibet. Niſi *Epiſcopus & Clerus tantam neceſſitatem vel utilitatem aſpexerint, ut abſque ulla coactione, ad relevandas communes neceſſitates, ubi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda.* Inſertus eſt Lib. III. Decretalium Tit. XLIX. *De Immunitate Eccleſiarum*, Can. *Non minus.*

Canon XX. Torneamenta, ſeu nundinas illas vel ferias, ad quas Milites ex condicto venire ſolebant, & ad oſtentationem virium congredi, prohibet: atque eos qui in hujuſmodi congreſſibus interierint, Eccleſiaſtica ſepultura privandos edicit: Quamvis Pœnitentia poſcentibus non negetur: Quod jam in Concilio Lateranenſi II. ſub *Innocentio II.* & ab *Eugenio III.* fuerat conſtitutum. Inſertus eſt Lib. V. Decretalium Tit. XIII. *De Torneamentis*, Cap. *Felicis.*

A Canones XXI. & XXII. *Treugam & Pacem*, religioſè ſervari jubent: vetántque ne quiſquam novas Pædagiorum exactiones, ſine Regum & Principum Auctoritate, & conſenſu ſtatuere, aut de novo ſtatutas tenere, aut veteres augere præſumat, ſub pœna excommunicationis. Relati ſunt hi Canones in Lib. I. Decretalium Tit. XXXIII. *De Treuga & Pace*, C. *Treugas* & C. *Innovamus.*

Canon XXIII. Leproſis ſimul degentibus Eccleſiam, & Cœmeterium, propriúmque Preſbyterum concedit, atque Immunitatem à Decimis ſolvendis.

Canon XXIV. Excommunicationem decernit in Chriſtianos, qui Saracenis arma & alia ad Chriſtianos impugnandos neceſſaria ſubminiſtrant, aut B in eorum navibus rectores fiunt. Eamdem pœnam ſtatuit in eos, qui piraticam in Chriſtianos exercent, aut naufragorum bona invadunt.

Canon XXV. Statuit ut *Uſurarii manifeſti nec ad Communionem admittantur Altaris, nec Chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam.* Qui autem Sacerdos eorum Oblationem acceperit, aut eos Chriſtianæ ſepulturæ tradiderit: & *ea quæ acceperit, reddere compellatur*; & donec ad arbitrium Epiſcopi ſui fecerit ſatis, *ab officii ſui maneat executione ſuſpenſus.* Canon iſte relatus eſt in lib. V. Decretalium Tit. XIX. *De Uſuris*, Cap. *Quia in* C *omnibus.* Ibi & ſequenti Canone *Super eo*, Pontifex crimen uſurarum *utriuſque Teſtamenti paginâ* damnatum docet; neque ſuper hoc diſpenſationem aliquam fieri poſſe: *Quia cum Scriptura Sacra prohibeat pro alterius vita mentiri: multò magis prohibendus eſt quis, ne etiam pro redimenda vita captivi, uſurarum crimine involvatur.* *Uſuræ damnatio, & Uſurariorum pœnæ.*

Idem Pontifex Cap. *Cùm tu*, ibidem, manifeſtos uſurarios ad Communionem recipiendos non eſſe ſtatuit, donec uſuras, non ſolùm poſt, ſed etiam ante Lateranenſis Concilii Decretum acceptas reſtituerint iis à quibus receperunt, vel eorum heredibus; vel, ſi nulli ſuperſtites ſint heredes, in pauperes D erogaverint. *Sive ante*, inquit, *ſive poſt Interdictum noſtrum, uſuras extorſerint, cogendi ſunt per pœnam, quam ſtatuimus in Concilio, eas his, à quibus extorſerunt: vel eorum heredibus reſtituere; vel his non ſuperſtitibus, pauperibus erogare: dummodo in facultatibus habeant, unde ipſis poſſint eas reſtituere: cùm juxta verbum B. Auguſtini; Non remittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Illi autem, qui non habent ut facultatibus, unde uſuras valeant reſtituere, non debent illa pœna multari: Cùm eos nota paupertatis evidenter excuſet. Poſſeſſiones verò quæ de uſuris comparatæ ſunt, debent vendi, & ipſa-* E *rum pretia his, a quibus uſuræ ſunt extortæ, reſtitui: ut ſic non ſolùm à pœna, ſed etiam à peccato poſſint (quod per uſurarum extorſionem incurrerant) liberari.* *Uſurarum reſtitutio.*

Idem Cap. *Tua nos*, reſpondet, uſurariorum heredes ad uſurarum reſtitutionem eſſe compellendos. *Filii*, inquit, *ad reſtituendas uſuras, ea ſunt diſtrictione cogendi, quæ parentes ſui, ſi viverent, cogerentur. Idipſum etiam contra heredes extraneos credimus exercendum.*

Canon XXVI. Concilii Lateranenſis, excommunicationem in Chriſtianos decernit, qui Judæis F ſervierint. Teſtimonium Chriſtianorum adverſùs Judæos, in omnibus cauſis recipi jubet. Converſos ad fidem, à ſuis poſſeſſionibus excludi vetat.

Canon XXVII. Hæreticos Albigenſes, & eorum defenſores anathemate damnat, & ſacram expeditionem ad eos coërcendos indicit. His Canonibus Chriſtianam Diſciplinam ſanxit Sacra Synodus Oecumenica Lateranenſis III.

SCHOLION I.

A

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 127. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Regi Galliæ Auctoritate Eccleſiæ competit jus conferendi Beneficia, quod Regalia dicitur.*

R. Jus conferendi Beneficia obtinere poſſe Laicos conceſſione & Auctoritate Eccleſiæ obſervavi. *Sic (inquam) Francorum Anglorumque Reges Beneficia in Eccleſiis vacantibus Regaliorum jure conferebant, ut probat Cap.* Ex diligenti, Extr. De Jure Patronatus, *in Collectione 1. Decretalium ab Antonio Augustino edita, quod eſt Alexandri III.* B Eccleſiam jus conferendi Beneficia Principibus induliſſe, ſive Jus Patronatus, ſive Regaliæ, innumera Monumenta probant, necnon Gallicanæ Eccleſiæ Mores, & uſus, quos Romana Eccleſia approbat. De Jure ipſo non de amplitudine & extenſione Juris iſtius, eo loci loquor.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 130. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Decimæ infeodatæ in Galliis ad forum civile omnino ſpectant, quia Eccleſiæ conniventiâ factum eſt, ut Decretales in Gallia vim non habeant.*

C R. Gallicanam Juriſprudentiam, Regnique mores ignorant, qui id reprehendunt. Eccleſiæ conniventiâ factum eſſe, ut Decretales quædam Innocentii III. ſcilicet Cap. *Cùm Apoſtolica*, Extr. *De his quæ fiunt à Prælatis*, & Cap. *Ex parte*, Extr. *De Feudis*, quibus vetitum eſt ne Laici de Decimis infeodatis, prout ſibi placuerit diſponant, vim non habere in Galliis, ubi contrarius viget uſus, intelligentibus Romanis Pontificibus, nec improbantibus, certiſſimum eſt. Quæſtiones ſunt facti. Cæterùm falsò mihi imputant Religioſi Cenſores quòd Decretales in Galliis vim non habere dixerim (quæ propoſitio indefinita eſt, & falſa) cùm de quibuſdam tantùm Decretalibus mox citatis id dixerim. Judicium de Decimis infeodatis ad ſæculares Judices in Galliis pertinere, ſive de petitione, ſive de poſſeſſione agatur, Galli omnes Juriſconſulti teſtantur. Legi poteſt ea de re *Bacquetus*, Lib. VI. *De Abuſu*, Cap. 12. & Senatuſconſulta relata à *Papone*, Lib. 1. D Tit. V. à *Charonda* Lib. 1. Reſponſorum, Cap. LIII. à *Louetto* litera C. & ejus Commentatore Num. 48. & litera D. Num. 8. & 19. & litera G. Num. 6. Sed & in Hiſpania, Reges Catholicos & eorum Officiales eſſe in poſſeſſione, & ſolitos eſſe judicare cauſas hujuſmodi decimarum, quia conſiderantur tamquam aliquid merè temporale & profanum, hoc ipſo quòd à laicis jure dominii poſſideri poſſunt, teſtantur *Covarruvias Variarum Quæſtionum*, Cap. XXXV. *Ottoadus* Conſilio XCIII. *Joannes Guttieres*, *Practicarum Quæſtionum* Lib. 1. Quæſt. XIV. *Alvarus Velaſcus*, *De jure Emphyteutico* Quæſt. 1. *Cadillo* ad Legem VI. Tauri; *Petrus Bellugæ* in Speculo Principum, Rub. XIII. § *Tractemus*: Camillus Borellus Notis in *Bellugam*, & in Tractatu *De præſtantia Regis Catholici*. Eumque uſum Hiſpani Juriſconſulti con- E firmant Conſtitutione *Philippi II.* datâ Madriti anno 1567.

DISSERTATIO X.

De Cauſa S. THOMÆ CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI & Martyris.

ARTICULUS I.

B *De Cauſis quæ Sanctum Archipræſulem cum Rege Angliæ HENRICO II. commiſerunt. Unam ex illis cauſis fuiſſe JUS REGALIÆ, quod S. THOMAS CANTUARIENSIS ad exilium & Martyrium uſque impugnaverit, figmentum eſt.*

THomas, Cantuarienſis primùm Eccleſiæ Archidiaconus à *Theobaldo* Epiſcopo creatus, illius deinde conſilio Regni Cancellarius ab *Henrico II.* factus eſt, eique Principis ejus filii Inſtitutio commiſſa. Quo in munere non minùs Eccleſiæ quàm Regni utilitates promovit, C conſiliis ſuis Regem, quantùm poterat, ab Eccleſiæ Juribus invadendis ac violanda libertate deterrens. Poſt obitum *Theobaldi*, agente Rege, Cantuarienſis Archiepiſcopus electus eſt anno MCLXII. Regis voluntati parere primùm recuſavit, ei ſe *adverſarium* fore prænuntians, propter *Eccleſiaſticam libertatem*. Sed *Henrici* Piſani Cardinalis & Sedis Apoſtolicæ in Anglia Legati perſuaſione, Dei voluntati, qui eum ad tuendam Eccleſiæ libertatem ad Primam Anglicanæ Eccleſiæ Sedem vocabat, tandem conſenſit: atque ab *Henrico* Principe Regis filio, paternæ voluntatis interprete, D ab omni rationum de munere priſtino reddendarum onere abſolutus, Dominica poſt Pentecoſtem conſecratus eſt, Palliòque ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo inſignitus. Iſta conſtant ex Actis *S. Thomæ Cantuarienſis*, ab Auctoribus quatuor ipſi familiaribus conſcriptis, ſcilicet *Heriberto* Clerico, *Willelmo* Cantuarienſi Monacho, *Joanne Sareſberienſi*, & *Alano* Monacho; quæ deinceps nomine Hiſtoriæ Quadripartitæ laudabimus. Edita ſunt cum ejuſdem ſancti *Thomæ* Epiſtolis à viro doctiſſimo *Chriſtiano Lupo*.

Qui Chriſtianè & caſtè in Aula vixerat, Pontifex factus, vitam ad omnem ſanctitatis normam inſtituit: utque faciliùs pauperum egeſtatem ſuble- E varet, Cantuarienſis Eccleſiæ bona è Nobilium, qui ea invaſerant, manibus, Epiſcopali magnanimitate eripuit. Ea res multorum odia adversùs Archipræſulem Sanctiſſimum concitavit: quibus prævaluit ejus apud Regem gratia & Auctoritas. Sed caritatis & pacis inimicus non multò poſt ſemina diſcordiæ ſparſit Regnum inter & Sacerdotium.

Plurimas inter cauſas, quæ *S. Thomam* cum *Henrico* Rege commiſerunt, prima hæc fuit, quòd ſe Cancellarii munere abdicaverit. Rex enim cum F Cantuarienſem Archiepiſcopum creari curaverat ea intentione, ut utrámque ſimul Dignitatem ſervaret, ejúſque Miniſterium Regno eſſet utilius, dum Eccleſiaſtica & Politica Poteſtas in eodem cònjunctæ, omnium Ordinum homines in officio continerent, & ad Regis honorem & commoda promovenda conſpirarent. At Sanctus Archipræſul ſibi integrum non eſſe exiſtimavit, ſæcularem gerere Magiſtratum, qui Aulicis rebus ipſum immergeret, ac animum ejus Regem inter & Eccleſiam divideret: paruitque Apoſtolico

II Ad Timoth. 2.

Oraculo dicenti : *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſecularibus.* (Id conſtat ex Hiſtoria Quadripartita *S. Thomæ* Cap. xvii. Libri 1.)

Altera cauſa quæ Sanctum Archipræſulem inviſum Regi fecit, ab iiſdem Quadripartitæ Hiſtoriæ Scriptoribus hæc memoratur, quòd injuſtam tributi prohibuerit exactionem.

Tertia, quòd pravam conſuetudinem, quâ Rex Epiſcoporum electiones differri curabat, ut *vacantium Eccleſiarum fructibus in* Fiſcum redactis diutius frueretur, vehementer improbaverit, Regémque urſerit, ut vacantibus à longo tempore Eccleſiis Epiſcopos ordinari ſineret. Qua de re, præter Hiſtoriam Quadripartitam, ita canit *Vvilelmus Brito* lib. viii. *Philippidos* :

Tom. V. Duchesni p. 187.

Nam Rex Anglorum Jus uſurpaverat illud
Uſque modo, ut ſolus Paſtores ipſe crearet.
Nam quoties Paſtore carens Prælatica Sedes
Civili letho naturalive vacaſſet,
Protinus Eccleſiæ bona cuncta vacantis ab ipſo
Uſurpata, ſuos convertebantur in uſus.
Sicque Dei Sponſam viduam, quamdiu ipſe volebat,
Cogebat placito ſibi demum nubere Sponſo.
Iſtaque cauſa fuit aliis ſpecialior, ob quam
Enſe trucidavit Thomam trux ille Beatum,
Qui tam perverſos Ritus abolere volebat.

Hiſtoria Quadripartita, ſeu Vita S. *Thomæ*, cap. xv. libri 1. ubi de Conſecratione Vvigorniensis & Herefordenſis Epiſcoporum agit, ea de re hæc habet : *Has duas Sedes vacantes cùm Rex aliquando tenuiſſet, a novo Metropolitano ſuo ſæpius eſt conventus, nunc rogatus, nunc monitus, interdum & acriter, ſed amicè correptus, quòd in Sedibus vacantibus Clero de ſubſtituendis Paſtoribus non conſentiret. Mos enim profanus in plurimis jam Regnis inolevit, quòd Epiſcopatus vacantes & Monaſteria Reges pro voto per annos tenent, & quaſi Chriſto proſcripto, applicantur fiſco dos viduæ, & Crucifixi patrimonium, calamitoſorum refrigeria, & egenorum ſubſidia. Hæc Archipræſul recolens, & attendens ſui eſſe officii talia non ſuſtinere, Regem, quem ſuper hominem diligebat, nunc rogabat, nunc monebat, ut Sedes diu vacantes ordinari permitteret, in temporalibus, & ſpiritualibus, quæ inde conſtabant mala, non tacens.*

Christianus Lupus refellitur.

Ex his verbis vir religioſus & eruditus *P. Chriſtianus Lupus*, cujus piis Manibus bene precor ; ſeu quiſquis ille eſt, qui copioſiſſimum Indicem rerum in Vita & Epiſtolis *S. Thomæ Cantuarienſis* contentarum, qui Notarum ſuppleret vices, artificiosè adornavit; ut *Regaliæ* Jus, quo Reges Chriſtianiſſimi fruuntur, & nomen ipſum in invidiam vocaret; *Regaliam* controverſiæ, quæ inter *Henricum II.* Angliæ Regem, & *S. Thomam Cantuarienſem* interceſſit, caput fuiſſe præcipuum obſervavit : huic reſtitiſſe *S. Thomam*, hanc damnaſſe *Alexandrum III.* hanc fuiſſe unam ex Conſuetudinibus propter quas exulavit, & glorioſo martyrio affectus eſt *S. Thomas*, Capitulo xii. Clarendunenſi expreſſam : *Cum vacaverit Archiepiſcopatus, vel Epiſcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus de Dominio Regis, debet eſſe in manu ejus, & inde percipit omnes reditus & exitus ſicut Dominicos.* Regaliam, pro ea parte qua Jus eſt conferendi Beneficia, quibus non eſt annexa cura animarum, fuiſſe ſimiliter prætentionem Regis Angliæ damnatam. Scilicet Beneficia contuliſſe laïcos in Anglia paſſim, & inveſtiviſſe Clericos ſua auctoritate. Tam dantem, quàm accipientem, excommunicaſſe *S. Thomam*. Pronuntiaſſe *Alexandrum III.* utrumque eſſe anathe-

A matizatum juxta Patrum Inſtituta. Similes collationes auctoritate *Sancti Petri* caſſaſſe & irritaſſe, mandaſſe ſub excommunicatione, ut & fructus reſtituerentur, & Beneficia. Indicat Epiſtolam *Alexandri III.* pag. 665. id eſt, inter Epiſtolas *S. Thomæ* à ſe editas xxx. libri iv. cujus hæc ſunt verba : *Ad audientiam noſtram pervenit, quòd poſt inſtantem turbationem, quæ inter cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum Illuſtrem Regem Anglorum, & venerabilem Fratrem noſtrum Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum, exigentibus peccatis emerſit, quædam prava conſuetudo in illis*
B *partibus inolevit, ſcilicet quod laïci Eccleſias & Eccleſiaſtica Beneficia ſoleant paſſim in Regno Anglorum conferre, & auctoritate ſua Clericos inveſtire. Unde quoniam id Sanctorum Patrum Inſtitutionibus adeo cognoſcitur contraire, ut danti & accipienti de manu laïca ſit Anathema : & hoc in Eccleſiaſticæ libertatis perniciem non eſt dubium graviter redundare : Nos univerſas donationes à laïcis de Eccleſiis quibuſlibet, hoc turbationis tempore, quibuſcumque factas, auctoritate B. Petri ac noſtra omnino caſſamus, & irritas eſſe decernimus. Quapropter univerſitati veſtræ per Apoſtolica Scripta mandamus, & in virtute obedientiæ injungimus, quatenus univerſos illos, qui Ec-*
C *cleſias, Præbendas, vel alia Eccleſiaſtica Beneficia, ubicumque per Angliam, de manu laïca, & maximè hujus turbationis tempore ſuſceperunt, diligentius moneatis & inſtantius exhortari curetis, quòd Eccleſias ipſas, Præbendas, vel Beneficia, cum fructibus inde perceptis, in manus veſtras, omni contradictione & appellatione ceſſante, reſignent ; & eis ad quorum reſignationem Jure Eccleſiaſtico ſpectat, diſponendas relinquant. Quod ſi ad commonitionem noſtram, infra quadraginta dies poſt harum ſuſceptionem, non fecerint, vos eos auctoritate noſtrâ . . . . . Excommunicationis Sententia feriatis . . . . . Si autem in his exequendis negligentes fueritis aut remiſſi, Nos omnes illos, qui Eccleſias, vel cætera Beneficia Eccleſiaſtica, præter*
D *aſſenſum Epiſcoporum, ad quos eorum donatio ſpectat, de manu laïcorum ſuſcepiſſe noſcuntur, niſi Præceptis noſtris, infra terminum præſcriptum, paruerint, Excommunicationis Sententiæ decernimus ſubjacere.*

Verùm falſiſſimæ ſunt obſervationes illæ. Quod enim ſpectat vacantium Epiſcopatuum reditus à Rege occupatos, id unum reprehendit *S. Thomas Cantuarienſis*, quòd Eccleſiarum vacationem Rex protraheret ex induſtria, ut diutiùs reditibus frueretur, nec Sedes diu vacantes ordinari permitteret : cùm tamen ex diuturniori vacatione damna graviſſima cùm in ſpiritualibus tum in temporalibus
E Eccleſiæ paterentur. Hic erat mos profanus, quem *Heribertus* in Vita *S. Thomæ* ſugillat. Sed Regem Angliæ non reprehendit *S. Thomas*, quòd fructus vacantium Eccleſiarum perciperet. Ipſe enim, dum Regni Cancellarius eſſet, Regis nomine fructus hujuſmodi perceperat ; ob idque faceſſitum ipſi negotium eſt in Conventu Northamtonenſi, ut Hiſtoria Quadripartita, ſeu Vita ipſius lib. 1. cap. xxvii. teſtatur. *Propoſitum eſt*, inquit, *ex parte Regis adverſùs Archiepiſcopum, quòd cùm haberet vacantes Epiſcopatus & Abbatias, multos reditus*
F *Domini Regis per annos plurimos in manu ſua, nullam ſibi ſuper his reddidit rationem, quam nunc ſibi Rex requirebat exhiberi.* Porro Sanctum Archipræſulem nullo propterea vexatum ſcrupulo fuiſſe legimus. Abuſum itaque, non uſum *S. Thomas* reprehendit ; ut confirmat ejus Epiſtola lxxix. Libri iii. *Quis umquam*, inquit, *Romano Pontifice ſciente & vidente, tantâ licentiâ abuſus eſt Eccleſiarum bonis, quantâ nunc abutitur Rex Anglorum? Ecce jam quinquennio poſſedit Epiſcopatum noſtrum, & omnium noſtrorum bona. Item Lincolnienſem, Bathonienſem, Herfordenſem, Elienſem Epiſcopatus redegit in uſus proprios.*

proprios. Landavenſis Eccleſiæ poſſeſſiones fere omnes diſtribuit Militibus ſuis. Bangorenſem, quæ jam fere decennio Epiſcopum non habet, non patitur ordinari. Quid de Abbatiis dicetur, quas detinet? Nam illarum numerus incertus eſt. Et hoc ſe licenter facere gloriatur Jure Conſuetudinum, &c.

Quod ſpectat Conſuetudinum Clarendunæ promulgatarum Capitulum XII. id ab *Alexandro III.* damnatum non fuit, qua parte fructus Eccleſiarum vacantium Regi adjudicabat; ſed quia vendicabat ipſi *ſicut Dominicos*: cùm æquitas ac pietas ſuaderent, ut reditus illi, quos patrimonia pauperum, oblationes fidelium, pretia peccatorum, Patres appellant & Concilia, in profanos uſus non cederent, nec in proprias utilitates à Rege converterentur, ſicut alii reditus Regales, ſed pios in uſus erogarentur. Qua in re maximè Regum Chriſtianiſſimorum pietas ſemper emicuit.

Præterea, Capitulum illud XII. electionem in Capella Regis, aſſenſu ipſius, & conſilio perſonarum Regni, quas ad hoc vocaret, fieri jubebat: adeóque ſacrarum electionum perimebat libertatem, dum nullus poterat eligi niſi quem Rex deſignaſſet. Hanc ob cauſam ipſum reprehendit *Alexander III.* Epiſtola inter editas à *P. Lupo* XI. libri III. *Nec velis*, inquit, *eis, qui electionem facturi ſunt, perſonam de qua electionem facere debeant, nominare. Hoc enim eſſet non eos, ſed te ipſum potiùs electionem eorum miniſterio celebrare, & in electione ipſa libertatem omnino illis eligendi ſubtrahere.* Ea Conſuetudo Capitulo XII. Clarendunenſi confirmata, ab *Alexandro III.* damnata eſt.

Tertiò, non ſolùm *Fidelitatem*, ſed *Homagium* Regi ab Electo faciendum, ſicut Ligio Domino ſuo ſanciebat. Quod ab *Alexandro III.* damnatum non fuit: cùm id *S. Anſelmus* & *Paſchalis II.* Pontifex Maximus *Henrico I.* Angliæ Regi permiſiſſent, ut in Diſſertatione de Inveſtituris oſtendi.

Nec etiam *Regalia*, quatenus Beneficiorum in Eccleſia Epiſcopo deſtituta vacantium, quæ conferre jure ſuo Epiſcopus debuiſſet, collationem à Regibus factam complectuntur, damnavit *Alexander III.* Epiſtolâ ſuperiùs laudatâ, ut *P. Lupo*, ſive Indicis Authori perperam viſum eſt: Sed collationes à quibuſvis laïcis Dominis, Regi ſubditis, fervente diſſidio uſurpatas, etiam Eccleſiarum, id eſt, Beneficiorum curam animarum annexam habentium. Certè tantùm abeſt ut *Jus Regaliæ* damnaverit *Alexander III.* ut illud etiam approbaverit. Id ex ipſius Reſcripto ad Decanum, Præcentorem, & Capitulum Vellenſe, meridiana luce clariùs probatur, quod antiquæ Collectioni primæ Decretalium ab *Antonio Auguſtino* editæ, lib. III. Titulo *De Jure Patronatus, & Eccleſiis à Laïcis conceſſis*, Cap. *Ex diligenti*, inſertum eſt. *Epiſcopo*, inquit, *de medio ſublato, & reditibus Epiſcopatûs ad fiſcum devolutis, cum quædam Præbenda in jam dicta Eccleſia vacaret, cariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus Illuſtris Rex Anglorum, eam Thomæ Clerico ſuo contulit: cui etiam aliam poſtmodum in eandem Eccleſia vacantem, cum Archidiaconatu, ad quem dicitur pertinere, conceſſit: quas inſimul non debet habere, cùm nulli ſit licitum in eadem Eccleſia duas Præbendas obtinere.* Sanè Pontifex Collationem Præbendæ, immò & Archidiaconatus, à Rege Angliæ *Henrico II.* jure factam non negat, non mittit in irritum: quia facta erat, Sede vacante, & reditibus Epiſcopatus ad fiſcum devolutis (*Nam Collatio Beneficiorum computatur in fructu*: ut Juriſperiti, Axiomatis inſtar ſtatuunt, ſecundùm Gloſſam in Cap. *Generali Conſtitutione, De electione & electi poteſtate*, in VI. hac parte reciſam in editione Romana; immò præeunte *Alexandro III.* Juris peritiſſimo Pontifice) unam improbat damnátque Beneficiorum pluralitatem. Perceptionem itaque fructuum, & Beneficiorum Collationem à Regibus factam, vacante Sede, Regaliæ Jure, tantùm abeſt ut *Alexander III.* damnaverit, ut etiam Jus illud approbaverit.

Quamquam Beneficiorum curam animarum annexam habentium Collationem Rex Anglorum *Henricus II.* etiam uſurparet, Abbatiarum ſcilicet, Prioratuum, &c. invitis Epiſcopis, Eccleſia repugnante. Sic Monachis Primatialis Eccleſiæ Cantuarienſis, exulante *S. Thoma*, Priorem dedit. Qua de re *Joannes Sareſberienſis* Epiſtola XXXV. inter Epiſtolas *S. Thomæ* lib. II. ita expoſtulat: *Priore mortuo, miſiſtis ad Regem, de Archiepiſcopo nec mentio facta eſt inter vos. Prudenter utique, ut abſolveret defuncti Fratris animam Rex, ad quem Jura Sacerdotii credunt, qui deſipiunt, pertinere. Alioquin ratio non occurrit, quare curam animarum ſuſcipiat aliquis de manu ejus, nedum veſtrarum, qui merito ſcientiæ, religionis, & dignitatis, eſtis in capite Regni, Prima Sede Britanniarum à Domino conſtituti.* Hunc abuſum, non legitimum *Regaliæ* uſum damnavit *Alexander III.*

Jus idem conferendi Beneficia Regaliæ Jure exercuit *Richardus* Angliæ Rex *Henrici II.* filius, non improbante Eccleſia. Id conſtat ex illius Mandato, quo Clericos, qui Dignitatem & Præbendas in Eccleſia Eboracenſi, vacante Sede, abſque præcepto & conceſſione *Henrici II.* Regis parentis ſui obtinuerant, Beneficiis illis exturbari, & fructus reſtituere jubet. Sacræ Juſſionis verba exhibeo. *Richardus Dei gratia Rex Angliæ, Dux Normanniæ & Aquitaniæ, & Comes Andegaviæ: Vvillelmo de S. Maria Eccleſiæ, & Hugoni Bardulpho, ſalutem. Sciatis quod didicimus, quod in morte Patris noſtri, ſine præcepto ſuo & conſcientia, habuerunt Literas de Sigillo ſuo* Gaufredus de Muſcamp, *de habendo Archidiaconatu* De Sliveland; & Vvillelmus de Stigandebi, & *Magiſter* Herardus, de *Præbendis habendis in Eccleſia Eboracenſi, quæ tunc vacabat, & erat in manu noſtra. Et ideo præcipimus, quòd Præfatos ab Archidiaconatu & Præbendis dictis ſine mora diſſaiſietis, repetentes quicquid exinde perceperunt poſtquam illos reditus ita fraudulenter & per ſurreptionem ſunt adepti.* Refert *Rogerius Hovedenus* poſteriori parte Annalium, ad annum MCXCIV. pag. 748.

Villelmus Neubrigenſis Lib. V. *De Rebus Anglicis*, Cap. X. *Hugonis* Dunelmenſis Epiſcopi obitum commemorans, ſcribit: *Illo autem mortuo, & Epiſcopatu illico per Miniſtros Regios in Fiſcum redacto; iidem omnia ſecreta ejus ſcrutantes, quicquid repertum eſt Regiis applicuere commodis.* Henricus II. Conſuetudines Regni ſui tempore in detrimentum Eccleſiaſticæ libertatis introductas coram Legatis Apoſtolicis ejuraverat ac penitus dimiſerat Abrincis * anno MCLXXII. ut *Alexandri III.* Mandatis pareret, ac Abſolutionem impetraret. * *Avranches.*
Nec eas *Richardus* ejus filius reſtituit. Rex tamen uterque Regaliæ Jus exercuit in Eccleſiis vacantibus, tam redituum perceptione, quàm Beneficiorum Collatione, ut Hiſtoriæ monumenta probant. Figmentum ergo eſt quòd Jus illud à *S. Thoma Cantuarienſi* impugnatum, ab *Alexandro III.* damnatum fuerit; aut quòd fuerit una ex Conſuetudinibus contra Eccleſiæ libertatem Clarendunæ promulgatis, & Eccleſiæ Judicio proſcriptis.

Eadem *Regaliâ*, cùm in Jure Cuſtodiæ & Advocationis ſeu tuitionis bonorum Eccleſiaſticorum, tum in Jure Feudorum fundatâ. (his enim duobus velut in concuſſis cardinibus nititur) Chriſtianiſſi-

mi Reges XI. & XII. Sæculo, Eccleſia probante, fruebantur. *Ludovicus VI. Craſſus* vulgò nuncupatus, Jus illud exercebat in Turonenſi Eccleſia. Illius poſſeſſionem fruſtra turbare conatus eſt *Hildebertus* Archiepiſcopus: cujus ea de re ad amicum Epiſcopum Epiſtola Tomo XIII. *Spicilegii Dacheriani* edita pag. 265. ſic habet: *Cum ex Præcepto Romani Pontificis de Epiſcopatu ad Turonicam Metropolim tranſiiſſem, Archidiaconatum in ea atque Decaniam perſonis vacantes inveni. Deinde peracto fere in eadem Metropoli anno, Regis Literas accepi, continentes Regem præſcriptas dediſſe Dignitates, atque mihi præcipere quòd perſonas, quibus eas ipſe dederat, in Sedibus earum Dignitatum mittere non differrem. Quo audito, nolui in cauſa Dei contra Dominum parere Poteſtati..... Attendens tamen oportere conveniri Regem, atque ut ab ejuſmodi temperaret, admoneri, ad eum profectus ſum. Cæterùm inexorabilem inveni Chriſtum Domini... Deniqne nec bonam ſpem mecum ab eo reportans, agendi cum eo diem ſuſcepi, affui ſtatuto die & loco in audientia eorum qui convenerant, paratus reſpondere objectis, & Canonicum ſubire Judicium. Dehinc auditâ utriuſque partis causâ, cùm ego adhuc debitum exſpectarem Judicium, Rex mihi per ſeipſum prohibuit, ne quidquam de prædictarum reditibus Dignitatum aut præſumerem, aut ordinarem. Fruſtra preces attuli, fruſtra protuli plurima, quibus in manifeſtis etiam injuriis iratam deceret miteſcere Poteſtatem. Arguar mendacii, niſi venerabilis Andegavorum Epiſcopus, necnon plures cum eo Sacerdotes, mihi teſtimonium perhibuerint quòd paratus fuerim juſtitiam exequi, quod eorum ſubdidi Judicio qui de me non habebant judicare. Denique ſic regreſſum à Rege ſecutus eſt nuncius, qui diceret dixiſſe Regem, Ne fructus poſſeſſionum Turonenſis Eccleſiæ, quas Regis poteſtas attingit, ad præfatam deferretur Eccleſiam, ſed Fiſco deinceps adſcriptus, Regiis uſibus deſerviret; quod ita factum eſt. Terra quoque ipſius mihi ita ſuſpecta eſt, ut eam ingredi non audeam. Nec tamen hæc loquor tamquam vobis clamorem ſuper Chriſto Domini deponens, tamquam poſtulans Eccleſiaſticæ rigorem diſciplinæ; ſubvenire Eccleſiæ & mihi per veſtrum deprecor interventum, & Regi ex caritate ſuggeri, ne ſagittas ſuas in ſene compleat Sacerdote*, &c. Sanè potiorem fuiſſe quoad Jus conferendi Præbendas & Dignitates, quæ Eccleſiâ Turonenſi Epiſcopo deſtitutâ vacaverant, Regis quàm *Hildeberti* cauſam, ex eo conſtat, quòd Epiſcoporum & Abbatum nemo *Hildeberti* cauſam ſuſceperit, aut pro eo apud Regem intercesſerit, ne quidem *S. Bernardus*, ipſi amiciſſimus; qui tamen Senonenſis Archipræſulis & Pariſienſis Epiſcopi, quos idem Rex alias ob cauſas vexavit, patrocinium cum aliis Prælatis Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ac libertatis ſtudioſiſſimis, haud ſegniter ſuſcêpit. Conquerentem de Præſulum etiam amiciſſimorum ſilentio *Hildebertum* Epiſtola LXXV. audiamus, *Silent amici, ſilent Sacerdotes Jeſu Chriſti, denique ſilent & illi, quorum ſuffragio credidi Regem mecum in gratiam rediturum. Credidi quidem, ſed ſuper dolorem vulnerum meorum Rex, illis ſilentibus, adjecit. Eorum erat, ſi res ita poſtulaſſet, opponere ſe murum pro domo Iſraël. Verum apud Sereniſſimum Regem opus eſt exhortatione potiùs quàm increpatione, conſilio quàm præcepto, doctrinâ quàm virga. His ille conveniendus fuit, his reverenter inſtruendus, ne ſagittas ſuas in ſene compleret Sacerdote, &c.* cùm *Paſchalem II.* Pontificem Maximum in Galliis ſuſceperit *Ludovicus VI.* ipsique adversùs *Henricum IV.* Imperatorem pro virili faverit in cauſa Inveſtiturarum, ut Diſſertatione IV. oſtendi: cùm Romanæ Eccleſiæ, & Sedi Apoſtolicæ Religione maxima & obſervantiâ ſingulari adhæſerit, credere par eſt ipſum in *Regaliæ* negotio nihil ſibi tribuiſſe, niſi quod Jure ab Eccleſia approbato atque confirmato ſibi competeret, ac à Regibus Deceſſoribus ad ſe transfuſum eſſet.

Attamen Jus Regis, quoad Collationem Decanatus & Archidiaconatus, non ita clarum videbatur *Hildeberto*, quòd eæ Dignitates aliquam animarum curam; & Eccleſiaſticam Juriſdictionem, ſive ſpiritualia munia annexa habeant, ad quæ obeunda laïcus auctoritatem & miſſionem dare non poſſet. Unde Seculo XIII. anno ſcilicet MCCXXXVI. *Gregorius IX.* Pontifex Maximus ad *Fredericum II.* Imperatorem de *Regaliæ* uſu ſcribebat: *Eſto quòd aliqua Beneficia vacantia conferas; ut curam tamen animarum illis annexam committere valeas, Jus ſpirituale, quod non cadit in laïcum, non permittit. Eſto quòd in Collatione Beneficiorum morientibus ſuccedas (ut dicis) Epiſcopis; majorem in hoc ipſis non adipiſceris poteſtatem.* Eſt Epiſtola CCLIII. libri X. Regeſti *Gregorii IX.* deſcripta ab *Odorico Raynaldo* ad annum ſupra notatum Num. XXI. *Regaliam* in eo quem optabat ſtatu *Gregorius IX.* Maximus Optimúſque Pontifex, nunc in Galliis, quoad hæc duo capita, conſtitutam gratulamur, immortali LUDOVICI MAGNI erga Eccleſiam beneficio. Rex enim Religione & Juſtitia, non minùs quàm rerum fortiter geſtarum gloriâ Maximus, qui Juribus ſuis, cùm dubia ipſi viſa ſunt vel obſcura, Heroïca magnanimitate ceſſit non ſemel, ubi de ſubditorum ſuorum fortunis & utilitatibus agebatur; ac multò magis ad cedendum, vel remittendum aliquid de iiſdem paratiſſimum ac propenſiſſimum ſe exhibet, ubi de Eccleſiæ Juribus quæſtio eſt, quibus utilitates ſuas omnes poſtponit, in *Regaliæ* Jure exercendo certos ſibi limites Sanctiſſimo præſcripſit Edicto, dato in Caſtro *S. Germani in Laya*, Januario menſe anni milleſimi ſexcenteſimi octogeſimi-ſecundi, & in Supremi Senatus tabulas Sacra Juſſione relato die vigeſima-quarta Januarii ejuſdem anni. Sua ſcilicet Capitulis Jura in Beneficiorum Collatione, Sede etiam vacante, conſervari ſanxit. Illorum dumtaxat retinuit Collationem, quorum Epiſcopos Collatores eſſe, quorum in Jura quoad hoc ſuccedit, in more & uſu Eccleſiarum eſt. Nec etiam illa Beneficia Rex Piiſſimus à ſe ſuiſque Succeſſoribus abſolutè conferri voluit, quæ animarum curam, ſeu Juriſdictionem Eccleſiaſticam, & ſpiritualia munia quædam annexa habent: Sed ea lege, ut ii quibus à ſe vel ab iis fuerint collata, coram Vicariis Generalibus Capituli, Sede vacante, aut novis Epiſcopis ſe ſiſtant, à quibus, canonico examine prævio, approbationem ac miſſionem ad has obeundas functiones obtineant. Quæ Chriſtianiſſimi, & Invictiſſimi Regis, qui ab una Juſtitia & Pietate vinci poteſt, munificentia in Eccleſiam, eò magis celebranda eſt, & perennibus conſignanda monumentis, quòd ipſius Majeſtas illis in Eccleſiæ gratiam ceſſerit Juribus, quibus & Reges Deceſſores ejus potiti, conſentiente vel permittente Eccleſia; & quæ ipſius Majeſtati Regii Magiſtratus non dubiis documentis aſſerere ſeſe conteſtabantur.

Ludovicus VII. Junior appellatus, *Craſſi* filius, vacantium fructus Eccleſiarum eodem Jure percipiebat, Beneficiáque conferebat, quo Pater. Id agnovit *S. Bernardus* Epiſtola CLXX. ad ipſium ſcriptâ in gratiam Monachi ad Epiſcopatum Lingonenſem electi. *Electio*, inquit, *rite celebrata eſt. Electus fidelis eſt. Non autem eſſet fidelis, ſi veſtra & non per vos habere vellet. Necdum prorſus ſe intromiſit de aliquo; quamquam invitatio Cleri & Populi, & oppreſſorum afflictio, & vota bonorum, id ab eo vehementiſſimè flagitarent.*

Idem

Idem Rex in Diplomate dato anno MCLXI. Pariſienſem Epiſcopatum & *Regalia*, poſt mortem Epiſcopi *Theobaldi* in manum ſuam veniſſe ait. Sed nolle ſe declarat ad utilitatem convertere ſuam oblationes & reditus Altaris Capiceriæ, quos *Hederæ* donat Parthenoni. *Poſt obitum*, inquit, *Pariſienſis Epiſcopi, bonæ memoriæ, Theobaldi, Epiſcopatus & Regale in manum noſtram venit, & ſimiliter Capiceriæ reditus: Sed cùm oblationes & reditum Altaris nollemus aſſumere in uſus Regios, Monaſterium Virginale de Hedera * conſpeximus multis indigere, & Sacrarum Virginum indigentiæ ſuccurrere dignum duximus. Notum itaque facimus univerſis præſentibus & futuris, quòd pro noſtra, & Anteceſſorum noſtrorum Regum Franciæ animabus, quicquid capiebamus in Capiceria Eccleſiæ Pariſienſis, Sede vacante, & Epiſcopatu exiſtente in manu Regia, Conventui Sororum de Hedera, quoties vacaverit Epiſcopatus, donavimus habendum, uſque ad ipſam diem qua facta fuerit electio.* Diploma iſtud editum eſt Tomo X. *Spicilegii Dacheriani*, pag. 648. Porro *Ludovico VII.* qui S. *Thomæ Cantuarienſis*, immò Eccleſiaſticæ libertatis cauſam tam acriter defendit: quem idem S. Archipræſul & Martyr Epiſtola LXXIX. lib. III. *Virum Deo plenum* prædicavit; quem Epiſtola LXXXVI. libri II. à Pietate & Juſtitia, necnon ab Eccleſiæ protectione commendat. *Eccleſiam*, inquit, *veneratur & protegit*: qui Summos Pontifices *Innocentium* II. *Eugenium* III. *Alexandrum* III. in Galliis honorificentiſſimè & amantiſſimè ſuſcepit: cujus tanta erat adversùs Sedem Apoſtolicam & Summum Pontificem obſervantia, ut ad Hoſtienſem Epiſcopum ſcriberet: *Non habemus Papam accuſare, vel in manifeſto arguere, quia Dominus eſt; ſed quæ ipſius opinionem denigrant, omnino ſilere non poſſumus*: qui Pontificiam Majeſtatem contra *Fridericum Ænobardum* Imperatorem tuitus eſt: qui *S. Bernardum*, *Petrum Venerabilem* Abbatem Cluniacenſem, alióſque viros Sanctos impensè colebat, lubenter audiebat: qui *Sugerii* Sandionyſiani Abbatis Religioſiſſimi Conſiliis in Regni adminiſtratione utebatur: ille, inquam, Jus Regaliæ non exercuiſſet, ſi Jus ilud unum fuiſſet è præcipuis capitibus Anglicanarum Conſuetudinum ab *Alexandro III.* damnatarum, ob quarum impugnationem exilium paſſus, & martyrio coronatus eſt *S. Thomas*: nec *Alexander* prudentiſſimus & æquiſſimus Pontifex in Rege Francorum tuliſſet Eccleſiaſtici Juris uſurpationem, quam in Anglorum Rege tanta ſeveritate, ritúque adeo ſolemni damnaſſet. Scribebat ad *Alexandrum III. S. Thomas Cantuarienſis* Epiſtola XXX. libri II. de Legatis Apoſtolicis, & Archiepiſcopo Rothomagenſi: *Propoſuerunt nobis duritiam Regis, malitiam temporis, neceſſitates & calamitates Eccleſiæ, quæ fere ubique terrarum, exceptâ Franciâ, impugnantur.* At excipi Francia non potuiſſet, ſi *Regaliæ Jus*, quo *Ludovicus VII.* fruebatur, ab *Alexandro III.* in Cauſa *S. Thomæ Cantuarienſis* damnatum fuiſſet.

* Hier.

Ludovici parentis & avi exemplo *Regaliæ* Jure uſus eſt *Philippus Auguſtus*, ſive quatenus perceptionem fructuum, ſive quatenus Præbendarum & Dignitatum Collationem, vacantibus Eccleſiis, complectitur. Id probat ejus Teſtamentum, anno MCXC. conditum, cùm in Syriam contra *Saladinum* profectus eſt, *Nos verò*, inquit, *tam Canonicos, quàm Monachos monemus, ut talem Paſtorem eligant, qui Deo placeat, & utilis ſit Regno. Regina autem & Archiepiſcopus tandiu Regalia in manu ſua teneant, donec Electus conſecratus ſit, vel benedictus, & tunc Regalia ſine contradictione ei reddantur. Præterea præcipimus, quòd ſi Præbenda vel Beneficium aliquod Eccleſiaſticum vacaverit, quando Regalia in manu noſtra veniunt, ſecundùm quòd meliùs & honeſtiùs poterunt, Regina & Archiepiſcopus viris honeſtis & literatis, conſilio Fratris Bernardi conferant: Salvis tamen Donationibus noſtris, quas per Literas Patentes quaſdam fecimus.*

Plura hoc de argumento dicerem, ſi in poſtera tempora excurrere liceret; ſed intra fines XI. & XII. ſæculi continere me impræſentiarum velim; nec de *Regaliæ* Jure diſſerere Juriſperitorum more, ſed Hiſtorici, mores duorum illorum ſæculorum exponentis: eorum quæ in *Regaliæ* negotio ſecutis ſeculis geſta vel decreta ſunt, examine in tempus opportunum ſervato; & intactâ modò quæſtione de illius extenſione & amplitudine Juris. Id unum colligo ex his quæ ſuperiùs diſſerui; In controverſia quæ inter *S. Thomam Cantuarienſem* & *Henricum II.* Anglorum Regem interceſſit, de *Regaliæ* Jure quæſtionem nullam fuiſſe; nec Sanctum Archipræſulem & Martyrem impugnaſſe perceptionem redituum, aut Collationem Beneficiorum à Rege Angliæ factas, Eccleſiis vacantibus. Denique morem illum tunc in Anglia & Galliis uſitatum ac ſolemnem, ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo damnatum non fuiſſe, ut finxit *P. Lupus* ſeu quiſquis Indicem in Vitam & Epiſtolas *S. Thomæ* ab eo editas artificio ſingulari contexuit, ut lectoribus fucum faceret. Et iſtud quidem argumenti genus in præſenti attingere, mei non erat propoſiti, niſi laudati Obſervationes Authoris in hanc me digreſſionem impuliſſent; ex qua emergendum eſt, ut cauſarum, quæ S. Cantuarienſium Archipræſulem *Thomam* cum *Henrico II.* Magnæ Britanniæ Rege commiſerunt, expoſitionem abſolvamus.

Quarta diſſidii cauſa fuit, contentio de Juriſdictionis Eccleſiaſticæ & Regiæ finibus. Homicidam ſcilicet Preſbyterum Curiæ ſæculari tradere noluit *S. Thomas*, ſed exauctoratum in Monaſterium ad agendam criminis pœnitentiam detruſit. *Philippum* præterea Canonicum facinoroſum, qui Regio Magiſtratui injuriam intulerat, pœnis duntaxat canonicis damnavit, Regiis Judicibus tradere noluit, quamvis Rex id non ſolùm optaret, ſed juberet. Acceſſit Nobilis cujuſdam excommunicatio, inconſulto Rege: cùm nempe S. Archiepiſcopus vacantem Ainefordiæ Eccleſiam cuidam *Laurentio* contuliſſet, *Vuillelmus* Villæ Dominus, & ſibi jus Patronatus vendicans, *Laurentium* expulit. Ejus audaciam excommunicatione caſtigavit S. *Thomas*. Qua de re cùm Regem minimè certiorem feciſſet, ejus offenſam incurrit. Iſtud enim unum è Regiis eſſe Juribus contendebat, *Ut nullus qui de Rege teneret in capite, vel ejus Miniſter, citra illius ſcientiam excommunicaretur: ne Rex ignorantia lapſus, excommunicato communicaret; Comitem vel Baronem ad ſe venientem, ad oſculum, vel conſilium admittens.* Ita referunt *Radulphus de Diceto* in *Imaginibus Hiſtoriarum*, ad annum MCLXIII. & *Mattheus Paris*, in Hiſtoria Anglicana ad eumdem annum.

Has ob cauſas in Sanctum Archipræſulem commotus Rex *Henricus*, ipſum cæteróſque Epiſcopos apud Vveſtmonaſterium * convenire juſſit.

* *Vveſtminſter*, oppidulum olim Monaſterio inſigne, prope Londinum.

Eo in Conventu ſignificavit Epiſcopis, velle ſe ut Clerici facinoroſi, poſt pœnam canonicam ab Eccleſiaſtico Judice ipſis irrogatam, Curiæ ſæculari traderentur, nulla Privilegii, quod Reges *Henricus I.* & *Stephanus* Anglicano Clero conceſſerant, habita ratione; id ſe juſtitiæ ſtudio poſtulare, quòd flagitioſi Clerici non aliter coërceri poſſent, quàm legum publicarum ſeveritate, corporaliúmque pœnarum metu: ſiquidem eos qui omnem Dei & Eccleſiæ timorem ac reverentiam abjecerant, Cenſurarum Eccleſiaſticarum metus non continebat in officio. Sanctus Cantuarienſium Archipræſul, cæterique Antiſtites, cum Primate ſuo ad defenſionem Eccleſiaſticæ libertatis tunc temporis conſpi-

rantes, Regem humillimis precibus interpellarunt, ne Privilegia Eccleſiæ violaret, eique ſervatâ, quam Domino ſuo debebant, reverentiâ reſtitere. Iratus Princeps ob Epiſcoporum, & *Thomæ* præſertim omnium Capitis conſtantiam, ipſos interrogavit, Num *Regias Conſuetudines* obſervare vellent? Addiditque ſe non paſſurum ut triſti judicio, ſe regnante, damnarentur, quæ *Henrico I.* avo ſuo imperante ab Epiſcopis ſumma religione fuerant obſervatæ. *Thomas* Archipræſul, habito cum Coëpiſcopis conſilio, Regi omnium nomine reſpondit; *Illas ſe & Fratres ſuos obſervaturos, ſalvo ordine ſuo.* Cæteri Antiſtites ſigillatim interrogati, idem reſponderunt. Unus *Hilarius* Ciceſtrenſis Epiſcopus, ut Regis animum jam ex concordi cæterorum Præſulum reſponſione exacerbatum deliniret, ſe Regias Conſuetudines obſervaturum ſpopondit *bona fide.* Tum Rex ad Archipræſulem & cæteros Antiſtites converſus, aciem contra ſe firmatam conqueſtus eſt, & fraudem in illis verbis latere, *Salvo ordine ſuo:* Inſtititque ut abſolutè nulla exceptione adjecta, ſe Regias Conſuetudines obſervaturos promitterent. Sanctus Archipræſul reſpondit: Se & Coëpiſcopos Regi fidelitatem juraſſe, *Vitam* ſcilicet, *Membrum*, & *Honorem terrenum, ſalvo Ordine ſuo.* Honoris porro terreni appellatione, Regias Conſuetudines comprehendi; nec ſe ad earum obſervationem ſub alia verborum formula obligaturos, niſi ſub qua priùs juraverant. Protractâ uſque ad noctem contentione, Rex ira percitus, inſalutatis Epiſcopis receſſit: in craſtino verò Muniтiones & Honores, Archipræſuli, dum Cancellarius eſſet, commiſſos ab ipſo repetiit, recepitque, ac Londonia ſubitò exiit: quod maximum fuit indignationis illius argumentum. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, lib. I. Cap. XIX. & ex *Gervaſio Dorobernenſi* in Chronico, ad annum MCLXIII.

ARTICULUS II.

S. THOMAS CANTUARIENSIS ALEXANDRUM III. Pontificem Maximum de ſuis anguſtiis, & de tempeſtate Eccleſiæ Anglicanæ imminente certiorem fecit. Hunc verò & cæteros Epiſcopos ad Eccleſiæ defendendam libertatem Pontifex hortatus eſt.

Regis indignatio Politicorum Præſulum concuſſit animos, & redituum ſuorum captionem, aut exilium metuentes, prudentia carnis ſuggerente, ad Aulam profecti ſunt, ut ejus Majeſtatem demulcerent. Aurâ Aulicâ afflati, Regi non ſolùm obſequi, ſed & adulari, brevì cœpere: nec tantùm Primatem ſuum *Thomam* pro Eccleſiæ privilegiis & libertate pugnantem deſeruere, verùm etiam ipſum malefidis conſiliis, & importunis precibus, ad prodendam Eccleſiæ cauſam inflectere conati ſunt. Imminentem inde ſibi & Eccleſiæ Cantuarienſi tempeſtatem præſentiens Sanctus Archipræſul, ad Summum Pontificem *Alexandrum III.* Literas dedit, quibus ſui animi anxietatem, & Anglicanæ ſtatum Eccleſiæ, ejus expoſuit Sanctitati. Ipſum per literas conſolatus eſt Chriſti Vicarius, datas Senonis in Gallia VII. Kalendas Novembris anno MCLXIII. quæ incipiunt his verbis: *Literas, quas nobis tua Fraternitas deſtinavit*, &c. Et quia ſe ad Sedem Apoſtolicam appellaturum à quibuſdam ſignificaverat, gratum ſibi fore ſcripſit, ut appellationem ipſam, ſi vellet, per ſe ipſum perſequeretur, & Romanæ Eccleſiæ auctoritatem ac protectionem, quantùm ſalvâ juſtitiâ fas eſſet, ipſi adfuturam pollicitus eſt. Ipſum demum eſt hortatus, ut in Cantuarienſem Eccleſiam ſe reciperet, ac nullo

Epiſt. V. Alexandri III. ſeu Epiſt. 171. lib. 1 Edit. P. Lupi.

A timore, vel adverſitate ad renuntiandum juribus & dignitati Eccleſiæ ſuæ abduceretur.

Alias ad Sanctum Archipræſulem, & cæteros Majoris Britanniæ Epiſcopos Literas dedit *Alexander*, quibus eos admonuit, ne quid Regi contra libertatem Eccleſiaſticam indulgerent. Incipiunt his verbis: *Ad hoc Pontificalis Officii onus ſuſcepiſſe noſcimini*, &c. Hic autem erat Mandati Apoſtolici tenor: *Fraternitati veſtræ in virtute obedientiæ injungimus, quatenus ſi Illuſtris Anglorum Rex quidquam a vobis requiſierit, quod contra Eccleſiaſticam libertatem exiſtat, hoc ei facere nullatenus attentetis. Nec vos ei in aliquo, & maximè contra Romanam Eccleſiam, obligetis: aut novæ promiſſionis ſeu Juramenti formam*
B *inducere præſumatis; præter id quod Epiſcopi ſuis Regibus facere conſueverunt. Si autem jam dicto Regi ſuper hujuſmodi vos in aliquo adſtrictos cognoſcitis, quod promiſiſtis nullatenus obſervetis, ſed hoc potiùs revocare curetis, & de promiſſione illicita Deo ſtudeatis & Eccleſiæ reconciliari.*

ARTICULUS III.

S. THOMAS CANTUARIENSIS, Anglicani Cleri precibus flexus, ſe Regias Conſuetudines bona fide obſervaturum promiſit, ac ſolemni Juramento confirmavit in Conventu Clarendunenſi.

De Clarendun.

C Hanc Summi Pontificis Epiſtolam nondum fortè receperat Cantuarienſis Archipræſul, cùm Epiſcoporum & Abbatum quorumdam precibus victus, qui verbuli unius occaſione pacem Eccleſiæ non eſſe in diſcrimen vocandam aiebant, & Clerum omnem perſecutioni exponendum: maximè cùm Rex jurejurando Cardinalibus promiſiſſe diceretur quòd nihil in Eccleſiæ injuriam & incommodum quæreret, ſed tantùm coram Optimatibus ſuis vellet honorari, nec indecoram pati repulſam: Epiſcoporum, inquam, & maximè *Roberti Herfordienſis* viri religioſiſſimi, Abbatis *De Elemoſyna*, aliorúmque magnorum virorum precibus
D victus, conſiliiſque perſuaſus, morem ſe geſſurum Regi ſpopondit, ac verbum immutaturum, quod ejus diſplicebat Majeſtati. Idque Regi apud Oxoniam degenti palàm ipſe pollicitus eſt, tentationi cedens ad tempus. Rex *Thomam* ſereniori vultu, placidiorique ſuſcipiens animo, optare ſe dixit ut Regiarum Conſuetudinum obſervationem ſub ſimplici & abſoluta verborum formula profiteretur ſolemnibus in Comitiis, ut ſuus publicè imminutus honos, coram Regni Proceribus reſarciretur.
E Quamobrem generalem omnium Ordinum Regni Conventum Clarendunam convocavit ad diem Januarii trigeſimam, anno Chriſti MCLXIV. Congregatis Ordinibus, Rex *Henricus* Archipræſulem Cantuarienſem, & reliquos Epiſcopos urget, ut promiſſa ſine fuco & abſque mora impleant. Cunctatur Archipræſul, incautum promiſſum jam ſuſpectum habens, cogitánſque Principes, ultra quàm liceat, ſæpe manus extendere. Archipræſulis tergiverſatione Rex in furorem actus, metum vehementem Epiſcopis incutit. Duo ex illis, ſcilicet Sareſbe-
F rienſis & Norvicenſis, jam olim Regi inviſi, timentes ne hujus turbinis occaſione acrior in ipſos vindicta deſæviret, Archipræſulem ſupplices & gemebundi adeunt, obſecrantes ut animi pertinaciam remittat, ne ipſe carcerem, Clerus exterminium, ipſi verò capitis damnationem incurrant. Sed & Viri principes Regiſque conſanguinei, Thomæ renuntiant, ſe Regis imperio ad vim ipſi inferendam mox cogendos, niſi morem gerat ejus Majeſtati. *Richardus* Templi Hieroſolymitani Magnus Prior, & *Hoſtius de Bolonia*, ejuſdem Ordinis Eques, viri ſapientia & Regis familiaritate conſpicui, eumdem ſanctum

Hiſtoria Quadripart. ſeu Vita S. Thomæ Edit. P. Lupi. cap. 11.

ſanctum Primatem hortantur, ut aliquid de ſummô jure remittat periculoſo tempore, graviorem ut avertat ab Eccleſia tempeſtatem. Inter hæc, Satellites diſtrictis gladiis per Aulam diſcurrunt, & Epiſcopis minantur, quaſi mox ipſorum capita petituri. His commotus Archipræſul, & Coëpiſcoporum timens periculo, qui ſuo non timebat, ad parendum Regis voluntati inflexus eſt, ſeque Regias Conſuetudines obſervaturum abſque exceptione promiſit, verbis illis ſuppreſſis quæ diſſidii ſemen fuerant, *Salvo Ordine ſuo*: Idque juramento firmavit. Præſules reliqui ſub eadem forma juravere. Tum Rex Conſuetudines illas recenſeri juſſit, ac in Codicillum referri, cui Antiſtites, Ordinéſque cæteri ſubſcriberent. Harum plurimæ nec Regiæ erant, nec antiquæ, ſed odio Archipræſulis *Thomæ* cùm aliis conſcriptæ ſunt ab ejus hoſtibus, ut Eccleſiam in ſervitutem redigerent, & nova diſcordiæ ſemina ipſum inter ac Regem ſpargerent: Regi namque juveni, & novo Archipræſuli fucum facere, difficile non erat.

Extant poſt Vitam S. Thomæ Edit. P. Lupi p. 163.

Hæc autem erant Conſuetudinum Regiarum Clarendunæ recenſitarum capita. *Primum*, Ut controverſiæ *de advocatione & præſentatione Eccleſiarum* emergentes in *Curia Regis* diſceptarentur ac finirentur. *Secundum*, Ut Eccleſiæ *de feudo Regis* abſque ipſius conceſſione & aſſenſu in perpetuum dari non poſſent. *Tertium*, Ut Clerici quacunque de cauſa à regio Judice vocati, ejus Curiæ ſeſiſterent: Et quòd Regii Judices jus haberent inſpiciendi quomodo cauſæ in Curia Eccleſiaſtica tractarentur; Et Clericos criminis contra Leges publicas convictos, vel confeſſos, ulteriùs tueri non poſſet Eccleſia. *Quartum*, Ut *Archiepiſcopis, Epiſcopis, & perſonis Regni, exire de Regno* nefas eſſet *abſque Regis licentia*. Et ſi exire vellent, ejus Majeſtati ſecuritatem darent, quòd nec eundo, nec moram faciendo, nec redeundò, malum vel damnum adversùs ipſam vel Regnum machinarentur. *Quintum*, quòd Excommunicati vadimonium ad permanentiam dare non deberent, nec juramentum præſtare tenerentur: ſed vadimonium duntaxat ſtandi Judicio Eccleſiæ, ubi abſolvuntur. *Sextum*, Quòd Laïci accuſari non deberent, niſi per certos & legales accuſatores & teſtes coram Epiſcopo, ſalvis Archidiaconi juribus. Si verò tales ſint rei, quos nemo velit, audeatve accuſare, Vicecomes ab Epiſcopo requiſitus duodecim legales homines de Viſneto, (id eſt, de vicinia) ſive de Villa, coram Epiſcopo juramentum præſtare faciet de dicenda veritate. *Septimum*, Ut nullus qui de Rege tenebat in capite, nec aliquis ejus Miniſtrorum, *excommunicaretur*, nec terra ejus *Interdicto Eccleſiaſtico* ſupponeretur, niſi priùs Rex conveniretur, ſi eſſet intra Regnum; vel Juſtitia ejus, ſi à Regno abeſſet, ut rectum de ipſo faceret, & quod pertinebat ad *Curiam Regiam*, ibidem finiretur; quod verò ad *Curiam Eccleſiaſticam*, ad eamdem judicandum remitteretur. *Octavum*, Ut *appellationes*, ſi quæ emergerent, *ab Archidiacono ad Epiſcopum, ab Epiſcopo ad Archiepiſcopum* procederent. Si autem Archiepiſcopus Jus non diceret, cauſa deferretur *ad Regem*, ut ejus Mandato *in Curia Archiepiſcopi* finiretur: nec alius appellaretur Judex *abſque Regis aſſenſu*. *Nonum*, Ut ſi controverſia inter Clericum & Laïcum, vel contra, de ullo tenemento, (id eſt, poſſeſſione domus, vel latifundii) emergeret, quod Clericus ad eleemoſynam, Laïcus ad Laïcum feudum attrahere vellet, recognitione duodecim legalium hominum, coram Judicibus Regiis dirimeretur. Et ſi recognitum fuiſſet ad eleemoſynam pertinere, Placitum fieret in Curia Eccleſiaſtica: ſi ad Laïcum Feudum, in Curia Regia: ſi ambo eumdem Epiſcopum vel Baronem

Advocare, Domini avto.

advocarent, (id eſt ſubjectionem latifundii ſui, aut prædii agnoſcerent) Placitum in Curia ipſius fieret: ita ut ob recognitionem factam, ſaiſinam non amitteret, qui priùs ſaiſitus fuerat. (Id eſt, poſſeſſione non excideret, qui fuerat poſſeſſionem adeptus.) *Decimum*, Ut qui de civitate, vel Caſtello, vel Burgo, vel dominico Manerio* Regis eſſet, ſi ab Archidiacono vel Epiſcopo de aliquo crimine eſſet in Judicium vocatus, de quo ipſis reſpondere deberet, & ſiſtere ſe nollet ad Eccleſiaſticum Tribunal, poſſet quidem contumaci Sacris omnibus interdici, excommunicationis tamen ſententia in ipſum ferri non poſſet, priùs quam Regius Villæ Miniſter conveniretur, ut eum ad ſatisfactionem venire cogeret. Si verò deficeret Regius Judex, poſſet Epiſcopus accuſatum Canonicis pœnis coërcere. *Undecimum*, Ut Archiepiſcopi, Epiſcopi, & univerſæ Perſonæ Regni, qui de Rege tenebant in capite, haberent poſſeſſiones ſuas de Rege, (id eſt, à Rege in poſſeſſionem mitterentur, & Inveſtituram de manu ejus acciperent) ſicut Baroniam, & inde reſponderent Juſtitiariis & Miniſtris Regis, & ſequerentur, & facerent omnes Conſuetudines Regias; & ſicut cæteri Barones, Judiciis Curiæ Regis intereſſe tenerentur: quouſque ad membrorum imminutionem, vel ad mortem Judicium inclinaretur. *Duodecimum*, his verbis conceptum erat: *Cum vacaverit Archiepiſcopatus, vel Epiſcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus in Dominio Regis, eſſe debet in manu ipſius, & inde percipiet omnes reditus & exitus, ſicut Dominicos reditus ſuos. Et cùm ventum fuerit ad conſulendum Eccleſiæ, debet Dominus Rex mandare potiores perſonas Eccleſiæ, & in Capella ipſius debet fieri electio, aſſenſu ipſius Regis, & conſilio perſonarum Regni, quas ad hoc faciendum vocaverit. Et ibidem faciet Electus Homagium & Fidelitatem Domino Regi, ſicut legio Domino ſuo, de vita ſua, & de membris, & de honore terreno, ſalvo Ordine ſuo, priuſquam conſecretur.* Decernebat *decimum tertium*, Ut ſi quis de Proceribus Regni diſſortiaret (id eſt, denegaret) Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, vel Archidiacono, de ſe vel de ſuis juſtitiam exhibere: Rex Jus diceret ac redderet. Si quis verò Regi diſſortiaret rectitudinem ſuam (id eſt, Jus & æquum denegaret) Archiepiſcopi, Epiſcopi, vel Archidiaconi, ipſum ad ſatisfaciendum Regi cogere tenerentur. *Decimum-quartum*: Ut Catalla (id eſt, bona merè mobilia, ut exponit *Somnerus* in Gloſſario) eorum qui ſunt in Regis foris-facto (id eſt, qui rei ſunt apud Regem, vel bonis à Rege mulctati ſunt) non detineat Eccleſia, vel cœmeterium, contra Juſtitiam Regis: quia ipſius Regis ſunt, ſive in Eccleſiis, ſive extra fuerint inventa. *Decimum-quintum*, Ut Placita de debitis, fide interpoſita, vel aliter contractis, in Curia Regis haberentur. *Decimum-ſextum*, Ut filii ruſticorum, *abſque aſſenſu Domini*, in cujus terra nati erant, *non ordinarentur*.

Saſire, à verbo Gallico [illegible] *ſaiſis*.

* *Manerium*, Manſio cum certa agri portione, à voce Gallica, *Manoir*.

His articulis in ſcriptum redactis, Rex Cantuarienſem Archipræſulem, cæteróſque Antiſtites urget, ut ipſos ſubſcriptionibus ſuis ac ſigillis muniant. Rem tanti momenti tantiſper differendam ſuadet Archipræſul: ac interim apographum dictarum Conſuetudinum recipit. Atque ita dimittitur Conventus. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex *Gervaſio Dorobernenſi* in Chronico, & *Matthæo Paris* in Hiſtoria Anglicana.

ART. IV.

ARTICULUS IV.

S. THOMAS de Regiarum Conſuetudinum jurata obſervatione Pœnitentiam agit.

ARchipræſul *Thomas*, qui viros pios, Deique & Eccleſiæ amori omnia poſtponentes in familiam ſuam & ad domeſtica miniſteria aſſumpſerat, unius ex illis, Cruciferi nimirum ſui reprehenſione, incredibili facta libertate, lapſum ſuum agnovit, ab Incruenti Sacrificii oblatione ſeipſum ſuſpendit, ſeveram ſibi indixit pœnitentiam: dictiſque ad *Alexandrum III.* Pontificem Maximum literis, vulnus à ſe illatum Eccleſiaſticæ libertati ipſi expoſuit, & abſolutionem rogavit. *Thomam* paternis literis conſolatus eſt Summus Pontifex, culpam ejus excuſavit, quam ex obreptione potiùs, quam ex ignavia & mala voluntate commiſſam intelligebat: prohibuit ne à Sacrificio Miſſæ offerendo ampliùs abſtineret, ipſum Apoſtolica auctoritate abſolvens. Quo ex facto perperam nonnulli colligunt, Abſolutionem Sacramentalem abſentibus per literas olim dari ſolitam. Abſolutio enim qua *S. Thomam* Cantuarienſem donavit *Alexander III.* Sacramentalis non erat, ſed Canonica; nimirum à Cenſuris Eccleſiaſticis, ſi quas fortè incurriſſet, quæ ipſum à Sacri celebratione prohiberent; & à Juramento de Regiis Conſuetudinibus abſque exceptione obſervandis, quod imprudenter præſtiterat. Sed Sacramentalem Abſolutionem ut conſequeretur, peccata ſua debebat apud Sacerdotem deponere, & præſens confiteri ac abſolvi; ut idem Pontifex ſignificat. *Si igitur*, inquit, *aliquid te recolis commiſiſſe, de quo propria te debeat conſcientia remordere: quicquid ſit, Sacerdoti, qui diſcretus & providus habeatur, tibi conſulimus per Pœnitentiam confiteri. Quo facto, & miſericors Dominus, qui multò ampliùs ad cor reſpicit, quam ad actus, tibi conſuetæ pietatis ſuæ miſeratione dimittet.*

Vita S. Thomæ cap. 10.

Abſolutio ab Alexandro III. per Literas Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo data, non erat Sacramentalis.

Epiſcopus Ebroicenſis, ſequeſter pacis, Regem inter & Archiepiſcopum interceſſit; ſed irriti fuerunt Religioſiſſimi Præſulis conatus. Obſtinato ſiquidem Rex animo fuit in recuſanda pace, niſi Regias Conſuetudines Archipræſul Cantuarienſis ſubſcriptione ſua confirmaret. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex *Gervaſio Dorobernenſi*, in Chronico, & *Matthæo Paris* in Hiſtoria Anglicana.

Conſenſum porro ſuperiùs recenſitis Anglicanarum Conſuetudinum capitibus datum, rem fuiſſe Pœnitentia dignam, nec *S. Thomæ* Cantuarienſi licuiſſe hoc in negotio œconómia uti & diſſimulatione, quod homines quidam Politici magis quàm Chriſtiani effutiebant, oſtendit *Joannes Sareſberienſis* in Epiſtola ad *Albertum* Cardinalem, inter Epiſtolas *S. Thomæ* à P. *Lupo* editas 1. lib. 11. *De altero*, inquit, *Legatorum meritò confidit Eccleſia, qui creditur agi Spiritu Dei. Et utinam alter Potentatui, & gratiæ Regis, quam appetiit hactenus, præferat veritatem. Quòd ſi fecerit, nec confirmationem, nec tolerantiam, aut diſſimulationem conſuetudinum Regis ab aliquo Epiſcoporum exiget, quæ Legi Dei patenter adverſantur, Sedis Apoſtolicæ privilegium diſſipant, & omne jus & auctoritatem eorum, quæ gerenda ſunt in Eccleſia Dei, in Principis conferunt voluntatem... Ego, quiſquis ille ſit, qui in tantarum pravitatum uſurpatione ſilere & diſſimulare conſulit Sacerdotes; hæreticum eſſe non dubito, & præambulum Antichriſti, ſi non perſonaliter Antichriſtus.*
» Clama, *inquit Spiritus Sanctus per Prophetam*, ne
» ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia
» populo meo ſcelera eorum. *Et Apoſtolus, in quo loquitur Chriſtus:* Argue, *inquit*, obſecra, increpa.

S. Thomæ Cantuarienſi non licuit hoc in negotio œconomia & diſſimulatione uti.

Et omnem punire inobedientiam promptus, ipſi Angelo, qui in cœlis eſt, Anathema denunciat, ſi ſe erigat contra Chriſtum, & doceat contra Evangelii veritatem. Et audet homuncio monere & conſulere Sacerdoti, ut taceat & diſſimulet injuriam Chriſti, mala faciens, ut proveniant bona. Nonne pereuntis impii ſanguis de manu Sacerdotis exquiritur, ut & ipſe pro ſilentio moriatur? Moiſes manus non demiſiſſe, ſed erexiſſe deſcribitur, ut Amalech ſterneretur. Arca Dei non legitur captivata, niſi quando perverſa manſuetudine patris Sacerdos arguens filios uti maluit, quàm ſeveritate Pontificis. Achab etſi reprobus fuerit, præ quibuſdam Sacerdotibus noſtræ ætatis Divinæ Legis habuit Zelum. Nam qui aurum, argentum, variam ſupellectilem, liberos & uxores Regi Syriæ in commercium pacis expoſuerat, domorum ſcrutinia non conceſſit, ut Divinæ Legis ſervaret libros, quos Rex inimicus præ cæteris omnibus cupiebat auferre. Unde & Legis zelus à Deo Authore ipſi Achab conſolationem retulit & triumphum. Petrus ſolidas invenit aquas ambulans in Fidei fundamento; mergi tamen cœpit ex quo imminentis auræ timuit flatum.

ARTICULUS V.

Rex HENRICUS mittit Legatos ad Summum Pontificem: qui deliniendum eſſe Regem cenſet, & ejus precibus aliquid tribuendum: quamvis nihil concedendum ſit contra Juſtitiam, & Eccleſiæ libertatem.

THomæ Cantuarienſis Archipræſulis conſtantiam auctoritate ſua frangere cùm non poſſet *Henricus II.* Legatos Senonas ad Summum Pontificem direxit, qui ejus animum adversùs Archipræſulem occuparent, & duo ſuæ Majeſtatis nomine ab ejus Sanctitate poſtularent: ſcilicet Apoſtolicæ Legationis honorem pro Eboracenſi Archiepiſcopo, & Regiarum Conſuetudinum Clarendunæ promulgatarum confirmationem. Conſilium autem Regis, Legationem Apoſtolicam Eboracenſi Archipræſuli demandari ſupplicantis, iſtud erat: ut Cantuarienſis Archiepiſcopi imminuto Primatu, immò auctoritate ad Eboracenſem pro tempore tranſlata, facilè *Thomas* exauctorari poſſet. Regis petitionem admittere ſe non poſſe ſalva conſcientia ſua, & Eccleſiæ libertate, reſpondit *Alexander III.* ne tamen omnimoda repulſa ipſum adversùs Apoſtolicam Sedem & adversùs Cantuarienſem Archiepiſcopum vehementiùs commoveret, aliquid ipſi indulgendum viſum eſt. In gratiam itaque Regis, Legati Apoſtolici munus Eboracenſi Archiepiſcopo conceſſit Pontifex; iis tamen finibus circumſcriptum, ut nec in perſonam, nec in Diœceſim Cantuarienſis Archipræſulis ullum propterea Jus haberet; nec Anglicani Antiſtites ab obedientia quam ipſi ut Inſulæ totius Primati debebant, propterea eſſent abſoluti; ut aliis declaravit Literis. De his verò *S. Thomam* certiorem fecit Pontifex, ita ad ipſum ſcribens: * *Quod enim de antiquis Conſuetudinibus & dignitatibus conſervandis priùs mandari rogaverat, nuper, ſicut tu & alii obſervare promiſeratis, ea cum multa inſtantia petiit auctoritate Apoſtolicæ Sedis ſibi & ſuis poſteris confirmari. Sed nos petitionem iſtam nequaquam admiſimus. Verumtamen ne ad nimiam amaritudinem, & vehementiorem animi turbationem eum circa Nos & te ipſum provocaremus; ne etiam id conſideratione tui putaretur quomodolibet impediri, Nos tibi & nobis conſultiùs providere volentes, & penſantes tempora periculoſa, Legationis Literas præfato Archiepiſcopo concedendas eidem Regni conceſſimus.* Ibidem docet Pontifex quanta œconomia cum Principibus ſit agendum. *Quoniam verò*, inquit,

Epiſt. VIII. Alexandri III Oecoi nomia.

Cenſet *Alexander III* ſummus cum Principibus œconomia agendum.

perandum voluntati, prudentiam tuam monemus, conſulimus, & omnimodis exhortamur, quatenus ſicut vir providus & diſcretus neceſſitatem temporis metiens, & quæ inde tibi & Eccleſiæ tuæ poſſint provenire perverſa, fidei meditatione attendens, prænominato Regi in omnibus & per omnia, ſalvâ honeſtate Eccleſiaſtici Ordinis, deferre ſatagas, & ejus tibi gratiam & amorem inceſſanter recuperare intendas; ne ſecus faciendo, eum contra te & noſmetipſos conturbes; & ii qui non eodem ſpiritu ambulant, tibi & nobis valeant propter hoc inſultare.

Epiſt. x. Literas etiam dedit ad *Henricum* Regem Pontifex Maximus, quibus divini intuitu judicii ipſum ab Eccleſiæ libertate Privilegiiſque violandis deterret. *Si eo ordine*, inquit, *quem non decet pervertas, & quæ Jeſu Chriſti ſunt, tuæ poteſtati uſurpans, novas leges ad Eccleſiarum oppreſſionem, & Chriſti pauperum, pro tuo beneplacito condas; Conſuetudines etiam, quas avitas vocas, inducas: Tu ipſe proculdubio in extremo examine, quod effugere non poteris, modo conſimili judicaberis, & eadem menſura qua menſus fueris, remetietur tibi. Verùm ne commonitiones noſtræ auribus Excellentiæ tuæ tædioſa vel aſpera videantur, ſcriptum recollige*, quòd Filium, quem pater diligit, corripit: *Pro certo cognoſcens, quòd quantò perſonam tuam ardentiori caritate in Domino diligimus, & ſinceriſſima tuæ devotionis inſignia nobis & Eccleſiæ Dei multipliciter & magnificè olim exhibita ad memoriam ſæpiùs & ſtudioſius revocamus; tantò hæc cognitioni tuæ, ſpiritualem tibi & æternam ſalutem votivis cordis affectibus exoptantes, libentiùs intimamus. Si enim te in aliquo judicium futurum deterret, aut præmiorum in æterna requie corona delectat: veritatem, quæ Deus eſt, & juſtitiam colere, jus ſuum unicuique tribuere, negotia Eccleſiaſtica, & præſertim criminalia, quæ de læſione fidei vel juramenti emergunt, cauſas ſuper rebus & poſſeſſionibus Eccleſiarum, perſonis Eccleſiaſticis tractanda relinquere, Regnum & Sacerdotium non confundere, non adeo Serenitatem tuam deceret, quam etiam expediret. Si autem univerſa, quæ in uſus tuos, per hujuſmodi angarias, de bonis Eccleſiaſticis convertuntur, in refectionem pauperum, vel aliis pietatis operibus expenderes: obſequium non magis Deo gratum efficeres, quàm ſi altari quolibet diſcooperto, aliud cooperires, aut ſi Petrum crucifigeres, ut Paulum a mortis periculo liberares. Recolere ſiquidem debes, qualiter Rex Saül, quia devicto Amalech, prædam contra divinum præceptum reſervare volebat; cum ſe, ad excuſationem ſui, hæc ad ſacrificandum reſervare proponeret, a Domino fuerit reprobatus, & alius, eo vivo, in honorem & dignitatem Regiam ſubrogatus... Quomodo etiam Rex Ozias, dum thurificare voluit, & Sacerdotis ſibi officium uſurpare, lepra, digna Dei ultione, percuſſus fuiſſet, tuæ ſaluti congruit ad animum revocare. Si verò ſucceſſus tuos viribus & poteſtati tuæ, & non Deo adſcribas, intentionem quoque & animum tuum ab Eccleſiaſticorum virorum & Eccleſiarum oppreſſione non retrahas; ille proculdubio, quia aliis te præfecit, & magnum in orbe Principem ad Fidelium ſuorum gubernationem, non ad depreſſionem conſtituit, talenta tibi commiſſa graviter a te cum uſura requiret; & ſicut de Roboam filio Salomonis legitur, qui pro delicto patris eſt à Regno ejectus, commiſſum paternum in heredes transfundet. Tu ergo pravis cujuſlibet ſuggeſtionibus non acquieſcas.* Hanc Epiſtolam Annalibus ſuis inſeruit *Rogerius de Hoveden*, pag. 500.

Alexander III. Regem divini conſideratione judicii ab Eccleſiæ libertate violanda, & pravis conſuetudinibus propugnandis deterret.

Epiſt. IX. Rurſus *Thomam* Cantuarienſem Archipræſulem monuit Summus Pontifex, ut in ſuis & Eccleſiæ rebus: *Nihil properè vel præcipitanter, ſed maturè & graviter faceret, ad gratiam & benevolentiam Illuſtris Regis Anglorum recuperandam, quantùm ſalva libertate Eccleſiæ, & honeſtate Officii fieri poterat;*

Alexander III. prudens conſilium.

A nec enim vel terram ipſius præcipitibus Cenſuris percelleret, ſed expectaret donec Deus daret tempora meliora.

ARTICULUS VI.

Generalis Conventus Epiſcoporum NORTHAMTONÆ contra S. Thomam Cantuarienſem.

Northamtonæ, vulgo Northampton, comitatus cognominis caput.

HEnricus II. tractos in partes Epiſcopos *Northamtonam* convocavit anno MCLXIV. contra ſanctum Archipræſulem *Thomam Cantuarienſem* deliberaturos. Prima die ſanctum Archipræſulem damnarunt, quòd vocatus à Rege, coram ejus Majeſtate ſeſe non ſtitiſſet. Omnium bonorum mobilium ipſius decreta confiſcatio; quæ Sententia his verbis exprimebatur: *De omni mobili ſuo in Regis miſericordia judicatus eſt.* Adversùs iniquam Sententiam reclamavit S. Thomas: *Quale ſit judicium hoc*, inquit, *ſecula poſt futura non tacebunt; nova quippe judiciorum forma hæc eſt, fortè ſecundùm novos canones* apud Clarendunæ promulgatos. Siquidem a ſeculo non eſt auditum, quemquam Cantuarienſem Archiepiſcopum, in Curia Regum Anglorum, pro qualicumque cauſa judicatum: tum propter dignitatem Eccleſiæ, tum propter auctoritatem perſonæ, tum quia ipſe Regum omnium qui in Regno ſunt ſpiritualis pater ſit, & ob id ſemper ei deferendum ab omnibus.*

Vita S. Thomæ cap. 15. 16. 17. 18. & 19. lib. 1.

* Id eſt, Conſuetudines Angliæ.

C Secunda die, adjudicarunt Regi quingentas libras argenteorum, quas Rex ſe mutuò dediſſe *Thomæ* adhuc Cancellario; ille verò ſe dono accepiſſe aſſerebat, ſed probare non poterat certis documentis. Quamobrem fidejuſſores quinque conſtituere, ſingulos pro libris centum, compulſus eſt.

Tertia die, januis obſeratis, ne ſancto Archipræſuli pateret exitus, Regis nomine ipſi juſſum eſt, ut de reditibus vacantium Epiſcopatuum & Abbatiarum, quos perceperat, dum Cancellarius eſſet, rationem rederet.

D Quæſito à prudentibus conſilio, ſe reſponſurum dixit *S. Thomas*. Epiſcopi plerique omnes, Vvintonienſi excepto, ſecundùm Regis deſiderium ſuffragati ſunt. *Gilbertus Londonienſis* dixit: *Si, Pater, recolis, unde te Dominus Rex ſuſtulerit, quid tibi contulerit, conſideratâ temporum malitiâ, quantam ruinam Catholicæ Eccleſiæ & nobis paraveris, ſi in his Regi reſiſtere volueris, non ſolùm Archiepiſcopatui Cantuarienſi, ſed in decuplo, ſi tanti fuerit, cedere deberes. Et forſitan ſi hanc in te viderit humilitatem, te* E *Rex in univerſum reſtituet.*

*Henricus Vvintonienſis** dixit: *Hæc forma conſilii, Catholicæ Eccleſiæ penitus pernicioſa, nos omnes obligat & confundit: quia ſi Archiepiſcopus noſter & totius Angliæ Primas nobis id relinqueret exemplum, ut ad nutum & comminationem Principis, auctoritati & curæ animarum ſibi commiſſæ, quiſque Epiſcopus debeat cedere: quis erit de cætero ſtatus Eccleſiæ, niſi ut nulla agantur de jure, & omnia confundantur pro libitu? Et ſic erit Sacerdos ſicut & populus.*

* De Vvinchester.

*Hilarius Ciceſtrenſis** dixit: *Niſi temporis inſtantia, & Catholicæ Eccleſiæ perturbatio aliud exigeret, ſtan-* F *dum utique eſſet veſtræ Sententiæ. Verùm ubi mutat canonum auctoritas, plurimùm ſubtrahendum ſeveritati, ut in eo proficiat diſpenſatio, quod poſſit deſtruere ſevera correctio. Cenſeo igitur cedendum Regiæ voluntati, ſed ad tempus.*

* De Chicheſter.

*Lincolnienſis** *Epiſcopus* vir ſimplex & minùs prudens dixit: *Patet vitam hominis iſtius & ſanguinem quæri: & neceſſarium alterum eorum erit, aut Archiepiſcopatui, aut vitæ cedendum. Quis ſibi fructus de Archiepiſcopatu, ſi vitæ ceſſerit, non video.*

* De Lincolne.

Bartholomæus Exonienſis* Epiſcopus dixit: *Palam*

* D'Exeſter.

OOooo *eſt*

eſt quod dies mali ſunt : & ſi poſſemus ſub diſſimulationis umbra hujus tempeſtatis impetum tranſilire illæſi ; id præcipuè procurandum, nec ad id de facili perveniendum, niſi ſubtrahatur plurimùm ſeveritati. Temporis inſtantia id requirit, maximè cùm non ſit generalis, ſed particularis perſecutio. Satius eſt igitur unum caput in parte periclitari, quàm totam Anglicanam Eccleſiam inevitabili diſcrimini exponere.

** De Vvorcheſter.*

Rogerius Vvigornienſis Epiſcopus Sententiam magis diſſimulavit, quàm dixit : *Nullum*, inquit, *in hac parte dabo conſilium : quia ſi dixero à Deo ſuſceptam animarum curam ad Regiam comminationem & voluntatem oportere relinquere, contra conſcientiam meam & capitis mei condemnationem loqueretur os meum. Si cenſeam Regi reſiſtendum, ecce qui ſui ſunt, audiunt, per quos idipſum innoteſcet Regi, ſtatimque ejiciar extra ſynagogam, & erit ſors mea de cætero cum publicis hoſtibus & condemnatis. Idcirco nec hoc dico, nec illud conſulo.*

Sanctus Cantuarienſium Archipræſul inducias in craſtinum poſtulavit, ſeque reſponſurum dixit quod Dominus inſpiraret. Sequenti die, morbo iliaco vexatus, è lecto ſurgere non potuit. Id tergiverſationi tribuerunt ejus hoſtes. Dies ipſi dicta proximè ſequens. Sanctus Archipræſul Sacro in memoriam *S. Stephani* protomartyris celebrato, quod incipit : *Sederunt principes & adverſum me loquebantur* : ſacris veſtibus indutus, Cappâ Clericali ſuperinjectâ, ad Aulam profectus eſt, & Regis exteriorem cameram, Crucem ipſe ſuam manibus ferens, intravit. Id malè interpretati plerique Regi ſuggeſſerunt, ipſum Cruce armatum, & inſolito habitu, ejus Majeſtatem, velut perſecutorem & tyrannum convenire. Alii ipſum precibus flectere conati ſunt, ut imminens periculum à ſuo & Confratrum capite averteret. Ciceſtrenſis Epiſcopus, cùm cæteris jam Regiæ voluntati omnino devotus, ſanctum Archipræſulem conveniens, his verbis compellavit : *Aliquando noſter fuiſti Archiepiſcopus, & tenebamur tibi obedire ; ſed quia Domino Regi* [ſ]*idelitatem juraſti, hoc eſt, vitam, membra, & terrenam dignitatem ſibi per te fore ſalvam, & Conſuetu*[d]*ines, quas ipſe repetit, conſervandas, & tu eas niteris deſtruere ; præcipuè cùm ſpectent ad terrenam ſuam dignitatem & honorem. Idcirco te reum perjurii dicimus ; & per*[j]*uro Archiepiſcopo de cætero non habemus obedire. Nos itaque & noſtra ſub Domini Papæ protectione ponentes, te ad ejus præſentiam appellamus ſuper his reſponſurum.* Et diem ſtatuit.

Vita S. Thomæ Cap. 32.

** De Leiceſter.*

Poſt hæc, ſeorſim ſedentibus Epiſcopis, Comites & Barones Cantuarienſem Archipræſulem convenerunt ; quorum primus *Robertus Leiceſtrenſis*,* ipſi Regis Mandatum de rationibus reddendis ſignificavit : alioqui ferendam in ipſum Sententiam. Id ſe facturum negavit ſanctus Archipræſul, quòd electionis ſuæ tempore ab omni obligatione Curiali fuiſſet abſolutus, *Henrico* Principe Regis filio & Regni hærede id palam denuntiante, nomine & Mandato Patris. Tum his verbis Comitem compellavit : *Quantò dignior eſt anima quàm corpus, tantò magis Deo & mihi teneris obedire, quàm terreno Regi. Nec Lex, nec ratio permittit ut filii patrem judicent vel condemnent. Unde Regis, tuum, & aliorum declino judicium, ſub Deo ſolo à Domino Papa judicandus, cujus coram omnibus vobis, præſentiam appello ; Eccleſia Cantuarienſi, Ordine & Dignitate mea, cum ad eam pertinentibus, ſub Dei & ſua protectione poſitis. Nihilominus vos, Fratres & Coëpiſcopi mei, quia magis homini quàm Deo obeditis, ad Domini Papæ audientiam & Judicium voco, & ſic Catholicæ Eccleſiæ, & Apoſtolicæ Sedis auctoritate munitus hinc recedo.*

S. Thomas Cantuarienſis ad Sedem Apoſtolicam appellat.

Vita S. Thomæ Cap. 33.

Seceſſit revera, & in Belgium transfretavit ſanctus Archipræſul : indéque ad Regem Chriſtianiſſimum *Ludovicum VII.* confugit, qui ipſum benignè ſuſcepit & honorificè ; quamvis Rex Angliæ poſtulaſſet per Legatos, ne ipſum in Regno ſuo pateretur, aut ipſi ullo pacto faveret. Regis Chriſtianiſſimi *Ludovici VII.* vox illa commendatur, cùm Regis Anglorum Literas legiſſet, *Thomam quondam Archiepiſcopum* dicentes : *Certè ſicut Rex Anglorum, ita & ego Rex ſum. Verumtamen minimum de Clericis Regni mei deponere ego non valerem.* Addidit : *Hoc de priſtina Dignitate diadematis Regum Francorum fore, ut Exules, & præſertim Perſonæ Eccleſiaſticæ, Regum & Regni ſecuritate & pace fruantur, & à perſecutorum injuriâ defendantur.* Iſta conſtant ex Vita *S. Thomæ* lib. II. Cap. VIII. & ex *Matthæo Pariſio*, in Hiſtoria Anglicana ad annum MCLXIV.

Ludovici VII Regis Chriſtianiſſimi religioſa magnanimitas.

ARTICULUS VII.

Geſta in Cauſa S. THOMÆ CANTUARIENSIS tempore ipſius exilii uſque ad confectam pacem exponuntur. Cauſæ ipſius æquitas multis confirmatur, & Gallicanæ etiam Eccleſiæ teſtimonio.

SAnctum Cantuarienſium Archipræſulem, ad Sedem Apoſtolicam appellantem, paterno ſinu excepit *Alexander III.* ejúſque Legatos ad ſe, cum Literis perſecutionem ipſi à Rege Angliæ illatam exponentibus, præmiſſos, benignè audivit Senonis : & Conventus Northamtonenſis Acta reſcidit. Epiſtolam *S. Thomæ* ad *Alexandrum III.* quæ incipit, *Ad audientiam tuam*, apud *Rogerium de Hoveden* legere eſt, poſteriori parte Annalium, pag. 498. *Alexandri III.* Reſponſum ſic incipit. *Quod minor majorem judicare non poſſit, & eum præſertim cui jure noſcitur Prælationis ſubeſſe, & obedientiæ vinculo tenetur adſtrictus, tam humanæ quàm divinæ leges demonſtrant*, &c. De Sententia porro Northamtonæ in Thomam lata ſic judicat : *Sententiam ab Epiſcopis & Baronibus Angliæ, quoniam ad primam Regis citationem tui copiam non feciſti, adverſùm te præſumptuosè prolatam, in qua tibi jam dicti Epiſcopi & Barones omnia mobilia, tam contra juris formam, quàm contra Eccleſiaſticam conſuetudinem abjudicarunt, præſertim cùm nulla mobilia, præterquam de bonis Eccleſiæ tuæ habueris, irritam penitus eſſe cenſemus.*

S. Thomæ Cantuarienſis appellationem ſuſcipit Alexander III.

Sententiam Northamtonæ in ipſum latam in irritum mittit.

Non multò poſt, Regis Anglorum Legati Senonas ad Summum Pontificem pervenere, & ad ejus colloquium admiſſi, multa contra ſanctum Cantuarienſem Archipræſulem ſuggeſſerunt, verbis immodeſtis & injurioſis. Sapientior Epiſcopis Legatis fuit, ac modeſtiùs peroravit Comes *De Arundello*, & ipſe Legatorum unus, ita de Cantuarienſi Archiepiſcopo locutus : *Nihilominus & Dominus Archiepiſcopus in ſuo gradu & ordine æquè inſtructus, in his quæ ad eum pertinent providus & diſcretus, licet (ut quibuſdam viſum eſt) aliquando nimis acutus. Et niſi iſta quæ nunc eſt inter Dominum Regem, & Dominum Archiepiſcopum eſſet diſſenſio, Regnum & Sacerdotium mutuo congauderent ad invicem paci & concordiâ ſub Principe bono, & Paſtore optimo. Eſt igitur hæc noſtra ſupplicatio, ut ad tollendam iſtam diſſenſionem, & ad pacis & amoris reformationem, veſtra gratia attentius invigilare velit.* Pontifici porro ſupplicabant Regis Anglorum Oratores, ut Legatos in Angliam dirigeret, illucque remitteret Archipræſulem Cantuarienſem, ab ipſis, omni appellatione remota, judicandum. Legatos ſe conceſſurum promiſit Summus Pontifex, ſed Archipræſulem ab alio quàm à ſe minimè judicandum reſpondit : neque juſtum eſſe, ut in Angliam remitteretur, inter inimicos judicandus. Juſſitque ut ejus adventum expectarent, quo abſente nihil jure ſtatui poſſet,

Legatio Regis Anglorum contra S. Thomam.

Vita S. Thomæ lib. II. cap. IX.

ſet. Verùm cauſæ ſuæ diffidentes, ſubitò reverſi ſunt, præfixum ſibi à Rege tempus aſſerentes.

S. Thomas coram Summo Pontifice peroravit, ſéque abdicare vult Archiepiſcopatu.

Interea Cantuarienſis Archipræſul Senonas pervenit, cauſam coram Summo Pontifice & Dominis Cardinalibus peroravit, Conſuetudinum Capita Clarendunæ conſcripta & promulgata protulit. Cæterùm ſe Archiepiſcopatu indigniſſimum profeſſus, annulum Summo Pontifici tradidit, aſſeruitque ſe jampridem auctoritati Epiſcopali renuntiaturum, niſi Eccleſiæ Catholicæ peſſimum ſe relinquere putaſſet exemplum, Eccleſiæ ſibi commiſſæ regimine ſe abdicando ad nutum & minas Principis. Ea de re conſilium cum Cardinalibus Pontifex communicavit. Quibuſdam viſum eſt, ceſſionem Cantuarienſis Archipræſulis accipiendam eſſe, ut occaſionem prorſus opportunam procurandæ pacis: aliis & quidem prudentioribus, iniquum eſſe, *Ut qui, pro tuenda Eccleſia libertate, ſummo diſcrimini non ſolum divitias & gloriam, dignitatem, auctoritatem, ſed & vitam expoſuit, ad libitum Regis deberet ſuo jure privari: ſicut forma fieret aliis in conſimili cauſa Regibus reſiſtendi, ſi ei ſua juſtitia ſervaretur illæſa; ſic eo cadente, caderent univerſi Epiſcopi, ut nullis futuris temporibus auderet quis obviare Principis voluntati: & ſic vacillabit ſtatus Catholicæ Eccleſiæ, & Romani Pontificis auctoritas deperibit. Expedit igitur*, (inquiebant) *hunc reſtitui etiam invitum, & ei qui pro nobis omnibus dimicat, omnimodis eſt ſuccurrendum.* In eam cæteri conſenſere ſententiam. *Thomæ* itaque juſſit Pontifex ut Dignitate ſervata, in acie pro Eccleſia Dei fortiter ſtaret, eique Eccleſiæ Romanæ nuſquam defuturū auxilium promiſit.

Gervaſius in Chronico.

Majorem partem Anglicanarum Conſuetudinum damnat Alexander III.

Secundùm hæc, de Conſuetudinibus Clarundunæ juramento firmatis deliberatum eſt. Summi Pontificis hæc ſententia fuit: *Inter abominabilia hæc, quæ hic lecta ſunt & audita, nulla quidem bona, ſed quædam tolerabilia ſunt, quæ utcunque poteſt Eccleſia tolerare: ſed horum major pars reprobata, & ab antiquis quidem & authenticis damnata eſt Conciliis, utpote directò ſacris Sanctionibus adverſa.* Ita refert Hiſtoria Quadripartita; addítque: *Et hæc quidem Dominus Papa in audientia omnium reprobavit, & ab Eccleſia in poſterum damnanda cenſuit.* Ex iis autem ſex duntaxat capita tolerata fuiſſe ab Eccleſia Romana, ſcilicet ſecundum, ſextum, undecimum, decimum-tertium, decimum-quartum, & decimum ſextum; cætera verò ejuſdem judicio damnata, docet Vaticanus Codex, in quo deſcripta ſunt poſt Quadripartitam S. Thomæ Cantuarienſis Hiſtoriam, hac ſingulis adſcriptâ notâ: *Hoc damnavit Sancta Romana Eccleſia ſub Alexandro III.* vel, *Hoc toleravit.* Tranſumptum apud *Baronium* ad annum MCLXIV. & in editione *P. Lupi*, pag. 163. ſub hoc titulo: *Cauſa exilii & martyrii B. Thomæ*: & in Conciliorum Collectionibus, inter Acta Conventus Clarendunenſis legere eſt. Sanè vel ſolum Articulum VIII. (ut de cæteris in præſenti ſileam) diſſimulari, ferrique nullatenus potuiſſe, ac Epiſcopos debuiſſe potiùs ſanguinem profundere, quàm illi aſſentiri, ſacri Canones, & tota antiquitas Eccleſiaſtica demonſtrant; cujus monumentis Appellationes ad Romanum Pontificem, non ſolùm à judiciis Metropolitanorum, ſed & Synodorum Nationalium confirmantur. Júſque iſtud recipiendi ac judicandi Appellationes ſecundùm præſcripta Canonum, ex toto orbe Chriſtiano ad Sedem Apoſtolicam delatas, Divinum eſt, *S. Petro* à Salvatore noſtro conceſſum cum Primatu in Eccleſia univerſa, & in ipſos Apoſtolos, ac in ejus Succeſſores transfuſum. Prohibere igitur ne Appellationes ultra Curiam Archiepiſcopi deferrentur abſque aſſenſu Regis, quid aliud erat, quàm Romanæ Eccleſiæ jura violare; omnium Epiſcoporum libertatem opprimere, omnem Eccleſiæ diſciplinam peſſumdare, & priſcos Anglicanæ Eccleſiæ mores evertere, in qua appellationes ad Sedem Apoſtolicam in uſu fuiſſe ab initio, ex Hiſtoria Eccleſiaſtica Gentis Anglorum à Venerabili Beda conſcripta demonſtratur?

Prohibitio Appellationum ad Sedem Apoſtolicam à S. Thoma, ſalvo officio, ferri ac diſſimulari non potuit.

Sed & *ſanctus Anſelmus Vuillelmo II.* jubenti *quatenus jurejurando promitteret quod nunquam Sedem S. Petri, vel ejus Vicarium pro quavis cauſa appellaret, aut ſub omni celeritate de terra ſua recederet*, reſpondit, teſte *Eadmero* lib. II. Hiſtoriæ Novorum: *Dico hujuſmodi juſſionem tuam, qui Chriſtianus es, omnimodis eſſe non debere. Hoc enim jurare, Beatum Petrum eſt abjurare. Qui autem Beatum Petrum abjurat, Chriſtum, qui eum ſuper Eccleſiam ſuam principem fecit, indubitanter abjurat.* Multis etiam oſtendit ſanctus Archipræſul Regem juſtè ſibi negare non poſſe licentiam adeundi Romanum Pontificem pro Eccleſiæ ſuæ neceſſitatibus: *Sed quod aſſeris, Conſuetudinis tuæ non eſſe, ut ego cauſa ſalutis animæ meæ, cauſa regiminis Eccleſiæ Dei, quod ſuſcepi, Beatum Petrum requiram & ejus Vicarium: pronuntio hanc conſuetudinem Deo & rectitudini contraire, & idcirco ab omni ſervo Dei ſpernendam profiteor ac refutandam.* Objicienti Regi, ipſum juraſſe Conſuetudinum Regiarum obſervantiam, reſpondit Anſelmus: *Scio me ſpopondiſſe conſuetudines tuas, ipſas videlicet quas per rectitudinem, & ſecundùm Deum, in Regno tuo poſſides, me ſecundum Deum ſervaturum, & eas per juſtitiam contra omnes homines pro meo poſſe defenſurum.* Ex his patet, *Alexandri III.* judicium cum *ſancti Anſelmi* ſententia omnino convenire: & *S. Thomam Cantuarienſem* rectè & ex officio reſtitiſſe *Henrico II.* Conſuetudines illas promulganti ac vindicanti.

Jus certè Appellationum ad Romanum Pontificem in quibuſvis cauſſis Eccleſiaſticis, juxta præſcripta Canonum, ita perſpicuum, ita indubitatum eſt, ut ipſe *Guilbertus* Londonienſis Epiſcopus, fœdus Regis aſſentator, & Eccleſiaſticæ proditor libertatis, qui Conſuetudines Anglicanas tuebatur, à ſanctiſſimo Angliæ Primate *Thoma* Cantuarienſi excommunicatus, adhibito Cleri ſui conſilio, Romanum Pontificem appellaverit his verbis: *Solius Papæ eſt privilegium, ab eo non poſſe appellari.* * *Et appellatione tutus per invocationem ſanctiſſimi nominis Sanctæ Trinitatis elido ejus ſactum ad firmam petram, ſupra quam fundata eſt Eccleſia.* Ita ſcribit Magiſter *Vuillelmus* ad *S. Thomam* inter ejus Epiſtolas XLI. libri III. Quin & ipſe Rex *Henricus*, contra Cenſuras, quas à Sancto Primate metuebat, appellatione ad Sedem Apoſtolicam ſe munire conatus eſt, ut ille refert Epiſtola CXXXV. lib. I. ad *Hyacinthum* Cardinalem data. *Egerat primò Rex Angliæ*, inquit, *ut ad Sedem Apoſtolicam nulla fieret Appellatio . . . . Sed nunc perductus eſt, ut coactus ſit confugere ad Sedem Petri, & Domini Papæ invocare nomen, quod ante inhibuerat invocari.*

* *Ad alios Epiſcopos, aut Synodos Provinciarum, vel Nationum.*

Cùm *S. Thomas* literas Legationis per totam Britanniam, excepta Provincia Eboracenſi, ſuſcepiſſet, idem, cujus mox meminimus, Londonienſis Epiſcopus Regi author fuit, ut Anglicanam Eccleſiam ad Romanum Pontificem appellare curaret: *Benè facietis*, inquit, *ſi Mandatis Apoſtolicis pace veſtrâ obediri conceſſeritis, & reddito Denario B. Petri, & Clericis, quæ ſua ſunt, in miſericordia veſtra reſtitutis, Epiſcopis omnibus mandaveritis, ut ſi in literis Archiepiſcopi adversùs Regni Conſuetudines gravamen aliquod intellexerint, ad Dominum Papam ſtatim, vel ad Legatos qui diriguntur ad vos, confidenter appellent. Sic enim opus miſericordiæ perficietis, & nos ab inobedientiæ reatu conſervabitis, & cauſſa veſtra, ne in aliquo detrimentum accipiat, communi omnium Appellatione providebitis.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* CXXXI. libri I.

Secundùm Londonienſis Epiſcopi conſilium, Angliæ Clerus Romanum Pontificem *Alexandrum III.* appellavit, Appellationémque ſuam ſancto Cantuarienſium Archipræſuli denuntiavit: *Ordo Judiciorum novus hic eſt* (inquiunt Epiſcopi & Clerici) *damnare primùm, & de culpa poſteriùs cognoſcere. Quem ne in Dominum noſtrum Regem & Regnum ejus, ne in nos & commiſſas nobis Eccleſias & Parochias, in Domini Papæ damnum, ſanctæque Romanæ Eccleſiæ dedecus & detrimentum, noſtræque confuſionis augmentum non modicum, exercere ſententiis & extendere, remedium vobis Appellationis opponimus. Et qui contra metum gravaminum in facie Eccleſiæ viva jamdudum voce ad Dominum Papam appellavimus, iterato jam nunc ad ipſum ſcripto etiam appellamus.* Eſt inter Epiſtolas S. *Thomæ* à *P. Lupo* editas CXXVI. libri I. Idem conſtat ex ipſorum Epiſtola ad *Alexandrum III.* CXXVIII. ejuſdem libri. Ex quibus omnibus monumentis conficitur; Regem, Eccleſiamque Anglicanam, verbis factiſque probaſſe iniquitatem ſummam Conſuetudinum Clarendunæ promulgatarum, quoad illud præſertim caput, quo Appellationes ad Romanum Pontificem prohibebantur: adeóque diſſimulare non potuiſſe nec debuiſſe S. *Thomam Cantuarienſem* hoc Eccleſiaſticæ diſciplinæ ac libertati, hoc auctoritati Summi Pontificis illatum vulnus. Sed de his ſatis. Senonas, ubi ſanctum Archipræſulem in *Alexandri III.* & Cardinalium Conſiſtorio reliquimus, nos revocat hiſtoriæ ſeries.

S. Thomas Monachus Pontiniaci à Summo Pontifice commendatus.

Dimiſſo Conſiſtorio, Pontifex ſanctum Cantuarienſium Archipræſulem Abbati Pontiniacenſi commendavit, ut eum cum paucis domeſticis in Monaſterio ſuo ſuſciperet ac foveret. Ubi ſolido ferme biennio manſit, auſteriorum exercitatione virtutum, & Monaſticæ diſciplinæ uſu, quoddam futuri Martyris tyrocinium agens.

Pontiniacum, Pontigny, Cœnobium ordinis Ciſtercienſis, in Diœceſi Autiſiodorenſi.

Intereà Rex Angliæ furore percitus, quòd nihil à Summo Pontifice contra *Thomam* impetrare potuiſſet, Cantuarienſis Archiepiſcopatus, & omnium Clericorum ſancto Præſuli adhærentium reditus capi juſſit, & in fiſcum inferri: omnes ipſorum cognatos è Regno amandavit, nullo habito delectu ætatis, aut ſexûs, juramento priùs adſtrictos, ut Pontiniaci degentem convenirent, ut novis domeſticæ calamitatis ſpectaculis in dies cruciaretur. Quin etiam, quod horrendum dictu, omnibus ſubditis ſuis prohibuit, ne preces ad Deum pro Archipræſule funderent; ut teſtatur Hiſtoria Quadripartita.

S. Thomas Epiſtolam Commonitoriam ſcribit ad Regem Angliæ.

Sanctus Archipræſul altero exilii ſui anno, Chriſti verò MCLXIV. Commonitoriam ad Regem Angliæ ſcripſit Epiſtolam, ut eum ad pœnitentiam emolliret; cujus verba ſummam humilitatem & caritatem ſpirant. *Confiſus*, inquit, *de miſericordia Altiſſimi, de cujus manu ſunt corda Regum, & quo voluerit, inclinabit ea* (*& utinam in partem meliorem!*) *loquar ad Dominum meum, quia ſemel cœpi. Multoties enim bona parantur invitis, maximè cùm eorum potius ſaluti conſulitur, quàm voluntati. In terra veſtra captiva tenetur Filia Sion, Sponſa Regis Magni, oppreſſa à multis, afflicta ab his, qui à longo tempore oderunt eam, & à quibus potius honoranda eſſet, quàm affligenda, maximè à vobis. Habita igitur vobiſcum recordatione beneficiorum ſingulorum, quæ vobis contulit Deus, ſolvite eam, & permittite conregnare Sponſo ſuo .... Credite mihi, Dilectiſſime Domine, Sereniſſime Princeps; patiens enim retributor eſt Dominus, longanimis expectator, ſed ultor graviſſimus. Audite me, & benefacite. Sin autem, verendum eſt* (*quod abſit*) *ne accingatur gladio ſuo ſuper femur ſuum Potentiſſimus, & veniat in manu valida cum militia multa liberare Sponſam ſuam, non ſine grandi plaga, de oppreſſione & ſervitute tribulantis. Si verò me audieritis, quoniam neceſſe habet Dominus in hoc inſtanti obſequium veſtrum experiri, benefaciet vobis Deus, & addet gloriam gloriæ veſtræ in progeniem filiorum & filiarum veſtrarum, uſque in tempora longa. Alioquin vereor* (*quod tibi Deus avertat*) *ne non deficiat gladius de domo veſtra, donec veniat qui ulciſcatur de plano ſuam & ſuorum injuriam Altiſſimus: ſicut nec de domo Salomonis, à quo, licet eum Deus elegiſſet; .... Quoniam receſſit à via Dei, ſcidit Deus Regnum*, &c.

Lib. I. Epiſt. LXIII Edit. P. Lupi.

Ejuſdem Epiſt. la ad Herefordenſem Epiſcopum De Hereford.

Scripſit etiam ad Herefordenſem Epiſcopum, ſibi quondam amiciſſimum, à quo literas acceperat, conſolatorias quidem, ſed ad remittendum aliquid de invicta conſtantia, & ad obſequendum Regi hortatorias: ipſúmque graviter increpuit ob maleſanum conſilium, & ad tuendam Eccleſiæ libertatem excitávit. *Ecce tu*, inquit, *quem credebam mihi à Domino datum eſſe, ut mecum ædificares, evelleres, & plantares, propinas mihi ſtimulum in ruinam, ſolatium in deſperationem ... Et cùm deberes animi vacillantis firmare conſtantiam, ſuſtinere mecum congreſſum ad defendendum patrimonium Crucifixi, ad reprimendos & expugnandos hoſtes Eccleſiæ, inſtillare auribus meis, inſpirare animo meo, ut obſecrarem inſtantiùs, arguerem arctiùs, increparem duriùs. Quod ſi me non audirent, exclamare certè debueras contra me; Exurge quare obdormis? Exere gladium S. Petri, vindica ſanguinem ſervorum Chriſti qui effuſus eſt, injurias Eccleſiæ, quæ in nobis & noſtris ſiunt tota die. Excidit-ne à memoria tua quantis ſim injuriis afflictus, quibus affectus contumeliis, cùm in perſona mea contra omnem auctoritatem, & contra omnem juris formam iterum judicaretur Chriſtus ante tribunal Præſidis? ... Qua animi conſcientia iſta diſſimulare potes tu, de quo ſperabatur quòd eſſes redemptorus Iſraël, liberaturus à ſervitute Eccleſiam? Et nunc quia tanto tempore tacuiſti, doleo ſuper te, Fili mi primogenite*, &c. Sic ipſum appellat, quod primus Epiſcoporum eſſet quem conſecraverat. Has Literas apud *Rogerium de Hoveden*, poſteriori parte Annalium legere eſt, pag. 503. & 504.

Lib. I. Epiſt. XL Edit. P. Lupi.

Regis Anglorum ad Alexandrum III. Legatio minax.

Reverſo Romam *Alexandro III.* Oratores ad ipſum miſit *Henricus* Rex Anglorum, *Joannem Oxonienſem*, & *Richardum Ilceſtrenſem* Clericos, qui ejus Sanctitati minarentur, Dominum ſuum ab ejus obedientia receſſurum, Antipapæ adhæſurum, niſi avitas Regum Angliæ Conſuetudines confirmaret. Per Germaniam tranſeuntes, Vvirceburgi ſubſtitere, ubi *Fridericus* Imperator coacto Conciliabulo, juramentum ab omnibus Epiſcopis & Proceribus contra legitimum Pontificem *Alexandrum* extorquebat, eoſque novo Antipapæ obſtringebat. Idem juramentum præſtitere *Henrici II.* Oratores, ipſius nomine, ſed præter ejus mentem. Soluto Vvirceburgenſi Conventu, Romam perrexere, Summo Pontifici Regis literas obtulere, minâſque addiderunt inſolentes. Quibus nihil commotus *Alexander*, ipſos ob ſacrilegum juramentum ſeverè caſtigatos dimiſit; gravéſque ſcripſit ad Regem Anglorum literas, quibus eum ob perfidiam erga Sedem Apoſtolicam, ob prohibitas ad Sanctam Sedem Appellationes, & vetitam ad Apoſtolorum limina profectionem, ob initum fœdus cum Schiſmaticis & excommunicatis, ob exilium denique Cantuarienſis Archipræſulis ſeverè objurgavit. Scripſerunt & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & de injuriis ab ejus Majeſtate Eccleſiæ illatis, apud ipſummet conqueſti, admonuere, ut quæ pravè geſſerat, emendaret. Hæ quidem literæ non extant: ſed Apologeticas ab eodem Rege ad Cardinales datas exhibet Codex Vaticanus, ex quo illas Annalium Eccleſiaſticorum Conditor deſcripſit.

Alexandri III. & Cardinalium querulæ ad Regem Anglorum de ipſomet literæ.

Apologeticæ Literæ Regis Anglorum ad Cardinales.

Ad

Inter Epiſtolas S. Thomæ 41. lib. 2. Edit. P. Lupi.

Ad primum querimoniarum caput ita reſpondit : *In integritate gratiæ & dilectionis, Domini Papæ libenter perſeverare volumus & affectamus, ſi nobis & Regno noſtro eumdem honorem, & honoris & dignitatis conſervationem obſervaverit, quam ſancti & honeſti Romani Pontifices viris nobilibus & potentibus Prædeceſſoribus noſtris exhibuerunt.*

Ad ſecundum ſic reſpondit : *Appellationes, quas proponit nos prohibuiſſe, & ne quis de Regno noſtro Curiam Romanam viſitaret, nos aſſeris inhibuiſſe : veſtram nolumus latere prudentiam, quòd nec Appellationes, nec viſitationes aliquatenus impedivimus, quin eo modo, ea ratione, eo ordine fiant, quo temporibus Prædeceſſorum noſtrorum juxta Regni noſtri Conſuetudines & dignitates ſolebant fieri.*

Ad tertium Caput reſpondit, ſe accepiſſe *Fredericum* Imperatorem à Summo Pontifice pro excommunicato non haberi : nec ſibi illicitum exiſtimaſſe, filiam ſuam filio Imperatoris collocare ; quia ſimilium fœderum exempla in Majoribus ſuis habebat.

Ad quartum ſic reſpondit : *Cantuarienſem Archiepiſcopum numquam expulimus, nec à Regno noſtro exire coëgimus...... Si autem idem Archiepiſcopus, ſicut ex propria voluntate aufugit, eodem modo voluntariè reverti voluerit, & nobis fecerit, quod Domino & Principi facere debuerit, Nos eidem, juxta Clericorum & laicorum conſilium, tam Regni noſtri, quàm Tranſmarinorum, quod debebimus, exſequemur. Verum ipſum per nos revocandum non cenſemus, quem à Regno noſtro exire non coëgimus. Itaque ſi nobis conſtiterit nos in aliquo deliquiſſe & exceſſiſſe, conſilio Cleri & Baronum noſtrorum, juxta Conſuetudines & Dignitates & Celſitudines Regni noſtri, quicquid debuerimus, animo libenti faciemus. Si vero aliquis Jura & Conſuetudines & Dignitates Regni noſtri impedire attentaverit, ſeu diminuere ; ipſum publicum hoſtem, & manifeſtum nominis noſtri, & honoris, & Regni æſtimabimus inimicum.*

Alexandri III. Literæ ad Londonienſem Epiſcopum, ejuſdemque Præſulis Reſponſum.

Eadem pene *Henrici* Regis nomine reſpondit *Gilbertus* Londonienſis Epiſcopus *Alexandro III.* qui ipſi juſſerat, ut cum Archiepiſcopo Rothomagenſi, & Herefordenſi Præſule, Majeſtatem ejus conveniret, eámque ad ſatisfaciendum Eccleſiæ & Cantuarienſi Archipræſuli, nomine ſuo hortaretur. *Alexandri III.* ad Londonienſem Epiſcopum literas, & ejuſdem Antiſtitis reſponſum exhibet *Rogerius de Hoveden*, poſteriori parte Annalium, pag. 191. & 192. Articulum de Appellationibus extra Regnum non proſequendis emollivit, & quodam fuco obduxit Londonienſis Præſul. Regis enim prohibitionem ad cauſas civiles reſtrinxit : *In Appellationibus*, inquit, *ex antiqua ſui Regni inſtitutione, id ſibi vendicat honoris & oneris, ut ob civilem cauſam nullus Clericorum Regni ſui ejuſdem Regni fines exeat, niſi, an ipſius auctoritate & mandato jus ſuum obtinere queat, priùs experiendo cognoſcat. Quod ſi nec ſic obtinuerit, ad Excellentiam veſtram, ipſo in nullo reclamante, cum volet, quilibet appellabit. In quo ſi juri veſtro vel honori præjudicatur in aliquo, id ſe totius Eccleſiæ Regni ſui conſilio correcturum in proximo, juvante Domino, pollicetur.*

Inter Epiſtolas S. Thomæ xxxviii. lib. 1. Edit. P. Lupi.

Denique Summo Pontifici poſuit ob oculos mala, quæ nimia erga Regem ſeveritas Eccleſiæ inferret : ideóque ſanctitatem ejus obſecravit, ut à cenſuris abſtineret. *Unde*, inquit, *veſtræ ſupplicandum æſtimavimus Excellentiæ, quatenus » illud præ oculis habentes*, Calamum quaſſatum » non conteret, & lignum fumigans non extin-

Severitatem erga Regem Eccleſiæ periculoſam fore ſuadet.

A
guet ; *zelum illum, qui ad ulciſcendam omnem, quæ Eccleſiæ Dei irrogatur, injuriam, laudabiliter igne Divini Spiritus accenſus eſt, ſi placet, ad tempus intra fines modeſtiæ cohibeatis : ne vel Interdicti Sententiam, vel ultimum illud Præciſionis elogium proferendo, Eccleſias univerſas ſubverti miſere toleretis : & tam Regem ipſum, quam innumeros cum eo populos, à veſtra (quod abſit) obedientia irrevocabiliter avertatis. Bonum eſt membrum capiti cohærere, vel ſaucium ; quam à corpore projici jam præciſum. Redeunt ad ſanitatem ſaucia ; vix corpori coaleſcunt jam præciſa. Adducit deſperationem*
B
præciſio, reſtituit ſanitatem vulneri ſæpe medicantis operatio...... Sanguis Regius tunc ſcit demum vinci, cùm vicerit : nec verecundatur cedere, cùm ſuperaverit. Manſuetudine tolerandus eſt. Monitis & patientia ſuperandus..... Non enim eſt dubium ſeveritati detrahendum fore, cùm ſtrages imminet populorum.

S. Thomæ Cantuarienſis Literæ ad Regem Anglorum vehementes Lib. 1 Epiſt. S. Thomæ Epiſt. LXV. Edit. P. Lupi.

Dum Summus Pontifex Epiſcopos Angliæ ad ſuggerenda Regi conſilia ſalutis hortabatur, *S. Thomas Cantuarienſis* ejus animum vehementioribus, quam antea, literis pulſavit, ac terrore divinorum judiciorum concutere conatus eſt. Has Literas, quæ incipiunt his verbis, *Expectans expectavi ut intenderet vobis Dominus*, Annalium
C
Eccleſiaſticorum parens ex Codice Vaticano deſcripſit ad annum MCLXVI. His Literis demonſtat, Reges Eccleſiæ & Sacerdotibus ſubeſſe debere, non eorum jura uſurpare, niſi Saülis, Oziæ, Azariæ & Ozæ inſtar, à Deo vindice plecti velint : *Ad Sacerdotes ſuos*, inquit, *voluit Deus, quæ Eccleſiæ ſuæ ſunt, diſponenda pertinere, non ad poteſtates Sæculi. Quas, ſi fideles ſunt, Eccleſiæ ſuæ Sacerdotibus voluit eſſe ſubjectas. Non vobis igitur vendicetis jus alienum, & miniſterium quod alteri deputatum eſt ; neque contra eum contendatis, à quo omnia ſunt conſtituta : Ne contra il-*
D
lius beneficia pugnare videamini, à quo veſtram conſecuti eſtis poteſtatem. Non à legibus publicis, non à ſæculi Poteſtatibus, ſed à Pontificibus & Sacerdotibus, omnipotens Deus Chriſtianæ Religionis Clericos voluit ordinari & diſcuti. Chriſtiani Reges ſubdere debent executiones ſuas Eccleſiaſticis Præſulibus, non præferre. Scriptum quippe eſt : Numquam de Sacerdotibus, niſi Eccleſiam judicare debere ; nec eſſe humanarum Legum, de talibus ferre Sententiam. Obſequi ſolere Principes Chriſtianos ſtatutis Eccleſiæ, non ſuam poteſtatem præponere ; Epiſcopis caput Principes ſubdere, non de Epiſco-
E
pis judicare. Duo quippe ſunt quibus principaliter regitur Mundus, auctoritas Sacra Pontificis, & Regalis Poteſtas : in quibus tantò gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò & de ipſis Regibus ſunt in divino reddituri examine rationem. Noſſe certè debueratis, ex illorum vos pendere judicio, non illos ad veſtram poſſe redigi voluntatem. Plurimi namque Pontificum, alii Reges, alii Imperatores excommunicarunt, &c.

Deinde poſtquam Davidis exemplo Regem ad pœnitentiam hortatus eſt, terribilem hancce comminationem ſubjicit : *Hæc ad præſens, Domine mi, vobis ſcribo, cætera ſilentio præteriens,*
F
donec videam utrùm ſermo meus capiat in vobis. Si reportaverit mihi à vobis fructus dignos pœnitentiæ, & audiam à nunciantibus, & congaudeam dicentibus : Filius tuus Rex mortuus fuerat, ſed revixit ; perierat, & inventus eſt. Quod ſi me non audieritis, qui ſolitus ſum ante Majeſtatem Corporis Chriſti in abundantia lachrymarum, & gemitibus non minimis orare pro vobis : certè ibidem clamabo contra vos, & dicam : Exurge Deus, judica cauſam tuam : memor eſto improperiorum

tuorum, & injuriarum, quæ à Rege Anglorum & ſuis tibi & tuis fiunt tota die, &c. Tandem ſic Epiſtolam concludit. *Attendite ubi ſunt Imperatores, ubi Reges, & alii Principes, ubi Archiepiſcopi & Epiſcopi, qui nos præceſſerunt. Ipſi quidem laboraverunt, & alii in eorum labores introierunt? Quid ultra? Sic tranſit mundus & ejus gloria. Memorare ergo noviſſima tua, & in æternum non peccabis: & ſi peccaveris, in vita pœnitebis.* Paternis admonitionibus, Apoſtolicíſque minis apud ſuperbum Principem Sanctus Archipræſul nihil promovit.

S. Thomas Apoſtolica Legatione per Angliam ornatus.

Id cùm intellexiſſet Summus Pontifex *Alexander III.* quò ipſum pro Juſtitia & Eccle- B ſiæ defenſione exulem non modo ſolaretur, ſed etiam ornaret; ac Regi, Præſulibúſque Anglicanis redderet metuendum, ipſi Legationem Apoſtolicam per totam Angliam, una excepta Diœceſi Eboracenſi, reſtituit. Id teſtantur *Alexandri III.* Literæ, quæ incipiunt his verbis, *Sacroſancta Romana Eccleſia*, quibus meritis præconiis *Thomam Cantuarienſem* extollit: *Attendentes*, inquit, *devotionis & fidei conſtantiam, qua pro Eccleſia Dei, ſicut columna immobilis perſtitiſti, honeſtatis, & literaturæ, ac diſcretionis prudentiam, qua præeminere dignoſceris, conſiderantes, dignum duximus perſonam tuam, tantarum virtutum* C *inſignibus decoratam, quodam ſpeciali privilegio, & ſingulari prærogativa diligere & honorare, tuæque militati ſolita benignitate proſpicere. Inde eſt quòd nos tibi Legationem totius Angliæ, excepto Epiſcopatu Eboracenſi, benigno favore concedimus, ut ibi vice noſtra corrigas, quæ inveneris corrigenda: & ad honorem Dei, & Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ſalutem animarum ſtatuas, ædifices, & plantes, quæ ſtatuenda fuerint, & plantanda.* Data eſt hæc Epiſtola Anagniæ VII. Idus Octobris anni MCLXVII.

Epiſt. XIV.

Summi Pontificis Mandata recepit Londonienſis Epiſcopus.

Has Literas, aliáque Summi Pontificis Man- D data Præſulibus Anglicanis ſignificanda, *Gilbertus* Londonienſis Epiſcopus accepit; nempe ut qui Clericorum Cantuarienſis Archiepiſcopi reditus, Regis mandato perceperant, ad plenam eorum reſtitutionem, infra duos menſes, Anathematis ſententiâ, omni appellatione remotâ, compellerentur. Secundò, ut ipſe Londonienſis Antiſtes *Denarium Sancti Petri* exigeret, & Nuntiis Apoſtolicis traderet. De his Regem *Henricum II.* certiorem fecit Londonienſis Epiſcopus, datis ad ejus Majeſtatem Literis, quas ex Codice Vaticano deſcripſit Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum MCLXVII. Inci- E piunt his verbis: *Tanta nos, Domine, Mandatorum moles ad præſens opprimit.* Sedi Apoſtolicæ neceſſariò parendum ſcribit, nec appellationem à Mandatis Pontificiis eorum executionem ſuſpendere. *Quod*, inquit, *Auctoritas Apoſtolica præcipit, hoc Appellatio non ſuſpendit: nec adverſus ejus Mandatum, ullum poteſt eſſe remedium: cùm, quod præcipitur, implere neceſſe ſit, aut inobedientiæ reatum incurrere.* Proinde Regi author eſt, ut ſinat Epiſcopos Summi Pontificis Mandatis parere, & Clericis Cantuarienſis Archiepiſcopi ſua reſtitui, Denariúmque *Sancti Petri* reddi F jubeat. Cæterùm omnibus Epiſcopis præcipiat, ut ſi in Literis Archipræſulis Cantuarienſis *gravamen* aliquod *adverſus Regni Conſuetudinem intellexerint, ad Dominum Papam ſtatim, vel ad ejus Legatos, confidenter appellent.* (Inter Epiſtolas *Sancti Thomæ* CXXXI. lib. I. Edit. *P. Lupi.*)

Appellationem Pontificiorum executionem Mandatorum non ſuſpendere profitetur.

S. Thomas Conſuetudines Anglicanas Sedis Apoſtolicæ Auctoritate damnat.

Credita ſibi Legatione ſtatim functus eſt Sanctus *Thomas Cantuarienſis*: & Conſuetudines A Anglicanas in Clarendunenſi Conventu promulgatas, Auctoritate Apoſtolica damnavit, præcipuè verò ſex earum Capita, quæ in Literis ad Londonienſem Epiſcopum, cæteróſque Præſules Anglicanos ea de re datis expreſſit: omnes earum obſervatores & exactores excommunicavit: Epiſcopos à juramento, quo ſe ad eas obſervandas obſtrinxerant, abſolvit. Eos etiam, qui Schiſmaticis in Germania communicarant, nec non qui Cantuarienſis Eccleſiæ bona occupabant, excommunicatos nominatim denuntiavit. Laudatarum Literarum iſtud exordium eſt: *Fratres mei dilectiſſimi! quare non conſurgitis mihi adversùs* B *malignantes?* De Conſuetudinibus Anglicanis hæc habent: *Scriptum illud, in quo illæ, non Conſuetudines, ſed pravitates potiùs, quibus perturbatur & confunditur Anglicana Eccleſia, continentur, ipſiúſque ſcripti auctoritatem, invocatâ Spiritus Sancti gratia, publicè condemnavimus, & caſſavimus. Univerſos etiam Obſervatores, Exactores, Conſiliarios, Adjutores, ſeu Defenſores earum, excommunicavimus: Omnéſque vos Epiſcopos à Promiſſione, qua contra Inſtitutionem Eccleſiaſticam ad earum obſervationem tenebamini, Auctoritate Dei, & noſtra, abſolvimus. Quis enim dubitat Sacerdotes Chriſti, Regum & Principum, & omnium* C *Fidelium Patres & Magiſtros cenſeri? Nonne miſerabilis inſaniæ eſſe cognoſcitur, ſi filius Patrem, diſcipulus Magiſtrum ſibi conetur ſubjugare, & iniquis obligationibus illum poteſtati ſuæ ſubjicere, à quo credit ſe non ſolùm in terra, ſed & in cœlis, ligari poſſe & ſolvi? Proinde ne in hujus Sententiæ commiſſam incidatis, auctoritatem ipſius ſcripti, ipſúmque ſcriptum, cum pravitatibus quæ in eo continentur, irritum duximus & caſſavimus, præſertim in his:*

Epiſt. XCVI. lib. I. Edit. P. Lupi.

I. *Quòd non appelletur ad Sedem Apoſtolicam ſuper aliqua cauſa, niſi licentiâ Regis.*

D II. *Quòd non liceat Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, exire de Regno, & venire ad vocationem Domini Papæ, ſine licentia Domini Regis.*

III. *Quòd non liceat Epiſcopo excommunicare aliquem, qui teneat de Rege in capite, ſine licentia Regis: vel terram ipſius, vel Officialium ſuorum, in Interdicto ponere.*

IV. *Quòd non liceat Epiſcopo coercere aliquem de perjurio vel fide læſa.*

V. *Quòd Clerici trahantur ad ſæcularia Judicia.*

VI. *Quòd laïci, ſive Rex, ſive alii, tractent cauſas de Eccleſiis, vel Decimis, & alia in hunc* E *modum.*

De his à ſe Legationis Apoſtolicæ Auctoritate decretis, *Alexandrum III.* certiorem fecit *S. Thomas Cantuarienſis*, rogavítque ut ea confirmaret. Porro ſe brevî Regem nominatim excommunicaturum, niſi reſipiſceret. *Verùm*, inquit, *in perſonam Regis nondum Sententiam dedimus, daturi forſitan, niſi reſipuerit, & ex his quæ fecerit, apprehenderit diſciplinam. Ut ergo, Beatiſſime Pater, Apoſtolicæ Sedis auctoritas, & Eccleſiæ libertas, quæ in partibus noſtris tota ferè deperiit, utcumque valeat reſtaurari; neceſſe eſt, & modis* F *omnibus expedit, ut quod à nobis geſtum eſt, ratum omnimodis habeatis.* Has *S. Thomæ ad Alexandrum III.* Literas, quæ incipiunt: *Satis ſuperque ſuſtinui correctionem Regis Angliæ expectans*, legere eſt & apud *Rogerium de Hoveden*, poſteriori parte Annalium, pag. 505.

Epiſt. 138. lib. I. P. Lupi.

Alexander III. S. Thomæ Sententiam confirmat.

Cantuarienſis Archipræſulis Sententiam confirmavit *Alexander III.* & minaces ad Regem Anglorum ſcripſit Literas, in quibus hæc inter alia: *Duritiam tuam, ſicut hactenus, contra Juſtitiam,*

tiam, & ſalutem noſtram, non duximus ulteriùs ſupportandam: nec præfato Archiepiſcopo os de cætero aliqua ratione claudemus, quin officii ſui debitum liberè proſequatur, & ſuam & Eccleſiæ ſuæ injuriam Eccleſiaſticæ ſeveritatis gladio ulciſcatur. Has Literas, quæ incipiunt his verbis; *Quàm paternè & quàm benignè Regiam ſæpius Excellentiam convenerimus*; refert *Rogerius de Hoveden*, pag. 506.

Regis & Præſulum Anglicanorum ad Romanum Pontificem Appellatio, & Legatio.

Intentatis à ſancto Cantuarienſium Archipræſule Cenſurarum Eccleſiaſticarum minis territus & magis irritatus Rex Anglorum, Epiſcopos & Proceres Ciſmarinarum ditionum ſuarum, *Chinonium* (quod Provinciæ Turonenſis oppidum eſt, prope Pictonas) congregavit anno MCLXVII. ab iiſque conſilium rogavit de mediis quibus Excommunicationis vel Interdicti fulmina mox à *Thoma Cantuarienſi* vibranda declinare poſſet. In hanc ab omnibus Sententiam itum eſt, Ad Summum Pontificem appellandum eſſe. Cantuarienſis Eccleſiæ Suffraganei hanc Appellationem ſancto Archipræſuli ſignificarunt, datis ad ipſum Literis, quarum initium eſt: *Quæ veſtro, Pater, in longinqua diceſſu.* Ad Summum etiam Pontificem ſcripſere, ad ejus Tribunal cauſam deferentes. Literarum quas ea de re dederunt, iſtud eſt exordium: *Veſtram, Pater, meminiſſe credimus Excellentiam.* Regem contumacem eſſe negant, utpote qui conteſtatus ſit ſe de ſingulis capitibus, de quibus fuerat ab ipſo Papa commonitus, *Eccleſiæ Regni ſui ſe pariturum judicio.* Ipſius Acta excuſant, quantùm poſſunt, Sententiam excommunicationis in quoſdam Proceres latam; & minas Regi intentatas ab Archipræſule Cantuarienſi, violato Judiciorum ordine conqueruntur. Eò tendere turbas illas aiunt, ut abruptâ Regni & Sacerdotii concordiâ, Rex & populus à Sedis Apoſtolicæ obedientia recedant. Quæ mala ut avertant, ſe ad ejus Sanctitatem appellaſſe denuntiant, & Appellationi terminum deſignaſſe diem Dominicæ Aſcenſionis. Has Literas Annalibus ſuis inſeruit *Rogerius de Hoveden*, pag. 509. 510. 511. & 512. Divino ſanè judicio accidit, ut Rex, qui Appellationes ad Sedem Apoſtolicam pravis Conſuetudinibus ſuis antiquare & abrogare voluerat, earum jus & uſum ſuo & Epiſcoporum Regni ſui exemplo confirmaret, ut obſervat *Joannes Sareſberienſis* Epiſtola ad Exonienſem Epiſcopum. *Et ita* (inquit) *neſcio quo pacto* (*niſi quia veritas ventilata plus pollet, & juſtitia quo magis concutitur, eò ampliùs convaleſcit*) *dum Rex per avitas Conſuetudines Appellationum jus evacuare conatur, magis confirmat: dum ipſemet pro capite ſuo ad appellandi refugium cogitur evolare.*

Inter Epiſtolas S. Thomæ, cap XXVI. & cap. XXVIII lib. I. Edit. P. Lupi.

S. Thomæ Reſponſum ad Appellationem ſignificatam.

Londinenſi Epiſcopo reſpondet *S. Thomas Cantuarienſis* graviſſimis Literis, iiſque Apologeticis. Interjectam ab ipſo & cæteris appellationem perperam vocari remedium ait, quæ eſt obedientiæ impedimentum. Fruſtra ipſos perſuaſum habere, quòd ludificatoria hujuſmodi appellatio ipſos ab obedientia diſpenſet. Ipſam minimè prohibiturum quin ſuo fungatur munere; ſiquidem vindicandi in omnem inobedientiam & officium accepit, & præceptum. Ipſos fucum facere, cùm aiunt Regem eſſe, fuiſſeque ſemper ad ſatisfaciendum paratiſſimum. *Illud*, inquit, *quod dicis, paratum eſſe ad ſatisfaciendum, quo ſenſu intelligis? Illos, quorum ſe Deus dicit & patrem & judicem, orphanos, viduas, pupillos innocentes, & omnino hujus, quæ nos movet controverſiæ ignaros, vides proſcribi, & taces: Clericos exterminari, & non reclamas: Alios bonis ſuis ſpo-*

Epiſt. CVIII. lib. I. Edit. P. Lupi.

A *liari, & contumeliis affici, & non contradicis: Servientes meos in vincula conjici, & teneri, & obmuteſcis: Matris tuæ Cantuarienſis Eccleſiæ bona diripi, & non reſiſtis: Me Patrem tuum gladios cervici meæ jamjam imminentes vix evaſiſſe, & non doles: Et quod deterius eſt, cum perſecutoribus meis, & in me, Deo & Eccleſiæ ipſius, & hoc non in occulto, ſtare non erubeſcis. Eſtne hoc ſatisfacere, perpetrata mala non corrigere, & malis deteriora de die in diem adjicere?*

Addit, ſatisfactionis loco cenſeri non poſſe, voluntatem illam Regis, (ut ipſi ſcripſerant) ad parendum Judicio Eccleſiæ Regni ſui comparata
B tam. *Quaſi*, inquit, *condigna ſit ſatisfactio hæc. Quis eſt in terra, vel etiam in cœlo, qui de divina diſpoſitione præſumat judicare? Humana judicantur, divina penitus inconcuſſa relinquuntur. Quantò melius, Frater mi, illi ſalubrius, tibi ſecuriùs, intimare ei, perſuadere omnibus modis elaboraret, voluntatem Dei de conſervanda pace Eccleſiæ ſuæ, de non appetendis his quæ conceſſa non ſunt ejus adminiſtrationi, de honorandis Sacerdotibus Dei? ..... Sciat ergo & intelligat, te intimante, Dominus meus, quod qui dominatur in Regno hominum, ſed & Angelorum, duas ſub ſe Poteſtates ordinavit, Principes & Sacerdotes; unam terrenam, alteram*
C *ſpiritalem; unam miniſtrantem, alteram præeminentem; unam cui potentiam conceſſit, alteram cui reverentiam exhiberi voluit. Qui verò his vel illis de ſuo Jure ſubtrahit, Dei ordinationi reſiſtit.* Hæ *S. Thomæ* ad Londonienſem Epiſcopum Literæ, quas Annalium Eccleſiaſticorum Parens ex Codice Vaticano deſcripſit, incipiunt his verbis: *Mirandum & vehementer ſtupendum.* Iſtis verò concluduntur: *Non obliviſcamur illum diſtrictum Judicem, ante cujus tribunal conſtitutos ſola nos Veritas judicabit, amoto timore & fiducia omnis terrenæ Poteſtatis.* Eſt inter Epiſtolas à *P. Lupo* edi-
D tas CVIII. libri I. Ejuſdem eſt argumenti Epiſtola CXXVIII. *Univerſo Clero Angliæ*, inſcripta, & pariter Apologetica, in qua hæc de Eccleſiæ firmitate obſervanda ſunt: *Proprium eſt Eccleſiæ ut tunc vincat, cùm læditur; tunc intelligat, cùm arguitur; tunc obtineat, cùm deſeritur. Nolite ergo, Fratres, ſuper ipſam flere, ſed ſuper vos ipſos, qui facitis vobis nomen, ſed non grande, ex hoc facto & dicto ex ore omnium. Qui provocatis in vos odium Dei & univerſorum. Qui paratis innocentiæ laqueum, qui cuditis novas & ingenioſas rationes in ſubverſionem libertatis Eccleſiæ. Fratres, per miſericordiam*
E *Dei in vanum laboratis. Stabit enim ipſa Eccleſia; etſi ſæpius concuſſa, in ea fortitudine & firmitate, in qua firmiter fundata eſt, donec Filius ille perditionis ſurgat*, &c. Ipſorum Appellationem Jure nullam eſſe oſtendit, nec Regi ſuffragari. *Non ſolent*, inquit, *audiri Appellantes, niſi quorum intereſt, aut quibus mandatum eſt, aut qui negotium gerunt alienum. Intereſtne veſtrâ ut non coerceantur delinquentes adversùs Eccleſiam? Abſit. Si verò qui ſubvertit Eccleſiæ libertatem, qui bona ipſius invadit & occupat, ac in ſuos convertit uſus, in ſui defenſionem minimè ſuper hoc auditur Appellans, multo minus & pro eo Appellantes. Ergo nec*
F *Domino Regi ſuffragatur à vobis pro ipſo edita, nec videtur vobis prodeſſe pro ipſo Appellatio emiſſa. Unde ſi in hoc caſu appellare non poteſt, nec mandare, ſic nec vos ſuper hoc ab ipſo Mandatum ſuſcipere. Adjicimus vos in parte iſta nullatenus ejus gerere poſſe negotium. Nemo enim Epiſcoporum alterius contra ſe negotium gerere poteſt, maximè in oppreſſione Eccleſiæ, cujus ipſe defenſor eſt; & præſertim unde generaliter læditur Eccleſiæ conditio. Ergo ſi nec veſtrâ intereſt appellare, nec ſuper hoc Mandatum*

Eccleſiæ firmitas inconcuſſa.

datum valetis ſuſcipere, nec aliarum gerere negotium, nec auditur appellatio veſtra, nec Jure tenetur.

Tandem Sereniſſimum Magnæ Britanniæ Regem his verbis convenit, ipſique bene adprecatur: *Audiat itaque Dominus meus poſtulationem Fidelis ſui, conſilium Epiſcopi, Patris exhortationem, ut benefaciat ei Deus, & augeat dies ejus, & annos Filiorum ipſius in tempora longa. Permittat Eccleſiam frui pace & libertate ſub ipſo, tamquam ſub Rege Chriſtianiſſimo: Eccleſiam Romanam uti Jure & Libertate in terra ſua, quam habere debet, & habet in cæteris Regnis. Reſtituat Cantuarienſi Eccleſiæ, & nobis Jura ſua & Libertates, & omnia ablata, cum pace & ſecuritate noſtra, ut liberè & quietè poſſimus Deo militare ſub ipſo, & ipſe debeat obſequio noſtro uti, prout ei placuerit, Salvo honore Dei, & Eccleſiæ Romanæ, & Ordine noſtro. Iſtæ ſunt Dignitates Regiæ, Leges optimæ, quas petere debet Rex Chriſtianiſſimus, & obſervare: quibus gaudere debet, & ſub ipſo florere Eccleſia. Iſtæ ſunt Leges obtemperantes Legi divinæ, non derogantes; quas qui non obſervaverit, inimicus Dei conſtituitur.*

Londonienſem Epiſcopum S. Thomas excommunicat.

Londonienſem Epiſcopum Eccleſiæ Jura & Libertatem prodentem, & Regem pravis conſiliis in impœnitentia foventem, paulòpoſt excommunicavit S. Cantuarienſium Archipræſul; & Literas ad Clerum Londonienſem dedit de vitandis excommunicatis: quas apud *Rogerium de Hoveden*, pag. 512. & 513. legere eſt. Sunt Epiſtolæ XXXIX. XL. & XLIII. lib. III. editionis *P. Lupi*.

Rex Anglorum S. Thomam Pontiniaco ejici curat.

Interea Rex Anglorum Literas comminatorias ſcripſit ad Ciſtercienſes Monachos in Comitiis Generalibus congregatos, ſignificans ſe omnia Ordinis bona in ſuis ditionibus conſtituta, in Fiſcum redacturum, niſi hoſtem ſuum è Pontiniaco Monaſterio expellerent. Regis Literas cum ſancto *Thoma* communicarunt Monachi, nec tamen ipſum rogarunt ut abiret; perſuaſi ſanctiſſimum Præſulem nolle ibi manere in detrimentum Ordinis (ſi tamen detrimentum, & non potiùs lucrum dicenda erat jactura bonorum temporalium ob defenſionem juſtitiæ, & ſuſceptionem Archipræſulis propter cauſam Eccleſiæ exulis) Fœdam illam Monachorum ignaviam & cupiditatem ſibi ſcandalo fuiſſe ſignificavit Rex Chriſtianiſſimus *Ludovicus VII.* cùm per Nuntium à Sancto Archipræſule miſſum ea de re certior factus eſt. Ipſum enim exclamaſſe: *O Religio! ò Religio! ubi es! Ecce enim, quos credebamus ſæculo mortuos, ſæculi ruinas timent, & pro rebus caducis, quas propter Dominum contempſiſſe profitentur, à Dei opere, quod cœperant, convertuntur retrorſum, Dei cauſa exulantem ejicientes à ſe:* Tradit Hiſtoria Quadripartita, * cui conſentit *Gervaſius Dorobernenſis* in Chronico, pag. 1401. additque, Regem Chriſtianiſſimum ſibi ipſi gratulatum, quòd hæc ſibi data eſſet occaſio Archipræſuli Sancto ſubveniendi, miſiſſe Virum Nobilem ex Aula ſua cum trecentis ſtipatoribus, qui eum honorificè deducerent Senonas. Ibi ab *Hugone* Archiepiſcopo, Clero, Populóque, ſumma lætitia exceptus, in Cœnobio *Sanctæ Columbæ* annos quatuor diverſatus eſt. Cùm Pontiniaco ſeceſſit, revelatione divina de futuro certior factus eſt Martyrio, ut refert mox laudatus *Gervaſius*. Sub idem tempus ſcripſit iterum ad Regem Angliæ Sanctus Archipræſul, ejus Majeſtatem ex parte omnipotentis Dei, & in virtute Spiritus Sancti, & in remiſſionem peccatorum adjurans, ut gratiam ſuam, & pacem veram, ſibi, & Eccleſiæ Cantuarienſi reſtitueret.

Ludovicus VII. Rex Francorum, S. Thomam honorificè recipit ac fovet.

Seu Vita S. Thomæ, lib. 3. cap. XVII.

Has Literas, quæ incipiunt his verbis, *Breviloquio utimur ad vos*, Cardinalis *Baronius* ex Codice Vaticano deſcripſit ad annum MCLXVII. Num. LXXI. Eſt Epiſtola LXVI. Libri I. Edit. *P. Lupi*.

Nova Regis Anglorum Legatio ad Alexandrum III.

Eodem anno, Rex Angliæ, ut imminentem ſibi & Regno Excommunicationis & Interdicti Sententiam averteret, novam Legationem Romam * deſtinavit ad *Alexandrum III.* cujus munus impoſuit *Joanni Oxenefordienſi*, * quem ob Sareſberienſis Decanatus invaſionem *S. Thomas* excommunicaverat. Hic Summum Pontificem malis artibus circumvenit, abjuratíſque Regiis Conſuetudinibus, & facta promiſſione de pace Regem inter & Archiepiſcopum Cantuarienſem pro virili procuranda, Abſolutionem ab excommunicatione, ac Sareſberienſem Decanatum impetravit. Effecit etiam ut Papa Legatos in Angliam mitteret, *Vvillelmum Papienſem Henrico* Regi amiciſſimum, & *Ottonem*, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ad pacem inter ipſum Regem & Cantuarienſem Archiepiſcopum componendam, & ad concordiam inter Reges Francorum & Anglorum procurandam. De hac Legatione certiorem fecit Cantuarienſem Archipræſulem, ipſúmque monuit, ut animum ſuum ad pacem inclinaret, quantùm ſalvâ ſuâ & Eccleſiæ honeſtate fieri poſſet. Scripſit etiam ad Regem Anglorum, jubens ut Legatos Apoſtolicos eo quo par erat honore ſuſciperet, eáque executioni mandaret, quæ ſuo nomine erant propoſituri. Scribit demum ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum, ut auctoritatem ſuam interponat ad pacem tam optatam promovendam. Quæ ſi componi non poſſit, rogat ejus Majeſtatem, ut gratum habeat Legationem Apoſtolicam Archipræſuli Cantuarienſi per Gallias imponi, ſi hoc abſque Cleri Gallicani offenſione fieri valeat; ſibíque ſignificet ſuam ea de re voluntatem, ac interim ſilentium ſervet. Adſcribo verba, in quibus momentum non leve eſt ad probandum Summos Pontifices Legatos in Gallias non miſiſſe, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, & qui ejus Majeſtati accepti eſſent. *Si autem*, inquit, *quod Deus avertat, convenire non poſſint, dummodo Regiæ voluntati ſederet & beneplacito tuo, nobis per omnem modum complaceret, & gratum valde exiſteret & acceptum, quod, ſi abſque gravi ſcandalo perſonarum Regni tui fieri poſſet, nos prænominatum Archiepiſcopum ſpecialis honoris prærogativa inter cæteros donaremus, & ſibi vices noſtras committeremus in illis partibus exequendas. Unde Serenitatem tuam, quanta poſſumus, prece rogamus, ut, ſi pacem, ſalva honeſtate ſua & Eccleſiæ, quod omnimodis optaremus, habere non poſſit, nobis ſuper his voluntatem tuam ſub omni celeritate ſtudeas intimare. Et hoc interim habeas omnino ſecretum.* (Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* editas à *P. Lupo*, XLIII. libri II.)

D'Oxford.

Alexander III. Legatos mittit in Angliam ad pacem inter Archiepiſcopum & Regem componendam.

Epiſt. XVIII. Alexandri III.

Epiſt. XIX.

Alexander III. rogat Regem Francorum, ut Apoſtolica per Gallias Legatione S. Thomam ornari conſentiat.

Summi Pontifices Legatos in Gallias non mittebant, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, & qui ejus Majeſtati grati eſſent.

Legatione perfunctus rediit *Joannes Oxenofordienſis*, ubique canens, Io triumphe, falſos rumores ſpargens, & inſolenter *S. Thomæ Cantuarienſi* inſultans. Mentiebatur namque Legatos à Romano Pontifice miſſos eſſe, ut cauſam Cantuarienſis Archipræſulis cum Anglorum Rege finirent: *Vvillelmum Papienſem* Cardinalem Regi penitus addictum gloriabatur, ab eóque *Thomam* certiſſimè deponendum: Anglicanos Epiſcopos, Regémque, jam ab illius juriſdictione eſſe abſolutos; quia Pontifex Legationem ipſius per Angliam ad tempus ſuſpenderat, donec ſcilicet veniſſent, & quamdiu præſentes eſſent Legati: Cardinales pleroſque omnes Regiis partibus eſſe devotiſſimos.

Joannis Oxenofordienſis, Regis Anglorum ad Summum Pontificem Legati inſolentia.

devotiſſimos. *Henrici II.* ſuperbiam vehementer augebat illa à Summo Pontifice decreta Legatio palámque gloriabatur, ſe Avi ſui conſecutum Privilegium, *Quia in terra ſua erat Rex, Legatus Apoſtolicus, Patriarcha, & omnia quæ volebat:* ut refert *Joannes Sareſberienſis* in Epiſtola ad *Joannem* Pictavienſem Epiſcopum.

Regis Chriſtianiſſimi *Ludovici* VII. ſtudium in S. *Thomam*, & fervor pro ejus cauſa.

His rumoribus, quibus fundamentum præbebat nova Legatio, *Joanni Oxenefordienſi* Romæ exhibitus honos, ejúſque confirmatio in Sareſberienſi Decanatu, & Cardinalis Papienſis ſumma cum Anglorum Rege neceſſitudo, *S. Thomas* Cantuarienſis graviter afflictus eſt, mœrorémque ſuum in ſinum amici gentiliſque ſui *Joannis Cantuarienſis* effudit, datis ad ipſum Literis, quas Annalium Eccleſiaſticorum Parens ex Codice Vaticano deſcripſit ad annum MCLXVII. Num. LXXVII. Eſt Epiſtola CLXV. lib. I. Edit. *P. Lupi.* Doluere pii omnes. Indignatus eſt præ cæteris *Ludovicus* Rex Chriſtianiſſimus, quòd Romanus Pontifex à viro nequiſſimo *Joanne Oxonienſi* deceptus, ita (ut ferebat fama) Sanctum Archipræſulem, qui ſe pro tuenda Eccleſiæ libertate devoverat, deſereret, ac inimicorum ipſius votis annueret. Parum abfuit quin Rex Chriſtianiſſimus Regni ſui ingreſſu Legatos Apoſtolicos prohiberet. Sed & de convocandis Præſulibus Gallicanis ea de re deliberaturis conſilium iniit: *S. Thomæ* Cantuarienſis injuriam, Eccleſiæ, ſuámque exiſtimans. Quin etiam palàm conteſtatus eſt Religioſiſſimus Princeps, *Non eſſe ſibi minùs moleſtum*, quòd Romanus Pontifex contra S. Thomam (ſic enim ferebat fama mendax) *Legatos mitteret, quàm ſi ad Coronam ejus auferendam eos deſtinaret.* Id conſtat ex Epiſtola *Lombardi* Romanæ Eccleſiæ Subdiaconi, qui tum in Galliis verſabatur, ad *Alexandrum III.* quem de illis rumoribus ejus Sanctitati, adeo indecoris certiorem fecit. Ejus Epiſtolam ex Codice Vaticano deſcribit Cardinalis *Baronius* ad annum MCLXVII. Num. LXXXII. ſubditque: *Huc uſque Lombardus, quem dicet aliquis Theologum illum inſignem, qui Pariſiis claruit, dictum proprio nomine Petrum Lombardum. His enim temporibus vixit.* Et qui Vitam *S. Thomæ* Cantuarienſis Gallicè ſcripſit Modernus Auctor, * hunc ipſum *Petrum Lombardum*, Archiepiſcopum Pariſienſem & Magiſtrum Sententiarum nuncupatum, has ad *Alexandrum* III. ſcripſiſſe Literas indicat. Sed perperam: ſiquidem hujus Epiſtolæ Auctor ſe Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum inſcribit. *Petrus* verò *Lombardus* creatus eſt Epiſcopus Pariſienſis anno MCLIX. vel certè MCLX. ceſſione *Philippi* Franciæ filii, *Ludovici VII.* Regis fratris; nec ſuperſtes erat anno MCLXVII. quo hæc Epiſtola ad *Alexandrum III.* ſcripta eſt. Obiit enim anno MCLXIV. Eſt inter editas à *P. Lupo* CLXVI. lib. I. Fuit autem *Lombardus* ille Placentia oriundus, *S. Thomæ* Domeſticus, vir doctiſſimus, qui ipſum Canones docuit; Romam ab exilio vocatus, Cardinalis ac demum Beneventanus Archipræſul creatus, ut habet Catalogus Eruditorum *S. Thomæ.*

Lombardi Subdiaconi ad Summum Pontificem Literæ.

* De Beaulieu.

Literæ Legatorum Apoſtolicorum ad *S. Thomam*.

Statim atque Gallias attigerunt Sedis Apoſtolicæ Legati, *S. Thomam Cantuarienſem* Literis ſuis prævenerunt; ſcripſit primùs *Vvillelmus Papienſis*: cujus perlectâ Epiſtolâ commotus eſt Sanctus Archipræſul, quòd ſe ad finiendas quæſtiones, quæ inter ipſum & Regem vertebantur, miſſum in Angliam jactaret. Quamobrem ipſi acerbioribus literis reſpondit, à quibus tamen mittendis ipſum deterruit amicus fidiſſimus *Joannes Sareſberienſis*, * cujus eas cenſuræ ſubjecerat, ingenuè & liberè ſignificans, Cardinalem, Sedis Apoſtolicæ Legatum, in prima ſalutatione ſuſpicionibus inurendum, & gratis exacerbandum non eſſe, & contra Romanæ Eccleſiæ reverentiam dehoneſtandum conviciis: nec Pontificium Curſorem ſic alloquendum ſibi videri. Hunc ſcribendi modum ipſius cauſæ nociturum, ſi Cardinalis ſuas Literas ejúſque Reſponſum ad Summum Pontificem mitteret. Etſi inimicus adhuc eſſet Legatus, eſſe diſſimulandum, donec inimicitias opere demonſtraret. Ipſum ſine cauſa commoveri; quòd Legatus ſcripſiſſet ſe ad finiendas quæſtiones miſſum eſſe: ſiquidem cauſæ quælibet non ſolum Sententiâ, ſed & benigna compoſitione finiri poſſunt. Paruit viro prudentiſſimo & amiciſſimo Sanctus Archipræſul, & modeſtiores ad Legatum Apoſtolicum Literas dedit. Has & illas, nec non Commonitoriam *Joannis Sareſberienſis* Epiſtolam, ex Codice Vaticano deſcriptas, Cardinalis *Baronius* Annalibus ſuis inſeruit ad annum MCLXVIII. Num. XI. XII. & XIII. Edidit *P. Lupus* Epiſt. X. XI. XIX. & XX. libri II.

Joannis Sareſberienſis prudens conſilium.

* De Salisbery.

S. Thomas Vvillelmum Papienſem, Legatorum alterum Judicem recuſat.

Nihilominus datis ad *Alexandrum III.* Literis, de Legatione *Vvillelmo Papienſi* credita conqueſtus eſt *S. Thomas*, cúmque Judicem recuſavit. *Credimus quidem* (inquit) *non eſſe Juri conſentaneum, nos ejus ſubire Judicium vel examen, qui quærit commercium ſibi facere de ſanguine noſtro, de pretio, utinam non iniquitatis! quærit ſibi nomen & gloriam.... Proinde ſupplicamus Paternitati veſtræ affectuosè, (ſi ei cura eſt de nobis) ut evacuetur poteſtas ejus, ſi quam tamen habet circa nos & negotia noſtra. Transferatur malleus iſte à nobis, qui potiùs elegit eſſe malleator Clericorum, obſequendo Principi, quàm Regum offenſor, conſequendo gratiam divinam.* Eſt Epiſtola XXII. libri II. Edit. *P. Lupi.*

Scripſit etiam ad *Thomam Cantuarienſem Otto* Cardinalis, Legatorum alter, ad cúmque miſit Clericum ſuum, arcana quædam renunciaturum. Ad ipſum viciſſim Literas fiduciæ ſuæ teſtes, & gaudii de ipſius Legatione à ſe & Coëxulibus concepti, dedit S. Archipræſul: quas exhibet Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad eumdem annum Num. XVI. & XVII. Eſt Epiſtola XVIII. libri II. Edit. *P. Lupi.*

Alexander III. Legatorum auctoritatem coërcet.

Dum hæc gererentur, *Alexander III.* de rumoribus à *Joanne Oxonienſi* ſparſis certior factus, & querimoniis Regis Chriſtianiſſimi & Eccleſiæ Gallicanæ excitatus, de quibus ad ipſum *Vvillelmus* Carnotenſis Epiſcopus electus ſcripſerat, ſemel & iterum ſcripſit ad Legatos, * eorum auctoritatem circumſcribens, ne ea in Cantuarienſem Archipræſulem abuterentur. Vetuit inprimis ne conjunctim vel diviſim Regnum Anglorum adirent, vel de Regni ejuſdem negotiis tractarent, & præſertim de conſecrationibus Epiſcoporum aliquid ſtatuerent, niſi priùs Cantuarienſis Archiepiſcopus Regi ex integro reconciliatus fuiſſet. Ipſis etiam juſſit ut Sancto Archipræſuli, & ejus Eccleſiæ, antiqua Jura & libertates integras & illibatas ſervarent; & omnem ab ejus animo amaritudinem & ſuſpicionem tollerent: *Joannem* verò *Oxonienſem* plecterent.

* Epiſt. XXI. XXII.

Legatorum Collatio cum S. Thoma.

Vvillelmus Papienſis Legatorum alter, Anglorum Regi devotus.

Poſtquam Apoſtolici Legati Regem Anglorum adiere, & cum eo de cauſa *Thomæ Cantuarienſis* ſunt collocuti, Sanctum Archipræſulem ad Collationem invitarunt, de ipſius negotio habendam *Giſortium* inter & *Triam* in Neuſtria. Ibi multis Propoſitionibus ejus animum tentavit Cardinalis Papienſis. Duritiam Regis, malitiam temporis, calamitatem Eccleſiæ expoſuit, necnon ipſius Regis querelas de armis Regis Francorum,

Francorum, & Comitis Flandriæ, ejus artibus contra ſuam Majeſtatem converſis. Quam accuſationem diluit Sanctus Archipræſul cùm rationibus optimis, tum Regis Chriſtianiſſimi teſtimonio, qui ejus innocentiam coram Legatis Juramenti religione purgavit. Suaſere Legati ut humilitate & modeſtia Regem Anglorum, Dominum ſuum, placaret. Reſpondit Sanctus Archipræſul, ſe Regi omnem humilitatem, obſequium, devotionem exhibiturum, *Salvo honore Dei, & Apoſtolicæ Sedis, Libertate Eccleſiæ, honeſtate perſonæ ſuæ, & poſſeſſionibus Eccleſiarum.* Rogarunt, num vellet Regi polliceri Conſuetudinum, quibus uſi fuerant ejus Anteceſſores, confirmationem, & obſervantiam. Quod ſi præſtiret, in Sedem ſuam, & gratiam Regis, eſſet ipſorum interceſſione reſtituendus. Reſpondit *S. Thomas*, ſe Conſuetudinum, quæ Eccleſiæ perimebant libertatem, quæ Sedis Apoſtolicæ Privilegium convellebant, quæ Legi Dei palàm adverſabantur, nuſquam promiſſurum obſervantiam; nec eas diſſimulaturum, quod non poterat ſine periculo Ordinis & ſalutis. Se tamen fidem Regi, *Salvo Ordine ſuo*, juratam ſervaturum. Adjecit Cardinalis Papienſis, meliùs eſſe ut Archiepiſcopatu cederet, quàm ut Eccleſia diutiùs vexaretur. Reſpondit Sanctus Archipræſul, ſe minimè ceſſurum, quòd abdicatio ſua in ruinam Eccleſiaſticæ libertatis vergeret. Quæſierunt, num vellet eorum ſtare Judicio de quæſtionibus, quæ Regem inter & ipſum vertebantur. Reſpondit *S. Thomas*, Se & ſuos, Sede, adminiſtratione, & bonis omnibus ſpoliatos, poſt omnium reſtitutionem, Summi Pontificis, aut cujus ſua Sanctitas juberet, Judicium ſubituros. Sciſcitati ſunt rurſus, An Epiſcoporum, qui contra ipſum appellaverant, litem ipſorum Judicio finiri vellet. Reſpondit S. Archipræſul, Se Romani Pontificis hac de re non accepiſſe mandatum, nec inopiam ſuam litium hujuſmodi ſumptibus ſatis eſſe. Ita *Vuillelmi Papienſis* Anglorum Regi penitus addicti doloſas propoſitiones prudentiſſimis reſponſis eluſit. Iſta diſcimus ex Relatione *S. Thomæ Cantuarienſis* ad *Alexandrum III.* miſſa, quæ incipit his verbis: *Miſeriarum cumulus*, quam ex Codice Vaticano *Baronius* deſcripſit ad annum MCLXVIII. Numero XXXVIII. & ex *Rogerio de Hoveden*, pag. 516. & 517. iſtius congreſſus Hiſtoriam referente. In fine iſtius Relationis, S. Archipræſul calamitates Eccleſiæ ſub Regis Anglorum oppreſſione gementis Summo Pontifici exponit, præſertim quòd ſeptem Epiſcopatuum vacantium reditus à multo jam tempore perciperet, nec ſineret viduatis Eccleſiis ordinari Paſtores. Tum Apoſtolici pectoris zelum contra tam pravos uſus excitat. *Si iſta*, inquit, *Pater Optime, diſſimulamus, quid in die Judicii reſpondebimus Chriſto? Quis Antichriſto reſiſtet venienti, ſi tantam patientiam vitiorum & criminum jam accommodamus præambulis ejus? Talibus enim diſſimulationibus inſoleſcunt Poteſtates, Reges gentium tranſeunt in Tyrannos, ut Eccleſiæ nullum Jus, nullum Privilegium, niſi de eorum arbitrio cenſeant relinquendum ..... Fruſtra nobis Siculorum aut Hungarorum proponuntur exempla, quæ nos in die Judicii minimè excuſarent, ſi Tyrannorum barbariem præferremus Apoſtolicis Inſtitutis, & ſæcularium inſolentiam Poteſtatum crederemus potiùs formam eſſe vivendi, quam Teſtamentum æternum confirmatum ſanguine & morte Filii Dei.* Eſt Epiſtola XXX. libri II. Edit. *P. Lupi.*

Legati ſancto Thomæ prohibent ne Cenſuras in Regem, aut Regnum ferat.

Soluta collatione, Legati Apoſtolici ad Regem Angliæ rediere, eique conſtantiam Cantuarienſis Archipræſulis expoſuere, à qua nullis Propoſitionibus dimoveri poterat. His auditis, Anglicani Epiſcopi Literas Summi Pontificis legerunt, quibus Cantuarienſi Archiepiſcopo prohibebat ne Regnum Angliæ Interdicto ſupponeret, quas per obreptionem extorſerat Cardinalis Papienſis. Tum ſuo, totiúſque Regni nomine ad *Alexandrum III.* appellarunt, & diem conſtituerunt appellationi perſequendæ, Sedis Apoſtolicæ ac Legatorum protectionem adversùs Archipræſulis gravamina implorantes. Secundùm hæc, Legati *Thomæ Cantuarienſi* Auctoritate Apoſtolica prohibuere ne Cenſuras ullas Eccleſiaſticas in Regem, Epiſcopos & Regnum Angliæ diſtringeret, donec Sedes Apoſtolica adiretur, & Summi Pontificis voluntas exploraretur. Iſta conſtant ex Literis Legatorum, quæ incipiunt his verbis: *Innotuit Regi*, quas ex Codice Vaticano deſcriptas in Annalibus Eccleſiaſticis legere eſt ad annum MCLXVIII. Num. XLIX. Eſt Epiſtola XXIX. lib. II. Edit. *P. Lupi.*

S. Thomas datis ad Cardinales Literis, de ſuſpenſione auctoritatis ſuæ conqueritur.

Ægrè tulerunt boni omnes ſuſpenſam à Pontifice & à Legatis auctoritatem Cantuarienſis Archiepiſcopi, in diſpendium evidens Eccleſiaſticæ libertatis. Quo de vulnere apud Summum Pontificem & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, quorum plurimi ab Anglorum Rege muneribus corrupti dicebantur, Sanctus Archipræſul graviſſimè conqueſtus eſt, datis ad eos Literis, quas Annalium Eccleſiaſticarum Conditor ex Vaticano Codice deſcriptas exhibet ad annum MCLXVIII. Num. L. & LIII. In ea quam ſcripſit ad Cardinales, hæc habet inter alia: *Quis erit de cætero vigor in membris, ſi capitis ipſius robur emarcuerit? Jam certè clamitatur in plateis, prædicatur per civitates & vicos, quia non ſit Juſtitia Romæ de Potentibus. Ut quid ſepitis vias noſtras ſpinis? Cur objicitis nobis offenſionis lapidem? Ut quid tollitis nobis omnem noſtram auctoritatem, ne vindicemus injuriam Chriſti, ne compenſemus Eccleſiæ jacturam, prout nunc poſſumus, Eccleſiaſtica ſaltem Cenſura? ...... Certum tenete, expectatio iſta plurimùm habet periculi, ſalutis nihil. Alias* curandus eſt is morbus, ſi non per diſſimulationem veſtram vultis inſici Reges univerſæ terræ. Dulcis enim eſt omni Tyranno amara ſervitus Eccleſiæ, nec tolli facilis, ſi non ſit ei citiſſimè ipſa ſua dulcedo amara ſeveritate Juſtitiæ ..... Reſumite vires, accingimini gladio Verbi Dei, Potentiſſimi: exerite gladium Beati Petri, injuriam Chriſti vindicate & ſuorum, nulli parcat oculus veſter. Facite judicium & juſtitiam ſine dilatione omni patienti injuriam. Hæc eſt via regia, hæc eſt via quæ ducit ad vitam. Hac vobis incedendum eſt, ut ſequamini veſtigia Chriſti, veſtigia Apoſtolorum, quorum eſtis Vicarii. Non ſimulatione, non ingenio* regenda eſt Eccleſia, ſed juſtitia & veritate, quæ ſe obſervantem liberat ab omni periculo.* Eſt Epiſtola XLVI. libri II. Edit. *P. Lupi.*

* Alia ratione.

* Id eſt, Politicâ humanâ, & prudentiâ carnis.

Summus Pontifex Legatos revocat.

Juſtis Sancti *Thomæ Cantuarienſis* querimoniis commotus *Alexander III.* Legatos in Urbem revocavit. Anglicani Epiſcopi Appellationem Sancto Primati ſignificandam interim curarunt. Eorum Nuntios non recepit *S. Thomas*, quòd cum excommunicatis communicaſſent. Cardinalis Papienſis omnes ab ipſo excommunicatos abſolvi decrevit, háncque Norvicenſi & Ciceſtrenſi Præſulibus demandavit provinciam. De abſolutione præpoſtera apud *Alexandrum III.* conqueſtus eſt *Joannes Sarrberienſis*, datis ad ejus Sanctitatem Literis, in quibus hæc animadverſione digna: *Fateor, & verum eſt, omnia Romano licere Pontifici, ſed ea dumtaxat quæ Jure Divino*

Cardinalis Papienſis excommunicatos à S. Thoma jubet abſolvi.

Joannes Sareſberienſis apud Alexandrum III. querimoniæ.

Divino Eccleſiaſtica ſunt conceſſa poteſtati. Liceat ei nova Jura condere, vetera abrogare, dum tamen ea quæ a Dei verbo in Evangelio vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit. Auſim dicere, quòd nec Petrus quemquam perſeverantem in ſcelere & voluntate peccandi poſſit abſolvere: nec Claves accepit, quibus januam Regni poſſit Impœnitentibus aperire. Unde ergo illi hæc data poteſtas? (Epiſt. LX. lib. II. Edit. *P. Lupi.*) Hæc ut primùm novit Pontifex, juſſit Legatis, ut eos qui Cantuarienſis Eccleſiæ, vel Clericorum ejuſdem bona detinebant, ad ſatisfactionem compellerent: contumaces nova excommunicatione conſtringerent, ſi ab ea fuiſſent abſoluti, quàm in eos Cantuarienſis Archiepiſcopus tulerat.

Romanus Pontifex ea quæ juris ſunt divini immutare non poteſt.

Epiſt. XXIV.

Legati Apoſtolici Regem Angliæ officii admonent ante diſceſſum.

Cardinales Legatos imminente diſceſſu pœnituit, quòd ad Regis voluntatem Eccleſiæ cauſam nimis depreſſiſſent. Quamobrem ejus Majeſtatem *Otto* primùm, deinde *Vuillelmus Papienſis* convenere, urgentes ut Archiepiſcopo Cantuarienſi pacem, reditum ad ſuam Eccleſiam, bonáque reſtitueret. Sed ejus pertinaciam vincere minimè potuerunt. Conſuetudinum enim obſervantiam conſtanter exegit, quas Anteceſſores ſuos habuiſſe conſtaret Juramento centum hominum ex Anglia, centum ex Normannia, & centum ex Andegavia & aliis ditionibus ſuis. Quæ conditio ſi Archiepiſcopo Cantuarienſi diſpliceret, paratum ſe dixit ſtare arbitrio tum Epiſcoporum Angliæ, tum Ciſmarinorum. Quod ſi nec iſtud gratum eſſet, in Judicio Summi Pontificis acquieturum, ea conditione ut filii ſui avitis Juribus non privarentur. Circa reſtitutionem redituum Eccleſiaſticorum, nullo ſe vexari ſcrupulo reſpondit, quòd Eccleſiis & pauperibus, quicquid perceperat, erogaſſet. Ita re infecta, Cardinales abiere (ut refert *Joannes Sareſberienſis* in Epiſtola ad Archidiaconum Exonienſem, CVIII. inter Epiſtolas *S. Thomæ* lib. II. Edit. *P. Lupi.*

Ludovicus VII. ſe pacis ſequeſtrem inter S. Thomam & Anglorum Regem interponit.

Poſt diſceſſum Legatorum Apoſtolicorum, *Ludovicus VII.* Rex Chriſtianiſſimus ſequeſtrem ſe pacis Regem Anglorum inter & Cantuarienſem Archipræſulem interpoſuit. Colloquium *Henrici* Regis cum Sancto Archiepiſcopo decretum eſt. *Thomas*, prout inter ipſum & Regem Francorum conventum fuerit, ad pedes Regis Angliæ procidit, dicens: *Totam cauſam, unde inter nos orta eſt diſſenſio, tuo committo arbitrio, honore ſalvo Dei.* Hac reſtrictione Rex offenſus eſt, & Sancto Archipræſuli ſuperbiam & ingrati animi vitium exprobravit. Tum ad Regem Francorum converſus, ait: *Domine mi, attende ſi placet. Quicquid ipſi diſplicuerit, dicet honori Dei eſſe contrarium, & mea omnia ſibi vendicabit. Sed ne videar honori Dei, vel ſibi in aliquo valde reſiſtere, hæc offero: Quod Anteceſſorum ſuorum major & ſanctior fecit Anteceſſorum meorum minimo, hoc mihi facias, & quieſco.* Viſa eſt æqua conditio. Rex Chriſtianiſſimus Cantuarienſem Archiepiſcopum urſit, ut eam abſque reſtrictione acciperet. Renuit ille magnâ conſtantiâ, nefas eſſe dicens Clauſulam illam ſilentio premere, *Salvo honore Dei*, cùm Apoſtoli paſſi ſint, quia nomen Chriſti ſubticere nolebant. Utriuſque Regni Proceres Sanctum Archipræſulem proterviæ & ſuperbiæ accuſarunt, & utriuſque Regis auxilio proclamarunt indignum, qui neutrius conſilio aut voluntati morem gereret, ac paci obicem ſolus apponeret. Soluto colloquio, Regis Francorum animus à *S. Thoma* nonnihil alienatus eſt, adeò ut nec ſolita ſubſidia ipſi ſubminiſtraret, metuendique ratio eſſet, ne illum cum ſuis è Regno ejiceret. Sed res in contrarium ceſſit, Deo cor Regis infra triduum immutante. Vocato enim Sancto Archipræſule, ad pedes ipſius procidit, admirando humilitatis exemplo, vocéque ſingultibus intermixtâ veniam petiit, & abſolutionem à peccato. *Verè*, inquit, *Domine mi Pater; tu ſolus vidiſti. Nos enim cæci fuimus, qui contra Dominum dedimus tibi conſilium, ut in cauſa tua, immo Dei ad nutum hominis honorem Dei remitteres. Pœnitet nos, Pater, & graviter pœnitet. Ignoſce rogo, & ab hac culpa me miſerum abſolve. Sed & Deo, & tibi me ipſum & Regnum meum expono. Et ab hac hora promitto quòd tibi vel tuis non deero, quamdiu, Deo auctore, vixero.* Data Regi benedictione, Senonas regreſſus eſt *S. Thomas*, ubi Religioſiſſimus Princeps victum ipſi & omnia neceſſaria regali munificentia exhibuit, uſque dum in Angliam reverſus eſt. Id moleſtiſſimè tulit Rex Anglorum, per ſe non ſtetiſſe dicens, quin pax componeretur; ſed Archiepiſcopum Cantuarienſem ipſam arroganter & contumelioſè rejeciſſe. Quamobrem illum à Rege Francorum in ſui dedecus & injuriam deinceps foveri ac defendi. Cujus Nunciis hoc Reſponſum dedit Chriſtianiſſimi Regis magnanimitate & pietate dignum Ludovicus VII. *Si Rex Angliæ avitas Conſuetudines, licèt minus (ut aiunt) divinæ legi congruas, tamen ut ad Regiam Dignitatem ſpectantes, non ſuſtinet abrogari: multò minus mihi licèt Jus illius liberalitatis ſubvertere, quod cum Corona Regni Jure mihi competit hereditario. Conſuevit ſiquidem Francia ab antiquis temporibus omnes miſeros & afflictos, & maximè pro Juſtitia Exulantes recipere, & donec pacem habuerint, fovere, tueri & defendere. Cujus honoris & excellentiæ gratia, Deo propitio, me vivente, ad nullius perſonæ ſuggeſtionem Cantuarienſi Exuli derogabitur.* Iſta conſtant ex Vita *S. Thomæ* lib. II. cap. XXVII. & XXVIII. Edit. *P. Lupi*; ex *Gervaſio Dorobernenſi* in Chronico pag. 1406. & 1407. & ex ipſo *S. Thoma* in Epiſtola ad *Humbaldum* Cardinalem, in qua Regem Chriſtianiſſimum *Virum Deo plenum* prædicat. *Vir*, inquit, *Deo plenus reſpondit, ſe hoc Jus hereditarium ab Anteceſſoribus contraxiſſe, & ſemper fuiſſe Conſuetudinis Regni Francorum, ut omnes pro Juſtitia Exulantes benignè recipiat, & eis debita humanitatis ſolatia impendat. Et dixit ſe numquam tam laudabilem hereditatem & Deo gratam, ex cauſa qualibet deſerturum. Adjecit etiam quòd nos receperat de manu Domini Papæ, quem ſolum in terris habet Dominum* (in ſpiritualibus, nam in temporalibus Rex Francorum nullum præter Deum Dominum agnoſcit.) *Et ideo nec pro Imperatore, nec pro Rege, nec pro aliqua Mundi Poteſtate dimiſſurum, quin foveat nos & cauſam noſtram, quamdiu neceſſe fuerit, quoniam Deus nobiſcum eſt, & pro tuenda Lege ipſius tot injurias & damna ſuſtinemus.* Eſt Epiſtola LXXIX. lib. III. Edit. *P. Lupi.*

Regis Francorum pietas & humilitas.

Pietas & munificentia erga eos qui pro Juſtitia exulant & patiuntur, Jus hereditarium eſt Regum Francorum.

Novos interim conatus adhibuit Rex Anglorum, ut *S. Thomam Cantuarienſem* dejiceret. Novos idcirco Romam deſtinavit Oratores, Regis Siciliæ auctoritatem interpoſuit, præcipuas Italiæ civitates, Mediolanum, Cremonam, Parmam, Papiam, Bononiam, & potentiſſimas Romæ familias magnificis promiſſis tentavit, ut Summum Pontificem contra *Thomam* commoverent, & ab ejus obtinerent Sanctitate; ut eum à Galliis, aſylo tutiſſimo, dimoveret, Romámque evocaret; utque ipſum ad alium Archiepiſcopatum transferret. Id conſtat ex Literis *S. Thomæ* ad *Humbaldum* Cardinalem, mox laudatis, quas ex Codice Vaticano repræſentat *Baronius* ad annum MCLXIX. Num. III. Petitiones injuſtas

Nova Regis Anglorum ad Romanum Pontificem Legatio.

Novam Legationem in Angliam decernit *Alexander III.*

ſtas repulit *Alexander III.* Vias tamen pacis iterum tentandas arbitratus eſt, ſi fortè flecti poſſet Regis Anglorum animus. Ideo novos Legatos ad ipſum miſit, anno MCLXIX. *Gratianum* Eugenii III. nepotem, & *Vivianum* Romanæ quondam Eccleſiæ Advocatum; juſſitque Sancto Archipræſuli, ut ad eorum uſque diſceſſum, à ferendis in Regem, in perſonas Regni, vel totum Regnum cenſuris abſtineret, ac ſi quas tuliſſet, ſuſpenderet, ut omnis conquerendi occaſio Regi tolleretur. Ceterùm ſi Legati redirent infecta pace, eum deinceps omni auctoritate ſua uſurum. De hac Legatione extant *Alexandri III.* Epiſtolæ ad *Thomam Cantuarienſem*, & ad *Henricum II.* Angliæ Regem, XXV. & XXVI.

Apoſtolicorum Legatorum geſta cum Anglorum Rege.

Multoties cum Anglorum Rege congreſſi ſunt Apoſtolici Legati. De abſolutione Clericorum in ipſius Aula ab Archiepiſcopo Cantuarienſi excommunicatorum mota quæſtio eſt. Illos abſolvere Legati recuſarunt, niſi priùs de bonis Cantuarienſis Eccleſiæ reſtituendis juramentum præſtarent. Rex inſtitit ut abſque juramento abſolverentur. Quin etiam de Summo Pontifice conqueſtus, minatus eſt. *Gratianus* honeſtè quidem, ſed conſtanter & intrepidè reſpondit: *Domine, noli minari: Nos enim nullas minas timemus; quia de tali Curia ſumus, quæ conſuevit imperare Imperatoribus & Regibus.* Conſenſere tandem Legati, ſtudio pacis & reſtitutionis Cantuarienſis Archiepiſcopi, ut abſque juramento Clerici excommunicati abſolverentur. Petiit Rex ut in Angliam ambo, vel alteruter transfretarent, excommunicatos abſoluturi; aut ſaltem è ſuis Clericis aliquem illùc mitterent, cui ipſe ante reditum omnes Eccleſiæ & exulum facultates redderet. Recuſarunt illi. De Formula pacis ſcribenda, Legatos inter & Regem atque Epiſcopos actum eſt. Rex poſtulavit ut in conventionis Formula ſcriberetur, *Salva Dignitate Regni ſui.* Conditionem Legati Apoſtolici rejecere, quia hâc inſertâ clauſulâ, Rex Conſuetudines Anglicanas, mutato dumtaxat nomine eviciſſet. Ne tamen paci ponere obicem viderentur, hoc propoſuere medium, ut hæc verba, *Salva Libertate Eccleſiæ*, in Pactis ſcriberentur; qua conditione & ipſi hæc ſcribi permitterent, *Salva Dignitate Regni.* Anglis non placuit Propoſitio. Sed ipſos inter & Legatos conventum eſt, ut Cantuarienſis Archiepiſcopus Eccleſiam ſuam & reditus cum integritate reciperet, ſicut ante exilium habebat, & ejus Clerici & amici ſimiliter ſua, nulla hinc inde adjecta conditione. At Rex propoſitionem hujuſmodi gratam non habuit, verba illa *Salva Dignitate Regni*, Pactis inſeri pertinaciter poſtulans. Re itaque infecta, Romam rediit *Gratianus.* Remanſit apud Regem Angliæ *Vivianus* Legatorum alter, vana ſpe componendæ pacis ab eodem deceptus. Qui data occaſione colloquii inter Sereniſſimum Angliæ & Chriſtianiſſimum Francorum Regem ad *S. Dionyſium* indicti, S. *Thomam* Cantuarienſem hortatus eſt ut Pariſios ſe conferret: quo de ipſius pace tractari poſſet commodiùs. Anglorum Regi ad Montem Martyrum * occurrit Sanctus Archipræſul, rogavitque ejus Majeſtatem, Rothomagenſi & Sagienſi Epiſcopis Mediatoribus, ut ſibi, ſuiſque pro amore Dei, & Domini Papæ, gratiam ſuam, pacem, poſſeſſiones, & ablata reſtitueret, paratum ſe eſſe conteſtatus ad exhibendum ejus Majeſtati, quidquid Archiepiſcopus Principi debet. Reſpondit Rex Anglorum, ſe ex animo condonare offenſas & querelas, ſi quas contra Cantuarienſem Archipræſulem habuerat, & de his quæ contra ſe proponeret Archipræſul, paratum eſſe ſtare *Dicto Curiæ Domini ſui Regis Francorum, vel Judicio Eccleſiæ Gallicanæ, aut Scholarium Pariſienſium*: (id eſt, Magiſtrorum Sacræ Facultatis Pariſienſis.) Repoſuit Cantuarienſis Archipræſul, ſe *Curiæ Domini Regis, ſi ei placeret, aut Gallicanæ Eccleſiæ non refutare Judicium: malle tamen cum illo amicabiliter componere, quàm litigare.* Conditiones propoſuit ejus Majeſtati, ut Eccleſiam, & poſſeſſiones ſibi ſuiſque ablatas, & gratiam & pacem & ſecuritatem præſtaret in oſculo pacis. Mobilium verò medietatem Eccleſiæ reſtitueret. Subſcribere noluit Rex *Henricus* ei conditioni, ut Archipræſulem Cantuarienſem oſculo pacis donaret. Quamobrem Rex ipſe Chriſtianiſſimus *Thomæ* auctor fuit, ut ab homine, qui totus ad fraudem compoſitus erat, ſibi caveret, nec abſque oſculo, quaſi ſigillo pacis, in Angliam reverteretur. Pace itaque infecta, diſceſſere. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex Relatione Amici ad *S. Thomam*, quam ex Codice Vaticano deſcribit Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum MCLXIX. Num. XII. & eſt Epiſtola VI. libri XIII. ex Relatione *S. Thomæ* ad *Vuillelmum* Archiepiſcopum Senonenſem miſſa, quam exhibet Eminentiſſimus idem Auctor Num. XXVIII. & eſt Epiſtola LXI. lib. III. Edit. *P. Lupi*, & ex *Gervaſio Dorobernenſi* in Chronico, pag. 1408.

Gratiani Apoſtolici Legati magnanimitas.

Formulam, *Salva Dignitate Regni*, Legati Apoſtolici & Thomas Cantuarienſis Archipræſul rejiciunt.

* Montmartre.

Rex Anglorum Curiæ Regis Francorum, vel Eccleſiæ Gallicanæ, aut Sacræ Facultatis Pariſienſis Judicio ſtare ſe velle profitetur.

S. Thomas Cantuarienſis Curiæ Regis Chriſtianiſſimi, aut Eccleſiæ Gallicanæ Judicio cauſam ſuam ſe lubenter commiſſurum reſpondet.

Pleriſque viſum eſt delicatiorem fuiſſe Legatorum Apoſtolicorum, & Sancti Cantuarienſium Archipræſulis cautionem. Ita ſenſit *Bernardus* Nivernenſis Epiſcopus, quem Legatione Apoſtolica in hac ipſa *S. Thomæ* Cantuarienſis cauſa poſtmodum *Alexander III.* ornavit. Sic enim ad eumdem Pontificem ſcripſit: *Poſtmodum verò revocato, quem præbuerant, conſenſu, verbum conſervandæ in poſterum Regiæ Dignitatis admittere noluerunt, ea qua utiliter & providè ordinata fuerat, exequi recuſantes, tamquam in hoc verbo aliquid Eccleſiaſticæ Dignitati derogaretur, cùm omnibus ſaniùs & rectè intelligentibus videatur, quòd Dignitas Regia Eccleſiaſticam provehat potiùs quàm minuat Dignitatem; ſicut verſa vice Eccleſiaſtica libertas Regiam adornat & veneratur Majeſtatem. Eſt enim in his duabus rebus firmiſſimus amicitiarum nodus, & amica connexio, cùm & Regiam Excellentiam Dignitas Eccleſiaſtica provehat, & pacem Eccleſiaſticam Regia conſervet auctoritas. Nos itaque Paternitatis veſtræ genibus advoluti, quanta poſſumus ſupplicatione, Pietatem veſtram exoramus, ne in tanto rerum diſcrimine literarum apices, & verborum conceptiones potiùs, quàm ipſam amplecti velitis veritatem, ſed juxta datum vobis à Deo diſcretionis & conſilii ſpiritum dormitet aliquantulum apud vos ſeveritas diſciplinæ, ut magis proficiat benignitas & manſuetudo gratiæ: & cauſa unius, ſicut pium Patrem decet, multorum aut certè innumerabilium diſcrimen & periculum præferatis.* (Inter Epiſtolas *S. Thomæ* XXII. lib. III. Edit. *P. Lupi.*)

Legatorum Apoſtolicorum & Cantuarienſis Archiepiſcopi cautio pleriſque delicatior viſa eſt.

Idem pene ſcripſit pacis Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus Normanniæ Clerus: *Poſtmodum*, inquit, *revocato conſenſu, verbum conſervandæ in futurum Regiæ Dignitatis admittere noluerunt: cùm Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Religioſæ perſonæ, Optimates Regni, qui aderant, pro bono tantæ pacis multis precibus inſtitiſſent, quoniam in obſervatione Regiæ Dignitatis nullatenus videbatur nobis libertas aut dignitas Eccleſiaſtica prægravari. Siquidem dignitas Eccleſiaſtica Regiam provehit potiùs quàm adimat dignitatem, & Regalis dignitas Eccleſiaſticam conſervare potiùs conſuevit, quàm tollere libertatem. Etenim quaſi quibuſdam ſibi invicem complexibus dignitas Eccleſiaſtica & Regalis occurrunt. Cùm nec Reges ſalutem ſine Eccleſia, nec Eccleſia pacem ſine protectione Regia conſequatur.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ à P. Lupo* editas XXIII. libri III.

At

At Legati Apoſtolici, in his verbis, *Salva dignitate Regni ſui*, fraudem latere ſuſpicabantur, ac jure metuebant ne damnatas ab Apoſtolica Sede Conſuetudines, & Eccleſiaſticæ libertati infenſas, hâc formulâ tueri vellet, earúmque obſervantiam exigere. Quocirca *S. Thomas* Dignitatem Regni ſe conſervaturum lubentiſſimè pollicitus eſt, hac tamen prudenter adjectâ clauſulâ: *Salvo Ordine meo, & fidelitate Romanæ Eccleſiæ.* Quæ cautio cùm Regi accepta non eſſet, infectâ pace, diſceſſum eſt, ut conſtat ex Epiſtola *Viviani* Cardinalis ad *Alexandrum III.* inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas XXVII. libri III. Et ex Epiſtola LIV. S. Archipræſulis ad eundem Pontificem: *Item dicit Rex ſe non controverſatum eſſe de Conſuetudinibus ſuis, quas tamen mutato duntaxat verbo, ſibi ſervari petit nomine Dignitatum. Et ego quidem Dignitates Regni libenter ſervabo, ſicut ſæpius obtuli*, ſalvo Ordine meo, & fidelitate Eccleſiæ Romanæ. *Sed ut novam Juramenti formam in Eccleſiam inducam, auctore Deo, & Pietate veſtra mihi proſpiciente, nullâ neceſſitate induci potero. Nam quod à me nunc obtinebit, ab omnibus Epiſcopis & Eccleſia tota indubitanter exiget. Obſervationem Canonum, ſed nec Evangelii Mandata ſe impleturos aliqui jurare compelluntur; certè nec tutum eſſet: Et Epiſcopi ad obſervantiam Conſuetudinum vel Dignitatum arctabuntur, inaudito exemplo, Juramenti neceſſitate? Forma Fidelitatis exigit in Eccleſia Gallicana & Anglica, ut Prælati Eccleſiarum Principibus jurent ſe ſervaturos eis Fidem, in indemnitate vitæ, membrorum, honoris terreni*, ſalvo ordine ſuo: *Et hæc forma etiam in reprobis Conſuetudinibus ejus inſerta eſt. In hac forma juravi, & me juraſſe publicè profitebor, & hac debet eſſe contentus. Nec ego in hac parte transgrediar temerè terminos à Patribus conſtitutos.* Idem ſcribit ad Oſtienſem Epiſcopum, ad *Hyacintum*, & *Vvillelmum Papienſem*, Cardinales, Epiſtolis LV. LVI. & LVII. lib. III.

Edictum Regis Angliæ contra Eccleſiæ libertatem.

Abjectâ ſpe pacis, Rex Chriſtianiſſimus, & Archiepiſcopus Senonenſis, *Alexandrum III.* obſecrarunt, ut in Regnum Angliæ ferret Interdicti Sententiam; unicum illud ſcribentes ſupereſſe medium quo Rex *Henricus* ad pacem Eccleſiæ & Archiepiſcopo Cantuarienſi concedendam compelli poſſet. Id metuens vehementer Princeps obſtinatus, Edictum Eccleſiæ cumprimis injurioſum & incommodum promulgavit, cujus hæc erant capita. *Primùm*, Ut ſi quis Literas Romani Pontificis, vel Cantuarienſis Archiepiſcopi, aut aliquod ipſorum de Interdicto Mandatum in Angliam ferens deprehenderetur, in carcerem conjiceretur, ac plecteretur ut Regis & Regni proditor. *Secundum*, Ut quicumque Sententiæ interdicti paruiſſent, cujuſcumque eſſent Ordinis, è Regno cum omni cognatione ſua expellerentur, bonis ipſorum Fiſco addictis. *Tertium*, Clericis omnibus qui extra Regnum verſabantur, diem dicebat, quo redire tenerentur, ſub pœna proſcriptionis bonorum, & exilii perpetui. *Quartum*, Appellationes ad Romanum Pontificem, vel ad Cantuarienſem Archiepiſcopum prohibebat, & ne Placita eorum Mandato tenerentur, pœnâ carceris & captionis bonorum in tranſgreſſores conſtitutâ, cujuſcumque eſſent Ordinis. *Quintum*, jubebat inquiri an Laïci transfretantes, vel ex tranſmarinis Provinciis redeuntes aliquod ferrent Mandatum contra honorem Regis: & ut hujuſmodi Mandatorum aut Epiſtolarum latores carcere damnarentur. *Sextum*, & *Septimum*, idem ſervari jubebant erga Clericos, Canonicos, vel Monachos, quibus & transfretare vetabant abſque Regiis Literis. *Octavum*, omnes Vvalenſes, ſeu Clericos, ſeu Laïcos, qui abſque Literis Regis in Angliam appellerent, capi ac detineri decernit; quotquot verò in Scholis Angliæ ſtudiis vacabant, è Regno ejici. Hoc Edictum doctiſſimus Cardinalis *Baronius* conditum ac promulgatum ſcribit anno MCLXIV. quo & illud deſcribit in Annalibus Num. LXXIII. & ſequentibus: eumdémque Eminentiſſimum Scriptorem ſequitur Auctor Vitæ *S. Thomæ Cantuarienſis* Gallicè editæ Pariſiis anno MDCLXXIV. Verùm illud ante annum MCLXIX. conditum ac promulgatum non fuiſſe, probat *Gervaſii* Dorobernenſis ſeu Cantuarienſis, Monachi Benedictini, ſupparis Auctoris, qui ſcilicet floruit anno Chriſti MCC. teſtimonium. Hoc Edictum poſt Vitam *S. Thomæ* Edit. *P. Lupi* pag. 167. & ſequentibus legere eſt.

Cardinalis Baronius Anachroniſmus.

Novæ Legationis initium Alexander III.

Alexandri III. Epiſt. XXIX.

Eodem anno, Summus Pontifex *Alexander III.* maxima ſemper œconomia & lenitate erga Regem Anglorum uſus, novam Legationem ad ipſum decrevit, cujus munus demandavit *Simoni* Priori *de Monte Dei*, & *Bernardo de Corilo*, qui primùm commonitorias; deinde, ſi opus eſſet, comminatorias Literas ejus Majeſtati traderent; quæ incipiunt his verbis, *Quàm paternè.* Legati Regem adiere cum Rege Francorum colloquium habentem, traditiſque commonitoriis Papæ Literis, Archipræſuli Cantuarienſi perſuaſerunt, ut Regem humilitate, precibus & obſequiis promereretur ac flecteret. Paruit *S. Thomas*, & flexis genibus, pacis compoſitionem Deo ac Regi ſe penitus permittere conteſtatus eſt, hac adjecta clauſula, *Ad honorem Dei.* Illam reſpuit Rex *Henricus*; ne videretur, (inquiebat) ab honore Dei ſervando alienus, cùm ad eum ſervandum Archiepiſcopus propenſiſſimus eſſet. Porrò nihil aliud ſe poſtulare ſignificavit, niſi ut in verbo veritatis promitteret, ſe ſine omni malo ingenio ſervaturum Conſuetudines, quas Sancti Archiepiſcopi Cantuarienſes Regibus ſuis ſervaverant, & quarum ipſe obſervationem aliàs promiſerat. Reſpondit S. Archipræſul, ſe fidelitatem juratam ejus Majeſtati ſervaturum, id eſt, *vitam, membrum. & honorem terrenum, ſalvo Ordine ſuo.* Immò pro Eccleſiæ pace, & ejus gratia recuperanda, promiſit ſe *Conſuetudines illas, quas Sancti Anteceſſores ſui Regibus ſervaverant, ſalvo Ordine ſuo, ei ſervaturum quatenus ſecundùm Deum poſſet.* Rex conditionem recuſavit, abſolutum de ſervandis Conſuetudinibus Juramentum exigens. Cùm autem nihil apud ejus Majeſtatem commonitoriæ Summi Pontificis Literæ promoviſſent, comminatorias ipſi paulò poſt Apoſtolici Legati tradidere: apud ipſum inſtitere vehementiùs, ut Archipræſuli Cantuarienſi gratiam ſuam reſtitueret, ac liberam Eccleſiæ ſuæ diſpoſitionem illi permitteret: ſed ipſorum preces ambiguis reſponſionibus eluſit. Conſtant iſta ex Relationibus Legatorum ad *Alexandrum III.* ex Codice Vaticano deſcriptis ab Illuſtriſſimo Cardinali *Baronio* ad annum MCLXIX. Num. XXXIX. & XLIII. quæ ſunt Epiſtolæ VIII. & X. libri IV. Edit. *P. Lupi*.

Regem Angliæ in neganda pace pertinaciorem reddebat ſecuritas ipſi à Summo Pontifice conceſſa contra Cenſurarum Eccleſiaſticarum fulmina, & ſuſpenſa Cantuarienſis Archiepiſcopi, quoad earum inflictionem, auctoritas. Qua de re ita ſcripſerat ad ejus Majeſtatem Alexander III. * *Eidem quoque Archiepiſcopo, ne te, aut tuos, ſeu Regnum gubernationi tuæ commiſſum, donec cauſa illa debitum ſortiatur effectum, in aliquo gravare, vel turbare, aut inquietare attentet, omnimodis inhibemus. Verùm ſi præfatus Archiepiſcopus in te, aut Regnum tuum, vel perſonas Regni, interim aliquam Sententiam intulerit, nos eam irritam eſſe, & non te tenere cenſemus. Ad indictionem autem hujus rei, & argumentum noſtræ voluntatis, Literas præſentes, ſi articulus ingruerit neceſſitatis, oſtendas. Alioquin Serenitatem*

Epiſt. XXIX. Hanc refert Rogerius de Hoveden pag. 515.

PPppp iij *tuam*

tuam rogamus, & attentiùs commonemus, ut Literas ipſas, aut earum tenorem à nullo ſciri permittas, ſed eas habeas omnino ſecretas. Hac œconomiâ erga Regem potentiſſimum utendum viſum eſt prudentiſſimo Pontifici, & potius leve aliquod vulnus Eccleſiaſticæ Diſciplinæ inferendum, quàm intempeſtivis Cenſuris impellendum in Schiſma cum toto Regno. Dei patientiam imitatus eſt, quæ peccatores ad Pœnitentiam adducit. Et quamvis à Cantuarienſi Archiepiſcopo Regem juſtè excommunicari, & Regnum Interdicto ſupponi poſſe non dubitaret; ejus tamen zelum cohibendum cenſuit ad tempus, ne graviora mala orirentur, & multarum animarum pernicies. Ita tamen ſe geſſit, ut Sancti Archipræſulis auctoritatem deprimi nollet. Unde Regem monuerat, ne Literas illas publicaret abſque neceſſitate. Verùm ejus monitis non paruit: ſed oſtentatione maxima Literas Apoſtolicas protulit. Quod non ſolùm Sanctum Archipræſulem afflixit, ſed Regem Reginámque Francorum, nonnihil commovit adversùs Pontificem Maximum, cujus œconomia juſtitiam opprimere videretur.

Alexandri III. œconomia prudens erga Regem Anglorum.

Et quidem Rex Chriſtianiſſimus ita ad *Alexandrum III.* ſcripſit: *Tenemus firmiter & recolimus, quia D. Cantuarienſem; Virum probatum, pro Eccleſia Dei exilium ferentem, nobis per manum tradidiſtis. Et nos eum ſicut commendatum veſtrum habemus, & non quantum volumus, ipſi proficimus, ſed libenter & ex devoto corde eum honoramus. Recordamur etiam, quia ipſum in diſceſſu veſtro commendavimus vobis, & cum magna precum inſtantia petebamus, ut eum foveretis, ut eum Exulem veſtrum miſericorditer reſpiceretis. Sed, ſicut dicitur, & noſtram commendationem, & exilium ejus poſtpoſuit ſollicitudo veſtra. Sciatis autem quòd nimis turbato animo portaremus ea, quæ dicuntur facta eſſe, ſicut in Normannia & Anglia, & etiam in Francia prædicatur, niſi eamdem emendare ſatageret veſtra Sinceritas. Sciatis etiam quia multi ſcandalizantur, & in eo quod factum eſſe dicitur, Paternitatem veſtram culpare & notare non dubitant. Nos ipſi admodum indignantes miramur, & magis mirabimur, niſi Integritas veſtra, ea quæ dicuntur, falſa eſſe oſtenderit. Et pro ipſius calamitate tam longa, & pro tollenda infamia iſta, expediret Vobis & Curiæ in brevi quippiam & ſuper hoc facere ex novo & virili conſilio.* (Epiſt. XVIII. lib. IV. Edit. *P. Lupi.*)

Rex & Eccleſia Gallicana cauſam Eccleſiaſticæ libertatis, & S. Thomæ Cantuarienſis pro virili tuentur.

Scripſit etiam Piiſſima Regina *Ludovici VII.* conjux ad Summum Pontificem literas Juſtitiæ & Eccleſiaſticæ libertatis ſtudium, reverentiam & caritatem in Eccleſiam Romanam, & in Sanctum Archipræſulem Cantuarienſem ſpirantes. *Verbis*, inquit, *ſicut Patri loquar & Domino, cujus honorem Dominus meus Rex, & ego, & totum Regnum noſtrum deſideramus ut proprium: quia veſter honor noſter eſt, & confuſio veſtra, quam Deus avertat, noſtra. Qui vos in Patrem ſuſcepimus & Dominum, & in circuitu noſtro frementium Regum, & animam veſtram quærentium, pro Deo & vobis contempſimus inimicitias. Audite, ſi placet, filiam veſtram, & in eo quod dictura ſum, non ſexum contemnatis fœmineum, ſed amantis attendatis affectum. Anno præterito graviſſimum in Eccleſia Gallicana ſcandalum fecit Joannes de Oxeneford, qui ſuo perjurio de Romana tam facilè triumphavit Eccleſia. Secuti ſunt eum Cardinales, quorum bona opera nondùm audita ſunt in terra noſtra, & utinam mala ſilentio tegerentur! Unde & ſcandala multiplicata ſunt. Nunc autem per noviſſimos ſuos Nuncios obtinuit Rex Angliæ Literas, (ſi tamen adulteratæ non ſunt) Patentes, quibus ſtatuiſtis, ut Cantuarienſis Archiepiſcopus, qui jam quadriennio pro juſtitia exulavit. Sententiam ferre non poſſit in eum, vel in terram ejus, nec gravamen inferre alicui perſonæ de terra ſua, donec in*

A *ipſius gratiam reſtituatur. Nonne, Pater, ex his Literis habere videtur auctoritatem impunè peccandi, & Archiepiſcopum perpetuò proſcribendi? Nam de cætero in arbitrio ejus erit eum recipere. Hinc adeo ſcandalizata eſt apud nos tota Eccleſia, ut magis turbari non poſſit: quia malum exemplum omnibus Principibus datum eſt. Dominus meus Rex, cui Archiepiſcopum tradidiſtis, turbatur plurimùm, quòd inter manus ejus, ſi tamen in hac ſententia perſtiteritis, Innocens jugulatur. Dolet Regnum totum, quòd apud vos prævalent hoſtes noſtri. Expectat adhuc Dominus meus Rex exitum promiſſionis veſtræ, quam*
B *niſi citiùs viderit adimpleri, quid de Romana Eccleſia ſperare debeat, edocebitur, & poſteri ſui.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas XIX. lib. IV.

Nec ſolùm Principes, ſed & Epiſcopi Gallicani oppreſſam à Rege Anglorum Eccleſiæ libertatem vehementer doluerunt, eum ſeu Tyrannum habuerunt, *Sancti Thomæ* cauſam ſuſceperunt, ad Summum Pontificem qui eam pene deſerere videbatur, aut certè non ſatis urgere, & nimia adversùs Regem Anglorum œconomia uti, acerrimas literas dedere. Ita ſcripſit *Stephanus* Meldenſis Epiſcopus: *Crebreſcunt, Pater, ſcandala temporibus noſtris. Sed*
C *væ illi per quem ſcandalum venit. Si enim præcipitio & mola aſinaria dignus eſt & profundo, qui unum de Chriſti parvulis ſcandalizat, quod meretur Judicium, quas in ſe provocat pœnas, qui totam Eccleſiam Dei ſcandalo replet, Sanctorum corda percellit, ut, ſi fieri poſſet, a fidelitate & devotione Sedis Apoſtolicæ moveantur Electi? Et quidem Joannes de Oxeneford anno præterito gravi ſcandalo colliſit Eccleſiam, qui Domini Cantuarienſis excommunicatos, perſiſtentes in ſcelere ſuo, quod omnibus notum eſt, ſine omni non*
D *dico ſatisfactione, ſed etiam ſine ſatisfactionis imagine fecit abſolvi... Cæterùm ſcandalum illud, licet maximum fuerit, jocus erat præ his, quæ Regis Angliæ Nuncii nuper attulerunt, & quod omnium Fidelium veſtrorum corda magis exulcerat, in colloquio Regum noviſſimo publicata ſunt. Lectæ enim ſunt Literæ, quibus Dominus Cantuarienſis, vir literarum eruditione & morum honeſtate, ſed magis pro cauſſa Domini & libertate Eccleſiæ, cujus aſſertor eſt, venerandus, poteſtate debitâ coërcendi ſubditos privatus eſt, donec redeat in gratiam Regis illius, cui gratus eſſe non poterit, niſi Deo ingratus ſit, & infidelis Apoſtolicæ Sedi, & toti pernicioſus Eccleſiæ. Confu-*
E *ſus eſt Chriſtianiſſimus Rex in verbo iſto, ſtupuit Eccleſia Gallicana, Principes doluerunt, quòd tantùm prævaluit apud vos manifeſtus hoſtis Regni Francorum, univerſalis Eccleſiæ Perſecutor, incentor ſchiſmatis, quoad potuit, & fautor Hæreticorum..... Dominus noſter Rex quantùm motus ſit, quòd tantùm acquieviſtis Eccleſiæ Perſecutori & hoſti ſuo, non facilè dixerim, ne referenti veſtra Sanctitas indignetur; ſed certum eſt hoc ſcandalum ſedari non poſſe, niſi citam adhibueritis medicinam.... Placeat itaque Majeſtati veſtræ in conſolationem Domini Cantuarienſis, immo in ſublevationem Eccleſiæ, mitigare animum ejus, & Eccleſiam Gallicanam à tanto ſcandalo li-*
F *berare. Quod utique fieri poſſe non arbitror, niſi abſolvatur innocens, & impius vinciatur... Verendum eſt ne alii Principes in deſtitutione Eccleſiæ hoc exemplo ſimilia præſumant, & quoties à Chriſti Sacerdotibus corripiuntur, ora eorum nitantur occludere, & miniſterii detrahere poteſtatem.* (Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas, XX. libri IV.

Antea ſcripſerat idem Præſul: *Licet non ſit Diſcipulus ſuper Magiſtrum, Judiciáque Paſtorum ovibus veneranda ſint, non retractanda, non tamen erit incongruum, ſi patri filius in cauſa pietatis ſupplicet, & bonum Dominum pro bono pacis humilis ſervus inſtanter interpellet. Novit non ſolum Romana, ſed & omnis Catholica Eccleſia, quàm injuſtè Dominus*

Cantuarienſis

Cantuarienſis exulet, quàm iniquè vapulet, de quàm bono opere lapidetur. Et quòd dum Eccleſiæ verus nititur eſſe filius, hoſtibus Eccleſiæ factus eſt hoſtis publicus.... Filiali igitur devotione poſtulamus, ut erga Dominum Cantuarienſem indefeſſam & ſolidam, ſolitámque geratis circumſpectionem.... Et Domini Regis, & totius Eccleſiæ Gallicanæ vobis & conſervetis benevolentiam & augeatis amicitiam.

Scripſit & N. Senonenſis Theſaurarius: *Præcepiſtis, Pater, ut Domino noſtro Chriſtianiſſimo Regi conſilii veſtri verba proferrem, & erigerem mentem ejus, datâ ſpe relevationis Domini Cantuarienſis, ne moveretur, ſi fortè audiret Nuncios Regis Angliæ grave aliquid contra eumdem Archiepiſcopum à vobis impetraſſe..... Sed ecce occaſione literarum, quas Rex Angliæ nuper fecit in Epiſcoporum colloquio publicari...... adeo confuſus & turbatus eſt, ut me in veſtra promiſſione mendacem dicat, & quod de operibus Eccleſiæ Romanæ nihil boni ſperabit amplius, niſi quatenus ſuos perſuaſerit oculata. Nec, ut ait, moleſtè ferret, ſi iniquas fortè preces porrigens, repelleretur à vobis; ſed dolet, miratur, & ſtupet, quòd plus valent apud vos manifeſti Perſecutoris Eccleſiæ, & hoſtis Regni per viliſſimas perſonas contra Deum porrectæ preces aut minæ, quàm fides & obſequium ejus, & Regni ſui, & pro Deo, & ſecundùm Deum, omni legi & æquitati conſona, ſi ab ipſo porrigantur & toto Regno...... Precor ergo & conſulo in ea fide, quæ Patri debetur & Domino, quatenus promiſſionem, quam ei per me feciſtis, citiùs adimplendo in ſublevatione Domini Cantuarienſis, mitigetis animum ejus, oſtendentes quòd iniquitatem Regis Angliæ, qui ipſius, & Regni Francorum, & Eccleſiæ Dei publicus hoſtis eſt, non vultis diutius ſupportare.* Eſt Epiſtola XXI. libri IV.

Scripſere pro eadem cauſa Canonici Remenſes: *Exerat, ſi placet, quoniam tempus eſt, in incentores ſchiſmatis & tortores Eccleſiæ, gladium Petri dextera veſtra, & venerabilem Dominum Cantuarienſem, qui pro juſtitia jam quinquennio dignoſcitur exulare, ſaltem nunc tandem miſeratione debita conſoletur... In vos omnium oculi diriguntur, ſtudioſiùs expectantes, quam conſolationem præſtabitis Confeſſori, quem exitum cauſæ Dei, qua ſeveritate tantam compeſcetis audaciam. Veſtris itaque pedibus provoluti ſupplicamus attentiùs, ut proſpiciatis honori veſtro & Eccleſiæ libertati: quia ſublevatio unius erit indubitata conſolatio plurimorum. Si enim tam ſincera cauſa in conſpectu veſtro periclitatur, quis audebit de cætero ſæculi Poteſtatibus, quamlibet malitiam attentantibus obviare?*

Scripſit pro eadem cauſa Remenſis Archiepiſcopus: *Venerabilis Frater & Amicus noſter, Dominus Cantuarienſis, apud nos pro honore Dei & libertate Eccleſiæ, pro Sedis Apoſtolicæ Privilegiis, jam quintum annum exilii proſcriptus agit. Si placet, Domine, jam ſatis eſt, quod huc uſque ſuſtinuit. Jam tempus eſt miſerendi, propter multa: Tum ne alii Eccleſiarum Prælati ab Officii ſui executione ipſius terreantur exemplo: tum ne quod hactenus adversùs eum ab uno præſumptum eſt, ab aliis ſeculi Poteſtatibus in oppreſſione Eccleſiarum trahatur ad conſequentiam mali. Supplicamus itaque Paternitati veſtræ, in quam omnium oculi conjecti ſunt, præſtolantes quem exitum cauſa Dei ſub veſtro examine ſortietur, quatenus tanto Exuli, immo tam ſinceræ cauſæ ſubveniatis, & veſtro proſpiciatis honori, & Eccleſiæ libertati pariter & ſaluti. Si enim Aſſertor honoris Dei torquetur in patibulo, quid ſpei cæteris divini nominis Confeſſoribus relinquetur?* Eſt Epiſtola XXIV. libri IV. inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas.

Scripſit pro eadem cauſa *Mauritius* Pariſienſis Epiſcopus, ad Alexandrum III. *Placeat Majeſtati veſtræ Domino Cantuarienſi, quem conſtat pro juſtitia, pro libertate Eccleſiæ, pro tuendis Apoſtolicæ Sedis Privilegiis, jam quinquenne exilium fortiter & alacriter ſuſtinere, opem ferre, & tam præfatum Londonienſem, quàm alios Eccleſiæ malefactores, quos, ut meruerant, ſeriùs tamen Anathemate perculit, allidere & conterere ad Apoſtolicam Petram, juxta quam abſorpti ſunt Authores eorum. Alioquin timendum eſt, ne ſi, quod abſit, tantum ſcelus remaneat impunitum, citiùs & Gallicanæ, & Anglicanæ Eccleſiæ perniciem, & Religionis ruinam operetur.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* LXXXVI. libri III.

Scripſit rurſus unà cum *Bernardo* Noviomenſi Epiſcopo: *Nos Sanctitati veſtræ pro Eccleſia Anglicana, & Venerabili viro Cantuarienſi Archiepiſcopo, preces ſæpius porrexiſſe meminimus, nec poterit Deo propitio noſtra inſtantia cohiberi, donec ei miſericordiam impendatis, & Apoſtolicæ Majeſtatis dextera malitiam reprimatis eorum, qui Chriſtum in illo conantur extinguere, & totius Eccleſiæ perimere libertatem. Gravia quidem ſunt & multa damna, quæ diu fortitérque ſuſtinuit, atroces nimis in ſe & ſuis patienter excepit injurias; ſed divina cooperante gratia, ad magnum jam Eccleſiæ profectum, ut indubitanter credimus, pervenerunt. Nam apud illum Anglorum Regem, cui non ſatis eſt indebita ſervitute torquere ſubjectos, gratis affligere innocentes, contrahentes decipere, vicinis inſidiari, fraudare Dominos, niſi contra fas & jura conculcet Eccleſiam, jam de Conſuetudinibus & dignitatibus nec mentio eſt, &c... Abſit à Sanctitate veſtri Pontificatûs, ut tam patens injuria Chriſti Confeſſoribus irrogetur, & pernicioſo exemplo Tyrannorum adversùs Eccleſiam armetur & roboretur iniquitas. Summa deſiderii noſtri eſt, & totius Eccleſiæ Gallicanæ, ut tantum ſcandalum celeri ſubventione de medio tollatis, & præfatum Regem his quæ Chriſtiano Regi competunt, faciatis eſſe contentum, & Regi Regum ſua Privilegia illibata relinquere.* Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas XXXVII. libri IV.

Graves hac de re cùm Regis, tum Præſulum Gallicanorum querelas cùm accepiſſet *Alexander III.* factum ſuum excuſavit datis ad *S. Thomam Cantuarienſem* Literis, * quibus & plenam ipſi reſtituit libertatem utendi auctoritate ſua in Regem, & in Regnum Anglorum, prout cauſæ Eccleſiæ expedire videretur: *Niſi*, inquit, *quod ſperamus, & ei propoſuimus, uſque ad initium proximæ Quadrageſimæ effectui mancipaverit, ſed in ſua fuerit obſtinatione induratus, Tibi ex tunc auctoritatem tuam reſtituimus, ut tam in perſonas, quàm etiam in Regnum, & in ipſum Regem, ſi tibi & Eccleſiæ tuæ congruere & expedire cognoveris, facultatem liberam habeas debitum officii tui, ceſſante omni appellationis obſtaculo exercendi; gravitate ac maturitate Pontificali adhibita, quam convenit adhiberi.*

* Epiſt. XXXI.

Eboracenſis Archiepiſcopus ad coronationem *Henrici III.* Regis à Rege Patre electus. Jura Cantuarienſis Archiepiſcopi violata.

Anno Chriſti MCLXX. *Henricus II.* Rex Anglorum, filium ſuum *Henricum* Regem inaugurari & coronari voluit. Ad hanc autem cærimoniam peragendam, ſuggerentibus Conſiliariis iniquis, proprióque odio, quo in *Thomam Cantuarienſem* flagrabat, inſtigante, Archiepiſcopum elegit Eboracenſem; quamvis Regum Coronatio Primatis Angliæ, Cantuarienſis nimirum Archipræſulis Privilegium eſſet ipſa conſuetudine firmatum. Hac de re certior factus *Alexander III.* Eboracenſi Archiepiſcopo, cæteríſque Præſulibus Anglicanis prohibuit ſub Ordinis & Officii periculo, ne Principem coronare præſumerent. Scripſit ad eoſdem *S. Thomas Cantuarienſis*, ipſique & propria auctoritate, & Summi Pontificis nomine, ſub iiſdem pœnis idem vetuit. Quod ubi accepit Angliæ Rex, ſubditos omnes obſtrinxit ad obedientiam Summi Pontificis & Archiepiſcopi Cantuarienſis ejurandam.

Romanum Pontificem & Archiepiſcopum Cantuarienſem Rex Anglorum ſubditos abjurare cogit.

Quantum

S. Thomæ cura de Lapſis.

Quantum *S. Thomæ* dolorem intulerit commiſſarum ipſi animarum lapſus, explicare difficile eſt. Statim verò ipſas erigere, & earum vulneribus mederi, Paſtorali caritate curavit. Quamobrem datis ad Anglos Literis, quibus gravitatem criminis ab eis perpetrati oſtendit, de tam nefario Juramento pœnitentes, eos præſertim, qui non ſponte, ſed coacti juraverant, abſolvit: & Epiſcopis, qui jurare noluerunt, vel etiam ſecundi Ordinis Sacerdotibus poteſtatem fecit congruam ſatisfactionem Pœnitentibus injungendi. Cæterùm certam ſibi eſſe ſignificavit de victoria juſtitiæ & veritatis fiduciam. *Scire autem volo vos, Fratres,* (inquit) *quia & Juramenta illicita, & cætera enormia multa, quæ pravis ſuggeſtionibus in oppreſſione Juſtitiæ & Veritatis circa vos facta ſunt, ipſa favente Veritate, magis evenient ad ipſius profectum. Veritas enim claudi & ligari poteſt, vinci verò non poteſt; quæ & ſuorum paucitate contenta eſt, & multitudine hominum non tenetur.* Has Archipræſulis Sanctiſſimi Literas, quæ incipiunt his verbis: *Sciatis, Chariſſimi, quòd in multa tribulatione & anguſtia cordis ſcripſimus*, ex Codice Vaticano deſcripſit Cardinalis *Baronius* in Annalibus, ad annum MCLXX. Num. IV. Et eſt inter editas à *P. Lupo*. Epiſtola XLVII. lib. IV.

** D'Yorck.*
** De Rocheſter.*

Menſe Junio exeunte, celebrata eſt Regis Coronatio ab Archiepiſcopo Eboracenſi, * aſſiſtentibus Epiſcopis Londonienſi, Sareſberienſi & Roffenſi, * in Eccleſia Vveſtmonaſterienſi *S. Petri*, in ipſa Diœceſi Cantuarienſis Archiepiſcopi pro Juſtitia exulis, violato Jure Cantuarienſis Eccleſiæ, ad cujus Archipræſulem Regum Coronatio pertinebat. De hoc facinore certior factus Pontifex Literis *S. Thomæ Cantuarienſis*, & *Vvillelmi Senonenſis* Archiepiſcopi, qui Satanam Romæ ſolvi, Chriſtum iteram crucifigi, homicidam dimitti, & *tam Chriſtianiſſimum Regem Francorum, quàm totam Gallicanam Eccleſiam, turbari à ſcandalis, quæ manabant ab Apoſtolica Sede*, ſcripſerat, amariora verba extorquente Juſtitiæ zelo; eorum (inquam) Literis monitus *Alexander III.* & quòd nefarias Regni Anglicani Conſuetudines novus Rex Juramento confirmaſſet, Epiſcopis illis ſuadentibus, aut certè conniventibus; Eboracenſem Archiepiſcopum, & cœteros Præſules ejuſdem facinoris conſcios, ab omni Officio Epiſcopali ſuſpendit. Immò Londonienſem & Sareſberienſem excommunicavit. *Alexandri III.* Literas ad *Rogerum Eboracenſem* & *Hugonem Dunelmenſem*, hanc Sententiam continentes deſcripſit *Rogerius de Hoveden* in Annalibus pag. 518. Eſt inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas LXVII. libri V.

Epiſt. XVIII. Alexandri III.

Nova Legatio Summi Pontificis ad Regem Anglorum.
** Rotrou.*
** De Nevers.*

Interim Summus Pontifex novam Legationem ad Regem Anglorum decreverat, cujus munus demandarat *Rotrodo* * Rothomagenſi Archiepiſcopo & *Bernardo* Epiſcopo Nivernenſi, * quibus dedit in Mandatis, ut Regem Anglorum convenirent, & nomine Sedis Apoſtolicæ urgerent ad pacem Archipræſuli Cantuarienſi concedendam. In qua negandi ſi pro more pertinacem comperirent, in Angliæ Regnum, & in omnes Regis ejuſdem ditiones Interdicti ferrent Sententiam. Literas etiam comminatorias ſcripſit ad ejus Majeſtatem, quibus ipſi jubebat, ut abſque tergiverſatione pacem Cantuarienſi cum Archiepiſcopo componeret, alioquin eamdem ab Apoſtolica Sede expectaret Sententiam, quam in *Fredericum* Imperatorem tulerat. Ita refert *S. Thomas* in Epiſtola ad *Alexandrum* Papam, XLV. libri V.

A

ARTICULUS VIII.

De Pace inter S. THOMAM CANTUARIENSEM & Angliæ Regem inita. Et de Geſtis S. Præſulis pro Eccleſiæ Cauſa à reditu in Angliam uſque ad Martyrium.

SEveritatem lenitate temperatam erga Regem Angliæ utilem fuiſſe Eccleſiæ rebus probavit eventus. *Alexandri III.* ſiquidem Literis & imminentium Eccleſiæ fulminum metu, aſpirante Dei gratia, in cujus manu cor Regis eſt, ſubitò ad pacis
B conſilia eſt inflexus, ſuàmque de ea conficienda voluntatem Legatis Apoſtolicis per literas ſignificavit. Collationi ſtatuta dies, deſignatúſque locus, pratum amœniſſimum in finibus agrorum Carnutenſis & Cœnomanenſis, quòd *Pratum Proditorum* appellabant. Illuc Senonenſis Archiepiſcopus *Vvillelmus*, quem Summus Pontifex aliis Legatis adjunxerat, cùm *S. Thoma* ſe contulit. Sanctum Archipræſulem ad familiare colloquium admiſit Rex Angliæ, ipſúmque honore ſingulari, & amicitiæ teſtificatione proſecutus eſt; pacem & ſecuritatem ipſi & Coëxulibus reſtituit; Eccleſiæ poſſeſſiones ſe redditurum promiſit, ſtatim atque in An-
C gliam rediiſſet Archipræſul; quod in filii ſui Coronatione contra Jura Cantuarienſis Eccleſiæ præſumptum fuerat, ſe emendaturum pollicitus eſt, & novam ejuſdem Principis inaugurationem decreturum, priori in irritum miſſa. Conſenſit denique ut Summi Pontificis Sententia in Archiepiſcopum Eboracenſem, & Londonienſem ac Sareſberienſem Præſules, executioni mandaretur. Conſuetudinum, quas ardore tam pertinaci propugnaverat, nulla habita ratio, factàve mentio eſt. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex Relatione *S. Thomæ Cantuarienſis* ad *Alexandrum III.* cujus fragmentum *Baronius* ex Codice Vaticano deſcribit ad an-
D num MCLXX. Num. XXVI. & eſt Epiſtola XLV. lib. V. & ex *Gervaſio Dorobernenſi*, in Chronico, pag. 1412. Inita pax die *S. Mariæ Magdalenæ* ſacra. Regem filium de pace cum Sancto Archiepiſcopo inita certiorem fecit *Henricus II.* juſſitque ut ipſi & Coëxulibus poſſeſſiones omnes reſtituerentur. Secundùm gratias actas Regi Chriſtianiſſimo, cœteriſque Benefactoribus ſuis, in Portu *Vvitſandi* navim conſcendit, in Angliam transfretaturus; præmiſſis Summi Pontificis Literis, quæ Archiepiſcopi Eboracenſis, & aliorum Præſulum ſuſpenſionem, & aliorum excommunicationem continebant, quæ
E ipſis ante Cantuarienſis Archipræſulis appulſum, ab *Idonea* virilis animi Virgine, ad quam ea de re ſcripſit *S. Thomas* Epiſtolam LXX. lib. V. traditæ fuerunt ac ſignificatæ. Eboracenſis, Londinenſis, & Sareſberienſis Antiſtites, conjuratione facta, Satellites conduxerunt, qui *S. Thomam* à Regni aditu prohiberent, ſed juvante Deo ipſorum inſidias evaſit, & *Sanduvicum* * appulit. Inde ſe contulit Cantuariam, & à Clero populòque ſuo lætitia incredibili ſuſceptus eſt. Vix reſpiraverat ex itinere, cùm ipſum Regii Miniſtri convenere; Majeſtatis
F ipſius nomine denunciantes, ut ſuſpenſos & excommunicatos Epiſcopos abſolveret: Latam quippe contra illos Sententiam, in Regis injuriam redundare. Id ſe facturum negavit Sanctus Archipræſul, dicens; Non eſſe Judicis inferioris, ut Superioris Sententiam ſolvat, nullíque hominum licere abrogare quod Sedes Apoſtolica decrevit. At cùm Regis nomine comminari pergerent, ſe pro pace Eccleſiæ, & reverentia Regis, Salva Sedis Apoſtolicæ reverentia, promiſit Londonienſi & Sareſberienſi Epiſcopis abſolutionem conceſſurum, ſi in forma Eccleſiæ jurarent ſe Romani Pontificis

Vvitſand, prope Caletum, vulgò Calais.
** Sanduvic.*

Mandatis

Mandatis parituros. Eboracenſis Archipræſul repoſuit, Juramentum hujuſmodi, niſi conſentiente Rege, non debere præſtari, præſertim ab Epiſcopis; quia contra dignitatem Principis & Conſuetudines Regni pugnabat. Reſpondit Cantuarienſis Archiepiſcopus; eoſdem Præſules à ſe priùs excommunicatos, abſolutionem conſecutos non fuiſſe, niſi præſtito Juramento: ideòque potiori jure eamdem ipſis eſſe conditionem ſubeundam, ut abſolutionem à Cenſuris per Summum Pontificem latis promererentur. Sanctiſſimi Primatis Mandato parere decreverant Epiſcopi, niſi Eboracenſis Archipræſul, diſcordiæ & ſeditionis incentor, vir nefariorum criminum infamiâ jam olim notatus, & novus hujus temporis Caïphas (ut *Joannes Sareſberienſis* vocat) diſſuaſiſſet. Is cum aliis duobus Præſulibus transfretavit in Normanniam, ubi Regem adiere, & multas contra Sanctiſſimum Primatem querimonias, multa accuſationum capita ad ejus detulere Majeſtatem; publicæ perturbatorem pacis, perſecutorem Epiſcoporum, Regis inimicum inclamantes. His commotus Rex, ſuique præ ira haud compos, in funeſtam vocem erupit, omnibus familiaribus ſuis, & ſibi propter accepta beneficia obnoxiis maledicens, quòd ipſum de uno Sacerdote, Regnū ſuum ita perturbante, non vindicarent. His furentis Principis vocibus confiſi quatuor impii Satellites, in necem Archipræſulis Sanctiſſimi conſpirarunt, moxque in Angliam profecti, ipſum primò in Palatio Archiepiſcopali probris & conviciis aggreſſi, tandem in ipſa Eccleſia, Veſpertini Officii tempore, in craſtino Feſtivitatis Sanctorum Innocentium, gladiis impetentes, Deo & *Sanctæ Mariæ*, & Sanctis ejuſdem Eccleſiæ Patronis, atque *B. Dionyſio*, ſe ipſum & cauſam Eccleſiæ ferventiſſimè commendantem, ut victimam Eccleſiaſticæ libertatis immolarunt. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, ex *Gervaſii* Chronico à pag. 1413. ad pag. 1418. ex *Rogerio de Hoveden*, in Annalibus Anglicanis pag. 521. & 522. ex *Radulpho de Diceto*, *in Imaginibus Hiſtoriarum*; ex Chronico *Joannis Bromton*, & ex *Matthæo Paris* ad annum MCLXXI. quo Martyrium *S. Thomæ* Cantuarienſis conſignat, annos à Nativitate Dominica numerans, quamvis ſecundùm communem numerandi rationem paſſus ſit anno MCLXX. ætatis LIII. Epiſcopatus IX. exilii VII. Sancti Martyris gloriam inſignibus miraculis Deus illuſtravit.

Hiſtoria Quadrip. ſeu Vita S. Thomæ Lib. III.

Guillelmus Neuburgenſis in S. Thomam Cantuarienſem minùs æquus.

Guillelmus Neuburgenſis, coævus Auctor lib. II. *De Rebus Anglicis*, cap. XXV. ubi de cæde *S. Thomæ Cantuarienſis* agit, in Sanctum Archipræſulem & Martyrem minùs æquus eſt, cùm in dubium revocat an prudenter egerit, præmittendo in Angliam literas Summi Pontificis contra Eboracenſem Archiepiſcopum, & alios Præſules: *Rege ergo*, inquit, *in Tranſmarinis partibus conſiſtente, idem Archiepiſcopus cum licentia & gratia Regia ad Eccleſiam propriam remeabat. Habebat autem penes ſe, Rege inſcio, literas Domini Papæ contra Eboracenſem & alios Epiſcopos, qui illi infauſtiſſimæ Coronationi interfuerant, impetratas, factæ jam concordiæ irritatrices, & majoris iræ provocatrices futuras. Has in Angliam ad ſuſpenſionem Epiſcoporum præmiſſas, ipſe ſequebatur zelo juſtitiæ fervidus, utrum autem plenè ſecundùm ſcientiam, novit Deus. Noſtræ enim parvitati nequaquam conceditur de tanti viri actibus temerè judicare. Puto tamen quòd Beatiſſimus Papa Gregorius in molli adhuc teneráque Regis concordia mitiùs egiſſet; & ea quæ ſine fidei Chriſtianæ periculo tolerari potuiſſent, ratione temporis & compoſitione pacis diſſimulanda duxiſſet, juxta illud Propheticum:* » Prudens in tempore illo tacebit, quia tem- » pus malum eſt. *Itaque quod à Venerabili Pontifice tunc factum eſt, nec laudandum eſſe judico, nec vituperare præſumo: Sed dico, ſi vel modicè in hujuſmodi à San-*

S. Thomas Cantuarienſis à calumnia vindicatur.

Amos 5.

A *cto Viro per Zeli laudabilis paulò immoderatiorem impetum eſt exceſſum; hoc ipſum eſt ſacræ, quæ conſecuta noſcitur, igne Paſſionis excoctum. Ita quippe Sancti Viri vel amandi vel laudandi ſunt à nobis, ut tantùm in quibus homines vel fortè fuerunt, vel fuiſſe noſcuntur, nequaquam vel amemus, vel laudemus, ſed ea tantùm in quibus eos ſine ſcrupulo imitari debemus. Quis enim dicat eos in omnibus quæ ab ipſis fiunt, eſſe imitabiles? Non ergo in omnibus quæ faciunt, ſed ſapienter & cautè debent laudari, ut ſua Deo prærogativa ſervetur, in cujus laudibus nemo poteſt eſſe nimius, quantumcumque laudare conetur.* Prudenter ſanè Sanctum Archipræſulem egiſſe, nemo negaverit, qui noverit Epiſcopos B Eccleſiaſticæ libertatis proditores, & violatæ Diſciplinæ reos, omniumque auctores ſcandalorum, Cenſuris Eccleſiaſticis juſtè coërceri potuiſſe, immo debuiſſe, ne ipſorum impunitas cùm ipſis tum cæteris incentivum eſſet delinquendi. Cenſuras illas à *S. Thoma Cantuarienſi* duntaxat latas non fuiſſe, ſed ab *Alexandro III.* prudentiſſimo Pontifice, qui tanta œconomia cùm erga Regem Angliæ, tum erga Epiſcopos illos uſus fuerat; ut propterea Chriſtianiſſimi Regis, totius Eccleſiæ Gallicanæ, multorúmque virorum religioſiſſimorum offenſionem incurrerit. Denique *S. Thomam Cantuarienſem* Cenſuras illas ſignificaſſe, conſentiente Anglorum Rege, C ut Hiſtoria Quadripartita teſtatur, cui major quàm *Guillelmo Neuburgenſi* adhibenda fides eſt. Nec *S. Gregorium* mitiùs acturum (ut conjicit *Guillelmus Neuburgenſis*) veriſimile eſt. Hac enim in cauſa ſecutus fuiſſet Regulam quam ipſe tradidit lib. XXXI. Moralium in Job, Cap. XIV. *Plerumque*, inquit, *quieti atque inconcuſſi relinquimur, ſi obviare pravis per juſtitiam non curamus. Sed ſi ad æterna vitæ deſiderium animus exarſit, ſi jam verum lumen intrinſecus reſpicit, ſi in ſe flammam ſancti fervoris accendit: in quantum locus admittit, in quantum cauſa exigit, debemus pro defenſione Juſtitiæ noſmetipſos objicere,* D *& perverſis ad injuſta erumpentibus, etiam cùm ab eis non quærimur, obviare.* Hanc Regulam ſecutus eſt *S. Thomas Cantuarienſis.*

S. Thomæ Cantuarienſis elogium.

De ejus laudibus legenda *Petri Bleſenſis* Epiſtola XXVII. ad Canonicos de Bellovidere. *Elegit eum Dominus*, inquit, *in Sacerdotem ſibi, ut eſſet in populo ejus ductor & Doctor, vitæ ſpeculum, pœnitentiæ forma, & ſanctitatis exēplum. Deus ſcientiarum Dominus dederat ei linguam eruditam, & infuderat ei abundanter ſpiritum ſapientiæ & intellectus, ut eſſet inter doctos doctior, inter ſapientes ſapientior, inter optimos melior, inter homines ſocius, inter maximos major. Erat præco verbi divini,* E *tuba Evangelii, amicus Sponſi, columna Cleri, oculus cæci, pes claudi, ſal terræ, patriæ lumen, Miniſter Altiſſimi, Vicarius Chriſti, Chriſtus Domini. Tota converſatio ejus erat ſchola honeſtatis, morum ædificatio, & ſtructura ſalutis. Erat in Judicio rectus, in diſpenſatione induſtrius, in præcipiendo diſcretus, in loquendo modeſtus, in conſilio circumſpectus, parciſſimus in cibo, in donando largiſſimus, in ira pacificus, in carne Angelus, inter injurias manſuetus, timidus in proſperis, ſecuriſſimus in adverſis, in eleemoſynis effuſus, in miſericordiis totus. Erat Religioſorum gloria, deliciæ plebis, timor Principum, Deus Pharaonis.* De ejuſdem Archipræſulis Sanctiſſimi Martyrio & Miraculis, legenda F *Joannis Sareſberienſis*, individui ejus in exilio comitis, amicique fidiſſimi Epiſtola ducenteſima octogeſima ſexta ad *Joannem* Pictavienſem Epiſcopum, Tom. XXIII. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

ARTICULUS IX.

De Geſtis in Cauſa S. THOMÆ CANTUARIENSIS poſt ejus Martyrium.

Inter Epiſtolas S. Thomæ LXXVIII. LXXX LXXXI. & LXXXII. Libri V.

NUncio de nece Cantuarienſis Archipræſulis divulgato, ſtatim *Alexandrum III.* datis ad ejus Sanctitatem Literis, ad ſacrilegi facinoris ac parricidii ultionem excitarunt *Ludovicus VII.* Rex Chriſtianiſſimus, *Theobaldus* Comes Bleſenſis, & *Vuillelmus* Archiepiſcopus Senonenſis. Quorum Epiſtolas *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis pag. 523. & 524. & *Joannes Bromton* in Chronico pag. 1065. 1066. & 1067. deſcripſere. Scripſerunt etiam ad Summum Pontificem, Epiſcopi Angliæ & Normanniæ, Regem *Henricum II.* à nece Sancti Martyris purgantes. Miſſi utrinque Nuncii. *Alexander III.* Regis Anglorum Nuncios ægrè admodum audivit, nec aliter excommunicationis ſententiam ab ipſo, Interdictum à Regno avertere potuerunt, quàm præſtito nomine Majeſtatis ipſius juramento, quòd cædem Sancti Cantuarienſium Archipræſulis, nec imperaſſet, nec approbaſſet, immò de ipſa vehementer doluiſſet ac doleret. Quoniam verò verbis imprudentibus, acerbis querimoniis & impotentis iræ ſignificatione, hoc perpetrandi facinus ſatellitibus ſacrilegis occaſionem dederat, ſtaret Summi Pontificis Mandato in ſubeunda Pœnitentia, idque ipſe coram Legatis Apoſtolicis juraret. Auctores necis *S. Thomæ Cantuarienſis*, & omnes qui conſilio, auxilio, vel aſſenſu, venerant in communionem ſceleris, vel qui parricidas reciperent aut foverent, generatim excommunicavit *Alexander III.* Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartita, & ex Relationibus Nunciorum Regis Angliæ, quas ex Codice Vaticano deſcribit Eminentiſſimus Annalium Eccleſiaſticorum Parens ad annum MCLXXI. Num. VI. & XI. Relationum iſtarum alteram legere eſt apud *Rogerium de Hoveden* in Annalibus Angliæ pag. 526. Sunt inter Epiſtolas *S. Thomæ* à *P. Lupo* editas, LXXXIII. & LXXXIV. libri V.

Henricus II. Rex Angliæ à cæde S. Thomæ Cantuarienſis abſolvitur.

Henricum II. Angliæ Regem revera inſontem fuiſſe à cæde *S. Thomæ* Cantuarienſis, quod nec Mandato, neque conſilio, nec aſſenſu facinori fuiſſet cooperatus, teſtatur Hiſtoria Quadripartita libri IV. cap. III. his verbis: *Divulgato tam lethali facto undique, mox ut ad Regem Angliæ pervenit, afflictus eſt afflictione magna, & per quadraginta dies ſedit: mœrénſque toto illo pœnitentiali dierum numero, acerbiorem multò plus quàm mortuorum luctum fecit: lugentium cibos comedit, equum non aſcendit, nulla jurgantium cauſa, nulla agendorum conſultatio, nulla pulſantium querela ingrediebatur ad eum, nulla tot terrarum regendarum ſibi cauſa proponebatur, omnia tunc quaſi poſtponenti præ dolore; ſedebat quippe ſolitarius ſuper hoc quod acciderat, ingemiſcens ſemper & dolens, & ſæpe ſæpius iterans, Heu! Heu! accidiſſe ſic!*

Rem ita ſe habere comperuerunt Legati Apoſtolici, ab *Alexandro III.* ad Regem miſſi, *Theodinus* & *Albertus* Preſbyteri Cardinales. Ipſum in Normannia degentem adiere; cúmque ad parendum Sedis Apoſtolicæ Mandatis invenere paratiſſimum. Dominica igitur proxima Chriſti Aſcenſioni, apud Abrincas, in frequenti Epiſcoporum & Procerum conventu, Rege etiam filio præſente, Rex *Henricus II.* tactis Sacris Evangeliis, juravit ſe Cantuarienſis Archiepiſcopi necem nec imperaſſe, nec voluiſſe, immo de ipſa vehementer doluiſſe: confeſſus eſt tamen ſe iræ & doloris teſtificatione, & verbis querulis de Sancto Archiepiſcopo imprudenter A & indignationis impetu prolatis, occaſionem dediſſe facinori, quod ſine ipſius conſcientia perpetratum erat. Quamobrem Pœnitentiam omnem & ſatisfactionem ſibi à Sedis Apoſtolicæ Legatis imponendam ſe humiliter ſubiturum, & religioſè adimpleturum juravit. Has verò ſatisfactionis conditiones ipſi injunxerunt Cardinales Legati: Primò, ut ducentos Milites ſumptibus ſuis aleret in Palæſtina per annum integrum. Secundò, ut Statuta Clarendonenſia, & pravas omnes Conſuetudines Regni ſui tempore in Eccleſiam inductas, penitus dimitteret: obſervatas ante ſua tempora, ſi quæ malæ eſſent, juxta Summi Pontificis Man- B datum, de conſilio Religioſorum virorum temperaret. Imprimis autem ut Appellationes ad Romanum Pontificem ſe non impediturum in Eccleſiaſticis cauſis, nec permiſſurum ut impedirentur, juraret. Si tamen aliquos ſuſpectos haberet, ſecuritatem exigere poſſet ab eis, quod nec ſuæ Majeſtati, nec Regno malum molirentur. Tertiò, ut Eccleſiæ Cantuarienſi omnia prædia, latifundia, & facultates reſtitueret, quibus anno antequam Sanctus Archiepiſcopus ab ejus gratia excidiſſet, fruebatur: & omnibus quos propter Sanctum Archipræſulem inviſos habuerat, pacem, bonáque reſtitueret. Quartò, ut ſi opus eſſet, Exercitum in Hiſpaniam C duceret contra Infideles, jubente Romano Pontifice. Jejunia etiam & eleemoſynas, aliáque pietatis opera ipſi ſecretò indixerunt. Hæc omnia ſe impleturum juravit, idémque præſtitit *Henricus Junior* ejus filius. Secundùm hæc, Legati Apoſtolici Regem Pœnitentis habitu veniam præ foribus Eccleſiæ poſtulantem abſolverunt, & in Eccleſiam introduxere. Iſta conſtant ex Hiſtoria Quadripartitâ, ex Relatione de Abſolutione Regis Angliæ, tunc temporis ſcripta, quam ex Codice Vaticano exhibet Cardinalis *Baronius* ad annum MCLXXII. Num. II. inter Epiſtolas *S. Thomæ* LXXXVIII. & D LXXXIX. lib. V. ex Actis Purgationis, & Charta Abſolutionis Regis *Henrici II.* relatis à *Rogerio de Hoveden* in Annalibus Anglicanis pag. 529. ex Legatorum Epiſtola ad Archiepiſcopū Ravennenſem, quam idem Auctor deſcribit pag. 530. ex *Gervaſio* in Chronico, ad annum MCLXXII. pag. 1422. ex *Guillelmo Neuburgenſi* lib. II. *De Rebus Anglicis*, cap. XXV. ex *Radulpho de Diceto* in *Imaginibus Hiſtoriarum*, pag. 560. ex *Joanne Bromton* in Chronico pag. 1080. & 1081. & ex *Matthæo Paris* ad annum MCLXXII. pag. 88. Poſt reditum Legatorum Apoſtolicorum, de miraculis *S. Thomæ* Cantuarienſis E certior factus *Alexander III.* ipſum ritu ſolemni in Sanctorum Martyrum album retulit, Idibus Martii anni MCLXXIII. datis ea de re Diplomatibus Apoſtolicis cùm ad Cantuarienſem Eccleſiam, tùm ad Chriſti fideles univerſos.

S. Thomæ Cantuarienſis invocatio.

Ad te, Pontifex & Martyr Sanctiſſime, orationem converto, ſuppléxque obſecro, ut Eccleſiæ Chriſti Sponſæ, quam, ſicut ipſe, dilexiſti, tradens temetipſum pro ea, perpetuam pacem: ut Romanis Pontificibus & Epiſcopis, zelum pro Eccleſiæ libertâte & diſciplina tuendis cum ſanctitate conjunctum: Ut Clericis & Viris Religioſis pietatem, F ſæculi contemptum, & ſacrum fervorem: Ut Sereniſſimo Magnæ Britanniæ Regi totíque Regno, veram fidem & cum Romana Eccleſia Communionem, qualis temporibus tuis vigebat: Ut Regi Chriſtianiſſimo LUDOVICO MAGNO, HÆRESEOS EXPUGNATORI à Sanctiſſimo Pontifice INNOCENTIO XI. jure nuncupato, affluentem cœleſtium donorum copiam, diuturnam vitam, perpetuam fœlicitatem: ut Gallicanæ Eccleſiæ, & Regno Francorum, ubi ſolatium, ſubſidium, ac tuitionem inveniſti, dum Exul pro juſtitia his in partibus degeres, tranquillitatem & florentiſſimi

rentiſſimi ſtatus conſervationem, jugi apud Deum, quo frueris, Interceſſione impetres.

SCHOLION I.

In hac Diſſertatione, Articulo 1. pag. 184. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *S. Thomas Cantuarienſis jus Regaliæ non impugnavit.*

R. Mera facti & Hiſtoriæ quæſtio eſt.

SCHOLION II.

Ad eumdem Articulum, pag. 187. Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Redarguit Lupum aſſerentem S. Thomam Cantuarienſem propter Regaliam Martyrium ſubiiſſe.*

R. Hanc *Lupi Chriſtiani* Obſervationem firmiſſimis argumentis refello. Theologum à Theologo, Hiſtoricum ab Hiſtorico in facti & Hiſtoriæ quæſtionibus diſſentire, quale crimen? Cæterùm modeſtè & cum honoris præfatione id præſtiti. *Ex his verbis* (inquam) *Vir Religioſus & Eruditus F. Chriſtianus Lupus, cujus piis Manibus pene precor*, &c.

SCHOLION III.

Articulo V. Diſſertationis ejuſdem, pag. 216. Edit. primæ, hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Summâ cum Principibus œconomiâ agendum.*

R. Ita ſenſit *Alexander Tertius*, cujus verba refero. Nullamne Oeconomiam, nullam moderationem erga Principes ſervandam Religioſi Cenſores volunt? Num injuriam *Alexandro Tertio* à me factam putant, quòd ejus ad *S. Thomam Cantuarienſem* literas referens & expendens, id notaverim: *Ibidem docet Pontifex quantâ œconomiâ cum Principibus ſit agendum!* Quod tamen ſalvâ honeſtate Ordinis Eccleſiaſtici, ſalva Eccleſiæ libertate, ſalvâ juſtitiâ faciendum, & hic, & in tota Diſſertatione paſſim ſcripſi.

SCHOLION IV.

Diſſertationis ejuſdem Articulo VII. pag. 236. hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Severitas erga Regem Eccleſiæ periculoſa.*

R. Id ſcribebat ad Alexandrum III. Londonienſis Epiſcopus, cujus verba refero. Mera facti & Hiſtoriæ res eſt. *Summo* (inquam) *Pontifici poſuit ob oculos mala, quæ nimia erga Regem ſeveritas Eccleſiæ inferret: ideoque Sanctitatem ejus obſecravit, ut à Cenſuris abſtineret.* Tum ejus verba ſubjicio. Severitatem erga Reges non eſſe periculoſam Eccleſiæ, & ſemper exercendam eſſe, exiſtimántne Religioſi Cenſores? Contrarium cenſent Pontifices Sanctiſſimi & prudentiſſimi.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 249. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Summi Pontifices Legatos in Gallias non mittebant, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, & qui ejus Majeſtati grati eſſent.*

R. Facti quæſtio eſt. Obſervationis hujus Hiſtoriæ veritatem probat Epiſtola Alexandri III. ad *Ludovicum VII.* Regem Chriſtianiſſimum, cujus verba profero.

SCHOLION VI.

In eodem Articulo, pag. 251. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Galliæ Rex non vult quod Legati Papæ intrent in ſuum Regnum ſine ſuo conſenſu.*

R. Hiſtoriæ res eſt. *Parum*, inquam, *abfuit quin Rex Chriſtianiſſimus Regni ſui ingreſſu Legatos Apoſtolicos prohiberet.* Hujus rei teſtis eſt *Lombardus* Eccleſiæ Romanæ Subdiaconus in Epiſtola ad *Alexandrum III* edita à *P. Lupo* cum aliis cauſam S. Thomæ Cantuarienſis ſpectantibus.

SCHOLION VII.

In eodem Articulo, ad pag. 258. Edit. primæ, Religioſi Cenſores hanc notam apponunt: *Natalis approbat nonnulla velut animadverſione digna in literis Joannis Sareſberienſis, quibus Papæ auctoritas limitibus reſtringitur.*

R. In literis Joannis Sareſberienſis ad Alexandrum III. hæc animadverſione digna obſervavi, nec me Obſervationis hujus pœnitet: *Fateor, & verum eſt* (inquit eruditus ille Epiſcopus) *omnia Romano licere Pontifici, ſed ea duntaxat quæ jure divino Eccleſiaſticæ ſunt conceſſa poteſtati. Licebit ei nova jura condere, vetera abrogare; dum tamen ea quæ à Dei verbo in Evangelio vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare non poſſit. Auſim dicere, quòd nec Petrus quemquam perſeverantem in ſcelere & voluntate peccandi poſſit abſolvere.* Hæc ille. Quæ ſi Religioſis Cenſoribus improbanda & damnanda videantur, conſequens eſt ut contradictorias Propoſitiones veras eſſe cenſeant, nempe: *Romano Pontifici licet ea quæ à Dei verbo in Evangelio vel Lege perpetuam cauſam habent, mutare .... ſummus Pontifex perſeverantem in ſcelere & voluntate peccandi abſolvere poteſt.* Qui hæc Romano Pontifici licere negat cum Joanne Sareſberienſi, aut ejus verba refert, reſtringit auctoritatem Papæ, Religioſorum Cenſorum judicio. Ita reſtrinxit *Franciſcus Victoria* Dominicanus, in Academia Salmanticenſi Profeſſor, cujus libri Romæ non ſunt improbati, lib. *De poteſtate Papæ & Concilii*, Propoſitione II. *Si Concilium*, inquit, *declarat aliquid de fide aut de jure divino, Papa in hoc nihil poteſt declarare aut immutare, maximè ſi tale jus ſpectat ad fidem, vel ad Mores Eccleſiæ univerſalis.* Et Propoſitione XXIII. *Nihil prodeſſet Congregatio Concilii* (in hypotheſi ſcilicet quam ſtatuit cum Joanne Cardinali à Turrecremata) *niſi ſua auctoritate poſſet determinare quibus in rebus Pontifex non debeat nec poſſit attentare contra Patrum Decreta & Sanctiones.* Quid ergo peccavi referendo verba Joannis Sareſberienſis? Pontificiæ Auctoritatis plenitudini abſit ut aliquid detrahi velim: ſed non in eo poſita eſt, ut ea quæ à Dei verbo in Evangelio vel lege perpetuam cauſam habent, mutare poſſit.

SCHOLION VIII.

Pag. 261. ejuſdem Articuli, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Rex Galliæ in temporalibus nullum præter Deum Dominum agnoſcit.*

R. Id verè ſcripſi poſt *Innocentium III.* cap. *Per venerabilem*, Ext. *Qui filii ſint legitimi.* Hæc Sacræ Facultatis Pariſienſis, hæc Eccleſiæ Gallicanæ, hæc Gallorum omnium doctrina.

SCHOLION IX.

Pag. 272. ejuſdem Articuli, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant velut meam: *Diſplicet Gallis quòd Papa mitiori modo procedat cum Regibus Angliæ.*

R. De Regibus Angliæ non eſt quæſtio eo loci, ſed de uno Angliæ Rege, S. Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum opprimente. Alexandri III. œconomia erga hunc Anglorum Regem in cauſa S. Thomæ, Regem Chriſtianiſſimum nonnihil commovit. Rex ſcilicet, Eccleſiáque Gallicana cauſam Eccleſiaſticæ Libertatis & S. Thomæ Cantuarienſis pro viribus tuebantur, ut ibi obſervavi. Hiſtoriæ res eſt.

SCHOLION X.

Pag. 276. & ſeq. ejuſdem Articuli, Religioſi Cenſores hanc Propoſitionem notant: *Epiſcopi Galliæ variis Epiſtolis urgent pro anathemate in Reges Angliæ inferendo.*

R. Pag. 276. 277. 278. 279. commemoro varias Epiſcoporum Galliæ ad Alexandrum III. Pontificem Maximum literas, quibus Sanctitatem ejus urgent, ut S. Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo, & Eccleſiaſticæ Libertati ab Angliæ Rege oppreſſæ ſubveniat. Quid hac in re peccavi? Hæc mera ſunt Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ capita, quæſtioneſque facti, nec fidem, nec mores hinc inde meliores ſpectantes.

PANOPLIA ADVERSUS HÆRESES XI. & XII. SÆCULI.

DISSERTATIO XI.

De Azimorum uſu in confectione Euchariſtiæ, Adverſus Græcos Schiſmaticos.

M*ICHAELEM Cerularium, Leonem Acridanum*, & *Nicetam Pectoratum*, Schiſmatis Græcorum Auctores, Eccleſiæ Latinæ uſum Azymorum in Euchariſtiæ confectione velut errorem graviſſimum improperaſſe, & effutiiſſe **B** nullum eſſe in ea Euchariſtiæ Sacramentum, quòd materiâ legitimâ, id eſt, vero pane ad eum conficiendum non uteretur, in Synopſi obſervavimus. Nunc eorum error confutandus eſt, ac evertenda quibus eum fulciunt fundamenta.

ARTICULUS I.

C *Uſus Azymorum exemplo Chriſti defenditur.*

CHriſtum in Azymo Euchariſtiam conſecraſſe; ex trium Evangeliſtarum teſtimonio evidenter colligitur. Prima namque die Azymorum ipſum Sacramentum iſtud inſtituiſſe poſt Cœnam legalem, in qua agnum cum Apoſtolis comedit, conceptis verbis aſſerunt divini Amanuenſes. *S. Matthæus* cap. 26. v. 17. *Prima autem die Azymorum*, inquit, *acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum dicentes: ubi vis paremus tibi comedere Paſcha? At Jeſus dixit: Ite in civitatem ad quemdam, & dicite ei; Magiſter dicit: Tempus meum prope eſt, apud* **D** *te facio Paſcha cum Diſcipulis meis. Et fecerunt Diſcipuli ſicut conſtituit illis Jeſus, & paraverunt Paſcha. Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim Diſcipulis ſuis... Cœnantibus autem eis accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite: Hoc eſt Corpus meum.* Sanctus Marcus cap. 14. v. 12. *Et primo die Azymorum, quando Paſcha immolabant, dicunt ei Diſcipuli: quò vis eamus, & paremus tibi ut manduces Paſcha?* S. Lucas cap. 22. v. 7. *Venit*

A *autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha. Et miſit Petrum & Joannem dicens: Euntes parate nobis Paſcha ut manducemus.* Ex quibus compertum eſt, Chriſtum Dominum quarta-decima die primi menſis ad veſperam Paſcha legale comediſſe, & novum Paſcha condidiſſe, inſtituendo Corporis & Sanguinis ſui Sacramentum. A veſpera porro diei decimæ-quartæ primi menſis, uſque ad diem vigeſimam-primam ad veſperam, nullus erat apud Judæos uſus fermentati, ſed uni panes azymi comedebantur, ſecundùm legem *Exodi* XII. latam: *Septem diebus azyma comedetis:* **B** *in die primo non erit fermentum in domibus veſtris: quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſraël, à primo die, uſque ad diem ſeptimum.* Et Levitici 22. *Menſe primo, quarta-decima die menſis ad veſperum, Phaſe Domini eſt: & quinta-decima die menſis hujus ſolemnitas Azymorum Domini eſt. Septem diebus Azyma comedetis.* Chriſtus igitur qui legem accuratè obſervabat, nec vel minimum ejus iota prætcribat, fermentatum ad Cœnam myſticam non adhibuit.

Laudata porro Evangelii teſtimonia, quorumdam Græcorum ſententiam erroris convincunt, **C** qui Chriſtum eo quo paſſus eſt anno Judaïcum Paſcha omnino prætermiſiſſe aſſerunt; & id ſolum celebraſſe quod ipſe inſtituit, novum pro vetere. Quod Fragmentum quoddam *S. Petri* Alexandrini Epiſcopi & Martyris nomine inſcriptum, & à *Caſaubono* prolatum Exercitatione XVI. ad Annales *Baronii*, & Anonymi duo à *Photio* laudati in Bibliotheca Cod. CXV. & CXVI. & *Cedrenus*, opinati ſunt. Hunc etiam errorem profligat auctoritas *Origenis* Tractatu XXXV. in Matthæum; *S. Epiphanii* Hæreſi XXX. quæ eſt Ebionitarum; *ſancti Chryſoſtomi* Homilia LXXXI. in Matthæum, & **D** aliorum Patrum cùm Græcorum, tum Latinorum. Unde *Photius* Codice CXVI. Anonymi *De ſacro Paſcha Feſto Volumen III.* recenſens & expendens, ait: *Refert idem ſecundum illos alios adventus ſui annos, Chriſtum Dominum ac Deum noſtrum lege præſcriptum Paſcha celebraſſe, non item eo quo proditus eſt. Quod conſideratione ſanè dignum, cum Chryſoſtomus & Eccleſia tunc ipſum doceant legitimum Paſcha perfeciſſe, antequam myſticam inſtituerct Cœnam.*

Chriſtus legalis Paſchatis celebrationem non prætermiſit.

Reſpondent alii, Chriſtum, cùm legis eſſet

 Dominus,

Dominus, Paſcha non celebraſſe die à lege præſcripta, ſed uno die celebrationem legitimam anticipaſſe: idque *S. Joannis Chryſoſtomi, Homilia 62. in Joannem, Theophilacti*, & *Euthymii* auctoritate confirmant. Unde inferunt, Salvatorem Euchariſtiam in fermentato pane, qui tum uſualis erat, inſtituiſſe.

Chriſtus Paſchatis celebrandi legitimam diem non anticipavit.

Verùm & hypotheſis falſa eſt, & licèt vera eſſet, concluſio non minùs convinceretur falſitatis. Falſam dixi hypotheſim, 1. Quia dicunt abſque fundamento, Chriſtum qui Legem non venerat ſolvere, ſed adimplere, Paſcha non celebraſſe die à lege ſtatuta. 2. Quia Chriſtum *primo die Azymorum* Paſcha celebraſſe Evangeliſtæ teſtantur. Prima autem dies Azymorum, erat XIV. primi menſis ad veſperam. Chriſtus itaque die legitima celebravit. 3. Quia nec pater-familias ille ad quem Chriſtus miſit diſcipulos, ut Paſcha apud ipſum pararent, cœnaculum ſuum ad illud peragendum die non legitima præbuiſſet: nec Judæorum Sacerdotes, qui cauſas criminationum undique adversùs Chriſtum quærebant, ipſum quaſi violatæ hac ipſa die legis reum accuſare prætermiſiſſent. 4. Si Chriſtus ante Lunam XIV Paſcha comediſſet, validum inde & palmare peti potuiſſet adversùs Quartodecimanos argumentum, cujus tamen altiſſimum apud Veteres ſilentium eſt. 5. *Sanctus Chryſoſtomus* non aſſerit Chriſtum Paſcha die non legitima celebraſſe, immò potiùs contrarium affirmat, quamvis cenſeat Chriſtum Judæos in celebratione Paſchatis una die præveniſſe. Illos ſcilicet Feſtum diſtuliſſe ait contra præſcriptum legis, ut facinus cædis Domini implerent: Chriſtum verò Paſcha die ſua celebraſſe. Ita enim habet Homilia LXXXVI. in Matthæum: *Cur Jeſum ad Caipham duxerunt, ubi omnes erant congregati? Ut ex Pontificum ſententia facerent omnia. Idcirco ad eum omnes conveniunt, qui illo anno Summum Pontificatum obtinebat, ubi pernoctarunt vigilantes, adeo ut Paſcha ea nocte comedere neglexerint.* Subdit S. Joannis Evangeliſtæ verba: *Et ipſi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha.* Et proſequitur: *Unde liquidò patet, cupiditate interficiendi Chriſtum prævaricatos fuiſſe, ac alia die Paſcha comediſſe. Non enim Chriſtus tempus Paſchæ tranſgreſſus eſt; ſed illi audaciſſimi homines, & mille tranſgredientes legis præcepta, quoniam irâ inflammati erant, & ſæpe conati capere ipſum, nihil capere potuerant, ex inſperato nacti quod cupiebant, tempus Paſchæ tranſpoſuerunt, ut ardentes cæde animos ſuos explerent.* Eadem *S. Joannis* verba Homilia LXXXII. in ejus Evangelium expendens, ait: *Sed quid ſignificat, Ut manducarent Paſcha? Atqui Jeſus jam id fecerat una die Azymorum. Sive ergo Paſcha totam appellat ſolemnitatem, ſive quod tunc faciebant; Chriſtus autem pridie, cædem ſuam in Paraſceve reſervans, quando antiquitus celebratum erat.* His pugnantia ſcripſiſſe *S. Chryſoſtomus* videtur Homilia LXXXIII. in *Matthæum*, ubi de Judæis Dominum capientibus & vincientibus ait: *Ipſa nocte in qua comederant Paſcha, tanta inſania & tanto furore agitabantur.* Sed revera non pugnant: ſignificat enim hoc in loco Judæos hoc perpetraſſe facinus ipſa nocte, in qua majores eorum Paſcha ſecundùm legis præſcripta celebrarant olim, & qua ipſi comedere debebant: quod his verbis explicat laudata in *Joannem* Homilia: *Quando antiquitus celebratum erat*, Hoc eſt, quando ex legis præſcripto erat celebrandum.

Theophilactus Commentario in caput XVIII. *S. Joannis*, S. Chryſoſtomo ſuffragatur. *Quid autem eſt*, inquit, *ut comederet Paſcha? Sanè Dominus illud fecit prima Azimorum. Vel igitur intelligamus per Paſcha, Feſtum ſeptem dierum; vel quod ipſi quidem manducaturi erant in Paraſceve veſpere. Ipſe autem Dominus uno die prævenit, reſervans ſui occiſionem Paraſceve, quando & olim fuit Paſcha.*

Alia fuit in opinione *Euthimyus*. Scripſit enim Chriſtum *Paſchatis tempus diſpenſativè anticipaſſe uno die: quia noverat ſe decima-quarta die moriturum: ſiquidem æquum erat, ut die quo immolabatur figurativus agnus, & verus quoque Agnus immolaretur, ut invicem reſponderent figura & veritas.* Subdit, fermentatum panem appoſitum fuiſſe poſt Legalis Paſchatis manducationem in cœna uſuali; quia *nondum venerat decimus-quartus dies, quo omne fermentatum abjectum erat.* Mox rationem quærens, cur ſi Chriſtus ante legitimum tempus Paſcha peregerit, Judæi manifeſta hac accuſatione relictâ falſum teſtimonium quærebant adversùs Jeſum. Reſpondet: *Quia ſciebant nullam eſſe legem, quæ condemnaret eum qui Paſcha ante tempus celebraſſet, prævidente olim Deo quod futurum erat, nihilque de hoc ſtatuente.* Verùm aſſertionem ipſe ſuam deſtruit *Euthymius*. Si enim Chriſtus die Paſchæ mori voluit, ut agni typici figuram verus Agnus impleret, cùm certum ſit ex Evangeliſtis veſpera præcedente, id eſt, eodem die naturali ſecundùm Judæos illum Paſcha peregiſſe; ſequitur eum non præveniſſe tempus, ſed die à lege conſtitutâ Paſcha comediſſe. Quo proinde uti fermentato nefas erat. Fictitium etiam eſt quod ait *Euthymius*, anticipationem diei legitimæ in celebratione Paſchatis non fuiſſe Lege prohibitam. Cùm enim dies lege præſcripta eſſet, æquè pugnabat contra legem anticipatio ac dilatio. Immò lex differri à nonnullis Paſchatis celebrationem jubebat, cùm ſcilicet immundi aut impediti erant: eos enim in ſequentis menſis diem decimam-quartam Paſchatis celebrationem differre lex præcipiebat, Numerorum cap. IX. *Loquere filiis Iſraël: Homo qui fuerit immundus ſuper anima, ſive in via procul in gente veſtra, faciat Phaſe Domino in menſe ſecundo, quarta-decima die menſis ad veſperam: cum azimis & lactucis agreſtibus comedent illud.* At lege permiſſam fuiſſe diei XIV. ad veſperam anticipationem, nullibi legimus. Nec probabile eſt Chriſtum qui legem accuratiſſimè ſemper obſervavit, eam in ſupremi Paſchatis celebratione fuiſſe prægergreſſum. Non diffitemur ipſum prævenire diem legitimam potuiſſe, nec illegitimam eam futuram fuiſſe quam ſelegiſſet; ſiquidem legis erat Dominus: ſed an id fecerit, quæſtio eſt. Id aſſerit *Euthymius*, ſed non probat: in eaque aſſertione *S. Chryſoſtomo* & aliis Patribus, immò Evangeliſtis adverſatur. Quamobrem ab ipſo diſcedimus. Quamquam etſi Chriſtum diem legitimam in celebrando Paſchate præveniſſe Græci probaſſent, non ideo evicìſſent ipſum Euchariſtiam in fermentato inſtituiſſe: cùm longè eſſet veriſimilius ipſum deinceps uſum azymo poſt Cœnam typicam, ſicut in ipſa Cœna, ut legem quantum in ipſo erat, in omnibus impleret.

Chriſtus legitima die Paſcha celebravit.

Græcorum errorem egregiè refellit *Humbertus* Sylvæ Candidæ Epiſcopus & S. R. E. Cardinalis in lib. contra Græcorum calumnias. *Adminiſtratis*, inquit, *Judæis materiam magnam ſibi placendi ſuper interfectione Domini, & permanendi in errore ſuo, & fidem noſtram evacuandi, ſi gloriantes nomine Chriſtiano objecerint Chriſto quod Judæorum nemo objicere præſumpſit, nec tunc, nec modo, niſi fortè veſtro edoctus magiſterio. Quamvis enim Principes Sacerdotum & omne Concilium quæſiſſent falſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum morti traderent, & nec in verbis ejus inveniſſent: tamen tale aliquid quale vos objicitis, nullus eorum objecit. Quod ſi fuiſſet objectum, ſolum ſufficeret ad perdendum illum. Nec jam*

Pilato

Pilato dicerent : Nobis non licèt interficere quemquam ; *quia ipſi præcepto legis interfeciſſent fermentati participem . . . . . Nonne tot teſtibus iniquis in Dominum inſurgentibus , & iniquitate mentiente ſibi , ſuffeciſſet hoc unum veſtrum mendacium , ſi conſtaret eis ſaltem hoc ſolum ? Nonne inſtarent Pilato , & dicerent : Nos legem habemus , & ſecundum legem debet mori , quia fermentatum in Paſcha comedit ? Fortè dicetis eum clam egiſſe hoc. Abſit. Quia non ſolum de factis ſuis , verùm & de dictis ait ipſi Pontifici percunctanti : Ego palàm locutus ſum mundo* , &c. *Numquid etiam dominum domus in qua Paſcha celebrabat, ſancta Legis prævaricatio poſſet latere? Quòd ſi fortè & hunc latere potuit , aut certè ipſe conſenſit : numquid & Judam complicem malignorum Judæorum latere potuit ?*

Et infrà : *Quia conſideratis veſtro fermentato ſecundùm Legem & Evangelium juſtè contradici : aſtruere conamini Dominum non celebraſſe Paſcha cum Judæis quarta-decima Luna primi menſis , ſed priuſquam fieret legalis abjectio fermentati. Et hoc probare contenditis ex Evangelio Joannis , qui ait :* Et ipſi non introivere in Prætorium , ut non contaminarentur , ſed ut manducarent Paſcha. *Quod quanta abſurditate dicatur , ſaltem ex hoc perpendite, quod Chriſtum tranſgreſſorem Legis non cavetis denuo pronuntiare , ſi Paſchæ tempus noluit obſervare. Præſertim cùm Lucas referat , quia* cùm facta eſſet hora , diſcubuit. *Quamvis enim bis poſſe celebrari Paſcha Lex concedat , tamen quartam decimam Lunam omnimodis obſervandam denuntiat. Et mundis quidem quartam decimam Lunam primi menſis , immundis autem quartam decimam ſecundi menſis. Et quicumque aliter præſumpſiſſet , de medio populi ſui periret.*

Iiſdem momentis Græcos urget Sanctiſſimus Pontifex *Leo IX.* Epiſtola VI. ad *Michaëlem* Archiepiſcopum Conſtantinopolitanum. At ſummam erga illos moderationem oſtendit , permittens ut Euchariſtiam ritu ſuo & conſuetudine in fermentato conficerent , modò Romanæ Eccleſiæ Azymum conſecranti non inſultarent , nec ab ejus communione diſcederent : *Quia nihil obſunt ſaluti credentium diverſæ pro loco & tempore conſuetudines, quando una fides per dilectionem operans bona quæ poteſt, uni Deo commendat omnes.*

Latinæ Eccleſiæ in Azymo conſecrantis uſus vindicatur.

Latinæ porro Eccleſiæ in azymo conſecrantis uſum , non ſolùm propter Chriſti exemplum , non tantùm propter munditiam , verùm etiam propter myſticas ſignificationes , convenientiorem eſſe ritu Eccleſiæ Græcæ fermentatum ad Euchariſtiam conficiendam adhibentis , probat Humbertus Sylvæ Candidæ Epiſcopus & Cardinalis. *Romana ,* inquit , *& Occidentalis Eccleſia à Miniſtris ſacri Altaris in ſecretario confectum offert azymum , quod ex grano frumenti & limpida lympha per ignem fuerit præparatum , ſignificans ſe in una Mediatoris Dei & hominum , hominis Dei Jeſu Chriſti perſona , tres perfectas credere & venerari ſubſtantias : humanam ſcilicet carnem , animam rationalem , & Verbum Dei Deum. Et granum quidem aſſimilari carni , quam de ſola Virginis carne , quaſi ex grano matris terræ, ſola virtute cœleſti , non autem aliqua commixtione virili factam omnipotens Divinitas animavit : Puriorem ſubſtantiam , id eſt , animam , quaſi aquam præclaram & nobilem ei infundens. Quas geminas ſubſtantias ab ipſius Virginalis Conceptionis exordio Verbum Dei rite ſuſcepit , & mediante ſua Divinitatis calore , tamquam igne ſibi conſtruxit , & conſolidavit. Taliter præparatus azymus , fideli invocatione totius Trinitatis fit verum & ſingulare Corpus Chriſti.*

Sanctus Anſelmus in Epiſtola ad *Vualteramum,* contra Græcos uſum azymorum in Sacrificio Miſſæ damnantes præclarè diſſerit. *De Sacrificio,* inquit , *in quo Græci nobiſcum non ſentiunt , multis rationabilibus Catholicis videtur , quia quod agunt , non contra Fidem Chriſtianam. Nam & azymum & fermentatum panem ſacrificans , ſacrificat. Et cùm legitur de Domino , quando corpus ſuum de pane fecit , quia accepit panem & benedixit , non additur azymum vel fermentatum. Certum tamen eſt quia azymum benedixit : forſitan non quia res quæ fiebat, hoc exigebat : ſed quoniam Cœna , in qua hoc factum eſt , hoc exigebat. Et cùm alibi ſe & carnem ſuam panem vocavit ; quia ſicut iſto pane vivit homo temporaliter , ita illo vivit in æternum : Non ait azymum vel fermentatum , quia uterque pariter panis eſt. Non enim differunt azymus & fermentatus ſubſtantialiter , ut quidam putant . . . . . Propter hoc ergo ſolùm videtur ſe & carnem ſuam panem vocaſſe , & de pane corpus ſuum feciſſe , quia ſicut iſte panis azymus vel fermentatus dat vitam tranſitoriam , ita corpus ejus æternam ; non quia fermentatus eſt vel azymus : quamvis in Lege , ubi omnia fermè in figura fiebant , præceptum ſit azymum in Paſcha panem manducare ; ut oſtenderetur quòd Chriſtus , quem expectabant , ſincerus & mundus futurus eſſet ; & nos qui manducaturi eramus corpus ejus , ſimiliter mundi eſſe moneremur ab omni fermento nequitiæ & malitiæ. Jam verò poſtquam de veteri figura ad novam veritatem venimus , & azymum Chriſti carnem comedimus , non eſt nobis neceſſaria vetus illa figura in pane , de quo carnem ipſam conficimus. Apertiſſimum tamen eſt , quia meliùs ſacrificatur de azymo quàm de fermentato : tum quia valde aptiùs & puriùs & diligentiùs fit , tum quia Dominus hoc fecit. Unde illud non eſt tacendum, quia cum Græci anathematizant Azymitas (ſic enim nos vocant) anathematizant Chriſtum. Si autem dicunt quia judaizamus , dicant ſimiliter Chriſtum judaizaſſe. At ſi audent aſſerere , Chriſtum propter judaiſmum , ut præceptum de azymo datum ſervaret , de azymo corpus ſuum feciſſe , abſurdiſſimè errant, cùm illum tam ſinceram novitatem feciſſe in fermento vetuſtatis exiſtimant. Patet igitur quia cùm uſus eſt azymo ad illud opus , non hoc fecit ut præceptum de azymo ſervaret , ſed ut aut fermentarios , quos prævidebat , reprobans , azymitas approbaret : aut certè ut ſi etiam fermentarii approbarentur , azymitas quoque approbaret.*

De eodem argumento legendus *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus lib. III. *Dialogorum.*

Barlaamus natione Græcus , Hieracenſis Epiſcopus , in Epiſtola ad Græcos , Eccleſiæ Latinæ ritum probat in uſu azymorum, ejúſque ſapientiam ac moderationem erga Orientales commendat. *Quoniam ,* inquit , *Apoſtoli eadem nobis tradentes Myſteria , non diſtinxerunt ſive fermentatum , ſive azymum : ſed Orientalis Eccleſia continuò incæpit fermentatum : Occidentalis verò azymum , eò quod gerit imaginem puritatis & ſinceritatis & veritatis ; Utraque ego quidem ſimiliter adoro & colo. Latinos verò in tantùm prudentiores æſtimo , quòd illi quidem minimè Hoſtiam de fermentato vituperant , ſed ſimiliter venerantur ; horum autem multi non timent in Sancta blaſphemare.*

Florentina Synodus æquè in azymo vel fermentato Corpus Chriſti confici pronuntiavit , utriúſque Eccleſiæ ritum approbans : & ab illarum Sacerdotibus obſervandum. Concilii Decretum egregiè ac luculenter vindicat *Gennadius* Patriarcha Conſtantinopolitanus , in Expoſitione pro Concilio Florentino, Cap. I. cenſétque Chriſtum die legitima Paſcha celebraſſe , adeoque Euchariſtiam confeciſſe in azymis ; Judæos verò celebrationem Paſchatis in diem ſequentem tranſtuliſſe

liſſe probat: ac *Nicephorum Xanthopulum*, qui Chriſtum una die Paſcha antevertiſſe, & die XIII. peregiſſe effutiit, diſertè refellit.

Joannes Epiſcopus Citri ſcribens *Conſtantino* Archiepiſcopo Dyrrachienſi, lib. V. *Juris Græco-Romani*, ait Azymorum oblationem tanti momenti non eſſe, ut diviſionem facere debeat inter Græcos & Latinos: quia æquè panis eſt azymus & fermentatus. Idem aſſerit *Theorianus* Philoſophus *Epiſtola ad Sacerdotes*, apud *Allatium* Exercitatione XXIV. adversùs *Creigtonum*.

SCHOLION II.

Græcorum Argumenta ſolvuntur.

Græcorum objectiones

I. OBjiciunt Græci, Chriſtum agnum comediſſe, & Cœnam Myſticam inſtituiſſe, nempè Euchariſtiam, antè diem feſtum Paſchæ: adeóque primam Euchariſtiam non confeciſſe in azymis, cùm nondum adveniſſet dies XIV. quâ ad veſperam azymorum uſus incipiebat, ac fermentum ex omnibus Judæorum domibus eliminabatur. Antecedens probant primò ex Evangelio *S. Joannis* cap. 13. *Ante diem Feſtum Paſchæ*, inquit, *ſciens Jeſus quia venit hora ejus ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cœna facta*, &c. ubi dubium non eſt S. Joannem *Ante diem Feſtum Paſchæ*, non quemlibet Paſcha præcedentem diem, ſed proximum & pridianum appellare.

Secundò, id probant ex verbis ejuſdem Evangeliſtæ cap. 18. *Erat autem mane: & ipſi non introierunt in Prætorium, ut ipſi non contaminarentur: ſed ut manducarent Paſcha.*

Tertiò ex verbis ejuſdem cap. 19. *Erat autem Paraſceve Paſchæ, hora quaſi ſexta.* Loquitur *S. Joannes* de tempore quo Chriſtus damnatus & cruci affixus eſt, cúmque ipſum diem Paſchæ Paraſceven appellat, id eſt, pridie ante Paſcha.

Quartò ex illis verbis: *Judæi ergo, (quoniam Paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora Sabbatho (erat enim magnus dies ille Sabbati) rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura & tollerentur.* Ait Evangeliſta magnum fuiſſe diem illum Sabbathi, quaſi non vulgare, ſed ſanctius atque celebriùs quàm cæteris annis: Sanctius autem eſſe non potuit, niſi ſi eodem die Paſchæ Feſtum celebratum eſt: hac enim ratione verè magnum fuit: quia & Sabbathum, & Paſcha.

Quintò ex verbis Judæorum de morte Chriſti in Concilio deliberantium: *Dicebant autem* (ut referunt *S. Matthæus* cap. 26. & *S. Marcus* cap. 14.) *Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.* Si Decretum iſtud ſervatum eſt, dies quo Chriſtus eſt captus, feſtus Judæis non fuit: adeóque Chriſtus Paſchatis diem legitimum prævenit.

Sextò, Diſcipuli putarunt, cùm Chriſtus dixit Judæ, *quod facis, fac citiùs*, ipſum ſignificare voluiſſe ut *emeret ea quæ opus erant ad diem Feſtum*, utique Paſchatis, quod Judæi erant in craſtinum celebraturi.

Septimò, ſi eo die quo Chriſtus mortuus eſt & Paſcha celebraverat, legitima fuiſſet Paſchæ dies, non licuiſſet *Joſepho* homini juſto Chriſtum de cruce deponere ac ſepelire, cùm ſanctæ illæ mulieres ne ad monumentum quidem ire, & Chriſtum ungere voluerint propter diem Sabbati, ut refert *S. Lucas* cap. 23. *Et revertentes paraverunt aromata & unguenta. Et Sabbatho quidem ſiluerunt ſecundùm mandatum.*

A Octavò, minùs veriſimile eſt Principes Sacerdotium & Seniores populi, qui ſe Religionis conſervatores profitebantur, & Chriſtum violatæ Religionis reum agebant, in ipſa ejus accuſatione Religionem violare auſos, cúmque die feſto capere, in jus rapere, vexare omni contumelia, cædere, crucifigere: nec à populo ſibi metuiſſe, contra quàm Evangeliſta teſtatur.

Nonò, ſecundùm Legem, dies Pentecoſtes celebrabatur die quinquageſimo à ſecundo die Azymorum, ut colligitur ex Deuteronomii 16. *Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die, qua falcem*
B *in ſegetem miſeris. Et celebrabis diem feſtum hebdomadarum Domino Deo tuo.* Itaque ſi Paſcha celebratum fuiſſet feria ſexta, & ſecunda dies azymorum fuiſſet Sabbatum, eo anno Pentecoſte die Sabbati fuiſſet celebrata.

Reſponſiones Toleti, Baronii, & Bellarmini Cardinalium expenduntur

II. Doctiſſimi Cardinales *Toletus*, *Baronius*, & *Bellarminus* ad primam objectionem reſpondent, *S. Joannem*, cùm ait, *Ante diem Feſtum Paſchæ* Chriſtum cœnam myſticam celebraſſe, de die artificiali ab ortu ad occaſum; non de naturali, quod à veſpera diei XIV. ex inſtituto Judæorum incipiebat, eſſe intelligendum. Sed illa reſponſio omnibus non placet: abſurdè namque & impropriè locutum S. Evangeliſtam nemo ſibi
C perſuadeat. Videretur autem impropriè, immò & abſurdè locutus, ſi Paſchalem Cœnam à Chriſto celebratam hiſtoricè deſcribens, dixiſſet ante diem Feſtum Paſchatis fuiſſe factam, quia diei Paſchalis pars poſterior nondum advenerat, id eſt, dies artificialis. Nam Solemnitatis Paſchalis pars præcipua ad priorem diei partem pertinebat, qua immolabatur & comedebatur agnus, eliminato fermento, protrahebatúrque convivium ad primam noctem. Cùm itaque peractâ jam typicâ Cœnâ agni Paſchalis, Chriſtus pedes Apoſtolorum laverit, & corpus ac ſanguinem ſuum
D ipſis exhibuerit, ut ſingularis amoris argumentum ac pignus; idque nonniſi multâ jam nocte, id eſt, die Paſchæ aliquantulum provecto fieri potuerit; non potuit verè dici ante diem Feſtum Paſchæ factum. Deinde modus ille loquendi, quo dicitur aliquid factum ante diem feſtum, quia ante diem artificialem peractum eſt, non legitur ab Evangeliſtis alibi uſurpatus. Quod enim ex S. Luca *Baronius* profert dicente: *Dies erat Paraſceve, & Sabbatum illuceſcebat*, ad rem non facit. Nam τὸ *illuceſcit*, non ſolùm de die artificiali dicitur, quando Sol lucet, ſed de naturali die, qui ex Hebræorum conſuetudine incipit à veſpera cùm Luna & alia ſydera illuceſcunt, & apparitione ſua diem
E naturalem inchoant.

Ad ſecundum reſpondent Cardinales laudati, Paſcha in Scripturis appellari non ſolùm agnum Paſchalem, ſed etiam quamvis aliam victimam, ex illis quæ per ſeptem Azymorum dies copia ingenti mactabantur, Deuteronomii 16. *Immolabis Phaſe Domino Deo tuo de ovibus & bobus, in loco quem elegerit Dominus.* Verùm de agni Paſchalis manducatione, & prima ſolemnitate Azymorum intelligendam Evangeliſtam, probant illa verba: *Ut non contaminarentur.* Præceptum enim
F de vitanda immunditia vel proprium ejus diei fuit, quo Paſchalis agnus immolabatur & comedebatur: vel commune diei primo & ultimo, quos dies à cæteris Deus ſeparat, & ſolemnes eſſe jubet, Numerorum 28. & utrumque eorum vocat *Congregationem Sanctam.* Alioqui ſi per continuos dies ſeptem idem præceptum fuiſſet obſervandum, Judæis fuiſſet intolerabile, cùm tam multis, tam levibus, tam paſſim occurrentibus rebus pollutio contraheretur, ut vix ſe diem

diem unum mundos ſervare poſſent, dies autem azymorum ſeptem eſſent, quo tempore & victimæ immolabantur, & à Sacerdotibus edebantur, & azyma comedebantur à ſingulis, ita ut qui fermentato uteretur, mortis reus eſſet. Præterea, verba illa, *ut comederent Paſcha*, de ſolo agno Paſchali, non de aliis victimis intelligi debere, ex eo conſtat, quòd nullus proferri poſſit Scripturæ Sacræ locus, in quo aliæ ab agno Paſchali victimæ Paſcha nuncupentur, multò minus azyma. Nec *Baronio* & *Bellarmino*, favet laudatus Deuteronomii locus: qui quo ſenſu ſit intelligendus, Hebraïca Veritas docet, ſecundùm quam vertendum eſt: *Immolabis Phaſe Domino Deo tuo, pecudes & boves.* Pro quo Latinus Interpres vertit: *De ovibus & de bobus.* Textus Hebraïcus duplex genus ſacrificiorum commemorat, Paſcha, id eſt, agnum Paſchalem; & oves ac boves, hoc eſt, oblationem pacificam, quæ die XIV. ante agni mactationem ex ovibus offerebatur, ut tota docet Rabbinorum natio.

Ad tertium locum reſpondent iidem Cardinales, Paraſceven Paſchæ à *S. Joanne* non appellari pervigilium Paſchatis, ſed pervigilium Sabbati occurrentis in Solemnitate Paſchali. Namque Sabbati ſolius Paraſceve erat, quia feſtivis aliis diebus licitum erat ea parare quæ ad victum opus erant, etiam in ipſa Solemnitate Paſchali, ut à Deo conſtitutum eſt Exodi XII. *Dies prima erit ſancta atque ſolemnis, & dies ſeptima eadem feſtivitate venerabilis: Nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad veſcendum pertinent.* Quod autem eſſet Paraſceve Sabbathi, conſtat ex ipſo cap. 19. S. Joannis. *Itaque Judæi (quoniam Paraſceve erat) ut non remanerent in cruce corpora Sabbato (erat enim magnus dies ille Sabbati,)* &c. *Et Marci* 15. *Erat autem Paraſceve quod eſt ante Sabbatum.* Verùm non video quomodo rectè dici potuerit Paraſceve Paſchæ, niſi eſſet Paraſceve Sabbati quo celebrabatur eo anno Feſtum Paſchatis: ac propterea magnus dicebatur Sabbati dies, non propter ipſius Sabbati religionem, nec propter concurſum ſecundæ diei azymorum, quæ cùm ſolemnis non eſſet, Sabbatum non efficiebat ſolemnius, ſed propter concurſum primæ diei azymorum, quæ propriè dicebatur Paſcha, & *Dies magnus*, ſive *Dies bonus* ab Hebræis vocabatur. Quod verò laudati Cardinales aſſerunt, *S. Joannem* Paraſceven Paſchæ appellaſſe Paraſceven Sabbati quæ dies erat una ex Paſchalibus, tam ab humano more loquendi remotum eſt, quàm ſi, cùm Feſtum ſancti Joannis Baptiſtæ pridie Feſti Corporis Chriſti celebratur, de eo die aliquis loquens, Vigiliam S. Joannis appellaret, non quòd Feſti S. Joannis Vigilia eſſet, ſed Vigilia Corporis Chriſti, quæ in Feſtum S. Joannis incidiſſet.

Ad quartum locum reſpondent, Non vocaſſe *S. Joannem* Sabbatum illud magnum, quòd eo die Judæi Paſcha celebrarent, ſed quòd una ex diebus azymorum eſſet. Verùm, ut alii Viri Eruditi dudum obſervarunt, ea reſponſio cum S. Evangeliſtæ propoſito non convenit. Reddebat enim rationem cur Judæi *Pilatum* rogarint, ut Chriſto & latronibus crura frangerentur, quò citiùs animam efflarent, & ante diem Sabbati de cruce deponerentur, quia die Sabbati deponi non poterant, & manere ſuſpenſa minimè decebat, multò minùs quia magnus erat Sabbati dies. At dies azymorum non prohibebant quin corpora de cruce tollerentur, cùm feſtivi non eſſent, exceptis primo & ſeptimo: cultum igitur ſingularem & eximium Sabbato non addebant, ratione cujus ſolemnius eſſet, ac *magnus dies* diceretur: ſed ita vocabatur, quia dies erat Paſchatis, ut *S. Iſidorus Peluſiota* obſervat lib. III. Epiſtola CX. ad *Iſidorum Diaconum*, dicens: *Sabbatum Feſtum omne nuncupatur. Ac propterea dictum eſt, Sabbata Sabbatorum, quoniam interdum Feſti Principium aut finis in hebdomadæ Sabbatum incidebant. Quemadmodum etiam apud nos plerumque contingit. Nam cùm Epiphania aut Domini Nativitas Dominico die occurrit, duplicem Solemnitatem efficit, & velut Feſtum in Feſto. Eodem quoque modo apud illos, ſi Feſtum in Sabbati diem incidiſſet, vocabatur Sabbata Sabbatorum.*

Ad quintum locum negat *Baronius* hoc decretum de Chriſto non capiendo die feſto, religionis causâ factum fuiſſe. Negat etiam fuiſſe ſervatum, Principibus Sacerdotum occaſione utentibus Judæ Proditoris operam ſuam ultrò offerentis. Verùm nec decretum illud ſervatum non fuiſſe doctiſſimus Cardinalis probat, cùm eadem eſſet metuendi ratio ne tumultus à populo concitaretur. Et religionis causâ factum fuiſſe ex eo conſtat, quòd Judicium criminale die ſacro adminiſtrare, & capitale ſupplicium exigere non liceret, ut teſtatur *Moſes Ben Maimon* lib. ultimo *Iad*, Sectione prima quæ inſcribitur *Sanedrim*, cap. undecimo, tractans de variis differentiis inter Judicia *Mammenoth*, id eſt, civilia; & *Animarum*, ſive capitalia. *Judices*, inquit, *rerum capitalium non judicant in Paraſceve Sabbati, aut in Paraſceve diei feſti: quia non debet id fieri, & reus occidi poſtridie non poteſt.*

Ad textum reſpondent, Evangeliſtam Feſti nomine Sabbatum intellexiſſe omnium ſolemniſſimum. Sed nec Sabbatum ſimpliciter dies Feſtus vocari ſolet; nec unum altero ſolemnius eſt, niſi propter alterius ſolemnitatis concurſum. Cùm itaque ex diebus Azymorum primus tantùm & ſeptimus ſolemnes eſſent; Sabbatum quod illo dierum intervallo celebrabatur, non erat ſolemnius, niſi ſimul prima aut ſeptima eſſet Azymorum dies.

Ad ſeptimum reſpondent, in Feſto prohibita fuiſſe opera ſervilia, ſed non opera charitatis & pietatis, quale erat mortuos ſepelire, ut conſtat ex *Tobiæ* facto. At multò probabilius eſt, mortuorum ſepulturam diebus Feſtis fuiſſe prohibitam. Quid enim magis die Feſto prohibitum, quàm illud opus quo pollutio contrahitur? Quæ porro major ex Lege pollutio, quàm contactus mortui? *Tobias* quidem Feſto die mortuum ſepelivit, ſed juris communis id non fuit, verùm neceſſitatis. Si autem die Paſchatis fas fuiſſet Judicia capitis exercere, reos damnare, & morte afficere, juris etiam fuiſſet ordinarii eodem die mortuos ſepelire. Id verò falſum eſſe probat illud ipſum quod profertur *Tobiæ* exemplum. Nam Feſtum ipſum abrupiſſe, & pollutionem ex contactu mortui contraxiſſe, verba Scripturæ indicant: *Cùmque occultaſſet corpus, manducavit panem cum luctu & tremore, memorans illum ſermonem, quem dixit Dominus per Amos Prophetam: Dies Feſti veſtri convertentur in lamentationem & luctum.* Tob. 1.

Ad Octavum reſpondent, Principes Sacerdotum & Seniores populi hæc perpetraſſe, non quòd illa crederent licita; ſed quia Legem, & auctorem Legis Deum ludibrio habebant, ut homines perditi, & ad omne ſcelus projecti, ſatiſque ſe religioſos exiſtimaſſe, ſi hæc per ſeſe non exequerentur. Verùm longè probabilius eſt ipſos, ut erant inſignes hypocritæ, Legis obſervatores egregios quantùm ad exteriorem corticem videri voluiſſe, quantumvis medullam divinorum præceptorum flocci facerent; adeóque

die Feſto ea patrare non auſos, maximè ob metum popularis tumultus.

Ad nonum reſpondet *Bellarminus*, quinquaginta dies enumerari debuiſſe à die altera Azymorum, ſi profana eſſet, non verò ſi eſſet Sacra & Sabbatum: quia non licebat metere die Sabbati, ſicut nec arare. Unde cùm eſſet metendus manipulus novarum frugum, qui Deo offerretur, oblatio illa differebatur in tertiam diem Azymorum, ſi ſecunda eſſet dies Sabbati. Porro quo anno paſſus eſt Chriſtus ſecundus dies Azymorum erat Sabbatum. Igitur manipuli oblatio non eſt facta, niſi die tertia, quæ prima fuit Chriſtianorum Dominica dies. Unde cùm à die hujuſce oblationis quinquaginta dies, qui in Pentecoſten deſinebant, numerari deberent, Pentecoſtes in diem Dominicum eo anno incidit. Verùm *Bellarmino* adverſatur *Joſephus* lib. III. *Antiquitatum*, cap. X. *Secunda*, inquit, *Azymorum die, quæ eſt menſis hujus decima-ſexta, frugibus demeſſis & hactenus intactis incipiunt frui: æquumque rati Deum hujus ubertatis auctorem per gratitudinem honorari, hordei primitias offerunt*, &c. *Primitiorum tempore agnus in holocauſtum Deo mactatur, Poſt hoc Sacrum elapſis ſeptem ſeptimanis, hoc eſt, quadraginta novem diebus, quinquageſima, quam a numero aſartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem*, &c.

Judæos Paſcha celebraſſe die Sabbati, & Feria ſexta ad veſperam agnum immolaſſe Viri Eruditi cenſent.

III. Miſſis itaque doctiſſimorum Cardinalium ſolutionibus, Reſpondent alii his argumentis dumtaxat confici, Judæos Paſcha celebraſſe die Sabbati, quo anno paſſus eſt Chriſtus: Salvatorem verò die Jovis ad veſperam. Chriſtus præſcriptum Legis ſecutus eſt: Judæi Decretum Synedrii Majorúmque traditionem; ſecundùm quam, ſi Paſcha in Feriam ſextam incideret, in ſequentem Sabbati diem transferebatur, ne duo continenter dies dies Feſti conſequerentur, quod populo grave erat, cum nec ſepelire mortuos, nec alia ejuſmodi, etiam pia opera, nec multùm laborioſa diebus Feſtis facere poſſent. *Paulus* Burgenſis Epiſcopus, genere Judæus, ex ſanguine Levitico deſcendens, ut ſcribit ipſe de ſe, & Hebraïcæ literaturæ peritiſſimus, ex Canone Hebraïci Kalendarii, *Adu*, hanc traditionem egregiè confirmat. Cujus Sententiæ *Paulus* Foroſempronienſis Epiſcopus, *Joannes Lucidus*, *Onufrius Panuinius*, *Joannes Hentenius*, *Janſenius* Epiſcopus Gandavenſis, *Maldonatus* è S. J. doctiſſimus Scripturarum Interpres, aliique viri eruditi ſuffragantur. Quæ autem contra Judaïcam illam de tranſlatione Feriarum doctrinam ex *Anatolio*, *Philone* & *Joſepho Baronius* objicit, ſolùm probare aiunt, Judæos ſervaſſe inſtitutum celebrandi Paſcha poſt Æquinoctium vernum, cùm Luna erat plena, die XIV. menſis Niſan. Nempe hoc ipſum Auctores iſtos dicere, quod in Lege Dei verbis præcipitur. Loquuntur enim de ordinaria ſolemnitate & magis frequenti. Nam tranſlatio Canone *Adu* præſcripta non fiebat ſingulis annis, nec poſterius illud Synedrii Decretum Legem Dei antiquavit, ſed dumtaxat interpretatum eſt, & commodiorem ejus uſum docuit, ut explicat *Paulus Burgenſis*. Unum eſt hac in opinione incommodum, quòd ne duæ Feſtivitates concurrerent, neceſſe fuerit diem ſeptimam Azymorum abſque ſolemnitate tranſigi eo anno quo prima Azymorum Sabbato celebrabatur; & ſolemnitatem diei ſeptimæ quæ in ſextam Feriam incidebat, in Sabbatum transferri, ſecundùm Canonem Hebraïci Kalendarii; adeoque non ſeptimam Azymorum ſecundùm Legem, ſed octavam, in qua non comedebantur ampliùs Azyma, fuiſſe Sacram Hebræis, quod apertè contra Legem erat. Verùm nemini mirum videri debet, quòd ſeptimæ diei Azymorum ſolemnitatem transferrent, qui primam transferebant, in utroque Legem Traditioni Majorum ſuorum poſtponentes. Die tamen ſeptima ceſſabat Azymorum uſus in quamcumque Feriam incideret; ſed ſolemnitas, ſacrificia, publici conventus in Templum & Synagogas, ceſſatio denum ab operis, in Sabbatum remittebantur, ſi ſeptima dies Azymorum cum Feria ſexta concurreret.

Canon *Adu*.

Unum opponit *Baronius* ex S. *Joanne*, hæc ſcilicet *Pilati* verba: *Eſt autem conſuetudo vobis ut unum vobis dimittam in Paſcha.* Ex quo loco ita diſputat: *Pilatus* ait morem eſſe, ut in die Paſchatis unum captivum in gratiam ipſorum liberet: idémque *Pilatus* vult Chriſtum jam dimittere; ergo is erat dies Paſchatis.

Verùm quæ in gratiam ſolemnitatis Paſchalis fiebat captivi liberatio, rectè dicebatur fieri in Paſcha, etiamſi die Paraſceves ejuſmodi negotium juridicum procuraretur, quando cætera ad Feſtum pertinentia curare moris erat. Sic apud Chriſtianos multa quæ Sabbato Sancto ex Eccleſiæ ritu peraguntur, dicuntur in Paſchate fieri. Cùm ergo Feſtum Paſchatis à Judæis eodem die ad veſperam eſſet inchoandum, quam ob rem non ingrediebantur in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha; potuit dicere Pilatus: *Eſt autem conſuetudo vobis, ut unum vobis dimittam in Paſcha.*

Ne autem importunè quis objiciat, nullum eſſe fundamentum quo mos ille transferendi Paſchatis Judæis ſolemnis fuiſſe aſſeratur. Nullum enim eſſe hujus opinionis vindices in Lege fatentur, cujus Decretis repugnat; ſed in Hebræorum Traditionibus, quarum fidem faciunt & ipſorum Kalendarium, & Rabinorum Scripta, contendunt eſſe graviſſimum. Et aliunde ex Evangelio *S. Joannis* evidenter colligi arbitrantur, Judæos ipſo die Paſſionis Chriſti ad veſperam Paſcha inchoaſſe, & Salvatorem noſtrum Paſcha ſuum celebraſſe *ante diem Feſtum Paſchæ* Judæorum. Cùm itaque credibile non ſit Chriſtum à præſcripto Legis deviaſſe, & tempore non legitimo Paſcha celebraſſe; maximè cùm alii Evangeliſtæ obſervent illum Cœnam Myſticam peregiſſe *die prima Azymorum*, id eſt, die cui Azymorum ſolemnitas & Agni Paſchalis immolatio ſecundùm Legem affixa erat; perſpicuum eſt Judæos tranſtuliſſe Feſtum Paſchæ eo anno, & tranſgreſſos fuiſſe Mandatum Dei propter Traditionem ſuam. Quod ipſis & in aliis rebus meritò Chriſtus exprobraverat. Ita viri eruditi reſpondent. Alii Traditionem illam de tranſlatione Paſchatis ſi in Feriam VI. incideret, Chriſti Paſſione multò poſteriorem eſſe contendunt, idque teſtimonio Rabbi *Abenezra* confirmant, qui in Miſna & in Thalmud longè poſt Chriſti Paſſionem ſcriptis, Paſcha Feria VI. inveniri obſervat, abſque ulla hujuſmodi tranſlationis mentione. Quæ probabilior viſa fuerit, quiſque ſequatur ſententiam.

IV. Objiciunt Græci Schiſmatici poſt *Michaëlem Cerularium*, Azymum non eſſe verum panem. Panis enim Græcè ἄρτος dicitur, hoc eſt, elevatus, à fermento & ſale calorem & elevationem habens. Cùm itaque Chriſtus acceptum panem benedixerit, fregerit, Diſcipuliſque dederit dicens, *Hoc eſt Corpus meum*; Euchariſtiam in fermentato, non in Azymo conſecravit, idémque a nobis præſtandum eſt, ſi conficere Sacramentum velimus.

Græcorum Schiſmaticorum argumentis adverſus panis azymi uſum in conſecratione Euchariſtiæ reſpondetur.

Reſpondent *Humbertus* Sylvæ Candidæ Epiſcopus, & *Gennadius* Conſtantinopolitanus Patriarcha, etymologias nominum ex hominum placito, non ex rerum natura ſæpe duci; & in Scriptura Sacra æquè panem azymum ac fermentatum appellari. Exodi 29. Dominus ait: *Tolle vitulum, pa-*

niſque

niſque azymos, & cruſtulam abſque fermento. Angelus Judicum 6. *Gedeoni* ait: *Tolle carnes & azymos panes.* Davidi Panes Propoſitionis, quos, azymos fuiſſe conſtat, ſeu vetos panes Princeps Sacerdotum comedendos dedit. Et de Diſcipulis apud Emmauntem manducantibus ſcribit S. Lucas: *Cognoverunt eum in fractione panis*: utique azymi. Erat enim una ex diebus azymorum. Denique *S. Matthæus* qui Hebraïcè ſcripſit, non uſurpavit vocem ἄρτος quæ Græca eſt, ſed Hebraïcam *Lechem*, quæ panem abſque fermento etiam ſignificat, ut conſtat ex Deuteronomio, & ex Pſalmo LXXVII. Laudat etiam *Gennadius* contra Græcos *Theodoreti* ſententiam in Commentario Danielis Prophetæ ſcribentis: *Panis dicitur fermentatus & azymus.* Laudat & *S. Gregorium Magnum* dicentem: *Solet multos perturbare quamobrem in Eccleſia quidam panes azymos, quidam offerunt fermentatos. Romana Eccleſia offert azymos panes, propterea quòd Dominus ſine ulla commiſtione ſuſcepit carnem: ſed cæteræ Eccleſiæ offerunt fermentatum, pro eo quòd Verbum Patris indutum eſt carne, & eſt verus Deus & verus homo. Item & fermentum commiſcetur farinæ, & efficitur Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti vivi: ſed ſive in azymo, ſive in fermentato conficiatur, Domini Corpus & Salvatoris noſtri ſumimus.* Hoc idem teſtimonium refert *S. Thomas* III. Part. Quæſt. LXXIV. Art. IV. & in Catena ſuper *Matthæum*, & ex ejus Regeſto depromptum ait: ſed nec in Epiſtolis, nec in Dialogis, nec in aliis *S. Gregorii* Operibus reperitur.

Objiciebat ſecundò *Michaël Cerularius*, Azyma eſſe malæ paſſionis & tribulationis ſymbola, noſtrum verò Paſcha gaudium & lætitiam totum eſſe: indéque colligebat azyma non eſſe aptam Euchariſtiæ materiam.

Reſpondet *Humbertus*, Moyſem nuſquam azyma vocaſſe malæ paſſionis & tribulationis ſymbola, ſed *panem afflictionis*: non quòd naturaliter aliquid afflictionis in ſe haberet, ſed quòd Hebræis ad memoriam revocaret, quî ab Ægypto exire compulſi, conſperſam farinam, antequam fermentaretur, humeris aſportarint. Noſtrum verò Paſcha gaudii & lætitiæ plenum eſt, in terra ſcilicet viventium; quia hoc nemini conceſſum eſt in terra morientium, ubi & de præteritis ſcandalis ſubeſt gemitus, & de futuris metus.

Objiciebat tertiò *Michaël*, Symbolicas Novi Teſtamenti parabolas ſoli fermento, non azymo convenire. Chriſtum Diſcipulis dixiſſe, *Vos eſtis ſal terræ.* Et, *Simile eſt Regnum Cœlorum fermento, quod accipiens mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.* Mulierem Sanctam Eccleſiam vocat; ſatis verò tribus, hoc eſt, tribus modiis repletis, Patrem, & Filium & Spiritum Sanctum ſignificat, quorum nequaquam azymum eſt particeps. Unde ſequitur, non eſſe legitimam Sacroſanctæ Euchariſtiæ materiam.

Reſpondet *Humbertus*, ipſum verba, quæ ſpiritus & vita ſunt, ad literam ineptè interpretari. Nihil ſupereſſe, niſi ut fermento aliquid palmitum & ſinapis Græci adjungant, quia Chriſtus Diſcipulis etiam dixit: *Vos eſtis palmites*: Et, *Simile eſt Regnum Cœlorum grano ſinapis.* Ipſorum de fermento expoſitionem meritò ſugillat. *Si enim*, inquit, *mulier illa Eccleſiam ſignat, & tria ſata Sanctam Trinitatem: ubi, & quando, & ad quid Eccleſia in Sancta Trinitate fermentum abſcondit? An forte quiſquam ſummo & incommutabili bono Deo quidquam augmenti aliquando conferre potuit, aut poterit? Quamobrem convenientius Parabolam hanc expoſuiſſetis, ſi Regnum Cœlorum Sanctam Eccleſiam ſignificare dixiſſetis; fermentum autem, doctrinam Apoſtolicam; tria ſata, tres filios Noë, quibus poſt*

A *diluvium menſuratur farina, id eſt, totius humani generis maſſa. In qua utique mulier, id eſt, coæterna Deo Patri Sapientia facta ex muliere, doctrinam Apoſtolicam quaſi fermentum recondidit, & Regnum Cœlorum, id eſt, præſentem Eccleſiam ex diverſis nationibus coadunavit.* Addit, fermentum in divinis & humanis literis in malam partem accipi. Matth. 16. 1. Cor. 5. Namque Dominus in Evangelio ait: *Attendite à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.* Et S. Paulus: *Expurgate*, inquit, *vetus fermentum.* Et paulòpoſt: *Epulemur non in fermento malitiæ & nequitiæ.* Et Satyricus Poëta *Perſius* pravos & effœ-
B minatos Romanorum mores arguens ait:

Quid didiciſſe niſi hoc fermentum, ex quo ſemel intus,
Innata eſt rupto jecore, exierit caprificus?

Nuſquam in Scripturis fermentum in bonam partem accipi niſi ſemel *Humbertus* obſervat, ubi nempe Chriſtus Regnum Cœlorum fermento ſimile pronuntiat. Contra verò azyma fauſtam ſemper ſignificationem habere, & ſinceritatem ac veritatem deſignare, ſicut Apoſtolus ait: *Epulemur in azymis ſinceritatis & veritatis.* Cavendum eſſe Græ-
C cis, ne ſi pertinaciter azymorum uſum damnare pergant, & in ſolo fermentato Euchariſtiam legitimè confici contendant, Prophetam audiant ſibi exprobrantem: *Ite ad Bethel, & impiè agite, ſacrificate de fermentato laudem.* Legatur & *Anſelmus* Havelburgenſis Epiſcopus lib. III. *Dialogorum*, cap. XVIII. cujus hoc argumentum eſt: *Quod fermentum in Divina Scriptura nuſquam in bono accipitur; & quod minus eſt habile ad tractandum cautè.*

Objiciebat *Michaël Cerularius*, Latinos, qui in azymis Euchariſtiam conficiunt, cum Judæis communicare; cum Legalibus ceremoniis uſum azymorum fuiſſe abrogatum & maledictum; adeóque
D in Sacrificio Dominico perperàm adhiberi.

Reſpondet *Humbertus* Cardinalis, eadem ratione colligi poſſe Græcos cum Judæis communicare, & fermentum eſſe maledictum, quia Judæis pariter præſcriptum eſt. *Itaque*, inquit, *ſi azyma, quemadmodum adſtruere conamini, per Chriſtum & ejus Evangelium fuerunt maledicta, reprobata, & derelicta, & ideo deinceps non debere offerri in Sacrificio Domini, quia per Moyſen conſtituta ſunt Judæis: ſciatis per Moyſen quoque fermentatum conſtitutum Judæis, ſicut in Levitico dicit:* Hæc eſt Lex hoſtiæ Levit. 7. Pacificorum. Offeret panes fermentatos cum « hoſtia gratiarum, quæ offertur pro pacificis. *Idem* «
E *Moyſes in eodem*: In Pentecoſte offeretis panes « Levit. 23. primitiarum de duabus decimis ſimilæ fermentatæ, &c. *Quapropter ſi à nobis non debent offerri azyma, quia Moſaïca ſunt, nec à vobis debent offerri fermentatum & ſal, quia æquè Moſaïca ſunt. Et quia ab Apoſtolo audientes*: Vetera tranſierunt, ecce facta ſunt 1. Cor. 5. nova, *inſipienter putatis omnia Veteris Teſtamenti reprobata & penitus deſtructa, & ad nihilum redacta ſacramenta. Hinc jam perpendatis neceſſe eſt ad quantas difficultates properet hæc veſtra opinio. Denique ſi vetera non proficiendo, ſed deficiendo tranſierunt, unde vobis templum, altare, Sacrificium, can-*
F *delabrum, cortinæ, Sanctum Chriſma, & thymiama, aſperſionis aqua, thuribulum, & cætera Sancti Miniſterii vaſa ſeu ornamenta aut veſtimenta Sacerdotalia? Unde vobis Encænia, Pentecoſtes, & Paſcha? Unde vobis Pontifices, Sacerdotes, & Levitæ?* Multa itaque in Nova Lege uſurpari, quæ in Veteri erant, perſpicuum eſt; ſed non eodem fine; quia quicquid ad cultum Dei vetus ille populus cœlitus acceperat, ad novum per Chriſtum tranſlatum eſt, ab umbra ſcilicet ad veritatem, à ſignis ad res, à timore ad amorem, à ſervitute ad libertatem, à filiis iræ

iræ ad filios gratiæ, à carne ad ſpiritum. Itaque *Azymum Chriſtianorum longè diſtat ab Azymo carnalium Judæorum, quos ad umbram veritatis obſervandam & captandam ſola promiſſio & deſiderium terrenæ fœlicitatis invitabat. Nos verò corpus veritatis ex azymo & in azymo rite venerantes atque retinentes, ore & corde prægustamus jam quàm ſuavis eſt Dominus: unum petentes ab ipſo, & hoc requirentes, ut maneamus in eo, & ipſe in nobis in æternum.*

Eodem modo ad hanc Græcorum objectionem reſpondet *S. Anſelmus* in Epiſtola ad *Vualerannum* Naumburgenſem Epiſcopum: *Quod Græci aiunt nos judaïzare, non eſt verum. Quia non ſacrificamus de Azymo ut Legem Veterem ſervemus, ſed ut hoc diligentiùs fiat, & Dominum qui hoc non judaïzando fecit, imitemur. Cùm enim facimus aliquid quod Judæi, ut Judaiſmum ſervarent, faciebant, non judaïzamus, quia non propter Judaiſmum, ſed propter aliam cauſam hoc agimus. Si enim in diebus Paſchæ azymum panem aliquis comedat, ſive quia non habet alium, ſive quia illo magis delectatur quàm fermentato: aut ſi quis propter infirmitatem præputium circumcidere cogitur: aut ſi bovi ſuo quis trituranti, ne eſuriat, os non obturat, nullus niſi inſipiens hæc agentem judaïzare judicabit. Cùm ergo nos panem azymum ſacrificamus, ut per azymi figuram talem Dominum Jeſum fuiſſe ſignificemus, vel ut ipſum panem in Corpus ejus, divina operante virtute, ſicut ipſe fecit, ſanctificemus, nequaquam in hoc Legis vetuſtatem ſervamus, ſed Evangelii veritatem celebramus.*

Et infra: *Non judaïzamus, ſi figuram tenemus in azymo: quoniam non ſignificamus Chriſtum ſine fermento peccati venturum, tamquam Judæi, ſed monſtramus eum talem veniſſe, ſicut Chriſtiani; & per hoc monemur tales noſmetipſos exhibere, quale Paſcha noſtrum eſt, quod manducamus. Illi autem nec Judæos, nec Chriſtianos in hoc ſe profitentur, quia Deum in fermenti ſui figura nec venturum, ut Judæi, nec veniſſe, ut Chriſtiani, ſine peccato ſignificant: ſed potiùs Paganis favere videntur, qui illum, ſicut alios homines, peccato fermentatum exiſtimant. Si verò aiunt, Chriſtianos non debere uti figuris, quia vetera tranſierunt, in quibus erant neceſſariæ, negent baptiſmum eſſe figuram cujuſdam mortis & ſepulturæ, contra Apoſtolum dicentem:* » Quicumque baptizati ſumus in Chriſto, » in morte ipſius baptizati ſumus. Conſepulti enim » ſumus cum illo per baptiſmum in mortem. *Aut ſi concedunt nos uti figuris, ſed non in iiſdem rebus, quibus in figura Lex Vetus utebatur: & ideo non eſſe panem azymum aſſumendum ad ullam figuram, quia ad hoc in eadem Lege accipitur: non baptizent in aqua; quoniam Patres noſtri omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari: quod negari nequit in figura fuiſſe. Vitent quoque aquam, ne videantur baptizare baptiſmo Joannis, qui baptizavit aqua. Si ergo irreprehenſibiliter figuratè baptizamus in aqua (licet illud baptiſma vetus, quod fuit hujus novi figura, in aqua fuerit (quænam eſt iſta Græcorum ſapientia, qui propter hoc quia vetus Paſcha, per quod noſtrum figuratum eſt, celebratum eſt in Azymis, deteſtantur nos ſacrificare Corpus Chriſti, qui eſt Paſcha noſtrum, de Azymo, in figura; ſive ad commemorandum quia talis fuit ille, cujus corpus ſacrificamus, ſcilicet ſine peccati infectione; ſive ad commonendum nos, quia corpus ejus comedimus, tales debere eſſe, ſecundum Apoſtolum dicentem:* » Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis azymi. » Itaque epulemur non in fermento veteri, neque » in fermento malitiæ & nequitiæ; ſed in Azymis » ſinceritatis & veritatis. *Sive itaque in figura ſacrificemus azymum panem, ſive ſine omni figura; nullatenus nos Græci reprehenſibiles valent oſtendere. Sed aut ſoli nos bene agimus, illi non bene: aut nos meliùs & diligentiùs, ſi illi bene.*

Objiciebat *Nechites* Nicomediæ Archiepiſcopus, *Melchiadis* & *Siricii* Romanorum Pontificum Decreta, de fermento in Miſſæ Sacrificio adhibendo.

Reſpondet *Anſelmus Havelburgenſis* lib. III. *Dialogorum*, hæc Decreta de Eulogiis, non de Euchariſtia accipienda eſſe. Deinde, dato quod de Euchariſtia intelligi debeant, potiùs obſervanda aliorum longè plurimorum ſtatuta, & Romanæ Eccleſiæ, & aliarum conſuetudinem. *Si Auctoritatem*, inquit, *Apoſtolicæ Sedis conſideras in duobus, eamdem auctoritatem ſcias prævalere in pluribus. Præterea, ſicut tu noſti, Synodus Synodum ſolvit aliquando conſiderata meliori ratione, aliquando neceſſitate, aliquando utilitate, aliquando temporum qualitate: & hoc totum fit juxta diſcretionem Præſidentium, quos tunc vel nunc Deus ſuæ Eccleſiæ præeſſe voluit, quibus & claves diſcretionis & poteſtatis in omne opus divinum commiſit, ſalvo ſemper & immoto Catholicæ Fidei fundamento.*

ARTICULUS III.

An perpetuus fuerit uſus Fermentati in Eccleſia Græca, & perpetuus item uſus Azymorum in Latina?

I. Sanctus Thomas in IV. Sententiarum Diſtinct. XI. Quæſt. II. Art. II. Quæſtiunc. III. *Alexander Alenſis* Part. IV. de Sacramento Euchariſtiæ, Quæſt. X. Membro IV. Art. I. §. III. *S. Bonaventura* in IV. Sententiarum Diſtinct. XI. Art. II. Quæſt. I. *Scotus*, *Durandus* aliique veteres Scholaſtici, quos & recentiores ſecuti ſunt, ſcriptis prodidere, utramque Eccleſiam, Græcam pariter & Latinam, poſt Euchariſtici Sacrificii inſtitutionem & deinceps, Azymis uſam fuiſſe exemplo Chriſti, qui in Azymis conſecravit. Poſtea verò, cùm exorta eſſet Ebionitarum hæreſis, qui Legem ſimul cum Evangelio obſervandam eſſe aſſerebant, ac propterea pane azymo in Myſteriis utebantur; univerſam Eccleſiam cùm Orientalem tum Occidentalem, in iſtius execrationem hæreſeos, rejectis azymis, panem fermentatum ad conficiendam Euchariſtiam adhibuiſſe. Tandem illa extincta hæreſi, Latinam Eccleſiam ad priſtinum Azymorum uſum rediiſſe, Græcos uſum fermenti ea receptum occaſione retinuiſſe. Verùm hanc hiſtoriam ſummo Veterum ſilentio falſitatis convictam, & abſque ulla probatione ab Auctoribus laudatis aſſertam, Eruditi omnes modò rejiciunt. Inter Ebionitarum quidem errores *S. Epiphanius* hunc recenſet, quòd Myſteria quotannis celebrabant ad Eccleſiæ & Sanctorum imitationem, in quibus panes azymos, & ſolam aquam adhibebant: ſed hujus erroris occaſione introductum fuiſſe fermentati uſum in Sacrificio, ne leviter quidem innuit. Quod autem ait, ipſos ad imitationem Eccleſiæ & Sanctorum, Myſteria in Azymis celebraſſe, non probat Eccleſiam in Azymis conſecraſſe Apoſtolorum temporibus. Nam imitatio Sanctorum ad ipſa tantùm Myſteria, non ad eorum materiam referenda eſt, ſecundùm *S. Epiphanii* ſenſum: alioqui & aquam adhibuiſſe ad imitationem Eccleſiæ & Sanctorum dicendi eſſent. Accedit, quod ſi Eccleſia univerſa tunc Azymis uſa eſſet, vitio datum non eſſet Ebionitis quòd Myſteria in Azymis conficerent. Unde ex *S. Epiphanio* potiùs colligitur, Ebionitas reprehenſos fuiſſe, quòd uſu fermenti abdicato, qui tum in Eccleſia Orientali communis erat, Azymum ad Myſteria ſua adhibuerint, ut ſuum de neceſſaria Moſaïcæ Legis obſervantia errorem Azymorum uſu confirmarent.

Sanè

II. Sanè perpetuum fuiſſe apud Græcos fermentati uſum, colligitur ex Græcis Patribus, qui panem conſecrandum *communem* & uſitatum vocant. Ita *S. Juſtinus Martyr* in Apologia ad Imperatores, *S. Irenæus* lib. IV. cap. 34. *S. Gregorius Nyſſenus* Oratione in Baptiſmum Chriſti, *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi Myſtagogica tertia, *S. Iſidorus Peluſiota* Epiſtola CIX. lib. I. *& Theodorus Abucara* Opuſculo XXII. ubi Saracenum ſic loquentem inducit: *Ex una farina duobus panibus confectis, unum in cibum communem relinquitis, alterum in particulis partitum populis diſtribuitis, & nominatis Chriſti Corpus.* Expreſſius eſſet Origenis teſtimonium, ſi certum eſſet ipſum de Novi Teſtamenti B Sacrificio locutum, cùm ait in Cap. I. *S. Matthei*, de fermento Phariſæorum diſſerens, *An non & aliquando fermentum offertur ſuper Altare?* Joannes Philoponus in Diſputatione de Paſchate contendit Chriſtum ultimam Cœnam ante dies Azymorum celebraſſe, quia ſi in Azymis Euchariſtiam inſtituiſſet, *hoc etiam*, inquit, *nunc fieret.* Sexto igitur ſeculo cadente, quo tempore ſcribebat *Philoponus*, Græci Euchariſtiam in fermentato conficiebant. Ex veteribus etiam Liturgiis ante Schiſma ſcriptis conſtat, ipſos ad Sacrificium panem integrum & turgidum juſtæque magnitudinis attuliſſe, ex quo particulas conſecrandas lanceolâ incidebant, C ut etiamnum faciunt. Armenis à Græcis vitio datum, quòd Azymis uterentur. Quem uſum apud eos incœpiſſe circa tempora VI. Synodi Generalis, poſtquam ad Eutychianam hæreſim defecerant, ex Decreto Conciliabuli in urbe Manaſchierti, in confinibus Hircanæ Provinciæ, à *Joanne Ozniensi* Patriarcha coacti, refert *Clemens Galenus* lib. I. cap. 17. Hinc Formula vetus renuntiationis ſeu abjurationis Armenorum ad Fidem Catholicam, & ad concordiam cum Eccleſia Græca redeuntium, quam *Joannes Cotelerius* vir doctiſſimus in Notis ad lib. V. Conſtitutionum Apoſtolicarum deſcripſit, hoc D habet Anathema: *Si quis in panem Oblationis non immittit fermentum & ſal, nec aquam cum vino in ſanctum Calicem, Anathema ſit.* Photius Epiſtola XXIV. variam per varias Eccleſias in Myſticis Sacrificiis agnoſcit Diſciplinam, quod ad panem Euchariſticum referri poteſt, qui in Eccleſia Græca fermentatus erat, in Latina eo tempore paſſim azymus. *Humbertus* Cardinalis ſcribit, Græcos tempore ſextæ Synodi uſos eſſe fermentato, & Romanæ Sedis Legatos in azymo ſecundùm Eccleſiæ ſuæ morem celebraſſe, Græcis eorum Sacrificium approbantibus: Cæterùm Græcos nondum conſummato ſchiſmate, interdum uſos eſſe azymis ut ſuam E cum Latinis conſenſionem teſtarentur, non abſurdè colliges ex Epiſtola *Michaelis Cerularii* ad *Petrum* Antiochenum Patriarcham, in qua ita ſcribit de Alexandrino & Hieroſolymitano Patriarchis: *Ad aures noſtras pervenit; quòd non ſolùm alios azymis veſcentes recipiunt, ſed etiam ipſi aliquando in azymis ſacrum conficiunt Sacrificium.* Eccleſiam Hieroſolymitanam in azymis Sacrificium offerre aſſerit quoque Cardinalis *Humbertus.*

III. De Eccleſiæ Latinæ more nunc agendum. *Sirmondus* S. J. vir doctiſſimus, in Diſquiſitione F *De Azymo*, contendit uſum fermentati octingentis & ampliùs annis in Eccleſia Latina ſolemnem fuiſſe; recepta autem azyma medio illo intervallo quod à Schiſmate *Photii* uſque ad turbas *Michaelis Cerularii* effluxit. Eamdem propugnat opinionem doctiſſimus Cardinalis *Bona* lib. I. Rerum Liturgicarum, cap. XXIII. cùm hoc deſcrimine, quòd azyma non excludat omnino ab illorum ſeculorum uſu, quæ *Sirmondus* excludit. *P. Joannes Mabillonius* Congregationis *S. Mauri*, O. B. Scriptor eruditiſſimus cùm in Præfatione Seculi III. Benedicti- A ni, tum in Diſſertatione ſingulari *De pane Euchariſtico azymo & fermentato*, & P. *Chriſtianus Lupus* O. A. Lovanienſis Theologus, Tomo III. Scholiorum in Decreta & Canones Conciliorum, in Diſſertatione *De Actis S. Leonis IX.* Cap. VII. & ſequentibus, perpetuum ab Apoſtolicis temporibus in Eccleſia Latina fuiſſe Azymorum uſum contendunt. Utriùſque opinionis argumenta referam, quæ Lector ad invicem conferet, déque ipſorum vi feret judicium.

Argumenta PP. Chriſtiani Lupi & Joannis Mabillonii pro perpetuo apud Latinos azymorum uſu in Conſecratione Euchariſtiæ

IV. Qui perpetuum apud Latinos azymorum uſum in Sacrificio Euchariſtiæ defendunt, his argumentis opinionem ſuam tuentur. 1. *Alexandrum* B *I.* Papam & Martyrem ſtatuiſſe aiunt, ut *Hoſtia Romanæ Eccleſiæ de azymo eſſet*, ut refert *Barlaamus* Hieracenſis Epiſcopus in Epiſt. ad Græcos; cui *Radulfus Tungrenſis* lib. *De Canonum obſervantia*, Propoſitione XXIII. ſuffragatur, dicens: *Alexander Papa præcepit, ut Oblatio ex azymo fieret in parva quantitate.* His prævivit *Martinus Polonus* in Chronico ad annum CXXXII. idem de *S. Alexandro I.* commemorans.

Sed reſpondent contrariæ Sententiæ vindices, in legitimis & antiquis *S. Alexandri* Actis nihil ab eo de azymis ſtatutum legi, nec toto ſeculorum undecim intervallo proferri aliquem hujus C Decreti teſtem.

Proferunt ſecundò teſtimonium *S. Cypriani*, Epiſtola LXIII. ad *Cæcilium* ſcribentis: *Sic vero Calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur, quomodo nec Corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit, & copulatum, & panis unius compage ſolidatum.* Panis ex aqua & farina ſolis confectus, azymus eſt. Panem Euchariſticum ex aqua & farina ſolis confici *S. Cyprianus* teſtatur: itaque tempore *S. Cypriani* panes azymi adhibebantur ad Euchariſtiæ Sacrificium.

Sed reſpondent contrariæ ſententiæ aſſertores; D *S. Cyprianum* fermentum non excludere, cujus ut mentionem faceret neceſſe non erat, cùm ad panis ſubſtantiam & ad materiam Sacramenti non ſit neceſſarium: & aliunde his vocibus fortè ſignificari, *adunatum, copulatum, & ſolidatum:* quod enim copulat, adunat, & ſolidat, fermentum eſt.

Proferunt tertiò *Dacii* Mediolanenſis Epiſcopi Chronicon, quod MS. extat Mediolani in Bibliotheca Ambroſiana, in quo leguntur hæc verba: *Sanctus Ambroſius Græcorum Eccleſiam in plurimis Officiis venerabiliter imitatus eſt, qui & Sacrificium* E *eorum, ſcilicet fermentatum cum noſtro azymo in celeberrimis Feſtivitatibus, maximè in Reſurrectione Domini benedicebat.* Igitur, inquiunt, quarto ſeculo vigebat in Eccleſia Occidentali azymorum uſus. Addunt, in Miſſa Ambroſiana, quam ex Codice MS. edidit *Pamelius* in *Liturgicis*, Orationi qua panis offertur, hanc inſcriptionem præfixam legi: *Oblatio panis azymi cum patena.*

Verùm hoc teſtimonium rejiciunt, qui contrariam propugnant opinionem: Chronicon illud perperàm *Dacio* tribui reſpondent: & incredibile eſſe quod in eodem Sacrificio utrumque panem, azy- F mum & fermentatum *S. Ambroſius* conſecrarit. Incertum eſſe an qui præfigitur Ambroſianæ Miſſæ oblationi titulus, ſit ab ipſo appoſitus *Ambroſio*, & an Codex *Pamelii* Miſſam *Sancti Ambroſii* abſque ulla mutatione vel additione contineret.

Proferunt quartò S. *Auguſtini* teſtimonium Sermone LXXXIII. *De Diverſis*, in quo Dominici Corporis Sacramentum baptizatis exponens, ſolius conſperſionis aquæ & farinæ meminit, nullâ factâ fermenti mentione. En ejus verba: *Apoſtolus dicit,*

cit, *Unus panis, unum Corpus multi ſumus. Commendat vobis in iſto pane quodammodo unitatem amare. Numquid enim panis ille de uno grano factus eſt? Nonne multa erant tritici grana? Sed antequam ad panem venirent, ſeparata erant: per aquam conjuncta ſunt, & poſt quamdam contritionem. Niſi enim molatur triticum, & per aquam conſpergatur, ad iſtam formam minime venit, quæ panis vocatur. Sic & vos, ante jejunii humiliationem, Exorciſmi Sacramento quaſi molebamini. Acceſſit Baptiſmus, & aqua quaſi conſperſi eſtis, ut ad formam panis veniretis. Sed nondum eſt panis ſine igne. Quid ergo ſignificat ignis? Hoc eſt Chriſma. Oleum etenim ignis noſtri Spiritus Sancti eſt Sacramentum.*

Ad hunc locum reſpondent contrariæ Sententiæ Auctores, *S. Auguſtinum* fermenti non meminiſſe, quia nec ad propoſitam comparationem, nec ad paniscompoſitionem exigitur: cæterùm illud non excludere.

Proferunt quintò Concilii Toletani XVI. quod anno DCLXXXXIII. celebratum eſt, Canonem VI. cujus hæc ſunt verba: *Ad conventus noſtri agnitionem delatum eſt, quòd in quibuſdam Hiſpaniarum partibus quidam Sacerdotum partim neſcientiâ implicati, partim temerario auſu provocati, non panes mundos & ſtudio præparatos ſupra Menſam Domini in Sacrificio offerant: ſed paſſim quomodo unumquemque aut neceſſitas impulerit, aut voluntas coëgerit, de panibus ſuis uſibus præparatis cruſtulam in rotunditatem auferant, eamque ſuper Altare, cum vino & aqua pro ſacro libamine offerant. Quod factum nequaquam in ſacræ auctoritatis Hiſtoria uſpiam geſtum perpenditur.* Et paucis interjectis, quibus Patres ex Evangelio oſtendunt, Chriſtum non particulam panis, ſed integrum panem accepiſſe, & conſecraſſe, atque ex eo particulas confregiſſe, quas Diſcipulis diſtribuit, ſubdunt: *Unde temeritatis ejus atque neſcientiæ cupientes terminum ponere, id unanimitatis noſtræ delegit conventus, ut non aliter panis in Altari Domini Sacerdotali benedictione ſanctificandus proponatur, niſi integer & nitidus, qui ex ſtudio fuerit præparatus, neque grande aliquid, ſed modica tantum oblata, ſecundum quod Eccleſiaſtica conſuetudo retentat: cujus reliquiæ aut ad conſervandum modico loculo abſque aliqua injuria conſerventur, aut ſi ad conſumendum fuerit neceſſarium, non ventrem illius qui ſumpſerit, gravi farciminis onere premat, ſed animam alimonia ſpirituali reficiat.* Panem diverſum ab uſitato, panem integrum, non cruſtulam ex pane vulgari decerptam, panem nitidum & ſtudio præparatum, nec grande aliquid, ſed modicam oblatam, quæ ventrem non gravet, à Sacerdote conſecrari ſecundùm Eccleſiæ morem jubet Synodus. Hæc autem uni azymo conveniunt, fermentum excludunt.

Reſpondent contrariæ ſententiæ defenſores, Concilium Toletanum arguere Sacerdotes, non quòd panem communem ſuis uſibus præparatum offerrent, ſed quòd cruſtulam ab eo abſciſſam in altari conſecrarent. Integritatem verò panis, ejúſque ſtudioſam præparationem, munditiem ac nitorem, à Patribus commendata, non magis convenire pani azymo quàm fermentato. Immò Cardinalis *Bona* ex laudato Canone uſum fermentati vindicat. Si enim, inquit, debuiſſent illi Sacerdotes azymum panem conſecrare, de hoc ante omnia reprehenſi fuiſſent, quòd non azymum, ut mos ferebat, ſed panem uſitatum & communem, & conſequenter fermentatum conſecrarent.

Proferunt ſextò teſtimonium *Egberti* Eboracenſis Epiſcopi, qui ſuarum *Exceptionum* cap. 98. hunc Canonem laudat & probat: *Sacerdotes Dei diligenter procurent ut panis, & vinum, & aqua, ſine quibus nequaquam Miſſæ celebrantur, pura & munda fiant.*

A Ubi panis puri nomine azymum intelligunt. Florebat autem *Egbertus* VIII. ſeculo. Azymum porrò panis puri nomine ſignificari confirmant ex Canonibus qui ſub *Eadgaro* Rege in Anglia collecti ſunt, anno nongenteſimo ſexageſimo-ſeptimo, vigente azymorum uſu: quos inter XXXIII. ſtatuit, ne quis Miſſam celebret, niſi omnia habeat ad conficiendam Euchariſtiam neceſſaria, ſcilicet *oblationem puram, vinum purum, & aquam puram.*

Reſpondent Auctores contrariæ ſententiæ, panis puri nomine ſiligineum & primarium intelligendum, ex puriſſima & purgatiſſima farina compactum, omni prorſus excreto furfure, ſine ma-
B cula, ſine ſorde. Quo ſenſu ipſi Græci fermentatum, ex quo Euchariſtiam conficiunt, *panem purum*, appellant, ut conſtat ex *Gregorio* Hieromonacho in *Synopſi Dogmatum Eccleſiaſticorum* apud *Leonem Allatium* lib. III. *De Perpetuo Conſenſu Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ* cap. 18. Num. 6.

Proferunt ſeptimò locupletiſſimum teſtimonium *Alcuini* Epiſtola LXIX. ad Lugdunenſes ſcribentis: *Audivimus aliquos in illis partibus affirmare ſalem eſſe in Sacrificium Corporis Chriſti mittendum. Quam conſuetudinem nec univerſalis obſervat Eccleſia, nec Romana cuſtodit auctoritas. Tria ſunt, quæ in*
C *Sacrificio hujus teſtimonii offerenda ſunt: Panis, aqua & vinum ... Panis, qui in Chriſti Corpus conſecratur, abſque fermento ullius alterius infectionis debet eſſe mundiſſimus; & aqua abſque omni ſorde mundiſſima; & vinum abſque omni commixtione alterius liquoris, niſi aquæ, purgatiſſimum. Igitur aqua utrique conveniat. Ex aqua & farina panis fit, qui conſecratur in Corpus Chriſti.*

Proferunt octavò teſtimonium *Rabani Mauri* lib. I. de inſtitutione Clericorum, cap. 31. dicentis: *Panem infermentatum, & vinum aqua mixtum, in Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti ſan-*
D *ctificari oportet.* Cujus cauſam ſubdit exemplum Chriſti primum Euchariſtiam conficientis. *Credimus & panem illum, quem primum Dominus in Cœna Myſtica in myſterium ſui Corporis conſecravit, infermentatum eſſe: maximè cùm in tempore Paſchæ nullum fermentum cuiquam veſci, ſed nec in domo habere ulli licebat.* Quibus teſtimoniis confici videtur, azymorum uſum in Eccleſia Latina tunc ubique in uſu fuiſſe: Nam *Alcuinus* de univerſa Eccleſia, utique Latina teſtatur; & *Rabanus* cap. 33. libri I. mox laudati aſſerit ſe Ordinem Miſſæ, quem ab Apoſtolis & Apoſtolicis viris traditum Romana tenebat Eccleſia, & per totum fere Occidentem om-
E nes Eccleſiæ ſervabant, deſcribere. Uſum igitur azymorum ante Photianum Schiſma in Occidente paſſim receptum, inde colligi non immeritò videtur, contra *P. Sirmondum.*

Hanc tamen opinionem, convictam negat doctiſſimus Cardinalis *Bona.* Dictum enim *Alcuini* ad Angliam reſtringit, in qua natus eſt; & ad Galliam, in qua diu vixit. Uſum verò Romanæ & univerſalis Eccleſiæ, de quo idem Auctor loquitur, ad ſalem, non ad fermentum dicit referri. Quod verò ait, debere panem conſecrandum mundiſſimum
F eſſe *abſque fermento ullius alterius infectionis*, intelligi debere, non de fermento propriè dicto, quod ex aqua & farina fit, quæ poſtquam ſubacta fuerit, conſervatur, donec aceſcat: ſed de fermento alterius infectionis, quod non fit ex intrita farinacea, ſed ex aliis ſpeciebus, de quibus agit *Plinius* lib. 18. *Hiſtoriæ Naturalis* cap. XI. nempe ex milio, ſive ex furfuribus tritici muſto ſubactis: ex aqua & hordeo, & ex farina ervillæ aut cicerculæ: ex ſpuma item ſiceræ ſive cerviſiæ, & ex lacte corrupto: quæ omnia panem inficerent, atque ideo indecens eſſet ut ad ſacrificium panis ſic fermentatus adhiberetur.

Ad

Ad *Rabani* verò teſtimonium reſpondet doctiſſimus Cardinalis, ipſum teſtem eſſe potuiſſe temporis quo vixit, non ſeculorum præcedentium; moris item ſuæ regionis, non aliarum. Nec tamen illum aſſerere azymorum uſum ubique tunc viguiſſe, ſed oportere panem eſſe infermentatum. Tandem cap. 33. ubi Ordinem Miſſæ, quem Romana, & cæteræ Occidentis Eccleſiæ fere omnes ſervabant, ſe deſcribere aſſerit, Ordinem Orationum & Lectionum dumtaxat exhibere, de azymis penitus ſilere.

Proferunt nonò, quod in libro *De Miraculis S. Vvandregeſili* Abbatis ab Auctore Anonymo * refertur, Sanctimonialem quamdam, cùm in Vigilia Dominicæ Nativitatis Sorores ſuas rogaſſet, ut oblatas formarent, quas Domino in craſtinum oblatura erat, & minimè impetraſſet, acceſſiſſe ad ignem, ferrúmque arripuiſſe, quo imprimendæ & decoquendæ erant. Quæ autem intra ferramentum characteratum decoquantur oblatæ, fermenti ſunt expertes.

* Editus eſt Seculo II. Benedictino. Id contigit anno 895.

Id ſequi negat Cardinalis *Bona*: Chaldæos namque & Syros panem Euchariſticum formis characteratis conficere probat, qui tamen ex ritu ipſorum fermentatus eſt. Addit, ex unius Monaſterii conſuetudine nihil certò concludi poſſe pro ſolo & univerſali azymorum uſu.

Proferunt decimò Revelationem *Eldefonſi* Hiſpanienſis Epiſcopi, quæ facta dicitur anno 845. & extat in Vaticana Bibliotheca Cod. MS. 1341.

Sed hoc Scriptum Pſeudepigraphum eſſe docet laudatus Cardinalis; ignotum eſſe quis fuerit iſte *Eldefonſus*, & cujus Sedis Epiſcopus. Si Hiſpanus fuiſſet, in aſſignando Revelationis anno adhibiturum fuiſſe Æram Hiſpanicam, quæ vulgarem ſuperat annis XXXVIII. portenta potiùs & ſomnia deluſæ imaginationis eſſe credenda, quàm doctrinam divinitùs revelatam, quæ de pondere & numero Hoſtiarum diverſo pro diverſis Feſtivitatibus ex ſuo ſenſu depromit, diebus ſcilicet Feſtis quinque, in Paſchate quadraginta quinque, in Aſcenſione & Pentecoſte decem & ſeptem, in feriis unicam offerendam. Quaſi verò Hoſtiæ multiplicatæ ſemper non fuerint pro numero Communicantium. Tandem Vaticani Exemplaris characterem non eſſe Noni, ſed Undecimi, vel Duodecimi Seculi obſervat Auctor Eminentiſſimus, & ſtyli barbariem ſcripto hujuſmodi auctoritatem derogare.

Proferunt undecimò teſtimonium *Humberti* Cardinalis, qui azymorum uſum in Sacrificio ab Apoſtolica Traditione repetit. *Quia*, inquit, *ſufficiente auctoritate Novi & Veteris Teſtamenti conſtat Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum commemorationem ſuæ Paſſionis recolendam in azymo Diſcipulis ſub ipſa Cœna commendaſſe, ſicut hodiéque ſancta Romana & Latina Eccleſia noſcitur recolere, dicere debetis, cujus inſtitutionem in fermentato tam obſtinatè defenditis. Nempe quicumque vel qualiſcumque ille fuerit, juxta beatum Job compoſitus Deo, qui eſt ipſa Juſtitia ac Sapientia, nec juſtus, nec ſapiens erat. Nec poteſt fieri ut quilibet convenientiùs aut veriùs commendare prætuliſſet Sacro-ſanctum Myſterium fidei, quàm ipſe qui tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.*

Proferunt denique teſtimonium *S. Leonis Noni* adversùs *Michaëlem Cerularium*, & *Leonem Acridanum* Epiſcopum, ſcribentis: *Dicimini Apoſtolicam & Latinam Eccleſiam, nova præſumptione atque incredibili audacia, nec auditam, nec convictam palam damnaſſe, pro eo maximè quòd de azymis audeat commemorationem Dominicæ Paſſionis celebrare. Ecce incauta reprehenſio veſtra, quando ponitis in cælum os veſtrum, cùm lingua veſtra tranſiens in terra, humanis argumentationibus & conjecturis antiquam*

A *fidem confodere & ſubvertere moliatur. Ecce jam poſt mille ac ferme viginti à morte Salvatoris noſtri annos incipit per vos doceri Romana Eccleſia, qualiter memoria ejuſdem ſit recolenda, quaſi nihil ei contulerit præſentia, converſatio, & diuturna inſtitutio, ſeu mors pretioſa illius Venerabilis Senis, cui ſpecialiter Chriſtus Filius Dei vivi dixit: Beatus es Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui eſt in cœlis.*

V. Qui verò Eccleſiam Latinam ſolo fermentato communiter uſam eſſe per aliquot ſecula, ut *Sirmondus* aſſeruit: aut utrumque indifferenter, ſive azymum, ſive fermentatum, pro variis temporum,
B locorum, & perſonarum circumſtantiis adhibuiſſe propugnant, ut Cardinalis *Bona*, his momentis opinionem illam ſuam adſtruunt.

Argumenta P. Sirmondi & Cardinalis Bonæ pro uſu fermentati per aliquot ſecula, vel promiſcuo ſaltem illius & azymorum uſu.

Primò id colligunt ex antiquo more offerendi. Populus enimvero Chriſtianus panem à Sacerdote conſecrandum in Sacrificio offerebat, quem deinde in ſacra Communione participaret; ut conſtat ex *S. Cypriano* lib. *de Opere & Eleemoſynis* divitem fœminam ita increpante: *Locuples & dives es, & Dominicum celebrare te credis, quæ in Dominicum ſine Sacrificio venis, quæ partem de Sacrificio quod pauper obtulit, ſumis.* Et ex Concilio Matiſconenſi II. Canone 4. & Nannetenſi Canone 9. Item ex
C Sacramentario *S. Gregorii*, & ex verbis Sacerdotis ſuum populique Sacrificium in Miſſæ precibus commemorantis. *Orate, Fratres*, inquit, *ut meum ac veſtrum Sacrificium acceptabile ſit apud Deum.* Et in Orationibus, quæ Secretæ dicuntur: *Suſcipe preces populi tui cum oblationibus Hoſtiarum. Suſcipe munera populorum tuorum.*

Et clariùs Dominica V. poſt Pentecoſten: *Propitiare Domine, ſupplicationibus noſtris, & has oblationes famulorum famularúmque tuarum benignus aſſume, ut quod ſinguli obtulerunt ad honorem nominis tui, cunctis proficiat ad ſalutem.* Et in Canone: *Memento Domine famulorum, famularúmque tuarum,*
D *& omnium circumſtantium, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Porro ſi Sacerdos oblatum à Fidelibus panem pro ſua & illorum Communione conſecrabat, non alium ſanè fuiſſe quàm communem & uſitatum, qui ſingulis tam divitibus quàm pauperibus in promptu eſſet, etiam tempore perſecutionis.

Potuiſſe à ſingulis ſuam oblatam, ſed puram & azymam offerri, contrariæ opinionis Auctores reſpondent: ſed de primis Eccleſiæ ſeculis haud facilè id perſuaſerint, cùm propter metum perſecutorum ſæpe in cryptis & in carceribus, ſæpe
E occultè & ex occaſione Sacrum celebrari oporteret; nec azymum ubique conficere, aut paratum ſemper habere Fideles poſſent.

Secundò idem colligunt ex *Tertulliano* lib. 2. *Ad Uxorem* cap. 5. dicente: *Non ſciet maritus quid ſecretò ante omnem cibum guſtes. Et ſi ſciverit panem, non illum credit eſſe qui dicitur* Sciviſſet autem, aut ſaltem aliquid ſuſpicatus eſſet, ſi panis ille fuiſſet à communi ſecundùm externam ſpeciem diverſus, cúmque mulier fidelis ad Sacrificium oblatura abſque fermento confeciſſet.

Tertiò id colligunt ex *S. Ambroſio* lib. 4. *De Sa-*
F *cramentis* cap. 4. dicente: *Tu fortè dicis, Meus panis eſt uſitatus, ſed panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum: ubi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti.* At panis azymus *uſitatus* dici non poteſt.

Quartò id colligunt ex Decretis Romanorum Pontificum, *Melchiadis*, *Siricii*, & *Innocentii I.* De *Melchiade* hæc in ejus Vita leguntur: *Hic fecit ut oblationes conſecratæ per Eccleſias ex conſecratu Epiſcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* De *Siricio* pariter in ejus Vita legitur: *Hic con-*

ſtituit

ſtituit ut nullus Preſbyter Miſſas celebraret per omnem hebdomadam, niſi conſecratum Epiſcopi loci deſignati ſuſciperet declaratum, quod nominatur fermentum. Ita verò ſtatuit *Innocentius I.* ad *Decentium* Eugubinum Epiſcopum ſcribens: *De fermento, quod die Dominico per Titulos mittimus, ſuperfluè nos conſulere voluiſti, cum omnes Eccleſia noſtra intra civitatem ſint conſtitutæ. Quarum Presbyteri, quia de ipſa, propter plebem ſibi creditam, nobiſcum convenire non poſſunt, idcirco fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut ſe à noſtra communione, maximè illa die, non judicent ſeparatos. Quod per Parochias fieri debere, non puto. Quia non longè portanda ſunt Sacramenta. Nec nos per Cœmeteria diverſa conſtitutis Presbyteris deſtinamus. Et Presbyteri eorum conficiendorum jus habent atque licentiam.* Fermentum illud Euchariſtiam fuiſſe, non Eulogias ſimplices (ut Cardinalis *Baronius* exiſtimat) conſecrationis vox demonſtrat in Vitis *Melchiadis* & *Siricii* uſurpata. Idque confirmat ratio quam affert *Innocentius I.* cur fermentum illud extra Urbem non mittebatur; *Quia non longè portanda ſunt Sacramenta.* Nihil autem prohibebat Eulogias longè deferri. Hunc morem Euchariſtiæ ad abſentes mittendæ antiquiſſimum fuiſſe probatur ex *S. Juſtini* Martyris Apologia II. ex Actis *S. Tharſitii* Acolythi & Martyris, & ex Literis *S. Irenæi* ad *Victorem I.* Romanum Pontificem, quas *Euſebius* lib. v. Hiſtoriæ cap. 24. commemorat: in quibus de varia Eccleſiarum conſuetudine in celebratione Paſchatis, & de Romanis Pontificibus ejus Deceſſoribus ita ſcribit: *Licet ipſi hoc Feſtum eo die quo Aſiæ Epiſcopi non obſervarint, nihilominus tamen cum iſtarum Eccleſiarum Epiſcopis ad ſe accedentibus pacem & concordiam perpetuo tenuerunt, & illis Euchariſtiam miſerunt.*

Fermentum olim per Titulos Romæ miſſum, erat Euchariſtia.

At quamvis de Euchariſtia intelligenda eſſe Decreta *Melchiadis*, *Siricii* & *Innocentii*, fateantur eruditi Azymorum Vindices; inde tamen rectè colligi negant quòd Romana Eccleſia tunc ex fermentato confecerit Euchariſtiam. Iſtud quippè fermentum revera fermentum non fuiſſe dicunt, ſed metaphoricè ita appellatum, ac proptereà in Vita *Melchiadis* ſcriptum eſſe, *Quod declaratur fermentum*: & in Vita *Siricii* legi; *Declaratum, quod nominatur fermentum.* Euchariſtiam itaque fermentum eſſe dictam aiunt, non quòd ex pane eſſet fermentato, ſed quòd ipſa, quocumque ex pane fieret, Eccleſiis ad quas mitteretur, fermenti vicem præſtaret, eiſque unionis inter ſe vinculum eſſet, ſicut fermentum maſſæ cui commiſcetur. *Bona* Cardinalis reponit, nihil vetare quin utrumque verum ſit, & Euchariſtiam fermentum dictam, quia revera ex fermento erat: & ſymbolicè etiam fermentum nuncupatam, quòd ſignum ſit unitatis & vinculum charitatis. Attamen *Anſelmus Havelburgenſis* lib. III. Dialogorum, *Melchiadis* & *Siricii* Decreta, *non de fermentata Hoſtia, ſed de Eulogiis potiùs intelligenda* putat, *quæ per ſingulos Dominicos dies per Eccleſiam diſtribui jubentur.*

Euchariſtia dicta fermentum appellata.

Quintò, uſum fermentati confirmant ex *Joanne Diacono* in Vita *S. Gregorii Magni* lib. II. cap. 41. narrante, Sanctiſſimo Pontifici Sacrum celebranti mulierem quamdam ſolitum panem obtuliſſe conſecrandum: cui tempore Communionis Myſteria traditurus, cùm diceret: *Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti conſervet animam tuam*: riſit mulier. At ille dextram ab ejus ore convertens, Euchariſtiæ particulam ſuper altare depoſuit, finitiſque Miſſarum ſolemniis, ab ipſa palam ſciſcitatus eſt cur ridere in actione tam ſancta præſumpſiſſet. Reſpondit illa: *Quia panem quem propriis manibus me feciſſe cognoveram, Tu Corpus Dominicum perhibebas.* Porro hæc mulier panem uſitatum obtulit, qualem ipſa pro domo ſua conficere ſolebat, adeòque fermentatum.

Sextò Canonem ſextum Concilii XVI. Toletani proferunt. Quid autem ex eo Canone colligant, ſuperiùs dixi. Judicet Lector cui opinioni faveat.

Septimò proferunt Epiſtolam *Ernulfi* Roffenſis* in Anglia Epiſcopi ad *Lambertum*, in qua variis ab eo propoſitis quæſtionibus reſpondet, & in Reſponſione ad primam, oſtendens aliquos Eccleſiæ ritus alio modo cœpiſſe, & alio modo per ejus incrementa cucurriſſe, ait: *Patet atteſtantibus Scripturis, Sacramenta Altaris, quæ jejuni modò accipimus, Diſcipulos Domini cœnatos accepiſſe. Patet etiam, quod ſumimus de menſa lapidea ac ſacrata, illos ſumpſiſſe de menſa lignea, non ſecundùm morem Eccleſiæ ſacrata, aut fortaſſe nulla. Ibi panes quotidianos comederunt, de genimine vitis biberunt. Nos in forma nummi panem accipimus, vinum aqua mixtum potamus. Neminem ergo dubitare licet tanti ritum Sacramenti multis ac longè diverſis modis in præſentis Eccleſiæ temporis celebrari, quos in primordio non accepit.*

* De Reſcr. fer.

Octavò idem colligunt ex ſilentio *Photii*, qui cùm varios Latinorum ritus ab Orientalis Eccleſiæ ritibus diſcrepantes acerbiſſimè fuerit inſectatus, quòd ſcilicet Sabbatis non jejunarent, quòd uxores Preſbyteris prohiberent, quòd iiſdem Preſbyteris non permitterent chriſmate baptizatos linire, quòd octo hebdomadas ante Paſcha non jejunarent, quòd agnum ſolenni ritu in altari offerrent & benedicerent, quanquam id falsò objiceret; litem de azymis ipſis non intendit, ſilentium circa iſtud caput dubio procul non ſervaturus, ſi tunc azymorum uſus in Eccleſia Latina receptus fuiſſet univerſim. Cur verò *Michaël Cerularius* controverſiam de azymis excitavit, & propter eorum uſum Latinam Eccleſiam proſcidit, quaſi verum Sacrificium non habentem ob materiæ defectum legitimæ, niſi quia azymorum uſus introductus eſt illo intervallo temporis, quod *Photium* inter & *Cerularium* interceſſit? Hæc ferè ſententiæ utriuſque momenta, de quibus Judicium penes Lectorem eſto.

Sanè opinionem doctiſſimi Cardinalis *Bona* invenio à ſapientibus Græcis, præſertim à *Nechite* Nicomediæ Archiepiſcopo propugnatam in Collatione quam habuit cum *Anſelmo* Havelburgenſi Epiſcopo. Sic enim loquitur lib. III. Dialogorum ejuſdem *Anſelmi*, cap. XIII. *Præterea (ut veriùs puto) & ſicut ex quorumdam conſuetudine, qui utique eadem conſuetudine potiti ſunt, colligi poteſt, Romana Eccleſia antiquitus in hoc non à Græcis, nec Græci ab illa diſcordabant; ſed tam iſti, quàm illi, modo fermento, modo azymo, juxta quod opportunitas offerentium ſuadebat, indifferenter in Miniſterio Altaris utebantur, nec quiſquam eorum qui communicare vellent, ſive Græcus, ſive Latinus, aliquod ſcandalum in hoc patiebatur. Quod etiam ex hoc veriùs credi poteſt, quia cùm in Urbe Romana ſimul habitaret turba Græcorum & Latinorum, non ſolùm Latini, verumetiam quamplurimi Græcorum præfuiſſe leguntur in Sancta Romana Eccleſia*, &c.

Et cap. XIV. Ipſos Apoſtolos azymo & fermentato promiſcuè uſos idem Archipræſul aſſerit. *Puto*, inquit, *idipſum feciſſe Apoſtolos Chriſti, quos in conſecratione Corporis Domini, juxta ritum, quem tunc naſcente Eccleſia obſervabant, nunc azymo, nunc fermento uſos fuiſſe credendum eſt. Ipſi namque diverſas Provincias evangelizando peragrantes, cum ad aliquam Chriſtianorum Eccleſiam declinaſſent, & Sacrificium ſanctum Domino ad Communionem Fratrum offerre vellent, bene credendum videtur quòd nec fermentatum*

fermentatum, nec azymum nimis ſtudioſè, vel etiam, ut ita dicere audeam, nimis curioſè quæſierunt; ſed quicquid ad manus inveniebatur, ſive hoc, ſive illud, indifferenter cum devotione offerebant; & hanc formam Oblationis ſeu Communionis puto antiquitus fuiſſe, tam in Romana Eccleſia, quàm in omnibus aliis Eccleſiis, traditam quidem ab Apoſtolis, licet certa Scriptura hoc nobis non dicat. At verò eadem Romana Eccleſia paulatim alterum depoſuit, videlicet fermentatum; alterum tantùm aſſumſit, ſcilicet azymum... Orientalis quoque Eccleſia alterum tantùm, ſcilicet azymum, paulatim dimiſit; alterum verò tantum, videlicet fermentatum, elegit: & tamen propter hoc nec antiqui Græci ſapientes, nec antiqui Latini ſapientes, ſe invicem contemnendos exiſtimabant; ſed licet in hoc minus eſſent uniformes, tamen mutuâ pace & fraternâ caritate ſe invicem in Chriſto fideliter diligebant, & confovebant, & ſine alterno judicio, ſi quando opportunum fuit, Concilia celebrabant.

Doctiſſimi autem viri *P. Chriſtianus Lupus*, & Domnus *Joannes Mabillonius*, cum *Anſelmo Havelburgenſi* ſentiunt, qui *Nechiti* Archipræſuli reſpondet cap. XVI. *Ego non facilè acceſſerim ad hoc, quod tu tam perfunctoriè dictum putas mihi ſubitò eſſe perſuaſum, videlicet quòd Romana Eccleſia aliquando fermento uſa fuerit, quo poſtea depoſito, azymum aſſumſerit.*

DISSERTATIO XII.

De Præſentia Reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia: Et de Tranſſubſtantiatione Panis & Vini in Corpus Chriſti & Sanguinem: Adverſùs Errores BERENGARII Sacramentariorum Parentis, à Petrobuſianis, Henricianis, Vvaldenſibus, Albigenſibus, Vvicleſiſtis, propagatos, & in Calviniſtis redivivos. In qua præcipua ALBERTINI Calviniani Miniſtri Argumenta ſolvuntur.

NOn Diſſertationem, ſed Librum ingentem ſcriberem, ſi omnia quæ à Patribus ad explicandam Eccleſiæ de Euchariſtia fidem præclarè dicta ſunt, colligere; ſi Objectiones omnes & cavillos Hæreticorum confutare vellem, & ſingillatim ipſis reſpondere aggrederer. Magnæ enim vero molis Opus neceſſarium eſſet ad refellendas *Albertini* de Euchariſtia lucubrationes, Hiſtoriam de Euchariſticam *Matthæi La Roque* Miniſtri pariter Calviniani, & *Claudii* Miniſtri, qui *Albertini* argumenta Rhetoricis fucata pigmentis Gallicè expreſſit, Commentarios. Verùm cùm de Controverſiis datâ operâ non ſcribam, ſed quantùm neceſſe eſt dumtaxat, ut Hæreſes iis, quibus natæ ſunt ſæculis expugnatas oſtendam, utque Panopliam adverſùs veritatis Catholicæ hoſtes offeram Eccleſiaſticæ militiæ tyronibus, errores præcipuos ſummatim refellens; nemo, ut opinor, à me expectabit prolixum
F de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti, & de Tranſſubſtantiatione Commentarium, quo *Albertini, Blondelli, La Roque* & *Claudii* Miniſtrorum Objectiones omnes deſtruam. Neque ſanè id neceſſe eſt, cùm Vir Doctiſſimus *Arnaldus*, qui perpetuam Eccleſiæ Fidem circa Euchariſtiam contra *Claudii* inſultus tribus Voluminibus Gallico idiomate conſcriptis vindicavit, id abundè præſtiterit. Quid paulò antiquiores

A commemorem, qui adverſùs Calviniſtas & Lutheranos Catholica de Euchariſtia Dogmata egregiis ac luculentis Operibus propugnarunt, Eminentiſſimos Cardinales *Bellarminum* & *Perronium*; immortale Ordinis Prædicatorum decus *Coeffetellum*, Maſſilienſem Epiſcopum, aliòſque celebres omnium Ordinum viros? Poſt celeberrimos illos Auctores, qui machinas omnes recentiorum Berengarianorum adverſùs Myſterium Euchariſtiæ disjecerunt & confregerunt, novum Opus moliri ſi aggrederer, meritò mihi diceretur illud Horatii: *In ſilvam ne ligna feras. Aut enim eadem diceremus ex ſuperfluo, aut ſi nova dicere voluerimus, à Clariſſimis Ingeniis occupata ſunt meliora.* Non itaque
B juſtum Opus, ſed Diſſertationem unicam aggredior contra veterum ac novorum Berengarianorum errores, in qua ſtrictim & breviter, quantùm patietur argumenti dignitas & amplitudo, Catholicam veritatem probabo, Primùm ex Scriptura Sacra; tum ex Patribus, & perpetua ſerie Traditionis ad ſeptimum uſque ſeculum. Nam quæ fuerit Eccleſiæ doctrina & fides de Euchariſtia Seculo VIII. expoſuimus abundè Diſſertatione IV. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi VIII.

Indicantur hujus Operis Loci, in quibus de Euchariſtia tractatur.

De fide Iconomachorum circa Euchariſtiam. Quæ fuerit Eccleſiæ fides & doctrina ſeculis nono & decimo, oſtendimus Diſſertationibus X. XI. XII. XIII. XIV. in Hiſtoriam Eccleſiaſti-
C cam illorum ſeculorum, ubi *Paſchaſium Ratbertum* nihil in fide & doctrina de Euchariſtia innovaſſe demonſtravimus, & ad objectiones *Albertini* & *Claudii* Miniſtrorum ex *Rabano, Amalario, Ratramno, Herigero* depromptas reſpondimus: atque fabulam de mutatione fidei & doctrinæ Eccleſiæ circa Euchariſtiam faventibus decimi ſeculi tenebris, quam recentiores Calvinianæ Sectæ Miniſtri commenti ſunt, exſufflavimus. Prætermittemus etiam quæ iidem Catholicæ veritatis hoſtes objiciunt ex *Tertulliano*, quoniam ad ea reſpondimus Diſſertatione IX. in Hiſtoriam Ec-
D cleſiaſticam Seculi II. Articulo V. Quæ ex *Origene*, cùm ad ea reſponderimus Diſſertatione XVI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Seculi III. Articulo IV. Quæ ex *S. Cyrillo Hieroſolymitano*, cùm ipſa diluerimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſeculi IV. Cap. VI. Articulo XII. N. IX. Quæ ex *S. Baſilii Magni* Liturgia, ſiquidem ea expoſui in eadem Synopſi, Cap. laudato, Articulo XIX. §. I. Quæ ex *Theodoreto*, illa enim explicui in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſeculi V. cap. IV. Articulo XXVIII. §. unico. Quæ ex *Gelaſio*; hæc enim expendimus in eodem Cap. Articulo
E XXXIII. §. unico. Quæ ex *Facundo Hermianenſi*; de quibus egimus in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſeculi VI. Cap. IV. Articulo VII. §. II. Quæ tandem ex *Anaſtaſio Monacho Sinaïta*, de quibus in eodem capite Articulo VIII. §. II. Hæc, inquam, in præſenti Diſſertatione prætermittemus omnia, ne iiſdem rebus repetitis, Operis noſtri molem augeamus. Sed de his te commonere, ſtudioſe Lector, neceſſe fuit, ut indicata loca, ſi lubet, conſulas. Præcipua verò Hæreticorum argumenta, quæ nullibi adhuc attigi, in iſta Diſſertatione diluam, & præcipuè *Albertini*.

ARTICULUS I.

Fides Præſentiæ Realis Corporis Chriſti in Euchariſtia probatur ex Verbis Promiſſionis.

I. PRimus fons argumentorum, quæ ad probandam præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Scriptura Sacra ſubminiſtrat, ſunt verba Chriſti, quibus iſtius Sacramenti promiſit inſtitutionem, *Joannis VI.* cap. Cùm nempe miraculum multiplicationis quinque panum edidiſſet, & ſequentem ſe plebem ac Diſcipulos imprimis docuiſſet, panem ſe eſſe vivum, qui de cœlo deſcendit, ex quo ſi quis manducaverit, vivet in æternum, ſubjunxit: *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Quorum occaſione verborum contentionem inter Judæos ortam Evangeliſta memorat. *Quomodo*, inquiebant, *poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* Jeſum verò repoſuiſſe: *Amen, Amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe vivet propter me. Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit. Non ſicut manducaverunt Patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Subdit Evangeliſta, multos ex Diſcipulis ejus, cùm id audiiſſent, dixiſſe: *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* Quorum murmurationem Chriſtus agnoſceus, dixit: *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis filium hominis aſcendentem ubi erat prius? Ex hoc*, inquit S. Joannes, *multi diſcipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant. Dixit ergo Jeſus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire? Reſpondit Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Et nos credidimus, & cognovimus quia Tu es Chriſtus Filius Dei.*

De Euchariſtia agitur Joannis Sexto Cap.

De Euchariſtiæ Sacramento agi hoc in capite Hæretici temerè, Catholici etiam nonnulli Scriptores imprudenter negant, ne Huſſitis, neceſſitatem Communionis ſub utraque ſpecie omnibus & ſingulis Chriſtianis ex eo inferentibus, favere videantur. Sed hujus Capitis accommodationem ad Euchariſtiam non eſſe *coactam* aut *minus propriam*, ut *Albertinus* ait, multa demonſtrant. Primò enim quærere lubet: Si de Sacramento Euchariſtiæ agere voluiſſet Chriſtus, illúdque omnino depingere, quibus clarioribus verbis uti potuiſſet? Cur carnem & ſanguinem, cur eſum & potum diſtinxit? Niſi quia de carne & ſanguine ſuis ad modum cibi & potus ſub ſpecie panis & vini dandis loquebatur? Si dixiſſet Chriſtus: Niſi conſepulti mecum fueritis, mecum non reſurgetis: nemo ſanæ mentis id de ſola Chriſti ſepultura per fidem apprehenſa intellexiſſet, ſed de baptiſmi Sacramento, quod videret aliquam ſepulturæ imaginem præ ſe ferre, ſecundùm Apoſtolum dicentem: *Conſepultos nos cum illo per baptiſmum in mortem:* Et tamen baptiſmus tam expreſſam non refert imaginem ſepulturæ. Euchariſtiæ verò Sacramentum non expreſſa ſolùm imagine, ſed re ipſa etiam ac veritate cibus & potus eſt: Cur ergo quod Chriſtus dixit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, de Euchariſtia non interpretemur?

Reſpondere ſcio adverſarios, Chriſtum non propterea carnem & ſanguinem, cibum & potum diſtinxiſſe, quòd ageret de Sacramento; ſed quòd de morte ſua, quam niſi omnes apprehen-

A derent, ſalvi eſſe non poſſent: mortem autem ſeparatione carnis & ſanguinis ſignificari. Novum porro non eſſe ut eadem res etiam extra ullum Sacramentum cibus ſimul & potus per metaphoram appelletur. Chriſtum in eodem capite v. 35. dixiſſe, ubi de Sacramento non agebatur: *Ego ſum panis vitæ: qui venit ad me, non eſuriet, & qui credit in me, non ſitiet unquam.* Sponſam dicere Canticorum 5. *Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. comedite amici, & bibite, & inebriamini*: & tamen non agi de Sacramento. Sapientiam clamare Proverbiorum 9. *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis*: nec tamen de Sacramento agere. Fateor

B fieri quidem potuiſſe, ut Chriſtus, ſi nullum Corporis & Sanguinis ſui Sacramentum inſtituiſſet, illa eadem verba, quæ de inſtituendo poſtea Sacramento dixit, de morte ſua dixiſſet. Sed cùm Sacramentum inſtituerit, in quo ſub vero cibo & potu carnem ſuam & ſanguinem ſuum nobis dedit; perabſurdum eſt illa Chriſti verba: *Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, &c. de illius morte, ubi nihil propriè ac verè manducatur aut bibitur, ſed metaphoricè dumtaxat, non de Sacramento ubi verè manducatur & bibitur, interpre-

C tari. Sicut ſi Sponſus ille Canticorum, & illa quæ eadem eſt Sapientia, convivium aliquod apparaſſent, ubi homines non ſolùm metaphoricè, ſed verè etiam ac propriè ederent & biberent, ineptum eſſet verba illa, *Comedite amici, & bibite*: & illa: *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis*; de eo ipſo convivio non interpretari.

Secundò, totum orationis genus Sacramentale eſt. Idem ſcilicet Chriſtus ſimilibus verbis, cum iiſdem perſonis, id eſt, Judæis loquens, ait hoc loco: *Amen, Amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*: & cap. 3. de Baptiſmo lo-

D quens: *Amen, Amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.* Non minùs igitur aſſerendum eſt agi hîc de Euchariſtia, quàm illic de Baptiſmo.

Tertiò, non eſt veriſimile Chriſtum de hoc percipiendo Sacramento, re cumprimis neceſſaria, præceptum nullum tradidiſſe. At ſi hîc non tradidit, cùm dixit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, nullibi tradidit. Nam quod dicit in ultima Cœna, *Accipite & manducate*, &, *Accipite & bibite*, illis ſolis dicit, qui tum aderant. Quod

E verò ſubdit, *Hoc facite in meam commemorationem*, Præcepti formam non habet, tantùm explicat quem ob finem, cùm id fecerint, facturi ſint.

Quartò, his de quibus agimus verbis aliud præceptum exprimitur à præcepto Baptiſmi: aliud verò non erit, ſi quod de manducanda ſua carne, & bibendo ſanguine ſuo jubet Chriſtus, de vera manducatione & de vero potu non intelligatur, ſed de manducatione metaphorica, quæ poſita ſit in apprehenſione mortis Chriſti per fidem. Nuſquam enim meliùs Chriſti mortem ap-

F prehendimus, quàm cùm illius fidem in Baptiſmo profitemur, & externo etiam ritu illius imaginem exprimimus.

Quintò, ſolitus erat Chriſtus majora Myſteria, antequam reipſa fierent, inſinuare, ut ad ea, cùm fierent, ſuſcipienda & intelligenda Diſcipulos præpararet ac erudiret, ejúſque rei rationem reddere: *Ut cùm factum fuerit, credatis; ut non ſcandalizemini; ut eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis.* Sic ante Baptiſmi inſtitutionem dixit: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non*

poteſt

poteſt introire in Regnum Dei. Antequam moreretur, Diſcipulis prænuntiavit non ſemel *ſe tradendum eſſe gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum; & tertia die reſurrecturum.* Ad Aſcenſionem ſuam illos præparavit his verbis: *Modicum, & videbitis me, & iterum modicum, & non videbitis me, quia vado ad Patrem.* Spiritum Sanctum illis promiſit, antequam mitteret: *Ego*, inquit, *rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis.* Cùm igitur Euchariſtiæ Sacramentum unum ſit è majoribus ſalutis noſtræ Myſteriis, veriſimile eſt Chriſtum Apoſtolos illud docuiſſe antequam inſtitueret, maximè cùm ipſa inſtitutione turbati non ſint, non dubitarint, non interrogarint Magiſtrum ac Dominum: Quod ita futurum fuiſſe incredibile eſt, niſi ipſum de ea re ante diſſerentem audiviſſent.

Futiles Albertini Reſponſiones.

Futile porro eſt quod reſpondet *Albertinus*, Multa eſſe magna Myſteria, quæ Dominus non prædixit, antequam illa faceret, mutationem ſcilicet aquæ in vinum, multiplicationem panum, curationem cæci per ſputum, & quod Dominus in terram ſcribebat. Hîc enim de iis dumtaxat Myſteriis [illegible]imur, quæ hominum univerſorum ſalutem ſpectant, & quæ vel ipſe in ſua perſona ad redemptionem noſtram operatus eſt, vel in Eccleſia ad noſtram ſanctificationem conſummavit, vel inſtituit, non autem de miraculis omnibus à Chriſto patratis, quæ fidei quidem noſtræ teſtimonia ſunt, non vero primaria objecta. Multò minùs loquimur de meris ſignis ad hominum ſanctificationem non inſtitutis, nec Eccleſiæ traditis, ſed à Chriſto ſemel ad aliquid ſignificandum adhibitis, qualis erat ſcriptio in terra, quam ſalutis noſtræ myſterium nemo ſanæ mentis appellavit.

Ad exemplum ductum a Baptiſmo, quem ſignificavit Chriſtus his verbis: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto*, rem non minùs ineptam reſpondet *Albertinus*: Licet communiter ibi aqua de Baptiſmo exponatur, multò convenientiùs videri illam myſticè ſumere de ipſomet Spiritu Sancto, figuratè aquâ nominato. Quæ reſponſio & vim Scripturæ manifeſtam infert, & Patribus univerſis repugnat, & tautologiam ridiculam Chriſto affingit, quaſi dixerit, *Niſi quis renatus fuerit ex Spiritu Sancto & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum cælorum.*

Sextò SS. Patres à primis nominis Chriſtiani ſeculis verba Chriſti ex capite ſexto *S. Joannis* laudata de Euchariſtia intellexerunt, eùmque ſenſum ut literalem & proprium ſpectavere, ac tradidere, *S. Irenæus* lib. 4. cap. 34. *Origenes* Homilia 16. in Numeros, *S. Cyprianus* lib. de Oratione Dominica, *S. Hilarius* lib. 9. de Trinitate, *S. Cyrillus Hieroſolymitanus*, Catecheſi 4. *S. Ambroſius* lib. de iis qui Myſteriis initiantur, cap. 8. & lib. 6. de Sacramentis, cap. 1. *S. Chryſoſtomus*, *S. Auguſtinus*, & *S. Cyrillus Alexandrinus* in Cap. 6. *S. Joannis*; Concilium Alexandrinum in Epiſtola ad Neſtorium, *Theodoretus* lib. 4. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 2. *S. Leo* Homil. 6. de Jejunio ſeptimi menſis, *Caſſiodorus* in Pſalmum CVII. & cæt. Quorum certè auctoritatem & conſenſionem ſummâ in hoc explicando capite majoris eſſe ponderis nemo ſanæ mentis diffitebitur, & quàm *Thomæ Valdenſis*, *Cajetani*, *Janſenii Gandavenſis*, & quorumdam aliorum recentiorum auctoritatem, pluris faciendā eſſe.

Jam verò poſito quòd de Euchariſtia *Joannis VI.* Capite agatur, Præſentia realis Corporis & Sanguinis Chriſti in hoc Sacramento luculenter ex eo loco probatur. Primò, Chriſtus panem quem daturum ſe pro mundi vita tam amanter pollicetur, id eſt, carnem ſuam, Mannæ opponit, quo qui cibati ſunt in deſerto, mortui ſunt; qui autem hunc

A panem, id eſt, carnem Chriſti manducaturus eſt, vivet in æternum. At ſi Euchariſtia mera figura eſt Corporis & Sanguinis Chriſti, quamvis paulò expreſſior ipſo manna, fruſtra ipſi anteponitur quoad vim illam vivificam. Qui enim in fide Chriſti venturi manna manducabant, Carnem ejus & Sanguinem fide pariter percipiebant; nec ulla major efficacia hoc in Sacramento à Calvinianis agnoſcitur, ſi conſequenter ad ſua principia loqui velint, nulla major virtus; ſiquidem illa quantacumque eſt ſuſpenditur ex fide ſuſcipientis, quæ Carnem & Sanguinem Chriſti complectitur. Quid igitur Euchariſtia habet ſupra manna vetus? Nihil planè niſi B expreſſiorem & clariorem ſignificationem, ſecundùm Calvinianos. At ea reſponſio cum Chriſti verbis manifeſtè pugnat. Secundùm Catholicos verò dat vitam æternam, quia Chriſtum ipſum continet, qui vitam æternam ſecum affert, atque adeo ipſa vita æterna eſt. Et Corpus ac Sanguis Chriſti ſemina ſunt immortalitatis in Chriſtianis qui Euchariſtiam dignè percipiunt, unde *S. Irenæus* lib. 4. cap. 34. & lib. 5. cap. 2. carnis reſurrectionem ad vitam æternam contra veteres Hæreticos probat, ex eo quòd abſurdè negetur carnem *capacem eſſe donationis Dei, quæ eſt vita æterna, quæ Sanguine & Corpore Chriſti nutritur.* Et quemadmodum in grano C frumenti vis quædam genitalis eſt, quâ jactum in terram, atque putrefactum germinat: ſic prorſus ex corpore Chriſti vim quamdam veluti ſeminalem corporibus noſtris accedere docet, quâ etiam in pulverem redacta reſurgant, & quodammodo renaſcantur. Quod etiam argumentum *Tertullianus* lib. de Reſurrectione carnis, & *S. Gregorius Nyſſenus* in Oratione Catechetica cap. 38. & *S. Cyrillus Alexandrinus* lib. 4. in Joannem Capp. 14. & 15. & lib. 10. cap. 13. adhibent.

Corpus & Sanguis Chriſti ſemina ſunt immortalitatis Chriſtianis qui Euchariſtiam dignè percipiunt.

Secundò, verba illa Chriſti dubium excitarunt graviſſimum in Judæorum animis: *Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes: Quomodo poteſt hic nobis* D *carnem ſuam dare ad manducandum?* Dubium certè hujuſmodi non excitaſſet figurata locutio, qua Chriſtus panem ſe daturum ſignificaſſet ad repræſentandam carnem ſuam, & ad ſui memoriam dumtaxat excitandam.

Tertiò, Judæorum opinionem illam de vera Chriſti carne ipſis in cibum danda Salvator minimè correxit, imò confirmavit, & dubitationem eorum reprehendit, carnem ſuam daturum ſe aſſerens, quaſi interpoſito jurejurando. *Amen, amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in* E *vobis. Homines*, inquit Apoſtolus ad Hebræos 6. *per majorem ſui jurant: & omnis controverſiæ eorum finis, ad confirmationem, eſt juramentum. In quo abundantiùs volens Deus oſtendere pollicitationis heredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit jusjurandum: ut per duas res immobiles quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus*: & obſtinatiores infidelium animi ad credendum flectantur. *O beatos nos, quorum causâ Deus jurat! O nos miſerrimos, ſi nec juranti Domino credimus!* (inquit *Tertullianus* lib. de Pœnitentia.)

F Quartò, reſponſio Chriſti in re tanti momenti, ubi nimirum Legem condebat ac præceptum dabat, ambagibus, tropis inuſitatis, ac omni prorſus æquivocatione carere debuit, ne ſummæ Veritatis verba ad fallendos potiùs, quàm ad erudiendos homines deſtinata viderentur. Cùm igitur planiſſimè dixerit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*; vera & oralis manducatio carnis Chriſti his imperata verbis intelligenda eſt. Solemne fuit Chriſto, etiam cùm de rebus minoris momenti ageret, ſi quid figuratè & obſcurè dixiſſet, aliquando

do rogatus, interdum ſponte explicare. Dixerat Diſcipulis (Joannis 16.) *Modicum, & jam non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis, quia vado ad Patrem.* Illorum interrogationem prævenit, ac myſticum locutionis genus ultrò ipſis exponit. Cùm dixiſſet Nicodemo: *Amen, amen dico tibi, Niſi quis renatus fuerit denuo, non poteſt videre Regnum Dei*: Interroganti, quomodo poſſit homo naſci cum ſit ſenex, Myſterium expoſuit his verbis: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introïre in Regnum Dei.* Propoſuerat apud Matthæum parabolam ſeminantis: non intellexerant Diſcipuli: interrogantibus copiosè & particulatim explicavit. Propoſuerat aliam parabolam de zizania: Apoſtoli rogant ut parabolam illam diſſerat: eorum votis annuit. Id verò ſi præſtitit in his occaſionibus, quis ſibi perſuadeat id minimè facturum optimum Præceptorem ac Redemptorem in re graviſſima, dubitantibus Diſcipulis, ſi alius fuiſſet verborum ſenſus quàm præ ſe ferebant, & de ſpiritali dumtaxat manducatione fuiſſent intelligenda.

Joannis 3.

Matth. 13.

Quintò, carnem ſuam verè cibum, & ſanguinem ſuum verè potum eſſe affirmat. *Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Scripturam igitur adulterant Calviniani & Chriſti verbis adverſantur, cùm ejus carnem ſpiritualiter dumtaxat, impropriè & figuratè manducari contendunt, quatenus fide apprehenditur. Si Scripturæ verba ita explicare, meliùs dicam, interpolare liceat, quidni & illa verba Diſcipulorum Chriſti ipſum adorantium, & dicentium, *Verè Filius Dei es*, cùm ſuper mare ambulaſſet, ac tempeſtatem ſedaſſet, ad figuratam & impropriam ſignificationem detorquere licebit Socinianis? Quidni & illa Apoſtolorum verba, *Surrexit Dominus verè*, in ſenſu metaphorico explicare licebit? En quò hominum verbum Dei pro libito interpretantium temeritas præcipitat.

Matth. 14.

Sextò, ſubdit Chriſtus: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.* Quod non ſolùm de inhabitatione ſpiritali per fidem & caritatem, ſed de manſione naturali, quâ carnem ſuam nobis commiſcet, SS. Patres *Hilarius*, *Chryſoſtomus* & *Cyrillus* intelligendum docent, quorum verba inferiùs proferemus.

Septimò, cùm Diſcipuli dicerent, *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* ſciens Jeſus quia murmurarent, dixit eis: *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat priùs?* Ex futura in cælum Aſcenſione ſua, carnem ſuam ad manducandum ſe dare poſſe confirmat. An, quæſo, ad ſpiritualis manducationis fidem adſtruendam myſterium adeo mirabile proferre fuiſſet opus? Sanè qui ex Aſcenſionis myſterio probat ſe carnem ſuam daturum ad manducandum, & qui manducabunt, in ipſo manſuros, æternúmque victuros, probat ſe tam verè ac propriè carnem ſuam daturum manducandam, quàm verè ac propriè in cælum aſcenſurus eſt. Quemadmodum igitur Chriſtus in cælos reipſa aſcendit, non figuratè, nec ſpiritaliter dumtaxat; ita carnem ſuam non figuratè & ſpiritaliter tantùm, ſed verè, propriè, & reipſa manducandam Fidelibus dedit.

Octavò, *Ex hoc multi Diſcipulorum ejus abierunt retro*, rei inſolentiâ offenſi. Quis credat Paſtorem optimum, qui ovem errantem quæſiturus è cælo deſcenderat, paſſurum fuiſſe ut tam multæ oves ex ſuo grege diſcederent, quas unico verbo revocare potuiſſet, aperiendo illis ſermonis ſui ſenſum clavibus figuræ & virtutis?

Nonò, Chriſtus Diſcipulis illis abeuntibus, dixit duodecim Apoſtolis: *Nunquid & vos vultis abire?* Significans ſe præſtitiſſe jam quicquid præſtare

A poterat, ut eos retineret, & non poſſe jam hoc Myſterium magis explicare. Proinde illis optionem dari, ut vel credant, vel abeant. Suo & aliorum nomine reſpondit Simon Petrus: *Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Et nos credidimus, & cognovimus quia Tu es Chriſtus Filius Dei.* Quibus verbis ſe & Condiſcipulos omnia credere quæ Chriſtus propoſuerat, & ipſam carnis ejus veram, realem, ac oralem manducationem in Sacramento, cujus inſtitutionem promiſerat, profitetur.

Decimò, SS. Patres ita verba inſtitutionis Euchariſtiæ, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, cùm verbis Capitis ſexti *S. Joannis* conjunxere, ut dubium ſupereſſe nullum poſſit quin eam-

B dem carnem, de qua Chriſtus laudato *S. Joannis* loco diſſeruit, reipſa verè & propriè in Sacramento Euchariſtiæ recipi ac manducari intellexerint. Enimvero ſi ſenſus figuratus à manducatione & à carne Chiſti ſimul excludatur, fracta eſt Calviniana figuræ clavis. At inſtitutionis verba, *Accipite & manducate*, figuram nullam admittunt, ſed de vera ac reali manducatione ſunt intelligenda, ut Calviniani fatentur: *Carnis* etiam nomen *Joannis* 6. cap. propriè non figuratè accipiendum eſt, ut iidem agnoſcunt. Qui igitur hæc duo loca ſimul conjunxerit, quemadmodum conjunxere SS. Patres,

C veram Chriſti carnem in Euchariſtia verè ac propriè, non fide tantùm, ſed ore manducari fateatur neceſſe eſt. Age ipſos Patres audiamus locum *S. Joannis* explicantes.

III. *S. Cyprianus* lib. *De Oratione Dominica*, explicans illam petitionem, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, poſtquam præmiſit hæc verba poſſe & ſpiritualiter, & ſimpliciter intelligi: quia & uterque intellectus utilitate divina proficit ad ſalutem, ſubdit: *Nam panis vitæ Chriſtus eſt, & panis hic omnium non eſt, ſed noſter eſt: & quomodo dicimus, Pater noſter, quia intelligentium & creden-*

Euchariſtia cibus ſalutis, & panis vitæ.

D *tium Pater eſt; ſic & panem noſtrum vocamus; quia Chriſtus, noſter (qui corpus ejus contingimus) panis eſt. Hunc autem panem dari nobis quotidie poſtulamus, ne qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abſtenti & non communicantes à cæleſti pane prohibemur, à Chriſti Corpore ſeparemur; ipſo prædicante & monente: Ego ſum panis vitæ qui de cælo deſcendi. Si quis ederit de meo pane, vivet in æternum. Panis autem, quem ego dedero, caro mea eſt pro ſeculi vita. Quando ergo dicit in æternum vivere, ſi quis ederit de ejus pane; ut ma-*

E *nifeſtum eſt eos vivere qui corpus ejus attingunt, & Euchariſtiam jure communicationis accipiunt: ita contra timendum eſt & orandum, ne dum quis abſtentus ſeparatur à Chriſti corpore, procul remaneat à ſalute; comminante ipſo & dicente: Niſi ederitis carnem filii hominis, & biberitis ſanguinem ejus, non habebitis vitam in vobis. Et ideo panem noſtrum, id eſt, Chriſtum dari nobis quotidie petimus, ut qui in Chriſto manemus & vivimus, à ſanctificatione ejus & corpore non recedamus.* Ille igitur panis, quem Chriſtus carnem eſſe ſuam affirmavit, Euchariſtia

F eſt, ſecundùm *S. Cyprianum.* Hanc à Chriſto carnem poſtulare, Euchariſtiam poſtulare eſt: Cùm Euchariſtiam accipimus, Corpus Chriſti contingimus: Cùm ab Euchariſtia prohibemur, à Chriſti Corpore ſeparamur; ab illo, inquam, corpore quod nobis ſanctificationem tribuit & ſalutem. Hæccine Calviniana doctrina eſt, ſecundùm quam homo à Communione Euchariſtiæ prohibitus, carnem Chriſti nihilominus manducat, cùm buccellam quamcumque panis comedendo cogitat de Paſſione Chriſti, & tam eam fide apprehendit, quàm ſi Euchariſtiam ipſam ſumeret?

IV.

Noſtra cum Chriſto unitas per Sacramentum communicatæ carnis illius & Sanguinis, naturalis eſt, teſte S. Hilario.

IV. *Sanctus Hilarius* lib. VIII. *De Trinitate*, probat Patrem & Filium, non ſolùm voluntate, ſed etiam naturâ & reipſa unum eſſe, quia & nos cum Chriſto, per Corporis ejus perceptionem, non ſolùm conſenſu, caritatéque, ſed etiam revera unum ſumus. Id verò Chriſti verbis, *Joannis 6*, cap. confirmat: *Eos*, inquit, *qui inter Patrem & Filium voluntatis ingerunt unitatem, interrogo, Utrumne per naturæ veritatem hodie Chriſtus in nobis ſit, an per concordiam voluntatis? Si enim verè Verbum caro factum eſt, & nos verè Verbum carnem cibo Dominico ſumimus; quomodo non naturaliter manere in nobis exiſtimandus eſt, qui & naturam carnis noſtræ jam inſeparabilem ſibi homo natus aſſumpſit; & naturam carnis ſic ad naturam æternitatis ſub Sacramento nobis communicandæ carnis admiſcuit? Ita enim omnes unum ſumus; quia & in Chriſto Pater eſt, & Chriſtus in nobis eſt. Quiſquis ergo naturaliter Patrem in Chriſto negabit, neget priùs naturaliter vel ſe in Chriſto, vel Chriſtum ſibi ineſſe; quia in Chriſto Pater, & Chriſtus in nobis, unum in his eſſe nos faciunt. Si verè igitur carnem corporis noſtri Chriſtus aſſumpſit, & verè homo ille, quia ex Maria natus fuit, Chriſtus eſt, nóſque verè ſub myſterio carnem corporis ſui ſumimus, & per hoc unum erimus, quia Pater in eo eſt, & ille in nobis: Quomodo voluntatis unitas aſſeritur, cùm naturalis per Sacramentum proprietas perfectæ Sacramentum ſit unitatis?*

Non humano aut ſeculi ſenſu in Dei rebus loquendum.

Non eſt humano aut ſæculi ſenſu in Dei rebus loquendum, neque per violentam atque impudentem prædicationem cœleſtium dictorum ſanitati alienæ atque impiæ intelligentiæ extorquenda perverſitas eſt. Quæ ſcripta ſunt legamus, & quæ legerimus intelligamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab eo diſcimus, ſtultè atque impiè dicimus: » *Ipſe enim ait:* Caro mea verè eſt eſca, & ſan» guis meus verè eſt potus. Qui edit carnem » meam, & bibit ſanguinem meum, in me ma» net, & ego in eo. *De veritate carnis & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus: nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra, verè caro eſt, & verè ſanguis eſt: & hæc accepta atque hauſta id efficiunt, ut & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit. Anne hoc veritas non eſt? Contingat planè his verum non eſſe, qui Chriſtum Jeſum verum eſſe Deum denegant. Eſt ergo in nobis ipſe per carnem, & ſumus in eo: dum ſecundùm hoc quod nos ſumus, in Deo eſt. Quàm autem in eo per Sacramentum communicatæ carnis & ſanguinis ſimus, ipſe teſta*» *tur dicens:* Et hic mundus jam me non videt, » vos autem me videbitis, quoniam ego vivo, » & vos vivetis, quoniam ego in Patre meo, » & vos in me, & ego in vobis. *Si voluntatis tantùm unitatem intelligi vellet, cur gradum quemdam atque ordinem conſummandæ unitatis expoſuit: niſi ut cùm ille in Patre per naturam divinitatis eſſet, nos contra in eo per corporalem ejus nativitatem, & ille rurſum in nobis per Sacramentorum ineſſe Myſterium crederetur? Ac ſic perfecta per Mediatorem unitas doceretur, cùm nobis in ſe manentibus, ipſe maneret in Patre, & in Patre manens, maneret in nobis, & ita ad unitatem Patris proficeremus; cùm qui in eo naturaliter ſecundùm nativitatem ineſt, nos quoque in eo naturaliter ineſſemus, ipſo in nobis naturaliter permanente. Quàm autem in nobis naturalis hæc unitas ſit,* » *ipſe ita teſtatus eſt:* Qui edit carnem meam, & » bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego » in eo. *Non enim quis in eo erit, niſi in quo ipſe fuerit; ejus tantùm in ſe aſſumptam habens carnem, qui ſuam ſumpſerit. Perfectæ autem hujus unitatis* » *Sacramentum ſuperiùs jam docuerat dicens:* Sicut » me miſit vivens Pater, & ego vivo per Patrem: » & qui manducaverit meam carnem; & ipſe

A vivet per me. *Vivit ergo per Patrem: & quomodo* « *vivit per Patrem, eodem modo nos per carnem ejus vivimus. Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam præſumitur, ut id de quo agitur, ſecundum propoſitum exemplum aſſequatur. Hæc verò vitæ noſtræ cauſa eſt, quòd in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus: victuris nobis per eum eâ conditione, quâ vivit ille per Patrem.*

Eucharistia ſpiritalis vitæ noſtræ cauſa.

Sanctus Hilarius probat contra Arianos Filium Dei eſſe unum cum Patre, non voluntate tantùm & concordiâ, ſed naturâ, quia inter Fideles, quibus ſimilem unitatem adprecatus eſt his verbis, *Ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus: Ego in his,*
B *& tu in me, ut ſint conſummati in unum*; inter Fideles, inquam, & ipſum Chriſtum naturalis unitas coaleſcit hoc ipſo quòd natura noſtra Verbo unita eſt, & Verbum caro factum naturam carnis ſuæ nobis in Euchariſtia communicavit. At ſi Chriſtus ſolam figuram ac virtutem carnis ſuæ nobis in Euchariſtia dediſſet, idque credidiſſet *S. Hilarius*, non ſolùm elumbe, ſed ineptum prorſus eſſet ejus ratiocinium. In iſtum nempe ſyllogiſmum reſolveretur. Talis unitas eſt inter Patrem & Filium, qualis inter Chriſtum & Fideles intercedit. Atqui inter Chriſtum & Fideles intercedit unitas naturalis, quatenus figuram carnis ſuæ ipſis in Eu-
C chariſtia præbet, & carnem ſuam in cœlo tantùm exiſtentem, & à Sacramento reipſa abſentem eis proponit ſpiritaliter manducandam per fidem. Ergo Chriſtus eſt naturaliter unum cum Patre. Quænam eſſet iſta conſecutio? An ſumus naturaliter unum cum amico, quia fortè ejus imaginem in aliqua re comeſtibili expreſſam ſumimus, aut cibum aliquem ab eo nobis datum comedentes, de ipſo cogitamus? Præterea, *Chriſtus naturaliter in nobis eſt, in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus*, Euchariſtia *verè caro & ſanguis eſt*, ſecundùm S. Hilarium. Non eſt ergo caro & ſanguis Chriſti figurâ tantùm & virtute;
D nec ſpiritaliter dumtaxat carnem ejus in Sacramento ſumimus. Spiritalis enim manducatio ſolùm præſtare poteſt, ut Chriſtus ſpiritaliter in nobis ſit non naturaliter. Præterea, illas propoſitiones comparat S. Hilarius: *Verè Verbum caro factum eſt*: &, *Nos verè Verbum carnem cibo Dominico ſumimus.* Sicut ergo Verbum non eſt incarnatum figuratè, ita nec Verbum carnem in Euchariſtia figuratè ſumimus. Ad hæc, *De veritate carnis & ſanguinis ſub Sacramento non relictus eſt ambigendi locus*, inquit *S. Hilarius.* Quid expreſſius contra clavem figuræ & virtutis dici poteſt? Quartò
E hanc non fuiſſe ſingularem *S. Hilarii* perſuaſionem, ſed totius orbis Chriſtiani fidem, Chriſti verbis nixam *Joannis 6.* idem confirmat. *Nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra, verè Caro eſt, & verè Sanguis eſt.* Denique id negare, paris criminis eſt ac negare Chriſtum eſſe Deum, inquit S. Hilarius. *Contingat planè his verum non eſſe, qui Chriſtum Jeſum verum eſſe Deum denegant.*

Euchariſtia vitæ æternæ ſubſtantiam nobis ſubminiſtrat.

V. *S. Ambroſius* lib. *De Initiandis*, cap. 8. verba laudata Chriſti *Joannis 6.* ad Euchariſtiam accommodans, id quod in ea recipimus, eſſe verum Corpus Chriſti agnoſcit, & manna longè præſtan-
F tiorem cibum eſſe, quia vitæ æternæ ſubſtantiam nobis ſubminiſtrat. *Revera mirabile eſt*, inquit, *quòd manna Deus pluerit Patribus, & quotidiano cœli paſcebantur alimento. Unde dictum eſt:* Panem « Angelorum manducavit homo. *Sed tamen panem* « *illum qui manducaverunt, omnes in deſerto mortui ſunt. Iſta autem eſca quam accipitis, iſte Panis vivus qui deſcendit de cœlo, vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat: & quicumque hunc panem manducaverit, non morietur in æternum: Et eſt Corpus Chriſti.*

SSſſſ iij VI.

VI. *S. Cyrillus Alexandrinus* lib. 4. *in Joannem*, verba Chriſti ſupra laudata, *Niſi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. cum verbis inſtitutionis Euchariſtiæ conjungens, ex iis colligit Filium Dei per Myſticam Eulogiam nos ſuſcipere, & expertes eſſe vitæ qui illum non ſuſcipiunt; Vitam nos habere in nobis, cùm carnem Chriſti in Euchariſtia deguſtamus, quia ei ſumus uniti, quemadmodùm ipſa Verbo inhabitanti. Quæ ſanè & manducationem oralem, & realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia diſertè ſignificant. Si enim moraliter ſolùm carni Chriſti uniti ſumus, cùm ſacram Eulogiam recipimus, quia nimirum fide Chriſti carnem apprehendimus; ſequitur carnem ipſam Salvatoris moraliter tantùm unitam eſſe Verbo. Siquidem idem unionis genus eſt, ſecundùm *S. Cyrillum* inter percipientes Euchariſtiam & carnem Chriſti, ac inter carnem Chriſti & Verbum. *Prætermittens*, inquit Cyrillus, *quonam modo ſuam eis carnem daturus eſſet manducandam, eos ad credendum invitat priùs quàm inquirant. Credentibus enim jam cùm fregiſſet panem, dedit, di-* » *cens:* Accipite, comedite: Hoc eſt Corpus meum. *Similiter autem & calicem cùm in omnes circumtuliſſet,* » Acipite, bibite, *inquit*, ex eo omnes. Hic » enim eſt Sanguis meus Teſtamenti qui pro multis » effundetur in remiſſionem peccatorum. *Vides quo pacto inſipientibus & citra curioſitatem credere nolentibus, Myſterii modum non explicet, ſed jam credentibus clariſſimè illud expromere comperiatur. Audiant igitur qui fidem in Chriſtum præ vecordia nondum ſuſ-* » *cepere:* Niſi manducaveritis carnem Filii homi- » nis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis » vitam in vobis. *Expertes enim & vacui planè vitæ quæ in ſanctificatione ac fœlicitate eſt, remanent, qui per Myſticam Eulogiam non ſuſceperunt Filium. Vita enim eſt ſecundùm naturam, in quantum & ex vivente Patre genitus eſt: ſed nihilominus etiam ſanctum ejus corpus Verbo cuncta vivificanti ineffabiliter unitum. . . . Et quoniam vivifica facta eſt caro Salvatoris, utpote vitæ ſecundùm naturam, Verbo nimirum Divino unita; cùm illam deguſtabimus, tunc vitam habebimus in nobis, ei quoque ſimul uniti, quemadmodum ipſa Verbo inhabitanti. Hanc enim ob cauſam etiam in ſuſcitandis mortuis, non verbis tantum & nutu Deo convenienti Salvatorem operatum eſſe comperimus; ſed carnem ſuam quaſi cooperatricem ad hoc potiſſimum adhibuiſſe, ut oſtenderet illam vivificare poſſe, ac velut unum quid cum ipſo jam factam eſſe. . . . . Quod ſi ſolo tactu Sanctæ carnis id quod corruptum eſt vivificatur, quomodo vivificam illam Eulogiam non uberiorem conſequemur, cùm eam quoque deguſtabimus? In ſuum enim ipſius bonum, hoc eſt immortalitatem, nos qui participes ejus fuerimus, omnino transformabit.* Sanè ſi Myſtica Eulogia, id eſt, Euchariſtia, figura tantùm eſſet carnis Chriſti ridicula eſſet *S. Cyrilli* argumentatio, cujus hic eſſet ſenſus: Si Chriſtus contactu carnis ſuæ mortuos ad vitam revocavit: quantò magis panis qui eſt figura carnis Chriſti, nos immortales efficiet? Addit infra S. Cyrillus: *Quia Chriſtus per propriam carnem in nobis eſt, omnino reſurgemus. Incredibile enim eſt, immò vero impoſſibile, ut vita eos in quibus fuerit non vivificet. Quemadmodum enim ſcintilla multis paleis inſeritur, ut ſemen ignis ſervetur, ſic etiam Dominus noſter Jeſus Chriſtus per carnem ſuam in nobis vitam integit, ac veluti quoddam ſemen immortalitatis inſerit, totam quæ in nobis eſt, abolens corruptionem.* Qui per propriam carnem in nobis eſt, per figuram duntaxat aut virtutem carnis ſuæ fide apprehenſam non eſt in nobis. Et ſicut ſcintilla quæ paleis inſeritur, non figura tantùm aut virtus ignis, ſed reipſa ignis eſt: ita caro per quam Chriſtus nos vivificat, vera eſt & propria ipſius caro, non figura ſolùm, aut virtus carnis. Docet denique *S. Cyrillus* eos qui Chriſti carnem ſuſcipiunt, & ſanguinem bibunt, cum illo commiſceri, ſicut cera ceræ conjungitur; quod certè realem & phyſicam participationem ac unionem indicat, non ſpiritalem duntaxat, quam ſpiritalis manducatio, ſeu apprehenſio carnis Chriſti per fidem efficit. Adhibet etiam exemplum fermenti, quod totam farinæ maſſam fermentat: ſicque minimam Eulogiam totum corpus noſtrum in ſe miſcere ait, ſuâque efficaciâ replere. *Quemadmodum*, inquit, *ſi quis ceram ceræ conjunxerit, utique alteram in altera eſſe videbit: eodem modo, qui Salvatoris noſtri carnem ſuſcipit, & bibit ejus pretioſum Sanguinem, unum quiddam cum eo reperitur, commixtus quodammodo & immixtus ei per illam participationem, ita ut in Chriſto quidem ipſe reperiatur, & viciſſim Chriſtus in ipſo . . . . . Quemadmodum Paulus ait:* Modicum fermentum « totam maſſam fermentare: *ſic minima Eulogia to-* « *tum noſtrum corpus in ſe miſcet, propriâque replet efficacia: atque ita Chriſtus in nobis exiſtit, & nos viciſſim in ipſo. Etenim verè dici poteſt fermentum quidem eſſe in tota maſſa, & ſimili ratione maſſam in toto fermento.*

Chriſti Carnem in Euchariſtia deguſtantes, ei ſumus uniti, quemadmodum ipſa Verbo inhabitanti, teſte S. Cyrillo.

Caro Chriſti vivifica.

Sui in Euchariſtia participes, immortales facit.

Qui Euchariſtiam ſuſcipit, cum Chriſto quodammodo commiſcetur, & fit unum cum ipſo.

VII. *S. Joannes Chryſoſtomus* Homilia XLV. in *Joannem* verba Chriſti ſuperiùs laudata de Euchariſtia perinde explicat. *Si quis*, inquit, *percontaretur cur Myſteriorum ſermonem adduxerit, reſpondebimus quòd horum nunc maximè tempus erat . . . Proptereà illud priùs fecit miraculum,* (multiplicationis panum) *ut per illud non eſſent ampliùs increduli his quæ poſtmodum diceret. . . . Quare neceſſariò diſcendum quàm admiranda Myſteria, & cur data ſint, & quænam eorum utilitas.* Unum corpus « ſumus, & membra ex carne & oſſibus ejus. » *Ut autem non ſolùm per dilectionem, ſed reipſa in illam carnem convertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus eſt. Cum enim ſuum in nos amorem indicare vellet, per corpus ſuum ſe nobis commiſcuit, & in unum nobiſcum redegit, ut corpus cum capite uniretur. Hoc enim amantium maximè eſt. Hoc Job ſignificabat de ſervis à quibus maximè amabatur, qui ſuum amorem præ ſe ferentes, dicebant:* Quis daret nobis ut ejus carnibus impleremur? *Quod Chriſtus fecit, ut majori nos caritate adſtringeret; & ut ſuum in nos oſtenderet deſiderium, non ſe tantùm videri permittens deſiderantibus, ſed & tangi, & manducari, & dentes carni ſuæ infigi, & deſiderio ſui omnes impleri . . . Parentes ſæpe numerò liberos ſuos aliis alendos dederunt: Ego autem mea carne alo, me vobis exhibeo, omnibus faveo, omnibus optimam de futuris ſpem præbeo. Qui in hac vita ita ſe nobis exhibet, multo magis in futura: Veſter ego frater eſſe volui, & communicavi carnem propter vos & ſanguinem: & per quæ vobis conjunctus ſum, ea rurſus vobis exhibeo.* Sanè & realis præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & oralis manducatio ejuſdem ſacratiſſimi corporis, clariùs exprimi non poſſunt ac luculentiùs. Id ſequentia verba ampliùs confirmant. *Hic myſticus ſanguis dæmones procul pellit, Angelos, & Angelorum Dominum ad nos allicit. Dæmones enim cùm Dominicum ſanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur; Angeli autem concurrunt . . . . Hic ſanguis abdita & Sancta Sanctorum purgabat. Quòd ſi ejus figura tantam habuit vim in templo Hebræorum, in media Ægypto liminibus aſperſus, longè magis veritas . . . Hic ſanguis in figura peccata purgabat: in qua ſi tantam habuit vim, ſi umbram ita mors horruit, quantopere quæſo, ipſam formidabit veritatem?* Sanguinis Chriſti non figuram tantùm, aut efficaciam, ſed veritatem in Euchariſtia contineri, & Fidelibus propinari *S. Chryſoſtomus* profitetur ac docet.

Euchariſtia ſummum amoris Chriſti erga nos argumentum.

Vis & efficacia Sanguinis Chriſti in Euchariſtia.

Dæmones fugat.

Purgat peccata.

ART. II.

ARTICULUS II.

Diluuntur Argumenta quibus ALBERTINUS probare nititur JOANNIS CAP. VI. agi de ſola manducatione ſpirituali, etiam ad oralis rejectionem.

I. ALBERTINUS lib. 1. de Sacramento Euchariſtiæ, cap. XXXII. omnes machinas admovet ad diruendam probationem, quam ex cap. 6. *S. Joannis* Catholici Theologi arceſſunt ad præſentiam realem Corporis Chriſti in Euchariſtia comprobandam. Objicit primò Dominum in poſtrema parte verſiculi quinquageſimi primi, & in ſequentibus aliis, agere de eodem pane, & cum eadem ſumentibus promiſſione, de quo tractatum fuerat verſiculo quinquageſimo & præcedentibus. Cùm ergo in priori parte verſiculi illius 51. ſicut & in antecedentibus Dominus locutus ſit de manducatione ſpirituali, non de orali & ſacramentali; ſimiliter dicendum eſt in poſteriori parte verſiculi hujus, atque etiam in ſequentibus, tantummodo quoque agi de manducatione ſpirituali.

Reſpondeo, De eodem pane agere, & de eadem manducatione. Quia verò carnem Chriſti non ſacramentaliter tantùm, ſed etiam ſpiritaliter manducare debemus ut nobis ad ſalutem proſit, ſpiritalem primò manducationem exprimit clariùs, deinde verò corporalem ac ſacramentalem expreſſiùs ſignificat. Provehebat enim auditores ſuos Chriſtus paulatim ad hoc Myſterium, docens priùs eos quid facere deberent ut panem verum cœleſtémque mererentur. *Operamini*, inquit, *non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis .... Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille .... Non Moyſes dedit vobis panem de cœlo, ſed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Panis enim Dei eſt, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo. Ego ſum panis vitæ. Qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet unquam.* Quibus verbis ſpiritalis manducatio potiſſimùm commendatur. Unde & *S. Auguſtinus* illa exponens Tractatu xxv. in *Joannem* ait: *Hoc eſt ergo manducare cibum non qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Ut quid paras dentes & ventrem? Crede, & manducaſti.* Quamquam hæc *Auguſtini* verba non ad Chriſtianos Euchariſtiam ſumentes, ſed ad Judæos panes iterum à Chriſto expetentes referantur, quos ad ſpiritalem potiùs cibum conſectandum, ſcilicet doctrinam cœleſtem, Salvator adhortatus eſt. Id conſtat ex his ejuſdem S. Doctoris verbis in eodem capite. *Expectabas, credo, iterum panes manducare, iterum diſcumbere, iterum ſaginari: ſed dixeras cibum non qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quomodo dictum fuerat mulieri illi Samaritanæ: Si ſcires quis eſt qui petit à te bibere, tu forſitan poſtulaſſes ab eo.* Idem confirmatur ex lib. 2. de Sermone Domini in Monte, cap. 7. *Panis*, inquit, *quotidianus, aut pro iis omnibus dictus eſt, quæ hujus vitæ neceſſitatem ſuſtentant; aut pro Sacramento Corporis Chriſti, quod quotidie accipimus; aut pro ſpiritali cibo, de quo idem Dominus dicit: Operamini eſcam quæ non corrumpitur.*

Et infra: *Reſtat igitur ut quotidianum panem accipiamus ſpiritalem, præcepta ſcilicet divina, quæ quotidie oportet meditari & operari. Nam de ipſis Dominus dicit: Operamini eſcam quæ non corrumpitur.* Poſtquam verò Chriſtus de manducatione ſpirituali ſermonem fecit, auditores promovet ad alterius manducationis genus, quam obſcuriùs indicaverat; declarátque quomodo panem illum de quo fuerat locutus, id eſt, ſeipſum, illis ad manducandum daturus ſit. *Caro mea*, inquit, *verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet & ego in illo.* Et, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

II. Objicit ſecundò *Albertinus*, Hoc in loco nullam fieri de ſpeciebus panis & vini mentionem; adeóque de Euchariſtia non agi.

Reſpondeo, Satis eſſe ut rerum ipſarum in Sacramento contentarum, id eſt, carnis & ſanguinis Chriſti mentio fiat. In prædictionibus enim ſive promiſſionibus, non eſt neceſſe ut modus & ſpecies declaretur: ſatis eſt ipſam rei ſubſtantiam verbis idoneis exprimi. Ita cùm Chriſtus promiſit adventum Spiritus Sancti, non prædixit excitandum repente de cœlo ſonum, aut diſpertitas linguas tamquam ignem conſpiciendas. Et cùm in hoc eodem capite non ſemel reſurrectionem promittat manducantibus panem vitæ, modum tamen non exprimit. Quamvis itaque de pane & vino diſtinctim non loquatur nihilominus de Euchariſtia ejus verba intelligenda ſunt, in qua manducatur ejus caro, & bibitur ejus ſanguis.

III. Objicit tertiò *Albertinus*, Verba Domini, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, &c. ſenſum habere generaliorem ac humaniorem, minúſque durum; atque etiam intellectu factúque faciliorem, ſi abſtractè à Sacramento de ſpirituali manducatione intelligantur, quàm ſi vel de ſpirituali, vel de orali in Sacramento: adeóque de illa, non de iſta intelligi debere. Probat Antecedens, quia ſi de manducatione orali intelligantur, multas neceſſariò patientur reſtrictiones: Accipienda enim erunt tantummodo de hominibus ſub Novo Teſtamento poſt Euchariſtiæ inſtitutionem viventibus; item de adultis ſolis, & de ſumptione non actu ſimpliciter, ſed interdum in voto, ac etiam de manducatione digna, non autem de indigna: cùm ea de ſpirituali manducatione abſtractè à Sacramento intellecta, ab hiſce limitationibus abſoluta ſint. Senſus præterea de ſpirituali manducatione carnis Domini, multò humanior ac ſuavior eſt, quàm ſenſus de manducatione corporali & orali.

Reſpondeo, Verba quæ præceptum important in Scriptura Sacra, non eſſe ſemper intelligenda ſecundùm ſenſum generaliorem, ſed accommodatè ad perſonas quibus dantur, & ad tempora pro quibus dantur. Nam & hæc verba, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum cœlorum*, ſenſum generaliorem habent, ſi de ſola fide intelligantur, quàm ſi de Sacramento collato per aquam. An ideo Sacramentum neceſſarium non eſt? Præterea reſtrictiones quas verba laudata Chriſti *Joannis 6.* cap. patiuntur, non ab hominibus, ſed ab ipſo Salvatore ſunt adhibitæ. Legem autem extendere nefas eſt ultra voluntatem Legiſlatoris. Novæ Legis Sacramentum ad homines antiquæ Legis non pertinet. Chriſtus non dixit, Panis quem ego dedi, caro mea eſt pro mundi vita; ſed, *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Verba promiſſionis Chriſti ad adultos non reſtringuntur, quia & infantibus multorum tractu ſeculorum Euchariſtiam dedit Eccleſia, quæ diſciplina ob rationes convenientiſſimas mutata eſt. Interdum ad ſolam perceptionem Euchariſtiæ in voto reſtringuntur, cùm vel abſolutè recipi, vel cum debita reverentia non poteſt. Sed eadem penè

nè Baptiſmi ratio eſt. Qui enim illud recipere non poſſunt adulti, ſolo ejus voto ſalvantur. De manducatione dignà dumtaxat intelligitur tota ſententia Chriſti : *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.* Sed quid mirum? Cùm & Chriſti promiſſiones aliæ certis adſtrictæ ſint conditionibus, per quas ad certas etiam perſonas coarctantur, ut in his evidens eſt : *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit .... Omnis qui petit, accipit.* Et tamen qui credit, & baptiſmum ſuſcipit adultus, non ſalvatur, niſi de peccatis ex animo doleat, Deum tamquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiat, & mandata ſervet. Nec accipit quicumque petit atque orat, niſi benè petat. Denique ſuas etiam reſtrictiones habent verba illa Chriſti, *Niſi manducaveritis*, &c. &, *Qui manducat meam carnem*, &c. ſi de ſpiritali manducatione abſtractè à Sacramento intelligantur. Infantes enim baptizati carnem Chriſti ſpiritaliter non manducant, ſi manducationem ſpiritalem ad fidem referamus, quæ carnem Chriſti pro nobis crucifixam apprehendit. Nulla igitur *Albertini* argumentatio eſt, colligentis verba Chriſti eſſe intelligenda de manducatione ſpirituali abſtractè à Sacramento, quia ſecundùm ſenſum quem habent generaliorem, ſunt accipienda. Peccat enim in principio ratiocinium iſtud. Sed etſi minùs dura & difficilis humanæ rationi ſpiritualis manducatio videatur, non ſequitur ſenſum verborum Chriſti eſſe illum de manducatione ſpirituali per rejectionem oralis. *Non eſt* enim *humano aut ſeculi ſenſu in Dei rebus loquendum*, inquit S. Hilarius ; *neque per violentam atque impudentem prædicationem cæleſtium dictorum ſanitati alienæ atque impiæ intelligentiæ extorquenda perverſitas eſt. Quæ ſcripta ſunt legamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab eo diſcimus, ſtultè atque impiè dicimus.* Denique potiùs colligendum eſt verba Chriſti eſſe intelligenda in ſenſu manducationis oralis, quia ſenſus ille difficilior eſt, & dubia illa potis eſt excitare, quæ in Judæorum animis concitata ſunt. *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* & quæ in ipſis Fidelium animis poſſunt ſuboriri, quæ SS. Patres de hoc differentes Sacramento, diſſipare paſſim nituntur, ut inferiùs obſervabimus.

IV. Objicit quartò *Albertinus* : Quicumque propriam Domini carnem manducat, propriúmque ſanguinem bibit, habet vitam æternam. At quicumque manducat & bibit Euchariſtiam, non habet vitam æternam. Ergo quicumque Euchariſtiam manducant & bibunt, non manducant propriam Domini carnem, nec proprium ſanguinem bibunt.

Reſpondeo, Habere vitam æternam quicumque propriam Chriſti carnem dignè manducat, ſecùs ſi manducet indignè. Non noſtra, ſed Apoſtoli explicatio eſt 1. ad Corinthios XI. *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. Probet autem ſeipſum homo; & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Corpus quidem & Sanguis Domini ſuapte naturâ vivifica ſunt, & immortalem vitam procurare valent manducantibus & bibentibus : ſed obicem apponentes, & in morte peccati manere volentes, immortali vita non donant. Præterea hoc telum in adverſarios facilè retorquetur. Quicumque carnem Chriſti manducat, & bibit ejus ſanguinem, habet vitam æternam : ſed quicumque manducat per fidem, non habet vitam æternam; cùm multi à fide & caritate excidant. Vitam igitur æternam non habent, quicumque per fidem Corpus Domini manducant, & Sanguinem ejus bibunt.

V. Objicit quintò *Albertinus* : Si *Joannis 6.* ageretur de Euchariſtia, ſequeretur neceſſitas utramque ſpeciem participandi. Nam Dominus expreſsè ait : *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* At falſum conſequens eſt, ſecundùm nos : igitur & antecedens.

Reſpondeo, Varias ejus loci interpretationes à Catholicis Theologis afferri, de quibus aliàs opportunior erit dicendi locus : ſed quamcumque ſequamur, ex hac Domini ſententia colligi non poteſt Communionis ſub utraque ſpecie neceſſitas, ut Concilium Tridentinum probat ac declarat Seſſione 21. cap. 1. *Sed neque ex ſermone illo apud Joannem 6.* inquit, *rectè colligitur utriuſque ſpeciei Communionem à Domino præceptam eſſe, utcumque juxta varias SS. Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur. Nam qui dixit :* Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis ; *dixit quoque :* Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. *Et qui dixit :* Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam ; *dixit etiam* : Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. *Et denique qui dixit :* Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo ; *dixit nihilominus :* Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Retorqueri etiam in Calviniſtas iſtud argumentum facilè poteſt. Si hæc verba, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, &c. de manducatione per fidem eſſent intelligenda, manducatio per fidem omnibus neceſſaria eſſet. Porro non eſt omnibus neceſſaria : non enim infantibus. Igitur de manducatione per fidem intelligi non debent. Si reſpondeant, accommodatè ad perſonas intelligendum eſſe præceptum, ut per fidem teneantur manducare, qui fidei actualis ſunt capaces ; non abſimiliter & nos reſpondebimus, debere utramque ſpeciem Sacramenti ſumere Sacerdotes, qui inſtituti à Chriſto Sacrificii peragendi causâ illud ſumunt, cùm utraque parte Sacrificium conſtet neceſſariò : Non eſſe verò neceſſarium ut Fideles cæteri, qui non alia de cauſa Euchariſtiam ſumunt, quàm ut ejus fructum percipiant, utramque ſumant ſpeciem ; cùm non minor ex una, quam ex utraque ſimul fructus percipiatur.

VI. Objicit ſextò *Albertinus*, Dominum loqui de ejuſmodi manducatione, quæ fieri poterat, tum cùm loqueretur, ab iis ad quos ſermonem ſuum dirigebat. Ait enim in præſenti : *Qui manducat* : At manducatio oralis tum fieri non poterat, cùm Sacramentum non inſtitueret, ſed ſola ſpiritualis. Deinde, alloquebatur Judæos, quibus immediatè ante dixerat, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. Præceptum autem hoc comminatorium, illuſorium prorſus fuiſſet, niſi tum illi potuiſſent carnem ejus manducare, & ſanguinem bibere. Fieri enim poterat ut illorum quamplurimi, antequam Euchariſtiam inſtituiſſet, obirent : immò etiam ex vi communicationis hujus, vita privarentur, ob manducationis illius defectum, quod iniquum prorſus foret.

Reſpondeo, Chriſtum & de ea manducatione quæ tum fieri poterat, ſuis fidem adhibendo promiſſis,

miſſis, & de ea quæ poſtmodum erat conſummanda inſtituto Sacramento; ac proinde tum de ſpiritali, cùm de orali fuiſſe locutum. Unde non ſolùm ait pro tempore præſenti, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. Qui manducat me, & ipſe vivet propter me.* Sed ad futuram manducationem illam refert his verbis: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Sicut ergo cùm Chriſtus dixit, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum cœlorum*, non ſignificabat eos qui ante plenè promulgatam Evangelii Legem baptiſmum non ſuſciperent, à Regno cœlorum excludendos; ſed eos ſolùm, qui promulgata baptiſmi Lege, abſque ejus ſuſceptione in re vel in voto decederent: ita cùm dixit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, id non referebat niſi ad eos qui poſt hujus inſtitutionem Myſterii carnem ſuam & ſanguinem in Sacramento recipere omnino renuerent. Nec obſtat, quòd ad Judæos loqueretur, tum in Synagoga præſentes, quorum plurimi ante Euchariſtiæ inſtitutionem erant morituri; Diſcipulos namque & auditores cæteros alloquebatur ſeu typos Eccleſiæ. Unde verba illa toti Eccleſiæ dicta ſunt, illique promiſſio facta eſt Myſterii in ultima Cœna inſtituendi ac exhibendi. Denique temporis præſentis verbis res proximè futuras in Scriptura interdum ſignificari, ſacrarum Literarum peritus nemo neſcit.

VII. Objicit ſeptimò *Albertinus*: Qualis eſt manſio illa, per quam in Chriſto manemus, & Chriſtus in nobis, talis eſt manducatio carnis, & potatio ſanguinis ejus. Manſio enim illa ad manducationem & potationem ſequitur, ut effectus immediatus ad cauſam proximam ſuam. Atqui manſio illa non eſt corporalis, ſed ſpiritualis: Ergo manducatio carnis, & potatio ſanguinis non eſt corporalis & oralis, ſed ſpiritualis. Probatur minor, Dominus enim manſionem hanc reciprocam facit, & ait: *Qui manducat meam carnem, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* Atqui non manemus in eo corporaliter: nec igitur ipſe in nobis.

Reſpondeò primò, negari poſſe majorem. Quamvis enim manſio Chriſti in nobis ſit effectus manducationis, non tamen ejuſdem ordinis eſt ac manducatio. Id ſcilicet proprium Sacramentorum eſt, ut res actioneſque ſenſibiles ſpiritalem effectum producant in anima. Sic ablutio exterior ac ſenſibilis in Baptiſmo remiſſionem peccati, & gratiam atque virtutes operatur. Unde ſicut ineptum eſſet iſtud ratiocinium: qualis eſt ſalus quæ nobis per baptiſmum procuratur, talis eſt ablutio quæ baptiſmi nomine ſignificatur, cùm dixerit Chriſtus: *Qui baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Atqui ſalus illa non eſt corporis, ſed animæ: igitur baptiſmus non conſtat ablutione exteriori corporis, ſed ſola interiori animæ: ita ineptum eſt argumentum iſtud *Albertini* Miniſtri.

Chriſtus per Euchariſtiam in nobis corporaliter habitat, & per participationem naturalem.

Reſpondeo ſecundò, falſam eſſe minorem. Qui enim per corpus ſuum ſe nobis commiſcet, inſtar ceræ liquefactæ quæ alteri ceræ conjungitur, aut fermenti, quod totam maſſam fermentat; qui nos concorporales ſuos per Euchariſtiam efficit, qui naturaliter in nobis manet, is certè ſpiritalem duntaxat manſionem his verbis non ſignificavit, *in me manet, & ego in eo.* Atqui Chriſtus per corpus ſuum ſe nobis commiſcet, cùm Euchariſtiam ſumimus, & concorporales ſuos nos efficit, ut SS. Patres loquuntur, quorum inſignia loca ſupra retulimus, aliáque inferiùs adducemus. Igitur de ſola manſione ſpiritali hæc verba non ſunt intelligenda, ſed de corporali. An de manſione ſpiritali S. Cyrillus Alexandrinus intelligebat, qui lib. x. in *Joannem*, pag. 862. & 863. refellit Hæreticos; qui dicere auſi ſunt nullam eſſe nobis cum Chriſto carnalis conjunctionis rationem, argumento ducto ab Euchariſtia? *Dicat*, inquit, *nobis aliquis cauſam, & vim Eulogiæ myſticæ obiter doceat. Nam cur in nobis inſeritur? Nonne ut Chriſtum inhabitare faciat in nobis etiam corporaliter, participatione & communione ſanctâ ſuæ carnis? Præclarè quidem: Scribit enim Paulus Gentes factas eſſe* concorporales, & comparticipes, & cohæredes Chriſti. *Concorporales enim quonam modo factæ ſunt? Nempe Eulogiæ myſticæ participatione honoratæ, unum cum eo factæ ſunt corpus, ſicut & unuſquiſque Sanctorum Apoſtolorum. Alioqui, quam ob cauſam ſua, immò omnium membra ſicuti ſua, membra Chriſti nuncupavit? Sic enim ſcribit:* Neſcitis quoniam membra veſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chriſti faciam membra meretricis? Abſit. *Sed Servator ipſe:* Qui manducat meam carnem, *inquit*, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. *Hic enim animadvertere eſt operæ pretium, Chriſtum non dicere, ſe duntaxat in nobis futurum ſecundùm relationem quamdam affectualem, ſed & per participationem naturalem. Ut enim ſi quis ceram ceræ commixtam igne ſimul liquaverit, unum quid ex ambobus efficit: ita per Corporis Chriſti, & pretioſi Sanguinis participationem, ipſe quidem in nobis, nos autem rurſus in eo ſimul unimur. Nec enim aliter vivificari poteſt quod naturâ ſuâ eſt corruptibile, quam ſi corporaliter unitum ſit corpori ejus, qui ſecundum naturam ſuam eſt vita, hoc eſt, Unigeniti. Quod ſi meis verbis perſuaderi te non ſinis, ipſi Chriſto clamanti fidem adhibe:* Amen, amen dico vobis: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui enim manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam: Et ego reſſuſcitabo eum in noviſſimo die. *Audis eum apertè prædicantem, quòd niſi carnem ejus manducaverimus, & biberimus ejus ſanguinem, non habituri ſimus in nobis, hoc eſt in propria carne vitam æternam? Æterna autem vita jure cenſebitur caro vitæ, hoc eſt, Unigeniti.*

Verbum autem *manendi*, aliquando quidem moram & quaſi habitum ſignificat; ut tranſeundi verbo opponi videatur, ut quando dicitur cap. I. S. Joannis, *Spiritum Sanctum manſiſſe ſuper Jeſum*: & cap. III. *Iram Dei manere ſuper eum qui non credit*, & cap. V. de Judæis perſecutoribus, eos *Verbum Dei non habere in ipſis manens*: aliquando verò intimam conjunctionem, ut hîc, & Epiſtola I. ejuſdem S. Joannis cap. III. ubi dicitur: *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit; quoniam ſemen ipſius in eo manet.* Et cap. IV. ubi dicitur: *Qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Ex qua obſervatione aliud *Albertini* argumentum ſolvitur, quod ſic procedit: Dici non poteſt illum, qui per tres aut quatuor horas alicubi eſt, ibi manere. Hæc enim loquendi forma conſtantem ac diuturnam inhabitationem deſignat. Atqui hoc beneficium non obtinetur per manducationem oralem, ſed per ſpiritualem: loquitur ergo Dominus de manducatione ſpirituali, non de orali.

VIII. Objicit octavò *Albertinus* illa Chriſti verba

verba verſu 63. *Spiritus eſt qui vivificat, caro non* A *prodeſt quicquam. Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.* Quo ex loco iſtud conficit argumentum. Quæ manducatio carnis Chriſti per ſe non prodeſt, nec vivificat, ea tamquam inutilis & ſuperflua cenſenda eſt. At manducatio oralis carnis Chriſti per ſe non prodeſt, nec vivificat. Ergo. Minor probatur, tum ex eo quòd canes & mures, & multi homines impii, carnem Chriſti ore comedant, nec tamen iis ullo modo ad vitam æternam proſit; tum quia nullæ poſſint aſſignari utilitates manducationis oralis per ſe ſpectatæ ad ſalutis adeptionem. B

Reſpondeo, nego minorem: Caro enim Chriſti, ſeu ſpecies Sacramentales eam obvelantes, ſi à brutis animalibus, permittente Deo, devorentur, iis non proſunt, quia ſpiritalis & æternæ vitæ incapacia ſunt; nec pro illis Euchariſtiæ Sacramentum inſtitutum eſt, aut Chriſtus dixit: *Panis quem ego dabo, caro mea eſt, pro* brutorum animantium, ſed pro *mundi*, id eſt, *hominum vita*, qui ad vitam æternam conditi ſunt, & Chriſti ſanguine redempti, ut jus ad ipſam conſequantur; & Sacramentorum divinis ſubſidiis ad eam promoventur. Non prodeſt etiam impiis, quia indignè accipiunt; licet vivificandi vim habeat. C Unde ſanctus Auguſtinus Tractatum XXVII. in Joannem ita concludit: *Hoc ergo totum ad hoc nobis valeat, dilectiſſimi! ut carnem Chriſti & ſanguinem Chriſti non edamus tantùm in Sacramento, quod & multi mali; ſed uſque ad ſpiritûs participationem manducemus & bibamus, ut in Domini corpore tamquam membra maneamus, ut ejus ſpiritu vegetemur, & non ſcandalizemur, etiamſi multi modò nobiſcum manducant & bibunt temporaliter Sacramenta, qui habebunt in fine æterna tormenta.* Et Sermone XI. de Verbis Domini ſecundùm Matthæum cap. XI. hanc propoſitionem Chriſti: *Quicumque dixerit blaſphemiam in Spiritum Sanctum,* D *non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro,* probat exceptionem pati in multis infidelibus, qui in Spiritum Sanctum blaſphemias evomunt, & tamen poſtea ad Eccleſiam Catholicam venientes remiſſionem obtinent; ſicut hæc propoſitio: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*, exceptionem patitur in impiis, qui carnem Chriſti & ſanguinem ejûs indignè manducant, & bi- » bunt. *Illud etiam quod ait:* Qui manducat car- » nem meam, & bibit ſanguinem meum, in me » manet, & ego in illo; *Quomodo intellecturi ſumus? Numquid etiam illos hic poterimus accipere,* E *de quibus dicit Apoſtolus, quòd judicium ſibi manducent & bibant, cùm ipſam carnem manducent? Numquid & Judas Magiſtri venditor & traditor impius, quamvis primum ipſum manibus ejus confectum Sacramentum carnis & ſanguinis ejus cum cæteris Diſcipulis, ſicut apertiùs Lucas Evangeliſta declarat, manducaret & biberet, manſit in Chriſto, aut Chriſtus in eo? Multi denique qui vel corde ficto carnem illam manducant, & ſanguinem bibunt, vel cum manducaverint & biberint, apoſtatæ fiunt, numquid manent in Chriſto, aut Chriſtus in eis? Sed profectò eſt quidam modus manducandi carnem illam,* F *& bibendi illum ſanguinem: quomodo qui manducaverit & biberit, in Chriſto manet, & Chriſtus in eo. Non ergo quocumque modo quiſpiam manducaverit carnem & biberit ſanguinem Chriſti, manet in Chriſto, & in illo Chriſtus: ſed certo quodam modo, quem modum utique ipſe videbat, quando iſta dicebat. Sic igitur & in eo quod ait: Qui blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet remiſſionem in æternum: Non quocumque modo blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet, reus* A *eſt hujus irremiſſibilis delicti: ſed modo quodam; quem nos quærere atque intelligere voluit, qui hanc ſententiam veram terribilémque deprompſit.* Negamus etiam quod oralis manducationis nullæ aſſignari poſſint utilitates: infinitæ enim numerantur à Patribus, qui hujus myſterii vim expoſuere. Potiſſima eſt augmentum gratiæ, conjunctio cum Chriſto, & vita immortalis, quam Chriſtus Euchariſtiæ ſumptioni alligavit, ut ex ejus promiſſione conſtat: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam. Qui manducat meam carnem, & bibit* B *meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.*

Quod verò illa Chriſti verba ſpectat, *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quicquam,* &c. eorum ſenſus eſt, quòd caro non proſit per ſeſe abſque ſpiritu, adeòque quòd nec ipſa Chriſti caro vivificandi vim habeat abſque Verbo: Quòd tandem verba Chriſti non ſint intelligenda carnali ſenſu, prout intelligebant Capharnaïtæ & Diſcipulorum aliqui, carnem ſuam particulatim fruſtratimque conſcindendam ipſum daturum. Ita hunc locum explicant *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi XVI. *S. Chryſoſtomus, S. Auguſtinus,* & *S. Cyrillus Alexandrinus* in hunc C locum. *O Domine*, inquit ſanctus Auguſtinus, *quomodo caro non prodeſt quicquam, cum tu dixeris, Niſi quis manducaverit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit in ſe vitam? An vita non prodeſt quicquam? Et propter quid ſumus quod ſumus, niſi ut habeamus vitam æternam, quam tua carne promittis? Quid eſt ergo, Non prodeſt quicquam caro? Non prodeſt quicquam, ſed quomodo illi intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo ſpiritu vegetatur. Proinde ſic dictum eſt:* Caro non prodeſt quicquam, *quomodo dictum eſt;* Scientia inflat. *Jam ergo debemus odiſſe ſcientiam? Abſit. Et* D *quid eſt,* Scientia inflat? *Sola, ſine caritate. Ideo adjunxit,* Caritas verò ædificat. *Adde ergo ſcientiæ caritatem, & utilis erit ſcientia: non per ſe, ſed per caritatem. Sic etiam nunc,* Caro non prodeſt quicquam: *Sed ſola caro. Accedat ſpiritus ad carnem, quomodo accedit caritas ad ſcientiam, & prodeſt plurimum. Nam ſi caro nihil prodeſſet, Verbum caro non fieret, ut inhabitaret in nobis. Si per carnem nobis multum profuit Chriſtus, quomodo caro nihil prodeſt? Sed per carnem ſpiritus aliquid pro ſalute noſtra egit. Caro vas fuit: quod habebat, attende, non quod erat. Apoſtoli miſſi ſunt: Numquid caro ipſorum nihil nobis profuit? Si caro Apo-* E *ſtolorum nobis profuit, caro Domini poterat nihil prodeſſe? Unde enim ad nos ſonus verbi, niſi per vocem carnis? Unde ſtylus? Unde conſcriptio? Iſta omnia opera carnis ſunt, ſed agitante ſpiritu tamquam organum ſuum. Spiritus ergo eſt, qui vivificat. Caro autem non prodeſt quicquam. Sicut illi intellexerunt carnem, non ſic ego do ad manducandum carnem meam.* Sic etiam explicat Enarratione in Pſalmum XCVIII. *Durum*, inquit, *illis viſum eſt quod ait,* Niſi quis manducaverit carnem meam, non habebit vitam æternam: *Acceperunt iſtud ſtultè, carnaliter illud cogitaverunt, & putaverunt* F *quòd præciſurus eſſet Dominus particulas quaſdam de corpore ſuo, & daturus illis, & dixerunt:* Durus eſt hic ſermo .... *Ille autem inſtruxit eos, & ait illis:* Spiritus eſt qui vivificat, caro autem « nihil prodeſt. Verba quæ locutus ſum vobis, « ſpiritus eſt & vita. *Spiritaliter intelligite quod* « *locutus ſum. Non hoc corpus quod videtis, manducaturi eſtis: & bibituri illum ſanguinem, quem fuſuri ſunt qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi, ſpiritaliter intellectum vivificabit vos. Et ſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari, oportet tamen*

Non in Sacramento tantum, ſed uſque ad ſpiritûs participationem Caro Chriſti comedenda.

Caro Chriſti plurimùm prodeſt, quatenus ſpiritu vegetatur, & vivificandi vim habet à Verbo, cui perſonaliter unita eſt.

men inviſibiliter intelligi. Spiritaliter intelligi jubet quod locutus eſt, id eſt, quod ſupernaturali modo, & inviſibili carnem ſuam daturus eſſet, non quidem paſſibilem, & ſub viſibili ſpecie, ſed glorioſam. Unde corpus idem ſecundùm ſubſtantiam erant manducaturi, quod videbant, & ſanguinem eumdem ſecundùm ſubſtantiam bibituri, quem fuſuri erant carnifices: ſed non eumdem ſecundùm qualitatem. Hinc Sanctus Auguſtinus Epiſtola 146. ad *Conſentium*, Chriſti corpus *ſpiritale reſurrexiſſe* ait: & Apoſtolus de corporibus noſtris ait, *Seminatur corpus animale, reſurget ſpiritale.* Hoc ſenſu idem *S. Auguſtinus* lib. contra *Adimantum* cap. 12. ait: *Cum induerit incorruptionem & immortalitatem, jam non caro & ſanguis erit, ſed in corpus caleſte mutabitur.* Quæ verba recenſens libro 1. Retractationum, cap. 22. hæc habet: *Quod autem dixi,* » Cùm induerit incorruptionem & immorta» litatem, jam non caro & ſanguis erit: *ſecundum corruptionem carnalem dictum eſt, carnem non futuram, non ſecundum ſuſtantiam, ſecundum quam Domini corpus, etiam poſt reſurrectionem, caro appellata eſt.* Eodem ſenſu *S. Hieronymus* in cap. 1. Epiſtolæ ad Epheſios, explicans illa verba; *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ipſius*; ait: *Dupliciter vero Sanguis Chriſti & Caro intelligitur,* » *ſpiritualis illa atque divina, de qua ipſe dixit:* Caro » mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt » potus. *Et,* Niſi manducaveritis carnem meam, » & ſanguinem meum biberitis, non habebitis » vitam æternam. *Vel caro & ſanguis, qua crucifixa eſt, & qui militis effuſus eſt lanceâ... Juxta hanc diviſionem, & in Sanctis ejus diverſitas ſanguinis & carnis accipitur, ut alia ſit caro qua viſura eſt Salutare Dei; alia caro & ſanguis, qua Regnum Dei non queant poſſidere.*

Eodem ſenſu *S. Leo* Sermone 1. de Reſurrectione Domini, explicans illa verba Apoſtoli, *Etſi cognovimus ſecundum carnem Chriſtum, jam nunc non novimus*; ait: *Meritò dicitur caro Chriſti in eo ſtatu, quo fuerit nota, neſciri: quia nihil in ea paſſibile, nihil remanſit in ea infirmum, ut & ipſa ſit per eſſentiam, & non ipſa per gloriam.*

Denique *ſanctus Auguſtinus* eodem modo carnem Chriſti vivificare aſſerit, quomodo ipſam adorari agnoſcit. Atqui ipſam adorari agnoſcit propter ſpiritum, ſeu propter Verbum cui unita eſt: igitur & ipſam vivificare aſſerit quatenus vim accipit vivificam à Verbo, cui unita eſt, & per quod ſubſiſtit, ut propria ejus caro. Major & minor evidentes ſunt ex laudato *Sancti Auguſtini* loco in Pſalmum ſcilicet XCVIII. ubi explicans illa verba, *Adorate ſcabellum pedum ejus,* ait: *Quomodo adorabimus terram, cum dicat apertè Scriptura,* Dominum Deum tuum adorabis? *Et hic dicit,* Adorate ſcabellum pedum ejus? *Exponens autem mihi quid ſit ſcabellum pedum ejus, dicit:* Terra autem ſcabellum pedum meorum. *Anceps factus ſum: timeo adorare terram, ne damnet me qui fecit cœlum & terram. Rurſus timeo non adorare ſcabellum pedum Domini mei, quia Pſalmus mihi dicit:* Adorate ſcabellum pedum ejus..... *Fluctuans converto me ad Chriſtum, quia ipſum quæro hic, & invenio quomodo ſine impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum ejus. Suſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipſa carne hic ambulavit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit: nemo autem illam carnem manducat, niſi prius adoraverit: Inventum eſt quemadmodum adoretur tale ſcabellum pedum Domini, & non ſolum non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando. Numquid autem caro vivificat? Ipſe Dominus dixit, cùm de ipſa commendatione ejuſdem terræ loqueretur:* Spiritus eſt qui vivificat, caro autem nihil prodeſt. *Ideo & terram quamlibet cùm te inclinas atque proſternis, non quaſi terram intuearis, ſed illum Sanctum cujus pedum ſcabellum eſt quod adoras: propter ipſum enim adoras: ideo & hic ſubjecit:* Adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam Sanctum eſt. *Quis Sanctus eſt? In cujus honore adoras ſcabellum pedum ejus. Et cùm adoras illum, ne cogitatione remaneas in carne, & a ſpiritu non vivificeris. Spiritus enim, inquit, vivificat, caro autem nihil prodeſt.*

Eucharistiæ adoratio.

Denique quod ait Chriſtus, *Verba quæ locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt*, non ſignificat Corpus Chriſti & Sanguinem eo ſenſu cibum & potum ſpiritalem eſſe, quòd ſola fidei apprehenſione manducetur; ſed quòd à vulgari & naturali cibo longè differat, quo corpora noſtra aluntur ad hanc vitam ſuſtentandam. Quòd ψυχικὸν non ſit, ſed πνευματικὸν & glorioſum: quòd ad vitam ſpiritalem & immortalem alat: quòd denique non terreno, & naturali, vulgariſque modo percipiatur, & vulgarium inſtar ciborum dentibus prematur, dividatur, digeratur: ſed modo ſpiritali & miraculoſo manducetur.

Quamvis ore manducetur Chriſti Corpus, modo tamen ſpirituali manducatur.

IX. Inſtat *Albertinus*: Si quid ſpiritualiter manducari cenſetur, quia non maſticatur nec dividitur, dicendum pariter erit piſcem illum magnum qui *Jonam* vivum abſorpſit, illum ſpiritualiter manducaſſe; & caſſiæ bolos ac alias ejuſmodi medicinales pilulas, quæ ſub auri foliolis vel tenuiſſimo panis cruſtulo deglutiuntur, ſpiritualiter manducari; denique ſerpentes illos prodigioſæ magnitudinis qui cervos ac tauros ſolidos hauriunt, ut *Ariſtoteles* lib. VIII. *Hiſtoria Animalium* cap. 28. & *Plinius* lib. 8. cap. 14. referunt, ſpiritualiter illos edere: quod ineptiſſimum eſſe nemo non videt.

Reſpondeo, Modum illum ſpiritalem oralis manducationis corporis Chriſti non eſſe dumtaxat in eo poſitum quòd non dividatur, ſed quòd modo ineffabili & miraculoſo comedatur, quamvis dividi non poſſit ac digeri, utpote impaſſibile atque glorioſum. Unde inepta ſunt, nec ullatenus ad rem exempla ab *Albertino* prolata.

Inſtat rurſus *Albertinus*: Non magis convenit animæ cibo ad ejus nutritionem per os corporis manducari & bibi, quàm cibo coporis ad ipſius nutritionem per os animæ, videlicet fidem, ſumi. At abſurdum eſt dicere cibum corporis ad ipſius nutritionem per os animæ, videlicet fidem, ſumi debere: Ergo pariter abſurdum eſt dicere, cibum animæ ad ipſius nutritionem edi & bibi debere per os corporis. Atqui Chriſti Corpus & Sanguinem cibum eſſe non ad corporis, ſed ad animæ vitam ordinatum fatentur omnes. Ergo, &c.

Reſpondeo, Quòd etſi animæ cibo id per ſe non conveniat, ex inſtitutione tamen Chriſti convenit. Neque id cùm ratione pugnat, quamvis rationem ſuperet, utpote fidei myſterium. Si enim Spiritus Sanctus in corporibus noſtris quodammodo habitat, cùm membra noſtra illius templa ſint, ut Apoſtolus aſſerit: Si Verbum Dei quod res eſt ſpiritalis, aure corporis percipitur? ſi caro in Baptiſmo *abluitur, ut anima emundetur*: Si *caro ungitur* in Confirmatione, *ut anima conſecretur*; cur eadem caro ſumendo Euchariſtiam *corpore & ſanguine Chriſti non paſcatur, ut anima de Deo ſaginetur*, ut cum *Tertulliano* loquar? Præterea ſi res corporeæ, ſcilicet caro Chriſti & ſanguis ore ſpirituali percipi poſſunt,

ſunt, ſecundùm Calvinianos; cur cibus ſpiritualis ore corporis ſumi non poſſet? Neque enim major in uno, quam in altero eſt repugnantia.

IX. Objicit *Albertinus*: Si Corpus Domini per os recipitur, & in ventriculum deſcendit; fieri poterit ut glorioſum Domini corpus in uno eodémque ſubjecto cum diabolo reſideat: in impium enim poteſt dæmon introire per propriam ſubſtantiam, & in illo prævalere, non obſtante corpore Chriſti, quod pariter in eo erit. At conſequens abſurdum eſt; nam ſi Dagon non potuit ſubſiſtere coram Arca, quantò minùs dæmon cum corpore Chriſti?

Reſpondeo, Id ſi Deus permittat, fieri poſſe, ſicut fieri potuit non ſolùm ut Dagon coram Arca ſubſiſteret, ſed ut Archa ipſa everteretur, ita permittente Deo. Et verò ſi diabolus Chriſtum tentare potuit, eo permittente, & in ſanctam civitatem aſſumere, & ſupra pinnaculum Templi ſtatuere, & in montem excelſum tollere; quidni poterit in corpus hominis intrare, qui Chriſti corpus manducavit? Deus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, non ſolùm in corporibus energumenorum, ſed etiam in ipſis dæmonibus eſt; nec propterea majeſtas ejus violatur: nec igitur violari cenſendum eſt corpus Chriſti, quamvis in ſtomachum energumeni traducatur. Leviores alias *Albertini* rationes prætermitto, quas Catholicorum nemo haud planè ruſticus, nedum Theologus facilè non ſolvet.

X. Objicit decimò *Albertinus* contra manducationem oralem corporis Chriſti locum illum ſancti Auguſtini ex Tractatu XXVI. in Joannem, ubi exponens hæc Domini verba, *Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit, ut ſi quis manducaverit ex ipſo, non moriatur*; ait: *Sed quod pertinet ad virtutem Sacramenti, non quod pertinet ad viſibile Sacramentum. Qui manducat intus, non qui manducat foris; qui manducat in corde, non qui premit dente.*

Reſpondeo primò, *S. Auguſtinum* non aſſerere quòd manducatio Corporis Chriſti corde tantùm fiat, non ore: ſed quòd æternæ vitæ promiſſio iis tantùm facta ſit, qui manducant intus, non foris; qui manducant corde, non qui premunt dente. Hac autem exceptione excludere nolle *S. Auguſtinum* obligationem manducationis oralis & Sacramentalis, ſed ei addere velle neceſſitatem intellectualis & mentalis. Ut quando ait Tractatu LXXX. in Joannem, *Unde iſta tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur?* Externam verbi prolationem ad producendum effectum baptiſmi neceſſariam non negat, cùm ibidem dicat, *Detrahe verbum, & quid eſt aqua, niſi aqua?* Sed ſolam verborum prolationem ſatis eſſe negat, ut adulti remiſſionem peccatorum per Baptiſmum obtineant, & ſpiritaliter renaſcantur, niſi neceſſariam diſpoſitionem adhibeant, ſcilicet fidem. Sic cùm ſanctus Auguſtinus ait, lib. de Sancta Virginitate, cap. 3. de Virgine Maria: *Fœlicius Chriſtum corde quàm carne geſtavit*, non negat fœlicem eſſe Deiparam Virginem quòd Chriſtum corporaliter conceperit, cùm ipſa exclamet: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*; ſed beatam fore negat, niſi corde etiam Chriſtum concepiſſet. Et cùm *ſanctus Cyprianus* lib. de Oratione Dominica ait, *Deus non vocis, ſed cordis auditor*, non negat Deum vocales orationes audire, ſiquidem Propheta dixit: *Voce mea ad Dominum clamavi, & exaudivit me*: ſed vocales orationes ſufficere negat, niſi & corde oremus. Et cùm *Oſeæ 6.* Dominus ait: *Miſericordiam volui, &*

Manducatio ſpiritalis Corpori Chriſti ſpiritualis manducatio neceſſariò jungenda.

A *non Sacrificium*, Sacrificia eſſe ſibi offerenda non negat, ſed abſque miſericordia ſibi non eſſe grata. Eodem modo *ſanctus Auguſtinus* hæc verba Chriſti, *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*, de iis intelligi aſſerit *qui manducant intus, non foris; qui manducant corde, non qui premunt dente*; Quia viſibilis Sacramenti perceptio, & oralis manducatio Corporis & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus contentorum, non ſufficit ad virtutem Sacramenti conſequendam, niſi in corde manducentur, id eſt, cum fide & caritate ſumantur. Idem eſt ſenſus alterius loci ex eodem Tractatu 26. in Joannem: *Credere in eum*, in- B quit, *hoc eſt manducare panem vivum. Qui credit in eum, manducat, inviſibiliter ſaginatur, quia inviſibiliter renaſcitur.* Sed enim definitionem logicam manducationis carnis Chriſti non tradit ibi *ſanctus Auguſtinus*, ſed moralem: nec ex eo quod dicat, *Credere in eum, hoc eſt, manducare panem vivum*, magis ſequitur eum ore non manducari, quàm ex eo quod paulò poſt de muliere fluxum ſanguinis patiente ait, *Quid eſt tetigit, niſi credidit?* legitimè concluderetur mulierem illam Dominum corporaliter non tetigiſſe: aut Chriſtum corporaliter non eſuriviſſe aut ſitiviſſe, quia ſitim ipſius *ſanctus Auguſti-* C *nus* moraliter explicat Concione 2. in Pſalmum 78. ubi ait: *Jejunium*, inquit, *ipſius erat, quando defecerunt omnes qui in eum crediderant, quia & eſuries ipſius erat, ut in eum crederetur: quia & ſitis ipſius erat, quando dixit mulieri*, Sitio, da mihi bibere: *Fidem quippe ipſius ſitiebat: Et de Cruce cum diceret*, Sitio, *fidem illorum quærebat.*

XI. Reponit *Albertinus*, Hæc eſſe valde diſſimilia: *Auguſtinus* enim cum Evangelica Hiſtoria diſertè teſtatur, mulierem illam, tum corporaliter, tum ſpiritualiter Dominum tetigiſſe; D atque ipſum tum propriè tum myſticè eſuriviſſe ac ſitiviſſe: Non verò pariter ait, Panem qui de cælo deſcendit, hoc eſt, Deum Incarnatum, corporaliter ac ſpiritualiter edi, à dente, & à mente, ab ore, & à fide. At oppidò fallitur *Albertinus*; manducationem enim utramque *S. Auguſtinus* diſertè adſtruit pluribus in locis. Unicum impræſentiarum profero ex lib. 2. Contra Adverſarium Legis & Prophetarum, cap. IX. *Mediatorem*, inquit, *Dei & hominum, hominem Chriſtum Jeſum, carnem ſuam nobis manducandam, bibendúmque ſanguinem dantem fideli corde atque ore ſuſcipimus, quamvis horribilius videatur humanam carnem man-* E *ducare, quàm perimere, & humanum ſanguinem potare, quàm fundere.*

Reſpondeo ſecundò, *S. Auguſtinum*, loco unde objectio decerpta eſt, nullo modo loqui de manducatione Corporis Chriſti, ſeu orali, ſeu mentali, ſed de ſolâ manducatione intellectuali Spiritus & Divinitatis Chriſti, hoc eſt, de fide & contemplatione deitatis ipſius & æqualitatis cum Patre, quam ibi per metaphoram appellat manducationem panis vivi, quoniam meditatio deitatis ſupremum eſt animæ pabulum, ac intellectuale objectum. Id patet ex ipſius verbis: *Daturus ergo Dominus Spiritum* F *Sanctum, dixit ſe panem qui de cælo deſcendit, hortans ut credamus in eum. Credere enim in eum hoc eſt manducare panem vivum, &c.....* Ibidem: *Sed tangitur ab eis à quibus benè tangitur: aſcendens ad Patrem, manens cum Patre, æqualis Patri... Deus enim Pater æqualem ſibi genuit Filium: & qui cogitat, atque in fide ſua ſentit & ruminat æqualem eſſe Patri eum in quem credidit, ipſum trahit Pater ad Filium...... Quo avidas fauces habere debet, unde optare ut ſanum ſit intus palatum, vera judicandi, niſi ut*

ut manducet & bibat ſapientiam, juſtitiam, veritatem, æternitatem? Vides *S. Auguſtinum* in hac Tractatus parte ne verbum quidem habere de manducatione Corporis Chriſti ſive in Sacramento, ſive extra Sacramentum: quamvis in poſteriori parte Tractatus de utraque loquatur, cùm ait: *Qui non manet in Chriſto, & in quo non manet Chriſtus, procul dubio nec manducat ſpiritualiter carnem ejus, nec bibit ejus ſanguinem, licet carnaliter & viſibiliter premat dentibus Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed magis tantæ rei Sacramentum ad judicium ſibi manducat & bibit.*

XII. Objicit *Albertinus* locum alterum ex Tractatu 27. *S. Auguſtini in Joannem*, ubi exponens hæc verba, *Si videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat prius*, hæc habet: *Quid eſt hoc? Hinc ſolvit quod illos moverat? Hinc aperuit unde fuerant ſcandalizati? Hinc planè ſi intelligerent: Illi enim putabant eum erogaturum corpus ſuum. Ille autem dixit ſe aſcenſurum in cælum, utique integrum. Cùm videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat prius, certè vel tunc videbitis, quia, non eo modo quo putatis, erogat corpus ſuum: certè vel tunc intelligetis quia gratia ejus non conſumitur morſibus.* Auguſtinus ait, Dominum aſcenſûs ſui mentione planè ſolviſſe Diſcipulis id unde fuerant ſcandalizati, ac aperuiſſe quomodo caro illis foret manducanda, ſi intelligentiæ tantillum habuiſſent. At verò aſcenſûs mentio ne tenuiſſimè quidem innuebat carnem oraliter ab eis fore manducandam: nec id Diſcipuli, vel ſi acutiſſimi fuiſſent, inde potuiſſent colligere. Imò is contra difficultatem adaugebat. Nam aſcenſio carnis Chriſti è terra in cælum, ipſius è terra abſentiam deſignabat. At quî potuiſſent intelligere carnem à terra abſentem illis oraliter fore manducandam, cùm objectum abſens oraliter manducare prorſus impoſſibile ſit? Non intelligit ergo *Auguſtinus* carnem Dominicam oraliter edendam eſſe, ſed mens tantùm illius eſt, fide ac ſpiritu eam eſſe manducandam.

Reſpondeo, *S. Auguſtinum* eò loci ſolum ſenſum Capharnaitarum & Diſcipulorum carnalium excluſiſſe, qui ipſum corpus ſuum in partes diviſurum, & ipſis erogaturum exiſtimabant. Aſcenſus autem in cælum redivivo, integro, & glorioſo corpore, probat ejus corpus non ita dividendum, & cæterorum inſtar ciborum, conſumptum iri morſibus. At *S. Auguſtinus* confirmat veram Corporis ſui manducationem Chriſtum ſignificaſſe, quàm Diſcipuli intelligebant, licet non eo modo quo intelligebant. *Cum videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat prius, certè vel tunc videbitis, quia non eo modo quo putatis erogat corpus ſuum: certè vel tunc intelligetis, quia gratia ejus non conſumitur morſibus.* Licet autem aſcenſio Chriſti in cælum abſentiam ejus ab hominum oculis, convictu & converſatione, ſive ſubtractionem præſentiæ ſenſibilis deſignaret, non tamen abſentiam à Sacramento; immò potiùs carnis ſuæ in Sacramento præſentiam, quam Diſcipuli carnales non intelligebant, confirmabat. Id autem etſi non potuiſſent intelligere, debuiſſent credere, ut Chriſti verba probant, & *S. Auguſtinus* ibidem docet. *Carnem ſuam*, inquit, *dat nobis Dominus manducare, & ſapere ſecundum carnem mors eſt. Cum de carne ſua dicat, quia ibi eſt vita æterna: ergo nec carnem debemus ſapere ſecundum carnem, ſicut in his verbis:* Multi itaque audientes, *non ex inimicis, ſed* ex Diſcipulis ejus dixerunt: Durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire? *Si Diſcipuli durum habuerunt iſtum ſermonem, quid inimici? Et tamen ſic oportebat ut diceretur, quod non ab omnibus intelligeretur. Secretum Dei intentos debet facere, non adverſos. Iſti autem citò defecerunt talia loquente Domino Jeſu. Non crediderunt aliquid magnum dicentem, & verbis illis aliquam gratiam cooperientem: ſed prout voluerunt, ita intellexerunt, & more hominum, quia poterat Jeſus, aut hoc diſponebat Jeſus, carnem qua indutum erat Verbum, veluti conciſam diſtribuere credentibus in ſe.*

XIII. Objiciunt Calviniani Scriptores pene omnes hunc locum ex Tractatu 26. *S. Auguſtini in Joannem*, quo ſolam Corporis Chriſti ſpiritalem manducationem ab ipſo agnoſci evincere ſe putant. *Hunc itaque cibum & potum ſocietatem vult intelligi corporis & membrorum ſuorum: quod eſt ſancta Eccleſia in prædeſtinatis, & vocatis, & juſtificatis, & glorificatis, Sanctis & fidelibus ejus... Hujus rei Sacramentum, id eſt, unitatis Corporis & Sanguinis Chriſti, alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum, in Dominica Menſa præparatur, & de Menſa Dominica ſumitur, quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad exitium. Res verò ipſa, cujus Sacramentum eſt, omni homini ad vitam, nulli ad exitum, quicumque ejus particeps fuerit.*

Reſpondeo, *S. Auguſtinum* eò loci manducationem Corporis & Sanguinis Chriſti moraliter explicare, non de manducatione illius ſpirituali per fidem, ſed de incorporatione in ſocietatem Sanctorum, quæ Chriſti corpus myſticum eſt: ac docere Fideles, hunc eſſe finem Euchariſtiæ, ut conjunctionem intimam cum Chriſti corpore myſtico deſignet atque operetur. At Calviniſtarum ſenſui non patrocinatur hæc explicatio: ſiquidem manducatio ſpiritualis ad Corpus Chriſti naturale, non ad corpus myſticum referenda eſt, ut ipſimet fatentur. Ideo autem *S. Auguſtinus* in his Tractatibus ſive Sermonibus in *Joannem*, quos è ſuggeſtu coram frequenti populo pronuntiabat, morali ſenſui potiſſimùm inſiſtit, quia coram Catechumenis loquebatur, quibus occultare myſteria & præcipuè Euchariſtiæ Sacramentum ſolemne erat. Qua de re *S. Auguſtinum* ipſum audire juvat Tractatu XI. in Joannem, ubi exponens hæc Evangelii verba, *Jeſus non ſe credebat eis*; ait: *Tales ſunt omnes Catechumeni: ipſi jam credunt in nomine Chriſti, ſed Jeſus non ſe credit eis. Intendat & intelligat caritas veſtra: ſi dixerimus Catechumeno, credis in Chriſto? Reſpondet, Credo, & ſignat ſe cruce Chriſti, portat in fronte, & non erubeſcit de cruce Domini ſui. Ecce credit in nomine ejus. Interrogemus eum, Manducas carnem Filii hominis, & bibis ejus ſanguinem? Neſcit quid dicimus, quia Jeſus non ſe credidit ei..... Quo ergo perducit credentes & baptizatos? Ad manna. Ecce dico manna. Notum eſt quid acceperint Judæi, notum eſt quod illis pluiſſet Deus de cælo: & neſciunt Catechumeni quid accipiant Chriſtiani. Erubeſcant ergo, quia neſciunt: tranſeant per Mare Rubrum, manducent manna, ut quomodo crediderunt in nomine Jeſu, ſic ſe ipſis credat Jeſus.* Et Tractatu 26. in Joannem: *Norunt Fideles Corpus Chriſti, ſi Corpus Chriſti non negligant eſſe.* Et Sermone 46. de Verbis Domini, ubi hanc Chriſti ſententiam explicat, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem*, &c. ait: *Qui audiſtis hæc, nondum omnes intellexiſtis. Qui enim baptizati & Fideles eſtis, quid dixerit, noſtis. Qui autem inter vos adhuc Catechumeni, vel Audientes vocantur, potuerunt eſſe, cùm legeretur, audientes, nunquid & intelligentes?* Et ſermone 2. de Verbis Apoſtoli: *Locutus eſt enim nobis de Corpore & Sanguine ſuo: Corpus dixit eſcam, ſanguinem potum. Sacramentum Fidelium agnoſcunt Fideles: Audientes autem, quid aliud quàm audiunt?* Et Sermone in Pſalmum CIX. *Fidelibus loquor. Si quid non intelligunt Catechumeni, auferant pigritiam, feſtinent ad notitiam. Non ergo opus eſt myſteria promere: Scripturæ vobis intiment quid eſt Sacerdotium ſecundùm ordinem Melchiſedech.*

Catechumenis occultare Myſteria, ac præſertim Euchariſtiæ Sacramentum, ſolemne erat.

Explicatur quo ſenſu S. Auguſtinus figuratam locutionem eſſe ſcripſerit, Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, &c.

XIV. Objicit *Albertinus* locum celebrem *S. Auguſtini* è libris *De Doctrina Chiſtiana*, in quibus modum Scripturas optimè interpretandi docere volens, poſtquam lib. 1. de rebus tractaſſet, ſecundo de ſignis, denium in tertio agit de actionibus & locutionibus figuratis, quæ cùm ſæpe occurrant, ſtudioſè ſunt diſtinguendæ. Hanc autem regulam aſſignat lib. 3. cap. 10. *Quicquid in ſermone divino neque ad morum honeſtatem, neque ad fidei veritatem propriè referri poteſt, figuratum eſſe cognoſcas.* Verùm quia vox, *figuratum*, per ſe ſumpta ambigua eſt, complectique poteſt tum locutiones quarum præcipui termini figurati ſunt, & metaphorici, tum eas quarum termini quamvis proprii ſint, alterius cujuſdam rei figurativi & ſignificativi ſunt; regulâ illâ ſuâ quæ priores propriè ſpectat tantiſper ſepoſitâ, de poſterioribus, hoc eſt, de dictis figurativis, quemadmodum & de factis, occaſione inde acceptâ, multa habet cap. 12. 13. 14. & 15. Deinde regulam ſuam cap. decimo-ſexto de novo & explicatiùs referens, & prioribus illam, ut par eſt, accommodans: *Si præceptiva eſt locutio*, inquit, *aut flagitium aut facinus vetans, aut beneficentiam jubens, non eſt figurata. Si autem flagitium aut facinus videtur jubere, aut utilitatem aut beneficentiam » vetare, figurata eſt.* Niſi manducaveritis, *inquit*, » carnem Filii hominis, & ſanguinem biberitis, » vitam in vobis non habebitis; *facinus vel flagitium videtur jubere. Figura ergo eſt, præcipiens Paſſioni Domini eſſe communicandum, & ſuaviter atque utiliter in memoria recondendum, quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata ſit.* Palmarium iſtud teſtimonium *Albertinus* vocat. *Auguſtinus* enim vult ea Domini verba, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & ſanguinem biberitis*, figuratam locutionem eſſe. Figura autem illi non eſt in vocabulis carnis & ſanguinis, neque enim negat veritatem carnis & ſanguinis; aut carnem eſſe manducandam, ſanguinémque bibendum, cùm id ad vitam neceſſarium eſſe Dominus ipſe aſſerat. Eſt igitur in vocabulis manducandi & bibendi, quæ metaphoricè figuratéque adhibentur; ac proinde manducationem & potationem non propriè ſic appellatam, ſed figuratè ſic dictam, hoc eſt ſpiritualem, deſignant.

Reſpondeo, Hanc Regulam à *S. Auguſtino* traditam, *Præceptiva locutio, ſi facinus aut flagitium videtur jubere, figurata eſt*; ſi generatim & abſque reſtrictione ſumatur, falſam eſſe, quod quinque exemplis mandatorum, quæ facinus videntur imperare, & nihilominus ſecundùm proprietatem literæ mandanda erant executioni, probat doctiſſimus Cardinalis *Perronius*. Primum eſt immolationis Iſaaci, *Geneſ.* 12. Secundum, ſpoliationis Ægyptiorum, *Exod.* 12. Tertium deſtructionis Amalecitarum univerſæ, 1. *Regum* 15. Quartum mandati à Michæa de ſe vulnerando dati, 3. *Regum.* 20. Quintum juſſionis Oſeæ factæ de meretrice in conjugem aſſumenda. Nonne & hoc principio *Socinus* probaret in ſenſu metaphorico intelligendas locutiones omnes Scripturæ, quibus Chriſtus mortem ſuam obtuliſſe Patri dicitur, ut nos à peccatis redimeret? Facinus ſcilicet, vel flagitium *Socino* videbitur inſontem morti tradere ad liberandos peccatores. Non illibenter concedit *Albertinus* hanc regulam non eſſe extendendam ad omnia in univerſum Scripturarum loca, in quibus flagitium aliquod, aut mandari, aut conſuli, aut approbari videtur: quia nonnulla ſunt adeo manifeſtè ex vi circumſtantiarum juxta literæ proprietatem ſumenda, ut de iis dubitatio nulla eſſe debeat, quemadmodum ipſemet obſervat *Auguſtinus* cap. 11. *Si perſpicuè ſonat*, inquit, *non eſt ad aliud referendum, quaſi figuratè dictum ſit*: Satiſque in illis ſit ad mandantis auctoritatem & juſtitiam recurrere. Verùm his cum reſtrictionibus accepta regula perperam applicatur his Chriſti verbis, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. ſecundùm Catholicorum ſenſum explicatis, cùm ex vi circumſtantiarum juxta literæ proprietatem de manducatione reali intelligenda ſint; & in jubentis auctoritate ſit acquieſcendum, ut agnoſcunt SS. Patres, Hilarius lib. 8. de Trinitate, dicens: *De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab ipſo diſcimus, ſtultè & impiè dicimus. Ipſe enim ait:* Caro *mea verè eſt eſca, & ſanguis meus verè eſt potus.* Chryſoſtomus Homilia 46. in Joannem, aſſerens Chriſtum dixiſſe, *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*, ut Apoſtolos in prædictis confirmaret, *Ne obſcurè locutum in parabolis arbitrarentur, ſed ſcirent omnino neceſſarium eſſe ut corpus comederent.* Baſilius in Moralibus Regula VIII. Cap. 1. ubi hæc verba Chriſti, *Amen, Amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*; in exemplum adducit, ut probet, *Quòd ab iis quæ dicuntur à Domino dubitatio omnis, atque hæſitatio repelli debet, & quicquid à Deo dictum ſit, id veriſſimum & poſſibile tenere oportet, licet natura ipſa repugnet. In hoc enim fidei certamen eſt.* Sanè hoc præceptum in ſenſu Catholicorum intellectum etſi rationi repugnare videatur, non tamen honeſtati, aut caritati proximi, adeòque nec flagitium jubet nec facinus. *Quod* enim *agit indomita cupiditas ad corrumpendum animum & corpus ſuum, flagitium vocatur; quod autem agit ut alteri noceat, facinus*; inquit, *S. Auguſtinus* lib. 3. de Doctrina Chriſtiana c. 10. Facinus autem vel flagitium videtur jubere, ſi ſecundùm ſenſum Capharnaïtarum intelligatur, & vulgaris ſpectetur manducationis modus, quo caro non manducatur niſi mortua, cocta, & particulatim diviſa, atque dentibus comminuitur, guſtatur, in ſtomachum trajicitur, digeritur, & in ſubſtantiam corporis noſtri convertitur. Hunc ſenſum duntaxat ibi ſpectavit *S. Auguſtinus*, cùm hæc verba: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, in exemplum adduxit præceptivarum locutionum, quæ facinus vel flagitium videntur jubere. Figuram verò in illis verbis agnoſcit ſpiritalis manducationis, qua in plures partes dividitur objectum quod ſpiritaliter manducatur, guſtatur cum ſingulari voluptate, in memoria reconditur, ejúſque meditatione alitur animus. *Figura eſt ergo*, inquit, *præcipiens Paſſioni Domini eſſe communicandum, & ſuaviter atque utiliter in memoria recondendum quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata ſit.* Sacramentalem itaque & oralem Corporis Chriſti manducationem *S. Auguſtinus* non rejicit, de qua hæc verba aliis in locis conſtanter explicat, ſcilicet *lib. contra Adverſarium Legis, & Prophetarum* cap. 10. *Quæſtione* 57. *in Leviticum*; lib. 1. *De peccatorum meritis & remiſſione*, cap. 20. Tractatibus 11. & 26. in *Joannem*, Sermonibus 11. & 49. *De verbis Domini*, lib. 1. contra *Creſconium*, cap. 25. & in Enarrationibus in Pſalmos 33. & 98. Sed de eâ ſilet hoc in loco, quia nihil ad ejus inſtitutum conducebant laudata Chriſti verba: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. ſecundùm ſenſum Sacramentalis manducationis intellecta.

Quòd autem figura, quam in his verbis ad mentem Capharnaïtarum intellectis obſervat *S. Auguſtinus*, ſenſum oralis manducationis, & realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti non excludat, ex *S. Bernardo* colligitur, qui cùm realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam propugnaverit, ac miraculis etiam confirmarit, nihilominus de ſpiritali manducatione expoſuit hæc verba: *Niſi manducaveritis*

manducaveritis carnem Filii hominis, &c. Sermone 3. in Pſalmum, *Qui habitat*, ubi hæc habet: *Quid autem eſt manducare ejus carnem, & bibere ejus ſanguinem, niſi communicare paſſionibus ejus, & eam converſationem imitari, quam geſſit in carne? Unde & hoc deſignat illibatum illud Altaris Sacramentum, ubi Dominicum Corpus accipimus, ut ſicut videtur illa panis forma in nos intrare, ſic noverimus per eam quam in terris habuit converſationem, ipſum intrare in nos ad habitandum per fidem in cordibus noſtris.*

Locutiones itaque figuratæ duplicis ſunt generis in Scriptura Sacra: quædam in quibus verba non ſignificant id ad quod exprimendum ſunt primitus inſtituta, ſed ad aliud ſignificandum transferuntur, quo modo Chriſtus dicitur *Lapis angularis*, *Leo de tribu Juda*, *Vitis*, *oſtium*, *ovis*, &c. Aliæ in quibus verba ſignificant quidem id ad quod ſignificandum ſunt inſtituta, ſed tamen id quod exprimunt, alterius rei figura eſt, quam non exhibet eorum ſignificatio. Prioris generis figuratæ locutiones literalem ſenſum excludunt, non poſterioris. Sic in Epiſtola ad Galatas cap. 4. dicitur: *Scriptum eſt quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla & unum de libera. Sed qui de ancilla, ſecundum carnem natus eſt: qui autem de libera, per repromiſſionem: quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta.* Hæc licet per allegoriam, id eſt, per figuram dicta interpretetur Apoſtolus, non vult tamen ſenſum literalem & hiſtoricum excludi. Sic ad Hebræos II. Cap. dicitur *Abraham* filium *Iſaac*, poſtquam ad ejus immolationem ſe accinxit, & ab Angelo prohibitus eſt, *accepiſſe in parabolam*, id eſt, in figuram, Chriſti ſcilicet, quem Pater Æternus morti pro nobis omnibus traditurus erat, & ab ea liberaturus. At figura illa ſenſum literalem non excludit, nec prohibet quin Patriarcha filium verè receperit incolumem. Sic 1. ad Corinthios 10. dicitur: *Hæc autem omnia in figura contingebant illis.* Non quòd reipſa non contigerint, ſicut in Scriptura Sacra referuntur, ſed quòd figuræ eſſent rerum in Lege Evangelica gerendarum. Sic *S. Auguſtinus* mortem corporalem Moyſi figuratam dubitationis ipſius mortem fuiſſe ait *Homilia* 2. inter *quinquaginta*, c. 1. Sic aquam corporalem Samaritanæ figuram fuiſſe aquæ intellectualis voluptatis ſæcularis aſſerit *Tractatu* 15. *in Joannem.* Sic aquæ in vinum ſubſtantialem converſionem figuram vocat ſpiritualis converſionis Legis in Evangelium, *Tractatu* 9. in *Joannem.* Sic reverentiam corporalem quam exhibemus Corpori Chriſti Verbi conſubſtantialis Patris, profert ut exemplum & figuram reverentiæ ſpiritualis quam verbo Dei, quod nobis erogatur, id eſt, prædicationi exhibere debemus, *Homilia* 26. inter *quinquaginta.* Hæc verba Chriſti: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, figuratam ſecundo ſenſu locutionem continent. Significant namque veram carnis Chriſti manducationem, & veram ſanguinis ejus ſumptionem, incruento, inviſibili, & impaſſibili modo, non cruento illo & barbaro, quem Capharnaïtæ intelligebant. Sed rei inſuper alterius figura eſt illa manducatio, ſcilicet Paſſionis Chriſti, cui manducando communicamus, & mortis ejus quam recolimus. Id unum *S. Auguſtinus* voluit, dicens: *Figura eſt ergo præcipiens Paſſioni Domini eſſe communicandum, & ſuaviter atque utiliter recondendum in memoria, quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata ſit.*

Hæc reſponſio ex antecedentibus Auguſtinianæ ſententiæ confirmatur. Dixerat *S. Auguſtinus* cap. x. *Quicquid in ſermone divino neque ad morum honeſtatem, neque ad fidei veritatem propriè referri poteſt, figuratum eſſe.* Addiderat, *Morum honeſtatem ad diligendum Deum & proximum, fidei veritatem ad cognoſcendum Deum & proximum pertinere.* Cap. 12. explicat quænam figuratè ſint accipienda. *Quæ autem*, inquit, *quaſi flagitioſa imperitis videntur, ſive tantùm dicta, ſive etiam facta ſint, vel ex Dei perſona, vel ex hominum, quorum nobis ſanctitas commendatur, tota figurata ſunt.* In exemplum affert unctionem pedum Chriſti à muliere factam; docétque illam fuiſſe figuram, quia hujuſmodi unctio vulgò luxui deputatur. *Neque ullo modo quiſquam ſobrius crediderit Domini pedes ita unguento pretioſo à muliere perfuſos, ut luxurioſorum, & nequam hominum ſolent, quorum talia convivia deteſtamur. Odor enim bonus, bona fama eſt, quam quiſquis bonæ vitæ operibus abundaverit, dum veſtigia Chriſti ſequitur, quaſi pedes ejus pretioſiſſimo odore perfundit. Ita quod in aliis perſonis plerumque flagitium eſt, in Divina vel Prophetica perſona magnæ cujuſdam rei ſignum eſt.* Subjungit exemplum *Oſeæ*, cui uxorem fornicationum accipere juſſum à Deo eſt. *Alia quippe eſt in perditis moribus, alia in Oſeæ Prophetæ ratiocinatione conjunctio meretricis.* Certum verò eſt hoc utrumque ita figuratum fuiſſe, ut neque veritas unctionis, neque veritas conjunctionis cum meretrice revocari poſſet in dubium. Itaque quando verba aliquid propriè exprimunt, quod alterius tamen rei figura eſt, locutio figurata poteſt cenſeri: quo modo præceptum de manducanda carne Chriſti figuratam quoque locutionem involvit cum literali & propria: quia manducatio Sacramentalis Carnis Chriſti, figura eſt ſpiritalis manducationis quâ ipſius Paſſioni communicamus, & in memoria recondimus, quòd caro ejus pro nobis crucifixa & vulnerata ſit. Addit in eodem capite *S. Auguſtinus*, generatim loquens de Patribus Veteris Teſtamenti, ut ſuam hanc Regulam probet: *Et quicquid ibi tale narratur, non ſolum hiſtoricè ac propriè, ſed etiam figuratè ac propheticè acceptum, interpretandum eſt uſque in finem illum caritatis, ſive Dei, ſive proximi, ſive utriuſque.* Ex quibus patet, ſecundùm *S. Auguſtinum*, quædam habere rationem figuræ, quæ tamen rei veritatem non excludat ab ipſis geſtis, aut ſenſus literalis proprietatem à verbis. Sic mandatum Chriſti his verbis expreſſum: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, figuratam locutionem involvit, præcipitque ut Paſſioni Domini communicemus: nec tamen hæc figura manducationis Sacramentalis & oralis Corporis Chriſti veritatem excludit.

Denique ex locutionibus quæ flagitium vel facinus jubere videntur, quædam tales dumtaxat videntur *imperitis*, inquit, *S. Auguſtinus* cap. 12. ex quarum numero eſt iſta: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Unde figurata tantùm locutio eſt eo ſpectata ſenſu, ſecundùm quem flagitium aut facinus videtur imperare, ſcilicet manducationem Carnis Chriſti eo vulgari modo quo caro manducatur occiſi priùs animalis, in partes diviſa, & cocta, dentibúſque atteritur, & naturalis vi caloris in ſtomacho digeritur.

Objicit *Albertinus*, cùm *S. Auguſtinus* agat tum de locutionibus quæ beneficentiam vetare, tum de locutionibus quæ flagitium jubere videantur, ac utriuſque generis exempla duo proferat: & prioris quidem quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 12. *Ne ſuſcipias peccatorem*; & in Joannis Evangelio cap. 12. *Qui amat animam ſuam perdet eam*: Poſterioris verò quod habetur Proverbiorum 25. *Hoc faciens* (videlicet inimicum cibans) *carbones ignis congeres ſuper caput ejus*; & verba illa Domini, *niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, &c.* Triáque illa exempla figuram involvant

vant ſenſus literalis & proprii excluſivam, quis non videt quartum de manducanda carne Filii hominis, & bibendo ejus ſanguine, aut eſſe planè incongruum, aut pariter figuram involvere ſenſus literalis, nempe manducationis oralis excluſivam?

Reſpondeo, illud quoque exemplum de manducandi Carne Chriſti, & bibendo ejus ſanguine figuram involvere ſenſus literalis Capharnaitarum excluſivam, non verò ſenſus literalis quem Chriſtus intendebat, & quem adſtruunt Catholici. Etenim illum dumtaxat ſenſum excludit figura, quæ in hoc præcepto Domini eſt, ſecundùm quem flagitium aut facinus jubere videtur? Atqui flagitium aut facinus jubere non videtur ſecundùm ſenſum Sacramentalis manducationis, ſive manducationis carnis Chriſti ſub Sacramento, ſed ſecundùm ſenſum antropophagiæ dumtaxat, quem unum carnales Capharnaïtæ apprehendebant. Igitur figura quæ eſt in iſto præcepto Domini ſenſum Catholicorum de orali Carnis Chriſti ſub Sacramento manducatione non excludit. Hunc jam olim à *Berengario* objectum Catholicis *S. Auguſtini* locum ita explicat *Guitmundus* Averſanus Epiſcopus lib. II. *De Veritate Euchariſtiæ*. Prolatis enim *S. Auguſtini* teſtimoniis duobus, uno ex Pſalmo 98. altero ex Tractatu 27. in Joannem, quæ ſolum Capharnaïtarum ſenſum excludunt, ſubdit: *Hoc eſt ergo facinus vel flagitium, quod, ut ait B. Auguſtinus, videbatur Dominus jubere, non quia facinus aut flagitium juberet, jubendo manducari carnem ſuam: ſed videtur,* inquit, *jubere, illis videlicet qui putaverunt, quòd hoc jubendo, neceſſariò etiam ſe juberet occidi, & membratim conſcindi, atque ita demum carnem ejus crudam vel coctam manducari. Proinde ergo figura eſt,* inquit, *in hac locutione. Hic jam obſtrepit, hic jam adgaudet fortaſſis Umbraticus. Noli præpoſterè, Umbratice, noli præcipitanter gloriari: cujus rei figura dicatur hîc eſſe, patienter & diligenter adverte. Figura ergo eſt, ait Auguſtinus, præcipiens. Quid præcipiens, quid figurans? Hoc enim figurat quod præcipit: Paſſioni Domini,* inquit, *communicandum, & ſuaviter atque utiliter recondendum in memoria, quòd pro nobis caro ejus crucifixa & vulnerata ſit. Quicquid igitur illud eſt quod Auguſtinus hîc figuram appellat (nam quid figuram dicat, in his ejus verbis cognoſci non tam facilè poteſt) non utique Corporis Domini, ſed crucifixionis ejus & vulnerationis, hoc eſt, occiſionis, noſtræque communicationis cum ea, id eſt, ut imitemur Chriſtum, & communicemus paſſioni ejus compatiendo, manifeſtiſſimè figuram eſſe demonſtrat: Paulo quoque Apoſtolo concordante, qui ait:* »Quotieſcumque panem hunc manducabitis, & ca»licem Domini bibetis, mortem Domini annun»tiabitis donec veniat. *Quòd ſi quæramus, quid hîc figuram Auguſtinus dixerit? Nihil utique tam congruè videtur occurrere, quam id quod paulò ſuperiùs Doctor idem jam dixerat, id eſt, celebratio ipſa Corporis & Sanguinis Domini.* Spectat *Guitmundus* verba *S. Auguſtini* cap. 9. ejuſdem libri III. *de Doctrina Chriſtiana* dicentis: *Hoc verò tempore poſtea quàm per Reſurrectionem Domini noſtri manifeſtiſſimum indicium noſtræ libertatis illuxit, nec eorum quidem ſignorum, quæ jam intelligimus, operatione gravi oneramur: ſed quædam pauca pro multis, eademque factu facillima, & intellectu auguſtiſſima, & obſervatione caſtiſſima, ipſe Dominus, & Apoſtolica tradidit diſciplina. Sicuti eſt Baptiſmi Sacramentum, & celebratio Corporis & Sanguinis Domini, quæ unuſquiſque cùm percipit, quò referantur imbutus agnoſcit: ut ea non carnali ſervitute, ſed ſpirituali potiùs libertate veneretur.* Ex quibus colligit *Guitmundus*, Berengarianos librum de Doctrina Chriſtiana Catholicis inſipientiſſimè objicere, *Cum cibus altaris Domini nuſquam, ibi figura, nuſquam ibi ſignum dicatur: & quicquid illud ſit quod ſignum ibi & figura dicitur, non utique ſignum & figura Corporis & Sanguinis Domini, ſed Paſſionis Domini, & noſtræ communicationis cum ea certiſſimè demonſtretur.* Lege & *Rupertum* lib. VI. Commentariorum in *Joannem*, & *Algerum* lib. I. cap. cap. XI. in eadem reſponſione conſentientes.

XV. Objicit recentior quidam Calviniſta in Expoſtulatione ad *Hampdenium*, locum *Anaſtaſii Sinaitæ*, ex lib. XII. *Anagogicarum Contemplationum in Hexaëmeron*, quem Catholicorum fraude ſuppreſſum calumniatur: Quo in loco verba Chriſti *Joannis* 6. de ſpiritali manducatione ſic exponit: *Ego ſum panis vitæ, &c. Dicens*, Panis deſcendens, *oſtendit panem illum ex cælo continuè deſcendentem, ne fortè putes eum de corpore ſuo dixiſſe, & apud te cenſeas omnem manducantem ex illo, vel etiam improbum, per eam manducationem habere vitam æternam, ab ea cogitatione te dimovet, oſtendens tibi nos fieri participes Myſteriorum duobus modis. Digni ſcilicet ex pane illo manducant qui de cælo deſcendit. Is eſt inhabitatio & fulgor Sanctiſſimi Patris, Divinitatis Chriſti; quippe divina & cæleſtia cogitant. Terreni verò terrenaque ſapientes, terrenæ meræque carnis Chriſti participant audacter & indignè: quæ manducatio à ſuperiori prorſus aliena. Quare ut utrumque nos doceat, poſtquam dixit:* Ego ſum panis vitæ è cælo deſcendens, *id eſt, Deus Verbum: Et,* Si quis manducet ex illo, vivet in æternum, *ſubjungit idem:* Et panis quem ego dabo illi, caro mea eſt, quam ego dabo pro vita mundi. *Vides quid interſit, ſi quis manducet de pane illo, qui de cælo deſcendit, eum dixit habere vitam æternam. De carne verò minimè illud adjecit. Unde cùm de horrendis & ineffabilibus Myſteriis loquatur, vide ut ſupra & infra idem ſæpius reſumat & revocet . . . Pergit idem Verbum Deus:* Qui manducat meam carnem, & bibit « meum ſanguinem, manet in me, & ego in illo. « *Non de præſenti carne & ſanguine: quippe participes fuerunt Judas & Simon Magus Corporis & Sanguinis Euchariſtiæ, nempe panis & calicis: neque tamen Chriſtus manſit in eis, neque ipſi in Chriſto. Quæ autem vera ſit manducatio myſtica carnis Chriſti, quiſve ineffabilis ſanguis ejus in ea reconditus, illud omnino doctioribus & peritioribus relinquam, illud quibus par eſt omnino tradentibus.*

[Cæcutientia Miniſtri recentioris objecta ex Anaſtaſio Sinaita petita diluitur.]

Reſpondeo, etſi hæc verba Chriſti Domini, *Ego ſum panis vivus qui de cælo deſcendi, qui manducat ex hoc pane, vivet in æternum:* de Chriſti carne non eſſe intelligenda dixerit *Anaſtaſius Sinaïta*, ſed de Verbo Deo, quod ſpiritaliter manducari debet, ut vitam immortalem conſequamur: nihilominus verba ſequentia: *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*: de vera Chriſti carne intellexit ac expoſuit, déque orali manducatione; cujus ipſi *Judas & Simon Magus* participes fuere in Euchariſtia. Unde *Albertini*, Miniſtrorúmque cæterorum conatus inanes eſſe probat hic *Anaſtaſii Sinaïtæ* locus, qui Chriſtum *Joannis VI.* de ſola manducatione ſpirituali, etiam ad oralis rejectionem, locutum eſſe contendunt. Id unum ergo vult *Anaſtaſius*, non ſufficere manducationem carnis Chriſti oretenus ad vitam æternam conſequendam, ut que Chriſtus per gratiam ſuam maneat in nobis, & nos in eo; ſed eſſe cum ea conjunctam ſpiritalem manducationem oportere, quâ divina & cæleſtia cogitemus. Oralis per ſe ac ſeorſum ſumpta, dignis & indignis convenit: ſpiritalis oraliſque ſimul, aut etiam ſpiritalis abſque orali, eorum qui digni ſunt, propria eſt. Id cùm palam Eccleſia Catholica profiteatur ac doceat, illi non incommodat *Anaſtaſii Sinaïtæ* locus, quem Catholicorum Theologorum fraude ſuppreſſum Neotericus ille Calvinianæ

vinianæ Sectæ Miniſter mentitur. Addiderim, mirum non eſſe quòd *Anaſtaſius* in libris *Anagogicarum Contemplationum in Hexaëmeron*, verba Chriſti cap. 6. S. Joannis obiter dumtaxat ediſſerens, nec ſenſui inſiſtens literali, manducationem oralem adeo expreſsè, adeo luculenter non explicet, ac Patres reliqui quos ſupra laudavimus, numero plures, authoritate præſtantiores, doctiores, antiquiores; Cyrillus Alexandrinus, Ambroſius, Hilarius, Cyprianus, &c. Nec ullius momenti eſt pro Calviniana cauſa, quòd *Myſticæ carnis Chriſti manducationem* in Euchariſtia fieri *Anaſtaſius* ſignificet. Myſtica enim dicitur, quia ſub alienis ſpeciebus latet: myſtica, ratione Sacramenti, non ratione objecti: Myſtica, quia pro hoc ſtatu inviſibilis eſt, non quòd reipſa ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia præſens non ſit: Nam verba Græca *Anaſtaſii Sinaïtæ*; ὃν περὶ τῆς ὁρωμένης αὐτοῦ σαρκὸς ϗ αἵματος, perperam ac fraudulenter vertit Calvinianus Miniſter: *Non de præſenti carne & ſanguine*: quæ ita reddi debent: *Non de viſibili carne & ſanguine.* Quamobrem *horrenda & ineffabilia Myſteria* vocat: quia revera ſtupendum eſt, hominum captum ac ſermonem ſuperat, unâ fide teneri poteſt, quòd Chriſti caro & ſanguis, anima, divinitas, uno verbo, Chriſtus totus, ſub panis & vini ſpeciebus in Euchariſtia contineatur. Non autem ineffabilia & horrenda myſteria rectè dici poſſent, ſi merus panis & vinum, ſeu figura dumtaxat Corporis & Sanguinis Chriſti eſſent. Quis enim Patrum manna vel panes propoſitionis, tremendorum, horrendorum, ineffabilium myſteriorum nomine inſignivit?

ARTICULUS III.

Realis Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis fides, verbis Domini Sacramentum Inſtituentis probatur.

EUchariſtiæ Inſtitutionem tres Evangeliſtæ literis conſignarunt. S. *Matthæus* cap. 26. *Cœnantibus autem eis*, inquit, *accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit; & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* S. Marcus cap. 14. *Et manducantibus illis, accepit Jeſus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, Hoc eſt corpus meum. Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes. Et ait illis: Hic eſt ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur.* S. Lucas cap. 22. *Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur: Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic eſt calix novum Teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.*

S. *Paulus* 1. ad Corinthios cap. XI. eadem inſtitutionis Euchariſtiæ verba refert. *Ego enim*, inquit, *accepi à Domino, quod tradidi vobis, Quoniam Dominus Jeſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit, & dixit: Accipite & manducate: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic calix novum Teſtamentum eſt in meo ſanguine. Hoc facite quotieſcumque bibetis in meam commemorationem.* Chriſti Sacramentum inſtituentis, dogma fidei tradentis, legem Eccleſiæ ſuæ in perpetuum tempus dantis, teſtamentum condentis, fœdus ſancientis, verba proprio ſenſu, non metaphorico; perſpicuo, non obſcuro; naturali & cuique obvio, non contorto, & qui nonniſi poſt diuturnam meditationem detegatur, accipi debent & explicari. Si enim unquam homines propriè & clarè loquuntur, maximè cùm fœdus ineunt, cùm leges ferunt, cùm teſtamentum condunt, cùm non exteros, ſed amicos, ſed filios alloquuntur, eis animi ſui ſenſa aperiunt, & voluntatem ſignificant ſuam: cùm denique ipſis tradunt amicitiæ perenne pignus. Leges omnes & mandata à Chriſto tradita, verbis concepta ſunt ſimpliciſſimis & clariſſimis. Baptiſmi inſtitutio planis ac perſpicuis verbis facta eſt, nec dixit Chriſtus: *Aqua eſt Spiritus Sanctus*, aut quid ſimile, ſed: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum Cœlorum*: Nullum eſt fidei dogma in Scriptura Sacra explicitè contentum, (nullum autem aliud agnoſcunt Calviniani) quod verbis figuratis & metaphorico ſenſu acceptis à Chriſto & Apoſtolis tradatur: Aut ſi metaphoris aliquibus utuntur in tradendis fidei dogmatibus, claræ ſunt hujuſmodi metaphoræ, & earum ſenſus cuique obvius eſt, ut cùm dicitur Chriſtus *ſedere à dextris Dei*; vel cùm Eccleſia *fundata dicitur & ædificata ſupra petram.* Sanè ſi metaphoras in Sententiis Scripturæ Sacræ comminiſci licet, ubi fidei noſtræ dogmata præcipua traduntur, Sociniani triumphabunt, qui teſtimonia de Filii divinitate, & de generis humani redemptione à Chriſto facta, metaphorico ſenſu explicanda eſſe non minori jure contendent, quàm Calviniſtæ hæc verba Chriſti: *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, de figura Corporis & Sanguinis Chriſti, ſeu efficaci, ſeu inefficaci, interpretentur. Teſtamenta etiam verbis propriis & perſpicuis conduntur: nec ullus Calviniſta eſt, cui ſi pater, avus, patruus, aliúſve ex cognatis aut amicis, domum vel agrum reliquerit, adiiſſe ſe putet hereditatem, & erga ſe impletam teſtatoris voluntatem arbitretur, cùm tabella domum vel agrum repræſentans ab executoribus teſtamenti data fuerit. Eſto in Prophetiis *Jacob* morientis multa ſint figuratè enuntiata, ut cùm ait Geneſ. 49. *Simeon & Levi vaſa iniquitatis bellantia, Catulus Leonis Juda, Lavabit in vino ſtolam ſuam*, &c. Tamen Teſtamentum ejus verbis clariſſimis conceptum eſt, cùm ait: *Ecce congregor ad populum meum, ſepelite me cum patribus meis.* Si *hominis teſtamentum confirmatum nemo ſpernit aut ſuperordinat*, ut ait Apoſtolus ad Galatas 3. quantò minùs teſtamento Chriſti derogandum eſt? At Chriſtus dicens Apoſtolis, *Accipite & comedite, Hoc eſt Corpus meum; Bibite ex hoc omnes, Hic eſt enim Sanguis meus*, Sacramentum inſtituit, dogma fidei tradidit, legem Eccleſiæ ſuæ dedit in perpetuum tempus duraturam, fœdus ſanxit, teſtamentum condidit; non exteros, ſed amicos, ſed Diſcipulos, ſed filios his verbis compellavit, æternum amoris pignus ipſis daturus, pridie quam pateretur, illos, de quibus *S. Joannes* cap. 13. ait: *Sciens Jeſus quia venit hora ejus, ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Illos alloquebatur quibus tum dixit: *Vos amici mei eſtis. Jam non dicam vos ſervos: Vos autem dixi amicos; quia omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis . . . In proverbiis locutus ſum vobis. Venit hora cùm jam non in proverbiis loquar vobis, ſed palam de Patre annuntiabo vobis.* Quod & ipſi agnovere: *Ecce nunc palam loqueris*, inquiunt, *& proverbium nullum dicis. Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus quia à Deo exiſti.* Hæc itaque verba. *Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus*, in ſenſu proprio, non figurato & metaphorico intelligenda ſunt; adeóque non figuram tantùm Corporis & Sanguinis Chriſti, ſive ef-

Chriſti teſtamentum verbis ſimplicibus & apertis inſtitutum.

ficacem, ſive inefficacem in Euchariſtia nobis traditam credere debemus, ſed verum Chriſti Corpus & Sanguinem. Calviniani *litigant cum Scripturis, non nobiſcum*, ut S. *Auguſtini* verbis utar. *Quare litigas*, Calviniane? *Fratres ſumus, quare litigamus? Non inteſtatus mortuus eſt Pater. Fecit teſtamentum, & ſic mortuus eſt: mortuus eſt & reſurrexit. Tamdiu contenditur de hereditate mortuorum, quamdiu teſtamentum proferatur in publicum; & cùm teſtamentum prolatum fuerit in publicum, tacent omnes ut tabulæ aperiantur & recitentur. Judex intentus audit, Advocati ſilent, Præcones ſilentium faciunt, univerſus populus ſuſpenſus eſt, ut legantur verba mortui non ſentientis in monumento. Ille ſine ſenſu jacet in monumento, & valent verba ipſius: Sedet Chriſtus in Cælo, & contradicitur Teſtamento ejus? Aperi, legamus. Fratres ſumus, quare contendimus? Placetur animus noſter, non ſine teſtamento nos dimiſit Pater. Qui fecit teſtamentum, vivit in æternum: audit voces noſtras, agnoſcit ſuam. Legamus, quid litigamus? Ubi inventa fuerit hereditas, ipſam teneamus. Aperi teſtamentum.* Ait Chriſtus Euchariſtiam inſtituens, quam S. *Gaudentius* Tractatu 2. in Exodum *Hereditarium munus Novi Teſtamenti* appellat, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus.* Et figuram dumtaxat Corporis & Sanguinis Chriſti Euchariſtiam eſſe Sacramentarii impiè contendunt. Nonne hoc eſt Salvatoris teſtamentum violare? Nonne hoc eſt umbraticum teſtamentum pro vero ac reali ſupponere? Nonne hoc eſt Scripturæ Sacræ verba corrumpere? Chriſtus dixit, id quod nobis in Euchariſtia dedit, eſſe corpus ſuum: Calviniani verò volunt nos obligari ad credendum Chriſti corpus in Euchariſtia non eſſe, ſed tantùm figuram corporis. Nonne iſtud eſt verbo Dei illudere? Si figuram dumtaxat corporis ſui dare voluiſſet, cur æquivocatione quæ hominum partem maximam conjicere poterat in errorem, uſus fuiſſet? Cur mentem ſuam non expreſſiſſet ſimplicibus apertiſque verbis? *Fortè qui Verbum eſt, & qui Veritas eſt, loqui vera neſcivit? & qui Sapientia eſt, in ſtultiloquio erravit? Et qui Virtus eſt, in ea fuit infirmitate, ne poſſet eloqui qui vellet intelligi*, inquit, S. *Hilarius* lib. 8. de Trinitate. *Num mentis & linguæ artifex disertè loqui non poſſet? Immò verò ſumma providentia fuco carere voluit, quæ divina ſunt, ut omnes intelligerent, quæ ipſe omnibus loquebatur.* Quibus verbis, amabo, Chriſtus uſus eſſet magis aptis magiſque perſpicuis ad ſignificandum ſe veri propriique corporis ſui ſubſtantiam tradere? An opus erat ut diceret, Hoc eſt verè & propriè Corpus meum? Nequaquam. Sicut enim cùm æternus Pater Chriſtum deſignando, dixit: *Hic eſt Filius meus dilectus, ipſum audite*; non dixit, Hic eſt verè & propriè Filius meus: & cùm Evangeliſta Verbi Æterni Incarnationem explicuit, non dixit, Verbũ verè & propriè caro factum eſt, carne in unitatem perſonæ aſſumpta, ſed ſimpliciter dixit: *Verbum caro factum eſt*: Et cùm Angelus Deiparæ Virgini admirabile illud Myſterium annuntiavit, non dixit, Verè in utero concipies proprium Filium Dei, ſed ſimpliciter; *Quod enim ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et nihilominus credere tenemur Chriſtum eſſe verè & propriè Dei Filium, & Verbum verè & propriè incarnatum fuiſſe, & omnia quæ Incarnatio involvit, aut quæ ex ea conſequuntur: Ita quamvis Chriſtus non dixerit accepto pane & benedicto, Hoc eſt vera & propria ſubſtantia Corporis mei; ſive, Hic panis in ſubſtantiam Corporis propriè convertitur, ſed ſimpliciter, *Hoc eſt Corpus meum*, nihilominus credere tenemur Chriſti Corpus verè, propriè, ac ſubſtantialiter in Euchariſtia nobis dari: Maximè cùm addiderit Chriſtus, *Quod pro vobis datur*, ſive, *Quod pro vobis tradetur*; & de ſanguine ſuo, *Qui pro multis effundetur.* Quibus verbis idem Corpus eundémque Sanguinem in Euchariſtia comedendum ac bibendum ſe dare ſignificavit, quod pro nobis morti tradendum, & qui pro multis effundendus erat. Verum autem ac proprium Corpus pro nobis ad mortem obtulit, non figuram corporis; verum propriúmque ſanguinem pro nobis fudit, non figuram ſanguinis. Verum igitur ac proprium corpus ſuum; verum ac proprium Sanguinem, ſecundùm ſubſtantiam, comedendum ac bibendum in Euchariſtia nobis dedit, non figuram Corporis & Sanguinis.

II. Accedit trium Evangeliſtarum in iiſdem Chriſti Euchariſtiam inſtituentis verbis referendis ſummus conſenſus, ac S. *Pauli* cum iiſdem concordia. Nullus ex ipſis teſtatur dixiſſe Chriſtum, *Hæc eſt figura Corporis mei, Hæc eſt figura Sanguinis mei*, ſed, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt ſanguis meus.* At incredibile eſt, neminem Evangeliſtarum, nec Apoſtolum *Paulum* hunc ſenſum expreſſurum fuiſſe, ſi Chriſtus ſolam Corporis & Sanguinis ſui figuram dare, idque unum à nobis credi voluiſſet. Siquidem noverat tantas de hac doctrinæ cæleſtis parte controverſias excitatum iri; quas inſolenti metaphora & ſenſu obſcuris verborum involucris implicito ſciebat fovendas augendáſque, non ſedandas. Solent Evangeliſtæ in minoribus cauſis ita ſibi viciſſim opitulari, ut vix quicquam ab uno eorum obſcurè dictum eſſe legamus, quod non fuerit ab alio explicatum. Scripſerat unus Evangeliſta Chriſtum dixiſſe: *Si ego in digito Dei ejicio dæmonia*; explicat alius: *Si ego in ſpiritu ejicio dæmonia.* Vocaverant alii: *Joſeph* Patrem Chriſti, ne falleremur, explicavit Lucas dicens: *Ut putabatur filius Joſeph.* Solebat Chriſtus invitare ſitientes, & promittere illis aquam vivam, expoſuit S. Joannes: *Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Hîc autem cùm quatuor Auctores inſtitutionem hujus Sacramenti narraverint, diverſis temporibus ſcripſerint, alii audiverint ab ipſo Chriſto, ut S. *Matthæus*; alii à Domino poſtea acceperint, ut S. *Paulus*: alii didicerint ab iis, qui Chriſtum Sacramentum inſtituentem viderant ac audiverant, ut S. *Marcus*; & S. *Lucas*; omnes tamen iiſdem verbis Chriſtum dixiſſe commemorant, *Hoc eſt Corpus meum*, & *Hic eſt Sanguis meus*, aut, *Calix Sanguinis mei*, quod idem eſt; nemo explicavit dictum eſſe per figuram, nemo addidit ullum verbum ex quo id intelligere poſſemus; immo S. *Paulus* qui omnium poſtremus ſcripſit, de uſu & fructu hujus Sacramenti ita locutus eſt, ut non ſymbolum dumtaxat & figuram, ſed verum Chriſti Corpus & Sanguinem, reipſa & ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia præſentia, ipſum agnoviſſe & credidiſſe, ac Fideles hac in doctrina, quam à Domino acceperat, inſtituere voluiſſe, facilè intelligatur. *Calix*, inquit, *benedictionis, quem benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Domini eſt? Et panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini eſt?* Non figuræ, non virtutis & efficaciæ Corporis & Sanguinis Domini, ſed Corporis ipſius & Sanguinis communicationem & participationem Euchariſtiam appellat S. *Paulus*. Subdit illius communicationis admirabilem effectum: *Quoniam*, inquit, *unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus.* Itaque Corporis Chriſti participationem unitas illa Fidelium, ſeu effectus conſequitur, & per Corpus & Sanguinem Chriſti cum ipſis in Sacramento communicatum etiam deſignatur. Et cap. undecimo, de præparatione ad ſumptionem Euchariſtiæ adhibenda ſic loquitur: *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis*

guinis

guinis Domini. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat: Qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini. Eos qui indignè Euchariſtiam ſumpſerint, reos eſſe, non figuræ Corporis Domini, ſed ipſius Corporis Domini, Apoſtolus pronuntiat, & judicium ſibi manducare & bibere, quia Corpus Domini non dijudicant. Quorſum verò hæc ſententia, ſi Euchariſtia mera Corporis Chriſti figura eſt? Forſan quòd injuria quæ fit imagini, ipſi Chriſto fieri cenſeatur? At iſtud argumenti genus Calviniſtæ ſugillant in controverſia de Imaginibus Chriſti & Sanctorum. Forſan quòd qui ſumit figuram Corporis Chriſti, eo ritu externo & participatione Sacramenti profiteatur ſe eſſe membrum Chriſti, cùm à Chriſti Corpore animo ſit avulſus? At ſi ita eſt, potiùs dicere debuit Apoſtolus, Reus erit ſimulationis & fictionis, quàm, *Reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* Siquidem in Baptiſmo profitetur ſe eſſe membrum Chriſti, etſi animo ab ejus corpore ſit avulſus, quicumque ad illud Sacramentum fictus accedit, nec tamen reus uſquam dicitur Corporis & Sanguinis Domini. Sanè nullius momenti non erat ad ædificationem Eccleſiæ & Fidelium ſalutem, exponere diſertè an Euchariſtia Corporis & Sanguinis Chriſti figura eſſet, an Corpus ipſum & Sanguis: ſi enim figura eſt dumtaxat, abſque idololatria non poteſt adorari: Si Chriſti verum & proprium Corpus & Sanguis eſt, abſque impietate non poteſt non adorari. Non videtur itaque *S. Paulus* Chriſtianorum Doctor vocaturus fuiſſe Corpus & Sanguinem Domini, quod meram ejus figuram ac virtutem eſſe intellexiſſet.

Ita Apoſtoli verba intellexerunt antiqui Patres qui hunc locum ſunt interpretati: S. Joannes Chryſoſtomus Homilia 27. in 1. ad Corinthios: *Chriſtus*, inquit, *omnibus ex æquo dedit, dicens, Accipite, comedite. Ille corpus ex æquo dedit: tu autem ne panem quidem communem das ex æquo. Etenim pro omnibus ſimiliter eſt fractus, & ex æquo factus eſt corpus pro omnibus.* Et infra: *Guſtaviſti Sanguinem Dominicum, & ne ſic quidem fratrem agnoſcis? Et quamnam mereberis veniam?* Et Homilia 28. *Cur autem judicium ſibi comedit & bibit?* Non dijudicans Corpus Domini. *Hoc eſt, non examinans, non cogitans, ut oportet, magnitudinem eorum quæ ſunt propoſita, non reputans quanti momenti & ponderis ſit donum. Nam ſi exactè didiceris quiſnam ſit qui ſit propoſitus, & quiſnam ſit qui dat ſe ipſum, & cui det, nulla alia egebis oratione.* Rurſus Homilia 27. *Tu autem pane vitæ accepto, facis rem mortis, & non exhorreſcis? . . . . . Et hæc facis Chriſti menſâ exceptus, illo die quo dignus es habitus qui ejus carnes lingua tangeres. Quicumque ſis ergo, ne hæc fiant, manum tuam expurga, & caſtiga linguam, & labra quæ ingreſſui Chriſti fuere veſtibula.*

Theodoretus in cap. XI. Epiſtolæ ad Corinthios: *Illud autem, inquit,* Reus erit Corporis & Sanguinis, *hoc ſignificat, quòd quemadmodum tradidit quidem illum Judas, ipſi autem inſultarunt Judæi: ita eum ignominia & dedecore afficiunt, qui ſanctiſſimum ejus Corpus immundis manibus accipiunt, & in pollutum os immittunt.* Oecumenius in Commentario ejuſdem loci. *Si ille gratias agit, qui proprium dividit tradi itque corpus, οἰκεῖον σῶμα: tu non multò magis gratias agendo in his quæ tibi donata ſunt, ſocios & convivas accipies pauperes?* Ibidem: *Per hoc autem quod frequenter ait: Corporis & Sanguinis Domini: manifeſtat quòd non ſit nudus homo, qui immolatur, ſed ipſe Dominus & Factor omnium, ut videlicet per hæc ipſos exterreat.*

III. Nec leve eſt rationum pondus, quæ ex impreſſione à Chriſti verbis in omnium Chriſtianarum ſocietatum mentibus facta arceſſuntur. Senſus enim horum Domini verborum, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, adeò evidenter præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis proprius atque literalis ſenſus eſt: ut nulla ſit Chriſtianorum ſocietas, quæ Domini verba hoc ſenſu non intellexerit. Ita intellexiſſe Græcos, probat primò Hiſtoria diſſidii *Michaëlis Cerularii* Patriarchæ Conſtantinopolitani, & *Leonis* Acridani Epiſcopi cum *Leone IX.* Romano Pontifice & Eccleſia Latina. Cùm enim conſecrationem Euchariſtiæ in azymis, aliòſque ritus Latinis objecerint, fidem præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis non objecerunt, objecturi utique niſi communis ea Eccleſiæ utriuſque fides fuiſſet. Quæ enim eſſet Latinorum fides & doctrina circa Euchariſtiam, ignorare Græci non poterant, cùm adeo publica fuiſſet *Berengarii* damnatio: & licet daremus ignotam ipſis fuiſſe controverſiam à *Berengario* excitatam, ejúſque damnationem; neſcire non poterant Latinos realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia credere, cùm *Humbertus* Cardinalis, *Leonis IX.* Conſtantinopoli Legatus, in Diſputatione *De Azymo & Fermentato* adversùs Græcos, quam Græcorum Imperator tunc Græcè reddi juſſit, eam fidem diſertè profitetur. *Taliter*, inquit, *præparatus azymus, fideli invocatione totius Trinitatis fit verum & ſingulare Corpus Chriſti . . . Nos verò Corpus Veritatis ex azymo & in azymo ritè venerantes atque retinentes, ore & corde prægustamus jam quàm ſuavis eſt Dominus.*

Secundò, eamdem Eccleſiæ Græcæ ac Latinæ de Euchariſtia fidem probat *Humberti* Reſponſio ad Libellum *Nicetæ Pectorati* contra Latinos editum. Extat in Appendice Tomi XI. Annalium *Baronii* Cardinalis. *Qui ergo*, inquit, *panem Dei manducat, carnem Dei Chriſti manducat: Qui autem carnem ejus manducat, Chriſtum manducat. Qui Chriſtum manducat, proculdubio vitam æternam manducat . . . Quòd ne viloſcat carnalibus, & in percipiendo eſcam ſpiritus ſubmurmuret aliquis carnis appetitum, cum ſumma parcitate prægustamus, videre tantummodo cupientes quàm ſuavis eſt Dominus, cujus panis non det ſicut manna faſtidium. Nec dubitandum, in quantulacumque portione ejus Fideles manducare ſibi totam vitam, id eſt Chriſtum.* Idem probat *Nicetæ Pectorati* Libellus: ſic enim de Chriſto loquitur. *Sanctus autem Spiritus vivificúſque in viſicata ejus carne permanſit, quam comedentes in pane, qui immutatus eſt per Spiritum, & effectus Corpus Chriſti, vivimus in ipſo, tanquam vivam & deificatam ejus carnem edentes.*

Tertiò eumdem Eccleſiæ utriuſque conſenſum probant *Theophylacti* Bulgariæ Archiepiſcopi lucuentiſſima & clariſſima teſtimonia in Commentariis Capitis 26. *S. Matthæi*, 14. *S. Marci*, & 6. *S. Joannis.*

Quartò idipſum demonſtratur ex Auctorum Græcorum ſilentio, qui adversùs Eccleſiam Latinam XI. & XII. Seculo ſcripſerunt: *Euthymii* Monachi Zigabeni, *Nicolai Methonenſis*, qui adversùs *Chryſolanum* Archiepiſcopum Mediolanenſem ſcripſit, *Joannis Phurni* Montis Gani Prioris, & aliorum: item ex Tractatibus Latinorum adversùs Græcorum errores, præſertim *Hugonis Etheriani*, qui nullum circa Euchariſtiam errorem Græcis objicit. Item ex Epiſtolâ *Baſilii* Theſſalonicenſis Archiepiſcopi ad *Adrianum IV.* de unione Orientalis Eccleſiæ cum Occidentali, quam refert *Allatius* lib. *De Perpetuo utriuſque Eccleſiæ Conſenſu*, pag. 658. Item ex *Simeone Juniori* Oratione V.

Eccleſiæ Græcæ de Euchariſtia fides, & cum Latina conſenſus in dogmate de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti & Tranſſubſtantiationis.

Quintò idem probatur ex *Euthymio* Monacho Zigabeno, in *Matthæum*, dicente: *Aptiſſimè nominavit* Chriſtus *Teſtamentum propter appropinquantem mortem: teſtantur enim qui moriuntur. Itaque ſicut Vetus Teſtamentum hoſtias & ſanguinem habebat: ita ſanè & Novum, Corpus videlicet & Sanguinem Domini. Non dixit autem, Hæc ſunt ſigna corporis mei & ſanguinis mei: ſed, Hæc ſunt corpus meum, & ſanguis meus. Oportet ergo non ad naturam eorum quæ proponuntur aſpicere, ſed ad virtutem eorum. Quemadmodum enim ſupernaturaliter aſſumptam carnem deificavit (ſi ita loqui liceat) ita & hæc ineffabiliter tranſmutat in ipſum vivificum corpus ſuum, & in ipſum pretioſum ſanguinem ſuum, & in gratiam ipſorum.*

Et in Panoplia pag. 1. Titulo xx. loca duo refert inſignia, unum *S. Gregorii Nyſſeni* aſſerentis, *Unum* Chriſti *corpus aſſiduè per totum orbem terrarum Fidelium millibus impertiri, totum cujuſque evadere, & in ſeipſo totum permanere. Panem ſtatim in corpus mutari, à verbo, Quoniam hoc eſt corpus meum. Chriſtum ideo cunctis credentibus gratiæ diſpenſatione ſeipſum impartiri per carnem, quæ ex vino & pane conſtituitur, Fideliúmque corporibus conjungitur, ut ea conjunctione cum immortali, homo etiam immortalitatis particeps fiat.* Alter locus eſt *S. Joannis Damaſceni*, dicentis: *Corpus eſt verè conjunctum divinitati, ut corpus ex Sancta Virgine; non quòd corpus illud aſſumptum è cælo deſcendat, ſed quia panis & vinum in Chriſti Corpus & Sanguinem tranſmutatur. Sin quæris quomodo fiat, ſatis eſt tibi ut audias per Spiritum Sanctum, quemadmodum & ex Virgine Dei Genitrice ſibi ipſi & in ſeipſo Dominus Corpus ſubſtituit. Et nihil amplius novimus, niſi quòd Dei Verbum eſt verum & omnipotens. Modus autem intelligi non poteſt. Illud tamen dicere non eſt alienum quemadmodum naturaliter panis per cibum, & vinum, & aqua per potum, in corpus & ſanguinem comedentis bibentiſque mutantur, nec fiunt aliud corpus præter quod erat prius; ſic propoſitionis panem & vinum & aquam per invocationem & adventum Spiritus Sancti, rationem naturà ſuperante, in Corpus & Sanguinem Chriſti tranſmutari, nec eſſe duo, ſed unum, atque idem fieri nunc eis, qui fide dignéque illud ſuſcipiunt.*

Sextò, Eccleſiæ Græcæ de Euchariſtia fidem exprimit *Nicolaus* Epiſcopus Methonenſis in Libello *Ad eos qui hæſitant, aiuntque conſecratum panem non eſſe Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti*; in quo hæc habet: *Quis ille qui conculcat Filium Dei? Nonne qui ſanguinem ejus ingratus abrogat, nec admittit, & veracis ab omnique mendacio alieni oris traditionem & mandatum nihili facit, Hoc eſt Corpus meum dicentis: &, Hic eſt Sanguis meus? Quid hæſitas? Quid Omnipotenti impotentiam attribuis? Nonne ipſe eſt, qui ex nihilo omnia ut eſſent fecit? Unus trium perſonarum divinitatis, qui poſtremis temporibus incarnatus eſt, & panem in ſuum corpus tranſmutari juſſit. Quid requiris cauſam & ordinem naturæ panis tranſmutationis in Chriſti Corpus, & aquæ vinique in Sanguinem, cùm ſupra naturam, rationem, mentem & cogitationem ex Virgine ſit natus? Non credes itaque nec mortuorum Reſurrectionem, nec in cælos ejus Aſſumptionem, & alia Chriſti miracula ſupra naturam, mentem, & cogitationem eminentia?... At fortaſſis dubitas minimèque credis, quòd non videas carnem & ſanguinem, ſed panem & vinum. Qua de re ſcias oportet Deum providè hoc feciſſe, ne averſarentur multi arrhabonem æternæ vitæ, & ægrè ferrent carnem & ſanguinem intuentes. Itaque rebus naturæ conſuetis hoc fieri voluit, iis ſuam divinitatem conjungens, cum dixit, Hoc eſt Corpus meum, &, Hic eſt ſanguis meus.*

Septimò eadem Eccleſiæ Græcæ de Euchariſtia fides probatur ex *Zonara*, in Epiſtola quam refert *Allatius*, Exercitatione adversùs *Creigtonum*, pag. 544. & perperam *Glycæ* tribuit. Et ex *Niceta Choniate* in *Alexio*, lib. 3. ubi quæſtionem commemorat Conſtantinopoli excitatam *Georgio Xiphilino & Joanne Camatero* Patriarchis. *Cum*, inquit, *in quæſtione eſſet utrum Chriſti corpus poſt perceptionem incorruptibile ſit, quale poſt Paſſionem & Reſurrectionem fuit, an corruptibile ut ante Paſſionem: alii dicebant incorruptibile eſſe, quòd Divinorum Myſteriorum perceptio confeſſio ſit & recordatio quædam Domini propter nos mortui & redivivi, ut magnus in Theologia Cyrillus tradit: & quam partem quiſque acceperit, ab eo Chriſtum integrum percipi, quem Thomas palpavit, eúmque comedi poſt Reſurrectionem, ut Joannes Chryſoſtomus affirmat his verbis:* O rem miram! qui ad dexteram Patris ſedet, in noſtrûm peccatorum manibus invenitur? *Item*: Quamcumque partem acceperis, cum totum accipis, qui à Thoma palpatus eſt. *Et alio loco*; Floruit in Lege, adolevit in Prophetis, maturuit in cruce, comeditur poſt Reſurrectionem. Neque enim aliud id eſt quod percipitur, quàm illud corpus quod morte ſuperata, vitam noſtram auſpicatum eſt. Ut enim parum fermenti totam maſſam fermentat, & ſibi ſimilem & parem reddit: ſic immortale factum Dei corpus, cùm in noſtro corpore fuerit, totum id in ſe commutat & transfert. *Ait & magnus Eutychius*: Totum igitur Sacroſanctum Corpus & pretioſum Sanguinem Domini accipit homo, etſi horum partem aliquam acceperit. Diſtribuitur enim impartibiliter inter omnes propter immiſtionem, ut unum ſigillum omnes imagines ſuas omni materiæ imprimit, & unum manet etiam poſt communicationem, non imminutum, non mutatum in ea in quibus expreſſum eſt, etſi numero plura fuerint. Eodémque modo una vox ab aliquo prolata & in aëre diffuſa, in eo qui eam protulit, tota manet, & per aërem tota ad aures perfertur. *His ergo hæc proferentibus; alios id Myſterium non confeſſionem Reſurrectionis, ſed Sacrificium dumtaxat eſſe, & proinde corruptibile & inanime: ad quod qui accedat, non totum Chriſtum percipiat, ſed partem*, &c. Cujus ex controverſiæ ſtatu perſpicuum eſt, Græcos omnes XII. Seculo credidiſſe Corpus Chriſti verè & ſecundùm ſubſtantiam in Euchariſtia præſens eſſe.

Octavò, Eccleſiæ Græcæ cum Latina conſenſio in fide præſentiæ realis & tranſſubſtantiationis, probatur ex unione utriúſque Eccleſiæ in Concilio Lugdunenſi ſub *Gregorio X.* facta, in quo Profeſſionem Fidei receperunt, quam ad illos *Clemens IV.* & idem Gregorius X. miſerant, in qua doctrina Tranſſubſtantiationis expreſſis verbis continetur: *Sacramentum Euchariſtiæ ex azymo conficit Romana Eccleſia, tenens & docens quòd in ipſo Sacramento panis verè tranſſubſtantiatur in Corpus, & vinum in Sanguinem Domini noſtri Jeſus Chriſti.* Idem conſtat ex Profeſſione Fidei, quam *Joannes Veccus* Conſtantinopolitanus Patriarcha ſuis ad *Joannem XXI.* Romanum Pontificem literis inſeruit, in qua hæc leguntur: *Credentes & nos ipſum azymum panem in ipſo Sacro Officio Euchariſtiæ verè tranſſubſtantiari in Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti, & vinum in Sanguinem ejus, per Sanctiſſimi Spiritus virtutem & operationem.* Eadem conſenſio probatur ex Opuſculo *S. Thomæ* contra Græcorum errores, in quo nullum ipſis ab Eccleſia Latina diſſenſum circa fidem præſentiæ realis Corporis Chriſti in Euchariſtia, & tranſſubſtantiationis objicit. Et in Declaratione quorumdam dubiorum contra Græcos, Armenos, & Saracenos, de quibus ipſum conſuluerat Antiochenæ Eccleſiæ Cantor, iſtud legitur: *Impro-*

perant

ſperant etiam Chriſtianis, quòd in altari comedunt Deum ſuum, & quòd Corpus Chriſti, ſi eſſet ita magnum ſicut mons, jam deberet eſſe conſumptum. Idem probatur ex *Nicolao Cabaſila* Theſſalonicenſi Epiſcopo in Expoſitione Liturgiæ, capp. 24. 27. 29. 30. 32. 47. 49. & in Opere *De Vita in Chriſto Jeſu*, lib. 4.

Nonò eadem conſenſio probatur ex *Simeone Theſſalonicenſi* in Tractatu adversùs Hæreſes, apud *Allatium*, Exercitationum contra *Creigtonum* pag. 420. in Reſponſione ad *Gabrielem* Pentapolitanum Metropolitam, in lib. *De Sacramentis*, & in lib. *De Templo & Miſſa*, in Euchologio Editionis *P. Goar*, pag. 212. 213. 221.

Decimò idem probatur ex unione utriuſque Eccleſiæ in Concilio Florentino, in quo cùm à Græcis quæſitum eſſet cur poſt verba conſecrationis has preces adderent: *Fac hunc panem pretioſum corpus Chriſti tui, & quod in calice eſt, pretioſum ſanguinem, immutans ea Spiritu Sancto tuo*: Græci reſponderunt: *Fateri nos diximus, per hæc verba tranſſubſtantiari ſacrum panem, & fieri Corpus Chriſti.* Et in Definitione Fidei, Græci pariter & Latini profeſſi ſunt, *in azymo, ſive fermentato, Corpus Chriſti veraciter confici.* Idipſum ex *Marco Epheſio* Græco Schiſmatico, in Tractatu quo preces Sacerdotis verbis Domini neceſſariò addendas ad Euchariſtiæ conſecrationem probare voluit, & ex *Beſſarione* Cardinali, in Tractatu *De Euchariſtiæ Sacramento*, necnon ex *Joanne Pluſiadeno* in Dialogo de Synodo Florentina * & ex *Gennadio Scholario*, in Defenſione ejuſdem Synodi, Cap. 2. Sectione 1. perſpicuum eſt.

* Græcia orthodoxa Allatii, Tom. 1.

Undecimò idem conſtat ex *Jeremia* Patriarcha Conſtantinopolitano in Cenſura Confeſſionis Auguſtanæ. *Statuit Eccleſia Catholica*, inquit, *quòd conſecratione facta panis mutatur in ipſum Corpus Chriſti, & vinum in ipſum Sanguinem, panis videlicet fermentatus, non infermentatus. Dominus enim non dixit, Hoc eſt azymum, aut typus corporis, ſed; Hoc eſt Corpus meum, & Sanguis meus. Nec equidem data eſt tunc caro Domini quam geſtabat ad edendum Diſcipulis, nec ſanguis bibendus;* * *aut etiam nunc in ſacro hoc Ritu deſcendit Dominicum corpus è cœlo,* * *(blaſphemum id eſſet) ſed & tunc & nunc invocatione & gratia omnipotentis, & myſteriorum operatoris Spiritus per ſacras preces & orationes pane in ipſum Domini corpus, & vino in ipſius ſanguinem converſo & mutato.* Et paulo pòſt: *Non igitur typus eſt, aut azymum quoddam Dominici Corporis panis, qui à Sacerdote perficitur, ſed fermentatum, & ipſum Domini Corpus.*

* Ita ut nimirum carnem exuerit, aut in fruſta diviſam dare:.

* Ita ut in cælo eſſe deſinat.

Duodecimò idem conſtat ex damnatione *Cyrilli Lucaris* Patriarchæ Conſtantinopolitani, qui ad Calviniſtarum ſectam defecerat, in Synodis duabus Eccleſiæ Græcæ, una ſub *Cyrillo Beroeæ* ejus Succeſſore, altera ſub *Parthenio*.

Moſcovitarum cum Eccleſia Græca & Latina conſenſus in fide Euchariſtiæ.

IV. Moſcovitas eamdem quam nos fidem habuiſſe, & modò habere de Euchariſtiæ Sacramento, conſtat ex Auctoribus, qui de Rebus Moſcovitarum ſcripſere, præſertim verò ex Relatione Legationis à Magno Duce *Baſilio* ad *Clementem VII.* Romanum Pontificem directæ, quam ſcripſit *Paulus Jovius* ex *Poſſevino* S. J. illuſtri Profeſſore, qui varias Legationes *Gregorii XIII.* Pontificis Maximi, & Stephani Regis Polonorum nomine, ad *Baſilium* Moſcoviæ Ducem obiit, in lib *De Rebus Moſcoviticis*; ex *Sacrano* Canonico Cracovienſi, in errorum Moſcoviticorum Indice, qui in Libro cui titulus eſt, *De Religione Ruſſorum*, legitur: Ex Indice altero errorum quibus Moſcovitæ & Ruſſi detinentur, quem *Joannes Laſchi* Gneſnenſis Archiepiſcopus Concilio Lateranenſi ſub *Leone X.* obtulit anno 1514. quem ad eum annum refert *Ordericus Raynaldus*: Ex Relatione *Joannis Fabri*, Archiducis *Ferdinandi* Confeſſarii, poſtea Epiſcopi Viennenſis, de Moſcovitarum Religione, prout acceperat à Legatis *Joannis Baſilii* Magni Moſcovitarum Ducis ad *Carolum V.* Imperatorem: Quæ Relatio inter Rerum Moſcoviticarum Auctores legitur: ex *Lazicio* Polono, Religione Bohemo, in libro cui titulum fecit, *Theologia Moſcovitica*: & ex *Dannawero* Lutherano, qui varios de Religione populorum Tractatus ſcripſit.

Armenorum cum Eccleſia Græca & Latina conſenſus in fide Euchariſtiæ.

V. Armenos cum Græcis & Latinis in fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & tranſſubſtantiationis concordes fuiſſe, probatur ex *S. Nicone* in Tractatu *De peſſima Armenorum Religione*, quem in Bibliothecis Patrum legere eſt: in quo nihil aliud ipſis objicit, niſi quòd *in pane myſtico azymis utuntur, & in ſanctum calicem aquam non immittunt*: ex *Lantfranco* Armenorum fidem contra *Berengarium* laudante, cap. 22. ex *Theoriano* in *Legatione ad Armenos.* (Miſſus autem eſt in Armeniam *Theorianus* ab Imperatore Græcorum *Manuele Comneno*, anno 1170.) *Ex Jacobo de Vitriaco*, qui cùm in Hiſtoria ſua Armenorum errores accuratè recenſeat, nullum alium circa Euchariſtiam ipſis tribuit, niſi quòd *Aquam cum vino in Sacramento Sanguinis Chriſti non ponunt.* Ex Decreto Unionis Armenorum cum Eccleſia Latina in Concilio Florentino. Et ex Fragmento Liturgiæ Armenorum, quod *Caſſander* exhibet, ex quo diſcimus, Sacerdotem vocare panem à ſe conſecratum, *Verum Corpus Salvatoris Domini noſtri*: & ter dicere ſuper calicem; *Sanguis verus eſt Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

Chriſtianorum Indiæ, Cophtorum & Æthiopum concors de Euchariſtia fides.

VI. Chriſtianorum Indiæ, qui *Sancti Thomæ* vocantur, in eodem dogmate conſenſionem probat ipſorum Liturgia, in qua Sacerdos Hoſtiam dividens, ait: *Accedimus, Domine, in fide veritatis nominis tui ad hæc Sancta Myſteria; ac pietate tua frangimus, & miſericordia tua ſignamus Corpus & Sanguinem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Et ad populum converſus, ait: *Fratres mei, ſuſcipite Corpus ipſius Filii Dei, dicit Eccleſia.*

Cophtos quoque & Æthiopes idem nobiſcum & credidiſſe, & credere de Euchariſtia, conſtat ex *Damiano Goëz*: & ex Profeſſione Fidei, quam *Zagazabo* Epiſcopus Æthiops eo rogante ſcripſit: ex Fragmentis Liturgiæ Copticæ ab *Athanaſio Kirkero* in *Prodromo Coptico* laudatis: ex Liturgia *Severi* Patriarchæ quondam Alexandrini, Eutychiani, in qua poſt Hoſtiæ conſecrationem Sacerdos ait: *Ita credimus, & ita affirmamus, hoc eſſe corpus hujus ſanguinis, & hunc eſſe ſanguinem hujus corporis.* Ex Canone generali Æthiopum, in quo verbis conſecrationis à Sacerdote prolatis, populus ait: *Amen, amen, amen: Credimus, & confidimus, & laudamus te, Deus noſter! Hoc verè corpus tuum eſt.* Et poſt conſecrationem Calicis: *Hic verè ſanguis tuus eſt.* Et poſtea Sacerdos dicit: *Hoc eſt corpus ſanctum, honoratum, & vitale Domini & Servatoris noſtri Jeſu Chriſti, quod datum eſt in remiſſionem peccatorum, & ad vitam æternam conſequendam verè ſumentibus ipſum, Amen.* Eadem dicit de ſanguine. Tum ſubdit de utroque ſimul: *Hoc eſt Corpus, & hic eſt Sanguis Domini & Servatoris noſtri Jeſu Chriſti, quod & quem aſſumpſit ex Domina noſtra Sancta & immaculata Virgine Maria, & univit cum divinitate.* Tandem Orientalium omnium Eccleſiarum etiamnum ſumma conſenſio cum Latina in fide præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia,

& Tranſſubſtantiationis, probatur Inſtrumentis & teſtimoniis authenticis Patriarcharum, Antiſtitum, Legatorum, quæ Tomo I. & III. eruditi Operis *De Perpetua Fide Eccleſiæ Catholicæ circa Euchariſtiam*, Gallico idiomate conſcripti, legere eſt. Lege & eruditum Tractatum *P. Pariſii* Canonici Regularis Congregationis *S. Genovefæ: DE Fide Orientalis Eccleſiæ circa Euchariſtiam.* Ex quibus omnibus colligitur, ſenſum horum Domini verborum, *Hoc eſt Corpus meum*, *Hic eſt Sanguis meus*, adeo evidenter præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & tranſſubſtantiationis proprium & literalem ſenſum eſſe, ut nulla ſit Chriſtianorum ſocietas, quæ Domini verba hoc ſenſu non intellexerit.

Sacramentariorum ſenſus parum obvius.

VII. Quàm parum verò ſit obvius, & quàm difficulter in hominum animos incurrat Sacramentariorum ſenſus, ex eo prætereà probatur, quòd *Lutherus* numquam ſibi perſuadere potuit ſenſum abſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti ab Euchariſtia eſſe proprium & nativum verborum Chriſti, quamvis id maximè optaret, ac etiam conaretur, *ſciens*, ut ipſe teſtatur, *hoc maximè modo ſe poſſe incommodare Papatui.* Difficulter hoc erroris monſtrum concepit *Zuinglius*, modum explicandi hæc verba, *Hoc eſt Corpus meum*, per iſta, *Hoc eſt ſignum Corporis mei*, diuturna meditatione aſſequi non potuit. Figuræ clavim, illam (ut vocat) *felicem margaritam*, didicit ex *Hunnii* Batavi Epiſtola, ut ipſe refert in Epiſtola *Ad Pomeranos.* Commentum iſtud impietatis munire celebri illo Scripturæ loco, *Eſt enim Phaſe Domini*, edoctus eſt in ſomnis ab aliquo monitore, qui *an ater fuiſſet, an albus, nihil meminerat*, ut ipſe teſtatur in *Subſidio Euchariſtiæ.* Albertinus in doctiſſimum *P. Gretſerum* S. J. qui *De Somnio Zuinglii Diſceptationem ſcripſit*, impotenter debacchatur, quòd ea verba ſic acceperit, quaſi dubitaſſet *Zuinglius*, utrum monitor hic Dæmon foret an bonus Angelus: & contendit hanc loquendi formulam, *Ater an albus ſit neſcio*, Sententiam Proverbialem eſſe apud Scriptores Latinos elegantiſſimam, quâ ſignificant, vel hominem quem contemnunt, vel hominem prorſus ignotum. Et ſimiliter *Zuinglium*, ut eleganter exprimeret monitorem illum qui in ſomnis apparuerat, non fuiſſe quemdam ſibi notum & familiarem, dixiſſe, neſcire ſe albus an ater fuerit. An de Spiritu in ſomnis monente elegantiſſimè dici poſſit, *Ater an albus ſit neſcio*, periti judicent. De hominibus qui atri aut albi ſunt, à Scriptoribus Latinis id dici, non mirum. At Proverbialis illa Sententia nonniſi per metaphoram de Spiritu in ſomnis viſo dici poteſt, ad ſignificandum neſciri an ſit Angelus tenebrarum, an lucis. Sed in hoc non immoror. Satis eſt, quòd hinc evidenter colligitur, ſenſum quem verbis Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum*, *Hic eſt Sanguis meus*, affingit, adeo eſſe alienum, ut homo vigilans non videat quî propugnari poſſit, & ad locum aliquem Scripturæ huc flectendum extraordinario monitore in ſomnis apparente ſit opus.

Inanis Calviniſtarum Reſponſio.

VIII. Reſpondent Calviniſtæ, Euchariſtiam non continere mera ſigna, nudáſque & ſimplices figuras Corporis & Sanguinis Chriſti; ſed ſigna efficacia, ut patet ex Confeſſione Gallica Art. 33. ex Anglicana Art. 25. ex Scotica Art. 21. ex Synodo Dordrectana Art. 33. & 35. & ex Synodo Nationali Carentonica anni 1631. in qua Auguſtanam Confeſſionem approbarunt.

Contra: Si verba Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum*, *Hic eſt Sanguis meus*, in ſenſu proprio & literali non ſunt accipienda, ſed in ſenſu metaphorico, & iſtis æquivalent; *Hoc eſt figura Corporis & Sanguinis mei*; Euchariſtia nudum ſignum eſt, omni prorſus efficaciâ internâ ſeu vi producendi gratiam, deſtitutum. Gratiam enimvero producere nequaquam poteſt, niſi promiſſio gratiæ ipſi annexa comprobetur: cùm non ea ſit natura ſigni quà ſignum eſt, ut gratiam operari valeat. Nullam verò gratiæ promiſſionem Euchariſtiæ adjunctam Calviniani probare poſſunt. Ut enim omittam quòd, recentiorum Sacramentariorum Princeps *Zuinglius* nullam prorſus agnovit, ubinam, quæſo, in Scripturis Sacris illam promiſſionem legunt? An *Joannis* 6. capite? at de Euchariſtia hic agi ſummo conſenſu pernegant. An ex iſtis verbis, *Accipite & manducate, Hoc eſt Corpus meum?* At verba iſta in ſenſu Calviniano accepta promiſſionem gratiæ continent nullam. Dicere enim, *Accipite & comedite, Hoc eſt figura Corporis mei*, non idem eſt ac dicere, Promitto vobis gratiam, quoties panem comedetis, qui eſt figura corporis mei. Cùm enim de ratione figuræ non ſit, ut virtutem ac efficaciam, ſi quæ ſit, ejus rei contineat, cujus figura eſt; colligi non poteſt ſignum aliquod vel figuram continere virtutem ac efficaciam rei quam ſignificat vel repræſentat, quia ſignum & figura eſt, niſi id aliis argumentis demonſtretur. Nullum autem ex Verbo Dei ſcripto, quod ſolum pro Fidei Regula agnoſcunt, proferre valent locum quo id evincant. Forſan his ſancti Pauli verbis, *Unus panis & unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus*; vel iſtis, *Panis quem frangimus, nonne communicatio Corporis Chriſti eſt?* gratiæ promiſſionem contineri Calvinianus quiſpiam reſpondebit. Verùm neque hæc verba in ſenſu Calviniano accepta, id eſt, de figura Corporis Chriſti ullam efficaciam ſignificant; ſed primus quidem locus Panem Euchariſticum ſignum eſſe conjunctionis Chriſtianorum inter ſe per caritatem, eóſque excitare ut quemadmodum panis ex multis granis coaleſcit, ita ipſi unum Chriſti Corpus per caritatem fiant. Alter verò locus ſignificat ſolummodo panem eſſe ſignum participationis Corporis Chriſti, ut explicat *Albertinus.* Quin etiam impiè contendit hic Miniſter, participationem Panis Euchariſtici non magis nobis eſſe communicationem Corporis & Sanguinis Chriſti, quam eſus idolothytorum quibuſdam Corinthiis eſſet dæmonum communio, quod ex illis Apoſtoli verbis ibidem ſibi colligere videtur: *Quæ gentes immolant, dæmoniis immolant: Nolo vos participes dæmoniorum fieri.* Ex quibus infert, participationem panis & calicis non eſſe corporalem & oralem Communionem Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed ſpiritualem: ſicut nec eſus idolothytorum eſt corporalis & oralis dæmoniorum manducatio. At *Albertino* & Calviniſtis cæteris repono, ſecundùm ipſorum dogma concludi non poſſe, Apoſtolum de communicatione virtutis & efficaciæ Corporis & Sanguinis Chriſti eſſe eò loci intelligendum. Siquidem qui veſcuntur idolothytis, dæmoniorum virtutem & efficaciam interiùs non ſuſcipiunt, ſed eorum cultui, & ſocietati eorum qui ipſis devinciuntur, exteriùs duntaxat communicant. Adde quòd ſpiritalis participatio Corporis & Sanguinis Chriſti, non ſolùm fit per Euchariſtiam, ſed toties quoties, per fidem in Chriſtum, ut docet Confeſſio Helvetica, & fatetur *Triglandius* in examine Apologiæ Remonſtrantium, cap. 47. Quid igitur præſtat Euchariſtia? Augmentum fidei, reſpondebunt. Quâ verò id probabunt ratione? An quia fidem ampliùs excitat quatenus ſpiritalis communionis

nionis cum Chriſto ſignum eſt? At ſi ita ſe res A habet, cur alia quævis ſigna arbitraria, quibus ad renovandam nobis Chriſti memoriam & ad fidem noſtram excitandam utemur, ſigna pariter efficacia vocare non licebit? Si Promiſſionem Chriſti allegent, eam Promiſſionem in Scriptura Sacra diſertis ac perſpicuis verbis expreſſam oſtendant, & Socinianos atque Anabaptiſtas, qui commentitiam illam cum figura Corporis Chriſti conjunctam efficaciam ſugillant, Euchariſtiam Sacramentum eſſe negantes, videant quomodo poſſint erroris convincere.

Tranſſubſtantiatio demonſtratur ex Chriſti verbis.

IX. Jam verò quòd Chriſti verba, *Hoc eſt Corpus meum*, *Hic eſt Sanguis meus*, Tranſſubſtantiationem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti demonſtrent, probare haud operoſum eſt. Vel enim hæc verba ſignificant mutationem realem, vel metaphoricam dumtaxat, vel nullam. Si realem & propriam panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti mutationem ſignificant, probata manet tranſſubſtantiatio. Quod mutatio dumtaxat metaphorica his verbis ſignificetur, error eſt Scripturæ Sacræ manifeſtè contrarius, ſecundùm Lutheranos: & hunc profligavimus ſuperioribus argumentis ex Scriptura Sacra depromptis. Quod nulla ſignificetur mutatio, dicere quis auſit, cùm verba Chriſti operatoria ſint, nec ſubſtantialis prædicati, quale corpus eſt, de ſubjecto affirmatio fieri poſſit, niſi prædicatum ſit idem ſubjecto, vel ipſi perſonaliter unitum? Quod unionis genus cùm inter panem & Corpus Chriſti non intercedat, ſiquidem panis pro nobis crucifixus non eſt, nec Verbum factum panem Scriptura docet vel Traditio: Conſequens eſt panis & vini ſubſtantiam in Corporis & Sanguinis Chriſti ſubſtantiam tranſmutari, ac eam tranſmutationem verbis Domini ſignificari. Præterea, cùm non dicat Chriſtus *Hic eſt Corpus meum*, ſed, *Hoc eſt Corpus meum*: neceſſe eſt aut panem non remanere, ſi Corpus Chriſti eſt, ſed in illud tranſmutari; aut Corpus Chriſti in Sacramento non eſſe, ſi panis manet. Hanc eſſe vim horum verborum, ſi propriè & excluſo ſenſu figuræ accipiantur, & verbum *eſt* non ſumatur pro, *ſignificat*, adeóque dogmata de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & de Tranſſubſtantiatione panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti eſſe cohærentia; & qui primum admittunt, alterum etiam propugnare debere, ſi conſequenter loqui velint, agnoſcit *Zuinglius* in Tractatu *De Cœna*, & in *Exegeſibus contra Lutherum*. Quod & *Calvinus* in Defenſione II. Piæ & Orthodoxæ de Sacramentis Fidei, & *Beza* contra *Weſtphalum* ſcribens, agnoverunt, ac profeſſi ſunt.

ARTICULUS IV.

Reſpondetur Argumentis Sacramentariorum contrà verba Inſtitutionis Euchariſtiæ.

I. OBjiciunt Sacramentarii, ſignis plerúmque tribui rerum ſignificatarum nomina, ut *ſanctus Auguſtinus* ait in Epiſtola ad *Evodium*, & Quæſtione 57. in Leviticum. *Solet*, inquit, *res quæ ſignificat, ejus rei nomine, quam ſignificat, nuncupari.* Idque probant ex variis Scripturæ locis. B Exempli gratia, quando dicitur Geneſis 41. *Septem boves ſunt ſeptem anni.* Et in ipſa Sacramentorum materia, quando Circumciſio dicitur *fœdus* Geneſis 17. Agnus *Paſcha* Exodi 12. Petra *Chriſtus* 1. ad Corinthios 10. Calix *Novum Teſtamentum* Lucæ 22. Chriſtus *vitis vera*, *oſtium*, &c. Joannis 10. & 15. Ex quibus colligunt, verbum copulativum, *eſt*, eodem modo accipi in verbis *Hoc eſt Corpus meum*, ac in ſupra enumeratis propoſitionibus, quia ſignatum utrobique de ſuo ſigno prædicatur, hoc eſt, diſparatum C de diſparato, quæ de ſe invicem eſſentialiter dici nequeunt.

Duplex ſignorum genus.

Reſpondent Orthodoxi Theologi, Signis quidem interdum tribui rerum ſignificatarum nomina; ſed quibuſdam tribui, quòd illas ſignificent dumtaxat, aliis quòd eas etiam contineant aut exhibeant. Duplex illud ſignorum genus diſtinguit *ſanctus Auguſtinus* lib. III. Quæſtionum ſuper *Leviticum*, Quæſtione laudata. De ſignis primi generis ait: *Solet autem res quæ ſignificat, ejus rei nomine, quam ſignificat, nuncupari, ſicut ſcriptum eſt*, Septem ſpicæ, ſeptem anni ſunt: *& multa hujuſmodi. Hinc eſt quod* D *dictum eſt*: Petra erat Chriſtus. *Non enim dixit, Petra ſignificat Chriſtum, ſed tamquam hoc eſſet, quod utique per ſubſtantiam non hoc erat, ſed per ſignificationem. Sic & ſanguis, quoniam propter vitalem quamdam corpulentiam animam ſignificat, in Sacramentis anima dictus eſt.* De ſignis ſecundi generis ibidem ait: *Quærenda etiam locutiones per id quod continet id quod continetur, ut quoniam anima ſanguine tenetur in corpore, nam ſi fuerit effuſus, abſcedit, per ipſum aptiùs ſignificata ſit anima, & ejus nomen ſanguis acceperit. Sicut Eccleſia dicitur locus quo Eccleſia congregatur.* Ad ſecundùm illud ſignorum genus Euchariſtia perti- E net, quæ Corpus Domini appellatur, quia verò continet ſubſtantiam Corporis Chriſti, cujus ſignum eſt reipſa præſentis, non abſentis. Id ſequentia Sancti Auguſtini verba probant: *Sed cùm Dominus dicat, Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: quid ſibi vult quod à ſanguine ſacrificiorum quæ pro peccatis offerebantur, tantopere populus prohibetur, ſi illis ſacrificiis unum hoc Sacrificium ſignificabatur, in quo vera fit remiſſio peccatorum: à cujus tamen Sacrificii ſanguine in alimentum ſumendo, non ſolùm nemo prohibetur, ſed ad bibendum potiùs omnes exhortantur qui volunt* F *habere vitam.* In alimentum ſumitur ſanguis Chriſti in Euchariſtia alio modo quàm in Teſtamento Veteri: Atqui in Teſtamento veteri ſumebatur in alimentum per fidem: ſanguis enim victimarum ſignificabat ſanguinem Chriſti, & ad eum per fidem apprehendendum excitabat: reipſa igitur in alimentum ſumitur Sanguis Chriſti.

In verbis inſtitutionis Euchariſtiæ, verbum, eſt, non ſumitur pro verbo ſignificandi.

Licèt porro meris interdum ſignis rerum ſignificatarum nomina tribuantur, & in propoſitionibus nonnullis verbum, *eſt*, ſumatur pro verbo ſignificandi, non ſequitur ita ſumi debere in verbis

A verbis Chriſti Sacramentum inſtituentis: *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus.* Nec Sacramentarios allata exempla quicquam juvant. Quod enim *Joſeph* dixit *Pharaoni* Geneſis 41. *Septem boves pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenæ, ſeptem ubertatis anni ſunt*, rationalis & prudens fuit loquendi modus. Tunc enim rectè prudentérque res ſignificatæ de ſignis affirmantur, cùm ab iis quibuſcum loquimur, accipiuntur ut ſigna, non ut res, ut ſi de imagine Herculis dixerim, Hic eſt Hercules; vel de tabella Geographica Europam repræſentante, Hæc eſt Europa. Nam B ſicut res accipiantur ab iis quibuſcum loquimur, non ut ſigna, ut ſi alicui dixerim de quercu, quam neſcit ille me adhibere ad refricandam Regis Perſarum memoriam, Hic eſt Rex Perſarum inſipienter ſanè loquar. Porro *Joſeph Pharaoni* reſpondens loco ſuprà laudato, ſomnium ab ipſo propoſitum explicabat, habebátque perſpectum, *Pharaonem* ſeptem boves pulchras & ſeptem ſpicas plenas; & ſeptem boves macilentas, ac ſeptem ſpicas tenues, ut ſigna quædam ſpectare, nec ipſum quærere de phantaſmatum illorum natura; quæ illius inter dormiendum phantaſiam moverant, ſed de illorum ſignificatione. Quamobrem prudenter reſpondit: C *Septem boves pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenæ, ſeptem ubertatis anni ſunt; eamdemque vim ſomnii comprehendunt. Septem quoque boves tenues atque macilentæ, quæ aſcenderunt poſt eas, ſeptem anni venturæ ſunt famis:* Id eſt, ſeptem annos ubertatis & famis ſignificant. At ſi cuipiam alteri qui de *Pharaonis* ſomnio nihil audiviſſet, oſtendendo ſeptem boves dixiſſet: Hæc animantia ſeptem ubertatis anni ſunt, idque ſine explicatione prorſus ulla, vel jocari fuiſſet exiſtimatus, vel inſipienter locutus. Cùm itaque Apoſtoli panem, quem Chriſtus in manus acceperat, ut rem quamdam, quo modo ſpectari ſolet panis, non ut D ſignum ſpectarent; Chriſtus qui ſumma ſapientia eſt, nomen corporis ſui pani non dedit ut ſignum eſſe Corporis ſui ſignificaret, dicendo, *Hoc eſt Corpus meum:* quia etſi ſignis rerum ſignificatarum nomina tribuantur, id tamen in prima inſtitutione non fieri, ſed ſolùm cùm eorum inſtitutio nota eſt iis quibuſcum loquimur, ipſæ humani ſermonis leges oſtendunt. Id ergo dixit Chriſtus, ut ſignificaret id quod Apoſtolis dabat, eſſe reipſa & ſecundùm ſubſtantiam Corpus ſuum. Hæ itaque propoſitiones, *Septem boves ſeptem anni ſunt, & Hoc eſt Corpus meum*, nullam omnino convenientiam habent.

E Nec magis Sacramentariis favet locus alter, quo Circumciſionem *fœdus* appellatam adeo confidenter aſſerunt, id eſt, ſignum fœderis. Non enim verſu decimo Capitis 17. Geneſis quem proferunt, imperatur Circumciſio ut ſignum, ſed ut conditio fœderis Deum inter & *Abrahamum* ſanciti, ut verba ipſa evidenter oſtendunt: *Hoc eſt pactum meum, quod obſervabitis inter me & vos, & ſemen tuum poſt te: Circumcidetur ex vobis omne maſculinum.* Et quia conditio perpetua fœderis ſignum ejus evadit, F Circumciſio ſignum fœderis verſu ſequenti appellatur: *Et circumcidetis carnem præputii veſtri, ut ſit in ſignum fœderis inter me & vos.* Non *fœdus*, ſed *ſignum fœderis* in prima ipſius inſtitutione Deus appellat: ſicut cùm fœdus cum hominibus, de non inducendis ampliùs aquis diluvii, iride firmavit, ipſam *Signum fœderis*, non fœdus appellavit, Geneſis 9. *Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me & inter terram.* Ex quibus colligitur, Chriſtum planè dicturum; *Iſte panis eſt ſignum corporis mei: Hoc vinum*, vel, *Hic calix eſt ſignum ſanguinis mei*; ſi Apoſtolis ſignificare id unum voluiſſet, ſe panem & vinum ut Corporis Sanguiniſque ſui ſigna inſtituere. Nec enim veriſimile eſt Dominum verbis minùs apertis & perſpicuis loqui voluiſſe, cùm inſtituit Sacramentum Novæ Legis, quæ lucis & claritatis Lex eſt, quàm locutus ſit inſtituendo Veteris Legis Sacramentum, quæ umbrarum Lex erat & figurarum. Denique ſi *ſanctus Paulus* Circumciſionem non vocavit fidem & juſtitiam, etſi fidei & juſtitiæ ſignum eſſet ac Sacramentum, ſed planè & lucidè *Signaculum juſtitiæ fidei* appellavit, cur fingunt Sacramentarii Chriſtum vocaſſe panem corpus ſuum, quia in ſignum corporis ſui illum adoptabat, illudque figmentum ut verbum Dei obtrudunt; cùm verba Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum*, hoc ſenſu ab Apoſtolis intelligi non potuerint, de illius inſtitutione ſigni non præmonitis? Siquidem humani ſermonis leges poſtulant, ut ſignis, cùm primùm inſtituuntur, rerum ſignificatarum nomina non tribuantur. Chriſtus autem humano modo loquebatur, id eſt, rationali & prudenti, atque inter homines uſurpato, ut à Diſcipulis intelligi poſſet.

Nec etiam Sacramentariorum cauſam juvat, quod *Exodi* 12. de agno dicitur: *Eſt enim phaſe (id eſt tranſitus) Domini.* Cur enim his verbis ſignificari comminiſcuntur, Eſt ſignum tranſitus Domini? Siquidem illa Deus ipſe ore *Moyſis* explicat v. 26. & 27. *Et cùm dixerint vobis filii veſtri: Quæ eſt iſta religio? Dicetis eis: Victima tranſitus Domini eſt.* Huic ſenſui prætera conciliat auctoritatem & Victimæ relatio ad finem ſacrificii, & uſus linguæ ſacræ notiſſimus, ſecundùm quem, victimæ finis ob quem immolabantur nomine, quodam ſermonis compendio vocabantur, *pacifica*, ſi pro pace aut in gratiarum actionem offerrentur; *peccatum*, ſi ad expiationem peccati. Quid mirum ergo ſi Deus, qui Agnum Paſchalem jam ut victimam propoſuerat his verbis, v. 6. *Immolabitque eum univerſa multitudo filiorum Iſraël*, hunc loquendi modum uſurpet ab iis facilè intelligendum, qui victimam finis, propter quem offerebatur; & ad quem relationem habebat, nomine frequenter appellari noverant, iiſque compendio dixerit, *Eſt enim phaſe (id eſt tranſitus) Domini?* Nulla ergo iſtius propoſitionis convenientia eſt cum verbis Domini, *Hoc eſt Corpus meum.* Siquidem Apoſtoli, nec panem ut victimam, neque Chriſti Corpus ut hujus finem victimæ ſpectabant. Sed etſi Calvinianis daremus, hanc propoſitionem, *Eſt enim phaſe (id eſt, tranſitus) Domini*; æquivalere iſti, *Eſt ſignum tranſitus Domini:* Nihil adversùs nos eo exemplo promoverent, nec ideo probarent illam cum verbis Dominicis, *Hoc eſt Corpus meum*, convenire. Inſolitus namque multiplicium ceremoniarum apparatus, quæ in immolatione & eſu agni à Deo præſcribuntur, mentes Iſraëlitarum excitabat ut de Myſterio cogitarent, & hoc ritu aliquid ſignificari perſuaſum haberent: quod & hæc verba demonſtrant; *Et cùm dixerint vobis filii veſtri: Quæ eſt iſta religio? Dicetis eis; Victima tranſitus Domini eſt.* At Apoſtoli panem ut ſignum non ſpectabant, nec ad quærendum quid panis ſignificaret, aliquo ritu inſolito fuerant à Chriſto excitati: Panem enim benedicere ac frangere ſolebat. Alienum igitur à ratione fuiſſet, ſi Apoſtolis imparatis, & de myſterio nihil cogitantibus dixiſſet: *Hoc eſt Corpus meum*, ut panem ſignum eſſe corporis ſui illos edoceret.

Nec etiam ſuffragatur Sacramentariis locus ille

celebris

celebris Apoſtoli, *Petra autem erat Chriſtus*: Ut enim omittam plures Patres Chriſtum petram, non petram Chriſtum ab Apoſtolo nuncupatam interpretari: quo ſenſu vulgaris eſſet ac perſpicua ſatis metaphora: *Sanctus Paulus* lectorum animos tota ſermonis ſerie diſpoſuerat ut petram ceu ſignum aliquod ſpectarent. Jam Chriſtianorum Baptiſma figuris maris ac nubis in veteri Teſtamento adumbratum dixerat: *Omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari*: Manna & aquam ex petra in deſerto ſcaturientem exhibuerat ut cibum ac potum ſpiritalem, ſignificatione utique, non re ipſa: *Omnes eamdem eſcam ſpiritalem manducaverunt, & omnes eumdem potum ſpiritalem biberunt.* Petram ipſam, ex qua profluebant aquæ, ſpiritalem appellaverat, ne ſecundùm materiam dumtaxat ſpectaretur: *Bibebant autem de ſpiritali, conſequente eos petra.* Non erat igitur opus ut petram ſignum eſſe diceret, quod facilè erant intellecturi lectores vel auditores, ſed ut indicaret cujus rei ſignum eſſet ac figura, ſcilicet Chriſti, dicendo: *Petra autem erat Chriſtus.* Tandem ſe figuratè locutum ſignificat Apoſtolus, cùm paulò poſt ſubdit: *Hæc autem omnia in figura contingebant illis.* Cùm itaque probare Sacramentarii non poſſint, Apoſtolos panem, quem Chriſtus manibus tenebat, ut ſignum ſpectaſſe, ineptè fingunt Chriſtum his uſum verbis, *Hoc eſt Corpus meum*, ut panem ſui corporis ſignum eſſe ac figuram innueret.

Nec fœliciùs colligunt Chriſti verba, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, in ſenſu metaphorico eſſe accipienda, quia *S. Lucas* metaphora uſus eſt, cùm verba Chriſti calicem Apoſtolis porrigentis expreſſit: *Hic eſt Calix novum Teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Nam & quæ in his verbis figura eſt, plana eſt, & aperta, cùm fœderis ſymbolum vulgari loquendi modo fœdus etiam appelletur. Et alii duo Evangeliſtæ *Matthæus* & *Marcus* figuram illam explicant, cùm teſtantur Chriſtum his verbis ſanguinem ſuum tradidiſſe, *Hic eſt Sanguis meus novi Teſtamenti.* At Evangeliſtarum nemo teſtatur dixiſſe Chriſtum, *Hoc eſt figura Corporis, & Sanguinis mei.* Tertiò ineptè concludunt Calviniani Miniſtri, verba Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, eſſe figuratè accipienda, quia in toto Chriſti ſermone aliqua verba ſunt, quorum ſenſus metaphoricus eſt. Licèt enim res aliqua verbis propriis ſimpliciter & abſque figura ſignificetur; ejus tamen circumſtantiæ & adjuncta metaphoricè exprimi poſſunt. Ita cùm Chriſtus ait *Marci* 9. de damnatis, ipſos *Mitti in gehennam ignis inextinguibilis, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*: Ignis verus ſignificatur, etſi vermis in ſenſu metaphorico uſurpetur. Cùm dicitur Marci 16. *Dominus Jeſus aſſumptus eſt in cælum, & ſedet à dextris Dei*: Etſi ſeſſio ad dexteram metaphoricè accipiatur, aſſumptio in cælos vera & corporea, non metaphorica dumtaxat credenda eſt. Cùm de Chriſto dicitur Lucæ 3. *Deſcendit Spiritus Sanctus corporali ſpecie, ſicut columba ſuper ipſum*: Non ſequitur Spiritus Sancti nomen in ſenſu proprio ac literali ſumendum non eſſe, quia vox deſcenſûs metaphoricè uſurpatur. Ita quamvis Calix pro re in calice contenta, & Novum Teſtamentum ſive fœdus, pro externo ſymbolo fœderis, apud *S. Lucam* & *S. Paulum* metaphoricè dicantur, ubi Euchariſtiæ inſtitutionem commemorant, non ſequitur illa Chriſti verba, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, eſſe figuratè intelligenda.

Denique illæ Chriſti propoſitiones, *Ego ſum vitis vera, Ego ſum oſtium, Ego ſum panis vivus*, nequaquàm ſimiles ſunt iſtis; *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*; quia priores illæ proprietatem & virtutem Chriſti exprimunt aliquam verbis *vitis, oſtii & panis*; ſcilicet quòd vitam nobis tribuat, ſicut vitis palmitibus; quòd per ipſum dumtaxat ad vitam æternam pateat aditus, quòd animas noſtras doctrina ſua paſcat & ſuſtentet, quam proprietatem ſequentibus verbis magis explicat dicens: *Sicut palmes non poteſt ferre fructum a ſemetipſo, niſi manſerit in vite, ſic nec vos, niſi in me manſeritis .... Per me ſi quis introierit, ſalvabitur: & ingredietur, & paſcua inveniet ...... Ego ſum panis vitæ: qui venit ad me, non eſuriet; & qui credit in me; non ſitiet umquam.* Unde in memoratis Propoſitionibus aperta eſt metaphora; non ea tamen qua rerum ſignificatarum nomina ſolent interdum ſignis attribui. Unde hæc exempla Calviniſtis inutilia ſunt. Sed ut ad ipſorum propoſitum accommodata eſſent, illas invertere opus eſſet Propoſitiones, & dicere, vitem, oſtium, aut panem demonſtrando, *Hoc eſt Chriſtus*: qui ſanè loquendi modus perabſurdus & falſus eſſet; quia hominibus non venit in mentem quòd vitis iſta, hoc oſtium, iſte panis, ad aliquam proprietatem Chriſti ſignificandam adhibeantur. Et ſicut iſtam propoſitionem, *Hic agricola eſt Deus Pater*, nemo veram exiſtimarit, ſed inſulſam & falſam, quamvis illa Chriſti propoſitio vera ſit, & prudenter prolata, *Pater meus agricola eſt*; quia hoc nomen agricola proprietatem aliquam æterni Patris exprimit: Patris autem æterni nomen ad aliquam agricolæ hominis proprietatem ſignificandam non aſſumitur; ita ſi de pane dixiſſet Chriſtus, *Hoc eſt Corpus meum*, ad ſignificandum illum eſſe figuram corporis ſui, falſa propoſitio & perabſurda viſa eſſet Apoſtolis, qui relationem panis ad Corpus Chriſti, tamquam ſigni ad rem ſignificatam, aut Corporis Chriſti ad panem, nullam intelligebant. Cùm itaque propoſitio illa Chriſti abſurda eſſe non poſſit, nec talis cenſeri abſque Salvatoris injuria, conſequens eſt ut in ſenſu proprio & literali hæc verba accipiantur.

Albertini Sophiſma.

II. Objicit *Albertinus*. Si Dominus ſecundùm humanitatem ſuam realiter eſſet in Euchariſtia præſens, neceſſariò oporteret Corpus ejus quà mortuum, & ſanguinem ejus quà effuſum extra venas ibidem eſſe. Dominus enim non ſimpliciter dicit, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*; ſed *Hoc eſt Corpus meum pro vobis datum*, aut *fractum*, juxtà Apoſtolum: *Hic eſt Sanguis meus novi Teſtamenti pro multis effuſus*: Expreſsè declarans ſe loqui de corpore ſuo quà pro nobis ad mortem tradito, & de Sanguine quà extra venas per vim poſito, & in peccatorum noſtrorum remiſſionem in cruce effuſo. At Corpus & Sanguis Chriſti ut ſic non ſunt realiter præſentia in Euchariſtia, ſed tantùm ſignificantur. Ergo falſum eſt ea in Euchariſtia eſſe.

Reſpondeo, Hoc argumentum eſſe merum ſophiſma, quo ex una metaphora perabſurdè colligit alteram *Albertinus*; & ſimile eſſe huic ratiocinio: Homo iratus eſt leo: atqui non eſt leo niſi metaphoricè, ergo non eſt homo niſi metaphoricè. Sic ratiocinantur Miniſtri impræſentiarum: Euchariſtia eſt Chriſti corpus quod pro nobis datur vel frangitur, eſt Chriſti Sanguis qui pro nobis effunditur: atqui in Euchariſtia non frangitur Chriſti Corpus, nec funditûr ejus Sanguis niſi metaphoricè: Euchariſtia

igitur non eſt Chriſti Corpus & Sanguis, niſi metaphoricè. Nec animadvertunt imprudentes, id conſequi ex præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti ſub Sacramento, ut quod exteriori parti Sacramenti convenit, id eſt, ſymbolis quibus obvelatur, de ipſo quoque corpore & ſanguine ipſius per metaphoram affirmetur. Sicut de homine veſtito per metaphoram aſſeruntur, quæ de ejus veſtibus dicuntur. Unde Chriſtus dixit, *Quis me tetigit?* Licèt mulier hemorroïſſa veſtimentum ejus dumtaxat tetigiſſet. Ita quia Chriſti Corpus in Euchariſtia eſt ſub ſpecie panis qui frangitur, & ſanguis ſub ſpecie vini quod funditur: & fractio illa exterior atque effuſio Chriſti immolationem cruentam ſemel in cruce pro nobis factam repræſentant: rectè fractio & effuſio de Chriſti Corpore & Sanguine ſub hoc ſtatu aſſeruntur. Immò convenienter Corpus Chriſti ſub Sacramento frangi, & fundi Sanguis non diceretur, niſi ſub eodem verè & reipſa continerentur: ſicut ſi hemorroïſſa mulier veſtem tetigiſſet quâ Chriſtus tunc reipſa non fuiſſet indutus, non dixiſſet Salvator, *Quis me tetigit?* Adde, illa verba, *Qui pro vobis datur, qui pro vobis frangitur, qui pro vobis & pro multis funditur*, ſi præſentis vim temporis habeant, incruentum Chriſti Sacrificium in Euchariſtia propriè ſignificare, ut Sacrificii crucis commemorativum. Cùm enim ſeorſim corpus & ſanguis vi verborum ſub ſymbolis ſiſtantur, etſi propter viventis glorioſique corporis ſtatum, neque corpus abſque ſanguine, nec fuſus extra venas ſanguis præſens fiat: ideo corpus & ſanguinem ſuum, quæ pro nobis in Altari offeruntur, pro nobis dari, frangi, fundíque Chriſtus dixit, quatenus ſub ſpecie panis & vini Deo pro nobis & pro multis in remiſſionem peccatorum offeruntur. Et hæ quidem reſponſiones valent, ſi hæc verba præſentis vim temporis habeant. Nam ſi ad tempus proximè futurum referantur, prout Latinus Interpres, multíque Veterum retulerunt: *Hic eſt Sanguis meus qui pro multis effundetur:* & prout de corpore *ſanctus Paulus* expoſuit, *Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis tradetur:* tota Albertiniani argumenti difficultas evaneſcit. Immò hoc telum in ipſum retorquere Auctorem facile eſt hoc modo: Idem Corpus in Euchariſtia Chriſtus nobis dedit, quod pro nobis traditurus erat & immolaturus in cruce, eumdem ſanguinem quem pro nobis erat fuſurus: atqui non corpus & ſanguinem ſymbolicum, ſed verum pro nobis tradidit & fudit in cruce: Verum itaque non ſymbolicum corpus & ſanguinem in Euchariſtia nobis dedit.

III. Objicit *Albertinus*, Dominum ipſum *Lucæ* 22. dixiſſe: *Hoc facite in meam commemorationem.* Atqui memoria eſt tantùm rerum abſentium, ac præteritarum, non præſentium. Ergo ſi Euchariſtia eſt commemoratio Chriſti, ſequitur Chriſtum non eſſe in illa realiter. Probatur Minor. Sic enim Ariſtoteles De Memoria & Reminiſcentia cap. 1. *Præſentium memoria non eſt.* Cicero, De Inventione lib. 2. *Memoria eſt per quam animus repetit illa quæ fuerunt.* Sanctus Auguſtinus in Pſalmum 37. *Nemo recordatur niſi quod in præſentia non eſt poſitum.*

Non rerum tantùm abſentium memoria eſt, ſed & præſentium.

Reſpondeo, Falſum eſſe quòd memoria ſit tantùm rerum abſentium: Eorum enim omnium eſt, quorum poſſumus obliviſci. Porro non rerum dumtaxat abſentium, ſed præſentium etiam poſſumus obliviſci, cùm ſenſus noſtros non afficiunt. Dei enim obliviſcimur, in quo vivimus, movemur & ſumus: Animæ noſtræ A obliviſcimur, cujus non miſeremur: Angelorum obliviſcimur, qui nobis adſunt ut cuſtodiant nos in omnibus viis noſtris: Dæmonum obliviſcimur, qui nos circumdant ac ſaluti noſtræ continuò inſidiantur: bonorum ac malorum noſtrorum, ac eorum quibuſcum vivimus, interdum obliviſcimur, licèt nobis ſint præſentia: rerum itaque præſentium poſſumus recordari. Quoties populus Iſraëliticus jubetur recordari Dei ſui & reprehenditur hoc nomine quòd Dei oblitus fuerit? (Deuteron. 8. & Judic. 8.) Nonne Deus Exodi 20. ait: *In omni loco in quo memoria* B *fuerit nominis mei, veniam ad te, & benedicam tibi?* Nonne Arca fœderis in Veteri Teſtamento, columna nubis & ignis in deſerto, erant memoriale Dei, non abſentis, ſed verè præſentis? Nonne Apoſtoli ipſi in prima Cœna impleverunt, aut certè implere potuerunt, quod Chriſtianis omnibus Apoſtolus præcipit? *Quotieſcumque manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis?* Qua in recordatione mortis Chriſti poſita eſt illa commemoratio, quam præſcripſit his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Chriſti igitur ab- C ſentiam ab Euchariſtia hæc verba non probant, alioqui & ejus à prima cœna abſentiam probarent. Denique *Oecolampadius* memoriam ſæpe ipſe rerum præſentium agnoſcit: in quam ſententiam adducit verſum Poëtæ: *Oblitus ſui eſt Ithacus diſcrimine tanto.* Nec abnuit omnino *Calvinus* in 1. ad Corinthios. *Qualem*, inquit, *ſui memoriam voluerit Chriſtus in Cœna recoli, mox audiemus. Quod autem hinc nonnulli colligunt, abeſſe igitur à Cœna Chriſtum, quoniam memoria nonniſi rei abſentis ſit, prompta eſt reſponſio, ſecundùm hanc rationem quâ Cœna eſt recordatio, Chriſtum ab illa abeſſe: neque enim adeſt Chriſtus viſibiliter, neque oculis cernitur, ſicuti ſymbola quæ* D *ipſum figurando, memoriam noſtram excitant*, &c. Cùm itaque Euchariſtia ſecundùm externam ſpeciem quæ oculis obverſatur, non ſit Corpus & Sanguis Chriſti, ſed ſecundùm partem internam; quia Corpus & Sanguis Domini ſpeciebus panis & vini obvelata ſunt: eorum memoriam, etſi reipſa præſentium, latentium tamen & à ſenſibus remotorum, ſolíque fidei perſpectorum, ſacra illa ſymbola poſſunt in nobis excitare: & multò magis Paſſionis & mortis Chriſti memoriam, prout explicat Apoſtolus.

De his Algerus ita ſcribit lib. 1. *Non enim fruſtra dixit Dominus*, Hoc facite in meam com- E memorationem, *Sacramentum exhibens ſicut verum fidei, ſic verè viſibile excitandæ commemorationi: ut quod fidei certum eſt, mentem paſcat; quod viſui certum eſt, devotionem accendat. Quia enim illum ſecundùm carnem cælos oportuit penetrare; ut illùc confidentiùs tenderemus, reliquit nobis carnalibus hujus Sacramenti viſibilem figuram & characterem Carnis & Sanguinis ſui, ut ſuæ Paſſionis memoria incitati, conſtantiùs hoc faceremus.*

IV. Objicit *Albertinus*, Dominum poſt diſtributionem calicis dixiſſe: *Non bibam amodo* F *de hoc genimine vitis, donec bibam illud vobiſcum novum in Regno Patris mei.* Quibus verbis indicat ſe Euchariſtiam participaſſe. Inde autem ſic diſputat Calvinianus Miniſter: Si Corpus & Sanguis realiter & ſubſtantialiter erant in Euchariſtia ſub accidentibus panis & vini, quando Dominus illam celebravit, ſequitur illum corpus ſuum accepiſſe & ediſſe, ſanguinemque bibiſſe; at conſequens falſum & abſurdum eſt, ergo & antecedens. Probat abſurditatem conſequentis. Quia nihil ſui ipſius eſt particeps, ut ait;

ait *S. Cyrillus* : Quia cibus & cibo utens ſemper diſtinguuntur realiter : quia idem reſpectu ejuſdem ſimul fuiſſet agens & patiens : quia ventriculus ipſius major fuiſſet toto corpore in illo contento : quia intra ſe & extra ſe ſimul fuiſſet : quia corpus ipſius viſibile ſimul & inviſibile fuiſſet.

Ubi de Myſteriis agitur, non Philoſophia conſulenda eſt, ſed fides.

Reſpondeo, Etſi Chriſtus ipſe corpus ſuum ſumpſerit, quod Theologi vulgò opinantur, id tamen ad ſummam fidei non pertinere, ſumpſeritne etiam ipſe, vel non ſumpſerit. Neque ſi ſumpſit, abſurda conſequuntur ulla, cùm ſecundùm diverſum exiſtendi modum corpus ſuum manducaverit, ſanguinémque biberit ab illo quo in ſe exiſtebat. Mirabile quidem eſt, nec ratio capit, quomodo idem ſui ipſius particeps, ſuíque ipſius cibus eſſe valeat, & intra ſe ſimul ac extra ſe totus eſſe poſſit : ſed non ideo incredibile eſt : Certum enim eſt Deum multa poſſe, quæ nos fateamur intelligere non poſſe, neceſſe eſt. Deum qui immenſus eſt circumſcribi ; qui omnipotens eſt, infirmum fieri ; qui æternus, naſci ; qui immortalis, morti obnoxium evadere ; ſibi ipſi ſubjici, ſibi ipſi Sacrificium offerre, in quo & victima eſt & Sacerdos ; ſeipſum adorare & orare ; ſibi ipſi ſatisfacere, & ſimilia Incarnationis conſectaria, abſurda videntur ethnico Philoſopho, aut Sociniano : ſed incredibilia non ſunt Chriſtiano, qui circa fidei myſteria non eſſe auſcultandam rationem humanam perſuaſum habet ; & cum Propheta exclamat : *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, confortata eſt, & non potero ad eam.* Ita ſi Chriſtus corpus ſuum ſanguinémque ſumpſit (ut Theologi opinantur) nullum inde ſequitur abſurdum, quia in Dei operibus ac miraculis nihil abſurdum eſt ; ſed ſequitur Dominum id feciſſe, quod capere non poſſumus. Nec mirum : qui enim plurima in hoc univerſo, & in nobis ipſis explicare & comprehendere non poſſumus ; qua ratione myſteria & eorum conſectaria capere & explicare poſſemus ? *Demonſtra mihi atque explica parva iſta inferiora*, inquit ſanctus Auguſtinus, *& tunc tibi credam poſſe te inveſtigare ſuperiora.* Ridicula ergo Sacramentariorum argumenta ſunt, quibus realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationem impugnant, quia ſecundùm principia Philoſophiæ, multa inde conſequi videntur abſurda : nam ſi hoc argumenti genus locum habeat, nullum erit Myſterium, cujus veritatem pariter non liceat impugnare. Quot enim in ſpeciem abſurda ex Trinitatis & Incarnationis Myſteriis ſequi objicient Sociniani ? Non igitur Philoſophia conſulenda eſt, ſed fides, ac verbum Dei, ubi de myſteriis agitur. Alioquin de Religione & de Scripturæ Sacræ veritate actum erit, cùm ab hac multa credenda proponantur, in ea multa narrentur, quæ rationis humanæ captum non ſolùm ſuperant, ſed humano ingenio fidei lumine deſtituto perabſurda videntur. Scripturæ itaque Sacræ & Traditioni, quæ fidei noſtræ duplex Regula eſt, ac Eccleſiæ, utriúſque Interpretis, Judicio eſt adhærendum. Et Dei verbo inſonante, rationi ac Philoſophiæ imponendum ſilentium, credendáque omnia realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti ſub Sacramento conſectaria, quantumvis ratio repugnet. *Non capis videndo, intellige credendo*, (inquit *ſanctus Auguſtinus.*) Ad omnia igitur argumenta Philoſophica, quæ Sacramentarii contra veritatem realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis objiciunt, ſive ex impoſſibilitate exiſtentiæ unius corporis in pluribus locis, ſive ſubſiſtentiæ accidentium extra ſubjectum, ſive ex aliis capitibus petita, unum illud reſpondere ſatis ſit quod *Lanfrancus* Berengarianis reſpondebat libro *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. XXI. *Hoc vos colligitis ſecundùm humanam ſapientiam, non ſecundùm divinam. Humanâ autem ſapientiâ perquiri divina opera prohibet Apoſtolus ad Romanos dicens :* Non plus ſapere quàm oportet ſapere ; ſed ſapere ad ſobrietatem. [Rom. 12.] *Et ad Corinthios* : Sermo meus, & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus & virtutis : ut fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei. [1. Cor. 2.] *Et ad Coloſſenſes*, Videte ne quis vos decipiat per Philoſophiam & inanem fallaciam ſecundùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi. [Coloſſ. 2.] *Et B. Gregorius in Homilia Paſchali* : Sciendum, *inquit*, nobis eſt, quòd divina operatio, ſi ratione comprehenditur, non eſt admirabilis. Nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. [Homil. 26. in Evang.] *Propterea in tanta rerum profunditate magis oportuit te orare Deum, ut aut intelligeres quæ pro humana capacitate intelligi poſſunt, aut patienter & humiliter ferres, & tamen crederes, quæ in tanto arcano humani ingenii vires excedunt, & in hac vita intelligi minimè poſſunt : quàm litem movere, ab univerſali Eccleſia diſſentire, novum ſchiſma verbis & ſcriptis contra SS. Patrum præcepta inferre. Profectò hoc modo ageres, quod agi oportere præcipit Legiſlator, dicens :* Ne tranſgrediaris terminos Patrum. [Proverb. 22.] *Et B. Auguſtinus in primo libro de Sermone Domini in Monte* : Quòd verò, *inquit*, aut obſcurum, aut abſurdum illi ſonat ; non inde conciter contradictionum certamina, ſed oret ut intelligat. *Et in lib. contra Felicianum hæreticum* : Quam rationem afferre potes, ſi partum prædicas Virginis ; ſi redditos oculos non negas cæcis ; ſi ſepultos oſtendas rediiſſe à mortuis ? Si ergo horum & incomprehenſibilis eſt ratio, & veritas prompta eſt, faciliùs in negotiis fidei teſtimoniis creditur, quam ratio veſtigatur. Hæc *Lanfrancus*.

Addere potuiſſet præclarum *S. Hilarii* locum lib. III. de Trinitate, dicentis : *Nihil in divinis effectibus humanæ mentis opinione tractandum eſt, neque de Creatore ſuo opificii ipſius materia decernat. Cùm enim recognitâ ſtultitiæ noſtræ intelligentiâ, imperitiam naturalis in nobis imprudentiæ ſenſerimus, tum per divinæ ſapientiæ prudentiam ad Dei ſapientiam imbuimur ; cùm ſine modo virtutes Dei ac poteſtatem metiamur, cùm naturæ Dominum non intra naturales leges cohibeamus, cùm hoc ſolùm de Deo bene credi intelligamus, ad quod de ſe credendum ipſe ſibi nobiſcum & teſtis & auctor exiſtit.*

Reſpondeo ſecundò, Hæc verba Chriſti, *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*, &c. ad Sanguinem Chriſti non eſſe referenda. Primò, quia quòd *SS. Matthæus*, & *Marcus* de calice Chriſtum dixiſſe ſcribunt, *S. Lucas* ſcribit etiam de Paſcha, id eſt, de agno dixiſſe : *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in Regno Dei.* Igitur hæc verba quæ *SS. Matthæus* & *Marcus* referunt Chriſtum de Calice dixiſſe, non de eo calice dixit, quo ſanguinem ſuum dedit ; ſed de eo qui in cœna Agni Paſchalis à patre familias inter accumbentes diſtribui ſolebat. Præterea quod ſequitur, *Donec bibam illud novum in Regno Patris mei*, non poteſt intelligi niſi de cælo : in cælo autem non erat bibiturus ſanguinem ſuum ; non verè, non metaphoricè ; vinum autem metaphoricè bibiturus erat : *Ego*, inquit,

inquit, *diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi Pater Regnum, ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in Regno meo.* Non ergo de ſanguine ſuo, ſed de vino dixit Chriſtus: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis.*

Sed quamvis ad Cœnam Myſticam & ad Sacramentum hæc verba referrentur, ut *Origenes* Tractatu 30. in Matthæum; *S. S. Cyprianus* in Epiſtola ad *Cæcilium*, *Chryſoſtomus* Homilia 83. in Matthæum, *Epiphanius* Hæreſi 47. *Auguſtinus* lib. 1. Quæſtionum Evangelicarum, *Beda*, *Euthymius*, & *Theophylactus*, in Commentariis, retulerunt; perperam ex hoc inferrent Calviniſtæ, Chriſtum non dediſſe Apoſtolis ſanguinem ſuum, ſed vinum quod ſignum erat ſanguinis ſui: prompta enim eſſet reſponſio, Chriſtum ſanguinem ſuum vinum appellaſſe, vel quia ex vino erat conſecratus, & ſub vini ſpecie Apoſtolis ipſum diſtribuebat, vel per analogiam ad vini proprietates, ſicut carnem ſuam apud *Joannem* panem appellaverat.

V. Objiciunt Calviniani Miniſtri: Iſta locutio, *Hoc eſt Corpus meum*, Sacramentalis eſt: ergo ſacramentaliter intelligenda; ut ſit ſenſus, Hoc eſt Sacramentum, id eſt, ſignum ſacrum corporis mei.

Reſpondeo primò, Falſo principio niti Calviniſtas, exiſtimantes quidquid de Sacramento dicitur, ad locutionem Sacramentalem pertinere: Quod apertè falſum eſt: nam cùm de aqua baptiſmi dico; Hæc eſt aqua, non ſacramentaliter, ſed verè propriéque loquor: eodémque modo cùm Chriſtus dicit, *Hoc eſt Corpus meum*, propriè, non ſacramentaliter loquitur, quo illi intelligunt modo locutionem Sacramentalem, quâ ſignum externum aſſeritur, res ſignificata excluditur. Locutio autem Sacramentalis eſſet, ſi aqua regeneratio diceretur, ſi Corpus Chriſti frangi & dentibus teri: Hæc enim niſi Sacramento tenus intelligi non poſſunt. Quia non Corpus Chriſti propriè frangitur, ſed Sacramentum.

VI. Objicit *Albertinus* plura Scripturæ loca, quæ Chriſtum è mundo diſceſſiſſe, & in cælis uſque ad tempus reſtitutionis omnium permanere teſtantur.

Reſpondeo, Hæc omnia loca nihil aliud probare, niſi quòd Chriſtus locali præſentia, & modo viſibili atque ſenſibili in cælo eſt, quod non impedit quin realiter in Euchariſtia ſit præſens præſentia Sacramentali, non locali atque ſenſibili. Quòd autem ſatis ſit ut Chriſtus non ſit in terris humano more, ut omnium oculis aſpectabilis, & cum hominibus familiariter degens, ad hoc ut ſimpliciter dicatur ampliùs in terris non eſſe, ipſius Chriſti verba oſtendunt poſt Reſurrectionem Diſcipulis dicentis: *Hæc ſunt verba quæ locutus ſum vobis, cùm adhuc eſſem vobiſcum*: Quaſi verò tunc non eſſet cum illis quibuſcum loquebatur ante ſuam in cælum Aſcenſionem: ſed intelligit, *Cùm adhuc eſſem vobiſcum*, humano more. Nunc enim etiamſi ſum, aliter ſum. Idem colligitur ex aliis locis quibus Calviniſtæ utuntur. *Pauperes ſemper habebitis vobiſcum, me autem non ſemper habetis.* De effuſione unguenti agebatur. Piæ mulieris officium *Judas* indignè ferebat, dicens: *Ut quid perditio hæc? Potuit enim unguentum iſtud venundari multò, & dari pauperibus.* Dominus autem mulieris ſanctæ apologiam ſuſcipiens, reſpondet: *Quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus enim bonum operata eſt in me: Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum; me autem non ſemper habetis. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.* Accommodata reſponſio eſt, Semper poteritis erga pauperes caritatis officia exercere; at pedes meos non ſemper ungere poteritis; quia ſemper vobiſcum familiariter non verſabor, ſicut nunc. Hinc *ſanctus Paulus* Chriſti præſentiam, quam expectamus, *revelationem* vocat. 1. ad Corinthios 1. *Ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia expectantibus revelationem Domini noſtri Jeſu Chriſti*, & II. ad Theſſalonicenſes 1. *In revelatione Domini Jeſu de cælo cum Angelis virtutis ejus.*

VII. Objiciunt Calviniani Miniſtri: In iſta Chriſti propoſitione, *Hoc eſt Corpus meum*, pronomen *hoc* ſignificat ac demonſtrat panem: Sed hæc propoſitio, *Panis eſt Corpus Chriſti*, in ſenſu metaphorico accipienda & intelligenda eſt: ergo Euchariſtia non eſt Corpus Chriſti niſi metaphoricè. Antecedens probat *Albertinus* ex verbis inſtitutionis. Dominus enim *Accepit panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, &c. ait: Accipite, & comedite: Hoc eſt Corpus meum*: ubi ſeries verborum Chriſti planè indicat demonſtraviſſe ipſum id quod acceperat, & gratiis actis, fregerat, & fractum viſibiliter porrigebat Diſcipulis ut ederent. At panis erat id quod acceperat, & gratiis actis fregerat, & fractum viſibiliter porrigebat Diſcipulis ut ederent: Panis ergo id eſt quod demonſtrabat. Addunt Adverſarii, prædicationem identicam fore & ineptam, ſi pronomen, *hoc*, ſignificet Corpus Chriſti, quia hunc reddet ſenſum: *Corpus Chriſti eſt Corpus Chriſti.*

Quid ſignificet pronomen, *Hoc*, in verbis inſtitutionis Euchariſtiæ.

Reſpondeo, Inter Catholicos Theologos non convenire quid ſignificet ac demonſtret pronomen, *HOC*. *Innocentius III.* Archidiaconus ad Cap. *Timorem*, Durandus lib. IV. Divinorum Officiorum C. XLI. *Eraſmus* in Annotationibus in cap. XIV. Marci, & *Catharinus* in Tractatu de verbis conſecrationis, Romæ edito, dum Concilium Tridentinum celebrabatur, cenſent Chriſtum panem conſecraſſe arcana benedictione, & illud in corpus ſuum tranſmutaſſe, ſicque tranſmutatum diſtribuiſſe Apoſtolis, dicendo: *Hoc eſt Corpus meum.* Sicque pronomen, *Hoc*, in Chriſti propoſitione ſignificaſſe ejus corpus. Eamdem verò vim eſſe propoſitionis ut à Sacerdotibus prolatæ, quos Chriſtus verbis illis, *Hoc eſt Corpus meum*, Euchariſtiam conficere voluit, & qui proinde aliter conficere non poſſunt, cùm ſolam miniſterii, non excellentiæ poteſtatem habeant: ſicque pronomen, *hoc*, in ea propoſitione nihil demonſtrare, quia Sacerdos his verbis non utitur *demonſtrativè*, ſed *recitativè*, ut loquitur *Innocentius*. Alii aſſerunt hoc pronomen demonſtrare panem ut *S. Bonaventura*, *Vvideforðus*, & *Beſſario* Cardinalis. Alii ſingularem ſubſtantiam, ſeu rem ſub ſpeciebus Euchariſticis præſentem, confusè hoc pronomine ſignificari aſſerunt, ut *S. Thomas*, *Durandus*, & alii. Plerique corpus ipſum Chriſti demonſtrari cenſent, ut *Richardus*, *Alenſis*, *Maldonatus*, *Sanctleſius*, *Vaſquez*, &c. Sed omnes illæ ſententiæ Calviniſtarum & Lutheranorum errorem confodiunt. Eorum enim argumenta pene omnia inutilia ipſis manent, ſi *Innocentii III.* & *Catharini* opinionem ſequamur, quam Tridentina Synodus non improbavit, uti nec alias Catholicorum expoſitiones Theologorum. Qui verò aſſerunt pronomen, *hoc*, demonſtrare panem, meritò negant propoſitionem propterea in ſenſu figurato eſſe accipiendam. Spectant enim tranſitoriam dumtaxat ſignificationem. Quippe cùm profertur hoc pronomen, nondum completa propoſitione, adhuc eſt panis qui abſoluta propoſitione jam non erit, adeoque tunc pronomen, *hoc*, panem in Chriſti Corpus proximè tranſmutandum

tranſmutandum ſignificat. Qui pronomine, *hoc*, demonſtrari contendunt Corpus Chriſti; ſpectant ſignificationem illius permanentem, quæ finita propoſitione, & prolatis omnibus Chriſti verbis, ipſi convenit. Tunc enim prædicatum conjungitur ſubjecto: Corpus autem Chriſti alia de re quàm de ſe ipſo prædicari non poteſt. Sed pronomen, *hoc*, illud ſignificat ſub confuſa quadam & generali notione rei præſentis: hæc autem verba, *Corpus meum*, illud diſtinctè ſignificant. Unde non eſt identica prædicatio. Pronomina enim per ſe & ex inſtitutione ſua nihil determinatè ſignificant (quod nominum proprium eſt) ſed prout ad hanc rem vel alteram demonſtrandam aut referendam adhibentur. Sicut ergo nemo dixerit has propoſitiones, ex Scripturis Sacris depromptas, identicas eſſe, *Hic eſt Filius meus dilectus*, *Hic eſt Jeſus Propheta à Nazareth*, *Hic eſt Agnus Dei*, *Hic nonne eſt Jeſus Filius Joſeph? Hic eſt Chriſtus*, *Hæc eſt terra de qua juravi Abraham, & Iſaac, Jacob*: ita neque iſta propoſitio, *Hoc eſt Corpus meum*, eſt identica; quia pronomen, *hoc*, Corpus Chriſti confusè ſignificat, quod attributum ſignificat determinatè. Diverſus autem ſignificandi modus ad tollendam prædicationis identitatem ſufficit, ut Dialectici norunt. Sed hujus artis veras regulas ignorant aut negligunt Calviniſtæ Miniſtri, qui unius Sophiſtices peritiſſimi ſunt, eáque plurimùm utuntur ad obnubilandam veritatem. Tandem qui pronomen, *hoc*, demonſtrare dicunt ſingularem ſubſtantiam, ſeu rem ſub ſpeciebus Euchariſticis præſentem, non dubitât quin ſignificet vel panem in priori inſtanti quo inchoatur propoſitio, vel Chriſti Corpus in poſteriori quo abſolvitur, ſed ideam confuſam utriuſque iſto pronomine ingenerari volunt. Hujus porro ſignificationis diverſa ratio in propoſitionibus quibuſvis practicis, id eſt, rei quam ſignificant operatoriis, demonſtrativo pronomini conveniret, ſecundùm diverſum rei ſtatum. Ita ſi *Moyſes* aquas fluviorum in ſanguinem, & virgam in ſerpentem convertens, dixiſſet: *Hic eſt Sanguis*, *Hic eſt ſerpens*: Et ſi Deus uxorem *Loth* in ſtatuam ſalis, Chriſtus aquam in vinum mutans, dixiſſent, *Hoc eſt ſal*, *Hoc eſt vinum*: Pronomen, *hoc*, ſecundùm ſignificationem tranſitoriam, id eſt, ſpectando miraculum ut nondum factum, ſed mox faciendum, aquam, virgam, mulierem demonſtraſſet: ſecundùm ſignificationem permanentem, & ſpectando miraculum ut jam perfectum, demonſtraſſet ſanguinem, ſerpentem, ſtatuam ſalis, vinum. Ita in Chriſti propoſitione, *Hoc eſt Corpus meum*, pronomen, *hoc*, deſignat panem ſecundùm ſignificationem tranſitoriam, quando profertur ipſa propoſitio; ſed ſignificat Corpus Chriſti ſecundùm ſignificationem permanentem, abſolutâ ſcilicet prolatione verborum.

Reſpondeo ſecundò, Argumentum Calvinianorum Miniſtrorum merum eſſe ſophiſma, ſimile iſti: In hac propoſitione, *Leo de tribu Juda vicit*, vox Leo ſignificat Chriſtum: ſed hæc propoſitio, *Chriſtus vicit*, eſt propria & non metaphorica: ergo hæc propoſitio; *Leo de tribu Juda vicit*, eſt propria & non metaphorica. In hoc autem ſophiſma poſitum eſt, quòd licèt idem ſignificet utriuſque propoſitionis ſubjectum, ſcilicet Chriſtum non tamen eodem modo: vox enim iſta, *Leo de tribu Juda*, ipſum non ſignificat propriè, ſed metaphoricè. Ita licet in hac propoſitione, *Hoc eſt corpus meum*, pronomen, *hoc*, ſignificet *panem*, non ſequitur illam in ſenſu metaphorico eſſe accipiendam; quemadmodum iſta, *Panis eſt Corpus Chriſti*, metaphoricè accipienda eſt: quia in priori pronomen, *hoc*, ſignificat panem confusè, in poſteriori nomen panis eundem ſignificat diſtinctè.

Calvinianorum Miniſtrorum ſophiſma.

A Ad probationem *Albertini*, Reſpondeo, id quod Chriſtus acceperat, fuiſſe panem; ſed quod gratiis actis & benedictione data diſtribuit Diſcipulis dicens, *Hoc eſt Corpus meum*, non fuiſſe panem; niſi externa ſpecie. Sicut quod Miniſtri in Cana Galilææ in hydrias infuderunt, aqua erat, ſed quod ex iiſdem hydriis in calices fudere, vinum erat. Et cùm *Moyſes* virgam projecit, & in ſerpentem mutatam recepit; quod projecerat, lignum erat; quod apprehendit ſerpens erat. Et de eodem homine dicitur, ipſum percuſſum eſſe, occiſum, ac ſepultum, licèt ſepultus non ſit vivus, quemadmodum vivens percuſſus ac occiſus eſt. Ita panis erat quem Chri-
B ſtus accepit, & panis vocatur quod diſcipulis, ſecundùm gratias actas Patri, fregit ac diſtribuit, non tamen idem panis externa ſpecie: *Panis quippe, non effigie, ſed naturâ mutatus, omnipotentiâ Verbi factus eſt caro*, ut ait *Arnoldus* Bonævallenſis Abbas, lib. *De Cœna Domini*. Denique id accepit Chriſtus *quod natura formaverat*; id verò Apoſtolis diſtribuit *quod benedictio conſecrarat*, ut loquitur S. Ambroſius. *Major* autem *eſt benedictionis vis quàm natura, quia benedictione etiam ipſa natura mutatur.* Scilicet benedictione ſua Chriſtus aliquid admirabile circa panem operatus eſt. Sicut enimvero aliud dicere eſt Dei, aliud hominis: ita aliud eſt benedi-
C cere Dei, aliud benedicere hominis. Homo non benedicit niſi precando; Deus benedicit ſemper efficiendo. Nec reperitur unquam in Sacris Literis benedictio Dei accepta pro ſermone tantùm, ſed præcipuè pro effectu aliquo. Hoc ſenſu legimus Deum benedixiſſe humano generi, imprimendo illi ſeſe propagnndi facultatem. Hoc ſenſu benedixit *Jacob*, aliiſque veteris Teſtamenti Patribus. Hoc ſenſu Angelus miſſus à Deo *B. Mariam* Virginem vocavit *Benedictam*, id eſt, fœcundatam: Hoc ſenſu cùm Chriſtus ſeptem panibus magnam illam multitudinem, & iterum quinque panibus turbas ſatu-
D ravit, benedixiſſe dicitur. Quod itaque Chriſtus acceperat, benedictione ſua verbiſque mutatum Apoſtolis dedit. Sanè ſi vim haberet aliquam *Albertini* argumentum, non minùs adversùs ipſum quàm adversùm nos pugnaret. Sic enim illud retorquere in ipſum Auctorem facile eſt: Demonſtravit Chriſtus idipſum quod acceperat, illúdque diſcipulis dedit: Sed acceperat merum panem, non Sacramentum virtute & efficacia Corporis ſui adauctum: ergo merum panem, non Sacramentum virtute & efficacia corporis ſui adauctum Apoſtolis dedit.

E Inſtant Calviniani Miniſtri: Iſta propoſitio, *Hoc eſt Corpus meum*, fuit vera ante ſui prolationem: Priùs enim formata erat in Chriſti mente, quàm illam per voces efferret, ut in animos illam transferret Apoſtolorum: Et in Chriſti mente jam vera erat. Igitur iſtius propoſitionis veritas non pendebat ex ultimæ ſyllabæ prolatione: adeóque ſi pronomen, *hoc*, deſignat panem initio prolationis verborum, panem quoque deſignavit in mente Chriſti; & mentalis iſtius propoſitionis à Chriſto conceptæ ſenſus erat: *Hic panis eſt Corpus meum*.

F Reſpondeo, illam propoſitionem fuiſſe veram ante ſui prolationem, in mente Chriſti, quatenus prædicatum connexum erat ſubjecto per verbum ſubſtantivum, *eſt*: non quatenus ſubjectum aut attributum per ſeſe apprehendebantur. Hac autem cognitâ & interiùs aſſerta connexione, pronomen, *hoc*, in propoſitione mentali ſubjecti vices gerens Corpus Chriſti deſignabat. Unde quia connexio illa non ſignificatur in propoſitione vocali, niſi abſoluta propoſitionis totius prolatione; pronomen, *hoc*, non deſignat Corpus Chriſti niſi in ultimo inſtanti prolationis verborum. Cùm verò profertur

propoſitio, panem deſignat, ſed tranſitoria (ut diximus) non permanenti deſignatione: quia operatoria propoſitio eſt. Sicut ſi quis admovendo ignem pulveri tormentario dicat: *Hic eſt ignis*, & ita ſe gerat ut ignis non conjungatur pulveri, niſi cum abſolvit propoſitionem, quam lentè profert, pronomen, *hic*, pulverem demonſtrat cùm profertur propoſitio, ignem verò cùm prolata eſt. Præterea, prioritas & poſterioritas quæ inter mentales ac vocales propoſitiones intercedit, ordinis eſt, non temporis, ſemper & neceſſariò. Sicut ergo cùm Chriſtus Leproſo dixit, *Volo, Mundare*; & Principi Synagogæ, *Filius tuus vivit*; & Paralytico, *Surge & ambula*, ſanitatem cognoſcebat, quam ipſis reſtituere decreverat, eamdemque producebat, ac exprimebat: ita cùm dixit, *Hoc eſt Corpus meum*, potuit corpus ſuum ex pane faciendum cognoſcere, producere, & exprimere.

VIII. Objicit *Albertinus* multa Patrum teſtimonia, qui Chriſtum de pane dixiſſe teſtantur, *Hoc eſt Corpus meum*, & de Calice, *Hic eſt Sanguis meus*; ſcilicet Irenæi, lib. 5. *Dominus eum panem qui eſt à creatura, corpus ſuum confirmavit.* Tertulliani, lib. adversùs Judæos cap. 11. *Panem*, inquit, *corpus ſuum appellans.* Origenis, Homilia 35. in Matthæum dicentis: *Panis iſte quem Deus corpus ſuum eſſe fatetur.* Cypriani, Epiſtola 56. ſcribentis: *Dominus corpus ſuum panem vocat de multorum granorum adunatione congeſtum.* Cyrilli Hieroſolymitani, Catecheſi 4. Myſtagogica dicentis: *Dominus pronuntiat & dicit de pane: Hoc eſt corpus meum.* Chryſoſtomi Homilia 24. in 1. ad Corinthios dicentis: *Quid eſt panis? Corpus Chriſti.* Hieronymi, In Epiſtola ad Hedibiam ſcribentis: *Nos audiamus panem quem fregit Dominus, deditque Diſcipulis, eſſe Corpus Salvatoris.* Auguſtini in Sermone ad Infantes dicentis: *Panis eſt Corpus, Calix Sanguis Chriſti.* Theodoreti, Dialogo I. dicentis: *In Myſteriorum traditione Dominus panem corpus ſuum appellavit, & vinum ſanguinem.* Facundi Hermianenſis lib. 9. cap. ultimo dicentis: *Ipſe Dominus benedictum panem, & calicem quem Diſcipulis tradit, corpus & ſanguinem ſuum vocavit.* Ex quibus colligit *Albertinus*, Patres unanimiter teſtari, hunc eſſe verborum Sacramentalium ſenſum: *Hic panis eſt corpus meum.*

Reſpondeo, Nihil aliud deſignare hæc verba Patrum, quàm materiam à Chriſto aſſumptam ad conficiendum corpus & ſanguinem ſuum. Unde panem Corpus Chriſti vocant, vel à Chriſto vocatum docent, quia ex pane confectum eſt, & ſub panis ſpeciebus datur. Cùm enim duæ res in eodem loco ſibi ſuccedunt, nulla exteriùs mutatione ſenſibus perceptâ, de iis quaſi de una eademque re loqui homines ſolent. Sic de aqua fluminis velut de eadem aqua loquimur, eam nunc limpidam, heri turbidam fuiſſe dicimus, etſi aqua non ſit numero eadem. *In idem flumen bis non deſcendimus*, inquit Seneca, *manet idem fluminis nomen, aqua tranſmiſſa eſt.* Ita cùm Chriſti Corpus & Sanguis ſubſtantiæ panis & vini ſub iiſdem accidentibus ſuccedant, non mirum quòd Patres de pane & Corpore Chriſti eo modo locuti ſint, ac ſi idem ſubjectum eſſet, quod panis ſit, & Chriſti Corpus ſimul appelletur. Ita locuti ſunt Auctores ipſi, quos de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, ac de tranſſubſtantiatione maximè fuiſſe perſuaſos negare non poſſunt Calviniſtæ: ut hunc eſſe humanum loquendi morem ſit evidentiſſimum. Ita *Goffridus Vindocinenſis*, Tractatu de Corpore & Sanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ait: *Prius quidem panis & vinum ſuper altare ponuntur: ſed ſicut ante conſecrationem nihil aliud præter propriam panis & vini naturam habent: ita poſt conſecrationem nullam*

A *naturam, nullam materiam panis & vini retinent, niſi quantum ad ſaporem, ſpeciem, odorem.* Loquitur hic Auctor de eo quod panis & vini naturam habet: ante conſecrationem, & poſt conſecrationem non habet, quaſi de eodem ſubjecto, quamvis idem non ſit, quod enim habet panis & vini naturam, panis eſt & vinum; quod non habet poſt conſecrationem, eſt Corpus Chriſti. Similiter loquitur *Hildebertus* Archiepiſcopus Turonenſis in his carminibus:

Utraque ſub typico ritu, formâque futuri,
Melchiſedech Domino ſacrificaſſe ferunt.
B *Utraque Diſcipulis cœnantibus ipſe Redemptor*
Tradidit, in Corpus utraque verſa ſuum.

Quomodo res eaſdem, quas obtulit Melchiſedech, Apoſtolis in Corpus & Sanguinem ſuum verſas, Chriſtum Apoſtolis tradidiſſe ait *Hildebertus*, niſi quia panem & vinum, & Corpus ac Sanguinem Chriſti, ſub ratione unius objecti confuſè ſpectat, cui eſſe panem & vinum, & eſſe Chriſti Corpus ac Sanguinem, diverſis temporibus conveniat? Ita locutus eſt *Odo* Cameracenſis Epiſcopus, in Tractatu de Expoſitione Miſſæ. *Qui prius erat panis*, inquit, *benedictione factus eſt caro.* Sic In-
C nocentius III. *Id quod fuit panis*, inquit, *eſt Corpus Chriſti.*

Præterea is etiam hominibus familiaris mos loquendi eſt, ut cùm mutationem, etiam ſubſtantialem, unius rei in aliam exprimunt, eamdem quaſi rem ante & poſt mutationem ſignificent, ac terminos reipſa incompoſſibiles eidem rei quaſi in diverſo ſtatu ſpectatæ tribuant; quia ſubſtantiales illas mutationes ad modum accidentalium concipiunt, in quibus idem ſubjectum ab una qualitate ad aliam tranſit. Sic *Ovidius* in Metamorphoſibus, *Cadmum* filium *Agenoris*, qui ſerpentem à ſe occi-
D ſum ſpectabat, ſerpentem mox ſpectandum ait, id eſt, in ſerpentem mutandum. *Quid, Agenore nate, Serpentem ſpectas? Et tu vocabere ſerpens.* Sic X. Æneidos *Virgilius* narrat Nymphas, in quas *Æneæ* naves verſæ erant, ipſi obviàm procedentes, dixiſſe:

Nos ſumus Idææ ſacro de vertice pinus,
Nunc pelagi Nymphæ, Claſſis tua.

Nymphæ pinus appellantur, quia ex iſtis arboribus compactæ naves in Nymphas Pelagi verſæ ſunt. Sic apud eumdem Poëtam, *Diomedes* de ſociis ſuis in aves converſis ait:

E

Amiſſi Socii petierunt æthera pennis,
Fluminibúſque vagantur aves.

Et ne hunc loquendi morem ex profanis duntaxat Auctoribus vindicemus, Scripturæ Sacræ exempla nonnulla proferenda ſunt. 1. ex cap. 19. Geneſis v. 26. ubi de uxore *Loth*, ſecundùm Vulgatam noſtram legimus: *Reſpiciénſque uxor ejus poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis.* Secundùm Textum Hebræum, ad literam vertendum eſt: *Et fuit ſtatua ſalis.* Mulierem ſtatuam ſalis fuiſſe
F *Moyſes* ait, quaſi ſubjectum idem priùs mulier, deinde ſtatua ſalis extitiſſet, cùm tamen id ſit impoſſibile: ſed vulgarem loquendi morem Propheta ſecutus eſt. Cùm enim mulier in ſtatuam ſalis fuerit tranſmutata, humana mens idem ſubjectum confuſè ſpectatum, nunc ſub forma mulieris, nunc ſub forma ſalis apprehendit ac deſignat. Hunc loquendi morem *S. Joannes* ſecutus eſt, cùm ſcripſit, *Architriclinum guſtaſſe aquam vinum factam.* Cur aquæ nomen liquori dedit, qui jam vinum erat, & ut vinum guſtabatur, niſi

niſi quia aquam & vinum, in quod fuerat converſa, ad modum unius ſubjecti, ſub diverſo ſtatu exiſtentis, ab hominibus confuſè concipi, & utroque nomine ſignificari noverat; ac modò vinum, quod jam erat, modò aquam, quod paulò antè fuerat, appellari? Ad eumdem loquendi modum revocari poſſunt iſta Chriſti verba: *Lazare, veni foras.* Lazarum enim mortuum & Lazarum viventem, velut unum eundémque hominem, qui à morte ad vitam ſe jubente rediret, Chriſtus compellavit. Non mirum itaque quòd Chriſtus deſignarit panem pronomine, *Hoc*, & de eo dixerit, *Hoc eſt Corpus meum*, cùm illud in corpus ſuum his verbis transmutabat: ſiquidem humano loquendi more panem & Corpus ſuum velut rem unam ſub diverſo ſtatu ſignificabat, quæ ſcilicet panis eſſet cùm proferre cœpit propoſitionem; corpus verò Chriſti cùm abſolvit. Multò minùs mirum, quòd SS. Patres de Euchariſtia loquentes dixerint, Chriſtum panem Corpus ſuum appellaſſe; vel Euchariſtiæ modò panis, modò Corporis Chriſti nomen ipſoſmet tribuiſſe.

IX. Objicit *Albertinus*, *Ermengaudum* contra Vvaldenſes ſcribentem, illis pro hæreſi imputaſſe, quòd negarent pronomine, *Hoc*, panem demonſtrari. *Sed*, inquit, cap. XI. *Hæretici dicunt, quòd illud*, hoc, *demonſtrativum pronomen non refertur ad panem quem in manibus tenebat, & cui benedicebat, & quem frangebat, & ſuis Diſcipulis diſtribuebat, ſed refertur ad corpus ſuum, quod hæc omnia perficiebat. Unde eorum error tam nequiſſimus originem habuit ignorantes vim pronominis*, Hoc, *nec poteſt relativè referri niſi his de quibus facta mentio. Sed in traditione hujus Sacramenti de Corpore ſuo mentio nulla tunc facta fuerat. Ergo falſiſſimum eſt quod autumant.*

Reſpondeo, Hunc *Ermengaudi* locum *Albertino* cœteriſque Sacramentariis nequaquam favere: cùm Vvaldenſibus pro hæreſi non imputet, quòd pronomen, *Hoc*, ad panem non referri dicerent tanquam ad figuram efficacem Corporis Chriſti, in ſua natura, tam ante, quàm poſt conſecrationem, manentem: ſed quòd negarent pronomen illud demonſtrare panem in ſubſtantiam Corporis Chriſti mutandum, & conſecrationis verba Corpus Domini ſub ſpeciebus panis ſiſtere; & quòd Salvator, non panem oſtendens, ſed manum pectori apponens, & ſeipſum demonſtrans, dixiſſet, *Hoc eſt Corpus meum*, proindéque hæc verba nullam circa panem operata mutationem fuiſſent: Denique quòd manducare carnem & ſanguinem Chriſti non eſſet Euchariſtiam ſumere, ſed verba ejus audire. Hic Vvaldenſium error, qui ab *Ermengaudo*, & ab *Ebrardo*, quem ferè eadem notare ait *Albertinus*, Hæreſis jure nuncupatur. Hunc refellens errorem *Ermengaudus*, poſt verba in objectione laudata, continenter ſubdit: *Sed ſicut farina, & aqua, & ſal, cùm hæc tria commiſta fuerint & decocta, ampliùs non ſunt farina, neque aqua, neque ſal, quæ ante fuerant, ſed verè panis purus eſt & dicitur: ita panis quem poſt Cœnam manibus ſuis Jeſus Chriſtus accepit, poſtquam hunc benedixit & fregit, Corpus Chriſti, non panis, intelligitur eſſe & creditur, quem Chriſtus Salvator noſter & Redemptor in Cœna ſuis Diſcipulis dedit, dicens: Accipite & comedite, Hoc eſt Corpus meum.* Ebrardus verò cap. 8. ita contra eoſdem Hæreticos ſcribit: *Sacra quidem Cœnæ Myſteria neſcientes, panis benedictionem à Deo nobis collatam floccipendunt. Dicit enim*: Hoc facite in meam commemorationem. *Et quod Chriſtus Corpus ſuum eſſe dixit, tanquam Judæ ſucceſſores Corpus Chriſti non affirmant, immò negant.* Tum prolatis Evangeliſtarum & S. A Pauli verbis, ſubdit: *Panem hunc dixit, oſtendens panem, non manum pectori apponens, ſicut vos mentimini. Et ſubdit*: Qui enim manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini. *Ecce quòd panem Corpus Domini appellavit. Adhuc hæſitatis, filii alieni?* Et infra. *Non enim joculator eſt Dominus, ut panem teneat, & alium panem demonſtret, dicens, Hoc eſt Corpus meum. Si quis autem de communi pane comedat, non oportet hominem ſeipſum probare, neque judicium ſibi manducat. Sed objiciunt increduli dicentes, Verba Sancta eſſe panem: quia cibus animæ ſunt verba Evangelica, juxta illud*, Verba B quæ ego loquor, ſpiritus & vita ſunt. *Et qui hujuſmodi verba audit aut docet indignè, judicium ſibi manducat & bibit... Neſciunt quid balbutiunt. De pane enim dixit*, accepit, benedixit, ac fregit: *Verba autem non franguntur, aut benedicuntur, aut in manibus accipiuntur. De pane autem quem tenebat & benedicebat, dixit*: Hoc eſt Corpus meum. *Verba autem Evangelica quæ ſcribuntur aut leguntur, Corpus Chriſti non ſunt.* Et infra: *Vos dicitis, Panem illum & Sanguinem eſſe verba: quibus obviat Dominus per Joannem dicens*: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, &c. *Ecce dicit quòd panis caro ſua, & vinum ſanguis ſuus ſit. Panis tamen non eſt* C *ſanguis, neque ſanguis eſt panis. Si autem panis & ſanguis verba eſſent, quis diſtingueret inter panem & ſanguinem? Panis autem ſolummodo cibus eſt, ſanguis vero ſolùm potus. Non igitur de verbis intelligendum eſt. Si quis enim Scripturas revolvat, non inveniet quòd verba ſcripta aut ab ore prolata ſint caro & ſanguis. Dominus tamen ait*: Caro mea verè eſt cibus, &c. *Verba enim ſancta ſpiritus ſunt & vita; cibus & potus; non tamen caro aut corpus Chriſti.*

ARTICULUS V.

D *Realis præſemia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis Ejdes ex Patribus ſex priorum Seculorum confirmatur: ac primùm ex S. IGNATIO MARTYRE.*

PRimus in medium prodeat *S. Ignatius* Martyr in genuina ad Smyrnæos Epiſtola, ubi contra ſui temporis Hæreticos ſcribens, ait: *Euchariſtias & oblationes non admittunt, eò quòd non confiteantur Euchariſtiam carnem eſſe Servatoris noſtri Jeſu Chriſti, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt, quamque Pater benignitate ſua excitavit.* Quem locum E adversùs Eutychianos protulit olim *Theodoretus* Dialogo III. Hæretici illi de quibus loquitur *S. Ignatius*, veram carnem Filium Dei aſſumpſiſſe inficiabantur, ex quo conſequens erat ut negarent Euchariſtiam eſſe carnem Salvatoris, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt, quam Pater ſuſcitavit. Id verò profitebatur Eccleſia. Igitur Eccleſiæ fides primo nominis Chriſtiani ſeculo prædicabat Euchariſtiam eſſe carnem Salvatoris pro peccatis noſtris paſſam, adeóque non eſſe dumtaxat figuram carnis; ſiquidem caro quæ F pro nobis paſſa eſt, non eſt caro dumtaxat figurata.

Reſpondet *Albertinus*, Hæreticos illos veteres, contra quos *Ignatius* agit, negaſſe Euchariſtiam eſſe Chriſti carnem figuratè, ne admiſſâ figurâ carnis, ad veræ carnis in Chriſto confeſſionem adigerentur, quia probè noverant, figuram veritatis eſſe figuram, & in eo principio cum Catholicis conveniebant. Verùm nec id *S. Ignatii* verba innuunt, neque conſequens erat ut carnem veram à Chriſto aſſumptam faterentur, ſi Euchariſtiam figuram eſſe carnis ipſius admitterent; cùm figuræ etiam imago exprimi

exprimi poſſit, & Angeli in humana effigie delineentur, quia ut homines apparuerunt, quamvis revera humanum corpus non aſſumpſerint: & ipſi Calviniſtæ negare non poſſint manna, panem à Melchiſedecho oblatum, panes propoſitionis, Euchariſtiæ figuram fuiſſe, quod Veteres paſſim affirmant, & res ipſa loquitur: & tamen Euchariſtiam figuram dumtaxat eſſe volunt. Denique ſi *Eraniſta*, apud *Theodoretum* in Dialogis, fatebatur ſymbola myſtica figuram eſſe Corporis & Sanguinis Chriſti, quamvis duas in Chriſto naturas non agnoſceret, ſed carnem à divinitate abſorptam pertinaciter contenderet; quidni & Hæretici illi veteres fateri potuere Euchariſtiam eſſe figuram carnis Chriſti, & tamen Chriſtum in vera carne pro nobis paſſum non fuiſſe?

Euchariſtia pharmacum immortalitatis.

Favet quoque ſenſui realis præſentiæ corporis Chriſti in Euchariſtia idem S. Martyr in Epiſtola ad Epiſcopos, ubi ipſos laudat quòd Epiſcopo & Presbytero indivulsè adhæreant, *Unum panem frangentes, quod eſt pharmacum immortalitatis, antidotum ad non moriendum, ſed vivendum in Jeſu Chriſto ſemper.* Si enim Euchariſtiam eſſe dumtaxat figuram, quæ ad cogitationem noſtram in Chriſto figendam, & ad ipſum per fidem ſpiritaliter manducandum nos excitet, Sanctus exiſtimaſſet *Ignatius*, non magis Euchariſtiam *Pharmacum immortalitatis* vocaſſet, quàm vulgarem panem, qui eoſdem motus in Epheſiorum animis excitare poterat. Pharmacum ergo immortalitatis illam appellavit, quia Chriſtum vitam noſtram continet, de quo in Epiſtola ad Romanos ait: *Panem Dei volo, quod eſt caro Jeſu Chriſti, & potum volo ſanguinem ipſius.* Mitto quod *unum panem* Euchariſtiam vocat. Cur enim Euchariſtici panes, qui numero plures ſunt, unus panis à *S. Ignatio* vocarentur, niſi quia Chriſti corpus indiviſum continent? non enim una dicitur aqua Baptiſmatis, aut unum Confirmationis oleum? nec Judæi dicuntur unum agnum Paſchalem comediſſe, quamvis una ſit Baptiſmi & Confirmationis efficacia, & agni Paſchalis una ſignificatio eſſet. Non igitur propter unitatem dumtaxat ſignificationis aut efficaciæ Euchariſtiam *unum panem* appellavit *S. Ignatius*.

ARTICULUS VI.

Dogma Catholicum de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia probatur ex S. JUSTINO MARTYRE.

I. SAnctus *Juſtinus* Philoſophus & Martyr, in Apologia *Antonino Pio* Imperatori pro Chriſtianis oblata, Chriſtianorum Synaxes deſcribens, Catholico de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia dogmati ſuffragatur, cùm illius Sacramenti conficiendi ritum exponit his verbis: *Ei qui Fratribus præeſt offertur panis & poculum aquæ & vini, quibus ille acceptis, laudem & gloriam rerum univerſarum Patri per nomen Filii & Spiritus Sancti offert, & Euchariſtiam ſive gratiarum actionem, pro eo quòd nos donis ſuis hiſce dignatus ſit, prolixè exſequitur. Atque ubi ille preces & gratiarum actionem abſolvit, populus qui adeſt omnis fauſta approbatione acclamat dicens:* Amen. *Amen autem voce Hebræa,* Fiat, *ſignificat. Præſidens verò poſtquam gratiarum actionem perfecit, & populus univerſus apprecatione læta eam comprobavit, qui apud nos vocantur Diaconi atque Miniſtri, diſtribuunt unicuique præſentium, ut participet eum in quo gratiæ actæ ſunt panem, vinum & aquam, & ad abſentes perferunt. Porro alimentum hoc apud nos ap-*

A *pellatur Euchariſtia, quod nulli alii participare licitum eſt, quàm veram eſſe doctrinam noſtram credenti, & lavacro propter remiſſionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Chriſtus tradidit viventi. Non enim ut communem panem, neque communem potum iſta ſumimus; ſed quemadmodum per Verbum Dei caro factus Jeſus Chriſtus Servator noſter & carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ causâ habuit: ad eumdem modum etiam eam, in qua per preces verbi ejus ab ipſo profecti gratiæ ſunt actæ, alimoniam, unde ſanguis & caro noſtra per mutationem aluntur, Incarnati illius Jeſu carnem & ſanguinem eſſe edocti ſumus. Nam Apoſtoli in Commentariis à ſe ſcriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt præcepiſſe ſibi Jeſum. Eum enim pane accepto, cùm gratias egiſſet,*

Euchariſtia non communis panis & potus, ſed Incarnati Jeſu caro & ſanguis.

B *dixiſſe:* Hoc facite in mei recordationem: Hoc eſt corpus meum. *Et poculo ſimiliter accepto, & gratiis actis, dixiſſe:* Hic eſt ſanguis meus: *ac ſolis ipſis ea tradidiſſe.* S. Juſtinus fidei noſtræ dogma ac ritum Imperatoribus ſimpliciter exponens, Euchariſtiam *Incarnati Jeſu carnem & ſanguinem eſſe* tradit, ſicque intelligenda Chriſti verba, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus.* Addit, eſſe *carnem & ſanguinem Jeſu, ad eumdem modum quo Verbum Dei caro factum eſt, & carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ cauſa habuit.* Credebat igitur cum tota ſui ſeculi Eccleſia *S. Juſtinus*, Euchariſtiam eſſe verè &

C realiter carnem Chriſti, quemadmodum Verbum Dei verè & realiter carnem & ſanguinem ſuſcepit. Si enim illam carnis & ſanguinis Domini figuram dumtaxat, ſeu efficacem, ſeu inefficacem credidiſſet, inepta fuiſſet illa comparatio. Et cur *S. Juſtinus* planè & apertè non ſcripſiſſet, Euchariſtiam eſſe figuram carnis Chriſti? An ſenſus Sacramentalis, Ethnicis Imperatoribus ignotus, ipſis occurrere poterat hæc *Juſtini* verba legentibus? An Euchariſtiam eſſe carnem Chriſti ſignificativè & repræſentativè dumtaxat divinare poterant, niſi ipſos doceret illam inſtitutam fuiſſe ut ſignum ac

D figuram?

Inanis Albertini Reſponſio.

II. At, inquit *Albertinus*, nihil erat apud Gentiles uſitatius, quàm ſtatuas Deorum ſuorum, ipſorum Deorum nominibus appellare. Cur ergo concipere non potuiſſent, Chriſtianos panem ac vinum, corpus & ſanguinem Chriſti ſui appellantes, eamdem communiſſimam locutionem uſurpaſſe? Verùm præter omnem veri ſpeciem eſt quòd Ethnici eodem ſenſu Euchariſtiam à Chriſtianis carnem & ſanguinem Chriſti appellari intellexerint, quo ſtatuas Deos ſuos ipſi appellabant: nemo enim ipſos docuerat Euchariſtiam eſſe inſtitutam ad ſigni-

E ficandam carnem & ſanguinem Chriſti: neque panem & vinum ut ſigna & imagines ſpectare poterant, niſi præmoniti. Præterea communis illa de Numinum ſtatuis locutio ſignificabat aut ſupponebat apud Ethnicos, ipſa Numina realiter in hujuſmodi ſtatuis eſſe præſentia, quando publicè ac ſolemniter conſecratæ erant: Itaque ſi juxta communiſſimam illam locutionem *S. Juſtini* verba intellexiſſent, facilè ſibi perſuaſiſſent, Chriſtianos credere Chriſtum ſuum in Euchariſtia realiter præſentem eſſe, ac ejus carnem & ſanguinem in ipſa

F ſecundùm ſubſtantiam contineri. Non potuiſſet ergo *S. Juſtinus* minùs aptum ſeligere loquendi modum, ſi Euchariſtiam figuram eſſe Corporis & Sanguinis Chriſti, eorum præſentiam realem excludentem credidiſſet, hancque fidem ſuam Imperatoribus voluiſſet exponere.

Albertini Objectionibus ex S. Juſtino ſumptis reſpondetur.

III. Objicit Albertinus, *Juſtinum* deſcripta conſecratione, dicere, *Diaconos præſenti populo diſtribuere panem, & vinum, & aquam*, quod manifeſto indicio eſt, illum cenſere panem, & vinum, & aquam, licèt conſecrata, in priori ſubſtantia nihilominus permanere. Quod & ampliùs confirmat

mat quando addit, *Non ut communem panem aut communem potum hæc ſumimus.* Nam ſicuti quando *Nyſſenus* ait de aqua Baptiſmatis, *Ne contemnas divinum lavacrum, neque ut commune ipſum parvifacias:* Et Cyrillus Hieroſolym.* *Ne accede ad lavacrum tanquam ad ſimplicem aquam.* Atque idem de oleo, *Non eſt amplius unguentum commune poſt invocationem:* Non negant aquam & oleum quoad ſubſtantiam manere, immò id ſupponunt, tantummodo negantes in aquæ & olei vulgaris ſimplicitate perſeverare: Ita & *Juſtinus* de pane, vino & aqua inquiens, *Non ut communem panem aut communem potum hæc ſumimus*, nullo modo negat illa panem vinum & aquam ſubſtantialiter eſſe: Econtra ita rem ſe habere præſupponit, ſed tantùm negat illa ampliùs eſſe communia, utpote per gratiarum actionem conſecrata, & ad uſum ſacrum relata.

* Gregor. Nyſſ. de Chriſti Baptiſm. Cyrill. Catech. 3 illumin. & Catech. 3. Myſtag.

Reſpondeo, *S. Juſtinum* panem & vinum appellare quod externa ſpecie panis & vinum eſt, quamvis interiùs ſit ipſum Corpus & Sanguis Chriſti. Modo enim loquendi utitur hominibus ſolemni, qui populares locutiones uſurpant, cùm ſermonem habent de rebus ſenſui ſubjectis, licet de illis longè aliter ſentiant quàm vulgus, ut in Thomiſtis, Copernicæis, Carteſianis videre eſt, qui cùm aliter ſentiant & in Scholis ſuis loquantur quàm cæteri Philoſophi, in communi tamen convictu & ſocietate modum loquendi cum cæteris hominibus communem habent. Idipſum & in ſanctis hominibus videre eſt, qui cùm juxta Evangelium perſuaſum habeant perituras divitias mala potiùs eſſe quàm bona, paupertatem verò, bonum, & pauperes beatos; nihilominus loquuntur ut cæteri, & opes bona appellant, paupertatem malum, quia hic loquendi modus quem invexit cupiditas, communis eſt. Cui mori loquendi ſeſe accommodare non eſt dedignatus Spiritus Sanctus, cùm *Abraham* diviti illi epuloni ita loquentem inducit: *Fili! recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala.* Cùm igitur quidam ſit loquendi modus judicio ſenſuum, quidam judicio fidei accommodatus, non mirum quòd *S. Juſtinus* & alii Patres, Euchariſtiam panem & vinum appellarint, cùm ejus deſignare materiam voluerunt, & externam, quæ ſenſibus percipitur, hujus Sacramenti partem exprimere; & eamdem nihilominus Corpus Chriſti vocarint, cùm de Fide Euchariſtiæ eos edocere volebant quibuſcum loquebantur, & quorum gratiâ ſcribebant. Ac ſæpe utrumque illum loquendi modum adhibuere. Sicut igitur nemo dixerit *Paſchaſium* credidiſſe quòd panis & vinum poſt conſecrationem in priori ſubſtantia permaneant, quamvis de Euchariſtia ſcripſerit, *Myſterium hoc in pane celebratur... In eadem ſubſtantia jure celebratur.., Caro vel corpus in pane:* Ita perperam colligit Albertinus, *S. Juſtinum* cenſuiſſe panem conſecratum in priori ſubſtantia manere, quia poſt conſecrationem Euchariſtiam adhuc panem & vinum appellavit. Et quis neſcit, quod ſcitè obſervat *Lanfrancus* libro *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. 6. ſolere homines, aliquas res illarum rerum, ex quibus efficiuntur, nominibus appellare, quamvis in aliam naturam tranſlatæ, jam non poſſint eſſe illud, quod ſunt res illæ, ex quibus probantur effectæ? Ita *S. Auguſtinus* criſtallum vocat nivem multorum annorum duratam tempore; & Deus primo homini ait, *Terra es.* Sic *S. Auguſtinus* & alii Patres Euchariſtiam interdum panem vocant, quia ex pane confecta eſt, ejúſque nonnullas retinet qualitates, ſeu quia animam incomprehenſibiliter paſcendo ſatiat, eique æternæ vitæ ſubſtantiam ſubminiſtrat. Licet autem hæc verba Sancti Juſtini, *Non ut communem panem, aut communem potum hæc ſumimus*, non probent panis & vini ſubſtantiam non manere, ſi per ſe & ſeorſim ſpectentur; cùm de aqua Baptiſmatis, & de oleo Confirmationis ſimile quid à Patribus dictum legatur: id tamen probant hæc verba prout ab adjunctis determinata. Quis enim Patrum unquam dixit aquam Baptiſmi, aut oleum Confirmationis *eſſe carnem & ſanguinem incarnati Jeſu, quemadmodum Verbum caro factum eſt, & carnem ac ſanguinem pro ſalute noſtra habuit?*

IV. Objicit Albertinus: *Juſtinus* affirmat hanc alimoniam, quam non tanquam panem aut potum communem poſt conſecrationem ſumimus, talem nihilominus eſſe, *ex qua per immutationem ſanguis & carnes noſtræ aluntur:* Atqui de corpore & ſanguine Chriſti propriè ſic appellatis, dici nullo modo poteſt quòd ex iis ſanguis noſter, carnéſque noſtræ alantur per immutationem, cùm in ſubſtantiam carnis noſtræ non convertantur. Panis ergo ille & potus poſt conſecrationem, licèt non ampliùs communes, non ſunt propriè corpus & ſanguis Domini, ſed verus panis, vinumque propriè ſic dictum, appellatione corporis & ſanguinis ratione ſimilitudinis honorata.

Reſpondeo. Hæc verba, ex qua per immutationem ſanguis & carnes noſtræ aluntur, referri ad ſpeciem communem alimenti præcedentis, ex quo Euchariſtia confecta eſt, quæ ſpecies cùm maneat, & nutriendi vim ſervet, converſâ licèt panis ſubſtantiâ in corpus Chriſti, rectè dicitur carnem noſtram alere. Poſſunt & ad Euchariſtiam non ratione ſpecierum, ſed ratione Corporis & Sanguinis Chriſti ſub illis contentorum referri, ut ſanguinem & carnes noſtras alere intelligantur, non per immutationem ſui in ſubſtantiam ſanguinis & carnium noſtrarum, ſed per corporum noſtrorum immutationem ad gloriam & immortalitatem, cujus ſemen Euchariſtia eſt. Adde, textum ipſum Græcum, ſacræ illius eſcæ mutationem in carnem & ſanguinem noſtrum non innuere, ſed noſtri mutationem illius beneficio in homines alteros, quia præſtat ut interior homo Spiritu Chriſti vivat ac renovetur; exterior verò ille qui corrumpitur de die in diem, beatæ reſurrectionis pignus habeat in carne & ſanguine Domini, quæ ſub panis & vini ſpeciebus comedit & bibit. Quod divini illius cibi à communibus eſcis diſcrimen eſt, quæ in ſubſtantiam ſanguinis & carnis noſtræ mutentur, Chriſti verò Corpus & Sanguis nos immutent ad vitæ cæleſtis novitatem. *Ἐξ ἧς αἷμα καὶ σάρκες κατὰ μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν.* Quæ ſic ad verbum reddi poſſunt: *Ex quibus ſanguis & carnes ſecundum mutationem aluntur noſtri.*

ARTICULUS VII.

Dogma Catholicum ex S. IRENÆO probatur.

Eu hariſtia ex duabus rebus conſtat, terrena & cæleſti.

SAnctus Irenæus lib. IV. adversùs Hæreſes, cap. 34. ubi Valentinianorum errorem expoſuit, qui Chriſtum Creatoris mundi Filium eſſe negabant, ſic eos refellit. *Quomodo autem conſtabit eis, eum panem in quo gratiæ actæ ſint, Corpus eſſe Domini, & calicem Sanguinis ejus, ſi non ipſum Fabricatoris mundi Filium dicant, id eſt, Verbum ejus, per quod lignum fructificat, & defluunt fontes, & terra dat primùm quidem fœnum, poſt deinde ſpicam, deinde plenum triticum in ſpica? Quomodo autem rurſus dicunt carnem in corruptionem devenire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini & ſanguine alitur? Ergo aut ſententiam mutent, aut abſtineant offerendo quæ prædicta ſunt. Noſtra autem conſonans eſt ſententia Euchariſtiæ, & Euchariſtia rurſus confirmat ſententiam noſtram. Offerimus enim ei quæ ſunt ejus congruenter communicationem & unitatem prædicantes carnis & ſpiritus. Quemadmodum enim qui eſt à terra panis percipiens invocationem Dei, jam non communis panis eſt, ſed Euchariſtia ex duabus rebus conſtans, terrena, & cæleſti: ſic & corpora noſtra percipientia Euchariſtiam jam non ſunt corruptibilia, ſpem reſurrectionis habentia.* Et lib. V. cap. 11. eodem argumento ab Euchariſtiæ participatione petito reſurrectionem corporum contra Hæreticos probat.

Reſurrectionem corporum ex Euchariſtiæ participatione probat S. Irenæus.

Vani autem omni modo, ait, *qui univerſam Dei diſpoſitionem contemnunt, & carnis ſalutem negant, & regenerationem ejus ſpernunt, dicentes non eam capacem eſſe incorruptibilitatis. Sic autem ſecundum hæc, nec Dominus ſuo ſanguine redemit nos, neque calix Euchariſtiæ communicatio ſanguinis ejus eſt, neque panis quem frangimus, communicatio corporis ejus eſt. Sanguis enim non eſt niſi à venis & carnibus, & à reliqua quæ eſt ſecundùm hominem ſubſtantia, quâ verè factum Verbum Dei, ſanguine ſuo redemit nos... Et quoniam membra ejus ſumus, & per creaturam nutrimur, eum calicem qui eſt creatura, ſuum ſanguinem qui effuſus eſt, ex quo auget noſtrum ſanguinem: & eum panem qui eſt à creatura, ſuum corpus confirmavit, ex quo noſtra auget corpora. Quando ergo & mixtus calix, & fractus panis percipit verbum Dei, fit Euchariſtia Sanguinis & Corporis Chriſti, ex quibus augetur & conſiſtit carnis noſtræ ſubſtantia; quomodo carnem negant capacem eſſe donationis Dei quæ eſt vita æterna, quæ Sanguine & Corpore Chriſti nutritur, & membrum eſt ejus? Quemadmodum & B. Apoſtolus ait:* „Quoniam membra ſumus corporis ejus, de carne ejus, & de oſſibus ejus: *Non de ſpirituali aliquo & inviſibili homine dicens hæc, ſed de ea diſpoſitione quæ eſt ſecundùm verum hominem, quæ ex carnibus, & nervis, & oſſibus conſiſtit, quæ de calice qui eſt ſanguis ejus, nutritur; & de pane qui eſt corpus ejus, augetur. Et quemadmodum lignum vitis depoſitum in terra ſuo fructificat tempore, & granum tritici decidens in terram & diſſolutum, multiplex ſurgit per Spiritum Dei qui continet omnia, quæ deinde per ſapientiam in uſum hominibus veniunt, & percipientia verbum Dei, Euchariſtia fiunt, quod eſt Corpus & Sanguis Chriſti: ſic & noſtra corpora ex ea nutrita & repoſita in terram, & reſoluta in ea, reſurgent in ſuo tempore, Verbo Dei reſurrectionem eis donante, in gloriam Dei Patris.* Panem conſecratum eſſe *Chriſti Corpus* S. Irenæus docet, eâmque propoſitionem: Panis in quo gratiæ actæ ſunt, Corpus eſt Domini, æquè veram eſſe ac propriè intelligendam innuit, ac illam, Chriſtus eſt Creatoris Filius. Cùm igitur verè & propriè ſit Filius Creatoris, non figuratè: panis in quo gratiæ actæ ſunt, verè & propriè, non ty-

A picè corpus ejus eſt. Præterea, Chriſtum Creatoris Filium eſſe probat ex eo quòd panis per conſecrationem Chriſti corpus fiat; quod omnipotentiæ divinæ admirabilius opus eſt quàm lignorum fructificatio, & ſcaturigo fontium, & tritici productio ac multiplicatio: realem itaque panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti mutationem, non ſolam novæ ſignificationis impoſitionem, aut adjectionem virtutis *S. Irenæus* in Euchariſtia confeſſus eſt. Nam propter novæ virtutis abjectionem Euchariſtia Corpus Domini non diceretur: ſicut nec aqua Baptiſmatis, nec oleum Confirmationis, propter adjectionem virtutis dicuntur Spiritus Sanctus, aut Chriſti Corpus. Tertiò, *Euchariſtiam ex duabus rebus conſtare, terrena & cæleſti*, docet *S.* B *Irenæus*, id eſt, ex ſymbolis, & Chriſti corpore, ac ſanguine, veris, non typicis. Voces enim illas, *Res terrena & cæleſtis*, quarum generalis & indeterminata ſignificatio eſt, ad ea referri planum eſt, de quibus paulò ante locutus eſt, ſcilicet ad panem & ad Corpus Domini, ut ille quidem nomine *rei terrenæ*, iſtud verò nomine *rei cæleſtis* deſignetur. Abſurda enim eſt *Petri Martyris* reſponſio; per rem cæleſtem intelligi Corpus Chriſti tanquam rem ſignificatam, licet abſens ſit. Ut enim optimè regerit *Bellarminus*, nihil dicitur conſtare ex eo quod in ipſo non eſt. Abſurdè itaque diceret *Irenæus*, Euchariſtiam conſtare pane & corpore Chriſti abC ſente.

Albertini Reſponſio refellitur.

Reponit *Albertinus*, Cardinalem audaciùs ſupponere quàm veriùs, nihil poſſe dici conſtare ex iis rebus quæ non ſimul præſentes ſint. Nonne enim *Clemens Alexandrinus* lib. 1. Pædagogi c. 6. ait: *Eccleſia, ſicut & homo, eſt ex multis membris conſtans*: Et *Chryſoſtomus* Homilia 32. in 1. ad Corinthios *Eccleſia quæ apud vos eſt, pars eſt Eccleſiæ quæ ubique eſt, & corporis quod conſiſtit per omnes Eccleſias?* Quis tamen dixerit omnia hæc membra debere ſimul eſſe ad conſtitutionem Eccleſiæ realem efficiendam?

D At infœliciter in ipſis Dialecticæ elementis erravit *Albertinus*, totum collectivum, quale eſt exercitus, populus, Eccleſia, à toto connotativo, quale eſt ſignum, Sacramentum, imago, non diſtinguens. Totum quidem collectivum ex iis rebus conſtare poteſt, quæ non ſimul præſentes ſint, quia nullam realem unitatem habet; ſed plurium collectio rerum eſt eodem nomine directè ſignificatarum. Totum verò ſecundi generis, cùm res una ſit ad aliud relata, ex duabus rebus conſtare nuſquam dici poteſt, quarum una ſit præſens, abſens altera, ad quam ſcilicet refertur. Quis exempli gratia diE xerit, imaginem *Alexandri* ex duabus rebus conſtare, ſcilicet ex tela & coloribus, & ex *Alexandro* abſente? Olivam conſtare ex arbore & pace? Patrem ex ſeipſo & Filio? Ne Miniſtri quidem ipſi Euchariſtiam ex pane & populo conſtare aſſerent, licet panis figura ſit populi, ſecundùm SS. Patres. Cùm itaque Euchariſtia non ſit totum collectivum, ſed connotativum, ſiquidem Sacramentum eſt, nullis aliis conſtare partibus dici poteſt, quàm iis quas actu includit. Aſſerere itaque *S. Irenæum*, cùm dixit, Euchariſtiam ex duabus rebus conſtare, terrena & cæleſti, ſignificare voluiſſe ipſam ex paF ne & corpore Chriſti abſente eſſe compoſitam, eſt abſurdum æquè ſenſum illi affingere, ac loquendi modum æquè ineptum, ac ejus eſſet ſenſus & locutio, qui marmoream *Herculis* ſtatuam ex marmore & *Hercule* compoſitam, vel agnum Paſchalem ex victima & tranſitu conſtare diceret.

Nec fœlicior eſt *Albertini* Reſponſio altera dicentis: *S. Irenæum* Euchariſtiam ſtrictè ſumere pro ſymbolo Sacramentali, ac per rem terrenam & cæleſtem, ex quibus illam conſtare aſſerit, intelligere

ſubſtantiam

ſubſtantiam panis, & virtutem ſpiritalem quam per conſecrationem accipit. Illa namque virtus à Chriſti Corpore ſeparata, quæ Euchariſtiæ conveniat, merum figmentum eſt. Efficaciam ſiquidem illius omnem Patres in præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti refundunt, & ipſe imprimis S. *Irenæus*. Nec verò virtus illa ſeparata ſufficeret, ut Euchariſtia ex re terrena & cœleſti conſtare diceretur: cùm aqua Baptiſmi & Chriſma, quæ per conſecrationem virtutem ſpiritualem ad ſanctificationem accipiunt, non propterea dicantur à Patribus ex aqua vel oleo & virtute ſpirituali, multò minùs ex re terrena & cœleſti conſtare.

III. Quartò S. *Irenæus* Chriſtum confeſſum eſſe & confirmaſſe ait, id eſt, omni aſſeveratione affirmaſſe, quâ dubitationem omnem excluderet, panem eſſe *proprium ſuum Corpus*, & calicem *proprium ſuum ſanguinem qui effuſus eſt*. Ita Græcus S. Irenæi textus habet. τὸ ἀπὸ τῆς κτίσεως ποτήριον αἷμα, ἴδιον ὡμολόγησε, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς κτίσεως ἄρτον ἴδιον σῶμα διεβεβαιώσατο. At proprium Chriſti Corpus, & proprius ſanguis qui effuſus eſt, non eſt Corpus Chriſti typicum, nec ſanguis typicus: Nemo enim ſanæ mentis dixerit, imaginem Regis eſſe proprium Regis corpus. Præterea, hæc verba, *Eum panem qui eſt à creatura, proprium ſuum corpus eſſe confirmavit*, rem creditu difficilem exprimunt, cui ut fides concilietur, opus eſt Chriſti Domini auctoritas. At non eſt creditu difficile panem eſſe typum Corporis Chriſti. Nec verò id ſemel ait S. *Irenæus*, ſed frequenter inculcat: Scribit enim lib. IV. cap. 32. *Sed & ſuis Diſcipulis dans conſilium* Chriſtus *primitias Deo offerre ex ſuis creaturis, non quaſi indigenti, ſed ut ipſi nec infructuoſi, nec ingrati ſint, eum qui ex creatura panis eſt, accepit, & gratias egit dicens*: Hoc eſt Corpus meum. *Et calicem ſimiliter, qui eſt ex ea creatura quæ eſt ſecundùm nos, ſuum ſanguinem confeſſus eſt, & Novi Teſtamenti novam docuit oblationem, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in univerſo mundo offert Deo, & qui alimenta nobis præſtat, primitias ſuorum munerum in Novo Teſtamento, de quo in duodecim Prophetis Malachias ſic præſignificavit: Sacrificium non accipiam de manibus veſtris, quoniam ab ortu ſolis uſque ad occaſum nomen meum glorificatur inter gentes, & in omni loco incenſum offertur nomini meo & ſacrificium purum*. Euchariſtia Corpus & Sanguis Chriſti eſt, ac propterea oblatio nova Teſtamenti Novi: at ſi eſſet dumtaxat Corpus Chriſti typicum, & ſanguis typicus, non eſſet oblatio nova: ſiquidem multæ panis oblationes erant in Veteri Teſtamento Corpus Chriſti præfigurantes.

Euchariſtia Nova oblatio Novi Teſtamenti.

IV. Reſpondet *Albertinus*, ſæpe vocem Græcam ἴδιος, *proprius*, terminis metaphoricis apud Patres adjunctam legi. Sic Clementem Alexandrinum Eccleſiam appellare *Propriam Chriſti ſponſam* (lib. 3. Stromatum) Gregorium Nyſſenum eamdem vocare *Proprium Chriſti corpus* (Oratione in illud, *Tum ipſe Filius ſubjicietur.*) Eumdem aſſerere, Deum *corpus noſtrum formaſſe propria manu* (Oratione 2. in verba, *Faciamus hominem.*) Nec tamen inde rectè colligi Eccleſiam eſſe realiter Chriſti Corpus, aut Dei manus non eſſe metaphoricè intelligendas: ideòque haud meliori jure colligi, *Irenæum* ſenſiſſe panem & vinum conſecratum eſſe verè & realiter Chriſti Corpus & ſanguinem, quòd ipſa αἷμα ἴδιον, σῶμα ἴδιον, proprium Corpus & Sanguinem Chriſti appellarit.

Albertini reſponſio ſophiſtica.

Addit alibi *Albertinus* * alia exempla quibus probet adverbium illud, *propriè*, interdum etiam uſurpari de iis quæ figuratè tantùm & per convenientiam quamdam illud ſunt quod eſſe dicuntur. Sic Origenes ait, *Fons vitæ propriè dicitur Deus Pater*. Sic Gregorius Nyſſenus: *Qui in Eccleſia corpore Prophetarum locum tenent, oculi propriè cognominantur*. Sic Auguſtinus: *Boni ſunt propriè Corpus Chriſti*. Et Cyrillus Alexandrinus de Chriſto: *Lux propriè eſt*. Et Heſychius: *Sanguis Pœnitentiæ propriè Baptiſmus eſt*. Et rurſum: *Agrum Scripturam eſſe nemo dubitabit, cujus vitis propriè Chriſtus*. Et Gregorius Nyſſenus de pauperibus loquens, ait: *Propriam eis perſonam miſericors Dominus largitus eſt*. Sic & Origenes * ſermonem Dei vocat *proprium Domini corpus*. Ex quibus omnibus, *Albertinus* colligit, voces illas, *proprium Chriſti Corpus*, *proprius Chriſti Sanguis*, quibus Patres interdum utuntur cùm de Euchariſtia diſſerunt, non deſignate præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti naturalis, ſed corporis tantum typici, nimirum panis & vini.

* Pag. 743.

* Homil. 35. in Matth.

V. Verùm hæc *Albertini* reſponſio merum ſophiſma eſt. Propoſitiones quippe figurativas, in quibus attributum pro aliqua rei figuratæ qualitate ſeu dote uſurpatur, cum propoſitionibus metaphoricis, in quibus verbum, *eſt*, accipitur pro, *ſignificat*, imperitè confundit. In propoſitionibus quidem primi generis, adjectivum, *Proprius*, terminis metaphoricis jungi poteſt, ut qualitatem ſeu dotem quæ attributo exprimitur, ſubjecto propriè convenire ſignificemus. Sic Eccleſia propria Chriſti ſponſa vocatur, quia conjunctio & amor qui hoc nomine ſignificatur, propriè convenit Chriſto reſpectu Eccleſiæ. Sic Deus corpora noſtra propria manu formaſſe dicitur, quia omnipotentiâ ſuâ ipſa propriè formavit. Sic Chriſtus dicitur lux propriè, quia illuminatio animarum, quæ hoc ſignificatur vocabulo, cùm de Chriſto dicitur, dos ipſius propria eſt. Ad iſtud quidem propoſitionum genus non revocatur illa *Gregorii Nyſſeni* Propoſitio de pauperibus, *Propriam eis perſonam miſericorditer Dominus largitus eſt*: Sed ſignificat Chriſtum pauperes loco ſui ſubſtituiſſe, ut eis miſericordiæ opera impendamus, quæ ipſimet impenderemus, & fundamentum habet in Chriſti verbis: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis*; *Qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit*. Unde nemini non eſt perſpecta vis propoſitionis iſtius, quam aliunde & *Nyſſenus* ipſe *Gregorius*, & alii Patres ſatis explicant. Propoſitio *Origenis*, qua ſermonem Dei vocat *Proprium Domini Corpus*, extraordinaria eſt, & ab ipſo fortè uno uſurpata; nec mirum quod ita locutus ſit vir allegoriarum ſtudioſiſſimus, ut innueret Verbum divinum ut ab hominibus exteriùs audiri poſſet, Scripturarum vocibus uſum eſſe, per quas Dei Verbum, ut anima per corpus innoteſcit. At in propoſitionibus metaphoricis, in quibus verbum, *eſt*, pro *ſignificat* uſurpatur, qualem eſſe volunt Calviniani, propoſitionem illam. Chriſti, *Hoc eſt Corpus meum*; *Hic eſt Sanguis meus*; nuſquam oſtendent Miniſtri, adjectivum nomen, *proprius*, aut pronomen, *ipſe*, terminis metaphoricis adjuncta fuiſſe à Patribus. Quis enim unquam dixit Petram deſerti, Sacrificium Melchiſedech, Agnum Paſchalem, eſſe proprium Chriſti Corpus, aut ipſum Chriſti Corpus? Quis Chriſti aut Sanctorum imagines Chriſtum aut Sanctos ipſos eſſe dixit? Quis baptiſmum, etſi virtutem Sanguinis Chriſti contineat, dixit eſſe proprium Chriſti Sanguinem qui pro nobis effuſus eſt, quemadmodum de Euchariſtia id aſſeruit S. *Irenæus*?

Reſponſionis Albertini vanitas oſtenditur.

VI. Quintò S. *Irenæus* lib. 4. cap. 57. Chriſtum confirmaſſe ait, panem eſſe ſuum corpus, ſicut ſe hominem eſſe confirmavit; unde illas æquè à Chriſto propoſitas ſignificat ut fidei dogmata. An verò Chriſtus figuratè dumtaxat homo eſt? Sanè ſi S. *Irenæus* exiſtimaſſet panem Euchariſticum eſſe dumtaxat Corpus Chriſti typicè, Marcionitis, contra quos agebat, occaſionem dediſſet reſpondendi,

Chriſtum ſe hominem eſſe confeſſum in figura, quomodo panem confeſſus erat corpus ſuum eſſe. *Quomodo*, inquit Irenæus, *juſtè Dominus, ſi alterius Patris exiſtit, hujus condicionis quæ eſt ſecundum nos accipiens panem, corpus ſuum confitebatur, & temperamentum calicis ſui ſanguinem confirmavit? Et quare ſe ſilium hominis confitebatur, ſi non eam quæ ex homine eſt, generationem ſuſtinuiſſet?*

VII. Sextò *S. Irenæus* reſurrectionem corporum probat contra Valentinianos, & carnem noſtrã participem futuram æternæ vitæ, quia Corpore & Sanguine Chriſti alitur. Inepta verò eſſet hujuſmodi ratio, ſi figuram dumtaxat Corporis Chriſti in Euchariſtia reciperemus? Qualis enim, amabo, figuræ hujuſmodi cum reſurrectione connexio eſt? Cur pariter Judæos reſurrecturos non probaſſet, ex eo quòd manna comederint? Cur corpora noſtra reſurrectura non collegiſſet, ex eo quod liniantur Chriſmate, quod eſt figura Spiritus Sancti? Denique ait corpora noſtra Corpore & Sanguine Chriſti nutrita, ac poſt mortem ſepulturæ mandata, reſurrectura ſuo tempore, quo modo panis & vinum fiunt Corpus & Sanguis Chriſti. Sicut ergo in figura corpora noſtra non reſurgent, ſed verè, realiter, & in propria ſubſtantia, ita panis & vinum Corpus & Sanguis Chriſti in figura non fiunt, ſed verè, realiter, & ſubſtantialiter.

Albertini Objectioni ex S. Irenæo petitæ reſpondetur.

VIII. Objicit *Albertinus* Irenæum aſſerere, *Carnem noſtram Corpore & Sanguine Chriſti nutriri, ex iis augeri & conſiſtere carnis noſtræ ſubſtantiam, ex Sanguine Chriſti noſtrum augeri ſanguinẽ*, &c. Ex quibus ita colligit: Nutritio carnis noſtræ non fit niſi per cibi in illam converſionem. At proprium Domini Corpus, propriùſque Sanguis in carnem noſtram non convertuntur; corruptibilia enim forent. De proprio igitur Domini Corpore & Sanguine non loquitur *Irenæus*, ſed de typico & Sacramentali, ac proinde corpus typicum & Sacramentale non eſt proprium corpus. Secundò, loquitur de ejuſmodi corpore & ſanguine, ex quibus acceptis conſiſtit & augetur carnis noſtræ ſubſtantia. Non autem ex proprio Corpore & Sanguine Domini conſiſtit & augetur carnis noſtræ ſubſtantia, ſed ex rebus quæ per converſionem ſuam, ejus conſiſtentiam ſtabiliunt, ſuſtentant, & adaugent. Non ergo loquitur de proprio Corpore & Sanguine Domini, ſed de ſignis Corporis & Sanguinis ejus, hoc eſt de vero pane & vero vino, figuratè corpus ſanguiſque illius appellatis.

Reſpondeo 1. *S. Irenæum*, alioſque Eccleſiaſticos Tractatores, Corpori & Sanguini Chriſti tribuere quod corpus noſtrum augeant ac nutriant, non ratione ſui, ſed ratione ſpecierum: quia enim in locum ſubſtantiæ panis & vini ſuccedunt, iiſdem accidentibus obvelata, nullâque ſenſibili facta mutatione, homines de pane & vino ac de Corpore & Sanguine Chriſti, quaſi de uno ſubjecto confusè intellecto loquuntur, & ſacro Corpori ac Sanguini ea interdum tribuunt, quæ pani & vino conveniebant: unde Corpus & Sanguinem Domini corpora noſtra nutrire & augere aiunt, quia panis & vinum, ex quibus ſunt confecta, illa nutriunt & augent: & intima conjunctio Corporis & Sanguinis Domini cum qualitatibus panis & vini vim nutriendi habentibus, huic loquendi modo occaſionem dedit, non ſcholaſtico quidem, ſed populari. Sic locuti ſunt Auctores ipſi, quos realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & tranſſubſtantiationem credidiſſe ac propugnaſſe, Calviniani non diffitentur. Ita *Honorius Auguſtodunenſis* in Tractatu qui inſcribitur, *Gemma animæ*, ait: *Sacramentum quod ore percipitur, in alimentum corporis redigitur.* Sic *Joannes Ruſbrochius*, in libro quem inſcripſit, *Speculum ſalutis æternæ*, ſcri-

A bit: *Apoſtoli in Cœna cum Chriſto omnes venerabile hoc perceperunt Sacramentum, tanquam eſcam corpus nutricantem; & in ipſo Sacramento ſinguli Corpus Dominicum ut æternum cibum ſuum per fidem, amorem, & deſiderium acceperunt.*

Reſpondeo ſecundò, *S. Irenæum*, cùm aſſerit corpora noſtra Corpore & Sanguine Chriſti nutriri & augeri, non de nutritione & augmento tranſitoriis, quæ ex vulgaribus cibis fiunt, ſed de nutritione & augmento permanente eſſe intelligendum: quibus ſcilicet Juſtorum corpora ex conjunctione reali cum Chriſti Corpore in Euchariſtia manducato, incorruptionis & glorioſæ immortalitatis ſemi-

B na recipiunt. Id illuſtrat doctiſſimus Cardinalis *Perronius* exemplo auri, quod licet inconſumptibilis materia ſit, ægrorum tamen infuſum juſculis nutrire dicitur, non quòd in eorum ſubſtantiam converti exiſtimetur; ſed in illorum corporibus qualitatem quandam imprimere idoneam ad reparandam ac roborandam virtutem vitalem, corruptionique reſiſtendum: Ita caro Chriſti corpora noſtra nutrire dicitur, non quòd in eorum convertatur ſubſtantiam ut cibi communes, ſed quòd contactu ſuo occultam vitæ impreſſionem in nobis efficiat, cujus ratione nos vivificare, & ad vitam æternam nutrire dicitur. Loquitur etiam *S. Irenæus* de au-

C gmento quod corpora noſtra poſt diſſolutionem è terra reſurgentia percipient. Illud enim opponit augmento & multiplicationi, quæ grano tritici & ligno vitis, poſtquam in terra depoſita fuerunt, tandem contingit, quando ſcilicet germinant & fructificant. Ideòque hujus augmenti tempus ad ſeculum reſurrectionis & incorruptionis refert. De quo augmento lib. 4. cap. 24. ait: *Deus apto tempore incorruptibilitatem præſtat ad perfectionem hominis* Et cap. 75. *Non expectant tempus augmenti, & ſuæ naturæ infirmitatem adſcribunt Deo.* Et *Tertullianus* in lib. de Reſurrectione Carnis: *Additum*

D *erit quod corpori ſuperſtruitur, nec exterminatur illud cui ſuperſtruitur, ſed augetur. Salvum autem eſt quod augetur.* Et rurſum: *Hæc ſunt ei corpus à Deo aliud, in quod non abolitione, ſed ampliatione mutatur*, &c.

ARTICULUS VIII.

Dogma Catholicum ex S. CYPRIANO probatur.

I. MArtyr Sanctiſſimus *Cyprianus* Euchariſtiam non ſemel Corpus & Sanguinem Domini appellat, eóſque ipſi tribuit effectus, qui

E proprii ipſius non eſſent, ſi figura tantùm eſſet ad Chriſti memoriam, & ad noſtram in eum fidem augendam nos excitans: Siquidem à rebus aliis bene multis idem in animis noſtris effici poſſet, quæ Chriſti figuræ ſunt & imagines. *S. Cyprianum* audiamus Epiſtola LIV. ſuo & Synodi Africanæ nomine ad *Cornelium* ſcribentem de pace Lapſis danda. *Meritò*, inquit, *trahebatur pœnitentia tempore longiore, ut infirmis in exitu ſubveniretur, quamdiu quies & tranquillitas aderat, quæ differre diu plangentium lachrymas, & ſubvenire ſerò morientibus in infirmitate*

F *pateretur. At verò nunc non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt, nec morientibus, ſed viventibus communicatio à nobis danda eſt, ut quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, ſed protectione Corporis & Sanguinis Chriſti muniamus: & cùm ad hoc fiat Euchariſtia, ut poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra adverſarium volumus, munimento Dominicæ ſaturitatis armemus. Nam quo modo docemus, aut provocamus eos in Confeſſione nominis Sanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti Sanguinem denegamus? Aut quo modo ad martyrii poculum idoneos facimus, ſi non eos prius*

Chriſtiani Athletæ protectione Corporis & Sanguinis Chriſti contra adverſarium muniuntur.

prius ad bibendum in Eccleſia poculum Domini jure communicationis admittimus? Certè Sanguis Domini in Martyrio ipſo fide bibebatur; quid igitur protectione Sanguinis & Corporis Chriſti muniri Chriſtianos Athletas, ut ad prælium pro fide ſuſtinendum excitentur, *S. Cyprianus* ait? Quas figura Sanguinis & Corporis Chriſti ipſis vires conferret ad Sanguinem pro Chriſto fundendum? Et Epiſtola LXII. ad *Cæcilium*, de Sacramento Dominici Calicis: *Sic*, inquit, *Calix Domini inebriat, ut Noë in Geneſi vinum bibens inebriatus eſt. Sed quia ebrietas Dominici Calicis & Sanguinis non eſt talis, qualis ebrietas vini ſæcularis, cùm diceret Spiritus Sanctus in Pſalmo:* Calix tuus inebrians: *addidit*, quàm peroptimus! *quòd ſcilicet Calix Dominicus ſic bibentes inebriet ut ſobrios faciat, ut mentes ad ſpiritalem ſapientiam redigat, ut à ſapore iſto ſeculari ad intellectum Dei unuſquiſque reſipiſcat: & quemadmodum vino iſto communi mens ſolvitur, & anima relaxatur, & triſtitia omnis exponitur; ita epoto Sanguine Domini & poculo ſalutari, exponatur memoria veteris hominis, & fiat oblivio converſationis priſtinæ ſecularis, & mœſtum pectus ac triſte quod priùs peccatis angentibus premebatur, divinæ indulgentiæ lætitia reſolvatur, quod tunc demum poteſt lætificare in Eccleſia Domini bibentem, ſi quod bibitur, Dominicam teneat veritatem.*

Dominici Calicis & Sanguinis effectus in iis qui dignè Euchariſtiam ſumunt.

Reſpondetur Objectionibus Albertini ex S. Cypriano depromptis.

II. Objicit *Albertinus*, *S. Cyprianum* in ſua illa ad *Cæcilium* Epiſtola ſcribere: *Cùm dicat Chriſtus:* Ego ſum vitis vera, *Sanguis Chriſti non aqua eſt utique; ſed vinum*; ex quo infert Calviniſta: Calicem illum qui in commemorationem Chriſti offertur, & Sanguis ejus appellatur, vinum eſſe.

Reſpondeo, Senſum *S. Cypriani*, ex ſe facilem & clarum, Miniſtrum aſſecutum non fuiſſe: ſenſus enim eſt: Chriſtus non de aqua, ſed de vino dixit, Sanguinem ſuum eſſe: vinum itaque in calice offerendum & conſecrandum eſt, non aqua ſola.

Inſtat *Albertinus*, *Cyprianum* dicere quòd *Vino Chriſti Sanguis oſtenditur*: Ex quo infert, non eſſe ipſummet Domini Sanguinem.

Reſpondeo, Nihil aliud velle *S. Cyprianum*, niſi relationem quæ inter materiam Euchariſtiæ & veritatem Sacramento ſignificatam eſſe debet, non eſſe inter aquam & Sanguinem Chriſti, ſed vinum inter & Sanguinem. Et vino, id eſt, ſpeciebus, quæ nomen illud retinent, ut & qualitates omnes, oſtendi Sanguinem Chriſti, non abſentem, ſed præſentem.

Inſtat rurſum Albertinus, *S. Cyprianum* docere quòd *Chriſtus obtulit hoc idem quod Melchiſedech obtulerat, id eſt, panem & vinum, ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem.* Quomodo autem verè diceret Dominum obtuliſſe hoc idem quod *Melchiſedech*, ſi non verum panem, verúmque vinum obtulit, qualia fuerunt quæ *Melchiſedech* olim obtulit? Identitas enim ſpecifica oblationum ad rerum oblatarum ſubſtantiam evidentiſſimè refertur.

Reſpondeo, Chriſtum idem obtuliſſe quod *Melchiſedech*, ſi materia Sacrificii, ſcilicet panis & vinum, & ſpecies utriúſque etiam poſt conſecrationem manentes ſpectentur; ſed panem & vinum ad alium uſum adhibuiſſe, quia illa Corpus & Sanguinem ſuum fecit; quorum Sacrificium ab oblatione *Melchiſedeci* differt ceu veritas à figura, ut ait *S. Hieronymus* in cap. 26. Matthæi: *Ut quomodo in præfiguratione ejus Melchiſedech Summi Dei Sacerdos, panem & vinum offerens fecerat, ipſe quoque veritatem ſui Corporis & Sanguinis repræſentaret*, id eſt, præſentem exhiberet.

Inſtat iterum Albertinus, *S. Cyprianum* in eadem Epiſtola ſcribere, *In aqua populum intelligi, in vino oſtendi Sanguinem Chriſti. Quando autem in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur. Sic autem in ſanctificando Calice Domini offerri ſola aqua non poteſt, quomodo nec vinum ſolum poteſt. Nam ſi vinum tantum quis offerat, Sanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis: Si verò aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Quando autem utrúmque miſcetur, & adunatione confuſa ſibi invicem copulatur, tunc Sacramentum ſpirituale & cœleſte efficitur.* Ubi cùm de populo & de Chriſto pariter loquatur, ac dicat in aqua Dominici Calicis poculum intelligi, in vino autem Sanguinem Chriſti oſtendi, evidentiſſimè innuit, ſe non magis intelligere Sanguinem proprium Chriſti eſſe in Calice Euchariſtico, quàm populus in eodem ſit, ſed utrúmque ibi tantùm repreſentativè contineri.

Reſpondeo *S. Cyprianum* pariter loqui de populo & de Sanguine Chriſti quantùm ad eſſe ſignificatum per aquam & vinum Dominici Calicis; ſed non quantùm ad eſſe contentum in Calice Dominico; ait enim bibi Sanguinem Domini, non ait bibi populum; ait Sanguine Domini epoto animam relaxari, & pectus quod peccatis angentibus premebatur, divinæ indulgentiæ lætitia reſolvi, de populo id non dicit. Quod igitur Corpori & Sanguini Chriſti cum populo commune eſt, ut per Euchariſtiæ materiam ſignificentur, explicat *S. Cyprianus* verbis in objectione prolatis: quod autem ipſis peculiare eſt, nec populo convenit, ut in Euchariſtia realiter & ſecundùm ſubſtantiam contineantur, ibi non exponit; ſed diſcrimen iſtud ſuperiora verba ſatis ſignificant, illudque luculentiùs exprimunt, quæ in Tractatu *De Lapſis* habet. *A diaboli aris revertentes*, inquit, *ad Sanctum Domini ſordidis & infectis nidore manibus accedunt. Mortiferos Idolorum cibos adhuc penè ructantes, exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus, & contagia funeſta redolentibus, Domini Corpus invadunt. Apoſtolus teſtatur & dicit:* « Non poteſtis Calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum .... « Quicumque ederit panem, aut biberit Calicem « Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. « *Spretis his omnibus atque contemptis, vis infertur Corpori ejus & Sanguini: & plus modò in Dominum manibus atque ore delinquunt, quàm cùm Dominum negaverunt.* Non ait *S. Cyprianus*, Lapſos exhalantibus adhuc ſcelus ſuum faucibus populum invadere, aut vim inferre populo, aut in populum manibus & ore delinquere, cùm ad Euchariſtiam ante exomologeſim factam criminis accedunt, ſicut ait ipſos Domini Corpus invadere, vim inferre Corpori ejus & Sanguini, plus in Dominum manibus atque ore delinquere, quàm cùm Dominum negaverunt: Cenſet igitur Corpus & Sanguinem Domini realiter in Euchariſtia contineri, non repræſentativè tantùm, ſicut populum. Et infra: *Jacens*, inquit, *ſtantibus, & integris vulneratus minatur: & quòd non ſtatim Domini Corpus inquinatis manibus accipiat, aut ore polluto Sanguinem Domini bibat, Sacerdotibus ſacrilegus iraſcitur.* An populum inquinatis manibus accipi, & ore polluto bibi, conqueritur pariter *S. Cyprianus*?

Indignè communicantes vim inferunt Corpori & Sanguini Domini.

III. Catholicam de reali Corporis & Sanguinis Chriſti præſentia in Sacramento Euchariſtiæ doctrinam egregiè confirmant miracula quæ ibidem narrat Martyr Sanctiſſimus his verbis: *Præſente ac teſte me ipſo, accipite quid evenerit. Parentes fortè fugientes dum trepidi minus ſibi conſulunt, ſub nutricis alimento parvulam filiam reliquerunt, relictam nutrix detulit ad Magiſtratus. Illi ei apud Idolum quò populus confluebat, quòd carnem necdum poſſet edere per ætatem, panem mero mixtum, quod tamen & ipſum de immolatione pereuntium ſupererat, tradiderunt. Recepit filiam poſtmodum mater. Sed facinus puella commiſſum tam loqui & indicare non*

Deum ſentiunt ultorem, qui Euchariſtiam indignè ſumunt.

 potuit,

potuit, quàm nec intelligere prius potuit, nec arcere. Ignoratione igitur obreptum eſt; ut ſacrificantibus nobis eam ſecum mater inferret. Sed enim puella mixta cum Sanctis, precis noſtræ & orationis impatiens, nunc ploratu concuti, nunc mentis æſtu cœpit fluctuabunda jactari, & velut tortore cogente quibus poterat indiciis conſcientiam facti in ſimplicibus adhuc annis rudis anima fatebatur. Ubi vero ſolemnibus adimpletis, Calicem Diaconus offerre præſentibus cœpit, & accipientibus cæteris, locus ejus advenit; faciem ſuam parvula inſtinctu divinæ Majeſtatis avertere, os labiis obturantibus premere, calicem recuſare. Perſtitit tamen Diaconus, & reluctanti licet, de Sacramento calicis infudit. Tunc ſequitur ſingultus & vomitus, In corpore atque ore violato Euchariſtia permanere non potuit. Sanctificatus in Domini Sanguine potus de pollutis viſceribus erupit: tanta eſt poteſtas Domini, tanta majeſtas. Secreta tenebrarum ſub ejus luce detecta ſunt, Sacerdotem Dei nec occulta crimina fefellerunt. Hoc circa infantem, quæ ad eloquendum alienum circa ſe crimen necdum habuit ætatem. At verò ea quæ ætate provecta, & in annis adultioribus conſtituta, ſacrificantibus nobis latenter obrepſit, non cibum ſed gladium ſibi ſumens, & velut quædam venena lethalia in fauces & pectus Sanguinem admittens, angi & anima exæſtuante concludi poſtmodum cœpit. Et preſſuram non jam perſecutionis, ſed delicti ſui paſſa, palpitans & tremens, concidit. Impunitum diu non fuit, nec occultum diſſimulatæ conſcientiæ crimen; Quæ fefellerat hominem, Deum ſenſit ultorem. Et cùm quædam arcam ſuam in qua Sanctum Domini fuit, manibus indignis tentaſſet aperire, igne inde ſurgente deterrita eſt, ne auderet attingere. Et alius quia ipſe maculatus; Sacrificio à Sacerdote celebrato, partem cum cæteris auſus eſt latenter accipere, Sanctum Domini edere & contrectare non potuit; cinerem ferre ſe apertis manibus invenit. Documento unius oſtenſum eſt, Dominum recedere cùm negatur; nec immerentibus ad ſalutem prodeſſe quod ſumitur, quando Gratia Salutaris in cinerem ſanctitate fugiente mutetur. An alia ſigna ſacra Sanguinem Domini, Sanctum Domini, Gratiam ſalutarem, Dominum ipſum *S. Cyprianus* appellat? An præſentem in iis Domini Majeſtatem indicat? Cenſet igitur Euchariſtiam ab aliis ſignis ſacris differre, quòd Chriſtum ipſum contineat, de quo Angelus ad B. Virginem ait: *Quod enim ex te naſcetur Sanctum vocabitur Filius Dei*; & de quo ſcribit Apoſtolus: *Ut Gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem.*

Albertini objectioni ex S. Cypriano petitæ reſpondetur.

IV. Objicit *Albertinus* hæc *S. Cypriani* verba ex laudata Epiſtola ad Cæcilium. *Sic verò Calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur; quomodo nec Corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit & copulatum, & panis unius compage ſolidatum. Quo & ipſo Sacramento populus noſter oſtenditur adunatus, ut quemadmodum grana multa in unum collecta, & commolita, & commixta, panem unum faciunt, ſic & in Chriſto qui eſt panis cœleſtis, unum ſciamus eſſe corpus, cui conjunctus ſit noſter numerus & adunatus.* Ubi (inquit Miniſter) cùm de pane Sacramentum & Corpus Chriſti facto loquatur tamquam de re quæ conſtet farina & aqua adunatis & copulatis, quæque conſiſtentiâ ſuâ ex multis granis in unum collectis, commolitis, & commixtis conſtituta & unum quid effecta, ſignificet myſticum Chriſti Corpus ex pluribus Fidelibus compoſitum & adunatum; luce clariùs oſtendit ſe intelligere illum eſſe verum ac ſubſtantialem panem, calicem pariter vinum eſſe propriè dictum de botris atque acinis plurimis expreſſum, ac proinde Corpus & Sanguinem Chriſti dici non quòd illa propriè ſint, ſed quia myſterium corporis ſanguiniſque ejus contineant.

A Reſpondeo, *S. Cyprianum* his verbis Euchariſtiæ materiam deſignare, ſcilicet panem & vinum, & relationem quæ inter ipſa & Corpus ac Sanguinem Domini, necnon populum Chriſtianum intercedit, velut inter ſigna & res ſignificatas. Sed non ſequitur manere in Euchariſtia ſubſtantiam panis & vini poſt conſecrationem: Satis enim eſt ut maneant ſpecies panis & vini, ſenſúſque afficiant, ut mens analogiam utriuſque ad Corpus & Sanguinem Chriſti cùm naturale, tum myſticum cognoſcat. Signum enim eſt quod per ſpeciem quam ingerit ſenſibus, rerum ſignificatarum notitiam excitat. Unde ſicut columba, cujus in ſpecie ſuper Chriſtum deſ- B cendit Spiritus Sanctus, rectè ejuſdem Spiritus proprietates exprimebat, etſi vera columba non eſſet, ſed mera columbæ ſpecies, ut Patres docent: ita panis & vinum Corpus & Sanguinem Chriſti populique Chriſtiani unitatem ſignificant, etſi eorum ſubſtantia in Corpus & Sanguinem Chriſti converſa ſit per verba conſecrationis, quia eorum ſpeciebus poſt conſecrationem manentibus & ſenſus noſtros moventibus, mens ad Corporis & Sanguinis Chriſti ſub eis latentium virtutem & effectum, populique Chriſtiani unitatem, quam operantur, intelligendam excitatur.

Qui ab Euchariſtia prohibetur, ſeparatur à Chriſti Corpore, & procul remanet à ſalute.

V. Quod autem Euchariſtia non ſolùm ſit My- C ſterium Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed ejus Corpus & Sanguinem contineat, diſertè docet *S. Cyprianus* lib. *De Oratione Dominica*, ubi petitionem illam, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, ſic explicat: *Panis vitæ Chriſtus eſt, & panis hic omnium non eſt; ſed noſter eſt: Et quomodo dicimus*, Pater noſter, *quia intelligentium & credentium Pater eſt: ſic & Panem noſtrum vocamus; quia Chriſtus, noſter (qui Corpus ejus contingimus) panis eſt. Hunc autem panem dari nobis quotidie poſtulamus, ne qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiam quotidie ad cibum ſalutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, D dum abſtenti & non communicantes à cœleſti pane prohibemur, à Chriſti Corpore ſeparemur; ipſo prædicante & monente:* « Ego ſum panis vitæ qui de cœlo deſcendi. Si quis ederit de meo pane, vivet in æternum. Panis autem quem ego dedero, caro mea eſt pro ſæculi vita. *Quando ergo dicit in æternum vivere, ſi quis ederit de ejus pane; ut manifeſtum eſt eos vivere qui corpus ejus attingunt, & Euchariſtiam jure communicationis accipiunt: ita contra timendum eſt & orandum, ne dum quis abſtentus ſeparatur à Chriſti Corpore, procul remaneat à ſalute; comminante ipſo & dicente:* « Niſi ederitis carnem Filii hominis, & biberitis Sangui- E nem ejus, non habebitis vitam in vobis. *Et ideo panem noſtrum, id eſt, Chriſtum, dari nobis quotidie petimus, ut qui in Chriſto manemus & vivimus, à ſanctificatione ejus & corpore non recedamus.* Corpus Chriſti contingit, cibum ſalutis, & panem vitæ, qui Chriſtus eſt, accipit, qui Euchariſtiam accipit: à Corpore Chriſti ſeparatur, qui ab Euchariſtia ſeparatur. Itaque Euchariſtia verè & realiter Corpus Chriſti continet. Si enim figuratè dumtaxat contineret Chriſti Corpus, non ideò ſepararentur à Chriſti Corpore, qui ab Euchariſtia removentur, quia aliis figuris Chriſti fides ac memoria in ipſis F excitari poſſet, ac abundè reſarciri, quod in Euchariſtia amiſiſſent.

ART. IX.

ARTICULUS IX.

Dogma Catholicum ex CONCILIO NICÆNO, & S. ATHANASIO probatur.

I. NIcena Synodus Canone XVIII. Euchariſtiam *Corpus Chriſti* appellat. *Gelaſius Cyzicenus* in lib. de Actis Concilii Nicæni, cujus *Photius* in Bibliotheca, Cod. 88. meminit, Diatypoſim de Euchariſtia ex eodem Concilio refert, quæ Eccleſiæ doctrinam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia mirum in modum confirmat. Sic autem habet illa Diatypoſis, Lib. II. cap. XXX. *In divina menſa ne humiliter intenti ſimus ad propoſitum panem & poculum, ſed attollentes mentem fide, intelligamus ſitum in ſacra illa Menſa Agnum illum Dei tollentem peccata mundi, incruentè à Sacerdotibus immolatum: & pretioſum ipſius corpus & ſanguinem verè ſumentes, credere hæc eſſe noſtræ reſurrectionis ſymbola. Propter hoc enim neque multum accipimus, ſed parum, ut ſciamus quòd non ad ſatietatem, ſed ad ſanctimoniam ſumimus.* Agnus Dei qui tollit peccata mundi, eſt ipſe Chriſtus: hic autem ſitus eſt in ſacra Menſa ut incruentè à Sacerdotibus immolatus: Chriſtus itaque realiter in Euchariſtia præſens eſt. Ad ſacrificium namque neceſſaria eſt præſentia realis victimæ. Præterea ſi Agnum Dei eſſe dumtaxat in Sacra Menſa repræſentativè & in imagine, ſeu Niceni Patres, ſeu *Gelazius Cyzicenus* intellexiſſent, non ad Agnum ſitum in divina Menſa, ſed in cælo ſedentem nos attendere juſſiſſent. Tertiò Agnum Dei ſitum in ſacra Menſa, diſtinguit *Gelaſius* à pane & poculo: ſed panis & poculum ſunt Corpus Chriſti typicum: igitur Agnus ille Dei in ſacra Menſa exiſtens non eſt Corpus Chriſti typicum, & ſanguis typicus, ſed Chriſtus ipſe verè & realiter præſens. Quartò, fide intelligimus Agnum illum Dei tollentem peccata mundi, eſſe in ſacra Menſa incruentè à Sacerdotibus immolatum. Quæ verba præſentiam realem illius Agni, quem *S. Joannes* demonſtravit, dicens: *Ecce Agnus Dei, Ecce qui tollit peccatum mundi*, dogma eſſe fidei ſignificant: ſicut illa *S. Pauli*, quibus ſimillima ſunt, *Fide intelligimus aptata eſſe ſecula verbo Dei*, Deum non metaphoricè, ſed verè mundi Creatorem eſſe docent, idque ut dogma fidei proponi. Quintò, pretioſum Corpus & Sanguinem Chriſti nos *verè ſumere* Gelaſius ex Nicænis Patribus docet. Vox autem illa *verè*, ſenſum figuratum apertè excludit. Adhibetur ſiquidem ad præveniendum removendúmque dubium, quod circa hocce myſterium excitari poteſt. Quis verò dubitavit uſpiam quin panis & vinum corporis & ſanguinis Chriſti figuræ eſſe poſſint? Denique credendum eſſe docet *Gelaſius*, pretioſum corpus & ſanguinem Chriſti, quæ in divina menſa ſumimus, eſſe *noſtræ Reſurrectionis ſymbola*. At Corpus Chriſti non eſt ſymbolum Reſurrectionis noſtræ ut in cælo exiſtens: ergo ut exiſtens in Euchariſtia. Nec etiam ſumitur ore corporis, prout in cælo eſt: nec Græca vox λαμβάνειν quam ad eam ſumptionem ſignificandam *Gelaſius* adhibet, objectis mentis accommodatur.

Chriſtus in ſacra menſa incruentè immolatus, fide intelligitur.

II. Catholico dogmati de præſentia reali corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia ſuffragatur etiam *S. Athanaſius*, Alexandri unius è Nicænis Patribus in Sede Alexandrina Succeſſor, in majori Oratione *De Fide*, cujus hæc verba profert *Theodoretus* in Dialogo II. *Corpus eſt cui dicit: Sede à dextris meis. Per quod corpus Pontifex & Apoſtolus fuit & dictus eſt, dicens per illud, quod nobis tradidit myſterium, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis, & ſanguis Novi Teſtamenti, non Veteris, pro vobis effuſus. Divinitas autem neque corpus, neque ſanguinem habet, ſed ille quem ex Maria geſtabat homo.* S. Athanaſius Chriſtum verum corpus noſtris in natura ſimile habuiſſe probat contra Apollinariſtas, qui Chriſti corpus divinitati conſubſtantiale effutiebant. Id autem duobus mediis exequitur: Primum eſt, quòd ipſi dictum ſit à Patre; *Sede à dextris meis*: Sedere autem à dextris, non divinitati convenit, ſed corpori. Secundum eſt, quòd Chriſtus Pontifex factus & dictus eſt per illud myſterium quod tradidit nobis, in quo ait, *Hoc eſt corpus meum*, &c. At niſi verum Chriſti Corpus in eo Myſterio, id eſt, in Euchariſtia contineri crediſſet *S. Athanaſius*, nihil contra Apollinariſtas confeciſſet, qui Salvatorem noſtrum figuram externam & ſpeciem humani corporis habuiſſe non negabant, ſed ſubſtantiam dumtaxat. Præterea *S. Athanaſius* docet, idem corpus nobis à Chriſto traditum in Euchariſtia, quod ex *Maria* geſtabat, & per quod Pontifex & Apoſtolus factus & dictus eſt. Illud porro non eſt corpus typicum, ſed verum, reale, naturale: non itaque corpus typicum nobis in Euchariſtia Dominus tradidit, ſecundùm *S. Athanaſii* doctrinam, ſed verum, reale, & naturale corpus ſuum.

ARTICULUS X.

Catholicæ Veritati de Præſentia Reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia favet EUSEBIUS CÆSARIENSIS.

I. EUſebius Cæſarienſis etſi in controverſia de conſubſtantialitate Patris & Filii à *S. Athanaſio* diſſideret, in fide tamen Euchariſtiæ cum eo planè convenit, ut ex nonnullis ejus teſtimoniis perſpicuum eſt. Primum legitur lib. I. *Demonſtrationis Evangelicæ*, cap. X. *Quando igitur*, inquit, *ſecundum teſtimonia Prophetarum, inventum eſt magnum, magnique æſtimandum pro redimendis & Judæis pariter, & Græcis pretium, illud videlicet pro toto mundo piaculum, illud pro anima cunctorum hominum Sacrificium, illa pro omni macula & peccato puriſſima hoſtia, ille utique Agnus Dei, illa Deo accepta & mundiſſima ovis*, &c. *Meritò ſanè, illius memoriam, corporiſque ejuſdem & ſanguinis recordationem quotidie celebrantes, & ad longè præſtantius Sacrificium & munus aſſumpti quàm illud antiquius fuerit, non ampliùs fas eſſe putamus in prima illa & infirma elementa recidere, ſigna quædam & imagines, non ipſam veritatem continentia.* Euchariſtiam Sacrificium eſſe docet *Euſebius*, veteris Legis ſacrificiis præſtantius, quia illa mera ſymbola erant & imagines Chriſti, veritatem ipſam, id eſt Chriſtum, quem ſignificabant, non continentia: σύμβολα καὶ εἰκόνας οὐκ αὐτὴν ἀλήθειαν περιέχοντα. Cenſet igitur *Euſebius*, Euchariſtiam non ſolùm Chriſtum & Corpus ejus ac Sanguinem ſignificare, ſed realiter continere.

Euchariſtia Sacrificium veteris Legis Sacrificiis longè præſtantius.

II. Reſpondet *Albertinus*, Continere, non ſemper phyſicè ſumi pro continere includendo ad modum vaſorum, arcarum, pixidum, & aliorum hujuſmodi; ſed plerúmque civiliter, pro continere declarando & ſignificando, prout ſcripta, contractus, ſigna & Sacramenta continere dici ſolent. Sic enim Origenes ait: * *Signa & prodigia dici quæ utrumque contineant*, ſcilicet *aliquid mirabile, & ſimul aliquid futurum*. Et Cyprianus, de noſtra cum Chriſto unione per mixtionem vini & aquæ in Euchariſtico poculo ſignificata, * *Quod ſcilicet*, inquit, *perſpicimus in Sacramento Dominici calicis contineri*. Et Gaudentius Tractatu 2. in Exodum: *Omne corpus divinæ Scripturæ, tam Veteris quàm Novi Teſtamenti, Filium Dei continet.* Hoc autem

Albertini Reſponſio exploditur.

* In Epiſt. ad Rom. lib. 10.

* Epiſt. ad Cæcilium.

ſenſu *continere* ab *Euſebio* uſurpari, ait *Albertinus*, videlicet pro deſignare ac teſtificari.

Verùm licet aliquando *continere* pro *deſignare* uſurpetur, non tamen in hoc *Euſebii* loco. Verbum enim illud περιέχειν *continere*, æquè refertur ad *ſigna* & *imagines*, & ad *ipſam veritatem.* Sicut ergo cum *Euſebius* ait, Veteris Legis ſacrificia continuiſſe ſigna & imagines, non vult quòd ſigna & imagines ſignificarint, ſed actu incluſerint: ita cùm ait Euchariſtiæ ſacrificium ipſam veritatem continere, non vult quòd veritatem ſignificet dumtaxat, ſed reipſa includat & exhibeat. Si contendant Miniſtri, verbum *continere* ut ad *ſigna* & *imagines* refertur, eamdem vim habere, ac realiter complecti & includere: ut autem refertur ad *veritatem*, uſurpari pro *ſignificare* ac *deſignare*, Euſebium in eamdem periodo manifeſtè pugnantia locutum neceſſe eſt, dicendo, vetera Sacramenta ſymbola & imagines incluſiſſe, quòd idem eſt ac adumbraſſe veritatem: & tamen ipſam veritatem non ſignificaſſe, *Non ipſam veritatem continentia*, id eſt, *ſignificantia*, ſi *Albertinum* interpretem audiamus.

Objectiones Albertini ex Euſebio petitæ ſolvuntur.

III. Objicit *Albertinus*, *Euſebium* loqui de ſacrificio crucis tamquam de unico redemptionis & propitiationis ſacrificio.

Reſpondeo, Et nos ita loqui. Sed non ſequitur aliud ſacrificium non eſſe, quo ſacrificium crucis, quod ſolùm per ſe propitiatorium eſt, applicetur. Illud autem ratione illius applicationis propitiatorium etiam eſt. Notum eſt cauſas principes, ſubalternas & inſtrumentarias non excludere. Licèt unicum per ſe ſit ſalutis lavacrum, ſcilicet Sanguis Chriſti in cruce effuſus, Baptiſmus tamen ſalutis lavacrum eſt per applicationem meriti Sanguinis Chriſti in cruce effuſi. Ita licèt ſacrificium crucis unicum ſit per ſe redemptionis & propitiationis ſacrificium, tamen Euchariſtia, in qua idem ille Chriſtus continetur & incruentè immolatur, qui in ara crucis ſemel ſeipſum cruentè obtulit, ſacrificium propitiationis eſt, idem quidem quantùm ad hoſtiam, diverſum quantùm ad rationem offerendi; propitiatorium, inquam, per applicationem ſacrificii crucis. Idque agnovit *Euſebius*, ſiquidem lib. IV. *De Vita Conſtantini*, cap. XLV. de Templi Hieroſolymitani Dedicatione loquens, hæc habet: *At Sacerdotes Dei partim precationibus, partim ſermonibus feſtivitatem ornabant.... Quidam ſacrorum Voluminum lectiones interpretabantur, arcanos & myſticos ſenſus in lucem proferentes. Qui verò ad hæc aſpirare non poterant, incruentis Sacrificiis, & myſticis immolationibus Deum placabant; pro pace communi: pro Eccleſia Dei; pro Imperatore tot bonorum auctore, ejúſque piiſſimis liberis, preces Deo ſuppliciter offerentes.*

IV. Objicit *Albertinus*, Euchariſtiam memoriale ſacrificii Corporis & Sanguinis Domini ab *Euſebio* appellari, adeóque non eſſe ſacrificium Corporis & Sanguinis Domini, ſicut memoria Paſſionis non eſt ipſamet Paſſio. Verba *Euſebii* loco ſupra laudato hæc ſunt: *Itaque poſt omnia, quaſi mirabilem quamdam victimam, ſacrificiúmque eximium Patri ſuo operatus pro noſtra omnium ſalute obtulit, ejúſque rei memoriam, ut nos ipſi Deo pro ſacrificio offerremus, inſtituit... Cùm ergo hujus Sacrificii memoriam ſignis quibuſdam in Menſa celebrandam, corporiſque item illius ſalutariſque Sanguinis, ut Novi Teſtamenti inſtitutum habet, acceperimus; rurſus a Propheta David inſtruimur ad dicendum: Paraſti in conſpectu meo menſam*, &c. Et paulo infrà, poſtquam adduxiſſet hæc Iſaïæ verba: * *Bibent lætitiam, bibent vinum*, ait: *Vini quoque lætitiam gentibus vaticinatur, obſcure deſignans Novi Teſtamenti Chriſti Myſterium, quod in præſenti tempore ab omnibus gentibus perſpicuè celebratur.*

Iſai. 25.

A Reſpondeo, Euchariſtiam memoriale quidem ab *Euſebio* appellari, ſed ipſam continens veritatem: memoriam ſacrificii crucis ſignis quibuſdam celebrandam, ſi ſpectetur oblationis modus, quia realiter non occiditur Chriſtus in Altari, ſicut in cruce occiſus eſt, ſed repræſentativè ſolùm: idem ſacrificium crucis, ſi res oblata ſpectetur: quia una eadémque eſt Hoſtia, idem offerens in Altari Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum in cruce obtulit. Memoriam quoque Corporis & Sanguinis Domini prout in cruce oblati, ſive paſſionis ipſius, Euchariſtiam *Euſebius* appellat, & Novi Teſtamenti myſterium; ſed nihil id officit fidei realis præſentiæ, ſiquidem & nos qui realem præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia credimus, cum Eccleſia canimus in Officio Corporis Chriſti; *Deus qui nobis ſub Sacramento mirabili Paſſionis tuæ memoriam reliquiſti:* & Euchariſtiæ verba illa Prophetæ accommodamus: *Memoriam fecit mirabilium ſuorum miſericors & miſerator Dominus, eſcam dedit timentibus ſe.* Et *Lamfrancus*, Berengarii acerrimus Impugnator, Euchariſtiam Sacramentum eſſe, Myſterium, commemorationem Corporis & Sanguinis C Chriſti, & nihilominus Corpus ejus & Sanguinem profitetur lib. de Corpore & Sanguine Domini, cap. XIV. *Sacramentum*, inquit, *Corporis Chriſti, quantùm ad id ſpectat quòd in cruce immolatum eſt ipſe Dominus Chriſtus, caro ejus eſt, quam forma panis opertam in Sacramento accipimus, & ſanguis ejus, quem ſub vini ſpecie ac ſapore potamus. Caro videlicet carnis, & ſanguis Sacramentum eſt Sanguinis. Carne & ſanguine utroque inviſibili, intelligibili, ſpirituali, ſignificatur Redemptoris corpus viſibile, palpabile, manifeſtè plenum gratiâ omnium virtutum & divina Majeſtate. Quorum alterum quidem dum frangitur, & in populi ſalutem dividitur; alterum* D *verò effuſum de calice ab ore Fidelium ſumitur: mors ejus in cruce, & ſanguinis ejus de latere emanatio figuratur. Utrumque B. Gregorius & ſolerter attendit, & enucleatè in quarto Dialogi libro exponit dicens:* « Ejus quippe caro ibi ſumitur, ejus ſanguis non « jam in manus Infidelium, ſed in ora Fidelium « funditur. Penſandum ergo eſt quale ſit hoc Sa- « crificium, quod pro abſolutione noſtra mortem « unigeniti Filii ſemper imitatur. *Imitatur, dixit,* « *non operatur*: Quia reſurgens ex mortuis jam non « moritur, mors illi ultra non dominabitur. *Caro* « *ergo & ſanguis quibus ad impetrandam pro peccatis noſtris Dei miſericordiam quotidie alimur, Chriſti* E *Corpus ac Sanguis vocantur, non ſolùm quia eſſentialiter idem ſunt, qualitatibus plurimùm diſcrepantes; verùm etiam eo locutionis modo, quo res ſignificans ſignificatæ rei ſolet vocabulo nuncupari. Nec juſtè quiſquam movebitur, ſi eadem caro, idemque ſanguis ſui ipſorum Sacramenta exiſtant ſecundùm aliud atque aliud accepta: cùm ipſe Dominus Jeſus poſt Reſurrectionem ſuam ſui ipſius, diverſa temporum ratione, typum geſſerit & figuram. Apparens enim duobus Diſcipulis, locutúſque eis quantùm ſatis eſſe judicavit, dum finxit ſe longiùs ire, ſicut B. Auguſtinus dicit, ſignificavit ſe poſt paucos dies in cælum aſcenſurum eſſe. Quod iter longè remotum eſt à communi homi-* F *num vita, quæ ipſis eſt duobus Diſcipulis evidentiſſimè figurata. Chriſtus ergo Chriſti eſt Sacramentum: longiùs videlicet ire ſe fingens, longiùs ſuo tempore aſcendentis in cælum: Idem ejuſdem, nec tamen uſquequaque ejuſdem. Verus namque Deus, & verus homo, & fingens, & aſcendens. Verumtamen aliud eſt figmentum terreni itineris, aliud in cælum veritas aſcendentis. Nec aliquis ita deſipuerit, ut propterea abnegare præſumat fingentem ſe longiùs ire, eſſe Chriſtum verum, quia ipſo figmento longioris itineris ſignificavit verum Chriſtum aſcenſurum in cælum.* Euchariſtia itaque vocatur ſignum, myſterium, memoriale

Corporis

Corporis Chriſti, quod viſibile, palpabile, mortale, in cruce eſt ſuſpenſum, quamvis verum ſit Chriſti corpus. Ita ante *Lanfrancum* locutus eſt *S. Fulbertus* Carnotenſis Epiſcopus. *Defectum*, inquit, *noſtræ fragilitatis miſeratus, adverſus quotidianas noſtræ prolapſionis offenſas Sacrificii placabilis nobis providit expiamenta, ut quia corpus ſuum, quod ſemel pro nobis offerebat in pretium, paulò poſt à noſtris viſibus ſublaturus fuerat in cælum, ne ſublati corporis fraudaremur præſenti munimine; Corporis nihilominus & ſanguinis ſui pignus ſalutare nobis reliquit, non inanis myſterii ſymbolum, ſed compaginante Spiritu Sancto Corpus Chriſti verum, quod quotidiana veneratione ſub viſibili creaturæ forma inviſibiliter virtus ſecreta in Sacris ſolemnibus operatur.* Perperàm itaque colligit Albertinus, *Euſebium* non ſenſiſſe Euchariſtiam eſſe ſubſtantiale Chriſti Corpus, propriúmque Sanguinem, quia ipſam memoriale Sacrificii Corporis & Sanguinis Domini, & ſymbola atque Myſteria ejuſdem pretioſi Corporis & Sanguinis appellavit. Eodem ſenſu Euchariſtiam Corporis & Sanguinis Chriſti imaginem appellavit lib. VIII. pag. 380. *Rurſus enim*, inquit, *ipſe diſpenſationis divinæ notas ſuis Diſcipulis tradidit, dum hortatur ut ſui ipſius corporis imaginem repræſentent. Cùm enim non amplius cruenta ſacrificia, neque ea quæ apud Moyſen in Lege, diverſorum animalium mactationibus ſancita erant, grata eſſet habiturus, ſed ut pane ſui corporis notâ uteremur inſtituturus: meritò Propheta ſplendorem ac puritatem illius alimenti ſignificavit, cùm dixit: Et albi dentes ejus ut lac.* Euſebius Euchariſtiam appellat imaginem proprii Corporis Chriſti, non nudam, ſed cum archetypo conjunctam. Unde ibidem aſſerit in Euchariſtia celebrem illam Davidis Prophetiam adimpleri: *Sacrificium & oblationem noluiſti, corpus autem perfeciſti mihi:* id eſt proprium Chriſti corpus in Euchariſtia offerri loco omnium Legis antiquæ victimarum.

V. Objicit *Albertinus* alium locum *Euſebii* lib. 3. *De Eccleſiaſtica Theologia* adversùs *Marcellum Ancyranum*, cap. XII. ubi explicans verba Chriſti Joannis 6. *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quicquam. Verba quæ locutus ſum vobis, ſunt ſpiritus & vita:* ait Chriſtum docuiſſe illos ſpiritualiter intelligere, quæ de carne & ſanguine ſuo dixerat. *Nolite putare carnem me dicere quam circumfero, quaſi illam edere oporteat: Nec exiſtimate me præcipere ſenſibilem & corporalem ſanguinem bibere.*

Reſpondeo, *Euſebium* manducationem carnis Chriſti, ſecundùm vulgarem verbi hujus, *manducare*, acceptionem, duntaxat negare, quatenus ſcilicet manducare dicitur, quod teritur ac dividitur dentibus, palato guſtatur, faucibus trajicitur in ſtomachum atque digeritur: quo ſenſu Capharnaïtæ manducationem carnis Chriſti ab ipſo præceptam intellexere. Sed non negat *Euſebius* manducationem Sacramentalem, quâ modo ſingulari & admirabili Chriſti corpus integrum & indiviſum ore ſumitur & in ſtomachum trajicitur, nec tamen digeritur aut mutationem ullam patitur; & ſanguis pretioſus bibitur, quamvis à corpore non ſeparetur. Hanc porro manducationem Corporis Chriſti *Euſebium* cum tota ſui temporis Eccleſia agnoviſſe, duo ejus loca demonſtrant. Primum ex lib. VI. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ. cap. 43. Valeſianæ Verſionis, ubi Novatiani facinora ex *S. Cornelii* Epiſtola ad *Fabium* recenſens, hæc habet: *Etenim oblatione facta, portionem ſingulis dividens: dum eam tradit, miſeros homines benedictionis loco jurare cogit, manus ejus qui portionem accepit, ambabus ſuis manibus comprehenſas retinens, nec priùs dimittens, quàm jurati iſta dixerint; Jura mihi per Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, te numquam meas partes deſerturum, nec ad Cornelium eſſe rediturum. Ita miſer ille non priùs guſtare ſinitur, quàm ſibi ipſe malum imprecatus ſit. Et cùm panem illum accipiens, dicere debuiſſet, Amen; ejus loco dicit: Non revertar deinceps ad Cornelium.* Cùm Fideles Euchariſtiam de manu Sacerdotis acciperent, poſtquam Preſbyter inter tradendum dixerat, *Corpus Chriſti*, ad eorum fidem ac devotionem excitandam; reſpondebant illi, *Amen*, id eſt, *Verum eſt:* ut id ſe credere profiterentur. Cujus ritus ac moris præter *S. Cornelium*, & *Euſebium* ejus verba referentem, teſtes ſunt *S. Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi ultima: *S. Ambroſius* lib. 4. de Sacramentis, cap. 5. dicens: *Ergo non otioſè, cùm accipis, tu dicis, Amen, jam in ſpiritu confitens quòd accipias Corpus Chriſti. Dicit tibi Sacerdos, Corpus Chriſti. Et tu dicis, Amen, id eſt, Verum.* Et *S. Auguſtinus* lib. 12. contra *Fauſtum*, cap. 10. *Habet enim*, inquit, *magnam vocem Chriſti Sanguis in terra, cùm eo accepto, ab omnibus reſpondeatur, Amen.*

Alter locus *Euſebii* refertur à *S. Joanne Damaſceno* lib. III. *Paralellorum*, cap. 45. *Multi peccatores*, inquit, *cùm Preſbyteri ſint, Sacris operantur, nec Deus eos averſatur: verum per Spiritum Sanctum propoſita dona conſecrat. Ac panis quidem pretioſum Domini Corpus efficitur, poculum autem pretioſus Domini Sanguis.*

ARTICULUS XI.

S. HILARIUS præſentiæ realis Corporis Chriſti in Euchariſtia locupletiſſimus teſtis.

S. Hilarius Chriſtum eſſe unum cum Patre, ex Euchariſtia probat.

ITerum expendendum eſt, quod ſupra protulimus *S. Hilarii* teſtimonium, ut à ſtrophis *Albertini* vindicetur. Probat S. Antiſtes lib. VIII. *De Trinitate*, Chriſtum eſſe unum cum Patre, non ſola concordiæ unitate, ſed naturæ, ex Euchariſtia, per quam naturaliter in nobis eſt, ſecundùm carnem corporis ſui in Sacramento à nobis receptam. *Si*, inquit, *verè Verbum caro factum eſt, & nos verè Verbum carnem cibo Dominico ſumimus: quomodo non naturaliter manere in nobis exiſtimandus eſt, qui & naturam carnis noſtræ jam inſeparabilem ſibi homo natus aſſumpſit, & naturam carnis ſuæ ad naturam æternitatis ſub Sacramento nobis communicandæ carnis admiſcuit? Ita enim omnes unum ſumus: quia & in Chriſto Pater eſt, & Chriſtus in nobis eſt.... Si verè igitur Carnem Corporis noſtri Chriſtus aſſumpſit, & verè homo ille qui ex Maria natus fuit, Chriſtus eſt, noſque verè ſub Myſterio Carnem Corporis ſui ſumimus, & per hoc unum erimus quia Pater in eo eſt, & ille in nobis: quomodo voluntatis unitas aſſeritur, cùm naturalis per Sacramentum proprietas, perfectæ Sacramentum ſit unitatis? Non eſt humano aut ſæculi ſenſu in Dei rebus loquendum. Quæ ſcripta ſunt, legamus, & quæ legerimus, intelligamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab eo diſcimus, ſtultè atque impiè dicimus. Ipſe enim ait:* Caro mea verè eſt eſca, & ſanguis meus verè eſt potus. *De veritate carnis & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus: nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra, verè caro eſt, & verè ſanguis eſt. Et hæc accepta atque hauſta id efficiunt, ut & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit. Anne hoc veritas non eſt? Contingat planè his verum non eſſe, qui Chriſtum Jeſum verum eſſe Deum denegant.* De manducatione ſpirituali carnis Chriſti *S. Hilarium* perperam explicat *Albertinus*. Nam verbum illud, *ſumere*, de actu animæ, & ſpiritali adhæſione per contemplationem ac meditationem uſpiam à bonis Auctoribus uſurpatum non invenies. An *ſumere Philoſophiam* dicitur, qui Philoſophiam meditatur? An

Verè Verbum Carnem cibo Dominico ſumimus.

De veritate carnis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia, nullus eſt ambigendi locus.

ſumere mortem, qui de morte cogitat? An *vitam Chriſti vel paſſionem ſumere*, qui illas animo revolvit? Cùm itaque S. Hilarius dicat, *Nos verè Verbum carnem cibo Dominico ſumimus*, de ſpirituali dumtaxat manducatione intelligi non poteſt. Præterea *S. Hilarius* totis viribus dubium expugnat, quod circa iſtud fidei dogma oriri poteſt, & quod ſola Dei Auctoritate diſſipari poſſit. Porro dubium illud non eſt de ſpirituali manducatione, quam intelligere facillimum eſt. Neque illud *S. Hilarius* diluit, explicando in quo ſpiritalis illa manducatio poſita ſit, quod operoſum non eſſet; ſed ſimpliciter aſſerendo, Eſſe verè carnem & ſanguinem Chriſti, quæ in Euchariſtia accipiuntur & hauriuntur, & efficiunt ut nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit; idque & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra conſtare; deque veritate carnis & ſanguinis, ore corporis à nobis in Sacramento ſumpta, non eſſe relictum ambigendi locum. Tertiò *S. Hilarius* Chriſtum in nobis eſſe per carnem ſuam colligit, ſicut natura humana per Incarnationem in ipſo eſt. *Eſt ergo in nobis ipſe per carnem, & ſumus in eo, dum hoc quod nos ſumus in Deo eſt... Non enim quis in eo erit, niſi in quo ipſe fuerit, ejus tantum aſſumptam habens carnem, qui ſuam ſumpſerit.* Id eſt, illi ſoli naturam à Filio Dei aſſumptam ſuam eſſe gloriari poſſunt, qui carnem ejus in Euchariſtia ſumpſerunt. Sicut ergo natura noſtra Chriſto realiter unita eſt, non figuratè, non metaphoricè: ita Chriſtus per carnem ſuam & ſanguinem ſub Sacramento nobis communicata, verè & realiter in nobis eſt. Quartò *S. Hilarius* unionem carnis Chriſti nobiſcum per Euchariſtiam, comparat cum unione Chriſti cum Patre, & cum unione naturæ humanæ cum Verbo: triplicem illum unitatis gradum naturalem vocat. Unitatem realem Chriſti cum Patre ex unione carnis Chriſti nobiſcum in Euchariſtia probat, *Cur*, inquit, *gradum quemdam atque ordinem conſummandæ unitatis expoſuit, niſi ut cùm ille in Patre per naturam divinitatis eſſet, nos contra in eo per corporalem ejus nativitatem, & ille rurſus in nobis per Sacramentorum ineſſe Myſterium crederetur? Ac ſic perfecta per Mediatorem unitas doceretur, cum nobis in ſe manentibus, ipſe maneret in Patre, & in Patre manens, maneret in nobis, & ita ad unitatem Patris proficeremus. Cùm qui in eo naturaliter ſecundum nativitatem ineſt, nos quoque in eo naturaliter ineſſemus, ipſo in nobis naturaliter permanente. Quàm autem in nobis naturalis hæc unitas ſit, ipſe teſtatus eſt: Qui edit carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet & ego in eo.* Chriſtus realiter eſt in Patre per unitatem naturæ. Realiter in Chriſto ſumus per unionem hypoſtaticam. Caro Chriſti realiter in nobis eſt per Euchariſtiam, ex *S. Hilario*. Perperam itaque ejus teſtimonium detorquet *Albertinus* ad unionem ſpiritualem.

Chriſtus per Euchariſtiam naturaliter in nobis permanet.

Vim argumenti ex S. Hilario ſumpti elevare fruſtra conatur Albertinus.

At, inquit Albertinus, Hilarius ibidem ait, *Nos uno Chriſto per naturam unius Baptiſmi indui.* Quod & *Chryſoſtomus*, ſeu aliquis alius, Sermone de Pentecoſte, & Author Homiliæ in venerabilem & vivificam Crucem, inter ejus Opera; & *Athanaſius*, ſeu potiùs Auctor Homiliæ in Sanctum Paſcha, pariter affirmant. Et *Cyrillus Alexandrinus*, Glaphyrorum in Exodum lib. 2. de Eunucho *Philippum* interrogante ait: *Per hanc interrogationem intelligibilis ovis factus eſt particeps: ſubitò enim dignus factus eſt baptizari.* Et multo expreſſiùs *Fulgentius* lib. de Baptiſmo Æthiopis, cap. ultimo: *Nec cuiquam aliquatenus eſt ambigendum, tunc unumquemque Fidelium Corporis Sanguiniſque Dominici participem fieri, quando in Baptiſmate membrum Chriſti efficitur.* Nemo tamen propterea dixerit, Verbum carnem factum in aqua Baptiſmatis eſſe realiter incluſum. Quamvis ergo *Hilarius* dixerit, *Nos Verbum carnem cibo Dominico ſumere*, non eſt colligendum Verbum carnem factum, ſecundùm ejus ſententiam, ſubſtantialiter cibo Dominico eſſe contentum.

Reſpondeo, Verum quidem eſſe quod Chriſto per Baptiſmum induamur, quòd illum in nobis ſuſcipiamus, quòd intelligibilis ovis participes evadamus, nec locutiones illas metaphoricas eſſe, ſed proprias, quia Chriſtus in nobis per fidem & baptiſmum velut in templo ſuo habitat: non tamen inde colligi poteſt carnem Chriſti in aqua Baptiſmatis realiter contineri, aut id ſenſiſſe Patres qui ſic locuti ſunt: quia nemo ad aquam Baptiſmatis illa Chriſti verba referenda eſſe dixit: *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus.* Nemo dixit per Baptiſma Chriſtum in nobis eſſe, *per naturæ veritatem*, quod *S. Hilarius* de Euchariſtia docuit. *De naturali enim in nobis Chriſti veritate quæ dicimus, niſi ab eo diſcimus, ſtultè atque impiè dicimus. Ipſe enim ait: Caro mea verè eſt eſca.* Nemo Patrum de Baptiſmo dixit, quod idem Sanctus Antiſtes de Euchariſtia aſſeruit: *Quomodo Chriſtus per Patrem vivit, eodem modo nos per carnem ejus vivimus. Hæc vero vitæ noſtræ cauſa eſt, quod in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus: victuris nobis per eum ea conditione qua vivit ille per Patrem.* Nemo de Baptiſmo dixit, *Per manentem in nobis carnaliter Filium, & in eo nobis corporaliter & inſeparabiliter unitis, myſterium veræ ac naturalis unitatis* divinarum perſonarum *eſſe prædicandum.* Quod de Euchariſtia ſcripſit *S. Hilarius*. Non ſunt itaque comparandæ ſententiæ illæ cùm aliorum Patrum, tum ipſius *S. Hilarii* de Baptiſmo, quas *Albertinus* profert, cum iis quæ apud ipſum de Euchariſtia leguntur: ſiquidem ſunt prorſus diſſimiles. Sanctus verò *Fulgentius* unumquemque Fidelium Corporis Sanguiniſque Dominici participem fieri dicit in Baptiſmo, non recipiendo in ſe carnis Chriſti veritatem, ſicut de iis qui Euchariſtiam ſumunt, *S. Hilarius* docet: non manducando ſpiritualiter carnem Chriſti per actum fidei, ut contendunt Calviniſtæ; ſiquidem participationem illam ad omnes baptizatos, adeoque ad infantes, actualis fidei illa in ætate incapaces extendit: & de Baptiſmo Æthiopis agit, qui inſcius baptizatus fuerat in periculo mortis: ſed cenſet *S. Fulgentius*, Chriſtianum quemque Corporis & Sanguinis Dominici participem fieri in Baptiſmo, quia effectum & finem Euchariſtiæ, ſcilicet conjunctionem cum Chriſto & ſocietatem corporis ejus myſtici conſequitur, *Quando in baptiſmate membrum Chriſti efficitur.* Quod clariùs adhuc exprimit, cùm ait; hæc verba Chriſti, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. *in lavacro ſanctæ regenerationis* impleri, *ſecundùm Myſterii veritatem*, id eſt, quoad finem & effectum Euchariſtiæ; *non ſecundùm veritatis Myſteria*; quia non eo modo caro Chriſti manducatur, & ſanguis ejus bibitur in Baptiſmo, quo in Euchariſtia, de qua ſecundùm ſenſum literalem illa Chriſti Domini promiſſio intelligenda eſt.

ART. XII.

ARTICULUS XII.

S. CYRILLUS HIEROSOLYMITANUS Dogma Catholicum de Reali Præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiatione confirmat.

SAnctus Cyrillus *Hieroſolymitanus* recèns baptizatos docens quid de Euchariſtia credere debeant, Sacramentales, quibus non erant aſſueti, locutiones uſurpare non debuit; ſed apertè ac dilucidè ipſis explicare Eccleſiæ Catholicæ hoc de Myſterio doctrinam. Age, ipſum audiamus. *Cùm igitur*, inquit, *Chriſtus ipſe ſic affirmet atque dicat de pane*, Hoc eſt Corpus meum: *quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante & dicente*, Hic eſt Sanguis meus; *quis, inquam, dubitet, & dicat non eſſe illius ſanguinem? Aquam aliquando mutavit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum, in Cana Galileæ ſola voluntate; & non erit dignus cui credamus quòd vinum in Sanguinem ſuum tranſmutaſſet? Si enim ad nuptias corporeas invitatus, ſtupendum miraculum operatus eſt, an non multò magis Corpus & Sanguinem ſuum filiis ſponſi dediſſe illum confitebimur? Quare omni cum certitudine Corpus & Sanguinem Chriſti ſumamus. Nam ſub typo panis datur tibi Corpus, & ſub typo vini datur Sanguis, ut ſumpto Corpore & Sanguine Chriſti, efficiaris ei comparticeps Corporis & Sanguinis. Sic chriſtophori erimus, hoc eſt, Chriſtum ferentes, cùm ejus Corpus & Sanguinem in membra noſtra receperimus, atque ita, ut B. Petrus dicit, Divinæ naturæ conſortes efficiemur... Ne ergo conſideres tamquam panem nudum, & vinum nudum; Corpus enim eſt & Sanguis Chriſti, ſecundùm ipſius Domini verba. Quamvis enim ſenſus hoc tibi ſuggerit, tamen fides te confirmet, ne ex guſtu rem judices, quin potiùs habeas ex fide pro certiſſimo, ita ut nulla ſubeat dubitatio, eſſe tibi donata Corpus & Sanguinem.* Dubium impugnat *Cyrillus Hieroſolymitanus*. An figuræ vel efficaciæ, an realis præſentiæ? Primum dici non poteſt, cùm nullam difficultatem habeat hic ſenſus, apud eos præſertim qui baptizati, adeòque de virtute Sacramentorum edocti eſſent. Dubium itaque impugnat quod de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti poteſt oriri; ac proinde Chriſti teſtimonio certum eſſe docet, ac omni certitudine tenendum, Corpus & Sanguinem Chriſti realiter in Euchariſtia contineri. Alioqui abſurdè locutus eſſet. Hunc enim ſenſum verba ejus præſe ferrent: Cùm Chriſtus affirmet de pane, *Hoc eſt Corpus meum*; quis dicere audeat non eſſe figuram Dominici Corporis? Æque abſurda erit probatio à miraculo converſionis aquæ in vinum petita, ad tranſmutationem panis in Corpus, & vini in Sanguinem Chriſti comprobandam, ſi de ſola mutatione figuræ aut virtutis intelligatur *S. Cyrillus*. Senſus enim ejus erit: Chriſtus aquam aliquando mutavit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum, ſola voluntate, & non erit dignus cui credamus quod vinum in Sanguinis ſui figuram aut efficaciam mutaverit? Senſus erit Chriſtum, ſiquidem in nuptiis terrenis aquam in vinum convertit, potuiſſe vinum mutare in figuram aut virtutem Sanguinis ſui. O præclarum, quod *Cyrillo* affingunt Calviniani Miniſtri, ratiocinium! Præterea mutatio virtutis non efficit ut ea res mutari dicatur in alteram, quæ virtute ejus augetur. Ita quamvis aqua Baptiſmatis virtutem Sanguinis Chriſti, & Chriſma Confirmationis virtutem Spiritus Sancti recipiant: nullus tamen Patrum dixit aquam Baptiſmatis in Sanguinem Chriſti, & Chriſma Confirmationis in Spiritum Sanctum tranſmutari. Veſtis Chriſti, cujus contactu ſanata Hemorroïſſa eſt, virtutem ejus continebat: Sudaria & ſemicinctia *S. Pauli*, quæ infirmos curabant, virtutem ab ejus corpore traxerant: nemo tamen dixit, aut ſapienter dicere potuit veſtem Chriſti in ejus carnem fuiſſe converſam, aut ſudaria & ſemicinctia *S. Pauli* in ipſum Paulum fuiſſe tranſmutata. Cùm itaque dixit *Cyrillus Hieroſolymitanus*, Salvatorem vinum in Sanguinem ſuum tranſmutaſſe, aliquid ſignificavit ampliùs quàm mutationem in ſignum & efficaciam pretioſi Sanguinis. Addiderim, *Bezam* * ipſum abſurditatem ejus locutionis ſugillare, qua efficacia mortis Chriſti Corporis & Sanguinis nomine inſignitur. *Corporis & Sanguinis nomen*, inquit, *nimis abſurdum eſt de fructu & efficacia mortis Domini interpretari*. Tertiò, de corpore typico perperam & abſurdè explicantur *Cyrilli* verba dicentis: *Quare omni cum certitudine Corpus & Sanguinem Chriſti ſumamus*. Siquidem addit: *Sub typo panis datur tibi Corpus, & ſub typo vini datur tibi Sanguis*. Senſus enim *Cyrilli* eſſet, ſi de Corpore & Sanguine myſtico & ſymbolico, hoc eſt, de typis Corporis & Sanguinis proprii eſſet intelligendus: Figura Corporis & Sanguinis Chriſti datur tibi in figura Corporis & Sanguis ipſius. Et non puduit *Albertinum* dum *Cyrilli* verba in ſenſum adeo præpoſterum & ineptum detorſit, doctiſſimum Cardinalem Bellarminum *bardum* appellare, qui facilem adeo ſolutionem deprehendere non potuerit. Næ virum inſolentem, etiam cùm ea ſcripturit in quibus nec ſcintilla radiat boni ſenſus! Quartò, de manducatione ſpirituali *Cyrillus Hieroſolymitanus* explicari non poteſt, cùm Corpus & Sanguinem Chriſti, quæ nobis dantur ſub typis panis & vini, in membris noſtris recipi aſſerat. Quintò, non ſenſuum, ſed fidei judicio credendum eſſe docet. Qua una propoſitione refellitur totum caput XVIII. primi libri *Albertini*, quo probare nititur panem & vinum in Euchariſtia manere, ex teſtimonio ſenſuum.

Tranſmutatio panis in Corpus & vini in Sanguinem Chriſti, ſimilis mutationi aquæ in vinum ab ſe in Nuptiis factæ.

* Epiſt. ad Amicum.

Nec obſtat quòd Catecheſi ſequenti Euchariſtiam vocet ἀντίτυπον σώματος ϗ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Nam appellatio illa realem præſentiam non excludit. Euchariſtia ſiquidem ſecundùm externam partem, id eſt, ratione ſpecierum quibus Corpus & Sanguis Chriſti obvelantur, figura eſt & Sacramentum ejuſdem Sacri Corporis & Pretioſi Sanguinis, non abſentium, ſed præſentium; latentium tamen. Quod abſque dubitatione credendum eſſe docet *Cyrillus Hieroſolymitanus* continenter poſt verba laudata. *Accedens autem ad Communionem*, inquit, *non expanſis manuum volis accede, neque disjunctis digitis, ſed ſiniſtram veluti ſedem quamdam ſubjicias dextræ, quæ tantum Regem ſuſceptura eſt: & concava manu ſuſcipe Corpus Chriſti, dicens, Amen.* Quæ ex *Cyrillo* objiciunt Miniſtri, ſoluta ſunt à nobis in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ IV. Sæculi Cap. VI. Art. XII. Num. IX.

ARTICULUS XIII.

SS. BASILIUS & GREGORIUS NYSSENUS Catholici Dogmatis de Reali Preſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia Aſſertores.

Corpus Chriſti in Sacrificium offertur.

I. *Sanctus Baſilius* lib. II. *De Baptiſmo*, Quæſtione II. eorum crimen exponens, qui pollutâ conſcientiâ Sacrificium Novæ Legis offerunt, & Corpus Domini comedunt, Sanguinémque ejus bibunt, hæc habet: *Dominus verò dicens*, Templo majus eſt hic, *inſtruit nos tantò ſceleſtiorem & impium magis eſſe eum, qui cùm impurus ſit, Corpus Domini audet in Sacrificium offerre, qui ſeipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem bonæ fragrantiæ dedit: quantò Corpus Unigeniti Filii Dei excellentius eſt arietibus ac tauris. Excellentius dico, non collationis ratione. Eſt enim excellentia incomparabilis.* Et Quæſtione III. *Quantò majus aliquid hic eſt templo, ſecundùm Domini vocem, tantò gravius & terribilius eſt in anima impuritate conſtitutum Corpus Chriſti temerè contingere, quàm ſit accedere ad „ arietes vel tauros, dicente Apoſtolo*; Itaque qui edit „ panem aut bibit poculum Domini indignè, reus „ erit Corporis & Sanguinis Domini. *Quòd ſi in immunditia tantum conſtitutus, tam terribile judicium habet, quanto magis qui cùm in peccato ſit Corpus Domini contingere audet, gravius ſibi accerſit judicium? Mundemus itaque nos ab omni inquinamento, atque ita ad Sancta accedamus, ut judicium eorum qui Dominum occiderunt, effugiamus.* Corpus Domini in Sacrificium offerri *Baſilius* docet, quod de Corpore typico, pane ſcilicet appellatione Corporis inſignito, perperàm explicant Miniſtri Calviniani. Corpus enim illud offertur, quod templo majus eſt, & quod veterum Sacrificiorum victimas excellentiâ ſuâ ita ſuperat, ut cum iis comparari non poſſit. Illud autem eſt verum, proprium & naturale Chriſti Corpus. Hoc impii etiam contingunt & recipiunt, & indignè manducando, judicium eorum qui Dominum occidêre, incurrunt. Ore itaque corporis impii Corpus Chriſti verum & naturale, quod ſolum majus eſt templo, & veteribus victimis incomparabiliter excellentius, manducant, ſecundùm *S. Baſilium*: Nam ſpiritualis manducatio ad impios non pertinet. Quæ ex Liturgia *S. Baſilii* à Miniſtris objiciuntur, ſoluta lege in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculi IV. cap. VI. Art. XIX. §. I.

Indigna Communio.

II. Succedat *S. Baſilio S. Gregorius Nyſſenus* ejus frater, qui duplex caput doctrinæ Catholicæ, præſentiæ ſcilicet realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & tranſſubſtantiationis luculenter ac diſertè adſtruit in Oratione Catechetica cap. 37. *Sed quoniam*, inquit, *homo eſt duplex, ut qui ſit compoſitus ac contemperatus ex anima & corpore, neceſſe eſt ut qui ſervantur, per utrumque attingant eum qui ducit ad vitam. Ergo anima quidem cum ipſo contemperata per fidem hinc ſalutis habet occaſionem. Nam unio cum vita vitæ habet ſocietatem. Corpus autem alio modo venit ad participationem & contemperationem ejus quod dat ſalutem: Quomodo enim qui venenum ſumpſerunt, alio medicamento extinguunt vim, quæ affert interitum. Oportet autem ſicut exitiale, ita etiam ſalutare medicamentum admitti intra viſcera hominis, ut per illa diſtribuatur in univerſum corpus virtus ejus quod fert opem. Ita cùm id guſtaverimus quod noſtram diſſolvit naturam, rurſus neceſſe eſt ut opus habeamus eo quod cogit ac conciliat id quod erat diſſolutum: ut cùm intra nos fuerit hoc ſalutare medicamentum, veneni damnum quod corpori fuerat inditum, per contrariam repellat affectionem. Quid hoc ergo eſt? Nihil aliud quàm illud corpus, quod & morte oſtenſum fuit eſſe potentius, & noſtræ vitæ fuit initium. Quomodo enim parum fermenti, ut dicit Apoſtolus, ſibi aſſimilat totam aſperſionem, ita corpus morte a Deo affectum, cùm fuerit intra noſtrum, totum ad ſe tranſmutat & transfert. Quomodo enim cùm quod eſt exitiale, miſtum fuerit cum ſano, quicquid eſt contemperatum, ſimul redditur inutile: ita etiam corpus immortale, cùm fuerit intra eum qui ſumpſit, univerſum quoque tranſmutat in ſuam naturam. Sed fieri non poteſt ut ſit aliquid aliter intra corpus, niſi per eſum & potionem miſceatur viſceribus. Neceſſe eſt ergo eo modo quo natura poteſt, Spiritûs vivificam ſuſcipere virtutem. Cùm autem ſolum illud corpus quod Deum ſuſcepit, hanc gratiam acceperit, oſtenſum ſit autem aliter fieri non poſſe ut noſtrum corpus ſit in immortalitate, niſi per communionem cum immortali factum ſit particeps incorruptionis: oportet conſiderare quomodo fieri potuerit ut unum illud corpus quod tam multis Fidelium millibus in univerſo terrarum orbe ſemper diſtribuitur, totum per partem ſit in unoquoque, & ipſum in ſe totum maneat.*

Corpus Chriſti noſtris viſceribus commiſcetur ut medicamentum ſalutare.

Corpus Chriſti totum ſuſcipitur in unoquoque, & totum in ſe manet.

Corpus Chriſti morte affectum, ſed morte potentius, corpus immortale, à nobis ſumitur, noſtris viſceribus commiſcetur ut medicamentum ſalutare, ut per illa virtus ejus diſtribuatur in univerſum corpus. Figura Corporis Chriſti non eſt, nec appellatur corpus morte pro nobis affectum, morte potentius, immortale, noſtræ vitæ initium: Itaque *S. Gregorius Nyſſenus* non loquitur de figura Corporis Chriſti; ſed de vero, propriè dicto & naturali corpore, cùm docet illud à nobis ſumi, manducari, intra nos ſuſcipi, noſtris viſceribus commiſceri: quæ verba realem & corporalem manducationem apertè ſignificant. Verum igitur Chriſti Corpus realiter in Euchariſtia præſens eſt ſecundùm *S. Gregorium Nyſſenum.* De ſolius namque virtutis & efficaciæ præſentia intelligi non poteſt. Alioqui cùm ait, *Salutare medicamentum admitti intra viſcera hominis, ut per illa diſtribuatur in univerſum corpus virtus ejus quod fert opem*, ſenſus eſſet virtutem Corporis Chriſti in viſceribus noſtris recipi debere, ut virtus ejus diffundatur in nobis, qui loquendi modus abſurdus eſſet. Corpus ergo Chriſti intra nos debere ſuſcipi ſecundùm ſubſtantiam ſuam, docet *S. Gregorius Nyſſenus*, ut virtutem ſuam in nobis diffundat: & ſubſtantialem illius intra nos præſentiam velut neceſſariam conditionem ſtatuit, ut in nobis operetur ad modum medicamenti, quod hauſti veneni vim extinguit. Dogma etiam realis præſentiæ veri Corporis Chriſti in Euchariſtia, ſecundùm ſubſtantiam, non ſecundùm virtutem duntaxat, ſequitur dubium illud quod proponit ac profligat S. Gregorius Nyſſenus: *Quomodo fieri potuerit ut unum illud corpus, quod tam multis Fidelium millibus in univerſo orbe terrarum ſemper diſtribuitur, totum per partem ſit in unoquoque, & ipſum in ſe totum maneat?* Nemo autem ita ſtipes eſt ut dubitet num Corpus Chriſti integrum in ſe maneat, quia meritorum ejus plenitudinem recipimus. Nec ſanè mirabile eſſet integrum in ſe manere corpus, quod in cœlo tantùm eſſet realiter & ſecundùm ſubſtantiam, in univerſo verò terrarum orbe multis Fidelium millibus in figura tantùm & virtute daretur.

Tranſelementatio panis in Corpus Chriſti per verbum Dei.

Tranſſubſtantiationem in eadem Oratione non minùs apertè docet S. Gregorius Nyſſenus. *Quomodo*, inquit, *in nobis, qui panem videt, humanum corpus videt quodammodo, quòd cùm ille in eo fuerit, hoc fit; ita illic quoque quod Deum ſuſcepit corpus, cùm panis alimentum accepiſſet, quadam ratione idem erat quod ille alimento tranſeunte in naturam corporis. Nam quod eſt omnium proprium, id quoque pro certo & conſtanti eſt in illa carne, nempe quòd illud quoque corpus pane continebatur. Corpus autem Dei*

Verbi

Verbi inhabitatione ad divinam tranſmutatum eſt dignitatem. Rectè ergo nunc quoque Dei verbo ſanctificatum panem in Dei Verbi corpus credo tranſmutari. Etenim panis erat poteſtate illud corpus . . . Nam & illic Verbi gratia ſanctum fecit corpus cui ex pane erat ſubſtantia, & quodammodo ipſum quoque erat panis: & hic ſimiliter panis, ſicut dicit Apoſtolus, ſanctificatur per verbum Dei & orationem, non eo quidem quòd cibo mediante in Verbi corpus evadat; ſed quòd ſtatim a Verbo in corpus tranſmutetur per verbum, Hoc eſt corpus meum. *Cùm autem omnis caro alatur etiam per humorem . . Qui quidem cum fuerit in nobis, per alterandi facultatem fit ſanguis, & maximè ſi per vinum acceperit virtutem tranſmutandi in calidum. Quoniam ergo hanc quoque partem accepit caro illa Dei ſusceptrix ad ſui conſtitutionem: Manifeſtatum autem Verbum propterea ſe admiſcuit interitui obnoxiæ hominum naturæ, ut communione divinitatis ſimul etiam deificetur humanitas: ea de cauſa per ſua gratiæ diſpenſationem ſe per carnem inſerit omnibus credentibus, commiſtus & contemperatus corporibus credentium, quibus ſubſtantia eſt ex pane & vino, ut unione cum eo quod eſt immortale, ſit etiam homo particeps incorruptionis. Hæc autem dat, virtute benedictionis in illud tranſelementata eorum quæ apparent natura.* Tranſelementatio naturæ eorum quæ apparent, id eſt, panis & vini, in Corpus Chriſti, virtute benedictionis facta, quid aliud eſt quàm tranſſubſtantiatio? Licet enim naturæ nomen aliquando pro qualitate & conditione uſurpetur, ſicut & virtutis nomen pro natura: Licèt voces *tranſmutatio*, & *tranſelementatio* mutationem ſubſtantialem non ſemper ſignificent, cùm per attributa accidentaria, aut metaphorica, quibus junguntur interdum, ad ſolam qualitatum mutationem ſignificandam determinentur, ut multis exemplis ex Patribus corraſis inutiliter probare ſatagit *Albertinus*: tamen his verbis *S. Gregorium Nyſſenum* mutationem ſubſtantialem deſignare, evidens eſt ex adjunctis. Primò, quia panem in corpus Chriſti tranſelementari aſſerit per Verbum Dei, ſicut panis quo Chriſtus in terris degens alebatur, tranſibat in naturam ipſius corporis. At mutatio panis quo Chriſtus alebatur, non erat tantum mutatio conditionis panis in virtutem corporis ipſius, ſed mutatio ſubſtantiæ panis in ejus ſubſtantiam: Igitur & mutatio panis, qui Euchariſtiæ materia eſt, in Chriſti corpus, quam velut objectum fidei proponit *S. Gregorius Nyſſenus* his verbis: *Rectè ergo nunc quoque Dei verbo ſanctificatum panem in Dei Verbi corpus credo tranſmutari*; eſt mutatio ſubſtantialis. Secundò, tranſmutatio panis in Chriſti corpus, ea eſt quam ſignificant & operantur hæc verba Domini, *Hoc eſt corpus meum*. Docet namque S. Gregorius, *Panem ſtatim à Verbo in corpus tranſmutari per verbum: Hoc eſt corpus meum.* At hæc verba nec ſolam ſignificationis & figuræ, vel efficaciæ & virtutis mutationem ſignificant. Eam quippe ſignificant & operantur mutationem, ex qua conſequens eſt ut Chriſtus *ſe per carnem inſerat omnibus Credentibus, commiſtus & contemperatus corporibus Credentium, ut unione cum eo quod eſt immortale, ſit etiam homo particeps incorruptionis*: Ad mutationem porro panis in figuràm corporis Chriſti id minimè ſequitur. Sola verò novæ virtutis & efficaciæ in panem effuſio, non ſufficeret ad veritatem iſtius propoſitionis, *Hoc eſt corpus meum*: ſiquidem nulla res dicitur eſſe altera, vel in illam converti, quòd inſtrumentum ſit ejus agens virtute: nec aqua baptiſmatis dicitur Sanguis Chriſti, aut in Sanguinem Chriſti converti, quamvis ejus virtute peccatorum ſordes extergat & animas ſanctificet; neque Chriſma dicitur Spiritus Sanctus, aut in Spiritum Sanctum converti, quamvis ejus virtute ſpiritale robur in Confirmatione producat. Nec Veteris Legis Sacramenta, licet carnis Chriſti virtutem continerent, ſecundùm Calviniſtarum doctrinam, dicta ſunt unquam in Corpus Chriſti fuiſſe tranſmutata. Quis enim agnum, manna, panes propoſitionis, victimas, petram deſerti, in Chriſtum tranſelementata dixit unquam vel ſcripſit? Cùm itaque natura panis virtute benedictionis in corpus Chriſti tranſelementari dicatur a *S. Gregorio Nyſſeno*, ſolam novæ virtutis cum pane communicationem non ſignificat. Addiderim, *S. Gregorium Nyſſenum* hac ipſa in Oratione alias mutationes quæ non ſunt ſubſtantiæ in ſubſtantiam aut ſimilibus verbis non ſignificare, aut hæc verba ita exponere, ut ſolam ſtatus vel qualitatum mutationem ipſum intellexiſſe compertum ſit: Sic *Corpus Dei Verbi inhabitatione ad divinam tranſmutatum aſſerit dignitatem*: Unio ſcilicet perſonalis cum Verbo divina dignitas eſt. At ipſum dignitatis nomen oſtendit corpus in ſubſtantiam naturæ divinæ tranſmutatum non eſſe. Ait ibidem Gregorius: *Corpus immortale, cum fuerit intra eum qui ſumpſit, univerſum quoque tranſmutat in ſuam naturam*: Sed mutationem corporum noſtrorum in ſubſtantiam corporis Chriſti his verbis à *S. Gregorio* non ſignificari, ſolàmque deſignari cœleſtium qualitatum impreſſionem corporibus noſtris factam à corpore Domini, quod intra nos ſumimus, adjuncta demonſtrant: *Neceſſe eſt ergo, eo modo quo natura poteſt, Spiritûs vivificam ſuſcipere virtutem. Cùm autem ſolum illud corpus quod Deum ſuſcepit, hanc gratiam acceperit; oſtenſum ſit autem aliter fieri non poſſe ut noſtrum corpus ſit in immortalitate, niſi per communionem cum immortali factum ſit particeps incorruptionis &c.* At in tota illa *S. Gregorii* Oratione nihil eſt quo iſta verba: *Hæc autem dat, virtute benedictionis, in illud* (ſcilicet corpus Chriſti) *tranſelementatâ eorum quæ apparent naturâ*, ad ſolam virtutis & efficaciæ mutationem ſignificandam determinentur. Quin potius evidenter probatur ex antecedentibus, mutationem ſubſtantialem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti his verbis ſignificari.

Confirmatur inſigni altero *S. Gregorii Nyſſeni* teſtimonio, *Oratione in diem luminum*, ſive in Baptiſmum Chriſti, ubi oſtendere volens baptiſma non eſſe parvifaciendum, ſeu aliquid commune, propter uſum aquæ; ſiquidem mirabiles habet effectus; rerum præſtantiam non eſſe dijudicandam docet ex conditionis earum naturalis vilitate, cùm Deus eas interdum evehat ſupra materiæ dignitatem, quaſdam per mutationem qualitatis, quaſdam per mutationem ſubſtantiæ, nonnullas ſola mutatione uſûs. Et primùm varia adducit exempla rerum quæ per conſecrationem in alium ſtatum mutantur, quamvis non eodem modo, quia conſecrationis varii ſunt effectus, quorum rationem aſſignare non licet alteram à voluntate Dei; quamobrem ex eo quòd aqua Baptiſmatis, oleum Confirmationis, Altare, Sacerdos, quoad ſubſtantiam non mutentur conſecratione, ſed novam dumtaxat dignitatem, vim & efficaciam conſequantur, perperam colligit *Albertinus* panem Euchariſticum per conſecrationem ſubſtantialiter non mutari, eámque eſſe *S. Gregorii Nyſſeni* mentem. Longè enim aliter loquitur de mutatione quam in aliis rebus efficit conſecratio, & de ea quam in pane operatur. De Altari ait: *Non Altare hoc Sanctum cui adſiſtimus, lapis eſt naturâ communis, nihil differens ab aliis cruſtis lapideis, ex quibus parietes noſtri extruuntur; ſed quoniam Dei cultui conſecratum atque dedicatum eſt, ac benedictionem accepit, menſa ſancta, altare immaculatum eſt, quod non ampliùs ab omnibus, ſed à ſolis Sacerdotibus, iiſque venerantibus contrectatur.* Quæ verba ſolam Altaris ad ſacros uſus deſtinatio-

nem ſignificant. De oleo & vino ait: *Sic myſticum oleum, ſic vinum, cùm ſint res exigui pretii ante benedictionem, poſt ſanctificationem, quæ à Spiritu procedit, utrumque eorum excellenter operatur.* Quæ verba novæ quidem virtutis & efficaciæ acceſſionem, oleo & vino factam ſignificant, quod utrique commune eſt; mutationem verò ſubſtantialem vini, quæ conſecrationis illius proprius effectus eſt, & excellentis illius operationis ratio, ut non exprimunt, ita etiam non negant. De Sacerdotis conſecratione ſic loquitur: *Eadem verbi vis etiam Sacerdotem auguſtum & honorandum facit, novitate benedictionis à communitate vulgi ſegregatum. Cùm enim unus è plebe eſſet, repente redditur Præceptor, Præſes, Doctor pietatis, myſteriorum latentium Præſul, nihil vel corpore vel forma mutatus, ſed inviſibili quadam vi ac gratia animam in melius transformatam gerens.* Quæ verba ſolam mutationem ſtatus, novæ dignitatis, gratiæ, ac poteſtatis adeptionem ſignificant. De pane verò Euchariſtico ſic loquitur: *Panis item, panis eſt initio communis: ſed ubi eum Myſterium ſacrificaverit, Corpus Chriſti fit & dicitur.* Σῶμα Χριστοῦ λέγεται καὶ γίνεται. Quæ verba ſubſtantialem mutationem ſignificant, nec unquam in figurativis propoſitionibus, in quibus verbum, *eſt*, uſurpatur pro, *ſignificat*, locum habent. Nemo enim de ſtatua *Alexandri* dixerit: *Alexander* appellatur & eſt. Nemo de Charta Geographica Italiæ dixerit: Italia appellatur & eſt: Nemo de agno Paſchali dixit: Tranſitus appellatur & eſt: Nemo de Circumciſione dixit: Fœdus appellatur & eſt: Nemo de petra deſerti: Chriſtus appellatur & eſt. Hic enim loquendi modus ſenſum figuræ à verbo, *eſt*, prorſus excludit, & attributum realiter convenire ſubjecto ſignificat.

Panis Euchariſticus Conſecratione Corpus Chriſti fit & dicitur.

III. Objicit *Albertinus*, communiſſimam eſſe apud Veteres hanc loquendi formam, *dicitur & eſt*, & adhiberi etiam quando agunt de iis quæ non propriè & ſubſtantialiter, ſed figuratè tantùm, ſeu per quandam ſimilitudinem, illa ſunt, quæ dicuntur eſſe. Sic enim *Irenæus* lib. 5. c. 10. *Homo per fidem inſertus, & aſſumens Spiritum Dei... aliud accipit vocabulum, ſignificans illam quæ in melius eſt transmutationem, jam non caro & ſanguis, ſed homo ſpiritalis exiſtens & dicitur.* Sic *Gregorius Nazianzenus* Oratione 1. agens de nominibus fundamenti, petræ, agni, & aliis Domino tributis; *Unumquodque eorum*, inquit, *eſt & appellatur.* & Oratione 38. ait de Diabolo: *Propter ſuperbiam caligo eſt & dicitur.* Et Oratione 42. de Chriſto vero Agno Dei ait: *Incorruptionis indumentum eſt & appellatur.* Sic *Auguſtinus* Sermone 121. *De Diverſis*, de eodem Chriſto ait: *Fundamentum dicitur & caput, & revera eſt.* Sic *Chromatius Aquileienſis* Fragmento in Matthæum 3. *Multi Sanctorum filii Dei dicuntur & ſunt.* Sic *Cyrillus Alexandrinus* Glaphyrorum in Geneſim lib. 6. de Synagoga Judaïca ait: *Velut vidua quædam appellata eſt & verè fuit.* Et libro 8. contra Julianum: *Indubitatum eſt nos eſſe verè Iſraëlitas, ac dici.* Et in Joannis cap. 1. de Chriſto; *Lux dicitur & eſt.* Sic *Theodoretus* in 1. ad Corinthios c. 12. de Eccleſia ait: *Unum corpus eſt & dicitur.* Sic *Iſidorus Peluſiota* lib. 1. Epiſtola 319. de Sacerdote ſcribit: *Eccleſiæ lumen appellatur & eſt.* Sic *Germanus Conſtantinopolitanus* in *Theoria Rerum Eccleſiaſticarum*, de altari ſeu Menſa Euchariſtica: *Altare eſt & dicitur præſepe & ſepulchrum Domini.* Et ipſe *Gregorius Nyſſenus* Homilia 6. in *Cantica*, de iis qui corde mundi ſunt loquens; *Iſraël*, inquit, *propriè ſunt & dicuntur.* Et Homilia 14. *De Veritate*, ait: *Secundum Pauli vocem, divini ædificii fundamentum eſt & dicitur.* Et Homilia 15. de S. Petro ait: *Loco Simonis Petrus appellatus & factus.* Denique lib. 6. contra *Eunomium*, de Chriſto ait: *Dextra Dei eſt & intelligitur.* Quidni ergo & diceret; *Panis, poſtquam eum Myſterium ſanctificaverit, Corpus Chriſti dicitur & eſt*; ſimiliter intelligendo illum Corpus Chriſti eſſe, non propriè, ſed figuratè, & virtualiter?

Satisfit objectioni Albertini, petitæ ex hac loquendi formula, Dicitur & eſt.

Reſpondeo, Hanc loquendi formulam, *dicitur & eſt*, in Propoſitionibus quidem metaphoricis rectè uſurpari, in quibus attributum pro qualitate eminenti, dote, aut virtute rei alterius accipitur? quia in iis verbum, *eſt*, convenientiam realem illius qualitatis aut virtutis, quæ nomine metaphorico exprimitur, ſubjecto importat, non ſimplicis ſignificationis attributionem, quam exprimit iſtud verbum, *dicitur*. Perſpicuum enim eſt, rem de qua uſurpatur iſte loquendi modus, *dicitur & eſt*, diſtingui ab illis quibus ſolum nomen, non item natura vel qualitas rei alterius convenit. Quænam porrò ſunt res illæ, quæ dicuntur, & non ſunt illa quorum nominibus appellantur? Eæ ſanè quæ ſola ſignificatione & repræſentatione tales ſunt. Hæc ergo loquendi formula, *dicitur & eſt*, figuram excludit, non ab attributo quidem; Metaphoricum enim quandoque eſt, ſed à verbo, *eſt*, quod ſolam nominis convenientiam non ſignificat; ſed convenientiam realem. At in propoſitionibus figurativis, verbum *eſt*, nativam ſignificationem ſuam non ſervat. Propoſitiones autem omnes quarum indicem tanta cum oſtentatione profert *Albertinus*, metaphoricæ ſunt, & in iis hæc verba, *dicitur & eſt*, attributis metaphoricis applicantur, quæ cùm ſecundùm nomen, & rem metaphoricè ſignificatam, ſubjecto tribuantur, vera eſt propoſitio in qua adhibetur hæc loquendi forma, *dicitur & eſt*: unde τὸ *eſt*, realem convenientiam, veràmque identitatem ſignificat. Ita in hac propoſitione, *Aſſumens Spiritum Dei, homo ſpiritalis exiſtit & dicitur*, res hoc vocabulo, *ſpiritalis* ſignificata ſubjecto verè convenit, non ſecundùm ſenſum literalem hujus vocis, quo naturam immaterialem deſignaret, ſed ſecundùm ſenſum metaphoricum, quo ſignificat hominem à carnalibus cupiditatibus liberum, qui ſola bona ſpiritalia & æterna concupiſcat. *Chriſtus petra dicitur & eſt*, ſi ſpectetur ſignificatio hujus vocis, non literalis quidem, ſed metaphorica, ſecundùm quam deſignat immobilem firmitatem, quæ Chriſto reipſa & propriè convenit. *Chriſtus Lux dicitur & eſt*, quia res lucis nomine metaphoricè ſignificata, ſcilicet veritas & doctrina, verè Chriſto convenit, propriéque hominum mentes illuminat. Idem de cæteris propoſitionibus ab *Albertino* prolatis eſto judicium. At in propoſitionibus figurativis, uſurpari non poteſt hæc loquendi forma, *dicitur & eſt*; quia in iis attributum duplicem ſenſum non patitur, & in ſimplici ac propria ſignificatione accipiendum eſt, ac figura in verbo, *eſt*, verſatur tota, quod pro eodem accipitur ac *ſignificat*. Cùm igitur iſtam Chriſti propoſitionem, *Hoc eſt Corpus meum*, Calviniani Miniſtri hujus generis eſſe velint, non potuiſſet verè dicere S. Gregorius Nyſſenus; *Panis poſtquam eum Myſterium ſacrificaverit, corpus Chriſti dicitur & eſt*: ſi intellexiſſet illum Chriſti corpus eſſe, non propriè; ſed figuratè & virtualiter. Hanc reſponſionem debemus doctiſſimo Defenſori *Perpetuæ Fidei Eccleſiæ* contra *Claudium* Calvinianum Miniſtrum, Tom. II. lib. IV. cap. XIV.

ART. XIV.

ARTICULUS XIV.

SS. EPHREM SYRUS, & EPIPHANIUS Præſentiam Realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia agnovere.

Euchariſtiam percipientes, Agnum ipſum integrè comedimus.

I. Sanctus *Ephrem Syrus* in libro *De Natura Dei curioſe non ſcrutanda*, ubi Fideles ad participationem Euchariſtiæ adhortatus eſt, & ad meditandum Paſſionem & Reſurrectionem Chriſti, quò dignè ejus Sacramenta percipiant; ſubdit: *Fidei oculus, cùm in corde cujuſpiam clarè ac liquidè lucis inſtar effulſerit, purè quoque ac ſincerè Agnum Dei contemplatur, qui pro nobis occiſus ac immolatus eſt, donavitque nobis Corpus ſuum ſanctum & immaculatum, ut jugiter eo veſcamur, ſitque ipſius nobis participatio in remiſſionem peccatorum. Hunc fidei oculum qui poſſidet, manifeſtè ac lucidè intuetur Dominum; & certa pleniſſimâque fide ſanctiſſimum Agni immaculati, unigeniti Filii cæleſtis Patris Corpus manducat ac ſanguinem bibit, haudquaquam curioſè divinam ſanctámque fidem perſcrutans... Eſto itaque fidelis atque innocens. Participa immaculatum Corpus & Sanguinem Domini tui fide pleniſſima, certus quòd agnum ipſum integrè comedas. Ignis immortalis ſunt myſteria Chriſti: Cave ea temerè ſcruteris, ne in ipſorum participatione comburaris. Abraham Patriarcha cæleſtibus Angelis terrenos cibos appoſuit, illique eos comederunt. Ingens ſanè miraculum eſt cernere Spiritus incorporeos in terra carnium cibos manducantes. Sed hoc profectò omnem excedit admirationem, omnem mentem, omnémque ſermonem quod nobis fecit unigenitus Filius Chriſtus Salvator noſter. Ignem quippe ac ſpiritum manducandum præſtitit nobis carne veſtitis, Corpus videlicet ſuum ac Sanguinem.*

Adverſus Albertini cavillationes propugnatur Catholicus S. Ephrem ſenſus.

Corpus Chriſti quod pleniſſima fide manducamus, & Sanguis quem bibimus, non ſunt Corpus & Sanguis Domini typicè & ſymbolicè dumtaxat, id eſt, Sacramentaria ſigna, ut reſpondet *Albertinus*: ſiquidem fides in Sacramentalibus ſignis non ſiſtit. Præterea, Sacramentalia ſigna integrè non comeduntur: Agnus igitur quem integrè comedi *S. Ephrem* docet, non ſunt ſigna Sacramentalia, ſed verum Chriſti Corpus & verus Sanguis. Nec etiam *S. Ephrem* ſenſus eſt, nos in Euchariſtiæ communione per fidem & ſpiritualiter Corpus & Sanguinem Domini manducare & bibere: quemadmodum ore corpus & ſanguinem typicum, hoc eſt, figuras corporis & ſanguinis ejus, manducamus & bibimus. Hæc enim verba, *Certus quòd Agnum ipſum integrè comedas*, evidenter probant de ſpirituali dumtaxat manducatione *S. Ephrem* non agere. Quis enim verbi gratia dixit unquam certos nos eſſe debere, quòd Sanguinem Chriſti integrum in baptiſmo recipiamus? Deinde quid eſt illa Agni immaculati integritas, in opinione Calviniſtarum, cujus fidem adeo *S. Ephrem* commendat? An credendum nos totam Corporis & Sanguinis Chriſti virtutem in communione Euchariſtiæ recipere? Si ita eſt, falſum quid credere debemus; ſiquidem totam Sanguinis Chriſti virtutem non exhauriunt quicumque ſpiritaliter corpus ejus manducant & ſanguinem bibunt. An credendum virtutem pani impreſſam ex toto Chriſto, non ex aliqua ejus parte dumtaxat derivari? Nemo unquam fuit, opinor, cujus mentem adeo ſtulta ſubierit dubitatio, & ineptum eſt fingere quòd eam *S. Ephrem* prævenire voluerit. An ita locutus eſt, quòd fides Chriſtum integrum ſemper complectatur? At id falſiſſimum eſt, cùm fides operationes ſuas eliciat ſecundùm modum noſtrum intelligendi: mens verò humana objecta quævis compoſita dividere poſſit, & unam abſque altera partem contemplari, immò ipſam id præſtare ſæpe neceſſe eſt. Illa igitur Agni integri manducatio, quam certiſſima fide credendam admonet *S. Ephrem*, oralis manducatio eſt: qua quis exiſtimare poſſet ſe partem dumtaxat Chriſti comedere, quia partem tantùm ſignorum Sacramentalium recipit. Tertiò quid ſibi volunt hæc verba, in ſententia Calviniſtarum: *Ignis immortalis ſunt myſteria Chriſti, cave ea temerè ſcruteris, ne in ipſorum participatione comburaris*? Immò verò curioſè ſcrutanda viderentur, ſi Calviniſtarum ſenſus verus eſſet; ſiquidem nihil eſſet in iis quod movere poſſet offenſionem, nihil omnino quod facillimè credi non poſſet. Nunquid enim captum ſuperat humanæ mentis, quòd Chriſtus Corporis Sanguiniſque ſui figuram inſtituerit, cujus nos voluerit eſſe participes, meditando mortem ipſius ut hac meditatione mortis ejuſdem fructum ac pretioſi ſanguinis virtutem percipiamus? Quartò quiſnam erit ſenſus illius comparationis quam *S. Ephrem* inſtituit inter *Angelos terrenos cibos manducantes*, & homines *ignem ac Spiritum* comedentes, nimirum *Chriſti Corpus ac Sanguinem*? Si enim de ſola Sacramenti & Corporis typici manducatione hæc verba intelligantur, ubinam illud *Miraculum quod omnem excedit admirationem, omnem mentem, omnémque ſermonem*, ut *S. Ephrem* loquitur? Si verò de manducatione ſpirituali Corporis Chriſti exponantur, quænam erit ratio componendi corpoream & realem Angelorum manducationem, cum ſpiritali Corporis Chriſti manducatione, quæ metaphorica tantùm eſſet? Quomodo iſta dici poſſet admirabilior?

Nec fœliciùs reſpondet ſecundò *Albertinus*, probabilius videri *Ephrem* hîc agere de proprio Corpore & Sanguine Domini, atque de eorum participatione, non in Euchariſtiæ uſu, ſed in ipſo Paſſionis actu per fidem ſpectatorum. Eo autem ſenſu rectiſſimè dicere, eum qui Corpus & Sanguinem Chriſti pro nobis in cruce immolati fide plena participat, certum eſſe debere ſe Agnum integrum, id eſt, non ſolùm Chriſtum hominem, ſed & eumdem Chriſtum Deum comedere. Miraculum autem illud eſt quod *Ephrem* tantoperè effert, quodque præcellere dicit miraculo Angelorum ab *Abraham* cibatorum. Hæc, inquam, *Albertini* reſponſio inanis eſt; ibi enim de participatione Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia *S. Ephrem* agere, evidenter oſtendunt quæ præmittit de Euchariſtiæ inſtitutione, & adhortatio ad Sacramentorum participationem. Deinde nuſquam de alia manducatione præterquam de Sacramentali dictum eſt: *Chriſtus donavit nobis Corpus ſuum ſanctum & immaculatum, ut jugiter eo veſcamur.* Hæc enim verba ex Liturgia accepta, ſacramentalis communionis idæam animo ingerunt. Præterea ineptus eſt ſenſus, quem his *Ephræm* verbis, *Certus quòd Agnum ipſum integrè comedas*, Albertinus affingit. Enimverò ſi manducare ſpiritaliter Chriſtum Deum & hominem nihil aliud eſt quàm ipſum ut Deum & hominem fide complecti, impoſſibile eſt ut quis ita manducet Agnum integrum, niſi certus ſit ſe manducare, cùm certi ſimus nos cogitare & meditari, hoc ipſo quòd cogitamus atque meditamur. Sicut ergo ineptè loqueretur, qui homini de Deo cogitanti diceret; Certus ſis quòd de Deo cogites: ita ineptè *S. Ephrem* dixiſſet illi qui Chriſtum ut Deum & hominem fide perciperet, *Certus quòd Agnum ipſum integrè comedas.*

Objicit *Albertinus*, Ephrem appellare Euchariſtiam figuram Corporis & Sanguinis Chriſti. *Diligenter intuere*, inquit, *quomodo in manibus panem accipiens, benedixit ac fregit in figuram immaculati corporis ſui, calicémque in figuram pretioſi ſanguinis ſui*

ſui benedixit, deditque Diſcipulis ſuis: & eſto tu quoque Sacramentorum ejus particeps. Verùm de figura quæ Chriſti corpus & ſanguinem realiter includat, intelligendum eſſe S. *Ephrem*, verba illa evidenter oſtendunt: *Participa immaculatum corpus & ſanguinem Domini tui fide pleniſſima, certus quòd Agnum ipſum integrè comedas*, &c. Fides enim illa pleniſſima, quam poſtulat, ad dubium, quod circa Myſterium iſtud oriri poſſet, diſpellendum, ſenſum figuræ ac virtutis, qui dubitationem hujuſmodi non parit, manifeſtè excludit.

S. Epiphanius Dogma Catholicum de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia confirmat.

II. *Ephrem* Edeſſenæ Eccleſiæ Diacono S. *Epiphanium* Conſtantiæ in Cypro Epiſcopum ſubjungimus, qui in *Ancorato* allegorias *Origenis* circa Paradiſi creationem, ejúſque de imagine Dei in homine fanaticam (ut vocat) opinionem explodens, ait: *Fidelium porro eſt Scripturarum veritatem non inficiari, ſed ingenuè profiteri, quemadmodum infidelium eſt repudiare gratiam. Quapropter ineſt quidem in homine illud ipſum quod ad imaginem expreſſum dicitur: cujuſmodi vero ſit illud, ſoli Deo cognitum eſt. . . . Cæterùm quæ ab illo conſtituta ſunt, ſubtrahere nolumus. Verus enim eſt ille, qui, ad imaginem ut eſſet, homini ſuâ gratiâ largitus eſt.* Tum inter exempla quæ afferre ſe poſſe aſſerit, rerum quæ credi debent, quantumvis non appareant, Euchariſtiam ſpecialiter adducit, in qua creditu difficile eſt eſſe corpus Chriſti, cùm non appareat, ſed ſolùm videatur aliquid rotundum & ſenſus expers; & nihilominus Chriſtianorum nemo eſt qui Euchariſtiam Chriſti corpus eſſe non credat propter auctoritatem Chriſti dicentis: *Hoc eſt corpus meum.* S. Epiphanium loquentem audiamus: *Et nonnulla*, inquit, *his ſimilia proponi poſſunt. Videmus enim Salvatorem ipſum panem in manus accepiſſe, ut in Evangelio legitur: Quod à cœnâ ſurgens hæc acceperit, & gratias agens dixerit*, Hoc meum eſt hoc. *Atqui videmus æquale illud non eſſe, nec ſimile; non ſuſceptæ carnis imagini, non divinitati ipſi quæ videri non poteſt; non membrorum lineamentis ac notis. Illud enim rotundum eſt, & quod ad vim attinet, ſenſus expers: & nihilominus ex gratia* (id eſt per auctoritatem & poteſtatem natura ſuperiorem) *pronuntiare voluit:* Hoc meum eſt hoc. *Neque quiſquam eſt qui ei ſermoni fidem non adhibeat. Nam qui verum illum eſſe non credit, à gratiâ & ſalute prorſus excidit. Verùm quodcumque tandem audierimus, ac crediderimus, ipſius eſſe credimus: Dominum vero noſtrum totum eſſe ſenſum, ac totum ſenſu præditum novimus, totum Deum, totum moventem, totum efficientem, totum lumen, totum incomprehenſum, qui hoc nobis pro ſua gratia largitus eſt.* Quis ſibi perſuadeat S. *Epiphanium* eo in loco, in quo ſibi probandum ſumpſerat, veritatem verborum Dei per allegorias non eſſe diſſolvendam, adduxiſſe hanc propoſitionem, *Hoc eſt corpus meum*, tanquam locutionem figuratam & allegoricam, & hoc ſenſu accipiendam: *Hoc eſt figura corporis mei?* Sanè licèt *infirmus ut plurimùm in diſputationibus adversùs hæreſes ſuſceptis* a Photio S. Epiphanius appelletur: non ita tamen fuit mentis inops, ut cauſam ſuam proderet, ut adverſariis arma ſubſtminiſtraret, ubi ipſos impugnabat, ut pugnantia in eadem pagina loqueretur: faviſſet autem *Origeni*, quem fanaticum, propter Scripturas in allegoricum ſenſum ubique detortas, & ſenſum literalem everſum, ibidem appellat, ſi propoſitionem figuratam, adversùs ipſum diſputando, in exemplum adduxiſſet; Origeniſtis arma ſubminiſtraſſet adversùs ſeipſum: ſecum ipſe pugnaſſet, probans Sripturæ verba ſimpliciter non figuratè accipienda, & Dei verbis fidem adhibendam; quantumvis non appareat eorum effectus, ex eo quòd nemo ſit qui fidem non adhibeat figuratæ locutioni Chriſti dicentis, *Hoc eſt corpus meum*, id eſt, Hic panis eſt

A figura corporis mei, ejus virtute inundata. Præterea, ſpeciei externæ repugnantiam in Euchariſtia cum ſenſu horum verborum, *Hoc eſt corpus meum*, S. Epiphanius indigitat, quæ tamen fide vincatur quam Domini ſermoni adhibemus. At ſpecies externa repugnantiam nullam præſe ferret cum ſenſu horum verborum, ſi figuratè accipienda eſſent; nec difficile creditu eſſet, Chriſtum inſtituiſſe ut panis eſſet corporis ſui figura. Non exiſtimavit igitur S. *Epiphanius* hæc Domini verba figuratè eſſe accipienda, ſed propriè.

B Eamdem veritatem confirmat S. *Epiphanius*, cùm in *Expoſitione fidei*, tum in *Anacephalæoſi*, his verbis: *Eccleſia tranquillus pacis portus eſt, & ſuavitas quædam vitis cyprum redolens, & botrum nobis benedictionis proferens; necnon & præſentiſſimum illud abſtergendo mœrori potum, merum ſcilicet ac verum Chriſti ſanguinem quotidie largiens.*

Abſurda Albertini reſponſio.

Reſpondet *Albertinus*, Epiphanium hîc agere de Chriſto vero benedictionis botro, déque ipſius ſanguine, quatenus eum quotidie Eccleſia nobis largitur, non per viam Euchariſtiæ, ſed per viam prædicationis. Quo ſenſu aïebat Hieronymus: * *Conſuetudo apud nos iſtiuſmodi eſt, ut his qui baptizandi ſunt, per quadraginta dies tradamus ſanctam* C *& adorandam Trinitatem.* Verùm ineptam eſſe hanc reſponſionem duo demonſtrant: 1. Quòd licèt hoc verbum, *tradere*, quandóque uſurpent Auctores, cùm de doctrina ſermo eſt, nuſquam tamen hoc verbum, *largiri*, adhibent cùm de inſtitutione, diſciplina, vel prædicatione agitur? Nemo enim unquam dixit, Sacerdotes largiri baptizandis Sanctam Trinitatem, ut ſignificaret illos hoc Myſterium edoceri. Cùm itaque S. *Epiphanius* dicat, *Eccleſiam largiri nobis quotidie verum Chriſti Sanguinem*, αἷμα Χριστοῦ χαριζομένη, id ad prædicationem referre abſurdum eſt. 2. Hujus reſponſionis abſurditas ex eo patet, quòd in eo S. *Epiphanii* loco D ne verbum quidem ſit minimum, quò ad prædicationem ac doctrinam referenda eſſe appareat, quæ de corpore & ſanguine Chriſti habet.

Adverſ. errores Joannis Hieroſolymit.

Altera Albertini evaſio.

Reſpondet ſecundò *Albertinus*, rectè accipi poſſe *Epiphanii* verba de ſanguine Domini typico, hoc eſt, de vino Sacramentali, quod purum & verum vocat, ad differentiam falſorum & impurorum ſanguinis ſymbolorum ab Hæreticis adminiſtratorum. Sed hæc mera evaſio eſt. Si enim hoc ſenſu Euchariſtiam eſſe merum ac verum Chriſti ſanguinem S. *Epiphanius* ſignificare voluiſſet, id verbis aliquibus innuiſſet; cùm ſenſus ille adeo remotus ſit ut niſi E exprimatur, nullus illud divinare poſſit Oedippus. *Verum* itaque *Chriſti Sanguinem* appellavit, ut proprium ejus ſanguinem in Euchariſtia nobis dari indigitaret, atque hac veri ſanguinis appellatione dubium deſtrueret quod circa hoc Myſterium ſuboriri poteſt. Dubium autem illud non eſt de figura aut virtute, ſed de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti. Voces igitur illæ, *Merum ac verum Chriſti Sanguinem*, ſunt realis præſentiæ proprii Sanguinis Chriſti in Euchariſtia confirmatrices.

Objicit *Albertinus* hæc S. *Epiphanii* verba ibidem: *Cibus quidem panis eſt, ſed virtus in eo eſt ad* F *viviſicationem.* Ex quibus colligit, panem non fieri corpus Chriſti per ſubſtantialem ſui mutationem, ſed per adeptionem virtutis; & Euchariſtiam corpus illius eſſe virtute, non ſubſtantiâ.

Reſpondeo, S. *Epiphanium* nomine virtutis, quæ Euchariſtiæ ineſt, (quam panis nomine deſignat, habitâ ratione materiæ ex qua conficitur, ſpecierúmque ſuperſtitum) non intelligere virtutem ſeparatam, ſed virtutem cum Chriſti corpore conjunctam, & quæ ad ſubſtantialem panis mutationem in corpus Chriſti plenum virtutis & efficaciæ conſequitur.

conſequitur. Quamobrem falsò colligit *Albertinus*, Euchariſtiam non eſſe Corpus Chriſti ſubſtantiâ, ſed ſolâ virtute.

ARTICULUS XV.

SS. OPTATUS MILEVITANUS, & GAUDENTIUS BRIXIENSIS, ſtant pro Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia.

I. O*Ptatus Milevitanus* lib. IV. *contra Parmenianum*, Donaſticarum furores & impietates commemorans hæc habet: *Quid tam ſacrilegum quam altaria Dei, in quibus aliquando & vos obtuliſtis, frangere, radere, removere, in quibus vota populi, & membra Chriſti portata ſunt, quò Deus omnipotens invocatus ſit, quò poſtulatus deſcendit Spiritus Sanctus, unde à multis pignus ſalutis æternæ, & tutela fidei, & ſpes reſurrectionis accepta eſt!* Et infrà: *Quid eſt altare, niſi ſedes Corporis & Sanguinis Chriſti?* Et rurſum: *Quid vos offenderat Chriſtus, cujus illic per certa momenta Corpus & Sanguis habitabat?* Et infra: *Hoc tamen immane facinus geminatum eſt, dum fregiſtis etiam calices Chriſti Sanguinis portitores.* Euchariſtiam Corpus & Sanguinem Chriſti ſimpliciter vocat *Optatus*, non typum aut figuram. Quòd verò metaphoricam locutionem ſemper uſurpaverit, ne ſemel quidem propriam, veriſimile non eſt; cùm metaphoricæ locutionis continuatio ſit contra morem hominum, quos natura ad conceptus ſuos ſimpliciter exprimendos impellit. Præterea, ſi Euchariſtiam corpus & ſanguinem Chriſti typicum dumtaxat, non proprium cenſuiſſet *Optatus*, corpus & ſanguinem Chriſti in Altari per certa momenta habitare non dixiſſet, ſed ſemper; cùm Altaria ipſa & lapides, crux, &c. Chriſti ſigna ſint. Tertiò cùm ait, *quò poſtulatus deſcendit Spiritus Sanctus*, alludit ad invocationem Spiritus Sancti, in Liturgia contentam, quâ poſtulatur ut deſcendat ſuper dona in altari propoſita, & panem faciat corpus, vinum verò ſanguinem Chriſti. Porrò non poſtulatur Spiritus Sanctus ut panem & vinum faciat figuras corporis & ſanguinis Domini. Rogatur namque ut deſcendat ſuper dona propoſita ad mirabile aliquid operandum, & quod naturæ vires ſuperat. Non eſt autem miraculum ut panis ſignificet corpus Chriſti, & vinum ejus ſanguinem, ſuppoſita generali Chriſti inſtitutione. Et licèt ſuper aquas Baptiſmatis & ſuper Chriſma Spiritus Sanctus invocetur, non tamen, ut ſimpliciter ſigna ſint, ſed inſtrumenta & organa Dei ad gratiam producendam. Nec propterea invocatur Spiritus Sanctus ut aquam Baptiſmatis faciat ſanguinem Chriſti, & ut Chriſma faciat Spiritum Sanctum; ſicut invocatur ut panem faciat corpus, & vinum ſanguinem Chriſti, ea immutans.

Euchariſtia pignus ſalutis æternæ, tutela fidei, ſpes Reſurrectionis.

Altare ſedes Corporis & Sanguinis Chriſti.

II. *S. Gaudentius Brixienſis* Epiſcopus Tractatu II. in Exodum, etſi Euchariſtiam *figuram Paſſionis, hereditarium munus Novi Teſtamenti, pignus præſentiæ Chriſti* appellet; licèt rationes exponens cur panis & vinum aſſumpta ſint ut materia ſacrificii Novæ Legis, id factum eſſe doceat quia corporis & ſanguinis Chriſti figuræ ſunt: tantùm abeſt ut realem ejuſdem ſacri corporis & pretioſi ſanguinis præſentiam ab hac Paſſionis imagine, ab hoc Novi Teſtamenti munere, ab hoc præſentiæ Chriſti pignore, ab hoc *panis & vini Myſterio*, ab hoc *Sacramento* excludat, ut eam potiùs includat, approbet, & confirmet. Gratiæ namque ſtatum, ut qui veritatem contineat, ſtatui Legis opponens, quæ umbras dumtaxat & figuras continebat, ita loquitur: *In umbra illius legalis Paſcha non unus agnus*

S. Gaudentius.

A *occidebatur; ſed plures. Singuli enim occidebantur per domos: nam ſufficere unus non poterat univerſis, quoniam figura erat, non proprietas Dominicæ Paſſionis. Ergo in hac veritate quâ ſumus, unus pro omnibus mortuus eſt: & idem per ſingulas Eccleſiarum domos in Myſterio panis ac vini reficit immolatus, vivificat creditus, conſecrantes ſanctificat conſecratus. Hæc Agni caro, hic ſanguis eſt. Panis enim qui de cælo deſcendit, ait:* Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro ſeculi vita. *Rectè etiam vini ſpecie ſanguis ejus exprimitur, quia cùm ipſe in Evangelio dicit:* Ego ſum vitis vera: *Satis declarat Sanguinem ſuum eſſe omne vinum quod in figura Paſſionis ejus offertur... B Ipſe igitur naturarum Creator & Dominus, qui producit de terra panem, de pane rurſus, quia poteſt & promiſit, efficit proprium corpus, & qui de aqua vinum fecit, & de vino ſanguinem ſuum.*

Idem Agnus per ſingulas Eccleſias in Myſterio panis & vini reficit immolatus.

Chriſtus, quia poteſt & promiſit, de pane eſſicit proprium Corpus.

Et infra: *Quod generaliter expoſuimus de edenda carne Agni, ſpecialiter in degustandis ſervandum eſt iiſdem Myſteriis Dominicæ Paſſionis, ut neque crudam carnem, crudúmque ſanguinem, ſicut Judæus, eſſe putes & reſpuas, dicens:* Quomodo poteſt iſte dare carnem ſuam ad manducandum? *Neque in olla cordis carnei ipſum decoquas Sacramentum, commune illud ac terrenum eſſe exiſtimans, ſed ut per ignem divini Spiritus id effectum, quod annuntiatum eſt, C credas: quia quod accipis, Corpus eſt illius panis cæleſtis, & Sanguis eſt illius ſacræ vitis. Nam cùm panem conſecratum & vinum Diſcipulis ſuis porrigeret, ſic ait:* Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus. *Credamus, quæſo, cui credidimus. Neſcit mendacium Veritas.... Pariter univerſa quemadmodum tradita ſunt credamus, non confringentes os ipſius illud ſolidiſſimum,* Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus. *Si quid autem ſuperfuerit etiam nunc in uniuſcujuſque ſenſu, quod expoſitione iſta non ceperit, ardore fidei concremetur: Quoniam Deus noſter ignis conſumens eſt.* S. Gaudentius diſcrimen ſtatuit inter D ſtatum Veteris Legis, & Novæ, quòd in Veteri Lege non unus Agnus occidebatur, ſed plures; At in ea veritate in qua ſumus, unus per ſingulas Eccleſiarum domos in Myſterio panis & vini reficiat immolatus. Nullum porrò diſcrimen eſſet, ſi Chriſtus in Euchariſtia typicè dumtaxat immolaretur, ſolúmque corpus ejus typicum realiter manducaretur ore corporis, proprium verò ſpiritaliter tantùm per fidem. Sic enim & in Veteri Lege unus & idem agnus ſacrificabatur & comedebatur, quia agni per ſingulas domos immolati unum eundémque Chriſtum verum Agnum præfigurabant. Secundò, *S. Gaudentius* argumentum ducit ab omnipotentia diE vina & à divinorum veracitate promiſſorum, ut probet panem fieri Chriſti corpus, & omnipotentiæ ejuſdem opus eſſe demonſtrat ut fiat de pane Corpus Chriſti, cujus eſt ut fiat de terra panis; majúſque miraculum ut fiat de vino Sanguis Chriſti, quam cùm ex aqua factum eſt vinum. Quòd ratiocinium ineptum eſſet, abſurdúſque loquendi modus, ſi panis Euchariſticus fieret ſolùm figura Corporis Chriſti, & vinum figura pretioſi Sanguinis. Tertiò hæc verba, *Proprium Corpus*, apertè oſtendunt *Gaudentium* de corpore typico & Sacramentali dumtaxat non loqui. Quartò, dubium contra F quod munit Fideles, nec circa rationem figuræ, nec circa virtutem & efficaciam verſatur, cùm neutrum ſit creditu difficile: verſatur itaque circa realem præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti, in cujus fide ipſos confirmat.

ARTICULUS XVI.

S. CHRYSOSTOMUS BERENGARIO, *cæteriſque Sacramentariis contrarius.*

I. INnumera ſunt *Joannis Chryſoſtomi* loca, in quibus dogma Catholicum de reali præſentia corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia confirmat. Pauca ex multis proferam. Primum lego *Homilia* LI. *in Matthæum*, ubi prædicans Chriſtianorum omnium fœlicitatem præ eorum ſorte qui veſtimentum Chriſti contingentes, ſanitatem recipiebant, ſic loquitur: *Non tantùm ejus veſtimentum, ſed & corpus ipſius nunc nobis propoſitum eſt; nec ut tangamus modo, verùm quoque ut edamus & repleamur. Accedamus igitur cum fide unuſquiſque infirmitate affectus: Nam ſi qui fimbriam veſtimenti ejus tetigerunt, tantam traxerunt virtutem, quantò magis totum illum poſſidentes? Cum fide autem accedere, non ſolùm eſt id quod propoſitum eſt accipere, ſed & mundo corde tangere, & ſic affici ut ad Chriſtum ipſum accedentes. Quid enim ſi vocem ipſius non audis? Sed ipſum vides jacentem: immò vocem ejus audis per Evangeliſtas loquentis. Credite igitur quia nunc & cœna illa eſt in qua Chriſtus recumbebat. Nihil quippe intereſt inter hanc & illam. Neque enim hanc operatur homo, illam verò ipſe: ſiquidem hanc & ipſe efficit. Quando igitur Sacerdotem tibi dantem videris, noli arbitrari Sacerdotem id facere, ſed eſſe ipſius Chriſti manum extenſam.* Euchariſtiam veſtimento Chriſti opponit *S. Chryſoſtomus*, non quaſi ſignum ſacratius & efficacius, ſed ut totum Chriſtum, quem jacentem in altari videmus, & tangimus. At ſi Euchariſtia figura tantùm eſſet corporis & ſanguinis Chriſti, quamvis efficax, non magis vocari poſſet totus Chriſtus quàm ejus veſtimentum, quod etiam corporis ejus ſacratiſſimi ſignum erat, ab illòque virtutem trahebat. Præterea ſi nihil intereſt inter Euchariſtiam, & cœnam illam in qua Chriſtus recumbebat, realiter præſens eſt in Euchariſtia, ſicut realiter præſens erat in ultima cœna.

Nihil intereſt inter Euchariſtiam, & Cœnam in qua Chriſtus recumbebat.

Secundum teſtimonium legitur Homilia LXXXIII. in eumdem Evangeliſtam. *Credamus ubique Deo*, inquit, *nec contradicamus ei, etiamſi quod dicit, contrarium videatur cogitationi & oculis noſtris; ſed ipſius ſermo ſuperet & cogitationem noſtram & oculos. Sic & in Myſteriis faciamus, non ad propoſita ſolùm aſpicientes, ſed verba ejus teneamus. Sermo quippe ejus decipere nequit, ſenſus autem noſter deceptu facilis eſt: ille nunquam aberrat; hic verò ſæpiùs fallitur. Quandoquidem igitur ſermo ait:* Hoc eſt Corpus meum, *perſuaſi ſimus, & credamus, & oculis intellectualibus id aſpiciamus. Nihil enim ſenſibile dedit nobis Chriſtus, ſed rebus quidem ſenſibilibus intelligibilia omnia.* Ad credendum aliquid difficile de Euchariſtia *S. Chryſoſtomus* Fideles adhortatur, & quod ſenſuum noſtrorum ac rationis judicio repugnet; cui tandem ut adhibeatur fides, opus eſt Chriſti auctoritate dicentis, *Hoc eſt Corpus meum.* Porro nec ſenſuum, nec rationis judicio repugnat quòd Euchariſtia ſit panis & vinum, quibus ratio figuræ, & ſpiritalis quædam efficacia acceſſerit. Deinde ſi Euchariſtiam eſſe dumtaxat corpus Chriſti typicum *S. Chryſoſtomus* intellexiſſet, hic ejus ſenſus eſſet, planè abſurdus: Quandoquidem Chriſtus ait, *Hoc eſt Corpus meum*, perſuaſi ſimus, & credamus eſſe figuram corporis ipſius.

Pergit S. Chryſoſtomus: *Quot modò dicunt, Vellem ejus videre formam, & ſpeciem, & veſtimenta, & calceamenta! Ecce ipſum vides, ipſum tangis, ipſum comedis. Et tu quidem veſtimenta videre cupis: ipſe autem tibi dat non tantùm videre, ſed & tangere, & edere, & intus ſumere.* Ridicula erit illa *S. Chry-*

A *ſoſtomi* oratio, ſi Calvinianus illi ſenſus affingatur. Senſus enim erit: Tu veſtimenta videre cupis, ipſe autem tibi dat non tantùm videre, ſed tangere, & edere, & intra te ſumere figuram corporis ſui. Hæccine major fœlicitas quàm illorum qui formam ejus & ſpeciem videbant? *Non exiguum ſupplicium*, inquit S. Chryſoſtomus, *indignè participantes incurrunt. Cogita quanta indignatione adverſus Proditorem & crucifigentes percitus ſis. Vide ergo ne & tu quoque corporis & ſanguinis Chriſti reus efficiaris. Illi Sacroſanctum Corpus trucidarunt, tu poſt tanta beneficia ſordida ſuſcipis anima.* Idem corpus impii polluta ſuſcipiunt anima in Euchariſtia, quod crucifigentes trucidarunt. Cùm ergo non trucidarint
B Corpus Chriſti typicum, ſed verum & proprium, impii polluta anima ſuſcipiunt non corpus typicum dumtaxat Domini, ſed verum & proprium corpus. Nec ſpiritaliter tantùm manducatur, ſiquidem illud manducant & impii. *Non ſufficis ipſi*, inquit, *hominem fieri, nec flagellis cædi & jugulari; ſed & ſeipſum nobis permiſcet, & non fide ſolùm, ſed reipſa corpus ſuum nos efficit. Qua igitur re mundiorem non oportet eſſe eum qui huic Sacrificio participaturus eſt? Quales radios ſolares non deberet puritate excedere manus illa quæ diſcindit hanc carnem, os quod impletur igne ſpiritali, lingua purpurata tremendo hoc ſan-*
C *guine?... Ea re nos alimur, quam Angeli videntes tremunt, nec abſque pavore propter emicantem inde fulgorem aſpicere poſſunt; & nos in unam cum illo maſſam reducimur; facti ſumus unum Chriſti corpus & una caro.* Gradationem quandam ad Chriſti in nos amorem commendandum *S. Chryſoſtomus* inſtituit, cujus robur omne & venuſtas concideret, ſi typicum dumtaxat corpus & ſanguinem Chriſtum nobis dediſſe intelligeret. Senſus enim eſſet: Non ſufficit ipſi hominem fieri, nec flagellis cædi & jugulari, ſed & panem ac vinum in figuram corporis & ſanguinis ſui nobis dedit. Quo loquendi modo quid abſurdius? Præterea, hæc verba, *Seipſum no-*
D *bis permiſcet, & non fide ſolùm; ſed reipſa ſuum nos efficit corpus*, non ſolùm inepta eſſent, ſed & falſa, ſi ſolam corporis ſui figuram nobis in Euchariſtia Chriſtus traderet, aut ejus proprium corpus ſola fide manducaremus. Tertiò, licèt figuratæ ſint hæ S. Chryſoſtomi locutiones, *Manus quæ diſcindit hanc carnem, os quod impletur igne ſpiritali, lingua purpurata tremendo ſanguine*, figura tamen non eſt in vocibus *carnis* & *ſanguinis*, ſed in vocibus diſſectionis & purpuræ; quæ tribuuntur carni & ſangui-
E ni, cùm ſpeciebus Sacramentalibus ipſam carnem ipſúmque ſanguinem obvelantibus conveniant. Immò hæ metaphoræ ineptæ eſſent, niſi caro & ſanguis Chriſti realiter in Euchariſtia præſentes eſſent, & ore corporis reciperentur. Sicut apta & conveniens eſt metaphora, qua quis hominem tangere dicitur, licèt veſtem dumtaxat, quâ indutus eſt, tetigerit: unde cùm Mulier Hemorroiſſa fimbriam veſtimenti Chriſti tetigit, dixit Chriſtus, *Quis me tetigit?* Si vero tangatur veſtimentum quo indutus quis non eſt, nulla ratione tangi homo ipſe dicitur. Quartò, ea re nos alimur in Euchariſtia, quam Angeli videntes tremunt, nec abſque pavore, propter
F emicantem inde ſplendorem, aſpicere poſſunt. Idne verò de corpore ſymbolico dici poteſt, id eſt, de pane dato in figuram corporis Chriſti? Nec ſolùm nos ali ea re quam Angeli trementes vident, *S. Chryſoſtomus* aſſerit, id eſt, Chriſti corpore, ſed nos in unam cum illo maſſam reduci; & fieri unum Chriſti corpus, & unam carnem; quod ſanè majorem unionem quàm ſpiritalem & myſticam ſignificat.

Non minoris ſceleris rei ſunt, qui Euchariſtiam indignè ſumunt, quàm qui Chriſtum trucidarunt.

Chriſtus re ipſa nos ſuum corpus efficit.

Ea re alimur, quam Angeli videntes tremunt.

Addit S. Chryſoſtomus: *Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus? Quis Paſtor unquam propriis membris oves nutrivit? Et quid*

Chriſtus ſanguine proprio nos nutrit.

quid dico, Paſtores? Multæ matres ſæpe aliis nutricibus infantes dederunt: ipſe verò non ita, ſed ipſe nos ſanguine proprio nutrit, & per omnia ſe nobis conglutinat. Quæ certè comparationes inſulſæ erunt ſi *S. Chryſoſtomi* verba in ſenſum Calvinianum detorqueantur. Senſus enim erit: Quis Paſtor oves propriis membris nutrivit, ſicut vos paſco figura corporis mei? Multæ matres aliis nutricibus infantes dederunt: ſed Chriſtus nos figurâ ſui ſanguinis nutrit, & per omnia ſe nobis conglutinat. In quo loquendi modo ne umbra quidem eſſet boni ſenſus. Denique ſubdit S. Chryſoſtomus. *Non ſunt humanæ virtutis opera propoſita. Qui tunc illa fecit in illa cœna, ipſe & nunc hæcce operatur. Miniſtrorum vice ſumus: Qui verò hæc ſanctificat & tranſmutat, ipſe eſt.* Tranſmutationis quidem nomen ſecundùm ſe indifferens eſt ad mutationem ſeu ſubſtantialem, ſeu accidentalem deſignandam, ac ex materia ſubjecta ad hanc aut illam ſignificandam determinatur. Qua in re probanda inutilem collocavit operam *Albertinus*, cùm id Catholici Doctores non inficientur. Sed ſi unquam tranſmutationem ſubſtantialem deſignat, maximè in hoc *S. Chryſoſtomi* loco, ut ex antecedentibus patet. Chriſtum enim panem & vinum tranſmutare docet, non ut ſint figuræ dumtaxat corporis & ſanguinis ſui, aut eorum virtute repleantur, ſed ut ſint proprium ejus corpus & ſanguis, quibus nos alit, quibus ſe nobis commiſcet, quæ tangimus, comedimus, & intra nos ſumimus.

Quod eſt in Calice, eſt id quod fluxit, ex latere.

Non minùs egregius eſt ac luculentus locus alter *S. Joannis Chryſoſtomi* ex Homilia XXIV. in Epiſtolam I. ad Corinthios, ubi explicans hæc verba: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Chriſti eſt?* ait: *Valde fideliter dicit & terribiliter. Hoc eſt autem quod dicit: Id quod eſt in Calice, eſt id quod fluxit è latere, & illius ſumus participes.* Fluxit autem ex Chriſti latere verus & proprius ſanguis. Igitur verus & proprius ſanguis eſt in calice. *Eum ipſum effudit, ne maneremus in errore, & non ſolùm effudit, ſed etiam eum ipſum nobis impertiit. Quamobrem, ſi ſanguinem, inquit, cupis, non aram idolorum brutorum cæde, ſed meum altare meo cruenta ſanguine. Quid eſt hoc horribilius? Quid autem amabilius? Hoc faciunt etiam qui amant. Cum viderint eos quos amant, aliena concupiſcere, & propria deſpicere, ſua dantes, perſuadent ut abſtineant ab iis quæ ſunt illorum. Sed qui amant quidem in poſſeſſionibus, & pecuniis & veſtibus ſuam oſtendunt liberalitatem & magnificentiam: in ſanguine autem nullus unquam. Chriſtus autem etiam in eo ſuam noſtri oſtendit curam, & ardentem in nos caritatem. Et in veteri quidem Lege, quoniam affecti erant imperfectiùs, quem idolis offerebant ſanguinem, eum ipſe ſuſtinuit ſuſcipere, ut ab illis abduceret. Hîc autem in eo quod eſt longè horribilius & magnificentius, ſacram conſtituit operationem, ut qui & ipſum mutavit ſacrificium, & pro cæde brutorum ſeipſum juſſit offerri.* Chriſtus ſeipſum in altari juſſit offerri, & ſacrificium illud longè horribilius eſt & magnificentius, quàm veterum ſacrificia victimarum. At ſi typicum dumtaxat Sacrificium eſſet, & in ſigno tantùm ſe juſſiſſet offerri, ineptè opponeretur hac in re Sacrificium Altaris Legis Veteris ſacrificiis: ſiquidem in ſingulis illis ſacrificiis Chriſtus etiam offerebatur in figurâ, nec terribilius quid ac magnificentius eſſet oblatio panis & vini in commemorationem Paſſionis Chriſti, quàm oblationes Legis Moſaïcæ, quæ eamdem oblationem præſignabant. Liberalitatem etiam & magnificentiam amoris Chriſti erga nos inſulſa & ſenſus experte oratione *S. Chryſoſtomus* commendaret, ſi typicum ſanguinem dumtaxat ab eo in Euchariſtia nobis datum intelligeret. Senſus enim ejus eſſet: Qui amant, liberalitatem ſuam oſ-

Vel hic unus *S. Joannis Chryſoſtomi* locus invictè probat ipſum non ſenſiſſe Chriſti corpus poſt Reſurrectionem eſſe exangue, ut ipſi affinxit *Petrus Alix* Carentonicus Miniſter, in Diſſertatione *De Sanguine Chriſti*.

tendunt in diſtributione pecuniarum, veſtium, ſimiliúmque munerum: nullus verò Sanguinem ſuum pro munere dedit: At Chriſtus ardentem in nos caritatem oſtendit, dando nobis figuram Sanguinis ſui. Quo ſermone quid abſurdius eſſet?

Ibidem exponens hæc Apoſtoli verba: *Panis quem frangimus, nonne communicatio Corporis Chriſti eſt?* ait: *Cur non dixit participatio? Quoniam voluit aliquid ampliùs ſignificare, & magnam indicare conjunctionem. Non ſolùm enim communicamus, eò quod ſumus participes & ſumimus, ſed etiam eò quòd uniamur. Quemadmodum enim corpus illud unitur Chriſto, ſic & nos ei per panem hunc unimur.* Si moraliter dumtaxat & myſticè corpori Chriſti per Euchariſtiam uniremur, non poſſet niſi ineptè noſtra illa conjunctio comparari unioni Corporis Chriſti cum ipſomet, quæ realis eſt ac ſecundùm ſubſtantiam. *Neque ſolummodo corpus ſuum dedit*, inquit Sanctus Chryſoſtomus, *ſed quoniam prior carnis natura è terra ficta, à peccato priùs morte erat affecta, & vita privata; aliam, ut ita dicam, maſſam & fermentum induxit, ſuam carnem, quæ natura quidem erat eadem, à peccato autem libera & vitâ plena: & dedit eam omnibus participandam, ut ea nutriti, priori, quæ erat mortua, depoſitâ, per hanc Menſam in vitam immortalem contemperaremur.* Carnem ſuam vitâ plenam Chriſtus nobis participandam dedit, eámque in nos velut maſſam & fermentum quoddam inducit, ut ea nutriamur. At hæc verba realem omnino, non mentalem receptionem, aut ſpiritualem manducationem ſignificant.

Per Euchariſtiam unimur Chriſto, quemadmodum Corpus ejus ipſi unitum eſt.

Chriſti carne, velut vivifico fermento in vitam immortalem contemperamur.

Addit S. Chryſoſtomus: *Si quis Regem non temerè, nec inconſideratè exceperit: quid dico Regem? Ne veſtem quidem certè Regiam temerè & inconſideratè immundis manibus contrectaverit quiſquam, etiamſi ſit in ſolitudine, etiamſi ſit ſolus, etiamſi nemo adſit: atqui nihil eſt aliud veſtis quam ſtamen vermium. Sin autem tincturam admiraris, ipſa quoque eſt ſanguis piſcis morte affecti: ſed tamen nemo eam voluerit auſuſve fuerit immundis contrectare manibus. Si autem veſtem hominis ne auſus quidem fuerit quiſquam ſolùm tangere, quomodo Dei corpus qui eſt ſuper omnia, quod eſt mundum, & nulli affine reprehenſioni, quod cum illa divina natura eſt converſatum, propter quod ſumus & vivimus, propter quod fractæ ſunt portæ inferorum, & aperti fornices cæli, hoc accipimus cum tanto probro & contumelia? Ne rogo, ne nos ipſos occidamus per imprudentiam, ſed cum timore & ſumma puritate ad ipſum accedamus: & quando ipſum videris propoſitum, dic: Propter hoc corpus non ſum ego ampliùs terra & cinis; non ſum ampliùs captivus, ſed liber; propter hoc ſpero me accepturum cælos & omnia bona quæ in eis ſunt, vitam immortalem, Angelorum conditionem, cum Chriſto conſuetudinem. Hoc corpus clavis confixum*, &c. *Hoc corpus nobis dedit & tenendum, & comedendum.* Si ad Sacramentariorum ſenſum *S. Chryſoſtomi* trahatur oratio, elumbis erit, jacens, & pene inepta; non enim ampliùs præclara illa gradatio promicabit à perſona aut veſte Regis ad Corpus Chriſti, in qua tota vis ac venuſtas orationis hujus poſita eſt; ſed inter Regem & figuram Chriſti comparatio tota verſabitur: ſenſúſque tanto Oratore planè indignus hic erit: Si corpus Regis, aut Regiam veſtem ſordidis contrectare manibus nemo audet, quomodo Corporis Chriſti figuram cum tanta contumelia recipitis?

Quâ animi munditia ad Euchariſtiam accedere debeamus.

Præterea, corpus illud ſuum Chriſtus dat nobis & tenendum, & comedendum, quod clavis confixum eſt, quod divinæ naturæ conjunctum, propter quod cæli nobis aperti ſunt, propter quod vitam ſperamus immortalem. Hoccine corpus typicum eſt? Sequentia audiamus. *Hoc corpus etiam jacens in præſepi reveriti ſunt Magi: & viri barbari, patria & domo relicta longam viam confecerunt, &*

Idem Chriſti Corpus videmus in Altari, quod in præſepi adoraverunt Magi.

 cùm

cùm veniſſent, cum multo metu & tremore adorârunt. Imitemur ergo vel barbaros nos cœlorum cives. Nam illi quidem cùm & in præſepi vidiſſent, & in tugurio, neque tale quidpiam vidiſſent quale tu nunc, cum magna acceſſerunt reverentia. Tu autem non in præſepi vides, ſed in altari; non fœminam eum tenentem, ſed Sacerdotem adſtantem, & Spiritum cum magna copia ea quæ ſunt propoſita ſupervolantem. Non ſolummodo hoc ipſum corpus vides, ſicut illi; ſed noſti ejus & virtutem & diſpenſationem, & nihil ignoras ex iis quæ per ipſum effecta ſunt . . . . . Hæc Menſa eſt nervi noſtræ ſalutis, mentis vinculum, fiduciæ fundamentum, ſpes, ſalus, lux, vita. Ineptè & falsò dixiſſet *S. Chryſoſtomus* nos hoc ipſum corpus in altari videre, quod Magi in præſepi viderunt & adorârunt, ſi ſola ejus figura in Euchariſtia eſſet. Nec Magis ſuperiores ac fœliciores dici jure poſſemus; cùm fœlicior non ſit qui Chriſti videt imaginem, iis qui Chriſtum ipſum conſpexerunt & adorârunt.

Euchariſtia ſpes, ſalus, lux, vita.

Futilis Albertini Reſponſio.

II. Reſpondet *Albertinus*, prærogativam quam nobis ſupra Magos *Chryſoſtomus* tribuit, non in eo conſiſtere quòd Chriſtum potiùs quàm illi videamus; ſed in eo quòd licet Chriſtum viderint, & tanquam Regem venerati ſint; virtutem tamen ejus, & admiranda Paſſionis ac mortis ejus effecta non cognoverint, ea autem nos videamus, & ſpectemus in altari, in pane ſcilicet & poculo Euchariſtico.

Verùm ex *S. Chryſoſtomi* verbis perſpicuum eſt, ipſum Chriſtianorum conditionem fœlicitati Magorum anteponere propter objectum ipſum quod vident, quia Chriſtus nunc in ſtatu nobiliori conſpicitur & adoratur à nobis, quàm ſit viſus & adoratus à Magis; & altare convenientior ejus Majeſtati locus eſt, quàm ſtabulum & præſepe. *Nam illi quidem cùm & in præſepi vidiſſent, & in tugurio, neque tale quippiam vidiſſent quale tu nunc, cum magna acceſſerunt reverentia. Tu autem non in præſepi vides, ſed in altari.* Hic *S. Chryſoſtomi* ſenſus ex Homilia de Sancto *Philogonio* confirmatur. *Hæc Menſa*, inquit, *explet vicem præſepis. Nam & hic jacet corpus Dominicum, non faſciis involutum, ſicut tunc, ſed Spiritu undique Sancto involutum. Qui Myſteriis initiati ſunt, intelligunt quæ dicuntur. Magi quidem nihil aliud quàm adorarunt, tibi verò ſi cum pura conſcientia acceſſeris, nos concedemus ipſum ſumere, & domum abire.*

Reſpondet *Albertinus*, Chryſoſtomum hìc non intelligere viſionem corporalem Chriſti tanquam in menſa Euchariſtica per corporis ſui ſubſtantiam reipſa præſentis, ſed mentis intuitu per ſigna Euchariſtica excitatam. Sic enim *Hieronymus* ad Marcellam: *Sepulchrum Domini quotieſcumque ingredimur, toties jacere in ſindone cernimus Salvatorem involutum.* Et de *Paula* loquens: *Me audiente, jurabat cernere ſe oculis fidei Infantem pannis involutum, vagientem in præſepi, Magos Dominum adorantes.*

Verùm magnum diſcrimen eſt inter ea quæ de Euchariſtia *S. Chryſoſtomus* ediſſerit, & quæ de ſe ipſo & de S. Paula *S. Hieronymus* commemorat. Summam Chriſti bonitatem non admiratur *S. Hieronymus*, quòd corpus ſuum *S. Paulæ* videndum & tangendum dederit in præſepi Bethleemitico; admiratur & prædicat *S. Chryſoſtomus* quòd videndum ipſum corpus ſuum nobis dederit & tangendum ſub Sacramento: [illegible]. Non aſſerit S. *Hieronymus*, *S. Paulam* vidiſſe idem corpus quod Magi viderunt: idem in Euchariſtia videri aſſerit *S. Chryſoſtomus*. [illegible]. Corpus Chriſti ut jacens in præſepi ſub oculis Paulæ *S. Hieronymus* non deſcribit: illud, ut jacens in altari deſcribit *S. Chryſoſtomus*, [illegible]. Tandem oculis fidei dumtaxat cernere ſe infantem pannis involutum aſſerebat *S. Paula*, nec alio modo quàm Magos adorantes, quos præſentes non fuiſſe in præſepi cum *Paula* manifeſtum eſt. At *S. Chryſoſtomus* corpus ipſum Chriſti, quod in cœlis eſt, videri, & tangi in Euchariſtia affirmat, ratione ſcilicet ſpecierum ſub quibus latet, ſicut Angeli ab iis quibus apparebant, videbantur. Unde ſubdit ibidem: *Hìc terram tibi cœlum facit hoc Myſterium . . . . . Nam quod illic eſt omnium pretioſiſſimum & maximè honorandum, hoc oſtendam tibi ſitum in terra. Sicut enim in Regia id quod eſt omnium magnificentiſſimum non ſunt parietes, non tectum aureum, ſed corpus Regis ſedens in ſolio, ſic in cœlis Regis corpus. Sed hoc tibi nunc licet videre in terra. Non enim Angelos, nec Archangelos, neque cœlos, nec cœlos cœlorum, ſed ipſum eorum oſtendo Dominum. Vidiſti quemadmodum quod eſt omnium præſtantiſſimum & maximè honorandum vides in terra; neque ſolùm vides, ſed etiam tangis, ſed etiam comedis, & eo accepto, domum reverteris. Abſterge & munda animam, & præpara mentem ad horum myſteriorum ſuſceptionem. Nam ſi Regis filius cum mundo & purpura & diademate tibi traditus eſſet ferendus, quæcumque ſunt in terra, abjeciſſes. Nunc autem non hominis Regis filium accipiens, ſed ipſum Unigenitum Dei Filium, dic rogo, non extimeſcis, & eorum quæ ad hanc vitam pertinent, non omnem expellis amorem?* Quod in cœlis pretioſius eſt, ſcilicet *Regis corpus* & *ipſum cœlorum & Angelorum* Dominum à nobis videri, tangi & comedi *S. Chryſoſtomus* abſurdè dixiſſet, ſi Euchariſtia figura tantùm eſſet ſeu inefficax, ſeu efficax corporis Domini. Sicut abſurdè diceremus, eum qui Regis imaginem poſſideret, id habere quod in Regia pretioſiſſimum eſt, ſcilicet corpus Regis in ſolio ſedentis. Denique ſi de figura corporis Chriſti, non de ipſo Chriſti corpore *S. Chryſoſtomus* loqueretur, ipſam cum imagine Regii pueri, non cum ipſo Regio puero conferret.

Ipſum Angelorum & cœlorum Dominum in Euchariſtia videmus, tangimus, comedimus.

III. Innumera alia *S. Joannis Chryſoſtomi* teſtimonia ad confirmationem Catholici dogmatis proferuntur, quæ indicare ſatis erit impræſentiarum, ſcilicet Homilia in Pſalmum 133. Homilia 41. in eamdem ad Corinthios Epiſtolam, Homilia 3. in Epiſtolam ad Epheſios, Homilia 17. in Epiſtolam ad Hebræos, Homilia 21. in Acta Apoſtolorum, Homilia 2. & 21. ad Populum Antiochenum, Homilia III. & IV. de incomprehenſibili Dei natura, Homilia de Proditione Judæ, Oratio in Nativitatem Chriſti, Homilia de Euchariſtia, Homilia in Cœmeterii appellationem & in Crucem Chriſti, & lib. III. ac VI. de Sacerdotio. Poſteriora iſta loca temperare mihi non poſſum quin proferam. Homilia in Crucem Chriſti ſic loquitur: *An neſcitis quomodo Angeli adſtiterint ſepulchro corpus non habenti, ſepulchro vacuo? Attamen cùm omnino corpus Domini recepiſſet, multùm honoris & ipſi loco exhibent. Angeli, inquam, naturam noſtram excedentes cum tanta reverentia & obſervantia ſepulchro adſiſtunt: Nos autem non ad ſepulchrum inane adſtituri; ſed ad ipſam Menſam Agnum habentem acceſſuri, cum tumultu & turbatione venimus. Itaque quæ nobis venia ſperanda eſt?* Si in Euchariſtia ſolam eſſe Corporis Chriſti figuram *S. Chryſoſtomus* exiſtimaſſet, ineptè eam oppoſuiſſet ſepulchro vacuo, cùm & ipſum Chriſti figura eſſet, Paſſionis ejus ac mortis memoriam efficaciſſimè renovans.

Et lib. III. de Sacerdotio: *O miraculum! O Dei benignitatem! Qui cum Patre ſurſum ſedet, in illo ipſo temporis articulo omnium manibus pertractatur, ac ſe tradit volentibus ipſum excipere & complecti.* Et infra: *An ignoras futurum nunquam fuiſſe ut anima humana ignem illum ſacrificii ſuſtineret, ſed penitus omnes fuiſſe interituros, niſi multum divinæ gratiæ auxilium adeſſet? Nam ſi quis conſideraverit, quantum ſit eum qui homo eſt, & adhuc carne & ſan-*

guine

guine involutus, ad hanc beatam & incorruptam naturam appropinquare poſſe tum probè videbit quanto Sacerdotes honore, Spiritus gratia dignata ſit. Per illos enim hoc efficiuntur, & alia his nihilo inferiora ad dignitatis & ſalutis noſtræ rationem pertinentia. Nihil luculentius dici poteſt ad ipſam Chriſti Majeſtatem præſentem in Euchariſtia ſignificandam. Figuris namque Corporis & Sanguinis Chriſti incorruptæ naturæ nomen convenire non poteſt nec magnum miraculum eſt, ſi panem & vinum, appellatione Corporis & Sanguinis Chriſti honorata, & idem Corpus ac Sanguinem Pretioſum repræſentantia, manibus contrectemus.

Sacerdos tremendum Sacrificium perficit.

Denique lib. VI. hæc habet: *Quando Sacerdos Spiritum Sanctum invocaverit, & tremendum Sacrificium perfecerit, & communem omnium Dominum continuò pertractarit quonam in ordine eum collocabimus? Quantam ab eo puritatem requiremus? . . . . Tunc & Angeli adſtant Sacerdoti, & omnis ordo Virtutum cœleſtium clamat. . . . . . . Locus circa altare impletur in honorem ejus qui jacet. . . . . Ego verò quemdam audivi commemorantem, quòd ipſe ſenex quis vir admirandus & viſiones videre ſolitus dixerit, ſe ejuſmodi viſione quandoque dignum factum fuiſſe, ac per illud tempus derepente Angelorum multitudinem vidiſſe, ut ei poſſibile erat, ſtolis fulgentibus indutorum, & altare circumdantium, & deorſum ſe inclinantium, ut ſi quis milites, Rege præſente ſtantes videret. Et ego credo.* Non minùs Corpus Chriſti in Euchariſtia præſens credebat *S. Chryſoſtomus*, quam Angelos altare circumdantes, ut illud venerarentur, quaſi milites Rege præſente ſtantes. Atqui Angelos reipſa adeſſe, altare circumdare, ibique Chriſtum venerari, ut milites Regem præſentem credebat: Chriſtum itaque credebat eſſe revera præſentem.

Angeli Altare circumdant, & Chriſtum in eo adorant ut Milites Regem præſentem.

IV. Objicit *Albertinus* teſtimonium *S. Joannis Chryſoſtomi* ex Epiſtola ad *Cæſarium* Monachum contra *Apollinarem*, à *Petro Martyre* è Bibliotheca Florentina in Angliam allata, quod teſtimonium ipſe *Martyr* primò produxit in Tractatu *De Euchariſtia.* Sic autem habet: *Et Deus & homo eſt Chriſtus, Deus propter impaſſibilitatem, homo propter Paſſionem, unus Filius, unus Dominus, idem ipſe procul dubio, unitarum naturarum unam dominationem, unam poteſtatem poſſidens, etiamſi non conſubſtantialiter exiſtant: & unaquaque incommixta proprietatis conſervat agnitionem, propter hoc quòd inconfuſa ſint duo. Sicut enim antequam ſanctificetur panis, panem nominamus, divina autem illum ſanctificante gratia mediante Sacerdote, liberatus eſt quidem ab appellatione panis, dignus autem habitus eſt Dominici corporis appellatione, etſi natura panis in ipſo permanſit, & non duo corpora, ſed unum Filii corpus prædicatur: Sic & hic divinâ inſidente corpori naturâ, unum Filium, unam perſonam utraque hæc fecerunt.* Mirum quanta exultatione hunc locum proferat *Albertinus.* Egregium profectò locum, inquit. Ait enim *Chryſoſtomus* panem per ſanctificationem Corporis Chriſti nomenclaturam accipere, naturam panis nihilominus, hoc eſt panis ſubſtantiam in illo remanere. Quid clarius?

Expenditur Epiſtola ad Cæſarium S. Joanni Chryſoſtomo tributa.

Reſpondeo, Si hæc Epiſtola ſit *ſancti Joannis Chryſoſtomi*, quod valde dubium eſt, ipſum quando ait: *Natura panis in ipſo permanſit*, per naturam non intelligere ſubſtantiam, ſed proprietates, naturæ nomine ſæpiſſimè deſignatas. Agit nempe contra Apollinariſtas, qui naturam humanam Chriſti ſuas omnes proprietates A amiſiſſe; nec ampliùs eſſe viſibilem, palpabilem ac circumſcriptam, delirabant, nec ſpeciem ſuam conſervare; ſed in divinam naturam fuiſſe tranſmutatam. Chriſtum itaque adhuc eſſe viſibilem, palpabilem & circumſcriptum, & cæteras humani corporis proprietates ſervare contendebat. Quod ut probaret, exemplum adhibuit Euchariſtiæ, in qua ſymbola poſt conſecrationem videri & palpari poſſunt ſicut priùs, aliáſque panis & vini proprietates ſervant, quæ proprietatum collectio, naturæ nomine à Veteribus ſignificatur.

Dici etiam poteſt, hujus Epiſtolæ Auctorem, B cùm ait: *Natura panis in ipſo permanſit*, naturæ nomine non intelligere ſubſtantiam individuam panis; ſed ſpeciem & naturam communem, quo ſenſu naturæ nomen paſſim Veteres uſurparunt, & inter alios *Ephrem Antiochenus* apud *Photium*, *Ruſticus* Diaconus contra Acephalos diſputans; & *Joannes Maxentius* in Dialogo. Enimvero natura communis nihil aliud eſſe videtur, quàm idea communis ab humana mente concepta, ejus quod in omnibus naturis ſingularibus eſt, quæ idea ex omnium attributorum collectione, quæ in qualibet ſpecie eadem obſervamus, effingitur. Porro ſtatim at- C que Corpus & Sanguis Chriſti ſubſtantiis panis & vini ſucceſſere, iiſdem accidentibus obviata, eadem circa ipſa ſpectamus, quæ in pane & vino ſentiebamus. Eadem igitur idea nobis ipſa repræſentat: unde fit ut eamdem ipſis naturam genericam tribuamus. Quod autem eamdem naturam individuam panis poſt conſecrationem ſupereſſe *ſanctus Chryſoſtomus*, vel quiſquis eſt laudatæ Epiſtolæ Auctor, non ſenſerit, conſtat ex eo quòd ait: *Et non duo corpora, ſed unum Filii corpus prædicatur*; id eſt, panis conſecratus, & naturale Corpus Chriſti, unum & idem D Corpus eſt. Quod alia ratione verum eſſe non poteſt, niſi quia panis tranſmutatus eſt in Corpus Chriſti, ut multis in locis docet S. Joannes Chryſoſtomus. *Quemadmodum autem calumniantium Hæreticorum eſt ex dubiis & obſcuris quæ certa & manifeſta ſunt malè interpretari; ita ſolitum prudentiæ ac veritatis Catholicæ, ex indubitatis atque evidentibus ambigua & latentia declarare*, inquit Facundus lib. IX.

V. Dubium eſſe dixi, ſit-ne *ſancti Joannis Chryſoſtomi* hæc ad *Cæſarium* Epiſtola. Quamvis enim verus Author qui contra Severianos E & Acephalos ſcripſit, à *Turriano* in lucem editus, *ſanctus Joannes Damaſcenus* in Tractatu contra Acephalos ab eodem vulgato, & *Nicephorus* Patriarcha Conſtantinopolitanus in Diſputatione adversùs imaginum impugnatores, quæ MS. extat in Bibliotheca Colbertina, ipſam laudent; dubium faciunt conjecturæ non leves an revera ſit *ſancti Chryſoſtomi*. Primò quòd exorta Eutychetis hæreſi, quàm diſertè refellit, ſcripta videatur. Secundò, quòd Veteres qui adversùs Eutychianos ſcripſere, & Patrum teſtimonia luculenta contra ipſorum errorem congeſſere, hanc Epiſtolam non laudaverint: quod ſanè mini- F mè prætermiſiſſent, ſi à *ſancto Chryſoſtomo* ſcripta fuiſſet. Tertiò, quòd *Theodoretus* in Dialogis, ubi eodem argumenti genere contra Eutychianos utitur, quo Epiſtolæ iſtius Author, ejus non meminerit, cùm tamen alia *ſancti Joannis Chryſoſtomi* loca minùs expreſſa proferat. Unde veriſimilius eſt vel *Joannis Jejunatoris* Conſtantinopolitani Patriarchæ, vel Alexandrini alterius, qui *Eleemoſynarius* cognominatus eſt, quàm *ſancti Joannis Chryſoſtomi* fœtum eſſe. Iniquè

Refellitur Anonymus Author Calviniſta Expoſtulationis ad Hampdenum.

AAAaaa iij igitur

Cl. Bigotius à calumnia vindicatur.

igitur ac falſò Neotericus Calvinianæ Sectæ Miniſter in Expoſtulatione ad *Hampdenium*, Epiſtolam *ſancti Joannis Chryſoſtomi* ad *Cæſarium* Monachum, à Clariſſimo & Doctiſſimo *Bigotio* ſuppreſſam ſcripſit, & Pariſienſes quoſdam Theologos ceu parum æqui conſilii, fraudiſque totius artifices traduxit. *Palladii* Dialogum de Vita *ſancti Joannis Chryſoſtomi* ex Codice MS. Bibliothecæ Magni Etruriæ Ducis deſcriptum, & à ſe Latinè redditum publici juris facere decreverat Clariſſimus *Bigotius*; Deſcripſerat ex eadem Bibliotheca *Epiſtolam ad Cæſarium Monachum* nomine *ſancti Joannis Chryſoſtomi* inſcriptam. Hæſitavit illamne ſimul cum Dialogo *Palladii* emitteret in lucem; conſilium virorum eruditorum rogavit, ſuas illis rationes expoſuit. Ipſis unà & illi viſum eſt, non eſſe *Palladii* Dialogo de Vita *ſancti Chryſoſtomi* adjungendam, ad quem relationem nullam habet, neque cum ipſo in lucem edendam; maximè cùm graves ſint dubitandi rationes, num ſit genuinus *ſancti Joannis Chryſoſtomi* fœtus. Calumniatur itaque Anonymus in Expoſtulatione illa ad *Hampdenium* ſua, cùm Virum Clariſſimum, & probos eruditóſque Theologos fraudis accuſat, quaſi Epiſtolam illam ſuppreſſerint. Scilicet Epiſtolam ad *Cæſarium* ſuppriment, & malæ fidei inſignìſque fraudis rei ſunt, qui cum *Palladii* Dialogo, cum qua nullam connexionem, & ad quem relationem omnino nullam habet, & quæ Criticæ nationi dubius videtur *ſancti Chryſoſtomi* fœtus, unà edendam non exiſtimant. Quid verò Catholicæ cauſæ intererat ut hæc Epiſtola ſupprimeretur, cùm & totum, quod Calviniſtæ favere dogmati ſuo putant, fragmentum ab *Albertino* editum ſit, & in Codice Florentino integram Epiſtolam haberi non diffiteamur: Nec Eccleſiæ Romanæ, quæ una vera eſt, fidei de reali & ſubſtantiali Corporis & Sanguinis Chriſti præſentia, & de panis ac vini in idem adorandum Corpus & Pretioſum Sanguinem Tranſſubſtantiatione adverſetur, ut oſtendimus? Injuriâ ergo Catholicis affingit Calvinianus Expoſtulator, quòd ſedulò caveant, ne ex eorum Bibliothecis ea prodeant in lucem, quæ ſuis rebus parum ſint opportuna. Attendere debuerat quâ fide, qua ſinceritate, *Theodoreti* Dialogi, libri *Facundi Hermianenſis*, aliáque id genus Veterum Opera, ex quibus præcipuas objectiones ſuas contra realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & Tranſſubſtantiationem depromunt, à noſtræ communionis hominibus edita ſint. Nobis nempe perſuaſum eſt, Catholicæ Fidei veritatem per ſeſe ſubſiſtere inconcuſſam, nec ullis humanarum objectionum machinis convelli poſſe: & veteres omnes Patres conſenſione ſumma eamdem fidem, quam de Euchariſtia profitemur, fuiſſe profeſſos, quamvis nondum natâ *Berengarii* Hæreſi, nondum litigantibus Sacramentariis, ſecuriùs loquuti ſint, & aliquas loquendi formulas uſurparint, quibus Calviniſtæ, & quos illi Patriarchas ac Magiſtros agnoſcunt, priores Hæretici, Vvitcleffiſtæ ſcilicet, Albigenſes, Vvaldenſes, Henriciani, Petrobuſiani, Berengariani, in alienum ſenſum detortis, ad hæreſim ſuam propugnandam ſunt abuſi. Sicut veteres Patres antequam *Arii* hæreſis orta eſſet, dicta ſua de Myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis ac de Filio Dei non ita limarunt ac poſteriores, quibus fuit cum Arianis congrediendum; & multa ſcripſere quibus Sociniani etiamnum abutuntur, & ad quæ reſpondent nobiſcum Authores Calviniſtæ; ſicut ad ipſorum argumenta è Patribus petita reſpondemus, loca obſcura & ambigua, ſi quæ ſint, ex indubitatis atque evidentibus explicantes. Sed quid in Expoſtulationis volaticæ, & imprudentiſſimi authoris calumniis ac næniis confutandis diutius immoror, quæ inſtar fumi, ipsâ inanitate ſuâ evaneſcunt? Tam verax eſt ille cùm ſuppreſſam effutire non veretur à Catholicis Theologis Epiſtolam *ſancti Chryſoſtomi* ad *Cæſarium* Monachum, quàm cum Indices Expurgatorios accuſat de Scriptis Veterum adulteratis & truncatis, quæ cavenda dumtaxat monent loca, ſi quæ in errorem inducere poſſunt; juxta Regulas ad calcem Tridentini Concilii editas de librorum correctione §. IV. *In libris Catholicorum veterum nihil mutare fas ſit, niſi ubi aut fraude Hæreticorum, aut Typographi incuriâ manifeſtus error irrepſerit.* Tantam denique fidem meretur cum hæc ſcribit, quantam cùm *Andream Sauſſaium*, à paucis annis defunctum, Catalaunenſem Epiſcopum vocat, qui unam Eccleſiam Tullenſem in Lotharingia rexit, nec uſquam ad Catalaunenſem Epiſcopatum nominatus eſt.

VI. Objicit Expoſtulator, Authorem * Diſſertationis *De Sanguine Jeſu Chriſti*, probaſſe *Chryſoſtomum*, Origenis de corporum poſt reſurrectionem, immo de ipſius Corporis Chriſti ſtatu foviſſe ſententiam. Jam autem notum eſt, inquit, Origenem prorſus negaſſe, quòd adhuc Corpori Chriſti poſt Reſurrectionem Sanguis ineſſe poſſit. Id autem cum fide Sanguinis Chriſti in Euchariſtia convenire non poteſt.

* *Petrum Alix.*

Qualiſcumque fuerit Origenis ſententia de natura & qualitate Corporis Chriſti poſt ejus Reſurrectionem Catholicæ fidei de præſentia reali ejus in Euchariſtia non præjudicat.

Reſpondeo, Non unam eſſe virorum eruditorum opinionem de mente Origenis circa corporum poſt reſurrectionem ſtatum. Quidam ipſum ab errore vindicant, aſſerúntque ipſum docuiſſe eadem quoad ſubſtantiam corpora eſſe reſurrectura, adeóque carne, oſſibus, nervis, venis, ſanguine conſtantia, incorruptione tamen & immortalitate donatis: idque unum voluiſſe lib. II. περὶ ἀρχῶν, cap. 10. ubi ait: *Si credunt Apoſtolo, quia corpus in gloria & in incorruptibilitate reſurgens, ſpiritale eſt effectum, abſurdum videtur, & contra ſenſum Apoſtoli, dicere id rurſum carnis & ſanguinis paſſionibus implicari; cùm manifeſtè dicat Apoſtolus, Quoniam caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt, neque corruptio incorruptelam poſſidebit.* Hanc fuiſſe mentem Origenis, ex cap. ultimo libri III. περὶ ἀρχῶν, ex lib. II. *contra Celſum*, & ex Apologia *Euſebii Cæſarienſis* pro *Origene* confirmat doctiſſimus Eccleſiæ Metropolitanæ Senonenſis Decanus *Jacobus Boileau*, in Diſquiſitione Theologica *De Sanguine Corporis Chriſti poſt Reſurrectionem*, cap. IV. Alii cenſent, *Origenem* corporis quidem ejuſdem futuram reſurrectionem docuiſſe, at non ejuſdem carnis, idque colligunt ex ipſius verbis lib. II. περὶ ἀρχῶν cap. III. Mira ergo *ratione*, inquit, *Sanctus Apoſtolus ad generalem primam cauſam reſpiciens materiæ corporalis, cujus materiæ anima uſum ſemper habent in qualibet qualitate poſita; nunc quidem carnali, poſtmodum verò ſubtiliori & puriori, quæ ſpiritalis appellatur; Neceſſe eſt, ait, corruptibile hoc induere incorruptionem,* &c. Eámque fuiſſe *Origenis* mentem confirmant ex aliis ejus locis à *ſancto Hieronymo* in Epiſtola ad *Avitum*, in Apologia adversùs *Ruffinum*, & in Epiſtola ad *Pammachium* adversùs errores *Joannis Hieroſolymitani*, & à *ſancto Epiphanio* Hæreſi LXIV. immò à *ſancto Methodio* apud *ſanctum Epiphanium* ibidem relatis. Ut ut eſt, non ſequitur *Origenem* realem & ſubſtantialem Corporis & Sanguinis Chriſti, qualiſcumque naturæ ipſa eſſe cenſeret, præſentiam in Euchariſtia non admiſiſſe.

miſiſſe. Legatur Diſſertatio noſtra XVI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam Sæculi III. Præterea, etſi ex *Origenis* ſententia vel errore ſequeretur aliquid contra fidem Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, colligi inde non poſſet eam fuiſſe Catholicæ Eccleſiæ fidem; ſicut abſurdum illum errorem de Corpore Chriſti aëreo & exangui Catholicum dogma fuiſſe, aut alia *Origenis* deliria & hæreſes fuiſſe veritates orthodoxas, nemo ſanæ mentis affirmaverit; quas Patres fortiter impugnarunt, Eccleſia damnavit & execrata eſt.

S. Joannes Chryſoſtomus in Corpore Chriſti glorioſo verum ſanguinem agnoſcit.

VII. Sanctum verò *Chryſoſtomum* ſententiam illam ſeu errorem *Origenis* de Chriſti & Sanctorum corporibus poſt reſurrectionem aëreis & ſanguine vacuis foviſſe, ſcripſit quidem Calvinianus Miniſter; ſed non probavit. Quæ enim verba profert ex Homilia XXVI. in Evangelium *ſancti Joannis*, ſolùm probant Corpus Chriſti glorioſum *omni craſſitudine carere*, & *incorruptibile* eſſe. Ejus verò mens perſpicua omnino eſt ex Sermone XXXIII. *De Reſurrectione*, ubi futuræ miraculum reſurrectionis eo confirmat argumento, quòd Deus corpora noſtra carne, oſſibus, nervis, arteriis, cæteriſque partibus, organis, & inſtrumentis compacta creaverit: *Tametſi operoſius videatur, formari è terra carnem & venas, & cutem & oſſa, & nervos & arterias, & inſtrumentalia & ſimplicia corpora, oculos, aures, nares, pedes, manus, & ubique horum tam propriam quàm communem inde operationem, quam corruptibilia facta, efficere incorruptibilia.* Ibidem inter mortalitatis & corruptionis appendices, quas à corporibus glorioſis removet, phlegma, choleram, ſudores, & ſordes recenſet. *Neque enim*, inquit, *ex natura corporis hæc fuerunt, ſed à poſteriore corruptione invecta ſunt.* Inter illas porro corruptionis appendices carnem & ſanguinem non collocat: illa igitur ad naturam corporis pertinere ſenſit, & cum eo reſurgere. Legatur caput VIII. Diſquiſitionis eruditæ *De Sanguine Corporis Chriſti poſt Reſurrectionem*, à Clariſſimo viro *Jacobo Boileau* Theologo Pariſienſi editæ. Denique ex Homilia XXIV. in Epiſtolam I. ad Corinthios, aliiſque locis ſuperiùs laudatis, & deſcriptis perſpicuum eſt, *S. Joannem Chryſoſtomum* in corpore Chriſti glorioſo verum ſanguinem agnoviſſe. Quod rurſus confirmatur ex Homilia XLVI. in Evangelium ſancti Joannis. *Ut*, inquit, *non ſolùm per dilectionem, ſed reipſa in illam carnem convertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus eſt. Cum enim ſuum in nos amorem indicare vellet, per corpus ſuum ſe nobis commiſcuit, & in unum nobiſcum redegit, ut corpus cum capite uniretur. Hoc enim amantium maximè eſt. Hoc Job ſignificabat de ſervis, à quibus maximè amabatur, qui ſuum amorem præ ſe ferentes, dicebant:* Quis daret nobis, ut ejus carnibus impleremur? *Quod Chriſtus fecit, ut majori nos caritate adſtringeret, & ut ſuum in nos oſtenderet deſiderium, non ſe tantum videri permittens deſiderantibus, ſed & tangi, & manducari, & dentes carni ſuæ infigi, & deſiderio ſui omnes impleri. Ab illa igitur Menſa tamquam leones ignem ſpirantes ſurgamus, diabolo formidoloſi, & Caput noſtrum intelligamus, & quam in nos præ ſe tulit caritatem. Parentes ſæpenumero liberos ſuos aliis alendos dederunt, ego autem mea carne alo, me vobis exhibeo..... Qui in hac vita ita ſe nobis exhibet, multò magis in futura. Veſter ergo frater eſſe volui, & communicavi propter vos carnem & ſanguinem: & per quæ vobis conjunctus ſum, ea rurſus vobis exhibeo.* Eamdem carnem & ſanguinem Chriſtus in Euchariſtia nobis exhibet, quæ propter nos aſſumpſit, per quæ frater noſter eſſe voluit, per quæ nobis conjunctus eſt, inquit *ſanctus Chryſoſtomus*: Non ergo corpus aëreum & exangue nobis exhibet.

Qui dignè communicant, diabolo terribiles ſunt.

Sanguis Chriſti in Euchariſtia epoti admirabiles effectus.

Hic ſanguis facit ut imago in nobis Regia floreat: Hic ſanguis pulchritudinem atque nobilitatem animæ, quam ſemper irrigat & nutrit, langueſcere non ſinit. Sanguis enim à cibo non fit repente, ſed priùs aliud quiddam: Hic quamprimum irrigat animam, eámque vi quadam magna imbuit: Hic myſticus ſanguis dæmones procul pellit, Angelos & Angelorum Dominum ad nos allicit. Dæmones enim cum Dominicum ſanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur, Angeli autem concurrunt. Hic ſanguis effuſus univerſum abluit orbem terrarum, de quo multa Paulus ad Hebræos proſecutus eſt. Hic ſanguis abdita & Sancta Sanctorum purgabat. Quod ſi ejus figura tantam habuit vim in templo Hebræorum, in media Ægypto liminibus aſperſus, longè magis veritas. Eumdem ſanguinem in Euchariſtia nos recipere *ſanctus Chryſoſtomus* docet, qui effuſus univerſum orbem terrarum abluit; ſanguinis Chriſti veritatem, cujus figura erat ſanguis in templo Hebræorum, & in media Ægypto liminibus aſperſus. Non ergo typicum dumtaxat ſanguinem in Euchariſtia recipere nos arbitratus eſt, & Chriſti corpus poſt reſurrectionem aëreum eſſe & ſanguine vacuum. *Hic ſanguis præfiguratus eſt ſemper in altaribus, in Juſtorum cædibus: hic orbis terrarum decus eſt: hic eſt quo Chriſtus emit, quo univerſam ornavit Eccleſiam: Ut enim homo ſervos auro emit & ornat: ita eos ſanguine ſuo Chriſtus. Qui hujus ſanguinis ſunt participes, cum Angelis & ſupernis Virtutibus commorantur, ipſam Regiam Chriſti ſtolam induti, ſpiritalibus armis muniti. Sed nihil dixi: immo ipſum induti ſunt Regem. Sed ſicut magnum eſt & admirabile: ita ſi purè acceſſeris, ad ſalutem acceſſiſti: ſin pravâ conſcientiâ, ad pœnam & ſupplicium.* Qui enim manducat & bibit indignè ſanguinem Domini, judicium ſibi manducat & bibit. *Nam ſi qui regiam purpuram coinquinant, haud ſecus quam qui ſcindunt, puniuntur: quid mirum ſi qui immunda conſcientiâ Chriſti corpus accipiunt, idem ſupplicium ſubeant, quod qui eum clavis cruci affixerunt?* Hunc *S. Joannis Chryſoſtomi* locum, & alia ſuperiùs deſcripta vel laudata teſtimonia, ſi veritatis ſtudio, & animo à præjudiciis libero Calvinianæ Superſtitionis Miniſtri ac Sectatores expendant, ipſa cogente veritate fatebuntur nihil eſſe inſulſius, nihil ab omni rationis ſpecie remotius, nihil ſomnio ſimilius, quàm eorum delirium, qui tanto Doctori errorem de corpore Chriſti poſt Reſurrectionem aëreo & ſanguine vacuo, affinxerunt; vel qui Euchariſtiam corpus & ſanguinem Chriſti typicum dumtaxat, non verum & proprium, ipſum crediſſe propugnarunt, vel etiamnum pertinaciter propugnant.

ART. XVII.

ARTICULUS XVII.

SANCTUS AMBROSIUS Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis propugnator.

Euchariſtia manna præſtantior, non figura, ſed veritas; Corpus Auctoris, corpus vitæ.

I. UNus *ſancti Ambroſii* locus hac in controverſia ſufficit, ex cap. IX. libri *De his qui Myſteriis initiantur*, ubi ſic loquitur: *Conſidera nunc utrum præſtantior ſit panis Angelorum, an caro Chriſti, quæ utique corpus eſt vitæ. Manna illud è cœlo, hoc ſupra cœlum. Illud cœli, hoc Domini cœlorum. Illud corruptioni obnoxium, ſi in diem alteram ſervaretur, hoc alienum ab omni corruptione: quod quicumque religioſè guſtaverit, corruptionem ſentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi ſanguis è Chriſto. Illos ad horam ſatiavit aqua, te ſanguis diluit in æternum...... Hæc autem in figura facta ſunt noſtri. Cognoviſti præſtantiora. Potior eſt enim lux quàm umbra, veritas quàm figura, corpus Auctoris, quam manna de cœlo.* Euchariſtiam carnem Chriſti & ſanguinem *ſanctus Ambroſius* appellat, eique manna poſtponit ut umbram luci, ut figuram veritati, ut panem Angelorum corpori Auctoris, corpori Vitæ. At ſi figura eſſet dumtaxat corporis Chriſti, quamvis expreſſior quàm Manna, nec lux, nec veritas, nec Auctoris corpus cum illo comparata dici poſſet. Euchariſtiam itaque figuram eſſe dumtaxat corporis Chriſti *ſanctus Ambroſius* non ſenſit. Id ſequentia verba luculentiùs probant. *Fortè dicas: Aliud video, quomodo tu mihi aſſeris quòd Chriſti corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc ſupereſt, ut probemus.* Dubium oppugnat *ſanctus Ambroſius*, quod ex repugnantia ſpeciei externæ, quæ oculis obverſatur, cum fide receptionis corporis Chriſti oriri poteſt. Dubium autem hujuſmodi nec rationem figuræ ſpectat, nec virtutem aut efficaciam. Quis enim umquam tam inſulſam objectionem propoſuerit: aliud video, quomodo tu mihi aſſeris quòd figuram aut virtutem corporis Chriſti accipiam? Nonne evidens eſt, eſt rebus quæ inſtituuntur ut ſint aliarum ſigna, nihil accreſcere præter ſignificationem, quæ oculis non videtur, adeòque ſpeciem ipſarum externam non mutari? Nonne pariter evidens, eſt, res quæ virtutem continent aliarum, illam non exhibere oculis; ſed intus abſcondere? Dubium igitur quod *ſanctus Ambroſius* oppugnat, ſpectat realem corporis Chriſti præſentiam, & Tranſſubſtantiationis veritatem.

Tranſſubſtantiationis fides exemplis miraculorum aliorum confirmatur.

Id confirmant exempla quibus probat Euchariſtiam eſſe corpus Chriſti, quia panis in illud tranſmutatum eſt, & hanc mutationem incredibilem non eſſe perſuadet. *Quantis igitur utimur exemplis*, inquit, *ut probemus non hoc eſſe quod natura formavit; ſed quod benedictio conſecravit, majoremque vim eſſe benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione etiam ipſa natura mutatur? Virgam tenebat Moyſes, projecit eam, & facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendis caudam ſerpentis, & in virgæ naturam revertis. Vides igitur Propheticâ gratiâ bis mutatam eſſe naturam, & ſerpentis, & virgæ? Currebant Ægypti flumina puro aquarum meatu, ſubitò de fontis venis ſanguis cœpit erumpere. Non erat potus in fluviis: Rurſus ad Prophetæ preces cruor ceſſavit fluminum, aquarum natura removit. Circumcluſus undique erat populus Hebræorum, hinc Ægyptiis vallatus, inde mari clauſus: virgam levavit Moyſes, ſeparavit ſe aqua, & in murorum ſpeciem congelavit, atque inter undas via pedeſtris apparuit. Jordanis retrorſum con-*

Euchariſtia non eſt id quod natura formavit.

Benedictione natura mutatur.

A *verſus, contra naturam in ſui fontis revertitur exordium. Nonne claret naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluvialis curſus eſſe mutatam? Sitiebat populus Patrum, tetigit Moyſes petram, & aqua de petra fluxit. Numquid non præter naturam operata eſt gratia, ut aquam vomeret petra, quam non habebat natura? Marath fons amariſſimus erat, ut ſitiens populus bibere non poſſet. Miſit Moyſes lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit, quam infuſa ſubitò gratia temperavit. Sub Eliſæo Propheta uni ex filiis Prophetarum excuſſum eſt ferrum de ſecuri, & ſtatim merſum eſt.* B *Rogavit Eliſæum qui amiſerat ferrum, miſit etiam Eliſæus lignum in aquam, & ferrum natavit. Utique & hoc præter naturam factum eſſe cognovimus. Gravior eſt enim ferri ſpecies, quam aquarum liquor. Advertimus igitur majoris eſſe virtutis gratiam quàm naturam, & adhuc tamen Propheticæ benedictionis numeramus gratiam. Quòd ſi tantum valuit humana benedictio ut naturam converteret; quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur? Nam Sacramentum iſtud quod accipitis, Chriſti ſermone conficitur. Quòd ſi tantum valuit ſermo Eliæ ut ignem de cœlo deponeret: Non valebit Chriſti ſermo ut ſpecies mutet elementorum?* C *De totius mundi operibus legiſti: Quia ipſe dixit, & facta ſunt; ipſe mandavit & creata ſunt. Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt in id mutare quod non erant? Non enim minus eſt novas rebus dare quàm mutare naturas. Sed quid argumentis utimur? Suis utamur exemplis, Incarnationiſque exemplo adſtruamus Myſterii veritatem? Numquid naturæ uſus præceſſit, cùm Jeſus Dominus ex Maria naſceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta fœmina generare conſuevit. Liquet igitur quòd præter naturæ ordinem Virgo generavit: & hoc quod conficimus corpus, ex Virgine eſt. Quid hic quæris naturæ ordinem in* D *Chriſti corpore, cùm præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus partus ex Virgine? Vera utique caro Chriſti quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta eſt: Verè ergo carnis illius Sacramentum eſt. Ipſe clamat Dominus Jeſus:* Hoc eſt Corpus meum. *Ante conſecrationem verborum cœleſtium, ſpecies nominatur: Poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur. Ipſe dicit Sanguinem ſuum. Ante conſecrationem aliud dicitur: Poſt conſecrationem Sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen: Hoc eſt, Verum eſt. Quod os loquitur, mens interna fateatur: Quod ſermo ſonat,* E *affectus ſentiat.* Delirum fuiſſe Auctorem oporteret, qui tam luculenta argumenta ab exemplis rerum admirabilium ſeu miraculorum omnes naturæ vires ſuperantium, à maximis divinæ omnipotentiæ effectis petita, ſcilicet creationis cœli & terræ, converſionis virgæ in ſerpentem, mutationis aquarum in ſanguinem, & Incarnationis Verbi ac Nativitatis ex Virgine, adhibuiſſet ad probandum panem fieri ſignum & figuram corporis Chriſti. Scilicet hæc verba, *Non valebit ſermo Chriſti ut ſpecies mutet elementorum? Non eſt minus novas dare rebus, quàm mutare naturas. Si tantùm valuit humana benedictio ut naturam con-* F *verteret, quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur?* Eò tantùm collineabunt, ut probetur panem conſecratione fieri ſignum corporis Chriſti; aut certè virtutem & efficaciam corporis Chriſti adipiſci! Sed cur opus fuiſſet tot argumenta, tot admirabilium Dei ſupra naturam agentis operum exempla congerere, ad doctrinam confirmandam, quam veriſimile erat incredibilem non fore recens baptizatis, poſtquam ipſis ſimpliciter propoſita fuiſſet; cùm difficilius non ſit credere panem

Quod conſecratione conficitur, Corpus ex Virgine eſt.

nem eſſe figuram corporis Chriſti, & eſſe ejus corpus virtute, quàm baptiſmum eſſe figuram mortis & ſepulturæ Chriſti, & ſanguinis ejus virtutem continere. Cur nec *Sanctus Ambroſius*, nec alii Patres exempla ſimilia adhibuerunt; cur ſimilia non congeſſerunt argumenta, ad probandum aquam baptiſmi ex communi ſacram reddi, ad ablutionem animæ, & ad ſepulturam Chriſti ſignificandam ordinari, virtutem denique & efficaciam ſanguinis Chriſti in nobis ſanctificandis participare? Sacramentarios tandem confodiunt illa verba: *Et hoc quod conficimus corpus ex Virgine eſt.* Corpus enim Chriſti natum ex Virgine, non eſt corpus typicum.

II. Reſpondet *Albertinus*, figuratam eſſe *Ambroſii* locutionem, ſenſúmque ejus eſſe, corpus illud quod conficimus in Euchariſtia, eſſe, myſticè ſcilicet & Sacramentaliter, corpus illud quod de Virgine eſt, quemadmodum *Sanctus Leo* Sermone XIV. de Paſſione Domini ait: *Corpus regenerati fit caro crucifixi*: Myſticè nimirum, non ſubſtantialiter; & Sermone 10. de Nativitate Domini: *Chriſti caro de utero Virginis ſumpta nos ſumus.*

Albertini Reſponſio confutatur.

Sed magnum inter iſtas loquendi formulas diſcrimen eſt: Nam *Sanctus Leo* ſatis ſe explicat, ut ſimilitudine quadam corpus regenerati fieri caro crucifixi intelligatur, quatenus in baptiſmo Chriſto commorimur, & ad Paſſionis ejus imaginem in nobis per membrorum noſtrorum mortificationem exprimendam nos adſtringimus. *Ipſe eſt enim*, inquit, *cui non ſolùm glorioſa Martyrum fortitudo; ſed etiam omnium renaſcentium fides in ipſa regeneratione compatitur. Dum enim renuntiatur diabolo, & creditur Deo, dum in novitatem à vetuſtate tranſitur, dum terreni hominis imago deponitur, & cœleſtis forma ſuſcipitur, quædam ſpecies mortis & quædam ſimilitudo reſurrectionis intervenit, ut ſuſceptus à Chriſto, Chriſtúmque ſuſcipiens, non idem ſit poſt lavacrum, qui ante baptiſmum fuit; ſed corpus regenerati, fiat caro crucifixi.* Cùm etiam ait: *Caro de Virgine ſumpta nos ſumus*, ſatis ſignificat nihil aliud ſe pertendere, quàm quòd carnis noſtræ naturam Chriſtus aſſumpſerit: *Conſtanter*, inquit, *intelligentérque credamus, quia, ſicut ait B. Joannes*: Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. *In nobis utique quos ſibi Verbi divinitas coaptavit, cujus caro de utero Virginis ſumpta nos ſumus. Quæ ſi de noſtra, id eſt, verè humana non eſſet, Verbum caro factum non habitaſſet in nobis.* Sed propoſitio iſta Sancti Ambroſii: *Et hoc quod conficimus corpus ex Virgine eſt*, per antecedentia & conſequentia determinatur ad verum Chriſti corpus natum de Virgine ſignificandum. Determinatur per hæc verba, quæ in fine capitis præcedentis leguntur: *Revera mirabile eſt quòd manna Deus pluerit Patribus, & quotidiano cœli paſcebantur alimento. Sed tamen panem illum qui manducaverunt, omnes in deſerto mortui ſunt. Iſta autem eſca quam accipitis, iſte panis vivus qui deſcendit de cœlo, vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat. . . . Et eſt corpus Chriſti.* Determinantur per hæc verba: *Potior eſt lux quàm umbra, veritas quàm figura, corpus Auctoris quàm manna de cœlo?* Determinantur per hæc verba: *Aliud video, quomodo tu mihi aſſeris quòd Chriſti corpus accipiam?* Determinantur per hæc verba: *Quantis utimur exemplis, ut probemus non hoc eſſe quod natura formavit, ſed quod benedictio conſecravit?* Determinantur per hæc verba: *Si tantùm valuit humana benedictio ut naturam converteret, quid dicimus de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur?* Determinantur per hæc verba: *Si tantùm valuit ſermo Eliæ ut ignem de cœlo deponeret; non valebit Chriſti ſermo ut ſpecies mutet elementorum? Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt in id mutare quod non erant? Non enim minus eſt novas rebus dare quàm mutare naturas.* Determinantur per hæc verba: *Incarnationis exemplo adſtruamus Myſterii veritatem. Quid quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cùm præter naturam ſit ipſe Dominus Jeſus partus ex Virgine?* Determinantur denique per hæc verba: *Ante conſecrationem aliud dicitur: poſt conſecrationem ſanguis nuncupatur; & tu dicis, Amen: hoc eſt, Verum eſt.* Oſtendant Miniſtri Calviniſtæ SS. Patres tot argumenta ab omnipotentiæ divinæ miraculis petita & tam ſtudioſè conquiſita congeſſiſſe, urſiſſe, dilataſſe, ut probarent *Magnam eſſe baptiſmi virtutem, quæ non ſinit homines eſſe homines*: Quæ propoſitio eſt *S. Chryſoſtomi* Homilia 25. in Acta: vel, *Corpus regenerati fieri carnem crucifixi*: Quæ propoſitio eſt *Sancti Leonis*: vel *carnem ampliùs non eſſe carnem, quando homo temperantiam poſſidet*: Quæ propoſitio eſt *Sancti Epiphanii* Hæreſi 66. vel, *Naturam carnis, poſtquam incorruptibile & vivificum Dei Verbum ſuſcepit, non amplius eſſe in iis in quibus erat*: Quæ eſt propoſitio *Sancti Cyrilli* Homilia Paſchali 17. Quòd ſi non poſſint, ut certè non potuit *Albertinus*, fateantur neceſſe eſt, Propoſitiones illas ab ipſo prolatas iſti *S. Ambroſii* ſimiles non eſſe: *Et hoc quod conficimus corpus ex Virgine eſt.*

III. At, inquit Albertinus, *conficere corpus Chriſti*, Ambroſio non eſt *facere proprium Chriſti corpus*, ſiquidem Chriſti corpus ante Euchariſtiæ conſecrationem actu eſt, conſtanſque eſt & uniformis Veterum ſententia, quòd *quicquid fit, antequam fieret, non erat*; ſed tantummodo, *facere Sacramentum corporis Chriſti*, quemadmodum ipſe *Ambroſius* ibidem exponit, inquiens: *Sacramentum iſtud quod accipis, Chriſti ſermone conficitur*: Et rurſum, *Vera utique caro Chriſti quæ crucifixa eſt, verè ergo carnis illius Sacramentum eſt.*

Reſpondeo, Nec corpus Chriſti abſolutè & in ſe ipſo fieri per verba conſecrationis, nec ſolum fieri Sacramentum, ſed Chriſti corpus ſub Sacramento. Et ex toto Sermonis Ambroſiani contextu evidens eſt, *Sacramentum carnis Chriſti*, ab Ambroſio non appellari Euchariſtiam, ſumpto Sacramenti vocabulo prout ſignum ſacrum ſimpliciter ſignificat, ſed prout id importat omne quod Sacramentum iſtud includit ſecundùm Eccleſiæ doctrinam, adeóque ipſam Chriſti carnem, *quæ crucifixa eſt*, ut ait ipſe Ambroſius. *Sacramentum ſanè in Divinis Codicibus non una tantùm ſignificatione poſitum reperitur. Denique Sanctus Ambroſius in lib. ad Gratianum, apparuiſſe dicit hominibus Unigenitum Patris per Sacramentum aſſumpti hominis. Quod tantumdem ſignificat, quantùm ſi diceret, Apparuiſſe eum per hominem quem aſſumpſit*: ut obſervat *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. XX. Similiter *Sacramentum carnis Chriſti* Ambroſio idem eſt ac ipſa Chriſti caro ſub Sacramento, Lege & lib. quartum *De Sacramentis*, cap. 4. & lib. 6. cap. 1.

IV. Objicit Albertinus hæc verba ex cap. 4. lib. 4. de Sacramentis: *Si tanta vis in ſermone Domini Jeſu, ut inciperent eſſe quæ non erant, quanto magis operatorius eſt ut ſint quæ erant, & in aliud commutentur?* Non autem intelligit panem remanere quod erat juxta qualitatem, videlicet, pa-

Albertini objectionibus ex S. Ambroſio petitis reſpondetur.

nem ſimplicem & communem. Intelligit ergo remanere juxta ſubſtantiam.

Reſpondet ad hoc argumentum jam olim à *Berengario* propoſitum *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. IX. teſtari S. Ambroſium, *Eſſe quidem ſecundum viſibilem ſpeciem quæ erant, commutari verò ſecundum interiorem eſſentiam in naturam illarum rerum quæ antea non erant. Hoc modo ante & poſt ipſemet exponit, diverſis quidem verbis, ſed non diverſis ſententiis.* Ante, cùm ait: *Panis iſte panis eſt ante verba Sacramentorum: ubi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti.* Poſt, ubi ait: *Cælum non erat, mare non erat, terra non erat. Sed audi dicentem:* Ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandavit, & creata ſunt. *Ergo tibi ut reſpondeam: Non erat Corpus Chriſti ante conſecrationem, ſed poſt conſecrationem dico tibi quod jam eſt Corpus Chriſti. Ipſe dixit, & factum eſt; ipſe mandavit, & creatum eſt.* Monet præterea *Lanfrancus*, in quibuſdam Codicibus laudatam *Sancti Ambroſii* ſententiam aliis verbis legi, hoc modo: *Si igitur tanta vis eſt in ſermone Domini Jeſu ut inciperent eſſe quæ non erant, quanto magis operatorius eſt ut quæ erant, in aliud commutentur?* Quæ ſententia hoc lecta modo gemina eſt ei quæ legitur cap. 9. lib. *De his qui Myſteriis initiantur*, cap. 9. his expreſſa verbis: *Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt, in id mutare quod non erant?*

Inſtat *Albertinus*: Auctorem illuſtraturum quod dixerat; *Ut ſint quæ erant, & in aliud commutentur*, ſubjungere: *Tu ipſe eras, ſed eras vetus creatura: Poſtea quàm conſecratus es, nova creatura eſſe capiſti. Vis ſcire quàm nova creatura? Omnis, inquit, in Chriſto nova creatura. Accipe ergo quemadmodum ſermo Chriſti omnem creaturam mutare conſueverit, & mutat quando vult inſtituta naturæ.* Cui autem veriſimile ſit illum mutationis accidentalis exemplum ad theſeos ſuæ confirmationem ex induſtria elegiſſe, ſi in ea de mutatione ſuſtantiali ageretur?

Reſpondeo, *Sanctum Ambroſium* Hoc exemplum non adducere ut mutationem ſubſtantialem panis & vini verbis conſecrationis fieri probet, ſed ut demonſtret mutationem illam eſſe credendam, quamvis ſit contra ordinem & inſtituta naturæ. Id autem egregiè probat exemplum Baptiſmi, quo regeneratus homo, & peccati ſordibus ablutus, Filius Dei per adoptionem, & Chriſti membrum evadit, divinæque fit conſors naturæ, mutatione reali, quamvis accidentaria tantùm, in illam dignitatem tranſlatus. At in eo non ſiſtit exemplo: Alia ſubinde profert luculentiora; & primò quidem Incarnationis Filii Dei & Nativitatis ex Virgine, contra inſtituta & ordinem naturæ: ſecundò, diviſionis Maris rubri per virgam Moyſi: tertiò, converſionis aquæ amaræ in dulcem per lignum injectum: quartò, enatationis ferri ſuper aquas: quæ omnia ſunt contra naturæ leges & conſuetudinem: ut incredibile eſſe non debeat, panem in Corpus Chriſti, & vinum in Sanguinem verbis Domini mutari. *Ex his igitur omnibus*, inquit, *non intelligis quantum operetur ſermo cæleſtis? Si operatus eſt in fonte terreno; ſi operatus eſt in aliis rebus, non operatur in cæleſtibus Sacramentis? Ergo didiciſtis quod ex pane corpus fiat Chriſti, & quod vinum & aqua in calicem mittitur, ſed fit ſanguis conſecratione verbi cæleſtis.* Et cap. ſequenti: *Antequam ergo conſecretur, panis eſt: ubi autem verba Chriſti acceſſerint, Corpus eſt Chriſti.... Et ante verba Chriſti, calix eſt vini & aquæ plenus. Ubi verba Chriſti operata fuerint; ibi ſanguis efficitur qui plebem redemit. Deinde ipſe Dominus Jeſus teſtificatur nobis quod corpus ſuum accipiamus & ſanguinem. Numquid debemus de ejus fide & teſtificatione dubitare?*

V. Urget *Albertinus* illa ejuſdem Auctoris verba: *Sed fortè dicis: Speciem ſanguinis non video. Sed habet ſimilitudinem. Sicut enim mortis ſimilitudinem ſumpſiſti, ita etiam ſimilitudinem pretioſi ſanguinis bibis, ut nullus horror cruoris ſit, & pretium tamen operetur redemptionis.* Quibus verbis innuit, quemadmodum in Baptiſmo, ubi Chriſtum induere, ipſius ſanguine tingi, eùmque bibere dicimur; ſanguinem tamen ejus effuſum juxta ſubſtantiam non ſumimus, ſed ſimilitudinem illius, aquam videlicet, virtute ejus repletam; ſic & in Euchariſtia nos Chriſti Sanguinem juxta materiam ſuam non ſumere, (id enim horrendum foret) ſed ejus ſimilitudinem, videlicet, vinum ejus efficacia repletum, eâque ratione verè dici Sanguinem Domini à nobis accipi.

Ad hoc argumentum, quod paulò aliter proponebat olim Berengarius, *Lanfrancus* lib. *De Corpore & Sanguine Domini* cap. XX. ita reſpondet: *Pace tua dictum ſit, multùm falleris in hac verborum intelligentia: neque enim ſimilitudinis adverbia identitatem ſeu æqualitatem ubique poſita ſignificant. In Evangelio namque Salvator dicit:* Eſtote miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt. *Non tamen eadem, ſeu æqualis miſericordia poteſt ineſſe Deo & hominibus. Et in Evangelio ſecundùm Joannem:* Et ego, *inquit*, « claritatem quam dediſti mihi, dedi eis, ut « ſint unum, ſicut & nos unum ſumus. *Et « alibi:* Dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti. *Unde & B. Auguſtinus in Expoſitione ejuſdem Evangelii ait: Neque enim ſemper æqualitatem ſignificat, qui dicit, ſicut illud, ita & illud: ſed aliquando tantum, quia eſt illud, eſt & illud; aut, quia eſt illud, ut ſit & illud.* Cùm itaque *Sanctus Ambroſius*, ait: *Sicut mortis ſimilitudinem ſumpſiſti*, videlicet in Baptiſmo, *ita etiam ſimilitudinem pretioſi ſanguinis bibis*, in Euchariſtia nimirum; non ſignificat quòd eodem modo Chriſti Sanguis in Euchariſtia bibatur ac in Baptiſmo, & inter utrumque Sacramentum ſimilitudo, ut aiunt, formalis intercedat: ſed analogiam utriuſque oſtendit, in eo poſitam, quòd ſicut in Baptiſmo, quod Sacramentum virtutis eſt, effectum virtutis mortis Chriſti ſub propria forma & viſibili mortis effigie non ſumimus; ſed ſub forma & imagine actionis quæ ſimilitudinem habet cùm Salvatoris morte; ſic & in Euchariſtia, quod Sacramentum ſubſtantiæ eſt, nos Chriſti Sanguinis ſubſtantiam ſub propria forma, & viſibili ſanguinis effigie non ſumimus, ne nobis horrorem incutiat, ſed ſub ſpecie externa, cui ſimilitudo aliqua cum ſanguine intercedit. Quod poſt *S. Ambroſium*, *S. Cyrillus* à *S. Thoma* in *Catena Aurea* * laudatus clariſſimè explicat. *Ne*, inquit, *horreremus carnem & ſanguinem appoſita ſacris altaribus, condeſcendens Deus noſtris fragilitatibus influit oblatis vim vitæ; convertens ea in veritatem propriæ carnis, ut corpus vitæ (quaſi quoddam ſemen vivificativum) inveniatur in nobis.*

Tract. 10. in Joann.

* In cap. 22. S. Lucæ.

VI. Nec refert quòd in Græco Ms. *Victoris Antiocheni* Codice legatur, εἰς ἐνέργειαν τῆς ἑαυτοῦ σαρκός, id eſt, *in efficaciam carnis ſuæ.* Nec propterea *S. Thomas* accuſari jure poteſt quod hunc locum *S. Cyrilli* corruperit, ut eum inſolenter accuſat *Albertinus*. Verſionem enim utramque Græca vox ἐνέργεια hoc loco patitur, & nomine effica-

S. Thomas a calumnia Albertini vindicatur.

ciæ

ciæ non intellexere *Cyrillus*, & *Victor* virtutem à carne Chriſti ſeparatam, ſed cum ea conjunctam, ſeu carnem ipſam efficacem, aut veritatem carnis. Id autem ex integro loco *S. Cyrilli*, prout à *Victore Antiocheno* refertur, perſpicuum eſt. *Docet Dominus non reſpicere ad naturam eorum quæ propoſita ſunt, ſed per gratiarum actionem ſuper illis factam ea ipſa eſſe credere. Vivificum enim Dei Verbum carni ſuæ ſe uniens, juxta quem novit modum, vivificam eam reddidit. Ipſe ſiquidem ait: Amen dico vobis, qui credit, habet vitam æternam. Ego ſum panis vitæ; ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Amen dico vobis, Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam. Hoc igitur facientes, vitam in nobis ipſis habemus, tamquam unum cum ipſo effecti, & in ipſo manentes, habentes eum quoque in nobis. Oportebat enim ipſum per Spiritum Sanctum Deo convenienter in nobis eſſe, quaſi vero commiſceri corporibus noſtris per ſanctam ejus carnem & pretioſum ſanguinem, quæ habnimus in benedictione vivificativa in pane & vino. Nam ne horreremus carnem & ſanguinem propoſita videntes in ſanctis Eccleſiarum Menſis, condeſcendens ut Deus infirmitatibus noſtris; influit oblatis vim vitæ, & illa mutat in efficaciam carnis ſuæ, ut ea in communionem vivificam habeamus, & corpus Vitæ inſtar ſeminis cujuſdam vivifici in nobis inveniatur. Nec dubites id verum eſſe, ipſo dicente: Suſcipe potiùs cum fide ſermonem Servatoris. Veritas enim cùm ſit, non mentitur.* Refertur idem locus in Catena Græcorum Patrum Toloſæ edita ex MS. Codice Bibliothecæ Bavaricæ à *P. Poſſino* S. J. Sed ante hæc verba: *Oportebat enim ipſum*, &c. hæc leguntur ſub *Cyrilli* quoque nomine: *Demonſtrativè autem dixit: Hoc eſt corpus meum, &, Hoc eſt ſanguis meus; ne putes typum eſſe quæ videntur, ſed per quamdam ineffabilem Dei omnipotentis virtutem oblata in Corpus & Sanguinem Chriſti vere mutari, quorum participes facti, vivificam & ſanctificantem Chriſti virtutem ſuſcipimus.*

Et *Elias Cretenſis* Commentariis Orationis 1. *S. Gregorii Nazianzeni*, pag. 202. hunc eumdem locum *S. Cyrilli*, tacito nomine interſerens, præmittit, Panem & vinum in Sacra Menſa propoſita, *per ineffabilem quamdam omnipotentis Dei vim & facultatem, in Chriſti corpus & ſanguinem verè commutari.* Ex quibus omnibus patet veterem Interpretem (cujus verſionem ſecutus eſt *S. Thomas*) rectè vertiſſe hæc *S. Cyrilli* verba, εἰς ἐνέργειαν τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς, *in veritatem carnis ſuæ*, ſiquidem is eſt *S. Cyrilli* ſenſus. Hæc obiter de *S. Cyrilli* teſtimonio, quod tamen in ejus, quæ nunc extant, Operibus non invenitur.

SS. Ambroſii & *Cyrilli* ſenſum exprimit etiam *Theophylactus* in cap XIV. *S. Marci*. Quo tamen in loco præſentiæ reali, & tranſſubſtantiationi apertè ſuffragatur. *Hoc eſt Corpus meum, hoc, inquam, quod ſumitis: Non enim figura & exemplar quoddam Dominici corporis panis eſt, ſed in illud ipſum convertitur corpus Chriſti; Dominus enim dicit: Panis quem ego dabo, caro mea eſt. Non dixit, Figura eſt carnis meæ, ſed caro mea eſt. Et iterum: Niſi ederitis carnem Filii hominis. Et quomodo, inquit, caro non videtur? ô homo! propter noſtram infirmitatem iſtud fit. Quia enim panis & vinum ex his ſunt quibus aſſuevimus, ea non abhorremus; ſanguinem verò propoſitum & carnem videntes, non ferremus, ſed abhorreremus: idcirco miſericors Deus noſtræ infirmitati condeſcendens, ſpeciem quidem panis & vini ſervat: in virtutem autem carnis & ſanguinis tranſelementat.*

VII. Objicit *Albertinus* hæc verba lib. 6. de Sacramentis, cap. 1. *In ſimilitudinem quidem acci-* A *pis Sacramentum, ſed verè naturæ gratiam virtutèmque conſequeris.* Ibi enim declarat, nos veram carnem dici in Euchariſtici panis communione accipere; non quòd eam materialiter & ſubſtantialiter ſumamus; ſed quia in pane, qui ejus ſimilitudo eſt, illius gratiam virtutèmque adipiſcamur.

Reſpondeo, *S. Ambroſii* verba alienum in ſenſum ab *Albertino* detorqueri: Cùm enim gratiam virtutèmque Corporis & Sanguinis Chriſti Euchariſtica communione conſequi nos docet, loquitur de gratia & virtute quàm præſentia ejuſdem Corporis ac Sanguinis pretioſi ſecum affert. Id ex inte- B gri loci inſpectione evidens eſt, qui ſic habet: *Sicut verus eſt Dei Filius Dominus noſter Jeſus Chriſtus, non quemadmodum homines per gratiam; ſed quaſi Filius ex ſubſtantia Patris; ita vera caro, ſicut dicit, quàm accipimus, & verus eſt potus.* Sicut ergo Chriſtus non eſt typicè, aut ſolâ gratiâ & virtute Filius Patris: Euchariſtia non eſt typicè dumtaxat aut ſola virtute Corpus Chriſti.

Addit S. Ambroſius: *Sed fortè dicas quod dixerunt tunc temporis etiam Diſcipuli Chriſti, audientes dicentem, Niſi quis manducaverit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non manebit in me, nec habebit vitam æternam. Fortè dicas, Quomodo vera?* C *Qui ſimilitudinem video, non video ſanguinis veritatem.* Dubitatio illa quæ ex Myſterio naſci poteſt, *Quomodo vera?* non eſt de veritate virtutis carnis & ſanguinis Chriſti, ſed de veritate ſubſtantiæ. Nemo enim de virtute Sanguinis Chriſti in Baptiſmum derivata dubitaverit, quia ſanguinis veritatem non videt; cùm certiſſimum ſit ibi non eſſe veritatem Sanguinis Chriſti, ubi ſola virtus ipſius eſt, adeóque videri non poſſe; ſic à pari nemo dubium de virtute Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiam diffuſa in mente ſua ſubortum exprimeret his verbis: *Quomodo vera? Qui ſimilitudinem video, non video ſanguinis veritatem.* Siquidem Sanguinis D Chriſti veritas in Euchariſtia non eſſet, ſi virtutem ſolam ejuſdem pretioſi ſanguinis contineret. Pergit *S. Ambroſius* hoc dubium expugnans: *Primò omnium dixi tibi de ſermone Chriſti, qui operatur ut poſſit mutare & convertere genera & inſtituta naturæ. Deinde ubi non tulerunt ſermonem Chriſti Diſcipuli ejus, ſed audientes quòd carnem ſuam daret manducandam, & ſanguinem ſuum daret bibendum, recedebant, ſolus tamen Petrus dixit: Verba vitæ æternæ habes, & ego à te quò recedam? Ne igitur plures hoc dicerent, veluti quidam eſſet horror cruoris, ſed maneret gratia redemptionis, ideo in ſimilitudinem quidem accipis Sacramentum, ſed verè naturæ gratiam, virtutèmque* E *conſequeris.* Niſi ſenſiſſet *S. Ambroſius* ſanguinem Chriſti in Euchariſtia, non ſolùm ſecundùm ſuam virtutem, ſed etiam ſecundùm ſubſtantiam ac materiam ſuam reipſa contineri ac à nobis ſumi, non dixiſſet, nobis ſub Sacramento datum *Ne eſſet horror cruoris:* Sicut nemo dixit uſquam Deum providiſſe ne videamus Sanguinem Chriſti, quo in Baptiſmo abluimur, ne ſanguinis lavacrum horreremus. Hujuſmodi enim loquendi formula planè abſurda eſſet, ubi agitur de Sacramento quod ſolam Sanguinis Chriſti virtutem continet. Rectè F itaque *Lanfrancus* hunc *S. Ambroſii* locum à *Berengario* objectum expendens lib. *De Corpore & Sanguine Domini*, cap. XX. ait: *Similitudinem hoc in loco, nullo dubitante panis vinique ſpeciem intelligit, ſub qua Corporis Chriſti natura contegitur; & ſine cruoris horrore à dignè ſumentibus in ſalutem accipitur.*

VIII. Objicit *Albertinus* teſtimonium *S. Ambroſii* lib. 1. *De Officiis*, cap. 48. ubi ſic loquitur: *Hic umbra, hîc imago, illic (ſcilicet in cælis) veritas. Umbra in Lege, imago in Evangelio, veritas in cæleſtibus. Ante Agnus offerebatur, offerebatur vitulus; tunc Chriſtus offertur, ſed offertur quaſi homo, quaſi reci-*

piens paſſionem, & offert ſeipſe quaſi Sacerdos, ut peccata noſtra dimittat. Hic in imagine, ibi in veritate, ubi apud Patrem pro nobis quaſi Advocatus intervenit. Et ſuper Pſalmum 38. ſic loquitur: *Etſi nunc Chriſtus non videtur offerre, tamen ipſe offertur in terris, quando Chriſti corpus offertur, immò ipſe offerre manifeſtatur in nobis, cujus ſermo ſanctificat Sacrificium quod offertur. Et ipſe quidem nobis apud Patrem Advocatus adſiſtit, ſed tunc eum non videmus. Tunc videbimus, cùm imago tranſierit, veritas venerit. Tunc jam non per ſpeculum, ſed facie ad faciem ea quæ ſunt perfecta videbuntur. Aſcende ergo homo in cœlum; & videbis illa quorum umbra hic erat vel imago.* Diſtinguit *S. Ambroſius* inter oblationes quæ fiebant olim ſub Lege, quas *umbram* appellat, & eas quæ jam fiunt ſub Evangelio, quas *imaginem* nuncupat, hoc eſt, figuram clariorem quàm umbra ſit, & eam denique quæ jam fit in cælis, quam veritatem indigitat. Quid autem eſt oblatio in imagine, cùm opponitur oblationi in veritate, niſi oblatio quæ fit in ſolo ſigno & repræſentatione? Intelligit ergo Chriſtum ieſe jam in cælis verè, realiter ac ſubſtantialiter Patri præſentem ſiſtere, Patrique offerre; hîc verò, id eſt, in terra, non itidem realiter & ſubſtantialiter offerri, ſed tantùm in imagine, ſigno, & repræſentatione, per oblationem videlicet panis & vini.

Reſpondeo, *S. Ambroſium* his in locis nomen veritatis pro ipſa rei ſubſtantia non uſurpare, ſed pro ſtatu perfectionis & claritatis; nec imaginis nomen ſtatui Legis Evangelicæ ob aliam rationem tribuere; niſi ob perfectionis & claritatis defectum. Cùm itaque ait, Chriſtum hîc offerri in imagine, in cælo verò in veritate, non excludit realem Corporis Chriſti præſentiam & oblationem à Sacrificio Novæ Legis, ſed negat ſolùm præſentiam viſibilem, qualis in cælo eſt, & imaginem aſtruit Paſſionis ac Mortis Chriſti in Sacrificio noſtro, quam à ſtatu gloriæ excludit. Sicut ergo ex *S. Ambroſii* verbis colligi non poteſt ſanctificationem & remiſſionem peccatorum reipſa per Baptiſmum non conferri, quamvis Baptiſmum quoque ad ſtatum imaginis pertinere doceat: ita nec inferri poteſt Corpus Chriſti reipſa & ſecundùm ſubſtantiam ſuam non offerri, quia in ſtatu imaginis offertur. Unde ait S. Ambroſius: *Videmus nunc per imaginem bona, & tenemus imaginis bona. Vidimus Principem Sacerdotum ad nos venientem, vidimus & audivimus offerentem pro nobis Sanguinem ſuum: ſequamur, ut poſſumus, Sacerdotes, ut offeramus pro populo Sacrificium: etſi infirmi merito, tamen honorabiles Sacrificio: quia etſi nunc Chriſtus non videtur offerre, tamen ipſe offertur in terris, quando Chriſti Corpus offertur,* &c. Veritas ergo pro manifeſtatione ſumitur à S. *Ambroſio* locis laudatis. Quo ſenſu & ab Eccleſia ſumi in Oratione poſt Communionem in quadam Miſſa *Lanfrancus* obſervat *, ubi dicitur: *Perficiant in nobis, Domine, quæſumus, tua Sacramenta quod continent, ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus.* Poſtulat quippe Sacerdos, *Ut Corpus Chriſti quod ſub ſpecie panis vinique geritur; manifeſta viſione, ſicuti revera eſt, quandoque capiatur.* Cæterùm Chriſtum non in ſigno tantùm & repræſentatione hîc offerri, ſed verè & realiter, *S. Ambroſius* expreſsè docuit, ut conſtat ex illius Exhortatione ad Virginitatem, ſeu ex Sermone habito ad Virgines, in Dedicatione Eccleſiæ quam *Juliana* Vidua religioſiſſima ædificarat: Ubi ad Deum orationem convertens, ait: *Fiat tibi in odorem ſuavitatis omne Sacrificium, quod in hoc templo fide integra, pia ſedulitate defertur. Et cùm ad illam reſpicis Hoſtiam ſalutarem, per quam peccatum mundi hujus aboletur, reſpicias etiam ad has piæ hoſtias caſtitatis, & diuturno eas tuearis auxilio.* Et in Epiſtola ad *Marcellinam* Sororem, de corporum SS. Martyrum Gervaſii & Protaſii Inventione: *Succedant*, inquit, *victimæ triumphales in locum ubi Chriſtus hoſtia eſt; ſed ille ſuper Altare, qui pro omnibus paſſus eſt: iſti ſub Altari, qui illius redempti ſunt paſſione.*

* Cap. 20.

ARTICULUS XVIII.

SANCTUS HIERONYMUS Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia teſtis.

I. Catholicam de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia veritatem *S. Hieronymus* confirmat, Euchariſtiam Corpus & Sanguinem Chriſti multis in locis appellans, eámque oblationi Melchiſedech, & panibus propoſitionis interdum opponens, ut veritatem figuræ. In Epiſtola ad *Marcellam* ſub nomine *Paulæ* & *Euſtochii* ſcripta: *Melchiſedech & jam tunc in typo Chriſti panem & vinum obtulit, & Myſterium Chriſtianum in Salvatoris Corpore & Sanguine dedicavit.* In cap. 1. Epiſtolæ ad Titum: *Tantùm*, inquit, *intereſt inter panes propoſitionis & Corpus Chriſti, quantum inter umbram & corpus, inter imaginem & veritatem, inter exemplaria futurorum, & ea quæ per ipſa exemplaria præfigurabantur.* In Epiſtola ad Heliodorum: *Abſit ut de his quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti Corpus ſacro ore conficiunt.* In Epiſtola ad *Ruſticum* de *S. Exuperio* Toloſano Epiſcopo ſic loquitur: *Nihil illo ditius, qui Corpus Domini caniſtro vimineo, ſanguinem portat in vitro.* In Epiſtola ad Evagrium: *Quis patiatur menſarum & viduarum Miniſter ut ſupra eos tumidus ſe efferat, ad quorum preces Chriſti Corpus Sanguiſque conficitur?* In Epiſtola ad *Euſtochium* de Cuſtodia Virginitatis: *Si quæ ancillulæ ſunt comites propoſiti tui, ne erigaris adversùs eas, ne infleris ut Domina. Unum Sponſum habere cœpiſtis, ſimul pſallitis, Chriſti ſimul Corpus accipitis, cur menſa diverſa ſit?* In Apologia ad *Pammachium* pro libris adversùs *Jovinianum*, de uſu matrimonii loquens: *Quid eſt majus*, inquit, *orare, an Corpus Chriſti accipere? Utique accipere Corpus Chriſti. Si per coitum quod minus eſt impeditur, multò magis quod majus eſt... Scio Romæ hanc eſſe conſuetudinem, ut Fideles ſemper Chriſti Corpus accipiant: quod nec reprehendo, nec probo; unuſquiſque enim in ſuo ſenſu abundet.... Probet ſe unuſquiſque, & ſic ad Corpus Chriſti accedat: Non quod dilata communionis unus dies, aut biduum, ſanctiorem efficiat Chriſtianum, ut quod hodie non merui, cras vel perendie merear: ſed quòd dum doleo me non communicaſſe Corpori Chriſti, abſtineam me paulìſper ab uxoris amplexu; ut amori conjugis amorem Chriſti præferam.* Et Epiſtola 62. ad Theophilum: *Si munera noſtra abſque pace offerre non poſſumus, quantò magis & Chriſti Corpus accipere? Qua conſcientia ad Euchariſtiam Chriſti accedam, & reſpondebo, Amen, cùm de caritate dubitem porrigentis?*

Albertini objectiones ex S. Hieronymo petitæ diluuntur.

II. Objicit *Albertinus* teſtimonium *S. Hieronymi* in Epiſtola ad *Hedibiam*, in qua reſpondens ad quæſtionem ab ea propoſitam, quid ſibi vellent hæc Domini verba: *Dico vobis, Non bibam amodo de hoc genimine vitis uſque in diem illum quo bibam illud novum vobiſcum in Regno Patris mei*; ait: *Ex hoc loco quidam mille annorum fabulam ſtruunt, in quibus Chriſtum regnaturum corporaliter eſſe contendunt, & bibiturum vinum, quod ex illo tempore uſque ad conſummationem mundi non biberit*, &c. Quinam autem erant illi? Viri ſanè non parvi nominis; Papias, Irenæus, Tertullianus, Victorinus, Apollinarius,

Apollinarius, Lactantius, Severus, Nepos, Juſtinus Martyr. Hi omnes exiſtimabant Dominum per mille annos in terra regnantem de novo ibi biberurum de eodem vitis genimine, de quo in Euchariſtiæ communione biberat, atque in hunc ſenſum ſupra citata ipſius verba apud *Matthæum* de calice Evangelico dicta transferebant. Minimè autem credebant Dominum per mille annos in terra regnantem proprium ſanguinem ſuum eſſe potaturum. Id de vero vino propriéque dicto intelligebant, quemadmodum *Irenæus* prolixè interpretatur. Pariter ergo cenſebant Dominum in Euchariſtia verum ac propriè dictum genimen vitis bibiſſe, hoc eſt, verum ſubſtantiâ vinum. Nec *Hieronymus* ab iis diſſentiebat. Conſenſus inter illos erat de ſubſtantia liquoris à Domino in Euchariſtiæ communione bibiti: tantùm autem diſſentiebant in eo quòd illi Dominum exiſtimarent de novo ac per ſeipſum de eodem ſubſtantialiter liquore eſſe biberurum; *Hieronymus* verò id eum non per ſe ipſum, & in terra conſiſtentem, ſed repræſentativè per Fideles ſuos in continuata Sacramenti communione præſtiturum eſſe cenſeret. Cum illis igitur ſimiliter intelligit, id vitis genimen quod Salvator apud *Matthæum* in Calice Euchariſtico ſe bibiſſe teſtabatur, quamvis Sanguinis ipſius vocabulo nuncupatum, juxta ſubſtantiam verum vitis genimen eſſe; Sanguinémque non propriè, ſed metaphoricè tantùm, figuratéque appellatum. Nodus hic Gordio ſtrictior, inquit, *Albertinus*.

Reſpondeo, Nodum hunc *Gordium*, ut thraſonicè vocat *Albertinus*, putidum eſſe ſophiſma, ſimile illi quo quis audiens hominem Romam pergentem, & demonſtrata Summi Pontificis *Innocentii XI.* imagine, dicentem: Sanctiſſimi hujus Pontificis pedes intra aliquot menſes oſculabor, ita ratiocinaretur: Hic aſſerit fore ut intra breve tempus pedes hujus Pontificis oſculo veneretur, cujus effigiem amicis oſtendit: atqui non ſalutabit Pontificem pictum, ſed vivum: igitur non demonſtravit amicis Pontificem pictum, ſed vivum. Hujus argumenti fallacia ex æquivocatione hujus nominis; *Pontifex*, oritur, quod in prima propoſitione ſupponit pro imagine Pontificis, in altera pro perſona. Simile eſt *Albertini* argumentum: Patres Chiliaſtæ exiſtimabant Dominum per mille annos in terra regnantem bibiturum de eodem vitis genimine, de quo in Euchariſtica Communione biberat: atqui credebant ipſum per mille annos in terra regnantem bibiturum eſſe vinum propriè dictum: ergo cenſebant ipſum in Communione Euchariſtica bibiturum vinum propriè dictum. Fallacia in æquivocatione hujus nominis, *genimen vitis*, ſeu *vinum*, pariter poſita eſt. Cùm enim de Euchariſtia loquebantur Patres memorati, genimen *vitis* pro vino apparenti uſurpabant, ſiquidem erant de tranſmutatione vini in Chriſti Sanguinem planè perſuaſi; cùm verò de vino loquebantur, quod in regno millenario Chriſtus bibiturus erat, *genimen vitis* ſumebant pro vino propriè dicto. Nec magis repugnat ut in eadem ſententia Domini *genimen vitis* pro vino apparenti in priori parte ſit acceptum à Patribus nominatis, in altera pro vino propriè dicto; quam ut à Chriſtto ipſo ſit acceptum in priori parte pro vino reali, in poſteriori pro metaphorico, id eſt, pro torrente voluptatis quo beati inebriabuntur ab ubertate domus Dei. Quam interpretationem, quæ *Maldonati & Janſenii Yprenſis* eſt, probat *Albertinus*. Quòd verò ſenſerit *S. Hieronymus* vinum Euchariſticum eſſe ipſum ſanguinem Chriſti, probant ſequentia ipſius verba in Epiſtola ad *Hedibiam*, Quæſtione 2. ex qua deſumpta objectio eſt: *Nos autem*, inquit, *audiamus panem, quem fregit Dominus, deditque Diſcipulis ſuis, eſſe Corpus Domini Salvatoris, ipſo dicente ad eos*: « Accipite & comedite: Hoc eſt Corpus meum: *& calicem illum eſſe, de quo iterum locutus eſt*: Bibite ex hoc omnes; Hic eſt enim Sanguis meus Novi Teſtamenti, qui « pro multis effundetur. *Iſte eſt Calix de quo in Pro-* « *pheta legimus*: Calicem ſalutaris accipiam. *Et alibi*: Calix tuus inebrians quàm præclarus eſt! *Sic ergò panis qui de cælo deſcendit, Corpus eſt Domini, & vinum quod Diſcipulis dedit, Sanguis illius eſt Novi Teſtamenti, qui pro multis effuſus eſt in remiſſionem peccatorum: Judaïcas fabulas repellamus, & aſcendamus cum Domino cœnaculum magnum ſtratum, atque mundatum: & accipiamus ab eo ſurſum calicem Novi Teſtamenti: ibique cum eo Paſcha celebrantes, inebriemur ab eo vino ſobrietatis.* Non enim eſt regnum Dei cibus & potus, ſed juſtitia & gaudium, & pax in Spiritu Sancto. *Nec Moiſes dedit nobis panem verum, ſed Dominus Jeſus, ipſe conviva & convivium, ipſe comedens, & qui comeditur: illius bibimus Sanguinem, & ſine ipſo potare non poſſumus: & quotidie in Sacrificiis ejus de genimine vitis veræ, & vineæ Sorec, quæ interpretatur, electa, rubentia muſta calcamus: & novum ex his vinum bibimus in Regno Patris, nequaquam in vetuſtate literæ, ſed in novitate ſpiritus.* Panem Euchariſticum eſſe Corpus Domini, & vinum ejus Sanguinem docet *S. Hieronymus*. Hunc panem de cælo deſcendiſſe aſſerit, quod Chriſti proprium eſt, non panis in ſua ſubſtantia manentis: Hoc vinum eſſe fructum vineæ *Sorec*, nimirum ipſius Chriſti, teſtatur: Chriſtum denique ipſum eſſe convivam & convivium, ipſum comedentem & qui comeditur; id eſt, Corpus ſuum nobis manducandum apponere, & per nos comedere, quia *Caput & membra unus eſt Chriſtus*.

Quo ſenſu S. Hieron. Euchariſtiam typum & Myſterium Corporis & Sanguinis Chriſti vocet.

III. Ex his evidens eſt quo ſenſu *Sanctus Hieronymus* Euchariſtiam *Typum Sanguinis Domini* appellet lib. 2. adversùs *Jovinianum*, & in cap. 31. *Jeremiæ*, & *Myſterium Corporis & Sanguinis Chriſti*, in cap. 41. *Ezechielis*. Typum ſcilicet ac Myſterium vocat, ſecundùm externam ſpeciem, Corpus verò & Sanguinem Chriſti ſecundùm internam veritatem quæ ſub typo & myſterio continetur. Sub hoc duplici reſpectu ſemper Euchariſtiam ſpectarunt Orthodoxi, adeòque & typum, & Corpus Chriſti rectè appellarunt, ſicut & modò Sacramentum ac Myſterium appellamus, licèt Chriſti corpus verè ac realiter eſſe credamus. Unde *Paſchaſius* ait: *Eſt autem figura vel character hoc quod exterius ſentitur, ſed totum veritas & nulla adumbratio, quod intrinſecùs percipitur, Veritas eſt dum Corpus Chriſti & Sanguis, virtute Spiritus, in verbo ipſius, ex panis vinique ſubſtantia efficitur: figura verò dum Sacerdos quaſi aliud exteriùs gerens, ob recordationem ſacræ Paſſionis ad aram venit, & quod ſemel geſtum eſt, quotidie immolatur Agnus.* Hoc item ſenſu *Guitmundus* docet Euchariſtiam & *Myſterium eſſe, quia aliquid myſticum portat: & Sacramentum, quia ſacrum aliquid intelligendum intra ſe occultat: & figuram, quia excepto hoc quod corporaliter agitur, ſpirituale aliud valdè neceſſarium figurat.* Hoc pariter ſenſu *Lanfrancus*, cap. XVI. *Sacramentum Corporis Chriſti, quantùm ad id ſpectat quòd in cruce immolatus eſt ipſe Dominus Chriſtus, caro ejus eſt, quam formâ panis opertam in Sacramento accipimus: & ſanguis ejus, quem ſub vini ſpecie ac ſapore potamus. Caro videlicet carnis, & ſanguis Sacramentum eſt ſanguinis: Carne & ſanguine utroque inviſibili, intelligibili, ſpirituali, ſignificatur Redemptoris corpus viſibile, palpabile, manifeſtè plenum gratiâ omnium virtutum, &*

divina Majeſtate. Quorum alterum quidem dum frangitur, & in populi ſalutem dividitur; alterum vero effuſum de calice ab ore Fidelium ſumitur, mors ejus de cruce, & ſanguinis ejus de latere emanatio figuratur. Caro ergo & ſanguis quibus ad impetrandam pro peccatis noſtris Dei miſericordiam quotidie alimur, Chriſti corpus ac ſanguis vocantur, non ſolùm quia eſſentialiter idem ſunt, qualitatibus plurimùm diſcrepantes; verùm etiam eo locutionis modo quo res ſignificans ſignificatæ rei ſolet vocabulo nuncupari. Nec juſtè quiſquam movebitur, ſi eadem caro idemque ſanguis ſui ipſorum Sacramenta exiſtant, ſecundùm aliud atque aliud accepta; cùm ipſe Dominus Jeſus poſt Reſurrectionem ſuam, ſui ipſius diverſa temporum ratione typum geſſerit. Hoc denique ſenſu *Algerus* lib. 1. cap. 8. explicans quomodo Sacramentum Corporis Chriſti ab aliis differat Sacramentis, vel quomodo conveniat, ait: *Cætera Sacramenta Novi Teſtamenti & Veteris figuræ tantùm fuerunt; nec aliqua ſpecies eorum, ut id fierent quod ſignificabant, ab hoc quod fuerant, ut manna, petra, aliquatenus mutatæ ſunt. Aqua verò Baptiſmatis, & oleum Chriſmatis in Sacramento ab hoc quod eſt, non mutatur: nec Spiritum Sanctum quem ſignificat aqua abluentem, emundantem, oleum verò roborantem, illuminantem, quamvis credentibus ſuo myſterio exhibeat, non tamen continere eſſentialiter, ſed figurativè tantùm creditur. Solum Sacramentum panis & vini ita mutatur, ut ſubſtantialiter non ſit quod ante fuerat, ſed ſubſtantia ejus Corpus Chriſti fiat, forma verò remanens ipſum ſignificet & contineat.* Et infra obſervat quòd, *In Veteri Teſtamento dedit Deus tantùm figuram umbram, in Novo veritatem cum figura, in futuro dabit veritatem non cum figura, ſed manifeſtam: ut tali profectu temporum nos perfectæ veritati viciniores oſtenderet, quibus poſt umbratam veritatem, nihil niſi eamdem manifeſtam dari reſtaret. Vetus enim Teſtamentum veritatem promiſit, non dedit: Novum dedit, ſed non oſtendit. Quid reſtat niſi ut eadem veritas in alia vita manifeſtetur?*

Ex his omnibus evidens eſt, Euchariſtiam ab iis etiam qui *Berengarium* impugnarunt, & qui realem Chriſti præſentiam in hoc Sacramento, & panis ac vini in Corpus & Sanguinem ipſius Tranſſubſtantiationem ut fidei dogma defenderunt, figuram, Myſterium, Sacramentum, fuiſſe appellatam, huncque Eccleſiaſticum eſſe loquendi modum, cum fide præſentiæ realis apprimè convenientem. Quæ obſervatio ſufficit ad omnium futilitatem argumentorum demonſtrandam, quæ *Albertinus* paſſim, & *Matthæus La Roque* * Calviniani Miniſtri objectant, ex eo petita, quòd Patres Euchariſtiam appellarint, *Sacramentum* Corporis & Sanguinis Chriſti, *Signum, figuram, typum, antitypa, ſymbola, imaginem, ſimilitudinem, myſterium:* & dixerint Corpus & Sanguinem Chriſti per panem & vinum Euchariſticum, aut per Sacramentum *ſignificari, oſtendi, repræſentari.*

* *Euchar. Hiſtor. 11. p. C4 3.*

IV. Objicit *Albertinus* aliud *S. Hieronymi* teſtimonium ex Commentario in cap. 26. *S. Matthæi*, in quo de Domino loquens, ait: *Poſtquam typicum Paſcha fuerat impletum, & Agni carnes cum Apoſtolis comederat, aſſumit panem qui confortat cor hominis, & ad verum Paſcha tranſgreditur Sacramentum, ut quomodo in præfiguratione ejus Melchiſedech ſummi Dei Sacerdos, panem & vinum offerens fecerat, ipſe quoque veritatem ſui Corporis & Sanguinis repræſentaret.* At verò, ſi per panem & vinum Dominus in Euchariſtia Corporis & Sanguinis ſui veritatem repræſentavit: panis igitur & vinum repræſentatio ſeu figura ſunt veri Corporis & Sanguinis Chriſti, non autem ipſamet veritas Corporis & Sanguinis ejus.

A Reſpondeo cum doctiſſimo Cardinali *Perronio*, in hoc S. *Hieronymi* loco verbum *repræſentare* non ſumi pro *figurare* & *ſignificare*; ſed pro, *præſens reddere* ac *exhibere*; quo ſenſu Juriſconſulti præſentem pecuniæ ſolutionem *repræſentationem* appellant: in quem ſimiliter ſenſum *Cicero* * illud uſurpat, cùm ait: *Neque expectare temporis medicinam, quam repræſentare ratione poſſumus.* Et *Tertullianus* lib. 4. contra *Marcionem*, cùm ait, Deum *Filium ſuum in Monte Thabor repræſentaſſe:* & in Apologetico: *Corpora in Reſurrectione repræſentabuntur:* Et lib. de Oratione: *Si ad Dei voluntatem & ad noſtram ſuſpenſionem pertinet Regni Dominici repræ-*B *ſentatio, quomodo quidam protractum quemdam in ſeculo poſtulant?* Eodem ſenſu illud uſurpat *S. Cyprianus* Epiſtola ad plebem Carthaginenſem ſcribens: *Ut repræſenter vobis*, inquit, *per Paſcha diem.* Et Epiſtola 74. *Ut ad potum Civitatis aqua collecta eadem ubertate atque integritate repræſentetur, quâ de fonte proficiſcitur.* Sic illud uſurpat *S. Ambroſius* in Pſalmum 118 *Multi*, inquit, *ingrediuntur Palatia & non ſtatim Regem iſtum terræ vident; ſed frequenter obſervant ut aliquando videre mereantur, nec præſumunt videndi copiam, ſed juſſi repræſentantur.* Ita *Sanctus Auguſtinus* Tractatu 99. in Joannem: *Dominus*, inquit, *poſt Reſurrectionem ſe repræſen-*C *tans Diſcipulis:* id eſt, præſentem ſe exhibens. Quòd vero S. *Hieronymus* eo ſenſu aſſerat Chriſtum *veritatem ſui corporis & ſanguinis* in Euchariſtia *repræſentare*, ex eo perſpicuum eſt, quòd ſicut in priori membro iſtius ſententiæ, quam objicit *Albertinus*, Euchariſtiam vocat *Paſchatis verum Sacramentum*, per oppoſitionem ad *Paſcha typicum*: ita in poſteriori membro ait, Chriſtum *veritatem ſui corporis & ſanguinis repræſentaſſe*, per oppoſitionem ad id quod mox dixerat, *Melchiſedech in præfigurationem Chriſti panem & vinum obtuliſſe.* At verbum, *repræſentare*, ut oppoſitum D verbo, *præfigurare*, ſignificat *præſens exhibere:* itaque *S. Hieronymus* hoc ſenſu verbum illud uſurpavit, cùm ait, *Ut ipſe quoque veritatem corporis & ſanguinis ſui repræſentaret*, id eſt præſentem exhiberet.

* *Epiſt. famil. lib. 1. Epiſt. 16.*

V. Inſtat *Albertinus*: Quotieſcumque vel de verbis, vel etiam de rebus ad ſignificationem ordinatis agitur, repræſentatio quæ illis tribuitur, non deſignat exhibitionem; ſed tantùm ſignificationem; ſeu in ſigno repræſentationem: Nam eſſentia ſignorum quà talium, in ſignificatione conſiſtit. Repræſentare igitur *Hieronymo*, apertè figurare eſt, non verò præſens E exhibere.

Reſpondeo, antecedens verum eſſe, ſi agatur de meris ſignis, & rei ſignificatæ excluſivis: falſum verò ſi de ſignis rem ſignificatam includentibus ac præſentem demonſtrantibus. Ita quamvis linguæ igneæ figuræ fuerint Spiritus Sancti, ſi quis tamen diceret: *Chriſtus promiſſum Apoſtolis Spiritum Sanctum linguis igneis repræſentavit*, ſenſus horum verborum non eſſet, Chriſtum dumtaxat in ſigno repræſentaſſe Spiritum Sanctum, ſed reipſa dediſſe Apoſtolis. Et quamvis Baptiſmus & F ablutio exterior ſignum ſint remiſſionis peccatorum, tamen ſi quis diceret: *Tot legalibus olim baptiſmatis præfigurata peccatorum remiſſio in baptiſmo repræſentatur:* Senſus non eſſet Baptiſmum ſignificare dumtaxat remiſſionem peccatorum; ſed revera exhibere. Ita cùm ait *Sanctus Hieronymus*, Chriſtum in Euchariſtia *veritatem corporis & ſanguinis ſui repræſentare*, ſenſus horum verborum non eſt, Chriſtum ſolùm repræſentare corpus & ſanguinem ſuum in ſigno, ſed revera præſentia exhibere.

VI.

VI. Urget *Albertinus*: Verba illa, *Ipſe quoque*, redditionem ſimilitudinis inter *Melchiſedech* Chriſtum pane & vino præfigurantem, & Chriſtum pariter per panem & vinum veritatem corporis ac ſanguinis ſui repræſentantem complectentia, neceſſariò requirere, ut *repræſentare* pro *figurare* ſumatur. Alioqui falsò & inaptè diceret, *Ipſe quoque fecit quod ante Melchiſedech fecerat*: Melchiſedech enim non Chriſtum exhibuerat ac præſentem reddiderat; ſed figuraverat. Aut igitur ipſum veritatem corporis ſui ſanguiniſque repræſentaſſe, id eſt, figuraſſe intelligit *Hieronymus*, aut malè & incongrua oppoſitâque comparatione ipſum quoque feciſſe ait, quomodo olim *Melchiſedech*.

Reſpondeo, Oblationem Chriſti à *S. Hieronymo* cum oblatione *Melchiſedech* hoc in loco non ſimpliciter comparari ut ſimilem; ſed ut veritatem hac oblatione præfiguratam, utque illius figuræ complementum. Inter figuram porro & veritatem etſi aliquam ſimilitudinem intercedere neceſſe ſit, maximum tamen diſcrimen eſt. Utriuſque ergo illius oblationis in eo poſita eſt ſimilitudo, quòd Chriſtus panem & vinum ut ſacrificii materiam ſui aſſumpſerit, *ſicut Melchiſedech*; quod ſpectavit *Sanctus Hieronymus* in comparatione illa ſua, cùm ait: *Quomodo ut ipſe quoque*, &c. Diſcrimen in eo vertatur, quòd *Melchiſedech* figuram dumtaxat Corporis & Sanguinis Chriſti obtulerit, quod hoc verbo, *in præfiguratione*, Sanctus Hieronymus expreſſit: Chriſtus verò Corporis & Sanguinis ſui veritatem præſentem exhibuerit, quod idem S. Doctor his verbis ſignificavit: *Ut veritatem corporis & ſanguinis ſui repræſentaret.*

Quo ſenſu S. Hieronymus dicat, impios non manducare carnem, nec bibere ſanguinem Salvatoris?

VII. Objicit *Albertinus* nonnulla *S. Hieronymi* loca, in quibus docet, impios, infideles & hæreticos non manducare Corpus Chriſti, nec ejus Sanguinem bibere. Sic enim Commentario in cap. 66. Iſaïæ: *Secundum tropologiam poſſimus dicere, omnes voluptatis amatores magis quàm Dei, ſanctificari in hortis & liminibus, quia Myſteria veritatis non valent introire, & comedere cibos impietatis, dum non ſunt ſancti corpore & ſpiritu, nec comedunt carnem Jeſu, neque bibunt ſanguinem ejus, de quo ipſe loquitur. Qui comedunt carnem meam, & bibunt ſanguinem meum, habent vitam æternam.* Et in Jeremiæ cap. 22. *Non comedent & non bibent, ſubauditur, Corpus & Sanguinem Salvatoris.* Et in Oſeæ Cap. 8. *Nec comedentes ejus carnem, cujus caro cibus credentium eſt.* Unde evidenter ſequitur, eum nullo modo cenſuiſſe Corpus & Sanguinem Domini ſub accidentibus panis & vini in Euchariſtia latere: Nam ſi ita foret, impii & fideles Euchariſtiam percipientes illa comederent & biberent.

Duplex modus manducandi carnem Chriſti, unus Juſtis impiiſque communis, alter Juſtorum proprius.

Reſpondeo, *S. Hieronymum* non negare quòd impii & infideles Corpus & Sanguinem Chriſti Sacramentaliter & corporaliter manducent & bibant, ſed ſolùm quòd manducent ſpiritualiter, quòd manducent utiliter, ſcilicet ad vitam æternam, quia indignè manducant & bibunt. Negat eos ita manducare Corpus Chriſti, ut ſint ipſi Corpus Chriſti, id eſt, ut Societati Sanctorum incorporentur, ut ipſi Chriſto per caritatem uniantur, ut Chriſtus in iis maneat & ipſi in Chriſto; ut ab eo ſpiritualiter reficiantur, id eſt, gratiam & robur ſpirituale recipiant. Aliquo igitur modo Juſti Corpus Chriſti manducant & bibunt, quo non manducant nec bibunt impii. Unde ſi ad illum modum reſtringatur manducatio Corporis Chriſti, negari poteſt quòd impii & infideles illud manducent. Hoc ſenſu *S. Hieronymus*, negat voluptatis amatores comedere Carnem Jeſu, qui tamen alibi diſertis verbis aſſerit illos comedere, Sacramentaliter nimirum. Sic enim in cap. 1. Malachiæ: *Polluimus panem, id eſt, Corpus Chriſti, quando indigni accedimus ad altare, & ſordidi mundum ſanguinem bibimus, & dicimus: Menſa Domini deſpecta eſt.* Eodem modo ſolvuntur teſtimonia *Origenis* in cap. 15. S. Matthæi, *Zenonis Veronenſis* apud *Ratherium* Tomo 11. *Spicilegii Dacheriani* pag. 181. *S. Auguſtini* lib. 21. *de Civitate Dei* cap. 25. Tractatu 26. *in Joannem*, & Sermone 2. *de Verbis Apoſtoli* Cap. I. quæ *Albertinus* paſſim; ſed maximè lib. 2. in Examine teſtimoniorum *Sancti Auguſtini*, cap. 8. & *Matthæus La Roque* Hiſtoriæ Euchariſticæ P. 2. Cap. 4. objiciunt. Modum illum duplicem manducandi Carnem Chriſti, unum Juſtis impiiſque communem, alterum Juſtorum proprium *S. Auguſtinus* diſertè diſtinguit Sermone xi. *De Verbis Domini* cap. xi. his verbis: *Illud etiam quod ait*; Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in illo, *quomodo intellecturi ſumus? Nunquid etiam illos hic poterimus accipere, de quibus dicit Apoſtolus quod judicium ſibi manducent & bibant, cùm ipſam carnem manducent, & ipſum ſanguinem bibant? Nunquid & Judas Magiſtri venditor & traditor impius, quamvis primum ipſum manibus ejus confectum Sacramentum Carnis & Sanguinis ejus cum cæteris Diſcipulis, ſicut apertius Lucas Evangeliſta declarat, manducaret, & biberet, manſit in Chriſto, aut Chriſtus in eo? Multi denique qui vel corde ficto carnem illam manducant & ſanguinem bibunt, vel cùm manducaverint & biberint, apoſtatæ fiunt, nunquid manent in Chriſto, aut Chriſtus in eis? Sed profectò eſt quidam modus manducandi illam carnem, & bibendi illum ſanguinem, quo modo qui manducaverit & biberit, in Chriſto manet, & Chriſtus in eo. Non ergo quocumque modo quiſpiam manducaverit Carnem Chriſti, & biberit Sanguinem Chriſti, manet in Chriſto, & in illo Chriſtus: ſed certo quodam modo, quem modum utique ipſe videbat, quando iſta dicebat.* Mali carnem Chriſti edunt *tantùm in Sacramento*, boni *uſque ad Spiritus participationem, ut in Domini Corpore tanquàm membra maneant, ut ejus Spiritu vegetentur* (inquit idem Pater Tractatu 27. in *Joannem.*) Non minùs dilucidè manducationem duplicem diſtinguit Sermone 2. *De Verbis Apoſtoli.* Ubi enim præmiſit, Salvatorem *Commendaſſe nobis pretium noſtrum, Sanguinem ſuum: corpus dixiſſe eſcam, Sanguinem potum: Sacramentum Fidelium agnoſcere Fideles: Illi homini mortem fore, non vitam, qui mendacem putaverit vitam*: Subdit: *Manducent ergo qui manducant, & bibant qui bibunt*: Id eſt, manducent etiam ſpiritualiter, qui manducant ſacramentaliter & corporaliter: *Illud manducare*, ſpiritualiter nimirum, *refici eſt*, quo modo ſoli Juſti Corpus Chriſti manducant. *Illud bibere, quid eſt niſi vivere? Manduca vitam, bibe vitam: habebis vitam, & integra eſt vita. Tunc autem hoc erit, id eſt, vita unicuique erit Corpus & Sanguis Chriſti, ſi quod in Sacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate ſpiritaliter manducetur, ſpiritaliter bibatur*: Id eſt, in ipſa veritate anima ex Corpore & Sanguine Chriſti nutriatur. Hæc enim ſpiritualis refectio veritas eſt, cujus figura eſt manducatio ſacramentalis & corporalis. Vel, *in ipſa veritate ſpiritaliter manducetur*, id eſt, non in Sacramento tantùm, in quo ſiſtit manducatio exterior, qua Chriſti quidem corpus & ſanguinem etiam impii recipiunt, ſed ſacris ſymbolis obvelata:

obvelata : Sed in ipſa veritate Corporis Sanguinis Chriſti nullis figuris velata, quæ eſt objectum manducationis ſpiritualis; quo modo ſoli Fideles & Juſti manducant, qui fide & charitate ad interiora velaminis, ſive Sacramenti penetrantes, Chriſto adhærent ut ejus Spiritum percipiant, eique incorporantur ut vivificentur. Cujus incorporationis Sacramentum dumtaxat mali recipiunt, quamvis Corpus Chriſti corporaliter manducent; ſoli autem Juſti incorporationis ipſius dignitatem, beneficium, fœlicitatem.

VIII. Inſtat *Albertinus* : Si dicerem impios non participare Spiritum Sanctum, ſenſus non foret eos non eum utiliter participare; ſed ſimpliciter illos eum non participare; cùm igitur *Hieronymus* dicit, eos non comedere Corpus Chriſti, nec bibere ejus Sanguinem, mens tantùm ipſius non eſt illos non utiliter ea comedere & bibere; ſed ſimpliciter illos ea non comedere & bibere. Secundò, *Hieronymus* anthiteſim inſtituit inter comedere cibos impietatis, & comedere carnem Chriſti; & quo ſenſu affirmat voluptatis amatores cibos impietatis comedere, eodem & negat eos carnem Chriſti comedere. Senſus autem ejus ſimpliciter eſt, voluptatis amatores cibos impietatis edere; intelligit ergo viciſſim eos ſimpliciter carnem Chriſti non comedere.

Reſpondeo, ad primum, nego paritatem & conſequentiam. Cùm enim unus ſit modus accipiendi Spiritum Sanctum per inhabitationem ipſius in cordibus noſtris, nec ſub aliquo Sacramento ſecundùm ſubſtantiam ſuam ac perſonam realiter contineatur, neque corporaliter accipi poſſit, ut qui totus ſpiritus eſt; non poteſt participari, niſi utiliter; quia non participatur niſi gratiam & charitatem diffundendendo vel augendo in cordibus noſtris. At Chriſti caro dupliciter manducari poteſt, corporaliter, & ſpiritualiter, dignè & indignè, ad vitam, vel ad judicium, ut ex Scriptura Sacra & Patribus jam probavimus : Dici itaque poteſt, impios non manducare carnem Chriſti, reſtricto manducationis verbo ad ſpiritualem manducationem : nec tamen inde colligere eſt, illos nullo modo ipſam manducare; cùm præter hunc manducandi modum qui Juſtorum proprius eſt, ſit alter bonis maliſque communis.

Reſpondeo ad ſecundum, *S. Hieronymum* comparationem inſtituere inter comedere cibos impietatis, & comedere ſpiritualiter carnem Chriſti, qui manducandi modi ambo metaphorici ſunt; quò ſit ut accuratior ſit comparatio & elegantior. Sicut ergo ſimpliciter aſſerit voluptatis amatores cibos impietatis non comedere, ita ſimpliciter negat eos ſpiritualiter carnem Chriſti comedere. In hoc tota vis comparationis eſt poſita.

ARTICULUS XIX.

Sacramentarii à S. AUGUSTINO *profligantur.*

I. Nullus eſt Patrum cujus auctoritate magis abuſi ſint Sacramentarii : nullus eſt cujus auctoritate validiùs conterantur. Palmarius eſt adversùs ipſos locus lib. IX. *Confeſſionem*, cap. XIII. ubi loquens de *Monica* matre ſua ſanctiſſima, ait : *Memoriam ſui ad Altare tuum fieri deſideravit, cui nullius diei prætermiſſione ſervierat, unde ſciret diſpenſari Victimam Sanctam, qua deletum eſt chirographum quod erat contrarium nobis, qua triumphatus eſt hoſtis computans delicta noſtra.* Victima Sancta, qua deletum eſt chirographum contrarium nobis, eſt ipſum Corpus Chriſti pro nobis immolatum, & Sanguis pro nobis effuſus, non mera Corporis & Sanguinis ipſius figura.

Non minùs luculentus eſt locus alter, quem lib. XVII. *De Civitate Dei*, cap. XX. legimus, ubi hæc verba Eccleſiaſtis 5. *Non eſt bonum homini niſi quod manducabit & bibet*, ad participationem menſæ hujus pertinere docet, *quam Sacerdos ipſe Mediator Teſtamenti Novi exhibet ſecundùm ordinem Melchiſedech de corpore & ſanguine ſuo. Id enim Sacrificium*, inquit, *ſucceſſit omnibus illis ſacrificiis Veteris Teſtamenti, quæ immolabantur in umbra futuri; propter quod etiam vocem illam in Pſalmo trigeſimo nono ejuſdem Mediatoris per Prophetiam loquentis agnoſcimus:* Sacrificium & oblationem noluiſti, corpus « autem perfeciſti mihi : *Quia pro illis omnibus ſacri- « ficiis & oblationibus Corpus ejus offertur & participantibus miniſtratur.* Corpus Chriſti quod pro omnibus ſacrificiis & oblationibus Teſtamenti Veteris offertur, non eſt corpus typicum, ſed verum; illud enim eſt de quo per Prophetam ait : *Corpus autem perfeciſti mihi* : illud eſt quod antiquis figuris ſuccedit ut veritas per illas ſignificata : illud eſt quod in antiqua Lege non offerebatur in Sacrificium. Porro nemo negaverit Corpus Chriſti in Veteris Legis Sacrificiis oblatum etiam fuiſſe in figura : Euchariſtia ergo Sacrificium eſt in quo Chriſti corpus non in figura tantum offertur & participantibus miniſtratur, ſed in veritate & reipſa.

Euchariſtiæ Sacrificium ſucceſſit omnibus Sacrificiis Veteris Teſtamenti, quæ immolabantur in umbra futuri.

Huic loco alter congener eſt ex Enarratione in Pſalmum XXXIX. petitus, ubi de veteribus Sacrificiis loquens, ait : *Cùm datum eſt quod promiſſum eſt, ablata ſunt verba promiſſiva, data ſunt completiva. Sacrificia ergo illa tanquam verba promiſſiva, ablata ſunt. Quid eſt quod datum eſt completivum? Corpus quod noſtis, quod non omnes noſtis : quod utinam qui noſtis, omnes non ad judicium noveritis. Videte quando dictum eſt. (Chriſtus enim ille eſt Dominus noſter, modò loquens ex membris ſuis, modò ex perſona ſua)* Sacrificium, *inquit*, & oblationem noluiſti. *Quid ergo? nos jam hoc tempore ſine Sacrificio dimiſſi ſumus? Abſit.* Corpus autem perfeciſti mihi. *Ideo illa noluiſti, ut hoc perficeres: illa voluiſti, antequam hoc perficeres. Perfectio promiſſorum abſtulit verba promittentia. Nam ſi adhuc promittentia, nondum impletum eſt quod promiſſum eſt. Hoc promittebatur quibuſdam ſignis : ablata ſunt ſigna promittentia, quia exhibita eſt veritas promiſſa. In hoc corpore ſumus, hujus corporis participes ſumus, quod accipimus, novimus, & qui non noſtis, noveritis; & cùm didiceritis, utinam non ad judicium accipiatis.* Corpus typicum non eſt *veritas promiſſa*, quæ *exhibita eſt*; corpus typicum non eſt illud quod Filio ſuo Deus perfecit, de quo Chriſtus ait per Prophetam : *Corpus autem perfeciſti mihi* : Corpus typicum non eſt veterum Sacrificiorum *Completivum.*

Euchariſtiæ Chriſti corpus eſt veterum Sacrificiorum complementum.

Corpus

A Corpus ergo Chriſti, quod in Euchariſtia accipimus, non eſt Corpus Chriſti typicū; ſed verū & propriū.

Futilis Albertini Reſponſio.

II. Reſpondet *Albertinus*, duos eſſe completivos modos; unum realem & proprium, alterum declarativum & teſtificativum. Priori ſenſu, proprium tantummodo ac naturale Domini Corpus eſſe veterum Sacrificiorum completivum, idque non quà in Euchariſtia offertur & editur, ſed quà in cruce mactatum & immolatum. Poſteriori autem ſenſu panem Sacramentalem veterum Sacrificiorum completivum dici poſſe, quia illa completa eſſe Chriſti Paſſione teſtatur.

III. Verùm quàm futilis ſit iſta reſponſio, & S. *Auguſtini* ſenſum miſerè detorquens, patet ex ipſo B loci contextu. Tres enim gradus *Albertinus* diſtinguit: ſcilicet vetera Sacrificia Corpus Chriſti naturale promittentia: verum Chriſti Corpus ex Spiritu Sancto conceptum, quod hujuſmodi promiſſionum objectum eſt: & hujus corporis ſignum, ſcilicet Euchariſtiam, quæ promiſſiones illas Chriſti Paſſione completas eſſe teſtetur. Contra verò S. *Auguſtinus* duos tantùm gradus agnoſcit, ſigna promittentia, & complementum promiſſorum; idque Euchariſtiam eſſe docet. Inter verba promittentia & Euchariſtiam quæ illorum completiva eſt, medium nullum aſſignat; illam eſſe ait corpus quod C Deus perfecit; ut promiſſa impleret. Cenſet igitur Euchariſtiam continere ipſum Chriſti corpus naturale, quod Deus in locum veterum victimarum ſubſtituit, ſemel in cruce, quotidie in Eccleſia immolandum. *Perfectio promiſſionis abſtulit verba promittentis; Sacrificia illa tanquam verba promiſſiva ablata ſunt, data ſunt completiva. Quid eſt quod datum eſt completivum? Corpus quod noſtis.*

IV. Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia fidem egregiè etiam confirmat S. *Auguſtinus* Enarrat. in Pſalmum XCVIII. ubi illa verba explicans: *Adorate ſcabellum pedum ejus*, ait: *Quæro quid D ſit ſcabellum pedum ejus, & dicit mihi Scriptura:* Terra ſcabellum pedum meorum. *Fluctuans converto me ad Chriſtum, quia ipſum quæro hic, & invenio quomodo ſine impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum ejus. Suſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipſa carne hic ambulavit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit: Nemo autem illam carnem manducat, niſi prius adoraverit, inventum eſt quemadmodum adoretur tale ſcabellum pedum Domini, & non ſolùm non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando. Nunquid autem caro vivifi- E cat? Ipſe Dominus dixit, cùm de ipſa commendatione ejuſdem terræ loqueretur:* Spiritus eſt qui vivificat, caro autem nihil prodeſt. *Ideo & ad terram quamlibet cùm te inclinas atque proſternis, non quaſi terram intuearis, ſed illum Sanctum, cujus pedum ſcabellum eſt quod adoras: propter ipſum enim adoras: ideo & hic ſubjecit:* Adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam Sanctum eſt. *Quis Sanctus eſt? In cujus honore adoras ſcabellum pedum ejus.* Ipſam carnem quam de carne *Mariæ* Chriſtus traxit, in quâ hîc ambulavit, & quæ adorationis noſtræ objectum eſt, nobis dedit in Euchariſtia manducandam: hæc au- F tem vera eſt & naturalis Chriſti caro: non enim figuram carnis ex Virginis utero traxit, nec in figura carnis ambulavit, nec figuram carnis ejus adoratione ſuprema colimus. Igitur Chriſtus propriam ac naturalem carnem ſuam in Euchariſtia nobis dedit manducandam.

Nemo carnem Chriſti manducat, niſi priùs adoraverit.

Sancti Auguſtini ſenſum non attingit Albertinus.

V. Reſpondet *Albertinus*, de manducatione ſpirituali S. *Auguſtinum* loqui, & de adoratione quæ ad carnem Chriſti terminatur, non in Euchariſtia, ubi reipſa non eſt, ſed in cœlo. Quid enim prohibet unumquemque Fidelium ſeorſum in cubiculo carnis illius paſſiones religioſè meditantem, humili- A ter ſe inclinare, & oculis ad cœlum erectis carnem illam adorare? Ad hanc autem adorationem ſigna Sacramentalia nos movent.

VI. Contra. S. *Auguſtinus* de manducatione loquitur cujus objectum eſt Chriſti caro in Euchariſtia exiſtens. At manducationis ſpiritualis objectum etiam extra Euchariſtiam eſt; ſpiritualiter ſiquidem illam manducat, quiſquis paſſiones illius religioſè meditatur: Loquitur itaque S. *Auguſtinus* de corporali manducatione, non de ſpirituali dumtaxat. Præterea, loquitur de manducatione inter quam & adorationem talis ordo intercedat neceſſe eſt, ut priùs adorari debeat Chriſti caro, quam manduca- B ri: Id enim ſignificant hæc verba: *Nemo autem illam carnem manducat, niſi priùs adoraverit.* At inter ſolam manducationem corporalem, adorationémque hunc ordinem obſervari neceſſe eſt, ut adoretur priùs Chriſti caro quàm manducetur, non verò inter manducationem ſpiritualem & adorationem ſeu internam ſeu externam. Manducatio enim ſpiritualis carnis Chriſti, ut *Albertinus* ait, nihil aliud eſt quàm apprehenſio carnis illius quà pró nobis ad mortem traditæ, tanquam cauſæ ſalutis noſtræ materialis meritoriæ. Sed ineptum eſt aſſerere, quod nemo carnem Chriſti quà pro nobis ad mortem traditam, tanquam cauſam ſalutis C noſtræ materialem meritoriam apprehendat, niſi priùs illam adoraverit: quin etiam id omnino falſum eſt, cùm veriſimilius longè ſit meditationem mortis Chriſti eſſe carnis illius adoratione priorem, cùm adorationis & amoris Chriſti nobis incentiva ſubminiſtret. De manducatione igitur ſpiritali non loquitur S. *Auguſtinus*, ſed de corporali, cùm ait: *Nemo autem illam carnem manducat, niſi priùs adoraverit.* Denique S. *Auguſtinum* de Chriſti carne, quà in cœlo exiſtente, non loqui, ſed quà in Euchariſtia, demonſtrant hæc verba: *Ideo ad terram quamlibet cùm te inclinas atque proſternis*, D quæ ſignificant terram illam de qua loquitur, id eſt, carnem Chriſti, quamvis in ſe unam, multiplicem tamen variis in locis exiſtentiam habere poſſe, variis in locis ut præſentem adorari. Id autem non convenit carni Chriſti quà in cœlo exiſtenti, ſed quà in Euchariſtia ſub ſingulis Hoſtiis conſecratis ſacramentalem præſentiam adeptæ.

VII. Catholicum dogma pariter confirmat idem S. Doctor Sermone XI. *De Verbis Domini*, ubi explicans illa Chriſti verba, *Qui blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet remiſſionem in æternum*, & oſtendere volens illa non de omni, ſed de cer- E ta quadam in Spiritum Sanctum blaſphemia eſſe intelligenda, varia ſimilium Scripturæ ſacræ locutionum profert exempla, quæ licèt generales videantur, non ſunt tamen generaliter intelligendæ, unumque petit ex verbis Chriſti, *Joannis 6.* de ſua carnis manducatione loquentis. *Illud etiam*, inquit, *quod ait:* Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in illo; *quomodo intellecturi ſumus? Nunquid etiam illos hic poterimus accipere, de quibus dicit Apoſtolus, quod judicium ſibi manducent & bibant, cùm ipſam carnem manducent, & ipſum ſanguinem bibant?* &c. Huic F loco ſubjungō congenerem alterum ex lib. I. contra *Creſconium* cap. 25. ubi exemplo Euchariſtiæ probat Sacramenta non prodeſſe ſemper habentibus. *Quid de ipſo Corpore & Sanguine Domini unico Sacrificio pro ſalute noſtra? Quamvis ipſe Dominus dicat*, Niſi quis manducaverit carnem meam, & biberit ſanguinem meum, non habebit in ſe vitam: *Nonne idem Apoſtolus docet etiam hoc pernicioſum malè utentibus fieri? Ait enim:* Quicumque manducaverit panem, & biberit calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. *Ecce quemadmodum obſunt divina & ſancta malè utentibus, cur non*

Euchariſtia eſt ipſa caro, ipſe Sanguis Domini, unicum pro ſalute noſtra ſacrificium.

hoc modo & baptiſmus? Infideles & hypocritæ *ipſam carnem* Chriſti *manducant*, *& ipſum ſanguinem bibunt*, Euchariſtiam cùm recipiunt; non ſpiritaliter utique, ergo corporaliter. Igitur *ipſa caro*, & *ipſe ſanguis* Chriſti realiter in Euchariſtia continentur. Mera enim carnis & ſanguinis Chriſti figura, etſi eorum virtute repleta, nec eſt, nec dici poteſt ipſa ejus caro, ipſe ejus ſanguis. Quis enim dixit unquam: Petra deſerti erat ipſe Chriſtus, manna erat ipſa caro Chriſti, Baptiſmus eſt ipſe Chriſti ſanguis, Chriſma eſt ipſe Spiritus Sanctus? Præterea ipſum Corpus & Sanguis Domini, quod unicum eſt pro ſalute noſtra Sacrificium, non eſt figura tantùm corporis & ſanguinis Domini eorum virtute adaucta: ſed Euchariſtia, ſecundùm *S. Auguſtinum*, eſt *ipſum Corpus & Sanguis Domini*, *unicum Sacrificium pro ſalute noſtra*: Non ergo figura tantùm eſt Corporis & Sanguinis Domini, eorum virtute adaucta.

Ioanis Albertini reſponſio & objectio.

VIII. Reſpondet *Albertinus*, S. Auguſtinum ipſius carnis ac ſanguinis nomine, carnis & ſanguinis intellexiſſe Sacramentum, atque ita ſe expoſuiſſe in Sermone laudato de Verbis Domini, cùm ait: *Numquid & Judas, quamvis primum ipſum manibus ejus confectum Sacramentum carnis & ſanguinis ejus cum cæteris Diſcipulis manducaret & biberet, manſit in Chriſto, aut Chriſtus in eo?*

IX. Sed hæc reſponſio vim argumenti noſtri non elevat: Sacramentum enim Carnis & Sanguinis Chriſti, quod eſt *ipſa caro & ipſe ſanguis*, *unicum pro ſalute noſtra Sacrificium*, non eſt mera figura virtute carnis & ſanguinis Chriſti adaucta, ſed Sacramentum ipſam Chriſti carnem & ſanguinem continens: atqui Euchariſtia, ex *S. Auguſtino*, eſt *ipſa caro & ipſe ſanguis Chriſti*, *unicum Sacrificium pro ſalute noſtra*: Sacramentum igitur eſt ipſam Chriſti carnem, ipſum ſanguinem reverà continens.

X. Inſtat *Albertinus*. Euchariſtia, ſecundùm S. Auguſtinum, *Sacramentum* eſt *manibus Chriſti confectum*. Abſurdiſſimum autem eſſet dicere, Dominum proprium corpus ſuum manibus ſuis confeciſſe: nihil enim ſeipſum effectivè producere poteſt.

Reſpondeo, Nihil quidem ſeipſum abſolutè producere poſſe, ſed tamen producere ſeipſum poſſe ſub certo quodam ſtatu, ſeu ad eum ſtatum ſeſe redigere. Unde licèt Chriſtus proprium corpus ſuum manibus ſuis abſolutè non conficiat, illud tamen collocat ſub Sacramento; unde Sacramentum quod eſt ipſum Chriſti corpus, manibus ejus confectum dici poteſt. Sic *S. Paulus* ad Hebræos 9. de Chriſto ait: *Per hoſtiam ſuam apparuit*: & cap. 10. *Hic unam pro peccatis offerens hoſtiam*: Quæ tamen hoſtia nihil aliud erat quàm ipſe Chriſtus Patri in ſacrificium oblatus. Cur igitur pari quodam modo non diceretur conficere Sacramentum corporis & ſanguinis ſui, immò Corpus & Sanguinem ſuum ſub Sacramento, quia ipſa ſub ſpeciebus Sacramentalibus conſtituit, ac ſeipſum Sacrificium offert unicum pro ſalute noſtra, ipſe Sacerdos & victima. Eodem ſenſu exponenda ſunt verba *S. Cyrilli Alexandrini*, in Joannis 6. dicentis: *In cibo manna, videbatur Eulogia illa quæ eſt per Chriſtum*: ex quibus idem ſophiſma ſtruit *Albertinus*.

Sanguinem qui de Chriſti latere manavit, in Euchariſtia bibimus.

XI. Confirmatur iterum Catholica ſententia ex eodem *S. Auguſtino*, lib. XII. contra *Fauſtum*, cap. X. dicente: *Habet enim magnam vocem Chriſti Sanguis in terra; cùm eo accepto ab omnibus gentibus reſpondetur, Amen. Hæc eſt clara vox ſanguinis, quam ſanguis ipſe exprimit ex ore Fidelium eodem ſanguine redemptorum.* Et cap. XX. Euchariſtiam vocat *Sacramentum ſpei, quo in hoc tempore conſociatur Eccleſia, quamdiu bibitur quod de Chriſti latere manavit.* Sanguis qui de Chriſti latere manavit, & quo redempti ſumus, eſt verus Chriſti Sanguis, non

A typicus; ſed hic ſanguis eſt in terra, & bibitur à Fidelibus, cùm Euchariſtiam recipiunt, ſecundùm *S. Auguſtinum*: ergo Euchariſtia verum Chriſti ſanguinem realiter continet, iſque revera bibitur à Fidelibus; atque id profitentur, cùm reſpondent *Amen*, quam vocem ſanguis ipſe ſacratiſſimus ex eorum ore exprimit.

Chriſti Corpus poſt Reſurrectionem exſangue non eſt.

Vel ex his duobus locis, etſi alia non ſuppeterent quamplurima, refellitur *Petri Alix* Carentonici Miniſtri Diſſertatio *De Sanguine Chriſti Domini*, in qua ex *S. Auguſtino* maximè probare nititur Chriſti corpus poſt Reſurrectionem exſangue eſſe,
B indéque colligit, illum non agnoviſſe ſubſtantialem ſanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam. Nititur autem *S. Auguſtini* verbis in Epiſtola ad *Conſentium*, qui ab illo quæſierat, *Utrum nunc corpus Domini oſſa & ſanguinem habeat, aut reliqua carnis lineamenta?* Reſpondet autem S. Doctor: *Ego Domini corpus ita in cælo eſſe credo, ut erat quando aſcendit in cælum. Dixerat autem Diſcipulis, ut in Evangelio legimus, de ſua reſurrectione dubitantibus, & illud quod videbant, non corpus, ſed ſpiritum eſſe putantibus:* Videte manus meas & pedes, palpate « & videte, quia Spiritus oſſa & carnem non habet « ſicut me videtis habere, *Sic eorum, cùm eſſet in ter-* «
C *ra, contrectatus eſt manibus; ſic eorum eſt, cùm iret in cœlum, deductus aſpectibus. Ibi vox Angelica ſonuit*, Sic veniet quemadmodum eum videtis eun- « tem in cælum: *Fides adſit, & nulla quæſtio remanebit. Niſi fortè de ſanguine requirendum eſt, quia cùm dixiſſet*, Palpate & videte quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, *non addidit ſanguinem. Non ergo & nos addamus inquirere, quòd ille non addidit dicere: & de compendio, ſi placet, finita ſit quæſtio. Fortaſſis enim accepta occaſione ſanguinis, urgebit nos moleſtior perſcrutator, & dicet; ſi ſanguis, cur non & pituita? Cur non & fel flavum, & fel nigrum,*
D *quibus quatuor humoribus naturam carnis temperari etiam Medicinæ diſciplina teſtatur? Sed quodlibet quiſque addat, corruptionem addere caveat, ne ſuæ fidei ſanitatem caſtitatémque corrumpat.*

Petrus Alix Calvinianus Miniſter refellitur.

Reſpondeo, neque *Conſentium* abſolutè dubitaſſe utrum Corpus Domini oſſa & ſanguinem habeat, neque id in incerto reliquiſſe *S. Auguſtinum*; ſed utrum oſſa & ſanguinem habeat alicui adhuc tranſmutationi obnoxia, quo modo habuit dum vitam mortalem ageret, quærebat *Conſentius*; & quo modo intelligenda eſſent Apoſtoli verba dicentis, *Caro & ſanguis Regnum Dei non poſſidebunt.* Noverat ſic iſtam quæſtionem ſolvi poſſe, ut
E carnis & ſanguinis nomine opera carnis & ſanguinis intelligantur, idque in ſua ad *S. Auguſtinum* Epiſtola ſcripſerat. Hanc autem reſponſionem approbat *S. Auguſtinus* ut veram; ſed negat eſſe Apoſtoli ſcopo omnino convenientem, meliúſque explicari ait hunc locum de corruptione carnis & ſanguinis; *Quia non de operibus, ſed de modo reſurrectionis loquebatur Apoſtolus, & eam quæſtionem diſputando verſabat:* húncque eſſe ſenſum Apoſtoli fusè probat Doctor ſanctiſſimus, & poſt multa obſervat, ne quiſquam putaret Apoſtolum, cùm dixit, *Caro & Sanguis regnum Dei non poſſidebunt*, hoc definiviſſe *ſecundum ſubſtantiam carnis*, aperuiſſe
F quid diceret, ſubjungendo: *Neque corruptio incorruptionem poſſidebit.* Tanquam diceret; *Quod dixi, Caro & Sanguis regnum Dei non poſſidebunt*, ideo dixi, quia *corruptio incorruptionem non poſſidebit.* Hoc ergo loco, inquit S. Auguſtinus, *nomine carnis & ſanguinis corruptionem mortalitatis intelligi voluit.* Credebat itaque *S. Auguſtinus*, & credendum omnino cenſebat, Sanguinem in Corpore Chriſti glorioſo exiſtere ſecundùm ſubſtantiam, non ſecundùm corruptionem mortalitatis, & argutulos diſputatores cohiberi volebat, objectantes: *Si caro eſt*,

eſt, & ſanguis eſt: ſi ſanguis, & cæteri humores: ſi cæteri humores, ergo & corruptio. Quia Deus qui corporibus trium puerorum in fornace addidit contra ignem incorruptionem, vel ipſi igni detraxit corrumpendi facultatem, carni & ſanguini poteſt auferre quaſdam qualitates ſtatus corruptibilis proprias, & tamen ipſam carnis & ſanguinis ſubſtantiam ſervare. *Valet igitur divina potentia de iſtâ viſibili atque tractabili naturâ corporum quibuſdam manentibus auferre quas voluerit qualitates: at per hoc etiam valet membra mortalia formâ lineamentis manentibus, corruptione verò mortalitatis emortuâ, ſtabili vigore firmare: ut abſit labes, adſit effigies; adſit motio, abſit fatigatio; adſit veſcendi poteſtas, abſit eſuriendi neceſſitas.*

Et lib. 1. *Retractationum* cap. XVII. *Unde conſtat Apoſtolum non carnis ſubſtantiam negaſſe in Regno Dei futuram, ſed aut homines qui ſecundùm carnem vivunt, carnis & ſanguinis nomine nuncupaſſe, aut ipſam carnis corruptionem, quæ tunc utique nulla erit.* Et libri II. cap. III. *Non ſic accipiendum eſt, quaſi carnis non ſit futura ſubſtantia; ſed carnis & ſanguinis nomine ipſam corruptionem carnis & ſanguinis intelligendus eſt Apoſtolus nuncupaſſe.* Idem confirmat cap. XCI. *Enchiridii*, & cap. XXIV. libri XXII. *De Civitate Dei.*

Reſponderi etiam poteſt, duplicem eſſe ſanguinem; unum vitalem & præcipuum, qui venæ ſectione non effluit; alterum ſuperfluum & degenerem, ex humoribus efformatum. De primo genere ſanguinis *Conſentium* non dubitaſſe, nec ab eo interrogatum fuiſſe *S. Auguſtinum*, ſed de ſecundo, & quæſtionem adeo inutilem excutere noluiſſe; tum ut aliam quæſtionem declinaret, utrum ſcilicet corpus glorioſum aliis humoribus, pituita, vel felle flavo & nigro careat, ex quibus humanæ naturæ temperamentum efformatur: *Fortaſſis enim*, inquit, *arrepta occaſione ſanguinis urgebit nos moleſtior perſcrutator, & dicet: Si ſanguis, cur non & pituita? Cur non & fel flavum vel nigrum?* &c. Tum quia ad hujus enucleationem quæſtionis tempus tunc *S. Auguſtino* non ſuppetebat. Unde illam prætermiſit, cum quibuſdam aliis quæ fidei propinquiores erant, quas inter iſta recenſetur: *Utrum baptizati omnes, ſi abſque pœnitentia diverſis criminibus irretiti de corpore exierint, veniam quolibet tempore conſecuti ſint?* Circa quam ad Opus eo de argumento à ſe conſcriptum remittit, ſubditque de temporis defectu ad prolixiorem ſcribendam Epiſtolam, qua quæſtiones omnes ab ipſo propoſitas enuclearet: *Cùm iſta dictarem, perlator jam ventum expectans, me vehementer, ut navigarem, urgebat. Itaque ſi quid hic inconditè atque incultè dictum legeris, vel ſi totum ita eſſe perſpexeris, doctrinæ da operam, linguæ veniam.*

Sed palmarius eſt contra Calviniſtam Diſſertatorem *S. Auguſtini* locus in Epiſt. ad *Caſulanum*, ubi contra *Urbicam* quemdam Scriptorem hæc habet: *Dicit ceſſiſſe pani pecus, tanquam neſciens & tunc in Domini menſa panes propoſitionis poni ſolere, & nunc ſe de Agni Immaculati corpore partem ſumere: dicit ceſſiſſe poculo ſanguinem, non cogitans etiam nunc ſe accipere in poculo ſanguinem.* Fideles Chriſti ſanguinem in poculo Euchariſtico accipere *S. Auguſtinus* teſtatur: cenſet igitur & Chriſtum verum ſanguinem in corpore glorioſo habere, & ejuſdem ſanguinis ſubſtantiam in Euchariſtia nobis dare. Enimverò ſi Euchariſtia ſanguinis Chriſti nudum ſignum *S. Auguſtino* viſa eſſet, injuriâ reprehendiſſet *Urbicum*; ſiquidem verè ille dixiſſet ceſſiſſe pecus pani, & poculo ſanguinem. Quòd enim ad ſignum attinet, in pecore illo non minùs fuiſſet Chriſtus quàm in noſtro pane, & Sanguis Domini non minùs fuiſſet in ſanguine veterum victimarum, quàm in noſtro vino. Quamobrem Veteris Legis homines Chriſtū habuiſſent in pecore, quem nos in pane, & ſanguinem Chriſti habuiſſent in victimarū ſanguine, quem nos in vino haberemus. Vult igitur *S. Auguſtinus* vetera tranſiiſſe, & nova in Chriſto facta eſſe, ut ſuccederet panis pani; panis ſcilicet qui de cælo deſcendit, panibus propoſitionis; pecus pecori, id eſt, Agnus Dei, victimis irrationalibus; ſanguis ſanguini, Chriſti nimirum ſanguis brutorum animantium ſanguini, ut veritates figuris. Sanguine igitur Chriſti corpus glorioſum præditum eſt, & hunc pretioſum ſanguinem in Euchariſtia bibimus.

Non minus inſignis eſt locus Quæſtione LVII. in *Leviticum*, ubi ait: *Cùm Dominus dicat*: Niſi « manducaveritis carnem meam, & biberitis ſan- « guinem meum, non habebitis vitam in vobis: « *Quid ſibi vult quod à ſanguine Sacrificiorum quæ pro peccatis offerebantur, tantopere populus prohibetur, ſi illis ſacrificiis unum hoc Sacrificium ſignificabatur, in quo vera ſit remiſſio peccatorum: à cujus tamen Sacrificii ſanguine non ſolùm nemo prohibetur, ſed ad bibendum potius omnes exhortantur qui volunt habere vitam?* Anthiteſis illa inter legalem ſanguinis bibendi prohibitionem, & Evangelicum de illo bibendo mandatum nulla eſſet, ſi præceptum de bibendo ſanguine typico, aut ſpiritualiter tantùm intelligeretur. Denique, ut alia loca prætercam, inſignis ille eſt in rem noſtram ex Sermone CXIII. *De Diverſis*, qui primus eſt in Feſto *S. Cypriani* Martyris. *In eo loco*, inquit, *ubi poſuit carnis exuvias, ſæva tunc multitudo convenerat, quæ propter odium Chriſti, ſanguinem funderet Cypriani: ibi hodie venerans multitudo concurrit, quæ propter Natalem Cypriani bibit Sanguinem Chriſti. Et tantò dulciùs in illo loco propter Natalem Cypriani ſanguis bibitur Chriſti, quantò devotiùs ibi propter nomen Chriſti ſanguis fuſus eſt Cypriani. Denique ſicut noſtis, quicumque Carthaginem noſtis, in eodem loco Menſa Deo conſtructa eſt, tamen Menſa dicitur Cypriani, non quia ibi eſt unquam Cyprianus epulatus, ſed quia ibi eſt immolatus, & quia ipſa immolatione ſua paravit hanc Menſam, non in qua paſcat, ſive paſcatur; ſed in qua Sacrificium Deo, cui & ipſe oblatus eſt, offeratur.* Legatur erudita Diſquiſitio, *De Sanguine Corporis Chriſti poſt Reſurrectionem*, à clariſſimo viro *Jacobo Boileau*, Doctore Sorbonico, & Metropolitanæ Senonenſis Eccleſiæ Decano edita.

XII. Dogma Catholicum de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia confirmatur iterum ex *S. Auguſtino* lib. 2. *Contra Adverſarium Legis & Prophetarum*, cap. IX. *Nos autem*, inquit, *audiamus & intelligamus duo Teſtamenta in duobus filiis Abrahæ, duabúſque mulieribus ejus commixtione fœtatis: ſicut duos in carne una Chriſtum & Eccleſiam, iſtis nolentibus, ſine ulla obſcœnitate cognoſcimus: Sicut Mediatorem Dei & hominum hominem Chriſtum Jeſum, carnem ſuam nobis manducandam bibendúmque ſanguinem dantem, fideli corde atque ore ſuſcipimus, quamvis horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere; & humanum ſanguinem potare, quàm fundere.* Chriſti carnem manducamus & ſanguinem bibimus, ſecundùm S. Auguſtinum, *fideli corde atque ore.* Non igitur ſpiritaliter dumtaxat, ſed corporaliter. Nec de figura dumtaxat Corporis & Sanguinis Chriſti virtute adaucta locus ille intelligi poteſt. Loquitur enim *S. Auguſtinus* de manducatione carnis & potione ſanguinis, quæ horrorem incutere poſſent: atqui typi carnis & ſanguinis, eorúmque virtus, horrorem incutere nullum poſſunt. Non loquitur ergo *S. Auguſtinus* de typis dumtaxat carnis & ſanguinis Chriſti, eorúmque virtute. Præterea, antitheſis à S. Doctore inſtituta inter manducationem

Chriſtum carnem ſuam nobis manducandam dantem, fideli corde & ore ſuſcipimus.

& occiſionem humanæ carnis, & inter effuſionem & potationem humani ſanguinis, probat ipſum loqui de ea carne quæ occidi, & de ſanguine qui effundi potuit: at figura carnis non occiditur, nec ſanguinis effuſio figurata horrorem incutit. Non poteſt igitur explicari locus ille S. *Auguſtini* de corpore & ſanguine typicis.

Improbabilis Albertini Reſponſio.

XIII. Reſpondet *Albertinus*, probabiliter dici poſſe, hoc loco legi debere, non, *fideli corde atque ore ſuſcipimus*; ſed, *fideli corde atque aure ſuſcipimus Mediatorem carnem ſuam manducandam dantem*: Hoc eſt, mandantem. Sed quâ auctoritate ita eſſe legendum tam audacter aſſerit? An alicujus MS. Codicis probatæ fidei? B Id quidem optabat vehementer ut ab importuna objectione ſe liberaret. *Utinam*, inquit, *liceret videre plures ac vetuſtos codices manuſcriptos!* Facillimum enim fuit *ore* in *aure* mutare. At tot videre potuit quot Pariſiis extant, ubi certè extant quamplurimi, nec dubium quin viderit homo in iis quæ cauſæ ſuæ commoda eſſe poſſent conquirendis non incurioſus: nullum tamen protulit, nullum igitur invenire potuit.

Secundò, ut quoquo modo ab hujus loci difficultate ſe expediat, reſpondet, in his verbis, *fideli corde atque ore*, cor & os non neceſſariò pro diſparatis & diſtinctis eſſe ſumenda, ſed pro uno & eodem accipi poſſe, C ut quando Joannes Baptiſta de Domino Phariſæis ac Saducæis dicebat: *Ipſe vos baptizabit Spiritu Sancto & igne.*

Verùm hæc reſponſio inepta eſt. Hic enim loquendi modus à nullo unquam Auctore uſurpatus probabitur, *fideli corde & ore*, ad ſignificandum, *fideli ore cordis*. Nec favet *Albertino* locus ab ipſo prolatus: *Ille vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne*. Tum quia longè probabilior eſt iſtius loci ſenſus, his verbis, *Spiritu Sancto & igne*, unum & idem non ſignificari, ſed hoc verbo, *Spiritu Sancto*, receptionem interiorem Spiritus Sancti ab Apoſtolis die Pentecoſtes ſignificari; iſtud verò, D *igne*, ſignum exterius deſignare, ſub quo in eos viſibiliter effundendus erat: tum quia hoc verbum *Spiritu Sancto*, omnia Spiritus Sancti diſtinctè non ſignificat attributa; unde vox illa, *& igne*, novũ quid dat intelligendum, ſcilicet Spiritum Sanctum habere purificandi vim, & fidelium corda divino amore incendendi. At cùm dicitur, *fideli corde atque ore ſuſcipimus*, ſi eo intelligatur ſenſu hæc verba, quem ipſis affingit *Albertinus*, his verbis, *& ore*, nihil novi ſignificatur: hoc ipſo enim quò concipimus Corpus Chriſti corde ſuſcipi, concipimus ore cordis ſuſcipi; adeoque inutilis eſſet hujus vocis additio, & nugatorius planè ſenſus: E tantumdem enim valeret ac ſi dicerem: fideli corde & ore cordis ſuſcipimus.

Reſpondet tandem *Albertinus* his ſolutionibus diffidens, *S. Auguſtinum* non loqui de Mediatore tanquam per Euchariſtiam Corpus ſuum manducandum, Sanguinémque bibendum porrigente, ſed de eo tanquam Carnem ſuam manducandam Sanguinémque bibendum docente, tradente, commendante & jubente: nec rurſum de illo fideli corde atque ore velut manducationis organis, ſed de illo fideli corde atque ore velut approbationis & confeſſionis inſtrumentis, audiendo, amplectendo, F & excipiendo. Nam verbum, *ſuſcipere*, inquit, adeo communiter in hac ſignificatione ponitur, ut ſupervacaneum foret probationes congerere.

Sed hæc etiam reſponſio futilis eſt. Quamvis enim ubi de doctrina agitur, *ſuſcipere* idem ſit ac *approbare*: Quo ſenſu in Proverbiis dicitur, *Ad ſuſcipiendam eruditionem doctrinæ: Si ſuſceperis ſermones meos: Suſcipiat verba mea cor tuum*: aliud tamen ſignificat cùm agitur de perſona, nec uſquam viris cordatis probabitur, *Ore ſuſcipere Mediatorem*, A tantumdem valere ac *Ore approbare Mediatorem*. Quanquam nec figmentum iſtud *Albertino* ſatis ſit ad eludendùm argumentum quod ex illo *S. Auguſtini* loco eruitur. Dixerit enim *S. Auguſtinus*, ut Miniſter ſomniavit, nos corde & ore approbare Mediatorem docentem, Carnem ſuam manducandam Sanguinémque bibendum: inde ſemper colligere eſt, nos carnem ejus manducare & ſanguinem bibere, ſiquidem id docet ac jubet Mediator: & quidem eo modo manducare & bibere qui horrorem incutere poſſit aliquem, ut *S. Auguſtinus* aſſerit: quod certè de manducatione & potatione ſpiritali dici non poteſt.

B XIV. Probatur iterum dogma Catholicum ex eodem *S. Auguſtino* lib. 1. *De Peccatorum Meritis & Remiſſione*, cap. xx. *Dominum audiamus*, inquit, *non quidem hoc de Sacramento ſancti Lavacri dicentem, ſed de Sacramento ſanctæ Menſæ ſuæ, quò nemo ritè niſi baptizatus accedit*: « Niſi manducaveritis Carnem meam, & biberitis Sanguinem meum, non « habebitis vitam in vobis. *Quid ultra quærimus? Quid ad hoc reſpondeti poteſt, niſi pertinacia pugnaces nervos adverſus conſtantiam perſpicuæ veritatis intendat? An verò quiſquam etiam dicere audebit, quòd ad parvulos hæc ſententia non pertineat, poſſintque ſine participatione corporis hujus & ſanguinis in* C *ſe habere vitam; quia non ait*, Qui non manducaverit, *ſicut de Baptiſmo*, Qui non renatus fuerit; *ſed ait*, Si non manducaveritis, *velut eos alloquens qui audire & intelligere poterant, quod utique non valent parvuli? Sed qui hoc dicit, non attendit, quia niſi omnes iſta ſententia teneat, ut ſine Corpore & Sanguine Filii hominis vitam habere non poſſint, fruſtra etiam ætas major id curat. Poteſt enim, ſi non voluntatem, ſed verba loquentis attendas, eis ſolis videri dictum, quibus tunc Dominus loquebatur; quia non ait*, Qui non manducaverit; *ſed*, Si non manducaveritis. *Et ubi eſt quod eodem loco de hac ipſa re* D *ait*; Panis quem ego dedero, caro mea eſt pro ſeculi vita? *Secundùm hoc enim etiam ad nos pertinere illud Sacramentum intelligimus, qui tunc nondum fuimus, quando iſta dicebat; quia non poſſumus dicere, ad ſeculum nos non pertinere; pro cujus vita Chriſtus ſuam carnem dedit . . . Ac per hoc etiam pro parvulorum vita caro data eſt, quæ data eſt pro ſeculi vita, & ſi non manducaverint carnem Filii hominis, nec ipſi habebunt vitam.* Hic de ſpiritali manducatione *S. Auguſtinus* non loquitur, cujus incapaces parvuli ſunt, & carnis nomine veram carnem intelligit, quæ ſola data eſt pro ſeculi vita. Igitur veram Chriſti carnem ore corporis à Fidelibus manducari E credebat *S. Auguſtinus*, credebat & Eccleſia univerſa cujus doctrinam propugnabat, & cujus in Communione vivebat.

Pro parvulorum vita caro Chriſti data eſt, quæ data eſt pro Sæculi vita.

Fatetur *Albertinus*, in hiſce Domini ſecundùm Joannem, verbis, de vero ac proprio Domini corpore & ſanguine agi Concedit etiam S. Auguſtinum de proprio corpore & ſanguine frequenter illa eſſe interpretatum. Contendit, hoc in loco, aliiſque nonnullis ipſum intelligere ac explicare hunc locum de corpore & ſanguine typicis, id eſt, de figura corporis & ſanguinis Domini. Verùm hæc reſponſio ineptam prorſus verborum Chriſti F interpretationem *S. Auguſtino* affingit. Supponeret enim *S. Auguſtinus*, Chriſtum Judæos ac Diſcipulos ſuos alloquentem, illis nominibus Carnis & Sanguinis deſignare voluiſſe mera ſigna, de quibus nec tunc, nec antea cum ipſis fuerat locutus, ipſiſque ita imparatis, & inſtitutionis futuræ panis & vini in ſigna corporis & ſanguinis ſui penitus ignaris, dixiſſe: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, ut ſignificaret neminem vitam habiturum, qui panem non comederet, vinúmque biberet,

Albertini reſponſio & objectiunculæ diſſlantur.

tet aliquando in ſigna ſui corporis & ſanguinis inſtituenda. Quo quid abſurdus cogitari poteſt? Præterea, quænam ratio eſt, ut illa Chriſti verba de vero ac proprio Domini corpore intelligenda, *Sanctus Auguſtinus* aliquando expoſuerit ad mentem Chriſti Domini de proprio corpore ac ſanguine, aliquando alieno ſenſu; ſcilicet de typis corporis & ſanguinis? At, inquit *Albertinus*, expreſsè *Auguſtinus* ait, Dominum hîc loqui *de Sacramento Menſæ ſuæ*: ergo de ſacro ſigno loquitur. Totum concedimus, ſed negamus de ſigno excluſivo loqui: Nam illud ipſum menſæ ſuæ Sacramentum vocat carnem & ſanguinem Domini: Quod argumento eſt ſignum merum corporis & ſanguinis Chriſti non eſſe, aut eorum virtute dumtaxat repletum. Licèt enim aqua Baptiſmi, ſanguinis Chriſti ſignum ſit, ejuſdémque virtutem contineat, ipſam tamen Sanguinem Domini *Sanctus Auguſtinus* non vocat, neque *in Sacramento Lavacri*, ſed *in Sacramento ſanctæ Menſæ ſuæ*, manducari aſſerit ejus carnem, & ſanguinem bibi. Alio igitur ſenſu Euchariſtiam, alio Baptiſmum Sacramentum vocat: illud quia ſanguinem Chriſti, quo à peccatis noſtris abluimur, ſignificat, ejúſque virtutem continet; iſtud quia Chriſti corpus & ſanguinem ſecundùm ſubſtantiam in ſe contenta ſignificat. Significatio itaque communis eſt utriuſque Sacramenti ratio: Communis etiam eſt ambobus virtus Sanguinis Chriſti: ſed incluſio Corporis & Sanguinis Chriſti ſecundùm ſubſtantiam, Euchariſtiæ propria eſt.

Hinc facilè ſolvitur iſta *Albertini* objectiuncula: Ait Auguſtinus: *Dominum audiamus, non hoc de Sacramento Lavacri dicentem, ſed de Sacramento ſanctæ Menſæ ſuæ.* Quo igitur ſenſu vocem, *Sacramentum*, de Baptiſmo loquens uſurpat, eodem & cùm loquitur de Menſæ Sacramento. At per Sacramentum in Baptiſmo ſignum ſacrum intelligit, aquam videlicet quæ Sanguinis Chriſti ſignum eſt; ergo & pariter per Menſæ Sacramentum, panem & vinum quæ carnis & ſanguinis Chriſti ſacramenta, id eſt, ſacra ſigna ſunt.

XV. His omnibus *Sancti Auguſtini* pro Catholico dogmate teſtimoniis coronidem imponet locus celeberrimus ex Commentario in Pſalmum trigeſimum-tertium, ubi de Chriſto ſic loquitur: *Et ferebatur in manibus ſuis. Hoc verò, fratres! quomodo poſſe fieri in homine quis intelligat? Quis enim portatur in manibus ſuis? Manibus aliorum poteſt portari homo, manibus ſuis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipſo David ſecundùm literam non invenimus, in Chriſto autem invenimus. Ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſum Corpus ſuum, ait:* Hoc eſt Corpus meum: *Ferebat enim illud Corpus in manibus ſuis. Ipſa eſt humilitas Domini Jeſu Chriſti, ipſa multùm commendatur hominibus.* Chriſtum propriis manibus corpus ſuum portaſſe aſſerit, cùm dixit Apoſtolis, *Hoc eſt Corpus meum*, & feciſſe quod nullus hominum facere poteſt. At quilibet ſui ipſius ſignum & figuram portare poteſt: docet ergo *Sanctus Auguſtinus*, Chriſtum proprium Corpus ſuum portaſſe, non figuram dumtaxat corporis ſui.

Chriſtus Corpus ſuum in manibus ſuis Ferebat, cùm Euchariſtiam Apoſtolis dedit.

Reſpondet *Albertinus*, Sanctum Auguſtinum Concione 2. in eumdem Pſalmum ſe ampliùs explicantem, dicere: *Ipſe ſe portabat quodammodo cùm diceret, Hoc eſt Corpus meum.* Quo adverbio innuit, Dominum propriè loquendo ſe non portaſſe. Illud enim, *quodammodo*, temperamentum eſt Oratorum, quo paulò licentiùs di-

Albertini Reſponſio vim Auguſtiniani teſtimonii non frangit.

A cta corrigunt ac minuunt. Verùm fallitur *Albertinus*; nam adverbium illud, *quodammodo*, non ſemper eſt terminus diminuens, ſed fungitur quandoque vice termini dumtaxat ſpecificantis; id eſt, non negat ſenſum literalem propoſitionis aſſertæ, ſed ſenſum illum ad certum quemdam & ſingularem modum determinat. Sic Sanctus Auguſtinus in Epiſtola ad *Voluſianum* ait, Verbum unitum fuiſſe homini *quodammodo*, & Epiſtola 28. ad *Sanctum Hieronymum*, ait, Animam humanam eſſe immortalem *ſecundùm quemdam modum*; & *Theophilus Antiochenus* ait, *Materiam à Deo eſſe quodammodo factam*: nec tamen negant
B Verbum eſſe reipſa & perſonaliter unitum naturæ humanæ, Animam reipſa & ſecundùm ſubſtantiam eſſe immortalem, & materiam eſſe à Deo reverà productam; ſed ſenſum literalem harum propoſitionum ad certum quemdam modum unionis, immortalitatis, & productionis, per adverbium *quodammodo*, determinant. Ita cùm *Sanctus Auguſtinus* ait Chriſtum ſeipſum portaſſe quodammodo, non negat quin verè & reipſa Corpus ſuum proprium manibus ſuis portaverit, quod in præcedenti Concione tam diſertè aſſeruerat; ſed literalem illius Propoſitionis ſenſum ad quemdam portandi ſeipſum mo-
C dum ſingularem reſtringit per adverbium *quodammodo*, ut nimirum ſignificet ipſum Corpus ſuum non portaſſe modo illo ſenſibili quo portantur corpora, ſed modo ſingulari & admirabili, qui ſacri ipſius corporis ſub Sacramento proprius eſt.

ARTICULUS XX.

Solvuntur quædam Sacramentariorum Objectiones ex SANCTO AUGUSTINO *petitæ.*

D I. OBjicit *Albertinus* Sermonem *Sancti Auguſtini* ad recèns baptizatos, quem integrum refert *Sanctus Fulgentius* lib. *De Baptiſmo Æthiopis* cap. ultimo. Ac primùm urget ea verba: *Quod videtis, panis eſt, & calix, quod vobis etiam oculi veſtri renuntiant.* Quibus verbis, inquit, non modò, *Auguſtinus* docet in altari panem eſſe & calicem, ſed & addit, oculos quoque id renuntiare, ſenſuum teſtimonium in eorum dignotione apertiſſimè commendans.

Reſpondeo, Euchariſtiam à *Sancto Auguſtino* panem vocari ſecundùm ſpeciem externam, ſecundùm quam oculi panem eſſe judicant, quod
E panis figuram & qualitates habet, non ſecundùm interiorem ſubſtantiam. Unde ſubdit: *Quod autem fides veſtra poſtulat inſtruenda, panis eſt Corpus Chriſti, calix Sanguis Chriſti*: id eſt, objectum illud exterius, quod panis appellationem retinet, ſicut & ſpeciem, ſignum ſacrum eſt Corporis Chriſti ſubſtantiam revera continens; & calix, ſeu objectum illud exterius quod videtur in calice, vinúmque vocatur, Sanguinis Chriſti realiter etiam ſibi conjuncti ſignum eſt. Addi-
F derim *Lamfranci* ad ſimilia loca reſponſionem, dicentis, Euchariſtiam panem & vinum figuratæ locutionis modo vocari. *Solemus enim aliquas res illarum rerum ex quibus efficiuntur, nominibus appellare, quamvis in aliam naturam tranſlata, jam non poſſint eſſe illud quod ſunt res illæ, ex quibus probantur effectæ. Sicut Beatus Auguſtinus* * *cryſtallum vocat nivem multorum annorum duratam tempore & ſerie ſæculorum, cùm nix ſit liquida & humida, cryſtalli verò natura dura & ſicca. Ac per hoc cùm tam diverſæ naturæ ſint in*

Objectioni primæ Albertini ex ſancto Auguſtino petitæ reſpondetur.

* In Pſ. 147.

 utriſque

utriſque, non rectè quis cryſtallum nivem vocaverit, niſi eo locutionis modo, quo res effecta materiali ſolet nomine appellari. Et Creator ex terra creato primo homini in Geneſi dicit: Terra es, & in terram ibis. *Quaſi diceret, Quia factus es ex terra, quandoque fies terra, & reverteris in terram.* Scriptura itaque Sacra & SS. Patres interdum *Corpus Domini panem vocant myſtica locutione, ſeu quoniam ex pane conficitur, ejúſque nonnullas retinet qualitates, ſeu quia animam incomprehenſibiliter paſcendo ſatiat, eique æternæ vitæ ſubſtantiam ſubminiſtrat: vel quòd Corpus eſt Filii Dei, qui eſt Panis Angelorum.*

II. Objicit *Albertinus* Sanctum Auguſtinum, poſtquam dixiſſet, *Panis eſt Corpus Chriſti, & calix Sanguis Chriſti*, addere: *Poteſt in animo cujuſpiam talis cogitatio oboriri: Dominus noſter Jeſus Chriſtus novimus unde acceperit carnem de Virgine Maria. Infans lactatus eſt, nutritus eſt, crevit, ad juvenilem ætatem perductus eſt, à Judæis perſecutionem paſſus eſt, ligno ſuſpenſus eſt, in ligno interfectus eſt, de ligno depoſitus eſt, ſepultus eſt, tertia die reſurrexit, quo die voluit, in cœlum aſcendit. Illuc levavit corpus ſuum, unde eſt venturus ut judicet vivos & mortuos. Ibi eſt modò ſedens ad dexteram Patris. Quomodo eſt panis corpus ejus, & calix, vel quod habet calix, quomodo eſt ſanguis ejus?* Et reſpondet: *Iſta, fratres, ideo dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet ſpiritalem.* Si credidiſſet *Auguſtinus* panem & vinum per conſecrationem fieri & eſſe propriè & ſubſtantialiter Corpus & Sanguinem Chriſti, ad propoſitam quæſtionem clarè & diſtinctè proculdubio reſpondiſſet, Maximo ac ineffabili miraculo panis ac vini ſubſtantias, remanentibus accidentibus, in corpus ac ſanguinem ejus tranſſubſtantiari, ſicque corpus ejus & ſanguinem non modò eſſe in cœlo; ſed ſimul etiam in terra & in locis innumeris, ſub accidentibus prædictis, & indiviſibiliter exiſtere. Horum autem nihil reſpondet, quamvis quæſtio propoſita, & auditorum inſtructio neceſſariò id exigerent; ſed eò tantùm recurrit ut dicat hîc de Sacramentis agi, quæ (ut alibi notat) earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, nomina accipiunt.

Reſpondeo, *Albertinum* ſtatum quæſtionis, quam in eo Sermone proponit ac ſolvit *Sanctus Auguſtinus*, non fuiſſe aſſecutum, neque ejuſdem reſponſionem comprehendiſſe. Scopus quippe S. Doctoris non erat exponere recens baptizatis quid ſit Euchariſtia, cùm ea de re paulò ante baptiſmum fuiſſent edocti, ſiquidem Euchariſtiam ſtatim poſt baptiſmum ſuſcipiebant, & ad ſuſceptionem Baptiſmi præmittebantur Catecheſes, cùm de ipſomet, tum de Confirmatione, & Euchariſtia, ſimul adminiſtrari ſolitis, ſecundùm Eccleſiæ Diſciplinam, ut ex Catecheſibus *Sancti Cyrilli Hieroſolymitani* diſcimus: Sed explicandum ſibi propoſuerat *Sanctus Auguſtinus*, quid objectum illud exterius quod ſenſibus obverſatur, & panis vocatur in Euchariſtia, ſignificet; quod nondum recens baptizati noverant. *Hoc quod videtis*, inquit, *in Altari Dei etiam tranſacta nocte vidiſtis: Sed quid eſſet, quàm magnæ rei Sacramentum contineret, nondum audiſtis.* Quæſtioni reſpondet, Panem eſſe Corpus Chriſti, Calicem eſſe Sanguinem Chriſti, id eſt, objecta illa exteriora, quæ ut ſpeciem ita & appellationem panis & vini retinent, Sacramentum eſſe, ſive ſacrum ſignum Corporis & Sanguinis Chriſti, quæ ſub illis realiter contineri jam didicerant, & credebant. Et id quidem fidei ſufficiebat, ſed ampliori inſtructione erat opus ad iſtius Sacramenti ſignificationem, de qua quæſtio erat, intelligendam. *Quod*, inquit, *fides veſtra poſtulat inſtruenda, panis eſt Corpus Chriſti, calix Sanguis Chriſti. Breviter quidem hoc dictum eſt, quod fidei forte ſufficiat; ſed fides inſtructionem deſiderat.* Dubium porro mentes recens baptizatorum pulſabat, quomodo panis, ſeu ſpecies externa Sacramenti panis nomen retinens, Corporis Chriſti Sacramentum ſit. Quod dubium his verbis exprimitur à Sancto Auguſtino: *Quomodo eſt panis corpus ejus, & calix, vel quod habet calix, quomodo eſt ſanguis ejus?* Dubitatio illa inde oriebatur, quòd Sacramenta ſimilitudinem aliquam habere debeant earum rerum quarum ſunt Sacramenta. Ut enim ait *Auguſtinus* ipſe Epiſtola 23. ad Bonifacium: *Si Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent.* At facilè capi non poterat quænam eſſet ſpecierum panis & vini, ſive panis ipſius & vini quorum ideas menti ingenerabant ſpecies illæ, cum Corpore & Sanguine Chriſti ſimilitudo, quænam cum actionibus & paſſionibus Corporis Chriſti convenientia. Dubitationis iſtius ratio exprimitur verbis in objectione laudatis: *Poteſt enim in animo cujuſpiam talis cogitatio oboriri: Dominus noſter Jeſus Chriſtus novimus unde acceperit carnem de Virgine Maria.* Dubitatio ergo recens baptizatorum nomine hîc à *Sancto Auguſtino* propoſita non verſatur circa præſentiam realem Corporis Chriſti in Euchariſtia, ut fingit *Albertinus*; ſed circa rationem Sacramenti. Quamobrem neceſſe non erat ut *Sanctus Auguſtinus* reſponderet, panem & vinum per conſecrationem fieri & eſſe propriè & ſubſtantialiter Corpus & Sanguinem Chriſti, cùm id recens baptizati noſſent, nec ea de re quæſtio impræſentiarum eſſet, aut ad iſtius Concionis argumentum pertineret: Sed ſolùm ut id ipſis explicaret, quod capere non poterant, quomodo Sacramentum eſſet Corporis & Sanguinis Chriſti objectum exterius panis & vini nomine nuncupatum, ſeu quænam eſſet ſymbolorum cum ſacro Domini Corpore, & pretioſo Sanguine ſimilitudo. Id autem præclarè exſequitur S. Auguſtinus, reſpondendo, Iſta eſſe Sacramenta, *Quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur; Quod videtur, ſpeciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet ſpiritalem.* Ut verò faciliùs intelligant quomodo ſint Sacramenta Corporis & Sanguinis Chriſti, & quænam ſit eorum cum rebus ſignificatis ſimilitudo, ait non eſſe ſpectandum Corpus Chriſti naturale dumtaxat, cujus tantùm Sacramentum Euchariſtia non eſt; ſed Chriſti Corpus integrum, ſcilicet caput & membra, quod Corpus Myſticum appellamus: Illud enim eſſe rem Sacramento ſignificatam. Id omnino demonſtrat *Sancti Auguſtini* expoſitio. *Corpus ergo Chriſti ſi vis intelligere, Apoſtolum audi dicentem Fidelibus,* Vos eſtis Corpus Chriſti & membra. *Si ergo vos eſtis Corpus Chriſti & membra, Myſterium veſtrum in menſa Domini poſitum eſt, Myſterium Domini accipitis. Ad id quod eſtis, Amen, reſpondetis, & reſpondendo ſubſcribitis. Audis ergo, Corpus Chriſti, & reſpondes, Amen. Eſto membrum Corporis Chriſti, ut verum ſit, Amen. Quare ergo in pane nihil hic de noſtro afferamus: Ipſum Apoſtolorum item audiamus. Cùm ergo de iſto Sacramento loqueretur, ait:* Unus panis, unum corpus multi ſumus. *Intelligite, & gaudete. Unitas, pietas, veritas, charitas, unus panis, unum corpus multi ſumus. Recolite enim quia panis non fit de*

Objectioni ſecundæ Albertini reſpondetur.

Euchariſtia Myſterium unitatis.

de uno grano, ſed de multis. Quando exorcizabamini, quaſi molebamini. Quando baptizati eſtis, quaſi conſperſi eſtis: Quando Spiritus Sancti ignem accepiſtis, quaſi cocti eſtis. Eſtote quod videtis, & accipite quod eſtis. Hoc Apoſtolus de pane dixit: Jam de calice quid intelligeremus, etiam hoc dictum ſatis oſtendit. Sicut enim ut ſit ſpecies viſibilis panis, multa grana in unum conſperguntur, tamquam illud fiat quod de Fidelibus ait Sancta Scriptura: Erat illis anima una & cor unum in Deum: *Sic & de vino, fratres, recognoſcite unde ſit unum. Grana multa pendent ad botrum; ſed liquor granorum in unitate confunditur. Ita Dominus Jeſus Chriſtus nos ſignificavit, nos ad ſe pertinere voluit, myſterium pacis & unitatis noſtræ in Menſa ſua conſecravit. Qui accipit Myſterium unitatis, & non ſervat vinculum pacis, non Myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe.*

Ex hac reſponſione alia *Sancti Auguſtini* loca facilè intelliguntur & explicantur, in quibus Euchariſtiam tantùm ſpectans ſecundùm relationem ad Corpus Chriſti myſticum, cujus etiam Sacramentum eſt, nihil habet de reali præſentia corporis & ſanguinis Chriſti. Sic Tractatu 26. in Joannem: *Norunt*, inquit, *Fideles corpus Chriſti, ſi corpus Chriſti non negligant eſſe... Exponens nobis Apoſtolus hunc panem*, Unus panis, *inquit*, multi ſumus. *O Sacramentum pietatis! ô Signum unitatis! ô vinculum caritatis!..... Hunc itaque cibum & potum, ſocietatem vult intelligi corporis & membrorum ſuorum: quod eſt Sancta Eccleſia in prædeſtinatis & vocatis, & juſtificatis, & glorificatis Sanctis, & Fidelibus ejus... Hujus rei Sacramentum, id eſt, unitatis corporis & ſanguinis Chriſti, alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum, in Dominica Menſa præparatur, & de Menſa Dominica ſumitur, quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad exitium.... Cùm enim cibo & potu id appetant homines ut neque eſuriant, neque ſitiant: Hoc veraciter non præſtat niſi iſte cibus & potus, qui eos à quibus ſumitur, immortales & incorruptibiles facit, id eſt, ſocietas ipſa Sanctorum, ubi pax erit, & unitas plena atque perfecta. Propterea quippe, ſicut etiam ante nos hoc intellexerunt Homines Dei, Dominus noſter Jeſus Chriſtus corpus & ſanguinem ſuum in eis rebus commendavit, quæ ad unum aliquid rediguntur ex multis. Namque aliud in unum ex multis granis conficitur, aliud in unum ex multis acinis confluit.* Lege & Sermonem LXXXIII. *De Diverſis.*

Arcani religio Patres impellebat ut de Euchariſtia coram Catechumenis obſcuriùs loquerentur.

Ideo autem in Sermonibus ad populum *Sanctus Auguſtinus* Euchariſtiam ſecundùm relationem ad corpus Chriſti myſticum potiùs ſpectabat, ac de illa ſecundùm iſtum reſpectum diſſerebat, interdum etiam de hoc Sacramento ſubobſcurè loquebatur, ne Catechumenis, qui aderant, panderetur myſterium, quod ſolis initiatis aut proximè initiandis credebat Eccleſiæ Diſciplina. Cujus reticentiæ neceſſitatem & alibi ſignificavit. In Pſalmum 33. *Erat, ut noſtis, Sacrificium Judæorum antea ſecundùm ordinem Aaron in victimis pecorum, & hoc in Myſterio. Nondum erat Sacrificium Corporis & Sanguinis Domini, quod Fideles norunt, & qui Evangelium legerunt, quod Sacrificium nunc diffuſum eſt toto orbe terrarum.* Epiſtola 57. ad Dardanum. *Hujus corporis caput eſt Chriſtus, hujus corporis unitas noſtro Sacrificio commendatur, quod breviter ſignificavit Apoſtolus, dicens:* Unus panis, unum corpus multi ſumus... *Hoc Sacramentum longè eſt à cordibus ſapientum ſuperborum.... Noſti autem in quo Sacrificio dicatur: Gratias agamus Domino Deo noſtro.* Et Epiſtola 162. ad *Glorium, Eleuſium, &c.* contra Donatiſtarum pertinaciam: *Tolerat ipſe Dominus Judam, diabolum, furem, & venditorem ſuum: ſinit accipere inter innocentes Diſcipulos, quod Fideles noverunt, pretium noſtrum.* De eadem cautione & affectata ſermonis obſcuritate, cùm de Myſteriis coram Catechumenis ſermo habebatur, audiamus & alios Patres. Ita *Cyrillus Hieroſolymitanus* Catecheſi 6. Illuminatorum: *De Myſteriis apud Catechumenos apertè non loquimur, ſed multa ſæpe loquimur obtectè, ut Fideles qui rem tenent, intelligant, & qui non tenent, haud lædantur.* Ita *Sanctus Chryſoſtomus* Homilia 40. in I. ad Corinthios: *Volo quidem apertè dicere, non audeo verò propter eos qui non ſunt initiati. Ii enim difficiliorem nobis faciunt expoſitionem, cogentes aut non perſpicuè loqui, aut eis arcana enuntiare.* Ita *Sanctus Cyrillus Alexandrinus*, lib. 7. contra Julianum: *Plurima de his alia & vera dicerem, niſi non initiatorum aures metuerem.* Apud *Theodoretum*, Dialogo II. Orthodoxus: *Apertè dicendum non eſt: veriſimile eſt enim adeſſe aliquos Myſteriis non initiatos.* Eraniſtes: *Reſpondeatur ænigmaticè.*

III. Objicit *Albertinus* locum alterum *Sancti Auguſtini* ex Epiſtola 23. ad *Bonifacium* incertæ urbis Epiſcopum, ubi ait: *Si Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent. Ex hac autem ſimilitudine plerùmque etiam ipſarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo ſecundùm quemdam modum Sacramentum Corporis Chriſti Corpus Chriſti eſt, Sacramentum Sanguinis Chriſti Sanguis Chriſti eſt, ita Sacramentum fidei fides eſt. Nihil autem eſt aliud credere, quàm fidem habere. Ac per hoc cùm reſpondetur parvulus credere, qui fidei nondum habet affectum, reſpondetur fidem habere propter fidei Sacramentum, & convertere ſe ad Deum propter converſionis Sacramentum.* Sanctus Auguſtinus de Sacramento Euchariſtiæ loquens, illud indicat ita appellari, non quòd ſimpliciter & omni modo corpus Chriſti ſit & ſanguis, ſed quòd ea ſit ſecundùm quemdam modum: ergo propriè & ſubſtantialiter corpus Chriſti & Sanguis non eſt. Secundò, explicans quis ſit ille modus, ſecundùm quem Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti, Corpus ejus ac Sanguis eſt ac dicitur, non aliunde eum arceſſit, quàm à generica ſignorum & Sacramentorum naturâ, quæ vulgò dicuntur eſſe res illæ quas ſignificant, non quòd illæ ſint; ſed quòd earum ſigna ſint & ſimilitudinem quamdam cum iis habeant. Peſſimè utique, ſi Euchariſtiam Corpus & Sanguinem Chriſti propriè ac ſubſtantialiter eſſe cenſuiſſet.

Objectio tertia Albertini ſolvitur.

Reſpondeo, Sacramentum quidem Corporis & Sanguinis Chriſti, ſecundùm ſpeciem externam quam ingerit ſenſibus, non eſſe propriè ac ſubſtantialiter Corpus Chriſti, ſed *ſecundùm quemdam modum*, quia illud ſignificat: Id tamen non prohibet quin ſecundùm internam veritatem, & rem Sacramenti, Corpus Chriſti ſit & Sanguis. Ita hunc locum explicat *Algerus* lib. 1. cap. 6. *Sacramentum*, inquit, *Corporis Chriſti, ſecundùm quemdam modum, id eſt, ſimilitudinariè & nuncupativè, non propriè Corpus Chriſti vocatur, quantum ad elementorum ſpeciem & formam: quod tamen verè & propriè Corpus Chriſti vocatur & creditur, quantùm ad ſubſtantiam quam continet, & in quam panis & vini ſubſtantia converſa eſt.* Non mirum autem quòd *S. Auguſtinus* hoc in loco ita de Euchariſtia loquatur, cùm de ipſa expreſsè & datâ operâ non agat, nec docere velit quid de illa ſit credendum; ſed ſolam ſigni & Sacramenti ſpectet in ea rationem, ex qua exemplum arceſſit, ut oſtendat ſigna ſæpe rerum ſignificatarum appellari nominibus: Ideòque

dici

dici poſſe infantes habere fidem, etſi actu non credant, quia fidei Sacramentum habent. Fidei namque Sacramentum, ſecundùm hunc loquendi modum fides eſt; ſicut Euchariſtia ſecundùm externam ſpeciem Sacramenti quodammodo Corpus Chriſti eſt. Unde Corpus Chriſti frangi dicitur, cùm ſpecies Sacramentales franguntur, & lingua Chriſti ſanguine dicitur purpurata, cùm ſpecie vini tincta eſt; ſub qua continetur Pretioſus Sanguis. *Sancto Auguſtino* concinit *Sanctus Anſelmus* Tractatu *De Corpore & Sanguine Domini*; in quo tamen errorem *Berengarii* profligat, & realem corporis Chriſti præſentiam in Euchariſtia diſertè aſſerit, fatentibus adverſariis. *Illa ſpecies viſibilis panis*, inquit, *non eſt caro vel Corpus Chriſti per ſe conſiderata; niſi quòd hoc nuncupatur ea conſuetudine Scripturarum, quâ plerùmque Sacramenta ſortiuntur nomina earum rerum quarum ſimilitudinem aliquam gerunt. Ideo & earum rerum Sacramenta ſunt. Si enim Sacramenta quamdam ſimilitudinem earum rerum, quarum Sacramenta ſunt, non haberent, omnino Sacramenta non eſſent.*

Inſtabit quiſpiam hæreticus: Ita ſe habet Sacramentum corporis Chriſti ad ipſum Chriſti corpus, ſicut ſe habet Sacramentum fidei ad fidem: ſicut enim fidei Sacramentum fides eſt; ita corporis & ſanguinis Chriſti Sacramentum, Chriſti corpus & ſanguis eſt, ſecundùm *Auguſtinum*. Sicut ergo Sacramentum fidei non eſt ſignum fidei actualis præſentis & cum ipſo Sacramento conjunctæ, ita Euchariſtia non eſt Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti revera præſentium.

Reſpondeo, Comparationem inter Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti, & Sacramentum fidei, à *Sancto Auguſtino* non eſſe inſtitutam quoad omnia, ſed quoad hoc dumtaxat, quòd utrumque ejus rei nomine appelletur, cujus Sacramentum eſt. Et certè ea eſt comparationum vis, ille uſus, ut quæ inter ſe comparantur, in aliquo dumtaxat, non in omnibus ſimilia demonſtrentur. Alioqui nulla eſſet hæreſis quæ Patribus affingi non poſſet, atque ex comparationibus quibus uſi ſunt, colligi. Sic ex comparatione transfuſionis peccati originalis cum transfuſione fidei in parvulos, quam adhibet *Sanctus Auguſtinus* lib. III. *De Peccatorum Meritis*, cap. 2. colligi poſſet peccatum originale meram eſſe peccati Primi Parentis imputationem, ſicut fides actualis de qua ibi loquitur, imputativa quodammodo eſt, non realis in parvulis. Verba *Sancti Auguſtini* hæc ſunt. *Sicut ergo eorum per quos renaſcuntur, Juſtitiæ Spiritus, reſponſione ſua trajicit in eos fidem, quam voluntate propria nondum habere potuerunt, ſic eorum per quos naſcuntur caro peccati trajicit in eos noxam, quam nondum vitâ propriâ contraxerunt.* Sicut ergo ex hac *Sancti Auguſtini* comparatione illa conſequentia perperam & inſipienter infertur, quia comparatio iſta ab eo non adhibetur ut ſimilitudinem omnimodam oſtendat inter fidem actualem & peccatum originale, ſed ſolùm in eo quòd ſicut aliena fides prodeſt parvulis ut in Chriſto per baptiſmum renaſcantur, qui voluntate propria fidem habere non poſſunt: ita alienum peccatum nocet parvulis ut peccatores naſcantur, quamvis propria voluntate peccare non poſſint: illegitima pariter eſt conſequentia quam inferunt Hæretici ex comparatione altera, quam *Sanctus Auguſtinus* loco in objectione laudato adhibet, inter Sacramentum fidei, & Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti. Siquidem, ut dixi, illa non comparat quoad omnia, ſed tantùm quoad aliquid: in eo nimirum quòd Sacramentum corporis Chriſti appelletur Chriſti corpus, ſicut Sacramentum fidei, ſcilicet baptiſmus, appellatur fides.

At diſcrimen inter utrumque eſt, quòd baptiſmus ſit Sacramentum fidei actualis abſentis; Euchariſtia verò ſit Sacramentum corporis & ſanguinis Chriſti reipſa & ſecundùm ſubſtantiam præſentium. Quod diſcrimen *Sanctus Auguſtinus* ibi non expoſuit, quia hæc explicatio nihil ad ejus inſtitutum conferebat, & ſatis à *Bonifacio*, & aliis, quibuſcum Epiſtola ſua communicaretur, intellectum iri comparationem illam ſuam certus erat; nec prævidebat aliquando fore Hæreticos, qui ipſum adeo repugnantem, in ſui erroris, contra veritatem corporis Chriſti in Euchariſtia, patrocinium traherent.

Reſpondeo ſecundò Euchariſtiam appellari corpus Chriſti *ſecundùm quemdam modum*, quamvis ſit verum Chriſti corpus, quia corpus Chriſti ſpecie panis in Sacramento velatum, ſui ipſius Sacramentum ſive ſacrum ſignum eſt, ſecundùm alium ſtatum, ut viſibilis, palpabilis, quondam mortalis, & in cruce ſuſpenſi. Ita *Sanctum Auguſtinum* exponit Lanfrancus *Lib. De Corpore & Sanguine Domini*, cap. XIV. *Vocatur*, inquit, *baptiſmus fides, ſecundùm eam locutionis formam, quâ Myſterium ejus rei, cujus Myſterium eſt, cenſeri nomine conſuevit. Hujus rei cauſa ſimilitudo eſt, quam in Sacramento, & in re Sacramenti, reperiri ſemper neceſſe eſt: ſicut in baptiſmo & fide. Utrumque enim lavat, purgat, purificat: Illud carnem, hoc mentem. Sicut ergo cæleſtis panis, quæ vera Chriſti caro eſt, ſuo modo vocatur corpus Chriſti, illius videlicet quod viſibile, palpabile, mortale, in cruce eſt ſuſpenſum; vocaturque ipſa carnis ipſius immolatio, quæ Sacerdotis manibus fit, Chriſti paſſio, mors, crucifixio, non rei veritate, ſed ſignificante Myſterio: Sic Sacramentum fidei, quod baptiſma intelligis, fides eſt.* Eamdem doctrinam tradit illuſtrior Magiſtro *Lanfranci* diſcipulus *Sanctus Anſelmus* lib. *De Sacramento Altaris*, cap. XI.

IV. Objicit *Albertinus* alterum *Sancti Auguſtini* locum ex Commentario in Pſalmum III. ubi Chriſti Domini patientiam commendat, qui *Judam adhibuit ad convivium, in quo Corporis & Sanguinis ſui figuram Diſcipulis commendavit & tradidit.* Ex quo ſic argumentatur Miniſter: *Figura non eſt veritas; ſed imitatio veritatis.* Verba ſunt *Gaudentii Tractatu II. in Exodum.* At quod Dominus in Euchariſtiæ ſuæ convivio Diſcipulis ſuis dabat, erat juxta *Auguſtinum*, figura corporis & ſanguinis ipſius: Non igitur erat veritas corporis & ſanguinis.

Objectio quarta Albertini diluitur.

Reſpondeo ad majorem, Figuram qua figura eſt, non eſſe veritatem, ſed veritati conjunctam eſſe poſſe, eamque includere. Sic Arca Eccleſiæ figura, conjuncta erat Noë & ejus filiis, qui temporis illius Eccleſia erant. Figura ergo erat Eccleſiæ, & eam continebat: ſic etiam templa noſtra materialia continent Eccleſiam cujus figuræ ſunt, & cujus appellantur nomine, ſocietatem ſcilicet Fidelium. Columba & linguæ igneæ, quæ figuræ erant Spiritus Sancti, eidem realiter conjunctæ erant. Ablutio exterior quæ fit in baptiſmo, interiori, quam ſignificat, ablutioni conjuncta eſt. Manducatio corporea panis Euchariſtici, ſecundùm Calviniſtas, conjuncta eſt manducationi ſpirituali, quam repræſentat: Sunt itaque duo ſignorum genera, ut optimè notat doctiſſimus Cardinalis *Perronius*. Alia ſunt inſti-

tuta

tuta ad defectum præſentiæ ſupplendum; qualia fuere Agnus Paſchalis, manna, petra deſerti, panes propoſitionis, ſerpens æneus: alia ad ſupplendum defectum apparentiæ, & ut ſint tamquam veſtimenta viſibilia rebus quæ per propriam eſſentiam apparere, & viſibiles eſſe non poſſent; qualia fuere ſpecies flammæ in rubo, & columbæ in baptiſmo Domini, ſerpens qui tentavit Evam in Paradiſo terreſtri, formæ humanæ ab Angelis indutæ, & alia hujuſmodi. Signa inſtituta ad defectum præſentiæ ſupplendum, res ſignificatas excludunt. Signa verò ad ſupplendum apparentiæ defectum, res ſignificatas non excludunt, immò potiùs illas includunt & connotant. Ex poſtremo autem ſignorum ordine ſunt ſymbola Euchariſtica. Non ſequitur ergo quòd Euchariſtia Corporis & Sanguinis Chriſti realem præſentiam excludat, quia eorum figura eſt, ſecundùm ſpeciem externam. Ad quem ſenſum explicanda eſt minor propoſitio. *Eſt enim figura quod exterius ſentitur, ſed totum veritas & nulla adumbratio, quod intrinſecus percipitur*, ut ait *Paſchaſius*. Denique ipſe *Albertinus* lib. 2. p. 794. fatetur, *Signum ac ſymbolum ex ſe vi ſignificationis non excludere præſentiam rei cujus eſt ſignum.*

At, inquit *Albertinus*, inter figuram & rem cujus figura eſt, relativa oppoſitio intercedit, adeò ut impoſſibile ſit unam eſſe alteram, ſufficiátque dicere aliquid eſſe figuram Corporis & Sanguinis Chriſti, ut eo ipſo intelligatur non eſſe corpus & ſanguinem. *Imago veritati non uſquequáque adæquabitur: aliud enim eſt ſecundum veritatem eſſe, aliud ipſam veritatem eſſe*, inquit Tertullianus lib. 2. contra Marcionem, cap. 9. *Nulla res alicujus, ipſa eſt, cujus eſt*; inquit idem Auctor lib. contra Praxeam cap. 26. *Quod ſimile alicui eſt, non eſt illud ipſum cui ſimile eſt*: inquit *Athanaſius* lib. contra hypocriſim Meletii. *Imago non amplius foret imago, ſi eſſet omnino idem cum eo cujus imago eſt*; inquit *Gregorius Nyſſenus* lib. de Anima & Reſurrectione. *Figura non eſt veritas*, inquit *Gaudentius* ſupra laudatus. *Si imago corporis eſt, non poteſt eſſe ipſum divinum corpus*, inquit *Epiphanius* Diaconus in refutatione Synodi Iconomachorum. Cùm ergo *Sanctus Auguſtinus* aſſerat Euchariſtiam eſſe figuram Corporis Chriſti, eo ipſo negat eſſe verum Chriſti corpus.

Reſpondeo, Figuram ſub ea ratione quà figura eſt, non eſſe veritatem: imaginem ſub ratione imaginis, non eſſe omnino idem cum re cujus imago eſt: quod eſt ſimile alicui, non eſſe illud ipſum, quatenus ei ſimile eſt: nec aliud probant loca Patrum paſſim ab *Albertino* & *Matthæo La Roque* magna oſtentatione prolata: ſed non negant quin res per imaginem ſignificata, cum ipſa imagine vel ſigno, quo repræſentatur, conjuncta eſſe poſſit. Diſtinctionem imaginis à prototypo adſtruunt verba *Tertulliani*; non negant, quod ſignificare videntur, imaginem rei cujus imago eſt, æqualem eſſe poſſe: ſiquidem Verbum, imaginem Patris, eidem æqualem, agnoſcit. Hominem quatenus Dei imago eſt, ſecundùm animam ſcilicet ac intelligendi vim, Deum non eſſe, rectè colligit *Athanaſius*, ſeu alius Auctor libri contra hypocriſim Meletii, quia quod ſimile eſt alicui, non eſt illud ipſum. Sed non negat quin homo Deo realiter & perſonaliter uniri poſſit, ac Deus eſſe: cùm Chriſtus ſit homo Deus. Imago non poteſt eſſe res ipſa cujus eſt imago, ſi nullam aliam rationem habeat niſi imaginis: ſicque Græci Orthodoxi

A rectè colligebant contra Iconomachos, *Si eſt imago corporis, non poteſt eſſe ipſum divinum corpus*: Quia in ſuſpicionem veniebant illi Hæretici quòd Euchariſtiam in ſenſu populari & excluſivo veritatis imaginem appellaſſent, quamvis revera eſſe Chriſti proprium Corpus cum Catholicis crederent. Itaque quod præciſè imaginis rationem habet in Euchariſtia, nimirum externa forma & ſpecies panis & vini, non adæquatur Chriſto, non eſt ipſe Chriſtus, non eſt veritas Corporis Chriſti, non eſt ipſum divinum Corpus; ſed Corpus Chriſti his ſymbolis, huic B imagini conjunctum eſt: ſicut Angelus humanam formam indutus, à corpore aſſumpto diſtinctus, & eidem nihilominus conjunctus erat. Euchariſtia itaque Corpus Chriſti ſimul eſt, & ejuſdem divini corporis imago. Corpus Chriſti, ſecundùm id quod interiùs creditur; imago, ſecundùm id quod exteriùs ſenſu percipitur.

Reſpondeo ſecundò, Euchariſtiam à *Sancto Auguſtino* figuram appellari Corporis & Sanguinis Chriſti, in cruce immolati cruento Sacrificio, non figuram meram, excludentem præſentiam ejuſdem corporis, inviſibiliter contenti ſub ſpe- C ciebus. Chriſti, inquam, corpus ſub Sacramento, ſui ipſius quatenus in cruce ſuſpenſi figura eſt: Chriſti ſanguis in calice, ſui ipſius ut in paſſione effuſi imago eſt.

Falſam & abſurdam reſponſionem inclamat *Albertinus*, quia nihil ſui ipſius figura, imago, & ſymbolum eſſe poteſt. *Nemo poteſt ipſi ſibi imago fuiſſe*, inquit *Ambroſius* lib. 1. de Fide cap. 4. *Quid abſurdius quàm imaginem ad ſe dici?* inquit *Auguſtinus* lib. 7. de Trinitate cap. 1. *Ipſe ſui ipſius character eſſe non cenſeatur*: inquit *Cyrillus Alexandrinus* lib. 3. in *Joannem* cap. 5. Ergo Corpus Chriſti in Euchariſtia, ſui ipſius prout in cruce ſuſpenſi, imago & figura eſſe non D poteſt.

Reſpondeo, Nihil quidem ſui ipſius figuram & imaginem eſſe poſſe, ſi abſolutè & abſque ulla relatione ad diverſos ſtatus ſpectetur: ſed ſui ipſius, prout in altero ſtatu ſpectati, figura & imago aliquis eſſe poteſt. Ita Chriſtus in cruce, unum Latronum juſtificans, eíque Paradiſum promittens, alterum reprobans, ſui ipſius in ſupremo Judicio imago erat, cùm electos à reprobis ſecerner. *Jam ſignificabat quod facturus eſt de vivis & mortuis, alios poſiturus ad dexteram, alios ad ſiniſtram*: inquit *Sanctus Auguſtinus* Tractatu 32. in *Joannem*. Et Angeli Apo- E ſtolos Chriſtum in cælum aſcendentem oculis proſequentes docuere, ipſum ut aſcendentem, ſui ipſius, ut è cælis ad judicandos homines in nube cum majeſtate deſcenſuri, eſſe imaginem. *Hic Jeſus qui aſſumptus eſt a vobis in calum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in calum.*

Inſtat *Albertinus*: Imago debet ſub aſpectum ducere id cujus imago eſt. *Eum cujus imago eſt, neceſſe eſt ut imago demonſtret*, inquit *Hilarius* lib. *De Synodis*. At quomodo corpus ſub accidentibus panis latitans & inviſibile, demonſtrabit F illud ipſum corpus viſibile in cruce expanſum? Quis umquam audivit rei viſibilis imaginem inviſibilem? *Quomodo*, inquit *Gregorius Nyſſenus* lib. 1. contra Eunomium, *ex inviſibili cognitionem viſibilis quis formabit?*

Reſpondeo, Rem inviſibilem, cùm per formam exteriorem, cui juncta eſt, fit viſibilis, alterius rei ſeu viſibilis, ſeu inviſibilis, ſignum eſſe poſſe, quamvis ex inviſibili, manente inviſibili, cognitio viſibilis formari non poſſit. Con-

ceptus mentis, naturâ ſua ſunt inviſibiles: ſed cùm vocibus induuntur, ingenii noſtri ac morum qualitatem repræſentant, & oculiſ veluti objiciunt. Angeli, quorum Deus utebatur miniſterio tempore Veteris Teſtamenti, ut ſua hominibus conſilia aperirent, aut mandata perferrent, naturâ inviſibiles erant: ſed in aſſumptis corporibus aſpectabiles facti, Deum Patrem, & Chriſtum, ut Imagines, hominibus repræſentabant. Cur ergo Corpus Chriſti in Euchariſtia, inviſibile quidem, ſed ſymbolis ſenſibilibus velatum, ſui ipſius, in altero ſtatu ſpectati, figura eſſe non poſſet?

Objicit Albertinus, nonniſi ludicrè affirmari poſſe ſpecies illas quæ Chriſtum occultant, ab eo aſſumi ut ſe oſtendat: *Tenebras videlicet accepit, ut lucere poſſet*, ſicut olim de ſimili hæreticorum figmento jocabatur Tertullianus; *Nemo autem*, inquit lib. de carne Chriſti, *oſtendere volens hominem, caſſidem aut perſonam inducit.*

Reſpondeo, *Sicut Deus manifeſtatus eſt in carne*, quamvis ſub ipſa abſconditus; ſicut Angeli ſub forma humana latentes, Deum hominibus repræſentarunt; ſicut caſſide qua facies hominis abſconditur, & quibus tegitur veſtibus, ipſe tamquam ſignis ſæpe demonſtratur; ita verè poſſe affirmari, ſymbola quibus Corpus Chriſti velatur, illud oſtendere ac ſignificare: Id autem Chriſti Euchariſtiam inſtituentis conſilio convenientiſſimum eſt. Cùm enim hoc Sacramentum ſit *Myſterium fidei*, ſenſibus occultari Chriſti Corpus in eo decebat, ad fidei meritum, & menti per ſymbola oſtendi, ad fidem excitandam.

Reſpondeo tertiò, *S. Auguſtinum* loco laudato, ſcilicet in Pſalmum 3. cùm ait, Chriſtum patientiam ſuam erga *Judam* proditorem demonſtraſſe, eùm eum adhibuit ad convivium, in quo figuram ſui Corporis Diſcipulis commendavit, Euchariſtiam ſpectare per reſpectum ad Corpus Chriſti myſticum, ſcilicet ſocietatem Fidelium, non ſecundùm habitudinem ad Corpus Chriſti verum & naturale: Confert enim ibi Chriſtum cum Davide, Judam cum Abſalone Davidis filio, * cujus nomen idem eſt ac *Pax Patris.* Quemadmodum verò David, etiam in bello, numquam infenſus, ſed ſemper pacatus filio fuit, quem etiam extinctum magno dolore flevit: ſic Chriſtus cum Juda pacem ſervavit, quamvis illi inſidiaretur Judas. Id probat *Sanctus Auguſtinus*, tum quia Chriſtus è mundo diſceſſurus dedit Judæ Euchariſtiam, quæ erat figura pacis, unitatis, & concordiæ omnium membrorum corporis ſui myſtici; tum etiam quia illi oſculum dedit, quod concordiæ paciſque ſignum eſt. Ubi verò *Sanctus Auguſtinus* Euchariſtiam ſpectat juxta relationem quam habet ad Corpus Chriſti naturale, non ait Dominum dediſſe Judæ figuram Corporis ac Sanguinis ſui, ſed Corpus ac Sanguinem ipſi tradidiſſe, ſive permiſiſſe *Ut inter innocentes Diſcipulos acciperet, quod noverunt Fideles, pretium noſtrum.* Sic loquitur *Epiſtola* CLXII.

V. Objicit *Albertinus* teſtimonium *Sancti Auguſtini* ex libro contra *Adimantum* Manichæum cap. XII. ubi ait: *Non dubitavit Dominus dicere*, Hoc eſt Corpus meum, *cùm ſignum daret Corporis ſui.* Ex quibus ita colligit Calvinianus Miniſter: *Nulla res alicujus, ipſa eſt cujus eſt*, ut obſervant Tertullianus & Athanaſius. At id quod Dominus dabat, cùm diceret, *Accipite, edite, Hoc eſt Corpus meum*, erat, juxta *Auguſtinum*, res alicujus, videlicet ſignum corporis ipſius: ergo non erat ipſummet corpus.

Objectio contra Albertini ſolvitur.

Reſpondeo, diſtinguo minorem: Erat ſignum A corporis ipſius incluſivum, concedo; excluſivum, nego. Diſtinguo etiam conſequens: Ergo non erat ipſummet corpus, ſecundùm formam externam qua ſignum erat, concedo; ſecundùm veritatem internam, nego. Signum enim erat Corporis Chriſti præſentis, non abſentis: & Corporis Chriſti ſubſtantia ſigno ſacro conjuncta erat. Hanc eſſe *Sancti Auguſtini* mentem, conſtat ex comparatione iſtius loci cum aliis ejuſdem Sancti Doctoris quæ §. præcedenti protulimus. Quod autem id hoc in loco non expreſſerit, mirum eſſe non debet, cùm ſcopus ejus non eſſet docere quid de Euchariſtia ſit credendum, ſed B exempla proferre, quibus probaret, ſignum exterius ſæpe rei ſignificatæ nomine appellari: quod poſtulabat argumentum quo de agebat. *Adimantum* enim Manichæum impugnabat, qui cùm rejiceret Vetus Teſtamentum, probandúmque ſuſcepiſſet, Auctorem Veteris Teſtamenti alium omnino eſſe ab Auctore Novi, eique contrarium, inter cætera oppoſuerat, in illo dici, * *Non eſſe manducandum ſanguinem quòd anima ſit carnis ſanguis:* unde inferebat, juxta Auctorem Veteris Teſtamenti, *homines poſſe nocere animæ*, quandoquidem ſtatuit ſanguinem eſſe animam, *cùm homines de ſanguine multa faciant, ſive excipientes, & canibus volucribúſque in eſcam proponentes, ſive effundentes, aut cano lutóque miſcentes:* C Contra autem, Dominum in Evangelio dicere, *Non eſſe timendos eos qui occidunt corpus, animam autem nocere non poſſunt.* Hanc verò objectionem *Sanctus Auguſtinus* duplici modo ſolvit. Primò enim excipit, Dominum in Evangelio de hominis anima loqui, in loco autem Veteris Teſtamenti ſermonem eſſe, non de anima hominis, ſed de anima pecoris: *Quod ſi de anima humana*, inquit, *nihil tale ibi dictum eſt, quid ad nos pertinet ſi anima pecoris lædi ab interfectore poteſt?* Secundò reſpondet, præceptum illud eſſe in ſigno D poſitum, hoc eſt, ſanguinem appellari animam, non quòd ſit anima propriè, ſed quia animæ ſignum eſt. *Poſſum*, inquit, *etiam interpretari præceptum illud in ſigno eſſe poſitum.* Ut autem probet ſanguinem appellari animam in ſigno, quia ſignum eſt animæ, duo profert, primum quòd *Dominus non dubitavit dicere, Hoc eſt Corpus meum, cùm ſignum daret corporis ſui.* Secundum, quòd ſanguis dicitur eſſe anima in Veteri Teſtamento, juxta modum loquendi hujuſce Teſtamenti, in quo omnia ſunt plena figuris & ſignis. *Quia* E *ſanguis eſt anima, poſitum eſſe dicimus, ſicut alia multa, & pene omnia Scripturarum illarum Sacramenta ſignis & figuris plena ſunt futura prædicationis, quæ jam per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum declarata eſt. Sic eſt enim ſanguis anima, quomodo petra erat Chriſtus:* Id eſt, ſicut petra ſignum erat Chriſti, & ideo dictum eſt ab Apoſtolo; Petra erat Chriſtus: ita ſanguis eſt ſignum animæ, & ideo à Moyſe vocatus eſt anima; juxta ſolennem loquendi morem quo rerum ſignificatarum nomina ſignis tribuuntur. Quod cùm ſignis conjunctis rei ſignificatæ, aut ſepara- F tis æquè conveniat, ſignis rerum præſentium uti & abſentium, ex utroque ſignorum genere exempla profert. Primi namque generis eſt ſanguis reſpectu animæ: ſecundi generis erat Petra reſpectu Chriſti. Cùm itaque *Sanctus Auguſtinus* Euchariſtiam quà ſignum eſt (quod ipſi ſecundùm externam ſpeciem convenit) compararet cum ſanguine quà ſignum eſt animæ, Euchariſtia ſignum eſt corporis Chriſti præſentis, & ſecundùm ſubſtantiam ſibi conjuncti, ſicut ſanguis ſignum eſt animæ præſentis, & ipſi ſecundùm ſubſtantiam

ſubſtantiam conjunctæ. Fruſtra igitur clamat *Albertinus* Auguſtinum in eo, quem expendimus, loco clariſſimè innuere, hujuſce propoſitionis *Hoc eſt Corpus meum*, ſenſum ejuſmodi eſſe, *Hoc eſt ſignum corporis mei*. Nam Chriſti verba hîc non expoſuit *Sanctus Auguſtinus*, nec circumſtantias expendit quæ illorum ſignificationem ad ſenſum literalem & ad veritatem Dominici Corporis & Sanguinis revera in Euchariſtia præſentium coërcent; ſed obiter dumtaxat exemplum ab Euchariſtia petiit, quo probaret, ſigna rerum ſignificatarum nominibus interdum appellari. Ad illius autem exempli veritatem & convenientiam ſatis eſt, quòd res à Chriſto data Apoſtolis, cùm dixit, *Hoc eſt Corpus meum*, figura eſſet Dominici Corporis, ſecundùm externam ſpeciem, quamvis adæquatè (ut ita loquar) ſpectata, non tantùm figura eſſet, ſed ipſum Chriſti Corpus.

Opponit *Albertinus*, Auguſtinum hac loquendi forma, *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum*, &c. indicare Dominum, ſenſu, licèt vero, non tamen proprio, ſed figurato, Corpus ſuum id quod dabat appellaſſe: Nam ea obſervatio locum numquam habet in propriis locutionibus. Nemo eſt qui dixerit: Non dubitavit Dominus dicere, hoc eſt aurum, ſi verè aurum daret, hoc eſt aqua, ſi verè aqua foret, &c. Ea tantùm adhibetur quando quis aliquid, licèt non propriè ſit id quod ipſum dicit eſſe, ſic nihilominus appellare non refugit.

Reſpondeo, Hanc loquendi formam rectè uſurpari non ſolùm in locutionibus figuratis, ſed etiam in propriis, ſi objectum de quo loquimur, non ſit id quod de ipſo affirmamus, ſecundùm externam ſpeciem. Sic rectè dici poſſet, Vir qui *Tobiam* comitatus eſt, non dubitavit dicere, *Ego ſum Raphaël Angelus*: quia licèt verè eſſet *Raphael*, tamen ſecundùm ſpeciem externam vir ſanctus videbatur. Rectè dici poſſet: Chriſtus non dubitavit, ſe Deo æqualem dicere: Petrus non dubitavit dicere Chriſto, *Tu es Filius Dei vivi*, quia divinitatem ejus forma hominis abſcondebat. Rectè dici poſſet, Non dubitavit *S. Joannes* dicere Spiritum Sanctum in Chriſtum deſcendiſſe, cùm deſcendit ſuper ipſum columba; quia ſpecies illa externa columbæ non erat Spiritus Sanctus: & tamen propria locutio eſt qua Spiritus Sanctus Chriſto inhabitaſſe ſignificatur, & hoc nomine intelligenda datur tertia Trinitatis adorandæ perſona, non merum illius ſignum, quamvis in deſcenſus nomine ut Spiritui Sancto accommodatur, figura ſit. Cur ergo *Albertinus* hanc loquendi formam, *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum*, &c. indicare contendit Dominum ſenſu figurato id quod dabat appellaſſe: cùm enim Corpus ipſius ſecundùm externam ſpeciem non eſſet, ac nihilominus Corpus ſuum eſſe affirmaret, hic loquendi modus adhiberi poteſt: *Non dubitavit Dominus dicere: Hoc eſt Corpus meum, cùm daret figuram corporis ſui*, id eſt, rem quæ ſpecie tenus erat figura corporis ſui, ſed eidem corpori ſacro conjuncta, & figura corporis myſtici, id eſt, ſocietatis Sanctorum.

Reſpondeo ſecundò cum doctiſſimo Cardinali *Perronio*, dici poſſe, *Sanctum Auguſtinum*, ubi ait, *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum, cum ſignum daret corporis ſui*, locutum non fuiſſe ex mente propria, ſed ex hypotheſi Manichæorum; ſenſúmque horum verborum eſſe: Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum, cùm ſecundùm vos, ô Manichæi! daret ſignum corporis ſui. Explico ſolutionem. Certum eſt primò, juxta Manichæorum dogmata, Chriſtum compoſitum non fuiſſe ex vera carne, ſed ſimulatam illius ſpeciem ludificandis hominum ſenſibus idoneam exhibuiſſe, [ſi]n qua non ſolùm mortem, ſed & reſurrectionem mentiretur, ut *Sanctus Auguſtinus* lib. de Hæreſibus cap. 46. commemorat. Certum eſt ſecundò ex eodem ſancto Doctore lib. xx. contra *Fauſtum*, cap. xi. Manichæos præter Chriſtum illum quem ſub Pontio Pilato in phantaſmate crucifixum aſſerebant, duplicem adhuc Chriſtum diſtinxiſſe, alium quem de Spiritu Sancto concipiens terra patibilem gignit, & qui omni ex ligno ſuſpenſus eſt; alium per Solem & Lunam diſtentum. De illo Sanctus Auguſtinus: *Concipientem*, inquit, *de Spiritu Sancto dicitis terram gignere patibilem Jeſum, quem tamen ita contaminatum omni ex ligno pendere perhibetis in fungibus & pomis, ut innumerabilibus animalium veſcentium carnibus amplius contaminetur, ex ea ſola parte purgandus, cui fames veſtra ſubvenerit*. De tribus ſimul idem Pater ibidem ait: *Dicite nobis quot Chriſtos eſſe dicatis. Alius-ne eſt quem de Spiritu Sancto concipiens terra patibilem gignit, omni non ſolùm ſuſpenſus in ligno, ſed etiam jacens in herba; & alius ille quem Judæi crucifixerunt ſub Pontio Pilato, & tertius ille per Solem Lunámque diſtentus? An unus atque idem ex quadam ſui parte ligatus in arboribus, ex quadam vero liber?* Tertiò corpus patibilis Chriſti, quod erat quilibet terræ fructus, ac proinde etiam panis, ſecundùm Manichæorum fabulas, ſignum erat corporis apparentis ſub Pontio Pilato crucifixi, ejúſque in cruce ſuſpenſionem repreſentabat, pendendo ex omnibus arboribus velut ex crucibus. Unde Sanctus Auguſtinus ait ibidem: *Cur ille Salvator pendenti pendendo congruit, & naſcenti naſcendo non congruit?* Quartò certum eſt, Manichæos objeciſſe Catholicis, ipſos idem ſentire de Chriſto ſuo in pane & calice Euchariſtiæ, quod ipſi Manichæi de Jeſu ſuo paſſibili in terræ fructibus. *Quapropter*, inquiebat Fauſtus; *& nobis circumverſa, & vobis ſimiliter erga panem & calicem par religio eſt, quamvis eorum acerrimè oderitis Auctores*: Id eſt, ſicut nos Manichæi credimus patibilem Jeſum eſſe realiter in omni ligno, eúmque ibi adoramus; ita & vos Chriſti Apoſtolici Corpus & Sanguinem in pane & calice Euchariſtiæ revera contineri creditis, ibique adoratis. *Sanctus Auguſtinus* verò minimè excipit id Catholicis ipſos affingere, ſed duplex tantùm diſcrimen obſervat. Unum eſt, Manichæos abhorrere à Communione ſub ſpecie vini, quod fel eſſe Principis tenebrarum dicebant. Secundum eſt, quia naſcebatur apud illos, non conſecrabatur Corpus Chriſti, ut apud Catholicos. Id conſtat ex *Sancto Auguſtino* cap. 13. ejuſdem libri. *Cur autem*, inquit, *arbitretur Fauſtus parem nobis eſſe religionem circa panem & calicem, neſcio, cum Manichæis vinum guſtare non religio, ſed ſacrilegium ſit. In uva enim agnoſcunt Deum ſuum, in cupa nolunt, quaſi aliquid eos calcatus & incluſus offenderit. Noſter autem panis & calix, non quilibet (quaſi propter Chriſtum in ſpicis & in ſarmentis ligatum, ſicut illi deſipiunt) ſed certa conſecratione myſticus fit nobis Corpus Chriſti, non naſcitur. Proinde quod non ita fit, quamvis ſit panis & calix, alimentum eſt refectionis, non Sacramentum religionis ..... Vobis autem per fabulam veſtram in eſcis omnibus Chriſtus ligatus apponitur, adhuc ligandus veſtris viſceribus, ſolvendiſque ructantibus ...... Quomodo ergo comparas panem & calicem noſtrum,*

& parem religionem dicis errorem longè à veritate diſcretum? His obſervationibus præmiſſis, dico, *Sanctum Auguſtinum* contra Manichæos ex eorum principiis arguiſſe, eiſque oſtendere voluiſſe, ſanguinem dictum eſſe animam in Scriptura Sacra, licèt ſignum ſit duntaxat animæ: neque abſurdam eſſe hujuſmodi locutionem; ſiquidem Chriſtus *Non dubitavit dicere, Hoc eſt Corpus meum, cùm ſignum tantùm daret corporis ſui*, ſecundùm Manichæos, id eſt, cùm daret panem, quem naturâ ſua, non conſecratione; ſignum eſſe apparentis Corporis Chriſti, ſub Pontio Pilato umbraticè paſſi, effutiebant. Sanè ſi mens *Sancti Auguſtini* fuiſſet, Chriſtum dediſſe nudum ſignum Corporis ſui, facilè ſatisfeciſſet *Fauſto* objicienti, parem nobis eſſe cum Manichæis religionem circa panem & calicem, dicendo, non in duobus tantùm diſcrepare Catholicos à Manichæis, in uſu ſcilicet vini, & conſecratione, ſed in eo etiam maximè, quòd Manichæi cenſerent verum Chriſti ſui paſſibilis corpus ore comedi, quando panis comedebatur: contra verò Catholicos nonniſi figuram & ſignum Corporis Chriſti ore comedere. Quare cùm hanc diſcriminis rationem non attulerit, dicendum eſt ipſum in hypotheſi potiùs Manichæorum, quàm ex propria mente locutum fuiſſe, cùm ait: *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc eſt Corpus meum, cùm ſignum daret corporis ſui.*

Inſtat *Albertinus.* Si Catholicorum fides fuiſſet, in Euchariſtia non veram vini ſubſtantiam, quam Manichæi malam eſſe exiſtimabant, ſed verum ſanguinem bibi, an non illos juſſiſſet charitas Manichæos admonere, ne Euchariſtiæ Communionem integram accipere detrectarent, quippe cùm in ea nullo modo vinum *fel Principis tenebrarum* bibendum propinaretur, ſed *ſanguis Principis lucis*, quem non refugerent?

Reſpondeo, ex falſa hypotheſi argumentari *Albertinum*: Supponit enim Catholicos in id incubuiſſe aut incumbere debuiſſe ut Manichæis perſuaderent utramque ſpeciem in Euchariſtiæ Communione ipſos accipere debere, quaſi in hoc eorum error verſaretur quòd unam tantùm percipere vellent. Ita-ne ſtipes erat ut non animadverteret Manichæos ad Euchariſtiæ admiſſos participationem non fuiſſe, ſed *Sancti Leonis* temporibus obrepſiſſe, ut Catholicæ religionis profeſſionem ſimulantes, pœnas Edictis Principum in ipſos decretas evaderent? Et tunc Sanguinis Communionem declinaſſe, qui ſub vini ſpecie Fidelibus propinabatur: eámque fuiſſe appendicem erroris, quo vinum & cætera corpora, mali principii genimina, non Dei creaturas eſſe propugnabant? Nonne ergo priùs omnes eorum errores convincere, ipſiſque Dei & Chriſti unitatem, Incarnationis, Nativitatis, Paſſionis ac Reſurrectionis veritatem, Veteris ſanctitatem Teſtamenti & ſummam cum Novo concordiam; Animæ unitatem ac libertatem, omnium creaturarum, quas in cibum ac potum hominibus Deus præbet, bonitatem; Fidei, ac Baptiſmi neceſſitatem perſuadere opus erat, quàm ipſos monere, ne Euchariſtiæ communionem integram accipere detrectarent: quam non declinaſſent, ſi ejuratis erroribus, Chriſtianis Sacramentis fuiſſent initiati? Præterea inutile fuiſſet dicere Manichæis, qui ſenſibus & rationi totum, fidei nihil tribuebant, calicem Euchariſticum non continere fel Principis tenebrarum, ſed Sanguinem Chriſti: ſiquidem à ſpecie ipſa vini ſemper abhorruiſſent, nec aliud credidiſſent eſſe quàm vinum, quod oculis tale videbatur. Tertiò, non minori cautione cum Manichæis, quàm cum Paganis Catholici Doctores de Myſteriis loquebantur; ſiquidem ipſis Paganis deteriores erant, & nihil commune cum Eccleſia habebant. Unde mirum non eſt quod obſcurè de Euchariſtia locutus ſit *S. Auguſtinus* contra *Adimantum* ſcribens.

VI. Objicit *Albertinus* teſtimonium *S. Auguſtini* lib. 20. contra *Fauſtum* cap. 21. dicentis: *Hujus Sacrificii Caro & Sanguis ante adventum Chriſti per victimas ſimilitudinum promittebatur: in Paſſione Chriſti per ipſam veritatem reddebatur: poſt Aſcenſum Chriſti per ſacramentum memoriæ celebratur.* Unde manifeſtè patet, eum non modo à veteribus victimis, ſed & ab Euchariſtiæ Sacramento realem Corporis & Sanguinis Dominici præſentiam excludere, & ad crucem reſtringere: Euchariſtiam enim non minùs quàm veteres victimas cruci opponit. Quomodo autem opponit? Quemadmodum Sacramentum, in quo eorum memoria eſt, cùm in cruce in ipſa veritate eſſent.

Reſpondeo, in Sacramento Euchariſtiæ carnem & ſanguinem Chriſti, ſecundùm ſtatum cruentæ oblationis ſpectata, *Per Sacramentum memoriæ celebrari*, id eſt Euchariſtiæ Sacrificium offerri in memoriam Paſſionis Chriſti. At inde inferri non poteſt, Corpus & Sanguinem Chriſti non eſſe realiter ſub Sacramento præſentia: neque id magis ſignificat *S. Auguſtinus* verbis laudatis, quàm Eccleſia ſolemni Oratione, *Deus qui nobis ſub Sacramento mirabili Paſſionis tuæ memoriam reliquiſti, tribue quæſumus ita nos Corporis & Sanguinis tui ſacra Myſteria venerari*, &c. Et licèt non Paſſionis ſolùm, ſed carnis & ſanguinis Dominici memoriam Euchariſtiam dicat *S. Auguſtinus*, non ſequitur illa eſſe abſentia. Nam & rerum præſentium meminiſſe dicimur, cum ſenſibus noſtris non ſunt obviæ, nec intra eorum objecta continentur. Sic Dei memores ſumus, licèt nobis intimè ſit præſens. *Memor fui Dei, & delectatus ſum:* inquit Propheta. Cùm igitur Corpus & Sanguis Chriſti in Euchariſtia ſenſus afficere non poſſint, pro ſtatu illo Sacramentali, memoriæ objectum eſſe poſſunt, præcipuè cùm in alterum eorumdem ſtatum, oblationis ſcilicet in cruce factæ, & in Euchariſtiæ Sacrificio repræſentatæ fidei fertur intuitus. Hunc *S. Auguſtini* locum illuſtrat alter quem in eodem libro cap. 17. legimus. *Hebræi*, inquit, *in victimis pecorum, quas offerebant Deo, multis & variis modis, ſicut re tanta dignum erat, Prophetiam celebrabant futuræ victimæ, quam Chriſtus obtulit. Unde jam Chriſtiani, peracti ejuſdem Sacrificii memoriam celebrant Sacroſancta oblatione & participatione Corporis & Sanguinis Chriſti.*

Objectioni ſextæ Albertini [illegible]

VII. Objicit *Albertinus* plura *S. Auguſtini* loca, in quibus aſſerit, Chriſtum corporaliter à nobis abſentem eſſe, ſcilicet Sermone LX. de Verbis Domini: *Semper*, inquit, *divinitate nobiſcum eſt, ſed niſi corporaliter abiret à nobis, ſemper ejus corpus carnaliter videremus, & numquam ſpiritualiter crederemus.* Et Tractatu L. in Joannem: *Secundùm præſentiam Majeſtatis ſemper habemus Chriſtum: ſecundùm præſentiam carnis rectè dictum eſt Diſcipulis: Me autem non ſemper habebitis: habuit enim illum Eccleſia ſecundùm præſentiam carnis paucis diebus: modò fide tenet, oculis non videt.* Denique variis in locis teſtatur de more fuiſſe ut Fideles ad Euchariſtiam acceſſuri præmonerentur habere *Surſum corda*, & reſponderent, *Habemus ad Dominum.* Quia enim de cauſa juſſi eſſent mentes ſuas ad Dominum in cælis exiſtentem elevare, ſi fides Eccleſiæ fuiſſet, Dominum per proprii corporis ſui veritatem & ſubſtantiam ſub panis accidentibus in Euchariſtia eſſe? Dicendum illis potiùs fuiſſet: Ne corda ſurſum elevare, deorſum

deorſum potiùs habete, ubi & Chriſtus eſt. Fruſtra enim illum tam longè à vobis diſſitum in cælo quæratis, cùm præſto ſit, & penès vos ſit eum manu prehendere, immo & ore deglutire.

Satisfit ſeptimæ Albertini Objectioni.

Reſpondeo *S. Auguſtinum*, & alios Patres, cùm Chriſtum à nobis juxta corpus abſentem dicunt, de præſentia ſenſibili eſſe intelligendos, ſecundùm quam in terris ante Aſcenſionem præſens fuit; præſentiam verò Sacramentalem non negant, quæ ex aliis ipſorum teſtimoniis luculenter probatur. Certè ſi hic loquendi modus ſignificaret Chriſtum, ſecundùm humanitatem, nullo præſentiæ realis genere in terris exiſtere, dicendum eſſet S. Bernardum, Yvonem Carnotenſem, & Hugonem à Sancto Victore, non credidiſſe realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam: quod tamen Adverſarii non diffitentur. Eodem enim locuti ſunt modo quo *S. Auguſtinus*. Sanctus quidem *Bernardus* Sermone II. de Aſcenſione: *Expediebat*, inquit, *ut eis præſentiam ſubtraheret corporalem*. Et Sermone III. *Quid eſt quod Chriſto commorante in terris, Spiritus Sanctus ad eos venire non potuit?* Et Sermone I. de Adventu: *Venit à ſummo cælo in inferiores partes terræ. Quid ergo? Nonne & nobis in terra eſt converſandum? Eſt, ſi tamen in ea perſtitit ille. Ubi enim bene erit ſine illo, aut ubi male eſſe poterit cum illo? . . . . . Verumtamen ſicut ad operandam ſalutem in medio terræ venit ſemel in carne viſibilis: ita quotidie ad ſalvandas animas ſingulorum in Spiritu venit & inviſibilis.* Sic *Yvo Carnotenſis* Sermone de Aſcenſione: *Quia temporali ejus præſentia viduati ſumus, ad æternam ejus viſionem tota intentione feſtinemus.* Sic *Hugo Victorinus* in Speculo de Myſteriis: *Secundùm præſentiam corporalem receſſit, ſed ſecundùm ſpiritualem remanſit.* Nec minùs propterea cor ſurſum habere debemus ad Dominum, etſi Chriſtus revera in Euchariſtia ſecundùm humanitatem præſens eſt, ut eum non ſolùm ſub Sacramento exiſtentem, ſed & in cælis ad dexteram Patris ſedentem adoremus, ut ſpem noſtram excitemus, ut affectum noſtrum à terrenis rebus abſtrahamus. Sanè cùm Propheta Deo canebat, *Ad te levavi oculos meos qui habitas in cælis!* Deum in cælis tantùm præſentem eſſe non credebat. Et cùm Chriſtus juſſit ut Deum orantes diceremus, *Pater noſter qui es in cælis!* intimam Dei præſentiam in unoquoque noſtrûm ne crederemus non diſſuaſit. Cur ergo *Albertinus* velit Eccleſiæ veteris fidem non fuiſſe quòd Dominus ſecundùm corporis ſui veritatem & ſubſtantiam in Euchariſtia ſit, quia Chriſtianos ad Euchariſtiam acceſſuros adhortabatur ut ſurſum cor haberent? Nonne & modò in Præfatione Miſſæ eumdem affectum in nobis excitat Eccleſia, cùm ait Sacerdos, *Surſum corda*, & reſpondemus, *Habemus ad Dominum*? Et tamen realem Chriſti præſentiam in Euchariſtia profitemur; & cum *S. Ambroſio* lib. V. in Evangelium *S. Lucæ* cap. 5. dicimus: *Nobis non Caïphas, non Pilatus Chriſtum abſtulit, nec poſſumus jejunare quia Chriſtum habemus, & Chriſti carnem epulamur & ſanguinem.* Ex his facilè ſolvuntur aliorum Patrum auctoritates, aſſerentium, Chriſtum, ſecundùm carnem à nobis abſentem eſſe, quas Albertinus paſſim & *Matthæus La Roque* II. part. *Hiſtoriæ Euchariſticæ* cap. 4. proferunt.

Objectioni Claudii Miniſtri reſpondetur.

Objicit *Claudius* Miniſter locum *S. Auguſtini* ex Tractatu LIX. in Joannem, ubi cæteros Apoſtolos cum Juda comparans, ait: *Illi manducabant panem Dominum, ille panem Domini contra Dominum; illi vitam, ille pœnam: Qui enim manducat indignè, ait Apoſtolus, judicium ſibi manducat & bibit.* Ergo, inquit *Claudius*, Euchariſtia quam boni & mali recipiunt, non eſt panis Dominus, ſed panis tantùm Domini.

Reſpondeo, *S. Auguſtinum* hoc loco de Euchariſtia non loqui, cùm ait Judam panem Domini manducaſſe; ſed de pane intincto in paropſide, quem ipſi Dominus dedit. Id enim ait *S. Auguſtinus* explicans verſum illum cap. XIII. S. Joannis: *Ut adimpleatur Scriptura: Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum ſuum.* At illam Prophetiam impletam fuiſſe, cùm buccellam intinctam Judas comedit, idem *S. Auguſtinus* affirmat, in illum verſum Pſalmi XL. *Qui edebat panes meos.* Ait enim: *Per buccellam illum deſignavit, ut appareret de illo dictum, Qui edebat panes meos.* Tractatu verò LXII. in *Joannem* diſertè docet, jam Apoſtolos, & Judam ipſum cum illis, Euchariſtiam accepiſſe, antequam panem intinctum ipſi Chriſtus porrigeret, cujus poſt comeſtionem introivit in eum ſatanas. *Nunc autem*, inquit, *poſt panem intravit in eum, non ad hoc ut alienum tentaret, ſed ut proprium poſſideret. Non autem, ut putant quidam negligenter legentes, tunc Judas Chriſti corpus accepit: Intelligendum eſt enim, quòd jam omnibus eis diſtribuerat Dominus Sacramentum Corporis & Sanguinis ſui, ubi & ipſe Judas erat, ſicut S. Lucas evidentiſſimè narrat. Ac deinde ad hoc ventum eſt, ubi ſecundùm narrationem Joannis apertiſſimè Dominus per buccellam tinctam atque porrectam ſuum exprimit Proditorem.*

Octavæ Albertini objectioni ex Philoſophicis S. Auguſtini principiis petitæ, reſpondetur.

Objicit *Albertinus* plura *S. Auguſtini* loca, in quibus aſſerit, impoſſibile eſſe ut idem corpus in pluribus locis ſimul ſit, corpus neceſſariò locum occupare, accidentia ſine ſubjecto ſubſiſtere non poſſe. Ex quibus locis lib. 2. in Examine teſtimoniorum *S. Auguſtini*, capp. X. XI. & XII. colligit S. Doctorem præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia non credidiſſe, nec illa agnoviſſe miracula, quæ in iſto Sacramento agnoſcimus & prædicamus.

Reſpondeo, *S. Auguſtinum* locis ab *Albertino* laudatis loqui ſecundùm conſuetas naturæ leges, & ſecundùm Philoſophorum placita: in quibus exceptionem ipſum admiſiſſe per ordinem ad omnipotentiam Dei, quæ naturæ legibus ſubdita non eſt, manifeſtè patet ex pluribus locis, in quibus credendum eſſe docet Chriſtum *per integra virginalia matris enixum, & ad Diſcipulos ſuos januis clauſis ingreſſum.* Nec mirum quod *S. Auguſtinus* Philoſophica illa dogmata ſit amplexus, quæ cum realis præſentiæ fide conciliari vix poſſe videantur humanæ rationi, cùm *S. Joannes Damaſcenus*, qui panem & vinum *per invocationem & adventum Spiritus Sancti ſupernaturaliter tranſmutari in Corpus & Sanguinem Chriſti* aſſerit, *& non eſſe duo, ſed unum & idem*: & *panem & vinum non eſſe figuram Corporis & Sanguinis Chriſti, ſed ipſum Corpus Domini deificatum, ipſomet Domino dicente, Hoc eſt meum, non figura corporis, ſed corpus*: Nihilominus aſſerat ſolam Divinitatem eſſe incircumſcriptam, Angelos ipſos tempore & loco circumſcribi, corpus non eſſe quod eſt impalpabile & inviſibile; accidens non poſſe in ſe ipſo eſſe; ſed in altero habere exiſtentiam. Sed faciliimum eſt iſtas opiniones cum fide realis præſentiæ conciliare, diſtinguendo quod naturæ creatæ, quod corporibus & accidentibus ſecundùm ſe convenit, & quod iiſdem per omnipotentiam divinam convenire poteſt, cui Patres aut alii Auctores Catholici limites non ponunt cùm philoſophantur, etſi generalibus quibuſdam propoſitionibus dogmata ſua enuntient. Exemplo ſit *Guitmundus* Epiſcopus Averſanus, Sacramentariorum acerrimus impugnator, qui impoſſibilem eſſe corporum penetrationem affirmat: *Quomodo enim*, inquit, *in ſolido corpore panis alterum corpus latere poſſit, videri non potuit.* Dubium tamen non

 eſt,

eſt, quin penetrationem divina virtute poſſibilem cenſuerit *Guitmundus*, cùm omnes illas propoſitiones quibus aliquid aſſeritur impoſſibile, intelligendas eſſe cum hac exceptione doceat, niſi Deus velit. *Cùm dicant*, inquit, *non poteſt hanc mutationem natura pati: aut abſolutè & abſque ulla exceptione dicere hoc habent, ut nullatenus ſcilicet nec volente Deo hoc poſſit, aut cum aliqua exceptione. At ſi abſolutè, & abſque ulla exceptione dicunt, primùm quidem voluntatis Dei manifeſtos adverſarios ſe eſſe declarant, dum ei aliquid impoſſibile eſſe confirmant. Ipſi denique ſe ipſos deſtruunt, quoties illum Pſalmi verſiculum canunt: Omnia quæcumque Dominus voluit, fecit.* Ita de S. *Auguſtino* ſentire par eſt, ipſum ſic aſſeruiſſe, impoſſibile eſſe ut idem corpus ſit in pluribus locis, corpora neceſſariò locum occupare, accidentia non poſſe ſine ſubjecto exiſtere, ut omnipotentiæ divinæ hæc eſſe poſſibilia crederet. Non enim minus Deo tribuebat quàm *Plato*, qui rerum naturam eſſe dixit id quod vult Deus. Et multis in locis, Deum non ob aliud omnipotentem eſſe docet, niſi quia quicquid vult, poteſt. Licet autem exceptionem illam non expreſſerit quoties Philoſophica illa dogmata protulit in medium ac ſcriptis mandavit, ratio & æquitas poſtulabat, ut illam ſubintellexiſſe exiſtimetur, nec alia de cauſa ipſam omiſiſſe, niſi quia non attendit ad objectiones, quæ ex hujuſmodi theorematibus Philoſophicis contra Myſterium Euchariſtiæ formari poſſent. Non enim prævidebat fore Sacramentarios, qui principiis illis ad impugnandam realem corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam abuterentur. Sicut ergo S. *Auguſtinus*, cùm peccatum definiebat malum ita voluntarium, ut non eſſet peccatum, niſi eſſet voluntarium, exceptionem originalis peccati ſubintelligebat, nec tamen tunc exprimebat, abuſuros hac propoſitione ſua Pelagianos minimè prævidens: hanc autem exceptionem adhibuit cùm *Juliano* reſponderet lib. 3. c. 3. *Hoc rectè dicitur*, inquit, *propter proprium cujuſque peccatum, non propter peccati originalis contagium:* Ita cùm aſſeruit impoſſibile eſſe ut corpus idem ſit in pluribus locis, ut locum non occupet, ut accidentia ſine ſubjecto exiſtant, exceptionem non adhibuit, ſed ſubintellexit. adhibuiſſet verò ac expreſſiſſet, ſi res illi fuiſſet cum Hæreticis argumenta contra Myſteria fidei ex principiis illis Philoſophiæ petentibus. Quidni enim dixiſſet quod *Paſchaſius* lib. *De Corpore & Sanguine Domini* cap. 1. poſtea dixit? *Rerum & naturarum cauſa ſola voluntas Dei jure creditur. Ideóque quotieſlibet videtur quaſi contra naturam aliquid evenire, quodammodo non contra naturam eſt; quia potiſſimum rerum natura creatarum hoc habet eximium, ut a quo eſt, ſemper ejus obtemperet juſſis: ut ſicut velle Dei ejus profectò eſt eſſe, ita quoque quicquid eam rurſus Dei virtus eſſe decreverit, jure aut creſcendo augeatur, aut naſcendo... Neque enim ſic condidit omnium artifex Deus rerum naturas, ut ſuum velle ab eis auferret: quia omnium creaturarum ſubſtantia in eadem Dei voluntate ſubſiſtit, & virtute, a qua cauſam habet, non ſolum ut ſubſiſtat quicquid eſt, ſed etiam ut ſic ſit, ſicut ipſa Dei voluntas decreverit, quæ cauſa eſt omnium creaturarum. Alioquin nec ſubſiſteret ulla creaturarum exiſtentia, niſi in ejus voluntate, a quo totius ejus eſſe manat. Et ideo natura creaturæ, quoties mutatur, aut augetur, vel ſubtrahitur, non ab illo eſſe divertitur in quo eſt.* Quidni dixiſſet, quod poſtea *Guitmundus* lib. 1. Ita in ſingulis Hoſtiis conſecratis totum eſſe Chriſtum, *Ut nec plures Chriſtos, nec diviſum Chriſtum faciat aut Sacerdotum diverſitas, aut locorum. Nec cuiquam incredibile id debere videri. Quotidiano enim experimento cognoſcimus, quia intellectus noſter, id eſt, verbum cordis noſtri, cùm illum quodammodo voce veſtimus, ut qui in corde noſtro latens, nobis ſolis cognitus erat, per vocem etiam aliis manifeſtari poſſit: eodem tempore & totus in corde noſtro remanet, & totus æque mille hominibus cum aſſumpta voce ſua, quàntum in ſe eſt, ita apparere poteſt, ut non ſolum ipſe ſimul omnium corda colluſtret; ſed aures etiam cunctorum ipſa qua veſtitus eſt voce eodem tempore tota & indiviſa perſtringat. Si igitur humano verbo Deus tantum præſtitit, ut non ſolum ipſum, ſed etiam vox qua quodammodo veſtitur, ad mille homines eadem ſimul totáque pertingere valeat: Nemo hoc ipſum de omnipotentis Dei unico & omnipotente & coæterno Verbo, & de carne ejus, quam ſimiliter ut nobis ipſum Verbum appareret, veſtivit, etſi capere non poſſit, habere incredibile debet, quod de fragiliſſimo & tranſitorio verbo hominis, & momentaneis vocibus, vixque exiſtentibus, & nunquam prævalet capere, & tamen pene ſemper experimento habet. Ipſam certè animam noſtram, corpore quo corrumpitur aggravatam, non particulatim per ſingula corporis membra dividi, ſed in ſingulis portiunculis contineri, validiſſimè probatur. Qui ergo hanc noſtræ animæ potentiam præbuit ut una eadémque & indiviſa in ſingulis quibuſque particulis ſui corporis eodem tempore tota conſiſtat: Quare ſuæ propriæ carni id dignitatis, ſi vult, dare non valeat, ut ipſum in diverſis ſui cujuſdam corporis, quod eſt Eccleſia, partibus tota ſimul & indiviſa poſſit haberi? Cùm ſicut anima noſtra vita eſt corporis, ita ſit Eccleſiæ, (immò multò meliùs per Dei gratiam) vita caro Salvatoris. Per animam quippe fit ut corpus utcumque temporaliter vivat: per carnem verò Salvatoris agitur ut Eccleſia, non quomodo, ſed beatè in æternum vivat.* Quidni S. *Auguſtinus* humanam rationem & inanem Philoſophiam adverſus fidei Myſteria oſtrepentem ſilere juſſiſſet, ac dixiſſet cum S. *Hilario* lib. 1. de Trinitate: *Reſpuit captioſas & inutiles Philoſophiæ quæſtiones fides conſtans, neque humanarum ineptiarum fallaciis ſuccumbens, ſpolium ſe præbet veritas falſitati: non ſecundùm ſenſum communis intelligentiæ Deum retinens, neque de Chriſto ſecundùm mundi elementa decernens?* Quidni cum S. *Chryſoſtomo* dixiſſet Homil. VI. in Joannem: *De Deo loquimur, &, quonam pacto, interrogas? Nonne times, nonne exhorreſcis? Quòd ſi abs te quiſpiam quæret quomodo immortalem vitam & corpora & noſtra habitura ſint anima, nonne ridicula eſſet quæſtio? Quia non humani eſt ingenii ejuſmodi inquirere; ſed credere tantum oportet: Neque curioſiùs eſt inveſtigandum quod ſufficientem habet ſui demonſtrationem, immenſam promittentis poteſtatem.... Audiſti:* Erat lux vera: *Quid ſtultè & temerè æternam hanc vitam humana ratione conjectari atque invenire contendis? Haud fieri poteſt. Quid ſcrutaris imperſcrutabilia? Quid circa incomprehenſibilia inanem ſubis laborem? Quid inveſtigas, quæ nulla ratione poſſunt deprehendi? Inquiras quanta potes diligentia ſolarium radiorum originem: non ſanè poteris, neque indignaris, neque tuam iniquo fers animo imbecillitatem. Quid igitur in majoribus tam audax es & temerarius? Tonitrui filius Joannes tuba perſonans ſpirituali, nihil aliud quàm quod audierat a Spiritu, inveſtigavit: Tu autem illius gratiæ expers & penitus vacuus, manifeſtis humanæ naturæ rationibus illius cognitionis terminum ſuperare contendis.* Quidni cum S. *Ambroſio* dixiſſet: *Bonum eſt ut rationem præveniat fides, ne tanquam ab homine, ita a Domino Deo rationem videamur exigere. Etenim quàm indignum ut humanis teſtimoniis de alio credamus, Dei oraculis de ſe non credamus?* Quidni dixiſſet quod S. *Cyrillus Alexandrinus* lib. IV. in *Joannem*, ubi de Judæis ſic loquitur: *Illud*, Quomodo, *ſtultè de Deo proferunt,*

quaſi neſcirent hoc loquendi genus omni ſcatere blaſphemia. Cuncta enim citra laborem perficiendi poteſtas in Deo eſt. Sed cum animales eſſent, non percipiebant ea quæ ſunt Spiritus Dei, ſed ſtultitiam eſſe putabant ſapientiſſimum illud Myſterium. Hinc igitur utilitatem capientes, in ſuſceptione divinorum myſteriorum fidem habere quidem nos oportet curioſitatis expertem, neque cum aliquid dicitur, ſubjicere illud, Quomodo? *Judaicum enim eſt illud vocabulum, & extremi proinde cauſa ſupplicii. Nam & Princeps ille Synagogæ Judæorum Nicodemus, cùm auditis ſermonibus divinis diceret,* Quomodo poſſunt hæc fieri? *jure deriſus eſt his verbis:* Tu es Magiſter in Iſraël, & hæc ignoras? *Aliorum igitur ſtultitiâ ſapientiores facti, de iis quæ Deus operatur, illud,* Quomodo? *uſurpare caveamus; ſed ei potius operum ſuorum viam perſpectam eſſe fateri ſtudeamus. Quemadmodum enim nemo novit quid ſit naturâ Deus, ſed juſtificatur credens eum eſſe, & quærentes eum mercedem accipere: Ita rurſus modum quo ab ipſo quæque fiunt, ignorabit quidem, ſed utcumque res cadat, fidei permittendo, & ſupremum Deum cuncta poſſe fatendo, tam recti judicii non leve præmium reportabit..... Qui inter nos machinalem ſcientiam exercent, magnum quidam ſæpe ſe facturos profitentur, & cujus faciendi ratio mentes noſtras fugit, prinſquam illam ſpectaverimus: ſed artem ipſam conſiderantes, etiam ante experimentum ipſum fidem adhibemus, pudétque iis obluctari. Quomodo igitur non graviſſimorum criminum rei jure tenebuntur, qui præſtantiſſimum rerum omnium artificem Deum incredulitate ſua elevare audent, qui de iis quæ operatur,* Quomodo? *quærere non verentur, quamvis univerſæ ſapientiæ largitorem eum eſſe noverint, & ex omni divina Scriptura cunctipotentem eſſe didicerint? Quod ſi perſtas, ò Judæe, uſurpare illud,* Quomodo? *ego viciſſim tuam imperitiam imitans, tibi reponam: Quomodo egreſſus es ex Ægypto? Quomodo in ſerpentem verſa eſt virga Moſaica? Quomodo in ſanguinis naturam verſa eſt aqua? Quomodo per medium mare, ſicco pede tranſiſti? Quomodo amara illa aqua de Merra per lignum verſa eſt in dulcem? Quomodo tibi aqua è petrarum uberibus effluxit? Quomodo propter te manna decidit? Quomodo Jordanis immotus ſtetit? Quomodo ſolo clamore Hierichuntis inexpugnabiles muri corruerunt? Nec te loquentem deficiat illud,* Quomodo? *Multis enim deprehenderis jam antea attonitus eſſe miraculis, de quibus ſi tuum illud,* Quomodo? *ſubinde inferas, omni planè Scripturæ Divinæ fidem derogabis, & omnia Sanctorum Prophetarum Scripta, adeóque ipſius Moſis ante omnia, ſacros libros evertes. Decebat itaque Chriſto credentes, ejúſque dictis incunctanter aſſentientes, ad diſcendum potius Eulogiæ modum eniti, quam temerè & inconſideratè temulentorum more, dicere: Quomodo poteſt? &c.*

Ex his facilè ſolvuntur omnes objectiunculæ quas *Albertinus*, *Claudius*, & *Matthæus La Roque* Calviniani Miniſtri contra realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & Tranſſubſtantiationem opponunt, ex propoſitionibus quibuſdam Philoſophicis à *S. Auguſtino*, aut aliis Patribus, univerſim & abſque expreſſa exceptione aſſertis.

ARTICULUS XXI.

SS. ISIDORUS PELUSIOTA & CYRILLUS ALEXANDRINUS Fidem Realis Præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia confirmant.

I. DOgma Catholicum quod propugnamus, *Sanctus Iſidorus Peluſiota* Epiſtola CIX. libri I. egregiè confirmat, contra Macedonianos ad *Marathonium* Monachum ſcribens: *Cùm*, inquit, *Deus & Salvator noſter homo factus Spiritum Sanctum divinam Trinitatem complere tradiderit, atque in Sancti Baptiſmi invocatione unà cum Patre ac Filio, tanquam à peccatis liberans, numeretur, & in Myſtica Menſa communem panem proprium Incarnationis ipſius corpus reddat, quid tu, ò veſane! quiddam factitium aut creatum, & ſervilis naturæ, & non dominantis & creatricis eſſentiæ, & conſubſtantialem Spiritum Sanctum eſſe doces?* An figuram Corporis Chriſti virtute repletam, *Proprium Incarnationis ejus Corpus* vocaſſet? Quidni ergo & baptiſmum proprium Incarnationis Chriſti Sanguinem per Spiritum Sanctum reddi ibidem aſſeruit? Fruſtra verò *Albertinus* regerit, Gregorium Nyſſenum Orat. I. *De pauperibus amandis*, Eccleſiam appellare *Proprium Domini Corpus*: S. Auguſtinum lib. 13. Contra *Fauſtum* cap. 13. bonos appellare *Propriè Corpus Chriſti*: His antiquiorem *Origenem* Homilia 35. in *Matthæum*, Sermonem Dei vocare *Proprium Domini Corpus.* Similes enim non ſunt hujuſmodi locutiones Iſidorianæ, cùm Eccleſiam, aut ſermonem Dei *Proprium Incarnationis Domini Corpus* non appellaverint, quæ vox, Incarnationis, voces illas, *Proprium Corpus*, ad ſenſum literalem coërcent, metaphorámque excludunt omnem. Sed *Iſidori* mentem aperit magis Epiſtola CXXIII. in qua ſic loquitur: *Pura illa ſindon, quæ ſub divinorum donorum miniſterio expanſa eſt, Joſephi Arimatenſis eſt Miniſterium. Ut enim ille Domini Corpus ſindone involutum ſepulturæ mandavit, per quod univerſum mortalium genus reſurrectionem percepit: eodem modo nos propoſitionis panem in ſindone ſanctificantes, Chriſti Corpus ſine dubitatione reperimus, illam nobis immortalitatem fontis in modum profluens quam Salvator Jeſus, à Joſepho funere elatus, poſteaquam à morte ad vitam rediit, largitus eſt.* Chriſti Corpus in Altari idem eſſe docet *Sanctus Iſidorus*, quod à *Joſepho* ſepulturæ mandatum eſt, & per quod univerſum hominum genus reſurrectionem percepit: Atqui iſtud non eſt corpus typicum, ſed verum & naturale: Senſit igitur *Sanctus Iſidorus* Chriſti Corpus verum & naturale poſt conſecrationem panis reperiri in altari: idque *ſine dubitatione* credi docuit: quæ verba non ad ſenſum figuræ, cujus fidem graviſſimis dubiis pulſari nemo dixerit; ſed ad ſenſum realis præſentiæ referri evidens eſt.

Spiritus Sanctus panem in Sacra Menſa efficit proprium incarnati Verbi corpus.

II. Præter teſtimonia *S. Cyrilli Alexandrini* pro Catholico dogmate jam laudata, hîc alia nonnulla proferimus, inprimis celebrem illum ex illius & Synodi Alexandrinæ, cujus caput erat, Epiſtola ad Neſtorium, *De excommunicatione*, in qua ita ſcribit: *Quin illud quoque non poſſum hoc loco non adjicere, nempe, dum unigeniti Filii Dei, hoc eſt, Jeſu Chriſti mortem, & ex mortuis reſurrectionem annuntiamus, ejuſdémque in cœlum aſſumptionem confitemur; incruentum in Eccleſia Sacrificium nos celebrare, atque ad myſticas benedictiones accedere, eáque ratione ſanctificari; utpote Sacræ Carnis & Pretioſi Sanguinis Chriſti omnium noſtrûm Salvatoris participes facti. Neque enim illam ut carnem communem ſumimus:*

S. Cyrilli & Synodi Alexandrinæ teſtimonium.

Euchariſtia incruentum Sacrificium.

Cùm Euchariſtiam ſumimus, carnem Chriſti propriam, & verè vivificam ſumimus.

ſumimus: abſit hoc; neque rurſum tanquam viri cujuſpiam ſanctificati, aut dignitatis tantum æqualitate Verbo conſociati, aut divinam inhabitationem ſortiti: Sed tanquam verè vivificam, ipſiúſque Verbi propriam. Nam cùm vita ſit ut Deus ſecundùm naturam, ſimul atque unum quiddam cum ipſa ſua carne effectum eſt, mox vivificandi virtutem illi contulit. Quamvis ergo ad nos dicat: Niſi manducaveritis Carnem Filii hominis & biberitis ejus Sanguinem, *&c. Neutiquam tamen illam communem, hoc eſt, hominis cujuſpiam noſtræ conditionis carnem eſſe exiſtimare debemus (Quomodo enim hominis caro ſecundùm ſuam ipſius naturam vivifica eſſe queat?) Sed verè illius propriam, qui noſtri cauſa filius hominis & factus & appellatus eſt.* Euchariſtia, ſecundùm S. Cyrillum, *Incruentum Sacrificium eſt.* Cùm eam ſumimus, non carnis typicæ, ſed *verè vivificæ*, adeóque *ipſius Verbi propriæ participes ſumus*, ipſámque *ſumimus*; quod verbum nuſquam adhibetur ad actum ſpiritalem ſignificandum. Non enim dicitur ſumere Philoſophiam: qui Philoſophiæ animum adjungit: Non dicitur ſumere paſſionem & mortem Chriſti, qui illam meditatur. Hoc itaque verbo ſignificat *S. Cyrillus* corpoream manducationem.

Eadem doctrina de carne Domini vivifica, ipſiúſque Verbi propria traditur à *S. Cyrillo*, & à Synodo laudata, Anathematiſmo XI. contra *Neſtorium*, in cujus Declaratione Sanctus Patriarcha hæc habet: *Sanctum ac vivificum, incruentúmque in Eccleſiis Sacrificium peragimus: Corpus quod proponitur, ſimiliter & pretioſum Sanguinem, non communis, nobiſque ſimilis hominis cujuſpiam eſſe credentes, ſed potiùs tanquam proprium corpus effectum, & ſanguinem etiam Verbi, quod omnia vivificat, accipientes. Siquidem communis caro vivificare non poteſt. Et hoc* » *Salvator ipſe teſtatum facit:* Caro, *inquiens*, non » prodeſt quicquam; Spiritus eſt qui vivificat. *Quia enim caro Verbi facta eſt propria, ob id intelligitur &* » *eſt vivifica, quemadmodum ipſe Salvator ait:* Sicut » miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Pa- » trem. & qui manducat me, & ipſe vivet propter me. *Cùm igitur Neſtorius & juxta illum ſentientes, Myſterii hujus virtutem temerè diſſolvant; propterea, & id quidem admodum convenienter, editus eſt hic Anathematiſmus.* Sanctum ac vivificum, incruentúmque in Eccleſia Sacrificium peragi *S. Cyrillus* agnoſcit, illúdque Euchariſtiam eſſe docet quod Calviniſtæ negant. Secundò, affirmat corpus propoſitum atque jacens in altari, *σῶμα τὸ προκείμενον*, à nobis credi & accipi *tanquam proprium Corpus effectum & Sanguinem Verbi omnia vivificantis.* Non ait Corpus Chriſti è ſummo cœlo virtutem ſuam in panem diffundere. Tertiò, Euchariſtiam vivificare docet, quia caro Chriſti eſt vivifica, ipſiúſque Verbi propria. Quæ conſecutio in ſententia Calviniſtarum nullatenus neceſſaria eſt: ſiquidem ſuppoſitâ virtute illa carnis Chriſti vivificâ, ipſis adhuc probandum ſupereſt Chriſtum vim illam pani communicare voluiſſe. Quartò, hic anathematiſmus contra *Neſtorium* editus eſt, qui Euchariſtiæ virtutem deſtruebat, carnem Chriſti Verbo hypoſtaticè unitam eſſe negans. Sic autem illum urgebat *S. Cyrillus*: Si natura humana Chriſti non eſt perſonaliter unita Verbo, Corpus & Sanguis quæ in Sacrificio Euchariſtiæ nobis proponuntur, non ſunt proprium Corpus & Sanguis Verbi, quod omnia vivificat; ſed hominis communis, ac proinde humanitatem nudam & ſimplicem in Euchariſtia ſumimus, non divinitatem Chriſti, quæ per ſe manducari non poteſt. *Neſtorius* ergo duas naturas Chriſti ſeparans, Euchariſtiæ adimit vivificandi vim, ac propterea anathemate dignus eſt. Hæc vis ratiocinii *S. Cyrilli*, aliorúmque Patrum Alexan-

A drinæ Synodi, quam approbavit Epheſina Oecumenica. Porro ſi de manducatione ſpirituali dumtaxat verba Salvatoris, *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. S. Cyrillus & Alexandrini atque Epheſini Patres intellexiſſent, elumbe fuiſſet ipſorum argumentum contra *Neſtorium*, qui facilè reſpondiſſet, & rectè quidem, Euchariſtiam nihilominus habere vivificandi vim, quia fides ſimul in Chriſti Corpus, & in Verbum inhabitans ferri poterat: ſiquidem intellectus relativa ſimul apprehendit: at inter hominem Chriſtum & Verbum relationem admittebat *Neſtorius*, tanquam inter Templum, & inhabitantem in eo: Quidni igitur dicere potuiſſet, in Euchariſtia non ſolam commu-

B nis hominis carnem; ſed ipſam divinitatem ei *κατὰ χάριν* conjunctam ore fidei manducari, & Euchariſtiam ſpiritalis hujus manducationis ratione vivificare? Quintò *S. Cyrillus* in Apologetico pro XII. Capitulis adversùs Orientales, in defenſione undecimi, hoc *Neſtorii* argumentum affert: Chriſtianos in Euchariſtia carnem Chriſti manducare, non verò ipſius divinitatem, quoniam divinitas edi non poteſt. *Quid edamus?* (inquiebat) *Divinitatem ne an carnem? Num dixit* Chriſtus: *Qui manducat meam divinitatem, & bibit meam divinitatem? Qui manducat meam Carnem, inquit, & bibit meum Sanguinem, in me manet & ego in eo.* Et inde colligebat,

C duas naturas Chriſti eſſe perſonaliter ſeparatas. Reſpondet autem S. Cyrillus: *An verò qui viſibilem illum, tanquam alium quemdam eſſe Filium & Chriſtum præter illud ex Deo Verbum aſſerit, cui etiam ſoli miſſionis & Apoſtolatus munus tribuerit, non is noſtrum myſterium anthropophagiam efficit, cum ad exoletas cogitationes mentem Fidelium nefariè perducat, eáque humanis ſubjicere rationibus conetur quæ ſola & indubia fide capiuntur? Neque enim quia minimè editur divinitatis natura, propterea commune dixerit quiſpiam Sanctum Chriſti Corpus. Scire autem operæ pretium eſt, quòd, ſicut ſupra diximus, proprium eſt corpus ejus Verbi, quod omnia vivificat. Quoniam autem eſt corpus vitæ, vivificum eſt:*

D *Propterea namque mortalibus noſtris corporibus largitur vitam & mortis imperium evacuat.* Tum objectio *Neſtorii*, cùm reſponſio *S. Cyrilli*, realem proprii Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam ab utroque creditam fuiſſe ſupponunt, & pro principio ac fundamento indubitato poſitam. *Neſtorius* argumentabatur, quandoquidem humanitas abſque divinitate ſumi poterat, eas perſonaliter eſſe ſeparatas. De ſumptione & manducatione orali & corporea ipſum locutum fuiſſe certum

E eſt. Non enim tam obtuſi erat ingenii, & in diſciplinis tam infœliciter verſatus, ut neſciret intellectum ſeparare poſſe res conjunctim ſubſiſtentes: Nec *S. Cyrillus* id regerere omiſiſſet. Aiebat *Neſtorius*, Divinitatem non manducari; ſed carnem tantùm: *S. Cyrillus* annuebat. De qua manducatione loquebantur? Fidei, an oris? Primum præter omnem veri ſpeciem eſt. Nunquid enim negabant in Deum credi, & divinitatem eſſe verum contemplationis, & manducationis intellectualis objectum? Præterea, S. Cyrillus

F Neſtorium arguebat, quòd humanam Chriſti naturam Verbo perſonaliter unitam eſſe negans, *Myſterium noſtrum*, id eſt, Euchariſtiam, *anthropophagiam efficeret.* Manducationem itaque oralem Carnis Chriſti uterque admittebat: Siquidem hæc ſola manducationis ſpecies anthropophagiam conſtituit. Neſtorium inſectatur *Sanctus Cyrillus* quòd *ea humanis ſubjicere rationibus conetur, quæ ſola & indubia fide capiuntur*: Quomodo ſcilicet non edatur divinitatis natura, edatur verò Chriſti Corpus, & tamen non ſit commune, ſed Verbi omnia vivificantis proprium,

prium. At iſtud non fugiſſet humanam rationem, ſi de ſpirituali dumtaxat manducatione ſermo fuiſſet; cùm palam ſit, mentis fideique oculos in Chriſti humanitatem & divinitatem, vel ſimul, vel conjunctim intendi poſſe. Denique docet *S. Cyrillus*, Corpus Chriſti vivificum eſſe, quia eſt *Corpus vitæ, Verbique quod omnia vivificat proprium : & propterea mortalibus noſtris corporibus largiri vitam.)* Sanè ſi per vim & efficaciam quamdam ſeparatam à Chriſti corpore, & derivatam in panem, nos vivificari *S. Cyrillus* exiſtimaſſet, hujus virtutis & efficaciæ hîc meminiſſe debuerat.

Albertini Objectioni ex S. Cyrillo ſumptæ reſpondetur.

III. Objicit *Albertinus*, Cyrillum poſt verba laudata continenter ſubdere : B *Vivificat autem nos æquali modo & Sanctus Spiritus Chriſti : Spiritus enim eſt qui vivificat, ſecundum ejuſdem Salvatoris vocem :* Docet enim his verbis nos ſecundùm eumdem modum vivificari per Corpus Chriſti, & per Spiritum, ſeu Divinitatem Chriſti. Minimè autem intelligit nos vivificari per ſubſtantiæ Spiritus in corporibus noſtris habitationem : ſed tantummodo vult nos vivificari per virtutis ipſius participationem : ſimiliter ergo non intelligit, Corpus Chriſti per ſubſtantiæ ſuæ, ſed per virtutis contactum corporibus noſtris vitam tribuere.

Reſpondeo, hæc verba, *æquali modo*, aut, *ſecundùm eumdem modum*, non ſignificare paritatem C omnimodam, ſed aliquam dumtaxat. Æqualitas in eo poſita eſt, quòd ut Spiritus Sanctus nos vivificat per realem in animabus noſtris præſentiam & perſonalem inhabitationem, non per ſolam ſui Numinis virtutem & efficaciam (ut *Albertinus* falsò ſupponit) ſiquidem *Charitas diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis :* & in Juſtorum corporibus etiam ſingulari quadam ratione realiter præſens eſt : ſiquidem *Membra noſtra templum ſunt Spiritus Sancti :* Pariter Corpus Chriſti *mortalibus corporibus noſtris largitur vitam*, quia realiter & ſecundùm ſubſtantiam in nobis præſens D eſt, & corporibus noſtris *quodammodo commiſcetur*, ut cera ceræ conjuncta, & fermentum toti maſſæ; ut ait idem Pater lib. 4. in *Joannem*; quem locum §. I. adduximus. At diſcrimen in eo eſt, quòd Spiritus Sanctus à nobis non manducetur, nec ipſum organo corporeo recipiamus, quia edi non poteſt divinitas: Corpus verò Chriſti à nobis ore ſuſcipiatur, & manducetur, & in nobis maneat Chriſtus, non ſolùm divino modo, verùm etiam humano, ut ipſe *Cyrillus* docet lib. IV. contra Neſtorium, cap. V. his verbis : *Quemadmodum verò vivificum eſt* E *illud ipſius Verbi Corpus, quòd ſibi proprium fecit per veram unionem, quæ & intelligentiam, & ſermonem ſuperat, ſic nos quoque qui illius Sanctæ Carnis & Sanguinis ejus participatione fruimur, omninò vivificamur, cùm in nobis maneat Verbum, non ſolùm divino modo, per Sanctum Spiritum, verùm etiam humano, per ſanctam illam Carnem pretioſumque ejus Sanguinem.* Quod ubi Apoſtoli teſtimonio I. *ad Corinthios* 10. confirmavit, ſtatim ſubdit : *Participes namque Sancti Spiritus effecti, & ipſi omnium Salvatori Chriſto, & inter nos unimur : concorporales etiam hoc modo ſumus, Quoniam unus panis, & unum corpus multi ſumus, omnes enim de uno pane participa-* F *mus. Colligat namque nos ad unitatem Corpus Chriſti quod eſt in nobis, neque eſt nullo modo diviſum.* Et infra : *Ac divinum quidem hoc eſſe Myſterium, participationémque ejus vivificam, & incruentæ hujus Hoſtiæ vim longè illo legali cultu præſtantiorem, perfacile eſt videre vel ab eo ipſo, quod illa priſcis hominibus ſancita per Moſen, umbra dicantur, Chriſtus verò, ejúſque omnia, veritas appellantur ..... Edebant illi Veteres agnum immolatum; ſed illa vis ejus eſcæ non ad ſatietatem ventris tantummodo cedebat, neque ea de cauſa ſacrificandi ritus ſecundùm Legem*

In nobis manet Chriſtus non ſolùm divino modo, ſed etiam humano, per ſanctam carnem & ſanguinem ſuum.

A *ſervabatur; ſed ut mortem in alios invadentem ipſi ſuperarent, & Exterminatorem effugerent. Itaque nocte una interfecta ſunt Ægyptiorum primogenita : illi vero nudâ figurâ muniti, ſoli ab ea ſervabantur, & umbram auxilio habentes, etiam ipſa morte ſuperiores evaſerunt : Ergo conſervabant ipſæ figuræ eos qui ante nos fuerunt. Quantò igitur res noſtræ ſunt excellentiores, quibus ipſa Veritas, id eſt, Chriſtus illuxit, ſanctámque ſuam carnem ad participandum appoſuit?* Mox prolatis ad hujus doctrinæ confirmationem Chriſti verbis *Joannis* 6. ſubdit : *Nam quia ex genere Iſrael nati de manna ſuppeditatione Moſen admirabantur, quod cùm per deſertum ejus temporis homi-* B *nibus demiſſum fuiſſet, typum geſſit myſticæ benedictionis; umbra namque erat Lex : ideo prudenter admodum Dominus noſter Jeſus Chriſtus typum extenuat, ut ad veritatem transferat. Neque enim, inquit, ille fuit panis vitæ, ſed ego potiùs qui de cælo ſum, & omnia vivifico, & me in manducantes etiam per unitam mihi carnem inſero ... Vide igitur quemadmodum in nobis manet, & corruptionis victores efficit, dum ſe in noſtra demittit corpora, ut dixi, etiam per ſuam carnem, quæ verus eſt cibus, cùm illa Legalis umbra, & cultus per ipſam inſtitutus non habeat veritatem. Et Myſterii quidem ratio ſimplex eſt ac vera ... Credimus namque illud ex Deo Patre Verbum, cùm ſe cor-* C *pori per ſanctam Virginem edito, habentique rationalem animam, uniiſſet, quæ unio ineffabilis prorſus ac myſtica fuit, ipſum corpus reddidiſſe vivificum, quippe cùm Verbum, utpote Deus, vita ſit ſecundùm naturam, ut nos non ſpiritali tantùm verùmetiam corporali modo, ſui participes effectos, corruptione præſtantiores redderet, & evacuata per ſeipſum peccati lege in membris carnis poſita, damnaret peccatum in carne.* Huic loco nullus *Albertinus*, nullus *Blondellus*, nullus *Claudius* reſponderet. Carnem Chriſti in Euchariſtia nobis *ad participandum apponi* S. Cyrillus docet; *Verbumque in nobis manere, non ſo-* D *lùm divino modo per Sanctum Spiritum, verùmetiam humano, per ſanctam illam carnem, pretioſúmque ejus ſanguinem.* Corpus, inquam, illud *ex Virgine editum* Verbo *unitum unione ineffabili*, ac *vivificum redditum*, Chriſtus *in noſtra corpora demittit*, ut *non ſpiritali tantum, verumetiam corporali modo, ſui participes efficiat.* Iſta-ne de manducatione dumtaxat ſpiritali dici poſſunt? Num Chriſtus ſe demittit in eorum corpora, qui carnis ejus myſteria meditantur? Num contemplatio carnis Chriſti facit ut in nobis maneat humano modo, & ut non ſpiritali tantùm, verúmetiam corporali modo, ſimus ipſius E participes? Ineptè ergo *Albertinus* reſpondet, *S. Cyrillum*, cùm *Neſtorio* objicit quòd perſonalem carnis Chriſti unionem cum Verbo negans, antropophagiam in Myſterium noſtrum induxerit, per antropophagiam non deſignaſſe modum manducationis, id eſt, manducationem oralem ſubſtantiæ Corporis Chriſti; ſed deſignare naturam & conditionem objecti quod manducatur, nimirum ſimplicis hominis. Quibus enim vocabulis, rogo te, quiſquis Calvinianam cauſam agis, manducationis modus expreſſiùs, luculentiùs, & clariùs deſignari poteſt, quàm iſtis? *Ut nos non ſpiritali tantùm, verùmetiam corporali modo ſui participes effectos, cor-* F *ruptione præſtantiores redderet .... Sanctam ſuam carnem nobis ad participandum appoſuit ... Cùm in nobis maneat Verbum, non ſolùm divino modo, per Sanctum Spiritum, verúmetiam humano per ſanctàm carnem, pretioſumque ſanguinem.* Quòd autem non ſolùm figuram & virtutem Carnis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia contineri & à nobis recipi & manducari *S. Cyrillus* ſenſerit, ſed veram ejus carnem & ſanguinem, non minùs luculenter ac disertè probat iſte locus. *Vivificum* enim *ipſius Verbi corpus, quod ſibi proprium fecit per veram unionem ;*

Chriſtus Euchariſtiam ſumentibus per carnem ſuam ſe inſerit, & corruptionis victores efficit.

non eſt corpus typicum dumtaxat, ſeu figura Corporis Chriſti virtute repleta. Præterea, Euchariſtiam cum manna & cum Agno Paſchali comparat *S. Cyrillus*, ut veritatem cum figuris: Cùm igitur & figuræ eſſent, & quamdam haberent efficaciam, ut *S. Cyrillus* agnoſcit, ſiquidem à morte ſervabantur Iſraëlitæ qui Agnum Paſchalem immolarant: Euchariſtiam aliquid amplius ac præſtantius continere *S. Cyrillus* & ſenſit & docuit, ſcilicet propriam Chriſti carnem. Adde, quod virtutis ſeparatæ communicatio non eſſet fundamentum aſſerendi, *Chriſtum in manducantes per unitam ſibi carnem ſe inſerere.*

Realis Chriſti manducatio ex S. Cyrillo confirmatur.

IV. Aliud rurſus invictiſſimum ad realem Carnis Chriſti manducationem comprobandam argumentum ex eodem *S. Cyrilli* libro deſumitur. Sic enim urget Neſtorium: *Exigua eſt igitur incruenta Hoſtiæ utilitas, quia nimirum fas non eſt ut ſimul cum carne etiam divinitatis natura conſumatur: neque ea obtinemus quæ ſunt impoſſibilia, ut ipſa incorporeâ naturâ nudâ veſcamur. Sed oblitus mihi videris haud naturam divinitatis id eſſe quod in ſanctis Eccleſiarum Menſis proponitur, ſed proprium corpus Verbi ex Patre geniti, quod Verbum ex natura & verè Deus eſt.* Quod in ſanctis Eccleſiarum Menſis proponitur, manducamus eo manducationis genere cujus res incorporeæ, & ipſa maximè divinitas, objecta eſſe non poſſunt: ſed proprium corpus Verbi ex Patre geniti in ſacris Menſis proponitur: ergo proprium Corpus Verbi ex Patre geniti manducamus eo genere manducationis, cujus res incorporeæ, & ipſa maximè divinitas, objecta eſſe non poſſunt. Major & Minor ſunt Sancti *Cyrilli*. Atqui manducatio cujus res incorporeæ, & maximè divinitas, objecta eſſe non poſſunt, illa tantùm eſt quæ fit organis corporis: Res enim incorporeæ, & ipſa quæ omnium arcem tenet divinitas, mente poſſunt concipi, & fide apprehendi, animâque noſtra divinitate paſcitur. Igitur proprium Corpus Verbi ex Patre geniti, ore corporis à nobis manducatur in Euchariſtia, adeòque in ea realiter præſens eſt.

V. Reſpondet *Albertinus*, nihil prohibere quominus dici poſſit, utrumque illorum Cyrillum ſcilicet ac Neſtorium, loqui de manducatione ſpirituali. Dicunt enim, inquit, divinitatem non poſſe à nobis edi, nec actu edi; tum quia per ſe ſumpta, cùm ſanctiſſima ſit, non poſſit eſſe cibus hominum in ſtatu peccati adhuc conſtitutorum, imò illis adverſa ſit; tum quia non eſt objectum propriè à ſignis Sacramentalibus deſignatum, ſed caro Chriſti pro nobis ad mortem data, ſanguiſque effuſus.

Inanis Albertini reſponſio.

Verùm hujus reſponſionis inanitas ex eo demonſtratur, quòd *S. Cyrillus* nullibi rationes illas proferat, quas ipſi *Albertinus* affingit, nec divinitatem proptereà neget à nobis edi poſſe, quia ſanctiſſima eſt, ſed quia res incorporeæ manducari non poſſunt. *Nimirum fas non eſt ut ſimul cum carne etiam divinitatis natura conſumatur: Neque ea obtinemus quæ ſunt impoſſibilia, ut ipsâ incorporeâ naturâ nudâ veſcamur.* Et cap. v. *Se miſſum dicens ipſum Dei Verbum*, Et qui manducat me, *inquit*, & ipſe vivet. *Manducamus autem nos, non quòd ipſam divinitatem conſumimus (apage ab iſta impietate) ſed illam propriam Verbi carnem jam vivificam effectam, quia ejus facta eſt qui propter Patrem vivit.* Ex quibus colligitur 1. Carnem Chriſti in Euchariſtia non manducari tantùm in ſigno; ſiquidem non minùs ſignum divinitatis Chriſti, quàm ſignum corporis ipſius comedi poteſt. Quamvis enim divinitas incorporea ſit, ejus tamen ſigna corporea ſunt & ſenſibilia. Colligitur 2. Carnem Chriſti per ſolam virtutis ipſius in animabus noſtris receptionem non manducari: quia divinitas pariter manducari per virtutis illius in nobis ſuſceptionem poteſt. Et cùm Spiritus Sancti virtutem nos recipere Scriptura Sa-

A cra & Patres teſtentur, dici poſſet nos manducare Spiritum Sanctum; quæ locutio inſolens & abſurda eſt. Colligitur 3. Carnem Chriſti in Euchariſtia nobis manducandam non apponi ſola manducatione ſpirituali, quæ per fidem eſt: cùm divinitas Patris, Filii & Spiritus Sancti æquè hujus manducationis objectum eſſe poſſit, ac Chriſti Corpus. De manducatione itaque reali proprii Corporis Chriſti, verè uniti Verbo, & per ipſum vivifici effecti, loquitur S. Cyrillus. Sanè divinitatem Chriſti ſpiritualiter manducari, non minùs quàm ejus carnem, quamvis ipſa ut carne veſtita cibus ſit nobis magis proportionatus; per ſe autem & abſque car-
B ne cibus ſit Angelorum, S. Auguſtinus diſertè etiam docet in Pſalmum 34. his verbis: *Chriſtus in corpore & ſanguine ſuo voluit eſſe ſalutem noſtram. Unde autem commendavit corpus & ſanguinem ſuum? De humilitate ſua. Niſi enim eſſet humilis, nec manducaretur, nec biberetur. Reſpice altitudinem ipſius;* In principio erat Verbum. *Ecce cibus ſempiternus; ſed manducant Angeli, manducant cæleſtes Spiritus, & manducant, & ſaginantur, & integrum manet quod eos ſatiat & lætificat. Quis autem homo poſſit ad illum cibum? Unde cor tam idoneum illi cibo? Oportebat ergo ut Menſa illa lacteſceret, & ad parvulos perveniret. Unde autem fit cibus lac? Unde cibus in lac*
C *convertitur, niſi per carnem trajiciatur? Nam mater hoc facit. Quod manducat mater, hoc manducat infans; ſed quia minus idoneus eſt infans qui pane veſcatur, ipſum panem mater incarnat, & per humilitatem mamillæ & lactis ſuccum, de ipſo pane paſcit infantem. Quomodo ergo de ipſo pane pavit nos Sapientia Dei? Quia Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.*

Niſi Chriſtus eſſet humilis, non manducaretur, nec biberetur.

VI. Sed ut ad *S. Cyrillum* redeamus, Catholicam de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia doctrinam rurſus ille confirmat lib. x, in Joannem, pag. 862. ubi non ſolùm recta fide & ſincero charitatis affectu nos Chriſto ſpiritaliter
D conjunctos eſſe oſtendit, ſed corporaliter; idque negantes Hæreticos à Sacris Literis diſſentire. *Dicat enim nobis aliquis (inquit) cauſam, & vim Eulogiæ Myſticæ obiter doceat: Nam cur in nobis inſeritur? Nonne ut Chriſtum inhabitare faciat in nobis etiam corporaliter, participatione & communione ſanctæ ſuæ carnis? Præclarè quidem: ſcribit enim Paulus, Gentes factas eſſe* concorporales, & comparticipes, & coheredes Chriſti. *Concorporales autem quonam modo factæ ſunt? Nempe Eulogiæ myſticæ participatione honoratæ, unum cum eo factæ ſunt corpus, ſicut & unuſquiſque Sanctiorum Apoſtolorum. Alio-*
E *qui quamob cauſam ſua, imò omnium membra ſicuti ſua, membra Chriſti nuncupavit? . . . : Sed Servator ipſe:* Qui manducat meam carnem, *inquit*, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. *Hic enim animadvertere eſt operæ pretium, Chriſtum non dicere ſe dumtaxat in nobis futurum ſecundùm relationem quamdam affectualem, ſed & per participationem naturalem. Ut enim ſi quis ceram ceræ implicitam igne ſimul liqueſecerit, unum quid ex ambobus efficit; ita per corporis Chriſti, & pretioſi ſanguinis participationem ipſe quidem in nobis, nos autem rurſus in eo ſimul unimur. Nec enim aliter vivificari po-*
F *teſt quod naturâ ſuâ eſt corruptibile, quàm ſi corporaliter unitum ſit corpori ejus, qui ſecundùm naturam ſuam eſt Vita, hoc eſt Unigeniti.* Chriſtum per Euchariſtiam in nobis eſſe docet, non ſolum per rectam fidem & ſinceram caritatem, ſed *corporaliter, non ſolùm ſecundùm relationem quamdam affectus, ſed & per participationem naturalem.* At ſi ſpiritaliter dumtaxat verum Chriſti Corpus in Euchariſtia manducamus, & ſanguinem bibimus, non eſt in nobis corporaliter & per participationem naturalem, ſed ſolùm ſpiritaliter. Itaque *S. Cyrillus* credidit & docuit, Corpus & Sanguinem Chriſti non ſpiritaliter

Nova Catholici dogmatis ex S. Cyrillo confirmatio.

Chriſtus per Euchariſtiam in nobis habitat, non ſolùm ſecundùm relationem affectûs, ſed ſecundùm participationem naturalem.

ſpiritaliter dumtaxat & ore fidei, ſed ore corporis in Euchariſtia manducari & bibi.

Inanes Albertini evaſiones.

Reſpondet *Albertinus*, intelligere quidem *Cyrillum* corpus Dominicum per Euchariſtiam corporibus noſtris realiter inhabitare ; ſed realitatem illam, ſeu inhabitationis modum nolle eſſe ſubſtantialem, verùm tantùm virtualem : quia videlicet panem benedictione conſecratum & ſanctificatum, & in Dominicæ carnis efficaciam mutatum, corporaliter ſumentes, eo pacto quoque carnem ipſam Dominicam, ſecundùm virtutem ejus, realiter accipimus & corporaliter.

Contra. *S. Cyrillus* Chriſtum in nobis per Euchariſtiam habitare docet *corporaliter*, *& per participationem naturalem* ; ſed virtus ſeparata, & pani per conſecrationem indita, non efficeret ut Chriſtus in nobis eſſet *corporaliter*, *& per participationem naturalem* ; quia virtus illa & efficacia ſpiritalis eſſet, ut Sacramentorum virtus cæterorum ; non enim eſſet virtus è carne Chriſti phyſicè derivata, & à ſummo cælo in panem emiſſa : quomodo igitur Chriſtum in nobis *corporaliter & per participationem naturalem*, præſentem exhiberet ? Præterea, comparatio *S. Cyrilli* virtualem dumtaxat inhabitationis modum non deſignat. Nam cera ceræ implicita, & ſimul liquefacta, cum ipſa non fit una ſola unione virtutis, ſed ſubſtantiæ. Et quamvis poſtulandum non ſit ut comparationes in omnibus ſint accuratæ, eſſe tamen abſurdæ non debent, nec tales à viris ingenio, eruditione, & judicio præſtantibus adhibentur. Nonne verò abſurda foret comparatio illa, cujus hic eſſet ſenſus ; Quemadmodum ſi quis ceram ceræ implicuerit, & ſimul liquefecerit, unum quid ex ambabus efficit, ita per participationem figuræ Corporis & Sanguinis Chriſti, fit ut ſecundùm virtutem ſit in nobis. Tertiò, *S. Cyrillus* aliter nos vivificari poſſe negat, qui natura corruptibiles ſumus, quàm ſi *corporaliter uniti ſimus corpori Unigeniti, qui ſecundùm naturam ſuam vita eſt*. Non ait, Unionem illam fieri per corpus interjacens ſcilicet per panem, in quem virtus Corporis Chriſti ex ſummo cælo illabatur. Quod tamen dicere neceſſe fuiſſet, cùm id facilè non veniat in mentem, nec facilè intelligi queat.

Fruſtra verò profert *Albertinus* loca quædam SS. *Chryſoſtomi*, *Iſidori Peluſiotæ*, & *Leonis*, qui poſt Apoſtolum docent, nos *concorporales* Chriſto, ac unum cum illo corpus fieri per Baptiſmum : & ipſius *S. Cyrilli* qui nos per fidem in Chriſto *concorporales* fieri aſſerit ; cùm tamen non aliter in baptiſmo quàm in ſigno & efficacia Chriſto conjungamur, nec per fidem Corpus Dominicum quoad ſubſtantiam & propriè contingamus. Fruſtra, inquam, *Albertinus* hæc loca profert, cùm hujuſmodi locutiones nequaquam Cyrillianis ſimiles ſint : non enim affirmant illi Patres Chriſtum per Baptiſmum in nobis eſſe *per participationem naturalem*, Chriſtum per Baptiſmum *Corpus ſuum ex Virgine editum in noſtra corpora demittere*, *ſanctam ſuam carnem in Baptiſmo participandam nobis apponere*, *non ſolùm divino modo per Spiritum Sanctum*, *verùmetiam humano per ſanctam carnem*, *pretioſumque ſanguinem*, in baptizatis manere, etſi ad ſacram Menſam non accedant ; Chriſtum in baptiſmo per carnem ſuam nobis *commiſceri*, &c. Unde ſatis perſpicuum eſt, ipſos virtutem dumtaxat inſerendi nos corpori Chriſti myſtico, baptiſmo tribuere ; in Euchariſtia verò præſentiam realem & ſubſtantialem Corporis & Sanguinis Chriſti, eorúmque oralem manducationem & potationem *S. Cyrillum* agnoviſſe ac docuiſſe.

Objectiones Albertini ex S. Cyrillo petitæ ſolvuntur.

Objicit *Albertimus* verba *S. Cyrilli* lib. XII. in Joannem dicantis : *Quòd Myſtica Eulogia communio, confeſſio quædam ſit Reſurrectionis Chriſti, manifeſtum facilè fiet ex iis quæ ipſe dixit, cùm Myſterii typum per ſe perfeciſſet. Nam panem cùm fregiſſet, ut ſcriptum eſt, diſtribuit dicens : Hoc eſt Corpus meum.* Si quod Dominus perfecerat, cùm diceret, *Hoc eſt Corpus meum*, erat *typus Myſterii*, hoc eſt, *typus corporis*, non erat igitur propriè ipſum corpus.

Reſpondeo primò, quærendo quo jure Albertinus *typum Myſterii* idem eſſe interpretur ac *typum corporis* ? Nonne potius typum mortis & reſurrectionis ſuæ perfeciſſe Chriſtum *Cyrillus* intellexit, cùm primum confecit Sacramentum ; illius, inquam, Myſterii, ſive Myſteriorum, quorum ipſamet Euchariſtia confeſſio eſt, ut ipſe ait ? Quod enim Corporis Chriſti in cælis ad dexteram Patris ſedentis figura *typus Myſterii* congruè vocetur, Albertinus non oſtendet. Sed etſi typum Corporis Chriſti Euchariſtiam à *S. Cyrillo* appellatam conceſſerim, non ſequitur quod non ſit propriè Chriſti corpus : Typi namque nomen pro nuda figura ab ipſo uſurpatum non eſſe, ſed pro Sacramento realiter ipſam Chriſti carnem continente, tum alia ejus teſtimonia, cùm hic ipſe locus, demonſtrant. Explicans apparitionem Chriſti Diſcipulis congregatis octava poſt Reſurrectionem die, ait : *Juſtiſſimis itaque de cauſis ſanctos Conventus in Eccleſiis agimus octava die : & cum arcanius quiddam effari oportet quod omnem intelligendi modum ſuperat, fores quidem claudimus, ſed ſupervenit & apparet Chriſtus nobis omnibus, inviſibiliter ſimul ac viſibiliter : inviſibiliter quidem ut Deus, viſibiliter verò in Corpore. Permittit verò & dat ſanctam Carnem ſuam tangendam. Accedimus enim ſecundùm Dei gratiam ad participationem Eulogiæ Myſticæ, Chriſtum in manus ſuſcipientes, ut & nos firmiter credamus eum templum ſuum verè excitaſſe. Quod enim communio Myſticæ Eulogiæ confeſſio quædam ſit Reſurrectionis Chriſti, facilè patebit*, &c.

Chriſtus Fidelibus in Eccleſiis octava die congregatis permittit & dat ſanctam carnem ſuam tangendam.

Objicit *Albertinus* verba *S. Cyrilli* lib. 4. in *Joannem*, pag. 365. dicentis : *Quemadmodum ergo Paulus ait* : Modicum fermentum totam maſſam fermentare : *Sic minima Eulogia totum noſtrum corpus in ſe miſcet, propriáque replet efficacia : atque ita Chriſtus in nobis exiſtit, & nos viciſſim in ipſo.* Annon manifeſtiſſimè modum illum inexiſtendi proprii Corporis Chriſti, determinat & reſtringit ad efficaciam minimæ Eulogiæ inditam ?

Reſpondeo, *S. Cyrillum* de efficacia & virtute ſeparata à corpore Chriſti, & pani indita, non eſſe intelligendum, ſed de virtute Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentis, quam Eulogiæ nomine indigitat, & minimam vocat ratione ſpecierum, quibus Chriſti corpus velatum eſt : ſicut homo indutus dicitur, non per ſe & ſecundùm ſubſtantiam ſuam, ſed ratione veſtium corpori ſuo adjacentium & circumpoſitarum. Sanè Eulogiam eſſe carnem ipſam Chriſti, non panem cui ſola inſit ejus efficacia, *S. Cyrillus* diſertè aſſerit lib. IV. in *Joannem*, cùm ait : *Per Eulogiam ipſum in nobis ſuſcipimus Filium . . . Eulogiæ particeps fias, credens eam non mortis ſolùm, verùmetiam morborum noſtrorum depellendorum vi pollere. Chriſtus enim exiſtens in nobis, ſopit ſævientem in membris noſtris carnis legem . . . . . Quòd ſi ſolo tactu ſanctæ carnis id quod corruptum eſt, vivificatur, quomodo vivificam illam Eulogiam non uberiorem conſequemur, cùm eam quoque deguſtabimus ? In ſuum enim ipſius bonum, hoc eſt, immortalitatem, nos qui participes ejus fuerimus, omnino transformabit.* Illud cujus immortalitas proprium bonum eſt, nemo panem eſſe dixerit, ſed verum & proprium Chriſti Corpus.

Chriſtus per Euchariſtiam exiſtens in nobis, ſopit ſævientem in membris noſtris carnis legem.

Et lib. XI. *Eſt enim in nobis Filius, corporaliter quidem ut homo, nobiſcum commixtus & unitus per Eulogiam Myſticam : ſpiritaliter autem ut Deus, ſui Spiritus virtute & gratia, Spiritum, qui in nobis eſt, inſtaurans*

Dei Filius in nobis eſt ſpiritualiter & corporaliter per Euchariſtiam.

ſtaurans ad novitatem vitæ, &c. *Conſummati ergo ſumus in unitatem cum Deo ac Patre, Chriſto mediante. Suſcipiendo quippe in nobis, & corporaliter, & ſpiritualiter, eum qui naturâ & verè Filius eſt, qui ſubſtantialem cum eo habet unionem, ſupremæ naturæ participes & conſortes facti, glorificati ſumus.*

Seipſum nobis Viaticum præbet.

Et lib. VII. *De Adoratione in Spiritu & Veritate*, pag. 231. *Salvator*, inquit, *cum nos liberos dimiſiſſet, id eſt à peccatis liberaſſet, & adoptionis gratiâ decoraſſet, præclarum nobis viaticum ſeipſum adjecit, ut immaculata Hoſtia, largitúſque ut vivifica Eulogia, id eſt, ſanctæ ſuæ carnis ac ſanguinis participes eſſemus.*

Denique, Homilia *De Cœna Myſtica*, hanc veritatem luculenter confirmat his verbis: *Dei ac Patris illa ſubſiſtens Sapientia corpus ſuum ut panem diſtribuit, & vivificum ſuum ſanguinem tanquam vinum propinat.* Si ſignificare voluiſſet *S. Cyrillus* Chriſtum panem Apoſtolis dediſſe in Euchariſtia, ſecundùm naturam nequaquam mutatum; ſed ſola corporis ſui efficacia repletum, non dixiſſet ipſum corpus ſuum ut panem diſtribuiſſe, & vivificum ſuum ſanguinem tanquam vinum propinaſſe, ſed potiùs, dediſſe panem tanquam ſuum corpus; & vinum tanquam vivificum ſanguinem. *O tremendum Myſterium! ò bonitatem non veſtigabilem! Opifex operi ſeſe fruendum proponit, ipſa-met vita mortalibus ſe edendam bibendámque largitur. Venite, comedite corpus meum, hortatur, & bibite vinum quod miſcui vobis. Ego me ipſum in cibum præparavi, ego me ipſum cupientibus miſcui... Is qui typicè manducatus eſt in Ægypto, hic ultro ſeipſum immolat, comeſtâque figurâ, ſeu typicorum conſummator veritatem oſtendit, ipſe ſeipſum cibum vitæ ſtatim proponens.* Hæc *S. Cyrillus*. Ex quibus omnibus perſpicuum eſt, ipſum Eulogiam myſticam à Corpore & Sanguine Chriſti vero & proprio non diſtinxiſſe.

Opifex operi ſe fruendum proponit.

Qui typicè manducatus eſt in Ægypto, in Euchariſtia ſe ipſum dat cibum vitæ.

ARTICULUS XXII.

THEODOTUS ANCYRANUS, & PROCLUS CONSTANTINOPOLITANUS. Realis Præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia teſtes.

I. THeodotus Epiſcopus Ancyranus, unus ex Epheſinæ Synodi Patribus, dogma Catholicum de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia non obſcurè confirmat, in Oratione quam habuit *De Nativitate Chriſti*, in ipſa Synodo Epheſina. *Iſte*, inquit de Chriſto Salvatore, *qui tunc ineffabili virtute Magos ad pietatem traxit, & tunc ſplendidam hanc Feſtivitatem hodie convocavit, non adhuc in præſepi poſitus, ſed in hac ſalutari Menſa eſt propoſitus. Illud namque præſepe mater factum eſt hujus Menſæ. Propterea in illo eſt poſitus, ut in iſta edatur, & Fidelibus fiat ſalutaris cibus. Et præſepe quidem hanc claram Menſam deſignavit.* Antitheſis illa inter præſepe in quo Chriſtus poſitus eſt, & altare in quo propoſitus ut edatur, manifeſtè indicat, Chriſti Corpus quod in altari proponitur, illud ipſum eſſe ſecundùm ſubſtantiam, quod olim in præſepi jacuit, idque credidiſſe *Theodotum* Ancyranum, totámque Eccleſiam, quam Synodus Epheſina repræſentabat.

Chriſti præſepe mater factum eſt Euchariſticæ Menſæ.

Panis [illegible] ipſum corpus Salvatoris.

II. Idem probat *S. Procli* Patriarchæ Conſtantinopolitani auctoritas, in Traditione divinæ Liturgiæ, dicentis: *Per has preces expectabant adventum Spiritus Sancti, ut ſacrâ ſuâ præſentiâ panem ad hierurgiam propoſitum, & vinum aquâ mixtum, efficeret ac redderet ipſum illud Corpus & Sanguinem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti.* Sanè ſtatuam Regis nemo dixerit eſſe corpus ipſum Regis: nemo dixerit corpus ipſum Solis eſſe in viſceribus terræ, ut ibi aurum procreet, quia eóuſque virtus ejus penetrat. Circumciſionem eſſe ipſum fœdus, ipſam fidem, ipſam juſtitiam, Patres nuſquam dixere, ut ſignum eſſe fœderis, fidei, & juſtitiæ ſignificarent. Nemo petram deſerti eſſe ipſum Chriſtum, Agnum Paſchalem fuiſſe carnem ipſam Chriſti, Baptiſma eſſe ipſum Chriſti Sanguinem, Chriſma eſſe ipſum Spiritum Sanctum, ſcripſit ac docuit: neque id niſi abſurdè dici poſſet, cùm pronomen, *ipſum*, identitatem aſſirmet, quæ de ſigno & re ſignificata aſſeri non poteſt.

ARTICULUS XXIII.

S. LEO MAGNUS Cauſæ Catholicæ apertè patrocinatur.

PErſpicuus in rem noſtram locus legitur in Epiſtola quam ad Clerum & Plebem Conſtantinopolitanam ſcripſit, quæ in editione *Quenellii* XLVI. in aliis XXIII. numeratur; in qua contra Eutychianos ſic diſputat: *In quo hactenus deſidiæ torpore jacuere, ut nec auditu diſcerent, vel lectione cognoſcerent, quod in Eccleſia Dei in omnium ore tam conſonum eſt, ut nec ab infantium linguis veritas Corporis & Sanguinis Chriſti inter communionis Sacramenta taceatur? Quia in illa myſtica diſtributione ſpiritalis alimoniæ hoc impartitur, hoc ſumitur: ut accipientes virtutem cæleſtis cibi, in carnem ipſius, qui caro noſtra factus eſt, tranſeamus.* Eutychiani veritatem carnis in Chriſto poſt Reſurrectionem negabant, eam à divinitate abſorptam aſſerentes. *S. Leo* ipſos refellit argumento ducto ab Euchariſtia, in qua veritatem corporis & ſanguinis Chriſti ſe recipere Fideles omnes profitentur, ad verba Sacerdotis dicentis, *Corpus Chriſti*, &, *Sanguis Chriſti*, reſpondentes, *Amen*, hoc eſt, *Verum eſt*. Quod enim vel ipſi infantes tunc profitebantur, non erat ſolùm Filium Dei veram carnem aſſumpſiſſe, & eam in cælum intuliſſe, quod in Symbolo Apoſtolico ante Baptiſmum ſibi tradito jam profeſſi erant; ſed fidem profitebantur hujus quod percipiebant Sacramenti, in quo *Veritatem Corporis & Sanguinis Chriſti* contineri credebant, & in myſtica illa diſtributione ſpiritalis alimoniæ conteſtabantur. Si de carne typica & ſymbolica *S. Leo* intellexiſſet, nihil concluſiſſet contra Eutychianos, qui reſpondiſſent, in Chriſto poſt Reſurrectionem & in ipſa Aſcenſione, ſolam fuiſſe ſpeciem ac figuram carnis, non veram ac propriam carnem, ſicut in Euchariſtia non eſſe veram Chriſti carnem, ſed ejus ſignum duntaxat, *Leo* cum tota Eccleſia tunc temporis profeſſus fuiſſet. Inane enim eſt quod reponit *Albertinus*; Catholicos rectè argumentatos à carne typica & ſymbolica ad veram & propriam carnem, quia oportet imaginis eſſe archetypum. Satis enim eſſe ut archetypum aliquando fuerit, Eutychiani reſpondiſſent: porro Chriſtum veram carnem habuiſſe ante Reſurrectionem, aut certè ex vera carne compoſitum in ipſa naturarum unitione, quamvis poſt unitionem in unam naturam coaluerint, & humana à divina abſorpta ſit. Dixiſſent, figuras carnis Chriſti exhibitas fuiſſe in Veteri Teſtamento, antequam Verbum carnem aſſumpſiſſet; adeóque non repugnare ut detur figura carnis Chriſti, licèt ampliùs nulla ſit, ſed in Deïtatis naturam tranſierit. Clariùs adhuc mentem ſuam explicat Sanctiſſimus Pontifex Sermone VI. de Jejunio ſeptimi Menſis. *Tunc*, inquit, *& Sacrificii munda eſt oblatio, & miſericordiæ ſancta largitio, quando ii qui iſta dependunt, quod operantur intelligunt. Nam dicente Domino:*

Chriſtiani reſpondentes, AMEN, veritatem Corporis & Sanguinis Chriſti ſe recipere profitebantur in ſacra Menſa.

» *ne* : Niſi manducaveritis carnem Filii homi- » nis & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis » vitam in vobis : *Sic ſacra Menſæ communicare debetis, ut nihil prorſus de veritate Corporis & Sanguinis Chriſti ambigatis. Hoc enim ore ſumitur, quod fide creditur : & fruſtra ab illis, Amen, reſpondetur, à quibus contra id quod accipitur, diſputatur.*

Reſpondet *Albertinus*, mentem *Leonis* haud eſſe, dubitandum non eſſe de veritate præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in ſacra Menſa, ſed dubitandum non eſſe de veritate eſſentiæ corporis & ſanguinis Chriſti in ſe; ac illum id tantùm velle, eos qui veritatem corporis & ſanguinis Chriſti in dubium revocant, Euchariſtiæ Sacramento injuriâ communicare. Nam cùm Euchariſtia inſtituta ſit in ſignum ac imaginem corporis & ſanguinis Chriſti, imagóque neceſſariò archetypum præſupponat, ſtultum ac ineptum eſt Euchariſtiam recipere, & tamen negare Chriſtum veram carnem, verúmque ſanguinem habere.

Contra. Non eſt dubitandum hoc ore ſumi, ſecundùm *S. Leonem*, quod fide creditur : atqui fide creditur veritas corporis & ſanguinis Chriſti, contra quam Eutychiani diſputabant : ergo veritas corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia ore ſumitur.

Sanguis redemptionis noſtræ in Euchariſtia hauritur.

Denique *ſanctus Leo* ſanguinem redemptionis noſtræ in Euchariſtia hauriri docet etiam ab iniquis & infidelibus. At ſanguis redemptionis noſtræ non eſt typicus, ſed verus & proprius ſanguis Chriſti, quem infideles ſpiritualiter & ore fidei non hauriunt : igitur *Sanctus Leo* docet verum & proprium Chriſti ſanguinem hauriri in Euchariſtia ore corporis. Sic loquitur Sermone IV. de Quadrageſima, perſtringens Manichæos : *Cùmque ad tegendam infidelitatem ſuam noſtris audeant intereſſe Myſteriis, ita in Sacramentorum communione ſe temperant, ut interdum ne penitus latere non poſſint, ore indigno Chriſti corpus accipiant, ſanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omnino declinent.*

ARTICULUS XXIV.

HESYCHII teſtimonio Dogma Catholicum confirmatur.

DUo proferuntur à Catholicis Tractatoribus hujus Auctoris inſignia teſtimonia; primum ex lib. 2. in *Leviticum*, ubi ait : *Eſt locus ſanctus Altare, ibi enim Sanctus Sanctorum requieſcit.* Sanctus Sanctorum Chriſtus eſt, ſecundùm Scripturam Sacram & Patres : ridiculum eſt enim quod *Albertinus* ait, illud, *Sanctus Sanctorum*, perinde eſſe ac ſi dixiſſet, *Sanctus panis Sanctorum*, id eſt, à Sanctis edendus. Addit paulòpoſt Heſychius : *Quomodo in his non admiranda ſit ſapientia Spiritus? Nullam quippe dubietatem hujuſmodi intellectui dereliquit, propterea carnes cum panibus comedi præcipiens, ut nos intelligeremus illud ab eo myſterium dici, quod ſimul panis & caro eſt, ſicut Corpus Chriſti panis vivi qui de cælo deſcendit. Propter quod Heliæ ſecundùm Septuaginta editionem, carnes mane, panes autem veſpere deferebant corvi supernè, præfigurare hoc myſterium Domino volente, quod intus oportet in Eccleſia in loco ſancto, id eſt, ad altare coqui & comedi, alibi verò nequaquam. Niſi enim Chriſtus rogatus ore Sacerdotum ipſe venerit, & cœnam ſanctificaverit, & initiaverit ea quæ aguntur, nullatenus Sacrificium Dominicum fiunt.* Euchariſtia, ex *Heſychio*, ſimul panis &

A caro eſt, ſcilicet Corpus Chriſti, & panis vivus qui de cœlo deſcendit : ergo non eſt caro typica, ſed vera Chriſti caro ſecundùm ſubſtantiam. Præterea, Dona propoſita Sacrificium Dominicum non fiunt, niſi Chriſtus ipſe venerit : ergo Chriſtus in Sacrificio Altaris reipſa præſens eſt. Subdit Heſychius : *Sed hoc quod reliquum eſt de carnibus & panibus in igne incendi præcepit. Quod nunc videmus etiam ſenſibiliter in Eccleſia fieri, ignique tradi quæcumque remanere contigerit inconſumpta ...... Ergo ex hoc quod agitur ſenſibiliter, ſignificatio cujuſdam intelligibilis rei, eis qui inten-*

Euchariſtia Corpus Domini, in quod nec Angeli poſſunt proſpicere.

B *dunt, provenit : ut quando ad comeſtionem Sacrificii deficimus, & comedere illud integre non poſſumus, mente forſan laſſeſcente, ſeu deficiente, utrum ea quæ videntur corpus oporteat intelligi Domini, in quod oculis nec Angeli poſſunt proſpicere, non relinqui, ſed etiam tradi ea oportet igni Spiritûs, ut ea comedat, quæ nobis ſunt ex infirmitate ineſibilia. Quomodo autem comedat? Cùm cogitaverimus virtuti Spiritus eſſe poſſibilia, ea quæ nobis impoſſibilia videntur.* Dubitationem graviſſimam circa Euchariſtiæ Myſterium naturaliter oriri docet Heſychius, *Utrum ea quæ videmus, Corpus Domini ſint,*

C *in quod nec Angeli oculis poſſunt proſpicere.* Corpus autem Domini in quod Angeli deſiderant proſpicere, non eſt figura aut efficacia duntaxat divini corporis, ſed ipſum corpus, ipſis ſecundùm ſubſtantiam præſens : ergo dubitatio quæ oriri poteſt circa Euchariſtiæ myſterium, non eſt utrum ſit typus Dominici corporis, ejus efficacia repletus; ſed utrum ſit ipſum Domini corpus ſecundùm ſubſtantiam. Hoc porro dubium igne Spiritus Sancti conſumendum docet Heſychius, & *cogitandum, virtuti Spiritus eſſe poſſibilia ea, quæ nobis impoſſibilia videntur.* Hoc verò

D quid eſt, niſi credendum eſſe, quantumvis ſenſus & ratio repugnent, Euchariſtiam eſſe corpus Domini quod Angeli vident, & ſimul eſſe carnem & panem, id eſt, Corpus Chriſti, & panem vivum qui de cælo deſcendit?

Alius *Heſychii* locus legitur lib. VI. ubi exponens hæc Levitici verba, *Qui comederit de ſanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem, & dabit Sacerdoti* : Hæc Euchariſtiæ accommodat, & docet his prohiberi, ne Euchariſtia per ignorantiam edatur; ignorantiam verò illam eſſe, quòd Euchariſtia Corpus & Sanguis Chriſti ve-

E rè ſit; & quintam partem ei addendam ab illis qui per ignorantiam comedunt, eſſe conſiderationem verborum, *Hoc eſt Corpus meum.* Quæ efficit ut res myſticas & divinas intelligamus intelligibiliter, hoc eſt, non prout ſenſus illas vident; ſed prout intellectus fide illuſtratus eas dignoſcit, nóſque liberat ab ignorantia, qua putemus ipſas eſſe id, quod ſenſibus noſtris terrenis & carnalibus apparent, videlicet panem & vinum, cùm Corpus & Sanguis Chriſti ſint. *Sancta Sanctorum*, inquit, *ſunt propriè Chriſti Myſteria, quia ipſius eſt corpus, de quo Gabriel ad Virginem dicebat :* Spiritus Sanctus ſuperveniet «

F in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi : « Ideo quod naſcetur ex te Sanctum vocabitur « Filius Dei. *Per ignorantiam autem percipit, qui* « *virtutem ejus & dignitatem ignorat, qui neſcit quia Corpus & Sanguis eſt ſecundùm veritatem; ſed Myſteria quidem percipit, neſcit autem Myſteriorum virtutem. Ad quem Salomon dicit, vel magis Spiritus qui in eo eſt :* Quando ſederis ut comedas « cum Principe, diligenter attende quæ poſita « ſunt ante te; *Apertè & ipſe compellens, &* « *cogens eum qui ignorat, addere quintam partem. Hæc enim quinta intelligere nos intelligibiliter divina*

& myſtica facit. . . . . Quinta ſuper ipſum, ſermo eſt qui prolatus eſt ab ipſo Chriſto ſuper Dominicum Myſterium. Ipſe enim liberat nos ab ignorantia, removétque nos additus carnale quippiam & terrenum de Sanctis arbitrari. . . . Quicumque ergo ſanctificata per ignorantiam comederit, ignorans eorum virtutem, addet quintam ſuper eo; & dabit Sacerdoti in Sanctuarium. *Sanctificationem enim Myſtici Sacrificii, & a ſenſibilibus ad intelligibilia tranſlationem, ſive commutationem, ei qui verus eſt Sacerdos, videlicet Chriſto oportet dari, id eſt, de eis miraculum credere & imputare, quia per ejus virtutem, & prolatum ab eo verbum, quæ videntur tam ſanctificata ſunt, quàm cunctum carnis excedunt ſenſum.* Corpus ſecundùm quòd Chriſtum naſciturum de Virgine Gabriel nuntiavit, non eſt corpus typicum & virtute ſeu efficacia dumtaxat, ſed verum, proprium, & ſubſtantiale corpus: ſed Euchariſtia eſt Chriſti corpus, ſecundùm quod ipſum naſciturum de Virgine Gabriel nuntiavit, ut docet *Heſychius*: eſt itaque verum, proprium & ſubſtantiale Chriſti corpus, non figura ſola Corporis Dominici virtute repleta. Secundò, quicumque *neſcit* Euchariſtiam eſſe *Corpus & Sanguinem* Chriſti *ſecundum veritatem*, illam per *ignorantiam percipit*; ex *Heſychio*: Sed qui cenſet Euchariſtiam eſſe ſignum dumtaxat Corporis & Sanguinis Chriſti eorum virtute repletum, neſcit eſſe Corpus & Sanguinem Chriſti ſecundùm veritatem: igitur per ignorantiam percipit. Tertiò, ſermo qui ab ipſo Chriſto prolatus eſt ſuper Dominicum Myſterium, ſcilicet hæc verba, *Hoc eſt Corpus meum*, liberat nos ab ignorantia, quam circa hoc Sacramentum incurrere poſſemus, & nos vetat aliquid terrenum de illo cogitare, ut docet *Heſychius*: Atqui verba iſta Domini, *Hoc eſt Corpus meum*, non vetant nos credere Euchariſtiam eſſe Chriſti Corpus, cùm hanc præ ſe ferant ſignificationem: igitur fides realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, non eſt ignorantia hujus Myſterii, neque terrena cogitatio, immò potiùs terrena cogitatio eſt, & ignorantia à qua ſermo ab ipſo Chriſto ſuper Dominicum Myſterium prolatus nos liberat, cenſere Euchariſtiam eſſe terrenas panis & vini ſubſtantias. Quartò, Miraculum commutationis quæ fit in Euchariſtia rerum ſenſibilium in intelligibiles, id eſt, quæ ſolo intellectu percipi poſſunt, Chriſto vero Sacerdoti imputandum eſt, ſecundùm *Heſychium*. Quid autem eſt, amabo, mutatio illa rerum ſenſibilium in eas quas ſenſus non attingunt, niſi converſio panis in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis Chriſti?

Albertini objectionibus ex Heſychio petitis reſpondetur.

Objicit *Albertinus* verba *Heſychii* lib. 2. dicentis: *Ipſe Dominus primus in cœna Myſtica intelligibilem accepit Sanguinem, atque deinde Calicem Apoſtolis dedit.* Et paulò poſt: *Bibens ipſe, & Apoſtolis bibere dans intelligibilem Sanguinem ſuper altare, videlicet Corpus ſuum effudit.* Per Sanguinem autem intelligibilem, eum non intelligere proprium Domini Sanguinem; ſed Sanguinem myſtico ac figurato ſenſu intellectum probat *Albertinus* ex voce, *intelligibilis*, quâ non modò Veteres generatim, ſed & ipſemet *Heſychius*, numquam utuntur, niſi aut ad deſignandum res purè immateriales, aut ad deſignandum res quæ propriè non ſunt, ſed figuratè tantùm, quod cum hujus epitheti adjectione eſſe dicuntur. Sic enim *Euſebius* ſermones Dei, *panem intelligibilem*; Baſilius fidem *os intelligibile*; Epiphanius *carnes intelligibiles & oſſa intelligibilia* carnes & oſſa allegoricè ſic nominata; Procopius *cibos intelligibiles*, ſpiritualem alimoniam; Diabolum *intelligibilem Pharaonem*; Eccleſiam *intelligibilem Sionem*; Chryſoſtomus *Chriſtum lapidem intelligibilem*; Cyrillus *Eccleſiam intelligibilem Sponſam*. Sic & ipſe *Heſychius* Dominum appellat *Melchiſedech intelligibilem*, *Moſen intelligibilem*, *Aaronem intelligibilem*, *Salomonem intelligibilem*, *agnum intelligibilem*, *propitiatorium intelligibile*; & Spiritum Sanctum *ignem intelligibilem*, & Apoſtolos *Levitas intelligibiles*, & hominem Chriſtianum *Iſraelem intelligibilem*, &c. ac proinde cùm *Heſychius* ſimiliter dicat, Dominum primum in Cœna myſtica *intelligibilem* accepiſſe *ſanguinem*, ſequitur invictè eum ſanguinem figuratè tantùm ſic indigitatum intelligere, hoc eſt vinum, Sanguinis Sacramentum.

Reſpondeo, Nomen iſtud, *intelligibile*, non modò res immateriales ſignificare; ſed quicquid ſolo intellectu percipi poteſt, non ſenſuum cognitione attingi. Unde ſi res materialis & corporea in eo ponatur ſtatu, ut ſola mente, ſenſibus nequaquam percipi queat, intelligibilis rectè vocatur. Ita quamvis Chriſtus verè ſit Sacerdos quatenus homo, & ejus humanitas vero conſtet corpore, quia tamen à ſenſibus noſtris omnino remotus eſt, vocatur ab Heſychio *intelligibilis Sacerdos*. Ad id verò quod objicit *Albertinus*, hanc vocem, *intelligibilis*, niſi rem immaterialem ſignificet, ſemper adhiberi ad deſignandum rem quæ propriè non eſt; ſed figuratè tantùm, quod cum hujus Epitheti adjectione eſſe dicitur: Reſpondeo, id quidem verum eſſe, cùm vox *intelligibilis* applicatur ſigno & figuræ; tunc enim ſubſtantivi nominis ſignificationem mutat, ipſúmque trahit ad rem ſignificatam deſignandam, ut in exemplis ab *Albertino* prolatis videre eſt. Sic, vox, *Intelligibilis*, adjuncta pani, ipſum coërcet ad ſignificandum verbum Dei, ceu rem pane materiali deſignatam. Ita, quia Pharao diaboli figura eſt, Pharao intelligibilis eſt ipſe diabolus per Pharaonem figuratus: Quia Melchiſedech figura Chriſti eſt, Melchiſedech intelligibilis eſt Chriſtus ipſe per Melchiſedecum figuratus: & ſic de cæteris. Sed ſi vox, *intelligibilis*, rei figuratæ adjungatur, ipſam non trahit ad figuram deſignandam, aut efficit ut metaphoricè intelligatur, & pro ſigno ipſo uſurpetur. Sic Chriſtus vocatur Moſes intelligibilis, Aaron intelligibilis, Melchiſedech intelligibilis, Salomon intelligibilis, propitiatorium intelligibile. Sed Moſes, Aaron, Melchiſedech, Salomon, propitiatorium, Chriſtus intelligibilis non appellantur: Eccleſia eſt Sion intelligibilis, ſed Eccleſia intelligibilis non eſt Sion terrena; Chriſtianus eſt Iſraël intelligibilis, ſed Chriſtianus non eſt Iſraëlita carnalis. Et ut uno verbo complectar omnia, vox *intelligibilis*, ſemper ſignis, numquam rebus figuratis adjungitur, quoties deſignat res quæ propriè non ſunt: ſed figuratè tantùm, ut docent exempla ſingula ab *Albertino*, magnâ, ſed inutili diligentiâ conquiſita. Itaque ſi *Heſychius* dixiſſet, Chriſtum bibiſſe vinum intelligibile, vox, *intelligibilis*, adjuncta vino iſtud nomen metaphoricum faceret, vinúmque pro re figurata, id eſt, pro Sanguine Chriſti, cujus figura eſt, ab *Heſychio* uſurpatum nemo non fateretur. Verùm cùm vocem, *intelligibilis*, Sanguini junxerit, qui res figurata per vinum eſt, non figura vini, dicens, *Dominus intelligibilem accepit ſanguinem*; vocem, *Sanguis*, in propriâ ſignificatione uſurpavit, nihilque aliud voluit hoc loquendi modo, quàm, Chriſtum verum propriéque dictum ſanguinem bibiſſe, qui tamen, prout

in

in Sacramento contentus, intellectu tantùm, non ſenſibus percipi poſſet. Ita reſpondet Vir Doctiſſimus Tomo II. *De Perpetua Eccleſiæ Fide circa Euchariſtiam*, lib. IV. cap. VII.

Objicit *Albertinus*, Heſychium teſtari reliquias Euchariſtiæ comburi conſueviſſe, idque manifeſtè innuere, illam non creditam fuiſſe propriè ac ſubſtantialiter Chriſti corpus eſſe. Quis enim credat, inquit, Veteres ipſiſſimum Domini corpus animatum & glorioſum vivicomburio quaſi plectere voluiſſe?

Mos in aliquibus Eccleſiis olim uſurpatus comburendi reliquias Euchariſtiæ, cùm ſpecies horrorem ſumendi incutiebant, non officit fidei præſentiæ realis Corporis Chriſti.

Reſpondeo, Hoc argumentum nullius eſſe momenti, neque ex eo more in aliquibus Eccleſiis uſurpato, comburendi quod reliquum erat ex Sacramento, colligi poſſe realem Corporis Chriſti in Euchariſtia præſentiam creditam tunc non fuiſſe; cùm poſt *Berengarii* damnationem eadem conſuetudo adhuc aliquibus in locis ſervaretur, ut *Guitmundus* & *Algerus* teſtantur: nec tamen ipſiſſimum Domini corpus vivicomburio plectere ſe putabant, ut ridiculè & impiè loquitur Albertinus. *Sacramenti ſubſtantia* (inquit *Guitmundus* lib. 2.) *nullatenus crematur, qualitates verò ſenſuales, quas ibidem poſt immutationem ſubſtantiæ Deus remanere altiſſimo conſilio voluit, oſtendunt quòd ſuum eſt.* Et *Algerus* lib. item ſecundo, cap. I. *Quod autem*, inquit, *etiam à religioſis incendio tradi, & ibi diſparere dicuntur ipſæ Sacramentales ſpecies, non ad indignitatem Chriſti fit, quaſi ignibus exurendus tradatur, quod impoſſibile eſt, cùm ſit omnium elementorum Deus: ſed quoties aliqua talis indignitas ipſi Sacramento negligenter acciderit, ut horrorem ſumendi incutiant ipſæ ſenſuales ſpecies, quas ibidem Deus altiſſimo ſuo conſilio poſt mutationem ſuæ ſubſtantiæ remanere voluit, ignibus traduntur, ut oſtendant quod ſuum eſt, deficiendo & diſparendo ſine omni fœditate in illo puriſſimo ignis elemento.*

ARTICULUS XXV.

Auctor Homiliæ V. de Paſchate, quæ EUSEBII EMISSENI nomine inſcribitur, Præſentiam Realem Corporis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationem aſſerit.

VErba hujus Homiliæ adſcribere ſatis erit: facilè judicabit Lector quivis cordatus an ſic loqui poſſit Auctor, qui Euchariſtiam panem & vinum eſſe Corporis & Sanguinis Chriſti ſigna, eorúmque virtute dumtaxat repleta ſenſerit. *Qui corpus aſſumptum ablaturus erat ex oculis noſtris & ſideribus illaturus, nobis Sacramentum Corporis ſui conſecravit, ut coleretur jugiter per Myſterium, quod ſemel offerebatur in pretium; ut quia quotidiana & indefeſſa currebat pro hominum ſalute redemptio, perpetua etiam eſſet redemptionis oblatio, & perennis illa victima viveret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia. Verè unica & perfecta hoſtia, fide æſtimanda, non ſpecie, nec exteriori cenſenda viſu; ſed interiori affectu. Unde me-* » *ritò cœleſtis confirmat auctoritas*, Quia Caro mea » verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt » potus. *Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum. Quandoquidem qui Auctor eſt muneris; ipſe etiam teſtis eſt veritatis. Nam inviſibilis Sacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam Corporis & Sanguinis ſui ſecreta poteſtate convertit, ita di-* » *cens*: Accipite & edite, Hoc eſt Corpus » meum: *Et ſanctificatione repetita*, Accipite » & bibite, Hic eſt Sanguis meus. *Ergo ſicut ad nutum præcipientis Domini repente ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cœlorum, profunda fluctuum, vaſta terrarum: pari potentia in ſpiritualibus Sacramentis verbi præcipit virtus, & rei ſervit effectus. . . . . . Ad cognoſcendum & percipiendum Sacrificium veri Corporis ipſe te roboret, & potentia conſecrantis invitet. Qui tunc latuit præfiguratus in Manna, ſit tibi nunc manifeſtatus in gratia. . . . . . Corpus Sacerdote diſpenſante, tantum eſt in exiguo, quantum eſſe conſtat in toto: Quod cùm Eccleſia Fidelium ſumit, ſicut plenum in univerſis, ita integrum eſſe probatur in ſingulis. . . . . Nec dubitet quiſquàm primarias creaturas, nutu potentiæ, præſentia Majeſtatis in Dominici Corporis tranſire poſſe naturam, cùm ipſum hominem videat artificio cœleſtis miſericordiæ Chriſti corpus effectum. Sicut autem quicumque ad fidem veniens ante verba Baptiſmi adhuc in vinculo eſt veteris debiti, his verò commemoratis, mox exuitur omni fæce peccati: ita quando benedicendæ verbis cœleſtibus creaturæ ſacris altaribus imponuntur, ſubſtantia illis eſt panis & vini; poſt verba autem Chriſti, Corpus & Sanguis eſt Chriſti. Quid mirum autem eſt, ſi ea quæ verbo creare potuit, poſſit creata convertere? Imò jam minoris videtur eſſe miraculi, ſi id quod ex nihilo legitur condidiſſe, jam conditum in melius mutare valeat.*

Idem Auctor, Homilia in Ramis Palmarum, de eodem argumento ſic loquitur. *Ecce Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech, panem & vinum virtute ineffabili in ſui Corporis & Sanguinis ſubſtantiam convertit. Sicut enim tunc & vivebat, & loquebatur, & tamen à Diſcipulis comedebatur & bibebatur: ità & modò integer & incorruptus manet, & à Fidelibus ſuis in panis & vini Sacramento quotidie bibitur & manducatur. Niſi enim panis & vinum in ejus Carnem & Sanguinem verterentur, numquam ipſe corporaliter manducaretur & biberetur. Mutantur enim iſta in illa; comeduntur & bibuntur illa in iſtis: quod qualiter fiat, ipſe ſolus novit, qui omnia poteſt, & omnia novit. Dixit enim tunc per ſe, dicit & modò per ſuos Miniſtros*, Hoc eſt Corpus meum: *Et tanta eſt ejus verbi virtus & efficacia, ut ſtatim fiat quòd dicitur. Similiter autem dum dicit*, Hic eſt Sanguis meus, *mox in ejus Sanguinem vinum convertitur. . . . . Hic, inquit, eſt Sanguis meus qui fundendus eſt, non alius iſte, & alius ille; ſed unus idémque & iſte & ille. Cras igitur fundetur ex hoc meo latere, quem vos modò bibitis & videtis in Calice.*

ART. XXVI.

ARTICULUS XXVI.

SS. GREGORIUS MAGNUS, & ISIDORUS HISPALENSIS, Catholico Dogmati de Reali Præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia ſuffragantur.

I. SAnctus Gregorius, cui ſanctitas & doctrina eximia, ſummæque dignitatis apex Magni cognomen dedit, libro quarto Dialogorum cap. 58. de Sacrificio Euchariſtiæ ſic loquitur: *Quis enim dubium habere poſſit, ut ipſa immolationis hora, ad Sacerdotis vocem cœlos aperiri, in illo Jeſu Chriſti Myſterio, Angelorum choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cœleſtibus jungi, unum quoque ex viſibilibus atque inviſibilibus fieri.* Rerum inviſibilium nomine Corpus & Sanguinem Chriſti, viſibilium Sacramentum intelligit, & ex utroque unum fieri ſubſtantiâ ſignificat. Non enim de unione hominum & Angelorum, ut *Albertinus* ait, ſed de unione Corporis & Sanguinis Chriſti cum ſpeciebus, intelligendum eſſe hunc *Gregorii* locum, verba paulò ante præcedentia oſtendunt. *Ejus quippe*, inquit, *ibi corpus ſumitur, ejus caro in populi ſalutem partitur, ejus Sanguis non jam in manus infidelium; ſed in ora Fidelium funditur.*

Chriſti Sanguis in ora fidelium funditur.

Eamdem doctrinam tradit Homilia XIV. in Evangelia, ubi de Chriſto bono Paſtore ſic loquitur: *Bonus Paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis. Fecit quod monuit, oſtendit quod juſſit. Bonus Paſtor pro ovibus ſuis animam ſuam poſuit, ut in Sacramento noſtro Corpus ſuum & Sanguinem verteret, & oves quas redemerat, carnis ſuæ alimento ſatiaret.* In Sacramento Corpus ſuum & Sanguinem vertit, id eſt, ſub peregrina ſpecie exhibet. Non poſſet autem dici vertere Corpus ſuum & Sanguinem in Sacramento, niſi revera ſub illo exiſteret.

Chriſtus oves quas redemit, carnis ſuæ alimento ſatiat.

Et Homilia XXII. *Quid ſit Sanguis Agni*, inquit, *non jam audiendo, ſed bibendo didiciſtis. Qui Sanguis ſuper utrumque poſtem ponitur, quando non ſolum ore corporis; ſed etiam ore cordis hauritur. In utroque etenim poſte Sanguis Agni eſt poſitus, quando Sacramentum Paſſionis illius cum ore ad redemptionem ſumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitatur. Nam qui ſic Redemptoris ſui Sanguinem accepit, ut imitari paſſionem illius nec dum velit, in uno poſte Sanguinem poſuit..... In nocte Agnum comedimus, quia in Sacramento modo Dominicum Corpus accipimus, quando adhuc invicem noſtras conſcientias non videmus....... Quid prodeſt Corpus & Sanguinem illius ore percipere, & ei perverſis moribus contraire?* Idem Corpus & Sanguis ore & corde ſumitur, ex *Sancto Gregorio*: Porro qui corde ſumitur non eſt Corpus typicum & Sanguis typicus; ſed verum propriúmque Corpus, verus propriuſque Sanguis Chriſti: igitur verum & proprium Corpus, verus & proprius Sanguis Chriſti, non tantùm corde, ſed etiam ore ſumuntur.

Digna Corporis & Sanguinis Domini perceptio.

II. *Sanctus Iſidorus Hiſpalenſis* adeo luculenter & perſpicuè Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ fidem de Euchariſtia aſſerit, ut ſtupendam fuiſſe *Albertini* cæcitatem & vertiginem oporteat, qui illum Calviniani dogmatis teſtem appellavit. Lib. 1. *De Officiis Eccleſiaſticis*, cap. XV. de Miſſa agens, ait: *Ordo Miſſæ vel Orationum, quibus oblata Deo Sacrificia conſecrantur, primum a Sancto Petro eſt inſtitutus: cujus celebrationem uno eodémque modo univerſus peragit orbis.* Miſſam verum eſſe Sacrificium non ſolùm aſſerit *Sanctus Iſidorus*; ſed ejus celebrationem uno modo in univerſo orbe Chriſtiano peragi. Et ſibi favere *Iſidorum* gloriabuntur, qui Miſſam abrogarunt? Secundam Orationem *fundi* ait *pro offerentibus, ſive pro Defunctis Fidelibus, ut per idem Sacrificium veniam conſequantur.* Miſſa ergo, ſecundùm *Sanctum Iſidorum*, Sacrificium Propitiatorium eſt pro vivis & defunctis. Tum ubi meminit Præfationis, in qua ad Dei laudem terreſtrium creatura, Virtutum cæleſtium univerſitas provocatur, & OSANNA IN EXCELSIS cantatur, ſuccedere docet *Confirmationem Sacramenti, ut Oblatio quæ Domino offertur, ſanctificata per Spiritum Sanctum, Corpori Chriſti & Sanguini confirmetur.* Sanctificatio Oblationis per Spiritum Sanctum ut Corpori & Sanguini Chriſti confirmetur, eſt conſecratio qua dona oblata in Corporis & Sanguinis Chriſti ſubſtantiam convertuntur. Et cap. XVIII. *Sacrificium*, inquit, *quod à Chriſtianis Deo offertur, primùm Chriſtus Dominus noſter & Magiſter inſtituit, quando commendavit Apoſtolis Corpus & Sanguinem ſuum... Quod quidem Sacramentum Melchiſedech Rex Salem figuraliter in typum Corporis & Sanguinis Chriſti primus obtulit, primuſque Myſterium tanti Sacrificii imaginariè idem expreſſit, præferens ſimilitudinem Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti Sacerdotis æterni, ad quem dicitur:* « Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. » *Hoc ergo Sacrificium Chriſtianis celebrare præceptum eſt...... Proinde autem non communicaverunt jejuni Apoſtoli, quia neceſſe erat ut Paſcha illud typicum antea impleretur, & ſic demum ad verum Paſcha Sacramentum tranſirent. Hoc enim Myſterium tunc factum eſt, quod primùm Diſcipuli Corpus & Sanguinem Domini noſtri non acceperunt jejuni. Ab univerſa autem Eccleſia nunc à jejunis ſemper accipitur. Sic enim placuit Spiritui Sancto per Apoſtolos, ut in honore tanti Sacramenti jejunum in os Chriſtiani priùs Dominicum Corpus intraret quàm cæteri cibi, & ideo per univerſum orbem mos iſte ſervatur. Panis enim quem frangimus, Corpus Chriſti eſt, qui dicit*, Ego ſum panis vivus. *Vinum autem Sanguis ejus eſt.* Et infra: *Tantum intereſt inter Propoſitionis Panes & Corpus Chriſti, quantum differt inter corpus & umbram, inter imaginem & veritatem, inter exemplaria futurorum, & ea ipſa quæ per exemplaria figurabantur. Quapropter eligendi ſunt aliqui dies, quibus priùs homo continentiùs vivat, quò ad tantum Sacramentum dignus accedere poſſit.* Fruſtra verò triumphum ſibi canit *Albertinus*, quia Euchariſtia Sacramentum à *Sancto Iſidoro* appellatur, cùm manifeſtè aſſerat illud Sacramentum eſſe Chriſti Corpus & Sanguinem. Nec etiam ipſius cauſam juvant hæc verba: *Sed panis quia confirmat Corpus, ideo Chriſti Corpus nuncupatur, vinum autem, quia Sanguinem operatur in carne, ideo ad Sanguinem Chriſti refertur.* Hæc enim ſolùm innuunt cur Chriſtus panem & vinum in materiam Euchariſtiæ elegerit, potiùs quàm alia elementa ſenſibilia, propter convenientiam illam nimirum, & relationem; ſed illa in propria ſubſtantia manere non ſignificant. Immò ſubdit Iſidorus: *Hæc autem duo ſunt viſibilia: ſanctificata tamen per Spiritum Sanctum, in Sacramentum divini Corporis tranſeunt*: Id eſt, fiunt divinum Corpus ſub Sacramento. Sicut enim cùm *Sanctus Ambroſius* ait lib. 2. de Fide cap. 4. *Filius patitur per Corporis Sacramentum*, non ſignificat Chriſtum paſſum eſſe in corpore typico; ſed in vero propriòque corpore, quod divinitatis ipſi perſonaliter conjunctæ

Sanctum Iſidorum Hiſpalenſem Calviniani teſtem dogmatis perperam Albertinus appellat.

Miſſa verum Sacrificium.

Euchariſtia à jejunis ſumenda.

Panes Propoſitionis Euchariſtiæ figura.

Continentia diſpoſitio eſt ad Euchariſtiæ Communionem.

conjunctæ aſpectabilis quædam imago erat; ita cùm *Sanctus Iſidorus* ait, panem & vinum, ſanctificata per Spiritum Sanctum, in Sacramentum divini Corporis tranſire, non ſignificat eò ſolùm terminari conſecrationem ut ſignum Corporis & Sanguinis Chriſti evadant; ſed ut fiant ipſum Corpus & Sanguis Salvatoris ſecundùm ſubſtantiam: alioqui tantùm non intereſſet inter Propoſitionis Panes & Euchariſtiam, quantùm inter corpus & umbram, inter imaginem & veritatem. Deníque Euchariſtiam panem & vinum à *S. Iſidoro* appellari, quia fit ex pane & vino, atque panis & vini ſpeciem externam & qualitates ſervat, quamvis revera ſecundùm ſubſtantiam ſit Chriſti Corpus & Sanguis, conſtat, ex eodem Patre lib. VI. *Originum* cap. XIX. *Sacrificium dictum*, inquit, *quaſi ſacrum factum: quia prece Myſtica conſecratur in memoriam pro nobis Dominicæ Paſſionis. Unde hoc, eo jubente, Corpus Chriſti & Sanguinem dicimus, quod dum fit ex fructibus terræ, ſanctificatur, & fit Sacramentum, operante inviſibiliter Spiritu Dei, cujus panis & calicis Sacramentum Græci Euchariſtiam dicunt, quod Latinè bona gratia interpretatur. Et quid melius Corpore & Sanguine Chriſti?* Quæ poſtrema verba fraudulenter ſuppreſſit *Albertinus* locum illum proferens, quia cauſæ ſuæ prorſus incommoda animadvertit. Iis enim ſignificat *S. Iſidorus*, hoc Sacramentum Euchariſtiam appellatum fuiſſe, quaſi bonam gratiam, quia eſt Corpus & Sanguis Chriſti, quo nihil melius eſt. Corpus autem & Sanguis Chriſti, quo nihil melius eſt, non eſt corpus typicum & ſanguis typicus, ſed verum Corpus & verus Sanguis, Perſonæ Verbi reipſa unita, quæ ex unione infinitam conſecuta ſunt dignitatem: Euchariſtia igitur, ſecundùm *S. Iſidorum*, eſt verum & proprium Chriſti Corpus, verus & proprius Chriſti Sanguis.

Hoc Sacramentum Euchariſtia vocatur, quia Corpus & Sanguinem Chriſti continet, quibus nihil melius eſt.

ARTICULUS XXVII.

Argumentum Calvinianorum Miniſtrorum, ductum ex Paganorum ſilentio, diluitur.

CAlviniani Miniſtri, & inter eos *Claudius* Carentonicus, ex Paganorum ſilentio contra fidem realis præſentiæ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationis, argumentum ducunt: Quoniam, (inquiunt) Ethnici, qui alia longè minoris momenti Chriſtianis objecere, ipſis præſentiæ realis & tranſſubſtantiationis dogmata velut abſurda objeciſſent, ſi ea tunc fuiſſet Eccleſiæ fides. Id enim non ignoraſſent Viri inter eos Eruditi qui Chriſtianam Religionem impugnarunt, & ejus dogmata perſcrutati ſunt, ut Celſus, & Julianus Apoſtata, maximè cùm iſte fidei Chriſtianæ, quam olim profeſſus, & cujus Myſteriis initiatus fuerat, capita noſſet univerſa. Cùm itaque ex Operibus veterum Auctorum Eccleſiaſticorum, qui Apologias pro noſtra Religione ſcripſerunt, aut libros Ethnicorum contra ipſam confutarunt, ſcilicet Tertulliani, Minutii Felicis, Origenis in libris contra Celſum, Arnobii, Lactantii, & Cyrilli Alexandrini in Libris contra Julianum Imperatorem, conſtet ipſos Ethnicos nihil objeciſſe Chriſtianis contra præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & Tranſſubſtantiationem; ſiquidem nulla ipſorum argumenta contra hæc dogmata referunt antiqui illi Scriptores, nec illa vindicare & confirmare ſatagunt; colligere eſt priorum ſæculorum Eccleſiam eam non habuiſſe de Euchariſtia fidem, quam modò habet Eccleſia Romana.

Reſpondeo, Non eſſe mirum quòd Ethnici contra realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia præſentiam, & tranſſubſtantiationem Chriſtianis nihil objecerint, cùm hoc Myſterium ignorarent, & Chriſtiani curam adhiberent diligentiſſimam, ne Sacramentorum noſtrorum notitia, ſive quantùm ad eſſentiam, ſive quantum ad ritus, ad illos perveniret: adeò ut uno excepto S. Juſtino, qui Imperatori ſapienti hæc diſſimulanda non eſſe arbitratus eſt, Scriptorum Eccleſiaſticorum inveniatur nemo quinque primis Eccleſiæ ſæculis, qui obſcurè loquendum non exiſtimaverit de Euchariſtiæ Sacramento, ubi Pagani, Judæi, vel Catechumeni aderant, aut periculum erat ne in eorum manus ſua Scripta inciderent. Id ex Alexandrina Synodo apud *S. Athanaſium* Apologia II. ex *S. Cyrillo Hieroſolymitano* Catecheſi VI. Illuminatorum, ex *S. Epiphanio* Hæreſi 42. ex *S. Baſilio* in lib. de Spiritu Sancto, ex *S. Joanne Chryſoſtomo* paſſim, ex *S. Ambroſio* lib. de iis qui Myſteriis initiantur, cap. I. ex *S. Auguſtino* pluribus in locis, & ex *Theodoreto* in Dialogis, religiosè obſervatum fuiſſe quarto & quinto ſæculo, compertum eſt. Cujus diſciplinæ, quam univerſalem fuiſſe conſtat, cùm originem non videamus quarto ſæculo, nec ab ullo Concilio inſtitutam animadvertamus, certum eſt ipſam ab Apoſtolis traditam fuiſſe, & ipſorum temporibus jam ſolemnem, juxta *S. Auguſtini* regulam: *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi Auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur.* Hinc etiam morem illum arceſſit *S. Baſilius Magnus* lib. *De Spiritu Sancto*, cap. 27. *Qui in primordiis Eccleſiæ certos ritus præſcripſerunt Apoſtoli & Patres, in occulto, ſilentióque Myſteriis ſuam ſervavere dignitatem. Neque enim omnino Myſterium eſt, quod ad populares ac vulgares aures effertur. Hæc eſt ratio cur quædam citra ſcriptum tradita ſunt, ne dogmatum cognitio, propter aſſuetudinem, vulgo veniret in contemptum.* Sanè hanc diſciplinam quarto ſæculo non incepiſſe, ex Auctoribus, qui tribus primis ſæculis ſcripſere, compertum habemus. Ea enim conſuetudo reticendi Myſteria Ethnicis, fundamentum dedit huic *Cecilii* exprobrationi apud Minutium Felicem: *Cur occultare & abſcondere quicquid illud colunt magnopere nituntur, cùm honeſta ſemper publico gaudeant, ſcelera ſecreta ſint?* Ex eodem more *Tertullianus* Apologetici cap. 7. Chriſtianos inſontes eſſe probat facinorum, quæ ipſis Ethnici per calumniam affingebant. *Si ſemper latemus*, inquit, *quando proditum eſt quod admittimus? Immò à quibus prodi potuit? Ab ipſis enim reis? Non utique. cùm vel ex forma omnibus Myſteriis ſilentii fides debeatur..... Si ergo non ipſi proditores ſui, ſequitur ut extranei. Et unde extraneis notitia? Cùm ſemper etiam piæ initiationes arceant profanos, & arbitris caveant.* Hanc ob rationem Chriſtianas mulieres Ethnicis nubere *Tertullianus* nolebat, ne ipſis Chriſtiana Myſteria contra fas proderentur. *Hoc eſt igitur delictum* (inquit lib. 2. ad Uxorem, cap. V.) *quod Gentiles noſtra noverunt, quòd ſub conſcientia injuſtorum ſumus... Non ſciet maritus quid ſecretò ante omnem cibum guſtes? Et ſi ſciverit panem, non illum credit eſſe qui dicitur?* Idem ex Origene lib. I. contra *Celſum* oſtenditur. *Deinde*, inquit, *quoniam ſæpius nominat doctrinam clancularìam: coarguendum eſt hoc quoque, quando per totum orbem notior eſt Chriſtianorum prædicatio, quàm Philoſophorum placita. Quis enim Jeſum è Virgine natum & crucifixum ignorat? Quis reſurrectionem ejus multis creditam, & denunciationem Judicii, reddituri pro dignitate pœnas peccatoribus & Juſtis præmia? Quin & reſurrectionis futuræ Myſterium vulgatum eſt, tametſi rideatur ab infidelibus. Quæ cùm ita ſe habeant, perabſurdum eſt doctrinam hanc vocare clancularìam. Quod verò quædam inſint quæ non communicantur*

Conſuetudo reticendi Myſteria Ethnicis, Judæis, vel Catechumenis, univerſalis fuit in Eccleſia, & ab Apoſtolis derivata.

municantur quibuſvis : Id non ſolius doctrinæ Chriſtianæ proprium eſt, verumetiam Philoſophicæ. Nam & illi exteriorem, & penitiorem doctrinam habebant : & alii Pythagoram audiebant, contenti ipſius auctoritate, alii ſecretè diſcebant rationes non evulgandas in profanos, nondùmque purgatos. Cætera quoque Myſteria quæ ubivis fiunt per Græciam atque Barbariam, nemo calumniatur eo nomine quòd occultè fiant. Igitur & inconſideratè calumniatur Chriſtianorum Sacra clancularia.

Quod *Julianum* ſpectat *Apoſtatam*, qui cùm Chriſtianorum Sacramentorum particeps, & Lector olim in Eccleſia fuiſſet, noverat quid Chriſtiani de Euchariſtia crederent, nec tamen fidem præſentiæ realis & tranſſubſtantiationis ipſis objeciſſe invenitur : reſpondeo, incertiſſimum eſſe an nihil contra hoc Myſterium objecerit, cùm ex tribus libris *Juliani* contra Chriſtianam Religionem ſcriptis, unum duntaxat, nec illum quidem integrum, habeamus apud *S. Cyrillum Alexandrinum*, qui illum confutavit. In illo certè primo libro doctrinam Euchariſtiæ *Julianus* impugnandam ſibi non ſumpſerat; ſed in ſecundo potiùs, in quo falſa (ut impius loquitur) Evangeliorum prodigia & præſtigias erat impugnaturus. Præterea, etiamſi *Julianus* aliquid contra Euchariſtiam objeciſſet, veriſimile eſt *S. Cyrillum Alexandrinum*, qui ex ipſo primo libro *Juliani* multa ſe receciniſſe teſtatur, illud ſilentio præteriturum fuiſſe, ne Ethnicis tantum Myſterium prodere cogeretur. Sic enim cùm *Julianus* Baptiſmum Chriſtianorum ſugillaſſet, quod ineptum videretur purgandarum à vitiis animarum virtutem lavacro illi tribuere, quod ne corpora quidem à lepra purgare, aut ab aliis morbis ſanare poſſet, *S. Cyrillus* non explicat quicquid Eccleſia de baptiſmo credit ac docet, idque ſilere ſe ait, quia Myſteria profanis aperiri nefas eſt. *Reſpondeo*, inquit, *nobis ſalutare baptiſma omnino non accipi ad curandos corporis morbos, neque ad ea quæ ſenſu, aut viſu percipiuntur, ut cenſes, pertinet Chriſti Myſterium : ſubtilis & alta eſt ejus intelligentia, nec eorum, qui in errore verſantur, mentibus comprehendi poteſt, Unde Iſaias Propheta : Niſi credideritis, neque intelligetis. Fides enim intelligendi principium. Atque hunc aditum habet divinum hoc noſtrum ſanctumque Myſterium. Ne ergo ad profanorum aures arcana deferens, offendam Chriſtum dicentem :* Ne detis ſanctum canibus, neque projiciatis margaritas veſtras ante porcos : *Relictis iis quæ ſunt altioris intelligentiæ, ad illa nunc potius me convertam, per quæ temere fertur adverſarius, cavillandi potiùs ſtudioſus, quam veri intelligens.* Et cùm pauca de baptiſmo dixiſſet, ſubdit : *Plurima de his alia veráque dicerem. . . niſi profanorum aures metuerem. Fere enim rideri ſolent, quæ vulgo percipi nequeunt, quoniam ſuæ mentis imbecillitatem non vident ; & quæ omni admiratione proſequi par eſſet, ea nihili faciunt.* Denique quod ex Ethnicorum ſilentio contra Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ, Romanæ fidem ducunt argumentum Calviniani Miniſtri, æquè contra ipſos torqueri poteſt, & eodem modo ad illud reſpondere tenentur. Dicam enim : Si Eccleſia primis ſæculis crediddiſſet Euchariſtiam eſſe figuram Corporis & Sanguinis Chriſti, eorum virtute repletam, & Chriſti Carnem manducari ac Sanguinem bibi, cùm panis & vinum Domini verbis aut precibus ſanctificata ſumebantur, nonne Pagani, quos id latere non poterat, Chriſtianis non objeciſſent, quod & ipſi Dei ſui imaginem ſuis manibus formatam, ſuo ore conſecratam, ejus virtute & efficacia impleri, crederent, eam adorarent, eámque *Antidotum mortis, Pharmacum immortalitatis, Vitam, Bonum,* Dei ſui *ipſum Corpus & Sanguinem* appellarent & crederent? At nihil hujuſmodi objectum à Paganis fuiſſe, probat ſilentium Tertulliani, Minutii Felicis, Origenis, Arnobii, Lactantii, Cyrilli Alexandrini. Igitur Eccleſia primitiva non credebat Euchariſtiam eſſe figuram Corporis & Sanguinis Chriſti, eorum virtute repletam. Harum Obſervationum maximam partem debemus Auctori doctiſſimi Operis *De Perpetua Eccleſiæ Fide circa Euchariſtiam.*

ARTICULUS XXVIII.

Argumentum Sacramentariorum ex teſtimonio Senſuum petitum diluitur.

A*Lbertinus* lib. 1. cap. XVIII. panem & vinum, poſt conſecrationem, quoad ſubſtantiam manere, ex teſtimonio ſenſuum probat in hunc modum : Quod plures ſenſus in ſe bene diſpoſiti, ac aliis omnibus ad agendum requiſitis inſtructi, uniformiter & in omnibus, & perpetuò teſtantur, id verum eſſe neceſſe eſt. Atqui plures ſenſus, viſus, tactus, guſtus, odoratus, in ſe bene diſpoſiti, ac aliis omnibus ad agendum requiſitis inſtructi, uniformiter, & in omnibus, & perpetuò teſtantur, Euchariſtiam, poſt conſecrationem, eſſe verè ac propriè panem & vinum : Ergo id verum eſſe neceſſe eſt. Majorem confirmat ex Ariſtotele lib. 8. Phyſicorum cap. 3. dicente : *Rationem quærere exploſis ſenſibus, eſſe infirmitatem ſeu morbum mentis.* Secundò eam probat ratione : Nam abſurdiſſimum eſt dicere, ſenſus omnes omnium hominum bene diſpoſitos, ac medio ſimiliter rectè ordinato, falli in re familiariſſima, qualis eſt dignotio panis & vini : alioqui de nulla re umquam certi eſſe poterimus, & damnanda erit cum Academicis, atque Heraclito, Diocle, & Empedocle, ſenſuum fides. At hoc delirium & ex ratione, & ex Scripturis potenter adeo refutat *Tertullianus* (allato etiam exemplo unguenti quod mulier effudit in caput Domini, & vini Euchariſtici; ex quorum odore ac ſapore præjudicari vult de ſubſtantia) ut nihil elegantius & ſolidius proferri queat. Sic enim loquitur lib. *De Anima* cap. XVII. *Quid agis, procaciſſime Academice? Totum vitæ ſtatum evertis, omnem naturæ ordinem turbas, ipſius Dei providentiam excæcas, qui cunctis ſuis operibus intelligendis, incolendis, diſpenſandis, fruendiſque, fallaces & mendaces dominos præfecerit ſenſus . . . . . . Non licet nobis in dubium ſenſus iſtos revocare, ne & in Chriſto de fide eorum deliberetur ; ne fortè dicatur quòd falſò Satanam proſpectarit de cælo præcipitatum, aut falsò vocem Patris audierit de ipſo teſtificatam, aut deceptus ſit cùm Petri ſocrum tetigit, aut alium poſtea ſenſerit unguenti ſpiritum quod in ſepulturam ſuam acceptavit, alium poſtea vini ſaporem quod in ſanguinis ſui memoriam conſecravit. Sic enim & Marcion phantaſma eum maluit credere, totius corporis in illo dedignatus veritatem. Atqui ne in Apoſtolis quidem ejus ludificata eſt natura : fidelis fuit & viſus & auditus in monte : fidelis & guſtus vini illius, licèt aquæ ante, in nuptiis Galilææ : fidelis & tactus exinde creduli Thomæ. Recita Joannis teſtationem : Quod vidimus, inquit, quod audivimus, oculis noſtris vidimus, & manus noſtræ contrectaverunt de Sermone vitæ : Falſa utique teſtatio, ſi oculorum, & aurium, & manuum ſenſus natura mentitur.*

Reſpondeo, diſtinguo majorem : Quod plures ſenſus in ſe bene diſpoſiti, & cæteris ad agendum requiſitis inſtructi, uniformiter in omnibus & perpetuò teſtantur, id verum eſſe neceſſe eſt ; niſi ratio vel fides moneant non eſſe ferendum de objecti natura judicium ſecundùm perceptionem ſenſuum, concedo : ſi moneant ac vetent ne de objecti natura ſecundùm ſenſuum perceptionem, & qualitatum ſenſibilium impreſſionem judicetur, nego. Perceptio namque

objecti

objecti ſenſibilis ad ſenſus pertinet: ſed judicium de objecti natura, mentis proprium eſt. Unde ſenſus non falluntur, cùm objectum ſenſibile percipiunt juxta impreſſionem ab illo in eis factam; ſed fallitur intellectus, ſi repugnante ratione, vel prohibente divina auctoritate, juxta relationem ſenſuum de objectis judicium ferat. Hæc reſponſio *S. Auguſtini* auctoritate nititur, cui, Ariſtotele valere juſſo, adhæremus. *Hæc omnia corporalia* (inquit lib. xi. de Civitate Dei, cap. 27.) *latentes in natura cauſas habent, ſed formas ſuas, quibus mundi hujus viſibilis ſtructura formoſa eſt, ſentiendas ſenſibus præbent, ut pro eo quod noſſe non poſſunt, quaſi innoteſcere velle videantur. Sed nos ea ſenſu corporis ita capimus, ut de his non ſenſu corporis judicemus. Habemus enim alium interioris hominis ſenſum iſto longè præſtantiorem.* Et lib. *De vera Religione*, cap. 33. *Sed ne ipſi quidem oculi fallant; non enim renuntiare poſſunt animo niſi affectionem ſuam. Quòd ſi non ſolùm ipſi, ſed etiam omnes corporis ſenſus ita renuntiant ut afficiuntur, quid ab eis amplius exigere debeamus, ignoro.... Si quis remum frangi in aqua opinatur, & cum inde aufertur, integrari, non malum habet internuntium, ſed malus eſt judex. Nam ille pro ſua natura non potuit aliter in aqua ſentire, nec aliter debuit: ſi enim aliud eſt aer, aliud aqua, juſtum eſt ut aliter in aere, aliter in aqua ſentiatur. Quare oculus rectè videt: ad hoc enim factus eſt ut tantum videat: ſed animus perversè judicat.* Quamvis igitur ſenſus in objectorum ſuorum perceptione non fallantur, cùm ſunt rectè diſpoſiti, & inſtructi omnibus conditionibus ad agendum neceſſariis, tamen falli poteſt intellectus ſecundùm eorum perceptionem de objectis judicans, ſi Deus aliquid circa objectum ſupernaturaliter operetur, quod non tantùm ſenſuum, ſed rationis captum excedat: Sic eorum, quibus Angeli humanam induti formam aſpectabiles ſe præbuere, ſenſus non fallebantur, cùm homines percipiebant, ſed falſum fuiſſet mentis judicium, ſi homines eſſe affirmaſſent, divino lumine repugnante. Sic *Sancti Joannis* oculi non fallebantur, columbam ſuper Chriſtum deſcendentem ceu veram avem percipientes, ſed falſum fuiſſet mentis ejus judicium, ſi veram columbam eſſe judicaſſet, non Spiritum Sanctum ſub ſpecie columbæ apparentem. Sic eorum ſenſus qui Deiparam Virginem prægnantem videbant, & nuptam noverant, non fallebantur percipientes eam factam eſſe matrem ut mulieres cæteras, ſed eorum intellectus errabat, qui ita judicabant, quia præter naturæ leges, abſque viri conſortio, Spiritu Sancto operante, Virgo concepit & peperit. Sic eorum ſenſus qui Chriſtum videbant, non fallebantur, cùm ipſum percipiebant ut hominem: ſed falſum erat eorum judicium, qui purum hominem eſſe aſſerebant, & Deum eſſe negabant. Ita ſenſus à deceptione ſunt immunes, cùm in Euchariſtia ſpeciem panis ac vini, figuram, ac cæteras qualitates ſenſibiles percipiunt; nec etiam fallitur intellectus ſecundùm ſenſuum relationem judicans, modò hujuſmodi relationi nihil addat, ſed ſi ex perceptione qualitatum panis & vini à ſenſibus facta & ad ſe relata, judicet ibi eſſe panis ac vini ſubſtantiam, errat quia judicium hujuſmodi fides prohibet, Chriſto dicente, *Hoc eſt Corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, Hoc de argumento præclarè diſſerit *Guitmundus* lib. de Corporis & Sanguinis Chriſti veritate in Euchariſtia. *Numquid*, inquit, *ſi hoc capere non poteſt oculus carnis, extinguendus ideo eſt oculus mentis? Cùm enim Maria Magdalene ad Monumentum Domini plorans, ipſum Dominum cerneret; numquid non ipſe revera Jeſus erat, quia illa ſecundùm oculos decepta, hortulanum ſe videre putabat? Aut cùm ipſe die Reſurrectionis ſuæ duobus Diſcipulis ambulantibus in via Scripturas tamquam peregrinus exponeret, numquid aliud quàm ipſe erat, quia ſcriptum eſt;* Oculi eorum tenebantur ne eum agnoſcerent? *Aut cùm Diſcipuli in mari laborantes eum ſuper undas cernerent ambulantem; quis audeat dicere non ipſum verè fuiſſe, quia ipſi deceptis oculis phantaſma eſſe putaverunt? Sed & ſecum in navi jam poſitum videntes, & miraculum ejus in ſedato mari admirantes, ſicut ex Evangelio poteſt conjici, non cognoverunt eum donec ad terram venirent....... Quid igitur? Numquid putandus eſt eos joculariter deluſiſſe? Abſit. Ipſe enim ubique idem erat: Ipſe ubique veritas erat: Ipſe ubique Sapientia erat. Sed nobis per hæc oportebat oſtendi, quoniam quamdiu cum Maria flente, velut ad monumentum Domini ſtamus, noſmetipſos mortificando, & mortem Domini, donec veniat, annuntiando, quamdiu in via poſiti peregrinamur a Domino, quamdiu in mari hujus ſæculi laboramus, & ventus nobis tentationum contrarius eſt, quamdiu ambulamus per fidem & non per ſpeciem: quamvis plorantes ad monumentum ſuum ſemper Dominus conſoletur; quamvis in via poſitis ſemper Scripturas exponat; quamvis turbatos in mari tranquillet; quamvis præſens nobiſcum ſit ſemper in navi ſanctæ Eccleſiæ uſque ad conſummationem ſæculi, non tamen habemus eum cernere niſi in peregrina ſpecie, maximè oculis carnis; licèt non aliud quam ipſum habeamus in his Sacramentis. Et meritò: Nam quia fructus mortiferæ arboris antiquis hominibus ſpirituales veraceſque oculos clauſerat, carnales fallaceſque aperuerat; juſtum eſt ut fructus vivificæ crucis novis hominibus ipſos carnis oculos claudat, & veraces mentis oculos, quibus veritas videtur, aperiat. Quemadmodum igitur ægrotanti palato amara cenſenti quæ ſano dulcia ſunt, nemo ſanus credit: ita infirmis carnalibus oculis contra ſanatos mentis oculos de ipſa medicina interioris luminis judicantibus, nemo niſi inſanus conſentit. Nam & res hæc tanta eſt, ut infirmo viſu non valeat comprehendi, & fidem noſtram ita utilius eſt interim exerceri: ut per hoc videlicet quod contra viſum carnis in hoc tam neceſſario Sacramento agitur, diſcamus viſibilia tranſcendere, ad inviſibilia feſtinare, & tenere certiùs occulta, quæ numquam mentiens Veritas docuit, quàm quæ coram nobis fallax oculus pandit.*

Hæc contra veteres novòſque Sacramentarios impræſentiarum ſufficiant ad utrúmque illorum errorem convincendum, & præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento necnon panis & vini in idem Sacrum Corpus & Pretioſum Sanguinem Tranſſubſtantiationem probandam. Sed huic Diſſertationi finem priùs non impono, quàm Calviniſtas noſtrates convenerim.

ARTICULUS ULTIMUS

AD FRATRES CALVINIANÆ SECESSIONIS ADHORTATIO.

VERITATEM Catholicam, Dei verbo, & continua ſerie traditionis invictè probatam, omnium Patrum, omniúmque Eccleſiarum teſtimoniis confirmatam, Miniſtrorum veſtrorum argumentis fruſtra impetitam, quouſque rejicere pergetis? Quouſque in tanta luce claudetis oculos ne ipſam videatis? Quouſque cor occludetis, ne ipſam ſuſcipiatis? *Redite quæſo! Redite prævaricatores ad cor:* aut (ut mitiori nomine vos compellem) Redite, fratres amantiſſimi! tales enim vos opto in viſceribus Chriſti Jeſu, & ſanctæ Romanæ & univerſalis Eccleſiæ unitate, à qua infœliciter & abſque cauſa ſegregati eſtis. * *Quare moriemini gratis? Non talis hæc diſputatio eſt, quæ utrobique valeat leviter compenſari. Non hic ſicut in Scholis, pro victoria, aut ſicut in Judiciis, pro quibuſlibet terrenis commodis agitur: ſed, ſicut coram Deo, pro vita æterna atque cæleſti diſputatur: falſam etenim partem ſempiterna mors devorat, veram autem vita æterna coronat. Quocirca juſto examine veſtra & noſtra perpendite: ſi quid dignum contra nos habetis, afferte: ſi non habetis, adquieſcite. Quare moriemini gratis?* Cur Catholicos Romanos, realem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia credentes, & credendam eſſe docentes, damnatis, & Lutheranos hoc in dogmate nobiſcum conſentientes abſolvitis? An doctrina de reali præſentia fundamentalis error eſt in nobis, & fundamentalis non eſt in Lutheranis? Aut ſi fundamentalis error non eſt, an ſeparationis ratio legitima cenſeri debet? Concordiam & fraternitatem cum Lutheranis, & Bohemis, non obſtante diſſenſione circa doctrinam de reali præſentia, vos iniviſſe, Generalis veſtræ Synodi *Sendomirienſis* in Polonia, 14. Aprilis, anno 1570. habitæ Acta teſtantur, his verbis: *Quemadmodum & Nos, qui in præſenti Synodo noſtram Confeſſionem edidimus, & Fratres, numquam credidimus, eos, qui Auguſtanam Confeſſionem amplectuntur, aliter quàm piè & orthodoxè ſentire de Deo & Sacra Trinitate, atque Incarnatione Filii Dei & Juſtificatione noſtra, aliiſque præcipuis capitibus Fidei noſtræ: Ita etiam ii, qui Auguſtanam Confeſſionem ſequuntur, profeſſi ſunt candidè & ſincerè, ſe viciſſim tam de noſtrarum Eccleſiarum, quàm de Fratrum Bohemicorum (quos quidam rerum ignari Vualdenſes vocant) Confeſſione de Deo, & Sacra Triade, Incarnatione Filii Dei, Juſtificatione, & aliis primariis capitibus Fidei Chriſtianæ, nil agnoſcere, quod ſit abſonum ab orthodoxa veritate & puro verbo Dei. Ibique ſanctè invicem polliciti ſumus, unanimiter ſecundum regulam verbi Dei nos defenſuros Conſenſum hunc mutuum in vera & pura Chriſti Religione, contra Pontificios, contra Sectarios, contra denique omnes hoſtes Evangelii & veritatis. Deindè verò, quantum ad infœlix illud diſſidium de Cœna Domini attinet, convenimus in ſententia verborum Domini noſtri Jeſu Chriſti; ut illa orthodoxè intellecta ſunt à Patribus, ac inprimis ab Irenæo, qui duabus rebus, ſcilicet terrena & cæleſti, hoc Myſterium conſtare dixit. Neque elementa ſignáve nuda & vacua illa eſſe aſſerimus, ſed ſimul reipſa credentibus exhibere & præſtare Fide quod ſignificant. Denique ut expreſſius, clariúſque loquamur, convenimus ut credamus & confiteamur, ſubſtantialem præſentiam Chriſti non ſignificari duntaxat, ſed verè in Cœna eo veſcentibus, repræſentari, diſtribui, & exhiberi Corpus & Sanguinem Domini, ſymbolis adjectis ipſi rei minimè nudis ſecundum Sacramentorum naturam. Ne verò diverſitas formularum loquendi contentionem aliquam pariat, placuit præter Articulum, qui eſt inſertus noſtræ Confeſſioni, mutuo conſenſu adſcribere Articulum Confeſſionis Saxonicarum Eccleſiarum de Cœna Domini, ad Tridentinum Concilium anno Domini* MDLI. *miſſæ: Quem etiam pium agnoſcimus & recipimus... Ad hæc recipimus mutuo conſenſu, omni ſtudio noſtris Fratribus omnibus perſuaſuros, atque eos invitaturos ad hunc Chriſtianum & unanimem conſenſum amplectendum, colendum & conſervandum, illúmque alendum & obſignandum, præcipuè auditione verbi (frequentando tam hujus, quàm alterius cujuſque Confeſſionis cœtus) & Sacramentorum uſu: obſervato tamen recto ordine & gradu tam diſciplinæ, quàm conſuetudinis uniuſcujuſque Eccleſiæ.* Mutuus ille Conſenſus *Sendomirienſis* eodem anno 1570. die 20. Maii, Poſnaniæ inter Lutheranos & Bohemos ſolenniter confirmatus eſt. Hanc recepere Confirmationem Superattendentes Confeſſionum, Auguſtanæ, Bohemicæ, & Helveticæ in Synodo Generali *Cracovienſi* anno 1573. die 29. Septembris. Iterúmque iſta ſtabilita fuere in Synodo Generali *Petricovienſi* anno 1578. diebus 1. 2. & 3. Junii, ab earumdem Confeſſionum Superattendentibus. In Synodo Generali *Vuladiſlavienſi* anno 1585. die 19. Junii. In Synodo Generali *Torunienſi* anno 1585. Menſe Auguſto. Denique in altera *Torunienſi* anno 1595. die 21. Auguſti.

Verba Guitmundi Archiepiſcopi Averſani.

Eamdem Reformatarum Pſeudonominis Eccleſiarum cum Lutheranis concordiam & Communionem, non obſtante contrarietate doctrinæ circa Euchariſtiam, teſtantur Gallicani earumdem Eccleſiarum Miniſtri in ſua ad *Duræum* Epiſtola, in qua & Decretum Synodi Nationalis *Carentonicæ* anni 1631. referunt. *Unum eſt* (inquiunt) *quod cæterà concordes* (Lutheranos & Reformatos) *dirimit, modus quo Chriſti caro nobis in eo Myſterio communicantur. Res apud utroſque eadem, rei tantùm ratio diverſa. Tantulum diſſidium fatemur quidem non eſſe nullius momenti: Tanti eſſe, ut tam neceſſariam orbi Chriſtiano Fratrum gratiam, tam mirabiliter planéque divinitus coeuntem, abrumpere debeat, id verò eſt quod conſtantiſſimè negamus. Neque nos ſoli ſumus in ea ſententia. Mitto Fratres Polonos, & pleróſque omnes partium noſtrarum Germanos, quos nemo neſcit iſtam controverſiam, eo quo nos explicavimus numero ac loco, & habuiſſe antehac, & etiamnum habere. Mitto clariſſimos utriuſque partis Theologos, Saxonas, atque Brandeburgicos, quorum idem nuper fuiſſe iſtis de rebus judicium accepimus, cum eas Lipſiæ (quò unà cum ſuis Principibus venerant) amicè inter ſe agitaſſent. Sed quod exteris minus fortaſſe cognitum, quodque bonis omnibus ac pacificis ingeniis gratiſſimum fore confidimus, id verò hoc loco tacere non poſſumus, Eccleſias Reformatas, quas Chriſtus in hoc Galliarum Regno habet plurimas, ſic ſemper de his litibus judicaſſe, ſuúmque hoc judicium variis antehac argumentis, tum noviſſimè in Synodo Generali, quæ hic apud nos Carentone in Suburbano Pariſienſi, anno 1631. habita eſt, diſertiſſimo, luculentiſſimóque Decreto teſtatas eſſe. Nam cùm ex occaſione cujuſdam Civis Lugdunenſis (cujus filiam ambibat adoleſcens neſcio quis Germanus, Auguſtanæ (ut loquuntur) Confeſſioni addictus, quæſitum eſſet quo loco habendi forent ii, quos Lutheranos vocant, Fratres qui iſtic convenerant ex omnibus Galliarum Provinciis, ab Eccleſiis miſſi, univerſi ita cenſuerunt:* Quando « Auguſtanæ Confeſſionis Eccleſiæ cum cæteris « Reformatis in omnibus veræ Religionis Principiis, Articuliſque fundamentalibus conveniunt, «

culúmque

» cultúmque exercent purum ab omni idolola-
» triæ & ſuperſtitionis labe, ſi qui ſint illius
» Profeſſionis homines, qui cum caritatis & le-
» nitatis ſpiritu ſacros Eccleſiarum noſtrarum
» cœtus frequentent, earúmque Communio-
» nem expetant, iis ſine ulla abjuratione prævia
» liberum eſto ad Sanctam Chriſti Menſam no-
» biſcum accedere, Matrimonia cum noſtræ Con-
» feſſionis fœminis contrahere, & infantes Bap-
» tiſmo tingendos de more offerre, atque ſuſci-
» pere, dum noſtris Synedriis in hoc ultimo caſu
» ſanctè ſpondeant, ſe infantes quos de ſacro
» lavacro ſuſceperint, neque directè umquam,
» neque indirectè, adversùs eam, quam noſtræ
» Eccleſiæ credunt atque profitentur doctrinam
» ſollicitaturos; ſed ea duntaxat Fidei capita edo-
» cturos, de quibus inter noſtras ipſorúmque
» Eccleſias convenit : *Non ignorantes multa eſſe, quæ à vitiliſigatoribus in hanc ſententiam objici poſſint. Sed ea pleraque leviſſima ſunt, neque ullo modo cum graviſſimis ſidei ac caritatis Chriſtianæ rationibus comparanda.* Apologeticum pro iſto Decreto edidit *Dallæus* anno 1633. cui Miniſtri omnes Carentonici pariter ſubſcripſerunt, Qui ſic habet cap. 7. *Diſſidium nos inter & Fratres noſtros, quos Lutheranos nuncupant, enatum, pietati præjudicium nequaquam facit. Agnoſco non magis poſſe nos credere quàm concipere, quod ponunt, Corpus Domini eſſe præſens realiter intra panem Euchariſtiæ. Nihilominus, hæc quam tuentur opinio, hos intra manens terminos, nullum habet venenum. Non tollit Chriſto formaliter, directè & immediatè, nec ſubſtantiam ſuam, nec proprietates ſuas. Hypotheſis hæc nulli nos involvit, quod ſit oppoſitum ſeu pietati, ſeu charitati, ſeu honori Dei, aut bono hominum. Ea propter Regni hujus Eccleſiæ, haud pridem in ultima earum Synodo Nationali Carentoni anno 1631. Decreto expreſſè ſancito, Lutheranos, ut vocant, Communioni & Menſæ admittunt propriæ, hac non obſtante opinione, & paucis aliis minoris adhuc momenti particularibus, nec nobiſcum communibus.* Hæc publica Sectæ veſtræ Judicia, Fratres amantiſſimi! quæ veſtri Schiſmatis damnandum convincunt flagitium. Enimvero ſi fides & doctrina de præſentia reali nullum habet venenum : ſi nulli nos involvit, quod ſit oppoſitum, ſeu pietati, ſeu caritati, ſeu honori Dei, aut bono hominum; iniquè, propter præſentiæ realis Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia fidem, Romanam Eccleſiam, ut Evangelicæ doctrinæ temeratricem accuſatis : impiè ab ipſa ſeparati eſtis, abſque cauſa extra ejus communionem remanetis. Doctrina de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, ſecundùm vos, *Nullum habet venenum, nulli nos involvit quod ſit oppoſitum pietati, caritati, honori Dei, ſeu bono hominum.* Doctrina veſtra realem & ſubſtantialem Corporis & Sanguinis Chriſti præſentiam in Euchariſtia negans, non ſolùm ab Eccleſia Romana, & cæteris ipſi conjunctis Eccleſiis, ſed etiam à Græcis infœlici ſchiſmate ab ea divulſis, & ab omnibus Societatibus quæ Chriſtiano nomine gloriantur, Armenis, Syris, Cophtis, Neſtorianis, Æthiopibus, Maronitis, Moſcovitis, venenata, peſtifera, hæretica cenſetur, & uti talis damnatur. Cùm ergo Eccleſiæ univerſæ fidem & doctrinam de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia rejicitis ac damnatis, ſalutem veſtram in diſcrimen evidens conjicitis, nec à ſchiſmate nefario vos purgare valetis. Si verò hanc doctrinam, quam in Lutheranis toleratis, cum Romana Eccleſia profiteri, & ad ejus redire communionem ſtatuatis, nulli periculo ſalutem veſtram exponitis, ſiquidem eam amplectimini doctrinam, quæ nullum habet venenum, quæ nulli vos involvit quod ſit oppoſitum pietati, caritati honori Dei, ſeu bono hominum.

Verùm, obſecro, publica hæc Sectæ veſtræ Judicia, quibus veſtra Diſciplina nititur, cum Fidei veſtræ Confeſſionibus comparate. In Confeſſione *Helvetica* ſcriptum eſt : *Caro Chriſti corporaliter manducari non poteſt citra flagitium aut truculentiam. Improbamus itaque Canonem in Decretis Pontificium,* EGO BERENGARIUS. *Neque enim credidit vetuſtas pia, neque nos credimus, Corpus Chriſti manducari ore corporis corporaliter vel eſſentialiter.* In Confeſſione *Czengerina* ſcriptum eſt : *Sicut Papiſticam Tranſſubſtantiationem ex verbo Dei negamus : ita pernegamus ſarcophagiam corporalem & cruentam, hoc eſt, ore corporali naturale Chriſti Corpus ex Virgine natum ſumi in Cœna. Et panem ſubſtantialiter & realiter, ſine ulla Tranſſubſtantiatione, Corpus Chriſti eſſe; aut in panem Corpus Chriſti contra fidei & naturæ regulam includi : cum Symbolum & Scriptura doceant Corpus Chriſti aſcendiſſe in cælum.* Et infra : *Eorum inſaniam damnamus, qui aſſerunt ſarcophagiam, id eſt, ore corporali ſumi corpus Chriſti naturale, ſanguinolentum, ſine ulla mutatione, & tranſſubſtantiatione. Nam ut impoſſibile eſt accidentia manere, & ſumi ſine ſubjecto, ut Papiſtæ nugantur, videri quidem accidentia panis, ſed Corpus Chriſti in Miſſa ſumi : Ita iſti Creophagi, aut Sarcophagi delirant, dum ſomniant, panem quidem videri, & panem non mutari in corpus : tamen pane manducato Corpus Chriſti realiter & ſubſtantialiter ore corporali ſumi : id quod contra fidei & naturæ regulam eſt.* Et mox : *Sola appellatione Tranſſubſtantiatores Papiſtæ à Sarcophagis Corporariis differunt, ſed reipſa in re Sacramentaria per omnia conveniunt.* Catholicos, & Lutheranos, Confeſſiones veſtræ pariter damnant, utroſque Capharnaïtis adſcribunt : utriſque flagitium & truculentiam imputant : Catholicos nugari, Lutheranos ſomniare, delirare, inſanire, ſoláque appellatione à Tranſſubſtantiatoribus differre aſſerunt : contra fidei & naturæ regulam eorum doctrinam pugnare. Si ita eſt, Fratres, flagitioſos & truculentos ad communionem admittitis : Juratis fraternitatem non ſolùm cum deliris, inſanis, & flagitioſis, ſed cum iis qui contra fidei naturæque Regulam peccant : Concordiam initis & colitis cum Sarcophagis, cum iis qui ſola appellatione à Tranſſubſtantiatoribus Papiſtis differunt, quorum communionem execramini. Sed exponite nobis, obſecro! quomodo contra fidei naturæque regulam pugnet ſententia, quæ fatentibus Paſtoribus veſtris Carentonicis, in Apologia edita pro Decreto Nationalis Synodi, nullum venenum habet : Quomodo Sarcophagi, cruenti, flagitioſi, quorum doctrina non officit pietati, caritati, honori Dei aut bono hominum, judicibus vobis? [illegible]

At adorationem Euchariſtiæ ut grande crimen, utque idololatriam nobis objicitis, hincque veſtram purgare conamini ſeceſſionem. Fruſtra ſanè & immeritò. Nonne enim Chriſtum, ubicumque ſit, adorandum Religio docet? Si igitur nullum venenum habet doctrina de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia : Si nihil officit pietati & honori Dei, fatentibus Carentonicis prætenſæ Eccleſiæ Reformatæ Miniſtris : nec etiam pietati & honori Dei adverſatur ullatenus adoratio Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento; imò illi prorſus conſona eſt. Sanè Lutherani fratres veſtri Chriſtum in Euchariſtia innoxiè adorari docent, quia ibi realiter præſens eſt. Ita *Chryſtophorus Scheiblerus* Lutheranus in libro cui titulus eſt : *Fides antiquorum Catholicorum de*

FFfff iij *Euchariſtia :*

Eucharistia: Ac *Lutherum* laudat dicentem, *Neque eos damnandos qui Sacramentum adorant, neque eos qui non adorant.* Atque ita concludit: *Apparet quòd cùm Chriſtum adoramus vere nobis præſentem in Euchariſtia, id fieri conformiter doctrinæ antiquorum Catholicorum, neque deſuper, cæteris paribus, id taxamus in Pontificiis.* Idem teſtantur Theologi *Vuittembergenſes* in Refutatione Conſenſus Orthodox. *Nobis*, inquiunt, *Lutherus de adoratione nihil ſcripſiſſe videtur, quod non per omnia verbo Dei conſentaneum videatur. Expreſsè enim teſtatur, Adorationem Chriſti in Sacramento non eſſe orationem, ſed reverentiam dumtaxat & honorem, cùm internum, tum externum, qui fiat intus in corde, & exteriùs toto corpore, eumque à Chriſto neque mandatum, neque prohibitum affirmat... Et hanc perpetuam vetuſtatis orthodoxæ doctrinam & ſententiam fuiſſe, præter alia aperta teſtimonia Liturgiæ veteres confirmant, ex quibus manifeſtum eſt quanta reverentia & quanto honore, qui Luthero adoratio eſt, hoc Sacramentum ab illis tractatum ſit.* Ad hanc ſententiam proximè accedit *Petrus Martyr*, Locorum Communium claſſe IV. cap. 10. §. 50, *Se declarat* inquit, *aliquando Chriſtus & Deus externis ſignis, ut in Monte Sina, Iſaïæ ſub forma Regis in ſolio ſuo conſidentis, in Arca fœderis, aut in Sacramentis: Et ibi quoque adoratio impenditur. Sed, quemadmodum Auguſtinus admonebat, ſiſtendum non eſſe gradum in carne, ſed accedendum ad divinitatem, ita hic ego moneo, adorando, cùm percipimus Euchariſtiam, non eſſe conſiſtendum in ſymbolis, ſed adorandum in ſpiritu & veritate Chriſtum ſedentem in cælis ad dexteram Patris.* Si Deo & Chriſto exhibetur jure adoratio in ſymbolis aut coram ſymbolis quibus ſe declarat, & præcipuè in Sacramentis, teſte *Petro Martyre*, multò magis in Euchariſtia, in qua realiter & ſubſtantialiter præſens creditur. Cùm ergo nullum ſit venenum in doctrina de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, fatentibus Carentonicis Miniſtris, & Nationali totius Prætenſæ Reformationis Synodo; conſequens eſt nullum eſſe venenum in ejus adoratione, modò non conſiſtamus in ſymbolis. At in iis non conſiſtimus; ſed adoramus in ſpiritu & veritate Chriſtum ſedentem in cælis ad dexteram Patris, & in Sacramento nihilominus realiter exiſtentem. Mera igitur calumnia eſt, quam nobis Miniſtri veſtri impingunt, nos idololatriæ reos eſſe, quòd panem adoremus. Quomodo enim dicere poſſunt nos panem adorare, quem in Euchariſtia non agnoſcimus? Audio vos clamantes, nos Sacramentum adorare, ut Synodus Tridentina docet. Verùm Sacramenti nomine Chriſtum intellexit Synodus, ſub Sacramento revera præſentem. Et quamvis in adoratione ſpecies panis & vini à Corpore & Sanguine Chriſti non diſcernantur, ſed corpus & ſanguis Domini cum ipſis ſpeciebus ut unum objectum attingantur: tamen adoratio non terminatur ad ſpecies; ſed ad Corpus & Sanguinem Salvatoris noſtri. In ſpecies tamen ſeu ſymbola ſacra, derivatur, ex adoratione ſacro corpori & pretioſo ſanguini ipſis conjunctis impenſa, congrua ac debita veneratio cultúſque religioſus. Sicut cùm Regem indutum veneramur, perſonam Regis, veſtéſque Regias ut unum objectum apprehendimus; & honor, quem exhibemus indutæ Majeſtati, ad veſtes non terminatur, ſed ad Sacram Perſonam: quamvis & in veſtes ipſas Regium corpus tegentes gradus quidam honoris refundatur. Et ſicut ſe ridendos propinarent velut inſanos, qui debaccharentur in eos qui Regem indutum honorant, exprobrantes quod veſtem Regiam pariter honorent: ita ridiculè nobis idololatriam exprobratis propter adorationem Chriſti

A ſub ſymbolis Euchariſticis. Et ſi inſanus meritò audiret, qui fugeret ex Aula perduellis, ne Regem honorare palliatum cogeretur, quem abſque pallio honorandum agnoſceret: judicate num ſapienter ex Eccleſia fugeritis, & ſchiſma feceritis, ac in eo perſeveretis, ne adoretis Chriſtum ſub ſacris ſymbolis, quem abſque ſymbolis agnoſcitis adorandum. Pergit Petrus Martyr: *Adoratio interna poteſt abſque periculo adhiberi, neque externa ſuâ naturâ eſt mala. Multi enim piè genuflectunt & adorant, illis verbis Evangelii auditis*: Et Verbum caro factum eſt: *Nec tamen ipſa verba dicenda ſunt adorare, verùm ſignificata. Quod idem hic fieri quid* B *prohibet, modo non adorentur ſymbola, ſed quod per illa ſignificatur?* Porro ſymbola per ſe ſpectata & ſeorſim, ut res à Corpore & Sanguine Chriſti diſtinctas, non adoramus ut Chriſtum ipſum, quamvis ea cultu religioſo ut ſigna ſacra revereamur; ſed Chriſtum qui per illa ſignificatur, & ſubſtantialiter, ſecundùm fidem noſtram, ſub ipſis continetur, adoramus. Abſque periculo igitur, imò piè Euchariſtiam adoramus, cùm interna; tum externa adoratione, judice *Petro Martyre*.

Vultis & Huſſitas audire, quos ut majores veſtros colitis, quos ut teſtes veritatis laudare ſoletis? *Quicumque non afficiuntur ad adorandum Cor-* C *pus Chriſti in Sacramento, tales non ſunt de vera & viva fide* (inquit Rokyſana, *De Sacramentis cap.* 12.) Cur igitur contra Majorum veſtrorum fidem & doctrinam à Chriſti Corpore in Sacramento adorando tam vehementer abhorretis? eorum judicium reſcindentes, nos, qui ad illud adorandum afficimur, velut idololatras calumniamini? Cur non animadvertitis vos à veſtris teſtibus veritatis convinci *à vera & viva fide defeciſſe?* Quid *Joannem Vuiclef* alterum ex Patriarchis veſtris commemorem? Qui lib. 4. Dialogorum cap. 7. ait: *Nos ex fide Scripturæ evidentiùs & devotiùs adoramus hanc Hoſtiam.* D Si ex fide Scripturæ Euchariſtia adoratur, judice *Vuiclefo*, contra Scripturæ fidem, eodem judice, committitis, qui ipſam adorandam eſſe negatis.

Quæ tandem ratio eſt, ut Lutheranos ceu fratres complectamini, qui Chriſtum in Euchariſtia vel adorandum negant, vel adorationem rem eſſe indifferentem aſſerunt, ad quam compellendus nemo ſit; noſtram verò communionem reſpuatis: cùm Majores veſtri agnoverint, editíſque publica Sectæ auctoritate libris profeſſi fuerint, Chriſtum in Euchariſtia adorandum, ſi reipſa præſens credatur, ſententiámque Catholicorum, de adoratione Chri- E ſti in Euchariſtia, cum fide & doctrina de reali præſentia ipſius in hoc Sacramento meliùs cohærere, quàm doctrinam Lutheranorum qui adorationem negant, realem Chriſti præſentiam credentes? *Admonitio de libro Concordiæ*, * ita de hac controverſia loquitur: *Interrogant* (Lutherani) *an Chriſtus ſit adorandus, tamquam in loco eo in quo panis eſt corporaliter præſens. Hoc Papiſtæ fatentur, magis in hac parte ingenui quàm iſti Theologi, qui ſoli volunt haberi & dici Lutherani.* Et paulò ante: *Si ibi* (in Euchariſtia ſcilicet) *præſens eſt Chriſtus ſuo corpore; neceſſariò ſequitur in pane, ſive ad panem illum adorandum eſſe.* Item: *Si Chriſtus in pane Euchariſtico* F *præſens eſſet corporaliter, neceſſariò nos ad panem hunc converſos, oportet ipſi reverentiam & adorationem Deo debitam exhibere. Alligata eſt autem adoratio ad hanc naturam humanam aſſumptam à Filio Dei, ut ubicumque vel ſenſu noſtro, vel verbo ipſius conſtat eum eſſe præſentem, eò dirigi adorationem & honorem Chriſti animo & corpore neceſſe ſit: ſicut dictum eſt:* Adorent eum omnes Angeli Dei. *Eſtque fabula impia, & in Chriſtum contumelioſa, quòd aliqui reſpondent, Chriſtum adeſſe huic pani ſuo corpore, non ut* in-

* Cap. 21

in eo adoretur, ſed ut in eo comedatur, neque juſſiſſe ibi ſe adorari, ſed edi. Sufficit enim univerſale Dei mandatum de adorando Chriſto, ad aſſerendum ei ſuum honorem. Si igitur conſtaret eum ibi præſentem eſſe corpore ſuo; tam non eſſet nobis expectandum ſpeciale mandatum de reverentia & honore divino ipſi in hoc pane exhibendo, quàm non expectabat, nec expectare debebat Thomas ſingulare mandatum de adorando Chriſto, quem videbat ob oculos ſuos ſtantem in conclavi, ſed eo agnito, ſtatim ſui memor officii, procidens coram eo exclamat: Dominus meus, & Deus meus. *In Regis aut Principis conſpectum nemo ſanus prodit, quin ad illum converſo vultu, reverentiam ei debitam exhibeat. Quæ igitur fuerit impietas, ſi Chriſtus tam proprie nobis aſſiſtat corporaliter, ut per manus Sacerdotum in ora noſtra cum pane ſe deferri patiatur, non toto animo & corpore ad panem illum converſo, divinos honores Chriſto præſtare? Nec obſtat, quòd ibi non cernitur oculis. Si enim verbi ipſius teſtimonio conſtaret eum adeſſe ibi ſuo corpore, hoc magis ad credendum, & ibi adorandum ipſum nos obligaret, quàm teſtimonium ſenſus noſtri.*

Si doctrina de reali præſentia & adoratione Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia ratio ſufficiens non fuit veſtræ ab Eccleſia diſceſſionis, Viri Reformati! nec ratio fuit ſufficiens doctrina de Tranſſubſtantiatione, quam cum Lutheranis impugnatis & damnatis, illam enim verò erroribus fundamentalibus annumerare non poteſtis: ſiquidem *Joannes Hus*, qui apud vos teſtis veritatis audit; Catholicam de Tranſſubſtantiatione doctrinam retinuit ac propugnavit, in Tractatu *De Sacramento Corporis & Sanguinis*, c. 3. his verbis: *Dixi ulterius ſupra, quòd Chriſtus virtute propria & verbis propriis tranſſubſtanti..t panem in corpus ſuum, juxta canticum Eccleſiæ iſtud:* Verbum caro panem verum verbo carnem efficit. *Verbum caro, id eſt, Filius Dei exiſtens homo, efficit verbo per Tranſſubſtantiationem, verum panem carnem: & merum, id eſt, vinum, fit per tranſſubſtantiationem ſanguis. Patet iſta materia de Conſecr. Diſt. 11. per Sanctos, Ambroſium, Euſebium & per alios. Unde cantum ſupradictum approbatum ab Eccleſia, ab anno quo cœpi cantum diſcere, cantavi in Scholis & in Eccleſiis. Poſt legi in Officio & in Miſſis, & prædicavi in Sermonibus, & nunquam prædicavi, quòd in Sacramento Altaris manet ſubſtantia panis materialis, de quo me veritatis inimici mendaciter accuſarunt.*

Nec Lutherani Fratres veſtri doctrinam de Tranſſubſtantiatione fundamentalis erroris loco habent. Theologos Vvitembergicos ea de controverſia audiamus in Refutatione Orthodoxi Conſenſus: * *Hoc cum Luthero aſſerere non erubeſcimus; ſi opinio ex his duabus eligenda eſſet, malle nos præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus & accidentibus panis & vini cum Papiſtis credere, quàm cum Zuinglianis & Calvinianis veram & realem præſentiam Corporis & Sanguinis Chriſti contra tam aperta verba teſtamenti Chriſti negare.* Et paulò ante referunt ex doctrina Lutheri: *Panem in Euchariſtia manere, & Tranſſubſtantiationem nullum Articulum Fidei, ideóque nemini imponendum eſſe, ut credat: cùm neque ex Scriptura Sacra, neque ex verbis Teſtamenti Chriſti probari poſſit: Si quis autem credat, non multùm referre, modo nemini credendum imponatur.* Nec Lutherani itaque, nec Vos, qui ipſis communione juncti eſtis, Schiſma jure poteſtis excuſare ex Tranſſubſtantiatione, quam Eccleſia Catholica Romana credit, & propugnat. Redite igitur in ſinum Matris Eccleſiæ, redite. Præſentiam realem Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia credite; panis & vini in idem ſacrum Corpus & pretioſum Sanguinem, Tranſſubſtantiationem agnoſcite & tenete, Chriſtum in Euchariſtia nobiſcum adorate; Chriſti Corpus per veræ fidei & communionis unitatem ipſi eſtote. *Ecce Sententiæ veſtræ convicta eſt falſitas, Ecce fidei noſtræ apparuit veritas. Quid adhuc contemnentur & veritas, & caritas? Qui nos creavit, unus eſt Deus; qui nos redemit, unus eſt Chriſtus, qui nos ſociare debet, unus eſt Spiritus. Jam nomen Domini honoretur, & appareat vobis in jucunditate, ut cognoſcatis fratres veſtros in ipſius unitate.*

Pag. 641.

Verba S. Auguſtini ad Donatiſtas poſt Collationem.

DISSERTATIO XIII.

De Baptiſmo Infantium, contra Petrobuſianos, in Vvaldenſibus, Albigenſibus, & Anabaptiſtis redivivos.

I. PEtrobuſianorum hæreſim duo Chriſti oracula ſimul comparata refellunt. Ait nempe Lucæ 18. *Sinite Pueros venire ad me, & nolite vetare eos; talium eſt enim Regnum Dei.* Et Joannis 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei.* Parvuli ad Regnum Dei pervenire poſſunt: cujus aditus abſque baptiſmo patet nemini. Infantes itaque baptizari neceſſe eſt ex Inſtitutione & Mandato Chriſti. Secundò, Infantes Judæorum circuncidebantur ad originalis expiationem peccati, utque in populo Dei cenſerentur. Conveniens itaque fuit ut remedium à Chriſto in Lege gratiæ ad ejuſdem peccati remiſſionem inſtitutum ad parvulos etiam pertineret. Accedit, quòd gratia ſecundi Adæ non minùs patere debet quam primi Adæ peccatum: adeóque cum parvulis etiam communicari poteſt per baptiſmum: Siquidem in eoſdem primi hominis peccatum propagatur. His argumentis ex Scriptura Sacra petitis Petrobuſianorum hæreſim quatit *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis lib. 1. Epiſtola 2. *Quia*, inquit, *repellebantur parvuli, indignè tulit Jeſus. Ut ſinerentur parvuli venire ad ſe, & non prohiberentur, præcepit Jeſus. Talium eſſe Regnum Cœlorum dixit Jeſus. Complexabat eos Jeſus. Imponebat manus ſuas ſuper eos Jeſus. Benedicebat eos Jeſus. Nunquid ultra innocentiam puerilem, non virili conſtantia, ſed pertinaci malitia à Chriſto repellere audebitis? Nunquid ab amplexante parvulos Chriſto, ab imponente ſuper parvulos manus Chriſto, à benedicente parvulis Chriſto, invito ipſo Chriſto, parvulos avelletis?*

Baptizandos Infantes Scriptura Sacra probat.

Ibidem. *Valde indecens & impium eſt, ut hoc negemus parvulis Chriſtianorum, quod concedimus parvulis Judæorum. Sceleſtum plane eſt non tribuere hoc tempori gratiæ, quod datum eſt adhuc filiis iræ. Perverſum eſt ea privilegia dare populo ſervitutis, quæ negantur filiis libertatis. Neque enim Lex Evangelio, Moyſes Chriſto præponderare debuit, cùm ille ut fidelis ſervus, hic, juxta Apoſtolum, ut unicus filius fuerit in domo. Vicem baptiſmi tenuiſſe Circunciſionem, omnibus notum eſt. Quod enim baptiſmus in Evangelio, hoc in Veteri Teſtamento Circunciſio conferebat, niſi quòd Regnum Cœlorum non ſtatim circunciſis aperiebat. Mutatum eſt à Chriſto adveniente Sacramentum Sacramento, & ab Authore gratiæ jugum legis leviatum: ut ſicut carnis pœna carnis culpam expiabat; ſic abſque carnis vulnere levis aquæ aſperſio peccata purgaret. Adauctum eſt ſuperna largitate collatum beneficium, ut ſicut Circumciſione totus populus Judæorum, ita Chriſti Baptiſmate totus ſalvetur orbis terrarum. Unde quia non potuit umbra corpore, figura veritate aliquo modo excellentior apparere, neceſſariò vos oportet conſiteri, Chriſtianorum*

rum parvulos ſalvari baptiſmate, cùm fateamini Judæorum parvulos ſalvari Circumciſione. Et quia, ſecundum Apoſtolum: Sine Fide, *vel in Circumciſione, vel in Baptiſmate*, impoſſibile eſt placere Deo: *Quoniam, juxta Pſalmum* 111. Omnia opera ejus in fide: *Quia parvulus Judæorum ſalvari non potuit fide propria, ſalvatus eſt aliena. Et quia parvulus Chriſtianorum ſalvari non potuit fide propria, ſalvatur quotidie aliena. Sacramento igitur Circumciſionis, & aliena fide ſalvabatur Judæus: Sacramento Baptiſmi & aliena fide ſalvatur per Chriſti gratiam Chriſtianus.*

Ibidem. *Apoſtolus diſputans de reatu primi Adæ mundum condemnante, & de juſtitia ſecundi Adæ mundum ſalvante, ait ad Romanos* 5. Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multò magis abundantiam gratiæ & donationis & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum. Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ. *Et* 1. *ad Corinth.* 15. Per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum. Et ſicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Chriſto omnes vivificabuntur. *Quod ſi ita eſt, ſicut per unius delictum omnes homines condemnati, ita & parvuli homines condemnati. Et ſicut per unius juſtitiam omnes homines juſtificati, ita & parvuli homines juſtificati. Et ſicut in Adam omnes homines moriuntur, ita parvuli omnes moriuntur. Et ſicut in Chriſto omnes homines vivificantur, ita & parvuli omnes vivificantur. Hæreticum eſt ergo & impium excludere baptizatos parvulos à numero ſalvandorum. Hæreticum, quia contra rectam fidem: impium, quia contra pietatem.*

Eamdem Hæreſim Traditio ſubruit: Patres enim omnes Catholicum dogma de baptizandis parvulis docuere. *S. Dionyſius* Lib. *De Eccleſiaſtica Hierarchia* Cap. ultimo. *Quod autem infantes quoque, qui ætatem nequeunt intelligere, divinæ Regenerationis, Sanctiſſimorumque divinæ Communionis Myſteriorum participes fiant, videtur* (ut inquis) *hominibus profanis, non immeritò riſu dignum, quòd Pontifices eos erudiant, qui nequeunt audire, ſanctáſque traditiones non intelligentibus fruſtra tradant. Verùm non oportet tuam Sanctam Prudentiam errantibus indignari; ſed religioſè ad eorum inſtitutionem cum charitate rationem reddere, & objectiones eorum ſolvere. Atque illud inſuper ſecundùm Sacram Sanctionem addere, quomodo divina omnia nequaquam noſtrâ intelligentiâ commenſuranda ſint; ſed plurima quæ nos latent, cauſas habere Deo dignas, &c. Verumtamen hac de re id quoque dicimus, quod deiformes. Præceptores noſtri à prima Traditione acceptum nobis tranſcripſerunt, &c.*

Baptizandos Infantes Traditio confirmat.

III. *S. Irenæus* Lib. 11. Cap. 39. de Chriſto loquens: *Omnes* (inquit) *venit per ſemetipſum ſalvare; omnes, inquam, qui per eum renaſcuntur in Deum, infantes, & pueros, & juvenes, & ſeniores.*

IV. *Origenes* Lib. V. in Cap. VI. Epiſtolæ ad Romanos: *Parvuli baptizantur in remiſſionem peccatorum. Quorum peccatorum, vel quo tempore peccaverunt? Aut quomodo poteſt ulla lavacri in parvulis ratio ſubſiſtere, niſi juxta illum ſenſum de quo paulò ante diximus!* Nullus mundus à ſorde, nec ſi unius diei quidem fuerit vita ejus ſuper terram. *Et quia per Baptiſmi Sacramentum nativitatis ſordes deponuntur, propterea baptizantur & parvuli. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poterit intrare in Regnum Cœlorum.*

V. *Tertullianus* Lib. *De Baptiſmo*, Cap. XVIII. differri quidem tantiſper optat Baptiſmum parvulorum; ſed extra periculum dumtaxat: & uſum Eccleſiæ fuiſſe verba ejus probant ut promiſcuè Chriſtianorum infantes baptizarentur. *Itaque*, inquit, *pro cujuſque perſonæ conditione ac diſpoſitione, etiam ætate, cunctatio baptiſmi utilior eſt; præcipuè tamen circa parvulos. Quid enim neceſſe eſt ſponſores etiam periculo ingeri? Quia & ipſi per mortalitatem deſtituere promiſſiones ſuas poſſunt, & proventu malæ indolis falli. Ait quidem Dominus*: Nolite illos prohibere ad me venire. *Veniant ergo, dum adoleſcunt, veniant dum diſcunt, dum quo veniant docentur: fiant Chriſtiani cùm Chriſtum noſſe potuerint. Quid feſtinat innocens ætas ad remiſſionem peccatorum? Cautiùs agetur in ſecularibus, ut cui ſubſtantia terrena non creditur, divina credatur? Norint petere ſalutem, ut petenti dediſſe videaris.* Fidelium ſanè filios parvulos ab æterna ſalute non vult excluſos *Tertullianus*, quos *Deſignatos ſanctitati, ac per hoc ſalvi*, ait, Lib. *De Anima* c. 39. At neminem ſine Baptiſmo ſalutem conſequi aſſerit Lib. *De Baptiſmo*, cap. XII. *Cùm verò præſcribitur nemini ſine Baptiſmo competere ſalutem, ex illa maximè pronuntiatione Domini, qui ait: Niſi natus ex aqua quis erit, non habet vitam.*

VI. Pædobaptiſmum Africanæ Eccleſiæ traditionem fuiſſe, ex *S. Cypriano* conſtat Epiſt. LIX. ad *Fidum*, cui ſic reſpondet: *Quantum verò ad cauſam Infantium pertinet, quos dixiſti intra ſecundum vel tertium diem, quo nati ſint, conſtitutos, baptizare non oportere, & conſiderandam eſſe Legem Circumciſionis antiquæ, ut intra octavum diem eum qui natus eſt baptizandum non putares, longè aliud in Concilio noſtro omnibus viſum eſt. In hoc enim quod tu putabas eſſe faciendum, nemo conſenſit, ſed univerſi potius judicavimus, nulli hominum nato miſericordiam & gratiam Dei denegandam. Nam cùm Dominus in Evangelio ſuo dicat*: Filius hominis non venit animas hominum perdere; ſed ſalvare; *quantum in nobis, ſi fieri poteſt, nulla anima perdenda eſt. Quid enim ei deeſt, qui ſemel in utero Dei manibus formatus eſt? Nobis enim atque oculis noſtris ſecundùm dierum ſecularium curſum, accipere, qui nati ſunt incrementum videtur: cæterùm quæcumque à Deo fiunt, Dei factoris majeſtate & opere perfecta ſunt. Eſſe denique apud omnes, ſive infantes, ſive majores natu, unam divini muneris æqualitatem declarat nobis Divinæ Scripturæ fides..... Deus ut perſonam non accipit, ſic nec ætatem, cùm ſe omnibus ad cœleſtis gratiæ conſecrationem æqualitate librata, præbeat patrem.* Et infra. *Nam quòd in Judaica Circumciſione carnali octavus dies obſervabatur, Sacramentum eſt in umbra atque in imagine ante præmiſſum; ſed veniente Chriſto veritate completum. Nam quia octavus dies, id eſt, poſt Sabbatum primus dies futurus erat, quo Dominus reſurgeret, & nos vivificaret, & circumciſionem nobis ſpiritalem daret: hic dies octavus, id eſt, poſt Sabbatum primus, & Dominicus, præceſſit in imagine, quæ imago ceſſavit, ſuperveniente poſtmodum veritate, & data nobis ſpiritali Circumciſione. Quapropter neminem putamus à gratia conſequenda impediendum eſſe eâ lege, quæ jam ſtatuta eſt, nec ſpiritalem Circumciſionem impediri carnali Circumciſione debere; ſed omnem omnino admittendum eſſe ad gratiam Chriſti; quando & Petrus in Actis Apoſtolorum loquatur & dicat: Dominus mihi dixit, Neminem hominum communem dicendum & immundum. Cæterùm ſi homines impedire aliquid ad conſecutionem gratiæ poſſet; magis adultos & provectos, & majores natu poſſent impedire peccata graviora. Porro autem ſi etiam graviſſimis delictoribus & in Deum multùm ante peccantibus, cùm poſtea crediderint, remiſſa peccatorum datur, & à baptiſmo atque à gratia nemo prohibetur: quantò magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccavit, niſi quod ſecundum*

eundem Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit? Qui ad remiſſam peccatorum accipiendum hoc ipſo facilius accedit, quod illi remittuntur non propria, ſed aliena peccata. Et idcircò, Frater Chariſſime, hæc fuit in Concilio noſtra ſententia, à Baptiſmo atque à gratia Dei, qui omnibus miſericors & benignus, & pius eſt, neminem per nos debere prohiberi. Quod cùm circa univerſos obſervandum ſit atque retinendum: magis circa infantes ipſos & recèns natos obſervandum putamus, qui hoc ipſo de ope noſtra, ac de divina miſericordia plus merentur, quòd in primo ſtatim nativitatis ſuæ ortu plorantes ac flentes, nihil aliud faciunt quàm deprecantur.

VII. Orientalis Eccleſiæ traditionem eamdem fuiſſe conſtat ex *S. Gregorio Nazianzeno*, Oratione XL. *In Sanctum Baptiſma*, dicente: *Infans tibi eſt? Ne occaſionem improbitas arripiat: ab infantia ſanctificetur, ab ipſis unguiculis Spiritui conſecretur.* Et infra: *Quid de iis dices, qui adhuc tenera ætate ſunt, nec aut damnum, aut gratiam ſentiunt? An eos quoque baptizabimus? Ita prorſus, ſi quod periculum urgeat. Præſtat enim abſque ſenſu ſanctificari, quam ſine ſigillo & initiatione abſcedere. Atque hujus rei ratio nobis eſt circumciſio die octavo peragi ſolita, quæ Baptiſmi figuram quodammodo gerebat, atque iis qui rationis adhuc expertes erant, offerebatur... De reliquis ita cenſeo, ut triennio expectato, aut aliquantò breviori vel longiori temporis ſpatio (Nam tum & myſtici quiddam audire & reſpondere poſſunt, ac ſi minus plenè & exactè intelligunt, imbuuntur tamen & informantur) ita demum per magni Baptiſmi Sacramentum & animos & corpora ſanctificent.... At propter inopinatos & repentinos periculorum impetus, quique nulla ope atque auxilio propulſari queant, lavacro communiri omnino conducibilius eſt.*

VIII. Ejuſdem traditionis teſtis eſt *S. Joannes Chryſoſtomus*, in Homilia *Ad Neophytos* dicens: *Etiam infantulos baptizamus, ut non ſint coinquinati peccato, ut eis addatur ſanctitas, juſtitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Chriſti, ut ejus membra ſint omnes, ut Spiritus habitatio fiant.*

IX. Ejuſdem teſtis eſt pro Eccleſia Occidentali *S. Hieronymus* Dialogo III. *Adverſùs Pelagianos* ſcribens: *Hoc unum dicam, aut novum vos debere Symbolum tradere, ut poſt Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, baptizetis infantes in Regnum Cælorum: aut ſi unum & in parvulis & in magnis habetis baptiſma, etiam infantes in remiſſionem peccatorum baptizandos in ſimilitudinem prævaricationis Adam credatis.*

Ejuſdem teſtis eſt *S. Ambroſius*, Lib. *De Myſterio Paſchæ*, cap. 5. *Hæc illa eſt cœleſtium myſteriorum gratia, hoc Paſchæ donum, hæc optabilis anni feſtivitas. Hinc vitalis Lavacri ſacra Eccleſia editi puerperio infantes, parvulorum ſimplicitate renati, balatu innocentis perſtrepunt conſcientiæ. Hinc caſti patres, pudicæ etiam matres, novellam per fidem ſtirpem perſequuntur innumeram.* Accedit *Paulinus* in Vita *S. Ambroſii* commemorans, quomodo infantes è ſacro fonte recentes illius Animam in cœlos evolantem die Paſchatis viderint.

XI. Ejuſdem teſtis eſt *Siricius* Pontifex Maximus in Epiſtola ad *Himerium* Tarraconenſem Epiſcopum cap. II. *Sicut ergo*, inquit, *Sacram Paſchalem reverentiam in nullo diſcimus eſſe minuendam: ita infantibus qui necdum loqui poterunt per ætatem, vel his quibus in qualibet neceſſitate opus fuerit ſacri unda baptiſmatis, omni volumus celeritate ſuccurri, ne ad noſtrarum perniciem tendat animarum, ſi negato deſiderantibus fonte ſalutari, exiens unuſquiſque de ſeculo & regnum perdat & vitam.*

XII. Ejuſdem teſtis eſt Africana Eccleſia, Canone II. Synodi Africanæ anno CCCCXVII. celebratæ, qui unus ex illis eſt, qui Milevitano Concilio vulgò tribuuntur. *Item placuit, ut quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur: unde fit conſequens ut in eis forma baptiſmatis in remiſſionem peccatorum non verè, ſed falsè intelligatur, Anathema ſit.*

XIII. Teſtis eſt *Innocentius I.* In Epiſtola ad Concilium Milevitanum contra Pelagianos ſcribens: *Illud verò quòd eos veſtra Fraternitas aſſerit prædicare parvulos æternæ vitæ præmiis, abſque baptiſmatis gratia, poſſe donari, perfatuum eſt.* Niſi « enim manducaverint Carnem Filii hominis, & « biberint ejus Sanguinem, non habebunt vitam in « ſemetipſis. *Qui autem hanc in eis ſine regeneratione defendunt, videntur mihi ipſum baptiſmum velle caſſare, cùm prædicant hos habere, quod in eos creditur nonniſi baptiſmate conferendum. Si ergo nihil volunt officere non renaſci; fateantur neceſſe eſt nec regenerationis ſacra fluenta prodeſſe. Verùm ut ſuperfluorum hominum prava doctrina celeri veritatis poſſit ratione diſcindi, proclamat Dominus in Evangelio dicens: Sinite infantes, & nolite eos prohibere venire ad me: talium eſt enim Regnum Cælorum.*

XIV. Teſtis eſt *S. Auguſtinus* Lib. IV. *De Baptiſmo* contra Donatiſtas, cap. 23. & 24. *Quid autem* (inquit) *valeat & quid agat in homine corporaliter adhibita ſanctificatio Sacramenti, ſine qua tamen ille Latro non fuit, quia non ejus accipiendæ voluntas defuit; ſed non accipiendæ neceſſitas adfuit, difficile eſt dicere.... Sicut autem in Latrone, quia per neceſſitatem corporaliter defuit, perfecta ſalus eſt, quia per pietatem ſpiritaliter adfuit: ſic & cùm ipſa præſto eſt, ſi per neceſſitatem deſit quod Latroni adfuit, perficitur ſalus. Quod traditum tenet univerſitas Eccleſiæ, cùm parvuli infantes baptizantur, qui certè nondum poſſunt corde credere ad juſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem, quod Latro potuit: Quin etiam flendo & vagiendo, cùm in eis Myſterium celebratur, ipſis myſticis vocibus obſtrepunt: & tamen nullus Chriſtianorum dixerit eos inaniter baptizari. Et ſi quis quam in hac re auctoritatem divinam quærat: Quamquam QUOD UNIVERSA TENET ECCLESIA, NEC CONCILIIS INSTITUTUM, SED SEMPER RETENTUM EST, NONNISI AUCTORITATE APOSTOLICA TRADITUM RECTISSIME CREDITUR, tamen veraciter conjicere poſſumus quid valeat in parvulis Baptiſmi Sacramentum, ex Circumciſione carnis, quam prior populus accepit, quam priùs quàm acciperet, juſtificatus eſt Abraham. Sicut Cornelius etiam dono Spiritus Sancti, prius quam baptizaretur, ditatus eſt. Dicit tamen Apoſtolus* de ipſo Abraham:* Signum accepit Circumci- « ſionis, ſignaculum juſtitiæ fidei, qui jam cor- « de crediderat, & deputatum illi erat ad juſti- « tiam. *Cur ergo ei præceptum eſt, ut omnem deinceps infantem maſculum octavo die circumcideret, qui nondum poterat corde credere, ut ei deputaretur ad juſtitiam, niſi quia & ipſum per ſe ipſum Sacramentum multùm valebat? Quod in filio Moyſi per Angelum manifeſtatum eſt, qui cùm adhuc incircumciſus a matre ferretur, præſenti & evidenti periculo ut circumcideretur, exactum eſt; & cùm factum eſſet, depulſa eſt pernicies... Et ſicut in Iſaac, qui octavo ſuæ nativitatis die circumciſus eſt, præceſſit ſignaculum juſtitiæ fidei: & quoniam patris fidem imitatus eſt, ſecuta eſt in creſcente ipſa juſtitia, cujus ſignaculum in infante præceſſerat; ita & in baptizatis infantibus præcedit regenerationis Sacramentum, & ſi Chriſti nam tenuerint pietatem, ſequitur etiam in corde converſio,* cujus

cujus Myſterium præceſſit in corpore. Et ſicut in illo Latrone, quod ex Baptiſmi Sacramento defuerat, complevit Omnipotentis benignitas, quia non ſuperbiâ vel contemptu, ſed neceſſitate defuerat, ſic in infantibus, qui baptizati moriuntur, eadem gratia Omnipotentis implere credenda eſt, quod non ex impia voluntate, ſed ex ætatis indigentiâ, nec corde credere ad juſtitiam poſſunt, nec ore confiteri ad ſalutem. Ideo cum alii pro eis reſpondent, ut impleatur erga eos celebratio Sacramenti, valet utique ad eorum conſecrationem, quia ipſi reſpondere non poſſunt. Ex quo *S. Auguſtini* loco diluitur argumentum illud Anabaptiſtarum: Mandatum eſt ut priùs doceamus, poſtea baptizemus. Priùs ergo docendi infantes quàm baptizandi: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.* Tunc igitur capaces erunt baptiſmi ſuſcipiendi, cùm capaces erunt doctrinæ fidei.

Idem confirmat *S. Auguſtinus* Lib. I. *De Peccatorum meritis & remiſſione* contra Pelagianos, Cap. 26. *Porro*, inquit, *quia parvulos baptizandos eſſe concedunt, qui contra auctoritatem univerſæ Eccleſiæ proculdubio per Dominum & Apoſtolos traditam venire non poſſunt: concedant oportet, eos egere illis beneficiis Mediatoris, ut oblati per Sacramentum Charitatémque Fidelium, ac ſic incorporati Chriſti corpori, quod eſt Eccleſia, reconcilientur Deo, ut in illo vivi, ut ſalvi, ut redempti, ut illuminati fiant.* Legatur & lib. 3. cap. 5. Lib. 10. *De Geneſi* cap. 23. & *Sermone in Octavis Paſchæ.*

XV. Ejuſdem traditionis teſtis eſt Author Librorum *De Vocatione Gentium*, Cap. 16. Lib. I. *Reſpice autem & ad univerſalem multitudinem parvulorum, in quibus excepto illo, quo in damnationem naſcitur gens humana, delicto, nec præterita poſſunt merita, nec futura cenſeri. Omnes enim de quibus nunc loquimur, ante ullum intelligentiæ uſum, ante liberum voluntatis arbitrium, alii ad æternam beatitudinem regenerati, alii ad perpetuam miſeriam tranſeunt non renati.*

XVI. Ejuſdem traditionis teſtis eſt *S. Gregorius Magnus*, Epiſtola XVII. Lib. I. ad Epiſcopos Italiæ data, quâ ipſos monet ut Longobardorum infantulos, quos impius *Autharis* Hæreticus Arianus ritu Catholico baptizari ultimo Paſchate prohibuerat, Eccleſiæ concilient, imminente lethalis morbi periculo. *Quoniam*, inquit, *nefandiſſimus Autharis in hac, quæ nuper expleta eſt, Paſchali ſolemnitate, Longobardorum filios in Fide Catholica baptizari prohibuit; pro qua culpa eum Divina Majeſtas extinxit, ut Solemnitatem Paſchalem ulterius non videret, veſtram Fraternitatem decet cunctos per loca veſtra Longobardos admonere, ut quia ubique gravis mortalitas imminet, eoſdem filios ſuos in Ariana hæreſi baptizatos, ad Catholicam Fidem concilient, quatenus ſuper eos iram Domini omnipotentis placent.*

XVII. Eandem fuiſſe Eccleſiæ Græcæ Traditionem rurſus docent *Joannes Moſchus* in *Prato Spirituali*, cap. CLXV. Euchologia, & qui de Sacramentis & Ritibus ſacris apud Græcos ſcripſere. Gallicanæ Eccleſiæ & Hiſpanienſis in eodem dogmate uſúque perpetuo conſenſionem confirmant *Gregorius Turonenſis* lib. VIII. *Hiſtoriæ Francorum* cap. IV. referens *Childebertum, Gunthramni* Regis filium, die Sancto Paſchatis natum, ſequentis proximè Pentecoſtes die baptiſmum ſuſcepiſſe: Concilium Autiſiodorenſe Canone XVIII. & Matiſconenſe II. Canone III. Author libri DeDivinis Officiis *Alcuino* adſcripti: *S. Bernardus* Sermone LXV. in Cantica, *Petrus Venerabilis*, Cluniacenſis Abbas, Epiſtola adversùs Petrobuſianos: Concilium Gerundenſe Canone V. Braccarenſe II. Canone IX. *S. Iſidorus Hiſpalenſis*, lib. I. *De Officiis Eccleſiaſticis* cap. XXVII. Anglicanæ morem ac doctrinam Eccleſiæ circa idem dogma exhibet Concilium Londinenſe anno MCCXXXVII. Canone III. Viennenſe Concilium Oecumenicum idem dogma Catholicum agnovit: Tridentinum denique Seſſione VII. Canone XIII. idem Chriſtianis omnibus credendum lato Anathemate docuit: *Si quis dixerit, parvulos, eò quòd actum credendi non habent, ſuſcepto baptiſmo, inter Fideles computandos non eſſe; ac propterea cum ad annos diſcretionis pervenerint, eſſe rebaptizandos; aut præſtare omitti eorum baptiſma, quam eos non actu proprio credentes, baptizari in ſola fide Eccleſiæ, Anathema ſit.*

Anabaptiſtarum objectionibus reſpondetur.

Ad palliare Anabaptiſtarum argumentum, quò Infantes baptizari non debere colligunt, quia credere pro illa ætate non poſſunt, Reſpondeo, ſatis eſſe quòd aliena fide credant, ſicut aliena voluntate peccaverunt: ipſis ergo fides offerentium, & Sanctæ Eccleſiæ ſuffragatur, ut baptiſmum ſuſcipere poſſint, quamvis fidem per ſe profiteri non poſſint. Ita reſpondet *S. Auguſtinus* lib. I. *De Peccatorum Meritis*, cap. XIX. ubi hanc de parvulis objectionem ſibi proponit: Dicet aliquis: *Quomodo ergo & ipſi vocantur in pœnitentiam? Nunquid tantillus poteſt aliquid pœnitere?* Sic autem reſpondet: *Si propterea pœnitentes dicendi non ſunt, quia ſenſum pœnitendi nondum habent, nec Fideles dicendi ſunt, quia ſimiliter ſenſum credendi non habent. Si autem propterea rectè fideles vocantur, quoniam fidem per verba geſtantium quodammodo profitentur, cur non prius etiam pœnitentes habentur, cum per eorumdem verba geſtantium diabolo & huic ſeculo renuntiare monſtrantur? Totum hoc in ſpe fit, vi Sacramenti, & divinæ gratiæ, quam Dominus donavit Eccleſiæ.* Et lib. III. cap. II. ita Pelagianos urget: *Dicant itaque Chriſti juſtitia quid baptizatis parvulis proſit. Dicant omnino quod volunt: profectò enim ſi ſe Chriſtianos eſſe meminerunt, aliquid prodeſſe non ambigunt. Quodlibet igitur proſit, prodeſſe, ſicut etiam ipſi aſſerunt, non credentibus non poteſt. Unde coguntur parvulos baptizatos in credentium numero deputare, & auctoritati Sanctæ ubique Eccleſiæ conſentire, quæ Fidelium nomine eos non cenſet indignos, quibus juſtitia Chriſti, etiam ſecundum iſtos, prodeſſe non niſi credentibus poſſet. Sicut ergo eorum per quos renaſcuntur, juſtitiæ Spiritus reſponſione trajicit in eos fidem, quam voluntate propria nondum habere potuerunt: Sic eorum, per quos naſcuntur, caro peccati trajicit in eos noxam, quam nondum vitâ propriâ contraxerunt.*

Eodem modo reſpondet *S. Bernardus* Sermone LXVI. in Cantica. *Quid*, inquit, *ſi infans pro ſe loqui non poteſt, pro quo vox ſanguinis fratris ſui, & talis fratris, clamat ad Deum de terra? Adſtat & clamat nihilominus mater Eccleſia. Quid tamen infans? Nonne & ipſe videtur tibi inhiare quodammodo de fontibus Salvatoris, vociferari ad Deum, ſuiſque vagitibus clamitare, Domine, vim patior, reſponde pro me? Flagitat auxilium gratiæ, quia vim patitur ab origine. Clamat innocentia miſeri, clamat ignorantia parvuli, clamat addictis infirmitas. Ita ergo clamant hæc omnia, ſanguis fratris, fides matris, deſtitutio miſeri, & miſeria deſtituti. Et clamatur ad Patrem. Porro Pater ſeipſum negare non poteſt, Pater eſt. Nemo mihi dicat, quia non habet fidem, cui mater impertit ſuam, involvens illi in Sacramento, quouſque idoneus fiat proprio non tantùm ſenſu, ſed aſſenſu evolutam puramque percipere. Nunquid breve pallium, ut non poſſit ambos corripere? Magna eſt Eccleſiæ fides. Nunquid minor fide Chananææ mulieris, quam conſtat & filiæ ſufficere potuiſſe, & ſibi? Ideo audivit:* O mulier, magna eſt fides tua! Fiat tibi ſicut petiſti. *Nunquid minor fide illorum, qui paralyticum per tegulas demittentes, animæ illi & corporis obtinuere ſalutem? Denique habes:* Quorum fidem

A as fidem ut vidit, ait Paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. *Et paulò poſt:* Tolle grabatum tuum, & ambula. *Qui hæc credit, facilè huic perſuadebitur, Eccleſiam meritò præſumere non ſolùm parvulis baptiZatis in ſua fide ſalutem; ſed etiam interfectis pro Chriſto infantibus coronam martyrii. Quæ cùm ita ſint, nullum præjudicium ſuſtinebunt regenerati de eo quod dictum eſt,* Sine fide impoſſibile eſt placere Deo: *cùm ſine fide non ſint, qui in teſtimonium fidei Baptiſmi gratiam perceperunt.*

Ita etiam Petrobuſianis reſpondet *Petrus Venerabilis* Abbas Cluniacenſis. **B** *Diſcite,* inquit, *parvulis noſtris nullatenus fidem qua ſalventur, deeſſe: quia non poſſunt dici filii infideles, pro quibus intervenit Matris Eccleſiæ fides. Sed ſcio quia hoc deridetis, & aliena fide alium poſſe ſalvari, cum multa inter ruſticos & imperitorum greges ſubſannatione negatis. Ad quam veſtram brutam & impiam hæreſim refellendam, innumera mihi Doctorum Eccleſiaſticorum teſtimonia ſuffragantur. Sed veſtra auctoritas & ſapientia tanta eſt, ut eos coram producere non præſumam. Maximè cùm didicerim, Hilarium, Ambroſium, Auguſtinum, Hieronymum, Leonem, Gregorium, &* **C** *cæteros, judicio majeſtatis veſtræ eſſe damnatos. :.. Unde quia Sanctis Eccleſiæ Doctoribus fidem præbere dedignamini, ad puriſſimum rivulorum omnium fontem mihi eſt revertendum: & de Evangelicis, Apoſtolicis, & Propheticis dictis teſtimonia (ſi tamen vel illa ſuſcipitis) ſunt proferenda.... Reguli fides, non pro ſe, ſed pro filio rogans auditur. Centurionis fides, non pro ſe, ſed pro puero humiliter interveniens, non tantùm auditur; ſed & ſingulari laude effertur. Archiſynagogi filia, non ſua, ſed patris fide reſurgit: Dæmoniacus, non ſua, ſed patris fide curatur.* **D** *Martha, quia credit, Dei gloriam, reſurgente LaZaro, videt. Chananæa, non pro ſe, ſed pro filia à dæmonio vexata orans audit:* Fiat tibi ſicut vis. *Fide illorum qui attulerant, Chriſtus Paralyticum non tantùm curat, ſed etiam peccata ei remiſit. Unius (inquam) Fidelis fide tanta aliis Chriſtus impertit: & totius Eccleſiæ fides baptizatis parvulis nihil valebit? Et quid eſt quod ſupra ſcripſi dixiſſe Dominum:* Omnia poſſibilia eſſe credenti? *Si omnia certè uni credenti poſſibilia ſunt: univerſo orbi pro parvulis baptizatis credenti & oranti impoſſibilia eſſe non poſſunt. Credit* **E** *Regulus, & ſalvatur filius ejus: credit Martha, & ſuſcitatur Lazarus: credit mundus, & ſalvatur parvulus: Credit pater, & ſurgit filia; credit Chananæa, & à dæmonio purgatur filia: Credit Eccleſia, & à peccatis purgatur anima. Credunt Paralytici delatores poſſe à Chriſto ejus curari corpus; & curatur ejus anima & corpus. Credunt quotidie parvulorum delatores pro eis: & dum perfunditur viſibili baptiſmate corpus, mundantur à peccatis anima inviſibili virtute* **F** *Spiritûs.* Ibidem: *Si Martyres fide propria abſque baptiſmo ſalvantur: Cur parvuli baptiſmo abſque propria fide non ſalvabuntur? Aut enim, ſecundùm novam hæreſim veſtram, ſine propria fide & baptiſmate nullus ſalvabitur: aut ſi propria fide abſque baptiſmate aliquis ſalvatur: conſequenter baptiſmate abſque propria fide aliquis ſalvabitur. Paria quippe ſunt, nec præponderare ſibi invicem poſſunt: quoniam & conjuncta eadem operantur: & disjuncta non diſſimiliter prædicantur.*

Fidem propriam ad baptiſmum ſuſcipiendum neceſſariam colligebant Petrobuſiani ex his Chriſti verbis: *Euntes in orbem univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptiZatus fuerit, ſalvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.*

Reſpondet *Petrus Cluniacenſis,* Hæc verba de adultis intelligenda eſſe. *Terrent* (inquit) *verba iſta contumaces: non condemnant innocentes: feriunt iniquitatem, brutam non accuſant ætatem: perimunt contemptores gratiæ, non condemnant ſimplicitatem naturæ. Hoc indicat verbum quod dicitur, Prædicate. Quomodo enim parvulis prædicandum eſt Evangelium, quod non intelligunt, nuntiandum quod non percipiunt, intimandum quod non advertunt? &c.*

Idem Venerabilis Abbas argumentum ex traditione & uſu Eccleſiæ petitum præclarè tractat, fortitérque urget. *Itáne* (inquit) *deſipuere præterita ſecula, ut tot millibus parvulorum, per mille & eò amplius annos illuſorium baptiſma tribuerent; & à Chriſti temporibus uſque ad vos, non veros ei Chriſtianos, ſed phantaſticos crearent? Siccine cæcatus eſt orbis terrarum, tantáque huc uſque caligine involutus, ut ad aperiendos oculos ſuos, & ad tam diuturnam noctem illuſtrandam, poſt tot Patres, Martyres, Pontifices, & univerſarum Eccleſiarum Principes, vos tamdiu expectaris, & ad corrigendum longum errorem ſuum,* PETRUM DE BRUIS, & HENRICUM *ejus aſſeclam, velut Apoſtolos noviſſimos elegerit? Itane uſque ad novos ſeculi reparatores mundus periit, & apud filios lucis & veritatis omnia in tenebris & falſitate geſta ſunt; ut cùm omnes noſtræ ætatis vel memoriæ in infantia baptizati ſint, & Chriſtianum nomen aſſumpſerint, ac congruo tempore in diverſis Eccleſiæ gradibus prælati ſint, nullus Epiſcoporum Epiſcopus; nullus Presbyter, nullus Diaconus, nullus Clericus, nullus Monachus; nullus (ut ſic loquar) ex tam innumerabili numero ſaltem Chriſtianus fuerit. Nam qui Chriſti baptiſmate baptizatus non fuit, Chriſtianus non fuit. Si Chriſtianus non fuit, nec de Clero, nec de Populo, nec de Eccleſia eſſe potuit. Quod ſi ita eſt, quanta abſurditas ſequatur manifeſtum eſt. Cùm enim tota Gallia, Hiſpania, Germania, Italia, ac univerſa Europa à trecentis vel quingentis fere annis, nullum niſi in infantia baptiZatum habuerit, nullum Chriſtianum habuit. Si nullum Chriſtianum habuit, nec Eccleſiam habuit. Si Eccleſiam non habuit, nec Chriſtum habuit. Si Chriſtum non habuit, certum eſt quia periit.*

PRÆSTA, CHRISTE SALVATOR, ne peream, quem laviſti à peccatis in ſanguine tuo, quem Baptiſmatis aqua renaſci, tuóque cultui conſecrari præſtitiſti. Gratias immortales Tibi Domino meo & Deo meo rependo, ob tantum beneficium, & cætera quibus ſecundùm illud tua me ſingularis miſericordia cumulavit. Auge fidem, auge ſpem; auge charitatem, quas in animum meum infudiſti gratis. Da ut vita, moréſque mei, Chriſtiano & Religioſo nomini ac profeſſioni reſpondeant. Da ut in amore tuo perſeverem; ut pacta & promiſſa in baptiſmo facta ſemper meminerim, fideliter ſolvam. Fac ne patientiâ diutius abutar tuâ, Redemptor Optime & Adorande! utque Te dignus tandem evadam; & æternam, cujus pignus in Baptiſmo, Te donante, accepi, conſequar hereditatem. Amen.

FINIS.

INDEX.

INDEX

RERUM PRÆCIPUARUM

VOLUMINIS SEXTI,

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

IX. X. XI. ET XII. SÆCULUM

CONTINENTIS.

Arithmetica nota Paginam, Literæ verò a. b. *Columnas indicabunt.*

MONITUM.

Hujus Voluminis Arithmeticæ notæ pluribus in locis deficiunt, & in hoc præcipuè, ubi poſt 805. repetitur paginâ ſequenti 776. 777. &c. Ne autem Typographi erratum nova ſit Lectori errandi occaſio, aſteriſcum * appoſuimus, quo repetita Arithmetica nota, à non repetitâ dignoſceretur.

A

ABBATES Regulares, 100. a. Monachis *Abbates* Sæculares non præficiendi, ibid. *Abbatum* menſa, 81. a. Principes *Abbates* & *Abbatiſſas* nominarunt etiam Laïcos, 149. a. *Abbates* Laïcos execrata eſt Eccleſia, ſuiſque Canonibus & Decretis confixit, 149. b. *Abbatiæ* Monachorum Clericis ſæcularibus vel Canonicis commendari Eccleſiæ & Principes prohibuere, ibid. & ſeq. *Abbatum* erga Epiſcopos reverentia, 468. a. *Abbatiæ* causâ Monachum fieri non licet, 470. b. *Abbatum* electio undecimo ſæculo, 598. a. Electionum libertas, *ibid.* Ex ſolis Monachis *Abbates* eligendi, 598. b. *Abbatia* interdum Epiſcopis commendatæ, ibid. *Abbates* militiam Regibus ſubminiſtrantes, 607. a.

Abbaudi Abbatis error, quod accidentia panis & vini in Euchariſtiâ non remaneant, 672. a.

Abalardi (Petri) patria, parentes, inſtitutio ac magiſterium, 787. a. b. * Petri *Abalardi* amores, 788. a. * Petri *Abalardi* & Heloïſſæ converſio, 788. b. * Perſecutiones quas paſſus eſt *Abalardus*, 789. a. b. * Petri *Abalardi* errores, 790. a. b. *& ſeq.* * Damnatio, 797. a. * *Abalardi* Liber in Synodo damnatus, quod nec Romani Pontificis, nec Eccleſiæ auctoritate approbatus eſſet, 797. b. * Concilia in causâ Petri *Abalardi* celebrata, 797. a. * 799. a. * *Abalardus* Romanum Pontificem appellat, 799. a. * S. Bernardus damnationis *Abalardi* promotor, 799. b. * Vehemens S. Bernardi in *Abalardum* invectiva, 800. a. * *Abalardus* ab Innocentio II. ſummo Pontifice damnatus, 800. b. * Apologia pro Petro *Abalardo* ſcripta, 801. a. b. * *Abalardus* S. Bernardo & Innocentio II. reconciliatur, 803. a. * Utrum *Abalardus* Hæreticis ſit accenſendus, 803. b * *Abalardi* pius obitus, 804. b. * Elogium, ibid. *Abalardi* Opera, 805. b. *

Abo Poëta, Pariſienſis Monachus & Opera, 69. a. Duplex *Abo* diſtinguendus, *ibid.*

Abo Floriacenſis, 69. b. Pro Monaſtici Ordinis defenſione ſcribit S. *Abo* Floriacenſis, *ibid.* Opera ejus reliqua, *ibid.* De *Abonis* Floriacenſis operibus judicium, *ibid.*

Abrincatenſe Concilium & Canones, 473. a.

Abſolutio irrita declaratur, quæ per obreptionem à Romano Pontifice impetratur, 468. a. *Abſolutio* per literas data utrum ſit ſacramentalis, 64. a.

Abuſus. In emendandis *abuſibus* tempore & providentia opus eſt, 91. b.

Adalgaudus Sedi ſuæ quibus conditionibus reſtitutus, 104. b.

Adamus Bremenſis Canonicus, Hiſtoricus, 505. b. *Adami* in ſcribendo ſinceritas & diligentia, *ibid.* Opera ejus, *ibid.*

Adelhardus, Abbas Corbeienſis, 55. b. Sanctitas ejus, eruditio, & Opera, *ibid. & ſeq.*

Adelmannus Brixienſis Epiſcopus, 502. b. Epiſtola

ejus ad Berengarium, *ibid.*
S. *Ado*, Viennenſis Epiſcopus, 67. b. Ejus pro Eccleſiaſticâ diſciplinâ ſtudium, ibid. *Adonis* Elogium & Opera, *ibid.*
Adrianus II. Nicolai I. in Petri Sede ſucceſſor, 248. a. Synodus Romana *Adriani* II. contra Photium, 248. b. Photii Libri ab *Adriano* II. cremati, *ibid. Adrianus* II. Pontifex Max. octavam Synodum œcumenicam celebrari jubet, *ibid. & ſeq.* Utrum *Adrianus* octavam Synodum œcumenicam convocaverit, 249. a. b. Libelli ſeu Formulæ à ſe miſſæ ſubſcriptionem exigit *Adrianus* II. ab Epiſcopis in Synodo œcumenica congregatis, 251. a. A Synodo rejiciuntur Epiſcopi qui Libello ab *Adriano* miſſo ſubſcribere nolunt, 252. a.
Adventûs tempore abſtinentia & jejunium commendantur, 75. a. 474. a.
Advocati temporalium Eccleſiæ negotiorum, 5. b.
Ælfredus à Leone IV. Pontifice Max. Angliæ Rex inauguratur, 206. b. *Ælfredi* bella varia & fortuna, ibid. *Ælfredi* Regis pietas, & Literarum amor, 206. b. Rex *Ælfredus* maximam Regis credidit dignitatem, nullam in Eccleſiis Chriſti habere poteſtatem, 207. a. *Ælfredus* caſtitatis cultor eximius, 207. b. *Ælfredi* liberi, *ibid.*
Æquivocationes verborum damnantur, 11. a.
Æthelſtanus Eduardi ſenioris filius, Angliæ Rex, 208. a. *Æthelſtani* religio & moderatio, *ibid.* Præclara *Æthelſtani* Regis Sententia, ibid. *Æthelſtanus* de cæde fratris pœnitentiam agit, *ibid.* Regis *Æthelſtani* Leges, & obitus, 208. b.
Agapetus II. Monaſteriorum adversùs invaſiones Principum acerrimus defenſor, 29. b. *Agapetus* II. Legatum in Gallias mittit, 30. a. *Agapeti* Legatus Synodis Engilenheimenſi & Treverenſi præeſt, *ibid.* Earum Acta, *ibid.*
Agobardus Lugdunenſis Archipræſul, 48. b. *Agobardus* conjurationis adversùs Ludovicum Pium reus, *ibid.* Seditioſa *Agobardi* ſcripta, *ibid.* Epiſcopatu dejicitur ſynodali Sententiâ, *ibid.* In gratiam Ludovici Pii redit, & Sedem ſuam recipit, *ibid.* Peccatum pœnitentiâ eluit, ibid. *Agobardi* ſanctitas, *ibid.* Opera, 49. a. b. *& ſeq.* Inſulſas vulgi opiniones de grandine & tonitruis à Magis & Sortilegis excitatis *Agobardus* refellit, 50. b. abſurdum aliud vulgi commentum ab *Agobardo* refellitur, *ibid.* Sanctos Veteris Teſtamenti Chriſtianos fuiſſe probat *Agobardus*, 51. a. b. Nihil in divinis Officiis cantandum ſuadet *Agobardus*, quod non ſit è ſacris Scripturis depromptum, 52. b.
Ahito Baſileenſis Epiſcopus, ſanctitas ejus, doctrina, & Opera, 55. a. b.
Aimoinus, S. Germani à Pratis Monachus, 68. a. Ab *Aimoino* Floriacenſi diſtinguendus, ibid. *Aimoini* Pariſienſis Opera, *ibid.* Hiſtoria Francorum, cui *Aimoino* adjudicanda, *ibid.*
Aimonis Floriacenſis Opera, 68. b. 69. a.
Alanus Inſulenſis, primus Ripatorii Abbas, 511. b. Epiſcopus Autiſſiodorenſis electus & conſecratus, abdicato Epiſcopatu Monachus rurſus vivit, ibid. *Alani* Opera, *ibid.*
Albertus Aquenſis Eccleſiæ Canonicus & Cuſtos, 517. b. Hieroſolymitanæ Expeditionis Hiſtoria ab ipſo conſcripta, *ibid.*
Aleatores damnantur, & quare, 45. b.
Alexandri II. Pont. Max. electio, 412. b. Ad *Alexandrum* II. plures Petri Damiani variis de cauſis & argumentis Epiſtolæ, 413. b. Concilia ab *Alexandro* II. celebrata, 414. a. b. *& ſeq.* Inceſtuoſorum hæreſis ab *Alexandro* II. in Synodis damnata, ibid. *Alexandri* adversùs Epiſcopos ſimoniacos odium, 415. a. Ab *Alexandro* Legatio miſſa in Gallias, 414. a. In Angliam, 415. a. b. Lanfranco Cantuarienſi Pallium duplex tribuit *Alexander* II. 415. b. *Alexandri* autoritate finitur controverſia de Primatu inter Cantuarienſem & Eboracenſem Eccleſiam, ibid. *Alexander* ſcribit ad Willelmum Anglorum Regem, 416. a. Studium *Alexandri* II. in viros Literatos, *ibid.* In Monachos, *ibid.* Varia *Alexandri* II. Decreta de Pœnitentiis & Remiſſionibus, 416. b. *Alexander* II. Henricum Germaniæ Regem variorum criminum accuſatum, ad dicendam cauſam Romam vocat, ibid. *Alexandri* II. obitus, & ſanctitas, ibid. & ſeq. *Alexandri* II. Elogium, 417. a.
Alexander III. Pontifex Romanus, 454. b. *Alexandri* Electio, *ibid.* Schiſma, 455. b. Octaviani Pſeudo-Pontificis & Frederici I. Imperatoris contra *Alexandrum* molitiones, ibid. & ſeq. *Alexander* cum ſuis in mole Hadriani à ſchiſmaticâ factione detentus, à Romanâ Plebe liberatur, ibid. *Alexander* III. in Gallias confugit, 455. a. Antipapam damnat, *ibid.* Concilia ab *Alexandro* III. celebrata, 456. a. b. 813. a. 814. a. *Alexander* Fridericum communione & Imperio privare aggreditur, *ibid.* Conciliabula adversùs *Alexandrum* III. celebrata, 810. b. 811. a. b. *Alexandri* III. magnanimitas, 810. b. Arnulfus Lexoviensis Epiſcopus, *Alexandri* III. legitimam Electionem tuetur, 821. a. Gallicana & Anglicana Eccleſia *Alexandrum* III. ut legitimum Pontificem recipit & colit, 825. a. Schiſmatis extinctio, 455. b. *Alexandri* benignitas & manſuetudo, *ibid.* Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo adversùs Henricum II. Angliæ Regem pro Eccleſiæ libertate pugnanti favet *Alexander* III. 455. b. 458. a. b. *& ſeq.* Alphonſum Portugalliæ Ducem Regio Titulo ornat, 456. a. Interdictum à Remenſi Archiepiſcopo latum, ipſo inconſulto relaxare non vult *Alexander*, ibid. Gallicanam Eccleſiam ſuâ diſciplinâ & moribus uti permittit *Alexander* III. 456. a. Cætera *Alexandri* III. Geſta, 457. a. b. *Alexandri* III. Cardinales, 457. a. *Alexandri* III. eruditio, 457. b.
Alexander, Baſilii Macedonis filius, & in Imperium ſucceſſor, 178. b. Mores ejus diſſoluti, ibid. *Alexandri* obitus & Imperium breve, *ibid.*
Alexius Angelus. Vide *Angelus*, infrà.
Alexius Porphyrogenitus, Manuelis Comneni filius, Imperator levatur, 615. a. *Alexii* in matrem impietas & obitus, *ibid.*
Alfonſus Magnus, Hiſpaniæ Rex, 203. b. *Alfonſi* res præclare geſtæ, *ibid.* Civilia bella, 203. b. Liberi, *ibid.* Exauctoratio, *ibid.*
Alfonſus I. Rex Aragonum, *Caſtus* cognominatus, 64. a. *Alfonſi* II. nuptiæ, liberi & obitus, *ibid.*
Alfonſus IV. Monachus cognominatus, Hiſpaniæ Rex, 204. a. Rebus gerendis impar monaſticam veſtem induit, *ibid.* Abjecto cucullo regium nomen & inſignia reſumit, *ibid.* A Ramiro fratre debellatur, & luminibus orbatur, *ibid.*
Alfonſus V. Veremundo Podagrico in Regnum Legionenſe ſuccedit, 64. a. *Alfonſi* Geſta & obitus, *ibid.*
Alfonſus VI. Rex Caſtellæ, 641. a. *Alfonſi* VI. juſſu Romani Ritus in Eccleſias Hiſpaniæ introducti, *ibid.* Viros Literatos ex Galliis in Hiſpanias ductos Epiſcopos creat, *ibid.* *Alfonſi* bella, ibid. *Alfonſi* ſexti Elogium, 642. b.
Alfonſus VII. ad Caſtellæ & Legionis Regna evectus, 643. b. *Alfonſus* Hiſpaniæ Imperator appellatus, 644. a. Bellum Mauricum & Luſitanicum ab ipſo feliciter confectum, *ibid.* Alia *Alfonſi* Geſta, *ibid.*
Alfonſus VIII. Caſtellæ Rex, 646. a. *Alfonſi* nuptiæ, 646. b. Ordines Militares ab *Alfonſo* inſtituti, aucti, ibid. *Alfonſi* bella, *ibid.*
Alfonſus, Luſitaniæ Rex, ditionem ſuam Romanæ Eccleſiæ vectigalem facit, 457. a. 647.
Alfonſus, primus Rex Portugalliæ, 647. b. *Alfonſi* de Mauris victoria, ibid. *Alfonſi* nuptiæ & obitus, *ibid.*
Algeri Leodienſis vita, Elogium & Opera, 520. a.
Almannus Benedictinus Monachus, 61. a. Opera ejus, *ibid.*
Alphonſi (Petri) ex Judaïcâ ſuperſtitione ad Chriſtianam Fidem converſus, 510. a. Dialogus ab ipſo contra Judæos ſcriptus, *ibid.*
Altarium redemptio vetita, 432. b.
Altinenſe Concilium, & quare celebratum, 77. b.
Amalarii duo, Trevirenſis Archiepiſcopus, & Metenſis Diaconus, 41. a. Opera eorum, *ibid.*
Amalarius Diaconus primùm & Abbas Metenſis, utrum & cujus civitatis fuerit Epiſcopus, 351. a. *Amalarii* Opera, *ibid.* Eccleſia Lugdunenſis graviter perſtringit *Amalarium*, 352. a. *Amalarius* inter adverſarios Paſchaſii, & realis Corporis Chriſti in Euchariſtiâ præſentiæ impugnatores, falsò ab Heterodoxis numeratur, 352. b. Indecens & periculoſa *Amalarii* conſuetudo ſtatim ſpuendi poſt ſacram Communionem, *ibid.* Durior *Amalarii* locutio, & Stercoraniſtarum fœdo errori in ſpeciem favens, 352. b. Multa in Libris *Amalarii* de Divinis Officiis, meritò reprehendit Agobardus, 353. a. b.
Amedeus Ordinis Ciſtercienſis, Lauſanenſis Epiſcopus, 533. b. *Amedei* Elogium & Opera, *ibid.*
Amolo Lugdunenſis Archiepiſcopus, Linguæ Latinæ & Hebraïcæ peritus, 54. b. Opera *Amolonis*, 54. b. 55. a.
Anaſtaſius III. Patria ejus, parentes, Geſta & obitus, 22. a.

Anaſtaſius

Anaſtaſius IV. Pontifex Maximus, 450. b.
Anaſtaſius Bibliothecarius, quo tempore floruerit, [illegible] a. *Anaſtaſius* Abbas & Bibliothecarius, cum *Anaſtaſio* Cardinali item & Bibliothecario non confundendus, ibid. *Anaſtaſii* Bibliothecarii Opera, [illegible] a. Utrum omnium Vitæ Pontificum tempore ſint ab *Anaſtaſio*, ibid.
Anathematiſmus à Laïcis etiam exigendus, quamvis de Fide quæſtio nulla ſit, 256. b.
Andronicus Comnenus. Vide *Comnenus*.
Angeli. Falſa *Angelorum* nomina, 39. b.
Angelus (Iſaacius) præclara Imperii ejus initia, 615. b. Conſtantinopolim ab hoſte oppugnatam defendit, ibid. Iſaacius *Angelus* victoriâ immoderatè utitur, ibid. Bello infelix, ibid. Iſaacii *Angeli* vitia & virtutes, [illegible] a. Iſaacius *Angelus* viſu & Imperio privatur, ibid. Iſaacius *Angelus* cœcus iteratò imperat, [illegible] b.
Angelus (Alexius) fratricidio Imperium adipiſcitur, [illegible] a. *Angeli* luxus & ignavia, ibid. Alexiani Imperii labes ex munerum publicorum licitatione, [illegible] & ſeq. Alexius *Angelus* Imperio exuitur, [illegible] b.
Angelomus Luxovienſis in Burgundia Monachus, 18 a. *Angelomi* Opera, ibid.
Angliæ Reges IX. & X. ſæculo, 105. b. *Angliæ* Reges XI & XII. ſæculo, 647. b. Danorum irruptio in *Angliam*, ibid. & ſeq. Miſſæ Sacrificium pro vivis & defunctis in *Anglia* nono ſæculo celebratum, 106. a. Quadrageſimale jejunium apud veteres *Anglos*, 107. a. Epiſcopis in *Angliâ* magnus honor habitus, ibid. Jejunia Quatuor-Temporum & Sanctorum Feſta religiosè in *Angliâ* obſervata, ibid. Cœlibatus ſacris hominibus in *Angliâ* imperatus, [illegible] b. *Anglicanæ* Eccleſiæ erga Sedem Romanam reverentia, 474. a. Caſus Epiſcopis in Eccleſiâ *Anglicanâ* reſervatus, ibid. *Anglicana* Synodus ſub Eduardo Seniore Rege ad Formoſi Pontificatum perperam refertur, [illegible] a.
Anſegiſus Fontanellenſis Abbas, 14. a. *Anſegiſi* quatuor Capitularium Libri, ibid. *Anſegiſi* Primatus, utrum in Galliis agnitus & ſuſceptus, 104. a. b. 114. a. b.
S. *Anſelmus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, 511. a. S. *Anſelmus* in cauſa Inveſtiturarum Henrico I. Angliæ Regi reſiſtit, [illegible] a. *Anſelmi* ad Paſchalem Literæ, ut Decretorum contra Inveſtituras Decreta, & hominum Epiſcoporum temperet, 717. a. b. S. *Anſelmi* contra Inveſtituras conſtantia, 719. a. S. *Anſelmus* Romam proficiſcitur cum Henrici Regis Oratore, 720. b. Diſſidium inter Henricum & S. *Anſelmum* recrudeſcit, 741. a. Concordia inter utrumque inita, 742. a. S. *Anſelmi* Opera, ibid. Elogium, 511. a. Dubia vel ſuppoſitia S. *Anſelmi* Opera, ibid. & ſeq. Utrum Liber de Conceptione B. Virginis S. *Anſelmum* habeat Auctorem, 512. a. Epiſtola de Conceptione B. Virginis S. *Anſelmo* ſuppoſita, ibid. & ſeq.
Anſelmus Havelburgenſis Epiſcopus, 530. a. *Anſelmi* Geſta & Opera, ibid.
Anſelmus Epiſcopus Lucenſis, Alexandri Pont. Max. nepos, [illegible] a. *Anſelmi* Opera & obitus, ibid.
S. *Anſelmus* Beccenſis Abbas, Cantuarienſem Archiepiſcopatum à Willelmo II. Anglorum Rege oblatum recuſat, 651. b. Quibus conditionibus ſuſcipit, 652. a. S. *Anſelmi* magnanimitas & zelus pro Diſciplinâ Eccleſiaſticâ reſtaurandâ, ibid. Willelmus S. *Anſelmo* infenſus, & quare, ibid. S. *Anſelmus* Autoritatis Pontificiæ vindex, ibid. S. *Anſelmus* in Willelmi II. gratiam recipitur, 652. b. Nova diſſenſio Regem inter & S. *Anſelmum*, 653. a.
Anſelmi Gemblacenſis Abbatis Opera, 535. a.
Anſelmus Laudunenſis Decanus, 516 a. *Anſelmi* Elogium, ibid. Opera, ibid. Plures *Anſelmi* Laudunenſes diſtinguendi, 517. b.
Anſelmus Remenſis, Ord. Bened. Monachus, Itinerarii Leonis IX Scriptor, 50[illegible]. b.
S. *Antonii* Ordo, 593. Hujus Ordinis initia, progreſſus, & habitus, ibid.
Anthropomorphitæ, eorum errores, 39. a.
Apoſtolica Sedes. Vide *Romanus* Pontifex.
Apoſtolicorum Hæreticorum origo, 488. a. Errores, ibid. & ſeq. *Apoſtolici* Manichæorum ſoboles, 488. b. *Apoſtolicorum* Diſciplina, 489. a. *Apoſtolici* etiam diſſimulabant, adhibito perjurio, ibid. Eorum pertinacia, 489. b. *Apoſtolici* à S. Bernardo impugnati, ibid.
Appellationum abuſus à Patribus improbatus, 544. a. Querelæ de Autoritatis Epiſcopalis imminutione per *Appellationum* promiſcuam ſuſceptionem, ibid.
Aqua. Ritus probationis per *aquam* frigidam, à quo inſtitutus, & quando, [illegible]
Aquiſgranenſe I. Concilium, quando & cur celebratum, [illegible] Hujus Concilii Conſtitutiones, 81. b.
Aquiſgranenſis II Concilii convocatio & celebratio, 89. b. Canonum Synopſis, ibid. & ſeq.
Archidiaconi. Capitula *Archidiaconis* obſervanda, 64. b. *Archidiaconi* Juriſdictio nondum ordinaria nono ſæculo, 83. b.
Arelatenſe VI. Concilium, 78. a. Summa Canonum, ibid. & ſeq. Conditos Canones Imperatoris judicio Epiſcopi ſubjiciunt honoris causâ, [illegible] a.
Armoricorum Epiſcoporum depoſitio & defectio ab Archiepiſcopi Turonenſis Juriſdictione, 98. b. & ſeq. Indiculus à Sirmondo editus, & Vita S. Convoionis ea de re conciliantur, 99. a. *Armoricarum* Epiſcoporum in Sedes ſuas reſtitutio, 97. b.
Argrimi Lingonenſis Epiſcopi reſtitutio, ipſique Pallii uſus conceſſus, [illegible] a.
Arnaldiſtæ. Vide *Arnaldus*, infrà.
Arnaldus Brixienſis, *Arnaldiſtarum* parens, 481. a. *Arnaldi* errores, ibid. *Arnaldus* Cleri ac Monachorum ſeverus Cenſor, 481. b. Auſtera *Arnaldi* vita, ibid. *Arnaldus* à quibus impugnatus, ibid. *Arnaldi* & *Arnaldiſtarum* factio Romæ ſeditiones excitat, 447. b. 461. a. *Arnaldus* Romæ combuſtus, 481. b.
Arnoldus Bonævallis Abbas, & Opera ejus genuina vel ſuppoſita, [illegible] a.
Arnulfus Imperator à Formoſo Papâ creatus & coronatus, [illegible] b. Mors *Arnulfi*, ibid.
Arnulfi & Gerberti de Remenſi Archiepiſcopatu Cauſa, [illegible] & ſeq. Concilium Remenſe eam ob rem congregatum, 14. a. *Arnulfus* Epiſcopatu ſe abdicat, ibid. *Arnulfus* Sedi ſuæ reſtituitur, 3[illegible]. b. 15. b.
Arſenius Hortenſis Epiſcopus & in Gallias Legati Geſta in causâ divortii Lotharii Regis & Teutbergæ Reginæ, 313. a.
Artaldus, abdicato Hugone Heriberti Comitis filio, Remenſis Archiepiſcopus deſignatur, 19. a. Pallium à Joanne XI. obtinet, ibid.
Aſſumptionis B. Virginis Octava, à quo inſtituta, 1[illegible]. a.
Atto Vercellenſis Epiſcopus, 21. b. *Attonis* Vercellenſis Opera, ibid. & ſeq.
Avaritia ſub larvâ pietatis damnata, 178. b.
Auguſtana Synodi convocatio, Præſules, numerus Epiſcoporum, 11[illegible]. b. Canonum Summa, ibid.
Aureliacenſis Abbatiæ fundatio, [illegible] b.
Auxilius, Preſbyter, cujas fuerit, [illegible] b. *Auxilii* Opera, ibid. Nævi, ibid.
De *Azymorum* uſu in confectione Euchariſtiæ adverſus Græcos Schiſmaticos, [illegible] & ſeq. Uſus *Azymorum* exemplo Chriſti defenditur, ibid. Latinæ Eccleſiæ in *Azymo* conſecrantis uſus vindicatur, 863. a. b. & ſeq. Græcorum objectiones, 864. a. b. Græcorum Schiſmaticorum argumentis adverſus panis *Azymi* uſum in conſecratione Euchariſtiæ reſpondetur, 866. b. An perpetuus fuerit uſus *Azymorum* in Eccleſiâ Latinâ, [illegible] b. Argumenta PP. Chriſtiani Lupi & Joannis Mabillonii pro perpetuo apud Latinos *Azymorum* uſu in conſecratione Euchariſtiæ, 869. b. Argumenta P. Sirmondi & Cardinalis Bona pro uſu fermentati per aliquot ſæcula, vel promiſcuo ſaltem illius & *Azymorum* uſu, 871. b.

B

Baldricus Dolenſium Epiſcopus, 515. b. *Baldrici* Elogium, ibid. Opera, 516. a.
Balduinus, Flandriæ Comes, Judithem Caroli Calvi filiam ſibi rapit uxorem, [illegible] b. [illegible] a. *Balduinus* à Gallicanis Epiſcopis excommunicatus, ibid. Ad Nicolaum VII. Summum Pontificem confugit *Balduinus*, [illegible] b. Pro ipſo Nicolaus intercedit, 188. a. *Balduinus* & Juditha Carolo Regi reconciliantur, ibid. Nec à Pontifice ab excommunicatione abſolvuntur, [illegible] b. Quomodo ſe geſſerint Hincmarus & Epiſcopi Gallicani in cauſa *Balduini*, 15. a.
Bannitum jejunium quid ſit, & quare ſic dictum, 446. b.
Baptiſmus in Chriſti nomine collatus, 15. a. Opinio privata Nicolai I. de *Baptiſmo* in Chriſti nomine collato, ibid. *Baptiſmi* ſolemnis tempus, 79. a. *Baptiſmum* à jejunis decet adminiſtrari, 469. a.

Bardas

Bardas Theodoræ Auguſtæ frater, impietas ejus & crudelitas, 173. a. *Bardas* Cæſar Ignatium è Sede Conſtantinopolitanâ deturbat, Photium intrudit, ibid. *Bardæ* egregiè facta, 171. a. *Bardæ* infelix obitus, 171. b.

Baſilius Macedo, genus ejus, 171. b. Imperium Michaëlis III. temulenti adoptione conſecutus, ejuſdem cæde ſibi firmat, ibid. *Baſilius*, Michaële cæſo, Imperator ſalutatur, 247. a. *Baſilii* Imperatoris pœnitentia, 173. b. *Baſilius* Photium intruſum, è Conſtantinopolitanâ Sede dejicit, 173. b. 247. a. Ignatium legitimum Patriarcham reſtituit, 247. b. & ſeq. *Baſilius* Auguſtus Synodum octavam œcumenicam convocat, 248. b. & ſeq. Photius mendaciis & adulationibus *Baſilii* animum ſibi conciliat, 267. b. & ſeq. *Baſilii* Imperatoris ope Conſtantinopolitanam Sedem Photius iterum conſcendit, magno Eccleſiæ damno, 268. a. Ruthenorum converſionem *Baſilius* procurat, 175. b. *Baſilii* Macedonis virtutes, & optima Reipublicæ gerendæ ratio, ibid.

Baſilius Bulgaroctonus, Joannis Tzimiſcis cæde & hæreditario jure imperium obtinet, 175. a. *Baſilius* in Bulgaros victos crudelis, ibid. *Baſilii* avaritia, peſſimaque gerendæ Reipublicæ ratio, 176. b.

Bellolocenſis Monaſterii fundatio, 400. a. Privilegia inſolita, ibid.

Bellovacenſis Synodus, quando & à quibus celebrata, 92. b. Capitula in *Bellovacenſi* Synodo condita, ibid.

Bellum. Pœnitentia illis impoſita qui in *bello* juſto Chriſtianos cum Paganis mixtos occiderant, 102. a. Quare, ibid.

Benedictina Regula, ſola in omnibus Galliarum, Germaniæ & Italiæ Monaſteriis in uſu nono ſæculo, 130. a. 139. a. S. *Benedicti* Regula commendatur, 103. b. 139. b. Ordo S. *Benedicti* à quo in Regno Francorum propagatus, 140. a.

Benedictus III. Pontificatum ſuſcipit invitus, 11. b. Electionis ſuæ Decretum ad Imperatores miſſum, ibid. Schiſma exortum & extinctum, ibid. *Benedictus* III. Hubertum Clericum Romam citat, 12. a. Simoniacorum Aremoricæ Epiſcoporum cauſam cognoſcit, ibid. *Benedicti* III. Ordinationes & obitus, ibid.

Benedictus IV. Joanni IX. Pontifici Maximo ſubſtitutus, 26. a.

Benedictus V. Pontifex Summus, inconſulto Imperatore eligitur, 32. a. *Benedictus* V. in exilium amandatur ab Othone, ibid. *Benedicti* V. ſanctitas, ibid.

Benedictus VI. Pontifex creatus, 33. a. A Bonifacio, cognomento Francone, Diacono Cardinali in carcerem detruſus ſtrangulatur, ibid.

Benedictus VII. legitimis ſuffragiis Pontifex renuntiatur, 33. a. Bonifacium Antipapam urbe & Sede Pontificiâ expellit, ibid. Legatum mittit in Gallias, qui Concilium Remis celebrat, ibid. *Benedicti* VII. obitus, 33. b.

Benedictus VIII. Pontifex canonicè electus, 401. a. A Gregorio quodam in Sedem Apoſtolicam intruſo, Româ pulſus, Sedi reſtituitur, ibid. *Benedictus* VIII. Henricum Pium Germaniæ Regem Imperatorem coronat, ibid. Symbolum in Miſſâ cani jubet in Eccleſiâ Romanâ, 401. b. Robertus Rex Chriſtianiſſ. à *Benedicto* VIII. Romæ ſuſceptus, ibid. Concilium Romæ habet *Benedictus* VIII. 401. b. Summa Canonum, ibid. & ſeq. Abſolutionem ab excommunicatione à ſe fraude extortam *Benedictus* VIII. irritam declarat, 402. a. *Benedicti* VIII. obitus, ibid. Utrum S. Odilonis interceſſione, fratriſque eleemoſynis pœnis Purgatorii liberatus fuerit, 402. a.

Benedictus IX. pravus Pontifex, decem annorum adoleſcens, 403. a. Electio ejus, ibid. *Benedictus* IX. Caſimirum Poloniæ Principem, Cluniacenſem Monachum, à votis abſolvit, ibid. *Benedictus* ob vitam ejus diſſolutam Sede deturbatur, 403. b. Pontificatu cedit, quibus conditionibus, ibid.

Benedictus, Anianenſis Abbas, origo, parentes ejus, Profeſſio, 54. a. Obitus & Opera, 54. a. b. Quædam *Benedicti* Levitæ Opera S. *Benedicto* Anianenſi tributa, 54. b. S. *Benedictus* Anianenſis omnibus Cœnobiis in Galliis Præfectus, 140. a.

Benedictus, Levita Moguntinenſis, & Opera, 54. a. Utrum Concilii Meldenſis, vel Moguntini Archiepiſcopi juſſu Capitularia aggreſſus fuerit, ibid.

Beneficiorum pluralitas Eccleſiaſticæ Diſciplinæ contraria, [illegible] 414. a. 578. a. 81[illegible] a. *Beneficia* [illegible] duario jure poſſidere nefas, 786. b. * Canonica *Beneficiorum* collatio à Laïcis fieri non poteſt ſine Eccleſiæ autoritate, 830. b. *Beneficia* Eccleſiaſtica utrum ſæcularibus perſonis de Republicâ bene meritis concedi poſſint, 31[illegible] a. Ætas promovendorum ad Eccleſiaſticas Dignitates & *Beneficia*, 827. b. Tempus *Beneficiorum* collationi præfixum, 819. a. Epiſcopus ordinarius *Beneficiorum* Collator, 573. b. Reges Chriſtianiſſimi *Beneficia* pleraque pleno jure conferebant, 574. b. *Beneficia* quibus conferenda, ibid. Mandatorum Pontificiorum de *Beneficiorum* collatione initia, 575. a. Principum preces pro *Beneficiorum* collatione, [illegible] Reſignationes in favorem & permutationes *Beneficiorum*, an licitæ & quâ autoritate, 57[illegible] a. Permutationes ob Eccleſiæ utilitatem, non ob temporale commodum faciendæ, ibid. Pactiones & conventiones *Beneficiorum* ſimoniacæ, ibid. *Beneficia* Eccleſiaſtica dimittere poterant Clerici abſque conſenſu Epiſcopi, ut Monachi fierent, 577. b. Diſpenſatio pro pluralitate *Beneficiorum* non concedenda, niſi ob magnam vel Eccleſiæ neceſſitatem, vel perſonæ utilitatem, 578. a. Reſidendi in *Beneficiis* Eccleſiaſticis obligatio, 172. b.

Berebacenſis Pſeudo-Synodus, ab Henrico Imperatore convocata, 712. b.

Berengarii patria, ingenium, ſtudia, mores, 470. b. 660. a. b. & ſeq. *Berengarius* S. Fulberti Diſcipulus, 661. a. Adelmanni Epiſtola ad *Berengarium*, 661. b. *Berengarius* Scholæ Turonenſi S. Martini Præpoſitus, 662. a. *Berengarii* errores, 662. b. Ubi primùm *Berengarius* hæreſim vulgaverit, 470. b. 662. b. Lanfrancum in partes trahere conatus *Berengarius*, datâ ad ipſum Epiſtolâ, 663. b. Utrum Bruno Andegavenſis Epiſcopus *Berengarii* hæreſi faverit, 663. b. Brunonis in *Berengarianâ* hæreſi extinguendâ ſegnities, 664. a. *Berengarii* hæreſis à quibus impugnata, 369. a. b. 664. b. & ſeq. *Berengarii* hæreſis in Concilio Romano ſub Leone IX. primùm damnata, 665. b. *Berengarius* in Conventu Brionenſi convictus, 667. a. *Berengarius* in Concilio Vercellenſi iterum damnatus, ibid. Aſcelini & *Berengarii* mutuæ Epiſtolæ, 668. a. Henricus I. Rex Chriſtianiſſimus Synodum Pariſiis contra *Berengarium* celebrandam indicit, 668. b. *Berengariana* hæreſis cum ſuo Autore in Synodo Pariſienſi tertiò damnata, 669. b. *Berengarius* cum Sectariis à Victore II. Pontifice Maximo in Synodo Florentinâ damnatus, 670. a. Concilium Turonenſe contra *Berengarium*, 670. a. b. Nicolaus II. Pontifex Romanus *Berengarii* hæreſim in Synodo Romanâ damnat, 670. b. *Berengarius* errorem ejurat, ibid. Catholicam fidem de Euchariſtiæ veritate *Berengarius* profitetur, 671. a. Quo ſenſu Chriſti Corpus in Euchariſtiâ frangi, *Berengarius* in Confeſſione ſuâ dixerit, ibid. *Berengarius* poſt Romanam Synodum Nicolai II. ad ingenium reverſus, hæreſim ut priùs docet, 672. a. *Berengarii* hæreſis in Synodo Rothomagenſi damnata, ibid. *Berengarii* damnatio in Concilio Pictavienſi rurſus conclamata, 673. a. *Berengarii* hæreſis à Gregorio VII. in duabus Synodis Romanis proſcripta, ibid. In his Conciliis ſuam hæreſim ſemel & iterum ejurat *Berengarius*, duplici Profeſſione Fidei edita, 673. a. b. Poſt ultimam Synodum Romanam in ſuâ cauſâ ſub Gregorio VII. aliquandiu in hæreſi *Berengarius* perſtitit, 674. a. *Berengarius* Pictavenſis Apologiam pro Petro Abælardo ſcribit, 801. a. * *Berengarii* in S. Bernardum calumniæ, ibid. & ſeq. Inſolens *Berengarii* in Concilii Senonenſis Patres declamatio, 802. a. * *Berengarius* ſenior & prudentior factus cum S. Bernardo ſentit, ejuſque ſanctitatem reveretur, 802. b. * *Berengarius* Orthodoxus & pœnitens obiit, 674. a. b. & ſeq.

Berengarius Italiæ Rex, 157. b.

S. *Bernardus*, Claravallenſis Abbas, genus ejus, ingenium, & ſanctitas, 524. b. & ſeq. S. *Bernardi* ad Innocentium II. Litteræ, 443. b. S. *Bernardi* pro Petri Leonis ſchiſmate extinguendo labores, 444. a. b. S. *Bernardus* apud Innocentium II. pro Ludovico VII. Rege ſequeſter, 445. b. Pro Adalberone Trevirenſi Archiepiſcopo libertate maximâ ad Innocentium II. ſcribit S. *Bernardus*, 447. a. S. *Bernardi* ad Eugenium III. recèns electum Litteræ liberè, ſed cum caritate ſcriptæ, 448. a. S. *Bernardi* Elogium, 524. b. & ſeq. S. *Bernardi* Opera genuina, 525. b. Opera pſeudepigrapha, ibid. & ſeq. Utrum Tractatus de Vite Myſticâ, S. *Bernardum* habeat Autorem, 525. b. Liber de interiori Domo, non eſt S. *Bernardi*, ibid. Scala Clauſtralium S. *Bernardo* ſuppoſita, 526. a. Sermones S. *Bernardo* falsò adſcripti, ibid. Liber de Modo bene vivendi, Sancto *Bernardo* extraneus,

extraneus, 526. b. Utrum Epiſtola ad Canonicos Lugdunenſes à S. *Bernardo* ſcripta ſit, 127. a. Romanæ Eccleſiæ autoritati atque examini quæ ad Religionem pertinent, univerſa reſervat *S. Bernardus*, 527. a. *S. Bernardi* ſententia de Sanctorum beatitudine, 527. b. *& ſeq.* S. *Bernardus* damnationis Abælardi promotor, 799. b. * S. *Bernardus* à calumniis & Satyrâ Petri Pictavenſis vindicatur, 800. a. b. *

Bernardus Pippini filius, Rex Italiæ, 178. a. Perduellio ejus & damnatio, 180. b.

Berno Abbas Augiæ Divitis, 501. a. Utrum Hincmari Remenſis Diſcipulus fuerit, ibid. *Bernonis* Opera, *ibid.*

Bertaldus Conſtantienſis ad Rhenum Presbyter, Hiſtoricus fidelis & accuratus, 505. a. Opera ejus, *ibid.* Utrum cum Bernardo Presbytero confundendus, 505. a.

Bituricenſe Concilium à quo congregatum, 467. a. *Bituricenſis* Concilii Canones, *ibid. & ſeq.*

Bituricenſis Metropolis quando & à quo Primatûs dignitate aucta, 112. a. *Bituricenſis* Eccleſiæ Primatus & autoritas in Burdigalenſem, Auſcitanum & Narbonenſem Archiepiſcopos, *ibid.* Quomodo tres illæ Provinciæ à *Bituricenſi* Primate defecerint, 112. a. b. *Bituricenſis* Primatus hodiernus in quo verſetur, 113. a.

Bogomilorum hæreſeos origo, 479. a. *Bogomilorum* errores, *ibid. & ſeq.* A quibus detecti, 479. a. Sectæ caput Baſilius, igne damnatus, *ibid.*

Bonifacius Antipapa, 23. a. Benedictum VI. Pontificem ſtrangulat, 33. a. Sedem Pontificiam invadit, 33. a. b. Joannem XIV. Romanum Præſulem fame enecat, 33. b. Mors *Bonifacii* repentina, *ibid.*

Boſo Provinciæ Comes, Regium nomen affectat, 193. a. *Boſo* à Ludovico & Carlomanno victus, & in fugam deditus, 193. b.

Brixienſe Conciliabulum ab Henrico III. adversùs Gregorium VII. coactum, 707. a. Lata contra Gregorium exauctorationis ſententia, *ibid.* Nullo rationis fuco obducta erat Synodi ſchiſmaticæ *Brixienſis* in Gregorium VII. Sententia, 708. a. b. Hujus Sententiæ nullitas multiplex, 710. b. *& ſeq.*

De *Bruis* (Petrus) Petrobuſianorum parens, 481. a. Petri de *Bruis* errores, *ibid. & ſeq.* Petrus de *Bruis* igne damnatus, 482. a.

S. *Bruno* Herbipolenſis Epiſcopus, 501. b. Genus ejus, parentes & Opera, *ibid.*

S. *Bruno* Ordinis Carthuſianorum Inſtitutor, 509. a. S. *Brunonis* Opera, *ibid.* Elogium, *ibid.*

Bruno, Andegavenſis Epiſcopus, utrum à Berengariâ hæreſi ſit immunis, 663. b. *& ſeq.*

Bulgari ad Chriſti Fidem converſi, 173. a. 263. b. *Bulgarorum* Diœceſim in Conſtantinopolitani Patriarchæ ditionem, Græci tranſcribere tentant, *ibid.* Ignatius Conſtantinopol. Patriarcha eam contra jus retinet, 265. a. *Bulgarorum* Diœceſis Sedi Romanæ reſtitutio, 266. a. Quibus conditionibus, *ibid.* Nicolai I. Reſponſa ad Conſulta *Bulgarorum*, 14. a.

Burchardus ex Monacho Lobienſi Ord. Ben. Wormatienſis Epiſcopus, 50 . a. Scripta ejus, *ibid.*

Burdinus Antipapa, 140. b. A quibus oppugnatus & ejectus, 141. a. b.

C

Cabillonenſe II. Concilium, 83. a. Canonum Synopſis, *ibid. & ſeq.*

Cadalous Antipapa, 412. b. Ab ingreſſu Romæ prohibetur, ibid. *Cadalous* Synodis frequentibus damnatus, *ibid.* Petri Damiani graves ad *Cadaloum* Litteræ, 419. a.

Calatrava Ordo in Hiſpaniâ inſtitutus, à quo & quare, 593. a.

Calaphatus (Michaël) Auguſtus à matre renuntiatur, 610. a. Auguſtam matrem in ordinem redigere cogitans, Imperio & oculis privatur, *ibid.*

Calliſti II. Summi Pontificis electio, 441. a. Concilia à *Calliſto* II. celebrata, *ibid. & ſeq.* Burdinum Antipapam *Calliſtus* obſidet, & capit, 441. b. *Calliſti* II. autoritate Evangelium Pomeranis prædicatum, 442. *Calliſtus* II. Remis Concilium indicit ad pacem Henricum Imperatorem inter & Romanam Sedem, 757. a. De pace & concordiâ Sacerdotium inter & Imperium agit *Calliſtus* II. *ibid. & ſeq.* Pacta conventa, 757. b. *Calliſtus* II. Henrici fraudes ſubodoratus, Inveſtituras damnat, 758. b. Henricum Imperatorem excommunicatione ferit, ibid. *Calliſtus* Inveſtiturarum controverſiam in Lateranenſi Concilio componit, 760. b. *& ſeq.* Pacta conventa *Calliſtum* inter & Henricum, 791. a. Summo Principum conſenſu confirmata, 791. a. b. *Calliſti* ſanctitas, Cardinales & obitus, 442. b.

Calviniani errores ſuos hauriunt ex Petrobuſianis, 481. a. Ex Apoſtolicis, 488. b. Sectam ſuam Eccleſiam Chriſti tam falsè vocant *Calviniſtæ*, quàm Apoſtolici Hæretici, *ibid.*

Camaldulenſis Ordo, quare ſic dictus, 585. a. Hujus Ordinis inſtitutio & propagatio, *ibid.*

Canones. Præſcripta ſacris *Canonibus* remedia ad animarum curationem adhibenda ſunt, 62. b. Utrum Synodorum *Canones* Imperatorum judicio ſubjiciendi, 79. a.

Canonicorum vita communis, 79. b. 135. b. *Canonicorum* Regula, 85. b. 136. a. *Canonicorum* ſtipendia, 135. b. *Canonicorum* à communi vitâ defectio, 136. a. *Canonici* Regulares, 179. a. Ordinis *Canonici* reformatio & propagatio, *ibid.* Quando & à quibus cœpta, ibid. *Canonicorum* Regularium Evangelica paupertas, 580. b. *Canonici* Regulares ad regimen Parochialium Eccleſiarum aſſumpti, 582. a. *Canonici* Regulares Parochiis præpoſiti, ad nutum ſuorum Abbatum amoveri & revocari poterant, 582. b.

Canonicæ Sanctimoniales, 85. b. Vide *Moniales.*

Cantuarienſis Primas, 551. b. *Cantuarienſem* inter & Eboracenſem Eccleſiam de Primatu diſceptatio, 551. b. *& ſeq.* Ab Alexandro II. finita, 415. b. *Cantuarienſis* Eccleſiæ Dignitatem Alexander II. & Paſchalis II. confirmant, Lanfranco & S. Anſelmo propugnantibus, 552. a. A Paſchali II. poſt Anſelmi obitum, fortiùs poſtea ab Alexandro III. Primatus *Cantuarienſis* concutitur, 553. b. *Cantuarienſis* & Eboracenſis Archiepiſcopi pares declarantur, 554. a. Benedictini Monachi in Eccleſiâ *Cantuarienſi* conſtituti, 599. a. Archiepiſcopi *Cantuarienſes* penè omnes olim ex Ordine Monaſtico aſſumpti, *ibid.*

Canutus, Danorum Rex, Regnum injuſtè partum, juſtè moderatur, 648. a. *Canuti* pietas, *ibid.* Romam voti causâ *Canutus* Rex proficiſcitur, *ibid.* Leges condit ſanctiſſimas, *ibid.* Fragilem ac infirmam eſſe Regum potentiam agnoſcit, *ibid.*

Cardinales. Romani Pontificis electio *Cardinalibus* attributa, 546. b. *Cardinalium* dotes & virtutes, ibid. *Cardinalium* vita Sacerdotibus & Fidelibus eſſe debet vivendi norma, *ibid.* Zelo gloriæ Dei & ſalutis animarum ſuccenſa eſſe debent *Cardinalium* pectora, 547. a. *Cardinales* de toto orbe Chriſtiano eligendi, *ibid.* Quales, ibid. *Cardinalium* officia, 547. a. Parochiales Eccleſiæ Tituli *Cardinales* appellatæ, 93. b. Conſtitutio Joannis VIII. de S. R. E. *Cardinalibus*, 20. a.

Cariſiaca Capitula quid ſint, & à quibus probata vel improbata, 292. a. b. *& ſeq.* Utrum Prudentius ea impugnaverit, 292. a. Lugdunenſis Eccleſiæ Sententia de *Cariſiacis* Capitulis expenditur, 293. a. b. Utrum Valentinæ Synodi Decreta pugnent cum *Cariſiacis* Capitulis, 295. b. Hincmari pro *Cariſiacorum* Capitulorum defenſione Lucubrationes, 297. b.

Carlomannus, Ludovici Balbi filius, Rex cum Ludovico fratre inauguratur, 192. b. *Carlomannus* à calumniâ vindicatur, ibid. *Carlomannus* ſolus regnat, 193. b. Mors *Carlomanni* Regis, *ibid.*

Carolus-Calvus Burgundiæ & Neuſtriæ Rex, 185. a. *Carolus-Calvus* Romæ Imperator coronatur, 17. b. 190. b. *Caroli Calvi* cum Lothario fratre bellum & pax, ibid. & ſeq. *Caroli Calvi* religio, 185. a. Nuptiæ, 185. b. Lex *Caroli Calvi* prudenter lata, 186. a. Synodi & Conventus à *Carolo Calvo* habiti, ibid. *Carolus-Calvus* Rex Aquitaniæ inauguratur, 186. a. Salutare conſilium *Carolo-Calvo* datum, 187. a. Capitularia *Caroli-Calvi*, ibid. & 188. b. Defectio Francorum à *Carolo Calvo* ad Ludovicum Germaniæ Regem, 187. b. *Carolus-Calvus* Ludovicum expellit, *ibid.* Pax inter *Carolum-Calvum* & Ludovicum inita, *ibid.* Juditha *Caroli-Calvi* filia à Balduino Flandriæ Comite rapta, 188. a. Lotharius à *Carolo-Calvo* Rege ad oſculum ſuſceptus, *ibid.* Epiſcoporum Juriſdictio à *Carolo-Calvo* firmata, 188. b. *Carolus-Calvus* Lotharii Regnum invadit, *ibid.* Pactio Aquiſgranenſis inter Ludovicum & *Carolum-Calvum* Reges, *ibid.* Utrum excommunicari potuerit ab Hadriano II. Pontifice Maximo *Carolus-Calvus* ob occupatum Lotharii Regnum, 189. a. b. Minæ à *Carolo Calvo* Hincmaro Remenſi Archiepi-

ſcopo intentatæ, quòd ipſum urgeret ut mandatis Hadriani II. pareret, 189. b. Carolomanni Principis in *Carolum* patrem perduellio, 190. a. *Carolus-Calvus* Carolomannum filium ſuum Diaconum, in Synodo accuſat, 190. b. Vid. *Carlomannus*. *Carolus-Calvus* in nepotes iniquior, ab illis vincitur, 191. a. Ab incurſibus Normannorum ſe Regnumque tributo redimere cogitur, *ibid.* Mors *Caroli-Calvi*, ibid. *Caroli Calvi* in Pariſienſem Eccleſiam munificentia, *ibid.*

Carolus Craſſus Imperator creatus, 19. b. 193. b. *Caroli* Craſſi bella, ibid. *Caroli* Craſſi inſania & exauctoratio, 194. a.

Caroli Magni inauguratio, 175. b. 213. a. Graviſſima negotia quæ *Carolum* Magnum ad iter in Italiam ſuſcipiendum impulerunt, ibid. *Caroli* Magni Capitularia, 176. a. b. & *ſeq.* Saxones victi & Chriſti jugo à *Carolo* Magno ſubditi, 177. a. Leo III. à *Carolo* Magno Remis exceptus, ibid. *Carolus* Magnus Regnum inter filios dividit, ibid. *Caroli* Magni Lex de Pauperibus, 177. b. Sclavi à *Carolo* Magno domiti, *ibid.* Bellum Saracenicum ab ipſo feliciter confectum, *ibid.* Synodus Aquiſgrani à *Carolo* Magno congregata, de Proceſſione Spiritûs Sancti, 178. a. *Caroli* Magni Teſtamentum, 178. b. *Carolus* pacem cum Græcorum Imperatore conficit, *ibid.* Concilia *Caroli* Magni juſſu celebrata, 179. a. *Carolus* Magnus Ludovicum filium Imperatorem deſignat, *ibid.* Præcepta à *Carolo* Magno Ludovico filio data, *ibid.* Mors *Caroli* Magni, *ibid.* Mores ejuſdem, dotes ac virtutes, *ibid.* Devotio *Caroli* Magni erga Eccleſiam Romanam, 179. b. *Caroli* Magni filiæ ipſi chariſſimæ, ibid. *Caroli* Magni uxores, *ibid.* Diploma de *Caroli* Magni Canonizatione, 180. a. Utrum Imperium à Græcis ad *Carolum* Magnum tranſlatum ſit, 213. a. b. & *ſeq.* An illud inter filios diviſerit, 213. a. 214. Novæ ditiones *Carolo* Magno cum Imperatoris titulo non acceſſerunt, 213. b. Urbis Romæ Dominus erat *Carolus* Magnus antequam Imperator fieret, 214. a. Quid in illa Imperii tranſlatione, ſeu communicatione *Carolus* Magnus accepit, *ibid.* Cujus autoritate, *ibid.* Utrum nudus titulus *Carolo* Magno collatus ſit, cùm Imperator à Leone III. coronatus eſt, 215. b. Imperatoria Dignitas in quo poſita, ibid. *Caroli* Magni Vita à Monacho S. Galli conſcripta, 68. a. *Caroli* Magni verba Principibus Chriſtianis inculcanda, 159. b.

Carolus Simplex Rex Francorum inauguratur, 195. a. Cum Normannis ad Fidem converſis fœdus init *Carolus* Rex & Neuſtriam ipſis concedit, 196. a. Omnes ferè Franciæ Proceres à *Carolo* conſpiratione facta deficiunt, 195. b. Heriveus Remenſis Archiepiſcopus *Carolum* Simplicem cum Proceribus reconciliat & Regno reſtituit, *ibid.* Pactum *Caroli* Simplicis cum Henrico Germaniæ Rege, *ibid.* Nova in *Carolum* Regem conjuratio, ibid. *Caroli* Simplicis exauctoratio & obitus, *ibid.*

Carolomanni Principis & Diaconi in patrem perduellio, 190. a. *Carolomannus* Hadriano II. Pont. Max. obrepit, ibid. *Carolomannus* in cuſtodiam traditus, Hadriani II. precibus liberatur, ibid. *Carolomanni* iterati motus & ſecunda cuſtodia, 190. b. *Carolomannus* in Synodo à Patre accuſatur, *ibid.* Synodi Sententiâ exauctoratur perduellis Princeps, *ibid.*

Carrina pœnitentialis, quid ſit, 466. b.

Carthuſienſis Ordo à quo inſtitutus, 586. b. Terribilem anaſtaſim Clerici, qui in feretro poſitus damnationem ſuam in Eccleſiâ coram omnibus denuntiaverit, occaſionem fuiſſe inſtitutionis *Carthuſienſium*, fabula eſt, 587. a. b. & *ſeq.* Cauſa receſſûs S. Brunonis in eremo, 586. b. *Carthuſienſium* Ordinis commendatio, *ibid.* Auſteritas prima, *ibid.* Paupertas arcta, Bibliotheca dives, ibid. *Carthuſienſes* contra omnes penè Satanæ inſidias armati, 589. a. Eorum veſtes, *ibid.* Cupiditatis radix ab iis avulſa, *ibid.* Miſſam quotidie non celebrabant, 589. b. Lites fugiebant, ſua in Judicio non repetebant, *ibid.* Conſuetudo illa exolevit, & quare, 590. a.

Caſinenſis Congregatio florentiſſima, 583. b.

Cedrenus (Georgius) quo tempore vixerit, 503. b. Opera *Cedreni*, ibid. An Joannem Scylitzam *Cedrenus*, an ipſe *Cedrenum* exſcripſerit, *ibid.*

Celeſtinus II. Pacifica ejus electio, 447. a. Cardinales à *Celeſtino* II. creati, 447. b.

Celeſtinus III. Clementi III. Pontifici Maximo ſufficitur, 462. b. Henricum V. Imperatorem & Conſtantiam ejus uxorem coronat, *ibid.* Fabuloſa de Imperiali Coronâ à *Celeſtino* III. pede perculſa in Augurationis ritu, narratio, ibid. *Celeſtini* III. Acta pro Eccleſiâ & Regno Angliæ, 463. a. *Celeſtini* III. Acta in Cauſâ Divortii Philippi Auguſti & Ingeburgis Reginæ, 463. b. Utrum *Celeſtinus* III. matrimonium apoſtaſiâ dirimi poſſe cenſerit, 464. a. *Celeſtini* III. Decretalis ab Innocentio III. emendata, *ibid.* Cardinales à *Celeſtino* III. creati, 464. a. b.

Certamina ſingularia damnata, 50. a.

Chorea & Saltationes juxta Eccleſias in Sanctorum Natalitiis vetitæ, 5. b.

Chorepiſcopi. Capitularia de *Chorepiſcopis*, 176. b.

Chriſti mors pro omnibus, 290. a. Aliâ ratione mortuus eſt *Chriſtus* pro Electis, quàm pro reprobis, 296. a. Utrum & quando *Chriſtus* Paſcha celebraverit, 861. b. & *ſeq.* Vid. *Paſcha.* Præſentia realis Corporis *Chriſti* in Euchariſtiâ, vid. *Euchariſtia.*

Chriſtophorus Presbyter, Apoſtolicæ Sedis invaſor, 26. a. Poſt aliquot menſes per vim dejectus, habitum Monaſticum induere cogitur, *ibid.*

Ciſtercienſis Ordo, à quo inſtitutus & propagatus, 590. a. Hujus Ordinis Capita varia, ibid. *Ciſtercienſis* Ordinis commendatio, 590. b. Primæva *Ciſtercienſium* paupertas, *ibid.* Opus manuum, caritas, parcimonia in cibo, Diſciplina, *ibid.* Officii Divini celebratio, occupationes ſanctæ, ſilentium, 591. a. Converſatio in omnibus exemplaris, & victus ſine fuco, ibid. *Ciſtercienſes* Monachi Juriſdictionem Epiſcoporum olim colebant, 596. b. Primi *Ciſtercii* Monachi Decimarum ſolutioni renuntiarunt, 601. a. Immunitas à Decimarum ſolutione *Ciſtercienſi* Ordini conceſſa, 601. b.

Clara-Vallenſes Monachi, S. Bernardi Diſcipuli ad primarias Eccleſiæ Dignitates aſſumpti, 599. a.

Claromontanum Concilium ab Urbano II. celebratum, & quando, 432. a. Epiſcoporum numerus, *ibid.* Canonum Summa, 432. a. b.

Claudius Taurinenſis, patria ejus, ingenium, errores, Opera, 38. a.

Clemens II. Pontifex Maximus, 404. b.

Clemens III. Pontificiam Sedem conſcendit, 461. b. Pacem facit cum Senatu Populoque Romano, *ibid.* Chriſtianos Principes ad ſacram Expeditionem contra Turcas fœderat, 462. a. Cardinales à Clemente III. creati, 462. a. b.

Clericorum Seminaria, à quibus imperata, 4. b. *Clericalis* Diſciplina à Romanâ Synodo ſub Eugenio II. inſtituta, 5. a. Tabernarum ingreſſus *Clericis* vetitus, 82. a. 472. a. *Clerici* bonorum Eccleſiæ non ſunt Domini, ſed Diſpenſatores, 83. a. 160. b. 603. a. *Clerici* damnantur, qui Fideles circumveniunt, ut res ſuas Eccleſiis donent, *ibid.* Fœminæ ex ædibus *Clericorum* eliminantur, etiam conſanguineæ in quocumque gradu, 106. b. 111. b. Canes venatici *Clericis* prohibiti, 111. b. Canones de vitâ & honeſtate *Clericorum*, ibid. *Clerici* in Seminariis inſtituti, 135. a. *Clerici* Canonicorum Regulæ ſubditi, 131. b. *Clerici* addicti Epiſcopis à quibus fuerant ordinati, & certis Eccleſiis, 136. b. Diſpenſatio *Clericorum* à reſidentiâ ratione ſtudiorum, 137. a. 578. b. *Clerici* ab Epiſcopis ad nutum amoveri à ſuis Beneficiis non poterant, 137. b. Conditiones neceſſariæ ut legitima ſit *Clericorum* ab unâ Parochiâ in alteram migratio, 138. b. *Clerici* poſſeſſiones ex Eccleſiæ reditibus acquiſitas, aut reſiduas pecunias tranſmittere non poterant ad hæredes, 162. a. 605. a. 831. b. *Clericorum* Immunitates & onera nono & decimo ſæculo, 164. a. b. & *ſeq.* Dona annua Regibus Chriſtianiſſimis à *Clero* oblata, 165. b. Hoſpitium & militia Regibus Chriſtianiſſimis à *Clero* olim ſuppeditanda, 166. a. b. Nemo invitus *Clero* adſcribendus, 178. b. *Clerici* cum delectu recipiendi, ibid. *Clericorum* incontinentia caſtigatur, 409. a. 410. b. *Clerici* comam nutrientes, 441. b. 782. a. * *Clerici* ne Laïcis hominium faciant, 469. b. 471. a. Ordo Judiciorum in *Clericorum* incontinentium cauſis conſtitutus, 471. b. Vita & honeſtas *Clericorum*, 472. a. 473. b. *Clericorum* percuſſores mulctantur, *ibid.* Suſpenſio *Clericorum* qui ab alienis Epiſcopis ordinantur, *ibid.* Violenta manus injectio in *Clericum* aut Monachum, caſus tum primùm Apoſtolicæ Sedi univerſali Lege reſervatus, 786. b. * *Clericorum* continentia, 850. a. Sæculares Magiſtratus gerere *Clericis* vetat Concilium Lateranenſe III. ibid. *Clericos* abſque Titulo ordinare nefas, 5 3. a. *Clericalium* Titulorum initium, ibid. *Clericorum* ordinandorum ætas, 573. b. *Clericorum* damnanda cupiditas, 578. a. Perſonæ *Clericorum* à publicâ ſervitute liberæ, ibid.

Cluniacenſis

Cluniacenſis Abbatiæ & Congregationis exordia, 140 a. Cœnobium *Cluniacenſe* pro iis maximè fundatum, qui nihil præter bonam voluntatem de ſæculo afferebant, ibid. *Cluniacenſe* Cœnobium Sedis Apoſtolicæ tuitioni commiſſum, 140. b. Libertas eligendi Abbatis fundationis *Cluniacenſis* Tabulis Monachis conceſſa, *ibid.* 145. b. Primus Abbas *Cluniacenſis* & ejus proximè ſucceſſores, 140. b. Antiquæ Conſuetudines *Cluniacenſes*, 141. b. Officia ad pentum addita, *ibid.* Miſſæ, 142. a. Euchariſtia in aureâ columbâ ſuper Altare ſuſpenſa, *ibid.* Hoſtiarum magnitudo, *ibid.* Conſuetudines *Cluniacenſes* diei Paraſceves & Sabbati Sancti, *ibid.* Silentii religioſa obſervantia, *ibid.* Novitiorum *Cluniacenſium* benedictio & profeſſio, 142. b. Ordo Communionis, *ibid.* Hoſtia ſacra Sanguine Chriſti intincta porrigebatur, *ibid.* Abbatis *Cluniacenſis* electio, 143 a. Apud *Cluniacenſes* punitio reorum, *ibid.* abſtinentia, 141. b. Extremæ-Unctionis ritus, *ibid.* Ætas Monaſticæ Profeſſionis, 144. a. Ætas Profeſſionis & Conſecrationis Virginum, *ibid.* & *ſeq.* Cœnobii *Cluniacenſis* libertas & immunitas, 148. b. 401. b. *Cluniacenſis* Congregationis Elogium, 583. b. Diverſa Diſciplina, diverſique uſus in ejuſdem Regulæ obſervantiâ, diſſidii causâ inter Religioſos eſſe non debet, 584. a. Ordinis Benedictini propagatio per *Cluniacenſes* Monachos, ibid. *Cluniacenſis* immunitas à Petro Venerabili vindicata, 597. b. Cœnobium *Cluniacenſe* olim Epiſcoporum Seminarium, 598. b.

Coadjutorum aſſumptio, quibus de cauſis, quâ autoritate, quibus conditionibus facta, 563. b.

Cælibatus Sacrorum Miniſtrorum, 311. b. 471. a.

Cognatio ſpiritualis matrimonii impedimentum, 76. a.

Comam nutrire Clericis nefas, 441. b. *Comam* immodeſtè tractare Chriſtianis quibuſvis hominibus vetitum, 467. b. 471. a.

Communio frequens, 41. a. 42. a. 45. a. 58. b. 418. a. *Communio* frequens, quibus permittenda, 14. b. Indecens & periculoſum ſpuere poſt ſacram *Communionem*, 352. a. Frequens *Communio* & pietas erga Deiparam Virginem duo ſinceræ devotionis characteres, 418. a. Mos frequentis *Communionis* excitandus, 95. b. *Communio* quater ſaltem per annum, 75. a. Puerorum *Communio* in Provinciâ Turonenſi ſublata, 82. a. Diſcretio in ſacrâ *Communione* ſervanda, ibid. *Communio* ſub utrâque ſpecie ſeorſim, 432. b. 439. b.

Communio indigna. Chriſti Corpus ad judicium accipit, qui ab occaſione proximâ peccati non receſſit, vel peccati affectum omninò non depoſuit, 836. b. Sacrilegæ *Communionis* pœna, *ibid.*

Comnena (Anna) Alexii Imperatoris & Irenes Auguſtæ filia, 117. a. Annæ *Comnenæ* eruditio, *ibid.* Stylus elegans, *ibid.* Opera, *ibid.* Annæ *Comnenæ* in Latinos Sacerdotes calumnia, 613. a. Annæ *Comnenæ* in Gallos parum æqua, *ibid.*

Comnenus (Alexius) Imperator coronatur, 612. b. Alexii *Comneni* bella bene vel malè geſta, ibid. & ſeq. *Comneni* pœnitentia, *ibid.* Novatores inſectatur, & coactis Synodis damnari curat Alexius *Comnenus*, 613. b.

Comnenus (Andronicus) Imperator, 615. a. Nuptiæ ejus, dominatio tyrannica, infelix obitus & falſa pœnitentia, 615. a. b.

Comnenus (Joannes) Auguſtus à Patre appellatus, 613. a. Hoſtes debellat, Triumphum B. Virgini decernit, *ibid.* Joannis *Comneni* pietas ac moderatio, *ibid.*

Comnenus (Iſaacius) ingenium ejus, mores, virtus, 610. b. *Comnenus* Imperium cum vitâ Monaſticâ commutat, 611. a.

Comnenus (Manuel) Imperator coronatur, 614. a. Ejus in Germanicum exercitum perfidia, *ibid.* Manuelis *Comneni* bella, 614. a. Manuel *Comnenus* de Monachorum reformatione ſollicitus, 614. b. Controverſiis de Religionis Dogmatibus ſe immiſcet, *ibid.* Anathema in Deum Mahometi ex Catecheticis tabulis expungi decernit, *ibid.* Manuelis *Comneni* nævi, *ibid.*

Compendienſis Monaſterii Privilegium, 148. a.

Conſilii œcumenici à ſummo Pontifice confirmatio, 263. a. *Concilium* œcumenicum Diſpenſationes à Romano Pontifice rogat, ibid. *Conciliorum* generalium utilitas, 819. b. *Concilia* Provincialia bis aut ſemel in anno celebranda, 93. a.

Confeſſarii qui eligendi, 425 a.

Confeſſio. Regulæ ſecundùm quas modus tempuſque pœnitentiæ peccata *confitentibus* imponi debet, 95. b. Secretiorum peccatorum *confeſſio*, 96. a. Documentum Magnatum *Confeſſariis* datum obſervatione digniſſimum, 101 a. *Confeſſarius* pœnitenti injungere non debet cupiditatis ingenio, ut Miſſas celebrari faciat, 474. b. *Confeſſio* proprio Epiſcopo aut Sacerdoti facienda, 57. b. *Confeſſio* ſacramentalis, & debitæ *Confeſſionis* conditiones, 41. a. 82. a. 84. a. *Confeſſionis* ſacramentalis neceſſitas & uſus, 47. a. *Confeſſio* initio Quadrageſimæ, 71. a. 73. a. *Confeſſio* ſacramentalis plena & integra, 84. a. *Confeſſionis* ſacramentalis Miniſtri, 88. a. *Confeſſionis* ſacramentalis inviolabile ſigillum, 475 a. 640. b.

Confirmationis Sacramentum à quibus adminiſtrandum, 82. b. *Confirmatio* à jejunis adminiſtranda, 469. a.

Confluentina Synodus, 110. b.

Conjugum officia, 41. a. *Conjugatorum* continentia, 61. a. 71. a. Quæſtionis de continentiâ *Conjugum* ante ſacram Communionem ſolutio, 534. a.

Conradus, Germaniæ Rex, 197. a. Virtutes ejus, *ibid.* *Conradi* Imperatoris coronatio, 491. b.

Conradus II. Germaniæ Rex & Imperator coronatur, 618. a. *Conradi* II. bella, pietas & obitus, *ibid.*

Conradus III. Lothario mortuo Imperator ſalutatur, 621. a. b. Res ab ipſo vario exitu geſtæ, *ibid.*

Conſecrationis Regiæ ritus antiquus, 625 a.

Conſtantia Imperatrix, Henrici V. conjux, utrum Monialis fuerit, 463. a.

Conſtantinopolis à Latinis Principibus Cruce ſignatis expugnatur, 616. b.

Conſtantinopolitana Sedes. Privilegium à Joanne XI. malis artibus extortum in gratiam *Conſtantinopolitani* Patriarchæ, 19. a.

Conſtantinopolitana Synodus, œcumenica octava, à quo convocata, 148. b. Quis huic præfuerit, 149. a. b. Quid geſtum ſingulis Synodi œcumenicæ octavæ Actionibus, 150. b. & *ſeq.* Canones Synodi œcumenicæ octavæ, 157. a. b. & ſeq. *Conſtantinopolitana* Synodus, octava œcumenica, ab Eccleſiâ recepta eſt, 166. a. b. *Conſtantinopolitana* Synodi à Romano Pontifice confirmatio, 163. a.

Conſtantinopolitana I. Synodus Latrocinalis contra Ignatium Patriarcham celebrata, 138. b. & ſeq. *Conſtantinopolitana* altera Synodus ſchiſmatica à Photio congregata, 144. a. b. Canones in Pſeudo Synodo primâ & ſecundâ conditi, 140. a. b.

Conſtantinus Ducas, Imperator, 611. a. *Conſtantini* virtutes & nævi, ibid. *Conſtantinus* Ducas virorum Litteratorum amator, 611. a.

Conſtantinus Monomachus, Imperii conſors ab Auguſtâ Zoë declaratur, 610. a. *Conſtantini* Monomachi bella, *ibid.* Pietas, 610. b.

Conſtantinus Porphyrogenitus, 175. b. *Conſtantini* Ducæ & Patritiorum in *Conſtantinum* Porphyrogenitum conjuratio diſſipata, ibid. *Conſtantini* nuptiæ, ibid. *Conſtantinus* Romanum Lecapedum ad Cæſaris primùm tum ad Auguſti dignitatem evehit, à quo ipſemet deprimitur, ibid. *Conſtantini* Porphyrogeniti virtutes & nævi, 174. a.

Conſtantinus Romani Junioris filius & Imperator, 175. b. Vitia ejus & ſocordia, *ibid.*

Conſuetudo prava in Jus Privilegiorum ab improbis trahitur, 313 a.

Corbeienſis Abbatiæ Privilegia, 146 a. Concilium Pariſienſe Privilegium libertatis Abbatiæ *Corbeienſi* concedit, 146. b. Benedictus III. Abbatiæ *Corbeienſis* Privilegium confirmat & auget, 147. a. *Corbeienſis* Abbatia ab Epiſcoporum Juriſdictione prorſus immunis, *ibid.* Nicolaus I. Abbatiæ *Corbeienſis* immunitates roborat, *ibid.* Carolus-Calvus & Carolus Simplex Chriſtianiſſimi Reges, & Chriſtophorus Papa Monaſterii *Corbeienſis* Privilegia confirmant, 147. b.

Coſmas Pragenſis Eccleſiæ Diaconus, rerum Bohemicarum Scriptor, 518 b.

Coyacenſis Synodus à quo coacta & quare, 46. b. Hujus Synodi Summa, *ibid.* & *ſeq.*

S. *Crucis* Fontis Avellani Congregatio, 581 a. Monachorum iſtius Congregationis auſtera Diſciplina, *ibid.*

Creſcentius Tyrannus, Joannem Placentinum Epiſcopum Antipapam creat, 34. b. Hujus criminis ultio, *ibid.*

Curatorum examen & inſtitutio ad Epiſcopum pertinet, 78. *Curatorum* reſidentia, 87. a. *Curatorum* miniſterium, 90. a. Ad Seminaria per turmas & hebdomadas *Curati* convocabantur, in Eccleſiaſticâ Diſciplinâ inſtituendi, 135. a. b. *Curati* Canonici Regulares eſſe non poterant, niſi Beneficio ſe abdicarent, 138 a. *Curati* vitam Monaſticam profiteri poſſunt reſignatis Beneficiis, 138. b. *Curatorum* portio congrua, 471. b.

Dalmatia

D

Dalmatiæ Concilium, à quo celebratum, 475. a. Hujus Concilii Synopſis, *ibid.*
Damaſus II. Romanus Pontifex, 404. b.
Damiani (Petrus) Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis, patria ejus, Profeſſio & Elogium, 409. a. 504. b. Petri *Damiani* labores in extinguendo Schiſmate Benedicti Antipapæ contra Nicolaum II. & Cadaloi contra Alexandrum II. *ibid.* Petrus *Damiani* Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſiſſimus, 505. a. Petri *Damiani* Opera, *ibid.*
Danorum irruptio in Angliam, 647. b. Cantuaria à *Danis* expugnata, *ibid.*
Decima Eccleſiis ſolvendæ, 84. a. *Decimæ* quibus debitæ, 106. b. *Decimarum* cauſæ, 111. b. *Decimæ* in cenſu bonorum Monaſterialium computatæ, 113. a. *Decimarum* poſſeſſio ac retentio Laïcis vetita, 424. a. 782. a. b. *Decimarum* reſtitutio Laïcis imperata, 821. b. *Decimæ* à Monachis poſſeſſæ, 601. a. Utrum juſtè & Canonicè *Decimas* poſſidere poſſint Monachi, 601. b. *Decimarum* à Clero ob Reipublicæ neceſſitates contributio, 605. b. *Decima* Saladinæ, *ibid.* Illarum exactionem *Decimarum* non probat Petrus Bleſenſis, 605. b.
Defuncti. Preces pro *Defunctis*, 100. a. 185. b.
Deoduinus Leodienſis Epiſcopus, obitus ejus & Opera, 502. b.
Diaconorum manſio in Eccleſiis in quibus ſunt ordinati, 162. a.
Dictatus Gregorii VII. utrum genuinus ſit ipſius fœtus, 719. a. Vide *Gregorius* VII. Dictatûs Articuli expenduntur, *ibid.* & *ſeq.*
Dimiſſoriæ Litteræ, 5. b. 93. a. De iis qui ſine proprii Epiſcopi *Dimiſſoriis* ordinantur, 473. b.
S. *Dionyſii* Paſſio ſcripta à Methodio Patriarchâ Conſtantinop. 40. a. b. S. *Dionyſii* Areopagitæ Vita ab Hilduino conſcripta, 48. a.
Diſciplina Clericalis, 5. a. Cauſæ cur collapſa ſit, 89. a. *Diſciplina* Monaſtica, 5. b. 89. b. 111. b.
Diſpenſationes quando concedendæ, 542. b. *Diſpenſationes* non remittendæ abſque evidenti Eccleſiæ utilitate, & caritate magiſtrâ, 542. b. *Diſpenſationes* à Romano Pontifice rogat Concilium œcumenicum, 163. a.
Dominica Oratio ab omnibus Fidelibus memoriter tenenda, 80. b.
Dominicæ diei obſervantia, 5. b. 14. b. 41. b. 74. b. 88. a. 97. a. Quâ ratione celebranda *Dominica* dies, 442. a. b. 470. a.
Dominicum Corpus. Vide *Eucharistia.*
Dominorum erga Subditos clementia, 85. a.
Dona gratuita à Clero ob Reipublicæ neceſſitates conceſſa, 605. b. & *ſeq.* *Dona* gratuita Regibus Chriſtianiſſ. à Clero oblata, 163. b.
Donus II. Romanus Pontifex, 31. a.
Drogonis Metenſis Epiſcopi Primatus in Gallias & Germaniam à quo conceſſus & quare, 113. a. Utrum Primatus ille Privilegium perſonale fuerit, 113. b. An vim habuerit in Galliis, *ibid.*
Chriſtianus *Drutmarus* Corbeienſis Monachus, patria ejus, eruditio, 61. b. Cum Chriſtiano *Drutmaro* S. Germani Autiſſiodorenſis Abbate non confundendus, *ibid.* Chriſtiani *Drutmari* Commentarii in Evangelium S. Matthæi, *ibid.* & *ſeq.* Stylus Chriſtiani *Drutmari*, 61. a.
Ducas (Conſtantinus) Imperator, ingenium ejus, mores, ſegnities, 611. a. Vid. *Conſtantinus*
Ducas (Michaël) Imperator, ignavia ejus, 611. b. Res infeliciter geſtæ & depoſitio, *ibid.* & 612.
Dudo S. Quintini Decanus, & Opera, 72. b.
Duellum. Deum tentat, qui controverſiam aliquam per *duellum* vult decernere, 335. a. *Duello* pugnantium pœnæ, 97. b.
Dungalus Diaconus, Opera ejus, 40. b.
S. *Dunſtanus* Abbas, 208. b. S. *Dunſtani* pia libertas erga Eduinum Regem mulieroſum, 209. a. Sancti *Dunſtani* exilium, *ibid.* S. *Dunſtanus* ab exilio revocatur, & Eccleſiæ Cantuarienſi præficitur, 209. a. S. *Dunſtanus* Regem Edgarum adulterii reum arguit, & pœnitentiæ addicit, *ibid.* S. *Dunſtanus* Comitem inceſtuoſum recuſat abſolvere, jubente Romano Pontifice, niſi pœnitentiam agat, 210. a. Clericorum in S. *Dunſtanum* convitia morte plurimorum divinitùs multata, 211. a.
Durandus Troarnenſis Abbas, Ord. Benedict. 501. b. Opera ejus & Elogium, *ibid.*
Duziacenſe II. Concilium quando & cur celebratum, 103. b.

E

Eadmerus Ord. Bened. Monachus, Opera ejus & Elogium, 513. a.
Eadmundus Eduardi filius alter, Angliæ Rex, 206. b. *Eadmundi* fortitudo & pietas, *ibid.* Leges, *ibid.* *Eadmundi* mors infauſta, *ibid.*
Ebbonis Præſulis genus, fortuna, 306. b. *Ebbonis* contra Ludovicum Pium conſpiratio, *ibid.* *Ebbonis* damnatio, *ibid.* *Ebbonis* in Sedem regreſſus, 307. b. *Ebbonis* ad Lotharium fuga, *ibid.* Ejuſdem ad Sergium II. Papam confugium, ibid. *Ebbo* Epiſcopatum in Saxonia obtinet à Ludovico Germaniæ Rege, *ibid.* Rabanus ab Heribaldo Autiſſiodorenſi Epiſcopo de Reſtitutione *Ebbonis* conſultus, *ibid.* Synodum Trevirenſem indicit Sergius II. pro judicio *Ebbonis* retractando, 308. a. Quo ſenſu Ordinationes ab *Ebbone* poſt depoſitionem factæ irritæ declaratæ ſint, *ibid.*
Eboracenſe Concilium & Canones, 474. b.
Ebrioſorum pœna, 80. b.
Eccleſiæ infallibilitas, 256. a. 531. a. 810. b. 847. b. Bonorum *Eccleſiæ* alienatio vetita, 138. b. *Eccleſiæ* poſſeſſio triceanali præſcriptione firmatur, 261. b. Nulla quamvis diuturna poſſeſſio, adversùs *Eccleſiam* præſcribit, 470. a. *Eccleſiæ* negotiorum temporalium Advocati, 5. b. *Eccleſia* verbo Dei & Canonibus regitur, 34. a. Nemo *Eccleſiarum* dominium ſibi vendicare poteſt, 69. b. Reverentia *Eccleſiis* debita, 80. a. 89. a. Sepulturæ in *Eccleſiis*, 80. b. *Eccleſiæ* bonorum uſus canonicus, 85. b. Res *Eccleſiæ* patrimonia pauperum, *ibid.* & 91. a. Cauſæ cur prolapſa ſit *Eccleſiæ* Diſciplina, *ibid.* Bonorum *Eccleſiæ* ſancta adminiſtratio & diſpenſatio, 89. b. 91. a. Bonorum *Eccleſiæ* adminiſtratio penes Epiſcopos, 155. a. Jus tuitionis bonorum *Eccleſiaſticorum*, Sede præſertim vacante, Regibus Chriſtianiſſimis competens, 157. b. Bona & reditus *Eccleſiarum* vacantium futuro ſucceſſori reſervata, *ibid.* Clerici bonorum *Eccleſiaſticorum* Diſpenſatores, non Domini, 160. b. Bonorum *Eccleſiæ* canonica diviſio, 161. b. Epiſcopi & Clerici quaſlibet poſſeſſiones ex *Eccleſiaſticis* reditibus proprio ac privato nomine comparare non poterant, ſed nomine duntaxat *Eccleſiæ*, 162. a. *Eccleſiarum* immunitates nono & decimo ſæculo, 144. a. Undecimo & duodecimo ſæculo, 605. a. Poſſeſſiones Tributis aliiſque oneribus obnoxiæ, ab iis immunes non fiebant, cùm in jus tranſibant *Eccleſiæ*, 165. a. *Eccleſiæ* Militibus prædia in Beneficium dabant, 168. a. b. Capitula pro *Eccleſiæ* bono in Bellovacenſi Synodo condita, 92. b. Rex bonorum *Eccleſiaſticorum* Defenſor & Cuſtos divinitùs inſtitutus, 95. a. *Eccleſiæ* Juriſdictio in cauſis matrimonialibus, 100. b. Rerum *Eccleſiaſticarum* pervaſio quàm grave crimen, ibid. *Eccleſia* ſuo jure impedimenta matrimonii conſtituit, 108. b. Proſperitas Regni pendet à conſervatione Privilegiorum Statûs *Eccleſiaſtici*, 109. b. Principibus non licèt in cauſas *Eccleſiaſticas* proſilire, *ibid.* Quas ob rationes Regum Chriſtianiſſimorum tuitio & cuſtodia *Eccleſiarum* bonis neceſſaria, 158. b. *Eccleſia* laboranti Reipublicæ, Regique ſponte ſubvenire debet, 606. a. *Eccleſiaſticæ* cauſæ quâ ratione finiendæ, 420. b. *Eccleſiaſticorum* Judiciorum ordo, 822. b. Præclara *Eccleſiaſtici* regiminis Regula, 533. a. Bonorum *Eccleſiaſticorum* abuſus, 603. b. Proventus *Eccleſiaſtici* patrimonia pauperum, *ibid.* Utrum poſſeſſiones ex bonis *Eccleſiæ* acquiſitæ, aut pecuniæ ex reditibus *Eccleſiaſticis* reſiduæ tranſmitti poſſint ad hæredes, 604. a.
Eccleſiaſtica bona, ſtatus, jura, &c. Vide *Eccleſia.*
Edgarus, Angliæ Rex, *Pacificus* nuncupatus, 209. a. *Edgari* Regis potentia, *ibid.* S. Dunſtanus Regem *Edgarum* in adulterium lapſum ſeverè caſtigat, & pœnitentiæ addicit, 209. a. Rex *Edgarus* Clericos conjugatos & incontinentes ex pleriſque Anglorum Eccleſiis ejicit, & Monachos in eorum locum introducit, 209. b. *Edgari* Regis ad Epiſcopos pro Anglicani Cleri reformatione in Synodum congregatos, gravis, vehemens, & pia Oratio, 210. a. Canones conditi, cooperante *Edgaro* Rege, & Leges ab eo latæ, ibid. & ſeq. *Edgari* Regis liberi, 210. b.

Edredus

Edredus Angliæ Rex, pius & juſtus, 208. b.

Eduardus Rex & Martyr, 210. b. 211. a.

Eduardus Senior, Angliæ Rex, 207. b. *Eduardi* Regis æquitas & moderatio, ibid. *Eduardi* Leges, 207. b. Uxores & liberi, *ibid.* Filiorum educatio, 208. a.

S. *Eduardus*, Ethelredi filius, Angliæ Rex, 648. b. *Eduardi* Regis caſtitas in conjugio, 649. a. *Eduardi* Regis pietas, *ibid.* Leges ſanctiſſimæ, *ibid.*

Eduvius ſive *Eduinus*, Anglicanum Thronum conſcendit, 209. a. *Eduvii* petulantia, libido, levitas, *ibid.* S. Dunſtani libertas erga *Eduinum* Regem mulieroſum, 209. a. *Eduini* crudelitas & injuſtitia, ibid. *Eduini* pœnitentia, *ibid.*

Egbertus, Regis Inæ abnepos, Weſt-Saxiæ Rex creatur, 205. b. Regnandi Diſciplinam à Francis accipit *Egbertus*, ibid. Plura Regna in unam Monarchiam conjungit, *ibid.* Dani ab *Egberto* fuſi, ibid. *Egberti* obitus, *ibid.*

Eginhardus & ejus nuptiæ, 46. a. Pietatis monumenta, 47. b. Opera ejus, *ibid.* & *ſeq.* Elogium, 47. b.

Elbertus Ordinis Benedictini Abbas, varia ejus Opuſcula, 530. b.

Electorum Imperii inſtitutio, 374. b. & *ſeq.* Numerus, 376. a. Officia, 375. & *ſeq.* Utrum ſeptem *Electores* inſtituti fuerint in Concilio Lugdunenſi, 376. a. Utrum *Electorum* Jus à Sede Apoſtolicâ manaverit, 376. b.

Eleemoſyna. Quæ peccata *eleemoſynis* redimantur, 84. a.

Sancti *Elphegi* Cantuarienſis Archiepiſcopi Martyrium, 647. b.

Enhamenſe Concilium, à quibus & quando celebratum, 465. b. Canonum Synopſis, *ibid.* & *ſeq.*

Engilheimenſis Synodus, à quo & quare convocata, 111. a. b.

Epiſcoporum reſidentia, 4. b. 119. a. b. 567. Rationes à reſidentiâ diſpenſantes ad tempus, 119. 567. a. Preſbyterorum in Beneficiis quibus animarum cura annexa eſt, inſtitutio ad *Epiſcopum* pertinet, 10. b. 78. a. *Epiſcoporum* ſimoniacorum Canonicum Judicium quo ſit ordine peragendum, 10. b. *Epiſcopalis* Juriſdictio contra ſæcularium Magiſtratuum invaſiones munitur, 25. b. *Epiſcopi* in Regno Franciæ abſque regio aſſenſu non ordinandi, *ibid.* & *ſequent.* 557. a. *Epiſcopi* orphanorum patroni, 79. a. *Epiſcoporum* menſa, 81. a. *Epiſcoporum* ſtudia, 81. b. Prædicatio & ſancta converſatio, *ibid.* 94. b. 95. b. 96. a. 97. a. 85. b. 89. b. Scientia, 85. a. Scholæ, 83. b. Sanctitas, 81. a. 85. b. Vita, 89. b. 95. b. *Epiſcoporum* animus debet eſſe à litibus alienus, 83. b. *Epiſcopalis* viſitatio quomodo peragenda, 84. b. 97. b. *Epiſcopi* officia, 85. b. Hoſpitalitas, *ibid.* Paſtoralis *Epiſcoporum* vigilantia, 87. a. Sacerdotibus Monachis fas non eſt ſæcularium Confeſſiones excipere ſine approbatione *Epiſcopi*, 88. a. Canonica *Epiſcoporum* Judicia à duodecim *Epiſcopis* cum Metropolitano facienda, 99. b. Primæ cauſarum *Epiſcopalium* cognitio in Conciliis Provincialibus aut Nationalibus inſtituenda, 100. a. 132. a. 570. b. Suprema non erat Provincialium aut Nationalium Synodorum in judicandis *Epiſcoporum* cauſis autoritas, 132. b. Ab earum judicio ad Romanum Pontificem poterat appellari, ibid. *Epiſcoporum* Judicia Sedi Apoſtolicæ Canonum autoritas reſervavit, 133. a. Diſciplina in *Epiſcoporum* depoſitionibus obſervata, *ibid.* & *ſeq.* Canes venaticos nutrire *Epiſcopis* prohibitum, 102. a. *Epiſcoporum* conſecrationis tempus, 105. a. Honor *Epiſcopis* exhibendus, 105. b. *Epiſcoporum* erga Regem officia, 109. a. Monachorum Eccleſiæ *Epiſcopis* ſubditæ, 111. a. *Epiſcoporum* cœlibatus, 111. b. Novorum *Epiſcopatuum* erectio, quâ autoritate facta, 118. a. 556. b. Electiones *Epiſcoporum*, 97. b. 118. b. 415. a. 517. a. In Oriente, 118. b. In Galliis ſub Carolo Magno, *ibid.* Electiones ſub Ludovico Pio, 119. a. b. Quis ad *Epiſcopatum* eligendus, 120. a. 122. a. Status electionum ſub Carolo Calvo, *ibid.* Ad electionem *Epiſcopi* per fratres è ſuis Cœnobiis deputatos Monachi etiam concurrebant, 120. b. Status electionum ſub Ludovico II. 121. Sub Ludovico III. *ibid.* Jus electionis à Clero vacantis Eccleſiæ ad *Epiſcopos* Provinciæ devolvebatur, ſi indignus & incapax electus eſſet, 122. a. Status electionum ſub Carolo Simplici, 122. b. Jus Regis Chriſtianiſſimi in *Epiſcoporum* Regni ſui electionibus Joannes X. tuetur & confirmat, 22. b. 122. a. 570. b. Electionum libertas in Galliâ, 123. a. In Germaniâ, Italiâ & Angliâ, 123. b. *Epiſcoporum* electiones à Metropolitanis confirmatæ, *ibid.* & 517. a. Jus Romanorum Pontificum in *Epiſcoporum* electionibus confirmandis, 123. b. 559. b. Profeſſio ordinandorum *Epiſcoporum*, 124. a. 559. b. Fidelitatis Sacramentum & hominium ab *Epiſcopis* Regibus præſtitum, 124. b. 561. a. Ægrè tulere ſummi Pontifices ut ab *Epiſcopis* hominium exigeretur, 561. a. Ludovicus VI. Provinciæ Burdegalenſis *Epiſcopos* ab hominii ſervitute liberat, 561. b. Licentia ſuſcipiendi *Epiſcopatûs*, quando & à quibus petenda, *ibid.* Ceſſiones *Epiſcopatuum*, 126. b. 562. a. Reſignatio *Epiſcopatûs* in favorem & Coadjutoris aſſumtio, quibus de cauſis, quâ autoritate, quibus conditionibus facta, 126. a. 563. b. Tranſlatio *Epiſcoporum* ob unam Eccleſiæ utilitatem licita; & Romani Pontificis autoritate, 126. b. 564. b. Legationes *Epiſcopis* impoſitæ, 129. b. Diaconi & Preſbyteri frequentiùs quàm *Epiſcopi* à Sede Apoſtolicâ Nuntii mittebantur, ibid. *Epiſcopi* ad Regia Conſilia aſſumti, 129. b. 567. b. *Epiſcoporum* Juriſdictio in cauſis Clericorum ſive civilibus ſive criminalibus, 130. b. *Epiſcoporum* Juriſdictio in Sæcularium litibus ad eorum Forum ab alterutrâ partium delatis, 131. a. *Epiſcoporum* Juriſdictio in Cauſis Canonicis, 131. b. Regia Autoritas *Epiſcopis* ſuccurrens, 132. a. *Epiſcopi* Inſpectores & Cenſores Sæcularium Judicum à Regibus conſtituti, *ibid.* Bonorum Eccleſiæ adminiſtratio penes *Epiſcopos*, 156. a. *Epiſcopi* Eccleſiæ bona adminiſtrabant per Oeconomos, 157. a. *Epiſcopi* defuncti ſpolia & Eccleſiarum vacantium bona futuro ſucceſſori reſervata, 157. b. *Epiſcopi* poteſtate ſuâ uti ſobriè debent, 162. a. *Epiſcoporum* erga Chriſtianiſſimos Reges onera, 165. b. 166. & *ſeq.* 258. b. 259. a. Vide *Francorum* Reges. Bona *Epiſcoporum* manu capere nefas erat ſæculo nono, 166. b. *Epiſcoporum* Juriſdictio à Carolo-Calvo firmata, 183. b. Ignava *Epiſcoporum* quorumdam humilitas arguitur, 258. b. *Epiſcopalium* electionum libertas, 262. a. Utrum *Epiſcoporum* depoſitiones inter Majora Negotia cenſendæ ſint, 304. a. Regula in tranſlationibus *Epiſcoporum* ſervanda, 404. b. *Epiſcopi* definitiva Sententia non damnandi, inconſultâ Sede Apoſtolicâ, 407. b. 570. b. Nunquam meliùs quis *Epiſcopus* nominatur, quàm cùm perſecutionem propter juſtitiam patitur, 419. b. Abbatum erga *Epiſcopos* reverentia, 457. a. *Epiſcopi* jure divino ſedent in Conciliis, Cauſarum Eccleſiaſticarum Judices, 756. b. *Epiſcopos* locum & officium Apoſtolorum in Eccleſiâ tenere docet Calixtus II. 758. b. Juris eſt *Epiſcoporum* de Fidei cauſis judicare, 769. b. 807. b. *Epiſcopi* etiam extra Concilia generalia cauſarum Fidei jure divino Judices, 808. a. *Epiſcopi* Judices à Deo in Eccleſiâ conſtituti, 808. b. Confirmatio Judicii ab *Epiſcopis* lati ad quem pertineat, 809. a. *Epiſcopatus* in Abbatiâ conſtitutus Monachis ibidem permanentibus, 557. a. *Epiſcopi* fidelitatem ſuam Regi magis probant corrigendo quæ in Eccleſiæ Diſciplinâ emendanda ſunt, quàm tacendo & adulando, 558. a. *Epiſcopatus* virtutis & ſcientiæ merces, 558. b. Eligendi *Epiſcopi* Deo grati & Regno utiles, 558. b. *Epiſcopi* Metropolitanis canonicam obedientiam promittebant, 560. b. Qui minùs canonicem in *Epiſcopatum* ingreſſum habuit, ſollicitus eſſe debet de egreſſu, 563. b. Plura Beneficia tenere an *Epiſcopis* liceret, 566. a. Canonibus & moribus Eccleſiæ vetita *Epiſcopis* Beneficiorum pluralitas, 566. b. Utile eſt Eccleſiæ ut Regum conſiliis interſint *Epiſcopi*, 567. b. *Epiſcoporum* Juriſdictio XI. & XII. ſæculo in Italiâ, in Galliâ, 568. a. In Angliâ, in Normanniâ, 568. b. In Succiâ, 569. b. Cauſæ omnes Clericorum Eccleſiaſticæ, civiles & criminales *Epiſcoporum* Tribunali eâ ætate reſervatæ, 568. a. Chriſtianiſſimi Reges *Epiſcopalem* Juriſdictionem reveriti, 569. b. *Epiſcopalis* Juriſdictio Concilii Lateranenſis III. & Pontificum Decretalibus firmata, *ibid.* Laïci ob quædam crimina Juriſdictioni *Epiſcopali* obnoxii, 570. a. Officiales *Epiſcopalis* Juriſdictionis Adminiſtri, 570. b. Canonica *Epiſcoporum* Judicia, *ibid.* A Legatorum Apoſtolicorum Sententiâ in Synodis latâ *Epiſcopi* depoſiti, ad ſummum ipſum Pontificem poterant appellare, 571. a. Collatio Beneficiorum omnium ad *Epiſcopos* jure ſpectabat, Laïcis vetita erat, 573. b. *Epiſcoporum* quorumdam gravamina Monachos aliquando compellebant, ut immunitatis Privilegium à ſummo Pontifice poſtularent, 578. a. Quæ vivendi ratio *Epiſcoporum* ex Monaſteriis aſſumptorum eſſe deberet, 600. a. *Epiſcopalis* Eleemoſyna, 604. a. *Epiſcopi* militiam Regibus ſubminiſtrabant, 607. a. *Epiſcopi* interdum pro Regibus fidejubere cogebantur, 608. b.

Erpfordienſis Synodus, 112. a. Summa Canonum, *ibid.*

Ethelbaldus Weſt-Saxoniæ Rex, 106. a. Infames ejus nuptiæ, *ibid.*
Ethelbertus Cantiæ Rex, 206. a.
Ethelfleda Reginæ virtus, 107.
Ethelredus Weſt-Saxoniæ & Cantiæ Rex, 206. a.
Ethelredus Angliæ Rex, 211. a. *Ethelredi* Baptiſma, ibid. *Ethelredi* ſocordia, 211. a. *Ethelredi* Leges optimæ, 211. b.
Ethelvulphus Egberti filius, paternum Regnum adit, 105. b. Varia ejus cum Danis belli fortuna, ibid. *Ethelvulphi* Regis pietas in Romanam Eccleſiam, *ibid.* Ejuſdem uxores & filii, 106. a. *Ethelvulphi* teſtamentum, *ibid.*
Eucharistia. Fides Eccleſiæ circa *Eucharistiam*, 89. a. Extrema-Unctio ante *Eucharistiam* infirmis data, 90. a. 95. b. Probatio per Corpus Domini abrogata, 102. a. Realis præſentiæ Corporis Chriſti in *Eucharistiâ*, totius Eccleſiæ Fides, 142. b. 364. a. b. & *ſeq.* 369. a. b. Utrum ſæculo X. aliquid in Fide & Doctrinâ Eccleſiæ de *Eucharistiâ* novatum ſit, 363. b. & ſeq. *Eucharistia* verum & proprium Chriſti Corpus, verum Sacrificium, 476 b. Guitmundi ſingularis opinio de Speciebus Sacramentalibus, 666. a. Azymorum uſus in confectione *Eucharistiæ*, 861. a. b. & ſeq. *Eucharistia* cur fermentum appellata, 872. a. Indicantur hujus operis loci, in quibus de *Eucharistiâ* tractatur, 873. b. Fides præſentiæ realis Corporis Chriſti in *Eucharistiâ*, probatur ex verbis promiſſionis, 874. a. b. & *ſeq.* Verbis Domini Sacramentum inſtituentis, 889. a. b. & *ſeq.* Ex Patribus ſex priorum ſæculorum, 903. b. Sacramentariorum objectiones contra realem Corporis Chriſti in *Eucharistiâ* præſentiam diluuntur, 895. b. 904. b. 906. 909. 918. a. 925. a. b. 932. & *ſeq.* S. Ignatius, Martyr, realis Corporis Chriſti in *Eucharistiâ* præſentiæ aſſertor, *ibid.* S. Juſtinus Martyr Catholicum dogma confirmat, 904. a. S. Irenæus realis Corporis Chriſti in *Eucharistiâ* præſentiæ teſtis, 906. a. Catholicum dogma ex S. Cypriano probatur, 908. b. Catholicæ veritati Concilium Nicænum & S. Athanaſius ſuffragantur, 911. a. Dogmati de præſentiâ reali Corporis & Sanguinis Chriſti in *Eucharistiâ* favet Euſebius Cæſarienſis, 912. b. S. Hilarius præſentiæ realis in *Eucharistiâ* acerrimus vindex, 913. b. S. Cyrillus Hieroſolymitanus Dogma Catholicum de reali præſentiâ Corporis Chriſti in *Eucharistiâ* tuetur, 915. a. b. SS. Baſilius & Gregorius Nyſſenus Catholici Dogmatis Aſſertores, 916. a. SS. Ephrem Syrus & Epiphanius realem Corporis Chriſti in *Eucharistiâ* præſentiam agnoſcunt, 917. a. & *ſeq.* SS. Optatus Milevitanus & Gaudentius Brixienſis præſentiæ realis Chriſti in *Eucharistiâ* teſtes, 921. a. S. Chryſoſtomus ſtat pro præſentiâ reali Corporis Chriſti in *Eucharistiâ*, 922. a. b. & *ſeq.* S. Ambroſius Sacramentariis contrarius, 925. a. b. S. Hieronymus realis præſentiæ Corporis Chriſti in *Eucharistiâ* propugnator, 932. b. S. Auguſtini teſtimonio Dogma Catholicum de reali Corporis Chriſti in *Eucharistiâ* præſentiâ roboratur, 936. b. & *ſeq.* Solvuntur Objectiones ex S. Auguſtino petitæ, 941. b. & *ſeq.* SS. Iſidorus Peluſiota & Cyrillus Alexandrinus fidem realis præſentiæ Corporis Chriſti in *Eucharistiâ* confirmant, 951. b. Theodotus Ancyranus, & Proclus Conſtantinopolitanus realis præſentiæ Corporis & Sanguinis in *Eucharistiâ* teſtes, 956. a. S. Leo Magnus cauſæ Catholicæ apertè patrocinatur, 956. b. Heſychii teſtimonium pro reali præſentiâ Corporis & Sanguinis Chriſti in *Eucharistiâ*, 957. a. b. Auctor Homiliæ V. de Paſchate quæ Euſebii Emiſſeni nomine inſcribitur, præſentiam realem Corporis Chriſti in *Eucharistiâ* & Tranſſubſtantiationem aſſerit, 959. a. SS. Gregorius Magnus & Iſidorus Hiſpalenſis Catholico Dogmati de reali præſentiâ Corporis & Sanguinis Chriſti in *Eucharistiâ* ſuffragantur, 960. a. b. Utrum de *Eucharistiâ* agatur Joannis ſexto Capite, 874. a. b. Futiles Albertini rationes, 875. a. Diluuntur Argumenta quibus Albertinus & alii probare nituntur Joannis Cap. VI. agi de ſolâ manducatione ſpirituali, etiam ad oralis rejectionem, 87. a. b. & *ſeq.* 883. b. Corpus & Sanguis Chriſti ſemina ſunt immortalitatis Chriſtianis qui *Eucharistiam* dignè percipiunt, 875. b. *Eucharistia* cibus ſalutis & panis vitæ, 876. b. Noſtra cum Chriſto unitas per communicationem Carnis illius & Sanguinis in Sacramento *Eucharistiæ* naturalis eſt, 877. a. *Eucharistia* ſpiritalis vitæ noſtræ cauſa, 877. b. *Eucharistia* vitæ æternæ ſubſtantiam nobis ſubminiſtrat, *ibid.* Chriſti Carnem in *Eucharistiâ* guſtantes, ei ſumus uniti, quemadmodum ipſa Verbo inhabitanti, 878. a. *Eucharistia* Caro Chriſti vivifica, *ibid.* & 912. a. Sui in *Eucharistiâ* participes immortales facit, 878. a. Qui *Eucharistiam* ſuſcipit, quodammodo commiſcetur, & fit unum cum ipſo, 878. b. *Eucharistia* ſummum amoris Chriſti erga nos argumentum, *ibid.* Vis & efficacia Sanguinis Chriſti in *Eucharistiâ*, *ibid.* Chriſtus per *Eucharistiam* in nobis corporaliter habitat, & per participationem naturalem, 881. a. Non in Sacramento tantùm, ſed uſque ad Spiritûs participationem Caro Chriſti comedenda, 882. a. Caro Chriſti plurimùm prodeſt quatenus ſpiritu vegetatur, & vivificandi vim habet à Verbo, cui perſonaliter unita eſt, 882. b. *Eucharistiæ* adoratio, 883. a. Quamvis ore manducetur Chriſti Corpus, modo tamen ſpirituali manducatur, 883. b. Manducationi orali Corporis Chriſti ſpiritalis manducatio neceſſariò jungenda, 884. a. b. Catechumenis occultare Myſteria, ac præſertim *Eucharistiæ* Sacramentum, ſolemne erat, 885. b. Eccleſiæ Græcæ de *Eucharistiâ* Fides, & cum Latinâ conſenſus in Dogmate de reali præſentiâ Corporis & Sanguinis Chriſti in *Eucharistiâ*, & Tranſſubſtantiationis, 891. b. & *ſeq.* Moſcovitarum cum Eccleſiâ Græcâ & Latinâ conſenſus in Fide *Eucharistiæ*, 893. a. Armenorum cum Eccleſiâ Græcâ conſenſus in *Eucharistiæ* dogmate, 893. b. Chriſtianorum Indiæ Cophtorum & Æthiopum concors de *Eucharistiâ* Fides, *ibid.* In verbis inſtitutionis *Eucharistiæ*, verbum, *Eſt*, non ſumitur pro verbo ſignificandi, 895. b. Quid ſignificat pronomen *Hoc*, in verbis inſtitutionis *Eucharistiæ*, 900. b. *Eucharistia* Pharmacum immortalitatis, 878. 904. a. 921. b. *Eucharistia* non communis panis & potus, ſed incarnati Jeſu Caro & Sanguis, 904. b. *Eucharistia* ex duabus rebus conſtat terrenâ & cæleſti, 906. a. Reſurrectionem Corporis ex *Eucharistiæ* participatione probat S. Irenæus, *ibid.* *Eucharistia* nova oblatio Novi Teſtamenti, 907. a. Chriſtiani Athletæ *Eucharistiæ* ſumtione contra adverſarium muniuntur, 908. b. Dominici Calicis & Sanguinis effectus in iis qui dignè *Eucharistiam* ſumunt, 909. a. Indignè communicantes vim inferunt Corpori & Sanguini Domini, 909. b. Deum ſentiunt ultorem qui *Eucharistiam* indignè ſumunt, *ibid.* Qui ab *Eucharistiâ* prohibetur, ſeparatur à Chriſti Corpore, & procul remanet à ſalute, 910. b. Chriſtus in ſacrâ menſâ incruentè immolatus, Fide intelligitur, 911. a. *Eucharistia* Sacrificium Veteris Legis Sacrificiis præſtantius, 911. b. S. Hilarius Chriſtum eſſe unum cum Patre ex *Eucharistiâ* probat, 913. b. De veritate Carnis & Sanguinis Chriſti in *Eucharistiâ* nullus eſt ambigendi locus, *ibid.* Tranſmutatio panis in Corpus, & vini in Sanguinem Chriſti ſimilis mutationi aquæ in vinum ab eo in nuptiis factæ, 915. a. Corpus Chriſti totum ſuſcipitur in unoquoque, & totum in ſe manet, 916. b. Panis *Eucharistiæ* conſecratione Corpus Chriſti fit & dicitur, 918. a. *Eucharistiam* percipientes Agnum ipſum integrè comedimus, 915. a. *Eucharistia* pignus ſalutis æternæ, tutela Fidei, ſpes reſurrectionis, 921. a. Idem Agnus per ſingulas Eccleſias in Myſterio panis & vini immolatus, 921. b. Chriſtus quia poteſt & promiſit, de pane efficit proprium Corpus, *ibid.* Nihil intereſt inter *Eucharistiam* & cœnam in quâ Chriſtus recumbebat, 922. a. Non minoris ſceleris rei ſunt, qui *Eucharistiam* indignè ſumunt, quàm qui Chriſtum trucidarunt, 922. b. *Eucharistiæ* pane alimur, quem Angeli videntes tremunt, *ibid.* Per *Eucharistiam* unimur Chriſto, quemadmodum Corpus ejus ipſi unitum eſt, 923. b. Quâ animi munditiâ ad *Eucharistiam* accedere debeamus, *ibid.* Idem Chriſti Corpus eſt in *Eucharistiæ* Sacramento, quod in præſepi adoraverunt Magi, ibid. *Eucharistia* ſpes, ſalus, lux, vita, 924. a. Angelorum & Cælorum Dominum in *Eucharistiâ* videmus, tangimus, comedimus, 924. b. *Eucharistiæ* Sacramenti Miniſter, 925. a. Qualiſcumque fuerit Origenis ſententia de Naturâ & Qualitate Corporis Chriſti poſt ejus Reſurrectionem, Catholicæ Fidei de præſentiâ reali ejus in *Eucharistiâ* non præjudicat, 926. b. Qui dignè *Eucharistiam* ſumunt Diabolo terribiles fiunt, 927. a. *Eucharistiæ* admirabiles effectus, 927. b. *Eucharistia* Mannâ præſtantior, non figura, ſed veritas, Corpus Auctoris, Corpus Vitæ, 928. a. *Eucharistia* non eſt id quod natura formavit, *ibid.* Quod conſecratione conficitur, Corpus ex Virgine eſt, 928. b. Quo ſenſu S. Hieronymus *Eucharistiam* Typum & Myſterium Corporis & Sanguinis Chriſti vocet, 931. b. Quo ſenſu S. Hieronymus dicat impios non manducare Carnem, nec bibere Sanguinem Salvatoris, 931. a.

a. Duplex modus manducandi Carnem Chriſti, unus juſtis impiiſque communis, alter juſtorum proprius, ibid. & ſeq. Euchariſtia Sacramentum ſucceſſit omnibus Sacrificiis Veteris Teſtamenti, quæ immolabantur in umbrâ futuri, 936. b. Euchariſtia Chriſti Corpus eſt veterum Sacrificiorum completivum, ibid. Nemo Chriſti Carnem manducat, niſi priùs adoraverit, 937. a. Euchariſtia eſt ipſa Caro, ipſe Sanguis Domini unicum pro ſalute noſtrâ Sacrificium, 937. b. Sanguinem qui de Chriſti latere manavit, in Euchariſtiâ bibimus, 938. a. Chriſtus Corpus ſuum in manibus ferebat, cùm Euchariſtiam Apoſtolis dedit, 941. a. Euchariſtia Myſterium unitatis, 942. b. Cur antiqui Patres de Euchariſtiâ aliquando obſcuriùs locuti ſunt, 943. Spiritus Sanctus panem in ſacrâ Menſâ efficit proprium incarnati Verbi Corpus, 951. b. Euchariſtia incruentum Sacrificium, ibid. Per Euchariſtiam in nobis manet Chriſtus, non ſolùm divino modo, ſed etiam humano, 953. a. Non ſolùm ſecundùm relationem affectûs, ſed ſecundùm participationem naturalem, 954. b. Chriſtus Euchariſtiam ſumentibus per Carnem ſuam ſe inſerit, & corruptionis victores efficit, 955. b. Niſi Chriſtus eſſet humilis, non manducaretur, nec biberetur, 956. b. Chriſtus per Euchariſtiam exiſtens in nobis ſopit ſævientem in membris noſtris carnis Legem, 955. b. Dei Filius in nobis eſt ſpiritualiter & corporaliter per Euchariſtiam, ibid. Mos aliquibus in Eccleſiis olim uſurpatus comburendi reliquias Euchariſtiæ, cùm ſpecies horrorem ſumendi incutiebant, non officit Fidei præſentiæ realis Corporis Chriſti, 959. a. Euchariſtia à jejunis ſumenda, 960. b. Panes Propoſitionis Euchariſtiæ figura, ibid. Diſpoſitiones ad dignam Euchariſtiæ perceptionem, ibid. Quæſtio excitata de Corpore Chriſti in Euchariſtiâ, utrum corruptibile vel incorruptibile ſit, 656. b. Error Abbaudi Abbatis quòd accidentia panis & vini in Euchariſtia non maneant, 672. a. Catholica de Euchariſtiâ Fides in Synodo Rothomagenſi aſſerta, 672. b. Vid. Concilia adversùs Berengarium celebrata, verbo Berengarius.

Eudo de Stellâ, patria ejus, errores inſani, & infelix exitus, 458. a.

Everhelmus Blandinienſis Abbas, Ord. Bened 501. b. Opera ejus genuina vel ſuppoſita, ibid.

Eugenius II. Paſchali Romano Pontifici ſufficitur, 4. b. Eugenii Elogium, ibid. & 6. b. Conventus Pariſienſis Gallicanorum Epiſcoporum indéque ad Eugenium II. miſſa Legatio, 4. b. Romana Synodus ab Eugenio II. congregata, ibid. Summa Canonum, 4. b. & ſeq. Ritus probationis per aquam frigidam, utrum ab Eugenio II. fuerit inſtitutus aut approbatus, 6. a. b. Eugenii obitus, 6. b.

Eugenius III. contra morem Pontifex eligitur, & quare, 448. a. S. Bernardi ad Eugenium III. recèns electum Litteræ, libero ſtylo, ſed caritatem ſpirante ſcriptæ, ibid. Eugenius III fugere cogitur, ibid. Portentum Eugenio III. celebrante viſum, ibid. Expeditionem ſacram contra Turcas indicit Eugenius III. 448. b. Eugenius III. Romam regreditur, ibid. Iterum fugit, ibid. Eugenius III. in Gallias venit, ibid. Concilia ab Eugenio III. celebrata, ibid. & ſeq. S. Hildegardis ſpiritus Eugenio III. probatus, 449. a. Eugenii III. Sententia Apoſtolico viro digna, ibid. Eugenii III. in viros Religioſos & eruditos benevolentia, 449. b. Eugenii III. virtutes, ibid. Sanctitas, 450. Cardinales ab Eugenio III. creati, ibid.

S. Eulogius Martyr, utrum Benedictinus Monachus fuerit, 60. b. Archiepiſcopus Toletanus electus eſt, at non conſecratus, ibid. Obitus S. Eulogii, ibid.

Euthymius Zigabenus, Monachus Græcus, Scriptor Eccleſiaſticus, 587. a.

Excommunicatio. Modus in Excommunicatione infligenda ſervandus, 93. b. Communione privantur qui cum excommunicatis communicant, 105. a. Abſolutio excommunicati poſt mortem, 110. b. Ordinationes ab excommunicatis celebratæ quo ſenſu irritæ, 423. b. Quinam cum excommunicatis communicantes, à cenſurâ ſunt immunes, ibid.

Extremæ-Unctionis Sacramentum, 96. a. Extremæ-Unctionis ritus, 143. b. Extrema-Unctio viatico præmiſſa, 90. a. 95. b.

F

Falco Beneventanus, ſacri Palatii Notarius, 523. b.

Ferdinandus I. Caſtellæ Rex, 640. b. Ferdinandi cum Henrico II. Imperatore controverſia, 641. a. Pius Ferdinandi I. Regis obitus, ibid.

Ferdinandus II. Rex Legionis, 846. Ferdinandi II. virtutes & nævi, ibid.

Fermentati uſus, utrum perpetuus fuerit in Eccleſiâ Græcâ, 868. b.

Fermentum olim per Titulos Romæ miſſum, erat Euchariſtia, 872. a. Euchariſtia cur Fermentum appellata, ibid.

Feſtorum obſervantia, 14. b. 107. a. Feſtivitates nono ſæculo celebres, 65. a. 80. a.

Fidelitatis Juramentum ab Epiſcopis Regibus præſtitum, 561. a.

Fides. Indignum eſt rationem Fidei humanis agitandam ratiunculis committere, 799. b. Cauſarum Fidei Judicium ad quos pertineat, 799. b. 807. b. & ſeq. Cauſæ Fidei ad Apoſtolicam Sedem referendæ, 800. a. 808. a. 810. b. & ſeq. Romanæ Eccleſiæ Fides indeficiens, ibid. 810. b. Confirmatio Judicii in cauſis Fidei ab Epiſcopis lati, ad Romanum Pontificem pertinet, 810. a. 811. b. Autoritas finiendi controverſias Fidei ad Romanam Sedem ſpectat, 811. a. Judicia Quæſtionum Fidei majorumque omnium cauſarum nullius ſunt roboris, ſi præter Sententiam Romani Pontificis præſumantur, 811. b. Vid. Romanus Pontifex.

Filioque, vocis additio ad Symbolum, an jure facta ſit, 390. b. Utrum ratio legitima hæc fuerit cur Græci à Romanæ & totius Occidentalis Eccleſiæ communione deficerent, 391. a. b. Additio vocis Filioque ad Symbolum, Conciliorum Decretis non repugnat, 391. b. Ad particulam Filioque, addendam Symbolo, ſuffeciſſet Romani Pontificis autoritas, 397. b. Græci non coguntur Symbolum cum additione Filioque legere, ibid. Additio Filioque ab Eccleſiâ Græcâ in Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. approbata, 397. b.

Fiſtanenſis Abbatiæ fundatio, 202. a.

Flaviniaci Monaſterii poſſeſſio Adelgario Æduenſi Epiſcopo & ejus Eccleſiæ confirmata in Synodo Ravennenſi, 105. a.

Flodoardus, Abbas Remenſis, & Noviomenſium, & Tornacenſium Epiſcopus deſignatus, 75. a. Flodoardi Elogium, 76. b. Opera, ibid. Utrum Flodoardus Autor ſit Chronici, ibid. & 77. a.

Florentius, Vigornienſis, Ord. Bened. Monachus, & Chronicon ab ipſo conſcriptum, 516. b.

Floriacenſi Cœnobio Privilegium ab Epiſcopis Gallicanis conceſſum, annuente Rege, 100. a. 101. b. 147. b. Privilegium Joannes VIII. Monaſterio Floriacenſi largitur, 148. a. Utrum hoc Privilegio immunitatem omnimodam ab Epiſcopi Juriſdictione conſecuti ſint Monachi Floriacenſes, ibid. S. Abo Floriacenſis Abbas reſiſtit Aurelianenſi Epiſcopo Monaſterii ſui libertatem violare volenti, 148. b. Immunitatem à Juriſdictione Epiſcopali eidem Cœnobio obtinet à Gregorio V. ibid.

Florus, Lugdunenſis Eccleſiæ Diaconus, 55. b. Elogium ejus, ibid. Opera, 56. a. Collectaneum ſub Bedæ nomine vulgatum in Epiſtolas S. Pauli, utrum Floro Diacono tribuendum, 56. a. b.

Fœneratorum malæ artes & crudelitas, 88. a.

Fœtum conceptum mulieres ejicientes, 102. b.

Folmarus & ejus errores, 489. b. Folmari error palmaris circa Sacramentum Euchariſtiæ, ibid. Errorem ſuum retractat Folmarus, 490. a.

Fontis-Ebraldi Ordo à Roberto de Arbriſello inſtitutus, 391. b. Fontis-Ebraldi Abbatiſſa totius Ordinis Sanctimonialium & Monachorum Caput, ibid. Rem novam non tentavit Robertus de Arbriſello cùm viros obſequio Ancillarum Chriſti addixit, ac voto aſtrinxit, ibid.

Formoſus, Portuenſis Epiſcopus, in Synodo Romanâ deponitur, 18. a. Ejus exauctorationis cauſæ, ibid. Formoſus in Sedem Portuenſem à Marino reſtituitur, 20. b. Formoſus legitimis ſuffragiis Summus Pontifex creatur, 21. a. Tumultuaria Formoſi in Pontificem electio, ibid. Formoſus Photii damnationem confirmat, ibid. Synodus Anglicana ſub Eduardo Seniore Rege, utrum ad Formoſi Pontificatum referenda, ibid. Privilegium Eccleſiæ Remenſi à Formoſo conceſſum, ibid.

ibid. Caroli Simplicis Regis Chriſtianiſſimi Jura *Formoſus* tuetur, 22. b. Utrum *Formoſus* Arnulfum Germaniæ Regem, creaverit Imperatorem, ibid. *Formoſi* obitus, *ibid.* Stephani VII. in *Formoſum* ſacrilegium & immane facinus, 23. a. Quæſtio de Ordinationibus *Formoſi*, 23. b. Rationes quibus illas irritas eſſe quidam contendebant, *ibid.* Ordinationum *Formoſi* defenſio, *ibid.* & *ſeq.* Stephani VII. contra *Formoſum* Acta à Romano Pontifice reſciſſa, 25. a. Theodorus II. memoriam *Formoſi* vindicat, Actáque confirmat, *ibid.* Joannes IX. Acta Stephani VII. contra *Formoſum* damnat, *ibid.* Ordinati à *Formoſo* in proprios Ordines & Gradus reſtituti, *ibid.* Sepulturæ *Formoſi* violatores anathemate perculſi, 25. b. Sergius III. *Formoſi* Acta reſcindit, Ordinationes irritas dicit, 26. b.

Francorum Reges IX. & X. ſæculis, 101. b. & *ſeq.* XI. & XII. ſæculis, 623. b. *Francorum* Regibus domuique Regiæ hoſpitium ab Epiſcopis debitum, 166. a. Epiſcopi & Abbates nonnulli militiam *Francorum* Regibus ſuppeditare tenebantur, 166. b. Onera alia Cleri erga Reges Chriſtianiſſimos, *ibid.* Canoni XII. Synodi VIII. nominationes Epiſcoporum à Regibus Chriſtianiſſimis factæ non repugnant, 258. a. Jus Chriſtianiſſimorum Regum ne quis Epiſcoporum exeat è Regno propugnatur, & cum Synodi VIII. Canone XVII. conciliatur, 259. a. Summi Pontifices Legatos in Gallias non mittebant, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, 848. b. Pietas & munificentia erga eos qui pro juſtitiâ exulant & patiuntur, jus hæreditarium eſt Regum *Francorum*, 851. b. Regiæ *Francorum* conſecrationis ritus antiquus, 625. a. *Francorum* Cruce ſignatorum in Oriente victoriæ, 628. b. *Francorum* Annalium Autor, qui Fuldenſes nuncupantur, 40. a.

Franconis Abbatis Opera varia, ſtrictâ & ſolutâ Oratione ſcriptâ, 510. b.

Freculfus Lexovienſis Epiſcopus, 48. a. *Freculfi* ſcripta, *ibid.*

Fridericus I. dictus Ænobardus, Aquiſgrani Rex Germaniæ & Romanorum à Colonienſi Archiepiſcopo inauguratus, 622. a. Concordia Eugenium III. inter Pont. Max. & *Fridericum* I. inita, *ibid.* Pacti conditiones, ibid. *Friderici* I. Expeditio in Italiam, ibid. *Fridericum* I. Imperatorem inter & Hadrianum IV. Pontificem Maximum diſſidium, 451. a. b. & *ſeq.* 622. a. b. Vid. *Hadrianus* IV. Imperatoris *Friderici* I. cum Alexandro III. rixæ, 454. b. & *ſeq.* Vid. *Alexander* III. *Fridericus* I. excommunicatur, 455. a. *Fridericus* I. Octaviani Antipapæ Protector, 820. a. Papienſe Conciliabulum ab Imperatore *Friderico* I. Schiſmatico congregatum, 820. b. Laudenſe Conciliabulum alterum ab eodem Imperatore coactum, 824. a. Conciliabulum Herbipolenſe ad Guidonis Antipapæ intruſionem confirmandam à *Friderico* I. indictum, 824. b. *Fridericus* I. cum eis quos in partes traxerat, ad Eccleſiæ unitatem redit, 823. a. *Fridericum* I. inter & Alexandrum III. pax ſancita, 455. b. Bellum ſacrum à *Friderico* I. animo pœnitente ſuſceptum, 622. b. *Friderici* I. obitus, Elogium, *ibid.*

Froila II. Hiſpaniæ Rex, ignavia ejus & crudelitas, 204. a.

Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus, ſanctitas ejus, eruditio, pietas, 501. a. *Fulberti* Vita, Opera, & Elogium, *ibid.*

Fulcherius Carnotenſis, & Opera ejus, 517. b. *Fulcherii* ſtylus & nævi, *ibid.*

Fulco ſenior, Comes Andegavenſis, 625. a. *Fulconis* in filium rebellem animadverſio & ſeveritas, 625. b. *Fulconis* Comitis Hieroſolymitana peregrinatio & pœnitentia, *ibid.*

Fulcuinus, Lobienſis Abbas, 75. b.

Fuldenſes Annales, 68. a. Annalium *Fuldenſium* Autor, *ibid.*

Furonenſis conventus, 192. a.

G

Gallicana Eccleſiæ laus, 822. b. *Gallicana* Eccleſia in unitate ac obſervantiâ erga Romanam Eccleſiam conſtans, 823. b. Romanæ Eccleſiæ in Eccleſiam *Gallicanam* propenſio, ibid. *Gallicani* Canones quâ in veneratione habendi, 49. b. *Gallicanæ* Eccleſiæ cum Romanâ conjunctio, 110. b. *Gallicanorum* Antiſtitum auxilium contra Græcos Nicolaus I. implorat, 246. a. Chriſtiani Lupi adversùs doctiſſimos *Gallicanæ* Eccleſiæ Præſules inſultus repelluntur, 259. a.

Galo, Pariſienſis Epiſcopus, utrum inter Paſchalis II. Cardinales ſit annumerandus, 440. a. An ei tribuendæ ſint Conſtitutiones in Conciliorum Collectionibus editæ, 440. a.

Gandulfi hæreſis, in quo ſita ſit, 476. *Gandulfus* in Attrebatenſi Concilio damnatus, *ibid.*

Gebhardus Saliſburgenſis Epiſcopus, quarumdam Epiſtolarum Autor, 507. a. b.

Gelaſius II. Pontifex creatus, 440. b. *Gelaſii* II. cum Henrico Imperatore diſſidia, ibid. *Gelaſius* II. Româ pellitur, *ibid.* Schiſma, *ibid.* Concilia à *Gelaſio* II. celebrata, ibid. & ſeq. *Gelaſius* II. Controverſiam Inveſtiturarum componere recuſat, 756. b. Indulgentiæ à *Gelaſio* II. conceſſæ, 441. a. *Gelaſii* II. in Gallias confugium, *ibid.*

S. *Genovefa* Abbatia, Victorinæ filia, 580. a. S. *Genovefæ* Regulares Canonici Sæcularium loco introducti, 449. a. 580. a.

Gerardi Engoliſmenſis Epiſcopi fortuna & mores, 779. a.* *Gerardus* Engoliſmenſis Petri Leonis Antipapæ fautor, 778. b.*

Gerbertus & ejus de Sede Remenſi cum Arnulfo contentio, 33. b. & *ſeq.* Vid. *Arnulfus.* Remenſis Archipræſul *Gerbertus* eligitur, 34. a. In Concilio Remenſi deponitur, 34. b. *Gerbertus* Eccleſiæ Ravennatenſi præficitur, 35. b. Ad Pontificiam Sedem evehitur, 36. a. b. Vid. *Silveſter* II.

Gerochus, Reicherſpergenſis in Bavariâ Præpoſitus, 507. b. *Gerochi* Opera, & à quo edita, *ibid.*

Gilbertus Porretanus, Pictavenſis Epiſcopus, 485. b. *Gilberti* Porretani ſubtilitas, *ibid.* & *ſeq.* Ad Romani Pontificis Tribunal *Gilbertus* multiplicis erroris accuſatur, 486. a. *Gilberti* Porretani errores, *ibid.* & *ſeq.* Attributa divina nec à ſe invicem nec ab eſſentiâ reipſa diſtingui exiſtimavit *Gilbertus* Porretanus, 487. a. A *Gilberti* Porretani errore parum abeſſe opinio Scoti videtur, *ibid.* Concilia in causâ *Gilberti* Porretani congregata, 487. a. Symbolum à Præſulibus Gallicanis contra *Gilberti* errores conditum, 487. b. *Gilberti* errores ab Eugenio III. Rom. Pont. damnati, *ibid.* Errores ejurat, & Summi Pontificis Sententiam ſummâ animi demiſſione excipit *Gilbertus* Porretanus, 487. b.

Gillebertus de Hoilandia, Suinshetenſis Abbas, & varia ejus ſcripta, 529. b.

Glaber Rodulphus, Ord. Bened. Monachus, quando floruerit, 501. a. Opera ejus, 501. a. b.

Glaſtonienſi Abbati & Conventui Juriſdictio Eccleſiaſtica & Civilis conceſſa in totâ Inſulâ, 595. b.

Gloveshoa Concilium, 77. b. Quare celebratum, 77. 78.

Godefridus Bullionæus Hieroſolymorum Rex creatur, 629. a. *Godefridi* virtus & humilitas, *ibid.*

Godefridus Viterbienſis, Chronicon univerſale partim carmine, partim ſolutâ Oratione ſcriptum, 537. b.

Goffridus Vindocinenſis, præclara ejus Geſta, & Opera, 519. a. *Goffridi* Vindocinenſis Abbatis Epiſtola, fratri Roberto inſcripta, utrum ipſius genuinus ſit fœtus, 793. a. b. & *ſeq.*

Gotteſcalchus, patria ejus, nomen, profeſſio, 276. a. *Gotteſcalchi* errores, 38. b. 276. b. A quo impugnati, ibid. *Gotteſcalchus* erroris convincitur, & damnatur à Rabano in Synodo Moguntinâ, 277. b. 278. b. *Gotteſcalchus* in Cariſiacâ Synodo damnatus, 279. a. *Gotteſcalchus* poſt damnationem in errore pertinax, 280. a. Duplex confeſſio *Gotteſcalchi*, ibid. *Gotteſcalchi* hæreticum ingenium, 281. a. *Gotteſcalchi* temeritas & ſuperbia caſtigatur, 281. b. *Gotteſcalchi* gemina confeſſio, 282. a. Quomodo recluſus ſcribere & Scripta vulgare *Gotteſcalchus* potuerit, 282. b. Eccleſia Gallicana duas in partes ſciſſa, aliis *Gotteſcalchum* impugnantibus, aliis ejus patrocinium ſuſcipientibus, 283. a. Opuſculum Hincmari contra *Gotteſcalchum*, ibid. Prudentius Trecenſis de Quæſtionibus à *Gotteſcalcho* motis ſcribit, ac ſpecie tenus ipſi favet, 283. a. Lupus Ferrarienſis de iis Quæſtionibus cum Rege Carolo-Calvo collationem habet, 283. b. Ratramnus *Gotteſcalchi* errori non favet, 285. a. Amalarius & Joannes Scotus ſcribunt in *Gotteſcalchum* infelici uterque exitu, 285. b. Florus & Eccleſia Lugdunenſis errorem *Gotteſcalchi* circa Prædeſtinationem execrantur, 286. b. Sermo Flori Magiſtri *Gotteſcalcho* planè contrarius, 287. a. Amolo Lugdunenſis ſcribit ad *Gotteſcalchum*, ejus errores execratur, eumque ad ſaniorem mentem nititur revocare,

vocare, 287. b. Hincmari ad Amolonem Epiſtola de erroribus & damnatione *Gotteſcalchi*, 288. a. Eccleſia Lugdunenſis quamvis *Gotteſcalchi* errore facti, nonnihil patrocinata videatur, ejus tamen erroribus nequaquam favit, 288. a. b. 829. Mores *Gotteſcalchi* impia, 288. a. b. Quâ occaſione Hincmarus Librum de non Trinâ Deitate contra *Gotteſcalchum* ſcripſerit, 399. a.

Græcæ Eccleſiæ de Euchariſtiâ Fides & in dogmate de reali Corporis Chriſti præſentiâ cum Eccleſiâ Latinâ conſenſus, 891. b. & ſeq.

Grandimontenſis Ordo à quo inſtitutus, 585. a. Hujus Regula, 585. b. Utrum *Grandimontenſis* Congregatio Regulam & Conſtitutiones Ciſtercienſes obſervaverit, ibid. *Grandimontenſis* Ordinis commendatio, *ibid.* Ortum inter Fratres Laïcos & Clericos *Grandimontenſes* diſſidium, 586. a. Quomodo & à quibus compoſitum, *ibid.* Regula *Grandimontenſium* à Romanis Pontificibus confirmata, & refrigeſcente fervore temperata, 586. b. *Grandimontenſis* Ordinis Elogium, *ibid.*

Grandines. Utrum à Magis & Sortilegis excitari poſſint, [illegible] 530. b.

Gratianus. Patria ejus, profeſſio, 574. b. *Gratiani* Collectio, ibid. *Gratiani* emendatio, ibid. *Gratiani* Collectio non eſt approbata ab Eugenio III. 575. a. Fabula de *Gratiani* natalibus, *ibid.*

Gregorius IV. Romanus Pontifex invitus eligitur, 7. a. Patria ejus, genus, forma, eruditio, ſanctitas, 6. b. Varia *Gregorii* IV. pietatis Opera, 7. a. *Gregorii* IV. in Gallias iter, *ibid.* Utrum defectioni filiorum Ludovici Pii à patre Auguſto faverit, *ibid.* Gallicanorum Epiſcoporum falſæ ſuſpiciones & diſſidium cum *Gregorio* IV. non probandum, ibid. *Gregorii* IV. ad Gallicanos Epiſcopos Litteræ graves & aſperæ, ibid. *Gregorius* IV. ſuggerit Epiſcopis Gallicanis quid Imperatori reſpondere pro ejus ſalute debuerint, 7. b. Adventus *Gregorii* IV. in Gallias pacificus, 8. a. *Gregorius* IV. à Sententiâ Miſſorum Imperialium in cauſâ temporali ad ipſum Imperatorem appellat, 8. b. *Gregorii* IV. obitus, *ibid.*

Gregorius V. Sedem S. Petri occupat, 34. b. Humilitas ejus, *ibid.* Schiſma, ibid. *Gregorius* V. Otthonem III. Imperatorem coronat, 35. a. Roberti Francorum Regis cum Bertâ conſanguineâ connubium improbat, *ibid.* Synodum Romanam in cauſâ Roberti Regis congregat, 35. b. Arnulfum Remenſem Archiepiſcopum Sedi ſuæ reſtitutum carcere ſolvi, ſuamque ad Eccleſiam remitti jubet *Gregorius* V. *ibid.* Gerbertum Ravennatenſi Eccleſiæ præficit, ibid. *Gregorii* pro Eccleſiaſticâ Diſciplinâ ſtudium, *ibid.* Obitus ejus & beneficentia in pauperes, *ibid.* & ſeq.

Gregorius VI. Ejus pro Schiſmate extinguendo labores, 401. b. *Gregorii* VI. electio in ſimoniæ ſuſpicionem venit, *ibid.* & ſeq. Sutrina Synodus *Gregorio* VI. conſentiente & Præſide celebrata, 404. a. *Gregorius* VI. Pontificatu ſponte cedit, ibid. *Gregorium* VI. Pontificem legitimum fuiſſe agnovit Eccleſia, quamvis ejus electio Sutrinæ Synodo vitioſa viſa ſit, *ibid.* In Germaniam ductus *Gregorius* VI. & quare, *ibid.*

Gregorii VII. electio, 417. a. Ejus præclaræ dotes & virtutes, *ibid.* Cœleſte viſum, quo ejus regimen à Deo probari ſignificatur, 417. a. Simoniacos & incontinentes Clericos *Gregorius* VII. coërcet, *ibid.* Ipſi ſtructæ inſidiæ, *ibid.* *Gregorii* Chriſtiana moderatio, 417. b. Berengarium damnat, ibid. *Gregorius* VII. à calumniâ vindicatur, 417. b. 418. b. 422. b. Ejus cum Henrico IV. Germaniæ Rege diſſidium, 417. b. Vid. *Henricus.* Mathildem Comitiſſam ad Chriſtianam perfectionem inſtituit, 418. a. Ad frequentem Communionem & pietatem erga Virginem Deiparam ipſam hortatur, ibid. *Gregorii* VII. geſta pro Eccleſiâ & Imperio Orientis, 418. b. Geſta pro Eccleſiâ & Duce Bohemorum, *ibid.* Divinum Officium Linguâ Sclavonicâ celebrari vetat, ibid. *Gregorii* geſta cum Regibus Hungarorum, Danorum, Suecorum, Norvegorum, 419. a. Cum Hiſpaniæ Regibus, 419. b. Cum Philippo Rege Francorum, 421. a. Necem S. Staniſlao Cracovienſium Epiſcopo illatam *Gregorius* VII. ulciſcitur, 419. b. *Gregorius* VII. Canonum cuſtos diligentiſſimus, *ibid.* & ſeq. Robertum Guiſcardum Principem Normannum beneficiis ſuis addicit Eccleſiæ Romanæ defenſioni *Gregorius* VII. 420. a. Eccleſiæ Lugdunenſi Primatialem Dignitatem confirmat, 420. b. *Gregorii* VII. manſuetudo erga Normanniæ Epiſcopos, ne Rex Anglorum offendatur, *ibid.* Studia *Gregorii* VII. erga Monaſticum Ordinem, 421. b. *Gregorii* VII. Concilia, Hiſtor. Eccl. Sæc. IX. X. XI. & XII. 422. a. b. & ſeq. *Gregorii* VII. Pontificis Maximi cum Henrico III. Imperatore diſſidium, 675. b. Henrici III. flagitia hujus diſſidii cauſâ, ibid. *Gregorii* VII. ad Henricum III. Litteræ & Legati, ut eum ad officium revocet, 677. b. *Gregorius* VII. in Henricum III. & utilitates ejus propenſiſſimus, 778. & ſeq. Henricus III. à *Gregorio* VII. reprehenditur, 680. a. Conciliabulum Wormatienſe adversùs *Gregorium* VII. ab Henrico coactum, 680. b. *Gregorius* Henricum in Romanâ Synodo excommunicat, 425. a. 682. a. Utrum *Gregorius* Regiâ Dignitate eum omnino privaverit, 682. b. Henricus à *Gregorio* abſolutionem obtinet, 684. a. Quibus conditionibus, 685. b. *Gregorius* VII. à falſis accuſationibus & calumniis ſe purgat per Corpus Domini, 686. a. Henricus fidem *Gregorio* datam violat, 686. b. Utrum abſque *Gregorii* VII. conſilio Rodulphus Germaniæ Rex electus fuerit, 687. b. *Gregorius* VII. ad manſuetudinem propenſus, 688. b. 689. a. 699. b. *Gregorius* VII. Henricum Regem in eadem & graviora crimina prolapſum rursùs excommunicat & exauctorat, 689. a. 689. b. & ſeq. *Gregorius* VII. primus Romanorum Pontificum ſibi Regum exauctorandorum tribuit poteſtatem, 690. a. Veterum Pontificum exemplis ac ſententiæ repugnant *Gregorii* VII. factum & privata opinio in depoſitione Henrici Regis, 690. b. & ſeq. Quid *Gregorium* in hanc opinionem inducere potuerit, 694. b. 695. a. Nullius ſunt ponderis Argumenta quibus ſuam ſingularem opinionem de poteſtate exauctorandi Reges Romano Pontifici attributa, probare nititur *Gregorius* VII. 695. b. & ſeq. Falſa & apocrypha documenta *Gregorio* VII. ſubminiſtrata, 698. a. Non tam proprio motu quàm aliorum impulſu Henrici Regis exauctorationem aggreſſus eſt *Gregorius* VII. 699. b. *Gregorii* VII. opinionem & factum Eccleſia univerſa non approbavit, *ibid.* & ſeq. Nec ipſe *Gregorius* definivit, ſeu credendum propoſuit Fidelibus, poteſtatem exauctorandi Reges Romano Pontifici competere, 699. b. *Gregorii* VII. ſanctitas privatæ illius opinionis non probat veritatem, 704. b. Conciliabula adversùs *Gregorium* VII. ab Henrico coacta, 706. b. & ſeq. 714. b. Calumniæ in *Gregorium* prolatæ, *ibid.* Lata in Brixienſi Pſeudo Synodo adversùs *Gregorium* exauctorationis Sententia, 707. a. b. Schiſma, *ibid.* Quibus rationibus nitebatur Synodi ſchiſmaticæ in *Gregorium* Sententia, 708. a. b. *Gregorii* VII. ſanctitas à calumniis vindicatur, 709. a. Ejus Elogium, *ibid.* & ſeq. Anna Comnena ſchiſmatica fœmina contra *Gregorium* non audienda, 710. b. Sententiæ in *Gregorium* VII. à Brixienſi Conciliabulo latæ nullitas multiplex, 710. b. Contra prudentiæ leges non peccavit *Gregorius* VII. excommunicando Henricum Germaniæ Regem, & Epiſcopos illius fautores, 711. b. Henrico Regi & Aulicis Epiſcopis, ſalvo officio, connivere non poterat *Gregorius* VII. 712. a. *Gregorius* VII. anathematis Sententiam in Henricum & Guibertum Antipapam juſtè confirmavit, 713. b. Utrum *Gregorius* morti proximus Sententiam in Henricum Regem latam reſciderit, ipſumque abſolverit, 717. b. & ſeq. *Gregorii* VII. Dictatus, utrum ipſius ſit genuinus fœtus, 719. a. Epiſcopos vice Chriſti Eccleſias ſuas regere *Gregorius* VII. cenſet, 719. b. Solum Romanum Pontificem jure dici Univerſalem, ſcripturus non videtur *Gregorius* VII. *ibid.* Articuli de poteſtate deponendi Epiſcopos ſoli Romano Pontifici conveniente, abſque Synodo, non videntur à *Gregorio* VII. dictati, 720. b. Abſentes & inauditos Epiſcopos à Romano Pontifice damnari poſſe *Gregorius* VII. non ſcripſit, 721. b. Quòd in eâdem domo cum excommunicatis à Romano Pontifice manere non liceat, *Gregorius* VII. abſque exceptione non dixit, *ibid.* & ſeq. Solum Romanum Pontificem novas Leges condere poſſe *Gregorius* VII. non aſſeruit, 722. a. Solum Papam Imperialibus inſignibus uti poſſe *Gregorius* VII. non ſcripſit, *ibid.* Papæ nomen non ſectabatur tempore S. *Gregorii*, 722. b. Eccleſiaſtici ritus à *Gregorio* VII. inſtituti, 425. b. *Gregorii* VII. obitus, poſtrema verba, miracula, ſanctitas, & Elogium, 426. a.

Gregorius VIII. Urbano III. ſufficitur, 461. b. *Gregorii* VIII. pium de Hieroſolymitanâ expeditione conſilium, *ibid.* Ex Epiſcopis unum *Gregorius* ſe profitetur, ibid. *Gregorii* VIII. obitus, & Elogium, *ibid.*

Gregorii Siracuſani Epiſcopi damnatio, 237. b.

Guerricus Abbas, & Sermones ab ipſo compoſiti, 530. a.

LLLIII Guibertus

Guibertus Novigentinus Abbas, genus ejus, doctrina, humilitas & pietas erga Deiparam, 517 b. *Guiberti* Opera, *ibid. & ſeq.* Salubris circa ſacrarum Reliquiarum veritatem *Guiberti* doctrina, 518. a.

Guiberti Antipapæ intruſio, 6[illegible] a. 707. a. *Guibertus* tam Antipapa fuit, quàm Novatianus, 712. a.

Guigo Carthuſianus, patria ejus, Præfecturæ, Opera, & obitus, 5[illegible] a. b.

Guilelmus de Campellis, Catalaunenſis Epiſcopus, 5[illegible] Opera ejus & Elogium, *ibid.*

Guillelmus Litle, Neubrigenſis appellatus, 538 a. Quo tempore floruerit, & varia ejus Opera, *ibid.*

Guillelmus à S. Theodorico, patria ejus, Elogium, & Opera, 529. b.

Guitmundus Ord Bened. Monachus, Cardinalis à Gregorio VII creatus, 5[illegible] b. *Guitmundi* Opera, 506. a. *Guitmundi* humilitas & ſancta libertas, *ibid.*

Guitmundus Berengarianæ hæreſeos impugnator, & Corporis Sanguiniſque Chriſti in Euchariſtiâ veritatis Aſſertor, 666. b. *& ſeq.*

Gundobadus. Liber Agobardi contra Legem *Gundobadi*, 49. b.

Guntharius Agrippinenſis in Synodo Romanâ ſub Nicolao I. depoſitus, 331. b. & ſeq. *Guntharii* ſeditio & contumacia, 332. a.

H

Hadrianus II Romanus Pontifex, 16. a. *Hadriani* II. ſanctimonia, ibid. *Hadriani* II. in memoriam Nicolai I. deceſſoris ſui reverentia, ibid. *Hadrianus* Photium damnat, 16. b. Octavæ Synodo œcumenicæ præeſt per Legatos, *ibid.* Pacem & juſtitiam inter Chriſtianos Principes ſervari curat *Hadrianus*, ibid. Illos pro officio monet, hortatur, corripit, ibid. *Hadrianus* II. ſuarum aſperitatem Litterarum Carolo Calvo Regi Chriſtianiſſimo excuſat, 17. a. 321 b. Quid *Hadrianus* in cauſâ Hincmari Laudunenſis cum Remenſi egerit, 321 a. b. Vid. *Hincmarus*. S. Athanaſii Neapolitani Epiſcopi contra Sergium ejus nepotem *Hadrianus* defenſionem ſuſcipit, 17. b.

Hadrianus III. Pontifex creatur, 21 a. *Hadrianus* Photii communionem execratur, ibid. *Hadriani* III. obitus, *ibid.*

Hadrianus IV. Pontifex Maximus, patria ejus, parentes, fortuna, 450 b. Legati ab *Hadriano* IV. miſſi Conſtantinopolim de Pace inter Eccleſiam Orientalem & Occidentalem conciliandâ, 451. a. Diſſidium inter Fridericum Imperatorem & *Hadrianum* IV. *ibid.* Hujus cauſa & progreſſus, 451. b. *Hadrianus* ambigua Litterarum verba explicat & excuſat, 452. a. Nova inter *Hadrianum* & Fridericum rixa, *ibid. & ſeq.* Eberardi Bambergenſis Epiſcopi ad *Hadrianum* Litteræ de Concordiâ Sacerdotii & Imperii, 452. b. Gravamina hinc inde propoſita, à Pontifice & Imperatore, *ibid.* Henrico II. Angliæ Regi Hiberniam occupandi pro Chriſtianæ Religionis propagatione facultatem tribuit *Hadrianus* IV. 455. a. *Hadrianus* parcus in propinquos, 455 b. *Hadriani* obitus, *ibid.* Cardinales ab *Hadriano* IV. creati, *ibid.*

Hæretici. Concilium Lateranenſe III. Subditos Principum Supremorum in *hæreſim* lapſorum, à debito Fidelitatis & Obedientiæ non abſolvit, 826. b.

Halitgarius Cameracenſis & Attrebatenſis Epiſcopus, 44. b. Opera ejus, & à quibus edita, *ibid.*

Haraldus Angliæ Rex, 649. b. *Haraldus* à Willelmo Normanniæ Duce appetitus, Regno & vitâ ſpoliatur, *ibid.*

Hardecnutus Anglorum Rex, 648. a. Nuptiæ ejus, *ibid.* Tributa ab ipſo impoſita, 648. b.

Haro. Jus illud Normannicum, quod patriâ Linguâ vocatur *Clameur de Haro*, quid ſit & unde fluxerit, 196. a.

Haroldus Angliæ Rex, 648. b. *Haroldi* obitus & in corpus ejus mortuum animadverſio, *ibid.*

Haymo Halberſtatenſis in Saxonia Epiſcopus, & Opera, 3[illegible]. b.

Heiricus Autiſſiodorenſis Monachus, 67. a. Opera ejus, 67. a. b.

Helgaldus Floriacenſis, Ord. Bened Monachus, 501. b Opera ejus & obitus, *ibid.*

Helienſis Epiſcopatûs in Angliâ erectio à Paſchali II. 537. a.

Henricus I. Bavariæ Dux, hujus nominis ſecundus, & primus Imperator, 617. a. *Henrici* res præclarè geſtæ & pietas eximia, ibid. *Henrici* bella contra Græcos, ibid. *Henrici* Pii caſtitas, 617. b. Obitus, & Canonizatio, [illegible] a.

Henricus II. Imperator, genus ejus, moderatio, pietas, juſtitia, 618. b. Comœdos *Henricus* expellit, *ibid.* Synodum contra Simoniacos in Germaniâ haberi curat, ibid. *Henrici* II[illegible], *ibid.*

Henricus Regum Germaniæ eo nomine *Quartus*, Imperatorum *Tertius*, 619. a. 675. b. & ſeq. *Henrici* III. mores pravi & vitia, ibid. *Henrici* III. Imperatoris cum Gregorio VII. Pont. Max. diſſidium, 675. b. & ſeq. *Henrici* III[illegible] Eccleſiam & Rempublicam offendunt, ibid. *Henricum* per Litteras ad officium revocare Gregorius VII. tentat. 677. b. Ficta & umbratilis *Henrici* III. in Gregorium VII. reverentia, 678. a. *Henricus* à Gregorio VII. in Synodo Romanâ excommunicatur, 619. a. 682. a. 689. b. Exauctoratur, *ibid.* Tranſlatio Imperii ad Rodu[illegible] 619. a. 6[illegible]. Utrum Regiâ Dignitate *Henricus* III. privatus fuerit, 682. b. Conciliabula adverſus Gregorium ab *Henrico* coacta, 680. a. 706. b. 714. b. Gregorius in Brixienſi Pſeudo-Synodo deponitur, 7[illegible] a. Schiſma, ibid. *Henrici* & Schiſmaticorum in Gregorium c[illegible], 706. b *& ſeq.* Vid. *Gregorius* VII. Guibertum Antipapam *Henricus* III. creat, 619. a 7[illegible] a. *Henricum* inter & Rodulphum de Imperio diſceptatur, 619. a. Rodulphum electum *Henricus* vincit, 6[illegible] a. Romæ *Henricus* coronatur à Guiberto, quem conſtituerat Antipapam ibid. *Henrici* inobedientia amicorum morte mulctata, 684. b. Conditiones à confederatis Principibus *Henrico* præſcriptæ, ibid. *Henricus* ſimulatâ pœnitentiâ abſolutionem impetrat à Gregorio VII. 6[illegible] a. *& ſeq.* Quo habitu Rex *Henricus* Abſolutionem à Gregorio VII. poſtulaverit, 685. b. Quibus conditionibus obtinuerit, ibid. *Henricus* Fidem Gregorio datam violat, 6[illegible] b. Henricus, *Henrici* III. Imperatoris filius in patrem rebellis, 619. b. *Henricus* III. filio inſignia Imperii reſignare cogitur, ibid. *Henrici* III ad Philippum Francorum Regem & Germanos Principes querelæ, ibid. *Henrici* III. obitus, 6[illegible] a. *Henrici* III. Imperatoris dotes naturales, *ibid.* Beneficentia in pauperes, quæ Schiſmatico non profuit, 620. a. *Henrici* III. bellica fortitudo, 620. b. Sepultura, 715. b.

Henricus IV. Imperator, in Henricum patrem rebellis, quem Imperio exuit, [illegible] b. *Henrici* IV. cum Romanis Pontificibus diſſidium ob Inveſtituras, [illegible]. b. 810. b. Catalaunenſe de Inveſtituris Colloquium inter Paſchalem II. & *Henrici* Imp. Legatos, 743. a. *Henrici* Imperatoris cum Paſchali Pactio, 743. a. b. Pactum violat *Henricus*, 746. a. Privilegium Inveſtiturarum à Paſchali *Henricus* extorquet, [illegible] *& ſeq.* Conon Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Concilium Hieroſolymis celebrat, & in *Henricum* Imperatorem fert excommunicationis Sententiam, 747. b. Privilegium Inveſtiturarum à ſe *Henrico* conceſſum reſcindit Paſchalis II. 753. b. Pacta conventa inter Calliſtum II Rom Pont. & *Henricum* Imperatorem, 7[illegible] b. Tergiverſatur *Henricus* & moras trahit ut Calliſtum II. intercipiat, 758. a. Calliſtus Remos reverſus Inveſtituras damnat, & *Henricum* Imperatorem excommunicatione ferit, 425. a. 438. b. Par non erat cauſa Regis Francorum & *Henrici* Imp quoad Inveſtituras, 759. b. *Henrici* obitus, 620. b.

Henricus V. Friderici I. filius, Regni conſors à patre factus, 6[illegible] *Henrici* V. nuptiæ, *ibid.* I[illegible] Coronam à Celeſtino III Pont. Max. conſequitur, *ibid.* Regni Siciliæ hæreditatem bello vindicat, ibid. *Henrici* V. obitus, 6[illegible] a. Contentio de Imperio inter Philippum *Henrici* fratrem, & Ottonem Saxoniæ Ducem, 623. a. b.

Henricus I. Francorum Rex, 625. Conſtantiam matrem tumultuantem reprimit, 625. a. *Henrici* bellum Normannicum, *ibid.* Rex *Henricus* filium ſuum Regem inaugurari jubet, ibid. *Henrici* I. obitus & Elogium, *ibid.*

Henricus Auceps, Germaniæ Rex, 197 a Quare ſic dictus, *ibid.* Pium *Henrici* votum, *ibid.* Victoriæ ejus, *ibid. & ſeq.* Filii, [illegible] 197. b.

Henricus I. Willelmi primi filius, Angliæ Rex, 653. b. *Henricus* Rex litteris excultus, ibid. *Henricum* Regem cum S. Anſelmo & Paſchali II. committit Inveſtiturarum negotium, 65[illegible] *Henrico* I. Angliæ Regi in cauſâ Inveſtiturarum S. Anſelmus reſiſtit, 731. a. *Henrici* I. ad Paſchalem II. Legationes & Litteræ, in deceſſoris

deceſſoris ſui Decreta contra Inveſtituras & Hominia Epiſcoporum temperet, 737. a. Paſchalis in recuſandis *Henrici* petitionibus firmum propoſitum, 737. a. b. & *ſeq.* 740. b. Diſſidium inter *Henricum* & Anſelmum Cantuarienſem, 741. a. *Henrici* Conſiliarii & Epiſcopi ab eo inveſtiti, Romanæ Synodi Sententiâ excommunicantur, 741. a. Rex *Henricus* concordiam init cum Anſelmo, & Paſchalis II. Decretis morem gerit, 742. a. *Henricus* Rex Bellator ſapiens æquè ac fortis, ibid. *Henrici* I. Regis pius obitus, 653. b.

Henricus II. Anglorum Rex, 655. a. *Henrici* II, & Cantuarienſis Archiepiſcopi Thomæ diſſidium, ibid. & ſequent. Cauſæ quæ Thomam Cantuarienſem cum *Henrico* ſecundo Angliæ Rege commiſerunt, 833. b. *Henrici II.* iniqua poſtulata, 838. a. Alexandri III. Summi Pontificis erga *Henricum* Regem œconomia, 840. b. & ſeq. 854. a. *Henricus II.* Conventum Epiſcoporum contra Thomam Cantuarienſem convocat, 841. b. Legatio *Henrici II.* contra Thomam, 842. b. *Henrici* Regis altera ad Alexandrum Legatio minax, 844. b. Querulæ Alexandri III & Cardinalium ad *Henricum* Litteræ, *ibid.* Apologeticæ Litteræ Regis Anglorum ad Cardinales, *ibid.* S. Thomæ Cantuarienſis Litteræ ad *Henricum II.* vehementes, 845. b. Altera *Henrici* & Præſulum Anglicanorum ad Romanum Pontificem Legatio, 847. a. *Henricus* S. Thomam Pontiniaco ejici curat, 848. a. Nova *Henrici* ad Alexandrum III. Legatio, 848. b. Joannis Oxonienſis, *Henrici* Regis ad Summum Pontificem Legati inſolentia, *ibid.* Legati Apoſtolici *Henricum* Regem Angliæ officii admonent ante diſceſſum, 851. a. Ludovicus VII. pacis inter S. Thomam & *Henricum* ſequeſter, *ibid.* Nova *Henrici* ad Alexandrum III. & Alexandri ad *Henricum* Legatio, 851. b. Apoſtolicorum Legatorum geſta cum *Henrico* Rege, 852. a. Edictum *Henrici* Regis contra Eccleſiæ libertatem, 853. a. Jura Cantuarienſis Archiepiſcopi ab *Henrico* Rege violata, 855. b. Romanum Pontificem & Archiepiſcopum Cantuarienſem *Henricus* Rex Subditos abjurare cogit, *ibid.* Pax inter S. Thomam Cantuarienſem, & *Henricum II.* Anglorum Regem inita, 856. b. Quibus conditionibus, *ibid.* & *ſeq.* Utrum *Henricus II.* S. Thomæ necem imperaverit, 858. a. b. *Henricus II.* à cæde S. Thomæ Cantuarienſis abſolvitur, 858. a. *Henrici* bella, 655. b. *Henricus II.* actâ ad S. Thomæ Martyris tumulum pœnitentiâ, de hoſtibus victor evadit, *ibid.* Filiorum in *Henricum* rebellio, *ibid.* Pax *Henricum* inter & filios ſancita, 656. a. Pacti conditiones, ibid. *Henricus II.* Legato Apoſtolico ſuccenſet, quòd ejus Regnum ſine Majeſtatis ſuæ licentiâ ingreſſus ſit, *ibid.* Ab Alfonſo Caſtellæ & Sanctio Navarræ Regibus *Henricus* Arbiter electus eorum controverſias finit, ibid. *Henrici II.* obitus, 656. b. Ejus vitia & virtutes, *ibid.*

Henricus Cardinalis & Epiſcopus Albanenſis, 540. a. Patria ejus, genus, geſta & obitus, *ibid.*

Henricus Huntidonienſis, Lincolnienſis Eccleſiæ Canonicus & Archidiaconus, 534. a. Libri ab ipſo conſcripti, *ibid.*

Henricus Monachus apoſtata, 482. a. *Henrici* Hæretici mores, 482. b. *Henricus* diſertus, ſed ignarus, *ibid.* Hæreſeos ſuæ virus Cenomanenſibus afflat *Henricus*, 483. a. A Clero Cœnomanenſis Eccleſiæ *Henricus* excommunicatur, abſente Hildeberto Epiſcopo, *ibid.*

Henriciana hæreſis, quæ ſit, & in quo conſiſtat, 425. b. *Henriciana* hæreſis damnata, *ibid.* 483. a. b. A quibus impugnata, 483. b. Vid. *Henricus*.

Heraldus, Rex Danorum, Fidem Chriſtianam & Baptiſmum ſuſcipit, 50. a.

Herardus Turonenſis Archiepiſcopus, 64. b. *Herardi* Capitula, 65. a.

Herbipolenſe Conciliabulum, à quo & quare indictum, 824. b.

Heribertus Lobienſis Abbas, pietas ejus, doctrina & Opera, 75. b.

Heriveus Remenſis Archipræſul Carolum Simplicem cum Proceribus qui ab eo defecerant, reconciliat, 196. b. *Herivei* perfidia, *ibid.*

Hermannus Contractus, quare ſic dictus, 502. a. *Hermanni* eruditio ſingularis & Opera, *ibid.*

Hermannus Ord. Bened. Monachus, 518. *Hermanni* Libri tres de Miraculis B. Mariæ Laudunenſis, *ibid.*

Hildebertus Turonenſis Archiepiſcopus, & varia ejus fortuna, 519. b. *Hildebertus* à calumniâ vindicatur, ibid. *Hildeberti* Opera, *ibid.* Elogium, 520. a.

S. *Hildegardis* patria, & inſtitutio, 540. b. S. *Hildegardis* Revelationes & Prophetiæ probatæ, 449. a. 540. b. S. *Hildegardis* Elogium, 541. a.

Hilduinus, S. Germani Pariſienſis, S. Medardi Sueſſionenſis & S. Dionyſii prope Lutetiam Abbas, 47. b. *Hilduini* Abbatis Elogium, ibid. *Hilduini* Areopagitica, 48. a. Cætera *Hilduini* Opera, 47. b. 48. a.

Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis, 62. b. *Hincmari* pro Monaſtica Diſciplina ſtudium, *ibid.* Quibus Conciliis interfuerit *Hincmarus*, 63. a. Capitula *Hincmari* ad ſuæ Diœceſis Preſbyteros, 63. a. b. & *ſeq.* cætera *Hincmari* Opera, 63. b. & *ſeq.* Quid ſentiendum de Abſolutione ab *Hincmaro* data, per Litteras Hildebaldo Sueſſionenſi Epiſcopo, 64. a. *Hincmari* contra Gotteſcalchum labores, 277. b. 279. a. & *ſeq.* 283. a. 288. a. 292. a. 297. b. & *ſeq.* vid. Gotteſcalchus. Cauſa *Hincmari* cum Rothado Sueſſionenſi Epiſcopo, 299. a. b. & *ſeq.* vid. *Rothadus*. Cauſa Wulfadi & Clericorum ab Ebbone Remenſi Archipræſule ordinatorum, cum *Hincmaro* ejus ſucceſſore, 306. b. & *ſeq.* Wulfadum & conclericos ſuſpendit *Hincmarus*, 308. a. Sententia adverſùs eos in Concilio Sueſſionenſi *II. Hincmaro* Autore lata, *ibid.* Concilii confirmationem à Leone IV. fruſtra petit *Hincmarus*, 308. b. Obrepit *Hincmarus* Benedicto III. 309. a. Nicolao I. *ibid.* Quatuor ſchedulæ ab *Hincmaro* Synodo Sueſſionenſi III. oblatæ contra Wulfadum & Conclericos, 310. a. Epiſtolæ Synodi & *Hincmari* ad Nicolaum I. 312. a. Nicolai I. ad *Hincmarum* Epiſtolæ increpatoriæ, 312. b. vid. *Wulfadus*. *Hincmarus* libertatis Eccleſiaſticæ vindicem ſe præſtat, 314. b. *Hincmarus* Regem Carolum Calvum graviter monet ne Eccleſiæ Jura violare pergat, 315. b. Ipſi divinam ultionem comminatur, cumque excommunicationem mereri ſignificat, *ibid.* Beneficia Eccleſiaſtica ſæcularibus perſonis de Republicâ bene meritis concedi poſſe *Hincmarus* aſſerit, 316. a. *Hincmari* Remenſis cum *Hincmaro* Laudunenſi cauſâ, vid. *Hincmarus* Laudunenſis infra. *Hincmari* Liber de Divortio Lotharii & Teutbergæ, 316. a.

Hincmari Laudunenſis Epiſcopi cauſa cum *Hincmaro* avunculo Remenſi Archipræſule, 314. a. *Hincmaro* juniori ſeu Laudunenſi Carolus Calvus offenſus eſt & quare, 314. b. Rex in frequenti Procerum corona *Hincmarum* conviciis & opprobriis proſcindit, ibid. *Hincmari* levitas, ſuperbia, mendacium, 314. b. *Hincmarus* Laudunenſis ſchedulam Epiſcopis & per eos Regi offert, 316. a. Sedem Apoſtolicam *Hincmarus* appellat, niſi Rex jus ipſi dixerit, *ibid.* Libellum ſatisfactionis *Hincmarus* offert Regi, 316. a. Ipſi ab avunculo reconciliatur, ibid. *Hincmarus* Laudunenſis de Rege imprudenter conqueritur apud Romanum Pontificem, 316. a. Nova Regis in Laudunenſem *Hincmarum* offenſio, ibid. & ſeq. *Hincmari* in Eccleſiæ propriæ Clericos ſævitia, 316. b. *Hincmarus* Remenſis Clericos ab *Hincmaro* Laudunenſi iniquè excommunicatos abſolvit, *ibid.* Contendit perperam Laudunenſis id ipſum præſtare non poſſe, 316. b. Synodus Vermerienſis in cauſa *Hincmari* Laudunenſis habita, 317. a. *Hincmarus* Laudunenſis interjecta ad Sedem Apoſtolicam appellatione Synodi judicium declinat, 317. a. A Rege aliquandiu, velut in carcere *Hincmarus* detinetur, 317. a. Synodus apud Attiniacum in cauſa *Hincmari* coacta, 317. b. Fugit è Synodo & illuſoriam appellationem iterat *Hincmarus* Laudunenſis, *ibid.* Ab electis judicibus Eccleſiaſticis provocat ad ſæculares, 317. b. Mendaciis & calumniis ſe excuſat, *ibid.* Hadriano II. Pontif. Max. obrepit *Hincmarus* Laudunenſis, ipſumque commovet in Regem & in *Hincmarum* Remenſem, 318. a. Synodus apud Duziacum, contra *Hincmarum* Laudunenſem celebrata, 320. Carolus Rex actorem ſe præbet contra *Hincmarum*, libellumque proclamationis offert Synodo, ibid. *Hincmarus* Remenſis libellum expoſtulationis Synodo offert contra *Hincmarum* Laudunenſem, 320. b. *Hincmari* Laudunenſis contumax ſilentium, 321. a. Multorum criminum convincitur, 321. a. Damnatur atque deponitur, ibid. *Hincmaro* Laudunenſi ad Sedem Apoſtolicam appellanti permitti jubet Hadrianus II. ut Romam veniat, cæterùm ejus cauſam in provincia finiendam edicit, 322. a. *Hincmarus* Remenſis aliique Synodi Duziacenſis Epiſcopi, jura Sedis Apoſtolicæ in cauſa *Hincmari* Laudunenſis venerantur, *ibid.* Nec legitimam appellationem prohibuere, ſed deſultoriam ac fruſtratoriam, 322. a. b. *Hincmari* Remenſis & Synodi Duziacenſis ſententia in *Hincmarum* Laudunenſem à Joanne VIII. Pontif.

Max confirmata, 324. a. *Hincmarus* Laudunenſis in exilium amandatus, *ibid.* Reclamatio *Hincmari* Laudunenſis in Synodo Tricaſſina II. 324. b. Non eſt reſtitutus in Epiſcopalem ſedem à Pontifice, nec reſciſſa ſententia in eum lata, *ibid.* Gratia tamen aliqua *Hincmarus* donatus eſt, 324. b.
Homicidium involuntarium & omnino fortuitum Canonum cenſuræ non ſubjacet, 102. b.
Honorius II. Pontifex eligitur, 442. b. *Honorius* electionem ſuam vitioſam eſſe intelligens, inſignia deponit coram Cardinalibus, ibid. *Honorii* II. humilitas, *ibid.* 442. b. S. Bernardi ad *Honorium* II. Epiſtolæ, 443. a. *Honorii* II. Cardinales, 443. b. Obitus, 444. a.
Honorius Auguſtodunenſis Preſbyter, & Opera, 519. a.
Hoſtiarum antiquitùs figura, & magnitudo, 14. a. *Hoſtia* ſacra aliquando ſanguine Chriſti intincta porrigebatur, 142. *Hoſtia* quanta cum reverentia & diligentia conficiendæ, 143. a. *Hoſtiarum* conſecratarum renovatio præcepta, 46. b.
Hubaldus M[illegible] ſcriptor, 61. b. Vitæ ſanctorum ab ipſo conſcriptæ, *ibid.*
Hubertus Clericus, Boſonis Comitis filius, quibuſdam criminibus accuſatus Romam citatur, 12. a. Accuſationis contra *Hubertum* ad ſummum Pontificem delatæ capita, *ibid.*
Hugo Ambianenſis, Archiepiſcopus Rothomagenſis, 513. a. Elogium ejus & Opera, *ibid.*
Hugo de Breteüil, Lingonenſis Epiſcopus, 502. b. In Concilio Remenſi depoſitus Sedi reſtituitur, *ibid.* *Hugonis* pœnitentia, 502. b. *Hugonis* Opera, *ibid.*
Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani Canonizatio, 44[illegible].
Hugo à S. Victore, Patria ejus, Opera & obitus, 523. b. *Hugo* à S. Victore utrum inter Cardinales Innocentii II. recenſendus, 446. b.
Hugo Etherianus, Patria ejus, eruditio & Opera, 536. a.
Hugo Pictavinus, Ordinis Benedictini Monachus, 536. a.
Hugo Capetus Rex Francorum, 201. b. *Hugonis* Capeti genus, *ibid.* Jus *Hugonis* ad regnum, nullum, 201. b. *Capetianæ* ſtirpi Francorum regnum cæleſti oraculo ad uſque mundi finem promiſſum, 202. a. *Hugo* Rex Robertum filium regni conſortem facit, ibid. *Hugo* Capetus pietate regnum firmat, 202. a. *Hugonis* obitus, ibid. *Hugo* Capetus Ordinis Monaſtici ſtudioſiſſimus, 202. b.
Hugo Rex Italiæ, 197. b.
Hugo Filius Heriberti Aquitaniæ Comitis, puer quinquennis, Remenſis Archipræſul eligitur, 28[illegible]. b. *Hugonis* excommunicatio, 30[illegible]. a.
Humbertus Cardinalis, 501. b. *Humberti* pro Eccleſiæ cauſa labores, ibid. & ſeq. *Humberti* elogium, 502. a.

I

Iconomachi ab œcumenicâ octavâ Synodo damnati, 256. a.
Jejunia pro neceſſitatibus publicis indicta, 39. b. *Jejunia* præcepta, 466. a. Bannitum *jejunium* quid ſit, 466. b. *Jejuniorum* ſtata tempora ſervanda, 311. a. 466. a. Refectionis hora diebus *jejunii*, 466. a.
Ignatius Conſtantinopolitanus Patriarcha, 226. b. & ſeq. Genus ejus, parentes, 237. a. *Ignatii* exauctoratio & exilium, ibid. *Ignatii* invicta conſtantia, *ibid.* S. *Ignatii* pro Dei Lege ærumnæ & labores, 237. b. Quid in causâ *Ignatii* & Photii geſſerit Nicolaus I. 238. a. Synodus Latrocinalis contra *Ignatium* Conſtantinopoli celebrata, 238. b. *Ignatius* Romanum Pontificem appellat, 239. a. Deo *Ignatianæ* innocentiæ vindice Conſtantinopolis terræ motu ſolidis diebus quadraginta affligitur, 239. b. Libertate *Ignatio* oblatâ, terræ motus ſiſtitur, ibid. *Ignatii* in Sedem regreſſus, 241. a. Rationes nullitatis in *Ignatii* depoſitione, 241. b. Conciliabula contra *Ignatium* facta jubente Baſilio Imperatore, igni traduntur, 241. b. Falſi contra *Ignatium* teſtes crimen confeſſi, pœnâ canonicâ mulctati, ibid. *Ignatius* in tenendâ Bulgarorum Diœceſi pertinax, 263. b. Utrum illa de Bulgarorum Diœceſi contentio *Ignatii* ſanctitati noceat, 264. a.
Imagines. Conventus Pariſienſis Gallicanorum [illegible] cultum in causâ ſacrarum *Imaginum* habitus, 4. b. Cultus religioſus ſacrarum *Imaginum* in octava Synodo œcumenicâ commendatus, 257. a.
Immunitates Eccleſiæ, Monachorum, &c. Vid. *Eccleſia*, *Monachi*.
Imperatores Germaniæ nullum jus habent in Hiſpaniæ Reges, 641. a.
Imperium, Utrum à Græcis ad Carolum Magnum tranſlatum ſit, 213. a. b. & ſeq. *Imperatoria* Dignitas in quo ſit poſita, 213. b.
Imprecationes. Solemnes *Imprecationum* formulæ non ſolùm in Pontificiis Diplomatibus, ſed in Principum virorum ac fœminarum Donationibus, Teſtamentis, &c. uſurpatæ, 69[illegible]. a.
Incendiarii excommunicantur, 781. b. Quibus conditionibus abſolvendi, *ibid.*
Inceſtuoſorum hæreſis quid ſit, 414. a. *Inceſtuoſorum* hæreſis ab Alexandro in Synodis damnata, *ibid.* & ſeq.
Indulgentiæ. Varia in conceſſione *Indulgentiarum* Diſciplina, 2[illegible]. a. Parcior olim *Indulgentiarum* Eccleſia, 81[illegible]. a.
Infantes à matribus ipſis nutriendi, 13. a. Pueri Monaſteriis à parentibus tradi [illegible] 102. a.
Ingulphus C[illegible] Abbas, & Opera ejus, 510. b. *Ingulphi* de Lepra Conſtantini fabula, & ineptæ ejus conjecturæ, *ibid.*
Inimicitias qui deponere nolunt, excommunicantur, 10[illegible].
Injuriarum condonatio, 110. a. *Injuriarum* privatarum ultioni modus adhibitus, 43[illegible]. a.
Innocentius II. legitimis ſuffragiis Pontifex eligitur, 444. a. Schiſma, *ibid.* Schiſmatis extinctio, 444. b. *Innocentii* II. electio vindicata, 777. [illegible] S. Bernardus electionis *Innocentii* vindex, 778. a. Arnulfus Archidiaconus Sagienſis contra Antipapam pro *Innocentio* ſcribit, 778. a. Vulgrinus Bituricenſis Archiepiſcopus *Innocentii* II. cauſam tuetur, 78[illegible]. a. Concilia ab *Innocentio* II. celebrata, 444. a. b. Utrum Lothario Germaniæ Regi Inveſtituras reſtituerit *Innocentius* II. 444. b. Lotharium Imperatorem *Innocentius* II. coronat, ibid. *Innocentius* II. à Rogerio Siciliæ Rege fraudulenter capitur, 445. a. Petrum Abælardum & Arnaldum de Brixiâ, eorumque errores *Innocentius* damnat, *ibid.* Legati ab *Innocentio* II. miſſi, ibid. *Innocentii* II. erga Regem Anglorum œconomia, ibid. *Innocentii* II. cum Ludovico VII. Francorum Rege diſſidia, 145. b. S. Bernardus & Petrus Cluniacenſis Abbas, apud *Innocentium* II. pro Ludovico VII. Rege ſequeſtres, 44[illegible]. b. S. Bernardi Epiſtolæ ad *Innocentium* II. ibid. *Innocentii* II. obitus, 44[illegible]. b. Cardinales ab *Innocentio* II. creati, ibid. *Innocentii* II. effigies egregiæque dotes corporis & animi, 779. b.
Interſtitia in ſacris Ordinationibus ſervanda, 157. b.
Inveſtitura quid ſit, 721. a. *Inveſtiturarum* origo, ibid. *Inveſtiturarum* uſus in Germaniâ ante Gregorii VII. tempora, 721. b. *Inveſtiturarum* uſus in Galliâ, 72[illegible]. b. In Angliâ, 727. b. *Inveſtiturarum* Germanicarum abuſus, 728. b. *Inveſtituræ* damnatæ, 421. a. 44[illegible]. b. *Inveſtituræ* prout à Germaniæ Regibus exercebantur temporibus Gregorii VII. & proximè ſequentium Pontificum, ſacris Canonibus repugnabant, 729. a. Germaniæ Reges conſuetudine ſe fruſtrà tuebantur, 730. a. *Inveſtituras* primus prohibuit, damnavitque Gregorius VII. in frequentibus Synodis, 731. a. Primum Gregorii VII. contra *Inveſtituras* Decretum, 731. b. Utrum Decretum illud ad primam Gregorii VII. Synodum Romanam, an ad ſecundam referendum ſit, *ibid.* Alterum Gregorii VII. contra *Inveſtituras* Decretum, 732. b. Gregorii VII. Decreta adversùs *Inveſtituras* Victor III. renovavit atque confirmavit, 733. a. Beneventana Synodus contra *Inveſtituras*, ibid. *Inveſtituræ* ab Urbano II. damnatæ in Concilio Melfitano, *ibid.* In Claromontano, *ibid.* In Romano, 733. b. Urbani II. & Deceſſorum contra *Inveſtituras* Decretis Henricus Imperator non paruit, *ibid.* & ſeq. Leodienſis Clerus adversùs Paſchalem II. *Inveſtituras* tuetur, ut Jus Regium conſuetudine firmatum, 733. b. Willelmus Angliæ Rex *Inveſtituras* ſemper retinuit, 734. a. Henrico I. Angliæ Regi in causâ *Inveſtiturarum* S. Anſelmus reſtitit, 735. a. Sedis Apoſtolicæ ac Synodorum Decretis in causâ *Inveſtiturarum* paruit Philippus I. Rex Chriſtianiſſimus, 735. b. Yvo Carnotenſis *Inveſtituras* excuſat, prout à Regibus Chriſtianiſſimis exercebantur, *ibid.* & ſeq. Henricus I. Angliæ Rex Paſchalem II. rogat ut Deceſſoris ſui Decreta contra *Inveſtituras* temperet, 737. a. Paſchalis II. in prohibendis *Inveſtituris* conſtantia, ibid. & ſeq. *Inveſtituræ* in Concilio Lateranenſi prohibitæ, 738. b.

Epiſcopi

Epiſcopi qui *Inveſtituras* ab Henrico Rege acceperant, excommunicantur, & eorum Ordinatores, 741. b. Paſchalis II. in negandis Anglorum Regi *Inveſtituris* firmum propoſitum, 742. b. Conſiliarii qui ad retinendas *Inveſtituras* Regem impellebant & Epiſcopi ab eo inveſtiti à Communione removentur, 741. a. Paſchalis II. negotium *Inveſtiturarum* pro Eccleſiæ Anglicanæ bono componit, 742. b. & ſeq. Paſchalis II. *Inveſtituras* in Concilio Guaſtallenſi damnat, 743. a. Colloquium Catalaunenſe in causâ *Inveſtiturarum*, 744. a. Trecenſe Concilium contra *Inveſtituras* à Paſchali II celebratum, [illegible]. Paſchalis II. *Inveſtituras* iterum iterumque damnat in Synodis Beneventanâ & Romanâ, 744. b. Henricus Germaniæ Rex *Inveſtiturarum* Privilegium à Paſchali II. extorquet, 745. a. b. Ab Eccleſiâ Romanâ & Gallicanâ improbatur Privilegium de *Inveſtituris* à Paſchali II. Henrico Imperatori conceſſum, 746. a. b. & ſeq. Conceſſionem vel retentionem *Inveſtiturarum* Hæreſim eſſe cenſet Bruno Segnienus Epiſcopus, 747. a. 753. a. Guido Archipræſul Viennenſis *Inveſtituram* ſeu hæreſim execratur, 748. a. Sententiam *Inveſtituras* defendentem, ſchiſmaticam quidem eſſe, non tamen hæreticam, cenſet Yvo Carnotenſis, 748. b. *Inveſtituram* hæreſim non eſſe Gallicani Epiſcopi propugnant, ſed alieni juris pervaſionem & ſacrilegam præſumptionem, 750. b. Goffridus Vindocinenſis cum Joanne Lugdunenſi Archiepiſcopo cenſet *Inveſtituram* hæreſim eſſe, 751. a. Utrum *Inveſtitura* quæ fit olim propter poſſeſſiones Eccleſiaſticas, non propter res ſpirituales damnanda ſit, 751. b. Privilegium *Inveſtiturarum* à ſe Henrico Imperatori conceſſum reſcindit Paſchalis II. 753. b. Eccleſiæ Decreta contra *Inveſtituras* fucatâ obedientiâ, imò fraude quibuſdam in locis laïcæ poteſtates eludere conantur, 755. b. Gelaſius II. controverſiam *Inveſtiturarum* componere recuſat, & quare, 756. b. Calliſtus *Inveſtituras* damnat, 758. b. Utrum par communiſque ſit cauſa Regis Francorum & Henrici Imperatoris quoad *Inveſtituras*, 759. b. Controverſia de *Inveſtituris* compoſita in Concilio Lateranenſi I. œcumenico IX. 760. b. 761. b. & ſeq.

Joannes VIII. creatur Pontifex, 17. b. *Joannes* VIII. Carolum-Calvum Imperatorem coronat, ejuſque jura tuetur, *ibid.* & *ſeq.* Nova obtinet ab Imperatore Privilegia, 18. a. Vices ſuas Anſegiſo Senonenſi Archiepiſcopo committit, *ibid.* Formoſum Portuenſem Epiſcopum in Synodo deponit, ibid. *Joannes* VIII. in Gallias venit, 18. b. Synodum Trecis celebrat, *ibid.* Acta *Joannis* VIII. in Synodo Trecenſi, *ibid.* Utrum *Joannes* VIII. vices ſuas Roſtagno Arelatenſi Epiſcopo per Gallias commiſerit, 19. a. Epiſtolæ *Joanni* VIII falsò adſcriptæ, *ibid.* Hugonem Lotharii quondam Regis filium Chriſtianâ Communione privat *Joannes*, ibid. Photium in Sedem Conſtantinopolitanam reſtituit, *ibid.* Poſtea damnat, 19. b. De Matrimonii indiſſolubilitate *Joannis* VIII. teſtimonium, ibid. *Joannes* VIII. Moravis concedit ut Linguâ Sclavonicâ divina Officia, ac Miſſam celebrent, 19. b. Carolum Craſſum Imperatorem coronat, *ibid.* Archiepiſcopum Ravennatem ſuſpendit, Romam citat, contumacem excommunicat, 20. a. Æternum dedecus, ex Photii reſtitutione, nomini ejus inuſtum, 263. b. *Joannes* VIII. Photium ipſiuſque Acta damnat, 271. a. b. Conſtitutio *Joannis* VIII. de S. R. E. Cardinalibus, *ibid.* a. Epiſtola *Joanni* VIII. ſuppoſita, 20. a.

Joannes IX. Pontificiis Infulis ornatur, 25. a. *Joannes* IX. congregatâ Romæ Synodo, Acta Stephani VII. contra Formoſum reſcindit, 25. a. Synodum Ravennæ *Joannes* IX. celebrat ad ſuperioris confirmationem, 25. b. Canonum ſeveritatem contra Normannos recèns converſos temperandam ſuadet *Joannes*, 26. a. *Joannis* IX. obitus, *ibid.*

Joannes X. Theodoræ meretriciis artibus & potentiâ in Sedem Pontificiam intruſus, 27. b. Eccleſiæ Conſtantinop. pacem *Joannes* X. reſtituit, *ibid.* Caroli III. Regis Chriſtianiſſimi jus in Epiſcoporum electionibus confirmat *Joannes* X. *ibid.* Puerum quinquennem Remenſem Archiepiſcopum confirmat, 28. a. Mors infauſta *Joannis* X. *ibid.*

Joannes XI. ex Maroziæ & Sergii Papæ III. concubitu genitus, 28. b. Tuſciæ Marchionis & Maroziæ matris potentiâ Pontifex conſtituitur, *ibid.* Privilegium à *Joanne* XI. malis artibus extortum in gratiam Conſtantinop. Patriarchæ, 29. a. *Joannis* XI. obitus, *ibid.* Synodi à *Joanne* undecimo celebratæ, *ibid.*

Joannes XII. anno ætatis 18. factus Pontifex, 30. a. Primus Pontificum mutat nomen, 30. b. Otthonem I. Imperatorem creat, *ibid.* Gallicani Epiſcopi *Joannem* XII. conſulunt, ibid. *Joannes* XII. violat fidelitatem Otthoni Imperatori juratam, *ibid.* Synodus in causâ *Joannis* XII. ab Otthone Imperatore Romæ congregata, 31. a. De *Joannis* criminibus habita quæſtio, ibid. *Joannes* ad Concilium vocatus minas excommunicationis Patribus intentat, ibid. *Joannes* XII. depoſitur, 31. b. Utrum *Joannes* XII. à Romanâ Synodo legitimè fuerit exauctoratus, 371. b. & *ſeq.* Vid. *Romana* Synodus. Leone Antipapâ pulſo *Joannes* XII. Synodum congregat, 31. b. Concilium Otthonis autoritate celebratum, *Joannem* reſtituit, Leonem damnat, 31. b. Leonis Ordinationes irritas declarat, *ibid.* Infauſtus *Joannis* XII. obitus, *ibid.*

Joannes XIII. Summus Pontifex eligitur, 32. b. Urbe expellitur, *ibid.* Legatum in Poloniam mittit *Joannes* XIII. *ibid.* Synodum Ravennæ celebrat, ibid. *Joannes* XIII. juniorem Ottonem Imperatorem creat, 32. b. Legatum mittit ad Nicephorum Phocam Orientis Imperatorem, *ibid.* Comitem quemdam ab immundi ſpiritûs vexatione liberat, *ibid.* & *ſeq.* Obitus *Joannis* XIII. 33. a.

Joannes XIV. Romanus Pontifex, 33. b. A Bonifacio in carcerem detruſus, fame enecatur, *ibid.*

Joannes XV. Pontifex Maximus creatur, 33. b. Sibi metuens Româ fugit, *ibid.* A Romanis miſſâ Legatione revocatur, *ibid.* Legatum *Joannes* mittit in Gallias ad cauſam Arnulfi & Gerberti de Remenſi Archiepiſcopatu contendentium finiendam, *ibid.* & *ſeq.* Remenſis Concilii Patres Sacris interdicit, & quare, 34. a. *Joannes* XV. mores & obitus, 34. b.

Joannes XVI.

Joannes XVII. Pontifex creatus, 399. a.

Joannes XVIII. ad Pontificiam Sedem evectus, 399. a. Utrum ad Bellilocenſis Eccleſiæ conſecrationem Legatum in Gallias *Joannes* XVIII. miſerit, 399. b. Privilegium Bellilocenſi Cœnobio à *Joanne* XVIII. conceſſum, 400. a.

Joannes XIX. ex Laïco Summus Pontifex electus, 401. b. Gallicani Præſules & Abbates *Joannem* XIX. deterrent, ne Conſtantinopolitano Epiſcopo titulum *Univerſalis* concedant, *ibid.* Conradum Imperatorem *Joannes* XIX. coronat, *ibid.*

Joannes Placentinus Epiſcopus, Antipapa creatur, 34. b. Supplicium de hoc crimine ſumptum, 34. b. & *ſeq.*

Joannes Sareſberienſis, patria ejus, pietas, doctrina, ſtudium Diſciplinæ & libertatis Eccleſiaſticæ, 537. a. Doctrinam Probabiliſtarum evertit *Joannes* Sariſberienſis, *ibid.* Obitus ejus, 537. b.

Joannes Fiſcanenſis Abbas, patria ejus, doctrina, animi dotes, corporis ſtatura, &c. 513. a. b.

Joannes Diaconus, & Libri quatuor de Vitâ S. Gregorii Magni ab ipſo conſcripti, 63. a.

S. *Joannis* Hieroſolymitani Ordo, à quo inſtitutus & reſtitutus, 503. a. Ordo S. *Joannis* Hieroſolymitani, Hoſpitalis primum, dein Equeſtris, *ibid.* & *ſeq.*

Joanna Papiſſæ fabula unde orta, 126. A quo primùm vulgata, 128. a. A quibus impugnata, *ibid.* Papiſſæ *Joannæ* fabula confutatur & evertitur, 130. a. b. & *ſeq.* 133. a. b.

Jonas Aurelianenſis Epiſcopus, & ejus pro cultu Imaginum certamina, 44. b. *Jonæ* autoritate abutuntur Heterodoxi contra ſacrarum venerationem Imaginum, *ibid.* Summa Librorum *Jonæ* Aurelianenſis, 45. a. b.

Irregularitas infamiæ & criminis capitalis, 431. b. *Irregularitas* ex natalium defectu, 437. a. *Irregularitas* ex natalium defectu tollitur per vitæ Regularis vel Monaſticæ profeſſionem, 471. a.

Iſaac, cognomento *Bonus*, vel *Pius*, Lingonenſis Epiſcopus, 61. a. *Iſaaci* Opera, 62. a. b.

Iſaac de Stella, & Opuſcula ejus, 532. b.

Iſaac Magnæ Armeniæ Catholicus, 530. b. Scripta ejus, *ibid.*

Iſaacius Angelus, Imperator, vid. *Angelus.*

S. *Iſidori* Hiſpalenſis tranſlatio, 641. a.

Judæos S. Patres abominati ſunt, 49. a. Multò magis deteſtanda & vitanda conſortia *Judæorum*, quàm cæterorum Hæreticorum, ibid. *Judæorum* ſuperſtitiones & commenta, 49. a. b.

Judicum vitia, 45. b. *Judicum* officia, 82. b.

Juditha Auguſta à calumniis vindicatur, 228. b. & *ſeq.* 227. a. b.

Juliobonenſe in Normanniâ Concilium, 472. a. Decretorum Summa, 472. a. b.

Juramenti religio, 110. a. *Juramentum* de re malâ non ſervandum,

ſervandum, *ibid.* Æquivocationes & reſtrictiones mentales in *Juramento* damnantur, 110. a.

K

S. *Karileſi* Monaſterio Privilegium à Nicolao I. conceſſum, 146. a.

L

Lambertus Schafnaburgenſis, rerum Germanicarum Scriptor, 505. a.

Lando, Pontifex Romanus, patria ejus, Ordinationes iniquæ, & obitus, 27. a. b.

Landulfus ſagax, 59. a. Scripta ejus, *ibid.*

Lantfrancus Alexandri II. mandato Cantuarienſem Archiepiſcopatum ſuſcipere compellitur, 415. b. 506. a. *Lantfranco* Pallium duplex tribuit Alexander II. ibid. *Lantfranci* commendatio, 416. a. 506. a. Opera, 506. a. Obſcura *Lantfranci* de Confeſſione peccatorum ſententia explicatur, 506. b.

Lateranenſis I. Concilii, Oecumenici IX. convocatio, 442. a. 791. b. Præſes, tempus, numerus Patrum, *ibid.* Canones in *Lateranenſi* Concilio conditi, 792. a. b. *& ſeq.*

Lateranenſe II. Concilium, Oecumenicum X. à quo convocatum, quo Præſide, & quando celebratum, 446. b. 777. a. * Rationes Concilii celebrandi, *ibid.* Summa Canonum Concilii Oecumenici *Lateranenſis* II. 782. a. b. *& ſeq.* *

Lateranenſe III. Concilium. Hujus convocatio, 455. b. 819. b. Concilii tempus, locus, Præſes, numerus Epiſcoporum, 820. a. Concilii *Lateranenſis* III celebrandi cauſæ, 820. a. b. Concilii *Lateranenſis* III. Decreta contra Antipapam Octavianum & Schiſmaticos, 825. a. Decretum in eâdem Synodo editum vitandis Schiſmatibus opportunum, *ibid.* Summa Canonum Concilii Oecumenici *Lateranenſis* III. 827. b. *& ſeq.*

Laudenſe Conciliabulum, à quo & quare convocatum, 824. a.

Lauriacenſis Synodus, 90. a. Hujus Synodi Præſes, celebratio, numerus Epiſcoporum, *ibid.*

Lemovicenſe II. Concilium, & Decreta ejus præcipua, 467. b. *& ſeq.*

Leo III. Pontifex Max. quibuſdam criminibus accuſatur, 1. a. *Leo* III. in Synodo ſe purgat, ibid. *Leo* Carolum Magnum Imperatorem coronat, *ibid.* Utrum *Leo* III. S. Suitbertum in Sanctorum album retulerit, 1. b. Quæſtio Romæ inter *Leonem*, & alios Præſules habita de Symbolo Conſtantinopolitano cum additione *Filioque*, 2. a. *Leo* III ſeptem vel novem Miſſas eâdem die celebrat, 2. b. Concordiam inter Sacerdotium & Imperium *Leo* conſervare ſatagit; ibid. *Leonis* III. Ordinationes, & obitus, *ibid.*

Leo IV. Summus Pontifex, patria ejus, parentes, profeſſio, 10. a. *Leo* IV. inconſulto Imperatore conſecratus, *ibid.* Sanctitas ejus, *ibid.* Octavam Aſſumptionis Deiparæ Virginis inſtituit, ibid. *Leonina* civitatis extructio, *ibid.* Synodum Romæ celebrat *Leo* IV. 10. b. Epiſcoporum ſimoniacorum canonicum Judicium quo ſit ordine peragendum præſcribit *Leo* IV. ibid. *Leo* IV. Ludovicum II. Imperatorem ungit, 11. a. Regum Francorum Capitularia ſe ſervaturum *Leo* IV. profitetur, ibid. *Leonis* IV. obitus, ibid. *Leo* IV. miraculis clarus, 10. a.

Leo V. Pontifex legitimus, à Chriſtophoro Preſbytero pulſus & in carcerem truſus, 16. a.

Leo VI. Rom. Pont. æmulorum factione in carcerem truditur, 28. b. Mors ejus, *ibid.*

Leo VII. in Pontificiâ Sede collocatus, 29. a. *Leonis* præclara Sententia, *ibid.*

Leo VIII. Antipapa in Sedem Apoſtolicam intruditur, 31. b. *Leo* Antipapa pellitur, *ibid.* Lata in *Leonis* Ordinatores Sententia, ibid. *Leonis* Ordinationes irritæ declarantur, ibid. *Leo* in Sedem Pontificiam rurſus intruditur, 32. a. Benedictum V. in exilium amandat, *ibid.* Suppoſititia Conſtitutio *Leoni* Antipapæ inſcripta, *ibid.*

Leo IX. Pontifex Max. patria ejus, genus, virtutes, 405. a. Humilis ejus Romam ingreſſus, & coronatio, *ibid.* I. Synodus Romana *Leonis* IX. 405. a. Concilium Ticini habitum à *Leone* IX. 405 b. Concilium Remenſe à *Leone* IX. indictum & celebratum, *ibid.* Moguntinum Concilium *Leonis* IX. 406. b. Sipontina Synodus *Leone* IX. Præſide habita, *ibid.* Vercellenſe *Leonis* IX. Concilium, 406 b. Romana Synodus II. & III. ſub *Leone*, 406. b. 407. b. Diploma de Corpore S. Dionyſii Areopagitæ Ratiſponæ exiſtente, pſeudepigraphum, & *Leoni* IX. perperam adſcriptum, 407. a. *Leonis* IX. expeditio contra Normannos, 407. b. *Leonis* varia Decreta, ibid. *Leonis* IX. ſanctitas, 408. a. Obitus, ibid. *Leo* IX. poſt obitum miraculis clarus, *ibid.*

Leo Marſicanus ex Caſſinenſi Monaſterio ad Cardinalitias infulas & Oſtienſem Epiſcopatum aſſumptus, 514. a. Opera ejus, & obitus, *ibid. & ſeq.*

Leo Armenus Imperator, Catholicæ Religioni & Eccleſiæ noxius Princeps, 170. b. *Leonis* Armeni virtus civilis & bellica, ibid. *Leonis* Armeni cædes, 170. b.

Leo Sapiens Imperator Orientis, quare ſic dictus, 175. a. Trigamiam prohibet, & quartam nihilominus ducit uxorem, ibid. *Leonis* uxores & liberi, *ibid.* Opera ejus Eccleſiaſtica, & à quibus edita, 71. b.

Leonis (Petri) genus, fortuna, mores, 779. b * Petri *Leonis* Schiſma, 444. a. 777. a. * S. Bernardi pro Schiſmate extinguendo labores, *ibid. & ſeq.* Petri *Leonis* conatus irriti, 777. b. * Gerardus Engoliſmenſis Epiſcopus, Petri *Leonis* fautor, 778. b * Ordinationes à Petro *Leonis* factæ, irritæ declarantur, 781. b.

Lex in obſervatione ſuâ debet eſſe poſſibilis, nec prætcritis dare formam negotiis, ſed futuris, 573. a.

Liberorum educatio, 41. a.

S. *Liudgeri* Epiſtola de Canonizatione S. Suitberti à Leone tertio, ſuppoſititia, 1. b. Variæ illius Epiſtolæ ſuppoſitionis notæ, *ibid. & ſeq.*

Lobienſis Abbatiæ Privilegium, 148. b.

Lombardus (Petrus) Pariſienſis Epiſcopus, 534. a. Petri *Lombardi* Opera & nævi, *ibid.* Fabula de Petri *Lombardi* natalibus, 535. a.

Londinenſia Concilia, duodecimo ſæculo celebrata, 471. b. Canonum Summa, 472. a. b. *& ſeq.*

Lotharius II. Saxonum Dux invitus licèt ac repugnans Imperator creatur, 620 b *Lotharii* bella, *ibid.* Jus Civile ab Irnerio Juriſconſulto *Lotharii* Imperatoris juſſu meliorem in formam redactum, 621. a. *Lotharii* bellica virtus, pietas, & obitus, *ibid.*

Lotharius Ludovici Tranſmarini filius, Rex Francorum, 198. b. *Lotharius* Rex Lotharingiam armis repetit ab Ottone II. Imperatore, 199. a. Mors *Lotharii* Regis, *ibid.*

Lotharius Imperatoris Lotharii filius, regio jure & nomine Lotharingiam adjunctaſque poſſeſſiones gubernat, 325. a. *Lotharii* impudici amores, ibid. *Lotharius* de repudiandâ Teutbergâ legitimâ uxore ſeriò cogitat, 325. a. Teutberga falſis criminibus à *Lothario* appetita, innocens declaratur, *ibid.* Duplex Synodus Aquiſgranenſis de *Lotharii* divortio, 325. a. b. Concilium III. Aquiſgranenſe in causâ *Lotharii* & Teutbergæ, 325. b. Epiſcopi Regni *Lotharii* ejus divortium approbant, novique ineundi conjugii dant ipſi licentiam, *ibid.* Nicolaus I. ab Adone Viennenſi eâ de re conſultus, ſecundùm Evangelii & Traditionis doctrinam contrarium reſpondet, 325. b. Hincmarus Librum ſcribit de Divortio *Lotharii* & Teutbergæ, 326. a. b. *& ſeq.* Iſtius Libri Synopſis, *ibid.* Concilium in causâ *Lotharii* & Teutbergæ Metis indicitur & celebratur, 330. a. b. & ſeq. *Lotharius* ad Nicolaum I. ſcribit, 333. a. Arſenii Hortenſis Epiſcopi ad *Lotharium* Legatio, *ibid.* Arſenius *Lotharium* compellit ad recipiendam Teutbergam ceu legitimam conjugem, & Waldradam ejiciendam, 333. b. *Lotharius* Teutbergam peſſimè habens, iterum à ſe depellere tentat, 334. a. Epiſcoporum Regni *Lotharii* zelum excitat Nicolaus I. ut Regem adulterum redarguant, 334. b. Epiſtola Nicolai I. ad *Lotharium*, 335. a. Ejuſdem Epiſtolæ ad Ludovicum Germaniæ Regem eâdem de causâ, *ibid.* Hadriani II. geſta in causâ *Lotharii* & Teutbergæ, 336. a. *Lotharius* Rex Romam venit, *ibid.* Quomodo ab Hadriano ſecundo ſuſceptus, 336. a. *Lotharius* Hadriano reconciliatur, 337. b.

Lotharius Ludovici Pii filius paterni Imperii conſors, 180. b. *Lotharius* Imperator à *Ludovico* patre creatur, 181. b *Lotharius* Romam à patre miſſus Eccleſiæ & Reipublicæ pacem curat, *ibid.* Conſtitutio *Lotharii* Imper. in Romanæ Eccleſiæ bonum condita, 181. b. *Lothariana* conjurationis exordia, 182. b. *Lotharius* bello civili patrem laceſſit, 183. a. *Lotharius*

patri

patri reconciliatur, 184. a. *Lotharius* mortuo patre in fratres ſuos arma convertit, 185. a. *Lotharius* pacem fratribus offert, quibus conditionibus, 185. b. *Lotharius* regnum paternum cum fratribus partitur, *ibid.* Abdicatio & mors *Lotharii* Imperatoris, 186. b.

Lotharius Italiæ Rex, 197. b.

Lucius II. Pontifex Max eligitur, 447. b. Arnaldiſtarum factio ab ipſâ ſedata, ibid. *Lucii II.* in Cluniacenſes Monachos benevolentia, ibid. *Lucii* Cardinales, ibid. *Lucio II.* Pontifice Maximo Alfonſus Luſitaniæ Rex ditionem ſuam Romanæ Eccleſiæ vectigalem facit, 447. b. & ſeq.

Lucius III. ad Pontificiam Sedem levatur, 448. a. *Lucii III.* dotes, ibid. *Lucii III.* cum Friderico Imperatore Colloquium, *ibid.* Philippi Auguſti Regis Chriſtianiſſimi Litteræ ad *Lucium III.* pro Juribus Eccleſiæ Turonenſis, 448. b. Rex Turonenſem Archiepiſcopum à *Lucio III.* Romam vocatum retinet, ac Pontifici excuſat, *ibid.* Amariores Philippi Auguſti ad *Lucium III.* Litteræ, 449. a. *Lucii III.* obitus, *ibid.* Cardinales à *Lucio III.* creati, 449. a. b.

Ludovicus Pius Caroli magni filius, à patre Imperator deſignatus, 179. a. Præcepta à Carolo Magno *Ludovico* filio data, 179. a. *Ludovicus* ſorores in Monaſteria ſecedere præcipit, 180. a. Leonis III. Innocentia *Ludovico* Pio probata, 180. b. Stephanus V. à *Ludovico* Remis ſuſceptus, ibid. *Ludovici* Pii Donatio Romanæ Eccleſiæ facta, 180. b. *Ludovicus* Lotharium filiorum ſuorum natu maximum Imperii conſortem facit, *ibid.* Bernardus Rex Italiæ perduellis à *Ludovico* Auguſto capitur & damnatur, 180. b. Britannia à *Ludovico* Pio ſubacta, ibid. *Ludovici* Pii Capitularia, 180. b. *Ludovici* Pii ſecundæ nuptiæ, 181. a. *Ludovici* Pii publica pœnitentia, *ibid.* Bella, 181. a. Studium *Ludovici* Pii pro Eccleſiæ defenſione & exaltatione, 181. a. Miſſas in privatis oratoriis abſque licentia Epiſcopi celebrari vetat *Ludovicus*, ibid. *Ludovici* Auguſti Capitularia, bella, 181. a. Placita, & ſeq. Synodi indictæ, 181. b. Conjuratio in *Ludovicum* detecta & ſopita ibid. Filii in *Ludovicum* Pium perduelles, 182. a. Accuſationis capita adversùs *Ludovicum* Pium in Concilio Compendienſi prolata, 219. b. Utrum ab eadem Synodo *Ludovicus* Pius exauctoratus ſit vel exauctorari potuerit, 220. a. b. A. Synodi Compendienſis calumniis *Ludovicus* Pius vindicatur, 220. a. b. & ſeq. 223. b. Liber Apologeticus Agobardi pro filiis *Ludovici* Pii adversùs patrem diſcutitur & confutatur, 222. a. Paſchaſii narratio de *Ludovici* Pii exauctoratione ad examen revocatur ac refellitur, 224. b. *Ludovici* Pii exauctoratio 183. a. 223. b. Scelus filiorum *Ludovici* Pii, 222. a. *ibid.* Ejuſdem reſtitutio, 183. a. 223. a. *Ludovicus* in priſtina dignitate confirmatus, 183. b. 223. a. b. *Ludovicus* Pius Eccleſiæ Romanæ defenſor, ibid. *Ludovici* Pii obitus 184. a. Elogium, *ibid.* Fabula de *Ludovico* Pio confutata, b. 184. b. Bellum inter filios *Ludovici* Pii, 185. a.

Ludovicus Germaniæ Rex & ejus varia bella 185. a. b. & ſeq. 187. a. b. Romanus Pontifex *Ludovicum* Regem Germaniæ ab invaſione regni fraterni deterret, excommunicatione intentata, 189. b. *Ludovici* religio & pietas 185. a. b. Obitus, 190. b.

Ludovicus II. Lotharii filius Imperator inauguratur, 186. b. Mors *Ludovici* II. Imperatoris, 190. b.

Ludovicus Balbus Caroli Calvi filius, Francorum Rex 192. a. Utrum *Ludovicus* Balbus inter Imperatores ſit annumerandus, ibid. *Ludovici* Balbi mors & filii, 192. a. *Ludovici* Balbi virtutes, *ibid.* & ſeq. Utrum *Ludovici* Balbi filii legitimi fuerint, 192. b.

Ludovicus III. à *Ludovico* Balbo patre Regni hæres deſignatus, 192. b. *Ludovici* tutores, ibid. *Ludovicus* à calumnia vindicatur, 192. b. *Ludovici* III. bella & obitus, 193. b.

Ludovicus Tranſmarinus Rex Francorum, 198. a. varia bella vario exitu confecta, *ibid.* & ſeq. Crudele in Richardum Ducem Normannorumque gentem *Ludovici* Tranſmarini conſilium, 198. a. *Ludovicus* à Normannis profligatur & captivus Rothomagum abducitur, 198. b. *Ludovici* Tranſmarini obitus & Liberi, *ibid.*

Ludovicus V. Francorum Rex 199. Obiit ſine prole, *ibid.*

Ludovicus VI. Francorum Rex, quare *Craſſus* cognominatus, 629. b. *Ludovici* VI. Aureliæ à Senonenſi Archiepiſcopo inauguratio, ibid. *Ludovici* bellum Normannicum, 630. a. *Ludovicus* VI. Epiſcopos affligit, *ibid.* Vindicta cœleſtis à S. Bernardo illi denuntiata, 630. a. *Ludovicum* filium Regem deſignat & Remis ab Innocentio II. inaugurari curat, 630. b. Monaſticum Ordinem profiteri *Ludovicus* VI. decreverat, *ibid.* Pia *Ludovici* VI. ad mortem præparatio, 630. b. Mors *Ludovici* VI. 631. a. Liberi, ibid. *Ludovici* VI. præceptum pro Eccleſiæ Compendienſi S. Cornelii, 631. a.

Ludovicus VII. Junior nuncupatus, Galliæ Rex, 631. b. *Ludovicus* VII. electum abſque conſenſu ſuo Archiepiſcopum Bituricibus recipi vetat, ibid. Innocentius II. vim à *Ludovico* Eccleſiæ illatam ulciſcitur, 631. b. *Ludovici* bellum cum Theobaldo Campaniæ Comite, *ibid.* & ſeq. pax, 633. a. Matrimonium *Ludovici* VII. cum Alienora dirimitur in Concilio Balgentiacenſi, 633. b. Secundæ *Ludovici* VII. nuptiæ, ibid. *Ludovici* Regis expeditio ſacra, 633. a. Alexandrum III. *Ludovicus* in Galliis recipit, ejuſque electionem tuetur, 633. b. Bellum Anglicanum, *ibid.* 634. b. & ſeq. Bellum in Hæreticos Albigenſes à *Ludovico* VII. confectum, 635. b. Tertiæ *Ludovici* VII. nuptiæ, 634. a. Votum Deo nuncupat pro filii valetudine, eumque S. Thomæ Cantuarienſis interceſſioni commendat, *ibid.* Philippi *Ludovici* filii inauguratio, 634. a. *Ludovici* VII. obitus, elogium, 634. a. Moderatio in Beneficiorum Eccleſiaſticorum collatione, 634. b.

Lugdunenſis Eccleſiæ antiquitas, 547. b. *Lugdunenſis* Primatus ſuper quatuor provincias *Lugdunenſem*, Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem, ibid. & ſeq. *Lugdunenſem* Præſulem ceu Primatem revereri renuit Senonenſis Eccleſia, 548. a. Eccleſia Senonenſis libertatem pro viribus vindicat, *ibid.* Cur Senonenſes Archiepiſcopi à Primate *Lugdunenſi* colendo tam alieni fuerint, 549. b. Septem Regulæ de Præſcientia & Prædeſtinatione divina, ab Eccleſia *Lugdunenſi* expoſitæ, 218. a b. Eccleſiæ *Lugdunenſis* ſententia de divina ſalutis hominum voluntate, 263. a. *Lugdunenſis* Eccleſiæ doctrina de Chriſti morte pro omnibus, 290. a. Utrum *Lugdunenſis* Eccleſia Gotteſcalchi errori faverit, 288. 289. & ſeq. *Lugdunenſis* Eccleſiæ ſententia de Cariſiacis Capitulis expenditur, 276. a. b.

Luitprandus, Cremonenſis Epiſcopus, 77. a. Opera *Luitprando* verè vel falsò adjudicata, *ibid.*

Lupus Ferrarienſis Abbas, Eruditio ejus & pietas, 56. b. Servatus *Lupus* nec Moguntinus Preſbyter fuit, nec alius eſt à *Lupo* Ferrarienſi Abbate, 57. a. 283. b. *Lupus* Carolo Regi gratiſſimus, ibid. *Lupi* Ferrarienſis monita ad Regem, 57. b. Præclara *Lupi* Ferrarienſis ſententia, de Pontificia & Regia Dignitate, ibid. *Lupus* Ferrarienſis de Prædeſtinatione, de Libero Arbitrio, & de redemptione ſanguinis Chriſti cum Rege Carolo Calvo collationem habet, 283. b. *Lupus* Libellum edit de iis tribus Quæſtionibus, *ibid.* Hujus libelli ſumma, 283. b.

Lupi (Chriſtiani) contra Gallicanos Præſules inſultus retunduntur, 259. a.

Lupus Protoſpata, quare ſic dictus, 510. a. Rerum Neapolitanarum ſcriptor, *ibid.*

M

Macra. Synodus apud S. *Macram* celebrata & Canones in ipſa conditi, 105. b.

Magdeburgenſis Archiepiſcopatûs erectio, 32. b.

Manichæi novi quando & quibus auctoribus exorti, 37. b. 471. b. Novorum *Manichæorum* errores, *ibid.* Ex *Manichæis* ſuos errores hauſerunt Lutherani & Calviniſtæ, 471. b. *Manichæorum* hæreſis revelatio, *ibid.* De novis *Manichæis* habita quæſtio, 470. a. Novi *Manichæi* damnati & vivi combuſti, *ibid.*

Mannum Opus in uſu apud *Monachos*, 600. b. Opus *Mannum* non eſt S. Benedicti præceptum, ſed conſilium, *ibid.*

Marbodus Rhedonenſis Epiſcopus, patria ejus & virtutes egregiæ. 514. a. *Marbodi* Scripta, ibid. *Marbodo* Rhedonenſi Epiſcopo inſcripta Epiſtola & ad Robertum de Arbriſſello directa, expenditur, 800. a b. Utrum *Marbodi* genuinus ſit fœtus, 776. a. * Religioſi illius Præſulis eſſe non videtur, *ibid.* Nec Hildeberti Cœnomanenſis Epiſcopi, 776. b. * Fuerit fortè Roſcelini, aut Clerici alicujus ſæcularis egregiè maledici, *ibid.*

Mariæ Nativitas in Galliis celebrari cœpta, 65. a.

Mariæ

Mariæ Virginitas perpetua à Ratramno ut dogma fidei aſſerta, 358. a. b. Devotio ſincera erga *Mariam* virginem, 418. a. *Mariæ* patrocinium ſuum illis tantùm impendit, qui finem ponunt voluntati peccandi, 418. b. virginis *Mariæ* Officii recitatio Clericis præſcripta, 432. b.

Mariani Scoti vita & Opera, 505. b.

Marinus Pontifex eligitur, 20. b. Difficillimæ Legationes quas obierat, ibid. *Marinus* Photium & omnia ejus Acta damnat, 20. b. Formoſum in Sedem Portuenſem reſtituit, ibid. *Marini* obitus, 20. b.

Marinus II. Pont. Rom. Patria ejus, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudium, 29. b.

Marozia, Natalitia ejus, 27. a. b. 28. b. *Maroziæ* turpitudo, 28. b.

S. *Martialis* memoria inter Apoſtolos, 467. b. S. *Martialis* Apoſtolatus confirmatus, *ibid.*

S. *Martini* Turonenſis privilegia, Urbani II. nomine inſcripta, in ſuſpicionem ſuppoſitionis veniunt, 434. a. b. & *ſeq.* Diploma in gratiam Turonenſis Eccleſiæ S. *Martini* à Synodo Tullenſi II. editum, pſeudepigraphum, 101. a. Veria ſuppoſitionis indicia, *ibid.*

Martyrum Eccleſiæ certis diebus viſitandæ, 55. b.

Matrimonii indiſſolubilitas, b. a. Impedimenta *Matrimonii*, 39. b. 465. b. 467. a. 469. a. 471. a. b. 475. a. Chriſtianorum *Matrimonia* & conjugum Officia, 45. a. Cognatio Spiritualis *Matrimonii* impedimentum, 76. a. 108. b. Impedimenta *Matrimonii* ſuo proprio jure Eccleſia conſtituit, 80. b. Inceſta *Matrimonia* dirimuntur, 95. b. Conſanguinitas in quarto gradu, impedimentum dirimens *Matrimonium*, 95. b. Eccleſiæ juriſdictio in Cauſis *Matrimonialibus*, 100. b. *Matrimoniales* Cauſæ quo ſenſu ad Laïcam juriſdictionem pertineant, 101. b. Affinitas ex illicita copula, impedimentum *Matrimonii*, 102. b. Canon contra *Matrimonii* indiſſolubilitatem in ſpeciem pugnans explicatur, 103. a. Impedimentum criminis, 108. b. *Matrimonialis* contractûs firmitas unde æſtimanda, 109. a. Utrum Apoſtaſiâ *Matrimonium* dirimitur, 464. a. b. Clandeſtina *Matrimonia* prohibentur, 474. a.

S. *Matthæi* Corporis inventio, 426. a.

Meginfredus ex Fuldenſi Monacho Magdeburgenſis Præpoſitus, 500. b. *Meginfredi* Opera, *ibid.*

Meldenſis Concilii Convocatio, Præſes, Epiſcoporum numerus, 92. b. *Meldenſis* Concilii Canones, *ibid.*

Metaphraſtes (Simeon) genus ejus, opes, facundia, prudentia, 71. b. Quo tempore floruerit, 72. a. *Metaphraſtes* quare ſic dictus, 72. a. Opera ejus & elogium, 71. b. 72. a. Simeon *Metaphraſtes* à Simeone juniori diſtinguendus, 71. a. b.

Metenſe Concilium quando & quo præſide celebratum, 106. b. Concilii *Metenſis* ſumma, *ibid.*

Metenſis Synodus in Cauſa divortii Lotharii Regis & Teutbergæ Reginæ, 330. a. b. Concilium Romanum ſub Nicolao I. Synodi *Metenſis* acta reſcindit, 331. b. Guntharium ac Theutgaudum Archiepiſcopos deponit, 332. b.

Methodius Patriarcha Conſtantinopolitanus, pietas ejus & fides, 39. b. Paſſio S. Dionyſii Areopagitæ à *Methodio* ſcripta, 40. a. Paſſio S. Dionyſii ex Antiquioribus Actis, ante Hilduini Areopagitica, à *Methodio* ſcripta, 40. b.

Metropolitanæ Sedes à Romano Pontifice erectæ, 115. b. 554. b. *Metropolitanorum* Privilegia Autoritate Sedis Apoſtolicæ confirmata, ibid. & ſeq. *Metropolitanorum* Autoritas in quo poſita, 116. b. Pallium *Metropolitanæ* dignitatis inſigne, *ibid.* Pallii conceſſione non eſt impoſita *Metropolitanis* à Romano Pontifice nova ſervitus, 116. b & ſeq. *Metropolitanis* extra præcipuas ſolemnitates & Miſſarum ſolemnia Pallii uſus prohibitus, 105. a. *Metropolitæ* Patriarchæ ad Synodum vocanti vel alias ob cauſas Canonicas parere debent; nec à Principibus detineri, 258. b. Formula juramenti *Metropolitanis* à Paſchali II. præſcripta, 438. b. Novarum *Metropoleon* erectio Romani Pontificis Autoritate, accedente Principum conſenſu, 554. b. *Metropolitanorum* erat ſupplere negligentiam Epiſcoporum ſuæ Provinciæ in Beneficiorum collatione, *ibid.* Pravas Conſuetudines in Provinciis ſuis extirpare, 554. b. Confirmare, examinare, conſecrare Suffraganeos, 555. a. *Metropolitanum* adire & ipſi obedientiam profiteri, Epiſcopi ipſi ſubditi tenebantur, *ibid.* & 560. b. Auctoritas viſitandi Provinciam unum ex præcipuis *Metropolitani* juribus, 555. b. In comprovincialium Diœceſibus nihil agere poterant *Metropolitani*, niſi ex præſcripto Canonum, *ibid.* Romani Pontifices latas à *Metropolitanis* ſententias facile non reſcindebant, 555. b. Juramentum fidelitatis ſummi Pontifices à *Metropolitanis* exigebant, 559. b. *Metropolitanorum* conſecrandorum profeſſio Canonica, 559. b. Juramentum fidelitatis, occaſione ſchiſmatum ſummi Pontifices à *Metropolitanis* exegerunt, *ibid.* Epiſcopi *Metropolitanis* Canonicam obedientiam promittebant, 560. b.

Michaël. Superſtitio circa Miſſam S. *Michaëlis*, 75. a.

Michaël Balbus quare ſic dictus, 170. b. Majeſtatis reus convincitur, *ibid.* Nondum ſolutis compedibus, è carcere ad ſolium evehitur, 170. b. *Michaëlis* Balbi impietas, errores, & immanitas in ſacrarum Imaginum cultores, 171. a. 237. a. *Michaëlis* Balbi obitus, *ibid.*

Michaël Cerularius Conſtantinop. Patriarcha, Patria ejus, genus, indoles, 477. a. *Michaël* Cerularius Eccleſiam Latinam in multis, erroris accuſat, ibid. *Michaëlis* Cerularii in Romanam Eccleſiam inſultus repelluntur, 477. a. Legati ſtudio pacis miſſi Conſtantinopolin à Leone IX. 477. b. *Michaël* Cerularius excommunicatus, ibid. *Michaëlis* ſchiſma, 477. b. Utrum *Michaëlis* Cerularii ſchiſma in univerſam Eccleſiam Orientalem ſit propagatum, *ibid.* & *ſeq.*

Michaël Curopalates, Imperator ſalutatur 169. 170. a. Pietas ejus, & Religio, ibid. *Michaël* Curopalates ſeveriorem ſed minùs probabilem opinionem, ſpecie majore pietatis ſecutus, ſe Imperiumque in extremum diſcrimen conjicit, 170. a. *Michaël* Imperii oneri impar purpurâ exuit, 170. a. b.

Michaël III. Theophili filius & in Imperium ſucceſſor, 173. a. *Michaëlis* tertii bella, vitia & obitus, 173. a. b.

Michaël Paphlago Zoë Imperatricis adulteræ ope Orientis ſolium conſcendit, 609. b. *Michaëlis* Adminiſtratio, ibid. *Michaëlis* morbi, 609. b. *Michaël* depoſito Diademate vitam Monaſticam profitetur, *ibid.*

Michaël Calaphatus, Imperator, vid. *Calaphatus.*

Michaël Stratioticus, vide *Stratioticus.*

Miciacenſi S. Maximini Cœnobio Privilegium à Jona Epiſcopo Aurelianenſi conceſſum, 248. a.

Micrologi autor quis ſit, 507. b. *Micrologus* quid contineat, 507. ibid. *Micrologi* Autoris opiniones ſingulares, 507. b. Autor *Micrologi* cenſet vinum non conſecratum verè propriéque conſecrari per immiſſionem & contactum Hoſtiæ conſecratæ, *ibid.* Opinio illa expenditur & refellitur, 507. & ſeq. *Micrologi* Autor excuſatur, 508. a.

Migrationes à minori ad majorem Eccleſiam Canonibus repugnantes, 105. b.

Milo Benedictinus Monachus, & Opera ipſi adjudicata, 61. b.

Mincius (Joannes) Velitrenſis Epiſcopus, Antipapa, Benedictus X. appellatus, 409. b & *ſeq.*

Miniſtrorum Sacrorum cœlibatus, 431. a b.

Miracula ficta, illuſiones, & illorum fons, 53. a.

Miſſa Sacrificium, 185. a. *Miſſarum* quotidiana olim multiplex celebratio, 2. b. Cujuſque Sacerdotis arbitrio & devotioni permittebatur unum pro multis offerentibus Sacrificium aut ſingula pro ſingulis celebrare, 5. a. oblationes ad *Miſſarum* ſolemnia, *ibid.* 424. b. Superſtitiones circa *Miſſam*, 75. a. *Miſſæ* votivæ, 466. b. *Miſſæ* quibus in locis celebranda, 107. a. *Miſſæ* Sacrificium pro vivis & defunctis in Anglia nono ſæculo celebratum, 206. a. Decreta *Miſſam* ſpectantia, 474. a. Confeſſarius pœnitentiæ loco ut *Miſſæ* celebrari faciant, laïcis injungere non debet, 474. b.

Miſſaticus & *Miſſaticum*, 176. a.

Miſſi Dominici qui ſint & quare ſic dicti 176. a. *Miſſorum* Dominicorum honoris gradus, 176. b. Adminiſtratio, *ibid.* Quibus de rebus *Miſſi* Dominici cognoſcerent, 176. b. *Miſſorum* Dominicorum functiones, *ibid.*

Moguntiacum Concilium, 79. a. quare congregatum, *ibid.* Tres turmæ in Concilio, 79. a. ſumma Canonum, *ibid.*

Moguntinum Concilium ſub Rabano Archiepiſcopo, 94. b. Concilium in duos Ordines diviſum, *ibid.* Canonum ſumma, 94. b. & *ſeq.*

Moguntinum Concilium ſub Arnulfo Rege celebratum, 106. a. Canones in eo conditi, *ibid.* & *ſeq.*

Moguntinum Conciliabulum adverſùs Gregorium VII. celebratum, 706. b. 714. b.

Monachi hoſtes ſemper inſenſiſſimos habuere, 69. b. Definitus *Monachorum* numerus in quovis Monaſte-

rio;

tio, 78. b. Commodum neceſſarium *Monachis* procurandum, 79. b. *Monachi* qui Fideles circumveniunt ut res ſuas Monaſteriis donent, quomodo puniendi, 83. a. *Monachorum* animus à litibus alienus, 83. b. *Monachis* Sacerdotibus non licet ſæcularium confeſſiones audire ſine Approbatione Epiſcopi, 88. a. *Monachorum* ſeceſſus & quies, 88. a. *Monachi* Parochialibus Eccleſiis præfecti, 95. a. *Monachi* Epiſcopis jure communi ſubditi 121. b. 145. a. Immunitates & Privilegia *Monachorum* 145. b 595. a. S. Bernardus quæſitas à *Monaſteriis* immunitates improbat, 596. b. *Monachi* ad Eccleſiaſticas dignitatis frequenter aſſumpti, 151. b. 598. b. Quæ vivendi ratio Epiſcoporum ex *Monaſteriis* aſſumtorum, 600. a. Epiſcopi ex *Monachis* aſſumti habitum Monaſticum & regularis vitæ normam ſervabant, 152. a. Divinitùs puniti *Monachi* ab Obſervantia ſtrictiori Regulæ deficientes, 155. a. *Monachi* ab hæreditate parentum non arcebantur, 155. b. 602. a. Opus manuum apud *Monachos* in uſu, 156. a. 600. b. Sacra ſtudia, ſcriptio & editio librorum ad Eccleſiæ utilitatem, dignus *Monachis* labor, & manuum operi præferendus, 601. a. Poſſeſſæ à *Monachis* Decimæ, ibid. *Monachos* Beneficia & Decimas juſtè & Canonicè poſſidere poſſe, oſtenditur, 601. b. *Monachorum* ſtudia, ibid. *Monachi* cum delectu recipiendi, 178. a. *Monachis* ſine ſuorum Superiorum licentia depoſitum recipere non licet, 207. a. *Monachi* ad Epiſcopatum promoti *Monaſticam* veſtem exuere non debent, 262. b. Medicinæ praxis, phyſicæ confectiones, legum civilium lectio, *Monachis* prohibitæ, 451. a. *Monachorum* in propriis Eccleſiis ſtabilitas, 467. b. Abbatis causâ *Monachum* fieri non licet, 410. b. 470. b. *Monachorum* percuſſores, 473. b. Appellatio contra Regularem Diſciplinam *Monachis* interdicta, 828. b. Peculium *Monachis* prohibitum, 829. b. *Monaſticæ* profeſſionis ætas, 594. b. Diuturna Religioſæ veſtis geſtatio vim habebat profeſſionis, ibid. *Monachorum* æmuli Concilii Nemauſenſis Canonibus coërciti, 599. b. Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtrationem Sacerdotibus *Monachis* ab Epiſcopis committendam judicat Synodus, ibid. *Monachi* Reipublicæ non inutiles, 641. a.

Monaſteria. Regularis *Monaſteriorum* Diſciplina, 79. b. immunitates, 145. 595. *Monaſteriorum* Reformatio, 81. a. 82. a. 84. a. 91. b. *Monaſteriorum* reformationem Reges curarunt, 152. b. & ſeq. Regum cura ſingularis de Regalibus *Monaſteriis*, 154. b *Monaſteria* laïcorum poteſtati non permittenda, 91. a. Pueri *Monaſteriis* à parentibus oblati, 102. a. 144. b. 594. a. Ritus oblationis puerorum, 594. a. Pueri à parentibus oblati redire ad ſæculum non poterant, 594. b. Diſciplina ſuper hoc à Celeſtino III. immutata, *ibid.* Qui *Monaſteriis* præficiendi, 106. b Pecuniam pro *Monaſterii* ingreſſu retinere vetitum, 155. b. 474. a. 595. a. Decimæ in cenſu bonorum *Monaſterialium* commutatæ, 163. a. Diviſio bonorum *Monaſterialium* inter Abbatem & Conventum, 163. b. *Monaſteria* virginum, vid *Moniales* infra. Nemo invitus *Monaſterio* adſcribendus, 178. b. Reformatio bonorum etiam temporalium copiam *Monaſteriis* affert, 531. b.

Monaſtica Diſciplina, 5. b. 79. b. 89. b. 111. b. 472. a. b. Ad quem pertinant, 79. b. *Monaſticæ* profeſſionis libertas, 5. b *Monaſtici* Ordinis defenſio, 69. b. *Monaſtica* profeſſio publicam pœnitentiam ſupplet, 70. b. Inviti Ordini *Monaſtico* addicti, utrum in eo ſtatu manere cogendi ſint, 80. a. *Monaſtica* Reformatio, 81. a. 82. a. *Monaſticus* Ordo à Deo inſpiratus, ab Apoſtolis fundatus, à SS. Patribus excultus, à Regibus propagatus, 91 a. *Monaſticæ* profeſſionis ætas, 144. a. Conſenſus Principum quandoque neceſſarius iis qui *Monaſticam* vitam profitebantur, 144. b. *Monaſtici* Status excellentia, 43. b. *Monaſticæ* Diſciplinæ reſtauratio, 109. a.

Moniales. Aditus ad *Moniales* Clericis & *Monachis* junioribus vetitus, 78. a. *Monialium* numerus in quovis *Monaſterio* definitus, 78. b. Regularis *Monialium* Diſciplina, 85. a. Regula *Monialium* Canonicarum, *ibid.* Voto paupertatis non erant aſtrictæ *Moniales* Canonicæ, 85. b. *Monialium* Monaſteria ſine licentia Epiſcopi non adeunda, 87. b. 88. a. Parthenonum reformatio, 90. a. Quæ puellæ in Parthenonibus educandæ, 177. a Reformationis *Monialium* præcipua capita duo, clauſura & vita communis, 549. a. *Monialium* in exteriori cultu modeſtia, 473. b.

Moralis. Obſervanda in dubiis *Moralis* Chriſtianæ Regula, 537. a. Vaga & effrenis opinandi ſententia in materiâ *Morum* à Petro Cantore impugnata, 538. a. *Moralis* Chriſtianæ Regulæ, 110. a.

Mortui. Oratio pro *Mortuis*, 100. a. 185. b.

Moſes Barcepha, Syrorum Epiſcopus, 73. b. Opera ejus, ibid. & ſeq. *Moſes* Barcepha cum *Moſe* Mardeno non confundendus, 74. a.

Mulierum conjugatarum prava conſuetudo, 15. a. *Mulieres* conceptum fœtum excutientes homicidarum pœnitentiæ ſubduntur, 102. b.

Myſteria Ubi de *Myſteriis* agitur, non Philoſophia conſulenda eſt, ſed fides, 899. a.

N

Narbonenſe Concilium, quando, quare, & quo Præſide celebratum, 470. a.

Naufragorum deprædatio prohibita, 425. b.

Neophiti ad Epiſcopatum non promovendi, 257. b.

Nicephorus Patriarcha Conſtantinop. ob cauſam Fidei in exilium deportatur, 43. b. S. *Nicephori* Conſtantinop. Opera, *ibid.* Stylus, 44. a. Utrum Chronographia genuinum ſit S. *Nicephori* Conſtantinopolitani Opus, *ibid.*

Nicephorus Logotheta, Imperator Orientis, Hæreticorum fautor, 169. b. Avaritia ejus inſatiabilis, ac in Chriſtianos & pios omnes perſecutio, *ibid.* Crudelitas ejus, bella, impietas, & infelix exitus, 169. *ibid.*

Nicephorus Phocas, & ejus ad Imperium erectio, 174. b. *Nicephori* nuptiæ, *ibid.* Bellica fortitudo, 174. b. *Nicephori* Phocæ ſordida indoles, *ibid.* Abſurdam impiamque Legem meditatur *Nicephorus* Phocas, 174. b

Nicolaïtæ novi in Provinciâ Mediolanenſi damnati à Nicolai II. Legatis, 411. a.

Nicolaus I. Pont. Max. & ejus in Eccleſiam merita, 12. a. b. *Magni* cognomen obtinet, 12. b. Cognitionem cauſæ Ignatii Patriarchæ Conſtantinop. *Nicolaus* I. ſuſcipit, *ibid.* Quid in causâ Ignatii & Photii egerit *Nicolaus* I. 238. a. b. *Nicolaus* I. ad Michaëlem Imp. & Photium in Conſtantinop. Sede intruſum Literæ, ejus pro Religione & Eccleſiaſticâ Diſciplinâ ſtudium demonſtrantes, 241. a. *Nicolaus* I. Photianam Synodum in irritum mittit, 241. a. b. & ſeq. Reſtituit Ignatium, 242. a. Damnat Legatos prævaricatores, 241. b. Minaces Imperatoris ad *Nicolaum* I. Literæ, 242. b. Photius à *Nicolao* I. in Synodo Romanâ damnatus, 243 b. *Nicolai* I. Epiſtola ad Imperatorem, 244. b. *Nicolaus* I. novos Legatos Conſtantinopolim mittit, 245. a. Violata Sedis Apoſtolicæ Legatio, ibid. *Nicolaus* I. Gallicanos Epiſcopos ad ſuccurrendum Eccleſiæ & Græcorum objectiones refellendas adhortatur, 246. a. Baſilius Imperator *Nicolai* I. Sententiam exſecutus, Photium à Sede Conſtantinop. expellit, 247. a. Photii contra *Nicolaum* I. Scripta, Imperatoris Mandato igne abſumuntur, 255. b. Depoſitiones Epiſcoporum inter majora negotia cenſendas probat *Nicolaus* I. 304. a. *Nicolaus* I. Balduinum & Juditham Carolo-Calvo Regi Chriſtianiſſimo reconciliat, *ibid.* Illos abſolvere non vult ab excommunicatione quam in illos tulerant Epiſcopi Gallicani, 12. b. *Nicolaus* I. cognitionem divortii Lotharii & Theutbergæ Reginæ ſuſcipit, 13. b. *Nicolai* I. in causâ divortii Lotharii Regis & Teutbergæ Acta, 329 a. b. & ſeq. *Nicolaus* I Acta Concilii Sueſſionenſis II. examinat ac reſcindit, 309. b. *Nicolaus* I. Synodum III. Sueſſionenſem indicit pro Wulfadi & Sociorum reſtitutione, 310. a. Caroli Regis ad *Nicolaum* I. Epiſtola, 312. a. Epiſtolæ Synodi & Hincmari ad *Nicolaum* I. ibid. *Nicolai* I. ad Epiſcopos Synodi Sueſſionenſis, & ad Hincmarum, Epiſtolæ increpatoriæ, 312. b. Concilium Trecenſe in causâ Wulfadi & Sociorum, juſſu *Nicolai* I. celebratum, 313. b. Rothadum Sueſſionenſem Epiſcopum Sedi reſtituit, 13. b Vid. *Rothadus*. Summa Decretalis Epiſtolæ *Nicolai* I. ad Rodulfum Epiſcopum Bituricenſem, 14. a. *Nicolai* I. Reſponſa ad Conſulta Bulgarorum, 14. b. Reſponſorum Summa, *ibid.* Opinio privata *Nicolai* I. de Baptiſmo in Chriſti ſolius nomine collato, 15. a. *Nicolai* I. ſanctitas, ibid. *Nicolai* I. Elogium, ibid. *Nicolaus* I. poſt mortem invocatus, 251. a.

Nicolaus II. contra Joannem Mincium Antipapam Pontifex legitimus eligitur, 409. b. Concilia ab ipſo

coacta, 410. a. b. *& ſeq.* Mincium Antipapam cum ſuis fautoribus anathemate configit, 410. a. Berengarianam hæreſim cum ſuo Autore damnat, 670. b. Eduardo Regi Sancto tuitionem omnium Angliæ Eccleſiarum *Nicolaus* II. concedit, 412. a. *Nicolaus* II. Ordinis Monaſtici ſtudioſiſſimus, *ibid.* Ejus in Chriſtianiſſ. Regem caritas, ibid. *Nicolai* II. in pauperes amor, 412. a. b.

Nicolaus Clarævallenſis, fraudes ejus & impoſturæ, 330. a. Utrum *Nicolaus* Clarævallenſis cum *Nicolao* S. Albani in Angliâ ſit confundendus, *ibid. & ſeq.*

Nitbardus, genus ejus, parentes, profeſſio & Opera, 47. a. b.

S. *Norbertus*, Magdeburgenſis Archiepiſcopus. Præmonſtratenſis Ordinis parens, 516. b. S. *Norberti* Elogium & Opera, *ibid.*

Normannorum incurſiones, 193. b. *Normannorum* ſtrages, 195. a. *Normannorum* converſio, 196. a. Primus *Normannorum* Dux, ibid.

Novitates vocum in tractandis Religionis myſteriis vitandæ, 295. b.

Novitii Cluniacenſes, 142. b.

Nuptiæ, quibus temporibus prohibitæ in Eccleſiâ Anglicanâ, 466. a. Inceſtæ conſanguineorum *nuptiæ*, 786. b. * Vid. *Matrimonium.*

O

Oblationes ad Miſſarum ſolemnia, 5. a. 414. b. *Oblationes* ex pane & vino olim à Chriſtianis fieri ſolitæ, quando in pecuniarum eleemoſynam pro Miſſis converti cœptæ ſunt, 5. a. 65. a.

Octavianus Pſeudo-Pontifex, 454. b. *Octaviani* ſchiſma, *ibid. &* 820. a. *Octaviani* ſuperbia, 454. b. *Octaviani* in Alexandrum III. molitiones, *ibid.* Fredericus *Octaviani* protector, 820. a. b. *& ſeq.* Conciliabula à Schiſmaticis pro *Octaviano* celebrata, 820. b. 824. a. b. Concilia adversùs *Octavianum* coacta, 823. a. 824. a.

S. *Odilo* Cluniacenſis Abbas, Opera ejus & à quibus edita, 73. b.

Odo Cameracenſis Epiſcopus, Scripta ejus varia, 514. a.

Odo, Muſicus, Cluniacenſis ſecundus Abbas, 73. a. Doctrina ejus, pietas & Opera, *ibid.*

Odo Rex Francorum, 195. a. *Odonis* bellum civile cum Carolo Simplice, ibid. *Odonis* obitus, *ibid.*

Oecumenica Synodus octava, 248. b. *& ſeq.* Vid. *Conſtantinopolitana* Synodus, & *Photius.*

Oecumenius quo tempore floruerit, 504. b. *Oecumenii* Opera, & nævi, *ibid.*

Officia Divina. Nihil in Divinis *Officiis* cantandum vel recitandum, quod è Scripturis Sacris non ſit depromptum, 52. b. Divinum *Officium* vernaculâ Linguâ non celebrandum, 418. b.

Officiales Epiſcopalis Juriſdictionis Adminiſtri, 570. b. *Officialis* munus vendere nefas, 832. a.

Olbertus Abbas, Scriptor Eccleſiaſticus, 500. b. Opera *Olberti*, ibid.

Ordinandorum ætas, 81. b. 475. a. 817. b. *Ordinandorum* inſtitutio in Seminario, 81. b. Manſio in Titulo ad quem ſunt ordinati, 81. b. *Ordinandorum* qualitates, 93. b. 470. a. *Ordinationes* ab Excommunicatis celebratæ utrum irritæ ſint, & quo ſenſu, 438. b. *Ordinationes* ſimoniacæ vel à Simoniacis factæ, 438. b. Interſtitia in ſacris *Ordinationibus* ſervanda, 217. b. Sacrarum *Ordinationum* iterationem Wulfadi & Sociorum cauſa non probat, 314. a. *Ordinandorum* Titulus, 474. a. 818. a.

Ordonius Hiſpaniæ Rex, 203. a. *Ordonii* bella, virtutes & nævi, *ibid.*

Ordonius II. virtus ejus bellica, & crudelitas, 203. b.

Ordonius III. Motus initio Regni ejus excitati & ipſius armis & diligentiâ ſedati, 204. b. *Ordonii* III. nuptiæ, *ibid.*

Otto Friſingenſis Epiſcopus, Henrici IV. Imperatoris nepos, 535. b. *Otto* Friſingenſis in S. Bernardum minùs æquus, ibid. *Otto* Friſingenſis retractavit quæ pro Giberto Porretano contra S. Bernardum ſcripſerat, 535. b. *Otto* Friſingenſis Viaticum Corporis Chriſti recipit poſt Extremam Unctionem, *ibid.*

Otto I. Magnus cognominatus, Imperator & Germaniæ Rex, 30. b. 197. b. 199. b. Generoſum ac religioſum *Ottonis* reſponſum, ibid. *Ottonis* nuptiæ utrum ſint inceſtuoſæ, 199. b. *Ottonis* I. in Romanam Eccleſiam munificentia, *ibid.* Berengarium Tyrannum & Romam *Otto* in poteſtatem accipit, 200. a. Græcos in Calabriâ & Apuliâ profligat, *ibid.* Danos ſubigit, Sclavos domat, & utrumque ad Chriſti Fidem perducit, 200. a. Quæ Romani Pontificis canonicam electionem ſpectant ab *Ottone* ſancita, *ibid.* Joannes XII. violat fidelitatem ab ipſo, *Ottoni* Imp. juratam, 30. b. Synodum in causâ Joannis *Otto* congregat, 31. a. Concilium *Ottonis* autoritate congregatum damnatur, 31. b. *Ottonis* I. virtutes & nævi, 200. *Ottonis* I. obitus, *ibid.*

Otto II. Imperator creatus, 32. b. 200. b. *Otto* à Græcis vincitur, *ibid.* Pietas ejus & obitus, 200. b.

Otto III. Germaniæ & Italiæ Rex coronatus, 200. b. *Otto* III. uxorem ſuam impudicitiæ & calumniæ convictam flammis addicit, ibid. *Ottonis* III. religio, 201. a. Pœnitentia *Ottoni* III. à S. Romualdo injuncta, *ibid.* Cœlitus deterretur ne Canonicos in Baſilicam Romanam S. Pauli pulſis Monachis diſſolutis introducat, *ibid.*

Ovetenſis Archiepiſcopatûs erectio, 203. b.

P

Pallii uſus, 105. a. Inſolitum de uſu *Pallii* Privilegium, 30. a. *Pallium* Metropolitanæ dignitatis inſigne, 116. b. Utrùm *Pallii* conceſſione impoſita ſit Metropolitanis à Rom. Pontifice nova ſervitus, *ibid. & ſeq.*

Papæ nomen quando in uſu, 722. b. Veteres Epiſcopi *Papæ* appellati, 723. b.

Papienſe conciliabulum, à quo & quare congregatum, 820. b. *& ſeq.* Pariſienſe VI. Concilium, 86. a. Quando & à quo coactum, 86. a. Synodus Pariſienſis VI. ex quatuor Provinciis congregata, *ibid. & ſeq.* Synodi Decreta, 86. b.

Pariſienſe Concilium ab Eugenio III. celebratum, 448. b. Hujus Concilii ſumma, *ibid. & ſeq.*

Laus urbis, Eccleſiæ & Academiæ *Pariſienſis*, 634. b. *& ſeq.*

Parochialis Eccleſia ſua cuique plebi Chriſtianæ frequentanda, 55. a. *Parochiarum* Preſbyteri nocturnis horis ad Matutinas Laudes perſolvendas ſurgebant, 71. b. Monachi *Parochialibus* Eccleſiis præfecti, 95. a. Manſus *Parochiæ* pagorum attributus, ab omni ſervitute liber, 164. a. *Parochialis* Eccleſiæ Tituli Cardinales appellatæ, 93. b. Pœnæ decernuntur adversùs eos qui voluntariè à *Parochialibus* conventibus ultra tres dies Dominicos ſe ſubtrahunt, 105. a. Decimæ *Parochialibus* Eccleſiis debitæ, *ibid.* Conditiones neceſſariæ ut legitima ſit ab una *Parochia* in aliam migratio, 138. b. Conductitios Sacerdotes ad regimen *Parochiarum* aſſumi nefas, 415. a. Jura ſepulchralia *Parochiæ* ſolvenda, licet ſepulturam alibi quis elegerit, 466. a. Portio congrua *Parochiarum* Rectoribus aſſignanda, 471. b. *Parochiarum* rectores ad nutum Epiſcoporum non amovendi, 576. b.

Parthenones vid Moniales.

Paſchalis I. Rom. Pont. virtutes ejus, 3. b. 5. Theodori Studitæ ad *Paſchalem* I. Literæ, 4. a. *Paſchali* I. conſpicuam ſe præbet S. Cæcilia, eique corpus ſuum revelat, *ibid.* Lotharium Ludovici Pii filium Romæ Imperatorem coronat *Paſchalis* I. 4. b. Obitus ejus, *ibid.*

Paſchalis II. Pontifex Maximus, Patria ejus, profeſſio, doctrina, mores ſanctitas, 432. a. Bellum contra Schiſmaticos indicit *Paſchalis* II. *ibid.* Leodienſium Schiſmaticorum contra *Paſchalem* II. Epiſtola refellitur, 437. b. Concilia à *Paſchali* II. in cauſa Inveſtiturarum celebrata, 438. b. vid infra Formula Juramenti Metropolitanis à *Pachali* II. præſcripta, *ibid.* Concilia per Legatos à *Paſchali* II. in Galliis celebrata, 439. a. Pariſienſis Epiſcopus à *Paſchali* II. Romæ conſecratus, ſalvo Senonenſis Eccleſiæ jure, 439. b. *Paſchalis* II. in prohibendis Inveſtituris & hominium Epiſcoporum invicta conſtantia, 737. a. *Paſchalis* II. Inveſtituras in Lateranenſi Concilio prohibet, 738. b. *Paſchalis* II. excommunicat Epiſcopos qui Inveſtituras ab Henrico I. Angliæ Rege accipiunt, 739. b. Henricus à Paſchali II. auditur, 740. a. Henrico *Paſchalis* II. in negandis Regi Inveſtituris firmum propoſitum, 740. b. *Paſchalis* II. Inveſtituras in Concilio Guaſtallenſi damnat, 743. a. *Paſchalis* II. in Gallias venit,

niæ, conſilium & auxilium contra Germaniæ Regem in negotio Inveſtiturarum quæſiturus, *ibid.* Inter Paſchalem II. & Henrici Germaniæ Regis Legatos colloquium Catalauni habitum, 744. a. *Paſchalis* II. in Italiam redux Inveſtituras iterum damnat in Synodis Romana & Beneventana, 744. b. *Paſchalis* II. de Inveſtituris cum Henrico Germaniæ Rege pactio, 745. a. Fidem violat Henricus & Privilegium Inveſtiturarum à *Paſchali* extorquet 746. a. *Paſchalem* II Gallicani Epiſcopi excuſant, 749. a. b. *& ſeq.* Privilegium Inveſtiturarum à ſe, Henrico Imperatori conceſſum reſcindit *Paſchalis* II. 753. b. Profeſſio fidei à *Paſchali* II. edita, ibid. *Paſchalis* II. pœnitentia & humilitas, 754. a. Privilegium Henrico Imperatori conceſſum iterum damnat *Paſchalis* II. in altera Synodo, 755. a. Cardinales à *Paſchali* II. creati, *ibid. & ſeq* Utrum Galo Pariſienſis Epiſcopus inter Cardinales *Paſchalis* II. ſit annumerandus, 440. a. *Paſchalis* obitus, *ibid.*

Paſchaſii Radberti Patria, genus, parentes, profeſſio, & virtutes, 48. b 338. a *Paſchaſii* Radberti Opera, 338. b. *Paſchaſii* Doctrina circa Euchariſtiam, 339. a. *Paſchaſius* contra receptam de Euchariſtia fidem non adinvenit novam, 340. b. *& ſeq.* Calviniſtarum argumenta in *Paſchaſium* diluuntur, 345. b. *& ſeq.* A *Paſchaſio* circa dogmatis ſubſtantiam non diſceſſerunt, qui Euchariſtiam eſſe corpus Chriſti natum de Virgine, eo ſenſu quo id ipſis aſſerere videbatur *Paſchaſius*, negarunt, 347. b.

Paſchatis ſolemnitas, 111. b. *Paſchalis* Legalis celebrationem Chriſtus non prætermiſit, 861. b. Chriſtus *Paſchatis* celebrandi legitimam diem non anticipavit, 862. a. Chriſtus legitima die *Paſcha* celebravit, 862. b. Judæos *Paſcha* celebraſſe die Sabbati, & feriâ Sextâ ad Veſperam agnum immolaſſe viri eruditi cenſent, 866 a.

Paſtores boni conſtituendi, 89. a. *Paſtorali* regimine quando liceat ſe abdicare, 70 b.

Patronatûs Jus, 5 b. Jus *Patronatûs* non eſt inter laïcos hæredes dividendus, 84. a. Clerici idonei à *Patronis* laïcis oblati, ab Epiſcopis non rejiciendi, 87 a. *Patronorum* Laïcorum in nominationibus diſſidio remedium adhibetur, 108. a. 832. a. *Patronorum* nominatio ad Beneficia, 117. a. *Patronorum* Laïcorum jura ab Eccleſia ſervata, *ibid* Eccleſia indignos à Laïcis nominatos rejicit, 117. b. Si *Patroni* nullum qui dignus ſit præſentent, jus ad Epiſcopum devolvitur, *ibid.* Canonica Beneficiorum collatio à Laïcis fieri non poteſt ſine Eccleſiæ autoritate, 830. b. Regulæ circa illud ſtatutæ & obſervatæ, 575. b. *Patronatûs* cauſæ à quibus judicibus dirimendæ, 576. a.

Patria hoſtium pœna, 102. b.

Paulus Benriedenſis, & Opera, 507. b.

Pauperum cura, 81. b. Poſſeſſiones Eccleſiæ Patrimonium *Pauperum*, 85. b. 92. a. Lex de *Pauperibus*, 177. b.

Pax. Decreta Lateranenſis II. Concilii Oecumenici de treuga & pace, 782. b. *.

S. *Pelagius* Martyr, 203. b.

Pentecoſtes Solemnitas, 112. b.

Permutationes Beneficiorum utrum & quando licitæ, 577 a.

Petrobuſiani, quare ſic dicti, 481. a. *Petrobuſianorum* origo, *ibid.* errores, 481. a. b. Hæretici qui errores ſuos ex *Petrobuſianis* hauſerunt, *ibid.* Utrum *Petrobuſiani* Manichæi fuerint, 481. b. Quo tempore *Petrobuſianorum* hæreſis nata ſit, 482. a. *Petrobuſiani* Anabaptiſtarum & Calviniſtarum *Patriarcha*, 781. b. *.

S. *Petrus.* Chriſtus propriè Patri ſupplicat pro fide *Petri*, 813. a. Soliditas fidei quæ in S. *Petro* laudata eſt, perpetua eſt, 813. a. Firmitas per Chriſtum *Petro*, per *Petrum* Apoſtolis reliquis collata, 813. a. Omnes hæreſes tam per S. *Petrum* quam ſucceſſores ejus reprobatæ & expugnatæ, ibid. S. *Petri* fides hactenus non defecit, nec in finem uſque deficiet, 813. b. A S. *Petro* omnes Eccleſiæ originem duxerunt, 21. a.

Petrus Bleſenſis, quare ſic dictus, 540. b. *Petri* Bleſenſis mores ſanctiſſimi, *ibid.* Vir memoriæ admirabilis, 540. b. *Petri* Bleſenſis Opera, *ibid.*

Petrus Cantor Eccleſiæ Pariſienſis, 538. a. *Petri* Cantoris elogium, obitus, & Opera, ibid. *Petrus* Cantor vagam & effrenem opinandi licentiam in materia morum, non minùs quàm fidei inſectatur, 538. b.

Petrus Cellenſis Abbas, dein Carnotenſis Epiſcopus, 537. b. *Petri* Cellenſis elogium, *ibid.* Opera, 537. b. *Petri* Cellenſis pietas in Virginem Deiparam, 527. b.

Petrus Diaconus Caſſinenſis, 514. b. *Petri* Opera & obitus, ibid.

Petrus Mauritiis, *Venerabilis* dictus 529. a. *Petri Venerabilis* elogium, *ibid.* Opera, 529. a.

Petrus Pictavenſis & ipſius Opuſcula, 529. a. b.

Petrus Siculus, & Manichæorum Hiſtoria ab ipſo conſcripta, 67. a.

Petrus Rex Aragonum & ejus de Mauris Victoriæ, 645. a. b.

Philippus, Abbas Bonæ ſpei, 533. a. Male confunditur cum *Philippo* Abbate de Eleemoſina, *ibid.*

Philippi Solitarii Opera & nævi, 510. a. b.

Philippus I. Francorum Rex; & inſtitutio ejus, 625. b. *Philippi* I. Matrimonium, *ibid.* Bernam repudiat uxorem, Bertradam ſuperducit, 625. b. Ivo Carnotenſis & alii Epiſcopi inceſtas & adulteras *Philippi* nuptias palam execrantur, *ibid.* Urbani II. his de nuptiis querulæ ad Gallicanos Præſules litteræ, 626. a. Urbanus II. Sacris *Philippo* Regi interdicit, niſi Bertradam dimittat, ibid. *Philippus* Rex in Auguſtodunenſi Synodo excommunicatur, 626. b. 627. a. Utrum *Philippus* I. ab Urbano II. exauctoratus fuerit, *ibid. & ſeq.* Formula, *Regnante Chriſto*, in publicis Actis uſurpata non probat *Philippum* Regem exauctoratum fuiſſe, 627. b. *Philippus* Bertradam dimittit, moxque revocat, 628. a. In Synodo Pictavenſi à Legatis Apoſtolicis rurſus excommunicatus denuntiatur, *ibid.* tandem reſipiſcit, 628. a. Concilium ad ejus converſionem probandam celebratur Balgenciaci, 628 b. Rex *Philippus* pœnitens in Concilio Pariſienſi abſolvitur, ſecundùm litteras ſummi Pontificis, *ibid.* Sedis Apoſtolicæ Decretis contra inveſtituras, paruit Rex Chriſtianiſſ. *Philippus* I 735. b. Romanum Pontificem Paſchalem II. ſumma devotione & reverentia in Galliis recipit, 629. a. Crucefignatorum, *Philippo* regnante, in Oriente Victoriæ, 628 b. *Philippi* I. Liberi & obitus, 629. a.

Philippus II. Auguſtus & Adeodatus nuncupatus, Francorum Rex, 634. a. 635. a. Regni ejus exordia, ibid. *Philippus* Auguſtus Judæos è regno expellit, 635. a. Blaſphemos coercet, *ibid.* Coterellos delet, 635. a. Eccleſiarum libertatem tuetur *Philippus* Auguſtus, 635. b. Hiſtriones abigit, *ibid.* Bellum Anglicanum, *ibid. & ſeq.* Pax cum Anglo, 636. a. *Philippi* Auguſti ſacra expeditio in Syriam, ibid. *Philippi* profecturi mandata & teſtamentum, 636. a. Acconæ expugnatio & deditio, 636. b. *Philippus* Auguſtus ab avaritiæ labe vindicatur, ibid. *Philippi* nuptiæ, 637. a. *Philippus* Auguſtus facto cum Ingeburge Regina divortio, Mariam ſuperducit, *ibid* Interdictum Regni, *ibid.* Acta Pontificum & Conciliorum hac in cauſa, 637. a. b. & ſeq. *Philippi* Auguſti cum Lucio III. diſſidium, 458. *& ſeq.* cum Celeſtino III. in cauſa Divortii *Philippi* Auguſti & Ingeburgis Reginæ, 463. b. *& ſeq.*

Photius. Genus ejus, parentes, dignitas, ingenium, eruditio, facultates, 237. b. *Photiani* Schiſmatis initia, 236. b. & ſeq. *Photii* in Ignatium Conſtantinop. Patriarcham & in Theodoram Auguſtam calumniæ, 237. a. *Photius* ſex dierum ſpatio ex laïco ad omnes Ordinum gradûs promotus, 237. b. *Photius* in Sedem Conſtantinopolitanam intruditur, 12. a. 237. b. Perſecutionem in S. Ignatium *Photius* movet, *ibid. & ſeq.* Quid in cauſſa Ignatii & *Photii* geſſerit Nicolaus I. 16. b. 238. a. Marinus, 20. b. Hadrianus, III. 21. a. *Photii*, fraus, 238. b. 244. a. mendacia, 241. a. *Photianam* Synodum in irritum mittit Nicolaus, 241. a. *Photius* à Nicolao I. in Synodo Romana damnatur, 243. b. Multiplex ratio depoſitionis *Photii*, ibid. *Photii* in Romanam Eccleſiam objectiones & calumniæ, 244. a. 245. a. *Photius* congregata Synodo, Nicolaum I. Romanum Pontificem excommunicat, ibid. *Photii* impiæ artes, 244. a. *Photius* piorum legatorum ſolus diſpenſator Imperatoris Edicto conſtituitur, ibid. *Photius* ſe Patriarcham Oecumenicum inſcribit, 245. b. Altera *Photii* Schiſmatica Synodus adversùs Nicolaum I. 246. a. *Photii* famoſæ inſcripitiones adversùs ſanctum Patriarcham Ignatium, 247. a. *Photius* è ſede Conſtantinop. expellitur, 247. b. *Photii* liber cum Anathemate flammis traditus ab Adriano II. 248. a. Synodus Romana contra *Photium*, 248 b. Synodus Octava Oecumenica & adversùs *Photium* congregata, 248. 249. & ſeq. *Photius* citatur ut coram Synodo ſe ſiſtat, 252. b. *Photii* ſuperbia & inſolentia, *ibid. & ſeq* Zacharias Calchedonenſis *Photii* cauſam agit, 253. b *Metrophanes* Smyrnenſis evertit momenta quæ pro *Photio* Zacharias profert, 254. a. Chirographa

omnia

omnia quæ *Photius* extorſerat, & ſcripta ejus contra Nicolaum Pont. Max. comburuntur, 255. b. Quo ſenſu Synodus *Photii* Ordinationes irritas dixerit, 257. a. Defuncto Ignatio, *Photius* in Sedem Conſtantinop. iterum adrepit, 267. b. Fraudes & malæ artes *Photii*, ibid. & ſeq. *Photius* à Joanne VIII. in Sedem Conſtantinop. reſtituitur, 268. b. *Photius* à Joanne VIII. reſtitutus, Pſeudo-Synodum adversùs Oecumenicam octavam celebrat, 269. a. *Photius* Romani Pontificis Litteras interpolat, 269. b. Canones *Photiana* Synodi, 270. a. Joannes VIII. *Photianam* Synodum, ipſumque *Photium* damnat, 271. a. *Photii* exauctoratio, 272. a. Utrum *Photius* in Romanæ Eccleſiæ Communione mortuus ſit, 271. a. 273. b. Cum *Photio* extinctum Schiſma, 273. b. Utrum Schiſma Eccleſiæ Græcæ cum Latinâ ante Michaëlem Cerularium revixerit, *ibid.* & 274. a. b. *Photii* Opera, 65. b. Præclara documenta Michaëli Bulgarorum Regi à *Photio* data, ibid. & ſeq. *Photii* Amphilochia, 66. b. Quare ſic dicta, *ibid.* & 67. a.

Photianum Schiſma, 38. b. Vid. *Photius.*

Pictavenſe duplex Concilium, 470. b & *ſeq.* Canonum Summa, *ibid.*

Pœnitentia. Tres ad veram *pœnitentiam* conditiones requiſitæ, 424. a. *Pœnitentia* impoſitio, 39. b. Gravis *pœnitentia* pro capitalibus peccatis, 42. b. *Pœnitentia* ſecundùm qualitatem delicti imponenda, 71. a. 82. 87. b. 468. b. Quas Regulas ſequi debeat Sacerdos in Foro *pœnitentiali*, 84. b. *Pœnitentia* modus, *ibid.* & 102. a. b. *Pœnitentia* moribundorum, 95. b. *Pœnitentia* falſæ quænam illæ ſint, 424. a. 431. b. 787. a. Decretum ſaluberrimum contra falſas *pœnitentias*, ibid. Falſæ *pœnitentia* cavendæ, 425. a. 431. b. *Pœnitentia* publica pro publicis criminibus in uſu fuit Gallicanæ Eccleſiæ, nono ſæculo, 62. b. 63. b. 65. a. 78. b. 81. a. 96. a. Initium redemptionis *pœnitentiarum*, 65. a. 71. a. b. 84. a. 108. b.

Pompelonenſe Regnum Aragonio adjunctum, 643. a.

Pontificatus omnium Eccleſiarum à S. Petro originem accepit, 11. a. *Pontificia* & Imperialis Dignitatis diſcrimen, *ibid.* & 57. b.

Pontigonenſis Synodus, à quo convocata, 104. *Pontigonenſis* Synodi Acta, *ibid.* & *ſeq.*

Porphyrogenitus (Alexius) Imperator Orientis, nuptiæ ejus, & cædes, 615. a. Vid. *Alexius.*

Porretanus (Gilbertus) Fidei Symbolum in Synodo Remenſi contra Gilberti *Porretani* errores à Gallicanis Præſulibus editum, 806. a. Hujus occaſione Symboli contentio inter Cardinales & Gallicanos Epiſcopos orta, *ibid.* & *ſeq.*

Porticani qui ſint, 793. a. b. De *Porticanis* quid Lateranenſe Concilium conſtituerit, 792. b. & *ſeq.*

Portio congrua Curatorum, 471. b.

Potho Prumienſis Monachus, 533. b. Eruditio ejus, pietas & Scripta, *ibid.*

Prædeſtinatio. Septem Regulæ de *Prædeſtinatione* ab Eccleſiâ Lugdunenſi expoſitæ, 288. a. Gotteſcalchi error de *Prædeſtinatione.* Vid. *Gotteſcalchus.* Dei Præſcientia & *Prædeſtinatio* nulli homini neceſſitatem imponit, 295. b. Pœnam impiorum malum eorum memeritum ſequentem Deus *prædeſtinat*, 296. a. Eorum malitiam non *prædeſtinat*, ſed præſcit tantùm, *ibid.*

Præmonſtratenſis Ordo à quo conditus, 580. b. Quare ſic dictus, *ibid.* Ordinis *Præmonſtratenſis* commendatio, *ibid.* Propagatio, 581. a. Summa naſcentis Ordinis paupertas, *ibid.* & *ſeq.* Sanctimoniales *Præmonſtratenſes*, 581. b.

Preſbyterorum manſio in Eccleſiis in quibus ſunt ordinati, 262. a.

Primatus Bituricenſis Eccleſiæ, 112. a. *Primatus* Drogonis Metenſis Epiſcopi, 113. a. b. Senonenſis *Primatus*, 114. a.

Principis officia, 65. b. & *ſeq.* Vid. *Rex.* Non licèt *Principibus* in Cauſas Eccleſiaſticas proſilire, 109. b. *Principum* conſenſus quandoque neceſſarius iis qui Clero aut Monaſterio nomen dare vellent, 144. b.

Probationis ritus per aquam frigidam quando & à quo inſtitutus, 6. a. b.

Proceſſio Spiritus Sancti. Vid. *Spiritus* Sanctus.

Profeſſionis Monaſticæ libertas, 5. b. Ætas, 144. a. b.

S. *Prudentius* Trecenſis Epiſcopus, 59. b. S. *Prudentii* doctrina de Prædeſtinatione explicatur, *ibid.* & *ſeq.* 285. b. Utrum *Prudentius* Cariſiaca Capitula impugnaverit, 292. b. An Gotteſcalcho faverit, 283. a. *Prudentius* Librum Joannis Scoti erroribus ſcatentem refellit, 285. b.

Pſellus (Michaël) quando floruerit, 503. a. Michaëlis *Pſelli* Elogium, *ibid.* Opera, *ibid.*

Pueri à parentibus Monaſteriis oblati, 594. a. b. Vid. *Monaſteria.*

Pullus (Robertus) Elogium ejus, 531. a. Cardinalis *Pulli* Opera, 531. b.

Purgationis canonicæ genus jure antiquatum, 101. b.

Q

Quadrageſima obſervantia, 14. b. *Quadrageſima* tempus quomodo tranſigendum, 42. b. Confeſſio initio *Quadrageſima*, 71. a. 75. a.

Quatuor-Temporum jejunia, 80. a.

Quintilinceburgenſis Synodus, & ipſius Acta, 715. a. b. & *ſeq.*

R

Rabanus Maurus, Moguntinus Archipræſul, 57. b. Patria ejus, genus, 349. a. *Rabani* vita, ibid. *Rabani* Opera, 57. b. & *ſeq.* 349. b. *Rabani* nævi, 350. a. *Rabanus* à fœdo Stercoraniſtarum errore vindicatur, ibid. & ſeq. *Rabani* doctrina circa Euchariſtiam, 351. b. *Rabani* errores de Catechumenis, 351. b. *Rabanus* Gotteſcalchi errores impugnat, 276. b. Lugdunenſis Eccleſia carpit *Rabanum*, & quare, 277. a. Gotteſcalchus à *Rabano* erroris convincitur, & in Synodo Moguntinâ damnatur, 277. b. Quidam *Rabanum* Maurum temerè reprehendunt quod ſuos de rebus divinis Commentarios ex Sanctorum Patrum Sententiis contexeret, 58. a.

Radevicus, & Hiſtoria de rebus geſtis Friderici I. ab ipſo continuata, 535. b

Radulfus Flaviacenſis, & Opera, 534. a.

Radulphus Ardens, quorumdam Sermonum Autor, 510. a.

Ramirus, Rex Aragonum, & ejus cum Mauris bella, 641. b.

Ramirus II. Epiſcopus ex Monaſterio aſſumtus, Rex Aragonum, 645. a. Fabula eſt quòd Pontificiâ Diſpenſatione nupſerit, *ibid.* & *ſeq.*

Ramirus, Hiſpaniæ Rex, 102. b. Bellum ab ipſo contra Mauros feliciſſimè geſtum, *ibid.* Victoria de Mauris parta ope S. Jacobi, 103. a. *Ramiri* votum in gratiarum actionem, *ibid.*

Ramirus II. Alfonſi fratris abdicatione, Hiſpanici Regni Adminiſtrationem ſuſcipit, 104. a. Mauros profligat, *ibid.* Alfonſum fratrem tumultuantem reprimit, & luminibus orbat, 104. a. Morti proximus Regno ſe abdicat, filioque Ordonio de manu tradit, 104. b. *Ramiri* pietas & obitus, 104. a. b.

Ramirus III. Legionis Rex, Regni ejus initia, 105. a. Geſta & obitus, *ibid.*

Raptus impedimentum matrimonii, 93. b. *Raptores* pœnitentiæ publicæ ſubjiciendi, *ibid.* Pœnæ in *Raptores* latæ, 105. a.

Ratherius, Veronenſis Epiſcopus, 74. a. *Ratherii* pro Fide & Eccleſiaſticâ Diſciplinâ certamina, ibid. *Ratherii* Elogium, 74. b. Opera, 74. 75. Heterodoxorum in *Ratherium* calumniæ, 75. b.

Ratramnus quis ſit, & varia ejus nomina, 60. a. 354. a. *Ratramni* Opera, *ibid.* Liber de Corpore & Sanguine Domini ſub Bertrami nomine vulgatus, non eſt Joannis Scoti, ſed *Ratramni*, 354. a. Sacramentariis non favet *Ratramni* Liber, 355. a. *Ratramni* doctrina de SS. Euchariſtiæ Sacramento, *ibid.* A Paſchaſio non diſſenſit in ſubſtantiâ dogmatis de reali præſentiâ Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento & de Tranſſubſtantiatione, 355. b. Duriora *Ratramni* loca, *ibid.* & 356. a. b. Quâ occaſione ſcriptus *Ratramni* Libellus de Nativitate Chriſti, 357. b. *Ratramni* Sententia & durior de Chriſti Nativitate locutio explicatur, ibid. *Ratramnus* Deiparæ Virginitatem perpetuam ut Dogma Fidei profitetur, 358. a. Quâ occaſione Librum de Animâ *Ratramnus* ſcripſerit, 359. a. b. *Ratramni* nævi, 357. b. & *ſeq.*

Ravennenſis Synodus, quando & quo Præſide celebrata, 104. b. Summa Canonum Concilii *Ravennenſis*, 105. b.

Raymundus Berengarius, Rex Aragonum, 645. b. *Raymundi* bella & obitus, *ibid.*

Regnante Chriſto Formula, quando uſurpata, appoſita, & qualem vim habuerit in Galliis, 627. b. 637. b. & *ſeq.*

Regni & Sacerdotii concordia quàm neceſſaria, 546. b.

Religio. Pretii exactio pro ingreſſu *Religionis*, vetita, 257. b.

Reliquiarum ſacrarum cultus religioſus, 225. b. De incertis *Reliquiis* quid faciendum, 55. a. *Reliquiarum* tranſlatio, 80. b. Plures circa ſacrarum *Reliquiarum* veritatem errores facti, 518. a. Sanctorum *Reliquiæ* exponendæ non ſunt & oſtentandæ quæſtûs gratiâ, *ibid.*

Remenſis Eccleſiæ Privilegium à Formoſo conceſſum, 22. a. *Remenſe* Concilium à Leone IX. Pont. Max. indictum & celebratum, 425. b. Ejus Acta, *ibid. & ſeq.* Concilii *Remenſis* Canones, 426. a. *Remenſis* Synodus à Calliſto II. coacta, 444. b. & ſeq. *Remenſis* Synodus ab Eugenio III. celebrata, 446. b. Hujus Concilii Synopſis, *ibid. & ſeq.*

Remigius Autiſſiodorenſis, 70. b. Utrum Epiſcopus fuerit, *ibid.* Quo tempore floruerit, *ibid.* An ipſi tribuendi ſint Commentarii in Epiſtolas S. Pauli, qui *Remigii* nomen præ ſe ferunt, *ibid.* Utrum Liber de Divinis Officiis qui inter Alcuini Opera annumerantur, illius *Remigii* ſit fœtus, *ibid.* Opera alia quæ *Remigio* Autiſſiodorenſi adjudicantur, *ibid.*

Remigius Lugdunenſis, 60. a.

Reſidentia Epiſcoporum, 4. b. 142. b. & ſeq. Cardinalis Preſbyter ob violatam *Reſidentiæ* Legem à Synodo Romana deponitur, 10. b. Sacerdotum *Reſidentia*, Vid. *Sacerdos.* Clericorum *Reſidentia*, [illegible] Vid. *Clerici.* Neceſſitas *reſidendi* Epiſcopis impoſita, 566. b. 567. Quæ rationes interdum à *Reſidentiâ* diſpenſatent, 567. a. A *Reſidentiâ* diſpenſabat Sedis Apoſtolicæ Viſitatio, *ibid.* Obſequium Regis cum Eccleſiæ utilitate conjunctum, 567. b. *Reſidendi* in Beneficiis Eccleſiaſticis obligatio, 578. b. Diſpenſatio à *Reſidentiâ* in gratiam ſtudiorum, *ibid.* Immunitas à *Reſidentiâ* utrum Profeſſoribus conceſſa, 578. b. Qui Epiſcopo aſſiſtunt in Eccleſiæ regimine à *Reſidentiâ* diſpenſantur, 572. a.

Reſignationes in favorem, an licitæ, & quando, 577. a.

Reſtitutio. Præclara Moralis Chriſtianæ Regula de rerum malè partarum *reſtitutione*, 100. a. 410. a.

Rex. Fidelitas erga *Regem* ſervanda, 96. a. Chriſtiani *Regis* Officia, 88. b. 90. a. Fides & obedientia *Regi* exhibenda, *ibid.* 89. b. 109. a. Hanc violantium pœnæ, *ibid.* Viri Eccleſiaſtici ſpirituale & temporale ſubſidium *Regibus* ex animo offerant, 91. b. *Rex* bonorum Eccleſiaſticorum Defenſor & Cuſtos divinitùs conſtitutus, 51. a. Epiſcoporum erga *Reges* officia, 109. a. Suprema *Regum* in temporalibus poteſtas ex Scripturâ probata, 694. b. Ex Traditione, 691. a. b. & ſeq. Quis primus Pontificum Romanorum poteſtatem ſibi tribuit exauctorandi *Reges*, 690. a. b. Argumenta quibus poteſtatem exauctorandi *Reges* ſibi tribuere conatur Gregorius VII. diluuntur, 691. b. & ſeq. Expenditur S. Thomæ Sententia de poteſtate Eccleſiæ in temporalia *Regum*, 701. b. & ſeq. S. Franciſcus Saleſius ſupremam *Regum* in temporalia poteſtatem à Romanâ Sede independentem agnoſcit, 703. a. Sacræ Facultatis hac de re doctrina, Declarationes & Cenſuræ, *ibid. & ſeq.* Perronius poteſtatem indirectam in temporalia *Regum* Romano Pontifici aſſerens confutatur, 636. b. 637. a.

Rhadoaldus Nicolai I. Legatus prævaricator, 140. & 141.

Rhegino Benedictinus Monachus, 72. b. *Rheginonis* Libri de Eccleſiaſticis Diſciplinis, 71. a.

Richardus à S. Victore, patria ejus, profeſſio, pietas, eruditio, 130. a. Opera ejus, *ibid.*

Richardus I. Angliæ Rex & Normanniæ Dux, 612. b. *Richardus* & Philippus Auguſtus ad ſacram expeditionem fœderati, ibid. *Richardi* Regis præclara geſta in Oriente, 658. a. *Richardus* Rex in reditu à Leopoldo Auſtriæ Duce interceptus & Henrico Imperatori traditus, 658. b. *Richardi* redemtio, *ibid.* Juſtitiæ Præfecti per ſingulos Angliæ Comitatus à *Richardo* miſſi, *ibid.* Diſſidium inter Walterum Rothomagenſem Archiepiſcopum & *Richardum* Regem, *ibid.* A quo & quomodo compoſitum, *ibid. & ſeq.*

Richardus Senior, *Sine Pavore* nuncupatus, primus Normannorum Dux, 326. a. *Richardi* obitus & pietas, 500. a.

Robertus Retenenſis, Arabicæ Linguæ peritus, 519. b.

Robertus Monachus Ord. Bened. Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ Scriptor, 509. b. Cum *Roberto* de Monte malè confunditur, *ibid.*

Robertus Francorum Rex, 35. a. 200. a. b. 410. b. Ejus cum Bertâ connubium, 35. a. Synodus Romana in causâ connubii *Roberti* Francorum Regis, *ibid.* *Roberti* nuptiæ à Romano Pontifice dirimuntur, *ibid.* Bertâ dimiſſâ, ducit Conſtantiam, 201. b. *Robertus* Rex Chriſtianiſſimus à Benedicto VIII. Romæ ſuſceptus, 411. b. *Roberti* Regis pium pro Fide & Religione Catholicâ ſtudium, 613. a. *Roberti* Regis manſuetudo, & caritas, 613. b. Sanctitas, 614. a. Elogium, 614. b.

Rodulphus S. Trudonis Abbas, 515. b. Virtutes ejus, Opera, & obitus, *ibid.*

Rogationes, 80. a.

Rogerius de Hoveden, Hiſtoricus, 540. a.

Rollonis Ducis Normannorum pietas &, juſtitiæ ſtudium, 256. b.

Romana Synodus Adriani II. contra Photium, 148. b. *Romana* Synodus contra Joannem XII. congregata, utrum ſuppoſita fuerit, 371. a. b. An fuerit legitima, 371. b. & ſeq. Synodus *Romana* contra Canones egit, Propoſitionemque contra Fidem aſſeruit, 372. b. *Romanæ* Synodo non licuit Joannem XII. exauctorare; admonere, & arguere licuit, 374. a.

Romanus Pontifex. Sedes Apoſtolica, caput omnium Eccleſiarum à nemine judicatur, 6. a. 7. a. S. Nicephorus Patriarcha Conſtantinop. & Theodorus Studita *Romani* Pontificis Primatum prædicant & colunt, 2. a. *Romana* Eccleſia fons illimis orthodoxæ veritatis, 42. 251. a. 303. a. 391. a. 391. a. 810. 814. b. 820. b. Jus appellationum ad *Romanum* Pontificem in judiciis canonicis Epiſcoporum, 8. a. Cauſæ Majores ad Apoſtolicam Sedem referendæ, 8. b. 300. a. b. 400. b. 308. a. & ſeq. 811. b. Gallicani Epiſcopi *Romanam* Eccleſiam omnium Eccleſiarum matrem & magiſtram agnoſcunt, 18. b. Se *Romani* Pontificis Diſcipulos profitentur, *ibid.* Gallicani Epiſcopi S. Petri Auctoritatem in Stephano VII. pravo Pontifice reveriti, 24. b. Reverentia erga Sedem Apoſtolicam à Fidelibus, iniquis etiam temporibus, ſemper à Fidelibus ſervata, 17. a. Paucorum vitia Pontificum non excuſant Hæreticos qui *Romanam* Eccleſiam & ſummi Pontificis primatum impugnant, *ibid.* Honor Eccleſiæ *Romanæ* & ſummo Pontifici exhibendus, 104. a. Manſuetudo & humilitas erga Sedem Apoſtolicam ſervanda, 107. b. Plenitudo poteſtatis in *Romano* Pontifice reſidet, quamvis contra veritatem & juſtitiam nihil poſſit, 108. a. Metropolitanæ Sedes à *Romano* Pontifice erectæ, 115. b. vide *Metropolitani*. Novorum Epiſcopatuum erectio Autoritate *Romani* Præſulis facta, 118. a. vid. *Epiſcopi*. Devotio Caroli M. erga Eccleſiam *Romanam* 174. b. Ludovici Pii Donatio *Romanæ* Eccleſiæ facta, 180. b. Conſtitutio Lotharii *Romanæ* Eccleſiæ favens, 184. b. Sedis Apoſtolicæ & *Romani* Pontificis Auctoritas & primatus, 519. a. 241. b. *Romani* Pontificis Primatum jure divino inſtitutum Eccleſia Græca ante Schiſma confeſſa eſt, 142. b. *Romanæ* Eccleſiæ privilegia Chriſti ore firmata, 143. b. Catholica Religio in Sede Apoſtolica ſemper immaculata ſervata eſt, 211. a. Qui non conſentit Sedi Apoſtolicæ, ſegregatus eſt à communione Eccleſiæ Catholicæ, *ibid.* Sedes Apoſtolica Eccleſiaſticorum negotiorum magiſtra, 251. a. Fides in Eccleſia *Romana* ſemper viguit, & Deo cooperante vigebit, 260. a. *Romani* Pontificis Auctoritati obediendum, *ibid.* Synodus univerſalis ſententiam in *Romanum* Pontificem audacter non dicat, 262. a. Conciliorum Oecumenicorum confirmatio *Romanis* Pontificibus competens, 263. a. Diſpenſationes à *Romano* Pontifice Synodus Oecumenica petit, *ibid.* Infractorum veniam Canonum & diſpenſationem à *Romano* Præſule poſtulant Orientales Epiſcopi & Imperator, 271. a. *Romanam* Eccleſiam Sententias magna cum inquiſitione ferre decet, 271. b. Judicia totius Eccleſiæ ad Sedem Apoſtolicam referenda, 301. b. Ad S. Petri Sedem ut ad Caput, majora Eccleſiæ negotia de ſingulis Provinciis referenda, 304. a. Sedis Apoſtolicæ judicio omnium Autorum Opera approbantur vel reprobantur, 304. b. 341. b. 537. b. Sedis Apoſtolicæ Decretis ab omnibus parendum diſcretione magiſtra, *ibid.* Sedis Apoſtolicæ Autoritas in majorum cauſarum judicio à Gallicana Eccleſia agnoſcitur & colitur, 504. b. *Romanus* Pontifex Chriſtianorum omnium, & ipſorum Epiſcoporum judex, 505. b. Indecens eſt Sedi Apoſtolicæ ſubdolè ſcribere, 515. a. *Romanum* Pontificem cunctis Sacerdotibus Deus præeminere voluit, 519. a. S. Petri privilegium, 519. b. Sedis Apoſtolicæ mandata Scripturis ſacris, prædicationi majorum & ſacris Canonibus conſona, in omnibus ſequenda & tenenda Rex Carolus profitetur,

tur, 320. a. S. Petri Sedes nec pravo aliquo dogmate fefellit, nec ab aliqua hæreſi falli unquam potuit, 332. a. Approbatio librorum qui de Dogmatibus Eccleſiaſticis agunt, ad Sedem Apoſtolicam maximè pertinet, 363. b. Sedes Apoſtolicæ caput omnium Eccleſiarum à nemine judicatur, 372. a. Qui reſiſtit *Romano* Pontifici, Chriſti diſpoſitioni reſiſtit, 396. a. Sine Pontifice *Romano* impoſſibile prorſus eſt Canonica ſtabiliri, ibid. *Romana* Eccleſia in ſoliditate Catholicæ fidei inconcuſſa, 391 a. *Romanus* Pontifex in aliorum Epiſcoporum diœceſibus munia Epiſcopalia ubique Chriſtianarum gentium exercere poteſt, 400. b. Decretum de *Romani* Pontificis electione, 410. b. Ordo in *Romani* Pontificis electione ſervari ſolitus, 413. b. 416. Summos Pontifices revocare non piget, quæ ab ipſis per obreptionem & fraudem ſunt impetrata, 446. a. Irrita judicatur abſolutio à *Romano* Pontifice per obreptionem impetrata, 468. a. *Romani* Pontificis Autoritas in imponendis vel relaxandis per totam Eccleſiam pœnitentiis, ibid. & ſeq. *Romani* Pontificis in cenſura librorum Autoritas, 537. b. *Romanus* Pontifex uniformem docendi modum omnibus Theologiæ & juris Canonici Academiis & Profeſſoribus toto orbe Chriſtiano præſcribere poteſt, 539. b. *Romani* Pontifices diſpenſationes quando concedere debent, 541. b. *& ſeq.* Quo ſenſu *Romani* Pontifices ſucceſſoribus ſuis legem dare poſſint, 543. a. *Romani* Pontificis eſt Canonum executionem toto orbe Chriſtiano procurare, 543. b. Modus Appellationibus ad *Romanam* Curiam adhibendus, *ibid.* Laudatur ſummus Pontifex quòd negotia in partibus judicanda ut plurimùm remittat, 543. b. Plenitudinem poteſtatis in Eccleſia univerſa Patres XI. & XII. ſæculi in *Romano* Pontifice venerati ſunt, 544. a. *Romani* Pontificis ſumma dignitas & Autoritas non ſolùm in oves, ſed in Paſtores Eccleſiæ univerſæ, 544 b. Solus B. Petrus cum ſucceſſoribus ſuis *Romanis* Pontificibus in tota Eccleſia plenitudinem poteſtatis accepit, 544. b. Sicut Deus Pater omne judicium dedit Filio, ſic Filius Dei omne judicium ſuum Apoſtolicæ Sedi conceſſit, ibid. *Romani* Pontifices Autores Canonum, 544. b. *Romani* Pontificis Conſtitutionibus & judiciis ab omnibus Catholicis parendum, 545. a. Si qui ſe Apoſtolica ſede gravatos ſentiant, ab ipſa ad ipſam confugiendum eſt, *ibid.* Yvo Carnotenſis mavult Epiſcopatui renuntiare, quàm iram ſummi Pontificis ſuſtinere, 545. a. *Romani* Pontificis miniſterio Spiritus Sanctus totius falſitatis figmenta damnat, *ibid.* Pontificis *Romani* electio quibus credita, 546. b. Obedientia Sedi Apoſtolicæ exhibenda, 680. a. Quaſi ſcelus Idololatriæ incurrit, qui Sedi Apoſtolicæ obedire contemnit, 688. a. Jus eſt *Romani* Pontificis omnium Epiſcoporum electiones confirmare, 559. b. Juramentum fidelitatis occaſione Schiſmatum *Romani* Pontifices à Metropolitanis exigebant, ibid. *Romanum* Pontificem non poſſe reſcindere Conciliorum Generalium Decreta, docet S. Anſelmus Lucenſis, 708. b. *Romanum* Pontificem reſcindere poſſe Deceſſorum ſuorum Decreta, ſi injuſta ſint & Eccleſiæ incommoda, docet idem Sanctus Epiſcopus, ibid. *Romanum* Pontificem, Decreta, non ex cathedra, id eſt, non accedente Eccleſiæ conſenſu condentem, infallibilem non eſſe, docet S. Anſelmus Lucenſis, 709. a. Id aſſerendo Sedis Apoſtolicæ honori non derogat, *ibid.* Eccleſia *Romana* à SS. Petro & Paulo, Chriſti Autoritate & voluntate fundata, 719. a. Utrum ſolus *Romanus* Pontifex jure dici poſſit Univerſalis, 719. b. An ſolus *Romanus* Pontifex poſſit deponere Epiſcopos vel reconciliare, 720. b. Quæ ſanctitas *Romano* Pontifici citra controverſiam conveniat, 723. b. Cauſæ fidei ad Sedem Apoſtolicam referendæ, 800. a. * 808. a. 810. a. 811. a. *Romanæ* Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ Fides deficere non poteſt, *ibid.* 810. b. 813. b. Nova editio Symboli jus eſt *Romani* Pontificis, non excluſo Concilio Generali, 806. b. *Romani* Pontificis in Concilio Generali Autoritas, 807. & 812. a. Confirmatio Judicii in cauſis Fidei ab Epiſcopis lati, pertinet ad *Romanum* Pontificem, 304. a. b. 809. a. Ejus definitioni ex Cathedrâ editæ nullus error ſubeſſe poteſt, *ibid. & ſeq.* Autoritas dirimendi controverſias Fidei, in *Romano* Pontifice principaliter reſidet, 810. a. *& ſeq.* Apoſtolica Traditio in *Romanâ* Eccleſiâ ſemper conſervata, 810. b. *Romana* Eccleſia eſt quaſi totum omnium Eccleſiarum, 811. a. Totus orbis eſt *Romani* Pontificis Diœceſis, ibid. *Romanæ* Eccleſiæ documenta & judicia in confirmationem Fidei ſuſcipienda, 811. b. Judicia quæſtionum Fidei majorumque omnium cauſarum nullius ſunt roboris, ſi præter Sententiam *Romani* Pontificis præſumantur, *ibid.* Sicut *Romanus* Pontifex vices Chriſti gerit, ſic Epiſcopi cæteri vices gerunt Apoſtolorum, 811 b. Duo *Romanæ* Eccleſiæ divina Privilegia, 812. a. *Romana* Eccleſia Caput omnium Eccleſiarum, & fons Catholicæ Doctrinæ, 812. a. Conſenſus Patrum undecimi & duodecimi ſæculi cum ſuperiorum ſæculorum Patribus, de perpetuâ Fidei puritate & integritate in *Romanâ* Eccleſiâ, 812. b. *Romana* Eccleſia à tramite Apoſtolicæ Traditionis nunquam aberrat, 813. b. Catholici non ſunt, qui Sedi Apoſtolicæ in Fide non conſentiunt, *ibid.* Ex Eccleſiæ conſenſu innoteſcit *Romanum* Pontificem Eccleſiæ ſuæ Fidem ac Traditionem in Judicio controverſiarum Fidei ſecutum eſſe, 814. a. *Romana* Eccleſia in cauſis Fidei & dubiæ Diſciplinæ conſulenda, 814. b. *Romani* Pontificis Decreta in quæſtionibus Fidei ad omnes & ſingulas Eccleſias pertinent, illiſque ab omnibus Chriſtianis parendum eſt, *ibid. & ſeq.* Sex S. Thomæ pronuntiata de *Romani* Pontificis autoritate ſumma, 815. a. *Romani* Pontificis Conſtitutionibus ac Decretis hæreſes abſque Concilio Oecumenico damnantur & opprimuntur, 815. b. De *Romani* Pontificis autoritate Facultatis Pariſienſis Sententia, *ibid.* Catholici omnes Theologi Primatum *Romani* Pontificis Jure Divino inſtitutum, ut Dogma Fidei ſummo conſenſu prædicant, 816. a. Quæſtiones nonnullæ in quibus diſſentiunt de *Romano* Pontifice, ad humanas opiniones pertinent, 816. b. Nulla eſt *Romani* Pontificis electio, in quam duæ partes Cardinalium non conſpiraverint, 825. a. Gallicana Eccleſia & Reges Chriſtianiſſimi ſemper in unitate & obſervantiâ, ac devotione erga *Romanam* Eccleſiam conſtantes, 826. b. *Romanæ* Eccleſiæ in Reges Chriſtianiſſimos & Gallicanam Eccleſiam propenſio, ibid. *Romanus* Pontifex ea quæ Juris ſunt Divini immutare non poteſt, 851. a. *Romani* Pontifices Legatos non mittebant in Gallias, niſi de conſenſu Regis Chriſtianiſſimi, 848. b.

Romanus, patria ejus, parentes, 25. a. Summus Pontifex creatur, *ibid.* Stephani deceſſoris Acta contra Formoſum reſcindit, 25. a.

Romanus Junior, Conſtantini Porphyrogeniti filius, & Imperator, 174. a. Indoles ejus, & obitus, *ibid.*

Romanus Lecapedus, fortitudo ejus, fortuna, ambitio, avaritia, ſuperbia, ingratus animus, 173. b. 174. a. *Romanus* Lecapedus à filio exuitur, 174. a.

Roſcelini error, 478. b. In Concilio Sueſſionenſi damnatur, ibid. *Roſcelinus* ejurat errorem, *ibid.* In hæreſim relabitur, ibid. *Roſcelinus* à quibus impugnatur, ib. & ſeq. *Roſcelinus* Sectæ Nominalium Autor, 479. a.

Rothadi Sueſſionenſis Epiſcopi cauſa cum Hincmaro Remenſi Archipræſule, 299. a. *Rothadus* Hincmaro inviſus, *ibid.* Occaſio ab Hincmaro captata negotii *Rothado* faceſſendi, 299. b. *Rothadus* à Synodo Sueſſionenſi Communione privatus, *ibid.* Appellatio *Rothadi* ad Sedem Apoſtolicam, 299. b. Synodus altera Sueſſionenſis contra *Rothadum* à Baronio & Sirmondo prætermiſſa, 300. a. *Rothadus* depoſitus, 300. b. *Rothadi* appellatio ad Nicolaum I. Pontificem Maximum delata, *ibid.* Nicolaus I. jubet Hincmaro, ut *Rothadum* reſtituat, aut Romam veniat cauſam dicturus, *ibid.* Nicolai I. Acta & Litteræ ad Hincmarum pro cauſâ *Rothadi*, 301. a. *Rothado* conceſſa libertas Romam eundi, 301. b. Hincmarus Legatos mittit Romam contra *Rothadum*, 302. a. Proclamationis Libellum Summo Pontifici porrigit *Rothadus*, ibid. Sermo à Nicolao I. habitus de *Rothadi* cauſâ, ibid. *Rothadus* Nicolai I. & Romanæ Synodi Sententiâ reſtitutus, 302. b. Epiſtolæ Nicolai I. ad Carolum Calvum pro *Rothadi* reſtitutione exequenda, 303. a. Epiſtola Nicolai I. ad Hincmarum, ut *Rothado* reddat Eccleſiam, 303. b. De *Rothadi* reſtitutione ſcribit Nicolaus I. ad Galliæ Epiſcopos, 304. a. Clerum Plebemque Sueſſionicam adhortatur Nicolaus Pontifex, ut reſtitutum ſibi *Rothadum* Epiſcopum omni affectu excipiant, 305. a. *Rothadus* in Gallias reverſus ab Arſenio Sedis Apoſtolicæ Legato Sedi ſuæ reſtituitur, 13 b 305. b.

Rothomagenſis Archiepiſcopus uni Romano Pontifici immediatè ſubjectus, 549. b.

Rothomagenſia Concilia undecimo ſæculo celebrata, 468. b. *& ſeq.* Summa Canonum, *ibid.*

S. *Rufi* Canonici Regulares, 579. b.

Rupertus Tuitienſis Abbas, 520. b. *Ruperti* Elogium, Opera, ibid. & ſeq. *Ruperti* Abbatis Sententia circa Euchariſtiam, 521. b. *Rupertus* ab errore vindicatur, ejuſque Sententia & verba explicantur, 522. a. b.

Ruthenorum ad Chriſti Fidem converſio, 173. b.

S

Sabbati abſtinentia, 424. b.

Sacerdotes ad quid inſtituti, 5. b. Quanta ſervanda ſit in *Sacerdotali* judicio moderatio, 8 a. *Sacerdotes* ab omnibus perturbationibus quieti eſſe debent, 8. b. *Sacerdotum* in Beneficiis quibus animarum cura annexa eſt, inſtitutio ad Epiſcopum pertinet, 10. b. 78. a. Confeſſio proprio *Sacerdoti* facienda, 39. b. Honor *Sacerdotibus* exhibendus, 45 a Perſtringuntur Laïci qui *Sacerdotes* contemptui habent, 50. a. Scientia *Sacerdotum*, 78 a. Mortificatio & temperantia *Sacerdotum*, 83. b. *Sacerdotes* debent eſſe à litibus alieni. *ibid.* Quas regulas ſequi debeat *Sacerdos* in Foro pœnitentiali, 84. b. *Sacerdotum* modeſtia & mortificatio, 87. b. *Sacerdotibus* fas non eſt Sæcularium Confeſſiones excipere ſine approbatione Epiſcopi, 88. a. *Sacerdotum* in Eccleſiis ſuis aſſidua reſidentia, 93. a. Canes venaticos nutrire *Sacerdotibus* vetitum, 101. a. *Sacerdos* niſi ad certum locum ordinandus, 105. a. Fœminæ omnes à domibus *Sacerdotum* excluſæ, etiam mater & ſoror, 106. b. Juramentum à *Sacerdotibus* exigi prohibetur, 107. b. *Sacerdotum* caſtimonia, 109 b. Cœlibatus, 111. b. Præclara Lex Caroli Magni de Obedientiâ *Sacerdotibus* exhibenda, 152. b *Sacerdotes* portione ſuâ uti ſobriè debent, 162. a. *Sacerdos* hominum Laïco non faciat, & quare, 469. b.

Sacramentarii verba Joannis, Capite VI. in alienum ſenſum detorquentes, refelluntur, 879. b. *Sacramentariorum* ſenſus parum obvius, 894. a. *Sacramentariorum* argumentis reſpondetur contra verba inſtitutionis Euchariſtiæ, 895. b. *Sacramentariorum* ſophiſma, 807. b 901. a Diluuntur *Sacramentariorum* Objectiones deſumptæ ex S. Juſtino, 904. b. Ex S. Irenæo, 906. b 908. a Ex S. Cypriano, 909. a. Ex Euſebio, 912. a. Satisfit objectioni petitæ ex hac loquendi formulâ, *dicitur & eſt*, 918. a. Adverſùs *Sacramentariorum* cavillationes propugnatur Catholicus S. Ephrem de Euchariſtiæ dogmate ſenſus, 915. a. b. Objectio *Sacramentariorum* ex S. Joanne Chryſoſtomo mutuata, exſufflatur, 925. a. b Reſpondetur Objectionibus *Sacramentariorum* deſumptis ex S. Ambroſio, 929. b. *& ſeq.* Ex S Hieronymo, 932. b. *& ſeq.* Ex S. Auguſtino, 941. b *& ſeq.* Ex S. Cyrillo, 951. a b *& ſeq.*

Sacris rebus qui illudunt, excommunicatio inflicta, 256. b.

Saladina Decimæ, quare ſic dictæ & impoſitæ, 605. b.

Salegunſtadienſe Concilium à quo celebratum, 466. a. Hujus Concilii Summa, *ibid & ſeq.*

Salus. Eccleſiæ Lugdunenſis Sententia de divinâ *Salutis* hominum voluntate, 189. a. Deus vult omnes *ſalvos* fieri bonitate Creatoris, 189. b.

Samuel Marrochianus, quare ſic dictus, 503. a. Quo tempore ſcripſerit, ibid. *Samuelis* Opera, *ibid.*

Samonas, Gazenſis Epiſcopus, quo tempore floruerit, 504 a

Sanctimonialium profeſſionis ætas, 144. a. Vid. *Moniales.*

Sanctius Major, Vaſconum Caſtellæque Rex, 640. b. Mauros laceſſit & debellat, ibid. *Sanctii* calamitates domeſticæ, *ibid.* Regina adulterii accuſata inſons declaratur, *ibid.* Rex *Sanctius* Monaſticam Diſciplinam reſtituit, *ibid.* Leirenſibus Monachis poteſtatem creandi Pompelonenſem Epiſcopum confirmat, ibid. *Sanctii* Majoris obitus, *ibid.*

Sanctius II. Caſtellæ Rex, 642. a. Civile bellum, ibid. *Sanctius* II in ſuos iniquus, ibid. *Sanctii* II. avaritia, cupiditas, fortitudo, *ibid.*

Sanctius III. Rex Caſtellæ, 646. a. *Sanctii* III. dotes, nuptiæ, & obitus, *ibid.*

Sanctius Craſſus, Hiſpaniæ Rex Regno pellitur, 204. b. Reſtituitur, ibid. *Sanctii* mors infauſta, 205. a.

Sanctius III Aragonum Rex, 642. b. Ditionem ſuam latè amplificat, *ibid.* Pompelonenſe Regnum Aragonio adjungit, 643. a. *Sanctii* III. Regis ſanctitas, *ibid.*

Sanctius, Luſitaniæ Rex, 647. a. Ipſius de Mauris victoriæ, nuptiæ, liberi & obitus, *ibid.*

Sanctorum omnium Solemnitas, à quo inſtituta in Galliis, 8. a. *Sanctorum* Baſilicæ certis & legitimis diebus cum devotione adeundæ, 55. b.

Sandionyſiani Cœnobii Privilegium à Concilio Piſtenſi confirmatum, 147. b.

Saraceni. Navalis de *Saracenis* victoria, 10. a.

Saviniacenſis Abbatia à quo fundata, 384. b. Hujus Regula & propagatio, *ibid.*

Scottus (Joannes) Erigena, utrum Æthelingienſis in Angliâ Abbas fuerit, 359. b. Joannes *Scottus* Bedæ Diſcipulus & Alcuini ſocius non fuit, 360. a Nec Univerſitatis Pariſienſis Conditor, *ibid. & ſeq.* Utrum Joannes *Scottus* Martyr fuerit, 360. b. Joannes *Scottus* Libro de Corpore & Sanguine Domini Sacramentariorum hæreſim præformavit, 361 b. Hoc plurimum uſus eſt Berengarius, *ibid.* Hic Liber multis in Conciliis damnatur, 361. b. Joannis *Scotti* Liber de Prædeſtinatione erroribus ſcatens, 362. a. A quibus confutatus, 362. b. Quando & à quibus Conciliis damnatus, 363 a. Liber Joannis *Scotti* de Naturis, ab Eccleſiâ prohibitus, 363. b. Joannis *Scotti* errores, 38. b. *& ſeq.* 361. b. & ſeq. Joannes *Scottus* in Gotteſcalchum ſcribit infelici exitu, 185. b. Joannes *Scottus* à Prudentio refellitur, *ibid.* Propoſitiones erroneas ex Libro Joannis *Scotti* excerptas confutat Florus Magiſter, 186. a.

Scriptura. Optima ratio interpretandi *Scripturam* ſacram, 62. a. *Scriptura* ſacra ſecundùm ſenſum SS. Patrum exponenda, 93 a.

Scylitza (Joannes) Curopalates, Hiſtoricus, 503. b. An Joannem *Scylitzam* Cedrenus, an ipſe Cedrenum exſcripſerit, *ibid.*

Seminaria Clericorum, 135. a. *Seminaria* Clericorum imperata à Romana Synodo ſub Eugenio II. 4. b. A Concilio Turonenſi III. 81. a.

Sempringhamenſis Ordo, 579. b.

Senonenſis Primatûs initia, progreſſus & interitus, 114. a. b. *& ſeq.* Utrum *Senonenſis* Primatus Privilegium perſonale fuerit, 115. a.

Senonenſi S Columbæ Monaſterio Privilegium ab Epiſcopis & Regibus conceſſum, 148. a.

Sepultura in Eccleſiis nono ſæculo raræ, 63. a. Pro loco *Sepulturæ* nihil exigendum, 63 b. 76 a. 94. a. 107. b. 818. b De *Sepulturâ* quaſi hæreditario jure non contendendum, 63. b. Qui in Eccleſiis *ſepeliendi*, 75. a. 78. b. 80. b. *Sepulturæ* locus non concedendus in Eccleſiâ quaſi hæreditario jure, 94. a Eccleſiæ Germanicæ Diſciplina circa *Sepulturas*, 107. b. Jura *Sepulchralia* Parochiæ ſolvenda, licèt *Sepulturam* alibi quis elegerit, 466 a 829 a. Exactiones pro *Sepulturis* vetitæ, 818 b. Gravis controverſia de *Sepulturis* inter Monachos & Canonicos, 631. a. b. Eligendæ in Monaſteriis & quibuſvis locis piis *Sepulturæ* libertatem, ratio monſtrat, autoritas confirmat, conſuetudo clamat, 632. a.

Sergius II. Pontifex Romanus, patria ejus, genus, virtutes, 9. a. *Sergius* II. primus Romanorum Pontificum nomen non mutavit, *ibid.* Ludovicum II. Lotharii Imperatoris filium Regem conſecrat, 9. b. Drogoni Metenſi Epiſcopo vices ſuas in Galliis & Germaniâ demandat, ibid. *Sergii* II. obitus, *ibid.*

Sergius III. in Sedem Apoſtolicam intruſus, 26. b. *Sergius* III. Formoſi Acta reſcindit, Ordinationes irritas dicit, ibid. *Sergii* III. mores improbi & obitus, 26. 27.

Sergius IV. Bucca Porci cognominatus, legitimis ſuffragiis Pontifex eligitur, 400. a. *Sergius* IV. nomen mutat, & quare, *ibid.* Utrum *Sergius* IV. fuerit Ordinis Benedictini Monachus, 401. a.

Sergius Manichæorum hæreſim renovat, 37. b. Quomodo à muliere deceptus hujus errores amplexatus eſt, *ibid.*

Serlo Saviniacenſis, humilitas ejus, pietas, & Scripta 532. b.

Sigebertus Gemblacenſis, Ord. Bened. Monachus, 914. b. *Sigeberti* Opera præcipua, *ibid.*

Sigefridus Moguntinus Archiepiſcopus Schiſmaticus, 681. b.

Signorum duplex genus, 895. b.

Silvenſis Congregationis Conditor & Propagator, 384. b.

Silveſter II. Pontifex Maximus, patria ejus, genus, parentes, profeſſio, 36. a. *Silveſter* II. à calumniâ vindicatur, *ibid & ſeq.* Utrum fuerit Ordinis Benedictini Monachus, 36. b. Privilegium Stephano Ungarorum Regi à *Silveſtro* II. conceſſum, ibid. & ſeq. *Silveſtri* II. obitus, 37. a. *Silveſtri* II. excellens ingenium & eruditio, *ibid.*

Simoniaca Beneficiorum pactiones & conventiones, 577. a. *Simoniaca* hæreſis impugnatur, 70. a *Simoniaca* hæreſis vitanda, 93. a. *Simoniacas* exactiones conſuetudo non excuſat, 818. b. Decreta contra *Simoniacos*,

cos, 404. b. 410 b. 414. a. *Simoniaca* hæreſis damnata, 405. a. 411. a. 448. b. Concilia adversùs *Simoniacos* celebrata, 404 b. 405 a. b. & ſeq. *Simoniacum* miraculo ad criminis confeſſionem compulſus, 408 b. Ordinationes *Simoniacæ*, vel à *Simoniacis* factæ, 411. b.
Smaragdus Cœnobii S. Michaëlis ad Moſam Abbas, 53. b. Opera ejus, ibid.
Solemniacenſi Monaſterio Privilegium à Synodo Sueſſionenſi III. conceſſum, 147. b. Marinus Papa idem Privilegium *Solemniacenſi* Cœnobio confirmat, 20. b. 147. b.
Spiritus Sancti Proceſſio à Patre & Filio Scripturæ Sacræ teſtimoniis demonſtratur, 379. a. Dogma Catholicum de Proceſſione *Spiritûs S.* à Filio Græci Patres confirmant, 379. b. *& ſeq.* Latinorum Patrum teſtimonia de *Spiritûs S.* Proceſſione à Patre & Filio, 384. a b *& ſeq.* Græcorum Schiſmaticorum Objectionibus reſpondetur, 386. a. b. Joannes Damaſcenus eorum errori non favit, 385. a. b. Utrum *Spiritus S.* corporalia ipſa verba in ore Prophetarum & Apoſtolorum extrinſecus formaverit, 51. a.
Stauratius Nicephori Imperatoris filius & Imperii conſors, ac ejus in Monaſterium ſeceſſio, 169. b.
Stephanus V. Pont. Max. 3 a. *Stephani* V. iter in Gallias, *ibid.* Ludovicum Pium Imperatorem, Stephanus ungit, *ibid.* Dubium *Stephani* V. Decretum, 3. b. *Stephani* V. Elogium, 3. a *Stephani* V. obitus & miracula, 3 b.
Stephanus VI. Romanus Præſul eligitur, 11 a. *Stephani* VI. ſanctimonia, *ibid.* Sermo *Stephani* VI. 21. a. Literis Baſilii Græcorum Imperatoris in Marinum & Hadrianum III. contumelioſis *Stephanus* VI. reſpondet, ibid. *Stephanus* VI. Concilium Wormatienſe celebrari jubet in causâ duorum Epiſcoporum de Eccleſiâ Bremenſi contendentium, 11. b.
Stephanus VII. primùm intruſus, dein accedente Eccleſiæ conſenſu, legitimus Pontifex, 13 a. *Stephani* VII. in Formoſum deceſſorem ſuum ſacrilegium & immane facinus, *ibid.* Error *Stephani* VII. converſationis fuit, non prædicationis, 23. b. *Stephani* VII. improbi mores, *ibid. &* 24 *Stephani* VII. infauſta mors, 24. b. *Stephani* VII. in Formoſum Acta à ſucceſſoribus reſciſſa, 25. a. b. *& ſeq.*
Stephanus VIII. Pontifex Maximus, virtutes ejus, 28. b.
Stephanus IX Pontifex à Romanis electus, poſthabitis Cardinalium ſuffragiis, 29. a. Ludovici IV. Regis Chriſtianiſſ. jura tuetur, ibid. & ſeq. *Stephani* IX. pro Eccleſiaſticâ Diſciplinâ ſtudium, 409. a Synodi à *Stephano* IX. celebratæ, ibid *Stephani* IX. zelus contra Clericos incontinentes, 409. a *Stephanus* IX. Eccleſiæ Græcæ cum Latinâ unionem procurare ſtudet, 409 b. *Stephani* IX. obitus, 29 b. *Stephanus* IX. poſt obitum miraculis clarus, *ibid.* S *Stephani* Opera, 409. b.
Stephanus Æduenſis Epiſcopus, 518. b. Opera ejus & obitus, *ibid.*
Stephanus Tornacenſis, patria ejus, profeſſio, obſervantia regularis, 539. a. *Stephani* Tornacenſis vivendi ratio in Epiſcopatu, ibid. *Stephani* Tornacenſis Opera, 539. b Inutiles Theologiæ Scholaſticæ Commentarios, & inextricabilem ſylvam Decretalium à Romano Pontifice ſuccidi optat *Stephanus* Tornacenſis, ibid. *Stephani* eruditionis fama, 539. b. *Stephani* Tornacenſis opinio minimè ſequenda, 540. a.
Stephanus Anglorum Rex, 654. a. Juramentum *Stephani* Regis cùm inauguratus eſt, ibid. *Stephani* Regis & Epiſcoporum diſſidium, 654 a Gaufredi Comitis Andegavenſis bellum cum *Stephano* Rege, 654. b. Pax compoſita, 655. a. *Stephani* Regis obitus, *ibid.*
Stephanus Ungarorum Rex, pietas ejus 536 b. Privilegia *Stephano* à Rom. Pont conceſſa, *ibid. & ſeq.*
Stratioticus (Michaël) Imperator Orientis à Palatinis Spadonibus renuntiatur, 610. b *Stratioticus* regnandi imperitus, ibid. *Stratiotici* debellatio & abdicatio, *ibid.*
Studiorum causâ diſpenſatio à reſidentiâ, 157. a.
Sueſſionenſis II. Synodus quando, à quo, & quare celebrata, 56. b. 508. a. Hujus Concilii Hiſtoria, *ibid. & ſeq.*
Sueſſionenſis III. Synodus, à quo & quare indicta, 510. a. b.
Sugerius Abbas, patria ejus, natales, 531. b. *Sugerii* Abbatis Elogium, *ibid.* Opera, 532. a.
S. *Suitberti* Canonizatio, 1. b *& ſeq.*
Symbolum. Controverſia Cardinales inter & Gallicanos Præſules orta occaſione Fidei *Symboli* in Remenſi Synodo contra Gilberti Porretani errores editi, 806. a. b. *& ſeq.* Non eſt privatarum Eccleſiarum *Symbolum* condere univerſæ Eccleſiæ proponendum, 806. a. Nova editio *Symboli* jus eſt Romani Pontificis non excluſo Concilio generali, 806. b.
Synodus univerſalis. Vid. *Concilium.*

T

Tanchelinus quis ſit, 480. b. *Tanchelini* errores, *ibid.* S. Norbertus ad hæreſim *Tanchelini* extirpandam à Deo ſuſcitatus, 480. b.
Templarii. Ordo Militum *Templi*, quare ſic dictus, 592 b. Hujus Ordinis confirmatio, officia, *ibid.* Regula *Templariorum* in Collectionibus Conciliorum edita, poſt Concilium Trecenſe interpolata videtur, 592 b. Ordinis *Templariorum* propagatio, 593 a.
Templorum ornatus ſuperfluus à S. Bernardo improbatus, 603. a.
Temporalia Regum, vid. *Reges.*
Teſtamenti veteris Sancti, utrum Chriſtiani fuerint, 51. a.
Teutberga, Lotharii Regis uxor, 325. a. Divortium Lotharii cum *Teutbergâ*, & cauſa, ibid. *Teutberga* falſis criminibus accuſata, innocens declaratur, *ibid.* Tres Synodi de Lotharii cum *Teutbergâ* divortio, *ibid. & ſeq.* Variæ variorum eâ de re Sententiæ, 325. b. & ſeq. *Teutberga* de repudio ſuo Nicolaum I. Pontificem Maximum appellat, 329. a. Synodus Metenſis in causâ divortii Lotharii & *Teutbergæ* à Nicolao I. indicta, & celebrata, 330. a. b & ſeq. *Teutberga* ceu legitima conjux a Lothario recepta, 333. b *Teutberga* tædio victa contra ſeipſam ſcribit, 334 a Ipſam arguit & ad conſtantiam hortatur Nicolaus I. *ibid.* Nicolai I. ad Carolum Calvum & ad Ludovicum Germaniæ Regem Epiſtola de *Teutbergæ* negotio, 335. a. Hadriani II geſta in causâ *Teutbergæ*, 336. a. b. *& ſeq.*
Teutonicorum Ordo B. Mariæ, Hoſpitalis ſimul & Equeſtris, Ordinis Templariorum fœtus, 595. a. Quare ſic dictus, *ibid.*
Theganus Trevirenſis Choropiſcopus, 47. a. *Thegani* ſtylus, *ibid.* Opera, 47. a.
Ad *Theodonis-villam* Synodus, quo convocante & Præſide celebrata, 91. a. Canonum Summa, *ibid.*
Theodora Auguſta, pietas ejus & magnanimitas, 173. a. Ingenioſum reſponſum, 172. b. Bardæ fratris in *Theodoram* calumniæ, 137. a. *Theodoræ* exilium & obitus, 173 a. 177. a.
Theodorus II. Papa, 15. a. *Theodorus* memoriam Formoſi vindicat, Actáque confirmat, *ibid.*
Theodorus Abucara, Cariæ Archiepiſcopus, 67. a. Photii partibus adhæret primùm, dein à Photio deficit, ibid. *Theodori* Elogium, & Opera, 67. a.
Theodorus Studita, ſacrarum Imaginum cultum propugnat, 43. a. S. *Theodori* Studitæ varia pro Fide & Diſciplinâ Eccleſiæ certamina, *ibid.* S. *Theodori* Studitæ Opera, 43. b.
Theodulphus, patria ejus, 41. b *Theodulphi* obitus, 41. a. *Theodulphus* à calumniis vindicatur, 41. b. & ſeq. *Theodulphi* Opera, 41. a. b.
Theologalis Præbendæ inſtitutio, 532. a.
Theopaſchitarum hæreſis, eorum errores, & à quibus damnati, 38. b.
Theophilactus, Acridæ Archiepiſcopus, & Bulgariæ Primas, 503 b. *Theophilacti* ætas, eruditio, *ibid.* Opera, 504. b.
Theophilus Michaëli Balbo patri & Imperatori ſuccedit, 171. a. Varia *Theophili* vario exitu bella, ibid. *Theophili* nuptiæ, 171. b. *Theophili* virtutes domeſticæ & civiles. ibid. *Theophili* nævi & obitus, 171. a. b.
Theorianus, eruditio ejus & Opera, 536. a.
S. *Thomas* Aquinas, à calumniâ Albertini vindicatur, 930 b.
S. *Thomas* Cantuarienſis, patria ejus, parentes, 536. b Fortuna & pietas, 833 a. Angliæ Cancellarius ab Henrico II. Rege creatus, dein Cantuarienſis Archiepiſcopus, 536 b. S. *Thomæ* Cantuarienſis Elogium, 536. a. 837. a. S. *Thomæ* Cantuarienſis Epiſtolæ, 537. a. Quæ cauſæ S *Thomam* cum Rege Angliæ Henrico II. commiſerunt, 835. b. *& ſeq.* Utrum una ex illis cauſis fuerit Jus Regaliæ, quod S. *Thomas* Cantuarienſis ad exilium & martyrium uſque propugnaverit, 835. a. b. S *Thomas* Diſciplinæ & Juriſdictionis Eccleſiaſticæ vindex acerrimus, 834. a. b. *& ſeq.* 837. S. *Thomam* & cæteros Epiſcopos

nimis

minis frangere Henricus tentat, 837. b. S. *Thomas* Cantuarienſis Alexandrum III. Pont. Max. de ſuis anguſtiis & de tempeſtate Eccleſiæ Anglicanæ imminente certiorem facit, 838. a. S. *Thomam* Præſules Aulici malefidis conſiliis ad prodendam Eccleſiæ cauſam hortantur, *ibid.* S. *Thomas* Anglicani Cleri precibus flexus, Regias Conſuetudines ſe obſervaturum promittit, ac jurejurando confirmat, 838. b. Conſuetudines illæ quæ ſint, 839. a. b. S. *Thomas* de Regiarum Conſuetudinum juratâ obſervatione pœnitentiam agit, 840. a. Utrum Abſolutio ab Alexandro III. per Litteras *Thomæ* Cantuarienſi Archiepiſcopo data, ſit Sacramentalis, *ibid.* S. *Thomæ* Cantuarienſi non licuit hoc in negotio œconomiâ & diſſimulatione uti, 840. a. Generalis Conventus Epiſcoporum Northamtonæ contra S. *Thomam* Cantuarienſem, 841. b. S. *Thomas* ad Sedem Apoſtolicam appellat, 842. a. S. *Thomas* à Ludovico VII. Rege Chriſtianiſſ. honorificè ſuſcipitur, *ibid. & ſeq.* S *Thomæ* Appellatio ab Alexandro III. recipitur, 842. b. Legatio Regis Anglorum contra S. *Thomam*, ibid. S. *Thomas* coram Summo Pontifice perorat, ſeque abdicare vult Archiepiſcopatu, 843. a. Prohibitio Appellationum ad Sedem Apoſtolicam à S. *Thomâ*, ſalvo officio fieri ac diſſimulari non potuit, *ibid.* S. *Thomas* Monachis Pontiniaci à Summo Pontifice commendatus, 844. a. S. *Thomas* Epiſtolam commonitoriam ſcribit ad Regem Angliæ, *ibid.* S. *Thomæ* Epiſtola ad Herefordenſem Epiſcopum, 844. b. S. *Thomæ* Literæ ad Regem Anglorum vehementes, 845. b. S. *Thomas* Apoſtolicâ Legatione per Angliam ornatus, 846. a. S. *Thomas* Conſuetudines Anglicanas Sedis Apoſtolicæ autoritate damnat, *ibid.* Alexander III. S. *Thomæ* Sententiam confirmat, 846. b. Londonienſem Epiſcopum S. *Thomas* excommunicat, 848 a. Rex Anglorum S. *Thomam* Pontiniaco ejici curat, *ibid.* Ludovicus Rex S. *Thomam* honorificè iterum recipit & fovet, 848. a. Alexander III Legatos mittit in Angliam ad pacem inter S. *Thomam* componendam, 848. b Alexander III. rogat Regem Francorum, ut Apoſtolicâ per Gallias Legatione S. *Thomam* ornari conſentiat, *ibid.* Regis Chriſtianiſſimi Ludovici VII ſtudium in S. *Thomam* & fervor pro ejus causâ, 849. a. Literæ Legatorum Apoſtolicorum ad S. *Thomam*, ibid. S. *Thomas* Willelmum Papienſem, Legatorum alterum Judicem recuſat, 849 b. Legatorum collatio cum S. *Thomâ*, ibid. Legati S. *Thomæ* prohibent ne cenſuras in Regem aut Regnum ferat, 850. a. S *Thomas* datis ad Cardinales Literis, de ſuſpenſione Autoritatis ſuæ conqueritur, 850. b. Cardinalis Papienſis excommunicatos à S. *Thomâ* jubet abſolvi, *ibid.* Ludovicus VII. ſe pacis ſequeſtrem inter S. *Thomam* & Anglorum Regem interponit, 851. a. Formulam, *ſalvâ Dignitate Regni*, Legati Apoſtolici & S. *Thomas* Cantuarienſis rejiciunt, 852. a S. *Thomas* Cantuarienſis Curiæ Regis Chriſtianiſſimi aut Eccleſiæ Gallicanæ judicio cauſam ſuam ſe lubenter commiſſurum reſpondet, 852. b. S. *Thomæ* Cantuarienſis cautio delicatior, *ibid.* Rex & Eccleſia Gallicana cauſam Eccleſiaſticæ libertatis & S. *Thomæ* Cantuarienſis pro virili tuentur, 854. a. Jura S. *Thomæ* Cantuarienſis Archiepiſcopi violata, 855. b. Romanum Pontificem & *Thomam* Archiepiſcopum Cantuarienſem Rex Anglorum Subditos abjurare cogit, *ibid.* S. *Thomæ* cura de lapſis, 856. a. Pax inter S. *Thomam* Cantuarienſem & Angliæ Regem inita, 856. b. Geſta S. *Thomæ* pro Eccleſiæ causâ, *ibid.* S. *Thomæ* martyrium, 857. a. S. *Thomas* Cantuarienſis à calumniâ vindicatur, *ibid.* Henricus II. Rex Angliæ à cæde S. *Thomæ* Cantuarienſis abſolvitur, 858. a. S *Thomas* miraculis clarus, 858. b. S. *Thomæ* Cantuarienſis invocatio, *ibid.*

Ticinenſe Concilium quando celebratum, 95. b. Canonum Synopſis, *ibid. & ſeq.*

Ticinenſis II. Synodus & Capitula in ea condita, 104. a.

Tironenſis Congregatio, à quibus & quando condita, 584. b.

Titulus Ordinandorum, 474. a.

Titulus Clericalis, quando & quare inſtitutus, 573 a. Clericos abſque *Titulo* ordinare nefas, *ibid.* Manſio Presbyterorum in *Titulo* ad quem ſunt ordinati, 81. b. 484 a. 828. a. Prima patrimonialis *Tituli* mentio, 828. a.

Toletanus Primatus à quo inſtitutus, & quare, 550. b. Tarraconenſis Archiepiſcopi adverſùs *Toletanum* Primatum querelæ, *ibid.* Urbanus II. *Toletanum* Archiepiſcopum totius Hiſpaniæ Primatem conſtituit, ſalvis Metropolitanorum juribus, 551 a. Quâ ratione crevit Archiepiſcopi *Toletani* Autoritas, 551. b.

Toletani Archiepiſcopi Primatus in cæteros Hiſpaniæ Epiſcopos confirmatus, 442. a. 453. b.

Toloſani Concilii celebratio, Præſes, Epiſcoporum numerus, & Decreta, 470. a. b.

Tonitrua. Inſulſa vulgi opinio de *Tonitruis* à Magis & Sortilegis excitatis, 50. b. *Tonitrua* opus Dei ſunt, non hominis, *ibid.*

Tornacenſis Epiſcopatus ab Eugenio III. erectus, 556. b.

Tranſſubſtantiatio. Panis in Corpus Chriſti per verbum Dei *tranſelementatio*, 916 b *& ſeq.* Eccleſiæ Græcæ cum Latinâ conſenſus in dogmate *Tranſſubſtantiationis*, 891. b *Tranſſubſtantiatio* demonſtratur ex Chriſti verbis, 893. a. *Tranſſubſtantiationis* fides exemplis miraculorum aliorum confirmatur, 918. a.

Trecenſis II. Synodus, 104. b. *& ſeq.* Acta Concilii *Trecenſis* II. 105. a.

Treuga. Decreta Lateranenſis II. Concilii de *Treuga*, 783. a.

Triburienſe Concilium quando, & quo Præſide celebratum, 107. a. Præcipuorum Canonum ſumma, *ibid. & ſeq.*

S. *Trinitatis* Perſonæ tres, quo ſenſu tres res dici poſſint vel non poſſint, 478 b.

Troſleiana Synodi, & Canones, 109. a.

Tullenſe Concilium apud Saponarias, 98. a. Cur & quando celebratum, 98. a. Summa Canonum, *ibid.*

Tullenſis II. Synodus apud Tuſiacum, 100. b. Canones in eâ conditi, *ibid.* Utrum Diploma in gratiam Eccleſiæ S. Martini Turonenſis editum ſit in *Tullenſi* Synodo, 101. a.

Turonenſe Concilium ab Alexandro III. celebratum, 455. a. Canonum Summa, *ibid.*

Turonenſe Concilium adverſùs Berengarium celebratum, 670. a. b.

Turonenſis Eccleſia. Vid. S. *Martinus* Turonenſis. Eccleſiæ *Turonenſis* jura adverſùs Dolenſem Epiſcopum, 458. b.

Tzimiſces (Joannes) Nicephori Phocæ cæde Imperium adipiſcitur, 174. b. 175. a. Joannes *Tzimiſces* pœnitentiam à Patriarchâ Conſtantinop. impoſitam ſuſcipit, 175 a. Joannis *Tzimiſcis* præclaræ dotes, *ibid.* Joannis *Tzimiſcis* in Virginem Deiparam pietas, *ibid.*

V.

Valfredus & ejus errores, 39. a.

Valentinum III. Concilium, quando, cur, & quibus Præſidibus celebratum, 97. a.

Valentinus Eugenio II. Pont. Max. ſubſtituitur, 6. b. Egregiæ *Valentini* dotes, *ibid.*

Vallis Umbroſa Congregationis origo & propagatio, 583. a.

Venatorum vitia, 43. a. b.

Veremundus Legionis Rex, *Podagricus* dictus, 205. a. Bellum Mauricum, ibid. *Veremundi* Regis ſanctum Edictum, & obitus, 205. b.

Veremundus III. Legionenſis Rex, 640 a. *Veremundi* III. optima adminiſtratio, *ibid.* Bella cum Sanctio Vaſconum Rege, 640. a. b. *Veremundi* III. obitus, 640 b.

Vernenſis II. Synodus, quando congregata, 91 b.

Vezeliacenſis Monaſterii Immunitas, 596. b.

Victor II. Summus Pontifex eligitur, 408 a. *Victoris* II. dotes, *ibid.* Concilia à *Victore* II. indicta & celebrata, 408. a. b *Victor* II. miraculo duplici à veneno ipſi propinato liberatus, 408 b. Petri Damiani gravis in *Victorem* II. Epiſtolâ, *ibid.*

Victoris III. patria, genus, electio & coronatio, 427. a. *Victor* III à calumniâ vindicatur, 427. a. b. 429. b. *Victor* III. Hugonem Lugdunenſem Archiepiſcopum, & Richardum Maſſilienſem Abbatem à Communione ſuſpendit, 429. a. *Victoris* III. expeditio contra Saracenos, ibid. *Victoris* III. morbus & deſignatio ſucceſſoris, 429. b. Ejus ſanctitas, *ibid.* Concilia à *Victore* III celebrata, *ibid.*

S. *Victoris* Pariſienſis Abbatia, à quo dotata, 580. b. Pluриматum abbatum parens & caput, *ibid.*

Viennenſis Concilii celebratio & Canones, 107 a.

Viennenſis Primatis antiquitas, honores & prærogativæ, 550. a. Primatus in ſeptem Provincias Archiepiſcopo *Viennenſi* à Calliſto II. collatus, *ibid.* Utrum Caliſti Decretum vim aliquam obtinuerit, 550. b.

Vindocinenſis Abbatia Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta,

jecta, 596 a. *Vindocinenſes* Abbates titulo S. Priſcæ Cardinales. 599. a.

Virgines. Ætas Profeſſionis & Conſecrationis *Virginum*, 144. a.

Vlti-jectinum Conciliabulum, 706. b.

Univerſalis Eccleſiæ Titulus, Conſtantinopolitanæ negatus, 402. b.

Urbanus II. Romanus Pontifex levatur, 430. a. *Urbanus* II. Primatum Archiepiſcopo Toletano in cæteras Hiſpaniarum Eccleſias confert, *ibid. & ſeq.* Henrici Imperatoris excommunicationem aggravat, 430. b. Yvonem Carnotenſem Epiſcopum Romæ conſecrat, ibid. *Urbani* II. de inceſtis Philippi I. Francorum Regis nuptiis querulæ ad Gallicanos Præſules Literæ, 620. a. *Urbanus* II. Philippum Sacris interdicit, niſi Bertradam dimittat, *ibid.* Philippum excommunicat, 629. a. Utrum *Urbanus* II. ipſum Regno privaverit, 626. b. 627. a. Vid. *Philippus* I. Privilegium quod Rogerio Siciliæ, Calabriæ & Apuliæ Duci conceſſiſſe fertur *Urbanus* II. 430. b. Concilia ab *Urbano* II. celebrata, 431. a. b. *& ſeq.* Diſpenſationes ſummâ cum cautione concedit *Urbanus* II. 431. b. Dubia Privilegia Eccleſiæ S. Martini Turonenſis, nomine *Urbani* II. inſcripta, 434. a. b. & ſeq. *Urbani* II Obitus, ſanctitas & Elogium, 436. a. Cardinales meritiſſimi ab *Urbano* II. creati, 436. b. 437. a.

Urbani III. ad Pontificatum aſſumptio, 460. a. *Urbani* III. cum Friderico Imperatore diſſidium, *ibid.* Hujus initia, cauſa & progreſſus, *ibid.* Quâ ratione in illo diſſidio ſe geſſerint Germaniæ Epiſcopi, 460. b. *Urbani* III obitus, 461. a.

Urraca Caſtellæ Regina, 643. b. *Urracæ* nuptiæ, ibid. *Urracæ* furtivi amores, 643. b. Regnum Alfonſo ejus filio, cedere cogitur, *ibid.*

Uſuardus, Monachus S. Germani Pariſienſis, quo tempore floruerit, 60. b. *Uſuardi* Martyrologio Romana diu uſa eſt Eccleſia, 60. a. Cui ſuum Martyrologium *Uſuardus* nuncupaverit, 60. a. b.

Uſura divinis & humanis Legibus damnatæ, 783. b. & *& ſeq.* 833. b. *Uſurariorum* pœnæ, ibid. *Uſurarum* reſtitutio neceſſaria ad ſalutem, 98. b. 833. b.

Uxor. Utrum ab *uxoribus* prægnantibus, & cùm ſolita ſexui patiuntur, abſtinendum, 45. a. 46. a.

X

Xenodochiorum cura Epiſcopis demandata, 96. a.

Y

Yvo, Carnotenſis Epiſcopus, quando, & à quo conſecratus, 515. a. *Yvonis* Elogium, ibid. *Yvonis* Carnotenſis Opera, 515. b.

Z

Zacharias Chryſopolitanus & Monoteſſaron ab ipſo editum, 534. a.

Zacharias Nicolai I. Legatus, à Photio Conſtantinop. intruſo, corrumpitur, 238. 239. & ſeq. *Zacharias* prævaricationem confeſſus, deponitur, 241. b.

Zonaras (Joannes) virtutes ejus & opera vera vel ſuppoſita, 517. a.

W

Walafridus, Abbas Augiæ Divitis, 58. a. b. *Walafridi* Elogium, 58. b Opera, *ibid.* Utrum *Walafridus* Autor ſit Gloſſæ ordinariæ, 59. a. An *Walafridus* Augiæ Abbas à Strabone Monacho Fuldenſi diſtinguendus, *ibid.*

Waldenſes. De Sectæ Autore & nominibus, 490. a. *Waldenſium* errores contra Euchariſtiam, 490. b. Contra Sacramenta, 491. a. b. Circa cætera dogmata & conſuetudines Eccleſiæ, 492. b & ſeq. *Waldenſes* in varias Sectas diviſi, 494. a. *Waldenſes* puri de Deo & Chriſto rectè ſenſerunt, & matrimonium bonum eſſe, 495. b. Diſciplina & mores *Waldenſium*, 496. a. b. *& ſeq.* *Waldenſes* ſectam ſuam à Romano Pontifice petierunt approbari, 497. a. Cauſæ cur plures Catholici ad ſectam *Waldenſium* deficerent, *ibid.* Tranſlatio Veteris & Novi Teſtamenti in Linguam vulgarem à *Waldenſibus* facta, 497. b. *Waldenſium* damnatio, 497. b. 498. a. b. *& ſeq.* 826. a. b. Pœnæ temporales à Principibus in *Waldenſes* conſtitutæ, 499. b. *Waldenſes* à quibus impugnati, ibid. & ſeq. *Waldenſium* Bohemorum poſtrema Confeſſio, & Lutheri, Calvini, aliorumque Hæreticorum de illa judicium, 500. a. b.

Walterius Aurelianenſis Epiſcopus, 65. a. Capitula à *Walterio* condita, *ibid.* Nativitas B. Mariæ *Walterio* inſtituente, celebrari cœpta, 65. a.

Wandalbertus, Diaconus & Monachus, & Opera ejus, 59. a.

Wecelіana hæreſis in quo poſita ſit, & à quibus damnata, 713. a. b. *& ſeq.*

Wenilo Senonenſis Archiepiſcopus, violatæ fidei à Rege in Concilio Tullenſi accuſatus, 98. a. Varia accuſationis capita adversùs *Wenilonem* propoſita, *ibid. & ſeq.*

Wibertus Vitæ S. Leonis IX. Romani Pontificis, Scriptor, 501. b.

Willelmus I. Anglorum Rex, & Normannorum Dux, 649. b. Anglia à *Willelmo* Normanniæ Duce ſubacta, *ibid.* Qui tunc Anglorum & Normannorum mores, *ibid.* Rex *Willelmus* uſus Eccleſiaſticæ libertati ac juriſdictioni incommodos introducit, 650. a. Monaſteria ſub *Willelmi* Principatu in Angliâ & Normanniâ condita, *ibid. & ſeq.* Angliæ deſcriptio juſſu *Willelmi* Regis facta, 650. b. *Willelmi* Regis obitus, *ibid.* Virtutes & vitia, *ibid.*

Willelmus II. Anglorum Rex, 651. a. Civile bellum diſſipatum, ibid. *Willelmi* II. cupiditas Eccleſiis incommoda, 651. b. *Willelmus* II. apud S. Anſelmum peccata deponit, quem deſignat Archiepiſcopum Cantuarienſem, ibid. *Willelmus* II. S. Anſelmo infenſus, & quare, 652. a. *Willelmus* II S. Anſelmum in gratiam recipit, 652. b. Nova diſſenſio Regem inter & Sanctum Archipræſulem, 653. a. *Willelmus* II. Angliæ Rex, Inveſtituras ſemper ſervavit, 734. a. Querelæ ad Urbanum II. delatæ de *Willelmo* II Anglorum Rege, 734. b.

Willelmus, Syrus, Elogium ejus & Opera, 537 b.

Witikindus, Benedictinus Monachus, 77. a. *Witikindi* Scripta, 77. b.

Wormatienſe Conciliabulum adversùs Gregorium VII. ab Henrico III. congregatum, 680. b.

Wormatienſis Synodus & Canones in ea conditi, 101. b.

Wulfadi, aliorumque Clericorum ab Ebbone Remenſi Archiepiſcopo ordinatorum cauſa, cum Hincmaro ejus ſucceſſore, 302. b. & ſeq. *Wulfadum* & Concleticos ſuſpendit Hincmarus Ebbonis ſucceſſor, 308. a. Eorum cauſa ad Synodum Sueſſionenſem II. delata, *ibid.* Clericorum defenſio malam in partem accepta, 308. b Nicolaus I. Synodum III. Sueſſionenſem indicit pro *Wulfadi* & Sociorum reſtitutione, 310. a. Quatuor Schedulæ ab Hincmaro Synodo oblatæ contra *Wulfadum* & Concleticos, ibid. *Wulfadi* & Sociorum reſtitutionem Romano Pontifici reſervant Gallicani Præſules, 311. a. Concilium Trecenſe in cauſâ *Wulfadi* & Sociorum, juſſu Nicolai I. celebratum, 313. b. *Wulfadus* Bituricenſis Archiepiſcopus creatus, ibid. *Wulfadi* & Sociorum reſtitutio ab Hadriano II. Nicolai I. ſucceſſore confirmata, *ibid.*

Explicit Index Alphabeticus.